Biblia, Thet är All then Heliga Skrift På Swensko; Efter Konung CARL then Tolftes Befalning Medh förriga Editioner jämnförd; Summarier/ och Marginalier å nyo öfwersedde; Concordantier/ och Anmärckningar förökade; Nya Register/ och Biblisk Tideräkning inrättade; medh mera/ som Företalet närmare vthwisar. [Karl XII:s bibel]

Bokutgåva

Medh Kongl. Maj:tz allernådigsta frihet. Stockholm/ Tryckt vthi sal. Henrich Keysers Tryckerij/ Åhr 1703.
Publiceras på Litteraturbanken i samarbete med Svenska bibelsällskapet.

Företaal

Til then heliga Bibelen.

SEdan then wise Salomo vthi sin Predikarebok hafwer vthmärckt alla skapada tings fåfängelighet; jemwäl ock gifwit til förstå hwad fast och ständigt är/ som kan skaffa een warachtig och vpbyggelig förnöijelse/ framförer han in emot ändan af samma sin book een sådana mening: Thenna the wisas ord äro spiut och naglar/ skrefne genom församlingenes mästare/ och gifne af enom herda. Tag tigh wahra/ min son/ för andra flere: ty ingen ände är vppå at dichta böcker; och mycken predikan giör kroppen trött. At widh thetta tilfället förbigå åthskilliga anmärckningar/ som lärde Christne och Judeske Vthtolkare öfwer thessa orden framföra/ synes meningen korteligast wara thenna: At the ord som the wise/ i synnerhet som äro rörde af then Heliga Anda/ hafwa anfördt/ låta förspörja een särdeles kraft och werckan/ til at vpwäckia menniskiornas hiertan til Gudz sanna kännedom och dyrckan/ til at dämpa kötzlig lusta och begärelser; til at fästa tanckar och åstundan efter thet som beständigt och oförgängeligit är. Sådana the wisas ord warda här liknade widh spiut/ eller sådant wercktyg/ genom hwilket någor warder anmanter at hålla rätta wägen/ eller at fara fort medh thet som företagit är: widh naglar/ hwilka trängia sigh igenom/ sammanbinda och förwara ett ting emot thet/ som wil kulkasta och förderfwa thet samma. Slika ord och meningar äro skrefne/ framförde/ förkunnade och befordrade wordne genom församlingenes mästare/ them Gudh hafwer vthsedt/ antingen til Regenter/ föreståndare och anförare; eller til herdar och lärare/ at vnderwisa menniskiorna om salighetenes wägh. Samma ord hafwer ock then öfwerste Siälaherden gifwit sin församling i händer/ at hon ther af/ såsom vthur en rijk fatebur och kosteligit apothec, må hämta allahanda andeligit förrådh och läkiedomar emot hwarjehanda kranckheter. Sålunda wisa sigh then heliga Skrifts förmåner i jämnförande medh andra böcker/ hwilka til antalet äro ganska månge/ ja otalige; ingen ände är vppå at dichta böcker/ säger här Predikaren: af hwilka doch ingen sådan nytta kan wäntas och förmodas: vtan snarare warda menniskiornas sinnen och tanckar genom sådana böckers myckenhet och ovpbyggeliga innehåld/ orenade/ förwände och förstörde. Ja/ på then wetenskap/ som af them inhämtas/ kan man medh skiäl lämpa thenna samma Predikarens ord 1:18. Ther mycken wijshet är/ ther är mycken grämelse. Ofta heter ock: Titulum video, liber ubi est? Men HERrans lagh är vthan wanck/ och wederqwecker stälarna: HERrans witnesbyrd är wißt/ och giör the enfaldiga wisa. HERrans befalningar äro rätta/ och frögda hiertat/ Ps. 19:8. Här af warder een menniskia fulbordad/ och til alla goda gierningar skickelig/ 2. Tim. 3:17. Then dyre Gudz mannen Lutherus hafwer altså kallat then H. Bibelen/ der Christen ihr eigen einiges buch/ Tom. III. Germ. f. 460.

The werldzligen sinnade föregifwa ofta/ at then H. Bibelens läsande förorsakar melancholie och swårmodighet; finna altså för sigh anständigare tilbringa tiden vthi andra roliga böckers läsande; eller säija the som landzhöfdingen Felix: Gack tina färde i thenna resone; när jagh får beläglig tijd ther til/ wil jagh låta kalla tigh/ Ap. G. 24:25. Hoos sådana blifwer altså Gudz ord icke allenast tilbaka satt/ vtan ock förachtat och wanwördat: Men/ medh Gudz ord är icke til skämtande; thet finner sigh doch på sidstone/ 2. Macc. 4:17. Förfarenheten hafwer wijst/ och wisar ännu ofta/ at vnder påkommande siukdomar/ frestelser och anfächtningar/ äro slike förachtare lämnade tröstlöse/ efter såsom the i wälmachten hafwa sökt och giordt sigh vsla brunnar/ och öfwergifwit then lefwande källan. The kärnlösa böckers läsande giör icke allenast kroppen trött och vthmattad/ vtan ock förwänder siäl och sinne/ så at til them lämpas kunna then beängstigade Jobs ord/ cap. 16: 2/ 3. J ären arme hugswalare. När wilja doch thesse lösa ord hafwa en ända?

Twärt om/ wisar Gudz ordz idkesamma betrachtande een innerlig och hiertrörande kraft/ at man säija kan af Jerem. 15:16. Emädan håller oß titt ord vppe/ tå wij thet få; och thet samma titt ord är wår hiertas frögd och tröst. Och medh David Ps. 119:92. Om tin lagh icke hade warit min tröst/ så wore jagh förgången i mitt elände. Och medh Apostelen Petro/ af Joh. 6:68. HErre/ til hwem skole wij gå? Tu hafwer ewiga lifsens ord. Ransaker altså Skrifterna: ty J menen eder hafwa ewinnerligit lijf i them/ Joh. 5:39. Wij warde druckne af HErrans huses rika håfwor; och han skäncker oß medh wällust såsom medh enom ström/ Ps. 36:9. Hijt höra äthskillige flere både Skriftenes/ som ock gamla och nya Lärares språk/ så wäl som tänckwärdiga exempel; hwilka widlöftigt wore at anföra.

Een sådana Gudz ordz kraft wisar sigh förnämligast och på ett besynnerligit sätt/ när thet läsit och betrachtat warder vthi sina grundspråk/ i hwilka thet af then Heliga Anda framfördt är: hwilka språk thet berömet och förmon eij betagas kan/ at i them finnes en sådan läroart/ som til alla thes diupsinnigheter intet kan på andra språk öfwersatt warda; hwilket ock Syrach vthi Förspråket til sin book erkänner/ tå han säger: Thet som på Ebreiskt mål skrifwit är/ när man thet komma låter in på ett annat tungomål/ lyder thet icke så wäl. Jnga öfwersättningar kunna altså medh sielfwa grundspråken vthi lika fulkomligheter i alla stycken instämma: likwäl måste sielfwa hiertrörande nyttan och vnderwisande kraften til saligheten intet förnekas the öfwersättningar som på andra språk lyckeligen giorde äro/ hälst när then Heliga Andas mening behållen warder/ om icke altid i synnerhet och til thet närmast syftande afseendet/ hwilket Vthtolkarena vndertiden icke hinna inhämta: likwäl i gemeen sålunda/ at öfwersättningen är öfwerensstämmande medh fidei analogia, eller wår Christeliga läros grundartiklar/ och theras sammanhang.

Jbland andra frestelser/ hwar medh Satan angriper menniskian/ är ock thet/ at han söker bringa henne i twifwelsmål/ om ock tillåteligit är och Gudi behageligit/ at man i sitt egit modersmål wil hålla samtal medh sin Gudh/ eller läsa then heliga Skrift: ther doch thet bör räknas ibland andra stora och högtprisliga Gudz wälgierningar emot menniskioslächtet/ at han församlar folck vthaf allahanda tungomål vthi een rätt Christelig troo.

Huru sådana anstöter skola mötas/ och theras inwändningar beswaras/ som berätta sigh tagit anledning til affall ifrå then Evangeliska läran/ ther af the eij kunnat försäkra sigh at Lutheri Bibliska version är Gudz ord/ kan besees af lärda mäns skrifter/ som sådant grundeligen hafwa genhöftat them. J thet öfriga kan ju ock törsten släckias af rinnande bäckiar/ ther icke alle hafwa tilträde at hämta watnet vthu sielfwa källan.

Then lycksalighet at få fägna sigh af Gudz vppenbarade ord vthi thet språk och tungomål som för gemena hopen bekant är/ hafwer ibland många andra folck och Nationer jemwäl wederfarit thessa wåra Nordiska länder/ som eljes i långliga tider hafwa warit stadde vnder ett Hedniskt mörker och afgudeska wilfarelser. Man wil nu förtiga hwad vnder gamla Testamentet är förelupit; som ock hwad vnder thet nya til vplysning them Swenskom är förebracht wordet af Gudz ord och thes sanna kännedom/ i the tiderna som närmare komma til Apostlarnas predikande här i werlden: må eij heller medh många ord omröras/ huru the vthländske och inländske Göther hafwa haft tilfälle at blifwa af Gudz ord vplyste genom åthskilliga Bibliska

böcker/ och i synnerhet Evangeliska Historien/ hwilken Vlphilas the Göthers Biskop vthi Thracien hafwer i thet IV Seculo öfwersatt och vthfördat på thet gamla Götheska språket: hwar om åthskillige gamle och nye Scribenter hafwa lemnadt sina berättelser.

Sedan then Christna läran til någon större warachtighet här i Norlanden är vthspridd worden/ hafwer wäl Gudz ord här på orten warit sälsynt/ ja ock beblandat medh många menniskio stadgar. Jcke heller hafwer thet blifwit behörligen föredragit vthi ett tideligit och för gemena hopen kunnigt språk: likwäl hafwa Gudälskande menniskior efter handen ther på arbetat/ at några vpbyggelige och andelige Tractater/ som ock några Bibliska böcker mätte på wårt Swenska språk afsatte warda/ hwar af åthskillige Manuscripter ännu framwisas af them som Riksens gamla handlingar hafwa om händerna. J synnerhet är märckwärdigt/ at then namnkunniga S. Brigitta, som lefde i XIV[de] Seculo, intalte sin Bichtefader Matthias/ som war Canonicus Lincopensis, at han skulle öfwersättia hela Bibelen på Swensko/ til meniga mans närmare vnderwisning i theras Christendom. Och äro sådana Skrifter icke allenast på Swensko afsatte/ vtan ock efter handen genom tryck vthfärdade. Joh. Gersons tractat om Diefwulens frestelser/ befinnes wara förswenskad af Erico Nicolai, Canonico Upsal. åhr 1493; och genom tryck vthgifwen 1495/ i Stockholm/ af Boktr: Joh. Smed eller Faber; och dedicerad Archie Biskopen i Vpsala/ Jacobo Vlphonis. Samma Gersons arbete/ de Arte Moriendi, är ock efter bemälte Vlphonis befalning förswenskat/ och til trycket befordrat i Vpsala 1514/ genom Boktryckaren Paul Grijs: hwar på straxt följde af samma tryckerij Gersons Latinska vthläggning öfwer 7 Davidz Bootpsalmer; och til ewentyrs flera/ som kunna skattas såsom förelöpare til Reformations tiderna.

Så snart nu then Evangeliska läran begynte i Tyskland medh större reenhet föredragas och vthspridas/ hafwer ock Swerige haft tilfälle at niuta then lyckan/ och efter handen få see åthskilliga delar af Skriftenes böcker blifwa genom tryck befordrade i liuset. J synnerhet är hela nya Testamentet åhr 1523/ öfwersatt på Swensko/ af Laurentio Andree/ som tå war Presbyter Strengnensis, blef sedan ArchiDiaconus Upsaliensis, och omsider Cancellarius vthi Gustavi I. [mi] regementz tider. Samma nya Testament vthfärdades af trycket i Stockholm/ i folio åhr 1526; och är sedan i andra formater eftertryckt wordet. Widh samma tijd sick af K. Gustaf then I. Archie Biskopen Johannes Magnus befalning/ först at öfwersättia några delar/ och sedan hela Bibelen på Swensko; hwilket arbete han lät fördela til wissa Collegier eller Clöster/ och thes Canonicos. Men straxt ther på fan han för sigh rådsamare/ lemna alla sina förmoner/ och lönligen draga sigh vthu riket/ än befordra ett så heligt werck emot then Romerska kyrkians interesse, hwilkens partie han framgent hålla wille/ til sin egen armod och vndergång.

Sedan blef Bibelens öfwersättning anförtrodd bägge bröderna/ Olao och Laurentio Petri Nericiis. Men såsom sielfwa Archie Biskops ämbetet vpdrogs Laurentio Petri/ så antog han ock sigh samma Bibliska arbete/ och medh all flijt thet befordrade; förandes thet sålunda til ända/ at hela then H. Bibel blef första gången på wårt språk af trycket vthgifwen 1541/ genom Georg Richolf i Stockholm i fol. Hafwandes samma edition merendels sigh til anledning Lutheri första edition på Tyska/ som blef vthfärdad 1534. Och såsom thenna Lutheri öfwersättning blef sedan en och annan gång något ändrad vthi the senare editioner, så bemädde ock sigh Laurentius Petri/ hwilken öfwer 40 åhr förestod ArchieBiskops ämbetet/ at efter handen/ och medh någon ändring/ låta af trycket vthgå några Bibliska böcker särskildt och i mindre format, neml: Job/ Psaltaren/ Salomos Ordspråk/ Predikare/ och Höga Wisa; Esaie Prophetia/ Wijshetenes book/ och Syrach: likwäl blef alt framgent editionen in folio, af åhr 1541/ ansedd och brukad för en Kyrkio Bibel/ som then ock ännu mäst i alla kyrkior är til finnandes/ doch af ålder och andra tilfällen försliten.

Sedan Concilium Upsaliense är hållit 1593/ äro wäl en och annan gång widh the anstälta möten påminnelser giorda/ om en ny edition af then H. Bibel; then ock närmare skulle instämma medh Lutheri then senaste/ som allmänt vthi främmande Evangeliska församlingar wedertagen war: men ther widh blef eij werckeligen något tilgiordt/ förr än widh begynnelsen af förflutna Seculo: tå vnder K. CARL then IX, som tå riket

förestod/ giordes een förordning/ at Jonas Petri Biskopen i Strengnes/ tillika medh några andra lärda män/ skulle vpsättia the förändringar/ som the pröfwade nyttiga och nödiga at intagas i then Bibliska texten; och äro sedan kallade wordne Observationes Strengnenses.

Åhr 1602/ widh Ständernas sammankomst i Stockholm/ blef ock slutit/ at samma ändringar skulle anföras i then edition, som tå tilämnad war: men genom åthskilliga emellankommande förhinder blef ingen edition förfärdigad/ förr än vnder Gustaf Adolphs regementz tijd/ tå närmare befalning här om vthfärdades/ af åhr 1615. Och ehuruwäl somligas förslag war/ at nödig revision til thenna editionen skulle fördelas til åthskilliga Stift/ at sålunda thesto snarare befordra wercket; likwäl/ efter then Store Konungen befarade/ at ther af skulle förorsakas någon confusion och olikhet widh werckets vtharbetande: ty pröfwades wara bättre at allenast några fåå skulle sigh thet antaga. Arbetet anförtroddes altså först the twänne Kongl. Hoff Predikanterna Joh. Rudbeckio, och Joh. Botvidi: men efter såsom thenne senare blef hindrad genom vpwachtande widh Kongl. Maj:tz förestående resor: ty beordrades Joh. Lenæus, Theol. Upsal. at wara bemälte Rudbeckio til medhielpare. Thesvthan förordnades lärde och beställsame Curatores och Correctores, som alt nödigt skulle anförskaffa/ och skiöta hwad til tryckeriet hörde: sådane woro the twänne Kongl. Secreterare, Jonas och Joh. Buræi.

Thenne Gustaf-Adolphiske Bibel blef altså efter några åhrs idkesama arbete til ända förd/ och tryckt i Stockholm genom Boktryckaren Oluf Olufsson/ 1618 i folio: och thet sålunda/ at then förre Kyrkio Bibelens text blef oförandrad behållen/ thet ock sielfwe titelen vthlåfwar/ och förberörde Revisorer närmare förklara vthi en sin skrifwelse/ af åhr 1617/ til Riksens Presterskap/ som tå i Örebro församlat war. Sielfwe editionen blef doch märckeligen förbättrad och förmerad/ medh Summarier, Marginalier, versers tilsättiande/ Locis parallelis, Anmärckningar efter capitlen/ Register/ rc. förvthan annor zirath/ Kopparstycker/ Landcharter/ och annat som til thes prydnad och anseende hafwer kunnat lända. Hwar medh then i åminnelse Glorwördige Konungens bekymmersamhet och frikostighet hafwer warit fast ogemeen/ then Nordiska Monarchen til ewigtwarande beröm och ährominne.

Men at the förberörde Observationes Strengnens. icke äro i acht tagne/ och i texten införde/ ther til hafwa the/ som directionen hade/ funnit större och wichtigare skiäl/ i anseende til tå warande tiders beskaffenhet/ än at the böra beläggias medh beskyllning för wårdzlöshet eller försummelse om förkofring Gudz ordz kunskap/ och närmare wetenskap om thes rätta förstånd. Samme Observationes äro sitt beröm wärde/ merendels vpsatte efter Lutheri senare förändringar/ hwilka doch vnderstundom hafwa befunnits mindre lyckeliga än hans förriga version; thet ock lärde mäns anmärckningar nogsamt betyga. Vthi ett så beskaffat werck hafwer ock then påminnelsen sitt rum: Ipsa mutatio consvetudinis, etiam quæ utilitate adjuvat, novitate perturbat. *Augustin. Epist. ad Januar.*

Sedan then Gustavianiske editionen kom i liuset/ äro thesse observationes Strengnensium ansedde såsom mindre nödige; the eij heller warit i mångas händer. The senare editioner hafwa satt then GustafAdolphiska editionen sigh til een eftersyn/ och thet vthi åthskilliga formater, efter åhrtalet sålunda:

An. 1622/ in 4: to i Lybeck af Samuel Jaucken; men medh många grofwa tryckfeel och försättningar: therföre är ock emot samma edition vthfärdat ett K. Gustaf Adolphs åthwarnings bref.

An. 1634/ in 8: vo i Leiden af Jacob Marci.

An. 1635/ af samma ort/ format och förlagh; hwilken edition i somliga titlar föres på An. 1636. Äro ock the/ som wilja erhålla/ at thersammastädes skal wara vthfärdad än en slijk edition af An. 1637; ock at mäst alle exemplaren äro genom skepsbrott förlorade/ när the skulle föras från Holland. Huru ther om wara må/ så äro thesse Leideska editioner tå för tiden medh stoor begärlighet eftersökte för theras beqwäma format, them resandom och krigsbetientom vnder warande ofridztider til tienst: til hwilken ända the ock af K. Gustaf

Adolph befalte äro at vpläggias: thet ock D. Paulinus i sin Historia Arctoa pag. 364 betygar. J thet öfriga hafwa ock thesse editioner märckeliga tryckfeel/ förledande allegationer, och skiljachtigheter.

An. 1646/ vnder Drottning Christinæ regemente/ vplades Bibelen medh kopparstycker åter i folio, i Stockholm af Henrich Keyser then äldre; hwilken edition kallas Christinæ.

An. 1650/ trycktes Bibelen i Strengnes i 4: to af Zacharias Brochenius/ genom tå warande Biskops ther sammastädes D. Johannis Matthiæ befordran: och hafwer thenne editionen några förmoner för somliga andra; men förer ock vndertiden sina feelachtigheter/ och hafwer vthlåtit hela verser.

An. 1655/ vnder K. CARL GUSTAFS regemente/ vplades åter Bibelen i folio i Stockholm/ genom Jgnatium Meurer/ och medh Consistorii Holmensis Förspråk. Somlige titlar af thenna edition föra ett orichtigt åhrtahl/ och sättia 1666; men widh ändan af gamla och nya Testamentet är åhret richtigt anfördt. Alle figurer äro i thenna editionen vthslutne/ och altså storleken något mindre än thet eljes kunnat skee.

An. 1657/ i samma Konungs tijd/ trycktes åter Bibelen i 4: to i Stockholm af Henrich Keyser then äldre; hwilken edition räknas ibland the bästa; men hafwer ock sina feelachtigheter.

An. 1672/ i 4: to i Stockholm af Henrich Keyser then yngre/ i K. CARL then XI tijd; så wäl som the tre följande editioner.

An. 1674/ i 8: vo i Stockholm af Niclas Wankif; hwilken ock befinnes wara förswarligen correct vthgången.

An. 1684/ en annor i 8: vo af samma tryckerij och förlagh; men feelachtigare än then förre editionen.

An. 1688/ i Amsterdam i 8: vo af Henrich Keyser then yngre/ af flera tryckfeel än någor af the förriga.

Alle förberörde editioner vthfästa i titeln sigh skola behålla then wanliga texten oförandrad; men befinnes doch hafwa åthskilliga skilnader/ hwilka lemna Läsaren i owißhet/ widh hwilken thera han sigh hålla skal.

Efter såsom nu en rund tijd hafwer vphördt medh någon edition af Bibelen; altså hafwer ther igenom funnits brist på nödiga exemplar/ hälst til huus-Biblar/ och privat andacht.

Glorwördig i åminnelse K. CARL then XI. giorde wäl någon författning åhr 1691/ om en ny edition i 8: vo, som för ringa wärde skulle kunna inlösas; til hwilken ända ock en revision blef anbefalt/ och korteligast förrättad: men igenom andra emellankommande förhinder blef thet införskaffade nya trycket anwändt til andra Kyrkioböckers publication, til thes någon närmare förordning skulle kunna inrättas öfwer samma ärende. Sedan tildrog sigh Konungens dödeliga frånfälle/ hwilken vnder warande sitt regementz tijd hafwer wijst een högstberömlig sorgfällighet och nijt för Gudz heliga ordz wördnad/ offentliga Gudztienstens widh macht hållande/ och then Evangeliska Religionens oförblandade reenhet.

Såsom nu Gudh hafwer behagat låta thes Herr Son K. CARL then XII anträda then Kongl. Thronen/ altså hafwer eij heller han welat vnderlåta at befordra ett så heligt werck; och til then ändan anbefalt några vthsedda personer/ at å nyo taga thet Bibliska arbetet vnder händer/ och thet efter giörligheten inrätta/ i anledning af the puncter som Constitutorium föreskrifwer och anbefaller. Arbetet skulle sedan lemnas vnder Boktryckiarens Henrich Keysers händer/ hwilken vnder wissa wilkors betingande sigh påtagit werckets vthfärdande genom trycket. Förslagen hafwa först warit inrättade på ett format in 4: to Regali; men sedermera hafwer behagat Hans Kongl. Maj:t gifwa skrifteliga ordres at låta thet ankomma på en foliant: medh mera som förordningarna vthwisa.

Hwad förnämligast widh thenna edition är i acht tagit/ består korteligast vthi följande stycker.

I. Widh stelfwa texten äro fögo ändringar antagne/ vthom hwad the befintliga skildnader i wåra Swenska editioner hafwa gifwit anledning til. Hwar widh thet hafwer blifwit behållit/ som medh original språken och Lutheri wedertagna version hafwer tyckts wara enligast. Någor vers eller mening är worden intagen/ som i the mästa exemplaren hafwer funnits wara förbigången. Några ord ock vthslutna/ som vthom texten hafwa influtit. Små förändringar/ som nyligen publico Cleri consensu äro inkomne vthi the nyligen öfwersedda Kyrkioböcker och Manualer widh Evangeliska och Epistoliska texterna/ äro ock här behållne wordne. J thet öfriga befaller Constitutorium Regium, at ett nogare Swenska textens jämnförande medh original språken skal besparas til något annat arbete/ som efter tidernas omständigheter anbefallas kan.

II. Capitlens summarier, fördelningar och marginalier, äro inrättade til något närmare öfwerensstämmande sigh emellan/ at thesto bättre gifwa vnderrättelse om textens sammanhang; ock at vnderhielpa minnet.

III. Loca parallela eller Concordantiæ marginales, som til ett stort antahl warit samlade öfwer the Canoniska böcker/ äro alle vpslagne/ och lämpade til thenna editionen; efter nödtorften förminskade och förökade; öfwer Libros Apocryphos å nyo tilsatte/ och öfwer alt genom en asteriscum anordnade til sina wissa membra vthi verserna.

IV. Capitel och verser äro inrättade efter original språkens nu wedertagna editioner; som ock efter Lutherum/ så wida sigh någorlunda hafwer welat giöra låta. J thet öfriga är nogsamt kunnigt/ hwad åthskilliga omdömen finnas om then wedertagna fördelning vthi capitel och verser/ och hwad skiljachtighet sigh wisar vthi åthskilliga språks åthskilliga editioner; hwar om ibland många andra korteligast något påminner D. Diechman vthi sitt lärda Företaal til then Stadiska editionen af Tyska Bibelen i 8: vo af åhr 1690.

V. Anmärckningarna/ som finnas efter capitlen/ och ifrå Gustavianiska editionen af åhr 1618 äro behållne wordne/ hafwa blifwit här öfwersedda/ vndertiden i något förminskade; stundom ock tilökade. The allegationer af Patribus, och andra Scribenter, som i samma notis finnes anförda/ äro ock efterslagne/ och somligstädes rättade. Bibliska böckernas namn/ som vthi allegationer eljes pläga anföras af främmande språk/ blifwa i thenna editionen gifna på Swensko/ til then enfalliga Läsarens större nytto och förnöijelse. Ordning medh Bibliska böckerna hålles efter wanligheten; allenast i nya Testamentet föres Epistelen til the Ebreer in til the andra Pauli Epistlar; efter såsom sedermera befunnit är/ eij wara nödigt at afsöndra samma werck ifrå the andra Pauliniska. Jbland Företalen/ är i thenna edition vthslutet thet förra til Syrachs book; för Epistelen til the Ebreer; som ock til Jacobs och Jude Epistlar: och thet af the orsaker som nogsamt äro befintliga/ och på goda skiäl grundade.

VI. Then Swenske dictionen, eller ordelag som i wår heliga Bibel är wedertagen/ hafwer för thes jämnhet och wälliudande numeros, så wäl som för thes antagna bruuk/ hoos the alfwarsamt sinnade wunnit thet bifall/ at somligas nysikenhet medh sammansökta ordasätt eij hafwer hint betaga thet sitt hederwärda beröm. Någre ord/ som kunna synas wara mörke/ och komne vthur bruuk/ hälst vthi somliga provincier, och doch icke hafwa bordt vthskiutas eller förandras/ för theras emphatique och gamla bemärckelser skul/ sinnes vpsatte efter Alphabetet, doch som korteligast/ och medh jämnförande huru Lutherus them i sin Tyska version gifwit hafwer: efter såsom wercket eij hafwer welat tola widlyftigt collationerande medh andra/ antingen Orientaliska eller Europæiska versioner och språk/ hwilket lemnas til något widlyftigare werck och Glossarium, som någor lärd man spörjes hafwa vnder händerna.

Hwad widkommer Orthographien eller skrifarten/ så hafwa wäl berömwärde män welat och än wilja erhålla/ at then som i Gustav-Adolphiska editionen är wedertagen/ skal wara förswarligast/ och medh Swenska tungomålets art enligast: likwäl/ efter såsom någre förnäme och i wårt språk kunnige män/ genom hållna conferencer, hafwa låtit vpsättia wissa reglor til en general efterrättelse; altså är ock i Kongl. Cantzliet för godt funnit/ at thenna editionens Revisorer och Correctorer måga ställa sigh them til

efterrättelse: jemwäl för then orsaken skul/ at här vthi måtte hållas någon likhet medh the andra nyligen vthgångna Kyrkioböcker/ som haft förberörde reglor til eftersyn. Om uniformiteten icke är allestädes så noga i acht tagen/ kan sådant af then gunstiga Läsaren ansees för ett tryckofeel. J thet öfriga/ bör i thessa ärender then H. Lärarens Augustini påminnelse hafwa sitt rum: Verba cœlestis oraculi non sunt restringenda ad regulas Donati. Melius est ut nos reprehendant Grammatici, quam non intelligant populi.

J synnerhet är widh thenna editionen til märckiandes/ at the mäst i Gudz ord brukade namn יהוה, och אדוני, hwilka bägge af then Swenska Vthtolkaren blifwa gifne medh ordet HERRE/ warda genom skrifarten så åthskilde/ at thet förriga vthmärckes medh tre stora bokstäfwer; och thet senare medh twänne/ til at sålunda wisa skilnaden af orden som finnas i original texten.

Wanliga distinctioner, större och mindre/ som märckeligen tiena til vplysning om rätta meningen/ äro ock giörligast i acht tagne; medh mera/ som then gunstige Läsaren kan finna och erfara.

The Bibliske figurer/ som i Gustavi I.mi edition hafwa warit någre fåå; men i Gustavi II.di edition til något antahl förökade/ och i the följande editionerne meer och mindre intagne/ äro här aldeles vthlåtne; kunna eij heller synas wara nödige och til någon besynnerlig vpbyggelse/ hälst sedan Icones Biblicæ nu mera medh större zirath och anseende äro vthi kopparstycker afsatte/ i åthskilliga formater och Europæiska språk enskyldt tryckte/ och i mångas händer komne. Och hwad then Levitiska Gudztienstens/ templets adparat, och slijkt anbelangar/ blifwer sådant widh the bifogade Emblemata, Afritningar och Charter til någon deel förestält/ hwilka medh Kongl. Maj:tz nådigsta behagh och omkåstnad äro inrättade och anförskaffade.

Förvthan hwad Texten och thes appertinentier angår/ finna sigh ock i thenna editionen några Appendices; ther ibland

I. Index Doctrinalis vel Dogmaticus, eller ett Register/ som innehåller then Christeliga lärans och lefwernes hufwudstycker/ icke allenast af thet förriga Bibliska Registret/ vtan ock af fleras arbeten sammanhämtadt. Här giöres vnder tiden någre digressiones circa doctrinam fidei & morum, medh en annor tractationis modo, än vthi ett Register skee plägar: torde ock vthi ordeformer något wara at påminna; men hafwer måst lemnas i then form i hwilken thet ankommit är; kan ock examineras och pröfwas af sielfwa Contextu Biblico, och thes circumstantier. Allegationerne, som här anförde warda/ äro inrättade til thenna editionen medh then bekymmersamhet som giörligit hafwer warit at anwända.

II. Följer en Index Etymologico-Historicus öfwer the vthi then H. Skrift anförde nomina propria, medh theras historier, originationer och betekningar/ så wida någor wißhet om them hafwas kan af Gudz ord/ eller andra vpbyggeliga meningar. Nomina propria äro inrättade efter then pronuntiation och skrifart som i thenna editionen antagen är; samt allegationerne pröfwade och lämpade.

III. Bibliska Chronologien eller Tideräkningen/ som i the förra wåra editioner hafwer warit fördeelt widh the historiska böcker/ är här sammanförd på några fåå bladh; och thet sålunda/ at både then wanliga Chronologien behålles/ som finnes wara Lutheri/ (besee hans Tom. 4. Jen. Latin. f. 689) och sedan är närmare vtharbetad och i ordning förd af Abrahamo Bucholzero; hwar jämte här ock anföres Calvisii och Calvii tider äkning. Adplication af the Bibliska historier är vthu Weimarska eller Nürnbergiska Bibelen öfwersatt worden. Then skildnad som eljes finnes hoos Chronologos vthi Bibliska historiernas lämpande til tiden och åhretalet/ hwilken wisar sigh jemwäl i thessa anförda columner, måste lemnas til särskildt afgiörande/ och kan intet twingas in om een sådan korthet som här fordras.

IV. Äro ock bifogade några andra små förtekningar/ nemligen:

Ordning af Bibliska böckerna/ huru the på hwar annan följa/ jämte antekning af theras capitel.

Een Lista af Skriftenes språk i gamla Testamentet/ som i thet nya finnas allegerade.

Evangeliska och Epistoliska Texter/ som på Sön-Högtidz-och Helgedagar hoos oß åhrligen brukas.

Een liten Ordelista/ som förr nämnd är.

Så ock kort Vthräkning på mått/ wigt och mynt.

Sålunda är/ korteligen at berätta/ thetta heliga wercket/ widh thenna editions vthfärdande/ efter tidsens omständigheter handterat wordet; och the widh thes tryckiande infallne hinder/ genom Gudz nådh/ lyckeligen öfwerwundne.

Then Kongliga nådh och mildhet/ åhåga och bekymmer/ samt osparda kåstnad/ hwar medh Hans Kongl. Maj:t hafwer behagat ansee thetta heliga werckets befordrande; jemwäl vnder påstående swåra krigsbuller/ som thes en och annan gång ifrå främmande land vthfärdade nådigste skrifwelser nogsamt intyga/ böra Gudälskande hiertan medh wördnad erkänna; jämte trogen förbön/ at Gudh wille bekröna Hans Kongl. Maj:t medh kraft och styrckio/ hälsa och sundhet/ långt lijf/ och högtåstundad rolighet: på thet ibland andra nyttigheter vnder Hans Kongl. Maj:tz fridsama och lyckeliga regemente/ Gudz ord och hans alrahelgaste namn må i wördning hällit warda; then rena Evangeliska läran i wårt kära fädernesland/ vthan skadeliga blänningar och mängerij bibehållas; nåde och frijd framgent föröka sigh hoos oß.

För then frucht och förnöijelse som thet anwända arbetet kan förmodeligen skaffa hoos Gudz ordz älskare/ bör hans alrahelgaste namn wara ährat och prisat. The feelachtigheter/ som/ kan skee/ hafwa sigh inträngt/ äro prof af menniskliga swagheter. Rättsinnade menniskior warda them medh mildt och gunstigt omdöme anseende. The afwundsame/ omilde och afwuge/ blifwa/ som troligit är/ sigh sielfwom altid like.

Gudh hugswale wåra hiertan/ och styrcke oß i all lärdom och goda gierningar/ at wår kärlek må meer och meer rijk warda i alt förstånd/ och wij måge kunna pröfwa hwad bäst är/ och wara obesmittade in til JESU Christi dagh!

Förspråk

På thet Gamla Testamentet.

Huru somlige döma om thet gamla Testamentet. Christus och Apostlarna wisa oß til gamla Testamentet.

SOmlige achta thet gamla Testamentet ringa; såsom thet ther allenast the Ju-deska folckena gifwit war/ och nu intet meer tienar/ och icke annat innehåller/ än några gamla historier: och mena/ at the hafwa nogh af thet nya Testamentet/ gifwande före/ at man vthi thet gamla Testamentet icke hafwer nu annat sökia/ än andeligit sinne. Men Christus hafwer een annan mening här om: ty han säger Joh. 5:[1] **Ransaker Skrifterna; the samma bära witnesbyrd om migh.** Biuder ock S. Paulus Timotheo/ at han skal hålla på läsa Skriftena. Och Rom. 1. berömer han/ at **Evangelium är af Gudi vthlåfwat i Skriftene.** Jtem/ 1. Cor. 15/ säger han/ at **Christus är kommen af Davidz sädh/ döder/ och ifrå the döda vpstånden/** såsom Skriften vthwisar. Sammalunda wisar oß ock S. Petrus i sin Epistel tilbaka i Skriftena.

Man skal icke förachta thet gamla Testamentet/ vtan fliteliga thet läsa. Nya Testamentet.

Här medh lära the oß ju icke förachta Skriftena och thet gamla Testamentet; vtan heller at wij thet läsa skole medh största flijt: efter the sielfwe så mächteliga grunda och bewisa sin lärdom i thet nya Testamentet/ genom thet gamla/ och skiuta sigh alt ther til. Såsom ock S. Lucas/ Ap. G. 17[2]/ skrifwer/ at the i Thessalonica dageliga ransakade Skriftena/ om thet ock så hade sigh/ som Paulus lärde. Therföre äro thes

gamla Testamentsens böcker wisserliga högt achtade/ medan thet är en sådana fast grund/ ther thet nya vppå hänger/ och ther af sin bewijs hafwer. Och hwad är thet nya Testamentet annat/ än een vppenbara predikan och förkunning om Christo/ föregifwen i thet gamla Testamentet/ och genom Christum fulbordad?

Jngen skal förargas vppå Skriftenes enfalliga taal. Skriften giör the wisa til dårar; och står them enfalligom öpen.

Men på thet the enfallige måga hafwa någon rättelse/ och såsom en ingång til thessa böcker/ at the them medh thes större nytto läsa måga/ är thetta Förspråk giordt/ och här insatt. Och skal i förstone/ hwar och een godh Christen menniskia här vthi wara förmanad och warnad/ at hon icke stöter eller förargar sigh på thet enfalliga taal och historier/ som hon här ofta warder förnimmandes: vtan twiflar ther intet vppå/ at ehuru slätt och enfalligt thet synes/ som här vthi skrifwit är/ så är thet doch altsammans thens högsta Gudz majestätz/ machts och wijshets ord/ werck/ domar/ och bedref: ty thenna är then Skrift som alla wisa och kloka giör til dårar/ och står them allena öpen/ som enfallige och simpel äro: såsom Christus säger Matth.3 11. Therföre skalt tu låta titt egit sinne här om fara/ och hålla thenna Skrift för then alrahögsta och ädlasta helgedom; och lät tigh tyckia/ at tu här funnet hafwer then skatt/ hwilkens wärd och dyrbarhet ingen menniskia någon tijd kan tilfyllest begripa eller mäta: på thet tu må finna then sanskylliga wijsheten/ som Gudh så slätt och enfalleliga här föregifwer/ til at bryta och nederslå alt högmod. Här warder tu finnandes the lindakläder/ och then krubbo ther Christus vthi ligger; tijt Ängelen ock wisar herdarna: lindakläden äro wäl ringa och slätt; men skatten Christus/ som här vthi ligger/ är dyyr.

Gamla Testamentet är een lagbok. Nya Testamentet är een nådebok. Lagh och budh i nya Testamentet. Löfte i thet gamla Testamentet.

Så skalt tu nu weta/ at thenna book är een lagbok/ som lärer hwad man giöra och låta skal; och gifwer ther bredo widh exempel före och historier/ huru sådana lagh hafwa hållen eller brutin warit. Såsom thet nya Testamentet är een nådabok/ och lärer hwadan man thet få skal/ ther lagen medh fulbordad warder. Men såsom vthi thet nya Testamentet warda ock bredo widh nådenes läro många andra läror gifna/ som äro lagh och budh/ til at späkia kötet eller then gamla menniskian: efter at anden i thetta lifwet warder aldrig fulkommen/ eller här i werldene någon tijd ther til kommer/ at nåden alt kan regera: så är ock i gamla Testamentet bredo widh lagen någor löfte om nådena/ ther medh the helige Fäder och Propheter wordo vnder lagen i Christi troo salige och behåldne/ såsom wij. Doch/ såsom i thet nya Testamentet thet rätta hufwudstycket är/ förkunna nådh och frijd genom syndernas förlåtelse i Christo: så är ock rätta hufwudstycket i thet gamla Testamentet/ lära lagen/ förkunna och vthwisa syndena/ och kräfja på thet goda. Sådant skalt tu weta/ sökia och finna i gamla Testamentet.

1. Hwad Mose i sin första book lärer. Hwadan synd och döden äro komne. Hielp emot synd och döden.

Och at man begynner på Mose böcker/ lärer han i sine första book/ huru all ting äro skapad/ och (thet största orsaken war til at skrifwa) hwadan synden och döden äro komna; nemliga/ af diefwulens ondsko/ och Adams fall. Men förr än han kommer til lagen/ lärer han strax ther medh/ hwadan hielpen til at fördrifwa syndena och döden/ åter komma skulle; nemliga/ icke af lagh eller gierningar/ efter ingen lagh ännu war på färde; vtan af qwinnones sädh/ Christo/ then Adam och Abraham låfwad war: på thet at troon skulle strax af Skriftenes begynnelse/ och sedan alt igenom/ öfwer alla gierningar/ lagh och förtienst prisad warda. Altså innehåller then första Mose book mäst altsamman exempel af trone och otrone; och hwad frucht både troon och otron bära: och är förthenskul wäl räknandes för een Evangelisk book.

2. Judarna Gudz folck.

Ther näst i then andra bokene: Tå nu werlden så förwild och förblindad war/ at man skött intet meer wiste hwad synd war/ eller hwadan döden kommen war/ låter Gudh Mose komma fram medh lagen; och tager

sigh före ett besynnerligit folck/ genom hwilket han wille vplysa werldena igen/ och genom lagen[4] vppenbara syndena: thet samma folcket författar han medh allahanda lagh/ och afsöndrar thet ifrån all annor folck; biuder them giöra ett tabernakel/ och vprättar een Gudztienst; skickar Förstar och ämbetzmän/ och försörjer them altså ganska wäl/ både i lekamliga måtto/ för werldene/ och i andeliga/ för Gudi.

3. Prestaämbetsens bruuk.

J then tredie bokene/ stichtas besynnerliga Presterskapet/ medh sin lagh och rätter/ ther efter Presterna sigh regera/ och folcket lära skulle. Ther seer man huru Prestaämbetet allenast för synd skul stichtat och insatt är/ at thet förkunna skal folckena syndena/ och henne in för Gudh försona: så at Presterskapet icke annat giör/ än vmgår medh synder och syndarom. För hwilka saak skul ock Prestomen inga timmeliga ägor tilägnade wordo; icke heller något lekamligit regemente befalt: vtan thet war theras ämbete allenast tilägnat/ at the achta skulle på folcket i syndomen.

4. Lagh är snart gifwin; men at hålla lagen/ wil intet fort. Welg giöra folck fromt medh lagen/ är förgäfwes.

J then fierde: Tå nu lagen gifwen/ Prester och Förstar satte/ tabernaklet och Gudztienst vprättat/ och all ting som Gudz folck tilhöra/ redo woro/ begynnas brukningen/ och warder försökt hwad gång sådana ordning hafwa/ och huru hon sigh skicka wil. Therföre skrifwer ock samma book så mycket om ohörsamhet/ och the plågor öfwer folcket som ther af följde: warda ock somlig lagh förklarad; såsom ock någor flere warda tillagd. Ty thet plägar altid så gå/ at lagh äro snart gifwin: men när man skal taga til at bruka them/ begifwa sigh strax så mång hinder/ at thet icke gierna wil fram som lagen kräfwer: så at thenna book är ett märckeligit exempel/ huru alt är platt förgäfwes och om intet/ ther man menar giöra menniskiona goda medh lagh; och at lagen icke annat än synd och wrede åstad kommer/ såsom S. Paulus säger.[5]

5. Hela lagen warder vprepad i then femte bokene. Summa på lagsens förklaring/ och hwart all Gudz lagh lända.

J then femte: Tå nu folcket för sin olydighet straffat är/ och Gudh medh sine nådh och wälgierning/ ther han them the tw Konungarike gaf/ endels lockat hafwer til at hålla sin lagh medh lust och kärlek/ repar Mose lagen vp igen/ medh alt thet som skedt war (vndantaget hwad Presterskapet på gäller) och förklarar altså på nytt alt thet som både lekamligit och andeligit regemente tilhörer: och ther medh i alla måtto såsom en sanskyldig och fulkomlig lags lärare giör sitt ämbete fult: så at han icke allenast gifwer lagen/ vtan ock är medh/ tå man tager til at giöra ther efter; och hwar något fattas/ förklarar han och vprättar thet igen. Men thenna förklaring i femte bokene/ innehåller rätzliga icke annat än trona til Gudh/ och kärleken til wår nästa: ty tijt lända all Gudz lagh: therföre förbiuder Mose medh sine förklaring/ alt thet som trona på Gudh förkränckia eller förderfwa kan; och thet giör han alt in til 20 capitlet: men hwad kärleken förhindra kan/ förbiuder han alt in til ändan på bokene.

Hwarföre Mose så noga medh lagh författar thet Judeska folcket.

Sedan är här ock nu til märckiandes; först/ at Mose förthenskul så noga författar folcket medh allahanda lagh/ at menniskian icke skal hafwa tilfälle eller rum/ til at eljes wälja sigh någon gierning/ eller egen Gudztienst vpfinna: ty han lärer icke allenast fruchta/ troo och älska Gudh/ vtan gifwer ock så mångahanda sått på vthwärtes Gudztienst/ medh offer/ löfte/ fasto/ plicht rc: så at ingen skal behöfwa sielf wälja sigh något annat. Ther til lärer han ock plantera/ byggia/ strida; barn/ huus och tienstefolck regera/ köpa och sälja/ borga och betala; och snarast sagt/ alt thet som både lekamligit och andeligit lefwerne tilhörer: så at han faar thet så grant igenom/ at somlig af the lagh tyckes warda dårlig och fåfäng. Men hwarföre giör han thet? Therföre:

Sielfwalde gierningar behaga intet Gudi.

Gudh hade tagit sigh thet folcket/ at thet skulle wara hans egit/ och han theras Gudh: therföre wille han så regera them/ at hwad the giorde eller för händer hade/ skulle wara wist/ at thet wore för honom rätt. Ty hwad något giörs/ ther vppå Gudz ord och befalning icke är/ thet gäller för honom intet/ och är förtapat. Ty han biuder ock vthi 4 och 12 cap. i femte bokene6/ at man platt intet skal läggia til hans lagh; och i 12 cap. biuder han/ at man icke giöra skal hwad honom sielfwom rätt synes. Klagar ock David i Psaltaren/ såsom ock alle Propheterna ther öfwer/ at folcket giorde sådana goda gierningar/ som the sigh sielfwe vthwaldt hade/ och icke woro budne af Gudi: ty han wil eller kan icke lida/ at the som honom tilhöra/ någon ting taga sigh före at giöra/ thet han icke hafwer befalt/ ware så godt som thet kan: ty lydighet/ som håller sigh til Gudz ord/ giör thet/ at gierningen godh och behagelig är för Gudi.

Thetta lifwet kan intet wara vthan vthwärtes Gudztienst.

Efter nu menniskiorna i thetta lifwet icke kunna wara vthan vthwärtes Gudztienst och sätt/ hafwer Gudh satt them före sådana mångahanda sätt/ och författat them medh sin budh: på thet/ om the ju skulle eller ock wille giöra Gudi een vthwärtes tienst/ at the tå måtte taga sigh före ett af thesso/ och icke vptänckte sigh sielfwe något egit/ så blefwo the säkre och wisse/ at theras gierningar täcktes Gudi/ tå the så wandrade i lydighet och Gudz befalning. Altså är them allestädz förbudit efterfölja sin egen förnuft och frij wilja/ ther the något godt giöra/ och wäl lefwa wilja; och doch öfwer nogh föresatt och bestämdt rum/ tijd/ person/ gierning och sätt/ at the ther vthöfwer icke skola kunna klaga/ eller främmande Gudztienstes exempel efterfölja.

Lagh äro treggiahanda. Lagh om timelig ting. Förbudzlag.

Thernäst är märckiandes/ at thet äro treggiahanda lagh: Somlig the ther allenast tala om timelig ting; såsom Keisarelagh/ eller annor werldzlig lagh giöra: thenna lagen äro af Gudi gifwen alramäst för the onda skul/ til at hålla them widh aga/ at the icke giöra wärre. Therföre äro sådana lagh förbudzlagh/ meer än lärolagh: såsom tå Mose biuder låta een hustru ifrå sigh medh ett skiljobref. Jtem/ nijtoffers lagen emot hustrun/ rc. Sådana äro alt werldzlig lagh.

Somlige äro lagh/ som lära om vthwärtes Gudztienst/ såsom tilförene sagt är.

Lagh om vthwärtes Gudztienst. Lagh om trona och kärleken.

Öfwer båda thenna lagen/ gå nu the lagh om trona och kärleken: så at all annor lagh skola och måste hafwa sin reglo och mätt af trone och kärlekenom/ och så sierran gälla/ at the medh sin werck icke gå emot trona och kärleken: men hwar the emot trona och kärleken gingo/ skola the platt intet gälla.

Troon och kärleken all lags mästare.

Ther af kommer thet wij läse/ at David icke drap then mördaren Joab/ then doch tößwar döden förtient hade. Och 2. Sam. 147/ låfwade han then qwinnone af Thekoa/ at hennes son icke skulle döö/ thet han än sin broder dräpit hade. Jtem/ Absalom drap han icke heller: och David sielf åt af the helga bröden/ som Prestomen allena låflig woro/ 1. Sam. 12. Jtem Thamar mente/ at Konungen wäl måtte gifwa henne Amnon hennes halfbroder til ächta. Vthaf thessa och annor slijk exempel seer man wäl huru Konungar/ Prester och öfwerstar ofta hafwa frij gripit vthi lagen/ ther troon och kärleken thet kraft hafwa. Och är ther medh troon och kärleken all lags mästare/ och hafwer them all vthi sitt wåld. Ty efter all lagh drifwa in vppå troon och kärleken/ skal ingen lagh något meer gälla/ eller räknas för lagh/ ther hon gå wil emot troon och kärleken.

Judarna förstå intet lagsens mening.

Förthenskul fara Judarna ännu i dagh så ganska mycket wille/ at the så hårdt hålla/ och strängia sigh in til somlig af Mose lagh/ och låta mycket snarare tilbaka frijd och kärlek/ än at the medh oß äta eller dricka/

eller något annat sådant giöra wilja/ och see icke rätt på lagsens mening: ty thetta förstånd är af nödene/ icke Judomen allenast/ vtan allom them som vnder lagh lefwa: ty så säger ock Christus Matth. 128/ at man bryta må Sabbathsdagen/ och hielpa/ ther en oxe wore fallen i gropena/ hwilken doch icke vtan en timelig och fögo skada är: huru mycket meer skal man frij bryta allahanda lagh/ ther någor lifsnöd thet kräfwer/ så fierran trone eller kärlekenom intet skeer förnär: såsom Christus sade/ at David giorde/ tå han åt af the helga bröden/ Marc. 3.

Mose lagh äro oordentliga/ beblandade hwar om andra. Ett regements beläte som i swang går.

Huru kommer tå thet til/ at Mose så oordenteliga sätter lagen/ och blandar ihoop hwart om annat? Hwij sätter han icke hällre the werldzliga lagen särdeles; the andeliga ock särdeles? Sammalunda trones och kärlekens ock särdeles? Ther til repar han vp een och samma lagh så ofta/ och drifwer samma ord så många resor/ at en må ledas widh läsat och hörat? Swar/ Mose skrifwer efter som thet plägar tilgå vthi ett regemente/ och thetta lifwet/ til hwilket hans book är ett rätt beläte och exempel. Ty så plägar thet tilgå: At man nu måste giöra thenna gierningen/ nu een annan. Och ingen menniskia kan någon tijd så laga sitt lefwerne/ at hon i then ena dagen allenast lefwer efter andelig lagh/ och i then andra allenast efter werldzlig: vtan såsom stiernorna i himmelen och blomstren på markene/ stå om hwart annat/ och synas icke hafwa någon wiß ordning. Altså går thet ock til medh lagen/ at menniskian måste altid wara redo/ både til ett och annat/ och giöra thet först som först förekommer: ty äro ock Mosi lagh så tilhopa blandat.

Hwarföre Mose samma lagh så ofta vprepar. Lags gierningar äro twungna gierningar.

Men thet han så ofta vprepar/ och så fast drifwer thet samma/ är icke annat/ än at man så mycket klarare må märckia hans ämbetes rätta art: ty then som skal regera ett folck medh lagh/ han måste altid hålla vppå/ och altid drifwa/ lika som man åsnar drifwer: ty ingen lags gierning gär fram medh kärlek och godh wilja; vtan thet måste alt warda nödgat och twingat. Efter nu Mose är en lagförare/ måste han så drifwa/ och medh samma drifwande låta see/ huru lagsens gierningar/ äro aftwingada gierningar/ och vthtrötta menniskiona/ til thes hon ther igenom må känna sina kranckhet/ och then olust som hon hafwer til Gudz lagh/ och sedan sökia nådh/ såsom nu här efter följer.

Lagen vppenbarar synden. Mose ämbete.

Til thet tredie/ är thetta rätta orsaken/ hwarföre Mose är kommen medh lagen: nemliga/ at han ther igenom skulle kungiöra och vppenbara menniskiomen theras synder/ och all menisklig förmågo eller öfwerdådighet giöra til skam. Ty ther af kallar honom S. Paulus Gal. 29/ syndenes tienare/ eller ämbetzman; och hans ämbete/ dödsens ämbete/ 2. Cor. 3. Och Rom. 3/ och 7/ säger han/ at genom lagen kommer icke annat än syndenes kändzla. Och Rom. 3/ genom lagsens gierningar/ warder ingen from för Gudi: ty Mose kommer igenom lagen icke meer åstadh/ än at han låter see hwad man giöra och läta skal: men kraft och förmågo til at sädant giöra och låta/ gifwer han intet; och ther medh läter han oß tå blifwa qwar i syndene. Men när wij nu så blifwe i syndene/ tränger strax döden vppå oß/ såsom een hämnd och straff öfwer syndena: ther af kallar S. Paulus syndena/ dödsens vdd. Ty at döden hafwer all sin rätt och macht öfwer oß genom syndena: men hwar icke lagen woro/ så wore ock ingen synd. Ty kommer ock Mose thet åstadh/ at wij känne syndena: tå han henne genom lagen vpwäcker och vppenbarar/ och följer så döden wäldeliga syndena efter/ at man klarliga må märckia/ hwarföre S. Paulus Mose ämbete kallar syndenes och dödsens ämbete: ty genom lagen kommer han icke annat åstadh öfwer oß/ än synd och dödh.

Mose syndaämbete är nyttigt och godt. Menniskiones förnufts blindhet.

Men doch likwäl är sådana syndaämbete och dödzämbete/ godt och storliga af nödene: ty ther Gudz lagh icke är/ ther är all menisklig förnuft så blind/ at hon icke kan känna syndena. Ty thet weet menniskian icke/ at otro och förtwiflan vppå Gudh/ är synd: ja hon weet icke/ at man på Gudh troo och förtrösta skal; vtan går

altså i sine blindhet säker och förstockad/ och förnimmer aldrig/ at sådant är synd: och giör ther förinnan några goda gierningar/ och förer vthwärtes ett ährligit lefwerne/ menandes/ at hon tå står wäl/ och at sakene är nogh fyllest giordt. Såsom wij see medh Hedningarna och the skrymtare/ när the lefwa alrabäst. Sammalunda weet hon icke heller/ at kötsens onda benägenhet och haat til fienderna/ är synd: vtan efter hon förnimmer och seer/ at alla menniskior så äro skickade/ achtar hon thet för een naturlig och godh ting/ menandes nogh wara/ at man allenast medh vthwärtes gierningar hafwer thet fördragh. Ty går hon ock så säker/ och håller sina kranckhet för starckhet; sina synd för rättferdighet; sitt onda för godt/ och kommer icke länger ther medh.

Hwar til Mose ämbete är nyttigt/ rc. Lagsens lärg.

Sij/ til at fördrifwa thenna blindheten och öfwerdådigheten/ är Mose ämbete af nödene. Nu kan hon icke fördrifwin warda/ medh mindre hon blifwer först vppenbarad och känd: hwilket skeer genom lagen/ som lära at man skal fruchta Gudh/ trösta och troo på honom/ och älska honom; ther til icke hafwa ond lusta/ eller haat til några menniskio. När nu menniskian thetta hörer/ och rätteliga förstår/ måste hon förskräckias: ty hon finner wisserliga när sigh hwarken tröst eller troo/ hwarken fruchtan eller kärlek til Gudh/ såsom icke heller någon kärlek til sin nästa; vtan hon sinner slätt intet annat när sigh/ än otro/ förtwiflan/ förachtelse/ haat rc/ emot Gudh. Jtem/ emot sin nästa/ ock icke annat än haat/ och en ond wilja. Men när hon thetta så befinner/ är döden strax för ögonen/ hwilken sådana syndare til ewig tijd fördöma och förderfwa wil.

Synden är dödsens vdd; och lagen är syndenes kraft.

Här af kommer thet tå/ at synden kallas dödsens vdd: ty genom syndena dräper han oß. J så måtto vpwäckes och vppenbaras synden genom lagen/ ther medh menniskiones högmod och öfwerdådighet warder nederslagen/ så at hon begynnar bäfwa och förtwifla/ och nu intet annat giöra kan/ än medh Propheten ropa: Jagh är af Gudi förkastad; jagh blifwer aldrig salig/ rc. Sij/ thetta må man rätzliga kalla föras vthi helfwetet. Thet menar S. Paulus medh the fåå ord/ 1. Cor. 1510: Dödsens vdd är synden; men lagen är syndenes kraft: såsom han säija wille/ synden som i oß funnen warder/ giör thet/ at döden stinger och dräper oß: men thet man i sigh synd finner/ som dödenom skyldigan giör/ thet kommer lagen åstadh/ som vppenbarar och kundgiör syndena/ af hwilko wij tilförene intet wiste/ och therföre wore säkre.

Somlig Mose lagh giöra til synd/ thet eljes ingen synd är.

Se nu/ huru wäldeliga Mose sådana sitt ämbete drifwer och vthrättar: ty på thet han skal giöra synderna thes flera/ och föra mennisklig förnuft alstings på skam/ gifwer han icke allenast sådana lagh/ som tala om naturlig och sanskyldig synd; såsom the tijo budh äro: vtan han giör ock synd/ ther eljes ingen synd är. Ty otro och ond begärelse är af naturen synd/ och döden wärd: men at man icke skal äta försyrat brödh om Påska/ och ingen oreen diur äta; intet tekn giöra sigh på kroppenom/ och annat sådant/ som thet Levitiska Presterskapet räknar för synd/ thet är icke synd eller ondt af naturen; vtan är förthenskul synd/ at thet genom lagen förbudit är/ hwilken lagh man wäl kan wara förvthan. Men medh the tijo budh är thet icke så: ty thet är synd/ thet the icke än skrifwen eller känd woro; såsom Hedningarnas otro är synd/ ändoch the icke weta eller achta at hon är synd.

Hwarföre så mångahanda lagh äro gifne. Gudz lagh är rätt och godh. Naturen förmå intet hålla Gudz lagh.

Altså see wij/ at sådana/ och så mångahanda Mose lagh icke äro allenast förthenskul gifwen/ at ingen skal behöfwa sielf vthwälja sigh något til at giöra godt och lefwa wäl: vtan mycket meer therföre/ at synderna skulle förökas och församkas til at beswära samwetet: på thet then förstockada menniskiones blindhet måste lära känna sigh/ och förnimma sin swaghet til thet som godt är/ och wordo så nödd och twingad til at sökia något annat än lagen/ eller egen förmågo; nemliga/ Gudz nådh/ then i Christo vthlåfwad är: ty all Gudz lagh är ju godh och rätt/ wore thet icke än meer som han bude/ än vptaga ett strå: så måste thet icke wara ett

fromt eller godt hierta/ som sådana godh lagh icke håller/ eller nödigt håller. Nu förmå mennisklig natur icke annars än nödigt hålla henne: therföre måste menniskian af samma goda Gudz lagh känna/ och klarliga förnimma sina ondsko/ och sökia efter Gudz nådh och hielp i Christo.

Tå Christus kommer/ wänder Mose ämbete igen. Huru tijo Gudz budh wända igen.

Therföre/ tå nu Christus kommer/ wänder lagen igen: besynnerliga then Levitiska/ som synd giör/ ther eljes af naturen ingen synd är/ såsom sagt är. Wända ock så the tijo budh igen: icke så/ at man them intet hålla eller fulborda skal: vtan Mose ämbete här vthinnan wänder igen/ så at thet nu icke meer genom the tijo budh giör syndena mächtiga/ och synden icke meer är dödsens vdd: ty genom Christum är synden förlåten; Gudh försonad/ och hiertat godt/ och begynner älska lagen/ så at Mose ämbete intet meer kan straffa eller skylla oß/ såsom thet giorde förr än Christus kom medh nådene.

Christi klarhet fördrifwer Mose klarhet.

Thetta lärer S. Paulus 2. Cor. 3.11 ther han säger: At then klarhet i Mose ansichte återwänder/ för then klarhet skul/ som är i JEsu Christi ansichte. Thet är: Mose ämbete/ som oß til skam giör/ och medh sitt skeen vppenbarar wåra synd/ giör oß intet ondt meer/ eller medh dödenom förskräcker/ såsom tilförene: ty wij hafwe nu Christi ansichtes klarhet; thet är/ nädenes ämbete/ genom hwilket wij känne Christum/ och få hans rättferdighet/ lijf och styrckelse/ therigenom wij fulborde lagen; döden och helwetit öfwerwinne. Såsom ock the tre Apostlar sågo på berget Thabor/ Mosen och Eliam/ och doch för them intet förskräcktes/ för then liufliga klarhet skul i Christi ansichte. Men 2. Mos. 34/ läs man/ huru Jsraels barn icke kunde lida then klarhet och skeen/ som war vthi Mose ansichte/ vtan han måste hålla ther ett täckelse före: ty ther war Christus icke skenbarliga när.

Lagsens lärjungar äro triggiehanda.

Ty lagen hafwer triggiehanda lärjungar. The förste/ äro the som höra lagen/ och förachta them; föra ett ondt lefwerne vthan all fruchtan: til thessa kommer intet lagen: hwilkas figur woro the kalfdyrkare i öknene/ för hwilka skul Mose kastade taflorna sönder/ och lät lagen intet komma til them.

The andre/ äro the som taga til at fulborda lagen medh sin egen kraft/ vthan Gudz nådh. The samme äro betydde genom them/ som icke kunde see Mose ansichte/ tå han annan gången fram kom medh taflomen: til thessa kommer lagen; men the lida henne intet: therföre giöra the ett täckelse ther öfwer/ och föra ett skrymtachtigt lefwerne medh vthwärtes lagsens gierningar: hwilket doch lagen altsamman giör til synd/ när täckelset borttagit warder. Ty lagen vthwisar/ at wår förmåga/ Christi nådh förvthan/ är intet.

Goliaths spiut. Lagsens egentliga ämbete.

The tredie/ äro the som klarliga see Mosen vthan täckelse. Thet äro the/ som förstå lagsens mening/ huru hon kräfwer omöijelig ting. Ther hafwer tå synden sin fulla gång; ther är döden mächtig/ ther är Goliaths spiut så förfärliga stort/ at thes vdd wäl sexhundrat siklar håller/ så at all Jsraels barn fly måste: förvthan then ene David/ Christus wår HErre/ then oß ifrån alt thetta förlossar. Ty om Christi klarhet icke komme til medh/ ther sådana Mose klarhet är/ kunde ingen thetta lagsens glimmande skeen/ thet är/ syndenes och dödsens förskräckelse fördraga. Thesse falla ifrån alla sina gierningar och förtröstning på egen förmågo/ och bruka lagen/ allenast til at lära känna sina synder/ och trängta efter Christum: hwilket ock thet rätta Mose ämbete är/ och lagsens egen art.

Mose ämbete wahrar in til Christum.

Thet hafwer Mose ock sielf gifwit tilkänna; nemliga/ at hans ämbete och lära wahra skulle in til Christum/ och sedan återwända: ther han säger/ 5. Mos. 1812: HERren tin Gudh skal vthaf tina bröder vpwäckia tigh

en Propheta såsom migh/ honom skalt tu höra/ rc. Thetta är wisserliga thet bästa och ädlesta/ och rätte kärnan på alt thet Mose talat och skrifwit hafwer. Thet ock Apostlarna så starckliga fördt och brukat hafwa/ til at stadfästa Evangelium/ och afläggia lagen: såsom ock Propheterna ganska mycket ther af vthdragit hafwa. Ty efter Gudh vthlåfwar här en annan Mose/ then the höra skulle/ måste han ju något annat lära/ än Mose lärde: vplåter ock Mose honom sina macht/ och wiker vndan/ at man nu honom höra skal Så måste ju tå then samme Propheten icke lära nogor lagh: ty thet hafwer Mose fulkomliga nogh vthrättat/ så at förthenskul icke behöfdes någon annan Prophet vpwäckia. Therföre är thet wisserliga sagt om nådenes läro och Christo.

Gamla Test: måste återwanda. Nya Test: wahrar til ewig tijd.

Förthenskul kallar ock S. Paulus Mose lagh/ thet gamla Testamentet; Christus ock så/ tå han thet nya Testamentet insatte. Och är förty ett Testament/ at Gudh ther vthlåfwar och beskeder folckena Canaans land: om the eljes höllo hwad han budit hade. Han gaf them thet ock/ såsom han låfwat hade/ och wardt stadfäst genom fårablod och bockablod. Men efter thetta Testamentet icke stod grundat på Gudz nådh/ vtan på menniskiors gierningar/ måste thet föråldras och blifwa om intet; och landet/ som låfwat och gifwit war/ måste åter mist warda/ therföre at gierningar icke kunna fulborda lagen. Men ett annat Testament måste i staden vpkomma igen/ thet icke på wåra gierningar grundades; vtan på Gudz ord och werck: at thet icke föråldras skulle/ vtan blifwa warachtigt til ewig tijd. Therföre är thet ock genom thens dödh och blodh stadfäst/ som ewig är/ och ett ewigt land vthlåfwat och gifwit. Thetta ware nu sagt om Mose böcker och ämbete.

Hwad vthi Propheterna och the andra gamla Test: böcker i een summa lärde warder.

Men nu må wäl någor ock så fråga: Hwad man tå om Propheterna och the andra böcker i Skriftene hålla skal. Ty swaras här/ at the platt intet annat wilja eller giöra än Mose: vtan föra och drifwa alt samma ämbete/ hållandes folckena Gudz budh och lagh före; och beflita sigh ther om/ at folcket icke skal genom falska propheter och predikare/ ifrå lagsens rätta bruuk/ in vppå sina egna gierningar/ och afgudiska påfunder fördt warda: vtan hällre stadigt blifwa widh lagsens rätta sinne och mening; som är/ at man ther af känna skal sin swaghet/ och sedan sökia hielp när Christum. Therföre the ock ofta klarligare vthtryckia hwad Mose om Christo sagt hafwer/ och gifwa exempel före/ ther man må see/ hwilke the äro/ som lagen rätt förståndet hafwa/ eller eij; och hwad bägges theras löön eller straff warit hafwer. Ther medh Propheterna tå icke annat äro/ än Mose och hans ämbetes witne: af hwilkom the ock allan sin wijsdom/ och hwad the skrifwa och lära/ vndfått hafwa.

Lagsens andeliga vthtydning. Christus är then rätte öfwerste Presten. Öfwerste Prestens söner medh theras offrande och slachtande.

Wil nu ock någor här sökia hemligit sinne/ och then Levitiska lagen och Presterskapet til andelig vthtydelse draga/ han må thetta korteliga hafwa för een rättelse: Först/ at han medh then öfwersta Presten platt ingen annan beteknar eller vthtyder/ än Christum allena/ såsom then Epistel til the Ebreer/ thet klarliga nogh lärer. Theslikes är ock Christus sielf både offer och altare. Therföre/ lika som then Levitiske öfwerste Presten medh sitt offer the synder borttog/ som icke woro af naturen synder: så hafwer ock wår öfwerste Prest/ Christus/ genom sitt egit lekamens och blodz offer/ borttagit then rätta syndena/ som af naturen synd är. Och är en tijd ingången genom förloten til Gudh/ på thet han oß ena ewig försoning giöra skulle. Sedan betyda then öfwersta Prestens söner/ som vmgingo medh thet dageliga offret/ alla Christna menniskior/ hwilka ock offra sigh sielfwa Gudi/ och genom then Helga Anda och kärleken/ syndena och hwad qwart är af then gamla menniskiona/ förtära och vpbränna/ hwilket är ett offer som för Gudi så wäl luchtar; thet är: Thet giör för honom ett godt och reent samwet. Altså vthtyder thetta S. Paulus Rom. 1213/ ther han lärer/ at wij skole offra wåra kroppar Gudi til ett lefwande/ heligt och tacknemligit offer.

Om thenna Swenska Bibelen. Thetta är egentliga förståendes om then 1. *edition Anno* 1541. Och så wijdt om thenna här 2 *edition*: at här äro ock samme Text/ Förspråk/ Glosser och Concordantier behållne. Men så äro här några Förspråk tilkomne på the böcker ther tilförene inge woro. Jtem/ flere nödtorf-

På thet sidsta/ skal hwar och en/ som thenna vthtolkada Swenska Bibelen läsandes warder/ låta sigh wara förmanad: om här något förekommer/ thet honom icke synes drabba rätt/ at han tå icke alt förhastig är/ sådant at straffa/ förwandla/ eller efter sitt hufwud rätta; vtan låter thet blifwa som thet är/ så länge han warder fulwiß ther vppå/ at han thet medh rätt och skiäl giöra kan: eljes kan then samme wäl få snart fela som Tolken/ then til ewentyrs sigh i sakene något meer och ytterligare beflitat hafwer til at vthleta hwad rättast är. Så hafwer man ock här vthinnan icke så mycket efterfölgt then Latinska Bibelen/ som then Tyska D. M. Lutheri/ så wäl i Förspråk/ Glosser/ Notuler/ Concordantier och ordning/ som i sielfwa texten. Therföre at samme Tyske Bibel icke allenast mycket liusare och förståndeligare är än then Latinska; vtan at han ock så drager närmare in til then Ebreiska texten: thet hwar och en bekänna måste/ som them båda fliteliga medh något förstånd läs. Jcke är heller thetta arbete giordt för theras skul som sigh tyckia låta sådant intet behöfwa; vtan man hafwer thet giordt Gudi til ähro/ och the fattiga enfalliga Christna här i riket til tienst/ som lust och kärlek hafwa til Gudz ord/ och äro doch vthi Latinen eller annor tungomål/ ther then helga Skrift vthi beskrifwin är/ icke så förfarne/ at the ther vth någon wiß grund taga kunna. Och ändoch ingen kan sigh af någon ting beröma: så är likwäl thenna vthtolkning på Gudz wägnar sådana/ at froma menniskior/ som större wilja hafwa til at i så måtto något lära/ än ens annars arbete förtala och straffa/ måga här vthaf hafwa een hielp/ så länge medh tiden någor kan komma/ then Gudh medh högre förstånd/ större förfarenhet/ och medh annor lägligare medel begåfwar/ til at giöra bättre: hwilket ock thes lättare skee må/ at så mycket til sakene allaredo giordt är. Then alsmächtigaste Gudh wärdigas til at fulborda sitt werck/ som han begynt hafwer: Amen!

tiga vthläggningar af andra gamla Kyrkiones lärare/ ther the hafwa behöfdz; samt flere nyttiga Concordantier af the Latinska Bibeler: såsom i Titelen förmäles/ och then Christne Läsaren thet sielf warder finnandes.

Register

På the förnämsta Trones Artiklar; som ock the Christeliga dygder/ hwilka i then helga Skrift/ til läro och efterfölgd/ förestälte äro: jemwäl the laster och odygder/ för hwilka en Christen bör taga sigh til wahra.

Är märckiandes/ at ther twå puncter (:) stå efter något tahl/ så märcker thet capitel: men alla the andra tahl/ som följa/ och hafwa ett comma (/) märckia verser i samma capitel. Tå man begynner ett annat capitel i samma book/ tå sätter man thetta ordet **cap.** eller **c.** När efter capitlen står ingen vers/ eller ther står (*)/ skal man läsa hela capitlet. Står ther (rc.)/ så läses något meer af thet som följer.

A.

A Och O; Christus JEsus/ Vppenb. 1:8/ 11/ 18. cap. 21:6. cap. 22:13. Jämför/ Esa. 41: 4. cap. 44:6. cap. 48:12.

Ächtenskap; är af treenige Guden sielf för syndafallet medh stoor solennitet och Gudz betänckande ther om instichtat/ 1. Mos. 1:27. cap. 2:18/ 24. Matth. 19:4/ 5/ 6. Ps. 128:3/ 4. Gudh bygde sielf qwinnan af ett refbeen/ 1. Mos. 2:21/ 22/ 23. Hade henne sielf fram för Adam/ 1. Mos. 2:22. Sielf sammanwigde och wälsignade them/ 1. Mos. 1:28. Sielf föreskref ächtenskaps stadgan/ 1. Mos. 2:24. Matth. 19:5/ 6. Adams glädie öfwer sin brudh/ 1. Mos. 2:23.

Efter syndafallet å nyo medh stadgar och wälsignelse bekräftat/ 1. Mos. 3:16/ 17. cap. 8:17. cap. 9:1/ 2/ 3/ 4/ 7. 1. Cor. 7:2/ 3/ 4/ 5. Christus af een trolåfwad jungfru födder/ hafwer ther medh ächtenskapet helgat/ Luc. 1:27.

Til ächtenskap hörer inbyrdes samtycke/ 1. Mos. 24:37/ 57. Dom. 14:7. Ächtenskapets ände-orsak/ förmeringen/ 1. Mos. 1:27/ 28. cap. 9:1. Tob. 8:9. 1. Tim. 2: 15. Jnbyrdes hielp/ 1. Mos. 2:18. Pred. 4:9/ 10. Läkedom moot okyskhet/ 1. Cor. 7:2/ 9. Syr. 7:26/ 27. Ovplösligit/ vtan för hoor skul/ 1. Mos. 2:24. Matth. 5:31/ 32. cap. 19:3/ 4/ 5/ 6/ rc. Marc. 10:2/ 3/ rc. Luc. 16:18. 1. Cor. 7:10/ 11. Gudh beskärer hwar en sin ächta maka/ 1. Mos. 24:14. Dom. 14:4. Ords. 18:22. cap. 19: 14. Syr. 26:3. Ps. 128:4. Matth. 19:6. Warder af Änglar befordrat/ 1. Mos. 24:1/ 7/ rc. Tob. 6:11/ 12/ 13. cap. 7:1/ 12.

Lagen om nys gifta/ 5. Mos. 24:5. cap. 20:7. Om mißtancke-andan/ 4. Mos. 5:12/ rc. Om skilde personer/ 5. Mos. 24:1/ 2/ 3/ 4. Ächtenskapet bör begynnas medh böön och HERrans fruchtan/ Tob. 6:16 til 20. cap. 8:4/ 5/ 9. Syr. 26:3. 1. Cor. 7:39. Ährligen hållas/ Ords. 2:16/ 18/ 19. cap. 5:20. Tob. 4:13. Rom. 7:2/ 3.

Om enighet och kärlek emellan ächta folck/ Ords. 5:18/ 19. cap. 15:17. cap. 17:1. Syr. 25:1/ 2. Eph. 5:25/ 28/ 33. 1. Cor. 7:15. Syr. 36:24/ 25. Ächtenskap til huushållet högnödigt/ 1. Mos. 2:18. Tob. 8:8. Ords. 18: 22. Syr. 36:26/ 27/ 28. Pred. 4:8/ til 13. Ords. 14:1. cap. 31:11/ 12/ 13.

Een dägelig och godh qwinna är sinom man en glädie/ Syr. 26:1/ 2/ 3/ 4. Een liuflig qwinna vpfriskar mansens hierta/ cap. 26:16. Förnuftig/ ädlare än guld/ Syr. 7:21. Om een wäl tuchtad/ kysk/ dägelig/ och from qwinna/ Syr. 26:18/ til 25.

Om ächta mäns förhållande/ Pred. 9:9. Syr. 4:35. cap. 7:28. cap. 9:2/ til 7. 1. Pet. 3:7. Col. 3:19. Mal. 2: 14/ 15/ 16. Städse bedia/ 1. Tim. 2:8. Försörja the sina/ Ps. 128:2. 1. Tim. 5:8. Jngen mißtancka hafwa om sina hustru/ Syr. 9:1.

Om ächta qwinnors förhållande/ 1. Mos. 3:16. 1. Cor. 11: 7/ 8/ 9 Eph. 5:22/ 23/ 24. Col. 3:18. 1. Tim. 2:12/ 13. cap 5:4. Tit. 2:4/ 5. 1. Pet. 3:1/ 6. Esth. 1:20. Ächta qwinnors rätta prydning/ 1. Pet. 3:3/ 4/ 5. 1. Tim. 2: 9/ 10. Ords. 31:25. Om een ond och trätosam qwinna/ Ords. 19:13. cap. 27:15. cap. 21:9. Syr. 25:22/ 23/ til 32. Om een jdog/ och ojdog qwinna/ Ords. 12: 4. cap. 14:1. cap. 31:13/ rc. Syr. 26:2. Qwinnor icke bära manskläder/ 5. Mos. 22:5. Ächta plicht icke förnekas/ 1. Cor. 7:3/ 4/ 5.

Ächtenskapets förbudna leder/ 3. Mos. 18:6/ rc. cap. 20: 10/ rc. Marc. 6:18. 1. Cor. 5:1.

Ächtenskap förbiuda är Antichristi/ een dieflalära/ 1. Tim. 4:1/ 2/ 3. Dan. 11:37. Wijsh. 14:24.

Är Presterskapet efterlåtit/ 1. Tim. 3:2/ 3/ 12. Tit. 1:6. Exempel. Apostlarna: Petrus/ 1. Cor. 9:5. Matth. 8: 14. Luc. 4:38. Philippus/ Ap. G. 21:8/ 9. Zacharias/ Luc. 1:13/ 24. 3. Mos. 21:13/ 14. Hes. 44:22.

Til ächtenskap fordras föräldrarnas samtycke/ 2. Mos. 20: 12. Eph. 6:2/ 3. Col. 3:20. Jer. 29:6. Syr. 7:27. 1. Cor. 7:36/ 37/ 38. Bewisas medh exempel/ theras som vthgiftat barn; ock the barns/ som hafwa begärt föräldrarnas samtycke/ 1. Mos. 21:21. cap. 24:3/ rc. cap. 28:1/ rc. cap. 29:19. cap. 34:8. cap. 38:6. 2. Mos. 34:16. 5. Mos. 7:3. Dom. 1:12/ 13. cap. 12:9. cap. 14: 2/ 3. cap. 21:1:7. 2. Sam. 13:13. Tob. 6:13. cap. 7:15. Vthi theras macht står giöra ächtenskaps förbundet/ them owitterlig giordt/ til intet/ 2. Mos. 21:8/ 9/ 10. cap. 22:16/ 17. 4. Mos. 30:4/ 5/ 6.

Lyckönskning til ächtenskap/ 1. Mos. 28:3/ 4. Ruth. 4: 11:12.

Andeligit ächtenskap/ emellan Christum och församlingen/ Ps. 45:1/ rc. Hela Salomons Höga Wisa. Esa. 54:4/ 5. cap. 62:4/ 5. Jer. 2:2/ 3. cap. 3:14. Hes. 16:7/ 8/ rc. Ose. 2:2/ 16/ 19/ 20. 2. Cor. 11:2. Eph. 5:23/ 25/ 30/ 31/ 32. Vppenb. 19:7. cap. 21:2/ 9.

Ähra. Gudz ähra skal man allena sökia/ Jos. 7:19. 1. Sam. 2:30. Ps. 22:24. Ps. 115:1. Mal. 1:6. Matth. 5: 16. Rom. 4:20. 1. Cor. 6:20. cap. 10:31. Phil. 1:20. Col. 3:17. Tit. 2:10. 1. Pet. 4:11. Vppenb. 14:7. cap. 19:10.

Ähra them som ähra bör/ Rom. 12:10. cap. 13:7. 1. Pet. 2:17.

Fåfängelig ähra hoos menniskior icke sökia/ 1. Sam. 15: 30. Jer. 9:23/ 24. Matth. 6:1. Joh. 5:44. 1. Cor. 1:31. cap. 4:7. Gal. 6:3. Phil. 2:3. 1. Pet. 5:3/ 5.

Exempel: Christus/ Matth. 8:4. cap. 9:30. Joh. 6:15. cap. 8:50. Apostlarna/ Ap. G. 3:12. cap. 10:26. cap. 14:14/ 15. 1. Thess. 2:6.

Exempel; theras som sökt fåfängelig ähra/ Dan. 4:27. Matt. 20:21. Luc. 22:24. Joh. 5:44. cap. 12:43. Ap. G. 12:21/ rc.

Ähra gifwes af Gudi/ Ps. 3:4. Ps. 73:24. Ps. 91:15. Ps. 113:7/ 8. Dan. 2:37.

Ähra bekommer man genom lidande/ Ords. 15:33. cap. 18: 12. cap. 22:4. Genom ödmiukhet/ Ords. 29:23. 2. Sam. 6:22. Luc. 14:10. Genom barmhertighet/ Ords. 21:21. Genom gudzfruchtan/ Syr. 1:11. cap. 10:22/ 27. Genom Gudz ährande/ 1. Sam. 2:30. Joh. 12:26. Genom förfarenhet/ Syr. 25:8. Genom fridsamhet/ Ords. 20: 3. Genom wijshet/ Ords. 3:16. cap. 4:8. Wijsh. 8:9/ 10. Syr. 4:14. cap. 10:33. cap. 11:1. cap. 20:29.

Ämbete/ måste man achta på/ Rom. 12:7/ 8. Col. 4. 17. Syr. 3:22/ 23/ 24/ 25/ 26. cap. 10:30. Ther på drista/ Syr. 10:31/ 32. Jcke ther vthi egensinnig och stålt wara/ Syr. 10:29. Bör oftraffat blifwa/ 2. Cor. 6:3. Efter gifwin förmågo vthrättas/ 1. Pet. 4:11. Hörer Gudi til/ Esa. 49:4. Och Gudh störter från ämbetet/ Esa. 22:19.

Jcke tränga sigh i något ämbete/ Syr. 7:4/ 5. 1. Pet. 4: 15. Ebr. 5:4.

Creaturen vthrätta sitt ämbete/ Syr. 16:25/ 26/ 27/ 28. Öfwerhets ämbetet gifwer Gudh; och fordrar räkenskap/ Wijsh. 6:4 til 10. Försonings ämbetet/ 2. Cor. 5:18/ 19/ 20. Bokstafwens och Andans ämbete/ 2. Cor. 3:6/ rc. Åthskillige ämbete i Gudz församling/ Eph. 4:11/ 12. 1. Cor. 12:5/ rc. Exempel på them som sigh vthi Prestämbetet intrángt: Saul och Vsia/ 1. Sam. 13:9/ 12/ 13. 2. Chrön. 26:16/ rc. Korah/ Dathan/ Abiram/ 4. Mos. 16:2/ 3/ 9/ 11/ rc.

Ände; På then tänckia/ Syr. 7:40. cap. 18:24/ 27. cap. 28:6. cap. 38:21. Gudh hotar medh ändan/ Hes. 7:5/ til 11. Ogudachtigas ände förskräckelig/ Ps. 73:17/ rc. Ps. 49:15/ 17/ 18/ 19/ 20/ 21. Syr. 9:16. cap. 21:11. Horebarn få en ond ända/ Wijsh. 3:16/ 17. 18/ 19. Menniskians ände fördold/ Pred. 4:12.

Änglar: Til wäsendet heelt andelig af Gudi skapade/ Ps. 104:4. Ebr. 1:7/ 14. Luc. 24:39. Col. 1:16. Jnom 6 skapelses dagarna/ 1. Mos. 1:31. cap. 2:1/ 2. Förståndige Andar/ medh frij wilja begåfwade/ 2. Sam. 14:20. Marc. 13:32. Dom. 13:16. Job. 1:6. 1. Pet. 1:12.

Änglarnas stora kraft bewisas: först/ af namnen/ 1. Mos. 32:2. Ps. 103:20. Matth. 12:29. Luc. 11:21. 1. Pet. 5:8. Sedan/ af theras werckan/ 2. Sam. 24:15/ 16. Job. 1: 19. 2. Kon. 19:35. Matth. 8:32. Luc. 22:43. Ap. G. 5: 19. cap. 12:7. Eph. 2:2. 2. Pet. 2:11. Doch är kraften inskränckt/ 2. Mos. 8:18. Job. 1:12. Matth. 8:31.

Theras myckenhet är stoor/ Job. 25:3. Dan. 7:10. Matth. 26:53. Ebr. 12:22. Vppenb. 5:11.

Theras ordning/ hurudan; oß okunnig/ doch wiß nogh/ 1. Cor. 14:33. Eph. 1:21. Col. 1:16. 1. Thess. 4:16. 1. Pet. 3:22. Jud. Ep. 9.

Alle i begynnelsen gode skapade: somlige affröllo/ 1. Mos. 1:31. Joh. 8:44. 2. Pet. 2:4. Jud. Ep. 6.

The som eij afföllo från medskapada godheten/ blefwo så i thet goda bekräftade/ at the eij meer synda och

affalla kunde/ Matth. 6:10. cap. 18:10. Luc. 20:36. Gal. 1:8. 1. Tim. 5:21. Ty gifs them härliga ähretitlar/ Marc. 8: 38. 2. Cor. 11:14. 1. Tim. 5:21.

The godas ämbete/ Ps. 103:20. Ps. 148:2. Esa. 6:3. Dan. 7:10. Vppenb. 4:8. 1. Pet. 3:22. Luc. 1:19. Vppenb. 7:11. Ps. 91:11. Ps. 34:8. Luc. 16:22.

Onde änglar: Orsaken til theras fall war theras frija wiljas friwilliga mißbruk/ Joh. 8:44. 2. Pet. 2:4. Jud. Ep. 6. Sök diefwul.

Affall/ Från Gudh och troon/ Dan. 11:32. Ebr. 6:6. cap. 10:26. 2. Thess. 2:3. 1. Tim. 4:1. 2. Pet. 2:1/ rc. Syr. 10:14. Luc. 8:13. Affälligas straff/ Syr. 26:26. Wijsh. 3:10. Hes. 6:9. Jer. 15:6. cap. 17:13. Ose. 8:1. cap. 9:15/ 16/ 17. Zeph. 1:6.

Gudz klagan öfwer affällighet/ Jer. 2:5/ 29/ 36. cap. 5:23. cap. 6:28/ 29. Esa. 1:2/ 3/ 4/ 5/ 23. cap. 30:1. Hes. 14:5/ 6/ 7/ 8. Jos. 7:13.

Warning för affall/ Jer. 3:12/ 13/ 14/ 22. Syr. 2:3/ til 11.

Afguderij; twäggehanda: Thet grofwa Hedniska/ Rom. 1:21/ 23. 2. Mos. 20:3/ 4. Esa. 44:13 til 19. 5. Mos. 4:19. cap. 17:3. Jer. 8:2. Wijsh. 13:1 *. cap. 15:4 *.

Thet subtila afguderiet/ medelst thet mången är en afgudadyrkare/ som thet icke förmenar; nemligen/ när man then sanna Guden annorlunda ährar/ än befalt är/ medh en sielf-vthwald gudztienst/ Col. 2:18. Esa. 8:19. 20. cap. 29:13. Zach. 7:5. Bar. 6:18. Exempel. 2. Mos. 32:1 til 7. 1. Kon. 12:28/ 29/ 30. Ps. 106:19/ 20. När man också jämte then sanna Guden något annat meer älskar/ ährar/ och ther på förtröstar/ Ps. 118:8. Jer. 9:23. cap. 17:5:2. Kon. 17:32/ 33. Matth. 6:24. Vppenb. 2:13/ 14. Eph. 5:5. Col. 3:5. Marc. 10:24. 1. Tim. 6:17. Job. 31:24. 2. Tim. 3:4. Phil. 3:19. Rom. 16:18. Wijsh. 2:6/ rc. 1. Sam. 15:23. När man til falsk lära och gudztienst sigh håller/ 5. Mos. 13:1/ 2/ 3. 4. Mos. 15:39/ 40.

Gudh är allena then sanne Guden/ 5. Mos. 32:39. Esa. 41:22/ 23. cap. 43:10/ 11/ 12/ 13. cap. 44:6/ 7/ 24. cap. 45:5/ 14/ 21. cap. 46:9. Jer. 10:11. Förbiuder alt afguderij/ 2. Mos. 20:1/ 2/ 3/ 4/ 5. 5. Mos. 5:6/ 7/ 8/ 9. 2. Mos. 23:13. cap. 34:14. 2. Kon. 17: 35/ 36. Ose. 13:4. 1. Cor. 8:5. Och thet förbannar/ 2. Mos. 22:20. 5. Mos. 27:15. Warnar för afguderij. 5. Mos. 4:25/ 26. cap. 8:19. cap. 11:16. Är för Gudh en styggelse/ 5. Mos. 12:31. cap. 7:25/ 26. cap. 32:16/ 17/ 21. Hes. 8:6/ rc. Syr. 15:13.

Aflelse. Christi/ helig/ 2. Cor. 5:21. Ebr. 4:15. 1. Pet. 2:22. 1. Joh. 3:5. Wår/ syndig. Ps. 51:7. Joh. 3:6.

Afwund och Haat. Blifwer förbudit/ Rom. 13: 13/ 14. 2. Cor. 12:20. Gal. 5:20/ 21. 1. Pet. 2:1. 1. Joh. 2:9/ 11. cap. 3:14/ 15. cap. 4:20. 3. Mos. 19: 17. Syr. 20:2.

Hatefullas beskrifning/ Ps. 41:6/ rc. Ords. 10:18. 1. Mos. 4:3/ rc. cap. 37:4/ 5/ 11. 2. Sam. 13:22. Syr. 25:20.

Hatefullas straff/ Hes. 25:15/ rc. cap. 35:14/ rc. Ps. 34: 22. Dan. 6:24.

Medh them ingen deelachtighet/ Ords. 23:6. Wijsh. 6: 25. Theras haat öfwerwinnas genom böön/ Ps. 25: 2/ 19. Ps. 35:19. Ps. 38:20/ rc. Ps. 86:17. Matth. 5:44. Luc. 6:22/ 27.

Somt haat wahrar til döden/ Syr. 37:2.

Haat vpwäcker träto/ Ords. 10:12.

Aga. Wederfars Gudz älskeliga barn/ Ords. 13:24. cap. 3:12. Ebr. 12:6/ 7/ 8. Vpp. 3:19.

Alfwarsamhet. Vthi Gudelig öfning/ Ps. 108:2. Ps. 119:5. Syr. 16:23. cap. 18:23. cap. 21:13. Wijsh. 1:1.

En skalck kan see alfwart vth/ Syr. 19:23.

Almosa/ Bör gifwas. Af hwem? Af them rikom/ Ords. 22:2. cap. 3:27. Luc. 3:11. cap. 16:9. 2. Cor. 8:12/ 14. 1. Tim. 6:17/ 18. 1. Joh. 3:17. Fattige böra ock gifwa/ Marc. 12:43. Luc. 21:3. Handtwerckare/ Eph. 4:28. Exempel/ 2. Cor. 8:9. Luc. 8:3. Joh. 12:6. cap. 13:29. Gal. 2:10.

Til hwem? 3. Mos. 25:25/ 35. 5. Mos. 15:7/ 11. Esa. 58:7. Matth. 25:35/ 36. Eph. 4:28. Jac. 2:15. 1. Joh. 3:17. Bör gifwas vthan anseende til personen/ Matth. 5:42. Luc. 6:30. Ords. 25:21. Luc. 14:12/ 13/ 14. cap. 6:35. Doch måste acht gifwas hwem man gifwer/ Syr. 12:1/ 2/ 3/ 4/ 5/ 6. 2. Thess. 3:10/ 12. 1. Tim. 5:8/ 16. Matth. 10:40/ 41. cap. 25:40. Rom. 12:13. Gal. 6:10. 5. Mos. 15:7/ 11.

Hwad? Af titt egit/ Esa. 58:7. Luc. 11:41. Tob. 4:7/ 18. Luc. 19:8. Roofs offer hatar Gudh/ Esa. 61:8.

Huru mycket? Efter rådh och ämne/ Tob. 4:9. Syr. 14: 13. cap. 29:27. 1. Cor. 16:2. 2. Cor. 8:13/ 14. cap. 9:5/ 6/ 7. Exempel/ 2. Cor. 8:2/ 3/ 4/ 7.

Huruledes? Vthi trone/ Rom. 14:23. Ebr. 11:6. Vthi kärleken/ 1. Cor. 13:3. Medlidelig/ Job. 30:25. 1. Joh. 3:17. cap. 4:21. Godwiljelig och gladelig/ af ett vprichtigt och enfaldigt hierta/ 2. Cor. 9:7. Syr. 35:10/ 11/ 12. 1. Chrön. 29:17. Tob. 4:9. Rom. 12:8. 2. Cor. 8:3/ 12. Matth. 6:1/ 2/ 3. cap. 23:5. Luc. 6:33/ 34/ 35. Skyndesamlig/ Job. 31:16. Ords. 3: 27/ 28. Syr. 4:1/ 3. Jämför. Luc. 18:4/ 5. Wänlig och freundtlig/ Syr. 4:8. cap. 18:15/ 16/ 17/ 18. cap. 20:13/ 14/ 15. Rikeligen och mildeligen/ 2. Cor. 9: 5/ 6. Ovptrötteligen/ Gal. 6:9/ 10. Ebr. 13:15/ 16. 1. Cor. 13:8. 2. Thess. 3:13. Ps. 37:26.

Hwarföre? För Gudz befalning skul/ Syr. 29:11/ 12/ rc. 5. Mos. 15:7/ 8/ 10/ 11. Ords. 3:27. cap. 14:31. Syr. 4:1/ 2/ 3/ 4/ 5/ 36. cap. 7:11/ 36/ 37. cap. 14:13/ rc. Matth. 5:42. Ebr. 13:16. Tob. 4:7/ 8. Ock så för nådebelöningen skul här timmelig/ 5. Mos. 15:10. cap. 24:19/ 20/ 21. Ps. 41:2/ rc. Ps. 112:9. Ords. 19:17. cap. 21:21. cap. 22:9. cap. 28:27. Matth. 5: 7. cap. 6:3/ 4. cap. 10:42. Luc. 6:38. Ap. G. 20: 35. 2. Cor. 9:6. Syr. 12:2. cap. 3:34. cap. 7:36/ 37. cap. 14:13/ 14/ 15/ 16. cap. 35:13. Tob. 4:7/ 8/ 9/ 10. Ords. 3:9/ 10. cap. 11:24/ 25. Ther ewinnerligen/ Luc. 6:35. cap. 12:33. cap. 16:9. cap. 18:22. Gal. 6:9. Matth. 25:35/ rc. cap. 19:21. 1. Tim. 6: 18/ 19.

Gifwa almosor är wår naturliga skyldighet/ Matth. 7:12. Luc. 6:31. 1. Chrön. 29:14/ 16.

Almosogifware ähra Gudh/ Ords. 14:31. Warda bönhörde/ Esa. 58:7/ 8/ 9/ 10. Ap. G. 10:4/ 31.

Gudh hotar swårligen alla obarmhertiga/ Job. 20:19/ 31. cap. 24:21/ 22. Ords. 21:13. cap. 28:27. Amos 2:6/ 7. cap. 8:4/ 5/ 6/ 7/ 8. Syr. 4:5/ 6. Matth. 25: 41/ 42. Hes. 16:49/ 50. Luc. 16:21/ 24/ rc.

Ande. Then H. Ande är i ordningen then tredie i Gudomen/ Matth. 28:19.

Är icke någon egenskap/ kraft eller werckan i Gudi/ vtan en san sielfständig person vthi thet Gudomeliga wäsendet/ af Fadrens och Sonens personer åthskilder: som bewisas (1) af hans personliga namn/ Ap. G. 5:3/ 4. Joh. 14:16/ 26. cap. 15:26. cap. 16:7. 1. Joh. 5:7. (2) Af thes personliga werck: Skapelsen/ Job. 33:4. Ps. 33:6. Församlingens regering/ Ap. G. 15:28. cap. 28: 26/ 28. Meßie sändande/ och smörjande/ Esa. 61:1. Luc. 4:18. Gåfwors vthdelande/ 1. Cor. 12:11. Gudz diuphets vthransakning/ 1. Cor. 2:10. Gudomeliga läro/ Luc. 12:12. Joh. 14:26. Wår böns förrättande/ Rom. 8:26. Helga Andas taal och swar/ Ap. G. 1:16. Luc. 2:26. Joh. 16:13. (3) Af personliga vppenbarelser och syner/ Luc. 3:21/ 22. Joh. 1:32. Ap. G. 2: 3/ 4. (4) Af personliga egenskaper/ förstånd och wilja/ Ap. G. 15:28. Thet personliga werckande nogsamt vthwisa. (5) Af personliga händelser och tilfälligheter/ Matth. 12:31. 1. Cor. 3:16. Ap. G. 5:9. cap. 7:51. Eph. 4:30. Esa. 63:10. Matth. 28:19. 2. Cor. 13:13. Hwilket alt/ icke om någon kraft och egenskap/ vtan om en sielfständig och särskild person kan vthsagt warda.

Vthgår af Fadrenom/ Joh. 15:26. Ty gifwes honom sådana namn/ 1. Cor. 2:12. Ps. 33:6. Job. 33:4. Matth. 10:20.

Vthgår ock af Sonenom: som bewisas af namnen/ Esa. 11:4. 2. Thess. 2:8. Gal. 4:6. Rom. 8:9/ 10. Af blåsandet; af talande och tagande/ Joh. 20:22/ 23. cap. 16/ 13/ 14/ 15. Af sändningen i tiden/ som är ett kraftigt skiäl til then ewiga vthgången af Fadrenom och Sonenom/ Joh. 15:26. cap. 16:7.

Är vthi och til Gudomeliga wäsendet/ medh Fadrenom och Sonenom then samme/ sanne och ene wäsentlige Guden; bewisas af namnen/ 2. Sam. 23:2/ 3. Esa. 1:2. Hes. 1:3. (jämför Zach. 7:12.) Ap. G. 5:3/ 4. 1. Joh. 5:7/ 9. 2. Cor. 3:17/ 18. 1. Cor. 12:4/ 5. Af Gudomeliga egenskaper/ Ebr. 9:14. Luc. 11:20. 1. Cor. 12:11. 1. Cor. 2:10. Neh. 9:20. Ps. 139:7. Af Gudomelig werck och gierningar/ 1. Mos. 1:2. Job. 33:4. Ps. 33:6. 2. Thess. 2:13. Joh. 3:5/ 6. Tit. 3:5.

Hafwer i Skriften åthskilliga namn/ Eph. 1:13/ 14. 2. Cor. 5:5. Rom. 8:15. Joh. 14:17. cap. 16:13. Zach. 12:10.

Boor vthi the froma/ Hagg. 2:6. Rom. 8:9/ 10/ 11. 1. Cor. 3:16. cap. 6:19. 2. Tim. 1:14. Jac. 4:5. Joh. 14:16.

Thes werckan vthi the trogna/ beskrifwes/ Rom. 5:5. cap. 8:1/ 13/ 15/ 16/ 23/ 26/ 27. cap. 14:17. 1. Cor. 12:3. Gal. 4:6. cap. 5:22. Eph. 3:16. cap. 5:9. 1. Joh. 3: 24. cap. 4:13. cap. 5:6. Förseglar och stadfästar/ 2. Cor. 1:21/ 22. cap. 5:5. Eph. 1:13/ 14. cap. 4:30. Ps. 51:12/ 13/ 14. Ps. 143:10. Joh. 14:26. cap. 16: 13. Marc. 13:11. Luc. 12:12. 1. Joh. 2:20/ 27. Witnar om Christo/ Joh. 15:26.

Hafwer talat genom Propheter och Apostlar/ Matth. 10: 20. Ap. G. 28:25. 1. Pet. 1:10/ 11. 2. Pet. 1:21. Ebr. 3:7.

Är Christeliga församlingens ledamöter tilsagder/ Esa. 44:2/ 3. cap. 57:16. cap. 59:21. Hes. 11:19. cap. 36:26/ 27. Joel 2:28. Zach. 12:10. Luc. 11:13. cap. 24:49. Joh. 7:39.

Andans gåfwor margfaldiga/ Rom. 12:6. 1. Cor. 12:4/ til 11. cap. 14:1/ 2/ 3/ 4. 1. Pet. 4:10. Pröfwar andarna/ 1. Joh. 4:1. 1. Cor. 14:29. 1. Thess. 5:21.

Propheternas andar Prophetomen vnderdånige/ 1. Cor. 14:32.

Döma andeliga saker andeligen/ 1. Cor. 2:13/ 15.

Andelig sinnad/ Rom. 8:5/ 6/ 9.

Onde andar; sök Diefwul.

Anfächtning; sök Frestelse.

Anklagan. Måste skee medh skiäl och witne/ 1. Mos. 39:14/ rc. 4. Mos. 35:30. 5. Mos. 17:6. cap. 19:15/ 16. Matth. 18:16. 2. Cor. 13:1. 1. Tim. 5:19.

Gäller intet emot Gudz barn/ Rom. 8:33.

Anseende til personen; sök Person.

Anslag/ the ondas beskrifwes/ Ps. 64. *. Ps. 83:4. Giör Gudh til intet/ Job. 5:12. Esa. 29:14. cap. 30: 1. Ords. 15:26. cap. 26:27. cap. 28:10. Ps. 7:16. Ps. 57:7.

The fromas fulbordar Gudh/ Ps. 20:5. Ords. 16:1/ 3/ 9. Lyckas genom rådh/ Ords. 11:14. cap. 15:22. cap. 19: 21. cap. 20:18. cap. 24:6.

Antichrist/ är hwar och en kättare/ 1. Joh. 2:18. Om then stora/ och thes rike/ vpkomst och vndergång/ och wissa kännemärcken handlas/ Dan. 11:35/ 36/ rc. Matth. 24:4/ 5/ 24. Marc. 13:6. Joh. 5:43. Ap. G. 20:29. 2. Thess. 2:3/ til 13. 1. Tim. 4:1/ 2/ 3. 2. Tim. 3:1/ 2/ 3/ 4. 2. Pet. 2:1/ til 16. 1. Joh. 4:3. 2. Joh. v. 7. Jud. Ep. 10. Vppenb. 11:7. cap. 13:11/ 12/ 13/ 14/ 15. cap. 17:1/ rc. cap. 19:20. cap. 9:11. cap. 16:6.

Åkallan; sök Böön.

Ålderdom. Hwar vthi then rätte består/ Wijsh. 4: 8/ 9. Syr. 25:8. Tit. 2:2/ 3.

Thes allegoriska beskrifning/ Pred. 12:1/ 2/ rc.

Gifwes them fromom som ther om bedia/ Ps. 21:5. Ps. 61:7. Ps. 91:15/ 16. 2. Kon. 20:1/ rc. Esa. 38:1/ rc. Tob. 8:10. cap. 14:16/ 17. Them som fruchta Gudh/ 2. Mos. 23:25/ 26. 5. Mos. 5:33. cap. 6:2. Ords. 9: 11. cap. 10:27. 5. Mos. 30:20. cap. 32:46/ 47. 1. Kon. 3:14. Som ähra föräldrarna/ 2. Mos. 20:12. Eph. 6:1/ 2/ 3. Som hafwa rätt wigt och skäppa/ 5. Mos. 25:15. Som älska wijshet/ Ords. 3:16. cap. 4:1/ rc.

Bör ähras/ 3. Mos. 19:32. Job. 32:6/ 7. Syr. 3:14/ 15/ 16. cap. 8:7/ 10/ 11. cap. 32:4/ 13. 1. Pet. 5:5.

Theras straff som the gamla förachta/ 1. Kon. 12:8/ 16/ 17/ 19. 2. Kon. 2:23/ 24. Klagw. 4:16.

Ålder förkortas ofta them fromom til godo/ 2. Kon. 22: 18/ 19/ 20. Wijsh. 4:7/ 10/ 11. Them ogudachtigom til straff/ 1. Sam. 2:31/ 32. Job. 15:32/ 33. cap. 21: 20/ 21. Ps. 55:24. Ords. 10:27.

Ånger; sök Boot och Bättring.

Apostlar. Tolf vthwäljas/ och nämnas/ Matth. 10: 1/ til 8. Marc. 3:13. Luc. 6:12/ rc. Joh. 15:15/ 16. Ap. G. 1:13. Äro Gudz sänningebud/ 2. Cor. 5:20. Gifwes macht öfwer orena andar; och at bota siukdomar/ Matth. 10:1. Luc. 9:1/ rc. Marc. 16:17/ 18. Predika Evangelium i hela werldene/ Matth. 28:19. Marc. 16: 15. Luc. 24:47. Joh. 20:21. Ap. G. 1:8. cap. 10:42. Öfwer them then Helge Ande vthguten/ Ap. G. 1:5. cap. 2:1/ rc. 1. Cor. 2:12/ 13.

Theras första Concilium, Ap. G. 15. * Döma the tolf Jsraels slächte/ Matth. 19:28. Luc. 22:30.

Theras förmon för them i gamla Testamentet/ Matth. 13: 16/ 17. Luc. 10:23/ 24. 1. Joh. 1:1.

Theras lära/ troo och bekännelse/ Matth. 14:33. cap. 16: 15/ 16/ 17. Luc. 10:16. Joh. 1:41. cap. 2:11. cap. 6:68/ 69. Joh. 20:28/ 31. 2. Cor. 2:14/ 17. Gal. 1: 11/ 12. 1. Thess. 2:2/ 13.

Theras lidaade förkunnat/ Matth. 10:17/ rc. cap. 24:9. Marc. 13:9. Luc. 21:12. Joh. 15:18/ 19. cap. 16:1/ 2/ 3. Beskrifwes/ Ap. G. 4:2. rc. cap. 5:17/ 18/ 40. cap. 8:1. cap. 12:1/ 2/ 3. cap. 14:19. cap. 16:16. rc. cap. 23:1/ 2. 1. Cor. 4:9/ 10/ rc. 2. Cor. 11:23/ rc. Theras tröst i lidande/ Matth. 5:11/ 12. cap. 13:43. Luc. 22:28/ rc. 2. Tim. 4:7/ 8.

Prophetie om Apostlarna/ Esa. 52:7. cap. 66:19/ 20. Ps. 45:17. Ps. 68:12/ rc. Hes. 47:10. Rom. 10:15. Jämför Matth. 4:19. Luc. 5:10.

Om falska Apostlar/ 2. Cor. 11:13. Phil. 3:2/ 17/ 18/ 19.

Arbete/ Arbetsamhet. Af Gudi förordnat för syndafallet/ 1. Mos. 2:15. Ock så efter syndafallet/ 1. Mos. 3:17/ 18/ 19. Job. 5:7.

Anbefalt och allom pålagt/ 2. Mos. 20:9. 5. Mos. 5:13. Ps. 104:22/ 23. Ps. 128:2. Pred. 6:7. 1. Thess. 4:11. 2. Thess. 3:10/ 11/ 12. Ords. 6:6/ rc. cap. 24:27. Syr. 7:16. cap. 31:27. Eph. 4:28.

The fromas arbete hafwer löfte om Gudz wälsignelse/ 1. Mos. 26:12. cap. 30:27. cap. 39:5. Job. 42:12. Ps. 127:1/ 2. Ords. 3:9/ 10. cap. 10:4/ 22. Syr. 11:12/ 13/ 14/ 15/ 23/ 24. Matth. 6:33. 1. Tim. 4:8.

Arbete fåfängeligheten vnderkastat/ Ps. 39:7. Pred. 2:10/ 11/ til 24. cap. 3:9/ 10.

Ogudachtige skola arbeta förgäfwes/ 5. Mos. 28:15/ 20/ 30/ 38/ rc. Job. 20:18/ rc. Ords. 28:22. Amos 5:11. Zeph. 1:13. Hagg. 1:5/ rc. Syr. 11:10/ 11. cap. 31: 3/ 4.

Huru skal man arbeta? J rättan tijd. Pred. 3:2/ 3/ rc. cap. 11:6. Troligen och redeligen/ 1. Mos. 31:6. Rom. 12:7/ 8. Eph. 6:5/ 6/ 7/ 8. Col. 3:22/ 23. 2. Tim. 4:5. 1. Pet. 4:11. Wijsligen/ Ords. 26:10. Syr. 9:24. cap. 38:28. Gladeligen och frimodeligen/ Pred. 3:12/ 18. cap. 5:17/ 18/ 19. cap. 8:15. cap. 9:7. Medh all förmågo/ och icke ther öfwer/ 2. Mos. 18:18/ 19/ 20/ rc. 4. Mos. 8:23/ 24/ 25. 5. Mos. 1:12/ 13. Otidigt sorge-arbete förbiudes/ Ps. 127:2. Ords. 11:17. Syr. 11:11/ 12. cap. 31:1/ 2/ 3. Matth. 6:25/ til ändan. Luc. 12:15. cap. 21:34.

Arbetaren eij lönen förneka/ 1. Mos. 29:25. cap. 31:6/ 7/ 8/ 9/ rc. 3. Mos. 19:13. 5. Mos. 25:4. Tob. 4: 15/ 16. Syr. 7:22. 1. Cor. 9:9/ 14. 1. Tim. 5:18. Theras straff som lönen förhålla/ Jer. 22:13. Mal. 3:5. Syr. 34:27. Jac. 5:4.

Arbetsamhets nytta/ Ords. 12:11. cap. 13:4. cap. 14:23. cap. 20:4. cap. 24:30/ rc. cap. 28:19.

Barn och tienstefolck måste til arbete hållas/ Syr. 30:13. cap. 33:25/ 26/ 28/ 30.

B.

Baktaal. Wederstyggeligt och fördömeligt/ Ords. 6: 16/ 17/ 18. cap. 10:18. cap. 24:9. Syr. 5:15/ 16/ 17. cap. 27:24/ 25/ 26/ 27. cap. 28:15/ rc. Ps. 101:5. Jac. 1:26.

Strängeligen förbudit/ 3. Mos. 19:16. 2. Mos. 22:28. cap. 23:1. Ps. 15:1/ 2/ 3. Ords. 4:24. Pred. 10:11. Wijsh. 1:11. Luc. 6:37/ 42. Rom. 14:4/ 10/ 12/ 13. 1. Cor. 4:5. 2. Cor. 12:20. Tit. 3:1/ 2. 1. Pet. 2: 1/ 12. Jac. 4:11.

Warning för baktaal/ Syr. 23:7/ 8/ 20. cap. 28:28/ 29/ 30. Ps. 34:13/ 14. 1. Pet. 3:9/ 10/ 11. Ords. 4:24.

Baktaal icke troo/ Syr. 19:10/ til 19.

Fly baktalares vmgänge/ 1. Cor. 5:11. Ords. 20:19. Syr. 8:14. Jer. 9:4/ 5.

Baktalares egenskap och art/ Ords. 11:13. cap. 14:5. cap. 16:27/ 28. cap. 30:14. Syr. 11:32/ 33/ 34. cap. 27:25/ 26/ 27. Ps. 64:4/ 5/ 6/ 7. Ps. 5:10. Ps. 10:7/ 8/ 9. Ps. 52:3/ 4/ 5/ 6. Ps. 55:22. Jer. 9:8.

Skada sigh sielfwa/ Ords. 10:6. Syr. 27:28/ 29/ cap. 6: 1/ 2/ 3/ 4/ 5. cap. 21:31. Gal. 5:15. Rom. 2:1.

Theras straff/ Ps. 5:7. Ps. 50:16/ 19/ 20/ 21. Ps. 52: 5/ 6/ 7/ 8. Ps. 57:7. Ps. 64:8/ 9/ 10. Vppenb. 21:8.

Öfwerwinnes bäst medh böön/ tolamod och oskyldighet/ Ps. 39:2/ 3. Ps. 69:13/ 14. Ps. 109:2/ 3/ 4/ 25 *. Job. 12:4. Matth. 5:11/ 43/ 44. Rom. 12:19/ 20. 1. Cor. 4:12/ 13. 1. Pet. 4:12/ 13. 1. Pet. 2:12/ 23. cap. 3:8/ 9. cap. 4:15/ 16.

Ban. Banlysning. Af Christo förordnat/ Matth. 16:19. cap. 18:18. Joh. 20:23. Moot hwilka thet brukas/ Matth. 18:15/ 16/ 17. Apostlarna thet brukat/ 1. Cor. 5:3/ 4/ 5. 1. Tim. 1:20. 1. Cor. 16:22. Jcke til förderf/ vtan til förbättring/ 1. Cor. 5:5. 2. Cor. 2: 4/ 5/ rc. cap. 13:10. 1. Tim. 1:20. 2. Thess. 3:14/ 15. Fly banlystas vmgänge/ Rom. 16:17. 1. Cor. 5:2/ 11. 2. Tim. 2:20/ 21. 1. Tim. 6:5. 2. Thess. 3:6. Tit. 3: 10. 2. Joh. v. 9/

10/ 11.

Bannor; sök Förbannelse/ och Swordom.

Barmhertighet. Är Gudz egna och besynnerliga dygd och egenskap/ 1. Chrön. 17:13/ 14. Ps. 40:12. Ps. 51:3. Dan. 9:9. 1. Joh. 4:8. Gudh kallas barmhertighetenes Fader/ 2. Cor. 1:3. Rijk/ Eph. 2:4. Förbarmare/ Esa. 49:10. cap. 54:10. Jac. 5:11.

Gudz barmhertighet prisas härliga/ 2. Mos. 34:6/ 7. 4. Mos. 14:18/ 19. 2. Chrön. 30:9. Neh. 9:31. Ps. 103:8/ rc. 5. Mos. 7:9/ 12. Jon. 4:2. Wijsh. 15:1. Är stoor/ 1. Kon. 3:6. Esa. 54:7. Syr. 16:12. cap. 18:4/ 5. Stoor som Gudh sielf är/ Syr. 2:22.

Ny; och haar ingen ända/ Klag. 3:22/ 23. Luc. 1:50. Är ewig/ 2. Chrön. 5:13. cap. 7:6. Ps. 100:5. Ps. 107:1. Ps. 118:1/ rc. Ps. 136 *. Efter bedröfwelsen förbarmar sigh/ Klag. 3:31/ 32/ 33. På henne tänckes mitt vthi wreden/ Hab. 3:2. Går öfwer alt/ Wijsh. 11:24/ 25/ 26/ 27. Ps. 145:9. Syr. 18:12/ 14. Rom. 11:32. Ps. 36:6. Kommer i rättan tijd/ Syr. 35: 25/ 26. Felar intet them fromom/ 5. Mos. 4:31. cap. 7:12. Syr. 2:7/ til 13.

Bewisas them fromom och botfärdigom/ som på Gudh troo och förtrösta/ Ps. 31:20. Ps. 32:5/ 6. Ps. 33:22. Ps. 103:1/ til 14. Wijsh. 3:9. cap. 4:15. 1. Kon. 8: 23. Esa. 49:14/ 15/ 16. cap. 54:7/ 8. cap. 55:6/ 7. Jer. 3:12. cap. 31:20. cap. 18:7/ 8/ 9/ 10. Ose. 2: 18/ 19. cap. 14:2/ 3. Joel. 2:12/ 13/ 14. Mich. 7:18/ 19/ 20. Hes. 18:23/ 27/ 32. cap. 33:11/ 15. Syr. 17. 28. Luc. 15:20. 1. Tim. 1:13/ 14/ 15/ 16. Men icke them obotfärdigom/ Ps. 7:10/ 13/ 17/ 18. Ords. 1: 24/ til 33. Esa. 57:11/ 13/ 14. Jer. 5:7/ 8/ 9. Syr. 5:7/ 9. cap. 16:7/ til 15. cap. 28:2/ rc. Matth. 18: 3/ 34/ 35. Luc. 13:3/ 5. Joh. 3:3/ 18. Rom. 2:5/ rc.

Gudz barmhertighets werck och frucht/ Tit. 3:5. 1. Tim. 1:15/ 16. 1. Pet. 1:3/ 4/ 5. Edr. 4:16. Luc. 1:78/ 79.

Barmhertighet emot wår nästa/ Gudi behagelig/ Ose. 6:6. Ords. 21:3. Matth. 9:13. cap. 12:7. Påbuden/ Luc. 6:36. cap. 10:33/ 37. Rom. 12:13/ 20/ 21. 1. Joh. 3:11/ 17. 1. Pet. 3:8. Zach. 7:9. Mich. 6:8. Syr. 29:1. Medh hotelse/ Job. 6:14/ 15/ 16/ 17. Matth. 25:41. Jac. 2:13. Måste wara werckelig/ Jac. 2:15/ 16. Wida om sigh gripa/ Esa. 58:7. Luc. 6:30. Mäste komma af ett willigt/ gladt/ enfaldigt hierta/ Rom. 12:8. Phil. 2:1. Col. 3:12. 2. Cor. 8:12. Syr. 35:4/ 11/ 12/ 13. Jcke ledas ther widh/ Gal. 6:9.

Barmhertighetenes lekamliga werck. (1) Siukas besökning/ Luc. 10:33/ rc. Matth. 25:36. Syr. 7:39. (2) Gifwa torstigom dricka/ Matth. 10:42. cap. 25:35. Marc. 9:41. Rom. 12:20. Ords. 25:21/ 22. (3) Spisa hungroga/ Esa. 58:7/ 8/ 10/ 11. Hes. 18:7. Tob. 4:17. Matth. 25:35. Exempel/ Ruth. 2:13/ 14. 1. Kon. 17: 11. Job. 31:17/ rc. (4) Fångars besökning och befrijelse/ Matth. 25:36. 2. Tim. 1:16/ 17. Exempel/ Tob. 1:19. (5) Naknas beklädning/ Esa. 58:7. Hes. 18:7. Tob. 4:17. Luc. 3:11. Tob. 1:20. Exempel/ Job. 31: 19/ 20. (6) Främlingars herbergerande/ Esa. 58:7. Matth. 25:35. Rom. 12:13. 1. Pet. 4:9. Ebr. 13:2. Exempel/ 1. Mos. 18:3. cap. 19:2. cap. 24:31. Dom. 19:21. 1. Kon. 17:9. 2. Kon. 4:10/ rc. (7) Dödas begrafning/ Syr. 7:37. 1. Mos. 47:29. 2. Sam. 2:5. Tob. 4:3/ 5. Exempel/ Tob. 1:20. cap. 2:4. Joh. 19:38.

Barmhertighetenes andeliga werck. (1) Fåkunnogas vnderwisning/ Ps. 51:15. Ords. 8:5/ 6. cap. 9:9. cap. 10:32. (2) Meddela godh rådh/ Job. 29:15. (3) Syndares bestraffning/ Ps. 141:5. Ords. 9:8. cap. 28:23. Matth. 18:15. Gal. 6:1. Jud. Ep. 22/ 23. (4) Trösta the bedröfwada/ Job. 29:25. cap. 31:18. Syr. 7:38. 2. Cor. 1:4. 1. Thess. 2:11/ 12. cap. 5:14. (5) Broderlig förlåtelse/ Matth. 18:32/ 33. Marc. 11: 25. Luc. 17:3/ 4. (6) Vndraga the swagas feel/ Rom. 15:1. Gal. 6:2. Col. 3:13. (7) Förbön/ Matth. 5:44. 1. Tim. 2:1. Jac. 5:16.

Barmhertighetenes belöning/ Ps. 37:21/ 26. Ps. 112: 5/ rc. Ords. 11:17/ 25. cap. 14:21/ 31. cap. 19:17. cap. 21:21. cap. 25:21/ 22. Esa. 58:7/ 8. Matth. 5:7/ 44/ 45/ rc. cap. 10:41/ 42. cap. 25:34/ 35. Marc. 9:41. Luc. 6:35.

Obarmhertighetenes straff/ 5. Mos. 23:3/ 4. Dom. 8:6/ 7/ 15. 1. Sam. 25:11/ 15/ 38. Ords. 21:10/ 13. Amos

1:6/ 11/ 12. cap. 2:6. Zach. 7:9/ 10/ 13/ 14. Syr. 35:22. Matth. 18:30/ 34. cap. 23:23. cap. 25:41/ rc. Luc. 16:23/ rc. Jac. 2:13.

Barn. Gifwas af Gudi/ 1. Mos. 20:17/ 18. cap. 25:21. cap. 29:30/ 31. cap. 30:1/ 2/ 22. cap. 48:9. Ruth. 4:13. 1. Sam. 1:20/ 27. Ps. 68:7. Ps. 113:9. Ps. 127:4. Ps. 128:3.

Myckenhet frogdar icke altid/ Syr. 16:1/ 2/ 3/ 4. Måste icke förargas/ Matth. 18:6.

Rätt vptuchtade och agade warda/ Syr. 30:1/ rc. Ords. 22:15. cap. 23:13. cap. 29:15. Syr. 7:25. Eph. 6: 4. Ebr. 12:7. Exempel/ 1. Mos. 18:19. Se Föräldrar.

Barneplicht emot Föräldrarna är påbuden/ 2. Mos. 20: 12. 3. Mos. 19:3. Syr. 3:1/ til 16. Matth. 15:4. Eph. 6:1/ 2. Ords. 1:8. cap. 6:20/ 21. cap. 23:22/ 25. Medh en swår hotelse/ 2. Mos. 21:15/ 17. 3. Mos. 20:9. 5. Mos. 27:16. cap. 21:18/ rc. Ords. 20:20. cap. 30:17. En skyldig plicht för föräldrarnas möda och beswär skul/ Ords. 23:22. Tob. 4:3/ 4. Syr. 7::29/ 30. En Gudi behagelig plicht/ Col. 3:20. 1. Tim. 5:4. Böra föda föräldrarna i ålderdomen/ 1. Mos. 45:9/ 10/ 11. Syr. 3:15.

Froma barn af onda föräldrar/ 2. Chrön. 28:27. cap. 34:2.

Onda barn af froma föräldrar/ 1. Mos. 9:22. 1. Sam. 8:3. cap. 2:12/ 13/ 25. 2. Sam. 15:1/ rc.

Gudz och liusens barn/ hwilka the äro; theras egenskap/ plicht och skyldighet/ Matth. 5:9/ 44/ 45. Luc. 6:35. cap. 9:55. cap. 16:8. cap. 20:36. Joh. 12:36. Rom. 8:5/ til 18. cap. 13:12/ 13. cap. 9:8. 2. Cor. 6:14/ til ändan. Gal. 4:6/ 7. Eph. 1:5. cap. 5:1/ 2/ 3/ 4/ 8/ 9/ 10/ 11. 1. Thess. 5:5/ 6. 1. Joh. 1:6/ 7. cap. 3:1/ 2/ 3. cap. 5:2/ 3/ 4. 1. Pet. 1:14/ 15/ 23. Ebr. 12:7. Vpp. 21:7. Ose. 1:10. Wijsh. 5:4/ 5. Genom troon warde wij Gudz barn/ Joh. 1:12/ 13. Gal. 3:26.

Barn icke bära fädernas mißgierning/ 5. Mos. 24:16. Jer. 31:29/ 30. Hes. 18:2/ 3/ 4/ 20.

Om diefwulens och werldenes barn/ 5. Mos. 32:5. Esa. 1:4. Matth. 13:38. Joh. 8:44. Ap. G. 13:10. Col. 3:5/ 6. 1. Joh. 3:10.

Barnskap. Rom. 8:15/ 16/ 23. cap. 9:4. Gal. 4: 4/ 5/ 7. Eph. 1:5.

Bedrägerij och swek. Se Falskhet; blifwer förbudit/ Job. 27:4. cap. 13:9. 3. Mos. 19:11. Ords. 24:28. Marc. 10:19. Vthi all handel och wandel/ Jos. 9:22/ 23. Ords. 11:1. cap. 12:22. Ose. 12:7. Mich. 6:10/ 11/ 12. Syr. 27:1/ 2/ 3. cap. 29: 3. 1. Thess. 4:6.

Warning för bedrägerij/ Jer. 9:4/ 5/ 6. Syr. 27:26. cap. 36:22.

Bedragares beskrifning/ Ords. 6:12/ 13/ 14. Syr. 19:23/ 24. Mången bedrager sigh sielfwan/ Syr. 3:26. cap. 13:10. cap. 34:1/ 7. 1. Cor. 3:18. Gal. 6:3. Jac. 1:22. Bedrägerij ingen klokhet/ Syr. 19:19.

Bedröfwelse; jämför Korß. Efter Gudz sinne/ 2. Cor. 7:9/ 10.

Om then hugneliga bedröfwelsen/ Ap. G. 14:22. Rom. 8:18. 2. Cor. 4:17. 2. Thess. 1:6. Om then skadeliga/ Ords. 15:13/ 15. cap. 17:22. Syr. 30:22. cap. 38:19/ 20/ 21.

Sörja bättre än lee/ Pred. 7:4.

Begärelse; jämför Luft. Kötsens blifwa förbudne/ 2. Mos. 20:17. Job. 31:1. Syr. 18:30/ 31. cap. 19:3. cap. 23:4/ 5/ 6. Matth. 5:28. Rom. 6:12/ 13. cap. 7:7/ 8. cap. 13:14. 1. Cor. 10:6. Gal. 5:16. 1. Thess. 4:3/ rc. 2. Tim. 2:22. 1. Pet. 1:14. cap. 2:11. cap. 4: 1/ 2/ 3/ 4/ 5. 2. Pet. 1:4. 1. Joh. 2:15/ 16/ 17. Jac. 1: 14/ 15. cap. 4:1.

Måste man döda och korsfästa/ Rom. 6:6. cap. 8:12/ 13. cap. 13:12/ 13/ 14. Gal. 5:24. Eph. 4:22/ 23. cap. 5: 3/ 4/ 5. Col. 3:5/ 6. Tit. 2:12. Ebr. 12:1. cap. 3:13. 2. Cor. 7:1.

Begrafning. Them fromom af Gudi tilsagd/ 1. Mos. 15:15. 1. Kon. 14:13/ 18. Esa. 57:1/ 2. Syr. 44: 13. 2. Chrön. 34:28.

Wägrad/ them ogudachtigom til straff/ 2. Kon. 9:10. Esa. 14:19. Jer. 8:2. cap. 14:16. cap. 22:19. cap. 25:33.

Begrafwa och begråta the döda/ behagar Gudi/ Tob. 12: 12. Syr. 7:37. cap. 38:16/ rc. Ap. G. 8:2. Christus smordes til sin begrafning/ Matth. 26:7/ 12. Marc. 14: 8. Joh. 12:7.

Behagh. Somt är skadeligit/ Ords. 14:12. cap. 16:25. Sielfbehag förbudit/ Ords. 12:15. Rom. 15:2.

Fly menniskiors behagh/ Gal. 1:10. Col. 3:23. 1. Thess. 2: 4. Söka Gudz behagh/ 2. Cor. 5:9. Eph. 5:10. 2. Tim. 2:4. 1. Joh. 3:22.

Gudz behagh til JEsum/ Matth. 3:17. cap. 17:5. 2. Pet. 1:17.

Bekännelse. JEsum och hans lära måste man beständigt bekänna/ och icke försaka/ Matth. 10:32/ 33. cap. 16:16. Marc. 8:38. Luc. 9:26. cap. 12:8. Joh. 6:69. cap. 12:42. Ap. G. 24:14. Rom. 10:9/ 10/ 11. cap. 14:11. 2. Cor. 4:11. Phil. 2:11. 1. Pet. 3:15. 1. Joh. 4:15.

Bekänna sanningen/ Syr. 4:24/ 28/ 29/ 30.

Synderna bekänna/ 3. Mos. 16:21. 4. Mos. 5:7. 1. Kon. 8:46/ rc. Ps. 32:3/ 4/ 5. Ps. 51:1/ rc. Esa. 59:12. 13/ rc. Jer. 3:12/ 13. Syr. 4:31. Jac. 5:16. 1. Joh. 1:8/ 9.

Beläte. Gudz beläte Christus/ 2. Cor. 4:4. Col. 1:15. Ebr. 1:3.

Menniskian skapad efter Gudz beläte/ 1. Mos. 1:26/ 27. 1. Cor. 11:7. Ps. 17:15.

Bestod vthi Gudz kännedom/ Col. 3:10. Creaturens kännedom/ 1. Mos. 2:19/ 23. Fulkomlig rättferdighet och helighet/ Eph. 4:24. Friwilja/ Syr. 15:14/ rc. Odödelighet/ Wijsh. 2:23. 1. Mos. 2:17. Rom. 5:12. Regementet öfwer creaturen/ 1. Mos. 1:26/ 27.

Gudh wil icke genom något beläte afmålas/ 5. Mos. 4:15/ 16/ rc. Esa. 40:18.

Bepröfwelse/ vnderkastar oß Gudh/ Esa. 48:3/ 10. Judith. 8:21/ 22/ rc. Tob. 12:13. Syr. 2:5. cap. 27:6. 2. Cor. 8:2. 1. Pet. 1:7. Jac. 1:12.

Berömelse. Af och vthi HERranom/ Jer. 9:23/ 24. 1. Cor. 1:31. 2. Cor. 10:17/ 18. 1. Cor. 4:7.

Jcke af morgondagen/ Ords. 27:1/ 2.

Sielf beröm förbudit/ Jac. 4:16. Ords. 27:2.

Beskärm. Kommer af Gudi öfwer the Gudfruchtiga/ 1. Mos. 15:1. cap. 17:1/ 4. cap. 28:15. Ords. 14:26. Som sigh på HErran förlåta/ Ps. 27:5. Ps. 31:20/ 21. Ps. 36:8. Ps. 57:2. Ps. 63:8. Ps. 91:1/ 2/ 3/ 4. Ords. 18:10.

Bespottelse. Förbudit/ Ps. 1:1. Ords. 1:22. cap. 24: 9: Straffat/ Ps. 2:4. Ps. 37:13. Ords. 1:26. cap. 3:34. cap. 9:12. cap. 19:29. Wijsh. 5:3/ 4/ 5/ 6. Bespottade/ doch salige/ Matth. 5:11/ 12. Klagan öfwer bespottelse/ Job. 16:4/ 10. cap. 30:1. Ps. 22:7/ 8/ 9. Ps. 35: 16/ 21. Ps. 44:14/ 15/ 16. Ps. 79:4. Jer. 20:7/ 8/ 9/ 10. Klagw. 3:13/ 14.

Hielp ther emot/ Job. 12:4.

Biskop; om thes ämbetes styrelse/ Ap. G. 20:28. 1. Tim. 3:1/ 2/ 3/ 4. Tit. 1:7/ 8/ 9. Christus wåra siälars Biskop/ 1. Pet. 2:25.

Blindhet. Lekamlig är af Gudh/ 2. Mos. 4:11. Them blindom icke skada giöra/ 3. Mos. 19:14. 5. Mos. 27:18. Andelig blindhet i hiertat/ 5. Mos. 28: 28. Ps. 69:24. Esa. 6:10. cap. 56:10. cap. 59:10. Wijsh. 5:6/ 7. Joh. 12:40. Rom. 1:21. cap. 11:10. Matth. 15:14. cap. 23:24. Luc. 6:39. 2. Cor. 4:4. Eph. 4:18. 2. Pet. 1:9/ 11. Joh. 2:11.

Blodh. Förbudit at äta i G. T. 1. Mos. 9:4. 3. Mos. 3:17. cap. 7:26. cap. 17:10/ 11/ 13. cap. 19:26. 5. Mos. 12:16/ 23. cap. 15:23. Ock så i N. T. til en tijd/ Ap. G. 15:20/ 29.

Blodzsaker skämmer landet/ 4. Mos. 35:33.

Oskyldigt vthgutit ropar til Gudh/ och warder hämnat/ 1. Mos. 4:10/ 11. cap. 9:5/ 6. 2. Kon. 24:4. 2. Chrön. 24:22. Ps. 58:11. Ps. 72:14. Ords. 28: 17. Esa. 1:15. Jer. 2:34/ 35. Matth. 23:35/ 36. Luc. 11:50/ 51. Ebr. 12:24. Vppenb. 6:9/ 10/ 11. cap. 19:2.

Blodgirighet. Wederstyggelig synd/ Ords. 6:16/ 17. Ps. 55:24. Warning för blodgirighet/ Ords. 1: 11/ 15/ 16/ 18/ 19.

Blodgång. Lagh ther om/ 3. Mos. 12:7.

Boot och Bättring. Sanskylliga föröfwas icke medh blott vthwärtes munsens bekännelse/ 1. Mos. 29: 13. Matth. 15:8. 1. Sam. 16:7. Jac. 2:14/ 17. 1. Joh. 3:18. Jcke medh vthwärtes åthäfwor/ 1. Kon. 21:27. Syr. 1:36/ 37. cap. 15:20. Vtan medh hiertats inwärtes ombytning och förändring/ Joel. 2:12/ 13. 2. Chrön. 6:37. 1. Sam. 7:3. Esa. 46:8. Jer. 4:1/ 2/ 3/ 4.

Består af twänne wäsentliga stycken; af syndaånger och ruelse/ och af een saliggiörande troo/ Ap. G. 19:4. cap. 21:21. cap. 26:18. Matth. 11:28. Marc. 1:15. Luc. 7:38/ 50. Rom. 5:2.

Är icke menniskians egit werck/ 2. Cor. 3:5/ 6. Vtan then treeniga Gudens nådewerck/ 1. Kon. 18:37. Jer. 31: 18/ 19. Ap. G. 5:31. cap. 11:18. 2. Tim. 2:25/ 26. Phil. 2:13. Enkannerligen tilskrifwes then Helga Anda/ 1. Cor. 6:11. cap. 12:3. Joh. 16:8. Werckar syndaångeren/ genom lagsens predikan/ Rom. 3:20. cap. 4:15. cap. 7:7. 5. Mos. 27:26. Jer. 23:29. Men troon/ genom Evangelij predikan/ Rom. 7:1/ rc. cap. 10:8/ til 18. Ap. G. 13:39. 1. Tim. 1: 15/ 16. Phil. 3:8/ 9/ 10. Rom. 3:20/ til 29. cap. 8:1/ 2/ 3/ 4. Ebr. 11:6. Gal. 3:2.

Troon giör then rätta åthskildnaden emellan Jude och Petri ånger/ at wår bättring är een bättring til salighet/ 2. Cor. 7:9/ 10.

Nya hörsamheten är icke boot och bättrings wäsentliga stycke/ vtan een nödwändig frucht/ Ps. 34:15. Ords. 28:13. Esa. 1:16/ 17/ 18. Jer. 18:7/ 8. Hes. 18: 21/ 22. Matth. 3:8/ 10. Luc. 3:8. Rom. 8:13. Ap. G. 26:20. Gal. 5:6/ 24. 1. Pet. 3:11. Jac. 2: 17/ 18.

Så wida synden sigh sträcker/ Rom. 3:23. cap. 5: 12/ rc. Eph. 2:3. 1. Joh. 1:8. 2. Mos. 34:7. 1. Kon. 8: 46. Ps. 19:15. Ps. 51:7. Job. 4:17/ 18/ 19. cap. 14:4. cap. 15:14/ 15/ 16/ 17. Ords. 20:9. Så wida ock boot och bättrings befallningen til alla menniskior/ Matth. 4:17. Luc. 24:47. Ap. G. 2:38. cap. 3:19/ 26. cap. 17:30.

Til bättring bör oß beweka: (1) Gudz alfwarsama nådige wilje och wälbehag/ ther til/ at wij skole omwända oß/ och lefwa/ Ps. 51:19. Esa. 57:15. cap. 66:2. Luc. 15:10/ 20. Hes. 18:23/ 30/ 31/ 32. cap. 33:11/ til 17. Ose. 14:2/ 3. Joel 2:12/ 13/ 14. Zach. 1:3/ 4/ rc. Jer. 3:12/ 13. Mal. 3:7. Syr. 17:20. 1. Tim. 2:4. 2. Pet. 3:9. Rom. 2:4. (2) Then majestätiska Gudens befallning/ Jer. 3:14. cap. 4:1/ 3/ 4/ 8. cap. 7:3. cap. 18: 11. cap.

35:15. cap. 8:3/ 4. Ose. 12:5/ 6. Ther på hafwer Joh. Döparen/ Matth. 3:2. Christus/ Matth. 4:17. Vppenb. 2:5/ 16. cap. 3:19. JEsu Lärjungar städse drifwit/ Ap. G. 3:19. 2. Cor. 5:20. (3) Gudz nådiga tilsäijelse them af alt hierta botfärdigom giorde/ 5. Mos. 4: 29. cap. 30:2/ 3. 2. Chrön. 7:14. cap. 30:6/ rc. cap. 34:26/ 27. Ps. 32:1/ 2/ 3/ 4/ 5. Ords. 28:13. Esa. 1:16/ rc. cap. 30:18/ 19. cap. 55:7. Jer. 3:12/ 13. cap. 18:7/ 8. cap. 29:12/ 13/ 14. Hes. 18:21/ 22/ 27/ 28. cap. 33:12/ 14/ 15/ 16. Jon. 3:8/ 10. Mal. 3:7. Joel 2: 12/ 13. Matth. 11:28. Luc. 15:18/ 21. (4) Bättrings nödwändighet/ Matth. 18:3. Luc. 13:2/ 3. (5) Bättrings mångfalliga nytta: Syndernas förlåtelse/ Jer. 36:3. Wijsh. 12:19. Ap. G. 3:19. cap. 5:31. 1. Joh. 1:9. Heliga Andas gåfwor/ Ap. G. 2:38. Bönhörelse/ 1. Joh. 3:21/ 22. Förloßning ifrån/ eller lindring på straffet/ 2. Chrön. 12:7/ 8/ 12. Jer. 18:7/ 8. Jon. 3:10. (6) Obotfärdighets stora skadelighet och fahrlighet/ Esa. 59:2. Rom. 2:5. Luc. 10:13/ rc. Ap. G. 8:21/ 22/ 23. (7) Bättringen vpskiuta förbudit och fahrligit/ Pred. 12:1. Syr. 5:2/ til 9. cap. 17:20/ 21/ 22. cap. 18:21/ 22/ til ändan. Esa. 55:6/ 7. (8) Yttersta domsens stränghet/ Ap. G. 17:30/ 31. Pred. 12:14. 1. Cor. 4:5. Luc. 21:36.

Första bättrings stycket: Synda-ångeren/ begriper vthi sigh/ at man erkänner sina synder; theras grofhet och margfallighet/ Jer. 3:13. Ps. 51:5. Ps. 19:5. Ps. 40:12. Jer. 14:20. Klagw. 3:42/ 43. At man besinner Gudz wrede öfwer synden/ Ps. 6:2/ rc. Ps. 38:2/ rc. Ps. 32:3/ 4. Ps. 88:16/ 17. Ps. 102:10/ 11. Jer. 4:8. Mich. 7:9. 5. Mos. 32:22. Ebr. 12:29. Ångest och förskräckelse i samwetet/ at man Gudh förtörnat hafwer/ Ps. 25:17/ 18. Ps. 34:19. Ps. 51:6/ 10/ 11. Ps. 102:5/ rc. Ps. 6: 3/ 4. Sigh för Gudh ödmiukar/ 3. Mos. 26:41. Ps. 44:26. Esa. 57:15. Jer. 36:7. Luc. 15:18/ 19/ 21. Bekänner synderna/ 3. Mos. 26:40. Ps. 32:3/ 4/ 5. Ords. 28:13. 1. Joh. 1:9. Dan. 9:5/ rc. Fattar mißhag/ haat och wämjelse til synden/ medh fast vpsåt sigh at bättra/ Ps. 38:6. Esa. 38:15. 2. Cor. 7:9/ 10/ 11.

Hwad thet andra brättrings stycket/ troon/ vthi sigh begriper/ Se Tit. Troo.

Böön/ åkallan/ tilbediande. Bedia/ hwad thet är/ Joh. 4:23/ 24. Ps. 10:17. Ps. 19:15. Ps. 38:10. Phil. 4:6. 1. Tim. 2:1. Hwem man tilbedia skal? Then treeniga Guden allena/ 5. Mos. 4:7. 2. Mos. 22:20. Ps. 50:15. Zach. 13:9. Matth. 4:10. cap. 6:9. Joh. 16:23/ 24. cap. 5:23. Ap. G. 2:21. cap. 14:14/ 15. Rom. 10:12/ 13. 1. Cor. 1:2.

Hwar om bedia? Om thet lekamliga goda wilkorligen/ 2. Sam. 15:25/ 26. Matth. 8:2. cap. 20:22/ 23. cap. 26:39. Om Gudz rike och thet andeliga goda vthan wilkor/ medh fast förtroende thet at bekomma/ 1. Mos. 32:26/ 29. Om then Helga Anda/ Ps. 51:12/ rc. Luc. 11:13. Om wijshet/ 1. Kon. 3:7/ rc. Jac. 1:5/ 6. Om syndernas förlåtelse/ Ps. 32:1/ rc. Ps. 51 *. Esa. 1:18. cap. 49:14/ 15/ 16. Hes. 18:21/ 22/ rc. cap. 33:11. Luc. 15:19/ 21.

För hwilka bedia? För hwar andra/ Jac. 5:16. 1. Sam. 12:23/ 24. Jer. 42:2/ 20. För alla menniskior/ och all Christelig Öfwerhet/ 1. Tim. 2:1/ 2. För en Hednisk och tyrannisk öfwerhet/ Esa. 6:10. Jer. 29:7. Dan. 4:16. För fiendar och förföljare/ Matth. 5:43/ 44. Luc. 6:28. Exempel/ Christus/ Esa. 53:12. Luc. 23:34. Stephanus/ Ap. G. 7:60. För församlingen/ och thes Lärare/ Ps. 129:4/ rc. Matth. 9:38. Rom. 15:30. 2. Cor. 1:10/ 11. Eph. 6:18/ 19. Col. 4:2/ 3. 1. Thess. 5:25. 2. Thess. 3:1. Ebr. 13:18. Lärare för sina åhörare/ Rom. 10:1. Eph. 3:14/ rc. Phil. 1: 4/ 9. 1. Thess. 1:2. 2. Thess. 1:11. 2. Tim. 1:3. Col. 4:2/ 12/ 13. För somliga synder intet bedia/ 1. Joh. 5:16/ 17.

Bönenes beskaffenhet/ måst gå af ett oskrymtat hierta/ Esa. 29:13. Matth. 15:8. 2. Tim. 3:5. Tit. 1:16. Matth. 6:5/ rc. Luc. 18:9/ rc. Ps. 17:1/ 2/ 3. Af ett botfärdigt hierta/ Esa. 58:2/ til 10. cap. 59:2/ 3/ rc. cap. 55:7. Ps. 32:5/ 6. Esa. 1:15/ 16/ 17/ 18. Joh. 9:31. Jac. 5:16. Af ett godt samwete/ Ps. 66:18/ 19/ 20. Syr. 17:21/ 22/ 23/ 24. 1. Tim. 1:9. 1. Joh. 3:21/ 22. Af ett troget/ otwiflachtigt/ förtröstande hierta/ Matth. 18:19. cap. 21:21/ 22. Marc. 5:36. cap. 11:22/ 23/ 24. Joh. 3:14/ 15/ 16/ 17. 1. Tim. 2:8. 1. Joh. 5:14/ 15. Ebr. 11:6. Jac. 1:6/ 7. cap. 5:15. Syr. 7:10. Bedia i trone/ heter i Christi namn bedia/ Joh. 14:13. cap. 15:16. cap. 16:23/ 24/ 26/ 27. Af ett försonligt hierta/ 1. Tim. 2:8. Jac. 4: 2/ 3. Matth. 5:23/ 24/ 25/ 26. cap. 6:12. Af ett

Gudfruchtigt/ hörsamt hierta/ 5. Mos. 26:14/ 15. Ords. 1:24/ til 29. cap. 15:8/ 29. cap. 28:9. Af ett ödmiukt hierka/ 1. Mos. 18:27. Ps. 34:19. Ps. 51: 19. Ords. 16:5. Esa. 66:2. cap. 57:15. Dan. 9: 18. Luc. 18:12/ 13. 1. Pet. 5:5. Af ett andächtigt hierta/ Klag. 3:41. Matth. 6:6. 2. Sam. 7:27. Af alt wårt hierta/ Ps. 42:5. Ps. 57:8. Ps. 62:9. Ps. 86:12. Ps. 119:2/ 10/ 58/ 145. Klag. 2:18/ 19/ Jer. 29:12/ 13/ 14. Vthi then Helga Andas kraft/ Zach. 12:10. Rom. 8:15/ 16/ 26/ 27. 1. Cor. 12:3. Jud. Ep. 20. Jcke mångtalig i bönen/ Matth. 6:7. cap. 23:14. Ose. 7:14. Syr. 7:15. Af ett alfwarsamt hierta/ Ps. 108:2. Ps. 145:18/ 19. Judit. 4:8. Syr. 18:23. cap. 21:13. Jac. 5:16. Af ett nychtert hierta/ 1. Sam. 1:14/ 15. Tob. 12:8. Luc. 21:34. 1. Cor. 7:5. 1. Pet. 4:7. Exempel/ 2. Sam. 12:16. Dan. 9:3. Ap. G. 13:3. cap. 14:23. Bedia medh ödmiuka åthäfwor/ 1. Mos. 17:3. 2. Chrön. 6:13. Esr. 9:5. Ps. 28:2. Ps. 121:1. Matth. 26:39. Joh. 17:1. Dan. 6:10. 1. Cor. 11:4/ 5.

Hwarest? På all rum och ställe/ 1. Tim. 2:8. Ps. 103: 22. 1. Cor. 1:2. J hemlighet/ Esa. 26:20. Matth. 6:6. Judit. 9:1/ rc. Afsides/ Matth. 14:23. Marc. 1:35. cap. 14:32. Offenteligen/ Esa. 56:7. Matth. 21:13.

Huru ofta? Altid/ ovptröttelig och trägit/ och vthan återwändo/ dagh och natt/ Luc. 11:5/ til 11. cap. 18: 1/ til 8. cap. 21:36. Rom. 12:12. 1. Tim. 5:5. 1. Thess. 5:17. Eph. 6:18. Ps. 22:3. Ps. 119:62. Judit. 4:12.

Bönen bör sigh grunda. (1) På Gudz sanna kännedom och kundskap/ Joh. 4:22/ til 27. cap. 14:4/ 5/ 6. cap. 15:7. cap 17:3. 1. Cor. 3:11. Rom. 10:14. (2) På Gudz budh och befallning/ Ps. 27:8. Esa. 55:6. Matth. 7:7. cap. 26:41. Joh. 16:24. Phil. 4:6. (3) På Gudz nädiga och sanna tilsäijelser/ 5. Mos. 4: 29/ 30/ 31. 2. Mos. 34:6/ 7. Ps. 50:15. Ps. 91:15/ 16. Ps. 145:18/ 19/ 20/ 21. Ps. 103:11/ 17. Dan. 9:4. Ose. 6:4/ rc. Matth. 18:19. Luc. 11:9. Joh. 15:7. Rom. 4:20. 2. Cor. 1:20. 1. Joh. 3:22. cap. 5:14/ 15. Ebr. 10:23. (4) På JEsu förtienst och förbön/ Rom. 8:31/ 32/ 33/ 34. 1. Joh. 2:1/ 2. Ebr. 7:24/ 25. cap. 9:24. Jemwäl på then Helga Andas ämbete vthi bönen/ Rom. 8:15/ 26. Gal. 4:6. (5) På een hiertans troo och förtröstan/ som sigh alt thetta otwiflachteligen tilägnar/ Ps. 5:2/ 3/ 8. Ps. 6:9/ 10. Ps. 17:1/ 6/ 7. Ps. 10:13/ 14/ 17/ 18. Ps. 42:6/ 9/ 12. Matth. 15:22/ rc. Marc. 9:23. Rom. 4:3/ 9/ 20/ 21/ 22. cap. 5:1/ 2. cap. 10:4/ 9/ 10/ 11/ 12/ 13.

Een trogen och andächtig böön tränger sigh in i himmelen/ Syr. 35:21. Ap. G. 10:4. Jon. 2:2/ 3/ 8. Klag. 3: 55. 2. Sam. 22:7.

Erhäller ofta meer än man beder om/ 1. Kon. 3:11/ 12/ 13. 2. Kon. 20:2/ 3/ 4/ 5/ 6. Esa. 38:2/ rc.

Erhåller seger/ 2. Mos. 17:11/ rc. 1. Sam. 17:45/ rc. 2. Kon. 6:17/ rc. cap. 19:4/ rc. cap. 20:3/ 4/ rc. 2. Chrön. 32:20/ rc. Esa. 37:15/ 36. Giör vnder/ 1. Kon. 17:1. Jac. 5:17/ 18. 2. Kon. 1:10/ rc. Jos. 10:12/ 13. Dom. 15:18/ 19. 1. Kon. 13:6. 2. Kon. 20:11. Ap. G. 16:25/ rc.

Bewekande orsaker til bönen. (1) Gudz alfwarsamma befallning/ Ps. 50:15. Esa. 55:6. Matth. 7:7. cap. 26:41. Luc. 18:1. cap. 21:36. Joh. 16:24. Rom. 12:12. Eph. 6:18. Phil. 4:6. 1. Thess. 5:17. 1. Tim. 2:1. Ps. 27:8. Ebr. 13:15. (2) Bönens wälbehagelighet och wärdighet/ 1. Mos. 8:21. Ps. 141:2. Ps. 5:8. Högw. 2:14. 5. Mos. 4:7/ 8. Ap. G. 10:4. Tob. 3:24/ 25. (3) Bönenes och nådenes anda til then ända vndfången/ Zach. 12:10. 2. Cor. 1:22. Gal. 4:6. Rom. 8:14. (4) Bönens kraftiga werckan/ Jac. 5:16. Ebr. 11:33/ rc. Matth. 18:19. (5) Bönenes mångfaldiga nyttighet/ som är: Gudz huld och nåde/ Job. 33:26. Ps. 86:3/ 4/ 5/ 6. Nådig syndernas förlåtelse/ Luc. 18:14. 2. Chrön. 30: 18/ 19/ 20. Ps. 51:4. Straffets lindring/ Hes. 22: 30. Luc. 21:36. Wijshet. Ords. 2:1/ 2/ 3/ 4/ 5/ 6. Jac. 1:5. 1. Kon. 3:12. Then Helga Andas gåfwa/ Luc. 11:13. Siäletröft/ Esa. 38:2/ 3/ 17. Siälenes styrckia/ Ps. 138:3. Eph. 3:14/ 16. Hälsa och sundhet/ Ps. 30:3. Esa. 38:21. Jac. 5:14/ 15. Lifwets förlängning/ Ps. 21:5. Ps. 91:15/ 16. Esa. 38:5. 5. Mos. 30:20. Trones förökning/ Luc. 17:5. Marc. 9:24. Gudomelig wälsignelse/ Syr. 37:19. Tob. 4: 20. 1. Mos. 32:26. Ose. 12:4. 1. Tim. 4:5. Beskydd/ Ps. 109:4. Ps. 141:5. Ewig salighet/ Ap. G. 2:21. Rom. 10:13. Nåderik belöning/ Ps. 145:19. Jemwäl/ En nådig Bönhörelse.

Ther om försäkras wij af Gudz nådiga tilsäijelse/ 5. Mos. 4:7. Ps. 13:6. Ps. 22:25. Ps. 34:7. Ps. 91:15. Ps. 145:18/ 19. Esa. 65:24. Matth. 18:19. Joh. 15:7. Ps. 82:4. Ps. 102:18. Syr. 35:16/ til 22. 1. Joh. 5:14. Af

Gudz faderliga hierta och sanna mun/ Matth. 7:9/ 10/ 11. cap. 18:32. Luc. 18:5/ 6/ 7/ 8. Jer. 31:20. Ose. 11:8/ 9. 1. Joh. 4:8. Rom. 8:31/ 32. Eph. 3:15. Esa. 64:15/ 16. Ps. 27:8. Ps. 89:3. 2. Tim. 2:13. Af JEsu dyra förtienst/ Joh. 16:24. Ebr. 4:16. Af Christi eed. Joh. 16:23/ 24. Ebr. 6:16/ 17/ 18. Af Christi förbön/ Rom. 8:34. 1. Joh. 2:1/ 2. Ebr. 9:24. cap. 7:25. Joh. 11:41/ 42. Af then Helga Andas inboning/ Joh. 14:23. Rom. 8:9. Eph. 3:17. 1. Cor. 3:16. cap. 6: 19. Af then Helga Andas werckande/ som bönen vthi oß werckar/ Rom. 8:15. Gal. 4:6. Af then Helga Andas manande/ Rom. 8:26/ 27. Af then Helga Andas witnesbyrd/ Rom. 8:16. 1. Joh. 3:24. cap. 5: 9/ 10/ 11.

Hwarföre somligas böner icke hörde warda/ 5. Mos. 31:18. Ords. 1:24/ rc. cap. 15:29. cap. 21:13. cap. 28:9. Esa. 1:15. Hes. 8:18. Mich. 3:4. Zach. 7:13. Syr. 34:29/ rc. Ebr. 12:17. Joh. 9:31.

Brudh. JEsu andeliga/ församlingen och thes brudeskrud/ Esa 61:10. Ps. 45:10/ 14/ 15. Vpp. 19:7/ 8/ 9. cap. 21:2. Eph. 5:24/ til 28. Thes längtan efter brudgumen JEsum/ Vpp. 22:17. War Gudi kär/ Jer. 2:2. Gudh frögdar sigh öfwer henne/ Esa. 62:1/ til 6. Warder ofta een skämd hora medelst afguderij/ Ose. 4:12/ 13/ 14/ 15. Hes. 20:30/ 31. Bör förgäta sin faders huus/ Ps. 45:11/ 12.

Brudgumme. Församlingenes andelige/ JEsus/ Esa. 54:5. cap. 62:4/ 5. Jer. 3:14. Hes. 16:8/ rc. Matth. 9:15. cap. 25:1. Marc. 2:19. Joh. 3:29. Eph. 5:24/ rc. Vpp. 19:7/ rc.

Budh/ Budord. Af twänne hufwudbud består hela lagen/ Matth. 22:37/ rc. Marc. 12:29/ rc.

Hufwudsumman af buden/ 1. Tim. 1:5. Rom. 13:9. Pred. 12:13. Moot ett/ moot alla syndat/ Jac. 2:10. Thet nya och gamla budet är kärleken/ Joh. 13:34. 1. Joh. 2:7. 2. Joh. 5.

Budorden skal man lära af barndomen/ 5. Mos. 6:7/ 8/ 21/ rc. cap. 11:18/ 19/ 20/ 21. Ords. 3:3. cap. 6:21. cap. 7:3. Menniskiobud/ emot Gudh/ skola förkastas/ Matth. 15:8/ 9. Marc. 7:9/ 13. Tit. 1:14.

C.

Christus JEsus/ sanner Gudh och menniskia/ är efter then Gudomeliga naturen Gudz Son/ then andre personen i Gudomen/ Matth. 28:19. Efter som han är födder af Fadrens Gudomeliga wäsende från ewighet/ Ps. 2:7. Ebr. 1:5. Mich. 5:2. Ords. 8:22/ 23/ 24/ 25. Ty kallas han förthenskul Gudz Faders egen/ ende och enfödde älskelige Son/ Joh. 1: 14/ 18. cap. 3:16/ 18. 1. Joh. 4:9. Rom. 8:32. Matth. 3:17. Warandes til Gudomelig wäsendet alt ett medh Fadrenom och then Helga Anda/ 1. Joh. 5:7. Joh. 10:30. cap. 14:7/ 8/ 9/ 10/ 11. cap. 17:22.

At Sonen är then sanne/ ewige/ wäsentlige Guden/ then samme som Fadren är/ och then Helge Ande/ bewisas (1) Af the wäsentliga Gudomeliga namnen; i thet han medh märkwärdiga ähretytlar kallas Gudh/ Tit. 2:13. 1. Joh. 5:20. Rom. 9:5. 1. Tim. 3:16. Ap. G. 20:28. Äfwenså ock en HERre/ Luc. 2:11. Mal. 3:1. 1. Cor. 8:6. cap. 11:23/ 26/ 27/ 29. cap. 15:47. cap. 2:8. 1. Tim. 6:15/ 16. Vpp. 17:14. cap. 19:16. Ap. G. 10:36. Jud. Ep. 4. Jemwäl ock Jchovah/ af Esa. 6:1. Jämför medh Joh. 12:41. Af Esa. 40:3. Jämför medh Matth. 3:3/ och Joh. 1: 23. (2) Af the personliga namnen; i thet han kallas Gudz Son/ Matth. 16:16. Joh. 1:14/ 18. Fadrens ord/ Ps. 33:6. Joh. 1:1. 1. Joh. 5:7. Lissens ord/ 1. Joh. 1:1. Fadrens wijshet/ Ords. 8:22. Osynlig Gudz beläte/ Col. 1:15. Gudomeliga härlighetenes skeen/ Ebr. 1:3. (3) Af Gudomeliga wäsentliga egenskaper/ som Gudz Son tilskrefne warda: nemlig ewighet/ Esa. 9:6. Mich. 5:2. Joh. 1:1/ 3/ 27. Ords. 8:22. Joh. 8:58. Col. 1:17. Oändelig Majestät och härlighet/ Joh. 17:5/ 6. Joh. 1:14. cap. 2:11. Matth. 16:27. Phil. 2:9. Tit. 2:13. Oomobytelighet/ Mal. 3:6. Ebr. 1:12. Alsmächtighet/ Esa. 9:6/ 7. Dan. 7:14. Matth. 28:18. Luc. 1:35. Joh. 3:35. 1. Cor. 15:27. Eph. 1:22. Vpp. 1:8. Lefwandegiörande kraft/ Joh. 5:26. cap. 6:48/ 51/ 57/ 58. Allnärwarelse/ Matth. 18:20. cap. 28:20. Eph. 1:22/ 23. cap. 4:10. Allwetenhet/ Ords. 8:12. Matth. 11:19. Joh. 2:25. cap. 21:17. Rom. 2:16. 1. Cor. 4:5. Col. 2:3. Vpp. 2:23. Exempel/ Matth. 10:17/ 18. cap. 26:31/ 34. Joh. 13:11. cap. 16:2. Ett kort begrep af the Gudomeliga wäsentliga egenskaper finnes/ Col.

2:9. (4) Af Gudomeligit werck och gierningar: Skapelsen/ Ps. 33:6. Ps. 102:26. Ords. 8:30. Joh. 1:3. Col. 1:16. Ebr. 1:10. All skapade tings vppehållning och regerning/ Joh. 5:17. Ap. G. 17:28. 1. Cor. 8:6. Col. 1:17. Ebr. 1:3. Vnderwerck/ Matth. 8:2/ 3/ 4. Marc. 5:30. Luc. 6:19. cap. 7:14. cap. 8:46. Joh. 2:11. cap. 20: 30/ 31. Ap. G. 3:6. cap. 4:10. cap. 9:34. Nu giör then sanne Guden allena vnder/ Ps. 72:18. Återlösningswercket/ Ose. 13:14. Zach. 9:11. Christelige församlingens grundande och widh macht hållande/ Matth. 16:18. Förwärfwande/ Ap. G. 20:28. The dödas vpwäckelse/ Job. 19:25. Joh. 6:39/ 40. cap. 11:25. Saliggiörelsen/ Matth. 1:21. (5) Af then Gudomeliga ähra som Sonen tilägnas/ Esa. 42:8. cap. 48:11. Joh. 5:23. Och består vthi tilbediandet/ Esa. 45:23. Matth. 4:10. Rom. 14:11. Phil. 2: 9/ 10/ 11. Ebr. 1:6. Samt vthi een rätt troo och förtröstan/ Jer. 17:5/ 7. Joh. 14:1.

Om Gudz Sons mandoms antagning.

Hwad Gudz Son medelst then ewiga födelsen af Fadrenom från ewighet war; nemligen en sanskyllig wäsentlig och ewig Gudh/ af jämnlikt wäsende medh Fadrenom och then Helga Anda/ thet förblef han/ och samt förblif-wer i alla ewighet; men hwad Gudz Son intet war/ thet wardt han medelst mandoms antagningen vthi tidsens fullbordan/ nemlig een san menniskia; och således förblifwer nu tillika en san Gudh och een san menniskia/ vthi en person i alla ewighet/ Joh. 12:34. Ebr. 7:24. cap. 13:8. Om mandoms antagelsen handlas/ Joh. 1:14. Rom. 8:3. Gal. 4:4. 1. Tim. 3:16. Ebr. 2:14/ 16. Å mandomsens wägnar hafwer Christus åthskilliga namn/ 1. Mos. 3:15. Ebr. 2:16. Matth. 22:42. Jer. 23: 5. cap. 33:15. Esa. 11:1. Matth. 16:13. cap. 18:11. cap. 25:31. Å bägge naturernas jemwäl å ämbetets wägnar/ som efter bägge naturerna förrättat warder/ hafwer Gudz Son ock så sina wissa namn: kallas Christus och Messias/ Joh. 4:25. Ps. 45:8. Dan. 9:24/ 25/ 26. Ap. G. 10:38. JEsus/ Matth. 1:21. HErren wår rättferdighet/ Jer. 23:6. Jmmanuel/ Esa. 7:14. Medlare/ 1. Tim. 2:5/ 6. Ebr. 8:6. cap. 9:15. cap. 12:24. Förswarare och Försonare/ 1. Joh. 2:1/ 2. Frälsare och Förlossare/ Esa. 41:14. cap. 49:7/ 26. cap. 59:20. Job. 19:25. Gal. 3:13. cap. 4:4/ 5. 1. Thess. 1:10. Tit. 2:14. 1. Pet. 1:18/ 19. Samt öfwerste Prest/ Ps. 110:4. Ebr. 4:15. cap. 5:6/ 7/ 8/ 9/ 10. cap. 7:17/ 21/ 24/ 25.

Hwad menniskliga naturen widkommer måste JEsus Christus vthi all ting bröderna lijk wara/ Ebr. 2:17. Phil. 2:7. Medh swaghet belagder/ Ebr. 5:2. Doch vthan synd/ Ebr. 4:15. cap. 7:26. Är förthenskul HERren JEsus Christus efter mandomen blefwen endels alla andra menniskior lijk/ endels olik. Likheten består ther vthi/ at Gudz Son hafwer antagit en rätt menrisklig naturlig kropp/ Ebr. 2:14/ 16. Luc. 24:39. Som menniskliga/ naturliga och ostraffeliga tilfälle vnderkastad war. Han hungrade/ Matth. 4:2. Törstade/ Joh. 19:28. Sof/ Marc. 4:38. Swettades/ Luc. 22:44. Blef död/ Joh. 19:30. Doch war Christi kropp icke vthi sigh sielf dödelig/ såsom wår lekamen dödelig är/ Rom. 5:12. cap. 6:23. Vtan efter thes egen frija wilja och behagh/ Joh. 10:17/ 18. Likwäl war JEsu lekamen som dödde/ ingen förgängelse och förråttning vnderkastad/ Ps. 16:10. Ap. G. 2:31. cap. 13:35.

Jemwäl antagit een förnuftig menrisklig siäl/ medh thes naturliga tilfällen/ Matth. 26:38. Luc. 10:21. cap. 23: 46. Doch hafwer icke Christus alla mennniskliga tilfällen vthan åthskilnad antagit. Jcke the enkannerliga/ som antingen en eller annan person kunde tilfalla; vtan the som äro naturens tilfälle/ och således hela menniskiokönet gemene/ som vthi sigh sielf icke äro orene och syndachtige/ hälst emedan han hafwer warit all syndig smitto förvtan/ Ebr. 4:15. Men olikheten emellan Christi antagna menniskliga/ och wår natur/ som wij hafwe/ består vthi twänne stycken: först/ vthi en enkannerlig aflelse och födelse/ Esa. 7:14. Luc. 1:31/ 32/ 34/ 35. Matth. 1:20/ 21/ rc. Ebr. 7:3. Sedan/ vthi naturens reenhet/ Ebr. 7:26. Esa. 53:9. 1. Pet. 1: 19. cap. 2:22. 2. Cor. 5:21. Luc. 1:35. Dan. 9:24. Joh. 8:46.

Om bägge naturernas personliga förening.

Bägge naturerna äro medh hwar andra sanfärdeligen och werckeligen förenade: doch icke såsom Gudh boor

i the heliga/ icke heller såsom twänne bräder tilsammanfogas; eij heller at then ene naturen antingen beblandas medh/ eller förwandlas vthi then andra: vtan lika som kropp och siäl vthi menniskian sammankomma/ och blifwa een menniskia/ altså äro bägge naturerna i Christo til en person förenade. Förening/ hwilken blifwer kunnig/ Joh. 1:14. 1. Tim. 3:16. Luc. 1:32. Gal. 4:4. Col. 2:9.

Then menniskliga naturen blef antagen vthan egen sielfständig personlighet: men Gudz Son/ tå han then antagna/ medh sin Gudomeliga natur förenade/ meddelade henne tillika werckeligen och sanfärdeligen sin Gudomeliga person/ at hon vthi then samma skulle hafwa sitt personlig bestående. Är altså Gudz Sons person nu mera efter mandoms antagelsen icke allenast then Gudomeliga/ vtan ock then menniskliga naturens egen person/ af then samma/ then antagna mandomen/ således deelachtig giorder är/ at nu meer icke äro twänne personer/ eller twänne Christi/ then ene Gudh/ then andre menniskia; vtan både Gudh och menniskia äro en person tilsammans/ som nu mera består af twänne åthskilliga naturer: hwilket tydeligen nogh ther medh betygas/ at Skriften så vthtryckeligen och så ofta lärer om Christi persons enighet/ Rom. 5:15/ 17/ 19. 1. Tim. 2: 5. Joh. 1:14. 1. Cor. 15:47. cap. 8:6. Woro twänne personer vthi Christo/ then ene Gudh/ then andre menniskia/ så kunde icke heller Skriften/ thet som menniskliga naturen egentligen tilkommer/ hela personen tilskrifwa; hwilket doch skeer/ 1. Joh. 1:1. 1. Cor. 2:8. Ap. G. 3:15. Ty finnes vthi Skriften icke meer än en enda person.

Thenna föreningen är icke wäsentlig/ såsom emellan Helga Trefaldighets personerna/ 1. Joh. 5:7. Vtan hon är personlig/ sålunda kallad af Gudz Sons ena enda Gudomeliga person/ vthi then twänne åthskillige naturer förenade äro til at wara en Christus JEsus/ Joh. 1:14. 1. Cor. 8:6.

Bägge naturerna äro så ovplöslige och oåthskiljeligen medh hwar andra förenade/ samt hwar andra så närwarande/ så at then ena icke är vthan och vthom then andra; och Gudz Son är aldrig och ingenstädz vthan och vthom sin antagna menniskliga natur/ vtan hafwer henne vthi sin oändeliga och Gudomeliga person altid och allestädz hoos sigh närwarande/ och medh sin Gudomeliga natur personligen förenad: eljes woro Gudz Son icke allestädes menniskia; ordet icke allestädz kött/ Joh. 1: 14. All Gudomsens fullhet kunde icke heller säijas boo vthi then antagna menniskliga naturen lekamligen/ Col. 2:9.

Om naturernas gemenskap medh hwar annan.

Och then grundar sigh på thetta/ at tå menniskliga naturen blef deelachtig giorder af Gudz Sons person/ så blef hon ock wisserligen deelachtig giorder af Gudz Sons Gudomeliga natur/ ty then ena kunde icke förvthan thet andra meddelat warda: all Gudoms fullhet begriper icke allenast then Gudomeliga naturen/ vtan ock then Gudomeliga personen vthi sigh/ Col. 2:9.

Tå then Gudomeliga naturen blef deelachtig giorder af menisklig natur/ så blef ock then antagna menisklige af Gudomeliga naturen personligen deelachtig giord: ty här måst wara nödwändigt een inbördes deelachtighet/ Ebr. 2:14.

När twänne naturer sins emellan förenas til at wara ett/ ther måst nödwändigt emellan bägge naturerna een deelachtighet och gemenskap wara. Man kunde icke säija/ at ordet wardt kött/ om icke thet antagne köttet hade deelachtighet/ icke allenast vthi Gudz Sons person/ vtan ock vthi thes Gudomeliga natur/ Joh. 1:14.

På then andeliga föreningen medh Christo följer en gemenskap/ 2. Pet. 1:4. Ap. G. 2:4. 1. Cor. 6:17. Huru mycket meer bör emellan the personligen förenade naturer een declachtighet och gemenskap wara?

Om the personliga Propositioner och benämningar.

Theras omedelbara grund och fundament är bägge naturernas personliga förening och gemenskap medh

hwar annan: såsom alt thetta är werckeligit och sanfärdigt/ så är ock medh the personliga propositioner beskaffat.

Säsom nu then personliga föreningen är skedder/ icke til een natur/ vtan til en person: och emedan then antagne menniskliga naturen är af Gudz Sons Gudomeliga person så deelachtig giorder/ at hon vthi honom allena hafwer sitt subsistens och bestående: ty flyta af thenna föreningen the personliga propositioner och benämningar/ til hwilkas sanning thetta fordras/ at menniskiones Son personligen thet samma är/ som Gudz Son är; och så twärt om. Såsom man nu i sanning säija kan: Ordet wardt kött/ Joh. 1:14. så kan man ock i sanning säija/ at menniskiones Son är lefwandes Gudz Son/ och Gudz Son menniskiones Son: wäl til förståendes personligen/ Matth. 16:13/ 16. cap. 27:54. Marc. 15:39. Exempel på flera sådana personliga benämningar finnes/ Jer. 23:5/ 6. cap. 33:16. Matth. 22: 42/ 43/ 45. Luc. 1:35. cap. 2:11. cap. 20:44. 2. Sam. 7:19. Esa. 9:6. Matth. 1:21/ 22/ 23. 1. Cor. 15:47.

Om Egenskapernas meddelande.

Såsom naturernas förening och gemenskap är real och sanfärdig: så är ock medh egenskapernas meddelande beskaffat/ som på thet förra nödwändigt följer/ efter som ingen sanfärdig och real förening kan wara förvtan egenskapernas sanfärdiga meddelande. Thetta bewisas i gemeen af Gudomsens fullhet/ som the Gudomelige egenskaper vthi sigh begriper/ Col. 2:9. Om thet som menniskligit är allena om menniskian/ och thet som Gudomeligit är allena om Gudh vthsades/ så infördes twänne personer vthi Christo/ och then personliga föreningen samt naturernas gemenskap blefwo ther medh vphäfwen och til intet giord: ty bewisas egenskapernas meddelande i synnerhet ther af/ at om Christo/ eller ock om personen af bägge naturerna nämnder/ vthsäijes både thet Gudomeligit och menniskligit är/ Joh. 8:58. 1. Pet. 3:18. Jemwäl ther af/ at om Gudz Son säges thet som menniskligit är/ Gal. 4:4. Rom. 9:5. cap. 8:32. Ap. G. 20:28. Såsom ock så ther af/ at om menniskiones Son vthsäges thet som Gudomeligit är/ Joh. 3:13. 1. Cor. 15:47.

Egenskapernas meddelande fördeles vthi 3 genera eller arter. Then första arten begriper vthi sigh sättet til at tala/ när thet/ som enthera naturen/ antingen then Gudomeliga eller menniskliga tilkommer/ icke blifwer then naturen allena/ vtan hela then personen som hafwer twänne naturer vthi sigh/ antingen han af enthera naturen eller af bägge naturerna nämnder warder/ werckeligen och sanfärdeligen tilskrifwit/ och alt thetta för personliga föreningens och personens eenhet skul/ Exempel. Rom. 1:3. Gal. 4:4. Luc. 1:35. 1. Cor. 2:8. Ap. G. 3:15. Zach. 12:10. Rom. 8:32. Gal. 2:20. 1. Pet. 3:18. cap. 4:1. Rom. 9:5. 2. Cor. 13:4. 1. Pet. 2:24. 1. Joh. 1:7. Ap. G. 20:28. Joh. 8: 54. Eph. 3:9. Ebr. 13:8. Matth. 28:20.

Then andra arten består ther vthi/ at Gudz Son medh sin Gudomeliga natur then antagna mandomen/ som medh honom personligen förenad är/ förthenskul och personligen gifwit och meddelat hafwer werckeligen och sanfärdeligen sina Gudomeliga egenskaper/ vthan all förblandning och förwandling. Thetta bewisas/ först i gemeen/ Col. 2:9. Ps. 45:8. Joh. 3:35. cap. 17:5. Sedan i synnerhet/ af thet rätta Gudomeliga namnet/ Luc. 1:32/ 35. Ap. G. 2:36. Phil. 2:9. Jemwäl af the Gudomeliga meddelade egenskaper: Alsmächtigheten/ Dan. 7:13/ 14. Ps. 8:7/ rc. Ebr. 2:8. Matth. 11:27. Joh. 3:35. Matth. 28:18. Luc. 22:69. Joh. 17:2. 2. Cor. 13:4. Eph. 1:21/ 22. Vpp. 5:12. Allwetenheten/ Esa. 11:2. Luc. 2:40. Joh. 2:25. Col. 1:19. cap. 2:3. Närwarelsen på all rum/ Matth. 18:20. cap. 28:20. Eph. 1:23. cap. 4:10. Som är titt JEsu wercks vthrättande högnödig/ Marc. 16: 20. Eph. 4:11. Ps. 110:2. Vpp. 1:13. Och än widare bekräftas af thes närwarelses vppenbarelser/ Ap. G. 7:56. cap. 9:4/ 5/ 6/ 10. Jämfördt medh cap. 22:6. Jtem/ cap. 18:9/ 10. cap. 23:11. Vpp. 1:10/ 12/ 13. Jemwäl af gifna machten til at hålla doom/ Joh. 5:22/ 27. Af Gudomeliga ähran/ Joh. 5:23.

Then tredie arten består ther vthi/ när hwarthera naturen i Christo giör sitt til/ medh hwar annars deelachtighet/ til at åstadkomma ett werck som til Christi försonings ämbete länder/ 1. Joh. 3:8. 1. Joh. 1:7. Rom. 8:3. 1. Mos. 3:15. Luc. 9:56. 1. Mos. 22:18. Ebr. 2: 9/ 14. cap. 7:21/ 22/ 26. 1. Tim. 2:5/ 6. Gal. 3:13.

cap. 4:4/ 5. Ebr. 1:3. cap. 9:12. Gal. 1:4. 1. Cor. 15:3.

Om Christi förnedrings stånd.

Består ther vthi/ at Christus JEsus icke efter sin Gudomeliga/ vtan efter sin menniskliga natur sigh förnedrade/ i thet han til en tijd friwilligen af-och bortlade/ icke sielfwa Gudomsens fullhet/ majestät och härlighet/ som honom efter sin menniskliga natur vthi aflelsen personligen meddelat war; vtan allenast thes fulkomliga bruuk/ eij wiljandes sigh ther af allmänneligen och fulkommeligen betiena/ på thet han återlösningswercket förrätta och betala måtte/ för then jämlikhets synd Adam och Eva begingo/ tå the wille wara såsom Gudh/ 1. Mos. 3:5/ 6.

Om thenna förnedringen handlas/ Phil. 2:6/ 7/ 8. Ps. 69:6.

Enkannerligen bortlade Christus bruket af Gudomeligit majestät och härlighet/ Joh. 17:5. Af rikedom/ Matth. 8:20. 2. Cor. 8:9. Af alsmächtigheten/ Luc. 22:42/ 43/ 53/ 54/ 63. cap. 23:33/ 35/ 37. Af allwisheten/ Esa. 7:15/ 16. Luc. 2:52. Af allwetenheten/ Matth. 21:19. cap. 24:36. Marc. 11:13. cap. 13:32. Joh. 11:34. Af Gudomeliga tilbediandet/ Phil. 2:9/ 10/ 11. Ebr. 2:7. Af allnärwarelsen til thes fulkomliga bruuk/ in til thes han JEsus efter sin menniskliga natur kom vthi sittiandet på Gudz högra hand/ Ps. 110:1. Eph. 1:20.

Likwäl ha wer Christus JEsus genom ett particulairt bruuk tå och tå låtit några strålar lysa af then personliga meddelta Gudomsens fullhet/ til at bewisa ther medh sigh wara en san Gudh/ Joh. 2:11.

Förnedrings ståndet begriper vthi sigh aflelsen/ Luc. 1:35. Esa. 7:14. Jer. 31:22. Födelsen/ Luc. 2:7. Omskärelsen/ Luc. 2:21. Pino och dödh/ Luc. 18:32/ 33. Esa. 53 *. Ock begrafningen/ Matth. 27:60. Joh. 19:41 *.

Om vphögnings ståndet.

Såsom Christus förnedrades efter sin menniskliga natur/ så wardt han ock efter then samma vphögder/ Ps. 110: 7. Phil. 2:9/ 10/ 11. Ps. 8:6/ 7. Ebr. 2:7/ rc. Ap. G. 5:31.

Werckande orsaken af thenna vphögning är hela then högtlofwade Trefaldigheten: Fadren/ Ps. 110:1. Joh. 17: 5. Rom. 6:4. Eph. 1:20. Phil. 2:9/ 11. Sonen/ Joh. 2:19. cap. 10:17/ 18. Och then Helge Ande/ 1. Joh. 5:7. Rom. 8:11.

Vphögningen består ther vthi/ at Christus JEsus san Gudh och man/ aflade tienares skiepelse/ och wardt efter sin menniskliga natur vphögder til ett fulkomligit/ allmänneligit och ovphörligit bruuk af all then Gudomsens fullhet som honom personligen vthi aflelsen meddelat war/ Phil. 2:6/ rc. Så at thenna vphögningen i alla ewighet wara skal/ Rom. 6:9. Vpp. 1:18. Esa. 53:8. Ebr. 13:8. cap. 7:24. Dan. 7:14. Jämför medh Luc. 1:33.

Thenna vphögningen begriper vthi sigh wissa grader (1) Christi helwetesfärd/ 1. Pet. 3:18/ 19/ 20. Eph. 4:9. Medelst hwilken Christus lefwandes giorder i grafwen/ foor vnder til then ort ther the fördömda siälar pinas/ och behållas til domen; och betedde sigh ther såsom en dödsens och helwetes öfwerwinnare/ Ebr. 2:14. Ose. 13:14. Col. 2:15. 1. Cor. 15:54/ 55/ 56/ 57. (2) JEsu Christi vpståndelse vthu grafwen/ som tildrog sigh på tredie dagen efter hans dödh/ Matth. 12:40. cap. 16:21. cap. 17:23. Warandes then samme fundamentet och grunden til alla troons artiklar/ 1. Cor. 15:14. Rom. 4:25.

Christus JEsus san Gudh och man vpstod/ doch icke efter then Gudomeliga/ vtan efter then menniskliga naturen: och thes lekamen som på korßet dödde/ Ebr. 13:20. Ap. G. 2:22/ 23/ 24. Vpp. 1:18. Vpståndelsens werckande orsak tilskrifwes then treeniga Guden: Fadren/ Ap. G. 2:24. cap. 3:15. cap. 4:10. cap. 5: 30. cap.

10:40. cap. 13:30. Rom. 4:24. cap. 6:4. Eph. 1:20. Ebr. 13:20. Jemwäl Sonen/ Rom. 1:4. Joh. 2:19. cap. 10:17/ 18. Ock så then Helga Anda/ Rom. 8:11. Han vpstod medan grafwen än tilsluten och förseglad war; emedan han war vpstånden förr än Ängelen kom och stenen afwältade/ Matth. 28:2/ 6. Hwilket skedde för qwinnorna skul/ at the om JEsu vpståndelse skulle försäkrade giöras ögonskenligen; och för thenna vndersamma vpstandelsen skul/ säijes JEsus krafteligen bewijster wara Gudz Son/ Rom. 1:4. JEsus kom til Lärjungarna tå dörarna woro lyckta/ Joh. 20:19/ 26. Hwilket ock i 30 versen ibland vnderteknen räknat warder.

(3) Christi vppenbarelse vthi sin förklarada lekamen/ Phil. 3:21. Ap. G. 1:3. 1. Cor. 15:5/ rc. Luc. 24:31.

(4) Christi himmelsfärd/ beskrefwen/ Marc. 16:19. Luc. 24:51.

Vpfarten skedde allmänligen och synligen/ til thes en skyy honom borttog vthu theras åsyn/ Ap. G. 1:9/ 10/ 11.

Himmelen/ til hwilken JEsus vpfor/ war icke någon skapad/ vtan en oskapad himmel/ Eph. 4:10. Ebr. 7:26. Ty förstås genom thenna himmelen; först/ the vthwaldas och heligas boning efter thetta lifwet/ Joh. 14:2. Kallas paradis/ Luc. 23:43. Abrahams sköte/ Luc. 16:22/ 23/ 26. Ett ewigt huus/ 2. Cor. 5:1. Ett rike som icke bäfwa kan/ Ebr. 12:28. Hwarest the förstföddas församling är/ och theras namn skrefne/ Ebr. 12:22/ 23. Hwarest Paulus hörde ovthsäijeliga ord/ 2. Cor. 12:4. Hwarest wij få åskåda JEsum/ 1. Joh. 3:2. 1. Cor. 13: 12. Och see hans härlighet/ Joh. 17:24. Men förnämligen Gudz majestäts och härlighets himmel/ Luc. 24: 26. Eph. 4:10. Ebr. 7:26. cap. 4:14. Som boor vthi thet liuset tijt ingen komma kan/ 1. Tim. 6:16.

(5) Sittiandes på Gudz högra hand/ Marc. 16:19. Gudh är en Ande/ Joh. 4:24. Som icke hafwer kött/ been/ och ledamöter/ Luc. 24:39. Ty warder genom Gudz högra hand hans Gudomeliga kraft och alsmächtighet beteknat/ 2. Mos. 15:6. Ps. 77:11. Ps. 108:7. Ps. 118: 15/ 16. Esa. 48:13. Af thenna orsaken kallas Gudz högra hand Gudz machts arm/ Esa. 62:8.

Således betyder Ordet Gudz högra hand i thenna artiklen/ Gudomlig kraft/ allmacht/ härlighet och majestät; som af efterföljande språk nogsamt skönjes/ Luc. 22:69. Matth. 26:64. Eph. 1:20/ 22/ 23. Ebr. 1:3. cap. 8:1. Matth. 19:28. Ps. 110:1/ 2/ 5/ 6.

Ordet sittia/ betyder icke här något lekamligit sittiande; vtan thet bemärcker regera; såsom thet vthi allmänt språk brukeligit är/ at man säger om Regenter/ the sittia; thet är/ the regera. Vthi then mening brukar ock Skriften thetta ordet sittia/ Ps. 132:10/ 11. 2. Thess. 2:4. Vppenb. 17:1. Ps. 47:9. Ps. 99:1.

Bör förthenskul thetta Christi sittiande på Gudz högra hand förstås om hans regemente/ hwilket han förer efter sin himmelsfärd; nemligen/ at Christus/ sedan han är ingången vthi sina härlighet/ hafwer han efter sin antagna mandom fulkomligen begynt regementet öfwer all creatur; och ther öfwer regnerar/ råder och regerar icke frånwarandes/ vtan allnärwarandes medh oändelig och Gudomelig alsmächtighet/ kraft och wälde/ majestät och härlighet: hwilket ther medh bewisas/ efter som Christi sittiande på Fadrens högra hand förklaras igenom een regering/ Ps. 110:1/ 2. 1. Cor. 15:25. Ap. G. 2:34/ 35/ 36. Ps. 8:6/ 7. 1. Pet. 3:22. Vppenb. 7:17.

Thetta JEsu regemente skal aldrig vphöra/ vtan ewinnerlig wara/ Ebr. 10:12. Luc. 1:33. 2. Sam. 7:12/ 13. Dan. 7:14.

JEsu Christi sanfärdiga sittiande på Gudz högra hand/ bewisas medh efterföljande språk/ Ps. 110:1/ rc. Ebr. 1: 3/ 13. Eph. 1:21/ 22/ 23. Ebr. 8:1. 1. Pet. 3:22. Jämför/ Matth. 26:64. Marc. 16:19. Rom. 8:34. Vppenb. 3:21/ rc.

(6) JEsu tilkomst til domen; sök Domedag.

Om Christi Prophetiska Ämbete.

Hafwer förthenskul åthskilliga namn/ 5. Mos. 18:2/ 18. Matth. 21:11. Joh. 6:14. Luc. 24:19. Esa. 61:1. cap. 50:4. cap. 63:1. Matth. 23:8/ 10.

Christo enkannerligen tilkommer thetta läro-ämbetet/ som är ett rätt Gudomeligit ämbete/ efter som HErren Gudh sigh sielf thet samma tilskrifwer/ Esa. 48:17. Christus hafwer sigh thet påtagit/ Matth. 11:27. Joh. 1:18. Efter Propheternas förkunnande/ 5. Mos. 18: 15. Esa. 50:4. Samt ther til insatt genom himmelska Fadrens röst/ Matth. 3:17. cap. 17:5. Christus bekräftar läran medh vnderwerck/ Joh. 6:14.

Hwad lärer tå Christus? Then trösteliga och hugneliga Evangeliska läran/ Matth. 11:5. Esa. 61:1/ 2. Joh. 1:17. Summan af JEsu lära beskrifwes/ Marc. 1: 14/ 15. Matth. 4:17.

Apostlarna begripa sin predikan också medh slika korta ord/ Ap. G. 20:27. 1. Cor. 2:2. 2. Cor. 5:19/ rc.

Ehuruwäl nu Christus egentligen och förnämligen Evangelium predikade/ likwäl hief lagen ther jämte icke försummad/ Matth. 5:17. Gal. 3:24/ 25. Vtan förklarad och förswarad moot Phariseernas falska vthtydelser; som skönjes af Matth. 5. 6. 7. 12. och 15 cap.

Hwem Christus lärde? Swaras: At thetta läro-ämbetet angick alla menniskior/ Matth. 11:28. cap. 28:19. Marc. 16:15/ 20. Col. 1:6/ 23/ 28. Ap. G. 17:30. The otrogne och obotferdige warda äfwenwäl kallade/ Ords. 1:24/ rc. Esa. 65:2/ 5. cap. 66:4. Jer. 7:13/ rc. Thet samma bekräftas ock af JEsu liknelser/ Luc. 14:16/ rc. Vthtryckeligen här om talar Christus/ Joh. 3:18.

Til hwad ända brukade Christus läro-ämbetet/ och thet än genom andra förkunna låter? Ände-orsaken finnes/ Ap. G. 26:18. 1. Tim. 2:4. 1. Pet. 3:9. Col. 1:28. Matth. 23:37.

Om Christi Försone-eller öfwerste Presterliga ämbete.

Ther om handlas/ Ebr. 4:14/ 15. cap. 9:11. cap. 3:1. Jemwäl/ Ps. 110:4. Hwilket språk Paulus märckeligen förklarar/ Ebr. 5:6/ 10. cap. 6/ 20/ och cap. 7 *. besynnerligen/ 21.

Offret som vpoffrades war Öfwerste Presten Christus JEsus sielf/ Eph. 5:2. Tit. 2:14. 1. Tim. 2:5/ 6. Joh. 3:16.

Rökelsewercket/ JEsu förbön i himmelen/ Rom. 8:34. Vpp. 8:3/ 4.

Thetta öfwersta Presterliga ämbetet består förnämligast af twänne stycken/ som äro/ (1) Een tilfyllest giörelse. (2) Ett förebediande/ Esa. 53:12.

Hwad tilfyllestgiörelsen angår/ så finner man icke thetta ordet i then helga Skrift; doch finnes ther ord af äfwen samma bemärkning och innehåll: ty hon kallas een betalning/ Ps. 69:5. Ett bärande af våra synder/ Esa. 53:4. Een äterlösning/ Matth. 20:28. Een ranson och återlösning/ 1. Tim. 2:6. Een försoning/ 1. Joh. 2: 2. cap. 4:10. Een förloßning/ Rom. 3:24/ 25. Förlikning/ Rom. 5:10/ 11. 2. Cor. 5:18/ 19/ 20. Een förloßning genom JEsu blodh/ Eph. 1:7. Col. 1:14. Jgenlösning/ 1. Pet. 1:18/ 19. Ett dyrt kiöp/ 1. Cor. 6:19/ 20. Och igenkiöp/ Gal. 3:13. cap. 4:5. Jämför/ Esa. 50:1. cap. 52:3. 1. Pet. 1:18/ 19. Ett gällande offer/ Ebr. 10:12/ 14. cap. 9:28.

Tilsyllestgiörelsen förstår man bäst/ när man fyrahanda spörsmål i acht tager.

Thet första: Om Gudz Son hafwer medh sin pino och dödh Gudz doom tilfyllest giordt/ och betalat fulkomligen för alla menniskiors synder?

Thetta kan ordenteligen och som bäst begripas/ när man betrachtar fyrahanda: Hwar ifrån oß Christus frälst hafwer medh sin pino och dödh.

I. Frälst hafwer oß Christus ifrån synden; som bewisas (1) ther medh/ at han til then ändan sigh vthgaf/ Rom. 4: 25. Gal. 1:4. Tit. 2:14. (2) Ther medh/ at han bar wära synder/ Esa. 53:4/ 6. Joh. 1:29. 2. Cor. 5:21. Jämför/ 3. Mos. 16:20/ 21/ 22. (3) Ther medh/ at han oß genom sitt blodh från synden rensar/ 1. Joh. 1:7. Ebr. 1:3. Cap. 13:12. (4) Ther medh/ at han blef död för wåra synder/ 1. Cor. 15:3. (5) Också ther medh/ at han syndenes straff vppå sigh tog och them vthstod/ Esa. 53:5. 1. Pet. 2:24.

II. Frälst hafwer oß ock JEsus från Gudz wrede och onåde/ i thet han war thet Gudi behagelige försoningsoffret/ Eph. 1:6. cap. 5:2. 1. Joh. 2:2. cap. 4:10. J thet han genom sitt kött/ blodh och blodiga dödh frijd förskaffat/ Col. 1:20. Eph. 2:13/ 14. Från wreden oß bewarar/ och medh Gudi försonar/ Rom. 5:8/ 9/ 10. 1. Thess. 1:10. Col. 1:22. Och synderna förlåter/ Matth. 26:28. Eph. 1:7. Col. 1:14. Oß ther medh kiöpt och igenlöst från Gudz wrede och doom/ och giordt oß til sina egne/ Ap. G. 20:28. 1. Pet. 1:18/ 19. Vpp. 5:9. 1. Cor. 6:19.

III. Christus hafwer oß ock förlossat från lagsens förbannelse/ Gal. 3:13. Rom. 8:3/ 4.

IV. Christus hafwer oß förlossat från diefwulens wåld och tyrannij; ewiga döden/ och helwetet/ Ebr. 2:14/ 15. Ose. 13:14. 1. Cor. 15:54. Af thet förbenämnda besannas omotsäijeligen/ hwad som vthi första spörsmålet blef framstält.

Thet andra spörsmålet: Om een sådan tilfyllestgiörelse och betalning är för alla/ och för hwar och een menniskia samt och i synnerhet skedder? Thetta bejakas och bewisas (1) Af sådana språk som Christi tilfyllestgiörelse/ förtienst/ lidande och dödh vthsträcka til alla menniskior/ ingen vndantagande/ Esa. 53:6. Matth. 20:28. Rom. 8:32. 2. Cor. 5:14/ 15. Ebr. 2:9. 1. Tim. 2:6. Ebr. 9:28. Tit. 2:14. Col. 1:19/ 20. Matth. 18:11. Rom. 5:18. 1. Cor. 15:22. Matth. 11:28. Ap. G. 17:30. 1. Mos. 22:18. (2) Jemwäl til hela werlden/ Joh. 1: 29. 1. Joh. 2:1/ 2. Joh. 3:16/ 17/ 18. cap. 4:42. Gal. 4:4/ 5. Jämför medh Rom. 3:19. (4) Ock så til the förtapade och förkastade menniskior/ Rom. 14: 15. 1. Cor. 8:11. 2. Pet. 2:1. Samt til them som synda emot then Heliga Anda; jämför Ebr. 6:4/ 5/ 6/ medh Ebr. 10:10/ 29.

Thet tredie spörsmålet: Om thenna JEsu tilfyllestgiörelse och betalning borttager all menniskiones skuld och synd? Thetta bejakas och bekräftas/ Esa. 38:17. cap. 43:24. Rom. 5:20/ 21. Mich. 7:19. Ap. G. 4:12. cap. 10: 43. 1. Joh. 1:7. Joh. 1:29. Zach. 3:9.

Thet fierde spörsmålet: Om Christus är wår medlare efter bägge naturerna? Bejakas och bewisas (1) Ther af/ at Christus til then ända antog mennisklig natur/ och henne medh sin Gudomeliga personligen förenade/ at han efter bägge sina naturer sitt medlare ämbete och återlösningswercket förrätta skulle/ Gal. 4:4/ 5. Rom. 8: 3/ 4. 1. Joh. 3:5/ 8. 1. Tim. 1:15. (2) Ther af/ at bägge naturerna/ hwad medlare ämbetet och återlösningswercket angår/ vthtryckeligen nämnde warda. Then menniskliga/ 1. Mos. 3:15. 1. Tim. 2:4/ 5. Then Gudomeliga/ Esa. 35:4. Ose. 1:7. Ap. G. 20:28. Rom. 5: 10. (3) Änteligen måste bägge naturerna nödwändigt vthi återlösningswercket tillika wercka/ och wår medlare tillika wara san Gudh och san menniskia: emedan then menniskliga naturen then Gudomeliga naturen förbtan/ eller een blott menniskia/ omögeligen kunde af sigh sielf återlösningswercket förrätta/ hwar til fordrades oändelig/ Gudomelig kraft och allmacht/ Ps. 49:8/ 9.

Tilfyllestgiörelsens ände-orsak å Gudz sida/ är vppenbarelsen af Gudz Gudomeliga rättferdighet/ samt nådh och barmhertighet/ Rom. 3; 24/ 25/ 26. cap. 5:8. Joh. 15:13. 1. Joh. 3:16. Eph. 5:25. Thes ände-orsak å wår sida/ är försoning medh Gudi/ Rom. 5:10. 2. Cor. 5:18/ 19. Col. 1:20. Förloßning från wåra andeliga fiendar/ diefwulen/ Luc. 1:71. Ebr. 2:14/ 15. 1. Joh. 3:8. Synden/ Col. 1:14. Tit. 2:14. Och een förwärfning af saliggiörande rättferdighet/ lijf och salighet/ Dan. 9:24. 2. Cor. 5:21. Ebr. 9:12. cap. 5: 8/ 9. 1. Joh. 3:2/ 5.

Öfwerste Prestliga ämbetets andra stycke/ är JEsu förebediande.

Såsom nu JEsus Christus är enda och allena wår medlare/ 1. Tim. 2:5/ 6. Och såsom JEsu Gudom gaf til then antagna mandomens lidande/ blodh och dödh/ then rätta Gudomeliga försonings och återlösnings kraften/ 1. Joh. 1:7. Joh. 8:36. Altså är ock Christus JEsus allena then som efter bägge fina naturer för oß beder/ och äfwenså hafwer ock af JEsu Gudomeliga natur thetta förebediandet then rätta Gudomeliga och saliggiörande bönhörelses kraften: efter som JEsus icke allenast efter sin menniskliga/ vtan ock efter sin Gudomeliga natur thetta förebediandet förrättar; om hwilket handlas/ 1. Joh. 2:1. Rom. 8:34. Ebr. 7:25. cap. 9:24.

Thenna förbönen grundar sigh på thenna Öfwersta Prestens tilfyllestgiörelse/ dyra förtienst och förskyllan: han beder om intet annat/ än hwar til han förmedelst sitt lidande/ blodh och blodiga dödh sigh berättigad giordt hafwer/ thet ärhålla/ Rom. 8:34. Ebr. 12:24.

Han beder för oß/ om alt thet goda han förwärfwat/ at wår troo icke skal vphöra/ Luc. 22:31/ 32. Medh hwad mera som finnes/ Joh. 17:11/ til ändan. Han beder för alla i gemeen/ både för vthwalda och förkastada; såsom han ock bad för them som honom korsfästade/ Esa. 53: 12. Luc. 23:34.

Thenna allmänna JEsu förbön grundar sigh på JEsu allmänna saliggiörande wilja/ 1. Tim. 2:4. 2. Pet. 3:9. Matth. 23:37. På Christi allmänna förtienst/ 2. Cor. 5:14/ 15. På Christi allmänna medlare ämbete/ 1. Tim. 2:5/ 6.

Men enkannerligen beder JEsus för sina vthkorade trogna/ Joh. 17:9.

JEsu förbön/ een ewig förbön/ Ebr. 7:17/ 25/ 28.

Om Christi Konungsliga ämbete i gemeen.

Vthi anseende ther til/ warda honom härlige åhretitlar gifne/ Ps. 2:6. Ps. 20:10. Ps. 45:2. Ps. 4:6. Ps. 47:8. Ps. 8:7. Ebr. 2:7/ 8. Ps. 97:5. 2. Sam. 23:3. 1. Tim. 6:15. Vpp. 17:14. cap. 19:6. JEsus en allmän Konung/ som regerar öfwer alt både i himmelen och på jorden/ Ps. 8:7/ 8/ 9. Phil. 2:10/ 11. Eph. 1:22. Ap. G. 10:36.

Thet är alt een Konungslig/ Gudomelig macht och wälde/ som Christo efter bägge naturerna tilkommer: ty äfwen then han hade från ewighet/ genom ewiga födelsen efter Gudomen/ äfwen then samma är then antagna mandomen personligen meddelat: vthi förnedringsståndet betiente sigh icke JEsus ther af allmänneligen och fulkomligen; men vthi vphögningsståndet är Christus efter sin menniskliga natur vphögder til ett ovphörligit/ fulkomligit och allmänt bruuk/ af thet som personligen meddelat war. Och såsom thetta allmänna riket är Gudomeligit/ altså regerar ock Christus thet samma efter bägge sina naturer på ett Gudomeligit wijs och sätt/ allmänneligen/ allmächteligen och allwijsligen/ icke frånwarandes/ vtan närwarandes/ Matth. 28:20. Ps. 8:6. Ebr. 2:7. Jer. 23:5. Dan. 7:14. Joh. 17:5. Eph. 1:17/ 20/ 21/ 22/ 23.

Är efter sin mandom både aflad och född til at wara en Konung/ Luc. 1:31/ 32/ 33. Matth. 2:2. Joh. 18:37.

Jcke twå Herrar/ then ene Gudh/ then andre menniskia; vtan en Konung och HErre; såsom bägge naturerna äro til en person förenade/ 1. Cor. 8:6. Eph. 4:4/ 5. 1. Cor. 15:47.

Christi rike treggiehanda: Alsmächtighetenes/ nådenes/ och härlighetenes rike.

Vthi Alsmächtighetenes rike regerar Christus icke allenast efter sin Gudomeliga/ vtan ock efter sin menniskliga natur/ efter som henne Gudomelig allmacht personligen meddelad är/ Matth. 28:18. Eph. 1:22. Col. 2:9.

Christus brukar vnderstundom efter sin frija wilja/ til thetta regementetz vthförande/ skapade creaturen: såsom Änglarna/ Ps. 104:4. Ebr. 1:14. Ps. 103:20. Esa. 37: 36. 2. Chrön. 32:21. 2. Kon. 19:35. Dan. 7:10. Jemwäl the ringare creaturen/ Ps. 148:1/ rc. 2. Mos. 8:2/ 16/ 21/ 24. cap. 9:18. cap. 10:4. Jos. 3:16. Dom. 5:20. Amos 7:4.

Thetta rikets storlek/ Ps. 72:8. Zach. 9:10. Eph. 4:10.

Begyntes/ hwad Gudomeliga naturen angår/ medh skapelsen: men hwad menniskliga naturen angår/ vthi vphögnings ståndet/ Ps. 8:6. Ebr. 2:7.

Nådenes rike/ thet JEsus efter bägge naturerna också vthbreder och widh macht håller/ Ps. 110:2/ 3. Esa. 2:2/ 3/ rc. Hagg. 2:7/ 8. Luc. 24:46/ 47. Ap. G. 1:8. Rom. 10:18. Col. 1:6/ 23.

Medelspersonerna JEsus ther til brukar/ finnes deels i andeliga/ 1. Cor. 3:6/ 9. cap. 4:1. 2. Cor. 5:19/ 20. Deels i thet werldzliga/ Ps. 2:10. Ps. 4:7. Esa. 49:23. Jemwäl ock i huusståndet/ 1. Mos. 18:19. 5. Mos. 6:6/ 7.

Wercktygeliga orsaken/ hwar igenom rc. är Ordet och the helga Sacramenten/ Ps. 110:2. Matth. 4:23. cap. 9:35. cap. 24:14. 1. Joh. 5:6/ 8. Matth. 28:19.

Vndersåtarna äro/ efter Gudz saliggiörande wilja/ alla menniskior/ enkannerligen the trogne/ 1. Tim. 4:10. 2. Mos. 19:5/ 6. 1. Pet. 2:9. 1. Thess. 5:9. Theras skyldiga plicht/ Rom. 6:11/ 12/ 13. cap. 8:9/ 12/ 13/ 14.

The Konungsliga Gudomeliga handlingar/ angående thetta nådenes rike/ äro (1) Apostlars och Predikanters sändning/ Matth. 28:19. Marc. 16:15. Eph. 4:11. Samt the sändas vplysning/ Luc. 24:45/ 49. Ap. G. 1: 8. Eph. 4:11/ til 16. (2) Christeliga församlingens förwärfning och samling af alt folck/ Ap. G. 20:28. Matth. 28:19. Marc. 16:20. (3) Nya födelsen/ Joh. 3:3. 1. Pet. 1:3. (4) Rättferdiggiörelsen/ Rom. 3:24/ 25/ 26. cap. 5:1. (5) Förnyelsen och helgelsen/ Tit. 3:5. 1. Thess. 4:3/ 4/ 7/ 8. Jämför Eph. 4:22/ 23/ 24. Col. 3:9/ 10. (6) Andeliga gåfwors vthdelande/ 1. Cor. 12:4/ rc. Eph. 4:8. (7) Christeliga församlingens förswar och widh macht hållande/ Matth. 16:18. cap. 28:20. (8) Christi härskande mitt ibland sina och wåra fiendar/ Ps. 110:2/ 3. Jämför medh 1. Cor. 15:25. Ebr. 1:13.

Begynnelsen til ett så fulkomligit och allmänt regemente vthi nådenes rike är/ hwad mandomen angår/ vphögningen til Gudz högra hand/ Phil. 2:9/ 10. Ap. G. 2:36.

Såsom then Konungsliga machten och wäldet/ som JEsu mandom personligen meddelades/ är ewig/ Gudomelig och oändelig: altså skal ock Christus efter bägge sina naturer regera i alla ewighet/ Dan. 7:13/ 14. Luc. 1:33.

Härlighetenes rike; vthi hwilket Christus också efter bägge sina naturer regera skal: ther om handlas Luc. 22:29. cap. 12:32. Marc. 9:47. Luc. 13:28. Matth. 13:43. cap. 26:29. 1. Pet. 1:3/ 4. Joh. 14:2/ 3. Matth. 25:34.

Jnbyggare och vndersåtare i thetta riket blifwa/ jämte the helga Änglar/ alla vthkorade trogna/ som vthi trone til ändan framhärda/ Matth. 8:11. cap. 24:13. Vppenb. 2:10. cap. 7:9.

Efter thetta härlighetenes rike längtar hierteligen hwar och en Christtrogen siäl/ 2. Cor. 5:1/ 2/ 4/ 8. Phil. 1:23. Giör sigh ther om genom troon försäkrad/ 2. Tim. 1: 12. cap. 4:8. Och säijer medh JEsu vthwalda brudh: Kom; ja/ kom HErre JEsu/ Vppenb. 22:17/ 20/ 21.

D.

Dagh. Bättringstiden kallas en dagh/ Ps. 95:8. Rom. 13:12. Esa. 49:8. Ebr. 3:13. 2. Cor. 6:2.

Söndag/ HErrans dagh/ Vpp. 1:10. En dagh förlänges/ Jos. 10:12/ rc.

HErrans dagh öfwer ogudachtiga förskräckelig/ Esa. 13:6. Jer. 46:10. Joel. 1:15. Zeph. 1:14. Amos. 5:18/ 20. Mal. 4:1.

Then onda dagen taga til godo/ Pred. 7:15. På then som mäst tänckia/ Pred. 11:8. Ogudachtige prisa goda dagar/ Ps. 49:19.

Thes beskaffenhet som wil goda dagar hafwa/ Ps. 34:13/ 14/ rc. 1. Pet. 3:10.

Om dagars vthwäljande och hållande/ Rom. 14:5/ 6. Gal. 4:9/ 10. Col. 2:16.

Dagar för åhr räknade/ 4. Mos. 14:34. Hes. 4:5/ 6. 1000 åhr en dagh/ Ps. 90:4. 2. Pet. 3:8.

Predikares dagh kommer/ Mich. 7:4. Syndeflodens dagar 150/ 1. Mos. 7:24.

Dagekarl. Jngen orätt giöra/ Mal. 3:5. 5. Mos. 24:14/ 15. Tob. 4:15.

Dägelighet. Vthan dygd är intet/ Ords. 11:22. cap. 31:30/ 31. Jcke see efter dägeliga qwinnor/ Syr. 9:8/ 9. Job. 31:1.

Andeliga brudens dägelighet/ Högw. 1:8/ 15. cap. 4:7. cap. 6:9. cap. 7:1. Esa. 62:3. Jer. 6:2. Eph. 5:26/ 27. Andeliga brudgummens dägelighet/ Högw. 1:16. cap. 5:10/ 16.

Dantz. Stundom godh/ stundom straffelig/ 2. Mos. 15:20. cap. 32:19. Dom. 11:34. 1. Sam. 18:7. 2. Sam. 6:14/ 16. Ps. 149:3. Ps. 150:4. Pred. 3:4. Matth. 11:17. cap. 14:6. Betyder glädie/ Jer. 31:4/ 13.

Dårskap/ Dåre; se Galenskap. Stundom bättre än wijshet/ Pred. 10:1. En dåre troor hwart ord/ Ords. 14:15. Giör af ondt ett löije/ cap. 10:23. cap. 16:21. Kitzlar sigh medh synden/ Syr. 27:14. Ords. 14:9. Om dårars löije/ Syr. 21:29. Pred. 7:7. Talar eij i rättan tijd/ Syr. 20:22. Snar til at tala/ Ords. 29:20. Thes taal tynger/ Syr. 21:19. Förlåter sigh på sitt hierta/ Ords. 28:26. På drömmar/ Syr. 34:1/ 2. Är otolig/ Ords. 14:17. Wil wara ostraffad/ Ords. 12:1. Wijs om han tigde/ Ords. 17:28. Wredgas snarliga/ Ords. 12:16. Pred. 7:10. Theras wrede tung/ Ords. 27:3. Theras mun fäller och skämmer sigh sielf/ Ords. 18:6/ 7. Syr. 20:20: Klagar öswer otrohet/ Syr. 20:17/ rc. Kännes på mång ord/ Pred. 5:2. cap. 10:14. Thes hierta såsom ett hiul/ Syr. 33:5. Såsom ett käril/ Syr. 21:17. Hafwer hiertat i munnen/ Syr. 21:28. På wänster/ Pred. 10:2. Är framfoos/ Syr. 20:7. cap. 19:11/ 12. Vthgiuter all sin anda/ Ords. 29:11. Vthropar sin dårskap/ Ords. 12:23. cap. 13:16. Bör begråtas/ Syr. 22:10/ 12/ 13. Fly thes vmgänge/ Syr. 22:14/ 15/ 16. Honom swara/ och intet swara/ Ords. 26:4/ 5. På dårars rygg rijs/ Ords. 10:13. cap. 19:29. cap. 26:3.

Diefwul. En försmädare/ baktalare/ anklagare/ och lastare; Gudz/ hoos menniskian/ 1. Mos. 3:1/ 4/ 5. Menniskiors/ hoos Gudh/ Job. 1:9/ 10/ 11. cap. 2:5. Vppenb. 12:10.

Brukas gemenligen för hela dieflaskaran; men stundom för the onda andars öfwerste/ Matth. 4:1/ 5/ 11. cap. 9: 34. cap. 25:41. Jud. Ep. 9.

Diefwulens namn: Förste i wädret/ Eph. 2:2. Col. 2:15. Belial/ 2. Cor. 6:15. Beelzebub/ Matth. 12:24. Högmodigas Konung/ Job. 41:25. Ogudachtigas fader/ Joh. 8:44. Werldenes förste/ Joh. 12:31. cap. 14:30. cap. 16:11. Werldenes gudh/ 2. Cor. 4:14. Trognas anklagare/ Vppenb. 22:10. Fiende/ Luc. 10:19. Eph. 6:12. 1. Pet. 5:8. Then onde/ Matth. 5:37. cap. 6:13. cap. 13:19/ 38. Eph. 6:16. Satan/ Job. 1:6. Zachar. 3:2. Matth. 12:26. Luc. 10:18. Ap. G. 5:3. Mandråpare/ och lögnenes fader/ Joh. 8:44. Frestare/ Matth. 4:3. 1. Cor. 7:5. 1. Thess. 3:5. Asmodeus/ Tob. 3:8. Legio/ Marc. 5:9. Luc. 8:30. Gamle ormen och draken/

Vppenb. 12:9. 2. Cor. 11:3. Vppenb. 20:2. Starck bewäpnad/ Luc. 11:21/ 22. Matth. 12:29. Abaddon/ Vppenb. 9:11. Rytande leijon/ 1. Pet. 5:8.

Diefwulens werck. Werckar i the otrogna/ Eph. 2:2. 2. Thess. 2:9. Snärjer/ 2. Tim. 2:26. Förblindar/ 1. Kon. 22:6/ rc. 2. Cor. 4:4. Förförer/ 2. Thess. 2:9/ 10. Giör och retar til synd/ 1. Joh. 3:8. Ap. G. 5:3. 2. Sam. 24: 1. Vpwäcker träto/ Jac. 3:14/ 15/ 16. Trachtar efter wår skada/ och hindrar wår salighet/ 1. Pet. 5:8. Matth. 13:19/ 25. Luc. 8:12. cap. 22:31. 2. Cor. 4:4. Eph. 6: 11. Exempel/ 1. Mos. 3:1/ rc. 1. Chrön. 21:1. Job. 1: 6/ 9. cap. 2:1. Zach. 3:1. Ap. G. 13:8/ 10. 1. Thess. 2: 18. Förskapar sigh/ 2. Cor. 11:14/ 15.

Troor/ och bäfwar/ Jac. 2:19. Hafwer kunskap om Gudh/ Matth. 8:29. Marc. 3:11. cap. 5:7. Luc. 4:34/ 41. cap. 8:28. Ap. G. 19:15.

Diefwulens list/ 1. Mos. 3:4/ 5. Matth. 4:2/ 3/ rc. 2. Cor. 2:11. cap. 11:3. Eph. 6:11. Diefwulens macht/ Eph. 2:2. cap. 6:12. Doch kan han eij mera skada än Gudh tillåter/ 1. Kon. 22:20/ 21/ 22. Job. 1:12. cap. 2:6. Matth. 8:31. Vppenb. 20:2/ 3/ 7. 2. Mos. 8:18.

Diefwulens wåld och macht genom Christum förstörd och borttagen/ 1. Mos. 3:15. Esa. 9:4. cap. 27:1. cap. 49: 24/ 25. cap. 52:1/ 2/ 3. Matth. 12:29. Luc. 11:22. Joh. 12:31. Col. 1:13. cap. 2:15. 2. Tim. 1:10. 1. Joh. 3:8. Ebr. 2:14. Vppenb. 12:9.

Dieflar jemwäl genom onda menniskior vthdrefne/ Matth. 7:22. Marc. 9:38. Luc. 9:49. Ap. G. 19:13.

Öfwerwinnes genom trona på Christum/ Eph. 6:16. Jac. 4:7. 1. Pet. 5:9.

Diefwulens barn/ Joh. 8:44. Ap. G. 13:10. 1. Joh. 3:10. Dieflalära/ 1. Tim. 4:1. Ap. G. 19:19. Wijsh. 17:7. Dieflarnas straff/ Matth. 25:41. 2. Pet. 2:4. Jud. Ep. 6.

Dödh. Timmeliga och ewiga. Thes vrsprung är synden och syndenes fader diefwulen/ 1. Mos. 2:17. cap. 3: 3/ rc. 5. Mos. 30:15/ 19. Rom. 5:12/ 17. cap. 6:23. 1. Cor. 15:21/ 22. Jac. 1:14/ 15. Wijsh. 1:12/ 13/ 14. cap. 2:23/ 24. Eph. 2:1/ 2/ 3. Col. 2:13. 1. Tim. 5:6. Vppenb. 3:1.

Döden wiß nogh/ och allom förelagd/ Jos. 23:14. 2. Sam. 14:14. Job. 14:5. cap. 16:22. Ps. 39:5/ 7/ 14. Ps. 89: 48/ 49. Ps. 90:3/ 4/ rc. Pred. 8:8. cap. 9:3/ 4/ 5. Syr. 17:1/ 2. cap. 40:1/ 2/ 3/ 4/ 11. cap. 41:1/ 2/ 3/ 4/ 5/ 6/ 7.

Men dödzstunden är owiß/ Pred. 9:12. Jac. 4:13/ 14. Syr. 10:11/ 12/ 13. Ords. 27:1. Syr. 38:23. Ty måste man genom boot och bättring sigh dageligen och stundeligen til döden bereda/ Syr. 18:22/ til 30.

Bättre än ett trångt lefwerne/ Syr. 30:17. cap. 41:1/ 2/ 3/ 4. The heligas dödh lägs intet på hiertat; men the komma til roo/ Esa. 57:1/ 2. Wijsh. 4:7/ 8/ 9/ 10/ 11/ 14/ 15/ 16/ 17. Ps. 116:15. Ps. 72:14.

The döda måtteligen gräta/ Syr. 22:11. cap. 38:16/ til 25. 1. Thess. 4:13. Omåttelig sorg förorsakar döden/ Syr. 30:22/ rc. cap. 38:19. Ords. 17:22. Lekamlig dödh them fromom en sömn/ Wijsh. 3:1/ 2/ 3. Esa. 57:1/ 2/ 3. Matth. 9:24. Joh. 11:11/ 13. Ap. G. 7:60. 1. Thess. 4: 13. Een winning/ Phil. 1:21.

Saligen döö i HErranom/ Rom. 14:7/ 8/ 9. Vppenb. 14:13.

Om then första och andra döden/ Vppenb. 2:11. cap. 20: 6. cap. 21:8. Jcke fruchta för then lekamliga döden/ Matth. 10:28. Joh. 12:25. 2. Cor. 5:1/ rc. Syr. 41:5.

Ewiga döden; se helwetet/ genom Christi dödh öfwerwunnen/ Esa. 25:8. Ose. 13:14. Rom. 6:9. 1. Cor. 15:26/ 54. 2. Tim. 1:10. Ebr. 2:14. Vppenb. 21:4.

Om döda vpwäckte/ 1. Kon. 17:20/ 22. 2. Kon. 4:35. cap. 13:21. Matth. 9:25. Joh. 11:43/ 44. Ap. G. 9:40.

Jntet märcke skära på sin kropp för en döder skul/ 5. Mos. 14:1. 3. Mos. 19:28.

Döfhet. Döfwa icke banna/ 3. Mos. 19:14.

Om andelig döfhet/ Esa. 42:18/ 19/ 20/ 21. cap. 43:8. Ps. 58:5/ 6.

Doom. Döma obetänckelig wår nästa är förbudit/ 3. Mos. 19:16. Syr. 5:16. cap. 6:2. cap. 18:19/ 20/ 21. cap. 19:13/ til 18. Matth. 7:1. Luc. 6:37/ 41. Matth. 9:3/ 4. cap. 12:7. Joh. 7:24. Rom. 2:1/ rc. cap. 14:3/ 4/ 10/ 13. 1. Cor. 4:3/ 4/ 5. Gal. 6:1/ 2. Phil. 4:5. Tit. 3:1/ 2. 1. Pet. 2:1. Jac. 4:11/ 12. Sådant dömande är wederstyggeligt/ Syr. 11:33. Är skadeligt/ Syr. 6:1/ til 6. cap. 23:20. Rom. 2:1/ 2. Luc. 6:38. Exempel på obetäncksam doom/ 1. Sam. 1:14. Luc. 7:33/ 34/ 35. cap. 13:2/ rc. Joh. 11:37. cap. 9:16. Ap. G. 2:13. cap. 28:4. 2. Cor. 10:10.

Domares kall och ämbete. Hwilka ther til tienlige/ 2. Mos. 18:21/ rc. 5. Mos. 1:13. Ords. 28:15/ 16. Härlig förmaning til alla domare/ 2. Chrön. 19/ 6/ 7/ 8/ 9.

Domare plicht: Jcke ansee personen/ eller taga mutor/ Ps. 82:2/ rc. 2. Mos. 23:8. 5. Mos. 27:25. Ords. 17:23. cap. 18:5. cap. 24:23/ 24. cap. 28:21. 5. Mos. 1:16/ 17. cap. 16:18/ 19/ 20. Jcke böija främlingens rätt/ 5. Mos. 24:17. Jcke troo lögnachtigt taal och gemene mans rychte/ 2. Mos. 23:1/ 2/ 3. Vtan granneligen ransaka/ förr än dömes/ 1. Mos. 3:11. cap. 11:5. cap. 18:21. 5. Mos. 13:14. cap. 17:4/ 5/ 6/ 7/ 9. cap. 19:18. Jos. 7: 18/ 19/ 22. Syr. 11:7/ 8. Susan. Hist. 49/ rc. Joh. 7: 51. Döma efter lagen/ 5. Mos. 17:11. En rätt doom/ 3. Mos. 19:15/ 35. 5. Mos. 25:1/ 2/ 3. Joh. 7:24. Zach. 7:9/ 10. cap. 8:16. Synnerlig öfwer främlingar/ enkior/ och faderlösa/ Jer. 22:3. Esa. 1:17. Jer. 7:5/ 6. Samt oförskräckter wara i domen/ Syr. 4:9.

Domare icke lasta och banna/ 2. Mos. 22:28. Ap. G. 23:5. Kallas gudar/ 2. Mos. 21:6. cap. 22:8/ 9. Ps. 82:1/ 6. Joh. 10:34/ 35. Ohörsame emot domare måste döö/ 5. Mos. 17:12.

Gudz hotelse och straff emot orättrådiga domare/ 5. Mos. 27:19/ 25. Esa. 1:23. cap. 5:20/ 23. cap. 10:1/ 2/ 3. Jer. 22:3/ 4/ 5. Mal. 3:5. Amos 5:6/ 7. Ose. 5:11. Ords. 17:15. Hes. 13:19. Ords. 24:24. Job. 15:34/ 35. Syr. 10:3:8. cap. 40:12/ til 17.

Döma om lärona/ kommer the lärda Christna til/ 5. Mos. 13:1/ rc. Judith. 8:28/ 31. Matth. 7:15/ rc. Ap. G. 17:11. Joh. 5:39. 1. Cor. 14:29/ 32. Col. 2:4/ 8. 1. Joh. 4:1. Werlden skal dömas af the heliga/ Matth. 19:28. Luc. 22:30. 1. Cor. 6:2. Jud. Ep. 14:15. Wijsh. 3:8. cap. 5:1/ rc.

Gudh then rättferdige domaren/ som wedergäller och dömer efter hwars och ens förtienst/ 1. Mos. 18: 25. 5. Mos. 10:17. 1. Sam. 26:23. 1. Kon. 8:32. Job. 34:10/ 11. Ps. 7:9/ 12. Ps. 62:13. Ps. 94:2. Ps. 96: 13. Ps. 98:9. Jer. 17:10. cap. 32:18/ 19. Hes. 18: 30. cap. 24:14. cap. 33:20. Syr. 11:28. cap. 16:14/ 15. Matth. 16:27. Rom. 2:2/ 6/ 8. 2. Cor. 5:10. Eph. 6:8. 1. Pet. 1:17. Vppenb. 2:23. cap. 22:12.

Domedag allmännelig/ tilstundar wisserligen/ Ps. 9:8. Ap. G. 17:31. Pred. 12:14. Rom. 2:15/ 16. 2. Cor. 5:10. Vppenb. 14:7. Skönt thet något dröijer/ 2. Pet. 3:3/ 4/ 9.

Hwem domaren är? Egentlig och förnämlig then store treenige Guden/ Ps. 9:8/ 9. Ps. 82:8. Esa. 3:13/ 14. cap. 33:22. Enkannerligen är Christus JEsus then person som på ämbets wägnar egentligen och synligen domen vthföra skal; icke allenast efter sin Gudomeliga/ vtan ock menniskliga natur/ Dan. 7:13. Zach. 12:10. Matth. 16:27. cap. 24:30. cap. 26:64. cap. 25:31. Ap. G. 17:31. Rom. 14:10.

Lärer icke wara förachtelig/ såsom i förnedrings ståndet; vtan i vphöijelses ståndet majestätisk och härlig/ Matth. 16:27. cap. 25:31. cap. 26:64. En allwetande domare/ Col. 2:3. Joh. 2:24. cap. 21:17. Rom. 2:16. 1.

Cor. 4:5. Vppenb. 2:23. En rättferdig domare/ Ps. 9:5. Ap. G. 17:31. Rom. 2:5. 2. Tim. 4:8. Som eij seer efter menniskiors person/ Matth. 22:16. Vppenb. 22:12. En alsmächtig domare/ Matth. 24:30. cap. 28:18. 2. Thess. 1:9. En allnärwarande domare: ty alla skola honom see/ Amos 9:2. Zach. 12:10. Matth. 24:30. Vppenb. 1:7.

Domarens ankomst oförmodelig/ haftig och plötzlig/ Matth. 24:44. Marc. 13:34/ 35. Luc. 12:39/ 40/ rc. cap. 17:24/ til 30. cap. 21:35. 1. Thess. 5:2/ 3. 2. Pet. 3: 10. Vppenb. 3:3. cap. 16:15.

Vpwachtare widh JEsu ankomst til domen/ och widh thes vthförelse/ the helge Änglar/ Dan. 7:10. Zach. 14: 5. Matth. 25:31. Luc. 9:26. Ap. G. 1:11. 1. Thess. 4: 16. 2. Thess. 1:7. The församla folcket/ Matth. 24:31. Marc. 13:27. Skilja onda från goda/ Matth. 13:49. The onda kasta i ewiga elden/ Matth. 13:41/ 42/ 50. cap. 22:13. cap. 25:30. The trogna införa i himmelen/ 1. Thess. 4:17.

Domsens bisittiare äro i synnerhet Apostlarna/ Matth. 19: 28. Luc. 22:30. Också alle Helige i gemeen/ 1. Cor. 6:2. 1. Thess. 3:13. Vppenb. 3:21. J thet the gifwa bifall til JEsu doom/ Vppenb. 19:1/ 2. Fördömande medh theras saliggiörande läro och Gudeliga lefwerne the ogudachtiga/ Matth. 12:41/ 42. Joh. 12:48. Rom. 2:16.

Hwilka skola dömde warda? The fallne onde änglar/ 1. Cor. 6:3. 2. Pet. 2:4. Jud. Ep. v. 6. Matth. 25:41. Vppenb. 20:10. Jemwäl alla menniskior i gemeen/ Esa. 66: 16. Joel 3:12. Matth. 25:32. Rom. 14:10/ 11. 2. Cor. 5:10.

Hwar öfwer skal dömdt warda? Öfwer alla gierningar/ onda och goda/ Pred. 12:14. Matth. 25:35/ 42. 2. Cor. 5: 10. Col. 3:25. Jud. Ep. 15. Vppenb. 20:12. Och efter gierningarna skeer wedergällningen/ 2. Chrön. 6:30. Job. 34:11/ rc. Matth. 16:27. Rom. 2:6. Vppenb. 22: 12. Öfwer alla ord/ Matth. 12:36/ 27. Öfwer alla tanckar och alt fördolt/ Wijsh. 1:9. Rom. 2:15/ 16. 1. Cor. 4:5.

Rättesnöret af domen i gemeen/ hela himmelska läran/ Joh. 12:48. Rom. 2:16. J synnerhet/ hwad the trogna angår; Evangeliska läran/ så wida then lagen emotsatt warder/ Gal. 2:9/ 12. Matth. 25:34. Men hwad ogudachtiga widkommer/ är lagen rättesnöret/ Gal. 3:10. Rom. 2:12. 1. Cor. 6:9/ 10. Gal. 5:19/ 20/ 21. Joh. 5:42.

Til thenna domens förrättande hörer sakens skiärskådande och afdömande/ Ebr. 4:13. Matth. 25:35/ 42. 1. Cor. 4:5. Hwilket genom böckernas vplåtande afmålat war/ Dan. 7:10. Vppenb. 20:11/ 15.

Domens afsäijande och förkunnande/ Matth. 25:34/ 41. Och thes vthförande/ v. 46.

Domedags tijd och stund är Änglom och menniskiom fördold/ Matth. 24:36/ 50. Marc. 13:32. Ap. G. 1:7. 1. Thess. 5:1/ 2.

Hirarföre? På thet wij oß alla stunder ther til bereda skole/ Matth. 24:44. Luc. 12:35/ 36/ 40. Eph. 6:14. Matth. 5:16. cap. 25:4. Genom wakande/ cap. 24:42. cap. 25:13. Marc. 13:35/ 37. Vpp. 16:15. 1. Thess. 5: 4/ 5/ 6/ 7. 1. Pet. 5:8. Genom nychterhet och måttelighet/ Luc. 21:34. 1. Thess. 5:6/ 8. 1. Pet. 4:7/ 8. cap. 5:8. Genom trägit bediande/ Luc. 21:36. Marc. 13: 33. Genom en försichtig wandel/ Eph. 5:15/ 16. Col. 4:5. Genom fruchtan och bäfwan/ Phil. 2:12.

Doop. Döpelsens Sacramente i gamla Testamentet förkunnat och tilsagt/ Hes. 36:25. Joel. 3:18. Zach. 13:1. Esa. 44:3.

Om dopets figur och förelikning/ 1. Pet. 3:20/ 21. Ps. 29: 10. Col. 2:11/ 12. 1. Cor. 10:1/ 2. Hes. 47:1/ 8/ 9. Vpp. 22:1/ rc.

Dopets åthskilliga namn/ Joh. 3:5. Tit. 3:5. Eph. 5: 26. 1. Pet. 3:21.

Är man ett doop/ Eph. 4:4/ 5. Ena reso förrättas/ såsom omskärelsen dopsens figur/ 1. Mos. 17:9/ rc.

Dopet är then treeniga Gudens förordning och instichtelse. (Jcke ther ifrån vtheslutandes Christi menniskliga natur) Luc. 3:2/ 3. Joh. 1:33. Ty sägs Johannis döpelse wara af himmelen/ Matth. 21:25. Och dopet kallas Gudz rådh/ Luc. 7:30. Samma Gudz förordning befalte JEsus Lärjungomen/ Matth. 28:19. Marc. 16:15/ 16. Fast han sielf ingen döpte/ Joh. 4:1/ 2.

Om medelspersonerna: Ordentelige Predikanter och Lärare böra döpelsen förrätta/ Matth. 28:19. Men vthi nödfall/ ock så the som vthom Predikoämbetet stadde/ man eller qwinna/ 2. Mos. 4:25. 1. Macc. 1:63. 2. Macc. 6: 10. Jämför/ Gal. 3:28.

Hoos hwart och ett Sacramente äro twänne ting; ett jordiskt/ ett himmelskt. Dopets jordiska ting/ är allena reent gement naturligt watn/ Matth. 3:5. Joh. 1:26/ 33. Luc. 3:16. Ap. G. 8:38. cap. 10:47. Eph. 5:26. Dopets himliska ting/ är äfwen then treenige Guden som dopet förordnat och insatt hafwer/ Matth. 28:19. Fadren vptager wredenes barn/ Eph. 2:3. Sigh sielfwom til barn/ giörandes them täcka/ Eph. 1:5/ 6. Genom Sonen JEsum/ som oß aftwager synden/ Eph. 5:26. Medh sitt blodh renar/ 1. Joh. 1:7. Then Helge Ande är inseglet i thetta nådeförbundet/ 2. Cor. 1:22. Föder oß på nytt/ Joh. 3:5. Förnyar oß/ Tit. 3:5. Försäkrar om barnskapet och arfskapet/ Rom. 8:16. Eph. 1:14.

Döpelsen är ett godt samwets förbund/ 1. Pet. 3:21.

Döpelsens frucht och werckan är: Then Helga Andas gåfwa/ Ap. G. 2:38. Troon; efter som döpelsen är watnsens badh genom Ordet/ af hwilket troon kommer/ Joh. 17:20. Rom. 10:17. Syndernas förlåtelse/ Marc. 1:4. Luc. 3:3. Ap. G. 2:38. cap. 22:16. Nya födelsen/ Job. 3:5. 1. Pet. 1:23. Barnskapet och deelachtighet i alla JEsu förwärfwada wälgierningar/ Gal. 3:26/ 27. Rom. 6: 1/ 3. Deelachtighet vthi JEsu andeliga lekamen/ 1. Cor. 12:13/ 27. Förnyelsen/ Tit. 3:5. Col. 2:11/ 12. Thet ewiga lifwet/ Marc. 16:16. 1. Pet. 3:21. Tit. 3:5.

Hwilka böra döpte wara? Alla menniskior/ af hwad stånd och ålder the wara må/ Matth. 28:19. Jcke allena the til åhren komne/ Matth. 3:6. Ap. G. 8:37. Vtan ock the små späde barnen; bewisas af dopets nödwändighet/ Joh. 3:5/ 6. Af JEsu befalning/ Matth. 18:2/ 3/ 4. Marc. 10:14. Luc. 18:16. Af omskärelsen/ i thes ställe dopet kom/ 1. Mos. 17:11/ 12. Af thet Apostlarna hafwa döpt hela familier, ibland hwilka barn ock woro/ Ap. G. 16:15/ 33. cap. 18:8. 1. Cor. 1:16. Af thet/ at barnen äro ledamöter af Christeliga församlingen/ Eph. 5:26.

Dotter; Ogift/ fadrens bekymmer/ Syr. 42:9/ 10. Ock så een osedug/ Syr. 22:3/ 4/ 5. Een oblygsam bör hårdt hållas/ Syr. 26:13. cap. 42:11. Lagen om then som icke fans jungfru/ 5. Mos. 22:13/ til 22.

Drömmar: Genom them vppenbarade Gudh sigh stundom/ 4. Mos. 12:6. Drömmars vthtydning hörer Gudh til/ 1. Mos. 40:8. cap. 41:16/ 39. Dan. 1:17. cap. 2:19/ 23/ 28. cap. 4:16/ rc. Ofta fåfänga/ och bedraga/ Pred. 5:6. Syr. 34:1/ til 8. cap. 40:6/ 7. Esa. 29:8. The som eij komma öfwerens medh Gudz ord/ måste man förachta/ 5. Mos. 13:1/ rc. Jer. 23:16/ 25/ 26. cap. 27:9. cap. 29:8. Exempel på rätta drömmar/ 1. Mos. 20:3. cap. 28:12. cap. 31:24. cap. 37:5/ 9. cap. 40:8. cap. 41:1. cap. 46:2. Dom. 7:13/ 15. 1. Sam. 3:4/ 8/ 11. cap. 28:6. 1. Kon. 3:5/ 15. Dan. 2:1. cap. 7:1/ 2. Matth. 1:20. cap. 2:12/ 13. Ap. G. 16:9. cap. 18:9. cap. 23:11. cap. 27:23. Matth. 27:19.

Dryckenskap/ Fyllerij och Fråsserij; blifwer förbudit/ 3. Mos. 10:9. Esa. 5:11/ 12/ 13/ 14/ 22. cap. 22:13/ 14. cap. 28:1/ til 10. cap. 56:11/ 12. Hab. 2:15/ 16. Luc. 21:34. Rom. 13:13. 1. Cor. 5:11. Eph. 5:18. 1. Pet. 4:3. Ords. 23:20. Syr. 31:12/ 13/ 19/ 30. cap. 37:32. Vthesluter från himmelriket/ 1. Cor. 6:10. Gal. 5:21.

Drucknas dryckewisa/ Wijsh. 2:6/ 7/ 8/ 9. 1. Cor. 15:32. Förorsakar mycket ondt/ kijf och träta/ Ords. 23:29/ 30/ 31/ 32/ rc. Syr. 31:36/ 37/ 38. Siukdom/ Syr. 31:19/ 20/ rc. cap. 37:32/ 33/ 34. Fattigdom/ Ords. 21:17. cap. 23:20/ 21. Syr. 18:32/ 33. cap. 19:1. Galenskap/ Syr. 19:2. cap. 31:37/ 38. Esa. 28: 7. Ose. 4:11. Lösachtighet/ Ords. 20:1. cap. 23:33. Orätt/ Ords. 31:4/ 5. Esa. 28:7. Ett inflytande til alla odygder/ Eph. 5:18. Wijn til nödtorft druckit frögdar/ Syr. 31:32/ til 38. Dom. 9:13. Ps. 104:15. Pröfwar öfwerdådig hierta/ Syr. 31:31. Dryckenskaps straff/ 5. Mos. 21:18/ 19/ 20/ 21. Joel. 1:4/ 5. Amos. 6:6/ 7. 1. Cor. 5:11. Esa. 5:11/ 12/ 14. 1. Cor. 6:10. Gal. 5:19/ 21. Straffexempel Noach/ 1. Mos. 9:21. Loth/ 1. Mos. 19: 32/ 33/ 35. Nabal/ 1. Sam. 25:36/ rc. Amon/ 2. Sam. 13:28. Ella/ 1. Kon. 16:9. Belsazzar/ Dan. 5:1/ 5/ 26/ rc. Holofernes/ Judit. 13:4/ 10. Rika fråssaren/ Luc. 16:24.

Dygd: Then efterjaga/ Phil. 4:8. 2. Pet. 1:5/ 6/ 7/ 8.

E.

Eeder; sök Swordom.

Efterdömelse/ Eftersyn. Christus then wij efterfölja skole vthi läro/ sinne och lefwerne/ 1. Pet. 2:21. Joh. 13:14/ 15. Matth. 11:29. Phil. 2:5/ rc. Col. 3:10. Eph. 5:1/ 2. JEsu efterföljare försaka sigh sielfwa/ Matth. 10:38. cap. 16:24. Marc. 8:34. Luc. 9:23/ 24. cap. 14: 26/ 27.

Helgonens heliga lefwerne efterfölja/ 1. Cor. 4:16. cap. 11:1. Phil. 3:17. Ebr. 6:12. cap. 13:7.

Egennyttighet. Warning/ Phil. 2:4/ 5. Egennyttige rådgifware/ Syr. 37:8/ 9/ 10/ rc. Beskrifwes/ Hab. 1:15/ rc. Egennyttig war icke Abraham/ 1. Mos. 14:23. Paulus/ 2. Thess. 3:8. Samuel/ 1. Sam. 12:3/ rc. Nehemia/ cap. 5:14/ rc. Exempel på egennyttiga; Achab/ 1. Kon. 21:15. Samuels söner/ 1. Sam. 8:3. Eli söner/ 1. Sam. 2:29.

Eld. Bland the 4 omäteliga ting/ Ords. 30:15/ 16. Om eld af himmelen/ 2. Kon. 1:10/ 12. 4. Mos. 16:35. 1. Kon. 18:24/ 38. 1. Mos. 19:24. Job. 1:16. Om offer-elden/ 3. Mos. 9:24. 2. Chrön. 7:1/ 3. Dom. 6:21/ 22. Måste altid på altaret brinna/ 3. Mos. 6:13. Warder förwarad/ och igenfunnen/ 2. Maccab. 1:18/ 19/ rc. Främmande eld torde man icke frambära/ 3. Mos. 10:1/ 2. 4. Mos. 3:4. Förbudit låta sina barn gå genom eld/ 3. Mos. 18:10. 2. Kon. 16:3. Okyskhets eld/ Syr. 9: 9/ 10. cap. 23:22/ 23. Skrymtares andächtige eld/ Ose. 7:6/ 7. Ogudachtiga wäsendets eld/ Esa. 9:18/ 19. Gudh en förtärande eld/ 5. Mos. 4:24. cap. 9:3. Ebr. 12:29. Bränner in til nedersta helwetet/ 5. Mos. 32:22. Hes. 21:31: cap. 22:30/ 31. Jer. 4:4. cap. 21:12. Bedröfwelses elden/ 1. Cor. 3:13. Syr. 2:4/ 5. 1. Pet. 1:7.

Endrächtighet/ Enighet och Frijd: Then Andeliga vthi troon blifwer anbefalt/ Joh. 17:21/ 22. 1. Cor. 1:10/ 11/ 12/ 13. Eph. 4:3/ 4/ 5. Phil. 1:27. cap. 3:16. Om then andeliga och Evangeliska Christeliga församlingens frijd/ Esa. 2:4. cap. 9:7. cap. 11:6/ 7. cap. 66:12. Zach. 8:12. Luc. 2:14. Joh. 14:27. Ap. G. 10:36. Rom. 5:1. Eph. 2:14/ 17. Phil. 4:7. Ps. 72:2/ 3. Nah. 1:15. Col. 1:20.

Om then falska friden/ som the falske Propheter förkunnade/ Jer. 8:11/ 12. cap. 14:13/ 19. cap. 23:6/ rc. cap. 27: 14/ 15. cap. 28:8/ 9/ 15. cap. 29:21/ 31. cap. 4:10. Mich. 3:5/ 7. Hes. 3:10/ 11/ til 17.

Lekamlig Enighet och Frijd/ warder anbefalt/ 1. Mos. 45:24. Zach. 8:16/ 19. Ords. 3:30. Marc. 9:50. Rom. 12:16/ 18. cap. 15:5/ 6. cap. 14:19. 1. Cor. 3:3. 2. Cor. 13:11. Phil. 2:1/ 2/ 3. Col. 3:15. 2. Tim. 2:22. Tit. 3:2. 1. Pet. 3:8/ 9/ 10/ 11. 2. Pet. 3:14. Ebr. 12: 14. Ps. 34:15.

Frijd kommer af Gudi/ 3. Mos. 26:6. Esa. 45:7. 1. Cor. 14:33. 1. Kon. 5:4. 2. Chrön. 14:6. cap. 15:15. 2. Thess. 3:16. Ps. 147:13/ 14. Esa. 26:3/ 12. Syr. 50:25. Exempel på fridälskande/ 1. Mos. 13:8. cap. 26:27. Ap. G. 2:44/ 45/ 46. cap. 4:32. The ogudachtige också enige och endrächtige til ondt/ Ps. 94:20/ 21. Esa.

5:18. Ords. 1:10/ til 16. Til frijd och enighet bör oß beweka endrächtighetenes stora wärdighet/ i thet hon kallas Gudz frijd/ Col. 3:15. Är en Andans frucht/ Gal. 5:22. Gudh sielfwer fridsens Gudh och HErre/ Rom. 15:33. cap. 16:20. 1. Cor. 14:33. 1. Thess. 5:23. 2. Thess. 3:16. Gudz wälbehag til frijd och enighet/ Ps. 133:1/ 2/ 3. Syr. 25:1/ 2. Matth. 5:9. cap. 18:19. Gudz mißhag til oenighets stiftare/ Ords. 6:29. Enighets nytta/ Ps. 133. 1/ 2/ 3. 2. Cor. 13:11. 1. Pet. 3:10/ 11. Jac. 3:18. Ords. 15:17. cap. 17:1. Christi rikes egenskap; andelig och lekamlig frijd/ Rom. 14:17. Esa. 9:7. cap. 11:6/ 7. Zach. 9:10. Luc. 1:79. Eph. 2:14/ til 18. Ebr. 7:2. Joh. 13: 34/ 35. cap. 14:27. Wår kallelse är til frijd/ 1. Cor. 7: 15. Eph. 4:1/ 2/ 3/ 4. 1. Pet. 3:8/ 9. Oenighet är skädelig och wederstyggelig/ Ords. 6:12/ 13/ 14. cap. 16:28. cap. 17:19. cap. 20:3. Syr. 28:10/ til 19. 1. Cor. 3:3. Gal. 5:15/ 20/ 21. Jac. 3:14/ 15/ 16/ 17/ 18. Til at erhålla friden böre wij oß beflita om sanning/ Zach. 8: 19. Om Andans eenhet/ Eph. 4:3. Om kärlek/ Col. 3: 14/ 15. Ords. 10:12. Om ödmiukhet/ Ords. 13:10. cap. 28:25. Luc. 9:46. cap. 22:24/ 26. Phil. 2:2/ 3. Om tolamod/ Ords. 15:18. Col. 3:12/ 13. Om wänlighet i taal och swar/ Ords. 15:1. Col. 4:6. Samt räda til frijd/ Ords. 12:20. Syr. 28:14/ rc. Ther emot fly och sky trätosiuka/ Ords. 26:21. Syr. 28:13. Haftig wrede/ Syr. 28:11. Ords. 15:18. cap. 25:8. cap. 30:33. Jac. 1:19/ 20. Afwund och haat/ Ords. 27:4. Rom. 13:13. 2. Cor. 12:20. Jac. 3:16. Jcke blanda sigh i främmande handel/ 1. Thess. 4:11. Ords. 26:17. Oförnöijelighet/ Ords. 15:17. cap. 17:1. Baktaal/ Ords. 26:20/ 21. Syr. 28: 15/ 16/ 20.

Enkia/ och thes stånd: är efterlätit at gifta sigh/ Rom. 7:2/ 3. 1. Cor. 7:9/ 39. 1. Tim. 5:14.

Enkior ingen orätt giöra/ 2. Mos. 22:22. 5. Mos. 24:17. cap. 27:19. Esa. 1:23. cap. 10:1/ 2/ 3. Jer. 7:6. cap. 22: 3. Zach. 7:9/ 10. Mal. 3:5. Matth. 23:14. Jntet bedröfwa/ 2. Mos. 22:23/ 24. Syr. 35:18/ 19. Vtan alt godt bewisa/ 5. Mos. 16:11/ 14. Job. 31:16/ 17. Esa. 1: 17. Syr. 4:10/ 11. 1. Tim. 5:3/ 16. Jac. 1:27. 5. Mos. 24:19. Lagen om tijondes afsöndring hwar 3 die åhr för enkior/ 5. Mos. 14:28/ 29. cap. 24:19. cap. 26:12/ 13/ rc. Gudh enkiones domare/ 5. Mos. 10:18. Ps. 68:6. Hörer theras böön/ Syr. 35:17/ 18. Beskrifning af een rätt enkia/ 1. Tim. 5:5/ 6/ 9/ 10/ 16. Också af een löösachtig enkia/ v. 11/ til 16. Enkiors plicht; besöka Gudz huus; troligen bedia/ Luc. 2:37. 1. Tim. 5:5. Fly yppighet/ 1. Tim. 5:6.

Evangelium: Thes egentliga beskrifwelse/ Rom. 16: 25/ 26. Thes korta beskrifwelse/ Rom. 1:16.

Är Christi egentliga lära/ Joh. 1:17. Luc. 24:47. Ap. G. 4:12. cap. 10:43. Är af Apostlarna i hela werlden vthspridt/ Marc. 16:15. Ps. 19:5. Rom. 10:8. Col. 1:23. Ap. G. 26:17/ 18. Och för yttersta dagen skal predikat warda/ Matth. 24:14. Bedröfwelsen öfwer synden kommer af lagen/ Rom. 3:20. cap. 4:15. 5. Mos. 27: 26. Gal. 3:10/ 24/ 25/ 26. Men glädien är af Evangelio/ som är ett gladt bodskap/ Luc. 2:10. Esa. 52:7. Nah. 1:15. Och een tröstlig predikan/ Esa. 40:1. cap. 61:1/ 2/ 3. cap. 66:11. Jer. 15:16. Zeph. 3:9. Om Gudz nåde/ Joh. 1:14/ 16/ 17. Ap. G. 20:24. Rom. 5:15/ 17/ 20/ 21. cap. 11:5/ 6. Gal. 2:21. cap. 5:4. Eph. 2:7/ 8. Tit. 2:11. Och een nådig syndernas förlåtelse/ Luc. 24: 46/ 47. Ps. 32:2. Rom. 4:6/ 7/ 8. Ap. G. 5:31. Om försoning och frijd medh Gudi/ 2. Cor. 5:18/ rc. 1. Joh. 2:1/ 2. Rom. 5:1. Rättferdighet/ Rom. 1:16/ 17. cap. 3:24/ til 29. Gal. 2:21. cap. 5:4. Phil. 3:9. Tit. 3:4/ 5/ 6/ 7. Lijf och salighet/ Joh. 6:47. cap. 10:9. 1. Cor. 15:1/ 2/ 3. Ap. G. 2:21. cap. 16:31. Rom. 4:6. cap. 6:23. Af nåde at bekomma/ genom troon på JEsu Christi dyra förtienst och förskyllan/ Joh. 3:16/ 17/ rc. cap. 6:40. cap. 12:46. Rom. 3:22. cap. 4:4/ 5/ 13/ 14/ 16. Marc. 16:16. Joh. 1:12. Ap. G. 10:43.

Kallas ett ämbete som Andan gifwer/ 2. Cor. 3:6/ til 11. Ett nytt förbund/ Jer. 31:31/ til 35. Theras straff som thet eij troo och lyda/ Rom. 3:3: cap. 10:16. 2. Thess. 1:8/ 9. cap. 2:11/ 12. Fordrar troon/ Rom. 1:16/ 17. Eph. 1:13. 1. Cor. 1:21. Joh. 20:31. cap. 3:15/ til 19. Rom. 10:4. Gal. 3:22. Phil. 3:9. Een hemlighet som warit förtegad/ Rom. 16:25/ 26. Eph. 3:4/ 5/ 6. Col. 1: 25/ 26/ 27. Men genom JEsum framhafd/ Eph. 1:9. Joh. 1:16/ 17/ 18. Förtäckt them förtapadom/ 2. Cor. 2:14/ 15. cap. 4:3/ 4. Förbannad then ett annat predikar/ Gal. 1:6/ 7/ 8/ 9. Eij skämmas ther widh/ Marc. 8:38. Luc. 9:26. Rom. 1:16. 2. Tim. 1:8. Enahanda Evangelium i gamla och nya Testamentet/ Ap. G. 4:12. cap. 10:43. cap. 15:11. 1. Mos. 3:15. Ebr. 2:14/ 15. Bewisas af trones eenhet vthi bägge Testamenterna/ Eph. 4:4/ 5. Samt af enahanda sätt salig til at warda/

Hab. 2:4. Rom. 1:17. Gal. 3:11. Ebr. 10:38. Ps. 32:1/ 2. Rom. 4:6/ 7. Ty kallas thet ett ewigt Evangelium/ Vppenb. 14:6. Jämför Vppenb. 13:8. Evangeliska tilsäijelserna äro icke wilkorliga/ vthi anseende til wåra gierningar och theras förtienst: vtan the äro heelt hållit af blotta nåde; doch så/ at the icke troon vthesluta/ Joh. 3:16. Rom. 11:5/ 6. cap. 4:16. cap. 3:21. Ap. G. 20: 24. Rom. 4:13/ 14. Gal. 3:18/ 19.

Evangelium egentligen och rätteligen är icke någon bättrings-predikan/ vtan een tröst-predikan om een nådig syndernas förlåtelse; som thes namn tilkänna gifwa/ Ap. G. 20:24. Luc. 4:22. cap. 2:10. Eph. 6:15. 2. Cor. 5:18. Rom. 4:13. Eph. 2:5/ 7. Ty bör thet predikas för them förkrossadom/ Esa. 61:1/ 2/ 3. Matth. 11:5. 1. Tim. 1:9.

F.

Fabel: Mäste man fly och förachta/ 1. Tim. 1:4/ 5/ 6/ 7. cap. 4:7. Tit. 1:14. 2. Pet. 1:16. Olydige i Jsrael til fabel giorde/ 5. Mos. 28:37. 1. Kon. 9:7. 2. Chrön. 7: 20. Jer. 24:9.

Fader/ lekamlig; se Föräldrar/ item Barn. Wår och Christi himmelske Fader är Gudh/ Joh. 20:17. Christi/ genom then ewiga födelsen/ Ps. 2:7. Wår/ genom skapelsen/ Mal. 2:10. Genom barnskapet och nåden/ Joh. 1:12. Rom. 8:15/ 16. Eph. 1:5/ 6.

Faderlösa; se ock Barn: Theras förswar Gudh/ Ps. 68:6. Ps. 146:9. Om theras vnderhåld/ 5. Mos. 14:28/ 29. cap. 24:20. cap. 26:12. Jcke them orätt giöra/ 5. Mos. 24:17. cap. 27:19. Ps. 82:3. Zach. 7:10.

Fää. Jntet arbeta på Sabbathen/ 5. Mos. 5:14. 2. Mos. 23:12. Jcke wara moot them obarmhertig/ 1. Mos. 33:13. 4. Mos. 22:24/ rc. 5. Mos. 22:1/ 2/ 3/ 4. Ords. 12:10. Syr. 7:24.

Fädernesland: Thet rätta i himmelen/ Ebr. 11: 10/ 13/ 14/ 15/ 16. 2. Cor. 5:1/ 2/ 4/ 8/ 9. Phil. 3:20.

Fahra/ Fahrlighet. Vthi fahra wistas man hoos höga herrar/ Syr. 9:18/ 19/ 20. cap. 13:12/ til 19. J fahra förgås then sigh ther i gifwer/ Syr. 3:27/ 28/ 29/ 30.

Fall. Högmod föregår/ Ords. 16:18. Jcke glädias öfwer owännens fall/ Ords. 24:17. Adams fall beskrifwes/ 1. Mos. 3:2/ rc. 2. Cor. 11:3. 1. Tim. 2:14. Lagen för syndafallet/ 1. Mos. 2:17. Genom syndafallet förlorade Adam thet medskapade belätet/ nemlig Gudz och hans creaturs kännedom/ Eph. 4:18. 1. Cor. 2:14. 2. Cor. 3:5. 1. Mos. 5:3. Helighet/ rättferdighet/ samt frija wiljan/ Joh. 8:34. Rom. 7:15/ til ändan. Odödeligheten/ 1. Mos. 2:17. cap. 3:19. Rom. 5:12. Råkat vthi Gudz wrede och onåde/ Eph. 2:3. Ondt samwete/ 1. Mos. 3:7/ 8/ 10. Ewig dödh och fördömelse/ 1. Mos. 2:17. Rom. 5:14/ til ändan. cap. 6:23. Och iklädde sigh Satans beläte/ 1.. Mos. 6:5.

Falskhet/ een wederstyggelig synd/ Ps. 5:7. Ords. 6: 16/ 17/ 19. cap. 12:22. Syr. 19:19/ 20/ 21. Warning för falskhet/ Rom. 12:9. Matth. 10:16. Falska menniskiors art och beskrifning/ Ps. 41:7. Ps. 55:22. Ps. 62:5. Ords. 6:12/ 13/ 14. Syr. 11:32. cap. 19:22/ 23/ 24/ 25. cap. 13:31/ 32. cap. 37:3/ 4/ 5. cap. 12:11/ 12/ til ändan. cap. 27:26/ 27. Ps. 120:2/ 3/ 4. Ps. 140:4. Ords. 23:7. cap. 26:24/ 25. Falska menniskiors straff/ Ps. 55:24. Ps. 5:10/ 11. Ps. 12:4. Jer. 5:25/ til 29. Ords. 6:15. cap. 17:20. cap. 19:5/ 9. cap. 26:26/ 27/ 28. Gudh giör the falskas anslag til intet/ Job. 5: 12/ 13. cap. 8:13/ 14. Ords. 14:22. Esa. 59:4/ 5. Ps. 7:15/ 16/ 17.

Fåfängelighet: Är alt/ Pred. 1:2/ 14. cap. 2:17. Tager en ända/ Syr. 14:20/ 21. Tanckar fåfängelige/ Ps. 94:11. Girighet fåfängelighet/ Pred. 4:8. cap. 6:2/ 4/ 9. Jcke wika efter fåfängelig ting/ 1. Sam. 12:21.

Fångar/ skal man besöka/ hielpa och trösta/ 1. Mos. 14:14. 1. Sam. 30:9/ rc. Jer. 38:9. Tob. 1:15. Matth. 25:36. Ap. G. 12:5/ 7. 2. Tim. 1:16. Ebr. 13: 3. Huru een fången qwinna skulle tagas til hustru/ 5. Mos. 21:11/ 12/ 13.

Fåår. Förr omwändelsen wilsefarande/ Ps. 119:176. 1. Pet. 2:25. Matth. 15:24. Genom fåraherdan JEsum igenförde/ Luc. 15:4. Ebr. 13:20/ 21. Esa. 40: 11. Ps. 23:2/ 3. Om them handlas/ Hes. 34:2/ til ändan/ Joh. 10:1/ til 17. 4. Mos. 27:17. Zach. 13:7. Om Christi andeliga fårehuus/ Joh. 10:1. Af Hedningar och Judar bestående/ Joh. 10:16.

Liknelse föreställd om ett fåår/ 1. Kon. 22:17. 2. Sam. 12:1/ rc. Fårakläder/ Matth. 7:15.

Fasta/ finnes i Skriften af äthskillig art. Christi försonings fastande/ 1. Mos. 3:6/ 7. Matth. 4:2. Marc. 1: 13. Luc. 4:1. Ett vndersamt prophetiskt fastande/ 2. Mos. 24:18. 1. Kon. 19:8. Ett levitiskt fastande/ 3. Mos. 16:29/ 30. Ett Phariseiskt skrymtachtigt fastande/ Luc. 18:12. Esa. 58:4/ 5/ rc. Matth. 6:16. Ett rätt Christeligit fastande/ som är (1) ett andeligit fastande från synden/ Esa. 58:6/ 7/ 8/ rc. Gal. 5:24. 1. Pet. 2:11. (2) Ett lekamligit fastande/ Rom. 13:13/ 14. Luc. 21:34. 1. Pet. 4:7. Dan. 10:2/ 3. (3) Allgement fastande/ Dom. 20:26. 1. Sam. 7:5/ 6. 2. Sam. 1:12. 2. Chrön. 20:3. Esr. 8:21. Neh. 9:1/ 2. Esth. 4:3/ 16. Jer. 36:9. Joel 1:14. cap. 2:12/ rc. Jon. 3: 5. (4) The heligas fastande i synnerhet/ 2. Sam. 12: 16. Ps. 35:13. Ps. 109:24. Neh. 1:4. Dan. 9:3. Luc. 2:37. Ap. G. 10:30. cap. 13:2. cap. 14:23. 2. Cor. 11:27. Jngen rätt fasta vthan barmhertighets werck/ Zach. 7:5/ til 11. cap. 8:19. Af lekamligt fastande som i sigh sielft fritt är/ måste icke giöras en så stoor nödwändighet/ som man eljes intet Gudh tiena kunde/ Luc. 5:33/ 34/ 35. Col. 2:16. 1. Tim. 4:8. Är icke ett synnerligit wäsentlig stycke af Gudztiensten; vtan allena ett hielpemedel och beredning ther til/ Rom. 14:15/ 16/ 17/ 18. 1. Cor. 8:8/ 9. Col. 2:18/ 20/ 21/ 22/ 23. Ebr. 13: 9. Jcke förmena sigh medh fastande något förtiena/ Esa. 58:2/ 3. Består icke heller ther vthi/ at man hafwer återhåll från någon wiß maat/ 1. Tim. 4:3/ 4/ 5. Matth. 15:11. Ap. G. 10:15. Måste icke wara ett ogudachtigt fastande til synden/ Syr. 34:29/ 30/ 31. Esa. 58:4/ 5. Jer. 14:12. Jcke skrymtachtigt fastande/ Matth. 6:16/ 17/ 18. Achab fastade för straffet/ och icke för synden skul/ 1. Kon. 21:27. Jcke något otidigt/ och för hälsan skadeligit fastande/ Col. 2:23. Rom. 13:14. Til fasto/ i nychterhet och måttelighet bestående/ förmanoms wij/ Luc. 21:34. Syr. 31:12/ 13/ 20/ 23. cap. 37:31/ 32/ 33/ 34. 1. Cor. 7:5. Eph. 5:18. 1. Thess. 5:6/ 7/ 8. Tit. 2:2/ 3. 1. Pet. 1:13. cap. 5:8.

Fattigdom; se ock Almoso: Ther medh låta sigh åthnöija/ Tob. 4:23. cap. 5:25. Kommer af Gudh/ Syr. 11:14. 1. Sam. 2:7/ 8. Ords. 22:2. Förtager thet onda/ Syr. 20:23. Giör hiertat wee/ Syr. 38:20. Giör blödig/ Ords. 10:15. Giör förachtad/ Ords. 14: 20. cap. 19:4/ 7. Job. 30:1/ til 11. Syr. 13:4/ 5/ 9/ 10. cap. 26:25/ 26. Jac. 2:2/ 3/ 4. Liknas widh en wandrare/ Ords. 6:11. Hwarken om fattigdom eller rikedom bedia/ Ords. 30:7/ 8/ 9.

Fattige/ måste wara ibland oß/ 5. Mos. 15:11. Ords. 22:2. Matth. 26:11. Marc. 14:7. Befalla Gudh sin jämmer/ Ps. 10:14. Måfte wara Gudfruchtige/ Syr. 10:25. För them sörjer Gudh/ Ps. 40:18. Hielper Gudh/ Ps. 72:2/ 4/ 12/ 13. Ps. 35:9/ 10. Ährade för klokhet skul/ Syr. 10:33/ rc. Rike på troon/ Jac. 2:5. Bättre i sin fromhet/ än en wrång/ Ords. 19:1. cap. 28: 6. Pred. 4:13. Then vphöijer Gudh/ 1. Sam. 2:7/ 8. Ps. 113:7/ 8. Syr. 11:13. Månge fattige vthi rikedomen/ Ords. 13:7. Girige äro fattige/ Ords. 11:24/ 25. Rike kunna fattige warda/ Syr. 18:25/ 26. Giöra en fattig rijk är lätt för Gudh/ Syr. 11:22/ 23/ 24. Högfärdiga fattiga hatar man/ Syr. 25:4. Jcke förebrä fattigdomen/ Ords. 14:31. cap. 17:5. Syr. 4:2. cap. 11:2. Om andeliga fattiga/ Matth. 5:3. Luc. 6:20. Christus sielf fattig/ Luc. 9:58. 2. Cor. 8:9. Jgengifwa pant them fattigom/ 5. Mos. 24:10/ 11/ 12/ 13.

Fiender: Lekamliga skal man älska/ och giöra godt/ 1. Sam. 24:5/ 13/ 18. cap. 26:5/ 9. 2. Sam. 16:7/ 8/ 9/ 10. cap. 19:23. Job. 31:29/ 30. Ords. 25:21/ 22. Matth. 5:44. Luc. 6:26/ 27/ 28. Rom. 12:14/ 20/ 21. 2. Mos. 23:4/ 5. Them vnderstundom wika/ Matth. 2:12/ 14. cap. 12:15. Joh. 8:59. cap. 11:54. Ap. G. 9:24/ 25/ 30. cap. 17:10/ 14. Fiendar måste man icke förachta/ 1. Sam. 14:11/ 12. cap. 17:43/ 44/ 49. 2. Sam. 21:16/ 20/ 21. 1. Kon. 20:1/ rc. 2. Kon. 14:8/ 9.

En förlikt fienda icke lätteligen troo/ 1. Sam. 24:17/ til ändan. cap. 26:21/ rc. 2. Sam. 3:26/ rc. Syr. 12:10/

11/ 15/ 16. Öfwer owännens fall sigh icke frögda/ Ords. 24:18. Syr. 8:8.

Fiendskap: Andelig/ emellan Andan och köttet/ Gal. 5:16/ 17. Wijsh. 14:9. Emellan Christus och Belial/ 2. Cor. 6:14/ 15. Emellan Gudh och menniskior/ Rom. 5:10. Col. 1:21. Emellan Gudh och werlden/ Jac. 4:4. Gal. 1:10. Emellan Judar och Hedningar/ Eph. 2:13/ 14/ rc. Fiender til Christi kors/ Phil. 3:18.

Om man i förföljelses tiden fly må? Matth. 10:23. Exempel: Jacob/ 1. Mos. 27:43. cap. 31:17. Moses/ 2. Mos. 2:15. Ap. G. 7:29. Jsraeliterna/ 2. Mos. 14:5. Moses och Aaron/ 4. Mos. 16:42. Jephthah/ Dom. 11:3. David/ 1. Sam. 19:12. cap. 21:10. cap. 22:1. 2. Sam. 15:14. Ab Jathar/ 1. Sam. 22:20. Joseph medh Maria JEsu moder/ Matth. 2:13. Christus/ Matth. 12: 15. Joh. 7:1. Lärjungarna/ Matth. 26:56. Joh. 6: 15. cap. 8:59. Paulus/ Ap. G. 9:25. Paulus och Barnabas/ Ap. G. 14:6.

Flijt; sök Arbete och Arbetsamhet. Ther til bör oß beweka flitighets margfalliga nytta; först i gemeen/ Ps. 128:2. J synnerhet/ ährligt och nödtorftigt vppehälle/ Ords. 12:9/ 11. cap. 13:4. cap. 14:23. cap. 20:4/ 13. Rikedom och öfwerflöd/ Ords. 10:4. cap. 12:24/ 27. cap. 14:4. cap. 20:4. Syr. 20:30. Söter sömn/ Pred. 5:11. Godh hälsa/ Syr. 31:27. Gladt och godt samwete/ Pred. 2:24/ 25. cap. 3:13. cap. 5: 17/ 18.

Flitighet bör förrättas medh godt samwete/ at man lefwer i kallelsen/ 1. Pet. 4:15. Syr. 3:22/ 23/ 24/ 25. Medh förtroende på Gudh/ Rom. 14:23. Ebr. 11:6. Pred. 9:7. Medh all redelighet vthan tiggerij/ 2. Thess. 3: 10/ 11/ 12. 1. Thess. 4:11/ 12. Syr. 40:29/ 30/ 31/ 32. Medh dagelig böön om Gudz wälsignelse/ Luc. 5:5. Ps. 127:1/ 2.

Liknelse af myrorna tagen/ Ords. 6:6/ 7. Om flitiga handtwerckare/ Syr. 38:26/ til 35. Jdog qwinnas beskrifning/ Ords. 31:13. Flitighet kommer ähra åstadh/ Ords. 22:29. Flitighets exempel: Hanna/ Tob. 2:19. Jacob/ 1. Mos. 31:40. Wijsh. 10:11. Moses/ 2. Mos. 18:13. Paulus/ Ap. G. 20:31. Rom. 15:19/ 20. 1. Thess. 2:9. 2. Thess. 3:7/ 8/ 9.

Födelse: Then lekamliga naturliga är synd/ 1. Mos. 3:16. cap. 5:3. Ps. 51:7. Then andeliga nya är helig/ Joh. 1:13. cap. 3:5/ 6/ 7/ 8. 1. Cor. 4:15. Gal. 4:19. 1. Pet. 1:3/ 23. cap. 2:2. 1. Joh. 2:29. cap. 3:9. cap. 5:4. Jac. 1:18. Esa. 66:8/ 9. Ps. 110:3. Förnyar fuller then gamla menniskian til een ny menniskia/ ett nytt creatur/ Gal. 6:15. 2. Cor. 5:17. Eph. 4:24. Men giör icke någon wäsentlig förandring på then nyföddas sielfwa substans och wäsende/ thet samma blifwer efter nya födelsen qwar; jemwäl mera af gamla syndaståndet/ Ords. 20:9. Esa. 64:6. Rom. 7:17/ til 25. Gal. 5:16. Vtan hon giör then gamla menniskian til siäl och hierta/ tanckar/ hogh och sinne förnyad och förbättrad/ Eph. 4:23/ 24. Gifwandes ett nytt andeligit lijf/ Eph. 2:1/ til 6. Col. 2:13. Hwad siälen är vthi thet naturliga/ thet är JEsu Ande i thet andeliga lifwet/ Rom. 8:1/ 2/ 12/ 13. Gal. 2:20. Phil. 1:20.

Består altså nya födelsen/ endels vthi syndiga naturens dödande/ Matth. 5:29/ 30. cap. 18:8/ 9. Rom. 6:12/ 13/ 17. cap. 8:12/ 13/ 14. Gal. 5:24/ 25. 1. Pet. 2:11. 1. Mos. 4:7. Endels ock vthi siälenes vpwäckelse til ett Gudeligit och heligt werckande: förståndet blifwer lefwande til Gudz kännedom/ 1. Cor. 2:14/ 15. Wiljen förnyad til at giöra thet godt är/ Hes. 11:19/ 20. Ps. 51:12. Eph. 4:23/ 24. 1. Thess. 1:9. The nyfödde så länge the blifwa widh Gudz ord/ låta the sigh regeras af Gudz Anda/ 1. Joh. 2:5/ 14. cap. 3:9. Rom. 8:13/ 14. Hafwa härliga löften om ståndachtigheten/ Ps. 37:24. Joh. 10:28. När thetta icke skeer/ kunna the från nya födelsen/ troon och nådeståndet icke allenast affalla/ som bewisas medh efterföljande warningar och förmaningar/ Matth. 10:22. Luc. 8:13. Rom. 11:20/ 21. 1. Cor. 9:24/ rc. Ebr. 3:14. cap. 6:4/ rc. 2. Pet. 2:20/ 21. Hes. 18:24. Vpp. 2:10. cap. 3:11. Samt medh exempel: Loth/ 1. Mos. 19:32. Aaron/ 2. Mos. 32:4/ 5/ rc. David/ 2. Sam. 11:4/ 5/ 15. cap. 12:7/ 8/ 9. Petrus/ Matth. 26:69/ rc. Vtan ock ewinnerliga förtapade warda/ Hes. 18:26. Gal. 5:4. Exempel/ 1. Tim. 1: 19/ 20. 2. Tim. 2:17/ 18. Syndenes aflelse och födelse/ Jac. 1:15.

Föracht: Gudz/ blifwer förbudit och straffat/ 2. Mos. 5:2. cap. 15:4/ 5. Ords. 1:24/ rc. Luc. 10:16. Syr. 19:21.

Wår nästas också förbudit/ Ords. 9:7. cap. 11:12. cap. 17:5. Job. 12:5. Ps. 123:4. Syr. 4:2. cap. 10:26. cap. 11:2. cap. 22:25/ 26/ 27. Mal. 2:10. Matth. 5:22. cap. 18: 10. Luc. 18:9. Gal. 6:1. Förachtares straff/ 1. Sam. 2:30. Ps. 25:3. Esa. 33:1. Wijsh. 5:3/ rc. Syr. 27:31. 1. Thess. 4:8.

Förargelse/ gifwen/ förbiudes strängeligen/ 2. Mos. 23:33. cap. 34:12. 4. Mos. 31:16. 2. Maccab. 6:24. Ords. 28:10. Matth. 5:29/ 30. cap. 17:27. cap. 18:6/ 8/ 9. Luc. 17:1. Rom. 14:1/ 15. 1. Cor. 8:9/ til 14. cap. 10:32. 2. Cor. 6:3. 1. Thess. 5:22. Exempel: Zeruja barn/ 2. Sam. 19:22. Petrus/ Matth. 16:23. Aaron/ 2. Mos. 32:4/ 5. David/ 2. Sam. 12:14. Gideons lifkiortel/ Dom. 8:27. Förargeliga Prester/ Ps. 50:16/ rc. Rom. 2:21/ rc. Mal. 2:8/ rc. Också tagen förargelse förbiudes: exempel ther på/ Matth. 9:3. cap. 11:6. cap. 13:21/ 57. cap. 15:2/ 12. Marc. 6:3. Joh. 6: 61/ rc. Esa. 52:14. Ap. G. 11:2/ 3. cap. 6:14. Joh. 5:16. cap. 7:41/ rc. 2. Maccab. 6:12. Lagen om förargeliga Prester/ 3. Mos. 4:3. Fly och sky them som förargelse kunna åstadh komma/ 5. Mos. 7:2/ 3/ 4/ 16. cap. 13:1/ rc. Ords. 22:25. Hafwa acht på them/ Rom. 16:17.

Förargeligt folck bör vthslutas från Gudz församling/ 1. Cor. 5:3/ 4/ 11/ 12/ 13. 2. Thess. 3:6. 2. Joh. 10:11.

Föräldrar/ äro plichtige i HERrans fruchtan vptuchta barnen i Gudelig/ Christelig lära/ 1. Mos. 18:19. 2. Mos. 13:8/ rc. 5. Mos. 4:10. cap. 6:6/ 7/ 20/ til 25. cap. 11:19. cap. 32:7. Ps. 78:4/ rc. Eph. 6:4. 1. Tim. 5:4. Syr. 42:5. Exempel: Tobias/ cap. 1:9/ 10. cap. 4:6. Them vnder tucht och aga hålla/ Ords. 13:1/ 24. cap. 19:18. cap. 22:15. cap. 23:13/ 14. cap. 29:17. Syr. 7:25/ rc. cap. 26:13/ 14. cap. 30:1/ rc. Doch mätteligen tuchta/ Ords. 19:18/ 19. Eph. 6:4. Col. 3:21. Them til at älska/ 1. Mos. 37:34/ 35. cap. 42:38. 2. Sam. 12:16/ 17. cap. 18:33. 1. Kon. 3:26. Tob. 5:23. cap. 10:1/ 2/ 3/ 4. Tit. 2:4. Them efter förmågo vnderhålla/ Matth. 7:9/ 10/ 11. 2. Cor. 12:14. Hielpa til ächtenskap/ Jer. 29:6. Syr. 7:27. Se ächtenskap: doch icke twinga barnen emot theras wilja/ 1. Mos. 24:57. Jcke gifwa barnen macht öfwer sigh/ Syr. 33:20/ til 25.

Föräldrarna ärfwa på barnen antingen wälsignelse eller förbannelse/ Ps. 112:1/ rc. Ords. 20:7. Syr. 3:9/ 10/ 11. cap. 41:8/ rc. Godh vptuchtelse kommer både föräldrarna och barnen til godo/ Syr. 16:1/ rc. cap. 30: 1/ rc. Ords. 10:1/ rc. cap. 23:24/ 25. Syr. 3:12. Ords. 17:6.

Föräldrarna icke straffas för barnens mißgierningar/ 5. Mos. 24:16. 2. Kon. 14:6. 2. Chrön. 25:4. Jer. 31: 30. Hes. 18:1/ rc. Theras nådebelöning för godh vptuchtelse/ Ps. 112:2/ 3. Ps. 128:1. * Theras straff som then vnderlåta/ 2. Mos. 20:5. 1. Sam. 2:29/ 30/ 31. cap. 3:13/ 14.

Förbannelse/ och wälsignelse på berget Ebal och Grisim/ 5. Mos. 27:11/ 12/ 13. Bägge förelade Moses/ 5. Mos. 11:26. * cap. 28:1. * cap. 30:1/ rc. Jos. 8:34. Menniskiors förwandlar Gudh i wälsignelse/ 5. Mos. 23:5/ rc. 4. Mos. 22:6/ rc. cap. 23:2/ rc. Neh. 13:2. 2. Sam. 16:12. Ps. 109:28. Oförtient skadar intet/ Ords. 26:2. Syr. 21:30. Jcke banna Konungen/ Pred. 10:20. Sin folcks öfwersta/ Ap. G. 23:5. 2. Mos. 22:28. Then döfwa/ 3. Mos. 19:14. Fader och Moder/ Ords. 20:20. cap. 30:11. 5. Mos. 27:16. Bannor i gemeen förbudne/ Wijsh. 1:11. Syr. 23:9/ rc. cap. 34:29. 1. Mos. 27:29. 3. Mos. 24:11/ rc. Rom. 12:14. Bannor medh wälsignelse belöna/ Matth. 5:44. Luc. 6:22. 1. Pet. 2:23. cap. 3:9. Ords. 17:13. 1. Cor. 4:12/ rc.

Bannor moot Gudh hårdt förbudne/ 3. Mos. 24:15/ 16. Höra/ och eij tilkänna gifwa een stoor synd/ 3. Mos. 5:1. Ords. 29:24. Ogudachtige wilja hafwa förbannelse/ Ps. 109:17.

Förbund/ icke giöra medh ogudachtiga; och exempel ther på/ 2. Mos. 23:32. cap. 34:12/ 15. 5. Mos. 7:2/ 3. Dom. 2:1/ 2/ 3. 1. Kon. 15:19. cap. 20:32/ 34/ 42. cap. 22:4/ 29. 2. Chrön. 16:3/ rc. cap. 18:1/ 2/ 3/ rc. cap. 19:2. cap. 20:35/ 36/ 37. Konungars och folcksens förbund medh Gudh/ Jos. 24:25. 2. Kon. 23:3. 2. Chrön. 15:12/ rc. cap. 23:16. cap. 29:10. cap. 34: 32. Neh. 9:38. cap. 10:29. Esr. 10:3. Hwilket ofta öfwerträddes/ Esa. 24:5. Jer. 11:8/ 10. cap. 31:32. Hes. 44:7/ 8. Ose. 6:7. Mal. 2:10. Förbundzbrytares straff/ Hes. 16:59. cap. 17:15/ rc. Jer. 22:8/ 9. cap. 34:18. Ose. 8:1.

Gudz förbund medh Noah/ 1. Mos. 9:9/ rc. Medh Abraham/ 1. Mos. 15:18. cap. 17:2. Förseglat genom

omskärelsen/ v. 10/ 11. Syr. 44:21/ rc. Ap. G. 7:8. Rom. 4:11. Medh Abrahams efterkommande/ 1. Mos. 17:7. 2. Mos. 6:3/ 4. cap. 19:5. cap. 24:2/ 7/ 8. 3. Mos. 26:1/ rc. 5. Mos. 4:2/ 13/ 23. cap. 5:2/ rc. Ebr. 9:20. Gudz förbund medh allo folcke/ Judar och Hedningar/ i Christo JEsu/ Esa. 42:5/ rc. cap. 49:6/ 7/ rc. cap. 55:3/ 4/ 5. cap. 56:3/ rc. cap. 57:14/ 19. cap. 61:8/ 9. Jer. 16:19/ 20. cap. 23:3/ rc. cap. 31:31. Rom. 9:24.

Om thetta nya förbundet i Christo giordt/ beståendes i een nådig syndernas förlåtelse/ handlas/ Ebr. 7:22. cap. 8:6/ 8/ rc. cap. 9:15/ 16/ 17. cap. 10:16/ 17. cap. 13:20. 1. Mos. 3:15. Jer. 31:31/ rc. Matth. 26:27/ 28. Marc. 14:24. Luc. 22:20. 1. Cor. 11:24/ 25. Christus the Christtrognas endaste och sanfärdige förbund/ Esa. 42: 6/ rc. cap. 49:8. Luc. 2:29/ 30/ rc. Gal. 3:16. Bägge förbunden/ lagsens och Evangelij/ afmålade/ Gal. 4: 24. The ogudachtigas medh döden/ Esa. 28:15. Förlåta sigh på menniskiors förbund/ förbudit/ 2. Chrön. 25:6/ 7/ rc. Ps. 62:9/ rc. Ps. 118:8/ 9. Ps. 146:3/ 4/ 5. Esa. 8:12/ 13. Jer. 17:5/ 6/ 7/ 8. Saltförbund/ 4. Mos. 18:19. 2. Chrön. 13:5.

Fördömelse; sök Helwetet.

Förening: The trognas medh Gudh; bewises först medh klara ord/ Joh. 6:56. cap. 14:20. 1. Cor. 6:17. Gal. 2:20. Eph. 5:30. 1. Joh. 3:24. cap. 4:13. 2. Pet. 1:4. Sedan/ medh figurer och liknelser/ tagne af en hoosboende/ Joh. 14:23. Eph. 3:17. Rom. 8:9/ 11. Af Gudh och templet/ 1. Cor. 3:16. 2. Cor. 6:16. Af mennisklig klädning/ Gal. 3:27. Af ächtenskap och skylskap/ Eph. 5:25/ 31/ 32. Ose. 2:19/ 20. Matth. 22:2. Af ett trä och thes grenar/ Joh. 15:1/ til 7. Rom. 11:17/ 24. Af kroppen och hans lemmar/ 1. Cor. 12:12.

Af liknelserna hafwer thenna föreningen åthskilliga namn: then treeniga Gudens blifwande boning/ Joh. 14:23. Christi boning/ Eph. 3:17. Andans boning/ Rom. 8: 9. Gudz heman genom Andan/ Eph. 2:22. Trolåfning/ Ose. 2:19/ 20. Stoor hemlighet/ Eph. 5:32. Jnympning/ Joh. 15:4/ 5/ 6/ 7. Rom. 11:24. Är icke någon lekamlig och naturlig/ vtan een andelig förening af then Helga Anda werckad/ 1. Cor. 6:17. Som ock giör menniskiorna andeliga/ Rom. 8:9. Om een förening medh Gudi allom menniskiom gemeen/ talas/ Ap. G. 17:28. Men then andeliga förening kommer allena them trognom til/ här i then stridande/ Joh. 17:11/ 21/ 22/ 23/ 26. Sedan i then triumpherande församlingen/ 1. Cor. 15:28. Thes werckande orsak then treenige Guden/ Fadren/ Eph. 1:17/ 22/ 23. Sonen/ Joh. 15:5. Then Helge Ande/ 1. Cor. 6:19. Thes inwärtes bewekande orsak/ Gudz kärlek/ Joh. 14:21/ 23. Eph. 2:4/ 7. Thes medel å Gudz sida i ordet och the helga Sacramenter/ Joh. 14:23. 2. Pet. 1:3/ 4. Eph. 5: 26/ 30. Gal. 3:27. 1. Cor. 10:16/ 17. Å menniskians sida är troon/ Eph. 3:17. 1. Joh. 4:15. Gal. 2:20. cap. 3:26/ 27. Thes medelspersoner Predikanter och Lärare/ Eph. 4:11/ 12/ 13. 2. Cor. 11:2. 1. Cor. 4:1. cap. 3:7/ 9/ 10. cap. 4:15.

Then treeniga Gudens Gudomeliga wäsende/ 2. Pet. 1: 4. Och JEsu menniskliga naturs substans och wäsende/ Joh. 15:1/ 2/ 4. 1. Cor. 6:15/ 16/ 17. Eph. 5:30. Gal. 2:19/ 20. Warder förenat medh een Christtrogen menniskios kropp och siäl/ 1. Cor. 6:15/ 19. Eph. 5:30. Joh. 14:23. Gal. 3:27. cap. 2:19/ 20. Andeliga föreningens ändeorsak/ Rom. 8:10/ 11/ 16/ 26/ 35. Joh. 6: 54/ 56/ 57. cap. 17:20/ 21/ 22/ 23. Eph. 4:11/ rc. Andeliga föreningens frucht och werckande. En inbördes meddelning bland the förenada: Christus meddelar oß alt sitt goda/ lidande/ lijf/ dödh/ vpståndelse/ saliggiörande rättferdighet och himmelsfärd/ Phil. 3:9/ 10/ 11. Col. 2:20. Rom. 4:25. cap. 8:31/ 32/ 33/ 34. Gal. 2:20. Phil. 1:20. 2. Cor. 5:21. 1. Cor. 1:30. Jemwäl barnskapet/ himmelska arfskapet/ och ewiga härligheten/ Rom. 8:14/ 17. Joh. 1:12. 1. Joh. 3:1/ rc. Joh. 17: 24. Ther emot tilägnar sigh Christus hwad them trognom wederfars/ Zach. 2:8. Matth. 10:40. cap. 25:35/ 40/ 45. Luc. 10:16. Joh. 13:20. Ap. G. 9:4.

Förföljelse/ för läran skul: ther om handlas/ jemwäl om wår plicht/ Matth. 10:16/ til 40. Marc. 4:17. cap. 13:5/ til 23. Luc. 21:12/ 13/ rc. Kättare mena ther medh at tiena Gudi/ Joh. 16:2. Salige som lida förföljelse/ Matth. 5:10/ 11/ 12. 1. Pet. 4:16. 2. Tim. 3: 12. Ap. G. 14:22. Glädia måste man sigh i förföljelsen/ Matth. 5:12. Ap. G. 5:41. cap. 20:24. Rom. 5:3. Col. 1:24. Ebr. 10:34. cap. 11:25.

Förhärdelse och Förstockning. Förhärda och förstocka sigh sielf af sin egen wantro/ 1. Sam. 6:6. 2. Kon. 17:14/ 15/ 17. 2. Chrön. 30:7/ 8. cap. 36:13. Neh. 9:16/ 17/ 26/ 29/ 30. Job. 21:14/ 15. Ps. 78:9/ til 58. Ps. 95:8. Esa. 6:9/ 10/ 11. cap. 29:9/ 10/ 11. Jer. 5:3/ 23. cap. 6:7/ 10. Hes. 2:3/ 4/ 6. cap. 3:7. cap. 12:2. Zach. 7:11/ 12. Ap. G. 7:51. Rom. 2:5. Gudh förhärdar Pharaos hierta/ 2. Mos. 7:3/ 13/ 22. Thet är/ han tager sin nådh ifrå honom för många föregångna synder skul/ och tilstädier Satan och honom sielf förhärda sitt hierta. Är altså Gudh icke orsaken til förhärdelsen/ Ps. 5:5. Ps. 45:8. Vtan diefwulen/ 2. Cor. 4: 4. Ap. G. 5:3. Eph. 2:2. Men förnämlig menniskian sielf/ som wil icke af Gudz/ vtan af diefwulens anda regeras/ och honom åthlyda: therföre säijes Pharao sielf hafwa förhärdat sitt hierta/ 2. Mos. 8:32. cap. 9. 34. 1. Sam. 6:6. Ja/ menniskian sielf blifwer warnad af Gudh/ at hon eij skal förhärda sitt hierta/ Ps. 95:8. Ebr. 3:7/ 8/ 10/ 12/ 13/ 15. Ty kan genom förhärdelsen/ när hon Gudi tilskrifwes/ intet annat förstås än ett rättfärdigt syndestraff/ som Gudh tilstädier efter rättwisan doom/ för föregångna synder skul.

Förkastelse. The ogudachtigas ewiga förkastelse grundar sigh icke ther på/ såsom Gudh vthan något anseende til orsakerna/ som fördömelsen förtiena/ allena af ett blott rådslut och wälbehag från ewighet beslutit största delen menniskiorna fördöma och förkasta/ Joh. 3:16/ 17/ 18/ 19/ 36. Tit. 2:11. Rom. 11:32. 1. Tim. 2:4. 2. Pet. 3:9. Hes. 18:23/ 32. cap. 33:11. Jcke heller ther på/ såsom Christi förtienst icke woro allgemen/ Esa. 53:5/ 6/ 7. Rom. 8:32. 2. Cor. 5:14. 1. Tim. 2:6. Ebr. 2:9. 1. Joh. 2:2. Vtan hon grundar sigh på thet/ som Gudh från ewighet förvth såg/ then til ändan framhärdande obotfärdighet och otro/ som hoos the mästa menniskior/ medelst theras egit wållande/ sigh infinna skulle/ Joh. 1:11/ 12. cap. 3:17/ 18/ 19/ 36. Marc. 16:16. Matth. 23:37. Ords. 1:24/ 25/ 26. Ose. 13:9.

Eljes kunde icke Gudh medh rätta klaga öfwer obotfärdighet och otro/ och therföre werlden straffa/ Joh. 16:8/ 9. Matth. 21:32. Luc. 7:29/ 30. cap. 20:5.

Förlåtelse; sök Försonlighet. Then broderliga och Christeliga föreställes/ Matth. 6:14/ 15. cap. 18:35. Exempel: Joseph/ 1. Mos. 45:1/ rc. cap. 50: 15/ rc. Moses/ 4. Mos. 12:10/ 11. Stephanus/ Ap. G. 7:60. Christus/ Luc. 23:34.

Huru förlåta? Af alt hierta/ 1. Joh. 3:18. Såsom Gudh oß i Christo förlåtit hafwer/ Eph. 4:32. Col. 3:13. Jer. 31:34. Hwarföre? At wij måge få förlåtelse/ Matth. 6:12/ 14/ 15. Syr. 28:1/ 2/ 3/ 4/ 5/ 6/ 7. Huru ofta? Så ofta wår nästa bryier/ Matth. 18:21/ 22. Luc. 17:3/ 4. Til een så broderlig och Christelig förlåtelse/ fordras een ödmiuk afbön å thens sida som förtörnelsen åftadh kommit/ Matth. 5:23/ 24. Jac. 5:16. Men å thens sida som förtörnad är/ fordras een wänlig och broderlig bestraffning/ 3. Mos. 19:17. Matth. 18:15/ 16. Then måste then som brutit hafwer toligen och sachtmodeligen vptaga/ Ps. 141:5. Ords. 9:8/ 9. Här på måste följa een broderlig förlåtelse/ Matth. 5:25/ 26. Luc. 17:3/ 4. Then befordrars bäst/ när wij döde haat/ hämndgirighet/ trätor och wrede/ 3. Mos. 19:17/ 18. Rom. 12:19/ 20/ 21. Ps. 94:1. Ebr. 10:30. Ords. 18:1. Och oß beflita om kärlek/ ödmiukhet/ sachtmodighet/ långmodighet och frijd/ Ords. 10:12. 1. Pet. 4:8. Col. 3:12/ 13/ 14/ 15. Gal. 5:22/ 23. cap. 6:1. Hoos Gudh är mycken förlåtelse/ Esa. 55:6/ 7. Ps. 130:4/ 7.

Förloßning: Genom JEsum skedder/ Ose. 13:14. Matth. 20:28. Luc. 1:68. Rom. 3:24. 1. Cor. 1:30. Gal. 3:13. cap. 4:4/ 5. Eph. 1:7. 1. Tim. 2:6. 1. Pet. 1:18. Ebr. 2:15. cap. 9:12/ 15. Christus förlossaren lefwer/ Job. 19:25. HERrans förlossade komma til Zion medh glädie/ Esa. 35:10. cap. 51:11. Förloßning från dödsens kropp/ Rom. 7:24. cap. 8:23. Eph. 4:30.

Förmätenhet: Skal man fly/ Rom. 12:3/ rc.

Förmaning: Kommer Prestämbetet til/ 2. Tim. 4:2. Tit. 1:9. 1. Tim. 5:1/ 2/ 20/ 21. 2. Tim. 2:24/ 25. Evangelium ett förmaningsord/ Ebr. 13:22. Broderlig förmaning och straff/ 3. Mos. 19:17. Ps. 141:5. Ords. 9:7/ 8. cap. 12:1. cap. 15:32. cap. 17:10. cap. 27: 5. cap. 28:23. cap. 29:1. Ose. 4:4. Syr. 19:13/ til 19. cap. 20:1/ 2/ 3. Matth. 18:15/ 16. Luc. 17:3. Gal. 2:11. cap. 6:1. 1. Thess. 5:11. Ebr. 3:13. Jac. 5:19/ 20.

Förnedring Christi/ Phil. 2:6/ 7/ 8. Förnedrade vphögas/ rc. Hes. 21:26. Luc. 14:11. Ords. 25:6/ 7.

Förnöïjelighet; sök Girighet. Winning nogh/ 1. Tim. 6:6/ 7/ 8. Rikedom nogh/ Ords. 13:7. Exempel: Paulus/ Phil. 4:11/ 12.

Förräderij: Een synd wärre än döden/ Syr. 26:6/ 7. Exempel/ 1. Mos. 34:25/ 27. cap. 37:23. Dom. 1:24. cap. 14:17/ 18. cap. 16:9/ 18. 1. Sam. 18:11/ 17/ 25. cap. 22:9. cap. 23:19. 2. Chrön. 25:27. cap. 33:24. Esth. 2:21. 2. Macc. 3:4/ rc. cap. 4:30. cap. 10:20. cap. 13:21. Matth. 26:14/ 47. Marc. 14:10. Luc. 22: 47/ 48. Joh. 18:5. Ap. G. 23:12/ 13/ 14/ 15. 2. Macc. 14:5/ rc.

Försakelse/ Försakning. Falska lärare och skrymtare försaka Christum/ 2. Pet. 2:1. Tit. 1:16. 2. Tim. 3:5. Then Christum försakar/ blifwer igen försakad/ Matth. 10:33. Marc. 8:38. Luc. 12:9. 2. Tim. 2:12. Ogudachtige förneka HERran/ Jer. 5:12. När the kyssa sin egen hand/ Job. 31:27/ 28. Vthi öfwerflödighet lefwa/ Ords. 30:9. Om fielfförsakning för Christi skul/ Matth. 16:24. Är rätta egenskap af Christi Lärjungar/ Marc. 8:34. Luc. 9:23. Samt försaka ett ogudachtigt wäsende/ Tit. 2:12. Gal. 5:24. 2. Cor. 5: 15/ 17. Gal. 2:19/ 20. Sielfförsakningens nödwändighet/ Matth. 10:37/ 38/ 39. Luc. 14:26/ 33. Nyttighet/ Matth. 10:39. cap. 16:25. cap. 19:29. Marc. 8: 35. Luc. 17:33. Joh. 12:25. Wij försake oß sielfwa/ när wij försake all egen ähra/ Joh. 5:44. cap. 12:26. Ps. 115:1. Exempel: Christus/ Joh. 8:50. Egen wilje/ Gal. 5:17. Matth. 6:10. Luc. 11:2. Exempel: Christus/ Matth. 26:39. Egen wällust/ Ps. 37:4/ 5. Egen nytta/ 1. Cor. 13:5. Exempel: Christus/ Matth. 20:28. Egit förnuft/ 2. Cor. 10:5. 1. Cor. 2:14. cap. 3:18. Rom. 8:7. Sitt egit lijf/ Matth. 10:39. cap. 16:25. Luc. 14:26. 1. Joh. 3:16. Exempel: Paulus/ och Barnabas/ Ap. G. 15:26. cap. 20:24. cap. 21:13.

Församling/ eller Gudz Christeliga kyrkia: Kallas medh thet tilnamnet Catholisk/ som betyder allmännelig; efter som hon icke såsom Judeska församlingen i G. T. til ett wist folck och wiß ort förbunden/ och allenast til Christi tilkommelses tijd wara skulle/ vtan then ther til alt folck och alla orter i werldene/ och til alla tider/ in til werldenes ända sigh sträcka skulle/ Matth. 28:19. Marc. 16:15. Joh. 4:21/ 23. Ps. 19:4/ 5. Esa. 11:10.

Af thetta tilnamnet betienar sigh Påwedömet oskiäligen; efter som thet icke förer HERrans Christeliga läro/ som är säden ther af hans Catholiska och allmänneliga kyrkia vpwäxer/ Luc. 8:11. 1. Pet. 1:23.

Christeliga församlingens werckande orsak är then treenige Guden/ Fadren/ Eph. 1:3/ 4. Som medh then andeliga bruden åth sinom Son bröllop giorde/ Matth. 22:2. Sonen/ hwilkom bruden fäst warder/ 2. Cor. 11:2. Then ock henne medh sitt blodh förwärfwat/ Ap. G. 20:28. Ty kallar han henne sin egen församling/ Matth. 16:18. Then Helge Ande/ som then andeliga bruden genom ordet och Sacramenten kallar/ renar och helgar/ Joh. 3:5. Eph. 5:27. Vpp. 21:2. Warandes then pant som bruden på handen gifwes/ Eph. 1: 14. Rom. 8:15. Gal. 4:6. 2. Tim. 1:7. Och hoos henne i ewighet blifwa skal/ Joh. 14:16/ 17. Bewekande orsaken/ hwarföre Gudh af menniskliga slächtet een Christelig kyrkio församla wille/ är antingen vthwärtes: nemligen/ menniskiones stora elände/ och Christi dyra förtienst/ 2. Tim. 1:9. 1. Cor. 1:4. 1. Tim. 2:6. Eller inwärtes: Gudz blotta nådh och barmhertighet/ 2. Tim. 1:9. Tit. 3:4/ 5/ 6/ 7. Medelspersonerna Gudh ther til brukar/ äro Gudz ordz tienare/ Matth. 22:3. Luc. 14: 16. 1. Cor. 3:5/ 9. cap. 4:1. 2. Cor. 5:20. Eph. 4:11/ 12. Vpp. 19:9. Wercktygeliga orsaken hwar medh/ och hwar igenom samlingen skeer/ är ordet och the heliga Sacramenten/ Matth. 28:19/ 20. Eph. 2:20/ 21. Christeliga församlingenes ändeorsak: Gudz lof och prijs/ Eph. 1: 11/ 12. Samt menniskiornas omwändelse och salighet/ 1. Pet. 2:6/ 10. Esa. 8:14. cap. 28:16. Rom. 10:11. cap. 9:33. Matth. 21:42. Huru margfaldig är Christeliga församlingen? Antingen stridande på jordene/ 1. Tim. 1:18/ 19. 2. Tim. 4:7/ 8. 1. Cor. 9:24/ 25/ 26. 2. Cor. 7:5. Eller then triumpherande i himmelen medh thes triumphsång/ Vppenb. 12:10. cap. 5: 12. Om bägge/ såsom alt en hoop och een församling handlas/ Ebr. 12:22/ 23. Then stridande kyrkian/ är antingen een allmännelig/ som öfwer hela werldenes botu sigh sträcker: ther om handlas/ Matth. 16: 18. Eph. 1:22. cap. 5:24/ 25/ 26/ 27. Col. 1:18. 1.

Tim. 3:15. Eller ock een particulair och enskylt/ som sigh på wissa orter förhåller/ Ap. G. 2:47. cap. 4:32. Rom. 1: 7. 1. Cor. 1:2. Gal. 1:2. Eph. 1:1. Vppenb. 1:4/ rc. Een enda Christtrogen familia kallas ock vthi nya Testamentet tre gånger een Gudz församling/ Rom. 16:5. Col. 4:15. Philem. 2.

Ehuruwäl nu then allmänneliga kyrkian/ som ock alla enskylta kyrkior i sigh begriper/ är allenast een enda kyrkia/ Rom. 12:5. 1. Cor. 12:27. Eph. 4:3/ 4/ 5/ 6. cap. 3:15. 2. Tim. 1:9. Likwäl kan och bör hon (hennes enhet intet ther medh betagit) betrachtas såsom synlig och osynlig. Emedan Christeliga församlingen sålunda beskrifwes/ at thet icke kan then synliga församlingen tilkomma: ty måste jämte then synliga församlingen een osynlig wara/ Rom. 2:28/ 29. 1. Pet. 3:4. Ps. 45: 14. Högw. 4:1/ 7/ 9/ 10/ 11/ 12. cap. 7:1. Luc. 17: 20/ 21.

Näst thetta är Christus församlingenes hufwud; och hon thes andelige kropp: såsom nu hufwudet är osynligit; altså ock thes sanskylliga ledamoter/ Eph. 1:22/ 23. 1. Cor. 12:12/ 13/ 14/ 27. 1. Pet. 1:8.

Yttermera/ känner Gudh the sanskylliga och lefwande församlingenes ledamoter: ty måste jämte the synliga också osynlige wara/ som af menniskior icke kännas kunna/ 1. Kon. 19:10/ 14/ 18. 1. Sam. 16:7. Ps. 7:10. Jer. 11:20. 2. Tim. 2:19.

Änteligen måste jämte then vthwärtes synliga också een inwärtes osynlig wara/ medan föreningen genom troon medh Christo är osynlig/ Eph. 3:17. Och then rätta församlingen är andelig/ 1. Pet. 2:5. Then allmänneliga synliga källas synlig; icke för personernas/ vtan för then synliga Gudztienstens skul/ af then man sigh betienar: om thenna handlas/ Matth. 18:16. Ap G. 5:11. Rom. 16:1/ 2.

Til then allmänneliga synliga lända först alla som vthan åthskilnad til Gudz rike kallade äro/ Matth. 20:16. Esa. 11:10/ 11/ 12. Ap. G. 10:35. Gal. 3:28. Sedan ock alla the som efter vthwärtes anseendet höra Gudz ord/ och efter Christi instichtelse bruka Sacramenten; ibland hwilka finnas många onde/ otrogne/ och skrymtare/ 1. Cor. 11:19. 1. Tim. 4:1. 1. Joh. 2:18/ 19. Thetta förklaras medh liknelse af noten/ Matth. 13:47/ rc. Af åkren/ v. 37/ 38/ 39. Af bröllopet/ cap. 22:11/ 12. Medh exempel/ Ap. G. 8:13. 2. Tim. 4:10. Men vthi sielswa wercket och sanningen äro then synliga kyrkians rätte och egentlige ledamöter the trogne allena genom troon medh Christo förenade/ Eph. 3:17. 1. Cor. 6:17. Joh. 1: 12. cap. 15:2/ 3/ 4/ rc. Gal. 2:20. cap. 3:26. Och icke sådane som troon genom falsk lära/ 1. Tim. 1:19/ 20. 2. Tim. 2:17/ 18. Gal. 5:4. 2. Joh. 10. Rom. 11:20. Och genom en ond wandel mist hafwa/ 1. Cor. 5:4/ 5. Medh botfärdiga måst man doch tolamod hafwa/ Gal. 6:1. Rom. 11:23. Then allmänneliga osynliga som osynlig kallas/ icke at menniskiorna ther til lydande/ äro osynlige/ vtan för then osynliga troon och föreningen skul medh Christo: hon är egentlig och förnämlig then rätta Christeliga församlingen/ som allenaft the sanskylliga/ heliga/ och rätttrogna/ samt alla vthkorada såsom lefwande ledamoter vthi sigh begriper. Therföre kallas hon Christi andelige kropp/ hwars andeliga hufwud Christus sielf är/ Rom. 12:5. 1. Cor. 10:17. cap. 12:12/ 13/ 27. Eph. 1:23. cap. 4:16. Col. 1:18. cap. 2:19. Christi färehuus/ Joh. 10:1. Och the rättsinnade Christne Christi andeliga fåår/ Joh. 10:27/ 28. Födde af Gudi/ Joh. 1:13. Ande af Anda/ cap. 3:6. Som ock drifwas af Gudz Anda/ och äro Gudz arfwingar/ Rom. 8:14/ 17. Therföre tillägger ock Gudz ord henne sådana ähretitlar och egenskaper/ som hele then kallade hopen/ bestående af onda och goda/ icke tilkomma kan/ Matth. 13:24/ 25/ 37/ 38/ 47/ 49. Emedan hon kallas Christi brudh/ Högw. 4:8/ 9. Esa. 61:10. Ose. 2:19/ 20. Joh. 3:29. Vppenb. 21:2/ 9. Reen jungfru/ 2. Cor. 11:2. Ett kött medh Christo/ Eph. 5:30. Lefwandes Gudz huus/ 1. Tim. 3:15. Andeligit huus/ 1. Pet. 2:5. Vpbygd på Propheternas och Apostlarnas grund/ Eph. 2: 20/ 21.

Församlingens rätta egenskaper äro: (1) Reenheten/ är egentliga then tilräknade som af Christo kommer/ Eph. 5:26/ 27. Esa. 61:10. Rom. 8:1. Wår egen är oreen/ Esa. 64:6. (2) Enigheten vthi troon och saliggiörande läran/ efter som Christeliga kyrkian är rätteligen och egentligen the heligas och rätttrognas församling/ Joh. 17:21/ 22/ 23. Ap. G. 15:11. 1. Cor. 1:10/ 11. cap. 3: 11. Eph. 4:3/ 4/ 5. Phil. 1:27. cap. 3:16. Joh. 9:10/ 11. Likwäl werlden til straff/ Joh. 3:19. 2. Thess. 2:11/ 12. Samt til ett prof af rättsinniga

Christna/ 1. Cor. 11: 19. Tillåter Gudh af rättwisan doom/ genom diefwulen och hans wercktyg/ splijt och kätterij vpkomma/ Matth. 13:37/ 38/ rc. 1. Tim. 4:1. Luc. 2:34. Ap. G. 20:29/ 30. J synnerhet på the sidsta werldenes tider/ Vppenb. 12:12. Matth. 24:24. 2. Tim. 3:1. Bewisas medh exempel af första Christeliga kyrkian/ Ap. G. 8:18/ rc. cap. 15:2/ rc. Vppenb. 2:6/ 9/ 13/ 15/ 20. (3) Kvrkiones wissa ståndachtiga sanning/ samt continuation och wahrachtighet. Hela then allmänneliga och osynliga kyrkian kan hwarken wilse fara om then sanskylliga troon och the fundamental trones artiklar/ icke heller i thenna werldene gå til grundz; eljes skulle Christus wara vthan rike/ hufwudet vthan kropp och ledamöter/ brudgummen vthan brudh i thenna werldene. Bewisas/ Matth. 16:18. cap. 28:20. Esa. 54:10. cap. 59:21. Jer. 33: 15/ rc. Dan. 2:44. Gudh förbehåller sigh vthi alla tider een helig the rättrognas sädh/ 1. Kon. 19:14/ 18. Then Gudh allena känner/ 2. Tim. 2:19. Then allmänneliga synliga kan vthi thenna werldene så wida gå til grundz/ när then offentliga Gudztiensten återwänder/ och allena hemliga Christi Lärjungar för handen äro/ Joh. 3:1/ 2. cap. 19:38. At then synliga til slijk vthwärtes afgång råka kan/ bewisas medh Antichristi tijd/ Vpp. 12:6/ 13/ 14. cap. 13:3/ 4/ 7. cap. 14:8. cap. 17:2/ 15. cap. 18:3. Bewisas ock medh exempel/ 1. Kon. 19: 14. Dan. 3:12. Then allmänneliga synliga kyrkian/ kan ock sålunda wilse fara om then sanskylliga troon och låran/ at hon offentligen lärer skadeliga wilfarelser/ och icke hafwer een reen och oförfalskad Gudztienst/ när hon icke wil drifwas af Gudz Anda/ 1. Mos. 6:3. Rom. 8:14. Öfwergifwer ordet/ Ords. 13:13. Jer. 8:9. cap. 23:22/ 36. Joh. 8:47. Och förachtar brudgummens röst/ Joh. 10:4/ 27/ 28. Ords. 1:24/ 25. The enskylta församlingar kunna/ som exempel i G. och N. T. nogsamt wisa/ om sanskylliga trona wilse fara/ och aldeles til grund gå i thenna werldene/ Matth. 24:23/ 24. 1. Tim. 4:1. 2. Thess. 2:3. Matth. 7:15. Ap. G. 20:29/ 30. 2. Cor. 11:2/ 3. Gal. 1:6. cap. 4:9. Emedan then osynliga kyrkian/ som vthi then synliga begripen är/ är allena Gudi bekant/ 2. Tim. 2:19. Ty frågas om then synliga/ hwilken then rätta sanskylliga wara må/ och medh hwad kännemärke hon från then falsktrogna kyrkian åthskild wärder? Swar: Jntet wissare och otwiflachtigare kännemärke kan gifwas/ än Evangelij rena predikan/ och Sacramentens rätta bruuk/ efter Christi instichtelse/ bewisas: (1) Af then rätta synliga församlingens beskrifning/ Joh. 8:31/ 37. cap. 10:27. cap. 14:23. (2) Af medlet/ ther igenom kyrkian samlas/ planterat warder/ födes/ och vpwäxer/ som är ordet/ och the helge Sacramenten/ Luc. 8:11. 1. Pet. 1:23. 1. Cor. 4:15. Tit. 3:5. Joh. 3:5. Matth. 28:19. Rom. 10:14. (3) Också ther af/ at the rätttrogna och falsktrogna äfwen ther medh warda åthskilde/ Joh. 8:31/ 47. cap. 10:27. Matth. 7:15/ 16. (4) Änteligen wardt ock ther igenom vthi gamla Testamentet Jsraelitiska kyrkian från then falsktrogna åthskilder/ 5. Mos. 4:6. Ps. 147:19/ 20. 1. Mos. 17: 10/ 11. 2. Mos. 12:48. Om flera kännemärke behöfde wij oß icke bekymra: icke om ålderen; Satans rike är gammalt nogh/ doch är Christi kyrkia äldre/ grundat i then första predikan/ 1. Mos. 3:15. Jcke om storleken och widden/ Luc. 12:32. Then falsktrogna är ju altid större/ Vppenb. 13:3/ 7. cap. 14:8. cap. 17:2/ 15. cap. 18:3. Än som Christi rätttrogna/ Vppenb. 12:6. Matth. 24:24. Luc. 18:8. Jcke heller om vnderteknen/ Matth. 24:24/ rc. 2. Thess. 2:9. Vppenb. 13:13/ 14. 1. Cor. 14:22.

Försichtighet/ samt Wijshet. Gudz/ Wijsh. 14:3. Davidz/ Ps. 101:2. Gamlas/ Syr. 25:6/ 7/ 8. Ords. 14:18. Christnas/ Eph. 5:15. Matth. 10:16. Ynglingars/ Ords. 1:4/ 5/ 6.

Wijshet är fördölja smälek/ förbårga klokhet/ Ords. 12: 16/ 23. Bära sigh wijsliga åth/ Ords. 17:24/ 27. cap. 14:15. Förbärga sigh för olyckan/ Ords. 27:12.

Förskoning. Ther medh regerar oß Gudh/ Wijsh. 12: 16/ 18/ 20. 2. Chrön. 36:15.

Förskråckelse. Ogudachtigas/ Wijsh. 5:2/ rc. Esa. 33:14. Ords. 28:1. 5. Mos. 32:25. 3. Mos. 26:36/ 37. Gudfruchtiga kan intet förskräckia/ Syr. 34:16/ 17/ 18/ 19. Ps. 3:7. Ps. 27:1/ 2/ 3. Ps. 23:4. Ps. 46:3. Ps. 56: 12. Ps. 91:1/ rc. Ps. 4:9. Gudh är theras förskräckelse/ Esa. 8:12/ 13. Ps. 119:120.

Försonlighet; sök Förlåtelse: Hörer Christnom til/ Matth. 5:24/ 25/ 26. Syr. 28:2/ 3/ 4/ 8/ 13/ 14. Marc. 11:25. Matth. 6:14. Eph. 4:26/ 31/ 32. Bewekande orsaker til försonlighet/ (1) Gudz stränga befallning/ 3. Mos. 19:17/ 18. Luc. 6:27/ 28. cap. 17:3/ 4. Col. 3:13. (2) Himmelska Fadrens exempel/ Matth. 5:43/ til 48.

cap. 18:22/ 23/ 32/ 33. Eph. 4:32. 2. Mos. 34:6. 4. Mos. 14:18. Ps. 103:8/ til 14. Mich. 7:18/ 19. (3) JEsu Christi exempel/ Col. 3:13. Luc. 23:34. Joh. 13:15/ 16. (4) Sielfwa nödwändigheten/ at få een nådig förlåtelse/ 4. Mos. 5:6/ 7. Syr. 28:2/ til 9. Matth. 6: 12/ 14/ 15. Marc. 11:25. Luc. 6:37. (5) Osörsonlighetenes wederstyggelighet/ Rom. 1:31. Tit. 3:3. 1. Joh. 3:14/ 15. cap. 2:9/ 10/ 11. Pred. 7:10. (6) Wår dödelighets betrachtande/ Syr. 28:6. Matth. 5:25/ 26. (7) Oförsonlighet hindrar bönen/ Marc. 11: 25. 1. Tim. 2:8.

Förstånd: Eij ther på sigh förlåta/ Ords. 3:5. Ädlare än silfwer/ Ords. 16:16. Kommer af Gudi/ Ords. 2:6. Dan. 2:21. 1. Kon. 3:12. cap. 4:29. Fly thet onda är förstånd/ Job. 28:28. Eij hålla sigh sielfklok/ Esa. 5:21. Rom. 12:16. En förståndig hafwer hoof medh sitt taal/ Ords. 17:27/ 28. Älskas af Förstar/ Syr. 20: 29/ 30.

Förstar: På them sigh eij förlåta/ Ps. 118:9. Ps. 146:3. Affällige/ orätträdige/ Esa. 1:23. Jer. 5:28. Zach. 7:6/ 10. Gudz hotelse emot sådana/ Hes. 7:26/ 27. Går illa när domaren säger hwad Försten hafwa wil/ Mich. 7:3. Lögn anstår illa en Första/ Ords. 17: 7. cap. 29:12. Syr. 41:20. Högfärdiga nederstötas/ Syr. 10:17. Luc. 1:52. Rättsinnige hata wällust/ Pred. 10:16/ 17. Hafwa Furstliga tanckar/ Esa. 32: 8. Hata girigheten/ och fruchta Gudh/ 2. Mos. 18:21. Ords. 28:16. Jcke dricka starcka dryckar/ Ords. 31: 4/ 5. Ose. 7:5. Jntet taga af folckets arfwedeel/ Hes. 46:17/ 18. Jcke lika wara them som rädmärke flytta/ Ose. 5:10. Om Förstar vthan land/ Esa. 34:12. Genom tolamod blidkas the/ Ords. 25:15. cap. 15:1. The vthan förstånd äro skadelige/ Syr. 10:3. Ords. 28:16. Regera genom Gudz wijshet/ Ords. 8:14/ 15/ 16. Them icke banna/ 2. Mos. 22:28. Pred. 10:20. Job. 34:18.

Förstendöme: Förändring vnderkastade/ Syr. 10: 4/ 5/ 8. Ords. 28:2.

Förstfödde: Alle HERranom helgade/ 2. Mos. 13:2. cap. 22:29/ 30. cap. 34:19/ 20. 3. Mos. 27:26. 4. Mos. 3:13. cap. 8:16/ 17/ 18. 5. Mos. 15:19. 1. Sam. 1:22/ rc. Luc. 2:23.

Förstföddas fördeel och rätt/ 1. Mos. 25:31. 5. Mos. 21: 15/ 16/ 17. Så fick Joram Konungariket/ 2. Chrön. 21:3.

Förstfödde vndertiden förskutne: Manasse/ 1. Mos. 48: 17/ 18/ 19. Ruben/ 1. Mos. 49:3/ 4/ 10. Christus then förstfödde ibland många bröder/ Rom. 8:29. Col. 1: 15. Ps. 89:28. Vpp. 1:5.

Förstling: Andans förstling/ Rom. 8:23. Christus förstling/ 1. Cor. 15:20. Christna förstlingar/ Jac. 1: 18. Vpp. 14:4. Förstlingen af frucht och annat hörde HERranom til/ 2. Mos. 23:19. cap. 34:26. Neh. 10: 35/ rc. Ords. 3:9. Tob. 1:6/ 7. Hes. 44:30. Syr. 7: 33/ 34/ 35.

Försyn. Gudz Gudomeliga försyn och omsorg/ som i sigh begriper Gudz skickelse/ förordning/ styrelse och regering/ medelst then Gudh icke frånwarandes/ vtan närwarandes/ Ps. 139:7/ rc. Jer. 23:23/ 24. Wijsh. 1: 6/ 7/ 8. Ap. G. 17:27/ 28. Col. 1:17. All ting weet/ som antingen nu äro/ eller skee kunna/ Joh. 21:17. Ap. G. 15:18. 1. Joh. 3:20. Esa. 41:22/ 23. Matth. 11:21/ 22. 23. Ps. 139:1/ 2/ 3/ 4. Ebr. 4:13. Medelst then han ock alt thet som skapat är/ vthi sitt wäsende bewarar och vnderhåller; samt alla menniskior och theras gierningar styrer/ råder och regerar wijsligen och friwilligen/ til sins namns ähro/ och the Gudfruchtigas nytta och salighet. Bewisas af efterföljande språk wara til/ Ps. 139:1/ til 13. Jer. 10:23. Ap. G. 17:25/ 28. Ebr. 1:3. Wijsh. 6:8. cap. 12:13/ 18. cap. 14:3. 1. Sam. 16:1. Ps. 119:91. Ps. 36:7.

Tilskrifwes then treeniga Guden/ himmelens och jordenes skapare/ Ps. 104:24/ 27/ 28. Ps. 145:15/ 16/ 17. Ps. 147:8/ 9/ 10. Matth. 6:26. Fadren/ jemwäl Sonen/ Joh. 5:17. Col. 1:17. Ebr. 1:3. Också then Helga Anda/ Ps. 104:30. Ps. 139:7. Sträcker sigh til alt thet som til är/ Neh. 9:6. Ebr. 1:3. Wijsh. 12:13/ 15/ 18. Til Änglarna/ the goda/ Ps. 91:11. Ps. 104:4. Ebr. 1: 14. Onda/ Job. 1:12. 1. Kon. 22:21/ 22. Matth. 8: 31/ 32. Til alla menniskior/ onda och goda/ Matth. 5: 45. Ap. G. 17:26/ 27/ 28. Wijsh. 6:8. Synnerligen til the Gudfruchtiga/ 5. Mos. 32:9/ rc. Ps. 4:4. Ps. 33: 18. Ps. 37:19/ 25. Ps. 73:24. Ps. 91:11. Syr. 2:12. Ebr. 1:14.

Til hwar och en Gudfruchtig i synnerhet/ Ps. 34:7. Ps. 86:1/ 2/ 3. Ps. 40:18. Til menniskians lefwerne vthi thes ingång/ Job. 10:8/ til 18. Ps. 139:14/ 15/ 16. Ps. 22:10/ 11. Ps. 71:6. Vthi thes fortgång/ 5. Mos. 30:20. Job. 10:12. cap. 34:21. Ps. 37:23/ 24. Ps. 56:9. Ps. 139:1/ 2/ 3. Ords. 16:2. cap. 21:1/ 2. Matth. 6:25. cap. 10:30. Och vthi thes vthgång/ Job. 14:5. Ps. 39:5/ 6/ 7. Ps. 90:12. Antingen menniskian thes föresatta lifstidzmål är när/ 1. Mos. 47:29. 2. Sam. 7:12. Eller thet förkortat/ Ps. 55:24. Ps. 102: 25. Eller förlängt/ Esa. 38:5. Eller ock fördubblat warder/ 1. Kon. 17:22. 2. Kon. 13:21. Matth. 9:25. Luc. 7:15. Joh. 11:44. Ap. G. 9:40. Til menniskians förehafwande och gierningar/ så wäl onda som goda; the goda befrämjar Gudh/ Ps. 66:18. Ps. 139:23/ 24. Ps. 1:3. Jos. 1:8/ 9. Judit. 10:8/ 9. Syr. 6:17. cap. 37: 19. Jer. 10:23. Ps. 127:1/ 2. Ps. 90:17. Esa. 26:12. Phil. 2:13. The onda tillåter Gudh stundom/ af rättwisan doom/ them ondom til straff/ Ps. 81:13. Ap. G. 14:16. Rom. 1:24/ 28. Endels förhindrar thet onda förehafwande/ 2. Mos. 14:4/ 28. 2. Sam. 17:7/ 14. 2. Kon. 6:31/ 32/ 33. cap. 7:6. 1. Kon. 13:4. Dan. 3:21/ rc. 4. Mos. 22:12/ rc. Endels ock styrer ther emot the ondas wilja til en godh vthgång/ 1. Mos. 37:18/ 19/ 20/ rc. cap. 45:5/ 6/ 7/ 8. cap. 50:19/ 20/ 21. Ap. G. 2:36. cap. 4:25/ 26/ 27/ 28. Rom. 8:28. Endels ock föreskrifwer the ogudachtigas onda förehafwande ett wist måål/ Job. 1:12. cap. 2:6. cap. 14:5. cap. 38:11. 1. Chrön. 21:27. Esa. 37:29. 2. Kon. 19:7/ rc. 28. 2. Chrön. 32:21.

Förtaal; sök Baktaal.

Förtienst. Wåra gierningar förtiena intet Gudz nädewälgierningar/ Matth. 20:9/ 10/ 11. Luc. 17:7/ 8/ 9/ 10. Joh. 14:6. Rom. 3:24. cap. 4:1/ rc. cap. 5:1/ rc. cap. 8:1/ 2/ 3. cap. 9:12/ 15/ 16/ 31/ 32. cap. 11:5/ 6/ 7. Gal. 2:16. cap. 3:5/ 6. cap. 4:21/ rc. cap. 5:1/ 2/ 3/ 4/ 5/ 6. Tit. 3:4/ 5. The dödas förtienst är ingen/ Pred. 9:5. Gudh straffar och dömer efter hwars och ens förtienst/ Jer. 14:7. cap. 25:14. Hes. 22:31. Ps. 28:4. Ps. 62:13. Ps. 94:2.

Förtroende och förtröstan på Gudh allena: Är begripit vthi första budordet/ 2. Mos. 20: 2/ 3. 5. Mos. 5:7. Måste icke grundat wara på wår egen kraft; eljes bygges huset på sand/ Matth. 7:26. Förlåta oß på intet/ Ps. 39:6. Ps. 144:4. Och på thet som intet förmår/ Matth. 5:36. 2. Cor. 1:9. cap. 3:4/ 5. Jcke på wårt egit förstånd/ Jer. 9:23. Ords. 3:5/ 6/ 7. Esa. 47:10. Jcke på rikedomar/ Ps. 49:7/ 8. Ps. 52:9. Ps. 2:11. Ords. 11:28. Jer. 9:23/ 24. cap. 49: 4/ 5. Syr. 5:1/ 10. Marc. 10:24/ 25. Jcke på ondska och motwilja/ Ps. 52:3. Ps. 62:11. Esa. 30:12/ 13. cap. 47:10. Syr. 5:2/ til 10. Jcke på egen inbillad rättferdighet/ Luc. 18:9. Esa. 45:23/ 24. Judit. 9:17. Rom. 10:3. cap. 11:6. 1. Cor. 4:4. Jon. 2:9. Jcke på wår kropps starckhet och skiönhet/ Ps. 39:12. Ps. 147: 10/ 11. Jcke på drömmar/ Syr. 34:1/ 2/ 3. Jcke på menisklig hielp och bistånd/ Ps. 60:13/ 14. Ps. 62:10. Ps. 118:8/ 9. Ps. 146:3/ 4/ 5. Jer. 17:5. cap. 46:25. Jcke på menniskliga tilsäijelser/ Ps. 116:11. Ords. 19: 7. Jer. 13:24/ 25. cap. 28:15/ 16. Jcke på menniskiors och darns myckenhet/ 2. Chrön. 14:11. Syr. 7:17. cap. 16:1/ 2/ 3. Esa. 40:15/ 16. Jcke på fästningar/ Jer. 5:15/ 17/ 18. cap. 48:7. Amos 6:1/ rc. Jer. 49:16. Obad. 3:4. Hab. 2:9/ 10. Jcke på förbund/ Esa. 8:12. Hwar på tå? På then treeniga Guden allena/ Esa. 45:22. cap. 50: 10. Ps. 62:6. Jer. 3:23/ 24/ 25. cap. 17:7. På Gudz godhet/ näde/ och barmhertighet/ Ps. 17:7. Ps. 31:20. Ps. 36:6/ 8. Ps. 52:10. Wijsh. 12:22. På Gudz alsmächtighet/ 1. Mos. 18:14. Jer. 32:17/ 27. Zach. 8:6. 2. Maccab. 8:16/ 18. Ps. 135:6. Luc. 1:37. cap. 18:27. Eph. 3:20. På Gudz sanning och sanna tilsäijelser vthi ordet/ Ps. 27:8. Ps. 33:4. Ps. 89:3/ 9/ 15/ 25/ 34. Ps. 91: 4. Ps. 119:43. Ps. 146:6. Ords. 30:5. Esa. 26:3/ 4. Mich. 7:20. Wijsh. 3:9. 2. Cor. 1:20. Hwilka ordet förkasta/ theras förtröstan är falsk/ Esa. 30:12/ 13. Huru bör thet wara beskaffat? Ett Gudeligt och heligt förtroende/ af ett botfärdigt hierta/ Jer. 7:3/ 4/ til 11. Hes. 33:13. Syr. 15:16. Måste ock wara ett vprichtigt/ vthan falskhet/ af alt wårt hierta/ Ords. 3:5. Tob. 14:11. Syr. 32:27/ 28. Måste wara een fast förtröstan/ Esa. 28: 16. Wijsh. 22:12. Bewekande orsaker til een så beskaffad förtröstan. (1) Gudz befalning/ Syr. 2:7. cap. 11:23. cap. 32:27. Esa. 26:4. cap. 50:10. (2) Gudz nådiga tilsäijelse om andelig och lekamlig wälsignelse/ Ps. 2:12. Ps. 34:9. Ps. 84:13. Ords. 16:20. cap. 28: 25. Jer. 17:7/ 8. Syr. 32:28. Ebr. 10:35. (3) Gudz Gudomeliga huld och nådiga beskydd/ Ps. 16:1. Ps. 57:2. Ps. 61:5. Ps. 141:8. 2. Sam. 22:31. 2. Chrön. 20:20. Nah. 1:7. Ords. 18:10. (4) Gudz nådiga närwarelse/ Jos. 1:6/ 7/ 8/ 9. Ps. 118:6. Jer. 1:8. (5) Thet frimodiga och glada hierta/ som then rätta förtröstan gifwer/ 2.

Chrön. 13:18. Ps. 5:12. Ps. 91:1/ 2/ 3/ 4. Syr. 34:17/ 18/ 19/ 20. (6) Gudz nådiga hielp/ som alla förtröstande hafwa at förwänta/ Ps. 17:7. Ps. 31: 20. Ps. 37:39/ 40. Ps. 42:12. Judit. 6:15. cap. 13: 18. (7) Gudfruchtigas exempel: David/ Ps. 27:1/ 2/ 3. Ps. 71:1. Judith/ cap. 9:17. Alla rättferdiga och froma/ Ps. 64:11. Syr. 2:7/ til 14. 1. Maccab. 2:61/ 62. Hiskia/ 2. Kon. 18:5/ 6/ 7. Asa/ 2. Chrön. 14:11.

Förtwiflan/ kommer af ondt samwete/ Wijsh. 17: 10/ 11/ 12/ 13. Förseer sigh thet wärsta/ 5. Mos. 28:66. Wijsh. 17:11/ 19. Job. 15:20/ 21/ 22. Gudfruchtige komma ock stundom förtwiflan när/ Ps. 31:23. Ps. 55: 3/ 6. Ps. 88:15/ 16. Ps. 116:11. Job. 7:15/ 16. Esa. 35: 4. Exempel på förtwiflade syndare: Cain/ 1. Mos. 4:13. Saul/ 1. Sam. 31:1/ rc. Achitophel/ 2. Sam. 17:23. Jsraeliterna/ Hes. 33:10/ rc. Judas/ Matth. 27:4/ 5.

Förwetenhet/ warder förbudin/ Syr. 3:24. cap. 10:30. cap. 11:10.

Främlingar/ alt godt bewisa/ 1. Mos. 18:1/ rc. cap. 19:1/ 2. 2. Mos. 22:21. cap. 23:9. 3. Mos. 19:33/ 34. 5. Mos. 10:18/ 19. cap. 16:10/ rc. Jngen orätt giöra/ 5. Mos. 24:17/ 18. Jer. 22:3. Hes. 22:7/ 29. Zach. 7:10. Mal. 3:5. Af åhrswäxten meddela/ 3. Mos. 19:9/ 33/ 34. cap. 23:22. 5. Mos. 14:28/ 29. cap. 24:19/ rc. cap. 26:11/ 12/ 13. En lagh för främlingar och vthländske/ 2. Mos. 12:49. Hes. 47:21/ 22/ 23. 4. Mos. 15:15/ 16. Menniskior/ främlingar i werldene/ 1. Chrön. 29:15. Ps. 39:13. Ps. 119:19. 2. Cor. 5:2/ 4/ 6/ 7/ 8/ 9. Phil. 3:20. 1. Pet. 2:11. Ebr. 11:13.

Främste/ the ytterste/ rc. Matth. 19:30. cap. 20:16. Marc. 10:31. Luc. 13:30.

Framfoos/ Syr. 20:7.

Framhärdelse/ vthi troo/ Marc. 13:13. Vppenb. 2:10/ 17.

Fråsserij; se Dryckenskap.

Frestelse. Fresta Gudh strängeliga förbudit/ 5. Mos. 6: 16. Judit. 8:11. Matth. 4:7. 1. Cor. 10:9. Exempel: Jsraeliterna/ 2. Mos. 17:2/ 7. 4. Mos. 14:22. 5. Mos. 33:8. Ps. 78:18/ 41/ 56. Ps. 95:9. Ebr. 3:8/ 9. Phariseer och Skriftlärde/ Matth. 16:1. cap. 19:3. cap. 22:35/ 36. Luc. 10:25. Joh. 8:6. Diefwulen/ Matth. 4:1/ rc. Ananias/ Ap. G. 5:9. Skrymtare/ Syr. 18:23.

Satans frestelse skeer til thet som ondt är/ Luc. 4:1/ rc. Matth. 26:41. Ap. G. 5:3/ 9. 1. Thess. 3:5. Exempel/ Eva/ 1. Mos. 3:1/ 3. 2. Cor. 11:3. David/ 1. Chrön. 21: 1. Job/ cap. 1:11. Christus/ Marc. 1:13. Ebr. 2:18. Petrus/ Luc. 22:31/ 32. Judas/ Joh. 13:2. Gudh är ingen frestare til ondo; och hwar af thet onda kommer/ Jac. 1:13/ 14/ 15. Frestar ingen öfwer förmågo/ 1. Cor. 10:13. 2. Pet. 2:9. Vppenb. 2:10. cap. 3:10. Jcke til förderf; vtan til förbättring och bepröfning/ 5. Mos. 13: 3. Dom. 2:22. cap. 3:1. Ps. 26:2. Ps. 66:10. Zach. 13:9. Syr. 2:4/ rc. cap. 27:6. Wijsh. 3:5. Tob. 12:13. Rom. 5:4. Jac. 1:2/ 3/ 4/ 12.

En Gudz tienare är frestelse vnderkastad/ Syr. 2:1/ 2/ 3. Judit. 8:22. Blifwer efter anfächtning tröstad/ Tob. 3: 21. Exempel på Gudz frestelse/ 1. Mos. 12:1/ rc. Syr. 44:21. 2. Mos. 15:25/ 26. cap. 16:3/ 4. cap. 20:20. 5. Mos. 8:2. 2. Chrön. 32:31. Tob. 2:12. Bedia at man icke faller i frestelse/ Matth. 6:13. Marc. 14:38. Frestade gifwa acht på ordet/ Esa. 28:19. Girige falla i frestelse/ 1. Tim. 6:9.

Friåhr/ warder påbudit/ 3. Mos. 25:2/ 3. 5. Mos. 15: 1. Warder vprepat i Zedekie tijd/ Jer. 34:8/ 9/ 10. Ther emot warder syndat/ v. 11. Gudz hotelse ther emot/ v. 12/ 13/ rc.

Frijd; sök Enighet och Endrächtighet.

Frihet; Andelig. J then förwärfwada Christeliga blifwa stående/ Gal. 5:1. Ther ifrån intet wika/ Gal. 2:4/ 5. cap. 5:1. Col. 2:16. Then icke mißbruka/ Gal. 5:13. 1. Cor. 8:9. cap. 9:18. 1. Pet. 2:15/ 16. JEsus giör rätzliga frij/ Joh. 8:34. 35/ 36. Andans lagh giör frij/ Rom. 8:2. J Christo alla srij/ och barn/ Gal. 3:28. cap.

4:5/ 6/ 7. Col. 3:11. Ther Gudz Ande är/ ther är frihet/ 2. Cor. 3:17.

Lagen om trälarnas lekamliga frihet/ 2. Mos. 21:2. 5. Mos. 15:12. Tillåta/ trachta efter frihet/ 1. Cor. 7:21/ 22/ 23. Om Creaturens frihet/ Rom. 8:21/ 22.

Frimodighet/ som hoos the Gudfruchtiga sigh stundom infinner: ther om handlas/ 1. Sam. 14:6/ 13. cap. 17:36/ 45. 2. Sam. 12:7/ til 12. 1. Kon. 4:29. cap. 18:18. 2. Kon. 1:4/ 16. Ps. 51:14. Dan. 3:16/ 17. Judit. 13:6/ til 10. 1. Macc. 1:65. cap. 2:19/ 20/ 21/ 22. Matth. 14:4. Joh. 16:22. Ap. G. 4:8/ til 20. 1. Thess. 1:5/ 6.

Fristäder. Hoos Judiska folcket/ 2. Mos. 21:13. 4. Mos. 35:6. 5. Mos. 4:41/ 42. cap. 19:1/ 2/ 3/ rc. Jos. 20: 2/ 3/ 7/ 8/ 9. 1. Kon. 1:50. cap. 2:28.

Friwilje. Menniskian för then nya födelsen och omwändelsen hafwer/ hwad sådana ting angår som heelt andelige äro/ til omwändelsen af naturen och sigh sielfwan alsingen frij wilja och kraft/ antingen man anseer menniskians förstånd/ Eph. 4:18. cap. 5:8. 1. Cor. 2: 14. 2. Cor. 3:5. Rom. 1:21/ 22. Eller ock menniskians wilja (vthi hwilken then frije wiljen egentligen och förnämligen består) 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Hes. 11:19. cap. 36:26. Rom. 2:5. cap. 3:12. cap. 6:17/ 20. cap. 8:7. Joh. 8:34. Eph. 2:1/ 2. Col. 2:13. Ps. 14:2/ 3. Rom. 3: 11. Matth. 7:18. Joh. 15:5. Äfwen thet samma bewisas ock af then falna menniskians beskrifwelse/ hurudan hon är af naturen för then nya födelsen och omwändelsen/ Joh. 3:6. Rom. 6:16/ 19. cap. 7:8/ 14/ 18/ 23/ 24/ 25. Eph. 2:1/ 2/ 3/ 5. Col. 2:13. Rom. 8:5/ 6/ 7. Eph. 4:22.

Frögd. Om then andeliga/ vthi och af HERranom/ Ps. 9:2/ 3/ 15. Ps. 13:6. Ps. 21:7. Ps. 35:9. Ps. 40:17. Ps. 67:4/ 5. Ps. 68:4/ 5. Ps. 70:5/ 6. Ps. 73:28. Esa. 9:3. cap. 12:3. cap. 25:9/ 10. cap. 29:19. cap. 35:10. cap. 51:11/ 12. cap. 65:18. Hab. 3:18/ 19. Syr. 51:37. Rom. 12:12. Phil. 4:4. 1. Thess. 5:16. Är Andans frucht/ Gal. 5:22. Gudz rike är frögd/ Rom. 14:17. Gudz ordz frögd och tröst/ Jer. 15:16. Rättferdigas wäntan är frögd/ Ords. 10:28.

Gladt hierta menniskians långa lijf/ Pred. 5:17/ 18/ 19. cap. 8:15. cap. 9:7/ 8/ 9. Ords. 5:18. cap. 17:22. Syr. 30:23. Frögd omwäxling vnderkastad/ Job. 20:5. Jer. 15:9. cap. 16:9. Klagw. 5:15. Jon. 4:6/ 7. Syr. 11:28/ 29/ 30. Ps. 30:6. Ps. 126:5/ 6. Joh. 16:20. Jac. 4:9.

Om otillåtelig frögd/ Job. 8:14/ 15/ 16/ 19. Ords. 2:14. cap. 24:17. cap. 15:21. Ps. 49:12/ 17/ 18/ 19. Pred. 2: 2/ 10/ 11. Mich. 7:8. Luc. 16:19. Bättre sörja än glädias/ Pred. 2:2. cap. 7:3/ 4/ 5/ 6/ 7.

Fromhet: Är Gudi tacknämlig/ 1. Mos. 4:7. Ords. 15:8. cap. 11:20. Frome äro fåå/ Ps. 12:2. Ords. 20: 6/ 9. Warda beskärmade/ Ords. 2:7. Wederfars tröst/ Ords. 12:2. Vpgår glädie/ Ps. 97:11. Ps. 112:4. Ps. 107:42. Jntet godt fattas/ Ps. 37:18/ 19. Ps. 84:12. Ärfwa thet goda; blifwa widh sigh/ Ords. 28:10/ 18. Gudh giör them godt/ Ps. 125:4. Them går wäl/ Ps. 37:37. Ps. 112:2/ 4. 2. Chrön. 31:21. Beröma sigh af Gudi/ Ps. 32:11. Ps. 64:11. Theras hydda grönskas/ Ords. 14:11. Bifalla rätten/ Ps. 94:15. Warda än fromare/ Vpp. 22:11. Gudh sielf är from/ 5. Mos. 32:4. 2. Sam. 22:26. Ps. 18:26. Ps. 92:16. Fromas vmgänge söka: Sök Sällskap. Exempel/ Abel/ 1. Mos. 4:4/ 7. Abraham/ 1. Mos. 17:1. Noah/ 1. Mos. 6:9. Jacob/ 1. Mos. 25:27.

Frucht: Ther på kännes trädet/ Matth. 7:16. cap. 12: 33. Luc. 6:43/ 44. Syr. 27:7. Christne fruchtbärande träå/ Ps. 1:3. Ps. 52:10. Matth. 12:33. cap. 7:15/ til 20. Joh. 15:2/ rc. Som bära Gudi frucht/ Rom. 7: 4/ 5. Joh. 15:8. Ords. 12:12. Ogudachtige bära dödenom frucht/ Rom. 7:5. Fruchtbärande åhörare/ Matth. 13:23. Marc. 4:20. Luc. 8:8. Rättfärdige och ogudachtige äta theras gierningars frucht/ Esa. 3:10. Ords. 1:31. Syndenes frucht/ Rom. 6:22/ 23. Kötsens och Andans frucht/ Gal. 5:19/ 22. Eph. 5:9. Rättferdighetenes frucht/ Esa. 32:17. Phil. 1:11. Läppars frucht/ Ords. 18:20. Esa. 57:19. Ebr. 13:15.

Fruchtan: HERrans fruchtan/ är antingen (1) Een träldoms fruchtan/ som kommer af lagen/ thes wrede och förbannelse/ 5. Mos. 27:26. Jer. 11:3. Rom. 4:15. Gal. 3:10/ 13. cap. 4:24. Eller ock (2) Een barnslig

fruchtan/ som kommer af Evangelio och thes tröstningar/ Luc. 1:74. Rom. 8:15. 2. Tim. 1:7. 1. Joh. 4:18.

Består vthi efterföljande stycken/ (1) At wij Gudz budh hörsamligen hålle och efterfölje/ Matth. 21:29/ 30/ 31. 5. Mos. 6:2/ 24. cap. 8:6. 1. Sam. 12:14. Ps. 119:63. Syr. 1:16. (2) Hata skrymtachtighet och alt falskt skeen/ 2. Chrön. 19:9. Syr. 1:36/ til ändan. cap. 15:20. (3) Otidig fruchtan för menniskior bortdrifwa/ 2. Mos. 1: 17. 4. Mos. 14:9. 5. Mos. 20:1. cap. 31:6. 2. Chrön. 20: 15. Ords. 29:25. Esa. 8:12/ 13. cap. 30:15. cap. 41:10. cap. 44:2. cap. 51:7/ 8/ 12. Ps. 16:8. Ps. 23:4. Ps. 27: 1/ 2/ 3. Ps. 31:20. Ps. 33:18. Ps. 46:2/ 3. Ps. 56:4/ 5/ 12. Syr. 34:6. Joh. 16:33. 1. Pet. 3:14. (4) Rätta wårt giörande och låtande efter Gudz ord/ Syr. 2:18. Exempel. Abraham/ 1. Mos. 22:12. David/ Ps. 119: 120. (5) Hata/ sky och fly synden/ 2. Mos. 20:20. Jod. 28:28. Ords. 8:13. cap. 16:6. cap. 23:17. Tob. 4:6. Syr. 1:26. Ords. 3:7. (6) Toligen bära korßet/ Zeph. 3:7. Judit. 8:24. Tob. 2:13/ 14. Syr. 2:20/ 21. (7) Bewisa wår nästa then skyldiga kärleken och alt godt/ 3. Mos. 19:14. cap. 25:17/ 36. Job. 6:14. Exempel. Obadja/ 1. Kon. 18:3/ 4. (8) Ähra then som ähras bör/ Syr. 3:8. cap. 7:31. cap. 10:24. Eph. 5:21. Col. 3:22. 3. Mos. 19:32. 1. Pet. 2:17. (9) Låta sigh gierna lära/ Syr. 32:18. cap. 1:16. (10) Wara måttelig i glädien/ Tob. 9:12. Syr. 9:23.

Til HERrans fruchtan bör oß beweka: (1) Wår skyldighet/ Mal. 1:6. (2) Gudz stränga befalning/ 5. Mos. 5:29. cap. 13:4. cap. 10:12. Jos. 24:14/ 15/ 16. Ps. 2: 11. Esa. 8:13. Jer. 10:7. Pred. 12:13. Luc. 12:4/ 5. 2. Cor. 7:1. Phil. 2:12. Ebr. 12:28. (3) Gudz wälbehag/ Ps. 147:10/ 11. Judit. 16:19. (4) Gudfruchtighetenes härliga loford/ Syr. 2:7/ til 14. cap. 10:27. cap. 25:15/ til 18. cap. 23:37. cap. 40:28. 1. Mos. 31: 42/ 53. (5) Gudz härliga majestät och alsmächtighet/ Job. 37:23/ 24. Pred. 3:14. Esa. 2:10. 19/ 21. Jer. 5:22. cap. 10:6/ 7. 5. Mos. 28:58/ 59. (6) Gudz allwetenhet/ Job. 34:21/ 22. Syr. 23:25/ 26/ 27/ 28. (7) Gudz rättwisa straff och doom vthan anseende til personen/ 2. Chrön. 19:7. Pred. 12:13/ 14. Jer. 2:19. Mal. 3:5. 1. Pet. 1:17. Ebr. 12:28/ 29. (8) Gudz wälgierningar/ Ps. 130:4. Jer. 5:24. (9) Gudfruchtighetenes mångfalliga nytta; förstt/ i gemeen/ 1. Tim. 4:8. Ps. 34:10. Ps. 61:6. Ords. 19:23. Pred. 8:12. Mich. 6:9. Mal. 3: 14/ 16/ 17/ 18. cap. 4:2. Syr. 1:13. cap. 40:27/ 28. Sedan i synnerhet/ Gudz nådh och barmhertighet/ Ps. 103: 12/ 13. Esa. 66:2. Gudz beskärm/ Ords. 14:26. Syr. 34:14/ 15/ 16/ 17. Frimodigt modh/ cap. 40:26. Gudz hielp och förloßning/ Ps. 33:18/ 19. Syr. 33:1. Bönhörelse/ Ps. 145:19. Joh. 9:31. Bewarelse från synden/ Syr. 1:26/ 27. Then rätta Gudi behageliga wijsheten/ Ps. 25:12. Ords. 1:7. cap. 9:10. cap. 15:33. Job. 28:28. Syr. 1:16/ 20/ 22/ 25. cap. 19:18/ 21. Frögd och glädie/ Syr. 1:11/ 12/ 18. Rikedom/ 2. Mos. 1:21. Ps. 112:1/ 2/ 3. Ps. 128:1/ 2. Ords. 15:16. Tob. 4:23. Syr. 1:20/ 21. Långt lijf/ Ords. 10:27. cap. 3:1/ 2. cap. 4:10. cap. 14:27. Trogen wänskap/ Syr. 6:16/ 17. Wälsignat ächtenskap/ Syr. 26:3. Ps. 128:3/ 4. Andelig och lekamlig wälsignelse/ Ps. 115:13/ 14/ 15. Syr. 1:12/ 13.

Fulkomlighet: Thes band är kärleken/ Col. 3:14. Jngen menniskia fulkomlig/ Syr. 18:6. Doch trachta efter fulkomlighet/ Phil. 3:12/ 13/ 14. Eph. 4:1/ 13. Ps. 15:2. Matth. 5:48. Ther på arbetade Apostlarna/ Col. 1:28.

Fyllerij; se Dryckenskap.

G.

Galenskap: sök Dårskap. Enom däre een glädie/ Ords. 15:21. Är i piltens hierta/ cap. 22:15. Hwad then naturliga menniskians galenskap är/ 1. Cor. 1:18/ 19/ 20/ 23/ 25. cap. 2:14. Werldzlig wijshet/ Galenskap för Gudi/ 1. Cor. 3:19.

Gäst: Så ställer sigh Gudh/ Jer. 14:8.

Gästfrihet: Ther til förmanas/ Esa. 58:7. Job. 31: 32. Rom. 12:13. 1. Tim. 3:2. cap. 5:10. Tit. 1:8. 1. Pet. 4:9. Ebr. 13:2. Doch icke hwar och en herbergera/ Syr. 11:31. 2. Joh. 10. Exempel på Gästfrihet/ 1. Mos. 18:3. cap. 24:31. Jos. 2:1/ 4/ 5/ 6. 1. Kon. 17:10/ 15. 2. Kon. 4:8. Dom. 19:16/ 17/ 18/ rc. Job. 31:32. Luc. 10:38. cap. 19:6. Exempel på them som eij welat gäftfrije wara/ Dom. 8:5/ rc. cap. 19:15. 1. Sam. 25:9/ 10/ 11.

Theras straff/ Wijsh. 19:12/ 13.

Gäfwor: Böra domare icke taga; sök Domare. Andeliga gåfwor mångahanda; men Anden är en/ Rom. 12:5/ 6/ 7. 1. Cor. 1:4/ 5/ 6/ 7. cap. 12:4/ 5/ 6/ 7/ 9/ 10/ 11. Eph. 4:7. Then bästa gåfwan eftersträfwa/ 1. Cor. 12:31. Winläggia sigh om andeliga gåfwor/ 1. Cor. 14:1/ 12. Gudz gåfwa ewiga lifwet/ Rom. 6:23. Eph. 2:8. Christus vndfått och gifwit gåfwor/ Eph. 4:8. Ps. 68:19. Sigh sielf til gåfwo vthgifwit/ Eph. 5:2. Jcke försumma/ vtan vpwäcka the andeliga gåfwor/ 1. Tim. 4:14/ 15. 2. Tim. 1:6. Tiena ther medh inbyrdes/ 1. Pet. 4:10. Alla af liusens Fader/ Jac. 1:16/ 17. Lekamlig/ befordrar til ähreställe/ Ords. 18:16. Stillar wrede/ cap. 21:14.

Gierningar. The sanskylliga Christnas goda gierningar efter rättferdigheten: hwar om handlas/ Rom. 6:11/ 13/ 18/ 20/ 21/ 22. cap. 8:1/ 4/ 12/ 13/ 14. Eph. 1:4. Flyta såsom een frucht af then oß rättferdiggiörande troon/ Gal. 5:6. 1. Tim. 1:5. Som ock allena giör them för Gudi behagelige/ Rom. 14:23. Ebr. 11:6.

Then Helge Ande är then som werckar vthi the Christtrogna the goda gierningar/ Gal. 5:22. Rom. 7:22. cap. 8: 5/ 6/ 9/ til 14. Eph. 2:10. Gal. 5:24. Phil. 1:6/ 11. The andeliga nyfödde och genom troon rättferdiga giorde menniskior/ äro the samma som icke af theras egen kraft/ vtan af och genom then Helga Andas nåde och kraftiga werckande/ the goda gierningar åstadh komma/ Rom. 7: 22. cap. 8:13/ 14. Luc. 1:74/ 75. Eph. 5:9/ 10. Gal. 5: 24. Matth. 7:17/ 18. Warda föröfwade/ i anseende til Gudh/ til wår nästa/ och til oß sielfwa/ Tit. 2:12. Matth. 22:37/ 38/ 39. Rom. 13:10. Ände-orsaken/ hwarföre man om goda gierningar sigh beflita måfte/ är förnämligen Gudz namns ähra/ Matth. 5:16. 1. Cor. 10:31. 1. Pet. 2:12. cap. 4:10/ 11. Näst thetta/ at wij bewise medelst them wår troo wara lefwandes/ Gal. 5: 22. Jac. 2:18/ 20/ 26. Jemwäl wår egen och wår nästas vpbyggelse/ 1. Pet. 3:16. 1. Cor. 10:32. 2. Cor. 4: 16. Änteligen/ at man må vndfly helwetes fördömelse/ 1. Joh. 3:10. 1. Tim. 4:8. The sanskylliga Christnas goda gierningar; huru goda/ och för trones skul/ Ebr. 11:6. The Gudi behagelige wara måga/ äro likwäl heelt ofulkomliga/ Pred. 7:21. Ps. 32:5/ 6. Ps. 130:3. Esa. 64:6. Ords. 20:9. Syr. 27:5. Matth. 6:12. Rom. 3:23. cap. 7:18/ 19/ 20/ 21. Gal. 5:17. Phil. 3:8. Ebr. 12:1. Jac. 2:10. Ty lagen fordrar een fulkomlig hörsamhet och lydno/ 5. Mos. 6:5. cap. 27:26. Gal. 3:10. Ehuru ofulkomliga/ likwäl äro the för sanskylliga Christna/ efter rättferdiggiörelsen heelt nödiga; först för Gudz befalning skul/ til at bewisa efter rättferdiggiörelsen wår nya hörsamhet/ lydno och tacksamhet emot Gudh/ 3. Mos. 11:43/ 44. cap. 19:2. Matth. 5:16. Rom. 6:11/ 13/ 18/ 20/ 21/ 22. cap. 8:1/ 2/ 3/ 4. Col. 1:10. Tit. 2:14/ 15. cap. 3:8. 2. Cor. 5:15. 1. Thess. 4:3/ 7. 1. Pet. 2:24. 1. Joh. 4:21. Sedan för wår egen skul/ Rom. 8:12/ 13. Eph. 5:8/ 9. 1. Tim. 4:8. 2. Pet. 1:8/ 10. cap. 2:20/ 22. 1. Joh. 1:5/ 6. Jac. 2:18. Också nödige för wår nästa skul/ Matth. 5:16. cap. 18:7. 1. Pet. 2:12. 1. Joh. 3: 17/ 18. Jemwäl nödige/ om man wil bekomma then tilsagda goda gierningars nådebelöning/ Esa. 3:10. 1. Cor. 3:8. Och åthniuta Gudz nådiga löfte om thetta lifwet/ 5. Mos. 28:1/ rc. Pred. 2:26. Esa. 1:19. Och om thet tilkommande lifwet/ Ords. 10:7. Esa. 57:1/ 2. Matth. 19:29. 1. Cor. 3:8. cap. 4:5. 2. Cor. 5:10. 1. Tim. 4:8. Jcke någon skyldig löön/ vtan een nådebelöning/ 1. Mos. 15:1. cap. 32:10. Rom. 9:12. cap. 11:35. Reglen/ hwar efter wij goda gierningar giöra och skiärskåda skole/ är Gudz ord; doch icke Evangelium/ som är allena ett gladt bodskap/ Luc. 2:10/ 11. Ett nådenes ord/ Ap. G. 20:24. Luc. 4:22. Ett trones ord/ Rom. 10:8. 1. Tim. 4:6. Ett salighets ord/ Rom. 1:16. 1. Tim. 1:15. Vtan lagen/ är then reglan/ som fulkomligen föreställer hwad wij låta och giöra skole/ 5. Mos. 4:2. cap. 5:32. cap. 12:8/ 32. Ps. 19:8/ rc. Ords. 30: 5/ 6. Hes. 20:19. Jos. 1:7. Gal. 6:16. 2. Tim. 3:17. Antingen onda eller goda gierningar/ på wår nästa bewiste/ tilägnar sigh Gudh/ Jer. 1:19. Zach. 2:8. Matth. 25:40/ rc. Exempel/ 1. Sam. 8:7. Esa. 37:23. Ap. G. 9:4/ 5. 1. Cor. 8:12.

Godt eller ondt betalar Gudh efter hwar ens förtienst/ 1. Sam. 26:23. Ps. 62:13. Jer. 17:10. Hes. 9:9/ 10. cap. 24:13/ 14. Syr. 11:28. cap. 16:14. Matth. 16:27. Rom. 2:6/ 7/ 8/ 9. cap. 14:12. 2. Cor. 5:10. Eph. 6:8. Col. 3:24/ 25. 1. Pet. 1:17. Vpp. 2:23. cap. 20:12/ 13. cap. 22:12. Goda gierningars föröfning/ then måste föreningen medb Christoföregå/ Joh. 15:1/ rc. Tit. 2: 14. Förmaning til goda gierningar/ Ap. G. 26:20. Eph. 2:10. Tit. 2:11/ til 15. cap. 3:8. 1. Tim. 6:17/ 18/ 19. 1. Pet. 2:12. 2. Pet. 1:10.

Goda gierningars ådebelöning/ Ps. 112:1/ rc. Ps. 119: 1/ rc. Syr. 36:18. Esa. 3:10. Matth. 5:12. cap. 10:42. cap. 25:34. 1. Cor. 15:58. 2. Tim. 4:8. Ebr. 6:10/ 15. cap. 11:26.

Goda gierningar äro icke så wida och ther til nödiga/ at wij för then skul och ther igenom skulle salige warda/ eller ock saligheten förtiena kunna; emedan både rättferdiggiörelsen och saligheten enda och allenast tilskrifwes Gudz nåde/ Esa. 43:25. Rom. 3:24. Eph. 1:7. cap. 2:4/ 5/ 6/ 7/ 8. JEsu dyra förtienst och förskyllan/ Gal. 4:4. Matth. 5:17. Phil. 2:8. Gal. 3:13. Rom. 5:15/ 19/ rc. Och troon som sigh then förwärfwada rättferdigheten och saligheten tilägnar/ 1. Cor. 3:5. Gal. 3:26/ 27. Rom. 4:5/ 6. 1. Pet. 1:5. Marc. 16:16. Joh. 3:15/ 16. Ap. G. 16:31. Joh. 20:31. Hab. 2:4. Rom. 1:17. cap. 3:24. 25/ 26/ 28/ 30. Rom. 11:6/ 7. Gal. 2:16. Eph. 2:8/ 9. Rom. 4:3/ 4/ 5. Gal. 3:9/ 21/ 22. cap. 5:4/ 5. Rom. 4: 16/ 23/ 24. cap. 6:23.

Girighet och oförnöijelighet/ måste man hata/ och sigh om förnöijeligheten beflita/ för efterföljande skiäl skul. (1) Gudh befaller förnöijelighet/ och warnar för girighet/ 2. Mos. 20:17. cap. 22:25. 3. Mos. 25: 36. 5. Mos. 23:20. Ords. 23:4/ 5. Syr. 29:30. cap. 31: 3/ 4/ 5. Matth. 6:19/ 31/ 32/ 33. Luc. 3:14. cap. 12:15. cap. 21:34. Eph. 5:3. Col. 3:5. 1. Tim. 6:6/ 7/ 8/ 17. Syr. 29:28. Ebr. 13:5. (2) Är rikedom nogh/ och hafwer nytta medh sigh/ 1. Tim. 6:6. Ords. 13:7. Syr. 31: 3/ 4. Ords. 17:1. 2. Cor. 6:10. Ps. 15:5. Ords. 28:16. Esa. 33:15/ 16/ 17. Ps. 55:23. (3) Är the Heligas rätta egenskap/ Ps. 119:36. Ords. 13:25. cap. 30:8. Phil. 4:11/ 12/ 13. 1. Thess. 2:5. Ebr. 11:13. (4) Lekamliga lifwets korthet och dödelighet bör oß ther från afskräckia/ Ps. 39:6/ 7. Ps. 90:10/ 11. Syr. 11:17/ 18/ 19/ 20. Ps. 49:17/ 18. Job. 27:8. Hab. 2:6. Jer. 17:11. Syr. 14: 11/ 12/ 13/ 15/ 17. Luc. 12:15/ til 21. Jac. 1:11. (5) Öfwerflödighet skadelig och til saligheten förhinderlig och intet nyttig/ Ords. 11:4. Zeph. 1:18. Matth. 16:26/ 27. cap. 19:21/ 22/ 23/ 24. Marc. 10:24. Luc. 12:15/ 21. Pred. 5:10/ 11. (6) Medh buksorg vthrättas intet/ Matth. 6:27. Pred. 3:9. cap. 4:8. Syr. 11:11/ 12/ 13/ 14. Ps. 127:2. (7) Girighet then sidsta werldenes stora synd/ 2. Tim. 3:2/ rc. Jac. 5:1/ rc. Jud. Ep. 11/ 16. (8) Een synd som wissaste fördömelse medh sigh förer/ 1. Cor. 6:9/ 10. Eph. 5:3/ 5. 1. Tim. 6:9. 1. Thess. 4:6. 2. Pet. 2:3/ 14. (9) Een synd som kallas afgudadyrkan/ Eph. 5:5. Col. 3:5/ 6. Luc. 12:19/ rc. Job. 31:24. 1. Tim. 6:17. (10) Een Hednisk synd/ Rom. 1:29. Eph. 4:19. Matth. 6:32. (11) Een galenskaps synd/ som then giriga sielf skadar/ Ords. 13:7. cap. 11:17. Pred. 5:15/ 16. cap. 6:1/ 2/ rc. Syr. 14:3/ til 18. (12) Een synd som skadar land och rike; synnerligen hoos Öfwerhets personer funnen/ Ords. 29:4. Syr. 10:8. 1. Sam. 8:3/ rc. 1. Kon. 12:11/ rc. cap. 21:2/ 18/ rc. Esa. 32: 5/ 7. Jer. 6:11/ 12/ 13. cap. 51:13. Hes. 22:12/ 13/ 14/ 15/ rc. Amos. 5:11/ rc. cap. 8:4/ rc. Hab. 2:9/ rc.

Girige äro omätelige/ Syr. 14:9/ 10. Pred. 4:8. cap. 5: 9/ 17/ 18. Baruch. 3:17/ rc. Esa. 56:11. Ords. 27:20. cap. 30:15. Skada sigh sielfwa/ Syr. 11:12. Ords. 1: 18/ 19. cap. 28:6/ 8. Trotsa på sin egendom/ Ps. 49:7/ 12/ rc. Ps. 62:11. Draga Gudz wrede/ straff och förbannelse öfwer sigh/ Ps. 49:7/ 12/ til ändan. Ords. 11: 26/ 27/ 28. cap. 21:6. Esa. 5:8/ 9. cap. 57:17. Jer. 8: 10. Hes. 22:12/ 13/ 14/ 15. Amos. 9:1/ 2/ rc. Hab. 2:9. Mich. 2:2/ 3. Job. 20:19/ 20/ rc. cap. 27:8/ 9/ 10.

Girighet/ een root til alt ondt/ 1. Tim. 6:10. Altså föder hon mycken synd af sigh/ Ords. 28:20. Syr. 31:5. 1. Tim. 6:9. Gudz och hans heliga ordz föracht/ Ps. 10: 3. Hes. 33:31. Job. 27:8/ 9/ 10. Hab. 1:16. Matth. 6: 24. cap. 13:22. Luc. 8:14. cap. 16:13/ 14. Obarmhertighet/ Syr. 14:5/ 8. Ords. 12:10. Orättrådighet/ meened och lögn/ Mich. 6:10/ 11/ 12. Syr. 27:1/ 2/ 3. Mord och dråp/ 1. Kon. 21:10. Ords. 1:19. Hes. 22: 25/ 27. Swek och bedrägerij/ Mich. 2:1/ 2.

Girighet förer ock straff medh sigh för the giriga/ Ords. 28:22. Syr. 31:6/ 7. Hiertfrätande sorg och oro/ Pred. 2:22/ 23. Syr. 31:1/ 2. Folckets förbannelse och onda omdöme/ Ords. 11:26. Syr. 31:29. Förstörelsen af then girigas huus/ och förskingringen af thes ägodelar/ Hab. 2:9/ 10. Ords. 15:27. Job. 20:10/ 15/ 18/ 19/ 20/ 21. Jer. 17:11. Ords. 28:8. Syr. 14:4. Ewig fördömelse/ 1. Tim. 6:9.

Til at dämpa girigheten måste man afskaffa buksorgen/ Matth. 6:25. Luc. 12:22/ 26/ til 34. cap. 21:34/ 35. Bortläggia lustsiukan til winning/ Wijsh. 15:12. 1. Tim. 3:8. Betrachta dödeligheten/ Ps. 90:12. Ps. 39:5.

Troligen bedia/ Ps. 119:2/ 7. Moot werldenes kärlek/ 1. Joh. 2:15/ 16/ 17.

Girigas exempel/ Laban 1. Mos. 31:1/ 2/ rc. Bileam/ 4. Mos. 22:7/ 8. 2. Pet. 2:15. Jud. Ep. 11. Achan/ Jos. 7:1. Samuels söner/ 1. Sam. 8:3/ 5. Achab/ 1. Kon. 21:2. Gehasi/ 2. Kon. 5:20. Then vnge mannen/ Marc. 10:22. Luc. 18:23. Judas/ Matth. 26:15. Joh. 12:6. Ananias och Saphira/ Ap. G. 5:2. Simon trulkarlen/ Ap. G. 8:19/ 20. Felix/ cap. 24:26.

Glädie; se Frögd. Then ewiga glädien/ Wijsh. 3:1/ til 10. Esa. 25:8. cap. 35:10. cap. 65:13. Sök Salighet.

Godtyckio: Jcke ther efter giöra; vtan hwad Gudh befaller/ 4. Mos. 15:24/ rc. 5. Mos. 4:2. cap. 12:8/ 32. Esa. 5:21. cap. 55:8/ 9. Matth. 3:14/ 15. Gal. 2:11/ 12/ 13/ 14. Col. 2:19/ 23.

Gudh. En Gudh wara til/ kan menniskian/ medelst thet medskapada naturliga liuset/ jemwäl af skapelses wercken/ nogsamt weta/ Rom. 1:18/ 19/ 20. cap. 2:14/ 15. Ap. G. 17:27/ 28. Job. 12:7. Ps. 19:1.

Gudz wäsentliga och egentliga namn/ hwar medh han sigh från andra/ som gudar kailas/ åthskiljer/ är namnet Jehovah/ också Ehjeh/ som medh Jehovah aldeles ett är/ 2. Mos. 3:14/ 15. cap. 6:2/ 3. Esa. 42:8. Ose. 12:5. Ps. 83:12. Neh. 9:6.

Gudh är en Ande/ ett andeligit wäsende/ Joh. 4:24. Luc. 24:39. Gudh är en enig ende Gudh/ vthi sin Gudomeliga warelse; och honom förvthan ingen Gudh/ 5. Mos. 4:35. cap. 6:4. cap. 7:9. cap. 10:17. cap. 32:39. 1. Sam. 2:2. 2. Sam. 7:22. 1. Kon. 8:60. Esa. 37:16. cap. 43:10/ 11. cap. 44:6. cap. 45:5/ 21. cap. 46:9. Ose. 13:4. Wijsh. 12:13. Marc. 12:29. Joh. 17:3. 1. Cor. 8:5/ 6. cap. 12:6. Gal. 3:20. Eph. 4:5/ 6. 1. Tim. 2:5.

Om then enda och eniga Gudens wäsentliga egenskaper. Är en ewig Gudh/ som hafwer hwarken begynnelse eller ända; vtan är sielf thet samma/ 1. Mos. 21:33. 2. Mos. 15:18. Job. 36:26. Ps. 90:2. Ps. 102:25/ 26/ 27/ 28. Esa. 40:28. cap. 41:4. cap. 43:10/ 11. cap. 44:6. cap. 48:12. Dan. 6:26. Rom. 16:26. 1. Tim. 1:17. Tit. 1: 2. Ebr. 1:8/ 12. Vppenb. 1:8/ 17. cap. 21:6. cap. 22: 13. Warandes icke bunden widh någon tijd/ 2. Pet. 3:8. En oändelig och obegripelig Gudh: allestädz närwarandes; ingenstädz vthesluten eller innesluten/ 1. Kon. 8:27. 2. Chrön. 6:18. Job. 11:8/ 9. Ps. 139:8/ 9/ 10. Esa. 6: 3/ 4. cap. 66:1. Jer. 23:23/ 24. Amos 9:2/ 3. Wijsh. 1: 7. Ap. G. 7:48. Oombytelig/ Jac. 1:17. Mal. 3:6. Osynlig/ 1. Tim. 6:16. Af ingen vtan af sigh sielfwan beståendes/ Esa. 43:10/ 11. En majestätisk/ förskräckelig och stoor Gudh/ 5. Mos. 7:21. Ps. 47:3. Esa. 57:15. Luc. 1:32. J högsta graden fulkomlig och salig/ 1. Tim. 1: 11/ 17. cap. 6:15. En alsmächtig Gudh/ 1. Mos. 17:1. cap. 18:14. cap. 35:11. 2. Mos. 6:3. 4. Mos. 11:23. Job. 42:2. Jer. 32:17/ 27. Zach. 8:6. Wijsh. 11:22. Matth. 19:26. Marc. 10:27. cap. 14:36. Luc. 1:37. cap. 18:27. Eph. 3:20. Vppenb. 15:3. Warandes Gudi lika at hielpa medh många eller fåå/ 1. Sam. 14:6. 2. Chrön. 14:11. Esa. 50:2. cap. 59:1. Gudh är trofast/ och sanfärdig/ 2. Mos. 34:6. 5. Mos. 7:9. cap. 32:4. 1. Sam. 15:29. 2. Sam. 7:28. Ps. 25:10. Joh. 17:17. cap. 3:33. cap. 8:26. Rom. 3:4. 1. Cor. 1:9. cap. 10: 13. 1. Thess. 5:24. 2. Tim. 2:13. Tit. 1:2. 1. Joh. 1:9. Ebr. 6:18. cap. 10:23. Ps. 33:4. En helig Gudh/ 3. Mos. 11:44/ 45. 1. Pet. 1:15:16. Esa. 6:3. Ps. 77:14. 3. Mos. 19:2. 1. Sam. 2:2. Vppenb. 15:4. En allwetande Gudh/ som all ting weet/ hörer och seer/ 5. Mos. 31:21. 1. Sam. 2:3. 2. Chrön. 16:9. Job. 28:24. cap. 31:4. cap. 34:21. cap. 42:2. Ps. 38:10. Ps. 94:9. Ps. 139:2/ rc. Ords. 5:21. cap. 15:3. cap. 24:12. Esa. 29: 15/ 16. cap. 40:26/ 27. cap. 41:22/ 23. Jer. 1:5. cap. 7: 11. cap. 23:24. cap. 32:19. Syr. 16:15/ rc. cap. 17:13. cap. 23:25/ til 30. Matth. 6:4. Marc. 2:8. cap. 14:18. Joh. 1:47/ 48. Rom. 8:27. Ebr. 4:13. Som ock ransakar/ pröfwar/ och weet hwad i hiertat är/ 1. Chrön. 29: 17. 1. Sam. 16:7. Ps. 7:10. Jer. 17:10. cap. 20:12. Syr. 23:27/ 28. 1. Thess. 2:4. Vppenb. 2:23. En barmhertig Gudh/ Ps. 86:5. Ps. 103:8. Joel 2:13. Jon. 4:2. Ps. 145:8. 2. Mos. 34:6. Neh. 9:17. Mich. 7:18/ 19. Klagw. 3:22/ 23. Syr. 2:22. Ose. 11:8. Eph. 2:4/ 5. Jac. 5:11. Luc. 6:36. Rom. 12:1. Sök Barmhertighet.

En Gudh som är sielfwa godheten och kärleken/ Matth. 19: 17. Marc. 10:18. Jac. 1:17. 1. Joh. 4:8/ 16.

En tolig och långmodig Gudh/ långsam til wrede/ 1. Mos. 6:3. 2. Mos. 34:6. 4. Mos. 14:18. Ps. 86:15. Ps. 103: 8. Ps. 145:8. Esa. 30:18. Joel 2:13. Jone 4:2. Nah. 1:3. Wijsh. 11:24/ 25. Rom. 2:4. cap. 9:22/ 23. 1. Tim. 1:16. 2. Pet. 3:9. En rättferdig Gudh/ Ps. 11: 5/ 6/ 7/ 8. Ps. 119:137. Ps. 145:16/ 17. Ps. 7:12. Ords. 17:15. Som godt och ondt betalar efter hwars och ens förtienst. Se Gierningar. Thenne Guden medh förbenämnde wäsentliga Gudomeliga egenskaper beskrefwen/ som ock vthi sin Gudomeliga warelse är icke många/ vtan en enig enda wäsentliger Gudh/ hafwer vthi Skriften gifwit sigh tilkänna/ wara vthi personerna trefaldig; så at vthi thet ena och enda Gudomeliga wäsendet äro 3 åthskillige personer; eller ock: At then ene och enda sanne Guden är Fadren/ Sonen/ och then Helge Ande: bewisas af gamla Testamentet/ 1. Mos. 1:2/ 3/ 4. Ps. 33:6. 2. Sam. 23:2/ 3. Esa. 48:16. (jämför Esa. 61:1.) 4. Mos. 6:24/ 25/ 26. Esa. 6:3/ 4. Bewisas ock af nya Testamentet/ Matth. 3:16/ 17. Marc. 1:10/ 11/ 12. Matth. 28:19. 1. Joh. 5:7. Jämför Luc. 4:18. Joh. 14:16/ 26. cap. 15:26. Matth. 10:20.

Thesse tre åthskillige personer äro then ene enda sanne Guden/ vthi Gudomelig warelsen/ som heter: Fadren/ Sonen/ och then Helge Ande/ 1. Joh. 5:7. Thesse personers ordning vthi werckande gifwes tilkänna medh thessa orden: Af honom/ genom honom/ och i honom/ Rom. 11:36. Af/ tilkommer Fadren: Jgenom/ tilkommer Sonen/ 1. Cor. 8:6. Joh. 1:3. Ebr. 1:2. Men i honom/ then Helga Anda/ 2. Thess. 2:13/ 14. Doch för then jämnlika deelachtighet skul alla 3 Gudoms personerna vthi thet ena Gudomeliga wäsendet hafwa/ warda thesse orden/ af/ igenom/ och vthi/ också vthi Skriften vthan åthskilnad the 3 personerna tilägnade; såsom skönjes/ 1. Cor. 1:9. Rom. 6:4. Ebr. 2:10. Joh. 16:15. Col. 1:14/ 16. Jud. Ep. 1. För samma jämnlika deelachtighet skul vthi thet ena Gudomeliga wäsendet är en person vthi then andra/ Joh. 10:30/ 36/ 38. cap. 14:9/ 10/ 11. cap. 17:21. Jämnlike i majestät/ ähra och härlighet/ Joh. 17:5. cap. 5:23. Samt vthi the Gudomeliga werckande/ Joh. 5:17/ 19. Then förste personen är af ingen/ vtan af sigh sielfwan/ och kallas Fader/ eftersom han ifrån ewighet af sitt Gudomeliga wäsende en Son födt hafwer/ Ps. 2:7. Mich. 5:2. Ords. 8:22.

Then andre personen/ för thenna ewiga födelsen skul/ kallas Son/ Joh. 1:14/ 18. cap. 3:16/ 18. Rom. 8:32. Matth. 3:17. Sök Christus. Then tredie personen then Helge Ande/ är af Fadrenom och Sonenom. Sök Helge Ande. Thenne ene treenige Guden/ som är Fadren/ Sonen/ och then Helge Ande/ skickar/ regerar/ och försörjer all ting/ och giör efter sin egen wilja och behagh/ 1. Mos. 45:5. cap. 50/ 19/ 20. 5. Mos. 8:18. Job. 9:4. cap. 11:10. cap. 12:15/ 16. Ps. 103:19. Ords. 16:4. cap. 19:21. cap. 20:24. cap. 21:1/ 30. Pred. 3:15. Esa. 45:7. Jer. 10:23. cap. 27:5. Esa. 14:27. Dan. 2:21. cap. 5:18. Wijsh. 12: 13. Tob. 7:12. Matth. 6:25/ rc. cap. 10:29. cap. 11:26. Joh. 5:17. Ap. G. 11:17. Dan. 4:32. Rom. 9:15. Phil. 2:13. Ebr. 13:21. Vppenb. 4:11. Gudh låfwar sigh wilja wara Jsraels och alla fromas nådige Gudh/ 1. Mos. 17:7. 2. Mos. 6:2/ 3. cap. 29:45. Jer. 31:33. cap. 32:38. Hes. 37:23. Gudh är allas theras fader som troo på honom/ 5. Mos. 32:6. Ps. 103:13. Esa. 63:16. Jer. 3:4/ 19. Mal. 1:6. Matth. 6:9/ 26/ 32. cap. 18:14. cap. 23:9. Joh. 20:17. Rom. 8:15. 1. Cor. 8:6. 2. Cor. 6: 16/ 18. Eph. 4:6.

Gudh låfwar sigh wilja wara/ och är the fromas beskydd/ sköld/ klippa/ borg/ rc. 1. Mos. 15:1. Ps. 18:3/ 31. Ps. 27:1/ 2. Ps. 28:7/ 8. Ps. 31:3/ 4. Ps. 33:20. Ps. 37: 39. Ps. 71:3/ 5. Ps. 115:9/ 10/ 11. Esa. 43:1/ rc. Syr. 2:13. cap. 34:19. cap. 51:2.

Gudh är alla fromas tilflycht/ 2. Sam. 22:3. Ps. 9:10/ 11. Ps. 18:3. Ps. 144:2. Jer. 16:19. Gudh och hans Gudomeliga werck kunna genom menniskligit förstånd vthan Gudomelig vppenbarelse intet begripas/ 2. Mos. 33:20. Job. 32:8/ 9. Ps. 94:10. Ps. 119. * Ps. 143: 8. Matth. 11:27. cap. 16:17. Luc. 10:21. Joh. 1:9. cap. 3:2. cap. 6:44/ 65. cap. 14:17. cap. 17:6. Ap. G. 16:14. Rom. 1:19. cap. 11:33/ rc. Pred. 8:17. Job. 33:13/ 14. 1. Cor. 2:14/ rc. Gal. 1:11/ 12. 1. Tim. 6: 16. Vppenb. 3:7.

Gudfruchtighet; sök Fruchtan.

Gudztienst. Sielf vthwald Gudztienst är Gudi mißyagelig/ och warder straffad/ 5. Mos. 4:2. 2. Mos. 32:1/ 2/

rc. Ps. 106:19. 5. Mos. 12:8/ 32. Esa. 1:12. Matth. 15:9. 1. Kon. 12:28. cap. 13:1/ rc. Col. 2:18.

Om then sanna Gudi behageliga Gudztiensten och thes gierningar/ 2. Mos. 20:1. * 5. Mos. 5:6. * cap. 10:12. Joh. 22:5. 1. Sam. 15:22. Ps. 2:10/ 11. Ps. 40:7. Ps. 50:13/ 14. Ps. 51:19. Ords. 3:1. Esa. 1:16/ 17/ 18. cap. 58:6. Jer. 22:3. Hes. 18:6. * Ose. 6:6. Mich. 6:8. Zach. 1:4/ 5/ 6. cap. 3:7. cap. 7:9. cap. 8:16. Matth. 5: 24/ 29. Luc. 1:74/ 75. cap. 3:11. Joh. 12:26. Rom. 12: 1 *. cap. 13:1 *. cap. 14:17/ 18. Phil. 3:3. Jac. 1:27.

Then rätta Gudztiensten skal skee af hiertat/ 5. Mos. 5:29. cap. 6:5. cap. 10:12. cap. 11:13. cap. 26:16. cap. 28: 47. cap. 30:2. Jos. 22:5. Joh. 4:23. Then Gudh ährar/ warder ährad igen/ 1. Sam. 2:30.

Gunst: Hoos menniskior kommer af Gudi/ 2. Mos. 3:21. cap. 11:3. 2. Kon. 25:21/ 22/ 28. Neh. 2:5. Ps. 106:46. Jer. 40:2/ 3/ 4. Dan. 1:9. Tob. 1:13. 1. Sam. 12:20. Esa. 29:13. Matth. 5:8. cap. 22:3.

H.

Haat; sök Afwund.

Hädelse/ emot Gudh/ Ose. 4:2. Vppenb. 13:6. Exempel: Sanherib/ 2. Kon. 18:32/ rc. cap. 19:6/ rc. 2. Chrön. 32:17. Nicanor/ 2. Maccab. 15:3/ 4/ 5. Pharao/ 2. Mos. 5:2. Måste man fly/ Eph. 4:31. Col. 3:8. Hädelses straff/ 3. Mos. 24:10/ 11/ rc. Emot then Helga Anda/ kan icke förlåtas/ Matth. 12:31/ 32. Marc. 3:28/ 29. Luc. 12:10.

Hämnd: hörer Gudi til/ 1. Mos. 9:5. cap. 15:14. 5. Mos. 32:35. Ps. 9:13. Ps. 94:1. Esa. 59:17. Jer. 51: 36. Nah. 1:2. Rom. 12:19. Ebr. 10:30. Syr. 5:3. cap. 35:15. Också Öfwerheten til/ Rom. 13:3/ 4/ 5. 1. Pet. 2: 14. Hämndgirighet och sielfhämnd allom förbudin/ 3. Mos. 19:18. Ords. 20:22. cap. 24:29. Matth. 5:39. cap. 6:14. Luc. 6:27/ 28. cap. 9:54/ 55. Rom. 12:19. 1. Thess. 5:15. 1. Pet. 3:9. Jac. 5:9. Matth. 18:35. Marc. 11:25. Luc. 17:3.

Helige hafwa hämnden Gudi hemstält/ Jer. 11:20. cap. 20:12. 2. Tim. 4:14. Hämndgirigas straff/ Ords. 17: 11. Hes. 25:12/ 13. Syr. 28:1. Ps. 8:3. Martyrers blodh ropar om hämnd/ 1. Mos. 4:10. Matth. 23:35. Luc. 11:51. Ebr. 12:24. Vpp. 6:10. Gudh hämnar all mißgierning/ 2. Mos. 20:5. Ords. 28:17. Judit. 8: 20. cap. 16:20. 1. Sam. 24:13. 2. Kon. 9:7. Jer. 50:15. cap. 51:6/ 11/ 56. Hes. 24:7/ 8. Syr. 21:6. Wijsh. 5:18. Luc. 18:6/ 7/ 8. 1. Thess. 4:6. Exempel på them som icke warit hämndgirige/ Saul/ 1. Sam. 11:13. David/ 1. Sam. 24:12. 2. Sam. 16:10. cap. 19:22. JEsus/ Esa. 53:7. Luc. 23:34. Stephanus/ Ap. G. 7:60.

Håår: Grå/ een heders-crona/ Ords. 16:31. Långt/ enom man wanheder/ Hes. 44:20. 1. Cor. 11:14/ 15. Wåra äro räknade/ Matth. 10:30. Luc. 12:7. cap. 21: 18. JEsu fötter medh håår torckade/ Joh. 11:2. cap. 12:3. Luc. 7:38.

Hand. Händers påläggning och bruuk tå man wälsignar. Exempel ther på/ Jacob/ 1. Mos. 48:14. Christus/ Matth. 19:15. Marc. 10:16. Är ock vthi offers wigelse brukat/ 3. Mos. 1:4. cap. 3:2. Af Mose/ til at meddela Andans gåfwor/ 4. Mos. 27:23. 5. Mos. 34:9. Af Apostlarna/ til at kalla Evangelij tienare och meddela Andans gåfwor/ Ap. G. 6:6. cap. 8:17. cap. 13:3. cap. 19:6. 1. Tim. 4:14. cap. 5:22. Af Christo/ tå han helade the siuka/ Luc. 4:40. Af Anania/ Ap. G. 9: 12/ 17. Af Paulo/ Ap. G. 28:8.

Hedningar: Om theras kallelse och omwändelse/ 1. Mos. 9:27. cap. 12:3. cap. 49:10. 2. Sam. 22:44/ 50. Ps. 2:8. Ps. 22:28/ 29/ 30/ 31. Ps. 72:10/ 11. Ps. 87:4/ 5/ 6/ 7. Esa. 2:2/ 3/ 4. cap. 9:2. cap. 11:10. cap. 44:5. cap. 45:14. cap. 49:20/ 22. cap. 52:15. cap. 55: 4/ 5/ rc. cap. 57:19. cap. 60:3/ 9. cap. 65:1. cap. 66:19/ 20. cap. 42:1/ 2/ 3/ 4/ 5. Jer. 3:17. cap. 16:19. Ose. 1: 10. cap. 2:23. Amos 9:11/ 12. Mich. 4:2. Zeph. 2:11. Hagg. 2:8. Zach. 2:11. Mal. 1:11. Matth. 2:1/ 11. cap. 8:11. cap. 21:43. cap. 22:9. cap. 28:19. Luc. 2:31/ 32. Joh. 10:16. Ap. G. 1:8. cap. 9:15. cap. 10:15/ 28/ 35. cap. 13:46. cap. 14:27. cap. 15:14/ 17. cap. 28:28. Rom.

1:5/ 14/ 16. cap. 9:24/ 25. cap. 11:11. Gal. 3:8. Eph. 2:11/ til ändan. 1. Pet. 2:10. Vppenb. 7:9. cap. 14:6. Hedningarnas kallelse i gamla Testamentet ett förborgat ting/ Ap. G. 10:34/ 35. Eph. 3:5/ 6.

Helige Ande; se Ande.

Helgon och Helighet/ skola döma werlden/ Matth. 19:28. 1. Cor. 6:2. Jud. Ep. 14:15. Medh Christo regnera/ och deelachtige warda af hans härlighet/ Joh. 12:26. cap. 17:24. 2. Cor. 5:8. cap. 4:17:18. Rom. 8: 18. Phil. 1:23. 2. Tim. 2:11/ 12. Vppenb. 3:21. cap. 14:13.

Om helighet måste Christne sigh beflita/ 3. Mos. 11:44. cap. 19:2. cap. 20:7/ 26. cap. 21:6. 4. Mos. 15:40. 5. Mos. 26:19. 2. Cor. 7:1. Eph. 5:26. 1. Thess. 4:3/ 4/ 7/ 8. 1. Pet. 1:16. Ebr. 12:1/ 2. Gudz helgon warda til sitt bästa försökte/ Judith. 8:18/ 19/ 20/ 21/ 22.

Helwetet/ ewiga döden: Wara til/ bewisas medh Skriftenes språk och warningar/ 4. Mos. 16:30. 31/ 32/ 33. 5. Mos. 32:22. Esa. 5:14. cap. 28:15/ 18. cap. 30:33. Wijsh. 5:15. Matth. 3:10/ 12. cap. 5:22/ 29. cap. 8:12. cap. 11:23. cap. 13:40/ 42/ 50. cap. 16: 18. cap. 18:9. cap. 23:33. cap. 25:30/ 41/ 46. Luc. 12: 5. cap. 13:28. cap. 16:23/ 25/ 28. Ebr. 10:27. Vppenb. 1:18. Ps. 49:15.

Herbergering; se Gästfrihet.

Herdar. Andelige herdar/ Biskopar/ Predikanter/ och Lärare/ äro Christi tienare/ Rom. 15:16. 1. Cor. 4: 1. 2. Cor. 4:5. Col. 1:25. Gal. 1:10. 1. Cor. 3:5. Gudz skaffare/ 1. Cor. 4:1. Tit. 1:7. Sänningebud i Christi stadh/ 2. Cor. 5:20. Genom them anammas troon/ 1. Cor. 3:5. Ho them anammar/ anammar JEsum/ Matth. 10:40. Luc. 10:16. Joh. 13:20.

Om theras lefwerne handlas/ Matth. 5:13/ 14/ 15/ 16. Luc. 8:16. 1. Tim. 3:2/ rc. Tit. 1:6. cap. 2:7/ 8. 1. Pet. 5:2/ 3/ 4. 1. Cor. 9:26/ 27. Jngen wijndrinckare wara/ Esa. 28:7/ 8. Hes. 44:21. 3. Mos. 10:9/ 10. 1. Tim. 3: 3. Tit. 1:7. Om theras kall och ämbete/ och swåra answar/ Esa. 40:9. cap. 52:7. Rom. 10:15. Hes. 3: 17/ rc. cap. 33:7/ rc. Mal. 2:7. 1. Pet. 4:11. Matth. 28:19/ 20. Marc. 16:15. Joh. 21:15. Ap. G. 1:24/ 25. cap. 6:4. cap. 20:28. Gal. 1:8/ rc. cap. 4:19. Eph. 4:11/ 12. 1. Tim. 4:16. Måge gifta sigh/ 1. Cor. 7: 2. Sök Ächtenskap. Jcke regera öfwer folcket/ Matth. 20:25. Luc. 22:25/ 26. 1. Pet. 5:3. Åthskilnad emellan goda och onda herdar/ Joh. 10:4/ 5/ 10/ 12/ 14. Falska herdars beskrifning/ Esa. 56:10. Hes. 34: 2/ 3/ rc. Joh. 10:5/ 13.

Om andeliga herdars omsorg för sina anförtrodda fåår/ Ords. 27:23/ 24. Hes. 34:4/ rc. Matth. 18:12. cap. 24: 4/ 24. Luc. 15:4. Joh. 10:11/ rc. cap. 13:1/ rc. cap. 17: 9/ 11/ rc. cap. 18:19/ rc. Ap. G. 20:28/ 31. Rom. 9:2/ 3. cap. 12:7/ 8. 1. Cor. 4:14/ 15. 2. Cor. 11:28/ 29. Gal. 4:19. Phil. 2:20.

Hierta: Af naturen benägit til ondt/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Ords. 20:9. Pred. 8:11. cap. 9:3. Jer. 17:9. Matth. 15:18. En ond fatebur/ Matth. 12:35. Wil altid på orätta wägen/ Jer. 11:8. cap. 16:12. Ps. 95: 10. Ebr. 3:10/ 12. Ogudachtigas hårdt som en demant/ Zach. 7:12. Förstockat/ Hes. 2:4. cap. 3:7. Matth. 13: 15. Af sigh sielft/ 1. Sam. 6:6. 2. Chrön. 36:13. Ps. 95:8. Ebr. 3:8. Förblindat och oförståndigt/ Esa. 44: 18/ 19. Joh. 12:40. Ap. G. 28:26/ 27. Horiskt/ Hes. 6: 9. Ose. 5:4. Olydigt/ Jer. 5:23. Förtwiflat/ 1. Sam. 28:5. Stålt och öfwermodigt/ Ords. 16:5. cap. 18:12. Esa. 46:12. Långt från Gudh/ Esa. 29:13. Matth. 15: 8. Bebundet i wrånghet/ Ap. G. 8:21/ 22/ 23. Medh Satan vpfylt/ Ap. G. 5:3. Gudh anseer hiertat/ och thet pröfwar/ 1. Mos. 4:4 cap. 22:11/ 12. 2. Mos. 25:2. cap. 35:5. Gudh weet allena hiertans tanckar/ 1. Kon. 8:39. 2. Chrön. 6:30. Job. 42:3. Esa. 29:15. Syr. 16:15/ 16/ 17/ 18. cap. 23:28. Matth. 9:4. Ebr. 4:13. Joh. 2:25.

Himmel. Ny himmel vthlåfwar Gudh/ Esa. 65:17. cap. 66:22. 2. Pet. 3:13. Vpp. 21:1. Himlarna förtälja Gudz ähra/ Ps. 19:1. Ps. 89:6. Om tredie himmelen/ 2. Cor. 12:2/ rc. Himmel och jord skola förgås/ Ps. 102:26/ 27. Matth. 5:18. cap. 24:35. Marc. 13:31. Ebr. 1:11. Vpp. 6:14. 2. Pet. 3:7/ 10/ 11. Himliska

härligheten; se Salighet.

Högfärd/ Högmod/ Stålthet: Är för Gudi een wederstyggelig synd/ Ords. 8:13. cap. 6:16/ 17. cap. 16:5. cap. 21:4/ 24. Amos. 6:8. Judit. 9:16. Syr. 10:7/ 21. Luc. 16:15. 1. Joh. 2:16. 1. Pet. 5:5. Een fördömelig synd/ Matth. 18:3/ 4. Een Hednisk synd/ Rom. 1:30. Som drifwer til alla synder/ Syr. 10:14/ 15. Til förachtelse/ Ords. 11:2. Til trätor/ Ords. 13:10. cap. 28:25. Syr. 3:29/ 30. Strängeliga förbuden/ Ps. 101: 5. Hes. 7:10. Jer. 9:23. Tob. 4:14. Syr. 11:4. Rom. 11:20. 1. Pet. 5:5. 1. Tim. 6:17. 2. Tim. 3:2. Vthi taal/ Job. 8:2. Ps. 12:4. Ps. 17:10. Ps. 31:19. Ps. 75:5. Ps. 94:3/ 4. Syr. 23:7/ 8. 2. Pet. 2:18. Jud. Ep. 16. Vthi ögonen/ Ps. 18:28. Ps. 131:1. Ords. 6:17. cap. 21:4. Esa. 2:11. cap. 5:15. cap. 10:12. Vthi åthäfwor/ Ps. 101:5. Mich. 2:3. Esa. 3:16/ 17. Vthi kläder/ Esa. 3:16/ til 24. Syr. 11:4. Hes. 7:20/ 21. 1. Tim. 2:9. 1. Pet. 3:3. Luc. 16:19. cap. 20:46.

Gudz swåra hotelse emot alla högfärdiga/ 3. Mos. 26:18/ 19. Job. 38:15. Ps. 94:2/ 3. Ps. 119:78. Ords. 15:25. cap. 16:5. Esa. 3:16/ rc. cap. 5:15. cap. 3:11. Jer. 13:9. cap. 50:31/ 32. Hes. 33:28. Ose. 5:5. Amos. 6:1/ 8. cap. 8:7. Syr. 21:5. cap. 27:31. Högmod går för fall/ Ords. 16:18. cap. 18:12. cap. 29:23. Spr. 3:26/ 27/ 29/ 30. cap. 10:16/ 17/ 18. Esa. 2:11/ 12. Luc. 14:11. Tob. 4:14. Wara högfärdig båtar intet/ Wijsh. 5:8. Komma änteligen på skam/ Luc. 1:51/ 52. Ps. 73:18/ 19/ 20. Ps. 37:35. Job. 24:24.

Hwadan högfärd hafwer sitt vrsprung/ Syr. 10:14. Marc. 7:21/ 22/ 23. 1. Joh. 2:16. Andelig högfärd förbudin/ Zeph. 3:11. Luc. 18:9/ 10. Högfärdigas omgänge skal man fly/ Ps. 101:5. Syr. 13:1. Wår skröpelighets betrachtande bör oß från all högfärd afhålla/ Syr. 10:9/ til 14. Högfärdige förgäta Gudh/ Ose. 13:6. Trachta efter öfwerställett/ Luc. 18:8. Fruchta sigh intet/ Syr. 32: 23. Rom. 11:20. Bedraga sigh sielfwa/ Gal. 6:3. 1. Cor. 4:7. cap. 8:2. Högmodighets exempel/ och thes straff/ Pharao/ 2. Mos. 5:2. Mirjam/ 4. Mos. 12:1/ rc. Chore/ Dathan/ och Abiram/ 4. Mos. 16:12/ 31/ 32. Goliat/ 1. Sam. 17:4/ 26/ 49. David/ 2. Sam. 24:12/ rc. Sanherib/ 2. Kon. 18:35/ rc. cap. 19:28/ 37. Esa. 36:1/ rc. Vsia/ 2. Chrön. 26:16/ 19. Moabiter/ Jer. 48:29/ 30. cap. 49:16. Sodom/ Hes. 16:49. Tyrus/ cap. 28:2. Egypten/ cap. 31:10. Nebucadnezar/ Dan. 4:26/ 27/ 28/ 29. cap. 5:22/ 23/ rc. Phariseen/ Luc. 18:11. Herodes/ Ap. G. 12:21/ rc. Zedechia/ 2. Chrön. 36:12. Hiskia/ 2. Chrön. 32:25.

Högtid. Judarnas Påskehögtid; sök Påska.

Pingesdags högtid/ eller wekohögtid/ 2. Mos. 23:16. cap. 34:22. 3. Mos. 23:15. 4. Mos. 28:26. 5. Mos. 16:9. Ap. G. 2:1. cap. 20:16. Basuners högtid/ 3. Mos. 23:24. 4. Mos. 29:1. 2. Chrön. 5:3. Försonings högtid/ 3. Mos. 23:27. 4. Mos. 29:7/ 8. Löfhyddo/ eller tabernakels högtid/ 2. Mos. 23:16. 3. Mos. 23:34. 4. Mos. 29:12. 5. Mos. 16:13. cap. 31:10. Esra 3:4. Neh. 8:1/ 17. 2. Macc. 1:9. cap. 10:6. Joh. 7:2. Nymånadz högtid/ 4. Mos. 28:11. 1. Sam. 20:5. Hes. 45:17/ 18. Emot Judarnas högtid blifwer talat/ Esa. 1:11/ 12/ 13. cap. 66:3. Amos 5:21/ 22. cap. 8:10. Mal. 2:3.

Hopp. Gudh kallar sigh the Christtrognas hopp/ Ps. 62:6. Ps. 142:6. Jer. 17:13. Til then ändan/ at wij icke skola sättia wårt hopp på rikedomar/ Ps. 39:7/ 8. Job. 31:24. Ords. 11:28. Syr. 5:1/ 10. Marc. 10:24. 1. Tim. 6:17. Jcke heller på egen macht/ eller något creatur/ Ps. 44:7. Ps. 118:8/ 9. Ps. 146:3. Esa. 20:6. cap. 31: 3. cap. 36:6. Jer. 17:5/ 6. Hes. 29:6. 2. Chrön. 16:7. cap. 25:8. Vtan allena på then lefwande Guden/ Ps. 74:12. Jer. 17:7. Ps. 62:6. Rom. 15:13. 1. Tim. 4:10. På hans godhet/ nådh och barmhertighet/ Ps. 13:6. Ps. 39:8. Ps. 130:7. Ps. 77:8/ rc. Klag. 3:22/ til 27. 1. Pet. 1:13. På Gudz alsmächtighet/ Jer. 14:22. Syr. 34:14/ 15/ 16/ 18/ 19. Ps. 77:11. På Gudz ord och sanning i ordet/ Ps. 119: 43/ 49/ 50/ 81/ 104/ 147. Ps. 130:5. Ap. G. 26:6. Rom. 15:4. Tit. 1:1/ 2. Ehr. 6:17/ 18. På Gudz trofasthet/ Ebr. 10:23. På Christum/ 1. Tim. 1:1. 2. Cor. 1:20. På Gudz fasta tilsäijelse/ Ps. 37:5. Ps. 146:5/ 6. 2. Cor. 1:18. Christeliga hoppets beskaffenhet/ måste wara ett hierteligt sanskylligt hopp på Gudh allena/ vthan skrymtachtighet och falskhet/ Job. 8:13/ 14. cap. 27:8. 1. Pet. 1:13. Ps. 62:2/ 3. Rom. 15:13. Ett heligt och Gudeligit hopp/ Ps. 33:18. Job. 11:20. Ords. 10:28. cap. 11:7. cap. 24: 21. Wijsh. 5:15. Esa. 50:10. Syr. 2:8/ 9. 1. Joh 3:3. Ebr. 12:14. Eit fast och säkert hopp

ett ankar kallat/ Ebr. 6:19. Ps. 112:7. Otwiflachteligit/ förwissat om thet tilkommande goda/ Rom. 8:24/ 25. Ebr. 11:1. Rom. 4:18. Ett stadigwarande vthärdande hopp/ Ps. 71:5/ 14. Ps. 130:5/ 6. Hab. 2:3. Ebr. 3:6. cap. 6:11. Som bewisar sin ståndachtighet vthi all nödh och fahrlighet/ Ps. 56:4/ 5. Ps. 112:7. Vthi all kors och motgång/ Esa. 8:17. 1. Thess. 1:3. Vthi frestelse och anfächtningar/ Ps. 42:6/ 12. Ps. 43:5. Vthi döden/ Job. 13:15. 2. Macc. 7:11/ 14.

Ett så beskaffat hopp/ hafwer i Gudz ord ett härligit loford/ 1. Cor. 13:8/ 13. Eph. 6:13/ rc. 1. Thess. 5:8. Ebr. 6:18/ 19/ 20. Behagar Gudi wäl/ Ps. 147:10/ 11. Blifwer af Gudi anbefalt/ 2. Mos. 20:3. Ps. 4:6. Ps. 27:14. Ps. 37: 3/ 4/ 5/ 6/ 7. Ps. 62:9. Ords. 22:19. Esa. 50:10. Ose. 12: 6. Syr. 2:6. Hoppets mångfaldiga nytta i gemeen/ Ps. 40:5. Esa. 30:18. Ebr. 10:35. Ps. 146:5. Ps. 84: 13. Ords. 16:20. Jsynnerhet/ Gudz kärlek/ huld och nåde/ Ps. 32:10. Ps. 33:18/ 21/ 22. Ps. 143:8/ 9. Esa. 33: 2. Klag. 3:25. Syr. 2:8/ 9. Nådig bönhörelse/ Ps. 38: 16. Ps. 40:2. Gudz Gudomeliga beskärm/ Ps. 26:1. Ps. 33:20. Ps. 56:11/ 12. Ps. 62:6/ 7. Ps. 91:1/ 2. Ps. 115:9/ 10/ 11. Ps. 125:1. Ords. 29:25. Gudz nådiga hielp/ Ps. 9:11/ 19. Ps. 25:1/ 2/ 3. Ps. 28:7. Ps. 69:7. Ps. 119:116. Ords. 20:22. Esa. 30:15. cap. 49:23. Förloßning från alt ondt/ Ps. 22:5/ 6. Syr. 51:12. 2. Cor. 1:10. Ps. 37:40. Ny kraft och starckhet/ Esa. 30:15. cap. 40:31. Samwets frögd och frimodighet/ Ps. 31:25. Ps. 52:11. Wijsh. 16:21. Rom. 12:12. 2. Cor. 3:12. Ps. 73: 28. Ps. 13:6. Jordiska goda/ Ps. 37:4/ til 38. Himliska goda/ Esa. 64:4. Rom. 8:24.

Gudh hotar them som eij på honom hoppas/ Jer. 17:13. Spr. 2:14/ 15/ 16. Theras straff som mißtröstat hafwa/ Ps. 78:21/ 22. Hopp bortdrifwer fruchtan/ Ps. 56:4/ 5/ 11/ 12. Ps. 118:6. Hopp medh tolamod en kostelig ting/ Klag. 3:26/ rc. Hopp kommer af förfarenhet/ Rom. 5:4. Låter icke komma på skam/ v. 5. The Gudfruchtigas hopp är ingalunda förgäfwes; och skal icke til skam warda/ Ps. 9:19. Ps. 17:7. Ps. 21:8. Ps. 22:5/ 6. Ps. 25:2/ 3/ 20. Ps. 28:7. Ps. 31:2. Ps. 32:10. Ps. 34:6/ 9. Ps. 119:116. Ps. 125:1. Rom. 5:2/ 5. Doch ängslas hiertat när hoppet fördröijer/ Ords. 13:12. The ogudachtigas hopp/ ehwad thet är the hoppas vppä/ är ändoch fåfängt/ 2. Kon. 18: 21. Job. 8:13. cap. 11:20. cap. 20:4/ 5. Ords. 10:28. cap. 11:7/ 23/ 24. cap. 21:19/ 25. Wijsh. 5:15. Esa. 28: 15/ 18. cap. 30:2/ 12/ 13.

The heligas exempel/ som på Gudh hoppats hafwa: David/ 2. Sam. 22:2/ 3/ 4. Ps. 25:2. Ps. 31:7/ 15. Ps. 55:23. Ps. 62:6/ rc. Tobias/ cap. 2:15/ til 19. Esaias/ cap. 8:17. Jeremias/ cap. 17:13. Paulus/ Ap. G. 24:14/ 15/ 16. 1. 1. Tim. 4:10. The heliga qwinnor/ 1. Pet. 3:5. Alle helige i gemeen/ Esa. 25:9. Ps. 22:5. Sådana exempel böre wij betrachta/ Ps. 40:4. Syr. 2:11.

Horerij. Then förskräckeliga synden i afguderij kallas ett andeligit horerij/ och warder ther widh förliknat/ 2. Mos. 32. * 3. Mos. 17:7. 5. Mos. 31:16. Dom. 2:17. cap. 8:33. 2. Chrön. 21:11. Ps. 73:27. Ps. 106:39. Esa. 1:21. Jer. 3:1/ 2/ til 11. cap. 13:26/ 27. Hes. 16:15/ 32/ rc. cap. 23:16/ rc. Ose. 2:2. cap. 4:12. Nah. 3:4. Vpp. 2:14. cap. 17:1/ 2. Vprätta afguderij är thet alrastörsta horerij/ Wijsh. 14:12. Lekamligit horerij/ räknas äwenwäl ibland the grofwasta och förskräckeligasta synder/ Jer. 7:9. cap. 23:14. Hes. 33:26. Ose. 4:1/ 2. Wijsh. 14: 25/ 26. Gal. 5:19/ 20. Hoor een wederstyggelig synd/ wederstyggeligare än tiufwerij/ Ords. 6:30/ 31/ 32. Som ock förer många fördömeliga synder medh sigh: Gudlöshet och säkerhet/ Job. 24:15/ 16. Syr. 23:25/ til 33. Meened/ Ords. 16:16/ 17/ rc. Ett mordiskt sinne/ 2. Sam. 11:15. Olydna och otrohet/ Syr. 23:33. Och kallas förthenskuk en dårskap och galenskap/ 1. Mos. 34: 7. 5. Mos. 22:21. Dom. 19:23. cap. 20:6. 2. Sam. 13: 12. Jer. 29:23. För then hwar redelig man sigh skämma bör/ Syr. 41:25/ 27. Een Hednisk synd/ Rom. 1: 28/ 29. Eph. 4:19. 1. Thess. 4:4/ 5. 1. Pet. 4:3. Horerij kallas i Skriften oreenlighet/ Rom. 1:24. 2. Cor. 12:21. Gal. 5:19. Eph. 4:19. Col. 3:5. Efter som thet af then orena andan diefwulen/ Matth. 10:1. cap. 12:43. Sitt vhrsprång hafwer/ besmittar och orenar menniskian både til kropp och siäl; förderfwar Gudz tempel/ 1. Cor. 3:16/ 17. Giör Christi lemmar til horelemmar/ 1. Cor. 6:15/ 16/ 17/ 18. Horerij och otucht/ ware sigh antingen otuchtigt taal/ Eph. 4:29. cap. 5:3/ 4. Col. 3:8. Eller otuchtiga åthäfwor/ 1. Mos. 39:7. Syr. 23: 4. cap. 26:12. Matth. 5:28. 1. Joh. 2:16. 2. Pet. 2: 14. Jer. 5:8/ 9. Ords. 5:20. cap. 7:13/ 18. Hes. 23:3/ 8/ 21. Jämför 5. Mos. 25:11/ 12. Eller horiska begärligheten i hiertat/ Matth. 5:27/ 28. cap. 15:19.

Job. 31:9. Eller mökränckning/ 2. Mos. 22:16. 5. Mos. 22: 28. Eller skiörlefnad och lönskeläger/ 3. Mos. 19:29. 5. Mos. 23:17. Eller hoor och ächtenskaps brått; antingen enckelt/ eller dubbelt/ 3. Mos. 18:20. cap. 20:10/ 11. Ebr. 13:4. Eller ett wåldtagande/ 5. Mos. 22:25/ 26/ 27. 1. Mos. 34:2/ 3. Judith 9:2. 2. Sam. 13:11. Eller blodskam/ 1. Mos. 19:31. 3. Mos. 18:6/ 24. cap. 20: 11/ 12/ 14/ 17/ 19/ 20/ 21. 5. Mos. 27:20/ 22/ 23. 1. Cor. 5:1/ 3/ 4/ 5. Eller stumma synder; weklinghet/ 1. Cor. 6:9. 1. Mos. 38:9. Sodomia/ 1. Mos. 19:5. Judith 19:22. Rom. 1:24/ 26/ 27. 1. Cor. 6:9. 1. Tim. 1:10. Tidelag/ 3. Mos. 18:22/ 23. cap. 20:15/ 16. 5. Mos. 27:21. Alt thetta hafwer Gudh strängeligen förbudit i siette budordet/ 2. Mos. 20:14. Jemwäl vthi flera Skriftenes språk/ Tob. 4:13. Syr. 9:3/ 6. 3. Mos. 11:45. 4. Mos. 5:12/ rc. 1. Mos. 20:2/ 3/ rc. Hes. 22:10/ 11. Ose. 4:14. Mal. 3:5. Ap. G. 15:20/ 29. cap. 21:25. Rom. 13:13/ 14. 1. Cor. 5:11. cap. 6:9/ 10/ 13/ 15/ 18/ 19/ 20. 1. Cor. 10:8. Eph. 5:3/ 4/ til 13. Col. 3:5/ 6. 1. Thess. 4:3/ 4/ 5/ 6. 1. Tim. 1:10. Gal. 6:8. cap. 5:18/ 19/ 20/ 21. 1. Pet. 1:14/ 15/ 16. Ebr. 12:14/ 16. cap. 13: 4. Jac. 4:4. Ords. 2:16. cap. 5:3/ 8/ 20.

Horerij kommer förderf och skada åstadh: 1. J gemeen/ 1. Mos. 26:10. Ords. 6:26/ 27/ 28/ 29. Syr. 23:22/ 23/ 24. Sedan i synnerhet/ skada på godz och ägodelar/ Job. 24:15/ 16/ 17/ 18. cap. 31:9/ til 13. Ords. 5:8/ til 13. cap. 6:26. cap. 29:3. Syr. 9:6. Skada på kroppen medh blygsamma siukdomar/ Syr. 19:3. 1. Cor. 6: 18. Skada på förståndet/ Ose. 4:11. Syr. 9:9. cap. 19:2. Eph. 4:18/ 19. Skada på ähra/ godt namn och rychte/ Ords. 6:32/ 33. Syr. 23:36. Skada på lifwet/ 3. Mos. 20:10. cap. 21:9. 5. Mos. 22:21/ til 26. Ords. 2:18/ 19. cap. 5:5. cap. 6:32. cap. 7:21/ 22/ 23/ 26/ 27. cap. 23:27/ 28. Hes. 23:25/ 26/ 27/ 45/ 46/ 47/ 48. Syr. 23:25/ 26/ 30/ 31/ 32/ 33. Skada på siälenes salighet/ Job. 24:15/ 19. Ords. 5:5. cap. 7:27. cap. 9:17/ 18. cap. 22:14. 1. Cor. 6:9/ 10. Gal. 5:19:21. Eph. 5: 5. Col. 3:5/ 6. Ebr. 12:14. Vppenb. 21:8. cap. 22:15. Skada för horkarlars och horkonors tilhöriga och afkommande/ Job. 31:9/ 10. Ose. 4:12/ 13/ 14. 5. Mos. 23:2. Wijsh. 3:16/ 17/ 18/ 19. cap. 4:3/ 4/ 5/ 6. Syr. 23:34/ 35.

Til at förekomma horerij och skiörlefnad/ måste man flitigt betrachta Gudz ord/ 1. Pet. 1:22. Ords. 6:20/ 23/ 24. Betrachta Gudz Gudomeliga närwarelse/ som all ting seer/ hörer/ och för domen hafwa skal/ Ebr. 4:13. Pred. 12:14. Matth. 12:36. Job. 24:15/ rc. Ords. 5: 21. Syr. 23:25/ 26/ rc. Döda kötsens lustar/ Matth. 5:29/ rc. Gal. 5:24. Col. 3:5. Rom. 6:6/ 9/ til 14. cap. 8:12/ 13. Fly alt thet som til horerij retar: skiönhet/ Job. 31:1. Ords. 6:25. cap. 9:13/ rc. Syr. 9:3/ 5/ 7/ 8/ 9. cap. 42:12. Matth. 5:28. Skiökioyrydnad/ Ords. 7:10. 2. Kon. 9:30. Horesång/ Syr. 9:4. Okyskas vmgänge/ 1. Mos. 39:10. Tob. 3:17. Syr. 9:3/ 11/ 12/ 13. cap. 41:27. cap. 42:12/ 13/ 14. Horors samtaal/ Ords. 5:3/ 4. cap. 6:24. cap. 7:21/ 22. Kyß och famntag/ Ords. 5:20. Syr. 9:12:13. Horehuus/ 4. Mos. 25:8. Jer. 5:7. 1. Kon. 22:47. 2. Kon. 23:7. Fyllerij och dryckenskay/ 1. Mos. 19:32. 4. Mos. 25:1/ 2/ 3. Judith. 12:10/ 16/ 20. Ords. 23:31/ 32/ 33. Ose. 4:11/ 18. Syr. 19:2. Rom. 13:14. Lättia/ 1. Mos. 34:1/ rc. 2. Sam. 11:2/ rc. Troligen bedia om kyskhet/ Syr. 23: 4/ 5/ 6. 2. Cor. 7:1. 1. Thess. 5:23. Een skiökios beskrifning/ Ords. 7:10/ 11/ 12/ 13. Straff-exempel i gemeen/ 1. Mos. 6:2/ rc. Sodomiter/ 1. Mos. 13:13. cap. 19:5/ 13/ 24. Hes. 16:50. 2. Pet. 2:6/ 7. Jud. Ep. 7. Abimelech/ 1. Mos. 20:3/ 18. Sichem/ 1. Mos. 34: 26. Jsraeliterna/ 4. Mos. 25:9. The Benjamiter af Gibea/ Dom. 19. * cap. 20. * Synnerliga straffexempel: Onan/ 1. Mos. 38:9. 4. Mos. 25:8. Dom. 15:6. Eli söner/ 1. Sam. 2:22. cap. 3:13. cap. 4:11. Abner/ 2. Sam. 3:7/ 8/ 27. David/ 2. Sam. 11:4/ 27. cap. 12:9/ 10. Ammon/ 2. Sam. 13:14/ 29. Absalom/ 2. Sam. 16:22. cap. 18:9/ 14. Zedechia och Achab/ Jer. 29:22/ 23. Then förlorade sonen/ Luc. 15:13/ 16/ 30.

Hufwud: Christus församlingens/ Eph. 4:15. Col. 1:18. Gudh är Christi; mannen qwinnones; Christus mansens/ 1. Cor. 11:3. Kasta stofftet på hufwudet/ och rifwa sina kläder/ war hoos Judarna sorgetekn/ 1. Sam. 4:12. Draga säckar kring om ländarna/ och reep på hufwudet/ war tekn til träldom och ödmiukhet/ 1. Kon. 20:31.

Hungersnöd/ Dyr tijd: Then andeliga på Gudz ord/ tildrog sigh vthi Eli tijd/ 1. Sam. 3:1/ rc. Gudh hotar ther medh/ 2. Chrön. 15:3. Ose. 3:4. cap. 4:1/ rc. Amos. 8:11/ 12. Esa. 59:10/ rc. Mich. 3:7. Ty måste wij om Gudz ord troligen bedia/ Jer. 15:16. Luc. 24:29. Matth. 9:37/ 38. Andelig hunger och törst efter

rättferdigheten/ Ps. 107:9. Esa. 55:1. Matth. 5:6. Luc. 1:53. cap. 6:21. Vpp. 21:6. cap. 22:17. Then lekamliga hungersnöd på brödh och lifsvppehälle; medh then hotar Gudh ett syndigt folck/ 3. Mos. 26:16/ 19/ 20/ 21/ 26. 5. Mos. 28:15/ 16/ rc. Esa. 3:1. cap. 5:12/ 13. Amos. 4: 6/ rc. Ps. 59:15/ 16. 5. Mos. 32:23/ 24. Mal. 2:2. Jer. 14:12. cap. 29:17/ 18/ 19. cap. 34:17/ rc. Hes. 4:16/ 17. cap. 5:12/ 16/ 17. cap. 7:15/ 27. Jer. 14:1/ rc. Hes. 6:11. Joel. 1:2/ rc. Hagg. 1:6/ 10. cap. 2:17/ 18.

Lekamliga hungrens stora och wederstyggeliga plåga beskrifwes/ Klag. 4:4/ rc. cap. 5:6/ 10. 5. Mos. 28:53/ til 58. 3. Mos. 26:26/ til 30. 2. Kon. 6:5/ 28/ 29. Jer. 19:9. Esa. 36:12. Amos. 4:6.

Är ett kännemärke til ett regementz vndergång/ Esa. 3: 1/ rc. Gudh afstraffar ther medh folckets synder/ Syr. 39:35. cap. 40:9. 2. Sam. 21:1/ rc. cap. 24:13. 1. Kon. 8:37/ 38. 2. Chrön. 20:9. Dyring måste af Öfwerheten medh sparsamhet förekommas/ 1. Mos. 41:33/ rc. Hungers nödh afwändes som bäst genom bättring och trogen böön/ 1. Kon. 8:35/ rc. 2. Chrön. 6:28/ rc.

Warar gemenligen siu åhr/ 1. Mos. 41:27/ 30/ 34/ 36/ 54. 2. Kon. 8:1. Folckets synder orsak ther til/ Ps. 107: 33/ 34. Jer. 12:4. Hes. 14:13/ 14. Amos. 4:6.

Tröst för the Gudfruchtiga vthi hungers nödh/ Job. 5: 19/ 20/ 21/ 22. 5. Mos. 8:3. Ps. 33:18/ 19. Ps. 34:11. Ps. 37:18/ 19. Ords. 10:3. Nådig tilsäijelse om godh tijd/ Esa. 65:13. Hes. 36:29/ 30. 5. Mos. 28:2/ til 12. Ps. 67:7. Ose. 2:21/ 22. Zach. 8:12. Exempel på dyr tijd: J Abrahams tijd/ 1. Mos. 12:10. Romerska Keysarens Claudij tijd/ Ap. G. 11:28. Davidz/ 2. Sam. 21:1. J Egypten/ 1. Mos. 47:13. Elie tijd/ 1. Kon. 18:2. Syr. 48:2. Luc. 4:25. Elize/ 2. Kon. 4:38. cap. 6:25/ 27. cap. 7:13. cap. 8:1. Jacobs/ 1. Mos. 41:57. cap. 43:1. Jeremie/ cap. 14:1. Joels/ cap. 1:1/ 2/ 3. Jsaacs/ 1. Mos. 26:1. Domarenars i Jsrael/ Ruth. 1:1/ 2.

Huusbonde och Matmoder: Theras plicht moot tienstefolcket: Sielf fruchta Gudh/ och hålla sitt huusfolck ther til/ 1. Mos. 18:19. 2. Mos. 20:5/ 6. 5. Mos. 6: 6/ 7/ 8. Ps. 101:2/ 5. 1. Tim. 5:4. Hålla them til Sabbathens helgelse/ 2. Mos. 20:10. 5. Mos. 5:14. Älska och wårda sigh om them/ Syr. 7:22/ 23/ 26/ 27. cap. 33:31/ 32. Wara wänlige emot them/ cap. 4:35. Eph. 6:9. Bewisa them all rätt och billighet/ Col. 4:1. Syr. 33: 25. Eij förhålla them lönen/ Jac. 5:4. 3. Mos. 19:13. 5. Mos. 24:14/ 15. Jcke försträng emot them wara/ 3. Mos. 25:43. Doch hålla them til drägeligit och stadigt arbete; och vthi alfwarsam aga/ Ords. 29:19/ 21. Syr. 33:25/ til 31.

J.

Ja: War ja och neij/ war neij vthi Pauli ord/ 2. Cor. 1:17/ 18/ 19. Så bör wara en Christens taal/ Matth. 5:34/ 35/ 36/ 37. Jac. 5:12. Tilsäijelserna Ja och Amen i Christo/ 2. Cor. 1:20.

JEsus; se Christus.

Jungfru: Skonas i krijg/ 4. Mos. 31:18. Föräldrarnas bewijs om theras jungfruskap/ 5. Mos. 22:13/ 14/ 15/ rc. Lagen om een trolåfwad jungfru som blef kränckter/ antingen i staden/ 5. Mos. 22:23/ 24. Eller vthe på marcken/ v. 25/ 26/ 27. Lagen om mökränckning/ 2. Mos. 22:16. 5. Mos. 22:28/ 29. Een jungfrus rätta omsorg/ 1. Cor. 7:34. Om jungfruståndet/ och thes förmon/ v. 25/ rc.

K.

Kalck: Betyder ofta wrede eller hämnd/ Esa. 51:17. Jer. 25:15. Ps. 60:5. Ps. 75:9. Vpp. 16:19. Tages vnderstundom för kors och motgång/ Ps. 116:13. Matth. 20:22. cap. 26:39. Marc. 10:38. cap. 14:36. Luc. 22: 42. Joh. 18:11.

Kall; sök Ämbete. Hwar och en skal blifwa i sitt kall/ Syr. 11:10/ 21/ 22. 1. Cor. 7:20/ 21/ 22. 1. Thess.

4:11. 1. Pet. 4:15.

Kallelse: Til Christi rike. För then kallelsen wore wij vthi fördömeligit tilstånd/ Esa. 9:2. Luc. 1:79. Eph. 2: 1/ til 13. 1. Pet. 2:10. Then treenige Guden/ enkannerligen then Helge Ande/ 2. Cor. 3:6. Kallar oß ther til/ 2. Tim. 1:9. Ap. G. 17:30. 2. Cor. 5:20. Luc. 24:46/ 47. Af blotta nåde/ godhet och barmhertighet/ 1. Cor. 1:9. 2. Tim. 1:9. Eph. 1:3/ 4/ 5/ 6/ 9/ 10/ 13. Col. 1:12/ 13. 2. Thess. 1:11/ 12. Rom. 9:16. Medelst Evangelij predikan/ Rom. 1:16. Esa. 55:10/ 11. 1. Tim. 2:4. 2. Pet. 3:9. Phil. 1:27. 2. Thess. 2:13/ 14. Fordom genom Apostlarna; men nu genom ordentliga Predikanter och Lärare/ Matth. 28:19. Marc. 16:15. Matth. 22:3. Jac. 5:10. Matth. 10:20. Luc. 10:16. Ap. G. 26:17. 2. Cor. 5:20. The kalladas andeliga plicht och skyldighet/ 1. Cor. 1:5/ til 10/ 30/ 31. cap. 7:15. Eph. 4:1/ 2/ 3/ 4/ 5. Col. 3:12/ til 17. 1. Thess. 2:13/ 14. cap. 4:1/ 2/ til 8. 2. Thess. 1:3/ 4/ 5. cap. 2:13/ 14/ 15. 1. Pet. 1:13/ 14/ 15/ 16. cap. 2:9/ 11/ 13/ 20/ 21. cap. 3:1/ til 9. 2. Pet. 1:5/ 6/ 7/ 8/ 10. 1. Tim. 6:11/ 12/ 14. Ebr. 3:1/ 7/ 8/ 12. Therföre kallas the trogne kallade helige/ Rom. 1:7. 1. Cor. 1:2. Och sielfwa kallelsen een helig och himlisk kallelse/ 2. Tim. 1:9. Ebr. 3:1. Phil. 3:14. Thenna kallelsen städse betrachta/ Eph. 1:18. 1. Cor. 1:26. Och fast giöra/ 2. Pet. 1:10.

Gudh kallar til Christi rike/ i then mening at alle skola salige warda/ 1. Tim. 2:4. Ps. 95:8. Ords. 1:24/ rc. Esa. 65:2. Jer. 7:13/ 23. Matth. 23:37. Luc. 7:30. Ap. G. 7:51. Månge kallade/ fåå vthwalde/ Matth. 20:16. cap. 22:14. Thenna kallelsen efter Christi befalning och Gudomeliga vpsåt een allgemen kallelse/ som sigh sträcka bör til alla menniskior/ Esa. 55:1/ 2/ 3. Matth. 11:28. cap. 28:19. Marc. 16:15. 1. Tim. 2:4. Ps. 19:4. Befalningen efterkomma Apostlarna troligen/ Rom. 10:18. Ps. 19:4/ 5. Col. 1:28. Ap. G. 17:30. cap. 20:31. På tre gångor är förnämligast een allgemen kallelse til alla menniskior skedd: först/ i Adams tijd/ 1. Mos. 3: 8/ 9/ 15. Sedan/ vthi Noachs tijd efter syndafloden/ 1. Mos. 9:9. 2. Pet. 2:5. Sidst/ genom Apostlarna/ Marc. 16:15/ 20. Rom. 10:18. Col. 1:6/ 23. Gudomeliga kallelsens ändeorsak/ 2. Thess. 2:13/ 14.

Kärlek: Om Gudz allgemena kärlek emot hela menniskliga slächtet/ Wijsh. 11:24/ 25/ 26. Joh. 3:16. Rom. 5:8. Eph. 2:4/ 5. 1. Joh. 4:8/ 9/ 10/ 11/ 19.

Gudz besynnerliga kärlek och barmhertighet emot the Christtrogna/ 2. Mos. 20:6. cap. 34:6/ 7. Ords. 8:17. Jer. 31: 3. Syr. 4:11/ 15/ 19. Ords. 3:12. cap. 15:9. Esa. 43:4. Joh. 16:27. cap. 17:23. Eph. 1:6. Rom. 5:5. 1. Joh. 4: 16/ 17. Från thenna Gudz kärlek kan oß intet skilja/ Rom. 8:35/ 36/ 37/ 38.

Om Christi allgemena kärlek/ Joh. 15:13. 1. Tim. 2:6. Om JEsu enkannerliga kärlek til the trogna/ Ords. 8: 17. Joh. 13:1/ 34. cap. 14:21/ 23. cap. 15:9. Rom. 8: 37. Gal. 2:20. Eph. 3:19. cap. 5:2/ 25. Vpp. 1:5. 1. Joh. 3:16. Om Gudz Faders kärlek emot Sonen/ Joh. 3:35. cap. 5:20. cap. 10:17. cap. 15:9. cap. 17:5/ 23/ 24/ 26. Matth. 3:17. 2. Pet. 1:17.

Wår kärlek til Gudh och hans Son JEsum:

Blifwer af then treeniga Guden anbefalt/ 5. Mos. 6:5. Matth. 22:37. Marc. 12:30. Luc. 10:27. 5. Mos. 10: 12. cap. 11:1. Jos. 23:11. Ps. 31:24. 5. Mos. 30:6. Jos. 22:5. Syr. 7:32. 1. Tim. 1:5. 1. Joh. 4:19. Jud. Ep. 21. Jemwäl af JEsu befalt/ Joh. 14:15/ 21/ 23/ 28. cap. 16:27. cap. 21:15/ 16/ 17. 1. Joh. 5:1. Thenna kärleken behagar Gudi wäl/ som sielf är kärleken/ Ose. 6:6. 1. Joh. 4:8/ 16. Gudh wårt högsta goda och wårt altsamman/ ty böre wij honom älska/ Ps. 73:25/ 26. Syr. 43:29. Kärlekens förträffeliga loford/ Matth. 22:36/ 37/ 38/ 39. Marc. 12:30/ 32/ 33. 1. Tim. 1:5. 1. Cor. 13:1/ 2/ 3. Syr. 1:14. Eph. 3:9. Högw. 8:6.

Kärleken til Gudh förer mångfaldig nytto medh sigh/ först i gemeen/ Jac. 5:31. Rom. 8:28. Sedan i synnerhet Gudz kärlek och nådh emot oß/ Ords. 8:17. Joh. 14: 21/ 23. cap. 16:27. 1. Cor. 8:3. Eph. 6:24. Gudz wälsignelse/ 5. Mos. 7:12/ 13. cap. 11:1/ 13/ 14/ 26/ 27. cap. 30:15/ 16/ 19/ 20. Ps. 69:37. Gudz beskärm/ Ps. 145: 20. Syr. 34:19. Gudz nådeförbund står Gudz älskare/ 2. Mos. 20:5/ 6. 5. Mos. 5:10. cap. 7:9/ 10. Neh. 1:5. Wijsh. 3:9. Gudz älskare medh Gudi förenade/ Joh. 14:23. cap. 15:10. 1. Cor. 6:17. 1.

Joh. 4:16. J HERranom frögdade/ Ps. 5:12. Ps. 84:3. Saligheten och alt himliskt goda är them af nåde tilsagt/ 1. Cor. 2:9. 1. Pet. 1:8/ 9. Jac. 1:12. 2. Tim. 4:8. Gudh hotar swårliga them som honom icke älska/ 5. Mos. 7:10. cap. 32:41. Job. 8:22. Ps. 21:9. 1. Cor. 16:22.

Om thenna kärlekens beskaffenher.

Måste komma af ett troget hierta/ Rom. 14:23. Ebr. 11: 6. Gal. 5:6. Af ett lydachtigt och hörsamt hierta/ Joh. 14:15/ 21/ 23/ 24. Joh. 13:17. Wijsh. 7:27/ 28. Ps. 97: 10. Syr. 2:18. Joh. 15:10/ 14. 1. Joh. 5:3. Bör vthdrifwa träldoms fruchtan/ 1. Joh. 4:18. Rom. 8:15. 2. Tim. 1:7. Bör förachta all werldzlig och otilbörlig kärlek/ 1. Joh. 2:15/ 16/ 17. Jac. 4:4. Rom. 12:2. Jac. 1:27. 1. Joh. 5:19. Jngen kan älska Gudh vtan han älskar ock tillika sin broder/ 1. Joh. 3:17/ 18. cap. 4:11/ 12/ 20/ 21.

Om kärleken til wår nåsta.

Ther til bör oß beweka Gudz stränga befalning/ 3. Mos. 19:18/ 34. (Af Christo/ Matth. 19:19. cap. 22:39. Marc. 12:31. Af Paulo/ Rom. 13:9. Af Jacobo/ cap. 2:8. Vprepad/) Ose. 10:12. Mich. 6:8. Joh. 13: 34. cap. 15:9/ 10/ 11/ 12/ 17. 1. Cor. 14:1. cap. 16:14. Gal. 5:13. 1. Thess. 4:9. 1. Pet. 1:22. cap. 4:8. 2. Pet. 1:5/ 7. 1. Joh. 3:11/ 23. cap. 4:7. 2. Joh. 5. Ebr. 10:24.

Gudz wälbehag til kärleken/ 2. Cor. 13:11. 1. Joh. 4:8. Ose. 6:6. (Vprepat/ Matth. 9:13. cap. 12:7.) Syr. 25:1/ 2. 1. Joh. 3:22/ 23/ 24. Gudz Faders egit exempel/ Wijsh. 11:24. Eph. 2:4/ 5. 1. Joh. 3:1. Matth. 5: 43/ 44. Eph. 5:1/ 2. 1. Joh. 4:11. JEsu Christi exempel/ Joh. 13:34/ 35. cap. 15:10/ 12. Thet wij efterfölja böre/ Matth. 11:29. Phil. 2:5. 1. Pet. 2:21. Wår skyldiga plicht/ Rom. 13:8. Ther til äre wij kallade/ Eph. 4:1/ 2. Ther til å nyo födde/ 1. Pet. 1:22/ 23. Ther til vthwalde/ Eph. 1:4. Een bewekande orsak är ock kärlekens höga wärdighet/ störst ibland nådegåfworna/ 1. Cor. 12:31. cap. 13:1/ 2/ 3/ 13. Budet om kärleken thet stora/ Matth 22:39/ 40. Marc. 12:31. Then Konungsliga lagen/ Jac. 2:8. Hufwudsumman/ 1. Tim. 1:5. Lagsens fullbordan/ Gal. 5:14. Rom. 13:8/ 9/ 10. Fullkomlighetenes band/ Col. 3:14. Som förbinder oß medh Christo/ Eph. 4:15/ 16. Och oß medh hwar annan/ Col. 2:2. Såsom troon/ altså ock kärleken är nödwändig til wår Christendom: ty sättias the tw tilsammans/ Gal. 5:6. Eph. 1:15. cap. 3:17. cap. 6:23. Col. 1:4. 1. Thess. 1:3. cap. 3:6. 1. Tim. 2:15. Troon giör/ kärleken bewisar oß wara Christna/ Jac. 2:18/ 26. Nästans kärlek förvthan finner Gudz kärlek intet rum/ 1. Joh. 3:17. cap. 4:20/ 21. Kärleken är thet rätta kännemärket at wij äre Christi Lärjungar/ Joh. 13:35. Liusens barn/ 1. Joh. 2:10. Gudz barn/ 1. Joh. 3:10/ 14. cap. 4:7/ 8/ 12/ 16.

Kärleken giör oß fruchtbärande/ 2. Pet. 1:7/ 8. Thenne kärleken hafwer sin nådebelöning/ Ebr. 6:10. Ords. 25: 21/ 22. Rom. 12:20. Luc. 6:35. Kärlekens beskaffenhet: wisas/ 1. Cor. 13:4/ 5/ 6/ 7/ 8. Bör wara hiertelig/ wänlig/ vprichtig/ vthan falskhet och skrymtachtighet/ Rom. 12:9/ 10. Eph. 4:15/ 16/ 32. Tit. 2:2. 2. Cor. 6:6. 1. Pet. 3:8. Jcke egennyttig/ Luc. 6:35. 1. Cor. 13:5. cap. 10:24/ 33. 2. Cor. 12:14. Vtan friwillig/ Ps. 110:3. Fridsam och försonlig/ Ords. 10:12. 1. Pet. 4:8. 2. Cor. 13:11. Eph. 4:2/ 32. Col. 3:12/ 13/ 14. Endrächtig/ Phil. 2:1/ 2. En werckelig och bestälsam kärlek/ 1. Joh. 3:18. Jac. 2:15/ 16. Rom. 13:10. 2. Cor. 8:8/ 24. 1. Thess. 1:2/ 3. Ebr. 6:10. 1. Tim. 6:18.

Bör sigh sträcka til alla menniskior: til wänner och fränder/ Ords. 3:29. Luc. 6:32/ 33. Til fattiga och elända/ 5. Mos. 15:7/ 11. Luc. 14:13. Til främlingar/ 3. Mos. 19:9/ 34. cap. 23:22. 5. Mos. 24:19. Til okända/ 5. Mos. 22:2. Til owänner och fiendar/ 2. Mos. 23:4/ 5. 3. Mos. 19:18. Ords. 25:21/ 22. Rom. 12:20. Matth. 5: 43/ 44/ 45/ 46. Luc. 6:27/ 28/ 32/ 33/ 35. Synnerligen til wåra bröder i trone/ Gal. 6:10. Til wåra siälesörjare/ 1. Thess. 5:12/ 13/ 15. Jemwäl til wårt huusfolck/ 1. Tim. 5:8.

Bör wara fast och beständig/ Ebr. 13:1. Eph. 3:17. Samt tilwäxande/ Phil. 1:9. 1. Thess. 3:12. 2. Thess. 1:3. Ords. 4:18. 2. Cor. 4:16. Thesse och flere kärlighetens beskaffenheter finnas/ Rom. 12:9/ rc. 1. Thess. 5:14/

Kärlek/ Andans frucht/ Gal. 5:22.

Kättare skal man fly och sky/ 5. Mos. 13:1/ rc. cap. 18: 20/ 21/ 22. 1. Kon. 18:19/ 20/ rc. 2. Kon. 10:21/ 25. Matth. 7:15. Rom. 16:17. 2. Thess. 3:14. 2. Tim. 2: 16/ 17. cap. 3:5/ rc. Tit. 3:10. 2. Joh. 10. Hwarföre kättare och partij måste wara/ 1. Cor. 11:19. Dom. 3:1. Vthgångne i Apostlarnas tider/ 1. Tim. 1:19/ 20. 2. Tim. 1:15. cap. 2:17. 1. Joh. 2:18. 2. Joh. 7. Vpp. 2: 14/ 15. Skola komma i yttersta tiderna/ Matth. 24:5/ 24. Joh. 5:43. 1. Tim. 4:1. 2. Tim. 3:1. 2. Pet. 2:2. cap. 3:3. Jud. Ep. 18.

Kläder: Om theras rifwande/ 1. Mos. 37:29. cap. 44: 13. Jos. 7:6. Dom. 11:35. 1. Sam. 4:12. 2. Sam. 13:31. 1. Kon. 21:27. 2. Kon. 5:7. cap. 6:30. Esth. 4:1. Jer. 36:24. Joel. 2:13. 1. Macc. 2:14. cap. 3:47. cap. 4:39. cap. 11:71. Matth. 26:65. Ap. G. 14:14. cap. 16:22. Pracht i kläder; sök Högfärd.

Klokhet; se Försichtighet.

Knorr: Emot Gudh och menniskior förbudit/ 1. Cor. 10:10. Phil. 2:14. 1. Pet. 4:9. Judit. 8:10/ 11/ 12. Wijsh. 1:11. Matth. 20:11/ 12/ 13/ 14. Klag. 3:39. Exempel på knorrande/ 2. Mos. 14:11. cap. 15:24. cap. 16:2/ 7/ 8. cap. 17:2/ 3. 4. Mos. 21:5/ rc. 5. Mos. 1:27. Jos. 9:18/ 19. Luc. 15:2. cap. 19:7. Joh. 6:41/ 52/ 60/ 61. Jud. Ep. 16. Straffexempel/ 4. Mos. 11:1/ rc. cap. 12:1/ 9/ 10. cap. 14:27/ til 37. cap. 16:49. cap. 17: 12/ 13.

Köp: Om köpande och säljande/ 1. Mos. 23:9/ 13. cap. 25:31/ rc. cap. 47:15/ 16/ 19/ 20. 2. Sam. 24:21/ rc. Jer. 32:6/ 7/ 44. Ther medh bör rätteliga tilgå/ 3. Mos. 19:13/ 35/ 36. cap. 25:14/ til 48. 5. Mos. 25:13. Ords. 11:1. cap. 16:11. cap. 20:10/ 23. Hes. 45:10/ 11. Mich. 6:10/ 11/ 13. 1. Thess. 4:6. Amos. 8:5/ 6/ 8. Vthi köpande och säljande infinner sigh gierna orätt/ Syr. 26: 27. cap. 27:1/ 2/ 3/ 4. Jer. 9:5/ 6. Ose. 12:7.

Kött; se Begiärese/ item Lustar: Ett kött är man och qwinna/ 1. Mos. 2:24. Matth. 19:5. Marc. 10:8. 1. Cor. 6:16. Eph. 5:31.

Konung; se Förstar/ Öfwerhet: Konungswal/ 5. Mos. 17:15. 1. Sam. 10:24. cap. 12:13. 1. Kon. 10:9. Thes rätt/ macht och myndighet/ 1. Sam. 8: 11/ rc. cap. 12:1/ 2/ 3/ 4. Gudh straffar ofta medh en tyrannisk/ Job. 34:30.

Konungens plicht/ läsa i Skriften/ 5. Mos. 17:18/ 19. Jos. 1:8. Förfrämja Gudztienstens och församlingens nytto/ Esa. 49:23. 1. Kon. 2:1/ 2/ 3/ 4. Exempel: David/ 2. Sam. 6:2/ rc. cap. 7:1/ rc. Josaphat/ 2. Chrön. 17:7. cap. 19:4. Hiskias/ cap. 29:5/ rc. Josia/ cap. 34:8/ rc. Afskaffa all falsk Gudztienst: exempel/ Asa/ 1. Kon. 15:11/ rc. 2. Chrön. 14:3/ rc. Giöra förbund/ och taga eed af folcket at the skulle fruchta Gudh/ 2. Chrön. 15: 8/ 12/ rc. Läta sigh vnderwisa/ Ps. 2:10/ 11. Hålla hand öfwer rätt och rättwisa/ 1. Kon. 10:9. 2. Chrön. 9:8. cap. 19:5/ 6/ 7/ 8. Jer. 22:2/ rc. Amos. 5:15.

Rättwisa giör Konungasätet fast/ Ords. 16:12/ 13. cap. 20:8/ 28. cap. 29:14. En Konung måste sky högmod/ 5. Mos. 17:20. Dryckenskap/ Ords. 31:4/ 5. Amos. 4:1. Wåldsamhet och orätt/ Hes. 9:9/ rc. Wijsh. 6:1. Girighet/ Ords. 29:4. Syr. 10:8. Ords. 28:15/ 16. En klok regent gagnar land och rike; en oklok skadar/ Syr. 10:1/ 2/ 3/ rc. Ords. 20:26. Gudz swåra hotelse emot ogudachtiga och orättwisa Konungar/ Wijsh. 6:1/ til 11. Hwar widh Konungens nåde och wrede förliknas/ Ords. 16:14/ 15. cap. 19:12.

Konungens hierta i Gudz hand/ Ords. 21:1. Ty måste man för them bedia/ 1. Tim. 2:1/ 2/ 3. Exempel/ 1. Sam. 10:24. 1. Kon. 1:36/ 37/ 38/ 39. 2. Kon. 11:11/ 12. Jer. 29:7. Dan. 3:9. cap. 5:10. cap. 6:6/ 21. Baruch. 1: 11. Ps. 20:1/ rc.

Konungar och Förstar äro ofta ensinnige/ och följa icke goda rådh; exempel: David/ 2. Sam. 19:29. Joas/ 2. Chrön. 24:2/ 20/ 21/ 22. Rehabeam/ cap. 10:8. Asa/ cap. 16: 10. Amasia/ cap. 25:16. Vsia/ cap. 26:19. Josia/

cap. 35:22. Zedechia/ cap. 36:12/ 13. Joachim/ Jer. 36:25. Herodes/ Marc. 6:16. Konungars och Förstars feel måste man frimodeliga straffa: exempel/ Esa. 1:23. 1. Kon. 18:18. Matth. 14:4. 2. Kon. 13:19. 2. Sam. 12: 1/ til 15. 1. Kon. 13:1/ til 10. cap. 20:39/ 40/ 41/ 42/ 43. cap. 21:17/ til 25. cap. 22:7/ 8/ 12/ 14/ til 28. Konungar icke banna/ 2 Mos. 22:28. Pred. 10:20. Ap. G. 23:5.

Konungar måste man gifwa sin rättighet/ Matth. 22:21. Rom. 13:7.

Om andeliga Konungar/ 1. Pet. 2:9. 2. Mos. 19:6. Vppenb. 1:6. cap. 5:10.

Kopparorm/ blef yprest/ 4. Mos. 21:8. Blef borttagen och sönderslagen/ och kallad Nehustan/ 2. Kon. 18:4. Hwad han betydt hafwer/ Wijsh. 16:6/ 7/ 8. Joh. 3:14.

Kors/ Lidande/ Motgång/ Wederwårdighet/ wederfars allom fromom/ 1. Mos. 4:8. cap. 27:41. cap. 37:18. cap. 47:9. 2. Sam. 16:5/ 13. Job. 10:17. Ps. 34:20. Ps. 73:14. Ps. 90:10. Tob. 12: 13. Syr. 2:1/ rc. cap. 40:1/ 2/ 3/ 4. Matth. 10:16/ rc. cap. 16:24. cap. 24:9. Marc. 13:9. Luc. 14:26/ 27. cap. 21:12. Joh. 15:20. cap. 16:1/ 2/ 3/ 4. 2. Cor. 7:5. Gal. 4:29. 1. Thess. 3:3. 2. Tim. 3:12. 1. Pet. 4:1/ 12/ 13/ 17.

Woro ingen synd/ så woro intet kors/ rc. Jer. 2:19. cap. 13:22. cap. 30:11/ 15. cap. 46:28. Klagw. 3:39/ 40/ 41/ 42. 1. Cor. 11:30/ 31.

Giör oß Christi beläte lika/ Rom. 8:29. Warder pålagt för the Christtrognas bästa skul/ 2. Sam. 7:14. Job. 5:17. cap. 33:16/ 17. Tob. 2:11/ 12. cap. 12:13. 2. Maccab. 6:12. 1. Cor. 11:32. Ebr. 12:5/ 6/ 7/ 8. Vppenb. 3:19. Hafwer mångfaldig nytto medh sigh: Lärer känna Gudh/ 2. Chrön. 33:11/ 12/ 13. Tuchtar til bättring/ 1. Pet. 4:12. Judit. 8:27. Ps. 94:12. Ebr. 12:11. Esa. 38:15. Jer. 10:24. Ords. 6:23. Werckar längtan efter thet himmelska/ 2. Cor. 5:2/ 4/ 8/ 9. Ps. 73:25. Drifwer til Gudh/ Esa. 26:16. Man warder ther igenom bepröfwad/ Judit. 8:14/ 21/ 22/ 23. 1. Pet. 4:12. 5. Mos. 8:2/ 16. Ords. 17:3. Wijsh. 3:5/ 6. Syr. 2:5. cap. 27:6. 1. Pet. 1:6/ 7. Tob. 12:13. Genom lidande ingå wij ythi härligheten/ Luc. 24:26/ 46. Joh. 12:25. Ap. G. 14:22. Rom. 8:17/ 18. 2. Cor. 4:10/ 11/ 17/ 18. cap. 5:1/ 2/ rc. 2. Thess. 1:4/ 5/ 6/ 7. Matth. 10: 38. Ebr. 11:25/ 26.

Christus hafwer moot froma korsdragare ett medlidande hierta/ Ebr. 4:14/ 15/ 16. cap. 5:2. Korßet skole wij tolamodeligen draga; och hwarföre? Ebr. 12:1/ til 10. Joh. 16:33. Jac. 1:12. Judith. 8:24/ til 28. Klagw. 3: 25/ til 31. Ords. 3:11/ 12. Tob. 12:13. 1. Pet. 2:20. 2. Cor. 1:6/ 7. Korßet skole wij medh glädie draga/ Ps. 118:21. Matth. 5:11/ 12. Ap. G. 5:41. cap. 16:25. Rom. 5:3. 2. Cor. 8:2. Col. 1:24. 1. Pet. 1:6. cap. 4: 13/ 16. Ebr. 10:34. Jac. 1:2/ 3. Tröst och hugswalelse i kors och motgång/ Job. 5:17/ 18/ 19/ rc. Ps. 50:15. Ps. 34:19. Ps. 91:15. Ps. 68:20/ 21. Ps. 145:18/ 19. Esa. 43:2. cap. 41:10. Ps. 89:32/ 33/ 34. Ords. 18:10. Klagw. 3:31/ 32/ 33/ 34. Mich. 7:8/ 9/ 10. Matth. 5:4/ 10/ 11. cap. 10:30/ 31. cap. 11:28. Joh. 15:20/ 21. cap. 16:20/ 21/ 22/ 23. Rom. 8:18. 1. Cor. 10:13. 2. Cor. 1:4/ 8/ 9.

Krijg: Ett syndestraff/ 3. Mos. 26:24/ 25. 5. Mos. 28: 25/ 49. Dom. 2:14. cap. 3:7/ 8. cap. 4:12. cap. 6:1. cap. 10:6/ 7. cap. 13:1. 1. Kon. 8:33. Esa. 5:25/ 26. Jer. 5:15. Efterlåteligit föra krijg för billiga orsaker skul/ 2. Mos. 17:8/ 9. 4. Mos. 31:2/ 3. Jos. 10:2/ 8. Esa. 41:2/ 3/ 4. Til then ända vpwäcker Gudh stridbara hieltar/ Dom. 3:9. cap. 6:34. cap. 11:29. cap. 15:14.

Krigslag föreskrefwen/ 4. Mos. 10:9. 5. Mos. 20:1/ til ändan. cap. 23:9/ til 15. Rätträdiga krija bekröner Gudh medh härlig seger/ 2. Mos. 17:9/ rc. Dom. 1:1/ 2/ rc. cap. 3:10. cap. 20:18. 1. Sam. 14:37. cap. 23: 2. cap. 30:8. 2. Sam. 5:19. Ps. 44:4. Ps. 144:10. Rätträdige krijg också i nya Testamentet gillade/ Rom. 13:4. Orätträdige hafwa ingen lycka medh sigh/ 4. Mos. 14:43/ 44/ 45. 5. Mos. 1:43/ 44/ 45. 1. Kon. 22: 17/ 35. Huru en Christelig Konung och thes vndersåtare sigh förhålla skola när krigsnöd är på färde/ 2. Mos. 17:8/ 9/ 11/ 12. 2. Chrön. 12:2/ 6/ 7. cap. 14:11/ 12. cap. 18:4/ 5. cap. 20:1/ rc. cap. 32:1/ 7. Judith 8: 14/ 15. 1. Maccab. 3:16/ til 20. cap. 4:8/ 10. cap. 7:32/ 41/ 42. 2. Maccab. 8:16/ 17/ 18/ 19. Gudh strider altid för sina

Christtrogna/ 2. Mos. 14:13/ 14. 5. Mos. 1: 30. cap. 3:22. 1. Sam. 17:46:47. 2. Chrön. 20:15/ 16/ 17. Ps. 18:35. Esa. 30:15.

Om andeligit krijg emot synden/ Rom. 6:13. cap. 13:12. 2. Cor. 10:4. Eph. 6:11/ rc. Gal. 5:17.

Krigsmän/ böra wara Gudfruchtige/ och i HErranom frimodige/ om the af Gudh lycka hafwa wilja/ 5. Mos. 1:29/ 30. cap. 9:3. cap. 20:3/ 4. cap. 23:5/ 6. cap. 28:1/ 7. cap. 31:6. Jos. 1:5. cap. 5:14. cap. 6:2. cap. 23:10/ 11. Dom. 5:19/ 20. Ps. 34:8. Judit. 5:16. HErranom är icke tungt hielpa medh många eller fåå/ 1. Sam. 14:6. 2. Chrön. 14:11. cap. 20:15.

Ogudachtige krigsmän hafwa ingen lycko af Gudh/ 3. Mos. 26:25/ 36/ 37. 5. Mos. 28:49/ til 66. Exempel/ Jos. 11:8/ 12/ 23. Dom 6:5. cap. 7:20/ 21. 1. Sam. 14: 14/ 15. 1. Kon. 20:13/ 14. 2. Chrön. 13:15/ 16. Läs/ 1. Macc. 3: * cap. 4: * 2. Macc. 8: * cap. 13: *

Crona: Lifsens/ rättferdighetenes och härlighetenes crona/ 2. Tim. 4:8. Jac. 1:12. 1. Pet. 5:4. Vpp. 2:10.

Kyß: En tuchtig kyß/ ett tekn til frijd och kärlek/ 1. Mos. 29:13. cap. 45:15. cap. 48:10. 2. Mos. 4:27. 1. Sam. 20:41. Luc. 15:20. Ap. G. 20:37. Rom. 16:16. 1. Cor. 16:20. 2. Cor. 13:12. 1. Thess. 5:26. 1. Pet. 5:14. Om Jude kyß/ Matth. 26:49. Marc. 14:44/ 45. Luc. 22:47.

Kyskhet; se Horerij: Om kyskhet måste man sigh beflita/ 2. Mos. 19:6. 3. Mos. 19:2. 1. Cor. 6:18/ 19/ 20. 2. Cor. 6:6. cap. 7:1. Eph. 5:6/ 7/ 8/ 9/ 12/ 13. Phil. 4:8. 1. Thess. 4:3/ 4/ 5. cap. 5:23. 1. Tim. 4:12. cap. 5:22. Tit. 1:8. cap. 2:5. 1. Pet. 1:14/ 15. Vpp. 14:4. Een ädel dygd/ Ords. 31:10. Syr. 26:19/ til 24. Een Andans frucht/ Gal. 5:22. Een högnödwändig dygd för wår kallelse skul/ Eph. 5:6/ 7/ til 14. 1. Thess. 4:7. 1. Pet. 1:14/ 15. Högnödig för the Gudfruchtigas tilstånd och egenskap skul/ Eph. 5:3. The äro liusens barn/ Luc. 16:8. Och måste så wandra som liusens barn/ Rom. 13:12/ 13. Eph. 5:9/ 11. Äro Christi ledamoter/ 1. Cor. 6:15/ 16/ 17. Äro Gudz boning och tempel/ 1. Cor. 3:16/ 17. cap. 6:19/ 20. Deelachtige af himmelska Wijsheten/ Jac. 3:17. Kyskhetenes beröm/ 1. Sam. 21:5. Ps. 45:15. 1. Pet. 3:2. Tob. 6: 16/ 20. Syr. 26:20. Judit. 15:10/ 11. cap. 16:26/ 27. Matth. 19:12. Nytta och belöning/ Wijsh. 3:13/ 14. cpa. 4:1/ 2/ 3. Gal. 5:22/ 23. cap. 6:8. Ords. 22:11. Matth. 5:8. Felix förskräcktes tå Paulus om kyskhet talte/ Ap. G. 24:25. Kyskhets exempel: Rebecca/ 1. Mos. 24:16. Joseph/ cap. 39:8/ 9. Boas/ Ruth. 3:13/ 14. Job/ cap. 31:1. Syrach/ cap. 23:4/ 5/ 6/ 7. Sara Raguels dotter/ Tob. 3:16/ 17/ 18. Judith/ cap. 8:4/ 5/ 6. cap. 16:27. Susanna/ v. 22. Hanna/ Luc. 2:36/ 37. Maria/ Luc. 1:34. Joseph/ Matth. 1:19/ 25.

Kyrkia; sök Församling/ och Tempel.

L.

Läkiare/ skal man ähra/ Syr. 38:1/ 2/ 3. Then som syndar faller läkiarenom i händer/ v. 15. Läkiedom wäxer af jorden/ v. 4/ 5/ 6. Först skal man försona sigh medh Gudh/ och sedan låta läkiaren komma/ v. 9/ 10/ 11/ 12. Asa sökte icke HErran/ vtan allenast läkiaren/ 2. Chrön. 16:12.

Lärdom/ Lära. Menniskiors lära/ budh/ och stadgar/ warandes emot Gudz ord/ böra förkastas och fördömas/ Rom. 16:17. 1. Cor. 3:11. Gal. 1:8/ 9. 5. Mos. 12:32. Vppenb. 22:18. 1. Cor. 4:6. 5. Mos. 4: 2. cap. 5:32. Ap. G. 26:22. Matth. 15:3/ 6/ 7/ 8/ 9/ 13. Jämför ock efterföljande språk/ 5. Mos. 4:15/ 25. cap. 13/ 6/ 7/ 8. Jos. 1:7/ 8. Esa. 8:19/ 20. cap. 29:13. Jer. 2:11/ 12/ 13. cap. 23:11/ til 15. Matth. 7:15/ 16. cap. 16:6. cap. 24:24. Marc. 7:3/ 4/ 5. Luc. 16:15/ 27/ 28/ 29. Ap. G. 4:19. cap. 20:30. Gal. 5:2/ 3/ 8. Eph. 4: 14. Col. 2:8.

Lärare/ Predikanter; sök ock Herdar: böra om flitighet/ Gudelighet och ostraffelighet både i lära och lefwerne sigh beflita/ för efterföljande orsaker skul; (1) The Apostoliska ämbets-reglor/ som Paulus föreskrifwer/ 1. Tim. 1:18. cap. 3:2/ 3/ 4/ 8/ 9/ 14/ 15. cap. 4:8/ 12. cap. 6:11. 2. Tim. 2:15/ 16/ 22. Tit. 1:7/

8. cap. 2:7/ 8. (2) Lärarens egit exempel bör förelysa åhörarena/ och vpbygga/ 1. Pet. 5:3. 2. Thess. 3:9. 1. Tim. 4: 12. Tit. 2:7/ 8. 1. Cor. 9:19/ 20/ 21/ 22. Jämför/ 1. Pet. 3:1. (3) Then store skade och förargelse som ther af kommer/ när man annorlunda lärer och lefwer/ Rom. 2:21/ til 25. 2. Cor. 6:3/ til 8. (4) Gudz swåra hotelse emot them som annorlunda lefwa än the lära/ Ps. 50:16/ til 21. Matth. 5:13/ 19. cap. 23:2/ 3/ 13/ til 33. (5) Christi och Christeliga Lärares exempel/ som lärde/ och giorde thet the lärde/ Luc. 24:19. Ap. G. 1:1. 1. Cor. 9:26/ 27. cap. 4:16/ 17. cap. 11:1. 1. Thess. 1:6. Äro Christi sänningebod/ 2. Cor. 5:20. Christi tienare/ och skaffare/ 1. Cor. 4:1/ 2. Böra hafwa sin lagliga kallelse/ Jer. 23:21. cap. 14:15. cap. 29:9. cap. 27:15. Joh. 20:21. Rom. 10:15. Ebr. 5:4. Christum efterfölja/ Matth. 4:19/ 20/ 22. Jcke sigh sielfwom predika/ 2. Cor. 4:5. Vtan then korsfästa Christum/ 1. Cor. 1:23/ 24. 2. Cor. 1:19. Evangelium/ 2. Cor. 3:9. cap. 2:12. cap. 5: 18. cap. 11:4. Gal. 1:8. 1. Thess. 2:4. Blifwa allena widh Gudz ord/ 1. Pet. 4:11. Jer. 23:28/ 29. 1. Tim. 1:3/ 4. 2. Tim. 1:13. Tit. 1:9. Jcke sin egen/ vtan Gudz ähra sökia/ Joh. 8:50. cap. 7:18. Ämbetet troligen förrätta/ 1. Cor. 4:1/ 2. Til thet ändemål Skriften nyttig är/ 2. Tim. 3:16. Rom. 15:4. The bedröfwada trösta/ 2. Cor. 1:4. Hielpa the swaga/ 1. Thess. 5:14. Hes. 34:4. Vnderwisa the oförståndiga/ 1. Cor. 14:19. Ebr. 6:1/ 2/ 3. Också troligen bedia för åhörarena/ 1. Sam. 12:23. Syr. 39: 7. Och them wälsigna/ 4. Mos. 6:23. Luc. 24:51. Ps. 129: 8. Ps. 115:12/ 13/ 14/ 15. Pf. 134:3. Exempel ther på: Moses/ 2. Mos. 32:11. 5. Mos. 9:18. Aaron/ 4. Mos. 16: 46. Esaias/ cap. 63:16. Daniel/ cap. 9:3/ rc. Christus/ Joh. 17:20. Apostlarna/ 2. Cor. 13:7. Eph. 1:16. cap. 3: 14/ rc. Phil. 1:4.

Theras läroämbete bör förrättas/ rätteligen och tideligen/ 2. Tim. 2:15. 1. Cor. 14:19. Vthan ordeträtor/ 1. Tim. 6:4/ 5. Medh åthskilnad til åhörarenas beskaffenhet/ 1. Cor. 3:2. cap. 9:19/ 20/ 21/ 22. Gal. 4:19. Theras straffämbete bör förrättas både sachtmodeligen och medh jfwer/ Syr. 10:6. 2. Tim. 2:24. cap. 4:2/ 3. Tit. 1:13. cap. 2:15. 1. Tim. 5:20/ 21. Hes. 3:17. Hålla godh kyrkio-disciplin, medelst löse- och bindenyckelens bruuk/ Matth. 18:18. Joh. 20:23. 1. Tim. 5:20:21. 1. Cor. 5:2/ 4/ 5. 2. Cor. 2: 6/ 7. Förmanings graderna i acht taga/ Gal. 6:1. Matt. 18:15/ 16/ 17. At thet må skicke ligen tilgå/ 1. Cor. 14: 40. Jcke heller egenwilligt/ vthan församlingens samtycke någon ändring i ceremonien företaga/ eller mißbruka friheten til the swagas förargelse/ Rom. 14:15/ 16. 1. Cor. 8:9/ 10/ 11/ 12/ 13. Jcke heller för wåra wederparter skul något af Christeliga friheten eftergifwa/ 1. Cor. 7:23. Gal. 5:1. cap. 2:4/ 5. 1. Thess. 5:22. Hafwa ock omsorg för the fattigas vnderhåll/ 1. Cor. 16:1/ 2. Gal. 2:10. Joh. 13:29.

Lärjunge; sök Apostlar: Bör för Christi skul hata fader och moder/ Matth. 10:37. Luc. 14:26. Blifwa widh Gudz ord/ Joh. 8:31. Huru the warda kände/ cap. 13:35.

Lättia/ Lathet; sök Flijt och Arbetsamhet: Warder förbuden/ Rom. 12:11. Laat menniskios beskrifning/ Ords. 19:24. cap. 26:13/ 14/ 15. cap. 22:13. Syr. 22:1/ 2. Ords. 6:9/ 10. cap. 24:30/ 31/ 32. Lathet bringar skada medh sigh/ Ords. 10:26. cap. 18:9. Fattigdom och hunger/ Ords. 6:10/ 11. cap. 10:4/ 5. cap. 13:4. cap. 19:15. cap. 20:4. cap. 23:21. cap. 24:33/ 34. cap. 28:19. Lärer mycket ondt giöra/ Syr. 33:29. Exempel/ 2. Sam. 11:1/ rc.

Lagen: Then första/ 1. Mos. 2:16/ 17. Blef öfwerträdd/ cap. 3:4/ 5/ 6. Gudh hafwer inskrifwit allom menniskiom een lagh i naturen/ hwarefter theras lefwerne och samwete rättas skulle/ Rom. 1:18. * cap. 2:12/ 14/ 15/ 16. Thenna naturens lagh war wåra första föräldrar för syndefallet medskapad/ och medelst skapelsen efter Gudz beläte fulkomligen inskrefwen/ 1. Mos. 1:26/ 27. Eph. 4: 24. Col. 3:10. Men såsom thenna naturens lagh blef genom syndefallet häftigt förmörkad/ och menniskian både til förstånd och wilja odugse giord til at känna och tiena Gudh/ 1. Mos. 6:3/ 5. cap. 8:21. Eph. 4:17/ 18/ 22. Ap. G. 26:18. Eph. 5:8. 1. Thess. 5:4/ 5. 1. Pet. 2:9. 1. Joh. 2:8. Esa. 9:2. Ty behagade Gudh förekomma owetenhets vrsächt/ och thenna medskapade naturliga lagens begrep och innehåll så tydeligen/ medelst the 10 budordens förkunnande/ Jsraeliterna föreställa/ 2. Mos. 20:1/ rc. 5. Mos. 5:1/ rc. Them Gudh medh sitt egit finger skref på 2 steentaflor/ 2. Mos. 31:18. 5. Mos. 5:22. The första af Mose sönderslagna/ 2. Mos. 32:19. 5. Mos. 9: 17. Andra i stället gifna/ 2. Mos. 34:27/ 28. 5. Mos. 10: 1/ 2/ 3/ 4. Lagda vthi arken/ 5. Mos. 10:5. Ebr. 9:4.

Lagboken blifwer igenfunnen/ 2. Kon. 22:8. Thes lagh blifwer läsin å nyo/ och vthropad/ 5. Mos. 1:5. cap. 5:1/ rc. cap. 31:9/ til 14. Jos. 8:32/ 33/ 34/ 35. 2. Kon. 23:2. Nehem. 8:8. cap. 9:3. 2. Macc. 8:19/ 23. Mosaiska lagen är treggiehanda slagh: Then Ceremonialiska/ som medh offren och annat mera Christum afmålade/ blef widh Christi ankomst aldeles afskaffad/ Ebr. 10:1/ 4/ 5/ 14. cap. 9:7/ til 15. Col. 2:16/ 17. Ap. G. 13:38. cap. 15:10/ 28/ 29. Matth. 11:13. Rom. 6:14. cap. 7:4. Eph. 2:14/ rc. Ebr. 8:6/ 13. Jemwäl omskärelsen afskaffad/ Gal. 5:2/ 6.

Then Judeska Politie- och domare-lagen til en stoor deel afskaffad: Exempel/ 4. Mos. 36:6/ rc. 5. Mos. 25: 5/ 6. cap. 24:1/ rc. Matth. 19:8/ 9. Men icke aldeles; vtan widh domstolarna ännu til någon deel behålien/ Exempel/ 4. Mos. 35:16/ rc. 5. Mos. 1:16/ 17. cap. 5: 7/ rc. cap. 19:15/ rc. Then Moraliska eller 10 budordz lagen/ warandes een regel hwad wij giöra och låta skole/ kan så wida ingalunda afskaffad warda; vtan förbinder alla menniskior til een vthi högsta graden fulkomlig bade vthwärtes och inwärtes hörsamhet och lydno/ 5. Mos. 6:5. Matth. 22:37. Luc. 10:27. 5. Mos. 27: 26. Gal. 3:10. Matth. 5:19. Jac. 2:9/ 10. Hes. 18:24/ 26. cap. 33:12. Vnder ett löfte och wilkor af timmelig/ 5. Mos. 28:1/ rc. Och ewig wälsignelse/ lijf och salighet/ 3. Mos. 18:5. Hes. 20:11. Rom. 10:5. Gal. 3: 12. Luc. 18:18/ 20. Rom. 7:10. 1. Tim. 4:8. (Doch icke af någon förtienst/ Rom. 11:35.) Jemwäl vnder een swår hotelse af timmelig och ewig förbannelse/ 5. Mos. 27:26. Gal. 3:10. Rom. 7:10/ 11. 5. Mos. 28:15/ til ändan. Dan. 9:11. Men såsom för then förderfwade naturen skul/ ingen menniskia/ icke heller the andelige nyfödde een så fulkomlig hörsamhet och lydno åstadh komma/ och lagen fulkomligen vpfylla kunde: ty kan icke heller then saliggiörande rättferdigheten och saligheten af lagen och thes gierningar komma: hwilket bewisas (1) af alla menniskiors syndiga natur/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. 1. Kon. 8:46. Ps. 14:2/ 3. Pred. 7:21. Rom. 3:12/ 23. Gal. 3:22. (2) Af klara Skriftenes språk/ at ingen menniskia kan lagen vpfylla/ Ap. G. 7: 53. cap. 13:39. cap. 15:10. Rom. 8:7. Gal. 5:17. Jac. 2:10. cap. 3:2. (3) Af lagsens natur och egenskap/ Rom. 7:12/ til 24. cap. 8:5/ 6/ 7/ 8. Gal. 5:17. (4) Af lagsens omöijelighet för then förderfwade naturen skul/ Rom. 8:3. Gal. 3:21. Rom. 7:10. Ap. G. 15:10. (5) Af alla heligas klagan: Moses/ 2. Mos. 34:7. Salomo/ 1. Kon. 8:46. Job/ cap. 9:2/ 3/ 28. cap. 15:15/ 16/ 17. David/ Ps. 19:13. Ps. 32:6. Ps. 130:3. Ps. 143: 2. Ords. 20:9. Esaia/ cap. 64:6. Daniel/ cap. 9:5/ 7. Paulus/ Rom. 7:14/ 18/ 23. 1. Cor. 4:4. Johannes/ 1. Joh. 1:8. (6) Af sielfwa rättferdiggiörelsen/ Rom. 3:20/ 21/ 22/ 23/ 24/ 28. Gal. 2:16/ 21. cap. 3:11/ 12/ 21/ 22. Se Rättferdiggiörelse. Alt therföre när lagen wåra hiertan förkrossar/ Jer. 23:29. Ps. 51: 19. Esa. 57:15. Genomstinger/ Ap. G. 2:37. Öfwertygar och skräcker oß i samwetet medh synden/ Rom. 3: 20. cap. 7:7. Kommer wrede åstadh/ Rom. 4:15. Hotar medh förbannelse och fördömelse/ 5. Mos. 27:36. Gal. 3:10. Så at wij nödgas klaga medh David/ Ps. 6:1/ til 9. Ps. 38:2/ til 10. Tå skola wij/ såsom ock lagen är wår tuchtemästare til Christum/ Gal. 3:24. Genom troon taga wår tilflycht til Christum JEsum/ som är lagsens ända til rättferdigheten/ Rom. 10:4. Som lagen oß til godo fulkomligen vpfylt/ Rom. 8:3. Matt. 5:17/ 18/ rc. Gal. 4:4/ 5. Rom. 5:19. Gal. 3:13. Medh sin hörsamhet och lydno/ blodh/ och blodiga dödh/ Gudz stränga rättferdighet fulkomligen tilfyllest giordt; för wåra synder fulkomligen betalt/ een nådig syndernas förlåtelse/ ther vthi saliggiörande rättferdigheten består/ åstadh kommit/ och oß medh Gudi fulkomligen försonat hafwer/ Matth. 20:28. 1. Tim. 2:6. Esa. 53:4/ 5. Ps. 69:5. 2. Cor. 5:18/ 19/ 20/ 21. 1. Joh. 1:7. Ebr. 9: 14. Vppenb. 1:5. Tit. 2:14. Ebr. 1:3. Rom. 3:5. Ebr. 2:14/ 15/ 17. 1. Joh. 2:2. Col. 2:14. Rom. 5:8/ 9/ 10. Eph. 2:16. Rom. 3:24. Eph. 1:7. Ebr. 9:12. Lagen rätteligen brukad är godh/ 1. Tim. 1:8. Bör wara allom menniskiom också them trognom een theras lefwernes regel och rättesnöre/ hwarefter the Gudi then skyldiga tiensten bewisa skola/ 5. Mos. 5:32/ 33. cap. 8:6. cap. 10:12. cap. 11:22. cap. 12:32. Jos. 1:7. cap. 23: 6. Hes. 20:19. Ps. 1:1/ til ändan.

Eljes är tijo budordzlagen/ för wår förderfwade natur skul/ så wida afskaffad/ hwad rättferdiggiörelsen för Gudi angår/ Rom. 8:3. Gal. 3:11/ 21/ 22. Jemwäl hwad förbannelsen angår/ Gal. 3:13. Ty the trogna som regeras af Gudz Anda/ äro icke vnder lagen/ Gal. 5:18. Så wida lagen förbannar och fördömer/ Rom. 5:1. cap. 8:1.

Låån. Fattiga nödträngda måste man låna/ 5. Mos. 15: 7/ 8/ 9/ 10/ 11. Matth. 5:42. Syr. 29:13. Lagen om

låån/ 2. Mos. 22:14/ 15. Hwilkom man skal låna/ och ingen ocker taga/ 2. Mos. 22:25. 3. Mos. 25:33/ 36/ 37. 5. Mos. 23: 18. Neh. 5:7/ 9/ 10. Ps. 15:5. Ords. 28:8. Hes. 18:8/ 13/ 17. cap. 22:12. Luc. 6:35. Syr. 29:13. På främmande war Judeska folcket efterlåtit ockra/ 5. Mos. 23:20. Af fattigom ingen pant taga/ 2. Mos. 22:26/ 27. 5. Mos. 24:6/ 10/ 11/ 12/ 13/ 17. Job. 22:5/ 6. cap. 24:3/ 9. Hes. 18:7/ 12/ 16. cap. 33:15/ 16. Hwad man lånar och borgar måste man igengifwa/ Ps. 37:21. Syr. 29: 2/ til 11.

Långmodighet; sök Sachtmodighet.

Lefwerne: The Christtrognas bör wara heligt/ 1. Mos. 17:1. 3. Mos. 19:2. cap. 20:7/ 26. 1. Pet. 1:14/ 15/ 16. Jnrättat efter Gudz och Christi exempel/ Matt. 5:48. cap. 11:29. Joh. 12:26. cap. 13:13/ 14/ 15. Rom. 6:4. cap. 15:1/ 2/ 3. Col. 3:9/ 10/ 12/ 13/ 14. Eph. 4:22/ 23/ 24. cap. 5:1/ 2/ 3. 1. Pet. 2:21. cap. 3:15/ 17/ 18. 1. Joh. 1:7. cap. 2:6. Ebr. 12:1/ 2. Efter Christi Anda/ Rom. 8:9/ 12/ 13/ 14/ 29. Gal. 2:20. Efter Christi sinne/ Rom. 13:13/ 14. Eph. 4:20/ 21. Phil. 2:5/ 15. Col. 2:6/ 7. Efter Christi lärdom/ 1. Thess. 4:1/ til 8. Tit. 2:12. cap. 3:8. 1. Pet. 2:1/ 2/ 3/ 9/ rc. Wandra wärdeligen i then andeliga kallelsen/ Eph. 4:1/ 2/ 3/ 4. Phil. 1:27. Såsom liusens barn/ Eph. 5: 8/ 9. Beflita sigh om goda gierningar/ Eph. 2:10. Tit. 3:8/ 14. Lefwa och döö Gudi/ Rom. 14:7/ 8/ 9. 2. Cor. 5:15. 1. Thess. 5:9/ 10. Exempel på gudeligit och Christeligit lefwerne: Henoch/ 1. Mos. 5:22/ 24. Syr. 44:16. Ebr. 11:5. Elias/ 2. Kon. 2:11. Syr. 48:9.

Lijf: Thet lekamliga är mödosamt/ beswärligit och fåfängeligit/ 1. Mos. 3:19. Ps. 90:10. Pred. 2:22/ 23. cap. 4:4. cap. 3:10. cap. 6:4/ til 8. Syr. 40:1/ rc. Job. 7:1. cap. 14:1/ 22. 1. Pet. 1:17. 1. Mos. 47:9. Stackot och kort/ och förlöper snarligen/ 2. Sam. 14:14. Job. 7:6. Ps. 89:48. Ps. 90:10/ 11/ 12. 1. Cor. 7:29. Ty liknas thet widh en löpare/ och flygande örn/ Job. 9:25/ 26. Widh rutit aas och kläder/ Job. 13:28. Syr. 14:18. Widh en skugga/ Job. 8:9. cap. 14:2. Ps. 102:12. Ps. 109:23. Ps. 144:4. Pred. 7:1. Wijsh. 2:5. cap. 5:9. Widh een twär hand och intet/ Ps. 39: 6. Widh en sömn och ström/ Ps. 90:5. Widh ett taal/ v. 9. Widh ett flygande/ Ps. 90:10. Widh röök/ Ps. 102:4. Widh grääs/ blomster och höö/ Ps. 103:15. Esa. 40:6/ 7. 1. Pet. 1:24. Widh ett skep/ Wijsh. 5: 10. Job. 9:26. Widh stofft och asko/ 1. Mos. 3:19. cap. 18:27. Job. 10:9. Ps. 103:14. Syr. 10:9/ 10. Widh een herdehyddo/ Esa. 38:12. Widh damb/ Jac. 4:14. Widh en wäfspole/ Job. 7:6.

Vpfylt medh orolighet/ Job. 14:1. Syr. 40:6/ 7/ 8. Hafwer ett wist föresatt måål/ Syr. 17:3. Ps. 39:5. Job. 14:5/ 6. Ps. 139:16. Owist/ huru länge thet warar/ Luc. 12:18/ 20. Jac. 1:10/ 11. cap. 4:14. Ebr. 13:14. Nakot kommit i werldene/ Job. 1:20/ 21. Pred. 5:14. 1. Tim. 6:7/ 8. Långt lijf låfwar Gudh them fromom/ 2. Mos. 20:12. 5. Mos. 5:16. cap. 25:15. 1. Kon. 3: 14. Ps. 91:16. Ords. 3:2/ 16. cap. 4:10. cap. 9:11. cap. 10:27. cap. 28:16. Eph. 6:3.

Lius. The Christne ett lius i werlden/ Ords. 4:18. Matth. 5:14. Rom. 2:19. Phil. 2:15. Om HErrans och Gudz ordz lius/ Ps. 36:10. Ps. 43:3. Ps. 27:1. Ps. 119:105. Matth. 4:16. Joh. 1:4/ 5/ 7/ 8/ 9. cap. 3: 19/ 20. cap. 8:12. cap. 9:5. cap. 12:35/ 36. 2. Cor. 4: 4. 2. Pet. 1:19. 1. Tim. 6:16. Om the sanskylliga Christnas lius/ Esa. 58:8/ 10. Luc. 8:16. Rom. 13: 12. Phil. 2:15. Ty böra the ock wandra i liuset/ Joh. 12:35/ 36. Eph. 5:8/ 9. 1. Thess. 5:5. 1. Joh. 1:5/ 6/ 7. cap. 2:8/ 9. Matth. 5:16.

Löfte och Tilsäijelse: Af Gudi giorde äro tweggiehanda slagh: somliga angå thet timmeliga/ somliga thet ewiga lifwet/ 1. Tim. 4:8. Om bägge slags löften i gemeen/ 1. Mos. 15:1/ 2. Ords. 11:5/ 6/ 18/ 23. Syr. 17:18. Matth. 10:40/ 41/ 42. Luc. 6:35. Om timmeliga lifwets löfte i synnerhet/ Matth. 19:25/ 29. Marc. 10:30. 5. Mos. 28:1/ til 6. Ps. 41:2/ 3/ 4. Ps. 112:1/ 2/ 3. Om ewiga lifwets tilsäijelser i synnerhet/ Esa. 40:10. cap. 62:11. Vppenb. 22:12. Matth. 5:12. Luc. 6:23. Matth. 20:8. 1. Cor. 3:8. Vppenb. 11:18. Thesse ofelbare Gudz löfte böra oß vpmuntra til ett gudeligit och heligt lefwerne/ 2. Cor. 6:16/ 17/ 18. cap. 7:1. Rom. 6: 22. cap. 2:7. 1. Tim. 6:18/ 19. Wilje wij komma til Gudz saliggiörande åskådande/ 1. Cor. 13:12. 1. Joh. 3:2. Måste wij oß om reenhet och helgelse beflita/ Matth. 5:8. 1. Thess. 4:3/ til 8. 1. Pet. 1:14/ 15/ 16. Ebr. 12: 14. Vppenb. 21:27. Gudz löfte och tilsäijelse skee medh wilkor/ 3. Mos. 26:3/ rc. 5. Mos. 19:8/ 9. cap. 28:1/ rc. 1. Sam. 2:30. Hes. 18:1/ til ändan. cap. 33:15/ 19. Marc. 16:16. Joh. 3:16/ 36. cap. 8:31. cap.

13:17. cap. 15:7/ 14. Rom. 8:17. cap. 11:22/ 23. Col. 1:23. 2. Pet. 1:4/ 5. Ebr. 3:14. Vppenb. 21:7. Gudz löfte äro ja och amen i Christo/ 2. Cor. 1:20. Ty ställer Moses och David Gudh före sina löfte/ 2. Mos. 32:13. 5. Mos. 9:27. Ps. 27:8/ 9. För the löfte skul Gudh Patriarcherna giorde/ wederfors theras efterkommande mycket godt/ 2. Mos. 2:24. cap. 6:5/ 6. 3. Mos. 26:42. 5. Mos. 4:8. 1. Sam. 12:22. 2. Sam. 7:24/ 25. 2. Kon. 13:23. cap. 19:34. Menniskiors löfte Gudi giorde måste håldne warda/ 1. Mos. 28:20/ 21/ 22. 3. Mos. 27: 1/ rc. 4. Mos. 6:1/ rc. cap. 21:2. cap. 30:3/ rc. 5. Mos. 23:21. 1. Sam. 1:11. 2. Sam. 15:8. Pred. 5:3. Ap. G. 18:19. cap. 21:23. Ps. 50:14. Om dårachtiga löfte: Exempel/ Jephthah/ Dom. 11:30. Miche moder/ Dom. 17:3. David/ 1. Sam. 25:13/ 34. Herodes/ Matth. 14:7. Några Judar/ Ap. G. 23:12/ 14.

Lögn. Jcke bör för lögn räknas när man någon sanning fördöljer/ then man icke skyldig är at vppenbara: vtan thetta är egentligen lögn/ när man moot sitt bättre weet och samwet sinom nästa til skada annorlunda om något talar äu thet sigh i sanning förhåller: ty böra efterföljande Skriftenes exempel icke för lögn ftraffade warda: om Abraham/ 1. Mos. 12:13. cap. 20:2/ 12. Jsaac/ cap. 26:7. Jacob/ cap. 27:19. Rachel/ cap. 31: 35. Joseph/ cap. 42:7. Egyptiska jordgummor/ 2. Mos. 1:19/ 21. Jsraeliterna/ cap. 5:8/ 17. Rahab/ Jos. 2:4/ 5/ 6. Jael/ Dom. 4:18. Jonathan/ 1. Sam. 20:6/ 8/ 28/ 29. David/ 1. Sam. 21:2/ 13. Jehu/ 2. Kon. 10:19. Hwad egentlig lögn är/ förbiuder Gudh; och påbiuder at wij skole beflita oß om sanning/ 2. Mos. 20:16. 5. Mos. 5:20. 2. Mos. 23:7. 3. Mos. 19:11. Ps. 4:3. Ords. 23:23. Zach. 8:16/ 17/ 19. Matth. 5:37. 1. Cor. 5:8. Eph. 4:25. Col. 3:9. Gudh hafwer ett stort mißhag til lögn och osanning/ Ps. 5:7. Ords. 6:16/ 17/ 18/ 19. cap. 12:22. Zach. 8:17. Hotar och straffar alla lögnachtiga/ Ps. 52:5/ 6/ 7. Jer. 9:3/ 4/ 5/ 6. Ose. 4:2/ 3. Mich. 6:12/ 13. Ords. 19: 5. Eftersom lögnen är för Gudh een grufwelig wederstyggelighet/ Joh. 8:44. Ords. 17:7. Syr. 41:20. Ords. 19:22. Syr. 25:3/ 4. cap. 20:26/ 27/ 28. Vppenb. 21:27. Ty hafwa lögnachtige timmeligit och ewigt förderf at wänta/ Ps. 5:7. Ords. 12:13. cap. 19: 9. cap. 21:28. Wijsh. 1:11. Vppenb. 21:8. cap. 22: 15. Lögnenes fader diefwulen/ Joh. 8:44. Ther emot sanningen een Andans frucht/ Eph. 5:9. Ja/ then Helge Ande är sielf sanningenes Ande/ Joh. 14:17. cap. 15:26. cap. 16:13. 1. Joh. 4:6. Til sanning bör oß beweka Gudz Faders egit exempel/ Ps. 25:10. Vppenb. 15:3. cap. 16:7. 4. Mos. 23:19. 1. Sam. 15: 29. 2. Sam. 7:28. Rom. 3:4. 2. Tim. 2:13. Tit. 1: 2. Ebr. 6:17/ 18. JEsu Christi egit exempel/ Matth. 22:16. Joh. 8:46. cap. 14:6. 1. Joh. 5:20/ 21. Vppenb. 3:7/ 14. Ty lätom oß JEsum efterfölja/ Phil. 2:5. 1. Pet. 2:22. The som sanning älska/ hafwa Gudz nådiga tilsäijelse/ Ps. 15:1/ 2/ 3. Ps. 40:5. Syr. 4: 33/ 34. Sanningen förer mångfaldig nytto medh sigh/ Ordsp. 12:14/ 19. cap. 13:2. cap. 18:20/ 21. cap. 20: 28. Syr. 40:12. Alle helige hafwa hatat lögnen/ och älskat sanningen: David/ Ps. 101:7. Ps. 119:163. The rättferdige/ Ords. 13:5. cap. 30:8. Apostlarna/ 2. Cor. 13:8. Eph. 4:25. Eljes kallas alla menniskior lögnare/ Ps. 116:11. Rom. 3:4. Lögnachtige infinna sigh i alla stånd: Vthi thet andeliga/ Mich. 2:11. Ps. 119:118. Esa. 29:21. Jer. 5:31. cap. 8:8. cap. 20:6. cap. 23:14. Hes. 13:6. Vthi werldzliga ståndet infinna sigh lögnachtige anklagare/ 3. Mos. 19:16. Exempel/ 1. Mos. 39:17. 2. Sam. 16:3. 1. Kon. 21: 9/ 10. Luc. 23:2. Ap. G. 24:5. Lögnachtige witne/ 2. Mos. 23:1. 5. Mos. 19:18/ 19. Ords. 6:19. cap. 12: 17. cap. 14:5/ 25. cap. 19:5/ 28. cap. 21:28. cap. 24: 29. cap. 25:18. Exempel/ 1. Kon. 21:13. Ps. 27:12. Dan. 6:13. Susan. hist. 36. Matth. 26:61. Ap. G. 6: 13. Lögnachtige brotzlige/ Jos. 7:19. Lögnachtige Advocater, 2. Mos. 23:3. Lögnachtige domare/ 2. Mos. 23:1/ 6/ 7. 3. Mos. 19:15. 5. Mos. 1:16/ 17. cap. 16: 18/ 19/ 20. cap. 27:19/ 25. Ords. 17:15. Esa. 5:23. Syr. 20:4. Exempel/ 1. Kon. 21:11. Matth. 26:59. cap. 27:24/ 25. Luc. 18:2/ 3. Ap. G. 5:26. cap. 16:37. Lögnachtige rådgifware/ 1. Sam. 22:9. cap. 26:1. 2. Sam. 17:1. Dan. 6:7. Syr. 37:9. Lögnachtige infinna sigh ock vthi huusståndet och gemena lefwernet; nemligen/ förbundzbrytare/ 2. Kon. 3:5. 2. Chrön. 36: 13. Hes. 17:15/ 16/ 18/ 19. Stortalige och storordige/ 1. Sam. 2:3. Ps. 5:6/ 7. Ps. 75:5. Jer. 9:23. Syr. 6: 23. cap. 10:25. 2. Cor. 10:12. Baktalare och bakdantare/ som arta sigh ester diefwulen/ Job. 1:9/ 10. 1. Mos. 3:5. För thessa synder blifwe wij troligen warnade/ 3. Mos. 19:16. Ps. 15:3. Ps. 50:20/ 21. Ords. 10:18. cap. 11:12/ 13. cap. 16:28. cap. 18:8. cap. 26: 22. cap. 20:19. Syr. 5:16/ 17. cap. 6:1. 1. Pet. 2:1. Jac. 4:11. Syr. 28:15. Lastare och försmädare/ 2. Mos. 22:28. Ap. G. 23:5. Ps. 41:7. Ps. 73:8. Ords. 4:24. cap. 11:12. Wijsh. 1:11. Matth. 5:22. 1. Cor. 6:9/ 10. Eph. 4:31. 2. Pet. 2:10. Exempel/ 2. Sam. 16:7. 2. Kon. 2:8. Joh. 8:48. Smickrare/ Ap. G. 12:22. 2. Pet. 2:3. Bedragare/ Ps. 34:14. Ps. 52: 5/ 6/ 7. Ords. 24:28. 1. Pet. 2:1. Trätosame och

kifachtige/ Ords. 6:19. cap. 18:6. cap. 25:8. cap. 26: 20:21. Syr. 8:4. cap. 28:13. Hycklare och skrymtare/ Ords. 6:13/ 14/ 15. cap. 11:9. Exempel/ 2. Sam. 20:9. Matth. 22:18.

Löön/ förtient måste icke förhållas/ 3. Mos. 19:13. 5. Mos. 24:14/ 15. Tob. 4:15. Jac. 5:4. Jer. 22:13. Matth. 10:10. 1. Tim. 5:18.

Lof; sök Tacksäijelse.

Lott: han faller som HERren wil/ Ords. 16:33. Stillar träto/ Ords. 18:18. Blifwer kastad/ och brukad/ 3. Mos. 16:8. 4. Mos. 26:55. cap. 33:54. Jos. 7: 14. cap. 18:10. 1. Sam. 10:21. cap. 14:42/ 43. 1. Chrön. 24:5. cap. 25:8. Neh. 11:1. Ps. 22:19. Jon. 1:7. Matth. 27:35. Marc. 15:24. Joh. 19:23/ 24. Ap. G. 1:26.

Lustar; sök ock Begärelser. Lusten är treggiehanda slagh: Een helig Gudi behagelig lust/ Ps. 1:2. Ps. 37:4. Ps. 119:24. Luc. 10:24. 1. Tim. 3:1. Een naturlig lust/ Luc. 16:21. cap. 4:2. Een ond lusta/ Col. 3:5. 1. Cor. 10:6. Som yttrar sigh/ icke allenast i wår kropp och thes lemmar/ Rom. 7:18/ 23. Vtan ock vthi wårt hierta/ siäl/ förstånd/ wilja/ och alla wåra sinnen/ Gal. 5:16/ 17. Ords. 6:18. Jer. 17:9/ 10. Matth. 15:19. Rom. 8:5/ til 10. Eph. 2:3. cap. 4:22/ 23. Är twäggehanda slagh: först/ then onda medfödda arflusten och begärelsen/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Sedan/ then onda werckliga syndalusten/ när man til then vpstigande onda lustan ett wälbehag hafwer; ther til bewiljar/ samtycker/ och thet onda begår: om bägge talar Jacob/ cap. 1:14/ 15. Paulus/ Rom. 7:7/ 8. Ehuruwäl nu then förra/ som vthi Gudz heliga också efter then nya födelsen öfrig finnes/ är såsom then senare för Gudh een synd: så kallar henne Paulus/ Rom. 6:2/ 6/ 7/ 11/ til 18. cap. 7:5/ 7/ 8/ 9/ 11/ 13/ 14/ 17/ 23/ 25. cap. 8:2/ 3/ 10. 1. Joh. 1:8. cap. 3:4. Likwäl skal hon them heligom eij skada til saligheten/ om the allenast troligen efterkomma then andeliga öfningen/ Gudh vthi sitt ord påbiuder/ 2. Mos. 20:17. 5. Mos. 5:21. Syr. 18:30/ 31. 1. Mos. 4:7. Matth. 18: 8/ 9. Rom. 6:6/ 11/ 12/ 13. cap. 8:13/ 14. Gal. 5:16/ 17/ 24. Eph. 4:22/ 23/ 24. Col. 3:5/ 6/ 8/ 9/ 10. 1. Pet. 2: 11/ 12. Tit. 2:11/ 12. 2. Cor. 7:1. Ebr. 12:1.

Til thes företagande förbinder oß wår egen skyldighet/ Rom. 8:9/ 10/ 12. Gal. 5:25. 2. Cor. 5:15. 1. Pet. 1: 14/ 15. cap. 4:2/ 3. Christi swåra lidande/ 1. Pet. 4:1/ 2. cap. 2:20/ 21/ 24. Rom. 6:6. Gal. 6:14. 1. Joh. 2: 16. Christi dödh/ begrafning/ och vpståndelse/ Rom. 6:3/ 4/ 8/ til 14. Wår gemenskap medh Christo/ Matth. 16:24. Gal. 5:24. cap. 2:20. Rom. 8:1/ 9/ 13/ 14. Wår lifstidz korthet/ 1. Cor. 7:29/ 31. 1. Joh. 2:17. Rom. 13:11/ 12/ 13/ 14. Gal. 6:10. Then stora nådebelöningen/ Rom. 8:1/ 10/ 11/ 13/ 14. 1. Cor. 9:25/ 26. 2. Tim. 4:7/ 8. Vppenb. 2:7/ 11/ 17. cap. 3:5/ 12/ 21. Then stora oboteliga skada wij eljes tage/ Matth. 18:8/ 9. cap. 16:26. Rom. 6:23. cap. 8:13. Gal. 5:19/ 20/ 21. cap. 6:8. Col. 3:6. 5. Mos. 32:22. Til at förekomma kötzliga synder/ tienar/ at man icke låter begärelsen i sigh afla/ Jac. 1:14/ 15. Fly lägenhet til at synda/ Ords. 23:29/ 30/ 31/ 32. Exempel/ Eva/ 1. Mos. 3:1/ til 6. Dina/ 1. Mos. 34:1/ rc. David/ 2. Sam. 11:2/ rc. At wij också späke wår lekamen/ 1. Cor. 9:26. Luc. 21:34. 5. Mos. 32:14/ 15/ 16. 1. Cor. 10:7.

Lydna och Hörsamhet/ emot Gudh/ blifwer anbefalt/ 5. Mos. 10:12. cap. 13:4. cap. 18:15/ rc. cap. 27: 10. Jos. 24:14.

Behagar Gudi wäl/ samt lydnans loford/ 1. Sam. 15: 22/ 23. 1. Kon. 3:9/ 11/ rc. Syr. 35:1/ 2/ 3/ 4/ 5. Matth. 7:24. Joh. 13:17. cap. 14:21/ 23/ 24. cap. 15:14. cap. 8:31. Matth. 21:28/ 29/ 30.

Thenna lydnan hafwer nytto medh sigh: först i gemeen/ Ords. 8:34. Syr. 46:12. Esa. 48:18/ 19. cap. 55:2. Sedan i synnerhet allahanda wälsignelse/ 2. Mos. 23: 25. 5. Mos. 15:4/ 5. Seger emot fiendar/ 2. Mos. 23:22. 3. Mos. 26:7/ 8. Ymnighet/ 3. Mos. 26:3/ 4/ 5. 5. Mos. 28:11/ 12. Gudz nåde och nådiga närwarelse/ 3. Mos. 26/ 11/ 12. Jer. 11:4. Gudz godhet och barmhertighet/ 5. Mos. 13:17/ 18. cap. 30:2/ 3. cap. 7:9/ 10/ 11/ 12. 2. Mos. 20:6. Långt lijf/ 2. Mos. 15:26. cap. 23:25. 5. Mos. 30:20. Job. 36:11. Allahanda fruchtbarhet och förmering/ 2. Mos. 23:26. 5. Mos. 13:17/ 18. Tröst och hugswalelse/ Tob. 3:21. Lindring på förtienta straffet/ Jer. 26:13. Then Helga Andas nådegåfwa/ Ap. G. 5:32. Ewiga saligheten/ Ebr. 5:9.

Gudh hafwer them lydigom härliga tilsäijelser giordt/ 2. Mos. 19:5/ 6. 5. Mos. 11:26/ 27/ 28. cap. 28:1/ til 6. Ps. 81:14/ 15. Ords. 1:33. Esa. 1:19. Jer. 7:23. cap. 11: 4. Gudh hotar swårliga alla olydiga/ 3. Mos. 26:14/ 15/ 16/ 17/ 18. 5. Mos. 28:15/ til 19. cap. 30:18. 1. Sam. 12:15. Jer. 9:13/ 14/ 15. cap. 18:10.

Man måste meer lyda Gudh än menniskior/ 2. Mos. 1:17. Dan. 3:16/ 17/ 18. Ap. G. 4:19. cap. 5:29/ 40/ 41/ 42. Likwäl måste man lydno bewisa Lärarenom/ Luc. 10:16. Ebr. 13:17. Öfwerheten/ Rom. 13:1/ 2. 1. Pet. 2:13. Föräldromen/ 2. Mos. 20:12. 5. Mos. 5:16. Eph. 6:1/ 2. Col. 3:20. Syr. 3:7/ 8/ 9. Lekamligom herrom/ Eph. 6:5. Col. 3:22. Tit. 2:9. 1. Pet. 2:18. Lydnas beskaffenhet emot Gudh måste komma af ett vprichtigt och af alt wårt hierta/ 5. Mos. 10:12/ 13/ 14. Jos. 22:5. cap. 24:14. 1. Chrön. 28:9. Tob. 14:10. Syr. 1:36. cap. 18:23. Rom. 6:16. Måste wara een willig och otwungen lydna/ 1. Chrön. 28:9. Ps. 110:3. Jer. 30:21/ 22. Syr. 35:20. Luc. 1:74. Een helig lydna/ Ebr. 12:14. Jnrättad efter Gudz ord/ Jer. 11:3. cap. 26:5. Een beständig lydna/ Luc. 1:74. Exempel: Noah/ 1. Mos. 6:22. Abraham/ cap. 12:4. cap. 17:9/ 23. cap. 22:* cap. 26: 5. Moses/ 2. Mos. 4:18. cap. 7:6. Joseph och Maria/ Matth. 1:24. cap. 2:14/ 21. Christus/ Phil. 2:8.

M.

Maat och dryck skal man bruka medh böner och tacksäijelse både förr och efter/ 5. Mos. 8:10. 1. Sam. 9:13. 1. Cor. 10:30. 1. Tim. 4:3/ 5. Exempel: Christus/ Matth. 14:19. cap. 15:36. cap. 26:26. Marc. 8:6. Luc. 9:16/ 17. Joh. 6:11. Paulus/ Ap. G. 27:35. Rom. 14:6. Om Christelig frihet til maat/ Rom. 14:1/ rc. 1. Cor. 8:1/ rc. cap. 10:25/ rc. Col. 2:16/ rc. Tit. 1:15. Förbiuda maten är een diefla lära/ 1. Tim. 4:1/ 2/ 3/ 4/ 5. Rom. 14:14/ 15/ 16/ 20/ 21/ 22.

Man/ Himmelsbröd/ blifwer gifwit/ 2. Mos. 16:15. 4. Mos. 11:7. 5. Mos. 8:3. Ps. 78:24. Samlat/ 2. Mos. 16:4/ 5. Förwarat til åminnelse/ 2. Mos. 16:32/ 33. Blifwer förachtadt/ 4. Mos. 11:6. Wände igen/ Jos. 5:12. Christus liknar sigh widh man/ Joh. 6:31/ 32/ 49/ 58. Man betydde Christum/ 1. Cor. 10:3.

Man: Om ächta mans ämbete; sök Ächtenskap.

Mandråp/ är af treggiehanda slagh: ett af wåde/ 2. Mos. 21:12/ 13. 4. Mos. 35:11/ 12/ 22/ 23/ 24/ 25. 5. Mos. 4:41/ 42. cap. 19:4/ 5/ 6. Jos. 20:2/ 3. Ett af nödwärn/ 2. Mos. 22:23. 1. Mos. 14:14/ rc. Ett vpsåteligit/ af haat och illwilja/ 4. Mos. 35:20. Ett sådant mandråp och oskyldigt blodz vthgiutelse/ warder strängeliga förbudit och hatat medh straff/ 2. Mos. 20:13. 5. Mos. 5:17. Matth. 5:21. Luc. 18:20. Rom. 13:9. Gal. 5:21. Ps. 5:7. Ps. 94:6. Ords. 6:16/ 17. cap. 28:17. Esa. 1:15. cap. 26:21. cap. 59:2/ 3. Jer. 2: 33/ 34/ 35. cap. 7:6. cap. 19:4. cap. 22:3. Hes. 22:4. Matth. 23:34/ 35. Luc. 11:50/ 51. 1. Sam. 19:5. Jon. 1:14. Ose. 4:2/ 3. Hab. 2:12. Mandråp af diefwulen/ Joh. 8:44. Mandråp hämnar Gudh/ och hwarföre? 1. Mos. 4:10. cap. 9:6. Ps. 9:13. Ords. 28:17. Vpp. 6:10. Mandråpare orena landet/ 4. Mos. 35: 33/ 34. Gudz förordning om landets försoning/ när man icke wiste mandråparen/ 5. Mos. 21:1/ til 9. Öfwerheten måste icke öfwerse medh mandråpare/ 4. Mos. 35:31. 5. Mos. 19:11/ 12. 13. 1. Kon. 20:40. 2. Mos. 21:14/ 28/ 29. Om dråp som skeer/ och icke skeer vthan straff/ 2. Mos. 21:20/ 21. Om sielfspillingar/ Ords. 24:8. Eph. 5:29. 1. Cor. 3:17. Mandråpares onda samwete/ 1. Mos. 4:13/ 14. Theras timmeliga straff/ 1. Mos. 9:5/ 6. 2. Mos. 21:12. 3. Mos. 24:17. 4. Mos. 35:16/ til 22/ 30/ 31. 5. Mos. 19:11/ 12. Vpp. 13:10. Theras ewiga straff/ 1. Joh. 3:15. Gal. 5:21. Vpp. 21:8. cap. 22:15. Förklaring på femte budordet/ Matth. 5:21/ 22. 1. Joh. 3:15. Exempel på mandråp och oskyldigt blodz vthgiutelse/ 1. Mos. 4:8. 2. Mos. 2: 12. Dom. 9:5. 2. Sam. 3:27. cap. 11:15/ 16. cap. 20:9/ 10. 2. Kon. 12:21. cap. 14:5/ 6. cap. 21:16/ 23. cap. 24:3/ 4. Ap. G. 7:52/ 58. Straffexempel på mandråp och oskyldigt blodz vthgiutelse: Cain/ 1. Mos. 4:10/ 11. Simeon och Levi/ cap. 49:5/ 6/ 7. Pharao/ 2. Mos. 1:22. cap. 14:27/ 28. Zebah och Zalmuna/ Dom. 8:18/ 19/ 20/ 21. Abimelech/ cap. 9:53/ til 57. Doeg/ 1. Sam. 22:18. Thes straff/ Ps. 52:7/ 8. Then sigh berömde af Sauls dödh/ 2. Sam. 1:15. Joab/ cap. 3:27. cap. 20:9/ 10. 1. Kon. 2:5/ 6/ 29/ 30/ 31. Rechob och Baena/ 2. Sam. 4:5/ rc. David/ cap. 11:15. cap. 12:10/ 11/ 12. Absalom/ cap. 13:28. cap. 18:14/ 15. Achab/ 1. Kon. 21:14/ 15/ 19. Jsebel/ cap. 18:4. 2. Kon. 9:33/ rc. Athalja/ cap. 11:1/ 15/ 16. Joas/ 2. Chrön. 24:21/ 22/ 25. Matth. 23:35. Andronicus/ 2. Macc. 4:37/

38. Jerusalem/ Hes. 11:6/ 7/ 8/ 9. cap. 22:2/ 3/ 4. cap. 24:6/ 7/ 8.

Mått. Medh samma mått en mäter androm skal honom mätas igen. Thet kallas lex talionis/ 1. Mos. 21: 23. 3. Mos. 24:20. 5. Mos. 19:21. Dom. 15:11. 1. Sam. 15:33. 2. Sam. 22:25. Ps. 18:21. Ords. 22: 23. Esa. 33:1. cap. 65:6. cap. 66:4. Jer. 50:14/ 15/ 29. cap. 51:49. Hes. 16:59. Joel. 3:7. Matth. 7:2. Marc. 4:24. Luc. 6:38. Mått och wicht skal wara rätt och oförfalskad/ 3. Mos. 19:35. 5. Mos. 25:13. Ords. 16:11. cap. 20:10. Hes. 45:10. Ose. 12:7. Amos. 8:5. Mich. 6:5. Om vthtydningen på allahanda slags mått; samt föreningen medh wåra Swenska mått/ kan man igenfinna vthi thet Registret som ther om handlar.

Måtta/ Måttelighet: Ther om sigh beflita/ 2. Pet. 1:6. Hålla medh måttelighet af sigh/ Rom. 12:3.

Menniskia/ skapad efter Gudz beläte; se Beläte. Thes timmeliga lijf/ hwad thet är/ se Lijf. Thes krafter vthi andeliga saker; sök Friwilja. Om menniskians nya födelse/ Matth. 18:3. cap. 19:28. Joh. 1:13. cap. 3:6. 1. Cor. 4:15. Gal. 4:19. 1. Pet. 1:23. cap. 2:2. Jac. 1:18. Se Födelse. Om then nya menniskian i Christo/ Rom. 6:4/ 8. cap. 7:6. cap. 12: 2. 1. Cor. 5:7/ 8. Gal. 6:15. Eph. 4:24. Col. 3:10. Tit. 3:5/ 6. Ebr. 8:10/ 11. Om then gamla menniskian och thes gierningar/ Rom. 6:6. cap. 13:12/ 13. 1. Cor. 5:7/ 8. Eph. 4:22. Col. 3:5.

Mirakel: Stadfästa HErrans ord/ Marc. 16:17/ 20. Begäras af Apostlarna/ Ap. G. 4:30. Ther igenom Fadren ähras/ Matth. 15:31. Falska Propheters mirakel/ Jer. 23:31. Then som medh mirakel någon förförer/ han skal döö/ 5. Mos. 13:5. * Lögnachtige mirakel/ Matth. 24:24. Genom mirakel försöker Gudh wår troo/ 5. Mos. 13:3. Genom mirakel blifwer Christus kä nder/ Joh. 10:25. Genom mirakel bewiser han sigh wara sänd af Gudi/ Ap. G. 2:22.

Mutor; sök Domare.

Miskundsamhet; sök Barmhertighet.

Mynt: Sök ther om ett särskilt Register.

N.

Nakenhet: Om andelig nakenhet/ Vpp. 3:17/ 18. Om lekamlig nakenhet; se Almoso/ och Fattiga.

Namn: Gudz namns helgelse/ och ohelgelse; se Swordom.

Nattwardens Sacramente: Thes instichtare/ och instichtelses orden finnas/ Matth. 26:26. Marc. 14:22. Luc. 22:19. 1. Cor. 11:23/ rc. Kallas HERrans Nattward/ 1. Cor. 11:20. Hwarföre? v. 23. HERrans bord/ 1. Cor. 10:20/ 21. Præfigurerat och föreliknat genom Påskalambet/ 2. Mos. 12:13/ rc. Genom manna/ 2. Mos. 16:15. Samt genom watnet vthur then slagna klippan/ 2. Mos. 17:6. Jämför/ Joh. 6:48/ rc. 1. Cor. 10:3/ 4/ 5/ 6. Jnstichtaren Christus hafwer thet medh sin dödh bekräftat: ty bör slätt intet ther vthi ändras/ Gal. 3:15. Ebr. 9:17. Medelspersonen/ som thet förhandlar/ bör nödwändigt wara en ordinerad Prestman/ och lagligen kallader: ty Christus hafwer thet Apostlomen anbefalt: Thetta giörer/ rc. Luc. 22:19. 1. Cor. 11:24/ 25. Matth. 28:19. 1. Cor. 4:1. 2. Cor. 5:19/ 20. Nattwardens materia; then jordiska är rätt naturligit brödh/ af watn och miöl bakadt/ antingen syradt eller osyradt (skönt i första Nattwarden/ såsom widh Påskalambet/ 2. Mos. 12:18/ rc. brukadt blef osyradt brödh) Matth. 26:26. Marc. 14:22. Luc. 22:19. Samt rätt naturligit wijn/ af wijnträdz frucht/ antingen rödt eller hwitt/ Matth. 26:29. Marc. 14:25. Luc. 22:18. Then himliska materien, är JEsu sanna och wäsentliga lekamen/ samt JEsu sanna och wäsentliga blodh/ hwilka vnder/ medh/ och vthi brödh och wijn oß gifwes/ medh munnen at emottaga/ samt icke på något naturligit/ vtan på ett öfwernaturligit sätt til at äta och dricka/ Matth. 26:27/ 28. Marc. 14:22/ 24. 1. Cor. 11:24/ til 30.

Måste förthenskul/ såsom ett materialt stycke/ JEsu sanna lekamen och blodh wara vthi Nattwarden wäsentligen tilstädes/ och medh brödet och winet Sacramenterligen på ett öfwernaturligit sätt förenat/ Luc.

22:20. 1. Cor. 10:15/ 16/ 17. cap. 11:27/ 29.

Här til kommer åthskilnaden emellan gamla och nya Testamentet: vthi thet gamla war Christus præfigurerad och afmålad; men vthi thet nya är Christus sielf wäsentligen tilstädes/ Col. 2:17. Ebr. 8:5/ 6. cap. 9:9/ rc. cap. 10:1/ rc. Communicanterne äro antingen wärdige/ som fram för åth pröfwa sigh sielfwa/ bade efter lagen och Evangelium/ 1. Cor. 11:28. 2. Cor. 13:5. Eller ock owärdige och skrymtare/ såsom Judas/ som war ock tilstädes vthi första Nattwarden/ Matth. 26:25. Marc. 14:21/ 22. Luc. 22:19/ 20/ 21. Ehuruwäl nu the senare icke deelachtige warda af thetta Sacramentets tilhöriga andeliga nådewälgierningar/ frucht och nytto/ emedan them felas på troon som thet emottager/ Joh. 1: 12. Likwäl eftersom theras otro Gudz trohet eij til intet giör/ Rom. 3:3. Jcke heller dependerar JEsu lekamens och blodz närwarelse i Nattwarden af theras troo eller otro; eljes bestode Sacramentet icke på stiftarens wilja/ vtan på menniskians troo och wärdighet: ther före bekomma the också/ medelst thet wälsignade brödet och winet/ JEsu sanna och wäsentliga lekamen och blodh/ 1. Cor. 11:27/ 28/ 29. Emedan winet och brödet är JEsu lekamens och blodz deelachtighet/ 1. Cor. 10:15/ 16/ 17. Här til kommer/ at Påskalambet åto så wäl owärdige som wärdige/ och blefwo medh thes blodh bestänckte/ 2. Mos. 24:8. Kalcken eller thet consecrerade winet bör them Lektom/ såsom vthi Påwedömet skeer/ ingalunda afdragen warda; emedan Christus vthi instichtelsen både ätande och drickande tilsammans fogat: ty böra the twå icke åthskiljas/ Matth. 19:6. Emedan ock om Apostlarna/ som i Nattwarden præsenterade alla Christtrogna Communicanters personer/ skrifwit står/ at the efter Christi befalning/ Matth. 26:28. Drucko ther af alle/ Marc. 14:23. Såsom ätandet/ sammalunda är ock drickandet högnödwändigt til JEsu åminnelse/ Luc. 22: 19/ 20. 1. Cor. 11:24/ 25. Corinthiska församlingen bestod så wäl af Lektom som af Prestom: nu samma rätt som hon hade til kalcken/ then bör ock alla Christeliga församlingar hafwa/ 1. Cor. 10:16/ 21. cap. 11:26. Ändteligen både Lekte och Prester böra förkunna HErrans dödh/ och pröfwa sigh sielfwa: ty böra the från kalcken icke afstängde warda/ 1. Cor. 11: 26/ 28.

Brödh och wijn blifwa icke förwandlade vthi JEsu wäsentliga lekamen och blodh/ såsom man i Påwedömet lärer; emedan Evangelisterna/ jemwäl Paulus/ icke allenast vthi Nattwardens förhandling/ vtan ock både förr och efter consecrationen kallar brödet brödh/ och winet wijn/ Matth. 26:26/ 29. Marc. 14:22/ 25. Luc. 22:19. 1. Cor. 10:17. cap. 11:23/ 26/ 27. 28. Emedan ock brödh och wijn äro the medel hwar-medh och vthi JEsu lekamen och blodh meddelt warder: ty kunna thesse medel icke wäsentligen förwandlade warda vthi thet som medh them gifwit warder: ther een deelachtighet är/ måste til thet minsta wara twänne särskilte ting; ett annat är Christi lekamens deelachtighet thet brödet är/ och ett annat Christi lekamen/ 1. Cor. 10:16/ 17. Ehuruwäl JEsu lekamen icke är vthan blodh; likwäl såsom then Sacramenterliga föreningen skeer allenast emellan brödet och Christi lekamen/ och emellan winet och Christi blodh; och aldenstund Christus särskildt medh brödet oß gifwit sin lekamen/ och medh winet sitt blodh; ty gäller alsintet then Påweska concomitantien, som lärer/ at tå man medh brödet får JEsu lekamen/ får man ock JEsu blodh/ 1. Cor. 11:26/ 27/ 28/ 29. Brödzbrytandet är icke Nattwardens högnödwändiga hufwudstycke/ såsom Calvinisterna lära; vtan thet står vthi Christelig frihet/ warandes allenast een förberedelse til sielfwa vthdeelningen/ när man särdeles brödh ther til icke tilredt hafwer: ty bröt Christus af thet som för handen och bredt bakat war för vthdeelningen skul/ gaf them/ säijandes: Tager/ äter/ Matth. 26:26. Marc. 14:22. Luc. 22:19. 1. Cor. 11:24. JEsu lekamen blef icke på korßet sönderbruten/ Joh. 19:36. 2. Mos. 12:46. 4. Mos. 9:12. Thet Påweska mäßoffret/ ther vthi bestående/ at man föregifwer brödet och winet wäsentligen förwandlas vthi JEsu lekamen och blodh/ och sigh thet samma Gudi å nyo vpoffra til syndernas afskrapelse både för lefwande och döda/ hafwer vthi Skriften alsingen grund; emedan Christus ena reso ett ewigt offer vthrättat hafwer/ som ewinnerligen gäller/ Ebr. 7:27. cap. 9: 12/ 25/ 26/ 28. cap. 10:10/ 12/ 14. Rom. 6:10. 1. Pet. 3:18. Eljes woro Christi offer på thet sättet ofulkomligit/ Ebr. 10:1/ 2/ 3/ 4/ 11/ 18. Yttermera/ vthi Påweska mässeoffret warder intet blodh vthgutit: ty är thet icke något rätt offer/ Ebr. 9:22/ 25/ 26. Änteligen lärer oß Skriften/ at thet blodiga offret Christus vpoffrade/ är fulkomligit til at borttaga synderna/ Joh. 19:30. Ebr. 1:3. cap. 5:9. cap. 10: 12/ 14.

Nattwardens andeliga frucht/ af then the trogne deelachtige warda/ är syndernas förlåtelse/ Matth. 26:28. Marc. 14:24. Föreningen medh Christo/ Joh. 6:56. 1. Cor. 10:17. cap. 12:12/ 13.

Nåde/ kommer af Christo/ Joh. 1:14/ 16/ 17. Enahanda i gamla och nya Testamentet/ Ap. G. 15:11. Ther om handlar Evangelium/ Ap. G. 20:24. Af nåde rättfärdig/ Rom. 3:24. Eph. 2:8/ 9. Tit. 3:7. Genom Christum tilgång til nåden/ Rom. 5:2. Öfwerflöder meer än synden/ Rom. 5:15/ 17/ 20/ 21. Eph. 1:7/ 8. cap. 2:7. cap. 3:8. Jcke synda/ på thet nåden skal öfwerflöda/ Rom. 6:1. Och/ emedan man icke är vnder lagen/ vtan vnder nådena/ Rom. 6: 14/ 15. Huruledes nådh icke blefwe nådh/ Rom. 11:5/ 6.

Gudz nådh bör icke wara fåfäng i oß/ 1. Cor. 15:10. 2. Cor. 6:1. Tit. 2:11. Paulus låter sigh nöija medh Gudz nådh/ 2. Cor. 12:9/ 10. Wil icke then bortkasta/ Gal. 2:21. Werckhelige falla ther ifrån/ Gal. 5: 4. Öfwerflödade Paulo til godo/ 1. Tim. 1:13/ 14/ 15/ 16. Af näde hafwer Gudh oß täcka giordt/ Eph. 1:6. Kallade af nåde/ 2. Tim. 1:9/ 10. Fulkomligit hopp på nåden sättia/ 1. Pet. 1:13. Nådh är thet/ när wij lide oskyldigt orätt/ 1. Pet. 2:19/ 20/ 21. Gudz nådh icke försumma/ Ebr. 12:15. Hiertat bör medh nåden stadfästas/ cap. 13:9. Gudz nåde måste man icke draga til lösachtighet/ Jud. Ep. 4.

Nådestol/ 2. Mos. 25:17. Rom. 3:25. Ebr. 4: 15/ 16.

Nådewal/ är skedt från ewighet/ Eph. 1:4. 2. Thess. 2:13. 2. Tim. 1:9. Matth. 25:34. Thes werckande orsak/ är then treeniga Gudens frije och nådige wilje; och tilskrifwes Gudi/ icke personligen/ vtan wäsentligen betrachtat; nemligen alle tre personerna/ Gudh Fader/ Rom. 8:29. Eph. 1:4. Gudh Son/ Joh. 13:18. cap. 15:16/ 19. Then Helga Anda/ Ap. G. 13:2. 2. Thess. 2:13. Thes bewekande orsak inwärtes/ är blotta Gudz nådh och barmhertighet/ Rom. 9:11/ 12/ 13/ 15/ 16. Eph. 1:5/ 6. 2. Tim. 1:9. Förthenskul kallad nådenes vthkorelse/ Rom. 11:5.

Thes vthwärtes bewekande och förtienande orsak/ är Christus JEsus/ medh sin dyra förtienst genom troon emottagen och tilägnad/ Eph. 1:3/ 4/ 5/ 6/ 7. 2. Tim. 1:9. Vthi nådewalet bör man betrachta; först/ Gudz wiljas goda behagh/ Eph. 1:5/ 9. Thet är Gudz ewiga rådh och nådiga vpsåth/ medelst thet Gudh från ewighet beslutit hafwer/ at the/ som vthi trona på JEsum til ändan framhärdade/ skulle salige warda/ Joh. 3:16/ 17/ 18. cap. 1:12. Eph. 1:11. Rom. 8:28. 2. Tim. 1:9. Sedan/ Gudz Gudomeliga försyn/ medeist then Gudh från ewighet förr vth såg/ wiste och kände hwar och en i synnerhet/ som på JEsum til ändan troo skulle/ Rom. 8:29. 1. Pet. 1:1/ 2. Näst thetta fölgde på thessa twå then ewiga vthkorelsen och nådewalet/ af hwar och en vthi trone framhärdande/ Rom. 8:29/ 30. Är förthenskul nådewalet icke skedt af ett så blott rådslut/ lika som Gudh ther vthi på intet annat sitt vthseende haft/ än allenast ther på/ at thet Gudi så täckts hafwer/ emedan Gudh tå han oß wälsignade/ täcka giorde och vthwalde i Christo/ Eph. 1:4/ 6. Til Gudz Sons belätes likhet/ rättferdighet och härlighet/ Rom. 8:29/ 30. Til barnskapet/ himliska arfwedelen/ Eph. 1:5/ 11. Och saligheten/ 2. Thess. 2:13. Wisserligen och oemotsäijeligen tå hade sitt anseende til Christum/ thes dyra förtienft och troon på Christum/ eftersom alt sådant vthan troon icke kan erhållit warda/ Marc. 16:16. Joh. 1:12. cap. 3:16/ 18. Gal. 3:26. Och vthan troon är omöijeligit täckas Gudi/ Ebr. 11:6. Rom. 10:4. cap. 14: 23. Thet samma bewisas ock af then likhet/ som/ hwad orsakerna angår/ wara bör emellan Gudz ewiga rådh och vpsåt om nådewalet/ och thes vthförelse i tiden genom rättferdiggiörelsen och saliggiörelsen/ Joh. 3:16/ 18/ 36. cap. 1:12. Såsom nu Gudh vthi tiden oß rättferdiga och saliga giör af blotta nåde för JEsu Christi skul/ Eph. 2:8. Tit. 3:4/ 5. Rom. 3: 24. cap. 4:6. Gal. 2:16. Altså hafwer ock Gudh för samma orsak skul från ewighet beslutit oß rättferdiga och saliga til at giöra; eljes woro heelt orimmeligit emellan Gudz ewiga vpsåt och rådh/ och thes vthförelse/ hwad orsakerna angår/ een stoor olikhet: ty hafwer icke heller Gudh vthi nådewalet ansedt menniskiornas dygd/ egen fromhet/ och goda gierningar/ 2. Tim. 1:9. Wij äre fuller vthi Christo vthwalde til at giöra goda gierningar/ Eph. 1:4/ 5/ 6/ 11. Men icke för gierningarna skul vthwalde; eljes woro nådewalet ett förskylt och förtient wahl/ Rom. 11:5/ 6. Wij wore icke heller om nådewalet/ som Paulus/ försäkrade/ 2. Tim. 1:12. Vtan Gudh hafwer i nådewalet endast och allenast sedt på wår salighets höfdinga Christum JEsum/ Ebr. 2:10. cap. 5:9. Som redan bewijst är/ och

yttermera bewisas/ 2. Cor. 5:19. Joh. 1:14/ 16/ 17. Ap. G. 4:12. cap. 10:43. Doch icke så wida han för alla menniskior döden lidit hafwer/ 1. Tim. 4:10. 2. Cor. 5:15. Ebr. 2:9. Eljes wore nådewalet allgement/ och alla menniskior lika; vtan så wida JEsus medh sin förtienst vthaf menniskiorna genom och medh een framhärdande troo in til ändan blifwer anammad/ emottagen/ och tilägnad/ Matth. 10:22. Vppenb. 2: 10. 2. Pet. 2:20/ 21. Och thetta giör åthskilnaden emellan them Gudh hafwer vthwaldt/ och icke vthwaldt/ Joh. 3:16/ 18/ 36. Således hafwer också Gudh vthi nådewalet sedt på menniskiornas troo; icke på then som til en tijd warar/ och sedan vphörer/ Luc. 8:13. Såsom redan bewijst är; vtan på then som til ändan framhärdar: doch icke såsom then samma wore een förtienande och bewekande orsak/ och af sigh sielf gåfwe menniskian een sådan wärdighet/ som Gudh til thetta nådewercket bewekte/ at han förthenskul någon vthwaldt hade; vtan så wida troon är thet medlet af Gudi förordnat/ genom hwilket the trogne JEsum medh sin förtienst anamma och sigh tilägna/ Joh. 1: 12. cap. 3:16/ 18. Hafwer altså Gudh af thet falna menniskliga slächtet/ Rom. 9:21/ 22/ 23. Jcke alla vthwaldt/ Matth. 20:16. cap. 22:14. Joh. 15:19. 1. Cor. 1:26/ rc. 2. Thess. 3:2. Luc. 10:20. Dan. 12:1. Vppenb. 21:27. Vtan allena them/ hwilka Gudh från ewighet förr vthsåg/ at the then tilbudna nåden emottagande/ och vthi trone på JEsum til ändan framhärdande warda/ Rom. 8:29. 1. Pet. 1:2. 2. Thess. 2: 13. Jac. 2:5. Matth. 24:13. Marc. 13:13. 1. Tim. 1: 16. Nådewalets ände-orsak å Gudz sido/ Eph. 1:6. Å the vthwaldas sido/ 1. Pet. 2:9. Matth. 25:34. Ap. G. 13:48. Nådewalet är och blifwer oombyteligit/ 2. Tim. 2:19. 1. Sam. 15:29. 4. Mos. 23:19. Nemligen/ giordt efter Gudz egen wiljas wälbehag/ Eph. 1:5. Egit rådh och vpsåt/ Eph. 1:11. Rom. 8:28. 2. Tim. 1: 9. Egen Gudomeliga försyn på trones framhärdande/ Rom. 8:29. 1. Pet. 1:2. Ther af kommer nådewalets wißhet och oombytelighet/ Luc. 10:20. Joh. 10:14. cap. 13:18. The vthwalde kunna til en tijd genom motwilliga synder heelt hållit bortdrifwa then Helga Anda/ mista troon/ och från nåden affalla/ 1. Cor. 10:12. Ps. 51:13. Exempel; se Nya födelsen. Men icke alt framgent in til ändan/ Ps. 37:24. Joh. 10:28. Ebr. 7:24/ 25. Luc. 22:31/ 32. The vthwalde kunna omöijeligen mista then saligheten til then the vthwalde äro/ Rom. 8:29/ 30. Dan. 12:1. Eph. 1:4/ 11/ 14. Matth. 25:34. 1. Pet. 1:4/ 5. Matth. 24:24: The vthwalde kunna jemwäl/ böra doch icke medelst någon kötzlig säkerhet/ vtan på ordentlig wijs och sätt om saligheten försäkrade warda/ Phil. 2:12. Rom. 8:16/ 17/ 38/ 39. 1. Joh. 5:10/ 11. 2. Cor. 1:22. Eph. 1:13/ rc. cap. 4:30. 2. Cor. 13:5. 1. Cor. 1:9. 2. Tim. 1:12.

Nidsk/ Nidskhet/ warder förbudin/ Ords. 11:24/ 25/ 26. Syr. 11:18/ 19/ 20. cap. 14:3/ 4/ 5/ 6. cap. 31: 28/ 29.

Nijt: Gudelig ifwer och nijtälskan: exempel/ 1. Mos. 34:7. 2. Mos. 32:19/ 27. 4. Mos. 25:7. Jos. 22:11/ 12. Dom. 20:1/ 8. 1. Sam. 11:6. cap. 25:11/ 32. 1. Kon. 18:40. 2. Kon. 10:10. cap. 18:4. cap. 23:6. Esr. 9:3. 1. Macc. 2:24. Matth. 21:12. Joh. 2:15/ 17. Rom. 9: 1/ 2. 2. Cor. 11:2. Om ond och godh nijtälskan/ Gal. 4:17/ 18. Om Gudz nijt/ Esa. 42:13. cap. 59:7. Hes. 36:5. cap. 5:13. 5. Mos. 32:16. Hes. 16:42. Wijsh. 5:18. Nijtälskans fasthet/ Högw. 8:6. Mansens harm hafwer nijt/ Ords. 6:34.

Nyckel/ til wijsdomen/ Luc. 11:52. Davidz nyckel/ Esa. 22:22. Vpp. 3:7. Löse- och Bindenyckel; se Predikoämbetet.

Nychterhet; se Dryckenskap: Blifwer anbefalt/ 1. Thess. 5:6. 1. Pet. 1:13/ 14. cap. 4:7. cap. 5:8. 2. Pet. 1:6. Thes nyttighet/ Syr. 31:23/ 33/ 34/ 36. cap. 37:34.

O.

Ocker: Blifwer sörbudit at taga på the fattiga och oförmögna/ 2. Mos. 22:25. 3. Mos. 25:36/ 37. 5. Mos. 15: 2/ til 11. cap. 23:19. Neh. 5:7/ 9/ 10. Ps. 15:5. Ords. 22:16. cap. 28:8. Jer. 15:10. Hes. 18:7/ 8/ 13/ 17. cap. 22:12. Luc. 6:34/ 35. cap. 19:8. Syr. 29:13. Men winner man medh lånet/ är billigt at man länaren något af winningen meddelar/ 2. Cor. 8:13. Ockrares ochristeliga handel beskrifwes/ Mich. 3:2/ 3. Amos. 8: 5/ 6. Syr. 34:25/ 26.

Ödmiukhet; jämför Högfärd: Blifwer anbefalt/ 1. Mos. 16:9. Mich. 6:8. Zeph. 2:3. Syr. 3:3/ 19/ 20/ 22. Matth. 11:29. Phil. 2:3. Col. 3:12. 1. Pet. 5: 5/ 6. Jac. 4:7/ 10. Job. 9:13. Eph. 4:1/ 2. Marc. 10: 43. Rom. 12:16. Hålla intet meer af sigh än en bör/ Rom. 12:3. 1. Cor. 4:6. Är Gudi behagelig/ Ps. 113: 5/ 6. Ps. 138:6. Esa. 57:15. cap. 66:2. Ords. 16:19. Också theras böön/ Judit. 9:16. Ödmiuka afbida Gudz hielpestund/ Syr. 1:28. Judit. 8:11/ til 20. Ödmiukhet bör af hiertat gå/ Syr. 7:19. Judit. 8:16. cap. 7:19. Matth. 11:29. Efterfölja barn i ödmiukhet/ Matth. 18:4. Om skrymtachtig ödmiukhet/ Col. 2:18/ 23.

Ödmiuka vphöger Gudh til ähro/ Job. 22:29. Ps. 113: 6/ 7/ 8. 1. Sam. 2:8. 2. Sam. 6:22. Syr. 10:17. Luc. 1:52. cap. 14:11. cap. 18:14. Ords. 29:23. 1. Pet. 5:5/ 6. Giör genom them stoor ting/ Syr. 3:21. Ödmiukas exempel: Abraham/ 1. Mos. 18:27. Jacob/ cap. 32:10. David/ 1. Sam. 18:18. 2. Sam. 6:22. 1. Chrön. 29:11/ til 17. Josia/ 2. Kon. 22:19. Hiskia/ 2. Chrön. 32:26. Manasse/ cap. 33:12. Maria/ Luc. 1:38/ 48. Paulus/ Ap. G. 20:19. 1. Cor. 15:9. JEsus Christus/ Matth. 11:29. Luc. 22:27. Joh. 13:5/ 15. Phil. 2:5/ 6/ 7/ 8/ 9. Alle helige vthi triumpherande kyrkian/ Vppenb. 4:10/ 11. Moses/ 2. Mos. 3:11. cap. 4:10. Gideon/ Dom. 6:15. The öfwerste i Jsrael/ 2. Chrön. 12:6/ 7/ 8. Jeremias/ cap. 1:6. Döparen Johannes/ Matth. 3:11. Höfwitzmannen/ Matth. 8:8. Cananeiska qwinnan/ Matth. 15:27. Förlorade sonen/ Luc. 15:19. Publicanen/ Luc. 18:13.

Öfwerdådighet. Öfwerdådigt syndande förbiudes/ Syr. 5:2/ til 8. cap. 23:12/ 13/ 14/ 21. Ords. 14:12. Öfwerdådighets exempel/ 5. Mos. 1:41/ rc. Josias/ 2. Chrön. 35:20/ rc. Joseph och Azaria/ 1. Macc. 5:56/ rc. Eleazar/ cap. 6:43/ rc.

Öfwerflödighet/ i maat och dryck; se Dryckenskap/ item Sparsamhet.

Öfwerhet; se Konung och Förstar. Öfwerhetsståndet är af Gudi insatt/ Rom. 13:1/ til 7. 1. Pet. 2:13/ 14. 4. Mos. 27:16/ 18. 5. Mos. 1:13. 1. Sam. 10: 24. 1. Kon. 3:7. 5. Mos. 17:14/ 15. Esa. 1:26. Ords. 8: 15. Ps. 82:* Syr. 17:14. Ose. 13:10/ 11. Syr. 10:4/ 5. Dan. 2:21. Wijsh. 6:3/ 4. Bör regera medh omsorg/ Rom. 12:8. Beflita sigh om sanskyldig Gudfruchtighet; öfwa sigh i Gudz ord/ och ther efter giöra/ 5. Mos. 17:18/ 19/ 20. Jos. 1:8. Ps. 2:10/ 11. 2. Mos. 18:21/ 25. 5. Mos. 1:15/ 16. Hålla hand öfwer rätt och rättwisa/ Jer. 22:2/ 3. 5. Mos. 1:17. Wijsh. 1:1. cap. 6:1. Älska rättrådighet och sanning/ 2. Mos. 23:1. 3. Mos. 24:22. 5. Mos. 17:19. Ps. 82:3/ 4. Esa. 1:17. Wijsh. 1:1. Syr. 11:7. Jcke hafwa anseende til personen/ 3. Mos. 19:15. 5. Mos. 1:17. cap. 13:8. Rom. 13:4. Syr. 4:27. Ords. 17:15. Jcke taga gåfwor; se Domare. Jcke förtunga folcket medh alt för stoor skatt och arbete/ Job. 34:30. Exempel/ 2. Mos. 1:8/ rc. cap. 5:1/ rc. Hes. 45:9. Böra belöna thet goda/ och thet onda straffa/ Rom. 13:3/ 4. 5. Mos. 13:5/ til 11. cap. 17:7. cap. 19: 20. Job. 29:17. Ords. 20:8/ 26. 1. Pet. 2:14. Eljes straffar Gudh både Öfwerhet och vndersåtare/ Dom. 20:46/ rc. 1. Kon. 14:14/ 15/ 16. cap. 20:42. Böra tänckia på räkenskapen som the giöra skola/ Wijsh. 6:2/ til 10. Kallas gudar/ 2. Mos. 22:8. Ps. 82:6. Joh. 10: 34. Ty böra the Gudeligit lefwerne föra/ 1. Mos. 5: 24. Föregå sina vndersåtare medh godh exempel/ 4. Mos. 27:17. Syr. 10:2. Och medh egit exempel them vpmuntra til boot och bättring: Exempel/ Josaphat/ 2. Chrön. 20:3/ rc. Hiskias/ cap. 32:6/ rc. Manasse/ cap. 33:15. Josia/ cap. 34:21/ 29. Konungen i Nineve/ Jon. 3:6/ 7. Hiertelig älska och wäl mena medh froma vndersåtare/ Rom. 13:3/ 4. 1. Pet. 2:14. Och ther vthi efterfölja Gudz exempel/ Wijsh. 12:16/ 17/ 18. Wänlige/ blide/ och liuflige vthi ord och åthäfwor/ 2. Sam. 14:17. Ords. 16:15. cap. 19:12. cap. 20:28. 1. Kon. 12: 7/ 16. Böra sättia sigh til hielp domare och ämbetzmän som rättwijsligen döma/ 5. Mos. 16:18/ 19/ 20. 2. Mos. 18:18/ til 22. 4. Mos. 11:16/ 17/ rc. 2. Chrön. 19:5/ 6/ 7/ 8. En wijs regent är sträng/ Syr. 10:1/ rc. Om en orättrådig Öfwerhet/ Esa. 1:23. Hes. 22:6/ 12. Mich. 3:1/ 9.

Ögon/ skal man wachta isrån all ondsko och fåfängelighet/ 1. Mos. 3:6. cap. 34:2. cap. 39:7. 2. Sam. 11:2. cap. 13:1. Hes. 18:6/ 12. Syr. 9:5/ 7/ 8/ 9. Susan. hist. 8/ rc. Matth. 5:28. Gudz ögon stå altid öpna öfwer alla menniskiors wägar/ 2. Chrön. 16:9. Job. 34:21/ 22. Ps. 34:16. Ords. 15:3. Jer. 16:17. cap. 32:19. Syr. 15:19/ 20. Ebr. 4:13. Vplyfta ögonen i bönen; se Böön.

Ett skalckachtigt öga/ 1. Mos. 6:2. Ords. 6:13. Pred. 4:8. Syr. 14:8. cap. 31:14. Matth. 6:22/ 23. Marc. 7:22. 1. Joh. 2:16. Förståndsens öga/ 4. Mos. 24:4. 5. Mos. 29:4. Luc. 24:31. Ap. G. 26:18. Eph. 1:18. Ögat kropsens lius/ Matth. 6:22. Luc. 11:34.

Öron. Gudz öron höra alt/ Ps. 10:13/ 17. Ps. 130:2. Esa. 59:1. Ps. 94:9. Om them som hafwa ögon och öron/ och wilja hwarken see eller höra/ Ps. 58:5/ 6. Ords. 28:9. Esa. 6:10. cap. 30:9. Jer. 5:21. cap. 7:13. cap. 11:8. Hes. 12:2. Zach. 7:11. Marc. 8:18. Joh. 12:40. Ap. G. 7:51. cap. 28:26/ 27. Rom. 11:8.

Offer. Gudi allena offra/ 2. Mos. 22:20. 3. Mos. 17: 7. Bör wara vthan brist och lyte/ 3. Mos. 1:3. cap. 3: 1. cap. 22:19. 4. Mos. 28:3/ 31. 5. Mos. 15:21. Hes. 43:23. Mal. 1:8/ 14. Syr. 35:12/ 13/ 14/ 15. Om offer Gudi behagelige/ och vptände af himmelen: Exempel/ Abels/ 1. Mos. 4:4. Noah/ cap. 8:21. Abrahams/ cap. 15:17. Aarons/ 3. Mos. 9:24. Gideons/ Dom. 6:21. Manoah/ cap. 13:19. Elie/ 1. Kon. 18:38. Salomons/ 2. Chrön. 7:1. Nehemie/ 2. Macc. 1:22. Om thet dagliga offret/ 2. Mos. 29:38. 3. Mos. 6:9. 4. Mos. 28:3. Esr. 3:2. Om offer til wissa tider förordnade/ 4. Mos. 28:* cap. 29: * Offersmåltid blef hållen medh glädie/ 4. Mos. 25:2. 5. Mos. 12:5/ 6/ 7. cap. 27:7. 1. Sam. 1:4/ 5. 1. Kon. 1:9. cap. 3:15. 1. Chrön. 29: 21. Offra sina egna barn/ war ett wederstyggeligit och strängeligen förbudit afguderij/ 3. Mos. 18:21. cap. 20: 2. 5. Mos. 12:31. cap. 18:10. Dom. 11:39. 2. Kon. 3: 27. cap. 16:3. cap. 17:17. cap. 21:6. 2. Chrön. 28:3. Ps. 106:37. Esa. 57:5. Jer. 7:31. cap. 19:5. Hes. 16: 20/ 36. cap. 20:31. cap. 23:37. Om the ogudachtigas offer/ 1. Mos. 4:3. 1. Sam. 15:21. Ords. 15:8. cap. 21: 27. Esa. 1:10/ 11/ 12/ 13. cap. 43:23. cap. 61:8. cap. 66:3. Jer. 6:20. cap. 7:18. cap. 10:21. cap. 14:12. Ose. 5:6. cap. 8:13. cap. 9:4. Amos 5:22. Mal. 1:7/ 13. cap. 2:13. Syr. 34:14/ 15. Om thet rätta andeliga och Gudi behageliga offret/ Ps. 4:6. Ps. 27:6. Ps. 40:7. Ps. 50:14/ 15. Ps. 51:19. Ps. 116:17. Ords. 21: 3. Esa. 56:7. Jer. 7:5/ 6/ 7. Ose. 6:6. Mich. 6:8. Syr. 35:8/ 9/ 10. Matth. 5:24. cap. 9:13. cap. 12:7. Marc. 12:33. Rom. 12:1. Phil. 4:18. Ebr. 13:15. Christus är thet sanna och fulkomliga offret/ 1. Mos. 22:12/ 18. Esa. 53:6/ 7/ 11. Eph. 5:2. 1. Joh. 2:2. cap. 4:10. Ebr. 1:3. cap. 5:8/ 9. cap. 9:12/ 14. cap. 10:7/ 8/ 10.

Ogudachtighet/ bör försakas/ Tit. 2:12. Ogudachtige beskrifwas/ Wijsh. 2:1/ rc. Rom. 3:10/ 11/ rc. Ps. 36:2/ 3/ 4/ 5/ rc. J synnerhet af theras gudlöshet/ Job. 21:14/ 15. 1. Mos. 20:11. Ps. 36:2. Af theras förhärdelse och blindhet/ Jer. 5:23/ 24. Af obarmhertighet/ Job. 6:14. Af Gudz ordz föracht/ Ords. 1:24/ 25. Af theras wälgång här i werldene/ Job. 21:7/ til 13. Luc. 16:25. Öfwer then the Gudfruchtige sigh förvndra och förargas/ Job. 21:7/ 13. Ps. 37:* Jer. 12:1/ 2. Ps. 73: 3/ rc. Mal. 3:15/ rc. Pred. 7:16. Jemwäl beskrifwas af theras vndergång/ oförmodeligit straff och förderf/ Job. 21:17/ 18. Pred. 8:13. Ps. 73:17/ 18/ 19/ 20. Jer. 12: 3. Job. 8:13. cap. 15:20/ 21/ 32/ 33. cap. 18:5/ 6/ til ändan. cap. 27:13/ 14.* cap. 36:12. Ords. 1:26. cap. 6: 15. cap. 10:25. cap. 12:7. Esa. 5:24. 1. Maccab. 2: 62/ 63. Luc. 12:20/ 46. Ps. 37:35/ 36. Thetta ogudachtigas straff tienar them fromom til warning/ 5. Mos. 13:11. cap. 19:20. cap. 21:20/ 21. Ords. 19:25. cap. 21:11. Syr. 23:37. Ap. G. 5:11. 1. Tim. 5:20. Och Gudh begabbar the ogudachtiga i theras ofärd/ Ps. 2: 4. Ords. 1:26. Wijsh. 4:18/ rc. Och Gudh slår them medh fruchtan och räddhoga/ 2. Mos. 23:27/ 28. 3. Mos. 26:36/ 37. 5. Mos. 2:24/ 25. cap. 11:25. cap. 28:7. Jer. 49:5. Exempel ther på/ 1. Mos. 35:5. Jos. 2:9/ 10. cap. 10:9/ rc. Jud. 7:21/ 22. 1. Sam. 7:10. cap. 14:15. 2. Kon. 7:6/ 7. 2. Chrön. 14:12. cap. 17:10. cap. 20: 22/ 23. Judit. 14:7/ 17. cap. 15:1/ 2. Och hwad the ogudachtige fruchta thet wederfars them/ Ords. 1:26. cap. 10:24. Job. 6:16. Esa. 66:4. The tilreda fuller androm olycko; men kommer öfwer them sielf/ Ps. 7: 15/ 16/ 17. Ps. 9:16/ 17. Ps. 35:8. Ps. 37:14/ 15. Ords. 26:27. Pred. 10:8. Esa. 33:1. Dan. 6:24. Job. 4:8. Änteligen beskrifwas the ogudachtigas tanckar och taal om Gudh/ såsom han them eij såge/ 5. Mos. 29:18/ 19. Job. 22:13. Ps. 10:4/ 5. Ps. 14:2. Ps. 53: 2. Ps. 73:8/ 11. Ps. 94:7. Esa. 29:15. Jer. 23:16/ 17/ 18. Hes. 9:9/ 10. Zeph. 1:12. Syr. 16:15/ 16. cap. 23: 25/ 26/ 27/ 28. Matth. 24:48. Samt af theras tanckar/ ord och gierningar emot the froma/ Ps. 10. * Ps. 11:1/ rc. Ps. 12:2/ rc. Ords. 4:15/ 16/ 17. Wijsh. 2:12/ rc. Ogudachtigas oförmodeliga straff: Exempel/ 1. Mos. 19:24. 3. Mos. 10:2. 4. Mos. 11:33. cap. 16:31. 2. Sam. 13: 28/ 29. 1. Kon. 18:40.

Olydna/ jämför Lydna: Een träldoms synd/ 1. Sam. 15:23. Hafwer Gudh altid högeligen straffat/ 1. Mos. 3:16/ 17. cap. 19:26/ 27. 3. Mos. 10:1. 4. Mos. 14:21/ 22/ 23/ 28. 3. Mos. 26:14/ 15/ 16/ 29/ rc. Jos. 5: 6. Ps. 106:25/ 26. 4. Mos. 21:6. 5. Mos. 1:43/ 44. cap. 17:12. cap. 28:15/ rc. Dom. 2:20/ 21. Neh. 9:29/ 30. 2. Kon. 17:19/ 20. 2. Chrön. 35:20/ 21. Jos. 7:11. 1. Sam. 13:11. cap. 15:24/ 25/ 26. cap. 28:17. 2. Sam. 6:6/ 7. 1. Kon. 13:15/ 21. cap. 20:35/ rc. 2. Chrön. 26:16/ 19.

Omskärelse: Then lekamliga på köttets förhud/ på ottonde dagen blef af Gudi instichtad/ at wara ett insigel och tekn til thet förbund som Gudh medh Abraham och hans efterkommande giorde/ 1. Mos. 17:1/ til 15. Rom. 4:11. Joh. 7:22. Ap. G. 7:8. Syr. 44:21. Mose å Gudz wägnar å nyo vprepade och bekräftade thet samma/ 3. Mos. 12:2/ 3. Jemwäl Josua/ cap. 5:3/ 7. Förrättades i begynnelsen ordentlig af Abraham/ och the andra Patriarcher/ 1. Mos. 17:23/ 24. cap. 21: 4. Men vthi nödfall kunde af qwinnor förrättas/ 2. Mos. 4:25/ 26. 1. Macc. 1:16/ 51/ 63. 2. Macc. 6:10. Också af them som icke aldeles rene woro vthi läran: vthan twifwel hafwer en Pharisee Christum omskurit/ Luc. 2:21. Jämför/ Rom. 3:3. Matth. 23:2/ 3. Mißbrukades af Jacobs söner/ 1. Mos. 34:14/ rc. War ett Sacrament vthi gamla Testamentet/ som werckade och förseglade trons rättferdighet/ Rom. 4:11. Thes jordiska och synliga materia war förhuden/ 1. Mos. 17:11. Then himliska och osynliga war Messias/ som af Abrahams sädh födas skulle/ 1. Mos. 22:18. Samt thes heliga blodz vthgiutelse i lidandet/ som genom omskärelsens blodet præfigurerad och afmålad war/ Dan. 9: 26. Esa. 53:4/ 5/ 6/ 7/ 10/ 12.

Genom omskärelsens Sacramentet blefwo the omskurne vthi nåde hoos Gudh vptagne; om nåde-förbundet och barnskapet försäkrade och beseglade/ 1. Mos. 17:7. Rom. 4:11. Jemwäl ock salige/ 1. Mos. 17:14. Blefwo ock ther igenom från annat folck åthskilde: ty kallades Judarna i Skriften omskärelsen; Hedningarna ther emot förhud/ Rom. 2:26/ 27. cap. 3:30. cap. 15:8. Gal. 2: 7. Eph. 2:11. Tit. 1:10. Emedan teknet til förbundet emellan Gudh och them war på theras kött/ 1. Mos. 17: 10/ 11/ 13. Medh then lekamliga omskärelsen måste vthi thes hälsosama bruuk/ efter Gudz nådiga löste och befalning/ också then andeliga inwärtes omskärelsen tilfogad wara: om then samma/ jemwäl om omskurna hiertan handlas/ 5. Mos. 10:16. cap. 30:6. 3. Mos. 26:41. Jer. 4:4. cap. 6:10. cap. 9:25/ 26. Ap. G. 7:51. Rom. 2:25/ 29. Col. 2:11.

Om Hedningar som låtit sigh omskära/ Judit. 14:6. Och fingo äta Påskalambet/ 2. Mos. 12:48.

Omskärelsen/ sedan Christus kom/ är aldeles afskaffad/ Ap. G. 15:1/ 19/ 28. Gal. 5:1/ 2/ 3. cap. 2:3. Ebr. 8:13.

Omwändelse. Omwändelsens nåden är fuller een och enahanda/ likwäl kan hon vthi anseende til menniskiorna/ som omwände warda/ såsom treggehanda betrachtas. Then första/ angår sådana otrogna som än icke äro andelige å nyo födde/ stadde vnder Satans rike/ Gudz wrede och onåde/ Ps. 22:28. Ap. G. 9:35. cap. 11:21. cap. 14:15. cap. 26:18. 1. Thess. 1:9. Then andra omwändelsen/ som eljes kallas dagelig boot och bättring/ angår them/ som andeligen nyfödde äro/ och vthi thenna nåden blifwa stående/ och vthi thenna omwändelsen fortfara/ Jer. 31:18/ 19. Klagw. 5:21. Ps. 51:15. Then tredie slags omwändelsen angår sådana/ som fuller andeligen å nyo födde äro; men genom grofwa synder från thenna nåden affalla/ och genom Gudz nåde sigh åter igen til Gudh omwända; och förthenskul billigt kallas een å nyo påbegynt omwändelse: om thenna talas/ 5. Mos. 30:2. Jer. 3:7/ 12/ 13. Hes. 18:30/ 32. Joel 2:12/ 13. Matth. 13:15. Marc. 4:12. Joh. 12:35.

Om then första slags omwändelsen handlas här egentligen; thes werckande orsak/ begynnelse och ände/ och endaste vphof/ är then treenige Guden: enkannerligen then Helge Ande/ Joh. 3:5. 1. Cor. 6:11. cap. 12:3. Tit. 3:5. Som medh Fadrenom och Sonenom sålunda omwändelsen allena werckar/ så at then onyfödda menniskians naturliga krafter och förmåga aldeles ther ifrån vtheslutne warda/ 5. Mos. 29:4. cap. 30:6. Jer. 31:18. Hes. 11:19. cap. 36:26. Eph. 2:5/ 6. cap. 5:14. Ap. G. 16:14. Ps. 51:12. 2. Tim. 2:25. Phil. 2:13. Joh. 6: 29/ 44. Ap. G. 15:9. 2. Thess. 3:5. Phil. 1:6. Ebr. 12:2. Jac. 1:17. Matth. 23:37. Joh. 1:9. Af oß sielfwom

til intet godt beqwäme/ 2. Cor. 3:5. Omwändelsen skeer tå/ när thet samma af Gudi vthi och hoos oß werckas/ som vthi efterföljande språk föreställes/ Ap. G. 2:37. 2. Sam. 24:10. Ap. G. 16:14. Hes. 11:19. cap. 36:26. Ps. 51:12. När thet förmörkade förståndet/ Eph. 4:18. Af JEsu vplyst warder/ Joh. 1:9. Eph. 5:8/ 14. Hwar på följer/ at the af Gudi omwände/ wandra i liuset/ Joh. 12:35/ 36. Giöra liusens gierningar/ Joh. 3:21. Bortkasta mörksens gierningar/ rc. Rom. 13:12/ 13. Orsaken som Gudh beweker at wercka omwändelsen/ är antingen inwärtes/ Gudz blotta nådh och barmhertighet/ Eph. 2:4/ 5/ 7. 1. Pet. 1:3. Eller vthwärtes/ Christi dyra förtienst och förskyllan/ 2. Tim. 1:9. Joh. 1:17. 1. Cor. 1:4.

Omwändelsens wercktygeliga orsak/ är Gudz ord/ 1. Cor. 1:21. 1. Pet. 1:23. Antingen thet läsit eller hördt warder. Medelspersonerna/ hwilka Gudh brukar til omwändelsens befrämjelse/ är ordentlige Gudz ordz tienare/ 2. Cor. 5:20. 1. Cor. 3:9. cap. 9:22. 1. Tim. 4:16. 1. Cor. 4:15. Gal. 4:19. Gudh omwänder icke menniskian på ett oemotståndeligit wijs och sätt/ vtan then Gudomeliga omwändelsens nåden hindras esomoftast af menniskiorna och motstånd giörs/ Esa. 5:1/ 2/ 3/ 4. Ords. 1:24/ 25. Esa. 65:2. Hes. 12:2. Matth. 23:37. Luc. 7:30. Joh. 5:40/ 43. cap. 12:37. Ap. G. 7:51. cap. 13:46. cap. 24:25. cap. 26:27/ 28/ 29. Zach. 7:11. Frågas om menniskian til thenna sin omwändelse något giöra kan? Swaras: Hwad the vthwärtes handlingar angår/ som omwändelsen föregå/ nemligen: gå i Gudz huus/ höra Gudz ord/ medh vpsåt något ther af lära/ hwad lära thet wara må/ thetta står vthi menniskians förmågo/ och bewisas medh Skriftenes språk/ 2. Tim. 3:7. Rom. 9:31. Amos. 8:11/ 12. Ap. G. 13:7. cap. 28: 22/ 23/ 24/ 25. 1. Kon. 10:1. Jemwäl medh exempel: Herodes/ Marc. 6:20. Sergius/ Ap. G. 13:7. Men hwad the inwärtes handlingar angår/ som lyda wäsentligen til omwändelsen/ nemliga: willigen anamma ordet; andächteligen och troligen höra/ och giöra thet hörda ordet/ Ap. G. 16:14. cap. 17:10/ 11. Joh. 13:17. cap. 14:21/ 23/ 24. cap. 15:14. Och annat mera andächteligit/ som vthi omwändelsen wäsentliga inflyter/ thet förmår then onyfödda menniskian icke vthrätta; som bewisas medh efterföljande språk/ som afhända then onyfödda menniskian alt förrättande vthi goda andeliga werck/ som tiena til omwändelsen och saligheten/ warandes helt hållit kötzlig/ Joh. 3:6. En syndenes träl/ såld vnder syndene/ eij kunnandes giöra thet godt är/ Rom. 6:16/ 17/ 19/ 20. cap. 7:14/ 18/ 23/ 25. Andeligen döder/ Joh. 5:25. Eph. 2:1/ 2/ 5. Col. 2:13. Til förståndet blind/ Eph. 5:8. 1. Cor. 2:14. 2. Cor. 3:5. Rom. 1:21/ 22. Eph. 4:18. Til wiljan motsträfwog/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Rom. 3:12. cap. 8:7. cap. 2:5. cap. 6: 17/ 20. Joh. 8:34. Odugse til alt godt/ Ps. 14:1/ 2/ 3. Matth. 7:18. cap. 12:34/ 35. Joh. 15:5. 2. Cor. 3:5. Til alt ondt benägne/ Rom. 7:8. cap. 8:5/ 6/ 7. Eph. 2: 2/ rc. cap. 4:22.

Ther emot tilskrifwes allenast Gudz nåde och nådiga were-kan omwändelsen/ och hwad ther til wäsentligen lyder/ Ps. 119:34. 5. Mos. 29:4. Hes. 11:19. cap. 36:26. Ps. 51:12. 2. Tim. 2:25. Luc. 8:10. Ap. G. 26:18. cap. 16: 14. 2. Cor. 3:5/ 6. 1. Cor. 12:3. Åter frågas/ hwad på menniskian fordras/ at hon til omwändelsen må wara beqwämlig? Swaras: Jcke fordras at hon sigh företager til then ända höra Gudz ord/ at hon ther igenom må wara omwänd/ emedan ordet är henne en galenskap/ 1. Cor. 2:14. Thes sinne en fiendskap emot Gudh/ Rom. 8:7. Menniskian kunde och förmåtte således något godt af sigh sielf tänckia/ thet ock en onyföddan omögeligit är/ 2. Cor. 3:5. Hade ock af sigh sielf wiljan til thet goda/ then doch Gudh allena werckar/ Phil. 2:13. Än mindre fordras at onyfödda menniskian til Gudomeligit werckande sigh af sigh sielf beqwämer: thenna omögeligheten är allaredan bewist/ eljes blefwe ingen menniskia omwänd: ther til förhåller sigh medh omwändelsen såsom medh en fisk som medh håf drages vthu watnet/ Matth. 4:19. cap. 13:47.

Hwad fordras tå? Thetta enda/ nemligen: emedan wij alle af naturen äre thet Gudomeliga werckandet emot/ 1. Cor. 2:14. Och således ingen blefwe omwänd/ at wij tå inga motwilliga hinder/ thet Gudomeliga werckandet genom ordet/ emotställe/ och wår omwändelse hindre/ Luc. 8:14. cap. 14:18/ rc. Jemwäl/ at wij thet Gudomeliga werckandet icke vthslå/ Ap. G. 26:28/ rc. Jcke Gudz Helga Anda motständ giöre/ Ap. G. 7:51. Exempel: Phariseerna/ Matth. 12:31/ 32. Vtan wårt förnuft til fånga tage vnder Christi lydno/ 2. Cor. 10:5. Rom. 16:26.

Omwändelsens frucht är wiljans frihet/ Rom. 6:12/ 13. cap. 8:13/ 14. Eph. 2:10. Doch är then omwända menniskians frihet/ såsom alt annat i thetta lifwet/ ofulkomlig/ Rom. 7:14/ rc. Gal. 5:17.

Ondska: Förbiudes och fördömes/ Rom. 1:29. Eph. 4:31. Col. 3:8. 1. Pet. 2:1. Är stoor/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Får öfwerhanden/ Matth. 24:12. 1. Joh. 5:19. Ondskones suurdeg bör vthfäijas/ 1. Cor. 5:8. Wara barn i ondskone/ 1. Cor. 14:20. Ondt hata och fly/ Ps. 34:15. Ps. 37:27. Ps. 119:101/ 128. Ords. 3:7. Esa. 1:16. Amos. 5:15. Rom. 12:9. Wee them som kalla ondt godt/ Esa. 5:20. Mal. 2:17. Ords. 24:24. Jcke belöna ondt medh ondt/ Rom. 12:14/ 17/ 19. 1. Cor. 4:12. 1. Thess. 5:15. 1. Pet. 3:9. 1. Pet. 2:23. Ords. 24:29. 3. Mos. 19:18. Jcke heller godt medh ondt/ Ords. 17:13. Ps. 109:5. 1. Sam. 24:18. Vtan öfwerwinna thet onda medh thet goda/ Rom. 12:21. Thet onda/ malum pœnæ kallat/ kommer af Gudi/ 5. Mos. 32:23. 1. Kon. 9:9. cap. 21:29. Esa. 45:7. Jer. 11:11. cap. 32:42. Baruch. 2:2. Amos. 3:6. Jon. 3:10. Mich. 1:12. cap. 2:3.

Thet onda/ malum culpæ kallat/ hatar Gudh/ och är ther til ingen orsak/ 2. Mos. 23:7. 2. Chrön. 19:7. Job. 34: 10. Ps. 5:5 Ps. 45:8. Ords. 15:8/ 9. Wijsh. 14:9. Judit. 5:21. Ose. 13:9. Syr. 15:21. Rom. 9:14. 2. Cor. 6:15. Jac. 1:13.

Orättrådighet; se Tiufwerij.

Ord/ Gudz ord: Hafwer af Gudh sitt vhrsprung/ 2. Tim. 3:16. 2. Pet. 1:20/ 21. Ose. 12:10. Thes förträffeliga nytta/ 2. Tim. 3:16/ 17. Rom. 15:4. Ps. 23:4. Ps. 94:19. Ps. 119:50/ 92. Jer. 15:16. Frögdar/ Ps. 19:9. Werckar troon/ Rom. 10:17. Joh. 17:20. cap. 20:31. Een kraft til salighet/ Rom. 1:16. 2. Tim. 3:15. Kan salig giöra/ Jac. 1:21. 1. Cor. 1:18/ 21. cap. 15:2. 1. Tim. 4:16. Blifwer ewinnerliga/ Esa. 40:8. cap. 51:6. cap. 54:10. Ps. 119:89. Matth. 24: 35. Ps. 33:11. Ps. 117:2. Matth. 5:18. Luc. 16:17. 1. Pet. 1:25. Swiker aldrig/ 4. Mos. 23:19. Är fruchtsamt/ Esa. 55:10/ 11. Matth. 13:23. Col. 1:6. Lefwande/ kraftigt och werckande/ 1. Mos. 1:3/ rc. Ps. 33:9. Job. 38:10/ 11. Matth. 8:13/ 26. Marc. 1:27. Luc. 5: 13/ 24. Matth. 4:4. Ap. G. 2:37. cap. 5:33. cap. 24: 25. Ebr. 4:12. Joh. 6:63. Eph. 6:17. Jer. 23:29. Är siälenes spijs/ 5. Mos. 8:3. Matth. 4:4. Wijsh. 16:26. Jer. 15:16. Hes. 3:3. Är ett lius och lyckta/ Ps. 119: 105. Ords. 6:23. Ps. 36:10. 2. Pet. 1:19. Är wår regel och rättesnöre/ Ps. 119:9. Ps. 19:5. Gal. 6:16. Phil. 3:16. Esa. 8:19/ 20. Lider ingen tilläggning eller fråntagning/ 5. Mos. 4:2. cap. 12:32. Ords. 30:5/ 6. Gal. 3:10. Vpp. 22:18/ 19. Jcke ther från på någon sido afwika/ 5. Mos. 28:14. Jos. 1:7. cap. 23:6. Ords. 4:27. Esa. 30:21. 5. Mos. 5:32. Jcke allenaft thet höra/ vtan ock giöra/ 5. Mos. 5:1/ 27. cap. 6:1. cap. 27:26. cap. 31:12. Esa. 29:13. Hes. 33:31. Matth. 7:21/ 24. cap. 28:20. Luc. 6:47. cap. 11:28. cap. 12:47. Joh. 13: 17. Ebr. 4:2. Jac. 1:22. Rom. 2:13. Ther af sielf och andra lära HERrans fruchtan/ 5. Mos. 17:18/ 19. cap. 31:11/ 12/ 13. Jos. 1:8. Exempel: Abraham/ 1. Mos. 18:19. 5. Mos. 6:6. David/ Ps. 78:2/ til 8. Och thet altid hafwa för ögon och i minne/ 4. Mos. 15:39. 5. Mos. 6:6/ 16. cap. 11:18. Ps. 1:2. Ords. 3:1. cap. 4:1/ 20. Ps. 119:11/ 16/ 36/ 38. Bör rätt delas/ 2. Tim. 2:15. Rätt predikas/ Gal. 1:8/ 9. Jer. 23:28. Jcke beblandas medh menniskiobud/ Esa. 29:13. Bör rikeligen boo ibland oß/ Col. 3:16. Felas på ordet/ blijr folcket wilt/ Ords. 29:18. Exempel/ 1. Sam. 3:1. 2. Kon. 22:8. Om Gudz ordz förachtare/ och thes straff/ 5. Mos. 28:15/ rc. 1. Kon. 13:4. Ords. 1:24/ til ändan. cap. 28:9. Esa. 30: 9/ 10/ 11/ 13/ 14. cap. 65:11/ 12. cap. 66:4. Jer. 5:12/ 13/ 14. cap. 7:13/ 14. cap. 18:9/ 10/ 11/ 12. cap. 19:15. cap. 25:4/ rc. Hes. 33:30/ til 34. Matth. 10:14/ 15. cap. 11: 20/ til 25. Luc. 10:10/ rc. Ap. G. 13:46. cap. 18:6. Rom. 1:21/ 28/ 30. 2. Thess. 2:11/ 12. Ebr. 2:1/ 2/ 3. Jer. 20:7/ 8.

Man måste tilse huru man bör höra och läsa Gudz ord/ Luc. 8:18. Marc. 4:24. Nemligen: ofta och dageligen/ Joh. 1:8. Col. 3:16. Ps. 1:2. Joh. 5:39. Ap. G. 17:11. Märcksamligen och eftertänckeligen/ Matth. 24:15. Ebr. 2:1. Matth. 13:19/ 23. Luc. 2:51. cap. 8:15. cap. 11:28. Vpp. 2:7. Gudfruchteligen och hörsamligen/ 2. Cor. 10:5. Rom. 1:15. Jac. 1:21/ 22/ 23. Medh ödmiukhet och ärbödighet såsom Gudz egit ord/ 5. Mos. 32:1. Esa. 1:2. Ose. 12:9/ 10. Hagg. 1:12. 1. Thess. 2:13. Andächteligen och troligen bedia i Andanom och sanningene om then Helga Andas vplysning/ Rom. 12:11. Luc. 11:13. Jacob. 1:5. Exempel: David/ Ps. 119:10/ 12/ 18/ 19/ 27/ 33/ 34/ 66/ 68/ 73/ 108/ 124/ 125/ 130/ 135/ 144/ 169/ 171. Wijsh. 9:10.

Otolamodighet; sök Tolamod.

Otacksamhet; sök Tacksamhet.

P.

Pant/ at taga af the fattiga wardt förbudit/ och måste igengifwas/ 2. Mos. 22:26/ 27. 5. Mos. 24:6/ 10/ 11/ 12/ 13/ 17. Job. 24:3/ 9. Hes. 18:7/ 12/ 16. cap. 33:15. Job beskylltes falskeligen therföre/ cap. 22:5/ 6. Huru wida tillåteligit är taga pant/ Ords. 20:16. cap. 27:13.

Påska/ Judarnas fest och högtid/ Joh. 6:4. Blef instichtad och först begången/ 2. Mos. 12: * Skulle åhrligen hållas/ 2. Mos. 23:14/ 15. Sätt til at äta Påskalambet sammastädes/ cap. 34:18. 3. Mos. 23:5. 4. Mos. 28:16/ 17. 5. Mos. 16:1/ 5. Blef hållen i öknen Sinai/ 4. Mos. 9:5. Tå folcket blef omskurit i Gilgal/ Jos. 5:10. Vthi Konung Josie tijd/ 2. Kon. 23: 21. 2. Chrön. 35:1. Vthi Konung Hiskie tijd/ sedan then en lång tijd hade försummad warit/ 2. Chrön. 30: 14/ 15. Efter Babyloniska fängelset/ Esr. 6:19. Christus äter Påskalambet medh sina Lärjungar/ Matth. 26:19. Marc. 14:11/ rc. Christus är thet rätta Påskalambet/ Es. 53:5/ 7. Joh. 1:29/ 36. 1. Cor. 5:7. 1. Pet. 1:19/ 20. Vppenb. 13:8. cap. 14:1/ 4.

Påskalambet. Vthi gamla Testamentet thet andra Sacramentet af Gudi instichtat til Jsraels vthfärdz åminnelse vthur Egypten; samt hwad mera som ther til hörer/ 2. Mos. 12:1/ til 28. 5. Mos. 16:1/ rc. Medelspersonerna/ som Påskalambet slachtade och thetta Sacramentet förrättade/ kunde hwar en huusfader wara/ 2. Mos. 12:3/ 6/ 21/ 28. Thes jordiska materia ett lamb eller kidh/ 2. Mos. 12:5. Thes himliska materia war Christus JEsus/ som ther medh afmålades/ så wida han efter sin menniskliga natur skulle slachtad och dödad warda/ 1. Cor. 5:7. Joh. 1:29. 1. Pet. 1:19.

Gästerna som thetta Sacramentet bruka skulle/ woro icke the små späda barnen/ vtan the äldre/ som til förstånd komne woro/ 2. Mos. 12:26/ 27. Jcke oomskurne/ vtan omskurne; jemwäl främlingar/ när the läto sigh omskära/ 2. Mos. 12:46. Jcke the som sigh förorenat hade/ vtan the rene; doch wardt them efterlåtit/ tå the sigh renat hade/ at äta Påskalambet på efterföljande månadz 14 dags afton/ 4. Mos. 9:6/ 10/ 11. 2. Chrön. 30:15. Påskalambets Sacramente/ såsom thet præfigurerade then tilkommande Meßiam/ thes blodh och blodiga dödh/ och then förloßning som ther igenom skee skulle/ 1. Joh. 1:7. Ebr. 9:28. 1. Cor. 5:7/ 8. Vppenb. 13:8. Altså war thet ock ett kraftigt medel til at gifwa och bekräfta troon på then tilkommande JEsum/ Ebr. 11:28. Til at gifwa nåde och salighet/ 2. Mos. 12:15/ 19. 4. Mos. 9:13.

Person/ anseer Gudh intet/ 2. Chrön. 19:7. Syr. 35: 15/ 16. Gal. 2:6. Col. 3:25. Eph. 6:8/ 9. 1. Pet. 1:17. Job. 34:9/ rc. 1. Sam. 16:7. 5. Mos. 10:17. Mal. 1:9. Wijsh. 6:8. Rom. 2:12. Ap. G. 10:34. Man skal icke anse personen i domen/ Job. 13:10. Mal. 2:9. 3. Mos. 19:15. 5. Mos. 1:17. 2. Chrön. 19:6/ 7. Ords. 18:5. cap. 24:23/ 25. cap. 28:21. Syr. 4:27. Jac. 2:1/ 9. Ps. 82:2/ 3.

Philosophia, fåfäng/ förbuden/ Col. 2:8.

Prester/ Predikanter; se Herdar: item Lärare: Hwar til öfwerste Presten i gamla Testamentet blef kallad/ Ebr. 5:1. cap. 8:3. Om åthskillig lagh Prestomen i G. T. föreskrefwen/ 3. Mos. 21: * cap. 22: * 4. Mos. 18:1/ rc. Hade ingen arfwedeel bland Jsraels barn/ vtan Gudh war theras arfwedeel/ 4. Mos. 18:20/ 24. 5. Mos. 18:1/ rc. Syr. 45:27. Skulle icke hafwa feel/ 3. Mos. 21:17/ 18/ rc. Om öfwersta Prestens samt the andra Presternas klädebonat/ prydning och wijelse/ 2. Mos. 28:1/ rc. cap. 29:1/ rc. cap. 39:1/ rc. cap. 40:12/ rc. 3. Mos. 8:1/ rc.

Om Presternas frihet och privilegier/ 1. Mos. 47:22. 3. Mos. 25:32/ 33/ 34. Esr. 7:24. Om Presternas ächtenskap/ 3. Mos. 21:7/ 13/ 14. Hes. 44:22. Om Presternas wälsignelse öfwer folcket/ 4. Mos. 6:24. Om Prefternas/ och om Leviternas ämbete/ 4. Mos. 18:1/ rc. Om Presternas vnderhåld/ v. 8/ til 21. Jemwäl

Leviternas/ v. 21/ 22/ 23/ 24. Hwar af the tijonde doch äwenwäl gifwa måste/ v. 26/ 27/ 28. 2. Chrön. 31:4/ 5. Neh. 10: 37/ 38. Syr. 45:25/ 26.

Gudz ordz tienare böra hafwa af församlingen theras lekamliga vppehälle/ 5. Mos. 12:19. cap. 14:27. cap. 25:4. Esr. 7:23. Matth. 10:10. 1. Cor. 9:7/ 8/ til 14. Gal. 6:6. Phil. 4:10/ 16. 1. Thess. 5:12. 1. Tim. 5:17/ 18. Hwarföre måste thet skee/ 2. Chrön. 31:4/ 5. Theras förbannelse som swika medh tijonde; och theras wälsignelse som then richtigt gifwa/ Mal. 3:7/ til 13. Om onda Prester/ och theras straff/ 4. Mos. 16:1/ rc. 1. Sam. 2:22/ rc. cap. 3:13/ rc. 1. Kon. 2:26. Esa. 3:10/ 11. Jer. 2:8. cap. 8:8/ 9/ 10. Ose. 4:6/ 7/ 8/ 9. cap. 5:1/ rc. Mal. 1:6/ rc. cap. 2:1/ 2/ 3/ 8/ 9. 1. Macc. 7:16. Om the Christtrognas Presterskap/ Esa. 61:6. 2. Mos. 19:6. Esa. 66:21. Jer. 33:22. Rom. 12:1. 1. Pet. 2:5. Vpp. 1:6. cap. 5:10.

Predikoämbete/ hafwer then treenige Guden förordnat/ stichtat och insatt/ Ps. 68:12. 1. Cor. 12:28. 2. Cor. 5:18. Jer. 3:15. cap. 23:4. Fadren/ Ebr. 1:1. Gal. 1:16. Sonen/ Matth. 10:1. cap. 28:19. Marc. 16:15. Luc. 9:1. Joh. 20:21. 1. Cor. 1:17. cap. 4:1/ 2. 2. Cor. 5:20. Eph. 4:11. Och then Helge Ande/ Ap. G. 20:28. 1. Cor. 12:4/ 5/ 6. Machten til at vthwälja och kalla hafwer Gudh gifwit/ icke något särskilt stånd/ vtan hela församlingen af thet andeliga/ werldzliga/ och huusståndet bestående; emedan himmelriksens nycklar äro hela församlingen gifne/ hwarföre tå icke ock kallelses machten? Matth. 16:19. cap. 18:18. Emedan ock församlingen bör pröfwa lärarena; läran och andarna/ Matth. 7:15. Joh. 5:39. cap. 10:27. Gal. 1:9. 1. Thess. 5:21. 1. Joh. 4:1. Ther til kallas ock Predikanter församlingens tienare/ 1. Cor. 3:5. 2. Cor. 1:24. 1. Pet. 5:2/ 3. 2. Cor. 4:5. Thenna kallelsen betoisas ock medh exempel/ Ap. G. 1:15/ 21/ 23/ 26. cap. 6:3/ 5/ 6. cap. 14:23. cap. 15:22. 1. Cor. 16:3. 2. Cor. 8:19. Prestewigningen och ordinationen kommer allena predikoämbetet til/ 1. Tim. 4:14. 2. Tim. 1:6. Tit. 1:5. 2. Tim. 2:2. Hwar och en Predikant måste hafwa sin lagliga och ordentliga kallelse/ Joh. 3:27. Rom. 10:15. Ebr. 5:4. Eph. 6:20. 1. Cor. 4:1. 2. Cor. 5:18. Gal. 4:14. Matth. 9:38. Jer. 23:21/ 32. cap. 27:15. Kallelsen är twäggehanda slagh; antingen omedelbar/ som skedde af Gudi sielf förvtan menniskiors hielp: een sådan war Mosis/ 2. Mos. 3:4. Elie/ 1. Kon. 17:2/ 3. Apostlarnas/ Matth. 4:19/ 21. cap. 9:9. Esaie/ cap. 6:8/ 9. Jeremie/ 1:5. Then ock Gudh stundom genom menniskior eller lottkastande tilkänna gaf/ 2. Mos. 4:14. Elisei/ 1. Kon. 19:13/ 19. Matthie/ Ap. G. 1:26. Eller ock medelbar/ tå Gudh genom ordentliga medelspersoner någon til predikoämbetet kallar/ Tit. 1:5. 2. Tim. 1:6. cap. 2:2. 1. Tim. 3:1. Thenna medelbara kallelsen skönt hon icke är af lika wärdighets grad medh then omedelbara/ bör ändoch för laglig och Gudomlig hållen warda/ Ap. G. 20:28. Eph. 4:11/ 12. 1. Cor. 12:28. Timotheus war medelbarligen kallad/ ändoch war hans ämbete saliggiörande/ 1. Tim. 4:16. Paulus war omedelbarlig/ Apollo medelbarligen kallad: medh bägge war Gudh vthi ämbetet/ 1. Cor. 3:6/ 8. Predikoämbetet är Lösenyckelen anförtrodd; och består ther vthi/ at man icke af egen macht och myndighet/ vtan af thet wälde som Gudh af frij wilja predikoämbetet nådeligen gifwit; icke heller å fina wägnar/ vtan å Gudz wägnar/ icke allenast förkunnar å Gudz wägnar een nådig syndernas förlåtelse/ vtan ock then samma doch ministerialiter på ett wercktygeligit och tienande ämbetzwijs och sätt/ icke allom i gemeen/ vtan them botfärdigom och trognom/ werckeligen meddelar/ confererar, applicerar och tilägnar; så at predikoämbetes förrättning i thetta måhl icke är blott mennisklig/ från Gudz handling särskild/ vtan helt Gudomelig/ alt ett medh Gudz Gudomeliga handling: hafwandes predikoämbetet enahanda löse-nyckel medh Gudh; warandes enahanda lösning som skeer både på jorden och i himmelen/ Matth. 16:19. cap. 18:18. Joh. 20:22/ 23. Exempel/ 2. Sam. 12:13. (Jämför/ Matth. 9:2. Luc. 7:48.)

Såsom lösningen i himmelen är real och werckelig; altså är ock medh lösningen som af predikoämbetet skeer på jordene beskaffat/ hwilket bewisas af efterföljande flera Gudomeliga handlingar/ hwilka predikoämbetet vthi Skriften realiter och werckeligen tilskrefne warda; warandes predikoämbetet såsom een tienande och wercktygelig orsak til sådana Gudomeliga förrättningar af Gudi förordnat/ Dan. 12:3. Luc. 1:16/ 77. Ap. G. 26:18. 1. Cor. 4:15. cap. 9:1. Gal. 4:19. Philemon/ 10. 2. Cor. 5:18/ 19/ 20. Rom. 11:14. 1. Tim. 4:16. Bindenyckelen; se Ban: Är ett sädant wälde/ medelst thet them obotfärdigom synderna behåldne och vthi sina synder bundne warda/ Joh. 20:23. Matth. 18:18. Måste icke brukat warda moot alla syndare i

gemeen/ 1. Kon. 8:46. Rom. 3:23. Vtan moot sådana/ som efter föregången noga vnderwisning/ warning och förmaning/ sigh motwilleligen eij bättra wilja/ Matth. 18:15/ 16/ 17.

Predikoämbetets frucht/ werckande och ände-orsak/ är menniskiornas ewiga salighet/ Eph. 4:11/ 12/ 13. Ap. G. 26:18. cap. 11:14. 1. Tim. 4:16. 1. Cor. 1:21. Predikanters åthskilliga namn: kallas tienare/ 1. Cor. 3:5. cap. 4:1. Gal. 1:10. Col. 1:25. Biskopar/ Ap. G. 20:28. Skaffare/ 1. Cor. 4:1. Medhielpare/ 1. Cor. 3:9. 2. Cor. 6:1. Arbetare/ Matth. 9:38. Fiskare/ Matth. 4:19. Herdar/ Eph. 4:11. 1. Pet. 5:2. Sänningebud/ 2. Cor. 5:20. Åkermän/ 1. Cor. 3:6. Byggningsmän/ cap. 3: 10. Ammor/ 1. Thess. 2:7. Änglar/ Hagg. 1:13. Mal. 2: 7. Esa. 33:7. Jordenes salt/ Matth. 5:13. Fäder/ 1. Thess. 2:11. Wächtare/ Jer. 6:17. Hes. 3:17. Esa. 56:10. cap. 62:6. Predikanter efterlåtit vppenbarligen straffa och namngifwa kättare: exempel/ Matth. 15:14. cap. 16:6. cap. 23:13. Ap. G. 13:10. 2. Cor. 11:13/ 14/ 15. Phil. 3:2. 1. Tim. 1:20. cap. 5:20. 2. Tim. 2: 17. Vpp. 2:6/ 15/ 20. Tit. 2:15. Mycken predikan giör kroppen trött/ Pred. 12:10. Rättsinnige predika/ ändoch mycket skönt förgäfwes/ Esa. 42:20. cap. 49:4. Warna troligen folcket/ Hes. 3:17. cap. 33:7. Warda allom allehanda/ på thet några winnas måga/ 1. Cor. 9: 19/ 20/ 21/ 22. Söka icke sitt egit/ Phil. 2:21. 1. Cor. 10:24. Straffa i tijd och otid/ 2. Tim. 4:2. cap. 2:24/ 25. Beskedeligen och medh sachtmodighet/ Syr. 10:6. 1. Thess. 2:6/ 7. 2. Tim. 2:24. Medh fult alfwar/ Tit. 1:13. cap. 2:15. 1. Tim. 5:20. Hafwa acht på sigh sielfwa/ och allan hiorden/ Ap. G. 20:28. Förelysa medh Gudeligt och heligt lefwerne/ 2. Cor. 6:3/ 4/ 5/ 6. 1. Tim. 1:18/ 19. cap. 4:8/ 12. cap. 6:11. 2. Tim. 2:15/ 22. Tit. 2:7/ 8. 1. Pet. 5:3. Bruka straff och tröstämbetet efter personernas beskaffenhet/ 2. Tim. 3:16. Hes. 3:16/ rc. 2. Cor. 1:4. 1. Thess. 5:14. Hes. 34:4. Vpp. 3:2. Fruchta sigh intet/ Hes. 2:6. Söka intet behaga menniskiom/ Gal. 1:10. Mich. 2:11. Hålla sigh til Gudh/ Jer. 15: 19/ 20/ 21. Blifwa widh Gudz ord/ Tit. 1:9. Jer. 23: 22. Vthrätta ämbetet redeligen/ 2. Tim. 4:5. Skönt ofta medh suckan/ Ebr. 13:17. Bewisa sin lära medh Skriften/ Syr. 39:11. Äro dubbel heder wärde/ 1. Tim. 5:17. Bedia troligen för sina åhörare/ 1. Sam. 12:23. Exempel ther på: Moses/ 2. Mos. 32:11. 5. Mos. 9:18. Aaron/ 4. Mos. 16:46. Esaias/ cap. 63:16. Daniel/ cap. 9:17. Christus/ Joh. 17:20. Apostlarna/ 2. Cor. 13:7. Eph. 1:16/ rc. cap. 3:14/ rc. Phil. 1:3. Hwad en rättsinnig lärare bör weta och vthrätta/ Syr. 39:1/ til 7. Theras predikan bör icke wara i kånstig ord/ 1. Cor. 1: 17. cap. 2:4/ 13. Falska Predikanter predika Christum för afwund skul/ Phil. 1:15/ 16/ 17. För maten skul/ Mich. 3:5. Hes. 13:19. Folcket vthur landet/ Klag. 2: 14. Giöra ther medh folcket syndigt/ Esa. 29:21. Predika drömar/ Jer. 23:16/ 25/ 27/ 28/ 32.

Propheter: Om falska/ och theras straff; ock at man icke skal höra them/ 5. Mos. 13:1/ rc. 1. Kon. 13:11. cap. 18:40. 2. Kon. 10:19. Esa. 28:7. cap. 56:10. Jer. 14:13/ 15. cap. 23:9. cap. 27:8/ 9. cap. 28: * cap. 29: 8/ 21/ 25. Hes. 13:1. * cap. 14:9. cap. 22:25. cap. 34: 2/ 8/ 18. Mich. 3:5. Zach. 13:2. Matth. 7:15. cap. 24: 11. Luc. 12:1/ rc. Ap. G. 20:29. Phil. 3:2. 1. Tim. 4:1. 2. Tim. 2:17. cap. 3:1/ rc. 2. Pet. 2:1/ 2. 1. Joh. 4:1/ rc.

Hwar på man skal känna en san eller falsk Prophete/ 5. Mos. 13:1/ rc. cap. 18:22. 1. Kon. 18:23/ rc. Jer. 14: 14/ 15. cap. 23:32. cap. 27:14/ 15. Hes. 13:6. Mich. 3:7. Matth. 24:23/ 24/ 26. Joh. 10:1/ rc. 2. Pet. 2:13. 1. Joh. 4:2/ rc. Jud. Ep. v. 4/ 8.

Then store Propheten blifwer vthlåfwad/ 5. Mos. 18:15/ 18. Warder vppenbarad/ och giör sitt ämbete/ Matth. 3:17. cap. 13:35/ 54/ rc. Luc. 7:16. Joh. 4:19/ 26/ 29. cap. 6:14. cap. 7:40/ 41. Ap. G. 2:22. cap. 7:37.

Q.

Qwahl: Sielfgiordt onödigt/ Ps. 42:12. Ps. 77:11.

Qwinna; se Ächtenskap: Warder salig genom barnsbörden/ 1. Tim. 2:15. Bör betäcka sitt hufwud/ 1. Cor. 11:5/ 6. Tiga i församlingen/ 1. Cor. 14:34. Tystlåtig/ Syr. 26:17. Rijk på goda gierningar/ 1. Tim. 5:10. Ords. 31:20. 2. Tim. 2:10. Gudfruchtig/ Ords. 31:30. Kysk/ Syr. 26:19/ 20. Ords. 11:16. Förnuftig/ Syr. 25:11. Ords. 19:14. Wijs/ cap. 31:26. Arbetsam/ Ords. 31:10/ rc. Pred. 5:11. Syr. 31:27. cap. 33:25/ til 30. cap. 40:18. Dygdig/ Ords. 31:10/ rc.

Een sådan qwinna gifwes af Gudi/ Ords. 19:14. Syr. 26:3. Ords. 31:10. cap. 18:22. Ps. 128: * Een ädel gåfwa/ Syr. 26:3. Ädlare än guld/ Syr. 7:21. Mansens ähra/ 1. Cor. 11:7. Hielp/ 1. Mos. 2:18:20. Syr. 36:26. Crona/ Ords. 12:4. Judit. 15:10. Köpmans skep/ Ords. 31:14. Then henne finner/ finner wälsignelse/ Ords. 18:22.

Moot een sådan icke mißtäncksam/ Syr. 9:1. Som ock frögdar theras männer/ Ords. 5:18/ 19. Syr. 26:3/ 4/ 16. Ords. 31:12. Och winner medh godh vmgängelse the otrogna/ 1. Pet. 3:1. Jcke måste man gifwa qwinnan sin wilja/ Syr. 25:34. Wäldet/ cap. 9:2. Sin förmågo/ Ords. 31:3. Qwinna medh mannen ett kött/ 1. Mos. 2:24. Matth. 19:6. Marc. 10:7. 1. Cor. 6:16. Eph. 5: 31. Af een qwinno synden/ 1. Mos. 3:13. Syr. 25:33. 1. Tim. 2:14. Genom wisa vpbygges huset/ Ords. 14:1. Om een ond qwinno/ och thes arghet/ Syr. 25:19/ til 33. cap. 26:10. Okysk är een soo/ Ords. 11:22. Exempel om wisa qwinnor: Sara/ 1. Mos. 21:9/ 10. Rahab/ Jos. 2:9/ 12/ 13. Debora/ Dom. 4:4. Ruth/ cap. 2:2. cap. 3:10. Abigail/ 1. Sam. 25:18/ 32/ 33. Then qwinnan af Thekoa/ 2. Sam. 14:1/ rc. Then qwinnan i Abel/ cap. 20:16. Judit/ cap. 8:5/ 6/ 9. Exempel af arga och listiga qwinnor: Potiphars hustru/ 1. Mos. 39: 13/ 14/ 17. The Moabiters döttrar/ 4. Mos. 25:1/ 2/ 3. Simsons hustru/ Dom. 14:17. Delila/ cap. 16:15. Michal/ 2. Sam. 6:19/ 20. 1. Chrön. 15:29. Jsebel/ 1. Kon. 21:8. Herodias/ Marc. 6:19/ 21/ 25.

R.

Rådh. Om Gudz rådh/ Job. 12:13. Ps. 33:11. Ps. 73:24. Ords. 1:25/ 29/ 30. cap. 8:14. cap. 19:21. Esa. 28:29. Jer. 32:19. Wijsh. 9:13/ 17. Rom. 11:33/ 34. Ap. G. 20:27. Esa. 55:8/ 9. cap. 14:24.

Vthi twiflachtiga saker skal man söka rådh hoos Gudh/ hans ord och Propheter/ 1. Mos. 25:22. 2. Mos. 18: 19/ rc. 3. Mos. 24:12. 4. Mos. 9:8/ 23. cap. 15:34. cap. 27:5. 5. Mos. 1:17. cap. 17:8/ 9. Jos. 9:14. Dom. 18:5. cap. 20:18/ 23. 1. Sam. 23:2/ 10. 2. Sam. 2:1. 1. Kon. 22:5/ 6/ 15. Ps. 119:24. Ords. 3:5/ 6. Esa. 8:19. cap. 30:1. Jer. 37:3. cap. 42:2/ 3. Tob. 4:19/ 20.

Hoos hwilka man rådh söka/ och icke söka må/ Syr. 37:11/ til 20. Tob. 4:19/ 20. Syr. 9:21/ 22. Jcke hoos the döda/ trolkarlar/ spåqwinnor/ eller falska Propheter/ 3. Mos. 19:31. cap. 20:6. 5. Mos. 18:11. 1. Sam. 28: 7/ 9. 1. Kon. 22:6. 2. Kon. 1:2/ 6. cap. 3:13. 2. Chrön. 18:5. Esa. 8:19. Dan. 2:2. cap. 4:4/ 5/ 6. cap. 5:7/ 10/ 11. Luc. 16:29. Jcke följa hwart och ett rådh/ Syr. 5: 11. En förnuftig giör intet vthan rådh/ Syr. 32:22/ 23/ 24. cap. 37:20. Ther rådh äro blifwa anslagen beståndande/ Ords. 15:22. Godt rådh får på sidstone beröm/ Ords. 12:8. Gudh förstörer the ondas rådslag/ 1. Mos. 11:4/ 5/ 6/ 7/ 8. cap. 37:18/ rc. cap. 50:20. 4. Mos. 22: * 2. Sam. 17:13/ 14. Neh. 4:8/ 11/ rc. Esth. 7:5. * Job. 5:13. Ps. 2:4. Ps. 21:12. Esa. 7:5/ 6/ 7. cap. 19:3. Ap. G. 5:9. cap. 9:24/ 25. cap. 23:12/ 19. cap. 27:42/ 43.

Exempel på listig rådslag: Rebecca/ 1. Mos. 27:9/ 10. The Gibeoniter/ Jos. 9:3/ 4. The äldsta i menigheten/ Dom. 21:20.

Exempel på kötzlig rådslag: Petrus/ Matth. 16:22. cap. 17:4. Marc. 9:5. Luc. 9:33. Zebedei söners moder/ Matth. 20:21. Jacobus och Johannes/ Luc. 9:54. Lärjungarna/ Joh. 11:8. Caiphas och Gamaliel/ Ap. G. 5:35. Exempel på ond rådh/ 1. Mos. 3:5. Lots döttrar/ cap. 19:31. Josephs bröder/ cap. 37:20. Potiphars hustru/ cap. 39:7. Pharao/ 2. Mos. 1:10. Jsraeliterna och Aaron/ cap. 32: * Ap. G. 7:40. Bileam/ 4. Mos. 24:14. cap. 31:16. Davidz män/ 1. Sam. 24:5. Jonadab/ 2. Sam. 13:5. Achitophel/ cap. 16:21. Rehabeams vnga rådh/ 1. Kon. 12:10/ 11. 2. Chrön. 10:10. Benhadadz tienare/ 1. Kon. 20:23/ 24. Jsebel/ cap. 21:7/ 10. David/ 1. Chrön. 21:1. * Semeja/ Neh. 6:10. Hamans hustru/ Esth. 5:14. Herodiadis dotter/ Matth. 14:8. Marc. 6:29/ rc. Judarna/ Ap. G. 13:50. Krigsfolcket/ cap. 27:42.

Råmärke: Gamla skal man icke flyttia/ 5. Mos. 19: 14. cap. 27:17. Ords. 22:28. cap. 23:10. Ose. 5:10.

Räkenskap: skal hwar och en giöra Gudi för sigh sielf/ Matth. 12:36. cap. 18:23. cap. 25:19/ 31/ rc. Rom.

14: 12. 2. Cor. 5:10. Luc. 16:2. Predikanter för siälarna/ Ebr. 13:17.

Rättferdiggiörelse: Then saliggiörande som för Gudi gäller. Thes werckande orsak är then treenige Guden: Fadren/ Joh. 3:16/ 17. Rom. 8:31/ 32/ 33. Sonen/ Esa. 53:11. 1. Cor. 6:11. Rom. 5:19. Col. 3:13. Then Helge Ande/ 1. Cor. 6:11. Thes inwärtes bewekande orsak/ är blott Gudz nåde och barmhertighet/ Rom. 3:24/ 25. cap. 11:5/ 6. Eph. 2:4/ til 10. 2. Tim. 1:9. Tit. 3:4/ 5/ 6/ 7. Thes vthwärtes bewekande och förtienande orsak/ är JEsu Christi dyra förtienst/ försonlighet/ hörsamhet och lydna/ Rom. 3:24/ 25. cap. 8:3. Eph. 5:2. Col. 1:20/ 22. 1. Tim. 6:13. 2. Cor. 5:21. Gal. 3:13. Ps. 69:5. Esa. 53:4/ rc. 1. Cor. 6:19. 1. Pet. 1:18/ 19. 1. Joh. 1:7. Then JEsus både medh giörande och lidande oß til godo åstadh kommit hafwer/ Ps. 40:8/ rc. Ebr. 10:7/ rc. cap. 5:7/ 8/ 9. Rom. 5:18/ 19. Matth. 5:17. Rom. 8:4. Wercktygeliga medlet å Gudz sido/ hwar igenom rättferdigheten tilbiudes/ meddelas och tilräknas/ äro the Evangeliska löftens ord/ och the högwärdige Sacramenterna/ Luc. 24:47. 2. Cor. 3:9. cap. 5:18/ 19/ 20. Wercktygeliga medlet å menniskians sido/ hwar medh och hwar igenom hon then vthi Evangelio tilbudna saliggiörande rättferdigheten emottager och sigh tilägnar/ är troon/ som på Fadrens nåde och JEsu dyra förtienst aldeles förtröstar/ Rom. 3:22/ 25/ 26/ 28. cap. 4:3/ 5. cap. 5:1. Phil. 3:9. Col. 1:23. cap. 2:7. Gal. 3:7/ til 13. Ja/ enkannerligen troon endast och allena/ Rom. 3:28. Gal. 2:16. Eph. 2:8/ 9. Luc. 8:50. Ty säijes wij nådh vndfå/ och lefwa i Christo medelst troon/ Ap. G. 26:18. Af/ medh/ genom/ och i trona/ Rom. 3:30. Gal. 3:7. til 13/ 22/ 24/ 26. 1. Tim. 1:14. Phil. 3:9. 1. Tim. 3:13. Col. 1:23. cap. 2:7. Ebr. 11:13.

Doch hafwer troon alsingen kraft af sigh sielfwan vthi rättferdiggiörelsen; vtan endast och allenast af JEsu saliggiörande förtienst/ then af trone anammas/ emottages/ och trösteligen tilägnas: om anammandet och emottagandet witna efterföljande språk/ Rom. 3:25/ 26. Joh. 1:5/ 11/ 12. cap. 17:8. Rom. 5:17. Gal. 3: 14. Luc. 8:13. Ap. G. 8:14. Jac. 1:21. Ap. G. 2:41. 1. Tim. 1:15. Om troons tilägnelse witna tilägnelses orden/ min/ migh/ rc. Job. 19:25. Esa. 45:25. Högw. 2:16. Joh. 20:28. Gal. 2:20. Ps. 73:25. 26. Sök meer på Troon. Syndarens rättferdiggiörelse beskrifwes: endels privativè, at Gudh synder förlåter/ och icke tilräknar/ Ps. 32:1/ 2. Rom. 3:25. cap. 4:7/ 8. 2. Cor. 5:19. Endels ock positivè, i thet Gudh tilräknar then botfärdiga syndarens troo sin Sons dyra förtienst och förskyllan til rättferdighet/ Rom. 4:5/ 6. cap. 5:19. 2. Cor. 5:21. Phil. 3:9. Och allena vthi thessa twänne stycken/ af hwilket thet ena thet andra vthi sigh begriper/ består syndaren rättferdig för Gudi: men icke vthi een sådan naturens reenhet/ helighet/ qvalitet och beskaffenhet/ lika som then samme syndaren vthi rättferdiggiörelsen blefwe inguten; emedan Paulus/ skönt han genom troon war rättferdig giorder/ äntå så jämmerlig klaga måste öfwer synden/ Rom. 7:17/ 18/ 23/ 24. Gal. 5:17. Woro syndarens rättferdighet een sådan ingutin helighet och reenhet/ så hade Pauli klagan måst återwända/ och then nyfödda rättferdiggiorda menniskian ingen orsak at bedia om syndernas förlåtelse/ hwilket doch David achtar allom heligom wara högnödigt/ Ps. 32:5/ 6. Hafwer förthenskul ordet rättserdiga vthi rättferdiggiörelsen een bemärckning af en werldzlig frikallelses doom: ty såsom en werldzlig domare/ tå han then anklagade frij erkänner och absolverar, icke ingiuter i honom någon inwärtes helighet/ 5. Mos. 25:1. Ords. 17:15. Altså giör ock Gudh then öfwerste domaren vthi syndarens rättferdiggiörelse; icke ingiutandes i them någon inwärtes helighet/ vtan them för Christi förtienst skul medh troon begrepen och tilägnad af nåde från syndaskulden och thes straff/ frikallar och förklarar/ Ps. 32:2. Ps. 143:1/ 2. Ps. 130:3/ 4. Rom. 3:25. cap. 4:6/ 7/ 8. Grunden til een så nådig syndernas förlåtelse/ at vthi stället för synden/ JEsu rättferdighet tilräknad warder/ finnes icke vthi/ vtan vthom menniskian/ nemligen vthi then som rättferdigheten förwärfwat/ och af nåde the botfärdiga syndares troo henne tilräknar: ty thetta tilräknandet skeer icke af plicht/ vtan af nåde/ Rom. 3: 24. cap. 4:5/ 6. Eph. 1:6/ 7. Ap. G. 4:12. cap. 10:43. cap. 13:38. Rättferdiggelsens ändeorsak å Gudz sido är vppenbarelsen/ både af Gudz barmhertighet och rättferdighet/ Rom. 3:26. Eph. 1:6. Å wår sido siälenes salighet/ Rom. 4:7/ 8. cap. 6:22/ 23. Tit. 3:5/ 6. 1. Pet. 1:3/ 4. Jemwäl Gudelighet och helighet/ Joh. 5:14. Rom. 3:31. cap. 6:1/ 2/ rc. 2. Cor. 9:10/ 11. Eph. 2: 10. Tit. 2:14. cap. 3:8. Ebr. 9:14. Rättferdiggelsens werckande och frucht/ är föreningen medh Christo/ Joh. 15:4/ 5/ 6. Gal. 2:19/ 20. cap. 3:27. Eph. 3:17. Barnskapet/ Joh. 1:12. Rom. 8:14/ 15/ 16. Eph. 1:5/ 6. Andelig frijd/ Rom. 5:1/ 2. Säker bönhörelse/ Rom. 8:32. Jac. 1:5/ 6/ 7/ rc. Salighet/ Rom. 4:6/ 7/ 8. Wåra gierningar giöra

alsintet til wår rättferdiggiörelse för Gudi/ Rom. 3:28. cap. 4:5/ 6. cap. 11:5/ 6. Gal. 2:16. Eph. 2:8.

Een Christtrogen siäl kan om sin nu warande rättferdiggiörelse/ och om Gudz nåde nogsamt försäkrad wara/ Rom. 8:15/ 16. 1. Joh. 5:10. 1. Cor. 2:12. 2. Cor. 1:20/ 21. Rom. 5:1/ 9/ 10. Eph. 3:12. 1. Joh. 3:14/ 24. cap. 4:13. Rom. 8:31/ 32/ 33/ 34/ 38. 2. Tim. 1:12.

Rättrådighet/ Rättwijshet: Skal man eftertrachta/ Ps. 37:37. Ps. 94:15. Orättrådighet skal man sky och fly/ 3. Mos. 19:11. HERrans klagan ther öfwer/ Jer. 5:26/ 27/ 28/ 29. cap. 9:4/ 5/ 6. Slijkt lärer Gudh afstraffa/ Jud. Ep. v. 15. Col. 3:25.

Redelighet/ Vprichtighet: Blifwer anbefalt/ Ords. 4:24/ 25. Zach. 8:17. Matth. 10:16. Rom. 16:19. 1. Cor. 14:20. Phil. 2:15. Gudh älskar redelighet/ och hatar oredelighet/ 1. Chrön. 29:17. Job. 13:16. Ps. 5:7. Ords. 6:17/ 18. cap. 11:20. cap. 12:22. cap. 15: 26. cap. 19:1.

Redelighet hafwer mycken nytto medh sigh/ Ords. 10:9. cap. 2:7/ 8. cap. 14:22. 1. Mos. 20:6. Är the fromas egenskap/ Esa. 26:7. 1. Mos. 25:27. Job. 1:1. Ps. 26: 10/ 11/ 12. Ps. 101:2/ 4. Ps. 25:21. Esa. 38:3. Mal. 2:6. Ap. G. 24:16. 2. Cor. 1:12.

Oredeligas skade och straff/ Job. 20:5. Ords. 6:12/ 14/ 15. cap. 17:20. Job. 5:12. cap. 8:13. Ords. 14:22. Syr. 13:32. Ords. 26:25/ 26. cap. 19:9. cap. 28:18. Straffexempel: Pharao/ 2. Mos. 1:10. cap. 14:21/ rc. Sichemiter/ Dom. 9:2/ 16/ 45. Menelaus/ 2. Macc. 13:3/ 4. Herodes/ Matth. 2:8. Luc. 13:32.

Rikedom: Förgäfwes trachtar man efter rikedom när Gudh eij gifwa wil/ Pred. 3:9. Syr. 11:11/ 12/ 13/ 14. 1. Chrön. 29:12. Ps. 127:2.

Rikedom hafwer både fahra och skada medh sigh/ Matth. 19:23/ 24. Marc. 10:24. Förqwäfja Gudz ordz sädh/ Matth. 13:22. Marc. 4:19. Luc. 8:14. Skatter skola samlas therföre i himmelen/ Matth. 6:19/ 20/ 21.

Huruledes the rike skola skicka sigh emot the fattiga/ 3. Mos. 25:35. 5. Mos. 15:7/ 8/ 9/ 10. Job. 31:16/ 17. Ords. 28:27. Pred. 11:1. Syr. 4:4. cap. 7:36/ 37. cap. 29: 12. Luc. 14:13. cap. 16:9. cap. 18:22. Ap. G. 2:45. 1. Tim. 6:17/ 18/ 19. Ords. 19:17. Sök Almosa. Jcke wämjas widh then fattiga/ Syr. 13:24. Hotelse emot rika/ som ogudachtige äro/ Job. 20:18/ 19/ 20. cap. 27:13/ rc. Ords. 22:16. cap. 28:8. Esa. 5:8. Jer. 15:13. cap. 17:11. cap. 22:13. Luc. 6:24/ 25. Jac. 5: 1/ til 7. Syr. 11:17/ 18/ 19/ 20. Exempel: Nabal/ 1. Sam. 25:10/ 25. Rike mannen/ Luc. 16:19/ 24. Exempel om Gudfruchtiga rika: Abraham/ 1. Mos. 13:2. Jsaac/ 1. Mos. 26:13. Jacob/ cap. 36:6/ 7. Joseph/ cap. 41:52. Boas/ Ruth. 2:1/ 3. Barsillai/ 2. Sam. 19:32. Salomo/ 1. Kon. 3:13. cap. 10:14/ 15. Sunamitiska qwinnan/ 2. Kon. 4:8. Naeman/ cap. 5:1. Josaphat/ 2. Chrön. 17:5. Hiskias/ 2. Chrön. 32:27. Job/ cap. 1:3. Joseph af Arimathia/ Matth. 27:57. Zacheus/ Luc. 19:2.

Rikedomar äro af Gudi/ Ords. 10:22. Syr. 11:11/ til 17. 2. Chrön. 25:9. Job. 1:10. cap. 42:12. Ps. 17:14. Ords. 22:2. 1. Sam. 2:7. Medh hwilka the Gudfruchtige wälsignas/ Ps. 112:3. Bedia hwarken om rikedom eller om fattigdom/ Ords. 30:8/ 9.

Vthi rikedomar skal man icke förgäta Gudh/ 5. Mos. 6: 11/ 12. cap. 8:10/ 11. Theras straff/ v. 19/ 20. cap. 32:/ 18/ 19. Dom. 3:7/ 8. Om rikedomars fåfängelighet: och at ingen skal ther på förtrösta/ Ps. 49:17/ 18/ 19/ 20. Ps. 52:9. Ps. 62:11. Ords. 11:4/ 28. cap. 15:16. Pred. 5:9/ 12. cap. 6:1/ 2/ 3. Hes. 7:19. Syr. 5:1/ 10. cap 10:25. cap. 11:17/ 18/ 19/ 20. Luc. 12:15/ til 22. 1. Tim. 6:6/ 17/ 18/ 19. Jac. 1:11. Jer. 9:23. Rika kunna blifwa fattige/ Ords. 13:11. Syr. 18:25. Mången rijk i sin fattigdom/ Ords. 13:7. Rike falla i frestelse/ 1. Tim. 6:9. Godh huushåldning giör rijk/ Ords. 24:4.

Rolighet; se Frijd.

Ryckte: Godt bättre än store rikedomar/ Ords. 22:1. Pred. 7:2. Syr. 41:15/ 16.

Sabbath. Om Judiska Sabbathen: Efter som Gudh på siunde dagen; nemligen/ Lögerdagen hwilade af skapelse wercket/ ty wardt han af Gudi wälsignad och helgad/ til at wara then store Sabbath eller hwilodagen/ 1. Mos. 2:2/ 3. 2. Mos. 16:28/ 29. cap. 20: 8/ 9/ 10/ 11. cap. 35:2. 5. Mos. 5:12/ 13/ 14/ 15. Til at wara ett ewigt tekn och förbund emellan Gudh och Jsrael/ 2. Mos. 31:13/ 16/ 17. Hes. 20:12/ 20. Sabbathen böre wij helga för Gudz majestätiska befalning skul/ 2. Mos. 20:8. cap. 31:13/ 14/ 15/ 16. cap. 35:1/ 2. 3. Mos. 26:2. 5. Mos. 5:12/ 15. Hes. 20:19/ 20. Ty kallas han Gudz Sabbath/ och HERrans helga hwila: också för ände-orsaken skul hwarföre Gudh Sabbathen insat; nemligen/ icke allenast för sin skul/ vtan ock förnämligast för menniskians nytto skul/ Marc. 2:27. 2. Mos. 20:10. 5. Mos. 5:14. Jemwäl för then skul/ at Sabbathen skulle wara Judeska folcket een åminnelse/ endels af thet föregångna goda/ som war skapelsen och vthförelsen vthur Egypten/ 2. Mos. 20:8/ 11. 5. Mos. 5: 15. Endels ock een påminnelse om thet närwarande goda/ at the skulle hwila från sin egen werck/ och låta Gudh sin werck och hwilo vthi them hafwa/ Esa. 56:2/ 4/ 5/ 6/ 7. cap. 58:13/ 14. Ebr. 4:1/ 10. Änteligen skulle han ock wara een påminnelse om thet tilkommande goda/ som är then ewiga Sabbathen och hwilan vthi himmelen/ Esa. 66:23. Ebr. 4:6/ 9. Esa. 57:2. Vpp. 14:13. Gudz nåderika tilsäijelse bör oß beweka til Sabbathens helgelse/ 3. Mos. 26:2/ 4. Esa. 56:2/ 4/ 5/ 6/ 7. Jer. 17:24/ 25/ 26. Och Gudz swåra hotelse bör oß från thes ohelgelse afskräcka/ 2. Mos. 31:14/ 15. cap. 35:2. Amos. 8: 5/ 7/ 8/ 10/ 11/ 12. Jer. 17:27. Thet är Gudz wredes eld/ Hes. 20:47. cap. 22:21. Nåderika belönings exempel/ 2. Mos. 16:24/ 29. Neh. 13:15/ 22. Straffexempel/ 2. Mos. 16:17. 4. Mos. 15:35. 2. Chrön. 36:17/ til 22. Neh. 13:18. Hes. 20:13/ 15/ 16/ 25/ 26. Om the Christtrognas Sabbath. Til Judeska Sabbathen och thes Ceremonialiska hållande äre wij i nya Testamentet icke meer förbundne/ Col. 2:16/ 17. Gal. 4:10/ 11. Ebr. 10:1. Rom. 14:5/ 6. På Mosaiska torde man eij gå vhr husen/ 2. Mos. 16:29. Jngen eld vptända/ cap. 35:3. Jngen bördo bära/ Jer. 17:22. Jngen wahra och spijsning at samla/ Neh. 10:31. Men i N. T. hafwe wij genom JEsum/ som är Sabbathens HERre/ Matth. 12:8. Een större frihet: wij måge på the Christnas Sabbaths dagh i nödfall wandra/ och sådana kärleks werck och arbete giöra/ som wår nödstälte nästa til godo/ och til Gudztienstens befrämjande lända/ Matth. 12:1/ rc. Luc. 13:14/ 15/ 16/ 17. cap. 14:3/ 4/ 5. Matth. 3:4. Joh. 7:21/ 22/ 23. J stället för Judeska Sabbathen hafwa Apostlarna af Christelig frihet förordnat första dagen i wekan; nemligen/ Söndagen/ at wara the Christnas Sabbathsdag/ then the fira och helga skulle/ Ap. G. 20:7. 1. Cor. 16:2. Som ock en HERrans dagh kallad warder/ Vpp. 1:10. Orsaken til thenna Apostoliska förordningen/ är förnämligast JEsu Christi vpståndelse på then dagen/ Matth. 28:1. Marc. 16:1/ rc. Luc. 24:1/ rc. På samma Söndag/ om aftonen/ befalte JEsus sina Lärjungar predikoämbetet/ Joh. 20:19/ 22/ 23. På en Söndag war then Helge Ande öfwer Apostlarna vthguten/ Ap. G. 2:1. På en Söndag begyntes skapelsen/ och skildes liuset från mörkret/ 1. Mos. 1. 4. På en Söndag föll manna af himmelen/ 2. Mos. 16:13. *

Om then inwärtes andeliga siälenes Sabbath: Then förvtan kunde hwarken then Mosaiska/ eller the Christnas Sabbathsdag rätteligen helgad warda. Thes helgelse består vthi ett afstående från alla kötzliga/ syndiga och vthi ett föröfwande af gudeligit Christeligit werck och gierningar/ Esa. 56:2. cap. 58:13. Ebr. 4:10. Jemwäl vthi siälenes lust och hwilo vthi Gudi; och Gudz vthi siälene/ Ps. 9:3. Ps. 37:4. Ps. 10:17. Ps. 43:4. Ps. 52:9/ 10. Ps. 63:6. Ps. 73:25/ 26/ 27/ 28. Ps. 132: 13/ 14. Joh. 14:21/ 23. cap. 15:4/ 5. Esa. 26:8. 2. Cor. 6:16/ 17/ 18. Samt vthi een hiertelig längtan efter then himmelska Sabbathen och hwilan/ Ebr. 4:3/ 8/ 9. 2. Cor. 5:1/ 2/ rc. Rom. 8:23. Ps. 42:2/ 3. Esa. 66:23.

Sachtmodighet och Tolighet emot wår nästa/ blifwer anbefalt/ Rom. 12:21. cap. 15:1. 2. Cor. 6:4/ 5/ 6. Gal. 6:1/ 2. Joh. 13:34/ 35. Eph. 4:2. Col. 1:11. cap. 3:12/ 13. 1. Thess. 5:14. 1. Tim. 6:11. Tit. 3:2. 1. Pet. 3:16. Gudh sielf är långmodig och tolig/ 2. Mos. 34:6. 4. Mos. 14:18. Neh. 9:17. Ps. 103:8. Wijsh. 5:1/ rc. Jon. 4:2. Rom. 2:4. Exempel/ 1. Pet. 3:20. Ap. G. 13:18. Rom. 9:22. 2. Pet. 3:9. Matth. 18:26. JEsus Christus hafwer oß härvthinnan förelyst/ Matth. 11:29. Förthenskul kallas sachtmodighet emot wår nästa Christi sachtmodighet och tolamod/ 2. Cor. 10:1. 2. Thess. 3:5. Vpp. 1:9.

Then ädla dygden warder wijshet och starckhet tilskrifwen/ Ords. 14:29. cap. 16:32. cap. 19:11. Pred. 7:9/ 10. Jac. 3:13. Är een Andans frucht/ Gal. 5:22. Hafwer stoor nytto medh sigh/ Pred. 10:4. Ords. 15:18. cap. 25:15. Hafwer een härlig nådebelöning/ Ps. 37:11. Ords. 14:29/ 30. Matth. 5:5. Är alla Gudfruchtigas rätta egenskap: exempel/ Moses/ 4. Mos. 12:3. Syr. 45:4. David/ 2. Sam. 16:10. Paulus/ 2. Tim. 3:10. Hoos sachtmodighet infinner sigh kärlek och ödmiukhet/ Matth. 11:29. 1. Cor. 13:4/ 7. Eph. 4:2. Col. 3:12/ 14.

Theras straff som medh sin nästa eij tolamod hafwa/ Matth. 18:34/ 35.

Säkerhet: then syndiga kötzliga/ warder begången/ när man förtröstar antingen på egna krafter/ eller på annan menisklig macht och hielp/ Ords. 21:22. Exempel/ Dom. 8:11. cap. 18:7/ 10/ 27. Esa. 32:9/ 10/ 11. Jer. 21:13. cap. 49:31. Hes. 30:9. Zeph. 2:15. När man vthi wälgången förmenar at thet aldrig nödh hafwa skal: Exempel/ Esa. 47:8. Vpp. 18:7. Jer. 48:11. Luc. 17:26/ 27/ 28. Också när man af förstockad obotfärdighet/ hwarken för Gudh eller menniskior sigh fruchtar/ Job. 6:20. Ps. 39:5/ 6. Ps. 90:11/ 12. Syr. 5: 5/ rc. cap. 36:11.

HERrans klagan öfwer kötzlig säkerhet/ Esa. 5:12/ 13. cap. 22:13/ 14. cap. 32:9/ 10/ 11. Amos. 6:1. Zeph. 1:12.

Kötzliga säkerheten måste man fly/ Ords. 28:14. Från then bör oß afhålla the orena andars waksamhet/ Eph. 6: 11/ 12. Job. 1:7/ 8. 1. Pet. 5:8/ 9. Vpp. 12:10/ 12. Luc. 22:31. cap. 11:24/ 25/ 26. The säkras beskrifning/ Luc. 12:45. Matth. 24:48/ 49. Jer. 5:12. Ps. 10:6. Esa. 28:15. Ps. 30:7.

Gifwer diefwulen tilfälle til at skada/ Matth. 13:25. Öpnar honom ingången i menniskians hierta/ Matth. 12:44. Osäkerhet och förskräckt hierta kommer af olydno och ogudachtighet/ 5. Mos. 28:65/ 66. Job. 24: 22/ 23. Then rätta säkerheten kommer af förtroendet på Gudh/ 2. Chrön. 20:20. Ps. 4:8/ 9. Ps. 11:1. Ords. 1:33. cap. 3:21/ til 27. Esa. 32:17/ 18.

Sällskap/ Vmgänge: Om godt skal man sigh beflita/ 3. Mos. 19:2. cap. 20:7. Syr. 9:21/ 22/ 23. cap. 6:35. cap. 27:10. Ps. 1:1/ 2. Ps. 101:6. Ondt sällskap skal man fly och hata/ 1. Mos. 19:15. 4. Mos. 16:25/ 26. Jos. 23:12/ 13. 2. Chrön. 19:2. Job. 31:1. Tob. 1:2/ 5. Ps. 26:4/ 8. Ps. 119:115. Ords. 1:10/ 15. cap. 3:31. cap. 4:14. cap. 6:25. cap. 13:20. cap. 20:19. cap. 22:5/ 10/ 24/ 25. cap. 23:6/ 17. cap. 24:1. cap. 29: 27. Syr. 8:18. cap. 12:10. cap. 13:1/ 2/ 3/ 20. Jer. 16:8. Matth. 7:15. 1. Cor. 5:6/ 9/ 13. 2. Cor. 6:14/ til 18. Eph. 5:7/ 11. 2. Thess. 3:6. 2. Tim. 4:14/ 15. Vpp. 18:4. Moot ondt sällskap troligen bedia/ Ps. 144:7/ 8.

Salighet och Ewiga Lifwet: Thes härlighet är i thetta lifwet obegripelig och obeskrifwelig/ Esa. 64:4. 1. Cor. 2:9. 2. Cor. 12:2/ 3/ 4. Öfwerwichtig och oförliklig/ 2. Cor. 4:17/ 18. Rom. 8:18. Ther infinner sigh förloßning ifrån alt ondt af synden härflytande/ Jer. 50:20. Ose. 13:14. Mich. 7:19. Esa. 25:8/ 9. cap. 35:10. cap. 49:10. cap. 65:16/ 17/ 18/ 19. Vpp. 7:14/ 15. cap. 20:14/ 15. cap. 21:4. 1. Cor. 15:54/ 55/ 56. Består vthi saliggiörande åskådande/ Job. 19:26/ 27. Ps. 17:15. Matth. 5:8. 1. Cor. 13:12. 2. Cor. 5:7/ 8. 1. Joh. 3:2. Vpp. 22:3/ 4. Vthi een ovthsäijelig frögd och glädie/ Ps. 16:11. Ps. 36:9/ 10. Esa. 35:10. cap. 60:20. cap. 65:17/ 18/ 19. Joh. 16:22. 1. Pet. 1:8. Vthi Gudz ewiga lof och prijs/ Ps. 84:5. Ps. 149:5/ 6. Esa. 60:19. Vthi een fulkomlig återstälning af thet förlorade Gudz beläte/ Ps. 17:15. Rom. 8:29. 1. Cor. 15: 49. 1. Joh. 3:2. Vthi siälenes förstånd/ een fulkomlig Gudz kännedom/ som af Gudz åskådande härkommer/ Esa. 54:13. Jer. 31:34. 1. Cor. 13:9/ 10/ 12. Vthi siälenes wilja/ een fulkomlig förnyelse och helgelse/ Ps. 17:15. Esa. 60:21. Joel. 3:17. Jämför/ Eph. 5:27. Col. 1:22. 1. Thess. 5:23. 2. Pet. 3:13. 1. Joh. 3:2/ 3. Thenna himliska härlighet warder genom hwita kläder beteknad/ Vpp. 3:5. cap. 4:4. cap. 7:9/ 13/ 14. cap. 19: 8. cap. 21:2. The vthkoradas lekamen skola wara andelige/ 1. Cor. 15:40/ 44/ 45/ rc. Phil. 3:20/ 21. Odödelige/ oförgängelige/ härlige och kraftige/ 1. Cor. 15: 43/ 44/ 53/ 54. 2. Cor. 5:4. Från alt lidande befrijade/ Vpp. 7:16. cap. 21:4. Heelt glänsande och skinande/ Dan. 12:3. Matth. 13:43. 1. Cor. 15:41/ 42. The saligas vmgänge och gemenskap skal wara medh Gudh och Christo JEsu/ Luc. 23:43. Joh. 12:26. cap. 14:3. cap.

16:22. cap. 17:24. 2. Cor. 5:8. Phil. 1:23. 1. Thess. 4:17. Vppenb. 21:3. Medh the helga Änglar och Gudz vthkorada Helgon/ Matth. 8:11. cap. 22:30. Luc. 13: 28. Ebr. 12:22.

Theras härliga boning beskrifwes/ Vppenb. 21:1/ rc. Hwarest frögden skal ewinnerligen wara/ Dan. 12:2: 2. Cor. 5:1. Luc. 16:9. 1. Pet. 1:4. 2. Pet. 1:11. Ebr. 5:9. cap. 9:15. 2. Cor. 4:17. Gal. 6:9. Esa. 61:7. Och them vthi högsta fulkomlighets graden förnöija och mätta/ Ps. 36:9. Ps. 17:15. Esa. 65:13/ 14/ 17/ 18/ 19. cap. 66:11/ 12/ 13/ 14. Vppenb. 7:17. Thenna himliska härligheten gifwer oß een nödig warning för synden; emedan hon genom synden förlorad warder/ Rom. 8:12/ 13/ 14. Gal. 5:19/ 20/ 21. 1. Cor. 6:9/ 10. 2. Cor. 6:16/ 17/ 18. Esa. 52:11. Vppenb. 21:27. cap. 22:15. Bör oß ock vpmuntra til helgelse/ vthi gudelighet och helighet at fortfara/ Gal. 6:7/ 8/ 9. 2. Cor. 7:1. Ebr. 12:1/ 2. 1. Cor. 9:24/ 25/ 26. 1. Tim. 1:18/ 19. 2. Tim. 2:5. Vppenb. 2:10/ 17. Matth. 7:13/ 14. Luc. 13:24. Phil. 2:12. 2. Pet. 1:10/ 11. cap. 3:13/ 14. 1. Joh. 3:3. 1. Tim. 6:17/ 18/ 19. Bör ock wercka vthi oß tolighet/ Rom. 8:17. 2. Cor. 4:17. 2. Tim. 2:5/ 11/ 12. Ap. G. 14:22. Ebr. 10:32/ rc. Samt föda i oß en föracht af alt timmeligit/ Phil. 3:13/ 14. Och ther hoos een hiertelig längtan efter thet himliska ewiga/ Ps. 42:2/ 3. Ps. 84:2/ 3. Matth. 6:21. Phil. 3:20. 2. Cor. 5:1/ rc. Rom. 8:23. Och troligen ther om bedia/ Eph. 1:17/ 18. Jud. Ep. v. 20/ 21/ 24. Thenna härliga saligheten kunne wij medh wära gierningar icke förtiena; vtan hon skänckes och gifwes af blotta Gudz nåde/ genom troon på JEsum Christum/ Luc. 17:7/ 8/ 9/ 10. Tit. 3:5. 2. Tim. 1:9.

Salt brukades i all offer/ 3. Mos. 2:13. Är ett godt ting/ Matth. 5:13. Luc. 14:34. Gudz förbundz salt/ 3. Mos. 2:13.

Samwete: Om ett godt skal en Christen sigh beflita: samt ther på exempel/ Ap. G. 24:16. Rom. 9:1. cap. 13:5. 2. Cor. 1:12. cap. 4:2. 1. Tim. 1:5/ 19. cap. 3:9. 2. Tim. 1:3. 1. Pet. 3:13/ 16/ 17/ 21. Ebr. 9:14. cap. 10:22. cap. 13:18. Job. 27:6. Ap. G. 23:1. 2. Cor. 2: 17. 1. Thess. 2:3/ 4. 1. Joh. 3:19/ 20. Om ondt samwete/ Wijsh. 4:20. cap. 17:11. Rom. 2:15. 1. Tim. 4:2. Exempel theras/ som sigh på godt samwete beropat/ 4. Mos. 16:15. 1. Sam. 12:3. Job. 31:1/ 3/ 4/ 7/ 8. Ps. 7:4/ 5/ 6. Syr. 46:22. Säll then som ett godt samwete hafwer/ Syr. 20:23. Jcke något giöra medh twiflachtigt samwete/ Rom. 14:23. The swagas samwete icke bekymra/ Rom. 14:1. Wårt samwete öfwertygar oß antingen ondt eller godt/ Wijsh. 17:3/ 4/ 5/ 6/ til 14. Rom. 2:15. cap. 9:1/ 2/ 3. 2. Cor. 1:22/ 23. cap. 5:11/ rc. 1. Tim. 4:2. 2. Cor. 1:12. 1. Joh. 3:19/ 20. Fruchten af ett godt samwete/ Ords. 15:15. cap. 28:1. Fruchten af ett ondt samwete; och hwadan thet kommer/ Wijsh. 17:11/ 12/ 13. Exempel på ondt samwete: Adam/ 1. Mos. 3:10. Josephs bröder/ cap. 50:15. Herodes/ Matth. 2:3. Skriftlärde och Phariseer/ Joh. 8:9. Felix/ Ap. G. 24:25. Hymeneus och Alexander/ 1. Tim. 1:19/ 20.

Sanning; sök Lögn: Sanning måste man bekänna och förswara/ Ords. 12:17. Syr. 4:28/ til 34. Eph. 4:25. Gudh klagar at sanningen är borto/ Esa. 59: 12/ 13/ 14/ 15. Winner på thet sidsta/ och kommer i liuset/ Ps. 9:19. Ps. 37:37. Ps. 94:15. Esa. 57:12. Luc. 8:17. Satan; sök Diefwul.

Seger; se Krijg. All seger kommer af Gudi allena/ 1. Mos. 14:14/ 20. 2. Mos. 17:9/ 10/ 11. 5. Mos. 2:30/ 33. cap. 7:18/ 19. Jos. 11:6/ 8. Dom. 7:7. 1. Sam. 14: 6. cap. 17:45/ 46/ 47. 2. Chrön. 14:11. cap. 16:8. cap. 24:24. cap. 25:7/ 8. Ps. 118:10/ 11/ 12. Ords. 21:31. Judith. 6:15. 2. Chrön. 13:14/ rc.

Siukdom: Lekamlig/ är ett syndestraff/ 2. Mos. 15:26. 3. Mos. 26:16. 4. Mos. 12:10. 5. Mos. 7:15. cap. 28: 27/ 60. 2. Sam. 24:13. 2. Kon. 5:27. Helbregda giorder icke mera synda/ Joh. 5:14. Huru man sigh i siukdom förhålla skal/ och Christeligen hädanskiljas/ 1. Mos. 49:1/ 2/ 33. 5. Mos. 31:1. * Jos. 23: * cap. 24: * 1. Sam. 12: * 1. Kon. 2:1/ 2. 2. Chrön. 32:24. Esa. 38:1. Tob. 4: * cap. 3:1/ til 7. 1. Macc. 2:49/ rc. The siuka skal man besöka och trösta/ 1. Mos. 48:1. 2. Kon. 8:29. cap. 13:14. Job. 2:11. Pred. 7:3. Syr. 7:39. Matth. 25:36/ 40. Joh. 11:3. cap. 12:9. 2. Cor. 1:4. Siuka vnder tiden hulpne genom bönen/ Syr. 38:14. Jac. 5: 14/ 15. Sök Böön. *

Skatt: Then the Christna fram för guld och ägodelar söka skola/ 1. Kon. 3:9. 2. Chrön. 1:10. Ords. 8:10. cap.

15:16. Esa. 33:6/ 15. Wijsh. 7:8. Tob. 12:8. Syr. 1:20. cap. 29:14. Matth. 6:19/ 33. cap. 19:22. Luc. 12:22/ 23/ 31. cap. 18:23. 1. Tim. 6:6/ 18. Ebr. 11:26. 2. Cor. 4:18. Joh. 6:26.

Skiljobref; sök Ächtenskap.

Skrymterij/ och Falskt föregifwande. Skrymtares beskrifning/ Esa. 29:13. cap. 32:6. cap. 48:1. cap. 58:2/ 3/ 4. Jer. 5:2. Ords. 30:12/ 13. cap. 23:7. Syr. 19:22/ til 27. Matth. 6:2. cap. 7:4/ 5. cap. 12:34. cap. 15:7/ 8. cap. 23:1/ til 33. Luc. 11:38/ til 48. cap. 6: 41/ 46. cap. 16:15. cap. 18:9/ 11. Rom. 2:1. 2. Tim. 3: 4/ 5. Tit. 1:16. Col. 2:18. 1. Tim. 4:2. Vpp. 3:1. Skrymterij skal man fly/ Ps. 34:14. Syr. 1:36/ til ändan. 2. Macc. 6:24/ 25/ 26. Luc. 12:1/ 2/ 3. 2. Cor. 4:2. cap. 11:13. 1. Pet. 2:1. Skrymtares straff/ Job. 8:13. cap. 13:16. cap. 15:34. cap. 20:4/ til 12. cap. 27:8/ 9/ 10. cap. 36:12/ 13/ 14. Matth. 7:21. cap. 23:33. cap. 24:51. 1. Joh. 3:18.

Sorg: Efter Gudz sinne/ kommer bättring åstadh/ 2. Cor. 7:10. Werldenes sorg döden/ 2. Cor. 7:10. Sorg och bekymmer ofta fåfängelige och skadelige/ Ps. 127:2. Ords. 12:25. cap. 14:10. cap. 15:13/ 15. cap. 17:21/ 22. Syr. 30:22/ til 27. cap. 38:19/ 20/ 21/ 22. Emo! buksorg och thenna werldenes sorg/ 3. Mos. 25:20/ 21. Ps. 145:15/ 16. Luc. 10:41. cap. 21:34. Syr. 31:1/ 2. Matth. 6:25/ rc. Luc. 12:22/ rc. cap. 14:18. Ords. 13:25. Werldenes sorg förqwäfjer ordet/ Matth. 13:22. Marc. 4:19. Luc. 8:14. Wår omsorg bör kastas på Gudh/ Phil. 4:6. 1. Pet. 5:7. Ebr. 13:5. 1. Tim. 6:6/ 7/ 8. Ps. 55:23. Ps. 42:6/ 12.

Sparsamhet: Then slösachtige råkar i fattigdom. Exempel: förlorade sonen/ Luc. 15:14. Förgriper sigh lätteliga medh stiälande/ Ords. 30:9. Och på thet wij må tiena wår nästas fattigdom medh wår rikedom/ 2. Cor. 8:14. Syr. 29:15. 1. Cor. 16:2. Ty fordrar Gudh sparsamhet/ och förbiuder slösachtighet/ Ords. 5: 9/ 10. cap. 23:19/ 20. Syr. 18:32/ 33. Joh. 6:12. Sparsamhet är nödwändig för then tilkommande tiden skul/ Syr. 18:25/ 26/ 27. Är nyttig/ Ords. 13:11. Slösachtighet ther emot skadelig/ och giör fattig/ Ords. 5:9/ 11. cap. 13:11. Syr. 19:1. cap. 36:27. Gudh hotar slösachtiga medh straff/ Amos. 6:4/ 5/ 6/ 7. Luc. 16: 2/ 19/ 23.

Spörsmål: Onyttig och fåfäng skal man fly/ 1. Mos. 3:1/ 6. Pred. 7:11. Matth. 24:3. Joh. 21:21. Ap. G. 1:6. 1. Tim. 1:4. cap. 6:3/ 4. 2. Tim. 2:16. Tit. 3:9.

Stadighet och Beståndighet vthi thet goda/ vthi trone/ i läran/ blifwer anbefalt/ Ords. 3:21. cap. 23:17. Syr. 2:2/ rc. cap. 11:27. cap. 35:21. Ap. G. 11: 23. cap. 14:22. Gal. 5:1. Ap. G. 13:43. 1. Joh. 2:24. Ebr. 3:12/ 13. cap. 13:1. Vpp. 2:10. Jac. 1:4. Jud. Ep. v. 3. Blifwer berömd/ Job. 2:3. Är een HERrans gåfwa/ Ap. G. 4:29. Eph. 6:11. Phil. 1:29/ 30. Fordras af Christi Lärjungar/ Joh. 8:31. Stadig til ändan blifwer salig/ Matth. 10:22. cap. 24:13. Joh. 6:68. Ostadig/ obeqwäm til Gudz rike/ Luc. 9:62. Ostadighet i läran förbiudes/ Eph. 4:14. Jemwäl i ord och gierningar/ 2. Cor. 1:17. Jac. 5:12. Ostadighet i thet goda hotas medh straff/ Hes. 18:24. cap. 33:13. 2. Pet. 2:20.

Swordom och Gudz namns mißbruk: Gudz namn betydar Gudh sielf/ och thes majestätiska härlighet/ Jer. 44:26. Ps. 20:2. Ps. 79:9. 2. Mos. 9:16. Thesse språk förklaras i Skriften om Gudh sielf/ 1. Mos. 22: 16. Zach. 9:15. Esa. 43:25. Ps. 72:18. Ps. 8:2. Ps. 48: 11. Förthenskul är Gudz namn/ såsom Gudh sielf är/ ett heligt namn/ 3. Mos. 22:2/ 32. 1. Chrön. 17:10/ 35. Ps. 33:21. Ps. 72:19. Ett härligit och förskräckeligit namn/ 5. Mos. 28:58. Ps. 8:2. Mal. 1:14. Ett stort namn/ 1. Sam. 12:22. 1. Kon. 8:42. Jer. 10:6. Ett vnderligit namn/ Dom. 13:18. Esa. 9:6. Ett högt namn/ Ps. 148:13. Esa. 12:4. Ty förbiuder icke allenast Gudh så strängeliga sitt helga namns mißbruk i andra budordet/ medh bifogad hotelse om straff/ 2. Mos. 20:7. 5. Mos. 5:11. Jemwäl i flera Skriftenes språk/ 3. Mos. 24:15/ 16. 5. Mos. 18:20. Ps. 79:6. Jer. 14:15. cap. 27:15. Matth. 10:33. Luc. 9:26. Vtan ock strängeliga befaller/ at wij hans namn helga skole/ 2. Mos. 29:43. Esa. 8:13. cap. 29:23. 1. Pet. 3:15. Matth. 6:9. Luc. 11:2. Samt för thenna helgelsen een nåderik wälsignelse tilsagt/ 2. Mos. 20:24. 4. Mos. 6:24/ til 28. Joel. 2:32. Matth. 10:32. Rom. 10:9/ 10. Straffexempel: Jsraelitiska qwinnans son/ 3. Mos. 24:10/ til 17. Bileam/ 4. Mos. 24:1. cap. 31:8. The Syrer/ 1. Kon. 20:23/

28. Senacherib/ 2. Kon. 19:32/ rc. 2. Chrön. 32:21. Esa. 37:36/ 38. Holofernes/ Judit. 6:2. cap. 13:8/ 9/ 10.

Gudz helga namn warder helgat: (1) Genom thes predikande/ 1. Mos. 12:8. cap. 13:4. Ps. 22:23. Ty Gudz namn boor therest Gudz ord predikat warder/ 5. Mos. 12:5/ 11/ 21. cap. 14:23. 1. Kon. 8:29. Rumet/ hwareft man Gudz ord predikar och hörer/ är också vpbygdt och helgat för HERrans namn/ 2. Sam. 7:13. 1. Kon. 5:5. Samt lärare tiena i HERrans namn/ 5. Mos. 18:5/ 7. (2) Genom syndabekännelsen i HERrans namn/ Jos. 7:19. 1. Kon. 8:33/ 34/ 35. 2. Chrön. 6:24/ 26. (3) Genom saliggiörande lärans beståndiga bekännelse vthi förföljelses tijd/ Matth. 10:22. Luc. 21: 12. Ap. G. 9:14. Ebr. 13:15. (4) När man i nöden Gudh allena åkallar/ 1. Mos. 33:20. 1. Kon. 18:24. Ps. 20:8. Ps. 63:5. Ords. 18:10. Joel. 2:32. Joh. 16:23/ 24/ rc. 1. Joh. 5:13/ 14/ 15. (5) När wij andra wälsigne i HERrans namn/ 4. Mos. 6:23/ til 28. 2. Sam. 6:18. Ps. 129:8. (6) När wij Gudz namn lofwe och prise/ 5. Mos. 10:8. cap. 32:3. Ps. 29:2. Ps. 34:4. Ps. 66:2. Ps. 96:2/ 3. Eph. 5:3/ 4. (7) När man Gudh för sina wälgierningar tackar/ Ps. 7:18. Ps. 103:1/ 2/ 3. (8) När man til Gudz ähra och wår nästas wälfärd swär widh Gudz namn/ 5. Mos. 6:13. cap. 10:20/ 21. 1. Sam. 20:42. Jer. 12:16. cap. 44:26. (9) När man een Gudelig/ Christelig och helig wandel förer/ Matth. 5:16. 2. Cor. 7:1. Cbr. 13:1. 1. Cor. 10:31. Col. 3:17. (10) När man om Gudz namns helgelse nijtälskande är/ 4. Mos. 25:13. 1. Kon. 19:10. 2. Kon. 10:16. Ps. 69:10. Ps. 119:139. När man emot thetta förbenämda giör/ warder Gudz namn ohelgat; synnerligen/ när man Gudz namn mißbrukar/ 3. Mos. 24:11/ til 17. Til at förbanna sigh sielf eller sin nästa/ Matth. 26:74. Rom. 12:14. Jac. 3:9/ 10. (Een oförtient banna biter intet/ Ords. 26:2.) Til at trolla/ beswärja och signa medh/ Ap. G. 19:13/ til 20. 3. Mos. 19:31. 5. Mos. 18: 10/ 11/ 12. Esa. 8:19/ 20. När man then Evangeliska sanningen och läran häder och försmäder/ Ap. G. 13: 45. cap. 18:6. Jud. Ep. v. 10. (Warandes thenna hädelsen een förskräckelig synd/ Jud. Ep. 9/ 11. Syr. 23: 15/ 16.) När man widh afgudar swär/ Jer. 5:7. Amos. 8:14. Zeph. 1:5. När man widh the skapada creaturen swär/ Matth. 5:34/ 35/ 36. När man widh Gudz namn falskeligen swär/ 3. Mos. 19:12. Esa. 48:1. Jer. 44:26. Menedig warder/ Jos. 9:20. 2. Sam. 21:1/ rc. Ps. 15:4. Lättferdelig i oträngda måle swär/ Ose. 4:15. Syr. 23:9/ til 18. cap. 27:15. cap. 34:29. Matth. 5: 34/ 37. Jac. 5:12.

Synd: Om Adams syndefall; se Fall: Thet samma kom Satan åstadh/ 1. Mos. 3:1/ til 7. Joh. 8:44. Wijsh. 2:24. Genom en naturlig orm af diefwulen besatter/ 1. Mos. 3:1/ 14. Befwek först Evam til at äta af thet förbudna trädet/ 1. Tim. 2:14. 2. Cor. 11:3. Syr. 25: 33. Eva låckade Adam ther til/ 1. Mos. 3:6. Och bägge theras synd blef hela menniskliga slächtet icke allenast tilräknad/ Rom. 5:12/ 14/ 15/ 17/ 18. Vtan ock then fördärfwelighet/ som af syndefallet förorsakades/ blef på alla theras efter kommander genom then naturliga södelsen vthspridder/ 1. Mos. 5:3. Ps. 51:7. Job. 14:4. 1. Cor. 15:48/ 49. Som nogsamt besannas/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Wåra första föräldrars synd begriper åthskilliga syndiga handlingar vthi sigh: then första/ war otro/ eij troendes Gudz ord och stränga förbud/ 1. Mos. 2: 16/ 17. På diefwulens inrådande sant wara/ 1. Mos. 3:1/ 2/ 3/ 4. Then andra war högfärd; wiljande wara Gudi jämlika/ 1. Mos. 3:5. Then tredie/ at the friwiljeligen mißbrukade sin medskapada frihet; samtyckte til synden/ och henne af berådt modh beginge/ 1. Mos. 3:6.

Om arfsynden; (sök ock Lusta.)

Tå wåra första föräldrar råkade i synd/ blef hela theras natur sålunda af synden förgiftad/ at the synden samt medh then förderfwade naturen alla efterkommanderna påärfde: och een sådan wara til/ bewisas/ 1. Mos. 5:3. cap. 6:5. cap. 8:21. Job. 14:4. Ps. 14:2/ 3. Ps. 51:7. Ps. 58:4. Esa. 48:8. Joh. 3:5/ 6. Rom. 5:14. Eph. 2:3. Är altså menniskian (HERren Christus vndantagandes/ Ebr. 4:15.) Af naturen och igenom sin födelse af arfsynden förgiftad/ emedan wij allesamman äre komne af syndiga föräldrar/ Job. 15:14/ 15/ 16. Jämför/ Matth. 7:18. Ock alla menniskior genom Adams fall wordne syndare/ 1. Tim. 2:14. Rom. 5:12/ 15/ 16/ 18. Vthi synd aflade och födde/ Ps. 51:7. Och således af naturen vthestängde från Gudz rike/ Joh. 3:5/ 6. 1. Cor. 15:50. Gudz wrede och onåde/ Rom. 1:18. Eph. 2:3. Dödh och fördömelsen af naturen vnderkastade/ Rom. 6:23. cap. 5:14. Och benägne til wercksyndsens föröfwande/ Matth. 15:19.

Alla menniskior af Adam härkomna/ Rom. 5:12/ 18. cap. 3:23. Ps. 14:3. Ja/ hela menniskian/ intet på henne vndantagandes/ är fuller genom arfsynden förderfwad/ Job. 14:4. Ps. 51:7. Matth. 5:29. cap. 18:8. Joh. 3: 5/ 6. Rom. 6:12/ 13. cap. 7:24. Men förnämligast menniskians siäl/ och hwad hon består af/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. 1. Cor. 2:14. Eph. 4:18. cap. 5:8. Likwäl hafwer arfsynden menniskliga naturen icke wäsentligen förwandlat; är icke heller menniskians substans och wäsende/ vtan ett tilfälligt ting/ som boor vthi och lådar widh menniskian/ Rom. 7:17/ 18/ 20/ 21. Griper henne fången/ v. 23. Menniskians hiertas vpsåt är ondt/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Men icke sielfwa menniskians substans och wäsende/ som vthi sigh sielf wäsentligen godt är/ 1. Mos. 1:31. 1. Tim. 4:4. Och af Gudi widh macht hålles/ Ap. G. 17:28. David giör sielf en åthskilnad emellan sigh sielf och arfsynden/ hwar vthi han sielf aflad war/ Ps. 51:7. Jämsör/ Job. 10:8. Ps. 139:13/ rc.

Arfsynden kan icke wara menniskians wäsende/ emedan Gudh icke arfsynden/ vtan menniskliga wäsendet genom sin Son återlöst/ Ap. G. 20:28. Genom sin Anda helgat/ Eph. 5:26/ 27. Och på yttersta dagen vpwäckandes warder/ Job. 19:26. Men från synden hafwer Gudh sitt folck frälst/ Matth. 1:21. Och heelt hållit skal rena menniskian från all syndig skröpelighet/ 1. Cor. 15:43. Arfsynden/ som then syndiga begiärelsen vthi sigh begriper/ warder wäl genom döpelsen til krafterna mycket förswagad/ men icke aldeles borttagen och vthrotad; vtan blifwer vthi then nyfödda efter döpelsen öfrig/ och är een rätteligen kallad synd; som bewisas först/ Rom. 7: Hwarest thenna öfriga syndiga begärelsen 14 gångor kallas synd/ v. 5/ 7/ 8/ 9/ 11/ 13/ 14/ 17/ 20/ 23/ 25. Och ther til een ond synd/ then man korsfästa bör/ v. 15. Sedan/ såsom synden altså ock then syndiga begärelsen är ἀνομια, en orätt/ 1. Joh. 3:4. Then Paulus af lagen lärde at hon war synd/ Rom. 7:7. Yttermera ther af/ at äfwen then werckan/ som synden hafwer/ hafwer ock then syndiga begärelsen/ som vthi the nyfödda efter döpel sen öfrig blifwer/ Rom. 7:7/ 14/ 20/ 23. Gal. 5:16/ 17. Här til kommer/ at alla nyfödda måste dagligen bedia om syndernas förlåtelse/ Matth. 6:12. Luc. 11:4. Ps. 32:5/ 6. Then som säger sigh wara vthan synd bedrager sigh sielf/ 1. Joh. 1:8/ 10. Blijr altså ther widh/ at syndiga begärelsen blifwer efter döpelsen vthi the nyfödda öfrig/ och är een rätteligen kallad synd; skönt hon/ hwad brotzligheten angår/ vthi rättferdiggiörelsen icke tilräknad/ vtan tiltäckt och förlåtit warder/ Ps. 32:1/ 2. 2. Cor. 5:19. Vthi helgelsen och förnyelsen/ hwad wäldigheten angår/ förswagad/ dödad och korsfästad warder/ Rom. 6:12. cap. 8:12/ 13. Eph. 4:23. Men vthi härligheten/ tå Gudh skal wara alt vthi allom/ skal alt syndigt vphöra och til intet giordt wara/ 1. Cor. 15:28/ 54/ 55/ 56/ 57. Om arfsyndens fruchter och werckan: Ett förderfwat och förmörkat förstånd/ Luc. 18:34. 1. Cor. 1:18/ 21/ 23. cap. 2:14. Rom. 8:7. 2. Cor. 3:5. Phil. 1:6. En förderfwad wilje/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Rom. 7:14/ 19/ 32. Gal. 5:16/ 17. Förderfwat hierta/ Matth. 15:19. Marc. 7:21/ 22/ 23. En förderfwad syndekrop/ Rom. 6: 6/ 7/ 11/ til 19. Förderfwade syndiga ledamoter/ Matth. 5:29. cap. 18:8. Marc. 9:43/ 47. Then timeliga och ewiga döden/ Rom. 5:12. cap. 6:23. cap. 7:10/ 11/ 13/ 14. Om Wercksynden: som är een frucht af arfsynden/ och vthrättas af menniskian både genom vthwärtes och inwärtes werckande; blifwer känd af Gudomeliga lagen/ Rom. 3:20. cap. 7:7. Jemwäl af naturens lagh/ Rom. 2:14/ 15. Hafwer i Skriften åthskilliga namn/ Gal. 5:19. Eph. 5:11. Col. 3:9. 2. Pet. 2:8. Ebr. 6:1. cap. 9:14.

Alt thet som sträfwer emot Gudz lagh är een wercksynd/ 1. Joh. 3:4. Antingen thet vthwärtes medh ord/ åthäfwor och gierningar/ eller inwärtes vthi hiertat medh onda tanckar/ lustar och begärelser förrättat warder/ 2. Mos. 20:17. Rom. 7:7/ 8. Matth. 15:19. Marc. 7: 22. Matth. 18:8/ 9. cap. 9:4. Rom. 6:12/ 13. Skönt något begådt warder owetandes och emot ens wilja/ är ändoch synd/ Ps. 19:13. Ap. G. 3:17. Rom. 7:16/ 17/ 18/ 19/ 20/ 24. 1. Tim. 1:13. Ty woro för them som af owetenhet syndade/ wissa offer vthi Mosaiska lagen förordnade/ 3. Mos. 4:2/ 13/ 22/ 27. cap. 5:4.

Jemwäl/ skönt något af swaghet begås/ vtan något vpsåt til at synda/ är ändoch een synd: Exempel/ 1. Mos. 9:21. cap. 16:5. cap. 18:12. 4. Mos. 20:11/ 12. Ap. G. 15:39. Rom. 7:15/ rc. Gal. 2:12/ 13/ 14. cap. 6:1. Orsaken til wercksynden bör icke Gudi tilskrifwas/ Ps. 5:5/ 6/ 7. Ps. 45:8. Esa. 65:12. Zach. 8:17. Syr. 15:12/ til ändan. 1. Joh. 1:5. Jac. 1:13. Vtan sanskylliga orsaken ther til/ är antingen vthi menniskian/ thes

elaka onda wilja och förderfwade natur/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Matth. 15: 19. Gal. 5:17/ 19. Jac. 1:14/ 15. Ose. 13:9. Eller vthom menniskian: diefwulen/ Joh. 8:44. Eph. 2:1/ 2. 1. Joh. 3:8. Werlden och werldenes barn/ Ords. 1:10/ til 15. Wijsh. 4:11/ 12. Wercksynden begås af alla menniskior/ 1. Kon. 8:46. Ps. 14:1/ 2/ 3. Ps. 143:2. Ords. 20:9. Rom. 3:9/ til 13/ 23. cap. 11:32. Gal. 3:22. 1. Joh. 1:10. Här ifrå warda the nyfödde icke vndantagne/ Rom. 7:14/ 15/ 17/ 19/ 24. Bewisas ytterligare medh the nyföddas exempel: David/ 2. Sam. 11:2/ 4/ 17. Salomo/ 1. Kon. 11:3. Mose och Aaron/ 4. Mos. 20:12. Petrus/ Matth. 26:70/ rc. Gal. 2:11/ 14. Alle helige måste bedia om syndernas förlåtelse/ Ps. 32:6. Matth. 6:12. Ty äro the wercksynder vnderkastade: the warda af nåde salige genom Christum/ Ap. G. 4:12. cap. 15:11. Som kommen är til then ända at giöra syndare saliga/ Matth. 1:21. cap. 9:13. Thet behöfde the icke/ så framt the woro vthan synd/ och af egen rättferdighet kunne komma til Gudh/ Rom. 4:5. Gal. 2:21. Änteligen/ emedan arfsynden icke är något fåfängt/ vtan ett bestälsamt och werckande ting/ ty kunne icke heller från wercksynder the späde barnen besrijade wara/ 1. Mos. 6:5. cap. 8:21. Ps. 58:4. Esa. 48:8. Wisserligen måste för arfsynden skul ester döpelsen/ i the små barnen finnas onda gierningar; såsom troon/ hwar medh the begåfwade äro/ Gal. 3:27. Ps. 22:10. Ps. 71:6. Luc. 18:16. Matth. 18:6. Jcke kan wara vthan goda gierningar/ Jac. 2:17. Gal. 5:6.

Wercksyndens åthskilliga grader. Ehuruwäl alla synder äro ther vthi lika/ at the vpwäcka Gudz wrede/ och förtiena döden; likwäl emedan några synder bedrifwas af owetenhet/ oförståndighet och enfallighet; andra af vpsåt och motwillig ondsko: ty är een stoor olikhet them emellan; somlige större och swårare/ somlige mindre och ringare/ Joh. 19:11. 1. Tim. 1:13. Följer förthenskul på olika synder olika straff/ Luc. 12:47/ 48. cap. 20:47. Matth. 11:22/ 23/ 24.

Wercksyndens åthskilliga art.

Onödigt at vpräkna enkannerliga synder/ som moot första och andra taflan begångne warda; men thetta är nödigt/ at giöra en åthskilnad emellan sådana synder/ som man af blott ondsko/ frij wilja och vpsåt/ moot sitt bättre wett och samwete begår/ Rom. 1:18/ 21/ 32. cap. 2:1/ 3/ 21/ 22/ 23/ 24. Och sådana som af räddhoga rc. begångne warda/ Matth. 26:70/ 72/ 74. Marc. 14:68/ 70/ 71. Luc. 22:57/ 58/ 60. Joh. 12:42. cap. 18:25/ 27. Är ock nödigt/ at man åthskiljer peccata venialia, dageliga synder/ som them Lutherus kallar; och peccata mortalia, dödeliga synder. Venialia, dageliga swaghets och förlåteliga synder: sålunda kallas the icke i then mening/ såsom man fördömelsen ther medh icke förtiente: thenna wilfarelsen wederlägger Christus sielf/ Matth. 12:36/ 37. Betygar ock Skriften/ at then minsta synd är fördömelig/ Rom. 6:23. 1. Joh. 3:4. Jac. 2:10. 2. Mos. 34:7. Job. 15:14. 5. Mos. 27:26. Gal. 3:10. Matth. 12:36/ 37. Vtan the kallas therföre förlåteliga eller Venialia, emedan the allenast af the nyfödda/ icke medh vpsåt/ vtan antingen af owetenhet eller swaghet begångne warda/ och strax the begångne äro/ them botferdigom förlåtne warda/ för the orsaker som vthi efterföljande språk föreställas/ Ps. 32:1/ til 7. Esa. 42:3/ 4. Matth. 12:19/ 20. Rom. 5:1. cap. 8:1/ 13/ 34. Gal. 5:16/ 17/ 24. Ps. 103:9/ til 15. Ps. 145:8. Ps. 91:15. Ebr. 7:24/ 25. Mortalia eller dödeliga synder kallas the/ hwilka så snart the begångne äro/ andeliga döden medh sigh föra: sådana äro alla motwilliga och vpsåteliga synder/ 2. Sam. 12: 5/ 7. Warda icke allenast af onyfödda/ vtan ock af them nyföddom begångne/ 2. Sam. 11:4/ 15. Fruchterna/ som komma af wercksynden i gemeen/ är Gudz wrede/ onåde och lagsens förbannelse/ Rom. 1:18. 5. Mos. 27:26. Jac. 2:10/ 11. Ett oroligt samwete/ Wijsh. 17:11/ 12/ 13. Rom. 2:15/ 16. Synnerligen the dödeliga motwilliga och vpsåteliga synders frucht och werckan är thenna/ at the som sådana begå/ bedröfwa och förbittra then Helga Anda/ Eph. 4:30. Esa. 63: 10. Mista honom/ samt troon och nåden/ Gal. 5:4. 1. Tim. 1:19. 1. Sam. 16:14. Ps. 51:13. Och warda/ om sanskyllig boot och båttring icke emellan kommer/ ewinnerliga förtapade/ Rom. 1:32. cap. 8:13. 1. Cor. 6:9. Gal. 5:19/ 20/ 21. Vppenb. 21:27. cap. 22:15.

Om synd emot then Helga Anda.

Ordet Ande förstås här icke wäsentligen: ty således kommer thet alla tre Gudoms personerna til/ Joh. 4:24.

Vtan personligen/ så wida then tredie personen i Gudomen medh thetta namnet beteknad warder/ Matth. 28:19. 1. Joh. 5:7. Yttermera/ såsom the tre åthskillige helga Trefaldighets personerne äro til Gudomeliga wäsendet alt ett/ 1. Joh. 5:7. Lika vthi majestät/ helighet och wärdighet/ Esa. 6:3. Joh. 5:23. Altså kan icke heller en person särskildt/ vtan alla tre personerne/ af hwad för synd thet hälft wara må/ warda tillika och lika mycket förtörnade.

Således medelst thenna synden/ hwar om här egentligen handlas/ skeer ock een förgripelighet emot hela then högtlofwada Trefaldigheten/ Ps. 5:5.

Ty frågas/ hwarföre thenna synden kallas just een synd emot then Helga Anda? Swaras: At hon kallas sålunda vthi ett wist anseende/ icke så til then Helga Andas sielfwa person/ såsom til thes ämbete/ och the ther af flytande wälgierningar; efter som thenna enkannerliga synden sträfwar aldeles emot then Helga Andas ämbete/ och then himliska Evangeliska saliggiörande läro och sanning/ Joh. 1:17. Rom. 1:16. Hwilken then Helge Ande genom predikoämbetet (som ock kallas Andans ämbete/ 2. Cor. 3:6.) J werldene vthsprida och menniskiomen föreställa låter/ Matth. 28:19/ 20. Marc. 16:15. 2. Cor. 5:19/ 20. Then samma vthi wåra hierta bekräftar/ beseglar och stadfäster/ 2. Cor. 1:21/ 22. cap. 5:5. Eph. 1:13/ 14. cap. 4:30. Oß ther om öfwertygar/ 1. Joh. 5:6. Ther igenom vplyser/ 2. Cor. 3:8/ 18. cap. 4:16. Oß kallar och helgar/ 1. Thess. 4:3/ 7/ 8. cap. 5:23. 2. Thess. 2:13/ 14. Witnar medh wår anda/ Rom. 8:16. Hielper/ och manar godt för oß/ v. 26/ 27. Witnar om Christo/ Joh. 15:26. Och leder i alla sanning/ Joh. 16:13. Om nu then Helge Ande vthi oß sålunda werckar/ lärer/ förseglar och öfwertygar oß om then saliggiörande Evangeliska sanning; men en wille öfwerdådeligen och framhärdeligen af en frij och ondskefull wilja/ sträfwa och giöra aldeles emot then Helga Andas ämbete/ han begår een synd emot then Helga Anda.

At thenna synden allenast af them kan begången warda/ som til moget förstånd kommer/ andeligen å nyo födde/ genom troon på JEsum rättferdige giorde/ och vthi then Evangeliska sanningen nogsamt vplyste och ther om öfwertygade äro: jemwäl/ at thenna syndenes egentliga och wäsentliga form/ består vthi efterföljande wäsentliga tilhörigheter/ icke särskildt/ vtan alle samteligen betrachtade; nemligen/ när man then rätteligen och tydeligen kända/ nogsamt förstådda och en gång mottagna och gillade Evangeliska läran/ om hwilkens Gudomeliga sanning medelst andans witnesbörd vthi hiertat öfwertygat warit/ af en frij/ obehindrad och ondskefull wilja/ vpsåteligen och framhärdeligen/ icke allenast försakar/ vtan ock fientligen förföljer alla til saligheten tienande medel; motwilligen vthslår och alt framgent förachtar/ samt hädar och försmäder både läran och then Helga Anda/ som oß henne vthi ordet lärer/ och genom predikoämbetet förkunna låter. Om alt thetta/ warde wij vthi efterföljande twänne språk/ noga betrachtade/ nogsamt vnderwiste/ Ebr. 6:4/ 5/ 6. cap. 10:26/ 27/ 28/ 29. Felas på någon thera af the förbenämnda tilhörigheter/ så är thet icke een synd emot then Helga Anda: Exempel/ Paulus förfölgde Evangeliska läran och thes bekännare/ Ap. G. 9:1/ rc. cap. 26:10/ 11. Men fick nåde/ ty han giorde thet owetandes i otro/ 1. Tim. 1:13/ rc. Petrus förnekade Christum; men af räddhoga och förskräckelse: han hädde icke heller och försmädde/ vtan ångrade thet/ Matth. 26:75. Och vndfick nåde/ Joh. 21:15/ rc. Ty war bägge theras synd icke een synd emot then Helga Anda.

Framhärdelsen vthi obotfärdighet til döden är wäl medh thenna synden altid och ovplösligen förknipter; likwäl länder hon icke til thenna syndenes wäsentliga form/ eljes wore hwar och een synd/ som vthi dödzstunden fördömer/ een synd emot then Helga Anda. Christus tå Phariseerna ännu lefde/ giorde them til thenna synden skyldiga/ Matth. 12:24/ 31/ 32. Marc. 3:22/ 28/ 29. Christus kallar thenna synden oförlåtelig i thetta lifwet; ty är hon ock i thetta lifwet för än döden sigh infinner/ fulkomlig/ Matth. 12:32. Efter döden finner bättring intet rum; ty måste thenna synden/ medan syndaren än lefwer/ til alla delar fulkommen wara/ emedan the som således synda/ kunna omögeligen i thetta lifwet förnyas til bättring/ Ebr. 6:4/ 6.

Thenna synden hwarken förlåtes/ eller kan förlåten warda/ Matth. 12:31/ 32. Marc. 3:29. Luc. 12:10. Ebr. 6:4/ 6. Orsaken ther til/ är icke någon mangel på Gudz Gudomeliga nåde/ Rom. 5:20/ 21. 1. Joh. 1:9. Tit.

2:11. Jcke heller någon mangel på Christi förtienst och förskyllan/ emedan Christus för alla menniskior/ förthenskul ock så för them som moot then Helga Anda synda/ döden lidit hafwer/ 2. Cor. 5:14/ 15. Ebr. 2:9. 1. Joh. 2:2. 2. Pet. 2:1. 1. Joh. 1:7. cap. 4:14. Tit. 2:14. Jcke heller är orsaken ther til/ något Gudz blotta rådslut/ 1. Tim. 2:4. 2. Pet. 3:9. Joh. 3: 16/ 17/ 18. Vtan orsaken bör wändas på synden sielf/ vthi hwilken alla förbenämnda fördömeliga tilhörigheter tilsamman komma: sedan på syndaren sielf/ och thes framhärdande obotfärdighet och otro til ändan/ Marc. 16:16. Joh. 3:18/ 19/ 36. Efter som en sådan syndare förhugger sigh sielf wägen til saligheten/ och sigh sielfwan afskär the medel; nemligen lagen/ af then han kunde komma til syndenes kändzlo/ ånger och ruelse/ Rom. 4:15. Samt thet saliggiörande Evangelium/ hwarigenom han kunde bekomma troon på Christum/ och genom troon rättferdig och salig warda/ Ap. G. 7:57. cap. 13:46. Motwilligen alt framhärdeligen häder och försmäder Gudomeliga nåden/ HERrans Christi förskyllan/ samt nådenes Helga Anda/ Ebr. 6:6. cap. 10:29. För en sådan syndare/ then man för wisso weet een sådan synd emot then Helga Anda begått/ skal man icke bedia/ 1. Joh. 5:16.

T.

Tacksäijelse/ samt lof och prijs för Gudz wälgierningar/ warder påbuden/ 5. Mos. 8:10. Neh. 9:5. Ps. 66:2/ 3. Ps. 103:20/ 21/ 22. Ps. 105:1. Tob. 4: 20. Eph. 5:19/ 20. Phil. 4:6. Col. 2:7. cap. 3:16/ 17. 1. Thess. 5:17/ 18. 1. Tim. 2:1. Ebr. 13:15. Behagar Gudi wäl/ Ps. 69:31/ 32. Ps. 92:2/ 3/ 4. Ps. 147:1. Syr. 35:3. cap. 39:17/ rc. Hafwer mångfaldig nytto medh sigh: Gudz nådiga närwarelse/ 2. Chrön. 5:13/ 14. Förloßning från fiendars macht/ 2. Sam. 22:4. 2. Chrön. 20:21/ 22. Ps. 18:4. Andelig och lekamlig wälsignelse/ Ps. 50:23. 1. Tim. 4:4. Bör skee medh fruchtan och wördnad/ Tob. 13:6. Af all wår siäl/ hierta och alla krafter/ Ps. 9:2. Ps. 66:17. Ps. 86:12. Ps. 111:1. Ps. 138:1. Ps. 34:2/ 3. Ps. 57:8. Ps. 103:1/ rc. Syr. 43:32/ 33/ 34/ 36. Medh ett gladt hierta/ Ps. 63:6. Endrächteligen/ Rom. 15:5/ 6. Altid/ Ps. 63:5. Ps. 104:33. Ps. 145:2. Ps. 146:2. Syr. 51:15. 1. Thess. 2:13. Tob. 2:13/ 14. Dan. 6:10. Wijsh. 16:28. Efter wår skyldighet/ Syr. 39:39/ 40/ 41. Tob. 12:7.

Tacksamhet emot wår nästa warder påbuden/ Syr. 29:20. cap. 37:6/ 7. Luc. 6:33/ 34/ 35. Matth. 7: 12. Luc. 6:31. Rom. 12:17/ 20/ 21. Col. 3:15. 1. Thess. 5:18.

Tacksamme böre wij wara emot wåra föräldrar/ Tob. 4:3/ 4. Syr. 7:29/ 30. 1. Tim. 5:4. Emot Gudz ordz tienare/ 1. Cor. 9:11. Gal. 6:6. 1. Thess. 5:12. Otacksammas straff/ Ords. 17:13. Syr. 12:3. Jer. 18:20/ 21. 1. Sam. 25:7/ 10/ 38.

Taal/ bör wara sant/ Ps. 15:2. 1. Pet. 3:10. Ja/ ja; neij/ neij/ Matth. 5:37. Jac. 5:12. Skee i rättan tijd/ Ords. 25:11. cap. 15:23. Pred. 3:7. cap. 8:5. Syr. 20:6/ 7/ 22. cap. 22:6. cap. 33:4. Jcke wara ohöfwiskt/ Eph. 4:29. cap. 5:3. Col. 3:8. Vtan klokt/ Ords. 16:23. cap. 20:15. Liufligt/ Ords. 16:24. Col. 4:6. Tala til thet bästa i saken/ Syr. 6:5. Skola giöra räkenskap för wårt taal/ Matth. 12:35/ 36. Ty bör thet icke wara obetänckt/ Ords. 13:3. cap. 21: 23. Syr. 28:28/ 29/ 30. Jcke hastige til at tala/ Ords. 29:20. Pred. 5:1. Syr. 5:13. cap. 23:7/ 8. Jac. 1: 19. Jcke mångtalige/ Pred. 5:2. Syr. 32:9/ 10/ 11. Jcke ostadige vthi talet/ Syr. 5:12. Taal lägger både ähro och skam in/ Syr. 5:15.

Tempel: Thet andeliga/ som ock bör heligt hållas/ är een Christtrogen siäl/ Ap. G. 7:48. 1. Cor. 3:16/ 17. cap. 6:19. 2. Cor. 6:16/ rc. Eph. 2:20/ 21. 1. Tim. 3: 15. 1. Pet. 2:5. Ebr. 3:6.

Salomos tempel/ bygdt medh all thes tilhörighet/ 1. Kon. 6/ 7/ cap. 2. Chrön. 3/ 4/ cap. Salomo måste thet byggia/ 2. Sam. 7:13. Thet templet blef bygdt genom Hedningarnas tilhielp/ 1. Kon. 5. Templet blifwer wigdt/ 1. Kon. 8. 2. Chrön. 7. Thet blef ohelgat/ 2. Chrön. 28:21. Åter helgat af Hiskia/ 2. Chrön. 29:5. Åter ohelgat/ och igen helgat af Manasse/ 2. Chrön. 33:7/ 15. Thet blef vpbrändt/ 2. Kon. 25:9. Efter som tilförene talat war/ 2. Chrön. 7: 20. Åter vpbygdt/ Esr. 1:3. cap. 4:4. cap. 5. cap. 6:3/ 7. Thet blef plundrat och röfwat/ 1. Macc. 1: 23/ 33. Ohelgat/ v. 49/ 57. Helgat och renat igen/ cap. 4:36. 2. Macc. 10:1. Thet blef

i grund nederslagit och vpbrändt/ efter som propheterat war/ Dan. 9: 26. Matth. 24:2. Marc. 13:2. Luc. 19:44. cap. 21: 6. Emot templet blifwer propheterat/ 3. Mos. 26:31. 1. Kon. 9:7. 2. Kon. 21:12. 2. Chrön. 7:20. Ps. 74: 6. Esa. 66:1. Jer. 26:6/ 12. Amos. 9:1. Mich. 3:12. Zach. 11:2.

Gudh boor icke i tempel medh händer giordt; eller them behöfwer/ såsom een menniskia/ 1. Kon. 8:27. 2. Chrön. 6:18. Esa. 66:1. Jer. 23:24. Ap. G. 7:48. cap. 17: 24. Skriften säger vndertiden at Gudy boor i tempel medh händer giordt/ 1. Kon. 6:13. cap. 8:12. 2. Chrön. 6:1. Ps. 78:60. Jer. 7:3/ 7. Matth. 23:21. Ap. G. 7:46.

Templet wardt förährat medh stora skäncker/ 1. Chrön. 29/ cap. 2. Chrön. 1:2/ 3/ 4/ 5/ cap. 2. Macc. 3:2.

The som oskiärade templet (se ofwan före) blefwo af Gudi straffade/ Esa. 56:5. 2. Macc. 3:25/ 26. Matth. 21:12. Joh. 2. 15.

Templet warder kalladt Gudz huus/ och ett bönehuus/ Esa. 56:7. Matth. 21:13. Joh. 2:16.

J templet hafwer Gudh låfwat sigh wilja bönhöra/ 1. Kon. 8:29. cap. 9:3. 2. Chrön. 6:19. 2. Chrön. 7:12. Matth. 21:13.

Andeligt Gudz tempel/ äro alle Christtrogne menniskior/ 2. Sam. 7:13. Ords. 9:1. Hagg. 2:8. Matth. 16:18. Joh. 2:19. 1. Cor. 3:16. cap. 6:19. 2. Cor. 6:16. Eph. 2:20. 1. Tim. 3:15. Ebr. 3:6. 1. Pet. 2:5. Sök Gudz församling.

Afguda tempel/ 1. Sam. 5:2. cap. 31:9. 1. Kon. 11: 7. 2. Kon. 10:21. cap. 17:32. cap. 19:37. 1. Chrön. 10:10. Esa. 37:38. Jer. 43:12. Baruch. 6:16/ 30/ 54. 1. Macc. 1:50. cap. 6:2. cap. 10:83. 2. Macc. 6: 2. Ap. G. 19:27.

Tijd: Fahrlig tilstundar/ 1. Tim. 4:1. 2. Tim. 3:1. 2. Pet. 3:3. Tidsens lägenhet bör brukas i all ting/ Ords. 19:2. Pred. 3:1. cap. 8:5. Rom. 12:11. Nådenes tijd bör noga tagas i acht/ Ps. 95:8. 2. Cor. 6: 1/ 2. Ebr. 3: * cap. 4: *

Tienstefolck/ Tienare/ theras plicht: böra wara theras huusbönder trogne/ lydige af hiertat/ Eph. 6:5/ 6/ 7/ 8. Col. 3:22/ 23/ 24/ 25. 1. Tim. 6: 1. Matth. 8:9. 1. Pet. 2:18. Tit. 2:9/ 10. 1. Cor. 4:2. Exempel på olydiga och trotsiga: Hagar/ 1. Mos. 16:4/ 6. 2. Kon. 5:20/ 25. Exempel på trogna/ 1. Mos. 24:1/ rc. cap. 30:25. cap. 31:6. Joseph/ cap. 39:3/ 6. Onde låta sigh intet näpsas medh ordom/ Ords. 29:19. Trogne och wiljoge wäl hållas/ Syr. 7:22.

Tiggerij; se Almoso/ fattigdom/ är them helbregdom skamligit/ Syr. 29:30. cap. 40: 29.

Tilsäijelse; se Löfte.

Tijonde: Om tijonde/ och huru then skal brukad warda/ 1. Mos. 14:20. cap. 28:22. 3. Mos. 27: 30. 5. Mos. 14:28/ 29. cap. 26:12. 1. Sam. 8: 15. 2. Chrön. 31:5. Neh. 10:37. Tijonde skal man gifwa Presterskapet/ 5. Mos. 18:3. Se Prester.

Tiufwerij/ och All Orätträdighet medh falsk wågh/ wicht rc. i handel och wandel förbiuder Gudh strängeliga/ 2. Mos. 20:15. 3. Mos. 19:11/ 13/ 35/ 36. 5. Mos. 5:19. cap. 25:13/ 14/ 15. Rom. 13:9. Eph. 4:28. 1. Thess. 4:6. 1. Pet. 4:15.

Gudh hafwer ther til een wederstyggelse/ 5. Mos. 25: 16. Ords. 11:1. cap. 20:23. Mich. 6:11/ 12. Syr. 34:21/ 22/ 24/ 25/ 26. Ther emot behagar Gudi rätt wågh och wicht/ Ords. 11:1. cap. 16:11. Gudh hotar swårliga all orätträdighet i handel och wandel/ Job. 20:15/ 18/ 19. Ords. 21:6/ 7. cap. 22:8/ 16. Esa. 5:8. Jer. 22:13. Hes. 18:12/ 13. Ose. 4: 1/ 2/ 3. Amos. 5:11/ 12. cap. 8:4/ til 9. Mich. 2: 1/ 2/ 3/ 4. cap. 6:10/ til 15. Hab. 2:6/ 7. Zeph. 1: 9/ 13. Syr. 7:3. cap. 21:5. 1. Cor. 6:10. Vppenb. 9:21.

Om tiufwars werldzliga straff/ 2. Mos. 22:1/ 2/ 3/ 4. 2. Sam. 12:6. Ords. 6:31. Af stulit godz icke äta/ Tob. 2:21. Menniskiotiufnad blef medh döden afstraffad/ 5. Mos. 24:7. 2. Mos. 21:16. Eeu art af tiusnad är: när arbetaren lönen förhålles/ 1. Mos. 31:41. 3. Mos. 19:13. 5. Mos. 24:14/ 15. Jer. 22:13. Syr. 34:27. Matth. 10:10. 1. Tim. 5:18. Jac. 5:4. När råmärke förringas och flyttias/ 5. Mos. 19:14. cap. 27:17. Job. 24:2. Ords. 22:28. cap. 23:10. Ose. 5:10. När en bedrages i handel och wandel/ medh orätt wågh/ wicht och mått/ 3. Mos. 19:11/ 13/ 35/ 36. Jer. 5:26/ til 30. cap. 9:4/ 5. Amos. 8:5/ 6. 5. Mos. 25:13/ 14/ 15. När obillig ocker tages/ 2. Mos. 22:25. 3. Mos. 25:36. När rätten böijes/ Esa. 1:23. cap. 10: 1/ 2/ 3. När en eij wil betala hwad länt är/ Syr. 29: 2/ 3/ 4/ 5/ 7/ 8/ 9. cap. 8:16. När thet fundna fördöljes/ 1. Mos. 43:12. 3. Mos. 6:3/ 4/ 5. 5. Mos. 22:1/ 2/ 3. 2. Mos. 23:4.

Hwad man orätt tagit måste igengifwas/ och femtedelen ther til/ 3. Mos. 6:5. 4. Mos. 5:7. Jämför/ Luc. 19:8.

Tolighet/ Tolamod: Warder påbuden/ Ords. 3:11. Syr. 2:2/ 3/ 4. Luc. 21:19. Rom. 12:12. 2. Cor. 6:4/ 5. 1. Tim. 6:11. Tit. 2:2. 2. Pet. 1:6. Jac. 5:7.

Behagar Gudi wäl/ Ords. 3:12. Syr. 1:35. Älskar them som tuchtade och i tolamod öfwade warda/ Ords. 3:11/ 12. Tob. 12:13. Ebr. 12:5/ til 11. Vpp. 3:19. Gudh låter iugen öfwer förmågo försökt warda/ 1. Cor. 10:13. Ps. 57:4. Til at beweka oß til tolamod gifwer Gudh alla korsdragare härliga tilsäijelser om sin nåderika närwarelse/ Ps. 91:15/ 16. Esa. 43:2. cap. 41:10/ 13/ 14. cap. 54:10. Om kraftig tröst och hugswalelse/ Ps. 42: 12. Ps. 138:7. Esa. 66:13. 2. Cor. 1:3/ 4/ 5. Om nådig lindring och ändring/ Klag. 3:31/ til 36. 1. Cor. 10:13. Ps. 68:20/ 21. Om een nåderik wedergälning/ Matth. 5:11/ 12. Rom. 8:18. 2. Cor. 4:17. Ebr. 11:25/ 26. Och om Gudz allwetenhet/ som weet all wår nödh/ 2. Mos. 3:19. Ps. 10:13/ 14/ 17. Ps. 69:20/ 21. Jer. 15: 15. Vpp. 2:9. cap. 3:9. Til tolamod bör oß ock vpmuntra/ wår kallelses beskaffenhet/ Eph. 4:1/ 2. 1. Pet. 2:20/ 21/ 22/ 23/ 24. Matth. 16:24. Tolamodighets härliga loford/ 2. Pet. 1:5/ 6/ 7/ 8/ 11. Pred. 7:9. Ords. 16:32. Klag. 3:26/ 27/ 28. Tolamodighets nödwändighet/ Luc. 14:27. Tob. 12:13. Ap. G. 14:22. Ps. 34: 20. 2. Tim. 3:12. Rom. 2:7. Luc. 8:15. Ebr. 10:35/ 36. Jac. 1:3. Tolamodighets nytta i gemeen/ 2. Cor. 1:6/ 7. J synnerhet Gudz kärlek/ huld och nåde/ Klag. 3:25/ 26. Ebr. 12:6/ 7/ 8. Sanskylliga wijshet/ Ords. 14:17/ 29. cap. 19:11. Andelig erfarenhet/ Ebr. 12: 11. Rom. 5:3/ 4. Syr. 34:9/ 10. Siälenes rolighet/ Esa. 30:15. Matth. 11:29. Ewiga saligheten/ Ebr. 6: 12. Jac. 1:12. Vpp. 1:9. 2. Cor. 4:10. 2. Tim. 2:10. Til sanskylligt och Christeligt tolamod fordras sanskyllig boot och bättring/ Jer. 30:11/ 15. Es. 64:6/ 9. Dan. 9:5/ 6. Judit. 8:26/ 27. Sanskyllig troo och förtroende/ 2. Thess. 1:4. Ebr. 6:12. Jac. 1:3. Rom. 5:1/ 2/ 3. cap. 15:4. Godt samwete/ 1. Tim. 1:18/ 19. Ps. 7:4/ 5. Ps. 17:1. Ps. 18:21/ 22/ til 26. Esa. 38:3. 1. Pet. 4:15/ 16/ 19. Fast hopp til Gudh/ 2. Macc. 7:20. Rom. 5:4. cap. 8:25. cap. 15:4. 1. Thess. 1:3. Kärlek til Gudh och wår nästa/ Col. 3:12:13. 1. Thess. 5:14. Jnnerlig hiertans frögd/ Tob. 2:13/ 14. Ps. 118:21. Ps. 119:71. Matth. 5:11/ 12. Ap. G. 5:41. 1. Pet. 4:13. Jac. 1:2. Beständighet/ Jac. 1:4. Berömelse af korßet/ Rom. 5: 3/ 4/ 5. Til tolamod måste wårt hierta tilredas/ Syr. 2:1/ 2/ 3/ 4.

Tolamodighets exempel: Job/ Jac. 5:11. Tobias/ cap. 2:12. Eleazar/ 2. Macc. 6:19. Apostlarna och Propheterna/ Jac. 5:10. (Ty kallas hon the heligas tolamod/ Vpp. 13:10. cap. 14:12.) Judit/ cap. 8:23. Christus/ Ebr. 12:1/ 2/ 3. 1. Pet. 2:23.

Träta/ trätosamhet: een wederstyggelig synd som kommer mycket ondt åstadh/ och man fly bör/ Ords. 10: 12. cap. 17:19. cap. 20:3. Syr. 28:10/ til 15. cap. 27:16. 1. Cor. 3:3. cap. 11:6. Gal. 5:20. Jac. 3:15/ 16/ 17. Matth. 5:24/ 25. Rom. 13:13. Tit. 3:2. Ords. 29:22.

Trätosamhet beskrifwes/ Ords. 6:12/ til 19. cap. 15:18. cap. 18:6/ 7/ 8. cap. 26:24.

Troo; se Rättferdiggiörelse.

Är icke hwars mans/ 2. Thess. 3:2. Jcke heller något naturligit werck/ Matth. 16:17. Vtan then treenige Gudens werck/ Joh. 6:29. Phil. 1:29. Col. 2:12. 2. Thess. 3:2/ 3. Ebr. 12:2. Jac. 1:17. Och enkannerligen then

Helga Andas/ 1. Cor. 12:3. Ty kallas hon een Andans frucht/ Gal. 5:22. Een sådan gåfwa/ Eph. 2:8. Som af Gudi både begynnas/ förökas och fulbordas/ Phil. 1:6. cap. 2:13. 2. Thess. 1:11. Jämför/ Marc. 9:24. Luc. 17:5. Medlet hwarigenom troon werckas/ är Evangeliska ordet om Christo/ antingen predikat/ hördt/ eller eljes medh andacht läsit och betrachtat/ Rom. 10:17. Joh. 17:20. 1. Cor. 1:21. 2. Cor. 4:6. (Vthi hwilket Christus medh sin förtienst/ är then rätta grunden/ 1. Cor. 3:11.) Samt thet synliga ordet/ the helga Sacramenten/ Rom. 4:10. Col. 2:12. Tit. 3:5. Joh. 3:5. Eph. 5:26. Medelspersonerna är predikoämbetet/ 1. Cor. 3:5. Troon består af trenne stycken: (1) Af en wetenskap om thet oß til saligheten nödtorftigt är at weta/ Rom. 5:10/ 14. Job. 19:25. Esa. 53:11. Joh. 17:3. Förthenskul hafwer troon i Skriften sålunda åthskilliga namn/ som en wetenskap medh sigh föra/ Luc. 1:77. Rom. 16:25. Eph. 3:3. Col. 1:26. 1. Cor. 1:24. cap. 2:6/ 7. 1. Tim. 2:4. 2. Tim. 3:7. Tit. 1:1. (2) Sedan af een säker tilstämmelse/ när man icke allenast weet/ hwad til saligheten nödigt är/ vtan ock håller thet otwiflachteligt för een Gudomelig sanning/ Rom. 4:20/ 21. Ebr. 4:2. Joh. 8:24. cap. 11:27/ 42. cap. 16:27. Ap. G. 8:37. Thenna tilstämmelsen kallas eljes trones lydna/ Rom 1:5. cap. 16:26. Sidst af een hiertelig förtröstan på Fadrens allmänna nåde och saliggiörande wilja/ och JEsu Christi allgemena dyra förtienst och förskyllan/ hwilket then botfärdige syndaren genom troon trösteligen emottager/ Joh. 1:5/ 12. cap. 17:8. Rom. 5:17. Gal. 3: 14. Luc. 8:13. Ap. G. 8:14. Jac. 1:21. Ap. G. 10: 43. Och heelt säkerligen sigh tilägnar/ Job. 19:25. Högw. 2:16. Joh. 20:28. Gal. 2:20. Luc. 1:47. Esa. 53:4. 1. Cor. 1:3/ 4. Otwiflachteligen/ Rom. 4:19/ 20. Ebr. 11:1. Och frimodeligen/ Eph. 3:12. Ebr. 11:1. 1. Joh. 5:13/ 14. Ebr. 4:16. cap. 10:22. Genom troon allena på Christum blifwer menniskian rättferdig och salig/ 1. Mos. 15:6. Esa. 53:11. Marc. 16:16. Luc. 1:45. cap. 8:48. Joh. 5:24. cap. 17: 3/ 20/ 24. Ap. G. 13:38/ 39/ 40. Rom. 3:24/ 28. cap. 4:3. cap. 5:1. cap. 10:10. Phil. 3:9. 1. Pet. 2: 6. Ebr. 4:2. Doch giör oß troon icke rättferdiga såsom een förtienst/ ty hon vthi rättferdiggelsens och wår salighets werck är satt twärt emot förtiensten/ Rom. 3:24/ 25/ 28. cap. 11:6. cap. 4:4/ 5. Gudh tilbiuder alla menniskior troon/ efter han allom predika låter/ Luc. 24:47. Ap. G. 17:30. Men hwarföre icke alla genom ordet bekomma troon/ ther til äro menniskiorna wållande/ Ap. G. 7:51. cap. 14:4/ 6. Matth. 23:37. Trones omedelbara werckan: een nådig syndernas förlåtelse/ Ap. G. 10:43. Barnskapet/ Joh. 1:12. Rättferdigheten/ Rom. 4:5. cap. 10:4. Föreningen medh Christo; samwetets frijd/ Rom. 5:1. Andans witnesbörd/ cap. 8:16.

Om trones medelbara werckan/ Rom. 5:3/ 4. 1. Joh. 5:4. Gal. 5:6. På thet wår troo må blifwa emot diefwulens listiga anlop fast ståndandes/ som oß til förtwiflan bringa wil/ måste wij städse betrachta trons rätta grundfäste och vnderstöd; som är Gudz öfwerswinneliga och omäteliga nådh och barmhertighet/ Syr. 2:22. 2. Sam. 24:14. 1. Joh. 4:16/ 17. Jer. 31:20. Ose. 11:8/ 9. Ps. 30:6. Ps. 117:2. Esa. 54:7/ 8/ 9/ 10. Mich. 7:18/ 19. Rom. 5:21. Christi oändeliga förtienst/ Ap. G. 20:28. 1. Joh. 1:7. Esa. 43:24. cap. 53:4/ 5/ 6. Joh. 1:29. Rom. 5:8/ 9/ 10. 2. Cor. 5:19/ 20/ 21. Gal. 3:13. Col. 2:13/ 14. 1. Pet. 2:24. 1. Joh. 2:1/ 2. Ebr. 5:7/ 8/ 9. cap. 7: 24/ 25. cap. 9:14/ 24. cap. 10:14. Vppenb. 1:5. Christi stora kärlek och wänlighet/ Joh. 6:37. Matth. 11:28. Luc. 15:4. Esa. 65:2. 1. Tim. 1:15/ 16. Evangeliska tilsäijelsernas allgemenhet/ Ps. 145:8/ 9. Hes. 18:23/ 32. 1. Tim. 2:4/ 5/ 6. 2. Pet. 3:9. 2. Cor. 5:14/ 15. Gudz Gudomeliga tilsäijelsers eedz fasthet/ Rom. 3:4. 2. Tim. 2:13. 4. Mos. 23:19. Hes. 33:11. Joh. 5:24. cap. 8:51. Ebr. 6:16/ 17/ 18. 1. Joh. 5:10. Then Helga Andas witnesbörd i wåra hiertan/ Rom. 8:16. Gal. 4:6. 1. Cor. 2:12. 2. Cor. 1:21/ 22. Eph. 1:13. cap. 4:30. 1. Joh. 5: 9. 2. Cor. 13:5. Bönhörelsens wißhet/ Matth. 18:19. cap. 21:22. Joh. 16:23.

Om een sanskyllig lefwande troo och thes kraftiga werckan/ Vppenb. 1:2. Hab. 2:4. Matth. 8:13. cap. 9: 22/ 29/ 30. cap. 15:28. cap. 17:20. cap. 21:22. Marc. 5:34. cap. 10:52. cap. 11:22. cap. 16:16. Luc. 5:20. cap. 18:42/ 43. Joh. 1:12. cap. 3:15/ 16/ 36. cap. 6:35. cap. 7:38. cap. 8:31. cap. 11:25. cap. 14:12. cap. 20:29. Ap. G. 3:16. cap. 10:43. cap. 15:9. cap. 16:31. Rom. 3:22. cap. 4:3. cap. 5:1. Gal. 3:8. Eph. 2:8. Ebr. 11:1. * Jac. 1:6. Jemwäl om een död troo handlas/ Matth. 7:21/ 22. 1. Cor. 13:2. cap. 15:2. Åthskilnaden ther emellan/ Jac. 2:14/ 20/ 26. Gal. 5:6. The swaga i troon skal man vptaga/ och icke förarga/ Gal. 6:1. Rom. 14:1. * Troon warder näplig funnen i yttersta tiderna/ Luc. 18:8. Troon är föreningsbandet medh Christo/ Eph. 3:17. 1. Cor. 6:17. Ose. 2:19/ 20.

Troldom/ strängeliga förbuden/ 5. Mos. 18:10. 2. Kon. 17:17. Mich. 5:12. 3. Mos. 19:31. Ap. G. 16:16.

Troldoms lekamliga straff/ 2. Mos. 22:18. 3. Mos. 20:6/ 27. Thes ewiga straff/ Gal. 5:20. Vpp. 21:8. cap. 22:15.

Tunga; jämför Taal/ Baktaal/ Tysthet: Dödh och lijf i tungones wåld/ Ords. 18:21. Kommer ondt åstadh/ cap. 28:16. Ty bör man henne styra/ Syr. 22:33. 1. Pet. 3:10. Ps. 34:14. Ords. 4:24. Wijsh. 1: 11. Syr. 5:16. Een ond tungos beskrifning; och huru skadelig hon är/ Jac. 3:5/ til 12. Syr. 28:15. * Ps. 140. * Hwad tungan talar måste komma af Gudi/ Ords. 16:1. Hoot och straff emot onda tungor/ Ps. 52:4/ 5/ 6/ 7. Ords. 17:20. The Christne måste beflita sigh om een nyttig och sanfärdig tungo/ Ps. 15:3. Ords. 13:3. cap. 24:28. cap. 29:20. Pred. 5:2. Syr. 7:12. Matth. 5:37. Eph. 4:29. 1. Pet. 3:10.

Tyranner pläga skämliga vndkomma: Exempel/ Pharao/ 2. Mos. 14:27. Adoni Besek/ Dom. 1:6. Abimelech/ Dom. 9:52/ rc. Jsebel/ 2. Kon. 9:30/ rc. Holofernes/ Judith. 13:10. Haman/ Esth. 7:9/ 10. Herodes Agrippa/ Ap. G. 12:23.

Tysthet/ Tystlåtighet/ påbiudes/ Ords. 5:2. cap. 25:9. Pred. 5:1. Syr. 7:15. cap. 8:22. cap. 19:6/ 7/ 8. cap. 23:7. cap. 28:28/ 29/ 30. Eph. 4:29. cap. 5:4. Jac. 1:19.

Thes härliga loford/ Jac. 3:2. Ords. 20:15. cap. 17:27/ 28. cap. 10:19. cap. 29:11. Syr. 20:1/ 7.

Thes mångfaldiga nytta i gemeen/ Ords. 13:2/ 3. Syr. 19:7. cap. 23:7. 1. Pet. 3:10. J synnerhet ett roligt samwete/ Ords. 21:23. Syr. 19:10.

Äx the fromas och förståndigas egenskap/ Ords. 14:3. Jac. 1:26. Ords. 17:27. Job. 39:37/ 38. Ps. 39:2/ 3. Syr. 22:33. Men dårar kunna icke tiga/ Job. 32: 15/ til 21. Pred. 10:14. Syr. 19:11/ 12. cap. 20: 21/ 22. cap. 21:27/ 29. Sqwallerachtighet är en skändelig ting/ Job. 11:2/ 3. Ords. 25:9. cap. 29: 20. Syr. 9:25. cap. 41:29. Synnerligen een sqwallerachtig qwinna/ Syr. 25:26/ 27/ 28. Ther emot een tystlåtig qwinna een Gudz gåfwa/ Syr. 26:17. Sqwallerachtighets mångfalliga skada i gemeen/ Ords. 16:26. cap. 25:28. Jac. 3:5/ 6/ 8. J synnerhet följer ther på menniskiors haat och owänskap/ Ords. 12:18. Syr. 27:7/ 8. Pred. 10:11. Syr. 5:15. cap. 19:7/ 8/ 9. cap. 41:29. Jemwäl stoor fahra/ Ords. 13:3. Allahanda synder/ Ords. 10:19. En swår räkenskap/ Matth. 12:36/ 37. Vnga måste icke mycket tala när the gamla/ Job. 32:6/ 7. Syr. 7:15. cap. 32:4/ 10/ 11. Förtiga måste man Konungars och Förstars rådh/ Tob. 12:7. Syr. 9:25. Och hwad i hemlighet förtrodt är/ Syr. 41:29. Hwad wår nästa til skada lända kan/ Syr. 19:6/ til 11. Ock så thet som enom icke wist kunnigt är/ Syr. 5:14. cap. 19:13/ til 18. Tiga medh thet som icke ährbart/ sant och vpbyggeligt är/ Eph. 4:29. cap. 5:4. Phil. 4:8. Wåra synder skole wij icke förtiga/ vtan bekänna för Gudi/ Jos. 7:19. Ps. 32:3. Ords. 28:13. Jcke heller wår nästas oskyldighet/ Ords. 24:11. cap. 31:8/ 9. Jemwäl tå man å ämbets wägnar tala måste/ Ps. 58:2.

W.

Wägh: Jcke följa hwar och en/ Syr. 5:11.

Rättferdigas wägar/ och hurudana the äro/ Ords. 16:7/ 17. Esa. 26:7. cap. 30:21. cap. 35:8. cap. 40:3. Ose. 14:10. 1. Thess. 4:1. Jer. 6:16. Warda styrde och regerade af HERranom/ Tob. 4:20. Ps. 119: 35. Ords. 4:10/ 11/ 18. cap. 20:24. Jer. 10:23. Mich. 4:2.

Ogudachtigas wägar hurudana the äro/ Ps. 119:29. Ords. 4:19/ 26/ 27. cap. 12:15. cap. 21:2. cap. 22:5. Esa. 57: 10. Hurudan theras vthgång och ändalycht är/ Job. 6:18. Ords. 14:12. cap. 28:18. Syr. 21:11. Jer. 2:36. cap. 4:18.

Wälsignelse: Om Gudz wälsignelse/ 1. Mos. 5:2. cap. 9:1. cap. 12:3. cap. 18:18. cap. 22:18. cap. 26:4. cap.

28:4. cap. 30:27. cap. 39:5. 3. Mos. 25: 21. 5. Mos. 7:13. * cap. 15:10. cap. 23:20. Marc. 10:16. Luc. 24:50. Wederfars them som HERrans budh hålla/ 3. Mos. 26. * 5. Mos. 7:11. * cap. 11:26/ 27. cap. 28:1/ til 7. Wälsignelse medh hwilken then ena menniskian then andra wälsignar/ 1. Mos. 14:19. cap. 27:4. cap. 48:9. 4. Mos. 6:24. cap. 24:9. * 5. Mos. 33:1. * Jos. 8:33. 1. Sam. 2:20. 2. Sam. 6:18. 1. Kon. 1:47. cap. 8:14. 2. Chrön. 6:3. Ps. 115:12/ 13/ 14/ 15. Ps. 118:26. Ps. 29:8. Judith/ cap. 15:10/ 11/ 12. Wälsigna böre wij them som oß banna/ Luc. 6:28. Rom. 12:14.

Wänner/ Wänskap: En trogen wän är af stort wärde/ Syr. 6:14/ 15. Ords. 18:24. Är ock nödwändig/ Pred. 4:9/ 10/ 12. Är liuflig/ Ords. 27: 9. Är nyttig/ Syr. 6:14/ 16. cap. 25:12. Ords. 17: 17. Luc. 11:5. Til at bekomma en trogen wän är nödig Gudfruchtighet/ Syr. 6:16/ 17. Ett noga waal/ Syr. 6:6/ til 14. Willfahrighet/ Luc. 16:9. Then samma at behålla är nödigt/ icke oförskylt honom öfwergifwa/ Ords. 27:10. Syr. 9:14/ 15. Trohet och kärlighet bewisa/ Ords. 3:28/ 29. cap. 22:28/ 29. cap. 27:18. Står illa när en wän klaga måste/ Ps. 41:10. Ords. 14:20. cap. 19:4. Anförtrodda hemligheter icke vppenbara/ Syr. 22:27. cap. 27: 17/ til 25. Gemenskap medh honom hafwa i godt och ondt; öfwer thet goda sigh frögda/ öfwer thet onda sigh bedröfwa/ Luc. 1:58. cap. 15:6/ 9. Ps. 38:12. Ps. 88:9/ 19. Syr. 12:8/ 9. cap. 37:1/ 3/ 4. cap. 40:23. Widh all tilfälle trösta/ råda och tiena/ Job. 2:11. Klagw. 1:2. Syr. 22:31. Ords. 3:28. Sin wän icke baktala/ Ords. 17:9. Syr. 6:5. cap. 7:12. cap. 22:25/ 26/ 27. Jcke heller troo wännens baktalare/ Syr. 6:1. cap. 19:14/ 15. cap. 28: 11. Jcke förbrå wännen thet bewista goda/ Syr. 41:28.

En wän måste wij icke följa/ när han oß förleda wil/ 5. Mos. 13:6/ 7/ 8/ 9. Jac. 4:4. Om otrogna och falska wänner/ 2. Sam. 3:27. cap. 20:8/ rc. Ps. 41:10. Ps. 50:20. Jer. 9:4/ 5/ 6. cap. 12:6. Dan. 11:26. Mich. 7:5. Syr. 6:7/ 8. cap. 12:14. cap. 37:1/ 10. Om trogna wänner/ 2. Sam. 15:19. Ords. 18:24.

Waksamhet: Ther til bör oß beweka; yttersta domsens betrachtelse: hwar til ock Christus oß troligen förmanar/ Matth. 24:42/ 43/ 44. cap. 25:13. cap. 26:41. Marc. 13:35/ 36/ 37. Luc. 12:40. Rom. 13:12/ 13/ 14. Eph. 6:18. Col. 4:2. Vpp. 3:2/ 3. cap. 16:15.

Thetta wakande begriper vthi sigh: nychterhet och måttelighet/ Luc. 21:34/ 35. 1. Thess. 5:6/ 7/ 8. 1. Pet. 4:7. cap. 5:8. Beständighet vthi bönen/ Luc. 21:36. 1. Pet. 4:8. Bekymmersamhet och försichtighet/ at vndfly thet onda/ Luc. 21:28/ 35. Eph. 5:15/ 16. Col. 4:5. Och bortdrifwa all säkerhet/ Matth. 24:44. Luc. 12:35/ 36. Eph. 6:14/ til 19. Matth. 5:16. cap. 25:3/ 4. Flitighet vthi wår kallelses werck/ 1. Cor. 3:8. Matth. 25:21/ 22/ 23. Luc. 19:13/ 15/ rc.

Wandel. Wandra för HERranom/ 1. Mos. 17:1. Medh fulkomligt hierta/ 2. Kon. 20:3. J liuset/ Joh. 12:35. 1. Joh. 1:7. J HERrans budh/ 1. Kon. 3:3. Ps. 119: * J Gudz wägar/ 5. Mos. 8:6. cap. 10:12. cap. 11:22. Jos. 22:5. 1. Kon. 2:3. J ondskone/ 5. Mos. 29:19. J mörkret/ Joh. 8:12. cap. 12:35. 1. Joh. 1:6. cap. 2:11.

Wedersakelse; se Försakelse.

Werlden/ älskar och wandrar i mörkret/ Esa. 59:9. cap. 60:2. Joh. 1:5. cap. 3:19. cap. 8:12. cap. 12:35. Ap. G. 26:18. 1. Thess. 5:7. 1. Joh. 2:11. Är stadd i thet onda/ 1. Joh. 5:19. Phil. 2:15.

Som förgås/ och thet werldzliga skole wij icke älska/ 1. Joh. 2:15/ 16/ 17. 1. Cor. 7:31. Gal. 6:4. Troon är segren som öfwerwinner werlden/ 1. Joh. 5:4/ 5. Skal af the trogna dömd warda/ 1. Cor. 6:2. Christus beder intet för werlden/ Joh. 17:9. Jcke ställa sigh werlden lijk/ Rom. 12:2. Werldenes wänskap Gudz owänskap/ Jac. 4:4. Låckar och förförer medh ond exempel til thet onda/ Wijsh. 4:12. Skräcker medh haat och förföljelse ifrå thet goda/ Wijsh. 2:12/ til 20. 1. Pet. 4:4. 2. Pet. 2:7.

Wilje: Gudz wilja måste man giöra/ Matth. 12:50. Marc. 3:35. Gudz wilje/ at ingen skal förtapas/ Joh. 6:39. 1. Tim. 2:4. Hes. 18:23/ 32. cap. 33:11. 2. Pet. 3:9. Pröfwa hwad Gudz wilje är/ Eph. 5:17. Gudz wilje helgelse/ 1. Thess. 4:3/ rc. Wår wilje skal Gudz wilja vndergifwen warda/ 1. Sam. 3:18. 2. Sam. 10: 12. cap.

15:25/ 26. Matth. 6:10. cap. 26:39. Marc. 14: 36. Luc. 22:42. Ap. G. 21:14. Ebr. 6:3. Jac. 4:15. 1. Macc. 3:60. Om them som icke wilja lydige wara Gudz wilja och förmaning/ samt theras straff/ 3. Mos. 26:14. * 2. Chrön. 36:15/ 16/ 17. Ps. 81:12/ 13. Ords. 1:24/ 26. Esa. 30:9/ til 14. cap. 42:20/ rc. cap. 65:11/ 12. cap. 66:3/ 4. Jer. 2:26/ 27. cap. 7:13/ 14. cap. 11: 8/ 9. cap. 29:17/ 18/ 19. cap. 32:34/ 35/ 36. cap. 35:17. cap. 44:4/ 5/ 6. Zach. 7:11/ 12/ 13.

Wilja och vpsåt räknar Gudh för gierning/ 1. Mos. 20: 5/ 6. cap. 22:9/ rc. 2. Sam. 11:14. cap. 12:9.

Wijn: Om thes rätta bruuk och mißbruk; se Dryckenskap. Wijn drucko icke Judarna i 40 åhr/ 5. Mos. 29:5/ 6. Blef Prestomen i ett wist måhl förbudit/ 3. Mos. 10:9. Christus kallades en wijndrinckare/ Matth. 11:19.

Wijngård: Thes plantering/ 1. Mos. 9:20. Lagen om wijngård/ 5. Mos. 23:24. Församlingen är en andelig wijngärd/ Högw. 8:11. Esa. 5:1/ rc. Matth. 20:1/ rc. cap. 21:33.

Wijsdom: Om Gudz wijsdom/ Rom. 11:33. 1. Cor. 2:6. cap. 3:19. Col. 2:3. Wijsdom gifwes Gudfruchtigom/ 5. Mos. 4:6. cap. 29:9. Job. 28:28. Wijsh. 6:18. Syr. 1:16/ 24/ 33/ 34. Hwarest then rätta wijsheten icke funnen warder; och hwadan hon kommer/ Job. 28:12/ 13/ 14/ 20/ 21/ 22/ 23. Är kosteligare än penningar/ guld och ädle stenar/ Job. 28:15/ til 20. Wijshetens egenskap/ kraft/ werckan och nytta/ Pred. 7:11/ 12/ 13. cap. 9:13/ 14. Wijsh. 7:8. * cap. 8: * cap. 9: * cap. 10: * Syr. 4:12.

Wijsheten finnes af them som henne älska/ Wijsh. 6:13/ til 22. Syr. 3:32. Gifwes af Gudi/ Luc. 21:15. Jac. 1:5. Fruchta Gudh medh alfwar är wijshet/ Syr. 21:12/ 13. Ther wisa månge äro står wäl til/ Wijsh. 6:26. Konungar böra wijsheten älska/ Wijsh. 6:21/ til 27. cap. 7:7/ 8. Medh ordet förkastas wijsheten/ Jer. 8:9. Mennisklig wijsdom/ Ords. 14:8/ 12. Pred. 1:13/ 17. Esa. 5:21. Sielfklokhet ogillas/ Esa. 5:21. Rom. 1:22. cap. 12:16/ 17. 1. Cor. 4:7. Werldenes wijshet hafwer Gudh giordt til galenskap/ 1. Cor. 1:20. Listighet är icke wijshet/ Syr. 19:19/ til 23.

Wijshet; sök Försichtighet.

Witne/ Witnesbyrd: Förbudit bära falskt witnesbyrd/ 2. Mos. 20:16. 5. Mos. 5:20. Ords. 24:29. Matth. 19:18. Marc. 10:19. Rom. 13:9. Jngen måste dödas/ vtan efter tw eller try witnes mun/ 4. Mos. 35: 30. 5. Mos. 17:6. Ebr. 10:28. Vthi tw eller try witnes mun skola alla saker bestå/ 2. Cor. 13:1. Matth. 18: 16. Joh. 8:17. Jntet witne ensamt framträda/ 5. Mos. 19:15. Jntet klagomål moot en Prest/ vtan efter tw eller try witne/ 1. Tim. 5:19. Om falsk witne/ 1. Kon. 21:11. Ps. 27:12. Ps 35:11. Sus. hist. 28: * Matth. 26:59. Ap. G. 6:11. Ett falskt witne/ bland the 6 stycke som Gudh hatar/ Ords. 6:16/ 19. Äro skadelige/ Ords. 25:18. Blifwer änteligen straffat/ Ords. 19: 5/ 9. cap. 21:28.

Vmgänge; se Sällskap.

Vndersåtare/ och theras plicht: the äro Öfwerheten skyldige; (1) Heder och Ähra/ Rom. 13:7. 1. Pet. 2:17. 1. Tim. 6:1. Then the icke allenast medh ährebödiga och höfliga ord/ 2. Sam. 14:17. cap. 19:27. Ap. G. 26:25. cap. 24:2/ 3. Vtan ock medh ödmiuka åthäfwor böra tilkänna gifwa/ 1. Mos. 41:43. cap. 42:6. 1. Kon. 1:23/ 31. 2. Sam. 14:4. Jcke banna Öfwerheten i theras hierta/ 2. Mos. 22:28. Ap. G. 23:5. Pred. 10:20. Vtan såsom barnen medh föräldrarna/ Syr. 3:9/ 15. Medh theras menniskliga swaghet öfwerse/ 1. Pet. 2:18. (2) Vnderdånighet/ hörsamhet och lydno/ Rom. 13:1/ 2/ 5. 1. Mos. 41:40/ 46. 1. Pet. 2:13. 5. Mos. 17: 12. Jos. 1:16/ 17. Tit. 3:1. Men til thenna vnderdåniga hörsamheten/ fordras een willig hörsamhet för HERrans och samwetet skul/ 1. Pet. 2:13. Rom. 13:1. Vprichtig kärlek/ 1. Sam. 18:5. Barnslig fruchtan/ 1. Kon. 3:28. Ords. 24:21. Rom. 13:3/ 7. Vprichtig redelighet och trohet/ 1. Sam. 22:14. Doch emedan man för HERrans skul måste wara Öfwerheten vnderdånig/ 1. Pet. 2:13/ 17. Ty måste man i wissa måhl meer hörsam och lydig wara Gudh än menniskior/ Matth. 22:21. Ap. G. 4:19. cap. 5:29. Exempel/ 2. Mos. 1:17. cap. 2:2. Ebr. 11:23. 1. Sam. 22:17. Dan. 3: 17/ 18/ 19. cap. 6:10. Tob. 2:9. 2. Macc. 7:1. * Een sådan lydna hafwer Gudh

nådeligen belönt/ 2. Mos. 1:21. Dan. 3:19/ rc. cap. 6:21/ 22/ 23. Ther emot hafwer Gudh högeligen straffat/ när man meer på Öfwerheten än Gudz budh sedt hafwer/ 4. Mos. 22:22. cap. 31:8. 1. Kon. 12:30. Dan. 6:24. 2. Pet. 2:16. (3) Skatt och Tull skyldige/ Rom. 13:6/ 7. 1. Sam. 8: 9/ rc. Doch får een Öfwerhet icke skinna folcket huden af/ Mich. 3:1/ 2/ 3/ 4/ rc. (4) Böön och Förbön skyldige/ 1. Tim. 2:1/ 2/ 3. Jer. 29:7. Dan. 6:21. Baruch. 1:11. Hwarföre skyldige? För Gudz befalning skul/ 1. Pet. 2:13/ 15/ 17. Rom. 13:1/ 5. Efter som Öfwerhets ståndet är ett heligt af Gudi insatt stånd/ Ords. 8:15/ 16. Dan. 2:21. Wijsh. 6:4/ 5. Syr. 10:4/ 17. cap. 17:14. Rom. 13:1/ 2. Ett stånd af högt wärde; ty kallas the gudar/ 2. Mos. 22:28. Ps. 82:6. Gudz tienare och hämnare/ Rom. 13:4. Gudz ämbetsmän/ Wijsh. 6:5. Theras doms ämbete hörer Gudi til/ 5. Mos. 1:17. Gudh är medh them i domenom/ 2. Chrön. 19:6/ 7. Vndersåtares plicht är een nödwändig plicht/ Rom. 13:5. 1. Pet. 2:13/ 15/ 17/ 18.

Vprichtighet; se Redelighet.

Vpror: Om vpror/ och thes straff/ 4. Mos. 16:12/ 13/ 31/ 32/ 33. Judit. 9:2. * 2. Sam. 20:22. * Esth. 2: 21/ rc. Ap. G. 5:36/ 37. Syr. 7:7. Ords. 24:21/ 22.

Vpståndelse: The dödas allmänneliga vpståndelse bewisas/ Job. 19:25/ rc. Dan. 12:2. Ose. 6:2. Matth. 22:31/ 32. Marc. 12:26/ 27. Joh. 5:28. 1. Cor. 15:12/ rc. Tilskrifwes then treeniga Guden/ Rom. 4:17. 2. Cor. 1:9. Fadren/ Joh. 5:21. 2. Cor. 4:14. Sonen/ Job. 19:25. Joh. 5:21. cap. 6:39/ 54. cap. 11:25. Vpp. 1: 18. Then Helga Anda/ Rom. 8:11. Men på ett besynnerligit sätt tilskrifwes then Christo JEsu som henne åstadh kommer/ icke allenast efter sin Gudomeliga vtan ock menniskliga natur/ Job. 19:25/ 26. Joh. 5:25/ 26/ 27/ 28. cap. 17:2. Rom. 14:9. Ap. G. 10:42. cap. 17:31. Förtienande orsaken/ hwarföre the Gudfruchtige skola vpstå til lifwet/ är JEsu Christi förtienft/ dödh och vpståndelse/ Joh. 11:25. Rom. 4:25. cap. 8:11. 1. Cor. 15:20. Col. 1:18. Eph. 2:6. Widh vpståndelsen til thes wissa omständigheter brukar Christus ock så the helga Änglar/ Matth. 24:31. cap. 13:41/ 49.

Alla döda menniskior skola vpstå både rättferdige och orättferdige/ Dan. 12:2. Ap. G. 24:15/ 16. Matth. 25:31. 1. Cor. 15:22. Vpp. 1:7. Them vndantagne som yttersta domedagen öfwerlefwa/ hwilkom doch Skriften een förwandling tilskrifwer/ 1. Thess. 4:15/ 16. 1. Cor. 15: 51/ 52. Äfwen then samme lekamen som wij i thetta lifwet burit hafwa skal vpstå/ Job. 19:26/ 27. Esa. 26: 19. Rom. 8:10/ 11. 2. Cor. 5:10. Som doch medh nya andeliga egenskaper skal beklädd wara/ 1. Cor. 15:41/ til 55. Phil. 3:21. Om theras andeliga vpståndelse som döde äro i syndene/ Rom. 6:2/ 10. cap. 8:11/ til 14. cap. 13:11/ 12. cap. 14:8/ 9. Eph. 2:5/ 6. cap. 5:14. 1. Cor. 15:34. 1. Thess. 5:6.

Wrede: Beskrifwes/ Ords. 27:3. Hwad ondt ther af kommer/ 1. Mos. 4:5. Job. 5:2. Matth. 2:16. Ords. 14:30. cap. 15:18. cap. 17:19. cap. 19:19. cap. 29:22. Syr. 28:13. cap. 30:26. Matth. 5:22. Luc. 4:28. Gal. 5:20. Jac. 1:20. Man måste wara seen til wrede/ Jac. 1:19. Pred. 7:10. Wredgas/ och icke synda/ Ps. 4:5. Eph. 4:26. Wrede måste bortläggias/ Col. 3:8. Syr. 28:6. Dårar snare til wrede/ Ords. 12:16. Qwinno wrede bittrast/ Syr. 25:22. The wredsamma och argsinniga skal man fly/ och icke emotstå/ 1. Mos. 27:42. Ords. 22:24. Syr. 8:19.

Y.

Ynnest; sök Gunst.

Ytterste domen; sök Domedag.

Register

Af the Historier/ som i then helga Bibel förekomma; medh the

förnämsta Personers/ Städers/ Floders/ Bergs/ och andra rums beskrifning.

Är märckiandes/ at ther twå puncter (:) stå efter något tahl/ så märcker thet capitel: men alla the andra tahl/ som följa/ och hafwa ett comma (/) märckia verser i samma capitel. Tå man begynner ett annat capitel i samma book/ tå sätter man thetta ordet **cap.** eller **c.** När efter capitlen står ingen vers/ eller ther står (*) eller (rc)/ så läser man antingen hela capitlet/ eller flera verser.

A.

A Aron/ **Bergman;** hans fader war **Amram/** och hans moder **Jochebed/** 2. Mos. 6:20. Hans hustru och barn/ v. 23. 4. Mos. 3:2. 1. Chrön. 6:3. Är en talande man; och blifwer sänd af Gudi til Pharao Konungen i Egypten/ 2. Mos. 4:14/ 15/ 16. Blifwer kallad och wigder til öfwerste Prest medh sina söner/ 2. Mos. 28:1. cap. 29:1. cap. 40:12. 3. Mos. 8:1/ rc. 4. Mos. 3:10. 5. Mos. 18:5. Syr. 45:8. Ebr. 5:4. Giuter en gyldene kalf/ then Jsraels barn tilbedia/ 2. Mos. 32:4. Ps. 106:19. Ap. G. 7:40. Blifwer therföre straffad af Mose/ 2. Mos. 32:21. Hans första offer för sigh och folcket/ 3. Mos. 9:1/ rc.

Aarons söner/ Nadab och Abihu blifwa förtärde af eld/ 3 Mos. 10:1/ 2. 4. Mos. 26:61.

Aaron och Mir Jam knorra emot Mosen/ och blifwa straffade af HERranom/ 4. Mos. 12:1/ 10.

Aarons staaf grönskas/ och bär mandel; ther medh han i sitt Presterliga ämbete blifwer stadfäst/ 4. Mos. 17:1/ 2/ 8. Ebr. 9:4.

Aaron går allenast en tijd om åhret in i thet alrahelgasta/ 2. Mos. 30:10. 3. Mos. 16:2. Ebr. 9:7.

Aaron och Mose kunna intet för theras otro skul komma in i thet förlåfwada landet/ 4. Mos. 20:12/ 24. cap. 27: 14. 5. Mos. 32:50/ 51.

Aarons arfwedeel är HERren/ 4. Mos. 18:20. 5. Mos. 10: 9. cap. 18:2. Jos. 13:14/ 33. Hes. 44:28. Hans berömelse/ Syr. 45:7/ rc. Han döör på berget Hor/ tå han 123 åhr gammal war/ 4. Mos. 20:28. cap. 33:38. 5. Mos. 10:6. cap. 32:50/ 51.

Abaddon/ **Förderfware/ förstöring/** Vppenb. 9:11.

Abagtha/ **ewighet/ faders pråß;** Konung Ahasveri kamererare/ Esth. 1:10.

Abana/ **steen** eller **steenachtig;** en flodh i Syrien/ 2. Kon. 5:12. Skrifwes af somliga Amana.

Abarim/ **öfwergång;** ett berg i the Moabiters gränso/ 4. Mos. 21:11. cap. 33:44.

Här dödde Mose/ sedan han hade sedt thet förlåfwada landet/ 4. Mos. 27:12. 5. Mos. 32:49.

Abba/ **Fader/** Marc. 14:36. Rom. 8:15. Gal. 4:6.

Abda/ **tienare/** 1. Kon. 4:6. En annan/ Sammua son/ Neh. 11:17.

Abdeel/ **Gudz tienare/** Jer. 36:26.

Abdi/ **min tienare;** en Levit/ 1. Chrön. 7:44. 2. Chrön. 29:12.

Abdiel/ **Gudz tienare/** 1. Chrön. 5:15.

Abdon/ **tienare;** en fristad/ Jos. 21:30. 1. Chrön. 6:74.

En domare i Jsrael; han hade 40 söner/ och 30 sonesöner/ Dom. 12:13.

Micha son/ 2. Chrön. 34:20.

Abed Nego/ **liusets tienare;** Propheten Daniels stalbroder/ kastas i en brinnande vgn/ Dan. 3:22. Kallades eljes Asarias/ Dan. 1:7.

Abel/ Habel/ **fåfängelighet;** Adams son/ hans offer behagade HERranom/ 1. Mos. 4:2/ 4. Blifwer dräpen af sin broder Cain/ 1. Mos. 4:8. 1. Joh. 3:12. Hans blodh ropar af jordene/ 1. Mos. 4:10. Matth. 23:35. Luc. 11:51. Ebr. 12:24. Hans troo/ Ebr. 11:4.

Abel eller Abela/ **sorg och klagan;** En stadh i Naphthali slächte/ blifwer belagd af Joab/ och förlossad genom een wijs qwinnos rådh/ 2. Sam. 20:15/ 16. Blifwer slagen af Benhadad/ 1. Kon. 15:20. 2. Chrön. 16:4. Och af Thiglath Pileser/ Konungen af Assyrien/ 2. Kon. 15:29. Han kallas Beth Maacha/ 1. Kon. 15:20.

Abel Mehola/ **sörjande chor/ eländas och siukas klagan;** En stadh i Naphthali/ 1. Kon. 19: 16. Sök Mehola.

Abessan; sök Jbsan.

Abez/ **oreen och sumpig/ färdig;** En stadh/ Jos. 19:20.

Abi/ **min fader;** Konung Hiskie moder/ 2. Kon. 18:2. Hon kallas Abija/ 2. Chrön. 29:1.

Abi Albon/ **segersam/ högwijs fader;** 2. Sam. 23:31. Kallas Abiel/ 1. Chrön. 11:32.

Abia/ Rehabeams son/ 1. Chrön. 3:10. Sök Abiam.

Abija/ **Gudh är Fader;** Konung Jehiskie moder/ 2. Chrön. 29:1. Hon kallas ock Abi/ 2. Kon. 18:2. Jerobeams son; han blifwer dödsiuk/ och döör i sin vngdom/ 1. Kon. 14:1/ 18.

Abia/ en Öfwerste ibland Presterna/ 1. Chrön. 24:10. Luc. 1:5. Jtem/ Bechers son Benjamins/ 1. Chrön. 7:8. Samuels son/ en domare öfwer Jsrael/ 1. Sam. 8:2. Kallas Abija/ 1. Chrön. 6:28.

Abiasaph/ eller Ebjasaph/ **en fader som församlar eller förmerar;** 1. Chrön. 6:23. cap. 9:19.

Abiam/ **hafsens fader;** Rehabeams son/ Konung i Juda/ 1. Kon. 15:1. Hans hierta war intet rättsinnigt/ cap. 15:3. Winner seger emot Jerobeam/ 2. Chrön. 13:15. Tager hustru/ v. 21. Blifwer död och begrafwen/ cap. 14:1. 1. Kon. 15:8. Han kallas ock Abia.

Ab Jathar/ **förnäm och ährad fader;** En Prest/ vndflyr Sauls händer/ 1. Sam. 22:20. Kom til David i Kegila medh lifkiortelen/ 1. Sam. 23:6. Han hölt sedan medh Adonia/ tå han satte sigh vp emot David/ 1. Kon. 1:7. Blef satt ifrå sitt Presteämbete/ 1. Kon. 2:26. Efter HERrans ord/ 1. Sam. 2:31. Om Abjathar/ se Marc. 2:26.

Abib/ **mogne ax;** war then förste månaden i åhret hoos Judarna/ på hwilken the gingo vthur Egypten/ 2. Mos. 13:4. Och höllo osyrade brödz högtid/ v. 6. cap. 34:18.

Swarar emot wår halfwa Mars och April. Besee registret om månaderna.

Abida/ **förståndig fader;** Midians son/ 1. Mos. 25:4. 1. Chrön. 1:33.

Abidan/ **rättegångs fader;** Gideoni son/ 4. Mos. 1:11. En höfwitzman för Benjamins barn/ 4. Mos. 7:60. Hans gåfwor/ v. 61.

Abiel/ **Gudh är min Fader;** 1. Sam. 9:1. Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:32. Kallas ock Abial son.

AbiEser/ **min faders hielp;** Jos. 17:2. Dom. 6:34. 2. Sam. 23:27. 1. Chrön. 7:18.

Abigail/ **faders frögd;** Nabals hustru/ een förnuftig qwinna/ kom emot David/ och stilte hans wrede/ 1. Sam. 25:18. Hon blifwer Davidz hustru efter Nabals dödh/ v. 40. Warder fången bortförder af the Amalekiter/ 1. Sam. 30:5. Blifwer af David vndsatter/ v. 18. Ock Abigal.

Abigail/ **min faders högh/ flodh;** Nahas dotter/ Zeruja syster/ 1. Chrön. 2:16. Blifwer förkränckt af Jithra/ och föder Amasa/ 2. Sam. 17:25.

Abihail/ **faders starckhet;** en öfwerstas fader för the Maheliter/ 4. Mos. 3:35. Mardechai broder/ Esthers fader/ Esth. 2:15. Konung Rehabeams hustru/ 2. Chrön. 11:18. Een qwinna/ 1. Chrön. 2:29.

Abija; sök Abia.

Abihu/ **han är min fader;** Aarons son: han seer Gudh på Sinai berg/ 2. Mos. 24:9. Blifwer förtärd af eld/ 3. Mos. 10:2. cap. 16:1. 4. Mos. 3:4. cap. 26: 61. 1. Chrön. 24:2.

Abihud/ af Benjamin/ 1. Chrön. 8:3.

Abilene/ **faders boning/ klagestad;** ett land i Syrien/ hwarest i Johannis tijd Lysanias Tetrarcha regerade/ Luc. 3:1.

Abimael/ **min fader af Gudh;** Jaketans son/ 1. Mos. 10:28. 1. Chrön. 1:22.

Abimelech/ **min fader en Konung;** En Konung i Gerar/ tager Abrahams hustru Sara til sigh; får åter Abraham henne igen/ och straffar honom/ 1. Mos. 20:2/ 9. Giör förbund medh Abraham/ 1. Mos. 21:23/ 31. En annan Abimelech straffar Jsaac/ therföre at han sade/ at Rebecca war hans syster/ 1. Mos. 26:9/ 10. Och giör förbund medh Jsaac/ 1. Mos. 26:26.

Abimelech/ Gideons son/ Dom. 8:31. Är vprorisk/ och dräper 70 sina bröder/ Dom. 9:5. The Sichemiter falla ifrå honom; och een qwinna slår honom hufwudskålen sönder medh en steen/ Dom. 9:22/ 53. 2. Sam. 11:21. Warder dräpen efter begäran af sin dräng/ Dom. 9:54.

AbiNadab/ **friwillig/ gifmild fader;** Hafwer Gudz ark i sitt huus i Gibea; och hans son wardt Prest at taga wahra på HERrans ark/ 1. Sam. 7:1. Hwilken David hämtade ther ifrån/ 2. Sam. 6:3. Jsai son/ 1. Chrön. 2:13. Går fram för Samuel/ 1. Sam. 16:8. Drager medh Saul i strijd/ 1. Sam. 17: 13. Sauls son/ 1. Chrön. 9:39. Warder slagen af the Philisteer/ 1. Sam. 31:2.

Abinoam/ **liuflig fader;** Barachs fader/ Dom. 4:6. cap. 5:1.

Abiram/ **högh fader;** Eliabs son/ blifwer medh sitt partij vprorisk emot Mose; och vpswälges af jorden/ 4. Mos. 16/ cap. och cap. 26:9/ 10. 5. Mos. 11:6. Ps. 106:17. Syr. 45:22.

Abiram/ Hiels son/ vpbygde Jericho: hans förstfödde son blef död efter Josue vndsäijelse/ 1. Kon. 16:34.

Abisag/ **min faders wilfarelse;** Een dägelig qwinna af Sunem/ sofwer hoos Konung David/ at wärma honom/ sedan han gammal war/ 1. Kon. 1:3. Henne begärar Adonia til hustru/ cap. 2:17.

Abisai/ **min faders gåfwa/** 1. Chrön. 19: 11/ 15. Zerucha son/ Davidz systerson; går medh David om natten i Sauls läger/ 1. Sam. 26:6. Wil dräpa Saul/ v. 8. Hielper Joab at dräpa Abner/ 2. Sam. 3:30. Wil ihiälslå Simei Gera son/ 2. Sam. 16:9. Jagar efter Seba Bichri son/ 2. Sam. 20:6. Räknas ibland Davidz kämpar/ 2. Sam. 23: 18. Dräper en Resa af the Philisteer som wille slå David ihiäl/ 2. Sam. 21:16/ 17.

Abisalom/ **fridsam fader;** 1. Kon. 15:2/ 10. Kallas ock Vriel/ 2. Chrön. 13:2.

Abisua/ **ädel fader;** Pinehas son/ 1. Chrön. 6:4. Bela son/ 1. Chrön. 8:4.

Abisur/ **min fader/ en muur/** 1. Chrön. 2:28.

Abital/ **faders dagg;** 1. Chrön. 3:3. Davidz hustru som födde honom Sephatja/ 2. Sam. 3:4.

Abitob/ **godh fader;** 1. Chrön. 8:11.

Abiud/ **faders ähra;** Sorobabels son/ Matth. 1: 13. Kallas ock Hanania/ 1. Chrön. 3:19.

Abner/ **faders lyckta;** Sauls häärhöfwitzman/ giör Jsboseth til Konung öfwer Jsrael/ 2. Sam. 2:8. Han blifwer slagen på flychten/ och stinger Asahel til dödz/ cap. 2:17/ 23. Han sofwer hoos Rispa Sauls frillo/ cap. 3:7. Förbinder sigh medh David/ v. 12. Blifwer ihiälslagen af Joab/ v. 27. Warder begråten af Konung David/ v. 31. Och berömder som en hielte/ v. 38.

Abobi/ **truldoms fader;** Musicalisk instrument; en höfwitzmans fader öfwer Jericho; swåra rijk/ 1. Macc. 16:11/ 15.

Abra/ **en som går öfwer eller igenom;** Judits tienstepiga/ Judit. 8:32. cap. 10:1. Hon blifwer frigiord ifrå sin träldom/ cap. 16:28.

Abram/ **ährlig och högh fader;** Tharahs son/ 1. Mos. 11:27. Tager Sarai til hustru/ 1. Mos. 11:29. Kommer af Vr i Chaldeen/ och boor i Haran/ cap. 11: 31. Drager efter Gudz befalning in i Canaans land/ cap. 12:4. Ap. G. 7:3. Får tilsäijelse om Messia/ 1. Mos. 12:3. Bygger HERranom altare/ och predikar/ cap. 12:7/ 8. Drager för dyr tijd skul in i Egypten; och Sarai hans hustru warder tagen i Pharaos huus/ cap. 12: 10/ 15. Drager medh myckna rikedomar til Canaan igen/ och skiljer sigh wänligen ifrå Loth/ cap. 13:1/ rc. Slår fyra Konungar/ och tager Loth af fiendans händer; blifwer wälsignad af Melchisedech/ och gifwer honom tijonde/ cap. 14:14/ 18. Ebr. 7:1. Får löfte om en son/ 1. Mos. 15:4. cap. 17:16. cap. 18:10.

Abram gifs Hagar til hustru af Sarai; och hon föder en son/ cap. 16:4.

Abram warder af Gudh kallad Abraham/ cap. 17:5. Får omskärelsens förbund/ och omskär sigh/ Jsmael och alla sina tienare/ cap. 17:23.

Abraham/ **fader för mycket folck;** Besee 1. Mos. 17:5. Vndfår tre Änglar til gäst; och beder för the Sodomiter/ 1. Mos. 18:1. Är främmande i Gerar/ och säger at Sarai är hans syster/ cap. 20:1. Honom födes en son/ Jsaac/ cap. 21:2. Drifwer vth tiensteqwinnan medh sin son/ cap. 21:14. Och wille offra efter Gudz befalning sin son Jsaac/ cap. 22:9. Löftet om Meßia/ som af hans sädh komma skulle/ warder stadfästat/ cap. 22:18.

Abraham mistar sin hustru Sara/ och låter begrafwa henne/ cap. 23:2/ 19. Tager een annan hustru benämnd Ketura/ och aflar barn medh henne/ cap. 25:1/ 2. Kallas fader för mycket folck; ja allas theras fader/ som troo/ cap. 17:5. Esa. 51:2. Matth. 3:9. Luc. 19:9. Joh. 8:39. Rom. 4:11/ 18. cap. 9:7. Gal. 3:8. Trodde Gudi/ och thet wardt räknat honom til rättferdighet/ 1. Mos. 15:6. Neh. 9:7. Judith. 8:22. Syr. 44:20. 1. Maccab.

2:52. Rom. 4:17. Gal. 3:6. Ebr. 11:8. Jac. 2:23. Hans barn och sädh äro the som troo på Christum/ och giöra Abrahams gierningar/ Matth. 3: 9. Joh. 8:33. Rom. 4:9. cap. 9:7. Gal. 3:7. cap. 4:22.

Om Abraham och hans sädh/ Joh. 24:3. Neh. 9:7/ 8. Esa. 41:8. cap. 51:2. Hes. 33:24. Matth. 8:11. Ap. G. 7: 2/ 16. Ebr. 11:17.

Abrona/ **öfwergång;** är thet 30 lägerstället/ som Jsraels barn hade i öknene/ 4. Mos. 33:34.

Absalom/ **fridsens fader;** Davidz son/ 2. Sam. 3:3. War mycket dägelig/ cap. 14:25. Slår sin broder Amnon ihiäl/ cap. 13:29. Flyr til sin moderfader Thalmai/ Konungen i Gesur/ v. 37. Kallas tilbaka igen/ genom then wisa qwinnans ord af Thekoa/ som Joab vthsände til David; men han fick icke i lång tijd see sins faders ansichte/ cap. 14:4. Han står efter sins faders rike/ cap. 15:6. Ligger när sins faders hustur/ cap. 16:22. Efter som thet war tilförene genom Nathan propheterat/ cap. 12:11. Han blifwer hängiandes i een eek/ och medh tre spetsar af Joab igenom stucken/ cap. 18:9/ 14. Warder begråten af Konung David/ cap. 18:33. Men Joab tröstar Konung David dristeliga/ cap. 19:5/ 6.

En annan/ 2. Macc. 11:17.

Absalomi/ **fridsam fader;** 1. Macc. 13:11.

Acad/ Nimrodz stadh i Sinear land/ 1. Mos. 10:10.

Acco/ **slagen och sargad;** en stadh i Assers slächte/ Dom. 1:31.

Achab/ **faders broder;** Achab och Zedechia the falske propheter vpbrännas/ Jer. 29:22.

Achab/ en ogudachtig Konung i Jsrael/ regerar vthi 22 åhr/ 1. Kon. 16:29/ 30. Hans hustru Jsabel förförer honom til afguderij/ cap. 16:31. Warder straffad af Elia Propheten/ cap. 18:18. Öfwerwinner the Syrer/ cap. 20:20/ 29. Och giör förbund medh Benhadad Konungen i Syrien/ cap. 20:34. Handlar tyranniskligen medh Naboth/ cap. 21. Är wred på Micha Propheten/ at han spår honom ondt/ cap. 22:8. 2. Chrön. 18:7. Blifwer ihiälskuten/ och hundarna slekia hans blodh/ 1. Kon. 22:38.

Achabs 70 söner blifwa dräpne/ 2. Kon. 10:7/ 11. Efter Elie Prophetens ord/ 1. Kon. 21:21. 2. Kon. 9:8.

Achaia/ **bedröfwelse och klagan;** Ett landskap i Grekeland/ Ap. G. 18:12/ 27. cap. 19:21. Rom. 15: 26. 1. Cor. 16:15. 2. Cor. 1:1. cap. 9:2. cap. 11:10. 1. Thess. 1:7.

Achaicus/ **sorgse;** Paulus frögdar sigh öfwer hans ankomst/ 1. Cor. 16:17.

Achan/ then ock Achar kallas/ 1. Chrön. 2:7. **En som bedröfwar och förwirrar;** warder stenad för ett tiufwerij han giorde på thet som war til spillo gifwit/ Joh. 7.

Achas/ Matth. 1:9. Sök Ahas.

Achbor/ **Mus;** Baal Hanans fader/ 1. Mos. 36:38.

Achbor/ Michaja son/ går efter Konung Josie befalning til Hulda Prophetissan/ 2. Kon. 22:12.

Acher/ en annar/ 1. Chrön. 7:12.

Achim/ **en som bereder eller fulländar/** Matth. 1:14.

Achior/ **liusets broder;** the Ammoniters öfwerste/ Judith. 5:5. Han antwardades Judarna i händer/ therföre

at han bekände Gudz vnderliga gierningar/ cap. 6:7. Blifwer räknad ibland Jsrael/ medh sina efterkommande; och lät sigh omskära/ cap. 14:6.

Achior/ Tobie frände/ Tob. 11:20.

Achis/ **han äret;** Konungen i Gath/ 1. Sam. 21: 11/ 12. Gifwer David then staden Ziklag/ 1. Sam. 27:6.

Achitophel/ **affallen broder/ dårachtig;** Konung Davidz ypperste Rådh/ affaller til Absalom/ 2. Sam. 15:12. Hans onda rådh giörs til intet/ cap. 17:1/ rc. Hänger sigh sielf/ v. 23.

Achor: **bedröfwelse/ förskräckelse;** warder så kallat/ therföre at Achan blef ther stenad/ Jos. 7:24. cap. 15:7. Gudh vndsäger/ at han skal warda ett fälägre/ Esa. 65:10. Om Achors daal talas/ Ose. 2:15.

Achsa/ **beprydd;** Calebs dotter/ gifwes Athniel til hustru/ Jos. 15:17. Dom. 1:12. 1. Chrön. 2:49.

Achsaph/ **trolkarlestad;** en stadh i Assers slächte/ Jos. 19:25. Thes Konung warder slagen af Josua/ cap. 11:1. cap. 12:20.

Achsib/ **lögn och bedrägerij;** en stadh i Juda Jos. 15:44. cap. 19:29.

Ada/ **beprydd;** Lamechs hustru/ 1. Mos. 4:19. Een annan medh thet namnet Elons dotter/ och Esaus hustru/ 1. Mos. 36:2. Hon födde Eliphas/ v. 4.

Ad Ada/ **menighetens witnesbyrd;** en stadh i Juda/ Jos. 15:22.

Adaja/ Ethans son/ 1. Chrön. 6:41.

Adaja/ **HERrans witne;** Bani son/ Esr. 10:29. Jerohams son/ 1. Chrön. 9:12. Jedide fader/ Josie morfader/ 2. Kon. 22:1.

Adalja/ **armer man;** en af Hamans söner/ Esth. 9:8.

Adam/ **een rödh jord;** första menniskian/ Luc. 3: 38. Blifwer skapad/ 1. Mos. 2:7. Och insatt i Paradiset/ cap. 2:15. Förbudin at äta af wijsdomsens trä/ cap. 16:17. Faller i synd/ och blifwer vthdrifwen af Paradiset/ cap. 3:6/ 23. Ose. 6:7. Hans barn/ 1. Mos. 4:1/ 2/ 25. Blifwer död 930 åhr gammal/ cap. 5:5.

Om then eländighet/ som Adams fall hafwer fördt öfwer menniskiones slächte/ talas Syr. 40:1. Rom. 5:19. 1. Cor. 15:21. 1. Tim. 2:14.

War en figur til then tilkommande Adam/ Rom. 5:14.

Then förste och then andre/ 1. Cor. 15:45.

Adama/ **blodh-rödh;** en stadh/ förstörd medh Sodom och Gomorra/ 1. Mos. 10:19. cap. 14:2. 5. Mos. 29:23. Ose. 11:8. En annan stadh i Naphthali/ Jos. 19:36.

Adami Nekeb/ **förbannad jord;** är en stadh/ Jos. 19:33.

Adar eller Addar/ **härlig och starck;** en fläck af Canaans landz gränso/ 4. Mos. 34:4. Jos. 15:3.

Then tolfte månaden/ Esth. 3:7. cap. 9:17. Se om månaderna.

Jtem/ Bela son af Ben Jamin/ 1. Chrön. 8:3. Sök Hadar.

Adasa/ en stadh/ 1. Macc. 7:40/ 45.

Abdeel/ **Gudh bedröfwar;** Jsmaels son/ 1. Mos. 25:13. 1. Chrön. 1:29.

Addan och Addon/ **HERren/** Esr. 2:59. Neh. 7:61.

Addi/ **wandringsman/ mitt witne;** Melchi fader/ Luc. 3:28.

Addus/ **ny stadh/** 1. Macc. 13:13.

Ader/ **fähoop;** en Benjamit/ 1. Chrön. 9:15.

Adida/ **hans witnesbyrd;** en borg/ 1. Macc. 12: 38.

Adiel/ **Gudh är witne;** en Simeonit/ 1. Chrön. 4:36. En Prest/ cap. 9:12. En öfwerste öfwer Konung Davidz ägor/ cap. 27:25.

Adin/ **liuflig;** en man/ Esr. 2:15. cap. 8:6. Neh. 7:20.

Adina/ **beprydder;** en man/ 1. Chrön. 11:42.

Adithaim/ **witnen;** en stadh/ Jos. 15:36.

Adlai/ **min prydnad;** en man/ 1. Chrön. 27:29.

Admatha/ **jordeman;** en Förste/ Esth. 1:14.

Adna/ **lustig;** en öfwerste/ 2. Chrön. 17:14.

Adonia/ **rådande herre;** Davidz son af Haggith/ 2. Sam. 3:4. 1. Chrön. 3:2. Står efter sin faders Davidz rike/ 1. Kon. 1:5. Tå han begärar Abisag til hustru/ blifwer han ihiälslagen efter Salomos befalning/ 1. Kon. 2:23/ 25.

AdoniBesek/ **herre i Besek;** Cananiters Konung/ fångas; tummarna af hans händer och fötter blifwa honom afhuggna/ efter som han 70 Konungar tilförene giordt hafwer/ Dom. 1:6/ 7.

Adonikam/ **HErren vpstår;** en man/ Esr. 2:13.

Adoniram/ **HERren är stoor;** Abda son/ Salomos räntomästare/ 1. Kon. 4:6. cap. 5:14.

Adonis; besee til Hes. 8:14. Jämför Thammus.

AdoniZedek/ **rättferdig Herre;** en Konung i Jerusalem/ warder slagen/ Joh. 10:1/ rc.

Ador/ **huus/** 1. Macc. 13:20.

Adoraim/ **starck borg;** en stadh i Juda/ 2. Chrön. 11:9.

Adoram/ **starck man;** Davidz räntomästare/ 2. Sam. 20:2/ 4. Rehabeams räntomästare/ blifwer stenad/ 1. Kon. 12:18. Skrifwes Hadoram/ 2. Chr. 10:18.

Adrammelech/ **en starck Konung;** Sanheribs son/ tillika medh sin broder SarEser/ slår sin fader til dödz/ 2. Kon. 19:37. Esa. 37:38.

En afgud i Sepharvaim/ 2. Kon. 17:31.

Adria/ **folckrijk ort;** Ap. G. 27:27. Paulus far vthi Adria eller Adriatiska hafwet.

Adriel/ **Gudz flock eller skare;** en Meholatit/ hwilken/ Saul gaf sin dotter/ som han tilförene låfwat David/ 1. Sam. 18:19. Blifwer hängd/ 2. Sam. 21:8/ 9.

Adrumetum/ en stadh vthi Asien/ Ap. G. 27:2.

Adullam/ **roofstalla/ rättstadh;** en stadh hwarest Juda hustru hade sitt hemwist/ 1. Mos. 38:1. Jntet långt från Beth Lehem/ Jos. 12:15. cap. 15:35. Neh. 11:30. Kallas Odollam/ 2. Macc. 12:38. Konung Rehabeam giorde thenna staden fast/ 2. Chrön. 11:7. Een kula/ 1. Sam. 22:1. 2. Sam. 23:13. 1. Chrön. 11:15.

Adummim/ **jord;** en ort widh Juda gränso och Benjamins widh Jordan/ Jos. 15:7. cap. 18:17.

Agabus/ **widh sidan/ älskelig man;** förkunnar dyyr tijd/ Ap. G. 11:28. Pauli fängelse/ cap. 21: 10/ 11.

Agag/ **en man som är til täcke och wärn;** the Amalekiters Konung/ blifwer fången af Konung Saul/ 1. Sam. 15:8. Och huggen i stycker af Propheten Samuel/ v. 33. Efter som propheterat war/ 4. Mos. 24: 20. Agagit/ Esth. 3:1/ 10. cap. 8:3/ 5. cap. 9:24.

Agar; sök Hagar.

Agar/ kallades Sinai berg/ och betyder lagsens förbund/ Gal. 4:25. Se Hagar.

Age/ **högfärdiger;** Samma fader/ som war ibland Davidz förnämsta hieltar/ 2. Sam. 23:11.

Agrippa/ **(som vthgår af sitt moders lijf: först medh fötterna/ haar sitt namn af siuk och fötter;)** sök Herodes.

Agur/ **församlar;** en Skrifware i Salomos tijd/ Jake son/ Ords. 30:1. Dicitur quasi collector verborum sapientiæ.

Ahala/ **een hydda eller tiäll;** een otuchtig qwinnos namn i Egypten/ om hwilkens horerij/ Hes. 23:4/ rc.

Ahaliba/ **hydda;** Ahala syster/ om hwilkes horerij/ Hes. 23:11.

Aharhel/ **en annan;** Harums son af Juda stam/ 1. Chrön. 4:8.

Ahas eller Achas/ **besittiare;** medh thetta namnet kallades en af Sauls slächte/ 1. Chrön. 19:42. En annan war en ogudachtig Konung i Juda stadh/ Jothams son/ regerade vthi 16 åhr/ cap. 16:1. 2. Chrön. 28:1. Befalles at begära tekn/ Esa. 7:11. Matth. 1:9. Låter sin son gå igenom eld/ 2. Kon. 16:3. 2. Chrön. 28:3. Blifwer död/ och hans son Hiskia blifwer Konung i hans stadh/ 2. Kon. 16:20. 2. Chrön. 28:27.

Ahasbai/ **then som tröstar på migh/** 2. Sam. 23:34.

Ahasta/ **besittiare;** Achabs son/ Konung i Jsrael/ 1. Kon. 22:40. Blifwer siuk/ och frågar Baal Sebub then afguden i Ekron om rådh: blifwer död/ sedan han hade sändt tre resor bodh til Elia Propheten/ 2. Kon. 1:2.

Ahasia/ Jorams son/ Konung i Juda/ 2. Kon. 8:25. Han flyr för Jehu til Megiddo/ och blifwer död/ cap. 9:27. Och låter sin son Konung Joas efter sigh/ cap. 11:2/ 12/ 14. 1. Chrön. 3:11. 2. Chrön. 22:11.

Ahastari/ **snäller löpare och post;** Ashur son ifrå Naara/ 1. Chrön. 4:6.

Ahasveros/ **majestätelig;** Persiers Konung/ giorde ett prächtigt gästabod/ Esth. 1:3. Giorde Esther til Drottning/ cap. 2:17.

Ahban/ **förståndig broder/** 1. Chrön. 2:29.

Ahi/ **min broder/** 1. Chrön. 7:34.

Ahia/ **min broder är herre;** Ahitobs son/ en Prest/ 1. Sam. 14:3/ 18. En Prophete i Silo/ 1. Kon. 11:29. Rifwer sin kiortel i 12 stycker/ v. 30. Propheterar ondt emot Jeroboams hustru/ cap. 14:8/ 9/ 10. Om hans prophetier talas/ 2. Chrön. 9:29.

Ahiam/ **moderbroder/** 1. Chrön. 11:35. En Hararit ibland Davidz hieltar/ 2. Sam. 23:33.

Ahjan/ **dricksbroder/ wijn-broder/** 1. Chrön. 7:19.

Ahelai eller Ahlai/ **broder/** 1. Chrön. 2:31. cap. 11:41.

Ahieser/ **min broder en hielpare;** the Daniters höfwitzman/ 4. Mos. 1:12. Jtem/ en annar ypperst af Benjamiter/ Semaja son af Sauls bröder/ 1. Chrön. 13:3.

Ahihud/ **skarpsinnig broder at vplösa gåtor;** Gera son en Benjamit/ 1. Chrön. 8:7.

Ahihud/ **broders ähra;** Selomi son/ Förste öfwer Assers slächte/ 4. Mos. 34:27.

AhiJa/ **HERrans broder/** 1. Kon. 4:3.

Ahikam/ **vpstånden broder;** sändes til Hulda Prophetissan/ 2. Kon. 22:12. Frälsar Jeremia ifrå döden/ Jer. 26:24. Hans son sättes af Konungen i Babel öfwer Juda städer/ Jer. 40:5.

Ahilud/ **wälboren broder;** Josaphats fader/ 2. Sam. 8:16. cap. 20:24. 1. Kon. 4:3.

Ahimaaz/ **rådz broder;** Zadoks son/ 2. Sam. 15:27. 1. Chrön. 6:9. Bebådar medh Jonathan Achitophels rådh/ 2. Sam. 17:17. Bebådar David segeren emot Absalom/ 2. Sam. 18:19. Sauls swärfader/ Ahinoams fader/ är ock kallader medh thetta namnet/ 1. Sam. 14:50. Salomos mågh och höfwitzman öfwer Naphthali slächte/ 1. Kon. 4:15.

Ahiman/ **skänckter broder/ rätt broder;** Enaks son/ 4. Mos. 13:23. Jos. 15:14. Dom. 1:10. En Levit och dörewachtare i Jerusalems tempel/ 1. Chrön. 9:17.

Ahimelech/ **min broder en Konung;** en Prest; gifwer David skådobröden och Goliaths swärd/ 1. Sam. 21:6/ 9. Warder ihiälslagen af Doeg/ tillika medh 85 Prester/ efter Konung Sauls befalning/ 1. Sam. 22: 18. Han kallas ock Ahia/ 1. Sam. 14:3/ 18. En annan en Hethiter/ 1. Sam. 26:6.

Abjathars son/ Prest/ 2. Sam. 8:17. 1. Chrön. 24:6.

Jthamars son/ 1. Chrön. 24:3.

Ahimoth/ **min broder är dödelig;** Elkana efterkommande af Levi slächte/ 1. Chrön. 6:25.

Ahinadab/ **gifmild broder/ eller som giör ett friwilligt löfte;** Konung Salomos befalningsman/ 1. Kon. 4:14.

Ahinoam/ **min broder är skiön och kortwillig;** Konung Sauls hustru/ 1. Sam. 14:50. Davidz hustru een

Jsraelitiska/ 1. Sam. 25:43. Blifwer fången af the Amalekiter/ 1. Sam. 30:5.

Ahjo/ hans broder/ Gibeons son/ 1. Chrön. 8:31.

Abinadabs son/ kiörde wagnen för Gudz ark/ 2. Sam. 6:3.

Jegiels son/ 1. Chrön. 9:37.

Ahira/ **min broder är arg och ond;** Enans son/ en höfwitzman i Naphthali slächte/ 4. Mos. 1:15. cap. 2: 29. cap. 7:78/ 83. cap. 10:27.

Ahisahar/ **min broder är en morgonråda;** Bilhans son/ 1. Chrön. 7:10.

Ahisamach/ **min broders vnderstöd och hielp;** then kånstrike mästarens Aholiabs fader/ 2. Mos. 31:6. cap. 35:34. cap. 38:23.

Ahisar/ **min broder är en sångare eller Förste;** Salomos hoffmästare/ 1. Kon. 4:6.

Ahitob/ **godh broder;** Amarie öfwersta Prestens son/ 1. Sam. 14:3. 1. Chrön. 6:7/ 11/ 52. cap. 9:11.

Ahlab/ **miölkestad/** Dom. 1:31.

Ahlai eller Ahelai/ **min broder/** 1. Chrön. 2:31. cap. 11:41.

Ahoah/ **törne;** then siette Bela son/ 1. Chrön. 8:4.

Ahohi/ **mitt törne;** en hieltes tilnamn ibland Davidz hieltar/ 2. Sam. 23:9. 1. Chrön. 11:12.

Aholiab/ **tiälls fader;** Ahisamachs son/ en kånstig mästare/ som arbetade på tabernaklet/ 5. Mos. 31:6. cap. 35:34. cap. 38:23.

Aholibama/ **högh hydda;** Esaus hustru/ 1. Mos. 36:2/ 5. Jbland Förstarna/ som komne woro af Esau war en widh thet namnet/ v. 41. 1. Chrön. 1:52.

Ahrah/ **wälluchtande;** Benjamins son: skrifwes Arah/ 1. Chrön. 8:1.

Ahsai/ af Levi slächte/ Neh. 11:13.

Ahumai/ **watnbroder;** Jahatz son/ af Juda stämma/ 1. Chrön. 4:2.

Ahusam/ **besittiare;** 1. Chrön. 4:6.

Ahusat/ **arf och egendom;** Abimelechs wän/ som giör förbund medh Jsaac/ 1. Mos. 26:26.

Aj/ **en högh;** en stadh i Canaan/ blifwer vpbränd medh alt folck ther inne war; och theras Konung blifwer hängd/ Jos. 8:24.

Aija/ en stadh i Benjamin/ Neh. 11:31. Betyder thet samma.

Aija/ **glada/ roffogel;** så kallades Zibeons förste son/ 1. Mos. 36:24. 1. Chrön. 1:40. Rißbas Konung/ Sauls frillos fader/ 2. Sam. 3:7. cap. 21:11.

Ajalon/ **en ort ther hiortar äro/** eller **starck borg;** en dahl widh Gibeon/ öfwer hwilken månen stod stilla i Josue tijd/ Jos. 10:12. 1. Sam. 14:31. 1. Chrön. 8:13. Leviternas fristad/ Jos. 21:24. Dom. 1:35. 1. Chrön.

6:69. En stadh i Sebulons slächte/ Dom. 12:12. En stadh i Juda/ then Konung Rehabeam bygde/ 2. Chrön. 11:10. cap. 28:18.

Ajath/ **örnställe;** the Benjamiters stadh/ Esa. 10:28.

Ain/ **öga;** Leviternas stadh widh Gerar i Juda och Simeons deel/ 4. Mos. 34:11. Jos. 19:7. cap. 21:16. 1. Chrön. 4:32.

Akan/ **sorgfällig/ förtrychter;** Ezers son/ 1. Mos. 36:27.

Akeldama/ **blodzåker/** Ap. G. 1:19.

Akkub/ **nedertrampare;** Eljanai son/ 1. Chrön. 3: 24. Esr. 2:42.

Akrabbim/ **scorpioner/** 4. Mos. 34:4. Jos. 15:3. Dom. 1:36.

Alammelech/ **ährader Konung;** en stadh i Assers slächte/ Jos. 19:26. Gränseskilnad.

Alameth/ **öfwer döden;** Bechers son/ 1. Chrön. 7:8.

Alcimus/ **manhaftiger;** bryter sin eed then han Juda giordt hade/ och kom medh listighet til öfwersta Preste-ämbetet/ 1. Macc. 7:5/ 9. 2. Macc. 14:3/ 13. Blef af Gudh slagen medh en hastig dödh/ 1. Macc. 9: 55/ 56.

Alemeth/ **öfwer döden;** Joadda son/ 1. Chrön. 8: 36. Jaera son/ 1. Chrön. 9:42. Leviternas stadh i Benjamin/ 1. Chrön. 7:60. Kallades eljes Almon/ Jos. 21:18.

Alexander/ **en starcker hielpare/ en man at hielpa;** Alexander Magnus/ Konung i Grekeland: hans rike delas i fyra delar/ sedan han hade öfwerwunnit Konung Darius; och dödde/ 1. Macc. 1: 1/ 8. Läs Dan. 7:6. cap. 8:8. cap. 11:4.

Simons son af Cyrenen/ Marc. 15:21.

Alexander/ then ädle Antiochi son; giör förbund medh Jonathan Jude Maccabei broder/ 1. Macc. 10:1. Krigar medh Demetrius/ cap. 10:49. Begärar Cleopatram Ptolomei dotter/ v. 54. Warder fördrifwen af Ptolomeo/ och blifwer halshuggen i Arabien/ cap. 11:17.

Alexander/ en kopparsmed/ faller ifrå Christi troo/ 1. Tim. 1:20. Och giör sedan Paulo mycket ondt/ 2. Tim. 4:14.

Alexandria/ **manlig hielp och vndsättning;** en hufwudstad vthi Egypten widh floden Nilus/ Ap. G. 18:24. cap. 27:6. cap. 28:11.

Alja/ **öfre wåningar;** Edomeers Förste/ 1. Chrön. 1:51. Kallas Alva/ 1. Mos. 36:40.

Aljan/ **högh och mächtig;** Sobals son af Esau slächte/ 1. Chrön. 1:40. Kallas Alvan/ 1. Mos. 6:23.

Alima/ **förhoff;** en fast stadh i Galaad/ 1. Macc. 5:26.

The Alexandriners schola/ Ap. G. 6:9. cap. 18:24.

Almodad/ **han warder afmätandes/** 1. Mos. 10:26. 1. Chrön. 1:20. Jaketans son.

Almon/ Leviternas stadh/ Jos. 21:18. Se Alemeth.

Aloe/ **en ort/** Ps. 45:9. Ords. 7:17. Högw. 4:14. Joh. 19:39.

Allon/ **starck som een eek;** Jedaja son/ 1. Chrön. 4:37. En stadh i Naphthali gräntsor/ Jos. 19:33.

Aloth/ **vphöijelse/ vpståndelse;** en stadh i Assers slächte/ 1. Kon. 4:16.

Alpheus/ **tusende eller anförare;** Jacobs Apostelens fader/ Matth. 10:3. Marc. 2:14. cap. 3:18. Luc. 6:15. Ap. G. 1:13.

Alus/ **suurdeg/ degställe;** Jsraels barns nijonde lägerställe/ när the drogo ifrån Egypten/ 4. Mos. 33:13/ 14.

Alva/ **ondska och arghet;** en stadh i Edan/ 1. Mos. 36:40. Kallas Alja/ 1. Chrön. 1:51.

Alvan/ **arg och ond;** Sobals förste son/ 1. Mos. 36:23. Kallas Aljan/ 1. Chrön. 1:40.

Amal/ **arbetsam;** Helems son af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:35.

Amalek/ **folck som sleker eller läppiar;** Esau sone son/ blifwer född/ 1. Mos. 36:12/ 16. Han strider emot Jsrael/ 2. Mos. 17:8. 4. Mos. 14:43. Dom. 6:3. Han blifwer slagen/ 2. Mos. 17:13. Dom. 7:12. Blifwer aldeles vthrotad/ 1. Sam. 15:38. Efter som HERren tilförene talat hafwer/ 2. Mos. 17:14. 4. Mos. 24:20. 5. Mos. 25:19. * The Amalekiter som vpbrände Ziklag blefwo slagne af Konung David/ 1. Sam. 30:17.

Amam/ **hufwud-stadh;** Juda stadh/ Jos. 15:26.

Amana/ **troo och sanning;** ett berg emellan Syrien och Cilicien/ Högw. 4:8. Hijt föres af somliga/ een flodh i Damasco/ som heter Amana/ 2. Kon. 5:12.

Amao/ **folckets föracht för thes ringhet;** en stadh i Judeen/ 1. Macc. 9:50.

Amaria/ **HERren talar;** thetta namnet hade twänne öfwerste Prester i Jerusalem: nemligen/ Merajoth son/ 1. Chrön. 6:7. Och Asaria son/ 2. Chrön. 19:11. Esr. 7:3. En Levit/ 2. Chrön. 31:15. En ibland Prophetens Zephanja förfäder/ Zeph. 1:1.

Amasa/ **som vphöijer folcket** eller **skonar;** Ahigails son/ Davidz syster son/ blifwer häärhöfwitzman hoos Absalom/ 2. Sam. 17:25. Sedan blifwer han Konung Davidz häärhöfwitzman/ cap. 19:13. Blifwer ihiälslagen af Joab/ cap. 20:10. Orsaken ther til/ cap. 19:13.

Så heter ock Hadlai son/ en myndiger man ibland Ephraims barn/ 2. Chrön. 28:12.

Amasai/ **folckets gäfwa/ starckhet/ och skänck;** så kallades Elkana son/ 1. Chrön. 6:25. En höfwitzman för 30/ cap. 12:18. Mahaths then Levitens fader/ cap. 6:35. 2. Chrön. 29:12.

Amasia/ **HERrans lust;** Sichri son/ 2. Chrön. 17:16.

Amassai/ **folcksens vndertrampare/** Neh. 11: 13.

Amazia/ **HERrans starckhet;** Joas son/ räknar folcket/ 2. Chrön. 25:5. Han slår 10000 Edomiter/ 2. Kon. 14:7. Hämnas på them som dråpo hans fader/ v. 5. Warder fången och ihiälslagen/ v. 13. Och hans son Asaria blifwer Konung i hans stadh/ cap. 15:1.

Amazia/ en Prest i BethEl/ som beklagar Propheten Amos/ Amos 7:10.

Amead/ **folcksens prydnad;** en stadh i Assers slächte/ Jos. 19:26.

Amen/ **sannerliga/ så skal thet skee/** 4. Mos. 5: 22. 5. Mos. 27:15/ rc.

Amethist/ **en ädelsteen/** 2. Mos. 28:19. cap. 39:12. Vppenb. 21:20.

Ami/ **fruchtan och förskräckelse;** en Judisk man efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:57.

Amitthai/ **sanfärdig och trogen;** Jone Prophetens fader/ 2. Kon. 14:25. Jon. 1:1.

Amma/ **aln;** 2. Sam. 2:24.

Ammao/ förmenes wara Emaus/ 1. Macc. 3:40/ 57.

Ammi/ **mitt folck;** Lots son/ then hans yngre dotter födde honom/ 1. Mos. 19:38.

Ammiel/ **mitt folck är HERrans;** Gemalli son af Dans slächte/ som bespeijade Canaans land/ 4. Mos. 13:13. Machirs fader/ 2. Sam. 9:4. BathSua fader/ 1. Chrön. 3:5. Obed Edoms son af Levi slächte/ 1. Chrön. 26:5.

Ammihud/ **folcks ähra och härlighet;** Elisama fader/ 4. Mos. 1:10. Samuels fader/ cap. 34:20. Thalmai fader/ 2. Sam. 13:37. Vthai fader af Perez slächt/ 1. Chrön. 9:4.

Amminadab/ **Förste öfwer friwilligt folck;** af Juda/ 2. Mos. 6:23. 4. Mos. 1:7. cap. 10:14. Ruth. 1:20. Matth. 1:4. Luc. 3:32. Jtem/ Kehotz fader/ 1. Chrön. 7:22.

AmmiNadib/ **friwilligt folck/** Högw. 6:11.

Ammisabad/ **folcks gåfwa;** Benaja son/ Davidz höfwitzman/ 1. Chrön. 27:6.

AmmiSaddai/ **mächtigt folck;** Ahiesers fader af Dans slächte/ 4. Mos. 1:12. cap. 2:25.

Ammon/ **folckrijk;** Lots son/ 1. Mos. 19:38. The Ammoniters fader/ 5. Mos. 23:3. Dom. 11:32. 2. Sam. 10:1. Ammoniterna skola Jsraels barn ingen skada giöra/ 5. Mos. 2:19. The skola icke komma in i HERrans församling; ja ock efter tijonde ledh/ cap. 23:3. Neh. 13: 1. The blifwa slagne af Jsraels barn/ vnder then domaren Jephthah/ Dom. 11:33. Och sedan af Saul/ 1. Sam. 11:11. Af Joab/ 2. Sam. 8:12. cap. 10:1. cap. 12:26.

Emot Ammon warder propheterat/ Ps. 83:8. Jer. 49:1. Hes. 21:29. cap. 25:2. Amos. 1:13. Zeph. 2:8.

Amnon/ Konung Davidz son/ 1. Chrön. 3:1. Förkräncker sin syster Thamar/ 2. Sam. 13:1. rc. För hwilket han sedan blifwer ihiälslagen af sin broder Absalom/ cap. 13:28.

En annar/ Simeons son/ 1. Chrön. 4:20.

Amok/ **diup;** en Prest som medh Serubbabel kom til Jerusalem/ Neh. 12:7.

Amon/ **trowärdig;** Manasse son/ Konung i Juda/ 2. Kon. 21:18. Blifwer ihiälslagen/ v. 23. Efter honom blef hans son Josia Konung/ cap. 22:1.

En borgamästare/ som satte Micha i fängelset/ för thet han sade Achab sanningen/ 1. Kon. 22:26.

Amori eller Emori/ **en emotsaijare;** Canaans son/ af hwilken the Amoriter kallas/ 1. Mos. 10:16. 1. Chrön.

1:14.

Amos/ **last/ beswärlig;** war tilförene en fäherde/ och hämtade mulbär/ Amos. 7:14. Om hans lägenhet/ och hwad tijd han propheterade/ läs Amos. 1:1. Blifwer fördrefwen/ cap. 7:12.

Amoz/ **fast och starck;** Esaie Prophetens fader/ 2. Kon. 19:2. 2. Chrön. 26:22. Esa. 1:1. Nahums son/ Luc. 3:25.

Amphipolis/ **en omkring bewarad stadh;** ligger i Macedonien widh floden Strymona/ Ap. G. 17:1.

Amplias eller Ampliatus/ **vthwidgad och stoor;** en ibland the trogne i Rom/ Rom. 16:8.

Amram/ **then som vphöijer folcket;** Rehats första son/ Aarons och Moses fader/ 2. Mos. 6:18/ 20. 4. Mos. 3:19. 1. Chrön. 6:2/ 18.

Amraphel/ **rättegångs bebådare: then som afsäijer domen;** Konungen i Sinear/ 1. Mos. 14:1. Han förer krijg emot Sodom/ v. 2.

Amri eller Omri/ **vndertryckare/ stoorspräkare;** Benjamins sone son/ 1. Chrön. 7:8.

En annar/ Athalja fader/ 2. Kon. 8:26. Jtem en ogudachtig Konung i Jsrael/ 1. Kon. 16:16/ 17/ 22/ 23. Propheteras emot Amri/ Mich. 6:16.

Amzi/ **starck/ fast;** Bani son/ en Levit/ 1. Chrön. 6:46. Jtem/ Sacharia son/ Neh. 11:12.

Ana/ **vthropare/ härhåld;** Aholibama Esaus hustrus fader/ 1. Mos. 36:2. Jtem/ Seirs fierde son/ 1. Chrön. 1:38. Jtem/ Sibeons son/ som vpfan muulåsnar i öknene/ 1. Mos. 36:24.

Anab/ **wijndrufwa;** en stadh widh Hebron/ Jos. 11:21. cap. 15:50.

Anaharath/ **torr ort;** en stadh i Jsaschars slächte/ Jos. 19:19.

Anaja/ **HERren warder swarandes;** en Jsraelit/ som war medh Esra/ Neh. 8:4.

Anammelech/ **Konungslig taalman/ Konung som swar gifwer;** en afgud Sepharvaims i Samarien/ 2. Kon. 17:31.

Anamim/ **talande;** Mizraim son/ 1. Mos. 10:13. 1. Chrön. 1:11.

Anan/ **spåman;** en Judisker befalningsman/ Neh. 10:26.

Anani/ **Prophet/ spåman/ en som swar gifwer;** Eljoenai siunde son/ 1. Chrön. 3:24.

Anania/ **HERren warder swarandes;** så kallas en stadh i Benjamin/ Neh. 11:32.

Tobie stalbroders fader/ Tob. 5:18.

Ananias/ **HERrans nådh;** en af the män som kastas af Nebucad Nezar i brinnande vgnen/ 1. Macc. 2:59.

En Lärjunge/ som medh sin hustru Saphira säljer sin åker medh bedrägerij/ och blifwer hasteligen död/ Ap. G. 5: 1/ 2/ 5/ 10.

Ananias en Lärjunge vthi Damasco/ warder sänd til Paulum at gifwa honom sin syyn igen/ Ap. G. 9:10/ 17.

Ananias en öfwerste Prest/ befaller slå Paulum på munnen/ Ap. G. 23:2.

Anath/ **talande man;** Samgars fäder/ Dom. 3: 31. cap. 5:6.

Anathoth/ **swar;** Bechers son/ 1. Chrön. 7:8. En Judisker höfwitzman/ Neh. 10:19. En stadh i Benjamin/ Jeremia födelse ort/ Jer. 1:1. cap. 29:27. Samt Presten Ab Jathars åker/ 1. Kon. 2:26. Anathothiter wille intet höra Jeremia/ Jer. 11:21.

Andreas/ **manlig och tapper;** warder af Christo kallad til Apostlaämbetet/ Matth. 4:18. Marc. 1: 16/ 17. Luc. 6:14. Joh. 1:40.

Andronichus/ **segersam man;** Antiochi ståthållare/ dräper Presten Onias/ 2. Macc. 4:34/ 35. Warder sielf dräpen/ v. 38.

En annar/ ibland the trogna Judar i Rom/ Rom. 16:7.

Anem/ **theras swar/** 1. Chrön. 6:73.

Aner/ **folcksens lius och lyckta;** en Amorit som war i förbund medh Abraham/ 1. Mos. 14:13. En Levi stadh vthi Manasse deel/ 1. Chrön. 6:70.

Aniam/ **folcksens starckhet/** 1. Chrön. 7:19.

Anim/ **swar;** Juda stadh/ Joh. 15:50.

Annas/ **nåderijk;** Caiphe swärfader/ en öfwerste Prest/ Luc. 3:2. Joh. 18:13. Ap. G. 4:6. Sände Christum til Caiphas/ Joh. 18:24. War en Sadducee/ Ap. G. 5:17.

Anthothia/ **HERrans swar;** 1. Chrön. 8:24.

Antiochia/ **hämnerska/** eller **ett motwärn;** en hufwudstad i Syrien/ wedertager Christi Evangelium/ Ap. G. 11:19. cap. 13:1.

Antiochus/ **then ädle;** Magni son/ drager in i Egypten/ 1. Macc. 1:17. Beröfwar templet/ och förderfwar Jerusalems stadh/ 1. Macc. 1:22/ 33. 2. Macc. 5: 16. Han sätter förödelsens styggelse på HERrans altare/ 1. Macc. 1:57. Och blifwer död af een styggelig kranckhet/ cap. 6:16. 2. Macc. 9. * Om honom och hans bedrifter war tilförene propheterat/ Dan. 8:9/ rc. och cap. 11:25.

Antiochus Evpator/ then ädlas son/ blifwer Konung/ 1. Macc. 6:17. Kommer medh en krigshär in i Judeska landet/ cap. 6:31. Blifwer menedig emot Jsraels barn/ v. 62. Warder ihiälslagen/ cap. 7:4. Läs 2. Macc. 10: cap. *

Antipas/ **som är emot alla/ i allas ställe;** Christi Martyr/ Vppenb. 2:13.

Antipater/ **för en fader;** Jassons son/ 1. Macc. 12:16. cap. 14:22.

Antipatris/ en stadh i Ephraim/ Ap. G. 23:31.

Anub/ **wijndrufwa;** Coz förstfödde son af Juda stam/ 1. Chrön. 4:8.

Apamea/ **som bortdrifwer;** ett landskap/ Judith. 3:14.

Apelles/ **intet swart;** en ibland the trogna/ Rom. 16:10.

Apharsach/ **en som rifwer och sönderdelar folcks namn/** Esr. 4:9.

Aphek/ Aphik/ **starck och fast;** en stadh ibland Manasse slächt/ Jos. 12:16. 1. Sam. 4:1. 1. Kon. 20: 26. 2. Kon. 13:17. En i Juda/ Jos. 13:4. En i Assers slächte/ Jos. 19:30. Dom. 1:31.

Aphia/ **vpblåsare;** Bechora fader/ 1. Sam. 9:1.

Apphia/ **smickreska;** Philem. v. 2.

Apollonia/ **förderf/** Ap. G. 17:1. En stadh i Macedonien.

Apollonius/ en förnäm man i Syrien/ blifwer dräpen/ 1. Macc. 3:10/ 12. cap. 10:69.

Apollophanes/ **i anseende som en förstörare/** eller **then som warder vppenbarandes förstöringar/** 2. Macc. 10:37.

Apollos/ **förderfware och förstörare;** en wältalande och Skriftlärd man/ Ap. G. 18:24. 1. Cor. 1: 12. cap. 3:4. cap. 16:12.

Apollyon/ **förstörare/** Vppenb. 9:11.

Apostel; sök andra Registret.

Appaim/ **ansichte/ gestalt;** Nadabs son/ 1. Chrön. 2:30.

Apphus/ **ransakare;** Matathia son/ 1. Macc. 2:5.

Appii forum/ **Appij torg/** Ap. G. 28:15.

Aqwila/ **örn;** giorde wäl emot Paulum/ Ap. G. 18: 2/ 18/ 26. Rom. 16:3. 1. Cor. 16:19. 2. Tim. 4:19.

Ar/ **nattwacht/ motstånd;** hufwudstaden i Moab/ 4. Mos. 21:15. 5. Mos. 2:9. Esa. 15:1.

Ara/ **försmädare;** Jethers son/ 1. Chrön. 7:38.

Arab/ **en som ställer försåth;** en stadh/ Jos. 15:52.

Arabath/ **een stoor ödemark/** 1. Macc. 5:3. En stadh i Jdumeen.

Arabien/ **ödemark;** ett land i Asien/ 1. Kon. 10:13. 2. Chrön. 9:14. Ps. 72:10. Jer. 25:24. Gal. 1:17.

The Araber förstöra thet Judiska landet/ 2. Chrön. 21: 16/ 17. Warda öfwerwundne af Konung Vßia/ 2. Chrön. 26:6. Om Arabiens förstöring warder propheterat/ Esa. 21:13.

Arach/ **långachtig/** Esr. 4:9.

Arad/ **wildåsna;** the Cananiters stadh: thes Konung strider emot Jsrael/ 4. Mos. 21:1. Warder dräpen/ v. 3. Jos. 12:14. Dom. 1:16. Arad heter en man af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 8:15.

Arah/ **wandringsman;** en Jsraelit/ Esr. 2:5. Neh. 6:18.

En annan/ Vlla son/ af Asser slächte/ 1. Chrön. 7:39.

Araloth/ **förhud;** en högh/ på hwilken Josua lät omskära Jsraels barn/ Jos. 5:3.

Aram/ **högh och förträfflig/** Matth. 1:3/ 4. Luc. 3: 33. Han kallas ock Ram: Hezrons son/ som födde Amminadab/ Ruth. 4:19. 1. Chrön. 2:10. En annar/ Sems son/ 1. Mos. 10:22/ 23. Jtem Somers son/ 1. Chrön. 7:34.

Aramia/ **Gudz vphögd/ vphögder och stoor/** 1. Chrön. 7:14. Manasse frilla.

Aran/ **ark/** 1. Chrön. 1:42. Af Disans barn.

Ararat/ **förbannat berg;** ett landskap i Armenien/ Jer. 51:27. Tijt flydde Senacheribs söner/ Esa. 37:38. Ett berg/ 1. Mos. 8:4.

Arauna/ **förbannad;** en af the Jebusiter/ säljer Konung David een lada til at bygga ther ett altare/ 2. Sam. 24:16/ 18/ 20/ 22/ 23. Warder kallad Arnan/ 1. Chrön. 21:18/ 20. 2. Chrön. 3:1.

Arbathit/ 2. Sam. 23:31.

Arbe/ **gräshoppa/** 3. Mos. 11:22.

Arbeel/ **Gudz afton/** Ose. 10:14.

Arbela/ **hemligit försåth/ eftertrachtande/** 1. Macc. 9:2.

Arbit/ **fenster/ gräshoppa/** 2. Sam. 23:35.

Archelaus/ **herre öfwer folcket/** Matth. 2:22.

ArchiAtaroth/ **lång crona;** en gräntsort i Ephraim/ Jos. 16:2.

Archippus/ **stallmästare/** Col. 4:17. Philem. v. 2.

Arcki/ **efterföljare/ som följer en på hälarna;** Canaans son/ 1. Mos. 10:17. 1. Chrön. 1:15.

Ard/ **Herre/ Förste/** 4. Mos. 26:40.

Ardon/ **regerande/ förbannelsens domställe;** Calebs son/ 1. Chrön. 2:18.

Areli/ **Gudz lius;** Benjamins son/ 1. Mos. 46:16. 4. Mos. 26:17.

Areopagus/ **Martis högh;** ett domställe i Athen/ Ap. G. 17:19/ 22.

Aretha/ **dygdesam/ dygdig;** en Konung i Arabien/ Herodis swåger/ 2. Macc. 5:8.

En annar i Pauli tijd/ 2. Cor. 11:32.

Areus/ **en som hafwer lust til krijg;** en Konung i Sparta/ 1. Macc. 12:7. Heter ock Darius.

Argob/ **förbannad jord;** ett land i Konungariket Basan/ 5. Mos. 3:4. 1. Kon. 4:13. En man/ 2. Kon. 15:25.

Aridai/ **starckt leijon;** Hamans son/ Esth. 9:9.

Aridatha/ **som ett leijon/** eller **en skarp lagförare;** en Hamans son/ Esth. 9:8.

Arie/ **leijon;** en Gileaditer/ 2. Kon. 15:25.

Ariel och Harek/ **HERren är ett leijon/ Gudz altare/ Gudz lius;** medh thet namnet warder Jerusalems tempel/ altare/ och stadh kallad/ Esa. 29:1. Hes. 43:15.

En Judisker öfwerste/ Esr. 8:16.

Arimathia/ **leijonet döör;** en stadh på Ephraimsberg/ Matth. 27:57. Marc. 15:43. Luc. 23:51. Joh. 19:38.

Arioch/ **som ett leijon;** en Konung i Ellasar/ 1. Mos. 14:1. En domare/ Dom. 2:14.

Arisai/ **brudgumme;** Hamans son/ Esth. 9:9.

Aristarchus/ **en godh Förste/** eller **then som ibland Förstarna är then bäste;** en ibland the trogna/ Ap. G. 19:29. cap. 20:4. cap. 27:2. Col. 4:10. Philem. v. 24.

Aristobulus/ **godh rådgifware;** Konungs Ptolomei i Egypten scholemästare/ 2. Macc. 1:10. En trogen man i Rom/ Rom. 16:10.

Armageddon/ **Förbannat krijg/ olycksalige stridzmän; Megiddons slätt/ förbannat förbund/ bröder som vthrotas skola;** en ort i Vppenb. 16:16.

Armoni/ **mitt pallats;** Sauls son af Rispa/ 2. Sam. 21:8.

Arnan/ **förbannad son/** 1. Chrön. 3:21.

En annar som ock heter Arauna.

Arnon/ **ewig förbannelse;** en stadh/ 4. Mos. 27: 13. 5. Mos. 12:24. Jos. 12:1. Dom. 11:13.

Arod/ **härskande leijon;** en af Gadz slächte/ 4. Mos. 26:17. Af hwilken the Aroditer äro komne/ 1. Mos. 46:16. 4. Mos. 26:17.

Aroer/ **eenbärs trä/ förstöring;** en stadh i Sihons rike/ 4. Mos. 32:34. 5. Mos. 2:36. cap. 3:12. cap. 4:48. Jos. 12:2. cap. 13:9/ 16/ 25. Jud. 11:26. Jer. 48:19.

Aroer i Damasco/ Esa. 17:2.

Arpa/ **halsstyf/ hårdnackad/** Ruth. 1:4. Een Moabitiska/ Chilions hustru.

Arpad; sök Arphad.

Arphachsad/ **läkiare/ en späman;** Sems son/ warder födder tw åhr efter syndafloden/ 1. Mos. 11:10.

Arphad eller Arpad/ **förlosnings lius;** een öö i Phenicien; och ther sammastädes en stadh/ 2. Kon. 18: 34. cap. 19:13. Esa. 10:9. cap. 36:19. cap. 37:13. Jer. 49:23.

Arphaxad/ Meders Konung/ blifwer af Nebucad Nezar öfwerwunnen/ Judith. 1:1/ rc.

Arsaces/ **skölddragare;** en Konung i Persien och Meden/ winner Demetrium/ 1. Macc. 14:2/ 3. The Romare skrifwa honom til/ angående Judarna/ cap. 15:22.

Arthahsasta/ **en stoor krigsman;** Konung i Persien/ Esr. 4:7. Hindrar templets byggnad/ v. 23. Efterlåter at byggia/ Esr. 7:11/ rc. Hans skänck war Nehemia/ Neh. 2:1.

Arthemas/ **fulkommen/ skiön;** en ihland the trogna/ Tit. 3:12.

Arvad/ **Furstlig;** en stadh/ Hes. 27:11.

Arvadi/ **härskande;** Canaans son/ 1. Mos. 10:18. 1. Chrön. 1:16.

Aruboth/ **fenster/ gallror;** en stadh i Judeen/ 1. Kon. 4:10.

Aruma/ **palats;** en stadh intet långt ifrå Sichem/ Dom. 9:41.

Arza/ **jordman;** en fogte/ 1. Kon. 16:9.

Asa; sök Assa.

Asahel/ **HERren giöret;** Joabs broder/ blifwer dräpen af Abner/ 2. Sam. 2:23. En Levit i Josaphats tijd/ 2. Chrön. 17:8. En skaffare öfwer offerkistorna i templet i Konung Hiskia tijd/ 2. Chrön. 31:13. Jonathans fader/ Esr. 10:15.

Asaja/ **HERren warder giörandes;** Konung Josia tienare/ 2. Kon. 22:12. En Förste af Simeon/ 1. Chrön. 4:36. Haggija son af Levi/ 1. Chrön. 6:30. Siloni son/ 1. Chrön. 9:5. Merari son/ 1. Chrön. 15: 6/ 11.

Asan/ **starck röök;** Leviternas stadh i Juda/ Jos. 15:42. 1. Sam. 30:30. 1. Chrön. 6:30/ 59. Jtem/ en stadh i Simeons slächte/ Jos. 19:7. 1. Chrön. 4:32.

Asanja/ **HERren öpnar öronen;** Jesua Levitens fader/ Neh. 10:9.

Asaph; sök Assaph.

Asareel/ **Gudh hielper/ Gudh giör salig;** en siungare i templet/ 1. Chrön. 25:18. En ibland Bani barn/ Esr. 10:41. En Jehaleleels son/ 1. Chrön. 4:16.

Asarela/ **Gudh är en saliggiörande;** en af Assaphs slächte/ 1. Chrön. 25:2.

Asaria/ **HErren warder hielpandes;** Amazia son/ Konung i Juda/ blef spitelsk alt in til döden/ 2. Kon. 15:1/ 5/ 7. 2. Chrön. 26:20. Efter honom blifwer Jotham Konung/ 2. Kon. 15:7/ 32. 1. Chrön. 3:12. 2. Chrön. 27:1/ 2. Han kallas ock Vsia/ 2. Chrön. 26: 19. Eller Osia/ Matth. 1:8/ 9.

Asaria/ Propheten/ Odedz son/ blifwer sänd til Konung Asa at trösta honom/ 2. Chrön. 15:1.

Asarja/ Prestens Sadoks son/ 1. Kon. 4:2. Jtem en Daniels stalbroder/ som ock heet Abednego.

Asas/ Rubenit/ 1. Chrön. 5:8.

Asasta/ **starcker Herre;** en Levit/ 2. Chrön. 31:13.

Asbea/ 1. Chrön. 4:21.

Asbel/ **förtärande eld/ Bels förstörare;** Benjamins son/ 1. Mos. 46:21. 4. Mos. 26:38. 1. Chrön. 8:1.

Asbuk/ **starck röfware;** Nehemie fader/ Neh. 3:16.

Ascenas/ **then som elden vpblåser/** eller **kringsprider;** Gomers son/ 1. Mos. 10:3. 1. Chrön. 1:6. Ett land/ Jer. 51:27.

Asdod/ **starckhet/ vthgiutelse/ then som älskar elden;** en stadh emellan Ascalon och Joppe/ Jos. 11:22. cap. 15:46. 1. Sam. 5:1. 2. Chrön. 26:6. Esa. 20:1. Jer. 25:20. 1. Macc. 10:84. Kallas Azot/ Ap. G. 8:40.

Aseka/ **kringmurad;** Amoriters stadh/ Jos. 10: 10. 1. Sam. 17:1. 2. Chrön. 11:9. Neh. 11:30.

Asel/ **wandringssteen;** 1. Sam. 20:19.

Aser; se Asser.

Asgad/ **starcker krigshär;** en Jsraelit/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:12. Neh. 7:17.

Ashur/ **bruun/ en förbränder/ Moor;** Hezrons son/ 1. Chrön. 2:24.

Asia/ **sumpig/ grundfäste;** en deel af werlden/ kom vthi the Romares händer/ 1. Macc. 8:6. J Asien wardt Gudz ord predikat/ Ap. G. 19:10.

Asiel/ **Gudz werck;** en af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:35.

Asima/ **synd** och **styggelse;** ett slags af bockar/ the Hematheers afgud i Samarien/ 2. Kon. 17:30.

Asisa/ **starcker hielte;** Sattu son af Simeons slächte/ Esr. 10:27.

Askelon/ **wicht/ styggelig eld;** Philisteers stadh/ Dom. 1:18. 1. Sam. 6:17. 2. Sam. 1:20. Jer. 25: 20. Amos 1:8.

Asmaveth/ **döden är starck;** 2. Sam. 23:31. Esr. 2:24. Neh. 12:29.

Asmodeus/ **förderfware/ förstörare;** en ond ande/ Tob. 3:8. Ächtenskaps diefwul.

Asna/ **förwandling;** en stadh i Juda/ Jos. 15:43. En man/ Esr. 2:50.

Asnappar/ **then sigh vpsätter/ en skadelig man;** Konung Esarhaddons namn/ Esr. 4:10.

Asnath; Josephs hustru/ 1. Mos. 41:50. Föder honom twå söner/ Manasse och Ephraim/ 1. Mos. 41:51/ 52. cap. 46:20.

Asnoth Thabor/ **rena öron;** en stadh widh Naphthali gräntsor/ Jos. 19:34.

Asor/ **hielpare;** Eliachims son/ Matth. 1:13.

Aspatha/ **församlare;** Hamans son/ Esth. 9:7.

Aspenas/ **besprängia medh watn;** NebucadNezars kamererare/ Dan. 1:3.

Asphar/ **mönstring/ beskrifning/** 1. Macc. 9:33.

Asriel/ **Gudz salighet/** eller **Gudz band;** Gileadz son/ 4. Mos. 26:31. Jos. 17:2.

Asrikam/ **min hielpare warder vpståendes;** en Levit/ Neh. 11:15. Konung Ahas huusförste/ 2. Chrön. 28:7. Jtem/ Nearia son/ 1. Chrön. 3:23. En Benjamit/ 1. Chrön. 8:38. cap. 9:44.

Assa/ Asa/ **läkiare;** Elkana son/ af Lebi stam/ 1. Chrön. 9:16. cap. 20. * Abiams son/ cap. 3:10. En from Konung/ regerade vthi Juda 41 åhr; förstörer afgudar/ 1. Kon. 15:8/ 10/ 12. Sätter sin moder af ämbetet/ och

vthrotade hennes Miplezeth/ v. 13. 1. Chrön. 15:16. Söker hielp hoos the Syrer/ v. 18. J sine kranckhet söker han läkiare/ och icke HERran/ 2. Chrön. 16:12.

Assan/ Palthiels fader/ af Jsaschar/ 4. Mos. 34:26. Blifwer död/ 1. Kon. 15:24. 2. Chrön. 16:13. Efter honom blef hans son Josaphat Konung i Juda/ 1. Chrön. 3:10. Jtem/ en stadh/ 1. Chrön. 7:28.

Assaph eller Asaph/ **församlare;** Konung Davidz namnkunnige sångare/ 1. Chrön. 6:39. cap. 16:5. Sichri fader/ 1. Chrön. 9:15. Konung Arthahsastas skogshöfwitzman/ Neh. 2:8. Assaph hade en son/ som i Konung Hiskia tijd war Cantzler/ 2. Kon. 18:18. Esa. 36:3.

Assaremoth/ **en ort ther sorgen lindras;** en stadh/ 1. Macc. 4:15.

Assarhaddon; sök Esarhaddon.

Asser/ Jacobs son/ af Silpa/ 1. Mos. 30:13. 4. Mos. 1:13. 5. Mos. 27:13. Jos. 17:7. Dom. 1:31. 1. Kon. 4:1. 1. Chrön. 6:62. 2. Chrön. 30:11.

Assir/ **fången;** Korahs son/ af Levi slächte/ 2. Mos. 6:24.

Asson/ **när in til;** en stadh widh hafwet/ som eljes kallas Apollonia/ Ap. G. 20:13. cap. 27:13.

Assur/ **wäldig fiende/ salig;** Sems son/ Noah sons: han begynte thet Assyriska Konungariket/ 1. Mos. 10:22. 1. Chrön. 1:17. Assur war Gudz wredes rijs/ Esa. 7:18. cap. 10:5. Emot Assyrien blifwer propheterat/ 4. Mos. 24:24. Esa. 10:5. cap. 14:25. cap. 17: 12. cap. 30:28/ 31. cap. 31:8.

The Assyrier öfwerwinna Samarien/ och bortföra thes inbyggiare/ 2. Kon. 15:29. cap. 16:5. cap. 17:1/ rc. Och intaga i Juda alla fasta städer/ 2. Kon. 18. * 2. Chrön. 32. * Hes. 36:1/ 2. Warda af HERrans Ängel til 18 5000 ihielslagne på en natt i theras läger/ 2. Kon. 19:35. 2. Chrön. 32:21. Esa. 37:36. Tob. 1:21. Syr. 48:24. 1. Macc. 7:41. 2. Macc. 8:19. cap. 15:22.

Assur/ Hanania Prophetens fader/ Jer. 28:1.

En annar/ Jaasanja fader/ Hes. 11:1.

Assuri/ **lycksalig/ fiendtlig röfwerska;** en stadh i Judea/ 2. Sam. 2:9.

Assurim/ **saligt folck/ en som ställer försäth;** Dedans son/ 1. Mos. 25:3.

Astaroth/ **fäherderinnor/ som giör rijk;** Moabiters stadh/ 1. Mos. 14:5. 5. Mos. 1:4. Jos. 9:10. En afgud/ Dom. 2:13. cap. 10:6. 1. Sam. 7:3. cap. 12:10. cap. 31:10. Astoreth/ 1. Kon. 11:5. 2. Kon. 23:13.

Astyages/ **stadzfogde** eller **öfwerste;** en Konung i Medien/ Hist. Bel. i begynnelsen.

Asuba/ **öfwergifwen och ensam;** Josaphats moder/ 1. Kon. 22:42. 2. Chrön. 20:31. Calebs hustru/ 1. Chrön. 2:18.

Asyncritus/ **medh hwilken ingen kan förliknas;** en trogen af the Christna i Rom/ Rom. 16:14.

Asvath/ **werckmästare;** af Afsers slächte/ 1. Chrön. 7:33.

Atach/ **tin stund;** en stadh i Juda/ 1. Sam. 30:30.

Atad/ **törnbuske;** 1. Mos. 50:10. En plaan in emot Jordan.

Atarah/ **crona;** Jerahmeels hustru/ 1. Chrön. 2:26.

Atargation/ **bönehuus;** en fläck i Gilead/ 2. Macc. 12:26.

Ataroth Addar/ **cronstad;** en stadh i Ephraim/ Jos. 16:5.

Ataroth/ Gadditers stadh/ 4. Mos. 32:3.

Ater/ **tilsluten/ wänsterhändt;** en Jsraelit efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:16. Neh. 7:21.

Athalja/ **HErrans tijd/ tiden är i HErrans macht;** Amri dotter/ Jorams Juda Konungs ogudachtiga hustru/ 2. Kon. 8:26. Hon vthrotar så när all Konung Davidz slächte/ cap. 11:1. Regerar i 6 åhr i Juda/ 2. Chrön. 22:12. Warder dräpin/ 2. Kon. 11: 16/ 20. 2. Chrön. 23:15. En annan af Jerobeams barn/ 1. Chrön. 8:26/ 27.

Athen/ **Gudz sinne;** en widtberömder stadh i Attica och Græcien: thes inbyggiare stodo efter at höra något nytt/ Ap. G. 17:21.

Athenobius/ **Gudinnnas Athene spijs och lijf;** en förnäm man/ 1. Macc. 15:28.

Athlai/ **min tijd och stund;** en Jsraelit/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 10:28.

Athniel/ **min tijd står hoos Gudh;** tager Achsa Calebs sins faders broders dotter til hustru/ Jos. 15:17. Dom. 1:13. Han blifwer domare i Jsrael i 40 åhr/ Dom. 3:9/ 10/ 11.

Atroth/ the Gadditers stadh i Amoreernas land/ 4. Mos. 32:35.

Attai/ **min tijd;** en krigsman af Gadz slächte/ 1. Chrön. 12:11. Konung Rehabeams son/ 2. Chrön. 11: 20. Jarha son/ 1. Chrön. 2:35/ 36.

Attalia/ **HErrans tijd och stund:** andre/ **en ort ther man finner godh näring;** en stadh/ Ap. G. 14:25.

Attalus/ **wälfödder;** Konung i Pergamo/ 1. Macc. 15:22.

Ava/ **obillig/ orättferdig;** en stadh som Konungen i Assyrien hade förstördt/ 2. Kon. 17:24/ 31. Skrifwes ock Jva.

Avaran/ **öfwergång/** 1. Macc. 2:5.

Aven/ **orättferdighet/ bedröfwelse;** högder/ Ose. 10:8. Aven hotas/ Hes. 30:17.

Avens inwånare/ Amos 1:5.

Augustus/ **rikets förmerare;** Keisare i Rom: han beskattade hela werlden/ Luc. 2:1. Christus föddes vnder honom.

Avim/ **obillig/ afwuger/** Jos. 18:23.

Avith/ **syndachtig;** en stadh i Edoms land/ 1. Mos. 36:35. 1. Chrön. 1:46.

Azal/ förmenes wara ett berg widh Jerusalem/ Zach. 14:5.

Azalja/ **när HErren;** Saphans fader/ 2. Kon. 22:3.

Azaria/ Konungen; sök Asaria.

Azaria/ Tobie stalbroder/ Toh. 5:18.

Azel/ **afsöndrad/ som är när;** Elasa son/ 1. Chrön. 8:37/ 38.

Azem/ **been** eller **beenstarck;** en stadh i Juda/ Jos. 15:29. En i Simeons deel/ Jos. 19:3. Warder Ezem kallad/ 1. Chrön. 4:29.

Azmon/ **wår been/ starckhet/** 4. Mos. 34:4. Jos. 15:4.

Azoth/ Ap. G. 8:40. Sök Asdod.

B.

Baal/ **Herre/ regent;** the Sidoniers och Samariters afgud/ 1. Kon. 16:31. På Baals högar offra Balak och Bileam/ 4. Mos. 23:2. Baals altare och lund ther hoos warder förstörd af Gideon/ Dom. 6:25. Af Josia/ 2. Kon. 23:15. Baals Prester warda ihiälslagne af Propheten Elia/ 1. Kon. 18:40. Af Jehu/ 2. Kon. 10:25. Baals Presters sedwanje/ 1. Kon. 18: 26/ 27.

Baala/ **Drottning/ regerande qwinna;** en stadh i Juda/ som eljes kallades Kiriath Jearim/ Jos. 15:9/ 29.

BaalathBer/ en stadh i Simeons slächte/ Jos. 19: 8. Baalath/ en stadh som Salomo bygde/ 1. Kon. 9:18.

BaalBerith/ **förbundz herre;** Sichems afgud/ Dom. 8:33. cap. 9:4/ 27.

BaalGad/ **lyckans herre/ herre öfwer en stoor skara;** en stadh nedan widh Hermons berg/ Jos. 11:17.

BaalHamon/ **herre öfwer mycket folck;** Konung Salomos wijngård/ Högw. 8:11.

BaalHanan/ **nådig herre;** Achbors son/ Konungens i Edom/ 1. Mos. 36:39. 1. Chrön. 1:49. Jtem en öfwer Davidz oljogårdar/ 1. Chrön. 27:28.

BaalHazor/ **en ort ther mycket grääs wäxer;** 2. Sam. 13:23.

BaalHermon/ **förbannad herskap;** Ett berg/ Dom. 3:3.

Baalim/ **herrar;** afgudar/ Dom. 2:11. cap. 8:33. 1. Sam. 7:4.

Baalis/ **i frögd;** Ammons barnas Konung/ Jer. 40:14.

BaalMeon/ eller Beth BaalMeon/ **en ort ther härliga wåningar äro;** en stadh i Amoreers land/ 4. Mos. 32:38. Jos. 13:17. 1. Chr. 5:8. Hes. 25:9.

BaalPeor/ **herre på Peors berg;** skamlöst beläte/ blott och baar afgud hoos the Moabiter och Midianiter/ 4. Mos. 25:5. 5. Mos. 4:3. Jos. 22:17. Ps. 106:28. Os. 9:10. 4. Mos. 25:18. cap. 31:16.

BaalPerazim/ **herre öfwer the sönderdelada;** en stadh i Benjamin/ 2. Sam. 5:20. 1. Chr. 14:11.

BaalSalisa/ **Furstlig stadh;** en stadh widh Juda gräntsor/ 2. Kon. 4:42.

BaalThamar/ **palmriker ort;** en fläck widh Gibea/ Dom. 20:33.

BaalSebub/ **flugukonung;** afgud i Ekron/ 2. Kon. 1:2/ 3/ 6. Skrifwes i nya Testamentet Beelzebub/ then öfwerste diefwulen/ Matth. 12:24. Marc. 3:22. Luc. 11:15.

BaalZephon/ **herre öfwer skiltwacht;** en ort i Egypten/ 2. Mos. 14:2. 4. Mos. 33:7.

Baana/ **en som kommer i stoor nödh;** han och Rechab twå höfwitzmän stucko ihiäl sin Herra i sitt huus/ och blifwa hängde/ 2. Sam. 4:5/ 12. Jtem/ en af Salomos ämbetsmän/ 1. Kon. 4:12. Jtem/ en annar efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:2. Neh. 7:7.

Babel/ **förwirring/ sammanblandning/ blandning** eller **oreda;** blifwer bygdt af Nimrod vthi hans rikes begynnelse/ 1. Mos. 10:10. Om Babylons torn/ 1. Mos. 11:3. Vthi Babel blifwer all landz tungomål förbistrat; och ther af kallades staden Babel/ 1. Mos. 11:8/ 9. The Babyloniers afgud kallas Succoth Benoth/ 2. Kon. 17:30.

Babyloniska fängelset: ther om warder propheterat/ 3. Mos. 26:31. 5. Mos. 4:26. cap. 28:36/ 49. 2. Kon. 20:17. Esa. 5:13/ 29. Jer. 13:19/ 24. cap. 16:9. cap. 20:4/ 6. cap. 25:8/ 9. cap. 27:6/ rc. Hes. 7:1/ rc. cap. 12. cap. 22:4/ 5. Mich. 3:12. cap. 4:10. Hab. 1: 6. Bar. 6:1. Thessa Prophetier warda fulkomnade/ 2. Kon. 24/ och 25 cap. 2. Chrön. 36.

Om förloßningen ifrå Babel propheteras/ 3. Mos. 26:42. 5. Mos. 4:29. 1. Kon. 8:33. 2. Chrön. 6:24/ 37. Esa. 14: 1. cap. 40:1. cap. 48:20. Jer. 12:15. cap. 16:15. cap. 24: 5. cap. 25:12. cap. 29:10. cap. 30. cap. 31:9. cap. 32:37. cap. 46:27. Bar. 6:2. Thessa Prophetier warda efter 70 åhr fulkomnade/ Jer. 25:12. Bar. 6:2. Esr. 1/ 2/ cap.

Orsaken til fängelset/ 2. Kon. 17:7/ rc. Jer. 11:9/ rc. cap. 32:29/ rc.

Emot Babylon warder propheterat/ Ps. 137:8. Esa. 13:1. cap. 14:2/ 4. cap. 21:2/ 9. cap. 47. Jer. 25:12. cap. 50/ och 51. Bar. 4:25. Vpp. 14:8. cap. 16:19. cap. 18:1.

Jfrå Babylon och all ogndachtighet skal man fly/ Esa. 52:11. Jer. 51:45/ 46. 2. Cor. 6:17. Vppenb. 18:5.

Andra Babylon i Egypten/ 1. Pet. 5:13.

Bacchides/ **wijn begärig;** Demetrii frände/ Konung i Syrien/ en bedrägelig man/ 1. Macc. 7:8. Han dräper Judas Maccabeus efter Demetrii befalning/ 1. Macc. 9:18.

Bacchus/ **skrijare/ ropare/** 2. Macc. 6:7.

Bacenor/ **drucken/ wijndrinckare/** 2. Macc. 12:35.

BaelJada/ **Gudh weet thet;** Davidz son/ 1. Chrön. 14:7.

Baara/ **bråna eller heta;** Saharaims hustru/ 1. Chrön. 8:8.

Baaseja/ **HErrans werck;** Malchija son/ af Levi slächte/ 1. Chrön. 6:40.

Baena/ Helebs fader/ 2. Sam. 23:29.

Baesa/ **handelsman;** en ogudachtig Konung i Jsrael/ strider emot Asa Juda Konung/ 1. Kon. 15:17. Blifwer död/ och hans son Ela Konung i hans stadh/ 1. Kon. 16:6. Baesa hela slächt blifwer vthrotad/ 1. Kon. 16: 11. Efter the ord som Jehu talat hade/ 1. Kon. 16:1/ 3/ 4/ rc.

Bagoa/ **hemligit rådh;** Holofernes kamererare/ Judith. 12:10. cap. 13:2. cap. 14:13.

Baharumit/ en af Davidz hieltar/ 1. Chr. 11:33.

Bahurim/ **vthwald/ vthkorad;** en stadh i Benjamin/ 2. Sam. 3:16. Vthi then staden bodde Simei cap. 16:5. cap. 17:18.

Baith/ **huus och hoff;** the Moabiters stadh/ Esr. 15:2.

Bakbakkar/ **hemsökiare;** en timmerman i Jerusalem/ 1. Chrön. 9:15.

Bakbukia/ **HErren föröder;** en Levit/ Neh. 11:17.

Bakbuk/ **vthtorkad menniskia/ förtorkat öde;** en Nethinim/ Esr. 2:51. Neh. 7:53.

Bala/ **rådande/ vndertrampare;** en stadh i Simeons slächte/ Jos. 19:3. Som kallas Bilha/ 1. Chr. 4:29.

Balaam; sök Bileam.

Baladan/ **rättlös/ som intet regemente eller doom hafwer/** 2. Kon. 20:12. Esa. 39:1.

Balak/ **förstörare;** Zipors son/ the Moabiters Konung sänder budh til at låta kalla Bileam/ 4. Mos. 22:2. cap. 23:1. Jos. 24:9. Dom. 11:25. Mich. 6:5. Vpp. 2:14.

Bamoth/ **högd;** en ort i the Moabiters land/ 4. Mos. 21:20.

Bamoth Baal/ **Baals högh;** Rubens barnas stadh/ Jos. 13:17.

Bani/ **min son;** en Gaddit/ Davidz hielte/ 2. Sam. 23:36. Jtem/ en Levit/ 1. Chrön. 6:46. En annar/ 1. Chrön. 9:4. Esr. 2:10. Neh. 8:7.

Baracha; se Beracha.

Baracheel/ **Gudz wälsignelse;** Elihu fader/ Job. 32:2.

Barachias/ Berechia/ **HERren hafwer wälsignat;** Zacharie fader/ Zach. 1:1. Öfwerste Prestens/ Matth. 23:35. Asaph fader/ 1. Chrön. 6:39. Jtem/ en dörewachtare widh HERrans förbundz ark/ cap. 15:23.

Barak/ **skeen/ blixt;** han och Debora frälsa Jsraels folck/ Dom. 4:6/ rc. Theras lofsång/ Dom. 5:1. Ebr. 11:32.

Barasa/ **goda tidender;** en stadh/ 1. Macc. 5:26.

Bared/ **hagel;** en ort i öknen Zur/ 1. Mos. 16:14.

Bariah/ **flychtig;** Semaja son/ 1. Chr. 3:22.

BarJehu/ Jehu son/ en Judisk trolkarl warder slagen medh blindhet/ Ap. G. 13:6/ 11. Kallas ock Elymas/ v. 8. A lii filium scientiæ interpretantur.

Barkos/ **ståndachtig son:** andre/ **afsöndrad;** En Nethinim/ Esr. 2:53.

Barnabas/ **tröste son:** andre/ **Prophetes son;** sålde sin åker/ och bar wärdet til Apostlarnas fötter/ Ap. G. 4:37. Han ledsagar Paulum til Apostlarna/ Ap. G. 9:27. Warder sänd til Antiochien/ Ap. G. 11:22. Kommer til Jerusalem igen/ cap. 12:25. Hafwer en träta medh Paulo/ cap. 15:39. Blifwer förförd til skrymterij af

Petri exempel/ Gal. 2:13.

Barabbas/ **faders son;** en mördare/ warder löös gifwen/ Matth. 27:26. Mar. 15:15. Luc. 23:25. Joh. 18:40. Ap. G. 3:14.

Barsabas/ **en son som är omwänder;** kallas ock Joseph: sättes i wahl medh Matthia at blifwa Apostel/ Ap. G. 1:23.

Barsillai/ **jernstarck/ jernman;** försörjer Konung David medh spisning/ tå han flydde för Absalom/ 2. Sam. 17:27. Och ledsagar David til Jordan/ 2. Sam. 19:31. David befaller at Barsillai barn skulle gióras thet godt är/ 1. Kon. 2:7.

Barsillai/ en Gileadit/ hans barn/ efter the icke kunna bewisa sin slächts register/ blifwa the afwiste ifrå Presterskapet/ Esr. 61:62. Neh. 7:63.

Bartholomeus/ **Ptolemei son/ krigs son;** en Apostel/ Matth. 10:3. Marc. 3:18. Luc. 6:14.

Bartimeus/ **Timei son/ blind son;** en blind tiggiare/ får sin syyn igen/ Marc. 10:46. Luc. 18:35.

Baruch/ **wälsignad;** Nerie son/ Jeremie tienare/ Jer. 32:12. Skref een book efter Jeremie ord/ som blef vphränd/ Jer. 36:4. Han skref een annan som blef vpläsin för folcket/ Jer. 45:1. En annan/ af hwilken man hafwer prophetien vnder Baruchs namn/ Bar. 1:3.

Basan/ **feet och frodig;** ett land som warder gifwit then halfwa slächtena Manasse/ 5. Mos. 3:12. Thes Konung kallades Og/ cap. 3:3. Ps. 136:20. Om thet landet talas/ Jer. 50:19. Hes. 27:6. Mich. 7:14.

Baschama/ **bedröfwad/ förwirrad;** en stadh i Galaad/ 1. Macc. 13:23. Hwarest Jonathas medh twå sina söner warda dräpne.

Basek/ **blixt;** se Besek.

Basilisk/ **Konunsglig;** en förgiftig orm/ Esa. 11: 8. cap. 59:5. Jer. 8:17.

Basmath/ **wälluchtande;** Salomos dotter/ och Ahimaaz hustru/ 1. Kon. 4:15. Jtem/ Esaus hustru/ 1. Mos. 26:34.

BathSeba/ **eedz dotter;** Vria hustru: David besofwer henne/ 2. Sam. 11:4/ 27. Barnet som föddes blifwer kranckt/ och döör/ cap. 12:15/ 18. Blifwer Davidz hustru/ och föder honom Salomo/ cap. 12:24. 1. Chrön. 3:5. Therest hon skrifwes BathSua.

BathSua; se BathSeba.

Bavai/ **bedröfwat modh/ then som är stadder i wee och klagan;** Henadadz son/ Neh. 3:18.

Bazka/ eller Bazeka; se Bozka.

Bazluth/ **then som sitter i skuggan;** en Jsraelit efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:52. Neh. 7:54.

Bazra; se Bozra.

Bealoth/ **härskerinna;** en stadh i Juda/ Jos. 15:24.

Bebai/ **ögnelock eller hwarf/** Esr. 2:11.

Becher/ **förstling/ förstfödder;** Benjamins son/ 1. Mos. 46:21. 1. Chrön. 7:6. Jtem/ Ephraims andre son/ 4. Mos. 26:35.

Bechorarh/ **förstling;** Aphiah förstfödde son/ 1. Sam. 9:1.

Bedad/ **ensam/ ensliger;** Hadadz fader Konungens i Edom/ 1. Mos. 36:35. 1. Chrön. 1:46.

Bedan/ **domare;** Vlams son/ af Manasse slächte/ 1. Sam. 12:11. 1. Chrön. 7:17.

Bedellion/ ett slags trä/ 1. Mos. 2:12. 4. Mos. 11:7.

Bedja/ **ensam Herre/ HErren är allena;** en Jsraelit/ Esr. 10:35.

Beelzebub; se BaalSebub.

Beera/ **brunn;** en Förste ibland Rubens barn/ 1. Chr. 5:6. Jtem/ en höfwitzman ibland Manasse/ 1. Chr. 7:37.

Beerseba; se Bersaba.

Beestera/ **fäherde:** andre/ **ensam;** Leviters stadh i Manasse slächte/ Jos. 21:27.

Behemoth/ ett ibland ofantliga oskiäliga diur/ warder beskrifwit/ Job. 40:10. Och ther vnder förstås Satan.

Bel/ **gammal/ intet:** alii Solem sic vocatum ajunt: alii idem notare ajunt quod Baal; en afgud i Babel; om hans maat/ dryck/ Prester/ och huru han medh sitt tempel blef förstörd: läs historien om Bel i Babel.

Bela/ **fråssare/ och then som förtärer;** en Konung i Edom/ 1. Mos. 36:32. Jtem/ Benjamins förste son/ 1. Mos. 46:21. 4. Mos. 26:38. 1. Chr. 7:6. En stadh/ heter ock Zoar/ 1. Mos. 14:2/ 8.

Belial/ **arger skalck:** andre/ **onyttig;** Satans namn/ 5. Mos. 13:13. 2. Sam. 22:5. 2. Cor. 6:15.

Belial och Christus komma intet öfwerens/ 2. Cor. 6:15.

Belials barn/ 5. Mos. 13:13. Dom. 19:22.

Belials ord/ 5. Mos. 15:9.

Belma/ **af intet wärde:** andre/ **gammal;** Judith. 7:3.

Beltesazzar/ Bels skattmästare/ eller hemlige Prest; så kallades Daniel i Chaldeen/ Dan. 1:7.

Beltesazzar/ en Konung i Babel/ som seer een hand skrifwa på wäggen/ Dan. 5:5. Blifwer ihiälslagen; och hans rike antager Darius af Meden/ cap. 5:30/ 31.

Benaja/ **HERrans son:** andre/ **härliger son;** en öfwer Crethi och Plethi/ 2. Sam. 20:23. Han blef sedan Salomos krigsöfwerste/ och drap Joab och Simei/ 1. Kon. 2:34/ 35/ 46.

BeneBarak/ **glänßande söner/** Jos. 19:45.

BeneJaakan/ **ångest och bedröfwelses söner;** Jsraels barnas läger/ 4. Mos. 33:31/ 32.

Benhadad/ **ropandes/ högtliudande son:** andre/ **frögde son;** Tabrimmons son/ håller förbund medh Konung Asa/ 1. Kon. 15:20. Han belägrar Samarien/ och är drucken i sitt tiäll/ 1. Kon. 20:1/ 16. 2. Kon. 6:

24. Blifwer kranck/ och döör/ 2. Kon. 8:7/ 10. Benhadad/ Hasaels son/ Konungen i Syrien/ 2. Kon. 13:25. Han plågar Jsrael/ 2. Kon. 13:3.

Benhail/ **starcker son;** en Förste i Konung Josaphats hoff/ 2. Chrön. 17:7.

Benhanan/ **nådes son;** Simeons son/ 1. Chr. 4:20.

Benjamin/ **högre handz son;** Jacobs son/ blifwer född/ 1. Mos. 35:16. Reser in i Egypten/ 1. Mos. 43:15. Hans efterkommande/ 1. Mos. 46:21. 1. Chrön. 7:6. Wälsignelse/ 1 Mos. 49:27. Arfdeel/ Jos. 18:11.

Benjamiter bedrifwa skändeligen sin otucht medh en Levites hustru/ Dom. 19:25. Och blifwa straffade/ Dom. 20: 4. Förblifwa widh Juda stam och rike/ 1. Kon. 12:21.

Beninu/ **wåre barn;** en Levit/ Neh. 10:13.

Benoni/ **smärtas son/** 1. Mos. 35:18.

Benoth/ **döttrar;** en af the Babyloniska afgudar/ 2. Kon. 17:30.

BenSoheth/ **stålter son:** andre/ **afsöndrad och starcker son;** Jisei son/ af Juda/ 1. Chrön. 4:20.

Beon/ **ångest och nödh:** andre/ **bönehuus;** en stadh i Gilead/ 4. Mos. 32:3.

Beor/ **brännare;** Bela fader/ 1. Mos. 36:32. 1. Chrön. 1:43. Jtem/ Bileams fader/ 4. Mos. 22:5. 5. Mos. 23:4. Jos. 13:22.

Ber/ **brunn;** Dom. 9:21.

Bera/ **i ångest/** 1. Mos. 14:2. En Konung i Sodom.

Beracha/ **wälsignad;** en hielte af Sauls slächte/ 1. Chrön. 12:3.

Beraja/ **HERrans skapade werck;** Simi son af Benjamin/ 1. Chrön. 8:21.

Berea/ **brun;** en stadh widh Jerusalem/ 1. Macc. 9:4.

Berechia; sök Barachias.

Bered/ **Hagel;** en af Ephraims slächte/ 1. Chr. 7:20.

Beri/ **min son;** Zopha son af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:36. En Hethiter/ Esau swärfader/ 1. Mos. 26:34.

Beria; sök Bria.

Berith/ **förbund;** afgud i Sichem/ Dom. 9:4/ 46.

Bernice/ **segersam;** Aristobuli dotter/ Konungs Agrippe syster/ Ap. G. 25:13. cap. 26:30.

Berodach/ **then oskyldigas son/** 2. Kon. 20: 12. Sök Meredach.

Beeroth/ **brunnar;** en ort i öknen/ 5. Mos. 10:6. Jtem/ Leviternas stadh/ Jos. 9:17. J Benjamins land/ cap. 18:25. 2. Sam. 4:2. Hwar af komma the Beerothiter/ 2. Sam. 4:2. cap. 23:37. Esr. 2:25.

Berea/ **tung och wichtig;** en stadh i Macedonien/ Ap. G. 17:10. The Beroensers beröm/ Ap. G. 17:11.

Berotha/ Berothai/ **ösebrun;** en stadh i Syrien/ 2. Sam. 8:8. Hes. 47:16.

Bersaba/ Berseba/ **eedbrun;** hwarest Abraham och Abimelech swärja/ och giöra medh hwar andra förbund/ 1. Mos. 21:14. Jos. 15:28. Dom. 20:1. 1. Sam. 3:20. 1. Kon. 4:25. 1. Chrön. 5:28.

Besai/ **föracht;** en Nethinim/ Esr. 2:17. Neh. 7:23.

Besek/ **Blixt;** en stadh i Canaan/ Konung Adoni säte/ Dom. 1:4. 1. Sam. 11:8.

Besodeja/ **HERrans rådh/ then som är i HERrans rådh;** Mesullams fader/ Neh. 3:6.

Besor/ **lustigt bodskap;** en flodh/ 1. Sam. 30:9.

Bethah/ **förhoppning;** en stadh/ 2. Sam. 8:8.

Beten/ **buuk;** en stadh i Assers slächte/ Jos. 19:25.

Bethabara/ **igenomgång;** ett watn eller öfwerfart och färjestad widh Jordan/ hwarest Johannes döpte/ Joh. 1:28.

BethAnath/ **armas och eländigas huus;** en stadh i Naphthalims slächte/ Jos. 19:38. Dom. 1:33.

Bethania/ **fattigas och eländas huus;** en ort i Juda stam: Martha och Maria hade ther sin hemwist/ ther Christus vpwäckte Lazarum/ Joh. 11:1/ 18. Ther han ock fick maat medh Lazaro/ och Martha tiente honom/ Joh. 12:2. Här ifrån vpfor han til himla/ Luc. 24:50.

BethAnoth/ **the armas huus;** en stadh i Juda/ Jos. 15:59.

BethAraba/ **ödehuus;** Juda stams gräntsa/ Jos. 15:6. Jtem/ en stadh i Benjamin/ Jos. 18:22.

BethHaran/ **högt huus;** the Amoriters stadh som Gadz barn intogo/ 4. Mos. 32:36. Beth Haram/ Jos. 13:27.

BethAsmavet/ **dödsens fäste och huus;** Juda barnas stadh/ Neh. 7:28.

BethAven/ **mödosamt och fåfängeligit huus:** andre/ **syndehuus;** Ephraims stadh/ Jos. 7:2. cap. 18:12. 1. Sam. 13:5. Ose. 4:15. cap. 5:8. cap. 10:5.

BethBaaletteon; sök Baaletteon.

BethBara/ **reent huus;** en stadh widh Jordan/ Dom. 7:24.

BethBesen/ **ett huus ther man warder til blygd;** en faster stadh i öknen/ then Jonathas bygde/ 1. Macc. 9:62/ 64.

BethBirei/ **feter och frodiger ort:** andre/ **lusthuus;** Simeons stadh/ 1. Chrön. 4:31.

BethCherem/ **wijngårdz huus;** hwarest mycket wijn är. Benjamins stadh/ Jer. 6:1.

BethDagon/ **kornhuus:** andre/ **fiskehuus;** en stadh i Juda/ Jos. 15:41. En annan/ i Assers slächte/ Jos. 19:27.

BethDiblathaim/ **fikonhuus;** en stadh i Moab/ Jer. 48:22.

BethEl/ **Gudz huus;** en gräntsestad emellan the Benjamiter och Ephraimiter/ kallas Lus/ 1. Mos. 28:19. Dom. 1:23. Blifwer intagen af Josephs barn/ Dom. 1: 22/ 23. J BethEl warder Gudh dyrckad/ 1. Sam. 10:3. 1. Kon. 12:30/ 32. J BethEl fråga Jsrael Gudh/ när the skulle strida emot the Benjamiter/ Dom. 20:18.

BethEmek/ **diupt och långt huus;** Assers gräntsa/ Jos. 19:27.

Bethesda/ **nådes huus;** en dam i Jerusal: Joh. 5:2.

BethGader/ **murhuus;** en stadh widh BethLehem/ 1. Chrön. 2:51.

BethGamul/ **camelhuus;** en stadh i Moab/ Jer. 48:23.

BethHogla/ **högtidzhuus; eller kugelhuus;** en stadh widh Juda och Benjamins gräntsor/ Jos. 15:6. cap. 18:19.

BethHanan/ **nådes huus;** en stadh i Dans slächte/ 1. Kon. 4:9.

BethHoron/ **fristad:** andre/ **huus i skrefwor och hol;** twå stora städer i Ephraim/ Jos. 10:10. 1. Sam. 13:18. 1. Chrön. 6:68.

BethJesimoth/ **ödehuus/ the ensammas huus;** Moabs stadh/ intet långt ifrån Jordan/ Jos. 13:20. 4. Mos. 33:49. Hes. 25:9.

BethLebaoth/ **leijonhuus;** Simeons barnas stadh/ Jos. 19:6.

BethLehem/ **brödhuus;** twänne städer medh thetta namnet; then ene i Sebulon/ Jos. 19:15. Then andre i Juda/ som ock kallas Ephrata/ 1. Mos. 35:19. Hijt resa Joseph och Maria at låta beskatta sigh/ Luc. 2:4. Christus blifwer i BethLehem födder/ Mich. 5:2. Matth. 2: 1/ 6. Luc. 2:4/ 6. Joh. 7:42.

BethMaacha/ **vndertrampat huus;** en stadh i Naphthalim/ 2. Sam. 20:14/ 15. 1. Kon. 15:20.

BethMarkaboth/ **wagnhuus/ stall;** en stadh i Simeons slächte/ Jos. 19:5. 1. Chrön. 4:31.

BethMeon/ **wånings huus;** ett huus som man bebor: en stadh i Gad/ Jer. 48:23.

BethNimra/ **bittras och vproriskas huus/ pardernäste;** Gadz stadh/ 4. Mos. 32:36. Jos. 13:27.

BethPalet/ **fridstad och huus;** en stadh i Juda/ Jos. 15:27. BethPhalet/ Neh. 11:26.

BethPazzez/ **huus som kringströder/ delar;** en stadh i Jsaschars slächte/ Jos. 19:21.

BethPeor/ Peors huus/ **yppet huus/ saal;** en ort i Rubens slächte/ hwarest tilförene afguden Peor hade stådt/ Jos. 13:20.

Bethphage/ **omogne fikons huus eller rum;** en by widh oljoberget/ Matth. 21:1. Luc. 19:29.

BethRapha/ **sundt rum/ läkiarehuus;** Esthons son af Juda slächte/ 1. Chrön. 4:12.

BethRehob/ **widt och bredt huus eller rum;** en stadh i Dan/ Dom. 18:28.

BethRechab/ **wagnmästare/ hästestall;** en af Calebs slächte/ 1. Chrön. 2:55.

Bethsaida/ **jägarehuus:** andre/ **fiskehuus;** Petri/ Andree och Philippi födelses stadh/ Joh. 1:44. cap. 12:21.

Warder af Christo lastad och medh wee vndsagd/ Matth. 11:21. Luc. 10:13. Christus hafwer giordt i Bethsaida stora mirakel/ Marc. 6. cap. 8. Luc. 9.

Bethsan/ Bethsean/ **tandrum;** Manasse stadh/ Jos. 17:11. Dom. 1:27. 1. Sam. 31:10. 2. Sam. 21: 12. 1. Kon. 4:12. 1. Chrön. 7:29.

BethSemes/ **solenes huus;** en stadh i Juda/ Jos. 15:10. 1. Sam. 6:9. 1. Kon. 4:9. 2. Kon. 14:11. 2. Chrön. 25:21.

Bethsemiter blifwa hårdeliga straffade/ therföre at somlige ringa achtade HERrans ark/ och wordo ihiälslagne af HERranom til 50070/ 1. Sam. 6:19.

BethSitta/ **en ort ther cederträ wäxa;** Manasse stadh/ Dom. 7:22.

BethTappuah/ **äpelhuus/ ther äplen wäxa;** Juda stadh/ Jos. 15:53.

Bethuel/ **Gudz huus;** Nachors son/ 1. Mos. 24:15. Rebeckas fader/ 1. Mos. 22:23.

Bethulia/ **HERrans jungfru;** en stadh i Manasse/ warder belagd af Holofernes/ Judith. 7:1.

BethZacharia/ **påminnelses ort;** en stadh i Benjamin/ 1. Macc. 6:32/ 33.

BethZecha/ **oljoträs ort:** andre/ **fängelses ort;** en stadh widh Jerusalem/ 1. Macc. 7:19.

BethZur/ **starck borg;** en stadh i Juda/ Jos. 15: 58. 1. Chrön. 2:45. 2. Chrön. 11:7. Neh. 3:16.

Betonim/ **ther dateln wäxa/** Jos. 13:26.

Bezaleel/ **vnder HERrans skugga och beskärm;** en kånstriker man af Juda stam/ som arbetade på tabernaklet/ 2. Mos. 31:2. cap. 36:1/ 2. En annan/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 10:30.

Bezer/ **fäste/ fast borg;** Zopha son af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:37. Jtem/ en faster ort i Moab/ 5. Mos. 4: 43. Jos. 20:8.

Bichri/ **förstling;** Seba fader/ 2. Sam. 20:13.

Bidkar/ **en som sticker igenom eller grafwer;** en stridzbar hielte/ 2. Kon. 9:25. Jehu befaller honom kasta Achabs krop på Naboths åker.

Bigtha/ **then som är födder i ett wijnpräß huus;** Ahasveri kamererare/ Esth. 1:10.

Bigthan/ **vptuchtad i prässen;** warder vphängd/ Esth. 2:21/ 23.

Bigvai/ **i mitt lijf;** en Jsraelit/ Esr. 2:14.

Bildad/ **intet afhållen;** en af Jobs wänner/ Job. 2:11. cap. 8:1. cap. 18:1. cap. 25:1.

Bileam/ **en som vpäter och förderfwar folcket:** andre/ **vthan folck/** eller **folckets ålder;** kallas eljes Balaam. War legd af Balak til at förbanna Jsraels barn/ 4. Mos. 22:5. cap. 23:1.

Bileam måste efter HERrans ord wälsigna Jsraels barn/ och icke förbanna/ 4. Mos. 23:16.

Bileams åsninna talar/ 4. Mos. 22:28. Bileam älskar orättferdighetens wägh/ 2. Pet. 2:15. Vpp. 2:14.

Bileams Prophetia om Christi rike/ 4. Mos. 24:15. Bileam warder ihiälslagen/ 4. Mos. 31:8. Jos. 13:22. 2. Pet. 2:15.

Bilga/ **wederqweckelse/ starckhet;** twänne Presters namn/ 1. Chrön. 24:14. Neh. 12:5.

Bilgai/ **min wederqweckelse/ starckhet;** en Prest/ efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 10:8.

Bilha/ **then åldrige/ gamle;** Rahels tienstepiga/ föder Dan och Naphthali/ 1. Mos. 30:5/ 6/ 7/ 8.

Bilhan/ **gammal;** Ezers son/ 1. Mos. 36:27. 1. Chr. 1:42. Jtem/ Jediaels son af Benjamin/ 1. Chrön. 7:10.

Bilsan/ **ährelös:** andre/ **wältalande/** Esr. 2:2. Neh. 7:7.

Bimhal/ **förblandning:** andre/ **then som warder omskuren;** Japhets efterkommande af Heber/ 1. Chrön. 7:33.

Binea/ **förjagader:** andre/ **bedröfwad;** en af Sauls slächt/ 1. Chrön. 8:37. cap. 9:43.

Binnui/ **vpbygder;** några Israeliter efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 10:30. Neh. 3:24.

Birsa/ **ogudachtig/ onder;** Gomorra Konung/ 1. Mos. 14:2.

Birsavith/ efterkommande af Assers slächte/ 1. Chr. 7:31.

Bisjothja/ **förachterska;** en stadh i Juda/ Jos. 15:28.

Bislam/ **i frijd;** en öfwerste i Samarien/ Esr. 4:7.

Bistha/ en kamererare i K. Aha sveri hoff/ Esth. 1:10.

Bithia/ **HERrans dotter;** Konung Pharaos dotter/ 1. Chrön. 4:18.

Bithron/ **sönderdelt ort;** en ort som ligger intet långt ifrån Jordan/ 2. Sam. 2:29.

Bithynia/ **wåldsamt skyndande;** ett landskap i mindre Asien/ Ap. G. 16:7. 1. Pet. 1:1.

Blastus/ **grönskande telning/ som vprinner;** Herodis Agrippe kamererare/ Ap. G. 12:20.

Bnebarak; se Benebarak.

Boanerges/ **dunderbarn;** Jacobs och Johannis namn/ Marc. 3:17.

Bnejaakan; se Benejaakan.

Boas/ Boos/ **starck/ mächtig;** Salma son/ tager Ruth til hustru/ Ruth. 2:3/ 4. cap. 4:10/ 13. 1. Chrön. 2:12. Matth. 1:5. Luc. 3:32.

Bochim/ **sörjandes rum;** en stadh widh Gilgal/ Dom. 2:1. Orsaken til namnet/ v. 5.

Bochru/ **förstfödd/ en födder;** Sauls slächt/ 1. Chrön. 8:38. cap. 9:44.

Bohan/ **tummar på händer och fötter:** andre/ Rubens son/ Bohans steen/ Jos. 15:6. cap. 18:17.

Borhasan; se Chorasan.

Borhasira/ **tornebrun:** andre/ **Syrers watudike;** en ort i Judea/ 2. Sam. 3:26.

Bosor/ **ångst torn/ starckt torn;** en fast stadh i Galaad/ 1. Macc. 5:26. En man/ Bileams fader/ 2. Pet. 2:15. Som i 4. Mos. 22:5. Kallas Beor.

Bozez/ **kringsprida/ een brant klippa;** 1. Sam. 14:4.

Bozkath/ **ångest stadh/** Jos. 15:39.

Bozra/ **wärn/ fäste:** andre/ **fårestall;** en stadh i Edom/ 1. Mos. 36:33. Esa. 63:1.

Braja; se Beraja.

Brya/ Beria/ **i ängest och beswär;** en af Silpa söner/ 1. Mos. 46:17. Ther af komma the Beriiter/ 4. Mos. 26:44.

Brodach; se Berodach/ 2. Kon. 20:12.

Bubastus; sök PhiBeseth.

Bukki/ **öde;** ne Förste i Dans slächte/ 4. Mos. 34:22. 1. Chrön. 6:5.

Bukkija/ **vthtömder och öde giordt af HErran;** en siungare i Gudz huus/ 1. Chrön. 25:4.

Bul/ fruchts och inkomsters månad/ 1. Kon. 6:38. Swarar til en deel emot wår October. Se Registret om månaderna hoos the Ebreer.

Buna/ **huusbyggiare;** Jerahmeels son/ 1. Chrön. 2:25.

Bus/ **föracht;** en ort i Kedars land/ Jer. 25:23. Hafwer namn af Nahors son Bus/ 1. Mos. 22:21. En af Gadz slächte/ 1. Chrön. 5:14.

Busi/ **förachtad;** Hesekiels fader/ Hes. 1:3.

C.

Cabul/ **fotband/ segachtig/ oreen och ofruchtsam jord:** compedita, i.e. argillacea, tenax & infrugifera terra; en stadh i Assers slächte/ Jos. 19:27. Hiram kallar ock the städer/ som Salomo gaf honom/ i Cabuls land/ 1. Kon. 9:13. At wisa thes ofruchtsam- och oduglighet.

Cain/ **vndfången/ then som en bekommer/ thet ware igenom födelsen eller eljes;** then förstfödde Adams son/ 1. Mos. 4:1. War en åkerman/ v. 2. HERren seer intet behagligen til hans offer/ v. 4/ 5/ 6. Ebr. 11:4. En arg man/ 1. Mos. 4:6. Han dräper sin broder Abel/ cap. 4:8. Wijsh. 10:3. Matth. 23:35. 1. Joh. 3: 12. Cains wägh/ Jud. Ep. 11. Cains tekn/ 1. Mos. 4:15.

Caiphas/ öfwerste Presten/ Matt. 26:57/ 63/ 65. Marc. 14:53. Luc. 3:2. Joh. 18:13/ 14. Han gifwer Judarna rådh emot Christum/ Joh. 11:49/ 50. Och förbiuder medh the andra Apostlarna at predika/ Ap. G. 4:18.

Calah/ **ålderdom:** alii alias hic adducunt derivationes, abundantia, clamor; en stadh widh Ninive/ 1. Mos. 10:11.

Caleb/ **behiertad man:** andre/ **then som af hela sitt hierta tienar Gudh;** Jephunne son/ 4. Mos. 14:6. Kallas ock Hezrons son/ 1. Chrön. 2:18. Blef vthsänd at beskåda Canaans land/ 4. Mos. 13:7/ 31. Och

beprisar landet/ 4. Mos. 14:7/ 24/ 30/ 38. Begärer at få thet landet Hebron/ Jos. 14:6/ 9/ 13. cap. 21:12. Dom. 1:20. Han kallas ock Chelubai/ 1. Chrön. 2:9. Hans trohets och förtröstans exempel införes/ 1. Macc. 2:56. Syr. 46:9. Nabal war af Calebs slächte/ 1. Sam. 25:3.

Caleb Ephrata; se Ephrath.

Calne/ **fulkommen;** en stadh i Babylonien/ 1. Mos. 10:10. Om thes förstöring/ Amos 6:2. Heter ock Calno/ Esa. 10:9.

Calphi/ **muns röst;** Jude höfwitzmannens fader/ 1. Macc. 11:70.

Camarim/ Baals tienare/ 2. Kon. 23:5.

Camos; se Chemos.

Cana/ **köpstad;** en liten stadh i Galileen/ ther Christus wände watn i wijn/ Joh. 2:1. cap. 4:46.

Canaan/ **förtryckt/ vnderkufwad:** andre/ **köpman;** Noahs sone son/ 1. Mos. 10:6. Blifwer af Noah förbannad/ 1. Mos. 9:25. Han intager och bygger sitt land/ 1. Mos. 10:15/ rc.

The ther bodde kallades Cananeer/ 1. Mos. 15:20/ 21. Thetta landet blifwer prisat/ 5. Mos. 1:25. cap. 11:10. Thetta landet warder tilsagt Abraham först/ 1. Mos. 12:7. cap. 13:15. cap. 15:18. cap. 17:8. Sedan/ Jsaac/ cap. 26:4. Jacob/ cap. 35:12. Jsraels barn/ 2. Mos. 3:8/ 17. 3. Mos. 20:24. 4. Mos. 26:53. 5. Mos. 9:6. Hwilket land the ock bekomma/ Jos. 13:7.

The Cananeer blifwa vthdrefne; och hwarföre? 3. Mos. 18:25. 5. Mos. 9:4. cap. 18:12.

Jcke alla på en tijd/ vtan småningom; och hwarföre? 2. Mos. 23:29. 5. Mos. 7:22. Dom. 2:23. cap. 3:1.

The Cananeer som icke omkommo/ blefwo Jsraels Konungar skattplichtige/ 2. Chrön. 8:7/ 8.

Canaans landz gräntsor och landamärken/ 1. Mos. 10:19. 2. Mos. 23:31. 4. Mos. 34.

Canaans landz vthdelning/ 4. Mos. 26:52/ rc. cap. 33:54. cap. 34:7. Hos. 13:1. cap. 14:1. cap. 15:1. cap. 16:1. cap. 17:1. cap. 18:1. cap. 19/ rc. Hes. 47:13/ 21.

Canaans land kallas Gudz boning/ 2. Mos. 15:13.

Cananeeska qwinnans dotter blifwer hulpen/ Matth. 15: 28. Marc. 7:29.

Candace/ **een Drottning/ en Konungs moder;** een Drottning i Egypten/ Ap. G. 8:27.

Canne/ **grundfäste;** ett land/ Hes. 27:23. Surculus vel planta.

Capernaum/ **tröste ort/ skiön ort;** en stadh i Galileen widh hafwet/ ther Christus begynte predika/ Matth. 4:13/ 17. Luc. 4:31. Ther giorde han höfwitzmansens tienare helbregda/ Matth. 8:13. Han blifwer ock kallad Christi stadh/ Matth. 9:1. Christus straffar hans otacksamhet/ Matth. 11:23. Luc. 10:15. J Capernaum giorde Christus många tekn/ Matth. 11:23.

Caphar Ammonai; se Chephar Ammonai.

Caphar Salama/ **fridsam ort/ by;** en stadh i Judeen/ intet långt ifrån Jerusalem/ 1. Macc. 7:31.

Caphira; sök Cephira.

Caphnatha/ **hungers stadh:** andre/ **band/ sammanbindning;** en deel af Jerusalems muur/ 1. Macc. 12:37.

Caphthorim/ Caphthor/ **äple-land:** andre/ **rörigt land;** ett Hednisk folck af Chus: somlige mena thet wara samma som the Cappadocier/ 1. Mos. 10:14. En stadh/ 5. Mos. 2:23. Jer. 47:4.

Cappadoeia/ **rundt kloot/ granatäple:** andre/ **rörland;** en ort i Asien widh the Armeniska gräntsor/ Ap. G. 2:9. 1. Pet. 1:1.

Caria/ **skadelig/ dödelig;** en ort i mindre Asien/ 1. Macc. 15:23.

Carmel eller Charmel/ **skarlakan:** andre/ **fruchtbar;** en stadh och långt berg widh Tiberias haaf/ Jos. 15:55. 2. Kon. 19:23. Warder räknad vnder the 10 städer i Juda/ Jos. 15:55. Assers arfwedeel widh hafwet sträcker sigh til Carmel/ cap. 19:26. Saul kommer til Carmel/ 1. Sam. 15:12. Nabal bodde widh Carmel/ 1. Sam. 25:2. Therföre kallas han en Carmelit/ 2. Sam. 2:2. Elias församlar alla Baals Prester vppå Carmels berg/ 1. Kon. 18:19. Elias wistades ofta på Carmels berg/ 1. Kon. 18:42. 2. Kon. 2:25. cap. 4:25. Om Carmel talas/ Högw. 7:5. Esa. 33:9. cap. 35:2. Jer. 46:18. cap. 50:19. Amos 1:2. cap. 9:3. Nah. 1: 4. Judit. 1:8.

Carnaim/ **hörnställe;** en stoor stadh i Galaad/ hwarest the Ammoniter höllo Judarna fångna vthi swår träldom/ 1. Macc. 5:26. Blifwer förstörd af Judas/ v. 44. Se Karnaim.

Carnion/ **horn/ starck;** en fläck i Galaad/ 2. Macc. 12:21/ 26.

Carpus/ **frucht/ fruchtbarhet;** en trogen man i Troade/ Pauli wärd/ hoos hwilken Paulus lemnade sin mantel/ 2. Tim. 4:13.

Casbi/ Cosbi/ **bedrägerij/ lögne-mun:** item/ **en som bortfar/ lika som rinnande watn;** Zur dotter/ en Midianitisk Förstas/ hwilken Pinehas stack ihiäl medh hennes bolare/ 4. Mos. 25:15/ 18.

Casbon/ **räkning/ åminnelse;** en stoor stadh i Galaad/ hwarest Judarna i Jude Maccabei tijd blefwo beträngde/ 1. Macc. 5:26. Blifwer af Juda öfwerwunnen/ v. 36.

Casiphja/ **wäxelbanck/ luststad;** en stadh i Chaldeen/ hwarest Nethinim Leviternas tienare bodde/ vthi thet Babyloniska fängelset/ hwilka Esra tog til Gudz huus tienst/ Esr. 8:17.

Casleu; se Chisleu.

Casluhim/ **försoningsman/ som andra förskonar/ och låter sigh försona;** then siette Mizraims son/ Hams sons/ af hwilkens slächte Philistim och Caphthorim vthkommo/ 1. Mos. 10:14. 1. Chr. 1:11/ 12.

Caspin/ **wäxelbanck/ wredes huus/ ondt ställe;** en stadh intet långt ifrån Joppe/ 2. Macc. 12:13.

Cedron/ **mörker/ bedröfwelse;** en stadh i Judeska landets gräntso moot hafwet/ warder af Antiocho befäst/ 1. Macc. 15:39. Hans höfwitzman Cendebias blifwer förjagad af Johanne til fästningen Cedron/ 1. Macc. 16:9.

Cendebeus/ **hetsiger/ som mycket ifrar sigh;** Antiochi Gryphi höfwitzman/ 1. Macc. 15:38. Bygger Cedron/ v. 40. Faller in i Juda land/ cap. 16:1. Blifwer slagen på flychten/ v. 8/ 9.

Cephar Ammonai/ **wårt folcks gård eller by;** en stadh i Benjamin/ Jos. 18:24.

Cephas/ Petri tilnamn/ Joh. 1:42. 1. Cor. 3:22. cap. 9:5. cap. 15:5. Gal. 2:9. Är thet samma som Petrus/

Matth. 16:18.

Cephira/ **leijonestad/ jernställe;** en stadh i Benjamin/ Jos. 9:17. cap. 18:26. Esr. 2:25. Neh. 7:29. Skrifwes ock Chephira.

Cesar/ **Keisare/ en regerande Herre;** Romerska Konungarnas titel/ Matth. 22:17/ 21. Marc. 12:14/ 16/ 17. Luc. 20:22/ 24/ 25. Joh. 19:12. Ap. G. 11:28. Phil. 4:22.

Cesarea Philippi/ belägen widh Libanons berg/ intet längt ifrån Jordans vhrsprung/ vthwidgader af Philippo Herodis son/ och Keisar Tiberio til ähra kallader Cesarea/ är sedan kallader Neronia: är tilförene kallader Lesem/ Jos. 19:47. Här frågar JEsus sina Lärjungar hwem menniskiones Son war/ Matth. 16:13. Marc. 8:27.

Cesarea Stratonis/ en annan stadh i Judeen widh stora hafwet/ som tilförene kallades Stratonis torn/ är kallader Cesarea efter Konung Augustus/ vthaf Herode Ascalonita Antipatri son/ som lätt förmera staden och byggia ther ett kosteligit tempel/ Ap. G. 8:40. cap. 9:30. Cornelius höfwitzmannen bodde här/ cap. 10:1. Paulus kom til Cesarea/ Ap. G. 18:22. cap. 23:23/ 33. cap. 25:1/ 4. Philippus hade här sitt huus/ cap. 21:8/ 9. Nämnes ock Ap. G. 25:13.

Chabbon/ **vthsläckter/ förströder;** en stadh i Juda/ Jos. 15:40.

Chabri/ **min stalbroder;** en af the äldsta i Bethulien/ then Judith straffar för thes otro skul/ Judith. 8:9.

Chalcedonier/ en ädel steen/ Vpp. 21:19.

Chalchol/ **en som närer och försörjer;** Serah fierde son af Rubens slächte/ en förståndig dichtare/ 1. Kon. 4:31. 1. Chrön. 2:6.

Chaldea/ Casdim/ **förstörare/ diefwul:** alija Chalybe derivant; et Chalybes, unde chalybs, cosdem faciunt cum Chaldæis: *vid. Boch. Phaleg.* landskap i Asien/ emellan Tigrim och Euphratem/ medh thes omliggiande länder. Haran dödde i Vr i Chaldeen/ 1. Mos. 11:28.

Tharah följer sin son Abraham af Vr i Chaldeen/ v. 31. Om thetta landet talas/ Neh. 9:7. Hes. 11:24. cap. 16: 29. cap. 23:16. Judith. 5:6/ 7.

Chaldeer belägra Jerusalem/ och bestrida thes Konung/ 2. Kon. 25:4/ rc. Propheterna hota medh the Chaldeer/ Jer. 21:9. cap. 22:25. Hes. 23:15/ 16. Prophetier emot the Chaldeer/ Esa. 43:14. cap. 47:1. cap. 48:14. Jer. 50:8/ 10. cap. 25:12. cap. 51:24. Chaldeiska språket/ Daniel vnderwises i Chaldeers skrifter/ Dan. 1:4. Chaldeiskt språk/ Dan. 2:4.

Chalhose; se Cholhose.

Cham; sök Ham.

Chambri; se Chabri.

Chamos; se Chemos.

Chanania/ **af HERranom benådad/ beständig och wijs;** skaffare för templets offerkistor i Konung Hiskie tijd/ 2. Chrön. 31:13. cap. 35:9. Jtem/ Leviternas öfwerste sångmästare/ 1. Chrön. 15:22. cap. 26:29. Skrifwes Chenanja.

Charan; se Cheran.

Charcas/ **krokoter;** Ahasveri kamererare/ Esth. 1:10.

Charchemis/ **fast:** andre/ **lamb:** andre/ **gål som saffran;** en stoor och fast stadh i Syrien widh Phrath/ för hwilken Josias warder skuten af Necho/ Konungen i Egypten/ 2. Chrön. 35:20. Om thenna staden talas/ Esa. 10:9. Jer. 46:2.

Charmi/ **wijnberg/ flaka fält/ lamb;** Rubens fierde son/ af hwilken the Charmiter komma/ 1. Mos. 46: 9. 2. Mos. 6:14. 1. Chrön. 5:3. 4. Mos. 26:6. Achan war Charmi son/ Jos. 7:1. Charmi/ som heet Othoniel/ Judith. 6:11. En i Bethulien af the äldsta/ cap. 8:9.

Carran; sök Haran.

Charsena/ **åhrsgammalt lamb;** en Förste widh Konung Ahasveri hoff/ Esth. 1:14.

Chebar/ **starcker flodh;** ett watn i Chaldeen/ hwarest Hesekiel hade många syner/ Hes. 1:1/ 3. cap. 10:15. cap. 43:3. The fångne Judar bodde widh thetta watnet/ cap. 3:15.

Chelal/ **glantz/ fulkommen;** en ibland them som woro i thet Babyloniska fängelset/ Esr. 10:30. Hade tagit sigh främmanda hustrur.

Chellon/ **fulkommen;** ett land widh Jsmaels gräntsor/ Judith 2:13.

Chelmon/ **skam/ mönsterplatz;** en stadh ther Holofernes hade sitt läger/ Judith 7:3.

Chelub/ **rasande som en hund;** Esri fader/ öfwerstens öfwer Davidz åkermän/ 1. Chrön. 27:26.

Chelubai/ Hezrons son/ som eljes kallas Caleb/ 1. Chrön. 2:9. cap. 4:15.

Cheluhu/ **hans fulbordan;** en Judisk man efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 10:35.

Chemos/ **pröfware/ wåldzwerckare/** 4. Mos. 21:29. Dom. 11:24. Jer. 48:7. The Moabiters afgud; til honom bygde Konung Salomo en högd/ 1. Kon. 11: 7. Hwilken sedan blef förstörd/ 2. Kon. 23:13/ 14.

Chenaana/ **krämare/ köpman;** then falske prophetens Zedekie fader/ 1. Kon. 22:11/ 24. Jtem Bilha son/ 1. Chrön. 7:10.

Chenani/ **min förberedare/ mitt fäste/ min grund;** en Levit i Jerusalem/ efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 9:4.

Chenanja/ Leviternas öfwerste sångmästare/ 1. Chrön. 15:22. cap. 26:29.

Chephira; se Cephira.

Cheran/ **gräfware/ köpman;** Disans son/ af the Horiter/ 1. Mos. 36:26.

Chereas/ **gladh/ frimodig;** en Hednisk höfwitzman/ 2. Macc. 10:32. Höfwitzman/ som innehade Gazara/ 2. Macc. 10:33. Blifwer slagen/ v. 38.

Cherith/ **groop/ vthrotande;** en bäck emot Jordan i Sebulons land/ hwarest Elias sigh efter Gudz befalning vppehölt i dyra tiden/ 1. Kon. 17:3. Förtorkades/ v. 7.

Cherub/ Cherubim/ **yngling/ såsom ynglingar;** eller/ **en härlig Förste/ starck hielte:** Änglar: förwara wägen til lifsens trä/ 1. Mos. 3:24. Gudh befaller giöra twänne Cherubim/ 2. Mos. 25:18. Theras anseende

och rum på nådestolen/ v. 19/ rc. cap. 36:35. cap. 37:7. 1. Kon. 6:23/ 29. Ebr. 9:5. Ther säijes Gudh sitta och boo/ Ps. 18:11. Ps. 80: 2. Ps. 99:1. Esa. 37:16. Hesekiel seer Cherubim i syner/ Hes. 10:1/ 2/ rc. cap. 41:18. Syr. 49:10.

Cherub/ kallas en man i Jerusalem/ Esr. 2:59. Neh. 7:61.

Chesed/ **röfware/ förhärjare;** Nahors fierde son/ Abrahams broders/ 1. Mos. 22:22/ 23.

Chesalon/ **hans hopp och förtroende:** andre/ **narreställe;** en stadh vppå ett berg intet långt ifrån Emaus i Juda slächte/ Jos. 15:10.

Chesib/ **lögnestad/ bedrägerijsställe;** en ort i Canaans land/ hwarest Juda wistades/ tå Sua hans hustru födde Sela/ 1. Mos. 38:5.

Chesil/ **dårahuus;** Juda barnas stadh/ Jos. 15:30.

Chesulloth/ **narreställe;** Jsaschars landamäre/ Jos. 19:18.

Chidon/ **fall/ olycka;** een plaan emellan Hebron och Jerusalem/ ther Vsa rörer arken/ 1. Chrön. 13:9. Kallades sedan Perez Vsa/ 2. Sam. 6:8.

Chileab/ **såsom fadren/ lijk sin fader;** Davidz andre son medh Abigail/ 2. Sam. 3:3.

Chilion/ **fulkommen;** Elimelechs son/ som reser medh sin fader i dyra tiden til the Moabiters land/ och tager Arpa til hustru/ Ruth. 1:2. cap. 4:9.

Chilmad/ en stadh widh Assyrien/ Hes. 27:23.

Chimham/ **vprorisk/ vpstußare;** Barsillai/ Gileaditens son/ 2. Sam. 19:37/ 38. En ort/ Jer. 41:17.

Chinnareth/ **harpa;** Naphthali slächtes stadh/ Jos. 19:35. 4. Mos. 34:11. 5. Mos. 3:17. Jos. 12:3. 1. Kon. 15:20. Besee ock Cinereth.

Chislev/ **obeständig luft;** then månaden i åhret hoos Judarna/ kommer nästan öfwerens medh wintermånaden eller November hoos oß/ Zach. 7:1. Besee Registret om månaderna.

Chislon/ **förtröstan/ hopp;** Elidadz fader af Benjamins slächte/ 4. Mos. 34:21.

Chittim/ **fördåld/ en som slår och vndertrycker;** förmenes wara the Romare af Javans barn/ eller the Macedonier/ 1. Mos. 10:4. 1. Chrön. 1: 7. Bileam propheterar at the skola förderfwa Assur och Eber/ 4. Mos. 24:24. Så ock Tyrum/ Esa. 23:1/ 12. Antiochum Epiphanem/ Dan. 11:30. Om theras gudar/ Jerem. 2:11. Af Chittims öijar hade Tyrus sina kosteliga stolar/ Hes. 27:6. Alexander Magnus är vthrester af landet Chittim/ 1. Macc. 1:1.

Chloe/ **grönt grääs;** een trogen qwinna i Corintho/ 1. Cor. 1:11. Een Enkia.

Chol Hose/ **en sanfärdig Sijare/ en rätt Prophet/ en som alt kan see och vthgrunda;** Sallums fader/ Neh. 3:15. En annar/ Hasaja son/ cap. 11:5.

Chonia; sök Jechonia.

Chor Asan/ en stadh i Juda/ 1. Sam. 30:30.

Chorazin/ en stadh i Galileen/ Matth. 11:21. Luc. 10:13.

Christus/ **smorder;** Gudz löfte om Christi tilkommelse och rike/ til Adam och Ewa/ 1. Mos. 3:15. Til Abraham/ cap. 12:3. cap. 22:18. Jsaac/ cap. 26:4. Jacob/ cap. 28:14. Mose/ 5. Mos. 18:15/ 18. David/ 2. Sam. 7:13.

Prophetier om Christo: Jacobs/ 1. Mos. 49:10. Bileams/ 4. Mos. 24:17. Davidz om Christi person och ämbete/ Ps. 2:6. Ps. 110:1/ rc. Ps. 138:4. Lidande och härlighet/ Ps. 2:8. Ps. 16:2. Ps. 22:2. Propheterna/ Esa. 2:2. cap. 7:14. cap. 9:6. cap. 11:1/ 10. cap. 28:16. cap. 40:9. cap. 42:1. cap. 46:13. cap. 49: 1/ 6/ 10. cap. 50:5. cap. 53. cap. 59:20. cap. 60:1. cap. 61:1. cap. 62:11. cap. 63:1. Jer. 23:5. cap. 30:8. cap. 33:15. Hes. 17:22. cap. 34:11/ 15/ 23. cap. 37: 24. Dan. 2:44. cap. 7:13. cap. 9:24. Mich. 5:2. Hagg. 2:8. Zach. 2:10. cap. 3:8. cap. 9:9. Mal. 3:1.

Figurer om Christo/ hans pino och dödh: Jsaac/ 1. Mos. 22:9. Kopparormen/ 4. Mos. 21:8. Joh. 3:14. Jonas i hwalfiskens buuk/ Jon. 2:1. Matth. 16:4. Luc. 11:29.

Christus är sanner Gudh och Gudz Son af ewighet/ 1. Mos. 32:28. Ps. 45:7. Ords. 8:22. Esa. 9:6. Jer. 31. 22. Mich. 5:2. Joh. 1:1. cap. 8:58. cap. 14:9. Rom. 9:5. 2. Cor. 5:19. Phil. 2:6. Col. 2:9. Tit. 3:4. 1. Joh. 5:7. Ebr. 1:2. cap. 13:8/ rc. Vppenb. 1:5/ 8/ 11/ 17.

Är Gudz Faders/ enige/ ewige och enfödde Son; hwilket witnar Gudz Faders egen röst widh Jordan/ Matth. 3:17. Marc. 1:11. Christi förklaring/ Matth. 17:5. Marc. 9:7. Luc. 9:35. 2. Pet. 1:17. Ängelens ord til Maria/ Luc. 1:31. Johannes Döparen/ Joh. 1:34. Christi egna ord/ Matth. 26:64. Marc. 14:62. Luc. 22:69. Joh. 3:16/ 17. cap. 5:17/ 18. cap. 8:18. cap. 11:4. Then Ethiopiska kamererarens/ Ap. G. 8:37. Pauli/ Rom. 1:3/ 4/ 9. cap. 8:3/ 29/ 32. Eph. 1:6. cap. 4:6. Col. 1:16. 1. Joh. 4:9/ 10/ 14/ 15. Ebr. 1:2. cap. 5:5/ 8. Vpp. 1:5.

Är Faderns ord/ Ps. 107:20. Joh. 1:1. Ebr. 1:3. Vpp. 19:13. Gudz wijshet/ Ords. 8:1/ 22. Wijsh. 8:2/ 4. Syr. 24:1/ 14. 1. Cor. 1:30.

Är sins Faders beläte/ Wijsh. 7:26. 2. Cor. 4:4. Col. 1: 15. Ebr. 1:3.

Är och kallas Davidz Son/ Matth. 1:1. cap. 9:27. cap. 15:22. cap. 21:9. cap. 22:45. Marc. 12:35. Luc. 3: 31. cap. 18:38. cap. 20:41. Ap. G 2:30. cap. 13:23. Rom. 1:3. 2. Tim. 2:8. Som låfwad war/ 2. Sam. 7:12. Ps. 89:29/ 30/ 37. Ps. 132:11. Ose. 3:5. Han kallas leijon af Juda slächte; Jesse och Davidz root/ Rom. 15:12. Vpp. 5:5. cap. 22:16.

Är aflad af then Helga Anda/ Esa. 7:14. Matth. 1:20.

Är födder af jungfru Maria/ Esa. 7:14. Matth. 1:23. cap. 2:11. Gal. 4:4. Vthi Beth Lehems stadh/ Mich. 5:2. Matth. 2:1. Luc. 2:6/ 11. Joh. 7:42.

Christus är födder/ helig/ oskyldig/ och obesmittad/ vthan all synd/ Esa. 53:9/ 12. Luc. 23:4. Joh. 8:46. 2. Cor. 5:21. Ebr. 4:15. cap. 7:26. 1. Pet. 2:22. 1. Joh. 3:5.

Blef omskuren/ Luc. 2:21. Tilbeden af the wisa män/ Matth. 2:11. Och efter lagen förd vp i templet/ Luc. 2:22.

Hafwer tagit til i wijsdom/ ålder och nåde/ Luc. 2:52.

Christus flydde in i Egypten vndan Herodis tyrannij/ Matth. 2:13. Kommer tilbaka; och när han war tolf åhra gammal/ sitter han i templet och disputerar medh the Skriftlärda/ Luc. 2:46. Blifwer döpt i Jordan/ Matth. 3:15/ 16. Marc. 1:9. Luc. 3:21. Fastade i 40 dagar och nätter; och wardt sedan frestad/ Matth. 4: 2/ 3. Marc. 1:13. Luc. 4:2.

Christus lärde och predikade för folcket/ Matth. 4:17. cap. 5. cap. 6. cap. 7. cap. 9:35. cap. 11:7. cap. 13:3. Marc. 1:14. cap. 2:13. cap. 4:1. cap. 6:2. cap. 10:1. cap. 12:1. Luc. 4:15. cap. 5:3. cap. 6:20. cap. 13:6. cap. 19:9. cap. 20:1. cap. 21:8. Joh. 6:26. cap. 7:16/ 28. cap. 8:12.

Christi mirakel och vnder: han giorde wäl emot alla/ som nödträngde woro/ Matth. 4:2. cap. 8:2. cap. 9: 2/ 20/ 28. Marc. 8:23. Luc. 17:12.

Christus är en Prest efter Melchisedechs sätt/ och wår siälaherde/ Ps. 110:4. Esa. 40:11. Hes. 34:23. cap. 37:24. Mich. 5:4. Zach. 13:7. Matth. 26:31. Marc. 14:27. Joh. 10:11. Ebr. 2:10. cap. 3:1. cap. 7. cap. 10:12/ 14. cap. 13:20. 1. Pet. 2:25. cap. 5:4.

Christus är Gudz Lamb/ Esa. 53:7. Joh. 1:29. Ap. G. 8:32. 1. Cor. 5:7. Vpp. 5:6/ 12. cap. 7:9/ 17. cap. 13:8. cap. 14:1. cap. 17:14.

Är kommen i werldena at kalla syndare til bättring/ och giöra them saliga/ Matth. 9:13. Luc. 5:32. Ap. 3:19. cap. 4:12. 1. Tim. 1:15. Twättar Lärjungarnas fötter/ Joh. 13:5. Förbannar ett fikonaträ/ Matt. 21:19. Marc. 11:13. Han giör sin böön/ Matth. 14:23. cap. 26:39. Marc. 1:35. cap. 6:46. Luc. 3:21. cap. 5:16. cap. 6:12. cap. 9:18. cap. 11:1. cap. 22:42. cap. 23:34. Joh. 11: 41. cap. 17:1/ 9/ 20.

Gifwer skatt/ Matth. 17:27.

Rider til Jerusalem på een åsninno/ Matth. 21:7. Marc. 11:7. Luc. 19:35. Joh. 12:14.

Christi Nattwardz instichtelse/ Matth. 26:26. Marc. 14:22. Luc. 22:19. 1. Cor. 11:23. Om Nattwardsens gagn och nytto/ 1. Cor. 10:16. cap. 11:26. Mißbruk/ 1. Cor. 11:27/ 28/ 29. Är vthdelad/ Ap. G. 2:46. cap. 20:7.

Christus swettas blodzdroppar i örtegården/ Luc. 22: 44. Blifwer förrådd af Juda Jscharioth/ v. 47/ 48.

Christus hafwer lidit pino och dödh för wåra synder skul/ och medh sitt dyra blodh giordt fyllest för hela werldenes öfwerträdelser/ Esa. 53:7. Joh. 3:16. Ap. G. 2:21. Rom. 3:24. cap. 5:16. cap. 8:34. 1. Cor. 5:7. Gal. 1:4. cap. 3:22. Eph. 1:7. cap. 2:8. Col. 1:20. 2. Tim. 1:9/ 10. cap. 2:8. 1. Thess. 4:14. Tit. 2:11/ 14. 1. Pet. 1:19. cap. 2:24. cap. 3:18. cap. 4:13. 1. Joh. 1:7. Ebr. 9:14. Vpp. 1:5.

At Christus skulle lida pino och dödh/ Esa. 53:7. Zach. 3:9. Matth. 16:21. cap. 17:22. cap. 20:28. cap. 26:46. Marc. 8:31. cap. 9:31. cap. 10:45. Luc. 9:44/ 56. cap. 17:25. cap. 18:32. Joh. 2:19. cap. 3:14. cap. 8:21/ 28. cap. 12:27. Ap. G. 8:32. 1. Pet. 1:10. cap. 2:21.

Är dömd af Pontio Pilato/ Matth. 27:26. Marc. 15: 15. Luc. 23:24/ 25. Joh. 19:1/ 16.

Är korsfäst/ Matth. 27:35. Marc. 15:27. Luc. 23:33. Joh. 19:18. Ap. G. 2:23. Thet war tilförene afmålat/ 4. Mos. 21:8. Joh. 3:14.

Är död och begrafwen/ Matth. 27:50/ 59/ 60. Marc. 15: 37/ 46. Luc. 23:46/ 53. Joh. 19:30/ 41. Rom. 5:6. cap. 6:10. cap. 8:34. cap. 14:9. 1. Cor. 15:3. 2. Cor. 5:15. 1. Thess. 4:14. cap. 5:10. Hwilket tilförene wardt propheterat/ Esa. 53:5/ 7/ 8/ 11. Dan. 9:26. Matth. 16: 21. cap. 20:28.

Är nederstigen til helwetit/ Ps. 16:10. Ap. G. 2:23/ 31. Eph. 4:10. 1. Pet. 3:19.

Är vpstånden ifrå the döda på tredie dagen/ Ps. 16:10. Matth. 28:6. Marc. 16:6. Luc. 24:5/ 6. Joh. 20:9. cap. 21:14. Ap. G. 2:24/ 32. cap. 3:15/ 26. cap. 4:10. cap. 10:40. cap. 13:30/ 33/ 34. cap. 17:31. Rom. 1:4. cap. 4:24/ 25. cap. 6:4. cap. 8:11/ 34. cap. 14:9. 1. Cor. 15: 4/ 20. 2. Tim. 2:8. Thetta war tilförene propheterat/

Ps. 16:10. Ps. 49:16. Jon. 2:1/ 11. Matth. 12:39/ 40. cap. 16:21. cap. 17:22/ 23. Marc. 8:31. cap. 9:31. cap. 10:34. Luc. 11:30. cap. 18:32/ 33. Joh. 2:19.

Är vpfaren til himla/ Ps. 68:19. Ps. 47:6. Marc. 16:19. Luc. 24:51. Joh. 3:13. cap. 6:62. Ap. G. 1:9. cap. 3: 21. cap. 5:31. Eph. 1:20. cap. 2:6. cap. 4:10. 1. Pet. 3:22. Ebr. 1:3/ 13. cap. 14:14. cap. 9:24.

Sitter på Gudz högra hand/ Ps. 110:1. Matth. 22:44. Marc. 16:19. Luc. 20:42. cap. 22:69. Ap. G. 7:55/ 56. Rom. 8:34. Eph. 1:20. Col. 3:1. Phil. 2:9. 1. Pet. 3: 22. Ebr. 1:13. cap. 2:7. cap. 9:24. cap. 12:2.

Skal döma lefwande och döda/ Ps. 96:13. Matth. 16: 27. cap. 24:30. cap. 25:31. Luc. 17:24/ 30. cap. 21:27. Joh. 5:22. Ap. G. 1:11. cap. 10:42. cap. 17:31. Rom. 2:16. 2. Cor. 5:10. 1. Thess. 4:16. 2. Thess. 1:7/ 10. 2. Tim. 4:1/ 8. Ebr. 9:28. Vpp. 1:7. cap. 20:11.

Genom Christum allena hafwe wij tilgång til Fadren/ Joh. 10:9/ 14/ 16/ 27. cap. 14:2/ 6. Ap. G. 10:36. Rom. 5:2. Eph. 2:18. cap. 3:12. Ebr. 10:19/ 20.

Christus skal wara och blifwa i oß/ och wij i honom/ Joh. 14:23. cap. 15:4/ 6/ 7. Rom. 8:1/ 9/ 10/ 11. 1. Cor. 1:30. cap. 4:15. cap. 12:13. 2. Cor. 13:3. Eph. 3:17. Col. 2:6/ 10/ 11. 1. Joh. 2:5/ 6/ 28. cap. 3:6/ 24. cap. 4:13.

Christus hafwer låtit oß ett exempel/ at wij skole efterfölja hans footspor/ Joh. 13:14/ 15. Rom. 6:3. 2. Cor. 5:14/ 15. Phil. 2:5. 1. Pet. 2:21.

Är then rätte hörnstenen/ Matth. 21:42. Ap. G. 4:11. 1. Pet. 2:6. Efter som propheterat war/ Esa. 28:16. Ps. 118:22. Kallas en stötesteen/ förtörnelses steen/ förargelse klippa/ Esa. 8:14. Rom. 9:33. 1. Pet. 2:6/ 7/ 8.

Christo är gifwen all macht i himmelen och på jordene; och all ting äro honom vnderlagd/ Ps. 8:7. Ps. 110:1. Matth. 11:27. cap. 28:18. Luc. 10:22. Joh. 3:35. cap. 16:33. cap. 17:2. Eph. 1:22. Phil. 2:9. Ebr. 2:7/ 8.

Om Christi ewiga och andeliga rike/ 1. Mos. 49:10. 4. Mos. 24:17. 1. Sam. 2:10. 1. Chrön. 17:11. cap. 29: 2/ 4. Ps. 2:2/ 6. Ps. 21. Ps. 22:29. Esa. 9:6. cap. 11. cap. 32:16. cap. 40:9. cap. 42:1. Jer. 23:5/ 6. cap. 33: 17/ 18. Hes. 34:23. cap. 37:24. Dan. 2:44. cap. 7:14/ 27. cap. 9:24/ 25. Ose. 3:5. Mich. 4:1/ 4. cap. 5:2. Zach. 9:9. Luc. 1:32/ 33. cap. 12:31/ 32. cap. 22:29. cap. 23:2. Joh. 6:14. cap. 12:14/ 34. cap. 18:33/ 36. Ebr. 1:8. cap. 2:9.

Christus är then store Apostelien/ Ebr. 3:1.

Christi bröder och systrar/ hwilka the äro/ Ps. 22:23. Matth. 12:49. cap. 28:10. Marc. 3:33. Luc. 8:21. Joh. 20:17. Ebr. 2:12.

Genom Christum äro all ting skapade/ Ps. 33:6. Joh. 1:3. Eph. 3:9. Col. 1:16. Ebr. 1:2.

Christus blifwer til ewig tijd/ Ps. 110:4. Esa. 9:7. Dan. 7:14. Mich. 5:2. Joh. 12:34.

Är een morgonstierna/ 2. Pet. 1:19. Vpp. 22:16.

Weet all ting/ Joh. 16:30. cap. 21:17. Vpp. 2:23.

Är ett medh sinom Fader/ Joh. 10:30. cap. 14:10/ 20. cap. 17:21.

Christus tilräknar sigh thet/ som hans Christnom här i werldene warder bewisat/ Ords. 14:31. cap. 17:5. Zach. 2:8. Matth. 10:42. cap. 18:5. cap. 25:35/ 40/ 45. Marc. 9:41. Luc. 10:16. Ap. G. 9:4. 1. Thess. 4:8.

Chrysolit/ guldsteen/ en ädelsteen/ Vpp. 21:20.

Chrysopras/ ädelsteen/ Vpp. 21:20.

Chub/ **en som vthsläcker/ förskingrar;** folck af inre Libyen/ Hes. 30:5.

Chun/ **förberedelse/ fäste/ faster borg;** en stoor stadh Hadad Esers/ Konungens i Zoba/ hwilken David wan/ 1. Chrön. 18:8.

Chus/ **swart/ förbränder: item vnderdänig/ enfållig och slätt man;** Hams son/ Noachs soneson/ 1. Mos. 10:6. Af hwilken the Morer äro komne/ 2. Chrön. 1:9. Han är Nimrodz fader/ 1. Chrön. 1:10.

Chusa/ **Sijare/ Prophet;** Herodis fogde/ som hade then gudfruchtiga Johanna til hustru/ Luc. 8:3.

Chusi/ **swart More;** Selemia fader/ Nethania sons/ Jer. 36:14. En annar/ Zephania fader/ Zeph. 1:1. En annar/ som Jacob sänder til David at båda Absaloms dödh/ 2. Sam. 18:21.

Cilicia/ **kugelrundt land/ omwändt;** ett landskap i mindre Asien/ hwarest Tarsus Pauli födelse ort war belägen. Nebucad Nezar sänder bodh til alla/ som bodde i Cilicien/ Judith 1:7. Holofernes tager in alla platser ifrå Cilicien til Joppe/ Judith. 2:15. Alexander war i Cilicien/ 1. Macc. 11:14. Om thetta landet talas/ Ap. G. 6:9. cap. 15:23. cap. 21:39. cap. 23:34. cap. 27:5.

Paulus predikar Christum i Cilicien/ Gal. 1:21.

Cinereth/ Cinnereth/ Cinneroth/ **liker een harpa:** andre/ **som een lykta;** en fast stadh i Galileen i Naphthali slächte/ Jos. 11:2. Som sedan blef kallad Tiberias: landet som här ikring låg/ kallas Cinnereth eller Cinneroth/ som blef intagit af Benhadad Konungen i Syrien/ 1. Kon. 15:20. Så kallades ock Galileeska hafwet i öster/ 4. Mos. 34:11. 5. Mos. 3:17. Jos. 12:3. Hwilket Evangelisterna kalla Galileeska hafwet/ Matth. 4:18. Joh. 6:1. Jgenom hwilket Jordan flöt.

Cisloth Thabor; thet berget Thabor låg i thenna Sebulons gräntso/ hwar af thet hafwer sitt namn/ Jos. 19:12.

Cithlis; en stadh i Juda/ Jos. 15:40.

Clauda/ **sönderbrutin röst/ klageröst;** een öö widh Creta/ Ap. G. 27:16.

Claudia/ **halt qwinna;** een ibland the trogna i Rom/ 2. Tim. 4:21.

Claudius/ **en halter man;** en öfwerste höfwitzman/ sänder Paulum fången til Cesaream til Felicem Landzhöfdingan/ Ap. G. 23:23/ 26/ 30.

Claudius/ Keisare/ befaller alla Judar at wika ifrå Rom/ Ap. G. 18:2. J hans tijd war en ganska dyyr tijd/ Ap. G. 11:28.

Clemens/ **mild och barmhertig/** Phil. 4:3.

Cleopatra/ **fadrens eller fäderneslandsens ähra;** Ptolemei dotter/ wardt gifwin Alexandro til hustru/ 1. Macc. 10:57/ 58. Blifwer gifwin Demetrio/ cap. 11:12.

Cleophas/ **berömlig och mycket härlig man;** en Christi Lärjunge/ går til Emaus/ Luc. 24:18. JEsu moders syster war Cleophas hustru/ Joh. 19:25.

Cnaena; se Chenaana.

Cnidus; sök Gnidus.

Colossus/ **straff och tuchtan;** en stadh i Phrygien i mindre Asien/ til hwilkens inwånare Paulus skrifwer sin Epistel/ Col. 1:2.

Cores eller Cyrus/ **eländig:** andre/ **arfwinge/ besittiare;** Konungen i Persien som tillåter the fångna Judar at draga i sitt land igen af thet Babyloniska fängelset/ 2. Chrön. 36:22/ 23. Esr. 1:1. Efter som tilförene propheterat war/ Esa. 45:1. Han gifwer tilbaka the gyldene kaar/ som Nebucad Nezar tilförene bortfördt hade/ Esr. 1:7. cap. 5:14. Dan. 1:21. Han blef en lyckosam regent för Jsraels barn skul/ Esa. 45:1.

Corinthus/ **prydnad/ blomställe:** andre/ **yngling/ en blomstrande vngdom;** en berömlig stadh i Achaia: hwad Paulus i Corintho hafwer lidit/ Ap. G. 18:1. The Corinthier anamma Christi Evangelium/ Ap. G. 18:8/ 9/ 10. Äro trätosame/ 1. Cor. 1:11/ 12. cap. 3:3/ 4. Äro Pauli bref/ 2. Cor. 3:2.

Cornelius/ **hornstad/ hornfäste;** en höfwitzman af Cesarea/ blifwer omwänd til Christi troo/ och döpes af S. Petro/ medh hela sitt huus/ Ap. G. 10: 1/ 48.

Cos/ **spetzhögd;** een öö i Egeiska hafwet/ 1. Macc. 15: 23. Paulus kommer til thenna öön/ Ap. G. 21:1.

Cosbi; se Casbi.

Coseba/ **lögnestad/ falskt-huus;** en stadh/ 1. Chrön. 4:22. Coz/ Anubs fader/ 1. Chrön. 4:8.

Crescens/ **then som wäxer eller tiltager;** en gudfruchtig man i Rom; han är faren ifrå Paulo til Galatien/ 2. Tim. 4:10.

Creta/ **köttrik/ köttland:** alii a Curetibus dictam volunt; alii a Carath, & idem qui Crethi fuerunt, periti tractandi arma; een öö/ som nu kallas Candia/ belägen i medelhafwet. Demetrius wistades på thenna öön/ 1. Macc. 10:67. Paulus seglar in vnder Cretam/ Ap. G. 27:7/ 12/ 21. Lemnar Titum i Creta/ Tit. 1:5. The Creters egen Prophet kallar them lögnachtiga/ rc. Tit. 1:12. The warda Tito befallade/ Tit. 1:5.

Crethi/ **the som gräfwa sigh igenom;** Skytter/ Davidz drawanter/ 2. Sam. 8:18. cap. 15:18. The draga vth emot Seba medh Abisai/ cap. 20:7. Hielpa at insättia Konung Salomo i riket/ 1. Kon. 1:38/ 44. 1. Chrön. 18:17. Ett slags folck/ menes wara the Philisteer/ 1. Sam. 30:14.

Crispus/ **krusehåår;** en öfwerste i Synagogon i Corincho/ troor pa Christum/ Ap. G. 18:8. Warder samt medh Gajo döpt af S. Paulo/ 1. Cor. 1:14.

Crith; se Cherith.

Cusan Risathaim/ **swarter syndare/ ond och arger Moor;** en Konung i Syrien/ hafwer Jsraels barn vnder sigh i 8 åhr/ Dom. 3:8.

Cust; se Chust.

Cutha/ **brand/ förbränd/ förstörder ort;** en stadh i Perside/ hwadan Hedningarna fördes til Samarien/ af Konungen i Asyrien i the bortförda Jsraeliters ställe/ 2. Kon. 17:24.

Cyprus/ **fruchtrik/ skiön/ slätta;** een öö emellan Cilicien och Syrien. Om thes frucht: fruchtbarhet/ Högw. 4:13. Kommer vnder Antiochi Epiphanis macht/ 2. Macc. 10:13. The Romare skrifwa the som bodde i Cypro tii/ at the intet skulle något fientligit företaga emot Judarna/ 1. Macc. 15:23. Joses medh tilnamnet Barnabas war här födder/ Ap. G. 4:36. The trogne efter Stephani dödh kommo ock til Cypren/ Ap. G. 11:19/ 20.

Cyrene/ **wägg/ muur/ brunn;** ett landskap i Africa/ 1. Macc. 15:23. Ap. G. 2:10. Marc. 15:21. Luc. 23:26. The Cyreners schola/ Ap. G. 6:9.

Cyrus; se Cores.

Cyrenius/ **härskande öfwerman;** en landzherre i Syrien/ i hwilkens tijd Christus föddes/ Luc. 2:2.

D.

Dabbaseth/ **Camel-hufwud/ hannogs-flodh eller ställe;** en stadh i Sebulons slächte/ Jos. 19:11.

Dabrath/ Daberath/ **ord/ taal:** andre/ **fårhytta;** en stadh i Jsaschars slächte/ Jos. 19:12. cap. 21:28. 1. Chrön. 6:72.

Dagon/ **Herre öfwer frucht eller brodh;** fiskgud: the Philifteers afgud/ Dom. 16:23. 1. Sam. 5: 2/ rc. 1. Macc. 10:83. cap. 11:4.

Dalmanutha/ **eländigt herberge/ arm/ mager/ een arm menniskios arfwedeel;** en stadh widh Tiberias haaf/ i Jsaschars slächte/ Marc. 8:10.

Dalmatia/ **fåfängt skien/ bedrägelig lyckta eller fackel;** ett landskap i Pannonia/ ther Titus predikade/ 2. Tim. 4:10.

Dalphon/ **takdrop;** Hamans son/ Esth. 9:7.

Damaris/ **huusfru/ vng fru;** een qwinna i Athen/ hörer Paulum predika/ och anammar Christi troo/ Ap. G. 17:34.

Damascus/ **blodzdryck/ plåga/ blodflod:** andre/ **blodsäck;** hufwudftaden i Syrien/ warder öfwerwunnen af Tiglath Pileser/ 2. Kon. 16:9. Somlige mena honom wara vpbygd af Abrahams tienare Eleasar/ 1. Mos. 15:2. Nämnes/ 1. Mos. 14:15. 2. Sam. 8:5.

Emot Damascus warder propheterat/ Esa. 7:8. cap. 8:4. cap. 17:1. Jer. 49:23. Amos 1:3.

Dammim/ **blod-stilla;** en ort i Juda/ hwarest Goliath warder slagen af David/ 1. Sam. 17:1.

Dan/ **domare/ rättegång;** Jacobs son/ 1. Mos. 30:6. Hans fader propheterar om honom/ cap. 49:16. Dans slächte söker sin arfwedeel/ Dom. 18:1. Dan strider emot Lesem/ och winner honom/ Jos. 19:47. The Daniters slächte/ 4. Mos. 26:42. Dan/ en stadh/ som kallas Lais/ bygdes af the Daniter/ Dom. 18:29. Ther vpsättia the afgudisk beläte/ v. 30. Jerobeam giör en guldkalf/ och vpsättier then i Dan/ 1. Kon. 12:29. Jeremias propheterar emot Dan/ Jer. 4:15. cap. 8:16. Jsraels barn sworo om gudh i Dan/ Amos 8:14.

Dan Jaan/ 2. Sam. 24:6.

Daniel/ **Gudh är domare/ min domare är Gudh;** så kallades Davidz son af Abigail/ 1. Chrön. 3:1. Jtem/ en af Konung Zedekie stam i Juda/ som vng fördes fängen til Babel/ then ther ock Beltesazzar kallas/ Dan. 1:7. Han är wijs/ och vthtyder drömar/ Dan. 2:29/ 30/ 31. cap. 4:7. Blifwer satt til en Regent öfwer hela thet Babyloniska riket/ cap. 6:2/ 3. Han seer the fyra diur/ cap. 7:2. Blifwer kastad i leijonakulan/ cap. 6:16. Frijade Susanna ifrå döden: läs Susanne historia; ock om draken i Babel.

Daphka/ **slakt/ slagsställe/ slakthuus;** en ort i öknene/ hwarest Jsraels barn sigh lägrade/ när the vthdrogo ifrån öknene Sin/ 4. Mos. 33:12.

Daphne/ **lagerbärs trä;** en förstadh widh Antiochien/ hwarest Onias sigh vppehölt för Menelao/ then affällige Juden/ 2. Macc. 4:33.

Dara/ **arm/ sädh/ etterond och arg af härkomst;** Serah femte son/ 1. Chrön. 2:6.

Darda/ **födder/ kånstner/ kånsthuus;** en wiser man/ doch intet som Salomo/ 1 Kon. 4:31.

Darius/ **öfwerwinnare/ rådande och regerande herre;** en Konung i Persien/ blifwer slagen af Alexandro Magno/ 1. Macc. 1:1. Darius Medus intager thet Babyloniska riket/ Dan. 5:31. cap. 6:1. Han låter vthgä een ogudachtig befalning/ cap. 6:8/ 9. Efter hwilken Daniel kastas i leijonakulon/ v. 16. Men Darius söker at frälsa honom/ v. 20. Darius/ Ahasveri son/ Dan. 9:1. Judarna begära låf at få byggia templet/ som Cyrus hafwer tilförene efterlåtit och befalt; och få tilstånd ther til/ Esr. 4:5/ 6. Hagg. 1:1. Zach. 1: 1. cap. 7. Vthi hans andra åhr propheterade Haggaj och Zacharja/ Hagg. 1:1. Zach. 1:1.

Darkon/ **orm/ drake/ then som gråter sin slächt;** en Jsraelit/ Neh. 7:58. Esr. 2:56.

Dathan/ **lagh/ befalning:** andre/ **gäfwa;** Eliabs son/ han och Abiram äro vproriske emot Mose/ och vpswäljes af jorden/ 4. Mos. 16:1/ 22. 5. Mos. 11:6. Ps. 106:17. Syr. 45:22.

Datheman/ **lagens förberedelse/ lagsens gåfwa;** ett berg i Gileadz land/ 1. Macc. 5:9.

David/ **älskader/ kärt barn/ trogen wän/ then som för Gudz ansichte är kär;** Jsai son/ Ruth. 4:17/ 22. Blef smord til Konung af Samuel Propheten/ i Beth Lehem/ 1. Sam. 16:13. War en dägelig yngling/ v. 12. Han dräper ett leijon/ en biörn/ och theu stora Philisteen Goliath/ 1. Sam. 17: 34/ 35/ 49. Qwinnorna sungo David en triumpsång/ 1. Sam. 18:7. Hwar öfwer Saul förtörnas/ v. 9. Och blifwer honom alt meer och meer hätsk/ v. 10. David giör ett förbund medh Jonathan/ 1. Sam. 18: 3. Blifwer warnad af Jonathan/ cap. 19:2. cap. 23: 16. David påminner Jonathan om theras förbund/ cap. 20:8. Förnyar förbundet/ cap. 20:16/ 42. cap. 23: 18. Saul trachtar efter Davidz lijf/ cap. 19:1/ rc. Men han vndkommer och flyr/ v. 18.

David äter skådobröden/ 1. Sam. 21:3. Matth. 12:3/ 4. Hoos Konung Achis ställer David sigh som han woro vrsinnig/ 1. Sam. 21:13. Flyr medh sin fader och moder til Mizpa/ cap. 22:3. Skonar Konung Saul/ och skär ett stycke af hans kiortel/ cap. 24:5. David sänder bodh til Nabal/ cap. 25:5. Tager spiutet/ som stod widh Konung Sauls hufwud/ tå han sof/ och åter skonar honom/ cap. 26:11. Flyr åter til Achis Konungen i Gath/ cap. 27:2. Faller in i the Amalekiters land/ v. 8. Han sörjer öfwer Sauls och Jonathans dödh/ 2. Sam. 1:12/ 17. Dräper bodbäraren Amalekiten/ v. 15.

David krönes i Hebron öfwer Juda huus til Konung/ 2. Sam. 2:4. Straffar Joab/ cap. 3:29. Wan Zions slott/ och blef smord til Konung öfwer hela Jsrael/ cap. 5:1/ 7. 1. Chrön. 11:3. cap. 12:38. Efter Jonathans ord/ 1. Sam. 23:17. Ock Sauls/ cap. 24:21. Han bedrifwer hoor och mord/ 2. Sam. 11:4/ 14. Och giör boot och bättring/ cap. 12:13. David flyr för sin son Absalom/ cap. 15:14. Honom blef förbudit at draga i krijg/ cap. 18:3. Kom åter til sitt Konungarike igen/ cap. 19:14. Jnsluter sina frillor/ cap. 20:3.

Davidz sidsta ord/ 2. Sam. 23:1/ 2/ rc. Han räknar folcket/ cap. 24:2. Köper een lado af Arauna/ cap. 24:24. Han beställer förrådh til Gudz tempels byggning/ 1. Chrön. 22:2. Han beställer om Gudz tiensten/ cap. 23. cap. 24:19. Beställer sångare/ cap. 25:1. Dörawachtare til HERrans huus/ cap. 26:1. Krigsfolck/ cap. 28:1. Han låter sin son Salomo efter sigh at wara Konung/ 1. Kon. 1:30. Som han Bath Seba sworit hade/ v. 28. Hafwer warit Konung i 40 ähr/ cap. 2:11. Döör i godh ålder/ och wardt begrafwen i Davidz stadh/ cap. 2:10. Hans graf säger Petrus wara i Jerusalem in til thenna dagen/ Ap. G. 2:29. cap. 13:36.

Davidz beröm/ Syr. 47:2. En man efter Gudz sinne/ 1. Sam. 13:14. Gudz Ande hafwer talat igenom honom/ 2. Sam. 23:2. Ap. G. 4:25. Hans tunga är een godh skrifwares penne/ Ps. 45:2. Han är en godh herde/ Ps.

78:70. Een lyckta i Jsrael/ 2. Sam. 21:17. 1. Kon. 11:36.

Then andelige David/ som är Christus/ warder vthlåfwad/ Jer. 30:9. Hes. 34:24. cap. 37:24. Amos. 9:11. Davidz exempel införer Christus/ at förswara ther medh sina Lärjungar/ Matth. 12:3/ 4. Marc. 2:25/ 26. Luc. 6:3/ 4.

Debir/ **Book eller skrift;** en Konung i Eglon/ som wardt af Josua öfwerwunnen/ Jos. 10:3/ 10. Jtem/ en stadh i Canaans land/ kallas Kiriath Sanna/ Jos. 11:21. cap. 15:49. Kallas ock Kiriath Sepher/ cap. 15:15. Dom. 1:11. Warder intagen af Josua/ cap. 10:38. Blifwer Leviterna tildelt/ Jos. 21:15. 1. Chrön. 6:58.

Debora/ **Bij: wältalande swatsare/ härskande;** Rebeckas amma/ drager medh henne til Jsaac/ 1. Mos. 24:59. Blifwer död/ cap. 35:8.

Debora een Prophetissa/ drager medh Barak i krijg/ Dom. 4:4/ 9. Hennes lofsång efter erhållen seger/ cap. 5:1/ rc.

Dedan/ **bröst-barn/ kärt barn/ domare;** Jacksans andre son/ 1. Mos. 25:3. Jtem/ Raema son/ 1. Mos. 10:7. Efter hwilken en stadh i Arabien/ som Lutherus menar/ kallades Dedan/ hwar ifrå kosteliga sängtäcken kommo/ Jer. 25:23. cap. 49:8. Hes. 25:13. cap. 27:15. cap. 38:13.

Deguel/ **Gudz kännedom/ en som lärer känna Gudh;** Eliasaphs fader/ af Gadz stämma/ 4. Mos. 1:14. Men cap. 2:14. Kallas han Reguel.

Deha/ **then som hafwer sitt wäsende/** Esr. 4:9. En ort hwar af Hedniskt folck togs och fördes til Samarien.

Deker/ **stridzman/ swärdzhärd;** fader för en af the 12 befalningsmän/ som Salomo satte öfwer hela Jsrael/ 1. Kon. 4:9.

Delaja/ **HErrans tiggiare/ fattig Herre/ vthlärder Herre: vphögder;** Eljoenai siette son/ 1. Chrön. 3:24. Jtem/ Semaja son/ en Förste i Jojakims hoff/ Jer. 36:12/ 25. Jtem/ en Levit vthi Davidz tijd/ 1. Chrön. 24:18. Jtem/ en man efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:60. Neh. 6:10.

Delila/ **tiggerska/ een som öser/ arm och eländig;** Simsons hustru/ som honom förrådde/ Dom. 16:4/ 5/ rc.

Delo/ **vppenbar/ yppet land;** een öö i Egeiska hafwet/ 1. Macc. 15:23.

Demas/ **en som folcket älskar:** andre/ **som är af ringa slächt/ och gemeent folck:** andre/ **then som penningar hafwer;** Pauli stalbroder til en tijd/ Col. 4:14. Philem/ v. 24. 2. Tim. 4:10.

Demetrius/ **brödman/ folcks förskräckelse/ starck förföljare;** Seleuci son/ regerar tyranniskligen/ 1. Macc. 7:1. Giör förbund medh Jonathas/ cap. 10:3. Wil giöra Judarna skattfrij/ v. 29. Men the trodde honom icke/ v. 46. Han jagas af Alexandro på flychten/ och warder slagen/ 1. Macc. 10:48/ 49/ 50.

Demetrius theu förre/ Demetrij son/ kom ifrå Creta i sitt Konungarike/ 1. Macc. 10:67. Tager thet in/ cap. 11: 19. Giör Judarna skattfrij/ v. 28. Blifwer emot Jonathas otacksam/ v. 53. Warder förjagad/ v. 55. Arsaces Konungen i Persien slår hans folck/ cap. 14.

Demetrius guldsmed i Epheso/ vpsätter sigh emot Paulum/ Ap. G. 19:24/ 25.

Johannes i sin tredie Epistel nämner en from predikant/ som kallades Demetrius/ v. 12.

Demophon/ **folcks mördare;** en Hednisk höfwitzman/ som illa plågade Judarna/ 2. Macc. 12:2.

Derbe/ **wijdt herberg;** en stadh i Lycaonien/ hwarest Paulus predikade/ Ap. G. 14:6. cap. 16:1. cap. 20:4.

Dessa/ **smält-grufwa/ Askenborg;** en fläck i Jndeen/ hwarest Judarna trängde sigh på Nicanor/ 2. Macc. 14:16.

Diana/ **månen/ nattskeen;** hoos Hedningarna kallades een gudinna/ Jovis och Latome/ dotter widh Epheso/ hwarest hon hade sitt tempel/ 2. Macc. 1:14. Och blifwer dyrckad i Epheso/ och i hela Asien/ Ap. G. 19:24/ 27/ 28/ 35.

Diblaim/ **torresikon/ fikonklasa/** Ose. 1:3.

Diblathaim/ **fikon/** Jer. 48:22.

Dibon/ **watudike/ fult-huus;** en stadh i Moab/ som kom til Rubens och Gadz arfwedeel/ 4. Mos. 21: 30. Jos. 13:9. Neh. 11:25. Jer. 48:18/ 22.

Dibon Gad/ **lyckelig huusbyggnad/ lyckeligt hoff;** Jsraels barnas lägre i öknene/ 4. Mos. 33:45.

Dibri/ **mitt taal/ mitt ord;** en Daniter som blef i öknene stenad för Gudz försmädelse skul/ 3. Mos. 24:10.

Diefwul/ **försmädare/** Joh. 8:44.

Dikela/ **palmträ;** Jaketans siunde son/ 1. Mos. 10:27. 1. Chrön. 1:21.

Dilean/ **armod/ ångest/ swår;** en stadh i Juda stam/ Jos. 15:38.

Dimna/ **träck/ stillhet/ träckgrufwa;** Leviternas stadh i Sebulon/ Jos. 21:35.

Dimon/ **träckhoop/ förstörder plats;** en stadh i Moabs land/ Esa. 15:9.

Dimona/ **fuul hoop/ träckställe;** en stadh i Juda/ Jos. 15:22.

Dina/ **rättegång/ rättegångs barn;** Jacobs dotter/ 1. Mos. 30:21. Blifwer skämd af Sichem/ 1. Mos. 34:2. Jtem/ en stadh/ Esr. 4:9.

Dinhaba/ **then som håller rätt och rättegång: domstol;** then Konungslige staden ther Bela bodde/ 1. Mos. 36:32.

Dionysius/ **Jovis son;** en rädzherre i Athen/ blef af Pauli predikan omwänd/ och anammar trona på Christum/ Ap. G. 17:34.

Dioscorus/ **Jupiters son;** så kallas hoos the Greker then månaden Martius/ 2. Macc. 11:21.

Diotrephes/ **af Jove vpfödder;** en arger och högh man/ 3. Joh. v. 9.

Disahab/ **guldgrufwa/ guldrijk;** ett ställe i öknene/ hwarest Mose föreläste Jsraels barn lagen/ 5. Mos. 1:1.

Disan/ **tröskare/ enhorn;** Seirs then Horitens son/ 1. Mos. 36:21. Hans söner/ 1. Chrön. 1:42.

Dison/ **feet:** alıj, idem qvod Disan/ Seirs son/ 1. Mos. 36:21. Jtem/ Anas son/ 1. Mos. 36:25.

Doch/ **ångest och nödh/ nödhuus;** en borg widh Jericho på slätta landet/ 1. Macc. 16:15.

Dodai/ **min wän/ min faderbroder;** en Ahohiter/ 1. Chrön. 27:4.

Dodanim/ **wänner som man älskar/ ens arma slächtingar;** Javans fierde son/ 1. Mos. 10:4. 1. Chrön. 1:7.

Dodava/ **sin käresta/ sin slächt;** Propheten Eli/ Eliesers fader/ 2. Chrön. 20:37.

Dodo/ **domarens Thola** farfader af Jsaschars slächte/ Dom. 10:1. Jtem/ Eleasars Konung Davidz hieltes fader/ 1. Chrön. 11:12. Kallas Dodi/ 2. Sam. 23:9.

Doeg/ **sorgfällig/ ängslig;** Konung Sauls tienare/ förråder Presten Ahimelech/ hoos hwilken David fick skådobröden/ 1. Sam. 22:9. Dräper/ efter Sauls befalning/ Abimelech medh 85 HERrans Prester/ v. 18. Ps. 52:1/ 2.

Dor/ **födelse/ wåning;** en stadh widh hafwet/ som ock kallas Naphoth Dor/ Jos. 11:2. Thenna staden wan Josua/ Jos. 17:11. Och gaf then Manasse slächt/ som intet fördrefwo thes inwånare/ vtan giorde them skattskyldiga/ Dom. 1:27. Salomos mågh hade hela landet Dor/ 1. Kon. 4:11.

Dora/ Tryphon flydde för Antiocho til Dora/ 1. Macc. 15:11/ 13.

Dositheus/ **Gudz gåfwa;** en Prest af Levi/ i begynnelsen af thet 5 stycket af Esther: en höfwitzman i Maccabei tijd/ 2. Macc. 12:19/ 24. En starck resenär/ v. 35.

Dothan eller Dothaim/ **en lagh och sedwana;** en stadh i Manasse/ hwarest Joseph wardt försåld/ 1. Mos. 37:17. Konungens i Syrien vthskickade komma för Dothan at gripa Elisa; men warda slagne medh blindhet/ 2. Kon. 6:13/ 18. Judith. 4:5. cap. 7:3.

Drusilla/ **dagg/ sin slächts försonerska;** Felicis hustru/ Landzhöfdingans i Judeen/ Ap. G. 24:24.

Duma/ **helwetit/ grafwen/ stillhet;** Jsmaels siette son/ 1. Mos. 25:14. 1. Chrön. 1:30. Jtem/ en stadh i Edoms land/ Esa. 21:11. Jtem/ en stadh vthi Juda arfwedeel/ Jos. 15:52.

E.

Ebal/ **steenhop/ tilflytande hoop;** Sobals tredie son/ 1. Mos. 36:23. 1. Chrön. 1:40. Jtem/ en son Jaketans/ 1. Chrön. 1:22. Som i 1. Mos. 10:28 skrifwes Obal. Jtem/ ett berg i Canaans land/ på hwilket the stodo och förbannade/ 5. Mos. 27:13. Josua bygde här ett altare/ Jos. 8:30.

Ebed eller Obed/ **tienare;** Gaals en vprorisk mans fader/ Dom. 9:26. Sök Obed.

Ebed Melech/ Konungens tienare: then Ethiopen hielper Jeremia Propheten vthur kulone/ Jer. 38:7. För sin trohet emot Gudh warder han frälsad ifrå the Chaldeers swärd/ cap. 39:16/ 17/ 18.

Eber/ **wandrare;** Salah son/ Pelegs fader/ är ibland Christi förfäder/ 1. Mos. 10:21/ 24. cap. 11:14. Luc. 3:35. Juda folcket kallas Ebreer/ 1. Mos. 40:15. cap. 43:32. 2. Mos. 3:18. cap. 5:3. cap. 7:16. cap. 9:1. cap. 10:3. Jtem/ en förnäm af Gadz slächte/ 1. Chrön. 5:13. Jtem/ Elpaals förste son af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 8:12. Jtem/ en annar af Benjamin/ 1. Chrön. 8:22. Jtem/ Amokz son/ en Prest i Jerusalem/ efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 12:20.

Ebiasaph; se Abiasaph.

Ebron/ **öfwergång/ wandringsställe;** en stadh i Assers slächtes gräntsor/ Jos. 19:28.

Ebsan/ **beskydz fader/ skildman;** en som ransakar: en domare i Jsrael/ som hade 30 söner/ och 30 döttrar/ Dom. 12:8/ 9. Skrifwes Jbzan.

Ecbatana/ **then som hafwer många färgor: högt bedrägerij/ skatt;** hufwudstaden i Meden warder beskrifwen/ Judith. 1:1/ rc.

Eden/ **wällust/ frögd;** så kallades thet landet hwarest paradiset war/ 1. Mos. 2:8/ 15. Adam blef vthdrefwen af Eden/ cap. 3:23/ 24.

Eden är ock ett mans namn/ 2. Kon. 19:12. 2. Chrön. 29:12. cap. 31:14. Esa. 37:12. Hes.. 27:23.

Eder/ **fää eller fåraherde;** en stadh i Juda/ emellan Bethsar och Beth Lehem/ Jos. 15:21.

Eder ett torn/ dottrenes Zions fäste/ Mich. 4:8. Ther Jsrael hade vpslagit sina tiäll/ 1. Mos. 35:21. Jtem/ en son Musi/ 1. Chrön. 23:23. cap. 24:30.

Edom/ **röder;** Jacobs broder/ och Jsaacs son/ som kallas Esau/ 1. Mos. 25:25. Om Edoms huftrur och barn/ som kallas Edomeer/ 1. Mos. 36:1. 1. Chrön. 1: 43. Se Esau.

The Edomeer förneka Jsraels barn at draga igenom theras land/ 4. Mos. 20:14/ 18. The blifwa slagne och skattskyldige vnder Konung David/ 2. Sam. 8:14. The falla ifrån Jsrael/ och giöra figh en Konung/ 2. Kon. 8: 20. 2. Chrön. 21:8. Af them blifwa 10000 slagne af Juda i saltdalenom/ 2. Kon. 14:7. 2. Chrön. 25:11. The slå och fånga Juda/ cap. 28:17. Emot Edom må Jsraels folck intet strida/ 5. Mos. 2:5.

Emot Edom warder propheterat/ 4. Mos. 24:18. Ps. 137: 7. Esa. 34:5. Mal. 1:3. Rom. 9:13.

Edrei/ **min arm/ starck hoop/ starck borg;** en stadh i Galaad/ som blef tilslagen halfwa Manasse slächte/ 4. Mos. 21:33. 5. Mos. 1:4. cap. 3:1. Jos. 12: 4. cap. 13:12. Jtem/ en stadh i Naphthali slächte/ Jos. 19:37.

Egla/ **rundwagn;** en af Davidz hustrur/ 2. Sam. 3:5. 1. Chrön. 3:3.

Eglaim/ **wandringsstad/ droppar:** andre/ **rundeställen;** en stadh i Moabs land/ Esa. 15:8.

Eglon/ **en stadh wärder öfwerwunnen/** Jos. 10:34:35.

Eglon/ the Moabiters Konung blifwer rådandes öfwer Jsraels barn i 18 åhr/ Jos. 3:12. Warder ihiälslagen af Ehud/ v. 21:22.

Egyptus/ **swart/ mörk;** ett landskap i Africa/ som ock kallas Mizraim af Hams son/ 1. Mos. 10:6. Hams land/ Ps. 105:23. Abrahams resa in i Egypten för dyyr tijd skul/ 1. Mos. 12:10. Ett fruchtbart land/ 1. Mos. 13:10. Joseph blifwer förder in i Egypten af the Jsmaeliter/ 1. Mos. 37:28. Ap. G. 7:9/ 10. Jacob och hans söner komma nedh i Egypten i then dyra tiden/ 1. Mos. 45:18. Theras efterkommare plågas ther hårdeliga/ 2. Mos. 1:10/ rc. Efter Gudz vthsago/ 1. Mos. 15:13. Men the Egyptier blifwa hårdeligen plågade/ cap. 7/ 8/ 9/ 10/ 11. Efter HERrans ord/ 2. Mos. 3:20.

Antichrifri stadh förliknas widh Egypten/ Vppenb. 11:8.

Ehi/ **broder;** Benjamins siette son/ 1. Mos. 46:21.

Ehud/ **bekännare;** Bilhans 3 son af Benjamin/ en förnäm man/ 1. Chrön. 7:10. Jtem/ Gera son/ en domare i Jsrael vthi 80 åhr/ Dom. 3:15/ 30. Han dräper Eglon the Moabiters Konung vnder ett skeen/ v. 21.

Eker/ **stam/ grund;** Rams son/ Jerahmeels sons/ 1. Chrön. 2:27.

Ekron/ **förstöring;** en stadh i Juda/ Jos. 15:45. Dom. 1:18. Jtem/ en stadh i Dans slächte/ Jos. 19: 43. Jtem/ en the Philisteers stadh/ Jos. 13:3. Tijt föres förbundsens ark/ 1. Sam. 5:10. The blefwo therföre plågade/ v. 11. Sedan Goliath war slagen/ fly the Philisteer til Ekron/ 1. Sam. 17:52.

Ekrons afgud/ 2. Kon. 1:2. Propheteras emot Ekron/ Jer. 25:20. Amos 1:8. Zeph. 2:4. Zach. 9:5. Nämnes/ 1. Sam. 6:16. cap. 7:14.

Ela/ **starck;** en Förste i Edom/ af Esau slächte/ 1. Mos. 36:41. 1. Chrön. 1:52. Jtem/ Hosea fader/ Jsraels Konungs/ som giorde förbund emot Pekah Remalia son/ 2. Kon. 15:30. Baesa son/ Jsraels Konung/ 1. Kon. 16:8. Warder drucken ihiälslagen/ v. 9/ 10. Jtem/ Calebs son/ 1. Chrön. 4:15. Jtem/ Simei fader/ Salomos höfwitzman i Benjamin/ 1. Kon. 4:18. Jtem/ Vsi son/ 1. Chrön. 9:8.

Elad/ **Gudh är ewig/ Gudh witnar;** Suthelah son/ af Ephraim/ 1. Chrön. 7:21.

Elai/ **min starckhet/ min Gudh;** en af Simeons slächte/ Judith. 8:1.

Elam/ **yngling/ åhrtal/ en förborgad eller vpstigen man;** Sems 1 son/ 1. Mos. 10:22. 1. Chr. 1:17. Jtem/ Simei ottonde son/ 1. Chrön. 8:24. Jtem/ Kedor Laomers hufwudstad/ 1. Mos. 14:1. Jtem/ ett landskap vthi Persien/ emot hwilkas inbyggiare the Elamiter propheteras/ Esa. 11:11. cap. 21:2. cap. 22:6. Jer. 25:25. cap. 49:34. Hes. 32:24. Dan. 8:2. The nämnas Elamiter/ Ap. G. 2:9.

Elasa/ Eleasa/ **HERrans werck;** Helez son/ 1. Chrön. 2:39/ 40. Jtem/ Rapha son/ af Sauls slächte/ 1. Chrön. 8:37. Jtem/ en af Pashurs slächte/ Esr. 10: 22. Jtem/ en af Saphans slächte/ som förde Prophetens Jeremie bref til the fångna i Babel/ Jer. 29:3.

Ellasar/ **trolös/ affällig/ Gudz huus;** ett landskap i Konung Ariochs rike/ 1. Mos. 14:1. Judith. 1:6.

Elath/ **hind/ starckhet;** en stadh i Edoms land/ 5. Mos. 2:8. Är bebygd af Konung Asaria/ 2. Kon. 14: 22. Blifwer af Konung Rezin lagd til Sprien/ 2. Kon. 16:6.

Eldaa/ **Gudz kånst/ Gudh är then rätta kånstnären: Gudz kundskap;** Midians femte son/ Abrahams sons/ 1. Mos. 25:4. 1. Chrön. 1:33.

Eldad/ **Gudz wän/ then Gudh älskar;** en Jsraelit/ som begynte prophetera/ 4. Mos. 11:26/ 27.

Eleale/ **Gudz offer/ Gudz vpfarelse;** en stadh i Moabs land/ som Rubens barn tilföll/ 4. Mos. 32:3. Hwilka bygde honom/ v. 37. Propheteras om samma stadh/ Esa. 15:4. cap. 16:9. Jer. 48:34.

Eleasa; sök Elasa.

Eleasar/ **af Damasco;** Abrahams tienare/ 1. Mos. 15:2. Måste icke blifwa Abrahams arfwinge/ v. 3/ 4. Blifwer sänd at taga Jsaac hustru/ cap. 24.

Eleazar/ **Gudh är hielpare;** Aarons son/ 2. Mos. 6:23. cap. 28:1. Han blifwer wigd til Prest/ 3. Mos. 8:24. Blifwer öfwerste Prest efter sin faders dödh/ 4. Mos. 20:28. 5. Mos. 10:6. Moses warder wredh på Eleazar/ 3. Mos. 10:16. Han skal intet blotta sitt hufwud/ 3. Mos. 10:6. Han skulle föra then röda koon vthom lägret/ 4. Mos. 19:3. Han stiger medh Mose neder as berget/ 4. Mos. 20:28. Smörjer Josua til anförare/ 4. Mos. 27:22. Han skiftar Canaans land/ samt medh Josua/ Jos. 14:1. Efter som Gudh befalt hafwer/ 4. Mos. 34:18. Blifwer död och begrafwen/ Jos. 24:33. Hans son war Pinehas/ 2. Mos. 6:25. Som blef öfwerste Prest/ 4. Mos. 25:7/ 13. Om Eleazar läses/ 4. Mos. 3:4. cap. 16:37. cap. 26:1. cap. 27: 22. cap. 31:21/ 26/ 29/ 51. 1. Chrön. 24:4.

Eleazar Saura son drap en elephant/ och blef sielf död vnder honom/ 1. Macc. 6:43/ 46.

Eleazar/ en öfwerste ibland the skriftlärda/ och gammal man/ tager sigh wahra för all förargelse/ och bekänner sin Gudh stadeliga in i döden/ 2. Macc. 6:18/ 24.

Eleph/ **tusende/ anförare/ okse;** en stadh vthi Benjamins slächte/ Jos. 18:28.

Eleusai; sök Elusai.

Eleutherus/ **frij/ ädel;** en flodh widh Syriska gräntson/ 1. Macc. 11:7.

Elhanan/ **Gudz nåde/ gåfwa;** Orgims son af BethLehem/ en af Davidz 37 hieltar/ 2. Sam. 21:19. cap. 23:24.

Eli/ **min Gudh;** Presten i Silo/ 1. Sam. 1:3. Hans söner woro skalkar/ 1. Sam. 2:12/ 22. Eli blifwer hotad af Gudh/ 1. Sam. 2:31/ 32/ 33.

Eli söner blefwo i krijg ihiälslagne/ 1. Sam. 4:11. Och Eli faller af sin stool och blifwer död/ tå han hade dömt Jsrael i 40 åhr/ 1. Sam. 4:18.

Eliab/ **Gudh är min Fader;** Pallu son af Rubens slächte// Dathans och Abirams fader/ 4. Mos. 26: 8. 5. Mos. 11:6. Jtem/ Helon son/ en Förste af Sebulons slächte/ 4. Mos. 1:9. cap. 2:7. Jtem/ then förste Jsai son/ 1. Chrön. 2:13. 1. Sam. 16:6. Han följer Saul i strijd/ cap. 17:13.

Eljada/ **Gudh weet thet;** Davidz son/ 2. Sam. 5:16. Jtem/ Resons fader/ 1. Kon. 11:23. Jtem/ en wäldig man af Benjamins slächte/ en öfwerste i Konung Josaphats tijd/ 2. Chrön. 17:17.

Eliaheba/ **Gudh warder fördöljandes;** Davidz hielte/ 2. Sam. 23:32.

Eliakim/ **Gudh warder vpståendes;** Hilkia son/ Konung Hiskie hoffmästare/ Esa. 36:3/ 11. 2. Kon. 18:18. cap. 19:2. Esa. 37:2. cap. 22:20. Eliakim Josie son blef Konung vthi Juda/ och kallas Jojakim/ 2. Kon. 23:34. 2. Chrön. 36:4. Sök Jojakim.

Eliam/ **Gudz folck;** Achithophels son/ 2. Sam. 23:34. Jtem/ Bath Seba fader/ 2. Sam. 11:3.

Elia/ **Gudh är HERre/ HERren är starck och alsmächtig;** Propheten af Gilead/ som kallas Thisbiten: om hans klädnat talas/ 2. Kon. 1:8. Han propheterar om dyyr tijd/ och korparna föra honom maat/ 1. Kon. 17:1/ 6. Enkian i Zarpath föder honom/ hwilkens son han vpwäcker ifrå döda/ v. 15/ 22.

Elie offer blifwer förtärdt af eld/ 1. Kon. 18:38. Eli dräper Baals Propheter/ v. 40. Flyr för Jsebel/ cap. 19:3. En Ängel bar honom maat/ v. 5. Han fastar sedan i 40 dagar och nätter/ til thes han kom til Horeb/ v. 8. Blifwer sänd til Damascus/ at smörja Hasael til Konung öfwer Syrien/ v. 15. Och Elisa til Prophete efter sigh/ v. 16. Til Konung Achab/ cap. 21:17. Befaller eld falla af himmelen och vpbränna 150 män/ 2. Kon. 1:10/ 12. Elie kraftiga böön/ 1. Kon. 17:1. Jac. 5:17. 2. Kon. 18:42.

Elia och Elisa gå igenom Jordans flodh/ 2. Kon. 2:8. Och Elia warder vptagen i himmelen medh en brinnande wagn/ v. 11.

Elia blifwer sedder vthi Christi förklaring/ Matth. 17:3. Luc. 9:30.

Elia skulle komma förr än then store HERrans dagh kommandes wore/ Mal. 4:5.

Eliasaph/ **HERren giör at man wäxer och tiltager/ HERren hielper til en salig ända;** Deguels son/ 4.

Mos. 10:20. Eller Reguels son/ the Gadditers höfwitzman/ 4. Mos. 1:14. Hans offer warder beskrifwet/ cap. 7:42/ rc. Jtem/ en öfwerste öfwer the Gersoniters slächte i öknene/ 4. Mos. 3:24.

Eljasib/ **Roligt land/ Gudh gifwer oß roo; Gudh warder intagandes sin thron/ wedergällandes;** Eljoenai andra son/ 1. Chrön. 3:24. Jtem/ en Prest i Konung Davidz tijd/ 1. Chrön. 24:12. Jtem/ en öfwerste Prest som efter thet Babyloniska fängelset bygde Jerusalems fåraport/ Neh. 3:1. Jojakims son/ Neh. 12:10. Jtem/ en sångare i templet/ Esr. 10:24.

Eliatha/ **tu äst min Gudh;** Hemans son af Levi slächte/ Davidz siungare i templet/ 1. Chrön. 25:4.

Elidad/ **Gudz wän: Gudh skal man älska;** Chislons son som vthdelte landet för Benjamin/ 4. Mos. 34:21.

Eliel/ **Gudh är en sanner Gudh/ en starcker Gudh;** en man af Manasse slächte/ 1. Chrön. 5:24. Jtem/ Thoah son af Levi slächte/ 1. Chrön. 6:34. En af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 8:22. Jtem/ en Mahaviter Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:46. Än en hielte af Mezobaja/ v. 47. Jtem/ af Hebrons barn/ en Levit/ 1. Chrön. 15:9. Jtem/ en annar i Konung Hiskia tijd/ 2. Chrön. 31:13.

Elienaj/ Elpaals son/ 1. Chrön. 8:20.

Elieser/ **Gudh är en hielpare;** Mose son/ blifwer född/ 2. Mos. 2:22. Warder omskuren/ cap. 4:25. Och förder til Mose/ cap. 18:4. En Prophet/ Dodava son propheterar emot Josaphat och straffar honom/ 2. Chrön. 20:37. Jtem/ Bechers tredie son/ 1. Chrön. 7:8. En Levit/ 1. Chrön. 15:24. En annar Levit/ Esr. 10:18. Jtem/ Jorims son/ en af Christi förfäder/ Luc. 3:29.

Elihoreph/ **Gudz winter/ vngdomsens starckhet:** andre/ **skamfläck/ försmädare;** Sisa son/ Salomos skrifwares/ 1. Kon. 4:3.

Elihu/ **han är Gudh/** 1. Sam. 1:1. En annar/ Baracheels son af Jobs fränder/ han disputerar på nytt medh Job/ Job. 32:2. Han straffar Job/ v. 6/ rc. cap. 33:1/ rc. cap. 34:35/ 36/ 37. En höfwitzman af Manasse slächte/ 1. Chrön. 12:20. En dörewachtare i HERrans tempel/ 1. Chrön. 26:7.

Elika/ **Gudz pelikan;** en Harodit er af Davidz hieltar/ 2. Sam. 23:25.

Elim/ **the starcke/ wädurar/ högar;** en ort emellan Sinai berg och öknena Sin/ 2. Mos. 16:1. 4. Mos. 33:9. Jtem/ en brunn i Moabs land/ Esa. 15:8.

Elimajas/ **högh ort;** en berömder stadh i Persien/ 1. Macc. 6:1. Skrifwes eljes Elymais.

Elimas Magus/ **spåman/ förderfware/ trolkarl/** Ap. G. 13:8. Skrifwes Elymas; står emot Paulum/ och warder blind/ Ap. G. 13:6/ 17. Kallas ock Bar Jehu/ v. 6.

Eli Melech/ **Gudh är Konung;** Naemi man/ Ruth. 1:2/ 3. Dödde/ v. 15. Hans frände war Boas/ cap. 2:1/ 3.

Eljoenai/ **mina ögon til Gudh/ Gudh warder migh swarandes/ förödmiukandes;** Nearia son Semaja sons/ 1. Chrön. 3:23. En af Simeons stam/ cap. 4:36. Jtem/ Bechers fierde son/ cap. 7:8. En annar/ cap. 27:3. Esr. 8:4. Neh. 12:41. Elienai/ Elpaals son/ 1. Chrön. 8:20.

Eliphal/ **Gudz vnder/ Gudh warder dömmandes;** Vr son/ Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:35.

Eliphalet/ **Gudz befrijelse/ Gudh warder migh befrijandes;** Davidz son/ 2. Sam. 5:16. 1. Chrön. 3:6/ 8. Skrifwes Eliphelet.

Eliphas/ **Gudh är starck/ Gudh är mitt bästa guld;** Esau son/ som Ada honom födde/ 1. Mos. 36:4. Af honom kommo Förstar/ v. 16. 1. Chrön. 1:35/ 36.

Eliphas af Thema/ en af Jobs wänner/ Job. 2:11. Han disputerar medh Job/ cap. 4:1. cap. 5:1. cap. 15:1. cap. 22:1. Straffas af Gudh/ cap. 42:7.

Elipheleja/ **Gudz tekn/ Gudh warder tekn giörandes;** en Prest/ 1. Chrön. 15:18.

Eliphelet/ **Gudh är förlossare;** Ahasbai son/ Davidz hielte/ 2. Sam. 23:34. Jtem/ en af Adonikams söner/ Esr. 8:13. Af Davidz barn/ 1. Chrön. 3:6/ 8. cap. 14:7. Kallas ock Eliphalet.

Elisa/ **Gudz lamb/ Gudz salighet;** Javans förste son/ 1. Chrön. 1:7. 1. Mos. 10:4. Jtem/ Saphat son/ blifwer smord til Prophete/ 1. Kon. 19:16/ 19. Går medh Elia genom Jordan/ 2. Kon. 2:8. Kommer tilbaka/ och slår på watnet medh Elie kiortel/ och thet skiljes åth/ så at han går ther igenom/ 2. Kon. 2:14. Beder at Elie ande dubbelt må komma öfwer honom/ v. 2. Seer Eliam vpfara/ v. 12. Han giör thet onda watnet i Jericho hälsosamt medh salt/ cap. 2:19/ 21. Piltar förbrå honom at han war skallot/ v. 23. En rättsinnig Prophet/ 2. Kon. 3:12/ 14. En spelman kommer för honom/ och HERrans hand kommer öfwer honom/ v. 15. Han förökar oljan i krukan/ cap. 4:1/ rc. Han giör thet bätska moset sött/ v. 41. Och förökar brödet i dyyr tijd/ v. 43. Låfwer then Sunamitiska qwinnan en son; och sedan wäcker honom vp ifrån the döda/ cap. 4:16/ 34.

Elisa renar Naeman af sin spitelsko/ 2. Kon. 5:10/ 14. Låter jern flyta/ cap. 6:6. Slår the Syrers häär medh blindhet/ v. 18. Konungen i Jsrael står honom efter lifwet/ v. 31. Han propheterar om godh tijd/ som skulle komma dagen efter; cap. 7:1. Och Riddaren/ som thet intet trodde/ trampas ihiäl/ v. 2. J Elisa tijd war dyyr tijd i siu åhr/ 2. Kon. 8:1. Han förkunnar Hasael/ at Benhadad af Syrien skulle döö/ och säger Hasael huru mycket ondt han giöra skulle/ cap. 8:10/ 12. Befaller at Jehu skulle smörjas til Konung/ cap. 9:1. När Joas vnder siukdomen besökte honom/ propheterar han at Joas skulle öfwerwinna the Syrer/ 2. Kon. 13:14/ rc. Elisa döör af then siukdomen/ v. 14. Och en döder blifwer vpwäckt/ som kom widh hans been/ v. 20/ 21. Kallas Eliseus/ och blifwer beprisad/ Syr. 48:13.

Elisabet/ Zacharie hustru/ Marie fräncka/ aflar i sin ålderdom/ Luc. 1:24. Warder helsad af jungfru Maria/ v. 40. Föder Johannes Döparen/ v. 57.

Elisama/ **Gudh warder hörandes/ Gudh höre;** Ammihuds son/ en Förste öfwer Ephraims slächte/ 4. Mos. 1:10. Hans gåfwor til tabernaklet/ cap. 7: 48. Nämnes/ 1. Chrön. 7:26. Jtem/ Davidz son/ 2. Sam. 5:16. 1. Chrön. 14:7. Jtem/ Nethanja fader af Juda/ 2. Kon. 25:25. Jtem/ Jekamia son/ Sallums sons/ 1. Chrön. 2:41. Jtem/ Konung Jojakims Canceler/ Jer. 36:12/ 20. Jtem/ en Prest i Konung Josaphats tijd/ 2. Chrön.. 17:8.

Elisaphat/ **Gudh skal döma;** Sichri son/ 2. Chrön. 23:1.

Elisua/ **Gudz salighet/ Gudh warder oß salige giörandes;** Davidz son/ 2. Sam. 5:15. 1. Chrön. 14:5.

Eliud/ **Gudz ähra och beröm/ min Gudh skal ährad och härlig warda;** Achims son/ en af Josephs förfäder/ Matth. 1:14.

Elizaphan/ **Gudz hemligher;** the Kehathiters öfwerste/ 4. Mos. 3:30. Parnachs son/ 4. Mos. 34:25. Nämnes/ 1. Chr. 15:8. 2. Chr. 29:13.

Elizeba eller Elisabet/ **Gudz eed/ Gudh är wår deel och glädie;** Aarons hustru/ 2. Mos. 6: 23.

Elizur/ **Gudz klippa;** Zedeur son af Rubens slächte/ 4. Mos. 1:5. cap. 2:10. cap. 7:30. Hans gåfwa til tabernaklet/ v. 31.

Elkana/ **nijtälskande Gudh;** Korahs son/ 2. Mos. 6:24. Assirs son/ Korahs soneson/ 1. Chr. 6:23/ 25. En af Ephraim/ Samuels fader/ hade twå hustrur/ 1. Sam. 1:1/ 4/ 8. En annan af Sauls slächte/ 1. Chr. 12:2/ 6.

Elkos/ **Gudz hårdhet/ hårdt fängelse;** en fläck i Galileen/ Nah. 1:1.

Ella; sök Ela.

Elmadam; sök Almodad.

Elnaam/ **Gudh är blijd/ Gudz härlighet;** Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:46.

Elnathan/ **Gudz gåfwa;** Achbor son/ en öfwerste i Konung Jojakims hoff/ Jer. 26:22. En annar/ Jojakims morfader/ 2. Kon. 24:8. Jtem/ twänne andra/ Esr. 8:16.

Elon/ **starckhet;** Esaus swärfader/ en Hethit/ 1. Mos. 26:34. cap. 36:2. Jtem/ Sebulons son/ 1. Mos. 46: 14. Af hwilken the Eloniters slächte/ 4. Mos. 26:26. Jtem/ en domare/ Dom. 12:11. En stadh widh Naphthali gräntsor/ Jos. 19:33. Skrifwes Allon; en stadh i Dans slächte/ Jos. 19:43. Elon Beth Hanan/ 1. Kon. 4:9.

Eloth/ **eek/ starck borg;** Edomeers stadh/ 1. Kon. 9: 26. 2. Chr. 8:17. Vsja bygde Eloth/ cap. 26:2.

Elpaal/ **Gudz werck;** Seharaims son/ 1. Chrön. 8:11.

Elphelet/ af Davidz söner/ 1. Chr. 14:5.

Elsabad/ **Gudz gåfwa;** en hielte af Gadz slächte/ 1. Chrön. 12:12. En dörewachtare i templet/ cap. 26:7.

Eltheke/ **Gudz kista;** fristad i Dans slächte/ Jos. 19:44. cap. 21:23.

Elthekon/ **Gudz gåfwa/ ordning;** en stadh widh Beth Lehem/ Jos. 15:59.

Eltholad/ **Gudz börd;** Juda stadh/ Jos. 15:30. En i Simeons slächte/ cap. 19:4.

Elul/ **ropande/ skrijande;** en månad/ som swarar til en deel emot Augustum/ Neh. 6:15. 1. Macc. 14:27.

Elusai/ **Gudz starckhet;** en man af Sauls slächte i Benjamin/ 1. Chrön. 12:5.

Elymais; sök Elimais.

Elymas; sök Elimas.

Elzaphan/ **förborgad Gudh/ Gudh en beskådare;** Vfiels son af Levi/ 2. Mos. 6:22. Drager Aarons söner döde vthur heligdomen/ 3. Mos. 10:4.

Emalkuel/ **Gudh är Konung/ riket är Gudz;** Konung i Arabien/ 1. Macc. 11:39.

Emaus/ **warmt badh eller watn;** låg 60 stadier ifrån Jerusalem/ Luc. 24:13. Kallas Ammao/ hwarest Judas Maccabeus erhåller en seger emot Lysias/ 1. Macc. 3:40/ 57.

Emek Keziz/ **afskuren och förstörd;** en stadh i Benjamins slächte/ Jos. 18:21.

Emim/ **förskräckeligit folck/** 1. Mos. 14:5. 5. Mos. 2:10.

EmmanuEl/ Jmmanuel/ **Gudh medh oß;** Christi namn/ Matth. 1:23.

Enak/ **Rese/ kedia/ halsprydnad;** Rese i Hebron/ 4. Mos. 13:23. Kämpars namn/ 5. Mos. 2:10. Warda af Josua vthrotade/ Jos. 11:21. Theras städer äro faste cap. 14:12. Enaks tre söner warda af Caleb fördrefne/ Jos. 15:14. Dom. 1:20.

Enam/ **theras brunn/ eller öga;** Juda stadh/ Jos. 15:34.

Enan/ **skyy/ spådom/ källa;** en by i Canaans land/ 4. Mos. 34:10. Som kallas Hazar Enon/ Hes. 48:1. Ahira fader af Naphthali/ 4. Mos. 1:15. cap. 2:29.

Endor/ **wånings brunn/ slächts öga;** en stadh i Manasse/ Jos. 17:11. Ps. 83:11. Spåqwinnan i Endor/ 1. Sam. 28:7.

Eneas/ **lofwärdig;** Petrus giör honom helbregda/ Ap. G. 9:33/ 34.

EnEglaim/ **kalfwarnas källa/** Hes. 47:10.

EnGannim/ **trägårdz brunn/ beskydz öga;** en stadh i Juda/ Jos. 15:34. J Jsaschar/ cap. 19:21.

EnGedi/ **lyckones brunn;** en stadh i Juda/ Jos. 15:62. David flyr hijt vndan Saul/ 1. Sam. 24:1. Thes wijngårdar/ Högw. 1:14. Fiskare/ Hes. 47:10.

Enhadda/ **skarpa och gladlynta ögon/** Jos. 19:21. Jsaschars gräntsa.

Enhazor/ **förhusets brunn/ gräs-brunn;** en stadh i Naphthali/ Jos. 19:37.

Enos/ **eländig och beklagelig menniskia;** Seths son/ 1. Mos. 4:26. Luc. 3:37. Hans ålder/ 1. Mos. 5:11.

Enoch/ Henoch/ **inwigder/ wäl artader och skickelig;** Jaredz son/ 1. Mos. 5:18. Luc. 3:37. Blef vptagen af Gudh/ v. 22:24. Ebr. 11:5. Blifwer beprisad/ Syr. 44:16. cap. 49:16. Hans prophetie/ Jud. Ep. v. 14.

Enon/ **skyy/ öfwerskyggande brunn;** här döper Johannes och lärer/ Joh. 3:23. Se Enan.

EnRimmon/ **granate-äplens brunn;** en ort i Juda/ Neh. 11:29.

EnSemes/ **solbrunn/ ämbetes brunn;** Joh. 15:7. cap. 18:17.

Epaphras/ **fradgande/ skumande;** en af the Christtrogna som predikar för the Colosser/ Col. 1:7. Medh omsorg/ cap. 4:12. Pauli medfånge i Christo JEsu/ Philem/ v. 23.

Epaphroditus/ **dägelig;** Pauli medhielpare/ Phil. 2:25. cap. 4:18.

Epenetus/ **lofwärdig;** anammade Christi lära i Achaia/ Rom. 16:5.

Epha/ **flygande/ vthtröttad;** Midians förste son/ 1. Mos. 25:4. 1. Chrön. 1:33. Af honom kallas ett landskap i Arabien Epha/ Esa. 60:6. Jtem/ Jahdai son/ 1. Chrön. 2:47. Calebs frilla/ 1. Chrön. 2:46.

Epha ett mått hoos Judarna/ 2. Mos. 16:36. 3. Mos. 5:11. cap. 6:20. Besee registret om the Bibliska mått.

Ephai/ **lustiger man/** Jer. 40:8.

Epher/ **stofft;** Midians son/ 1. Mos. 25:4. 1. Chr. 1:33. Esra son af Juda stam/ 1. Chrön. 4:17. En höfwitzman af Manasse slächte/ 1. Chrön. 5:24.

Ephesus/ **ett lustigt och önskat ställe i Asien;** thes inwånare dyrcka Dianam/ Ap. G. 19:28. The anamma Pauli predikan/ och vpbränna alla onyttiga böcker/ Ap. G. 19:18/ 19. Lärarena i Epheso/ Vpp. 1: 11. Timotheus war Biskop ther/ 1. Tim. 1:3.

Ephlal/ **domare/** 1. Chrön. 2:37.

Ephraim/ **fruchtbar/ wäxande;** Josephs son/ 1. Mos. 41:50. Han blef satt fram för sin broder Manasse af Jacob/ tå han wälsignade them/ cap. 48:5/ 13/ 19. cap. 49:22. Ephraims slächtes Förste/ 4. Mos. 1:10.

Ephraims barn bekomma arfwedeel/ Jos. 16:1. Theras gräntsor/ v. 5. Städer/ v. 9. Efterkommande/ 1. Chrön. 7:20. The träta medh Gideon och hans krigshär/ Dom. 8: 1. The vpsättia sigh emot Jephthah/ therföre at han intet kallade them medh til strijd emot the Ammoniter/ Dom. 12:1. Ephraims språk och tungomål/ v. 6. En Levit/ kommer ifrån Ephraim/ cap. 19:1. Vnder thet ordet Ephraim förstås Jsraels rike/ Esa. 7:8. Ose. 5:5. Om Ephraims handlingar/ 1. Sam. 14:22. 2. Sam. 2:9. 2. Chrön. 15:9. cap. 17:2. cap. 19:4. cap. 25:7. cap. 30: 18. Prophetier emot och om Ephraim/ Esa. 9:9. cap. 11: 13. cap. 17:3. Jer. 4:15. cap. 7:15. cap. 31:6.

Ephrath/ **fruchtbarhet;** Calebs hustru efter Asuba/ hon födde honom Hur/ 1. Chrön. 2:19. En stadh i Juda/ 1. Mos. 35:16/ 19. cap. 48:7. Och kallas eljes Beth Lehem: synes wara samma som Caleb Ephrata/ ther Hur död blef/ 1. Chrön. 2:24. Ephrateer af Ephraim/ Dom. 12:5. 1. Kon. 11:26.

Ephrem/ en stadh/ Joh. 11:54.

Ephron/ Zoars son/ af Heths barn/ af hwilken Jsaac köpte Abrahams grift/ 1. Mos. 23:8/ rc. cap. 25:9. cap. 49:30. cap. 50:13. En stadh i Juda/ 2. Chrön. 13:19. 1. Macc. 5:46. 2. Macc. 12:27. Ephrons berg/ Jos. 15:9.

Epicureer/ Ap. G. 17:18.

Er/ Sela son/ Lecha fader/ 1. Chrön. 4:21. Juda son af Sua/ 1. Mos. 38:3. cap. 46:2. Hans hustru/ v. 6. Afgäng/ v. 7. 4. Mos. 26:19. 1. Chrön. 2:3. Jtem/ Elmodams fader/ en i Christi slächtregister/ Luc. 3:28.

Erastus/ Pauli tienare/ Ap. G. 19:22. 2. Tim. 4:20. Stadsens Räntomästare i Corintho/ Rom. 16:23.

Eran/ Suthelah son/ hwar af the Eraniters slächte/ 4. Mos. 26:36.

Erech/ Nimrodz rikes begynnelse/ 1. Mos. 10:10.

Eri/ Gadz son/ 1. Mos. 46:16. Ther af kommo the Eriter/ 4. Mos. 26:16.

Esaja/ **HERrans salighet;** Amos son Propheten/ Esa. 1:1. 2. Kon. 19:2. 2. Chrön. 32. 2. Kon. 21. Hans prophetie läses/ Luc. 4:17. Ap. G. 8:28.

Esarhaddon/ blef Konung efter sin fader Sennacherib/ 2. Kon. 19:37. Esa. 37:38. En annar/ Esr. 4:2.

Esau; se Edom.

Esbaal/ Sauls son/ 1. Chrön. 8:33. cap. 9:39.

Esbai/ **Jsop/** 1. Chrön. 11:37.

Esban/ Disans son af the Horeer/ 1. Mos. 36:26. 1. Chrön. 1:41.

Escol/ **wijnklase;** Aners broder/ 1. Mos. 14:13. Escols bäck/ 4. Mos. 13:24/ 25. cap. 32:9. 5. Mos. 1:24.

Esdrelom/ een stoor mark/ Judith. 1:8. cap. 4:5. cap. 7:3.

Esean/ **ångsteld;** en stadh i Juda/ Jos. 15:52.

Esek/ trätobrunn/ 1. Mos. 26:20. En man/ Azels broder/ 1. Chrön. 8:39.

Eser/ **hielpare;** Hurs son af Juda stam/ 1. Chrön. 4:4. Jtem/ Suthelah son af Ephraims slächte/ 1. Chrön. 7:21. Jtem/ en starcker hielte af Gadz slächte/ 1. Chrön. 12:9. Jtem/ Jesua son/ öfwerste i Mizpa/ Neh. 3:19.

Esli/ **forlossare/ en som bortgår;** Naums fader/ en ibland jungfru Marie förfäder/ Luc. 3:25.

Esra/ **hielpare;** Seraja son/ Asaria sons af Aarons slächte/ skriftlärder man/ kommer ifrå Babel/ Esr. 7:1/ 6. Lät vthropa en allmänlig fasto/ cap. 8:21/ 23 Beder för folcket/ och skiljer the Hedniska qwinnor ifrån Jsraels barn/ cap. 9/ och 10. Läser lagboken för hela menigheten/ Neh. 8:1/ 3. Han kallas Jozadak/ 1. Chrön. 6: 14. En man af Juda/ 1. Chrön. 4:17.

Esri/ **min hielpare;** Chelubs son/ Davidz öfwerstas öfwer åkermän/ 1. Chrön. 27:26. The Esriter äro af Joas/ Dom. 6:11.

Esthaol/ **begärelse;** Juda stadh/ Jos. 15:33. Jtem/ en stadh i Dan/ cap. 19:41. Hwarest Jsraels barn sigh lägrade emot the Philisteer i Simsons tijd/ Dom. 13: 25. cap. 18:2/ 11. Af hwilken the Esthaoliter äro vthkomne/ 1. Chrön. 2:53.

Esthemo/ Estmoa/ och Esthemoa/ **förhörställe;** Leviters stadh i Juda arfwedeel/ Jos. 15:50. cap. 21:14. 1. Sam. 30:28. 1. Chrön. 6:58. Jtem/ en Maachathiter Hodija son/ 1. Chrön. 4:19. Jtem/ Esre son/ v. 17.

Esther/ **lysande stierna;** een berömlig och dägelig Judisk qwinna/ af Benjamins slächte/ Esth. 2:7. Blifwer Konung Ahasveros Drottning/ v. 17. Träder in för Konungen/ cap. 5:1/ 2. Giör Konungenom och Haman en måltijd/ v. 4. Beder för Judarna/ cap. 7:3. Och bekommer bref af Konungenom/ at Judarna icke allenast skulle skonas til lifwet/ vtan ock hämnas på sina owänner/ cap. 8:9/ 14. Kallas Hadassa/ Esth. 2:7.

Esthon/ **eldens gåfwa;** Mehirs son/ 1. Chrön. 4: 11:12.

Etham/ **starckhet;** Jisreels fader af Juda stam/ 1. Chrön. 4:3. Jtem/ een högh och fast bergklyfta/ hwarest Simson sigh vppehölt/ Judith. 15:8/ 11. Jtem/ en Juda stadh/ som Konung Rehabeam befäste/ 2. Chrön. 11:6. Jtem/ en stadh i Simeons arfwedeel/ 1. Chrön. 4:32. Ett Jsraels barnas lägre i öknen/ 2. Mos. 13:20. 3. Mos. 33:6/ 8.

Ethan/ **starcker hielte/ mächtiger rese;** en Esrahiter/ wijs och förståndig man/ 1. Kon. 4:31. Honom tilägnas 89 Psalmen Davidz: Jtem/ Serah son/ Perez son af Juda stam/ 1. Chrön. 2:6. Jtem/ Kusaja son/ en sångare i templet/ 1. Chrön. 15:17. Jtem/ Simma son af Levi slächte/ 1. Chrön. 6:42. Kisi son/ 1. Chrön. 6:44.

Ethanim/ **styrckia/ håfwor och skäncker;** siunde månaden hoos the Ebreer/ swarar emot September til en deel. På thenna månaden inwigde Salomo templet/ 1. Kon. 8:2.

Eth Baal/ **Baals efterföljare;** Konungen i Zidon Jesebels fader/ 1. Kon. 16:31.

Ether/ **böön/ förbön/ bönehuus;** en stadh i Juda och Simeon/ Jos. 15:42. cap. 19:7.

Ethnan/ **gåfwa;** Ashur son af Juda stam/ 1. Chrön. 4:5/ 7.

Ethni/ **starckhet;** Serah son/ 1. Chrön. 6:41.

Ewa/ **lefwandes/ moder för lefwande;** Adams hustru/ blef skapad af mansens sidoref/ 1. Mos. 2:21. Hon äter af thet förbudna trädh/ cap. 3:6. Blifwer kallad Hewa/ cap. 3:20. Hon föder Cain och Abel/ cap. 4:1/ rc.

Eubulus/ **försichtig/ wälrådande;** en trogen man i Rom/ Pauli gode wän/ 2. Tim. 4:21.

Evi/ **begärelse;** en af the Midianitiska Konungar/ 4. Mos. 31:8. Jos. 13:21.

Evil Merodach/ **bitter gråts stillande;** wardt Konung i Babel efter sin fader Nebucad Nezar/ 2. Kon. 25:27. Jer. 52:31.

Eumenes/ **sachtmodig/ godh/ frikostig;** en Konung i Pergamo/ 1. Macc. 8:8.

Evnica/ **godh seger;** een from qwinna i Lystris/ Timothei moder/ 2. Tim. 1:5. Ap. G. 16:1/ 2.

Evodia/ **wäl luchtande;** een gudfruchtig qwinna i Philippis/ Phil. 4:2.

Eupator/ **godh fader;** Konung Antiochi tilnamn/ Antiochi ogudachtige son/ 1. Macc. 6:17. 2. Macc. 10:10.

Evphrates/ Phrath/ **fruchtbar;** en stoor flodh/ 1. Mos. 2:14. cap. 15:18. 5. Mos. 1:7. Jos. 1:4. cap. 11:24. 2. Sam. 8:3. 2. Kon. 23:29. 2. Chrön. 35:20. 2. Kon. 24:7. 1. Chrön. 6:9. Jer. 2:18. Vpp. 9:14/ rc.

Eupolemus/ **godh stridzman/** 1. Macc. 8:17. 2. Macc. 4:1.

Eutychus/ **lycksalig/ godh lycka;** en yngling/ faller neder vnder Pauli predikan/ slår sigh til dödz/ och warder af Paulo vpwäckt/ Ap. G. 20:9/ 10/ 11/ 12.

Ezbon/ **snart och färdigt hufwud;** Bela son/ Benjamins/ 1. Chrön. 7:7. Jtem/ Gadz son/ 1. Mos. 46:16.

Ezechias; sök Hiskia.

Ezechiel; sök Hesekiel.

Ezem/ **starck borg/ beenställe;** en stadh i Simeon/ 1. Chrön. 4:29. sök Azem.

Ezer/ **skatt/ klenod;** Seir son then Horitens/ en Förste i Edoms land/ 1. Mos. 36:30. 1. Chrön. 1:38. Thes efterkommande/ 1. Mos. 36:27. 1. Chrön. 1:42.

Ezion Gaber/ **starckt trä/ mächtig rese;** en ort widh öknen Zin/ 4. Mos. 33:35. Ezion Geber/ en stadh widh Eloth/ 1. Kon. 9:26. 2. Chrön. 8:17. 1. Kon. 22:49.

F.

Faselis/ Phaselis/ **öfwergång;** ett landskap widh Pamphilie gräntsor/ 1. Macc. 15:23.

Felix/ en landzhöfdinge öfwer Judeen/ får Pauli bref/ Ap. G. 23:26. Han handlar wäl medh Paulo/ och blifwer förskräckt af hans predikan/ cap. 24:23/ 25.

Festus/ **högtidelig/ lustig/ härlig;** Porcij tilnamn/ landzhöfdingans i Judeen/ som Nero förordnade i Felicis ställe/ hafwer Paulum för sigh i Konung Agrippe och Berenices närwaro/ Ap. G. 24:27. cap. 25: 1/ 9/ rc. Kallar Paulum rasande/ cap. 26:24.

Fortunatus/ **lyckelig;** en gudfruchtig man i Corintho/ 1. Cor. 16:17.

G.

Gaal/ **förbannat/ förkastat;** Ebedz son/ sätter sigh emot Abimelech domaren/ och blifwer slagen på flychten/ Dom. 9:26/ 35/ 39/ 40.

Gaas/ **rörelse;** ett berg i Ephraim widh Thimnath/ ther Josua wardt begrafwen/ Jos. 24:30. Dom. 2:9. 2. Sam. 23:30.

Gaath/ **slagh/ angrep;** en ort widh Jerusalem/ Jer. 31:39.

Gaba/ **högh;** en stadh i Benjamin/ Jos. 18:24.

Gabaa/ **högh klippa;** en stadh i the Edomeers land/ Judith. 3:14.

Gabbai/ **min rygg/ mitt lijf/ min vphöijare;** en borgare i Jerusalem af Benjamins slächte/ Neh. 11:8.

Gabbatha/ **stenlagder högd/ en vphögder ort;** en högh ort för domstolen i Jerusalem/ Joh. 19: 13. Kallas ock Lithostrotos.

Gabel/ **mått eller mårcke;** en man/ kom medh Raphael til Tobie bröllop/ Tob. 1:17. cap. 4:21. cap. 5:14. cap. 9:3.

Gabriel/ **Gudz man/ Gudh är min starckhet och kraft;** en Öfwerängel/ vppenbarar sigh för Daniel Propheten/ Dan. 8:15. cap. 9:21. För Presten Zacharia/ Luc. 1:11/ 19. Jtem/ jungfru Maria/ Luc. 1:26.

Gad/ **lycksalig/ rustad til stridz/ häär/ omgiordad;** Jacobs son af Silpa/ 1. Mos. 30:11. cap. 35:26. Hans efterkommande/ 1. Mos. 46:16. 1. Chrön. 6:11. Han blifwer wälsignad/ 1. Mos. 19:19. 5. Mos. 33:20. The Gadditer få sin arfwedeel/ 4. Mos. 32: 1. 5. Mos. 3:12. Jos. 13:24. The byggia ett altare/ Jos. 22:9/ rc. Om Gadz esterkommande/ talas/ 1. Sam. 13: 7. 2. Kon. 10:33. Jer. 49:1.

Gad/ en Prophet/ warnar David at han icke skulle blifwa vthi the Moabiters land/ 1. Sam. 22:5. Förkunnar David Gudz wrede/ 2. Sam. 24:11/ 18. 1. Chr. 21:11.

Gad Meni/ en afgud/ Esa. 65:11. Som dyrkades i krijg lika som Mars.

Gadarener/ **omkringmurade;** sök Gergesener.

Gadi/ **rustad;** Menahems fader/ 2. Kon. 15:14/ 17.

Gaddi/ **vthrustad man;** Susi son/ af Manasse slächte/ 4. Mos. 13:12.

Gaddis/ så kallades Johannes Mathathie son/ 1. Macc. 2:2.

Gaddiel/ **vthrustad af Gudh;** Sodi son/ af Sebulons slächte/ Canaans bespeijare/ 4. Mos. 13:11.

Gaham/ **ledsagare/ warm rygg;** Nahors son/ 1. Mos. 22:24.

Gahar/ **wredsens och warmens vthgång;** en Nethinim/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2: 47. Neh. 7:49.

Gajus/ **jordisk;** skrifwes eljes Cajus: och menes betyda **Regent eller Herre;** Pauli stalbroder/ blifwer döpt/ 1. Cor. 1:14. Blifwer fången/ Ap. G. 19:29. Ledsagar Paulum in i Asien/ Ap. G. 20:4. Vndfår honom til herbergs/ hwarföre Paulus kallar honom sin och hela församlingenes wärd/ Rom. 16:23. Johannes skrifwer

til Gajum/ 3. Joh. 1.

Galaad/ **en hoop af witnen;** ett land/ 1. Macc. 5:20/ 25/ 27. cap. 13:23.

Galal/ **rund kula;** en Levit/ 1. Chrön. 9:15.

Galatia/ **miölkland;** ett land i mindre Asien/ 2. 2. Macc. 8:20. Paulus och Silas wandra igenom thetta landet/ Ap. G. 18:23. Paulus skrifwer the Galater til/ 1. Cor. 16:1. Gal. 1:2. Petrus skrifwer them ock til/ 1. Pet. 1:1. The Galater blifwa straffade/ Gal. 3:1. cap. 4:16. Blifwa prisade/ cap. 4:14. Om theras ostadighet/ cap. 1:6. cap. 3:3. cap. 4:9.

Galgala; sök Gilgal.

Galilea/ **rundt land/ gräntzeort/ råmärke;** ett landskap i Syrien/ Esa. 9:1. Matth. 4:18. Anammar Christum/ Joh. 4:45. J Galileen begynner Christus predika/ Matth. 4:12. Ap. G. 10:37. Giorde mirakel/ Joh. 2:8. Af Galileen vpkommer ingen Prophet/ Joh. 7: 52. Galileeske hafwet kallades Cinnereth/ 4. Mos. 34:11. Galilee fristad war Kedes/ Jos. 20:7. cap. 21:32. Konung Hiram fick 20 städer i Galileen/ 1. Kon. 9:11. Thet blifwer af fiender ofta beträngt och intagit/ 1. Macc. 5: 20/ 21. cap. 10:30. cap. 12:49. Joseph war af Galileen/ Luc. 2:4. Nathanael/ Joh. 21:2. Apostlarna kallas Galileeske/ Ap. G. 1:11. cap. 2:7. Gudfruchtiga qwinnor af Galileen/ Matth. 27:55. Pilatus blandar the Galileers blodh medh offret/ Luc. 13:1. Galileeska språket/ Marc. 14:70. Christus låfwar gå för sina Lärjungar i Galileen efter vpståndelsen/ Matth. 28:7/ 10. Marc. 14:28. cap. 16:7. Han vppenbarar ock sigh ther sammastädes/ Joh. 21:1. Ap. G. 13:31.

Gallim/ **hoop/ flodh;** en stadh i Benjamins slächte/ 1. Sam. 25:44. Esa. 10:30.

Gallion/ **hwijt som miölk;** Romares landzhöfdinge öfwer Achaja/ för hwilken Paulus ställes och anklages/ Ap. G. 18:12/ 17.

Gamaliel/ **Gudh wedergäller/ Gudz löön;** en from och lagkloker man/ Ap. G. 5:34. War Pauli lärfader/ cap. 22:3.

Gamliel/ höfwitzman i Manasse slächte/ 4. Mos. 1:10. Pedazur son/ cap. 2:20. Hans gåfwa til offer/ cap. 7:54.

Gamul/ **wedergällare/ afwanter;** en Prest af Aarons slächte i Davidz tijd/ 1. Chrön. 24:17.

Gareb/ **ond klåda/ spitelska/ the skabbotas lägre;** en högh widh Jerusalem/ Jer. 31:39. Jtem/ en Jithrit/ Davidz hielte/ 2. Sam. 23:38.

Garisim/ 2. Macc. 6:2. Sök ock Grisim.

Garmi/ Hagarmi/ **tunn och mager/ wandringz watn;** Hodija son/ 1. Chr. 4:19.

Gasa/ Gaza/ **starckhet/ fästning:** andre/ **skattkamar;** Canaans landz-gräntso/ 1. Mos. 10:19. Blef Juda stam tildelt/ Jos. 15:47. Dom. 1:18. Simson besofwer een i Gasa/ Dom. 16:1. Om thenna orten talas/ 1. Sam. 6:17. 1. Kon. 4:24. 2. Kon. 18:8. Jer. 25:20. cap. 47:1/ 5. Amos. 1:6. Zach. 9:5. 1. Macc. 9:52. cap. 11:62. cap. 13:43/ rc. Ap. G. 8:26.

Gaser/ **deel/ ökn/ afskuren;** en stadh i Ephraim/ hwarest the Cananiter och Ephraiter bodde/ Jos. 16:3. Förstörd af Konung Pharao; blef bygd igen af Konung Salomo/ 1. Kon. 9:16. Davidz seger in til Gaser/ 2. Sam. 5:25. 1. Chrön. 14:16.

Gases/ **en skärare;** Calebs son af een frilla/ 1. Chr. 2:46.

Gassam/ **afskärare/ gräsmark;** en Nethinim/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:48. Neh. 7:51.

Gath/ the Philisteers stadh emellan Gasa och Asdod/ hwareft bodde Enakim/ Jos. 11:22. cap. 13:3. Til them fördes HERrans ark omkring/ 1. Sam. 5:8. The försona plågan medh gyldene artzar/ cap. 6:17. En Gathiter war Obed Edom/ 1. Chrön. 13:13. 2. Sam. 6:10. Goliath ock/ 1. Sam. 17:4. Fyra resar/ 2. Sam. 21: 22. 600 män som gingo för David när han flydde för Absalom/ 2. Sam. 15:18. Gath blef öfwerwunnen af Konung Hasael/ 2. Kon. 12:17. The Philisteer fånga David i Gath/ Ps. 56:1. Propheteras om Gath/ Amos. 6:2. Mich. 1:10. 2. Sam. 1:20. Nämnes/ 1. Kon. 2:39.

Gath/ kallas ock en stadh i Juda/ som Rehabeam befäste/ 2. Chrön. 11:8.

Gatham/ **en som angriper;** Eliphas siette son/ 1. Mos. 36:11/ 16. 1. Chrön. 1:36.

Gath Hepher/ **präß/ nedergrafwen;** Prophetens Jone födelse ort/ 2. Kon. 14:25.

Gath Rimmon/ **granatepräß/ högh och stoor präß;** så kallas twänne Levi städer: then ene i Dans stam/ then andre i Manasse/ Jos. 19:45. cap. 21:24. 1. Chrön. 6:69.

Gaza; sök Gasa.

Geba/ **högh;** 2. Sam. 5:25. Then Asa Konungen i Juda befästade/ 1. Kon. 15:22. 2. Chrön. 16:6. Josias orenade thes högder medh afguderij/ 2. Kon. 23:8. Jtem/ en stadh i Benjamin/ som leviterna tilhörde/ Jos. 21:17. 1. Chrön. 6:60. cap. 9:6. Som kallas Gaba/ Jos. 18:24. 1. Sam. 14:5. Om Geba läger/ se/ Esa. 10:29. Leviterna warda vpsökte i Geba/ Neh. 12:29.

Gebal/ **råmärke/ torg;** en stadh i Syrien/ Hes. 27:9. Hwilkens inbyggiare kallas Gebaliter/ Ps. 83:8.

Geber/ **starcker hielte;** Vri son/ Konung Salomons öfwerste befalninsgman i Gilead/ Sihon och Basan/ 1. Kon. 4:19.

Gebim/ **högar;** Esa. 10:31.

Gedalia/ **stoor Herre/ stoor och mächtig är HERren;** Jedithuns förste son af Levi slächte/ 1. Chrön. 25:3. Jtem/ Amaria son Zephanja farfader/ Zeph. 1:1. Jtem/ Pasyur son/ hwilken igenom sin anklagan för Konung Zedechia brachte Jeremia i gropen/ Jer. 38:1. Jtem/ Ahikams son/ en höfwitzman/ blifwer slagen/ 2. Kon. 25:25. Jer. 41:2. Han blifwer warnad för olyckan; men han wille thet icke troo/ Jer. 40: 13/ rc.

Gedera/ **muur/ gärdzgård;** en stadh i Juda/ Jos. 15:36. Kallas ock Geder/ Jos. 12:13.

Gederoth/ **muur/ muradt huus;** en stadh i Juda/ Jos. 15:41. 2. Chrön. 28:18. Josabadz Davidz hieltas hemman/ 1. Chrön. 12:4.

Gederothaim/ **muur/ gärdzgård;** en stadh i Juda/ Jos. 15:36.

Gedor/ **muur;** en stadh i Simeons slächte/ 1. Chr. 4:39. Jtem/ en stadh i Juda/ Jos. 15:58. Jtem/ Pnuels son/ 1. Chrön. 4:4. Jtem/ Jeredz son/ v. 18. Jtem/ Gibeons son af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 8: 31. cap. 9:37.

Gehast/ **dalars beskådare;** Elise Prophetens tienare/ 2. Kon. 4:12. Warder sänd af Propheten til at vpwäckia Sunamitiskans son/ v. 29. Men kan intet vthrätta/ v. 31. Blifwer för sin girighet spitelsk/ 2. Kon. 5:25/ rc. Han förtäljer Konung Joram Prophetens stora gierningar/ 2. Kon. 8:5.

Gemalli/ **min wedergällare;** Ammiels fader/ af Dans slächte/ 4. Mos. 13:13.

Gemaria/ **fulkommen HErre/ HERren warder fulbordandes;** Hilkia son/ Konung Zedekie bodskap til Konung Nebucad Nezar/ Jer. 29:3. Jtem/ Saphans son/ Jer. 36:10/ 11/ 12.

Genesaret/ **Förstens trägård/ lusthoff;** ett fruchtbart land i Sebulons slächte/ widh thet Galileeska hafwet/ som kallades ock Tiberias haaf och Genesaret/ 1. Macc. 11:67. JEsus kom til thetta landet/ Matth. 14: 34. Marc. 6:53. JEsus stod widh sjön Genesaret och predikade för folcket/ Luc. 5:1. Vppå siön Genesaret vpwäxte en storm/ Luc. 8:23. Kallas ock Cinereth; sök Cinereth.

Genubath/ **beskärmare/ dottrens örtegård;** Hadadz Edomitens son/ 1. Kon. 11:20.

Ger/ Er/ **wächtare/ vpwäckiare/ en som blottar/ vthöser/ stadh:** alij idem qvod **Her;** Juda son/ som Thamar wardt gifwen/ 1. Mos. 38:3. cap. 46:12. 4. Mos. 26:19. 1. Chr. 2:3.

Gera/ **främling/ wandringsman;** Benjamins son/ 1. Mos. 46:21. 1. Chr. 8:3. Jemini son/ Ehudz faders/ Dom. 3:15. Simei fader/ 2. Sam. 16:5. cap. 19: 16. 1. Kon. 2:8. Jtem/ ett särdeles mynt hoos the Ehreer/ 2. Mos. 30:13. Hwar om se registret af mynt.

Gerar/ idem quod Gera; en stadh i Canaans gräntsor/ 1. Mos. 10:19. J the Philisteers land/ cap. 26:1. Hwarest Abraham och Jsaac bodde som främlingar/ cap. 20:1. cap. 26:17. Asa jagade the Moreer til Gerar/ 2. Chrön. 14:13/ 14.

Gergesener/ **när til at wandra;** the bedia Christum wika ifrå sigh/ Matt. 8:34. Marc. 5:17. Luc. 8:37.

Gerrhener/ 2. Macc. 13:24.

Gerson/ **främmande och vthländning;** Mose son/ 2. Mos. 2:22. cap. 18:3. 1. Chr. 23:16. Gerson/ en af Pinehas slächte/ Esr. 8:2. Gerson/ then förste Levi son/ 4. Mos. 3:17. 1. Mos. 46:11. 2. Mos. 6:16. Thes söner/ 2. Mos. 6:17. 4. Mos. 3:18. Och efterkommande som kallades Gersoniter; om hwilkas beställning widh HErrans ark läses/ 4. Mos. 3:23. cap. 4:22/ 24. Theras tahl/ cap. 7:7. Städer/ Jos. 21:27. 1. Chr. 5:62/ 71. Ordning/ 1. Chr. 23:6. Thenne skrifwes ock Gersom. Jtem/ Manasse son/ Dom. 18:30.

Gesan/ **angripare/ antastare/ ombytnings daal;** Jahdai son/ 1. Chrön. 2:47.

Gesem/ förmenes wara thet samma som Gosem/ Judit. 1:9. En man/ en Araber och öfwerste i Samarien/ står Nehemia efter lifwet/ Neh. 2:19. cap. 6:1/ 2/ 6.

Geser/ **öde deel/ afskuren/ daals muur/ beslut;** en stadh i Canaans land/ Jos. 10:33. cap. 12:12. cap. 21:21. 1. Chrön. 6:6. cap. 7:28.

Gessuri/ **skådedaal/ min bryggia;** Philisteers landskap emellan Jordan och Gilead/ 5. Mos. 3:14. Jos. 12:5. cap. 13:2/ 11/ 13.

Gesur/ **skådedaal/ oxedaal/ bryggedaal;** en stadh i Syrien/ hwar ifrå Maacha war/ Davidz hustru och Absaloms moder/ 2. Sam. 3:3. cap. 13:37/ 38. cap. 14:23. cap. 15:8. 1. Chrön. 2:23.

Gether/ **daalbeskådare;** Arams son/ 1. Mos. 10: 23. 1. Chrön. 1:17. Amasa fader/ cap. 2:17. Andre/ **turturdaal.**

Gethsemane/ **oljopräß;** en platz för Jerusalems stadh widh oljoberget: til hwilken Christus kom medh sina Lärjungar/ näst för sitt lidande/ Matth. 26:36. Marc. 14:32.

Geuel/ Machi son/ 4. Mos. 13:16.

Giah/ **klagan/ vthtåg;** en stadh i Benjamin/ 2. Sam. 2:24.

Gibbar/ **manliger/ hielte;** en Judisk man efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:20.

Gibea/ **högh huus/ högt ställe;** en stadh i Juda/ Jos. 15:57. 1. Chrön. 2:49. Jtem/ en stadh i Benjamin/ Dom. 19:14/ 15. 2. Sam. 23:29. Hwarest bedrefs thet skändeliga horet medh Levitens qwinno/ Dom. 19:22/ 25. Theras straff therföre/ cap. 20:43. Gudz ark fördes til Gibea/ 1. Sam. 7:1. Samuel gick til Gibea/ 1. Sam. 10:26. Sänningebod kommo til Saul i Gibea/ ther Saul bodde/ cap. 11:4. cap. 13:2. David förer HERrans ark ifrån Abinadab i Gibea/ 2. Sam. 6:2. Prophetier/ Ose. 5:8/ 9. cap. 9:9. cap. 10:9.

Gibeath/ öfwerste Presteus Pinehas stadh på Ephraims berg/ ther Eleazar begrofs/ Jos. 24:33.

Gibeon/ **högh borg/ härlig högd;** en stoor stadh i Canaan/ Jos. 9:3. cap. 18:25/ 28. En af the förnämsta Konung Salomos högar/ 1. Kon. 3:4/ 5.

Gibeoniter frija sitt lijf medh behändighet/ Jos. 9:3/ 4/ 5. Theras behändighet blifwer straffad/ v. 22/ 23. The warda belagde/ cap. 10:5. För theras skull blifwa Konung Sauls söner vphängde/ 2. Sam. 21:9.

Gibeon kallas leviternas stadh i Benjamin/ Jos. 21:17. Jer. 28:1.

Gibbethon eller Gibbthon/ **högh rygg/ högt ställe/ högh gåfwa;** leviternas stadh i Dans slächte/ Jos. 19:44. cap. 21:23. 1. Kon. 15:27.

Giddel/ **stoor;** en Nethinim/ Esr. 2:47. Neh. 7:49.

Giddalthi/ **stoor man;** Hemans son/ 1. Chrön. 25:4.

Gideom/ **vthhugga/ förstörhuus;** en ort i öknene widh Gibea/ Dom. 20:45.

Gideon/ **förstörare/ vndertrampare;** en höfwitzman och domare i Jsrael/ Joas son af Manasse slächte/ Dom. 6/ 7/ cap. Warder kallad at förlossa Jsrael vthur the Midianiters händer/ cap. 6:14. Han slår omkull Baals altare/ och man kallar honom Jerub Baal/ v. 28/ 32. Gifwer orsak til afguderij/ Dom. 8: 24. Regerade i 40 åhr/ cap. 8:32. Om hans troo/ Ebr. 11:32. Ther han skrifwes Gideon.

Gideoni/ **förstörare;** Abidans fader/ öfwerstans öfwer Benjamin i öknene/ 4. Mos. 1:11. cap. 2:22.

Gihon/ **vthgång/ nådeflodh/ nådedaal;** een flodh som vthgick af Paradiset/ 1. Mos. 2:13. Jtem/ ett långt berg i Jerusalem/ 1. Kon. 1:33. Här war en watubäck som ock kallades Gihon/ 2. Chrön. 32:30. cap. 33:14.

Gilalai/ **rundt hufwud;** en trummetare i templet/ Neh. 12:36.

Gilboa/ **omgång at vthspana/ högd;** ett berg i Manasse slächte/ på hwilket Saul medh sina söner omkommo/ 1. Sam. 28:4. cap. 31:1. 2. Sam. 1:6/ 21. 1. Chrön. 10:1.

Gilead/ **hoop af witnen/ witneshuus;** ett berg/ så kallat af Jacob/ 1. Mos. 31:48. 4. Mos. 32: 26. 5. Mos. 2:36. Jos. 12:2. Dom. 5:17. 1. Sam. 11: 1. 2. Sam. 2:4. 1. Kon. 4:13. 2. Kon. 8:28. 1. Chrön. 2:22. Högw. 4:1. cap. 6:4. Mich. 7:14. Obad. 19/ vers.

Gilgal/ **juul/ omwändning;** en af Jsraels förstäder/ Jos. 4:19. Låg emellan Jordan och Jericho: ther blef folcket omskuret/ och höllo Påska/ cap. 5:2/ 7/ 10. Gibeoniter komma til Josua i Gilgal/ cap. 9:3/ rc. Josua

vpreser 12 stenar ther sammastädes/ Jos. 4:20. Se widare/ cap. 12:23. Dom. 3:1/ 19. 1. Sam. 7:16. cap. 10:8. cap. 11:14. cap. 13:4/ 8/ 15. cap. 15:7/ 33. 2. Sam. 19:15/ 40. 2. Kon. 2:1. cap. 4:38. Neh. 12:29. Ose. 4:15. cap. 9:15. cap. 12:11. Amos. 4:4. cap. 5:5. Mich. 6:5. Kallas Galgala/ 1. Macc. 9:2.

Gilo/ **yppen borg/ wår glädie;** en stadh i Juda/ Jos. 15:51. Achitophel war en Gilonit/ 2. Sam. 15: 12. cap. 23:34.

Gimso/ en stadh i Juda/ then the Philisteer innehade i Konung Ahas tijd/ 2. Chrön. 28:18.

Ginath/ **trägård/ täcke/ trägårdzman;** Thibni fader/ som blef vthwald til Konung i Jsrael/ 1. Kon. 16:21.

Ginnethon/ **trägård/ hans beskärm;** en Prest/ efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 10:6.

Girgasi/ **en som snart lärer rymma platsen/ pelegrim/ vprorisk/ vthdrifware;** Canaans son/ 1. Mos. 10:16. Af hwilken the Girgaseer komne äro/ eller Girgesiter/ cap. 15:21. 5. Mos. 7: 1. Jos. 24:11. Neh. 9:8.

Gisonit/ **barberare/ öfwerskärare;** så kallas Hasem Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:34.

Gispa/ **stofftwinkel;** en Nethinim i Jerusalem/ Neh. 11:21.

Gittha Hepher/ **nedergrafwen präß;** en stadh i Sebulons slächte/ Jos. 19:13. Sök Gath Hepher.

Gittaim/ **präß trampa;** en stadh i Edoms land/ 2. Sam. 4:3. Neh. 11:33.

Gittith/ ett strängespel/ som förmenes wara i Gath vpfunnit/ Ps. 81:84.

Gnidus eller Cnidus/ en stadh/ belägen i Lycia/ 1. Macc. 15:23. Paulus kom til thenna staden/ Ap. G. 27: 7. Förmenes hafwa sitt namn af specerij/ som ther finnes.

Goath/ **slagh/ angrep;** en ort widh Jerusalem/ Jer. 31:39.

Gob/ **watngrafwar/ watnbrunnar;** en ort i the Philisteers land/ 2. Sam. 21:18/ 19.

Gog/ **takman;** then som boor i hyddor: så kallas Simei fader af Rubens slächte/ 1. Chr. 5:4. Jtem/ en Förste i Mesech och Tubal/ Hes. 38:2/ 3/ 16/ 18. Vppenb. 20:8.

Golan/ **högh/ fängelse;** en stadh i Basan vthi Manasse halfwa slächte/ som wardt en fridstad/ 5. Mos. 4:43. Jos. 20:8. cap. 21:27.

Golgotha/ **hufwudskalleplatz;** Matth. 27:33. Marc. 15:22. Joh. 19:17.

Goliath/ **then som vppenbarar/ söndersliter/ vndertrycker;** en rese ifrån Gath/ en Philisteer/ 1. Sam. 17:4. Hans längd/ v. 4. Strider emot Jsrael/ v. 8:23. Blifwer ihiälslagen af David medh en slungosteen/ v. 49/ 50/ 51.

Gomer/ **en som fulländar/ fullbordar;** Japhets första son/ 1. Mos. 10:2. 1. Chrön. 1:5. Af hwilken the Gomeriter komma/ Hes. 38:6. Gomer kallas ock Prophetens Osee hustru/ Ose. 1:3.

Gomer/ ett Ebreiskt mått/ knepping/ manipulus, 2. Mos. 16:16/ 18/ 22/ 32/ 36.

Gomorrha/ **fruchtbart land/ ther man kan wäl boo;** en ibland the 5 städer i Canaan/ öfwer hwilka HERren lät regna eld och swafwel/ 1. Mos. 10: 19. cap. 13:10. cap. 14:2. cap. 19:24. 5. Mos. 29:23.

Gorgias/ **skarp/ förskräckelig/ snäll;** Antiochi höfwitzman/ slår Jsrael på flychten/ 1. Macc. 3: 38. cap. 4:1/ 4/ 18. cap. 5:59.

Gottyna/ **pijlkoger;** en stadh i Creta/ 1. Macc. 15:23.

Gosan/ **afskuren/ Lärares wandel/ öfwergång;** een flodh och land i Assyrien/ hwarest the fångne af 10 Jsraels slächter blefwo förde/ 2. Kon. 17:6. cap. 18:11. 1. Chrön. 5:26.

Gosen/ **när/ rödh jord;** ett land i Egypten/ hwarest Jsraels barn bodde/ 1. Mos. 45:10. cap. 46:28/ 29. cap. 47/ 4/ 27. 2. Mos. 8:22. cap. 9:26. Jtem/ ett land hoos the Cananeer som Josua intog/ Joh. 10:41. cap. 11:16.

Gosem/ **regn/ kropp;** en Araber/ och öfwerste i Samarien/ som stod Nehemia efter lifwet/ Neh. 2:19. cap. 6:1/ 2/ 6.

Grecia/ Grekeland/ **starckhet/ fäste:** alii deducunt a Javan; ett landskap i Europa/ 1. Macc. 1:1.

Greker/ Joh. 12:20. Ap. G. 14:1. cap. 17:4. Rom. 1:16. cap. 2:10. 1. Cor. 1:22. Gal. 3:27.

Grisim eller Garizim/ **yxa/ byl/ vthhugger/ sönderdelat i twänne bergklippor;** ett berg i Ephraim och Manasse widh Sichem/ Jud. 9:7. På hwilket the stodo och wälsignade/ 5. Mos. 11:29. cap. 27:12.

Gudgoda/ **bewäpnad häär/ Giethus;** en ort i öknene/ 5. Mos. 10:7.

Guni/ **trägårdzman/ min örtegård/ min beskärmare;** Naphthali son/ 1. Mos. 46:24. 1. Chrön. 7:13. Af hwilken the Guniter komma/ 4. Mos. 26:48. Jtem/ en af Gadz slächte/ 1. Chrön. 5:15.

Gur/ **leijon/ herberge/ fruchtan;** en stadh i Manasse/ 2. Kon. 9:27.

Gur Baal/ **Baals fruchtan;** en stadh i Arabien/ 2. Chrön. 26:7.

H.

Habaja/ **HErren är förborgad/ HErren är en förborgad älskare;** en Prest/ Esr. 2:61. Neh. 7:63.

Habacuc/ **en som omfamnar/ älskar;** en Prophet af Simeons slächte/ Hab. 1:1. En som förer Daniel maat i leijonakulone: läs historien om draken i Babel/ v. 32/ rc.

Habarim/ the som boo i then staden Beeroth/ Jos. 18: 25. Synes hafwa sitt namn af en brunn eller puß som ther war/ 2. Sam. 20:14.

Habazinia/ **HERrans skildt/ HERrans förborgade skildt;** Jeremie fader/ Jer. 35:3.

Habel; sök Abel.

Habor/ **stalbroder/ förenad stadh;** en stadh i Assyrien/ 2. Kon. 17:6. cap. 18:11. 1. Chrön. 5:26.

Hachalja/ **then som wäntar efter HERran;** Nehemie fader/ Neh. 1:1.

Hachila/ **hopp/ förtröstan;** en fast ort i Juda/ hwarest David sigh en tijd vppehölt emot Saul/ 1. Sam. 23:19. cap. 26:1.

Hachmoni/ **wijs;** Jasabeams/ Davidz förnämste hieltes fader/ 1. Chrön. 11:11. Jtem/ Jehiels fader/ 1. Chrön. 27:32.

Hadad/ Hadar/ **spetz/ lustig;** Bedadz son/ en Konung i Edoms land/ som slog the Midianiter/ 1. Mos. 36:36. 1. Chrön. 1:46. En annar/ Konung i Edom/ 1. Chrön. 1:50. Som ock kallas Hadar/ 1. Mos. 36:39. En annar/ af Edom som war Salomos motftåndare/ 1. Kon. 11:14. Se Hadar.

Hadad Eser/ **lustig hielpare/ eller hielp;** Rehobs son/ Konung i Zoba/ 2. Sam. 8:3. Blifwer öfwerwunnen/ och hans häär slagen af David/ cap. 10: 16/ 19. 1. Chrön. 18:3. Skrifwes ock Hadar Eser.

Hadad Rimmon/ **förmaning/ högt förmanings ställe;** en stadh i Megiddon/ Zach. 12:11.

Hadar/ Hadad/ **härlig/ skiön/ ährad;** Jsmaels son/ 1. Mos. 25:15. En Konung i Edom/ 1. Mos. 36:39. Som kallas ock Hadad/ 1. Chrön. 1:50.

Hadasa/ **nystad;** en stadh i Juda slächte/ Jos. 15:37.

Hadassa/ **myrrenbuske/ godh lucht/ behageligit och liufligit barn;** så kallades Esther/ Esth. 2:7.

Hadid/ **frögdehuus/ en hand;** en stadh i Benjamin/ Neh. 11:34. En man/ Esr. 2:33. Neh. 7:37.

Hadlai/ **werldzlig/ försummelig;** Amasa fader/ öfwerstans öfwer Ephraim/ 2. Chrön. 28:12.

Hadoram/ **en besmyckiare/ vthputsare;** Jaketans son/ af Sems slächte/ 1. Mos. 10:27. 1. Chrön. 1:21. Rehabeams räntomästare/ 2. Chrön. 10:18. Skrifwes ock Adoram/ 1. Kon. 12:18.

Hadrach/ **tin kamar/ tin sang;** stadens Damasci namn/ Zach. 9:1.

Hadriel; sök Adriel.

Hadsi/ **nytt hoff;** en ort i Judea/ 2. Sam. 24:6.

Hagab och Hagaba/ **gräshoppa;** en af Nethinim efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:45/ 46. Neh. 7:47.

Hagar och Agar/ **främling;** Saras tienstepiga/ föder Abraham/ Jsmael/ 1. Mos. 16:15. Blifwer vthdrifwin medh sin son för sin olydno/ cap. 21:10/ 14. Gal. 4:30.

Hagariter warda gifne the Rubeniter i händer/ 1. Chrön. 10:19/ 20. Om them talas/ Ps. 83:7. Bar. 3:23.

Hagarmi; se Garmi.

Haggai/ **högtidelig/ härlig;** Propheten som befaller Judarna at byggia templet/ Hagg. 1:8. Esr. 5:1. Han propheterar at thet senare Jerusalems tempels härlighet/ skulle blifwa större än thet förras war/ Hagg. 2:4/ 5/ 10.

Haggi/ **förstörare;** Gadz son/ 1. Mos. 46:16. 4. Mos. 26:15.

Haggija/ **HERrans fest och högtid;** Simeja son/ af Levi slächte/ 1. Chrön. 6:30.

Haggith/ **högtidelig;** Adonie moder/ 2. Sam. 3: 4. 1. Kon. 1:5/ 11. cap. 2:13.

Hagla/ Hogla/ **sin lust och frögde-fest;** Zelapheadz dotter af Manasse slächte/ 4. Mos. 26:33. cap. 27:1. cap. 36:11. Jos. 17:3.

Hahirot; sök Hyrot.

Hakkoz/ **törne;** en Prest/ 1. Chrön. 24:10. En efter thet Babyloniska fängelset/ Vrie fader/ Neh. 3:4.

Hakupha/ **mundtlig befalning;** en Nethinim/ Esr: 2:51.

Halah/ **smärtzhuus/** 2. Kon. 17:6. cap. 18:11. 1, Chrön. 5:26.

Halhul/ **smärta/ lidande;** en stadh i Juda/ Jos. 15:58.

Hali/ **kranckhets huus/ såreplatz;** en stadh i Assers slächte/ Jos. 19:25.

Halicarnassus/ een öö i Cariska hafwet: en hufwudstad i Caria i mindre Asien/ 1. Macc. 15:23.

Halohes/ **stillatigare/ swartkånstner;** en öfwerste öfwer Judiska folcket/ Neh. 3:12.

Ham/ **hetsig/ swart;** Noahs yngste son/ 1. Mos. 5: 32. cap. 6:10. Han är Canaans fader/ 1. Mos. 9:18. Bespottar sin fader/ v. 22. Blifwer förbannad/ v. 24/ 25. Hans efterkommande/ cap. 10:6/ 20. Af Ham kallas Egypten Ham/ Ps. 78:51. Ps. 105:23/ 27. Ps. 106:22.

Haman/ **vprorisk/ förstörare;** riker man/ Medatha son af Agags Ammonitiska Konungens slächte; warder hoos Konung Ahasveros mycket vphögd/ och förföljer Mardechai; gifwer ond rådh emot Judarna/ Esth. 3:1/ 8. Och winner befalning af Konungen/ at Judarne skulle förgiöras/ v. 10. Förtäljer för sina wänner sin härlighet/ cap. 5:11. Och låter giöra en högh galga/ at hängia Mardechai ther vthi/ v. 14. Haman måste föra Mardechai omkring gatorne i Kongl. pracht/ cap. 6:10. Warder buden af Esther til måltidz/ v. 14. Blifwer anklagader för Esthers och Judarnas fiende/ cap. 7:6. Warder sielf hängd i galgan/ v. 10. Och tijo hans söner warda ock hängde/ cap. 9:13/ 14.

Hamath/ Hammath/ Hamathi/ Hemath/ **wrede/ hettsighet/ wredeshuus;** en af Canaans söner/ 1. Mos. 10:47. 1. Chrön. 1:16. Hwaraf landet Hamath hafwer sitt namn/ 4. Mos. 13: 23. Jtem/ en stoor stadh i Naphthali slächte/ Jos. 19:35. Dom. 3:3. Esa. 10:9. cap. 11:11. cap. 36:19. cap. 37:13. Zach. 9:2. 2. Sam. 8:9. 1. Kon. 8:65. 2. Kon. 14:25.

Hammelech/ **Konglig/ Konungsman/ Rådzherre;** Jerahmeels son/ Jer. 36:26. Jtem/ Malchia son/ cap. 38:6.

Hamital/ Hamutal/ **warm dagg;** Konungs Joahas moder/ 2. Kon. 23:31. Konungs Zedekie moder/ Jer. 52:1. 2. Kon. 24:18.

Hammon/ **solenes hetta;** en stadh i Assers slächte/ Jos. 19:28. Jtem/ i Naphthali/ 1. Chrön. 6:76. Kallas eljes Hamot Dor.

Hamona/ **myckenhet/ stoor hoop;** så kallas then staden hwarest Gog och Magog skulle begrafwa sitt slagna folck/ Hes. 39:16.

Hamoth Dor/ **wrede/ wredeshuus;** Leviternas stadh i Naphthali/ Jos. 21:32. Hwilken kallas Hammon/ 1. Chrön. 6:76.

Hammethoar/ Sebulons gräntsa/ Jos. 19:13.

Hamran/ **åsna/ wijndrägg/ rödt wijn;** Disons son af Seirs slächte/ 1. Chrön. 1:41. Hwilken Moses kallar Hemdan/ 1. Mos. 36:26.

Hamuel/ **Gudz wrede/ warma;** Misma son af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:26.

Hamul/ **barmhertig;** Peres son/ 1. Mos. 46:12. Af hwilken komma the Hamuliter/ 4. Mos. 26:21.

Hamutal; sök Hamital.

Hanameel/ **Gudz nåde/ nåden kommer af Gudi;** Sallums son ifrån Anathoth/ Jer. 32:7/ 8/ 9/ 12.

Hanan/ **nåderijk/ barmhertig;** Jigdalja son/ Jer. 35:4. Jtem/ Maacha son/ Davidz hieltes/ 1. Chrön. 12:43. Jtem/ Sasaks son/ af Benjamin/ 1. Chrön. 8:23. Azels son/ v. 38. cap. 10:44. Jtem/ en Nethinim/ Neh. 7:49. cap. 8:7. cap. 10:10.

Hananeel/ **Gudz nåde;** ett högt torn i Jerusalems stadh/ Neh. 3:1. cap. 12:39. Jer. 31:38. Zach. 14:10.

Hanani/ **nåderijk;** en Prophet/ blef sänd til Assa Juda Konungen/ 2. Chrön. 16:7. Jehu fader/ som blef sänd til Josaphat/ cap. 19:2. Til Baesa/ 1. Kon. 16: 1. Jtem/ Nehemie broder/ Neh. 1:2. cap. 7:2. En levit/ efter Babyloniska fängelset/ cap. 12:36. En Prest/ ibland them som hade hedniska hustrur/ Esr. 10:20. En annar/ 2. Chrön. 20:34.

Hanania/ **HERrans nåde;** en falsk prophete/ som propheterar emot Jeremia/ Jer. 28:1. Blifwer död/ v. 16. Jtem/ Sasaks son af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 8:24. Jtem/ Hemans son/ en sångare i templet/ 1. Chrön. 25:4. Jtem/ en öfwerste i Vsia hoff/ 2. Chrön. 26:11. Jtem/ Zedekia fader/ Jer. 36:12. Jtem/ Selemja fader af Benjamins slächte/ Jer. 37:13. Jtem/ Serubbabels son/ 1. Chrön. 3:19. Haus barn/ v. 21. Jtem/ andra som bygde Jerusalems tempel/ Neh. 3:8/ 30. Jtem/ en annar som blef satter til porthållare eller palatzfogde i Jerusalem/ cap. 7:2. Jtem/ en Daniels stalbroder/ Dan. 1:6/ 7/ 11/ 19. cap. 2:17. Sök Sadrach.

Hanes/ **nådefahna;** en stadh i Egypten/ Esa. 30:4.

Haniel/ **Gudh förbarmar sigh öfwer migh;** Vlla son af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:39.

Hanna/ **nåderijk/ lycksalig;** Samuels moder/ beder HERran om en son/ och giör honom ett löfte/ 1. Sam. 1:9/ 10/ 11. Föder Samuel Propheten/ v. 20. Sätter pilten vnder Eli hand/ til HERrans tienst/ efter sitt löfte/ v. 24/ 25. Hon föder tre söner sedan/ och twå döttrar/ cap. 2:21. Jtem/ een Prophetissa/ Phanuels dotter af Assers slächte/ Luc. 2:36. Jtem/ Tobie hustru/ Tob. 1:9.

Hannas; sök Annas.

Hannea/ Sebulons gräntsa/ Jos. 19:13.

Hanniel/ Ephodz son/ af Manasse slächte/ 4. Mos. 34:23.

Hanoch/ **inwigder/ förordnad;** Kains son/ som bygde en stadh then han kallade efter sitt namn Hanoch/ 1. Mos. 4:17. Jtem/ Midians son/ Abrahams sons/ cap. 25:4. Jtem/ Rubens son/ af hwilken the Hanochiter komma/ 1. Mos. 46:9. 1. Chrön. 5:3. 4. Mos. 26:5.

Hanun/ **huldrijk/ gifmild;** Nahas son/ Ammons barnas Konung/ begabbar Davidz sänningebod på theras skägg och kläder/ 2. Sam. 10:4. 1. Chrön. 19: 2/ 3/ 4.

Hanun/ en som bygde daalporten i Jerusalem/ Neh. 3: 13. Jtem/ Zalaph son/ som bygde på muren i Jerusalem/ v. 30.

Hapara; sök Para.

Hapharaim/ **gräfware/ grafställen;** en stadh/ i Jsaschars slächte/ Jos. 19:19.

Haphra; sök Hophra.

Happizez/ **förstörare/ sönderrifware/ en som vthsluter en;** öfwerste Prest/ 1. Chrön. 24:15.

Hara/ **berg/ lärare;** en ftadh i Assyrien/ hwarest Jsraels barn blefwo bortförde/ 1. Chrön. 5:26.

Harabba; sök Rabba.

Harada/ **fruchtan;** Jsraels barns läger i öknene/ 4. Mos. 33:24.

Haram; sök Haran.

Haran/ **bergman/ wrede/ hetta;** Tharahs son/ Abrahams broder/ och Loths fader/ blifwer död/ 1. Mos. 11:28. Jtem/ Calebs son/ 1. Chrön. 2:46.

Haran/ Charran/ en stadh i Mesopotamien/ vthi hwilken Tharah blef död; och hans son Abraham en tijd bodde/ 1. Mos. 11:32. Ap. G. 7:2. Abraham drog ther ifrån til Canaan/ 1. Mos. 12:5. Judith. 5:8. Jacob reste til Laban som bodde i Haran/ 1. Mos. 27:43. cap. 28: 10. cap. 29:4. Konungen i Assur/ berömer sigh at han hafwer förderfwat Haran/ Esa. 37:12. Thes köpmanskap/ Hes. 27:23.

Hararit/ af Davidz hieltar/ 2. Sam. 23:11/ 33.

Harbona/ **förstörare;** en kamererare i Konung Ahasveri hoff/ Esth. 1:10. cap. 7:9.

HarEl/ Hes. 43:15. Sök Ariel.

Harem; sök Horem.

Hareph/ **spitzigt hufwud/ winter;** en af Calebs söner/ 1. Chrön. 2:51.

Hargol/ **sammanfogad radh;** ett slags diur ibland orena/ 3. Mos. 11:22.

Hareth/ **bildsniderij;** en skogh i Juda/ 1. Sam. 22:5.

Harhaja/ **HERrans wrede;** Vsiels guldsmedens fader/ Neh. 3:8.

Harhas/ **wredsam;** Thikva klädawachtarens i templet fader/ 2. Kon. 22:14.

Harhur/ **vthtorkad/ hwijt eller blek af wrede;** en Nethinim/ Esr. 2:51. Neh. 7:53.

Harim/ **förstörare/ förbannad/ vpoffrad;** Prester i Jerusalem/ 1. Chrön. 24:8. Esr. 2:32/ 39. cap. 10:21.

Hariph/ **winter;** en Jsraelit/ Neh. 7:24.

Hariphit/ 1. Chrön. 12:5.

Harma; sök Horma.

Harmagedon; sök Armageddon.

Harmon/ **högt berg;** ett berg i Assyrien/ Amos 4:3. Besee notam.

Harnepher/ **oxawrede;** Sopha son/ af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:36.

Harod/ **förskräckelsens brunn/ fruchtans;** en brunn vthi Manasse slächte/ Dom. 7:1.

Haroseth/ **kånst/ åkerbruk/ tysthet;** ther bodde Sisera/ Dom. 4:2:13. Barach jagar hären in til Haroseth/ v. 16.

Harsa/ **kånstner/ åkerman;** en Nethinim/ Esr. 2:52. Neh. 7:54.

Harum/ **högh/ vphögder/ bedragare;** en af Juda Aharheels fader/ 1. Chrön. 4:8.

Harumaph/ **förstörare;** Jedaja fader/ Neh. 3:10.

Haruz/ **flitig/ gyldenmunn/ vthtröskader;** 2. Kon. 21:19. Amons Konungens i Juda morfader.

Hasabia/ **HErrans kånstner/ HErren warder tånckiandes vppå oß;** Amazia son/ af Levi slächte/ 1. Chrön. 6:45. Jtem/ Jeduthuns son/ en harpolekare/ 1. Chrön. 25:3/ 19. Jtem/ en öfwerste ibland Hebroniterne/ 1. Chrön. 26:30. Jtem/ Kemuels son en Förste ibland leviterna/ 1. Chrön. 27:17. Jtem/ en annar af leviterna/ 2. Chrön. 35:9. Jtem/ en af Merari barn/ Esr. 8:19/ 24. Neh. 3:17. cap. 10:11. cap. 11:15/ 22. En af Merari barn ibland leviterna/ 1. Chrön. 9:14.

Hasabenja/ Jasabnia/ **then som om HERran täncker/ rådslår/ wärderar;** en levit/ Neh. 3:10. cap. 9:5.

Hasadia/ **HErrans nådh;** Serubbabels son/ 1. Chrön. 3:20.

Hasael/ **HErrans åskådare;** Benhadadz then Syriska Konungens tienare/ blifwer Konung öfwer Syrien/ 2. Kon. 8:8/ 13. Hwar til han förr war smorder af Elia/ 1. Kon. 19:15. Han slog Jsrael vthi alla theras gräntsor/ 2. Kon. 10:32. cap. 12:17. cap. 13:3. Efter som propheterat war/ 2. Kon. 8:11/ 12. Han blifwer död/ 2. Kon. 13:24.

Hasaja/ Adaja son/ Neh. 11:5.

Hasbadana/ **förhastar sigh i domen:** andre/ **som wål vthgrundar sitt dömande/ håller sina domar hemliga;** en Jsraelit/ Neh. 8:4.

Hasem/ **en som öfwerilar namn;** en Gisoniter/ 1. Chr. 11:34.

Hasiel/ **som seer Gudh/ Gudz seare;** en levit/ 1. Chrön. 23:9.

Hasmona/ **snar färdig/ räkning;** Jsraels barnas läger i öknene/ 4. Mos. 33:29/ 30.

Haso/ **Sijare/ Prophet;** Nahors son/ 1. Mos. 22:22.

Hasra/ **en som affaller/ torftig;** Sallums fader/ 2. Chrön. 34:22. som kallas Harhas i 2. Kon. 22:14.

Hassenua/ **hagetörne;** en öfwerste i Benjamins slächte/ 1. Chrön. 9:7. En annar efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 11:9.

Hasub/ **räknare/ täljare;** Asrikams son/ af Levi/ 1. Chr. 9:14. Neh. 11:15. Jtem/ Pahath Moabs son/ som bygde murarna i Jerusalem efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 3:11.

Hasuba/ **wärderingsman;** Serubbabels son/ 1. Chrön. 3:20.

Hasum/ **stillatigare/ öfwerilare;** en Jsraelit/ Esr. 2:19. cap. 10:33. Neh. 7:22. cap. 8:4.

Hasupha/ **vptäckiare;** en Nethinim/ Esr. 2:43. Neh. 7:46.

Hatach/ en kamererare i Konung Ahasveri hoff/ Esth. 4:5/ 10.

Hathath/ **vndertrampare;** Athniels son/ 1. Chr. 4:13.

Hathirsatha; sök Thirsatha.

Hatita/ **röfware;** en Nethinim/ Esr. 2:42. Neh. 7:45.

Hattil/ **klagare öfwer synden;** Esr. 2:57. Neh. 7:59.

Hattus/ **syndare;** Semaja son/ 1. Chrön. 3:22. Jtem/ en af Davidz slächte/ Esr. 8:2. Jtem/ en Prest efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 10:4. cap. 12:2.

Havila; sök Hevila.

Havoth Jair/ **igenomskinande stadh;** 4. Mos. 32:41. 5. Mos. 3:14. Städers namn i Basan/ som Jair Manasse son intog/ och gaf namn.

Hazar Enan; sök Enan.

Hazar Gadda/ **segerhoff/ lyckeligit ställe;** en stadh i Juda/ Jos. 15:27.

Havran/ **groop/ frij borg;** en stadh widh Damasco/ Hes. 47:16.

Hazarmaveth/ **dödsens förhoff;** Jaketans son/ 1. Mos. 10:26. 1. Chrön. 1:20.

Hazar Sual/ **råfwenäste och gård;** en stadh i Juda/ Jos. 15:28. Neh. 11:27. Jtem/ en stadh i Simeons slächte/ Jos. 19:3. 1. Chrön. 4:28.

Hazar Susa/ **hästegård;** en stadh i Simeon/ Jos. 19:5. Kallas Hazar Susim/ 1. Chrön. 4:31.

Hazerim/ **förhuus/ högh wåning;** en stadh på Seirs berg/ 5. Mos. 2:23.

Hazeroth/ **gård/ förhuus;** en ort i öknen/ 4. Mos. 11:35. cap. 33:17. cap. 13:1.

Hazelelponi/ **gläntsande ansichte;** een förnäm qwinnos person/ af Juda slächte/ 1. Chrön. 4:3.

Hazezon Thamar/ **wäxelsteen/ sönderdelat palmträ;** en stadh i Canaan/ 1. Mos. 14:7. Kallas EnGedi/ 2. Chrön. 20:2.

Hazobeba/ **lycksalig/ wänlig;** Koz son af Juda/ 1. Chrön. 4:8.

Hazor/ **förmak;** en hufwudstad i Canaans land/ blifwer wunnen och vpbränd/ Jos. 11:10/ 11.

Heber/ **borgerlig gemenskap;** Bryas son/ 1. Mos. 46:17. 4. Mos. 26:45. 1. Chrön. 7:30/ 31. En Socho fader/ 1. Chrön. 4:18.

Hebron/ **gemenskap/ förbundz stadh;** en hufwudstad i Canaans land/ 1. Mos. 23:19. Hebron bles vpbygd/ 4. Mos. 13:23. Öfwerwunnen/ Jos. 10: 36. Blef gifwen Caleb/ cap. 15:13. Blef sedan gifwen Lebiterna/ cap. 21:11. 1. Chrön. 7:54/ 55. Kallades ock Mamre/ 1. Mos. 23:19. Jtem/ Kiriath Arba/ Jos. 21:11. Jtem/ Kehats son/ af hwilken the Hebroniter kommo/ 2. Mos. 6:18. 4. Mos. 3:19/ 27. Jtem/ Maresa son/ 1. Chrön. 2:42/

Hegai/ **betrachtare/ rådgifware;** qwinnowachtare vthi Ahasveri huus/ Esth. 2:8.

Helam/ **modrens häär eller smärta;** en stadh widh Jordan/ 2. Sam. 10:17.

Helbah/ **miölk/ fetma;** en stadh i Assers slächte/ Dom. 1:31.

Helkia; sök Hilkia.

Heldai/ **werld/ werldzlig;** Davidz härhöfwitzman/ 1. Chrön. 27:15. Jtem/ en af fångarna i Babel/ Zach. 6:10.

Heleb/ Heled/ **werld/ werldsens barn;** Baena son/ Davidz hielte/ 2. Sam. 23:29. 1. Chrön. 11: 30. Skrifwes Heled.

Helek/ **deel;** Gileadz son af Manasse slächte/ af hwilken the Helekiter komma/ 4. Mos. 26:30. Jos. 17:2.

Helem/ **drömare;** en levit i Jerusalem/ Zach. 6: 14. Jtem/ en man af Assers slächte/ 1. Chrön. 8:35. **Sönderkråssare.**

Heleph/ **förandring/ igenomgång;** Naphthali gränts/ Jos. 19:33.

Heletz/ **bewäpnad/ befrijad;** en Palthit/ Davidz hielte/ 2. Sam. 23:26. Kallas Pelonit/ 1. Chrön. 11: 27. cap. 27:10.

Heliodorus/ **solenes gåfwa;** Seleuci kammartienare/ wil borttaga templets penningar/ 2. Maec. 3: 7/ 13. Blifwer straffad af Gudh på sin syyn och måhl/ v. 24.

Helkai/ **min deel;** en Prest/ Neh. 12:15.

Helkath/ **deel;** leviternas stadh i Assers slächte/ Jos. 19:25. cap. 21:31.

Helkath Hazurim/ **hielteåker/ the starckas land/ fiendars eller stridandes åker;** en ort i Benjamin/ hwilkes betydelse läses/ 2. Sam. 2:16.

Helea/ **blödh/ swag;** Assurs hustru/ 1. Chrön. 4:5.

Helon/ **fenster smärtzman/ eekfenster;** Eliabs fader/ 4. Mos. 1:9. cap. 2:7. cap. 7:24. cap. 10:16.

Hemam/ **theras vpror;** Lothams son/ en Horiter/ 1. Mos. 36:22. Hwilken kallas Homam/ 1. Chrön. 1:39.

Heman/ **trogen;** Serah son/ af Juda/ 1. Chr. 2:6. Jtem/ en förnäm sångare af Levi/ 1. Kon. 4:31. 1. Chr. 6:33. cap. 15:19. cap. 16:42. cap. 25:1/ 4/ 5. Ps. 88:1.

Hemath; sök Hamath.

Hemdan/ **hetsiger domare/ wredsamer domare:** andre/ **begärig;** Disons son/ af Seirs then Horitens slächte/ 1. Mos. 36:26. Hwilken kallas Hamran/ 1. Chrön. 1:41.

Hemor/ **åsna/ drinckare/ oreen;** en Hethiter och landzherre i Canaaus land/ i Jacobs tijd/ 1. Mos. 33:19. Hwilkens son Sichem förkränckte Dina/ 1. Mos. 34:2. Blifwer ihiälslagen af Simeon och Levi/ v. 26. Nämnes/ Dom. 9:28. Ap. G. 7:16.

Hen/ **nåde/ gunst;** Zephanja son/ efter thet Babyloniska fängelset/ Zach. 6:14.

Hena/ **bewekning/ förstöring;** en stadh/ som Salmanassar Konungen i Assyrien förstörde/ 2. Kon. 18:34. cap. 19:13. Esa. 37:13.

Henadad/ **nåde/ kärlighet/ then älskades nåde;** Binnui fader/ af Levi slächte/ Esr. 3:9. Nehem. 3:24. cap. 10:9.

Henoch; sök Enoch.

Hepher/ **vthforskare:** andre/ **skamfläck;** Ashurs son/ 1. Chrön. 4:6. Jtem/ Gileadz son/ af hwilken the Hepheriter kommo/ Jos. 17:2. 4. Mos. 26:32. cap. 27: 1. Jtem/ en Mecherathiter/ Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:36. Jtem/ en stadh i Canaan/ Jos. 12:17. 1. Kon. 4:10.

Hephziba/ **behagelighet/ lust och glädie;** Manasse Konungens moder/ 2. Kon. 21:1.

Her; sök Er.

Hercules/ **regerandes härlighet och beröm;** en Hednisk afgud af Tyro/ 2. Macc. 4:19.

Heres/ ett berg i Dan/ Dom. 1:35.

Herman/ **bodbärare;** en trogen man i Rom/ Rom. 16:14.

Hermes/ en af the trogna i Rom/ Rom. 16:14.

Hermogenes/ **födder af Mercurio/ wältalande;** en obeständig Christen/ som föll ifrå Paulo/ 2. Tim. 1:15.

Hermon/ **förbannelse/ förstörelse;** ett stort berg widh Jordan som delte Basan ifrå Coelesyrien/ och omhwärfde Galileen/ 5. Mos. 3:8/ 9. cap. 4:48. Jos. 11:3. cap. 12:1/ 5. cap. 13:5. Ps. 42:7. Ps. 89: 13. Ps. 133:3. Högw. 4:8. Syr. 24:17.

Hermonim/ Ps. 42:7. Heter ock Sion/ 5. Mos. 4:48.

Herodes/ **hielte/ rådande/ förträffliger man;** Herodes Ascalonita/ Antipatri son/ en Edomeer/ blef Konung i Juda/ hwilken regerade widh Christi födelses tijd/ Matth. 2:1. Han mördar the oskyldiga barn i BethLehem/ Matth. 2:16. Blifwer död/ v. 19.

Herodes Antipas/ then förre Herodis son/ Tetrarcha i Galileen/ Luc. 3:1. Låter halshugga Johannem Döparen/ Matth. 14:9/ 10. Therföre at han straffade honom för then blodskam han bedref medh sin broders Philippi hustru/ Matth. 14:3/ 4. Han kallas en räf af Christo/ Luc. 13:32. Förenar sigh medh Pilato/ och blifwer hans wän/ Luc. 23:12. Ap. G. 4:27.

Herodes Agrippa/ Aristobuli son/ och Herodis Ascalonite soneson/ dräper Jacobum Apostelen; och sätter Petrum i fängelset/ Ap. G. 12:2. Blifwer död/ v. 23.

Herodias/ **hieltinna;** Philippi hustru/ öfwergifwer sitt ächtenskap/ och beblandar sigh medh Herode sin mans broder/ Matth. 14:3/ 4. Marc. 6:17.

Herodion/ **Junonis wisa;** en trogen i Rom/ Rom. 16:11.

Hesbon/ **tahl/ räkning;** hufwudstaden i Gilead i the Moabiters land/ hwilken Sihon the Amoriters Konung wan/ 4. Mos. 21:25/ 26/ 27/ rc. Dom. 11:19/ 26. Jsracls barn slogo honom/ 5. Mos. 1:4. cap. 2:24. cap. 29:7.

Jos. 9:10. Moses gaf Rubens barn Hesbon/ cap. 13:17/ 21. Blifwer af them befäst/ och giöres til fristad/ Jos. 21:39. 1. Chrön. 6:81. Om thenna stadens vndergång är propheterat/ Esa. 16:8/ 9. Jerem. 48/ 2/ 34. cap. 49:3.

Hesed/ **nådebarn;** Konung Davidz befalningsman/ 1. Kon. 4:10. Serubbabels son/ 1. Chrön. 3:20.

Hesion/ **Sijare/ skådare/ Prophet;** Tabrimmons fader/ 1. Kon. 15:18.

Hesekiel/ **HErrans starckhet/ HErren warder migh stärckiandes;** en Prophet/ Busi son/ kallas til sitt ämbete/ cap. 1:3. Wardt fången bortförd til Babel/ cap. 3/ 14/ 15. Får befalning at vpäta een book/ cap. 3:1. Föres i Andanom til Jerusalem/ cap. 8:3. Een liknelse om hans hustrus dödh/ cap. 24:15. Propheterar om Christi rike/ cap. 34:23/ rc. Om Antichristo vnder Gog och Magog/ cap. 38/ och cap. 39. Om Jerusalems tempels byggiande/ cap. 40/ rc. Warder beprisad/ Syr. 49:10.

Hesir/ **omwänder;** en Prest af Aarons slächte i Davidz tijd/ 1. Chrön. 24:15. Jtem/ en öfwerste ibland Judarna/ Neh. 10:20.

Hesli; sök Esli.

Hesmon/ **stoor/ förnäm;** en stadh i Juda/ Jos. 15:27.

Heth/ **förstörare/ förskräckelse;** Canaans son/ Chams soneson/ 1. Mos. 10:15. 1. Chrön. 1:1/ 13. Af hwilken the Hethiter Canaans inbyggiare komma/ cap. 15:20. cap. 23:3/ 7/ 10/ 16/ 18/ 20. 2. Mos. 3:8. cap. 13:5. Jos. 1:4. Dom. 1:26. 1. Sam. 26:6. The skola medh the Heveer aldeles vthrotade blifwa/ 5. Mos. 20:17.

Hethlon/ **skräckborg/ förstörings hoff;** en gräntse-stadh norr vth i Canaans land/ Hes. 47:15. cap. 48:1.

Hewa; sök Ewa.

Hewi; sök Hiwi.

Hewila/ Hawila/ **sörjande i barns nödh;** Jaketans son/ Sems son/ 1. Mos. 10:29. Af hwilken landet Hewila kallas/ 1. Mos. 2:11. The Jsmaeliter bodde ther/ cap. 25:18. Saul slog ther the Amalekiter/ 1. Sam. 15:7. Hewila kallas ock Chus son/ 1. Mos. 10:7.

Hezrai/ **förmak;** en Carmelit/ Davidz hielte/ 2. Sam. 23:35. J 1. Chrön. 11:37. Står Hezro.

Hezron/ Perez son/ 1. Mos. 46:12. 1. Chrön. 2:5. Lemnar Ram sin son efter sigh/ Matth. 1:3. Ruth. 4:18/ 19. 1. Chrön. 2:9. Jtem/ Rubens son/ 1. Mos. 46:9. 2. Mos. 6:14. Af hwilken the Hezroniter komma/ 4. Mos. 26:6. Jtem/ en stadh vnder Juda stam/ Jos. 15:3.

Hiddai/ **beprisare/ bekännare;** en af Davidz krigshieltar/ 2. Sam. 23:30. Som kallas Hurai/ 1. Chrön. 11:32.

Hiddekel/ **starck stämma/ roop:** andre/ **spakt watn:** andre/ **snar och snäll/ klar/ lätt;** tredie floden i Paradiset/ 1. Mos. 2:14. Dan. 10:4.

Hiel/ **Gudh lefwer;** en man af BethEl i Konung Achabs tijd/ som bygde Jericho/ och thet kostade honom hans förste son/ 1. Kon. 16:34.

Hierapolis/ **helig stadh;** en stadh i Phrygien/ Col. 4:13.

Hieronymus/ **heligt namn;** Antiochi Epiphanis höfwitzman/ 2. Macc. 12:2.

Hieser; sök Jeser.

Hilen/ **starck borg/ rijk gård/ graf;** en stadh Aarons barnas/ 1. Chrön. 6:58.

Hilkia/ **HErrans deel/ HErren är min deel;** Eliakims fader/ Hiskie hoffmästares/ 2. Kon. 18:18/ 26. Esa. 22:20. cap. 36:3/ 22. Jtem/ Gemaria fader/ Jer. 29:3. Jtem/ en Levit/ 1. Chrön. 26:11. Jtem/ Sallum son/ 1. Crön. 6:13. Esa. 71:2. Finner lagboken i HERrans huus i Konung Josie tijd/ 2. Kon. 22:8. 2. Chrön. 34:14. War öfwerste Prest/ v. 18. Hilkia/ Jeremie fader/ Jer. 1:1. Jtem/ Zedei fader/ Baruch. 1:1. Jtem/ Susanne fader/ Sus. hift. v. 1.

Hillel/ **en som lofwar och prisar/ morgonstierna;** Abdons Jsraels domares fader/ Dom. 12:13.

Hin/ **siette deel;** ett mått hoos the Ebreer/ 2. Mos. 29:40. cap. 30:24. 3. Mos. 23:13. 4. Mos. 15:4. cap. 28:5. Här om se registret af mått.

Hinnom/ **anskrij/ röfware/ förstörare/ bedragare;** en man i Judeen/ Jos. 15:8. 2. Kon. 23: 10. 2. Chrön. 28:3. cap. 33:6. Jer. 7:31/ 32. cap. 19: 26. Af honom heter Hinnoms sons daal.

Hiob; sök Job.

Hira/ **frihet/ fristad/ förståndig och wijs/ wredsam;** en man i Odollam/ 1. Mos. 38:1. Jude hustrus fader.

Hiram/ **högstas lijf/ then högste lefwer/ ädel Herre;** Konungen i Tyro/ sänder wercke och cedreträ til Konung David/ 2. Sam. 5:11. 1. Chrön. 14:1. Han handlade ock medh Salomo/ 1. Kon. 5:1/ 10. cap. 9:9/ rc. cap. 10:11. 2. Chrön. 8:2. En annar som war Salomos byggemästare på templet/ 1. Kon. 7:13/ 14/ 27/ 38/ 40/ 45. Then kallas ock Hyram/ 2. Chrön. 2: 11/ 13. cap. 4:16.

Hircanus/ **stadz ägande/ stadz besittiare/ en ifrig wäcktare;** Tobia fader/ 2. Macc. 3:11.

Hiski/ **starcker hielte/ som manligen angriper;** en Elpaals son af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 8:17.

Hiskia/ eljes Ezechias/ **starcker är HErren/ HErren min starckhet;** then ogudachtige Konung Ahas son/ 2. Kon. 16:20. Vthi hans fierde åhr belägrade Salmanasser Samarien/ 2. Kon. 18:9. Och wan thet vthi thet siette Hiskie åhre/ v. 10. Vthi thet fiortonde thes rikes åhr/ drog Sanherib emot alla fasta städer i Juda/ v. 13/ 14/ 15/ 16/ 17.

Hiskia gick in vthi HERrans huus/ 2. Kon. 19:1. Sönderslog kopparormen/ cap. 18:4. Faller ifrå the Assyrier/ v. 7/ 17/ 18. Sänder bodh til Propheten Esaia/ 2. Kon. 19: 2. Esa. 37:2. Blifwer dödsiuk/ 2. Kon. 20:1. Får ett tekn at han skal komma til hälsan igen/ Esa. 38:7. Låter Konungens tienare i Babylon see alla sina håfwor och härlighet/ 2. Kon. 20:12/ 14. Esa. 39:1/ 2. Blifwer död/ 2. Kon. 20:21. 2. Chrön. 32:33. Han blifwer beprisad/ Syr. 48:19. Kallas Jehiskia/ 2. Chrön. 29/ rc. Esa. 1:1.

Hispanien/ **härlig och vthrustad grund;** ett stort land i Europa/ Rom. 15:24. Tijt Apostelen Paulus wille förresa/ v. 28.

Hiwi/ eller Hewi/ **bodbärare;** Canaans son/ 1. Mos. 10:17. 1. Chrön. 1:15. Af hwilken the Hewiter eller Heveer komma/ Jos. 11:19. 1. Mos. 34:2. cap. 36:2. Jud. 3:5. Hwilka Josua merendels dräper/ och gier theras land Gad slächte/ 2. Mos. 3:17. cap. 13:5. cap. 33:2. Jos. 3:10. cap. 12:8. cap. 24:11. The som öfwerblifwa bringa Jsrael i afguderij/ 2. Mos. 23:23. cap. 34:11. 5. Mos. 7:1. cap. 20:17. 1. Kon. 9:20. Judith. 5:20.

Hoba/ **förborgad/ älskader;** en stadh i Syrien/ intet långt ifrå Damasco/ hwarest Abraham öfwerföll the fyra Konungar/ och frälste Loth/ 1. Mos. 14:15.

Hobab/ **älskader;** Reguels son/ Mose swär/ 4. Mos. 10:29. Hans barn bodde ibland Juda barn/ Dom. 1: 16. Them skonte Konung Saul/ 1. Sam. 15:6.

Hod/ **bekännare/ berömmare;** Zopha son/ Helems son/ af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:37.

Hodaja/ Eljoenai son/ Jechonia efterkommande/ 1. Chrön. 3:24.

Hodavia/ **HErrans bekännare/ prisare och lofware;** en öfwerste ibland Manasse barn/ 1. Chr. 5:24. Jtem/ Hassenua son/ 1. Chrön. 9:7.

Hodes/ **ny månad/ nytt barn;** Seharaims then Benjamitens hustru/ 1. Chr. 8:9.

Hodija/ **then som bekänner HErran;** Leviter/ efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 9:5. cap. 10:13. Jtem/ Nahams syster/ Kegila faders/ af Juda stam/ 1. Chrön. 4:19.

Hogla; sök Hagla.

Hoham/ **vprorisk/ brännare/ antändare;** Konung i Hebron/ Jos. 10:3.

Holon/ **fenster;** Juda stadh/ Joh. 15:51. cap. 21: 15. Jerem. 48:21.

Holofernes/ **starcker Förste;** Nebucad Nezars krigsöfwerste/ blifwer förskickad emot Jsrael/ Judith. 2: 4. Belägrar Bethulien/ cap. 7:3. Han bespottar Gudh/ cap. 6:1/ 2/ 3. Tränger Bethulien/ cap. 7:1. Blifwer af Judith halshuggen medh sitt egit swärd/ cap. 13:8/ 9/ 10. Hans hufwud blifwer vthsatt på stadzmuren/ cap. 14:1. Och hela then Assyriske hären flyr sin koos/ cap. 15:1.

Homam/ **förskräckelig/ vprorisk/ förstörare;** Lothans andre son/ Seirs son/ 1. Chrön. 1:39. Hwilken warder Heman kallader/ 1. Mos. 36:22.

Hophni/ **kärfwa/ flat hand/ fächtare;** Eli son/ en ogudachtig man/ 1. Sam. 1:3. cap. 2:34. Faller i krijg/ cap. 4:11/ 17.

Hophra/ en Konung i Egypten i Jeremie tijd/ Jer. 44:30.

Hor/ **berg;** ett berg i Edoms land/ 4. Mos. 20:22. På hwilket Aaron dödde/ v. 28. cap. 33:38. 5. Mos. 32:50.

Horam/ Gesirs Konung/ som wille hielpa them i Lachis emot Josua/ blifwer slagen/ Jos. 10:33.

Horeb/ **öde/ toom/ vthtorkad ort;** Gudz berg i öknen; kallas ock Sinai berg/ ther Moses achtade sin swärfaders Jethro fåår/ 2. Mos. 3:1. Och Gudh syntes honom i en brinnande buska/ v. 2/ rc. Gudh står för Mose i Horeb/ cap. 17:6. Jsraels barn draga sina smycken af/ at giuta en guldkalf/ cap. 32:4. Om Horebs berg och the vppenbarelser som ther skedde/ 5. Mos. 1:2. cap. 4: 15. cap. 5:2. cap. 9:8. cap. 18:16. cap. 29:1. 1. Kon. 8: 9. cap. 19:8. Mal. 4:4. Syr. 48:7.

Horem/ **förstörehoff;** en stadh i Judea/ Jos. 19:38.

Hor Gidgad/ **vthrustad krigsfolck;** en ort i öknen/ hwarest Jsraels barn sigh lägrade/ 4. Mos. 33: 32/ 33.

Hori/ **ädel och högt lysande Förste;** Lothans son/ 1. Mos. 36:22. 1. Chr. 1:39. Hwilkas efterkommande kallas Horeer: blifwa öfwerwundne af Kedor Laomer/ 1. Mos. 14:6. Och sedan vthdrefne af Esau

efterkommande/ 1. Mos. 36:20. 5. Mos. 2:8/ 12/ 22. Jtem/ Saphath fader/ 4. Mos. 13:6.

Horma/ **förbannelse;** Konungen Aradz i Canaan städer/ som Jsraels barn förbannade/ 4. Mos. 21:3. Konungen i Horma af Josua slagen/ Jos. 12:14. Jsraels barn slagne alt in til Horma/ 4. Mos. 14:45. 5. Mos. 1:44. Horma en stadh i Juda/ Jos. 15:30. 1. Sam. 30:30. J Simeon/ Jos. 19:4. Dom. 1:17. Kallas Sephat.

Horonaim/ **grymhet;** twänne städer i Moabs land/ Esa. 15:5. Jer. 48:3/ 5/ 34.

Horonither/ **wrede;** Saneballatz tilnamn/ Nehemia fiendas/ Neh. 2:10/ 19. cap. 13:28.

Hosa/ **förtröstare/ beskärmare;** en dörewachtare i Davidz tijd/ 1. Chrön. 16:38. cap. 26:10. Jtem/ en stadh i Assers slächte/ Jos. 19:29.

Hosaja/ **saliggiörare/ HErren giör salig;** en man efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 12:32. Jtem/ Jesanja fader/ Jer. 42:1. Asaria fader/ cap. 43:2.

Hosaja/ **saliggiörare/ HErren giör salig;** en man efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 12:32. Jtem/ Jesanja fader/ Jer. 42:1. Asaria fader/ cap. 43:2.

Hosama/ **en som tilhörer/ förlöser;** Jechonia Konungens son/ 1. Chrön. 3:18.

Hosanna; sök Hostanna.

Hosea/ Nuns son/ som eljes kallas Josua/ 4. Mos. 13:9. Jtem/ Ahahia son/ vthi Ephraims slächte/ 1. Chrön. 27:19/ 20. Jtem/ en öfwerste efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 10:23. Se mera widh Josua. Hosea Ela son/ en Konung i Jsrael/ efter Pekah Remalia son/ 2. Kon. 15:30. Han blef medh Jsraels folck förd af Konung Salmanasser til Assyrien/ cap. 17: 1/ 3/ 4/ 5/ 6. Hosea Propheten; sök Osea.

Hosianna/ **hielp nu/ käre hielp/** af Ps. 118: 26. Skrifwes i N. T. Hosanna/ Matth. 21:9. Marc. 11:9. Luc. 19:38. Joh. 12:13.

Hotham/ **signete;** Hebers son/ af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:32. Jtem/ en Aroeriter/ cap. 11:44.

Hothir/ **vpförare/ högh/ förträfflig;** en Levit/ 1. Chrön. 25:4.

Huel; sök Vel.

Hukkok/ **bodh och lagh;** en Levi stadh i Naphthali slächte/ Jos. 19:34. Skrifwes Hukok/ 1. Chrön. 6:75.

Hul/ **dragare/ smärtzbärare/ sörjande/ arbetsam;** Arams son/ 1. Mos. 10:23. 1. Chrön. 1:17.

Hulda/ **jordisk/ tidelig;** Sallums hustru/ een prophetissa i Judeen/ 2. Kon. 22:14/ 15. Josias söker efter henne/ 2. Chrön. 34:22.

Humta/ **ormeborg/ snäckehuus;** en stadh i Judeen/ Jos. 15:54.

Hupham/ Benjamins son/ af hwilken the Huphamiters slächt är/ 4. Mos. 26:39.

Huppa/ **täckelse/ brudstol;** en Prest/ af Levi slächte/ 1. Chrön. 24:13.

Huppim/ Benjamins son/ 1. Mos. 46:21. Jtem/ Jrs son/ af Benjamin/ 1. Chrön. 7:12. Jtem/ Machirs son/ 1. Chrön. 7:15.

Hur/ **frihet/ förloßning;** en af Jude barn/ 1. Chrön. 4:1. Hwilken kallas Onan/ 1. Mos. 38:4. cap. 46:12. 1. Chrön. 2:3. Jtem/ Calebs son/ 1. Chrön. 2:19. Vphåller medh Aaron Mose händer/ 2. Mos. 17:12. Hur och Aaron blifwer befalt at höra och ransaka ärenderna i Mose frånwaro/ 2. Mos. 24:14. Berömmes/ cap. 31:2. cap. 35:30. cap. 38:22. 1. Chrön. 2:19. 2. Chrön. 1:5.

Hur/ en af the fem flagna Konungar/ ibland the Midianiter/ 4. Mos. 31:8. Jos. 13:21. Jtem/ en af the tolf Salomos befalningsmän/ 1. Kon. 4:8. Jtem/ Rephaja fader/ Neh. 3:9.

Hurai/ **förlossare/ hwijt förste/ frij;** Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:32. Kallas Hiddai/ 2. Sam. 23:30.

Huri/ Jaroahs fader/ 1. Chrön. 5:14.

Huram/ **eder förlossare/ befrijare/ rc.** Bela son/ 1. Chrön. 8:5. Sök Hiram.

Husa/ Esers son af Juda/ 1. Chrön. 4:4.

Husai/ **stillatigare/ en som hastar;** en Arachiter/ Davidz trogne wän/ vppenbarar för honom Absaloms rådslag/ 2. Sam. 15:32. cap. 17:5/ 15. 1. Chrön. 27:33.

Husam/ **then som hastar;** Konung i Edom/ af Esau slächte/ 1. Mos. 36:34. 1. Chrön. 1:45.

Husathit/ **ränneban/ stillatigande;** af en stadh i Judea/ 2. Sam. 21:18. cap. 23:27. 1. Chrön. 11:29.

Husim/ **snäller/ löpare;** Dans son/ 1. Mos. 46: 23. 1. Chrön. 7:12. Jtem/ Saharaims andra hustru/ 1. Chrön. 8:8/ 11.

Hydaspis/ een flodh i Jndien/ Judith. 1:6.

Hymeneus/ **brudesång;** en falsk prophet i Apostelens Pauli tijd/ 1. Tim. 1:20. 2. Tim. 2:17.

Hyram; sök Hiram.

Hyroth/ **groop/ kula;** en stoor daal i Egypten/ 4. Mos. 33:7/ 8.

J.

Jaachan/ Ezers son/ 1. Chrön. 1:42. Kallas Akan/ 1. Mos. 36:27.

Jaacoba/ en man af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:36.

Jaala/ en man efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:56. Neh. 7:58.

Jaasav/ en Jsraelit/ Esr. 10:37.

Jaasanja/ Sephans son/ som Hesekiel såg i svnen/ Hes. 8:11. Jtem/ Assurs son/ cap. 11:1. Jtem/ Jeremie son/ Habazinia sons af Rechabiterna/ Jer. 35:3.

Jaasia/ Musi son af Levi/ 1. Chrön. 24:26.

Jaasiel; sök Jaesiel.

Jabal/ **tilförare/ jubelfest eller sång;** Lamechs son/ af hwilken äro komne the som boo i tiäll/ 1. Mos. 4:20.

Jabbok/ **kringflytande watn;** een flodh widh Ammons barnas gräntso/ som kommer igenom thet Galileeska

hafwet; och Jordan/ Jos. 12:2. Jacob bråttades medh Ängelen när han hafwer kommit öfwer Jabbok/ 1. Mos. 32:24. Sihon/ the Amoriters Konung warder slagen alt in til Jabbok/ 4. Mos. 21:24. 5. Mos. 2:37. cap. 3:16. Dom. 11:13/ 22.

Jabes/ **torr/ förwirring;** skrifwes ock Gabes; en stadh i Gilead/ blifwer öfwerfallen af Jsraels folck och öde giord/ Dom. 21:10/ 11/ 12. Han blifwer belagd af the Ammoniter/ 1. Sam. 11:1. The borgare i Jabes bewisa barmhertighet emot Saul och hans söner/ och begrafwa theras been/ cap. 31:11/ 12. Jabes heet ock Sallums fader/ Konungens i Juda/ 2. Kon. 15:13/ 14.

Jabez/ **födder medh bekymmer;** en förnäm man af Juda/ 1. Chrön. 4:9. Jtem/ en stadh/ 1. Chrön. 2:55.

Jabin/ **wijs/ byggmästare;** Konung i Hazor i Canaans land/ kommer Jsraels barn vnder sigh/ Dom. 4:2. Han blef nederlagd/ v. 23. Ps. 83:10.

Jabne/ **then som bygger/ wijs;** en stadh i Philifteers land/ som Vsia wan/ och bröt neder alla thes murar/ 2. Chrön. 26:6.

Jabneel/ **Gudz byggning/ wår byggmästare är Gudh/ Gudz wijsdom;** en stadh widh Juda och Benjamins gräntsor/ Jos. 15:11. cap. 19:33.

Jachin/ Simeons son/ 1. Mos. 46:10. 2. Mos. 6:15. Af hwilken the Jachiniter komma/ 4. Mos. 26:12. Jtem/ en Prest af Levi slächte i Davidz tijd/ 1. Chrön. 9: 10. cap. 24:17. Jtem/ en sklön/ fast och stadig pelare i templet/ 2. Chrön. 3:17. 1. Kon. 7:21.

Jacob/ **vthtydes vndertrampare/** 1. Mos. 27:36. **träder på en medh fötterna;** Jsaacs son/ som blifwer född och får sitt namn/ 1. Mos. 25:26. Hans moder Rebecka älskar honom meer än Esau/ 1. Mos. 25: 28. Han köper sin broders Esau förstfödzlorätt/ v. 31. Han kommer lifteligen Jsraels wälsignelse ifrån Esau til sigh/ cap. 27:22/ 27. Esau wil dräpa honom/ v. 41. Men Rebecka sänder honom til sin broder Laban/ v. 42/ 43. Han reser til Laban/ cap. 28:5/ 10. Jsaac wälsignar honom/ och förmanar honom at intet taga figh hustru af Canaans döttrar/ v. 1. Han seer vthi en dröm/ en stega som når ifrån jorden vp i himmelen; och giör HERranom ett löfte/ v. 12/ 20. Kallar rumet BethEl/ v. 19. Far fort/ och möter Rachel widh brunnen/ cap. 29:10. Blifwer wäl fägnad af Laban/ och tienar honom för Rachel i 7 åhr/ v. 20. Men får Lea/ v. 25. Och sedan Rachel/ v. 28. Tager ock tienstepigorna Bilha och Silpa til hustrur/ cap. 30:3/ 9. Hans löön/ v. 37/ 42. Får befalning af Gudh at fara in i sitt land igen/ cap. 31:3. Drager ifrå Laban in i Canaans land/ v. 18. Laban jagar efter honom/ v. 23. The giöra medh hwar andra förbund/ v. 44/ 55. Jacob brottades medh Gudz Ängel/ och blef kallad Jsrael/ cap. 32:24/ 28. Warder kallad Jsrael/ cap. 35:10. 1. Kon. 18:31. Hans broder Esau kommer emot honom/ cap. 33:1. Men the giöra medh hwar andra wänligit fördragh/ v. 4. Jacob reser til Succoth/ v. 17. Och Salem/ v. 18. Köper en åker af Hemor/ v. 19. Och giör ther ett altare/ v. 20. Kommer i fahra för sina söners mord/ cap. 34:25/ 30. Får befalning at resa til BethEl/ cap. 35:1. Bygger ther ett altare HERranom/ v. 3. Hans tolf söner/ v. 23. Han kommer til sin fader Jsaae i Mamre/ v. 27. Älskade mycket Joseph/ cap. 37:3. Får sorg öfwer Josephs förmente dödh/ v. 34. Han sänder sina söner in i Egypten at köpa sädh/ cap. 42:2/ 3. Han drager sielf medh alla sina barn och folck in i Egypten/ cap. 46:3. 5. Mos. 10:21/ 22. Han ställes för Pharao/ och wälsianar honom/ 1. Mos. 47:7. Jacobs ålder/ v. 28. Warder kranck/ cap. 48:1. Han vthkorar Josephs söner Ephraim/ och Manasse til sina söner/ v. 5/ 8. Han wälsignar sina söner/ cap. 48:9. Och blifwer död/ cap. 49: 33. Han blifwer begrafwen hoos sina fäder i Canaans land/ cap. 50:5/ 7. Efter som Joseph vthlåfwat hade/ cap. 47:29. cap. 49:29. Han warder beprisad/ Syr. 44: 25/ 26. Ebr. 11:20. Läs Jsrael.

Jacob/ Josephs fader/ Matth. 1:16.

Jacob Zebedei son/ af Salome Josephs Christi fosterfaders syster; war en fiskiare medh sin broder Johanne/ och blef kallad til Apostel/ Matth. 4:21. Marc. 1:19/ 29. Kallades Jacobus then större; vpräknas ibland Apostlarna/ Matth. 10:2. Seer HErrans förklaring på Thabors berg/ cap. 17:1. Kallas medh sin broder dunderbarn/ Marc. 3:17. War tilftädes när Christus vpwäckte öfwerstans Jairi dotter/ cap. 5:37. Wil at eld af himmelen skulle förtära the Samariter/ Luc. 9:54. Herodes dödar honom/ Ap. G. 12:2. Christus är sedder af Jacobo/ 1. Cor. 15:7. Joh. 21:2.

Jacob Alphei son then mindre/ jungfru Marias systerson/ Joses/ Simonis och Jude broder/ kallas Jesu/ HErrans Christi broder/ Marc. 16:1. Gal. 1:19. Ap. G. 12: 17. Vthi mötet i Jerusalem förer han ordet/ Ap. G. 15:13. Paulus besöker honom/ Ap. G. 21:18. Gal. 1: 19. Honom tilskrifwes Jacobs Epistel/ Jac. 1:1.

Jada/ **kånstnär/ wijs man;** Onams son/ 1. Chrön. 2:28.

Jaddua/ **kånstnär/ ährfaren/ Gudz kännedom;** Jonathans öfwersta Prestens son/ efter thet Babyloniska fängelset/ Nah. 10:21. cap. 12:22.

Jadon/ **hans hand/ domare;** en Jsraelit/ Neh. 3:7.

Jaebez; sök Jabez.

Jaecan/ **förstörare/ vndertryckare/ som afgrunden vthrotar;** en afgudz slächte/ 1. Chrön. 5:13.

Jaekan; sök Jaakan.

Jael/ **steen-geet/ vphögd;** Hebers hustru/ som herbergerade och drap Sisera/ Dom. 4:18/ 21.

Jaela; sök Jaala.

Jaelan/ **yngling/ förborgad;** Esau andre son/ en Förste i Edom/ 1. Mos. 36:5. 1. Chrön. 1:35.

Jaenai/ **en som swarar/ beängsligar;** en af Gadz slächte/ 1. Chrön. 5:12.

Jaera/ **skogs-man;** Ahas son/ af Benjamin/ 1. Chrön. 9:42. Som cap. 9:36/ kallas Jodde.

Jaere Orgim/ **skogs-man/ Förste/ Förstas wäcktare;** Elhanans fader/ 2. Sam. 21:19.

Jaeresia; sök Jaresia.

Jaesania/ **HErren hörer/ HErrans tuchtan;** Maechati son/ 2. Kon. 25:23. Kallas Jesania/ Jer. 40:8

Jaesai; sök Jaasav.

Jaeser/ **HErrans hielp;** ett land och stadh i Moab/ 4. Mos. 21:32. Gadz gräntsa/ Jos. 13:25. Blijr lagd til Leviternas stadh/ cap. 21:39. Joas tå han tälde folcket kom til Jaeser/ 2. Sam. 24:5. Prophetier emot Jaeser/ Esa. 16:8. Jer. 48:32.

Jaesiel/ Jaasiel **Gudh warder wäl giörandes/ Gudz werck/ Gudh är skapare;** en Davidz hielte ifrå Mezobaja/ 1. Chrön. 11:47. Jtem/ Abner son/ en öfwerste för the Benjamiter/ cap. 27:21. Jtem/ en sångare för Gudz ark/ cap. 15:18.

Jaesia; sök Jaasia.

Jagli; sök Jogli.

Jagur/ **främling/ pelegrim;** en stadh i Juda/ Jos. 15:21.

Jahath/ **fruchtsam;** Libni son/ af Levi slächte/ 1. Chrön. 6:20. Jtem/ Reaja son af Juda/ cap. 4:2. Jtem/ Simei Levitens son/ cap. 23:10. Jtem/ Selomoths son/ cap. 24:22. Jtem/ en Levit af Merari barn/ 2. Chrön. 34:12.

Jahasiel/ en trumetare för Gudz förbundz ark/ 1. Chr. 16:6. Jtem/ Hebrons son/ 1. Chrön. 23:19. Jtem/ Sacharia son/ en Prophete som tröstade Konung Josaphat/ 2. Chrön. 20:14/ 15.

Jahaz/ Esa. 15:4. Sök Jahza.

Jahdiel/ **Gudh är min frögd/ är enig;** en öfwerste af Manasse slächte/ 1. Chrön. 5:24.

Jahdo/ **han allena;** Bus son/ af Gadz slächte/ 1. Chrön. 5:14.

Jahleel/ **Gudz tilbediare/ som wäntar Gudh/** 1. Mos. 46:14. Sebulons son/ af hwilken the Jahleeliter kommo/ 4. Mos. 26:26.

Jahmai/ **warm;** Thola son/ Jsaschars son/ 1. Chrön. 7:2.

Jahzeel/ Jahziel/ **Gudz deel/ Gudh är min deel;** Naphthali son/ 1. Mos. 46:24. 1. Chrön. 7:13. Af hwilken the Jahzeeliter kommo/ 4. Mos. 26:48.

Jahsera/ 1. Chrön. 9:12.

Jahza/ **härsrustning/ strijd;** en stadh widh the Ammoniters gräntso i Moabs land/ 4. Mos. 21:23. 5. Mos. 2:32. Dom. 11:20. Jos. 13:18. cap. 21:36. 1. Chrön. 6:78. Jer. 48:21. Skrifwes Jahaz/ Esa. 15:4.

Jair/ **lius/ vplyster;** war en domare i Jsrael/ Dom. 10:3. Jtem/ Segub son af Manasse/ 1. Chrön. 2:22. Som intog landet Argob/ 5. Mos. 3:14. Jos. 13:30. 1. Kon. 4:13. Jtem/ Mardechai fader/ Esth. 2:5.

Jairit/ **vplyster/ lius stadh;** af en stadh i Judea/ 2. Sam. 20:26.

Jairus/ **vplyster;** en öfwerste för Synagogon/ hwilkens dotter Christus vpreste ifrå döda/ Matth. 9: 18. Marc. 5:22. Luc. 8:41.

Jakdeam; sök Jokdeam.

Jake/ **hörer/ lyder;** Agurs fader/ Ords. 30:1.

Jaketan/ **kleen/ liten;** Ebers son/ 1. Mos. 10:25. 1. Chrön. 1:19.

Jakim/ **vpståndare;** Elpaals son af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 8:19.

Jakmeam; sök Jokmeam.

Jakneam; sök Jokneam.

Jaksan/ **hård man/ som andra förargar;** Abrahams son af Kethura/ 1. Mos. 25:2. 1. Chrön. 1:32.

Jakthiel;' sök Jokthiel.

Jalon/ **en som står stilla/ morr och knorr;** en af Esre barn af Juda/ 1. Chrön. 4:17.

Jambres/ **emotsaijare/ förbittrad;** en trolkarl i Egypten i Pharaos tijd/ 2. Tim. 3:8.

Jambri/ **emotståndare;** en förnäm man i Medaba/ 1. Macc. 9:36/ 37.

Jamin/ **höger händt;** Simeons son/ 1. Mos. 46. 10. 2. Mos. 6:15. Af honom komma the Jaminiter/ 4. Mos. 26:12. Jtem/ Rams son/ 1. Chrön. 2:27.

Jamlech/ **Konung/ Furste;** en Furste i Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:34.

Jemnia/ **byggning/ kånst/ räkenställe;** en hoffftad intet långt ifrån Joppe/ 1. Macc. 4:15. cap. 5: 58. cap. 15:40. 2. Macc. 12:8.

Jamnor/ **hafslius/ rätt vplysare;** Gideons son af Simeons slächte/ Judith. 8:1.

Janna/ **förnedrad/ arm/ elände/ korsdragare;** Josephs-son/ Luc. 3:24.

Jannes/ **en som swarar;** en falsk prophete i Konung Pharaos tijd/ 2. Tim. 3:8.

Janoha/ **roo/ stilhet/ hwilohuus;** en stadh i Ephraim/ Jos. 16:7. 2. Kon. 15:29.

Janam/ **sofwehuus;** en stadh i Juda/ Jos. 15:53.

Japhet/ **vthbredare/ wältalande;** Noachs son/ blifwer född/ 1. Mos. 5:32. cap. 7:13. Han blifwer wälsignad/ cap. 9:18/ 23/ 27. Om hans efterkommande/ cap. 10:2.

Japhia/ **igenom lysande/ klagan;** Ammoniters Konung i Lachis/ Jos. 10:3. En af Davidz söner/ 2. Sam. 5:15. 1. Chrön. 14:6. Jtem/ en stadh som war Sebulons gräntsa/ Jos. 19:12.

Japhlet/ **förlösare/ vthdrifware;** Hebers son/ af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:32/ 33.

Japhleti/ **fristad;** en ort i Josephs gräntsor/ Jos. 16:3.

Japho/ **skiön/ wacker;** en stadh widh hafwet/ Jos. 19:46. 2. Chrön. 2:16. Esr. 3:7. Jon. 1:3. Sök Joppe.

Jarah/ **måne/ rycktes vthspanare;** Jaketans son af Sems slächte/ 1. Mos. 10:26. 1. Chrön. 1:20.

Jareb/ **vthwidgare/ förmerare;** en stadh i Assyrien/ Ose. 5:13. cap. 10:6.

Jared/ **regent;** Mahalaels son/ Luc. 3:37. 1. Mos. 5:15. 1. Chrön. 1:2.

Jaresia/ Jerohams son/ 1. Chrön. 8:27.

Jarsa/ en Egyptisk tienare/ 1. Chrön. 2:35.

Jarib/ **en kämpare/ stridzman;** en af Simeons barn/ 1. Chrön. 4:24. Som skrifwes Ohad/ 1. Mos. 46:10. Jtem/ öfwerste Prestens Josua son/ Esr. 8: 16. Som skilde sigh ifrå sin Hedniska hustru/ cap. 10:18.

Jarkaam; sök Jorkeam.

Jarmuth/ **högh ort/ dödsens fruchtan;** Ammons barnas hufwudstad/ Jos. 10:23. Nämnes ock cap. 15:35. Jtem/ Leviternas stadh i Jsaschars slächte/ cap. 21:29.

Jaroah/ **månad;** Gileadz son/ af Gadz slächte/ 1. Chrön. 5:14.

Jasabeam/ **en som omwänder folcket/ vndertryckare;** Hachmoni son/ Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:11. 2. Sam. 23:8. Jtem/ en Korhiter/ af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 12:6. Jtem/ Sabdiels son/ 1. Chrön. 28:2.

Jasania; sök Jaasanja.

Jasbekasa; sök Josbekasa.

Jasen/ **sömnig/ åldrig;** Davidz hielte/ 2. Sam. 23:32.

Jasis/ **igenom skinande/ härlig/ wildiur;** en Hogariter/ som war öfwer Davidz fåår/ 1. Chrön. 27:31.

Jason/ **läkiare;** köper öfwerste Presteämbetet/ 2. Macc. 4:7/ 8. Blifwer ihiälslagen/ cap. 5:9.

En af Thessalonica blifwer anklagad/ at han hade herbergerat S. Paulum och hans bröder/ och blifwer therföre straffad/ Ap. G. 17:5/ 7/ 9.

En Eleazars son/ sändes af Juda som en Legat til the Romare/ 1. Macc. 8:17. Nämnes ock 2. Macc. 2:24. Jtem/ en Pauli stalbroder/ Rom. 16:21.

Jaspis/ en ädelsteen/ 2. Mos. 28:20. cap. 39:13. Hes. 28:13. Vpp. 4:3. cap. 21:11/ 18/ 19.

Jasub/ **inwånare/ then som omwänder;** Jsaschars son/ 1. Chrön. 7:1. Som kallas Job/ 1. Mos. 46:13. Af honom komma Jasubiter/ 4. Mos. 26:24.

Jatba; sök Jotba.

Jatbatha; sök Jotbatha.

Jathir/ Jattir/ **högh/ öfwerflödande;** the Leviters stadh i Juda/ Jos. 15:48. cap. 21:14. 1. Chrön. 6:57. Nämues ock 1. Sam. 30:27.

Jathniel/ **Gudz gåfwa;** en af Levi slächte/ 1. Chrön. 26:2.

Javan/ **träckachtigt/ bedragare;** Japhets son/ 1. Mos. 10:2. 1. Chrön. 1:5/ 7. Esa. 66:19. Hes. 27:13.

Jbzan; sök Ebsan.

Jcabod/ **hwar är härligheten?** Pinehas son/ blef thet namnet gifwit/ 1. Sam. 4:21.

Jconium/ **bildpelare/ bilder;** en berömd stadh i Lycaonien/ Ap. G. 13:51. Ther predikade Paulus/ Ap. G. 14:1. 2. Tim. 3:11.

Jddo/ **han allena giöret/ besmyckiare/ hans lust/ hans witne;** HERrans Prophete/ hwars historia blifwer nämnd/ 2. Chrön. 13:22. Jtem/ Berechia fader/ Zach. 1:1. Jtem/ en öfwerfte öfwer Nethinim/ Esr. 8:17. Neh. 12:4. Jtem/ en Levit/ 1. Chrön. 6:21. En öfwerste för Manasse slächte/ 1. Chrön. 27:21.

Jdumea; sök Edom.

Jearim/ **wall/ buska;** ett berg widh Juda och Benjamins gräntsor/ Jos. 15:10.

Jeathrai/ **vthforskare/ vthförer een saak;** Serah son/ af Levi slächte/ 1. Chrön. 6:21.

Jebehar; sök Jibhar.

Jeberechia/ **HERrans wälsignade;** Zacharia fader/ Esa. 8:2.

Jeblaam; sök Jibleam.

Jebneja; sök Jibneja.

Jebsam/ **theras torhet;** Thola son/ 1. Chrön. 8:2.

Jebus/ Jebusi/ **förtrampare;** Canaans son/ 1. Mos. 10:16. Af hwilken the Jebusiter komma/ cap. 15:20/ 21. Jos. 15:63. Dom. 1:21. The bodde ibland Juda och Benjamin/ och Jsraels barn kunde intet fördrifwa them/ Jos. 15:63. Dom. 1:21. The blefwo fördrefne af David/ 2. Sam. 5:8. Zach. 9:7.

Jebus blef Jerusalem kallat/ Jos. 15:8. Dom. 19:10. 1. Chrön. 11:4.

Jecholia/ **HERrans kraft/ HERren warder oß giörande fulkomne;** Asarie/ Konungens moder/ 2. Kon. 15:2. 2. Chrön. 26:3.

Jechonia/ **HERrans fäste/ HERren warder oß befästandes;** Jojakims son/ Josie sons/ Konung i Juda/ 1. Chrön. 3:16. Regerade tre månader i Jerusalem/ och wardt fången bortförder til Babel/ 2. Kon. 24:8/ 12/ 15. Esth. 2:6. Efter Prophetens vthsago/ Jer. 22:24/ 25. cap. 24:1. cap. 25. cap. 28:4. Kallades Chonia/ cap. 22:24. Kallas Jojakim/ 2. Kon. 24.

Jedaja/ **HERrans kånst/ then som bekänner HERran;** Simri son/ af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:37. Jtem/ Jojaribs son/ en Prest efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:36. Neh. 7:39. cap. 11: 10. Zach. 6:10/ 14. Jtem/ en annar Prest af Levi/ 1. Chrön. 9:10. Jtem/ Harumaph son/ Neh. 3:10.

Jedbas; sök Jidbas.

Jeddo; sök Jddo.

Jediael/ **then som känner HERran;** Benjamins son/ 1. Chrön. 7:6. Som 1. Mos. 46:21. Kallas Aßbel. Jtem/ Simri son/ Davidz hielte/ 1. Chrön. 11: 45. En annar af Manasse slächte/ cap. 12:20. Jtem/ Meselemia son/ 1. Chrön. 26:2.

Jedida/ **älskader/ lycksalig;** Adaja detter ifrå Bozkath/ Konung Josie moder/ 2. Kon. 22:1.

Jedid Ja/ **HERrans wän/ älskader af HERran;** så kallas Salomo af Nathan/ 2. Sam. 12:25.

Jedlaph; sök Jidlaph.

Jedithun/ Jeduthun/ **lagsens man/ en som lofwar och bekänner;** en levit och trumpetare i HERrans tempel/ 1. Chrön. 16:41. cap. 25:3. Neh. 11:17. Ps. 39:1. Ps. 62:1. Ps. 77:1.

Jegabea; sök Jogbea.

Jegdalia; sök Jigdalja.

Jegeal; sök Jigeal.

Jegiel/ en öfwerste af Rubens slächte/ 1. Chrön. 5:7. En Förste i Gibeon af Benjamin/ 1. Chrön. 9:35. En af Davidz hieltar/ cap. 11:44. En sångare/ cap. 15:21. cap. 16:5. En skrifware i Konung Vsie tijd/ 2. Chrön. 26:11. Elizaphans son/ len evit/ cap. 29:13. En af Nebo barn/ en Prest/ Esr. 10:43.

Jeguel/ **HERren warder samlandes/ vthdrifwandes;** en af Sera slächte/ 1. Chrön. 9:6.

Jehaleleel/ **HERrans prijs/ lius;** Siphs fader/ af Juda stam/ 1. Chrön. 4:16. Jtem/ Asaria Levitens fader/ 2. Chrön. 29:12.

Jehasia/ **HERrans beskådare;** Tikva son/ Esr. 10:15.

Jehdeja/ **HERren är en enig;** Subaels son af Levi/ 1. Chr. 24:20. Jtem/ Davidz tienare/ 1. Chr. 27:30.

Jehia/ **HERren lefwer;** en dörewachtare i templet/ i Davidz tijd/ 1. Chrön. 15:24.

Jehiel/ **Gudh lefwer/ Gudh vthdrifwer;** en dörewachtare/ 1. Chrön. 15:18. Jehieliters tahl/ cap. 27:22. Jtem/ Josaphats son/ 2. Chrön. 21:2. Jtem/ af Hemans barn/ 2. Chrön. 29:14. Jtem/ Mattania Levitens son/ 2. Chrön. 20:14. Jtem/ en Prest/ 2. Chrön. 35:8. Jtem/ Adonikams efterkommande/ Esr. 8:13. Jtem/ Sechania fader/ cap. 10:2.

Jehiskia; sök Ezekia.

Jehojakim; sök Jojakim.

Jehu/ **han sielf/ han är then man;** Obedz son/ 1. Chrön. 2:38. Jtem/ Josibia son/ af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:35. Jtem/ en Anthothiter/ af Sauls slächte/ 1. Chrön. 12:3. Jtem/ Hanani son en Prophete/ straffar Konung Josaphat/ 2. Chrön. 19:2. Han blifwer sänd til Baesa Jsraels Konung/ och af honom ihiälslagen/ 1. Kon. 16:7.

Jehu Josaphats son/ Nimsi sons/ blifwer smord til Konung af Elia öfwer Jsrael/ at vthrota Ahabs huus/ 2. Kon. 9:1/ 2/ 3. Efter HERrans befalning/ 1. Kon. 19:16. Han dräper Jsebel/ 2. Kon. 9:30/ 31. Han dräper 70 Achabs söner/ cap. 10:6/ 7. Ahasie Konungens bröder/ v. 14. Han dräper Baals Prester/ v. 19. Han wänder sigh intet ifrån Jerobeams wägar/ v. 31. Han blifwer död och begrafwen/ v. 35. Gudz hotelser öfwer Jehu/ Ose. 1:4. 2. Kon. 15:12.

Jehubba/ **förborgat;** Somers son/ 1. Chrön. 7: 34. Af Assers slächte.

Jehud/ **lof;** en stadh vnder Dans slächte/ Jos. 19:45.

Jehus; sök Jeus.

Jejel/ en öfwerste ibland Leviterna/ 2. Chrön. 35:9.

Jekameam/ Hebrons son/ af Levi slächte/ 1. Chrön. 23:20. cap. 24:23.

Jekamia/ **HERren vpstår/ befästigar/ hämnas;** Jekanie son/ 1. Chrön. 3:18. Jtem/ Sallums sons/ 1. Chrön. 2:41.

Jekuthiel/ **Gudz samlare/ som hoppas på Gudh;** en öfwerste Sanoas fader/ Esre son/ 1. Chrön. 4:18.

Jemima/ **dagh/ middag;** Jobs dotter/ Job. 42:14.

Jemini/ **rätt/ en som är then högre handen mächtig;** en berömlig man af Benjamins slächte/ af hwilken the Jeminiter kallas/ Dom. 3:15. cap. 19: 16. 1. Sam. 9:1. cap. 22:7. 2. Sam. 16:11. cap. 20: 1. Esth. 2:5. Ps. 7:1.

Jemla; sök Jimla.

Jemna; sök Jimna.

Jemra; sök Jimra.

Jemuel/ **Gudz dagh/ eller haaf;** Simeons son/ 1. Mos. 46:10. 2. Mos. 6:15.

Jephdeja; sök Jiphdeja.

Jephthah/ en Gileaditers oächta/ domare i Jsrael/ Dom. 11:1. Warder af sina bröder förkastad/ v. 2. Flydde til Tob/ v. 3. Blef ther ifrån af the äldste kallad och tagen/ v. 5/ 6/ rc. Bestrider Ammon/ v. 12/ 29. Och öfwerwinner them/ v. 32. Om hans löfte/ v. 30/ 35. Han hämnar sigh på the Ephraimiter/ cap. 12:4. Blifwer död/ v. 7. Och warder beprisad/ Ebr. 11:32.

Jephthael; sök Jiphthael.

Jephunne/ **skådare;** Calebs fader af Juda/ 4. Mos. 13:7. cap. 14:6. cap. 26:65. cap. 32:12. cap. 34: 19. 5. Mos. 1:36. Jos. 14:6. cap. 15:13. 1. Chrön. 4:15.

Jerahmeel/ **Gudz nåde/ nådig och barmhertig är Gudh;** Hezrons son/ Calebs broders/ 1. Chrön. 2:9/ 25. Af hwilken the Jerahmeeliter komma/ 1. Sam. 27:10. cap. 30:29. Jtem/ Levitens Kis son/ 1. Chrön. 24:29. Jtem/ Hammelech son/ Jer. 36:26.

Jered/ **stiger af/ rådande;** en af Juda/ 1. Chrön. 4:18.

Jeremai/ **stoor man/ min vphöijare;** en af Hasum/ Esr. 10:33.

Jeremia/ **HERren är vphögd;** en Prophete/ war född i Anathot/ Jer. 29:27. Blef kallad til Prophete/ och sänd til Jsraels barn/ Jer. 1:4/ 5/ 18/ 19. cap. 26:7. cap. 32:12/ 13. cap. 38:4/ 7. Blifwer bortförd til Babel/ och finner nådh hoos Konung Nebucad Nezar/ cap. 39:11. Han blifwer löös gifwen af NebuzarAdan/ cap. 40:1.

Jeremia begråter Konung Josiam/ 2. Chrön. 35:25.

Jeremia/ en Förste/ 1. Chrön. 5:24.

Jereon; sök Jireon.

Jeria/ **HERrans fruchtan;** Hebrons son/ 1. Chrön. 23:19. cap. 24:23. cap. 26:31.

Jeribai/ **fächtare;** Elnaans son/ Davidz hieltes/ 1. Chrön. 11:46.

Jericho/ **månen;** en stadh i Canaan några mijl ifrån Jerusalem/ blifwer öfwerwunnen och vpbränd/ Jos. 6:20/ 24. Josua förbannar then som Jericho skulle vpbyggia/ v. 26. Blifwer vpbygd af Hiel/ 1. Kon. 16:34. Kallas ock palmstad/ 5. Mos. 34:3. 2. Chrön. 28:15. Om Jericho talas/ 4. Mos. 22:1. cap. 26:63. cap. 31:12. cap. 33:48/ 50. 5. Mos. 32:49. Josua sänder bespeijare til Jericho/ Jos. 2:1. Rahab förwarar them/ v. 3. Nämnes/ Neh. 3:2. Judith. 4:3. Syr. 24:18. 1. Macc. 9: 50. cap. 16:11. Matth. 20:29. Marc. 10:46. Luc. 18: 35. cap. 19:1. cap. 10:30. Ebr. 11:30.

Jeriel/ **gudfruchtig;** en af Thola barn/ 1. Chr. 7:2.

Jerigoth/ **täckelse;** Calebs hustru/ 1. Chrön. 2:18.

Jeremoth/ Jerimoth/ **vphögder/ dödz skådare;** Bela son/ af Benjamin/ 1. Chrön. 7:7/ 8. Jtem/ Beria son/ af

Benjamin/ 1. Chrön. 8:14. Jtem/ en af Davidz söner/ 2. Chrön. 11:18. Jtem/ en hielte af Sauls slächte/ Davidz wän/ 1. Chrön. 12:5. Jtem/ Musi son/ af Merari slächte/ 1. Chrön. 23:23. cap. 25: 30. Asriels son af Naphthali/ 1. Chrön. 27:19. Jtem/ en öfwerste Prest i Konung Hiskia tijd/ 2. Chrön. 31:13.

Jerobeam/ **folcksens förmerare/ straffare;** Nebat son/ Salomos tienare/ 1. Kon. 11:26. 2. Chrön. 13:6. Han blef Konung öfwer the 10 Jsraels slächter/ 1. Kon. 12:20. Efter Ahia Prophetens ord/ cap. 11:29/ 30/ 31. Han vprefte twå gyldene kalfwar i BethEl och Dan/ at bedrifwa en falsk gudztienst/ cap. 12:28/ 31. Hwilket blef af Gudh högeligen strassat/ cap. 14:7/ 8/ 9. cap. 15:29. cap. 16:19/ 26. 2. Kon. 3:3. cap. 10:29/ 31. cap. 13:2/ 6/ 11. cap. 14:24. cap. 15:9. cap. 17:22. cap. 23:15.

Jerobeam Joas son/ blef Konung i Jsrael/ 2. Kon. 13:13. cap. 14:16. Blifwer död/ cap. 29. Vthi hans tijd propheterade Osea/ cap. 1:1. Amos. 1:1. cap. 7:9/ 10.

Jeroham/ **barmhertig/ huldrijk;** Elkana fader/ 1. Sam. 1:1. 1. Chrön. 6:27. Jtem/ en af Gedor Sebadia fader/ 1. Chrön. 12:7. Jtem/ Asarels fader/ af Dans slächte/ 1. Chrön. 27:22. Jtem/ en af Benjamius slächte/ 1. Chrön. 8:26/ 27. Jibneja fader/ 1. Chrön. 9:8. Jtem/ Passars son/ v. 12.

Jerpeel/ **Gudh läker;** en stadh i Benjamin/ Jos. 18:27.

Jerub Baal/ **Baal hämne sigh sielf;** så kallades Gideon/ Dom. 6:32. cap. 7:1. cap. 8:29. 1. Sam. 12:11.

Jerusa/ **arfwinge/ främling;** Zadochs dotter/ Konung Jothams moder/ 2. Kon. 15:33. 2. Chrön. 27:1.

Jerusalem/ **frijdz syyn/ fruchtan;** hufwudstaden i Juda landet/ om hwilkens storlek/ fägring och läglighet läses/ Hes. 5:5. Ps. 46:5. Ps. 48:2. Ps. 76:2/ 3. 5. Mos. 32. Matth. 20:18. Esa. 22:10/ 11. Blef wunnit af Juda/ Dom. 1:8. Blef vthwaldt medh thes tempel til Gudz egen boning/ 1. Kon. 8:1/ rc. 2. Chrön. 6:2. cap. 7:16. Kallades ock Jebus; sök Jebus. Kallades ock Salem/ Ps. 76:3.

Jerusalem blifwer belagdt af Rezin och Pekah Syrie och Jsraels Konungar/ 2. Kon. 16:5. Esa. 7:1. Af Nebucad Nezar/ 2. Kon. 24:10. Blef vpbrändt och förstördt/ cap. 25:9. Blef vpbygdt igen/ Neh. 3. cap. 6:15.

Emot Jerusalem och thes inbyggiare warder talat/ 2. Kon. 21:12. cap. 23:27. Esa. 2:6. cap. 3:1. cap. 22:1/ 8. cap. 29:1. cap. 65:2/ 3. Jer. 4:3/ 9. cap. 7. cap. 17:19. cap. 19:3/ 6. cap. 21:3. cap. 23:39. cap. 25:8. cap. 26: 6/ 7. cap. 32:3. cap. 34:1. cap. 38:3. cap. 39:8. Hes. 3:6/ rc. cap. 4. cap. 5. cap. 10:2. cap. 15. cap. 21:6. cap. 22. cap. 23. Zeph. 3:1.

Hwilka af Jacobs slächte hafwa bodt i Jerusalem/ 1. Chrön. 9:3. Neh. 11:1.

At Jerusalem skulle förstördt blifwa af the Romare/ 4. Mos. 24:24. Esa. 5:26. cap. 6:12. Dan. 9:26. Zach. 14:1. Matth. 23:38. cap. 24:2/ 15. Luc. 13:35. cap. 19:43/ 44. cap. 20:16. cap. 21:6. Joh. 11:48.

Om thet andeliga Jerusalem/ som är then helga Christeliga kyrkian/ Ps. 102:6. Esa. 33:20. cap. 54:11. cap. 60:1/ rc. cap. 62:6. cap. 65:16/ 18. Tob. 13:19. Bar. 5:1/ 7. Gal. 4:26. Ebr. 11:10. cap. 12:22. Vpp. 3:12. cap. 21:2/ 10.

Jesaja; sök Esaja.

Jesabel; sök Jsebel.

Jesana/ **sömn/ roo;** en stadh i Jsrael/ som Abia wan ifrån Jerobeam/ 2. Chrön. 13:19.

Jesania/ **HERrans wapn;** Mahachati son/ Jer. 40:8.

Jesarela/ en Levit/ 1. Chrön. 25:14.

Jesbah/ **en som lofwar och prisar/ roliger man;** en af Esra barn/ 1. Chrön. 4:17.

Jisbak/ Abrahams son/ af Kethura/ 1. Mos. 25:2. 1. Chrön. 1:31.

Jesbi/ **min inwånare/ som omwänder;** en rese af the Philisteer/ 2. Sam. 21:16.

Jesbak; sök Jisbak.

Jesebeab/ **fadrens besittiare/ then som boor medh fadren;** öfwerste ibland Leviterna/ 1. Chrön. 24:13.

Jesei; sök Jisei.

Jeser/ **vprichtig/ omseende/ rådande/ sångare;** Calebs son/ af Asuba/ 1. Chrön. 2:18. Gileadz son af Manasse slächte/ af hwilken the Jesiter kommo/ 4. Mos. 26:30. Kallas Abieser/ Jos. 17:2.

Jesia; sök Jissja.

Jesiel/ **besprängd af Gudh;** Asmawetz son/ af Sauls slächte/ 1. Chrön. 12:3.

Jeslia; sök Jislia.

Jesisai/ **åldrig/ sextijo åhr gammal;** Jahdo son/ af Gadz slächte/ 1. Chrön. 5:14.

Jesma; sök Jisma.

Jesmachia; sök Jismachia.

Jesmael; sök Jsmael.

Jesmaja; sök Jismaja.

Jesmerai; sök Jismerai.

Jeso/ **saliggiörare;** ibland Meßie förfäder/ Luc. 3:29.

Jesohaja/ **Gudz betrachtande;** en förste af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:36.

Jesohar/ **hwijt och skinande;** Helea son/ 1. Chr. 4:7.

Jespa; sök Jispa.

Jespan; sök Jispan.

Jesraja; sök Jisrahia och Jisraja.

Jesreel; sök Jisreel.

Jesse; sök Jsai.

Jesua/ **saliggiörare;** en öfwerste ibland Presterna/ 1. Chrön. 24:11. Jtem/ en annar/ 2. Chrön. 31:15. Jtem/ Jozadaks son/ en öfwerste Prest/ Esr. 3:2. Han kallas ock Josua Jozadaks son/ Zacharia och Jehosua. 6:11. Jozadaks son/ Hagg. 1:1/ 12. Kallas ock Jesus Jozedeks son/ blifwer beprisad/ Syr. 49:14. Hans slächt räknas/ Neh. 12:10.

JEsus/ **frälsare;** som kallas Christus/ Matth. 1: 16/ 18/ 21. Luc. 1:31. Sök Christus.

Jeswa; sök Jisve.

Jeswai; sök Jisvi.

Jether/ **vthspanare/ förtretlig;** Gideons son/ Dom. 8:20. Jtem/ Esra son/ 1. Chrön. 4:17. Jtem/ en af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:38. Jtem/ Amasa fader/ 1. Chrön. 2:17. 1. Kon. 2:5. Som kallas/ 2. Sam. 17:25/ Jithra. Jtem/ Jada son/ 1. Chrön. 2:32.

Jetheth/ **gåfwa/ skänck;** en stadh i Edoms land/ 1. Mos. 36:40. 1. Chrön. 1:51.

Jethla; sök Jithla.

Jethma; sök Jithma.

Jethra; se Jithra.

Jethran; sök Jithran.

Jethream; sök Jithream.

Jethro/ **förnäm man rc.** en Prest i Midian/ och Mosis swär/ 2. Mos. 2:16. cap. 3:1. Han kom til Mose i öknene/ cap. 18:1. Gifwer honom rådh at beställa regementet medh förståndiga och gudfruchtiga män/ v. 18/ 19/ 21/ 22. Han kallas ock Reguel/ 2. Mos. 2:18.

Jethur/ **wächtare/ ordningsman;** Jsmaels son/ 1. Mos. 25:15. 1. Chrön. 1:31. Af hwilken the Jethuriter komne äro/ 1. Chr. 5:19.

Jerus/ **samlare;** Esau son/ 1. Mos. 36:5. Bilhans son/ af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 7:10. Jtem/ Eseks son/ 1. Chrön. 8:39. Jtem/ en Levit/ cap. 23:10. Jtem/ Rehabeams son/ 2. Chrön. 11:19. Kallas ock Jehus.

Jeuz/ **träs man;** Saharaim son/ 1. Chrön. 8:10.

Jezehar; sök Jizear.

Jezer/ **krukomakare;** Naphthali son/ 1. Mos. 46: 24. 4. Mos. 26:49. 1. Chrön. 7:13.

Jezri; sök Jizri.

Jgeal; sök Jigeal.

Jibhar/ Jibehar/ **vthwald/ förträffelig;** Davidz son/ 2. Sam. 5:15. 1. Chrön. 3:6. cap. 14:5.

Jibleam/ **folckens grönskande;** en stadh i Manasse/ Jos. 17:11. 2. Kon. 9:27.

Jibnesa/ **HERrans byggnad;** Jerohams son/ af Benjamin/ 1. Chrön. 9:8.

Jibsam/ **wälluchtande;** Thola son/ 1. Chrön. 7:2.

Jidbas/ **flytande medh hannog;** Ethams son/ 1. Chrön. 4:3.

Jideala/ **Gudz hand;** en stadh i Sebulon/ Jos. 19:15.

Jidlasoh/ **flytande/ rinnande;** Nahors son/ 1. Mos. 22:22.

Jigdalja/ **HERrans wäxt/ höghet;** Hanans fader/ Jer. 35:4.

Jigeal/ **förlossare;** Josephs son af Jsaschar/ landets bespeijare/ 4. Mos. 13:8. Semaja son/ 1. Chrön. 3:22. Jtem/ Nathans son/ en Davidz hielte/ 2. Sam. 23:36.

Jimla/ **vpfylning;** Prophetens Micha fader/ 1. Kon. 22:9. 2. Chrön. 18:7/ 8.

Jimna/ **hindrare/ motståndare;** Assers son/ 1. Mos. 46:17. 4. Mos. 26:44. 1. Chrön. 7:30. Jtem/ Kore dörawachtarens fader/ 2. Chrön. 31:14.

Jimra/ en af Sopha barn af Assers slächte/ 1. Chr. 7:36.

Jiphdeja/ **HERrans förlossare;** Simson af Juda/ 1. Chrön. 8:25.

Jiphthah/ **vplåtare;** en stadh i Juda/ Jos. 15:43.

JiphthaEl/ **HERrans öpning;** en daal i Sebulons slächte/ Jos. 19:14.

Jireon/ en stadh i Naphthali/ Jos. 19:38.

Jiria/ **HERrans fruchtan eller syyn;** Selemia son/ Jer. 37:13.

Jirpeel/ **HERren är en läkiare;** en stadh i Benjamin/ Jos. 18:27.

Jisbah/ **toom/ förödd;** en af Esra barn/ 1. Chrön. 4:17.

Jisei/ **salighet;** Appaims son/ af Onams slächte/ 1. Chrön. 2:31. En af Juda/ 1. Chrön. 4:20. En öfwerste ibland Simeons barn/ cap. 4:42. En vnder Manasse slächte/ cap. 5:21.

Jissija/ **HERrans salighet;** en af Harums barn/ Esr. 10:25. Jtem/ Jisraja son/ af Jsaschars slächte/ 1. Chrön. 7:3. Vsiels son/ cap. 24:25. En hielte af Sauls slächte/ cap. 12:6.

Jisca/ **öfwerskygd;** Harans dotter/ Abrahams broders/ 1. Mos. 11:29.

Jislia/ Elpaals efterkommande/ 1. Chrön. 8:18.

Jisimeel/ en manhaftig man af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:36.

Jisma/ **vnderlig;** Ethams son af Juda/ 1. Chr. 4:3.

Jismachia/ **HERrans förbundne/ then sigh vppå HERran förlåter;** en öfwerste öfwer Gudz huus kistor/ 2. Chrön. 31:13.

Jismasa/ **HERrans lydige;** Obadja son/ 1. Chrön. 27:19.

Jismerai/ Elpaals son/ 1. Chrön. 8:18.

Jispa/ en af Beria barn/ 1. Chrön. 8:16.

Jispan/ Simi son/ af Benjamin/ 1. Chrön. 8:22.

Jisrahja/ **HERrans vpgångne klarhet;** en sångmästare/ Neh. 12:42.

Jisraja/ **HERrans klarhet;** Vsi son/ af Jsaschar/ 1. Chrön. 7:3.

Jisreel/ **Gudz sädh;** Ethams son af Juda/ 1. Chrön. 4:3. En stadh i Juda/ Jos. 15:56. 1. Sam. 25:43. 2. Sam. 2:9. En stadh i Josephs deel/ Jos. 17:16. 1. Kon. 4:12. Widh Jsaschars barnas gräntso/ Jos. 19:18. För hwilken the Amalekiter lågo när the slagne wordo af Gideon/ Dom. 6:33/ 34. Sammalunda the Philisteer när the slogo Saul och hans söner/ 1. Sam. 29:1. J thenna staden hölt Achab och Jsebel sitt hoff/ 1. Kon. 18: 45. Naboth bodde ock ther/ cap. 21:8/ 11. Om thenna staden läses/ 2. Kon. 8:29. cap. 9:15/ 16/ 30. cap. 10:1. Osea kallar sin son Jisreel/ Ose. 1:4. cap. 2:21.

Jisva/ Jisvi/ **slät daal;** Assers söner/ 1. Mos. 46:17. 1. Chrön. 7:30.

Jithla/ **församling;** en stadh i Dan/ Jos. 19:42.

Jithma/ **förvndran/ fulkomlighet;** en Moabit/ Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:47.

Jithnan/ **förkunnande;** en stadh i Juda/ Jos. 15: 22/ 23.

Jithra/ **härlig;** Amasa fader/ 2. Sam. 17. 25. Kallas Jether/ 1. Kon. 2:5.

Jithran/ **härlig/ förträffelig;** Disans son/ 1. Mos. 36:26. 1. Chrön. 1:41. Jtem/ Sopha son/ af Asser/ 1. Chrön. 7:37.

Jithream/ **folckets härlighet;** Davidz son/ 2. Sam. 3:5. 1. Chrön. 3:3.

Jizear/ **olja;** en af Kehats barn/ 2. Mos. 6:18. 4. Mos. 3:19. Then vproriska Korah fader/ 4. Mos. 16:1. Kallas ock Amminadab/ 1. Chrön. 6:22. Af hwilken the Jiznariter kommo/ 4. Mos. 3:27.

Jizri/ en Levit och sångare/ 1. Chrön. 25:11.

Jjim/ **hoop/ myckenhet;** en ort i öknene/ hwarest Jsraels barn hade sitt lägre/ 4. Mos. 21:11. cap. 33: 44. Jtem/ en stadh i Juda/ Jos. 15:29.

Jjon/ **ögonställe/ brunn;** en stadh i Jsrael/ 1. Kon. 15:20.

Jkkes/ **wrång/ afwog;** en Thekoit af Davidz hieltar/ 2. Sam. 23:26. 1. Chrön. 27:9.

Jlai/ **min öfwerste/ then som stiger högt vp;** en Ahohiter/ Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:29.

Jllyricum/ **frögd/ hafwer sitt namn af Lyra/ strängespel;** ett landskap widh Adriatiska hafwet/ intet långt ifrån Jtalien/ Rom. 15:19.

JmmanuEl/ Emmanuel/ **Gudh medh oß;** Christi namn/ Esa. 7:14. cap. 8:10.

Jmmer/ **talande/ förspråkare/ lamb;** Pashurs fader/ Jer. 20:1. Jtem/ en Prest/ 1. Chrön. 9:12. Jtem/ en annar Prest efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:37. Neh. 3:29.

Jmri/ **wältalande;** Bani son/ 1. Chrön. 9:4. Jtem/ Saccurs fader/ Neh. 3:2.

Jndia/ Hodu/ **åhra och prijs/ skiön ort;** ett fruchtbart land i Asien/ Esth. 1:1.

Joab/ **begärig fader/ HErrans fader;** Zeruja son/ hans broder war Abisai/ 1. Sam. 26:6. Drager vth emot Abner/ 2. Sam. 2:13/ rc. Stinger Abner förrådeligen ihiäl/ cap. 3:27. War Davidz härs höfwitzman/ cap.

8:16. Vthrotar alt mankön i Edom/ 1. Kon. 11:15. Ps. 60:2. David sänder honom emot Ammons barn/ 2. Sam. 10:7. cap. 11:1. Han sätter efter Davidz befalning/ Vria främst i stridene/ v. 16. Strider emot Rabba/ och öfwerwinner staden/ 2. Sam. 12:26. Förlikar Absalom medh sin fader/ genom een wijs qwinno af Thekoa/ cap. 14:12. Jgenomstöter Absalom medh tre spetsar/ cap. 18:14. Stinger Amasa bedrägeligen ihiäl/ cap. 20:9/ 10. Reser emot Seba/ som war vprorisk/ v. 7. Joab blifwer ihiälslagen/ 1. Kon. 2:29/ 34. Efter Davidz befalning/ v. 5/ 6. Jtem/ Seraja son/ 1. Chrön. 4:14.

Joadda/ **HERrans församlare/ witne/ prydnad/ roof;** Ahas son/ Micha son/ af Sauls slächte/ 1. Chrön. 8:36.

Joaddan/ **HERrans frögd/ HERrans tijd;** Amazie moder/ 2. Kon. 14:2. 2. Chrön. 25:1.

Joah/ **broders man/ HERrans broder;** Simma son af Levi/ 1. Chrön. 6:21. 2. Chrön. 29:12. Jtem/ Obed Edom son/ en dörewachtare/ 1. Chrön. 26: 4. Jtem/ Asaphs son/ Konung Hiskie canceler/ 2. Kon. 18:18. Esa. 36:3. Jtem/ Joahas son/ Konung Josie canceler/ 2. Chrön. 34:8.

Joahas/ **HERren är wårt arf/ besittiare/ HERren angriper och antager;** Jehu son/ blef Konung i Jsrael/ 2. Kon. 10:35. Han blifwer död/ cap. 13:9.

Joahas/ Josie son/ Konung i Juda/ blifwer afsatt ifrå regementet af Pharao Necho/ och förder til Egypten/ och blifwer ther död/ 2. Kon. 23:33/ 34. Hans fängelse blef tilförene förkunnat/ Hes. 19:4/ 8. Kallas ock Johanan/ 1. Chrön. 3:15. Efter honom blifwer hans broder Eliakim Konung/ 2. Kon. 23:34. 2. Chrön. 36:4.

Joahas kallades ock Joah fader/ Josie cancelers/ 2. Chrön. 34:8.

Joarim/ **vphögder HErre;** en Prest/ 1. Macc. 2:1.

Joas/ **HERrans eld/ offer;** Ahasie son/ blef allena bewarad/ tå thet Konungslige slächtet blef dräpit/ 2. Kon. 11:2. Blef kröntер til Konung i Juda/ v. 12. Han dräper Zacharia Jojade son/ 2. Chrön. 24:21. Blifwer dräpen af sina tienare/ tå han låg på sin säng/ 2. Kon. 12:20. 2. Chrön. 24:25. J hans stadh blef Amazia/ hans son Konung/ v. 27.

Joas/ Joahas son/ Konung i Jsrael/ 2. Kon. 13:10. Ose. 1:1. Amos. 1:1. Han strider emot Amazia/ och omkulslår Jerusalems murar; fångar Amazia/ sköflar templet och Konungens huus/ sedan blifwer han död/ 2. Kon. 14:13/ 16. 2. Chrön. 25:23/ 24. Joas kallades en af Sela söner/ af Juda slächte/ 1. Chrön. 4:22. Jtem/ the Esriters fader; och hans son war Gideon/ Dom. 6: 11/ 30/ 31. Jtem/ Semaa son/ 1. Chrön. 12:3. Jtem/ en öfwerste öfwer Davidz oljoskatt/ 1. Chrön. 27:28.

Joas/ **vpäten mahl/** 1. Chrön. 7:8. Bechers son.

Job/ **korsdragare/ som för smärta ropar/ tolig;** Jsaschars son/ 1. Mos. 46:13. Kallas Jasub/ 1. Chrön. 7:1.

Job/ en from/ rättferdig och gudfruchtig man/ Job. 1:1. Rijk/ v. 3. Offrar för sina barn/ v. 5. Hans rikedomar warda honom ifrå tagne/ och han får then ena onda tidenden efter then andra/ v. 13/ 16/ 17/ 18. Blifwer slagen medh dödelig såår/ cap. 2:7. Blifwer besökt af sina wänner/ v. 11. Förbannar sin födelse dagh/ cap. 3:7. Klagar öfwer sin jämmer och eländighet/ cap. 6:2. Önskar sigh döden/ v. 8/ 9. cap. 7:15. cap. 10:1/ 18. Straffar sina wänner/ cap. 6:25. Warder förlåten af sina wänner/ cap. 19:13/ 14. Warder förskräckt af drömer och syner/ cap. 7:14. Beskylles af sina wänner/ at han hädde Gudh/ cap. 15:5. cap. 34:37.

Job bekänner sina synder/ cap. 42:6. Beder för sina wänner/ v. 10. Blifwer död/ v. 17. Om hans tolamod/ Jac. 5:11. Om Job och hans rättferdighet talas/ Hes. 14:14.

Jobab/ **ropare/ weeklagare;** Jaketans son/ af Sems slächte/ 1. Mos. 10:29. 1. Chrön. 1:23. Jtem/ Saharaims son/ 1. Chrön. 8:9. Jtem/ Serah son/ Konung i Edom/ 1. Mos. 36:33/ 34. Jtem/ Beria son/ 1. Chrön. 9:10. Jtem/ Konung i Madon/ Jos. 11:1.

Jochebed/ **HERrans prijs/ ährerijk;** Amrams hustru/ Aarons och Mose moder/ 2. Mos. 6:20. 4. Mos. 26:59. Hon vpfostrade Mose efter Konung Pharaos dotters befalning/ 2. Mos. 2:8/ 9.

Joed/ **witne/ öfwergångare;** Pedaja son/ af Benjamins slächte/ Neh. 11:7.

Joel/ **en som är til fredz/ eller wil;** Samuels onde och ogudachtige son/ 1. Sam. 8:2. Kallas ock Vasni/ 1. Chrön. 7:28.

Joel/ Pethuels son/ en Prophet/ propheterar emot Juda/ Joel. 1:11. Propheterar ock om then Helga Andas vthgiutelse på Pingsdagen/ cap. 2:28/ 29. Hwilket blef fulkomnat/ Ap. G. 2:1.

Joel kallas ock en förnäm man af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:35. Jtem/ en af Gadz barn/ 1. Chrön. 5:12. Jtem/ Semaja fader/ cap. 6:4. Jtem/ Gersoms son/ cap. 15:7. Jtem/ Asaria son/ en Levit/ cap. 6:36. Jtem/ Jisraja son/ af Jsaschars slächte/ cap. 7:3. Jtem/ Prophetens Nathans broder/ Davidz hielte/ cap. 11:38. Jtem/ Phedaja son/ en öfwerste öfwer halfwa Manasse slächte/ cap. 27:20. Jtem/ en af Laedans barn/ en Levit/ cap. 23:8. cap. 26:22.

Joela/ **en som begynner ett werck/ tiltager/ nyttig menniskia;** Jerohams son/ af Gedor/ 1. Chrön. 12:7.

Joeser/ **hielpare;** en Korither/ af Benjamins slächte/ Davidz wän/ 1. Chrön. 12:6.

Jogbeha/ the Gadditers stadh/ 4. Mos. 32:35. Dom. 8:11.

Joha/ **en som giör lefwande/ snäll och hurtig;** Beria son/ af Benjamins slächte/ 1. Chr. 8:16. Jtem/ en Thiziter/ Davidz hielte/ 1. Chrön. 11:45.

Jogli Bucci/ Förstens fader/ af Dans slächte/ 4. Mos. 34:22.

Johanan/ **lycksalig/ nåderijk;** Asaria öfwersta Prestens son/ 1. Chr. 6:9. Jtem/ Josie son/ af Davidz barn/ cap. 3:15. Eljoenai son/ 1. Chr. 3:24. Jtem/ en Levit/ cap. 26:3. Jtem/ Asarie fader/ af Ephraims slächte/ 2. Chr. 28:12. Jtem/ en öfwerste Prest/ i Jojakims tijd/ Neh. 12:13. Jtem/ en öfwerste i Konung Josaphats hoff/ 2. Chr. 17:15. Jtem/ en annar/ i Athalja tijd/ 2. Chr. 23:1. Jtem/ Kareah son/ 2. Kon. 25:23. Jer. 40:13/ 15/ 16. cap. 42:1. cap. 43:2. Jtem/ Tobia son/ Neh. 6:7/ 18. Jtem/ Eljasibs son/ Esr. 10:6. Jtem/ en öfwerste Prest i templet/ Eljasibs soneson/ Jojade son/ Neh. 12:10/ 22. Kallas ther ock Jonathan.

Johanna/ Rhesa son/ en ibland Christi förfäder/ Luc. 3:27. Jtem/ Chuse hustru/ efterföljer Christum/ Luc. 8:3. cap. 24:10.

Johannes/ **nåderijk;** Mattathie son/ Jude Maccabei broder ankommer/ 1. Macc. 9:35/ 36/ rc.

Johannes Döparen/ Zacharie son/ Luc. 1:13. Kallas en ropandes röst/ Esa. 40:3. HErrans Ängel/ Mal. 3:1. Matth. 11:10. Elias/ Mal. 4:5. Matth. 11:14. cap. 17: 10/ 11/ 12. Luc. 1:17. Han nekar sigh wara Elie person/ Joh. 1:21. Om hans vnderliga aflelse och födelse/ Luc. 1: 59/ 60. Hans kläder woro camelhår/ och hans maat gräshoppor och wildhannog/ Marc. 1:6. Han predikar Evangelium/ och döper/ Matth. 3:1. Marc. 1:4/ 5. Luc. 3:2. Joh. 3:23/ 26. Ap. G. 1:22. Han förnekar sigh wara Christus/ Joh. 1:19/ 20/ 26. cap. 3:28. Han sitter i fängelse/ och sänder sina lärjungar til Christum/ Matth. 11:2. Luc. 7:19. Han blifwer halshuggen/ Matth. 14: 6/ 7/ 8/ 9.

Johannis döpelse/ Matth. 21:24/ 25. Marc. 11:30. Luc. 7:29/ 30. cap. 20:4. A. G. 18:25. cap. 19:3/ 4.

Johannes Zebedei son/ blef kallad til Apostel/ Matth. 4:21/ 22. Han är then Lärjungen som Christus besynnerligen älskade/ Joh. 13:23. cap. 19:26. cap. 20:2. cap. 21:7/ 20. Han hafwer beskrifwit thet han sielf sedt hafwer/ Joh. 19:35. cap. 21:24. 1. Joh. 1:1.

Johannes then ock kallas Marcus/ följer Paulum och Barnabam/ Ap. G. 12:12/ 25. Han drager ifrå them/ cap. 13:13. För hans skul blifwa Paulus och Barnabas oense sigh emellan/ cap. 15:37/ 38/ 39.

Jojachin/ **HERren bereder/ HERren warder oß befästigandes;** Jojakims son/ wardt Konung i sins faders stadh/ 2. Kon. 24:6. 2. Chr. 36:8. Regerade i tre månader/ v. 9. Blifwer förder fången til Babel/ Jer. 52:31. Blef förlossad af fängelset/ och kommer til ähra hoos Konungens bord/ 2. Kon. 25:27. Jer. 52:31/ 32. Han kallas ock Chonia/ Jer. 22:24. Se Jechonia.

Jojada/ **then som känner HERran/ HERren weet thet;** öfwerste Prest/ låter ihiälslå Athalja Drottningen/ 2. Kon. 11:15/ 16. Han war 130 åhr gammal/ tå han blef död/ 2. Chr. 24:15. Han wardt begrafwen i Davidz stadh ibland Konunga grifterna/ v. 16. Hans son war Zacharia/ v. 20. Kallas hoos Mattheum Barachias/ cap. 23:35.

Jojada/ Benaja fader/ som war öfwer Crethi och Plethi i Konung Davidz tijd/ 2. Sam. 8:18. cap. 20:23. Jtem/ Paseaks son/ efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 3:6. Jtem/ öfwerste Prestens Eljasibs son/ Neh. 12:10. Han befryndade figh medh Saneballats dotter/ och wardt af Nehemia bortdrifwen/ cap. 13:28.

Jojakim/ **HERren warder vpståendes;** en Konung i Juda/ som tilförene kallades Eliakim/ Josia son/ 2. Kon. 23:34. 2. Chr. 36:4. Han vpbränner Prophetens Jeremie book/ Jer. 36:22/ 23. Blifwer fången af Nebucad Nezar/ 2. Chr. 36:6. Blifwer död/ 2. Kon. 24:5/ 6. Hans son Jojachin/ blifwer Konung efter honom/ v. 6. Om hwilken Jojachin/ sök Jechonia.

Jojakim omtalas ock/ Jer. 1:3. cap. 26:1. cap. 27:1. cap. 45:1. cap. 46:2. Dan. 1:1/ 2. Jojakim kallas ock Susanne man/ Dan. 1:1. Jtem/ en öfwerste Prest: Judith/ cap. 4:5/ 6. cap. 15:9. Jtem/ en Levit/ hwars fader war Jesua/ Neh. 12:10/ 12.

Jojarib/ **HERrans stridzman/ then som HERren förmerar och förökar;** en Prest/ 1. Chr. 9:10. cap. 24:7. Jtem/ en lärare som reste medh Esra ifrå Babel til Jerusalem/ Esr. 8:16. Nämnes ock Neh. 11:10. cap. 12:6/ 19.

Jokdeam/ en stadh i Juda/ Jos. 15:56.

Jokim/ **en som befästar/ vpwäcker;** en slächt ibland Jsraels barn af Sela/ 1. Chr. 4:22.

Jokmeam/ Leviternas stadh i Ephraim/ 1. Kon. 4:12. 1. Chr. 6:68.

Jokneam/ Leviternas stadh vthi Sebulons slächte/ Jos. 19:11. cap. 21:34.

Ioktheel/ en stadh i Juda/ Jos. 15:38. Jtem/ så kallades then staden Sela i Edom af Konung Amazia/ 2. Kon. 14:7.

Jonas/ **dufwa;** Amitthai son/ en Prophete/ 2. Kon. 14:25. Blifwer sänd til Nineve/ Jon. 1:1. Warder kastad i hafwet/ v. 15. Och vpswälgd af en fisk/ cap. 2:1. Vthi hwilkens buuk han war tre dagar och tre nätter/ Matth. 12:40. Blifwer kastad på landet/ Jon. 2:11. Och predikar för the Niniviter/ cap. 3:4. Luc. 11:30.

Jonas kallas Petri fader/ Joh. 1:42. cap. 21:15.

Jonadab/ **frikostig/ godwillig;** Rechabs son/ Konung Jehu wän/ en gudfruchtig man/ han blifwer vptagen på Jehu wagn/ 2. Kon. 10:15/ 16/ 17. Af thenna Jonadab komma the Rechabiter/ hwilka intet wijn skulle dricka/ Jer. 35:6/ 7.

Jonadab Simea son/ Davidz broders son/ en wijs/ förståndig man/ gifwer Ammon ett ondt rådh/ 2. Sam. 13: 3/ 4/ 5. Hans taal medh David om hans söner/ v. 32/ 35.

Jonan/ **dufwa;** en af Christi förfäder/ Luc. 3:30.

Jonathan/ **HERrans gåfwa;** Gersons son af Manasse/ war Prest ibland the Daniter/ Dom. 18: 30. Jonathan/ Simea son/ Davidz broders son/ ihiälslår en stoor man/ som hade sex finger och sex tåår/ 1. Chr. 20:6/ 7.

Jonathan/ Sauls son/ slår the Philisteer/ 1. Sam. 13:3. cap. 14:1/ 11/ 12/ 13/ 14. Han weet intet af sin faders eed/ och vthräcker sin staf/ och tager litet hannog at wederqweckia sigh/ v. 27. Blifwer befrijad af krigsfolcket vthu Sauls hand/ v. 45. Giör förbund medh David/ cap. 18:3. cap. 20:8/ 9/ 15/ 16. cap. 23:18. Blifwer ihiälslagen i krijg af the Philisteer/ cap. 31:2.

Jonathan/ Ab Jathars son/ en Prest/ 2. Sam. 15:36. cap. 17:17/ 19/ 21. 1. Kon. 1:42. Jtem/ en skrifware/ vthi hwilkens huus Jeremias satt i fängelset/ Jer. 37:15. cap. 38:26. Jtem/ en af Kareas barn/ håller sigh til Gedalja/ Jer. 40:8. Jtem/ Jada son/ 1. Chrön. 2:32. Jtem/ en Levit i Konung Josaphats tijd/ 2. Chr. 17:8. Jtem/ Jojada öfwersta Prestens son/ Neh. 12:11. Jtem/ Asahels son/ som dömde om ächtenskaps handelen/ Esr. 10:15. Jtem/ Malluch son/ och Semaja son/ både Prester/ Neh. 12:14/ 18.

Jonathas/ Mattathie son/ Judarnas höfwitzman i Jude sin broders stadh/ 1. Macc. 9:31. Han giör förbund medh Demetrio/ cap. 10:3/ 15. Blifwer fången af Tryphon/ cap. 12:48. Han blifwer dräpen och hans söner medh honom/ cap. 13:23. Jtem/ en Prest i Nehemie tijd/ 2. Macc. 1:23.

Jonia/ ett landskap i Asien/ hwarest staden Eskelus war belägen/ 1. Macc. 8:8. Hafwer sitt namn af Javan eller Jon/ som af the Greker vthtydes; **een som kommer.**

Joppe/ **skiön/ härlig/ skiönt berg;** en stadh i Dans slächte/ kallas eljes Japho/ Jos. 19:46. Jon. 1:3. 2. Chr. 2:16. 1. Macc. 10:75. Ap. G. 9:38. Thenna stadsens förrädelige bedrifter/ 2. Macc. 12:3.

Joras/ **antydare/ witne;** en Jsraelit/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:18.

Jorai/ **wägwisare/ som intet blifwer länge;** en man/ af Gadz slächte/ 1. Chrön. 5:13.

Joram/ **vphögder Herre;** Josaphats son/ Konung i Juda/ 1. Kon. 22:51. Han ihiälslår alla sina bröder/ 2. Chr. 21:4. Blifwer död af onda siukdomar/ och hans inelfwer gå vth af honom efter Prophetens Elie skrifwelse til Joram/ 2. Kon. 8:24. 2. Chr. 21:12/ 19.

Joram/ Achabs son/ Ahasie broder/ Konung i Jsrael/ 2. Kon. 1:17. cap. 3:1. Han drager vth emot Hasael Konungen i Syrien/ och när han blef slagen af the Syrer/ lät han sigh föra til Jsrael/ cap. 8:28/ 29. cap. 9:15. Blifwer ihiälskuten af Jehu/ och kastad på Nabots åker/ v. 24/ 25.

Jordan/ somlige mena at han hafwer sitt namn af twänne brunnar widh Libanon/ **Jor** och **Dan/** af hwilka han vthspringer/ 1. Mos. 13:10. Hes. 47:18. 4. Mos. 13:30. cap. 34:12. 2. Kon. 10:33. 4. Mos. 31:12. cap. 32:5. cap. 36: 13. 5. Mos. 3:8. Jos. 13:8. Ps. 42:7. Jordan skiljer sigh åth/ och står stilla/ til thes Jsraels barn gå ther igenom/ Jos. 3:15. cap. 4:9. Ps. 114:5. J Jordan twår Naaman sigh siu resor/ och blifwer helbregda/ 2. Kon. 5:10/ 14. Elias slår medh sin mantel på Jordan/ så at watnet delar sigh/ cap. 2:8. Så giör ock Eliza/ cap. 2:14. Om Jordan läses/ Jos. 7:7. cap. 12:1. cap. 19:22. cap. 20:8. cap. 22:4. Dom. 3:28. cap. 5:17. cap. 7:25. cap.

8:4. cap. 10:8/ 9. cap. 12:5. 1. Sam. 13:7. cap. 31:7. 2. Sam. 2:29. cap. 10:17. cap. 17:22. 1. Kon. 2:8. cap. 7:46. cap. 17:3. Esa. 9:1. Jer. 12:5. Zach. 11:3. Syr. 24:36. Judith. 1:9. 1. Macc. 5:24. cap. 9:42/ 43. Widh Jordan döper Johannes/ Matth. 3:6. Marc. 1:5. Luc. 3:3. Joh. 1:28. Han döper ock Christum/ Matth. 3:13.

Jorkeam/ Rahams son af Hebron/ 1. Chr. 2:44.

Jorim/ Luc. 3:29. En i Christi slächtregister.

Josa/ **wäsentlig/ beständig;** Amazia son/ 1. Chr. 4:34.

Josabad/ **HErrans gåfwa;** en Gederathiter/ K. Davidz wän af Benjamins slächte/ 1. Chr. 12:4. Jtem/ en annar Davidz wän af Manasse slächte/ 1. Chr. 12:20. Jtem/ Obed Edoms son en Levit/ 1. Chr. 26:4. Jtem/ en öfwerste i Konung Josaphats hoff/ 2. Chr. 17:18. Jtem/ Somers son/ Konung Joas tienare/ som hielpte til sin herras dråp/ 2. Kon. 12:21. 2. Chr. 24:26. Jtem/ en Levit i Konung Hiskie tijd/ 2. Chr. 31:13. Jtem/ en öfwerste Prestens Jesua son/ Esr. 8:33. Neh. 11:16. Jtem/ en Prest ibland Pashurs barn/ Esr. 10:22.

Josachar/ **en som eftertäncker/ manlig/ förtäljare;** Moabitiskans Simeatz son/ som medh Josabad i Millo dräpte Joas på sin säng/ 2. Kon. 12:21. Kallas 2. Chr. 24:26/ Sabad.

Josania; sök Jesania och Jaasanja.

Josaphat/ **HErren är domare;** Asa son/ blef Konung i Jnda/ 1. Kon. 15:24. cap. 22:41. Matth. 1:8. Han sänder Lärare i alla Juda städer/ at ransaka om gudztiensten/ 2. Chr. 17:7. Han hafwer förbund och swågerskap medh then ogudachtiga Achab/ 2. Chr. 18:3. Therföre blifwer han straffad af Jehu Propheten/ cap. 19:2. Han reser medh K. Achab i strijd emot Ramoth i Gilead/ 2. Chr. 18: 2. 1. Kon. 22:2. Kommer i lifsfahra/ 2. Chr. 18:31. Slipper doch vndan medh lifwet/ v. 32. K. Josaphats gudfruchtighet/ 1. Kon. 22:43/ 47. Hade skep som gingo til Ophir/ v. 49. Han förbinder sigh medh Ahasia Jsraels Konung/ 2. Chr. 20:35. Han hielper Joram Ahabs son emot the Moabiter/ och giör förbund medh Edoms Konung/ 2. Kon. 3:7/ 9. Gudh befäster Josaphat riket/ 2. Chr. 17:5. The Philisteer och Araber gifwa honom skäncker/ v. 11. Hans krigsmacht/ v. 14. Han förer krijg medh the Moabiter och Ammons barn/ 2. Chr. 20:1. Han beder Gudh om lycka/ v. 6. Hans barn/ 2. Chr. 21:2. Han blifwer död/ 2. Chr. 21:1. Och läter sin son Joram blifwa Konung efter sigh/ 2. Kon. 8:16. Josaphats daal/ Joel. 3:2/ 12. Josaphat kallades Ahlud son/ K. Davidz och Salomos Canceler/ 2. Sam. 8:16. 1. Chr. 18:15. Jtem/ en Mithniter/ Davidz hielte/ 1. Chr. 11:43. Jtem/ en Prest i Davidz tijd/ cap. 15:24. Jtem/ Paruah son/ Salomos höfwitzmans i Jsaschars slächte/ 1. Kon. 4:17.

Josavja/ **HErrans rättegång/ HErren warder anställandes rättegång/ HErrans tilsättning;** Elnaams son/ en af Davidz krigshieltar/ 1. Chr. 11:46.

Josbekasa/ Hemaus son/ 1. Chr. 25:4/ 24.

Joseba/ **HErrans fylnad/ HErrans eed;** Konung Jorams dotter/ och öfwersta Prestens Jojade hustru/ som vndangiömde Joas/ 2. Kon. 11:2.

Josech; se Joseph.

Joseph/ **then som tiltager och förmeres;** Jacobs son af Rachel/ 1. Mos. 30:23/ 24. Han träder medh sin fader fram för Esau/ cap. 33:3. Han war 17 åhr gammal tå han wardt en fåraherde/ cap. 37:2. Hans fader hade honom kärare än the andra sina barn/ v. 3. Han hade drömer/ v. 5/ 9. Sändes til Sichem til sina bröder/ v. 12. Hwilka sälja honom til the Jsmaeliter/ v. 28. Ps. 105:17. Han blifwer förd in vthi Egypten och försäljes til Potiphar/ 1. Mos. 37:36. Finner nåde för sin herra/ 1. Mos. 39:2/ 4. Blifwer af Potiphars hustru låckader til otucht/ v. 7. Men han vndflyr henne/ och lemnar sin kiortel/ v. 12. Warder falskeligen anklagad/

och fängslad/ v. 17. Blifwer kallad af fängelset/ cap. 41: 14. Och satt til en herre öfwer Egypti land/ v. 40. Hans wijshet at vthtyda drömer/ v. 15/ 25. Honom warder gifwen Potiphera dotter til hustru/ v. 45. Han försöker sina bröder/ 1. Mos. 42:8/ rc. Han vppenbarar sigh för sina bröder/ och försörjer them/ cap. 45:1. Han kiöper hela Egypti land vnder Pharao/ cap. 47:20. Blifwer död/ cap. 50:24/ 25/ 26. Hans been blifwa förde vthur Egypten in i Canaans land/ 2. Mos. 13:19. The blifwa begrafne i Sichem/ Jos. 24:32. Joseph warder beprisad/ Syr. 49: 17/ 18. Ebr. 11:22. 1. Macc. 2:53. Josephs efterkommande/ och theras wälsignelse/ 1. Mos. 48:3/ 4/ rc. Theras arfwedeel/ Jos. 16:1. Dom. 1:22/ 23. 1. Chr. 5:1. Ps. 77: 16. Ps. 78:67. Ps. 80:2. Ps. 105:17. Gudh hotar them/ Amos. 5:6. cap. 6:6. Obadj. v. 8. Låfwar at vprätta them/ Zach. 10:6.

Joseph/ Jungfru Marie trolåfwade man/ Matth. 1:16. Luc. 1:27. Han får vppenbarelse i sömnen/ at han intet skulle öfwergifwa jungfru Maria/ som war hafwandes/ Matth. 1:18/ 19/ 20/ 24. Han går til Beth Lehem at låta beskatta sigh/ Luc. 2:4/ 5. Han skyr til Egypten vndan Herodis tyrannij/ Matth. 2:14. War en timmerman/ Matth. 13:55. Marc. 6:3. Christus kallas hans son/ Luc. 3:23. cap. 4:22. Joh. 1:45. cap. 6:42.

Joseph af Arimathia/ en Rådherre och gudfruchtig man/ en af Christi Lärjungar/ Matth. 27:57. Han begärar af Pilato at taga neder Christi lekamen/ och lägger thet i sin graf/ Matth. 27:58. Marc. 15:43. Luc. 23:51/ 52. Joh. 19:38.

Joseph/ som kallas Barsabas/ medh wedernamnet Justus/ blifwer ftält i walet/ samt medh Matthia/ at vthkoras til Apostel i Jude siadh/ Ap. G. 1:23.

Joseph/ Zacharie son/ som Judas Maccabeus giorde til höfwitzman/ 1. Macc. 5:18. Warder af Gorgia slagen/ v. 56/ 59/ 60.

Joseph/ Josech/ en af Christi förfäder/ Juda son/ Luc. 3:26.

Joses/ **salighet/ bedagad:** alii idem qui Joseph; en af Christi blodzförwanter/ Matth. 13:55. Then Judarna höllo för Christi broder/ Marc. 6:3. Efter han war Josephs Christi fosterfaders broderson/ Matth. 27:56.

Joses/ som ock kallas Barnabas/ han säljer sin åker/ och bär wärdet fram för Apostlarnas fötter/ Ap. G. 4:36/ 37.

Josia/ **HErrans eld;** Amos son/ en gudfruchtig Konung i Juda/ 2. Kon. 21:24. cap. 22:1. Om hans födelse war propheterat/ 1. Kon. 13:2. Han war 8 åhr gammal tå han wardt Konung/ och regerade i 30 åhr/ 2. Kon. 22: 1. J hans tijd blef HErrans lagbok vpfunnen i templet/ v. 8. Han låter läsa HErrans lagbok/ 2. Kon. 23:2. Förstörer then afgudiska gudztiensten/ v. 4/ 8/ 10/ 12/ 13/ 15/ rc. Han håller Påska/ v. 21. Han blef skuten i striden emot Pharao Necho/ och blef död i Megiddo/ cap. 23:29. 2. Chr. 35:23/ 24. Han blifwer hierteligen begråten af hela Juda/ besynnerligen af Propheten Jeremia/ 2. Chr. 35:25. Han berömmes/ Jer. 22:15/ 16. Syr. 49:1/ 2/ rc. Efter honom blef hans son Joahas Konung/ 2. Kon. 23:30. Josia kallas ock Zephania son/ som war ifrå Babel/ Zach. 6:10.

Josibia/ **HErrans säte/ omwände;** Konung Jehu fader/ 1. Chr. 4:35.

Josiphia/ **tiltagande HErre/ HErren fulländar;** Selomitz son/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 8:10.

Josua/ **saliggiörare/ segersman;** Nuns son/ af Ephraims slächte/ Mose tienare/ strider emot Amalek/ 2. Mos. 17:9/ 13. Är nitisk för Mose emot them som prophetera/ 4. Mos. 11:28/ 29. Blifwer vthsänd at bespeija Canaans land/ 4. Mos. 13:9/ 17. Han bepkisar Canaans land för folckct/ cap. 14:6. Han får tilsäijelse at komma ther in/ cap. 14:30. cap. 26:65. Blifwer satt til en Regent i Mose ställe/ medan Mose lefde/ 4. Mos. 27:17/ 18. 5. Mos. 3:21/ 28. cap. 31:3/ 7/ 14. Jos. 1:1/ 6. Han vthsänder speijare/ cap. 2:1.

Han ledsagar Jsraels barn genom Jordan/ cap. 3:16. Befaller taga 12 stenar vthur Jordan/ och vpreser them i Gilgal/ cap. 4:3/ 8/ 10. Han omskär folcket medh steenknifwar/ cap. 5:2/ 3. Seer Gudz Ängel stå för sigh i mans liknelse/ v. 13/ 14/ 15. Han förer om Jericho HErrans ark/ Jos. 6:6. Han ransakar om Achans tiufwerij/ cap. 7:16. Drager emot Konungen i Ai/ cap. 8:3. Bygger HErranom ett altare/ och låter vthropa lagsens ord om förbannelsen och wälsignelsen/ v. 30/ 34. Han drager för Gilgal/ at frälsa the Gibeoniter/ medh hwilka han giordt förbund/ Jos. 9:14. cap. 10:7. Sool och måne stå stilla efter Josue befalning/ v. 12. Han kommer igen til Gilgal/ v. 43. Han slår 31 Konungar/ cap. 12:24. Han tager in landet/ cap. 11:16. Han delar landet/ cap. 14:2. Han bekommer sin arfwedeel Thimnath Seras/ cap. 19:49. Sätter til fristäder/ cap. 20:2. Leviternas städer/ cap. 21:1. Han blifwer åldrig/ och förmanar folcket til beständighet/ cap. 23:1. cap. 24: 1. Han blifwer död/ v. 29. Dom. 2:8. Blifwer beprisad/ Syr. 46:1/ 2. Om honom talas/ Ap. G. 7:45. Ebr. 4:8.

Josua kallas en städzfogde i Konung Josie tijd/ 2. Kon. 23: 8. Jtem/ Jozadaz son; sök Jesua. Jtem/ en Beth Semiter/ på hans åker står arken stilla/ 1. Sam. 6:14.

Jotham/ **fulkommen/ HErren warder vthförandes och fulländandes;** Azarie son/ K. i Juda/ regerar i sin spitelska faders stadh öfwer Juda/ 2. Kon. 15:5/ 7. Han war 25 åhr tå han wardt Konung/ v. 33. Giorde thet HERranom behagade/ v. 34. Vndantagandes at han lät folcket rökia på högderna/ v. 35. Bygde porten/ i Gudz huus/ v. 35. Och murarna Ophel/ 2. Chr. 27: 3. Ock städer i Juda/ v. 4. Strider medh Ammons Konung/ v. 5/ 6. Han döör/ och blifwer begrafwen i Davidz stadh/ 2. Kon. 15:38. Esaia propheterar i hans tijd/ Esa. 1:1. cap. 7:1. Ose. 1:1. Han vpräknas i Christi slächtregister/ Matth. 1:9. Efter honom kom hans son Ahas/ 2. Kön. 15:38.

Jotham/ Jahdai son/ 1. Chr. 2:47.

Jotham/ Gideons/ som kallades Jerubaals yngste son/ blifwer allena friad ibland sina 70 bröder/ at han icke blifwer mördad af Abimelech/ Dom. 9:5. Han talar hårdeliga emot the Sichemiter på thet berget Grisim; och sedan flyr/ v. 7/ rc. Hans hoot och förwitelser blifwa fulkomnade/ v. 22/ 23/ 24.

Jotba/ en stadh i Juda/ 2. Kon. 21:19.

Jothbath eller Jothbatha/ Jsraels boning i öknene/ 4. Mos. 23:33/ 34. 5. Mos. 10:7.

Jozadak/ **rättferdig HErre/ HErren är wår rättferdighet;** öfwerste Prestens Seraja son/ 1. Chr. 7:14. Jesua eller Jekahea fader/ Esr. 3:8. cap. 5: 2. cap. 10:18. Neh. 12:26. Hagg. 1:1. Zach. 6:11.

Jra/ **wächtare/ stadh;** en Jairiter/ Davidz Prest/ 2. Sam. 20:26. Jtem/ en Jithriter/ en Thekoiter/ både Davidz hieltar/ 2. Sam. 23:26. 1. Chr. 11:28/ 40. cap. 27:9.

Jrad; sök Yrad.

Jram/ **theras stadh;** en Förste i Edom/ 1. Mos. 36: 43. 1. Chr. 1:54.

Jrheres/ förmenes wara Heliopolis solens stadh/ en stadh i Egypten/ Esa. 19:18.

Jri/ **wächtare;** Bela son/ af Benjamin/ 1. Chr. 7:7.

Jrsames/ **solenes stadh;** en stadh i Dan/ Jos. 19:41.

Jru/ **stadzbarn/ åsninnos fole;** Calebs son/ Jephunne son/ 1. Chr. 4:15.

Jsaac/ **löije/ lustig;** Abrahams son af Sara/ blifwer Abraham låfwad/ 1. Mos. 15:4. cap. 17:16/ 19. cap. 18: 10. Blifwer född/ cap. 21:2. Sök Abraham Jsaac blifwer offrad/ såsom en figur til Christi offer/ cap. 22:9.

Han tager Rebecka til hustru/ cap. 24:23/ 67. Han beder för henne at hon måtte blifwa fruchtsam/ cap. 25:21. Han älskade Esau/ v. 28. Dyyr tijd i Jsaacs tijd/ cap. 26: 1. Christus låfwes komma af Jsaac/ v. 4. Han kallar sin hustru syster af fruchtan/ v. 7. Jsaac sååр och får hundradefalt/ v. 12:13. Förnyar sin faders brunnar i Gerar/ v. 18. Reser til Ber Saba/ v. 23. Får ett härligit löfte af Gudh/ v. 24. Bygger ther sammastädes ett altare/ v. 25. Han giör förbund medh Abimelech/ v. 28. Han befaller Esau draga vp i jacht/ at hämta willebrå/ och i medlertid owetandes wälsignar Jacob/ cap. 27:2/ 3/ 5/ 17/ 27/ 28/ 29. Han blifwer död 180 åhr gammal/ cap. 35:28/ 29. Och warder beprisad/ Syr. 44:24/ 26.

Jsaacs barn/ 1. Chr. 1:34. Matth. 1:2. Ap. G. 7:8. Gudh är Jsaacs Gudh/ Luc. 20:37. Han är i Gudz ewiga rike/ Luc. 13:28. Om Jsaacs troo/ och hwad hans födelse/ offer och wandring betyder/ läs Rom. 9:7/ 9/ 10. Gal. 4: 22. Ebr. 11:9/ 17.

Jsai/ **sielfbeständig/ Gudz gåfwa;** Davidz fader/ Ruth. 4:17/ 22. 1. Sam. 16:1/ 2/ 3. cap. 17:12. cap. 20:27. 2. Sam. 23:1. Han kallas ock Jesse/ Matth. 1:6. Esa. 11:1.

Jsaschar/ **belöning;** Jacobs son/ af Lea/ 1. Mos. 30: 17/ 18. cap. 35:23. cap. 49:14/ 15. Hans arfwedeel/ Jos. 19:17. Hans efterkommande/ 1. Chr. 7:1. 1. Mos. 46:13. 4. Mos. 1:8. cap. 2:5. cap. 26:25. cap. 34:26. 5. Mos. 27: 12. Jos. 21:28. 1. Chr. 2:1. Hes. 48:33. Vpp. 7:7.

Jsaschar kallades ock Obed Edoms son/ en Levit och dörewachtare/ 1. Chr. 26:5.

Jsboset/ **skamfläck/ förstörande man;** Sauls son/ war 2 åhr Konung i Jsrael/ 2. Sam. 2:8/ 9/ 10. Han förbrår Abner at han besof Sauls frillor/ 2. Sam. 3:7/ 11. Han får David sin hustru Michal igen/ v. 14/ 15. Han blef ihiälslagen på sin säng/ David til wilja; men David mißhagade thet/ så at han slår honom ihiäl som thet giorde/ cap. 5:5/ 6/ 7/ 11/ 12.

Jscharioth/ en man af Charioth/ Juda förrädarens wedernamn/ Matth. 10:4. cap. 26:14. Marc. 3:19. cap. 14:10. Luc. 6:16. Joh. 6:71. Sök Judas.

Jsebel/ Eth Baals/ Konung Ahabs ogudachtiga hustru/ 1. Kon. 16:31. cap. 21:5/ 7. Hon dräper HErrans Propheter/ cap. 18:4/ 13. Hon vndsäijer Propheten Elia medh döden/ cap. 19:2. Medh falskt bref låter hon dräpa Naboth/ cap. 21:8. Hon blifwer vpäten af hundar/ 2. Kon. 9: 35/ 36. Ester Prophetens Elie ord/ 1. Kon. 21:23. J Vppenb. 2:20/ nämnes een Jesabel.

JsHail/ **starcker man/ lifsens man;** Jojada fader/ 2. Sam. 23:20.

Jshod/ **starck/ förlåfwad/ härlig man;** 1. Chr. 7:18.

Jsmael/ **Gudh bönhörer;** Abrahams son föddes af Hagar/ 1. Mos. 16:15. Af honom skulle komma Förstar/ cap. 17:20. Han blef omskuren på sitt 13 åhr/ cap. 17:23/ 25. Han blifwer död 137 åhr gammal/ cap. 25:17. Af honom äro the Jsmaeliter/ cap. 37:25/ 27/ 28. cap. 39:1. The hade gyldene öreringar/ Dom. 8:24. Woro ogudachtige/ Ps. 83:7.

Jsmael/ Nethanja son/ sändes af Ammons Konung at dräpa Gedalja/ Jer. 40:14. Om then handelen läs v. 15/ 16. Han dräper Gedalja och the andra Judar/ Jer. 41: 2/ 6/ 9. Förer the öfwerblefna bort til fångar/ v. 10. Flyr til Ammons barn/ v. 15.

Jsmael/ Johanans son/ 2. Chrön. 23:1. Jtem/ en ibland Pishuri barn/ Esr. 10:22. Jtem/ Azels son/ af Benjamin/ 1. Chrön. 8:38. cap. 9:44.

Jsrael/ **en man som kämper medh Gudh/ öfwerwinner Gudh;** Jacobs namn/ som gafs honom när han kämpade medh Gudh/ 1. Mos. 32:28. cap. 35:10. Sök Jacob.

Jsrael/ **Gudz egendom och arfwedeel/** 2. Mos. 3:7. cap. 4:22. cap. 5:1. cap. 6:6. cap. 19:5. 3. Mos. 19: 2. cap. 20:26. 5. Mos. 4:20. cap. 7:6. cap. 9:29. cap. 10: 12. cap. 14:2. cap. 26:18. cap. 32:9. 1. Sam. 10:1. cap. 12:22. 2. Sam. 7:23. 1. Kon. 8:53. Esa. 19:25. cap. 43:1. Jer. 13:11. cap. 31:1. Syr. 17:1/ 2/ 3/ 15/ 18. Joh. 1:49. Eph. 1:14. 1. Pet. 2:9.

Jsraels 10 slächter skilja sigh ifrå Davidz huus/ 1. Kon. 12: 3/ 9/ 16. Efter Ahia Prophetens ord/ cap. 11:29/ 30/ 31. The warda bortförde til Assyrien/ 2. Kon. 15:29. cap. 17: 6. Efter prophetien/ 5. Mos. 4:26. Månge Prester och Leviter sökia til Jerusalem/ 2. Chr. 11:13/ 14. Theras margfalliga synder/ Ose. 1/ rc. Amos. 5:1. cap. 6:1/ rc. Emot the 10 slächter blifwer propheterat; sök Samaria. Jsrael och Juda nämnes åthskilde/ 1. Sam. 11:8. cap. 15:4. 2. Sam. 2:4/ rc. cap. 19:41/ 42/ 43. cap. 24:9. Esa. 9:21. cap. 11:13. Jer. 3:1/ 10. cap. 5. 11. cap. 31:10/ 11/ rc. Andelige Jsraeliter/ Esa. 49:6. Zeph. 3:15. Joh. 1:47. Ap. G. 13:23. Rom. 2:29. cap. 9:6. Gal. 6:16.

Jsreela; sök Jesarela.

Jstob/ **godh man;** en Förste i Syrien/ 2. Sam. 10:6/ 8.

Jswi/ **slätt och rätt menniskia/ nedersittiare;** Sauls son/ 1. Sam. 14:49.

Jtalia/ **Wälskland;** Bochartus menar namnet wara kommit af ett ord som betyder beck eller kåda; ett ymnigt land af kåda/ Ap. G. 10:1. cap. 18:2. Ebr. 13:24.

Jthamar/ **palmö/ en som wandrar på een öö;** Aarons son/ 2. Mos. 6:23. Han blef efter Gudz befalning wigder til Prest/ cap. 28:1. 3. Mos. 8:13. Öfwer Prefteämbetet vnder sin fader Aaron/ 4. Mos. 4:28. Vnder hans hand woro the heliga kärilen/ 2. Mos. 38:21. Han war en öfwerste för the Gersoniter och Merariter som båro HERrans arks tygh/ 4. Mos. 4:28. Han nämnes ock cap. 7:8. 3. Mos. 10:9/ 12/ 16. Efter Babyloniska fängelset woro ibland hufwuderna/ af Jthamars barn/ Daniel/ Esr. 8:2.

Jthiel/ **Gudz tijd.** Jesaja son/ Neh. 11:7. En annar/ Ords. 30:1.

Jthnan; sök Jithnan.

Jtta Kazin/ Sebulons gräntsa/ Jos. 19:13.

Jttai/ **starcker hielte;** en Gittiter/ Davidz wän/ som intet wille skiljas widh honom/ när han flydde för Absalom/ 2. Sam. 15:19/ 21. Blef vthwald til höfwitzman/ cap. 18:2/ 5. Jtem/ Ribai son af Gibea Benjamins/ en Davidz hielte/ 2. Sam. 23:29. 1. Chr. 11:31.

Jturea/ som Jetur Jsmaels son hafwer bebodt/ **ordning;** ett land i Canaans land/ widh Arabiska öknen/ öfwer hwilket Philippus war fyrförste/ Luc. 3:1.

Jva/ 2. Kon. 18:34. cap. 19:13. Esa. 37:13. En stadh som Konungen i Assyrien förstördt hade.

Jubal/ **basuun/ trummeta;** Lamechs son/ fan på allahanda speel/ 1. Mos. 4:21.

Juchal/ Jehuchal/ **alt är HErrans/ fulkommen är HERren;** Selemia son/ som K. Zedechia sände til Propheten Jeremia/ Jer. 37:3. cap. 38:1.

Juda/ **bekännare/ bekännelse;** Jacobs son/ blef född/ 1. Mos. 29:35. Han tog een Cananeesk mans dotter til hustru/ cap. 38:2. Han gaf sin förste son Er Thamar til hustru/ v. 6. Han besof sin sonehustru Thamar owitterlig/ v. 15/ 16/ 17/ 18. Juda öfwertalar sin fader Jacob/ at han släpper Benjamin/ och går i löfte för honom/ cap. 43:9. cap. 44:32. Konungsspiran skulle blifwa i Juda in til Messias komme/ cap. 49:10. 5. Mos.

33:7. Dom. 1:2. 2. Sam. 7:12. 2. Chr. 6:6. Juda efterkommande/ 1. Mos. 46:12. Theras arfwedeel/ Jos. 15:1. Juda huus hölt medh David/ 2. Sam. 1:18. cap. 2:4. cap. 19: 11/ rc. Om Juda folcket talas/ 4. Mos. 2:3/ 9. cap. 7:12. cap. 26:22. 5. Mos. 27:12. Dom. 1:1/ rc. 1. Sam. 22:5.

Emot Juda och Jerusalem warder propheterat. Sök Jerusalem.

Judar; sök Jsraeliter: Judarnas ceremonier och vthwärtes gudztienst är ett tekn/ skugge och figur til thet sanfärdiga och andeliga goda/ 2. Mos. 13:9/ 14. 4. Mos. 15:38/ 39. 5. Mos. 16:1/ 2/ 3. Hes. 20:10/ 11/ 12. 1. Cor. 5:7. cap. 10:1/ 2/ 3. 2. Cor. 3:13. Ebr. 7:17/ 18/ 19. cap. 8:5. cap. 9/ 1/ 10/ 23. cap. 10:1.

Judarna hämnade sigh på sina fiendar/ Esth. 9:1.

Judarnas blindhet och förhärdade hierta/ Esa. 29:9/ 10/ 11.

Judeska folcket skal blifwa omwändt til Christum/ 5. Mos. 4:29/ 30/ 31. Esa. 59:20/ 21. Hes. 37:21/ rc. Jos. 10: 16. Rom. 11:25/ 26.

Judea/ Juda land eller Juda/ **bekännarinna/** 1. Sam. 23:3. 2. Chr. 36:23. Esr. 2:1. Tob. 1:21.

Judas Maccabeus/ blifwer vthwald til en höfwitzman för sina bröder/ 1. Macc. 2:66. Han går emot Apollonium/ cap. 3:16. Hans troo/ cap. 4:10. Böön/ v. 30. Han strider manliga/ cap. 3. cap. 4. cap. 5. cap. 7:25. Judas eröfrar staden Carnaim/ 1. Macc. 5:44. Stormar ock på Ephron/ v. 50. Och dräper alt mankön ther inne/ v. 51. Alcimus beklagar honom för Demetrio/ 1. Macc. 7:25. Judas sänder Eupolemum och Jasonem til Rom at giöra förbund/ 1. Macc. 8:17. Strider emot Bacchides/ 1. Macc. 9:13. Blifwer slagen/ och hans broder Jonathas warder vthwaldt til Förste i hans stadh/ 1. Macc. 9:17/ 28/ 29/ 30. Om hans manliga bedrifter läses ock 2. Macc. 8:24/ 25. cap. 10:16. cap. 11:6. cap. 12/ 13/ 14/ 15.

Judas Jschanioth/ blef kallad til Christi Apostel/ Matth. 10:4. Han förenar sigh medh the Phariseer at förråda Christum/ Luc. 22:4. Han förråder sin Herra medh kyssande/ Matth. 26:25/ 48/ 49. Marc. 14:43/ 44/ 45. Joh. 18:5/ 6. Om hwilket war propheterat/ Ps. 41:10. Ps. 55: 13/ 14/ 15. Ps. 109:5/ 6/ 7/ 8/ 9/ 10. Joh. 6:70. cap. 12:4. cap. 13:2. Han hänger sigh sielf/ och remnar i tw/ Matth. 27:4/ 5. Ap. G. 1:18.

Judas/ en Apostel; besee Lebbeus och Thaddeus.

Judas/ af Galilea/ kom om halsen/ och hans anhang blef förskingrat/ Ap. G. 5:37.

Judas/ som ock kallades Barsabas/ och Silas/ blifwa sände medh Paulo och Barnaba til Antioch: Ap. G. 15:22/ 27.

Judas/ war en borgare i Damasco/ Pauli wärd/ Ap. G. 9.

Judi/ **bekännare;** Nethanie son/ han läste Jeremie book om Jerusalems förstöring för K. Jojakim/ Jer. 36:14.

Judija/ **HErrans bekännarinna;** Jisbai hustru/ 1. Chr. 4:18.

Judith/ **bekännarinna/ een berömmerska;** een enkia i Bethulien/ Judith. 8:1. Hennes man war Manasses/ v. 2. Hon war beklädd medh en säck/ v. 6. Een rijk enkia/ v. 7. Och berömlig/ v. 8. Hon straffar the Äldsta i staden/ at the satte Gudh tijd före at hielpa/ v. 9/ rc. Hennes böön/ cap. 9:2. Hon bepryder sigh/ cap. 10:3. Hon gifwer tilkänna hwarföre hon wek ifrå Bethulien/ cap. 11:4/ 5/ 6/ 7. Hon ihiälslår Holofernem/ cap. 13:10. Hon blifwer död 105 åhra gammal/ cap. 16:27.

Judith/ war Beeri dotter thens Hetheens/ Esau hustru/ 1. Mos. 26:34.

Julia/ **yngling;** een gudfruchtig qwinna i Rom/ Rom. 16:15.

Julius/ **yngling;** Keisarens höfwitzman/ bewisar sigh wänliga emot S. Paulum tå han fången war/ Ap. G. 27:3.

Junias/ **regerande Förste;** en Christtrogen i Rom. Rom. 16:7.

Jupiter/ **hielpefader;** en afgud/ 2. Macc. 6:2. Ap. G. 14:12/ 13.

Jusab Hesed/ **nådh warder sigh framteendes/ nådestool;** Serubbabels son/ 1. Chr. 3:20.

Justus/ **rättferdig;** Josephs Barsabe tilnamn/ Ap. G. 1:23. Jtem/ Jesus en af the trogna i Rom/ Col. 4:11. Jtem/ en gudfruchtig i Corintho/ Ap. G. 8:7.

Jutta/ **afwäg/ förwändt;** Leviternas stadh/ i Juda slächte/ Jos. 15:55. cap. 21:16.

K.

Kabzeel/ **Gudz församling;** en stadh i Juda widh Edoms gräntsor/ Jos. 15:21. 2. Sam. 23:20. 1. Chr. 11:22. Neh. 11:25.

Kades/ **helighet;** en stadh i öknene Paran/ 4. Mos. 13:27. Ps. 29:8/ och Sin/ 4. Mos. 20:1/ 14/ rc. cap. 27: 14. cap. 33:36/ widh Edoms gränsor/ Hes. 47:19/ som kallades Kades Barnea/ Jos. 14:7/ och Mispat/ 1. Mos. 14:7. Emellan Kades och Bared/ syntes HERrans Ängel Hagar/ 1. Mos. 16:14. Emellan Kades och Zur bodde Abraham/ 1. Mos. 20:1. Jsraels barnas läger i Kades/ 4. Mos. 33:36. 5. Mos. 1:46. Här dödde Mirjam/ 4. Mos. 20:1. Aaron och Mose syndade emot HERran igenom otro/ 4. Mos. 27:14. 5. Mos. 32:51. Här ifrå sände Mose bodskap til Konungen i Edom/ at han måtte gå igenom hans land/ 4. Mos. 20:14. Judith. 11:16/ 17. Mose vthsände 12 bespeijare ifrå Kades/ Jos. 14:7. 4. Mos. 13:4. 5. Mos. 9:23.

Kades Barnea/ **sonens helighet/ ostadig;** förlåfwade landsens gränsa widh söder/ 4. Mos. 32:8. cap. 34:4. Jos. 10:41.

Kadmiel/ **Gudh är af ålder;** en man af Levi stam/ Esr. 2:40. cap. 3:9. Neh. 7:43.

Kahat; sök Kehat.

Kain; sök Cain.

Kain kallar Bileam the Keniter/ 4. Mos. 24:22.

Kain/ en stadh i Juda/ Jos. 15:57.

Kallai/ **lätt och snäll menniskia/ min tröst;** Prestens Sallai son/ Neh. 12:20.

Kalne; sök Calne.

Kalubai/ **hundachtig;** sök Chelubai.

Kamon/ **vpståndelse/ kornland;** en stadh i Gilead/ hwarest Jair domaren begrofs/ Dom. 10:5.

Kana/ **köpstad;** en förstad i Assers slächte/ Jos. 19:28.

Kapseel; sök Kabzeel.

Kareah/ **skallot hufwud;** Johanans och Jonathans fader/ 2. Kon. 25:23. Jer. 40:8.

Karkaa/ **gålf/ grund;** en stadh i Juda/ Jos. 15:3.

Karkor/ **kaller ort;** en stadh i Canaan/ Dom. 8:10.

Karnaim/ Carnaim/ **horn;** Astharots inbyggiare/ som blefwo slagne af Kedor Laomer/ 1. Mos. 14:5.

Kartha/ **stadh/ roparenäste;** Leviternas stadh i Sebulons slächte/ Jos. 21:34.

Karthan/ **kaller ort/ stadh;** Leviternas stadh i Naphthali slächte/ Jos. 21:32.

Kattath/ **träteort/ wederstyggelse;** en stadh i Sebulon/ Jos. 19:15.

Kazin; se Jtta Kazin.

Kedar/ **swart/ mörk/ bedröfwad;** Jsmaels son/ 1. Mos. 25:13. 1. Chr. 1:29. Af hwilken Arabien kallas Kedar/ Esa. 60:7. Jerem. 2:10. Hes. 27:21. Ps. 120:5. Högw. 1:5. Gudh hotar Kedar medh vndergång/ Esa. 21:16/ 17. cap. 42:11. Jer. 49:28.

Kedemoth/ **åldrig/ solenes vpgång;** en stadh i Rubens slächte/ Jos. 13:18. cap. 21:37.

Kedes/ **helighet;** en stadh i Juda/ Jos. 15:23. Jtem/ en Gersons söners stadh i Galileen på Naphthali berg/ Jos. 12:22. En fristad/ cap. 20:7/ och för Levi söner/ cap. 21/ 32. 1. Chr. 6:72. Baraks boning/ Dom. 4:6. Hwilken Konungen i Assyrien intog/ 2. Kon. 15:29. Demetrius hade här sitt läger/ 1. Macc. 11:63/ 73.

Kedma/ **ålder/ Österländer;** Jsmaels son/ 1. Mos. 25:15. 1. Chr. 1:31.

Kedor Laomer/ **födder tienare/ krigshäär/ kärf medh kulor/ pilar;** Elams Konung i Canaan/ 1. Mos. 14:1.

Kedumim/ **gammal bäck/ flodh i öster;** en bäck i Galileen/ Dom. 5:21.

Kegila/ **yppen dahl;** en stadh i Juda/ Jos. 15:44. Neh. 3:17. Blifwer belagd af the Philisteer/ och befriad af David/ 1. Sam. 23:1/ 5/ 6. Nahums fader kallades ock Kegila af Juda slächte/ 1. Chr. 4:19.

Kehat/ Kahat/ Levi son/ 1. Mos. 46:11. 2. Mos. 6: 16. 4. Mos. 3:17. Kehathiter eller Kahathiter/ theras tahl och ämbete/ 4. Mos. 3:27/ 28/ 29. cap. 4:18. cap. 26:57. Theras städer/ Jos. 21:4.

Kehelatha/ **församling/ allmänne kyrkia;** Jsraels läger i öknene/ 4. Mos. 33:22/ 23.

Keisare; sök Cesar.

Kelaja/ **vthtorkad/ HErrans röst;** en Levit/ Esr. 10:23.

Kemuel/ **Gudh är vpstånden/ Gudh vpwäcker oß;** Nahors son/ 1. Mos. 22:21. Jtem/ Hasabia Levitens fader/ 1. Chr. 27:17. Jtem/ Siphthans son af Ephraim/ 4. Mos. 34:24.

Kenan/ Cainan/ **arftagande;** Enos son/ lefde 910 åhr/ 1. Mos. 5:12/ 13/ 14. 1. Chr. 1:2.

Kenas/ **besprängt röör/ mitt näste/ en högh inwånare;** en Förste i Edom af Esau slächte/ 1. Chr. 1:36. Af hwilken en stadh i Edom warder Kenas kallad/ 1. Mos. 36:15. Jtem/ Ela fader af Juda/ 1. Chr. 4:15. Efter hwilken Caleb warder kallad Kenisiter/ Jos. 14:14.

Kenath/ en stadh i Manasse/ som Nobah wan/ och kallade honom Nobah/ 4. Mos. 32:42. 1. Chr. 2:23.

Kenchrea/ **rijsgryn;** en siöstad widh Egeiska hafwet/ Ap. G. 18:18. Rom. 16:1.

Kephas; sök Cephas.

Keren Happuch/ **omwänd macht och härlighet;** Jobs dotter/ Job. 42:14.

Kerioth Hezron/ så kallades Hazor i Juda/ Jos. 15:26.

Keros/ **inbögd/ krokot;** en Nethinim/ Esr. 2:44. Neh. 7:47.

Ketura/ **förknippad/ rökerska/ wälluchtande;** Abrah: hustru/ 1. Mos. 25:1. Hennes barn/ 1. Chr. 1:32:33.

Kezia/ **godh lucht/ liuflig smak;** Jobs dotter/ Job. 42:14. Jtem/ een wälluchtande ört/ Ps. 45:9.

Keziz; se Emek Keziz.

Kibzaim/ **församling;** Leviternas stadh i Ephraim/ Jos. 21:22.

Kidron/ **swart/ mörk/ bedröfwelses daal;** en stoor wijd daal emellan Jerusalem och oljoberget/ igenom hwilken bäcken Kidron löper/ 1. Kon. 2:37. David gick öfwer bäcken Kidron/ när han flydde för Absalom/ 2. Sam. 15:23. Asa förbrände här sin moders afgud/ 1. Kon. 15:13. Josia alla Baals redskap/ 2. Kon. 23:4. Och kastade askan i Kidrons bäck/ v. 12. Om thenna dalen talas/ Jer. 31:40. JEsus går öfwer bäcken Kidron/ Joh. 18:1.

Kilmat; se Chilmad.

Kimham; se Chimham.

Kina/ **besittning/ klagan;** en stadh i Juda/ Jos. 15:22.

Kir/ **wägg/ muur;** en stadh i Moabs land/ Esa. 15:1.

Kir Hares/ Kirheres/ **kalkwägg/ lätt muur;** en stadh i Moab/ Esa. 16:11. Jer. 48:36.

Kir Harezeth/ **plogehuus/ redskaps-bohagsställe/ tegelsteen;** en stadh i the Moabiters land/ Esa. 16:7.

Kiriath/ **stadh/ roparehoff;** en stadh i Ben Jamin/ Jos. 18:28.

Kiriathaim/ **twå städer;** resars boning/ 1. Mos. 14:5. The Moabiter bodde ther/ Jer. 48:1/ 23. Hes. 25:9. The blifwa vthrotade af Jsraeliterna/ och the Rubeniter vpbyggia staden/ 4. Mos. 32:37. Josua gaf them thenna staden/ Jos. 13:19. Jtem/ Leviternas stadh i Naphthali/ 1. Chrön. 6:76.

Kiriath Arba/ **Arba stadh/ fyrstaden;** så kallades Hebron; sök thet.

Kiriath Arim/ **wächtarestad;** en stadh i Juda/ Esr. 2:25.

Kiriath Baal/ **Baals stadh;** Jos. 15:60. cap. 18: 24. Sök Kiriath Jearim.

Kiriath Jearim/ **skogars stadh;** thet är Kiriath Baal/ the Gibeoniters stadh/ Jos. 9:17. Warder gifwen Juda til arfwedeel/ cap. 15:9/ 60. cap. 18:14/ 15. Daniterna lägra sigh ther/ Dom. 18:12. The i Beth Semes sända til thenna staden kundskap/ at HERrans ark war kommen ifrå the Philisteer/ 1. Sam. 6:21. The taga emot arken/

och föra honom bort/ 1. Sam. 7:1. Om thenna staden talas ock/ Neh. 7:29. Jer. 26:20.

Kiriath Sanna/ **törnestad;** Debirs i Juda tilnamn/ Jos. 15:49.

Kiriath Sepher/ **skrifwarestad** eller **läroställe;** hwarest the Skriftlärde vnderwijste vngdomen: thet är Debir/ en stadh som Athniel öfwerwan/ Jos. 15:15/ 16/ 17. Dom. 1:11.

Kirioth/ **städer;** en stadh i Moab/ Jer. 48:24. Amos 2:2.

Kis/ **hård man;** Konung Sauls fader af Benjamins slächte/ 1. Sam. 9:1. 2. Sam. 21:14. Ap. G. 13:21.

Kis heter ock Levitens Jerahmeels fader/ 1. Chr. 23:22. cap. 24:9. Jtem/ Abdi son af Levi slächte/ 2. Chr. 29:12.

Kisi/ Ethans sångarens fader/ 1. Chr. 6:44. Heter ock Kusaja.

Kision/ **hård;** Leviternas stadh i Jsaschars slächte/ Jos. 19:20. cap. 21:28.

Kison/ **hårdt watn;** en bäck i Galileen/ i Jsaschars slächte/ Dom. 4:7/ 13. cap. 5:21. 1. Kon. 18:40. Ps. 83:10.

Kitron/ **lucht/ knut;** en stadh i Sebulon/ Dom. 1:30.

Knath; sök Kenath.

Kolaja/ **HErrans röst;** Maaseja son af Ben Jamin/ Neh. 11:7. Jtem/ Achabs then falska prophetens fader/ Jer. 29:21.

Korah/ **skallot hufwud;** Esau son/ 1. Mos. 36:5/ 14. 1. Chr. 1:35. Jtem/ en Förste/ Eliphas son/ Esau soneson/ 1. Mos. 36:18. Jtem/ en af Juda/ 1. Chr. 2:43. Jtem/ en Jizears son/ 2. Mos. 6:21. 1. Chr. 6:22. Som medh Datham och Abiram sätter sigh vp emot Mose/ 4. Mos. 16:1. Blifwer vpsluken af jorden/ v. 31/ 32. Syr. 45:22. Af honom kommo the Korahiter/ 4. Mos. 26:58. 1. Chr. 9: 19. cap. 26:1/ 19. Som hafwa sungit åthskilliga Davidz Psalmer/ såsom then/ 42/ 44/ 45/ 46/ 47/ 48/ 49/ 84/ 85/ 87/ 88.

Kore/ **ropare/ göök/** 1. Chr. 9:19. 2. Chr. 31:14.

Kosam/ **sann spåman/ lärare;** Elimadan son/ en af Christi förfäder/ Luc. 3:28.

Koz/ Coz/ **törne/ sommar;** Anub sader af Juda/ 1. Chr. 4:8. En af Presternas barn/ Esr. 2:61.

Kusaja/ Ethans sångarens fader/ 1. Chr. 15:17. Heter ock Kisi.

Kusi/ **hård man;** Abdi son/ af Levi slächte/ 1. Chr. 6:44.

L.

Laban/ **blanck/ hwijt;** Bethuels son/ Rebeckas broder/ tager Abrahams tienare til herberge/ 1. Mos. 24:29/ 31. Han anammar Jacob til sin tienare/ och gifwer honom sina döttrar/ cap. 29:15/ 20/ 23/ 28. Han förföljer Jacob/ cap. 31:23.

Laban kallades ock en ort i öknene widh Jordan/ 5. Mos. 1:1.

Lacedemon/ eljes Sparta/ en stadh i Grekeland/ 2. Macc. 5:9.

Lachis/ **spasseredaal/ morers ställe;** en stadh i Juda/ blifwer öfwerwunnen/ Jos. 10:32. Blef åter härliga vpbygd/ och fast giord/ 2. Chr. 11:9/ 11. Tildelas Juda slächt/ Jos. 15:36. Amazia blef ther slagen/ 2. Kon. 14:19. 2. Chr. 25:27. Hiskia sände bodh til Konungen i Assyrien til Lachis/ och Konungen i Assyrien tilbaka/ 2. Kon. 18:14/ 17. Esa. 36:2. Sennacherib låg för Lachis/ 2. Chr. 32:9. Konungen i Babel stridde ther emot/ Jer. 34:7.

Laeda/ **besmyckiare/ stofferare;** Maresa fader/ 1. Chr. 4:21.

Laedan/ **wällust;** Tahans son af Ephraim/ 1. Chr. 7:26. Jtem/ en Levit af Gersons barn/ 1. Chr. 23:7. Laedans barn/ v. 8/ 9. cap. 26:21.

Lacl/ **Gudh är starck/ then som är Gudh;** Eliasaph fader/ Gersoniternas öfwerste/ 4. Mos. 3:24.

Lahem/ **brödh/ strijd/ krijg;** en stadh i Juda/ 1. Chr. 4:22.

Lahmas/ **theras brödh rc.** En stadh i Juda/ Jos. 15:40.

Lahmi/ **mitt brödh/ krijg;** Goliaths broder/ en rese/ 1. Chr. 20:5.

Lais/ **leijonställe;** en stadh widh Beth Rechobs dahl/ Dom. 18:7/ 14. Som i förra tiderna kallades Lesem/ Jos. 19:47. Warder bespeijat af the Daniter/ och öfwerwunnit/ slaget medh swärd/ bebodt/ och kallat Dan/ Dom. 18: 27/ 29. Blef af Philippo vthwidgadt och kallat Cesarea Philippi; kallades ock Lasa. Se Lasa.

Lais war ock en man/ Phalti fader/ hwilken Phalti Saul gaf Michal Davidz hustru til ächta/ 1. Sam. 25:44. 2. Sam. 3:15.

Laisa/ **leijonställe;** en stadh i Benjamins barnas arfwedeel/ igenom hwilken Sennacherib kom at belägra Jerusalem/ Esa. 10:30. Ther lägrade sigh Judas/ 1. Macc. 9:5.

Lakum/ **vpståndelse/ fäste;** en stadh i Naphthali/ Jos. 19:33.

Lamech/ **armring;** en af Cains efterkommande/ Methusaels son/ then förste som hade 2 hustrur/ 1. Mos. 4/ 18/ 19/ 23. Han propheterar om sitt straff/ v. 23/ 24.

Lamech/ af Seths efterkommande/ Methusalah son/ Noe fader/ 1. Mos. 5:25/ 28/ 29. Hans ålder/ v. 31.

Lamuel/ **Gudz wän/ medh hwilken Gudh är;** en Konungs namn/ Ords. 31:1/ 4.

Laodicea/ **folcks rättegång;** en stadh i Lydia i mindre Asien/ Col. 2:1. cap. 4:13/ Vpp. 1:11. cap. 3:14.

Lappidoth/ **fackel/ wäderlychta;** Debora man/ Dom. 4:4.

Lasa/ **roop;** så kallades i förtiden Lais/ 1. Mos. 10:19.

Lasea/ **ludin/ wild;** en siöstad i Creta/ Ap. G. 27:8. Somlige mena thetta namnet betyda **gräsachtig.**

Lasthenes/ **steenhård/ folcks styrckia;** en förnäm Förste i Syrien/ 1. Macc. 11:31/ 32.

Latusim; sök Letusim.

Lazarus/ en fattig man/ som låg för rika mansens dörr/ rc. Luc. 16:20/ rc. En annar/ then Christus kär hade/ blef vpwäckt af döda/ Joh. 11:5/ 11/ 43/ 44. Han blef förfölgd af Judarna/ cap. 12:10.

Lea/ **trött/ bekymrad/ mager;** Labans äldsta dotter/ blef gifwin Patriarchen Jacob til hustru/ 1. Mos. 29: 23. Hon födde honom barn/ v. 31/ 32. Gaf sin man Silpa til hustru/ cap. 30:9. Ruben gifwer sin moder Dudaim eller liljor/ v. 14/ 16. Om hennes resa medh sin man/ läs cap. 31:4/ rc. Jacob begrof Lea i then åker han hade kiöpt af Heths barn/ cap. 49:31.

Lebana/ **månad/ wijs;** en Nethinim efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 7:48.

Lebaoth/ **leijon/ leijonhoff;** en stadh i Juda/ Jos. 15:32.

Lebbeus/ **hiertelig/ förståndig/ samwetsman;** så kallades Judas medh thet wedernamnet Thaddeus/ en af Christi Lärjungar/ Matth. 10:3. Han kallades Judas Jacobs son/ Luc. 6:16. Grotius menar thet betyda ett leijon. Thenne hafwer skrifwit Epistelen/ som af Judas namn hafwer.

Lecha/ **wandrare/ förhoff/ spassereställe;** en stadh i Juda/ 1. Chr. 4:21.

Legio/ vthwaldt krigsfolcks tahl/ Matth. 26:53. Marc. 5: 9. Luc. 8:30.

Lehabim/ **eldzlåga/ antändare;** Mizraims son/ Chams sons/ 1. Mos. 10:13. 1. Chr. 1:11.

Lehi/ **kindbacka;** en ort ther Simson medh en åsnekindboga slog the Philisteer/ Dom. 15:9/ 14.

Lesem/ **namn/ nedersittiande;** så kallades iförtiden Lais; sök Lais.

Leithiel; sök Jthiel.

Letesim/ Dedans son af Abraham/ 1. Mos. 25:3.

Levi/ thetta namnet förklaras/ 1. Mos. 29:34. **Min man warder hållandes sigh til migh.** Lutherus vthtyder i brädden **tilhållning;** Jacobs son af Lea: Simeon och Levi dräpa alt mankön i Sichem/ 1. Mos. 34:25. Thet blifwer straffat af Jacob theras fader/ v. 30. Och cap. 49:5. Levi barn vpräknas/ cap. 46:11. 2. Mos. 6:16. 4. Mos. 3:17. 1. Chr. 6:1. Hans ålder/ 2. Mos. 6:16.

The Leviter tog Gudh i sin tienst för alla förstfödda af Jsraels barn/ 4. Mos. 3:12/ 41. cap. 8:16.

Om Leviternas boning och tilhöriga vppehälle/ 3. Mos. 10: 12/ 13. cap. 25:32. 4. Mos. 18:21/ 24. cap. 35:2/ 7. 5. Mos. 10:8/ 9. cap. 12:12/ 19. cap. 14:27. cap. 18:1/ rc. cap. 26:11. Jos. 13:14/ 33. cap. 18:7. cap. 21. 1. Chr. 6:54/ rc. cap. 23:2/ rc. Neh. 10:33/ 37. cap. 13:10/ rc. Syr. 7:31/ 32. Hes. 48:13.

Om Leviternas ämbete/ och hwad theras kall war/ 4. Mos. 1:49/ rc. cap. 3:2/ rc. cap. 4:1/ rc. cap. 8. cap. 18:2/ 23. 5. Mos. 10:8. Jos. 3:3. 1. Chr. 6:31/ rc. cap. 10:14/ rc. cap. 23. 2. Chr. 19:18. Hes. 48:13.

Leviternas ordning/ som David giorde/ 1. Chr. 23:6.

Jngen Levit kunde wara nyttig til gudztiensten vnder 25 åhr; och i thet 50 åhret blef han frij/ 4. Mos. 8:24/ 25.

Leviterna hämnas thet afguderij som Jsraels barn bedrefwo medh gutna kalfwen/ 2. Mos. 32:26/ 27/ 28.

Leviterna blefwo fördrefne af Jsrael vnder Jerobeam/ 2. Chrön. 11:14.

Leviter och Prester efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2: Neh. 12:1. Theras eed/ Esr. 10:5. Böön/ Neh. 9:6.

Leviter i nya Testamentet/ Jer. 33:18/ 21. Mal. 3:3.

Judarna sände Prester och Leviter til Johannes döparen/ Joh. 1:19.

En Levit i Micha huus/ och hans åhrliga löön/ Dom. 17: 8/ 9/ 10.

En Levit foor från Jerusalem til Jericho/ Luc. 10:32.

Levi kallas Mattheus/ Marc. 2:14. Luc. 5:27.

Levi war ock Josephs farfader/ en af Christi förfäder/ Luc. 3:24.

Leviathan/ **theras sorg;** en stoor fisk i hafwet/ hwar vnder ock afmålas Sathan/ Job. 40:20. cap. 41: 6. Esa. 27:1.

Leummim/ **folck;** Dedans son af Abraham/ 1. Mos. 25:3.

Libanus/ **hwijt/ wirach;** ett stort berg i Syrien/ Canaans landzgräntsa/ 5. Mos. 1:7. cap. 3:25. cap. 11: 4. Jos. 1:4. Konungarna widh Libanon strida emot Josua/ Jos. 9:1/ 2. Josua tager landet in/ cap. 11:17. Hedningarna widh Libanon blifwa qwar/ Dom. 3:1/ 3. Vppå berget wäxte skiöna trän/ som togos til templets och Konungzhusets byggnad/ 1. Kon. 5:6/ rc. Esr. 3:7. Om Libanon talas/ 1. Kon. 10:17. 2. Kon. 14:9. cap. 19: 23. Ps. 29:5. Ps. 72:16. Ps. 92:13. Ps. 104:16. Högw. 3:9. Esa. 40:16. cap. 60:13. Jer. 18:14. cap. 22:6. Hes. 31:3. Ose. 14:6. Nah. 1:4. Hab. 2:17. Syr. 50:14.

Libna/ **månad/ hwijt/ hwijt borg/ rökelse;** ett af Jsraels läger/ tå the drogo in i thet förlåfwade landet/ 4. Mos. 33:20. Jtem/ en stadh emellan Eglon och Makkeda/ blifwer intagen/ Jos. 10:29. Faller åter af ifrån Juda/ 2. Kon. 8:22. Blifwer belagd af the Assyrier/ cap. 19:8. Esa. 37:8.

Libni/ **blanck och hwijt;** Gersons son/ 2. Mos. 6: 17. 4. Mos. 3:18. cap. 26:58. Af hwilken the Libniter kommo/ 4. Mos. 3:21.

Libni kallades ock en Levit/ 1. Chrön. 6:17.

Libya; sök Lybia.

Likhi/ **lärare/ lagförare;** Semida son af Manasse/ 1. Chrön. 7:19.

Linus/ **garn/ nät;** en trogen man i Rom/ 2. Tim. 4:21.

Lithostrotos; sök Gabbatha.

Loammi/ **intet mitt folck;** Osee son af Gomer/ Ose. 1:9.

Lod/ **börd;** en stadh i Benjamin/ 1. Chrön. 8:12. Neh. 1:35. En man/ Esr. 2:23. Neh. 7:37.

Lodebar/ **hans ord/ hans börd;** en stadh i Gilead/ 2. Sam. 9:4. cap. 17:27.

Lois/ **förbättrerska/ then som är godh och bättre än andra;** Timothei mormoder/ 2. Tim. 1:5.

Lo Ryhama/ Osee dotter af Gomer/ Ose. 1:6.

Lot/ **en som förborgar/ och betäcker;** Harans son/ 1. Mos. 11:27. War en rijk man/ cap. 13:5. Reste medh Abraham/ cap. 12:4. Träta emellan Lots och Abrahams herdar/ cap. 13:8. Lot flydde til Sodom/ v. 12. Blifwer fången/ och af Abraham igentagen/ cap. 14:12. Til Lot kommo Änglar/ cap. 19. Bles befrijad ifrå

Sodom genom Änglar/ v. 15/ 16/ 17. 2. Pet. 2:7. Hans hustru blef til en saltstod/ 1. Mos. 19:26. Wijsh. 10:7. Luc. 17:32. Han reser af Zoar/ ther han vnd satte sin siäl/ 1. Mos. 19:30. Besof sina twå döttrar/ v. 31/ 32/ 33/ 34. Lots barnas arfwedeel/ 5. Mos. 2:9. J hans tijd regnade eld och swafwel/ Luc. 17:28/ 29. 1. Mos. 19:24.

Lotan/ **förborgare/ vndertryckiare;** Seirs son/ then Horithens/ 1. Mos. 36:20. 1. Chr. 1:38/ 39.

Lucas/ **vplyster:** andre/ **vptagen;** Evangelisten/ war en läkiare/ Col. 4:14. Han blef hoos Paulum/ 2. Tim. 4:11. War hans medarbetare/ Philem. v. 24.

Lucius/ **vplyster/ liusachtig:** andre/ **som en warg;** en from man i Antiochia/ Ap. G. 13:1. Rom. 16:21. Jtem/ en Borgmästare i Rom/ 1. Macc. 15:16.

Lud/ **then som löper i krok;** Sems son/ 1. Mos. 10:22. 1. Chr. 1:17. Af hwilken the i Lud äro komne/ Esa. 66:19.

Ludim/ **födde;** Mizraim son af Cham/ 1. Mos. 10: 13. 1. Chrön. 1:11.

Luhith/ **tafwelwerck/ grön;** berg i Moab/ Esa. 15:5. Jer. 48:5.

Lus/ **samma som Lud:** andre/ **haselstånd/ mandelträ;** så kallades BethEl/ 1. Mos. 28:19. Sök BethEl. Jtem/ en stadh i the Hethiters land/ Dom. 1:25/ 26.

Lybia/ Libya/ **vthan regn/ hetsigt land;** ett landskap i Afrika/ Hes. 30:5. Dan. 11:43. Judith. 3:1. Ap. G. 2:10. Sök Phut.

Lycaonia/ **wargeland;** landskap i mindre Asien/ Ap. G. 14:6/ 11.

Lycia/ ett land i mindre Asien/ 1. Macc. 15:23. Ap. G. 27:5.

Lydda/ **hafwer efter somligas mening sitt namn af Lud;** en stadh i Palestina/ i Dans slächte widh hafwet/ 1. Macc. 11:34. Ap. G. 9:32/ 35.

Lydia/ **een purpurkrämerska/** troor på Christum/ Ap. G. 16:14. Jtem/ ett land i mindre Asien: Esaia kallar thet Lud/ cap. 66:19. Jer. 46:9. Hes. 27:10. 1. Macc. 8:8.

Lyncurer/ en ädelsteen i öfwersta Prestens ämbetssköld/ 2. Mos. 28:19.

Lysanias/ **en som vplöser/ fördrifwer sorg;** en fyrförste i Abilene/ Luc. 3:1.

Lysias/ Antiochi krigsöfwerste/ 1. Macc. 3:32. Giör förbund medh Judarna/ cap. 6:58. Blifwer fången och dräpen efter Demetrij befalning/ cap. 7:2/ 3/ 4.

Lysias en höfwitzman/ försänder Paulum til landzhöfdingan Felicem/ Ap. G. 23:23/ 24.

Lysimachus/ **stridz vplösare;** Menelai broder/ 2. Macc. 4:29.

Lystra/ **mördaregrufwa;** en stadh i Lycaonia/ ther Paulus predikade/ och giorde en halt man helbregda/ Ap. G. 14/ 67. Jnbyggiarena wille giöra Paulo och Barnabe offer; men blifwa af them förbudne/ v. 12/ 13/ 14.

M.

Maacha eller Maecha/ **sönderrifwen/ tilhopa satt;** Nahors son/ then frillan Rehuma födde/ 1. Mos. 22:24.

Jtem/ Thalmai Konungens dotter i Gesur/ som David tog til hustru/ och aflade medh henne Absalom/ 2. Sam. 3:3. Jtem/ the Syrers Konung/ som hielpte Ammon emot David/ 2. Sam. 10:6.

Maacha/ Machirs hustru/ 1. Chr. 7:16. Gibeons hustru/ cap. 8:29. Jegiels hustru/ cap. 9:35. Calebs frilla/ 1. Chr. 2:48. Abisaloms dotter/ och Abiam Juda Konungs moder/ 1. Kon. 15:2. Hon kallas ock Michaja Vriels dotter/ 2. Chr. 13:2.

Maachathi/ **min vndertryckelse;** en stadh i Basan widh Hermons berg/ Jos. 12:4/ 5. cap. 13:11. 5. Mos. 3:11. 1. Chr. 4:19. Jtem/ en man/ Ahasbai fader/ 2. Sam. 23:34. En annar/ 2. Kon. 25:23.

Maadai/ en af Bani söner/ Esr. 10:34.

Maadia/ **HERrans härlighet/ och lust/ HERren förlåter;** en Prest i Jerusalem/ Neh. 12:5.

Maai/ **min buuk/ hoop;** en Levit/ Neh. 12:36.

Maarath/ **groop/ vthtömd ort;** en stadh i Juda/ Jos. 15:59.

Maaseja/ **HERrans werck;** en sångare för HErrans ark/ 1. Chr. 15:18. Adaja son/ en öfwerste i Prestens Jojada tijd/ 2. Chr. 23:1. Konung Vsie befalningsman/ 2. Chr. 26:11. Konung Ahas son/ cap. 28:7. En stadzfogde i Jerusalem/ i Konung Josie tijd/ cap. 34:8. Sallums son/ Jer. 35:4. Falske prophetens Zedechia fader/ cap. 29:21. Baruchs son/ Neh. 11:5. Af Jesua Prestens söner/ Esr. 10:18/ 21/ 30. Neh. 12:41/ 42.

Maath/ **en som giör reent;** en af Christi förfäder/ Luc. 3:26. Se Mahath.

Maaz/ **träs man/ rådgifware;** Rams son/ 1. Chrön. 2:27.

Maccabeus/ **beskärmare/ förfächtare;** somlige mena at the fördt i skölden/ hwad i 2. Mos. 15:11 står: **ho är tin like ibland gudarna;** och af the första bokstäfwer i orden af samma språk fått sitt namn. Så kallades Judas Matathie son/ 1. Macc. 2:4. cap. 5:24. cap. 8:20. 2. Macc. 2:20. cap. 5:27. cap. 10:1. cap. 11:6. cap. 12:19. cap. 14:6. Sök Judas Maccabeus. The siu Maccabeer och theras moder/ 2. Macc. 7.

Macedonia/ **långachtigt land;** ett landskap i Europa och Grekeland. Alexander then store war kommen ifrå Macedonien/ 1. Macc. 1:1. Haman war ock ther ifrå/ Stycke af Esth. 5:10. Paulus blef kallad til Macedonien igenom een syyn/ Ap. G. 16:9. Tijt han ock reser/ v. 10/ 12. Silas och Timotheus komma ther ifrån/ cap. 18:5. Paulus reser ther igenom/ cap. 19:21/ 22/ 29. cap. 20:1/ 3. Macedonia sänder hielp til the fattiga/ Rom. 15:26. 2. Cor. 8:1. Hielper Paulum/ 2. Cor. 8:1. Pauli resor til och ifrå Macedonien/ 1. Cor. 16:5. 2. Cor. 1:16. cap. 2:13. cap. 7:5. cap. 8:1. Phil. 4:15.

Machbannai/ **arbetsam son/ min son är arm och vndertryckt;** en hielte/ af Gadz slächte/ 1. Chrön. 12:13.

Machbena/ **armer son;** en stadh i Juda/ 1. Chr. 2:49.

Machi/ **fächtare;** Geuels fader af Dan/ 4. Mos. 13:16.

Machir/ **köpman/ krämare;** Manasse förste son/ 1. Mos. 50:23. Af hwilken the Machiriter kommo/ 4. Mos. 26:29. En stridsam man/ Jos. 17:1. Mose gaf Machir Gilead/ 4. Mos. 32:40. 5. Mos. 3:15. Jos. 17:1. Af Machir äro regenter komne/ Dom. 5:14.

Machir kallades Ammiels son/ 2. Sam. 9:4/ 5.

Machmas; sök Michmas. Jonathas bodde ther/ 1. Macc. 9:73.

Machnadbai/ Bani son/ som skilde sigh widh sin Hedniska hustru/ Esr. 10:40.

Madaba/ **starck borg;** Jambri barnas stadh/ 1. Macc. 9:36.

Madai/ **afmätare;** Japhets son/ 1. Mos. 10:2.

Madiam/ ther Mose swärfader Hobab eller Jethro bodde/ Ap. G. 7:29. Kallas Midian/ 2. Mos. 2:15.

Madmen/ Madmena/ Madmanna/ **mått/ tahl;** the Moabiters stadh/ Jer. 48:2. Som Juda blef tildelt/ Jos. 15:31. Esa. 10:31. En man/ 1. Chrön. 2:49.

Madon/ **strijd;** Konung Jobabs stadh/ som Josua intog/ Jos. 11:1. cap. 12:19.

Maecha; sök Maacha.

Maechathi; sök Maachathi.

Magbis/ **hög borg;** en stadh i Juda/ Esr. 2:30.

Magdala/ **torn/ högd;** en stadh widh Galileeska hafwet/ vthi Naphthali slächte/ Matth. 15:39.

Magdalena/ **tiltagande/ och i bästa flor;** een qwinna/ af hwilken Christus vthdref siu dieflar/ Luc. 8:2. Hon stod hoos Christi kors/ Joh. 19:25. Christus vppenbarade sigh första resan efter sin vpståndelse för henne/ Marc. 16:9. Hon kommer ganska bittida om morgonen til grafwen at smörja Christi lekamen/ Matth. 28:1. Hon klagar medh tårar/ at the hade tagit hennes HErra bort/ Joh. 20:1/ 13. Hon förkunnar Lärjungarna Christi vppenbarelse/ Joh. 20:18.

Magdiel/ **Gudz förkunnande;** en stadh i Edom/ 1. Mos. 36:43. 1. Chrön. 1:54.

Mageth/ **präß;** en stadh i Galaad/ som Judas Maecabeus intog/ 1. Macc. 5:26.

Magog/ **som boor i tiäll;** Japhets son/ 1. Mos. 10: 2. 1. Chr. 1:5. Hes. 38:2. cap. 39:6. Vpp. 20:8.

Magor/ Pashurs namn/ Jer. 20:3.

Magpias/ **sönderslagen/ försmächtad;** en förnäm man i Jerusalem/ Neh. 10:20.

Mahala; sök Mahela.

Mahalaleel/ **Gudz lof;** Kenans son/ han födde Jared/ och lefde 895 åhr/ 1. Mos. 5:12. 1. Chr. 1:2. Luc. 3:37. Skrifwes Malaleel i nya Testamentet. Jtem/ en annar/ Neh. 11:4.

Mahalath/ **choresång/ oförmögenhet;** Esau hustru/ Jsmaels dotter/ 1. Mos. 28:9. Jtem/ Jerimots dotter/ Konung Rehabeams hustru/ 2. Chr. 11:18.

Mahanaim/ **läger/ häär;** en stadh i Gileadz land. Jacob kallade thetta rumet så/ när Gudz Änglar mötte honom/ 1. Mos. 32:2. Merari barn fingo Mahanaim/ Jos. 21:38. Gadz gräntsa war Mahanaim/ cap. 13:26. Om Mahanaim läses/ 2. Sam. 17:24. cap. 19: 32. 1. Kon. 2:8. Högw. 6:12.

Maharai/ en Netophathit/ en af the siu Davidz hieltar/ hwilken blef satt öfwer 24000/ som hwar 10 månad skulle achta på David/ 2. Sam. 23:28. 1. Chr. 11:30.

Maharam Motha; sök Maran Atha.

Mahasia/ **then som förkastar HERran;** Zedekia son/ Baruch. 1:1.

Mahasioth/ sångare af Hemans barn/ 1. Chr. 25:4/ 30.

Mahath/ **twättare;** Amasai son/ af Levi slächte/ 1. Chr. 6:35. 2. Chr. 29:12. cap. 31:13. Han renade templet i Konung Hiskie tijd. Jtem/ en af Christi förfäder/ Luc. 3:26. Ther han skrifwes Maath.

Mahavith/ Eliels tilnamn Davidz hieltes/ 1. Chr. 11:46.

Mahela/ **sångare/ dantsare;** Zelaphehadz dotter/ 4. Mos. 26:33. cap. 27:1. cap. 36:11. Jos. 17:3. Jtem/ en af Manasse slächte/ 1. Chr. 7:18.

Maheli/ Merari son af Levi slächt/ 2. Mos. 19:1. 1. Chr. 6:19. cap. 23:21. cap. 24:26. Af honom kommo the Maheliter/ 4. Mos. 3:33. cap. 26:58.

Maherai; sök Maharai.

Mahlon/ **sångare;** Eli Melechs son/ Ruths förste man/ Ruth. 1:2. cap. 4:9.

Mahujael/ **Gudz lijf/ Gudz förkunnare;** Yradz son af Cain/ 1. Mos. 4:18.

Makaz/ **sommar;** en stadh i Juda/ 1. Kon. 4:9.

Makheloth/ **gemenskap/ samlande;** ett Jsraels barns lägre i öknene/ 4. Mos. 33:25.

Makkeda/ **antända/ bränna:** andre/ **bedie huus;** en stadh i Juda/ Jos. 15:41. För thenna staden war een stoor kula/ ther the fem Konungar förgiömde sigh för Josua/ cap: 10:16. Blef wunnen/ v. 28.

Malachi/ then sidste Propheten i Jsrael/ Mal. 1:1.

Malcham/ **theras Konung;** Saharaims son af Benjamin/ 1. Chr. 8:9. Jtem/ en afgud; sök Molech.

Malchija/ en öfwerste för Presternas femte ordning/ 1. Chr. 24:9. Jtem/ Pashurs fader/ Zedekie sändningebodz/ Jer. 21:1. cap. 38:1. 1. Chr. 9:12. Jtem/ Hammelechs son/ Jer. 38:6. Harims son/ Neh. 3:11. En annar/ cap. 8:4. Jtem/ en af Paros söner/ Esr. 10:25. En af Assaphs förfäder/ 1. Chr. 6:40.

Malchiel/ **Gudh är Konung;** Beria son/ 1. Chr. 7:31. Som medh Jacob reste in i Egypten/ 1. Mos. 46:17. Af honom kommo the Malchieliter/ 4. Mos. 26:45.

Malchiram/ **högh Konung;** Jechonia son/ 1. Chrön. 3:18.

Malchi Sua/ **Konungslig saliggiörare/ frikostig/ härlig Konung;** Sauls son/ 1. Sam. 14: 49. cap. 31:2. 1. Chr. 9:39. cap. 10:2.

Malchom; sök Malcham.

Malchus/ **Konungslig;** öfwersta Prestens tienare/ then Petrus högg örat af/ Matth. 26:51. Marc. 14: 47. Luc. 22:50. Joh. 18:10. Blifwer af Christo helbregda giord/ Luc. 22:51.

Maleachi; sök Malachi.

Mallother/ **vpfyllare;** Syriskt folck/ 2. Macc. 4:30.

Mallothi/ **rådefull;** Hemans son/ 1. Chr. 25:4.

Malluch/ **regent;** Hasabia son/ af Levi slächte/ 1. Chr. 7:44. Jtem/ en annor af Harims slächt/ Esr. 10: 29. Neh. 12:2.

Mambre/ **emotsträfwig/ bitter;** kallas Hebron/ 1. Mos. 23:19. Hwarest Abraham bodde/ cap. 14: 13. Och bygde HERranom ett altare/ cap. 13:18. Fägnade the tre män/ cap. 18.

Mammon/ **rikedom/ skattar;** en afgud i Syrien/ Matth. 6:24. Luc. 16:9.

Man/ **hwad är thetta? gåfwa/ skänck;** regnar af himmelen neder/ 2. Mos. 16:14/ 15. 4. Mos. 11:7. 5. Mos. 8:3. Ps. 78:24. Ps. 105:40. Man skulle samlas något hwar dagh/ 2. Mos. 16:4/ 5. Man kallas Änglabröd/ Ps. 78:25. Wijsh. 16:20. Himmelsbröd/ Ps. 78:24. Ps. 105:40. Man skulle giömas til åminnelse/ 2. Mos. 16:32/ 33. Man blifwer förachtat af Jsraels barn/ 4. Mos. 11:6. Man wände igen/ tå Jsraels harn kommo in i Canaans land/ Jos. 5:12.

Christus liknar sigh widh Man/ Joh. 6:31/ 32/ 49/ 58. Man betydde Christum/ 1. Cor. 10:3. Kallas ock Manna/ Joh. 6:49.

Manahat/ **roo/ gåfwa/ offer;** Sobals son/ 1. Mos. 36:23. 1. Chrön. 1:40.

Manahem/ **tröstare/ Gudz redskap;** lärare i Antiochien/ Ap. G. 13:1.

Manasse/ **förgäten;** Josephs förstfödde son/ 1. Mos. 41:51. Blifwer wälsignad af Jacob/ cap. 48:14. Hans efterkommande/ 4. Mos. 1:34. cap. 26:28/ 29. Thes arfwedeel/ 1. Mos. 48:5. 4. Mos. 32:33. 5. Mos. 3:13. Jos. 17:1.

Manasse/ Konung Hiskie son/ blifwer Konung i Juda/ 2. Kon. 21:1. 2. Chrön. 33:1. Om hans ogudachtiga lefwerne/ 2. Kon. 21:2/ rc. 2. Chrön. 33:2. För Manasse synder hotar Gudh Jerusalem och Juda/ 2. Kon. 21:10. Jer. 15:4. Manasse blifwer fången bortförd til Babel/ 2. Chrön. 33:11. Han giör bättring/ och kommer til sitt rike igen/ v. 12/ 13. Han blifwer död/ och hans son Ammon blifwer Konung efter honom/ 2. Kon. 21:18. 2. Chr. 33:20. Matth. 1:10. Han kallas ock Er/ Luc. 3:28.

Manasse/ en af Pahats barn/ Esr. 10:30. Jtem/ Judiths man/ Jud. 8:2.

Manlius/ en Romersk herre/ 2. Macc. 11:34.

Manoah/ **ro/ skänck/ offer;** Simsons fader af Dans slächte/ Dom. 13:2. cap. 16:31.

Manuhot/ **ett land som är wäl beläget/ och hafwer sitt namn af roo/** 1. Chr. 2:52.

Maoch/ **en som sönderstöter;** Achis fader/ Konungens i Gath/ 1. Sam. 27:2.

Maon/ **wåning;** en stadh i Juda/ Jos. 15:55. Jtem/ en ort i öknene Siph/ hwarest Saul berände David/ 1. Sam. 23:24/ 25. Jtem/ Sammai son/ en öfwerste i Bezur/ 1. Chrön. 2:45.

Mara/ **bitter;** så kallades ett ställe i öknene Sur/ thet femte Jsraels barns lägre/ ther war bittert watn/ ther af Jsraels barn intet kunde dricka: thet blifwer sött af ett trä/ som Mose kastar ther vthi/ 2. Mos. 15:23/ 25. Syr. 38:5. Så kallade ock sigh sielf Naemi/ Ruth. 1:20.

Marala/ en gräntseort widh Sebulon/ Jos. 19:11.

Maran Atha eller Maharam Motha/ **förbannad när HErren kommer;** 1. Cor. 16:22.

Marcus/ **polererare/ eller af marsmånad/ eller hoopdraget af Mardocheus;** en Evangelist/ Petri discipel/ 1. Pet. 5:13. Jtem/ en annar medh thet namnet Johannes/ Ap. G. 12:12. Barnabe slächtinge/ Col. 4:10. och sysling: han tager Marcum til sigh/ Ap. G. 15:39. Medh honom blef Paulus oense/ men straxt til rätta igen/ cap. 15:39. Han war Pauli tienare/ 2. Tim. 4:11. Philem. v. 24.

Mardechai/ Mardochai/ **bitter/ förstörare/ reent myrrha;** Jairs son/ Esthers förmyndare och slächt/ blef förd fången til Babylon/ Esth. 2:5/ 7. Han klagar öfwer Judarnas förderf/ cap. 4:7/ 8. Blifwer vphögd af Konungen/ cap. 6:10. Kommer til Jerusalem igen/ Esr. 2:2. Neh. 7:7. Läs om honom mera i Stycker af Esth.

Mareala; sök Marala.

Maresa/ **arfskap/ bitter åker;** en stadh i Juda/ Jos. 15:44. 2. Chr. 11:8. Prophetens Micha fädernesort/ Mich. 1:1. Jer. 26:18. Och Prophetens Eliesers 2. Chr. 20:37. Maresa kallas ock Calebs son/ 1. Chr. 2:42. cap. 4:21.

Maria/ **bitter/ haaf/ myrrha/ hafsdropper;** Christi moder/ blifwer helsad af Ängelen/ Luc. 1:43. Besöker Elisabet/ och prisar HErran medh en lofsång/ v. 39/ 46. Hon reser medh Joseph til Beth Lehem at beskatta sigh/ och föder ther Gudz son/ Luc. 2:4/ 5/ 6. Flyr in i Egypten/ Matth. 2:14. Drager ther ifrån igen in i Judeska landet/ til Nazaret/ v. 21. Hon finner Christum i templet/ Luc. 2:46. War tilstädes i Cana i Galileen; och sade the hafwa intet wijn/ och blifwer hårdt tiltalt/ Joh. 2:3/ 4. Christus kallas Marie son/ och hon hans moder/ Luc. 2:48/ 51. Marc. 6:3. Hon stod widh Christi kors/ och blef Johanni befallad/ Joh. 19:25/ 26. Hölt sigh til Apostlarna/ Ap. G. 1:14.

Maria/ Marthe syster/ smorde Christum/ Matth. 26:7. Marc. 14:3. Joh. 11:2. cap. 12:3.

Maria Cleophe/ står widh Christi kors/ Joh. 19:25.

Maria Magdalena; sök Magdalena.

Maria Jacobi och Jose moder/ Matth. 27:56. Marc. 15: 40. Hon söker til Christi graf/ Marc. 16:1.

Maria Johannis Marci moder/ Ap. G. 12:12. Jtem/ een annor/ Rom. 16:6.

Marsena/ **myrrhe/ motståndare;** en Förste i Konung Ahasveri hoff/ Esth. 1:14.

Martha/ **bedröfwad;** Marie syster/ hon herbergerar Christum/ Luc. 10:38/ 39. Om hennes troo/ Joh. 11:27. cap. 12:2.

Mas/ **en som angriper eller rörer en ting;** Arams son/ 1. Mos. 10:23. Vthi 1. Chr. 1:17. Kallas han Masech.

Masai/ Adiels son/ 1. Chr. 9:12.

Masal/ **härskap/ liknelse;** Leviternas stadh i Carmel i Assers slächte/ 1. Chr. 6:74. Som kallas/ Jos. 19: 26. Miseal.

Masech; sök Mas.

Mashith/ **förderf/ förförelse/ förargelse;** ett berg för Jerusalems stadh/ ther Salomo bygde afgudiskt tempel/ 2. Kon. 23:13.

Masmanna; sök Mismanna.

Maspha; se Mizpa.

Masreka/ **hwislande;** en stadh i Edom/ 1. Mos. 36: 36. 1. Chrön. 1:47.

Massa/ **försökning;** en ort i öknen widh Raphidim/ kallad Massa och Meriba/ ther Gudh låter flyta watn af hälleberget/ 2. Mos. 17:7. 5. Mos. 6:16. cap. 9:22. cap. 33:8. Ps. 95:8. Ebr. 3:7.

Jtem/ Jsmaels son/ 1. Mos. 25:14. 1. Chr. 1:30.

Matthan/ **gåfwa;** Sephatja fader/ en Förstes i Konung Zedekie hoff/ Jer. 38:1. Jtem/ en Baals Prest i Jerusalem/ 2. Kon. 11:18. 2. Chr. 23:17. Jtem/ en af Christi förfäder/ Matth. 1:15. Skrifwes Mattham.

Matthana/ **gåfwa/ hopp;** en stadh widh Arnon i Moabs land/ 4. Mos. 21:18.

Mattanja/ **HERrans gåfwa;** Micha son af Levi slächte/ 1. Chr. 9:15. Jtem/ Hemans son/ 1. Chr. 25:4. Jtem/ en Levit af Assaphs slächte/ 2. Chr. 29:13. Prest/ Neh. 12:8/ 25/ 35.

Mattania/ Jojakims faderbroder/ blef Konung i Juda/ efter sin broderson Jojachin/ 2. Kon. 24:17.

Matthat/ **gåfwa;** Eli fader af Christi förfäder/ Luc. 3:24.

Mattatha/ **gåfwa;** en af Christi förfäder/ Luc. 3:31.

Mattatta/ **hans skänck;** en af Hasum söner/ Esr. 10:33.

Matathias/ **HERrans gåfwa;** en Prest af Aarons stämma/ hade nijt om Gudz lagh/ 1. Macc. 2:1/ 24. Han strider manliga/ v. 43. Och förmanar sina at hålla Gudz lagh/ v. 49/ 64. Han dödde tå han war 146 åhr gammal/ och blef begrafwen i Modin/ v. 69. Jtem/ Absalomi son/ Jonathe höfwitzman/ 1. Macc. 11:70. Jtem/ en af Christi förfäder/ Luc. 3:25/ 26.

Mattenai/ en af Hasums barn/ Esr. 10:33. En annar/ Neh. 12:19.

Mattithia/ **HERrans gåfwa;** Sallums son/ hwilken rökelsekaren i templet anförtroddes/ 1. Chr. 9:31. Jtem/ en sångare i Davidz tijd/ 1. Chr. 15:18. cap. 16:5. Jtem/ en ibland Nebo barn/ Esr. 10:43. Neh. 8:4.

Matred/ **scepter/ regementzstaf;** Konung Hadars eller Hadadz i Edom Drottnings faders/ 1. Mos. 36:39. 1. Chrön. 1:50.

Matri/ **regn;** en slächt af Benjamin/ 1. Sam. 10:21.

Matthat/ **gåfwa/ spira/** Luc. 3:29.

Mattheus/ **Gudz gåfwa/ af HERranom begåfwad/ then som är HERranom tilgifwen;** Alphei son/ Marc. 2:14. Som kallades Levi/ och war en tulnär; blef kallad til Apostlaämbetet/ Matth. 9:9. cap. 10:3. Luc. 5:29.

Matthias/ **HERrans skänck;** en af HErrans Christi 70 Lärjungar/ blef genom lott vthwald til Christi Apostel vthi Jude stadh/ Ap. G. 1:26.

Mathusala/ Luc. 3:37. Sök Methusalah.

Maussim/ **fästning och förswar;** så kallar Daniel Antiochi afgud/ cap. 11:38.

Mea/ **hundrade;** ett torn eller borg i Jerusalem/ Neh. 3:1. cap. 12:39.

Mearah/ **groop;** Zidoniers stadh/ Jos. 13:4.

Mebunnai/ **som vpbygger;** Davidz hielte/ en Husathiter.

Mecherathiter/ Hephers Davidz hieltes tilnamn/ 1. Chrön. 11:36.

Mechona/ en stadh i Juda/ Neh. 11:28.

Medba/ Medeba/ **bedröfwelsens watn/ spring källa;** en stadh i Moab och Ammon/ 4. Mos. 21:30. 1. Chr. 19:7. Jos. 13:9. Esaia propheterar om thes vndergång/ cap. 15:2.

Medad/ **afmätare/ kärleks watn;** en af the 70 äldsta/ 4. Mos. 11:26. Propheterar i lägret/ v. 27.

Medan/ **domare/ afmätare;** Abrahams son af Ketura/ 1. Mos. 25:2. 1. Chr. 1:32.

Media/ hafwer sitt namn **af Madai/** betyder **afmätning/** eller **en gräntsa;** efter Japhets barns länder hade här sitt landamäre och ända. Ett landskap i Asien/ 1. Mos. 10:2. Kallas Madai eller Meden/ Esa. 21:2. Dan. 5:28. cap. 6:8. Jer. 51:28. 1. Macc. 14:1/ 2. The Meder intaga thet Babyloniska riket/ Dan. 5:31. cap. 6:1. Rages war af Meden/ Tob. 4:21. The Meder fruchta sigh for Judiths manhaftiga gierning/ Judith. 16:11/ 12. Om Meder talas/ 1. Macc. 6:56. Ap. G. 2:9. 2. Kon. 17:6. cap. 18:11. Efth. 1:14/ 19. Esa. 13:17. Dan. 8:20.

Megiddo/ **äple** eller **pomerantz/ härskraft;** en stadh i Canaan/ Jos. 12:21. cap. 17:11. Dom. 1:27. cap. 5:19. 1. Kon. 4:12. cap. 9:15. 2. Kon. 9:27. cap. 23: 29. 1. Chr. 7:29. 2. Chr. 35:22. Kallas Megiddon/ Zach. 12:11.

Mehesioth; sök Mahasioth.

Mehetabeel/ **huru godh är HERren;** Hadars/ Konungens i Edoms hustru/ 1. Mos. 36:39. 1. Chrön. 1:50.

Mehida/ **vthtolkare;** en Nethinim/ Esr. 2:52. Neh. 7:54.

Mehir/ **wärde;** Chelubs son/ af Juda slächte/ 1. Chrön. 4:11.

Mehola/ **chor;** een slätt/ Dom. 7:22. 1. Kon. 4:12. cap. 19:16. Meholathit/ 1. Sam. 18:19. Sök Abel Mehola.

Mehuman/ **förstörare;** Konung Ahasveri kamererare/ Esth. 1:10.

Mehusal; sök Meußal.

Mejamin; sök Mijamin och Minjamin.

Mejarkon/ **watnsprutande/ grönt watn;** en stadh i Dan/ Jos. 19:46.

Melatia/ **HERren frälsar;** en man/ Neh. 3:7.

Melchi/ **min Konung;** Addi son/ en af Christi förfäder/ Luc. 3:24.

Melchisedech/ Melchizedech/ **rättferdighetenes Konung;** högstas Gudz Prest och Konung i Salem/ 1. Mos. 14:18. Ebr. 5:10. cap. 7:1/ 2/ 3/ 4. Melchizedechs Presterskap är skiönare än thet Levitiska/ Ebr. 7:6/ 7. Christus är en Prest efter Melchizedechs sätt/ Ps. 110:4. Ebr. 7:1.

Melea/ **fulbordare;** Eliakims son/ af Christi förfäder/ Luc. 3:31.

Melech/ **Konung;** Micha son/ af Sauls slächt/ 1. Chrön. 8:35. cap. 9:41.

Melite/ **hannog;** een öö emellan Epirus och Jtalien/ ther Paulus kom i land/ när han fördes til Rom/ Ap. G. 28:1.

Melothi/ en berömd stadh som Holophernes förstörde/ Judith. 2:13.

Melzar/ **skaffare;** en tienare i Konung NebucadNezars hoff/ Dan. 1:16.

Memphis; sök Moph.

Memmius/ **befläckad/** 2. Macc. 11:34.

Memuchan/ **färdig/ beredder;** en Förste i Konung Ahasveri hoff/ Esth. 1:16.

Menahem/ **tröstare/ härhöfwitzman;** Gadi son/ en Konung i Jsrael/ 2. Kon. 15:14/ 17.

Menam/ **tröstare;** en af Christi förfäder/ Luc. 3:31.

Menelaus/ **folcksens starckhet och macht;** sitt fädernes landz förrädare/ han blef öfwerste Prest medh wåld/ 2. Macc. 4:23. Fick en ond ändalycht/ cap. 13:4/ 5/ 6.

Meni/ **tahl/ räkning;** en afgud i Jsrael/ then the tilbådo om penningar/ Esa. 65:11. Se nota ther til.

Meonothai/ **besittiare;** Ophra sader af Juda/ 1. Chrön. 4:14.

Mephaath/ **blanckt watn/ vplyster;** Leviternas stadh i Rubens slächte/ Jos. 13:18. cap. 21:37. 1. Chr. 6:79. Jer. 48:21.

Mephi Boseth/ **skamlös mun/ som rånar;** Sauls son af Rispa/ blef hängd/ 2. Sam. 19:24. cap. 21:8/ 9.

Mephi Boseth/ Jonathans son/ wardt gunsteliga vptagen hoos David/ 2. Sam. 4:4. cap. 9:7. Han blef af sin tienare belugen för David/ cap. 16:3. Blef skonad then tijd Sauls barn omkommo/ 2. Sam. 4:4. cap. 21:7. Kallas ock Meri Baal/ 1. Chr. 8:34.

Meraja/ **HERren är en mästare/ stränger;** en öfwerste Prest/ Neh. 12:12.

Merajoth/ **bitter/ sorgse;** Serahia öfwersta Prestens son/ 1. Chr. 6:7. Esr. 7:3. Neh. 12:15. Jtem/ en annar Prest Ahitobs son/ 1. Chr. 9:11. Neh. 11:11.

Merari/ **bitter;** Levi son/ 1. Mos. 46:11. Hans efterkommande/ 2. Mos. 6:19. 4. Mos. 3:17/ 20. Theras ämbete/ 4. Mos. 3:33. cap. 4:42. 1. Chrön. 23:21. cap. 24:6. Om theras städer och arfwedeel/ Jos. 21:7/ 8.

Mercurius/ **Gudh för winst/ förspråkare;** inwånarena i Lystra kalla Paulum Mercurium/ efter han förde ordet/ Ap. G. 14:12.

Mered/ **mootståndare;** Esra son af Juda/ 1. Chr. 4:17.

Merimoth/ **döden är bitter;** Vria son/ en öfwerste Prest/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 8: 33. Neh. 3:21. Jtem/ en annar af Bani söner/ Esr. 10:36.

Meriba/ **träta/ haat;** sök Massa Meriba.

Meri Baal/ **Baals bestormare/ en herre som emotstår;** så kallades Mephi Boseth/ 1. Chr. 8:34. cap. 9:40.

Merob/ **stridande/ mästarinna;** Konung Sauls äldsta dotter/ 1. Sam. 14:49. Hon blef låfwad David til hustru/ cap. 17:25. Men blef gifwen Adriel/ 1. Sam. 18:19. Hon kallas ock Michal/ 2. Sam. 21:8. Och säijes hafwa födt 5 söner/ som the Gibeoniter vphängde.

Merodach Baladan/ **sträng domare;** Baladans son/ Konung i Babel/ som sänder til Hiskia bodskap och skäncker/ när han hörde at Konung Hiskia war worden bättre af sin kranckhet/ Esa. 39:1. 2. Kon. 20:12. Om hans vndergång propheterar Jeremias/ cap. 50:2. Kallas ock Berodach.

Merom/ **högd/ bittert watn;** een flodh i Canaans land/ vthi Naphthali slächte/ Jos. 11:5/ 7.

Meron; sök Simron.

Merono/ ther af war Jadan/ Neh. 3:7.

Meronothit/ **lustig/ frögdefull;** Jehdeja tilnamn/ 1. Chr. 27:30.

Meros/ **hemlighet;** en stadh i Galileen/ Jud. 5:23.

Mesa/ **helsobrunn/ saliggiörare;** Calebs son/ Jerahmeels broder/ 1. Chr. 2:42. Jtem/ Saharaims son/ 1. Chr. 8:9.

Mesa/ **last;** Jaketans boning/ 1. Mos. 10:30.

Mesa/ the Moabiters Konung/ ganska rijk på fåår; gifwer Jsraels Konung skatt; faller sedan ifrån Jsrael/ 2. Kon. 3:4/ 5.

Mesach/ Misach/ **angripare;** Misaels tilnamn/ en af Daniels stalbröder/ Dan. 1:7. Wardt sänd til Babel/ cap. 2:49. Blef anklagad/ och kastad i en brinnande vgn/ cap. 3:12/ 20. Och blifwer frälst/ v. 23/ 28. Han får medh sina stalbröder stoor macht i Babel/ v. 30.

Mesahab/ **watn som förer guld/ guldman;** Matredz fader/ Konung i Edom/ 1. Mos. 36:39. 1. Chr. 1:50.

Mesaloth/ en stadh i Arbela/ 1. Macc. 9:2.

Mesech/ **spänner bogen/ vthsträckiare;** Japhets son/ 1. Mos. 10:2. 1. Chr. 1:5. David kallar sigh en främling i Mesech/ Ps. 120:5. Sammanfogas medh Tubal/ Hes. 27:13. cap. 32:26. Gog i Mesech/ Hes. 38:2. cap. 39:1.

Meselemia/ **HErrans frijd;** Sacharia fader/ 1. Chr. 9:21. Kore son af Assaph/ cap. 26:1/ 2/ 3/ 9.

Mesesabeel/ **HErren giör helbregda/ salighet/ Gudz förloßning;** Berechia Prestens fader/ Neh. 3:4. cap. 11:24.

Mesillemith/ **wedergällare;** Jmmers son af Levi slächte/ 1. Chr. 9:12.

Mesillemoth/ Berechia fader af Ephraim/ 2. Chrön. 28:12. Jtem/ en Benjamit efter Babyloniska fängelset/ Neh. 11:13.

Mesobab/ **wänder om;** en man af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:34.

Mesopotamia/ ett land emellan twänne floder/ Euphrates och Tigris/ 1. Mos. 24:10. cap. 28:2. cap. 33: 18.

cap. 35:26. cap. 46:15. cap. 48:7. 5. Mos. 23:4. Dom. 3:8. 1. Chr. 19:6. Ps. 60:2. Judith. 2:14. cap. 5:7. Ap. G. 2:9. cap. 7:2.

Messias/ **smorder;** på Grekisko Christus/ Joh. 1:41. cap. 4:25.

Mesullam/ **fulkommen/ frediger;** Azalia fader/ skrifwares i Josie hoff/ 2. Kon. 22:3.

Mesullemeth/ **befredad för döden;** Haruz dotter/ Konung Amons moder/ 2. Kon. 21:19.

Mesullam/ **frijdrijk/ wedergällare;** en förnäm man af Gadz slächte/ 1. Chr. 5:13. Jtem/ Elpaals son af Benjamin/ 1. Chr. 8:17. Jtem/ Zadoks son/ cap. 9: 11. Mesillemiths son/ cap. 9:12. Hodavia och Sephatia söner/ 1. Chrön. 9:7/ 8. Berechia son/ Neh. 3:4. Besodeja son/ Neh. 3:6. Joedz son af Benjamin/ cap. 11: 7. Bani son/ Esr. 10:29.

Methoar; sök Hammethoar.

Methusael/ **dödsens hand;** Lamechs son/ af Cains slächte 1. Mos. 4:18.

Methusalah/ **dödsens roo/ dödsens öfwerwinnare/ som frälsas igenom döden:** nemligen/ **ifrå syndafloden;** Enochs son/ 1. Mos. 5:21. Han födde Lamech Noahs fader/ och lefde 969 åhr/ v. 2. 1. Chr. 1:3. Luc. 23:37.

Meussal/ en stadh/ Hes. 27:19.

Mezobaja/ **HERrans stadh;** en stadh i Juda/ 1. Chrön. 11:47.

Mibsam/ **en rökare;** Jsmaels son/ 1. Mos. 25:13. 1. Chrön. 1:29. Jtem/ Sallums son af Simeon/ 1. Chrön. 5:25.

Mibzar/ **wijnsamling/ höstand/ fästning;** en stadh i Edom/ 1. Mos. 36:42. 1. Chr. 1:53.

Micha/ **arm/ ödmiuk;** Mephi Boseths son/ 2. Sam. 9:12. Jtem/ en man af Ephraims berg/ hwars moder giorde en lifkiortel af silfwer/ Dom. 17:5. Legde sigh en Levit/ v. 7/ 10. Samma Levit och lifkiortel blefwo honom ifrå tagne och bortförde/ cap. 18:13/ 18/ 20. Jtem/ en annar Levit/ Neh. 10:11.

Micha Jimla son/ propheterar emot the 400 Baaliska propheter/ 1. Kon. 22:13/ 15/ 23. 2. Chr. 18:14/ rc. Blifwer vndsagd medh fängelse/ v. 27.

Micha af Maresa propheterade/ Jer. 26:18. Mich. 1:1/ rc.

Michael/ **ho är som Gudh/ Gudh förnedrar;** en Öfwerängel/ strider för Gudz församling/ Dan. 10:13. cap. 12:1. Träter medh diefwulen om Mosi lekamen/ Jud. Ep. v. 9. Strider emot Drakan/ Vpp. 12:7.

Michal/ **watuflod/ ho är alt;** Sauls dotter/ bles gifwin David til hustru/ 1. Sam. 18:27. Efter som honom låfwat war/ v. 20/ 21/ för hundrade Philisteers förhudar: hon frälsar Davidz lijf/ cap. 19:12. Hon blef David ifrå tagen och gifwin Phaltiel Lais son/ cap. 25: 44. Hon blef honom åter igen tilförd/ 2. Sam. 3:14/ 15. Hon förachtade David therföre/ at han dantsade för HERrans ark/ cap. 6:16. 1. Chr. 15:29. Hon fick inga barn/ 2. Sam. 6:23.

Michmas/ **slachthuus/ the armas vthförande;** en stadh i Ephraim/ 1. Sam. 13:2/ 5/ 11/ 16/ 23. The Philisteer lägra sigh ther/ och blifwa slagne/ 1. Sam. 14:31. Om thenna orten talas/ Esa. 10:28. Esr. 2:27. Neh. 7:31.

Michmethath/ **armas dödh/ tiggiares skänck;** en stadh i Ephraim/ Jos. 16:6. Widh Manasse gräntsor/ cap. 17:7.

Michri/ **köpman;** Vsi fader af Benjamins slächt/ 1. Chrön. 9:8.

Middin/ **rådhuus/ trätehuus;** en stadh i Juda/ Jos. 15:61.

Midian/ **domare;** Abrahams son/ 1. Mos. 25:2. 1. Chr. 1:32. Af honom äro the Midianiter: them befaller Gudh at man skulle giöra ondt/ 4. Mos. 25:17. The Midianiter blefwo slagne medh theras Konung/ cap. 31: 7/ 8. The regerade öfwer Jsrael/ Dom. 6:1. Blefwo slagne af Gideon/ cap. 7. Om Midianiter talas och propheteras/ 1. Mos. 36:35. cap. 37:28/ 36. 4. Mos. 22:4/ 7. cap. 25:6/ 14/ 15. Ps. 83:10. Hab. 3:7.

MigdalEl/ **Gudz torn/ högd;** en stadh i Ephraim/ Jos. 19:38.

Migdal Gad/ en stadh i Juda/ Jos. 15:37.

Migdol/ **torn;** en stadh widh röda hafwet. Jsraels läger/ 2. Mos. 14:2. 4. Mos. 33:7. The återlefde af Nebucad Nezar i Juda/ draga til Migdol/ och taga Jeremia medh sigh/ Jer. 44:1. Som förkunnar them straff/ som fly til Egypten.

Migron/ **kornhuus;** en stadh i Benjamin/ Esa. 10:28.

Mijamin/ en öfwerste öfwer Presterna i then siette ordningen/ 1. Chr. 24:9. En Prest efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 10:7. En af Paros barn/ Esr. 10:25.

Mikloth/ **staf/ scepter/ rijs;** Jegiels son/ Gibeons fader af Benjamin/ 1. Chr. 8:32. cap. 9:37.

Mikneja/ **HERrans huus/ HERrans arfskap;** en harpospelare för HERrans ark/ 1. Chr. 15:18.

Milalai/ **mitt tahl;** en Prest/ Neh. 12:36.

Miletus/ **rödlett/ skarlakan;** hufwudstad i Carien/ i mindre Asien. Paulus kallade Presterna af Epheso/ Ap. G. 20:15/ 17. 2. Tim. 4:20.

Milca/ **Drottning;** Harans dotter/ Nahors hustru/ Lots syster/ 1. Mos. 11:29. cap. 22:20/ 23. cap. 24:15/ 24/ 47. Jtem/ en af Zelaphehadz döttrar/ 4. Mos. 26:33. cap. 27:1. Jos. 17:3.

Milcom eller Malcham/ **edar Konung;** Ammons barnas afgud/ 2. Kon. 23:13. Jer. 49:1. Zeph. 1: 5. Kallades eljes Molech; sök Molech.

Millo/ **fullhet;** Davidz stadh i Jerusalem på Zions berg/ Dom. 9:6. 2. Sam. 5:9. Blifwer bygd/ 1. Kon. 9:15. 1. Chr. 11:8. 2. Chr. 32:5.

Minjamin/ **högra handz deel;** en Levit/ 2. Chr. 31:15. En annar/ Neh. 12:41.

Minni/ Jer. 51:27. Se Antekningen ther til.

Minith/ **gåfwa/ tahl;** en stadh i Ammon/ Dom. 11:33.

Miplezeth/ **förskräckelse/ förskräckeligt beläte;** somlige förstå här medh Priapum. War Maacha Asa moders afgud/ 1. Kon. 15:1/ 2. 2. Chr. 15:16.

Mir Jam/ **bittert haaf;** Amrams dotter/ Mose och Aarons syster/ prisar och lofwar HERran/ 2. Mos. 15:20/

21. Hon knorrar emot Mose/ och blifwer spitelsk/ 4. Mos. 12:1/ 2/ 10. 5. Mos. 24:9. Hon blifwer död/ 4. Mos. 20:1. Jtem/ en ibland Esra barn/ 1. Chrön. 4:17.

Mirma/ **bedragare/ vpblåster;** Seharaims son/ som Hodes honom födde/ 1. Chr. 8:10.

Mirrham; sök Myrrham.

Misa; sök Missa.

Misael/ **then som angriper Gudh/ frågar Gudh;** kallas Mesach/ Dan. 1:7. Jtem/ en af Vsiels barn/ 2. Mos. 6:22.

Misam/ **eder saliggiörare/ hielpare/ åskådare;** Elpaals son/ af Levi slächte/ 1. Chr. 8:12.

Miseal/ **graf/ groop/ then som begärar;** Leviternas stadh i Assers slächte/ Jos. 19:26.

Misma/ **vphöijare/ lydig;** Jsmaels son/ 1. Mos. 25:14. 1. Chrön. 1:30.

Mismanna/ en hielte/ 1. Chr. 12:10.

Mispar/ **täljare;** en Jsraelit efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:2.

Mispat/ **rättegång;** så kallades Kades i förtiden/ 1. Mos. 14:7. 1. Macc. 3:46.

Misperet/ **förtäljare;** en Jsraelit efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 7:7.

Misraiter/ **öfwerflytande/ öfwerwäxande;** en slächt i Juda af Caleb/ 1. Chr. 2:53.

Missa/ Reguels son/ Esau sons/ 1. Mos. 36:13. 1. Chrön. 1:37.

Mitka/ **söthet/ lust;** en stadh i öknen/ 4. Mos. 33:29.

Mithnit/ hieltans Josaphats tilnamn/ 1. Chr. 11:43.

Mithredath/ **dödsens HErre/ lagkloker;** Konung Cyri räntomästare/ Esr. 1:8. cap. 4:7.

Mitylene/ **präß/ afstympad;** en stadh på öön Lesbo/ Ap. G. 20:14.

Mizpa/ Mizpe/ **wacht/ skådetorn;** ett land i the Gadditers gräntso i Gilead/ Jos. 11:3/ 8. Dom. 10:1. cap. 11:29/ 34. cap. 20:1. cap. 21:1. 1. Sam. 7: 5. cap. 10:17. cap. 22:3. 1. Kon. 15:22. 2. Kon. 25:25. Jer. 40:6/ 8. cap. 41:1. Ose. 5:1. Vthi 1. Macc. 5:35. Skrifwes Maspha.

Mizraim/ **beängsligat/ plågare;** Hams son/ 1. Mos. 10:6. Hans barn vpräknas/ v. 13. Och 1. Chr. 1:8.

Mnason/ **vthforskar/ swarar/** Ap. G. 21:16.

Mnesteus/ **lustig/ förlåfwad;** Apollonii/ som war Antiochi sändningebod/ fader/ 2. Macc. 4:21.

Moab/ **af fadren kommen;** Lots son/ medh hans äldre dotter/ 1. Mos. 19:37. Af honom kommo the Moabiter.

Moabiter skulle man intet ondt bewisa/ 5. Mos. 2:8/ 9. Sihon the Amoriters Konung winner Moabs land/ 4. Mos. 21:6. Jsraels barn lägra sigh i theras land/ cap. 22:1. Och the Moabiter blifwa förskräckte/ v. 3. Balak war theras Konung/ v. 2. The äldste sökia Bileam/ v. 7/ rc. The Moabiter blifwa Jsraels huus skattskyldige/

2. Sam. 8:2. The falla ifrån Jsrael/ 2. Kon. 1:1. cap. 3:5. The falla in på Jsraels land/ cap. 13:20. The skola icke komma i HERrans församling/ ja ock efter tijonde ledh/ 5. Mos. 23:3. Neh. 13:1. Emot the Moabiter warder propheterat/ 4. Mos. 21:29. cap. 24:5/ 17. Esa. 16. cap. 25: 10. Jer. 48:2. Amos. 2:1. Mich. 6:5. Zeph. 2:8. The Moabiters afgud Chemos/ 1. Kon. 11:7. Sök Chemos.

Moadia/ **härliger HErre/ HERrans fest;** en Prest efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 12:17.

Mochona; sök Mechona.

Modin/ **träta/ rättegång;** en stadh i Dan/ Matathias bodde i Modin/ 1. Macc. 2:1. Judarna flydde tijt/ v. 15. Offrade ther afgudomen/ v. 23. Matathias blifwer begrafwen i sina fäders grifter i Modin/ v. 70. Så ock Jonathas/ cap. 13:25/ 30. Johannes och Jndas hade här sitt läger/ cap. 16:4.

Molada/ **födelse ort;** en stadh i Juda/ Jos. 15:26. Neh. 11:26. Jtem/ en annar af Simeons slächt/ Jos. 19:2. 1. Chrön. 5:28.

Molcch/ Moloch/ **regerande/ Konung;** en Ammons barns afgud/ 3. Mos. 18:21. cap. 20:2. Ap. G. 7:43. Han kallas Milcom/ 1. Kon. 11:5/ 33. 2. Kon. 23:13. Malcham/ Jer. 49:1. Zeph. 1:5. Om Molech läs/ 1. Kon. 11:5/ 7. 2. Kon. 23:10. Man skulle intet gifwa honom sin sädh/ 3. Mos. 20:1/ rc. 2. Kon. 23:10. Jer. 32:35. Ap. G. 7:43. Amos. 5:26.

Molid/ **födder/ vthkorad;** Abisur son/ 1. Chr. 2:29.

Moph/ **droppe;** en stadh i Egypten/ som eljes kallas Memphis/ Ose. 9:6. Kallas ock Noph/ Esa. 19:13.

More/ **öfwerträdelse/ motspännighet;** en lund moot Gilgal/ 1. Mos. 12:6. 5. Mos. 11:30.

Moria/ **HERrans vppenbarelse;** ett berg i Jerusalem/ hwarest Abraham skulle offra sin son Jsaac efter Gudz befalning/ 1. Mos. 22:2. Salomo bygde ther HERrans tempel/ 2. Chr. 3:1.

Mose/ Moses/ **vthdragen;** efter han vptogs vthur watnet/ Amrams son af Levi slächte/ 2. Mos. 2:1. cap. 6: 20. Ap. G. 7:20. Han blifwer kastad i älfwen/ och af Pharaos dotter vptagen/ 2. Mos. 2:3/ 8. Vpfostrader af sin moder i Konung Pharaos dotters huus/ v. 10. Ebr. 11:24. Han slog en Egyptisk man ihiäl/ och flydde til Midian/ 2. Mos. 2:12. Han tog Zipora Prestens Jethro dotter til hustru/ v. 21. Han föder hans fåår/ cap. 3:1. Han seer en brinnande buska/ och kommer i samtal medh Gudh/ som kallar honom til at gå in i Egypten/ och förlossa Jsraels barn vthu träldoms huset/ v. 7/ rc. cap. 4: 1/ rc. Gudh vnderwisar honom om sitt namn/ och stadfäster sin kallelse medh tekn ther fammastädz/ Moses drog medh hustru och barn til Egypten/ v. 20. Han blef sänd til Konung Pharao i Egypten/ 2. Mos. 3:10. cap. 5:1. cap. 6:11. cap. 7. cap. 8:30. cap. 9. cap. 10. Han beder för Konung Pharao/ cap. 8:12/ 30. cap. 9:28/ 33. cap. 10:17/ 18. Han beder för folcket/ cap. 14:15. cap. 17:4/ 11. cap. 32:11/ 13/ 31. 4. Mos. 11:2. cap. 14:13/ 17. cap. 21:7. 5. Mos. 9:18/ 29. Mose och Aarons vnderwerck i Egypten/ cap. 7:8/ 9/ 10/ 11. Mose sång/ cap. 15. 5. Mos. 32:1. Ps. 90:1. Mose sätter sigh at döma folcket/ 2. Mos. 18:13. Han rådes af sin swärfader Jethro/ som kom til honom medh Mose hustru och barn i öknene/ at han skulle vthwälja redeliga män til domare/ v. 5/ 14. Mose vthwalde redeliga män/ v. 24/ 25/ 26. Mose stiger vp på berget til Gudh/ cap. 19:3. Hans ansichte skiner/ och han förtäljer folcket Gudz befalningar/ cap. 20. Mose stiger vp på berget medh Aaron och Nadab/ och Abihu/ rc. cap. 24:1. Mose träder allena til HERran/ och en skyy betäckte honom/ v. 15/ 18. Han talar medh Gudh ansichte moot ansichte/ cap. 33:11. Han bekommer lagsens taflor första gången/ cap. 31:18. Han slår them sönder/ tå han sick see folcksens afguderij/ cap. 32:19. Han befaller Leviterna dräpa sina bröder för theras afgudiska Gudztienst skul/ v. 27. Han bekommer andra steentaflor på nytt igen/ cap. 34:28. Jsraels barn kunde icke see vppå hans ansichtes klarhet/ v. 30. 2. Cor. 3:7. Han samlar Jsraels barns friwilliga offer til tabernaklet/ cap.

35:1. Beställer handwerckare/ cap. 36:1. Får befalning af Gudh at vpsättia tabernaklet/ cap. 40:1. Mose twiflar om Gudh skulle gifwa watn af hälleberget/ 4. Mos. 11: 21/ 22. Mose hustru/ 4. Mos. 12:1. Han giorde en kopparorm/ cap. 21:9. Han vthfänder speijare/ cap. 13:2/ 3. Bewiser sigh wara sänd af Gudh/ cap. 16:28/ 31. Han seer in i thet förlåfwada landet/ cap. 27:12. Wälsignar folcket för sin ködh/ 5. Mos. 34:1/ 5. Och af Gudh sielf begrafwen/ v. 6. Jsraels barn begråta honom/ v. s. Hans alder och starcklek/ v. 7. Han synes på berget i Christi förklaring/ Matth. 17:3. Marc. 9:4. Luc. 9:30. Blifwer beprisad/ 4. Mos. 12:3. Syr. 45:1. Hans efterkommande/ 1. Chr. 23:14. Om Mose bedrifter och lagh talas/ Ps. 77:21. Ps. 99:6. Ps. 103:7. Ps. 105:26. Ps. 106: 16/ 32. Esa. 63:11. Jer. 15:1. Dan. 9:11/ 13. Ose. 12: 13. Mich. 6:4. Mal. 4:4. Judith. 4:13. cap. 8:23. Syr. 24:33. Matth. 8:4.

Mose lagh/ Matth. 19:8. cap. 23:2. Luc. 16:29. cap. 20: 37. cap. 24:27/ 44. Joh. 1:45. cap. 7:19. Ap. G. 6:14. cap. 7:20/ rc.

Moserah/ **straff/ tuchtan;** ett berg i öknene/ ther Jsraels barn hade sitt lägre/ 5. Mos. 10:6. Thet kallas/ 4. Mos. 33:30. **Moseroth/** och cap. 20:27. **Hor/** på hwilket Aaron dödde. Se Hor.

Moza/ **påfund;** Calebs son/ 1. Chr. 2:46. Jtem/ Simri son af Benjamin/ 1. Chr. 8:36. cap. 9:42. Jtem/ en stadh i Benjamin/ Jos. 18:26.

Muppim/ **fållar/ rynckor;** Benjamins son/ 1. Mos. 46:21.

Musi/ **angripare;** Merari son af Levi/ 2. Mos. 6:19. 1. Chrön. 6:19. cap. 23:21. cap. 24:26. Af hwilken the Musiter komma/ 4. Mos. 26:58. Som skulle achta bräder/ skottstänger/ stolpar rc/ på tabernaklet/ 4. Mos. 3: 33/ 36.

Myndus/ een öö/ 1. Macc. 15:23.

Myra/ **salfwa;** en stadh i Lycien/ Ap. G. 27:5.

Myrrham/ Mirrham/ een kostelig och wälluchtande smörja/ Ps. 45:9. Högw. 1:13. cap. 3:6. cap. 4: 14. cap. 5:1/ 5/ 13. Här medh smordes öfwerste Presten/ 2. Mos. 30:23. Warder nämnd/ Esth. 2:12. Ords. 7:17. Syr. 24:20/ 21. Matth. 2:11. Marc. 15:23. Jos. 19:39. Om Myrrham talas ock 1. Mos. 37:25. cap. 43:11. Myrrhams berget/ Högw. 4:6.

Mysia/ **styggelse/ last;** ett landskap i mindre Asien/ Ap. G. 16:7.

N.

Naam/ **skiön/ liuflig/ wacker gestalt;** Calebs son/ 1. Chrön. 4:15.

Naama/ Rehabeams moder/ 1. Kon. 14:21. 2. Chr. 12:13. Jtem/ en stadh i Juda/ Jos. 15:41.

Naaman/ Bela son/ 1. Mos. 46:21. 1. Chr. 8:4. Ehudz son/ 1. Chr. 8:7. Jtem/ en höfwitzman hoos Konungen i Syrien/ blef reen giord ifrå sine spitelsko/ 2. Kon. 5:1/ 14. Luc. 4:27.

Naara/ Ashurs hustru/ 1. Chrön. 4:5.

Naarai/ Esbai son/ Davidz hielte/ 2. Chr. 11:37.

Naaran/ en stadh i Ephraims gräntsor/ 1. Chr. 7:38.

Naaratha/ **yngling/ wächtare;** en stadh i Ephraim/ Jos. 16:7.

Naasson; sök Nahesson.

Nabal/ **en dåre/ galen/ girig och otacksam man;** blifwer skonad af David/ för sin hustrus förbön skul/ 1. Sam. 25:25/ 32. Han war af Caleb/ 1. Sam. 25: 3. Döör/ v. 38.

Nabajoth; sök Nebajoth.

Nabath/ **anskådare;** Tobie frände/ Tob. 11:20.

Nabatheer/ 1. Macc. 5:25. cap. 9:35.

Naboth/ **Prophet;** en redlig och vprichtig man i Jsrael/ blef ihiälslagen/ ther han nekade Konung Achab sin wijngård/ 1. Kon. 21:1/ 12/ 13. Hans dödh blifwer hämnad/ 2. Kon. 9:21/ 26.

Nachon/ **wiß/ beredder:** en man/ widh hwilkens lado Vsa grep i HERrans ark/ 2. Sam. 6:6.

Nachor; sök Nahor.

Nadab/ **som låfwar friwilligt/ friwillig löpare;** Aarons son/ 2. Mos. 6:23. Han vpstiger på berget til HERran och beder/ cap. 24:1/ 19. Blifwer HErrans Prest/ cap. 28:1. Nadab och Abihu blifwa förtärde af eld/ therföre at the offrade främmande eld på HERrans altare/ 3. Mos. 10:1/ 2. cap. 16:1. 4. Mos. 3:4. cap. 26:61. 1. Chrön. 24:2.

Nadab Jerobeams son/ Konung i Jsrael/ 1. Kon. 14:20. Blifwer flagen/ cap. 15:28.

Naema/ **skiön;** Lamechs dotter/ af Kains slächte/ Tubalkains syster/ 1. Mos. 4:22. En stadh Zophars Jobs wäns/ Job. 2:11. Se ock Naama.

Naeman; sök Naaman.

Naemi/ **lustig och gladh;** Eli Melechs hustru/ Ruth. 1:2. Hennes frände war Boas/ cap. 2:1. Om hennes resa til the Moabiters land/ och återkomst/ Ruth. 1:1/ 6. Hon skiötte Ruths barn/ cap. 4:16. Kallade sigh sielf Mara/ cap. 1:20.

Naera; sök Naara.

Naerai; sök Naarai.

Naeran; sök Naaran.

Naggai/ en af Christi förfäder/ Luc. 3:25.

Nagge/ **lius/ skiön;** Maaths son/ af Christi förfäder/ Luc. 3:25.

Nahalal/ **ähresång/ lofdaal;** Leviternas stadh i Sebulon/ Jos. 19:15. cap. 21:35. Dom. 1:30.

Nahaliel/ **Gudz flodh/ arf;** en ort i Moabs land/ 4. Mos. 21:19.

Nahal Kana/ **besitterska;** en gräntseort i Ephraim/ Jos. 16:8. cap. 17:9.

Nahalol; se Nahalal.

Naham/ **liuflig;** Hodija broder/ 1. Chr. 4:19.

Nahamani/ en Jsraelit/ Neh. 7:7.

Naharai/ en Beeröthither/ Davidz hielte/ 2. Sam. 23:37. 1. Chrön. 11:39.

Nahas/ **orm/ koppar;** Abigails och Zeruja fader/ 2. Sam. 17:25. Jtem/ the Ammoniters Konung/ strider emot Jabes i Gilead/ 1. Sam. 11:1. David hade medh honom godh wänskap/ 2. Sam. 10:2. Blifwer död/ 2. Sam. 10:1. David sänder til hans son at trösta honom öfwer sin faders dödh; men han vndfår boden medh stoor föracht/ v. 3/ 4/ rc. 1. Chrön. 19.

Nahasson; sök Nahesson.

Nahath/ **ledsagare/ roo;** Reguels son/ Esau sons/ 1. Mos. 36:13. 1. Chr. 1:37. Jtem/ Prestens Elkana Zophai son/ 1. Chr. 6:26. Jtem/ en föreståndare i HERrans tempel i Konung Hiskia tijd/ 2. Chr. 31:13.

Nahebi/ **förborgare/ som hafwer lust til en ting/ ledsagare;** Vaphsi son/ en bespeijare af Naphthali slächte/ 4. Mos. 13:15.

Nahemani; sök Nahamani.

Nahesson/ **orm/ spåman;** Amminadabs son/ 4. Mos. 1:7. En öfwerste för Juda/ cap. 2:3. cap. 7:12. Ruth. 4:20. 1. Chr. 2:10. Matth. 1:4. Han war Aarons swåger/ 2. Mos. 6:23.

Nahor/ **liusets roo/ vptändt/ förbrändt offer;** Serugs son/ Abrahams farfader/ 1. Mos. 11:22/ 25. 1. Chr. 1:26. Luc. 3:34. Jtem/ Abrahams broder/ 1. Mos. 11:26/ 27. Hans hustru/ v. 29. Barn/ cap. 22:20/ 23. cap. 24:15. Hans stadh/ v. 10. Hans gudh/ cap. 31:53.

Nahum/ **tröstare;** en Prophet af Elkos/ Rah. 1:1. Jtem/ Esli son/ Luc. 3:25. Skrifwes Naum.

Nain/ **skiön och lustig ort;** en stadh i Galileen vnder Jsaschars slächte widh Thabors berg/ ther Christus vpwäckte Enkiones son ifrå döda/ Luc. 7:11/ rc.

Najoth/ **skiön och härlig boning;** en stadh i Ramoth på Ephraims berg/ ther David vndkom för Saul/ 1. Sam. 19:18. cap. 20:1.

Nane/ tempel ther Antiochus blef dödad/ 2. Macc. 1: 13/ rc.

Naphet/ **möteställe/ en trackt och widd;** en stadh i Manasse/ widh Jsaschars och Assers slächters gräntsor/ Jos. 17:11.

Naphis/ **wederqweckiare/ förmerare/ öfwerflödande;** Jsmaels son/ 1. Mos. 25:15. 1. Chr. 1:31. Hwilkes efterkommande hielpte Gadz barn moot the Hagariter/ 1. Chrön. 5:19.

Naphoth Dor/ **widd/ främmandes lof/** Jos. 11:2. cap. 12:23.

Naphthali/ **thet hafwer sigh omwändt;** Jacobs son af Bilha/ hwars namn vthtydes/ 1. Mos. 30:8. Han blifwer wälsignad/ cap. 49:21. 5 Mos. 33: 23. Han kom medh Jacob in i Egypten/ 2. Mos. 1:4. Hans efterkommande och theras tahl/ 1. Mos. 46:24. 4. Mos. 1:43. cap. 26:48/ 50. Om hans arfwedeel/ Jos. 19:32. Hiram af Tyro war een enkios son af Naphthali/ 1. Kon. 7:13/ 14. Ahimaas Salomos mågh war af Naphthali/ cap. 4:15. Tobias/ cap. 1:1. Tillika medh sin hustru/ v. 9. The wordo bortförde til Assyrien/ 2. Kon. 15:29. Benhadad intager alla kornstäder i Naphthali/ 2. Chr. 16:4. Om Naphthali talas/ Ps. 68:28. Esa. 9:1. Matth. 4:13. Hes. 48:3/ 34. Vpp. 7:6.

Naphthuhim/ **vpslagen/ som ypnar;** Mizraims son af Ham/ 1. Mos. 10:13. 1. Chr. 1:11.

Narcissus/ **wälluchtande liljor/ en ort som werckar och förorsakar trötthet;** en from Christens namn i Rom/ then Paulus helsar/ Rom. 16:11.

Nasir; sök Nazareus.

Nathan/ **gifware/ skänck;** Davidz son/ 2. Sam. 5:14. 1. Chr. 3:5. Luc. 3:31.

Nathan Propheten/ blifwer sänd til Konung David/ at han icke skulle byggia HERrans tempel/ 2. Sam. 7:4. Förwissar honom om Messia/ v. 12. Han påminner honom om hans hoor och mord/ cap. 12:1/ 9.

Nathan heter ock Attai son af Juda slächte/ 1. Chr. 2:36. Jtem/ en annar efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 8:16. Jtem/ Jigeals fader/ 2. Sam. 23:36.

Nathanael/ **Gudz gåfwa/ skänck;** en from Jsraelit/ Joh. 1:46/ 47. Kommer til Christum/ och giör een bekännelse om honom/ v. 49. Christus/ efter sin vpståndelse vppenbarar sigh för honom/ cap. 21:2.

Nathon/ **skänck;** en stadh i Sebulons gräntsor/ Jos. 19:14.

Naue/ Josue tilnamn/ Syr. 46:1.

Naum; sök Nahum.

Nazareth/ **teelning;** en stadh i Galileen/ Matth. 2: 23. Ordspråket om Nazareth/ Joh. 1:46. Christus blifwer ther vpfödd/ Luc. 4:16. Chrisius säijes wara af Nazareth/ Matth. 21:11. cap. 26:71. Marc. 1:24. cap. 6:1. Luc. 4:34. Joh. 18:5. cap. 19:19. Ap. G. 2:22. cap. 3:6. cap. 4:10. cap. 10:38. cap. 22:8. cap. 26:9. Christus ofwergifwer Nazareth/ Matth. 4:13. Thes inbyggiare förachta Christum/ Matth. 13:54/ 55. Marc. 6:2/ 3. The wilja störta honom vthför ett berg/ Luc. 4:29.

Nazareus/ Nazir/ Nazareer/ **afsöndrad/ teelning;** Nazareer kallades the som woro afsöndrade ifrån andra igenom särskilta löften och ordningar/ 4. Mos. 6:2/ rc. Sådan war Simson/ Dom. 13:7. Samuel/ 1. Sam. 1:11. Om sådana Nazireer talas/ Klagw. 4:7. 1. Macc. 3:49.

Nea; sök Hannea.

Neapolis/ **ny stadh;** en stadh i mindre Asien/ intet långt ifrå Philippis: Paulus reste ther igenom/ Ap. G. 16:11/ 12.

Nearja/ **HERrans barn;** Semaja son/ 1. Chr. 3:22. Jtem/ Jisei son af Simeon/ 1. Chrön. 4:42.

Nebai/ en öfwerste ihland Juda/ Neh. 10:19.

Nebajoth/ **talman/ spåman;** Jsmaels son/ 1. Chr. 1:26. 1. Mos. 25:13. cap. 28:9. cap. 36:3. Af hwilken hela Arabien ifrå hafwet til Euphratem kallas Nebajoth/ Esa. 60:7.

Neballat/ **prophetia/ spådom;** en stadh i Juda/ Neh. 11:34.

Nebath/ **åskådare;** Jerobeams fader/ första Konungens i Jsrael/ en Ephrateer/ 1. Kon. 11:26. 2. Kon. 9:9. cap. 10:29. 2. Chrön. 9:29.

Nebo/ **prophetia;** kallas Abarim/ ett berg i the Moabiters land/ 5. Mos. 32:49. Ther blef Mose död/ cap. 34:1/ 5.

Nebo/ en stadh widh berget Nebo i Rubens slächte/ 4. Mos. 32:38. 1. Chr. 5:8. Esr. 2:29. Neh. 7:33. Emot thenna staden propheteras/ Esa. 15:2. cap. 46:1. Jer. 48:1/ 22. Jtem/ Samgars tilnamn/ Jer. 39:3. Nebo kallas ock en Babylonisk afgud/ Esa. 46:1. Jtem/ en man som skilde sigh widh sin Hedniska hustru/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 10:43.

Nebucad Nezar/ Nebucad Rezar/ **en som förvth säger ångest och bedröfwelse:** gemitus judicii, angustiæ. **Prophetia om ångest;** andre mena thetta namn wara kommet vthaf afguden **Nebo.** en mächtig Konung i Babel/ intager och öfwerwinner många Konungariken/ Jer. 27:6. Jntager en stoor deel af Egypten/ 2. Kon. 24:7. Jer. 46:2. Han drager vp emot Jerusalem/ 2. Kon. 24:10. cap. 25:1. Jer. 32:1. cap. 39:1. Efter som propheterat war/ Jer. 25:8. cap. 32:28. Han förer Juda folcket fångna til Babel medh Konungen och Propheten Jeremia/ Jer. 39:5/ 6/ 7/ 11. cap. 52:30. Efter som Gudh vndsagt hade/ Jer. 27:6. cap. 48:10. Han vpsöker vnga män af Kongligt slächte til at vnderwisas i the Chaldeers seder/ Dan. 1:3/ 5/ rc. Hans drömar/ medh vthtydningar som Daniel giorde/ Dan. 2:1/ 64. Han vpreser ett gyldene beläte/ Dan. 3:1. Han wistades ibland wildiur i hela siu åhr/ Dan. 4:28/ 30. Om hans högfärd/ stora macht och arymhet blifwer talat/ Esa. 14:2/ 8. Han regerade i Nineve/ Judith. 1:5. Bestrider Tyrus/ Hes. 26:7.

Nebusasban/ **een flytande tunga/ spåman som förkunnar förloßning;** Konung Nebucad. Nezars öfwerste kamererare/ Jer. 39:13.

Nebuzar Adan/ **främmande rättettångs spåman/ swärdz förkunnare/ som fulföljer domen;** synes ock at thetta namn kommer vthaf afgudens namn **Nebo.** Nebucad Nezars krigsöfwerste förstörer Jerusalem och förbränner thet/ och förer Juda fången til Babel/ 2. Kon. 25:8. Jer. 39:9/ 11. cap. 52:12. Han löser Jeremia i Rama/ Jer. 40:1/ 4.

Necho/ **en som slår/ lam/ krympling;** en Konung i Egypten/ 2. Kon. 23:29. Han drager vp i Konung Josie tijd emot Konungen i Assyrien/ och griper Joahas Josie son/ at han intet regera skulle i Jerusalem/ och lägger een beskattning på landet/ v. 33. Sätter Eliakim til Konung/ och förer Joahas fången in i Egypten/ v. 34. 2. Chr. 35:20. cap. 36:4. Jer. 46:2/ rc.

Nechpar/ Nephthar/ **rening;** een diup groop/ hwarest Presterna giömde elden som på altaret brukades/ när the fördes fångne i Persien/ 2. Macc. 1:36.

Nedabia/ **vthlåfwader Herre/ friwillig;** af Jechonia barn/ 1. Chr. 3:18.

Negiel/ **Gudz bewekande;** en stadh i Assers gräntso/ Jos. 19:27.

Nehelam/ **drömare/ ström;** en stadh/ ther then falske propheten Semaja bodde/ Jer. 29:24/ 31/ 32.

Nehemia/ **HErrans tröst/ HErren warder oß bättring gifwandes;** Hachalja son/ Neh. 1:1/ som eljes kallades Thirsatha/ Esr. 2:63. Neh. 8:9. Konung Arthahsasta wijnskänck/ Neh. 1:1/ 11. Han blifwer sänd til Judea/ cap. 2:9. Om hans böön/ cap. 1:5/ 6. 2. Macc. 1:19/ 24. Beskylles wilja blifwa Konung/ Neh. 6:5. För swarar sigh/ v. 8. Beställer twänne chorar/ som skulle stå på murarna och täcka Gudh at the woro färdige/ Neh. 7:1. cap. 12:31. Förordnar om Leviter och sångare i templet/ cap. 13:10. Han ifras öfwer them som hade Hedniska hustrur/ v. 23. Hans beröm/ Syr. 49:15.

Nehemia/ Asbuks son/ öfwerste öfwer Bethzur/ Neh. 3:16.

Nehum/ **wederqweckiare/ tröstare;** en Jude efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 7:7.

Nehustha/ **kopparstycke;** Elnathans dotter af Jerusalem/ Konung Jojachins moder/ 2. Kon. 24:8.

Nehusthan/ kallades kopparormen/ then Jsraels barn på sidstone dyrckade/ hwilken Konung Hiskia sönderslog och förgiorde/ 2. Kon. 18:4.

Nekeb/ en gräntseort i Naphthali/ Jos. 19:33.

Nekoda/ **herde;** en Nethinim efter Babyloniska fängelset/ Esr. 2:48. Neh. 7:62.

Nemuel/ **Gudh sofwer;** Simeons son/ 1. Chr. 4: 24. Som kallas Jemuel/ 1. Mos. 46:10. Af honom kommo the Nemueliter/ 4. Mos. 26:12. Jtem/ Pallu son/ Rubens sons/ Dathans och Abirams broder/ v. 8.

Nepheg/ **wanmächtig och trött:** andre/ **befrija/ frälsa;** Jizears son/ af Levi slächte/ 2. Mos. 6: 21. Jtem/ en af Davidz söner/ 2. Sam. 5:15. 1. Chr. 3:7.

Nephthar; sök Nechpar.

Nephtoah/ **vplåten/ yppen;** en watubrun för Jerusalems stadh i Benjamins slächte/ Jos. 15:9. cap. 18:15.

Nephisesim; se Nephusim.

Nephusim/ **sönderrifware;** en Nethinim/ Esr. 2: 50. Skrifwes ock Nephisesim/ Neh. 7:52.

Ner/ **lius/ lychta;** Abiels son/ Konung Sauls faderbroder/ 1. Sam. 14:51. 1. Chr. 8:39. cap. 9:36. cap. 26:28.

Nereus/ **lychta:** andre/ **ödmiuk;** en Christtrogen i Rom/ som helsas af Paulo/ Rom. 16:15.

Nergal/ **lius som lyser/ hastig eld;** theras afgud af Chutz/ 2. Kon. 17:30.

Nergal Sar Ezer/ **yppnad lychta;** Konung Nebucad Nezars hoffmästare/ Jer. 39:3.

Neri/ **lius/ lychta;** Melchi son i Christi slächt-register/ Luc. 3:27.

Neria/ **HErrans lychta;** Baruchs fader/ Jer. 32:12. cap. 36:4. cap. 43:3. Bar. 1:1. Seraja son/ Jer. 51:19.

Nesib/ en stadh i Juda/ Jos. 15:43.

Nethania/ **HErrans gåfwa;** Assaphs son/ en sångare i templet/ 1. Chr. 25:2. Jtem/ en Levit i Konung Josaphats tijd/ 2. Chr. 17:8. Jtem/ Jsmaels fader/ 2. Kon. 25:25. Jer. 40:8. cap. 41:1.

Nethaneel/ **Gudz gåfwa;** Zuar son/ en höfwitzman i Jsaschars slächte/ 4. Mos. 1:8. Jtem/ Jsai son/ 1. Chr. 2:14. Jtem/ en trumpetare i templet/ 1. Chr. 15: 24. cap. 26:4. Jtem/ en Förste i Konung Josaphats tijd/ 2. Chr. 17:7. Jtem/ en höfwitzman för Leviterna i Konung Josie tijd/ 2. Chr. 35:9. En annar af Pashurs barn/ Esr. 10:22.

Nethan Melech/ **Konungens gåfwa;** en kamererare i Parvarim/ 2. Kon. 23:11.

Nethinim/ **öfwergifwit folck/ som andra äro skänckte;** så kallades the Gibeoniter/ hwilka Josua och David förordnade at wara Presterna och Leviterna til tienst/ Jos. 9:23/ 27. 1. Chr. 9:2. Esr. 2:43/ 58. cap. 8:20. Neh. 3:26. cap. 7:46. cap. 10:28.

Nethopha/ Nethophath/ **drope;** en stadh i Juda/ Jer. 40:8. Neh. 7:26. Nethophatiter woro thes inwånare/ 2. Sam. 23:28. 2. Kon. 25:23. 1. Chr. 2:54. cap. 9:16. Esr. 2:22.

Nibhas/ **spåman/ Sijare;** en afgud i Samarien/ 2. Kon. 17:31.

Nibsan/ **förändrad spådom;** en stadh i Juda/ Jos. 15:62.

Nicanor/ **segerwinnare;** Lysie höfwitzman/ 1. Macc. 3:38. Och Demetrii krigsöfwerste/ cap. 7:26. Han wille medh list intaga Jerusalem/ v. 27. Och när thet intet lyckades/ v. 30/ 31. Drager han medh sin häär Caphar och förlorar 5000 man/ v. 32. Försmäder Presterna och gudztiensten/ v. 34:35. 2. Macc. 14:32. cap. 15:5/ 6. Blifwer slagen/ 1. Macc. 7:43. 2. Macc. 15:28/ 30.

Nicanor war ock en församlingens föreståndare/ Ap. G. 6: 5. Jtem/ Patrocli son/ 2. Macc. 8:9.

Nicodemus/ **folckets öfwerwinnare;** en öfwerste ibland Judarna/ och Christi hemlige Lärjunge/ kommer til Christum om natten/ Joh. 3:1. cap. 7:50. Han medh Joseph af Arimathia smorde och begrof Christi lekamen/ cap. 19:39.

Nicolaus/ **folcks öfwerwinnare;** en af Antiochien/ församlingenes föreståndare/ Ap. G. 6:5.

Nicolaiter/ Vppenb. 6:15.

Nieopolis/ **segersam stadh;** en stadh i Thracien/ Tit. 3:12.

Niger/ **swart;** Simons Lärarens i Antiochien tilnamn/ Ap. G. 13:1.

Nilus/ **swart/ grufwelig;** een berömd flodh i Egypten/ Syr. 24:37.

Nimra/ **bitter/ skarp;** en stadh i Gad/ 4. Mos. 32:3.

Nimrim/ **leopard/ bitter;** en stadh widh döda hafwet/ Esa. 15:6. Jer. 48:34.

Nimrod/ **mootståndare/ then som affaller och giör vpror;** Chus son/ och Hams soneson/ en wälduger Herre/ som begynte then Babyloniska Monarchien/ 1. Mos. 10:9. Then förste Konung i Assyrien/ v. 10. Nimrodz land/ Mich. 5:5/ 6.

Nineve/ **folckrijk/ skiön och härlig;** hufwudstaden i Assyrien/ blef bygd af Assur/ 1. Mos. 10:11. Jonas Propheten blef sänd til Nineve/ och thes inbyggiare giorde bättring för sina synder/ Jon. 1:2. cap. 3:5. The Nineviter skola på then yttersta dagen döma thet Judeska folcket/ Matth. 12:41. At Nineve skal blifwa ödelagt/ Nah. 1:1/ rc. cap. 2/ 3. Zeph. 2:13. Tob. 14:6. Tobias war i Nineve fången/ cap. 1:2/ 11.

Nisroch/ **Regent/ styggelse;** Konung Sennacheribs afgud i Assyrien och Nineve/ 2. Kon. 19:37. Esa. 37:38.

Nisan/ **liten fahna eller baneer;** then förste månad hoos the Ebreer/ som kommer nästan öfwerens medh Martio/ Neh. 2:1. Esth. 3:7. Besee månade-registret.

Nissi/ **min sköld och tilflycht;** 2. Mos. 17:15.

No/ **afrijtning/ förhinder/** Jer. 46:25. Hes. 30: 14. Nah. 3:8.

Noa/ **bewekerska/ giör omswep;** Zelaphehadz dotter/ af Manasse slächte/ 4. Mos. 26:33. cap. 27:1. cap. 36:11. Jos. 17:3.

Noah/ Noach/ **roo och hwila;** Lamechs son/ om hwilkens namn läses/ 1. Mos. 5:29. Hans slächtregister/ cap. 6:9. Luc. 3:36. Han kallas rättferdighetenes Predikare/ 2. Pet. 2:5. Han bygde arken efter Gudz befalning/ 1. Mos. 6:13. Han gick in i arken medh sina söner/ och söners hustrur/ cap. 7:1/ 7. Gick vthaf arken/ cap. 8:16. Offrade/ v. 20. Fick af Gudh ett nådetekn/ cap. 9:8/ 14. Planterar wijngård/ v. 20. Han

dricker sigh drucken/ och warder bespottad af sin son Ham/ v. 22. Hans ålder/ v. 28. Han warder beprisad/ Syr. 44:17. 2. Pet. 2:5. Ebr. 11:7. Hes. 14:14. Noe tijd/ Matth. 24:37. Luc. 17:26.

Noadja/ **HERrans tekn/ HERrans församling;** Binnui son af Levi/ Esr. 8:33. Jtem/ en falsk prophet/ Neh. 6:14. Then andre giöra til een prophetissa.

Nob/ Nobe/ **prophetia/ fruchtbar;** Leviternas stadh i Ben Jamin/ Esa. 10:32. Ther war en tijd lång HERrans ark/ och David reste til Abimelech/ 1. Sam. 21:1. Och får af honom skådobröden at äta/ v. 6. Hwilket Doeg säger för Saul/ cap. 22:9. Saul dräper medh swärd alla Prester i Nobe medh theras hustrur och fää/ v. 19. Benjamins barn boo i Nob/ Neh. 11:32.

Nobah/ **hundeskällande;** en af Manasse slächte som wan Kenath i Gilead/ och kallade Nobah/ 4. Mos. 32:42. För thenna staden slog Gideon the Midianiter/ Dom. 8:11.

Nod/ **flycht/ flychtig;** ett land hwarest Kain kom at boo/ 1. Mos. 4:16.

Nodab/ **friwillig;** en af Jsmaels barn/ 1. Chr. 5:19.

Noga/ **genomskinande;** en af Davidz söner/ 1. Chrön. 3:7. cap. 14:6.

Nohah/ **ledsagare;** en af Benjamins söner/ 1. Chr. 8:2.

Noph/ för Memphis eller Moph/ Esa. 19:13. Sök Moph.

Nopha/ **fruchtan/ blåser vnder:** andre/ **hannogs kakor/ hweteland;** Amoriters stadh/ 4. Mos. 21:30.

Numecicus/ **nymånad;** Antiochi son/ 1. Macc. 12:16. cap. 14:22. cap. 15:15.

Nun/ **son/ arfwinge/ efterkommande;** Josua fader/ 2. Mos. 33:11. 4. Mos. 11:28. 5. Mos. 1:38. cap. 32:44. cap. 34:9. Jos. 1:1. cap. 2:1. cap. 6:6. cap. 14:1. cap. 17:4. cap. 19:49. cap. 21:1. Jtem/ Hosea fader/ 4. Mos. 13:9. En annar/ 1. Chrön. 7:27.

Nymphas/ **brudgumme;** en Christtrogen i Laodicea/ hwilken Paulus helsar/ Col. 4:15.

O.

Obadja/ **HERrans tienare;** en af the mindre Propheter/ som propheterar emot Edom/ Obad. 1:1. Ock om Christi rike/ v. 17.

Obadja/ Achabs hoffmästare/ 1. Kon. 18:3. Han vndandölde HERrans Prester för Jsebel/ v. 4. Hans samtaal medh Elia/ v. 7/ rc. Jtem/ Semaja son/ en Levit/ 1. Chr. 9:16. Jtem/ Jehiels son/ Esr. 8:9. Hielpte at försegla förbundet/ Neh. 10:5. War en dörawachtare/ Neh. 12:25.

Obal/ **åldrig/ förwänd flodh;** Jaketans sons/ Sems sons/ 1. Mos. 10:28. Skrifwes ock Ebal/ 1. Chrön. 1:22.

Obed/ **tienare;** Boas son af Ruth/ Jsai fader/ Ruth. 4:17. Matth. 1:5. Luc. 3:32. Jtem/ Ephlal son/ 1. Chr. 2:37. Jtem/ en af Davidz hieltar/ 1. Chr. 11:47. Jtem/ Semaja son/ 1. Chr. 26:7. Jtem/ Asaria höfwitzmannens fader/ 2. Chrön. 23:1.

Obed Edom/ **menniskiors tienare/ jordenes tienare/ rödh tienare;** en Gittiter/ hwilkens huus vlef wälsignat för HERrans ark skul/ 2. Sam. 6:11. 1. Chr. 13:13/ 14. Jtem/ en Levit och dörawachtare/ 1. Chr. 15:18/ 24. Obed Edoms barn och bröder/ 1. Chr. 16:38. cap. 26:4/ 8.

Obil/ **then som förer til;** en Jsmaelit/ satt öfwer Camelarna/ 1. Chr. 27:30.

Oboth/ **flaska/ lädersäck;** en ort i öknene/ 4. Mos. 21:10. cap. 33:44.

Ochran/ **förstörare/ trätesam;** Pagiels faderaf Assers slächte/ 4. Mos. 1:13. cap. 2:27. cap. 7:72.

Odares/ **lofsiungare;** en Hednisk man/ 1. Macc. 9:66.

Oded/ **en som vphåller/ stödh;** Asarie Prophetens fader/ 2. Chr. 15:1. Jtem/ en Prophet i Konung Ahas tijd/ straffar Jsrael/ 2. Chrön. 28:9.

Odollam/ Adullam/ **witne;** ther hölt Judas Sabbath/ 2. Macc. 12:38. Sök Adullam.

Og/ **then som bereder brödh/ insamlar;** Konungen i Basan/ en af the stora Reserne/ 4. Mos. 21: 33. 5. Mos. 3:1. Hans rikes landamäre/ Jos. 12:4. Han hade sitt hoff i Astaroth/ cap. 13:12. Blef slagen af Mose medh alt sitt folck/ 4. Mos. 21:35. Hans land gaf Gad och Ruben och Manasse/ 4. Mos. 32:33. Hans säng/ 5. Mos. 3:11. Om Og talas/ Jos. 2:10. cap. 9:10. 1. Kon. 4:19. Ps. 135:11. Ps. 136:20.

Ohad/ **lofware och bekännare;** Simeons son/ kom medh Jacob i Egypten/ 1. Mos. 46:10. 2. Mos. 6:15. Kallas vthi 1. Chrön. 4:24/ Jarib.

Ohel/ **hydda/ tabernakel;** en af Serubbabels söner/ 1. Chrön. 3:20.

Olympus/ **himmelsk/ heelt och hållen lysande;** en gudfruchtig/ then Paulus helsar/ Rom. 16:15.

Olympius/ Jovis/ afgudens tilnamn af rumet ther hans beläte stod/ 2. Macc. 6:2.

Omar/ **wältalande;** Eliphas son af Esau/ 1. Mos. 36:11. 1. Chrön. 1:36.

Omri; se Amri.

On/ **fäste/ starckhet/ rikedom;** en stadh i Egypten som förmenes wara Heliopolis/ af hwilken Potiphar war/ Josephs swärfader/ 1. Mos. 41:45. On kallades ock Peths son af Rubens slächte/ som satte sigh vp emot Mose medh Korah och hans partij/ 4. Mos. 16:1.

Onam/ **theras sorg/ rikedom/ starckhet;** Sobals son/ 1. Mos. 36:23. 1. Chrön. 1:40. En annar/ cap. 2:26.

Onan/ **obillighet/ beswär/ smärta;** Juda son af Sua/ 1. Mos. 38:4. 4. Mos. 26:19. 1. Chr. 2:3. Han blef dödad af HERranom/ efter han intet wille vpwäckia sin broder sädh/ 1. Mos. 38:9/ 10. cap. 46:12.

Onesimus/ **nyttig;** en Christtrogen/ Col. 4:9. Philem. v. 10.

Onesiphorus/ **nyttig och tienstachtig;** en trogen i Asien/ then Paulus önskar barmhertighet/ 2. Tim. 1:16. Helsar hans huus/ 2. Tim. 4:19.

Onias/ **HERrans starckhet;** en öfwerste Prest/ Syr. 50:1. Simons fader/ håller flitigt hand öfwer lagen/ 2. Macc. 3:1. Offrar för Heliodoro/ v. 35. Simon baktalar honom/ 2. Macc. 4:1. Blifwer af sin broder Jason stötter ifrån ämbetet/ v. 33. Blifwer ihiälstucken af Andronico/ v. 34. Hans dödh blifwer hämnad/ v. 35/ rc. The Spartaners bref til Onias/ 1. Macc. 12:20.

Onich/ Onix/ en ädelsteen/ 1. Mos. 2:12. 2. Mos. 28: 20. cap. 35:27. Syr. 24:21.

Ono/ **hans wånda/ starckhet;** en stadh i Samarien/ som Sanred Elpaals son bygde/ 1. Chr. 8:12. Esr. 2:33.

Neh. 7:37. cap. 11:35. Jtem/ en ort widh Jerusalem/ Neh. 6:2.

Ophel/ **högh;** en starck borg i Jerusalem/ 2. Chr. 27:3. cap. 33:14. Här bodde Nethinim/ Neh. 3:26. cap. 11:21.

Ophir/ **rijk/ fruchtsam/ öfwerflödande på all ting;** Jaketans son/ 1. Mos. 10:29. Jtem/ en ort hwarest Hiram och Salomo hämtade guld/ 1. Kon. 9: 28. cap. 10:11. Josaphat giorde ock skep at gå til Ophir/ 1. Kon. 22:49. Om Ophirs guld talas/ Job. 28: 16. Esa. 13:12.

Ophni; sök Hophni.

Ophni/ **förmörkad/ swårmodig;** en stadh i Benjamin/ Jos. 18:24.

Ophra/ **stofft;** en stadh i Benjamin/ Jos. 18:23. Hwarest Esriter bodde/ Dom. 6:11. cap. 8:27. cap. 9:5.

Oreb/ **korp/ förstörare/ borgan;** Oreb och Seb woro 2 Midianiters Förstar/ blefwo fångne och ihiälslagne/ Dom. 7:25. Ps. 83:12. Jtem/ ett hälleberg/ Esa. 10:26.

Oren/ **förbannelse/ ark;** Jerahmeels son/ 1. Chr. 2:25.

Orgim; sök Jaere.

Orion/ een stierna/ Job. 9:9. cap. 38:31. Esa. 13:10. Amos. 5:8.

Orthosia/ **rådhuus;** en stadh i Phenicien/ 1. Macc. 15:37.

Osea/ Beeri son/ propheterar i Vsia/ Jothams/ Ahas rc. tijd/ Ose. 1:1.

Osni/ Gad son/ af hwilken the Osniter/ 4. Mos. 26:16.

Othni/ Semaja son/ 1. Chr. 26:7.

Othoniel/ så kallas Athniel. Sök Athniel.

Ozem/ **mager/ nychter;** Jsai son/ Davidz broder/ 1. Chr. 2:15. Jtem/ Jerahmeels son/ 1. Chr. 2:25.

Ozias/ **HErrans starckhet;** öfwerste Prest i Bethulien/ tager Achior then öfwersta för Ammons barn i sitt huus/ Judith. 6:19. Han sätter Gudh tijd före at hielpa/ cap. 7:23. Tackar och prisar Gudh/ cap. 13:23.

P.

Paarai/ **som vthsperrar munnen/ genswar;** en Arbit/ Davidz hielte/ 2. Sam. 23:35. Hwilken 1. Chrön. 11:37/ kallas Naari/ som Hieronymus menar.

Padon/ **förlossare;** en Nethinim/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:44. Neh. 7:47.

Pagiel/ **HErrans förebediare/ förbön til Gudh/ Gudh warder mötandes;** Ochrans son/ en höfwitzman för Assers slächte/ 4. Mos. 1:13. cap. 2: 27. cap. 7:72.

Pagu eller Pagi/ **härlig/ skriande/ gråtande;** Hadars stadh i Edom/ 1. Mos. 36:39. 1. Chr. 1:50.

Pahath Moab/ **Hertig och rådandes öfwer Moab;** en Jsraelit efter thet Babyloniska fängelset/ hwilkens söner skilde sigh widh sina Hedniska hustrur/ Esr. 2:6. cap. 8:4. cap. 10:30. Neh. 3:11. cap. 7:11.

Palal/ **domare/ förebediare;** Vsai son/ Neh. 3:25.

Palestina/ **besprängd/ medh stofft vpfylt;** så kallades the Philisters land/ Jer. 25:20. Som Judarna intogo. Sök Philistea.

Pallu/ **vnderlig/ förborgad;** Rubens son/ 1. Chr. 5:3. 2. Mos. 6:14. Hwilken vpgick medh Jacob i Egypten/ 1. Mos. 46:9. Af hwilken the Palluiter kommo/ 4. Mos. 26:5.

Palti/ **förlösare/ en som ställer til rätta;** Raphu son/ en bespeijare af Benjamins slächt/ 4. Mos. 13:10.

Palthiel/ **Gudh förlossar;** Assans son/ som vthdelar Canaans land för Jsaschars slächte/ 4. Mos. 34: 26. Sök Phalti.

Palthit/ war Helez Davidz hieltes tilnamn/ 2. Sam. 23:26. Vthi 1. Chrön. 11:27/ skrifwes Pelonit.

Pamphylia/ **som består af alla slächter;** ett land i mindre Asien/ 1. Macc. 15:23. Ap. G. 2: 10. cap. 13:13. cap. 14:24. cap. 15:38. cap. 27:5.

Paphus/ **vpwällande/ Veneris huus;** hufwudstaden i Cypern/ hwarest Paulus sinner trolkarlen Bar Jesus eller Elymas/ then han slog medh blindhet/ Ap. G. 13:6.

Para/ en stadh i Benjamin/ Jos. 18:23.

Paradis/ **lustgård;** blifwer förståndit om the vthwaldas glädie i himmelen/ Luc. 23:43. 2. Cor. 12:4. Vpp. 2:7.

Paran/ Pharan/ **ährerik/ besmyckiad;** Arabiska öknen/ 1. Mos. 14:6. Jsmael bodde i then öknen/ cap. 21:21. Om Paran talas/ 4. Mos. 10:12. cap. 13: 4/ 27. Jtem/ ett berg/ 5. Mos. 33:2.

Parez/ hans barn/ Neh. 11:4/ 6.

Parmastha/ **vpbrytare/ vpkastare af grunden;** Hamans son/ Esth. 9:9.

Parmenas/ **som förbidar/ beständig och fast;** en af the siu syßlomän och Diaconis, Ap. G. 6:5.

Parnach/ **oxe som stinger;** Elizaphans fader af Sebulons slächte/ 4. Mos. 34:25.

Paros/ **loppa;** en Jsraelit efter Babyloniska fängelset/ Esr. 2:3. cap. 8:3. cap. 10:25. Neh. 3:25. cap. 7:8.

Parpar/ **reen lucht/** 1. Chr. 26:8.

Parsandatha/ **lagkloker;** Hamans son/ Esth. 9:7.

Parther/ Parthia/ **främling/ Förstinna;** ett mächtigt land i stora Asien/ Ap. G. 2:9.

Paruah/ **blomma/ grönskande;** Josaphats Konung Salomos befalningsmans fader/ 1. Kon. 4:17.

Parvarim/ **förstad/** 2. Kon. 23:11.

Pasah/ **öfwergångare;** Japhlets son af Asser slächte/ 1. Chr. 7:33.

Paseah/ **som går igenom;** Esthons son af Juda stam/ 1. Chr. 4:12. Jtem/ Jojada fader/ Neh. 3:6. cap. 7:51. Jtem/ en Nethinim efter Babyloniska fängelset/ Esr. 2:49.

Pashur/ **bredh/ vthbreder;** Jmmers son/ en Presi som slår Jeremia/ och kastar honom i fängelset/ Jer. 20: 1/ 2. Jeremia kallar honom Magor/ v. 3. Pashurs söner skilja sigh ifrå Hedniska hustrur/ Esr. 10:22. Neh. 11: 22. Pashur kallades ock Gedalja fader/ Jer. 38:1. Jtem/ en Prest efter Babyloniska fängelset/ Esr. 2:38. Neh. 7:41. cap. 10:3. En annar/ 1. Chr. 9:12.

Passah/ Påska/ **förbigång/** 2. Mos. 12:11. cap. 34:25. 3. Mos. 23:5. 4. Mos. 9:2. 5. Mos. 16:1. Jos. 5:10. 2. Kon. 23:21. 2. Chrön. 30:1. Esr. 6:19.

Patara/ **nedertrådder/ skader;** en stadh i Lycien/ Ap. G. 21:1.

Pathmus/ **dödlig/ förgiftig;** een liten öö i thet Egeiska hafwet/ hwarest Johannes Evangelisten skref sin Vppenbarelse book/ Vpp. 1:9.

Patriarch/ **öfwerste fader;** Ebr. 7:4. Ap. G. 2: 29. cap. 7:8.

Patrobas/ **fadren tilhörig;** en trogen man i Rom/ Rom. 16:14.

Patroclus/ **fadrens ähra;** Nicanors fader/ 2. Macc. 8:9.

Patros/ Esa. 11:11. Jer. 44:1. Hes. 29:14.

Paulus/ efter thet Ebreiska språket betyder thet som Saulus/ **begärter eller sällsam:** men efter Latinen/ **then som är liten och kleen;** en Apostel och Jsraelit af Benjamins slächte/ Rom. 11:1. Phil. 3:5. Födder och vptuchtader i Tharsis/ Ap. G. 22:3. En Pharisee/ Ap. G. 23:6. Phil. 3:5. Han satt widh Gamaliels fötter/ Ap. G. 22:3. Hafwer lärdt at giöra pauluner/ cap. 18:3. War förfaren i Grekiska Poeters skrifter/ Ap. G. 17:28. 1. Cor. 15:33. Tit. 1:12. Hade stoor ifwer för lagen/ Gal. 1:13/ 14. War medh när Stephanus stenades/ Ap. G. 7:58. Och tager befalning at förfölja Gudz församling/ och giör stort trugh/ Ap. G. 8: 1/ rc. cap. 9:1/ 2. Vnder wägen til Damascum seer han ett härligit skeen/ och faller neder på jorden/ och hörer een röst af himmelen/ v. 4/ 5. Blifwer blind/ och ledes til Damascum/ blifwer botader af Anania/ v. 15/ 16/ 17/ 18. Han låter sigh döpa/ v. 18. Predikar Christum/ och följer the Christna/ Ap. G. 9:19/ rc. Gal. 1:16. 1. Tim. 1:13. Han vndflyr Judarnas i Damasco försåt/ Ap. G. 9:23/ 24/ 25/ 26. Kommer til Jerusalem och predikar HErrans JEsu namn fritt/ v. 28/ 29. Sändes til Keisaren vndan the Greker/ v. 30. Kommer medh Barnabas åter til Jerusalem/ Ap. G. 12:25. Blifwer satt til Hedningarnas Lärare och Apostel/ Rom. 11:13. cap. 15:16. Gal. 2:7/ 8. 1. Tim. 1:11. cap. 2:7. 2. Tim. 1:11. Predikar i Antiochien/ Ap. G. 13:14/ 16. Blifwer förfölgd/ v. 48. Reser til Jconium/ och predikar/ Ap. G. 14:1. J Lystris/ v. 8. Wardt stenad/ v. 19. Hans resa til mötet i Jerusalem/ cap. 15:6. Kommer tilbaka til Antiochien/ cap. 15:35. Hans kallelse igenom een syyn/ til Macedonien/ cap. 16:9. Hans mirakel och lidande i Philippis/ v. 12/ 16/ 22. Han predikar i Thessalonica/ Ap. G. 17:1. Blifwer sänd til Berrhea för vproret skul/ v. 5/ 10. Men han kommer til Athen/ och predikar/ v. 22/ 23. J Corintho ett åhr och sex månader/ Ap. G. 18:1/ 11. Wandrar kring om Galatien och Phrygien/ och styrcker Lärjungarna/ v. 23. Kommer til Ephesum/ cap. 19:1. Predikar ther i tw åhr och giör vnder/ v. 8/ 10. Reser igenom Macedonien/ och kommer i Grecien/ v. 21. cap. 20:1/ 2. Agabus propheterar hans fängelse/ cap. 21:11. Han blef fången/ v. 27. Huru han sigh förswarar/ cap. 22:1/ rc. Christus synes Paulo/ v. 17. Han ställes för Felix landzhöfdingan/ cap. 24:2. Blifwer förd til Cesarea/ cap. 23:23/ 30. Blifwer sänd til Rom/ och kommer i siönöd/ cap. 27. cap. 28. Kommer til Rom/ v. 14/ 15. Blifwer stäld för Nero/ 2. Tim. 4:16/ 17. Han war ingen beswärlig för löön och vppehälle skul/ Ap. G. 20:33. 2. Cor. 11:9/ 10. cap. 12:13. 1. Thess. 2:9. 2. Thess. 3:8. Han kallades ock Saulus/ Ap. G. 7:58. cap. 9:1. cap. 13:1. Hans lidande vpräknas/ 2. Cor. 11:22/ rc. Han blef vptagen i then tredie himmelen/ 2. Cor. 12:2. Han står emot Petrus och straffar honom/ Gal. 2:11.

Pedahel/ Ammihudz son/ en Förste i Naphthali slächte/ 4. Mos. 34:28.

Pedahzur/ **starck förlossare/ klippa;** Gamliels fader/ Förstans i Manasse/ 4. Mos. 1:10. cap. 7: 54. cap. 10:23.

Pedaja/ Phedaja/ **HErren förlossar;** Zebuda fader/ Jojakims moders/ 2. Kon. 23:36. Jtem/ Konung Jechonie son/ 1. Chr. 3:18. Jtem/ Joels fader Förstans i Manasse/ 1. Chr. 27:20. Jtem/ Paros son/ Neh. 3:25. cap. 8:4. Jtem/ Kolaja son af Benjamins slächte/ Neh. 11:7. Jtem/ en Levit/ Neh. 13:13.

Pekah/ **en som öpnar;** Remalia son/ blef Konung öfwer Jsrael/ sedan han hade ihiälslagit Pekahia/ 2. Kon. 15:25/ 27. Han förde krijg emot Ahas Juda Konungen/ Esa. 7:1/ och ihiälslog 12000 män i Juda på en dagh/ 2. Chr. 28:6.

Pekahia/ **HErrans skådare;** Menahems son/ blef Konung öfwer Jsrael/ 2. Kon. 15:22/ 23. Slagen/ v. 25.

Pelalja/ Amzi son af Levi slächte/ Neh. 11:12.

Pelatja/ Hanania son/ 1. Chr. 3:21. Jtem/ en öfwerste af Simeons slächte/ 1. Chr. 4:42. Jtem/ en af hufwuden i folcket/ Neh. 10:12. Jtem/ Benaja son/ Hes. 11:1.

Peleg/ Phaleg/ **som vthdelar/ sönderdelar;** ty vthi hans tijd blef jorden delad; Ebers son/ 1. Mos. 10:25. cap. 11:16. 1. Chr. 1:19. Luc. 3:35.

Peleth/ **förlossare;** Jonathans son/ 1. Chr. 2:33. Jtem/ Jahdai son af Juda stam/ 1. Chr. 2:47. Jtem/ Ons fader af Rubens slächte/ 4. Mos. 16:1. Jtem/ Asmaveths son af Sauls slächte/ 1. Chr. 12:2/ 3.

Peloni/ sättes när namnet är okunnigt; se anmärkningen til 1. Sam. 21:2.

Peloni/ **förborgad;** Ahia tilnamn/ Davidz hieltas/ och Helez Davidz befalningsmans/ 1. Chr. 11:27. cap. 37:10. Skrifwes Palthit/ 2. Sam. 23:26.

Peninna/ **pärlor;** Elkana hustru/ 1. Sam. 1:2.

Peor/ **vppenbarelse;** ett stort berg i Moabs land/ hwaraf Bileam skulle förbanna Jsrael/ 4. Mos. 23:28. Jtem/ the Moabiters afgud kallades Baal Peor/ 4. Mos. 25:3. 5. Mos. 4:3. Jos. 22:17.

Perazim; sök Baal Perazim.

Peres/ **sönderdelare;** Machirs son Manasse sons/ 1. Chrön. 7:16.

Perez/ **sönderdelare;** Jude son af Thamar/ blifwer född/ 1. Mos. 38:29. Hans barn/ cap. 46:12. 1. Chr. 2:4. Matth. 1:3. Luc. 3:33. Skrifwes i nya Testamentet Pharez.

Perez Vsa/ **starck remna;** Vsa/ **sönderrifwen/** 2. Sam. 6:8. 1. Chr. 13:11.

Pergamus/ **högd/ fäste;** en stadh i Mysien i mindre Asien/ Vpp. 1:12. cap. 2:12.

Perge/ **jordisk/ närmast jorden;** en stadh i Pamphylien/ Ap. G. 13:13. cap. 14:25.

Perida och Peruda/ en af Salomos tienares barn/ Esr. 2:55. Neh. 7:57.

Persepolis/ **the Persers stadh/** 2. Macc. 9:2. Kallas Elimais/ 1. Macc. 6:1.

Perses/ Konung Philippi son/ 1. Macc. 8:5.

Persia/ Perser/ **starckt land/ ryttareland;** ett land i then större Asien/ hwilkets Konungar woro Cyrus eller Cores/ 2. Chr. 36:22/ 27. Darius/ Esr. 4:5. Arthahsasta/ Esr. 4:7. Theras Chrönica/ Esth. 6:1. The Perser intaga thet Babyloniska riket/ Dan. 5:31. Efter som propheterat war/ Esa. 21:9. Jer. 50:1. cap. 51:8/ 11/ 41/ 55. Dan. 5:28. Om Persien talas/ Esr. 1:1. cap. 7:1. Hes. 27:10. cap. 38:5.

Persis/ **förstöring/ vndertramperska;** een gudfruchtig qwinna i Rom/ Rom. 16:12.

Peruda; sök Perida.

Pethahja/ **HErrans port;** en Levit/ Esr. 10:23. Neh. 9:5. Jtem/ Mesesabeels son/ Neh. 11:24.

Petrus/ **hälleberg;** Jona son af Bethsaida och Galileen/ Andree broder/ blef kallad/ Matth. 4:18/ 19. Hade sitt huus och swärmoder/ cap. 8:14. Kallas then förste Apostel/ Matth. 10:2. Går på watnet/ cap. 14:29/ 30/ 31. Han bekänner Christum/ Matth. 16: 16. Joh. 6:68. Christus kallar honom Petrus/ Matth. 16:18/ 19. Han straffas af Christo/ v. 22/ 23. Han seer Christi förklaring på Thabors berg/ cap. 17:1. Är medh Christo i örtegården/ Matth. 26:37. Förnekar Christum/ och bitterligen thet begråter/ cap. 26:35/ 69/ 70/ 72/ 75. Marc. 14:68/ 70. Luc. 22:57/ 58/ 60/ 61. Joh. 18:17/ 25. Han giör en ofärdig i sina fötter helbregda/ Ap. G. 3:4/ 6/ 7. Han giör een predikan/ cap. 3:12/ rc. Blifwer straffad af Paulo/ Gal. 2:11/ 14. Blef fången af Herodes; och af Ängelen tagen vthu fängelset/ Ap. G. 12:1/ 3/ 7/ 9/ 11. På Pingestdagen giör han een predikan/ och omwänder 3000 siälar/ Ap. G. 2:14/ 41. Han predikar för Cornelio/ cap. 10:34. Giör ett taal ibland the äldsta/ som församlade woro i Jerusalem/ cap. 15:7. Sändes til Samarien/ cap. 8:14. Kommer til Lydda/ cap. 9:32/ 33/ 34. Han vpwäcker Tabitha/ v. 36. Fängslas; och församlingen hafwer böner för honom/ cap. 12:3/ 5. Christus vppenbarar sigh efter vpståndelsen för honom/ 1. Chrön. 15:5. Han kallas ock Cephas/ Joh. 1:42. 1. Cor. 1:12. cap. 3:22. cap. 9:5. Gal. 2:9. Han kallas ock Simon Jona son/ Matth. 16:17. Jon. 1:41. Jtem/ Simon Johannis/ Joh. 21:15/ 16. 17.

Om Petro talas/ Marc. 1:36. cap. 5:37. Luc. 5:3/ 8/ 10. cap. 18:28. cap. 22:8. Joh. 13:6/ 8. cap. 20:2/ 3/ 4. Joh. 21:15.

Om Petri Epistlar/ 1. Pet. 1. 2. Pet. 1.

Om hans mißförstånd och wänskap igen medh Paulo/ Gal. 1:18. cap. 2:7/ 8/ 9/ 11. 2. Pet. 3:15/ 16.

Pethuel/ **som öfwertalar Gudh;** Joels fader af Ruben/ Joel 1:1.

Peulthai/ Obed Edoms son af Levi: then satte David til dörawachtare i HErrans tempel/ 1. Chr. 26:5.

Phaleg; sök Peleg.

Phalti/ **förlossare;** Lais son ifrå Gallim/ 1. Sam. 25:44. Skrifwes Phaltiel/ 2. Sam. 3:15.

Phanuel eller Pnuel/ **Gudz åskådare/ Gudz ansichte;** Hanna Prophetissans fader/ Luc. 2:36. Sök Pnuel.

Pharan/ **som hafwer stora förmoner;** een ökn/ 1. Mos. 14:6. Sök Paran.

Pharao/ **Konung;** then förste Konungen i Egypten/ om hwilken Skriften talar/ blef plågad för Sara Abrahams hustru skul/ 1. Mos. 12:27.

Pharao then andre/ drömer om siu koor och siu ax/ 1. Mos. 41:1. Hwilken dröm blifwer af Joseph vthtydd/ v. 25. Han vphöijer Joseph/ v. 40/ rc. För honom inställer sigh Jacob/ 1. Mos. 4:7.

Pharao then tredie: hans dotter finner Mose tå han ett barn war/ flytande i watnet/ 2. Mos. 2:5. Han brukar

wåld medh Jsraels barn/ och twingar them medh hård träldom/ cap. 1:8.

Pharao then fierde/ wille icke höra Gudz befalning igenom Mose och Aaron/ vtan förhärdar sigh sielf/ 2. Mos. 7:10/ 11/ 12/ 13/ 14. cap. 8:15. cap. 9:1/ 7. 1. Sam. 6:6. Gifwer Jsraels folck förlåf at draga vthur Egypten/ 2. Mos. 12:31/ 32/ 33. Blifwer fördränckt i röda hafwet medh hela sin häär/ cap. 14:24.

Pharao then femte/ gifwer Konung Salomo sin dotter til hustru/ 1. Kon. 3:1.

Pharao then siette/ regerade i Konung Hiskie tijd/ 2. Kon. 18:21.

Pharao Necho/ then siunde Konungen i Egypten. Sök Necho.

Pharao Hophra eller Apryas then ottonde/ regerade på then tiden/ tå Juda folcket bortfördes i thet Babyloniska fängelset/ Jer. 44:30.

Pharez; sök Perez.

Phariseer/ **afsöndrade;** thet strängesta partij vnder Judarna/ Ap. G. 26:5. The såto på Mose stool/ Matth. 23:2. Tilägnade sigh nyckelen til himmelriket/ Luc. 11:52. Om theras lärdom och lefwerne/ Matth. 5:20. cap. 12:1/ 2. cap. 15. cap. 16. cap. 23:14. Luc. 5: 17. cap. 11:39. cap. 16:15. Theras samtal och illistiga frågor medh Christo/ Matth. 19:3. cap. 23:15/ 34. Luc. 14:1. Joh. 9:13. Theras stämplingar och rådh at dräpa Christum/ Matth. 26:4. Joh. 7:32. cap. 11:42. cap. 18:3. Theras försmädelser/ Luc. 5:21. Matth. 9:3. cap. 15:7/ 8. cap. 16:14. Joh. 9:16. The blifwa hårdeligen straffade/ Matth. 3:7. cap. 5:20. cap. 16:4. cap. 23. Joh. 8:24. Ap. G. 7:51. cap. 23:3. Phil. 3:2.

Pharphar/ **sonderbrytande/ fruchtsam bäck;** een flodh i Syrien/ intet långt ifrå Damasco/ 2. Kon. 5:12.

Phaseli; sök Faselis.

Phasiros/ **siunger medh munnen/ flat mun;** en Hednisk man/ hwilkens barn blefwo slagne/ 1. Mac. 9:66.

Phebe/ **klaar/ lysande/ sool eller måne/ lifsens lius;** een Christtrogen fru i Kenchrea/ Rom. 16:1.

Phedaja; sök Pedaja.

Phelaja/ Eljoenai son af Leviterna/ 1. Chr. 3:24.

Phenicia/ **palmträ/ rödt land/ purpur rödh:** andre/ **Anaks barn som woro store resar;** ett landskap i Asien/ hwarest Tyrus och Sidon woro belägne/ 2. Macc. 3:5. Ap. G. 11:19. cap. 15:3. cap. 21:2. cap. 27:12.

Pheresiter/ Phereseer/ **the som boo i torp och omurade byar;** Hedniskt folck i Cananeen/ 1. Mos. 13:7. Gudh låfwar Abraham theras land/ cap. 15:20. Om thetta folcket talas/ cap. 34:30. 2. Mos. 3: 8. cap. 23:23. cap. 33:2. cap. 34:11. 5. Mos. 7:1. cap. 20:17. Jos. 9:1. cap. 11:3. cap. 12:8. Dom. 1:4. cap. 3:5. The som öfwerblefne woro giorde Konung Salomo skattskyldiga/ 1. Kon. 9:20/ 21. 2. Chrön. 8:7. Judith. 5:20.

Phi Beseth/ nämnes Hes. 30:17.

Phicol/ **som hafwer mun ferdig;** Abimelechs fältherre/ som giorde förbund medh Abraham/ 1. Mos. 21:22. cap. 26:26.

Philadelphia/ **broderskap/ broderlig kärlek;** en stadh widh Lydien i Sardis/ Vpp. 1:11. cap. 3:7.

Philemon/ **en som älskar;** en from Christtrogen man i Colossis/ til hwilken Paulus skref sin Epistel/ Philem.

v. 1.

Philetus/ **älskad;** en Lärare i Pauli tijd/ som medh Hymeneo lärer falskeligen om vpståndelsen/ 2. Tim. 2:17.

Philippi/ **hafwer sitt namn af Philippus;** en stadh i Macedonien/ Ap. G. 16:12. Paulus wistades ther/ och predikade/ v. 13/ 14/ 19. Blifwer ther stupad medh rijs/ v. 22. Om thenna staden talas/ Philip. 1:1. cap. 4:15.

Philippus/ **som älskar hästar;** Alexanders then storas fader/ 1. Macc. 1:1. Jtem/ Konung Perses i Macedonien fader/ cap. 8:5. Jtem/ Antiochi Epiphanis gode wän/ cap. 6:14. En arg menniskia/ 2. Macc. 5:22. Hans tyrannij på Judarna/ cap. 6:11. cap. 8:8. cap. 13:23.

Philippus war ock Herodis then storas broder/ en Fyrförste i Jturea/ och hade Herodias til hustru/ Luc. 3:1. Matth. 14:3. Marc. 6:17. Han bygde Cesarea Philippi Keiser Tiberio til ähra/ Matth. 16:13. Marc. 8:27.

Philippus en af the 7 Diaconis, blifwer vthwald til then dagliga tiensten/ Ap. G. 6:5. Predikade Christum i Samarien/ cap. 8:5. Han döpte Drottning Candaces kamererare/ v. 37/ 38. Herbergerar Paulum och hans stalbröder/ cap. 21:8.

Philippus af Bethsaida blifwer kallad til Christi Lärjunge/ Joh. 1:44. Räknas ibland Christi Apostlar/ Matth. 10:3. Han twiflar/ om brödh för 200 penningar wore nogh at spisa folcket medh/ Joh. 6:7. Begärer see Fadren/ Joh. 14:8.

Philistea/ Philisteer/ **nederbrytare/ som kasta neder;** the äro af Mizraims slächte/ 1. Mos. 10:13/ 14. Abraham och Jsaac woro srämlingar hoos them/ cap. 20:7. cap. 26:1/ 8/ 14/ 18. Theras Förstar/ Jos. 13:3. Dom. 3:3. The förfölja Jsrael/ Dom. 10:7. cap. 15:9. The gripa Simson/ cap. 16:2/ 18. Slå ihiäl 30000 Jsraeliter/ och togo Gudz ark bort/ 1. Sam. 4:10. cap. 5:1. The strida emot Jsrael/ cap. 13:5. cap. 28:1. cap. 29:1. The kunde intet lida David hoos Konung Achis/ cap. 29:4. The slå Jsrael på Gilboa berg/ samt medh Saul och hans söner/ cap. 31:1. Sökia efter David at dräpa honom; men blifwa twänne gånger af honom slagne/ 2. Sam. 5:17/ 22. The strida åter emot David/ cap. 21/ 15/ 18. Philisteer til 600 warda slagne af Samgar medh en herdastaf/ Dom. 3:31. 1000 af Simson medh en åsnakinboga/ cap. 15:15/ 16. Jtem/ af Jsraeliterna vthi Mizpa/ 1. Sam. 7:11. Af Jonathan och hans wapnedragare/ cap. 14. Af Jsraeliterna/ tå Goliath war slagen/ cap. 17:50/ 52. Af David til 700 män/ cap. 18:27. Åter af David slagne/ til een stoor slachtning/ cap. 19:8. cap. 23:5. 2. Sam. 5:24/ 25. cap. 8:1. Af Hiskia/ 2. Kon. 18:8. Af Vsia/ 2. Chr. 26:6. Vthi Ahas tijd bestrida the Jsraeliterna/ 2. Chr. 28:18. Davidz Psalmer om the Philisteer/ Ps. 56:1. Ps. 60:10. Ps. 83:8. Ps. 87:4. Ps. 108:10. Kallas ock **Palestina.**

Emot the Philisteer warder propheterat/ Esa. 14:29. Jer. 47:1/ 4. Hes. 25:15. Amos. 1:8. Zeph. 2:5. Zach. 9:6.

Om them talas/ Esa. 2:6. cap. 9:12. cap. 11:14. cap. 14: 29:31. Jer. 25:20. Hes. 16:27. Joel. 3:4. Amos. 6: 2. cap. 9:7. Obad. v. 19. Syr. 46:21. cap. 50:28.

Philologus/ **som älskar bokliga kånster;** en Christtrogen i Rom/ Rom. 16:15.

Philometor/ **söm älskar sin moder;** så kallades Konungen i Egypten Ptolemeus/ 2. Macc. 4:21. cap. 9:29. cap. 10:13.

Philosophia/ Philosophi/ **wijshets älskare;** Col. 2:8. Ap. G. 17:18.

Phispah/ **förderfware/ en betta i mun;** en af Jethers barn/ 1. Chr. 7:38.

Phlegon/ **brännare;** en Christtrogen i Rom/ Rom. 16:14.

Phrath/ **fruchtbar;** Paradisets fierde flodh/ som hålles före wara Euphrates/ 1. Mos. 2:14. cap. 15:18. 5. Mos. 1:7. cap. 11:24. Jos. 1:4. 1. Chr. 5:9. Jer. 13:4. 1. Macc. 3:32.

Phrazim/ **sönderrifwelse/** 2. Sam. 5:20. Se Baal Perazim.

Phrygia/ **torr;** ett land i mindre Asien/ 2. Macc. 5:22. Ap. G. 2:10. cap. 16:6. cap. 18:23.

Phua/ Phuva/ **mun/ wäder:** Jsaschars son/ 1. Chrön. 7:1. Som reste medh Jacob i Egypten/ 1. Mos. 46:13. Af hwilken the Phuniter kommo/ 4. Mos. 26:23.

Phul/ **domare/ nederläggiare/ elephant;** en Konung i Assyrien/ drager vp emot Menachem Konungen i Jsrael/ och giör honom skattskyldig/ 2. Kon. 15:19. 1. Chrön. 5:26. Jtem/ en ort widh Nilus/ Esa. 66:19.

Phunon; sök Punon.

Phut; sök Put.

Phygellus; en ostadig Christen/ 2. Tim. 1:15.

Pilatus/ **bewäpnad medh pilar;** Landzhöfdinge/ och Konung Herodis wän/ war tilförene i owänskap medh Herode; men blef wän/ tå han sände Christum til honom/ Luc. 23:12. Han dömer then oskyldiga Christum til at korsfästas/ Matth. 27:26. Joh. 19: 16. Ap. G. 4:27. cap. 13:28.

Pildas/ **tröskande/ domare;** Nahors son/ 1. Mos. 22:22.

Pinehas/ **then som seer och hoppas/ beskärmare;** Eleazars son/ Aarons sons/ 2. Mos. 6:25. 1. Chrön. 6:4. Esr. 7:5. Han stillade Gudz wrede medh sin nijt/ at han stack Jsraeliten medh then Midianitiska qwinnan/ 4. Mos. 25:7. Och fick therföre ewigt Presterskap/ v. 12. Han blifwer sänd til the Rubeniter/ Jos. 22:13. Dom. 20:28. Ps. 106:30. Mal. 2:4. Warder beprisad/ Syr. 45:28.

Pinehas och Hophni/ Eli söner/ woro HERrans Prester/ 1. Sam. 1:3. Bedrefwo skalckhet/ 1. Sam. 2:12/ 34. Blefwo af the Philisteer slagne i krijg/ cap. 4:11/ 17. Pinehas hustru kommer förthenskul i barns nödh/ och döör/ v. 19.

Pingest/ **femtijonde dagen;** sök i andra Registret Högtijd.

Pinon/ **pärlskiön/ ewiger mun;** en stadh i Edom/ 1. Mos. 36:41. 1. Chr. 1:52.

Piram/ **theras grymhet/ waldåsna;** en Konung i Jarmuth i Canaans land/ Jos. 10:3.

Pirgathon/ **remnad;** en stadh i Ephraim/ Dom. 12:15.

Pirgathonith/ Benaja Davidz hieltes tilnamn/ 2. Sam. 23:30. 1. Chr. 11:31.

Pisga/ **högd;** ett högt berg i Moab/ Jos. 12:3. Widh hwilket Jsraels barn sigh lägrade/ 4. Mos. 21:20. Balak förde Bileam på thetta berget at förbanna Jsraels barn/ cap. 23:14. Mose seer af thetta berget Canaans land/ 5. Mos. 3:17. cap. 34:1.

Pisidia/ **kådigt land:** andre/ **röfware land;** ett landskap i mindre Asien/ Ap. G. 13:14. cap. 14:24.

Pison/ **som är full/ wäxer/ tiltager;** een flodh i Paradiset/ 1. Mos. 2:11.

Pithom/ **fulkommen/ mun;** en stadh i Egypten/ Pharaos skattkamare/ 2. Mos. 1:11.

Pithon/ Micha son af Sauls slächte/ 1. Chrön. 8:35. cap. 9:41.

Plaja; sök Pelaja.

Plalja; sök Pelalja.

Platja; sök Pelatja.

Plethi/ soml: **afsöndrade:** andre säijat komma af **Philistin;** woro store och starcke män/ som woro Davidz lifwacht/ 2. Sam. 8:18. cap. 15:18. cap. 20:7/ 23. 1. Kon. 1:38/ 44. 1. Chr. 18:17.

Pniel/ Pnuel/ **Gudz ansichte;** en stadh i the Amoriters gräntsor/ ther Jacob kämpade medh Ängelen/ 1. Mos. 32:30. Thenne stadsens inbyggiare warda straffade af Gideon/ therföre at the nekade honom brödh/ Dom. 8:8/ 9/ 13/ 17. Jerobeam giorde staden fast/ 1. Kon. 12:25.

Pnuel kallades Hurs son/ 1. Chr. 4:4. Jtem/ af Sasaks barn/ af Benjamins slächte/ 1. Chr. 8:25.

Pochereth/ **som hugger/ stöter sönder;** en af Salomos tienares barn/ Esr. 2:57.

Poët/ **dichtare/** Ap. G. 17:28.

Pontius/ **hafsman;** Pilati tilnamn/ Matth. 27:2. Luc. 3:1. Ap. G. 4:27. 1. Tim. 6:13.

Pontus/ **haaf;** ett land i mindre Asien widh swarta hafwet/ Ap. G. 2:9. cap. 18:2. 1. Pet. 1:1.

Poratha/ **lottens kastare;** Hamans son/ Esth. 9:8.

Porcius/ **grijs;** Festi then Romerska landzhöfdingans namn/ Ap. G. 24:27.

Possidonius/ **credentz;** Nicanors legat til Maccabeerna/ 2. Macc. 14:19.

Potiphar/ **Pharaos fader/ feet oxe;** Konung Pharaos hoffmästare/ 1. Mos. 37:36. Sätter Joseph i fängelset/ cap. 39:1.

Potiphera/ **then som hafwer nogh til öfwer-flöd/ fulkommen;** en Prest på öön i Egypten/ Josephs swärfader/ 1. Mos. 41:45. cap. 46:20.

Pratzim; sök Baal Perazim.

Prida/ Pruda; sök Perida.

Prisca; **gammal/ som i förra tider warit;** Pauli medhielpare vthi Evangelii ämbete/ 2. Tim. 4:19.

Priscilla/ Aqwile hustru/ en Christtrogen Judes/ Ap. G. 18:2/ 18/ 26. 1. Cor. 16:19. Rom. 16:3.

Prochorus/ **som föregår choren;** en af the 7 beställningsmän/ Ap. G. 6:5.

Prophet/ **förvth förkunnare/ Lärare;** sök thet andra Registret.

Proselyt/ **som tilkommer;** så kallades Hedningar som antogo Judeska läran/ Ap. G. 2:11.

Psalm/ **sång eller böön;** sök thet andra Registret.

Ptolemais/ **hafwer namn af Ptolemeus;** en stadh i Phenicien widh Carmels berg/ och kallades tilförene Acon/ 1. Macc. 5:15/ 21. cap. 10:1/ 39/ 56. cap. 12:45/ 48. 2. Macc. 13:24/ 25. Ap. G. 21:7.

Ptolemeus/ **krigsman/ stridzhielte;** Ptolemeus Philometor/ en Konung i Egypten/ emot hwilken Antiochus förde krijg/ 1. Macc. 19:20. Jtem/ en annar/ som giör frijd medh Alexander Antiochi son/ cap. 10:51. Han förer krijg emos Alexander/ och blifwer död/ cap. 11:1/ 18. Ptolemeus en wäldig man i Konungens doff/ 2. Macc. 4:45/ 46. cap. 6:8. Ptolemeus kallas ock en öfwerste i Syrien och Phenicien/ cap. 8:8/ 9. Ptolemeus Macron förgiör sigh sielf/ cap. 10:12/ 13. En annar/ som lefde i Esthers tijd/ Stycker af Esth. 4:20. Jtem/ Dorimenis son/ 1. Macc. 3:38. Jtem/ Ptolemeus Lathyrus/ 2. Macc. 1:10. Jtem/ Abobi son/ 1. Macc. 16:11. Om åthskilliga medh thet namnet propheteras hoos Daniel/ cap. 11:5/ 6/ 7/ 11/ 14/ 22.

Pua/ **beklagerska/ beängstigad;** een jordegumma i Egypten/ 2. Mos. 1:15.

Puah/ **hörn;** Thola war af Puah/ Dom. 10:1.

Publius/ **almän och folckälskande;** en öfwerste på öön Melite/ han herbergerar Paulum/ Ap. G. 28:7. Paulus giör hans fader helbregda/ v. 8.

Pudeus/ **tuchtig/ blygsam;** en gudfruchtig man i Rom/ 2. Tim. 4:21.

Pul; sök Phul.

Punon/ en ort i öknene/ 4. Mos. 33:42.

Pura/ **fruchtbar/ nyttig;** Gideons tienare/ Dom. 7:10/ 11.

Purim/ **Lotts dagar eller tider;** en särdeles fest hoos Judarna i then månaden Adar/ til en åminnelse/ at Gudh hafwer förlöst them vthu theras fiendars händer/ och Hamans swåra stämplande/ Esth. 9:20/ 26/ 32. Stycker af Esth. 4:20.

Put eller Phut/ **kringströdd;** Hams son/ 1. Mos. 10:6. 1. Chr. 1:3. Af thenna kallas Libya Put/ Jer. 46: 9. Hes. 27:10. cap. 30:5. Nah. 3:9.

Puteoli/ **brunn;** en stadh i Campanien/ Ap. G. 28:13.

Puthiter/ **förförare/** 1. Chr. 2:53.

Putiel/ **Putz Gudh;** Eleazars swärfader/ 2. Mos. 6:25.

Q.

Qwartus/ **fierde;** en Christtrogen i Corintho/ Rom. 16:23.

Qwintus/ **femte;** Memmii Romerska Legatens namn/ 2. Macc. 11:34.

R.

Raamja/ **HErrans dunder/ HErren är min herde;** en Jsraelit efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 7:7.

Raamses/ Rameses/ en stadh i Egypten/ blifwer medh Pithom bygd af Jsraels barn/ 2. Mos. 1:12. Så kallas ock hela landet omkring staden/ ther Jsraeliterne bodde/ 1. Mos. 47:11. 2. Mos. 12:37. J 4. Mos. 33:3/ skrifwes Rameses.

Rabba/ Rabbath/ **stoor/ folckrijk;** en stadh i Juda/ Jos. 15:60. En Ammons barnas stadh/ blef belagd/ 2. Sam. 11:1. 1. Chr. 20:1. Blifwer wunnen/ 2. Sam. 12:26/ 27/ 29. Om Rabba talas/ Jer. 49:2. Hes. 25:2. Amos. 1:14. J Rabba war Ogs jernsäng/ 5. Mos. 3:11. Sobi war af thenna staden/ 2. Sam. 17:27.

Rabbi/ **mästare/** Matth. 23:8. cap. 26:49. Joh. 1: 38. cap. 3:2. cap. 4:31. cap. 6:25. cap. 20:16. Marc. 9: 5. cap. 10:51. cap. 11:21. cap. 14:45.

Rabbith/ **ocker;** en stadh i Jsaschar/ Jos. 19:20.

Rabboni/ Rabbuni/ **min mästare/** Marc. 10: 51. Joh. 20:16.

Rabsake/ **stoor skänck;** Konung Sennacheribs höfwitzman/ blifwer sänd til Jerusalem/ til Konung Hiskia/ 2. Kon. 18:17. Esa. 36:2/ 4. Syr. 48:20.

Racha/ **onyttig/ vthan förstånd/ förachtelig/** Matth. 5:22.

Rachal/ **köpmanskap;** en stadh i Judea/ 1. Sam. 30:29.

Rachel/ **fåår;** Labans yngsta dotter/ hon wachtade sins faders fåår/ 1. Mos. 29:9. Hon blef gifwin Jacob til hustru/ v. 16/ 19. Hon bortförde sins faders afgudar/ cap. 31:19. War ofruchtsam/ cap. 29:31. Blifwer ther öfwer oense medh sin syster/ och tiltalar sin man/ cap. 30: 1. Gifwer Jacob sin tienstepigo Bilha/ v. 3/ 4. Hon får barn/ v. 22/ 23/ 24. cap. 35:16. Hon blef död i barnafödzlen/ v. 17. Och begrafwen/ v. 19. Rachels fruchtsamhet blifwer önskad/ Ruth. 4:11. Rachel gråter sin barn/ Jer. 31:15. Matth. 2:18.

Raddai/ **rådandes/ nederstigandes;** Jsai son/ 1. Chr. 2:14.

Raema/ **dunder/ vprorisk;** Chus son/ 1. Mos. 10:7. 1. Chr. 1:9. Af hwilken en stadh i Arabien kallas Raema/ Hes. 27:22/ som handlade medh Tyrus.

Ragau/ en slätt hwar vppå Nebucad Nezar slog Arphaxad/ Judith. 1:6.

Ragau/ **wän;** en af Christi förfäder/ Luc. 3:35.

Rages/ **owäder/ vpror/ rörelse;** en stadh i Meden/ Tob. 1:16. cap. 3:7. cap. 4:21. cap. 5:8. cap. 6:6. cap. 9:6.

Raguel/ Tobie then yngres swärfader/ Tob. 7:1. cap. 9:8. cap. 10:8. cap. 14:15. Se Reguel.

Rahab/ **wijd vthbredd;** een skökia i Jericho/ tager Josue vthsända speijare til herberge/ och bekänner at Jsraels Gudh är then rätte och sanne Guden/ Jos. 2:4/ rc. Jac. 2:26. Hon blef befrijad medh sin slächt/ Jos. 6: 17/ 23. Ebr. 11:31. Hon blef Salma hustru/ 1. Chrön. 2:11. Matth. 1:5. Hennes troo warder prisad/ Ebr. 11:31.

Raham/ **mild och barmhertig;** Sema son/ 1. Chrön. 2:44.

Rahga; sök Rohga.

Rakkath/ **öde och toom;** en stadh i Naphthali/ Jos. 19:35.

Ram; sök Aram.

Rama/ **högd;** en stadh i Benjamin/ Jos. 18:25. cap. 19:36. Neh. 11:33. Ose. 5:8. Jntet långt ifrå Gibea/ Dom. 4:5. Hwarest Saul bodde/ 1. Sam. 22:6. Baesa tager in staden/ och bygger honom/ 1. Kon. 15:17. 2. Chr.

16:1. Saul förföljer David i Rama/ 1. Sam. 20:1. Om Rama läses/ 2. Kon. 8:29. 2. Chr. 22:6. Esa. 10:29. Jer. 40:1.

Ramath/ Ramatha/ ElKanas hemwist/ 1. Sam. 1:1. cap. 2:11. cap. 7:17. cap. 8:4. cap. 15:34. 1. Chr. 27:27. Samuel bodde i Ramath/ 1. Sam. 16:13. Dödde ther och begrofs/ cap. 25:1. cap. 28:3.

Rameses; sök Raamses.

Ramoth Lehi/ **kinbaks ort;** en ort i the Philisteers land/ Dom. 15:17.

Ramoth/ **högdens tekn;** en stadh i Gilead vnder the Gadditer/ 5. Mos. 4:43. Blifwer tildelt Levi barn/ Jos. 21:38. 1. Chr. 6:73. 1. Kon. 4:13. 1. Sam. 30:27. 1. Kon. 22:3/ 4/ 12. 2. Chr. 18:11. 2. Kon. 8:28. cap. 9: 1. Job. 28:18.

Rapha/ **läkiarekånst;** en af Benjamins söner/ 1. Chr. 8:2. Jtem/ Binea son/ cap. 8:37. En hielte/ cap. 20:6.

Raphael/ **läkiaren af Gudh;** Gudz Ängel/ Tobie stalbroder/ Tob. 5:5. cap. 6. cap. 12:12.

Raphaim; sök Rephaim.

Raphidim; sök Rephidim.

Raphon/ **läkiedom;** en stadh widh floden Jabok/ 1. Macc. 5:37.

Raphu/ Palti fader/ 4. Mos. 13:10.

Rasis/ **hemligen dödade sigh sielf/** 2. Macc. 14: 37/ 41/ 43.

Reaja/ **then som seer HERran;** Sobals son/ Juda sons/ 1. Chr. 4:2. Jtem/ Micha son/ cap. 5:5. Jtem/ en Nethinim/ Esr. 2:47. Neh. 7:50.

Reba/ **som nederlägger/ fyrkantig;** en af the Midianitiska Konungar/ 4. Mos. 31:8. Jos. 13:21.

Rebecka/ **feet/ gödder;** Bethuels dotter/ 1. Mos. 22:22. Hon blef Jsaacs hustru/ cap. 24:50. War däijelig/ 1. Mos. 26:7. Hon födde twillingar/ Esau och Jacob/ cap. 25:4. Rom. 9:10. Hölt Jacob kär/ och förskaffade honom wälsignelsen/ 1. Mos. 27:5. Blifwer död och begrafwen/ cap. 49:31.

Recha/ **teelning/ week;** en stadh i Juda/ af hwilken inwånarena kallades the män af Recha/ 1. Chrön. 4:12.

Rechab/ **ryttare/ förman;** Jonadabs fader/ som war Jehu Jsraels Konungs wän/ 2. Kon. 10:15.

Rechab/ en af Rimmons söner then Beerothitens/ hwilken högg hufwudet af Jsboseth i hans egit huus/ 2. Sam. 4:5/ 6.

Rechabiters stadga/ at intet dricka wijn/ Jer. 35:2/ 6/ 16. Woro sin fader lydige; och införes för ett exempel emot Judarnas olydighet/ v. 8.

Reelaja/ **HErrans förskräckelse;** en Jsraelit/ Esr. 2:2.

Regem/ Jahdai son/ 1. Chr. 2:47.

Regem Melech/ **Konungens skeen;** en gudfruchtig man i Konung Darii hoff/ Zach. 7:2.

Regium/ **afskild/ söndersliten;** en stadh widh hafwet i Sicilien/ Ap. G. 28:13.

Regu/ **herde;** Pelegs son/ 1. Mos. 11:18. 1. Chr. 1: 25. Luc. 3:35.

Reguel/ **Gudz wän/ herde;** en Prest i Midian/ 2. Mos. 6:18. Jtem/ Eliasaphs fader af Gadz slächte/ 4. Mos. 2:14/ som kallas Deguel/ cap. 1:14. Jtem/ Basmath son af Esau/ 1. Mos. 36:4/ 10. Haus efterkommande vpräknas/ v. 13/ 17. 1. Chr. 1:35. Jtem/ Jibneja son af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 9:8. Sök Raguel.

Rehabeam/ **folckens vthbredare;** Konung Salomos son/ blef Konung i Juda/ 1. Kon. 12:1/ rc. Hans hårda swar emot sina vndersåtare/ v. 14. The tijo Jsraels slächter falla ifrå honom/ v. 19. Gudh sördiuder honom strida emot the 10 slächter/ 2. Chrön. 11:2/ 3/ 4/ 5. Han war 40 åhr tå han wardt Konung/ och regerade i 17 åhr/ 1. Kon. 14:21. Sisak/ Konungen i Egypten förer krijg emot honom/ v. 25. Han tager vthu Gudz huus gyldene sköldar/ och giör kopparsköldar i stället/ v. 26. Thet war örlig emellan Rehabeam och Jerobeam så länge han lefde/ v. 30. Han blef dod/ v. 31. Och hans son Abiam wardt Konung efter honom/ cap. 15:1. Rehabeam hade 18 hustrur/ och 60 frillor: item/ 28 söner/ och 60 döttrar/ 1. Chrön. 11:21.

Rehabia/ **HERren vthbreder;** Eliesers son/ Mose sons/ 1. Chrön. 23:17. cap. 24:21.

Rehob/ **wijd plats eller rum;** Leviternas stadh i Assers slächte/ Jos. 19:28. 4. Mos. 13:22. Jos. 21: 31. Jtem/ Hadad Esers fader/ 2. Sam. 8:3. cap. 10: 6. Jtem/ en Levit efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 10:11.

Rehoboth/ **bredt och widt rum;** Jdumeers stadh/ 1. Mos. 36:37. Jtem/ en annar/ 1. Chrön. 1: 48. Jtem/ en stadh som Assur bygdt hafwer/ 1. Mos. 10:11.

Rehum/ **barmhertig;** en som kom medh Serubbabel/ Esr. 2:2. Jtem/ en Levit/ Bani son/ Neh. 3: 17. En ibland hufwuden/ cap. 10:25. cap. 12:3. En Canceler/ Esr. 4:17. Som skrifwer til Konung Arthahsasta emot Judarna/ v. 9.

Rehuma/ **åskåderska/ vphögd;** Nahors frilla/ 1. Mos. 22:24.

Rei/ **herde/ gesall;** Davidz tienare/ 1. Kon. 1:8.

Rekem/ Rekam/ **kånstwirkare:** andre/ **toom och öde;** en Midianitisk Konung/ 4. Mos. 31:8. Jos. 13:21. Jtem/ en stadh i Benjamin/ Jos. 18:27. Se Regem.

Remalja/ **högh Herre;** Pekah fader/ 2. Kon. 15: 25/ 32 cap. 16:1. 2. Chrön. 28:6. Esa. 7:1/ 4/ 5/ 9. cap. 8:6.

Remeth/ **högh;** en stadh i Jsaschar/ Jos. 19:21.

Remphan/ **hafwer namn af röra och beweka sigh;** är en afgud/ som eljes kallades Saturnus, och dyrkades i een stiernos liknelse/ Ap. G. 7:43. Amos 5:26.

Repha/ Beria son/ 1. Chrön. 7:25.

Rephael/ **Gudh läker;** Semaja son/ 1. Chrön 26:7.

Rephaja/ **HERrans läkiedom;** Jesaja son/ af Hanania barn/ 1. Chrön. 3:21. Jtem/ en öfwerste för Simeons slächte/ cap. 4:42. Jtem/ Thola son/ 1. Chrön. 7:2. Jtem/ Binea son/ cap. 9:43. Jtem/ Hurs son/ Neh. 3:9.

Rephaim/ 2. Sam. 5:18. cap. 23:13. Esa. 17:5.

Rephidim/ en stadh i Arabiska öknen/ 4. Mos. 33:14 2. Mos. 17:1. cap. 19:2.

Rhesa/ en af Christi förfäder/ Luc. 3:27.

Resen/ **betzl;** en stadh emellan Nineve och Calah/ som Assur bygde/ 1. Mos. 10:12.

Reseph/ **snäll/ pijl/ glödande kohl;** Thola fader af Ephraim/ 1. Chrön. 7:25. Jtem/ en stadh i Arabien/ 2. Kon. 19:12. Esa. 37:12. Skrifwes ock Rezeph.

Reson/ **mager/ tunn;** El Jada son/ han lopp ifrå sin huusbonda Hadad Eser/ och war Salomos fiende/ 1. Kon. 11:23.

Rezin/ **rännare/ löpare;** Konungen i Syrien/ drager vp medh Pekah Konungen i Jsrael emot Ahas Konungen i Juda/ 2. Kon. 16:5. Esa. 7:1. Blifwer dräpen/ 2. Kon. 16:9. Jtem/ en Nethinim/ Neh. 7:50.

Ribai/ **stridande/ trätosam;** Jtthai fader/ 2. Sam. 23:9. 1. Chr. 11:31.

Ribla/ Riblath/ **träta;** en stadh i Syrien/ Canaans gräntsa/ 4. Mos. 34:11. J Riblath fångade Pharao Necho Joahas Konungen i Juda/ 2. Kon. 23:33. Konung Nebucad Nezar lät ock döda alla förnäma i Juda/ och stack Konung Zedekia ögonen vth/ cap. 25:6. Jer. 39: 5. cap. 52:9. Hieronymus menar thet wara Antiochien.

Rimmon/ **högd/ granatäplen;** en stadh i Juda/ Jos. 15:32. Zach. 14:10. Jtem/ en stadh i Simeons slächte/ Jos. 19:7. Jtem/ ett berg i öknen/ cap. 20:45. Jtem/ Leviternas stadh/ Jos. 19:13. 1. Chr. 6:69. Jtem/ Baana och Rechabs fader/ 2. Sam. 4:2. Jtem/ war Rimmon en afgud i Syrien/ 2. Kon. 5:18.

Rimmon Parez/ **högdens deelning;** en ort i öknen/ hwarest Jsraels barn hade ett läger/ 4. Mos. 33:19.

Rinnah/ **sångare;** Simeons son af Juda/ 1. Chr. 4:20.

Riphath/ **läkiare;** Gomers son/ 1. Mos. 10:3. 1. Chr. 1:6. Af hwilken the Riphei komma/ som kallas eljes Paphlagones.

Rissa/ **sönderrifwit stycke/ besprängning;** ett lägerftälle i öknen/ 4. Mos. 33:21.

Rithma/ **en bärsbuske;** Jsraels barns lägerställe i öknen/ 4. Mos. 33:18/ 19.

Rizia/ **löpare;** Vlla son af Assers slächte/ 1. Chr. 7:39.

Rizpa/ **brännerska/ antänderska;** Aja dotter/ Sauls frilla/ blifwer besufwin af Abner/ 2. Sam. 3:7. Hon wachtade Sauls söners lekamen/ som woro hängde af the Gibeoniter/ 2. Sam. 21:10.

Rode/ **roos;** een piga som lop emot Petrum/ och vplät för honom dören/ Ap. G. 12:13.

Rodocus/ **en rosenwagn;** en förrädare/ 2. Macc. 13:21.

Rhodus/ **roos/ blomster;** een förnäm öö ibland them som kallades Cyclades/ 1. Macc. 15:23. Ap. G. 21:1.

Rogel/ Roglim/ **vthbreda/ vthkasta;** en brunn för Jerusalem/ Jos. 15:7. cap. 18:16. 2. Sam. 17:17. 1. Kon. 1:9.

Rogelim/ en stadh/ 2. Sam. 17:27. cap. 19:31.

Rohga/ Somers son/ af Hebers slächte/ 1. Chr. 7:34.

Rom/ **kallas af sin begynnare Romulo;** en stoor och berömlig stadh i Jtalien/ Ap. G. 19:21. Judarna sände sändningabod til Rom/ 1. Macc. 8:17/ 27. cap. 12:1/ 4. Theras beröm/ cap. 8:2. Prophetia om Jerusalems förstöring genom the Romare/ Dan. 9:26/ 27. Luc. 19:43. Theras macht/ Dan. 2:40. Then Romerske

Antichristus/ cap. 11:36/ rc.

Romamthi Eser/ **hielpens vphögning;** Hemas son/ 1. Chr. 25:4.

Ros/ **hufwud/ begynnelse;** Benjamins son/ 1. Mos. 46:21.

Ruben/ **skådobarn;** Jacobs förste son medh Lea/ blifwer född/ 1. Mos. 29:32. Han finner Dudaim/ och gifwer them sin moder/ cap. 30:14. Han besmittade sin faders säng/ cap. 35:22. Och therföre miste sin förstfödslo rätt/ cap. 49:4. 1. Chr. 5:1. Befliter sigh at frälsa sin broder Joseph/ 1. Mos. 37:21. cap. 42:22. Sätter sigh i löfte för sin broder Benjamin/ hoos sin fader Jacob/ cap. 42: 37. Hans efterkommande/ cap. 46:9. 4. Mos. 1:20.

Rubeniter/ bekomma först rolighet/ 4. Mos. 32:1/ rc. 5. Mos. 3:12. cap. 29:8. Jos. 1:12. cap. 13:23. Dom. 5:15. The byggia ett altare widh Jordan/ til ett tekn och witne/ at the hade sin deel i HErran/ Jos. 22:10/ 26/ 27. The strida emot the Hagariter/ 1. Chr. 5:19. Blefwo slagne af Konung Hasael/ 2. Kon. 10:32/ 33. Fördrefne af theras land/ och förde til Assyrien/ cap. 15:29. 1. Chr. 5:26. Efter som propheterat war/ 1. Mos. 49:4. The teknade af Rubens slächte/ Vpp. 7:5.

Rubin/ en ädelsteen/ Syr. 32:7. 2. Mos. 28:18. 1. Chr. 29:2. Esa. 54:12. Hes. 27:16.

Rufus/ **rödh;** Simons af Cyrene son/ Marc. 15:21. Jtem/ en Christtrogen i Rom/ Rom. 16:13.

Ruma/ **högh/ vphögd;** en stadh/ 2. Kon. 23:36.

Ruth/ **vpfylt til förnöijelse:** andre/ **fruchtan/ wän;** then Moabitiska qwinnan/ som får först Mahlon/ Ruth. 1:4. Sedan följde hon sin swärmoder/ och blef Boas huftru/ och födde Obed/ cap. 4:13. 1. Chr. 2: 12. Af hwilken Christus är kommen/ Matth. 1:5.

S.

Saalbim och Saalabbin; **hafswåg/ hiertans beskådare;** en stadh i Dan/ Jos. 19:42. Dom. 1:35. 1. Kon. 4:9.

Saalbonit/ **listig/ räf/ byggningsson;** Eliaheba Davidz hieltes tilnamn/ 2. Sam. 23:32. 1. Chr. 11:33.

Saalim/ **räfwenäste/ knytt näfwe;** ett landskap i Judeen/ hwarest Saul sökte sin faders åsnor/ 1. Sam. 9:4. Johannes döpte widh Enon i Salim/ Joh. 3:23.

Saaph/ **betäncksam;** Jahdai son/ 1. Chr. 2:47. Jtem/ Madmanna fader/ v. 49.

Saaraim och Saarim/ **portar/ dörar;** en stadh i Juda/ Jos. 15:36. 1. Chr. 4:31.

Saasgas/ **wägerymmare;** Ahasveri fruentimmers kamarwachtare/ Esth. 2:14.

Saawan/ Ezers son/ af Seirs slächte/ 1. Mos. 36:37. 1. Chr. 1:42.

Saba/ **omwändt;** sök Seba.

Sabad/ **gåfwa/ begåfwad;** Thahaths son/ af Ephraims slächte/ 1. Chr. 7:21. Jtem/ Sattu son/ som skilde figh widh sin Hedniska huftru/ Esr. 10:27. Jtem/ Nathans son/ 1. Chr. 2:36. Jtem/ Simeaths son en Ammonit/ 2. Chr. 24:26. Kallas Josachar/ 2. Kon. 12:21. Jtem/ Ahelai son/ 1. Chr. 11:41.

Sabadia/ **HErrans gåfwa;** Jsmaels son/ en Förste i Konung Josaphats tijd/ 2. Chr. 19:11. Sök Sebadia.

Sabarim/ Sebarim/ **förstöring/ sönderbrytande;** en ort för staden Aj i the Amoriters land/ Jos. 7:5.

Sabbai/ Bebai son/ som skilde sigh ifrå sin Hedniska hustru/ Esr. 10:28. Jtem/ Baruchs fader/ Neh. 3:20.

Sabbath/ **hwilodag;** sök thet andra Registret.

Sabbethai/ **hwilodag;** en Levit/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 10:15. Neh. 8:7. cap. 11:16.

Sabdi/ **gåfwa;** Assaphs son af Levi/ Neh. 11:17. Jtem/ Serah son af Juda slächte/ Jos. 7:1. Jtem/ Simi son af Benjamin/ 1. Chr. 8:19. Jtem/ en Siphmiter/ en källarmästare i Davidz hoff/ 1. Chr. 27:27.

Sabdiel/ **Gudz gåfwa/** 1. Chr. 27:2.

Sabtha/ **omgång;** Chus son/ 1. Mos. 10:7. 1. Chr. 1:9.

Sabthecha/ **som går omkring/ slår och härjar/ gammal bedragare;** Chus son/ 1. Mos. 10: 7. 1. Chr. 1:9.

Sabud/ **skänck/ morgongåfwa/ deel;** Nathan Prestens son/ 1. Kon. 4:5.

Saccai/ **reen/ genomskinande;** en Jsraelit efter Babyloniska fängelset/ Esr. 2:9. Neh. 7:14.

Sachania/ Sechania/ **HErren är när;** Obadia son/ Arnan sons/ 1. Chr. 3:21. Jtem/ eu trummetare för arken/ 1. Chr. 15:24. En Levit och Lärare i K. Hiskie tijd/ 2. Chr. 31:15. Semaja fader/ Neh. 3:29. Ärah son/ cap. 6:18. Jehiels son/ som gaf thet rådet/ at alle Judar skulle skilja sigh widh sina Hedniska hustrur/ Esr. 10:2.

Sachar/ **löön;** en Harariter/ 1. Chr. 11:35. Obed Edoms son/ cap. 26:4.

Sacharja/ Zacharja/ **then HErren täncker vppå/ eller then på HErran täncker;** en Förste för Rubens barn/ 1. Chr. 5:7. Jtem/ Meselemia son/ en dörewachtare/ cap. 9:21. Jtem/ Selemia son/ cap. 26:14. Jtem/ Jissija son/ en dörewachtare i templet/ cap. 24:15. Jtem/ Jiddo fader af Manasse/ cap. 27:21. Jtem/ Konung Josaphats son/ 2. Chr. 21:2. Jtem/ en Förste i samma Konungs tijd/ cap. 17:7. Jtem/ Jojade Prestens son/ som blef stenad ihiäl/ 2. Chr. 24/ 20/ 21. Matth. 23:35. Jtem/ Jeberechia son/ Esa. 8:2. Jtem/ en Lärare i Konung Vsie tijd/ 2. Chr. 26:5. Jtem/ en Levit vnder Assaph i Konung Hiskie tijd/ cap. 29:13. Jtem/ en Levit af the Kehathiters barn/ cap. 34:12. Jerobeams son blef Konung i Jsrael/ och regerade i 6 månader/ 2. Kon. 15:8. Blef af Sallum Jabes son ihiälslagen/ v. 10. En Prest i Jerusalem af Pashur/ efter thet Babyloniska sängelset/ Neh. 11:12. En annar/ cap. 12: 16. En annar af Sechamia barn/ Esr. 8:3. Elam son/ cap. 10:26.

Barachia son/ Jddo sons/ en Prophet efter Babyloniska fängelset/ Zach. 1:1. Esr. 5:1. Propheterade medh Haggai om templets byggnad/ Esr. 6:14. Hans syner/ Zach. 1:8. cap. 2/ 3/ 4/ 5/ 6. Johannis döparens fader/ Luc. 1:5. Blef mållös/ v. 20. Fick sitt måål igen/ v. 64. Propheterar/ och siunger en härlig lofsång/ v. 78. Skrifwes eljes i nya Testamentet **Zacharias.**

Sachia/ **HERren skaffar roo/ skydzherre;** Seharaim son/ 1. Chrön. 8:10.

Saccur/ **åtancke/ betänckning;** Jmri son/ Neh. 3:2. cap. 10:12. Jtem/ en Levit/ cap. 13:13. Jtem/ Jaasta son af Levi slächte/ 1. Chr. 24:27. En annar Levit/ 1. Chr. 25:2. Neh. 12:35. Hamuels son af Simeons slächte/ 1. Chr. 4:26. Sök Zaccur.

Sadduceer/ **af Sadok theras mästare/ rättferdige;** ett partij ibland Judarna/ neka the dödas vpståndelse/ Matth. 22:23. Marc. 12:18. Luc. 20:27. Ap. G. 4:1/ 2. cap. 23:8.

Sadok/ Zadok/ **rättferdig;** Jerusa fader/ som war Jothams moder/ 2. Kon. 15:33. 2. Chr. 27:1. Jtem/ en Prest

som drager HERrans ark efter David/ när han flydde för Absalom/ 2. Sam. 15:24. Sök Zadok.

Sadrach/ **inblåsare/ af solen/ wigt barn/ afguden Sad ware blijd/ sändningebod på wågen;** Hanania Daniels stalbroders tilnamn/ Dan. 1:7. cap. 2:49. Wardt satt öfwer ett landskap i Babel/ cap. 2:49. Blef anklagad/ cap. 3:12. Kastad i brinnande vgnen/ v. 21. Men blijr befrijad/ och får stoor macht i Babel/ v. 24/ 30.

Sage/ **angripare/ antastare/ förwirrad/ mångfaldig;** Jonathans Davidz hieltes fader/ 1. Chrön. 11:34.

Saharaim/ Gera son af Benjamin/ 1. Chrön. 8:8.

Sahazima/ **fastande/ och ödmiukhet;** en stadh i Jsaschars slächte/ Jos. 19:22.

Sala/ Salah/ **sändningebod/ pijl;** Arphaxad son/ 1. Mos. 10:24. cap. 11:12. 1. Chr. 1:18. Luc. 3:35.

Salamis/ Salamina/ synes hafwa sitt namn af **hafwet;** en stadh på öön Cypro vthi medelhafwet. Jtem/ een öö vthi Eubeiska hafwet/ Ap. G. 13:5.

Salcha/ **tin korg;** Konung Ogs stadh i Basan/ 5. Mos. 3:10. Jos. 12:5. cap. 13:11. 1. Chrön. 5:11.

Salem/ **frijd/ salighet;** Jerusalems namn/ Ps. 76:3. Melchizedech war Konung i Salem/ 1. Mos. 14: 18. Ebr. 7:2. Jacob reser til Salem/ 1. Mos. 33:18. Som war the Sichemiters stadh.

Saleph/ **draga vth/ vthströda;** Jaketans son af Japhet/ 1. Mos. 10:26. 1. Chrön. 1:20.

Salim; sök Saalim.

Salisa/ **trefaldig/ förstenborg;** en ort i Juda/ 1. Sam. 9:4.

Sallai/ **vphögder;** en Jsraelit efter Babyloniska fängelset/ af Benjamins slächte/ Neh. 11:8. cap. 12:20.

Sallu/ **vphögd;** en Benjamit/ 1. Chrön. 9:7. Mesullam son/ Neh. 11:7.

Sallum/ **frijdgiörare/ stiftare;** Jabes son/ sedan han hade ihiälslagit Konung Sacharia/ wardt han Konung i Jsrael/ och blef jemwäl ihiälslagen/ 2. Kon. 15:10/ 14. Jtem/ Sismai son/ Elasas son/ 1. Chr. 2:40. Jtem/ Sauls son af Simeons slächte/ 1. Chr. 4:25. Jtem/ en af Naphthali/ 1. Chr. 7:13. Som i 1. Mos. 46:24. Och 4. Mos. 26:49/ kallas Sillem. Jtem/ Sadochs öfwerste Prestens Zadoks son/ 1. Chr. 6:12. Esr. 7:2. Jtem/ Jehiskia fader/ 2. Chr. 28:12. Jtem/ Prophetissans hulde man/ 2. Kon. 22:14. 2. Chr. 34:22. Jtem/ Konung Josia son/ 1. Chr. 3:15. Jer. 22:11/ 12. Jtem/ Jeremia farfader/ Jer. 32:7. En sångare och dörewachtare/ Esr. 10:24. Neh. 7:45. Jer. 35:4. Jtem/ Kore barn/ 1. Chr. 10:17/ 19.

Salma/ Salmon/ **fridstiftare/ fulbordare/ beklädd;** Nahessons son/ Amminadabs sons/ födde Boas af Rahab/ Ruth. 4:20/ 21. 1. Chr. 2:11. Matth. 1:5. Luc. 3:32. Jtem/ en af Calebs söner/ 1. Chr. 2:51.

Salmai/ Samlai/ **min klädnad/ wänster/ fridälskande;** en Nethinim/ Esr. 2:46. Neh. 7:48.

Salman/ **fridsam/ wedergällare/** Ose. 10:14. Se anmärkningen.

Salmanassar/ **fridz vphäfware/ förstörare;** Konung i Assyrien/ drager första gången emot Samarien/ och förer Jsrael medh theras Konung fången til Assyrien/ 2. Kon. 17:4. Winner andra resan Samarien/ cap. 18:9.

Salmone/ vir retributionis, **tacksam/ som gåfwor wedergäller;** en stadh i Creta/ Ap. G. 27:7.

Salmuna/ **skugge/** Dom. 8:5. Ps. 83:12.

Salome/ **befredad/ medh Gudh försont;** Zebedei hustru/ Jacobi och Johannis moder: hennes begäran för sina söner/ Matth. 20:20. Marc. 15:40. cap. 16:1.

Salomith; sök Selomith.

Salomo/ **fridsam;** Davidz son af Bath Seba/ war honom tilförene tilsagd/ 2. Sam. 7:12. 1. Chr. 17: 11. cap. 23:9. Blifwer född/ och antwardad vnder Nathans hand/ 2. Sam. 12:24/ 25. Blef efter Konung Davidz befalning smord til Konung öfwer Jsrael/ 1. Kon. 1:33/ 39. Gudh vppenbarar figh för honom i Gibeon/ vthi en dröm/ och han beder sedan Gudh/ icke om rikedomar/ vtan om wijshet/ cap. 3:5/ 9/ rc. 2. Chr. 1:7/ 10. Han dömer emellan twå qwinnor/ 1. Kon. 3:16/ 24. Om hans befalningsmän/ härlighet/ regemente/ och wijsdom/ 2. Chr. 9:3/ rc. Han giör förbund medh Hiram Konungen i Tyro/ 1. Kon. 5:12. Om Salomos tempel; sök Tempel. Salomo gifwer Konung Hiram 20 städer/ 1. Kon. 9:11. Drottningen af rika Arabien kommer til honom/ 1. Kon. 10:11. 2. Chr. 9:1. Matth. 12:42. Luc. 11:31. Hon skänckte honom 120 centener guld/ 2. Chr. 9:9. Konung Salomos åhrliga dräßel war 666 centener guld: men silfwer war icke til at räkna/ ty i Jerusalem war i Salomos tijd så mycket silfwer som stenar/ 1. Kon. 10:4/ 27. Salomo lät giöra 200 spetsar och 300 sköldar af guld/ 2. Chr. 9:15/ 16. Giorde the Cananeer skattskyldiga/ 2. Chr. 8:7. Sände skep til Ophir efter guld/ 2. Chr. 8:18. Blef andra resan smord til Konung/ 1. Chr. 29:22. Han älskar vthländska qwinnor/ och bygger afgudiska tempel för Ehemos och Molech/ 1. Kon. 11: 1/ 7/ 8. Gudh vpwäcker honom en fienda/ och låter förkunna at hans rike skal warda delat/ 1. Kon. 11:14/ 30. Salomo blifwer död/ 1. Kon. 11:43. Hans son Rehabeam blifwer Konung efter honom/ cap. 12:1. cap. 14: 21. Salomos ordspråk woro 3000/ och wisorna 1005/ 1. Kon. 4:32.

Salu/ **then som vphöijer/ skattad och wärderad;** Simri fader/ som Pinehas drap/ 4. Mos. 25:14.

Sama; sök Sema och Samma.

Samaa; sök Semaa.

Samai/ **mitt namn/ förstörd;** Onams son/ 1. Chr. 2:28. Jtem/ Rechems son/ v. 44. Sök Sammai.

Samaria/ **HERren bewarar/ HERrans beskydd;** hafwer sitt namn af Semer/ som Amri Konungen i Jsrael köpte Samarie berg vthaf/ för twå centener silfwer/ och bygde staden ther vppå/ som blef hufwudstad ibland the tijo slächter/ 1. Kon. 16:24. J Samarien hade Konungarna i Jsrael sitt säte/ och blefwo ther begrafne/ v. 28/ 29. Achab bygde Baal ett altare i Samarien/ v. 32. Dyr tijd ther sammastädes/ cap. 18:2. Han blef belagd af the Syrer första gängen/ cap. 20:1. Åter belagd af the Syrer/ och huru mycket grufweligit ther skedde/ 2. Kon. 6:24/ rc. Blef i try åhr belagd af the Assyrier och öfwerwunen/ och Jsrael bortförd/ cap. 17:5/ 23/ 24. Emot Samarien blijr propheterat/ Esa. 7:18/ 19/ 20. cap. 9:9. cap. 10:9/ 11. cap. 36:19. 2. Kon. 18: 34. Hes. 23:4/ 5. Ose. 8:2/ 3. cap. 13. Amos. 3:12. Mich. 1:5. The Samariter tiente Gudh och sinom afgudom/ 2. Kon. 17:28/ 29. Konung Salmanassar drager vp emot Samarien/ cap. 18:9. Och winner thet/ v. 10. Asnappar bringer folck at boo i Samarien igen/ Esr. 4: 10. The hindra Jerusalems bygnad/ v. 11/ rc. Neh. 4:2. 1. Macc. 3:10. Samarie synder/ Hes. 16:46/ 51. cap. 23: 4. Ose. 7:1. Thes straff/ v. 13. cap. 10:5/ 7. cap. 14:1. Amos. 4:1. cap. 6:1. cap. 8:14. Syr. 50:28. Samaria wille icke anamma Gudz ord/ Luc. 9:53. Christus förbiuder sina Lärjungar at gå til the Samariters städer/ Matt. 10:5. The anammade Gudz ord/ Ap. G. 8:5/ 12/ 14. Een Samaritisk qwinna talar medh Christo widh Jacobs brunn/ Joh. 4:7/ 9. Thei staden bedia honom blifwa qwar/ v. 39/ 40. Samaritanens tacksamhet/ Luc. 17:16. Christus kallas en Samarit/ Joh. 8:48. En Samarit förbarmar sigh öfwer then som föll i röfware händer/ Luc. 10:38.

Samed/ **förstörare;** Elpaals son af Benjamin/ som bygde Ono och Lod/ 1. Chrön. 8:12.

Samer/ Somer/ **wächtare/ bewarare;** Maheli son/ af Levi slächte/ 1. Chr. 6:46. Sök Somer.

Samgar/ **förskräckelig/ främling/ wiß pelegrim;** Anath son/ en domare i Jsrael/ slår the Philisteer medh en herdastaf/ Dom. 3:1. cap. 5:6.

Samgar Nebo/ Jer. 39:3.

Samhuth/ **vthrotare/ förderfware;** en Jisrahit/ Davidz befalningsman/ 1. Chr. 27:8.

Samir/ **landzbewarare;** en stadh i Juda/ Jos. 15: 48. På Ephraims berg/ hwarest Thola domaren bodde/ Dom. 10:1. Jtem/ Micha son/ af Levi/ 1. Chr. 24:24.

Samla/ **wänster/ klädnad;** Konung i Edom/ 1. Mos. 36:36. 1. Chr. 1:47.

Samlai/ **min wänster man/ beklädd;** en Nethinim/ efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:46.

Samma/ **förderfware/ vthösare;** Davidz broder/ Jsai son/ 1. Sam. 16:9. cap. 17:13. Hwilken i 1. Chrön. 2:13/ kallas Simea. Jtem/ Raguels son/ Esau sons/ 1. Mos: 36:17. 1. Chr. 1:37. Jtem/ Age son/ Davidz hielte/ 2. Sam. 23:11/ 25/ 33. Jtem/ Jopha son/ af Assers slächte/ 1. Chr. 7:37.

Sammai/ Esra son/ af Juda/ 1. Chr. 4:17.

Sammoth/ en Harorith/ 1. Chr. 11:27.

Sammua/ **som tilhörer;** Zaccur son/ en speijare för Rubens slächte/ 4. Mos. 13:5. Jtem/ en af Davidz söner/ 2. Sam. 5:14. 1. Chr. 14:4. Jtem/ Galals son/ Neh. 11:17.

Samos/ **sandig daal:** andre/ **vphögd/ namnkunnig;** een öö intet långt från Epheso/ 1. Macc. 15:23. Pauli resa til Samos/ Ap. G. 20:15.

Samothracia/ een öö i Egeiska hafwet/ Ap. G. 16:11.

Sampsame/ 1. Macc. 15:23.

Samserai/ **berömlig/ namnkunnig/ sångare;** Jerohams son af Benjamin/ 1. Chr. 8:26.

Samson; sök Simson.

Samsummim/ **öfwerdådige;** Resar af the Ammoniter/ 5. Mos. 2:20.

Samus; sök Samos.

Samuel/ förklaras/ 1. Sam. 1:20. **Jagh hafwer bedit honom af HERranom;** Elkana och Hanna son/ blifwer af Gudh begärter/ och födder/ 1. Sam. 1:19/ 20. Blifwer förd til HErran i Silo/ v. 24. Tienar HERranom vnder Eli/ vthi en linnan lifkiortel/ cap. 2: 18/ 19. Han wäxte til/ v. 26. Blef kallad af HERran/ cap. 3:4/ 10. Hans samtal medh Eli/ v. 16/ 17/ 19. War en trogen Prophete/ v. 20/ 21. Begynte predika/ cap. 7: 3. Församlade folcket i Mizpa/ och bad för them/ v. 5/ 9. Satte sina söner til domare i Jsrael/ cap. 8:1. Thet faller Samuel emot at Jsrael begärer Konung/ v. 6. Han smörjer Saul til Konung/ cap. 10:1. Bewiser sigh warit oftraffelig i sitt ämbete/ cap. 12:3. Straffar Saul för olydno/ cap. 13:13. cap. 15:1/ 13/ 26. Han högg Agag the Amalekiters Konung i stycken in för HERranom/ v. 33. Han smorde David til Konung/ cap. 16:13. Blifwer död/ cap. 25:1. Blifwer beprisad/ Syr. 46:16.

Saneballat/ **hemlig fiende;** en ståthållare i Samarien/ förhindrar templets byggning/ Neh. 2:10. cap. 4:7.

cap. 6:1/ 14.

Sanherib/ Sennacherib/ **skarpt/ skadeligt swärd;** Konung i Assyrien/ Salmanassers son/ Tob. 1:18. Drager vp emot Juda städer/ och winner them/ 2. Kon. 18:13. 2. Chr. 32:1. Hans sändningabod til K. Hiskia/ 2. Kon. 19:10. Warder af HErrans Ängel slagen/ v. 35. Han flyr til Nineve/ v. 36. Försmäder Gudh/ Esa. 36:4. Blifwer flagen af sina söner/ 2. Kon. 19:37. Esa. 37:38. Efter som propheterat war/ Esa. 10:33. cap. 31:8. cap. 33:1.

Sanoah/ **roo/ tröst/ förgäten;** en stadh i Juda/ Jos. 15:34/ 56. Neh. 3:13. cap. 11:30. 1. Chr. 4:18.

Sanir; sök Senir.

Sansanna/ **teelning/ törnewidia;** en stadh i Juda/ Jos. 15:31.

Saph/ **tröskel/ becken;** en af Rapha och Gadz slächte/ 2. Sam. 21:18. Kallas 1. Chr. 21:4/ Sippai.

Sapham/ **vndertårdare/ skägg/ läppar;** en förnäm man af Gadz slächte/ 1. Chr. 5:12.

Saphan/ **vndertryckare;** Azalia son/ 2. Kon. 22: 3. 2. Chr. 34:8. Jtem/ Ahikams fader/ Jer. 26:24. Jtem/ Elasa fader/ Jer. 29:3. Jtem/ Gemaria fader/ Jer. 36:10/ 11/ 12.

Saphat/ **domare;** Hori son/ 4. Mos. 13:6. Jtem/ Prophetens Elisa fader/ 1. Kon. 19:16. Jtem/ Semaja son/ 1. Chr. 3:22. Jtem/ en af Gadz barn/ 1. Chr. 5:12. Jtem/ Adlai son/ Davidz öfwerstas/ 1. Chr. 27:29.

Saphatja; sök Sephatja.

Sapher/ **skiön/ ett berg i öknene;** Jsraels barnas läger/ 4. Mos. 33:23.

Saphira/ **skiön/ täljare;** Ananie huftru/ liuger för then Heliga Anda/ och blifwer död/ Ap. G. 5:1/ 10.

Sara/ Sarai/ **rådande för mycket folck;** Abrahams huftru/ 1. Mos. 11:29. 1. Pet. 3:6. Blef kallad Sarah/ 1. Mos. 17:15. War ofruchtsam/ 1. Mos. 11: 30. Refte medh Abraham i Canaans land/ cap. 12:5. Säger sigh wara hans syster efter Abrahams rådh/ v. 11. Pharao blifwer plågad för hennes skul/ v. 17/ rc. Han släpper henne/ v. 19:20. Hon blef hämtad til K. Abimelech i Gerar/ cap. 20:2. Får tilsäijelse om Jsaac/ cap. 17:16. Aflar och föder Jsaac/ cap. 21:2. Vthdrifwer Hagar/ v. 10. Blifwer död/ cap. 32:2. Om hennes troo/ Ebr. 11:11. Lydna emot sin man/ 1. Pet. 3:6.

Sara/ Raguels dotter i Meden/ Tob. 3:7/ 9. cap. 7:8/ 19. cap. 8:4. cap. 11:18. Blifwer gifwin then vnga Tobie til huftru/ cap. 7:10/ 15.

Sarah; sök Serah.

Saraja; sök Seraja.

Saramel/ **watuström;** en stadh i Judeska landet/ 1. Macc. 14:27.

Saraph/ **förgiftig/ brännande orm;** en man ifrå Coseba i Moab/ 1. Chrön. 4:22.

Sarar/ **Förste/ Herre;** Ahiams/ then Hararitens fader/ 2. Sam. 23:33. Som 1. Chrön. 11:35/ kallas Sachar.

Sarder/ Sardius/ en ädelfteen/ 2. Mos. 28:17. cap. 39:10. Hes. 28:13.

Sardis/ en stadh i Lydien widh floden Pactolus/ Vpp. 1:11. cap. 3:1/ 4.

Sared/ een flodh/ 4. Mos. 21:12. 5. Mos. 2:13/ 14.

Sarega/ Neh. 11:29. Se Zorga.

Sarephta; sök Zarpath.

Sares/ **root;** Machirs son/ 1. Chrön. 7:16.

Sar Ezer/ **skattmästare;** en Assyrisk Förste/ Konung Sennacheribs son/ som sin fader mördade/ 2. Kon. 19:37. Esa. 37:38. Jtem/ Konungen i Babel/ Förstans Nergals tilnamn/ Jer. 39:3. Jtem/ en Jude i Babel/ Zach. 7:2.

Sardonix/ en ädelfteen/ Vpp. 21:20.

Sargon/ **trägårdz förste/ noot;** en Konung i Assyrien/ Esa. 20:1. Se anmärkningen.

Sarid/ **öfrig;** en ftadh i Sebulon/ Jos. 19:10/ 12.

Saron/ **öpna och släta fältet;** en fruchtbar slät i Palestina/ 1. Chrön. 5:16. cap. 28:29. Högw. 2:1. Esa. 33:9. cap. 35:2. cap. 65:10.

Sarona Ap. G. 9:35.

Sarsechrin/ **räknemästare/ smörjemästare;** Konung Nebucad Nezars kamererare/ Jer. 39:3.

Saruch/ **tälning;** en af Christi förfäder/ Luc. 3:35.

Saruhen/ **Förstans nåde;** en stadh i Simeon/ Jos. 19:6.

Sasa/ en af Jonathans barn/ 1. Chrön. 2:33.

Sasai/ en af Bani barn/ Esr. 10:40.

Sasak/ **frögdekyß;** en af Beria barn/ 1. Chr. 8:14.

Satan/ **motståndare;** 2. Sam. 19:22. 1. Chr. 21: 1. Zach. 3:1. Kallas thenna werldenes gudh/ 2. Cor. 4:4. Honom warder efterlåtit at plåga Job/ cap. 1:12. Han gifwer David in at räkna folcket/ 1. Chr. 21:1. Hans motstånd/ Zach. 3:1. Hafwer begärat at sålla Apostlarna såsom hwete/ Luc. 22:31. Han faller neder af himmelen/ Luc. 10:18. Satans band/ Luc. 13:16. Han foor in i Judas/ cap. 22:3. Joh. 13:27. Han vpfyller Ananie hierta/ Ap. G. 5:3. Hans macht/ cap. 26:18. Han förställer sigh i liusens Ängel/ 2. Cor. 11:14. Han kindpustar Paulum/ 2. Cor. 12:7. Han förhindrar Paulum at han intet kommer til Thessalonica/ 1. Thess. 2:18. Hans werckanda genom Antichriftum/ 2. Thess. 2:9. Och andra ogudachtiga/ Vpp. 2:9. Satans säte/ v. 13. Diuphet/ v. 24. Satan blifwer löös efter 1000 åhr/ Vpp. 20:3. Then som besmittade sigh medh sin styfmoder/ blef antwardad Satan/ 1. Cor. 5:5. Sammalunda Philetus och Hymeneus/ 1. Tim. 1:20. Christus kallar Petrus Satan/ Matth. 16:23. Marc. 8:33.

Sattu/ **oliweqwist;** hans barn/ som kommo til Jerusalem medh Serubbabel/ Esr. 2:8. cap. 10:27. Neh. 7:13. cap. 10:14.

Saul/ **begärter/ eskader:** Kis son af Benjamin/ 1. Chr. 8:33. En lång man/ som achtade sin faders åsnor/ 1. Sam. 9:3. Han söker sin faders åsninnor/ v. 4. Kommer til Samuel/ v. 17/ 18/ 19. Samuel förkunnar honom at han skal blifwa Konung öfwer Jsrael/ v. 20/ 21/ 22. Han smörjes til Konung af Samuel/ 1. Sam. 10: 1. cap. 11:14. Ap. G. 13:21. Efter som befallat war/ 1. Sam. 9:15/ 16. Lotten faller på Saul/ cap. 10:21. Han

slog the Ammoniter/ cap. 11:11. Han vthwäljer 3000 män af Jsrael/ cap. 13:1/ 2. Han offrade bränneoffer emot Gudz befalning/ v. 9. Blifwer sagd ifrå sitt rike/ v. 14. Slår the Philisteer/ cap. 14:31. Och hade lycka så länge han fruchtade Gudh/ v. 47. Får befalning at slå the Amalekiter/ cap. 15:3. Är olydig/ v. 9. Blef förskuten af HERranom/ v. 28. En ond ande plågar honom/ 1. Sam. 16:14 cap. 18:10. cap. 19:9. Stridde moot the Philisteer sedan Goliath war slagen/ cap. 17: 52/ rc. Han älskar David i förstone/ cap. 16:21. Men sedan förföljer han honom/ cap. 18:11. cap. 19:9. cap. 23:7. Gifwer sin dotter Michal David til huftru/ 1. Sam. 18:27. Han propheterar/ cap. 19:24. Låter ihiälslå 85 HERrans Prefter/ cap. 22:18. Söker rådh hoos een spåqwinno/ cap. 28:7. Blifwer af the Philifteer öfwerwunnen/ och faller på sitt egit swärd/ cap. 31:1/ 2/ 4/ 5. The Philifteer hugga hufwudet af honom och hans söner/ och hängia kropparna vp/ v. 9/ 10. Men the i Jabes begrofwo them/ v. 13. Twå hans söner/ och fem hans döttrar blefwo hängde/ 2. Sam. 21:8. Om hans dödh/ 1. Chr. 10:13/ 14. Davidz Psalmer emot Sauls förföljelse/ Ps. 18:54/ 57. Saul war ock en Konung i Edom/ 1. Mos. 36:38. 1. Chr. 1:48. Jtem/ Simeons son/ som een Cananeesk qwinna honom födde/ 1. Mos. 46:10. 1. Chr. 4:24. 2. Mos. 6:15. Hwar af the Sauliter kommo/ 4. Mos. 26:13. Jtem/ Vsia son af Levi slächte/ 1. Chr. 6:24.

Saulus; sök Paulus.

Saura/ Elea fars fader/ 1. Macc. 6:43.

Sausa/ en skrifware i Konung Davidz hoff/ 1. Chr. 18:16.

Sawan; sök Saawan.

Scewa/ **kärill/ beredd;** öfwerste Preft/ Ap. G. 19: 14. Hwars söner woro beswärjare/ v. 13.

Scheba/ **angriper/ omwänder;** Raema son/ 1. Mos. 10:7.

Schibboleth/ **somlige vthtyda thet ett wårtekn/ som intet eljes betyder: andre mena at thet bemärker gång igenom floden;** Ephraim kunde thetta ordet intet vthsäija/ Dom. 12:6. Besee anmärkningen ther til.

Scythe/ Scythisk/ **Swenskt ord;** Scyther folck i Asien/ 2. Macc. 12:30. Col. 3:11.

Scorpion/ **som ströder sitt förgift/** 5. Mos. 8: 15. 1. Kon. 12:11. Hes. 2:6. Syr. 26:10. Luc. 10:19. cap. 11:12.

Seal/ **en som begärer och fordrar;** af Bani barn/ Esr. 10:29.

Sealthiel/ **jagh hafwer begärdt honom af Gudh;** Jechonie son/ 1. Chr. 3:17. Kallas Salathiel/ Matth. 1:12. Luc. 3:27.

Searia/ Azels son af Benjamin/ 1. Chrön. 9:44.

Sear Jasub/ **the qwarlemnade komma tilbaka;** Esaie Prophetens son/ Esa. 7:3.

Seba/ Chus son/ 1. Mos. 10:7. 1. Chr. 1:8. Jtem/ Jaketans son/ 1. Mos. 10:28. 1. Chr. 1:22. Jtem/ Jaksans son/ 1. Mos. 25:3. 1. Chr. 1:32. Jtem/ en man af Gadz slächte/ 1. Chrön. 5:13.

Seba Bichri son/ en vprorisk man/ blef halshuggen af them i Abel/ och hans hufwud vthkastat til Joab/ 2. Sam. 20:1/ 2/ 6/ 7/ 13/ 21/ 22.

Seba kallades en ftadh i rika Arabien/ och i Ethiopien/ Ps. 72:10. Esa. 43:3. cap. 45:14. Hes. 27:23.

Sebadja/ **HERrans gåfwa;** Beria son af Benjamin/ 1. Chr. 8:15. Jtem/ Elpaals son/ 1. Chr. 8:17. Jtem/ en

Levit i Konung Josaphats tijd/ 2. Chr. 27:8. Jtem/ Michaels son/ Esr. 8:8. Jtem/ Asahels son/ 1. Chr. 27:7. Jtem/ en Davidz wän/ cap. 12:7.

Sebah/ **offer;** en Midianitisk Konung/ Dom. 8:5. Ps. 83:12. Blef af Gideon dräpen/ Dom. 8:12/ 21.

Sebam/ **edart fängelse;** Ammoriters stadh/ som Rubens barn vthwalde/ 4. Mos. 32:3.

Sebanja/ **omwänder sigh til HERran;** en Levit efter Babyloniska fängelset/ Neh. 9:4. Jtem/ en Preft i Jerusalem/ cap. 10:4.

Sebarim; sök Sabarim.

Sebat/ **spira/ rijs;** en månad/ som swarar emot wår Januarius/ Zach. 1:7. Hwar om besee ett särskildt Register.

Seber/ **sönderbråkare;** Calebs son/ 1. Chr. 2:48.

Sebina/ **bortflyter/ säljer;** Nebo son/ skiljer figh widh sin Hedniska hustru/ Esr. 10:43.

Sebna/ Konung Hiskie skrifware/ 2. Kon. 18:18/ 26. cap. 19:2. Esa. 36:3/ 22. cap. 37:2.

Sebuda/ **begåfwad;** Jojakims moder/ 2. Kon. 23:36.

Sebul/ **som boor hoos;** Abimelechs befalningshafwande/ Dom. 9:28. En öfwerste och myndig man i Sichem/ v. 30. Som förjagade Gaal/ v. 41.

Sebulon/ namnet förklaras/ 1. Mos. 30:20. **Nu warder åter min man boendes när migh.** Lutherus vthtyder/ **närboning;** Jacobs son af Lea/ hans barn som medh Jacob gingo vp til Egypten/ 1. Mos. 46:14. Hans wälsignelse genom Jacob/ cap. 49:13. Genom Mose/ 5. Mos. 33:18. Hans efterkommande/ 4. Mos. 1:30. cap. 26:26. Theras arfwedeel/ Jos. 19:10/ 16. Af Sebulon äro regerare wordne igenom skrifpennan Dom. 5:14. Om Sebulons slächte talas/ Dom. 4:6. cap. 6:35. cap. 12:12. Ps. 68:28. Hes. 48:26.

Sechacha/ **förhängsle;** en stadh i Juda/ Jos. 15:61.

Sechania; sök Sachania.

Sechem/ **deel;** en stadh i Ephraim/ 1. Chr. 7:28. Jos. 17:7. cap. 21:21. Jtem/ en man af Manasse slächte/ Jos. 17:2.

Secundus/ **then andre;** en gudfruchtig man i Thessalonica/ Ap. G. 20:4.

Sedechia/ **rättferdighet;** Zedei son/ Baruch. 1:1.

Sedechia; sök Zedekia.

Sedeur/ **förtärande eld;** Elizurs fader/ af Rubens slächte 4. Mos. 2:10. cap. 7:30/ 35. cap. 10:18.

Seeb/ en Midianitisk Förste. Seeb och Oreb blifwa ihiälslagne/ Dom. 7:25. Ps. 83:12.

Seera/ **kötzlig/ närskyld/ öfwerblifwen;** Ephraims dotter/ 1. Chr. 7:24. Som bygde öfra och nedra Beth Horon och Vsen Seera/ v. 24.

Segub/ **högh/ starck;** Hezrons son/ som Machirs dotter födde honom/ 1. Chr. 2:21. Jtem/ Hiels yngste son/

then som blef död/ när hans fader satte portarna i Jericho/ 1. Kon. 16:34.

Seharaim; sök Saharaim.

Seharia/ **HERrans morgonrodna/ som bittida sökte HERran;** Jerohams son af Benjamin/ 1. Chrön. 8:26.

Seja/ **vphögder;** Davidz skrifware/ 2. Sam. 20: 25. Kallas 2. Sam. 8:17/ Seraja.

Seir/ **luden;** Horeerne bodde på Seirs berg/ 1. Mos. 14:6. Och Esau i Seirs land/ 1. Mos. 32:3. cap. 33:14/ 16. cap. 36:8. The Horeer som ther bodde warda vpräknade/ v. 29/ 30. Om Seir talas/ 4. Mos. 24:18. 5. Mos. 1:44. cap. 2:1/ 4/ 5/ 12. cap. 33:2. Jos. 15:10. cap. 24: 4. Dom. 5:4. 2. Chr. 20:22. cap. 25:11/ 14. Esa. 21: 11. Hes. 25:8. cap. 35:7.

Seirath/ **luden/ bock;** en stadh på Ephraims berg/ Dom. 3:26.

Sela/ **rolig/ stilla;** Juda son/ 1. Mos. 38:5/ 11/ 14. Af hwilken the Selaiter komma/ 4. Mos. 26:20.

Sela/ **nedertryckt/ stilla;** the Edomiters stadh/ 2. Kon. 14:7.

Selah/ **dam;** ett watn/ Neh. 3:15.

Selah Mahelkoth/ **skiljeberg;** ett berg i öknene/ 1. Sam. 23:28. Therest namnet förklaras.

Seled/ **hetzig/ brinnande i böner;** Nadabs förstfödde son/ han dödde barnlös/ 1. Chrön. 2:30.

Selemia/ **HERrans frijd/ tackoffer;** Chusi son/ Jer. 36:14. Jtem/ Abdeels son/ Jer. 36:26. Jtem/ Jirija fader/ Jer. 37:13. Jtem/ Hanania fader/ Neh. 3: 30. Jtem/ en Prest/ satter öfwer skatterna i templet/ cap. 13:13. Jtem/ andre vnder Bani söner/ Esr. 10:39/ 41.

Seles/ **hertig/ trefällig;** Helems son af Asser/ 1. Chrön. 7:35.

Selomi/ **min frijd;** Ahihudz fader/ 4. Mos. 34:27.

Selomith/ Dibri dotter af Dans slächte/ 3. Mos. 24: 11. Jtem/ Serubbabels dotter/ 1. Chr. 3:19. Jtem/ Simei son af Levi/ cap. 23:9. Jizear son/ v. 18. Sichri son/ en skattmäftare i HERrans tempel/ 1. Chr. 26:26. Konung Rehabeams son/ 2. Chr. 11:20. En som kom medh Esra ifrå Babel/ Esr. 8:10.

Seleucia/ **hafwer namn af Seleuco;** fast stadh i Syrien/ 1. Macc. 11:8. Ap. G. 13:4.

Seleucus/ **ostadig;** Konungen i Asia/ Demetrij/ Konungens i Syrien son: han wille genom Heliodorum plundra HERrans tempel i Jerusalem; men han blef igenom ett vnderwerck ther ifrå förskräckt/ 2. Macc. 3: 3/ rc. Hans dödh/ cap. 4:7.

Selumiel/ **Gudh min frijd;** Zuri Sadai son/ en höfwitzman för Simeons slächte/ 4. Mos. 1:6. cap. 2:12. cap. 7:36. cap. 10:19.

Sem/ **rychte/ namn;** Noahs son/ 1. Mos. 5:32. cap. 6:10. 1. Chr. 1:24. Jbland Christi förfäder/ Luc. 3:36. Han går in i arken medh Noah/ 1. Mos. 7:13. Och går ther vth/ cap. 9:18. Han och Japhet betäckia sin faders blygd/ och blifwa wälsignade/ v. 23/ 27. Sems barn och efterkommande/ cap. 10:31. Om hans beröm/ Syr. 49:19.

Sema/ Sama/ **rychte/ tilhöra;** Hebrons son/ 1. Chr. 2:43. Jtem/ Joels son/ cap. 5:8. Jtem/ en förnäm borgare

i Ajalon/ cap. 8:13. Jtem/ Hothams son/ Davidz hieltes/ cap. 11:44. Jtem/ Raams fader/ 1. Chr. 2:44. Jtem/ en stadh i Juda/ Jos. 15:26.

Semaa/ en Gibeathit af Benjamin/ 1. Chr. 12:3.

Semaja/ **hör HERran;** en Prophet/ blifwer sänd til Rehabeam/ medh förbud at han intet skulle ftrida emot Jsrael/ 1. Kon. 12:22. 2. Chr. 11:2. Han förmanar Rehabeam til bättring/ cap. 12:5. Han hafwer skrifwit hans bedrifter/ v. 15. Jtem/ Semaja af Kiriath Jearim/ Prophetens Vrie/ som blef dräpen af Konung Jojakims fader/ Jer. 26:20/ 21. Jtem/ en falsk prophet af Nehelam/ blifwer straffad/ Jer. 29:24/ 31/ 32. Jtem/ en annar falsk prophet/ Delaja son/ Neh. 6:10. Jtem/ Sechanie son/ 1. Chr. 3:22. Jtem/ en Levit af Merari barn/ 1. Chr. 9:14. Jtem/ Galals son/ v. 16. Jtem/ en annar Levit Nethaneels son/ cap. 24:6. Jtem/ Obed Edoms son/ cap. 26:4. Jtem/ en Levit i Josaphats tijd/ 2. Chr. 17:8. Jtem/ en Levit vnder Konung Hiskia/ af Jeduthuns barn/ 2. Chr. 29:14. Jtem/ Sechanie son/ Neh. 3:29. Jtem/ twå Prefter efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 10:21/ 31. Neh. 10:8. Jtem/ Adonikams son/ Esr. 8:13. Jtem/ Delaja fader/ Jer. 36:12. Jtem/ en öfwerste medh sina slächtingar i Konung Davidz tijd/ 1. Chrön. 15:8.

Semari; sök Zemari.

Semaria/ **HERren bewarar;** en af Sauls slächt/ 1. Chr. 12:5. Jtem/ Rehabeams son/ 2. Chr. 11:19.

Semeber/ **härligt/ starckt namn;** Konungen af Zeboim/ som Kedor Laomer slog/ 1. Mos. 14:2.

Semei/ **mitt namn;** Josephs son i Christi slächtregister/ Luc. 3:26. Sök Simei.

Semida/ **kän mitt namn;** Gileadz son/ 1. Chr. 7:19. Jos. 17:2. Af hwilken the Semiter komma/ 4. Mos. 26:32.

Semira/ **sång;** Becher son/ af Benjamins slächte/ 1. Chrön. 7:8.

Semiramoth/ **högt är mitt namn;** en harpolekare i Davidz tijd/ 1. Chrön. 15:18/ 20. cap. 16:5. 2. Chrön. 17:8.

Semron; sök Simron.

Sen/ en ort widh Mizpa i Benjamin/ 1. Sam. 7:12.

Senaa/ **törnebuske;** Senaa barn/ Esr. 2:35. Neh. 7:38. Hwilka bygde fiskiareporten i Jerusalem/ Neh. 3:3. Thet är owist om thetta är stadz eller mans namn.

Sene/ **trampad ort/ törne;** en högh klint/ som war i wägen/ ther Jonathan sökte at gå öfwer i the Philisteers läger/ 1. Sam. 14:4.

Seneazar/ **skattsamlare;** Konung Jechonia son/ 1. Chrön. 3:18.

Senir/ Sanir/ **lyckta;** the Ammoriter kallade Hermons berg Senir/ 5. Mos. 3:9. 1. Chr. 5:23. Hes. 27:5. Högw. 4:8. Somlige vthtydat **sniöberg:** andre/ **lekatt-berg.**

Seorim/ **korn/ biugg;** en Prest af Aarons slächte/ 1. Chrön. 24:8.

Sepham/ **högh ort;** en ftadh widh Juda gräntsor/ 4. Mos. 34:10.

Sephar/ **tahl/ räkning;** berg i Sems land/ 1. Mos. 10:30.

Sepharad/ **räknings huus/ hafsstrand;** en stadh/ hwarest the fördrefne af Jerusalem bodde/ Obad. v. 20.

Sepharvaim/ **lius;** en stadh i Assyrien/ 2. Kon. 17:24. cap. 18:34. cap. 19:13. Esa. 36:19. cap. 37:13.

Sephatja/ **HERren dömer;** Reguels son af Benjamin/ 1. Chr. 9:8. Jtem/ Maacha son/ en öfwerste i Simeons slächte/ cap. 27:16. Jtem/ Josaphats son/ Jorams broder/ 2. Chr. 21:2. Jtem/ en efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:57. Jtem/ twänne andre/ cap. 8:8. Neh. 7:9. cap. 11:4. Jtem/ en Hariphit af Benjamin/ 1. Chr. 12:5. Jtem/ Matthans son/ som anklagade Jeremia/ Jer. 38:1. Jtem/ en af Davidz söner/ 2. Sam. 3:4. 1. Chrön. 3:3.

Sephela/ **plaan/ slätt;** ther Simon bygde borgen Adida/ 1. Macc. 12:38.

Sephi eller Sepho/ **vphögd ort/ kulle;** Sobals son i Seirs land/ 1. Mos. 36:23. 1. Chrön. 1:40.

Sephuphan/ **en huggorm/ som vpreser sigh i högden;** Bela son/ 1. Chrön. 8:5.

Serah/ **vpgång/ morgonskeen;** Reguels son af Esau/ en Förste i Edom/ 1. Mos. 36:13/ 17. Jtem/ en man af Bozra/ Jobals son/ Edomitiska Konungens fader/ v. 33. 1. Chr. 1:44. Jtem/ Juda son af Thamar/ 1. Mos. 38:30. cap. 46:12. 1. Chr. 2:4/ 6. cap. 9:6. Neh. 11:24. Af honom the Serahiter/ 4. Mos. 26:20. Jos. 7:17. Hwilken kallas Zara/ Matth. 1:3. Jtem/ en Simeons son/ 1. Chr. 4:21. Af hwilken the Serahiter komma/ 4. Mos. 26:13. Jtem/ en Levit/ Jddo son/ 1. Chr. 6:21. Jtem/ Serah en Ethiop/ som drog vth medh en wäldig häär emot Juda/ 2. Chr. 14:9. Serah Assers dotter/ som reste til Egypten medh Jacob/ 1. Mos. 46:17. 4. Mos. 26:46. 1. Chrön. 7:30.

Serahia/ Vsi son/ Merajoths fader/ 1. Chrön. 6:6.

Seraja/ **HERrans Förste;** Konung Davidz skrifware/ 2. Sam. 8:17. Jtem/ Asaria son/ af Simeons slächte/ 1. Chr. 6:14. Jtem/ Joabs fader/ cap. 4:14. Jtem/ Asriels son/ som blef befalt at gripa Jeremia/ Jer. 36:26. Jtem/ Thanhumeth son/ en Nethophatit/ Jer. 40:8. Jtem/ Neria son/ en fridsam man i Konung Zedekie hoff/ Jer. 51:59. Jtem/ Asarie son öfwerfte Prest/ som Nebucad Nezar lät dräpa i Riblath/ 2. Kon. 25:18/ 23. Jer. 52:24. Jtem/ en Jsraelit/ Esr. 2:2. Jtem/ en af Leviterna/ som vpdrog til Babel/ Neh. 12:1. Jtem/ Esra fader/ Esr. 7:1. Jtem/ Kenos son af Caleb/ 1. Chr. 4:13. Jtem/ Asriels son/ Jer. 36:26.

Seraphim/ **eldzlåge/ skinande som eldzlåge;** Änglars namn/ Esa. 6:2/ 6.

Serebia/ en Levit af Maheli barn/ Esr. 8:18. Neh. 8:7. cap. 9:4. cap. 10:12. cap. 12:24.

Sered/ **rådandes/ förhängsel;** Sebulons son/ kom medh Jacob in i Egypten/ 1. Mos. 46:14. Af honom äro the Srediter/ 4. Mos. 26:26.

Sergius/ **som inweklar;** en landzhöfdinge i Cypren/ begärer af Paulo at höra Gudz ord/ Ap. G. 13:7/ 12.

Seron/ **Förste/ Herre;** höfwitzman i Syrien/ 1. Macc. 3:13.

Serubbabel/ Zorobabel/ Sealthiels son/ Neh. 12:1. Hagg. 1:1. Matth. 1:12. Luc. 3:27. Han förnyar HERrans tempel/ Esr. 3:2. Efter prophetien/ cap. 5:2. Zach. 4:6. Han födde Abiud/ Matth. 1:13. Blifwer beprisad/ Syr. 49:13.

Serug/ **tälning/ inweklad;** Regu son/ 1. Mos. 11:20. 1. Chr. 1:26. Kallas/ Luc. 3:35/ Saruch.

Sesach/ **fäster;** så kallar Jeremia en Konung/ Jer. 25:26. cap. 51:41.

Sesai/ **siette;** en af Enaks barn/ 4. Mos. 13:23. Blifwer af Caleb bortdrifwen/ Jos. 15:14. Dom. 1:10.

Sesan/ **siette/ lilja/ roos;** Jisei son/ 1. Chr. 2:31.

Sesbazar/ **tröstare/ som kommer vthu sex ångster;** en landzhöfdinge öfwer fångarna i Babel/ Esr. 1:8. cap. 5:14.

Seth/ hans namu förklaras/ 1. Mos. 4:25. **Gudh hafwer satt migh en annan sädh;** Adams son/ 1. Mos. 4:26. cap. 5:3. 4. Mos. 24:17. 1. Chrön. 1:1. Syr. 49:19. Luc. 3:38.

Sethan/ **oljoträ;** Bilhans son af Benjamin/ 1. Chrön. 7:10.

Sethar/ **öfwerblifwen;** Konung Ahasveri kamererare/ Esth. 1:10/ 14.

Sethar Bosnai/ **öfwerblifwen;** en öfwerste i Samarien/ som hindrade HERrans tempels byggning/ Esr. 5:3. cap. 6:13.

Sethur/ **hemlig/ förborgad;** Michaels son/ som bespeijade Canaans land/ 4. Mos. 13:14.

Seva/ **förgäfwes/ fåfänglig;** Machbena fader/ 1. Chrön. 2:49.

Sevene/ en ftadh i Egypti gräntsor/ Hes. 29:10. cap. 30:16.

Sia/ **darrande;** en af Gadz slächte/ 1. Chr. 5:13. Jtem/ en Nethinim/ Neh. 7:47. Kallas Esr. 2:44/ Siaha.

Siaha/ se näst förvth på Sia.

Sibai; sök Sippai.

Siban; sök Sivan.

Sibbechai/ **tiockt trä/ inweklare;** en Husathiter Davidz hielte/ som slog resen Saph/ 2. Sam. 21: 18. Som slog Sippai/ 1. Chrön. 20:4.

Sibma/ **ther många wijngårdar warit;** en stadh i Moab/ som Rubens barn tilföll/ 4. Mos. 32: 38. Jos. 13:19. Esa. 16:8. Jer. 48:32.

Siboleth; sök Schibboleth.

Sibraim/ **hög omgång/ härligt anseende;** en stadh widh Damascos gräntsor/ Hes. 47:16.

Sichar/ så kallas Sichem/ Joh. 4:5.

Sichem/ **skuldra/ stycke land;** Hemors son/ förkräncker Dina/ 1. Mos. 34:2. Blef dräpen/ cap. 26.

Sichem kallades ock staden som blef förstörd/ Dom. 9:45. Jacob kom til Sichem/ 1. Mos. 12:6. cap. 35:4. cap. 37:12/ 13/ 14. Josua församlar folcket i Sichem/ Jos. 24:1/ 25. Joseph blijr i Sichem begrafwen/ v. 32. Abimelechs hemwift/ Dom. 9:1. Rehabeam kommer til Sichem/ 1. Kon. 12:1. Jerobeam bygger Sichem vp igen/ v. 25. Om Sichem talas/ Dom. 21:19. Ps. 60:8. Syr. 50:28. Kallas Joh. 4:5. Sichar.

Sichemiter/ 4. Mos. 26:31.

Sichor; sök Sihor.

Sichri/ **manlig/ tänckwärdig;** en af Jizears söner/ 2. Mos. 6:21. Jtem/ Simi son af Benjamin/ 1. Chr. 8:19. Jtem/ en af Sasaks barn/ v. 23. Jtem/ Elisaphats fader/ 2. Chr. 23:1. Jtem/ Assaphs sångarens son/ 1. Chr. 9:15. Jtem/ Eliesers fader af Ruben/ 1. Chr. 27: 16. Jtem/ Amasia fader/ 2. Chr. 17:16. Jtem/ en man af Ephraims slächte/ som drap Maaseja Achabs son/ 2. Chr. 28:7. Jtem/ en Benjamit efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 11:9.

Sichron/ **dryckenskap;** en stadh i Juda gräntsor/ Jos. 15:11.

Siclus; sök Sikel.

Sicyon/ **ångest/ kurbitz;** en stadh/ 1. Macc. 15:23.

Siddim/ **plaan/ slätt/ kalkachtig;** en daal för Sodom/ på hwilken Konungarna i Sodom och Gomorra blefwo slagne af Kedor Laomor/ 1. Mos. 14:3.

Side/ en stadh/ 1. Macc. 15:23.

Sidon; sök Zidon.

Siene; sök Sevene.

Sif/ en månad. Sök beskrifningen ther om särskilt.

Sihon/ **förstöra/ krafsa ifrå;** the Ammoniters Konung/ wille intet tilläta Jsraels barn at draga igenom sitt land/ 4. Mos. 21:23. 5. Mos. 2:30. Dom. 11:19. Han blef slagen medh swärd/ och öfwerwunnen/ 4. Mos. 21:24. Rubens och Gadz barn fingo Sihons Konungarike/ cap. 32:33. 5. Mos. 2:24. Jos. 13:21. Neh. 9:22. Ps. 135:11.

Sihor/ Sichor/ **swart/ bedröflig;** een flodh i Egypten/ Jos. 13:3. cap. 19:26. 1. Chr. 14:5. Esa. 23:3. Jer. 2:18.

Sichor Libnath/ en stadh widh Assers gräntsor/ Jos. 19:26.

Sikel/ Siclus/ ett slags mynt hoos the Ebreer/ 3. Mos. 27:3. 4. Mos. 3:47. Hes. 45:12. Sök myntregiftret.

Silas/ **tyster/ försichtig/ sänder;** en Christi Lärjunge/ blef medh Paulo sånd til Antiochien/ Ap. G. 15: 22/ 27. Han wille blifwa ther/ v. 34. Reser sedan medh Paulo/ v. 40. Warder stupad medh rijs/ cap. 16:19/ 22. Och satt i fängelse/ v. 23. Han prisar medh Paulo Gudh/ v. 25. Reser medh Paulo til Berrea/ cap. 17:10. Blifwer qwar medh Timotheo i Berrea/ v. 14/ 15. Kommer ifrå Macedonien/ cap. 18:5.

Silem/ Sillem/ **fridsam/ som stiftar frijd/ wedergälning;** Naphthali son/ som medh Jacob foor in i Egypten/ 1. Mos. 46:24. Hwar af the Sillemiter komma/ 4. Mos. 26:49.

Silhi/ **bodskap/ mitt swärd;** Asuba fader/ Konung Josaphats moders/ 1. Kon. 22:42. 2. Chr. 20:31.

Silhim/ **green:** andre/ **sändebod;** en ftadh i Juda/ Jos. 15:32.

Silla/ **högd/ wall/ korg;** ther Konung Joas blef slagen af sina egna tienare i Millo/ när man går til Silla/ 2. Kon. 12:20.

Silo/ **rolig/ stilla/ lycksalig;** Gudz ark war i Silo/ Jos. 18:1. Dom. 18:31. 1. Sam. 1:3. Lotten blef i Silo vthdelt för HERrans ark/ Jos. 19:51. Åhrlig fest i Silo/ Dom. 21:19. J Silo blef hållen en riksdag af hela Jsrael för the Rubeniters skul/ Jos. 22:12. Gudz ark blef tagen ifrå Silo/ 1. Sam. 4:4. Jer. 7:12. cap. 26:6.

ElKana offrade/ 1. Sam. 1:3. Och bad i Silo/ v. 9. Hafwer Samuel til Silo/ v. 24. Gudh HERren låter sigh ther see/ cap. 3:21. Gudh vppenbarar sigh intet mera i Silo/ 1. Sam. 3:1. Silo döttrar blifwa medh wåld borttagna af the öfwerblefna Benjamiter at blifwa theras hustrur/ Dom. 21:21/ 23. Ahia war Prest i Silo/ 1. Sam. 14:3. Ahia en Prophet i Silo/ 1. Kon. 11:29. HErrans straff öfwer Silo/ Ps. 78:60. Jer. 7:12/ 14.

Siloa/ Siloam/ **sändningebod;** een flodh i Jerusalem/ som hafwer sitt vhrsprung af Zions berg/ Esa. 8:6. Luc. 13:4. J Joh. 9:7/ förklaras ordet.

Siloni/ **fridsam;** Asaja fader/ 1. Chr. 9:5. Jtem/ Zacharie fader/ Neh. 11:5.

Silpa/ **förskräckelig/ drypande;** Leas tienfteqwinna/ som gafs Jacob til huftru/ 1. Mos. 29:24. cap. 30:9. Hennes barn/ v. 10/ 12. cap. 35:26. cap. 46:18.

Silsa/ **then tredie Förste;** Zopha son/ af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:37.

Silvanus/ **skogsman;** en predikant medh Paulo och Timotheo/ 2. Cor. 1:19. 1. Thess. 1:1. 2. Thess. 1:1. 1. Pet. 5:12. Kallas eljes Silas.

Sima/ Simma/ Jahats son/ 1. Chr. 5:20. Hans son war Ethan/ v. 42.

Simea/ **hörsam;** Davidz broder/ 2. Sam. 13:3. 1. Chr. 20:7. Som kallas/ 1. Sam. 16:9/ Samma. Jtem/ en af Davidz söner/ 1. Chr. 3:5. Jtem/ en Levit Michaels son/ 1. Chr. 6:39. Jtem/ Miklots son af Benjamin/ 1. Chr. 8:32.

Simeath/ **lydig/ anhörerska;** een Ammonitisk qwinna/ Josachars eller Sabadz moder/ 2. Kon. 12:21. 2. Chrön. 24:26.

Simathiter/ 1. Chrön. 2:35.

Simei/ **hörsam/ mitt rychte;** Gersons son/ af Levi slächte/ 2. Mos. 6:17. The Simeiter/ 4. Mos. 3:2. 1. Chr. 6:17/ 29. cap. 33:7/ 9. Jtem/ Saccurs son/ som hade 16 söner och 6 döttrar/ 1. Chr. 4:26. Jtem/ Phedaja son/ 1. Chr. 3:19. Jtem/ Gogs son/ af Rubens slächte/ 1. Chr. 5:4. Jtem/ Kis son/ Jemini sons/ Esth. 2:5. Jtem/ en af Davidz wänner/ 1. Kon. 1:8. Jtem/ en Ramathit/ 1. Chr. 27:27. Som war öfwer Davidz wijngårdar. Jtem/ en af Hemans barn/ 2. Chr. 29:14. Simei Gera son/ bannar Konung David/ 2. Sam. 16:13. Finner nåde hoos David/ cap. 19:23. Blifwer dräpen af Konung Salomo/ efter Davidz befalning/ 1. Kon. 2: 9/ 36/ 42/ 46. Jtem/ Simei kallades ock Ela son/ Konung Salomos befalningsman i Benjamin/ 1. Kon. 4:18. Jtem/ en Levit i Konung Hiskie tijd/ 2. Chr. 31:12. Jtem/ andra Leviter efter thet Babyloniska fängelset/ Efr. 10:2/ 3.

Simeon/ namnet förklaras/ 1. Mos. 29:33. Jacobs son af Lea/ medh sin broder Levi/ dräper the Sichemiter för theras syster skul/ cap. 34:25. Therföre the ock blifwa af sin fader ftraffade/ v. 30. cap. 49:5/ 6/ 7. Simeon blef qwarhållen vthi Egypten/ cap. 42:24. Simeons efterkommande/ 4. Mos. 1:22. cap. 26:14. 1. Chrön. 4:20. Hufwuden i Simeons slächte/ 2. Mos. 6:15. 4. Mos. 7:36. Hans arfwedeel/ Jos. 19:8/ 9.

Simeon en rättferdig och gudfruchtig man i Jerusalem/ tager Christum i sin famn/ Luc. 2:25/ 27/ 28.

Simi/ Esr. 10:38. Jtem/ en annar/ 1. Chrön. 8:21.

Simon/ **tilhörare;** Onie Preftens son/ som blef efter sin fader öfwerste Prest/ Syr. 50:1.

Simon Matthatie son/ medh thet tilnamnet Thassi/ 1. Macc. 2:3. cap. 5:17/ 22. cap. 9:19. cap. 10:74. Han blef en höfdinge öfwer landet emellan Tyrus och Egypten/ cap. 11:39. Hans bedrifter/ cap. 12:33/ 38. cap. 13. cap. 14. Hans lofsång/ cap. 13:51. Hans beröm/ 1. Macc. 14:4. Han blef ihiälslagen/ cap. 16:16. Medh

sina söner. Läs om honom/ 1. Macc. 5:17. cap. 10:74. 2. Macc. 14:7.

Simon then Benjamiten/ förråder Jerusalems tempels ägodelar/ 2. Macc. 3:4. cap. 4:1.

Simon kallas Apostelen Petrus; sök Petrus.

Simon af Bethania anammar Chriftum til herbergs/ Matth. 26:6. Marc. 14:3. Joh. 12:1.

Simon af Cyrene/ bär korßet efter Christum/ Matth. 27: 32. Marc. 15:21. Luc. 23:26.

Simon en trolkarl/ blifwer satt i bann/ Ap. G. 8:9.

Simon war Jude Jscharioths fader/ Joh. 6:71.

Simon Zelotes/ Ap. G. 1:13. Simon en garfware i Joppe/ Ap. G. 10:6/ 32. Simon kallades Niger/ cap. 13:1.

Simran/ **psalmist/ sång;** Abrahams son as Kethura/ 1. Mos. 25:2.

Simrath/ **wård/ bewarare;** Simi son af Benjamin/ 1. Chrön. 8:21.

Simri/ **sångare/ afskuren;** Salu son/ blifwer medh een Midianitisk qwinno ihiälftucken/ 4. Mos. 25: 14. 1. Macc. 2:26. Simri Jsraels Konung brände sigh sielf vp/ 1. Kon. 16:18. Jtem/ en Levit i Konung Hiskie tijd/ 2. Chr. 29:13. Jtem/ ett landskap/ Jer. 25:25. Jtem/ en af the förnämsta Leviter/ 1. Chr. 26:20. Jtem/ Jediaels fader/ 1. Chr. 11:45. Jtem/ Semaja son af Simeon/ 1. Chrön. 4:37.

Simrith/ een Moabitiska/ 2. Chr. 24:26.

Simsai/ **min sool;** en skrifware/ Esr. 4:8.

Simson/ Samson/ **liten sool/ Gudz tienare;** Manoah son af Dans slächte/ blef född/ Dom. 13:24. Efter som låfwat war af Ängelen/ v. 3. Han tager figh hustru i Thimnath/ cap. 14:1/ 2. Han sönderrifwer ett leijon/ v. 6. Hans gåta/ som han föreftäller gäfterna i sitt bröllop/ v. 10/ 14. Han står 30 man i Askalon/ och gifwer högtidz kläder/ v. 19. Hans huftru gifwes en aunan/ v. 20. Han hämnas och giör the Philifteer skada/ cap. 15:3. Simsons räfwar/ v. 4. Slår 1000 män medh en åsnakindboga/ v. 16. Han släckte sin torst af watnet som kom vthur oxeltanden/ v. 19. Besofwer een skökio i Gasa/ cap. 16:1. Tager stadzporten/ v. 3. Haus huftru Delila/ v. 4. Han blifwer af henne lockad/ at säija hwar vthi hans starckhet beftod/ v. 15/ 19. Och blifwer så öfwerwunnen/ v. 20. Fången och dräpen/ v. 21/ 30. Han blifwer begrafwen/ v. 31. Hans troo warder beprisad/ Ebr. 11:32.

Sin/ **törne;** een ökn emellan Elim och Sinai/ hwarest Jsraels barn hade sitt lägre/ 4. Mos. 33:11. Ther knorrade the/ 2. Mos. 16:1/ 2. cap. 17:2. Hes. 13:15/ 16. Sök Zin.

Sina/ Sinai/ **törnebuske;** ett berg i then Arabiska öknen i Midians land/ 4. Mos. 33:15. 2. Mos. 19: 1. Mose vndfår på berget Gudz lagh/ 2. Mos. 20. Ap. G. 7:30/ 38. Jsraels barn warda räknade i Sinai ökn/ 4. Mos. 1:19. The hälla Passab/ cap. 9:5. Om Sinai talas/ 5. Mos. 33:2. Ps. 68:9/ 18. Judith. 5:14. Syr. 48:7. Gal. 4:25.

Sineab/ **fadrens tand;** en Konung i Adama/ 1. Mos. 14:2.

Sinear/ **hwars inbyggiare äro drefne och kringströdde i all land;** så warder kallad Babylonia/ 1. Mos. 10:10. cap. 11:2. cap. 14:1. Esa. 11:11. Dan. 1:2. Zach. 5:11.

Sini/ **törne;** Canaans son af Ham/ 1. Mos. 10:17. Af hwilken Sinei komma/ som bodde i Sinim/ Esa. 49:12.

Sion/ **ökn/ buller/ förstörd;** en stadh i Jsaschar/ Jos. 19:19. Jtem/ ett berg i the Amoreers land/ som kallas ock Hermon/ 5. Mos. 4:48. cap. 3:9. Dom. 3:3. 1. Chrön. 5:23.

Siph/ **mun/ falskhet/ grafjern;** en stadh i Juda/ Jos. 15:24. Thenne stadh blef bebygd af Konung Rehabeam/ 2. Chr. 11:6/ 8. Jtem/ een öku/ 1. Sam. 23: 14/ 15/ 24. cap. 26:1/ 2. Ps. 54:2. Jtem/ Mesa son/ 1. Chr. 2:42. Jtem/ Jehaleleels son/ cap. 4:16.

Sipha/ Jehaleleels son/ af Juda slächte/ 1. Chr. 4:16.

Siphei/ **öfwersimmare/ öfwerflöd;** Sisa fader/ af Simeons slächte/ 1. Chrön. 4:37.

Siphmot/ **kinbens ställe/ öfre läppen;** en stadh i Juda/ 1. Sam. 30:28.

Siphra/ **wacker;** een jordegumma i Egypten/ 2. Mos. 1:15.

Siphron; sök Ziphron.

Siphtan/ **domare/ galen;** Kemuels fader/ en Förstas öfwer Ephraim/ 4. Mos. 34:24.

Sippai/ en af reserna/ 1. Chrön. 20:4.

Sirion/ **fruchtbärande/ pantser;** berget Hermon/ 5. Mos. 3:9. Ps. 29:6.

Sisa/ **wildt diur/ härlighet;** Rehabeams son/ 2. Chr. 11:20. Jtem/ en man hwars söner woro skrifware/ 1. Kon. 4:3.

Sisak/ **begärig på skäncker/ leen klädnat;** en Konung i Egypten/ bortförer alla häfwor vhr templet och Konungs huset/ 1 Kon. 11:40/ rc. cap. 14:25. 2. Chrön. 12:2.

Sisera/ **seer medh frögd/ hästars beskådare;** Jabins härhöfwitzman/ Dom. 4:2. Blifwer ihiälflagen medh en nagel/ v. 21/ 22. cap. 5:26. 1. Sam. 12:9. Ps. 83:10.

Sismai/ **mina wälluchtande krydder/ ryttare;** Elasa son/ 1. Chrön. 2:40.

Sithrai/ **regent/ en som vthdrifwer;** en Saroniter/ satt öfwer boskapen i Saron/ 1. Chrön. 27:29.

Sithri/ **mitt förborgade rum;** Vsiels son af Levi/ 2. Mos. 6:22.

Sitna/ **haat/ motstånd;** en brunn i Gerar/ 1. Mos. 26:21.

Sittim/ **cederträ;** en slätt mark/ 4. Mos. 25:1. Jos. 2:1. Mich. 6:5. Jtem/ en daal/ Joel. 3:18.

Sivan/ en månad. Sök beskrifningen ther om.

Smaragd/ en ädelfteen/ 2. Mos. 28:17. cap. 39:10. Judith. 10:19. Tob. 13:21. Spr. 32:8. Vpp. 4:3. cap. 21:19.

Smida; sök Semida.

Smirna/ Smyrna/ **myrrha/ smörjelse;** en stadh i Jonien/ i mindre Asien/ Vpp. 1:12. cap. 2:8.

So/ **afmätare;** en Konung i Egypten/ 2. Kon. 17:4.

Sobab/ **motståndare/ en som afwänder;** Calebs son/ 1. Chr. 2:18. Jtem/ en af Davidz söner/ 2. Sam. 5:14.

1. Chrön. 3:5. cap. 14:4.

Sobach/ **näät/ garn/ dufwofångare;** Konungens i Syrien/ Hadad Ezers fältöfwerste/ hwilken David medh alt hans folck drap/ 2. Sam. 10:18. Kallas i 1. Chrön. 20:16/ 18/ Sophach.

Sobai/ **som angriper/ antastar;** Sobai barn/ woro dörawachtare i templet/ Neh. 7:45.

Sobal/ **wägh som man går;** Seirs son then Horitens/ 1. Mos. 36:20. Hans barn/ 1. Chr. 1:40. Jtem/ en af Calebs slächte/ cap. 2:50. Jtem/ en af Juda/ cap. 4:1.

Sobek/ **tilgifware;** en af hufwuden i folcket/ Neh. 10:24.

Sobi/ **en som tager til fånga;** Konung Nahas son i Rabba/ 2. Sam. 17:27.

Socho/ **hydda/ hage;** en stadh i Juda i dalarna/ Jos. 15:35.

Sodi/ **hemlighet;** Gaddiels fader/ 4. Mos. 13:11.

Sodom/ Sodoma/ **hemlighet;** en ftadh i Canaans land/ blifwer medh Gomorra af krijg öfwerfallen/ 1. Mos. 14:8/ 11. War belägen på en ganska härlig plaan/ cap. 13:10. Hwar af somlige mena namnet komma: thes Konung går emot Abraham/ cap. 14:17/ 21/ rc. Sodoms lafters roop/ cap. 18:20. Twå Änglar kommo til Sodom/ cap. 19:1. Thet blifwer förderfwat medh eld och swafwel/ cap. 19:24. 5. Mos. 29:23. Wijsh. 10:6/ 7. Efter som talat war/ 1. Mos. 18:20. The Sodomiters synder/ som woro orsaken til thetta förderfwet/ vpräknas/ Hes. 16:49. Sodoms och Gomorre förderf är satt allom otrognom til ett exempel/ Esa. 13:19. Jer. 49:18. cap. 50: 40. Hes. 16:49. Syr. 16:9. Luc. 17:29. 2. Pet. 2:6. Jud. Ep. v. 7. Om Sodom talas/ 5. Mos. 29:23. cap. 32:32. Esa. 1:9/ 10. cap. 3:9. Jer. 23:14. cap. 50:40. Klagw. 4: 6. Zeph. 2:9. Matth. 10:15. cap. 11:23. Vpp. 11:8.

Soham/ **ädelsteen onyx;** Jaasia son/ af Levi slächte/ 1. Chrön. 24:27.

Soheleth/ **krijg/ strijd;** en fteen widh brunnen Rogel/ hwareft Adonia offrade/ 1. Kon. 1:9.

Soheth/ **wråman;** Jisei son/ af Juda slächte/ 1. Chrön. 4:20.

Somer/ Ebers son/ af Assers slächte/ 1. Chrön. 7:32.

Sopater/ Ap. G. 20:4. Menes wara then samma som heter i Rom. 16:21/ Sosipater.

Sopham/ **förborgad gång;** Ammoriters stadh/ 4. Mos. 32:35.

Sopher/ **skrifware/ räknemästare;** Konung Zedekie härhöfwitzman: han lärde Jsraels barn strida/ och blef dräpen af Nebucad Nezar/ 2. Kon. 25:19. Jer. 52:25.

Sophereth/ **skrifware;** en af Salomos tienares barn/ Esr. 2:55. Neh. 7:57.

Sorek/ **wijnstock;** en bäck i Dan/ hwarest Delila bodde/ och Simson blef fången/ Dom. 16:4.

Sosipater/ en trogen man i Corintho/ Rom. 16:21. Jtem/ en höfwitzman i Jude Maccabei häär/ 2. Macc. 12:24.

Sosthenes/ **hwilkens starckhet är widh macht/ starck frälsare;** en öfwerste för Synagogon i Corintho/ som blef af Pauli predikan omwänd/ och dragen sedan för domstolen/ A. G. 18:17. 1. Cor. 1:1.

Sostratus/ **härs frälsare;** Konung Antiochi härhöfwitzman/ 2. Macc. 4:28.

Sotai/ **afwiker;** en af Salomos tienares barn/ Esr. 12:55. Neh. 7:57.

Sparta/ **sådt/ planterat;** en stadh i Peloponneso/ som kallas Lacedemon/ medh hwilken Judafolcket hade förbund/ 1. Macc. 12:2. cap. 14:16. cap. 15:23.

Stachys/ **kornax;** en Chrifttrogen man i Rom/ Rom. 16:9.

Stephanas/ **crona;** en Christtrogen man i Corintho/ 1. Cor. 1:16. cap. 16:15. Hans huusfolck döptes af Paulo.

Stephanus/ **crona;** en af the siu Diaconis, blifwer vthwald/ Ap. G. 6:3/ 5. Giör stora tekn och vnder/ v. 8. Får motstånd/ v. 9. Blifwer anklagad/ v. 11. Förswarar figh/ hållandes een härlig predikan/ cap. 7:1/ rc. Blifwer stenad/ v. 57/ 58/ 59. Såg HErrans härlighet/ v. 55/ 56. Hans dödh beklagas/ cap. 8:2. Palus talar om sin beställning widh Stephani dödh/ cap. 22:20.

Stoici Philosophi/ som lärde i Porticu: ett partij eller sect i Athen/ som kallade Paulus en sqwalrare/ Ap. G. 17:18.

Sua/ Jude swärfader/ 1. Mos. 38:2. 1. Chrön. 2:3.

Suah/ **buckar och kröker sigh;** Abrahams son af Kethura/ 1. Mos. 25:2. Jtem/ en af Sopha barn i Asser/ 1. Chr. 7:36. Jtem/ Chelubs broder/ cap. 4:11. Jtem/ Bildadz fädernes ort/ Job. 2:11. cap. 8:1. cap. 42:9.

Sual/ **räf;** ett land i Judea/ 1. Sam. 13:17. Jtem/ en af Assers barn/ 1. Chrön. 7:36.

Subael/ **som omwänder sigh til Gudh/ Gudh omwändt tigh;** en Levit i Davidz tijd/ 1. Chrön. 24:20. cap. 25:20.

Suchim/ **som boo i tiäll;** så kallas Troglodyterne som Sisak förde medh sigh/ 2. Chrön. 12:3.

Succoth/ **tiäll;** en stadh widh Gileadz berg/ om hwilket namns bemärkelse läses/ 1. Mos. 33:17. Blef tilägnad Gadz barn/ Jos. 13:27. Jsraels barn resa til och ifrå Succoth/ 2. Mos. 12:37. cap. 13:20. 4. Mos. 33:5. Gideon begärar några brödh af Succoth; men the neka honom/ och theras äldfte warda slagne af honom medh törne/ Dom. 8:5/ rc.

Succoth Benoth/ **döttrars tiäll/ höna medh kyklingar;** the Babyloniers afgud/ 2. Kon. 17:30.

Sud/ **högfärdig;** een flodh i Babylonien/ Bar. 1:4.

Suha; sök Sua.

Suham/ **nedrigt/ swart;** Dans son/ af hwilken the Suhamiter kommo/ 4. Mos. 26:42.

Sulamith/ **fridsam/ fulkommen;** bruden kallas så/ Högw. 6:12.

Sunem/ **sömn/ roo/ purpurröd;** en stadh i Jsaschars slächte/ Jos. 19:18. Hwareft the Philisteer lägrade figh emot Saul/ 1. Sam. 28:4. Ther ock Elisa hade sin wärdinna/ 2. Kon. 4:8. Hwilken han låfwar en son/ v. 16. Hon föder en son/ v. 17. Han blifwer död/ och vpwäckt af Elisa/ v. 20/ 21/ 35/ 36.

Suni/ **som förandrar;** Gadz son/ 1. Mos. 46:16. Af hwilken the Suniter komma/ 4. Mos. 26:15.

Supham/ Benjamins son/ och thes efterkommande/ 4. Mos. 26:38/ 39.

Suppim/ **sönderkrosfade;** en slächt ibland Benjamins barn/ Jrs barn/ 1. Chrön. 7:12/ 15.

Sur/ Zur/ **muur;** Arabie ökn emot Egypten/ hwareft Ängelen syntes Hagar/ 1. Mos. 16:7. Abraham bodde emellan Kades och Zur/ cap. 20:1. Jsmaels slächt bodde ifrå Hewila til Zur/ cap. 25:18. Jsraels barns lägre/ 2. Mos. 15:22. Saul slog the Amalekiter alt in til Sur/ 1. Sam. 15:7. Om Zur läses/ 1. Sam. 27:8. Jtem/ Sur en port/ 2. Kon. 11:6.

Susa/ Susan/ **lilja/ roos;** en hufwudstad i Persien/ Esth. 1:2. cap. 2:3. cap. 3:15. cap. 4:8. cap. 8:15. cap. 9:6/ 18. Dan. 8:2.

Susanna/ **liten roos/ lilja;** Jojakims huftru/ om hwilken läs Susanne historia. Jtem/ een gudfruchtig qwinna som följde Christum/ Luc. 8:3.

Susi/ **min häst;** Gaddi fader/ 4. Mos. 13:12.

Susim/ **poster/ pelare;** resers namn/ 1. Mos. 14:5.

Suthelah/ **ny grund/ grön plantering;** Ephraims son/ af hwilken kommo the Suthelahiter/ 4. Mos. 26:35. 1. Chrön. 7:20.

Syene; sök Sevene.

Sylvanus; sök Silvanus.

Syntyche/ **som håller samtal;** een gudfruchtig qwinna i Philippis/ Phil. 4:2.

Syracusa/ en stadh i Sicilien/ Ap. G. 28:12. **hafwer namn af ett stinckande kärr Syraco/ som betyder stincka.**

Syria/ Syrer/ hafwer namn af **Sur/ eller Tur och Tyro/** efter somligas mening; ett ftort landskap i Asien/ kallas i Skriften Aram/ högh; the Syrer komma af Kemuel/ 1. Mos. 22:21. Laban war en Syrer/ cap. 28:20. cap. 31:20/ 24. Jacob refte til Syrien/ cap. 28: 5/ 6. Om Syrien talas/ 4. Mos. 23:7. 5. Mos. 26:5. The Syrer råda öfwer Jsrael/ Dom. 3:8. The blifwa slagne och skattskyldige giorde af David/ 2. Sam. 8:13. The hielpa Ammoniterna emot David/ cap. 10:6. Blifwa slagne på flychten/ v. 13/ 18. Draga vth emot Jsrael/ 1. Kon. 20:1/ rc. Falske propheten propheterar at Achab skulle slå the Syrer/ cap. 22:11. The blifwa slagne/ cap. 20:29. Strida åter emot Jsrael/ 2. Kon. 6:8. Blifwa slagne medh blindhet/ och förde til Samarien/ v. 18/ 19. Blifwa af Gudh förskräckte/ cap. 7:6/ 7. Draga igen vth emot Jsrael/ cap. 13:3. Komma vnder the Assyriers hand/ cap. 16:9. Hasael war theras Konung/ 2. Kon. 8: 9. Rezin/ cap. 15:37. Esa. 7:1. Hufwudstaden war Damascus/ v. 8. Propheteras emot Syrien/ och talas om henne/ Esa. 17:3. 2. Kon. 18:11. Esa. 36:11. Ps. 60:2. Jer. 35:11. cap. 49:23. Hes. 16:57. Amos. 1:3/ 5. cap. 9:7. Judith. 2:9. cap. 3:1/ 14. 1. Macc. 3:13/ 41. cap. 7:39. cap. 10:69. cap. 11:2/ 60. cap. 14:13. Esr. 4:7. Matth. 4:24. Luc. 2:2. cap. 4:27. Ap. G. 15:23/ 41. cap. 18:18. cap. 20:3. cap. 21:3. Gal. 1:21.

Syrophenicien/ Syrophenissa/ een qwinnos person/ som kallas ock een Cananeesk qwinna/ Marc. 7:26.

T.

Tabaoth/ **ringar/ cirklar;** en Nethinim efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:43.

Tabbath/ **godh/ godh stadh;** en stadh vnder Manasse/ intet långt ifrå Mehola/ til hwilken the Midianiter fly

för Gideon/ Dom. 7:22.

Tabeel/ **gode Gudh;** en öfwerste i Samarien/ Esr. 4:7.

Tabeera/ **antändning;** en ort i öknen/ 5. Mos. 9: 22. Hwarest folcket knorrade emot Mose/ och blefwo ftraffade medh eld/ 4. Mos. 11:3. Och rumet wardt kallat Tabeera/ therföre at HERrans eld hade vptändt sigh ibland them.

Tabitha/ **rågeet eller rå;** som thet vthtydes/ Ap. G. 9:36. War een gudfruchtig qwinna i Joppe; blifwer vpwäckt ifrå the döda/ v. 40.

Tabrimmon/ **högste wälgierningsman/ godt granatäple;** Hesions son/ Benhadadz Konungens i Syrien fader/ 1. Kon. 15:18.

Takehath; sök Thikva.

Talmai/ **pijldragare/ swärdzman;** Enaks barn af Hebron/ som blefwo vthrotade/ 4. Mos. 13:23. Jos. 15:14. Dom. 1:10. Jtem/ Maachas Konung Davidz hustrus fader/ Konung i Gesur/ 2. Sam. 3:3. cap. 13:37.

Talmon/ **beredder dagg/ nedertryckter;** en sångare och dörawachtare i templet/ 1. Chr. 9:17. Jtem/ andre efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 2:42. Neh. 7:45. cap. 11:19. cap. 12:25.

Taphath/ **liten och kleen/ öfwerflödande;** Salomos dotter/ Abi Nadabs hustru/ 1. Kon. 4:11.

Tarsus/ **fotsola: andre vthtyda en stadh/ af Javans son/ som kallades Tharsis/ bygder: thes vphofsmans namn bemärker marmor och ädla stenars vpsökiare;** en stadh i Cilicien/ Apostelens Pauli födelse ort/ Ap. G. 9:30. cap. 11:25. cap. 21:39. cap. 22:3.

Tebah/ **slachtande/ en som dräper;** Nahors son af frillan Rehuma/ 1. Mos. 22:24.

Tebalia/ **HErrans döpte/ HErren nedersanker;** Hosa son/ af Levi slächte/ 1. Chrön. 26:11.

Telem/ **förtryckelse/ theras dagg;** en stadh i Juda/ Jos. 15:24. Jtem/ en Jsraelit/ som skilde sigh ifrå sin Hedniska huftru/ Esr. 10:24.

Tempel/ hafwer namn **af åskådande;** sök **Salomo/** och **Tempel** i andra Regiftret.

Tertius/ **then tredie;** en trogen i Corintho/ Rom. 16:22.

Tertullus/ **en wältalande man;** Ananie öfwersta Prestens vthskickade emot Paulum/ Ap. G. 24:1/ 2.

Thaanach/ **tin vndertryckare;** en stadh i Manasse/ Jos. 17:11. cap. 21:25. Dom. 5:19. 1. Kon. 4: 12. 1. Chrön. 7:29.

Thaanath Silo/ **lägenhet och lycka til salighet;** en stadh i Ephraim/ Jos. 16:6.

Thabor/ **reen/ klar;** ett högt berg i Galileen/ Jos. 19:22. Dom. 4:6. cap. 8:18. Ps. 89:13. Ose. 5:1. Jtem/ en stadh i Naphthali/ 1. Chr. 6:77. Jtem/ een eek/ som hade namn af Thabor/ 1. Sam. 10:3.

Thaddeus/ **som prisar och bekänner;** Apostelens Jude namn/ som kallades Lebbeus/ och förmenes wara thet samma/ som Judas/ Matth. 10:3. Marc. 3: 18. Luc. 6:16. Sök Lebbeus.

Thaerea/ **ropare/ ond ände/ förkastad månad/ händelse;** Micha son af Benjamin/ 1. Chr. 8: 35/ Skrifwes Thahrea.

Thahan/ **medlare/ som giör nåde/ salig;** Ephraims son/ af hwilken the Thahaniter komma/ 4. Mos. 26:35. Jtem/ Thelah son/ 1. Chrön. 7:25.

Thahar/ **bergman/ aflader;** Esra son af Juda/ 1. Chrön. 4:17.

Thahas/ **stilla tigande/ en som hastar;** Nahors son/ 1. Mos. 22:24.

Thahath/ **ringa/ förachtad/ förskräckelse;** en stadh i Arabie ökn/ 4. Mos. 33:26. Jtem/ Assirs son af Levi/ 1. Chr. 6:24. Jtem/ Beredz son af Ephraim/ 1. Chr. 7:20. Jtem/ Elada son/ 1. Chrön. 7:20.

Thahpanhes/ fe anmärkningen til Jerem. 2:16. cap. 46:14. Hes. 30:18.

Thahpenes/ **förborgad/ beskydd/ hemlig i förtroende;** Pharaos Drottnings syster/ 1. Kon. 11: 19/ 20.

Thalmai; sök Talmai.

Thalmon; sök Talmon.

Thamah/ **förskingrare/ vthplånare;** en Nethinim efter thet Babyl: fängelset/ Esr. 2:53. Neh. 7:55.

Thamar/ **palmträ;** Juda sonehustru/ blifwer hafwandes af Juda sin swärfader/ 1. Mos. 38:13. Hon födde Perez och Serah/ v. 27/ 29/ 30. cap. 46:17. Matth. 1: 3. Jtem/ Davidz dotter af Maacha/ blef förkränkt af Amnon sin broder/ 2. Sam. 13:1/ rc. 1. Chrön. 3:9. Jtem/ Absaloms dotter/ 2. Sam. 14:27. Jtem/ en stadh/ Hes. 47:19.

Thadmor/ en stadh i the Gadditers gräntso i öknene/ som Salomo befästade/ 1. Kon. 9:18. 2. Chrön. 8:4.

Thamnata/ 1. Macc. 9:50.

Thamus/ Thammus/ Jsraels barns afgud/ som the af Egypten tagit/ then somlige kalla Adonis; andre Bacchus; somlige Osiris/ som dyrckades i Egypten: hafwer sitt namn af en Konung/ som regerade i Egypten/ när Jsraels barn ther bodde/ Hes. 8:14. Thamus kallades ock the Ebreers fierde månad/ som swarar emot wår Junius och Julius: hwar om kan besees förtekningen af månaderna.

Thanhumeth/ **tröstare/ then som giör bättring;** Seraja fader/ en Nethophatit/ 2. Kon. 25:23. Jer. 40:8.

Thappuah/ **äple;** en stadh i Juda/ Jos. 15:34. Jtem/ en annar i Ephraims och Manasse gräntsor/ Jos. 16:8. cap. 17:7. Jtem/ Hebrons son/ 1. Chrön. 2:43. Thappuah; sök Beth Tappuah.

Tharah/ **wederqweckelse;** Abrahams fader/ 1. Mos. 11:26. Bodde i Vr i Chaldeen/ v. 28. Och följer Abraham/ v. 31. Hans ålder/ v. 32. Han dödde i Haran/ v. 32. Vpräknas/ Luc. 3:34. Och skrifwes Thara.

Thareala/ **starckt förkunnande;** en stadh i Benjamin/ Jos. 18:27.

Tharpelath/ **möda/ arbete/ sönderslagen/ trötter;** så kallades någre i Samarien/ som hindrade templets byggning/ Esr. 4:9.

Tharsis/ **anskådare;** Jawans son/ 1. Mos. 10:4. Som kallas/ 1. Chr. 1:7/ Tharsisa: Jtem/ Bilhans son/ 1. Chr. 7:10. Jtem/ en af the wisa i Ahasveros hoff/ Esth. 1:14.

Tharthak/ **bunden medh kädior/ åsna;** the Aviters afgud/ 2. Kon. 17:31.

Tharthan/ **beskådare;** Sanheribs Konungens i Assyrien härhöfwitzman/ Esa. 20:1. 2. Kon. 18:17.

Thassi/ **glömsker/ afskuren;** Simeons tilnamn/ 1. Macc. 2:3.

Thathnai/ **som begåfwar;** en landzhöfding i Samarien/ til hwilken Konungen skref/ at han intet skulle hindra templets byggnad/ Esr. 5:3. cap. 6:6.

Thebeth/ **godh tijd/ godhet;** tijonde månaden hoos Judarna/ som swarar nästan emot December/ Esth. 2:16. Se ther om månade liftan.

Thebez/ **skarn/ orenlighet/ kärr;** en stadh i Canaan widh Sichem/ som Abimelech intog/ Dom. 9:50. Och een qwinna fälde en qwarnsteen neder/ som slog honom til dödz/ v. 53. 2. Sam. 11:21.

Thehinna/ **afbön;** Esthons son/ fadren til then staden Nahas/ 1. Chrön. 4:12.

Thekoa/ **trummete klang;** Assurs son af Juda/ 1. Chr. 4:5. Jtem/ en öku/ 2. Chr. 20:20. Och stadh/ Neh. 3:5. Jer. 6:1. Af thenna staden war Amos/ cap. 1: 1. Och Jra Davidz hielte/ 2. Sam. 23:26. 1. Chr. 11: 28. Een försichtig qwinna af Thekoa/ träder fram til David för Absalom/ 2. Sam. 14:1.

Thekoe/ en ökn/ tijt Jonathan och Simon flydde/ 1. Macc. 9:33.

Thelah/ **grön/ saftig;** Repha son af Ephraim/ 1. Chrön. 7:25.

Thelassar/ **Förstlig begrafning;** en ftadh i Syrien/ hwareft Edens barn bodde/ 2. Kon. 19:12. Esa. 37:12.

Thema/ ther ifrå war Eliphas Jobs wän/ Job. 2: 11. cap. 4:1. cap. 42:7/ 9.

Themah/ **förvndran;** Jsmaels son/ 1. Mos. 25: 15. 1. Chrön. 1:30.

Theman/ **middag/ söder;** Eliphas son/ Esau sons/ 1. Mos. 36:11. 1. Chr. 1:36. Efter hwilken en ftadh i Edom är nämnd Theman/ Jer. 49:7. Amos. 1:12. Bar. 3:23. Om thes vndergång propheteras/ Hes. 25:13/ 14.

Themeni/ **ifrå middag/ söder;** Naara son/ 1. Chrön. 4:6.

Theodotus/ **Gudz gåfwa;** Nicanors bodskap til Judas Maccabeus/ 2. Macc. 14:19.

Theophilus/ **Gudz älskare/ wän;** Lucas hafwer Theophilo bägge sina böcker dedicerat/ Luc. 1:3. Ap. G. 1:1.

Theres/ **arm/ eländig;** Konung Ahasveri kamererare/ Efth. 2:21.

Thessalonica/ en härlig stadh i Macedonien/ **hafwer sitt namn ther af/ at Philippus wan ther the Thessaler;** Paulus predikade ther/ Ap. G. 17:1/ 11. Phil. 4:16. Hafwer ock skrifwit til them twänne Epistlar/ 1. Thess/ och 2. Thess.

Theudas/ **flytande watn:** andre/ **bekännare;** en falsk prophet/ wardt ihiälslagen/ och hans hoop förskingrad/ Ap. G. 5:36.

Thibhath/ **slachtande Konung;** Hadar Esers stadh/ som David intog/ 1. Chrön. 18:8.

Thibni/ **höö-och stråman/ vpbyggiare;** Ginath son/ som af några waldes til Konung i Simri ställe; men

kom intet ther til/ 1. Kon. 16:21.

Thideal/ **bedrägelig/ then som erkånner HErran;** en Konung/ 1. Mos. 14:1.

Thiglath/ Thilgath Pileser eller Pilneser/ en Konung i Assyrien/ som bortförde en deel af Jsraels slächter in i Assyrien/ 2. Kon. 15:29. Hans namn kommer af floden Tigris/ som kallades Diglitto; och af thet namnet Phul/ Assurs son: nämnes/ 1. Chr. 5:26. 2. Kon. 16:7. J 2. Chr. 28:20/ skrifwes Thilgath.

Thikva/ **hopp;** Sallums fader/ 2. Kon. 22:14. Som i 2. Chr. 34:22/ kallas Takehath. Jtem/ Jahasia fader/ Esr. 10:15.

Thilgath; sök Thiglath.

Thilon/ **swärdman/ beskydd;** Simeons son af Juda/ 1. Chrön. 4:20.

Thimna/ **hinder/ förbud;** Eliphas Esau sons frilla/ 1. Mos. 36:12. Jtem/ Eliphas son/ 1. Chr. 1:36. Jtem/ Lothans syster/ v. 39. Jtem/ en Förste i Edom/ 1. Mos. 36:40. Jtem/ en stadh i Juda/ Jos. 15:10/ 57. 2. Chrön. 28:18.

Thimnath/ en ort/ hwareft Juda hade sina såår/ 1. Mos. 38:14. Jtem/ en stadh i Philisteen/ ther Simson tog sin första huftru/ Dom. 14:1/ 5. cap. 15:6.

Thimnath Serah/ eller Heres/ **ymnighet/ räkning/ solenes bild;** en ftadh i Ephraim/ hwarest Josua bodde/ och blef begrafwen/ Jos. 19:50. cap. 24:30. Dom. 2:9.

Thiphsah/ **förbigång/ öfwergång;** en stadh i Jsrael/ 1. Kon. 4:24. Som Menachem intog/ och drap alla ther inne/ 2. Kon. 15:16.

Thirhaka/ **dårachtig/ stympare;** en Konung i Moren land/ eller Ethiopien/ som kom Konungen i Egypten til hielp emot Sanherib/ 2. Kon. 19:9. Esa. 37:9.

Thiras/ **förstörare/ som bewäpnar;** Japhets son/ 1. Mos. 10:2. 1. Chrön. 1:5.

Thirhana/ **nädig/ raknare;** Calebs son/ 1. Chr. 2:48.

Thirza/ Tirza/ **angenäm/ liuflig;** Zelaphehadz yngfta dotter af Manasse slächte/ 4. Mos. 26:33. cap. 27:1. cap. 36:1. Jos. 17:3. Jtem/ en stadh på ett högt berg/ Jos. 12:24. Hwarest Konungarna i Jsrael höllo hoff/ förr än Samarien wardt bygdt/ 1. Kon. 14:17. cap. 15: 21. cap. 16:6. 2. Kon. 15:14/ 16.

Thirsatha/ **domare/ swår man;** Nehemia/ Esr. 2:63. Neh. 7:65.

Thisbit/ **omwänder/ en som boor tilsammans;** Prophetens Elie tilnamn/ 1. Kon. 17:1. cap. 21:17. 2. Kon. 1:3. cap. 9:36.

Thizit/ **en som går vth/ nederslär;** Johas/ Davidz hieltes tilnamn/ 1. Chrön. 11:45.

Thoah; sök Thohu.

Thogarma/ **fulkommen/ sönderbräkad;** Gomers son af Japhet/ 1. Mos. 10:3. 1. Chrön. 1:6. Hes. 27:14. cap. 38:6.

Thohu/ **sönderdelare/ lefwande;** Zuphs son af Ephraim/ 1. Sam. 1:1. Som 1. Chr. 6:34/ kallas Thoah.

Thoi/ **förförare/** 2. Sam. 8:9. Bemärker then samma som nästföljande ordet.

Thou/ Konungen i Hemath/ 1. Chrön. 18:9/ 10.

Thola/ **matk;** Jsaschars son/ 1. Mos. 46:13. 1. Chr. 7:1. Af hwilken the Tholaiter komma/ 4. Mos. 26:23. Jtem/ en domare i Jsrael/ Puah son/ Dom. 10:1.

Tholad/ **födelse ort;** en stadh i Simeon/ 1. Chr. 4:29. Kallas i Jos. 19:4/ ElTholad.

Thomas/ **twilling;** Christi Apostel/ Matth. 10:3. Marc. 3:18. Luc. 6:15. Wille döö medh Christo/ Joh. 11:16. Han wille icke troo Christum wara vpstånden/ Joh. 20:25/ 27. Han kommer til rätta igen/ v. 28/ 29. War medh i thet stora fiskafänget widh Tiberias haaf/ Joh. 21:2. War i salen medh the andra Lärjungarna på Pingesdagen/ Ap. G. 1:13.

Thubal/ **wäxt/ kopparplåt;** Japhets son/ 1. Mos. 10:2. 1. Chr. 1:5. Hes. 27:13. cap. 32:26. cap. 38:2. cap. 39:1.

Thubal Kain/ **en som återbracht egendom/ Kain tilreder och förfärdigar/** 1. Mos. 4:22.

Thyatira/ **offerhuus/ rökställe/ then som förtärer offer;** en stadh i Lydien/ i mindre Asien/ purpurkrämerskans Lydie hemwist/ Ap. G. 16:14. Johannes sänder tijt sina vppenbarelser/ Vppenb. 1:11. cap. 2:18.

Tiberias/ en stadh/ **kallad efter Keisar Tiberius/** belägen i Galileen widh Geñezarets haaf/ Joh. 6:1. Christus vppenbarade sigh widh Tiberias haaf/ cap. 21:1.

Tiberius/ **hafwer namn af floden Tiberis i Rom;** Keisare i Rom/ vnder hwilkens regementz tijd Christus predikade/ och blef korsfäst/ Luc. 3:1.

Tigris; sök Tygris.

Timeus/ **ährader;** Bartimeus/ Timei son/ blef helader af Christo ifrå sin blindhet/ Marc. 10:46.

Timon/ **wördig/ ährlig;** en af the siu Diaconis, Ap. G. 6:5.

Timotheus/ **then som ährar Gudh;** en höfwitzman i Antiochi tijd/ blef ihiälslagen/ 2. Macc. 10:37.

Timotheus/ en Lärjunge; blef omskuren/ och reser medh Paulo/ Ap. G. 16:3. Blef sänd af Paulo til Macedonien/ cap. 19:22. Förmanas at bruka the gåfwor/ som han vndfått genom händers påläggning/ 1. Tim. 4: 14. 2. Tim. 1:6. Reser medh Paulo til Asien/ Ap. G. 20:4. Paulus sänder honom til Corinthum/ 1. Cor. 4: 17. cap. 16:10. Kallar honom broder/ 2. Cor. 1:1. Col. 1:1. Philem. 1. Han helsar the Romare ifrå honom/ Rom. 16:21. Hans namn nämnes i Epistlerna til the Thessalonicenser/ 1. Thess. 1:1. 2. Thess. 1:1. Paulus kallar honom sin son/ 1. Tim. 1:2/ 18. 2. Tim. 1:2. Twänne Epistler äro af Paulo til honom skrifna/ 1. Tim. 2. Tim.

Titus/ **dufwa/ ährewördig;** Titus Manlius/ 2. Macc. 11:34. Romersk härhöfwitzman: Titus war ock en annar Hedning/ men omwänd och blefwen en trogen Pauli lärjunge och medarbetare/ samt Biskop i Creta/ 2. Cor. 2:13. Tit. 1:5. Honom wille Paulus intet omskära/ Gal. 2:3. Om honom talar Paulus/ 2. Cor. 7:6/ 13/ 14. cap. 8:6/ 16/ 17/ 23. cap. 12:18. Han tager honom til Jerusalem/ Gal. 2:1. Titus reser til Dalmatien/ 2. Tim. 4:10. Paulus kallar honom sin son/ Tit. 1:4. Pauli Epistel til Titum/ Tit. 1/ rc.

Tob/ **godh;** ett land/ til hwilket Jephthah flydde för sina bröder/ Dom. 11:3.

Tob Adonia/ **godh herre;** en Levit i Konung Josaphats tijd/ 2. Chrön. 17:8.

Tobia/ **HErren är godh/ from;** en Levit i Konung Josaphats tijd/ 2. Chrön. 17:8.

Tobias/ en from och gudfruchtig man/ Tob. 1:1. Af Naphthali slächte/ han blef blind/ cap. 2:11. Fick sin syyn igen/ cap. 11:14/ 15. Hans son war then vnge Tobias/ hwilken fadren vnderwiser/ cap. 4:2. Och Raphael Ängelen ledsagar til Rages i Meden/ cap. 5. Och skaffar honom Sara til huftru/ cap. 7. Ledsagar honom heem igen/ cap. 10. The bodde i Nineve/ cap. 1:2/ 11.

Topatz/ Topazier/ ädelsteen/ 2. Mos. 28:17. Vppenb. 21:20.

Tophel/ **fåll/ knorrande;** en stadh i Arabien/ 5. Mos. 1:1.

Topheth/ **trumslag;** Hinnoms daal/ 2. Kon. 23: 10. Jer. 7:31. cap. 19:6.

Traconitis/ **hård och skarp boning/ draka boning;** ett landskap emellan Libanus/ Jordan och Galileeska hafwet/ hwarest Judar och Syrer bodde tilsamman/ Luc. 3:1.

Tripolis/ **tre städer;** en stadh i Syrien widh hafwet/ 2. Macc. 14:1.

Troas/ **genombårad/ gräfwen;** en stadh widh hafwet i mindre Asien/ ther Paulus såg een syyn/ Ap. G. 16:8. Predikar ther/ och vpwäcker Eutychum/ Ap. G. 20:5/ 10. 2. Cor. 2:12. 2. Tim. 4:13.

Trogilium/ **wisthuus/ ett berg/** Ap. G. 20:15.

Trophimus/ **som närer och föder;** en gudfruchtig man af Epheso/ Ap. G. 20:4. cap. 21:29. 2. Tim. 4:20.

Tryphena/ **härlig/ prächtig;** en Christtrogen i Rom/ thes beröm läses/ Rom. 16:12.

Tryphosa/ **prächtig;** Alexandri härhöfwitzman/ 1. Macc. 11:39. Kommer til the Araber/ v. 40. Medh then vnga Antiocho/ v. 54. Wil bringa Asien vnder sigh/ cap. 12:39. Fångar Jonathan/ v. 48. Faller in i Juda/ cap. 13:12. Dödar Jonathan medh hans söner/ v. 23. Blifwer menedig emot Simon/ v. 19/ 23. Dräper Antiochum Alexandri son/ v. 31. Blifwer af Demetri son/ Antiocho fördrifwen/ cap. 15:10/ rc. Jtem/ een gudfruchtig Romersk qwinna/ Rom. 16:12.

Tubal Kain; sök Thubal Kain.

Tubianer/ **vthspridare;** några Judars namn i Tharah/ 2. Macc. 12:17.

Turkos/ ädelsteen/ 2. Mos. 28:20. Högw. 5:14. Hes. 1:16.

Tyberias; sök Tiberias.

Tychicus/ **lyckelig;** en Christtrogen i Asien/ som bar Epistlerna til the Epheser och Philippenser/ Eph. 6: 21. Col. 4:7. 2. Tim. 4:12. Tit. 3:12. Pauli ftalbroder/ Ap. G. 20:4.

Tygris/ Tigris/ **snält watn/ löpandes lika som en pijl;** en stoor flodh i Asien/ Tob. 6:1. Judith. 1:6. Syr. 24:35.

Tyrus/ **klippa;** hufwudstaden i Phenicien: Hiram war Konung i Tyro/ 2. Chr. 2:3/ 14. Esr. 3:7. Neh. 13: 16. Ps. 83:8. Ps. 87:4. Prophetier emot Tyrum/ Esa. 23:1/ rc. Jer. 25:27. cap. 27:3. cap. 47:4. Hes. 26:2/ 7/ 15. cap. 27:2/ 3/ 8. Tyri köpmanskap/ v. 12. Förstars öfwermod och synder i Tyro/ cap. 28:2/ 17. cap. 29:18. Om Tyro och thes härlighet/ cap. 29:18. Ose. 9:3. Zach. 9:3. 1. Macc. 5:15. cap. 11:59. 2. Macc. 4:18. Syr.

46: 21. Christus talar om Tyri vndergång/ Matth. 11:21/ 22. Luc. 10:13/ 14. Han går igenom thes gräntsor/ Matth. 15:21. Marc. 7:24. The som bodde widh Tyri gräntsor komma til Christum/ Marc. 3:8. Luc. 6:17. Herodes wil föra krijg emot Tyrus/ Ap. G. 12:20. Paulus kommer til Tyrus/ Ap. G. 21:3/ 7.

U. W. V.

Vajesatha/ **oliweträs wedh/ bestänkia sängen;** Hamans son/ Esth. 9:9.

Walland/ Jtalien/ Ap. G. 18:2. Ebr. 13:24. Ther af Wälsk/ Jtaliensk/ Ap. G. 10:1.

Vanja/ en af them som främmande hustrur tagit hade/ Esr. 10:36.

Vaphsi/ **sönderdelare;** Nahebi kunskaparens fader/ 4. Mos. 13:15.

Vasthi/ **drinckerska/ gästebodzkar;** Konung Ahasveri Drottning/ förachtade Konungens befalning/ och blef therföre af honom förskutin/ Esth. 1:12/ 19.

Vchal/ **mächtig/ starck;** en mans namn/ Ords. 30:1.

Uel/ en af Bani söner/ som skilde sigh widh sin Hedniska hustru/ Esr. 10:34.

Vlai/ **starckhet;** een älf för Susan/ Dan. 8:2/ 16. Se anmärkningen.

Vlam/ **förhoff;** Seres son/ Manasse sons/ 1. Chr. 7: 16. Jtem/ Eseks son af Benjamins slächte/ 1. Chr. 8:39.

Vlla/ **vphögd;** hans barn och efterkommande/ 1. Chr. 7:39.

Vnni/ **moln;** en Levit af Etham/ 1. Chr. 15:18. Jtem/ en annar efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 12:9.

Vphas/ **Ophir;** ther ifrå kommer guld/ Jer. 10:9.

Vr/ **eld;** stadh i Chaldeen/ hwarest Abraham bodde/ 1. Mos. 11:28. cap. 15:7. Neh. 9:7. Jtem/ Eliphas fader/ 1. Chr. 11:35.

Vrbanus/ **höflig;** en Christtrogen i Rom/ Rom. 16:9.

Vri/ **min eld;** Hurs son/ 2. Mos. 35:30. 1. Chr. 2:20. 2. Chr. 1:5. Jtem/ en dörawachtare/ Esr. 10:24.

Vria/ **HErrans eld;** en Prest i Jerusalem i Konung Ahas tijd/ som bygde Konungen til wilja ett Hedniskt altare/ 2. Kon. 16:11. Jtem/ Vria en Hetheer/ Davidz hielte/ hade een däijelig hustru Bath Seba/ 2. Sam. 11:3. Han blifwer af David hemkallad ifrå striden/ v. 6. Han går intet heem i sitt huus/ v. 9/ 10. Tager ett bref af Konung David/ och bär til Joab/ 2. Sam. 11: 14. Sättes främst i spetsen/ och blifwer slagen i striden/ v. 15/ 16. Hans hustru begråter honom/ v. 26. David straffas at han hade dräpit Vria/ cap. 12:9. Thet blef honom räknat til synd/ 1. Kon. 15:5. Jtem/ Semaja son/ propheterar emot Jerusalem; therföre lät Konung Jojakim hämta honom af Egypten och dräpa honom/ Jer. 26:20/ 23. Jtem/ en Prest/ Esaie trogne witne/ Esa. 8:2. Jtem/ en efter thet Babyloniska fängelset/ Esr. 8:33. Neh. 3:4.

Vriel/ **Gudz eld/ Gudh är mitt lius;** en öfwerste af Kehats barn/ 1. Chr. 15:5. Jtem/ Michaja fader Konung Abia moders/ 2. Chr. 13:2.

Vsa/ **starckhet;** Abinadabs son/ tager emot Gudz ark/ och blifwer dräpen af HErranom/ 2. Sam. 6:6/ 7. 1. Chr. 13:9/ 10. Jtem/ gera son af Benjamin/ 1. Chr. 8: 7. Jtem/ en Nethinim efter Babyl. fängelset/ Esr. 2:49.

Kallas Vssa/ Neh. 7:51. Jtem/ en örtegård/ hwarest Ammon och Manasse woro begrafne/ 2. Kon. 21:18/ 26.

Vsal/ **wandrare/ ostadig;** Jaketans son/ 1. Mos. 10:27. 1. Chr. 1:21.

Vsen Seera/ **kött/ öron/ försedd medh spijsning;** en stadh i Ephraim/ 1. Chr. 7:24.

Vsi/ **min starckhet;** Bukki son af Levi slächte/ 1. Chr. 6:5. Esr. 7:4. Jtem/ Thola fon af Jsaschars slächte/ 1. Chr. 7:2. Jtem/ Bela son af Benjamins/ v. 7. Jtem/ Michri son af Benjamin/ cap. 9:8.

Vsia/ Vssia/ **HErrans starckhet;** Juda Konungen/ ftrider emot the Philisteer/ och förtager sigh emot HERran/ at wilja röka på rökaltaret i templet/ och blifwer therföre slagen medh spitelsko/ och döör/ 2. Chr. 26:16/ 20/ 23. Han kallas ock Azaria/ 2. Kon. 15:1. Jtem/ Osia/ Matth. 1:8/ 9. J hans tijd propheterade Esaia/ Esa. 1:1. Ock Amos/ Amos. 1:1. Een jordbäfning war i hans tijd/ Zach. 14:5. Jtem/ en Asthratiter Davidz hielte/ 1. Chr. 11:44.

Vsiel/ **Gudh min starckhet;** Jisei son/ en Förste af Simeons slächte/ 1. Chr. 4:42. Jtem/ en af Kehats barn af Levi/ 2. Mos. 6:18. 3. Mos. 10:4. 1. Chr. 6:24. Af hwilken the Vsieliter komma/ 4. Mos. 3:19. 1. Chr. 6:2. cap. 15:10. cap. 23:12. cap. 24:24. Jtem/ en af Hemans barn/ 1. Chr. 25:4. Jtem/ Bela son/ 1. Chr. 7:7. Jtem/ en Levit i Konung Hiskie tijd/ 2. Chr. 29:14. Jtem/ Harhaja son en guldsmed/ Neh. 3:8.

Vssa/ en Levit af Simei/ 1. Ehr. 6:30. Jtem/ en Nethinim efter Babyloniska fängelset/ Neh. 7:51. Kallas Vsa/ Esr. 2:49.

Vssi/ en af Bani barn/ Neh. 11:22.

Vssia/ en Levit af Kehats barn/ 1. Chr. 6:24. Jtem/ en af Harims barn/ som skilde sigh widh sin Hedniska hustru/ Esr. 10:21. Jtem/ Sacharia son/ Neh. 11:4. Se ock Vsia.

Y.

Yrad/ Hanochs son af Cains slächte/ 1. Mos. 4:18.

Z.

Zaanaim/ **förskingrade;** en ort/ Dom. 4:11.

Zabadei/ ett slags Araber/ 1. Macc. 12:31.

Zabdiel/ en Araber/ 1. Macc. 11:17.

Zacharia; sök Sacharia.

Zacheus/ **reen/ oskyldig/ rättferdig;** Jude Maccabei höfwitzman/ 2. Macc. 10:19. Jtem/ en from man widh tullen/ som tog Christum til gäst i sitt huus/ Luc. 19:5.

Zaccur/ **ihogkommen/ minnesrijk man;** Hamuels son af Simeons slächte/ 1. Chr. 4:26. Jtem/ Sammua fader/ 4. Mos. 13:5. Sök Saccur.

Zadok/ Ahitobs son/ war Preft i Davidz tijd/ 2. Sam. 8:17. cap. 15:24/ 25/ 29/ 35. cap. 17:15. cap. 19:11. 1. Kon. 8:1/ 26. Smorde Salomo til Konung/ 1. Kon. 1: 39. Kom i sin faders Ab Jathars stad/ 1. Sam. 2:35. 1. Kon. 2:35. cap. 4:2/ 4. 1. Chr. 29:22. Jtem/ Zadok Baana son/ Neh. 3:4. Jtem/ en öfwerfte för folcket efter thet Babyl. fängelset/ Neh. 10:21. Jtem/ en skrifware i templet/ Neh. 13:13. Jtem/ en Förste i Gudz huus/

cap. 11:11.

Zair/ en ort/ 2. Kon. 8:21.

Zalmon/ **mörker/ swart wall;** ett berg i Ephraim/ Dom. 9:48.

Zalmona/ **mörker;** en stadh i öknene/ hwarest Jsraels barn sigh lägrade/ 4. Mos. 33:41.

Zalmuna/ Zalmunna/ **skuggen är afhällen;** en Midianitisk Konung/ som Gideon drap/ Dom. 8:5/ 21. Ps. 83:12.

Zamri; sök Simri.

Zarga; sök Zorga.

Zareda/ **trängsel;** en stadh i Ephraim/ 1. Kon. 11:26.

Zaredatha; sök Zeredatha.

Zarpath/ **smältning;** en hafstad emellan Sidon och Tyrus/ ther Enkian bodde/ som Eliam Propheten herbergerade/ och wardt wälsignad/ 1. Kon. 17:9. J Luc. 4:26/ skrifwes Sarepta.

Zartan/ en stadh widh Jordan/ Jos. 3:16. 1. Kon. 7: 46. Skrifwes Zeredatha/ 1. Chrön. 4:17.

Zebaim/ Esr. 2:57.

Zebaoth/ **härar/ härskarar/** Jer. 11:20. Rom. 9:29. Jac. 5:4/ rc.

Zebedeus/ **begåfwader;** Jacobi och Johannis fader/ Matth. 4:21. Hans hustru Salome giör hoos Christum een förbön för sina söner/ cap. 20:20.

Zeboim/ **ährelof/ krigshär/ rågeet;** en stadh/ som blef medh Sodoma förbränd/ 1. Mos. 10:19.

Zedad/ Zedada/ **begifwen til jacht;** Juda gräntsa i söder/ 4. Mos. 34:8. Hes. 47:15.

Zedekia/ **HErren är rättferdig;** Kenaana son/ en falsk prophet i Konung Achabs tijd/ 1. Kon. 22:11. 2. Chr. 18:10. Slår Micha widh kindbenet/ 1. Kon. 22: 24. Jtem/ en annar falsk prophet/ bland fångarna i Babel/ som Nebucad Nezar lät vpbränna/ Jer. 29:22. Jtem/ Zedekia Jojachins faderbroder/ blef Konung öfwer Juda/ 2. Kon. 24:18. 2. Chr. 36:10. Jer. 37:1. Hans regementes tijd/ 2. Kon. 25:1. 2. Chr. 36:11. Affaller ifrå Nebucad Nezar/ 2. Kon. 24:20. 2. Chr. 36:13. Han fångas widh Jericho/ Jer. 39:4/ 5. Nebucad Nezar dräper hans barn för hans ögon/ v. 6. Stinger honom ögonen vth/ och förer honom medh boijor bundnan til Babel/ v. 7. Jer. 52:7/ 8/ 9. Jeremie hotelser emot Zedekia/ Jer. 21:7. cap. 24:8/ 9. cap. 32:3. cap. 34:21. cap. 37: 3/ 17. Hesekiels hotelser/ Hes. 17:12. cap. 21:25/ 26. Jtem/ Hanania son/ Jer. 36:12. Jtem/ en Prest efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 10:1.

Zedei/ **then nogh hafwer;** Sedechia fader/ Bar. 1:1.

Zedeur; sök Sedeur.

Zela/ **refben/ sida;** en stadh i Benjamin/ Jos. 18: 28. Hwarest Sauls och Jonathans been wordo begrafne/ 2. Sam. 21:14.

Zelaphehad/ **fruchtsam för skuggan eller morkret;** Hephers son af Manasse slächte/ hwilkens döttrar

begära theras arfwedeel ibland theras fader bröder/ 4. Mos. 26:33. cap. 27:1. cap. 36:8. Jos. 17:3.

Zelek/ **deelning;** en Ammonit/ af Davidz hieltar/ 2. Sam. 23:37. 1. Chrön. 11:39.

Zelotes/ **ifrare;** Simons Cananei tilnamn/ Luc. 6: 15. Ap. G. 1:13.

Zelzah/ **reen skugge;** en gräntsa i Benjamin/ hwarest Saul kungiöres at åsnorna woro fundne/ 1. Sam. 10:2.

Zemah/ **teelning/** Zach. 6:12.

Zemari/ **min vll;** Canaans son/ 1. Mos. 10:18. 1. Chrön. 1:16.

Zenan/ **sköld/ frost/** en stadh i Juda/ Jos. 15:37.

Zenas/ hafwer namn af **jove/** eller af **lefwa;** en lagklok/ Tit. 3:13.

Zephanja/ **HErren är förborgad/ HErrans hemlighet;** en Prest i Jeremie tijd/ Maaseja son/ Jer. 21:1. cap. 29:25/ 29. cap. 37:3. cap. 52:24. Jtem/ en annar Prest/ 2. Kon. 25:18. Jtem/ en ibland Hemans efterkommande/ 1. Chr. 6:36. Jtem/ Propheten/ Chusi son/ Zeph. 1:1.

Zephat/ **skädetorn;** en stadh/ som Juda intog/ och kallade Horma/ Dom. 1:17. Sök Horma.

Zephata/ en daal widh Maresa/ 4. Mos. 21:3.

Zephi; sök Sephi.

Zephon; sök Ziphion.

Zer/ **beträngia;** en stadh i Naphthali/ Jos. 19:35.

Zeredatha/ en stadh widh Jordan/ ther Salomo lät giuta templets käril/ 2. Chr. 4:17. Vthi 1. Kon. 7:46/ kallas han Zartan.

Zereratha/ Manasse stadh/ Dom. 7:22.

Zereth Sahar/ **bittid/ plantering/ morgonrodnans ängslan;** Rubens stadh/ Jos. 13:19.

Zerubabel; sök Serubbabel.

Zeruga/ Jerobeams Salomos tienares moder/ 1. Kon. 11:26.

Zeruja/ **HErrans saft/ HErren bewarar;** Jsai dotter/ och Davidz syster födde Joab/ Abisai och Asael/ 2. Sam. 2:18. 1. Chrön. 2:16.

Zia; sök Assa.

Ziba/ **starcker hielte/ hiort;** Sauls tienare/ blifwer satt Mephi Boseth til en föreståndare/ 2. Sam. 9:9. Han beliuger sin herra/ och bekommer alla hans godz/ cap. 16:1/ 2/ 3.

Zibeon/ **färga;** Aholibama/ Esau hustrus fader/ 1. Mos. 36:2. 2. Chrön. 1:38/ 40.

Zibja/ **vthsmyckader/ zirader/ hind;** Joas moder af BerSeba/ 2. Kon. 12:1. 2. Chr. 24:1. Jtem/ Zibia/ Seharaims son af Benjamin/ 1. Chrön. 8:9.

Zidechia; sök Zedechia.

Zidon/ Sidon/ **jägare;** Canaans son/ 1. Mos. 10: 15/ 19. 1. Chr. 1:13. Han förmenes hafwa bygdt staden Zidon i Phenicien/ 1. Mos. 49:13. Jos. 19:28. 2. Sam. 24:6. Asser fördref inwånarena i Zidon/ Dom. 1:31. Jsraels barn tiente Zidons gudar/ och HERren straffade them/ Dom. 10:6. 1. Kon. 11:5. Om Zidon talas/ 2. Sam. 24:6. 1. Kon. 17:9. Esr. 3:7. Esa. 23:2/ 4. Jer. 25:22. cap. 27:3. Hes. 27:8. Joel. 3:4. Thes vndergång/ Jer. 47:4. Hes. 32:30. Christus talar om Sidon/ Matt. 11:22. cap. 15:21. Luc. 10:13. Paulus kom til Sidon/ Ap. G. 27:3.

Zidonier/ Jos. 13:4/ 6. Dom. 3:3. cap. 10:12. cap. 18:7. Theras gudar/ 1. Kon. 11:33.

Ziha/ **hwijt/ klar;** ibland Nethinim/ Esr. 2:43. Neh. 7:46.

Ziklag/ **bock;** en stadh i Juda/ Jos. 15:31. Blifwer gifwen Simeon til arfs/ Jos. 19:5. Achis gaf David Ziklag/ 1. Sam. 27:6. Han blef vpbränd af the Amalekiter/ cap. 30:1/ 26. Juda barn bodde i Ziklag efter thet Babyloniska fängelset/ Neh. 11:28.

Zilla/ **skugge;** Lamechs hustru/ 1. Mos. 4:22/ 23.

Zin/ een ökn i Edoms land/ 4. Mos. 13:22. cap. 20:1. cap. 27:14. cap. 33:36. cap. 34:3. 5. Mos. 32:51. Jos. 15:1. Jämför Kades och Paran; sök Sin.

Zion/ **torr ort/ torrhet;** ett stort berg i Jerusalems stadh: David wan thenna borgen/ 2. Sam. 5:7. 1. Chr. 11:5. HERren boor på Zion/ Esa. 8:18. cap. 10:12. Ps. 48:12. Ps. 50:2. Ps. 53:7. Ps. 69:36. Ps. 74:2. Ps. 76:3. Thet vthtydes om Gudz församling/ och himmelen ther Gudh boor/ Esa. 35:10. Jer. 3:14. cap. 8:19. cap. 9:19. Matth. 21:5. Ebr. 12:22. 1. Pet. 2:6. Vpp. 14:1. Thet skrifwes i nya Testamentet Sion.

Ziphion/ **skådare;** Gadz son/ som reste medh Jacob in i Egypten/ 1. Mos. 46:16. Af hwilken the Zephoniter kommo/ 4. Mos. 26:15.

Ziphron/ Canaans landz gräntsa/ 4. Mos. 34:9.

Zipor/ **fogel;** Balaks fader/ 4. Mos. 22:4. cap. 2[?]:18.

Zipora/ **som står bittida vp/ crona;** Jethro dotter/ Mose hustru/ 2. Mos. 2:21. Hon omskär sin son/ cap. 4:25.

Ziz/ **blomster;** en stadh/ 2. Chrön. 20:16.

Zoan/ **skingra/ sonderrifwa;** en stadh i Egypten/ 4. Mos. 13:23. Esa. 19:11/ 13. Hes. 30:14.

Zoar/ **liten/ kleen;** en liten stadh widh Jordan/ 1. Mos. 13:10. cap. 14:2/ 8. cap. 19:20/ 21/ 22. Loth tog sin vndflycht i Zoar/ och reste sedan ther ifrå/ v. 23/ 30. Mose såg förlåfwade landet alt in til Zoar/ 5. Mos. 34:3.

Zoba/ **vpswällande;** ett land/ 1. Sam. 14:47. 2. Sam. 8:5. cap. 10:6/ 8. Ps. 60:2.

Zohar/ **hwijt/ klar;** Ephrons fader/ 1. Mos. 23:8. cap. 25:9. Jtem/ en af Simeons barn/ 1. Mos. 46:10. 2. Mos. 6:15.

Zoph; sök Zuph.

Zophach/ **flaska/ krönter/ then som är gladh;** en af Helems barn/ 1. Chrön. 19:16/ 18.

Zophar/ Elkanas tilnamn/ 1. Chrön. 6:26.

Zophar/ **som står bittida vp/ vthflygande/ snar/** Job. 2:11. cap. 11:1. cap. 20:1. cap. 42:9.

Zophim/ 1. Sam. 1:1.

Zor; sök Tyrus. Om Zor talas/ Jos. 19:29. Ps. 45: 13. Joel. 3:4. Amos. 1:9/ 10.

Zorga/ en stadh i Juda/ Jos. 15:33. Som Rehabeam befäste/ 2. Chr. 11:10. Jtem/ en stadh i Dan/ Jos. 19: 41. Ther Simsons fader Manoah bodde/ Dom. 13:2. cap. 16:31. cap. 18:2/ 11. Skrifwes ock Sarega.

Zorobabel; sök Serubbabel.

Zuar/ **liten/ förminskader;** Nethaneels fader/ i Jsaschars slächte/ 4. Mos. 1:8. cap. 2:5. cap. 7:18. cap. 10:15.

Zuph/ **sidst;** en Levit/ 1. Sam. 1:1. 1. Chrön. 6:35.

Zur/ **klippa/ hwaß ägg** Midianska qwinnans fader/ som Pinehas drap/ 4. Mos. 25:15. Jtem/ en af the Midianitiska Förstar/ cap. 31:8. Jos. 13:21. Jtem/ en annar/ 1. Chr. 8:30. cap. 10:36. Sök ock Sur.

Zuri Sadai/ **min klippa är then alsmächtige;** Selumiels fader/ Förstans öfwer Simeous slächte/ 4. Mos. 1:6. cap. 2:12. cap. 7:36. cap. 10:19.

Zuriel/ **Gudh är min klippa;** Abihails son/ en förnäm ibland the Leviter/ af the Maheliters slächte/ 4. Mos. 3:35.

ÄNDE.

Chronologia, Eller Tideräkning/ på hwilken the förnämsta

och märckwärdigsta Historier/ som så wäl i gamla som nya Te-

stamentet warda beskrefne/ sigh tildragit hafwa.

Luth. Calvis. Calov. GUdh hafwer ska-pat himmel och jord/ och på sidstone menniskian til sitt beläte/ 1. Mos. 1/ och 2. * 1 Menniskian bedragen af ormen/ faller af ifrå Gudh: men igenom qwinnones sädh/ warder henne låfwat nåde emot synden; lifwet emot döden; then Helige Ande emot diefwulen/ 1. Mos. 3. * The första menniskior föddes vthom Paradis luftgård/ igenom mannens och qwinnans sammanlefnad/ 1. Mos. 4:1/ 2. 2 Kain och Habel offra; och warder Habel af sin broder mördad/ 1. Mos. 4: 3/ 8. Widh paß 60 Seth warder född/ 1. Mos. 5:3. 130 Enos warder född/ 1. Mos. 5:6. 235 På then tiden begynte man at predika om HErrans namn/ nemliga Evangelium/ om then vthlåfwade qwinnones sädh/ cap. 4:26. Kenan föddes/ 1. Mos. 5:9. 325 Mahalaleel föddes/ 1. Mos. 5:12. 395 Jared warder född/ 1. Mos. 5:15. 460 Henoch/ then fiunde ifrån Adam/ föddes/ 1. Mos. 5:18. 622 Methusalah warder född/ 1. Mos. 5:21. 687 Lamech/ Noahs fader/ warder född/ 1. Mos. 5:25. 874 Adam then förste menniskian döör/ 1. Mos. 5:5. 930 Henoch warder af Gudh vptagen på fins ålders 365 åhr/ och blifwer icke mera sedd/ 1. Mos. 5:23/ 24. 987 Seth döör på sins ålders 912 åhr/ 1. Mos. 5:8. 1042 Noah then andra och nya werldenes fader och Patriarch efter syndafloden/ warder född/ 1. Mos. 5:28. 1056 Enos then tredie ifrån Adam döör på sins ålders 905 åhr/ 1. Mos. 5:11. 1140 Kenan döör på sins ålders 910 åhr/ 1. Mos. 5:14. 1235 Mahalaleel döör på sins ålders 895 åhr/ 1. Mos. 5:17. 1290 Jared döör på sins ålders 962 åhr/ 1. Mos. 5:20. 1422 Noah hafwer på Gudz befalning begynt at

predika boot och bättring; och at byggia arken/ nemliga 120 åhr för syndafloden/ 1. Mos. 6:3/ 12/ 13/ 14. Widh paß efter Skapelsen 1536 Noah war femhundrade åhr gammal/ *Luth. Calvis. Calov.* och födde tre söner efter hwar annan/ 1. Mos. 5:32. 1556 Lamech döör på sins ålders 777 åhr/ 1. Mos. 5:31/ och är then förste menniskian som igenom en naturlig dödh förr än thes fader dödde 1651 Methusalah döör näst för syndafloden på sins ålders 969 åhr/ och hafwer lefwat längst ibland alla menniskior/ 1. Mos. 5:27. 1656 Syndafloden kommer öfwer werlden i begynnelsen af Noahs siette hundrade ålders åhr/ 1. Mos. 7:11/ 17. 1656 1657 1656 Syndafloden wänder igen: och gick Noah medh sina anhöriga och alla diur vthur arken vppå Gudz befalning/ och offrade Gudi ett tackoffer/ 1. Mos. 8:18/ 20. 1657 1658 1657 Äfwen på thetta första then nya werldenes åhr giorde Gudh ett förbund medh Noah och hans efterkommande/ at han icke meer wille förderfwa hela werlden igenom syndafloden; och satte regnbogan til ett tekn til samma förbund/ 1. Mos. 9:9/ rc. * Vthi thetta åhret vpfinner Noah wijnträ/ och sättet til at skiöta thet/ och är then förfte som wardt drucken; ther af hans yngste son Ham förargades/ 1. Mos. 9:20.* Arphachsad warder född/ 1. Mos. 11:10. 1658 Salah warder född/ 1. Mos. 11:12. 1693 Eber föddes/ 1. Mos. 11:14. 1723 Peleg warder född/ och blifwer så kallad/ therföre at vthi hans tijd werlden delad wardt/ 1. Mos. 10:25. cap. 11:16. 1758 1757 1757 NB. Man håller therföre/ at på thenna tiden the Nimrodianer begynt at byggia vthi landet Sinear ett högt och förträffeligit torn/ tillika medh en stadh: hwilken therföre/ at Gudh förbistrade theras tungomål som bygde/ at the icke kunde förstå hwar annan/ och måste så wända igen/ kallades Babel/ 1. Mos. 11:4/ 9. Regu föddes/ 1. Mos. 11:18. 1787 Widh thenna tiden begynner Nimrod/ Hams soneson/ at förhäfwa sigh/ och at råda öfwer andra: och här begynnes then Babyloniska Monarchien/ 1. Mos. 10:8. 1788 1718 Serug föddes/ 1. Mos. 11:20. 1819 Nineve then store staden bygd af Assur/ 1. Mos. 10:11. 1832 Nahor föddes/ 1. Mos. 11:22. 1850 1849 1849 *Luth. Calvis. Calov.* Tharah Abrams fader föddes/ 1. Mos. 11:24. 1879 1878 1878 Abram warder född/ 1. Mos. 11:26. 1949 1948 2008 Sarai Abrams hustru föddes/ och är således tijo åhr yngre än han/ 1. Mos. 17:17. 1959 1958 2018 Noah then andra werldenes Patriarch döör/ sedan han lefwat efter syndafloden 350 åhr/ 1. Mos. 9:28/ 29. 2007 2006 2006 Widh thenna tiden drager Tharah medh sin son Abram vthur Vr i Chaldeen in i Canaans land/ och kommer til Haran/ och bodde ther/ 1. Mos. 11:31. 2020 Abram warder vppå sitt siutionde femte ålders åhr af Gudi kallad vthur Haran in i Canaans land/ 1. Mos. 12:1. 2024 2023 2083 Äfwen på thenna tiden faller in en dyyr tijd/ så at Abram medh sin hustru och folck måste draga til Konung Pharao i Egypten/ 1. Mos. 12:10. Jfrå thenna resan in til then tiden at Jsraels barn drogo vthur Egypten/ förlupo sigh 430 åhr/ Gal. 3:17. 2. Mos. 12:40. Sarai/ Abrams hustru/ (emedan hon war ofruchtsam) tog sin Egyptiska pigo Hagar/ och gaf henne sinom manne Abram til hustru/ 1. Mos. 16:1.* 2034 2033 Jsmael föddes vthaf Hagar/ 1. Mos. 16:15. 2035 2034 2094 Gudh giör medh Abram ett förbund/ och befaller honom at omskära sigh: förandrar hans och hans hustrus Sarai namn/ at han framdeles skulle heta Abraham; men hon Sara/ 1. Mos. 17:5/ 9/ 15. 2048 2047 Vthi äfwen thetta åhret gå Sodoma och Gomorra/ Adama/ Seboim/ rc. vnder/ igenom eld och swafwel af himmelen; och Lots hustru wändes i een saltstod: men Loth bedrifwer blodskam medh bägge sina döttrar/ 1. Mos. 19:24/ 26/ 33. 2048 2047 Jsaac föddes af Sara/ vppå Abrahams hundrade ålders åhr/ 1. Mos. 21:1/ 5. 2049 2048 2108 Widh thenna tiden förskiuter Abraham vppå Gudz befalning och Saras böön/ sin pigo Hagar medh hennes son Jsmael/ 1. Mos. 21:10/ 14. 2053 Abraham försökes af Gudh/ och befaltes at offra sin son Jsaac vppå Morie berg/ 1. Mos. 22.* 2062 2063 Sara Abrahams hustru döör vthi Hebron i Canaans land/ 1. Mos. 23:1. 2086 2085 2145 Jsaac tager Rebecka til hustru/ som *Luth. Calvis. Calov.* war Bethuels Nahors sons dotter/ vthi sitt 40 ålders åhr/ 1. Mos. 24: 67. cap. 25:20. 2089 2088 Jacob och Esau warda födde/ på Jsaacs 60 ålders åhr/ 1. Mos. 25/ 25/ 26. 2109 2108 2168 Abraham döör/ 1. Mos. 25:7/ 8. 2124 2123 2183 Tå Esau war 40 åhr gammal tog han til hustru Judith Beeri Hetheens dotter/ och Basmath Elons Hetheens dotter/ som bägge giorde Jsaac och Rebecka idel förtret/ 1. Mos. 26:34. 2149 2148 Sem/ Noahs son/ döör/ 1. Mos. 11:11. 2159 2158 2158 Jsmael döör/ 1. Mos. 25:17. 2172 2171 2231 Jacob vndfår af sin fader Jsaac wälsignelsen fram för Esau/ af hwilken han tilförene förstfödzlorätten köpt för en grynwälling: flyr vthi Mesopotamien; på wägen om natten seer Jacob himmelsstegan/ och får löftet om then vthlåfwade säden; kommer äntlig til Laban sin moderbroder/ och tiener honom i tiugu åhr för hans bägge döttrar/ och någon boskap/ 1. Mos. 27:28/ 29/ 30/

31/ cap. 2186 2185 Jacob/ sedan han hoos sin moderbroder tient i siu åhr för hans dotter Rachel/ håller bröllop: men Lea lägges bedrägeligt i hennes ställe: sedan efter siu dagar får han ock Rachel til hustru/ medh thet förord/ at han honom för henne ännu siu åhr skulle tiena/ 1. Mos. 29:20/ 28. 2193 2192 Jacob begyn: at få barn/ 1 Mos. 29:31.* 2194 2193 Joseph födes af Rachel/ 1. Mos. 30:23. 2200 2199 2259 Efter 20 åhr drager Jacob igen heem vthu Mesopotamien/ vthom sin swärfaders Labans wetskap: Rachel stiäl sins faders afgudar: Laban jagar efter them: Jacob brottas medh Gudz Son; winner/ och kallas Jsrael/ thet är en Gudz Förste: Jacob och Esau mötes på wägenom/ vndfå hwar andra wänligen/ 1. Mos. 31:32/ 33 cap. 2206 2205 Jacobs dotter Dina spatserade bort sin jungfru crantz/ och wardt lägrad af Sichem/ Hemors son: Simeon och Levi/ Jacobs söner/ hämnas thenna smälek på Hemor och alt mankön i Sichem/ dräpandes them medh swärd/ 1. Mos. 34. * Widh paß 2214 2215 Rachel föder Benjamin/ tå hon war på wägen ifrå Bethel til Ephrath: men döör i födzlen/ och warder begrafwen widh wägen til Ephrath som kallas BethLehem/ 1. Mos. 35:16. 2215 Joseph warder på sitt 17 ålders åhr af sina bröder såld åth Jsmaeliterna/ hwilka honom sedermera i Egypten åth Potiphar/ Pharaos hoffmästare/ sälja/ 1. Mos. 37:18. 2217 Somlige föra Jobs hift: til thenna tijd. Widh thenna tijd widh paß/ hafwer Juda/ Jacobs son/ owetandes besofwit Thamar sin sonahustr: 1. Mos. 38:18. 2223 Joseph flyr otucht och horerij; låter heller kasta sigh therföre i fängelse: vthlägger Konungens skänck och bagare theras drömar/ tw åhr för sin befrijelse/ hwilket skedde på hans 28 ålders åhr/ och thet 11/ sedan han såldes/ 1. Mos. 39/ 40/ 41/ cap. 2228 Jsaac döör vthi thet 180 sins ålders åhr/ 1. Mos. 35:28. 2229 2228 2288 Joseph vthtyder för Pharao en dubbel dröm: warder giord til en Förste och öfwerste Regent i Egypten/ på sins ålders 30 åhr/ 1. Mos. 41:25.* 2230 2229 Här begynnes the siu fruchtbare åhr i Egypten/ 1. Mos. 41:47. 2231 2230 Widh thenna tiden/ eller föregående åhr/ hafwer Joseph aflat barn medh Asnath Potiphera Prestens i On dotter; och hafwer kallat them Manasse och Ephraim/ 1. Mos. 41:50. 2234 Här begynnes the torra och ofruchtsama åhren/ på hwilka hunger och dyyr tijd följde. 2237 2238 Jacob drager medh hela sitt huus i Egypten/ sedan han låtit hämta sigh twänne gånger spannemäl igenom sina söner/ hwilkom thet medh theras okände broder Joseph vnderliga gick i hand/ 1. Mos. 43:44/ 45. 2239 2238 2298 Jacob then H. Patriarchen döör i Egypten/ sedan han ther i 17 åhr lefwat hade/ och warder medh stoor solennitet vthur Egypten förd i Canaans land/ och begrafwen i sina fäders arfgrift/ 1. Mos. 50:32/ 33. cap. 50:13. 2256 2255 2315 Joseph döör i fins ålders 110 åhr/ och wardt i Egypten lagd i een likkisto/ 1. Mos. 50:26. 2310 2309 2369 *Luth. Calvis. Calov.* Hår begynnes Jsraels folcks träldoms åhr i Egypten/ hwilken såsom somlige mena/ hafwa warat 144 åhr. 2314 2313 Aaron/ Mose broder/ warder född 3 åhr för Mose/ 2. Mos. 7:7. 2371 2369 2430 Widh thenna tiden är then grufweliga befalningen vthgången af Pharao/ at the Ebreers barn skulle dräpas: men blef af jordgummorna icke fulbordat/ 2. Mos. 1:16/ 17. Mose född try åhr efter sin broder Aaron/ warder vnderligen i ena rörkisto i watnet behållen/ och af Pharaos dotter vpfödd/ 2. Mos. 2:1/ rc. 2374 2372 2433 Man håller före at Förste Josua är född 2407 2408 2459 Moses på sins ålders 40 åhr/ tänckte at besee sina bröder/ Jsraels barn/ och såg en lida orätt/ honom halp han/ och slog Egyptien ihiäl: flyr vthur Egypten i Midian/ och tager ther Zipora til hustru/ Raguels Prestens dotter/ och blifwer hoos honom i 40 åhr/ 2. Mos. 2:11. Ap. G. 7:23/ rc. 2414 2413 2473 Caleb/ Jephunne son/ föddes 2415 2474 Amram/ Mose fader/ döör i sitt 137 ålders åhr/ 2. Mos. 6:20. 2441 Mose wachtade fins swärs Jethro fåår/ och warder af Gudh kallad vthu brinnande buskanom/ til at frälsa Jsraels folck vthu then Egyptiska träldomen; och hans broder Aaron gafs honom til hielp/ at föra ordet i Mose stadh/ emedan han icke war talande/ 2. Mos. 3/ 4/ cap. 2453 2452 Jsraels barn draga vthur Egypten; och hafwer sigh i thetta åhr tildragit alt thet som skrifwit är i 2. Mos. 11/ in til 40 cap. Särdeles then första Påskahögtidz instichtande/ 2. Mos. 12/ och lagens vthgifwande/ 2. Mos. 19/ 20 cap. 2454 2453 2513 Witnesbyrdsens tabernakel warder vpsatt vthi öknen/ vthi andra åhret efter vthtåget/ och en skyy betäckte thet/ 2. Mos. 40:1/ rc. 2455 2454 2514 Tå blef ock Påska then andra gången hållen/ 4. Mos. 9:2. Mirjam/ Mose och Aarons syster döör i öknene Sin/ 4. Mos. 20:1/ 28. Moses slår på hälleberget/ som gifwer watn/ 4. Mos. 20:11. Kopparormen vpsätties/ 4. Mos. 21:8. Och Josua Nun son/ warder förordnad til en Förste öfwer folcket i Mose stadh/ 4. Mos. 27:18. 2493 2492 Mose döör i the Moabiters land i sitt 120 ålders åhr/ 5. Mos. 34:5. 2493 2553 Josua förer Jsraels barn öfwer Jordan i thet förläfwade landet; och begynner at vthrota the

Cananeiska Konungar/ Jos. 1/ 2/ 3/ 4/ 5/ cap. 2494 2493 Staden Jericho warder vnderligen igenom härskrij wunnen/ spilgifwen och ödelagd/ allenast Rahab medh hela sin slächt wardt frälst/ Jos. 6.* Thet förlåfwade landet warder igenom lott vthskiftat ibland Jsraels barn/ Jos. 14/ in til 19/ cap. 2500 2499 Witnesbyrdsens tabernakel warder i Silo vpsatt/ Jos. 18:1. 2503 Josua döör tå han lefwat 110 åhr/ och efter Mose dödh förestådt Gudz folck i aderton åhr/ Jos. 24:29. 2511 2518 2569 På thenna tiden hafwer witnesbyrds: tabernakel warit i Sichem/ Jos. 24:25. Athniel dömer Jsrael efter Josua i 40 åhr/ Dom. 3:9/ 11. 2512 2536 Jsraels barn tiena Cusan Risathaim/ Konungen i Mesopotamien i åtta åhr; men warda/ sedan the giordt boot och bättring/ åter igen frälste igenom Athniel/ Dom. 3:8/ 9. 2513 2547 2599 Ehud then andre domar: i Jsrael/ dömer Gudz folck i 80 åhr/ Dom. 3:15/ 30. 2552 2591 2679 Samgar/ en förträffelig hielte/ frälsar Jsrael; men warder icke räknad ibland Domarena/ Dom. 3:31. 2632 2631 Gudh frälste sitt folck ifrå träldomen/ som warade 20 åhr vnder Jabin the Cananeers Konung/ igenom Debora och Barak/ hwilka nederlade härhöfwitzmannen Sissera/ Dom. 4/ 5/ cap. 2668 2719 Gideon frälste Jsrael vthu the Midianiters hand/ och regerar 40 åhr/ Dom. 6/ 7/ 8/ cap. 2672 2687 2759 Abimelech/ Gideons son/ practicerar riket til sigh: dräper siutijo sina bröder; tages på sidstone ynkeliga af daga/ tå han näpligen 3 ähr regerat hade/ Dom. 9/ cap. 2712 2718 2769 Thola dömer Jsrael efter Abimelech i 23 åhr/ Dom. 10:1/ 2. 2715 2721 2772 *Luth. Calvis. Calov.* Jair/ en Gileadit/ dömer efter Thola Jsraels folck i 22 åhr/ Dom. 10:3. 2738 2744 2795 Jephthah/ en firidsam hielte/ men oächta/ slår the Ammoniter/ giör ett dårachtigt löfte/ Dom. 11:30. Dömer Jsrael i 6 åhr/ cap. 12:7. 2817 Jbzan ifrå Beth Lehem/ dömer Jsrael i 7 åhr/ Dom. 12:8/ 10. 2767 2785 2823 Elon en Sebulonit/ dömer Jsrael i 10 åhr/ Dom. 12:11. 2773 2792 2830 Abdon en Pirgathonit/ dömer Jsrael i 8 åhr/ Dom. 12:13/ 14. 2783 2802 2840 Simson then dyre hielten/ giorde Philisteerna stoor skada/ och dömde Jsraels folck i 20 åhr/ vnder the Philisteers trälsama wälde/ Dom. 13/ 14/ 15/ 16/ cap. 2791 2830 2848 Simson hämnas på Philisteerna; rifwer kull huset i hwilket the woro sammankomne/ och döör altså tillika medh 3000 Philisteer/ Dom. 16:27/ 30. 2810 Eli öfwerste Presten/ är ock tillika Domare i landet i 40 åhr/ 1. Sam. 4:18. 2811 2868 Witnesbyrdsens tabernakel/ och förbundsens ark/ hafwa warit på thenna tiden i Silo/ och ther sammastädes ännu blifwit i 40 åhr/ in til Eli dödh/ 1. Sam. 1:3. Widh thenna tiden är Samuel född/ som af 1. Sam. 1:20/ är at see. 2814 Samuel kallas af Gudh/ at förkunna Eli och thes efterkommandom Gudz wrede och straff/ öfwer honom och hans söner/ 1. Sam. 3. * 2828 Jsraeliterna warda af Philisteerna slagne: förbundsens ark tages bort; både Eli söner Hophni och Pinehas warda slagne i striden; fadren Eli bryter halsen och döör/ 1. Sam. 4:10/ 18. The Philisteers afgud Dagon sönderslås förmedelft arken/ 1. Sam. 5/ och 6 cap. Samuel kommer i Eli ställe/ widh vthgången af thetta åhret 2850 2815 2908 Philisteerne sände Jsraels barnom förbundsens ark tilbaka medh stora skänker/ vthi hweteanden/ 1. Sam. 6:10. 2851 Konung David födes. 2860 2918 Widh thenna tiden skola Jsraeliterne hafwa begärdt en Konung/ hwilket them ock af Gudi blef efterlåtit/ 1. Sam. 8:5. 2881 2875 Saul Kis son/ warder på Gudz befalning af Propheten Samuel smord til Konung öfwer Jsrael/ 1. Sam. 10:1. Slär the Ammoniter/ och får en härlig seger/ 1. Sam. 11:11. 2938 Saul warder andra gången smord/ och å nyo i Gilgal i riket stadfäst/ 1. Sam. 11:15. 2882 Saul försyndar sigh/ i thet han i Gilgal sielf offrar/ för än Samuel kommer/ och warder honom förkunnat at hans rike icke skulle bestå/ 1. Sam. 13:9/ 13. 2883 Jonathan erhåller en vnderlig seger öfwer the Philisteer; men råkar ther öfwer hoos sin fader i lifsfahra/ 1. Sam. 14:13/ 14/ 44. 2876 Saul syndar åter igen/ i thet han icke gaf til spillo boskapen och the Amalekiters Konung/ 1. Sam. 15:9. 2879 David Jsai yngste son/ warder förste gången af Propheten Samuel smord til Konung i Sauls ställe/ 1. Sam. 16:13. Och kommer til Saul i hoffwet/ v. 21. 2880 2940 David slår then stora resan Goliath/ 1. Sam. 17:49/ 50/ 51. 2884 2881 Saul förföljer David/ först hemligen/ sedan vppenbarligen/ och måste altså David blifwa landzflychtig/ 1. Sam. 18/ nästan in til ändan af boken. 2885 2882 Samuel Propheten döör/ för än David flyr til Philisteerna/ 1. Sam. 25:1. 2889 2946 Saul söker rådh hoos späqwinnan i Endor/ förlorar slaget/ och kommer medh tre sina söner om lifwet/ 1. Sam. 28/ och 31/ cap. 2890 2890 2948 David warder andra gången smord til Konung öfwer Juda huus i Hebron/ 2. Sam. 2:4. 2891 2890 Abner/ Sauls härhöfwitzman/ tog Jsboseth Sauls son/ och giorde honom til Konung öfwer hela Jsrael/ 2. Sam. 2:9. Hwilken regerar i tw åhr/ v. 10. Jsboseth warder på mordiskt sätt tagen af daga/ 2. Sam. 4:7. 2893 2892 David warder smord til Konung öfwer Jsrael/ 2. Sam. 5:1/ 3. 2893

2956 David hämtar widh thenna tiden förbundsens ark ifrå Kiriath Jearim/ och förer henne medh stoor solenni-*Luth. Calvis. Calov.* tet/ först i Obed Edoms Gitthitens huus/ och tädan til Jerusalem; men warder af Michal Sauls dotter/ sin gemål begabbad/ 2. Sam. 6:10/ 13/ 16. 2899 2091 2959 David faller i hoor och mord/ 2. Sam. 11:4/ 15. 2910 2906 Bath Seba föder barn/ thet David medh henne aflat vthi hoor/ hwilket strax dööр/ 2. Sam. 11:27. cap. 12:18. 2911 Salomo Davidz son/ född af BathSeba/ 2. Sam. 12:24. 2912 2910 2971 Amnon/ Davidz son/ wåldtager sin styfsyster på möderne/ widh namn Thamar/ 2. Sam. 13:14. 2913 2911 Absalom låter widh måltiden dräpa sin broder Amnon/ 2. Sam. 13:28/ 29. 2915 2913 Absalom giör vpror emot sin fader David; drifwer honom vthur Jerusalem/ döör jämmerligen: Achitophel hänger sigh sielf/ och David kommer åter til riket/ 2. Sam. 15:16/ 17/ 18/ 19/ cap. 2923 2920 2981 David sätter/ medan han än lesde/ sin son Salomo til Konung öfwer hela Jsrael/ 1. Kon. 1:32/ rc. 2930 2929 Rehabeam Salomos son föddes. 2931 2930 Widh thenna tiden dödde David/ och Salomo regerade efter sin fader/ 1. Kon. 2:10. 2989 Salomos tempel begynner byggias/ 1. Kon. 6. 2934 2933 2993 Salomos tempel fulbordades och inwigdes/ 1. Kon. 8. 2941 2940 3000 Konung Salomos huus warder fulbordat/ tå han ther på bygdt hade i 13 åhr/ 1. Kon. 7:1/ 2. 2953 3012 Salomo döör/ 58 åhr gammal widh paß/ 1. Kon. 11:43. 2970 2969 3029 Efter Salomo kommer hans oförståndige son Rehabeam til riket; förlorar största delen af sin faders rike/ och behåller icke meer än Juda och Benjamins slächt/ medh templet och Presterskapet: the andra tijo slächter vthwälja sigh sielf en Konung/ Jerobeam Nebaths son/ 1. Kon. 12:19/ 20. 2971 2969 3029 Jerusalems tempels första skiöfling igenom Sisak/ Konungen i Egypten/ 1. Kon. 14:25/ rc. 2975 2974 Semaja Propheten/ predikar i thetta åhr i Jerusalem/ 1. Kon. 12:22. Rehabeam/ then förste the begge slächters Juda och Benjamins Konung/ döör/ vthi sins rikes 17/ och sins ålders 57 åhr/ 1. Kon. 14:31. 2987 2985 3045 Abiam warder Konung i Juda/ och regerar tre åhr i Jerusalem/ 1. Kon. 15:1. 2988 2985 3046 Asa wardt Konung i Juda och Jerusalem/ och regerade 41 åhr i Jerusalem/ 1. Kon. 15:9. 2991 2988 3049 Jerobeam/ then förste Konungen öfwer the tijo slächter döör/ 1. Kon. 14:20. 2992 2990 3050 Nadab/ hans son wardt Konung öfwer Jsrael/ och regerade icke aldeles tw åhr/ 1. Kon. 15:25/ 27. Jerobeams efterkommande vthrotas aldeles igenom Baesa/ Ahia son/ 1. Kon. 15:29. 2993 2991 3051 På thenna tiden predikade Propheterna/ Jehu/ Hanani/ Asaria. Josaphat/ Asa son föddes. 2997 2993 Ela/ Baesa son/ warder Konung öfwer Jsrael/ och regerade i Thirza tw åhr/ 1. Kon. 16:8. 3016 3013 3074 Simri slår Ela Konungen i Thirza/ och wardt Konung i hans stadh/ 1. Kon. 16:9/ 10. Regerar icke längre än siu dagar/ v. 15. 3017 3014 3075 Widh thenna tiden delte sigh Jsraels folck i twå delar; then ena hälften hölt medh Thiöni Ginath son; men then andra medh Amri: doch behölt Amri äntligen öfwerhanden/ 1. Kon. 16: 21/ 22. 3075 Amri köper Samarie berg af Semer/ och bygger tijt en stadh/ then kallade han Samarien/ 1. Kon. 16:24. 3023 3019 3080 Achab/ Amri son/ wardt Konung öfwer Jsrael i Samarien/ 1. Kon. 16:29. 3028 3025 3086 Asa döör i sins rikes 41 åhr/ 1. Kon. 15: 24. 2. Chrön. 16:13. 3031 3028 3089 Josaphat warder Konung öfwer Juda i sin faders stadh/ 1. Kon. 15:24. 3090 Widh thenna tiden hafwa warit namnkunnige/ Propheten Elias/ 1. Kon. 17. Jehu Hanani son/ 2. Chrön. 19: 2. Micha Jimla son/ 1. Kon. 22:8. Jahasiel/ Sacharia son/ 2. Chr. 20: 14. Josaphat på sin regerings tredie åhr/ sänder sina Förstar andeliga och werldzliga/ til at visitera i alla Juda städer/ 2. Chrön. 17. 3033 3030 *Luth. Calvis. Calov.* Benhadad Konungen i Syrien/ belägrar Samarien; men warder af Achab Konungen i Jsrael öfwerwunnen/ 1. Kon. 20. 3044 3042 Jsebel låter stena then oskyldiga Naboth/ och tager hans wijngård in/ 1. Kon. 21:13/ 16. 3046 3043 Joram warder vthi sins faders Josaphats lifstid wald til Konung öfwer Juda/ 2. Kon. 1:17. 3048 3045 3106 Ahasia Ahabs son/ warder Konung i Samarien/ och regerar tw åhr/ 1. Kon. 22:52. Achab får i drabbningen emot the Syrer ett dödeligit sår/ ther af han ock döör/ 1. Kon. 22:34/ 37. 3048 3045 3107 Ahasia döör; Joram regerar; Elia befaller eld falla af himmelen/ hwilken vpfräter höfwitzmannen medh the femtijo/ som Ahasia sändt at gripa honom/ och thet skedde twänne gångor/ 2. Kon. 1:9/ rc. Man håller så före at Elia på thenna tiden vthi en brinnande wagn är vpfaren til himla/ 2. Kon. 2:11. 3050 3045 Joram Josaphats son/ Juda Konungs/ warder andre gången stadfäst til Konung öfwer Juda/ i sins faders lifstid; regerar 8 åhr i Jerusalem/ 2. Kon. 8:16. 2. Chrön. 21:5. 3052 3049 3112 Josaphat/ Konungen i Juda döör i sins rikes 25 åhr/ 1. Kon. 22:51. 2. Chrön. 21:1. 3055 3052 3114 Ahasia Jorams son/ warder Konung öfwer Juda/ 2. Kon. 8:25. 3058 3056 3119 Jehu warder

smord til Konung öfwer Jsrael/ igenom en af Elisa lärjungar/ vthi Ramoth i Gilead/ 2. Kon. 9:6. 3059 3057 3120 Jsebel/ Ahabs Enkia/ warder vthu Slottet i Jisreel genom fenstret nederkastad/ och af hundar vpätin/ såsom Elia propheterat hade/ 1. Kon. 21:23. 2. Kon. 9:33. Jojada öfwerste Presten/ och Jonadab Rechabs son/ äro namnkunnige och berömde på thenna tijd/ 2. Kon. 10: 15. 2. Chrön. 23:1. 2. Kon. 11:4. Jojada öfwerste Presten/ hafwer fram then vnga herran Joas/ och sätter honom medh folcksens samtyckio til en Konung i Juda; och låter dräpa then mörderskan Athaliam medh swärd/ 2. Kon. 11:12/ 15. 2. Chr. 23:11/ 14. 3065 3063 3126 Joas vthi sins rikes 23 åhr/ befaller at bota HERrans huus ther thet war nederfallit; och warda til thenna byggning penningarna i templet samlade/ 2. Kon. 12:4/ 6/ 9. 2. Chr. 24:4/ 8. 3087 3085 Joahas/ Jehu son/ wardt Konung öfwer Jsrael i Samarien 17 åhr/ 2. Kon. 13:1. 3148 Joas/ Joahas son/ wardt Konung öfwer Jsrael i Samarien 16 åhr/ 2. Kon. 13:10. 3101 3099 3163 Zacharia Jojada son/ straffade Konung Joas och folcket; men the stenade honom/ 2. Chrön. 24:20/ rc. 3103 3098 Amasia Joas son/ wardt Konung i Juda/ 2. Kon. 14:1/ 2. 2. Chrön. 24:27. cap. 25:1. 3105 3103 3165 Widh thenna tiden warder Elisa dödsiuk/ och döör/ 2. Kon. 13:14. 3106 3104 En död man warder kastad i Elisa graf/ och så snart han kom widh Prophetens been/ wardt han lefwandes/ 2. Kon. 13:21. Amasias warder af Joas Konungen i Jsrael slagen och fången; Jerusalem och templet skiöflat/ 2. Kon. 14:12/ 13/ 14. 3118 3112 Jerobeam (then 2 af thetta namnet) Joas son/ wardt Konung öfwer Jsrael/ och regeradei Samaria 41 åhr/ 2. Kon. 14:23. 3119 3114 3179 Widh thenna tiden hafwer Propheten Jonas lefwat och predikat/ 2. Kon. 14:25. 3121 3166 Man håller ther före/ at historien om Jona och the Niniviter sigh nu tildragit hafwer/ Jon. 1/ 2/ 3/ 4/ cap. Man menar ock/ at Propheten Nahum thenna tiden lefwat. 3129 Amasia warder dräpen i Lachis/ 2. Kon. 14:19. Och wardt ett interregnum af 11 åhr. 3134 3129 Vsia eller Amasias Azaria son/ wardt Konung/ och regerade 52 åhr i Jerusalem/ 2. Kon. 15:1/ 2. 2. Chr. 26:1. 3145 3140 3194 På thenna tiden hafwa lefwat och predikat Propheterna/ Osea/ Amos och Esaia; så ock Sacharia läraren i Gudz syner/ 2. Chrön. 26:5. *Luth. Calvis. Calov.* Här ändas then Babyl: Dynastien, och begynnes the Meders wälde/ thet doch ännu til ingen Monarchie nådde. 3148 Jerobeam (then andre af thet namnet) döör/ 2. Kon. 14:29. Och blifwer efter honom i hela 22 åhr ingen ordentlig Konung öfwer Jsrael/ som i then helga Skrift nämnd warder. 3219 3160 3154 3220 Sacharia Jerobeams son/ wardt vppå Asarie Juda Konungs 38 åhr wald til Konung öfwer Jsrael/ och regerade i Samaria 6 månader/ blef af Sallum Jabes son dräpen/ 2. Kon. 15:8/ 10. 3182 3176 3231 Sallum Konung i Jsrael/ regerade en månad i Samarien/ blef dräpen af Menahem/ hwilken ock sedan regerade i hans stadh i 10 åhr i Samarien/ 2. Kon. 15:13/ 14/ 17. 3183 3178 3233 Pekahia Menahems son/ blef Konung öfwer Jsrael/ och regerade tw åhr i Samarien/ 2. Kon. 15:23. 3194 3188 3243 Pekah wardt Konung öfwer Jsrael/ och regerade i Samarien 20 åhr/ 2. Kon. 15:27. 3196 3191 3245 Jotham/ Vsia son/ wardt Konung öfwer Juda/ och regerade 16 åhr i Jerusalem/ 2. Kon. 15:32. 2. Chr. 27:1. 3197 3192 3246 Joel och Micha Propheterne/ hafwa predikat widh thenna tiden. 3200 3199 3248 Ahas Jothams son/ wardt Konung öfwer Juda/ och regerade 16 åhr i Jerusalem/ 2. Kon. 16:1/ 2. 2. Chr. 28:1. 3212 3207 3262 Konungen i Syrien/ och Pekah Konungen i Jsrael/ öfwerfalla Juda landet; nederläggia på en dagh i Juda/ hundrade och tiugutusende män; och förde Pekah twå hundrade tusend Judar fångna til Samarien/ rc. Men gifwer them åter lösa på Propheten Odedz förmaning/ 2. Chrön. 28:5/ 6/ 9. 3208 Hosea/ Ela son/ slår Pekah/ Jsraels Konung ihiäl/ och blef Konung i hans stadh/ 2. Kon. 15:30. Men kom först efter 7 åhr och många drabbningar til fulkomlig besittning/ 2. Kon. 17:1. 3216 3210 3274 Vthi Hosea Jsraels Konungs tijd/ drog vp Salmanasser/ Konungen i Assyrien/ och Hosea blef honom skattskyldig/ och hela Jsraels rike vnderkufwat/ 2. Kon. 17:3. 3225 3220 Hiskia (eller Ezechias) Ahas son/ wardt Konung i Juda/ och regerade 29 åhr i Jerusalem/ 2. Kon. 18:1/ 2. 2. Chrön. 29:1. 3227 3222 3277 Samarien blef i try åhr af Salmanasser belägrat/ och omsider wunnet. 3230 3225 Hosea Konungen fången; Jsrael bortförd til Assyrien/ 2. Kon. 17:4. cap. 18:11. 3232 3227 3282 Hijt til thenna tiden hörer ock Tobia historia/ som af 1 capitlet kan aftagas. Sanherib strider emot Hiskiam/ och tager alla fasta städer i Juda in: Hiskia förlåter sigh på Gudz hielp/ och warder genom Propheten Esaia tröstad/ 2. Kon. 18:13/ och cap. 19. 2. Chrön. 32. Esa. 36/ och 37/ cap. 3240 3233 Hiskia warder dödsiuk; men på ett vnderligit sätt behållen widh lifwet/ hwilket förlänges/ 2. Kon. 20:1. 2. Chrön. 32:24. Esa. 38/ cap. 3241 3233 Äfwen på thenna tiden/ foor HERrans Ängel vth om

natten/ och slog vthi the Assyriers lägre hundrade fem och ottatijo tusende män/ 2. Kon. 19:35. Esr. 37:36. Sanherib warder i sin afgudz Nisrochs huus/ af sina egna söner ihiälslagen/ 2. Kon. 19:37. 2. Chrön. 32:21. Esa. 37:38. Tob. 1:24. Esar Haddon warder Konung i Assyrien i Sanheribs ställe/ 2. Kon. 19: 37. Esa. 37:38. 3242 På then tiden försyndade sigh Konung Hiskia emot Gudh/ emedan han wiste Konungens i Babel sändningebod alla sina skattar/ 2. Kon. 20:13. Esa. 39:1/ rc. 3234 Hiskia döör/ och Manasse warder Konung i hans stadh/ och regerade 55 åhr i Jerusalem/ 2. Kon. 20:21. cap. 21:1. 2. Chrön. 32:33. cap. 33:1. 3256 3250 3306 Widh thenna tiden lefde och predikade Propheterne/ Joel/ Nahum/ Habacuc. 3268 3303 Amon Manasses son/ wardt Konung i sin faders stadh/ och regerade allenast tw åhr i Jerusalem/ 2. Kon. 21:19. 2. Chrön. 33:21. 3357 3311 3305 3361 Nebucad Nezar wardt Konung i Babel/ widh paß åhr 3312 3398 Josias Amons son/ wardt Konung i *Luth. Calvis. Calov.* sins faders stadh/ och regerade 31 åhr i Jerusalem/ 2. Kon. 22:1. 2. Chr. 34:1. 3313 3307 3363 Josias begynte i sins rikes 12 åhr at reformera Juda och Jerusalem; förstörde alla högder/ lundar/ afgudar/ rc. 2. Chr. 34:3/ rc. 3324 Widh thenna tiden lefde Hilkia öfwerste Presten/ 2. Kon. 22:4. 2. Chr. 34:9. Hulda Prophetissan/ 2. Kon. 22:14. 2. Chr. 34:22. Vria/ Zephania/ Jeremia Propheterne/ Zeph. 1: 2. Jer. 1:2. 3375 3381 Josias/ vthi thes regementes 18 åhr/ låter åter byggia och bota templet/ och warder lagboken af Hilkia igenfunnen: och håller Konungen een helig Påskahögtid och Passah/ 2. Kon. 22: 3. cap. 23:21. 2. Chr. 34:35. Jfrå v. 1/ til 19. 3330 3325 3380 Josias drog emot Pharao Necho/ Konungen i Egypten/ och dödde i Megiddo/ 2. Kon. 23:29. 2. Chrön. 35:20. 3343 3338 3393 Joahas/ Josia son/ blef Konung i sins faders stadh/ och regerade 3 månader i Jerusalem/ och wardt afsatt vthaf Pharao Necho/ och i hans ställe Eliakim satt til Konung/ som war Josia son/ hwilkens namn förandrades til Jojakim: han regerade 11 åhr i Jerusalem/ 2. Kon. 23:31/ 34. 2. Chr. 36:2/ 4. 3344 3338 3395 Nebucad Nezar then store/ thens förstas son/ blef Konung i Babel och Assyrien/ som sees af Jerem. 25:1. 3347 Jojakim warder Nebucad Nezar skattskyldig/ 2. Kon. 24:1. 3351 3342 Jojakim warder dräpen af Nebucad Nezar; staden Jerusalem och templet intaget och skiöflat; somlige af folcket bortförde/ ibland hwilka Daniel och hans stalbröder woro. 3354 3349 Men Jojachin/ Jojakims son/ wardt Konung i sins faders stadh; regerade allenast 3 månader i Jerusalem/ 2. Kon. 24:2/ 8. 2. Chr. 36:6/ 9. Jerem. 22:24/ 28. Dan. 1:2. Och begynnes här Propheten Daniels historia. 3405 Nebucad Nezar kommer åter til Jerusalem/ honom vndergifwer sigh Jojachin godwilleligen/ tillika medh riket och alt thet han hafwer/ warder så fördt til Babel/ och ther kastad i fängelset: Jerusalem och templet å nyo skiöflade; bästa folcket bortfördt til Babel/ ibland hwilka ock Propheten Hesekiel warit/ och lemnades allenast några af gemena hopen vthi landet/ öfwer hwilka Zedekia/ Josias son/ Jojachins faderbroder sattes/ hwilken regerade i Jerusalem 11 åhr/ 2. Kon. 24:10/ rc. 2. Chr. 36:10/ rc. Nebucad Nezar seer i drömen ett stort beläte: Daniel vthlägger honom samma dröm/ Dan. 2. 3355 3347 Jerusalem wärder af Nebucad Nezar wunnit; Konung Zedekia medh krigsfolcket af Chaldeerne fången. Nebucad Nezar låter stinga vth ögonen på Zedekia; binda honom medh kädior/ och kasta honom i fängelse i Babel/ til thes han döör/ 2. Kon. 25:1/ rc. 2. Chrön. 36:11/ rc. 3365 3360 3416 Nebusar Adan/ Konungens i Babel hoffmästare/ skiöflar och vpbränner staden Jerusalem och templet; och hwad än qwart war af folck och ägodelar/ förde han medh sigh til Babel/ 2. Kon. 25:8/ rc. Jer. 52:12/ rc. Här begynnas the 70 åhr af Babyloniska fängelset. 3398 Nebucad Nezar döör/ och hans son Evilmerodach wardt Konung i hans stadh: han befrijade Jojachin Juda Konung vthu fängelset/ 2. Kon. 25: 27. Jer. 52:31. 3390 3389 3443 Balthasar/ eller Belsazzar/ Evilmerodachs tredie son/ och Nebucad Nezars soneson/ warder Konung i Babel/ Dan. 5:7/ 8/ cap. 3430 3391 3449 Vthi Belsazzars första regements åhr/ hade Daniel synen om the fyra werldenes Monarchier/ Dan. 7. Vthi Belsazzars tredie åhr/ hade Daniel een syyn om en wädur och getabock/ igenom hwilka the Persiers och Grekers rike warder betydt/ Dan. 8. 3332 3393 3451 Belsazzar giör ett stort gästabod/ åth sina wäldiga och höfwitzmän/ warder straffad igenom een hand/ som vnderligen skref på wäggen: Daniel tyder *Luth. Calvis. Calov.* vth skriften; i then samma nattene dräptes Belsazzar; Babel winnes och tages in/ Dan. 5. 3434 3395 3465 Och hafwer således then första the Chaldeers och Assyriers Manarchia en ända; ther emot then Persiska sin begynnelse. Daniel warder af Dario kastad i leijonakulon/ och i then samma vnderligen vppehållen/ Dan. 6. Widh paß. 3435 Straxt ther efter blef Darius död/ och Cyrus allena Manarch. 3467 Cyrus/ vthi sins rickes första åhr/ efter the 70 åhrs

fängelse/ gaf Judomen låf ifrå Babel åter igen/ at draga til Jerusalem/ och ther at byggia templet/ 2. Chrön. 36:22. Esr. 1. 3435 3418 Vppå Konung Cyrus tillåtelse/ drager en stoor hoop af Juda folcket vthu Babel in i Judeska landet/ widh twå och fyratijo tusend tryhundrade och sextijo/ vndantagande dränger och pigor/ Esr. 2. 3436 3419 Serubbabel och Josua fortsättia byggningen på HERrans huus/ och läggia grunden medh glädie och gråtande/ Esr. 3. 3437 3420 Men måste snart hålla vppe/ sedan the hindrades af Cambysis eller Artaxerxis påbud/ Esr. 4:5. Blifwer altså templets byggnad hindrad/ in til Darij Hystaspis andra åhr/ hwilket war thet 3452 efter werldenes skapelse/ tå Judarna på Prophetens Haggai och Zacharie förmaning/ åter begynt at befrämja byggnaden/ Esr. 5:1/ 2. Hagg. 2:5. 3452 3431 3485 Vthi Darij Hystaspis 6 åhr/ wardt HERrans huus fulkomnat/ och blef thes inwigning hållen/ Esr. 6:14/ rc. 3456 3435 3489 Enkians Judiths historia skal hafwa sigh tildragit. 3499 Historien om Esther/ menes här wara förelupen. 3510 3468 3490 Esra then Skriftlärde/ reser ifrå Babel til Jerusalem/ på Konung Artaxerxis tillåtelse/ och förer medh sigh ett Konungsligit privilegium/ til at få vprätta Gudztiensten och regementet åter igen efter Gudz lagh/ Esr. 7:9. cap. 8:31. 3514 3551 3547 Här begynnes ock the 70 åhrswekor in til Messie lidande och födh/ Dan. 9:24. Then stolte otrogne Haman/ warder medh sina söner hängd vthi then galgan/ som han låtet för Mardechai vprätta. Besee Esthers historia/ cap. 5:6/ 7/ 8. 3519 3476 3496 Purims högtid warder insatt/ Esth. 9: 17/ rc. Nehemias drager til Jerusalem/ och begynner at vpbyggia murarna/ Neh. 2. 3527 3565 3559 Vthi Ptolemei Philadelphi Konungens i Egypten 17 åhr/ sänder öfwerste Presten Eleazar/ Konungenom vppå thes begäran/ ifrån Jerusalem til Egypten 72 lärda män/ hwilka then helga Bibel vthu Hebraiska in på Grekiska språket vthtolka skulle/ hwilket ock är skedt. 3704 3681 3736 På then tiden/ tå Ptolemeus Evergetes vthi Egypten regerade/ hafwer JEsus Syrach sammanskrifwit sin book i Egypten/ som han vthi ändan på sitt företal skrifwer. 3740 3703 3758 Antiochus Magnus/ Konungen i Syrien döör/ Dan. 11:18/ 19. 3785 3764 Then första the Maccabeers book/ begynner sin historie åhr. 3798 3777 Menelaus warder ifrån öfwersta Presteämbetet afsatt/ emedan han förmåtte icke betala then vthlåfwade penningasummon; och hans broder Lysimachus blef i hans ställe satt/ 2. Macc. 4:23/ 24/ 25/ 27/ 28/ 29. 3803 3779 Josan dristar sigh til at komma til öfwersta Presteämbetet medh wåld; men döör eländigt vthi landzflychtighet i Lacedemon/ 2. Macc. 4:7/ 26. cap. 5:5/ til 10 versen. 3804 3774 Antiochus Epiphanes/ tog in Jerusa lem medh wåld; drap mycket folck; skiöflade staden och templet/ 1. Macc. 1:11. 2. Macc. 5:11/ 15/ 16. Dan. 11:28. 3780 Antiochus sänder/ efter then första stadsens skiöfling/ en höfwitzman i Juda/ han dräper åter mycket folck; skiöflar staden; rifwer nedh murarna; förer *Luth. Calvis. Calov.* mycket folck bort/ 1. Macc. 1:30. 2. Macc. 5:24. 3806 3782 Matthathias/ Presten döör/ och sätter sin son Judam Maccabeum til höfwitzman öfwer folcket/ hwilken regerar i 6 åhr/ 1. Macc. 2:66/ 69. 3807 3783 Judas slår twänne Konung Antiochi höfwitzmän/ Apollonium och Seron/ 1. Macc. 3:10/ 23. 3784 Judas winner seger emot Lysiam; och templet i Jerusalem warder rensat/ och inwigdt/ 1. Macc. 4:34/ rc. 3809 3785 Judas strider emot the Jdumeer/ Amoreer/ och Syrer/ 1. Macc. 5:1/ rc. 3810 3786 Antiochus döör medh stoor pino/ och klagogråt/ 1. Macc. 6:8/ 16. 2. Macc. 9:28. Och Antiochus Evpator warder Konung i hans stadh/ 1. Macc. 6:17. Antiochus Evpator/ efter många drabbningar/ giör frijd medh Judarna/ och låter them blifwa widh sin religion; men befaller at rifwa kull murarna och helgedomen/ 1. Macc. 6: 55/ rc. Låter dräpa öfwersta Presten Menelaum; förordnar i hans ställe Alcimum/ then ock Joachim kallas/ 2. Macc. 13:7 1. Macc. 7:9. 3811 3787 Demetrius Soter/ kommer thet Syriska riket vnder sigh/ och låter döda Antiochum Evpator/ och Lysiana/ Konungens förnämsta rådh i Antiochien/ 1. Macc. 7:1/ 2/ 3/ 4. 3812 3789 Nicanor/ Demetrij höfwitzman/ blef flagen af Juda Maccabeo/ 1. Macc. 7:47. 3790 Judas Maccabeus blifwer dräpen i slaget/ 1. Macc. 9:18. Hans broder Jonathas kommer i hans ställe/ och håller ett fältslag medh Bacchide/ 1. Macc. 9:31/ 47. 3813 3793 Alcimus warder rörd af slagh/ och döör/ 1. Macc. 9:55. 3814 3791 Jonathas warder öfwerste Prest i Jerusalem/ och kläder på sigh Presteklädnaden/ 1. Macc. 10:21. 3821 3797 Alexander affärdar sändningebod til Egypten/ och wärfwar om Konung Ptolemei dotter Cleopatra/ 1. Macc. 10:55. 3822 3799 Alexander Konungen i Syrien/ håller bröllop medh Ptolemei Konungens i Egypten dotter/ Cleopatra/ i Ptolemais: och wardt Jonathas/ Försten öfwer Juda/ ock tijt kallad/ 1. Macc. 10:58/ 59/ 60. 3823 3800 Jonathas winner Joppe och Asdod/ och slår Demetrij höfwitzman/ Apollonium/ 1. Macc. 10:76/ 84/ rc. 3826 3820 Ptolemeus/

Konungen i Egypten/ tager in Syrien: tager ock sin dotter Cleopatra ifrå Konung Alexander/ och gifwer henne Demetrio; men döör strax ther efter/ 1. Macc. 11:2/ 12/ 18. 3827 3804 Jonathas warder dräpen igenom försåth/ 1. Macc. 12:48. 3830 3806 Simon/ hans broder kommer i hans stadh/ och får af Konung Demetrio många friheter; winner Gaza/ 1. Macc. 13:8/ rc. 3831 3807 Simon tager åter in Sions borg/ 1. Macc. 13:50. 3832 3808 The Romare förnya förbundet medh Simon/ och skrifwa thet på mässings taflor; och Judarnas förstendöme öfwer Jsrael warder stadfäst/ 1. Macc. 14:18/ 35. 3833 3809 Tryphon warder belagd i Dora/ och flyr vndan til Ortosia/ 1. Macc. 15:25/ 37. 3836 3812 Simon warder af sin mågh Ptolemeo/ höfwitzmannen öfwer Jericho/ buden til gäst/ och vnder måltiden medh twänne sina söner och dränger ihiälslagen/ 1. Macc. 16:16. 3838 3815 Prophetissan Hanna/ warder Enkia/ och begynnes här hennes 84 åhr/ Luc. 2:37. 3887 Somlige hålla före/ at then helga jungfru Maria är född på thenna tiden. 3956 3932 Nya Testamentsens historier begynnes i thetta åhr; och särdeles hörer hijt Johannis Döparens aflelses historia/ Luc. 1:24. 3969 3946 Christus wår frälsare aflad. 3970 3947 4000 Johannes Döparen föddes 6 månader förr än wår HErre Christus/ Luc. 1:57. Christus JEsus Gudz Son/ warder född san menniskia/ i Beth Lehem i stallet/ Luc. 2:6. *Luth. Calvis. Calov.* Christus JEsus wår frälsare warder omskuren/ på ottonde dagen efter sin födelse/ then första Januarij/ och kallas JEsus/ Luc. 2:21. Åhr efter Christi födelse. The wise män kommo vthur Österlanden/ och båro them nyfödda Juda Konungenom skäncker/ och bewiste honom ähra/ Matth. 2:1. Joseph flyr in i Egypten/ medh barnet JEsu och thes moder Maria/ Matth. 2:14. Herodes låter i Beth Lehem dräpa the meenlösa barn/ Matth. 2:16. Christus kommer igen vthur Egypten; blifwer efter Gudz befalning i Galileen/ och boor i Nazareth/ Matth. 2:21/ 23. Christus tå han tolf åhra gammal war/ blef vthom sina föräldrars weetskap i Jerusalem/ ibland lärarena i templet/ Luc. 2:42/ 43/ 46. 12 11 Johannes Zacharie son/ begynner at predika i öknene/ Luc. 3. 29 28 Wår HErre Christus warder döpt af Sanct. Johanne i Jordan/ Matth. 3:13/ rc. 30 29 Christus giör sitt första mirakel i Cana i Galileen/ på brölloppet/ Joh. 2: 7/ 11. 31 29 Herodes Antipas/ låter dräpa Johannem Döparen i fängelset/ Matth. 14:10. Marc. 6:27. 32 31 Christus warder förklarad på thet heliga berget/ Matth. 17. 33 32 Wårs HErras JEsu Christi lidande/ dödh/ vpståndelse/ himmelsfärd/ och *Luth. Calvis. Calov.* then Helga Andas vthgiutelse/ (sändning/) hörer til thetta åhr. 34 33 34 S. Stephanus then förste martyren i thet nya Testamentet/ warder stenad/ Ap. G. 7:57/ 58. 35 Jcke långt ther efter warder förföljaren Saulus omwänd til Christum/ och warder en Paulus och JEsu Christi Apostel/ Ap. G. 9:3. 34 Vthi thetta åhr drager Paulus til Jerusalem/ och håller samtal medh Petro; och blifwer ther i 15 dagar/ Gal. 1:18. 38 36 Herodes Agrippa/ låter dräpa medh swärd Jacobum then större/ och läggia Petrum i fängelse/ hwilken doch onderligen igenom en Ängel blef tädan frälft/ Ap. G. 12. 43 44 Then helga jungfrun Maria/ skal wara död blefwen vthi sins ålders 63 åhr/ som Eusebius och flere kyrkio-historie Scribenter förmäla: besee Nicephor. lib. 2. cap. 1. 48 The helge Apostlar medh the äldsta komma til Jerusalem/ och hålla ett möte öfwer then Phariseiska läran/ om Mose lagh borde hållas som en nödwändig ting til saligheten/ Ap. G 15. 49 48 S. Paulus warder widh Pingsthögtiden fången i Jerusalem/ Ap. G. 21:27. cap. 22:32/ 33. 56 56 Judarna anklaga Paulum för landzhöfdingan Festo/ vthi Konung Agrippas närwaro: S. Paulus appellerar til Keisaren/ therföre han ock sändes til Rom/ tijt han ock thenna *Luth. Calvis. Calov.* winter anländer/ Ap. G. 25/ in til ändan af boken. 58 58 The twänne Apostlar Petrus och Paulus/ skola vppå Keiser Neros befalning wara dräpne/ som någre gamle Scribenter mena. 68 Titus Vespasianus belägrar Jerusalem; tager staden in; förstörer och skiöflar honom tillika medh templet/ efter Christi prophetia/ Luc. 19: 43/ 44. 71 70 Keiser Domitianus ställer an grym förföljelse emot the Christna/ vthi hwilken S. Johannes warder förwist vthu staden Epheso/ til öön Pathmos/ ther han sin Vppenbarelse sedt och beskrifwit. 96 96 Efter tyrannens Domitiani dödh/ kommer Johannes igen til Ephesum vthaf öön Pathmos/ som Eusebius skrifwer. 98 96 S. Johannes döör i Epheso/ genom en naturlig stilla dödh/ vppå sins ålders 99 åhr. 101 99 Then helge Apostelen Simon/ medh thet tilnamnet Cananeus/ warder vthi Keisarens Trajani 10 åhr/ af landzhöfdingan i Syrien/ Attico/ för then Christeliga trons skul/ jämmerliga korsfäst och dräpen/ på sins ålders 120 åhr. 108 107 Och är thenne Simon then sidste ibland HERrans Apostlar/ medh hwilken ock nya Testamentsens första ålder wänder igen.

ÄNDE.

Then Heliga Skrifts Böcker.

På hwad bladh hwar Book begynnes; och huru många

capitel hon hafwer.

Gamla Testamentsens Böcker.

Propheterna.

Tolf the mindre Propheter.

Apocrypha.

Nya Testamentsens Böcker.

The Heliga Apostlars Epistler.

Register och Förtekning/ vthi hwilken Book/ capitel/ och

vers/ the förnämste Språk vthu Mose och Propheterna/ af

Christo och hans Apostlar i nya Testamentet indragne och förklarade warda.

cap. vers.

Första Mose Book.

1 1

J Begynnelsen skapade Gudh himmel och jord/ och jorden war rc. Ebr. 11:3. 6 Och Gudh sade: Warde ett fäste emellan watnen/ och åthskilje watn ifrå watn/ 2. Pet. 3:5. 27 Och Gudh skapade menniskiona sigh til ett beläte/ rc. 1. Cor. 11:7. 27 Man och qwinno skapade han them/ rc. Matth. 19:4. Marc. 10:6. 1. Tim. 2:13. 2 2 Och hwilade på siunde dagenom af all sin werck som han giordt hade/ Ebr. 4:4. 7 Och så wardt menniskian een lefwande siäl/ 1. Cor. 15:45. 22 Och HERren Gudh bygde ena qwinno vthaf refwet/ 1. Cor. 11:8/ 9. 24 Förthenskul skal en man öfwergifwa fader och moder/ rc. Matth. 19:5. Marc. 10:7. Eph. 5: 31. 1. Cor. 6:16. 3 4 Jngalunda skolen J döden döö/ 2. Cor. 11:3. 6 Och gaf theslikes sinom man ther af/ och han åt/ 1. Tim. 2:14. 16 Och han skal wara tin herre/ 1. Cor. 14:34. 1. Tim. 2:12. 19 Och til iord skalt tu warda/ 1. Cor. 15:21/ 22. 4 4 Och HERren såg täckeliga til Abel/ Ebr. 11:4. 8 Gaf Cain sigh vp emot sin broder/ rc. Matth. 23: 35. 1. Joh. 3:12. Jud. Epist. v. 11. 5 3 Slächtregister ifrån Adam/ Luc. 3:36/ 37/ 38. 24 Och efter han (Henoch)förde ett gudeligit lefwerne/ Ebr. 11:5. 6 3 Jagh wil ännu gifwa them hundrade och tiugu åhrs dagh/ 2. Pet. 3:9. 8 Men Noah fan nåde för HERranom/ Ebr. 11:7. 7 1 Ty tigh hafwer jagh sedt rättferdigan/ 2. Pet. 2:5. 21 Tå förgicks alt kött/ Matth. 24:39. 23 Allena Noah blef behållen/ rc. 1. Pet. 3:20. 2. Pet. 2:5. 9 6 Then som vthgiuter menniskio blodh/ hans blodh/ rc. Matth. 26:52. Vppenb. 13:10. 11 10 Slächtregister ifrå Sem/ Luc. 3:34/ 35/ 36. 12 1 Gack vthu titt fädernesland/ och ifrå tine slächt/ rc. Ap. G. 7:3. 3 Och i tigh skola wälsignade warda/ Ap. G. 3:25. Gal. 3:8. 4 Tå foor Abram vth/ Ebr. 11:8. 14 18 Men Melchisedech Konung i Salem/ rc. Ebr. 7:1. 15 5 Så skal tin sädh wara/ Rom. 4:18. 6 Abram trodde HERranom/ Rom. 4:3. Gal. 3: 6. Jac. 2:23. 13 Tin sädh skal warda främmande vthi ett land/ Ap. G. 7:6. 16 15 Och Hagar födde Abram en son/ och Abram rc. Gal. 4:22. 17 5 Jagh hafwer giordt tigh til en fader för mycket folck/ Rom. 4:17. 10 Alt thet mankön ibland eder är skal omskäras/ Ap. G. 7:8. Rom. 4:11. 16 Och af henne (Sara) skal jagh gifwa tigh en son/ Gal. 4:23. 18 10 När jagh igen kommer til tigh/ om man lefwer/ rc. Rom. 9:9. 12 Och min herre theslikes ålderstigen/ 1. Pet. 3:6. 25 Bort thet ifrå tigh som alla werldenes domare äst/ Rom. 3:6. 19 2 Kommer vthi edar tienares huus/ Ebr. 13:2. 9 Och the trängde sigh hårdeliga medh wåld in på mannen Lot/ 2. Pet. 2:7. 24 Tå lät HERren regna swafwel och eld/ Luc. 17: 29. 2. Pet. 2:6. 26 Och hans hustru såg tilbaka/ och wardt een saltstod/ Luc. 17:32. 21 1 Och HERren sökte Sara/ rc. Ebr. 11:11. cap. vers. 9 Och Sara fick see then Egyptiska qwinnones Hagars son/ rc. Gal. 4:30. 12 J Jsaac skal säden tigh nämnd warda/ Rom. 9: 7. Ebr. 11:18. 22 10 Och vthräckte sina hand/ och tog til knifwen/ Ebr. 11:17. Jac. 2:21. 16 Jagh hafwer sworit widh migh sielf/ säger HERren/ Luc. 1:73. Ebr. 6:13. 17 At jagh skal wälsigna/ och föröka tina sädh/ Ebr. 6:14. 18 Och i tine sädh skal alt folck på jordene/ Ap. G. 3:25. Gal. 3:16. 25 21 Och Rebecka hans huftru wardt hafwandes. 22 Och barnen/ rc. Rom. 9:11/ 12. 34 Och så förachtade Esau sin förstfödzlorätt/ Ebr. 12:16. 27 4 På thet min siäl må wälsigna tigh förra än jagh döör/ Ebr. 11:20. 38 Och hof vp sina röst och greet/ Ebr. 12:17. 35 22 Men Jacob hade tolf söner/ Ap. G. 7:8. 46 1 Jsrael foor tijt/ rc. Ap. G. 7:14/ 15. 48 16 Ängelen/ rc/ han wälsigne thessa piltarna/ Ebr. 11:21. 50 24 Jagh döör/ och Gudh warder eder sökiandes/ rc. Ebr. 11:22.

Andra Mose Book.

1 7 Wäxte Jsraels barn/ och födde barn/ och förökades/ Ap. G. 7:17. 2 2 Och qwinnan aflade/ och födde en son/ rc. Ap. G. 7:20. Ebr. 11:23. 3 1/ 2 Men Mose wachtade sin swärs Jethro fåår/ rc. Och HERrans Ängel syntes honom/ Ap. G. 7:29/ 30. 6 Jagh är tins faders Gudh/ Abrahams Gudh/ rc. Matth. 22:32. Marc. 12:26. Luc. 20:37. 7 11 Och the Egyptiske trolkarlar giorde ock sammalunda/ 2. Tim. 3:8. 9 16 Doch förthenskul hafwer jagh vpwäckt tigh/ Rom. 9:17. 12 21 Och Mose kallade alla the äldsta i Jsrael/ rc. Ebr. 11:28. 40 Tiden är fyrahundrade och 30 åhr/ Ap. G. 7:6. 46 J skolen intet been sönderslå af thy/ Joh. 19:36. 13 2 Helga migh alt förstfödt; thet som allahanda moderlif öpnar/ Luc. 2:23. 21 Och HERren gick före them om dagen/ rc. 1. Cor. 10:1. 14 22 Och Jsraels barn gingo ther in/ mitt i hafwet på thet torra/ 1. Cor. 10:1. Ebr. 11:29. 16 15 Thetta är Man: ty the wiste icke hwad thet war/ Joh. 6:31. 1. Cor. 10:3. 18 Wardt them/ som mycket hade/ intet öfwerlöpse/ 2. Cor. 8:15. 17 6 Ther skalt tu slå hälleberget/ och ther skal vthlöpa watn/ 1. Cor. 10:4. 7 Therföre kallar man thet rumet Massa och Meriba/ Ebr. 3:8/ 9. 19 6 Och J skolen wara migh ett Presterligit Konungsrike/ och ett heligt folck/ 1. Pet. 2:9. Vppenb. 1:6. 12 Ty then som kommer widh berget/ han skal döden döö/ Ebr. 12:20. 20 12 Tu skalt ähra tin fader och tina moder/ Matth. 15:4. Marc. 7:10. Luc. 18:20. Eph. 6:2. 13 Tu skalt icke dräpa/ Matth. 5:21. cap. 19:18. 14 Tu skalt icke giöra hoor/ Matth. 5:27. cap. 19:18. 15 Tu skalt icke stiäla/ Matth. 19:18. Eph. 4:28. 16 Tu skalt icke bära falskt witnesbyrd/ rc. Matth. 19:18. 17 Tu skalt icke hafwa lust/ rc. Rom. 7:7. cap. 13:9. 18 Och alt folcket såg dundret och liungelden/ rc. Ebr. 12:18/ 19. 21 17 23 Then som bannar fader eller moder/ han skal döden döö/ Matth. 15:4. Marc. 7:10. 24 Siäl för siäl: Öga för öga/ Matth. 5:38. 22 28 Gudarna skalt tu icke banna/ Ap. G. 23:5. 24 8 Sij/ thetta är förbundsens blodh/ Ebr. 9:20. cap. vers. 25 40 Se til/ at tu alt giör efter then eftersyn/ Ap. G 7:44. Ebr. 8:5. 26 1 Tabernaklet skalt tu giöra/ Ebr. 9:2. 32 1 Vp/ och giör oß gudar/ Ap. G. 7:40. 6 Sedan satte sigh folcket til at äta och dricka/ rc. 1. Cor. 10:7. 33 19 Men hwem jagh är gunftig/ honom är jagh gunstig/ rc. Rom. 9:15. 34 33 Och tå han talade medh them/ lade han ett täckelse på sitt ansichte/ 2. Cor. 3:13. 40 Huru witnesbyrdsens tabernakel är vpsatt/ och hwad ther vthi giordt och handlat blef/ Ebr. 9:2/ 3/ 4/ 5/ 7.

Tredie Mose Book.

2 13 Alt titt spijsoffer skalt tu salta/ Marc. 9:49. 6 30 Alt syndoffer skal man vpbränna medh eld/ Ebr. 13:11. 11 45 Therföre skolen J wara helige/ ty jagh är helig/ 1. Pet. 1:15/ 16. 12 3 Och på ottonde dagen skal man omskära hans förhudes kött/ Luc. 1:59. cap. 2:21. Joh. 7:22. 4 Til thes hennes reuselse dagar äro vthe/ Luc. 2:22. 14 2 4 Han skal komma til Presten: Och skal biuda honom/ som rensas skal/ rc. Matth. 8:4. Marc. 1:44. Luc. 5:14. cap. 17:14. 16 17 Jngen menniskia skal wara in vthi witnesbyrdsens tabernakle/ när han går ther in/ rc. Luc. 1:10. Ebr. 9:7. 18 5 Hwilken menniskia them giör/ han skal ther igenom lefwa/ Rom. 10:5. Gal. 3:12. 19 2 J skolen wara helige/ ty jagh är helig/ rc. 1. Pet. 1:15/ 16. 12 J skolen icke swärja falskt/ Matth. 5:33. 15 Och skalt icke skona them ringa/ och icke ähra then mächtiga/ Jac. 2:2/ 3/ 4. 17 Tu skalt icke hata tin broder i tino hierta/ Matth. 5:22. Luc. 17:3. 1. Joh. 3:15. 18 Tu skalt älska tin nästa såsom tigh sielfwan/ Matth. 22:39. Marc. 12:31. Rom. 13:9. Gal. 5:14. Jac. 2:8. 20 9 Then som bannar sin fader eller sina moder/ han skal rc/ Matth. 15:4. Marc. 7:10. 10 Then som hoor bedrifwer medh någors mans hustru/ then skal döden döö/ Joh. 8:4/ 5. 23 36 Then ottonde dagen skal ock kallas helig/ at J sammankommen/ Joh. 7:37. 24 20 Skada för skada/ öga för öga/ Matth. 5:38. 26 12 Och jagh skal wandra ibland eder/ och skal wara edar Gudh/ så rc. 2. Cor. 6:16.

Fierde Mose Book.

6 18 Och skal raka thens förlåfwades löftes hufwud/ Ap. G. 21:24. 8 17 Förty/ all förstfödning i Jsraels barn är min/ Luc. 2:23. 9 12 Och skola intet låta ther af blifwa qwart til morgonen/ och intet rc/ Joh. 19:36. 18 Så länge molnskyn blef öfwer tabernaklet/ så länge rc/ 1. Cor. 10:1. 12 7 Mose/ hwilken vthi mitt hela huus

trogen är/ Ebr. 3:2. 14 2 Och all Jsraels barn knorrade emot Mose/ 1. Cor. 10:10. Ebr. 3:8. 15 39 Och skola the klutar tiena eder ther til rc/ Matth. 23:5. 16 1 Och Korah Jizear son/ rc. Jud. Ep. v. 11. 19 17 Så skola the taga af syndoffres asko/ rc. Ebr. 9:13. 20 11 Tå gick ther vth mycket watn/ så at menigheten fick dricka/ 1. Cor. 10:4. 21 5 Hwij hafwer tu fördt oß vthur Egypten/ at wij skulle döö i öknene? 1. Cor. 10:9. 8 Giör tigh en kopparorm/ och rees honom vp för ett tekn/ Joh. 3:14. 22 28 Tå öpnade HERren åsninnones mun/ och hon sade/ rc. 2. Pet. 2:16. cap. vers. 24 10 Tå förgrymmade sigh Balak i wrede emot Bileam/ rc. Vpp. 2:14. 25 1 Och folcket begynte bola medh the Moabiters döttrar/ 1. Cor. 10:8. 26 5 Förty HERren hade sagt them/ at the skulle döden döö i öknene/ 1. Cor. 10:5. 28 9 Men om Sabbathsdagen/ tw åhrs-gammal lamb vthan wanck/ Matth. 12:5.

Femte Mose Book.

1 17 J skolen ingen person ansee i domen/ vtan rc/ Jac. 2:9. 4 2 J skolen intet läggia ther til/ Vpp. 22:18. 24 Förty HERren tin Gudh är en frätande eld/ Ebr. 12:29. 5 11 Tu skalt icke mißbruka HERrans tins Gudz namn/ Matth. 5:34. 6 4 Hör Jsrael/ HERren wår Gudh är en enig HERre. 5 Och tu skalt älska HERran tin Gudh/ rc. Matth. 4:10. cap. 22:37. Marc. 12:29/ 30. Luc. 4: 8. cap. 10:27. 16 J skolen icke försökia HERran edar Gudh/ såsom J rc/ Matth. 4:7. Luc. 4:12. 8 3 Menniskian lefwer icke allenast af brödh/ rc Matth. 4:4. Luc. 4:4. 10 17 Then ingen person achtar/ och tager inga mutor/ Ap. G. 10:34. Rom. 2:11. Gal. 2:6. Eph. 6:9. Col. 3:25. 1. Pet. 1:17. 15 10 Vtan tu skalt låtan fåt/ och titt hierta skal icke förtrytat/ Matth. 5:42. Luc. 6:35. 17 5 6 Så skalt tu vthföra then samma mannen/ rc. Och skalt stena them ihiäl/ efter tw eller try witnes mun/ Ebr. 10:28. 18 3 Man skal gifwa Prestenom bogen/ och båda kindbenen/ och wambena/ 1. Cor. 9:13. 15 En Propheta såsom migh/ skal HERren tin Gudh vpwäckia tigh/ Ap. G. 3:22. cap. 7:37. 19 15 Jntet witne skal ensamt framträda emot någon/ Matth. 18:16. 2. Cor. 13:1. 21 23 Förbannad är then för Gudh som hängder är/ Gal. 3:13. 23 19 Tu skalt icke ockra på tinom broder/ Luc. 6:34/ 35. 25 Så må tu afplåcka ax/ Matth. 12:1. 24 1 Om någor tager sigh hustru/ och ächtar henne/ och hon icke rc/ Matth. 5:31. cap. 19:7. Marc. 10:4. 14 Tu skalt icke förhålla lönen för then som torftig är/ rc. Jac. 5:4. 25 4 Tu skalt icke binda munnen til på oxanom som tröskar/ 1. Cor. 9:9. 1. Tim. 5:18. 5 När bröder boo tilhopa/ och en döör vthan barn/ rc. Matth. 22:24. Marc. 12:19. Luc. 20:28. 27 26 Förbannad ware then som icke fulkomnar all thenna lagsens ord/ Gal. 3:10. 29 18 Een root/ som galla och malört bär/ Ebr. 12:15. 30 11 Ty thet budet som jagh biuder tigh i dagh/ är tigh icke fördolt/ rc. Rom. 10:6/ 8. 32 21 Och jagh skal reta them igen/ på thet som icke är folck/ Rom. 10:19. 35 Hämnden är min/ jagh skal wedergällat/ Rom. 12:19. Ebr. 10:30.

Josua Book.

1 5 Jagh skal icke öfwergifwa eller förgäta tigh/ Ebr. 13:5. 2 1 Som heet Rahab/ och ther lågo the/ Ebr. 11: 31. 6 20 Och murarna föllo omkull/ och folcket besteg staden/ Ebr. 11:30. 23 Och hade Rahab vth medh hennes fader/ Ebr. 11:31. 14 2 Och the skifte thet emellan sigh medh lott/ Ap. G. 13:19.

Domare Boken.

4 6 Barak/ Ebr. 11:32. 7 1 Gideon/ Ebr. 11:32. 11 1 Jephthah/ Ebr. 11:32. 13 24 Simson/ Ebr. 11:32. Om domarena i gemeen; och huru länge theras regemente warat hafwer/ Ap. G. 13:20.

Ruths Book.

4 18 Perez födde Hezron: 19 Hezron födde Ram/ rc. Matth. 1:3. Luc. 3:33.

I. Samuels Book.

8 5 Så sätt nu en Konung öfwer oß/ Ap. G. 13:21. 15 22 Lydna är bättre/ rc. Matth. 9:13. cap. 12:7. 16 13 Tå tog Samuel sitt oljohorn/ rc. Ap. G. 13:22. 21 6 Så gaf Presten honom af thet helga/ efter ther war intet annat brödh/ Matth. 12:3. Marc. 2:25. Luc. 6:3.

II. Samuels Book.

7 13 Och jagh skal stadfästa hans rikes stool til ewig tijd/ Ap. G. 2:30. 14 Jagh skal wara hans fader/ och han skal wara min son/ Ebr. 1:5. cap. vers.

I. Konunga Boken.

2 10 Så afsomnade tå David medh sina fäder/ Ap. G. 2:29. cap. 13:36. 10 1 Och tå Salomos ryckte af HERrans namn rc/ Matth. 12:42. Luc. 11:31. 17 1 Thet skal i thessa åhr hwarken dagg eller regn komma/ Luc. 4:25. Jac. 5:17. 19 10 Hafwa öfwergifwit titt förbund/ och nederbrutit tin altare/ Rom. 11:3. 18 Och jagh skal låta igen blifwa siutusend/ Rom. 11:4.

II. Konunga Boken.

4 29 Om någor möter tigh/ så helsa honom intet/ Luc. 10:4. 5 14 Och hans kött kom til sigh igen/ Luc. 4:27. 1 2

I. Boken af Chrönicon.

3 Christi slächtregifter/ Matth. 1:1. Luc. 3:23. 23 13 Men Aaron wardt afskild/ så at han wardt helgad/ Ebr. 5:4. 28 9 HERren ransakar all hierta/ Vpp. 2:23. 29 11 Tigh/ HERre/ tilhörer majestät och macht/ Matth. 6:13. 1. Tim. 1:17. Vpp. 5:13.

II. Boken af Chrönicon.

6 18 Ty/ menar tu ock/ at Gudh boor när menniskiomen på jordene/ Ap. G. 7:48. 36 Jngen menniskia är som icke syndar/ 1. Joh. 1: 8. Jac. 3:2.

Jobs Book.

1 21 Jagh är naken kommen af mine moders lijf/ 1. Tim. 6:7. 5 13 Han begriper the wisa i theras listighet/ 1. Cor. 3:19. 17 Sij/ salig är then menniskia/ then Gudh straffar/ Ebr. 12:5. Jac. 1:12. Vpp. 3:19. 34 19 Then doch icke seer på Förstarnas person/ Ap. G. 10:34. 41 2 Ho hafwer något gifwit honom tilförene/ rc. Rom. 11:34.

Psaltaren.

2 1 Hwarföre wredgas Hedningarna/ och folcken tala/ rc. Ap. G. 4:25. 7 Tu äst min son/ Ap. G. 13:33. Ebr. 1:5. cap. 5:5. 9 Tu skalt sönderslå them medh jernspiro/ Vpp. 2:27. cap. 19:15. 4 5 Warden J wrede/ så synder icke/ Eph. 4:26. 5 10 Theras strupe är een öpen graf/ Rom. 3:13. 6 9 Wiker ifrå migh alle ogierningsmän/ Matth. 7:23. cap. 25:41. Luc. 13:27. 8 3 Vthaf vnga barnas och spenabarnas mun/ Matth. 21:16. 5 Hwad är menniskian/ at tu täncker på henne/ Ebr. 2:6. 7 All ting hafwer tu vnder hans fötter lagt/ 1. Cor. 15:27. 10 7 Hans mun är full medh bannor/ Rom. 3:14. 14 3 Men the äro alle afwekne/ och allesammans odogse/ Rom. 3:10/ rc. 16 8 Jagh hafwer HERran för ögon altid/ Ap. G. 2:25. 10 Tu skalt icke låta mina siäl i helwete/ rc. Ap. G. 2:31. cap. 13:35. 18 3 Min tröst/ then jagh migh widh håller/ Ebr. 2:13. 50 Therföre wil jagh tacka tigh/ HERre/ ibland Hedningarna/ rc. Rom. 15:9. 19 5 Theras snöre går vth i all

land/ och theras taal rc/ Rom. 10:18. 22 2 Min Gudh/ min Gudh/ hwij hafwer tu öfwergifwit migh/ Matth. 27:46. Marc. 15:34. 8 Alle the som migh see bespotta migh/ Matth. 27: 39. Marc. 15:29. Luc. 23:35/ 36. 9 Han klage thet HERranom/ rc. Matth. 27: 43. 17 Mina händer och fötter hafwa the genomborat/ Matth. 27:31. Marc. 15:20. Luc. 23:33. Joh. 19:18. 19 The byta min kläder emellan sigh/ och kasta lott/ rc. Matth. 27:35. Marc. 15:24. Luc. 23:34. Joh. 19:23/ 24. 23 Jagh wil predika titt namn minom brödrom/ Ebr. 2:12. 23 1 HERren är min herde/ Joh. 10:11. 1. Pet. 2: 25. cap. 5:4. 24 1 Jorden är HERrans/ och hwad rc. 1. Cor. 10: 26/ 28. 31 6 Vthi tina bänder befaller jagh min anda/ Luc. 23:46. 32 1 Säll är then hwilkom öfwerträdelsen förlåten är/ Rom. 4:6. 5 Jagh wil bekänna för HERranom min öfwerträdelse/ 1. Joh. 1:9. 34 13 Hwilken är then som ett godt lefwande begärar/ och gierna goda dagar hade/ 1. Pet. 3:10. Ps. vers. 35 19 Lät them icke glädia sigh öfwer migh/ som migh vthan skiäl fiender äro/ Joh. 15:25. 39 13 Jagh är en främling för tigh/ och en gäft/ såsom alle mine fäder/ Ebr. 11:13. 40 7 Offer och spijsoffer behaga tigh intet/ Ebr. 10:5. 41 10 Then mitt brödh åt/ trampade migh vnder fötterna/ Joh. 13:18. Ap. G. 1:16. 44 23 Wij warde ju dagliga för tina skul dräpne/ Rom. 8:36. 45 7 Gudh/ tin ftool blifwer altid och i ewighet/ rc. Ebr. 1:8. 49 18 Han skal i sin dödztid intet medh sigh taga/ 1. Tim. 6:7. 50 12 Jordenes kretz är min/ Ap. G. 17:24. 1. Cor. 10:26. 51 6 På thet tu må rätt blifwa i tin ord/ Rom. 3:4. 53 4 Men the äro alle affalne/ Rom. 3:12. 55 23 Kasta tina omsorg vppå HERran/ 1. Pet. 5:7. 62 11 Faller eder rikedom til/ så lägger icke hiertat ther vppå/ 1. Tim. 6:17. 13 Och lönar hwarjom och enom/ såsom han förtienar/ Matth. 16:27. Rom. 2:6. 1. Cor. 3:8. 68 19 Tu hafwer farit vp i högdena/ och hafwer rc/ Eph. 4:8. 69 10 Tins huus nijtälskan vpfräter migh/ Joh. 2:17. 10 Och theras försmädelser/ som tigh häda/ falla vppå migh/ Rom. 15:3. 22 Och the gåfwo migh galla äta; och ätikio dricka/ Matth. 27:34/ 48. Jos. 19:29. 23 Theras bord warde för them een snara/ Rom. 11:9. 26 Theras boning warde öde/ Ap. G. 1:20. 75 9 The ogudachtige måste vthsupa dräggena/ Vpp. 14:10. cap. 16:19. 78 2 Jagh wil öpna min mun til ordspråk/ Matth. 13:35. 24 Och lät regna Man til them/ rc. Joh. 6:31. 81 13 Så hafwer jagh låtit them i theras hiertas sinne/ Ap. G. 14:16. 82 6 Jagh hafwer wäl sagt: J ären gudar/ Joh. 10:34. 89 21 Jagh hafwer funnit min tienare David/ Ap. G. 13:22. 90 4 Tusende åhr äro för tigh såsom then dagh rc/ 2. Pet. 3:8. 91 11 Ty han hafwer befalt sinom Änglom om tigh/ rc. Matth. 4:6. Luc. 4:10. 94 11 HERren weet menniskiornas tanckar/ at the fåfängelige äro/ 1. Cor. 3:20. 95 8 J dagh/ om J hans röst hören/ så förstocker rc. Ebr. 3:7. cap. 4:7. 97 7 Tilbedier honom alle gudar/ Ebr. 1:6. 102 26 Tu hafwer tilförene grundat jordena: och himlarna/ rc. Ebr. 1:10. 104 4 Tu som giör tina Änglar til wäder/ rc. Ebr. 1:7. 105 8 Han täncker ewinnerliga vppå sitt förbund/ 9 Medh Abraham/ Luc. 1:73. Ebr. 6:17. 24 Och han lät sitt folck swårliga wäxa/ Ap. G. 7:17. 109 8 Hans ämbete tage en annar/ Joh. 17:12. Ap. G. 1:20. 28 Förbanna the/ så wälsigna tu/ Rom. 12:14. 1. Pet. 2:23. 110 1 HERren sade til min HErra/ Matth. 22:44. Luc. 20:42. Ap. G. 2:34. 1 Sätt tigh på mina högra hand/ Ebr. 1:13. 1 Til thes jagh lägger tina fiendar til tin fotapall/ 1. Cor. 15:25. Ebr. 1:13. 4 HERren hafwer sworit/ och honom skal thet intet ångra/ rc. Ebr. 5:6. cap. 7:17/ 21. 112 9 Han vthströr/ och gifwer them fattigom/ 2. Cor. 9:9. 116 10 Jagh troor/ therföre talar jagh/ 2. Cor. 4:13. 11 Alla menniskior äro lögnachtige/ Rom. 3:4. 117 1 Lofwer HERran/ alle Hedningar/ Rom. 15:11. 118 6 HERren är medh migh/ therföre fruchtar jagh migh intet/ Ebr. 13:6. 22 Then stenen som byggningsmännerna förkastade/ är til rc/ Matth. 21:42. Marc. 12:10. Luc. 20:17. Ap. G. 4:11. 1. Pet. 2:7. 26 Lofwad ware then som kommer i HERrans namn/ Matth. 21:9. Marc. 11:9. Luc. 19: 38. Joh. 12:13. 119 105 Titt ord är mina fötters lychta/ rc. 2. Pet. 1:19. 132 5 Til thes jagh må finna ett rum för HERranom/ Ap. G. 7:46. 11 Jagh skal sättia tigh tins lifs frucht vppå tin stool/ Ap. G. 2:30. 140 4 Huggorma förgift är vnder theras läppar/ Rom. 3:13.

Salomos Ordspråk.

1 16 Theras fötter skynda sigh at vthgiuta blodh/ Rom. 3:15. 3 7 Lät tigh icke tyckia at tu äst wijs; vtan fruchta HERran/ Rom. 12:16. 11 Min son/ förkasta icke HERrans tuchtan/ Ebr. 12:5. Vpp. 3:19. 8 22 HERren hafwer haft migh i sina wägars begynnelse/ Joh. 1:1. 30 Tå war jagh werckandes medh honom/ Joh. 1:3. Col. 1:16. 10 12 Kärlek öfwerskyler all öfwerträdelse/ 1. Pet. 4:8. cap. vers. 11 31 Efter then rättferdige

på jordene lida måste/ 1. Pet. 4:18. 16 3 Befalla HERranom tin werck/ 1. Pet. 5:7. 17 13 Then som wedergäller godt medh ondo/ af hans huus rc/ Rom. 12:17. 1. Thess. 5:15. 1. Pet. 3:9. 27 En förnumstig man hafwer hoof medh sitt taal/ Jac. 1:19. 20 9 Ho kan säija jagh är reen i mitt hierta/ 1. Joh. 1:8. 24 23 Ansee personen i domenom är icke godt/ Jac. 2:1. 25 6 Pråla icke för Konungenom/ Luc. 14:10. 21 Hungrar tin owän/ så spisa honom medh brödh/ rc. Rom. 12:20. 26 11 Såsomen hund vpäter sina spyjor igen/ 2. Pet. 2:22. 27 1 Beröm tigh icke af morgondagen/ Jac. 4:13/ 14. 2 Lät en annan lofwa tigh/ 2. Cor. 10:15. 29 3 Men then som skiökior vppehäller/ rc. Luc. 15: 30.

Salomos Predikare.

7 4 Genom sorg warder hiertat förbättrat/ 2. Cor. 7:10. 11 5 Tu wetst icke wädrets wägh/ Joh. 3:8. 12 14 Gudh skal hafwa fram alla gierningar för domen/ Rom. 14:10. 2. Cor. 5:10.

Salomos Höga Wisa.

4 7 Tu äst medh allone dägelig/ och ingen fläck är på tigh/ Eph. 5:27. 12 Min syster kära brudh/ Joh. 3:29. 2. Cor. 11: 2. Vpp. 21:9.

Propheten Esaia.

1 9 Om HERren Zebaoth icke läte oß något litet igen blifwa/ Rom. 9:29. 5 1 Min wän hafwer en wijngård/ på ett fett rum/ Matth. 21:33. Marc. 12:1. Luc. 20:9. 6 3 Helig/ Helig/ Helig/ är HERren Zebaoth/ Vpp. 4:8. 9 Hörer och förstår thet icke; seer/ och märcker thet intet/ Matth. 13:14. Marc. 4:12. Luc. 8:10. Joh. 12:40. Ap. G. 28:26. Rom. 11:8. 7 14 Sij/ een Jungfru är hafwandes/ och skal föda en son/ Matth. 1:23. 8 14 Men en stötesteen/ och een förargelse klippa/ Luc. 2:34. Rom. 9:33. 1. Pet. 2:8. 18 Sij/ här är jagh/ och barnen som HERren rc/ Ebr. 2:13. 9 1 J Sebulons land/ och i Nephthalims land/ rc. Matth. 4:15. 6 Oß är födt ett barn/ rc. Luc. 2:7/ 11. Gal. 4:4. 6 En son är oß gifwen/ Joh. 3:16. 1. Joh. 4: 10. 7 På Davidz säte/ Luc. 1:32/ 33. 10 22 Ty om titt folck/ o Jsrael/ är lika som sanden i hafwet/ Rom. 9:27. 11 1 Och ett rijs skal vpgå vthaf Jsai slächte/ Vpp. 22:16. 4 Och skal slå jordena medh sins müns staf/ 2. Thess. 2:8. 10 At Jsai root som står til folcks baneer/ Rom. 15:12. 13 10 Ty stiernorna på himmelen och hans orion/ skina icke klart/ Matth. 24:29. Marc. 13:25. Luc. 21:25. 21 9 Babel är fallet/ Vpp. 14:8. cap. 18:2. 22 13 Lätt oß äta och dricka/ wij måste doch i morgon döö/ 1. Cor. 15:32. 22 Och skal läggia Davidz huus nyckel vppå hans axlar/ Vpp. 3:7. 25 8 Och HErren HERren skal aftwå tårarna af all ansichte/ Vpp. 7:17. cap. 21:4. 28 11 Han skal en gång medh spotzliga läppar/ och medh ett annat rc/ 1. Cor. 14:21. 16 Jagh lägger i Zion en grundsteen/ en pröfwosteen/ Rom. 9:33. 1. Pet. 2:6. 29 13 Therföre at thetta folcket nalkas migh medh sinom mun/ rc. Matth. 15:8. Marc. 7:6. 14 Så at theras wisas wijshet skal förgås/ rc. 1. Cor. 1:19. 18 På then samma tiden skola the döfwa höra/ Matth. 11:5. Luc. 7:22. 33 18 Hwar äro nu the Skriftlärde? hwar äro rådgifwarena? 1. Cor. 1:20. 34 4 Himmelen skal warda sammanlagd såsom ett bref/ Vpp. 6:14. 35 3 Stärcker the trötta händer/ Ebr. 12:12. 6 Watn skola flyta i öknene/ Joh. 7:38. 40 3 Ens Predikares röst är i öknene/ Matth. 3:3. Marc. 1:3. Luc. 3:4. Joh. 1:23. 6 Alt kött är höö/ 1. Pet. 1:24. Jac. 1:10. 8 Gudz ord blifwer ewinnerliga/ Matth. 24:35. Luc. 21:33. 1. Pet. 1:25. 13 Ho vnderwiser HERrans Anda/ Rom. 11:34. 1. Cor. 2:16. 41 14 Så fruchta tigh nu intet/ J fattige hoop/ Luc. 12:32. 42 1 Min vthkorade/ i hwilkom min siäl wäl behagar/ Matth. 3:17. cap. 17:5. cap. vers. 6 Hedningomen til ett lius/ Luc. 2:32. Ap. G. 13:47. 43 19 Ty sij/ jagh wil giöra een ny ting/ 2. Cor. 5:17. Vpp. 21:5. 44 3 Jagh wil vthgiuta min Anda vppå tina sädh/ Joh. 7:38. Ap. G. 2:17. 6 Jagh är then förste/ och jagh är then sidste/ Vppenb. 1:8/ 17. 45 9 Mån leret säija til krukomakaren/ Rom. 9:20. 23 Migh skola alla knää böijas/ och alla tungor swärja/ Rom. 14:11. Phil. 2:10/ 11. 48 20 Går vth af Babel/ Vppenb. 18:4. 49 6 Jagh hafwer ock giordt tigh til Hedningarnas lius/ Luc. 2:32. Ap. G. 13:47. 8 Jagh hafwer bönhördt tigh i behagelig tijd/ rc. 2. Cor. 6:2. 10 The skola hwarken hungra eller törsta/ Vppenb. 7:16. 50 6 Mitt ansichte wände jagh icke bort för försmädelse och spott/ Matth. 26:67/

68. 51 7 Fruchter eder intet/ när menniskiorna försmäda eder/ Matth. 5:11. 52 5 Mitt namn warder altid dagh ifrå dagh försmädat/ Rom. 2:24. 7 O/ huru liuflige äro vppå bergomen bodbärarenas fötter/ Rom. 10:15. 11 Wiker/ wiker/ drager vth tädan/ och kommer rc/ 2. Cor. 6:17. 15 Ty them som intet ther af förkunnat är/ Rom. 15:21. 53 1 Men ho troor wår predikan/ och hwem rc/ Joh. 12:38. Rom. 10:16. 3 Han war then alraförachtadaste/ Marc. 9:12. 4 Sannerliga han bar wåra kranckhet/ Matth. 8: 17. 5 Men han är sargad för wåra mißgierningar skul/ Rom. 4:25. 1. Cor. 15:3. 1. Pet. 2:24. 6 Men HERren kastade allas wåra synder vppå honom/ 2. Cor. 5:21. 7 Såsom ett lamb thet til slachtning ledes/ Ap. G. 8:32. 9 Ändoch han ingom orätt giordt hade/ eij eller något sweek vthi hans mun war/ Joh. 8:46. 1. Pet. 2:22. 1. Joh. 3:5. 12 Och wardt ogierningsmannom lijk räknad/ Marc. 15:28. Luc. 23:33. 54 1 Frögda tigh/ tu ofruchtsamma/ tu som intet föder/ Gal. 4:27. 13 Och all tin barn lärd af HERranom/ Joh. 6:45. 55 1 Nu wäl/ alle J som torstige ären/ kommer hijt til watn/ Joh. 7:37. Vpp. 22:17. 3 Jagh wil giöra medh eder ett ewigt förbund/ nemliga/ Davidz wissa nåder/ Ap. G. 13:34. 56 7 Ty mitt huus kallas ett bönehuus allom folckom/ Matth. 21:13. Marc. 11:17. Luc. 19:46. 58 7 Om tu seer en nakot/ så kläd honom/ Matth. 25:36. 59 7 Theras fötter löpa til ondt/ och äro snare til at vthgiuta oskyldigt blodh/ Rom. 3:15. 17 Och sätter salighetenes hielm vppå sitt hufwud/ Eph. 6:17. 1. Thess. 5:8. 20 Ty them i Zion skal komma en förlossare/ Rom. 11:26. 60 11 Och tine portar skola städse öpne stå/ Vppenb. 21:25. 19 Solen skal icke meer skina rc/ Vppenb. 21:23. cap. 22:5. 61 1 HErrans HERrans Ande är medh migh/ Luc. 4:18. 62 11 Säger dottrene Zion: Sij/ tin salighet kommer/ Matth. 21:5. Joh. 12:15. 63 1 Ho är then som ifrån Edom kommer/ rc. Vppenb. 19:13. 64 4 Såsom af werldenes begynnelse icke hördt är/ 1. Cor. 2:9. 65 1 Jagh warder sökt af them som intet efter migh frågade/ Rom. 10:20. 17 Jagh wil skapa en ny himmel/ och ena nya jord/ 2. Pet. 3:13. Vppenb. 21:1. 66 1 Himmelen är min stool/ och jorden är min fotapal/ rc. Ap. G. 7:48. cap. 17:24. 24 Theras matk skal icke döö/ och theras eld rc/ Marc. 9:44/ 46/ 48.

Propheten Jeremia.

2 21 Men jagh hade planterat tigh til ett sött wijnträ/ Matth. 21:33. Marc. 12:1. Luc. 20:9. 6 16 Så skolen J finna roo för edra själar/ Matth. 11:29. 7 11 Hållen J tå thetta huus/ som efter mitt namn nämndt är/ för ena mordarekulo/ Matth. 21: 13. Marc. 11:17. Luc. 19:46. 9 4 En broder vndertrycker then andra/ Matth. 10:21. 23 En wijs beröme sigh intet af sin wijshet/ 1. Cor. 1:31. 2. Cor. 10:17. 10 7 Ho skulle icke fruchta tigh rc/ Vppenb. 15:4. 17 10 Jägh HERren kan vthransaka hiertat/ Vppenb. 2:23. 18 6 Sij såsom leret är i krukomakarens hand/ Rom. 9:21. cap. vers. 23 5 Och jagh skal vpwäckia David rättferdighetenes frucht rc/ Luc. 1:69/ 70. 31 1 Jagh skal wara alla Jsraels slächters Gudh/ och the skola wara mitt folck/ 2. Cor. 6:16. Ebr. 8:10. 15 Man hörer en klagelig röst/ och bitterlig grååt/ rc. Matth. 2:18. 31 Sij/ then tijd kommer/ säger HERren/ tå skal jagh giöra ett nytt förbund medh Jsraels huus rc/ Ebr. 8:8/ rc. 33 Vtan thetta skal wara förbundet som jagh giöra skal medh Jsraels huus/ rc. Ebr. 10:16/ 17. 51 8 Huru hafteliga är Babel fallen och sönderslagen/ Vppenb. 14:8.

Jeremia Klagowisor.

3 26 Thet är een kostelig ting/ at man är tolig 2. Tim. 2:12. Ebr. 10:36. Jac. 1:12. 45 Tu hafwer giordt oß til träck och slemhet/ 1. Cor. 4:13.

Propheten Hesekiel.

12 22 Efter thet dröijes så länge/ så blifwer nu intet meer af edra prophetier/ 2. Pet. 3:4. 20 11 Och lärde them mina rätter/ genom hwilka menniskian lefwer/ then them håller/ Rom. 10:5. 22 7 Fader och moder förachta the/ Matth. 15:5. Marc. 7:11/ 12. 32 7 Så skal jagh betäckia himmelen/ och förmörkra hans stiernor/ Matth. 24:29. 36 21 För mitt helga namn skul/ hwilket Jsraels huus ohelgade/ Rom. 2:24.

Propheten Daniel.

7 10 Tusende sinnom tusend tiente honom/ och tijo rc/ Vppenb. 5:11. 10 Böckerna wordo vplätne/ Vppenb. 20:12. 9 27 Och förödningenes styggelse stå bredo widh wingarna/ Matth. 24:15. Marc. 13:14. Luc. 21:20.

Propheten Osea.

1 10 J ären icke mitt folck; ther skal man säija til them: O J lefwande Gudz barn/ Rom. 9:26. 2 23 Och säija til thet som intet war mitt folck: Tu äst mitt folck/ Rom. 9:25. 1. Pet. 2:10. 6 6 Ty jagh hafwer luft til kärlek/ och icke til offer/ Matth. 9:13. cap. 12:7. 10 8 J berg förskyler oß/ och J backar faller öfwer oß/ Luc. 23:30. Vppenb. 6:16. 11 1 Och kallade honom min son vthur Egypten/ Matth. 2:15. 13 14 Dödh/ jagh skal wara tigh een förgift; helwete/ jagh skal wara tigh een plåga/ 1. Cor. 15:54. Ebr. 2:14. 14 3 Så wilje wij offra wåra läppars oxar/ Ebr. 13: 15. 1. Pet. 2:5.

Propheten Joel.

2 28 Och ther efter skal jagh vthgiuta min Anda öfwer alt kött/ Ap. G. 2:17. 32 Ho som hälft HERrans namn åkallandes warder/ han skal frälft warda/ Rom. 10:13. 3 13 Slår til medh lijarna/ Vpp. 14:15/ 18. 15 Sool och måne skola förmörkas rc/ Matth. 24: 29. Marc. 13:24/ 25. Luc. 21:25. Vppenb. 6:12.

Propheten Amos.

5 10 Men the äro honom gramse/ som them vppenbara straffar/ Gal. 4:16. 15 Hater thet onda/ Rom. 12:9/ 10. 25 Hafwen J af Jsraels huus/ ock offrat migh rc/ Ap. G. 7:42. 6 1 Wee them stoltom i Zion/ Luc. 6:25. 9 11 Skal jagh igen vprätta then förfalna Davidz hyddo/ Ap. G. 15:16.

Propheten Jona.

2 1 Och Jona war i fiskens buuk tre dagar/ och tre nätter/ Matth. 12:40. cap. 16:4. Luc. 11: 29/ 30. 3 5 Tå trodde the Ninevitiske män vppå Gudh/ Matth. 12:41. Luc. 11:32.

Propheten Micha.

4 7 Och HERren skal wara Konung öfwer them på Zions berg/ ifrå nu och i ewighet/ Luc. 1:33. 5 2 Och tu BethLehem Ephrata/ som liten äst rc/ Matth. 2:6. Joh. 7:42. 7 3 Och mena at the giöra ther wäl vthinnan/ Joh. 16:2. 6 Menniskiones fiender äro hennes egit huusfolck/ Matth. 10:21/ 35/ 36. Luc. 12:53. cap. vers.

Propheten Nahum.

1 15 Sij/ på bergen komma ens godh bodskaps fötter/ Rom. 10:15.

Propheten Habacuc.

1 5 Seer ibland Hedningarna: seer til och förvndrer eder/ Ap. G. 13:41. 2 3 Hon kommer wisserliga/ Ebr. 10:37. 4 Then rättferdige lefwer af sine troo/ Rom. 1: 17. Gal. 3:11. Ebr. 10:38.

Propheten Haggai.

2 7 Thet är ännu en liten tijd/ at jagh skal röra himmel och jord/ rc. Ebr. 12:26. cap. vers.

Propheten Zachar Ja.

3 2 HERren näpse tigh Satan/ Jud. Ep. v. 9. 8 16 Hwar och en tale sanningena medh then andra; och dömer rätt/ Eph. 4:25. 9 9 Sij/ tin Konung kommer til tigh/ en rättferdig/ och en hielpare/ Matth. 21:5. Joh. 12:15. 11 12 Och the wogo vp så mycket som jagh galt/ tretijo silfpenningar/ Matth. 27:9. 12 10 Ty the skola see vppå migh/ then the genomstunget hafwa/ Joh. 19:37. Vpp. 1:7. 13 7 Slå herdan/ så warda fåren förskingrad/ Matth. 26:31. Marc. 14:27. 9 Jagh wil rensa them såsom man rensar sielfwer/ 1. Pet. 1:7. cap. vers.

Propheten Malachi.

1 2 Likwäl hafwer jagh Jacob kär: 3 Och jagh hatar Esau/ Rom. 9:13. 6 En son skal hedra sin fader/ Eph. 6:1. Col. 3:20. En tienare sin herra/ Eph. 6:5. Col. 3:22. Tit. 2:9. 1. Pet. 2:18. 2 10 Hafwom wij icke alle en fader/ Eph. 4:6. 3 1 Sij/ jagh wil vthsända min Ängel/ then ther wägen rc/ Matth. 11:10. Marc. 1:2. Luc. 7:27. 4 5 Sij/ jagh skal sända eder then Propheten Elia/ Matth. 11:14. cap. 17:11. Marc. 9:12. Luc. 1:17. 6 Han skal omwända fädernas hierta til barnen/ Luc. 1:16/ 17.

ÄNDE.

Register på the Evangelier och Epistler/ som brukas på

alla Söndagar öfwer hela åhret; och på the förnämli-

gasta Högtider och Helgedagar.

Förste Söndagen i Adwentet.

Epistelen/ Rom. 13:11/ in til ändan.

Evangelium/ Matth. 21:1/ til 10.

Andre Söndagen i Adwentet.

Epistelen/ Rom. 15:4/ til 14.

Evangelium/ Luc. 21:25/ til 37.

Tredie Söndagen i Adwentet.

Epistelen/ 1. Cor. 4:1/ til 6.

Evangelium/ Matth. 11:2/ til 11.

Fierde Söndagen i Adwentet.

Epistelen/ Phil. 4:4/ til 8.

Evangelium/ Joh. 1:19/ til 29.

Juledag.

Epistelen/ Ebr. 1:1/ til 13.

Evangelium/ Joh. 1:1/ til 15.

För Epistelen/ Esa. 9:2/ til 8.

Evangelium/ Luc. 2:1/ til 21.

H. Stephani dagh. Annan dagh Juul.

För Epistelen Ap. G. 6:8/ til ändan; och cap. 7:54/ til ändan.

Evangelium/ Matth. 23:34/ til ändan.

H. Johannis Evangelistens dagh. Tredie dagh Juul.

Epistelen/ 1. Joh. 1:9/ til 7.

Evangelium/ Joh. 21:19/ til 25.

The meenlösa Barns dagh. Fierde dagh Juul.

För Epistelen Vpp. 14:1/ til 6.

Evangelium/ Matth. 2:13/ til 19.

Näste Söndagen efter Juul.

Epistelen/ Gal. 4:1/ til 8.

Evangelium/ Luc. 2:33/ til 41.

Nyåhrsdag.

Epistelen/ Tit. 3:4/ til 8.

Evangelium/ Luc. 2:21.

Nästa Söndagen efter Nyährsdagen.

Epistelen/ Kom. 6:3/ til 12.

Evangelium/ Matth. 3:13/ til ändan.

Tretonde dagh Juul.

För Epistelen/ Esa. 60:1/ til 7.

Evangelium/ Matth. 2:1/ til 13.

Förste Sönd: efter Tretondedagen.

Epistelen/ Rom. 12:1/ til 6.

Evangelium/ Luc. 2:42/ til ändan.

Andre Sönd: efter Tretondedagen.

Epistelen/ Rom. 12:6/ til 17.

Evangelium/ Joh. 2:1/ til 12.

Tredie Sönd: efter Tretondedagen.

Epistelen/ Rom. 12:17/ til ändan.

Evangelium/ Matth. 8:1/ til 14.

Fierde Sönd: efter Tretondedagen.

Epistelen/ Rom. 13:8/ til 11.

Evangelium/ Matth. 8:23/ til 28.

Femte Sönd: efter Tretondedagen.

Epistelen/ Col. 3:12/ til 18.

Evangelium/ Matth. 13:24/ til 31.

Söndagen Septuagesima.

Epistelen/ 1. Cor. 9:24/ til 6/ v. i cap. 10.

Evangelium/ Matth. 20:1/ til 17.

Söndagen Sexagesima.

Epistelen/ 2. Cor. 11:19/ til 32.

Evangelium/ Luc. 8:4/ til 16.

Qvinquagesima. Fastelags Söndag.

Epistelen/ 1. Cor. 13:1/ til ändan.

Evangelium/ Luc. 18:31/ til ändan.

Qvadragesima. Förste Söndagen i Faston.

Epistelen/ 2. Cor. 6:1/ til 11.

Evangelium/ Matth. 4:1/ til 12.

Andre Söndagen i Faston.

Epistelen/ 1. Thess. 4:1/ til 8.

Evangelium/ Matth. 15:21/ til 29.

Tredie Söndagen i Faston.

Epistelen/ Ephes. 5:1/ til 10.

Evangelium/ Luc. 11:14/ til 29.

Midfasto-Söndag.

Epistelen/ Gal. 4:22/ til ändan.

Evangelium/ Joh. 6:1/ til 16.

Femte Söndagen i Faston.

Epistelen/ Ebr. 9:11/ til 16.

Evangelium/ Joh. 8:46/ til ändan.

Palm-Söndag.

Epistelen/ Phil. 2:5/ til 12.

Evangelium/ 1. Cor. 11:23/ til 30.

Lång-Fredag.

Epistelen/ Phil. 2:5/ til 12.

Evangelium/ Luc. 23:32/ til 44.

Är til märckiandes/ at i stället för Epist-larna/ hela Fastelagen igenom/ predikas af Christi pinos historia.

Påskadag.

Epistelen/ 1. Cor. 5:7/ til 9.

Evangelium/ Marc. 16:1/ til 9.

Annan dagh Påska.

För Epistelen/ Ap. G. 10:34/ til 44.

Evangelium/ Luc. 24:13/ til 36.

Tredie dagh Påska.

För Epistelen/ Ap. G. 13:26/ til 34.

Evangelium/ Luc. 24:36/ til 48.

Fierde dagh Påska.

För Epistelen/ Ap. G. 3:12/ til 21.

Evangelium/ Joh. 21:1/ til 15.

Förste Söndagen efter Päska.

Epistelen/ 1. Joh. 5:4/ til 11.

Evangelium/ Joh. 20:19/ til ändan.

Andre Söndagen efter Påska.

Epistelen/ 1. Pet. 2:21/ til ändan.

Evangelium/ Joh. 10:11/ til 17.

Tredie Söndagen efter Påska.

Epistelen/ 1. Pet. 2:11/ til 21.

Evangelium/ Joh. 16:16/ til 23.

Fierde Söndagen efter Påska.

Epistelen/ Jac. 1:17/ til 22.

Evangelium/ Joh. 16:5/ til 16.

Böne-Söndag.

Epistelen/ Jac. 1:22/ til ändan.

Evangelium/ Joh. 16:23/ til ändan.

Christi Himmelsfärdz dagh.

För Epistelen/ Ap. G. 1:1/ til 12.

Evangelium/ Marc. 16:14/ til ändan.

Siette Söndagen efter Påska.

Epistelen/ 1. Pet. 4:7/ til 13.

Evangelium/ Joh. 15:26/ til 5/ i thet 16 cap.

Pingesdag.

För Epistelen/ Ap. G. 2:1/ til 14.

Evangelium/ Joh. 14:23/ til ändan.

Annan dagh Pingest.

För Epistelen/ Ap. G. 10:42/ til 48.

Evangelium/ Joh. 3:16/ til 22.

Tredie dagh Pingest.

För Epistelen/ Ap. G. 8:14/ til 18.

Evangelium/ Joh. 10:1/ til 11.

Fierde dagh Pingest.

För Epistelen/ Ap. G. 5:12/ til 17.

Evangelium/ Joh. 6:44/ til 52.

Helga Trefallighets dagh.

Epistelen/ Rom. 11:33/ til ändan.

Evangelium/ Joh. 3:1/ til 16.

1. Söndag efter Trinitatis.

Epistelen/ 1. Joh. 4:16/ til ändan.

Evangelium/ Luc. 16:19/ til ändan.

2. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 1. Joh. 3:13/ til 19.

Evangelium/ Luc. 14:16/ til 25.

3. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 1. Pet. 5:6/ til 12.

Evangelium/ Luc. 15:1/ til 11.

4. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Rom. 8:18/ til 24.

Evangelium/ Luc. 6:36/ til 43.

5. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 1. Pet. 3:8/ til 16.

Evangelium/ Luc. 5:1/ 12.

6. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Rom. 6:3/ til 12.

Evangelium/ Matth. 5:20/ til 27.

7. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Rom. 6:19/ til ändan.

Evangelium/ Marc. 8:1/ til 10.

Om Christi förklaring.

Epistelen/ 2. Pet. 1:16/ til 19.

Evangelium/ Matth. 17:1/ til 19.

8. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Rom. 8:12/ til 18.

Evangelium/ Matth. 7:15/ til 22.

9. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 1. Cor. 10:6/ til 14.

Evangelium/ Luc. 16:1/ til 10.

10. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 1. Cor. 12:2/ til 12.

Evangelium/ Luc. 19:41/ til 48.

11. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 1. Cor. 15:1/ til 11.

Evangelium/ Luc. 18:9/ til 15.

12. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 2. Cor. 3:4/ til ändan.

Evangelium/ Marc. 7:31/ til ändan.

13. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Gal. 3:16/ til 23.

Evangelium/ Luc. 10:23/ til 38.

14. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Gal. 5:16/ til ändan.

Evangelium/ Luc. 17:11/ til 20.

15. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Gal. 5:25/ til 11/ i 16 cap.

Evangelium/ Matth. 6:24/ til ändan.

16. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Ephes. 3:13/ til ändan.

Evangelium/ Luc. 7:11/ til 18.

17. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Eph. 4:1/ til 7.

Evangelium/ Luc. 14:1/ til 12.

18. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 1. Cor. 1:4/ til 9.

Evangelium/ Matth. 22:34/ til ändan.

19. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Eph. 4:22/ til 29.

Evangelium/ Matth. 9:1/ til 9.

20. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Eph. 5:15/ til 22.

Evangelium/ Matth. 22:1/ til 15.

21. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Eph. 6:10/ til 19.

Evangelium/ Joh. 4:46/ til 54.

22. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Phil. 1:3/ til 12.

Evangelium/ Matth. 18:23/ til ändan.

23. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Phil. 3:17/ til 4/ i 4. cap.

Evangelium/ Matth. 22:15/ til 23.

24. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ Col. 1:9/ til 13.

Evangelium/ Matth. 9:18/ til 27.

25. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 1. Thess. 4:13/ til ändan.

Evangelium/ Matth. 24:15/ til 29.

26. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 2. Thess. 1:3/ til 11.

Evangelium/ Matth. 25:31/ til ändan.

27. Söndagen efter Trinitatis.

Epistelen/ 2. Pet. 3:3/ til 14.

Evangelium/ Matth. 25:1/ til 14.

Hel. Andree dagh.

Epistelen/ Rom. 10:10/ til 19.

Evangelium/ Matth. 4:18/ til 23.

Hel. Thome dagh.

Epistelen/ Eph. 2:19/ til ändan.

Evangelium/ Joh. 20:24/ til ändan.

Hel. Pauli omwändelse dagh.

För Epistelen/ Ap. G. 9:1/ til 23.

Evangelium/ Matth. 19:27/ til ändan.

Hel. Jungfru Marie kyrkiogång/ eller Kyndermässo dagh.

För Epistelen/ Mal. 3:1/ til 5.

Evangelium/ Luc. 2:22/ til 33.

Hel. Matthie dagh.

För Epistelen/ Ap. G. 1:15/ til ändan.

Evangelium/ Matth. 11:25/ til ändan.

Hel. Jungfru Marie bebodelse dagh.

För Epistelen/ Esa. 7:10/ til 16.

Evangelium/ Luc. 1:26/ til 39.

Hel. Philippi och Jacobi dagh.

För Epistelen/ Wijsh. 5:1/ til 6.

Evangelium/ Joh. 14:1/ til 15.

Hel. Johannis Döparens dagh.

För Epistelen/ Esa. 40:1/ til 9.

Evangelium/ Luc. 1:57/ til ändan.

Hel. Petri och Pauli dagh.

För Epistelen/ Ap. G. 12:1/ til 12.

Evangelium/ Matth. 16:13/ til 20.

Hel. Jungfru Marie besökelses dagh.

För Epistelen/ Esa. 7:10/ til 16.

Evangelium/ Luc. 1:39/ til 57.

Hel. Jacobs dagh.

Epistelen/ Rom. 8:28/ til ändan.

Evangelium/ Matth. 20:20/ til 24.

Hel. Bartholomei dagh.

Epistelen/ Eph. 2:19/ til ändan.

Evangelium/ Luc. 22:24/ til 31.

Hel. Matthei dagh.

Epistelen/ Eph. 4:7/ til. 14.

Evangelium/ Matth. 9:9/ til 14.

Hel. Michaelis dagh.

För Epistelen/ Vppenb. 12:7/ til 13.

Evangelium/ Matth. 18:1/ til 12.

Hel. Simons och Jude dagh.

Epistelen/ Rom. 8:28/ til ändan.

Evangelium/ Matth. 10:5/ til 16.

All Helgona dagh.

För Epistelen/ Vppenb. 7:2/ til 13.

Evangelium/ Matth. 5:1/ til 13.

Förste Gång- eller Bönedagen.

Epistelen/ Jac. 5:16/ til 21.

Evangelium/ Luc. 11:5/ til 14.

Andre Gång-eller Bönedagen.

För Epistelen/ Jer. 14:7/ til 10.

Evangelium/ Luc. 18:1/ til 9.

Een liten

Biblisk Ordelista/

Eller

Kort Förtekning och vthtydning af några Swenska ord/ som synas mörka/ och äro komna vthur bruuk/ hälst i somliga landzorter: och doch behållna vthi wår H. Bibel.

A Fgäld/ 2. Kon. 8:6. Then wäxt eller inkomst som kommer af äkerbruk. Heter eljes Afrad. Rada/ är betala ränto. Luth: Einkommen des ackers.

Alrunor eller Adelrunor; besee anmärkn: til 1. Mos. 30:14.

Alstinges/ 1. Mos. 8:14. Ps. 9:19/ rc. Aldeles/ heelt och hållit/ alt grant/ 2. Kon. 11:18. Luth: Gantz.

Amächtig/ Nehem. 4:2. Wijsh. 15:8. Machtlös/ Esa. 29:8. Matt/ wanmächtig/ wanmächtas/ Esa. 44: 12. Luth: Ohnmächtig.

Arborst/ rättare Armborst eller Armbyrst/ 1. Mos. 21:16. Arborstskott. Luth: Bogenschuß: så lång wägh eller distantz som medh en pijl kan skiutas.

Arla/ 5. Mos. 11:14. Jer. 5:24. Och Serla/ betyder bittida och seent. Arlaregn/ (Luth: Frühregen) kallas Arla eller morgonregn/ thet som i Judeska landet föll när säden nyliga war vthsådd om hösten. Serlaregn eller aftonregn/ (Luth: Spatregen) thet som kom när säden skulle komma til sin närmare mogenhet widh

wårtiden. Somlige vthtolkare förstå genom Arlaregn/ thet som faller om wåren: Serlaregn/ thet som faller om hösten.

Åtel/ Job. 39:33. Matth. 24:28. Ett dödt creatur/ som ligger diurom och foglom til spijs: kallas eljes ett aas. Luth: Aas.

Ändig; sök Endig.

Ängia/ Amos. 6:14. Trängia/ twinga. Luth: Ängsten.

Än sider/ medh twänne ord/ synes bemärckia/ fast mindre/ Wijsh. 15:16. Så tager Laurentius Petri thetta i een vthläggning öfwer Paßionen/ lit. H. H. fol. ultim. Hielper han intet sigh sielf/ sider kommer Elias/ och tager honom af korßet Andra gifwa ordet som är i Grekiska texten en annan bemärckelse.

Bärga/ betyder 1. inbärga sädh och annan wäxt/ Ruth. 2:21. 2. Gióma; solen bärgar sigh/ eller bärgas. 3. Nära och försörja sigh/ Pred. 9:11. Bärgning/ Hes. 38:12.

Begängelse/ Jer. 16:5. Lijk- eller jordafärd; begrafning eller sörje-act. Luth: Trauerhaus.

Belefwad man/ Syr. 32:3. Skickelig/ sedig/ behagelig. Luth: Sittiger/ holdseliger man.

Bergzskygden/ 1. Sam. 25:20. Skuggen vnder berget. Luth: Jm dunckel deß berges.

Berychta/ berychtad/ tages i godh mening/ för vthsprida/ beröma/ giöra namnkunnig/ 1. Mös. 6:4. Luth: Berühmte leute. J ond mening/ tå någor för sin odygd vthropad warder/ Matth. 27:16. Luth: Sonderlich für andern/ Luc. 16:1. Luth: Berüchtiget.

Beskinna/ Beskinnad/ Esa. 18:7. cap. 42:22. Beröfwad/ vthplundrad/ vtharmad/ blottad/ som wore enom skinnet afdragit/ Mich. 3:2/ 3. Luth: Geplundert/ schindet. Skinnerij/ Dan. 11:24. Luth. Plündern.

Bestalla/ Bestalning/ Hes. 4:2. Beläggia/ omhwärfwa/ skantsa/ Luc. 19:43. Luth: Belägerung.

Bestyra/ 1. Mos. 27:20. cap. 30:30. Dan. 1:10. Anförskaffa/ förordna/ skiöta/ achta/ vthrätta. Luth: Bescheren/ versorgen/ verschaffen.

Betämma/ 5. Mos. 9:14. 1. Sam. 20:5. Råda/ hafwa sin wilja fram; skicka efter behagh. Besee ordet täma. Luth: Laß ab von mir: laß mich.

Betrösta sigh/ Rom. 2:19. Tiltro; vnderstä sigh/ giöra något medh frimodighet. Luth: Vermessen sich. Contrar. Wantrösta/ Syr. 10:32. Luth. Verzagen.

Bladrare/ Esa. 29:24. En som mycket hafwer af munnen medh onyttiga ord/ skräfwa/ gaper. Luth. Schwätzer.

Borde/ 2. Mos. 39:23. Söm/ fåll/ kant; jämnför medh ordet halssmog. Luth: Borte.

Bulor i planarna/ 1. Kon. 7:31. Jhola eller diupa ristningar i listen eller brädden: alii volunt illa esse ornamenta ad similitudinem bullæ. Luth: Pockeln.

Dofna/ 2. Sam. 23:10. Blifwa machtlös och stilla/ slakna: ther af är dufwin/ dofhete/ när intet blås. Luth: l. c. Seine hand müde erstarrete.

Digna/ Dan. 8:18. Segna neder/ beswima. Luth: Jn ohnmacht zur erden sincken.

Diger/ stoor/ tiock/ ansenlig/ hafwandes/ lamdiger.

Drässel; sök Trässel.

Dwale/ Ap. G. 10:10. Halfsömn eller sinnets bortryckning. Luth: Entzücket.

Dwäljas/ 1. Chrön. 29:15. Dröija/ hålla sigh vppe. Luth: Aushalten.

Endig eller Ändig/ Ords. 22:29. Beställsam och skyndande: cap. 21:5/ kallas han idog. Luth: Endelich.

Fallskål/ Zach. 12:2. En skål eller bägare/ som giör at man faller när then vthdrucken är. Luth: Daumelbecher. Besee Esa. 29:9/ 10/ och cap. 51: 17. Daumelkelch.

Fason eller Fazun/ Hes. 43:10. Mönster/ skapnad eller äfbild. Luth: Ein reimlich muster.

Fängia/ Esa. 42:25. Jtända/ sättia eld på. Luth: Anzünden: ther af är fängepanna.

Fäneka/ Esa. 33:23. Mastflagga/ fana eller sådant. Luth: Fähnlein.

Fiällar/ wijngärdzfiäll/ Esa. 5:10. Ett afdeelt stycke jord eller land. Luth: Weinberges acker: eljes betyder fiäll/ spetsen eller högden af berg.

Fiällpantser/ 1. Sam. 17:5. Ett pantser eller skiorta sammansatt af många små länckiar lika som fiskafiäll: sådan kallas ock hoos the Latiner; Squama; eller Lorica ferrea. Luth: Schuppigt pantzer.

Fiukande agnar/ Esa. 29:5. Som drifwas hijt och tijt af wädret. Luth: Webende spreu: jämnför Ps. 1:4. Fiuka är yhra; fiuk/ vhrwäder.

Flogel/ Hes. 27:16. (somlige läsa Flagel) Siden och sammet. Luth: Seiden und sammet. Floga eller Flaga/ fasciculus serici vel lanæ ad nendum paratus, flogmatk/ Esa. 33:4. Luth: Käfer.

Flux/ Hes. 24:5. Snart/ hastigt/ såsom förflytande watn/ Judith. 14:5. 1. Macc. 2:45. Luth: Getrost/ frimodigt.

Fly/ förvthan then bekanta bemärckelsen at draga sigh vndan/ betyder thet ock/ beställa/ laga/ förskaffa/ 4. Mos. 11:5. 2. Kön. 8:6. 1. Maccab. 14:29. Marc. 3:9. Rom. 14:16. 2. Cor. 8:7.

Förkränckelse/ Rom. 14:20. Beswär/ agg/ orolighet. Luth: Anstoß.

Försinad/ Ose. 9:14. Vthtorckad: Sina hoos the gamla är vthmattat höö/ eller gammal förna: gifwa sijn. Luth: Versiegene.

Försöna/ Söna/ 2. Mos. 22:17. Wägra/ neka. Luth: weigert: Gudh eij sön/ i Kyrkiopsalmen af then 20 Psalmen Davidz.

Framfoos/ Syr. 20:7. Then som giör eller talar något dierft och obetäncksamt; fiäser och öser fram. Luth: Jäher narr.

Frändsämjospild/ Wijsh. 14:26. Somlige läsa spild och spill/ blodskam. Luth: Blutschanden.

Fyllelse och Tärar/ 2. Mos. 22:29. Genom fyllelse förstå vthtolckarena hård frucht: såsom korn/ äple/ päron/ som är mogen och full af saft/ 4. Mos. 18:12. Ther man giör maat af. Genom tårar/ blöt frucht/ ther man tilwerckar moos och dryck vthaf/ sedan thet vthprässat är: såsom wijndrufwer/ oliwer/ rc. Sic Lutherus, Winar: Luneburg: & alij.

Fyllelsens wädur/ 2. Mos. 29:22. Så kallas then wädur/ hwilken Aaron och hans söner offrade/ tå the blefwo inwigde til sitt ämbete. Luth: Widder der fülle.

Gåta/ Dom. 14:12. 1. Kon. 10:1. Swåra och mörka spörsmål. Gäta/ vthgäta: gissa och råka på. Luth: das rätzel errahten.

Gäfwe och Gängse/ 1. Mos. 23:16. Godt/ dugeligit och brukeligit. Luth: Gäng und gebe.

Giefwes/ 4. Mos. 11:5. För intet eller ringa wärde/ lika som wore thet gifwit/ 2. Sam. 24:24. Luth: Umbsonst.

Genhöfta/ Job. 11:3. Ordet är förklarat i een anmärkning til benämnda rum. Luth: Beschähmen.

Genswarig/ Tit. 2:9. En som gifwer onda ord emot skiäliga warningar. Luth: Widerbellen.

Gymmer och Gummar/ 3. Mos. 3:6. Gymmer/ vng tacka; gummar/ gumse eller bagge. Luth: Schaf/ fœminin. Scheps/ masc.

Halssmog/ 2. Mos. 28:32. En krage eller linning om halsen. Luth: Loch.

Hasa hästarna/ Jos. 11:6. Skära af hasorna/ thet är sträcksenorna på benen eller widh hofworna; och sålunda giöra hästarna odugliga/ i synnerhet til strijd. Luth: Verlahmen; hwilket Winariens. anmärckn: vthtyda medh senen oder spanadern verschneiden.

Hållare/ Dom. 1:24. Vthridare/ skildtwachter/ bespeijare. Luth: Wächter. Porthållare/ Nehem. 7: 1. Luth: Thorhüter. Håld/ Dom. 9:32. cap. 16:9. Bakhåld. Luth: Hinterhalt.

Häärlägre/ Jos. 10:5. Ett lägre ther en krigshäär wistas.

Häfoffer/ 2. Mos. 35:21. Besee anmärkningen.

Hetzlig/ Ose. 9:7/ 8. Stygg/ grym/ grufwelig.

Hinderfat/ Ap. G. 27:17. Besee anmärkningen ther til.

Hine och Hijtse/ Hint/ Wijsh. 14:8. cap. 16:4/ 9/ 22. cap. 18:4. cap. 19:5. Thesse och the andre. Luth: Diese und jene.

Hijtze.

Hinsidan/ tages både på thenna och andra sidan/ som omständigheterna thet fordra: lika så עבר och πέραν.

Hoffmäijor/ Hes. 40:9. Förstugu/ qwist/ förhuus/ Luth: Ercker.

Hofwera/ Esa. 61:10. Wisa figh i sin prydnad medh glädie. Luth: Geberden; wisa sigh zijrlig: men Jer. 4:30/ betyder thet/ pryda sigh medh falska åthhäfwor/ som wille man enom wäl; flattera enom. Luth: Hofiren.

Hörn/ 1. Sam. 14:38/ synes tagas för the förnämsta i landet. Luth: Alle hauffen. Men Dom. 20:2/ vthaf alla wråår. Luth: Die obersten; vox in Ebr. eadem utrobique.

Huusförste/ 2. Chrön. 28:7. Hoffmarskalck/ hoffmäster. Luth: Haus-Fürst.

Jadut/ Jer. 12:6. cap. 15:10. Man håller före/ at hoos Tyskarna hafwer i forna tider warit ett afgudabeläte eller dylikt/ hwilket när man såg eller hörde nämnas/ mente man sin vndergång wara förhanden. Se Schedium de Diis Germanis; Krantzium; Loccen: Antiquit. Vatabli not: ad Jerem. Olaus Petri vthi sitt Chronico Ms:to berättar i Företalet så: En afgud hade the Tyske/ then the kallade Jadut: ther af pläga the som slagne/ dragne/ och illa handterade warda/ ropa Jadut. Thetta ordet är ock behållit i then Pommerska och Mechelburgiska Versionen, Jodutta och Tioduta. Jtem/ i then Danska i 4to af åhr 1647/ Jodut. Lutherus

hafwer i thet förra rumet: Schreyen zetter über dich; men i thet senare: Jederman hadert und zancket. J Ebreiskan är wäl åthskillige ord; men gå på samma mening vth/ at thet warit ett ordasätt som förkunnat förstöring och vndergång/ eller ett beklageligit tilstånd/ thet man intet hafwer kunnat hoppas at vndkomma.

Kändning/ Mäklares kändning/ 2. Mos. 21: 22. Wärderande/ bepröfwande af wissa domare. Luth: Theidings leute erkennen. Winar. Ordentliche oder wilkorliche richter.

Kiusa/ Kiusare/ Ps. 58:6. Esa. 44:20. Gal. 3:1. Medh omilda ögon ansee/ skada/ förwilla/ förwända/ besnärja. Luth: Zaubern/ teuschen/ bezaubern.

Klåpare/ Ords. 26:10. Then en kånst eller handwerck icke rätt lärdt hafwer. Luth: Humpler. Winar. Ungeschickt/ unerfahrner.

Klefja/ Kleef/ Dom. 19:10. Jer. 17:22. Föra godz eller bördor på häftar eller åsnar. Luth: Beladene Eselen.

Klofna/ Zach. 14:4. Remna/ spricka sönder. Luth: Mitten entzwey spalten.

Kobbla tilhopa/ Esa. 5:18. Sammangadda eller sammanbinda sigh. Luth: Zusammen koppeln.

Kocklerij/ Wijsh. 17:7. Sådant gycklande som swartkånstnärer och andra slika pläga bruka. Luth: Gauckelwerck.

Kråtz/ Syr. 25:30. Somlige läsa Tråtz; men thet förra menes wara ett gammalt ord/ och betyda kifwande och trätande; hwaraf följer allahanda korß/ thet ock hoos the gamla kallas Kråtz. Luth: Hadder; thet ock swarar til kijf.

Kräfweta/ Ephes. 6:14. Wijsh. 5:19. Harnesk/ pantser/ sådan wapn hwar medh man heelt betäcker och förwarar sigh på kräfweto maner. Luth: Krebs. Så kallat/ at länckerna äro sammanfogade såsom en kräfwetoswantz.

Kräla och Kräka/ brukas promiscue, 1. Mos. 1: 20:21.

Krätta/ 2. Mos. 11:7. Skälla som små hundar/ biebba. Luth: Mucken.

Kyrkiomässa/ Joh. 10:22. En åhrlig högtid til åminnelse af templets/ altares/ rc. wigning.

Lambdiger/ Esa. 40:11. Fåår som äro bärande och idrättige. Luth: Schafmütter. Se ordet Diger.

Liderlig/ Syr. 20:16. Förtretlig person/ then man eij kan vmgås medh. Luth: Feindselig. Winar: Verdrießlich: men somlige editioner läsa olidelig i förberörde språk/ så then Gustavianiske/ som ock thenne nya.

Lintz/ 2. Sam. 17:28. En art af gryyn. Luth: Linsen.

Liuf/ Esa. 21:4. Täck/ angenäm/ behagelig. Luth: Liebe.

Lomma/ Esa. 16:11. Susa/ dåna för öronen. Luth: Brummen.

Lösachtig/ 2. Chrön. 13:7. 2. Pet. 3:16. Hwar medh i thessa rum förstås lättsinnadt och ostadigt folck/ Ps. 14:2. Skrymtare/ wäderhanar. Luth: Lose leute.

Maslog/ 3. Mos. 21:20. Plågad af qwitzlor/ blemor/ små skabb/ och sådant. Luth: Grindich/ schäbich.

Meen/ Meenederij/ Wijsh. 14:28. Luth: Falschen eyd.

Meenlig/ 1. Hwad som til almänt och gemeent bruuk vplåtit är/ 1. Sam. 21:4. Besee anmärkningen ther til/ Syr. 20:26. 2. Maccab. 8:29. cap. 9:21. Luth: Gemein. 2. Hwad oreent och förbudit är/ Rom. 14:14. Ap. G. 10:14. Luth: Gemein.

Meij/ Meijen/ 2. Macc. 10:7. Luth: Meyen/ Ps. 118:27.

Mood/ Esa. 40:28. Mödd/ 5. Mos. 25:18. Esa. 57: 10. Trött/ machtlös. Luth: Müde/ arbeiten. Verbum, möda sigh.

Motskall/ Wijsh. 17:19. Genliud/ Echo. Luth. Wiederhall.

Morgonrodnans ögnahwarf/ Job. 41:9. Första strimorna af solen; dagsranden som först wisar sigh. Luth: Augenlieder der morgenröthe. Winar: Helle strahlen wenn die morgenröthe auffgehet.

Mulwärplar/ Esa. 2:20. Mulwador. Luth: Maulwürffe.

Mumla/ Mummel/ Esa. 29:4. Tala i munnen/ hwiska/ tala sachta/ Joh. 7:12. Luth: Mummeln.

Nyck/ 1. Sam. 25:31. Agg i hiertat/ tå samwetet anklagar när något begångit är. Luth: Stoß noch ärgerniß.

Nymäre/ Job. 30:9. Ny tidende eller saga at fördrifwa tiden medh. Luth: Mährlein. Nymäres maat/ Wijsh. 16:2. Ny och owanlig spijs. Luth: Neu essen.

Ojdog/ Ords. 12:4. Oflitig. Luth: Unfleißig.

Omsyß/ Mal. 1:10. 1. Cor. 9:18. Förgäfwes/ för intet/ olönt. Luth: Umbsonst.

Ordan/ Job. 30:14. Ordning. Luth: Ordnung.

Orsaker/ skrifwes ock Vrsaker och Osaker/ 2. Mos. 21:19/ 28. Jntet brotzlig/ frikänd. Luth: Unschuldig.

Oterig/ Ose. 8:8. Oreen/ osnygg. Luth: Unwerth.

Öfwerhändig/ Dom. 16:5. Öfwermächtig.

Öfwermagar/ Klagow. 2:11. Vnge och omyndige. Luth: Unmündigen.

Öfwerrisa; besee Risa.

Ögnatäckelse/ 1. Mos. 20:16. Luth: Decke der Augen. Besee Interpretes.

Palatzfogde/ Nehem. 7:2. Slottzfogde/ Commendant.

Prener/ 1. Kon. 18:28. Andre/ Prylar. Luth: Pfriemen.

Prijsbref/ 2. Cor. 3:1. Sådana bref hwar medh prisas och berömes ens skickelighet: commendatitiæ. Luth: Lobebrieff.

Pulsam/ Dan. 9:25. Är nyligen förbytt i bullersam: men eljes är ordet puul nogh brukeligit i somliga landzorter/ och betyder/ beswär/ möda/ arbete. Luth: Kümmerliche zeit.

Qwädedantsar/ 2. Mos. 32:18. Sådant läte som tå man qwäder och dantsar tillika. Luth: Singetantz.

Qwed/ Luc. 11:27. Moderlif. Luth: Leib.

Rama ens bästa/ Jer. 39:12. Låta ens nytta wara sigh angelägen. Luth: Lassen sich befohlen seyn.

Rädda/ 1. Skräma/ förskräckia/ Neh. 6:9. Luth: Furchtsam machen. 2. Rädda sitt lijf/ Amos. 2: 15. Vndsättia/ frälsa vthur fahran. Luth: Erretten.

Redeswen/ 1. Mos. 15:2. Gårdzfogde. Luth: Haußvogt. Här widh kommer ock wårt Redeja.

Refwor/ Amos. 9:11. Remnor. Luth: Lücken.

Resenerer/ 1. Chrön. 18:4/ rc. Ryttare. Luth: Reuter.

Riddare/ 2. Chrön. 8:9. Therest thet bemärker höfdingar/ höfwitzmän. Luth: Fürsten. Besee 2. Kon. 7:2.

Risa/ Resa/ 3. Mos. 25:16. Besee anmärkningen ther til/ 4. Mos. 7:85/ 86. Besee ock anmärkningen ther til.

Risa öfwer/ Öfwerrisa/ 4. Mos. 3:48/ 49. Besee anmärkningen.

Råffare/ 1. Kon. 14:24. Besee anmärkningen/ cap. 15:12. cap. 22:47. 2. Kon. 23:7. Styggelige hoorkarlar. Luth: Hurer. Råfferska.

Röija/ Ords. 17:9. Besee anmärkningen. Vthröija/ Jos. 2:20. Luth: Nachsagen/ Esa. 16:3. Förråda/ (Jos. 2:14.) Vppenbara/ vptäckia. Luth: Melden.

Rumora/ Rumor/ Esa. 17:12. Jer. 51:55. Zach. 9:15. Ropa/ bullra/ olla/ gny.

Sachta/ 1. Långsamt/ 1. Mos. 33:14. Wijsh. 12: 1. Luth: Mehlich/ säuberlich. 2. Lätteligen/ 1. Mos. 26:10. Luth: Leicht.

Säyare/ betyder/ 1. Ett vphögt rum/ 2. Kon. 9:13. Luth: Hohen stuffen. Besee anmärkningen til berörde rum/ (hwilken hafwer råkat i någon confusion vnder tryckiarens hand; men kan hielpas medh en distinction.) 2. Een soolwisare/ 2. Kon. 20:11.

Segna neder/ Dan. 10:9. Luth: Sincken nieder. Digna/ Dan. 8:18. Beswima/ dåna.

Seenfödd/ 1. Mos. 30:42. Sijdfödling. Luth. Spatlinge. Se Tijdfödd.

Serla; sök Arla.

Sider; sök Än sider.

Skära/ raka eller afskära något/ 3. Mos. 19:27/ 28. cap. 21:5.

Skiära/ rensa/ rena/ försona/ Hes. 45:18. Besee anmärkningen ther til/ 2. Mos. 29:36. Och Ps. 51:9. Skiärwatn/ 4. Mos. 8:7. Besee anmärkningen.

Skelg/ står vthi een anmärkning til Ords. 4:25. Och blifwer tilhopa fördt medh wrång vpsyn.

Skickmästare/ 1. Macc. 3:55. Then som ställer krigsfolcket i leder och ordning. Luth: Weibel.

Skiftare/ Luc. 12:14. Mätesman/ deloman/ som lottar och delar arfwingar emellan. Luth: Erbschichter.

Skippom full/ 5. Mos. 28:68. J fullastade skep/ hopetals. Luth: Mitt schiffe voll.

Skogshöfwitzmän/ Neh. 2:8. Jägmästare/ och andre som vnder them äro/ heidridare/ skogswachtare. Luth: Holtzfürsten.

Skörl/ Esa. 47:11. Förderf/ ofärd buller/ krigsrop/ härjande. Luth: Getümmel. Somlige wilja föra thet ordet til ett gammalt ord skåra/ som betyder strida; skård/ en strijd. Ordet שאה vthtydes eljes genom förderf/ Job.

30:3. Ords. 3:25. Thet ock versio media i thetta Esaie rum antager: men order skörl/ sinnes eljes intet i wår Swenska Bibel/ vtan i thetta Esaie rum.

Skiött/ i een wår Swenska Psalm/ af Luc. 14/ synes betyda/ snart eller rätt nu: sinnes ock i Företalet til Swenska Biblien; hwarest Luth: Schier.

Slagorden/ 1. Sam. 17:8. Krigshär/ stäld i ordning/ at gå til slags emot fiendan. Luth: Zeug. Antog.

Slappo/ Syr. 29:12. Tomhänd/ hielpolös. Luth: Leer.

Slå fram/ 2. Kon. 4:43. Spisa/ förslå/ Joh. 6:9. Hinna/ räckia til.

Släckia/ Ps. 118:11. Somlige vthtyda thet ordet genom sprakande som skeer i törnet/ när thet af eld vptändt warder. Se Nederländiska Bibelen.

Slemma och Brusa/ vthi anmärkningen til Jer. 51:39. Ruta och slösa.

Slända/ 2. Sam. 3:29. Staf eller kryckia som brukas för bräckelighet skul. Luth: Staab.

Söna; sök Försöna.

Spetz/ betyder/ 1. Ett spiut/ 2. Sam. 18:14. 2. Nå-gon deel af krigshären/ såsom the främsta/ förtroppar/ 1. Sam. 17:22. Luth: Zeug.

Spook/ Bar. 6:69. Thet man ställer på åkrar eller i trägårdar at skräma foglar medh: kallas ock af somliga skråck/ skråckpuke. Luth: Scheusal. Vinar: Ein pögel und stroman mitt alten lumpen umbhangen.

Sprasla/ Tob. 6:4. Darra eller röra sigh/ som fiskarna giöra när the vptagas. Luth: Zappeln.

Stackar/ Syr. 31:4. Armling/ stafkarl/ som går medh tiggiare stafwen.

Stanka eller Stånka/ Hes. 30:24. Pusta/ sucka/ taga diup andedrägt. Luth: Winseln.

Stapol/ Esa. 23:3. En siöstad/ hwarest köpmän från andra orter hafwa frihet at nedläggia sina wahror. Luth: Marckt.

Stichtningar/ Ose. 10:2. Luth: Kirchen stifft.

Stoders werck/ 1. Kon. 7:22. Arbete medh pelare. Luth: Das werck der seülen.

Stråt/ 1. Macc. 5:4. Landzwäg/ allmän wägh. Luth: Straß. Landstråt/ 4. Mos. 21:22. Stora wägen. Luth: Landstraß.

Stubbåker/ Esa. 1:8. Editio media: Cucumers haga. Luth: Kurbizgarten.

Stubb/Stybbe/ 2. Mos. 5:12. Ändarna eller stielkarna af halmen som lemnas på roten. Luth: Stoppeln.

Swenker/ Syr. 29:26. Luth: Renken; af swinka/ wisa sigh ombytelig vthi taal/ ord och gierningar.

Sysling/ Col. 4:10. Gifwes eljes i Bibelen medh ordet frände. Luth: Nef. Vinar: Geschwisterkind.

Tasla/ Ps. 41:8. Hålla hemligit samtal/ och rådgiöra til någons skada. Luth: Raunen.

Tårar; sök Fyllelse.

Tälja/ 1. Snicka/ snida/ vtharbeta/ Wijsh. 13:11. Luth: Beschlägen; här af teelde/ panelade/ bedrog/ 1. Kon.

6:15. Taffeln. 2. Räkna/ 4. Mos. 1:3. Ps. 22:18. Gustav: Tälja. Luth: Zehlen. 3. Jntala/ 2. Chrön. 18:19/ 20. cap. 32:15. Job. 31:27. Luth: überreden.

Täma; se Betäma: Täma/ aliter Säma; Germanicè ziemen/ decere, convenire. Hinc tämlig/ mediocris.

Tånja/ vthsträckia; Græc: τέινει. Vide Vthtänja.

Terna/ Esa. 24:2. Tienstepiga. Luth: Magd.

Tijdfödd hiord/ 1. Mos. 30:41. Lamb som födas först om åhret. Luth: Frulinge. Jämför medh ordet Seenfödd och sijdfödling.

Tilhörare/ Dom. 11:10. Domare/ witne. Luth: Zuhörer.

Tijung/ 3. Mos. 14:10. Är ett slags mått/ hoos the gamla brukeligit.

Tom til fasto/ 1. Cor. 7:5. Tijd/ tilfälle. Luth: Müße.

Törning/ Ebr. 10:32. Kamp/ anfall/ anfächtning; synes hafwa någon gemenskap medh the gamlas torneringar. Luth: kampf des leidens.

Tößwar/ thetta ordet sinnes i Företalet til Swenska Bibelen/ af Luthero tagit/ hoos hwilken står zwey mahl. Keysers edit: af A:o 1657 sluter vth thet/ och säger/ at han döden wäl förtient hade. Man menar at samma tößwar kommer öfwerens medh thet Ängelska Twice, i samma mening medh Luthero och wår Vthtolckares/ twå gånger.

Träsel/ 2. Kon. 18:15. Andra skrifwa dräßel. Jnkomst af vndersåterna til gemena bästas vnderhåld. Luth: Schätze des Königes hause.

Treen/ 2. Sam. 6:13. (Besee anmärkningen/) Job. 14:16. Luth: Gänge.

Trefwa/ Esa. 59:10. Famla medh händerna/ känna för sigh. Luth: Tappen.

Trollare eken/ Dom. 9:37. Meonenims slättmark/ stiernokikares eller spåmäns platz. Luth: Zauber Eiche.

Tröskestoft/ 2. Kon. 13:7. Luth: Drescher-staub.

Tunga/ Jos. 15:2/ 6. cap. 18:19. Somlige förstå här medh en vdde som sträcker sigh vth i siön: somlige een wijk/ som går in moot landet. Besee anmärkningen til Jos. 15:2/ 5. Efter Geographiska Chartors anledning/ synes döda hafwets belägenhet fordra at här medh förstås en vdde; thet ock then Dauske Vthtolckaren antager/ odde: andra förstå här bägges. Besee Nederländska Bibelen.

Vnbewarad/ Ords. 20:19. Somlige sättia vmbewarad eller ombewarad. Försichtig/ och then som förwarar sigh för oreen beblandelse och syndigt vmgänge. Besee anmärkningen. Luth: Unverworren; så ock Pomerska och Mechlenburgiska version. Then medelsta Swenska version sätter/ haf intet at skaffa/ eller intet omgänge; hwar medh instämma andre Europeiske.

Vpfärda/ 2. Chrön. 33:16. Förnya/ förbättra/ giöra färdigt. Luth: Zurichten.

Vpskörd/ 1. Mos. 45:6. Skördetid/ inbärgning. Luth: Erndte.

Vrsaker; se Orsaker.

Vthgärd/ 1. Kon. 5:13/ 14. Vthskrifning/ vthskott. Luth: Anzahl.

Vthländning/ 1. Mos. 14:13. Ap. G. 2:10. Luth: Außländer.

Vthräda/ Dom. 14:13. Gissa på/ vthreda/ förklara. Luth: Errathen.

Vthtänja/ Esa. 40:22. Draga vth/ vthsträckia. Luth: Ausdehnen. Confer. Tänja.

Walkare/ 2. Kon. 18:17. Färgare/ öfwerskärare. Luth: Walck müller.

Walland/ Ap. G. 27:1. Jtalien/ eller någor särdeles deel ther af. Luth: Welschland. Gustav: Walske: alij, Walske skaran/ Ap. G. 10:1.

Wallebarn/ Jer. 49:20. cap. 50:45. Cyri krigsfolck/ Förstar och höfwitzmän. Cyrus sielf kallas en herde; war ock ibland herdar vpfödd. Se anmärkningen.

Warp/ 3. Mos. 13:48/ 52. Så kallas hoos wäfwarena vprännings garnet. Luth: Werfft; och Wäft ther sammastädes inslaget. Luth: Eintracht.

Wård/ 1. Mos. 31:45. cap. 35:20. Wächtare-ställe/ ther man wida kan see sigh om. Luth: Mahl/ grabmahl; Grafwård/ Wårdtekn/ kännetekn och åminnelse til en ting.

Dörawård/ Joh. 10:3. Dörawachtare. Luth: Thürhüter.

Dörawårdinna/ Joh. 10:16/ 17. Dörawachterska. Luth: Thürhüterin.

Wäderflaga/ Esa. 40:24. cap. 41:16. Wäderiling. Luth: Wirbel/ windwirbel.

Wärdzskap/ 2. Mos. 22:19. Tidelag eller beblandelse medh oskiälig diur. Luth: Vieh beschlaffen.

Wederkommande/ 3. Mos. 21:4. Anhörige/ slächtingar. Luth: Der ihm zugehöret.

Wederläggia/ 1. Mos. 43:3. Tilbinda/ förbinda. Luth: Hart einbinden.

Wederlåda/ Hes. 24:6. Låda widh. Luth: Einklebern.

Wedertorftig/ Gal. 4:9. Swaga. Luth: Dürfftig.

Weede/ 1. Mos. 25:28: Willebråd. Luth: Weidewerck.

Weedehund/ Ords. 30:31. Jagthund. Luth: Ein wind.

Weedemark/ Nah. 2:11. Betesmark. Luth: Weyde.

Weda af hans mun/ Luc. 11:54. Jllisteligen vthspana eller sökia efter. Luth: Erjagen.

Weeld/ 1. Tim. 5:21. Egen wilje/ godh tyckia. Winar: Vor-urtheil ehe man die sache recht erkennet. Luth: Nach gunst.

Weftoffer/ 2. Mos. 35:22. Besee anmärkn. Luth: Zur webe bringen.

Weklingar/ 1. Cor. 6:10. The som begå stumma synder emot siette budordet/ Wijsh. 14:26. Luth: Weichlinge.

Werdskyldt/ i Företalet til 2. Maccab. Billigt/ wälförskyldt. Luth: Billig.

Wäxledag/ Jer. 2:24. Besee anmärkningen. Luth: Feyertag. När man skulle hålla Baals gudztienst.

Wijgskården/ Zeph. 2:14. Förrige anmärkningar vthtyda thet genom fenster; så ock Luth: Fenster. Andre mena at ther medh förstås/ gluggar på murarna; och hålla så före/ at thet skal böra skrifwas wäggskår.

Willeråda gå/ Ose. 9:17. Syr. 36:27. Wilse gå. Luth: Jrre gehen.

Windsteen/ 1. Kon. 6:8. Hes. 41:11. Een trappa som är wriden som ett snäckieskal. Luth: Schnecke.

Yppa sigh/ märcker eljes tee sigh fram/ röija sigh: men 2. Chr. 11:23/ betyder thet/ at ställa sigh yppare än andra. Luth: Ausbrechen.

ÄNDE.

Kort vnderrättelse om Biblisk Mått/ Wigt och

Mynt/ som hoos the Ebreer/ Greker och Latinske fordom

warit brukelige; och huru the kunna förenas medh wåra: tagen vthur then Gustavianiska Bibelen.

Om Mått.

1. HEmina; ett wijnmått hoos the Ebreer/ kallades på Grekisko Kotyla/ innehölt sex Cyathos/ thet är/ tre fierdedelar af ett qwarter/ eller 72 skedar fulla.

2. Cyathus; ett mått/ så stort som en ottondedeel af ett qwarter/ eller tolf skedar fulla.

3. Log; ett wijnmått hoos the Ebreer/ innehölt 12 Cyathos/ thet är halftannat Stockholms qwarter/ 3. Mos. 14:10.

4. Chœnix demensum diurnum; ett Ebreiskt sädesmått/ Vppenb. 6:6/ innehållandes efter wårt mått halftannat halfstop/ eller try qwarter: så mycket miöl bekom en tienare hwar dagh til kost; och ther til sextarium vini, thet är/ halftannat qwarter wijn.

5. Cabus/ Cab eller Kab; ett wijnmått hoos the Ebreer/ innehållandes fyra Log/ thet är/ halftannat Stockholms stop/ 2. Kon. 6:25.

6. Congius; ett wijnmått/ hölt sex sextarios, eller 72 Cyathos/ eller halftannat Kab/ thet är/ een kanna och ett qwarter efter wårt mått.

7. Gomer; ett Ebreiskt sädesmått/ som innehölt en tijonde deel af ett Epha/ eller half ottonde Log/ 2. Mos. 16:16.

8. Hin; ett wijn-eller oljomått hoos the Ebreer/ hwilket innehölt try Kab; thet är/ efter wårt mått twå kannor och ett halft stop/ 2. Mos. 29:40/ och cap. 30:24. 4. Mos. 15:4/ 5/ 6.

9. Modius; ett sädesmått/ så drygt som 4 Kab/ eller otta Chœnices; efter wårt mått en ottondedeel af en span/ eller en half fierding.

10. Satum; ett sädesmått hoos the Ebreer/ hölt sex Kab/ eller något mera än try Gomer; efter wårt mått half femte Stockholms kanna/ 1. Mos. 18:6. 14 1. Sam. 25:18. 15 1. Kon. 18:32. 16 2. Kon. 7:1/ 16. 17 Matth. 13:33. 17

11. Amphora; hölt fyra Hin/ eller tolf Kab; efter wårt mått nije kannor.

12. Cad; ett wijnmått hoos the Ebreer/ på Latin kallas Cadus major, eller Metreta, innehölt tijo Congios, eller sextio sextarios, thet är fem Hin/ eller femton Cad; efter wårt mått/ ellofwa kannor och ett halft stop.

13. Cadus minor; kallades een oljokruka/ Dom. 7:16/ 19. 1. Kon. 17:12/ 14/ 16.

14. Bath/ ett wijnmått hoos the Ebreer/ så stort som ett Epha/ hwilket innehölt sex Hin/ eller aderton Kab; efter wårt mått halffiortonde kanna/ thet är/ något meer än en tunnefierding/ 1. Kon. 7:26. 2. Chrön. 2:10. Ezech. 45:14. Luc. 16:6.

15. Epha; ett Ebreiskt sädesmått/ lika drygt medh ett Bath/ eller som tijo Gomer; efter wårt mått en wäl vprogad halfspan/ eller halffiortonde kanna/ 3. Mos. 5:11. 5. Mos. 25:14. Ruth 2:17. 1. Sam. 17:17. Ezech. 45:13. 18

16. Letech; ett sädesmått hoos the Ebreer/ innehölt fem Epha/ eller femtijo Gomor; efter wårt mått något så när tre spän/ Ose. 3:2.

17. Homer/ eller Chorus; ett stort sädes-och wijnmått hoos the Ebreer/ hwilket innehölt tw Letech eller tijo Bath/ eller tijo Epha; efter wårt mått sex spän eller hundrade tretijo fem kannor/ 2. Chrön. 2:10. Ose. 3:2. Luc. 16:7.

18. Metreta; ett wijn eller watumått/ innehölt sextijo Log/ eller fem Hin/ eller femton Kab; thet är ellofwa kannor och ett halft stop/ eller något mindre än en tunnefierding/ Joh. 2:6.

Om Wigt.

I. Pund kallades Maneh eller Mina/ och war treggiehanda; såsom man kan see hoos Propheten Ezech. 45:12.

1. Gemene pund/ kallades Mina vulgaris; hölt femton lodh/ thet är femton helgedomsens Siklar/ Ezech. 45:12. Efter Tysk wigt halfottonde daler: men i guld war han så godh som sextijo Vngerske gyllen.

2. Konungsligit pund/ kallades Mina Regia; wog 20 lodh/ thet är 20 helgedomsens Siklar/ Ezech. 45:12/ thet är tijo riksdaler: men i guld war han så godh som ottatijo Vngerske gyllen.

3. Helgedomsens Pund/ kallades Mina sanctuarii vel Templi; wog 25 lodh/ thet är 25 helgedomsens Siklar/ Ezech. 45:12/ thet är/ halftretonde riksdaler: men i guld war så godh som hundrade Vngerske gyllen.

II. Pund som kallades Centener/ på Ebreisko Kikar, på Latin Talentum, war treggehanda.

1. Gemene Centener kallades Talentum vulgare, hölt trytusend gemena Siklar/ thet war halftannat tusende lodh/ efter Tysk wigt/ galt halfottonde hundrade riksdaler: men i guld war så godh som sextusende Vngerske gyllen.

2. Thet Konungsliga Centener/ hölt trytusende Konungsliga Siklar/ the giöra tw tusende twhundrade lodh/ thet är ellofwa hundrade fem och tiugu riksdaler: men af guld war han werderad för nijo tusende Vngerske gyllen.

3. Helgedomsens Centener/ hölt trytusend helgedomsens Siklar/ thet är trytusende lodh/ galt halfannat tusende riksdaler: men i guld skattades för tolftusende Vngerske gyllen.

Exempel om pund och Centeners pund/ 1. Kon. 10:10/ 14. 2. Kon. 5:6/ 23. 2. Kon. 15:19. 1. Chrön. 23:14. 1. Chrön. 30:4/ 6/ 7/ rc.

Om Mynt.

I. Sikel/ war treggehanda slagh.

1. Gemeen Sikel/ kallades på Grekisko Didrachmon, på Latin Siclus vulgaris, wog ett halft lodh silfwer: men i guld så godh som tw Vngerske gyllen.

2. Then Konungslige Sikel kallades på Latin Siclus Regius, wog try qwintin/ thet är halfannan ortsdaler: men i guld war så godh som try Vngerske gyllen.

3. Helgedomsens Sikel/ kallades på Latin Siclus templi seu sanctuarii, wog ett lodh/ thet är en half riksdaler: men i guld så godh som fyra Vngerske gyllen.

Mina/ håller sextijo Siklar/ not. ad Ezech. 45:12.

Drachma, en half ortsdaler/ not. ad Ezech. 45:12.

Denarius, Penning/ är widh paß tre öra/ Vppenb. 6:6.

Om åthskilliga slags Siklar läser man 1. Mos. 23:16/ och 24:22. 2. Mos. 21:32/ och 38:24/ 25. 3. Mos. 27:3/ rc. 4. Mos. 3:47/ 50/ och 7:13/ rc. 5. Mos. 22:19. Jos. 7:21. Dom. 8:26. 1. Sam. 9:8/ och 17:5. 2. Sam. 24:24. 2. Kon. 15:20. 1. Chrön. 21:25. Ezech. 45:12. 1. Macc. 10:40.

Ny/ och närmare til wår Swenska art och maneer/

inrättad Vthräkning/ vthi Biblisk Mått/ Wigt och Mynt:

hwar widh kan jänmföras thet andre Vthtolkare i thetta argumentet hafwa lemnadt; och i synnerhet Georg Stiernhielm vthi sin Tabula de Mensuris Regni Sveciæ; som ock thes tractat, kallad Linea Carolina; samt thet som vthwist är vthi ett Exercitio publico widh Kongl. Academien i Vpsala/ vnder titel: Biblicæ mensuræ Cubicæ cum Sveticis collatæ, af åhr 1702.

Wijn och andra wåta warors Mått.

Theras Namn. Huru mycket hwar-thera innehölt. **Huru the swara och** förliknas medh wåra Swenska mått. Log war 12 delen af ett Hin/ och innehölt 12 Cyathos. Efter wårt mått 5/24 kanna/ thet är 1⅔ qwarter. 3. Mos. 14:10/ 15. Hin. 12 Log. 2½ Kanna. 2. Mos. 29:40. cap. 30:24. 4. Mos. 15:4/ 5. Bath. 6 Hin. 72 Log. 15 kannor/ thet är ¼ åhm eller ett ankar. 1. Kon. 7:26. 2. Chrön. 2:10. cap. 4:5. Ezech. 45:14. Luc. 16:6. Homer eller Chorus. 10 Bath 60 Hin 720 Log 150 kannor; thet är 2½ åhm/ â 60 kannor 1 åhm. Ezech. 45:14.

Sädes och andra torra warors Mått.

Gomer/ 10 delen af ett Epha: 1½ kanna. 2. Mos. 16:16. Seah eller Sat/ 3⅓ Gomer: 5 kannor. 1. Kon. 18:32. 2. Kon. 7:18. Matth. 13:33. Epha/ 3 Seah: 10 Gomer: 15 kannor: thet är en halfspan/ och een kanna. 2. Mos. 16:36. 3. Mos. 5:11. cap. 6:20. Letech/ 5 Epha: 15 Seah: 50 Gomer: 75 kannor: giör 1¼ tunna och 5 kannor/ â 56 kannor tunnan. Hos. 3:2. Homer eller Chorus/ 2 Letech: 10 Epha: 30 Seah: 100 Gomer: 150 kannor; thet är 2⅝ deels tunna och 1 kanna/ efter torra warors mått. 2. Chrön. 2:10. Hos. 3:2. Cab/ innehölt 4 Log: giör 5/6 kanna. 2. Kon. 6:25. Chœnix/ 1½ Log: 2½ qwarter. Vppenb. 6:6. Metreta/ lika stoor som ett Epha eller Bath. Joh. 2:6.

Wigt.

Namnen. Efter wår wigt. Susa/ En fierdedeel af helgedomsens Sikel: 1 Qvintin silfwer. 1. Sam. 9:8. Sikel/ 1 Lodh silfwer. Maneh Pund. 50 Siklar: 1 Skålpund/ och 18 Lodh. Chiccar Centener. 3000 Siklar: 3000 Lodh/ eller 983¾ Skålpund.

Mynt.

J gamla Testamentet.

Namnen. Emot Riksdaler specie efter wigten. Gera: 20 Gera på en Sikel/ 1/40 Riksdaler. 2. Mos. 30:13. Susa: En fierdedeel af en Sikel/ 5 Gera. ⅛ Riksdaler specie. Sikel håller 2 Susin: 20 Gera: ½ Riksdaler. 1. Sam. 9:8. Maneh/ Pund: 50 Siklar: 25 Riksdaler. Matth. 26:15.

J nya Testamentet.

Skärf Λεπτὸν, 1/80 Denarii: Ottonde delen af ett Ass. Marc. 12:42. Penning quadrans, 1/40 Denarii: 4 delen af ett Ass. Marc. 12:42. Ασσάριον As minutus, 1/10 Denarii: 1/80 Riksdaler. Matth. 10:29. Luc. 12:6. Denarius Skattpenning/ 1 Drachma Attica: eller 10 Ass: ⅛ Riksdaler. Matth. 22:19. Didrachma Attica, 2 Drachmæ Atticæ, ¼ Riksdaler. Matth. 17:24. Stater Atticus, Lika medh en Sikel: ½ Riksdaler. Matth. 17:27. Αργύριον Silfwerpeñing/ Helgedomsens Sikel: ½ Riksdaler. Matth. 26:15. Mina Attica, Pund/ 25 Lodh: 12½ Riksdaler. Luc. 19:13. Talentum Atticum, 46 Skålpund/ och 28 Lodh: 750 Riksdaler. Matth. 25:20.

GENESIS.

Första Boken Mose

Ther vthi handlas thesse Hufwudstycker:

FÖrst; Historien om hela werldenes skapelse/ besynnerligen huru Menniskian är skapad efter Gudz beläte/ och sedan fallen i synd/ och åter vprättad igen genom löftet om Qwinnones Sädh/ som skulle söndertrampa ormsens hufwud/ cap. 1 in til thet 4.

II. Vpräknas wåre förste Föräldrars barn och efterkommande/ alt in til Noah/ cap. 4 in til thet 6.

III. Beskrifwes Syndafloden/ medh hennes orsaker: Och huru Noahs efterkommande/ sedan the hade begynt byggia Babylons torn/ och theras tungomål blef förbistrat/ äro vthspridde kring om hela werlden/ cap. 6 in til thet 12.

IV. Förmäles om Abrahams kallelse af Vr i Chaldeen/ och sedan om hans hela lefwerne och dödh/ cap. 12 in til thet 25.

V. Beskrifwes Jsaacs Historia/ ifrån then 11 v. 25 cap. in til thet 28 cap. Men om hans dödh och begrafning talas cap. 35.

VI. Handlas om Jacobs samt hans broders och söners lefwerne och wandring/ ifrån thet 28 cap. in til thet 39.

VII. Författas Josephs Historia/ ifrån thet 39 cap. och in til ändan på thenna boken; medh Patriarchen Jacobs yttersta Prophetia til sina barn/ hwad them och theras efterkommande i framtiden hända skulle; samt hans dödh och begrafning.

1. Capitel.

VThi Werldenes skapelse/ giorde Gudh genom sitt Ord och sin Anda/ then första dagen/ Liuset/ v. 3. Then andra/ Fästet/ v. 6. Then tredie/ Hafwet och Jorden/ v. 9. Then fierde/ Sool/ Måna och alla himmelens Lius/ v. 14. Then femte/ Fiskar och Foglar/ v. 20. Then siette/ all diur på jordene/ v. 24. Ther til Menniskiona/ Man och Qwinno efter sitt beläte/ v. 26. Och gaf them allom sin spijs/ v. 29.

Gudh skapade himmel och jord.

J Begynnelsen skapade Gudh Himmel och Jord. 19

2. Och jorden war öde och toom/ och mörker war på diupet/ och Gudz Ande 29 swäfde öfwer watnet.

I. Dagen/ Liuset.

3. OCh Gudh sade: Warde Lius/ och thet wardt lius. 20

4. Och Gudh såg liuset at thet war godt. Tå skilde Gudh liuset ifrå mörkret.

5. Och kallade liuset Dagh/ och mörkret Natt. Och wardt af afton och morgon then förste dagen.

II. Fästet.

6. OCh Gudh sade: Warde ett Fäste emellan watnen/ och åthskilje watn ifrå watn. 21

7. Och Gudh giorde fästet/ och åthskilde thet watnet som war vnder fästet/ ifrå thet watn/ som war ofwan fästet. Och thet skedde så. 22

8. Och Gudh kallade fästet Himmel. Och wardt af afton och morgon then andre dagen.

III. Hafwet och Jorden medh thes wäxt.

9. OCh Gudh sade: Församle sigh watnet/ som är vnder himmelen/ vthi besynnerligit rum/ at thet torra må synas. Och thet skedde så. 23

10. Och Gudh kallade thet torra Jord/ och watnens församlingar kallade han Haaf. Och Gudh såg at thet war godt.

11. Och Gudh sade: Bäre jorden grääs och örter som fröö hafwa/ och fruchtsam trää/ at hwart och ett bär frucht efter sin art/ och hafwer sitt eget frö i sigh sielfwo på jordene. Och thet skedde så.

12. Och jorden baar grääs och örter som fröö hade/ hwart efter sina art/ och trää som frucht båro/ och hade sitt eget frö i sigh sielfwo/ hwart efter sina art. Och Gudh såg at thet war godt.

13. Och wardt af afton och morgon then tredie dagen.

IV. Sool/ Måna och Stiernor.

14. OCh Gudh sade: Warde Lius 30 vthi himmelens fäste/ och åthskilje dagh och natt/ och gifwe tekn/ månader/ dagar och åhr. 24

15. Och ware för lius vthi himmelens fäste/ och lyse på jordena. Och thet skedde så.

16. Och Gudh giorde tw stoor lius; ett stort lius/ som regerade dagen/ och ett litet lius/ som regerade nattena; och stiernor.

17. Och Gudh satte them vthi himmelens fäste/ at the skina skulle på jordena.

18. Och regera dagen och nattena/ och åthskilja liuset och mörkret. Och Gudh såg at thet war godt.

19. Och wardt af afton och morgon then fierde dagen.

V. Fiskar och Foglar.

20. OCh Gudh sade: Giöre watnet af sigh kräkande och lefwande diur/ och foglar/ som på jordene flyga vnder himmelens fäste.

21. Och Gudh skapade stora hwalar/ och allahanda lefwande och kräkande diur/ som watnet af sigh giör/ hwart efter sin art/ och allahanda fiäderfoglar/ hwart efter sin art. Och Gudh såg at thet war godt.

22. Och wälsignade them/ och sade: Warer fruchtsame/ och förökens/ och vpfyller hafsens watn/ och foglarna föröke sigh på jordene. 25

23. Och wardt af afton och morgon then femte dagen.

VI. Diuren på jordene.

24. OCh Gudh sade: Giöre jorden af sigh lefwande diur/ hwart efter sin art/ fänat/ kräkande diur/ och wildiur på jordene/ hwart efter sin art. Och thet skedde så.

25. Och Gudh giorde wildiur på jordene/ hwart efter sin art/ fänat efter sin art/ allahanda kräkande diur på jordene efter sin art. Och Gudh såg at thet war godt.

Menniskian.

26. Och Gudh sade: Lät oß giöra Menniskiona til ett beläte/ thet oß lijkt är/ then råda skal öfwer fiskarna i hafwet/ och öfwer foglarna vnder himmelen/ och öfwer fänaden/ och öfwer hela jordena/ och öfwer alt thet som kräker på jordene.

27. Och Gudh skapade menniskiona sigh til ett beläte/ til Gudz beläte skapade han honom 26/ Man och Qwinno skapade han them.

28. Och Gudh wälsignade them/ och sade til them: Warer fruchtsame/ och föröker eder/ och vpfyller jordena/ och hafwer henne vnder eder/ 31 och råder öfwer fiskarna i hafwet/ och öfwer foglarna vnder himmelen/ och öfwer all diur som kräla på jordene.

Gaf them sin syijs.

29. Och Gudh sade: Sij/ jagh hafwer gifwit eder allahanda örter/ som fröö hafwa på hela jordene/ och allahanda fruchtsam trää/ och trää som fröö hafwa i sigh sielfwo/ eder til maat. 27

30. Och allom diurom på jordene/ och allom foglom vnder himmelen/ och allo thy/ som kråker på jordene/ och lijf hafwer/ at the skola hafwa allahanda gröna örter til at äta. Och thet skedde så.

31. **Och Gudh såg på alt thet han giordt hade/ och sij/ thet war alt ganska godt** 28**. Och wardt af afton och morgon then siette dagen.**

2. Capitel.

PÅ siunde dagen hwilade Gudh/ och helgade honom/ v. 3. Än tå hade intet regnat på jordena/ vtan een

dimba gick vp och wätskade henne/ v. 6. Mannen Adam blef skapad af en jordklimp/ och Gudh inbläfte i hans näso en lefwande anda/ v. 7. Blef satt i lustgården Paradis/ v. 15. Doch medh thet förbudh/ at han icke skulle äta af kundskapsens trä på godt och ondt/ v. 17. Qwinnan Hewa blef skapad af Adams sidoref/ och gifwen honom til hustru/ v. 21.

I. Sabbathsens instichtelse.

SÅ wardt nu himmel och jord fulkomnad medh all sin häär.

2. Och Gudh fulkomnade på siunde dagenom sin werck som han giordt hade/ och hwilade 37 på siunde dagenom af all sin werck som han giordt hade. 32

3. Och wälsignade siunde dagen/ och helgade 38 honom/ therföre at han på honom hwilade af all sin werck som Gudh skapade och giorde.

II. Första werldenes beskaffenhet.

4. ALt så är himmel och jord tilkommen/ tå the skapade wordo/ på then tijd/ tå HERren Gudh giorde himmel och jord.

5. Förra än någor stielck war på markene/ och förra än någor ört wäxte på jordene/ förty HERren Gudh hade än tå intet låtit regna på jordena/ och ingen menniskia war som brukade jordena.

6. Men een dimba gick vp af jordene/ och watnade alla markena.

III. Menniskiones skapelses vprepande/ och thes boning.

7. OCh HERren Gudh giorde menniskiona af jordenes stofft/ och inbläste vthi hans näso en lefwande anda/ och så wardt menniskian een lefwande siäl. 33

8. Och HERren Gudh planterade en lustgård vthi Eden öster vth/ och satte ther in menniskiona som han giordt hade.

9. Och HERren Gudh lät vpwäxa af jordene allahanda trää/ lustug til at see/ och godh til at äta; och lifsens trä mitt i lustgårdenom/ och kundskapsens trä på godt och ondt.

10. Och vthaf Eden gick en ström til at watna lustgården/ och han delade sigh i fyra hufwudfloder.

11. Then första kallas Pison/ then löper om hela Hawila land/ och ther finnes guld.

12. Och thes landes guld är kosteligit/ och ther finnes Bedellion/ och then ädle stenen Onix.

13. Then andra floden heter Gihon/ then löper kring om hela Ethiopien.

14. Then tredie floden kallas Hiddekel/ then löper fram för Assyrien. Then fierde floden är Phrath.

15. Och HERren Gudh tog menniskiona/ och satte honom in vthi lustgården Eden/ at han honom bruka och bewara skulle.

IV. Förbudh om kundskapsens trä.

16. OCh HERren Gudh böd menniskione/ och sade: Tu skalt äta af allahanda trää i lustgårdenom:

17. Men af kundskapsens trä på godt och ondt skal tu icke äta/ förty/ på hwad dagh tu ther af äter/ skal tu döden döö.

18. Och HERren Gudh sade: Thet är icke godt/ at menniskian är allena/ Jagh wil giöra honom ena hielp/ then sigh til honom hålla må. 39

19. Som nu HERren Gudh giordt hade af jordene allahanda diur på markene/ och allahanda foglar vnder himmelen/ hade han them fram för menniskiona/ at han skulle see/ huru han skulle nämna them: Ty/ såsom menniskian allahanda lefwande diur nämnde/ så skulle the heta.

20. Och menniskian gaf hwart och ett fänat/ och foglomen vnder himmelen/ och diuren på markene sina namn. Men til menniskione wardt icke funnen någon hielp/ then sigh til honom hålla måtte. 39

V. Hewas skapelse/ och ächtenskapets instichtelse.

21. TÅ lät HERren Gudh falla en tung sömn på menniskiona/ och widh han sof/ tog han ett af hans sidoref/ och vpfylte kött i samma staden.

22. Och HERren Gudh bygde ena qwinno vthaf refwet/ som han vthtaget hade af menniskione/ och hade henne fram före honom. 34

23. Tå sade menniskian: Thetta är doch been af minom benom/ och kött af mino köte/ hon skal heta Manna/ therföre/ at hon är tagen vthaf mannenom. 35

24. Förthenskul skal en man öfwergifwa fader och moder/ och blifwa widh sina hustru/ och skola warda til ett kött. 36

25. Och the woro både nakne/ menniskian och hans hustru/ och the blygdes intet. 40

3. Capitel.

SEdan besweek ormen qwinnan/ at hon åt af thet förbudna trädh/ v. 1. och gaf thet sinom man/ v. 6. Therföre fruchtade the och flydde/ när the hörde HERrans röst/ v. 7. Men HERren kallade och förhörde them/ v. 9. Förbannade ormen/ v. 14. och vprättade menniskian genom löftet om Qwinnones Sädh CHRJSTO/ v. 15. Doch wardt them lekamligit straff pålagt/ v. 16. The warda vthdrefne af Paradis/ och wägen til lifsens trä medh Cherubim förwarad/ v. 23.

I. Adam och Hewa falla.

OCh ormen war listugare än all diur på jordene/ som HERren Gudh giordt hade/ och sade til qwinnona: Ja/ skulle Gudh hafwa sagt/ Jskolen icke äta af allahanda trää i lustgårdenom?

2. Tå sade qwinnan til ormen: Wij äte af the trääs frucht/ som är i lustgårdenom:

3. Men af fruchten af thet trädh/ som är mitt i lustgårdenom/ hafwer Gudh sagt/ äter icke ther af/ och kommer icke heller ther widh/ at J icke dröön.

4. Tå sade ormen til qwinnona: Jngalunda skolen Jdöden döö: 41

5. Förty Gudh weet/ at på hwad dagh J äten ther af/ skola edor ögon öpnas/ och Jwarden såsom Gudh/ wetandes hwad godt och ondt är.

6. Och qwinnan såg til at trädh war godt at äta af/ och liufligit vppå see/ och at thet ett lustugt trä war/ efter thet gaf förstånd; Och tog vthaf fruchtene/ och åt/ och gaf theslikes sinom man ther af/ och han åt. 42

7. Tå öpnades bägges theras ögon/ och the wordo warse/ at the woro nakne; Och the bundo tilhopa

fikonalöf/ och giorde sigh skiörte.

8. Och the hörde HERrans Gudz röst gångandes i lustgårdenom/ tå dagen swalkades/ 45 och Adam vndstack sigh/ medh sine hustru/ för HERrans Gudz ansichte/ ibland trään i lustgårdenom.

II. Gudh tiltalar them och the vrsächta sigh.

9. OCh HERren Gudh kallade Adam/ och sade til honom: Hwar ästu?

10. Och han sade: Jagh hörde tina röst i lustgårdenom/ och fruchtade migh/ ty jagh är naken/ therföre vndstack jagh migh.

11. Han sade: Ho hafwer låtit tigh förstå/ at tu äst naken? hafwer tu icke ätit af thet trä/ om hwilket jagh tigh budit hafwer/ at tu ther af icke äta skulle?

12. Tå sade Adam: Qwinnan som tu til migh gifwit hafwer/ gaf migh af trädh/ så at jagh åt.

13. Tå sade HERren Gudh til qwinnona: Hwij hafwer tu thet giordt? Qwinnan sade: Ormen besweek migh/ så at jagh åt.

III. Gudh förbannar ormen och vthlåfwar CHRJSTUM

14. OCh HERren Gudh sade til ormen: Efter tu thetta giordt hafwer/ förbannad ware tu öfwer alt thet som lijf hafwer/ och öfwer all diur på markene: tu skalt gå på tin buuk/ och äta jord i alla tina lifsdagar.

15. **Och Jagh skal sättia fiendskap emellan tigh och qwinnona/ och emellan tina sädh och hennes sädh: Then samme** 46 **skal söndertrampa titt hufwud** 43**/ och tu skalt stinga honom i hans hääl.** 47

IV. Adam och Hewa warder lekamligit straff pålagt.

16. OCh til qwinnona sade han: Jagh skal få tigh mycken wedermödo/ tå tu aflat hafwer. Tu skalt föda tin barn medh sweda/ och tin wilje skal tinommanne vndergifwen wara/ och han skal wara tin herre. 44

17. Och til Adam sade han: Efter tu lydde tine hustrus röst/ och åt af trädh/ om hwilket jagh tigh böd och sade: Tu skalt icke äta ther af/ förbannad ware marken för tina skul/ medh bekymmer skalt tu nära tigh på henne i alla tina lifsdagar.

18. Törne och tistlar skal hon bära tigh/ och tu skalt äta örter på markene.

19. Tu skalt äta titt brödh i tins anletes swett/ til thes tu warder åter til jord igen/ ther tu af tagen äst/ ty tu äst jord/ och til jord skalt tu warda.

20. Och Adam kallade sine hustrus namn Hewa/ 48 therföre at hon een moder är åth allom lefwandom.

21. Och HERren Gudh giorde Adam och hans hustru kiortlar af skinn/ och klädde vppå them.

V. Adam och Hewa warda vthdrefne af Paradis.

22. OCh HERren Gudh sade: Sij/ Adam är worden såsom en af oß/ och weet hwad godt och ondt är. Men nu/ på thet han icke vthräckia skal sina hand/ och taga theslikes af lifsens trä/ och äta/ och lefwa ewinnerliga;

23. Tå lät HERren Gudh honom vthu lustgårdenom Eden/ på thet han skulle bruka jordena/ ther han af tagen war.

24. Och dref Adam vth: och satte för lustgården Eden/ Cherubim/ medh ett bart huggande swärd/ til at

förwara wägen til lifsens trä.

4. Capitel.

THer efter födde Adam Cain och Habel/ v. 1. När thesse offrade HERranom/ v. 3. såg HERren täckeliga til Habel och hans offer/ v. 4. Ther öfwer wardt Cain wredh/ och slog sin broder Habel ihiäl/ v. 9. Therfore wardt han af HERranom förbannad/ v. 11. Förtwiflade/ v. 13. Och blef landflychtig/ v. 16. Hwilkens barn och efterkommande mångahanda konster och handwerck hafwa påfunnit/ v. 20.

I. Cains och Habels födelse.

OCh Adam kände sina hustru Hewa/ och hon aflade och födde Cain/ och sade: Jagh hafwer fått HERrans Man. 53

2. Och hon födde framdeles Habel hans broder. Och wardt Habel en fåraherde/ men Cain wardt en åkerman.

II. Cains och Habels offrande.

3. OCh thet begaf sigh efter några dagar/ at Cain offrade 54 HERranom gåfwor af jordenes frucht.

4. Och Habel offrade theslikes af förstlingene af sin fåår/ och af theras talg: Och HERren såg täckeliga til Habel och hans offer.

5. Men til Cain och hans offer såg han icke täckeliga 49. Tå wardt Cain swårliga wredh/ och hans hyy förwandlades.

6. Sade HERren til Cain: Hwij ästu wredh? Eller hwij förwandlas tin hyy?

7. Ar thet icke så? **Om tu är from/ så äst tu tacknemlig; men äst tu icke from/ så blifwer icke synden säker eller fördold; men städ henne icke hennes wilja/ vtan råd öfwer henne.**

III. Cains brodermord och thes straff.

8. TÅ talade Cain 55 medh sin broder Habel. Och thet begaf sigh tå the woro på markene/ gaf Cain sigh vp emot sin broder Habel/ och slog honom ihiäl. 50

9. Tå sade HERren til Cain: Hwar är tin broder Habel? Han swarade: Jagh weet thet icke/ skal jagh taga wahra på min broder?

10. Och han sade til honom: Hwad hafwer tu giordt? Tins broders blods röst ropar til migh vthaf jordene. 51

11. Och nu/ förbannad ware tu på jordene/ som sin mun öpnat hafwer/ och taget tins broders blodh vthu tina händer.

12. Tå tu brukar jordena/ skal hon icke strax gifwa tigh efter sin förmågo; ostadig och flychtig stalt tu blifwa på jordene.

13. Och Cain sade til HERran: Min mißgierning är större/ än at hon må migh förlåtin warda.

14. Sij/ tu drifwer migh i dagh vthaf landet/ och jagh måste giöma migh vndan titt ansichte/ och måste ostadig och flychtig blifwa på jordene 52. Så warder migh gående/ at hwilken som hälst migh finner/ han slår migh ihiäl.

15. Men HERren sade til honom: Neij/ vtan then som slår Cain ihiäl/ thet skal siufalt hämnat warda. Och

HERren satte ett tekn på Cain/ at hwilken som hälst honom funne/ skulle icke slå honom ihiäl.

16. Och så gick Cain ifrån HERrans ansichte/ och bodde i thet landet Nod öster vth på hinsidon Eden.

IV. Cains barn och efterkommande/ och theras vpfundne handwerck.

17. OCh Cain kände sina hustru/ och hon aflade och födde Hanoch/ och han bygde en stadh/ hwilken han nämnde efter sins sons namn Hanoch.

18. Men Hanoch födde Yrad: Yrad födde Mahujael: Mahujael födde Methusael: Methusael födde Lamech.

19. Men Lamech tog sigh twå hustrur; then ena heet Ada/ then andra Zilla.

20. Och Ada födde Jabal/ af honom kommo the som bodde vnder tiäll/ och hade boskap.

21. Och hans broder heet Jubal/ af honom kommo the som brukade harpor och pipor.

22. Födde ock theslikes Zilla/ nämliga/ Tubalkain/ som war en mästare i allahanda koppars och jerns werck; och Tubalkains syster war Naema.

23. Och Lamech sade til sina hustrur Ada och Zilla: J Lamechs hustrur/ hörer mina röst/ och märcker hwad jagh säger: Jagh hafwer dräpit en man migh til såår/ och en yngling migh til blånat.

24. Cain skal warda hämnad siufalt/ men Lamech siu och siutijofalt.

V. Seths och Enos födelse/ och Gudz församlings fortplantande.

25. ADam kände åter sina hustru/ och hon födde en son/ och kallade honom Seth/ säijandes: Gudh hafwer satt migh en annor sädh för Habel/ som Cain ihiäl slog.

26. Wardt ock så Seth födt en son/ then han kallade Enos. Och på then samma tiden begynte man 56 predika om HERrans namn.

5. Capitel.

ADam födde än Seth efter sitt beläte/ och blef död 930 åhr gammal/ v. 3. hwilkens barn och efterkommande/ the helige Patriarcher/ sedan vpräknas in til Noah och hans barn/ v. 6. Särdeles talas om Henoch/ at han wardt lefwande vptagen i himmelen/ v. 24.

I. Adams efterkommande in til Henoch.

THetta är boken af menniskiones slächt/ på then tiden tå Gudh skapte menniskiona/ och giorde henne efter Gudz liknelse. 57

2. Til man och qwinno skapte han them/ och wälstgnade them/ och kallade theras namn menniskia/ på then tiden the wordo skapade.

Seth.

3. Och Adam war hundrade och tretijo åhr gammal/ och han födde en son/ som hans beläte lijk war/ och kallade honom Seth.

4. Och wordo hans dagar/ sedan han hade födt Seth/ ottahundrade åhr/ och han födde söner och döttrar.

5. Och wardt tiden på allan hans ålder/ nijohundrade och tretijo åhr/ och blef död.

Enos.

6. Seth war hundrade och fem åhr gammal/ och födde Enos.

7. Och lefde ther efter ottahundrade och siu åhr/ och födde söner och döttrar.

8. Och wardt tiden på allan hans ålder/ nijohundrade och tolf åhr/ och blef död.

Kenan.

9. Enos war nijotijo åhr gammal/ och födde Kenan.

10. Och lefde ther efter ottahundrade och femton åhr/ och födde söner och döttrar.

11. Så at hans hela ålder wardt nijohundrade och fem åhr/ och blef död.

Mahalaleel.

12. Kenan war siutijo åhr gammal/ och födde Mahalaleel.

13. Och lefde ther efter ottahundrade och fyratijo åhr/ och födde söner och döttrar.

14. Så at hans hela ålder wardt nijohundrade och tijo åhr/ och blef död.

Jared.

15. Mahalaleel war sextijo och fem åhr gammal/ och födde Jared.

15. Och lefde sedan ottahundrade och tretijo åhr/ och födde söner och döttrar.

17. Så at hans hela ålder wardt ottahundrade fem och nijotijo åhr/ och blef död.

Henoch.

18. Jared war hundrade tw och sextijo åhr gammal/ och födde Henoch.

19. Och lefde ther efter ottahundrade åhr/ och födde söner och döttrar.

20. Så at hans hela ålder wardt nijohundrade sextijo och tw åhr/ och blef död.

Methusalah.

21. Henoch war sextijo fem åhr gammal/ och födde Methusalah.

II. Henochs lefwerne och hädanfärd.

22. OCh förde ett gudeligit lefwerne i tryhundrade åhr ther efter/ och födde söner och döttrar. 58

23. Så at hans hela ålder wardt tryhundrade sextijo och fem åhr.

24. **Och efter han förde ett gudeligit lefwerne/** 59 **tog Gudh honom bort/ och han wardt sedan intet sedder.**

III. Henochs efterkommande in til syndafloden. Lamech.

25. MEthusalah war hundrade ottatijo och siu åhr gammal och födde Lamech.

26. Och lefde ther efter i stuhundrade ottatijo och tw åhr/ och födde söner och döttrar.

27. Så at hans hela ålder wardt nijohundrade sextijo och nijo åhr/ och blef död.

28. Lamech war hundrade ottatijo och tw åhr gammal/ och födde en son:

Noah.

29. Och kallade honom Noah/ och sade: Thenne här warder oß tröstandes i wåra mödo och arbete på jordene/ then HERren förbannat hafwer.

30. Ther efter lefde han femhundrade nijotijo och fem åhr/ och födde söner och döttrar.

31. Så at hans hela ålder wardt siuhundrade stutijo och siu åhr/ och blef död.

32. Noah war femhundrade åhr gammal/ och födde Sem/ Ham och Japhet.

6. Capitel.

MEdh tiden wardt menniskiones ondska så stoor på jordene/ v. 1. 2. At the icke wille låta Gudz Anda straffa sigh: Doch gaf han them hundrade och tiugu åhrs tijd at bättra sigh/ v. 3. Men tå the framhärdade i sin ondsko/ v. 5. ångrade thet Gudh/ at han them skapat hade/ v. 6. och hotade them medh syndafloden/ v. 7. Befalte så Noah byggia en ark medh tre botnar/ v. 14. Hwilken ock/ sedan Gudh hade giordt ett förbund medh honom/ thetta bestälte och vthrättade/ v. 18.

I. Menniskiones ondska förorsakar Gudz ånger/ och hotelse om vndergång.

TÅ menniskiorna begynte förökas på jordene/ och födde sigh döttrar:

2. Tå sågo Gudz söner 63 menniskiornas döttrar/ at the word dägeliga/ och togo til hustrur/ hwilka the hälst wille.

3. Tå sade HERren: Menniskiorna wilja icke meer låta min Anda 64 straffa sigh/ ty the äro kött. Jagh wil ännu gifwa them hundrade och tiugu åhrs dagh.

4. På then tiden woro ock tyranner på jordene/ förty/ sedan Gudz söner ingingo til menniskiors döttrar/ och the födde barn/ wordo ther afwälduge och fast berychtade män i werldene.

5. Men tå HERren såg/ at menniskiones ondska war stoor på jordene/ och all hennes hiertas vpsåt och tancke war altid benägen til thet ondt war: 60

6. Tå ångrade HERranom/ at han hade giordt menniskiona på jordene/ och thet bekymrade honom i hans hierta.

7. Och HERren sade: Menniskiona/ som jagh skapade/ skal jagh förgiöra vthaf jordene/ ifrå menniskio alt in til fänaden/ och in til matkar/ och in til foglarna vnder himmelen; Förty thet ångrar migh/ at jagh them giordt hafwer.

8. Men Noah fan nåde för HERranom.

9. Thetta är Noahs slächt. Noah war en from man och fulkomlig/ och förde ett gudeligit lefwerne i sin tijd. 61

10. Och födde tre söner/ Sem/ Ham/ Japhet.

11. Men jorden war förderfwad för Gudz åsyn/ och full medh orätt.

12. Tå såg Gudh på jordena/ och sij/ hon war förderfwad/ ty alt kött hade förderfwat sin wägh på jordene. 62

II. Gudh befaller Noah byggia arken.

13. TÅ sade Gudh til Noah: Alt kötz ändalycht är kommen för migh/ ty jorden är full medh orätt af them/ och sij/ jagh wil förderfwa them medh jordene.

14. Giör tigh en ark vthaf furoträ/ och giör kamrar ther inne/ och beka honom vtan och innan.

15. Och giör honom altså: Tryhundrade alnar skal wara längden/ femtijo alnar bredden/ och tretijo alnar högden.

16. Ett fenster skal tu giöra ther ofwan vppå/ een aln stort. Dörena skalt tu sättia mitt på sidone: och skal han hafwa tre botnar/ en nederst/ then andra mitt vthi/ then tredie öfwerst.

17. Ty sij/ jagh skal låta komma een watuflod öfwer jordena/ til at förderfwa alt kött/ ther en lefwande ande vthi är vnder himmelen/ och alt thet på jordene är skal förgås.

III. Gudh giör förbund medh Noah/ och befaller om diurens ingång i arken.

18. WEn medh tigh wil jagh giöra ett förbund/ och tu skalt gå in i arken medh tina söner/ medh tine hustru/ och medh tina söners hustrur.

19. Och tu skalt låta komma in i arken allahanda diur af alt kött/ ju ett paar/ mankön och qwinkön/ at the måga blifwa lefwande när tigh:

20. Af foglarna efter theras slagh/ af fänadenom efter sitt slagh/ och af allahanda kräkande diur på jordene/ efter theras slagh. Af allo thesso skal ju ett paar ingå til tigh/ på thet at the skola blifwa lefwande.

21. Och tu skalt til tigh taga allahanda maat som man tärer/ och skalt samka honom til tigh/ at han warder tigh och them til födo.

22. Och Noah giorde alt thet Gudh böd honom.

7. Capitel.

TÅ tijd war/ gick Noah medh sina efter Gudz befalning in i arken/ v. 1. Och tog medh sigh af all reen fänat/ ju siu och siu. Men af oreen fänat ett paar/ v. 2. Sammalunda af foglarna/ v. 3. Sedan kom syndafloden öfwer hela jordena/ v. 6. Och fördränckte alt thet som lijf hade/ v. 21. Noah vndan tagen/ och the som medh honom i arken woro/ v. 23.

I. Gudh befaller Noah gå in i arken.

OCh HERren sade til Noah: Gack in vthi arken/ tu och titt hela huus/ ty tigh hafwer jagh sedt rättferdigan 65 för migh i thenna tijd.

2. Af allahanda reen fänat tag til tigh/ ju siu och siu/ mankön och qwinkön; men af orenom fänat/ ju ett paar/ mankön och qwinkön.

3. Sammalunda af foglarna vnder himmelen/ ju siu och siu/ mankön och qwinkön/ på thet at sädh må blifwa lefwandes på hela jordene.

4. Ty ännu efter siu dagar skal jagh låta regna på jordena/ fyratijo dagar och fyratijo nätter/ och förgiöra vthaf jordene alt thet som warelse hafwer/ thet jagh giordt hafwer.

5. Och Noah giorde alt thet HERren böd honom.

6. Och han war sexhundrade åhr gammal/ tå flodenes watn flödade på jordena.

7. Och han gick in i arken medh sina söner/ sine hustru/ och sina söners hustrur för flodenes watn skul.

8. Af then rena fänaden/ och af then orena/ af foglar/ och af alt thet som kräker på jordene/

9. Gingo til honom in i arken/ parom/ ju mankön och qwinkön/ såsom Gudh honom budit hade.

II. Syndafloden kommer öfwer jordena.

10. OCh tå the siu dagar framlidne woro/ kom flodsens watn vppå jordena.

11. Vthi the siettehundrade åhrena i Noahs ålder på siuttonde dagenom/ i then andra månadenom/ thet är then dagen/ tå vpbrusto alla stora diupsens källor/ och himmelens fenster öpnade sigh.

12. Och ett regn kom på jordena i fyratijo dagar och fyratijo nätter.

13. Rätt på samma dagen 66/ gick Noah in i arken medh Sem/ Ham och Japhet sina söner/ och medh sine hustru/ och medh tre sina söners hustrur.

14. Ther til allahanda diur efter sitt slagh/ allahanda fänat efter sitt slagh/ och alt thet på jordene kräker efter sitt slagh/ och allahanda foglar efter sitt slagh/ alt thet flyga kunde/ och alt thet wingar hade:

15. Thet gick alt til Noah in vthi arken/ parom af alt kött ther en lefwande ande vthi war.

16. Och thet war mankön och qwinkön/ vthaf allahanda kött/ och gingo ther in/ såsom Gudh honom budit hade/ och HERren lät igen efter honom.

17. Tå kom floden fyratijo dagar på jordena/ och watnet wäxte/ och lyfte arken vp/ och förde honom högt vp öfwer jordena.

18. Så fick tå watnet öfwermacht/ och wäxte swårliga på jordene/ så at arken dref på watnet.

19. Och watnet fick öfwerhand/ och wäxte så swåra på jordene/ at all högh berg vnder hela himmelen wordo öfwertäckte.

20. Femton alnar högt gick watnet öfwer bergen/ som öfwertäckt wordo.

21. Tå förgicks alt kött/ som på jordene kräker/ foglar/ fänat/ wildiur/ och alt thet som sigh rörer på jordene/ och alla menniskior.

22. Alt thet som en lefwande anda hade på thy torra/ thet blef dödt.

III. Noah warder behållen.

23. SÅ wardt tå förgiordt alt 68 thet på jordene war/ frå menniskione alt in til fänaden/ in til kräkande diur/ och in til foglarna vnder himmelen/ alt wardt förgiordt vthaf jordene. Allena Noah blef behållen/ och hwad medh honom war i arkenom. 67

24. Och watnet stod på jordene hundrade och femtijo dagar.

8. Capitel.

TÅ syndafloden förminskades/ v. 1. Och watnet vthtorkades af jordene/ v. 13. Gick Noah efter HERrans befalning vthur arken/ v. 15. offrade bränoffer/ v. 20. och bekom thet löftet/ at Gudh här efter icke mera wille förgiöra alt thet som lefwande är/ så länge jorden står/ v. 21.

I. Syndafloden minskas/ och arken stadnar.

TÅ tänckte Gudh på Noah/ och på all diur/ och på all fänat/ som medh honom i arkenom war/ och lät komma wäder på jordena/ och watnet minskades.

2. Och diupsens källor förstoppades/ så ock himmelens fenster/ och regnet af himmelen wardt stillat.

3. Och watnet förlop vthaf jordene meer och meer/ och wardt mindre/ efter hundrade och femtijo dagar.

4. På siuttonde dagenom i then siunde månadenom/ blef arken ståndandes på the berg Ararat.

5. Men watnet förlop framgent af/ och wardt ju mindre/ alt in til tijonde månaden. På förste dagenom i tijonde månadenom syntes thet öfwersta på bergen.

6. Efter fyratijo dagar/ lät Noah fenstret vp på arkenom/ som han giordt hade.

7. Och lät flyga en korp vth/ och han flög bort åter och fram/ til thes at watnet aftorkades af jordene.

8. Sedan lät han ena dufwo vthflyga ifrå sigh/ på thet han skulle försökia om watnet på jordene war förfallet.

9. Tå dufwan fan icke hwar hon kunde hwila sin foot vppå/ kom hon igen til honom i arken/ ty watnet war ännu på hela jordene. Så räckte han handena vth/ och tog henne til sigh in i arken.

10. Och bidde ännu andra siu dagar/ och lät än en tijd flyga vth dufwona af arkenom:

11. Hon kom til honom emot aftonen/ och sij/ hon förde i sin mun ett afvrutit oliwelöf. 72 Så förnam Noah at watnet war förfallit på jordene.

12. Men han töfwade ännu andra siu dagar/ och lät så ena dufwo flyga vth/ hwilken intet igen kom til honom.

13. På första och siettehundrade åhrena af Noahs ålder/ på första dagenom i första månadenom/ förtorkades watnet på jordene. Tå lät Noah taket vp på arkenom/ och såg at jorden war torr.

14. Så wardt tå jorden alstinges torr på siunde och tiugunde dagenom i then andra månadenom.

II. Noah går vthur arken.

15. TÅ talade Gudh til Noah och sade:

16. Gack vthu arkenom/ tu och tin hustru/ tine söner och tina söners hustrur medh tigh.

17. Allahanda diur/ som när tigh äro/ vthaf hwarjo och eno köte/ både i foglar och fänat/ och thet som på jordene kräker/ thet gånge vth medh tigh. Och förkofren eder vppå jordene/ och warer fruchtsame/ och föröken eder på jordene.

18. Så gick Noah vth medh sina söner/ och medh sine hustru/ och sina söners hustrur.

19. Ther til allahanda diur/ allahanda krypande/ allahanda foglar/ och alt thet som på jordene kräker/ thet

gick vthu arkenom/ och hwart och ett til sitt slagh.

III. Noah offrar HERranom.

20. OCh Noah bygde HERranom ett altare/ och tog vthaf allahanda reen fånat/ och vthaf allahanda rena foglar/ och offrade bränoffer på altaret.

21. Och HERren luchtade een sööt lucht/ och sade i sitt hierta: ingalunda skal jagh meer här efter förbanna jordena för menniskiona skul/ förty menniskiones hiertas vpsåt är ondt alt ifrå vngdomen 69. Och skal jagh nu icke meer här efter slå alt thet som lefwande är/ såsom jagh giordt hafwer. 70

22. Så länge jorden står/ skal icke återwända sående och vpskärande/ köld och hete/ sommar och winter/ dagh och natt. 71

9. Capitel.

SEdan wälsignade Gudh Noah/ och på nytt stadfäste thet heliga Ächtenskaps ståndet/ v. 1. Förlåfwade menniskian allahanda fiskar och diur til at äta/ v. 3. Vndantagande thet kött som ännu lefde i sinom blodh/ v. 4. Ther hoos stichtade han och insatte thet werldzliga regementet/ v. 6. Han giorde ock ett förbund medh Noah/ v. 8. Thet han stadfäste medh regnbogan/ v. 12. Widare planterade Noah en wijngård/ och wardt drucken och begabbad af Ham/ v. 20. Therföre han ock förbannade honom/ och wälsignade Sem/ och Japhet/ v. 24. Sedan wardt han död 950 åhr gammal/ v. 29.

I. Gudh förnyar wälsignelsen öfwer huusståndet.

OCh Gudh wälsignade Noah och hans söner/ och sade: warer fruchtsamme och förökens/ och vpfyller jordena.

2. Edor fruchtan och rätzla ware öfwer all diur på jordene/ öfwer alla foglar vnder himmelen/ och öfwer alt thet som kräker på jordene/ och alle fiskar i hafwet ware gifne i edra hand. 73

3. Alt thet som röres och lefwer/ thet ware eder til maat/ såsom gröna örter hafwer jagh alt thet gifwit eder. 74

4. Allena äter icke kött/ thet ännu lefwer i sinom blodh. 75

II. Gudh stadfäster thet werldzliga regementet.

5. FÖrty/ jagh wil ock hemnas öfwer eder krops blodh/ och wil hemnat vppå all diur/ och wil hemnas menniskiones lijf på hwarjo och ena menniskio/ eho hon är.

6. **Then som vthgiuter menniskio blodh/ hans blodh skal ock af menniskiom 79 vthgutit warda 76:** Förty/ Gudh hafwer giordt menniskiona efter sitt beläte.

7. Warer fruchtsamme och förökens/ och förkofren eder på jordene/ at i vpfyllen henne.

III. Gudh giör förbund medh Noah/ och stadfäster thet medh regnbogan.

8. YTtermera sade Gudh til Noah/ och hans söner medh honom:

9. Sij/ jagh giör medh eder ett förbund/ och medh edra sädh efter eder;

10. Och medh allom lefwandom diurom som medh eder äro/ i foglar/ i fänat/ och i allom diurom som på jordene när eder äro: Af alt thet som vthu arkenom gångit är/ ehwad diur thet är på jordene.

11. Och wil giöra mitt förbund medh eder i så måtto/ at här efter skal nu icke meer alt kött förderfwat warda medh flodsens watn/ och skal här efter ingen meer flodh komma then jordena förderfwa skal. 77

12. Och Gudh sade: thetta är teknet til mitt förbund/ som jagh giordt hafwer emellan migh och eder/ och all lefwande diur medh eder här efter til ewig tijd.

13. Min boga hafwer jagh satt i skynom/ then skal wara teknet til mitt förbund emellan migh och jordena.

14. Och när så skeer at jagh förer skyyn öfwer jordena/ så skal man see min boga i skynom: 78

15. Och så skal jagh tänckia på mitt förbund emellan migh och eder/ och all lefwande diur i hwart och ett kött/ at icke meer skal komma flodh här efter/ then alt kött förderfwa skal.

16. Therföre skal min boge wara i skynom/ at jagh skal see vppå honom/ och tänckia vppå thet ewiga förbund emellan Gudh och all lefwande diur i hwarjo och eno köte/ som på jordene är.

17. Thet samma sade ock Gudh til Noah: Thetta skal wara teknet til thet förbund som jagh giordt hafwer emellan migh och alt kött på jordene.

18. Noahs söner/ som vthu arkenom gingo/ äro thesse: Sem/ Ham/ Japhet. Men Ham är fadren til Canaan.

19. Thesse tre äro Noahs söner/ af hwilkom all land besätt wordo.

IV. Noah planterar wijngård/ och hwad ther på följgt.

20. OCh Noah begynte til och wardt en åkerman/ och plantade wijngård.

21. Och tå han drack af winet/ wardt han drucken/ och låg oskyyld vthi sine hyddo.

22. Tå nu Ham Canaans fader såg sins faders blygd/ sade han thet bådom sinom brödrom som vthe woro.

23. Tå togo Sem och Japhet ett kläde/ och lade på bägges theras skuldror/ och gingo baklänges til/ och öfwertäckte theras faders blygd/ och theras ansichte war ifrå wändt/ så at the theras faders blygd icke sågo.

24. Som nu Noah vpwaknade af sino wine/ och fick weta hwad hans yngste Son honom giordt hade/ sade han:

25. Förbannad ware Canaan/ och ware en trääl vnder alla trälar ibland hans bröder.

26. Och sade yttermera: Lofwad ware HERren Sems Gudh/ och Canaan ware hans trääl.

27. Gudh förwidge Japhet/ och läte honom boo i Sems hyddor/ och Canaan ware hans trääl.

V. Noah blifwer död.

28. OCh Noah lefde efter flodena tryhundrade och femtijo åhr.

29. Så at hans hela ålder wardt nijohundrade och femtijo åhr/ och blef död.

10. Capitel.

EFter floden födde Noahs söner barn och barnabarn/ af hwilkom werlden är åter vpfyld och besitten worden/ v. 1. Japhetz barn/ v. 2. Hams barn/ v. 6. Jbland hwilka Nimrod war en wäldig herre på jordene/ och en förste i Babel/ v. 8. Men Assur bygde Ninewe/ v. 11. Sems barn och efterkommande/ v. 21.

I. Noahs barn.

THetta är Noahs söners slächt: Sem/ Ham/ Japhet/ och the födde barn efter lodena. 80

Japhets barn.

2. Japhets barn äro thesse: Gomer/ Magog/ Madaj/ Jawan/ Thubal/ Mesech och Thiras.

3. Men Gomers barn äro thesse: Ascenas/ Riphath och Thogarma.

4. Jawans barn äro thesse: Elisa/ Tharsis/ Chitthim och Dodanim.

5. Vthaf thessom äro vthspridde Hedningarnas äijar i theras landom/ hwar efter sitt måål/ slächte och folck.

II. Hams barn.

6. HAms barn äro thesse: Chus/ Mizraim/ Phut och Canaan.

7. Chus barn äro thesse: Seba/ Hawila/ Sabtha/ Raema och Sabthecha. Raemas barn äro thesse: Scheba och Dedan.

Nimrod.

8. Men Chus födde Nimrod/ han begynte en wäldig herre wara på jordene.

9. Och war en wäldig jägare för HERranom. Ther af är thet ordspråket: thet är en wäldig jägare för HERranom såsom Nimrod.

Babel.

10. Och hans rikes begynnelse war Babel/ Erech/ Acad och Calne vthi Sinear land.

11. Vthaf thet landet är sedan kommen Assur/ och han bygde Ninewe och Rehoboth/ och Calah.

Ninewe.

12. Och ther til Resen emellan Ninewe och Calah: Thetta är en stoor stadh. 81

13. Mizraim födde Ludim/ Anamim/ Lehabim/ Naphtuhim/

14. Patrusim och Casluhim. Af hwilkom vthkomne äro the Philistim och Caphthorim.

Cananeer.

15. Men Canaan födde Zidon sin första son/ och Heth/

16. Jebusi/ Emori/ Girgasi/

17. Hiwi/ Archi/ Sini/

18. Arwadi/ Semari och Hamathi. Af them äro vthspridde the Cananeers slächter.

19. Och theras gränsor woro ifrå Zidon genom Gerar/ alt in til Gaza/ til thes man kommer in til Sodoma/ Gomorra/ Adama/ Zeboim/ och in til Lasa.

20. Thesse äro nu Hams barn i theras slächter/ tungomålom/ landom och folckom.

III. Sems barn.

21. MEn Sem Japhetz broder then äldste födde ock barn/ hwilken en fader är til all Ebers barn.

22. Och thesse äro hans barn: Elam/ Assur/ Arphachsad/ Lud och Aram.

23. Arams barn äro thesse: Vz/ Hul/ Gether och Mas.

24. Arphachsad födde Salah/ Salah födde Eber.

25. Eber födde twå söner/ en heet Peleg/ therföre at i hans tijd wardt werlden delad; hans broder heet Jaketan.

26. Och Jaketan födde Almodad/ Saleph/ Hazarmaveth/ Jarah/

27. Hadoram/ Vsal/ Dikela/

28. Obal/ Abimael/ Seba/

29. Ophir/ Hawila och Jobab. Alle thesse åro Jaketans söner/

30. Och theras boning war ifrå Mesa/ in til man kommer til Sephar på berget öster vth.

31. Theße äro Sems barn/ vthi theras slächter/ tungomålom/ landom och folckom.

32. Thetta är nu Noahs barnas afföda/ vthi theras slächter och folckom. Af hwilkom vthspridt är folcket på jordene efter floden.

11. Capitel.

MEdan Noahs barn och efterkommande ännu bodde tilhopa/ och hade enahanda tungomål/ togo the sigh före at byggia en stadh och ett torn/ hwars högd skulle räckia vp i himmelen/ v. 1. Men HErren förhindrade them/ i thet han förbistrade theras tungomål/ v. 5. Sem födde Arphachsad/ hwilkens barn och efterkommande vpräknas in til Abram/ v. 10. Vthaf hwilka Tharah medh Abram/ Sarai och Lot/ drog vthur Chaldeen til Haran/ v. 31. Och blef död 205 åhr gammal/ v. 32.

OCh all werlden hade enahanda tungo och måål.

I. Babylons torn bygdt/ och tungomålet förbistrat.

2. Tå the nu drogo öster vth/ funno the en plaan vthi Sinear land/ och bodde ther.

3. Och sade til hwar annan: kommer/ låter oß slå tegel och bränna. Och togo tegel för steen/ och leer för kalck/

4. Och sade: kommer låter oß byggia en stadh och ett torn/ hwilkets högd skal räckia vp i himmelen/ at wij måge giöra oß ett namn/ förty wij warde til äfwentyrs spridde vth i all land.

5. Tå steg HERren neder/ 85 at han skulle see staden och tornet/ som menniskiones barn bygde.

6. Och HERren sade: sij/ thet är enahanda folck/ och enahanda måål ibland them alla/ och hafwa thetta begynt at giöra/ the warda icke aflåtande af alt thet the hafwa sigh företagit at giöra.

7. Kommer/ låter oß stiga neder och förbistra ther theras tungomål/ så at ingen skal förstå then andras måål.

8. Och så skingrade HERren them tädan i all land/ så at the återwände byggia staden.

9. Therföre kallades hans namn Babel/ ty at HERren ther förbistrade all landz tungomål/ och HERren spridde them tädan vth i all land.

II. Sems efterkommande in til Abram.

10. THetta är Sems slächt. 82 Sem war hundrade åhr gammal/ och födde Arphachsad/ tw åhr efter floden.

11. Och lefde ther efter i femhundrade åhr/ och födde söner och döttrar.

Arphächsad. Salah.

12. Arphachsad war fem och tretijo åhr gammal/ och födde Salah.

13. Och lefde ther efter fyrahundrade och try åhr/ och födde söner och döttrar.

Eber.

14. Salah war tretijo åhr gammal/ och födde Eber.

15. Och lefde ther efter fyrahundrade och try åhr/ och födde söner och döttrar.

Peleg.

16. Eber war tretijo och fyra åhr gammal/ och födde Peleg.

17. Och lefde ther efter fyrahundrade och tretijo åhr/ och födde söner och döttrar.

Regu.

18. Peleg war tretijo åhr gammal/ och födde Regu.

19. Och lefde ther efter i twhundrade och nijo åhr/ och födde söner och döttrar.

Serug.

20. Regu war tw och tretijo åhr gammal/ och födde Serug.

21. Och lefde ther efter twhundrade och siu åhr/ och födde söner och döttrar.

Nahor.

22. Serug war tretijo åhr gammal/ och födde Nahor.

23. Och lefde ther efter twhundrade åhr/ och födde söner och döttrar.

Tharah.

24. Nahor war nijo och tiugu åhr gammal/ och födde Tharah.

25. Och lefde ther efter hundrade och nitton åhr/ och födde söner och döttrar.

Abram.

26. Tharah war siutijo åhr gammal/ och födde Abram/ Nahor och Haran.

III. Abrams slächt/ resa och sölje vthur Chaldeen.

27. THesse äre Tharahs slächter. Tharah födde Abram/ Nahor och Haran. Haran födde Lot.

28. Och dödde Haran när sinom fader Tharah vthi hans faders land i Vr i Chaldeen.

29. Tå togo Abram och Nahor sigh hustrur: Abrams hustru heet Sarai/ och Nahors hustru Milca Harans dotter/ then fader war åth Milca/ och åth Jisca.

30. Men Sarai war ofruchtsam/ och hade inga barn. 83

31. Så tog Tharah sin son Abram/ och Lot sins sons Harans son/ och sina sonahustru Sarai sins sons Abrams hustru/ och förde them ifrå Vr vthu Chaldeen/ på thet the skulle fara i Canaans land 84; och the kommo til Haran/ och bodde ther.

32. Och Tharah wardt twhundrade och fem åhr gammal/ och blef död i Haran.

12. Capitel.

ABram drog efter Gudz befalning vthur sitt fädernesland/ och bekom löfte om CHRJSTO then wälsignade säden/ v. 1. Wandrade hela Canaans land igenom/ v. 6. Och sick löfte/ at Gudh wille gifwa honom och hans sädh thetta landet. Vthur Canaan drog han sedan för hård tijd skul in i Egypten/ v. 10. Ther hans hustru Sarai blef tagen vthi Pharaos huus/ v. 11. Men hon blef honom strax igen gifwin/ v. 17.

I. Abram fick kallelse at resa; och löfte om CHRJSTO.

OCh HERren talade til Abram: Gack vthu titt fädernesland/ och ifrå tine slächt/ och ifrå tins faders huse/ vthi ett land/ som jagh tigh wisa wil. 86

2. Och jagh skal göra tigh til ett stort folck/ jagh skal wälsigna tigh/ och göra tigh ett stort namn/ och tu skalt wara en wälsignelse. 87

3. Jagh skal wälsigna them som tigh wälsigna/ och förbanna them som tigh förbanna/ **Och i tigh skola wälsignade warda alla slächter på jordene.** 88

II. Abram reser in i Canaans land.

4. TÅ foor Abram vth/ såsom HERren honom sagt hade/ och Lot foor medh honom. Men Abram war siutijo och fem åhr gammal tå han foor vthaf Haran.

5. Så tog Abram sina hustru Sarai/ och Lot sin broderson/ medh alla theras håfwor som the förwärfwat hade/ och the siälar som the födt hade i Haran/ och foro vth til at resa in i Canaans land.

6. Och som the komne woro in i landet/ drog han ther igenom alt in til thet rumet Sichem/ och in til then lunden More. På then tiden bodde the Cananeer ther i landet.

7. Tå syntes HERren Abram/ och sade: Tine sädh skal jagh gifwa thetta land 89. Och han bygde ther sammastädz ett altare 91 HERranom som honom syntz hade.

8. Sedan drog han bätter fram tädan til ett berg som låg öster vth ifrå BethEl/ och slog ther sitt tiäll vp/ så at han hade BethEl wäster vth/ och Ay öster vth/ och bygde ther HERranom ett altare/ och predikade om HERrans namn.

9. Och foor Abram tädan fram bätter/ och drog söder vth.

III. Abram drager för hård tijd skul in i Egypten; och hwad Sarai ther wederfarit är.

10. TÅ wardt en hård tijd ther i landet/ therföre drog Abram neder vthi Egypten/ at han ther en fremling blifwa måtte/ förty tiden war ganska hård i landena.

11. Och tå han kom hardt in moot Egypten/ talade han til sina hustru Sarai: Sij/ jagh weet at tu äst een dägelig qwinna vnder ansichtet.

12. Tå nu the Egyptier få see tigh/ skola the säija: Thet är hans hustru/ och slå migh ihiäl/ och behålla tigh.

13. Käre/ säg förthenskul at tu äst min syster/ 92 at migh måtte skee godt för tina skul/ och at min siäl må lefwa för tina skul. 90

14. Som han nu kom vthi Egypten/ sågo the Egyptier qwinnona/ at hon war ganska dägelig.

15. Och Pharaos öfwerstar sågo henne/ och prisade henne för honom. Tå wardt hon tagin in vthi Pharaos huus.

16. Och Abram wederfors godt för hennes skul. Och han hade fåår/ fää/ åsnor/ tienare och tienarinnor/ åsninnor och cameler.

17. Men HERren plågade Pharao medh stora plågor/ och hans huus/ för Sarai Abrams hustru skul.

18. Tå kallade Pharao Abram til sigh/ och sade til honom: Hwij hafwer tu sådant giordt migh? Hwij sade tu migh icke at hon war tin hustru?

19. Hwij sade tu at thet war tin syster? Förthenskul wille jagh taga migh henne til hustru. Och sij/ nu hafwer tu här tina hustru/ tag henne och gack.

20. Och han befalte sina män om honom/ at the skulle fordra honom/ och hans hustru/ och alt thet han hade.

13. Capitel.

VThur Egypten kom Abram tilbaka in i Canaans land igen/ v. 1. Och bygde ett altare emellan BethEl och Ay/ och predikade ther om HERrans namn/ v. 4. Ther skilde han sigh ifrån Lot/ för then träta som war theras herdar emellan/ v. 5. Och bodde så i Canaans land; men Lot i then engden Sodom/ v. 12. Ther han åter bekom löfte om Canaans land för sigh och sine efterkommande/ v. 17.

I. Abram komtilbaka vthur Egypten/ och predikade om HERrans namn.

SÅ foor tå Abram vp vthur Egypten medh sine hustru/ och medh alt thet han hade/ och Lot ock medh honom/ söder vth.

2. Och Abram war ganska rijk på boskap/ silfwer och guld.

3. Och han foor bätter fram ifrå sönnan alt in til BethEl/ til thet rumet ther han sitt tiäll tilförene haft hade/ emellan BethEl och Ay. 93

4. Rätt på samma rum ther han tilförene hade bygdt altaret. Och ther predikade han HERrans namn.98

II. Abram skils ifrå Lot.

5. MEn Lot som medh Abram foor/ hade ock så fåår och fää och tiäll.

6. Och landet kunde icke fördragat/ at the bodde tilhopa/ förty theras håfwor woro stora/ och kunde icke boo medh hwar annan. 94

7. Och war ju altid träta emellan herdarna öfwer Abrams boskap/ och herdarna öfwer Lots boskap. Och bodde theslikes i then tiden the Cananeer och Phereseer ther i landena.

8. Tå sade Abram til Lot: Käre/ lätom icke wara träta emellan migh och tigh/ och emellan mina och tina herdar/ ty wij äre bröder.

9. Står icke alt landet tigh öpet? Käre/ skil tigh ifrån migh. Wil tu til wenstra handena/ så wil jagh til then högra; eller wil tu til then högra/ så wil jagh til then wenstra.

10. Tå hof Lot sin ögon vp/ och beſåg then hela engden widh Jordan. Förty/ förra än HERren förderfwade Sodoma och Gomorra/ war hon waturik/ alt in til man kommer til Zoar/ såsom en HERrans lustgård/ lika som Egypti land.

11. Så vthwalde sigh Lot then hela engden widh Jordan/ och drog öster vth. Och så skildes then ena broderen ifrån then andra;

12. At Abram bodde i Canaans land/ och Lot i samma engdens städer/ och slog sitt tiäll vp in moot Sodom.

13. Men thet folck i Sodom war ondt/ och syndade swårliga moot HERran. 95

III. Abram bekom åter löfte.

14. TÅ nu Lot hade skildt sigh ifrån Abram/ sade HERren (til Abram:) Häf vp tin ögon/ och se ifrå thet rumet ther tu nu boor/ norr vth/ söder vth/ öster vth/ och wäster vth.

15. Förty/ alt thetta landet som tu seer/ wil jagh gifwa tigh/ och tine sädh til ewig tijd. 96

16. Och wil giöra tina sädh såsom stofftet på jordene. Kan en menniskia räkna stofftet på jordene/ så må hon ock räkna tina sädh. 97

17. Therföre vp/ och drag genom landet/ twärs och ändalångs: Förty/ tigh wil jagh gifwa thet.

18. Så tog Abram sitt tiäll vp/ och kom och bodde widh then lunden Mamre/ hwilken i Hebron är/ och bygde ther sammastädz HERranom ett altare.

14. Capitel.

WJdh thenne tijd/ blefwo the Konungar vthi Sodom och Gomorra/ vthaf fyra Konungar ifrån Österlanden medh krijg öfwerfalne och nederlagde/ v. 1. Och Lot wardt fången bortförd/ v. 12. Men Abram bewäpnade figh/ och jagade efter fienden/ och tog the fångna igen/ v. 13. Tå han kom igen/ blef han wederqweckt och wälsignad af Melchizedech/ v. 18 Sedan gaf han them i Sodom alt bytet igen/ som han bekommit hade/ v. 21.

I. Krijg emot Sodom och Gomorra/ och Lot fångas.

OCh thet begaf sigh i Amraphels tijd Konungens af Sinear/ Ariochs Konungens i Ellasar/ Kedor Laomers Konungens i Elam/ och Thideals Hedningarnas Konungs;

2. At the örligade medh Bera Konungenom i Sodom/ och medh Birsa Konungenom i Gomorra/ och medh Sineab Konungenom i Adama/ och medh Semeber Konungenom i Zeboim/ och medh Konungenom i Bela/

thet är Zoar.

3. Thesse kommo alle tilsammans i then dalenom Siddim/ ther nu är salthafwet 100.

4. Förty the hade warit i tolf åhr vnder Konung Kedor Laomer/ och vthi the tretonde åhrena woro the honom affalne.

5. Therföre kom Kedor Laomer/ och the Konungar som medh honom woro/ vthi the fiortonde åhrena/ och slogo the Resar i Astaroth Karnaim/ och the Susimi Ham/ och the Emim på then planenom Kiriatham.

6. Och the Horeer på theras berg Seir/ in til then planen Pharan/ som skiuter in på öknena.

7. Sedan wände the om/ och kommo til then brunnen Mispat/ thet är Kades/ och slogo hela the Amalekiters land/ ther til the Amoreer/ som i Hazezon Thamar bodde.

8. Tådrogo vth Konungen i Sodom/ Konungen i Gonorra/ Konungen i Adama/ Konungen i Zeboim/ och Konungen af Bela/ thet Zoar heter/ och rustade sigh til at strida i then dalenom Siddim;

9. Mech Kedor Laomer Konungen i Elam/ och medh Thdeal Hedningarnas Konung/ och medh Amraphe Konungenom i Sinear/ och medh Arioch Konungerom i Ellasar: Fyra Konungar emot fem.

10. Och then dalen Siddim hade många leergropar. Men Konungen i Sodom och Gomorra wordo ther slagne på flychtena och nederlagde/ och the som öfwerlefwo flydde vppå berget.

11. Så togo the alla ägodelar i Sodom och Gomorra/ och alla fetalia/ och drogo sina färde.

12. Och togo theslikes medh sigh Lot Abrams broders son/ och hans ägodelar/ ty han bodde i Sodom/ och drogo sin wägh.

II. Abram jagar efter fienden/ och frijar Lot.

13. TÅ kom en som vndsluppen war/ och sade thet för Abram then en vthländning war/ och bodde i then lundenom Mamre thens Amoreens/ hwilken Escols och Aners broder war: Thesse woro i förbund medh Abram.

14. Som nu Abram hörde at hans broder war fången/ wäpnade han sina egna hemfödda tienare tryhundrade och aderton/ och drog efter them alt in til Dan.

15. Delade sigh/ och föll til them medh sina tienare om nattena/ och slog them/ och fulfölgde them alt in til Hoba/ som ligger på wenstra handena widh then staden Damasco.

16. Och tog alla ägodelar igen/ och ther til Lot sin broder/ och hans ägodelar/ och qwinnorna/ och folcket.

17. Tå han nu igen kom/ och hade afslagit Kedor Laomer/ och the Konungar medh honom/ gick Konungen i Sodom emot honom på then planen som heet Konungsdalen.

III. Melchisedech wälsignar Abram.

18. MEn Melchisedech Konung i Salem bar fram brödh 101 och wijn: och han war then högstes Gudz Prester. 99

19. Och wälsignade honom och sade: wälsignad ware tu Abram them högsta Gudi/ then himmel och jord tilhörer.

20. Och lofwad ware Gudh then högste/ som tina fiendar beslutit hafwer i tine hand. Och honom gaf Abram

tijonde af allo byte.

IV. Abram förenar sigh medh Konungen i Sodom om bytet.

21. TÅ sade Konungen af Sodom til Abram: Gif migh folcket/ och ägodelarna behålt för tigh.

22. Men Abram sade til Konungen af Sodom: Jagh vphäfwer mina händer til HERran then högsta Gudh/ som himmel och jord tilhörer/

23. At jagh af allo thet titt är/ icke en trådh eller een skoreem taga wil/ at tu icke skal säija: Jagh hafwer richtat Abram.

24. Vndantagno thet the vnga karlar förtärdt hafwa/ och the män som medh migh drogo/ Aner/ Escol/ och Mamre/ them lät taga theras deel.

15. Capitel.

SEdan thetta skedt war/ låfwade Gudh Abram en son/ och at hans sädh skulle warda såsom stiernorna på himmelen/ v. 1. Abram trodde HERranom/ och HERren räknade honom thet til rättferdighet/ v. 6. Stadfäste honom thet löftet om Canaans land medh ett tekn/ v. 7. Och ther hoos förkunnade honom then träldom/ som hans efterkommande skulle wederfaras vthi Egypten/ samt huru the ther ifrå skulle warda förlossade/ v. 13.

I. Abram låfwas en son.

SEdan thetta så skedt war/ begaf sigh/ at HERrans ord i een syyn kom til Abram/ säijandes: Fruchta tigh intet Abram/ jagh är titt beskerm/ och tin ganska stoor löön.

2. Men Abram sade: HErre HERre/ hwad wil tu migh gifwa? Jagh går barnlös/ och min redeswen thenne Eleasar af Damasco hafwer en son.

3. Och Abram sade ytterligare: men migh hafwer tu ingen sädh gifwit. Och sij/ mins tienares son skal wara min arfwinge.

4. Och sij/ HERrans ord kom til honom/ säijandes: Han skal icke wara tin arfwinge/ vtan then som vthaf titt lijf komma skal/ han skal wara tin arfwinge. 102

5. Och han hade honom vth/ och sade: Se vp til himmelen/ och räkna stiernorna/ om tu kant räkna them. Och sade til honom: Så skal tin sädh wara. 103

II. Abram trodde löftet.

6. ABram trodde HERranom/ och han räknade honom thet til rättferdighet. 104

III. Löftet om Canaans land stadffästes.

7. OCh han sade til honom: Jagh är HERren som tigh vthfördt hafwer ifrå Vhr vthu Chaldeen/ at jagh tigh thetta land gifwa skal til besittning.

8. Abram sade: HErre HERre/ hwar vppå skal jagh märckia at jagh skal besittia thet?

9. Och han sade til honom: Tag migh ena tryåhra koo/ och ena tryåhra geet/ och en tryåhra wädur/ och ena turturdufwo/ och ena vnga dufwo.

10. Och han tog alt thetta/ och delade thet mitt i tw ifrå hwart annat/ och lade hwar delen twert emot then

andra: Men foglarna delade han intet.

11. Och foglarna kommo neder på kropparna 109/ och Abram dref bort them.

12. Tå solen nedergången war/ föll en swår sömn på Abram/ och sij/ een förskräckelse och ett stort mörcker kom öfwer honom.

IV. Egyptiske träldomen förkunnas/ samt förloßningen ther ifrån.

13. TÅ sade han til Abram: Thetta skal tu weta/ at tin sädh skal warda främmande vthi ett land/ thet them icke tilhörer/ och man skal ther giöra them til trälar/ och fara illa medh them i fyrahundrade åhr. 105

14. Men öfwer thet folck/ som the tienande warda/ skal jagh domare wara. Sedan skola the draga vth medh stora håfwor. 106

15. Och tu skalt fara til tina fäder medh frijd/ och i en godh ålder begrafwen warda. 107

16. Men the skola i fierde mans ålder komma hijt igen; förty/ the Amoreers ondska är icke ännu all fullkomnad.

17. Tå nu solen war nedergången och mörker wordit/ sij/ tå röök en vgn/ och en eld foor emellan stycken.

18. På then dagen giorde HERren ett förbund medh Abram/ och sade: Tine sädh skal jagh gifwa thetta landet/ ifrå then älfwene i Egypten/ alt in til then stora älfwen Phrath: 108

19. The Keneer/ the Keniseer/ the Kadmoneer/

20. The Hetheer/ the Phereseer/ the Reser/

21. The Amoreer/ the Cananeer/ the Girgaseer/ the Jebuseer.

16. Capitel.

MEdan thet drögdes/ at Sarai ännu intet födde/ gaf hon sin tiensteqwinna Hagar/ Abram til hustru/ v. 1. Hwilken blef hafwande och ther af stålt/ v. 4. Men tå Sarai wille aga henne/ flydde hon ifrå sin tienst vthi öknena/ ther HERrans Ängel fan henne/ och befalte at hon skulle wända om til sin fru igen/ v. 7. Och låfwade at hennes sädh skulle ock mycket förökad warda/ v. 10. Så födde hon tå Jsmael/ v. 15.

I. Sarai gifwer Abram Hagar til hustru.

SArai Abrams hustru födde honom intet: Men hon hade ena Egyptiska tiensteqwinno som heet Hagar.

2. Och sade til Abram: Sij/ HERren hafwer igenlyckt migh/ at jagh icke kan få barn: Käre/ lägg tigh när mina tiensteqwinno/ at jagh doch til ewentyrs måtte vpbygd warda af henne 113. Abram hörde Sarai röst.

3. Och Sarai Abrams hustru tog sina Egyptiska tiensteqwinno Hagar/ och gaf henne Abram sinom man til hustru/ sedan the hade bodt i tijo åhr i Canaans lande.

II. Hagar blifwer hafwande och stält.

4. OCh han lade sigh när Hagar/ och hon wardt hafwande: Tå hon nu såg at hon war hafwande/ förachtade hon sina fru.

5. Tå sade Sarai til Abram: Tu giör orätt emot migh: Jagh hafwer lagt mina tiensteqwinno när tigh; Nu efter

hon seer at hon är hafwandes worden/ måste jagh ringa achtad warda för henne: HERren döme emellan migh och tigh.

III. Hagar flyr och påminnes af Ängelen at wända om.

6. MEn Abram sade til Sarai: Sij/ tin tiensteqwinna är vnder titt wåld/ giör medh henne som tigh täckes. Tå nu Sarai wille späkia henne/ flydde hon ifrån henne.

7. Men HERrans Ängel fan henne widh en watubrunn i öknene/ nemlig widh then brunnen som är på then wägen til Sur.

8. Och sade til henne: Hagar Sarai tiensteqwinna/ hwadan kommer tu? Eller hwart wiltu? Hon sade: Jagh hafwer flydt ifrå mine fru Sarai.

9. Och HERrans Ängel sade til henne: Wänd om til tina fru igen/ och ödmiuka tigh vnder hennes hand.

IV. Hagar får löfte om wälsignelse/ och Jsmael födes.

10. OCh HERrans Ängel sade til henne: Jagh skal så föröka tina sädh/ at för stoor myckenhet skal hon icke kunna räknas.

11. Yttermera sade HERrans Ängel til henne: Sij/ tu är hafwande worden/ och skal föda en son/ hans namn skal tu kalla Jsinael/ therföre at HERren hafwer sedt tina wedermödo.

12. Han skal wara en grym man: hans hand emot hwar man/ och hwars mans hand emot honom: Och han skal boo emot alla sina bröder. 110

13. Och hon kallade HERrans namn som talade medh henne: Tu Gudh seer migh: Ty hon sade; Wisserliga hafwer jagh här sedt ryggen på honom som migh seer.

14. Therföre kallade hon brunnen/ en brunn thens lefwandes/ som migh seer/ hwilken är emellan Kades och Bared. 111

15. Och Hagar födde Abram en son/ och Abram kallade then sonen/ som Hagar födde honom/ Jsmael. 112

16. Och Abram war sex och ottatijo åhr gammal/ tå Hagar födde honom Jsmael.

17. Capitel.

TÅ nu Abram 99 åhr gammal war/ förandrade Gudh hans namn/ och kallade honom Abraham/ efter han skulle warda en fader för myckit folck/ v. 1. Giorde ett förbund medh honom och hins sädh/ v. 7. Hwilket han befalte stadfästas medh omskärelsens Sacranente/ v. 9. Han förandrade ock Sarai namn/ och kallade henne Sara/ och låfwade henne en son/ then hon skulle kalla Jsaac/ v. 15. Abraham giord som HERren hade befalt/ och lät omskära sigh/ och alt Mankön i sitt huus/ v. 23.

I. Abrams namn förandras.

TÅ nu Abram nijo och nijotijo åhr gammal war/ syntes honom HERren/ och sade til honom: Jagh är Gudh alzmächtig; wandra för migh/ och war fullkommelig.

2. Och jagh skal göra mitt förbund emellan migh och tigh/ och jagh skal föröka tigh swårlga.

3. Och Abram föll på sitt ansichte: Och Gudh talade yttermera medh honom och sade

4. Sij/ Jagh äret/ och hafwer mitt förbund medh tigh/ och tu skalt warda en fader för mycit folck. 114

5. Therföre skal tu icke meer heta Abram/ vtan Abraham 119 skal wara titt namn: Ty jagh hafwer giordt tigh til en fader för myckit folck.

6. Och skal giöra tigh ganska myckitfruchtsamman/ och skal giöra folck af tigh; skola ock Konungar komma af tigh.

II. Gudh giör förbund medh Abraham.

7. OCh jagh wil giöra mitt förbund emellan migh och tigh; och tina sädh efter tigh/ i theras afkommandom/ at thet skal wara ett ewigt förbund 120/ så at jagh skal wara tin Gudh/ och tine sädz efter tigh.

8. Och skal gifwa tigh/ och tine sädh efter tigh/ thet land ther tu en främling vthi är/ nemliga/ thet hela landet Canaan til ewig besittning; och skal wara theras Gudh.

III. Omskärelsen warder insatt.

9. OCh Gudh sade yttermera til Abraham: Så halt nu mitt förbund/ tu och tin sädh efter tigh/ i theras afkommandom.

10. Och thetta är förbundet som j hålla skolen emellan migh och tigh/ och tina sädh efter tigh. Alt thet mankön ibland eder är skal omskäras. 115

11. Men j skolen omskära edars kötz förhud. Thet samma skal wara ett tekn til förbundet emellan migh och eder.

12. Hwart och ett piltabarn/ tå thet är otta daga gammalt/ skolen j omskära i edra afkommander. Sammalunda hwar och entienare/ hemafödder eller köpter/ eller eljes främmande/ och icke af edro sädh är.

13. Och så skal mitt förbund wara på edro köte/ til ett ewigt förbund.

14. Och hwar något piltabarn icke warder omskoret i hans kötz förhud/ hans siäl skal vthrotas vthu hans folck/ therföre at han mitt förbund icke hållit hafwer.

IV. Sarai namn förandras/ och henne låfwas en son.

15. OCh Gudh sade åter til Abraham: Tina hustru Sarai skal tu icke meer kalla Sarai/ vtan Sara 121 skal wara hennes namn.

16. Ty jagh skal wälsigna henne/ och af henne skal jagh gifwa tigh en son/ hwilken jagh skal wälsigna/ och folck skola warda af honom/ och Konungar öfwer myckit folck. 116

17. Tå föll Abraham på sitt ansichte/ och log/ och sade i sitt hierta: Skulle migh/ som hundrade åhr gammal är/ födas en son/ och Sara/ som nijotijo åhr gammal är/ skulle föda?

18. Och Abraham sade til Gudh: Ach at doch Jsmael måtte få lefwa före tigh.

19. Tå sade Gudh: Ja/ Sara tin hustru skal föda tigh en son/ hwilken tu skalt kalla Jsaac: Ty medh honom skal jagh vprätta mitt ewiga förbund/ och medh hans sädh efter honom.

20. Ther til hafwer jagh ock bönhördt tigh om Jsmael: Sij/ jagh hafwer wälsignat honom/ och skal giöra honom fruchtsamman/ och föröka honom ganska swårliga: Tolff förstar skal han föda/ och jagh skal giöra honom til myckit folck. 117

21. Men mitt förbund skal jagh vprätta medh Jsaac/ then Sara tigh föda skal/ på thenne tidenom åth åhre. 118

22. Och som talet wardt ändat/ foor Gudh vp ifrå Abraham.

V. Abraham låter omskära sigh.

23. OCh Abraham tog sin son Jsmael/ och alla tienare/ hemafödda och köpta/ och alt thet mankön war i hans huse/ och omskar förhudena på theras kött/ strax på samma dagenom/ som Gudh honom sagt hade.

24. Och Abraham war nijo och nijotijo åhr gammal/ tå han omskar förhudena på sitt kött.

25. Men Jsmael hans son war treton åhr gammal/ tå hans kötz förhud omskoren wardt.

26. Alt på enom dagh wordo the alle omskorne/ Abraham/ och hans son Jsmael:

27. Och alt thet mankön war i hans huse/ både hemfödde tienare och köpte/ och eljes främmande: Alle wordo the omskorne medh honom.

18. Capitel.

STrax ther efter syntes åter HERren Abraham i följe af twå Änglar; blef hans gäst/ v. 1. Och på nytt tilsade honom/ at Sara skulle föda honom en son/ v. 9. Och tå Sara intet trodde/ straffade han hennes otro/ v. 12. När Änglarna woro sin koos gångne/ förkunnade han Abraham/ at han wille förgiöra the Sodomiter/ v. 17. Ther Abraham sex gånger bad för them/ doch fåfängt/ efter ther/ vndantagandes Lot och hans huus/ inga rättferdige funnes/ v. 23.

I. HERren synes åter Abraham/ och låfwar Sara på nytt en son.

OCh HERren syntes honom i them lundenom Mamre/ ther han satt widh sins tiälls dörr/ tå hetast war på dagenom.

2. Och som han vplyfte sin ögon och såg/ tå stodo tre 131 män för honom. Och tå han såg them/ lop han emot them frå sins tiälls dörr/ och bugade sigh nedh på jordena. 122

3. Och sade: HErre/ hafwer jagh funnet nådh för tin ögon/ så gack icke fram om tin tienare.

4. Man wil hämta eder litet af watn/ och twå edra fötter/ och hwiler eder vnder trädh.

5. Och jagh wil läggia för eder ett stycke brödh/ at j wederqwecken edor hierta/ sedan gå J tå fram bätter/ förty/ therföre ären j komne til edar tienare. The sade: Giör som tu hafwer sagt.

6. Abraham skyndade sigh in i tiället til Sara/ och sade henne: Skynda tigh/ och blanda try mått semlomiöl/ och baka kakor.

7. Men han lop bort til boskapen/ och tog en godh spädh kalf/ och fick drängenom; han skyndade sigh och tilredde thet.

8. Och han tog fram smör och miölk/ och af kalfwenom som han tilredt hade/ och satte för them; och gick fram för them vnder trädh/ och the åto.

9. Tå sade the til honom: Hwar är tin hustru Sara? Han swarade: Ther inne i tiället.

10. Han sade: När jagh igen kommer til tigh/ om man lefwer/ sij/ så skal Sara tin hustru hafwa en son 123.

Thetta hörde Sara ther hon stod/ baak tiälldörena.

11. Och the woro/ både Abraham och Sara/ gamle/ och wäl til ålders komne/ så at Sara nu icke meer hade som qwinnor pläga hafwa. 124

12. Therföre log hon widh sigh sielf/ och sade: Nu jagh gammal är/ och min herre theslikes ålderstigen/ skal jagh ännu gifwa migh til lusta? 125

13. Tå sade HERren til Abraham: Hwij log Sara/ säijandes: Menar tu at thet kan wara/ at jagh ännu föda skal/ så gammal som jagh är?

14. Mån HERranom något wara omögeligit 126? J sinom tijd wil jagh komma til tigh igen/ om man lefwer 132/ och tå skal Sara hafwa en son.

15. Tå nekade Sara och sade: Jagh log intet; och wardt förfärad. Men han sade: Thet är icke så/ tu logst.

16. Tå stodo männerna vp tädan/ och wände sigh åth Sodom/ och Abraham följde them/ och ledsagade them.

II. HERren förkunnar Abraham Sodoms vndergång.

17. OCh HERren sade: Huru kan jagh dölja för Abraham thet jagh giör? 127

18. Efter han skal warda til ett stort och mächtigt folck/ **och all folck på jordene skola warda wälsignade i honom.** 128

19. Ty jagh weet/ at han befaller sinom barnom/ och sino huse efter sigh/ at the skola hålla HERrans wägar/ och giöra hwad rätt och godt är/ på thet at HERren skal låta komma öfwer Abraham alt thet han honom låfwat hafwer.

20. Och HERren sade: J Sodom och Gomorra är ett roop/ thet är stort/ och theras synder äro ganska swåra. 129

21. Therföre skal jagh fara nedh/ och see til om the alt giordt hafwa efter ropet som för migh kommit är; eller om thet icke så är/ at jagh må wetat.

22. Och männerna wände sitt ansichte/ och gingo åth Sodom. Men Abraham wardt ståndandes för HERranom.

III. Abraham beder för the Sodomiter.

23. OCh trädde fram til honom/ och sade: Wilt tu tå förgiöra then rättferdiga medh then ogudachtiga?

24. Kunde hända at i stadenom wore femtijo rättferdige/ wille tu them förgiöra/ och icke skona the rumena för femtijo rättferdiga skul/ som ther inne wore?

25. Bort thet ifrå tigh at tu thet giöra skulle/ och döda then rättferdiga medh then ogudachtiga/ och at them rättferdiga skulle gå lika som the ogudachtiga/ bort thet ifrå tigh som alla werldenes domare äst/ sådana straff låter tu icke gå.

26. HERren sade: Finner jagh femtijo rättferdiga i Sodom stadh/ så wil jagh skona allestädz i all rum för theras skul.

27. Abraham swarade och sade: Ach sij/ jagh hafwer taget migh före at tala medh HErranom/ ändoch jagh är

stofft och aska. 130

28. Om ther wore fem mindre än femtijo rättferdige inne/ wille tu tå förgiöra hela staden för the fem skul? Han sade: Finner jagh ther inne fem och fyratijo/ så wil jagh icke förgiöra them.

29. Och han talade än tå ytterligare til honom och sade: Måtte hända at man finner ther fyratijo inne. Och han sade: Jagh wil intet giöra them för the fyratijo skul.

30. Och Abraham sade: HErre/ tag icke til mißtyckie/ om jagh ännu talar något: Måtte hända at man finner ther tretijo inne. Han swarade: Finner jagh ther tretijo inne/ så wil jagh intet giöra them.

31. Och han sade: Ach sij/ jagh hafwer taget migh före at tala medh min HErra: Måtte hända at man finner tiugu ther inne. Han swarade: Jagh wil icke förgiöra them för the tiugu skul.

32. Och han sade: Tag icke til mißtyckie HErre/ om jagh talar än en tijd/ måtte hända at man finner tijo ther inne. Han sade: Jagh wil icke förgiöra them för the tijo skul.

33. Och HERren gick bort/ sedan han hade vthtalat medh Abraham. Och Abraham wände om/ och gick heem til sitt igen.

19. Capitel.

NÄr the twå män eller Änglar woro gångne ifrån Abraham/ kommo the til Sodom/ och blefwo til herberges inbudne af Lot/ v. 1. Ther wine the Sodomiter om nattena öfwerfalla them; men the wordo slagne medh blindhet/ så at the intet funno på huusdörena/ v. 4. Sedan förkunnade the ock Lot Sodoms vndergång/ v. 12. Och hade honom medh hans hustru och döttrar ther vth/ v. 16. Tå han vthkommen war/ lät HERren regna swafwel och eld af HERranom öfwer Sodom och Gomorra/ och förgiorde them/ v. 24. Men Lots hustru såg tilbaka/ och blef wänd vthi een saltstod/ v. 26. Sedan gåfwo hans döttrar honom wijn/ at han blef drucken/ och owetandes skämde them båda/ v. 30.

I. Lot vndfär Gudz Änglar til herberge.

OCh the twå Änglarna kommo om aftonen til Sodom; och Lot satt i Sodom i portenom: Och tå han såg them/ stod han vp emot them/ och bugade sigh medh sitt ansichte neder på jordena:

2. Och sade: Sij Herre/ kommer vthi edar tienares huus/ och blifwer ther öfwer nattena: Låter twåå edra fötter/ och i morgon stå J bittida vp/ och faren edar wägh 133. The sade: Neij/ men wij wilje blifwa öfwer nattena på gatone.

3. Tå nödgade han them fast/ och the gingo in medh honom/ och the kommo vthi hans huus. Och han giorde them een måltid/ och bakade them osyrat brödh/ och the åto.

II. Sodomiteene öfwerfalla Lots huus/ och warda slagne medh blindhet.

4. MEn förra än the lade sigh/ kommo the män af stadenom Sodom/ och omhwärfde huset/ vnge och gamle/ och alt folcket tilhopa.

5. Och kallade Lot vth/ och sade til honom: Hwar äro männerna som til tigh ingångne äro i thenna nattene? Lät them gå här vth til oß/ at wij måge känna them. 134

6. Lot gick vth til them för dörena/ och smälde dörena igen efter sigh.

7. Och sade: Ach käre bröder/ giörer icke så illa.

8. Sij/ jagh hafwer twå döttrar/ the hafwa ännu ingen man kändt/ them wil jagh få vth til eder/ och faren medh them som eder täckes; at J ju intet ondt giören thesse männerna: Ty therföre äro the ingångne vnder mitt taaks skugga.

9. Men the sade: Kom hijt. Tå sade the: Äst icke tu allena en främling här inne/ och wilt nu regera? Nu wäl/ wij wilje giöra tigh mera ondt än them. Och the trängde sigh hårdeliga medh wåld in på mannen Lot/ och the lupo til/ och wille slå vp dörena.

10. Men männerna räckte handen vth/ och togo Lot in til sigh i huset/ och smälde dörena til.

11. Och männerna/ som för dörene woro af huset/ slogo the medh blindhet/ både små och stora/ så at the icke kunde finna dörena. 135

III. Änglarna förwara Lot/ och hafwa honom vth.

12. OCh männerna sade til Lot: Hafwer tu ock här inne några mågar/ eller söner/ eller döttrar? Alla the som tigh tilhöra i stadenom/ them haf här vthu thetta rumet:

13. Ty wij skole förgiöra thetta rumet; therföre at theras roop är stort för HERranom/ och HERren hafwer vthsändt oß til at förgiöra them 136.

14. Tå gick Lot vth/ och talade medh sina mågar/ som skulle hafwa hans döttrar/ och sade: Giörer redo/ och går vthu thetta rum/ förty/ HERren skal förgiöra thenna stadh. Men them syntes thet wara gabberij.

15. När nu morgonroden vpgick/ skyndade Änglarna på Lot/ at han skulle läta sigh lida/ och sade: Giör redo/ tag tina hustru och tina twå döttrar/ som tu hafwer/ at tu ock icke förgås vthi thenna stadsens mißgierningom.

16. Som han ännu fördrögde/ togo männerna honom widh handena/ och hans hustru/ och hans twå döttrar/ efter HERren wille skona them/ och ledde honom vth/ och läto honom vth för staden. 137

17. Och som the hade haft honom vth/ sade the/ förwara tina siäl/ och se icke tilbaka/ och statt icke i alla thenna engd; men på berget vndsätt tigh/ at tu icke förgås.

18. Tå sade Lot til them: Ach neij min Herre.

19. Sij/ efter tin tienare hafwer funnet nådh för tin ögon/ så giör doch tina barmhertighet stora/ som tu på migh bewijst hafwer/ at tu skulle behålla mina siäl widh lijf: Jagh kan icke förwara migh på bergena/ migh måtte något ondt wederkomma/ at jagh blefwe död.

20. Sij/ ther är en stadh icke långt hädan/ ther jagh infly må/ och han är liten/ ther wil jagh förwara migh; är han doch liten/ at min stäl må ther blifwa widh lijf.

21. Tå sade han til honom: Sij/ i thesse stycke hafwer jagh ock sedt til tigh/ at jagh icke wil omstörta then staden ther tu om talade.

22. Lät lida tigh/ och förwara tigh ther; ty jagh kan intet giöra til thes tu kommer ther in. Ther af är then staden nämnd Zoar.

23. Och Solen war vpgången på jordena/ tå Lot kom in vthi Zoar.

IV. HERren förderfwar Sodom/ rc.

24. TÅ lät HERren regna swafwel och eld ifrå HERranom 140 af himmelen öfwer Sodom och Gomorra.

25. Och omstörte the städer i alla then engden/ och alla the som i städerne bodde/ och alt thet på landena wäxt war.

26. Och hans hustru såg tilbaka/ och wardt een saltstod. 139

27. Men Abraham stod vp om morgonen bittida/ på thet rumet ther han förr hade ståndet för HERranom;

28. Och såg vth emot Sodom och Gomorra/ och alt landet i then engden/ och fick see/ at ther vpgick ett damb af landena/ lika som en röök af en vgn.

29. Ty/ tå Gudh omstörte the städer i then engdene/ tänckte han på Abraham/ och frälste Lot vthu the städer som han omstörte/ ther Lot vthi bodde.

V. Lot besofwer båda sina döttrar.

30. OCh Lot foor vthur Zoar/ och blef på bergena medh båda sina döttrar; ty han fruchtade at blifwa i Zoar: Och låg vthi ene bergskrefwo/ han och båda hans döttrar.

31. Tå sade then äldsta til then yngsta: Wår fader är gammal/ och ingen man är meer på jordene/ som til oß ingå kan efter alla werldenes sedwänjo.

32. Kom lät oß gifwa wår fader dricka wijn/ och läggiom oß när honom/ at wij mågom behålla sädh af wår fader.

33. Och så gåfwo the theras fader dricka wijn i then nattene. Och then äldsta gick in/ och lade sigh när sinom fader; och han wardt intet warse när hon lade sigh/ eij heller när hon stod vp.

34. Om morgonen sade then äldsta til then yngsta: Sij/ jagh låg i går när min fader/ låt oß ock i thenna nattene gifwa honom dricka wijn/ at tu ock må gå in til honom/ och läggia tigh när honom/ at wij behålle sädh af wår fader.

35. Och så gåfwo the theslikes i then nattene sin fader dricka wijn. Och then yngsta gick ock in/ och lade sigh när honom; och han wardt thet intet warse när hon lade sigh nedh/ eij heller när hon stod vp.

36. Och så wordo the båda Lotz döttrar hafwande af sin fader.

37. Och then äldsta födde en son/ then hon kallade Moab/ af honom kommo the Moabiter/ alt in til thenna dagh.

38. Och then yngsta födde ock en son/ och hon kallade hans namn Ammi barn. Af honom kommo Ammons barn/ alt in til thenna dagh.

20. Capitel.

SEdan reste Abraham ifrå Mamre/ och wardt en främling i Gerar: Ther sade han om fine hustru Sara/ at hon war hans syster/ v. 1. Ther af lät Konung Abimelech hämta henne til sigh/ v. 2. Doch när han wardt ther om af Gudh förmant vthi en dröm/ v. 3. Gaf han henne Abraham igen/ v. 8. Och ther til skäncker och gåfwor/ v. 14. Så bad tå Abraham för Abimelech/ och Gudh botade hans qwinnor/ som för Saras skul i medlertijd intet kunde föda/ v. 17.

I. Abraham kommer til Gerar/ och Abimelech låter hämta Sara.

SÅ foor Abraham tädan in i landet söder vth/ och bodde emellan Kades och Zur/ och wardt en främling i Gerar.

2. Och sade om sine hustru Sara/ thet är min syster 141. Tå sände Abimelech Konungen i Gerar efter henne/ och lät hämta henne.

II. Gudh befaller gifwa henne igen.

3. MEn Gudh kom til Abimelech om nattena i dröm/ och sade til honom: Sij/ tu måste döö för then qwinnona skul som tu tagit hafwer; ty hon är ens mans ächta hustru.

4. Men Abimelech hade ännu intet kommet widh henne: Och han sade; HErre/ wilt tu ock dräpa ett rättferdigt folck?

5. Sade han icke til migh; hon är min syster? Och hon sade theslikes/ han är min broder: Hafwer jagh doch thetta giordt medh enfaldigt hierta/ och oskyldiga händer.

6. Och Gudh sade til honom i drömen: Jagh weet ock/ at tu thet medh enfaldiga hierta giordt hafwer/ therföre hafwer jagh ock bewarat tigh/ at tu icke skulle synda emot migh/ och hafwer icke tilstadt at tu skulle komma widh henne.

7. Så få nu mannenom sina hustru igen; ty han är en Prophete/ och lät honom bedia för tigh/ så behåller tu lifwet. Hwar tu icke öfwergifwer henne/ så weet at tu måste döden döö/ och alt thet tigh tilhörer. 142

III. Abimelech tiltalar Abraham/ och gifwer honom Sara igen.

8. TÅ stod Abimelech bittida vp om morgonen/ och kallade alla sina tienare/ och sade alt thetta i theras åhöro. Och the män alle fruchtade sigh swårliga.

9. Och Abimelech kallade ock så Abraham/ och sade til honom: Hwij hafwer tu oß thetta giordt? Och hwad hafwer jagh brutet tigh emot/ at tu wille komma så stoor synd vppå migh och mitt rike? Tu hafwer icke så giordt emot oß som man giöra skulle.

10. Och Abimelech sade ytterligare til Abraham: Hwad hafwer tu ansedt 143/ at tu så giorde?

11. Abraham sade: Jagh tänckte/ til äfwentyrs i thesso rume är ingen Gudzfruchtan/ och the slå migh ihiäl för mina hustru skul.

12. Och är hon sannerliga min syster; ty hon är mins faders dotter/ men icke mine moders dotter: Och jagh tog migh henne til hustru.

13. Och tå Gudh böd migh at jagh skulle wandra vthu mins faders huse/ sade jagh til henne: Giör thenna barmhertighet medh migh/ hwart wij kommom/ at tu säger at jagh är tin broder.

14. Tå tog Abimelech fåår och fää/ tienare och tienarinnor/ och gaf Abrahain/ och fick honom igen hans hustru Sara.

IV. Abimelechs och Abrahams inbördes wänskap.

15. OCh sade: Sij/ mitt land står tigh öpet/ bo hwar tigh täckes.

16. Och sade til Sara: Sij/ jagh hafwer gifwet tinom broder tusende silfwerpenningar: Sij/ han skal wara tigh til een ögnatäckelse för alla the som när tigh äro/ ehwart tu faar/ och en förswarare.

17. Och Abraham bad til Gudh/ och Gudh botade Abimelech/ och hans hustru/ och hans tiensteqwinnor/ at the födde barn.

18. Ty HERren hade tilförene hårdeliga tillycht alla qweder i Abimelechs huse/ för Sara Abrahams hustru skul.

21. Capitel.

THer efter tå Abraham 100 åhr gammal war/ besökte HERren Sara som han låfwat hade/ och hon födde Abraham en son/ then han kallade Jsaac/ v. 1. Och lät omskära honom på ottonde dagen/ v. 4. Sedan wardt Jsmael/ efter han war en bespottare/ medh sine moder Hagar vthdrifwen/ v. 9. Och blef boendes i then öknene Pharan/ v. 20. På samma tiden giorde ock Abraham förbund medh Abimelech/ serdeles om then watubrunnen som theras tienare hade warit oense om/ v. 22.

I. Jsaac födes.

OCh HERren sökte Sara såsom han sagt hade/ och HERren giorde medh henne såsom han talat hade. 144

2. Och Sara wardt hafwandes/ och födde Abraham en son i sinom ålderdom/ widh then tiden/ som Gudh honom föresagt hade.

3. Och Abraham nämnde sin son/ som honom född war/ Jsaac/ then honom Sara födt hade.

4. Och omskar honom på ottonde dagen/ som Gudh honom budit hade. 145

5. Hundrade åhr gammal war Abraham/ tå honom hans son Jsaac födder war.

6. Och Sara sade: Gudh hafwer giordt migh ett löije/ ty hwilken thet får höra/ han får lee åth migh.

7. Och sade ytterligare: Ho torde ock säija Abraham sielfwom/ at Sara dägde barn/ och hade födt honom en son i sinom ålderdom?

8. Och barnet wäxte/ och wardt afwandt: Och Abraham giorde ett stort gästebud then dagen tå Jsaac afwandes.

II. Jsmael warder vthdrifwen medh Hagar.

9. OCh Sara fick see then Egyptiska qwinnones Hagars son/ then hon Abraham födt hade/ at han war en bespottare.

10. Och sade til Abraham: Drif thenna tiensteqwinnona vth medh hennes son/ ty thenne tiensteqwinnones son skal icke ärfwa medh min son Jsaac. 146

11. Thetta ordet behagade Abraham ganska illa/ för sin son skul.

12. Men Gudh sade til honom: Lät tigh icke tyckia hårdt wara om pilten och tiensteqwinnona. Alt thet Sara tigh sagt hafwer/ så lyd henne: Förty i Jsaac skal säden tigh nämnd warda. 147

13. Jagh skal ock giöra tiensteqwinnones son til folck/ therföre at han tin sädh är. 148

14. Tå stod Abraham bittida vp om morgonen/ och tog brödh och een flasko medh watn/ och lade på Hagars rygg/ och pilten medh/ och lät gå henne. Hon gick sin wägh/ och foor will i öknene widh BerSaba.

15. Tå nu watnet i flaskone war förtärdt/ kastade hon pilten vnder en buska.

16. Och gick bort/ och satte sigh twärs öfwer/ långt ifrå widh ett armborst skott: Ty hon sade; Jagh gitter icke see vppå at pilten döör: Och widh hon satt twärt öfwer/ hoof hon vp sina röst och greet.

17. Tå hörde Gudh piltens röst/ och Gudz Ängel kallade Hagar af himmelen/ säijandes: Hwad skadar tigh Hagar 151? Fruchta tigh intet/ förty Gudh hafwer hördt piltens röst/ ther han ligger.

18. Statt vp/ tag pilten/ och halt honom medh tina händer: Ty jagh skal giöra honom til stort folck.

19. Och Gudh öpnade hennes ögon/ at hon fick see en watubrunn. Tå gick hon til och fylte sina flasko medh watn/ och gaf piltenom dricka.

20. Och Gudh war medh piltenom; Han wäxte och bodde i öknene/ och wardt en godh skytte.

21. Och bodde i then öknene Pharan: Och hans moder tog honom hustru vthu Egypti land.

III. Abraham giör förbund medh Abimelech.

22. PÅ samma tiden talade Abimelech och Phicol hans häärhöfwitzman medh Abraham/ och sade: Gudh är medh tigh vthi alt thet tu giör. 149

23. Så swär migh nu widh Gudh/ at tu är migh icke arg/ eller minom barnom/ eller minom barnabarnom: Vtan then barmhertighet/ som jagh hafwer giordt medh tigh/ then giör ock medh migh/ och landena/ ther tu en främling vthi äst.

24. Tå sade Abraham: Jagh wil swärja.

25. Och Abraham straffade Abimelech för then watubrunnen skul/ som Abimelechs tienare hade taget medh wåld.

26. Tå swarade Abimelech: Jagh hafwer icke wist ho thet giorde: Eij heller sade tu migh thet/ ther til hafwer jagh icke hördt thet förra än i dagh.

27. Tå tog Abraham fåår och fää/ och gaf Abimelech: Och giorde både ett förbund medh hwar annan.

28. Och Abraham stälte siu lamb afsides.

29. Sade Abimelech til Abraham: Hwad skola the siu lamb/ som tu hafwer stält ther afsides?

30. Han swarade: Siu lamb skal tu taga af mine hand/ at the skola wara migh til ett witnesbyrd/ at jagh thenna brunn grafwit hafwer.

31. Ther af heter thet rumet BerSaba/ at the både medh hwar annan ther så sworo. 150

32. Och altså giorde the thet förbund i BerSaba. Tå stodo Abimelech och hans häärhöfwitzman Phicol vp/ och drogo in i the Philisteers land igen.

33. Och Abraham plantade träå i BerSaba/ och predikade ther om HERrans ewiga Gudz namn.

34. Och war en främling vthi the Philisteers land i långan tijd.

22. Capitel.

SEdan thetta skedt war/ försökte Gudh Abraham/ och böd at han skulle offra sin son Jsaac/ v. 1. Abraham lydde HERran/ och wille hafwa offrat Jsaac/ v. 3. Men HERrans Ängel förhindrade honom/ v. 11. Och på

nytt tilsade honom then wälsignade Säden/ v. 15. Ther efter fick han kundskap af sin broder Nahor/ at Gudh ock honom medh barn wälsignat hade/ ibland andra medh Bethuel/ af hwilken sedan Rebecka föddes/ v. 20.

I. Gudh befaller Abraham offra Jsaac.

SEdan thet skedt war/ försökte 152 Gudh Abraham/ och sade til honom: Abraham. Och han swarade: Här är jagh.

2. Och han sade: Tag Jsaac tin enda son/ then tu kär hafwer/ och gack bort vthi Moria land156/ och offra honom ther til ett brenneoffer på ett berg thet jagh tigh säijandes warder.

II. Abraham lyder Gudz befalning.

3. TÅ stod Abraham bittida vp om morgonen/ och sadlade sin åsna/ och tog medh sigh twå drängar/ och sin son Jsaac/ och högg sönder wedh til brenneoffer/ stod vp och gick bort til thet rum/ som Gudh honom sagt hade.

4. På tredie dagen hoof Abraham sin ögon vp/ och såg rumet långt ifrå.

5. Och sade til sina dränger: Blifwer i här medh åsnanom/ jagh och pilten wiljom gå tijt bort/ och när wij tilbedit hafwom/ wilje wij komma igen til eder.

6. Och Abraham tog weden til brenneoffret/ och lade then på sin son Jsaac. Men han tog elden och knifwen i sina hand/ och gingo så både tilsamman.

7. Tå sade Jsaac til sin fader Abraham: Min fader. Abraham swarade: Här är jagh min son. Och han sade: Sij/ här är elden och weden/ hwar är nu fåret til brenneoffret?

8. Abraham swarade: Gudh förseer wäl fåret157/ min son/ til brenneoffret: Och the gingo både tilsamman.

9. Och som the kommo til rumet ther Gudh honom af sagt hade/ bygde Abraham ther ett altare/ och lade weden ther vppå/ bandt sin son Jsaac/ och lade honom på altaret ofwan på weden. 153

10. Och vthräckte sina hand/ och tog til knifwen/ at han skulle slachta sin son.

III. Abraham hindras/ och får åter löfte om then wälsignade säden.

11. TÅ ropade honom HERrans Ängel af himmelen/ och sade: Abraham/ Abraham. Han swarade. Här är jagh.

12. Han sade: Kom intet tina hand widh pilten/ och giör honom intet; ty nu weet jagh/ at tu fruchtar Gudh/ och hafwer icke skonat tin enda son för mina skul.

13. Tå hoof Abraham sin ögon vp/ och såg en wädur baak sigh/ bekaijad medh hornen vthi en törnebuska: Och gick tijt/ och tog then wäduren/ och offrade honom til ett brenneoffer i sins sons stadh.

14. Och Abraham kallade thet rumet/ HERren Seer158: Af hwilko man ännu i dagh säger; På berget/ ther HERren sedd warder.

15. Och HERrans Ängel ropade åter til Abraham af himmelen/

16. Och sade: Jagh hafwer sworit widh migh sielf 154/ säger HERren/ efter tu thetta giorde/ och icke skonade tin enda son/

17. At jagh skal wälsigna/ och föröka tina sädh såsom stiernorna på himmelen/ och såsom sanden på hafsens

strand: Och tin sädh skal besittia sina fienders portar.

18. Och i tine sädh skal alt folck på jordene wälsignat warda 155/ therföre at tu mine röst lydt hafwer.159

19. Sedan gick Abraham til drängerna igen/ och giorde sigh redo/ och drogo tilsammans til BerSaba/ och bodde ther.

IV. Nahors barn.

20. TÅ thetta så skedt war/ begaf sigh at Abraham wardt sagt: Sij/ Milca hafwer ock födt barn tinom broder Nahor;

21. Nemlig Vz then förstfödda/ och Bus hans broder/ och Kemuel/ af hwilkom the Syrier komne äro.

22. Och Kesed/ och Haso/ och Pildas/ och Jidlaph/ och Bethuel.

23. Men Bethuel födde Rebecka. Thesse otta födde Milca Nahor/ Abrahams broder.

24. Och hans frilla benämnd Rehuma födde ock/ nemlig Tebah/ Gaham/ Thahas/ och Maacha.

23. Capitel.

TÅ Sara war 127 åhr gammal/ blef hon död vthi Hebron/ v. 1. Så köpte Abraham en åker af Ephron then Hetheen til begrafnings platz för 400 siklar filfwer/ v. 3. Och begrof henne ther/ vthi then dubbel kulone/ som ther vppå war/ v. 19.

I. Saras ålder och dödh.

SAra lefde i hundrade siu och tiugu åhr;

2. Och blef död i then hufwudstaden som kallas Hebron 161 i Canaans lande. Tå kom Abraham til at söria och begråta henne.

II. Abraham köper begrafnings platz.

3. SEdan stod han vp ifrå hennes lijk/ och talade til Hetz barn och sade:

4. Jagh är en främling och en gäst när eder/ gifwer migh en arfrätt til begrafning när eder/ at jagh må begrafwa min döda som för migh ligger.

5. Tå swarade Hetz barn Abraham/ och sade til honom:

6. Hör oß käre herre/ tu äst en Gudz förste när oß; begraf tin döda vthi wåra bästa grifter: Jngen menniskia af oß skal förwägratigh/ at tu begrafwer tin döda i hans graf. 160

7. Tå stod Abraham vp/ och bugade sigh för landsens folcke/ nemlig för Hetz barnom.

8. Och han talade medh them/ och sade: Är thet eder i sinnet/ at jagh begrafwer min döda som för migh ligger/ så hörer migh/ och beder för migh in för Ephron Zoars son/

9. At han gifwer migh sina dubbelkulo/ then han hafwer i endanom på sinom åker/ för reda penningar/ läter migh henne få när eder til een arfgrift.

10. Ty Ephron bodde ibland Hetz barn. Tå swarade Ephron then Hetheen Abraham i Hetz barnas åhöro/ för

allom them/ som vth-och ingingo genom hans stadzport/ och sade:

11. Neij/ min herre/ vtan hör til hwad jagh säija wil: Jagh gifwer tigh åkren/ och then kulon medh/ som ther inne är/ och gifwer tigh honom för mitt folcks barnas åsyn/ til at begrafwa tin döda.

12. Tå bugade sigh Abraham för landsens folcke/

13. Och talade til Ephron i landsens folcks åhöro/ och sade: Wil tu höra migh/ så tag penningar af migh för åkren/ the jagh tigh gifwa wil/ och så wil jagh ther begrafwa min döda.

14. Ephron swarade Abraham/ och talade til honom:

15. Min herre/ hör doch migh: Marken är wärd fyrahundrade siklar silfwer/ men hwad kan thet draga emellan migh och tigh? Begraf man tin döda.

16. Abraham hörde Ephron/ och wog honom penningarna til/ som han nämndt hade/ hwilket Hetz barn åhörde/ nemlig/ fyrahundrad siklar silfwer/ som tå gäfwe och gängse woro.

17. Och så wardt Ephrons åker/ ther then dubbelkulan inne war/ twärs öfwer Mamre/ tilägnad Abraham til ewärdeliga ägo/ medh kulone ther inne/ och medh all trää omkring åkren/

18. J Hetz barnas/ och allas theras åsyyn/ som genom hans stadzport vth-och ingingo.

III. Sara blifwer begrafwin.

19. SEdan begrof tå Abraham Sara sina hustru vthi kulone i åkrenom then dubbel war/ twärs öfwer ifrå Mamre/ thet är Hebron i Canaans lande.

20. Och alt så wardt Abraham stadfäst then åkren/ och kulan til begrafnings egendom af Hetz barnom.

24. Capitel.

NÄr nu Abraham wardt gammal/ wille han försöria sin son Jsaac medh een from hustru/ tog förthenskul en eed af sin huustienare Eleazar/ och sände honom til sin slächt i Mesopotamien ther om at beställa/ v. 1. Tienaren drog åstad/ tå han kom tijt/ bad han HERran om lyckelig framgång/ v. 10. Och han fan Rebecka Bethuels dotter/ v. 15. Tackade Gudh/ v. 26. Kom hos hennes föräldrar til herberge/ v. 31. Och begärade henne Jsaac til hustru/ v. 35. Hwilken han ock medh hennes moders och broders samtyckio bekom/ v. 50. Förährade henne skäncker/ v. 53. Förde henne heem/ v. 59. Och så blef hon Jsaacs hustru/ v. 67.

I. Abraham sänder Eleazar at frija åth sin son Jsaac.

OCh Abraham war gammal och wäl ålderstigen: Och HERren hade wälsignat honom i all stycke.

2. Tå sade han til sin äldsta huustienare/ then all hans tingist förestod: Lägg tina hand vnder mina länd:164

3. Och swär migh widh HERran himmelens och jordenes Gudh/ at tu icke tager minom sone hustru af Canaans döttrar/ ibland hwilka jagh boor:

4. Vtan faar in vthi mitt fädernesland/ och til mina slächt/ och tag minom sone Jsaac hustru.

5. Tienaren sade: Om så hände/ at qwinnan icke wille komma medh migh in i thetta land/ skal jagh tå låta tin son komma tijt i landet igen/ tädan tu kommen äst?

6. Abraham sade til honom: Wachta tigh therföre/ at tu icke förer min son tijt igen.

7. HERren himmelens Gudh/ som migh tog vthu mins faders huse/ och vthu mitt födzloland/ then medh migh talat/ och migh theslikes sworit och sagt hafwer: Thetta landet wil jagh gifwa tine sädh 162/ han skal sända sin Angel fram för tigh/ at tu skalt taga minom sone ther hustru.

8. Hwar nu qwinnan tigh icke fölia wil/ så äst tu qwitt thenna eed: Allenast lät icke min son komma tijt igen.

9. Tå lade tienaren sina hand vnder Abrahams sin herres länd/ och swor honom här vppå.

II. Eleazar drager åstad/ och beder Gudh om lycko.

10. SÅ tog tienaren tijo Camelar/ af sin herres Camelar/ och drog åstad/ och hade medh sigh af allehanda sin herres håfwor/ och war vppe/ och foor til Mesopotamien til Nahors stadh.

11. Ther lät han Camelarna blifwa vtan för stadenom/ widh en watubrunn/ om aftonen tå qwinfolcken plägade ther komma och taga watn/

12. Och sade: HERre min herres Abrahams Gudh/ kom i dagh emot migh/ och giör barmhertighet medh minom herra Abraham.

13. Sij/ jagh står här när watubrunnenom/ och theras döttrar/ som boo i thenna stadh/ warda här vthkommande til at taga watn.

14. Hwar nu någon piga kommer/ och jagh säger til henne: Halt hijt tina kruko/ och lät migh dricka/ och hon säger: Drick/ jagh wil ock gifwa tina Camelar dricka/ at hon är then samma/ som tu hafwer beskärdt tinom tienare Jsaac/ och at jagh ther på må förstå at tu hafwer giordt barmhertighet medh minom herra.

III. Eleazar finner Rebecka/ och tackar Gudh för lycka.

15. OCh förra än han vthtalat hade: Sij/ Rebecka Bethuels dotter kom vth/ hwilken är Milca son/ then Nahors Abrahams broders hustru war/ hon bar ena kruko på axlarna.

16. Och hon war een ganska dägelig piga vnder ansichtet/ och war ännu jungfru/ och ingen man hade kändt henne: Hon kom nedh til brunnen/ och fylte krukona/ och wille gå heem igen.

17. Tå lop tienaren emot henne och sade: Lät migh dricka något litet watn af tine kruko.

18. Och hon sade: Drick min herre. Och strax tog hon krukona nedh på sina hand/ och gaf honom dricka.

19. Och tå hon hade gifwit honom dricka/ sade hon: Jagh wil ock ösa watn åth tina Camelar/ til thes at the få alla dricka.

20. Och hon slog strax watnet vthu krukone i hoon/ och lop åter til brunnen til at ösa/ och watnade alla hans Camelar.

21. Men mannen vndrade på henne/ och war stilla/ til thes han kunde få weta/ om HERren hade giordt hans reso lyckosam/ eller eij.

22. Tå nu alle Camelarna hade drucket/ tog han fram ett gyldene ännespann/ wägandes en half sikel; och twå armringar til hennes händer/ wägande tijo siklar guld.

23. Och sade: Min dotter/ hwem hörer tu til? Säg migh doch thet: Hafwe wij ock rum til at få herberge i tins faders huse?

24. Hon sade til honom: Jagh är Bethuels dotter/ Milcas sons/ som hon hafwer födt Nahor.

25. Och hon sade ytterligare til honom: Är ock så myckit halm och foder när oß/ och rum nogh til herberge.

26. Tå bögde mannen sigh nedh/ och bad til HERran/

27. Och sade: Lofwad ware HERren mins herres Abrahams Gudh/ som icke hafwer tagit sina barmhertighet och sina sanning ifrå minom herra: Förty/ HERren hafwer fördt migh then rätta wägen til mins herres broders huus.

28. Och pigan lop/ och sade alt thetta i sins moders huse.

29. Och Rebecka hade en broder som heet Laban: Och Laban lop vth til mannen widh brunnen.

30. Och när han såg ännespannet/ och armringarna i sine systers händer/ och hörde Rebeckas sine systers ord/ at hon sade: Så hafwer mannen sagt migh; Kom han til mannen: Och sij/ han stod när Camelarna widh brunnen:

31. Och sade: Kom här in tu HERrans wälsignade/ hwij står tu här vthe? Jagh hafwer rymdt huset/ och giordt rum för Camelarna.

32. Så hade han mannen in i huset/ och lade af Camelarna/ och gaf them halm och foder/ och watn til at twå hans fötter/ och männernas/ som medh honom woro.

33. Och satte maat för honom. Tå sade han: Jagh wil icke äta/ förra än jagh hafwer werfwat mitt ärende. The swarade: Säg.

IV. Eleazar begärar Rebecka Jsaac til hustru.

34. Han sade: Jagh är Abrahams tienare.

35. Och HERren hafwer rikeliga wälsignat min herra/ och han är stoor worden/ och han hafwer gifwit honom fåår och fää/ silfwer och guld/ tienare och tienarinnor/ Camelar och åsnar.

36. Ther til hafwer Sara mins herres hustru födt minom herra en son i sinom ålderdom/ honom hafwer han gifwit alt thet han hafwer.

37. Och min herre hafwer tagit en eed af migh/ och sagt: Tu skalt icke taga minom sone någon hustru af the Cananeers döttrar/ i hwilkas land jagh boor:

38. Vtan faar bort til mins faders huus/ och til mina slächt/ tag ther minom sone hustru.

39. Men jagh sade til min herra: Huru? Om qwinnan icke wil följa migh?

40. Tå sade han til migh: HERren/ för hwilkom jagh wandrar/ warder såndande sin Ängel medh tigh/ och skal giöra tin wägh lyckosam/ så at tu skalt taga minom sone hustru af mine slächt/ och mins faders huse.

41. Tå skal tu wara min eed qwitt/ när tu kommer til mina slächt; gifwa the tigh icke/ så ästu min eed qwitt.

42. Så kom jagh i dagh til brunnen/ och sade: HERre/ mins herres Abrahams Gudh/ hafwer tu giordt min wägh lyckosam then jagh nu reser:

43. Sij/ så står jagh här widh watubrunnen; när nu een Jungfru kommer här vth til at taga watn/ och jagh säger til henne: Gif migh litet watn at dricka af tine kruko;

44. Och hon warder säijandes: Drick tu: Jagh wil ock watna tina Camelar/ thet är then qwinna som HERren hafwer beskärdt mins herres sone.

45. Förra än jagh nu sådana ord vthsagt hade i mino hierta/ sij/ tå kom Rebecka vth medh ene kruko på sine axel/ och gick nedh åth brunnen til at taga watn. Tå sade jagh til henne: Gif migh dricka.

46. Och hon tog snarliga krukona af sine axel/ och sade: Drick; tina Camelar wil jagh ock watna. Så drack jagh/ och hon watnade ock så Camelarna.

47. Och jagh frågade henne/ och sade: Hwars dotter ästu? Hon swarade: Jagh är Bethuels dotter Nahors sons/ som Milca honom födt hafwer. Tå hängde jagh ett ännespan på hennes anlete/ och armringar öfwer hennes händer/

48. Och bögde migh neder/ och bad til HERran/ och lofwade HERran mins herras Abrahams Gudh/ som migh hade fördt rätta wägen/ at jagh skulle taga til hans son/ mins herras broders dotter.

49. Om Jnu äre the/ som bewisen minom herra barmhertighet och sanning/ så säger migh thet:165 Hwar ock icke/ så säger migh ock thet; at jagh wänder migh antingen til then högra sidona/ eller til then wenstra.

V. Eleazar bekommer godh swar.

50. TÅ swarade Laban och Bethuel/ och sade: Thet är vthgångit af HERranom; therföre kunne wij intet säija tigh emot hwarken ondt eller godt.

51. Ther är Rebecka för tigh/ tag henne/ och faar tin wägh/ at hon blifwer tins herres sons hustru/ som HERren sagt hafwer.

52. Tå Abrahams tienare hörde thessa ord/ bugade han sigh til jordena för HERranom.

53. Och tog fram silfwer och gyldene klenodier och kläder/ och gaf them Rebecka: Men hennes broder och moder gaf han örter.

54. Tå åt han och drack samt medh männerna/ som medh honom woro/ och blefwo ther öfwer nattena. Om morgonen stod han vp/ och sade: Läter migh fara til min herra.

55. Men hennes broder och moder sade: Lät doch blifwa pigona widh tijo dagar när oß; sedan skal tu fara.

56. Tå sade han til them: Förhåller migh icke/ förty/ HERren hafwer giordt min wägh lyckosam: släpper migh at jagh faar til min herra.

57. Tå sade the: Läter oß kalla pigona/ och fråga hwad hon säger ther til.166

58. Och the kallade Rebecka/ och sade til henne: Wil tu fara medh thenne mannenom? Hon swarade: Ja/ jagh wil medh honom.

V. Eleazar förer Rebecka heem/ och hon blifwer Jsaacs hustru.

59. SÅ läto the Rebecka sina syster fara medh hennes ammo/ och Abrahams tienare/ och hans följare.

60. Och the wälsignade Rebecka och sade til henne: Tu äst wår syster/ förkofra tigh til tusende tusend/ och tin sädh besittie sina fiendars portar.

61. Så redde Rebecka sigh til medh sina pigor/ och satte sigh på Camelarna/ och följde mannen efter. Och tienaren tog Rebecka til sigh/ och foor sin wägh.

62. Men Jsaac kom ifrå then brunnen/ som kallades thens lefwandes och seendes; ty han bodde i thet landet söder vth. 163

63. Och war vthgången til at bedia i markene om aftonen/ och hof vp sin ögon/ och såg at Camelarna kommo ther.

64. Och Rebecka hof vp sin ögon och såg Jsaac. Tå steg hon af Camelen;

65. Och sade til tienaren: Hwad man är thet/ som kommer emot oß på markene? Tienaren sade: Thet är min herre. Tå tog hon mantelen och hölde sigh.

66. Och tienaren förtalde Jsaac alt huru han sakena vthrättat hade.

67. Tå förde Jsaac henne in i sins moders Saras hyddo/ och tog Rebecka/ och hon wardt hans hustru; och han wardt kär åth henne. Och så wardt Jsaac hugswalad öfwer sina moder.

25. Capitel.

ABraham tog åter een hustru benämnd Ketura/ hon födde honom sex söner/ v. 1. Them gaf han skäncker: Men Jsaac gaf han alt sitt godz/ v. 5. Ther efter blef Abraham död 175 åhr gammal/ v. 7. Och hans söner Jsmael och Jsaac begrofwo honom/ v. 9. Jsmael födde 12 söner/ och blef död/ v. 12. Jsaac hade Rebecka til hustru. Hon blef ock hafwandes/ v. 19. Och födde twillingar/ Esau och Jacob/ v. 24. Esau sålde sin förstfödzlorätt för en grynwälling/ v. 29.

I. Abraham tager Ketura til hustru.

ABraham tog åter ena hustru/ hon heet Ketura. 167

2. Hon födde honom Simran och Jacksan/ Medan och Midian/ Jjsbak och Suah.

3. Men Jacksan födde Seba och Dedan. Dedans barn woro Assurim/ Letusim/ och Leummim.

4. Midians barn woro Epha/ Epher/ Hanoch/ Abida och Eldaa; thesse äro alle Ketura barn.

5. Men Abraham gaf alt sitt godz Jsaac. 168

6. Men the barnen som han hade af frillorna/ gaf han skäncker/ och lät them fara ifrå sin son Jsaac/ mädan han än lefde/ öster vth i österlanden.

II. Abrahams ålder/ dödh och begrafning.

7. MEn Abrahams ålder/ som han lefde/ war hundrade fem och siutijo åhr.

8. Och blef siuk/ och dödde i en rolig ålder/ tå han af ålder och lefwande mätter war; och wardt samlad til sitt folck.

9. Och honom begrofwo hans söner Jsaac och Jsmael i then dubbelkulone/ på Ephrons åker Zohars Hetheens sons/ som ligger emot Mamre;

10. J then markene/ som Abraham köpt hade af Hetz barnom. Ther är Abraham begrafwen medh Sara sine hustru.169

11. Och efter Abrahams dödh wälsignade Gudh hans son Jsaac. Och han bodde widh then brunnen som kallades thens lefwandes och seendes. 170

III. Jsmaels barn/ ålder och dödh.

12. THetta är Jsmaels Abrahams sons slächt/ som Hagar Saras tiensteqwinna af Egypten födde honom.

13. Och thetta är Jsmaels barnas namn ther theras slächte hafwa namn af: Jsmaels första son Nebajoth/ Kedar/ Adbeel/ Mibsam/

14. Misma/ Duma/ Massa/

15. Hadar/ Thema/ Jetur/ Naphis och Kedma.

16. Thesse äro Jsmaels barn medh theras namn/ i theras byar och städer/ tolf förstar.

17. Och thetta är Jsmaels ålder/ hundrade och siu och tretijo åhr/ och han wardt siuk och dödde/ och wardt samkad in til sitt folck.

18. Men han bodde ifrå Hewila in til Zur emot Egypten/ när man går til Assyrien/ och satte sigh emot alla sina bröder.

19. Thetta är Jsaacs Abrahams sons slächte: Abraham födde Jsaac. 171

20. Men Jsaac war fyratijo åhr gammal tå han tog Rebecka til hustru/ Bethuels Syrens af Mesopotamien dotter/ Labans Syrens syster.

IV. Rebecka blifwer hafwandes/ föder Esau och Jacob.

21. MEn Jsaac bad HERran för sine hustru/ ty hon war ofruchtsam: och HERren hörde honom/ och Rebecka hans hustru wardt hafwandes.

22. Och barnen stötte sigh medh hwar annan i hennes lijf. Tå sade hon: Efter migh skulle så gå/ hwij är jagh tå worden hafwandes? Och gick bort til at fråga HERran. 175

23. Och HERren sade til henne: Tw folck äro i tino lifwe/ och twäggiahanda folck skola skiljas vthaf tino lifwe: och thet ena folcket skal öfwerwinna thet andra/ och then större skal tiena then mindre.172

24. Tå nu tiden kom at hon föda skulle/ sij/ tå woro twillingar i hennes lifwe.

25. Then förste som vthkom war rödh och ludin som ett skin: och the kallade honom Esau.

26. Strax ther efter kom hans broder vth/ han hölt medh sine hand i Esaus fotablad/ och the kallade honom Jacob 173. Sextijo åhr gammal war Jsaac tå the wordo födde.

27. Och tå drängerne wordo store/ wardt Esau en jägare och en åkerman: men Jacob en from man/ och bodde i tiäll.

28. Och Jsaac hade Esau kär/ ty han plägade äta af hans weede: men Rebecka hade Jacob kär.

V. Huru Esau och Jacob vpföddes/ och Esau såldt sin förstfödzlorätt åth Jacob.

29. OCh Jacob kokade en rätt: tå kom Esau af markene/ och war trötter;

30. Och sade til Jacob: Gif migh äta af thenna röda rättenom/ ty jagh är trötter. Ther af heter han Edom.

31. Men Jacob sade: Säl migh i dagh tin förstfödzlorätt.

32. Esau swarade: Sij/ jagh måste doch döö/ hwad warder migh then förstfödzlorätten nyttig?

33. Jacob sade: Så swär migh i dagh. Och han swoor honom: och sålde så Jacob sin förstfödzlorätt. 174

34. Tå gaf Jacob honom brödh och then grynwällingen/ och han åt och drack/ och stod vp/ och gick tädan. Och så förachtade Esau sin förstfödzlorätt.

26. Capitel.

THer efter kom en dyyr tijd i landet; så drog Jsaac til Abimelech the Philisteers Konung i Gerar/ v. 1. Och sick thet löftet som hans fader hade bekommit/ både om Canaans land och then wälsignade säden/ v. 3. Ther föregaf han om sin hustru at hon war hans syster; men tå Abimelech thet förnam/ straffade han honom therföre/ v. 7. Gudh wälsignade honom ock ther medh många ägodelar/ så at the Philisteer afwundades ther widh; giorde honom myckit förtreet/ och wijste honom omsider ifrå sigh/ v. 12. Men tå Abimelech såg at Gudh honom så myckit wälsignade/ kom han och giorde ett förbund medh honom/ v. 26. Esau tager sigh Hedniska hustrur/ v. 34.

I. Jsaac drager til Gerar.

SÅ kom en dyyr tijd i landet/ efter then förra/ som war i Abrahams tijd: och Jsaac foor til Abimelech the Philisteers Konung til Gerar.

2. Tå vppenbarade sigh honom HERren och sade: Faar icke nedh i Egypten; vtan blif i thet land som jagh säger tigh.

II. Bekommer löftet om Canaans land och om Christo.

3. BLif en främling i thesso landena/ och jagh skal wara medh tigh/ och wälsigna tigh: förty/ tigh och tine sädh skal jagh gifwa all thenna landen/ och skal stadfästa min eed/ som jagh tinom fader Abraham sworit hafwer.

4. Och skal föröka tina sädh såsom stiernorna på himmelen/ och skal gifwa tine sädh all thenna landen: **och igenom tina sädh skola all folck på jordene wälsignade warda:** 176

5. Therföre at Abraham hafwer warit mine röst hörig 179/ och hafwer hållet mina seder/ min budh/ mina stadgar/ och min lagh.

6. Så bodde Jsaac i Gerar.

III. Säger Rebecka wara sin syster.

7. OCh när folcket i then Landzändanom frågade honom om hans hustru/ sade han Hon är min syster; ty han fruchtade at säija: Hon är min hustru; at the til ewentyrs icke måtte slagit honom ihiäl för Rebecka skul. Ty hon war dägelig vnder ansichtet.

8. Tå han nu hade warit ther en tijd lång/ såg Abimelech the Philisteers Konung vth genom fenstret/ och wardt warse/ at Jsaac skemtade medh sine hustru Rebecka.

9. Tå kallade Abimelech Jsaac och sade: Sij/ thet är tin hustru; hwij hafwer tu sagt/ hon är min syster? Jsaac swarade honom: Jagh tänckte at jagh måtte til ewentyrs warda slagen ihiäl för hennes skul.

10. Abimelech sade: Hwij hafwer tu tå giordt oß thet? Måtte sachta hafwa skedt at någor af folcket hade lägrat sigh medh tine hustru/ och så hade tu kommet skul vppå oß. 177

11. Tå böd Abimelech allo folckena och sade: Hwilken som kommer widh thenna mannen/ eller hans hustru/ han skal döden döö.

IV. Gudh wälsignar Jsaac medh ägodelar.

12. OCh Jsaac sådde ther i landet/ och fick thet åhret hundradefalt: ty HERren wälsignade honom.

13. Och han wardt en mächtig man/ gick och wäxte til/ til thes han wardt ganska stoor.

14. Och hade mycket godz i fåår och fää/ och mycket tienstefolck. Therföre afwundades the Philisteer widh honom.

15. Och kastade igen alla the brunnar/ som hans faders tienare grafwet hade i hans faders Abrahams tijd/ och fylte them vp medh jord: 178

16. Så at ock Abimelech sade til honom: Faar ifrå oß/ ty tu äst worden oß för mächtig.

17. Tå foor Jsaac tädan/ och slog vp sin tiäll i Gerars daal/ och bodde ther.

18. Och lät vpgrafwa igen the watubrunnar/ som the i hans faders Abrahams tijd grafwet hade/ hwilka the Philisteer efter Abrahams dödh igenfylt hade: och kallade them widh samma namnet/ som hans fader them kallat hade.

19. Grofwo ock Jsaacs tienare i dalenom/ och funno ther en brunn medh lefwandes watn.

20. Men herdarna af Gerar trätte medh Jsaacs herdar och sade: Thetta watnet är wårt. Tå kallade han then brunnen Esek; therföre at the hade ther giordt honom högmod 180.

21. Tå grofwo the en annan brunn/ ther trätte the ock öfwer: therföre kallade han honom Sitna.

22. Tå skyndade han sigh tädan/ och grof en annan brunn; ther trätte the intet om: therföre kallade han honom Rehoboth/ och sade: Nu hafwer HERren gifwit oß rum/ och lätit oß wäxa til i landena.

23. Ther efter foor han tädan til Ber Saba.

24. Och HERren syntes honom i then nattene/ och sade: Jagh är tins faders Abrahams Gudh; fruchta tigh intet/ ty jagh är medh tigh/ och skal wälsigna tigh/ och föröka tina sädh för min tienare Abraham skul.

25. Tå bygde han ther sammastädz ett altare/ och predikade om HERrans namn/ och vpslog ther sitt tiäll: och hans tienare grofwo ther en brunn.

V. Jsaac giör förbund medh Abimelech.

26. OCh Abimelech gick til honom af Gerar/ och Ahusath hans wän/ och Phicol hans häärhöfwitzman.

27. Men Jsaac sade til them: Hwij kommen J til migh? Hate J migh doch/ och hafwen drifwit migh ifrån eder.

28. The sade: Wij see medh seende ögon at HERren är medh tigh/ therföre sade wij: Thet skal wara en eed emellan oß och tigh/ och wiljom giöra ett förbund medh tigh/

29. At tu icke giör oß någon skada/ lika som wij icke heller hafwe något afhändt tigh/ och såsom wij eij heller hafwe giordt tigh annat än godt/ och låtit tigh fara medh frijd: men nu ästu then som HERren wälsignat hafwer.

30. Tå giorde han them een måltijd/ och the åto och drucko.

31. Och om morgonen bittida stodo the vp/ och sworo then ena them andra. Och Jsaac lät them gå. Och the

foro ifrå honom medh frijd.

32. Samma dagen kommo Jsaacs tienare/ och sade honom om brunnen/ som the grafwet hade/ och sade til honom: Wij hafwom funnet watn.

33. Och han kallade honom Saba; ther af heter then staden Ber Saba än i dagh.

VI. Esau tager twå Hedniska hustrur.

34. TÅ Esau war fyratijo åhr gammal/ tog han hustrur/ Judith Beeri thens Hetheens dotter/ och Basmath Elons thens Hetheens dotter.

35. The wåro båda emot Jsaac och Rebecka ganska bittra.

27. Capitel.

TÅ Jsaac war gammal worden/ och hans ögon mörk: Wille han wälsigna sin förstfödda son Esau/ v. 1. Men Rebecka stälte Jacob medh behändigheet i hans stad/ v. 5. Så at han wardt wälsignat medh förstfödzlorätten/ v. 27. När Esau sedan kom/ fick han medh stoor gråt och böön then ringare wälsignelsen/ v. 30. Ther vthöfwer wardt han wredh/ och hotade sigh wilja dräpa sin broder Jacob/ v. 41. Therföre talade Rebecka medh Jacob/ at han skulle draga vndan på någon tijd til hennes broder Laban i Haran/ v. 42.

I. Jsaac wil wälsigna Esau/ men Rebecka ställer fram Jacob för Esau.

OCh thet begaf sigh/ tå Jsaac war worden gammal/ at hans ögon wordo mörk til syyn/ kallade han Esau sin större son/ och sade til honom: Min son. Han swarade honom: Här är jagh.

2. Och han sade: Sij/ jagh är worden gammal/ och weet eij när jagh skal döö.

3. Så tag nu tin tygh/ koger och boga/ och gack vth i markena/ och håmta migh willebråd.

4. Och giör migh en maat såsom jagh gierna wil hafwat/ och bär migh honom här in/ at jagh må äta; på thet min siäl må wälsigna tigh förra än jagh döör.

5. Men Rebecka 188 hörde sådana ord som Jsaac sade til sin son Esau. Och Esau gick vth i markena at han skulle taga willebråd/ och hafwa henne heem.

6. Tå sade Rebecka til sin son Jacob: Sij/ jagh hafwer hördt tin fader tala medh tinom broder Esau/ och säija:

7. Hämta migh en willebråd/ och giör migh maat/ at jagh må äta/ och wälsigna tigh för HERranom/ förra än jagh döör.

8. Så hör nu min son mina röst/ hwad jagh tigh säger:

9. Gack bort til hiorden/ och hämta migh twå goda kedlingar/ at jagh giör tinom fader ther af maat/ såsom han gierna wil hafwat.

10. Thet skalt tu bära tinom fader in/ at han äter/ på thet han må wälsigna tigh förra än han döör.

11. Jacob sade til sina moder Rebecka: Sij/ min broder Esau är ludin 181/ och jagh släter.

12. Så kan til ewentyrs min fader taga vppå migh/ och måtte tänckia at jagh wil bedraga honom; och låter så öfwer migh gå een förbannelse/ och icke wälsignelse.

13. Tå sade hans moder til honom: then förbannelsen ware öfwer migh/ min son; hör man tu mina röst/ gack och tag migh thet hijt.

14. Tå gick han bort och tog/ och bar til sina moder: Tå giorde hans moder en maat/ såsom hans fader gierna hadet.

15. Och tog Esaus hennes större sons kosteliga kläder/ som hon när sigh i huset hade/ och klädde them på Jacob sin mindre son.

16. Men skinnen af kedlingarna swepte hon om hans händer/ och ther han war släter på halsenom.

17. Och fick så maten medh brödh/ såsom hon redt hade/ vthi Jacobs sins sons hand.

II. Jsaac talar medh Jacob/ och wälsignar honom medh förstfödzlorätten.

18. OCh han bar thet in til sin fader/ och sade: Min fader. Han swarade: Här är jagh; ho ästu min son?

19. Jacob sade: Jagh är Esau tin förstfödde son; Jagh hafwer giordt som tu hafwer sagt migh: Statt vp/ sätt tigh/ och ät af mine willebråd/ på thet tin siäl må wälsigna migh.

20. Men Jsaac sade til sin son: Min son/ huru hafwer tu så snart funnet? Han swarade: HERren tin Gudh hafwer migh thet bestyrdt.

21. Tå sade Jsaac til Jacob: Gack hijt min son/ at jagh tager vppå tigh/ om tu äst min son Esau/ eller eij.

22. Så gick Jacob til sin fader Jsaac/ och tå han hade tagit vppå honom/ sade han: Rösten är Jacobs röst/ men händerna äro Esaus händer.

23. Och kände honom intet/ ty hans händer woro ludna/ såsom Esaus hans broders händer; och så wälsignade han honom.

24. Och sade til honom: Ästu min son Esau? Han swarade: Ja/ jagh äret.

25. Tå sade han: Så tag migh hijt/ min son/ til at äta af tin willebråd/ at min siäl må wälsigna tigh. Tå bar han thet til honom/ och han åt; ock bar honom theslikes wijn in/ och han drack.

26. Och Jsaac hans fader sade til honom: Kom hijt/ och kyß migh/ min son.

27. Han gick til/ och kyste honom. Tå kände han luchten af hans kläder/ och wälsignade 182 honom och sade: Sij/ mins sons lucht är såsom ens åkers lucht/ then HERren wälsignat hafwer.

28. Gudh gifwe tigh af himmelens dagg/ och af jordenes fetma; och rikeliga korn och wijn.

29. Folck tiene tigh/ och slächter falle tigh til fota: War en herre öfwer tina bröder/ och tins moders barn falle tigh til fota: Förbannad ware then tigh förbannar; Wälsignad ware then tigh wälsignar. 183

III. Esau kommer efter/ och warder ock wälsignad.

30. NÄr nu Jsaac lychtat hade wälsignelsen öfwer Jacob/ och Jacob som nogast vthgången war ifrå sinom fader Jsaac/ tå kom Esau hans broder vthaf sine jagt.

31. Och giorde ock så en maat/ och bar in til sin fader/ och sade til honom: statt vp min fader/ och ät af tins sons willebråd/ at tin siäl må wälsigna migh.

32. Tå swarade honom Jsaac hans fader: Ho ästu? Han sade: Jagh är Esau tin förstfödde son.

33. Tå wardt Jsaac öfwermåttan häpen/ och sade: Ho? Och hwar är tå then jägaren/ som migh thet burit hafwer/ och jagh åt vthaf allo/ förra än tu kom/ och wälsignade honom? Han skal ock wälsignad blifwa.

34. När Esau thetta sins faders taal hörde/ ropade han högt/ och wardt öfwermåttan förbittrad/ och sade til sin fader: Wälsigna ock migh/ min fader.

35. Men han sade: Tin broder är kommen medh list/ och hafwer tin wälsignelse borta.

36. Tå sade han: Rätteliga heter han Jacob/ ty han hafwer nu twå resor vndertrampat migh 189: Min förstfödzlorätt hafwer han borta 184; och sij/ nu tager han ock min wälsignelse bort. Och sade: Hafwer tu ingen wälsignelse behållit för migh?

37. Jsaac swarade och sade til honom: Jagh hafwer satt honom til en herre öfwer tigh/ och alla hans bröder hafwer jagh giordt honom til tienare; medh korn och wijn hafwer jagh försedt honom: Hwad skal jagh doch nu giöra tigh min son?

38. Esau sade til sin fader: Hafwer tu tå icke vtan ena wälsignelse/ min fader? Wälsigna migh ock/ min fader. Och hof vp sina röst och greet 185.

39. Tå swarade Jsaac hans fader/ och sade til honom: Sij/ en feet boning skalt tu hafwa på jordene/ och af himmelens dagg ofwan efter.

40. Medh titt swärd skalt tu nära tigh/ och skalt tiena tinom broder: Och thet skal skee/ at tu skalt ock warda en herre/ och rifwa hans ook af tinom halse.

IV. Esau hotar sin broder/ och Rebecka råder Jacob draga vndan.

41. OCh Esau wardt wredh vppå Jacob/ för wälsignelsen skul/ ther hans fader honom medh wälsignat hade/ och sade i sitt hierta: Then tiden warder snart kommandes/ at min fader måste få sorg/ ty jagh wil dräpa min broder Jacob. 186

42. Tå wardt Rebecka sagt om thessa hennes större sons Esaus ord: och sände bort/ och lät kalla sin mindre son Jacob/ och sade til honom: Sij/ tin broder Esau hotar tigh/ at han wil dräpa tigh.

43. Och hör nu mina röst/ min son/ giör tigh redo/ och fly til min broder Laban i Haran.

44. Och blif en tijd lång när honom/ til thes tins broders grymhet återwänder.

45. Och til thes hans wrede wändes ifrå tigh/ och förgäter thet tu honom giordt hafwer; så wil jagh sedan sända/ och låta hämta tigh tädan. Hwij skulle jagh mista eder båda på en dagh?

46. Och Rebecka sade til Jsaac: Migh ledes widh at lefwa för Hetz döttrar skul 187: Om Jacob tager hustru af Hetz döttrar/ hwilka äro såsom thessa landsens döttrar/ efter hwad skal jagh lefwa?

28. Capitel.

SÅ befalte ock Jsaac at Jacob skulle draga til Laban och taga sigh ther hustru/ v. 1. Men Esau tog sigh än tå ena hustrn Mahalath Jsmaels dotter/ v. 6. När nu Jacob war på wägen til Haran/ syntes honom vthi en dröm såsom en stege stå vp til himmelen/ och Gudz Änglar gå vp och neder ther vppå/ och HERren sielf öfwerst på stegan/ hwilken tilsade honom Canaans land/ samt Christum then wälsignade Säden/ v. 10. Tå han waknade/ kallade han thet rumet BethEl/ v. 16. Och giorde Gudh ett löfte at han ther honom tiena skulle/ och gifwa honom tiender af alt thet han bekommo/ v. 20.

I. Jacob affärdas til Mesopotamien.

TÅ kallade Jsaac sin son Jacob/ och wälsignade honom/ och böd honom/ och sade til honom: Tag icke hustru af Canaans döttrar:

2. Vtan giör tigh redo/ och faar in i Mesopotamien til Bethuel/ tius moderfaders huus/ och tag tigh ther hustru af Labans tins moderbroders döttrar. 190

3. Men alsmächtig Gudh wälsigne tigh/ och giöre tigh fruchtsam/ och föröke tigh/ så at tu warder en skara medh folck:

4. Och gifwe tigh Abrahams wälsignelse/ tigh och tine sädh medh tigh; at tu må besittia thet land/ ther tu en främling vthi äst/ thet Gudh Abraham gifwit hafwer. 191

5. Så skilde Jsaac Jacob ifrå sigh/ at han foor in i Mesopotamien til Laban Bethuels son af Syrien/ Rebeckas broder/ som hans och Esaus moder war.

II. Esau tager sigh än een hustru.

6. NÄr nu Esau såg at Jsaac hade wälsignat Jacob/ och sändt honom in i Mesopotamien/ at han skulle ther taga sigh hustru; och at sedan han honom wälsignat hade/ böd han honom och sade: Tu skalt ingen hustru taga af Canaans döttrar;

7. Och at Jacob war sinom fader och moder lydig/ och foor in i Mesopotamien:

8. Såg ock/ at Jsaac hans fader såg icke gierna Canaans döttrar:

9. Gick han bort til Jsmael/ och tog vthöfwer the hustrur han tilförene hade/ Mahalath/ Jsmaels Abrahams sons dotter/ Nebaioths syster/ til hustru.

III. Jacob drömer om en stega/ som räckte til himmelen/ och får löftet.

10. MEn Jacob foor vth ifrå Ber Saba/ och reste til Haran.

11. Och kom på ett rum/ ther blef han öfwer nattena: Förty solen war bergad; och han tog en steen ther på rumena/ och lade honom vnder sitt hufwud/ och lade sigh i samma rum til at sofwa.

12. Och honom drömde/ och sij/ en stege 198 stod på jordene/ och änden på honom tog vp i himmelen: och sij/ Gudz Anglar stego ther på vp och neder. 192

13. Och HERren stod ther öfwerst vppå/ och sade: Jagh är HERren/ Abrahams tins faders Gudh/ och Jsaacs Gudh: Thet landet som tu ligger vppå/ skal jagh gifwa tigh och tine sädh.

14. Och tin sädh skal warda såsom stofftet på jordene; och tu skalt warda vthspridder/ wäster vth/ öster vth/ norr vth/ och söder vth/ **och genom tigh och tina sädh skola alla slächter på jordene warda wälsignade.** 193

15. Och sij/ jagh är medh tigh/ och skal förwara tigh ehwart tu faar/ och skal föra tigh åter i thetta landet igen 194. Och skal icke öfwergifwa tigh/ til thes jagh giör alt thet jagh tigh sagt hafwer.

IV. Jacob kallar rumet BethEl/ och giör Gudi ett löfte.

16. TÅ nu Jacob waknade vp af sin sömn/ sade han: Wisserliga är HERren i thetta rum; och jagh wistet icke.

17. Och fruchtade han sigh och sade: Thetta måste wara ett heligt rum/ 199 ty här boor wisserliga Gudh/ och här är himmelens port.

18. Och Jacob stod vp om morgonen bittida/ och tog stenen/ som han hade lagt vnder sitt hufwud/ och reste honom vp til en wård 195/ och giöt olio ther ofwan vppå. 196

19. Och kallade thet rumet BethEl/ men tilförene heet then staden Lus.

20. Och Jacob giorde ett löfte/ och sade: Om så är/ at Gudh blifwer medh migh/ och förwarar migh på thenna wägen/ som jagh reser/ och gifwer migh brödh til at äta/ och kläder til at klädas medh: 197

21. Och förer migh medh frijd åter heem igen til min fader; så skal HERren wara min Gudh. 200

22. Och thenne stenen/ som jagh vprest hafwer til en wård/ skal warda ett Gudz huus: och alt thet tu migh gifwer/ ther wil jagh gifwa tigh tijonde af.

29. Capitel.

TÅ nu Jacob kom fram/ fan han herdar på markene/ och fick spörja as them/ at Laban mådde wäl/ v. 1. J thet samma kom Rachel Labans dotter medh sin faders fåår: Tå halp han henne watna fåren/ och vppenbarade sigh wara Rebeckas son/ v. 9. Tå Laban thet hörde/ kom han vth emot Jacob/ fägnade och hade honom in/ v. 13. När han en tid hade warit hoos honom/ woro the öfwerens/ at Jacob skulle tiena Laban i siu åhr för hans yngre dotter Rachel/ v. 14. När tiden war vthe/ och bröllop skulle stå/ gaf Laban Jacob sin äldre dotter Lea för Rachel/ v. 21. Therföre måtte han åter tiena honom i siu åhr för Rachel/ v. 27. Sedan wardt Lea hafwandes/ och födde Ruben/ Simeon/ Levi och Juda/ v. 31.

I. Jacob kommer til Laban i Haran.

TÅ hof Jacob sin foot vp/ och gick in i thet land/ som öster vth ligger.

2. Och såg sigh om; och sij/ ther war en brunn på markene; och sij/ tre hiordar medh fåår ther när: förty hiordena måste dricka af brunnenom; och låg en stoor steen för holet på brunnenom.

3. Och the plägade ther församla alla hiordarna/ och wältra stenen ifrå brunsholet/ och watna fåren/ och lade så åter stenen för holet i sitt rum igen.

4. Och Jacob sade til them: Mine bröder/ hwadan ären J? The swarade: Wij äre af Haran.

5. Han sade til them: Känne J ock Laban Nahors son? The swarade: Wij känne honom wäl.

6. Han sade: Går honom ock wäl i hand? The swarade: Honom går wäl i hand. Och sij/ ther kommer hans dotter Rachel medh fåren.

7. Han sade: Thet är ännu bittida dags/ och är icke ännu tijd drifwa boskapen heem; watner fåren/ och går bort medh them i beet.

8. The swarade: Wij kunne icke/ förra än alla hiordarna komma tilsamman/ och wij wältre stenen ifrå brunsholet/ och watne så fåren.

II. Räkar Rachel/ och fägnas af Laban.

9. MEdan han ännu talade medh them/ kom Rachel medh sins faders fåår/ förty hon wachtade fåren.

10. Tå Jacob såg Rachel Labans sins moderbroders dotter/ och Labans sins moderbroders fåår/ gick han til/

och wältrade stenen ifrå holet på brunnenom/ och watnade Labans sins moderbroders fåår/

11. Och kyste Rachel; hof vp sina röst och greet.

12. Och kundgiorde henne/ at han war hennes faderbroders 203/ och Rebeckas son. Tå lop hon och kundgiorde thet sinom fader.

13. Tå nu Laban hörde om Jacob sin syster son/ lop han emot honom/ och tog honom i famn/ och kysten/ och hade honom in i sitt huus. Tå förtalde han honom alt huru tilgått war.

14. Tå sade Laban til honom: Nu wäl/ tu äst mitt been och mitt kött 201: och när han nu en månad långt hade warit när honom;

III. Låfwar tiena Laban i siu åhr för Rachel.

15. SAde Laban til Jacob: Ändoch tu äst min broder/ skulle tu förthenskul tiena migh för intet? Säg/ hwad skal wara tin löön?

16. Och Laban hade twå döttrar/ then äldsta heet Lea/ och then yngsta heet Rachel.

17. Men Lea war kleenögd; Rachel war wäl skapad/ och hade ett dägeligit ansichte.

18. Til henne fick Jacob kärlek/ och sade: Jagh wil tiena tigh i siu åhr för Rachel tina yngsta dotter. 202

19. Laban swarade: Thet är bättre jagh gifwer tigh henne/ än enom androm; blif när migh.

20. Så tiente Jacob i siu åhr för Rachel; och tyckte honom thet wara fåå dagar/ så kär hade han henne.

IV. Laban gifwer Jacob Lea för Rachel.

21. OCh Jacob sade til Laban: Få migh mina hustru/ ty nu är tijd at jagh kommer i säng medh henne.

22. Tå böd Laban alt folcket ther omkring/ och giorde bröllop.

23. Men om aftonen tog han Lea sina dotter/ och hade henne in til honom. Och han låg när henne.

24. Och Laban fick sine dotter Lea Silpa til ena tienstepigo.

25. Om morgonen/ sij/ tå war thet Lea; och han sade til Laban: Hwij hafwer tu thet giordt migh? Hafwer jagh icke tient tigh för Rachel? Hwij hafwer tu bedragit migh?

26. Laban swarade: Man giör icke så i wåro lande/ at man gifwer vth then yngsta förr än then äldsta.

27. Halt thesse wekona vth/ så wil jagh ock gifwa tigh thenna medh/ för then tienst/ som tu ännu skalt tiena migh i androm siu åhr.

28. Jacob giorde så/ och hölt the wekona vth: Tå gaf han honom Rachel 204 sina dotter til hustru.

29. Och Laban gaf Rachel sina dotter Bilha til ena tienstepigo.

30. Så låg han ock när Rachel/ och hade Rachel kärare än Lea; och tiente honom framdeles i the andra siu åhren.

V. Leas söner.

31. MEn tå HERren såg/ at Lea wardt wanwyrd/ giorde han henne fruchtsamma; och Rachel ofruchtsamma.

Ruben.

32. Och Lea wardt hafwandes/ och födde en son/ then kallade hon Ruben/ och sade: HERren hafwer sedt til min förtryckelse; nu warder min man hafwandes migh kär.

Simeon.

33. Och wardt åter hafwandes/ och födde en son/ och sade: HERren hafwer hördt at jagh är wanwyrd/ och hafwer theslikes thenna gifwit migh; och kallade honom Simeon.

Levi.

34. Åter wardt hon hafwandes/ och födde en son/ och sade: Nu warder min man åter hållandes sigh til migh/ ty jagh hafwer födt honom tre söner: Therföre kallade hon honom Levi.

Juda.

35. Fierde reso wardt hon hafwandes/ och födde en son/ och sade: Nu wil jagh tacka HERranom; therföre kallade hon honom Juda: och wände så igen at föda.

30. Capitel.

TÅ Rachel såg at hon war ofruchtsam/ gaf hon Jacob sin tienstepiga Bilha til hustru/ v. 1. Hon födde honom Dan och Naphthali/ v. 5. När Lea thet såg/ giorde hon thet samma/ och gaf Jacob sin tienstepiga Silpa til hustru: Hon födde honom Gad och Asser/ v. 9. Sedan blef åter Lea hafwandes/ och födde Jsaschar/ Sebulon och Dina/ v. 14. Tå tänckte Gudh på Rachel/ och giorde henne fruchtsamma/ och hon födde Joseph/ v. 22. Ther efter begiärade Jacob låf til at draga heem medh sina hustrur; men Laban öfwertalte honom at han blef än någon tijd/ och war öfwerens medh honom om een wiß löön/ v. 25. Ther vthi brukade Jacob behändighet/ och blef ther igenom öfwermåttan rijk/ v. 37.

I. Rachel och Lea gifwa Jacob sina tienstepigor til hustrur/ och the föda.

TÅ Rachel såg at hon födde Jacob intet/ afwundades hon widh sina syster/ och sade til Jacob: Skaffa migh ock barn/ eljes döör jagh.

2. Jacob wardt ganska wredh på Rachel/ och sade: Jcke är jagh Gudh/ som tigh förmenar tins lifsfrucht?

3. Men hon sade: Sij/ ther är min tienstepiga Bilha/ lägg tigh när henne/ at hon må föda i mitt sköt/ och jagh warder doch vpbygd genom henne. 205

4. Och gaf honom så Bilha/ sina tienstepigo/ til hustru. Och Jacob lade sigh när henne.

5. Och så wardt Bilha hafwandes/ och födde Jacob en son.

Dan.

6. Tå sade Rachel: Gudh hafwer dömdt mina saak/ och hördt mina röst/ och gifwit migh en son: therföre kallade hon honom Dan.

7. Åter wardt Bilha/ Rachels tiensteqwinna/ hafwandes/ och födde Jacob then andra sonen.

Naphthali.

8. Tå sade Rachel: Gudh hafwer omwändt thet medh migh och mine syster/ och jagh får öfwerhandena: och

hon kallade honom Naphthali.

9. Tå nu Lea såg at hon hade wändt igen at föda/ tog hon sina tienstepigo Silpa/ och gaf henne Jacob til hustru.

10. Så födde Silpa/ Leas tiensteqwinna/ Jacob en son.

Gad.

11. Tå sade Lea: Rustig 208: och kallade honom Gad.

12. Ther efter födde Silpa Leas tiensteqwinna Jacob then andra sonen.

Asser.

13. Tå sade Lea: Wål migh; förty/ döttrarna skola säija migh saliga: och hon kallade honom Asser.

14. Ruben gick vth om hwete-andena/ och fan liljor 209 på markene/ och hade them heem til sina moder Lea. Tå sade Rachel til Lea: Gif migh en deel af tins sons liljor.

15. Hon swarade: Hafwer tu icke nog/ at tu hafwer taget min man bort/ och wilt theslikes taga mins sons liljor? Rachel sade: Nu wäl/ lät honom thenna nattena sofwa när tigh/ för tins sons liljor.

16. Tå nu Jacob kom om aftonen af markene/ gick Lea vth emot honom/ och sade: när migh skal tu liggia: förty jagh hafwer köpt tigh för mins sons liljor. Och han låg när henne the nattena.

II. Leas och Rachels barn.

17. OCh Gudh hörde Lea/ och hon wardt hafwandes/ och födde Jacob then femte sonen.

Jsaschar.

18. Och sade: Gudh hafwer lönt migh/ för thet jagh gaf minom manne mina tienstepigo: och hon kallade honom Jsaschar.

19. Åter wardt Lea hafwandes/ och födde Jacob then siette sonen.

Sebulon.

20. Och sade: Gudh hafwer wäl försedt migh; Nu warder åter min man boendes när migh/ ty jagh hafwer födt honom sex söner: Och kallade honom Sebulon.

Dina.

21. Ther efter födde hon ena dotter/ och kallade henne Dina.

22. Men Gudh tänckte på Rachel/ och hörde henne/ och giorde henne fruchtsamma.

23. Tå wardt hon hafwandes/ och födde en son/ och sade: Gudh hafwer min smälek ifrå migh tagit.

Joseph.

24. Och kallade honom Joseph/ och sade: HERren gifwe migh ännu en son här til.

III. Jacob betingar medh Laban om en wiß löön.

25. TÅ nu Rachel hade födt Joseph/ sade Jacob til Laban: Lät migh färdas och resa heem til mitt/ och i mitt land.

26. Gif migh mina hustrur och min barn/ som jagh hafwer tient tigh före/ at jagh må färdas: förty tu wetst/ hwad jagh hafwer giordt tigh för en tienst. 206

27. Laban sade til honom: Kan jagh icke finna nådh för tin ögon? Jagh förnimmer at HERren hafwer wälsignat migh för tina skul.

28. Säg/ hwad löön jagh skal gifwa tigh?

29. Men han sade til honom: Tu wetst/ huru jagh hafwer tient tigh/ och hwad boskap tu hafwer vnder migh.

30. Tu hade litet förra än jagh kom/ men nu äst tu riker worden; och HERren hafwer wälsignat tigh för mina skul: och nu när skal jagh ock något bestyra til mitt huus?

31. Laban sade: Hwad skal jagh tå gifwa tigh? Jacob sade: Tu skalt alsintet gifwa migh; vtan om tu wilt giöra migh thet jagh säger/ så skal jagh ännu beta och wachta tin fåår.

32. Jagh wil i dagh gå igenom alla tina hiordar/ och skil tu ther ifrån all fläckiot och brokot fåår/ och all swart fåår ibland lamben och keden 210: Hwad nu sedan brokot och fläckiot blifwer/ thet skal wara min löön.

33. Så warder migh min rättferdighet betygandes i dagh eller morgon/ när ther til kommer/ at jagh skal taga min löön af tigh/ altså/ at hwad som icke fläckiot eller brokot/ eller ock hwad swart är ibland lamben och keden/ thet ware en tiufnat medh migh.

34. Tå sade Laban: Jagh är til fridz/ blifwe som tu sagt hafwer.

35. Och han skilde i then dagen vth spreklota och brokota bockar/ och all fläckiot och brokot kidh/ ther som ju något hwitt war vppå/ och alt thet swart war ibland lamben; och fick thet sin barn i händer.

36. Och lät blifwa tre dagsleder långt emellan sigh och Jacob. Så bette Jacob thet öfwer war af Labans hiord.

IV. Jacobs kånster at blifwa rijk.

37. MEn Jacob tog gröna aspekäppar/ hasl och castaneen/ och barkade hwita ränder ther vppå.

38. Och lade käpparna/ som han barkat hade/ i dryckehonar för hiordarna/ som ther komma måste och watnas/ at the skulle hafwande warda/ när the kommo til at dricka. 207

39. Altså wordo hiordarna hafwande öfwer käpparna/ och födde fläckiot/ spreklot och brokot.

40. Tå afskilde Jacob lamben/ thet icke brokot/ och alt thet swart war/ och lät them in til Labans hiord: Och giorde sigh en egen hiord/ then lät han icke til Labans hiord.

41. Men när then tijd födde hiorden lop/ lade han käpparna i honar för hiordens ögon/ så at the wordo hafwande öfwer käpparna.

42. Men när the seenfödda lupo/ lade han them intet ther vthi. Så wordo tå the sijdfödlingar Labans/ och the tijdfödlingar Jacobs.

43. Ther af wardt mannen öfwermåttan rijker/ så at han hade mycken fåår/ tienarinnor och tienare/ Camelar

och åsnar.

31. Capitel.

NÄr Labans barn thet sågo/ förtruto the/ och angåfwo thet för Laban/ och han fick mißhag til Jacob/ v. 1. Men tå Jacob fick HERrans befalning/ at han skulle begifwa sigh heem i sina fäders land igen: Lät han kalla sina hustrur vth på markena til sigh; öfwertalte them/ v. 3. Och drog hemliga ifrån sin swärfader/ medan han war borto och klipte sin fåår/ v. 17. På tredie dagen/ tå Laban fick wetat/ jagade han efter honom siu dagsresor/ och hinte honom på Gileadz berg/ och talade honom hårdt til therföre/ v. 22. Men tå Jacob hade vrsächtat och förswarat sigh/ v. 31/ förliktes the wäl/ och vprättade ett förbund sigh emellan; Och så skildes the hwar ifrån annan/ v. 44.

I. Laban och hans barn förtryta/ at Jacob wardt rijk.

OCh kom för honom Labans barnas taal/ at the sade: Jacob hafwer kommet alt wårs faders godz til sigh/ och af wårs faders godz hafwer han sådana rikedomar samkat.

2. Och Jacob såg på Labans ansichte/ och sij/ thet war icke sådana emot honom som i går och förrgår.

II. Gudh befaller/ och Jacob rådslår medh sina hustrur/ om hemresan.

3. OCh HERren sade til honom: Faar åter in i tina fäders land/ och til tina frender; Jagh wil wara medh tigh.

4. Tå sände Jacob och lät kalla Rachel och Lea vth på markena til sin hiord.

5. Och sade til them: Jagh seer idars faders ansichte/ at thet är icke sådana emot migh/ såsom i går och i förrgår: Men mins faders Gudh hafwer warit medh migh.

6. Och j weten/ at jagh hafwer tient idar fader af alla mina krafter.

7. Och han hafwer beswikit migh/ och nu tijo resor förwandlat min löön; men Gudh hafwer honom thet icke tilstadt/ at han skulle giöra migh skada.

8. När han sade: The brokota skola wara tin löön/ så bar hela jorden brokot: Men när han sade; The spreklota skola wara tin löön/ så bar hela hiorden spreklot.

9. Så hafwer Gudh wändt idars faders godz ifrå honom/ och gifwit thet migh.

10. Ty när aflotiden kom/ hof jagh vp min ögon/ och såg i dröm/ och sij/ gumrarna sprungo på the spreklota/ fläckiota/ och brokota hiordarna.

11. Och Gudz Ängel 216 sade til migh i drömenom; Jacob: Och jagh swarade; Här är jagh.

12. Men han sade: Häf vp tin ögon/ och sij/ gumrarna springa på the spreklota/ fläckiota och brokota fåren; förty/ jagh hafwer alt sedt hwad Laban giör tigh.

13. Jagh är Gudh i BethEl/ ther tu hafwer smordt stenen 211/ och giordt migh ther ett löfte 212: Nu giör tigh redo/ och faar vthaf thetta landet/ och faar in i titt födzloland igen.

14. Tå swarade Rachel och Lea/ och sade til honom: Wij hafwe hwarken deel eller arf i wår faders huse meer.

15. Hafwer han doch hållet oß lika som främmande; förty/ han hafwer såldt oß/ och förtärdt wårt wärd.

16. Therföre hafwer Gudh fråwändt wårom fader hans rikedomar til oß och wår barn. Alt thet Gudh tigh nu sagt hafwer/ thet giör.

III. Jacob drager ifrå Laban.

17. SÅ giorde Jacob sigh redo/ och satte sin barn och hustrur på Camelar:

18. Och förde bort all sin boskap/ och alla sina håfwor/ som han hade förwärfwat i Mesopotamien; på thet han skulle komma til sin fader Jsaac i Canaans land.

19. Men Laban war gången bort til at klippa sin hiord. Och Rachel staal sins faders beläter.

20. Altså staal 217 Jacob Laban af Syrien hiertat/ at han honom icke tilsade/ tå han flydde.

21. Så flydde han/ och alt thet hans war giorde sigh redo/ och foor öfwer älfwena/ och stämde åth Gileadz berg.

IV. Laban drager efter Jacob och talar honom hårdt til.

22. PÅ tredie dagen wardt thet Laban sagt/ at Jacob flydde.

23. Och han tog til sigh sina bröder/ och jagade efter honom siu dagsleder; och hinte honom på thet berget Gilead.

24. Men Gudh kom til Laban af Syrien i dröm om nattena/ och sade til honom: Förwara tigh/ at tu intet talar til Jacob annat än godt.

25. Och Laban nalkades in til Jacob. Men Jacob hade vpslagit sin tiäll på bergena: och Laban medh sina bröder slog theslikes sin tiäll vppå bergena Gilead.

26. Tå sade Laban til Jacob: Hwad hafwer tu giordt/ at tu hafwer stolit mitt hierta/ och bortfördt mina döttrar/ lika som the ther medh swärd gripna wore?

27. Hwarföre hafwer tu thet fördolt/ at tu skulle fly/ och hafwer stolit tigh ifrå migh/ och hafwer icke tilsagt/ at jagh måtte hafwa ledsagat tigh medh frögd/ medh siungande/ medh bungande 218 och harpande?

28. Och hafwer icke låtit migh kyssa min barn och döttrar? Tu hafwer dårliga giordt.

29. Och jagh hade wäl så myckin macht/ at jagh kunde giöra eder ondt; men edars faders Gudh sade til migh i går: Förwara tigh/ at tu intet talar til Jacob vtan godt.

30. Och medan tu ju wille fara/ och åstundade så myckit efter tins faders huus; hwarföre hafwer tu tå stulit migh mina gudar?

V. Jacob vrsächtar och förswarar sigh.

31. JAcob swarade och sade til Laban: Jagh fruchtade at tu skulle hafwa tagit tina döttrar ifrå migh.

32. Men när hwilkom tu finner tina gudar/ han må döö här för wåra bröder. Sök efter titt när migh och tag thet. Men han wiste icke at Rachel hade stulit them.

33. Tå gick Laban in i Jacobs tiäll och Leas/ och båda tiensteqwinnornas/ och fan intet: och gick vth af Leas tiäll i Rachels tiäll.

34. Tå tog Rachel beläten/ och lade them vnder Camelahalmen/ och satte sigh ther på. Men Laban ransakade

öfwer hela tiället/ och fan intet.

35. Tå sade hon til sin fader: Min herre/ war icke wredh; förty jagh kan icke stå vp emot tigh: förty/ thet går medh migh efter qwinno sätt 213. Så sökte han/ och fan intet beläten.

36. Och Jacob wardt wredh och kifwade medh Laban/ och sade til honom: Hwad hafwer jagh mißhandlat eller syndat/ at tu äst så heter på migh?

37. Tu hafwer ransakat all min boting/ hwad hafwer tu funnet af tin boting? Lägg thet ther för mina och tina bröder/ at the döma emellan oß båda.

38. Tiugu åhr hafwer jagh warit när tigh/ tin fåår och getter hafwa icke warit ofruchtsamma/ wädrarna af tin hiord/ hafwer jagh icke ätit.

39. Thet af diuren rifwit war/ hade jagh icke til tigh/ jagh måste thet betala: tu äskade thet af mine hand/ ehwad thet war dagh eller natt migh ifrå stulit. 214

40. Om dagen war jagh wanmächtig för heta skul/ om nattena för köld; och min sömn week ifrå min ögon.

41. Så hafwer jagh i tiugu åhr tient i titt huus; fiorton för tina döttrar/ och sex för tin hiord: och tu hafwer tijo resor förwandlat min löön.

42. Hwar mins faders Abrahams Gudh/ och Jsaacs fruchtan 215218 icke hade warit på mina sido/ tu hade lätit migh gå blottan ifrå tigh. Men Gudh hafwer ansedt min förtryckelse och arbete/ och straffade tigh i går.

VI. Jacob och Laban giöra förbund sigh emellan.

43. LAban swarade och sade til Jacob: Döttrarna äro mina döttrar/ och barnen äro min barn/ och hiordarna äro mine hiordar/ och alt thet tu seer är mitt: hwad kan jagh i dagh giöra minom döttrom/ eller theras barnom som the födt hafwa?

44. Så kom nu och lät oß giöra ett förbund/ jagh och tu; som skal wara ett witnesbörd emellan migh och tigh.

45. Tå tog Jacob en steen/ och reste honom vp til en wård.

46. Och sade til sina bröder; hämter vp stenar: och the togo stenar/ och giorde ena rösio; och åto vppå samma rösio.

47. Och Laban kallade henne Jegar Sahaduta; men Jacob kallade henne Gilead.

48. Tå sade Laban: Thenna steenrösian ware i dagh witnesbörd emellan migh och tigh; ther af kallar man henne Gilead:

49. Och ware en wård; ty han sade: HERren see här til emellan migh och tigh/ tå wij komme ifrå hwar annan.

50. Hwar tu beswärar mina döttrar/ eller tager andra hustrur ther öfwer: Här är ingen menniskia medh oß; men sij/ Gudh är witne emellan migh och tigh.

51. Och Laban sade ytterligare til Jacob: Sij/ thetta är steenrösian/ och thetta är wården/ som jagh vprest hafwer emellan migh och tigh.

52. Samma rösian ware witne/ och wården ware theslikes witne/ om jagh faar här öfwer til tigh/ eller tu faar

öfwer thenna rösian och wården til migh/ til at giöra skada.

53. Abrahams Gudh och Nahors Gudh/ och theras fäders Gudh ware domare emellan oß. Och Jacob swoor honom/ widh Jsaacs sins faders fruchtan.

54. Och Jacob offrade offer på bergena/ och böd sina bröder at the skulle äta brödh. Och tå the hade ätit/ blefwo the på bergena öfwer nattena.

55. Men om morgonen stod Laban bittida vp; kyste sin barn och döttrar; wälsignade them/ och foor sina färde/ och kom heem til sitt igen.

32. Capitel.

TÅ Jacob war skild ifrå Laban/ mötte honom Gudz Änglar widh Mahanaim/ v. 1. Och han sände bodh för sigh til at blidka sin broder Esau/ v. 3. Tå han hörde at Esau kom emot honom medh 400 män/ fruchtade han/ v. 6. Och bad Gudh om hielp/ v. 9. Och sände skäncker emot Esau at försona honom medh/ v. 13. När han hade skaffat sitt folck och boskap öfwer älfwen/ blef han allena qwar/ och ther brottades han medh Gudh vthi en mans hamn/ och hans namn blef förandrat/ at han skulle heta Jsrael/ v. 22. Blef ock så wälsignad af honom/ v. 29. Och han kallade thet rumet Pniel/ efter han ther Gudh sedt hade/ v. 30.

I. Gudz Änglar möta Jacob.

MEn Jacob foor sin wägh/ och Gudz Änglar mötte honom.

2. Och tå han såg them/ sade han: Thetta äro Gudz härar 219; och kallade thet rumet Mahanaim.

II. Jacob sänder bodh för sigh/ och får kundskap at Esau möter honom.

3. MEn Jacob sände bodh fram för sigh til sin broder Esau in vthi Seirs land/ i Edoms engd.

4. Och befalte them och sade; Så säger minom herra Esau: Tin tienare Jacob låter säija tigh/ jagh hafwer warit vthe när Laban/ och hafwer alt här til warit ibland främmande.

5. Och hafwer fää och åsnor/ fåår/ tienare och tienarinnor; och hafwer vthsändt/ och låtit tigh minom herra thet beboda/ på thet jagh måtte finna nådh för tin ögon.

6. Boden kommo igen til Jacob och sade: Wij kommom til tin broder Esau/ och han reser emot tigh medh fyrahundrade män.

III. Jacobfruchtar sigh/ och beder Gudh om hielp.

7. TÅ fruchtade Jacob storliga/ och war förfärad: och skifte folcket/ som war när honom/ och fåår/ och fää/ och Camelar/ i twå skarar.

Och sade: Om Esau kommer på then ena skaran/ slår honom/ så må then andre vndkomma.

9. Ytterligare sade Jacob: Gudh mins faders Abrahams Gudh/ mins faders Jsaacs/ HERre/ tu som til migh sagt hafwer: Faar åter in i titt land til tina fränder/ jagh wil giöra tigh godt. 220

10. Jagh är för ringa til all then barmhertighet och all then trohet/ som tu medh tinom tienare giordt hafwer; förty/ jagh hade icke meer än thenna stafwen/ tå jagh gick öfwer thenna Jordanen/ och nu är jagh til twå skarar worden.

11. Hielp migh vthu mins broders hand/ vthu Esaus hand; ty jagh fruchtar för honom/ at han icke kommer/

och slår migh både mödrar och barn.

12. Tu hafwer sagt. Jagh wil giöra tigh godt/ och giöra tin sädh som sanden i hafwet/ then så mycken är/ at han eij kan räknas. 221

IV. Jacob sänder skäncker emot Esau.

13. OCh han blef ther then nattena/ och tog af thy han för handena hade/ skänker til sin broder Esau:

14. Tuhundrade getter/ tiugu bockar/ tuhundrade fåår/ tiugu wädrar:

15. Och tretijo däggiande Camelar medh theras föl; fyratijo koor/ och tijo oxar; tiugu åsninnor/ medh tijo föl.

16. Och fick them vnder sina tienares händer/ ju hwar hiorden för sigh/ och sade til them: Går fram för migh/ och låter wara rum emellan then ena hiorden efter then andra.

17. Och böd then första och sade: När min broder Esau möter tigh/ och frågar tigh: Hwem hörer tu til/ och hwart wilt tu/ och hwem hörer thet til/ som tu drifwer för tigh?

18. Skalt tu säija: Thet hörer tinom tienare Jacob til; han sände sinom herra Esau skäncker/ och kommer här efter.

19. Så böd han ock then andra/ och then tredie/ och allom them som gingo efter hiorden/ och sade: Som jagh hafwer sagt eder/ så säger til Esau när J finne honom.

20. Och säger ju thet medh: Sij/ Jacob tin tienare är efter oß. Förty han tänckte/ jagh wil blidka honom medh then skäncken/ som går för migh; sedan wil jagh see honom; kan hända at han vndfår migh wäl.

21. Så gingo skänckningarna fram före honom: men han blef then nattena i lägret.

22. Och stod vp om nattena/ och tog sina twå hustrur/ och the twå tiensteqwinnorna/ och sin ellofwa barn/ och foor til wadet Jabbok:

23. Tog them och förde them öfwer älfwena/ så at thet han hade/ kom öfwer.

V. Jacob brottas medh Gudh/ och warder kallad Jsrael.

24. OCh han blef på then sidone allena. Tå brottades 225 en man 226 medh honom til thes morgonrodnen vpgick. 222

25. Och tå han såg at han icke kunde öfwerwinna honom/ rörde han hans höftes seno/ och strax förtwinade hans höftes sena.

26. Och han sade: Lät migh gå/ ty morgonrodnen går vp; men han swarade: Jagh släpper tigh icke/ medh mindre tu wälsignar migh.

27. Han sade: Huru heter tu? Han swarade: Jacob.

28. Han sade: Tu skalt icke meer heta Jacob/ vtan Jsrael 227 223. Förty/ tu hafwer medh Gudh och menniskior kämpat/ och hafwer fått öfwerhandena.

VI. Jacob wälsignas/ och rumet kallas Pniel.

29. OCh Jacob frågade honom och sade: Huru heter tu? Men han sade: hwij frågar tu huru jagh heter 224?

Och han wälsignade honom ther sammastädes.

30. Och Jacob kallade thet rumet Pniel; ty jagh hafwer sedt Gudh vnder ansichtet/ och min siäl är frälst worden.

31. Och som han kom fram om Pnuel/ gick honom solen vp/ och han haltade i sine höft.

32. Förthenskul äta Jsraels barn inga höftseno ännu i dagh/ therföre at Jacobs höftsena rörd wardt.

33. Capitel.

NÄr Jacob fick see Esau komma/ delte han sina hustrur/ barn och folck vthi tre hopar/ v. 1. Och gick fram och ödmiukade sigh för honom/ v. 3. Esau föll Jacob om halsen och kyste honom/ v. 4. Och när the wänligen och broderligen hade länge talatz widh/ v. 5. Wände han om til Seir igen/ v. 16. Jacob drog sachta efter in i Canaans land til Sichem/ v. 18. och åkallade ther then starcka Jsraels Gudz namn/ v. 20.

I. Jacob och Esau mötas åth/ och talas broderligen widh.

JAcob hof vp sin ögon/ och såg sin broder Esau komma medh fyrahundrade män. Och skifte sin barn til Lea/ och til Rachel/ och til båda tiensteqwinnorna.

2. Och skickade tiensteqwinnorna medh theras barn främst; och Lea medh hennes barn ther näst; och Rachel medh Joseph efterst.

3. Och han gick fram för them/ och bugade sigh siu resor 232 nedh på jordena/ til thes han kom fram til sin broder.

4. Men Esau lop emot honom/ och tog honom i famn/ och fick honom om halsen/ och kyste honom: och the greto.

5. Och hof vp sin ögon och såg qwinnorna medh barnen/ och sade: Ho äro thesse medh tigh? Han swarade: Thet äro barnen/ som Gudh tinom tienare beskärdt hafwer. 228

6. Och tiensteqwinnorna gingo fram medh theras barn/ och bugade sigh för honom.

7. Lea gick ock fram medh sin barn/ och bugade sigh för honom. Sedan gick Joseph och Rachel fram/ och bugade sigh ock för honom.

8. Och han sade: Hwad wilt tu medh allan then skaran/ som jagh hafwer mött? Han swarade: At jagh måtte finna nådh för minom herra.

9. Esau sade: Jagh hafwer nogh min broder/ behålt thet tu hafwer.

10. Jacob swarade: Ach neij! hafwer jagh funnit nådh för tigh/ så tag min skänck af mine hand: förty/ jagh såg titt ansichte/ lika som jagh hade sedt Gudz ansichte 229 233; Och tagh thet täckeliga af migh.

11. Tag then wälsignelsen 230 som jagh hafwer fördt til tigh; ty Gudh hafwer migh thet beskärdt/ och jagh hafwer all ting nogh. Så nödgade han honom til thes han anammade thet.

12. Och han sade: Lät oß fara fram åth/ och resa/ jagh wil fara medh tigh.

13. Men han sade til honom: Min herre/ tu wetst at jagh hafwer spädh barn när migh/ ther til fåår och fää/ som än äro vnge; när the en dagh för hastigt drifne wordo/ dödde migh hela hiorden.

14. Min herre fare fram före åth för sin tienare: jagh wil sachta följa/ efter som boskapen och barnen gå kunna; til thes jagh kommer til min herra i Seir.

15. Esau sade: Så wil jagh doch låta blifwa när tigh något af folcket/ som medh migh är. Han swarade: Hwad giörs thet behof? Lät migh man finna nådh för minom herra.

II. Esau och Jacob fortsättja sina resor.

16. SÅ foor Esau then dagen tilbaka sin wägh åth Seir.

17. Och Jacob foor til Succoth/ och bygde sigh ett huus/ och giorde hyddor til sin boskap. Ther af heter thet rumet Succoth.

18. Ther efter kom Jacob til Salem/ til then staden Sichem/ som ligger i Canaans lande/ sedan han war kommen vtaf Mesopotamien/ och giorde sitt lägre för stadenom.

19. Och köpte ett stycke åker af Hemors Sichems faders barnom/ för hundrade penningar. 231

20. Ther slog han vp sin tiäll; och vpreste ther ett altare/ och åkallade thens starcka Jsraels Gudz namn.

34. Capitel.

MEdan Jacob bodde widh Sichem/ blef hans dotter Dina skämd af Sichem Hemors son/ v. 1. Och efter han hade henne kär/ begärade han henne til hustru/ v. 3. När Jacobs söner fingo thet weta/ förtröt thet them swårliga/ v. 7. Doch talade Hemor och Sichem medh them wänliga/ v. 8. Så at the gåfwo sigh til fridz/ doch medh thet wilkor/ at Sichem och hela staden skulle låta omskära sigh/ v. 13. När the thetta hade bewiljat/ och woro omskorne/ v. 18. Kommo Jacobs söner Simeon och Levi/ och dråpo them/ och skiöflade staden/ v. 25. Hwilket Jacob swårligen mißhagade/ v. 30.

I. Dina warder skämd af Sichem/ och begäres af honom til hustru.

MEn Dina Leas dotter/ then hon Jacob födt hade/ gick vth til at besee thes landsens döttrar.

2. Tå Sichem Hemors Heweens son/ som war thes landsens herre/ såg henne/ tog han henne/ och belägrade henne/ och förkränckte henne.

3. Och hon låg honom hårdt på hiertat/ och han hade pigona kära/ och talade liufliga medh henne.

4. Och Sichem sade til sin fader Hemor: Tag migh then pigona til hustru.

5. Och Jacob förnam at hans dotter Dina war skämd/ 235 och hans söner woro medh boskapenom vthe på markene: och Jacob tigde til thes the kommo.

6. Tå gick Hemor Sichems fader vth til Jacob/ til at tala medh honom.

7. J thet kommo Jacobs söner af markene; och tå the thet hörde/ förtröt thet männerna/ och wordo ganska wrede/ at han hade giordt en dårskap i Jsrael/ och belägrat Jacobs dotter: ty thet war icke rätt giordt.

8. Tå talade Hemor medh them och sade: Mins sons Sichems hierta trängtar efter edra dotter; käre/ gifwer honom henne til hustru.

9. Befrynder eder medh oß; gifwer oß edra döttrar/ och tager J wåra döttrar.

10. Och boor när oß: landet skal stå eder öpet; bygger och bruker/ och boor ther inne.

11. Och Sichem sade til hennes fader och bröder: Läter migh finna nådh när eder/ hwad J migh säijen/ thet wil jagh gifwa.

12. Begärer man troliga af migh morgongåfwor och skäncker/ jagh wil gifwa som J begären; gifwer migh allenast pigona til hustru.

II. Dinas bröder ingå Sichems begäran medh wilkor/ them han wedertager.

13. TÅ swarade Jacobs söner Sichem och hans fader Hemor/ och talade bedrägeliga/ therföre at theras syster Dina war skämd:

14. Och sade til them: Wij kunne thet icke giöra/ at wij skole gifwa våra syster enom oomskornom manne; ty thet woro oß een skam.

15. Doch likwäl wilje wij wara eder til wiljes/ om J warden oß like/ och alt mankön ibland eder warder omskoret.

16. Tå wilje wij gifwa eder våra döttrar/ och taga oß edra döttrar/ och boo när eder/ och wara ett folck.

17. Men hwar J icke wiljen lyda oß/ och omskära eder/ så wilje wij taga våra dotter/ och fara wår wägh.

18. Thet talet behagade Hemor och hans son wäl.

19. Och then vnge mannen fördrögde intet at giöra så: förty/ han hade lust til Jacobs dotter/ och han war härlig hållen 236 öfwer alla i hans faders huse.

20. Så gingo Hemor och hans son Sichem i stadzporten/ och talade medh borgarena i stadenom och sade:

21. Thesse män äro fridsamme när oß/ och wilja byggia och boo i landena: så är nu landet wijdt begripit; wij wilje taga oß theras döttrar/ och gifwa them våra döttrar.

22. Men tå wilja the wara oß til wiljes/ så at the boo när oß/ och warda ett folck medh oß/ om wij omskäre alt thet som mankön är ibland oß/ såsom the omskorne äro.

23. Theras boskap och ägodelar/ och alt thet the hafwa blifwer wårt/ om wij eljes blifwom them til wiljes/ så at the boo när oß.

24. Och the lydde Hemor och Sichem hans sone/ alle the som genom hans stadzport vth-och ingingo/ och omskoro alt 237 thet som mankön war/ thet som i theras stadh vth- och ingick.

III. Simeon och Levi dräpa the Sichemiter medh Jacobs stora mißnöije.

25. OCh på tredie dagenom tå thet wärkte them/ togo the twå Jacobs söner/ Simeon och Levi/ Dinas bröder/ hwar thera sitt swärd/ och gingo dristeliga in i staden/ och slogo ihiäl alt thet som war mankön. 234

26. Och slogo ock så ihiäl Hemor och hans son Sichem medh swärdz ägg/ och togo sina syster Dina vthaf Sichems huse/ och gingo sin wägh.

27. Tå kommo Jacobs söner öfwer the slagna/ och skinnade staden/ therföre at the skämdt hade theras syster.

28. Och togo theras fåår/ fää/ åsnar/ och hwad i stadenom och på markene war:

29. Och alla theras håfwor; all barn och qwinnor togo the til fångar/ och skinnade alt thet i husen war.

30. Och Jacob sade til Simeon och Levi: J hafwen åstad kommet at jagh blifwer illa känder/ för alla thessa landz inbyggiare/ the Cananeer och Phereseer: Och jagh är en ringa hoop; när the nu församla sigh öfwer migh/ så slå the migh ihiäl/ så warder jagh om intet giord medh mino huse.

31. Men the swarade: Skulle the tå handla medh wåra syster/ såsom medh ene skökio?

35. Capitel.

JFrå Sichem befalte Gudh Jacob draga til BethEl/ v. 1. Jacob böd sitt huusfolck läggia bort alla afgudar/ och drog tijt/ och bygde ther HERranom ett altare/ v. 2. Ther dödde Debora Rebeckas amma/ v. 8. Och Gudh syntes åter Jacob/ och stadfädste honom thet namnet Jsrael medh löftet om Canaans land igen/ v. 9. Som han skulle resa ifrå BethEl/ födde Rachel Ben Jamin/ och blef död i barnsbörden/ v. 16. Sedan gick Ruben och belägrade sins faders hustru Bilha/ v. 22. Tå Jacob kom til Hebron/ blef hans fader Jsaac död och begrafwen/ v. 27.

I. Jacob drager til BethEl efter Gudz befalning.

OCh Gudh sade til Jacob: Giör tigh redo och faar til BethEl 238/ och bo ther/ och bygg ther ett altare Gudi/ som tigh syntes 239/ tå tu flydde för tinom broder Esau.

2. Tå sade Jacob til sitt huus/ och til alla the som medh honom woro: Lägger ifrån eder the främmande gudar/ som äro ibland eder/ och renser eder/ och förwandler edor kläder:

3. Och giörom oß redo at fara til BethEl/ at jagh må giöra ther ett altare Gudi/ then migh hördt hafwer i min bedröfwelses tijd/ och hafwer warit medh migh på wägenom/ som jagh reest hafwer.

4. Tå fingo the honom alla the främmande gudar/ som woro vnder theras händer/ och theras örnaringar; och han grof them vnder ena eek/ som stod widh Sichem.

5. Och foor vth: och een Gudzfruchtan kom öfwer the städer/ som lågo ther omkring/ at the icke foro efter Jacobs söner.

6. Så kom Jacob til Lus i Canaans land/ som kallas BethEl/ medh alt thet folck/ som medh honom war:

7. Och bygde ther ett altare 240/ och kallade thet rumet ElBethEl/ efter thet Gudh wardt honom ther vppenbarad/ tå han flydde för sinom broder.

II. Debora blifwer död/ och begrafwin.

8. TÅ dödde Debora Rebeckas amma/ och wardt begrafwin nedan för BethEl/ vnder een eek/ hwilken wardt kallad gråtoeek.

III. Gudh stadfäster Jacob wälstgnelsen och namnet Jsrael.

9. OCh Gudh syntes åter Jacob/ sedan han war kommen vthaf Mesopotamien; och wälsignade honom:

10. Och sade til honom: Tu heter Jacob; men tu skalt icke meer heta Jacob/ vtan Jsrael skalt tu heta 241: Och så kallade man honom Jsrael.

11. Och Gudh sade til honom: Jagh är then alsmächtige Gudh; war fruchtsam/ och föröka tigh: folck och folcks skarar skola komma vthaf tigh; och Konungar skola komma vthaf tina länder.

12. Och thet landet/ som jagh Abraham och Jsaac gifwit hafwer/ skal jagh gifwa tigh/ och skal thet gifwa

tine sädh efter tigh. 242

13. Och så foor Gudh vp ifrå honom/ ifrå thet rumet/ ther han medh honom talat hade. 243

14. Men Jacob reste vp en steenwård/ på thet rumet ther han medh honom talat hade: och giöt drickoffer 248 ther vppå/ och begiöt honom medh oljo.

15. Och Jacob kallade thet rumet/ ther Gudh hade talat medh honom/ BethEl.

IV. Rachel föder Ben Jamin; döör/ och blifwer begrafwin.

16. OCh han foor ifrå BethEl: Och som ännu ett litet stycke wägs war til Ephrath/ tå födde Rachel/ och födzlan war henne swår.

17. Men tå thet wardt henne så swårt i födzlone/ sade jordegumman til henne: Fruchta tigh icke; förty thenna sonen skalt tu ock hafwa.

18. Men tå siälen vthgick/ at hon döö måste/ kallade hon honom BenOni; men hans fader kallade honom Ben Jamin.

19. Så dödde Rachel/ och wardt begrafwen widh wägen til Ephrath/ som nu heter Beth Lehem. 244

20. Och Jacob reste vp en wård öfwer hennes graf: ther sammastädz är Rachels grafwård än i dagh.

21. Och Jsrael foor vth/ och sloog vp ett tiäll på hinsidon/ widh thet tornet Eder.

V. Rubens blodskam och alla Jacobs söners namn.

22. OCh thet begaf sigh/ tå Jsrael bodde ther i landet/ gick Ruben bort och lade sigh när Bilha sins faders frillo 245: Och thet kom för Jsrael. Men Jacob hade tolf söner.

23. Leas söner woro thesse: Rüben Jacobs förstfödde son/ Simeon/ Levi/ Juda/ Jsaschar/ och Sebulon.

24. Rachels söner woro Joseph och Ben Jamin.

25. Bilhas Rachels tiensteqwinnos söner: Dan/ och Naphthali.

26. Silpas Leas tienste qwinnos söner: Gad/ och Asser. Thesse äro Jacobs söner/ som honom födde woro i Mesopotamien.

VI. Jacob besöker Jsaac/ som blifwer död/ och begrafwes.

27. OCh Jacob kom til sin fader Jsaac til Mamre i hufwudstaden/ som heter Hebron/ ther Abraham och Jsaac hade warit främlingar vthi. 246

28. Och Jsaac wardt hundrade och ottatijo åhr gammal.

29. Och wardt siuk/ och dödde/ och wardt samlad til sitt folck 247/ gammal och mätt af lefwande: och hans söner Esau och Jacob begrofwo honom.

36. Capitel.

ESau hade ock barn medh fina hustrur/ v. 1. Tå the begynte förökas/ tog han them medh fina ägodelar/ och drog vthu Canaans lande in vppå Seirs berg/ och bodde ther/ v. 6. Af honom äro the Edomeer komne. Ty hans söner hade alle många barn/ och förökades mycket/ v. 9. Men the som tilförene i landena bodde/ woro

Seirs then Horeens barn/ af hwilka ock månge Förstar woro/ v. 20. Förr än Jsraels barn Konung hade/ regerade månge Konungar i Edom hwar efter annan/ v. 31. Och theslikes Förstar/ som af Esau komne woro/ v. 40.

I. Esaus hustrur och barn.

THetta är Esaus slächte/ som kallas Edom.

2. Esau tog hustrur 256 af Canaans döttrar; Ada Elons Hetheens dotter/ och Aholibama Anas dotter/ Zibeons Heweens dotters. 249

3. Och Basmath Jsmaels dotter/ Nebajoths syster.

4. Och Ada födde Esau Eliphas: Men Basmath födde Reguel.

5. Aholibama födde Jeus/ Jaelam och Korah. Thesse äro Esaus barn/ som honom födde woro i Canaans lande.

II. Esau drager vthu Canaan in på Seirs berg.

6. OCh Esau tog sina hustrur/ söner och döttrar/ och alla sins huses siälar; sina håfwor/ och allan boskapen medh alla ägodelar/ som han förwärfwat hade i Canaans lande; och foor vthi ett land/ ifrå sin broder Jacob.

7. Förty/ theras ägodelar woro så stora/ at the kunde icke boo medh hwar annan: och landet/ ther the vthi främlingar woro/ kunde icke fördraga them/ för theras stora ägodelar skul. 250

8. Så bodde tå Esau på Seirs berg 251: Och thenne Esau är Edom.

III. Esaus slächt och efterkommande.

9. THetta är Esaus slächte/ af hwilkom the Edomeer komne äro på Seirs berg.

10. Och så heta Esaus barn: Eliphas Ada son Esaus hustrus; Reguel Basmaths son Esaus hustrus.

11. Men Eliphas söner woro thesse: Theman/ Omar/ Zepho/ Gatham och Kenas.

12. Och Thimna war Eliphas Esau sons frilla; hon födde Amalek. Thesse äro the barn af Ada Esaus hustru.

13. Men Reguels barn äro thesse: Nahath/ Serah/ Samma/ Missa. Thesse äro the barn af Basmath/ Esaus hustru.

14. Men the barn af Aholibama Esaus hustru Anas dotter/ Zibeons dotters/ äro thesse/ them hon födde Esau: Jeus/ Jalam och Korah.

15. Thesse äro the Förstar ibland Ejaus barn 252: Eliphas barn/ then första Esau sons/ woro thesse; then Försten Theman/ then Försten Omar/ then Försten Zepho/ then Försten Kenas/

16. Then Försten Korah/ then Försten Gatham/ then Försten Amalek. Thesse äro the Förstar af Eliphas i Edoms lande; och äro barn af Ada.

17. Och thesse äro Reguels barn Esaus sons: Then Försten Nahath/ then Försten Serah/ then Försten Samma/ then Försten Missa. Thesse äro the Förstar af Reguel vthi the Edomeers lande; och äro barn af Basmath Esaus hustru.

18. Thesse äro barn af Aholibama Esaus hustru: Then Försten Jeus/ then Försten Jalam/ then Försten Korah.

Thesse äro the Förstar af Aholibama Anas dotter Esaus hustru.

19. Thesse äro Esaus barn/ och theras Förstar; Han är Edom.

IV. The Horeer inbyggiare på Seir: Konungar och Förstar i Edom.

20. MEn the barn af Seir then Horeens/ som i landena bodde/ äro thesse253: Lotan/ Sobal/ Zibeon/ Ana/

21. Dison/ Ezer och Disan. Thesse äro the Förstar ibland the Horeer/ alle Seirs barn i Edoms lande.

22. Men Lotans barn woro thesse: Hori och Hemam; och Lotans syster heet Thimna.

23. Sobals barn woro thesse: Alvan/ Manahat/ Ebal/ Sepho och Onam.

24. Zibeons barn woro/ Aja och Ana: Thenna är then Ana/ som i öknene påfan mular/ tå han wachtade sins faders Zibeons åsnar.

25. Men Anas barn woro: Dison och Aholibama/ thet är Anas dotter.

26. Disans barn woro: Hemdan/ Esban/ Jithran och Cheran.

27. Ezers barn woro Bilhan/ Saawan/ och Akan.

28. Disans barn woro Vz och Aran.

29. Thesse äro the Förstar ibland the Horeer: Then Försten Lotan/ then Försten Sobal/ then Försten Zibeon/ then Försten Ana.

30. Then Försten Dison/ then Försten Ezer/ then Försten Disan. Thesse äro the Förstar ibland the Horeer/ the som regerade i Seirs lande.

31. Men the Konungar som i Edoms lande regerade/ förra än Jsraels 257 barn Konungar hade/ äro thesse: 254

32. Bela war Konung i Edom/ Beors son: och hans stadh heet Dinhaba.

33. Och tå Bela blef död/ wardt Jobab Konung i hans stadh/ Seras son af Bozra.

34. Tå Jobab blef död/ wardt Husam vthaf the Themaneers lande Konung i hans stadh.

35. Tå Husam blef död/ wardt Konung i hans stadh Hadad Bedads son/ then som slog the Midianiter/ på the Moabiters mark; och hans stadh heet Avith.

36. Tå Hadad blef död/ wardt Samla af Masreka Konung i hans stadh.

37. Tå Samla blef död/ wardt Konung i hans stadh/ Saul af Rehoboth widh älfwena.

38. Tå Saul blef död/ wardt Baalhanan Achbors son Konung i hans stadh.

39. Tå Baalhanan Achbors son blef död/ wardt Hadar Konung i hans stadh: och hans stadh heet Pagu; och hans hustru heet Mehetabeel/ Matredz dotter/ och Mesahabs dotter.

40. Altså heta the Förstar af Esau i theras slächter/ rumom och namnom: Then Försten Thimna/ then Försten Alva/ then Försten Jetheth: 255

41. Then Försten Aholibama/ then Försten Ela/ then Försten Pinon:

42. Then Försten Kenas/ then Försten Theman/ then Försten Mibzar:

43. Then Försten Magdiel/ then Försten Jram. Thesse äro the Förstar i Edom/ såsom the bodt hafwa vthi theras arfwelande. Och Esau är fadren til the Edomeer.

37. Capitel.

MEn Jacob bodde qwar medh sina barn i Canaans lande/ och hade Joseph kärast ibland them/ therföre woro the andre honom hätske/ v. 1. Ther til hade Joseph twå drömar om sin tilkommande härlighet/ ther af blefwo the ännu hätskare/ v. 5. Hände sigh at hans fader sände honom vth på marken/ til the andra bröderna/ v. 12. Ther hade the welat dräpa honom/ v. 18. Men Ruben förhindrade thet/ v. 21. Så kastade the honom vthi een groop/ til thes Jsmaeliter kommo och köpte honom/ v. 23. Sedan doppade the hans kiortel i blodh/ och sände til Jacob/ v. 31. Tå mente han at willdiur hade rifwit honom ihiäl; blef sorgse/ och wille icke låta hugswala sigh/ v. 33.

I. Jacobs kärlek til Joseph/ och thes bröders haat emot honom.

MEn Jacob bodde i the landena/ ther hans fader war en främling vthi/ nemlig i Canaans lande. 258

2. Och thetta är Jacobs slächt: Joseph war siutton åhr gammal/ tå han wardt en herde öfwer hiorden medh sina bröder; och pilten war när Bilhas och Silpas sins faders hustrurs barnom: och han sade för theras fader/ hwilket ondt rychte öfwer them war.

3. Men Jsrael hade Joseph kärare än alla the andra sin barn/ efter han hade födt honom i ålderdomenom: och giorde honom en brokot kiortel.

4. Tå nu hans bröder sågo/ at theras fader hade honom kärare än alla hans bröder/ woro the honom hätske/ och kunde icke tala honom ett wänligit ord til. 259

5. Ther vthöfwer hade Joseph ena reso en dröm/ och sade sina bröder ther af. Tå blefwo the honom ännu hätskare.

6. Ty han sade til them: Käre/ hörer hwad migh hafwer drömt.

7. Migh tyckte wij bundom kärfwar på markene/ och min kärfwe reste sigh vp och stod; och edra kärfwar ther omkring bugade sigh för min kärfwa.

8. Tå sade hans bröder til honom: Skulle tu warda wår Konung/ och råda öfwer oß? Och wordo honom än tå hätskare för hans dröm och hans taal skul.

9. Och han hade ännu en annan dröm/ then förtalde han sina bröder/ och sade: Sij/ jagh hafwer ännu haft en dröm: Migh tyckte at solen och månen/ och ellofwa stiernor bugade sigh för migh.

10. Och tå thet hans fader och hans bröder sagt wardt/ straffade honom hans fader/ och sade til honom: Hwad är thet för en dröm som tigh hafwer drömt? Skal jagh och tin moder/ och tine bröder komma/ och falla nedh på jordena för tigh?

11. Och hans bröder afwundades widh honom. Men hans fader behölt thessa ord.

II. Joseph blifwer sänd til sina bröder/ som sökia at dräpa honom.

12. TÅ nu hans bröder gingo bort til at beta theras faders boskap i Sichem;

13. Sade Jsrael til Joseph: Wachta icke tine bröder boskapen i Sichem? Kom/ jagh wil sända tigh til them. Han sade: Här är jagh.

14. Och han sade: Gack bort och se til/ om thet står wäl til medh tina bröder och boskapenom; och säg migh igen huru thet hafwer sigh. Och han sände honom vthaf then dalenom Hebron/ at han skulle gå til Sichem.

15. Tå fan honom en man ther han foor will på markene: han frågade honom/ och sade: Hwem söker tu?

16. Han swarade: Jagh söker mina bröder: käre/ säg migh hwarest the wachta hiorden.

17. Mannen sade: The äro hädan farne: ty jagh hörde at the sade: Lät oß gå til Dothan. Tå drog Joseph efter sina bröder/ och fan them i Dothan.

18. Som the nu långt ifrå fingo see honom/ förra än han kom när in til them/ rådslogo the til at döda honom.

19. Och sade inbördes: Sij/ drömaren kommer här.

20. Så kommer nu/ och låter oß slå honom ihiäl/ och kasta honom i ena groop; och säija/ at ett ondt diur hafwer ätit vp honom: så får man see hwad hans drömer äro.

III. Joseph frijas af Ruben; kastas i een groop och blifwer såld.

21. NAr Ruben hörde thet/ wille han frälsa honom af theras händer/ och sade: Läter oß icke slå ena siäl. 260

22. Och ytterligare sade Ruben til them: Läter oß icke vthgiuta blodh: vtan lät oß kasta honom i then gropena som är i öknene/ och icke komma händer widh honom. Men han wille hafwa frälst honom vthu theras hand/ at han måtte hafwa haft honom til sin fader igen.

23. Tå nu Joseph kom til sina bröder/ afklädde the honom hans kiortel/ medh then brokota kiortelen/ som han hade vppå sigh.

24. Och togo honom och kastaden i ena groop: men gropen war toom/ och intet watn ther vthi.

25. Och the satte sigh nedh til at äta. J thet hofwo the sin ögon vp/ och sågo en hoop Jsmaeliter komma ifrå Gilead medh theras Camelar; the förde krydder/ balsam och mirrham: och foro nedh vthi Egypten.

26. Tå sade Juda til sina bröder: Hwad hielper thet oß/ at wij dräpe wår broder/ och fördölje hans blodh?

27. Kommer/ och läter oß sälja honom the Jsmaeliter/ at wåra händer icke förtaga sigh på honom 264; ty han är wår broder/ wårt kött och blodh. Och the lydde honom.

28. Och tå the Midianitiske köpmännerna foro ther fram/ drogo the honom vp af gropene/ och sålde honom the Jsmaeliter för tiugu silfwerpenningar: the förde honom in i Egypten. 261

29. Tå nu Ruben kom åter til gropena/ och fan icke Joseph ther inne; ref han sin kläder.

30. Och kom åter til sina bröder och sade: Pilten är icke ther; hwart skal jagh?

IV. Josephs kiortel sändes til Jacob/ som begräter Joseph.

31. TÅ togo the Josephs kiortel/ och slachtade en bock/ och indoppade kiortelen i blodet.

32. Och sände then brokota kiortelen bort/ och låto bära honom til theras fader/ och sade: Thenna hafwom wij funnet: se om thet är tins sons kiortel eller eij.

33. Men han kände honom och sade: Thet är mins sons kiortel. Ett ondt diur hafwer ätit vp honom; ett wildiur hafwer rifwit Joseph. 262

34. Och Jacob ref sin kläder/ och swepte en säck 265 om sina länder/ och sörgde sin son långan tijd.

35. Och alla hans söner och döttrar gingo til/ at the skulle hugswala honom; men han wille icke låta hugswala sigh/ och sade: Jagh warder medh sorg nederfarandes i grafwena til min son. Och hans fader greet honom.

36. Men the Midianiter sålde honom in i Egypten Potiphar/ Pharaos hoffmästare. 263

38. Capitel.

JUda Jacobs son tog sigh een Canancesk hustru/ hon födde honom Er/ Onan och Sela/ v. 1. Tå Er blef wuxen/ gaf hans fader honom Thamar til hustru; och tå han war död/ gaf han henne Onan/ v. 6. När thenne war ock blifwen död/ låfwade Juda henne then tredie sonen Sela/ v. 10. Men tå thet drögde at hon icke fick honom/ bedrog hon sin swärfader/ v. 12. At han belägrade henne/ och hon blef hafwandes/ rc. v. 18. och födde Perez och Serah/ v. 27.

I. Judas och hans söners ächtenskap.

THet begaf sigh på samma tiden/ at Juda foor neder ifrå sina bröder/ och gaf sigh til en man i Adullam/ som heet Hira.

2. Och Juda såg ther en Cananeesk mans dotter/ han heet Sua; och tog henne.

3. Och tå han belåg henne/ wardt hon hafwandes/ och födde en son/ then kallade hon Er.

4. Och hon wardt åter hafwandes/ och födde en son/ then kallade hon Onan.

5. Ater födde hon en son/ honom kallade hon Sela. Och han war i Chesib/ när hon then födde.

6. Och Juda gaf sinom första sone Er ena hustru/ som heet Thamar.

7. Men Er Juda förstfödde son war arg för HERranom; therföre dödade HERren honom. 266

8. Tå sade Juda til sin son Onan; lägg tigh när tins broders hustru/ och tag henne til ächta/ at tu vpwäcker tinom broder sädh. 267

9. Men tå Onan wiste at säden icke skulle wara hans egen/ tå han låg när sins broders hustru/ lät han thet falla vppå jordena/ och förderfwade thet/ at han icke skulle gifwa sinom broder sädh.

10. Tå mißhagade HERranom thet onda han giorde/ och dödade honom ock.

11. Tå sade Juda til sina sona hustru Thamar: Blif en enkia i tins faders huse/ så länge Sela min son warder stoor; förty han tänckte/ at han til ewentyrs måtte ock så döö såsom hans broder. Så gick Thamar bort och blef i sins faders huse.

II. Thamar bedrager Juda til blodskam.

12. TÅ nu månge dagar förledne woro/ dödde Suas dotter/ Judas hustru. Och sedan Juda vthsörgdt hade/ gick han vp til at klippa sin fåår i Thimnath/ medh sin herda Hira af Adullam.

13. Tå wardt Thamar sagt: Sij/ tin swär går vp til Thimnath til at klippa sin fåår.

14. Tå lade hon af sin enckiokläder/ som hon drog/ dokade sigh/ och förhölgde sigh/ och satte sigh vth för porten på wägen emot Thimnath: förty hon såg/ at Sela war stoor worden/ och hon war icke gifwin honom til hustru. 270

15. Tå nu Juda såg henne/ mente han thet hade warit een skökia; förty hon hade förhölgt sitt ansichte.

16. Och han week af wägenom til henne/ och sade: Käre/ lät migh liggia när tigh: ty han wiste icke at thet war hans sonahustru 268. Hon swarade: Hwad 268 wilt tu gifwa migh/ at tu ligger när migh?

17. Han sade: Jagh wil sända tigh en bock ifrå hiordenom. Hon swarade: Gif migh en pant/ så länge tu sänder migh honom.

18. Han sade: Hwad wil tu jagh skal gifwa tigh för en pant? Hon swarade: Tin ring/ och tin hufwudbonad/ och tin staf/ som tu hafwer i händerna. Thet gaf han henne/ och låg när henne/ och hon wardt hafwandes af honom.

19. Och hon stod vp/ och gick tädan/ och lade doken af/ och tog sin enckiokläder vppå igen.

20. Men Juda sände bocken medh sin herda af Adullam/ at han skulle taga igen panten ifrå qwinnone: och han fan henne intet.

21. Tå frågade han folcket/ som bodde widh thet rumet/ och sade: Hwarest är then skökian/ som satt vthe på wägenom? The swarade: Jngen skökia hafwer ther warit.

22. Och tå han kom åter til Juda/ och sade: Jagh hafwer intet funnit henne; ther til säger folcket/ som ther boor/ at ther hafwer ingen skökia warit.

23. Juda sade: Hafwe sigh thet/ at wij icke til ewentyrs skulle komma på skam: ty jagh hafwer sändt bocken/ men tu hafwer icke funnit henne.

III. Thamar äklagas/ frijkännes/ föder Perez och Serah.

24. TRe månader ther efter wardt thet Juda sagt: Tin sonahustru Thamar hafwer bolat; och sij/ i bolerij är hon worden hafwandes. Juda sade: Hafwer henne här fram/ at hon skal brännas.

25. Och tå hon hades fram/ sände hon til sin swär och sade: Af thenna mannen är jagh hafwandes/ som thetta tilhörer. Och sade: Känner tu ock hwem thenne ringen/ och hufwudbonaden/ och stafwen tilhörer?

26. Juda kände thet/ och sade: Hon är rättferdigare än jagh; ty jagh hafwer icke gifwit henne min son Sela. Doch belåg han henne intet meer. 271

27. Och tå hon skulle föda/ funnos twillingar i hennes lifwe.

28. Och som hon nu födde/ gaf sigh een hand vth; tå tog Jordgumman och bandt ther en rödan trådh om/ och sade: Thenne skal först vthkomma.

29. Men tå han drog sina hand åter in/ kom hans broder vth/ och hon sade: Hwij är hinnan för tina skul sönderremnad? Och man kallade honom Perez. 269

30. Ther efter kom hans broder vth/ som hade then röda tråden om sina hand; och man kallade honom Serah.

39. Capitel.

THe Jsmaeliter sålde Joseph Potiphar/ Konungens hoffmästare i Egypten/ v. 1. Han satte honom öfwer alt sitt huus/ v. 3. Ther hände sigh at Potiphars hustru fick behagh til Joseph/ och begärade olåfligit omgänge medh honom/ v. 7. och 11. Men efter han sådant icke wille samtyckia/ v. 8. och 12. Angaf hon honom falskeliga för sitt huusfolck och sin man/ v. 14. At han blef kastad i fängelse/ v. 20. Doch war HERren medh honom/ och lät honom finna nådh för befalningsmannen öfwer fångarna/ v. 21.

I. Josephs wilkor i Egypten/ och Potiphars huus.

JOseph wardt förd neder i Egypten: och Potiphar en Egyptisk man/ Pharaos hoffmästare/ köpte honom af the Jsmaeliter/ som honom hade fördt ther nedh. 272

2. Och HERren war medh Joseph/ så at han wardt en lyckosam man: och war i sins herres then Egyptiens huse.

3. Och hans herre såg at HERren war medh honom: ty alt thet han giorde/ lät HERren gå lyckosamliga til medh honom:

4. Så at han fan nådh för sinom herra/ och wardt hans tienare: han satte honom öfwer sitt huus/ och alt thet han hade/ lät han vnder hans händer.

5. Och ifrå then tiden/ tå han hade satt honom öfwer sitt huus/ och alla sina ägodelar/ wälsignade HERren then Egyptiens huus för Josephs skul: och war altsammans HERrans wälsignelse i allo the han hade/ hema och på markene.

6. Therföre lät han thet alt vnder Josephs händer hwad han hade; och hade intet ther af/ vtan allena brödet/ som han åt. Och Joseph war dägelig och fager vnder ansichtet.

II. Joseph anmodas til otucht/ och nekar ther til.

7. OCh thet begaf sigh tå thetta war skedt/ at hans herres hustru kastade sin ögon på Joseph/ och sade: Ligg när migh.

8. Men han wägrade thet henne 274/ och sade til henne: Sij/ min herre weet icke hwad i hans huse är/ och alt thet han hafwer/ hafwer han gifwit vnder mina händer.

9. Och hafwer intet så godt i sino huse/ thet han i mitt wåld icke gifwit hafwer/ vtan tigh/ ty tu äst hans hustru. Hwij skulle jagh nu så mycket ondt giöra/ och synda emot Gudh?

10. Men hon hade dageliga sådana ord til Joseph; men han lydde henne intet/ at han skulle liggia när henne/ eller wara något om henne.

11. Thet begaf sigh en dagh/ at Joseph gick in i huset til at giöra sina sydslo; och ingen af huusfolcket war ther när.

12. Och hon fick honom i hans mantel/ och sade: Ligg när migh. Men han lät blifwa mantelen i hennes hand/ och rymde vth af huset.

III. Joseph blifwer falskeligen beklagad/ och fängslad.

13. TÅ hon nu såg/ at han lät blifwa mantelen i hennes hand/ och rymde vth;

14. Kallade hon huusfolcket/ och sade til them: Sij/ han hafwer fördt oß här in en Ebreisk man/ at han skulle komma oß på skam 275. Han kom här in til migh/ på thet han skulle liggia när migh: men jagh ropade medh höga röst.

15. Och tå han hörde at jagh skrijade och ropade/ tå lefde han sin mantel när migh/ och flydde/ och lop vth.

16. Och hon lade hans mantel när sigh/ så länge hennes herre kom heem.

17. Och talade til honom samma orden/ och sade: Then Ebreiske tienaren/ som tu hafwer haft här in/ kom här in til migh/ at han skulle komma migh på skam.

18. Men tå jagh skrijade och ropade/ lefde han sin mantel när migh/ och flydde vth.

19. Tå hans herre hörde sådana sine hustrus ord/ som hon til honom talade/ och sade: Så hafwer migh tin Ebreiske tienare giordt; wardt han ganska wredh.

20. Tå tog hans herre honom/ och lade honom i fängelse 276/ ther Konungens fångar inne lågo: och ther låg han tå i fängelset.

21. Men HERren war medh honom/ och war honom gunstig/ och lät honom finna nådh för befalningsmannen öfwer fångahuset. 273

22. Så at han befalte alla fångarna i fängelsena vnder hans hand/ at alt thet ther skedde/ måste skee genom honom.

23. Förty befalningsmannen öfwer fängelset såg/ at HERren war medh honom i alt thet som vnder hans händer war/ och at HERren lät/ thet han giorde/ lyckosammeliga tilgä.

40. Capitel.

OCh thet begaf sigh at Konungen blef wredh vppå sin öfwerste skänck och bakare/ och lät kasta them i samma fängelse/ v. 1. Ther hade the ywar sin dröm om nattena/ v. 5. Och skäncken förkunnade först Joseph sin dröm/ v. 9. Tå vthtydde Joseph honom/ och begärte at skäncken wille komma honom ihog hoos Konungen/ tå han komme til sitt ämbete igen/ v. 12. Sedan förtälde bakaren sin dröm/ v. 16. Och Joseph vthtydde honom theslikest/ v. 18. Och thet skedde som Joseph them vthtydt hade/ v. 20. Men skäncken tänckte icke på Joseph/ v. 23.

I. Pharao kastar sin skänck och bakare i fängelset.

OCh thet begaf sigh ther efter/ at Konungens i Egypten höfwitzman öfwer skäncckerna/ och höfwitzmannen öfwer bakarena/ bruto theras herra Konungenom i Egypten emot.

2. Och Pharao 278 wardt wredh vppå them.

3. Och lät sättia them i hoffmästarens huus i fängelse/ ther Joseph låg fången.

II. Fångarna dröma/ och Joseph vthtyder drömarna.

4. OCh hoffmästaren satte Joseph öfwer them/ at han skulle tiena them; och the såto några dagar.

5. Och både skäncken och bakaren drömde 279 om ena natt hwar sin dröm/ och hwars theras dröm hade sin vthtydelse.

6. Tå nu Joseph kom om morgonen in til them/ och säg them ångse;

7. Frågade han them och sade: Hwij äre J så ångse i dagh?

8. The swarade: Oß hafwer drömt/ och wij hafwom ingen som oß thet vthlägger. Joseph sade:

Vthläggningen hörer Gudi til; doch förtäljer migh thet.

9. Tå förtälde skäncken sin dröm för Joseph/ och sade til honom: Migh drömde at ett wijnträ war för migh.

10. Thet hade tre grenar; thet grönskades/ wäxte och blomstrades/ och thes drufwor wordo mogna.

11. Och jagh hade Pharaos skänckekar i mine hand/ och tog och kryste them i skänckekaret/ och fick Pharao skänckekaret i handena.

12. Joseph sade: Thetta är vthtydningen: tre grenar äro tre dagar.

13. Efter tre dagar skal Pharao vphäfwa titt hufwud/ och sättia tigh åter til titt ämbete/ at tu får honom skänckekaret i hans hand såsom tilförene/ tå tu war hans skänck.

14. Men tänck vppå migh tå tigh går wäl/ och giör barmhertighet medh migh/ at tu Pharao ingifwer/ at han tager migh vthaf thetta huset.

15. Ty jagh är hemliga bortstolen vthaf the Ebreers lande 277: så hafwer jagh ock här intet giordt/ at the migh insatt hafwa.

16. Tå bakaren såg at vthtydningen war godh/ sade han til Joseph: Migh hafwer ock drömt/ at jagh bar tre flätade korgar på mitt hufwud.

17. Och i öfwersta korgenom allehanda bakad maat til Pharaos behof; och foglarna åto af korgenom på mitt hufwud.

18. Joseph swarade och sade: Thetta är vthtydningen: Tre korgar äro tre dagar.

19. Och efter tre dagar skal Pharao vphäfwa titt hufwud/ och hängia tigh i en galga; och foglarna skola äta titt kött på tigh.

III. Josephs vthtydning blifwer san; och han förgätes.

20. OCh thet hände tredie dagen/ tå begick Pharao sin åhrs dagh 280/ och han giorde alla sina tienare ena måltijd: och vphof then öfwersta skänckens hufwud/ och then öfwersta bakarens ibland sina tienare.

21. Och satte then öfwersta skäncken åter til sitt skänckeämbete/ at han skulle få Pharao skänckekaret i handena.

22. Men then öfwersta bakaren lät han hängia; som Joseph hade vthtydt honom.

23. Men then öfwerste skäncken tänckte intet på Joseph/ vtan förgat honom.

41. Capitel.

TW åhr ther efter hade Pharao twå drömar; en om siu feet nööt och siu magra/ som han tycktes see: then andra om siu ax/ v. 1. Hwilka ingen spåman i Egypten kunde vthtyda/ v. 8. Tå kom skäncken ihog Joseph för Pharao/ v. 9. Och Pharao lät taga Joseph vthu fängelset/ v. 14. Och förtalde honom sina drömar/ v. 17. Joseph vthtydde them så/ at siu goda åhr skulle komma/ och siu hårda öfwer all land/ v. 25. Och rådde Konungen at sättia en förståndig man öfwer landet/ til at församla spijsning i the goda åhren/ v. 33. Tå gillade Konungen Joseph ther til/ och satte honom til en herre öfwer hela Egypten/ v. 37. Och gaf honom Potiphera dotter til hustru/ v. 45. Sedan församlade Joseph mycken spijsning i the goda åhren/ v. 47. Och sick twå söner/ Manasse och Ephraim/ v. 50. När nu the hårda åhren begyntes/ slog han vp kornhusen/ och

vndsatte landet/ v. 53.

I. Pharao hafwer twå drömar.

OCh tw åhr ther efter hade Pharao en dröm/ såsom han hade ståndet widh älfwena:

2. Och sedt af älfwene vpstiga siu nööt skiön och feet; och the gingo i goda beet.

3. Sedan såg han annor siu nööt vpstiga af älfwene/ wanskapeliga och magra; och gingo jämte the andra på strandene widh älfwena.

4. Och the siu wanskapeliga och magra nöten åto vp the siu skiöna och feta nöten. Tå waknade Pharao.

5. Och han somnade åter/ och åter drömde honom; och såg at siu ax full och tiock wäxte på enom stielk.

6. Ther efter såg han siu tun förwisen ax vpgå.

7. Och the siu magra axen vpslukte the siu stora och fulla axen. Tå waknade Pharao/ och såg at thet war en dröm.

8. Och tå thet wardt morgon/ war hans ande bedröfwad; och skickade vth/ och lät kalla alla spåmän i Egypten/ och alla wisa/ och förtalde them sin dröm 281: Men ther war ingen som honom kunde vthtyda för Pharao. 282

II. Skäncken kommer ihog Joseph/ och han tages vthur fängelset.

9. TÅ talade then öfwerste skäncken medh Pharao och sade: Jagh kommer ihog i dagh mina synder. 283

10. Tå Pharao war förtörnad på sina tienare/ och lade migh medh then öfwersta bakaren i fängelse/ i hoffmästarens huus:

11. Tå drömde oß bådom i ene natt/ hwar sin dröm/ hwars vthtydning hwarjom för sigh pågalt.

12. Tå war när oß en Ebreisk vng man/ hoffmästarens tienare; honom förtälde wij thet/ och han vthtydde oß wåra drömar/ hwarjom efter sinom dröm.

13. Och som han oß vthtyddet/ så är thet gånget: ty jagh är åter satt til mitt ämbete/ och han är hängder.

14. Tå sände Pharao bort och lät kalla Joseph/ och the hade honom vthu fängslet 284. Och han lät raka sigh/ och förwandla sin kläder/ och kom in til Pharao.

15. Tå sade Pharao til honom: Migh hafwer drömt en dröm/ och ingen är som honom vthtyder: men jagh hafwer hördt af tigh säijas/ at när tu hörer en dröm/ tå vthtyder tu honom.

16. Joseph swarade Pharao och sade: Thet står icke migh til 288: men Gudh skal doch förkunna Pharao thet godt är.

III. Pharao förtäljer drömarna/ och Joseph vthtyder them.

17. PHarao sade til Joseph: Migh drömde jagh stod på strandene widh älfwena:

18. Och såg vpstiga af älfwene/ siu nööt feet och skiön/ och the gingo i goda beet.

19. Och efter them såg jagh siu annor nööt vpstiga/ tun och fast wanskapeliga och magra; jagh hafwer icke i hela Egypten sedt så wanskapeliga.

20. Och the siu wanskapeliga och magra nöten åto vp the siu första feta nöten.

21. Och tå the hade ätit them vp/ syntes intet på them/ at the hade ätit them/ och woro wanskapeliga såsom tilförene. Tå waknade jagh.

22. Och såg åter i minom dröm/ siu ax woxen på enom stielk full och tiock.

23. Ther efter gingo vp siu torr ax/ tun och förwisen.

24. Och the siu tunna axen vpsluko the siu tiocka axen. Och jagh hafwer sagt thet mina spåmän; men the kunna icke tyda migh thet vth.

25. Joseph swarade Pharao: Både drömerna Pharao/ äro ens. Gudh förkunnar Pharao hwad han giöra wil.

26. The siu skiöna nöten äro siu åhr; och the siu fulla axen äro ock the siu åhren: thet är alt enahanda dröm.

27. The siu magra nöten och wanskapeliga/ som efter the andra vpstigna äro/ äro siu åhr; och the siu magra och förwisnade axen/ skola wara siu hård åhr.

28. Thet är nu thet jagh sagt hafwer til Pharao/ at Gudh vnderwisar Pharao hwad han giöra wil.

29. Sij/ siu åhr warda kommande medh stoor ymnoghet i hela Egypti lande.

30. Och efter them warda siu hård åhr kommande/ at man warder förgätandes all sådana ymnoghet i Egypti lande: och then dyra tiden warder förtärandes landet.

31. At man intet skal weta af then ymnoghetene i landena/ för then dyra tiden skul/ som efter kommer: förty/ han skal warda ganska swår.

32. Men thet Pharao hafwer andra resona drömt/ betyder at Gudh skal sådant wisserliga och snarliga giöra.

IV. Joseph gifwer rådh/ och blifwer vpsatt öfwer Egypten.

33. NU må Pharao see efter en förståndig och wijs man/ then han sättia må öfwer Egypti land:

34. Och skaffa/ at han förskicker ämbetesmän i landena/ och taga then femte delen i Egypti lande i the siu rika åhren.

35. Och församle alla spijsning af the goda åhren som komma skola/ at the låta inkomma sädh vthi Pharaos kornhuus til förråd i städerna/ och förwara thet:

36. På thet man finner landena spijsning i the siu hårda åhren/ som komma skola öfwer Egypti land; at landet icke förderfwas af hunger.

37. Thet talet behagade Pharao och alla hans tienare wäl.

38. Och Pharao sade til sina tienare: Huru kunne wij finna en sådana man som Gudz Ande är vthi?

39. Och sade til Joseph: Efter Gudh hafwer alt sådana kundgiordt tigh/ är ingen så klook och förståndig som tu.

40. Tu skalt wara öfwer mitt huus 285/ och efter tino orde skal alt mitt folck lydigt wara: allena i mitt Konungzliga säte wil jagh wara meer än tu.

41. Och sade: Sij/ jagh hafwer satt tigh öfwer hela Egypti land.

42. Och tog sin ring af sine hand/ och gaf honom Joseph på sina hand/ och klädde honom i hwitt silke/ och hängde een guldkädio på hans hals.

43. Och lät honom sittia på then andra wagnen/ och lät vthropa honom: thenne är landsens fader 289; och satte honom öfwer hela Egypti land.

44. Och Pharao sade til Joseph: Jagh är Pharao/ vtan tin wilja skal ingen/ i hela Egypti lande/ röra sin hand eller foot.

V. Joseph är sorgfällig emot the hårda åhren: hans hustru och barn.

45. OCh kallade honom thet hemligaste rådet; och gaf honom til hustru Asnath Potiphera dotter Prestens i On. Så foor Joseph vth til at besee Egypti land.

46. Och han war tretijo åhr gammal/ tå han stod för Pharao. Och foor vth ifrå Pharao/ och foor omkring hela Egypti land.

47. Och landet giorde alt så i the siu rika åhren.

48. Och församlade i the siu åhren alla spijsning i Egypti land/ och läto thet i städerna: ehwad spijsning som wäxte på markene widh hwar och en stadh alt omkring/ thet läto the komma ther in.

49. Så lade Joseph tilhopa sädena öfwer måtto myckit/ som sandkornen i hafwet/ så at han wände igen at räkna; ty man kunde thet icke räkna.

50. Och Joseph wordo födde twå söner 286/ förra än then dyra tiden kom/ hwilka honom födde Asnath Potiphera dotter Prestens i On.

51. Och kallade then första Manasse; förty/ sade han/ Gudh hafwer låtit migh förgäta alla mina olycko/ och mins faders huus.

52. Then andra kallade han Ephraim; förty/ sade han/ Gudh hafwer låtit migh wäxa til i mins eländes lande.

53. Tå nu the siu rika åhren woro framlidne i Egypten:

54. Så begynte the siu hårda åhren gå vppå/ som Joseph hade omtalat. Och wardt en dyyr tijd i all land 287; men i hela Egypti lande war brödh.

55. Tå nu Egypti land ock leed hunger/ ropade folcket til Pharao om brödh. Men Pharao sade til alla Egyptier: Går bort til Joseph/ hwad han säger eder/ thet giörer.

56. När nu dyyr tijd war öfwer alt landet/ slog Joseph kornhusen vp allestädz/ och sålde the Egyptier: förty/ then dyre tiden wardt ju längre ju större i landena.

57. Och all land kommo til Egypten til at köpa när Joseph: förty then dyre tiden fick öfwerhandena i all land.

42. Capitel.

TÅ Jacob såg at sädh war faal i Egypten/ sände han fina söner tijt til at kiöpa spijsning. Men Ben Jamin blef hema/ v. 1. När the kommo fram/ stälte Joseph sigh främmande och hård emot them/ v. 6. Och förwarade them tre dagar i fängelse/ v. 17. Sedan lät han them draga heem medh hwad the köpt hade; doch på thet at the skulle komma igen medh theras yngste broder Ben Jamin/ v. 18. Behölt han en af them/ nemligen

Simeon/ til thes i fängelset/ v. 24. När the nu kommo heem/ förkunnade the sinom fader hwad them händt war/ v. 29. Och han blef ther vthöfwer ganska bedröfwad/ v. 36.

I. Jacob sänder sina tijo söner til Egypten efter sädh.

MEn tå Jacob såg/ at sädh war faal i Egypten/ sade han til sina söner: Hwij seen J icke til?

2. Sij/ jagh hörer at vthi Egypten är sädh nogh/ farer ther nedh och köper oß sädh/ at wij må lefwa och icke döö. 290

3. Så foro tå tijo Josephs bröder nedh at the skulle köpa sädh i Egypten.

4. Ty Ben Jamin Josephs broder lät Jacob icke fara medh sina bröder/ ty han sade: Honom måtte något ondt wederkomma.

5. Så foro Jsraels barn åstadh til at köpa sädh medh androm/ som kommo medh them/ ty thet war ock dyyr tijd i Canaans lande.

II. Joseph ställer sigh främmande moot sing bröder.

6. MEn Joseph war rådandes i landena/ och sålde sädh allo folckena i landena. Tå nu hans broder kommo til honom/ föllo the nedh på jordena för honom på sitt ansichte.

7. Och han såg vppå them/ och kände them/ och lätz wara främmande emot them/ och talade skarpt medh them/ och sade til them: Hwadan kommen J? The sade: Vthaf Canaans land til at köpa spijsning.

8. Och äntå han kände them/ så kände the doch intet honom.

9. Och Joseph tänckte på drömen/ som honom hade drömt om them 291/ och sade til them: J ären speijare/ och ären komne til at besee hwarest landet är öpet.

10. The swarade honom: Neij min herre/ tine tienare äro komne til at köpa spijsning.

11. Wij äre alle ens mans söner; wij äre redelige/ och tine tienare hafwa aldrig warit speijare.

12. Han sade til them: Neij/ vtan Jären komne til at besee/ hwarest landet är öpet.

13. The swarade honom: Wij tine tienare äre tolf bröder/ ens mans söner i Canaans land; och then yngste är när wår fader/ men then ene är icke meer til. 292

14. Joseph sade til them: Thetta är thet jagh hafwer sagt eder/ speijare ären J.

15. Ther vppå wil jagh pröfwa eder: Widh Pharaos lijf 295/ J skolen icke komma hädan/ medh mindre edar yngste broder kommer hijt. 293

16. Sänder en af eder bort som hämtar hijt edar broder: men J skolen wara fångne. Så wil jagh pröfwa edart taal/ om J faren medh sanningene eller icke: Ty hwar så icke/ så ären J/ widh Pharaos lijf/ speijare.

17. Och han lät them allesamman i förwarning i tre dagar.

III. Joseph låter sina bröder fara heem/ och behåller en af them.

18. OM tredie dagen sade han til them: Wiljen J lefwa/ så giörer altså; ty jagh fruchtar Gudh.

19. Ären Jredelige/ så läter en edar broder liggia bunden i edart fängelse; men J farer bort/ och förer heem

hwad som J köpt hafwen emot hungeren.

20. Och förer edar yngsta broder hijt til migh/ så wil jagh troo edor ord/ på thet J icke skolen döö. Och the giorde så.

21. Men the talade inbyrdes: Thetta hafwe wij förskyllat på wår broder/ at wij såge hans siäls ångest/ tå han bad oß/ och wij wille intet höra honom; therföre kommer nu thenna bedröfwelsen öfwer oß.

22. Ruben swarade them och sade: Sade jagh icke eder tå jagh talade 294: Synder icke på pilten; och J willen icke hörat? Nu warder hans blodh vthkrafd.

23. Men the wiste icke/ at Joseph förstod thet; ty han talade medh them medh en tolk.

24. Och han wände sigh ifrå them och greet. Tå han nu wände sigh åter til them/ och talade medh them/ tog han Simeon vthaf them/ och bandt honom för theras ögon.

25. Och gaf befalning/ at theras säcker skulle fyllas medh mälning/ och gifwas theras penningar igen/ hwars i hans säck; ther til ock hwariom sina täring på resone. Och man giorde them så.

26. Och the lade sina waror på sina åsnar/ och foro tädan.

27. Men tå enthera lät vp sin säck/ at han skulle fodra sin åsna i herberget/ wardt han warse sina penningar/ som lågo ofwan i säckenom.

28. Och sade til sina bröder: Jagh hafwer fatt mina penningar igen/ sij/ the äro i minom säck. Tå förföll them theras hierta/ och förskräcktes inbyrdes och sade: Hwij hafwer Gudh giordt oß så?

IV. Jacobs söner förtälja honom sin resa.

29. TÅ the nu kommo heem til theras fader Jacob i Canaans lande/ sade the honom alt thet them wederfarit war/ och sade:

30. Then mannen/ som är herre i landet/ talade skarpt til oß/ och hölt oß för landsens speijare.

31. Och tå wij swarade/ wij äre redelige/ och hafwe aldrig warit speijare;

32. Vtan ärom tolf bröder wår faders söner; en är icke meer til/ och then yngste är ännu i thenna dagh när wår fader i Canaans lande;

33. Sade han til oß: Ther vppå wil jagh märkiat at J ären redelige: En edar broder låter när migh qwar/ och tager nödtorft til edor huus/ och farer bort:

34. Och hämter edar yngsta broder hijt til migh/ så kan jagh märkia/ at J icke ären speijare/ vtan redelige män; så wil jagh ock gifwa eder edar broder igen/ och så må j bruka edart bästa i landena.

35. Och tå the slogo vth af säckerna/ fan hwar och en sitt penningaknyte i sinom säck: och tå the sågo at thet war theras penningaknyte/ wordo the medh theras fader förskräckte.

V. Jacob blifwer bedröfwad öfwer sina söner.

36. TÅ sade Jacob theras fader: J hafwen giordt migh barnlös/ Joseph är icke mera til/ Simeon är ock icke mera til/ Ben Jamin wiljen J taga ifrå migh: thet går alt öfwer migh.

37. Ruben swarade sinom fader och sade: Om jagh icke förer tigh honom heem igen/ så dräp båda mina söner: allenast gif migh honom i mina hand/ jagh wil föra tigh honom heem igen.

38. Han sade: Min son skal icke fara nedh medh eder; ty hans broder är död/ och han är allena igen blifwen: om honom wederfores något ondt i wägen ther J reste/ worde J drifwandes min grå håår medh sorg neder i grafwena.

43. Capitel.

NÅr then spijsning war förtärd/ som the vthu Egypten fördt hade/ sände Jacob them åter tijt/ och Ben Jamin medh/ v. 1. Sampt skäncker af landsens bästa frucht/ v. 11. När the kommo fram/ befalte Joseph hafwa them in/ och tilreda een måltijd åth them/ v. 16. Men the fruchtade och vrsächtade sigh för huustienaren om the penningar som the hade funnit i theras säcker/ v. 18. Och tilredde skänckerna/ v. 25. Tå Joseph kom in/ anammade han theras skäncker/ och vndfick them wänligen/ v. 27. Och tå han fick see Ben Jamin/ gick han afsides och greet/ v. 29. Sedan kom han åter in til måltijd medh them/ v. 31.

I. Jacobs och hans söners rädslag om andra resan til Egypten.

MEn then dyre tiden twingade landet.

2. Och tå thet wardt alt/ som the hade fördt vthaf Egypten/ sade theras Fader Jacob til them: Farer åter tijt/ och köper någon spijsning.

3. Tå swarade honom Juda och sade: Then mannen wederlade oß thet högeliga/ och sade: J skolen icke komma för min ögon/ medh mindre edar broder är medh eder.

4. Är thet nu så/ at tu sänder wår broder medh oß/ så wilje wij fara nedh/ och köpa tigh spijsning.

5. Men är thet så/ at tu icke sänder honom/ så fare wij icke neder; ty mannen hafwer sagt oß: J skolen icke komma för min ögon/ vtan edar broder är medh eder. 296

6. Jsrael sade: Hwij hafwen Jså illa giordt emot migh/ at J hafwe thet sagt mannenom/ at J haden än en broder?

7. The swarade: Then mannen frågade så grant om oß/ och wåra slächt/ och sade: Lefwer edar fader än? Hafwen J ännu en broder? Tå sade wij honom som han frågade: Huru kunde wij weta at han skulle säija: Hafwer edar broder hijt nedh medh eder?

8. Tå sade Juda til Jsrael sin fader: Lät pilten fara medh migh/ at wij må giöra oß redo och färdas/ och mågom lefwa och icke döö/ både wij och tu/ och wår barn.

9. Jagh wil wara godh för honom; vthaf mina händer skalt tu äska honom: förer jagh tigh icke honom igen/ och sätter honom fram för tin ögon/ så wil jagh hafwa skuld så länge jagh lefwer. 297

10. Ty hwar wij icke hade fördrögt/ hade wij wäl allaredo twå resor warit igen komne.

11. Tå sade Jsrael theras fader til them: Måste thet ju så wara/ så giörer thet/ och tager af landsens bästa frucht i edra säcker/ och förer mannenom skäncker tijt neder/ något balsam och hannog/ och örter/ och mirrham/ och dadel och mandel. 301

12. Tager ock andra penningar medh eder/ och the penningar som J hafwen fått igen ofwan i edra säcker/ förer ock så medh eder; til ewentyrs ther är någon willa ibland kommen.

13. Ther til tager edar broder; giörer eder redo/ och farer til mannen.

14. Men Alsmächtig Gudh gifwe eder barmhertighet för them mannenom/ at han måtte eder frij låta then

andra broderen/ och Ben Jamin. Men jagh måste wara/ som then ther sin barn slätt mist hafwer.

II. Jacobs söners resa; ankomst til Egypten/ och giorda vrsächt.

15. TÅ togo the thessa skäncker/ och penningar dubbelt medh sigh/ och Ben Jamin; giorde sigh redo/ och foro in i Egypten/ och gingo in för Joseph.

16. Tå såg Joseph them medh Ben Jamin/ och sade til honom/ som war öfwer hans huus: Haf thessa männerna in i huset/ och slachta/ och reed til: förty/ the skola äta medh migh i middag.

17. Och mannen giorde såsom Joseph honom sagt hade/ och hade männerna in i Josephs huus.

18. Men the fruchtade sigh at the wordo hafde i Josephs huus/ och sade: Wij äre här införde för penningarna skul/ som wij tilförene funnom i wåra säcker/ at han wil komma oß thet vppå/ och låta en doom gåå öfwer oß/ ther han oß medh tager til sina trälar medh wåra åsnar.

19. Therföre gingo the til mannen/ som war öfwer Josephs huus/ och talade medh honom vthan för dörena af husena;

20. Och sade: Min herre/ wij worom tilförene här nedre til at köpa spijsning.

21. Och tå wij kommo i härberget/ och löste vp wåra säcker/ sij/ tå woro hwars och ens penningar ofwan i hans säck/ medh fulla wigt; therföre hafwe wij åter fördt them medh oß. 298

22. Hafwom ock så fördt andra penningar nedh medh oß/ til at köpa spijsning medh. Men wij wete icke ho som hafwer stungit oß wåra penningar i wåra säcker.

23. Men han sade: Warer til fridz/ fruchter eder icke/ edar Gudh/ och edars faders Gudh/ hafwer gifwit eder en skatt i edra säcker/ edra penningar hafwer jagh fått. Och han hade Simeon vth til them.

24. Och hade them i Josephs huus; gaf them watn at the skulle twå sina fötter/ och gaf theras åsnar foder. 299

25. Men the redde til skänckerna til thes Joseph kom til middagen: ty the hade hördt/ at the skulle ther äta brödh.

III. Joseph vnd får sina bröder wänliga.

26. TÅ nu Joseph gick in i huset/ båro the honom skänckerna i huset på sina händer/ och föllo för honom neder på jordena.

27. Men han tackade them kärliga och sade: Går thet wäl medh edrom fader then gamla/ ther J migh af saden? Lefwer han ännu?

28. The swarade: Wårom fader tinom tienare går wäl/ och han lefwer ännu: och bugade sigh/ och föllo nedh för honom.

29. Och han lyfte vp sin ögon/ och såg sin broder Ben Jamin/ sine moders son/ och sade: Är thet edar yngste broder/ som J saden migh af? Och sade ytterligare: Gudh ware tigh nådelig min son.

30. Och Joseph hastade/ ty hans hierta war brinnande öfwer sin broder/ och sökte rum til at gråta; och gick i sin kamar/ och greet ther.

31. Och tå han hade twagit sitt ansichte/ gick han vth/ och hölt sigh fast och sade: Lägger brödh fram.

32. Och ther bars fram/ besynnerliga för honom/ och besynnerliga för them/ och för the Egyptier/ som medh honom åto/ ock besynnerliga: förty/ the Egyptier töras icke äta brödh medh the Ebreer/ thet är een wederstyggelse för them. 300

33. Och the sattes för honom/ then förstfödde efter sina förstfödzlo/ och then yngste efter sin vngdom. Ther förvndrade the sigh vppå inbördes.

34. Och man bar them besynnerliga rätter af hans bord: men Ben Jamin fem sinnom meer än the andra; och the drucko/ och wordo druckne medh honom.

44. Capitel.

SEdan befalte Joseph fylla theras säcker medh spijsning/ och läggia theras penningar ther vthi/ och sin silfskål ofwan i Ben Jamins säck/ v. 1. Och när the woro bortfarne/ lät han draga efter them/ och beskylla them för tiufwerij/ v. 4. Tå enskyllade the sigh nogh/ v. 7. Men tå skålen fans i Ben Jamins säck/ drogo the tilbaka i staden igen/ och föllo nedh för Joseph/ v. 12. Och Juda förtälde honom hela Historien; samt huru han hade satt sigh i löfte för Ben Jamin/ v. 16. Och tilböd sigh wilja wara en träl i hans stadh/ v. 33.

I. Joseph befaller läggia sin silfskål i Ben Jamins säck.

OCh Joseph befalte honom/ som war öfwer hans huus/ och sade: Fyll thessa männernas säcker medh spijsning/ så mycket the kunna föra/ och lägg hwariom sina penningar ofwan i hans säck:

2. Och mina silfskål ofwan i then yngstas säck medh penningarna för sådena: han giorde som Joseph honom sade.

3. Om morgonen tå liust wardt/ läto the männerna fara medh sina åsnar.

II. Joseph läter taga sina bröder tilbaka.

4. TÅ the nu woro vth af stadenom/ och icke långt komne/ sade Joseph til honom/ som war öfwer hans huus: Vp och faar efter männerna/ och när tu får them/ så säg til them: Hwij hafwe J lönt godt medh ondo?

5. Är icke thet ther min herre dricker vthaf/ och ther han spår medh 305? J hafwen illa giordt.

6. Och som han beslog them/ sade han sådana ord til them.

7. The swarade honom: Hwij talar min herre sådana ord? Bort thet/ at tine tienare skulle så giöra.

8. Sij/ penningarna/ som wij funnom ofwan vthi wåra säcker/ hafwe wij fördt til tigh igen af Canaans lande: och hwij skulle wij tå hafwa stolit silfwer eller guld af tins herras huse?

9. När hwilken thet warder funnet ibland tina tienare/ han må döö: ther til wilje wij ock wara mins herras trälar.

10. Han sade: Ja/ ware som J hafwen sagt: när hwilkom thet finnes/ han ware min träl; men J skolen wara löse.

11. Och the hastade sigh/ och lade hwar sin säck af nedh på jordena/ och hwar lät vp sin säck.

12. Och han sökte/ och begynte på then första/ in til then yngsta/ tå fans skålen i Ben Jamins säck.

13. Tå refwo the sin kläder/ och ladde hwar vppå sin åsna/ och foro åter in i staden.

14. Och Juda gick medh sina bröder in i Josephs huus: ty han war än tå ther/ och the föllo nedh på jordena för honom.

15. Joseph sade til them: Hwij torde J thet giöra? Weten J icke/ at en sådana man som jagh är/ kunde spå til?

III. Juda förtäljer Joseph huru thet sigh hade medh them.

16. JUda sade: Hwad skole wij säija minom herra/ eller huru skole wij tala? Och hwad skole wij bära före? Gudh hafwer funnet tina tienares mißgierningar: sij/ wij och then/ som skålen är funnen när/ äre mins herras trälar.

17. Men han sade: Bort thet/ at jagh skulle så giöra. Then mannen/ som skålen är funnin när/ han skal wara min träl; men J farer medh frijd vp til edar fader.

18. Tå gick Juda til honom/ och sade: Min herre/ lät tin tienare tala ett ord i tin öron/ min herre/ och tin wrede harmes icke öfwer tin tienare; ty tu äst såsom Pharao.

19. Min herre frågade sina tienare/ och sade: Hafwen J ock någon fader eller broder?

20. Tå swarade wij: Wij hafwe en fader/ och han är gammal/ och en vng dräng föddan i hans ålderdom/ och hans broder är död/ och han är allena blifwen igen af sine moder/ och hans fader hafwer honom kär.

21. Tå sade tu til tina tienare: Hafwer honom hijt nedh til migh/ och jagh wil giöra honom godt.

22. Men wij swarade minom herra: Pilten kan icke komma ifrå sinom fader: hwar han komme honom ifrå/ dödde han.

23. Tå sade tu til tina tienare: Hwar edar yngste broder icke kommer här medh eder/ skolen J icke mera komma för min ögon. 302

24. Tå forom wij vp til tin tienare min fader/ och sadom honom mins herras taal.

25. Tå sade wår fader: Farer åter bort/ och köper oß någon spijsning.

26. Men wij sade: Wij kunne icke fara ther nedh/ medh mindre wår yngste broder är medh oß/ så wilje wij fara ther nedh: ty wij kunne icke komma för then mansens ögon/ hwar wår yngste broder icke är medh oß.

27. Tå sade tin tienare min fader til oß: J weten/ at min hustru hafwer födt migh twå:

28. Then ene gick bort ifrå migh/ och thet sades at han skulle wara ihiälrifwen; och jagh hafwer eij sedt honom alt här til. 303

29. Skolen J ock taga thenna ifrå migh/ och honom wederfars något ondt/ så warden J drifwande min grå håår medh sorg nedh i grafwena.

30. Om jagh nu komme heem til tin tienare min fader/ och pilten wore icke medh oß/ efter hans siäl hänger in til thesses siäl;

31. Så skeer thet/ tå han seer at pilten icke är til städes/ at han döör: så worde wij tine tienare/ tins tienares wårs faders grå håår förande medh jämmer nedh i grafwena.

32. Ty jagh/ tin tienare/ hafwer warit minom fader godh för pilten/ och sagt: Hafwer jagh icke honom til tigh igen/ så wil jagh hafwa skuld i alla mina lifsdagar. 304

IV. Juda tilbiuder sigh wilja wara Josephs träl.

33. THerföre/ lät tin tienare blifwa här qwar minom herra för en träl i piltens stadh; och lät pilten fara vp medh sina bröder.

34. Förty/ huru skulle jagh fara vp til min fader/ när pilten är icke medh migh? Jagh finge see then jämmer/ som min fader vppå komme.

45. Capitel.

TÅ kunde Joseph intet länger hålla sigh/ vtan vppenbarade sigh för sina bröder/ v. 1. Befalte them draga heem igen/ och hafwa theras fader medh sigh til honom/ v. 9. När Pharao thet hörde/ böd han ock Joseph sända wagnar efter sin fader/ och hafwa honom medh hela hans huus til sigh vthi Egypten/ v. 16. Joseph giorde så; förährade sine bröder/ och sände sin fader skäncker/ och lät them draga ästadh/ v. 21. När the kommo heem och Jacob sick höra/ at Joseph lefde/ wardt hans ande lefwandes igen/ v. 25.

I. Joseph bekänner sigh för sina bröder.

TÅ kunde icke Joseph hålla sigh för allom them som omkring stodo/ och han ropade: Går alle vth ifrå migh: och stod ingen när honom/ tå Joseph bekände sigh för sina bröder. 306

2. Och han greet öfwerliudt/ så at the Egyptier/ och Pharaos tienare thet hörde.

3. Och han sade til sina bröder: Jagh är Joseph; lefwer min fader ännu? Och hans bröder kunde intet swara honom: så förskräckte woro the för hans ansichte.

4. Men han sade: Går doch hijt til migh. Och the gingo til honom/ och han sade: Jagh är Joseph edar broder/ then J hafwen såldt in vthi Egypten. 307

5. Och nu läter thet icke bekymra eder/ och täncker icke at jagh therföre är wredh/ at J hafwen såldt migh hijt: ty för edra wälfärd skul hafwer Gudh sändt migh hijt för eder. 308

6. Ty thet är nu tw åhr/ at dyyr tijd hafwer warit i landena; och äro ännu fem åhr/ at ingen plögning eller vpskörd skal warda.

7. Men Gudh hafwer sändt migh hijt för eder/ at han wil låta eder blifwa qwara på jordene/ och hålla eder widh lijf genom stoor vnder.

8. Så hafwen icke nu J sändt migh hijt/ vtan Gudh 311: han hafwer giordt migh såsom en fader til Pharao/ och til en herra öfwer alt hans huus/ och til en Första i hela Egypti land. 309

II. Joseph sänder efter sin fader Jacob.

9. SKynder eder nu/ och farer vp til min fader/ och säger honom: Thet låter tin son Joseph säija tigh: Gudh hafwer satt migh til en herra i hela Egypti land; kom nedh til migh/ försuma tigh icke.

10. Tu skalt boo i thet landet Gosen/ och wara hardt när migh/ tu och tin barn/ och tin barnabarn/ tin fåår och fää/ och alt thet titt är.

11. Jagh wil ther försörja tigh: ty thet är ännu fem åhra dyyr tijd/ at tu icke warder förderfwad medh titt huus/ och alt thet titt är.

12. Sij/ edor ögon see/ och mins broders BenJamins ögon/ at jagh talar munteliga medh eder.

13. Förkunner minom fader alla mina härlighet i Egypten/ och alt thet J sedt hafwen. Skynder eder/ och

kommer hijt nedh medh minom fader.

14. Och han fick sin broder Ben Jamin om halsen och greet; och Ben Jamin greet ock widh hans hals.

15. Och han kyste alla sina bröder/ och greet öfwer them. Sedan talade hans bröder medh honom.

III. Pharao befaller sända wagnar efter Jacob.

16. OCh när thet rychtet kom i Pharaos huus/ at Josephs bröder woro komne/ behagade thet Pharao wäl/ och alla hans tienare.

17. Och Pharao sade til Joseph: Säg tina bröder: Thetta giörer: Lader edor diur; farer bort/ och när J kommen i Canaans land:

18. Så tager edar fader och edart folck/ och kommer til migh/ jagh wil gifwa eder af alt thet goda/ som i Egypti land är/ at J skolen äta märgen i landena.

19. Och biud them: Giörer altså: Tager eder vthaf Egypti lande wagnar til edor barn och hustrur/ och förer edar fader/ och kommer.

20. Och skoner icke edor bohags ting 312: förty/ alt thet goda i hela Egypten skal höra eder til.

IV. Joseph sänder sinom fader skäncker/ rc.

21. JSraels barn giorde så/ och Joseph fick them wagnar/ efter Pharaos befalning/ och förtäring på wägen.

22. Och gaf them allom/ hwarjom för sigh högtidz kläder; men Ben Jamin gaf han tryhundrad silfwerpenningar/ och fem högtides klädningar.

23. Men fadrenom sände han tijo åsnar/ ladda medh godz vthaf Egypten/ och tijo åsninnor medh mälning/ och brödh och spijsning/ sinom fader på wägen.

24. Och så lät han sina bröder fara/ och sade til them: Kifwer icke på wägenom.

V. Jacobs söner komma tilbaka/ och Jacob glädies öfwer Joseph.

25. SÅ foro the vthaf Egypten/ och kommo vthi Canaans land til sin fader Jacob:

26. Och förkunnade honom thet/ och sade: Tin son Joseph lefwer ännu/ och är en herre i hela Egypti lande. Men honom föll thet icke i sinnet/ ty han trodde them intet.

27. Tå sade the honom all Josephs ord/ som han til them sagt hade. Och tå han såg wagnarna/ som Joseph vthsändt hade til at föra honom medh/ wardt hans ande lefwandes.

28. Och sade: Jagh hafwer nogh/ at min son Joseph lefwer ännu. Jagh wil fara bort och see honom förra än jagh döör. 310

46. Capitel.

SÅ foor Jacob medh alt thet honom tilhörde åth Egypten/ och kom til Ber Saba/ ther vppenbarade HERren sigh/ och befalte honom draga fort/ han wille wara medh honom/ och i sinom tijd åter föra honom vthur Egypten/ v. 1. Jfrå Ber Saba drog Jacob medh sina barn och barnabarn in vthi Egypten/ v. 5. Leas barn woro 33/ v. 8. Silpas barn 16/ v. 16. Rachels barn 14/ v. 19. Bilhas barn 7/ v. 23. Så at han war sielf siutijonde/ v. 27. Tå kom Joseph emot honom/ och vndfick honom medh glädie/ v. 28. Och vnderwiste them hwad the

skulle tala/ när the kommo in för Konung Pharao/ v. 31.

I. Jacob drager åth Egypten medh sina barn och barnabarn.

JSrael foor tijt medh alt thet honom tilhörde. Och tå han kom til Ber Saba/ offrade han ett offer sins faders Jsaacs Gudi.

2. Och Gudh sade til honom om nattena i ene syyn: Jacob/ Jacob. Han sade: Här är jagh.

3. Och han sade: Jagh är Gudh/ tins faders Gudh/ fruchta tigh icke at fara in i Egypten: förty/ ther wil jagh giöra tigh til ett mächtigt folck.

4. Jagh wil fara tijt medh tigh/ och wil åter föra tigh ther vth. Och Joseph skal läggia sina hand vppå tin ögon.

5. Tå foor Jacob ifrå Ber Saba: och Jsraels barn förde Jacob sin fader/ medh sin barn och hustrur på wagnomen/ som Pharao hade sändt til at föra them medh.

6. Och togo sin boskap och håfwor/ som the förwärfwat hade i Canaans lande/ och kommo så in vthi Egypten/ Jacob och all hans sädh medh honom: 313

7. Hans barn och hans barnabarn medh honom/ hans döttrar och hans barnas döttrar/ och all hans sädh.

Leas barn 33. Ruben.

8. Thesse äro Jsraels barnas namn/ the som kommo i Egypten: Jacob och hans söner. Jacobs förstfödde son Ruben. 314

9. Rubens barn: Hanoch/ Pallu/ Hetzron/ och Charmj. 315

10. Simeons barn: Jemuel/ Jamin/ Ohad/ Jachin/ Zohar/ och Saul then Cananeiske qwinnones son. 316

11. Levi barn: Gerson/ Kehat och Merari. 317

12. Juda barn: Er/ Onan/ Sela/ Perez och Serah. Men Er och Onan dödde i Canaans lande. Men Perez barn; Hezron och Hamul. 318

Jsaschar.

13. Jsaschars barn: Thola/ Phuva/ Job och Simron. 319

Sebulon.

14. Sebulons barn: Sered/ Elon/ och Jahleel.

15. Thesse äro barnen af Lea/ som hon födde Jacob i Mesopotamien medh sine dotter Dina: the giöra tilhopa alle medh söner och döttrar/ tre och tretijo siälar. 327

Silpas barn/ 16. Gad.

16. Gads barn: Ziphion/ Haggi/ Suni/ Ezbon/ Eri/ Arodi och Areli.

Asser.

17. Assers barn: Jimna/ Jisua/ Jisui/ Brya; och Serah theras syster. Men Bryas barn Heber och Malchiel. 320

18. Thesse äro Silpas barn/ som Laban gaf Lea sina dotter/ och födde Jacob thessa sexton siälar.

Rachels barn/ 14.

19. Rachels Jacobs hustrus barn: Joseph och Ben Jamin.

Joseph.

20. Och Joseph wordo födde i Egypten/ Manasse och Ephraim 328 som honom födde Asnath Potiphera dotter Prestens i On. 321

Ben Jamin.

21. Ben Jamins barn: Bela/ Becher/ Aßbel/ Gera/ Naaman/ Ehi/ Ros/ Muppim/ Huppim och Ard. 322

22. Thesse äro barnen af Rachel/ som Jacob födde äro; alle tilhopa fiorton siälar.

Bilhas barn/ 7. Dan.

23. Dans barn; Husim. 323

24. Naphthali barn: Jahzeel/ Guni/ Jezer och Sillem.

25. Thesse äro Bilhas barn/ som Laban hade gifwit sine dotter Rachel/ och födde Jacob thessa siu siälar.

26. Alle siälar som kommo medh Jacob in i Egypten/ som vthgångne woro af hans länd/ vndantagande hans barnahustrur/ äro alle tilsamman sex och sextijo 329 siälar.

27. Och Josephs barn/ som honom wordo födde i Egypten/ woro twå siälar: så at alla Jacobs huus siälar/ som kommo in i Egypten/ woro siutijo. 324

II. Jacob ankommer til Egypten/ och Joseph vndfår honom.

28. OCh han sände Juda för sigh til Joseph/ at han skulle wisa honom wägen til Gosen/ och the kommo in i landet Gosen.

29. Tå spänte Joseph före sin wagn/ och foor vth emot Jsrael sin fader til Gosen. Och tå han fick see honom/ föll han om hans hals/ och greet swårliga på hans hals.

30. Tå sade Jsrael til Joseph: Nu wil jagh gierna döö/ efter thet jagh hafwer sedt titt ansichte/ at tu ännu lefwer.

III. Joseph vnderwisar sina bröder hwad the skola swara Pharao.

31. JOseph sade til sina bröder/ och sins faders huus: Jagh wil fara vp/ och vnderwisa thet Pharao/ och säija til honom: Mine bröder/ och mins faders huus är kommet til migh vthaf Canaans land.

32. Och äro herdar/ ty thet är sådana folck/ som medh boskap vmgå plägar: theras fåår och fää/ och alt thet the hafwa/ hafwa the fördt medh sigh.

33. Tå nu Pharao warder eder kallandes och säger: hwad är edar handel?

34. Så skolen J säija: Tine tienare äro folck/ som medh boskap vmgå ifrå wår barndom alt här til/ både wij och wåra fäder/ på thet J må få boo i thet landet Gosen 325: förty alle herdar äro såsom een styggelse för the Egyptier. 326

47. Capitel.

SEdan förkunnade Joseph Pharao thet/ och hade fem sina bröder in för honom/ v. 1. Tå inrymde Pharao them thet landet Gosen/ v. 5. Han hade ock sin fader Jacob in för Pharao/ til at tala medh honom/ v. 7. Widare plågade then dyre tiden så landet/ at the Egyptier måtte gifwa Konungen för sädh alla sina penningar/ v. 13; Sin boskap/ v. 15. Ja/ sina åkrar och sigh sielfwa på sidstone/ v. 18. Vndantagne Presterna/ som eljest blefwo spisade af Konungen/ v. 22. Och så lagade Joseph/ at the Epgyptier skulle gifwa Konungen femte delen af theras åhrs wäxt/ v. 23. Jacob lefde 17 åhr i Egypten/ als 147 åhr/ v. 28. Och begärte blifwa begrafwen i Canaans land/ v. 29.

I. Joseph förkunnar Pharao sin faders ankomst.

TÅ kom Joseph och förkunnade thet Pharao/ och sade: Min fader och mine bröder/ theras fåår och fää/ och hwad the hafwa/ är kommet vthu Canaans lande; och sij/ the äro i thet landet Gosen.

2. Och han tog fem sina bröder/ och stälte them för Pharao.

3. Tå sade Pharao til hans bröder: Hwad är edar handel? The swarade: Tine tienare äro herdar/ wij och wåre fäder.

4. Och sade ytterligare til Pharao: Wij äre komne til at boo medh eder i landena: ty tine tienare hafwa ingen beet til theras boskap/ så hårdt twingar then hårde tiden Canaans land: så giör wäl/ och lät doch tina tienare boo i thet landet Gosen.

II. Jnrymer them landet Gosen.

5. PHarao sade til Joseph: Thet är tin fader/ och thet äro tine bröder/ the äro komne til tigh:

6. Egypti land står tigh öpet; lät them boo på bästa platsen i landena/ at the må boo i thet landet Gosen: och om tu wetst några män ibland them/ som dogse äro/ så sätt them öfwer min boskap.

III. Jacob kommer in för Pharao/ och talar medh honom.

7. JOseph hade ock sin fader Jacob in/ och stälte honom för Pharao: och Jacob wälsignade Pharao.

8. Men Pharao frågade Jacob: Huru gammal ästu?

9. Jacob sade: Mins eländes tijd är hundrade och tretijo åhr: liten och onder är mins eländes tijd/ och räcker intet til mina fäders eländes tijd. 330

10. Och Jacob wälsignade Pharao/ och gick vth ifrå honom.

11. Men Joseph skaffade sinom fader och sina bröder boning/ och gaf them een besittning i Egyyti lande/ på bästa platsen i landena/ nemlig i thet landet Rameses/ såsom Pharao budit hade.

12. Och han försörgde sin fader och sina bröder/ och hela sins faders huus hwarjom och enom sin deel brödh/ alt ifrå the gamla in til the vnga barn. 331

IV. The Egyptier gifwa Konungen alla sina ägor för sädh.

13. MEn i all land war intet brödh: ty at then dyre tiden war ganska swår/ så at Egypten/ och Canaans land swolte för then dyra tiden skul.

14. Och Joseph samkade alla the penningar tilhopa/ som funnos i Egypten och Canaan/ för mälning/ som the

köpte: och han lät alla penningarna komma i Pharaos huus.

15. Tå nu penningarna fattades i Egypti land och Canaan/ kommo alle Egyptier til Joseph/ och sade: Skaffa oß brödh/ hwij låter tu oß döö för tigh/ therföre at wij hafwe inga penningar?

16. Joseph sade: Skaffer hijt edar boskap/ så wil jagh gifwa eder för boskapen/ mädan J ären vthan penningar.

17. Tå hade the theras boskap til Joseph/ och han gaf them brödh för theras hästar/ fåår/ fää och åsnar: så födde han them thet åhret medh brödh för all theras boskap.

18. Tå åhret war omlidet/ kommo the til honom på andra åhret och sade til honom: Wij wilje icke döljat för wår herra/ at icke allena penningarna/ vtan ock all wår boskap är borto när wår herra/ och är intet meer qwart för wår herra/ vtan allena wår kropp och åker.

19. Hwij låter tu både oß och wår åker döö? Tag oß til tigh/ och wårt land/ för brödh/ at wij och wårt land måge wara Pharaos egne: gif oß sädh/ at wij må lefwa och icke döö/ och åkren icke förlägges.

20. Så tog Joseph hela Egypti land in til Pharao; ty the Egyptier sålde hwar sin åker: ty then hårde tiden war alt för starck öfwer them. Och wardt så landet Pharaos egit/

21. Medh folcket/ som i hans städer vth- och ingick/ ifrån then ena ändan i Egypten in til then andra.

V. Presterna behålla sin åker: the andra Egyptier gifwa femte delen af sin ährswäxt.

22. VNdantagen Presternas åker/ then tog han icke in: ty thet war förskickat af Pharao til Presterna/ at the äta skulle thet them benämndt war/ thet han them gaf; therföre behöfde the icke sälja sina åkrar.

23. Tå sade Joseph til folcket: Sij/ jagh hafwer i dagh intagit eder/ och edar åker til Pharao: sij/ ther hafwen J sädh/ och sår åkren.

24. Och af wäxtenom skolen J gifwa Pharao then femte delen; fyra delar skola wara edra til at såå åkren medh til edor spijsning/ och til edor huus och barn.

25. The sade: Allenast lät oß lefwa/ och finna nådh för tigh wårom herra/ wij wilje gierna wara Pharaos egne.

26. Så giorde Joseph them en lagh alt in til thenna dagh/ öfwer the Egyptiers åker til at gifwa Pharao then femte delen/ vndantagnom Prestaåkrenom/ then wardt icke Pharaos egen.

27. Så bodde Jsrael i Egypten/ i thet landet Gosen/ och hadet inne/ och wäxte til och förökades swårliga.

VI. Jacobs älder och beredelse til döden.

28. OCh Jacob lefde siuton åhr i Egypti land/ så at hans hela ålder wardt hundrade och siu och fyratijo åhr.

29. Tå nu tiden kom/ at Jsrael döö skulle/ kallade han sin son Joseph och sade til honom: Hafwer jagh funnet nådh för tigh/ så lägg tina hand vnder mina länd 332/ at tu giör barmhertighet och trohet medh migh/ och begrafwer migh icke vthi Egypten.

30. Vtan jagh wil liggia när mina fäder/ och tu skalt föra migh vthaf Egypten/ och begraf migh i theras grifter 333. Han sade: Jagh wil giöra/ som tu hafwer sagt.

31. Och han sade: Så swär migh. Och han swor honom. Tå bögde Jsrael sigh in til sängenes hufdagerd. 334

48. Capitel.

THer efter blef Jacob siuk/ och hans son Joseph besökte honom/ v. 1. Tå giorde Jacob the twå Josephs söner Manasse och Ephraim til sina barn och arfwingar/ lika medh sine egne söner/ v. 5. Och tå han nu skulle wälsigna them/ hade Joseph welat at Jacob skulle lagdt sin högra hand på then förstfödda Manasse/ och then wenstra på Ephraim/ v. 8. Men Jsrael wände thet om/ och satte Ephraim fram för Manasse/ och wäisignade them så/ v. 14. Ther til gaf Jacob Joseph ett stycke land/ vthan byte för sina bröder/ v. 21.

I. Jacob blifwer stuk/ och besökes af Joseph.

THer efter wardt Joseph sagt: Sij/ tin fader är siuk: och han tog båda sina söner medh sigh: Manasse och Ephraim.

2. Tå wardt Jacob sagt: Sij/ tin son Joseph kommer til tigh. Och Jsrael tog styrckio til sigh/ och satte sigh vp i sängene.

3. Och sade til Joseph: Then alsmächtige Gudh syntes migh i Lus 335 i Canans land/ och wälsignade migh.

4. Och sade til migh: Sij/ jagh skal låta tigh wäxa/ och förökas/ och giöra tigh til myckit folck/ och skal gifwa tine sädh efter tigh thetta landet til egendom ewinnerliga.

II. Jacob ant ager Josephs söner för sina barn/ och wälsignar them.

5. SÅ skola nu tine twå söner Ephraim och Manasse/ som tigh i Egypten födde äro/ förra än jagh kom hijt in til tigh 336/ wara mine/ lika som Ruben och Simeon.

6. Men the som tu föder efter them/ skola wara tine/ men thesse skola wara nämnde medh theras bröders namn i theras arfwedeel. 337

7. Och tå jagh kom vthaf Mesopotamien/ dödde migh Rachel i Canaans lande på wägenom/ tå ännu ett litet stycke wägs war til Ephrat: och jagh begrof henne på wägenom til Ephrat/ thet nu heter Beth Lehem. 338

8. Och Jsrael såg Josephs söner och sade: Ho äro thesse?

9. Joseph swarade sinom fader: Thet äro mine söner/ som Gudh hafwer migh här gifwit. Han sade: Haf them hijt til migh/ at jagh wälsignar them.

10. Ty Jsraels ögon woro mörk worden för ålder skul/ och kunde icke wäl see. Och han hade them til honom; Och han kyste them/ och tog them i famn.

11. Och sade til Joseph: Sij/ jagh hafwer sedt titt ansichte/ thet jagh icke förmodat hade: Och sij/ Gudh hafwer ock låtit migh see tina sädh.

12. Och Joseph tog them vthaf hans sköte/ och han bögde sigh nedh på jordena för hans ansichte.

13. Tå tog Joseph them båda/ Ephraim i sina högra hand emot Jsraels wenstra hand/ och Manasse i sina wenstra hand/ emot Jsraels högra hand/ och hade them til honom.

14. Men Jsrael räckte vth sina högra hand/ och lade henne på Ephraims thens yngstes hufwud/ och sina wenstra hand på Manasses hufwud/ och omskifte händerna medh wilja; ty Manasse war then förstfödde. 339

15. Och han wälsignade Joseph och sade: Gudh för hwilkom mina fäder Abraham och Jsaae wandrat hafwa 340; Gudh som migh födt hafwer vthaf min vngdom alt in til thenna dagh;

16. Ängelen 343 som migh frälst hafwer af allo ondo/ han wälsigne thessa piltarna/ at the må efter mitt/ och mine fäders Abrahams och Jsaacs namn nämnde warda/ så at the må wäxa och förökas på jordene. 341

17. Men tå Joseph såg/ at hans fader lade sina högra hand på Ephraims hufwud/ behagade thet honom illa/ och fattade vthi sins faders hand/ at han skulle wända sina hand af Ephraims hufwud in på Manasses hufwud.

18. Och sade til honom: Jcke så min fader/ thenne är then förstfödde/ lägg tina högra hand på hans hufwud.

19. Men hans fader nekade thet och sade: Jagh weet wäl min son/ jagh weet thet wäl/ thenne skal ock warda til folck/ och skal warda stoor/ men hans yngre broder skal warda större än han/ och hans sädh skal warda til ett stort folck.

20. Så wälsignade han them i then dagen/ och sade: Warde Jsrael wälsignad efter titt sätt/ så at man må säija; Gudh sättie tigh såsom Ephraim och Manasse: Och så satte han Ephraim för Manasse.

III. Jacob gifwer Joseph ett stycke land vthan byte.

21. OCh Jsrael sade til Joseph: Sij/ jagh döör/ och Gudh skal wara medh eder/ och skal föra eder åter i edra fäders land.

22. Jagh hafwer gifwit tigh ett stycke 344 land vthan tina bröder/ som jagh medh mitt swärd och boga/ vthaf the Amoreers hand taget hafwer. 342

49. Capitel.

SEdan kallade Jacob the andra sina söner til sigh; wälsignade them/ och förkunnade hwad theras efterkommandom i framtiden wederfaras skulle/ v. 1. rc. J synnerhet/ at spiran eller regementet skulle icke tagas ifrå Juda/ til thes Hielten/ thet är Christus/ komme. Och honom skulle folcken tilfalla/ v. 10. Böd sedan at the skulle begrafwa honom i Canaans lande hoos sina fäder/ v. 29. Leed af/ och wardt samkad til sitt folck/ v. 33.

I. Jacob kallar the andra fina söner/ och säger hwad them i framtiden hända skulle.

OCh Jacob kallade sina söner/ och sade: Församler eder/ at jagh må förkunna eder/ hwad eder skal hända i then yttersta tiden.

2. Kommer tilhopa/ och hörer til J Jacobs barn; hörer edar fader Jsrael.

Ruben.

3. Ruben 355 min förste son 345/ tu äst min kraft/ och min första macht/ then öfwerste i offret/ och then öfwerste i riket.

4. Han vthlöper medh hast som watn: tu skalt icke wara then öfwerste: ty tu hafwer vpstigit i tins faders lägre/ och ther hafwer tu medh thet vpstigandet besmittat mina säng. 346

5. The bröder Simeon och Levi/ the hafwa handlat orättferdeliga medh theras mordwapn. 347

6. Min stäl komme icke i theras rådh/ och min härlighet ware icke i theras förbund: förty/ vthi theras wrede hafwa the dödat mannen/ och vthi theras öfwerdådighet hafwa the förderfwat oxan.

7. Förbannad ware theras wrede/ at hon så styf är/ och theras grymhet/ at hon så hård är: Jagh skal skingra

them i Jacob/ och förströja them i Jsrael.

Juda.

8. Juda/ tu äret/ tigh skola tina bröder lofwa/ tin hand skal wara tina fiendar på halsen; för tigh skola tins faders barn buga sigh.

9. Juda är ett vngt leijon/ tu äst högt kommen min son genom stoor seger: han hafwer nederbögdt sigh och lägrat sigh som ett leijon/ och som een leiinna. Ho törs sättia sigh vp emot honom? 348

10. **Spiran** 356 **skal icke warda tagen ifrå Juda/ eij heller en mästare ifrå hans fötter/ til thes Hielten kommer; och honom skola folcken tilfalla.** 349

11. **Han warder bindandes sin fola widh wijnträd/ och sine åsninnos son widh then ädla wijnqwisten. Han skal twå sin kläder i wijn/ och sin mantel i wijnbärs blodh.**

12. **Hans ögon äro rödachtigare än wijn/ och hans tänder äro hwitare än miölk.**

Sebulon.

13. Sebulon skal boo widh hafs hamnena 350/ och widh skephamnena/ och sträckia sigh in til Sidon.

14. Jsaschar skal wara en beenåsne/ och lägra sigh emellan gränsorna.

15. Och han såg rolighetena/ at hon är godh/ och landet at thet är lustigt/ och bögde sina härdar til at bära/ och är worden en skatskyldig tienare.

Dan.

16. Dan 357 skal warda en domare ibland sitt folck/ såsom ett annat slächte i Jsrael.

17. Dan skal warda en orm på wägenom/ och en huggorm på stigenom/ och bita hästen i foten/ at then ther på rider skal til ryggia falla.

18. HERre jagh wäntar efter tina hälso. 358

Gad.

19. Gad/ 359 wäpnad/ skal föra hären/ och åter igen föran.

Asser.

20. Af Asser 360 kommer hans feta 351 brödh/ och han skal gifwa Konungomen kräselig maat.

Naphthali.

21. Naphthali 361 är en snar hiort/ och gifwer kosteligit taal.

Joseph.

22. Joseph 362 skal tilwäxa; han skal tilwäxa likawist som widh een källo: döttrarna träda fram vthi regementet.

23. Och ändoch skiöttarna woro honom förbittrade/ trätte medh honom och hatade honom:

24. Så är doch hans boge blifwen fast/ och hans händers armar äro förmannade/ genom thes mächtiges händer i Jacob: Af honom äro komne herdar/ stenar i Jsrael.

25. Jfrå tins faders Gudh är tigh kommen hielp/ och af then alzmächtiga ästu wälsignad medh wälsignelse ofwan efter af himlenom; medh wälsignelse af diupet/ som vnder ligger; medh wälsignelse på bryst och qwed.

26. Then wälsignelse/ som tinom fader och minom föräldrom låfwad är/ går mächteliga efter theras önskan/ som höge äro i werldene. Vthaf Joseph skola hufwuden warda/ och the öfwerste Nazareer ibland sina bröder.

Ben Jamin.

27. Ben Jamin 363 är en glupande vlf: om morgonen skal han äta rof/ men om aftonen skal han vthskifta rofwet.

28. Thesse alle äro the tolf Jsraels slächter/ och thet är thet som theras fader hafwer talat medh them/ tå han wälsignade them/ hwar medh sin besynnerliga wälsignelse. 352

II. Jacob begärar begrafwas i sina fåders graf/ och döör.

29. OCh han böd them/ och sade til them: Jagh skal samkas til mitt folck; begrafwer migh när mina fäder i then kulone på Ephrons Hetheens åker.

30. J then dubbel kulone/ som ligger emot Mamre i Canaans lande/ hwilka Abraham köpte til en arfgrift medh åkrenom af Ephron then Hetheen. 353

31. Ther hafwa the begrafwit Abraham och Sara hans hustru: ther hafwa the ock begrafwit Jsaac och Rebecka hans hustru: ther hafwer jagh ock begrafwit Lea; 354

32. J then åkrenom och the kulone som af Hetz barnom köpt är.

33. Och när Jacob hade lychtat buden til sin barn/ lade han sina fötter samman på sängene/ leed af/ och wardt samkad til sitt folck.

50. Capitel.

TÅ Jacob war död/ befalte Joseph sina läkiare smörja honom/ v. 1. Och the Egyptier begreto honom i 70 dagar/ v. 3. Sedan begärte Joseph förlof vthaf Konungen/ v. 4. Och foor vp medh the äldsia af Pharaos huus/ v. 7. Och begrof honom i sina fäders graf/ v. 12. När thetta skedt war/ fruchtade Josephs bröder/ och begärte han wille förlåta them/ at the hade såldt honom/ v. 15. Och han giorde så/ v. 19. Tå Joseph wardt åldrig/ befalte han sina bröder föra sin been in vthi Canaans land/ tå Gudh them hulpe vthur Egypten/ v. 24. Och blef dödh 110 åhr gammal/ v. 26.

I. Joseph låter smörja sin fader.

TÅ föll Joseph in på sins faders ansichte/ och greet/ och kyste honom. 364

2. Och Joseph befalte sina tienare läkiarena at the skulle smörja hans fader: Och läkiarena smorde Jsrael;

3. Til thes fyratijo dagar woro förgångne; ty så länge warade fmörjedagarna: och the Egyptier begreto honom i siutijo dagar.

II. Joseph begärer förlof/ och drager ästadh at begrafwa sin fader.

4. TÅ nu sörjodagarna vthe woro/ talade Joseph medh Pharaos gårdzfolck/ och sade: Hafwer jagh funnet nådh för eder/ så taler medh Pharao och säger:

5. Min fader hafwer tagit en eed af migh och sagt: Sij/ jagh döör; begraf migh i mine graf/ som jagh hafwer grafwit migh i Canaans lande. 365 Så wil jagh nu fara vp och begrafwa min fader/ och komma igen.

6. Pharao sade: Faar tijt vp/ och begraf tin fader/ som tu honom sworet hafwer.

7. Så foor Joseph vp til at begrafwa sin fader: och medh honom foro alle Pharaos tienare the äldste af hans folck; och alle the äldste i Egypti lande;

8. Ther til alt Josephs folck/ och hans bröder/ och hans faders folck; allena theras barn/ fåår och fää lefde the i thy landena Gosen.

9. Och foro theslikes vp medh honom wagnar och resenärer/ och war en ganska stoor skare.

10. Tå the nu kommo in på then planen Atad/ som ligger in emot Jordan/ tå höllo the een ganska stoor och bitter dödklagan: och han sörgde öfwer sin fader i siu dagar. 366

11. Och tå folcket i landet/ the Cananeer/ sågo thet sörjandet på then planen Atad/ sade the: The Egyptier sörja ther fast. Ther af kallar man thet rumet/ the Egyptiers sorg/ hwilket ligger in emot Jordan.

III. Jacob blifwer begrafwen i Canaans land.

12. OCh hans barn giorde som han them befallat hade.

13. Och förde honom i Canaans land/ och begrofwo honom i then dubbel kulone af åkren/ som Abraham medh åkrenom köpt hade til arfgrift af Ephron Hetheen/ twärt emot Mamre. 367

14. Så foor Joseph åter in i Egypten medh sina bröder/ och medh allom them som woro farne vp medh honom til at begrafwa hans fader/ när the hade begrafwit honom.

IV. Josephs bröder fruchta sigh/ begära och få tilgift.

15. MEn Josephs bröder fruchtade sigh tå theras fader war död/ och sade: Kan skee at Joseph är oß gramse/ och måtte wedergälla oß thet onda wij honom giordt hafwe.

16. Therföre läto the säija honom: Tin fader gaf befalning för sin död och sade:

17. Så skolen Jsäija til Joseph: Käre/ förlåt tina bröder theras mißgierning och synd/ at the så illa hafwa giordt emot tigh. Käre/ förlåt oß nu/ som ärom tins faders Gudz tienare/ thenna mißgierning. Men Joseph greet tå the sådant talade medh honom.

18. Och hans bröder gingo til/ och föllo nedh för honom och sade: Sij/ wij äre tine tienare.

19. Joseph sade til them: Fruchter eder icke/ ty jagh är vnder Gudi.

20. J tänckten ondt öfwer migh/ men Gudh hafwer wändt thet til godo/ at han giorde som för ögon är/ til at frälsa mycket folck. 368

21. Så fruchter eder nu intet/ jagh wil försörja eder och edor barn. Och han stärckte them/ och talade wänliga medh them.

22. Så bodde Joseph i Egypten medh sins faders huse/ och lefde hundrade och tijo åhr.

23. Och såg Ephraims barn til tredie ledh: föddes ock så barn på Josephs sköte/ vthaf Machirs barnom/ hwilken Manasses son war.

V. Joseph befaller om sin begrafning/ och döör.

24. OCh Joseph sade til sina bröder: Jagh döör/ och Gudh warder eder sökiandes/ och förandes vthaf thetta landet in vthi thet landet/ som han hafwer sworit Abraham/ Jsaac och Jacob.

25. Therföre tog han en eed af Jsraels barnom och sade: När Gudh warder eder sökiandes/ så förer min been 370 hädan. 369

26. Så dödde Joseph tå han war hundrade och tijo åhr gammal. Och the smorde honom/ och lade honom vthi ena kisto i Egypten.

Ände på then första Boken Mose.

EXODUS.

Andra Boken Mose/

Ther vthi beskrifwas thesse följande stycker:

FÖrst Historien om Jsraels barns swåra träldom vnder Pharaos tyrannij/ ifrå hwilket Gudh vnderliga halp Mose/ then han sedan sände til at förlossa sitt folck/ cap. 1 til thet 7.

II. Vpräknas the tijo plågor/ som HERren lade på Egypti land/ för thet at Pharao icke wille släppa Jsraels barn; och huru han sedan förde them ther vth medh wäldiga hand/ och fördränckte Pharao vthi thet röda hafwet/ cap. 7 alt in til thet 16.

III. Förmäles/ huru folcket knorrade emot Mose och Aaron/ och syndade i öknene: huru Budorden gåfwos på Sinai berg/ och sedan werldzliga stadgar och Kyrkio ceremonier/ cap. 16 til thet 25.

IV. Handlas om witnesbyrdsens Tabernakel/ och hwad ther til hörde/ huru Gudh ther om befalte; huru thet giordes och wigdes/ cap. 25 rc. alt in til ändan.

1. Capitel.

TÅ Joseph war död/ och Jsraels barn/ som kommo in vthi Egypten medh Jacob swårliga förökades/ v. 1. Wardt en ny Konung som Joseph icke kände. Han vptänckte ett rådh/ til at lifteliga förläggia och vthöda them/ v. 8. Först/ at man them medh swårt arbete plåga skulle/ v. 11. Sedan befalte han jordgummorna för the Ebreiska qwinnor döda theras swenbarn/ v. 15. När the thet icke giorde/ v. 17. böd han sitt folck kasta barnen i älfwena/ v. 22.

I. Jacobs söner/ som kommo in i Egypten.

THesse äro namnen af Jsraels barn/ som kommo in vthi Egypten medh Jacob/ hwar och en kom ther in medh sitt huus. 371

2. Ruben/ Simeon/ Levi/ Juda/

3. Jsaschar/ Zebulon/ Ben Jamin/

4. Dan/ Naphthali/ Gad/ Asser/

5. Och alla the stälar som vthaf Jacobs länd vthgångna woro/ woro siutijo 372. Men Joseph war tilförene vthi Egypten.

6. Tå nu Joseph död war/ och alle hans bröder/ och alle the som på then tiden lefwat hade;

7. Wäxte Jsraels barn/ och födde barn/ och förökades/ och wordo ganska månge/ så at the vpfylte landet. 373

II. En ny Konung täncker til at dämpa Gudz folck.

8. TÅ wardt en ny Konung öfwer Egypten/ hwilken intet wiste af Joseph.

9. Han sade til sitt folck: Sij/ Jsraels barnas folck är myckit/ och mera än wij.

10. Nu wäl/ wij wilje listeliga förläggia them/ at the icke warda så månge. Ty om något örlig påkomme moot oß/ måtte the ock gifwa sigh til wåra fiendar/ och strida emot oß/ och draga vthu landet.

11. Och han satte öfwer them arbetes fogdar/ som them betwinga skulle medh träldom: ty man bygde Pharao the städer Pithom och Raamses til skatthuus.

12. Men ju meer the betungade folcket/ ju meer thet förökades/ och förwidgade sigh: therföre woro the Jsraels barnom hätske.

13. Och the Egyptier twingade Jsraels barn medh obarmhertighet til at träla:

14. Och giorde theras lefwerne bittert/ medh swårt arbete på leer och tegel/ och medh allahanda släpande på markene/ och medh allahanda arbete/ som the kunde them påläggia medh obarmhertighet.

III. Pharao befaller döda the Ebreers swenbarn.

15. OCh Konungen i Egypten sade til jordgummorna för the Ebreiska qwinnor; then ena heet Siphra/ och then andra Pua:

16. När J hielpen the Ebreiska qwinnor/ och the skola föda: är thet mankön/ så dräper thet/ är thet qwinkön/ så läter thet lefwa.374

17. Men jordgummorna fruchtade Gudh/ och giorde eij som Konungen i Egypten sade them; vtan låto barnen lefwa.

18. Tå kallade Konungen i Egypten jordgummorna/ och sade til them: Hwarföre gիören J thet/ at J låten lefwa barnen?

19. Jordgummorna swarade Pharao: The Ebreiska qwinnor 376 äro eij som the Egyptiska: förty/ the äro hårda qwinnor; förr än jordgumman kommer til them/ hafwa the födt.

20. Therföre giorde Gudh wäl emot jordgummorna: och folcket förökades/ och wardt ganska mycket.

21. Och efter jordgummorna fruchtade Gudh/ bygde han them huus.

IV. Pharao befaller kasta barnen i älfwena.

22. TÅ böd Pharao allo sino folcke och sade: Alt thet mankön/ som födt warder/ kaster i älfwena/ och alt qwinkön läter lefwa. 375

2. Capitel.

PÅ then tiden föddes Mose af Amram/ som war af Levi huus/ och fördoldes vthi tre månader/ v. 1. Sedan lades han i ena kisto af röör/ och hoofs vthi hwassen/ v. 3. Tå hände sigh/ at Pharaos dotter kom neder at twätta sigh/ och blef warse kistona/ och tog honom vthu watnet/ v. 5. Betingade medh hans moder/ at hon wille vpamma honom/ v. 7. När Mose war stoor worden/ besökte han sina bröder/ och slog en Egyptier ihiäl/ v. 11. Flydde sedan för Pharao/ och kom til Presten i Midian/ v. 15. Tog hans dotter Zipora til hustru/ medh hwilken han fick Gersom och Elieser/ v. 21. Någon tijd ther efter ropade Jsraels barn til Gudh/ och han hörde theras klagan/ v. 23.

I. Mose födes.

OCh en man gick bort af Levi huus/ och tog na Levi dotter. 377

2. Och qwinnan aflade/ och födde en son. Och tå hon såg at thet war ett dägeligit barn/ fördolde hon thet i tre månader. 378

3. Och tå hon icke länger kunde fördölja thet/ tog hon ena kisto af röör/ och beströk henne medh leer och beck/ och lade barnet thet vthi/ och hof henne vth i hwassen widh strandena af älfwene.

4. Och hans syster stod långt ifrå/ på thet hon skulle see huru honom skulle warda gångandes.

II. Mose tages vthu watnet.

5. OCh Pharaos dotter kom nedh/ och skulle twå sigh i älfwene/ och hennes jungfrur gingo vth medh bräddene af älfwene; och tå hon fick see kistona i hwassenom/ sände hon sina pigo tijt/ och lät hämta henne;

6. Och tå hon vplyckte henne/ fick hon see barnet/ och sij/ barnet greet: tå ömkade hon sigh ther öfwer/ och sade: Thetta är ett af the Ebreiske barnen.

7. Tå sade hans syster til Pharaos dotter: Wilt tu at jagh går/ och kallar til tigh ena Ebreiska qwinno/ som dija gifwer/ at hon ammar tigh barnet vp?

8. Pharaos dotter sade til henne: Gack. Pigan gick/ och kallade barnsens moder.

9. Tå sade Pharaos dotter til henne: Tag thetta barnet/ och amma migh thet vp/ jagh wil löna tigh. Qwinnan tog barnet/ och ammade thet.

10. Och tå barnet war stort wordet/ antwardade hon thet Pharaos dotter/ och hon anammade honom för sin son/ och kallade honom Mose/ ty hon sade: Vthu watnet hafwer jagh tagit honom.

III. Mose slår en Egyptier ihiäl/ och flyr til Midian.

11. PÅ then tiden/ när Mose wardt stoor worden/ gick han vth til sina bröder/ och såg theras tunga; och wardt warse/ at en Egyptisk man slog hans broder/ en af the Ebreiska.

12. Och han wände sigh hijt och tijt/ och tå han såg at ther ingen menniskia war/ slog han then Egyptiska/ och begrof honom vthi sandenom.

13. J then andra dagen gick han ock vth/ och såg twå Ebreiska män träta sin emellan/ och sade til then som

orätt giorde: Hwij slår tu tin nästa?

14. Han swarade: Ho hafwer giordt tigh til höfwitzman eller domare öfwer oß? Wilt tu ock slå migh ihiäl/ såsom tu hafwer slagit then Egyptiska mannen? Tå fruchtade Mose och sade: Huru är thetta vpkommit?

15. Och thet kom för Pharao/ och han sökte efter at dräpa Mose. Men Mose flydde för Pharao/ och blef i Midians lande/ och bodde widh en brunn.

16. Men Presten i Midian hade siu döttrar/ the kommo til at winda watn/ och the vpfylte honar til at watna sins faders fåår.

17. Tå kommo någre herdar/ och drefwo them ifrå: men Mose gaf sigh vp/ och halp them/ och watnade theras fåår.

18. Och tå the kommo til sin fader Reguel/ sade han: Hwij kommen J i dagh snarare än J plägen?

19. The sade: En Egyptisk man halp oß för herdarna/ och wandt medh oß watn/ och watnade fåren.

20. Han sade til sina döttrar: Hwar är han? Hwij läte J så blifwa mannen/ och icke båden honom komma och äta medh oß?

IV. Mose tager Zipora til hustru.

21. OCh Mose belefwade at blifwa när them mannenom: och han gaf Mose sina dotter Zipora:

22. Hon födde honom en son/ och han kallade honom Gersom: ty han sade: Jagh är en vthländning worden i främmande lande 380. Och hon födde ännu“ en son/ then kallade han Elieser/ och sade: Mins fa-“ ders Gudh är min hielpare/ och hafwer frälst migh“ vthu Pharaos händer. 379

V. Gudh hörer sins folcks klagan.

23. NÅgon tijd ther efter blef Konungen i Egypten död. Och Jsraels barn suckade öfwer theras arbete/ och ropade/ och theras roop kom til Gudh öfwer theras släpan.

24. Och Gudh hörde theras klagan/ och tänckte på sitt förbund medh Abraham/ Jsaac och Jacob.

25. Och han såg ther til/ och lät sigh wårda om them.

3. Capitel.

MEdan Mose war i Midian/ och wachtade sin swärs fåår/ v. 1. Kallade Gudh honom vthur en brinnande buska i öknene/ och befalte honom föra Jsraels barn vthur Egypti land/ v. 2. Ther öfwer han sigh mycket beswärade/ v. 11. Men Gudh swarade honom ther til/ och gaf honom fulkommelig instruction til Jsraels barn och Pharao/ v. 14.

I. Mose wachtar sin swärs fåår; seer ena syyn/ och får befalning at föra Jsraels barn vthur Egypten.

MEn Mose wachtade sins swärs Jethro fåår/ Prestens i Midian; och han dref fåren baak in i öknena/ och kom til Gudz berg Horeb.

2. Och HERrans Ängel 386 syntes honom vthi en brinnande låga vthu buskanom. Och han såg at busken bran af elden/ och wardt doch icke förtärd. 381

3. Och sade: Jagh wil gå tijt/ och besee thenna stora synena/ hwij busken icke vpbrinner.

4. Tå HERren såg at han gick åstadh til at see/ kallade Gudh honom vthu buskanom/ och sade: Mose/ Mose: han swarade: Här är jagh.

5. Han sade: Träd icke hijt/ drag tina skoor af tina fötter/ ty rumet/ ther tu står vppå/ är ett heligt land 382.

6. Och han sade ytterligare: **Jagh är tins faders Gudh/ Abrahams Gudh/ Jsaacs Gudh/ och Jacobs Gudh** 383. Och Mose skyylte sitt ansichte: ty han fruchtade see vppå Gudh. 384

7. Och HERren sade: Jagh hafwer sedt mins folcks jämmer vthi Egypten/ och jagh hafwer hördt theras roop öfwer them som drifwa them: jagh hafwer förnummet theras wedermödo:

8. Och är nederstigen til at frälsa them vthu the Egyptiers wåld; och föra them vthu thet landet/ in vthi ett godt och wijdt land/ som flytandes är medh miölk och hannog/ såsom är på then platsen/ som the Cananeer/ Hetheer/ Amoreer/ Phereseer/ Heveer och Jebuseer boo.

9. Så efter nu Jsraels barnas roop är kommit före migh/ och jagh ther til hafwer skådat theras twång/ ther the Egyptier them medh betwinga:

10. Så gack nu/ jagh wil sända tigh til Pharao/ at tu skalt föra mitt folck Jsraels barn vthur Egypten.

II. Mose beswärar sigh; men får fulkomlig befalning.

11. MOse sade til Gudh: Ho är jagh/ at jagh gå skulle til Pharao/ och föra Jsraels barn vthur Egypten?

12. Han sade: Jagh wil wara medh tigh/ och thetta skal wara tigh för ett tekn/ at jagh hafwer sändt tigh. Tå tu hafwer fördt mitt folck vthur Egypten/ skolen J offra Gudi på thesso bergena.

13. Mose sade til Gudh: Sij/ när jagh kommer til Jsraels barn/ och säger til them: Edra fäders Gudh hafwer sändt migh til eder; och the säija til migh: Hwad är hans namn? Hwad skal jagh säija them?

14. Sade Gudh til Mose: **Jagh skal wara then jagh wara skal.** Och sade: Så skalt tu säija til Jsraels barn: **Jagh skal warat** 387**/ han hafwer sändt migh til eder.**

15. Och Gudh sade ytterligare til Mose: Så skalt tu säija til Jsraels barn: HERren edra fäders Gudh/ Abrahams Gudh/ Jsaacs Gudh/ och Jacobs Gudh/ hafwer sändt migh til eder: thetta namnet är migh ewinnerliga; thet skal wara min åminnelse ifrå barn och til barnabarn.

16. Therföre gack åstadh/ och församla the äldsta af Jsrael/ och säg til them: HERren edra fäders Gudh hafwer syntz migh/ Abrahams Gudh/ Jsaacs Gudh/ och Jacobs Gudh/ och sagt: Jagh hafwer sökt eder/ och sedt hwad eder wederfarit är vthi Egypten.

17. Och hafwer sagt: Jagh skal föra eder vthu then Egyptiska jämmeren/ in vthi the Cananeers/ Hetheers/ Amoreers/ Phereseers/ Heveers och Jebuseers land/ vthi thet land/ ther miölk och hannog vthi flyter.

18. Och tå the höra tina röst/ skalt tu/ och the äldste af Jsrael/ gå in til Konungen i Egypten/ och säija til honom: HERren the Ebreers Gudh hafwer kallat oß. Så lät oß nu gå tre dagsresor in vthi öknena/ til at offra HERranom wårom Gudh.

19. Men jagh weet/ at Konungen i Egypten icke skal låta eder fara/ vtan genom starck vnder.

20. Ty jagh skal vthräckia mina hand/ och slå Egypten medh allahanda vnder/ som jagh ther inne giöra skal/ sedan skal han låta fara eder.

21. Och jagh wil gifwa thesso folckena nåde för the Egyptier/ at när J vthfaren/ skolen J icke vthgå medh

toma händer: 385

22. Vtan hwar och een qwinna skal bedas af hennes granqwinno och wärdinno/ silfwer och gyldene tygh/ och kläder: them skolen i läggia på edra söner och döttrar/ och blotta the Egyptier.

4. Capitel.

NÄr Mose än vrsächtade sigh/ befalte Gudh honom giöra try tekn/ af hwilka folcket skulle troo at HERren hade syntz honom/ v. 1. Men han vrsächtade sigh yttermera/ för sin swåra tungo skul/ v. 10. Therföre efterlät Gudh honom/ at hans broder Aaron skulle föra ordet til folcket/ v. 14. Altså drog Mose åter in vthi Egypti land/ v. 18. Ther Zipora hans hustru på wägenom omskar sin son/ v. 24. Sedan mötte Aaron Mose/ hwilken honom förtälde all HERrans ord/ v. 27.

I. Mose giör åthskilliga vrsächter/ men befalningen blifwer förnyad.

MOse swarade och sade: Sij/ the troo migh intet/ eij heller höra mina röst/ vtan skola säija: HERren hafwer intet syntz tigh.

2. HERren sade til honom: Hwad är thet som tu hafwer i tine hand?

3. Han sade: En staf. Han sade: Kasta honom ifrå tigh på markena. Och han kastade honom ifrå sigh/ och han wardt wänd vthi en orm: och Mose flydde för honom.

4. Men HERren sade til honom: Räck tina hand vth/ och tag honom om stierten. Tå räckte han sina hand vth/ och hölt honom/ och han wändes vthi en staf i hans hand.

5. Therföre skola the troo at HERren hafwer syntz tigh/ theras fäders Gudh/ Abrahams Gudh/ Jsaacs Gudh/ och Jacobs Gudh.

6. Och HERren sade ytterligare til honom: Stick tina hand in i tin barm. Och han stack henne i sin barm/ och tå han drog henne vth/ sij/ tå war hon spitelsk som en sniö.

7. Och han sade: Stick henne åter in i tin barm. Och han stack henne åter in i barmen/ och drog henne vth igen/ sij/ så wardt hon åter som thet andra hans kött.

8. Om the icke wilja troo tigh/ eller lyda hwad tu säger af thet ena teknet/ så warda the doch troende/ när tu säger them af thet andra teknet.

9. Om the icke troo thessa tw teknen/ icke heller höra tina röst/ så tag watnet vthur älfwene/ och giut thet vth på torra landet/ så skal thet samma watnet/ som tu vthur älfwene tagit hafwer/ warda blodh på torra landet.

10. Tå sade Mose til HERran: Ach HErre! Jagh är en sådan man/ som icke talande är/ alt från i går och förgår/ och ifrå then tijd tu medh tin tienare talat hafwer: ty jagh hafwer ett tungt mål/ och ena swåra tungo. 388

11. HERren sade til honom: Ho hafwer skapat menniskione munnen? Eller ho hafwer giordt dumban/ eller then döfwa? Eller then seende? Eller then blinda? Hafwer icke jagh HERren giordt them? 389

12. Så gack nu åstadh/ jagh wil wara i tinom mun/ och lära tigh/ hwad tu säija skalt. 390

13. Mose sade: Min HErre/ sändt hwem tu sända wilt.

14. Tå wardt HERren mycket wredh öfwer Mose/ och sade: Weet jagh icke at tin broder Aaron af Levi

slächte 391 är talande? Och sij/ han skal vthgå emot tigh/ och tå han får see tigh/ skal han glädia sigh af hiertat.

15. Tu skalt tala til honom/ och sättia orden i munnen på honom; och jagh skal wara i tinom/ och i hans munne/ och lära eder/ hwad J göra skolen. 392

16. Och han skal tala för tigh til folcket: Han skal wara tin mun/ och tu skalt wara hans Gudh.

17. Och thenna staf tag i tina hand/ ther medh tu tekn giöra skalt.

II. Mose drager åter in i Egypten.

18. SÅ gick tå Mose tädan/ och kom igen til sin swär Jethro/ och sade til honom: Käre/ lät migh gå/ at jagh åter må komma til mina bröder/ som äro vthi Egypten/ och see om the ännu lefwa. Jethro sade til honom: Gack i frijd.

19. Och sade HERren til honom i Midian: Gack och faar åter in vthi Egypten: förty/ the äro alle döde/ som gingo efter titt lijf.

20. Och så tog Mose sina hustru/ och sina söner/ och satte them på en åsna/ och foor åter in vthi Egypti land; och tog Gudz staf i sina hand.

21. Och HERren sade til Mose: Se til när tu åter kommer in vthi Egypten/ at tu giör all the vnder för Pharao/ som jagh vnder tina hand gifwit hafwer: Men jagh skal förstocka 394 hans hierta/ at han icke skal släppa folcket.

22. Och tu skalt säija til honom: Så säger HERren: Jsrael är min förstfödde son.

23. Jagh biuder tigh/ at tu låter min son fara/ at han må tiena migh: förwägrar tu migh thet/ så skal jagh dräpa tin förstfödda son. 393

III. Mose står i fahra/ och Zipora måste omskära sin son.

24. OCh widh han war på resone vthi ett herberge/ mötte honom HERren/ och wille dräpa honom.

25. Tå tog Zipora en steen/ och skar sinom son förhudena af/ och tog på hans fötter och sade: Tu äst migh en blodbrudgumme. 395

26. Och så wände han igen af honom. Men hon sade blodbrudgumme/ för omskärelsen skul.

IV. Aaron möter Mose.

27. OCh HERren sade til Aaron: Gack vth emot Mose i öknena. Och han gick åstadh/ och mötte honom på Gudz berge/ och kyste honom.

28. Och Mose sade Aaron all HERrans ord/ then honom sändt hade/ och alla the tekn/ som han honom befalt hade.

29. Och the gingo åstadh/ och församlade alla the äldsta af Jsraels barnom.

30. Och Aaron talade all the ord/ som HERren medh Mose talat hade/ och giorde teknen för folckena.

31. Och folcket trodde. Och tå the hörde at HERren hade sökt Jsraels barn/ och sedt vppå theras jämmer/ föllo the neder/ och tilbådo.

5. Capitel.

THer efter gingo Mose och Aaron in til Pharao/ och förkunnade honom Gudz befalning/ v. 1. Men han wille icke släppa folcket/ v. 2. Vtan befalte fogtomen/ at the skulle hårdare plåga them/ v. 6. Ther öfwer the ömkeliga klagade sigh först hoos Pharao/ v. 15. Sedan hoos Mose och Aaron/ v. 20. Mose framförde thet sör Gudh/ v. 22.

I. Mose och Aaron påstå at folcket må släppas: men Pharao wägrar thet.

THer efter gingo Mose och Aaron in/ och sade til Pharao: Så säger HERren/ Jsraels Gudh: Släpp mitt folck/ at the må hålla migh högtijd vthi öknene.

2. Pharao swarade: Ho är HERren/ hwilkens röst jagh höra skal/ och släppa Jsrael? Jagh weet intet af HERranom/ och wil eij heller släppa Jsrael.

3. The sade: The Ebreers Gudh hafwer kallat oß: så lät nu gå oß tre dagsresor in vthi öknena/ och offra HERranom wårom Gudh/ at oß icke öfwergå skal pestilentie eller swärd. 396

4. Tå sade Konungen i Egypten til them: Hwij giören J så/ tu Mose och Aaron/ at thetta folcket öfwergifwer sitt arbete? Går bort til edart arbete.

5. Ytterligare sade Pharao: Sij/ folcket är allaredo förmyckit i landena: och J wiljen ännu låta them hålla vp af arbetena.

II. Pharao befaller hårdare plågg folcket.

6. THerföre böd Pharao på samma dagh/ fogtomen öfwer folcket/ och theras ämbetsmän/ och sade:

7. J skolen icke här efter hämta strå tilhopa/ och få folckena til at bränna teglet/ såsom tilförene: läter them sielfwa gå bort och hämta sigh strå.

8. Och samma talet på teglet skolen J likwäl läggia them vppå/ såsom tilförene/ och intet mindre: förty/ the gå fåfänge. Therföre ropa the och säija: Wij wilje gå och offra wårom Gudh.

9. Man må wäl förtunga them medh arbete/ at the något hafwa til skaffa: och icke achta lögnachtigt taal.

10. Tå gingo fogtarna öfwer folcket och theras ämbetsmän vth/ och sade til folcket: så säger Pharao: Man skal intet strå få eder.

11. Går sielfwe bort och hämter eder strå hwar i thet finna kunnen: men af edart arbete skal intet afslås.

12. Tå förströdde sigh folcket kring om hela Egypti land/ til at hämta sigh stybbe/ at the ju strå hade.

13. Och fogtarna drefwo them och sade: Fyller vp edart dags arbete/ lika såsom J haden strå.

14. Och the ämbetesmän af Jsraels barn/ hwilka Pharaos fogtar öfwer them satt hade/ wordo slagne/ och wardt sagt til them: Hwij hafwen J icke hwarken i dagh eller i går fulkomnat edart förelagda dagsarbete/ såsom tilförene?

III. Jsraels barn klaga sin nödh för Phacao/ och wisa mißnöije emot Mose och Aaron.

15. TÅ gingo the ämbetsmän af Jsraels barn in/ och ropade til Pharao: Hwij faar tu så medh tina tienare 397?

16. Tinom tienarom gifwes intet strå/ och skola doch giöra thet tegel/ som oß förelagt är: och sij/ tine tienare warda slagne/ och syndas vppå titt folck.

17. Pharao sade: J ären fåfänge/ fåfänge ären J; therföre säijen J: Wij wiljom gå och offra HERranom.

18. Så går nu bort/ och giörer edor dagsarbete: strå skal eder intet gifwas; men talet på teglet måsten J lefwerera ifrån eder.

19. Tå sågo ämbetesmännerna af Jsraels barn/ at thet wardt intet bättre/ efter sagt wardt: J skolen intet förminska af dagsarbetena på teglet.

20. Och tå Mose och Aaron gingo ifrå Pharao/ stodo the i wägenom före them:

21. Och sade til them: HERren se vppå eder/ och döme thet/ at J hafwen giordt wår lucht illa luchtandes för Pharao och hans tienarom/ och fått them swärdet i händerna til at dräpa oß.

IV. Mose qwider in för Güdh.

22. MOse kom igen til HERran och sade: HErre/ hwij giör tu så illa emot thetta folcket? Hwij hafwer tu sändt migh?

23. Ty ifrå then tiden jagh ingick til at tala medh Pharao i titt namn/ hafwer han ännu hårdare plågat folcket: och tu hafwer icke frälst titt folck.

6. Capitel.

TÅ talade Gudh medh Mose/ och gaf honom godh tröst/ v. 1. Och vppenbarade honom sitt namn HERRE/ v. 3. Råfwade widare/ at han wille förlossa Jsraels barn medh vthräcktom arme ifrå theras träldom/ v. 6. Therföre sände han Mose andra gången til Pharao/ v. 10. Men han förwägrade sigh högeliga at gå/ v. 12. Thenne Mose och Aaron woro af Levi huus/ hwilkas slächtregister/ samt medh Rubens och Simeons/ här vpräknas/ v. 14.

I. Gudh tröstar Mose/ och vppenbarar sitt namn JEHOVAH.

HERren sade til Mose: Nu skalt tu see hwad jagh skal giöra medh Pharao: ty genom een wäldig hand måste han släppa them; han måste ännu genom een starcka hand drifwa them frå sigh vthu sitt land.

2. Och Gudh talade til Mose/ och sade til honom: Jagh är HERren:

3. Och hafwer syntz Abraham/ Jsaac och Jacob/ at jagh wil wara theras alsmächtige Gudh 398: men mitt namn HERRE/ giorde jagh them icke kunnigt. 404

4. Och giorde jagh mitt förbund medh them/ at jagh skulle gifwa them Canaans land: thet land ther the vthi wandrat hafwa/ ther the främmande vthi warit hafwa.

5. Och hafwer jagh hördt Jsraels barnas suckan/ hwilka the Egyptier medh arbete förtunga; och hafwer ihogkommet mitt förbund.

6. Therföre säg Jsraels barnom: Jagh är HERren/ och wil taga eder vthur edar tunga i Egypten/ och förlossa eder ifrån edar träldom: och wil frälsa eder medh vthräcktom arme/ och storom doom.

7. Och wil anamma eder för mitt folck/ och wil wara edar Gudh: at J förnimma skolen/ at jagh är HERren edar Gudh/ then eder vthfördt hafwer vthu the Egyptiers tunga:

8. Och fördt eder in vthi thet land/ öfwer hwilket jagh hafwer vphäfwit 405 mina hand/ at jagh skulle thet gifwa Abraham/ Jsaac och Jacob; thet wil jagh gifwa eder til egit: Jagh HERren.

II. Jsraels barn och Mose mißtrösta; men HERren styrker them.

9. SÅdant alt sade Mose Jsraels barnom/ men the hörde honom intet/ för andans ångest skul/ och för hårdt arbete skul.

10. Tå talade HERren medh Mose och sade:

11. Gack in/ och tala medh Pharao Konungenom i Egypten/ at han släpper Jsraels barn vth af sitt land.

12. Men Mose talade för HERranom och sade: Sij/ Jsraels barn höra migh intet/ huru skal tå Pharao höra migh? Ther til hafwer jagh oomskorna läppar. 399

13. Och så talade tå HERren til Mose och Aaron/ och gaf them befalning til Jsraels barn/ och til Pharao Konungen i Egypten/ at the skulle vthföra Jsraels barn vthur Egypten.

III. Rubens/ Simeons och Levi slächtregister.

14. THesse äro hufwuden til theras fäders huus 400. Rubens thens första Jsraels sons barn äro thesse: Hanoch/ Pallu/ Hezron/ Charmi; thet är Rubens slächte.

15. Simeons barn äro thesse: Jemuel/ Jamin/ Ohad/ Jachin/ Zoar/ och Saul then Cananeiska qwinnones son; thet är Simeons slächte.

Levi.

16. Thesse äro Levi barnas namn i theras slächter 401: Gerson/ Kehat/ Merari. Men Levi wardt hundrade tretijo och siu åhr gammal.

17. Gersons barn äro thesse: Libni och Simei/ i theras slächter.

18. Kehats barn äro thesse: Amram/ Jizear/ Hebron/ Vsiel. Men Kehat wardt hundrade tretijo och try åhr gammal.

19. Merari barn äro thesse: Maheli och Musi. Thet är nu Levi slächte i theras ätter.

Amram.

20. Och Amram tog sina faders syster Jochebed til hustru: then födde honom Aaron och Mose 402.

Och wardt Amram hundrade tretijo och siu åhr gammal.

21. Jizears barn äro thesse: Korah/ Nepheg/ Sichri.

22. Vsiels barn äro thesse: Misael/ Elzaphan/ Sithri.

Elizeba.

23. Aaron tog sigh hustru/ Elizeba Amminadabs dotter Nahessons syster: then födde honom Nadab/ Abihu/ Eleazar/ Jtamar.

24. Korahs barn äro thesse: Assir/ Elkana/ Abiassaph. Thet äro nu the Korhiters slächter.

Eleazar och Pinehas.

25. Men Eleazar Aarons son tog sigh hustru af Putiels döttrar: then födde honom Pinehas. Thesse äro nu hufwuden ibland fäderna til the Levitiska slächterna.

26. Thesse äro Aaron och Mose/ til hwilka HERren sade: Förer Jsraels barn vthur Egypti land medh theras härar. 403

27. The samme äro the/ som talade medh Pharao Konungenom i Egypten/ at the måtte vthföra Jsraels barn vthur Egypten/ nemliga/ Mose och Aaron.

28. Och på then dagen talade HERren medh Mose vthi Egypti land;

29. Och HERren sade: Jagh är HERren/ tala til Pharao Konungen i Egypten/ alt thet jagh talar medh tigh.

30. Och han swarade för HERranom: Sij/ jagh hafwer oomskorna läppar/ huru skal Pharao höra migh?

7. Capitel.

HERren talade än medh Mose/ och förkunnade honom Pharaos förstockelse/ v. 1. Befalte sedan kasta theras staf för Pharao/ så skulle han blifwa en orm/ v. 8. Mose och Aaron giorde så/ v. 10. När trolkarlarna giorde sammaledes/ vpslukte Aarons staf theras stafrar/ v. 11. Ther efter befalte Gudh Mose/ at förwandla watnet i älfwene vthi blodh/ ther af fiskarna dogo/ och älfwen wardt illa luchtandes/ v. 14. The swarkånstige giorde sammalunda; och Pharaos hierta blef förstockat/ v. 22.

I. HERren förkunnar Pharaos förstockelse.

HERren sade til Mose: Sij/ jagh hafwer satt tigh til en Gudh öfwer Pharao: och Aaron tin broder skal wara tin Prophete. 406

2. Tu skalt tala alt thet jagh biuder tigh: men Aaron tin broder skal tala thet för Pharao/ at han släpper Jsraels barn vthu sitt land.

3. Men jagh wil förhärda 409 Pharaos hierta/ på thet jagh skal giöra min tekn och vnder mång vthi Egypti land.

4. Och Pharao skal intet höra eder/ på thet jagh skal bewisa mina hand vthi Egypten: och föra min häär/ mitt folck Jsraels barn vthur Egypti land/ genom stora domar.

5. Och the Egyptier skola förnimma/ at jagh är HERren/ när jagh nu vthräcker min hand öfwer Egypten/ och vthförer Jsraels barn ifrå them.

6. Mose och Aaron giorde såsom HERren hade budit them.

7. Och Mose war ottatijo åhr gammal/ och Aaron try och ottatijo åhr gammal/ tå the talade medh Pharao.

8. Och HERren talade til Mose och Aaron:

9. När Pharao säger til eder: Bewiser edor vnder; så skalt tu säija til Aaron: Tag tin staf/ och kasta honom för Pharao/ at han warder en orm.

II. Aarons staf warder en orm.

10. TÅ gingo Mose och Aaron in til Pharao/ och giorde såsom HERren hade budit them: och Aaron kastade sin staf för Pharao/ och för hans tienare/ och han wardt en orm.

11. Tå lät Pharao kalla wisa och swartkånstiga: och the Egyptiske trolkarlar giorde ock sammalunda medh theras beswärningar. 407

12. Och hwar thera kastade sin staf ifrå sigh/ och wordo ormar ther af; men Aarons staf vpslukte theras stafrar.

13. Så wardt Pharaos hierta förstockat/ och hörde them intet/ såsom HERren sagt hade.

III. (1) Plågan öfwer Egypten; watnet wändes i blodh.

14. OCh HERren sade til Mose: Pharaos hierta är hårdt/ och wil icke släppa folcket.

15. Gack til Pharao bittida om morgonen/ sij/ han warder vthgångandes til älfwena: så gack emot honom på strandena af älfwene/ och tag stafwen i tina hand/ then som en orm wardt:

16. Och säg til honom: HERren the Ebreers Gudh hafwer sändt migh til tigh/ och låter sätja tigh: Släpp mitt folck/ at the må tiena migh vthi öknene: men tu hafwer här til dags intet welat höra.

17. Therföre säger HERren altså: Ther vppå skalt tu förnimma at jagh är HERren: sij/ jagh wil medh then stafwen/ som jagh hafwer i mine hand/ slå watnet/ som i älfwene är/ och thet skal wändas i blodh:

18. Så at fiskarna i älfwene skola döö/ och älfwen luchta: och the Egyptier skola wämja/ när the dricka af watnet i älfwene.

19. Och HERren sade til Mose; säg til Aaron: Tag tin staf/ och räck vth tina hand öfwer watnen i Egypten/ öfwer theras älfwer/ och strömar/ och siögar/ och öfwer all watukärr/ at the warda blodh: och ware blodh i hela Egypti land/ både i träkar och i steenkar.

20. Mose och Aaron giorde såsom HERren them budit hade/ och hof vp stafwen/ och slog i watnet/ som i älfwene war/ för Pharao och hans tienare: och alt watnet i älfwene wardt wändt i blodh. 408

21. Och fiskarna i flodene dogo/ och älfwen wardt luchtandes/ så at the Egyptier icke kunde dricka watnet vthur älfwene: och wardt blodh i hela Egypti lande.

22. Och the Egyptiske trolkarlar giorde ock sammalunda medh theras beswärningar: men Pharaos hierta wardt förstockat/ och han hörde them intet/ såsom HERren sagt hade.

23. Och Pharao wände om/ och gick heem/ och lade thet ännu intet på hiertat.

24. Men alle Egyptier grofwo efter watn vth medh älfwene til at dricka: ty watnet af älfwene kunde the icke dricka.

25. Och thet warade i siu dagar långt/ sedan HERren slog älfwena.

8. Capitel.

THerföre plågade Gudh Egypti land/ genom Mose och Aaron andre gång medh paddor/ v. 1. Tredie gången medh löß/ v. 16. hwilket trolkarlarna intet kunde giöra efter/ v. 18. Fierde gången medh så mycken ohyro/ v. 20. at Pharao omsider låfwade sigh wilja släppa folcket/ v. 28. Men när HERren borttog ohyrona/ förhärdade han åter sitt hierta/ och wille intet släppa them/ v. 31.

I. (2) Plägan/ paddor.

HERren sade til Mose: Gack in til Pharao/ och säg til honom; thetta säger HERren: Släpp mitt folck/ at the

måga tiena migh.

2. Hwar tu icke wilt/ sij/ så wil jagh plåga alla tina landzändar medh paddor:

3. Så at älfwen skal vpwälla paddor/ the skola vpstiga/ och komma in i tin huus; in i tin kamar/ in i titt lägre/ in i tin säng/ och in i tina tienares huus/ ibland titt folck/ in vthi tina bakugnar/ och vthi tin degh.

4. Och paddor skola stiga vppå tigh/ och vppå titt folck/ och vppå alla tina tienare.

5. Och HERren sade til Mose; säg til Aaron: Räck vth tina hand medh tin staf/ öfwer älfwer/ och strömar/ och siögar/ och lät paddor komma öfwer Egypti land. 410

6. Och Aaron räckte sina hand öfwer watnen i Egypten: och paddor kommo ther vth/ så at Egypti land wardt öfwertäckt.

7. Tå giorde ock trolkarlarna sammalunda medh theras beswärningar: och läto komma paddor öfwer Egypti land.

8. Tå kallade Pharao Mose och Aaron/ och sade: Bedien HERran för migh/ at han tager paddorna ifrå migh/ och ifrå mitt folck: så wil jagh släppa folcket/ at the måga offra HERranom.

9. Mose sade: Haf tu then ährona/ och lägg migh före/ när jagh skal bedia för tigh/ för tina tienare/ och för titt folck; at paddorna skola fördrefna warda ifrå tigh/ och ifrå titt huus/ och allenast blifwa i älfwene.

10. Han sade: J morgon. Han sade: Såsom tu sagt hafwer/ på thet tu skalt förnimma/ at ingen är såsom HERren wår Gudh.

11. Så skola paddorna warda tagna ifrå tigh/ ifrå titt huus/ ifrå tina tienare/ ifrå titt folck/ och allena blifwa i älfwene.

12. Så gingo Mose och Aaron ifrå Pharao. Och Mose ropade til HERran för paddorna skul/ såsom han Pharao tilsagt hade.

13. Och HERren giorde som Mose sagt hade. Och paddorna blefwo döda i husen/ i gårdarna/ och på markene.

14. Och the kastade them tilsamman/ här en hoop/ och ther en hoop/ och marken luchtade ther vthaf.

15. Tå Pharao såg/ at han hade fått rolighet/ wardt hans hierta förhärdat/ och hörde them intet/ såsom HERren sagt hade.

II. (3) Plägan/ löß.

16. OCh HERren sade til Mose; säg til Aaron: Räck vth tin staf/ och slå i stofftet på jordene/ at löß warda i hela Egypti lande.

17. The giorde ock så. Och Aaron räckte vth sina hand medh sin staf/ och slog i stofftet vppå jordene/ och ther wordo löß/ på menniskiom och på boskapen. Alt stofft på markene wardt löß i hela Egypti lande.

18. Trolkarlarna giorde ock sammalunda medh theras beswärningar/ at the skulle giöra löß/ men the kunde icke 411. Och lösserna woro på menniskiom och på boskapen.

19. Tå sade trolkarlarna til Pharao: Thetta är Gudz finger 416 412. Men Pharaos hierta wardt förstockat/ och han hörde them intet/ såsom HERren sagt hade.

III. (4) Plågan/ ohyra.

20. OCh HERren sade til Mose: Statt vp bittida om morgonen/ och gack för Pharao: sij/ han warder vthgångandes til watnet/ och säg til honom; thetta säger HERren: Släpp mitt folck/ at the måga tiena migh.

21. Hwar icke: Sij/ så wil jagh låta komma allahanda ohyro 417 öfwer tigh/ tina tienare/ titt folck/ och titt huus/ så at all the Egyptiers huus/ och marken/ och hwad ther vppå är/ skola warda full af ohyro.

22. Och wil jagh på then dagen giöra ett besynnerligit medh then landzändan Gosen/ ther mitt folck vthi är/ at ther skal ingen ohyra komma/ på thet tu skalt förnimma/ at jagh är HERren öfwer hela jordena.

23. Och wil een förlösning sättia emellan mitt folck och titt. J morgon skal thet teknet skee.

24. Och HERren giorde så. Och ther kom mycken ohyra vthi Pharaos huus/ i hans tienares huus/ och öfwer hela Egypti land/ och landet wardt förderfwat af then ohyrone. 413

25. Tå kallade Pharao Mose och Aaron/ och sade: Går åstadh/ och offrer edrom Gudh här i landena.

26. Mose sade: Thet betämmer sigh icke/ at wij så giöre: förty/ wij offre HERranom wårom Gudh the Egyptiers styggelse 414: sij/ när wij nu the Egyptiers styggelse offrade för theras ögon/ månde the icke skola stena oß?

27. Tre dagsresor wilje wij gå in vthi öknena/ och offra HERranom wårom Gudh/ såsom han oß sagt hafwer. 415

IV. Pharao låfwar sigh wilja släppa folcket; men giör thet icke.

28. PHarao sade: Jagh wil släppa eder/ at J må offra HERranom edrom Gudh i öknene/ allenast at J icke fierran faren; och bedien för migh.

29. Mose sade: Sij/ när jagh här vth ifrå tigh kommer/ så wil jagh bedia HERran/ at thenna ohyran må blifwa borttagen ifrå Pharao/ och hans tienare/ och hans folcke i morgon: allenast förhala migh icke länger/ at tu icke släpper folcket til at offra HERranom.

30. Och Mose gick vth ifrå Pharao/ och bad HERran.

31. Och HERren giorde såsom Mose sagt hade/ och tog the ohyrona bort ifrå Pharao/ ifrå hans tienare/ och ifrå hans folcke/ så at icke en blef qwar.

32. Men Pharao förhärdade sitt hierta ännu i thenna resone/ och wille icke släppa folcket.

9. Capitel.

FEmte resan plågade Gudh Egypti land medh Pestilentie/ v. 1. ther af Pharao intet bättrade sigh/ vtan wardt ännu meer förstockad/ v. 7. Siette gången medh bölder och ond såår/ så at trulkarlarna icke kunde stå för Mose/ v. 8. Siunde resan medh stort hagel/ som förderfwade menniskiorna/ boskapen och jordenes gröda/ v. 17. Af hwilket Pharao wäl ödmiukade sigh för HERranom/ och afbad straffet/ v. 27. Men strax thet wände igen/ syndade han ytterligare/ och förhärdade sitt hierta/ v. 34.

I. (5) Plågan/ pestilentie.

HERren sade til Mose: Gack in til Pharao/ och säg til honom; thetta säger HERren the Ebreers Gudh: Släpp mitt folck/ at the måga tiena migh:

2. Hwar tu icke wilt/ vtan förhåller them länger:

3. Sij/ så skal HERrans hand warda vthöfwer tin boskap på markene; öfwer hästar/ öfwer åsnar/ öfwer Camelar/ öfwer oxar/ öfwer fåår/ medh en ganska stoor pestilentie.

4. Och HERren skal giöra ett besynnerligit emellan the Jsraeliters boskap/ och the Egyptiers; så at intet skal döö vthaf alt thet som Jsraels barn hafwa.

5. Och HERren lade en tijd före och sade: J morgon skal HERren giöra thetta på jordene.

6. Och HERren giorde så om morgonen/ och allahanda boskap blef död för the Egyptier 418: men af Jsraels barnas boskap blef icke ett dödt.

7. Och Pharao sände ther efter/ och sij/ ther war icke ett blifwit dödt vthaf Jsraels boskap. Men Pharaos hierta wardt förstockat/ och släppte icke folcket.

II. (6) Plägan/ bölder och ond såår.

8. TÅ sade HERren til Mose och Aaron: Tager edra händer fulla medh soot vthaf skorstenen/ och Mose stänkie thet vp åth himmelen för Pharao:

9. At stofft skal komma öfwer hela Egypti land/ och bölder/ och ond såår warda på menniskior/ och på boskap i hela Egypti lande.

10. Och the togo sotet vthaf skorstenen/ och stodo för Pharao/ och Mose stänktet vp åth himmelen. Tå wordo bölder och ond såår på menniskiom/ och på boskapen:

11. Så at trulkarlarna icke kunde stå för Mose/ för the bölder skul: ty på trulkarlarna woro ock så wål bölder/ som på alla Egyptier.

12. Men HERren förstockade Pharaos hierta/ så at han intet hörde them/ såsom HERren Mose sagt hade.

13. Tå sade HERren til Mose: Statt bittida vp om morgonen/ och gack fram för Pharao/ och säg til honom; thetta säger HERren the Ebreers Gudh: Släpp mitt folck/ at the måga tiena migh:

14. Annars wil jagh i thenna resone sända alla mina plågor öfwer tigh/ öfwer tina tienare/ och öfwer titt folck; at tu skalt förnimma/ at i all land är ingen min like.

15. Förty/ nu wil jagh vthräckia mina hand/ och slå tigh och titt folck medh pestilentie/ at tu skalt förgås af jordene.

16. Doch förthenskul hafwer jagh vpwäckt 423 tigh/ at min kraft skal synas på tigh/ och mitt namn kunnigt warda i all land. 419

III. (7) Plågan/ hagel.

17. TU förhåller ännu mitt folck/ och wilt icke släppat:

18. Sij/ jagh wil i morgon på thenna tiden låta komma ett mächtigt stort hagel/ hwilkes like icke warit hafwer i Egypten/ ifrå then tijd thet funderat wardt/ in til nu.

19. Så sändt nu bort/ och förwara tin boskap/ och alt thet tu på markene hafwer: ty alla menniskior och boskap/ som på markene funnen warder/ och icke inhämtad är i husen/ och haglet faller på them/ the blifwa döde.

20. Then som nu ibland Pharaos tienare fruchtade HERrans ord/ han lät sina tienare och boskap fly in i husen.

21. Men hwilkas hierta intet achtade HERrans ord/ the läto theras tienare och boskap blifwa på markene.

22. Tå sade HERren til Mose: Räck tina hand vp åth himmelen/ at thet haglar öfwer hela Egypti land; öfwer menniskior/ öfwer boskap/ och öfwer all gröda på markene i Egypti lande. 420

23. Så räckte Mose sin staf vp emot himmelen/ och HERren lät dundra och hagla/ så at elden flög på jordene. 421 Altså lät HERren komma hagel öfwer Egypti land:

24. At hagel och eld foro ibland hwart annat så grufweliga/ at thes like icke warit hade i hela Egypti lande/ ifrå then tijd at thet medh folcke besätit wardt.

25. Och haglet slog i hela Egypti lande alt thet på markene war/ både menniskior och boskap/ och slog allan grödan på markene/ och sönderslog all trää på markene:

26. Vtan allena i thet landet Gosen/ ther Jsraels barn woro/ ther haglade intet.

IV. Pharao läfwar bättring; men syndar än tå ytterligare.

27. TÅ sände Pharao bort/ och lät kalla Mose och Aaron/ och sade til them: Jagh hafwer i thenna resone syndat: HERren är rättferdig/ men jagh och mitt folck äre ogudachtige.

28. Therföre beder HERran/ at Gudz dunder och hagel återwänder/ så wil jagh släppa eder/ och icke länger förhålla eder.

29. Mose sade til honom: När jagh kommer vthu stadenom/ wil jagh vthräckia mina händer til HERran/ så skal dundret återwända/ och intet hagel mera wara; på thet tu skalt förnimma at jorden är HERrans. 422

30. Doch weet jagh wäl/ at tu och tine tienare icke ännu fruchten för HERran Gudh.

31. Så wardt tå slaget linet och biugget: ty biugget war i ax gångit/ och linet hade knoppat sigh.

32. Men hwetet och rogen wardt icke slaget: förty/ thet war seensäd.

33. Så gick tå Mose ifrå Pharao vth af stadenom/ och räckte sina händer vth til HERran/ och dundret och haglet wände igen/ och regnet dröp intet meer på jordena.

34. Tå nu Pharao såg/ at regnet/ och dundret/ och haglet wände igen/ syndade han än tå ytterligare/ och förhärdade sitt hierta/ han och hans tienare.

35. Altså wardt Pharaos hierta förstockat/ at han icke släppte Jsraels barn/ såsom HERren sagt hade genom Mose.

10. Capitel.

HERren böd widare Mose tala medh Pharao/ at han skulle släppa folcket/ v. 1. men han wille icke släppa them alla/ vtan allenaft männerna/ v. 7. Therföre slog Gudh Egypten ottonde gången medh gräshoppor/ v. 12; och nijonde gången medh ett tiockt mörker/ v. 21. Ther af Pharao åter bewektes/ och låfwade sigh wilja släppa folcket/ men icke boskapen/ v. 24. På sidstone förböd han/ at Mose icke meer skulle komma för hans ögon/ v. 28.

I. Mose talar medh Pharao/ at han skulle släppa folcket.

OCh HERren sade til Mose: Gack in til Pharao: ty jagh hafwer förhärdat hans och hans tienares hierta/ på thet jagh skal giöra thessa min tekn ibland them.

2. Och at tu skalt förkunna i tin barnas öron/ och tin barnabarnas/ hwad jagh bedrifwit hafwer i Egypten; och huru jagh hafwer bewisat min tekn ibland them/ at J skolen weta at jagh är HERren.

3. Så gingo Mose och Aaron in til Pharao/ och sade til honom; thetta säger HERren the Ebreers Gudh: Huru länge wilt tu icke ödmiuka tigh för migh/ at tu släpper mitt folck til at tiena migh?

4. Wilt tu icke släppa mitt folck/ sij/ så wil jagh i morgon låta komma gräshoppor i alla tina landzändar: 424

5. Så at the skola öfwertäckia landet/ så at man icke skal see landet/ och the skola vpäta hwad eder qwart blifwit och vndsatt är för haglena/ och skola vpäta all edor grödande träå på markene:

6. Och skola vpfylla all tin huus/ och alla tina tienares huus/ och alla Egyptiers huus/ hwilkas like tine fäder/ och tine fäders fäder icke sedt hafwa/ ifrå then tijd the på jordena kommo/ in til thenna dagh. Och han wände sigh/ och gick vth ifrå Pharao.

II. Pharaos tienare wilja öfwertala honom at släppa folcket.

7. TÅ sade Pharaos tienare til honom: Huru länge skole wij lida thessa plågor? Lät folcket gå/ at the måga tiena HERranom sinom Gudh: wetstu icke ännu at Egypten är förderfwad?

8. Så wordo Mose och Aaron igen kallade til Pharao/ och han sade til them: Går åstadh/ och tiener HERranom edrom Gudh. Hwilke äro nu the som gå skola?

9. Mose sade: Wij wilje gå medh vnga och gamla/ medh söner och döttrar/ medh fåår och fää; ty wij hafwe een HERrans högtijd.

10. Han sade til them: Rätt så/ HERren ware medh eder. Skulle jagh släppa eder/ och edor barn ther til? Seer ther/ om Jicke hafwen något ondt för händer?

11. Jcke så/ vtan J män går åstadh/ och tiener HERranom: ty thet samma hafwen Jock begärat. Och the drefwo them vth ifrå Pharao.

III. (8) Plågan/ gräshoppor.

12. TÅ sade HERren til Mose: Räck vth tina hand öfwer Egypti land om the gräshoppor 427/ at the komma öfwer Egypti land/ och äta allan grödan vp i landena/ medh alt thet som qwart blifwit är efter haglet. 425

13. Mose räckte sin siaf öfwer Egypti land/ och HERren dref ett östan wäder i landet i then hela dagenom/ och i then hela nattene. Och om morgonen förde thet östan wädret gräshopporna fram.

14. Och the kommo öfwer hela Egypti land/ och gåfwo sigh nedh allestädz i Egypten/ så ganska många/ at tilförene theras like intet warit hade/ eij heller här efter warder.

15. Förty/ the öfwertäckte landet/ och giorde thet swart. Och the åto vp allan grödan i landena/ och all frucht på trään/ som qwar war blifwin efter haglet/ och läto intet grönt blifwa qwart på trään/ och vppå grödan på markene i hela Egypti lande.

16. Tå kallade Pharao hasteliga Mose och Aaron/ och sade: Jagh hafwer syndat emot HERran edar Gudh/ och emot eder:

17. Förlåter migh mina synder ännu i thenna resone/ och beder HERran edar Gudh/ at han doch borttager

thenna döden ifrå migh.

18. Och han gick vth ifrå Pharao/ och bad HERran.

19. Tå wände HERren ett ganska starckt wästan wäder/ och vptog gräshopporna/ och förde them i röda hafwet; så at ther icke blef en qwar någorstädz i hela Egypti land.

20. Men HERren förstockade Pharaos hierta/ at han icke släppte Jsraels barn.

IV. (9) Plågan/ tiockt mörker.

21. HERren sade til Mose: Räck tina hand vp åth himmelen/ at ther warder så mörkt i Egypti land/ at man må taga vppå thet.

22. Och Mose räckte sina hand vp åth himmelen: tå wardt ett tiockt mörker i hela Egypti lande i tre dagar: 426

23. Så at ingen såg then andra/ eij heller vpstod af thet rumet/ ther han war i the tre dagar. Men när alla Jsraels barn war liust ther the bodde.

24. Tå kallade Pharao Mose och sade: Går åstadh/ och tiener HERranom/ allenast låter edor fåår och fää blifwa här; låter ock edor barn gå medh eder.

25. Mose sade: Tu måste ock låta oß hafwa offer och bränneoffer/ thet wij HERranom wårom Gudh giöra skolom.

26. Wår boskap skal gå medh oß/ och icke en klöf tilbaka blifwa: förty/ af wåro skole wij taga HERranom wårom Gudi til tienst: ty wij wete icke hwar medh wij skole tiena HERranom/ til thes wij komme tijt.

V. Pharao förbiuder Mose at komma meer för sin ögon.

27. MEn HERren förstockade Pharaos hierta/ at han icke wille släppa them.

28. Och Pharao sade til honom: Gack ifrå migh/ och tag tigh wara/ at tu icke meer kommer för mina ögon: ty hwilken dagh tu för min ögon kommer/ skalt tu döö.

29. Mose swarade: Såsom tu sagt hafwer; jagh wil eij meer komma för tin ögon.

11. Capitel.

YTterligare sade Gudh Mose/ at han wille ännu låta komma een plågo öfwer Pharao och Egypten/ v. 1. Och befalte at Jsraels folck skulle läna af the Egyptier silfwer- och gyldene tygh/ v. 2. Then plågan war/ at HERren wille slå alt förftfödt i Egypti land/ v. 4. Mose och Aaron giorde all thessa vnder för Pharao; men han blef likwäl förstockad/ v. 10.

I. HERren hotar/ medh sidsta plågan/ the förstföddas dödh.

OCh HERren sade til Mose: Jagh wil ännu låta komma ena plågo öfwer Pharao och Egypten/ sedan skal han släppa eder hädan: och skal eij allenast släppa eder/ vtan ock drifwa eder hädan.

2. Så säg nu til folcket/ at hwar och en man bedes af sin nästa/ och hwar och een qwinna af sine nästo silfwer och gyldene tygh. 428

3. Ty HERren warder gifwandes folckena nådh för the Egyptier. Och Mose war en ganska myndig man 430

i Egypti land/ för Pharaos tienare/ och för folckena.

4. Och Mose sade; thetta säger HERren: Jagh wil på midnatz tijd vthgå i Egypti land.

5. Och alt thet förstfödt är i Egypti land skal blifwa dödt/ ifrå Pharaos förstfödda son/ then på hans stool sitter/ alt in til tiensteqwinnones förstfödda son/ som är widh qwarnena; och alt thet förstfödt är ibland boskapen. 429

6. Och ett stort roop skal wara i hela Egypti lande: hwilkes like icke warit hafwer/ eij heller warder.

7. Men när Jsraels barnom skal icke en hund krätta medh sine tungo/ ifrå menniskiom/ alt in til boskapen: på thet J skolen förnimma/ huru HERren åthskiljer Egypten och Jsrael.

8. Tå skola alle thesse tine tienare gå nedh til migh/ och falla migh til fota/ och säija: faar vth tu/ och alt folcket som vnder tigh är. Sedan wil jagh fara vth. Och han gick ifrå Pharao ganska wreder.

9. Men HERren sade til Mose: Pharao hörer eder intet/ på thet mycken vnder skola skee i Egypti lande.

II. Pharao blifwer än förstockad.

10. OCh Mose och Aaron giorde all thessa vnder in för Pharao: men HERren förstockade honom hans hierta/ at han icke wille släppa Jsraels barn vthu sitt land.

12. Capitel.

SAmma tijd befalte HERren Mose och Aaron om Påskalambet/ v. 1. Och the ceremonier/ som ther hoos hållas skulle/ v. 11. Sedan om sötbrodzdagarna/ v. 14. J hwilka alla måtte hålla sigh widh osyrat brödh/ til een åminnelse/ at HERren hade på samma tijd vthfördt them af Egypten/ v. 17. Thenna HERrans befalning förkunnade Mose the äldsta ibland Jsraels barn/ v. 21. Natten ther efter slog HERren alt thet förstfödt war vthi Egypti land/ v. 29. Ther af Pharao förorsakades til at släppa folcket/ v. 30. Altså drogo the vthur Egypten/ v. 37. Ther the hade warit i 430 åhr. Tå befalte ock HERren/ huru ock främlingar skulle hålla Påssah/ v. 43.

I. Judarnas Påskalamb in stichtas.

HERren sade til Mose och Aaron i Egypti lande:

2. Thenne månaden skal wara när eder then förste månaden: och af honom skolen J begynna månaderna om åhret.

3. Taler til hela Jsraels menighet/ och säger: på tijonde dagen i thenna månadenom/ tage hwar och en ett får 440/ then en huusfader är/ ju ett får til huset.

4. Men ther ett huus är förkleent til ett får/ så tage sin nästa granna widh sitt huus/ efter stälarnas tahl 441/ som nogh kunde wara til at förtära fåret.

5. Och thet skal wara ett får/ som ingen wanck hafwer/ en gummar/ och åhrs gammal. Af lambom eller kidom skolen J tagat.

6. Och J skolen behållat in til fiortonde dagen i thenna månadenom. Och hwar hopen i hela Jsrael skal slachtat til aftonen: 442

7. Och skolen taga af thes blodh/ och stryka på båda sidoträn åth dörene: och öfra dörträd i husen/ ther the

äta thet vthi.

8. Och skolen så åta kötet i then samma nattene: steekt widh eld/ och osyrat brödh/ och skolen ätat medh bitter salso.

9. J skolen icke ätat rått/ eller medh watne sudit: vtan allena steekt widh eld/ thes hufwud medh thes fötter och inelfwer.

10. Och J skolen intet låta qwart blifwa til morgonen: om något blifwer qwart til morgonen/ skolen J thet vpbränna medh elde.

11. Men så skolen J ätat: J skolen wara giordade kring om edra länder 431/ och hafwa edra skoor på edra fötter/ och stafrar i edra händer: och J skolen ätat såsom the ther hasta til wägs; ty thet är HERrans Passah. 443

12. Förty/ jagh wil i then samma nattene gå genom Egypti land/ och slå alt thet förstfödt är i Egypti lande/ både af menniskior och boskap 432: och bewisa mitt straff på alla the Egyptiers gudar; jagh HERren.

13. Och blodet skal wara eder ett tekn på husen/ ther J vthi ären: at når jagh seer blodet/ skal jagh gå fram om eder; och eder icke wederfara skal then plåga/ som eder förderfwa må/ när jagh slår Egypti land.

II. Sötebrödz dagarna befallas.

14. OCh J skolen hafwa thenna dagen til åminnelse; och J skolen hålla honom högtideligan HERranom til en fest; J och alle edra efterkommande i een ewig brukning.

15. J siu dagar skolen J äta osyrat brödh/ nemliga; på första dagenom skolen J vphålla medh syrat brödh vthi edor huus. Then som syrat brödh äter ifrå första dagen/ alt in til then siunde/ hans siäl skal förgiöras af Jsrael. 433

16. Then förste dagen skal wara helig/ at J samman kommen 444/ och then siunde skal ock wara helig/ at J samman kommen: intet arbete skolen J giöra på them/ vtan thet som til maten hörer för allahanda siälar/ thet allena mågen J giöra för eder.

17. Och håller eder widh osyrat brödh: förty/ på then samma dagen hafwer jagh vthfördt edra härar vthur Egypti land: therföre skolen J/ och alle edre efterkommande/ hålla thenna dagen i een ewig brukning.

18. På fiortonde dagen i första månadenom/ om aftonen/ skolen J äta osyrat brödh/ in til en och tiugunde dagen i samma månadenom om aftonen. 434

19. Så at man i siu dagar intet syrat brödh finner i edor huus: ty then som syrat brödh äter/ hans siäl skal förgiöras vthur Jsraels menighet/ ehwad han är vthländsk eller inländsk.

20. Therföre äter intet syrat brödh; vtan allenast osyrat brödh vthi alla edra boningar.

III. Mose förkunnar the äldsta HERrans befalning.

21. OCh Mose kallade alla the äldsta i Jsrael/ och sade til them: Leter vth/ och tager fåår/ hwar och en för sitt huusfolck/ och slachter Passah.

22. Och tager ett knippe Jsop/ och dopper i blodet i bäckenet/ och stryker ther medh på öfra dörträd/ och båda sidoträn: och ingen menniskia gånge vth genom sins huus dör in til morgonen.

23. Förty/ HERren warder gångandes ther fram om/ och skal plåga the Egyptier. Och när han får see blodet

på öfra dörträd/ och på the tw sidoträn/ går HERren fram om dörena/ och icke låter förderfwaren komma vthi edor huus til at plåga.

24. Therföre halt thenna seden för tigh och tin barn til ewig tijd.

25. Och när J kommen in vthi landet/ thet HERren eder gifwandes warder/ såsom han sagt hafwer/ så håller thenna tienstena.

26. Och när edor barn säija til eder: hwad hafwen J ther för en tienst?

27. Skolen J säija: Thet är HERrans Passahoffer/ then ther gick fram om Jsraels barn i Egypten/ tå han plågade the Egyptier/ och frälste wår huus. Tå bugade sigh folcket och tilbad.

28. Och Jsraels barn gingo bort/ och giorde såsom HERren Mose och Aaron budit hade.

IV. (10) Plågan/ HERren slog alt förstfödt.

29. OCh om midnatztid slog HERren alt thet förstfödt war i Egypti lande/ ifrå Pharaos förstfödda son/ then på hans stool satt/ alt in til thens förstfödda son/ som fången satt i fängelset: och alt förstfödt af boskapenom. 435

30. Tå stod Pharao vp/ och alle hans tienare på then nattene/ och alle Egyptier/ och ett stort roop wardt vthi Egypten: ty ther war intet huus/ ther icke en döder inne låg.

31. Och han kallade Mose och Aaron om nattena/ och sade: Giörer eder redo/ och farer vth ifrå mitt folck/ J och Jsraels barn; går åstadh/ och tiener HERranom/ såsom J sagt hafwen.

32. Tager ock medh eder edor fåår och fää/ såsom J sagt hafwen; går åstadh/ och wälsigner migh medh.

33. Och the Egyptier trängde fast vppå folcket/ at the måste medh hast drifwa them vth af landet: ty the sade; wij döö hwar och en.

34. Och folcket bar råån degh/ förra än han försyrad wardt/ til theras maat/ bundnan i theras kläder/ på theras axlar.

35. Och Jsraels barn hade giordt såsom Mose sagt hade: och hade bedz af the Egyptier silfwer/ och gyldene tygh/ och kläder. 436

36. Och HERren hade gifwit folckena nådh för the Egyptier/ så at the länte them: och the blottade the Egyptier.

V. Jsraels barn draga vthur Egypten 600000 män.

37. SÅ drogo Jsraels barn vth ifrå Rameses til Sueoth/ sexhundrade tusend män til foot/ förvtan barn. 437

38. Och mycket gemeent folck drog ock så medh them; och fåår och fää/ och ganska mycken boskap.

39. Och the bakade af then råå degen/ som the vthur Egypten förde/ osyrada kakor: ty han war icke syrad/ efter the wordo vthdrefne vthur Egypten/ och kunde icke förtöfwa: och hade eljes ingen kost beredt sigh.

40. Tiden/ i hwilkom Jsraels barn bodde i Egypten/ är fyrahundrade och tretijo åhr. 438

41. Tå the förlidne woro/ gick hela HERrans häär på en dagh vthur Egypti land.

42. Therföre warder thenna natten hållen HERranom/ at han hafwer fördt them vthur Egypti land. Och

Jsraels barn skola hålla henne HERranom/ the och theras efterkommande.

VI. Huru främlingar skulle hälla Passah.

43. OCh HERren sade til Mose och Aaron: Thetta är sättet til at hålla Passah: ingen främling skal äta ther af.

44. Then som en köpter träl är/ then skal man omskära/ och sedan äte han ther af.

45. En huusman/ och en dagakarl/ skola intet äta ther af.

46. Vthi eno huse skal man ätat. J skolen intet af thes kött bära vth för huset; och J skolen intet been sönderslå af thy. 439

47. Hela menigheten i Jsrael skal så giöra.

48. Om någon främling boor när tigh/ och wil hålla HERranom Passah/ han omskäre alt thet mankön är/ sedan gånge här til/ at han thetta giör/ och ware såsom en inländsker: ty ingen oomskoren skal äta ther af.

49. Samma lagen ware them inländska och vthländska/ som boor ibland eder.

50. Och all Jsraels barn giorde såsom HERren hade budit Mose och Aaron.

51. Och så förde HERren på en dagh Jsraels barn vthur Egypti land/ medh theras härar.

13. Capitel.

TÅ gaf ock HERren lagh/ först at alla förstfödlingar skulle helgas HERranom/ v. 1. Ther näst at sötbrödzdagarna skulle åhrliga hållas/ v. 3. til at ihogkomma then mächtiga förlosning af Pharaos hand/ v. 8. När nu Pharao hade släppt folcket/ förde Gudh them på then wägen genom öknena åth röda hafwet/ v. 17. Och the hade Josephs been medh sigh/ v. 19. Om dagen gick HERren för them i een molnstod/ och om natten vthi een eldstod/ v. 21.

I. Alt förstfödt helgas HERranom.

OCh HERren talade medh Mose och sade:

2. Helga migh alt förstfödt; thet som allahanda moderlif öpnar när Jsraels barnom/ både ibland menniskior och boskap: ty the äro min. 445

3. Tå sade Mose til folcket: Täncker vppå thenna dagen/ på hwilken J vthgångne ären af Egypten vthu träldomsens huse; at HERren hafwer eder hädan vthfördt medh wäldiga hand: therföre skalt tu icke äta suurdeg.

4. J dagh ären J vthgångne i then månadenom Abib. 450

5. När nu HERren låter komma tigh in vthi the Cananeers/ Hetheers/ Amoreers/ Heveers och Jebuseers land/ hwilket han tina fäder sworit hafwer/ at han wille gifwa tigh ett land/ ther miölk och hannog vthi flyter: så skalt tu thenna tienstena hålla i thenna månadenom.

6. J siu dagar skalt tu äta osyrat brödh 451/ och på siunde dagenom är HERrans högtijd. 446

7. Therföre skalt tu i siu dagar äta osyrat brödh: så at när tigh ingen suurdeg/ eij heller syrat brödh skal finnas i alla tina landzändar.

8. Och tu skalt säija tinom son på then tiden: Sådant hålle wij/ förthenskul/ at HERren så hafwer giordt medh oß/ tå wij drogom vthur Egypten.

9. Therföre skal tigh wara ett tekn i tine hand/ och een åminnelse för tin ögon: på thet at HERrans lagh skal wara i tinom mun/ at HERren hafwer vthfördt tigh af Egypten medh wäldiga hand.

10. Therföre halt thenna seden i sinom tijd åhrliga.

11. När nu HERren hafwer låtit tigh komma in vthi the Cananeers land/ såsom han tigh och tina fäder sworit hafwer/ och hafwer tigh thet gifwit:

12. Så skalt tu afskilja HERranom alt thet som öpnar moderlifwet/ och förstfödt är ibland boskapen; thet som mankön är/ skal höra HERranom til.

13. Thet förstfödda af åsnanom skalt tu lösa medh ett får: om tu icke löser thet/ så bryt halsen sönder på thy; men alt förstfödt af menniskio ibland tin barn skalt tu lösa.

14. Och när titt barn frågar tigh i dagh eller i morgon; hwad är thetta? skalt tu säija thy: HERren hafwer fördt oß medh wäldiga hand vthur Egypten/ ifrå träldomsens huse.

15. Ty tå Pharao war trögh til at släppa oß/ slog HERren alt thet förstfödt war i Egypti lande/ ifrå menniskiones förstfödda/ in til boskapens förstfödda: therföre offrar jagh HERranom alt thet som moderlifwet öpnar/ thet mankön är; och thet som förstfödt är af min barn löser jagh.

16. Och thet skal wara tigh för ett tekn i tine hand/ och een åminnelse för tin ögon/ at HERren hafwer fördt oß medh wäldiga hand vthur Egypten.

II. Jsraels barn resa vtur Egypten/ och föra Josephs been medh sigh.

17. TÅ nu Pharao hade släppt folcket/ förde icke Gudh them på then wägen genom the Philisteers land/ then genast war: ty han tänckte at folcket måtte ångra sigh/ när the sågo örlig emot sigh/ och så omwända igen til Egypten.

18. Therföre förde han folcket omkring på then wägen genom öknena åth röda hafwet 452: och Jsraels barn foro wäpnade vthur Egypti land.

19. Och Mose tog medh sigh Josephs been: ty han hade taget en eed af Jsraels barnom/ och sagt: Gudh warder eder sökiandes/ så förer min been hädan medh eder. 447

20. Så drogo the vth ifrå Sucoth/ och slogo theras lägre i Etam/ närmest widh öknena. 448

III. Ledsagas genom molnoch eldstoderna.

21. OCh HERren gick före them om dagen vthi een molnstod/ på thet han skulle föra them then rätta wägen; och om nattena vthi een eldstod/ på thet hon skulle lysa them; til at wandra både dagh och natt. 449

22. Then molnstoden och eldstoden skildes intet ifrå folcket.

14. Capitel.

WJdare befalte Gudh at Jsraels barn skulle lägra sigh in moot hafwet/ v. 1. När Pharao hörde thet/ tilrustade han all sin häär; jagade efter/ och hinte them/ ther the sigh lägrat hade/ v. 5. Ther af the förskräcktes/ och jämrade sigh/ v. 10. Men Mose tröstade them/ v. 13. Vphof sigh ock HERrans Ängel/ som gick för Jsraels

lägre/ och gaf sigh baak om folcket/ och molnstoden kom ock emellan the Egyptiers och Jsraeliters läger/ v. 19. Tå delade Gudh hafwet/ och Jsraels barn gingo ther in på thet torra/ v. 21. The Egyptier följgde efter/ och HERren fördränckte them alla/ v. 23. Men Jsraels barn halp han ther igenom/ v. 29.

I. Jsraels barn lägra sigh in moot röda hafwet.

OCh HERren talade medh Mose och sade:

2. Tala medh Jsraels barn/ och säg at the wända om/ och slå theras lägre twärt emot then dalen Hyroth/ emellan Migdol och hafwet/ emot Baal Zephon/ och ther twärt öfwer slå lägret widh hafwet. 453

3. Förty/ Pharao warder säijandes om Jsraels barn: the fara wille i landena; öknen hafwer beslutit them.

4. Och jagh wil förstocka hans hierta/ at han skal jaga efter them/ och wil winna prijs på Pharao och alla hans macht 454. Och the Egyptier skola förnimma at jagh är HERren. Och the giorde så.

II. Pharao jagar efter them.

5. OCh tå thet wardt sagt för Konungenom i Egypten/ at folcket flydde/ wardt hans och hans tienares hierta förwandlat emot folcket/ och sade: Hwij hafwom wij så giordt/ at wij hafwom släppt Jsrael/ at the icke skola tiena oß?

6. Och han giorde redo sin wagn/ och tog sitt folck medh sigh.

7. Och tog sexhundrade vthwalda waguar/ och hwad ther eljes war för wagnar i Egypten; och höfwitzmän öfwer allan sin häär.

8. Ty HERren förstockade Pharaos hierta Konungens i Egypten/ at han jagade efter Jsraels barn; hwilke doch woro genom höga hand vthgångne. 455

9. Och the Egyptier jagade efter them 456/ och hinte them ther the sigh lägrat hade widh hafwet/ medh hästar och wagnar/ och resenärer/ och medh all Pharaos häär/ vthi then dalenom Hyroth/ twärt emot Baal Zephon.

III. Jsraels barn förskräckias; Mose tröstar/ och Guds Ängel beskyddar them.

10. OCh tå Pharao nalkades them/ hofwo Jsraels barn sin ögon vp/ och sij/ the Egyptier kommo efter them; och the fruchtade sigh storliga/ och ropade til HERran.

11. Och sade til Mose: Woro icke grafwer i Egypten/ at tu måste bortföra oß/ at wij skulle döö i öknene? Hwij hafwer tu så giordt oß/ at tu hafwer fördt oß vthur Egypten? 457

12. Är icke nu thetta thet/ som wij sade tigh i Egypten: Lät blifwa oß/ at wij må tiena the Egyptier? Ty thet woro oß ju båttre tiena the Egyptier än döö i öknene.

13. Mose sade til folcket: Fruchter eder intet/ står och seer til hwilken een salighet HERren warder giörandes i dagh medh eder: ty thessa Egyptier/ som J seen i dagh/ them skolen J aldrig mera see i ewig tijd.

14. **HERren warder stridandes för eder/ och J skolen stå stilla ther til.**

15. HERren sade til Mose: Hwad ropar tu 463 til migh? Säg Jsraels barnom at the draga fram.

16. Men tu häf tin staf vp/ och räck tina hand öfwer hafwet/ och skil thet åth/ at Jsraels barn måga gå ther mitt igenom på thet torra.

17. Sij/ jagh wil förstocka the Egyptiers hierta/ at the skola följa efter eder: så wil jagh winna prijs på Pharao/ och alla hans macht; vppå hans wagnar och resenärer.

18. Och the Egyptier skola förnimma/ at jagh är HERren; när jagh hafwer prijs wunnet på Pharao/ och hans wagnar/ och resenärer.

19. Tå vphof sigh Gudz Ängel/ then som för Jsraels lägre gick/ och gaf sigh baak om them: och molnstoden gaf sigh ock vthu theras ansichte/ och gick baak om them.

20. Och kom emellan the Egyptiers och Jsraels lägre/ och thet war ett mörkt moln/ och vplyste 464 nattena/ så at thesse och hine i then hela nattene icke kunde komma tilsamman.

IV. Hafwet delas/ och Jsraels barn gå ther in.

21. TÅ nu Mose räckte sin hand öfwer hafwet/ lät HERren drifwa thet bort/ genom ett starckt östan wäder i then hela nattene/ och giorde hafwet tort: och watnet skildes åth. 458

22. Och Jsraels barn gingo ther in/ mitt i hafwet på thet torra 459: och watnet war them för en muur på then högra sidone/ och then wenstra.

23. Och the Egyptier följde/ och gingo in efter them/ alle Pharaos hästar och wagnar och resenärer/ mitt in i hafwet.

24. Som nu morgonwächten kom/ såg HERren vppå the Egyptiers lägre vthur eldzstodene/ och molnena 460; och giorde een förskräckelse i theras lägre.

25. Och stötte hiulen ifrå theras wagnar/ och störte them wäldeliga omkull. Tå sade the Egyptier: Lät oß fly ifrån Jsrael: HERren strider för them emot the Egyptier.

V. Pharao medh sitt folck fördränckes i hafwet.

26. MEn HERren sade til Mose: Räck vth tina hand öfwer hafwet/ at watnet igenfaller öfwer the Egyptier; öfwer theras wagnar och resenärer.

27. Tå räckte Mose sina hand vth öfwer hafwet/ och hafwet kom åter för morgonen i sin ström igen: och tå the Egyptier flydde/ mötte them watnet 461: och HERren inhwärfde them mitt i hafwena:

28. Så at watnet kom igen/ och gick vthöfwer wagnar och resenärer/ och alla Pharaos macht/ som them efterfölgt hade in i hafwet; så at icke en af them blef igen. 462

29. Men Jsraels barn gingo torre mitt igenom hafwet; och watnet war them för en muur på högra sidone/ och then wenstra.

30. Och så halp HERren Jsrael på then dagenom ifrå the Egyptiers hand: och the sågo the Egyptier döda på hafzstrandene;

31. Och then stora hand/ som HERren hade bewisat på the Egyptier. Och folcket fruchtade HERran/ och trodde HERranom/ och hans tienare Mose.

15. Capitel.

NÄr thenna förloßning skedd war/ sungo Mose och Jsraels barn HERranom ena wiso/ at han them vthu Pharaos hand frälst hade/ v. 1. Lofwade ock Mir Jam Gudh/ medh the andra qwinnor/ v. 20. Sedan förde

Mose them til Mara i öknene: Ther knorrade the för thet bittra watnet; hwilket HERren giorde sött/ v. 22. Och kommo til Elim/ ther the tolf watubrunnar woro/ v. 27.

I. Mose lofsång.

TÅ sång Mose/ och Jsraels barn HERranom thenna wisona/ och sade 465: Jagh wil stunga HERranom/ ty han hafwer ena herliga gierning giordt; häst och man hafwer han stört i hafwet.

2. HErren är min starckhet och lofsång/ och är min salighet 466: han är min Gudh/ jagh wil ähra honom; han är mins faders Gudh/ och jagh wil vphöija honom.

3. HERren är then rätte krigsmannen: HERre är hans namn.

4. Pharaos wagnar och hans macht kastade han i hafwet: hans vthkorade höfwitzmän äro fördränckte i röda hafwena.

5. Diupet hafwer öfwertäckt them; och the föllo åth botnen såsom stenar.

6. HERre tin högra hand giör stoor vnder: HERre tin högra hand hafwer slagit fiendan.

7. Och medh tine stora herlighet hafwer tu förstördt tina motståndare: ty när tu lät vthgå tina grymhet/ förtärde hon them såsom strå.

8. Genom titt blåsande gåfwo sigh watnen vp/ flytande watnet stod i hoop: diupen swallade ifrå hwart annat mitt i hafwena.

9. Fienden sade: Jagh wil jaga efter them/ och gripa them/ och byta roof/ och släckia mitt modh på them; jagh wil draga vth mitt swärd/ och min hand skal förgiöra them.

10. Tå blåste titt wäder/ och hafwet öfwertäckte them: och the suncko nedh såsom bly vthi mächtig watn.

11. HERre/ ho är tin like ibland gudarna? Ho är tigh lijk/ som är så härlig och helig/ förfärlig/ prijslig/ och vnder giörandes?

12. Tå tu vthräckte tina hand/ vpswalg them jorden.

13. Tu hafwer i barmhertighet warit ledsagare åth tino folcke/ thet tu förlossat hafwer; och hafwer fördt them vthi tine starckhet til tina helga boning.

14. Tå folcken thet hörde/ bäfwade the: på the Philisteer kom ångest. 467

15. Tå förfärades the Förstar i Edom/ bäfwan kom öfwer the mächtiga i Moab: alle Canaans inbyggiare gåfwo sigh.

16. Lät falla förskräckelse öfwer them och fruchtan genom tin stora arm/ at the blifwa orörlige såsom stenar: til thes/ HERre/ titt folck kommer igenom/ til thes titt folck igenom kommer/ thet tu förwärfwat hafwer.

17. Led them in och plantera them/ på tins arfwedels berge 468/ hwilket tu HERre til tina boning giordt hafwer: til tin helgedom HERre/ thet tin hand beredt hafwer.

18. HERren warder rådandes i ewighet och vthan ända.

19. Ty Pharao foor in i hafwet medh hästar och wagnar/ och resenärer/ och HERren lät hafwet igenfalla öfwer them: men Jsraels barn gingo torre mitt igenom hafwet.

II. Mir Jam lofwar ock Gudh/ medh the andra qwinnor.

20. OCh Mir Jam then Prophetissan/ Arons syster/ tog ena trummo vthi sina hand; och alla qwinnor följde henne efter i dantz medh trummor.

21. Och Mir Jam sång före them: Lät oß siunga HERranom/ han hafwer giordt ena härliga gierning; man och häst hafwer han stört i hafwet.

III. Folcket knorrar för thet bittra watnet i Mara.

22. SÅ lät Mose Jsraels barn draga ifrå röda hafwet/ vth åth then öknen Sur: och the wandrade tre dagar i öknene/ och funno intet watn. 469

23. Tå kommo the til Mara 472; men the kunde icke dricka thet watnet i Mara/ ty thet war mycket bittert: Af hwilko thet rumet heter Mara.

24. Ther knorrade 473 folcket emot Mose/ och sade: Hwad skole wij dricka?

25. Han ropade til HERran: Och HERren wijste honom ett trä/ thet satte han i watnet/ och så wardt thet sött 470.

IV. Sedan Gudh förestält them lagh och löfte/ kommo the til Elim.

THer satte han them före lagh och rätt/ och försökte them:

26. Och han sade: Wilt tu höra HERrans tins Gudz röst/ och giöra hwad som rätt är för honom/ och fatta hans budh i tin öron/ och hålla alla hans lagh: så skal jagh ingen then kranckhet läggia vppå tigh/ som jagh på the Egyptier lagt hafwer; ty jagh är HERren tin läkiare.

27. Och the kommo til Elim 471/ ther woro tolf watubrunnar/ och siutijo palmträä; ther lägrade the sigh widh watnet.

16. Capitel.

SEdan drogo Jsraels barn ifrån Elim/ och kommo in vthi then öknena Sin/ v. 1. Ther knorrade the åter emot Mose och Aaron/ at the hade hwarken kött eller brödh til at äta/ v. 2. Therföre gaf Gudh them åkerhöns om aftonen/ och om morgonen Man/ v. 4. Hwilket the samlade efter Gudz befalning/ v. 17. Men om Sabbathen samlade the intet/ v. 23. Samma Manna war som Coriander fröö/ v. 31. Ther af förwarades vthi ett käril/ ett Gomer til åminnelse/ v. 32. Och åto Jsraels barn af Manna i 40 åhr/ til thes the kommo in til Canaans land/ v. 35.

I. Jsraels barn resa från Elim til Sin/ ther the åter knorra.

JFrå Elim drogo the/ och kom hela hopen Jsraels barn vthi then öknena Sin/ hwilken ligger emellan Elim och Sinai/ på femtonde dagen i then andra månadenom/ sedan the vthur Egypti land gångne woro.

2. Och hela menigheten af Jsraels barn knorrade emot Mose och Aaron vthi öknene;

3. Och sade til them: Gudh gifwe at wij hade dödt vthi Egypti lande genom HERrans hand/ ther wij såto widh köttgrytorna/ och hade brödh nogh til at äta 474: ty J hafwen förthenskul fördt oß i thenna öknena/ at J skolen låta thenna hela hopen döö af hunger.

II. HERren låfwar them brödh och kött tilfyllest.

4. TÅ sade HERren til Mose: Sij/ jagh wil låta regna eder brödh neder af himmelen: och folcket skal gå vth och församla hwar dagh så mycket som behöfwes/ på thet at jagh må försökia/ om the wilja wandra vthi min lagh eller eij.

5. På siette dagenom skola the bereda sigh til at församla dubbelt/ öfwer thet the dageliga pläga.

6. Mose och Aaron sade til Jsraels barn: Om aftonen skolen J förnimma/ at HERren hafwer fördt eder vthur Egypti land.

7. Och om morgonen skolen J få see HERrans härlighet: ty han hafwer hördt edor knorran emot HERran. Hwad äre wij/ at J knorren emot oß?

8. Ytterligare sade Mose: HERren warder eder gifwandes om aftonen kött til at äta/ och om morgonen brödh tilfyllest; therföre at HERren hafwer hördt edor knorran/ ther J emot honom knorrat hafwen. Ty hwad äre wij? Edart knorrande är icke emot oß/ vtan emot HERran.

9. Och Mose sade til Aaron: Säg til hela menighetena af Jsraels barn/ går hijt fram til HERran: ty han hafwer hördt edor knorran.

10. Och tå Aaron så sagt hade til hela menighetena af Jsraels barn/ wände the sigh emot öknena: och sij/ HERrans härlighet syntes vthi en sky. 475

11. Och HERren sade til Mose:

12. Jagh hafwer hördt Jsraels barnas knorran; säg them: om aftonen skolen Jhafwa kött til at äta/ och om morgonen warda mättade af brödh; och skolen förnimma at jagh är HERren edar Gudh.

III. HERren gifwer äkerhöns och Man/ och biuder huru thet skulle samlas.

13. OCh om aftonen kommo åkerhöns vp/ och öfwertäckte lägret: och om morgonen låg dagg omkring lägret. 476

14. Och som daggen fallen war/ sij/ tå låg ther något i öknene rundt och smått/ såsom rimfrost på jordene.

15. Och tå Jsraels barn sågo thet/ sade the til hwar annan: Thetta är Man 480; ty the wiste icke hwad thet war. Men Mose sade til them: Thet är thet brödet/ som HERren eder gifwit hafwer til at äta.

16. Thet är thet samma/ om hwilket HERren budit hafwer: hwar och en församle ther af så mycket han äter för sigh; och tage ett Gomer til hwart och ett hufwud/ efter stälarnas tahl i theras tiäll.

17. Och Jsraels barn giorde så/ och församlade/ then ene mycket/ then andre litet.

18. Men tå man mätte thet vth medh Gomer/ wardt them/ som mycket hade/ intet öfwerlöpse/ och them som litet hade/ fattades intet 477: vtan hwar och en hade församlat så mycket som han åt för sigh.

19. Och Mose sade til them: Jngen låte något qwart blifwa ther af til morgonen.

20. Men the hörde Mosen intet/ vtan somlige läto något qwart blifwa ther af in til morgonen/ tå wäxte ther matkar vthi/ och wardt luchtande: och Mose blef wredh vppå them.

21. Så församlade the ther af hwar morgon så mycket som hwar och en förmåtte äta för sigh; men när solen wardt heet/ så försmälte thet.

22. Och på siette dagenom församlade the dubbelt af thet brödet/ ju tw Gomer för en. Och alle the öfwerste

för menighetene kommo in/ och förkunnade thet Mose.

23. Och han sade til them: Thetta är thet som HERren sagt hafwer: J morgon är Sabbath; then helga hwilan HERranom: hwad J baka wiljen/ thet baker/ och hwad J koka wiljen/ thet koker; men hwad öfwer är/ thet läter blifwa/ at thet warder förwarat in til morgons.

24. Och the låto blifwat til morgonen/ såsom Mose budit hade: tå wardt thet intet luchtande/ och ingen matk wardt ther vthinnan.

25. Tå sade Mose: Äter thet i dagh; ty i dagh är HERrans Sabbath: J warden i dagh intet finnande på markene.

26. J sex dagar skolen J församlat; men siunde dagen är Sabbath/ på honom warder thet intet.

27. Men på siunde dagenom gingo somlige vth af folcket til at församla/ och funno intet.

28. Tå sade HERren til Mose: Huru länge wiljen J icke hålla min budh och lagh?

29. Sij/ HERren hafwer gifwit eder Sabbath/ och therföre hafwer han gifwit eder på siette dagenom twägge daga brödh: så blifwe nu hwar och en hema/ och ingen gånge vth ifrå sitt rum på siunde dagenom.

30. Så skonade tå folcket then siunde dagen.

IV. Man beskrifwes/ förwaras/ och blifwer ätit i 40 åhr.

31. OCh Jsraels huus kallade thet Man: och thet war såsom Coriander frö/ och hwitt/ och hade en smak såsom semla medh hannog.

32. Och Mose sade: Thetta är thet som HERren budit hafwer: vpfyll ett Gomer ther af/ til at förwara för edra efterkommande 478: på thet man må see thet brödh/ ther jagh eder medh spisat hafwer i öknene/ tå jagh förde eder vthur Egypti land.

33. Och Mose sade til Aaron: Tag ett käril/ och lät ther in ett Gomer fult medh Man; och förwara thet in för HERranom til edra efterkommande.

34. Såsom HERren hade budit Mose; så lät Aaron förwara thet ther in för witnesbyrdet. 481

35. Och Jsraels barn åto Man i fyratijo åhr/ in til thes the kommo til thet land/ ther the boo skulle 479: alt in til gränsona på Canaans land åto the Man.

36. Och är Gomer tijonde parten af ett Epha.

17. Capitel.

JFrå Sin drogo Jsraels barn/ och lägrade sigh i Rephidim/ v. 1. Ther knorrade the emot Mosen/ at ther icke war watn til at dricka/ v. 2. Mose ropade til HERran/ hwilken befalte honom slå på berget/ och gifwa folcket watn/ v. 4. Tå kom Amalek och stridde emot Jsrael/ v. 8. Hwilken Josua öfwerwandt genom Mose böön/ v. 10. Sedan bygde Mose ett altare/ och kallade thet HERren Nissi/ thet är: HERren är min seger/ v. 15.

I. Jsraels barn lägra sigh i Rephidim/ och knorra emot Mosen.

OCh hela menigheten af Jsraels barn drog vth af then öknene Sin theras dagsresor/ såsom HERren befalte them; och lägrade sigh i Rephidim 482: ther hade folcket intet watn til at dricka.

2. Och the kifwade medh Mose/ och sade: Gifwer oß watn/ at wij må dricka 483. Mose sade til them: Hwij kifwen J medh migh? Hwij försöken J HERran?

3. Tå nu folcket ther sammastädz törste efter watn/ knorrade the emot Mose/ och sade: Hwij hafwer tu låtit oß fara vthur Egypten/ på thet at tu oß/ wår barn och boskap/ skulle låta döö i törst?

4. Mose ropade til HERran och sade: Huru skal jagh giöra medh thetta folcket? Thet fattas icke mycket at the warda migh ännu stenande.

II. Mose får watn af hälleberget.

5. HERren sade til honom: Gack för folcket/ och tag några the äldsta af Jsrael medh tigh; och tag tin staf i tina hand/ medh hwilkom tu slog watnet/ och gack. 484

6. Sij/ jagh wil stå ther före tigh på ett hälleberg i Horeb/ ther skalt tu slå hälleberget/ och ther skal vthlöpa watn/ så at folcket får dricka 485. Mose giorde ock så för the äldsta af Jsrael.

7. Therföre kallar man thet rumet Massa och Meriba: för thet Jsraels barnas kijf skul/ och för thet at the försökte HERran 486/ och sade: Är HERren medh oß eller eij?

III. Amalek strider emot Jsrael.

8. TÅ kom Amalek/ och stridde emot Jsrael i Rephidim. 487

9. Och Mose sade til Josua: Vthwäl oß män; faar vth och strid emot Amalek: i morgon wil jagh stå öfwerst på högenom/ och hafwa Gudz staf 489 i mine hand.

10. Och Josua giorde såsom Mose honom sade/ at han stridde emot Amalek. Men Mose och Aaron och Hur stego vp öfwerst på högen.

11. Och så länge Mose vphölt sina händer/ hade Jsrael öfwerhandena: men när han lät händerna nedh/ hade Amalek öfwerhandena.

12. Men Mose händer woro tunga/ therföre togo the en steen/ och lade vnder honom/ at han satte sigh ther vppå. Aaron och Hur höllo vnder hans händer/ hwar på sine sido; så wordo hans händer stadiga/ in til thes solen gick neder.

13. Och Josua nederlade Amalek/ och hans folck genom swärdz ägg. 488

IV. Mose bygger ett altare til åminnelse.

14. OCh HERren sade til Mose: Skrif thetta til een åminnelse vthi een book/ och befall thet i Josua öron: ty jagh skal förgiöra Amalek vndan himmelen/ at man icke meer skal tänckia vppå honom.

15. Och Mose bygde ett altare/ och kallade thet HERren Nissi.

16. Ty han sade: HERrans strijd skal wara emot Amalek genom ena hand/ vnder Gudz beskärm ifrå barn in til barnabarn.

18. Capitel.

NÄr Jethro Mose swär/ hörde alt thet HERren giorde Jsraels folcke/ tog han Zipora medh hennes twå söner/ och kom til Mosen i öknene/ v. 1. Mose förtälde honom all HERrans werck/ ther öfwer han frögdade sigh storliga/ v. 8. Then andra dagen tå Jethro såg Mosen sittia och döma folcket/ ifrå morgonen in til aftonen/ v.

13. Tog han ther af orsak/ och gaf Mose rådh huru han regerningen vnder folcket beställa skulle medh redeliga män/ och lisa sigh/ v. 17/ hwilket han ock efterfölgde/ v. 24.

I. Jethro/ Mose swär/ kommer til lägret.

OCh tå Jethro/ Presten i Midian Mose swär/ hörde alt thet Gudh giordt hade medh Mose och hans folck Jsrael/ at HERren hade fördt Jsrael vthur Egypten:

2. Tog han Zipora Mose hustru/ then han hade tilbaka sändt 490;

3. Samt medh hennes twå söner: af hwilkom en heet Gersom/ ty han sade: Jagh är worden en vthländninge i främmande lande:

4. Och then andre Elieser/ ty han sade: Mins faders Gudh hafwer warit min hielp/ och hafwer frälst migh ifrå Pharaos swärde. 491

5. Tå nu Jethro/ Mose swär/ och hans söner/ och hans hustru kommo til honom i öknene in på Gudz berg/ ther han lägret vpslagit hade:

6. Lät han säija Mose: Jagh Jethro/ tin swär/ är kommen til tigh; och tin hustru/ och både hennes söner medh henne.

7. Tå gick Mose vth emot honom/ och bögde sigh för honom/ och kyste honom. Och tå the hade helsat hwar annan/ gingo the in i tiället.

II. Mose förtäljer Jethro all HERrans werck/ och omwänder honom.

8. TÅ förtälde Mose sinom swär alt thet HERren hade giordt Pharao och the Egyptier/ för Jsraels skul; och all then mödo som the på wägenom haft hade/ och at HERren hade hulpit them.

9. Och Jethro frögdade sigh 495 öfwer alt thet goda som HERren hade giordt Jsrael; at han hade frälst them ifrå the Egyptiers hand.

10. Och Jethro sade: Lofwad ware HERren/ then eder frälst hafwer ifrå the Egyptiers och Pharaos hand; then ther kan frälsa sitt folck ifrån Egypti hand.

11. Nu weet jagh/ at HERren är större än alla gudar: therföre at the högmodeliga emot them handlat hafwa. 492

12. Och Jethro/ Mose swär/ tog bränneoffer/ och offrade thet Gudi. Tå kom Aaron/ och alle the äldste i Jsrael/ til at äta brödh för Gudi medh Mose swär.

III. Jethro gifwer Mose rådh.

13. THen andra morgonen satte sigh Mose til at döma folcket: och folcket stod omkring Mose ifra morgonen in til aftonen.

14. Tå hans swär såg alt thet han giorde medh folckena/ sade han: Hwad är thet tu giör medh folckena? Hwij sitter tu allena/ och alt folcket står omkring tigh ifrå morgonen alt in til aftonen?

15. Mose swarade honom: Folcket kommer til migh/ och frågar Gudh om rådh:

16. Ty tå the hafwa något at skaffa/ komma the til migh/ at jagh skal döma emellan hwar och en/ och hans nästa; och wisa them Gudz rätt/ och hans lagh.

17. Hans swär sade til honom: Thet är icke godt som tu giör:

18. Tu giör owijsliga; så ock folcket/ som medh tigh är: thetta ärendet är tigh förswårt/ tu kant icke vthrätta thet allena. 493

19. Men hör mina röst; jagh wil gifwa tigh rådh/ och Gudh skal wara medh tigh: skiöt tu folcket in för Gudh/ och framsätt ärenden för Gudi:

20. Och försee them medh rätt och lagh/ at tu wisar them then wägh/ ther the vthi wandra skola; och the gierningar/ som the giöra skola.

21. Men sök tigh vp ibland alt folcket redeliga män 494/ the som fruchta Gudh; sanfärdiga/ och the som hata girighetena: them sätt öfwer them/ somliga öfwer tusende/ öfwer hundrade/ öfwer femtijo/ och öfwer tijo.

22. The som altid måga döma folcket: men när någor swår saak är/ at the tå hafwa henne in för tigh/ och the åthskilja alla the ringa saker; så warder thet tigh lättare/ och the dragat medh tigh.

23. Om tu thet giör/ kan tu bestå hwad Gudh tigh biuder; och alt thetta folcket kan gå heem til sitt igen medh frijd.

IV. Mose werckställer Jethros rådh.

24. MOse hörde sin swärs röst/ och giorde alt såsom han sade honom.

25. Och vthwalde redeliga män vthaf hela Jsrael/ och giorde them til höfdingar öfwer folcket; somliga öfwer tusende/ öfwer hundrade/ öfwer femtijo/ och öfwer tijo.

26. At the altid skulle döma folcket: men hwad swåra saker woro/ thet skuto the til Mose; och the ringa saker dömde the.

27. Och så lät Mose sin swär fara heem i sitt land igen.

19. Capitel.

VThi tredie månadenom/ sedan Jsraels barn vthgångne woro af Egypten/ kommo the i then öknen Sinai: ther steg Mose vp på berget til Gudh/ v. 1. Och Gudh befalte honom/ först förmana Jsraels barn til hörsamhet: thet Mose ock giorde/ och folcket vthlåfwade/ v. 3. Sedan helga folcket/ til at höra Gudz lagh/ v. 10. Hwilket ock skedde/ v. 14. Tredie dagen ther efter om morgonen/ lät HERren dundra och liunga/ v. 16. Mose talade/ och Gudh swarade öfwerliudt/ v. 19. Så befalte Gudh Mose stiga neder/ och betyga folcket/ at the icke skulle träda fram til HERran/ v. 21. Och komma sedan vp igen medh sin broder Aaron/ v. 24.

I. Jsraels barn komma i then öknen Sinai/ och förmanas til hörsamhet.

VThi tredie månadenom/ sedan Jsraels barn vthgångne woro vthur Egypti land/ kommo the på thenna dagen in vthi then öknen Sinai:

2. Förty/ the woro vthdragne ifrå Rephidim/ och wille in vthi then öknen Sinai/ och lägrade sigh ther i öknene/ twärt emot berget. 496

3. Och Mose steg vp til Gudh. Och HERren ropade til honom af bergena 497/ och sade: Thetta skalt tu säija til Jaeobs huus/ och förkunna Jsraels barnom:

4. J hafwen sedt hwad jagh hafwer giordt the Egyptier 498; och huru jagh hafwer burit eder på örnawingar/

och tagit eder til migh.

5. Om J nu hören mina röst/ och hållen mitt förbund 499/ så skolen J wara min egendom för alt folck; ty hela jorden är min. 500

6. Och J skolen wara migh ett Presterligit Konungsrike/ och ett heligt folck 501. Thesse äro the ord/ som tu skalt säija Jsraels barnom.

7. Mose kom och sammankallade the äldsta i folcket/ och framsatte all thessa orden för them/ såsom HERren budit hade.

8. Och alt folcket swarade tilsammans och sade: Alt thet HERren sagt hafwer/ wilje wij giöra 502. Och Mose sade folcksens ord HERranom igen.

9. Och HERren sade til Mose: Sij/ jagh wil komma til tigh vthi en tiock molnsky/ at folcket skal höra min ord/ som jagh talar medh tigh/ och troo tigh ewärdeliga. Och Mose förkunnade HERranom folcksens ord.

II. Gudh befaller helga folcket.

10. HERren sade til Mose: Gack bort til folcket/ och helga them i dagh och i morgon/ at the twa 505 sin kläder;

11. Och äro redo på tredie dagen: ty på tredie dagen warder HERren nederstigandes vppå Sinai berg för allo folckena.

12. Och vpsätt tekn omkring folcket/ och säg til them: Wachter eder/ at J icke gån vppå berget/ eller kommen widh ändan på thy: ty then som kommer widh berget/ han skal döden döö.

13. Jngen hand skal komma widh honom/ vtan han skal warda stenad/ eller medh skott genomskuten; ehwad thet är/ diur eller menniskia/ skal thet icke lefwa 503. När man hörer ett långsamt liud/ skola the gå in til berget.

14. Mose steg nedh af berget til folcket/ och helgade them/ och the twådde sin kläder.

15. Och han sade til them: Warer redo på tredie dagen; och ingen komme widh sina hustru. 506

III. HERren låter dundra och liunga.

16. SOm nu then tredie dagen kom/ och morgonen wardt/ tå hof sigh vp ett dunder och liungeld/ och en tiock molnsky på bergena/ och ett liud af en ganska skarp basuun: och folcket/ som i lägret war/ wardt förfärat.

17. Och Mose förde folcket vthu lägret emot Gudh: och the gingo in vnder berget.

18. Och hela Sinai berg dambade ther af/ at HERren steg neder vppå thet i eld. Och thes röök gick vp såsom röken af en vgn/ så at hela berget bäfwade swårliga. 504

19. Och basunens liud gick och wardt ju starckare. Mose talade/ och Gudh swarade honom öfwerliudt.

20. Tå nu HERren nederkommen war vppå Sinai berg ofwan vppå kullan/ kallade HERren Mose vp på bergskullan. Och Mose steg tijt vp.

IV. Gudh befaller Mose stiga neder/ och komma vp igen medh Aaron.

21. TÅ sade HERren til honom: Gack neder/ och betyga folckena/ at the icke träda fram til HERran/ at the

skola see honom/ och månge falla af them.

22. Theslikes Presterna/ som nalkas HERranom/ the skola ock helga sigh/ at HERren icke förgiör them.

23. Mose sade til HERran: Folcket kan icke stiga vp på berget Sinai: ty tu hafwer betygat oß/ och sagt: Sätt tekn vp omkring berget/ och helga thet.

24. HERren sade til honom: Gack/ stig nedh; tu och Aaron medh tigh skolen vpstiga. Men Presterna/ och folcket/ skola icke träda in til/ så at the vpstiga til HERran: på thet han icke skal förgiöra them.

25. Och Mose steg neder til folcket/ och sade them thetta.

20. Capitel.

TÅ talade HERren the tijo budorden af Sinai berg/ v. 1. När folcket them hörde/ och ther til sågo liungelden/ och berget rykande/ fruchtade the sigh/ och flydde fierran/ v. 18. Therföre tröstade Mose them/ v. 20. Och gick sedan in til mörkret/ ther Gudh vthi war: tå förböd Gudh alla afgudar/ v. 22. Och befalte at Mose skulle giöra ett altare af jord; och huru thet giöras skulle/ v. 24.

I. Tijo Gudz budh gifwas på Sinai berg.

OCh Gudh talade all thessa orden:

2. Jagh är HERren tin Gudh/ then tigh vthfördt hafwer af Egypti lande/ vthu träldomsens huse. 507

3. **Tu skalt inga andra gudar hafwa jämte migh.**

4. Tu skalt icke giöra tigh något beläte 519; eij heller eljes någon liknelse/ antingen efter thet ofwan til är i himlenom/ eller efter thet nedre är på jordene: eij heller efter thet/ som i watnena är vnder jordene. 508

5. Bed icke til them/ och tiena them icke: **ty jagh HERren tin Gudh/ är en starck hämnare/ then som söker fädernas mißgierning/ in på barnen/ alt in til tredie och fierde ledh, the som migh hata:**

6. Och giör barmhertighet vppå mång tusende/ som migh hafwa kär/ och hålla min budh.

7. Tu skalt icke mißbruka HERrans tins Gudz namn: ty HERren skal icke låta honom blifwa ostraffad/ som hans namn mißbrukar. 509

8. Tänck vppå Sabbaths dagen/ at tu helgar honom.

9. Sex dagar skalt tu arbeta/ och giöra alla tina gierningar. 510

10. Men på siunde dagenom/ är HERrans tins Gudz Sabbath: tå skalt tu intet arbete giöra/ eij heller tin son/ eij heller tin dotter/ eij heller tin tienare/ eij heller tin tienarinna/ eij heller tin öök/ eij heller tin främling/ som innan tin stadzport är.

11. Ty vthi sex dagar hafwer HERren giordt himmel och jord/ och hafwet/ och hwad ther inne är/ och hwilade på siunde dagenom 511. Therföre wälsignade HERren Sabbaths dagen/ och helgade honom.

12. **Tu skalt ähra tin fader och tina moder:** på thet tu skalt länge lefwa 520 i landena/ som HERren tin Gudh tigh gifwa skal. 512

13. Tu skalt icke dräpa. 513

14. Tu skalt icke giöra hoor. 514

15. Tu skalt icke stiäla.

16. Tu skalt icke bära falskt witnesbyrd emot tin nästa.

17. Tu skalt icke hafwa lust til tins nästas huus. Tu skalt icke begära 515 **tins nästas hustru/ eij heller hans tienare/ eller hans tienarinno/ eij heller hans oxa/ eij heller hans åsna/ eij heller något/ thet tin näste hafwer.**

II. Folcket flyr ifrå berget/ och Mose tröstar them.

18. OCh alt folcket såg dundret och liungelden/ och basunens liud/ och berget rykandes 516: och fruchtade sigh/ och flydde/ trädandes fierran:

19. Och sade til Mose: Tala tu medh oß/ wij wilje höra ther til: och lät icke Gudh tala medh oß/ at wij icke skole döö. 517

20. Mose talade til folcket: Fruchter eder intet; ty Gudh är kommen til at försökia eder; och at hans fruchtan skal wara för edor ögon/ at J icke synden.

21. Och folcket trädde långt ifrå: men Mose gick in til mörkret/ ther Gudh vthi war.

22. Och HERren sade til honom; Så skalt tu säija Jsraels barnom: J hafwen sedt/ at jagh af himmelen hafwer talat medh eder.

23. Therföre skolen J ingen ting hålla lika widh migh: silfwergudar och gyldene gudar skolen J icke giöra eder.

III. Gudh befaller Mose giöra ett altare.

24. ETt altare af jord giör migh/ ther tu vppå titt bränneoffer och tackoffer; tin fåår och fää offra skalt: ty på hwad rum jagh stichtar mins namns åminnelse/ ther wil jagh komma til tigh/ och wälsigna tigh.

25. Och om tu wilt giöra migh ett steenaltare/ skalt tu icke giöra thet af huggen steen 518: förty/ om tu faar ther åth medh tin knijf/ så giör tu thet oskiärdt.

26. Tu skalt ock icke vpstiga på trappor til mitt altare/ at tin skam icke skal ther blifwa vptäckt.

21. Capitel.

NÄr HERren Gudh hade således gifwit budorden/ gaf han sedan werldzlig lagh: såsom om trälar/ v. 1/ och trälinnor/ v. 7. Om then som dräper ena menniskio/ v. 12. Om then som slår/ eller bannar fader och moder/ rc. v. 15. Om then som slår sin nästa/ v. 18; sin egen träl til dödz eller ofärdig/ v. 20 och 26. Någon hafwande qwinno/ v. 22. Om en oxe stångar någon til dödz/ v. 28. Om then som öpnar ena groop/ och något creatur faller ther vthi/ v. 33. Om en oxe stångar annars oxa: hwad straff the hafwa skulle/ v. 35.

I. HERren gifwer lagh om trälar och trälinnor.

THesse äro the rätter/ som tu skalt titt folck föregifwa.

2. Om tu köper en Ebreisk träl/ han skal tiena när tigh i sex åhr: på siunde åhrena skal han vthgå frij och ledig. 521

3. Är han allena kommen/ så skal han ock allena vthgå: är han kommen gifter/ så skal hans hustru vthgå medh honom.

4. Hafwer hans herre gifwit honom hustru/ och hon hafwer födt söner eller döttrar; så skal hustrun och barnen höra herranom til/ och han skal gå allena vth.

5. Om trälen säger: Jagh hafwer min herra/ och min hustru/ och min barn kär; jagh wil icke warda frij:

6. Så hafwe hans herre honom bort för gudarna/ och hålle honom in til dörena eller döraträn: och bore honom igenom örat medh en syyl; och han ware hans träl ewärdeliga.

7. Om någor säljer sina dotter til een trälinna/ så skal hon icke vthgå såsom trälar.

8. Behagar hon icke sinom herra/ och han hafwer ingom förlåfwat henne/ han skal låta henne frij; men til främmande folck hafwer han ingen macht at sälja henne/ efter han hafwer försmådt henne.

9. Gifwer han henne sinom son/ tå skal han låta henne niuta dotters rätt.

10. Gifwer han honom ena andra/ så skal han icke förwägra thesso hennes kost/ kläder och ächtenskaps plicht.

11. Giör han icke thenna try stycken/ så skal hon frij vthgå/ och intet betala.

II. Om dråp/ ohörsame barn/ tiufnad och slagsmål/ rc.

12. THen som slår ena menniskio/ så at hon döör/ han skal döden döö. 522

13. Hafwer han thet icke giordt medh wilja/ vtan Gudh hafwer låtit henne oförwarandes falla honom i händer/ så skal jagh sättia tigh ett rum före/ tijt han fly skal. 523

14. Om någor går sin nästa efter medh arghet/ och dräper honom medh försåth; then skalt tu taga ifrå mitt altare/ så at man skal dräpa honom. 524

15. Then som sin fader eller moder slår 529/ han skal döden döö.

16. Then som stiäl ena menniskio/ och säljer henne/ så at man finner honom ther medh/ han skal döden döö. 525

17. Then som bannar fader eller moder/ han skal döden döö. 526

18. Ther som några män kifwa tilhopa/ och then ene slår then andra medh en steen/ eller medh näfwan/ så at han icke döör/ vtan ligger på sängene:

19. Fås han widh/ så at han vthgår widh sin staf/ så skal han/ som slog honom/ wara orsaker: vndantagno/ at han skal betala honom hwad han försumat hafwer/ och gifwa honom hans läkiare löön.

20. Then sin träl eller trälinno slår medh en staf/ så at han döör vnder hans händer; skal han lida ther straff före.

21. Lefwer han öfwer en eller twå dagar/ så skal han icke lida ther straff före; ty thet är hans penningar.

22. Om män kifwa tilhopa/ och någon thera stöter någon qwinno/ som hafwandes är/ så at henne förgås barn/ och henne doch eljes intet skadar; så skal man näpsa honom til penningar/ så mycket som qwinnones man honom pålägger; och skal thet vthgifwa efter mäklares kändning.

23. Skadar henne något/ tå skal han gifwa siäl för siäl:

24. Öga för öga/ tand för tand/ hand för hand/ foot för foot: 527

25. Brännande för brännande/ sår för sår/ blånat för blånat.

26. Then som slår sin träl eller trälinno i ögat/ och förderfwar thet/ han skal låta them frij lös för ögat.

27. Sammalunda om han slår sin träl eller trälinno een tand vth/ skal han them frij lös låta för tandena.

III. Om oxe som stångas/ och then som owarsamt öpnar ena groop.

28. OM en oxe stångar en man eller qwinno/ så at han döör/ så skal man then oxan stena/ och icke äta hans kött; och så är oxans herre orsaker.

29. War oxen tilförene waan at stångas/ och hans herre är ther om tilsagd/ och han icke bewarade honom/ och ther öfwer dräper en man eller qwinno; så skal man stena then oxan/ och hans herre skal döö. 528

30. Warda honom penningar pålagda/ så skal han gifwa til at lösa sitt lijf/ så mycket som honom pålagt warder.

31. Sammalunda skal man ock medh honom handla/ om han en son eller dotter stångar.

32. Stångar han en träl eller trälinno; så skal han gifwa theras herra tretijo silfwersiklar/ och oxan skal man stena.

33. Om någor öpnar ena groop/ eller gräfwer ena groop/ och täcker henne icke til/ och en oxe eller åsne faller så ther vthi:

34. Tå skal gropenes herre lösa thet medh penningar/ och gifwa them thes herra igen: men kroppen skal wara hans.

35. Om någors mans oxe stångar en annars oxa/ så at han döör; tå skola the sälja then lefwande oxan/ och byta penningarna/ och theslikes byta kroppen.

36. War thet witterligit/ at oxen war tilförene waan at stångas/ och hans herre icke bewarade honom; tå skal han gifwa en oxa för then andra/ och behålla kroppen.

22. Capitel.

WJdare gaf HERren lagh/ huru tiufwerij skulle straffas/ v. 1. Jtem huru then skade skulle betalas/ som boskap giorde/ eller eld/ v. 5. Om nedersatt godz/ v. 7; och låån/ v. 14. Om mökränckning/ v. 16. Om troldom/ v. 19. Om främlingar/ v. 21. Om enkior och faderlösa barn/ v. 22. Om låån och pant/ v. 25. Jtem at man eij skulle banna gudarna/ v. 28; och icke fördröija medh thet man skulle gifwa HERranom/ rc. v. 29.

I. Tiufwerij/ skada af boskap/ och skada af eld skulle straffas.

OM någor stiäl en oxa eller ett får/ och slachtar thet/ eller säljer/ han skal igen gifwa fem oxar för en oxa; och fyra fåår för ett får. 530

2. Om en tiuf beslagen warder/ at han bryter sigh in/ och får hugg til dödz: så skal ingen blodzrätt gå öfwer dråparen.

3. Men är solen öfwer honom vpgången/ tå skal man blodzrätten gå låta. En tiuf skal igen betala. Hafwer

han intet/ så skal man sälja honom för hans tiufnad.

4. Finner man tiufnaden när honom lefwande/ thet ware sigh oxe/ åsne eller får/ så skal han gifwa dubbelt igen.

5. Om någor giör skada på åker eller wijngård/ så at han låter sin boskap skada giöra vthi en annars åker: han skal af thet bästa i sin åker och wijngård igen betala.

6. Om en eld vpkommer/ och fånger i törne/ så at skylarna eller säden/ som ännu står/ eller åkren vpbränd warder: thet skal han betala igen/ som elden släppt hafwer.

II. Om handfångit gods/ lään/ mökränkning/ troldom/ tidelag och afguderij.

7. OM någor får sinom nästa penningar/ eller tygh til at giöma/ och them samma warder thet stolet vthu huset: sinner man tiufwen/ tå skal han gifwa thet twäfalt igen.

8. Finner man icke tiufwen/ så skal man hafwa huuswärden fram för gudarna 544: om han icke hafwer kommit sina hand widh sins nästas ting.

9. Och om en then andra skyller för någon orätt/ ware sigh om oxa/ eller åsna/ eller fåår/ eller kläder/ eller hwad som hälft bortkommit är/ tå skal bägges theras saak komma in för gudarna: hwilken gudarna 531 fördöma/ han skal betala sinom nästa dubbelt igen.

10. Om någor sätter neder när sin nästa/ åsna/ eller oxa/ eller fåår/ eller hwad boskap thet kan wara/ och thet döör/ eller eljes får skada/ eller warder honom bortdrifwit/ så at ingen seer thet:

11. Så skal thet komma til en eed them emellan widh HERran/ at han icke hafwer låtit komma sina hand widh hans nästas ting. Och äganden skal then anamma/ at hin icke skal gifwat igen.

12. Om en tiuf stiäl honom thet ifrå/ skal han tå betala thet ägandenom igen.

13. Warder thet rifwit/ skal han hafwa fram witne ther vppå/ och så intet igen gifwa. 532

14. Om någor länar af sin nästa/ och thet warder förderfwat/ eller döör/ så at thes herre ther icke när är/ tå skal han gifwa thet igen.

15. Är thes herre ther när/ tå skal han icke gifwa thet igen; medan han thet för sina penningar legdt hafwer.

16. Om någor låckar en Jungfru/ then ännu icke förlåfwad är/ och lägrar henne: han skal gifwa henne hennes morgongåfwor/ och hafwa henne til hustru. 533

17. Om hennes fader försön honom henne/ skal han tå vthgifwa penningar/ så mycket som Jungfruers morgongåfwor tilhörer.

18. En trolkona skalt tu icke låta lefwa. 534

19. Then som hafwer wärdzskap medh någon boskap/ han skal döden döö. 535

20. Then som offrar gudom/ vtan HERranom allena/ han ware förbannad.

III. Om främlingar/ enkior och faderlösa barn/ låån och pant.

21. FRämlingar skalt tu icke beröfwa eller vndertryckia; förty/ J hafwen ock warit främlingar i Egypti lande. 536

22. J skolen ingen enkio och faderlös barn bedröfwa. 537

23. Bedröfwar tu them/ så warda the ropande til migh/ och jagh skal höra theras roop. 538

24. Och min wrede skal förgrymma sigh/ så at jagh dräper eder medh swärd/ och edra hustrur skola warda enkior/ och edor barn faderlös.

25. När tu länar mino folcke penningar/ thet fattigt är när tigh/ skalt tu icke hafwa tigh så medh honom som en ockrare/ och intet ocker på honom bedrifwa. 539

26. När tu tager en klädnat til pant af tin nästa/ skalt tu få honom thet igen förra än solen går nedh:

27. Förty/ hans klädnat är hans hudz endesta öfwertäckelse/ ther han vthi sofwer. Ropar han til migh/ så wil jagh höra honom; ty jagh är barmhertig.

IV. Om hörsamhet/ tijonde/ thet förstfödda och thet rifna.

28. GUdarna skalt tu icke banna/ och then öfwersta i titt folck skalt tu icke lasta. 540

29. Tin fyllelse och tårar skalt tu icke fördröija. Tin första son skalt tu gifwa migh. 541

30. Så skalt tu ock giöra medh tinom oxa och fåår: J siu dagar lät thet blifwa när sine moder; på ottonde dagenom skalt tu gifwa migh thet. 542

31. J skolen wara ett heligt folck för migh: Therföre skolen J intet kött äta/ thet som på markene af diurom rifwit är; vtan kasta thet för hundarna. 543

23. Capitel.

YTttermera befalte HERren/ at man icke skulle troo lögnachtigt taal/ v. 1. Man skulle giöra sina owänner godt/ v. 4. Jcke böija thens fattigas rätt; vtan wara fierran ifrå falska saker/ v. 6. Jcke taga mutor/ eller vndertryckia främlingar/ v. 8. At landet skulle hafwa sin hwilo på siunde åhrena/ och Sabbathen achtas/ v. 10. The stora tre högtider åhrliga hållas/ v. 14. The skulle höra hans röst: ty han wille sända sin Ängel för them/ v. 20. Sin förskräckelse/ och getingar/ som skulle fördrifwa the Cananeer/ v. 27. Och gifwa them ther landet ifrå röda hafwet/ til the Philisteers haaf/ ifrån öknena in til älfwena/ v. 31. Och at the icke skulle giöra något förbund medh thes inbyggiare/ v. 32.

I. Man skalicke troo lögn/ icke giöra sin owän ondt/ taga mutor/ eller vndertryckia främlingar.

TU skalt icke troo lögnachtigt taal/ så at tu giör enom ogudachtigom bistånd/ och warder ett wrångt witne. 545

2. Tu skalt icke följa hopen efter til thet ondt är: och icke swara för rätten/ så at tu efter hopen wiker ifrå thet rätt är.

3. Tu skalt icke bepryda then fattiga i hans saak.

4. När tu finner tins owäns oxa eller åsna/ at han faar will/ så skalt tu ledan heem til honom igen. 546

5. När tu finner hans åsna/ som tigh hatar/ liggia vnder bördone/ skalt tu icke låta honom liggia; vtan hielpa honom vp.

6. Tu skalt icke böija tins fattigas rätt i hans saak.

7. War fierran ifrå falska saker. Then oskyldiga och rättferdiga skalt tu icke dräpa 547: ty jagh gifwer ingom ogudachtigom rätt.

8. Tu skalt icke taga mutor; förty/ mutor förblinda the seende/ och förwända the rättferdigas saker. 548

9. Tu skalt icke vndertryckia främlingar 549: ty J weten huru the främlingar i hiertat likar/ efter J hafwen ock främlingar warit i Egyyti lande. 550

10. J sex åhr skalt tu såå titt land/ och insamla thes frucht. 551

II. Om siunde åhrs hwijla/ Sabbathen och åhrliga högtider.

11. PÅ siunde åhrena skalt tu låta thet hwilas och liggia/ at the fattige af titt folck måga äta ther af: och hwad öfwer blifwer/ lät wildiuren på markene äta thet. Så skalt tu ock giöra medh tinom wijngård och olioberge.

12. J sex dagar skalt tu giöra titt arbete/ men then siunde dagen skalt tu skona; på thet tin oxe och åsne måga hwila sigh/ och tine tienarinnos son/ och främlingen wederqweckia sigh.

13. Alt thet jagh eder sagt hafwer/ thet håller. Och andra gudars namn skolen J icke ihogkomma; 562 och af edar mun skola the icke hörde warda.

14. J tre resor om åhret skolen J hålla migh högtijd; 552

15. Nemliga/ the osyrade brödz högtijd skalt tu hålla/ at tu i siu dagar osyrat brödh äter/ såsom jagh tigh budit hafwer/ i then tiden i Abibs månat; förty/ vthi honom ästu vthfaren vthur Egypten: men kom icke medh toma händer fram för migh.

16. Och then högtiden/ när tu först begynner berga thet tu på markene sådt hafwer: och insamlingenes högtid i åhrsens vthgång/ när tu titt arbete vthaf markene insamlat hafwer.

17. Tre resor om åhret/ skal alt thet mankön är/ komma fram för HERran Gudh.

18. Tu skalt icke offra mitt offers blodh 563 medh suurdeg: Och mins högtides feta skal icke blifwa qwart in til morgonen. 553

19. Förstlingen af första fruchten på tine mark/ skalt tu föra in vthi HERrans tins Gudz huus 554: Och skalt icke koka kidet/ så länge thet på sine moders miölk är. 555

III. HERren låfwar sända sin Ängel medh folcket.

20. SJj/ jagh sänder en Ängel 564 fram före tigh/ then tigh skal bewara på wägen/ och föra tigh til thet rum/ som jagh beredt hafwer. 556

21. Therföre tag tigh wahra för hans ansichte/ och hör hans röst/ och förbittra honom icke: ty han skal icke skona eder när J brotzlige ären; och mitt namn är i honom.

22. Hörer tu hans röst/ och giör alt thet jagh säger tigh; så skal jagh wara tina fiendars fiende/ och tina motståndares motståndare.

23. När nu min Ängel går fram före tigh/ och förer tigh til the Amoreer/ Hetheer/ Pheriseer/ Cananeer/ Heveer och Jebuseer/ och jagh förgiör them:

24. Tå skalt tu icke tilbedia theras gudar/ eij heller tiena them/ och icke giöra såsom the giöra; vtan skalt

theras afgudar bortkasta och sönderslå them.

25. Men HERranom edrom Gudh skolen J tiena/ så skal han wälsigna titt brödh och titt watn; och skal alla kranckhet taga tigh ifrå.

26. Jngen eensam eller ofruchtsam skal wara i tino lande 557; och jagh skal låta tigh blifwa gamlan.

27. Jagh skal sända min förskräckelse fram före tigh/ och giöra alt folck förtwiflat tijt tu kommer; och skal låta alla tina fiendar komma på flychtena för tigh.

28. Jagh skal sända getingar fram före tigh 558/ som skola för tigh vthjaga the Heveer/ Cananeer och Hetheer.

29. Jagh skal icke vthdrifwa them på ett åhr för tigh/ at landet icke skal öde warda/ och wildiur föröka sigh emot tigh.

30. Togliga skal jagh drifwa them vth för tigh/ in til thes tu må wäxa til/ och besittia landet.

IV. Förlåfwade landsens gränsor.

31. OCh skal jagh sättia titt landamäre thet röda hafwet/ til the Philisteers haaf/ och ifrån öknena alt in til älfwena 559: ty jagh skal gifwa landsens inbyggiare i tina hand/ at tu skalt vthdrifwa them före tigh.

32. Tu skalt intet förbund giöra medh them; eller medh theras gudar: 560

33. Vtan lät icke boo them i tino lande/ at the icke komma tigh til at synda emot migh: förty/ om tu tienar theras gudar/ kommer thet tigh til förargelse. 561

24. Capitel.

THer efter befalte HERren Mose stiga vp til sigh/ v. 1. Tå han kom igen/ förtälde han folckena HERrans ord/ v. 3. Och skref them i förbundsens book: och så bygde han ett altare/ på hwilket offras skulle/ v. 4. Och tog af offrens blodh; stänckte hälftena på folcket/ och hälftena på altaret/ och giorde så ett förbund medh folcket/ at the all thenna HERrans lagh hålla skulle/ v. 6. Sedan steg Mose medh Aaron/ och the siutijo äldsta vp/ och sågo Jsraels Gudh/ v. 9. Och HERren befalte Mose åter en annan gång stiga vp til sigh/ thet han ock giorde; och blef ther i fyratijo dygn/ v. 12.

I. HERren befaller Mose stiga vp til sigh.

OCh til Mose sade han: Stig vp til HERran/ tu och Aaron/ Nadab och Abihu/ och the siutijo äldste i Jsrael/ och tilbedier fierran.

2. Och Mose nalke sigh allena in til HERran/ och lät the andra intet nalkas; och folcket komme eij heller medh honom vp.

3. Mose kom och förtälde folckena all HERrans ord/ och alla rätter: tå swarade alt folcket medh ena röst och sade: All the ord/ som HERren sagt hafwer/ wilje wij giöra. 565 568

II. Mose skrifwer HERrans lagh/ och giör förbund emellan Gudh och folcket.

4. TÅ skref Mose all HERrans ord/ och stod om morgonen bittida vp/ och bygde ett altare nedan widh berget/ medh tolf stodar/ efter the tolf Jsraels slächter.

5. Och sände tijt vnga män af Jsraels barnom/ at the skulle offra ther vppå bränneoffer/ och tackoffer

HERrranom af stutar.

6. Och Mose tog hälftena af blodet/ och lät thet vthi ett becken; then andra hälftena stänckte han vppå altaret.

7. Och tog förbundsens book/ och laas henne för folcksens öron. Och tå the sade: Alt thet HERren sagt hafwer wilje wij giöra och efterlyda.

8. Tå tog Mose blodet/ och stänckte folcket ther medh/ och sade: Sij/ thetta är förbundsens blodh 566/ hwilket HERren medh eder giör öfwer all thessa orden.

III. Mose medh the 70 äldsta/ see Jsraels Gudh.

9. TÅ stego Mose/ Aaron/ Nadab och Abihu/ och the siutijo äldste af Jsrael vp;

10. Och sågo Jsraels Gudh: vnder hans fötter war såsom en skiön Saphir/ och såsom en himmel tå han klar är.

11. Och han lät icke sina hand 569 komma öfwer the vppersta af Jsrael. Och tå the hade skådat Gudh/ åto the och drucko.

IV. Mose stiger vp på berget/ och blifwer ther i 40 dygn.

12. OCh HERren sade til Mose: Kom vp til migh på berget/ och blif ther/ at jagh gifwer tigh steentaflor/ och lagh/ och budord/ the jagh skrifwit hafwer/ hwilka tu them lära skalt.

13. Tå stod Mose vp och hans tienare Josua/ och steg vp på Gudz berg;

14. Och sade til the äldsta: Blifwer här til thes wij komme igen til eder: sij/ Aaron och Hur äro när eder; kommer någon saak på färde/ then må J hafwa in för them.

15. Tå nu Mose kom på berget/ öfwertäckte en molnsky berget.

16. Och HERrans herlighet bodde vppå bergena Sinai/ och öfwertäckte thet medh molnskyn i sex dagar: och han kallade Mose på siunde dagenom vthu skynom.

17. Och HERrans herlighetz anseende war såsom en förtärande eld öfwerst på bergena/ för Jsraels barnom.

18. Och Mose gick mitt in i skyyn/ och steg på berget: och blef vppå bergena i fyratijo dagar och fyratijo nätter. 567

25. Capitel.

TÅ befalte HERren Mose taga häfoffer af Jsraels barn/ v. 1. Til at giöra ther af en helgedom eller ett tabernakel/ medh alt thet ther til hörde/ efter then eftersyn som han wille låta honom see/ v. 8. Och sade honom så/ först huru arken giöras skulle/ v. 10. Theslikes nådastolen/ medh twå Cherubim/ v. 17. Tädan HERren betyga wille sin wilja/ v. 22. Sedan huru bordet medh thes redskap/ faat/ skedar/ kannor/ skålar/ v. 23. Jtem huru liusastaken skulle giöras/ v. 31.

I. HERren befaller gifwa häfoffer/ til at giöra ett tabernakel.

OCh HERren talade medh Mose och sade:

2. Säg Jsraels barnom/ at the gifwa migh ett häfoffer: Och tager thet af hwar man/ then som ther til ett

friwilligt hierta hafwer. 570

3. Och thetta är häfoffret/ som J skolen taga af them: guld/ silfwer/ koppar;

4. Golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ hwitt twinnat silke/ getahår;

5. Rödlett wädurskin/ tachsskin/ furoträ;

6. Olio til lampor/ specerij til smörjelse/ och godt rökwerck;

7. Onichsteen/ och infattade stenar til lijfkiortelen/ och til skölden.

8. Och the skola giöra migh en helgedom 571/ at jagh må boo ibland them.

9. Efter som jagh wil wisa tigh een eftersyn til tabernaklet/ och til alt thet som ther til hörer/ så skolen J giöra thet.

II. HERren säger Mose huru arken skal giöras.

10. GJörer en ark af furoträ; halftredie aln skal wara längden/ halfannor aln bredden/ och halfannor aln högden. 572

11. Och tu skalt bedraga honom medh godt guld/ innan och vthan: och giör en gyldene krantz ofwan omkring.

12. Och giut fyra ringar af guld/ them skalt tu sättia i alla fyra hörnen; så at twå ringar äro på then ena sidone/ och twå på then andra sidone.

13. Och giör stänger af furuträ/ och bedrag them medh guld:

14. Och stick them in i ringarna på sidone af arken/ at man må bära honom ther medh.

15. Och skola the blifwa i ringomen/ och icke warda vthdragna.

16. Och tu skalt läggia vthi arken thet witnesbyrd/ som jagh skal få tigh. 573

III. Nådastolen/ och Cherubim ther på.

17. TU skalt ock giöra en nådastol af klart guld; halftredie aln skal wara längden på honom/ och halfannor aln bredden. 574

18. Och tu skalt giöra twå Cherubim af tätt guld/ på båda ändarna af nådastolenom:

19. Så at en Cherub är på thenna ändanom/ then andra på then andra ändanom: och altså äro twå Cherubim på nådastolens ändom.

20. Och the Cherubim skola vthräckia sina wingar ofwan öfwer/ så at the öfwertäckia nådastolen medh sina wingar 575/ och hwar annars anlete stå emot hwart annat; och theras anlete skola see vppå nådastolen.

21. Och tu skalt sättia nådastolen ofwan vppå arken; och läggia i arken thet witnesbyrd/ som jagh skal få tigh.

22. Och tädan wil jagh betyga 579 tigh/ och tala medh tigh/ nemliga vthaf nådastolenom/ emellan the twå Cherubim/ som äro vppå witnesbyrdsens ark/ alt thet som jagh wil befalla tigh til Jsraels barn. 576

IV. Bordet til skådobröden/ medh thes redskap.

23. TU skalt ock giöra ett bord af furoträ: twå alnar skal thes längd wara/ och een aln bredden/ och halfannor aln högden.

24. Och tu skalt bedraga thet medh klart guld/ och giöra en gyldene krantz omkring thet;

25. Och ena listo omkring/ een hand bredh högh/ och en gyldene krantz omkring listona.

26. Och skalt tu giöra ther fyra gyldene ringar til/ vppå the fyra hörnen på thes fyra fötter.

27. Hardt vnder listone skola ringarna wara/ at man må stinga stänger ther in/ och bära bordet.

28. Och tu skalt giöra stängerna af furoträ/ och bedraga them medh guld/ at bordet må ther medh warda burit.

29. Tu skalt ock giöra thes faat/ skedar/ kannor/ skålar/ af klart guld/ at man ther medh vth- och inskäncker.

30. Och skalt tu altid läggia skådobröd fram för migh på bordet. 577

V. Liusastakan.

31. TU skalt ock giöra en liusastaka af klart tätt guld; läggen ther vppå skal wara medh röör/ skålar/ knöpar och blomor.

32. Sex röör skola vthgå på sidorna af liusastakan/ af hwarjo tre röör.

33. Hwar och een röör skal hafwa tre skålar/ såsom mandelnötter/ knöpar och blomor. Thetta skola wara the sex röör/ som vthgå af liusastakanom.

34. Men läggen af liusastakanom skal hafwa fyra skålar/ och ther til knöpar och blomor.

35. Och ju en knöp vnder twå röör af the sex/ som gå vthaf liusastakanom.

36. Ty både knöpar och röör skola gå ther vthaf; och altsamman klart tätt guld.

37. Och tu skalt giöra siu lampor ofwan vppå/ så at the lysa emot hwar andra.

38. Och liusanäpor/ och släcketyg/ alt af klart guld.

39. Vthaf en centener klart guld skalt tu giöra honom/ medh all thesse tygh.

40. Och se til/ at tu alt giör efter then eftersyn/ som tu på bergena sedt hafwer. 578

26. Capitel.

SAmmaledes sade HERren/ huru sielfwa tabernaklet skulle giöras: nemligen af tijo tapeter/ v. 1. Thes första öfwertäckelse skulle wara ellofwa tapeter af getahår/ v. 7. Then andra af rödlett wädurskin/ och then tredie af tachsskin/ v. 14. Bräderna til tabernaklet skulle wara af furoträ/ och fötterna af silfwer/ v. 15. Skottstängerna af furoträ/ bedragna medh guld/ v. 26. Jtem at en förlott skulle giöras/ til en åthskildnad emellan thet helga och thet alrahelgaste/ v. 31. Vthi thet alrahelgasta skulle nådestolen sättias på witnesbyrdsens ark; men bordet och liusastaken vthan före/ v. 34. Skulle ock giöras ett kläde i tabernaklens dör; och thes stolpar och fötter/ v. 36.

I. HERren befaller giöra tabernaklet och thes täckelser.

TAbernaklet 587 skalt tu giöra af tijo tapeter/ af hwitt twinnat silke/ af golt silke/ af skarlakan och rosenrödt: Cherubim skalt tu giöra ther vppå kånsteliga. 580

2. Längden på hwart tapetet skal wara otta och tiugu alnar/ bredden fyra alnar: och skola alla tijo wara ens.

3. Och skola ju wara fem tilhopa fögd/ thet ena widh thet andra.

4. Och tu skalt giöra lyckior af golt silke allestädes på stadet på tapeten/ at the måga tilhopa fögas/ at ju tw och tw på sitt stadh kunna tilsamman fästas.

5. Femtijo lyckior på hwart tapetet/ at thet ena må fästas widh thet andra.

6. Och tu skalt giöra femtijo gyldene hächte/ ther man the tapeter medh tilsamman knäpper/ thet ena widh thet andra/ til thes thet blifwer ett tabernakel.

7. Tu skalt ock giöra ellofwa tapeter af getahår/ til öfwertäckelse öfwer tabernaklet. 581

8. Längden af hwart tapetet skal wara tretijo alnar/ bredden fyra alnar. Och skola alla ellofwa wara lika stoor.

9. Fem skalt tu medh hwart annat tilhopa föga/ och sedan sex tilhopa medh hwart annat/ så at tu giör thet siette tapetet dubbelt framman för tabernaklet.

10. Och tu skalt giöra femtijo lyckior på stadet/ af hwart tapetet/ at the måga tilhopa knäppas medh hwart annat.

11. Och skalt tu giöra femtijo kopparhäckte/ och knäppa häckten in vthi lyckiorna/ at tapeten tilsamman fögas/ och warda en täckelse.

12. Men thet öfwer är i längdene af tapeten på tabernaklet/ skalt tu hälftena låta hängia vthöfwer tabernaklet:

13. På båda sidor een aln långt: så at thet öfwer är/ blifwer på sidomen af tabernaklet/ och betäcker thet på båda sidor.

14. Vthöfwer thenna täckelse skalt tu giöra een annor öfwertäckelse af rödlett wädurskin: och ther til een öfwertäckelse af tachsskin. 582

II. Bräderne til tabernaklet/ och skotstängerne.

15. TU skalt ock giöra bräder til tabernaklet/ af furoträ/ hwilka stå skola. 583

16. Tijo alnar långt skal hwart brädet wara/ och half annor aln bredt.

17. Twå nåckor skal hwart brädet hafwa/ så at thet ena må sättias widh thet andra: altså skalt tu giöra all bräden til tabernaklet.

18. Tiugu af them skola stå söder.

19. The skola hafwa fyratijo silfwerfötter nedan vnder/ ju twå fötter vnder hwart brädet på sina twå nåckor.

20. Sammalunda på then andra sidone norr vth/ skola ock stå tiugu bräder:

21. Och fyratijo silfwerfötter/ ju twå fötter vnder hwart brädet.

22. Men baak i tabernaklet wäster vth/ skalt tu giöra sex bräder:

23. Ther til tw bräder baak i the tw hörnen af tabernaklet.

24. Så at hwart thera af the tw bräden lagar sigh medh sitt hörnebräde ifrå nedan alt vp åth/ och komma ofwan tillika tilhopa medh een krampo:

25. Så at thet äro otta bräder medh theras silfwerfötter/ hwilka skola wara sexton; ju twå vnder ett bräde.

26. Och tu skalt giöra skotstänger af furoträ/ fem til the bräden/ som äro på then ena sidone i tabernaklet:

27. Och fem til the bräden som äro på then andra sidone i tabernaklet; och fem til the bräden baak i tabernaklet wäster vth.

28. Och tu skalt skiuta medelstången mitt öfwer bräden vth åth/ och fatta them all tilhopa ifrå then ena ändan til then andra.

29. Och skalt tu bedraga bräden medh guld/ och ringarna på them giöra af guld/ at man skiuter stängerna ther in: och stängerna skalt tu bedraga medh guld.

30. Och så skalt tu nu giöra tabernaklet/ efter thet sättet/ som tu sedt hafwer på bergena. 584

III. Förlotten och klädet i tabernaklets dör.

31. OCh tu skalt giöra en förlott af golt silke/ skarlakan/ och rosenrödt/ och twinnat hwitt silke: och tu skalt giöra Cherubim ther vppå kånsteliga. 585

32. Och tu skalt hängia thet på fyra stolpar af furoträ/ the som bedragne äro medh guld/ och hafwa gyldene knappar/ och fyra silfwerfötter.

33. Och skalt tu knäppa förlotten ther in til medh häckter/ och sättia witnesbyrdsens ark innan för förlotten/ at han är eder en åthskildnad emellan thet helga/ och thet alrahelgasta.

34. Och tu skalt sättia nådastolen på witnesbyrdsens ark/ vthi thet alrahelgasta. 586

35. Men bordet sätt vthan för förlotten; och liusastakan twärt öfwer emot bordet/ söder vth i tabernaklet/ så at bordet står norr vth.

36. Och skalt tu giöra ett kläde i tabernaklets dör/ wirkat medh golt silke/ rosenrödt/ skarlakan/ och hwitt twinnat silke.

37. Och skalt tu giöra fem stolpar til thet samma klädet af furoträ/ öfwerdragna medh guld; medh gyldene knappar; och tu skalt giuta them fem kopparfötter.

27. Capitel.

WJdare sade HERren Mose/ huru han skulle giöra bränneoffers altaret/ medh sin redskap/ v. 1. Såsom ock gården til tabernaklet/ och thes bonader/ stolpar/ fötter/ och kläde i gårdsens ingång/ v. 9. Jtem lyseoljan/ v. 20.

I. HERren säger huru bränneoffers altare skal giöras.

OCh tu skalt giöra ett altare af furoträ/ fem alnar långt och bredt/ så at thet warder rätt fyrakant/ och tre alnar högt. 588

2. Horn skalt tu giöra på alla fyra hörnen/ och tu skalt öfwerdraga thet medh koppar.

3. Giör ock askokäril/ skoflar/ becken/ gaflar/ kolpannor: alt thet ther til hörer/ skalt tu giöra af koppar.

4. Tu skalt ock giöra ett galler/ såsom ett nät af koppar/ och fyra kopparringar på thes fyra hörn.

5. Tu skalt ock giörat ifrå nedan vp åth kring om altaret/ så at galret räcker mitt vppå altaret.

6. Och skalt tu giöra stänger til altaret af furoträ/ öfwerdragna medh koppar.

7. Och skalt tu stinga stängerna in i ringarna/ så at stängerna äro på båda sidor af altaret/ ther man må bära thet medh.

8. Och skalt tu så giörat af bräder/ at thet blifwer iholt/ såsom tigh på berget wijst är.

II. Tabernaklets gård.

9. TU skalt ock giöra en gård til tabernaklet; en bonad af hwitt twinnat silke/ på then ena sidon/ hundrade alnar lång söder vth: 589

10. Och tiugu stolpar på tiugu kopparfötter; och theras knappar medh theras giordar af silfwer.

11. Sammalunda ock norr vppå en bonad/ hundrade alnar lång; tiugu stolpar på tiugu kopparfötter/ och theras knappar medh theras giordar af silfwer.

12. Men wäster vth öfwer gårdsens bredd/ skal wara en bonad/ femtijo alnar lång; tijo stolpar på tijo fötter.

13. Öster vth öfwer gårdsens bredd/ skal wara femtijo alnar.

14. Så at bonaden hafwer på ene sidone femton alnar; ther til tre stolpar på tre fötter:

15. Och femton alnar på then andra sidone; ther til tre stolpar på tre fötter.

16. Men i gårdsens ingång skal wara ett kläde/ tiugu alnar bredt/ stickat medh golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och hwitt twinnat silke; ther til fyra stolpar på theras fyra fötter.

17. Alle stolparna kring om gården skola hafwa silfwer giordar/ och silfwer knappar/ och kopparfötter.

18. Och längden på gården skal wara hundrade alnar/ bredden femtijo/ högden fem alnar/ af hwitt twinnat silke/ och theras fötter skola wara af koppar.

19. Och alt thet som tabernaklet tilhörer til allahanda ämbete; och alla thes pålar/ och alla gårdsens pålar/ skola wara af koppar.

III. Lyseoljan.

20. BJud Jsraels barnom/ at the bära til tigh then alraklaresta oljo/ stött af oljoträ til lysning; at man altid ther af låter i lamporna:

21. Vthi witnesbyrdsens tabernakel 591 vthan för förlotten/ som hänger för witnesbyrdet. Och Aaron medh hans söner skola thetta skiöta/ ifrå morgonen alt in til aftonen för HERranom. Thet skal wara eder en ewig sedh in til edra efterkommande/ ibland Jsraels barn. 590

28. Capitel.

ÄTermera befalte HERren Mose taga Aaron och hans söner til Prester/ v. 1. Och sade huru han skulle giöra them heliga presterliga kläder/ v. 2. Såsom åth Aaron en lifkiortel/ v. 6. En ämbetes sköld/ på hwilken

Jsraels barns namn skulle skrifwas/ v. 15. En silkeskiortel/ v. 31. Ett ännespan/ v. 36. En trångkiortel/ en hatt och ett bälte/ v. 39. Och theslikes åth hans söner kläder; och så wija fadren och them/ v. 40.

I. HERren befaller taga Aaron och hans söner til Prester.

OCh tu skalt taga til tigh tin broder Aaron/ och hans söner vthaf Jsraels barnom/ at han skal wara min Prester/ nemliga/ Aaron och hans söner/ Nadab/ Abihu/ Eleazar och Jthamar.

II. Aarons kläder.

2. OCh tu skalt giöra tinom broder Aaron helig kläder/ som äro härlig och skiön. 592

3. Och tu skalt tala medh allom them/ som ett wijst hierta hafwa/ the jagh medh wijshetenes anda vpfylt hafwer/ at the giöra kläder åth Aaron til hans wijelse/ at han blifwer min Prester.

4. Och thesse äro kläden/ som the giöra skola: sköld/ lifkiortel/ silkeskiortel/ trångkiortel/ hatt och bälte: altså skola the giöra tinom broder Aaron/ och hans söner/ helig kläder/ at han skal wara min Prester.

5. Ther til skola the taga guld/ golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och hwitt silke.

Lifkiortelen.

6. Lifkiortelen skola the giöra af guld/ golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och twinnat hwitt silke/ kånsteliga: 593

7. At han warder sammanfögd på båda axlar/ och tilhopa bunden på båda sidor.

8. Och hans bälte ther öfwer skal wara af samma kånst och werck; af guld/ golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och twinnat hwitt silke.

9. Och tu skalt taga twå onichinerstenar/ och grafwa ther vppå Jsraels söners namn:

10. På hwar thera sex namn/ efter som the äro gamle til.

11. Thet skalt tu beställa medh the steensnidare/ som grafwa insigler/ så at the warda infattade i guld.

12. Och tu skalt fästa them vppå axlarna på lifkiortelen/ at the äro åminnelse stenar för Jsraels barn/ at Aaron drager theras namn på båda sina axlar/ til/ åminnelse för HERranom.

13. Och tu skalt giöra gyldene spänne:

14. Och twå kädior af klart guld/ som vp åth gå skola/ them skalt tu fästa vthi spännen.

Ämbetes skölden.

15. Ämbetes skölden skalt tu giöra efter kånst/ såsom lifkiortelen/ af guld/ golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och twinnat hwitt silke. 594

16. Fyrahörnat skal han wara/ och twäfall: een hand bredt skal wara hans längd/ och een hand bredt hans bredd.

17. Och tu skalt vpfyllat medh fyra rader af stenar. Then första raden skal wara en sardius/ topatz/ sinaragd:

18. Then andra/ en rubijn/ saphir/ diamant:

19. Then tredie/ en lyncurer/ achat/ amethist:

20. Then fierde/ en turchos/ onich/ jaspis. Vthi guld skola the satte warda på alla rader:

21. Och skola stå efter the tolf Jsraels söners namn/ vthgrafne af steensnidare/ hwar thera medh sitt namn/ efter the tolf slächten.

22. Och tu skalt giöra kädior til skölden/ som neder åth gå/ af klart guld.

23. Och twå gyldene ringar/ så at tu fäster the twå ringar widh the tw hörnen af skölden.

24. Och lät komma the twå gyldene kädiorna in vthi the twå ringarna:

25. Men the twå ändarna af the twä kädior/ skalt tu läta komma in vthi the tw spännen/ och fästa them på axlarna af lifkiortelen emot hwart annat.

26. Och tu skalt giöra twå andra gyldene ringar/ och fästa them widh the andra tw hörnen af skölden/ nemliga/ til sina brädd/ ther the vthan på lifkiortelen medh hängia.

27. Och skalt åter giöra twå gyldene ringar/ och fästa them emot hwar annan vthan til/ nedre på the tw hörnen af lifkiortelen/ ther som lifkiortelen kommer tilhopa.

28. Och man skal tilhopa knäppa skölden medh sina ringar medh ett golt snöre/ in til lifkiortelens ringar/ så at han ligger hardt in på lifkiortelen/ och skölden icke losnar ifrå lifkiortelen.

29. Så skal Aaron bära Jsraels barnas namn vthi ämbetes sköldenom på sitt hierta/ när han går in vthi thet Helga: til een åminnelse för HERranom altid.

Urim och Thummim.

30. Och tu skalt låta Lius och Fulkomlighet 601 i ämbetes skölden/ at the blifwa på Aarons hierta/ när han ingår för HERranom; och bär Jsraels barnas ämbete på sino hierta för HERranom altid. 595

31. Tu skalt ock giöra vnder lifkiortelen en silkeskiortel/ allsamman af golt silke. 596

32. Och öfwerst mitt på honom skal wara ett halsmog; och een borda omkring halsmoget tilhopa fållad/ at thet icke sönder går.

33. Och nedan på hans fåll/ skalt tu giöra såsom granata äple af golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ alt omkring/ och emellan them gyldene bielror 602 ock alt omkring:

34. Så at ther är en gyldene bielra/ och ther näst ett granata äple/ och åter een gyldene bielra medh ett granata äple/ alt omkring på fållen af samma silkeskiortel.

35. Och Aaron skal hafwa honom vppå när han tienar/ så at man hörer klanget af honom/ när han vth-och ingår vthi thet helga för HERranom/ på thet at han icke skal döö. 597

36. Tu skalt ock giöra ett ännespan af klart guld/ och gräfwa ther vthi/ efter steensnidare kånst/ HERRANS HELJGHET. 598

37. Och tu skalt fästa thet på hatten framman i ännet på Aaron medh ett golt snöre.

38. Och thet skal wara i Aarons änne/ så at Aaron bär thes helgas brist 603 som Jsraels barn helga i allom sinom gåfwom och helgedom. Och thet skal altid wara på hans änne/ at han skal försona them för HERranom.

Trängkiortelen.

39. Tu skalt ock giöra en trångkiortel af hwitt silke 599/ och en hatt af hwitt silke/ och ett stickat bälte.

III. Aarons söners klädnad.

40. OCh til Aarons söner skalt tu giöra kiortlar/ bälte och hufwor/ som äro herlig och skiön; och skalt kläda them vppå tin broder Aaron medh hans söner:

41. Och skalt smörja them/ och fylla theras händer 600 604/ och wija them/ at the blifwa mine Prester.

42. Och skalt giöra them linnen nederkläder til at skyla blygdenes kött/ ifrå ländene alt nedh på låren.

43. Och Aaron medh hans söner skola hafwa them vppå/ när the gå in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ eller fram til altaret til at tiena vthi thy helga/ på thet/ at the icke vmgälla theras mißgierning/ och måste döö. Thet skal wara honom/ och hans sädh efter honom/ ett ewigt sätt.

29. Capitel.

NÄr HERren således om Aarons kläder hade befalt/ böd han ock huru han och hans söner skulle wijas til Presteämbetet/ och theras kläder helgas genom synnerlig offer och ceremonier; ifrå then 1/ in til then 26 versen. Samt hwad them af offret skulle tilhöra/ v. 26. Sedan huru medh dagligit bränneoffer hållas skulle/ v. 38. Och låfwade sin närwarelse vthi witnesbyrdsens tabernakel/ ibland Jsraels barn/ v. 43.

I. Huru Aaron och hans söner skulle wijas.

THetta måste tu ock giöra them/ at the skola warda migh wigde til Prester 605. Tag en vngan stuut/ och twå wädrar vtan wanck:

2. Osyrat brödh/ och osyrade kakor/ blandade medh oljo/ och osyrade tunkakor/ sinorda medh oljo: af hwetemiöl skalt tu alt giörat:

3. Och skalt läggiat vthi en korg/ och vthi korgenom bära thet fram/ samt medh stutenom/ och the twå wädrarna.

4. Och tu skalt hafwa Aaron och hans söner fram för dörena af witnesbyrdsens tabernakel/ och twå them medh watn:

5. Och taga kläden/ och kläda vppå Aaron then trånga kiortelen/ och then silkes kiortelen/ och lifkiortelen/ och skölden til lifkiortelen/ och skalt begiorda honom vthan vppå lifkiortelen:

6. Och sättia hatten vppå hans hufwud/ och then helga kronona vppå hatten:

7. Och skalt taga smörjooljo/ och giuta vppå hans hufwud/ och smörja honom. 606

8. Och hans söner skalt tu ock hafwa fram/ och kläda vppå them then trånga kiortelen:

9. Och begiorda både Aaron och them medh bälter/ och binda hufworna på them/ at the skola hafwa Presterskapet til ett ewigt sätt. Och tu skalt fylla händerna vppå Aaron och hans söner.

10. Och skalt hafwa stuten fram för dörena af witnesbyrdsens tabernakel. Och Aaron medh hans söner skola läggia sina händer på hufwudet af stutenom. 607

11. Och tu skalt slachta stuten för HERranom/ in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

12. Och skalt taga af hans blodh/ och stryka vppå altarens horn medh titt finger/ och alt thet andra blodet kasta neder på botnen til altaret.

13. Och skalt taga alt thet feta som är på tarmarna/ och thet nätet öfwer lefrena/ och båda niurarna/ medh thet feta som ther på är/ och skalt bränna thet vp på altarena. 608

14. Men stutens kött/ hudena/ och goret skalt tu vpbränna medh eld vthan för lägret: ty thet är ett syndoffer. 609

15. Men then ena wäduren skalt tu taga; och Aaron medh hans söner skola läggia theras händer på hans hufwud. 610

16. Sedan skalt tu slachta honom/ och taga hans blodh/ och stänckia vppå altaret alt omkring.

17. Men wäduren skalt tu hugga i stycker/ och twå hans inelfwer och fötter/ och skalt läggia thet på hans stycker och hufwud:

18. Och bränna vp allan wäduren på altaret: ty thet är ett bränneoffer HERranom; een söt lucht HERranom.

19. Then andra wäduren skalt tu taga/ och Aaron medh hans söner skola läggia sina händer på hans hufwud. 611

20. Och skalt slachtan/ och taga af hans blodh/ och stryka på högra örnatimpen af Aaron och hans söner/ och vppå tumman af theras högra hand/ och på största tåån af theras högra foot/ och skalt stänckia blodet på altaret alt omkring.

21. Och skalt taga blodet på altarena/ och smörjooljo/ och stänckia på Aaron och hans kläder; hans söner och theras kläder: så warder han och hans kläder/ hans söner och theras kläder wigd.

22. Sedan skalt tu taga thet feta af wäduren/ stierten/ och thet feta som är på inelfwen/ nätet som är öfwer lefrena/ och båda niurarna medh thet feta som ther öfwer är/ och then högra bogen: ty thet är fyllelsens wädur:

23. Och ett brödh/ och een oljokako/ och een tunkako/ vthu korgenom/ ther thet osyrade brödet i är/ then för HERranom står.

24. Och lägg alt thetta på Aarons och hans söners händer; och weffta thet HERranom.

25. Och så skalt tu taga thet vthaf theras händer/ och bränn thet vp på altarena för ett bränneoffer/ til een söt lucht för HERranom: ty thet är HERrans offer.

II. Presternas deel af offret.

26. OCh tu skalt taga bröstet af fyllelsens wädur Aarons/ och skalt weffta thet för HERranom: thet skal wara tin deel. 617

27. Och skalt altså helga wefftebröstet och häfwobogarna/ som wefftade och häfne äro af fyllelsens wädur/ Aarons och hans söners.

28. Och thet skal wara Aarons och hans söners/ til ett ewigt sätt af Jsraels barnom: ty thet är ett häfoffer; och häfoffren skola höra HERranom til af Jsraels barnom i theras tackoffer och häfoffer. 612

29. Men Aarons helga kläder skola hans söner hafwa efter honom/ at the thervthinnan skola warda smorde/ och theras händer fylta.

30. Hwilken af hans söner warder Prest i hans stadh/ han skal kläda them vppå i siu dagar/ at han skal gå in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ til at tiena vthi the helga.

31. Tu skalt ock taga fyllelsens wädur/ och koka hans kött på heligt rum.

32. Och Aaron medh hans söner skola äta af samma wädurs köte/ medh brödet som i korgenom är/ in för dörene/ af witnesbyrdsens tabernakel. 613

33. Ty een försoning är ther medh skedd/ til at fylla theras händer/ at the skola wigde warda. Jngen annar skal ätat/ ty thet är heligt.

34. Om något öfwerblifwer af fyllelsens köte/ och af brödena in til morgonen/ thet skalt tu vpbränna på elde/ och icke låta ätat/ ty thet är heligt.

35. Och altså skalt tu göra medh Aaron och hans söner/ såsom jagh hafwer budit tigh. J siu dagar skalt tu fylla theras händer:

III. Huru bränneoffers altaret skulle skiäras/ och om dagligit bränneoffer.

36. OCh hwar dagh slachta en stuut/ til ett syndoffer til försoning. Och skalt skiära 618 altaret/ när tu försonar thet/ och skalt smörja thet/ at thet skal blifwa wigdt.

37. J siu dagar skalt tu försona och wija altaret/ at thet skal wara thes alrahelgestas altare. Ho som wil komma widh altaret/ han skal wara wigd. 614

38. Och thetta skalt tu giöra medh altaret: tw lamb ährs gammal skalt tu hwar dagh offra ther vppå:

39. Ett lamb om morgonen/ thet andra om aftonen. 615

40. Och til ett lamb en tijung semlomiöl/ blandat medh en fierding af ett hin stött oljo; och en fierding af ett hin wijn til drickoffer.

41. Medh thet andra lambet om aftonen/ skalt tu giöra såsom medh morgonens spijsoffer och drickoffer/ til en söt lucht HERranom af offrena.

42. Thetta är thet dageliga bränneoffret in til edra efterkommande/ för dörene af witnesbyrdsens tabernakel för HERranom/ ther jagh eder betyga/ och medh tigh tala wil.

IV. HERren låfwer sin närwarelse i tabernaklet.

43. THer wil jagh Jsraels barnom betygad och helgad warda i mine herlighet.

44. Och wil helga witnesbyrdsens tabernakel medh altarena/ och wija Aaron medh hans söner migh til Prester.

45. Och wil boo ibland Jsraels barn; och wara theras Gudh. 616

46. At the weta skola/ at jagh är HERren theras Gudh/ som them förde vthur Egypti land/ at jagh skulle boo ibland them. Jagh HERren theras Gudh.

30. Capitel.

ÄN befalte HERren Mose giöra ett rökaltare/ v. 1/ til at rökia ther på hwar morgon och afton för HERranom/ v. 7. Jtem/ at han skulle taga vthaf Jsraels barn af hwar och en/ som woro öfwer 20 åhr/ en half

sikel til försoning för theras siälar/ och til Gudztienstens vppehälle/ v. 11. Han skulle ock giöra ett twättekar/ v. 17. Een helig smörjooljo/ v. 22. Och ett synnerligit rökwerck/ v. 34.

I. HERren befaller giöra ett rökaltare.

TU skalt ock giöra ett rökaltare 626 til rökning af furoträ. 619

2. Een aln långt och bredt/ rätt fyrakant/ och twå alnar högt/ medh sin horn.

3. Och skalt öfwerdraga thet medh klart guld/ thes taak/ och thes wäggiar alt omkring/ och thes horn. Och skalt giöra en krantz af guld ther omkring:

4. Och twå gyldene ringar vnder krantzen på båda sidor/ at man må sättia ther stänger vthi/ och bärat ther medh.

5. Stängerna skalt tu ock giöra af furoträ/ och medh guld öfwerdraga them.

6. Och skalt sättia thet in för förlotten/ som hänger för witnesbyrdsens ark/ och för nådastolen/ som är på witnesbyrdet: tädan wil jagh betyga tigh.

7. Och Aaron skal ther på rökia godt rökwerck hwar morgon/ när han reder lamporna til. 627

8. Sammalunda när han vptänder lamporna om aftonen/ skal han ock rökia sådana röök. Thet skal wara then dageliga röken för HERranom när edra efterkommande.

9. J skolen ingen främmande röök giöra ther vppå/ och intet bränneoffer/ eij heller spijsoffer/ och intet drickoffer offra ther vppå. 620

10. Och Aaron skal på thes horn försona en tijd om åhret/ medh syndoffrens blodh til försoning 621. Sådana försoning skal skee en gång åhrliga när edra efterkommande; ty thet är HERranom thet alrahelgasta.

II. HERren befaller taga en half sikel af hwar til försoning/ och tabernaklets inkomst.

11. OCh HERren talade medh Mose och sade:

12. När tu räknar hufwuden af Jsraels barn/ tå skal hwar och en gifwa HERranom försoning för sina siäl; på thet them icke skal wederfaras en plåga/ när the räknade warda.

13. Och skal hwar och en/ som medh är i talet/ gifwa en half sikel/ efter helgedomsens sikel. En sikel gäller tiugu gera 622. Sådana half sikel skal wara HERrans häfoffer.

14. Then som i talet är ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ han skal gifwa HERranom häfoffer. 623

15. Then rike skal icke meer gifwa/ och then fattige icke mindre i them halfwa siklenom/ som man gifwer HERranom til ett häfoffer/ för theras siälars försoning.

16. Och tu skalt sådana försonings penningar taga af Jsraels barnom/ och läggia them til Gudztienste i witnesbyrdsens tabernakel/ så at thet är Jsraels barnom een åminnelse för HERranom/ at han låter försona sigh öfwer theras siälar.

III. HERren befaller giöra twättekaret.

17. OCh HERren talade medh Mose och sade:

18. Tu skalt ock giöra ett twättekar af koppar medh en kopparfoot/ til at twå vthaf; och skalt sättia thet

emellan witnesbyrdsens tabernakel och altaret/ och låta ther watn vthi: 624

19. At Aaron och hans söner twå theras händer och fötter ther vthur.

20. När the gå in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ skola the twätta sigh medh watn/ at the icke måga döö: eller tå the nalkas til altaret/ til at tiena HERranom medh rökoffer.

21. The skola twätta sina händer och fötter/ på thet at the icke skola döö. Thet skal them ett ewigt sätt wara/ honom och hans sädh i theras efterkommandom.

IV. Smörjooljan.

22. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

23. Tag tigh alrabästa specerij/ alraädlesta myrrham/ femhundrade siklar/ och caneel halft så mycket/ femtijo och twhundrat/ och calamus theslikes femtijo och twhundrat: 625

24. Och casia femhundrat/ efter helgedomsens sikel: och olio af olioträ ett hin:

25. Och giör en helig smörjooljo efter Apothekare kånst.

26. Och tu skalt ther medh smörja witnesbyrdsens tabernakel; witnesbyrdsens ark:

27. Bordet medh all sin tygh; liusastakan medh sin tygh; rökaltaret:

28. Bränneoffers altaret medh all sin tygh; och twättekaret medh sin foot.

29. Och skalt altså wija them/ at the blifwa thet alrahelgasta: ty then som wil komma ther widh/ han måste wara wigd.

30. Aaron och hans söner skalt tu ock smörja/ och wija them migh til Prester.

31. Och tu skalt tala medh Jsraels barn och säija: Thenna olian skal wara migh een helig smörjelse när edra efterkommande.

32. På menniskio kropp skal hon icke gutin warda. Och skal eij heller någon sådana giöras: ty hon är helig/ therföre skal hon wara eder helig.

33. Then som giör een sådana/ eller gifwer enom androm ther af/ han skal vthrotad warda vthu sitt folck.

V. Rökwercket.

34. OCh HERren sade til Mose: Tag tigh specerij/ balsam/ stacten/ galban/ och reent rökelse; så mycket af thet ena som af thet andra:

35. Och giör ther rökwerck af/ efter Apothekare kånst bemängt/ så at thet är klart til helighet.

36. Och stöt thet til pulwer/ och tu skalt läggia thet in för witnesbyrdet/ in vthi witnesbyrdsens tabernakel: tädan jagh tigh betyga skal. Thet skal wara eder thet alrahelgasta.

37. Och ett sådant rökwerck skolen J icke giöra eder: vtan thet skal wara tigh heligt HERranom.

38. Then som ett sådant giör til at rökia ther medh/ then skal vthrotad warda vthu sitt folck.

31. Capitel.

NÄr HERren alt thetta befalt hade/ förordnade han Bezaleel Vri son/ och Aholiab Ahisamachs son/ hwilka han hade vpfylt medh sin anda/ til at giöra tabernaklet/ och alt thet ther til hörde/ v. 1. Doch så/ at the skulle strängeliga hålla Sabbathen/ v. 12. Och tå HERren hade alt thetta vthtalat/ gaf han Mose the twå steentaflor/ v. 18.

I. HERren förordnar Bezaleel och Aholiab at giöra tabernaklet.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade: 2. Sij/ jagh hafwer widh namn kallat Bezaleel Vri son/ Hurs sons/ af Juda slächte. 628

3. Och hafwer fylt honom medh Gudz anda; medh wijshet och förstånd/ och kånst/ och medh allahanda werck:

4. Kånsteliga til at arbeta/ på guld/ silfwer/ ko ppar:

5. Kånsteliga vthskära och insättia stenar/ och kånsteliga timbra på trää: til at giöra allahanda werck.

6. Och sij/ jagh hafwer fått honom til hielp Aholiab Ahisamachs son af Dans slächte. Och hafwer hwarjom och enom wisom 632 gifwit wijsdom i hiertat/ at the giöra skola alt thet jagh tigh budit hafwer:

7. Witnesbyrdsens tabernakel/ witnesbyrdsens ark/ nådastolen ther vppå/ och all tabernaklens tygh: 629

8. Bordet och thes tygh: then skiöna liusastakan och all hans tygh; rökaltaret:

9. Bränneoffers altaret/ medh all sin tygh: twättekaret medh sinom foot:

10. Ambetzkläden; och the helga kläden Prestens Aarons/ och hans söners kläder/ til at tiena i Presterskapena:

11. Smörjooliona och rökwerck af specerij til helgedomen. Alt thet jagh hafwer budit tigh/ skola the giöra.

II. HERren befaller hålla Sabbathen.

12. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

13. Tala til Jsraels barn och säg: Håller min Sabbath; ty han är ett tekn emellan migh och eder/ in til edra efterkommande/ at J skolen weta/ at jagh är HERren then eder helgar. 630

14. Therföre håller min Sabbath; ty han skal wara eder helig. Then som ohelgar honom/ han skal döden döö: then som giör något arbete på honom/ hans siäl skal vthrotad warda vthu hans folck.

15. Sex dagar skal man arbeta/ men på siunde dagen är Sabbath; HERrans helga hwila. Then som något arbete giör på Sabbaths dagen/ han skal döden döö.

16. Therföre skola Jsraels barn hålla Sabbath/ at the medh theras efterkommande hålla honom til ett ewigt förbund.

17. Han är ett ewigt tekn emellan migh och Jsraels barn. Ty i sex dagar giorde HERren himmel och jord/ men på siunde dagen hölt han vp/ och hwilte sigh.

III. HERren gifwer Mose the twå steentaflor.

18. OCh tå han hade vthtalat medh Mose på Sinai berg/ gaf han honom twå witnesbyrdsens taflor 633: the woro af steen/ och skrefna medh Gudz singer. 631

32. Capitel.

MEdan nu Mose fördrögde komma neder af berget/ giorde Aaron efter folcksens begäran en guten kalf; then tilbodo the/ och offrade/ v. 1. Tå förkunnade Gudh Mose thet på berget/ och wredgades swårliga ther vthöfwer på folcket/ v. 7. Men Mose bad för them/ och stilte HERrans wrede/ v. 11. När han nu steg neder medh taflorna/ och fick höra folcksens skrijande i lägret/ v. 15. Och see kalfwen/ kastade han taflorna sönder/ förbrände kalfwen til pulwer/ straffade Aaron/ v. 19. Och lät Levi barn slå ihiäl 3000 män af folckena/ v. 25. Gick sedan til Gudh/ och bad annan gången för them/ v. 30.

I. Aaron giuter en kalf.

TÅ folcket såg/ at Mose fördrögde 648 komma neder af bergena/ församlade the sigh emot Aaron/ och sade til honom: Vp/ och giör oß gudar/ the som gå före oß; ty wij wete icke hwad thessom manne Mose wederfarit är/ then oß fördt hafwer vthur Egypti land.

2. Aaron sade til them: Rifwer the gyldene örnaringar vthur edra hustrurs öron; edra söners och edra döttrars/ och bärer them til migh. 634

3. Tå ref alt folcket theras gyldene örnaringar vthu theras öron/ och båro them til Aaron.

4. Och han tog them af theras händer/ och vthkastade 649 thet medh en grafstickel/ och giorde en guten kalf. Och the sade: Thesse äro tine gudar Jsrael/ som tigh vthur Egypti land fördt hafwa.

5. Tå Aaron såg thet/ bygde han ett altare före honom/ och lät vthropa/ och säija: J morgon är HERrans högtijd.

6. Och the stodo om morgonen bittida vp/ och offrade bränneoffer/ och båro fram tackoffer. Sedan satte sigh folcket til at äta och dricka/ och stodo vp til at leka. 635

II. HERren wredgas på folcket.

7. TÅ sade HERren til Mose: Gack/ stig nedh; ty titt folck/ som tu vthur Egypti land fördt hafwer/ hafwer förderfwat thet. 636

8. The äro snarliga trädde ifrå the wägar som jagh them budit hafwer. The hafwa giordt sigh en guten kalf; och hafwa tilbedit honom/ och offrat honom och sagt: thesse äro tina gudar Jsrael/ som tigh hafwa fördt vthur Egypti land.

9. Och HERren sade til Mose: Jagh seer at thet är ett hårdnackat folck. 637

10. Och nu lät migh/ at min wrede förgrymmar sigh öfwer them/ och vpfräter them/ så wil jagh giöra tigh til ett stort folck.

III. Mose beder för folcket.

11. MEn Mose bad alfwarliga in för HERran sin Gudh/ och sade: Ach HERre/ hwij wil tin wrede förgrymma sigh öfwer titt folck/ thet tu medh stora macht och wäldiga hand vthur Egypti land fördt hafwer? 638

12. Hwij skulle the Egyptier tala och säija: Han hafwer fördt them vth til theras ofärd 639/ på thet han skulle dräpa them i bergomen/ och vthskrapa them af jordene? Wändt tigh ifrå tine wredes grymhet/ och war nådelig öfwer tins folcks ondsko.

13. Tänck vppå tina tienare Abraham/ Jsaac och Jsrael/ hwilkom tu widh tigh sielf sworit hafwer/ och sagt them: Jagh skal föröka edra sädh/ såsom stiernorna i himlenom: och alt thet landet/ ther jagh om talat hafwer/ wil jagh gifwa edro sädh/ och the skola besittia thet ewinnerliga. 640

14. Så ångrade tå HERren thet onda/ som han hotade at giöra sino folcke.

IV. Mose stiger neder af berget/ och sönderslår taflorna.

15. MOse wände sigh/ och steg nedh af bergena/ och hade twå witnesbyrdsens taflor i sine hand: the woro skrefna på båda sidor. 641

16. Och Gudh hade sielf giordt them/ och sielf skrifwit skriftena ther vthi. 642

17. Tå nu Josua hörde folckens skrij/ at the jubilerade/ sade han til Mose: Ett krijgs skrijande är i lägret.

18. Swarade han: Thet är icke ett skrijande såsom af them ther winna eller tappa: vtan jagh hörer ett skrijande af qwädedansar.

19. Som han nu kom in til lägret/ och fick see kalfwen och dantzen/ förgrymmade han sigh i wrede/ och kastade taflorna vthu sine hand/ och slog them sönder nedan för bergena. 643

20. Och tog kalfwen/ som the giordt hade/ och brände honom vp i eld/ och giorde honom til pulwer; och strödde thet i watn/ och gaf thet Jsraels barnom til at dricka. 644

21. Och sade til Aaron: Hwad hafwer folcket giordt tigh/ at tu hafwer kommet them een så stoor synd vppå?

22. Aaron sade: Min herre låte sina wrede icke förgrymma sigh: tu wetst at thetta folcket är ondt.

23. The sade til migh: Giör oß gudar/ som oß föregå; ty wij wete icke huru thenna mannenom Mose går/ then oß fördt hafwer vthur Egypti land.

24. Jagh sade til them: Then som guld hafwer/ han rifwe thet af/ och få migh: och jagh kastade thet i eld/ ther af är thenne kalfwen worden.

V. Levi barn få befalning/ och slå ihiäl widh 3000 män.

25. TÅ nu Mose såg at folcket war fritt 650/ (ty Aaron hade giordt them frij/ och ther medh han them förhöija wille/ kom han them på skam)

26. Trädde han in i porten åth lägrena/ och sade: Kommer hijt til migh hwar och en/ som HERranom tilhörer. Tå församlade sigh til honom alle Levi barn.

27. Och han sade til them: Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Binde hwar och en sitt swärd på sina länder; och går igenom lägret fram och åter/ ifrå then ena porten til then andra/ och dräpe hwar och en sin broder/ frända/ och nästa. 645

28. Levi barn giorde såsom Mose them sade. Och föll i then dagen af folckena widh try tusend män.

29. Tå sade Mose: Fyller i dagh edra händer HERranom/ hwar och en på sin son och broder; at i dagh må öfwer eder wälsignelse gifwin warda.

VI. Mose beder andra gången för folcket.

30. OM morgonen ther efter/ sade Mose til folcket: J hafwen giordt een stoor synd. Nu/ jagh wil vpstiga til HERran/ om jagh til ewentyrs kan försona edra synder.

31. Som nu Mose åter kom til HERran/ sade han: Ach thetta folcket hafwer giordt een stoor synd/ och hafwa giordt sigh gyldene gudar.

32. Nu förlåt them theras synd: hwar icke/ så skrapa migh ock vthu tine book/ som tu skrifwit hafwer. 646

33. HERren sade til Mose: Huru? Then wil jagh vthskrapa vthu mine book/ som syndar emot migh.

34. Så gack nu/ och för folcket tijt/ som jagh hafwer sagt tigh: sij/ min Ängel skal gå före tigh 647. Men på min söknings dagh skal jagh sökia theras synder öfwer them.

35. Altså plågade HERren folcket/ therföre at the hade giordt kalfwen/ hwilken Aaron giorde.

33. Capitel.

TÅ befalte HERren Mose draga medh folcket in vthi thet förlåfwada landet/ v. 1. Och sade sigh wilia sända sin Ängel för them: men icke sielf draga medh/ för theras hårdnackenhet skul/ v. 2. Therföre blef folcket forgse/ och lade af sin prydning/ v. 4. Så slog Mose vp tabernaklet vthan för lägret/ och molnstoden kom neder/ och stod i tabernaklens dör/ v. 7. HERren talade medh Mose/ ansichte moot ansichte/ v. 11. Och låfwade sigh wilja gå medh sitt folck/ v. 14. Mose begärade see Gudz härlighet/ v. 18: Men HERren nekade thet/ och låfwade honom allenast så see sigh på baken/ v. 19.

I. HERren befaller Mose draga medh folcket in i Canaans land.

HERren sade til Mose: Gack/ drag hädan/ tu och folcket/ som tu vthur Egypti land fördt hafwer/ in vthi thet landet/ som jagh Abraham/ Jsaac och Jacob sworit hafwer/ och sagt: Tine sädh wil jagh gifwa thet: 651

2. Och wil sända min Ängel före tigh 652/ och vthdrifwa the Cananeer/ Amoreer/ Hetheer/ Phereseer/ Heveer och Jebuseer:

3. Jn vthi thet land/ ther miölk och hannog vthi flyter: ty jagh wil icke draga vp medh tigh/ förty/ tu äst ett hårdnackat folck; jagh måtte til ewentyrs i wägenom vpfräta tigh.

4. Tå folcket thetta onda talet hörde/ wordo the ångse: och ingen drog sin prydning på sigh.

5. Och HERren sade til Mose: Säg til Jsraels barn: J ären ett hårdnackat folck 653. Jagh warder en gång kommandes medh hast öfwer tigh/ och förgiör tigh. Och nu lägg tina prydning af tigh/ at jagh må weta hwad jagh skal giöra tigh.

6. Så lade Jsraels barn theras prydning af sigh/ in för Horebs berg.

II. Mose slär vp tabernaklet.

7. SÅ tog Mose tabernaklet/ och slog thet vp vthe/ långt ifrå lägret/ och kallade thet witnesbyrdsens tabernakel. Och hwilken ther något wille fråga HERran/ han måste gå til witnesbyrdsens tabernakel vth för lägret.

8. Och när Mose gick vth til tabernaklet/ så stod alt folcket vp/ och hwar och en trädde i sins tiälls dör/ och sågo efter honom/ til thes han kom in vthi tabernaklet.

9. Och när Mose kom in vthi tabernaklet/ så kom molnstoden neder/ och stod i tabernaklens dör/ och talade medh Mose.

10. Och alt folcket såg molnstodena stå vthi tabernaklens dör: och stodo vp/ och bugade sigh hwar och en i

sins tiälls dör.

III. HERren talar medh Mose/ ansichte moot ansichte.

11. OCh HERren talade medh Mose/ ansichte moot ansichte/ såsom en man talar medh sin wän 654. Och när han wände om igen til lägret/ gick icke hans tienare then vnge mannen Josua Nun son vthu tabernaklet.

12. Och Mose sade til HERran: Sij/ tu säger til migh: För migh thetta folcket vp; och tu låter migh icke weta hwem tu wilt sända medh migh: och besynnerliga efter tu sagt hafwer: Jagh känner tigh widh namn/ och tu hafwer funnet nåde för min ögon.

13. Hafwer jagh tå funnet nåde för tin ögon/ så lät migh weta tin wägh/ ther jagh af förnimma må/ at jagh finner nåde för tin ögon: och se doch ther til/ at thetta folcket är titt folck.

IV. HERren låfwar sigh wilja gå medh sitt folck.

14. HAn sade: Mitt ansichte 658 warder gåendes/ ther medh wil jagh leda tigh. 655

15. Han sade til honom: Om titt ansichte icke går/ så lät oß intet komma hädan af thetta rum.

16. Ty hwar på skal thet doch förnummit warda/ at jagh och titt folck hafwa funnet nåde för tin ögon/ vtan tå tu går medh oß? på thet/ at jagh och titt folck måga warda något besynnerligit för alt folck som på jordene är.

17. HERren sade til Mose: Såsom tu nu sade/ så wil jagh ock giöra: ty tu hafwer funnet nåde för min ögon/ och jagh känner tigh widh namn.

V. Mose begärer see Gudz härlighet.

18. MEn han sade: Lät migh tå see tina härlighet.

19. Och han sade: Jagh wil låta alt mitt goda gå fram före titt ansichte/ och wil låta predika HERrans namn 656 för tigh. Men hwem jagh är gunstig/ honom är jagh gunstig/ och öfwer hwem jagh migh förbarmar/ then förbarmar jagh migh öfwer. 657

20. Och sade ytterligare: Tu kant icke see mitt ansichte 659: förty/ ingen menniskia som migh seer/ kan lefwa.

21. Och HERren sade ytterligare: Sij/ här är ett rum när migh: ther skalt tu stiga vppå klippona.

22. När tå min härlighet går fram om/ wil jagh sättia tigh in i steenklyftona: och min hand skal hålla öfwer tigh/ til thes jagh kommer fram om.

23. Och när jagh tager mina hand af tigh/ skalt tu få see migh på baken: men mitt ansichte kan man icke see.

34. Capitel.

OCh HERren befalte Mose vthhugga twå steentaflor/ såsom the förra/ och stiga vp til sigh igen/ v. 1. Mose giorde så/ v. 4. Åkallade HERrans namn/ och bad at han wille gå medh folcket/ v. 6. Ther på Gudh låfwade sigh wilja förnya sitt förbund medh them/ v. 10. Doch så/ at the skulle medh Canaans inbyggiare intet förbund giöra/ eller gemenskap hafwa/ v. 12. Vtan allenast hålla theras Gudz rätter. Om Påskahögtiden/ v. 18. Om förstföding/ v. 19. Om Sabbathen/ v. 21. Om the tre åhrliga högtider/ v. 23. Om förstlingen af theras frucht/ rc. v. 26. Sedan blef åter Mose 40 dygn på bergena/ v. 27. Och när han gick neder medh taflorna/

skeen hans ansichtes hudh/ så at han måtte hängia ett täckelse therföre/ v. 29.

I. HERren befaller Mose vthhugga twå andra taflor/ och stiga på berget igen.

OCh HERren sade til Mose: Vthhugg tigh twå steentaflor 660/ sådana som the första woro/ at jagh skrifwer the ord ther vthi/ som i första taflomen woro/ som tu sönderslog.

2. Och war redo i morgon/ at tu bittida stiger vp på Sinai berg/ och träder ther vp til migh öfwerst på berget.

3. Och lät ingen stiga tijt vp medh tigh/ at ingen warder sedder kring om hela berget: och lät ingen fåår eller fää beta in moot thetta berget.

4. Och Mose vthhögg sigh twå steentaflor/ sådana som the första woro/ och stod bittida vp om morgonen/ och steg vp på Sinai berg/ såsom HERren honom budit hade/ och tog the twå steentaflor i sina hand.

II. HERren vppenbarar sigh på berget/ och Mose tilbeder honom.

5. TÅ kom HERren neder vthi ett moln. Och han trädde tijt fram til honom/ och åkallade 683 HERrans namn. 661

6. Och tå HERren gick fram om för hans ansichte/ ropade han: HERre/ HERre Gudh/ barmhertig och nådelig; och långmodig/ och af stoor nåde/ och trofast. 662 684

7. Tu som bewarar nåde til tusende leder/ och förlåter mißgierningar/ öfwerträdelse och synder: och för hwilkom ingen är oskyldig/ tu som söker fädernas mißgierningar på barn och barnabarn/ alt in til tredie och fierde ledh. 663

8. Och Mose bögde sigh hasteliga neder på jordena/ och bad til honom/

9. Och sade: Hafwer jagh HErre funnet nådh för tin ögon/ så gånge HErren medh oß: förty/ thet är ett hårdnackat folck/ at tu warder wårom mißgierningom och syndom nådelig/ och låter oß wara titt arfgodz.

III. Gudh förnyar sitt förbund/ och förbiuder afguderij.

10. OCh han sade: Sij/ jagh wil giöra ett förbund för allo tino folcke 664/ och wil giöra vndertekn/ hwilkas like icke skapade äro i all land/ och ibland all folck: och alt folck/ ther tu ibland är/ skal see HERrans werck; ty/ förskräckeligit skal thet wara/ som jagh giöra skal medh tigh.

11. Halt thet som jagh biuder tigh i dagh: sij/ jagh wil vthdrifwa för tigh the Amoreer/ Cananeer/ Hetheer/ Phereseer/ Heveer och Jebuseer.

12. Tag tigh wahra/ at tu icke giör något förbund medh landsens inbyggiare/ ther tu inkommer; at the icke warda tigh til förargelse ibland tigh: 665

13. Vtan theras altare skalt tu omstörta/ och slå sönder theras beläter; och theras lundar hugga nedh.

14. Ty tu skalt icke tilbedia en annan Gudh: ty HERren heter en nijtälskare/ therföre at han är en nijtälskande Gudh.

15. På thet at om tu giör något förbund medh landsens inbyggiare; och när the i horerij löpa efter sina gudar/ och offra sina gudar/ at the icke biuda tigh/ och tu äter af theras offer;

16. Och tager tinom sönom theras döttrar til hustrur 666: hwilka i horerij löpa efter theras gudar/ och komma tina söner ock til at löpa i horerij efter sina gudar.

17. Tu skalt inga gutna gudar giöra tigh 667.

IV. Om tre åhrliga högtider; om förstfödt och förstling.

18. OSyrat brödz högtijd skalt tu hålla: i siu dagar skalt tu äta osyrat brödh/ såsom jagh tigh budit hafwer/ i Abibs månatz tijd 668: ty vthi Abibs månat ästu vthdragen vthur Egypten. 669

19. Alt thet som först öpnar moderlifwet/ är mitt 670: thet mankön är/ i tinom boskap/ thet sitt moderlif öpnar/ ware sigh oxe eller fåår.

20. Men åsnans förstföding skalt tu lösa medh ett får: om tu icke löser thet/ så bryt thy halsen sönder. Alt förstfödt af tin barn skalt tu lösa: och at ingen kommer fram för migh medh toma händer. 671

21. Sex dagar skalt tu arbeta; på siunde dagen skalt tu hålla vp/ både medh plöijande och skärande. 672

22. Wekohögtijd skalt tu hålla medh förstlingen af hweteskördene 673: och insamlings högtijd när åhret vthe är.

23. Tre resor om åhret skal alt titt mankön komma fram för then alsmächtiga HERran och Jsraels Gudh. 674

24. När jagh vthdrifwer Hedningarna för tigh/ och förwidgar tina landzändar; skal ingen åstunda efter titt land/ then stund tu vpgår/ tre resor om åhret/ til at hafwa tigh fram för HERran tin Gudh.

25. Tu skalt icke offra bloden af mitt offer på syrat brödh: och Påskahögtidenes offer skal icke blifwa öfwer nattena in til morgonen. 675

26. Förstlingen af then första fruchten af tinom åker/ skalt tu föra in vthi HERrans tins Gudz huus 676. Tu skalt icke koka kidet then stund thet ännu på sins moders miölk är. 677

27. Och HERren sade til Mose: Skrif thessa orden: ty efter thessa orden hafwer jagh giordt ett förbund medh tigh/ och medh Jsrael. 678

V. Mose blifwer åter 40 dygn på berget; går neder medh taflorna och skinande ansichte.

28. OCh han war ther när HERranom fyratijo dagar och fyratijo nätter/ och åt intet brödh/ och drack intet watn 679: och han skref på taflorna thetta förbund/ the tijo ord. 680

29. Tå nu Mose gick nedh af berget Sinai/ hade han the twå witnesbyrdsens taflor i sine hand/ och wiste icke at huden af hans ansichte skien/ ther af at han hade talat medh honom. 681

30. Och tå Aaron och all Jsraels barn sågo/ at hans ansichtes hudh skien/ fruchtade the nalkas honom.

31. Tå kallade Mose them; och til honom wände sigh både Aaron/ och alle the öfwerste för menighetene: och han talade medh them.

32. Sedan nalkades all Jsraels barn in til honom: och han böd them alt thet HERren hade talat medh honom på Sinai berg.

33. Och tå han talade medh them/ lade han ett täckelse på sitt ansichte. 682

34. Och när han ingick för HERran til at tala medh honom/ lade han täckelset af/ til thes han gick åter vth igen: och när han kom vth/ och talade medh Jsraels barn thet honom budit war:

35. Så sågo tå Jsraels barn på hans ansichte/ huru hans ansichtes hudh skien: så drog han åter täckelset öfwer ansichtet/ til thes han gick åter in igen til at tala medh honom.

35. Capitel.

SEdan församlade Mose menigheten/ och befalte them hålla HERrans Sabbath/ v. 1. Ther näst/ at the skulle gifwa HERranom häfoffer til tabernaklet/ v. 4. Til thet tredie/ at alle förståndige skulle komma/ och arbeta på helgedomens werck/ som HERren befalt hade/ v. 10. Tå gick folcket och gaf godhwiljeligen/ alt thet som ther til behöfdes/ v. 20. Kommo ock förståndiga qwinnor/ och frambåro theras arbete/ v. 25. J synnerhet nämnde Mose för folcket Bezaleel/ och Aholiab/ som skulle efter HERrans ord giöra tabernaklet/ v. 30.

I. Mose befaller folcket hålla Sabbathen.

OCh Mose församlade hela menighetena af Jsraels barn/ och sade til them: Thetta är thet som HERren budit hafwer/ at J giöra skolen.

2. J sex dagar skolen J arbeta; men then siunde dagen skolen J hålla heligan; HERrans hwilos Sabbath685. Then som nägot arbete giör på honom/ han skal döö.

3. J skolen ingen eld vptända på Sabbaths dagenom i alla edra boningar.

II. Mose befaller gifwa häfoffer til tabernaklet.

4. OCh Mose sade til alla menighetena af Jscaels barn: Thetta är 691 thet HERren budit hafwer:

5. Gifwer ibland eder häfoffer HERranom/ altså at hwar och en frambär häfoffer HERranom af ett fritt hierta/ guld/ silfwer/ koppar: 686

6. Golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ hwitt silke/ och getahår:

7. Rödlett wädurskin och tachsskin/ furoträ:

8. Oljo til lamporna/ och specerij til smörjooljo/ och til godt rökwerck:

9. Onich och infattade stenar til lifkiortelen/ och til skölden.

10. Och then ibland eder förståndig är/ han komme och giöre hwad HERren budit hafwer;

11. Nemliga/ tabernaklet medh thes täckelse och öfwertäckelse: ringar/ bräder/ skotstänger/ stolpar och fötter:

12. Arken medh hans stänger; nådastolen och förlotten:

13. Bordet medh sina stänger/ och all thes tygh; och skådobröden:

14. Liusastakan til at lysa/ och hans redskap/ och hans lampor/ och oljo til lysning:

15. Rökaltaret 687 medh sina stänger/ smörjooljon/ och specerij til rökwerck: klädet för tabernaklets dör:

16. Bränneoffers altaret 688 medh thes koppargalrar/ stänger och all sin redskap; twättekaret medh sin foot:

17. Bonaden til gården/ medh sina stolpar och fötter; och klädet til dörena åth gårdenom:

18. Pålarna til tabernaklet/ och til gården medh theras togh:

19. Ämbetzkläden til tiensten i thet helga: the helga kläder til Presten Aaron/ medh hans söners kläder/ til Presterskapet.

III. Folcket gifwer häfoffer.

20. TÅ gick hela menigheten af Jsraels barn vth ifrå Mose.

21. Och alle the/ som gierna och wälwiljeliga gåfwo/ kommo och båro thet fram til ett häfoffer HERranom/ til witnesbyrdsens tabernakels werck/ och til all thes tienste/ och til the helga kläden.

22. Både man och qwinna båro fram/ hwilken som hälst ther til hade wilja/ spänner/ örnaringar/ ringar och span/ och allahanda gyldene redskap: bar ock hwar man fram guld/ til wefftoffer 692 HERranom.

23. Och then som när sigh fan golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ hwitt silke/ getahår/ rödlett wädurskin/ och tachsskin/ han bar thet fram.

24. Och then som silfwer eller koppar hof693/ han bar thet fram HERranom til häfoffer. Och then som fan furoträ när sigh/ han bar thet fram til allahanda Gudztienstens werck.

25. Och the ther förståndiga qwinnor woro/ the wirkade medh sina händer/ och båro sitt werck fram af golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och hwitt silke.

26. Och the qwinnor/ som skickeliga woro/ the wirkade getahår.

27. Men Förstarna båro fram onich/ och infattade stenar til lifkiortelen och til skölden;

28. Och specerij och oljo til lysning/ och til smörjo 689/ och til godt rökwerck.

29. Altså båro Jsraels barn fram HERranom friwiljoge/ både män och qwinnor/ til allahanda werck/ som HERren budit hade genom Mose/ at giöras skulle.

IV. Mose berömmer the för nämsta byggmästare.

30. OCh Mose sade til Jsraels barn: Seer HERren hafwer kallat Bezaleel widh namn/ Vri son/ Hurs sons af Juda slächte: 690

31. Och hafwer vpfylt honom medh Gudz anda/ at han är wijs/ förståndig/ och skickelig til allahanda werck;

32. Til at kånsteliga arbeta på guld/ silfwer och koppar:

33. Snida/ och insättia ädla stenar; til at timbra af trä: til at giöra alt kånsteligit arbete.

34. Och hafwer gifwit honom vnderwisning 694 i hans hierta: samt medh Aholiab Ahisamachs son af Dans slächte.

35. Han hafwer vpfylt theras hierta medh wijshet/ til at giöra allahanda werck/ til at snida/ wirka och sticka/ medh golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och hwitt silke/ och medh wäfwande/ så at the giöra allahanda werck/ och kånstelgit arbete påfinna.

36. Capitel.

THer efter begynte Bezaleel och Aholiab arbeta på tabernaklet/ v. 1. Och efter folcket bar alt förmycket til/ lät Mose vthropa i lägret/ at ingen skulle mera gifwa til häfning/ v. 4. Först giordes the tijo tapeter/ v. 8. Sedan theras öfwertäckelse af getahår/ rc. v. 14. Jtem bräderna/ v. 20. Skotstängerna/ v. 31. Förlotten/ och klädet i tabernaklets dör/ v. 35.

I. Tabernaklet begynner giöras.

TÅ arbetade Bezaleel och Aholiab/ och alle wise män/ the som HERren hade gifwit wijshet och förstånd til at weta/ huru the allahanda werck giöra skulle/ til then tienst/ som helgedomen tilhörde/ efter alt thet som HERren budit hade. 701

2. Och Mose kallade Bezaleel och Aholiab/ och alla wisa män/ them HERren hade gifwit wijshet i theras hierta: nemliga/ alla the som wälwiljeliga tilbudo sigh/ och gingo ther til/ til at arbeta på wercket.

3. Och the togo til sigh af Mose alla häfningar/ som Jsraels barn frambåro/ til then tienst som helgedomen tilkrafde/ at thet skulle blifwa giordt; ty the båro hwar morgon theras wiljoga hielp til honom.

4. Tå kommo alle the wise/ som arbetade på helgedomens werck/ hwar och en af sitt werck/ som the giorde:

5. Och sade til Mose: Folcket bär alt förmycket til/ meer än til thenna tienstenes werck behöfwes/ som HERren budit hafwer at giöra.

6. Tå böd Mose at vthropas skulle i lägren: Jngen gifwe meer til helgedomens häfning. Så wände folcket igen at frambära.

7. Ty ther war allaredo nogh til allahanda werck/ som giörande war/ och äntå vthöfwer.

II. Tijo tapeter; och öfwertäckelser.

8. OCh så giorde alle wise män ibland arbetarena på wercket/ tabernaklet/ tijo tapeter/ af hwitt twinnat silke/ golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ Cherubim känsteliga. 695

9. Längden af hwart tapetet war otta och tiugu alnar/ och bredden fyra alnar/ och the woro all widh ena måtto.

10. Och han hächtade tilhopa ju fem tapeter/ thet ena widh thet andra:

11. Och giorde gola lyckior på hwart tapetens stadh/ ther the wordo tilhopa fögde:

12. Ju femtijo lyckior på hwart tapetet/ ther thet ena thet andra medh fattade.

13. Och giorde femtijo gyldene hächte/ och tilhopa fögde thet ena tapetet medh thet andra medh hächten; så at thet wardt ett tabernakel.

14. Och han giorde ellofwa tapeter af getahår til öfwertäckelse öfwer tabernaklet: 696

15. Tretijo alnar lång/ och fyra alnar bredh: all widh ena måtto:

16. Och fögde fem af them tilhopa på en deel:

17. Och sex tilhopa på then andra delen. Och giorde ju femtijo lyckior på hwart tapetet widh stadet/ ther medh the wordo tilsamman knäpte.

18. Och giorde ju femtijo kopparhächte/ ther samma tapeter medh tilhopa fögdes.

19. Och giorde ett täckelse öfwer thetta täckelset af rödlett wädurskin: och öfwer thet ännu ett täckelse af tachsskin. 697

III. Bräderna och skotstängerna.

20. OCh giorde bräder til tabernaklet af furoträ/ som stå skulle: 698

21. Hwart thera tijo alnar långt/ och halfannor aln bredt.

22. Och vppå hwart thera twä nåckor/ ther the medh wordo tilhopa satte; så giorde han all bräden til tabernaklet:

23. At tiugu af them stodo på södra sidone.

24. Och giorde fyratijo silfwerfötter ther vnder: vnder hwart brädet twå fötter/ til twå sina nåckor.

25. På then andra sidone af tabernaklet/ som war nordan til/ giorde han ock tiugu bräder:

26. Medh fyratijo silfwerfötter; vnder hwart brädet twå fötter.

27. Men baak i tabernaklet på wästra sidone giorde han sex bräder:

28. Och tw annor på the tw hörnen af tabernaklet baak til:

29. Så at hwart thera af the båda parade sigh medh sitt hörnebräde/ ifrå nedan vp åth/ och kommo tilhopa ofwan til medh een krampo:

30. Så at bräden wordo otta/ och silfwerfötterna sexton; vnder hwart twå fötter.

31. Och giorde han skotstänger af furoträ: fem til bräden på then ena sidone af tabernaklet; 699

32. Och fem på then andra sidone; och fem baak/ wästan til.

33. Och giorde skotstångena/ så at hon öfwer bräden alt bort åth skuten wardt/ ifrå then ena ändan til then andra.

34. Och öfwerdrog bräden medh guld. Men theras ringar giorde han af guld til skotstängerna/ och öfwerdrog stängerna medh guld.

IV. Förlotten.

35. OCh giorde Cherubim på förlotten kånsteliga af golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och hwitt twinnat silke. 700

36. Och giorde til thet samma fyra stolpar af furoträ/ och öfwerdrog them medh guld/ och theras knappar af guld/ och giöt ther til fyra silfwerfötter.

37. Och giorde ett kläde vthi tabernaklets dör/ stickat af golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och hwitt twinnat silke:

38. Och fem stolpar/ ther til medh theras knappar/ och öfwerdrog theras knappar och giordar medh guld: och fem kopparfötter ther til.

37. Capitel.

WJdare giorde Bezaleel arken/ v. 1. Nådastolen medh twå Cherubim ther på/ v. 6. Bordet medh thes tygh/ v. 10. Liusastakan medh sina lampor/ v. 17. Rökaltaret/ v. 25. Smörjooljan och rökwercket/ v. 29.

I. Bezaleel giör arken.

OCh Bezaleel giorde arken af furoträ halftredie aln lång/ halfannor aln bredh och högh: 702

2. Och öfwerdrog honom medh klart guld innan och vthan: och giorde honom en gyldene krantz omkring:

3. Och giöt fyra gyldene ringar til hans fyra hörner: på hwarjo sidone twå.

4. Och giorde stänger af furoträ/ och öfwerdrog them medh guld.

5. Och satte them vthi ringarna på sidone af arken/ så at man kunde bära honom.

II. Nädastolen medh Cherubim ther på.

6. OCh han giorde nådastolen 709 af klart guld/ halftredie aln lång/ och halfannor aln bredh: 703

7. Och giorde twå Cherubim af tätt guld/ på båda ändarna af nådastolenom:

8. En Cherub på thenna ändan; en annan på then andra ändan.

9. Och the Cherubim vthräckte sina wingar ofwan öfwer/ och öfwerskylte ther medh nådastolen/ och theras anlete stodo twärt emot hwar annars; och sågo på nådastolen.

III. Bordet.

10. OCh han giorde bordet af furoträ; twå alnar långt/ een aln bredt/ och halfannor aln högt: 704

11. Och öfwerdrog thet medh klart guld: och giorde ther en gyldene krantz omkring.

12. Och giorde ther ena listo omkring/ ena hand bredt högh/ och giorde en gyldene krantz omkring listona.

13. Och giöt ther til fyra gyldene ringar; och satte them på the fyra hörnen vppå thes fyra fötter:

14. Hardt vnder listone/ så at stängerna woro ther vthi/ ther man bordet medh bar.

15. Och giorde stängerna af furoträ/ och öfwerdrog them medh guld/ at man skulle bära bordet ther medh.

16. Och giorde theslikes af klart guld/ redskapen på bordet/ faat/ skedar/ kannor och skålar/ ther man medh vth- och inskänckte. 705

IV. Liusastakan.

17. OCh giorde liusastakan af klart tätt guld 706: ther på woro/ läggen/ röör/ skålar/ knöpar och blomor.

18. Sex röör gingo vth af sidorna/ på hwarjo sidone tre röör.

19. Tre skålar/ såsom mandelnötter/ woro på hwar röör/ medh knöpar och blomor.

20. Men på liusastakanom woro fyra skålar medh knöpar och blomor.

21. Ju vnder twå röör en knöp/ så at sex röör gingo vth af honom:

22. Och hans knöpar och röör ther vppå; och war alt klart tätt guld.

23. Och giorde the siu lampor medh theras liusanäpor och släcketyg af klart guld.

24. Af en centener guld/ giorde han honom/ och all hans tygh.

V. Rökaltaret.

25. HAn giorde ock rökaltaret af furoträ/ een aln långt och bredt/ rätt fyrakant/ och twå alnar högt medh sin

horn. 707

26. Och öfwerdrog thet medh klart guld/ thes taak och wäggiar alt omkring/ och thes horn/ och giorde ther en krantz omkring af klart guld.

27. Och twå gyldene ringar vnder krantzen på båda sidor/ så at man satte stängerna ther vthi/ och bar thet ther medh.

28. Men stängerna giorde han af furoträ/ och öfwerdrog them medh guld.

VI. Smörjooljan/ och rökwercket.

29. OCh giorde then helga smörjooljon/ och rökwerck af reent specerij/ efter Apothekare kånst.708

38. Capitel.

YTermera giordes bränneoffers altaret medh all thes redskap/ v. 1. Twättokaret/ v. 8. Och gården medh sina bonader/ v. 9. Alt guld som förarbetat wardt i helgedomens werck/ war 29 centener/ 730 siklar: Alt silfwer 100 centener/ 1775 siklar: All koppar 70 centener/ 2400 siklar/ v. 24.

I. Bränneoffersaltaret giörs.

OCh giorde bränneoffers altaret af furoträ/ fem alnar långt och bredt/ rätt fyrakant/ och tre alnar högt. 710

2. Och giorde fyra horn/ som vthgingo af fyra hörnen/ och öfwerdrog them medh koppar.

3. Och giorde allahanda redskap til altaret/ trogh/ skoflar/ becken/ eldgafflar/ kolpannor; alt af koppar.

4. Och giorde på altaret ett galler/ såsom ett nät omkring af koppar/ ifrå nedan vp åth in til halfwäges på altaret. 711

5. Och giöt fyra ringar på the fyra hörnen af koppar gallret til stängerna.

6. Them giorde han af furoträ; och öfwerdrog them medh koppar:

7. Och satte them in vthi ringarna på sidone af altaret/ at man bar thet ther medh: och giorde thet iholt.

II. Twåttokaret.

8. OCh giorde twättokaret af koppar/ och thes foot ock af koppar/ twärt emot härarna 718/ som för dörene af witnesbyrdsens tabernakel lågo. 712

III. Gården medh sina bonader/ samt klädet til ingången.

9. OCh giorde han en gård/ på södra sidone en bonad/ hundrade alnar lång/ af twinnat hwitt silke: 713

10. Medh hans tiugu stolpar/ och tiugu fötter af koppar: men theras knappar och giordar af silfwer.

11. Sammalunda ock på norra sidone hundrade alnar medh tiugu stolpar/ och tiugu fötter af koppar: men theras knappar och giordar af silfwer.

12. På wästra sidone femtijo alnar/ medh tijo stolpar/ och tijo fötter: men theras knappar och giordar af silfwer.

13. På östra sidone femtijo alnar.

14. Femton alnar på hwarjo sidone widh porten af gårdenom; ju medh tre stolpar/ och tre fötter.

15. Så at aller bonaden til gården war af twinnat hwitt silke:

16. Och fötterna til stolparna af koppar/ och theras knappar och giordar af silfwer: så at theras knappar woro öfwerdragne medh silfwer.

17. Men theras giordar woro af silfwer på alla stolparna i gården.

18. Och klädet til ingången på gårdenom 714/ giorde han stickat af golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och twinnat hwitt silke: tiugu alnar långt/ och fem alnar högt/ efter thet mått/ som bonaden war til gården.

19. Ther til fyra stolpar och fyra fötter af koppar; och theras knappar af silfwer/ och theras knöpar öfwerdragne; och theras giordar af silfwer.

20. Och alla pålarna til tabernaklet/ och til gården alt omkring/ woro af koppar. 715

IV. Summan af förarbetat guld/ silfwer och koppar.

21. THetta är nu summan af thet/ som witnesbyrdsens tabernakel tilhörde/ thet förtaldt är/ såsom Mose sagt hade/ til Leviternas Gudztienst vnder Jthamars hand/ som war Prestens Aarons son:

22. Hwilket Bezaleel Vri son/ Hurs sons af Juda slächte giorde/ alt såsom HERren hade budit Mose.

23. Och medh honom Aholiab Ahisamachs son af Dans slächte/ en mästare til snida/ til wirka och til sticka medh golt silke/ skarlakan/ rosenrödt och hwitt silke.

24. Alt thet guld som förarbetat wardt i thetta hela helgedomens werck/ thet til wefftoffer gifwit wardt/ war nijo och tiugu centener/ siuhundrade och tretijo siklar/ efter helgedomens sikel.

25. Men silfret/ som kom ifrå menighetene/ war hundrade centener: tusende siuhundrade fem och siutijo siklar/ efter helgedomens sikel.

26. Så mång hufwud/ så många halfwa siklar/ efter helgedomens sikel 716/ af alla them som räknade wordo/ ifrå tiugu åhr och ther öfwer/ sex hundrade tusend/ try tusend/ fem hundrade och femtijo. 717

27. Vthaf the hundrade centener silfwer giöt man fötterna til helgedomen/ och fötterna til förlotten: hundrade fötter vthaf hundrade centener/ ju en centener til foten.

28. Men vthaf the tusend/ siuhundrade och fem och siutijo siklar/ wordo giorde knapparna til stolparna: och theras knöpar öfwerdragne/ och theras giordar.

29. Wefftoffret af koppar war siutijo centener; tw tusend och fyrahundrade siklar.

30. Ther af wordo giorde fötterna vthi dörene til witnesbyrdsens tabernakel/ och koppar altaret/ och koppar galret ther til; och all redskapen til altaret.

31. Ther til fötterna til gården alt omkring/ och fötterna i ingången på gårdenom: alle pålarna til tabernaklet/ och alle pålarna til gärden alt omkring.

39. Capitel.

TJl thet yttersta giordes Aarons ämbetskläder/ v. 1. Såsom lifkiortelen/ v. 2. Skölden/ v. 8. Silkeskiortelen/ v. 22. Trånga kiortelen/ hatten och the skiöna hufwor/ v. 27. Ännespannet/ på hwilket stod skrifwit

HERRANS HELJGHET/ v. 30. Altså fulbordades hela tabernaklets werck/ v. 32.

I. Aarons kläder giöras.

MEn af thet gola silket/ skarlakanet/ och rosenrödt/ giorde the Aaron ämbetzkläder 719/ til at tiena i helgedomenom; såsom HERren hade budit Mose.

Lifkiortelen.

2. Och han giorde lifkiortelen af guld/ golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och twinnat hwitt silke. 720

3. Och vthslog guldet/ och skar thet i trådar/ så at man kunde kånsteliga wirka thet in medh thet gola silket/ skarlakan/ rosenrödt/ och hwita silket.

4. Och giorde så/ at man sammanfögde honom på båda axlar/ och bandt honom tilhopa på båda sidor.

5. Och bältet war af samma kånst och werck/ af guld/ golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och twinnat hwitt silke; såsom HERren hade budit Mose.

6. Och the tilredde twå onichinerstenar/ omfattade i guld; vthgrafna af steensnidare medh Jsraels barnas namn: 721

7. Och fäste them på axlarna af lifkortelen/ at the skulle wara åminnelse stenar til Jsraels barn 722; såsom HERren Mose budit hade.

Skölden.

8. Och the giorde skölden/ efter then kånst och werck 731 som lifkiortelen war/ af guld/ golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och twinnat hwitt silke. 723

9. Så at han war fyrakant och twäfall/ een hand lång och bredh.

10. Och fylte honom medh fyra radar stenar. Then första raden war en sarder/ topatz och sinaragd.

11. Then andra/ en rubin/ saphir och diamant.

12. Then tredie/ en lyncurer/ achat och amethist.

13. Then fierde/ en turkos/ onicher och jaspis: omfattade i guld i alla radarna.

14. Och stenarna stodo grafne af steensnidarena/ efter the tolf Jsraels barnas namn: hwar thera af sitt namn/ efter the tolf slächten.

15. Och the giorde til skölden kädior vp åth af klart guld:

16. Och tw gyldene spänner/ och twå gyldene ringar; och fäste the twå ringar widh tw hörnen af skölden.

17. Och the twå gyldene kädiorna satte the vthi the twå ringar på hörnen/ af skölden.

18. Men the twå ändar af the gyldene kädior låto the komma in til the tw spännen; och hakade them in til hörnen af lifkiortelen twärt emot hwart annat.

19. Och giorde twå andra gyldene ringar/ och knäpte them widh the andra tw hörnen af skölden nedan til/ så at han låg hardt in på lifkiortelen.

20. Och giorde twå andra gyldene ringar/ them giorde the på the tw hörnen nedan til på lifkiortelen/ twärt

emot hwar annan/ ther lifkiortelen nedan til samman går.

21. Och wardt skölden medh sina ringar knäpt in til lifkiortelens ringar medh ett golt snöre/ så at thet låg hardt in til lifkiortelen/ och icke for löst ifrå lifkiortelen; såsom HERren hade budit Mose.

Silkeskiortelen.

22. Och han giorde silkeskiortelen vnder lifkiortelen/ then all wirkad war medh golt silke. 724

23. Och hans hufwudzsmog mitt ofwan vppå/ och een borda omkring hufwudzsmoget fållad/ at thet icke skulle gå sönder.

24. Och the giorde på hans fåll granat äple af golt silke/ skarlakan/ rosenrödt/ och twinnat hwitt silke.

25. Och giorde bielror 732 af klart guld/ them satte the emellan the granat äplen alt omkring på fållen af then filkeskiortelen: 725

26. Ju ett granat äple/ och een bielra alt omkring/ til at tiena ther vthi; såsom HERren hade budit Mose.

Trånga kiortelen.

27. Och giorde theslikes then trånga kiortelen/ wirkad af hwitt silke/ til Aaron och hans söner. 726

28. Och hatten af hwitt silke/ och skiöna hufwor af hwitt silke/ och nederklädet af twinnat hwitt linne. 727

29. Och thet stickade bältet af twinnat hwitt silke/ golt silke/ skarlakan/ rosenrödt; såsom HERren hade budit Mose.

Ännespannet.

30. The giorde ock ännespannet på then helga kronona af klart guld/ och grofwo skrift ther vppå: HERRANS HELJGHET. 728

31. Och bundo ett golt snöre ther widh/ at thet måtte knäppas ofwan på hatten; såsom HERren hade budit Mose.

II. Hela tabernaklets werck vpräknas/ hwart stycke för sigh.

32. ALtså war fullbordat hela wercket til witnesbyrdsens tabernakels boning. Och Jsraels barn giorde alt thet HERren hade budit Mose.

33. Och hade boningen til Mose/ tabernaklet/ och all thes redskap/ spänner/ bräder/ skotstänger/ stolpar/ fötter:

34. Täckelset af rödlett wädurskin; täckelset af tachsskin/ och förlotten:

35. Witnesbyrdsens ark medh sina stänger; nådastolen:

36. Bordet medh all thes redskap/ och skådobröden: 729

37. Then skiöna liusastakan 733/ tilreddan medh lamporna/ och all sin redskap/ och oljo til lysning: 730

38. Gyldene altaret och smörjelsen/ och godt rökwerck/ klädet i tabernaklets dör:

39. Kopparaltaret/ och thes koppargalrar/ medh sina stänger/ och all sin redskap/ twättokaret medh sin foot:

40. Bonaden til gården medh sina stolpar och fötter/ klädet til ingången åth gårdenom medh sin togh och pålar/ och all redskap som behöfdes til boningenes tienst witnesbyrdsens tabernakels:

41. Aarons Prestens ämbetzkläder til at tiena i helgedomenom; och hans söners kläder/ til at the skulle giöra Prestaämbetet.

42. All ting/ såsom HERren hade budit Mose/ giorde Jsraels barn til alla thenna tienstena.

43. Och Mose såg på alt thetta wercket/ at the giorde såsom HERren budit 734 hade/ och wälsignade them.

40. Capitel.

TÅ alt war färdigt/ befalte Güdh Mose vprätta tabernaklet ordenteliga/ v. 1. Och sedan smörja thet/ v. 9. Jtem hafwa Aaron och hans söner fram; smörja och wija them/ v. 12. Mose giorde alt troliga/ såsom Gudh honom befalt hade/ v. 17. Och fulkomnade thet hela wercket/ v. 33. Så öfwertäckte en molnsky tabernaklet/ v. 34. Rär thenna gaf sigh vp/ reste Jsraels barn: när hon icke gaf sigh vp/ foro the intet/ v. 36.

I. HERren befaller Mose vpsättia och smörja tabernaklet.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. På första dagen i then första månaden/ skalt tu vpsättia witnesbyrdsens tabernakel:

3. Och skalt ther vthi sättia witnesbyrdsens ark/ och hängia förlotten för arken. 735

4. Och skalt bära bordet tijt/ och reda thet til/ och ställa ther liusastakan/ och lamporna sättia ther vppå.

5. Och skalt sättia thet gyldene rökaltaret för witnesbyrdsens ark 736/ och vphängia klädet i dörena af tabernaklet. 737

6. Och bränneoffers altaret skalt tu sättia in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

7. Och twättokaret emellan witnesbyrdsens tabernakel och altaret/ och låta ther watn in.

8. Och giöra gården omkring/ och vphängia klädet i ingången på gårdenom.

9. Och skalt taga smörjooljo/ och smörja tabernaklet/ och alt thet ther inne är738: och skalt wija thet medh all thes redskap/ at thet skal wara heligt.

10. Och skalt smörja bränneoffers altaret medh all sin redskap/ och wijat/ at thet skal wara alrahelgast.

11. Skalt tu ock så smörja/ och wija twättokaret medh thes foot.

II. Wija Aaron och hans söner.

12. OCh tu skalt hafwa Aaron och hans söner fram för dörena af witnesbyrdsens tabernakel/ och twå them medh watn: 739

13. Och kläda på Aaron the helga kläden/ och smörja och wija honom/ at han skal wara min Prester:

14. Och hafwa theslikes hans söner fram/ och kläda vppå them the trånga kiortlarna.

15. Och smörja them såsom tu hafwer smordt theras fader/ at the skola wara mine Prester. Och thenna smörjelsen skola the hafwa til ett ewigt Presterskap när theras efterkommande.

III. Mose efterkommer befalningen.

16. OCh Mose giorde alt thet HERren honom budit hade.

17. Så wardt tabernaklet vpsatt i the andra åhrena/ på första dagenom i then första månaden.

18. Och tå Mose vpsatte thet/ satte han fötterna och bräden/ och skotstängerna/ och reste vp stolparna. 740

19. Och sträckte vth öfwertäckelset til ett tabernakel/ och lade thes täckelse ofwan vppå/ såsom HERren honom budit hade.

20. Och tog witnesbyrdet/ och lade thet in i arken 741/ och satte stängerna på arken/ och satte nådastolen ofwan på arken.

21. Och bar arken in i tabernaklet/ och hängde förlotten för witnesbyrdsens ark/ såsom HERren honom budit hade. 742

22. Och satte bordet in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ på then sidon i tabernaklet norr vth/ vthan för förlotten.

23. Och giorde brödh redo ther vppå för HERranom/ såsom HERren honom budit hade.

24. Och satte theslikes liusastakan ther in twärt öfwer ifrå bordet/ på then sidon i tabernaklet söder vth. 743

25. Och lät komma lamporna ther vppå för HERranom/ såsom HERren honom budit hade.

26. Och satte gyldene altaret ther in för förlotten.

27. Och rökte ther vppå medh godt rökwerck/ såsom HERren honom budit hade.

28. Och hängde klädet in i dörena af tabernaklet.

29. Men bränneoffers altaret satte han för dörena af witnesbyrdsens tabernakel/ och offrade ther vppå bränneoffer och spijsoffer/ såsom HERren honom budit hade.

30. Och twättokaret satte han emellan witnesbyrdsens tabernakel och altaret/ och lät watn ther in/ til at twå sigh medh.

31. Och Mose/ Aaron och hans söner twådde theras händer och fötter ther vthur. 744

32. Förty/ the måste twå sigh när the gingo in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ eller framträdde til altaret/ såsom HERren them budit hade.

33. Och giorde han gården redo/ kring om tabernaklet/ och omkring altaret/ och hängde klädet i ingången på gårdenom. Och altså fulkomnade Mose thet hela wercket.

IV. Molnskyn öfwertäcker tabernaklet.

34. OCh så öfwertäckte en molnsky witnesbyrdsens tabernakel: och HERrans herlighet 747 vpfylte tabernaklet. 745

35. Och Mose kunde icke gå in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ så länge som molnskyn blef ther öfwer: och HERrans herlighet vpfylte tabernaklet.

36. Och när molnskyn gaf sigh vp ifrå tabernaklet/ så foro Jsraels barn så ofta som the reste.

37. När molnskyn icke gaf sigh vp/ tå foro the intet/ alt in til then dagen han sigh vpgaf.

38. Förty/ HERrans molnsky war om dagen öfwer tabernaklet/ och om natten war eld ther inne 746/ för hela Jsraels huus ögon/ så länge the reste.

Ände på then andra boken Mose.

LEVITICUS.

Tredie Boken Mose/

Ther vthi handlas thesse stycker:

FÖrst/ huru HERren befaller Mose om allahanda offer; huruledes han wille/ at Jsraels barn ther medh hålla skulle/ cap. 1. alt in til thet 8.

II Huru Aaron och hans söner blefwo wigde til Prester/ cap. 8. Giorde sitt första offer/ cap. 9. Jtem/ huru hans söner Nadab och Abihu blefwo dräpne af HERranom/ tå the offrade medh främmande eld/ cap. 10.

III. Hwad HERren wille Jsraels barn skulle hålla för reent eller orent. Såsom orene diur/ cap. 11. Barnaföderskor/ cap. 12. Spitelske/ cap. 13. och 14. Kötzflödige/ cap. 15. Och huru the renas skulle.

IV. Huruledes helgedomen skulle försonas en gång om åhret/ cap. 16. Och at the icke annorstädes offra skulle än widh helgedomen/ cap. 17.

V. Huru HERren gifwer några herliga budh/ som yttermera förklara budorden/ såsom om förbudna leder/ cap. 18. Om kärlek emot wår nästa/ rc. cap. 19. Samt huru några grofwa lafter straffas skulle/ cap. 20.

VI. Om Presterna/ at the icke skulle orena sigh på någon dödan; icke taga någon förkränckt til hustru/ cap. 21; icke läta någon annan äta af thet helgat war/ cap. 22.

VII. Huru the skulle hålla medh theras Högtider/ cap. 23. Medh them som försmäda HERrans namn/ cap. 24. Medh Helgåhr och Friåhr/ cap. 25. Och medh synnerlig löfte/ cap. 27. Samt huru Gudh låfwar sigh wilja wälsigna them som hans budh hålla/ och straffa them som hans budh öfwerträda/ cap. 26.

1. Capitel.

NÄr nu tabernaklet war vpslagit/ kallade HERren Mose/ och böd honom om allahanda offer/ huruledes ther medh hållas skulle/ v. 1. Såsom om bränneoffer af stoor boskap/ v. 3. Af små boskap/ fåår och getter/ v. 10. Och af foglar/ v. 14.

I. HERren befaller om offer; i synnerhet bränneoffer af stoor boskay.

OCh HERren kallade Mose/ och talade medh honom vthu witnesbyrdsens tabernakel/ och sade:

2. Tala medh Jsraels barn och såg til them: Hwilken ibland eder wil giöra HERranom ett offer 750/ han giöre thet af boskape; af fää och af fåår.

3. Wil han giöra ett bränneoffer af oxar/ så offre en stutkalf/ then ingen brist hafwer/ in för dörene af witnesbyrdsens tabernakel/ at thet skal warda HERranom tacknemligit af honom:

4. Och lägge sina hand på bränneoffrets hufwud/ så warder thet tacknemligit/ och försonar honom.748

5. Och skal slachta then stuten för HERranom: och Presterna Aarons söner skola bära blodet fram/ och stänckia alt omkring på altaret/ som är för dörene af witnesbyrdsens tabernakel.

6. Och huden skal bränneoffrena aftagas/ och thet skal huggas i stycker.

7. Och Prestens Aarons söner skola giöra en eld på altaret/ och läggia ther wedh vppå.

8. Och skola läggia stycken/ nemliga hufwudet och kroppen vppå weden/ som ligger på eldenom på altaret.

9. Men inelfwerna och fötterna skal man twå medh watn/ och Presten skal alt thetta vpbränna på altaret til ett bränneoffer. Thetta är ett offer som wäl luchtar för HERranom. 749

II. Om bränneoffer af små boskap.

10. WJl han giöra bränneoffer af fåår eller getter/ så offre thet mankön är/ thet ingen brist hafwer.

11. Och skal slachta thet vthmedh sidone af altaret/ som norr vth är för HERranom. Och Presterna Aarons söner skola stänckia thes blodh på altaret alt omkring.

12. Och man skal hugga thet i stycke. Och Presten skal läggia hufwudet och kroppen på weden och elden/ som på altaret är.

13. Men inelfwerna och fötterna skal man twå medh watn. Och Presten skal alt thet offra och vpbränna på altaret til bränneoffer. Thetta är ett offer som wäl luchtar för HERranom.

III. Om bränneoffer af foglar.

14. WJl han ock giöra HERranom ett bränneoffer af foglar/ så giöre thet af turturdufwor/ eller af vnga dufwor.

15. Och Presten skal hafwat fram til altaret/ och först wrida thy halsen af/ at thet må vpbrännas på altaret/ och låta vthblöda blodet på altarens wägg.

16. Och thes kräfwo medh fiedrarna skal man kasta widh altaret öster vth på askohopen.

17. Och skal bryta thes wingar sönder/ men icke rifwa them ifrå. Och altså skal Presten vpbränna thet på altaret/ på wedenom och eldenom/ til ett bränneoffer. Thetta är ett offer som wäl luchtar för HERranom.

2. Capitel.

THeslikes om spijsoffer/ af miöl/ v. 1. Af brödh eller kakor/ v. 4. At suurdeg icke skulle brukas i offer/ v. 11. Om salt widh all offer/ v. 13. Spijsoffer af sädh eller första fruchterna/ v. 14.

I. Om spijsoffer af miöl.

WJl een siäl giöra HERranom ett spijsoffer/ så skal thet wara af semlomiöl; och skal giuta ther oljo vppå/ och läggia rökelse ther vppå:

2. Och bära thet så til Presterna Aarons söner 751. Tå skal Presten taga sina hand fulla af thet samma semlomiölet och oljone/ samt medh alt rökelset/ och bränna thet vp på altaret til een åminnelse. Thetta är ett offer som wäl luchtar för HERranom.

3. Thet öfwer är af spijsoffret/ skal höra Aaron och hans söner til. Thet skal wara thet alrahelgasta af HERrans offer.

II. Om spijsoffer af thet som bakat är.

4. MEn wil han giöra ett spijsoffer af thet i vgn bakas/ så tage kakor af semlomiöl/ osyrade/ beblandade medh oljo/ och osyrade tunkakor/ smorda medh oljo.

5. Men är titt spijsoffer af något thet som bakat är i panno/ så skal thet wara af osyrat semlomiöl/ beblandat medh oljo.

6. Och tu skalt delat i stycker/ och giuta ther oljo vppå; så är thet ett spijsoffer.

7. Är ock titt spijsoffer något thet på halster bakat är/ så skalt tu giöra thet af semlomiöl medh oljo.

8. Och thet spijsoffer/ som tu af sådana wilt giöra HERranom/ thet skalt tu därа til Presten/ han skal hafwa thet fram til altaret.

9. Och häfoffra thet samma spijsoffret til een åminnelse/ och bränna thet vp på altaret. Thet är ett offer som wäl luchtar 753 för HERranom.

10. Thet öfwer är/ skal höra Aaron och hans söner til. Thet skal wara thet alrahelgasta af HERrans offer.

III. Jngen suurdeg skal offras på HERrans altare.

11. ALt spijsoffer/ som J wiljen offra HERranom/ skolen J giöra vthan suurdeg; ty ingen suurdeg/ eller hannog skal ther ibland vpbränd warda HERranom för offer.

12. Men til en förstling skolen J offra them HERranom; men på intet altare skola the komma/ til een sööt lucht.

IV. Vthi all offer skal salt brukas.

13. ALt titt spijsoffer skalt tu salta. Och titt spijsoffer skal aldrig wara vthan tins Gudz förbundz salt 754; ty vthi alt titt offer/ skalt tu offra salt. 752

V. Om spijsoffer af första fruchten.

14. WJlt tu giöra ett spijsoffer HERranom af första fruchterna/ skalt tu torcka the gröna axen widh eld/ och stöta them små/ och så offra spijsoffer af tina första fruchter.

15. Och skalt låta ther oljo vppå/ och läggia rökelse ther vppå; så är thet ett spijsoffer.

16. Och Presten skal taga af thet stötta/ och af oljone medh alt rökelset/ och vpbränna thet til een åminnelse. Thet är HERranom ett offer.

3. Capitel.

SAmmaledes om tackoffer/ af stoor boskap/ v. 1. Af små boskap/ såsom af fåår/ v. 6. Och getter/ v. 12. J synnerhet at the intet fett af offren eller blodh äta skulle/ vtan thet skulle höra HERranom til/ v. 17.

I. Om tackoffer af stoor boskap.

OM hans offer är ett tackoffer/ af fää/ antingen oxe eller koo/ skal han offra för HERranom thet vthan wanck är.

2. Och skal läggia sina hand på thes hufwud/ och slachta thet för dörene af witnesbyrdsens tabernakel. Och

Presterna Aarons söner/ skola stänckia blodet på altaret alt omkring.

3. Och skal offra af thet tackoffret HERranom/ nemliga alt thet feta på inelfwerna. 755

4. Och båda niurarna/ medh thet feta som ther på är widh lenderna/ och thet nätet öfwer lefrena medh niurarna. 758

5. Och Aarons söner skola thet vpbränna på altaret för ett bränneoffer på wedenom/ som ligger på eldenom. Thet är ett offer som wäl luchtar för HERranom. 756

II. Om tackoffer af små boskap.

6. MEn wil han giöra HERranom ett tackoffer af små boskap/ antingen gummar eller gymmer/ så skal thet wara vthan all wanck.

7. Är thet ett lamb/ så skal han hafwa thet fram för HERran.

8. Och skal låggia sina hand på thes hufwud/ och slachta thet in för witnesbyrdsens tabernakel. Och Aarons söner skola stänckia thes blodh på altaret alt omkring.

9. Och altså offra HERranom af tackoffrena/ nemliga/ thes feta; hela stierten medh ryggenom 759/ thet feta som är öfwer inelfwen/ samt medh alt thet feta som inwärtes är.

10. Och båda niurarna medh alt thet feta som ther på är widh länberna/ och thet nätet om lefrena medh niurarna.

11. Och Presten skal vpbränna thet på altaret/ til offrens spijs 760 HERranom.

12. Är hans offer een geet/ och bär henne fram för HERran:

13. Skal han läggia sina hand på hennes hufwud/ och slachta henne för witnesbyrdsens tabernakel. Och Aarons söner skola stänckia hennes blodh på altaret alt omkring.

14. Och skal ther af offra ett offer HERranom/ nemliga/ thet feta som är omkring inelfwerna/ och alt thet feta som inwärtes är:

15. Båda niurarna medh thet feta som ther på är widh länderna/ och nätet öfwer lefrena medh niurarna.

III. Thet feta/ och blodh/ warder förbudit äta.

16. OCh Presten skal vpbrännat på altaret til offrens spijs/ til en söt lucht. Alt thet feta hörer HERranom til.

17. Thet ware en ewig sedh medh edra efterkommande vthi alla edra boningar/ at J intet fett eller blodh äten. 757

4. Capitel.

TJl thet fierde om allahanda syndoffer. Såsom för then synd som skeer af swaghet eller owetenhet/ v. 1. Af någon Prest/ v. 3. Af någon heel menighet/ v. 13. Af någon Förste/ v. 22. Eller ock af en gemeen person/ v. 27.

I. Om syndoffer för then synd som skeer af owetenhet;

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala medh Jsraels barn/ och säg: Om een siäl syndar af owetenhet emot något HERrans budh/ som hon icke giöra skulle:

Vthaf någon Prest.

3. Nemliga/ om en Prester/ som smord är/ syndar/ så at han förargar 766 folcket/ han skal för sina synd/ som han giordt hafwer/ bära fram en vng stuut/ then vthan wanck är/ HERranom til ett syndoffer.

4. Och skal hafwa stuten fram för HERran in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel/ och läggia sina hand på hans hufwud/ och slachta honom för HERranom.

5. Och Presten som smord är/ skal taga af hane blodh/ och bära in vthi witnesbyrdsens tabernakel.

6. Och skal doppa sitt finger vthi blodet/ och stänckia ther medh siu resor för HERranom/ in för förlotten i the helga.

7. Och skal af samma blodh stryka på hornen af rökaltaret/ som står för HERranom in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ och giuta alt blodet på botnen af bränneoffrens altare/ som står för dörene til witnesbyrdsens tabernakel. 761

8. Och alt thet feta af syndoffret skal han häfoffra: Nemliga thet feta som är öfwer inelfwerna/ och alt thet feta som inwärtes är:

9. Båda niurarna medh thet feta som ther på är widh länderna/ och thet nätet öfwer lefrena medh niurarna; 767

10. Såsom man häfoffrar i tackoffret af oxanom; och skal vpbrännat på bränneoffrens altare:

11. Men hudena af stuten medh alt kötet/ samt medh hufwudet och fötterna/ och inelfwerna/ och goret; 762

12. Thet skal han alt vthföra vthu lägret 768/ på ett reent rum/ tijt man slår askona/ och skal vpbrännat på wedh i elde. 763

II. Om syndoffer för een heel menighet.

13. OM een heel menighet i Jsrael försåge sigh/ och gierningen wore fördold för theras ögon/ så at the giordt hade emot något HERrans budh/ thet the icke giöra skulle/ och worde så brotzlige: 764

14. Och förnumme så sedan sina synd/ som the giordt hade: så skola the hafwa en vng stuut fram til syndoffer/ och ställa honom för dörena af witnesbyrdsens tabernakel:

15. Och the äldste af menighetene skola läggia theras händer på hans hufwud för HERranom/ och slachta then stuten för HERranom.

16. Och Presten/ som smord är/ skal bära blodet af stuten in vthi witnesbyrdsens tabernakel.

17. Och doppa ther in medh sitt finger/ och siu resor stänckia för HERranom in för förlotten.

18. Och skal stryka af blodet på hornen af altaret/ som står för HERranom vthi witnesbyrdsens tabernakel; och alt thet andra blodet giuta på botnen af bränneoffers altaret/ som står för dörene af witnesbyrdsens tabernakel.

19. Alt hans feta skal han häfoffra/ och vpbränna på altaret.

20. Och skal giöra medh thenna stuten såsom han giorde medh syndoffers stutenom. Och altså skal Presten

försona them/ och thet warder them förlåtit.

21. Och skal han föra stuten vthu lägret och bränna honom vp/ såsom han vpbrände then förra stuten. Thet skal wara syndoffret för menighetene.

III. Om syndoffer för en Förste.

22. OM en Förste syndar/ och något giör emot HERrans sins Guds budh/ thet han icke giöra skulle/ och warder brotzlig owetandes:

23. Och förnimmer sina synd/ som han giordt hafwer; han skal frambära til offers en getabock vthan all wanck:

24. Och läggia sina hand på bocksens hufwud/ och slachta honom på thet rum/ ther man slachtar bränneoffer för HERranom: thet ware hans syndoffer.

25. Sedan skal tå Presten taga af syndoffrens blodh medh sitt finger/ och stryka thet på hornen af bränneoffers altaret/ och thet andra blodet giuta på botnen af bränneoffrens altare.

26. Men alt hans feta skal han vpbränna på altaret/ lika såsom thet feta af tackoffrena: och altså skal Presten försona hans synd 769/ och thet warder honom förlåtit.

IV. Om syndoffer för en gemeen man.

27. OM een siäl af meniga folcket syndar owetandes/ så at hon owetandes giör emot nägot HERrans budh/ thet hon icke giöra skulle/ och blifwer så brotzlig:

28. Eller förnimmer sina synd/ som hon giordt hafwer; hon skal bära fram för ett offer ena geet vthan wanck/ för syndena som hon giordt hafwer.

29. Och skal läggia sina hand på syndoffrens hufwud/ och slachta thet på bränneoffrens rum.

30. Och Presten skal taga af blodet medh sitt finger/ och stryka på hornen af brånneoffrens altare/ och alt blodet giuta på botnen af altaret.

31. Alt hennes feta skal han aftaga/ såsom han aftager thet feta af tackoffrena/ och skal vpbränna på altaret til en söt lucht HERranom: och altså skal Presten försona henne/ och thet warder henne förlåtit. 765

32. Men bär han fram ett får til syndoffer/ så bäre een gymmer vthan wanck:

33. Och lägge sina hand på syndoffrens hufwud/ och slachte thet til ett syndoffer/ på thet rumet/ ther man slachtar bränneoffret.

34. Och Presten skal taga af blodet medh sitt finger/ och stryka på hornen af bränneoffrets altare/ och giuta alt blodet på botnen af altaret.

35. Men alt thes feta skal man aftaga/ såsom han aftager thet feta af tackoffrets fåre/ och skal thet vpbränna på altaret til ett HERrans offer. Och altså skal Presten försona hans synd/ then han giordt hafwer/ och honom warder thet förlåtet.

5. Capitel.

TJl thet femte om allahanda skuldoffer. Såsom/ för thet man hade hördt någon bannas/ och förtegat thet/ v. 1. Eller kommit widh något oreent/ v. 2. Eller ock sielf lättferdeliga något sworit/ v. 4. Huru therföre offras

skulle/ v. 5. Jtem om man hade förtagit sigh på något som wigdt war/ v. 14. Eller eljes owetande syndat moot något HERrans budh/ v. 17.

I. Om skuldoffer/ för then som hade förtegat nägors bannor/ rc.

OM een siäl syndar/ så at hon hörer några bannor/ och hon är thes witne/ eller thet sedt eller förfaret hafwer/ och icke hafwer tilsagt/ hon är brotzlig til een mißgierning.

2. Eller om een siäl kommer widh något oreent/ antingen ett aas af ett oreent diur 770/ eller af boskap/ eller af matkar/ och wiste thet icke/ hon är oreen/ och är brotzlig.

3. Eller om hon kommer widh ena orena menniskio/ i hwad som helst orenhet ther menniskian kan medh oreen warda/ och wiste thet icke/ och förnimmer thet sedan/ then är brotzlig.

4. Eller om een siäl swär/ så at henne går af munnen at giöra illa eller wäl/ såsom ene menniskio wäl händer at swärja/ och wiste thet icke/ och förnimmer thet sedan/ then warder brotzlig på ett af thetta.

5. När nu händer at hon brotzlig är på ett thera/ och bekänner at hon ther på syndat hafwer:

6. Så skal hon för thetta hennes syndz brott/ som hon giordt hafwer/ bära fram HERranom af hiordenom ett får eller ena geet/ som foster haft hafwer/ til syndoffer: så skal Presten försona henne hennes synder. 775

7. Förmår hon icke ett får/ så bäre HERranom för sitt brott/ som hon brutit hafwer/ twå turturdufwor/ eller twå vnga dufwor; ena til syndoffer/ then andra til bränneoffer.

8. Och bäre them til Presten/ han skal then första giöra til syndoffer/ och wrida halsen sönder af henne/ och doch icke rifwa hufwudet ifrå. 771

9. Och stänckia medh syndoffrets blodh på altarens wägg/ och låta thet blodet/ som öfwer är/ vthblöda på altarens botn: thet är syndoffret.

10. Then andra skal han giöra til bränneoffer efter thes rätt: och altså skal Presten försona henne hennes synd/ som hon giordt hafwer/ och thet warder henne förlåtet.

11. Förmår hon icke twå turturdufwor/ eller twå vnga dufwor/ så bäre fram sitt offer/ för sina synd/ en tijonde deel af ett Epha semlomiöl til syndoffer: Men ingen oljo skal han låta ther vppå/ eller rökelse låta komma ther vppå: ty thet är ett syndoffer. 772

12. Och han skal bärat til Presten/ och Presten skal taga ther af een hand full til åminnelse/ och bränna thet vp på altaret HERranom til ett offer: thetta är ett syndoffer. 773

13. Och Presten skal så försona honom hans synd/ som han giordt hafwer/ och thet warder honom förlåtet. Och thet skal höra Prestenom til/ såsom ett spijsoffer.

II. För then som hade förtagit sigh på något thet wigdt war.

14. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

15. Om een siäl förtager sigh/ så at hon medh owetenhet syndar på något/ som HERranom wigdt är; skal hon bära HERranom skuldoffer/ en wädur af hiordenom vthan wanck/ then twå siklar silfwer är wärd/ efter helgedomens sikel/ til skuldoffer.

16. Ther til hwad han syndat hafwer på thet wigda/ skal han thet igen gifwa/ och än tå gifwa femte delen ther vthöfwer. Och skal gifwat Prestenom/ han skal försona honom medh skuldoffrets wädur/ så warder thet

honom förlåtet.

III. För then som emot något budh owetande sigh hade förtagit.

17. OM een siäl syndar/ och giör emot något HERrans budh/ thet hon icke göra skulle/ och wiste thet icke/ hon är brotzlig/ och är skyldig åth then mißgierningene. 774

18. Och skal bära en wädur af hiordenom vthan wanck/ then ett skuldoffer wärd är/ til Presten. Han skal försona honom hans owetenhet/ then han giordt hafwer/ och wiste thet icke/ så warder thet honom förlåtet.

19. Thet är skuldoffret/ til hwilket han HERranom brotzlig är.

6. Capitel.

OM skuldoffer för then som wetande sin nästa något afhändt/ eller förhållit/ thet honom tilkom/ v. 1. Om bränneoffer/ huru ther medh hållas skulle/ v. 8. Synnerlig at thes eld skulle aldrig vthsläckias/ vtan altid brinna på HERrans altare/ v. 12. Ther näst om spijsoffret/ v. 14. Ther til medh om öfwerste Prestens wijelseoffer/ v. 19. Til thet sidsta om syndoffret/ v. 24.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

I. Om skuldoffer för then som sin nästa wetande något hade afhändt.

2. Om een siäl syndar/ och förtager sigh för HERranom/ så at han nekar sinom nästa/ thet han honom befalt hafwer/ eller thet han honom i godo troo handfått hafwer/ eller thet han medh wåld taget 776/ eller medh orätt vnder sigh slaget hafwer:

3. Eller thet tappat war/ funnet hafwer/ och såger ther neij til medh en falsk eed/ och hwad thet hälst kan wara/ thet een menniskia emot sin nästa bryter.

4. När nu skeer at han så syndar/ och sigh förbryter/ så skal han igen gifwa/ hwad han så medh wåld taget hafwer/ eller medh orätt vnder sigh slaget/ eller thet honom befalt war/ eller thet han funnet hafwer:

5. Eller ther han then falska eden öfwer giordt hafwer/ thet skal han altsammans igen gifwa/ och än tå gifwa femte delen ther öfwer/ honom som thet tilhörde/ på then dagen han sitt skuldoffer gifwer. 777

6. Men för sina skuld skal han bära HERranom til Presten en wädur af hiorden vthan wanck/ then ett skuldoffer wärd är.

7. Så skal Presten försona honom för HERranom; så warder honom förlåtet alt thet han giorde/ ther han sigh medh förbröt.

II. Om bränneoffer.

8. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

9. Biud Aaron och hans söner/ och säg: Thetta är bränneoffrets lagh. Bränneoffret skal brinna på altarens eldstad/ alla nattena in til morgonen; och allena altarens eld skal ther på brinna.

10. Och Presten skal kläda på sigh sin linna kiortel/ och thet linna nederklädet på sin kropp; och skal vptaga askona/ som af bränneoffrets eld kommer vppå altaret/ och läggia then jämte widh altaret.

11. Och skal kläda sigh af/ och kläda sigh i annor kläde/ och bära askona vth om lägret på ett reent rum. 778

12. Elden på altaret skal brinna/ och aldrig vthsläckias. Presten skal hwar morgon vptända weden ther vppå/ och ställa bränneoffret ther vppå/ och bränna ther vppå thet feta af tackoffret.

13. Altid skal elden brinna på altaret/ och aldrig vthsläckias.

III. Om syijsoffer.

14. OCh thetta är spijsoffrens lagh/ thet Arons söner offra skola för HERranom på altaret. 779

15. Man skal häfoffra sin hand full af semlomiöl/ af spijsoffret och thes oljo/ och alt rökelset/ som ligger på spijsoffret/ och skal vptändat på altarena til een söt lucht/ HERranom til åminnelse. 780

16. Thet öfwer är/ skal Aaron och hans söner förtära: och skola ätat osyrat på heligt rum; i gårdenom til witnesbyrdsens tabernakel.

17. The skola intet baka medh suurdeg: ty thet är theras deel/ then jagh them af mitt offer gifwit hafwer: thet skal wara them thet alrahelgasta/ lika såsom syndoffret och skuldoffret.

18. Thet mankön är ibland Aarons barn/ skola thet äta 781. Thet ware edrom efterkommandom en ewig rätt om HERrans offer. Jngen skal komma ther widh/ vtan han är wigd. 782

IV. Om öfwerste Prestens wijelseoffer.

19. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

20. Thetta skal wara Aarons och hans söners offer/ som the skola offra HERranom på theras wijelsedag. Tijonde delen af ett Epha semlomiöl til ewigt spijsoffer/ hälftena om morgonen/ och hälftena om aftonen. 783

21. Vthi panno skalt tu giöra thet medh oljo/ och bära thet bakat fram; och i skycker stalt tu thet offra HERranom til een söt lucht.

22. Och Presten/ som af hans söner i hans stadh smord warder/ han skal giöra thet. Thetta är en ewig rätt HERranom. Thet skal alt vpbrändt warda:

23. Ty alt spijsoffer/ som för en Prest skeer/ skal förtäras af eld/ och icke ätas.

V. Om syndoffer.

24. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

25. Tala til Aaron och hans söner/ och säg: Thetta är syndoffrens lagh: på then staden ther tu slachtar bränneoffret/ ther skalt tu ock slachta syndoffret. för HERranom; thet är thet alrahelgasta.

26. Presten/ som syndoffret offrar/ skal thet äta på heligt rum/ vthi gårdenom til witnesbyrdsens tabernakel.

27. Jngen skal komma widh thes kött/ vtan han är wigd. Och then som en klädnad stäncker af thes blodh/ han skal twå sigh på heligt rum.

28. Och krukan ther thet vthi kokat är/ skal sönderslås. Är thet een koppar gryta/ så skal man skura henne/ och skölja medh watn. 784

29. Thet mankön är ibland Presterna/ the skola äta ther af; ty thet är thet alrahelgasta.

30. Men alt thet syndoffer 786/ hwars blodh burit warder in vthi witnesbyrdsens tabernakel til försoning i

thy helga/ thet skal man icke äta; vtan vpbränna thet medh eld. 785

7. Capitel.

OM skuldoffer och Prestens andeel ther af/ v. 1. Om treggehanda tackoffer. Såsom om lofoffer/ v. 11. Om löfte och friwiljogt offer/ v. 16. Och at man icke skulle äta thet feta eller blodh/ v. 22. Omsider ock hwad Presten skulle tilhöra af thet som offrat blef/ v. 31. Och således befalte HERren om allahanda offer/ v. 37.

I. Om skuldoffer/ och hwad Presten ther af tilkom.

OCh thetta är skuldoffrens lagh/ och thet är thet alrahelgasta.

2. På thet rumet ther man slachtär bränneoffret/ skal man ock slachta skuldoffret/ och stänckia thes blodh på altaret alt omkring.

3. Och alt thes feta skal man offra; stierten och thet feta som är på inelfwerna:

4. Båda niurarna/ medh thet feta som ther på är widh länderna/ och nätet öfwer lefrena medh niurarna.

5. Och Presten skal vpbränna thet på altaret HERranom til ett offer. Thet är ett skuldoffer.

6. Thet mankön är ibland Presterna/ skola thet äta på heligt rum; ty thet är thet alrahelgasta.

7. Såsom syndoffret så skal ock skuldoffret wara; bägges theras skal en lagh wara. Och skal höra Prestenom til/ som ther igenom försonar.

8. Then Prester något bränneoffer offrar/ honom skal tilhöra huden af bränneoffret/ som han offrat hafwer.

9. Och alt spijsoffer som i vgn/ eller på halster/ eller vthi panno bakat warder/ skal höra Prestenom til/ som thet offrar.

10. Och alt spijsoffer som medh oljo blandat eller tort är/ thet skal allom Aarons barnom tilhöra/ så thy eno som thy andro.

II. Om treggehanda tackoffer.

11. OCh thetta är tackoffers 792 lagh/ thet man HERranom offrar.

12. Wilja the giöra ett lofoffer 792/ så skola the offra osyrade kakor/ blandade medh oljo/ och osyrade tunkakor/ bestrukna medh oljo/ och i panno bakade semlokakor/ blandade medh oljo.

13. Och sådana offer skola the giöra på een kako af syrat brödh til sitt tackoffers lofoffer.

14. Och ett af thy allo skal offras HERranom til häfoffer/ och skal höra Prestenom til/ som stäncker tackoffrens blodh.

15. Och lofoffrens kött i sitt tackoffer/ skal ätas på samma dagen som thet offrat warder/ och intet låtas qwart in til morgonen.

16. Och ehwad thet är ett löfte eller friwiljogt offer/ så skal thet på samma dagen ätit warda/ som thet offrat är: om något qwart blifwer til then andra dagen/ skal man än tå ätat.

17. Men hwad qwart blifwer af offrat kött in til tredie dagen/ thet skal vpbrännas i elde.

18. Och om någor äter på tredie dagen af thet offrade kötet af hans tackoffer/ så blifwer han icke

tacknemlig/ som thet offrat hafwer/ thet skal icke heller warda honom tilräknat/ vtan thet blifwer een styggelse. Och hwad siäl/ som ther af äter/ hon är brotzlig til een mißgierning.

19. Och thet kött som kommer widh något oreent/ thet skal icke warda ätit/ vtan vpbrändt i elde. Then ther reen är til lekamen/ han skal äta thet kötet.

20. Och then siäl som äter af tackoffrens kött/ thet HERranom tilhörer/ hennes oreenhet ware öfwer henne/ och hon skal warda vthrotad vthu sitt folck.

21. Och om een siäl kommer widh något thet oreent är/ ware sigh oreen menniskia/ boskap/ eller hwad eljes styggeligit är 787/ eller ock äter af tackoffrens kött/ thet HERranom tilhörer/ then skal vthrotad warda vthu sitt folck.

III. Förbiudes åter äta thet feta/ och blodh.

22. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

23. Tala medh Jsraels barn/ och säg: J skolen intet fett äta af fää/ lambom och getom. 788

24. Men thet feta af ett aas/ och hwad af wildiur rifwit är/ bruker eder til allahanda nytto; men icke skolen J ätat.

25. Ty then som äter thet feta af then boskap/ som HERranom til offer gifwen är/ then samma siälen skal vthrotad warda vthu sitt folck.

26. J skolen ock intet blodh äta/ antingen af boskap/ eller af foglar ther J boon. 789

27. Hwilken siäl som äter något blodh/ hon skal vthrotad warda vthu sitt folck.

28. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

29. Tala medh Jsraels barn/ och säg: Then som HERranom sitt tackoffer giöra wil/ han skal ock bära medh hwad som HERranom til ett tackoffer tilhörer.

30. Han skal medh sine hand bärat fram til HERrans offer/ nemliga/ thet feta på bröstena skal han frambära/ samt medh bröstet/ at the skola warda ett wefftoffer för HERranom.

IV. Hwad Presten här af tilkom.

31. OCh Presten skal vpbränna thet feta på altaret. Och bröstet skal höra Aaron til/ och hans söner.

32. Och then högra bogen skola the gifwa Prestenom til häfoffer af theras tackoffer.

33. Och hwilken ibland Aarons söner offrar blodet af tackoffret/ och thet feta/ han skal ock hafwa then högra bogen på sin deel.

34. Ty wefftebröstet och häfwebogen hafwer jagh taget af Jsraels barn/ af theras tackoffer/ och hafwer gifwit thet Prestenom Aaron/ och hans söner/ til en ewig rätt. 790

35. Thetta är Aarons och hans söners wijelse af HERrans offer/ på then dagen tå the öfwerantwardade wordo til at wara HERranom Prester.

36. Tå HERren böd/ på then dagen tå han them wigde/ hwad them af Jsraels barnom gifwas skulle/ til en ewig rätt/ allom theras efterkommandom.

V. Beslut på lagh om offren.

37. OCh thetta är bränneoffrens lagh/ spijsoffrens/ syndoffrens/ skuldoffrens/ fylleoffrens och tackoffrens:

38. Thet HERren på Sinai berg Mose böd/ then dagen tå han böd honom til Jsraels barn/ at the skulle offra theras offer HERranom vthi then öknene Sinai. 791

8. Capitel.

THer efter befalte HERren Mose wija Aaron och hans söner til Prester/ v. 1. Och han tog them/ smorde och wigde them/ medh the offer och ceremonier/ som HERren honom tilförene föreskrifwit hade/ v. 4. 5. rc.

I. Guds befalning huru Aaron och hans söner skulle wijas til Prester.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tag Aaron och hans söner medh honom/ samt medh theras kläder/ och smörjooljon/ och en stuut til syndoffer; twå wädrar/ och en korg medh osyrat brödh. 793

3. Och församla alla menighetena in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

4. Mose giorde såsom HERren honom böd/ och församlade menighetena in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel;

5. Och sade til them: Thetta är thet/ som HERren budit hafwer at giöra.

II. Om theras klädnad/ och wigning.

6. OCh tog Aaron och hans söner/ och twådde them medh watn.

Exod. 28:31.

7. Och drog honom then linna kiortelen vppå/ och bandt bältet omkring honom/ och klädde på honom then gola silkeskiortelen/ och fick honom lifkiortelen vppå/ och giordade honom öfwer lifkiortelen. 794

8. Och satte på honom skölden/ och i skölden Lius och Fulkomlighet. 795 802

9. Och satte honom hatten på hans hufwud/ och satte på hatten ofwan för hans änne/ ett gyldene span på then helga kronona: såsom HERren Mose budit hade. 796

10. Och Mose tog smörjooljon 797/ och smorde tabernaklet 803 medh alt thet ther vthi war/ och wigde thet.

11. Och stänckte ther medh siu resor på altaret/ och smorde altaret medh all sin redskap/ twättokaret medh sinom foot/ at thet skulle warda wigdt.

12. Och giöt af smörjooljone på Aarons hufwud/ och smorde honom/ at han skulle warda wigd. 798

13. Och hade Aarons söner fram/ och drog them linna kiortlar vppå/ och giordade them medh bälter/ och bandt them hufwor vppå/ såsom HERren honom budit hade.

III. Om theras offer.

14. OCh lät häfwa fram til sigh en stuut til syndoffer. Och Aaron och hans söner lade sina händer på hans hufwud. 799

15. Sedan slachtades han. Och Mose tog af blodet/ och strök medh fingret på hornen af altaret alt omkring/ och skiärde altaret/ och giöt blodet på altarens botn/ och wigde thet/ at han skulle försonat.

16. Och tog alt thet feta af inelfwerna; nätet öfwer lefrena/ och båda niurarna medh thet feta ther på är/ och vpbrände thet på altaret.

17. Men stuten medh hans hudh/ kött och träck/ brände han vp i elde vthan för lägret; såsom HERren honom budit hade. 800

18. Och hade en wädur fram til bränneoffer: och Aaron medh hans söner lade sina händer på hans hufwud.

19. Sedan slachtades han. Och Mose stänckte af blodet på altaret alt omkring:

20. Högg wäduren i stycker/ och brände vp hufwudet och stycken:

21. Och twådde inelfwerna och fötterna medh watn/ och brände så hela wäduren vp på altarena. Thet war ett bränneoffer til een söt lucht/ ett offer HERranom; såsom HERren honom budit hade.

22. Han hade ock fram then andra wäduren/ som är fyllooffrens. Och Aaron medh hans söner lade sina händer på hans hufwud.

23. Sedan slachtades han. Och Mose tog af hans blodh/ och strök på högra örnatimpen af Aaron/ och vppå tuman af högra handene/ och på then största tåna af hans högra foot.

24. Och hade fram Aarons söner/ och strök af blodet på theras högra örnatimp/ och på tuman af theras högra hand/ och på största tåna af theras högra foot: och stänckte blodet på altaret alt omkring.

25. Och tog thet feta och stierten/ och alt thet feta på inelfwerna/ och nätet på lefrena/ båda niurarna medh thet feta ther vppå är/ och then högra bogen.

26. Ther til tog han vthaf korgenom/ ther thet osyrade brödet vthi war för HERranom/ ena osyrada kako/ och ena kako af thet oljade brödet/ och ena tunkako/ och lade thet på thet feta/ och på högra bogen.

27. Och fick alt thetta Aaron och hans söner på händerna/ och wefftade thet för ett wefftoffer för HERranom.

28. Och tog thet alt igen af theras händer/ och brände thet vp på altaret ofwan vppå bränneoffret: ty thet är fyllooffer til een söt lucht/ ett offer HERranom.

29. Och Mose tog bröstet/ och wefftade thet til ett wefftoffer för HERranom af fyllooffrens wädur/ then kom Mose på hans deel; såsom HERren honom budit hade.

IV. Om theras smörjande.

30. OCh Mose tog af sinörjooljone 801/ och af blodet på altaret/ och stänckte på Aaron och hans kläder/ på hans söner och theras kläder/ och wigde så Aaron och hans kläder/ hans söner och theras kläder medh honom.

V. Om theras spijs och ämbetes beställning.

31. OCh sade til Aaron och hans söner: Koker kötet för dörene af witnesbyrdsens tabernakel; och äter thet ther/ ther til medh brödet i fylleoffrens korg/ såsom migh budit är och sagt/ at Aaron och hans söner skulle ätat.

32. Hwad öfwer blifwer af kötet och brödet/ thet skolen J vpbränna på elde.

33. Och J skolen icke vthgå i siu dagar ifrå dörene af witnesbyrdsens tabernakel/ alt in til then dagen tå edra fylloffers dagar äro vthe; ty i siu dagar äro edra händer fylta: 804

34. Såsom thet på thenna dagh skedt är: HERren hafwer så budit at göra/ på thet J skolen wara försonade.

35. Och J skolen blifwa för dörene af witnesbyrdsens tabernakel dagh och natt i siu dagar långt. Och skolen taga wahra på HERrans wacht/ at J icke döö: ty så är migh budit.

36. Och Aaron medh hans söner giorde alt thet HERren genom Mose budit hade.

9. Capitel.

NÄr Aaron och hans söner således woro wigde/ befalte Mose them taga boskap til offer/ v. 1. Och the giorde så/ v. 5. Sedan befalte han them offra för sigh och folcket/ v. 6. Och Aaron offrade först för sigh syndoffer/ v. 8. Och bränneoffer/ v. 12. Sedan offrade han för folcket syndoffer/ v. 15. Bränneoffer/ v. 16. Spijsoffer/ v. 17. Och tackoffer/ v. 18. Och så wälsignade han folcket/ v. 22. Tå lät HERrans herlighet see sigh/ at eld kom vthaf HERranom och förtärde offret/ v. 23.

I. Mose befaller Aaron offra för sigh och folcket.

OCh på ottonde dagen kallade Mose Aaron och hans söner/ och the äldsta i Jsrael;

2. Och sade til Aaron: Tag til tigh en vng kalf til syndoffer/ och en wädur til bränneoffer/ båda vthan wanck/ och haf them fram för HERran. 805

3. Och tala medh Jsraels barn/ och säg: Tager en getabock til syndoffer/ och en kalf/ och ett får/ båda åhrsgammla/ och vthan wanck/ til bränneoffer:

4. Och en oxa/ och en wädur til tackoffer/ at wij offre för HERranom; och ett spijsoffer blandat medh oljo: förty/ i dagh skal HERren låta eder see sigh.

5. Och the togo thet Mose budit hade in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel: och hela menigheten gick fram/ och stod för HERranom.

6. Tå sade Mose: Thetta är thet HERren budit hafwer/ at J giöra skolen; så warder HERrans herlighet 808 sigh see låtandes.

7. Och Mose sade til Aaron: Gack fram til altaret/ och giör titt syndoffer/ och titt bränneoffer/ och försona tigh 809 och folcket. Ther efter giör folckens offer/ och försona theslikes them; såsom HERren budit hafwer.

II. Aaron offrar första resan för sigh och folcket.

8. OCh Aaron gick fram til altaret/ och slachtade kalfwen til sitt syndoffer.

9. Och hans söner båro blodet til honom/ och han doppade medh sitt finger i blodet/ och strök på hornen af altaret/ och giöt blodet på botnen af altaret:

10. Men thet feta och niurarna/ och thet nätet på lefrene af syndoffrena brände han vp på altaret; såsom HERren hade budit Mose.

11. Och kötet och skinnet brände han vp på elde/ vthan för lägret.

12. Sedan slachtade han bränneoffret/ och Aarons söner båro blodet til honom/ och han stänckte thet på altaret alt omkring.

13. Och the båro bränneoffret til honom styckiat/ och hufwudet: och han brände thet vp på altaret.

14. Och han twådde inelfwerna och fötterna/ och brände thet vp ofwan på bränneoffret på altaret.

15. Ther efter bar han fram folckens offer/ och tog bocken folckens syndoffer/ och slachtade honom/ och giorde ett syndoffer ther af/ såsom thet förra.

16. Och bar bränneoffret fram/ och giorde såsom thet sigh borde.

17. Och bar fram spijsoffret ther til/ och tog sina hand full/ och brände thet vp på altaret/ förvthan morgonens bränneoffer.

18. Sedan slachtade han oxan och wäduren til folckens tackoffer: och hans söner båro honom blodet/ thet stänckte han på altaret alt omkring.

19. Men thet feta af oxanom och wädrenom/ stierten/ och thet feta som war öfwer inelfwerna/ och niurarna/ och nätet öfwer lefrena:

20. Alt thetta feta lade the på bröstet/ och brände thet feta vp på altaret.

21. Men bröstet och then högra bogen wefftade Aaron til ett wefftoffer för HERranom; såsom Mose budit hade.

III. Aaron wälsignar folcket

22. OCh Aaron hof sina hand vp til folcket/ och wälsignade 806 them; och gick neder sedan han syndoffret/ bränneoffret/ och tackoffret giordt hade.

23. Och Mose och Aaron gingo in vthi witnesbyrdsens tabernakel. Och tå the gingo åter vth igen/ wälsignade the folcket. Tå lät HERrans herlighet see sigh allo folckena.

IV. Eld kommer ifrå HERranom/ och förtärer offret.

24. TY eld kom vth ifrå HERranom/ och förtärde bränneoffret/ och thet feta på altaret 807. Tå alt folcket såg thetta/ frögdade thet sigh/ och föllo på theras anlete.

10. Capitel.

OCh Aarons söner Nadab och Abihu båro främmande eld fram för HERran: tå kom en eld vth ifrå HERranom och förtärde them/ v. 1. Men Mose förböd theras fader och bröder begråta them/ v. 6. Tå förböd ock HERren at Presterna icke skulle dricka wijn eller starcka drycker/ när the sin tienst giöra skulle/ v. 8. Mose sade Aaron hwad Presterna skulle tilhöra af offret/ v. 12. Och efter syndoffrens bock/ thet icke borde sigh/ war vpbränd/ blef Mose wredh/ v. 16. Men tå Aaron enskyllade sigh/ gaf han sigh til fridz/ v. 19.

I. Nadab och Abihu warda förtärde af eld.

OCh Aarons söner/ Nadab och Abihu/ togo hwar sitt rökelsekar/ och lade eld ther vthi/ och lade rökwerck ther vppå/ och båro främmande eld 818 fram för HERran/ thet han them icke budit hade. 819

2. Tå kom en eld vth ifrå HERranom/ och förtärde them/ så at the blefwo döde för HERranom. 810

3. Tå sade Mose til Aaron: Thetta är thet HERren sagt hafwer: Jagh skal warda helgader 820 på them som nalkas migh/ och för allo folcke skal jagh herlig hållen warda 811. Och Aaron tigde stilla.

4. Men Mose kallade til sigh Misael och Elzaphan Vsiels 812 söner/ Aarons faderbroders/ och sade til them: Går fram/ och bärer edra bröder här vth af helgedomenom/ vth för lägret.

5. Och the gingo fram/ och båro them medh theras linne kiortlar vth för lägret; såsom Mose sagt hade.

6. Tå sade Mose til Aaron/ och hans söner Eleazar och Jthamar: J skolen icke blotta edor hufwud/ icke heller rifwa edor kläder/ at J icke döön/ och wrede kommer öfwer hela menighetena: läter edra bröder af hela Jsraels huus gråta öfwer thenna branden/ som HERren giordt hafwer.

7. Men J skolen intet gå vth igenom dörena af witnesbyrdsens tabernakel: annars kunden J döö: ty HERrans smörjoolja är på eder. Och the giorde såsom Mose sade.

II. HERren förbiuder Presterna dricka wijn/ när the sin tienst giöra skola.

8. MEn HERren talade medh Aaron/ och sade:

9. Tu och tine söner medh tigh skolen icke dricka wijn eller starcka drycker/ när J gån in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ at J icke skolen döö 813. Thet ware en ewig rätt allom edrom efterkommandom:

10. At J mågen åthskilja hwad heligt och oheligt/ hwad reent och oreent är;

11. Och at J mågen lära Jsraels barn alla rätter/ som HERren til eder genom Mose sagt hafwer.

III. Hwad Presterna tilhörde af offret.

12. OCh Mose talade medh Aaron/ och medh hans återlefda söner Eleazar och Jthamar: Tager thet öfwerblifwit är af spijsoffret af HERrans offer/ och äter thet osyrat widh altaret; ty thet är thet alrahelgasta. 814

13. Och J skolen ätat på ett heligt rum/ ty thet är tin rätt/ och tina söners rätt af HERrans offer: ty så är migh budit.

14. Wefftebröstet 815 och häfwebogen skalt tu och tine söner/ och tina döttrar medh tigh äta på reent rum: ty thenne rätten är tigh och tina söner gifwen til Jsraels barnas tackoffer.

15. Ty häfwebogen och wefftebröstet medh thes fetas offer/ skola inbäras/ at the skola warda wefftat til wefftoffer för HERranom. Therföre är thet titt och tina barnas til en ewig rätt; såsom HERren budit hafwer.

IV. Mose blifwer wredh at syndoffrens bock war vpbränd.

16. OCh Mose sökte efter syndoffrens bock 816/ och fan honom wara vpbrändan. Och han wardt wredh öfwer Eleazar och Jthamar Aarons söner/ the ännu igenlefde woro: och sade;

17. Hwij hafwen J icke ätit syndoffret på heligt rum/ efter thet är thet alrahelgasta/ och han hafwer gifwit eder thet/ på thet J skolen bära menighetenes mißgierningar/ och försona them för HERranom?

18. Sij/ hans blodh 821 är icke kommen in vthi thet helga: J skullen hafwa ätit thet in i thet helga/ såsom migh budit är. 817

19. Men Aaron sade til Mose: Sij/ i dagh hafwa the offrat theras syndoffer/ och theras bränneoffer för HERranom/ och migh är så gångit som tu seer. Skulle jagh i dagh äta af syndoffer/ och wara widh godt

modh för HERranom?

20. Tå Mose thet hörde/ war han til fridz.

11. Capitel.

OCh HERren talade än medh Mose och sade/ hwilke diur skulle wara rene/ at the måtte äta them/ och hwilke orene/ v. 1. Jbland fyrafota diur/ v. 3. Fiskar/ v. 9. Foglar/ v. 13. Och kräkande diur/ v. 29. och 41. Jtem hwad annor ting/ som blefwe oreen af the orena diurs aas; och huru ther medh hållas skulle/ v. 32. rc. Och förmante them at the icke skulle orena sigh på något/ efter han theras Gudh helig war/ v. 43.

I. Om reen och oreen fyrafota diur.

OCh HERren talade medh Mose och Aaron/ och sade til them:

2. Taler medh Jsraels barn och säger: Thesse äro the diur som J äta skolen ibland all diur på jordene. 822

3. Alt thet som ibland diuren twäklöfwat är/ och idißlar/ thet skolen Jäta.

4. Men thet som idißlar/ och är klöfwat/ doch icke twäklöfwat/ såsom camelen/ thet är eder oreent 828/ och J skolen icke ätat.

5. Cuniler idißla wäl; men the äro icke twäklöfwade: therföre äro the orene.

6. Haren idißlar ock; men han är icke twäklöfwad: therföre är han eder oreen.

7. Och swinet är wäl twäklöfwat; men thet idißlar icke: therföre är thet eder oreent. 823

8. Af thesses kött skolen J icke äta/ och icke komma widh theras aas: ty the äro eder oreen.

II. Rena och orena fiskar.

9. THetta skolen J äta ibland thet som i watnena är: alt thet som spool och fiäll hafwer i floder/ i hafwena/ och i bäckiom; thet skolen J äta. 824

10. Men alt thet som icke hafwer spool och fiäll i hafwena/ och i bäckiom/ ibland alt thet som röres i watnen/ och alt thet som lefwer i watne/ thet skal wara eder een wederstyggelse;

11. At J icke äten af thes kött: och skyr widh theras aas:

12. Ty alt thet som icke hafwer spool och fiäll i watnena/ ther skolen J sky weder.

III. Orena och rena foglar.

13. OCh thetta skolen J sky weder ibland foglarna/ at J icke äten them 825: örnen/ höken/ falcken/

14. Gamen/ gladona/ och thet af theras art är:

15. Och alla korpar medh theras art:

16. Strußfoglen/ vglona/ göken/ sparfhöken medh sine art:

17. Steenvglona/ swanen/ vfwen.

18. Flädermusena/ rördrommen/

19. Storcken/ hägren/ strikona medh sine art: widhöfden och swalona.

20. Och alt thet sigh rörer ibland foglarna/ och går på fyra fötter/ thet skal wara eder een wederstyggelse.

21. Doch thetta skolen J äta af foglom/ thet sigh rörer och går på fyra fötter/ hwilkas knää stå tilbaka/ ther thet medh hoppar på jordene:

22. Ther af må J äta/ såsom är Arbe 829 medh sin art/ och Saleam medh sin art/ och Hargol medh sin art/ och Hagab medh sin art.

23. Alt thet eljes hafwer fyra fötter ibland foglarna/ thet skal wara eder een wederstyggelse.

24. Och J skolen räkna them oreen. Then som kommer widh theras aas/ han skal wara oreen alt in til aftonen. 826

25. Och then som någors theras aas bär/ han skal twå sin kläder/ och skal blifwa oreen alt in til aftonen.

26. Therföre alt thet diur som klöfwat är/ och icke twäklöfwat/ och idißlar icke/ thet skal wara eder oreent: then som kommer ther widh han blifwer oreen.

27. Och alt thet som går på händer ibland diuren/ som gå på fyra fötter/ thet skal wara eder oreent: then som kommer widh theras aas/ han skal wara oreen alt in til aftonen.

28. Och then som theras aas bär/ han skal twå sin kläder/ och wara oreen alt in til aftonen; ty alt sådant är eder oreent.

IV. Orene krypande diur.

29. THesse skola ock wara eder oreen ibland the diur som krypa på jordene: lekatten/ musen/ paddan/ hwart efter sitt slagh:

30. Jgelkotten/ molken/ ödlan/ stellion/ mullwaden:

31. The äro eder oreen ibland alt thet som kryper; then som kommer widh theras aas/ han skal wara oreen in til aftonen.

V. Hwad ting som blef oreent af the orena diurs aas.

32. OCh alt thet som ett sådant dödt aas påfaller/ thet warder oreent; ware sigh allahanda träkäril/ eller kläder/ eller skin/ eller säck/ och all sådana redskap/ ther man något medh giör/ skal man låta i watn/ och thet blifwer oreent in til aftonen; så warder thet reent.

33. Allahanda leerkäril/ om ett sådant aas thervthi faller/ warder alt oreent/ som ther vthi är/ och skal sönderslås.

34. All maat som man äter/ om thet watnet kommer ther vthi/ then är oreen: och all dryck som man dricker af allahanda sådana kärile/ är oreen.

35. Och alt thet som ett sådant aas på faller/ thet blifwer oreent/ ware sigh vgn eller kietzlar/ thet skal man slå sönder; ty thet är oreent/ och skal wara eder oreent.

36. Doch brunnar/ källor och dammar äro rene: then som kommer widh theras aas/ han är oreen.

37. Och om ett sådant aas fölle på sädh/ som man sådt hafwer/ så är hon doch reen.

38. Men giuter man watn på sädena/ och sedan fölle sådant aas ther vppå/ så worde hon eder oreen.

39. Om ett diur döör/ thet J äta mågen; then som kommer widh thet aset/ then är oreen in til aftonen.

40. Then som äter af sådant aas/ han skal twå sin kläder/ och skal blifwa oreen in til aftonen: så ock then som bär ett sådant aas/ han skal twå sin kläder/ och blifwa oreen in til aftonen.

41. Thet som kräker på jordene/ skal wara eder een wederstyggelse/ och man skal icke ätat.

42. Och alt thet som går på bukenom/ och alt thet som går på fyra eller flere fötter/ af allo thy som kräker på jordene/ thet skolen J icke äta/ ty thet skal wara eder een wederstyggelse.

VI. Förmaning til reenhet och helighet.

43. GJörer edra siälar icke til styggelse/ och besmitter eder icke ther vppå/ så at J blifwen orene.

44. Ty jagh är HERren edar Gudh: therföre skolen J helga eder/ at J blifwen helige; ty jagh är helig: och J skolen icke orena edra siälar på något kräkande diur/ som på jordene kräker.

45. Ty jagh är HERren/ som hafwer fördt eder vthur Egypti land/ at jagh skal wara edar Gudh: therföre skolen J wara helige/ ty jagh är helig. 827

46. Thetta är lagen öfwer diur och foglar/ och allahanda kräkande diur i watnena/ och allahanda diur som kräka på jordene:

47. At J skolen weta åthskilnad på hwad oreent och reent är/ och hwad diur man äta/ och hwad man icke äta skal.

12. Capitel.

GUdh befalte än Mose om barnaföderskor/ huru länge the skulle wara orene efter födzlen: Först efter piltabarn/ v. 1. Sedan efter pigobarn/ v. 5. Såsom ock hwad the offra skulle för sin rening/ v. 6.

I. Huru länge een qwinna skulle wara oreen/ när hon hade födt barn.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala medh Jsraels barn/ och såg: När een qwinna vndfår sädh/ och föder piltabarn/ tå skal hon wara oreen 833 i siu dagar/ så länge hon lider sina kranckhet. 830

3. Och på ottonde dagen skal man omskära hans förhudes kött. 831

4. Och hon skal hema blifwa tre och tretijo dagar vthi hennes renselseblod. Jntet heligt skal hon komma widh/ och til helgedomen skal hon icke komma/ til thes hennes renselsedagar äro vthe.

5. Föder hon pigobarn/ så skal hon wara oreen i twå wekor/ så länge hon lider sina kranckhet/ och skal sex och sextijo dagar hema blifwa i hennes renselseblod.

II. Hwad een qwinna skulle offra för sin renselse.

6. OCh när hennes renselsedagar äro vthe/ efter son eller dotter/ skal hon bära fram ett åhrs gammalt lamb til bränneoffer/ och een vng dufwo/ eller turturdufwo/ til syndoffer Prestenom för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

7. Ther skal han offrat för HERranom/ och försona henne/ så warder hon reen af sinom blodgång. Thetta är lagen för then som föder piltabarn eller pigobarn.

8. Om hennes hand icke förmå ett får/ så tage twå turturdufwor/ eller twå vnga dufwor 832/ then ena til bränneoffer/ then andra til syndoffer: så skal Presten försona henne/ at hon skal warda reen.

13. Capitel.

HERren befalte ock Mose om spitelska/ at ther något tekn syntes på någrom til spitelsko/ skulle han låta see sigh Presterna: och så skulle the döma ther om/ antingen han wore rätt spitelsk eller eij/ v. 1. rc. Then som dömdes spitelsk/ han skulle aldeles wara oreen/ rc. och boo särskildt ifrån andra/ v. 45. The skulle ock döma om något sådant wore kommit på någor kläder/ v. 47.

I. Om spitelsko/ huru man henne känna skal på menniskior.

OCh HERren talade medh Mose och Aaron/ och sade:

2. Om ene menniskio något kommer på hennes kötz hudh/ eller warder skabbot/ eller etterhwijt/ såsom ther wille spitelska komma på hans kötz hudh/ skal man hafwa honom til Presten Aaron/ eller til en af hans söner ibland Presterna.

3. Och när Presten seer sårnaden på kötsens hudh/ at håren äro förwandlade til hwitnat/ och rumet är så påseende/ som thet diupare är än then andra huden af hans kött/ så är thet förwisso spitelska: ty skal Presten besee honom/ och döma honom oreen. 834

4. Om något etterhwitt är på hans kötz hudh/ och är doch icke rumet så påseende/ at thet diupare är än then andra huden på kötet/ och håren äro icke förwandlade til hwitnat/ så skal Presten lyckia honom inne i siu dagar: 836

5. Och på siunde dagen besee honom/ om sårnaden synes för hans ögon såsom tilförene/ och hafwer intet widare ätit sigh vth på hudene/ så skal Presten åter sluta honom inne i siu dagar.

6. Och när han beseer honom annan gången på siunde dagen/ och finner tå at sårnaden är förswunnen/ och hafwer intet widare ätit sigh på hudene/ så skal han döma honom renan; ty thet är en skabb: och han skal twå sin kläder/ och så är han reen.

7. Om nu skabben widare äter sigh på hudene/ sedan han af Prestenom besedd och reen sagd wardt; och warder nu annan tijd besedd af Prestenom:

8. Seer tå Presten at skabben hafwer widare ätit sigh i hudena/ skal han döma honom oreen; ty thet är wisserliga spitelska.

9. Om någon spitelsko sårnat warder på ene menniskio/ then skal man hafwa til Presten.

10. När han seer och finner/ at en hwitnat är kommen på hudena/ och håren äro hwijt worden/ och rått kött är i sårena:

11. Så är thet wisserliga een gammal spitelska på hans kötz hudh; therföre skal Presten döma honom oreen/ och icke sluta honom inne; ty han är allaredo oreen.

12. Om spitelskan förwidgas på hudene/ och går vthöfwer hela hudena/ 837 ifrå hufwudet nedh til fötkerna/ alt thet Prestenom för ögonen wara kan;

13. När nu Presten beseer thet/ och finner at spitelskan är gången öfwer hela kötet/ tå skal han döma honom reen/ efter thet alt på honom förwandlat är til hwitnat; ty han är reen.

14. Men är ther rått kött then dagen tå han besedd warder/ så är han oreen.

15. Och när Presten seer thet råå kötet/ skal han döma honom oreen; ty han är oreen/ och är wisserliga spitelsk.

16. Om thet råå kötet förwänder sigh igen/ och förwandlas til hwitnat/ så skal han komma til Presten.

17. Och när Presten seer och finner/ at then sårnaden är förwandlat til hwitnat/ skal han döma honom renan: ty han är reen.

18. Om någrom kommer på hans kötz hudh een böld/ och läkies åter igen:

19. Och ther efter på samma rumet vpkommer något hwitt/ eller rödligit etterhwitt warder/ skal han warda besedd af Prestenom.

20. När Presten seer at thet rumet är lägre än then andra huden/ och håret är förwandlat til hwitnat/ så skal han döma honom oreen; ty thet är wisserliga wordet en spitelsko sårnat af then böldene.

21. Men seer Presten/ och finner at hården icke äro hwijt/ och är icke lägre än then andra huden/ och är förswunnet/ så skal han sluta honom inne i siu dagar.

22. Äter thet sigh widare i hudena; så skal han döma honom oreen; ty thet är wisserliga en spitelsko sårnat.

23. Men blifwer then etterhwitnaden så ståndandes/ och äter sigh icke widare/ så är thet ärret efter böldene; och Presten skal döma honom reen.

24. Om någors mans kött warder sårt på hudene af eldbränning/ och brännesårnaden är rödlig eller hwijt:

25. Och Presten beseer honom/ och finner håret förwandlat til hwitnat ther bränningen war/ och är lägre til anseende än then andra huden; så är wisserliga spitelska worden af then bränningene: therföre skal Presten döma honom oreen; ty thet är en spitelsko sårnat.

26. Men seer Presten/ och finner at håret på bränningene icke är förwandlat til hwitnat/ och icke lägre än then andra huden/ och är ther til förswunnet; skal han sluta honom inne i siu dagar:

27. Och på siunde dagen skal han besee honom: hafwer thet widare ätit sigh vth på hudene/ så skal han döma honom oreen; ty thet är spitelska.

28. Men är thet blifwit ståndande på bränningene/ och icke hafwer widare ätit sigh vth på hudene/ och är ther til förswunnet/ så är thet ett sår efter bränningene/ och Presten skal döma honom reen; ty thet är ett ärr efter bränningen.

29. Om en man eller qwinna warder skabbot på hufwudet eller på skägget:

30. Och Presten beseer sårnaden/ och finner at thet är lägre til anseende än then andra huden/ och håret ther sammastädz warder golachtigt och tunt/ så skal han döma honom oreen; ty thet är een spitelsko skabb på hofdena eller skäggena.

31. Men seer Presten at skabben icke är lägre til anseende än then andra huden/ och håret icke är blackt; skal han sluta honom inne i siu dagar.

32. Och när han på siunde dagen seer och finner/ at skabben icke hafwer ätit sigh widare/ och intet golt hår på färde är/ och skabben är icke lägre til anseende än then andra huden:

33. Skal han raka sigh/ doch at han icke rakar skabben; och Presten skal åter sluta honom inne i siu dagar.

34. Och när han på siunde dagen beseer honom/ och finner at skabben hafwer icke widare ätit sigh i hudene/ och är icke lägre til anseende än then andra huden/ så skal Presten säija honom reen/ och han skal twå sin kläder; ty han är reen.

35. Om skabben äter sigh widare i hudena sedan han reen sagd war;

36. Och Presten seer och finner/ at skabben hafwer ätit sigh widare på hudene/ så skal han icke meer fråga efter om håren äro golachtig; ty han är oreen.

37. Är thet ock för ögonen/ at skabben hafwer ståndit stilla/ och ther äro black håår vpgångne/ så är skabben läkt/ och han är reen: ty skal Presten säija honom renan.

38. Om enom manne eller qwinno något etterhwitt kommer på hans kötz hudh;

39. Och Presten seer at thet etterhwita något förswinner/ så är thet en hwijt skabb/ vpkommen på hudena; och han är reen.

40. Om enom manne hufwudhåret affaller/ så at han warder skallot/ han är reen.

41. Faller thet honom framman af hufwudet/ så är thet en framskallot; och han är reen.

42. Men warder ther någor hwijt eller rödlig sårnat vppå thet skallota eller framskallota/ så är ther spitelska vpgången på samma skallotta eller framskallotta.

43. Therföre skal Presten besee honom/ och när han finner then hwita eller rödliga sårnaden vplupen på hans skallotta eller framskallotta/ at thet synes såsom eljes spitelska på hudene;

44. Så är han spitelsk och oreen: och Presten skal säija honom oreen för sådana sårnat skul på hans hufwud.

II. The spitelske skulle boo afskilde ifrån andra/ rc.

45. THen som spitelsk är/ hans kläder skola wara rifwin/ och hufwudet blott; munnen skyylter/ och skal alstinges oreen kallas.

46. Och så länge then sårnaden på honom är/ skal han wara oreen; boo allena/ och hans boning skal wara vthan lägret. 835

III. Om kläders spitelsko.

47. OM på ett kläde kommer en spitelsko sårnat/ ware sigh vllet eller linnet;

48. På warp eller wäft/ ehwad thet är/ linnet eller vllet/ eller på ett skin/ eller på alt thet af skin giordt är:

49. Och när then sårnaden warder bleek eller rödlig/ på kläde eller på skinne/ eller på warpe eller wäfte/ eller på något ting/ som af skin giordt är/ thet är wist en spitelsko sårnat.

50. Therföre skal Presten besee thet/ och när han seer sårnaden/ skal han sluta thet inne i siu dagar.

51. Och om han på siunde dagen seer/ at sårnaden hafwer widare ätit sigh/ på klädet/ på warpenom eller weftena/ på skinne/ eller hwad af skinne giordt är; så är thet en inbiten spitelsko sårnat/ och thet är oreent.

52. Och klädet skal brännas vp/ eller warpen/ eller wäftet/ ehwad thet är vllet eller linnet/ eller allahanda skinwerck/ ther sådana sårnat vppå är: ty thet är en spitelsko sårnat; och skal brännas vp på elde.

53. Om Presten seer/ at sårnaden icke hafwer widare ätit sigh på klädet eller på warpenom/ eller wäftena/ eller allahanda skinwerck;

54. Så skal han biuda at man twår ther sårnaden är/ och skal sluta thet inne i andra siu dagar.

55. Och när Presten seer sedan sårnaden twagen är/ at sårnaden intet förwandlad är för hans ögon/ och eij heller hafwer widare ätit sigh/ så är thet oreent/ och skal vpbrännas på elde; ty thet är diupt inätit/ och hafwer befrätit thet.

56. Om Presten seer at sårnaden något förswunnen är/ sedan han wardt twagen; så skal han rifwa thet af klädena/ af skinnena/ af warpenom eller wäftena.

57. Synes thet än tå sedan på klädena/ på warpenom/ på wäftena/ eller allahanda skinwerck; så är thet en fläck/ och skal thet vpbrännas medh elde ther then sårnaden vthi är.

58. Men klädet/ eller warpen/ eller wäftet/ eller allahanda skinwerck/ som twagit är/ och sårnaden afgången är/ skal man på nytt twå/ och så är thet reent.

59. Thetta är lagen om spitelsko sårnat på kläder/ ehwad the äro vllen eller linnen; på warp eller wäft/ och allahanda skinwerck/ til at säija them reen eller oreen.

14. Capitel.

HERren befalte ock huru the/ som af spitelsko blefwe hälbregda/ skulle rensade warda/ v. 1. Hwad ceremonier the bruka/ v. 4. Och hwad offer the giöra skulle/ v. 10. Särdeles the fattiga/ v. 21. Sammaledes huru man medh the huus handla skulle/ som något sådant vppå syntes/ v. 33.

I. Om spitelsko/ huru the förmögnare skulle rensade warda.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Thetta är lagen om then spitelska/ när han skal rensad warda. Han skal komma til Presten: 838

3. Och Presten skal gå vthu lägret/ och besee huru spitelsko sårnaden är på them spitelska heel worden;

4. Och skal biuda honom/ som rensas skal/ at han tager twå lefwande foglar/ the som reene äro/ och cedreträ/ och rosenfärgo vll/ och Jsop. 839

5. Och skal biuda at slachta then ena foglen vthi ett leerkärile widh rinnande watn.

6. Och skal taga then lefwande foglen medh cedreträd/ rosenfärgo vllen/ och Jsop/ och doppa vthi then slachtada foglens blodh widh rinnande watn.

7. Och stänckia på honom/ som af spitelskone rensas skal/ siu resor; och rensa honom altså/ och låta then lefwande foglen flyga i frija markena.

8. Men then rensade 843 skal twå sin kläder/ och raka alt sitt håår af/ och bada sigh i watne/ och så är han reen. Sedan gånge han in i lägret/ doch skal han blifwa vthan sitt tiäll i siu dagar. 840

9. Och på siunde dagen skal han raka alt sitt håår af hufwudet/ skägget och ögnabrynen/ så at alt håår blifwer afrakat: och skal twå sin kläder/ och bada sitt kött i watne/ och så är han reen.

10. Och på ottonde dagen skal han taga tw lamb/ the vthan wanck äro/ och ett åhrsgammalt får vthan wanck/ och tree tijungar semlomiöl til spijsoffer/ blandat medh oljo/ och en Log oljo.

11. Tå skal Presten ställa then rensada/ och thessa ting fram för HERran/ för dörena af witnesbyrdsens tabernakel:

12. Och skal taga thet ena lambet/ och offra thet til ett skuldoffer medh then Log oljo/ och skal sådant wefftoffra för HERranom. 841

13. Och sedan slachta lambet ther man slachtar syndoffret och bränneoffret/ som är på heligt rum; ty såsom syndoffret/ så hörer ock skuldoffret Prestenom til; ty thet är thet alrahelgasta. 842

14. Och Presten skal taga af skuldoffrens blodh/ och stryka på högra örnatimpen af then rensada/ och på tuman af hans högra hand/ och på största tåna af hans högra foot.

15. Sedan skal han taga af oljone vthu Logen/ och giuta then i sina wenstra hand:

16. Och doppa medh sitt högra finger i oljona/ then i hans wenstra hand är/ och stänckia oljona medh sitt finger siu resor för HERranom.

17. Men thet öfwer blifwer af oljone i hans hand/ skal han giuta på then högra örnatimpen af honom som rensat är/ och på then högra tuman/ och på then stora tåna af hans högra foot/ ofwan vppå skuldoffrens blodh.

18. Thet qwart är af oljone i hans hand/ skal han slå på hans hufwud som rensader är/ och försona honom för HERranom.

19. Och skal giöra syndoffer/ och försona then rensada för hans orenlighet skul. Och skal sedan slachta bränneoffret.

20. Och skal offra thet på altaret samt medh spijsoffret/ och försona honom/ så är han reen.

II. Huru en fattig spitelsk skal rensas.

21. AR han fattig/ och icke så mycket förwärfwar medh sine hand/ så tage ett lamb för sitt skuldoffer/ til at wefftoffra/ til at försona honom/ och en tijung af semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer/ och en Log oljo:

22. Och twå turturdufwor/ eller twå vnga dufwor/ the han medh sine hand förwärfwa kan; then ena ware til ett syndoffer/ then andra til ett bränneoffer:

23. Och bäre them til Presten/ på ottonde dagen efter hans renselse/ in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel för HERranom.

24. Tå skal Presten taga skuldoffrens lamb/ och then Log oljo/ och skal thet alt wefftoffra för HERranom.

25. Och slachta skuldoffrens lamb/ och taga af samma skuldoffers blodh/ och stryka then rensada på hans högra örnatimp/ och på tuman af hans högra hand/ och på then stora tåna af hans högra foot.

26. Och giuta oljona i sina wenstra hand:

27. Och stänckia medh sitt högra finger oljona/ som i hans wenstra hand är/ siu resor för HERranom.

28. Thet qwart blifwer i hans hand/ skal han låta på högra örnatimpen af then rensada/ och på tuman af hans

högra hand/ och på stora tåna af hans högra foot/ ofwan vppå skuldoffrens blodh.

29. Thet qwart är i hans hand af oljone/ skal han låta på hufwudet af then rensada/ til at försona honom för HERranom.

30. Och sedan giöra ett syndoffer vthaf then ena turturdufwone/ eller vnga dufwone/ såsom hans hand hafwer kunnat förwärfwa:

31. Vthaf then andra ett bränneoffer/ samt medh spijsoffret. Och altså skal Presten försona then rensada för HERranom.

32. Thetta ware lagen för then spitelska/ som icke kan medh sine hand förwärfwa thet til hans renselse hörer.

III. Om spitelsko på huus.

33. OCch HERren talade medh Mose/ och Aaron/ och sade:

34. När J kommen in vthi Canaans land/ thet jagh eder til besittning gifwa skal/ och jagh ther i någro edor besittninges huse en spitelsko sårnat gifwer;

35. Så skal han/ som huset tilhörer komma/ vnderwisa thet Prestenom/ och säija: Thet synes såsom en spitelsko sårnat är i mino huse.

36. Tå skal Presten säija them/ at the skola ryma vthu huset förra än Presten går ther in/ til at besee sårnaden: på thet at alt thet i huset är/ icke skal warda oreent. Sedan skal Presten gå in til at besee huset.

37. När han nu seer sårnaden/ och finner at på husens wäggiar gola eller rödletta gropar äro/ och theras anseende diupare in är/ än wäggen eljes är:

38. Så skal han gå vthu huset genom dörena/ och igenlyckia huset i siu dagar.

39. Och när han på siunde dagen igenkommer/ och seer at sårnaden hafwer ätit sigh widare på wäggene af huset:

40. Så skal han binda them vthbryta stenarna ther then sårnaden vthi är/ och kasta thet vth för staden på ett oreent rum.

41. Och huset skal man skrapa innan til alt omkring/ och kasta thet afskrapade stofftet vth för staden på ett oreent rum:

42. Och taga andra stenar/ och sättia them i samma staden; och taga annan kalck/ och bestryka huset medh.

43. Om tå sårnaden igenkommer/ och brister vth på huset/ sedan man hafwer vthtagit stenarna/ skrapat huset/ och bestrukit thet på nytt:

44. Så skal Presten gå ther in; och när han seer at sårnaden hafwer widare ätit sigh på husena/ så är thet wisserliga een frätande spitelska på huset; och är oreent.

45. Therföre skal man bryta huset nedh/ både steen och trää/ och alt stofftet af husena föra vth för staden på ett oreent rum.

46. Och then som går in i huset/ så länge thet tilslutit är/ han är oreen in til aftonen.

47. Och then ther inne ligger/ eller äter ther inne/ han skal twå sin kläder.

48. Hwar nu Presten seer/ tå han går ther in/ at sårnaden icke widare hafwer ätit sigh på huset/ sedan huset bestrukit är: så skal han säija thet reent; ty sårnaden är heel worden.

49. Och skal taga til syndoffer för huset twå foglar/ cedreträ/ och rosenfärgad vll/ och isop:

50. Och slachta then ena foglen vthi ett leerkäril widh rinnande watn.

51. Och skal taga thet cedreträd/ rosenfärgada vllen/ isopen och then lefwande foglen/ och doppa honom vthi then slachtada foglens blodh widh rinnande watn/ och stänckia huset siu resor.

52. Och skal altså skiära huset medh foglens blodh/ och medh thet rinnande watnet/ medh then lefwande foglen/ medh cedreträd/ medh isopen/ och medh rosenfärgada vllen.

53. Och skal låta then lefwande foglen flyga vth för staden i frija markena/ och försona huset; så är thet reent.

54. Thetta är lagen om all spitelskos och skabbs sårnat;

55. Om kläders spitelsko/ och huses;

56. Om blemor/ skabb och etterhwitt:

57. På thet man skal weta när något oreent eller reent är. Thetta är lagen om spitelsko.

15. Capitel.

YTtermera befalte HERren/ at then man/ hwilkom flyter hans kötz flödh/ han skulle wara oreen/ och hwad han widh komme/ v. 1. Såsom ock huru han skulle renad warda/ v. 13. Sammaledes om then som säden afginge i sömnen/ v. 16. J lika måtto/ at een qwinna när hon hade sins kötz blodflöd wanliga/ v. 19. Eller längre än waant är/ skulle hon ock wara oreen/ och hwad hon komme widh/ v. 24. Samt huru hon skulle rensad warda/ v. 28. På thet the icke skulle orena HERrans tabernakel/ v. 31.

I. Om mänspersoner/ hwilkom flyter theras kötz flödh.

OCh HERren talade medh Mose och Aaron/ och sade:

2. Taler medh Jsraels barn/ och säger til them:

3. Om enom manne flyter hans kötz flödh/ han är oreen. Och tå är han oreen af thenna flödene/ när hans kött förrötes/ eller bortfrätes af thet flytandet. 844

4. All säng ther han på ligger/ och alt thet han sitter vppå/ skal wara oreent.

5. Och then som kommer widh hans säng/ han skal twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

6. Och then som sätter sigh ther han suttit hafwer/ han skal twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

7. Then som kommer widh hans kött/ han skal twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

8. Om han spottar på then som reen är/ skal han twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

9. Och sadelen ther han rider vppå/ skal wara oreen.

10. Och then som kommer widh något/ som vnder honom warit hafwer/ han skal wara oreen in til aftonen. Och then sådant bär/ han skal twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

11. Och then som han wederkommer/ och hafwer tilförene icke twaget sina händer/ han skal twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

12. Kommer han widh ett leerkäril/ skal man thet sönderslå 845: men träkäril skal man skölja medh watn.

13. Och när han warder reen af hans flytande/ skal han räkna siu dagar sedan han wardt reen/ och twå sin kläder/ och bada sitt kött medh rinnande watn/ så är han reen.

14. Och på ottonde dagen skal han taga twå turturdufwor/ eller twå vnga dufwor/ och bära fram för HERran in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel/ och få Prestenom.

15. Och Presten skal giöra af then ena ett syndoffer/ och af then andra ett bränneoffer; och försona honom för HERranom/ för hans flytande skul.

16. När enom manne hans rädh vthgår i sömnen/ han skal bada sitt hela kött medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

17. Och alt kläde/ och alt skin/ som medh sådana sädh befläckiat är/ skal twås medh watn/ och wara oreent in til aftonen.

18. Een qwinna/ när hwilko en sådana ligger/ hon skal bada sigh i watne/ och wara oreen in til aftonen.

II. Om qwinnor/ hwilka hafwa theras kötz blodflöd.

19. När een qwinna hafwer sins kötz blodflöd/ hon skal wara afsides i siu dagar. Och then som kommer widh henne/ han skal wara oreen in til aftonen. 846

20. Och alt thet hon ligger vppå/ så länge hon afsides är/ skal wara oreent. Och thet hon sitter vppå/ skal wara oreent.

21. Och then som kommer widh hennes säng/ han skal twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

22. Och then som kommer widh något ther hon hafwer suttit vppå/ then skal twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

23. Hwad som kommer widh hennes säng/ eller thet hon sitter på/ then thet rörer han skal wara oreen in til aftonen.

24. Och om en man ligger när henne/ then stund hon afsides satt är/ han skal wara oreen i siu dagar; och sängen ther han vppå legat hafwer/ skal wara oreen.

25. Om een qwinna hafwer sin blodflöd i långan tijd/ icke allenast i så lång tijd som waant är/ vtan ock vthöfwer then tiden som waant är/ skal hon wara oreen så länge hon flyter: såsom hon är i hennes rätta flödz tijd/ så skal hon ock wara oreen i thenna tiden.

26. All then säng ther hon vppå ligger/ så länge hon tå flyter/ skal wara såsom then säng i hennes rätta flödz tijd. Och alt thet hon sitter vppå/ skal wara oreent/ såsom i then oreenheten i hennes rätta flödz tijd.

27. Then som kommer widh något ther af/ han skal wara oreen/ och skal twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen.

28. Warder hon reen af hennes flödh/ så skal hon räkna siu dagar/ sedan skal hon wara reen.

29. Och på ottonde dagen skal hon taga twå turturdufwor/ eller twå vnga dufwor/ och bära them til Presten in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

30. Och Presten skal giöra ett syndoffer af then ena; af then andra ett bränneoffer/ och försona henne för HERranom/ öfwer hennes oreenlighetz flödh.

31. Så skolen J förwara Jsraels barn för theras oreenlighet/ at the icke döö vthi theras oreenlighet/ om the giöra mitt tabernakel oreent/ thet ibland eder är. 847

32. Thetta är lagen om then som hafwer een flödh/ och then som i sömnen hans sädh flyter/ så at han warder ther af oreen.

33. Och öfwer henne som hafwer sina blodzflöd/ och then som een flödh hafwer/ ehwad thet är man eller qwinna/ och när en man ligger när ena oreno.

16. Capitel.

WJdare befalte HERren/ at öfwerste Presten ena reso om åhret skulle gå in i thet alrahelgasta/ v. 1. Och medh helig skrudh och synnerlig offer/ v. 3. Försona sigh och sitt huus/ v. 6. Helgedomen och tabernaklet/ v. 15. Och tå han vthginge/ altaret/ v. 18. Och sedan hela folcket/ v. 20. Och thet skulle skee then 10 dagen i sinnde månaden/ hwilket skulle wara them een försonings högtid/ v. 29.

I. Öfwerste Presten skulle ena reso om åhret gå in i thet alrahelgasta.

OCh HERren talade medh Mose/ sedan the twå Aarons söner döde woro 848/ tå the offrade för HERranom;

2. Och HERren sade: säg tinom broder Aaron/ at han icke i alla tider 849 ingår vthi then innersta helgedomen/ in om förlotten/ in för nådastolen/ som på arkenom är; at han icke döör: ty jagh wil låta see migh vthi ett moln på nådastolenom:

3. Vtan här medh skal han gå in: medh en vng stuut til syndoffer/ och medh en wädur til bränneoffer.

4. Och skal kläda then helga linna kiortelen vppå/ och hafwa thet linna nederklädet vppå sitt kött/ och giorda sigh medh ett linnet bälte/ och hafwa then linna hatten vppå: förty/ thet äro the helga kläden; och skal bada sitt kött medh watn/ och läggia them vppå.

5. Och skal taga vthaf menighetene af Jsraels barnom/ twå getabockar til syndoffer/ och en wädur til bränneoffer.

II. Öfwerste Presten skulle försona sigh/ och sitt huus.

6. OCh Aaron skal hafwa fram stuten sitt syndoffer/ och försona sigh och sitt huus.

7. Och sedan taga the twå bockarna 858/ och ställa them fram för HERran/ in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

8. Och skal kasta lott öfwer the twå/ bockarna; then ena lotten HERranom/ then andra fribockenom.

9. Och skal offra then bocken til ett syndoffer/ på hwilken HERrans lott föll.

10. Men then bocken/ öfwer hwilken thes frijas lott föll/ skal han ställa lefwande fram för HERran/ at han skal försona honom/ och släppa then fribocken i öknena.

11. Och så skal han tå hafwa fram sins syndoffers stuut/ och försona sigh och sitt huus/ och skal slachta honom.

12. Och skal taga ena panno/ full medh glödh af altaret/ som står för HERranom/ och handena fulla medh stött rökwerck 850/ och bära thet in om förlotten:

13. Och läggia rökwercket på elden in för HERranom/ så at dambet af rökwercket skyler nådastolen/ som är på witnesbyrdet/ at han icke döör.

14. Och skal taga blodet af stutenom/ och stänckia medh sitt finger vp åth nådastolen/ framman til. Siu resor skal han så stänckia af blodet för nådastolenom medh hans finger.

III. Öfwerste Presten skulle försona helgedomen/ tabernaklet/ och altaret.

15. SEdan skal han slachta bocken/ folckens syndoffer/ och bära af hans blodh ther in om förlotten/ och skal giöra medh hans blodh såsom han giorde medh stutens blodh/ och stänckia theslikes ther medh framman til/ vp åth nådastolen. 851

16. Och skal altså försona helgedomen af Jsraels barnas oreenhet/ och ifrå theras öfwerträdelse i alla theras synder. Sammalunda skal han giöra witnesbyrdsens tabernakle; ty the äro oreene 859 som omkring liggia.

17. Jngen menniskia skal wara in vthi witnesbyrdsens tabernakle 852/ när han går ther in til at försona i helgedomenom/ til thes han går vth igen; och skal altså försona sigh och sitt huus/ och hela Jsraels menighet. 853

18. Och när han vthgår til altaret/ som står för HERranom/ skal han försona thet; och skal taga af stutens blodh/ och af bockens blodh/ och stryka på altarens horn alt omkring.

19. Och skal stänckia af blodet medh sitt finger siu resor ther vppå/ och rensa/ och helga thet af Jsraels barnas oreenhet.

IV. Öfwerste Presten skal försona alt folcket.

20. OCh när han fulkomnat hafwer helgedomens och witnesbyrdsens tabernakels och altarens försoning/ skal han hafwa fram then lefwande bocken:

21. Och skal tå Aaron läggia båda sina händer på hans hufwud/ och bekänna öfwer honom alla Jsraels barnas mißgierningar/ och all theras öfwerträdelse i alla theras synder/ och skal läggia them på bockens hufwud/ och låta honom löpa genom någon mans hielp/ som förhanden är/ i öknena:

22. At bocken skal bortbära alla theras mißgierningar på sigh vthi wilmarkena; och låta honom i öknene.

23. Och Aaron skal gå in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ och afkläda sigh the linna kläden/ som han på sigh klädt hade/ tå han gick in vthi helgedomen/ och skal ther låta blifwa them:

24. Och skal bada sitt kött medh watn på heligt rum/ och kläda sin egen kläder vppå/ och gå ther vth/ och giöra sitt bränneoffer/ och folckens bränneoffer/ och försona både sigh och folcket:

25. Och bränna vp thet feta af syndoffret på altarena.

26. Men then som förde fribocken vth/ skal twå sin kläder/ och bada sitt kött medh watn/ och sedan komma

igen i lägret.

27. Syndoffrens stuut/ och syndoffrens bock/854 hwilkas blodh til försoning burit wardt in i helgedomen/ skal man föra vthom lägret/ och vpbränna i elde/ både theras hudh/ kött och träck.

28. Och then som bränner thet vp/ han skal twå sin kläder/ och bada sitt kött medh watn/ och sedan komma i lägret.

V. Försonings högtiden.

29. OCh skal thetta wara eder en ewig rätt: på tijonde dagenom i siunde månadenom skolen J späkia edra kroppar 860/ och ingen gierning giöra/ ware sigh inländsk eller vthländsk ibland eder: 855

30. Förty/ på then dagen skeer eder försoning/ så at J warden reen giorde; ifrån alla edra synder warden J reen giorde för HERranom. 856

31. Therföre skal thet wara eder then störste Sabbath/ och J skolen späkia edra kroppar: en ewig rätt ware thet.

32. Men then försoningen skal en Prester giöra/ then man wigdt hafwer/ och hwilkes hand man fylt hafwer til en Prest i hans faders stadh: och skal kläda på sigh the linna kläder/ som äro the helga kläden:

33. Och skal altså försona then helga helgedomen/ och witnesbyrdsens tabernakel/ och altaret/ och Presterna/ och alt folcket af menighetene.

34. Thet skal wara eder en ewig rätt/ at J försonen Jsraels barn af alla theras synder/ ena reso om åhret. Och Mose giorde såsom HERren honom budit hade. 857

17. Capitel.

THer hoos befalte HERren/ at Jsraels barn intet offer skulle giöra annorstädes: vtan the skulle bära thet fram för dörena af witnesdyrdsens tabernakel til Presten/ och han skulle ther offra thet/ v. 1. The skulle icke offra dieflomen/ v. 7. The skulle icke äta blodh/ v. 10. The skulle icke äta något aas/ eller thet af wildiur rifwit woro: then thet giorde/ han skulle wara oreen in til aftonen/ v. 15.

I. All offer skulle giöras för dörene af witnesbyrdsens tabernakel.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala medh Aaron och hans söner/ och all Jsraels barn/ och säg til them: Thetta är thet HERren budit hafwer:

3. Hwilken af Jsraels huus som i lägret eller vthan för lägret slachtar en oxa/ eller lamb/ eller geet:

4. Och intet bär fram för dörena af witnesbyrdsens tabernakel/ thet som HERranom för ett offer burit warder in för HERrans boning/ han skal för blodh brotzlig 868 wara/ såsom then som blodh vthgutit hafwer; och sådana menniskia skal vthrotad warda vthu sitt folck.

5. Therföre skola Jsraels barn theras offer/ som the på frija markené offra wilja/ bära fram för HERran/ in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel til Presten 869/ och ther offra theras tackoffer HERranom.

6. Och Presten skal stänckia blodet på HERrans altare in för dörene af witnesbyrdsens tabernakel/ och bränna vp thet feta HERranom til een söt lucht. 861

II. Förbiudes offra dieflomen.

7. OCh ingalunda meer offra dieflomen theras offer/ medh hwilkom the hoor bedrifwa. Thet skal them wara en ewig rätt i theras efterkommandom. 862

8. Therföre skalt tu säija them: Hwilken menniskia af Jsraels huse/ eller ock en främling/ then ibland eder är/ som giör ett offer eller bränneoffer:

9. Och bär thet icke in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel/ at han giör thet HERranom/ then skal vthrotad warda vthu hans folck.

III. Förbiudes äta blodh.

10. OCh hwilken menniskia/ ware sigh af Jsraels huse eller en främling ibland eder/ äter något blodh 870: Emot honom skal jagh sättia mitt anlete/ och skal vthrota honom mitt vthu hans folck: 863

11. Ty kropsens lijf är vthi blodet/ och iagh hafwer gifwit eder thet til altaret/ at edra siälar skola ther medh försonade warda; förty/ blodet är försoning för lifwet. 864

12. Therföre hafwer iagh sagt Jsraels barnom: Jngen siäl ibland eder skal äta blodh/ och ingen främling som ibland eder boor.

13. Och hwilken menniskia/ ware sigh af Jsraels huse/ eller en främling ibland eder/ som tager ett diur eller fogel i jagt/ thet man äter/ han skal vthgiuta thes blodh/ och öfwertäckia honom medh jord: 865

14. Ty kropsens lijf är i sinom blodh. Och jagh hafwer sagt Jsraels barnom: J skolen ingen krops blodh äta; ty kropsens lijf är i sinom blodh. Then thet äter/ han skal vthrotad warda. 866

IV. Förbiudes äta aas/ eller thet som af diur rifwit är.

15. OCh hwilken siäl som äter ett aas/ eller thet af wildiur rifwit är/ ware sigh en inländsk eller vthländsk/ han skal twå sin kläder/ och bada sigh medh watn/ och wara oreen in til aftonen/ så warder han reen. 867

16. Om han icke twår sin kläder/ eller sigh icke badar/ skal han bära sina mißgierning.

18. Capitel.

HERren befalte än Jsraels barn/ at the icke skulle giöra efter andra landz seder/ vtan efter som han them befalt hade/ v. 1. J synnerhet/ at the icke skulle befrija sigh medh the personer som them medh skyldskap/ v. 6; eller frändskap förbundne woro/ v. 14. Jcke belägra theras nästas huftru/ v. 20. Jcke offra theras barn Molech/ v. 21. Jcke liggia när en dräng eller oskälig creatur/ såsom när ena qwinno/ v. 22. Ty för sådana synder skul hafwer landet vthspydt Hedningarna/ som ther för them bodt hade/ v. 24.

I. Man skal icke lefwa efter andra lands seder; vtan efter Gudz budh.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala medh Jsraels barn/ och säg til them: Jagh är HERren edar Gudh.

3. J skolen icke giöra efter som giörs i Egypti land/ ther J bodt hafwen; och icke efter som giörs i Canaans land/ ther jagh tigh införa skal; J skolen icke heller hålla eder widh theras sätt:

4. Vtan efter mina rätter skolen J giöra/ och mina stadgar skolen J hålla/ at J wandren ther vthinnan: ty jagh är HERren edar Gudh.

5. Therföre skolen J hålla mina stadgar/ och mina rätter; ty hwilken menniskia them giör/ han skal ther igenom lefwa 882: ty jagh är HERren. 871

II. Man skal icke gifta sigh i thessa förbudna leder.

6. JNgen skal gå in til sina nästa blodzfränko til at blotta hennes blygd: ty jagh är HERren.

7. Tu skalt tins faders och tine moders blygd icke blotta: hon är tin moder/ therföre skalt tu icke blotta hennes blygd. 872

8. Tu skalt icke blotta tins faders hustrus blygd: ty thet är tins faders blygd.

9. Tu skalt icke blotta tine systers blygd/ then tins faders/ eller tine moders dotter är883/ hema eller vthe 884 född. 873

10. Tu skalt icke blotta tins sonadotters/ eller tine dotterdotters blygd: ty thet är tin blygd.

11. Tu skalt icke blotta tins faders hustrus dotters blygd/ then tinom fader född är/ och tin syster är.

12. Tu skalt icke blotta tins fadersysters blygd; ty thet är tins faders nästa blodzfränka. 874

13. Tu skalt icke blotta tine modersysters blygd; ty hon är tine moders nästa blodzfränka.

14. Tu skalt icke blotta tins faderbroders blygd/ så at tu tager hans hustru; ty hon är tin swågerska.

15. Tu skalt icke blotta tine sonahustrus blygd; ty hon är tins sons hustru/ therföre skalt tu icke blotta hennes blygd. 875

16. Tu skalt icke blotta tins broders hustrus 885 blygd; ty hon är tins broders blygd. 876

17. Tu skalt icke blotta tine hustrus/ samt medh hennes dotters blygd; eij heller taga hennes sons dotter/ eller dotter dotter/ til at blotta hennes blygd; ty hon är hennes nästa blodzfränka: och thet är en last.

18. Tu skalt ock icke taga tins hustrus syster 886/ til at blotta hennes blygd/ henne emot/ medan hon ännu lefwer.

19. Tu skalt icke gå in til qwinnona/ så länge hon hafwer sina siuko i sine oreenhet/ til at blotta hennes blygd. 877

III. Man skal icke bedrifwa hoor/ eller någon annan otucht.

20. TU skalt ock icke liggia när tins nästas hustru/ til at beblanda tigh medh henne/ ther medh tu orenar tigh på henne. 878

21. Tu skalt ock icke gifwa af tine sädh/ at thet skal vpbrännas för Molech 887/ at tu icke ohelgar tins Gudz namn; ty jagh är HERren. 879

22. Tu skalt icke liggia när dränger/ såsom när ena qwinno; ty thet är een styggelse. 880

23. Tu skalt ock icke liggia när något diur/ at tu ther medh orenar tigh: och ingen qwinna skal skaffa hafwa medh något diur: ty thet är een styggelse. 881

IV. För grofwa synder vthspyr ett land sina inbyggiare.

24. JSkolen vthi intet af thetta orena eder: förty/ vthi alt thetta hafwa Heningarna orenat sigh 888/ hwilka

jagh skal här vth drifwa för eder.

25. Och landet är ther igenom orenat: och jagh skal sökia theras mißgierningar på them/ så at landet skal vthspy sina inbyggiare.

26. Therföre håller mina stadgar och rätter/ och giörer intet af thenna styggelsen/ antingen inländske eller vthländske ibland eder:

27. Ty all sådana styggelse hafwa landsens folck giordt/ som för eder woro/ och hafwa orenat landet:

28. På thet at landet ock icke vthspyr eder/ tå J thet orenen/ lika som thet hafwer vthspydt Hedningarna/ som för eder woro.

29. Förty/ the som giöra thenna styggelsen/ theras siälar skola vthrotade warda vthu theras folck.

30. Therföre håller mina stadgar/ at J icke giören efter the styggeliga seder som för eder woro/ at J icke ther medh orenade warden: ty jagh är HERren edar Gudh.

19. Capitel.

ÄN mera: at the skulle wara helige/ v. 1. Fruchta sina föräldrar; hålla helgedagarna/ v. 3. Jcke dyrka afgudar/ v. 4. Jcke förnär inberga för the fattiga/ v. 9. Jcke stiäla/ liuga/ handla/ eller swärja falskt/ v. 11. Jcke giöra orätt/ röfwa eller förhålla arbetaren sin löön/ v. 13. Jcke banna then döfwa/ eller fälla then blinda/ v. 14. Jcke döma orätt/ v. 15. Förtala/ v. 16. Hata/ v. 17. Eller hämnas på sin nästa: vtan älskan som sigh sielf/ v. 18. Jcke belägra någon trälinna/ v. 20. äta blodh; achta foglarop/ eller dagawäljare/ v. 26. Jcke raka sigh/ v. 27. Märckia sin kropp/ v. 28. Hålla sin barn til bolerij/ v. 29. Eller achta spåmän/ v. 31. Vtan ähra the gamla/ v. 32. Älska the främmande/ v. 33. Hafwa rätt mått/ och handla rätt i alla saker/ v. 35.

I. HERren befaller at hans folck skal wara heligt.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala medh hela menighetene af Jsraels barn/ och säg til them: J skolen wara helige; ty jagh är helig HERren edar Gudh. 889

3. Hwar och en fruchte sina moder/ och sin fader 890: håller mina helgedagar; ty jagh är HERren edar Gudh.

4. J skolen icke wända eder til afgudar/ och skolen icke giöra eder gutna gudar; ty jagh är HERren edar Gudh. 891

5. Och när J wiljen giöra HERranom tackoffer/ så skolen J offra thet/ at thet må wara honom täckt: 892

6. Och skolen thet äta på samma dagen tå J offren thet/ och på then andra dagen. Hwad qwart blifwer til tredie dagen/ thet skal man bränna vp i eld. 893

7. Äter ther någor af på tredie dagen/ så är han een styggelse/ och warder icke tacknemlig: 894

8. Och then samme ätaren skal bära sin mißgierning/ at han HERrans helgedom hafwer ohelgat; och then siälen skal vthrotad warda vthu sitt folck.

II. HERren befaller icke förnär inberga sädh eller wijn.

9. NÄr tu vpskär af titt land/ skalt tu icke skära in til ändan alt omkring/ och icke noga alt afhämta. 895

10. Sammalunda skalt tu eij heller noga berga tin wijngård/ eller vphämta the affalna bären: vtan skalt thet blifwa låta för the fattiga och främlingar; ty jagh är HERren edar Gudh.

III. Jcke giöra sin nästa någon orätt på hwarjehanda sätt.

11. JSkolen icke stiäla eller liuga/ eller handla falskeliga then ene medh then andra. 896

12. J skolen icke swärja falskt widh mitt namn/ och ohelga tins Gudz namn; ty jagh är HERren. 897

13. Tu skalt icke giöra tinom nästa orätt/ eller röfwa honom. Tin dagakarls löön skal icke blifwa när tigh in til morgonen. 898

14. Tu skalt icke banna them döfwa. Tu skalt icke sättia för then blinda något ther han kan stöta sigh vppå 899; vtan tu skalt fruchta tin Gudh: ty jagh är HERren.

15. J skolen icke handla orätt i dome/ och skalt icke skona them ringa/ och icke ähra then mächtiga; vtan skalt döma tinom nästa rätt. 900

16. Tu skalt icke wara en baakdantare ibland titt folck. Tu skalt ock icke stå emot tins nästas blodh 913 901: ty jagh är HERren.

17. Tu skalt icke hata tin broder i tino hierta; vtan tu skalt straffa tin nästa 902/ på thet tu icke skalt lida skuld för hans skul.

18. Tu skalt icke hämnas 903/ och icke behålla någon owilja emot tins folcks barn. Tu skalt älska tin nästa såsom tigh sielfwan 904: ty jagh är HERren.

19. Mina stadgar skolen J hålla/ at tu icke låter tin boskap hafwa beblandning medh annor diur; och icke sår tin åker medh blandad sädh: och at ingen klädnad kommer på tigh/ som af vll och lijn tilhopa kommen är: 905

20. Om en man ligger när ena qwinno/ och beblandar sigh medh henne/ och hon är een trälinna/ och är af enom androm kränckt/ doch är icke löst/ eller frihet fått hafwer/ thet skal straffat warda; men icke skola the döö: ty hon hafwer icke warit frij.

21. Men han skal frambära HERranom för sina skuld en wädur til skuldoffer/ in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

22. Och Presten skal försona honom medh skuldoffret för HERranom/ för then synd som han giordt hafwer: så warder honom Gudh nådelig öfwer hans synd/ som han giordt hafwer.

23. När J kommen i landet/ och planteren allahanda trää ther man af äter/ skolen J afskära theras förhud914 medh theras frucht; i try åhr skolen J hålla them för oomskorna/ så at J icke äten them.

24. Men i fierde åhrena skal all theras frucht wara helgad och prisad HERranom:

25. J femte åhrena skolen J äta fruchtena/ och samla henne in: ty jagh är HERren edar Gudh.

IV. Jcke achta foglarop/ eller dagawäljare/ eller spåmän.

26. J Skolen intet äta medh blodh 906: J skolen icke achta på foglarop; eller wälja några dagar. 915

27. J skolen icke skära någon plätt på edart hufwud/ och icke alstinges raka edart skägg af. 907

28. J skolen icke skära något märcke på edar kropp öfwer en dödan; eller skrifwa bokstäfwer på eder 908: ty

jagh är HERren.

29. Tu skalt icke hålla tina dotter til bolerij; på thet at landet icke skal bedrifwa bolerij/ och warda fult medh laster.

30. Håller mina helgedagar/ och fruchter för min helgedom: ty jagh är HERren.

31. J skolen icke wända eder til spåmän/ och fråger intet af the teknatydare 909/ at J icke warden orenade på them: ty jagh är HERren edar Gudh.

V. Man skal ähra the gamla/ älska the främmande/ och hafwa rätt wigt och mått.

32. FÖr ett grått hufwud skalt tu vpstå/ och ähra the gamla 910; ty tu skalt fruchta tin Gudh: ty jagh är HERren.

33. Om en främling warder boendes när eder i edro lande/ then skolen J icke öfwerfalla. 911

34. Han skal boo när eder såsom en inländsk ibland eder; och tu skalt älskan såsom tigh sielfwan: förty/ J woren ock främlingar i Egypti lande. Jagh är HERren edar Gudh.

35. J skolen intet olika handla/ i doom/ medh aln/ medh wigt/ medh mått. 912

36. Rätt wågh/ rätt pund/ rätt skeppa/ rätt kanna skal wara när eder: ty jagh är HERren edar Gudh/ som hafwer fördt eder vthur Egypti land:

37. At J skolen hålla och giöra alla mina stadgar/ och alla mina rätter: ty jagh är HERren.

20. Capitel.

ÄN widare/ at then som offrade sin barn Molech/ han skulle döden döö/ v. 1. Sammaledes then som frågade spåmän/ v. 6/ och 27. Then som bannade fader eller moder/ v. 9. Then som bedrefwe hoor/ v. 10. Then som belägrade någon i the förbudna leder/ v. 11. rc. Then som bedrefwe otucht medh någon mans person/ v. 13. Then som hade tidelag medh boskap/ v. 15. Vtan the skulle hålla HERrans stadgar/ och icke wandra efter Hedningarnas seder/ v. 22. Ty HERren hade åthskildt them ifrån annat folck/ v. 24. At the skulle höra honom til/ v. 26.

I. Then som offrade sin barn Molech/ han skulle döden döö.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Säg Jsraels barnom; hwilken af Jsraels barn/ eller en främling/ som boor i Jsrael/ gifwer af sine sädh Molech/ han skal döden döö; folcket i landena skal stena honom. 916

3. Och jagh skal sättia mitt anlete emot sådana menniskio/ och skal vthrota honom vthu hans folck: therföre at han af sine sädh gifwit hafwer Molech/ och orenat min helgedom/ och ohelgat mitt helga namn.

4. Och om folcket i landet see genom finger medh the menniskione/ som af sine sädh hafwer gifwit Molech/ så at the icke dräpa honom:

5. Så wil jagh doch sättia mitt anlete emot then menniskion/ och emot hans slächt/ och skal vthrota honom/ och alla the som efter honom medh Molech hoor bedrifwit hafwa/ vthu theras folck.

II. Sammaledes then som frågade spåmän.

6. OM een siäl wänder sigh til spåmän och tecknatydare/ så at hon hoor bedrifwer efter them; så wil jagh sättia mitt anlete emot then samma siälen/ och wil vthrota henne vthu hennes folck. 917

7. Therföre helger eder/ och warer helige: ty jagh är HERren edar Gudh. 918

8. Och håller mina stadgar/ och giörer them: ty jagh är HERren then eder helgar.

III. Then som bannar sina föräldrar.

9. THen som bannar sin fader eller sina moder/ han skal döden döö; hans blodh ware öfwer honom/ at han sin fader eller moder bannat hafwer. 919

IV. Then som bedrifwer hoor eller annan otucht/ rc.

10. THen som hoor bedrifwer medh någors mans hustru/ then skal döden döö/ både hoorkarlen och hoorkonan: therföre at han medh sins nästas hustru hoor bedrifwit hafwer. 920

11. Om någor ligger när sins faders hustru/ så at han sins faders blygd blottat hafwer/ the skola både döden döö; theras blodh ware öfwer them. 921

12. Om någor ligger när sina sonahustru/ så skola the både döden döö: förty/ the hafwa giordt ena skam; theras blodh ware öfwer them. 922

13. Om någor ligger när en dräng såsom när ena qwinno/ the hafwa giordt een stygghet/ och skola både döden döö; theras blodh ware öfwer them. 923

14. Om någor tager een hustru/ och hennes moder ther til/ han hafwer giordt en last 924: man skal bränna honom vp i elde/ och the båda medh/ at ingen last blifwer ibland eder.

15. Om någor hafwer skaffa medh oskiälig diur/ han skal döden döö; och diuret skal man dräpa. 925

16. Om een qwinna låter sigh in til något oskiäligt diur/ så at hon ther medh hafwer skaffa/ then skalt tu dräpa/ och diuret theslikes: döden skola the döö; theras blodh ware öfwer them.

17. Om någor tager sina syster/ sins faders dotter/ eller sine moders dotter/ och skådar hennes blygd/ och hon åter hans blygd/ thet är een skam; the skola förgiöras in för theras slächtes folck: ty han hafwer blottat sine systers blygd; han skal bära sina skuld. 926

18. Om en man ligger när ena qwinno i hennes kranckhetz tijd 934/ och blottar hennes blygd/ och vplåter hennes brunn/ och hon blottar sins blodz brunn; the skola både förgiorde warda vthu theras folck. 927

19. Tine modersysters blygd/ och tine fadersysters blygd skalt tu icke blotta: ty en sådana hafwer sina nästa blodzfränko blottat; och the skola bära theras skuld. 928

20. Om någor ligger när sine farbroders hustru/ then hafwer sin farbroders blygd blottat: the skola bära theras synd; vthan barn skola the döö. 929

21. Om någor tager sins broders hustru/ thet är een skamlig gierning: the skola wara vthan barn; therföre at han hafwer sins broders blygd blottat. 930

V. HERren befaller at hålla sina stadgar/ och icke wandra i Hedningarnas seder.

22. SÅ häller nu alla mina stadgar och mina rätter/ och giörer them/ på thet landet icke vthspyr eder 931/ ther jagh eder införer/ at J ther vthi boo skolen.

23. Och wandrer icke vthi Hedningarnas stadgar/ hwilka jagh skal vthdrifwa för eder: ty alt sådant hafwa the giordt/ och jagh hafwer haft een styggelse widh them.

24. Men eder säger jagh/ J skolen besittia theras land: ty jagh skal gifwa eder ett land i arf/ ther miölk och hannog vthi flyter: Jagh är HERren edar Gudh/ then eder afskildt hafwer ifrån annat folck:

25. At J ock skilja skolen then rena boskapen ifrå then orena; och orena folgar ifrå the rena/ och icke orena edra siälar på boskap/ på foglar/ och på alt thet på jordene kryper/ thet jagh eder afskildt hafwer/ at thet skal wara oreent. 932

26. Therföre skolen J wara migh helige; ty jagh HERren är helig/ then eder afskildt hafwer ifrån annat folck/ at J skolen höra migh til.

27. Om någor man eller qwinna warder en spåman/ eller en teknatydare/ the skola döden döö: man skal stena them; theras blodh ware öfwer them. 933

21. Capitel.

ÄN yttermera/ at ingen Prest skulle orena sigh på någon dödan/ vtan på sin nästa skyldman/ v. 1. Jcke raka eller märckia sigh/ v. 5. Jcke laga någon förkränckt til hustru/ v. 7. Om hans dotter bolade/ skulle hon brännas/ v. 9. Then öfwerste Presten skulle på platt ingen död orena sigh/ v. 10. Han skulle taga ena jungfru til hustru/ v. 13. Om någor af hans barn hade något feel eller lyte/ han skulle icke brukas til Prestaämbetet/ v. 16.

I. En Prest skal icke orena sigh på någon dödan.

OCh HERren sade til Mose: Tala til Presterna Aarons söner/ och säg til them: En Prester skal icke orena sigh på någon dödan af sitt folck: 935

2. Vtan på sin skyldman/ then honom näst tilkommer/ såsom på sin moder/ på sin fader/ på sin son/ på sin dotter/ på sin broder;

3. Och på sin syster/ then ännu een jungfru och ingens mans hustru warit hafwer; then hans nästa skyldman är/ på them må han orena sigh.

4. Eljes skal han icke orena sigh på någon/ som honom är wederkommande ibland hans folck/ så at han sigh ohelgar.

5. Han skal ock ingen plätt giöra på sitt hufwud/ eller afraka sitt skägg/ och på hans kropp intet märcke skära. 936

6. The skola sinom Gudi helige wara/ och icke ohelga sins Gudz namn; förty/ the offra HERrans offer/ theras Gudz brödh: therföre skola the wara helige.

II. Jcke taga någon förkränckt til hustru.

7. HAn skal icke taga någon skökio/ eller ena förkränckta/ eller then som af sin man bortdrifwin är: ty han är helig sinom Gudi.

8. Therföre skalt tu räkna honom helig; ty han offrar tins Gudz brödh. Han skal wara tigh helig: ty jagh är helig/ HERren som eder helgar.

III. Een Prestadotter som bolar/ skai brännas.

9. OM ens Prests dotter begynner til at bola/ then skal man vpbränna i elde; ty hon hafwer skämdt sin fader.

10. Hwilken öfwerste Prester är ibland hans bröder/ på hwilkes hufwud sinörjooljan gutin är/ och hans hand fyld är/ så at han medh kläden iklädd warder/ then skal icke blotta sitt hufwud/ och icke skära sin kläder sönder: 937

11. Och skal til ingen dödan komma/ och skal icke orena sigh/ hwarken öfwer fader eller moder. 938

12. Vthu helgedomenom skal han icke gå/ at han icke ohelgar sins Gudz helgedom. Ty wijelsen 941/ hans Gudz smörjoolja är på honom: Jagh är HERren. 939

IV. En öfwerste Prest skal taga ena jungfru til hustru.

13. ENa jungfru skal han taga sigh til hustru: 942 940

14. Men inga enkio/ eller botdrefna/ eller förkränckta/ eller skökio; vtan ena jungfru af sitt folck/ skal han taga til hustru:

15. På thet han icke skal ohelga sina sädh ibland sitt folck: ty jagh är HERren/ som honom helgar.

V. Jngen/ som lyte hafwer/ skal brukas i Prestaämbetet.

16. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

17. Tala medh Aaron och säg: Om någor wanck är på någrom af tine sädh/ vthi edart slächte/ then skal icke gå fram/ at han offrar sins Gudz brödh:

18. Förty/ hwar och en/ then någon wanck hafwer/ skal icke gå fram/ ware sigh blind/ halt/ medh ene stygga näso/ medh oskickeliga lemmar:

19. Eller then/ som hafwer en sönderbruten foot/ eller hand:

20. Eller kroppog är/ eller hinno på ögona hafwer/ eller windögd/ eller maslog/ eller skabbog/ eller förbråken är.

21. Then som nu af Prestens Aarons sädh hafwer en wanck vppå sigh/ han skal icke gå fram til at offra HERrans offer: ty han hafwer en wanck/ therföre skal han intet nalkas in til sins Gudz brödh/ at han them offrar.

22. Doch skal han äta af sins Gudz bröde/ både af the helgo/ så ock af the alrahelgasto.

23. Men doch skal han icke komma in til förlotten/ eij heller nalkas altarena/ så länge sådana wanck på honom är/ at han icke ohelgar min helgedom: ty jagh är HERren/ som helgar them.

24. Och Mose sade thetta til Aaron/ och til hans söner/ och til all Jsraels barn.

22. Capitel.

JNgen Prest/ som oreen war/ skulle äta af thet som war helgat HERranom/ v. 1. rc. Eij heller någon annan/ såsom Prestens huusman eller dagakarl/ v. 10. Eller någon främmande/ v. 13. Hwilken som thet eljes giorde owetandes/ han skulle läggia femte delen ther til/ och gifwa Prestenom thet igen/ v. 14. Jngen skulle offra HERranom thet någon wanck eller lyte hade/ v. 17. Eller thet som ännu icke war otta dagar gammalt/ v. 26. Then ett lofoffer giöra wille/ han skulle äta thet på samma dagen/ om thet skulle wara HERranom tacknemligit/ v. 29.

I. Jngen Prest som war oreen/ skulle äta af thet som helgat war.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Säg Aaron och hans söner/ at the hålla sigh ifrån 954 Jsraels barnas helgo/ hwilket the migh helga/ och icke ohelga mitt helga namn: ty iagh är HERren.

3. Säg them nu til/ och theras efterkommandom: Hwilken af edor sädh går til thet helga/ som Jsraels barn helga HERranom/ och orenar sigh så på thet/ hans siäl skal vthrotad warda för mitt anlete: ty iagh är HERren.

4. Hwilken af Aarons sädh är spitelsk/ eller hafwer ena flödh/ then skal icke äta af the helgo/ til thes han warder reen. Then som kommer widh någon oreen kropp/ eller then som hans sädh afgår i sömnen: 943

5. Eller then som kommer widh en matk/ then honom oreen är/ eller een menniskio/ som honom oreen är/ och alt thet honom orenar:

6. Hwilken siäl kommer widh något ther af/ then är oreen in til aftonen/ och skal icke äta af the helgo; vtan skal först bada sin kropp medh watn.

7. Och när solen är nedergången/ och han reen worden är/ tå må han äta ther af/ ty thet är hans spijs.

8. Ett aas/ och hwad af wildiur rifwit är/ skolen J icke äta/ at j icke skolen warda orene ther vppå: ty iagh är HERren. 944

9. Therföre skola the hålla mina stadgar/ at the icke skola läggia synd vppå sigh/ och döö ther öfwer/ när the ohelga sigh: ty iagh är HERren som them helgar.

II. Jngen huusman eller dagakarl/ rc. skulle äta af thet helgat war.

10. JNgen annar skal äta af the helgo/ eij heller Prestens husman/ eij heller någon dagakarl.

11. När Presten köper ena siäl för sina penningar/ then må äta ther af. Och thet i hans huse födt är/ thet må ock äta af hans brödh.

12. Om Prestens dotter warder ens främmandes hustru/ skal hon icke äta af thes helgas häfoffer.

13. Warder hon een enkia/ eller vthdrifwin/ och hafwer ingen sädh/ och kommer igen til sins faders huus/ så skal hon äta af sins faders brödh/ såsom tå hon ännu piga war: Men ingen främmande skal äta ther af. 945

III. Hans straff som äter af thet helgada.

14. HWilken som eljes äter af the helgo owetandes/ han skal läggia femte delen ther til/ och gifwa Prestenom medh the helgo: 946

15. På thet at the icke skola ohelga Jsraels barnas helga/ som the häfoffra HERranom:

16. At the icke skola läggia mißgierning och skuld på sigh/ när the äta af theras helgo: ty iagh är HERren som them helgar.

IV. Jntet som lyte hafwer skal offras HERranom.

17. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

18. Säg Aaron och hans söner/ och all Jsraels barn: Hwilken Jsraelite eller främling i Jsrael wil giöra sitt

offer/ ware sigh af löfte eller af frij wilja/ at the wilja giöra HERranom ett bränneoffer/ thet honom skal wara tacknemligit af eder:

19. Thet skal wara ett mankön/ och vthan wanck/ af fää/ lambom eller getom.

20. Alt thet som något feel 955 hafwer/ skolen J icke offra: förty/ thet warder icke tacknemligit för eder. 947

21. Och hwilken ett tackoffer HERranom giöra wil/ ett besynnerligit löfte/ eller af frij wilja/ af fää eller fåår/ thet skal wara vthan wanck/ at thet må warda tacknemligit. Thet skal hafwa ingen wanck. 948

22. Är thet blindt/ eller brutit/ eller sargat/ eller förtwinat/ eller maslogt/ eller skabbogt; så skola the icke sådant offra HERranom/ och intet offer ther af gifwa på HERrans altare. 949

23. En oxe eller får/ som oskickeliga 956 eller lytta lemmar hafwer/ må tu offra af en frij wilja; men icke warder thet tacknemligit för ett löfte. 950

24. Tu skalt ock icke offra HERranom något thet förkramat eller förstött/ eller förslitit/ eller vthskurit är: och skolen sådant icke giöra i edro lande.

25. Tu skalt ock icke offra något sådant af ens främlings hand/ medh edars Gudz brödh; ty thet doger intet/ och hafwer en wanck: therföre warder thet icke tacknemligit för eder.

V. Jntet vnder otta dagar gammalt skal offras.

26. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

27. När en kalf/ eller lamb/ eller geet födt är/ så skal thet wara när sine moder i siu dagar: på ottonde dagen och ther efter må man offra thet HERranom/ så är thet tacknemligit.

28. Ware sigh nööt eller fåår/ så skal man icke slachta thet medh sin vnga på enom dagh. 951

VI. Lofoffret skal ätas på samma dagen thet offras.

29. NAr J wiljen giöra HERranom ett lofoffer/ thet för eder tacknemligit skal wara:

30. Så skolen J äta thet på samma dagen/ och skolen intet behålla qwart in til morgonen 952: ty jagh är HERren.

31. Therföre håller min budh/ och giörer them: ty jagh är HERren:

32. At J icke ohelgen mitt helga namn/ och at jagh må helgad warda ibland Jsraels barn953: ty jagh är HERren then eder helgar:

33. Then eder vthur Egypti land fördt hafwer/ at jagh skulle wara edar Gudh: Jagh HERren.

23. Capitel.

THe skulle hålla HERrans högtider/ v. 1. Såsom Sabbathen/ v. 3. Påskahögtid/ v. 4. Pingesdaga högtid/ v. 15. Basunehögtid/ v. 23. Försonelse högtid/ v. 26. Löfhyddo högtid: efter thet sätt som HERren om hwar och en them befalt hade/ v. 33.

I. HERren befaller at hålla sina högtider; såsom Sabbathen.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala til Jsraels barn/ och säg til them: Thesse äro HERrans högtider/ som J skolen kalla heliga och mina högtider/ tå J samman kommen.

3. Sex dagar skalt tu giöra titt arbete; men then siunde dagen är then store helge Sabbathen tå J tilhopa kommen: intet arbete skolen J giöra på honom; förty/ thet är HERrans Sabbath/ ehwar J boon. 957

II. Påskahögtid.

4. THesse äro the HERrans högtider/ them J skolen kalla helga högtider/ tå J samman kommen:

5. På fiortonde dagen i första månadenom om aftonen är HERrans Passah. 958

6. Och på then femtonde i samma månadenom/ är HERrans osyrade brödz högtid: tå skolen J äta osyrat brödh i siu dagar.

7. Then förste dagen skal kallas helig ibland eder/ tå J samman kommen: tå skolen J intet tienstearbete giöra:

8. Och offra HERranom i siu dagar. Then siunde dagen skal ock helig kallas/ tå J tilhopa kommen: på honom skolen J ock intet tienstearbete 965 giöra.

9. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

10. Tala til Jsraels barn/ och säg til them: När J kommen i landet/ som iagh eder gifwa skal/ och J skolen vpskära/ så skolen J föra til Presten en kärfwa förstlingen af edro sädh:

11. Tå skal then kärfwen warda wefftad för HERranom/ at thet skal blifwa tacknemligit af eder. Och thetta skal Presten giöra på then andra dagen näst efter Sabbathen.

12. Och skolen på then dagen/ tå edar kärfwe wefftad warder/ giöra HERranom ett bränneoffer af ett lamb/ thet vthan wanck och åhrsgammalt är:

13. Samt medh spijsoffret twå tijungar semlomiöl/ blandat medh oljo/ til een söt luchts offer HERranom; ther til dryckoffer en fierding af ett Hin wijn.

14. Och skolen intet äta af thet nya/ hwarken brödh/ torkat ax eller korn/ in til then dagen/ tå J bären edrom Gudh offer. Thet skal wara en ewig rätt til edra efterkommande/ ehwar J boon.

III. Pingesdaga högtid.

15. SEdan skolen J räkna ifrå then andra Sabbaths dagen/ tå J båren wefftekärfwan fram/ siu hela Sabbather: 959

16. Jn til then andra dagen efter then siunde Sabbathen: thet är/ femtijo dagar skolen J räkna/ och offra HERranom nytt spijsoffer:

17. Och skolen offra thet af alla edra boningar/ nemliga/ tw wefftebröd af twå tijungar semlomiöl/ syrat och bakat HERranom til en förstling.

18. Och skolen frambära medh edor brödh siu åhrsgamla lamb vthan wanck/ och en vng stuut/ och twå wädrar: thet skal wara HERrans bränneoffer/ spijsoffer och dryckoffer: thet är een söt luchts offer HERranom.

19. Ther til skolen J giöra en getabock til syndoffer/ och tw åhrsgamla lamb til tackoffer.

20. Och Presten skal weffta thet medh förstlings brödena för HERranom til the tw lamben: och skal wara HERranom heligt/ och höra Presten til.

21. Och J skolen vthropa thenna dagen: ty han skal kallas helig ibland eder/ tå J samman kommen: Jntet tienstearbete skolen J giöra. En ewig rätt skal thet wara/ til edra efterkommande ehwar J boon.

22. När J vpskären sädena i edro lande/ skolen J icke alt vpskära på åkren/ och icke alt för noga vphämta: vtan skolen thet låta them fattigom/ och främlingom. Jagh är HERren edar Gudh. 960

IV. Blåsandens helga Sabbath.

23. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

24. Tala medh Jsraels barnom/ och säg: På första dagen i siunde månadenom skolen J hålla Blåsandens helga Sabbath til åminnelse/ tå J samman kommen: 961

25. Tå skolen J intet tienstearbete giöra; och skolen giöra HERranom offer.

V. Försonelse högtid.

26. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

27. På tijonde dagen i thenna siunde månadenom är försonedagen/ then skal ibland eder kallas helig/ at J tilhopa kommen. Tå skolen J späkia edra kroppar/ och offra HERranom: 962

28. Och skolen intet arbete giöra på thenna dagen: ty thet är en försonedag/ at J skolen försonade warda för HERranom edrom Gudh.

29. Ty hwilken icke späker sin kropp på thenna dagen/ then skal vthrotad warda vthu hans folck.

30. Och hwilken på thenna dagen något arbete giör/ then skal iagh förgiöra vthu hans folck.

31. Therföre skolen J intet arbete giöra. Thet skal wara en ewig rätt til edra efterkommande ehwar J boon.

32. Thet är edar store Sabbath/ at J skolen späkia edra kroppar. På nijonde dagen i månadenom om aftonen skolen J hålla thenna Sabbath/ ifrå aftonen och åter in til aftonen.

VI. Löfhyddo högtid.

33. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

34. Tala medh Jsraels barn och säg: På femtonde dagen i thenna siunde månadenom är löfhyddo högtid i siu dagar HERranom. 963

35. Then förste dagen skal kallas helig/ at J samman kommen; intet tienstearbete skolen J giöra.

36. J siu dagar skolen J offra HERranom. Then ottonde dagen skal ock kallas helig/ at J samman kommen: och J skolen giöra edart offer HERranom; ty thet är samlingesdag: intet tienstearbete skolen J giöra.

37. Thesse äro HERrans helgedagar/ the J skolen heliga hålla/ at J samman kommen/ och giören HERranom offer/ bränneoffer/ spijsoffer/ dryckoffer och annor offer/ hwart efter sin dagh:

38. Förvthan thet HERrans Sabbath/ och edra gåfwor och löfte/ och friwiljoga gåfwor äro som J gifwen HERranom:

39. Så skolen J nu på femtonde dagen i siunde månadenom/ när J hafwen i huus samlat åhrswäxten af landena/ hålla HERrans högtid i siu dagar. På första dagenom är Sabbath/ och på ottonde dagenom är ock Sabbath.

40. Och J skolen på första dagenom taga frucht af skiön trää/ palmtelningar/ och qwistar af tiockqwistat trä/ och pijlträ; och wara glade i siu dagar för HERranom edrom Gudh. 964

41. Och skolen altså hålla HERranom then högtiden om åhret i siu dagar: thet skal wara en ewig rätt til edra efterkommande/ at the så skola hålla helg vthi then siunde månaden.

42. Siu dagar skolen J boo i löfhyddor. Then en inländning är i Jsrael/ han skal boo i löfhyddor:

43. At edra efterkommande skola weta/ huru jagh hafwer låtit Jsraels barn boo i hyddor/ tå jagh förde them vthur Egypti land. Jagh är HERren edar Gudh.

44. Och Mose sade Jsraels barnom om thenna HERrans helg.

24. Capitel.

HERren befalte ock taga oljo af Jsraels barn til the heliga lampor/ v. 1. Såsom ock semlomiöl tll skådobröden/ v. 5. Samma tijd hände sigh/ at en vng man trätte medh then andra och bannades/ och blef therföre stenad/ v. 10. rc. Tå befalte HERren/ at hwar och en/ som så giorde/ han skulle döden döö/ v. 15. Och then som slogo ena menniskio eller boskap/ han skulle behörligen straffad warda/ v. 17. En rätt skulle wara för vthländning och inländning/ v. 22.

I. HERren befaller taga oljo til the helga lampor.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Biud Jsraels barnom/ at the bära til tigh klara stötta bomoljo til lysning/ hwilken dagliga skal slås vp i lamporna/ 966

3. Vthan för witnesbyrdsens förlott i witnesbyrdsens tabernakel. Och Aaron skal sköta thet både afton och morgon för HERranom dagliga. Thet skal wara en ewig rätt medh edra efterkommande.

4. Och skal han pynta til lamporna på them skiöna liusastakanom för HERranom dagliga.

II. HERren befaller taga semlomiöl til skädobröden.

5. OCh tu skalt taga semlomiöl/ och baka ther af tolf kakor; een kaka skal hålla twå tijungar. 967

6. Och skalt läggia them ju sex i hwar hoop på thet skiöna bordet för HERranom.

7. Och skalt läggia på them reent rökelse/ at thet skal wara åminnelse brödh 975 til ett offer HERranom.

8. På hwar Sabbathsdag/ skal han pynta them til HERranom altid af Jsraels barn til ett ewigt förbund.

9. Och skola höra Aaron och hans söner til/ the skola äta them på heligt rum; ty thet är hans alrahelgasta af HERrans offer til en ewig rätt. 968

III. En vng man bannades/ och blef therföre stenad.

10. OCh en man vthgick enes Jsraelitiska qwinnos son/ then ens Egyptisk mans son war ibland Jsraels barn/ och trätte medh en Jsraelitisk man i lägret:

11. Och nämnde namnet 976/ och bannades. Tå hade the honom fram för Mose. Och hans moder heet Selomith/ Dibri dotter af Dans slächte:

12. Och the lade honom i fängelse/ til thes them worde wiß swar gifwin genom HERrans mun. 969

13. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

14. För honom vth för lägret/ som bannatz hafwer/ och lät alla them som thet hörde/ läggia sina händer på hans hufwud/ och lät hela menighetena stena honom. 970

15. Och säg Jsraels barnom: Hwilken som bannar sin Gudh/ han skal bära sina synd.

16. Hwilken som HERrans namn nämner 976/ han skal döden döö: hela menigheten skal stena honom. Såsom vthländningen/ så skal ock inländningen wara: om han nämner thet namnet 976/ så skal han döö.

IV. Om pœna Talionis eller wedergälnings lagh.

17. OM någor slår ena menniskio/ han skal döden döö 971.

18. Men then som slår någon boskap/ han skal betalat kropp för kropp.

19. Och then som giör sinom nästa skada/ honom skal man giöra såsom han giorde: 972

20. Skada för skada/ öga för öga/ tand för tand: såsom han hafwer giordt ene menniskio skada/ så skal man giöra honom igen. 973

21. Så at then som slår någon boskap/ then skal betalat: men then som slår ena menniskio/ han skal döö.

22. Samma rätten skal wara ibland eder/ så för vthländningen som för inländningen 974; ty jagh är HERren edar Gudh.

23. Och Mose sade thetta för Jsraels barnom/ och förde honom som bannatz hade vth för lägret/ och stenade honom. Och altså giorde Jsraels barn såsom HERren Mose budit hade.

25. Capitel.

THeslikes befalte HERren/ at landet skulle hwart siunde åhr hafwa sina helg/ v. 1. Och hwart femtijonde wara friåhr/ v. 8. Och låfwade sigh wela så wälsigna then siette åhrswäxten/ at han skulle wäl räckia öfwer thet siunde medh/ v. 20. Befalte ock huru the skulle förhålla sigh emot theras bröder/ som af fattigdom nödgades sälja sigh eller sitt/ v. 25: The skulle icke taga ocker af them/ v. 35. Jcke giöra them til trälar/ v. 39. Vtan trälar skulle the köpa af the främmande/ v. 44. Men om någor af them sålde sigh/ honom skulle wara fritt lösa sigh/ eller komma frij på friåhret igen/ v. 47.

I. HERren befaller/ at hwart siunde åhr skulle wara helgåhr.

OCh HERren talade medh Mose på Sinai berg/ och sade:

2. Tala medh Jsraels barn/ och säg til them: När J komme in vthi thet land/ som jagh eder gifwandes warder/ skolen J hålla landsens helg HERranom: 977

3. Så at tu i sex åhr sår tin åker/ och i sex åhr skär tin wijngård/ och samlar in fruchtena:

4. Men på siunde åhrena skal landet hålla HERranom sina stora helg/ i hwilko tu icke skalt såå tin åker/ eller berga tin wijngård.

5. Och hwad af sigh sielfwo wäxer/ efter tin afbergning/ skalt tu icke berga. Och the wijndrufwor/ som vthan titt arbete wäxte äro/ skalt tu icke afhämta/ efter thet är landsens helgåhr.

6. Vtan landsens helgåhr skalt tu förthenskul hålla/ at tu skalt äta ther af/ tin tienare/ tin tienarinna/ tin dagakarl/ tin huusman/ tin främling när tigh:

7. Tin boskap/ och diuren i titt land/ alt thet ther wäxer skal wara til maatz.

II. Hwart femtijonde åhr skulle wara friåhr; och om thes wilkor.

8. OCh tu skalt räkna siu sådana helgåhr/ så at siu åhr skola siu resor tald warda/ och then siu helgåhrs tiden giör nijo och fyratijo åhr.

9. Tå skalt tu låta blåsa i basunen öfwer alt edart land/ på tijonde dagen i siunde månadenom/ rätt på försone dagen. 978

10. Och J skolen helga thet femtijonde åhret/ och skolen kalla thet ett friåhr i landena/ allom them som boo ther inne: ty thet är edart clangåhr. Så skal hwar och en när eder komma til sina ägor igen/ och til sina slächt.

11. Ty thet femtijonde åhret är edart clangåhr. J skolen intet såå/ eij heller vpskära thet af sigh sielfwo wäxt är/ eij heller afhämta i wijngårdenom thet vthan arbete wäxt är:

12. Förty/ clangåhret skal wara heligt ibland eder. Men J skolen äta alt thet som marken bär.

13. Thet är clangåhret/ i hwilko hwar man skal komma til sitt igen.

14. Om tu något säljer tinom nästa/ eller något köper af honom/ skal ingen besnika sin broder: 979

15. Men efter clangåhrens tahl skalt tu köpa thet af honom/ och hwad åhren sedan draga kunna/ ther efter skal han sälja tigh thet.

16. Efter som åhren äro mång til/ så skalt tu låta risa 985 köpet/ och efter som the äro fåå til/ skalt tu låta köpet falla; ty han skal sälja tigh thet efter som thet draga kan.

17. Så besnike nu ingen sin nästa/ vtan fruchta tin Gudh: ty jagh är HERren edar Gudh.

18. Therföre giörer efter mina stadgar/ och håller mina rätter/ at J them giören/ på thet J mågen tryggeliga boo i landena:

19. Ty landet skal gifwa eder sina frucht/ at J skolen hafwa nogh til at äta/ och boo tryggeliga ther inne.

III. HERren låfwar sigh wela wälsigna siette åhrets wäxt.

20. OCh om tu worde säijandes: Hwad skole wij äta på siunde åhrena/ ty wij såå intet/ och församle ingen åhrswäxten:

21. Så wil jagh biuda min wälsignelse i siette åhrena öfwer eder/ så at thet skal giöra eder try åhras wäxt.

22. Thet J såån på the ottonde åhrena/ och af then gamla åhrswäxten/ ther äter af in til nijonde åhret/ så at J äten af thet gamla/ in til thes åter ny åhrswäxt kommer.

23. Therföre skolen J icke sälja landet ewinnerliga: **ty landet är mitt/ och J ären främmande och gäster före migh.**

24. Och J skolen i alt edart land låta landet til lösn.

IV. Huru medh fattiga skal handlas som nödgas sälja sigh.

25. OM tin broder warder fattig/ och säljer tigh sina ägor/ och hans näste skyllman kommer til honom/ och wil lösat/ så skal han lösa thet hans broder såldt hafwer. 980

26. Om någor wore/ som ingen lösare hafwer/ och kan medh sine hand så mycket åstadh komma/ at han löser en deel:

27. Tå skal man räkna åhratalet sedan han såldet/ och hwad igen står/ gifwe honom som köpt hafwer/ at han må komma til sina ägor igen.

28. Om hans hand icke kan finna så mycket/ at han kan få någon deel igen/ så skal thet/ som han såldt hafwer/ wara i köparens händer in til clangåhret; tå skal thet wara vthe/ och han komme til sina ägor igen.

V. Om huus som säljes i stadenom; samt om Leviternas huus och åker.

29. HO som säljer bort ett boninga huus innan stadzmuren 986/ han hafwer ett heelt åhrs frist 987 til at lösa thet igen: thet skal wara tiden/ innan hwilken han thet lösa må.

30. Om han icke löser thet förra än hela åhret vthe är/ så skal köparen behålla thet ewinnerliga/ och hans efterkommande; och skal icke löst vthgå i clangåhrena.

31. Men är thet ett huus i sådana by/ ther ingen muur om är/ thet skal man räkna lika medh markene i landena; och skal warda löst/ och i clangåhrena fritt vthgå.

32. The Leviters städer/ och husen i städerna ther theras ägor inne äro/ måga altid löste warda.

33. Then som något löser ifrå the Leviter/ then skal gå ther ifrån i clangåhrena/ ware sigh huus eller stadh/ som han besuttit hafwer: förty/ husen vthi the Leviters städer/ äro theras ägor ibland Jsraels barn.

34. Men markena för theras städer/ skal man icke sälja: förty/ thet är theras egendom ewinnerliga. 981

VI. Man skal icke taga ocker af sin fattiga nästa/ eller giöra sin broder til träl.

35. OM tin broder warder fattig/ och af sigh kommer när tigh/ så skalt tu taga honom til tigh såsom en främling eller huusman/ at han må lefwa när tigh.

36. Och tu skalt icke taga ocker af honom/ eller winning 982; vtan skalt fruchta tin Gudh/ at tin broder må lefwa brede widh tigh.

37. Ty tu skalt icke få honom tina penningar på ocker 988/ och icke vthfå tin spijs på fördeel. 988

38. Ty jagh är HERren edar Gudh/ then eder vthu Egypti land fördt hafwer/ at jagh skulle gifwa eder thet landet Canaan/ och wara edar Gudh.

39. Om tin broder warder fattig när tigh/ och säljer sigh tigh/ så skalt tu icke låta honom giöra trälars arbete: 983

40. Vtan han skal wara när tigh/ såsom en dagakarl och en huusman/ och tiena tigh in til clangåhret:

41. Tå skal han gå löös vth ifrå tigh/ och hans barn medh honom; och skal komma til sitt slächte igen/ och til sina fäders ägor.

42. Förty/ the äro mine tienare/ the jagh vthur Egypti land fördt hafwer; ty skal man icke sälja them efter trälare sätt.

43. Och skalt tu icke medh stränghet råda öfwer them/ vtan fruchta tin Gudh. 984

44. Men wilt tu hafwa trälar och trälinnor/ så skalt tu köpa them af Hedningarna som omkring eder äro:

45. Af huusmän/ som främlingar ibland eder äro/ och af theras afkommandom/ som the när eder vthi edro lande föda/ them skolen J hafwa til egna:

46. Och skolen äga them/ och edor barn efter eder til een ewig ågo; them skolen J låta wara trälar. Men öfwer edra bröder Jsraels barn/ skal ingen öfwer then andra råda medh stränghet.

VII. En Jsraelit som sigh sålde/ blef löös på friåhret.

47. OM en främling eller en huusman wäxer til när tigh/ och tin broder warder fattig när honom/ och säljer sigh enom främling/ eller huusmanne när tigh/ eller någrom af sine slächt:

48. Så skal han rätt hafwa/ sedan han såld är/ at warda löst igen; och någor af hans bröder må lösa honom:

49. Eller hans faderbroder/ eller faderbroders son/ eller eljes någor hans när skylman i hans slächte; eller om hans egen hand kan så mycket åstadh komma/ så skal han lösa sigh:

50. Och skal räkna medh sin köpare ifrå thet åhret/ tå han sålde sigh/ in til clangåhret. Och penningarna skola räknade warda efter åhratalet/ sedan han såldes; och skola hans löön medh inräknas för hela tiden.

51. Om ännu mång åhr äro in til clangåhret/ så skal han ther efter theste meer gifwa för lösnen/ efter som han köpt är.

52. Äro fåå åhr qwar in til clangåhret/ så skal han ock ther efter igen gifwa til sin lösning.

53. Och skal räkna sin löön medh honom åhr frå åhr. Och skalt icke låta råda öfwer honom medh stränghet för tin ögon.

54. Om han icke löser sigh i thenna måtto/ så skal han i clangåhret löös vthgå/ och hans barn medh honom:

55. Förty/ Jsraels barn åro mine tienare/ the jagh vthur Egypti land fördt hafwer. Jagh är HERren edar Gudh.

26. Capitel.

TJl beslut/ förböd HERren åter i synnerhet alla afgudar/ och befalte them hålla sin budh/ v. 1. Och låfwade ther hoos sin rika wälsignelse och belöning/ them som höllo hans budh/ v. 3. rc. Och hotade twärt om medh förbannelse och swåra straff/ them som hans budh förachtade och öfwerträdde/ v. 14. Doch låfwade han ock nådh och förlåtelse them som sigh bättra/ och ifrå sina synder omwända wille/ v. 42.

I. HERren förbiuder alla afgudar/ rc.

JSkolen icke giöra eder några afgudar/ eller beläte/ icke heller vpresa eder några stodar/ icke heller någon wårdsteen sättia vthi edro lande/ til at tilbedia therföre: ty jagh är HERren edar Gudh. 989

2. Håller mina Sabbather/ och fruchter eder för min helgedom 990. Jagh är HERren.

II. HERren låfwar sin wälsignelse/ them som hålla hans budh.

3. OM J wandren i minom stadgom/ och hållen min budh/ och giören them: 991

4. Så skal jagh gifwa eder regn i sinom tijd; landet skal gifwa sin wäxt/ och trään på markene bära sina frucht.

5. Och tröskotiden skal räckia in til wijnandena/ och wijnanden skal räckia in til sädestiden. Och J skolen hafwa brödh nogh/ och skolen tryggeliga boo i edro lande.

6. Jagh skal gifwa frijd i edro lande/ at J skolen sofwa/ och ingen förfära eder. Jagh skal låta komma the onda diur vthur edro lande/ och intet swärd skal gå genom edart land.

7. J skolen jaga edra fiendar/ och the skola falla för eder genom swärd.

8. Fem af eder skola jaga hundrade/ och hundrade af eder skola jaga tijo tusende; ty edra fiender skola falla för eder genom swärd. 992

9. Och jagh skal wända migh til eder; jagh skal föröka eder/ och låta eder wäxa til/ och jagh skal giöra mitt förbund fast medh eder. 993

10. Och J skolen äta af thet gamla/ så at J skolen låta thet gamla fara för thet nya.

11. Jagh skal hafwa min boning ibland eder/ och min siäl skal icke förkasta eder.

12. Och jagh skal wandra ibland eder/ och skal wara edar Gudh/ så skolen J wara mitt folck. 994

13. Ty jagh är HERren edar Gudh/ then eder vthur Egypti land fördt hafwer/ at J icke skulle wara theras trälar. Och hafwer sönderbrutit edart ook/ och hafwer låtit eder gå rätta.

III. HERren hotar medh sin förbannelse/ them som hans budh öfwerträda.

14. MEn om J icke hören migh/ och icke giören thessa buden all: 995

15. Vtan förachten mina stadgar/ och edra siälar förkasta mina rätter/ så at J icke giören all min budh/ och låten mitt förbund tilbaka; 996

16. Så skal jagh ock tå giöra eder thetta: Jagh skal hemsökia eder medh förskräckelse/ swulnad och skälfwo/ at edor ansichte förfalla/ och edra kroppar försmächta skola: J skolen fåfengt såå edra sädh/ och edra fiender skola äta henne.

17. Och jagh skal ställa mitt anlete emot eder 997/ och skolen warda slagne för edra fiendar 998. Och the som hata eder/ skola råda öfwer eder/ och skolen fly tå ingen jagar eder. 999

18. Om J äntå icke hören migh/ så skal jagh ännu siu resor meer giörat/ til at näpsa eder för edra synder:

19. At jagh edra högfärd och genstörtighet nederslå skal. Och jagh skal giöra edar himmel såsom jern/ och edra jord såsom koppar.

20. Och edor möda och arbete skal förtappat wara/ så at edart land icke skal gifwa sin wäxt/ och trään i landet icke bära sina frucht.

21. Och om J wandren migh emot/ och icke wiljen höra migh; så skal jagh äntå giörat siu resor meer/ til at slå eder för edra synder skul.

22. Och skal sända wildiur ibland eder; the skola vpäta edor barn/ och förderfwa edar boskap/ och förmindska eder; och edra wägar skola warda öde.

23. Om J äntå icke ther medh låten rätta eder/ och wandren migh emot:

24. Så skal jagh ock wandra emot eder/ och skal ännu slå eder siu resor meer för edra synder skul. 1000

25. Och skal låta komma öfwer eder ett hämndeswärd/ thet mitt förbund hämna skal. Och om J församlen eder vthi edra städer/ skal jagh doch sända pestilentie ibland eder/ och skal gifwa eder vthi edra fiendars händer.

26. Så skal jagh ock förderfwa edars brödz tilråd/ så at tijo qwinnor skola baka sitt brödh i enom vgn/ och edart brödh skal man vthwäga medh wigt: och när J äten/ skolen J icke warda mätte.

27. Om J ther medh än icke hören migh/ vtan wandren migh emot:

28. Så skal jagh ock i grymhet wandra emot eder/ och skal siufalt meer näpsa eder för edra synder skul;

29. Så at J skolen äta edra söners och döttrars kött. 1001

30. Och jagh skal borthäfwa edra högder/ och edor beläte vthrota/ och skal kasta edra kroppar vppå edra afgudar/ och min siäl skal wämja widh eder: 1002

31. Och skal giöra edra städer öde/ och edra kyrkior förläggia/ och skal icke wilja luchta edra söta lucht. 1003

32. Altså skal jagh giöra landet öde/ at edra fiender/ som boo ther vthi/ skola grufwa sigh therföre. 1004

33. Men eder skal jagh förskingra ibland Hedningarna/ och draga vth swärdet efter eder/ at edart land skal blifwa öde/ och edra städer omkull slagne. 1005

34. Så skal tå landena behaga sin helg/ så länge thet öde ligger/ och J ären i fienda lande. Ja/ tå skal landet hålla helg/ och thes helg thy behaga.

35. Så länge thet öde ligger/ skal thet hålla helg: therföre at thet icke kunde heligt hålla/ tå J skullen låtat heligt hålla/ tå J ther vthi bodden.

36. Och the som återlefwas af eder/ them skal jagh giöra ett bäfwande hierta vthi theras fiendars lande/ så at ett ruskande löf skal jaga them; och skola fly therföre/ lika som ett swärd jagade them/ och falla ther som ingen jagar them. 1006

37. Och then ene skal falla på then andra/ lika såsom för swärd/ och doch ingen jagar them. Och J skolen icke tora duka eder vp för edra fiendar.

38. Och J skolen förfaras ibland Hedningarna/ och edra fienders land skal fräta eder vp.

39. The som återlefwas/ skola försmächtas i theras mißgierningar vthi fienda lande; och vthi theras fäders mißgierningar skola the försmächtas.

40. Så skola the tå bekänna sina mißgierning/ och sina fäders mißgierning/ i hwilkom the sigh förtagit/ och emot migh wandrat hafwa.

41. Therföre wil jagh ock wandra emot them/ och skal drifwa them bort i theras fienda land. Tå warder ju theras oomskorna hierta sigh ödmiukandes. Och tå skal them behaga theras mißgierningars straff. 1008

IV. HERren låfwar sin nåde them som bättra och omwända sigh til honom.

42. OCh jagh skal ihoghkomma mitt förbund medh Jacob/ och mitt förbund medh Jsaac/ och mitt förbund

medh Abraham; och skal tänckia vppå landet/

43. Som af them öfwergifwit är/ och hafwer haft ett behagh til sina helg 1009/ medan thet öde ligger ifrå them/ och them behagar theras mißgierningars straff/ therföre at the hafwa förachtat mina rätter/ och theras siäl hafwer haft een wämjelse til mina stadgar.

44. Och om the än i fienda land äro/ hafwer jagh likwäl icke förkastat them/ och icke så wämjat widh them/ at thet skulle wara vthe medh them/ och mitt förbund medh them skulle intet meer gälla: ty jagh är HERren theras Gudh. 1007

45. Och jagh skal för them ihoghkomma mitt första förbund/ tå jagh förde them vthur Egypti land för Hedningarnas ögon/ at jagh skulle wara theras Gudh. Jagh HERren.

46. Theßa äro the stadgar/ och rätter och lagh/ som HERren emellan sigh och Jsraels barn satt hafwer/ på Sinai berg/ genom Mose hand.

27. Capitel.

HÄr til befalte HERren om them som något besynnerligit löfte giorde HERranom/ hwad vthgifwas/ och hwad lösas/ och huru thet skattas skulle/ v. 1. Såsom een menniskia/ rc. v. 3. Boskap/ v. 9. Huus/ v. 14. Eller åker/ v. 16. Jtem/ at alt förstfödt/ v. 26. Alt spilgifwit/ v. 28. Och all tijonde/ skulle höra honom til/ v. 30. Och thesse äro the budh/ som HERren gaf Mose på Sinai berg/ v. 34.

I. HERren befaller om besynnerlig löfte;

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala medh Jsraels barn/ och säg til them: Om någor giör HERranom ett besynnerligit löfte/ 1013 så at han skattar sigh;

Een menni skio.

3. Så skal thetta wara skattningen: En mansperson tiugu åhra gammal/ alt in til sextijo åhr/ skalt tu skatta på femtijo silfwer siklar/ efter helgedomens sikel;

4. Een qwinnosperson på tretijo siklar.

5. Men ifrå fem åhr in til tiugu åhr; om thet är en mansperson/ skalt tu skatta honom på tiugu siklar: een qwinnosperson på tijo siklar.

6. Är thet en månat gammalt/ in til fem åhr; om thet är en mansperson/ skalt tu skatta thet på fem silfwer siklar: een qwinno på tre silfwer siklar.

7. Men är thet sextijo åhra gammalt/ och ther vthöfwer; och är en mansperson/ skalt tu skatta honom på femton silfwer siklar: een qwinno på tijo siklar.

8. Om han är författig til sådana skattning/ så skal han gå för Presten/ och Presten skal skatta honom: och han skal skatta honom efter som hans hand/ som löftet giordt hafwer/ förwärfwa kan.

Boskap.

9. Om thet är af boskap thet man HERranom offra må: alt thet man HERranom gifwer/ thet är heligt.

10. Man skal icke wäßla thet/ eller förwandlat/ ett godt för ett ondt/ eller ett ondt för ett godt. Om någor

wäßlar thet/ ett diur för thet andra/ så skola the båda wara helig.

11. Är thet diuret oreent/ thet man icke bör offra HERranom; så skal man hafwa thet fram för Presten:

12. Och Presten skal skatta thet/ om thet är godt eller ondt: och thet skal blifwa widh Prestens skattning.

13. Wil någor lösa thet/ han skal gifwa femte delen vthöfwer skattningena.

Huus.

14. Om någor helgar sitt huus/ så at thet skal wara HERranom heligt; så skal Presten skatta thet/ om thet är godt eller ondt. Och efter som Presten skattar thet/ så skal thet blifwa.

15. Men om han/ som thet helgat hafwer/ wil thet lösa/ skal han gifwa then femte delen i silfwer meer än som thet skattat är/ och så skal thet warda hans.

Aker.

16. Om någor helgar HERranom ett stycke åker af sitt arfwegodz/ så skal then skattat warda efter som han bär. Bär han en Homer korn/ så skal han gälla femtijo silfwer siklar.

17. Men helgar han sin åker strax ifrå elangåhret/ så skal han gälla efter hans wärde.

18. Hafwer han helgat honom efter clangåhret/ så skal Presten räkna honom efter the åhren som tilbaka stå in til clangåhret/ och ther efter skatta honom theste ringare.

19. Wil han/ som honom helgat hafwer/ lösa åkren/ så skal han gifwa femte delen i silfwer meer än han skattad är/ och så skal han warda hans.

20. Wil han icke lösan/ vtan säljer honom enom androm/ så skal han icke meer lösa honom:

21. Vtan then samme åkren/ när han i clangåhret löös vthgår/ skal wara helig HERranom/ såsom en förspild åker/ och skal wara Prestens arfwegodz.

22. Om någor helgar HERranom en åker/ then han köpt hafwer/ och icke hans arfwegodz är;

23. Så skal Presten räkna honom hwad han gälla kan in til clangåhret/ och han skal på samma dagen gifwa then skattningen vth/ at hon skal wara HERranom helig.

24. Men på clangåhret skal han komma til honom igen/ som honom såldt hade/ at han blifwer hans arfwegodz i landena.

25. All skattning skal skee efter helgedomens sikel: men en sikel giör tiugu gera. 1010

II. Alt förstfödt/ spilgifwit och all tijonde hörer HERranom til.

26. THet förstfödda ibland boskapen/ thet HERranom eljes tilhörer/ skal ingen helga/ ware sigh oxe eller får; ty thet är HERrans. 1011

27. Är något oreent på boskapen/ så skal man lösa thet efter sitt wärde/ och ther vthöfwer gifwa then femte delen. Wil han icke lösa thet/ så må thet säljas efter sitt wärde.

28. Man skal intet spilgifwit sälja eller lösa/ thet någor HERranom til spillo gifwer/ af alt thet hans ägodelar är/ ware sigh menniskia/ boskap/ eller arfåker: ty alt spilgifwit är thet alrahelgasta HERranom. 1012

29. Man skal ock icke lösa någon spilgifwin menniskio; vtan hon skal döden döö.

30. All tijonde i landet/ både af landsens sädh/ och af fruchten af trään/ höra HERranom til: och skola wara helig HERranom.

31. Wil någor lösa sin tijond/ han skal gifwa femte delen vthöfwer.

32. Och all tijond af fää och fåår/ och alt thet vnder rijs går 1014/ thet är en helig tijond HERranom.

33. Man skal icke fråga om thet är godt eller ondt; man skal icke heller wäßlat. Om någor wäßlar thet/ så skal både wara heligt; och icke löst warda.

34. Thesse äro the budh/ som HERren böd Mose til Jsraels barn på Sinai berg.

Ände på then tredie boken Mose.

NUMERI.

Fierde Boken Mose/

Vthi hwilken besynnerliga handlas thesse stycker:

FÖrft/ huru HERren Gudh förordnade sitt folck/ til at skickeliga resa/ sedan thet andeliga och werldzliga Regementet war vprättat i öknene Sinai: ty/ 1. befaller HERren räkna the tolf slächter/ och dela them vthi wissa lägre: såsom ock Leviterna/ och sättia them til wissa ämbeten vthi tabernaklet/ cap. 1. 2. 3. 4. 2. At alle spitelske skulle hafwas vthu lägret: at the ther syndade/ skulle försona sigh. Jtem/ förr än the reste/ böd ock Gudh om mißtanckas lagh; om löfte til återhåld/ eller om Nazareer/ cap. 5. 6. Om höfwitzmännernas offer/ när tabernaklet vpsattes/ cap. 7. Om Leviternas rening/ cap. 8. och huru the höllo Passah thet åhret/ cap. 9. 3. När the skulle draga af stadh: nemligen/ tå molnskyn gaf sigh vp/ och Leviterna trummetade/ cap. 9. v. 17. och cap. 10. II. Huru Jsraels barn reste ifrå Sinai berg/ in vthi the Moabiters mark in moot Jordan/ och hwad som sigh förnemligen på wägen tildrog; såsom huru folcket otta gånger knorrade emot HERran. 1. och 2. gången/ för then mödosamma wägen och manna/ ther the fingo åkerhöns/ och HERren insatte thet Jsraelitiska rådet/ cap. 11. 3. Ther Mirjam och Aaron knorrade emot Mose/ cap. 12. 4. Ther hela menigheten blef motwillig af theras taal/ som spejade Canaans land/ cap. 13. 14. Ther Gudh lärde folcket/ huru the vthi offer och andra ceremonier skulle ställa sigh när the kommo i landet/ cap. 15. 5. När Corah/ Dathan och Abiram vpsatte sigh för Prestaämbetet skul/ cap. 16. 6. När folcket talade emot Mose och Aaron/ at the hade dräpit HERrans folck; ther Gudh stadfäste Aaron Presterskapet medh en grönskande staf; gaf honom offren/ och sade huru folcket skulle renas/ cap. 16. 17. 18. 19. 7. När folcket förtörnade Gudh för watunöd skul/ och Mose begynte twifla; ther Aaron ock dödde/ cap. 20. 8. När folcket/ sedan the hade wunnit Konungen i Arad/ knorrade för then långa wägen/ och blefwo stuckne af ormar/ ther som förtäljes huru the wunno Sihons och Ogs rike/ cap. 21. III. Huru folcket begynte få sitt arf; och HERrren beredde them til at intaga thet öfriga/ och sade them gränsorna. Ther ock beskrifwes huru Balak legde Bileam til at förbanna Jsrael: huru folcket syndade/ och Pinehas stilte Gudz wrede/ cap. 22. 23. 24. 25. Huru HERren böd räkna folcket annan gång/ och sättia Josua til höfwitzman/ cap. 26. 27. Huru offras skulle/ och löfte giöras/ cap. 28. 29. 30. Ther ock förtäljes om the Midianiters förstöring/ cap. 31. Huru Ruben/ Simeon och Manasse fingo Sihons och Ogs rike/ cap. 32. Om Jsraels barnas lägre i öknene/ cap. 33. Huru wida Canaans landz gränsor woro/ cap. 34. Hwilke Presternas städer/ cap. 35. och huru arf skulle skifftas/ cap. 36.

1. Capitel.

PÅ första dagen i then andra månadenom/ i the andra åhrena/ sedan Jsraels barn drogo vthur Egypten/ befalte Gudh Mose och Aaron taga een summo af them som woro öfwer tiugu åhr/ och dogde draga i häär/ v. 1. Theslikes ock wälja en höfwitzman i hwarjo slächt/ v. 4. Mose och Aaron giorde som HERren them budit hade/ v. 17. Och summan af the som talde woro/ war 603 550/ v. 44. Men Levi slächte wille Gudh intet/ at hon räknas skulle ibland Jsraels barn/ vtan skickas til at taga neder tabernaklet/ och slå thet åter vp/ när så behöfdes/ v. 48.

I. Gudh befaller Mose räkna Jsraels barn/ och förordna höfwitzmän för slächterna.

OCh HERren talade medh Mose i Sinai ökn/ vthi witnesbyrdsens tabernakel/ på första dagen i then andra månadenom/ i the andra åhrena/ sedan the woro gångne vthur Egypti land/ och sade:

2. Tager een summo af hela Jsraels barnas menighet/ efter theras slächter/ och theras fäders huus och namn/ alt thet som mankön är/ frå hufwud til hufwud. 1015

3. Jfrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet som doger til at draga i häär i Jsrael. Och J skolen tälja them efter theras härar/ tu och Aaron.

4. Och skolen taga til eder af hwarjo slächtene en höfwitzman öfwer hans faders huus.

5. Thesse äro namnen af the höfwitzmän som medh eder stå skola. Af Ruben Elizur Sedeur son.

6. Af Simeon; Selumiel Zuri Sadai son.

7. Af Juda; Nahesson Amminadabs son.

8. Af Jsaschar; Nethaneel Zuar son.

9. Af Sebulon; Eliab Helon son.

10. Af Josephs barn: af Ephraim/ Elisama Ammihud son. Af Manasse Gamliel Pedahzur son.

11. Af Benjamin; Abidan Gideoni son.

12. Af Dan; Ahieser Ammi Sadai son.

13. Af Asser; Pagiel Ochran son.

14. Af Gad; Eliasaph Deguel son.

15. Af Naphthali; Ahira Enan son.

16. Thesse äro the namnkunnogaste i menighetene/ höfwitzmän i theras fäders slächter/ som woro hufwud och Förstar i Jsrael.

II. Folcket räknas efter slächterna.

17. OCh Mose och Aaron togo them til sigh/ såsom the widh namn vpräknade woro.

18. Och församlade theslikes hela menighetena på första dagen i then andra månadenom/ och räknade them efter theras byrd/ efter theras slächter och fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ frå hufwud til hufwud:

19. Såsom HERren hade budit Mose; och talde them 1017 vthi Sinai ökn.

1. Rubens slächt.

20. Rubens barn/ som war then förste Jsraels son/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ frå hufwud til hufwud/ alt thet mankön war/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ och the som dogde til at draga i häär:

21. The wordo räknade in til Rubens slächte/ sex och fyratijo tusend/ och femhundrat.

2. Simeons.

22. Simeons barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå hufwud til hufwud/ alt thet som mankön war/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ och i häär draga dogde:

23. Wordo talde in til Simeons slächte/ nijo och femtijo tusend/ och tryhundrat.

3. Gadz.

24. Gadz barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet som i häär draga dogde:

25. Wordo talde in til Gadz slächte/ fem och fyratijo tusend/ sexhundrat och femtijo.

4. Juda.

26. Juda barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet i häär draga dogde:

27. Wordo talde in til Juda slächte/ fyra och siutijo tusend/ och sexhundrat.

5. Jsaschars.

28. Jsaschars barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet i häär draga dogde:

29. Wordo talde in til Jsaschars slächte/ fyra och femtijo tusend/ och fyrahundrat.

6. Sebulons.

30. Sebulons barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet i häär draga dogde:

31. Wordo talde in til Sebulons slächte/ siu och femtijo tusend/ och fyrahundrat.

7. Ephraims.

32. Josephs barn/ af Ephraim/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet i häär draga dogde:

33. Wordo talde in til Ephraims slächte/ fyratijo tusend/ och femhundrat.

8. Manasse.

34. Manasse barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet i häär draga dogde:

35. Wordo talde in til Manasse slächte/ tw och tretijo tusend/ och twhundrat.

9. Ben Jamins.

36. Ben Jamins barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet i häär draga dogde:

37. Wordo talde in til Ben Jamins slächte/ fem och tretijo tusend/ och fyrahundrat.

10. Dans.

38. Dans barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet i häär draga dogde:

39. Wordo talde in til Dans slächte/ tw och sextijo tusend/ och siuhundrat.

11. Assers.

40. Assers barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet i häär draga dogde:

41. Wordo talde in til Assers slächte/ ett och fyratijo tusend/ och femhundrat.

12. Naphthali.

42. Naphthali barn/ efter theras byrd/ slächter/ theras fäders huus och namn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ alt thet i häär draga dogde:

43. Wordo talde in til Naphthali slächte/ try och femtijo tusend/ och fyrahundrat.

III. Summan af Jsraels barn som talde woro.

44. THesse äro the/ som Mose och Aaron samt medh the tolf Jsraels Förstar talde/ af hwilkom ju en war öfwer hwart af theras fäders huus.

45. Och summan af Jsraels barn/ efter theras fäders huus/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ thet i häär draga dogde i Jsrael:

46. War sex resor hundrade tusend/ och trytusend/ femhundrat och femtijo. 1016

47. Men the Leviter efter theras fäders slächter/ wordo intet räknade ibland medh.

IV. Levi slächt/ och thes ämbete.

48. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

49. Levi slächte skalt tu intet räkna/ eller taga någon summo af them/ ibland Jsraels barn.

50. Men tu skalt skicka them til witnesbyrdsens tabernakel/ och til all thes tygh/ och alt thet ther til hörer: och the skola bära tabernaklet och all thes tygh/ och skola thet skiöta/ och lägra sigh omkring tabernaklet.

51. Och när man resa skal/ tå skola the Leviter taga tabernaklet neder: och när hären skal lägra sigh/ skola the slå tabernaklet vp. Om någon främmande nalkas ther til/ han skal döö.

52. Jsraels barn skola lägra sigh hwar i sitt lägre/ och widh sins häärs baneer.

53. Men Leviterna skola lägra sigh omkring witnesbyrdsens tabernakel/ på thet icke skal komma en wrede

öfwer menighetena af Jsraels barn. Therföre skola the Leviter wacht hålla widh witnesbyrdsens tabernakel.

54. Och Jsraels barn giorde alt thet HERren Mose budit hade.

2. Capitel.

THer näst sade Gudh Mose/ huru the skulle lägra sigh kring om tabernaklet/ hwar vnder sitt baneer/ v. 1. Öster vth skulle Juda/ Jsaschar och Sebulon lägra sigh: och när folcket reste/ skulle the wara främst/ v. 3. Söder vth Ruben/ Simeon och Gad/ och the skulle wara ther näst/ v. 10. Sedan Leviterna medh tabernaklet/ v. 17. Wäster vth skulle sigh lägra Ephraim/ Manasse och Ben Jamin/ och wara the tredie/ v. 18. Norr vth Dan/ Asser och Naphthali/ och the skulle wara the ytterste medh theras baneer/ v. 25. Summan förvthan Leviterna war 603550/ v. 32.

I. Jsraels bar nas läger.

OCh HERren talade 1019 medh Mose och Aaron/ och sade:

2. Jsraels barn skola lägra sigh alt omkring för witnesbyrdsens tabernakel/ hwar vnder sitt baneer och tekn/ efter theras fäders huus.

Öster vth.

3. Öster vth skal sigh lägra Juda medh sitt baneer och häär; theras höfwitzman Nahesson Amminadab son:

4. Och hans häär the fyra och siutijo tusend/ och sexhundrat.

5. Bredo widh honom skal sigh lägra Jsaschars slächte; theras höfwitzman Nethaneel Zuar son:

6. Och hans häär the fyra och femtijo tusend/ och fyrahundrat:

7. Ther til Sebulons slächte; theras höfwitzman Eliab Helon son:

8. Medh sin häär the siu och femtijo tusend/ och fyrahundrat:

9. Så at alle the/ som höra til Juda lägre/ skola wara i allo/ hundrade sex och ottatijo tusend/ och fyra hundrat/ the som theras häär tilhöra: och the skola draga främst.

Söder vth.

10. Söder vth skal liggia Rubens lägre och baneer medh theras häär; theras höfwitzman Elizur Sedeur son:

11. Och hans häär the sex och fyratijo tusend/ femhundrat.

12. Bredo widh honom skal sigh lägra Simeons slächte; theras höfwitzman Selumiel Zuri Sadai son:

13. Och hans häär the nijo och femtijo tusend/ tryhundrat:

14. Ther til Gadz slächte; theras höfwitzman Eliasaph Reguel son:

15. Och hans häär the fem och fyratijo tusend/ sexhundrat och femtijo:

16. Så at alle the/ som höra til Rubens lägre/ skola wara i allo/ hundrade ett och femtijo tusend/ fyrahundrat och femtijo/ the som theras häär tilhöra: och skola wara the andre i vthdragningene.

Leviternas läger mitt vthi.

17. Sedan skal witnesbyrdsens tabernakel draga fram medh Leviternas lägre mitt ibland lägren: och såsom the lägra sigh/ så skola the ock draga/ hwar widh sitt rum vnder sitt baneer.

Wäster vth.

18. Wäster vth skal liggia Ephraims lägre och baneer medh theras häär; theras höfwitzman skal wara Elisama Ammihud son:

19. Och hans häär the fyratijo tusend och femhundrat.

20. Bredo widh honom skal sigh lägra Manasse slächte; theras höfwitzman Gamliel Pedahzur son:

21. Hans häär the tw och tretijo tusend/ och twhundrat:

22. Ther til Ben Jamins slächte; theras höfwitzman Abidan Gideoni son:

23. Hans häär the fem och tretijo tusend/ och fyrahundrat:

24. Så at alle the/ som Ephraims lägre tilhöra/ skola wara hundrade och otta tusend/ och ett hundrat/ the hans häär tilhöra: och skola wara the tredie i vthdragningene.

Norr vth.

25. Norr vth skal liggia Dans lägre och baneer; theras höfwitzman Ahieser Ammi Sadai son:

26. Hans häär the tw och sextijo tusend/ och siuhundrat.

27. Bredo widh honom skal lägra sigh Assers slächte; theras höfwitzman Pagiel Ochran son:

28. Hans häär the ett och fyratijo tusend/ och femhundrat:

29. Ther til Naphthali slächte; theras höfwitzman Ahira Enan son:

30. Hans häär the try och femtijo tusend/ och fyrahundrat:

31. Så at alle the/ som höra til Dans lägre/ skola wara hundrade siu och femtijo tusend/ och sexhundrat: och skola wara the ytterste i vthdragningene medh theras baneer.

II. Summan af folcket/ förvthan Leviterna.

32. THetta är summan af Jsraels barn/ efter theras fäders huus och lägre medh theras härar: sexhundrat tusend/ och try tusend/ femhundrat och femtijo. 1018

33. Men the Leviter wordo intet talde i summon medh Jsraels barnom; såsom HERren hade budit Mose.

34. Och Jsraels barn giorde alt thet HERren hade budit Mose: och lägrade sigh vnder theras baneer/ och drogo vth/ hwar i sine slächt efter theras fäders huus.

3. Capitel.

TÅ HERren talade medh Mose på Sinai berg/ hade Aaron fyra söner/ af hwilka twå blefwo dödade af HERranom/ v. 1. Och HERren befalte/ at Leviterna skulle tiena i tabernaklets tienste; men Aaron och hans söner wachta på theras Presterskap/ v. 5. Samma Leviter tog Gudh för alt förstfödt ibland Jsraels barn/ v. 11. Och befalte Mose räkna alt mankön af them/ som war månade gammalt/ v. 15. The Gersoniter/ v. 21. The Kehatiter/ v. 27. The Merariter/ v. 33. Summan på Leviterna war 22000/ v. 39. Sedan befalte HERren

ock räkna alla förstfödda/ och the woro 22273/ v. 40. För them tog HERren Leviterna til sig. Men för the 273 siälar/ som öfwer lupo Leviternas tahl af 22000/ tog Mose 1365 siklar/ och gaf them Aaron och hans söner/ v. 44.

I. Mose och Aarons slächt.

THetta är Aarons och Mose slächt/ i then tiden tå HERren talade medh Mose på Sinai berg.

2. Och thetta är Aarons söners namn: Then förstfödde Nadab/ ther näst Abihu/ Eleazar/ och Jthamar. 1020

3. Thet äro namn til Aarons söner/ som til Prester sinorde woro/ och theras händer fylte til Presterskap. 1021

4. Men Nadab och Abihu blefwo döde för HERranom/ tå the offrade främmande eld 1029 för HERranom vthi Sinai ökn/ och hade inga söner 1022. Men Eleazar och Jthamar skötte Prestaämbetet vnder theras fader Aaron.

II. Leviterna tagas til at tiena i tabernaklet/ räknas och fördelas.

5. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

6. Haf fram Levi slächte/ och ställ them in för Presten Aaron/ at the skola tiena honom:

7. Och hålla hans och hela menighetenes wacht in för witnesbyrdsens tabernakel/ och tiena i tabernaklets tienste;

8. Och wachta all tygh/ som witnesbyrdsens tabernakel tilhörer/ och Jsraels barnas wacht/ til at tiena i tabernaklets tienste.

9. Och skalt gifwa Aaron och hans sönom Leviterna til gåfwo af Jsraels barnom.

10. Men Aaron och hans söner skalt tu sättia/ at the wachta på theras Presterskap. Om någor främmande 1030 biuder sigh ther til/ han skal döö.

11. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

12. Sij/ jagh hafwer tagit the Leviter ibland Jsraels barn/ för alt förstfödt/ som moderlif öpnar ibland Jsraels barn/ så at Leviterna skola wara mine: 1023

13. Förty/ the förstfödingar äro mine/ ifrå then tijd jagh slog all förstföding i Egypti land 1024/ tå helgade jagh migh all förstföding i Jsrael 1025/ ifrå menniskio alt in til boskapen/ at the skola höra migh til. Jagh HERren.

14. Och HERren talade medh Mose vthi Sinai ökn/ och sade:

15. Räkna Levi söner efter theras fäders huus och slächter/ alt thet mankön är/ månade gammalt/ och ther vthöfwer.

16. Och så talde Mose them efter HERrans ord/ såsom han budit hade.

17. Och woro thesse Levi barn widh namn: Gerson/ Kehat/ Merari. 1026

18. Men Gersons barnas namn i theras slächter woro/ Libni och Simei.

19. Kehats barn i theras slächter woro/ Amram/ Jizear/ Hebron och Vsiel. 1027

20. Merari barn i theras slächter woro/ Maheli och Musi. Thet äro Levi slächter/ efter theras fäders huus.

Gersoniter.

21. Thesse äro Gersons slächter: The Libniter och Simeiter.

22. Summan af talet wardt funnen/ siu tusend och femhundrat/ alt thet som mankön war/ och månade gammalt/ och ther vthöfwer.

23. Och the samma Gersoniters slächter skola lägra sigh baak före tabernaklet/ wäster vth.

24. Theras öfwerste skal wara Eliasaph Lael son.

25. Och the skola wachta på witnesbyrdsens tabernakel/ på boningena och täckelset/ och thes öfwertäckelse/ och på klädet i dörene af witnesbyrdsens tabernakel:

26. På bonaden åth gårdenom/ och på klädet i gårdsens ingång/ hwilken går omkring boningena och altaret/ och på thes tågh/ och alt thet som til thes tienste hörer.

Kahathiter.

27. Thesse äro Kehats slächter: The Amramiter/ the Jizeariter/ the Hebroniter och Vsieliter.

28. Alt thet som mankön war/ och månade gammalt/ och ther vthöfwer/ widh tahl otta tusend och sexhundrat/ the som achta skola på helgedomens wacht;

29. Och skola lägra sigh widh sidona af tabernaklet/ söder vth.

30. Theras öfwerste skal wara Elizaphan Vsiel son.

31. Och the skola wachta arken/ bordet/ liusastakan/ altaren/ och all helgedomens tygh/ ther the tiena medh; och på förlotten/ och hwad til thes tienste tilhörer.

32. Men then öfwerste öfwer alla Leviternas öfwerstar/ skal wara Eleazar Prestens Aarons son/ öfwer them som skickade äro til at taga wahra på helgedomens wacht.

Merariter.

33. Thesse äro Merari slächter: The Maheliter och Musiter;

34. Hwilke til talet woro sex tusend och twhundrat/ alt thet mankön war/ månade gammalt/ och ther vthöfwer.

35. Theras öfwerste skal wara Zuriel Abihail son: och skola lägra sigh widh sidona af tabernaklet/ norr vth.

36. Och theras ämbete skal wara at wachta vppå bräden/ skotstängerna/ och stolparna/ och fötterna åth tabernaklet/ och all tygh som til then tiensten tilhöra:

37. Så ock på stolparna kring om gården/ medh fötterna/ och pålarna/ och tågen.

III. Mose och Aarons lågerplatz.

38. MEn fram för boningena och witnesbyrdsens tabernakel öster vth/ skola sigh lägra Mose och Aaron och hans söner/ at the skola wachta på helgedomen/ och på Jsraels barn. Om någor främmande biuder sigh ther til/ han skal döö.

IV. Summan af Leviterna/ och the förstfödde.

39. ALle Leviterna vthi een summo/ som Mose och Aaron talde efter theras slächter/ efter HERrans ord/ altsammans mankön/ månade gammalt/ och ther vthöfwer/ woro tw och tiugu tusend.

40. Och HERren talade til Mose: Räkna all förstföding thet mankön är ibland Jsraels barn/ månade gammalt och ther vthöfwer/ och tag talet på theras namn.

41. Och skalt vthtaga Leviterna migh HERranom för all Jsraels barnas förstföding; och Leviternas boskap/ för all förstföding af Jsraels barnas boskap.

42. Och Mose talde/ såsom HERren honom budit hade/ all förstföding ibland Jsraels barn.

43. Och wardt funnet namnens tahl af all förstföding thet mankön war/ månade gammalt/ och ther vthöfwer i theras summo/ tw och tiugu tusend twhundrat/ och tre och siutijo.

44. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

45. Tag the Leviter för all förstföding ibland Jsraels barn/ och Leviternas boskap för theras boskap/ at Leviterna skola wara mine HERrans.

46. Men the lösepenningar för the twhundrat tre och siutijo/ som öfwer löpa i Jsraels barnas förstföding/ vthöfwer Leviternas tahl;

47. Skalt tu taga ju fem siklar ifrå hufwud til hufwud/ efter helgedomens sikel: tiugu gera gäller en sikel. 1028

48. Och skalt the samma penningar/ som öfwerrisa 1031 vthöfwer theras tahl/ gifwa Aaron och hans sönom.

49. Tå tog Mose the lösepenningarna/ som öfwerriste 1031 vthöfwer Leviternas tahl/

50. Af Jsraels barnas förstfödingar/ tusende tryhundrat och fem och sextijo siklar/ efter helgedomens sikel;

51. Och fick them Aaron och hans söner/ efter HERrans ord/ såsom HERren hade budit Mose.

4. Capitel.

SEdan befalte HERren Mose och Aaron annan gången räkna Kehats barn ifrå 30 åhr in til thet 50: och säija them theras ämbete/ nemligen tå hären drager af stadh/ skulle the bära thet alrahelgasta/ v. 1. När thet af Aaron och hans söner inswept war/ v. 5. Men oholdt skulle the icke seet/ v. 15. Theslikes Gersons barn/ at the skulle bära boningenes tapeter/ tabernaklet och thes täckelser/ rc. v. 21. Sammaledes och Merari barn/ til at bära bräden/ skotstängerna/ stolparna/ fötterna/ pålarna och tågen/ v. 29. Therföre talde Mose them hwar för sigh/ och summan af alla war 8580/ v. 46.

I. Mose befalles åter räkna the Kehatiter; och förordna om theras ämbete.

OCh HERren talade medh Mose och Aaron/ och sade:

2. Tag summon af Kehats barn vthaf Levi söner/ efter theras slächter och fäders huus;

3. Jfrå tretijo åhr 1037 och ther vthöfwer/ alt in til femtijonde åhret/ alla the som doga til ämbetet/ at the giöra the werck i witnesbyrdsens tabernakel.

4. Och thetta skal wara Kehats söners ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel/ thet alrahelgast är.

5. När hären drager af stadh/ så skola Aaron och hans söner gå in/ och taga nedh förlotten/ och swepa witnesbyrdsens ark ther vthi;

6. Och läggia täckelset ther öfwer af tachsskin/ och breda ther vppå ett kläde altsammans golt/ och läggia hans stänger ther widh;

7. Och breda theslikes öfwer skodobordet ett golt kläde/ och sättia ther vppå faat/ skedar/ skålar och kannor/ ther man medh vth-och inskäncker: och thet dagliga brödet skal liggia ther när. 1032

8. Och skola breda ther öfwer ett rosenrödt kläde/ och betäckia thet medh ett täckelse af tachsskin/ och läggia thes stänger ther när.

9. Och skola taga ett golt kläde/ och swepa liusens liusastaka ther vthi/ och hans lampor medh hans liusanäpor och släcketyg/ och all oljokar som ämbetet tilhöra. 1033

10. Och skola läggia om alt thetta ett täckelse af tachsskin/ och skola läggia them på stänger.

11. Sammalunda skola the ock breda öfwer gyldene altaret ett golt kläde/ och betäckia thet medh täckelset af tachsskin/ och läggia thes stänger ther widh.

12. All tygh/ som the skola medh tiena i helgedomen/ skola the taga och läggia ett golt kläde ther öfwer/ och täckia thet medh ett täckelse af tachsskin/ och läggia vppå stänger.

13. The skola och sopa askona vthaf altaret/ och breda ett skarlakans kläde ther öfwer:

14. Och all thes tygh läggia ther til/ ther the medh skaffa hafwa ther vppå/ kolpannor/ gaflar/ skoflar/ becken medh all redskap til altaret; och skola breda ther öfwer ett täckelse af tachsskin/ och läggia thes stänger ther widh.

15. När nu Aaron och hans söner sådant giordt hafwa/ och betäckt helgedomen/ och all thes redskap/ när hären drager af stadh/ tå skola Kehats barn gå in til at bära thet/ och skola icke komma widh helgedomen/ at the icke döö 1038. Thetta är Kehats barnas tunge widh witnesbyrdsens tabernakel.

16. Och Eleazar Prestens Aarons son skal hafwa thetta ämbetet/ at han skickar oljona til lysning/ och specerij til rökwerck 1034/ och thet dagliga spijsoffret och smörjooljon 1035/ så at han beskickar hela tabernaklet/ och alt thet ther vthi är/ vthi helgedomenom/ och hans redskap.

17. Och HERren talade medh Mose/ och medh Aaron/ och sade:

18. J skolen icke låta the Kehatiters slächtes ätt förderfwa sigh ibland the Leviter:

19. Vtan thet skolen J giöra medh them/ at the måga lefwa och icke döö/ om the komma widh thet alrahelgasta. Aaron och hans söner skola gå in/ och skicka hwar och en til sitt ämbete och tunga.

20. Men icke skola the gå ther in och skåda helgedomen oholdan/ at the icke döö.

The Gersoniter/ och theras ämbete.

21. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

22. Tag theslikes summon af Gersons barn/ efter theras fäders huus och slächter;

23. Jfrå tretijo åhr/ och ther vthöfwer/ in til femtijonde åhret/ och skicka them alla som til ämbete dogse äro/ at the skola hafwa ämbete i witnesbyrdsens tabernakel:

24. Och thetta skal wara the Gersoniters slächtes ämbete/ thet the skola skiöta och bära.

25. The skola bära boningenes tapeter/ och witnesbyrdsens tabernakel/ och thes täckelse/ och thet täckelset af tachsskin/ som ofwan öfwer är/ och klädet i dörene af witnesbyrdsens tabernakel;

26. Och then bonaden i gårdenom/ och klädet i ingången åth gårdenom/ som går omkring tabernaklet och altaret/ och theras tågh/ och all redskap til theras ämbete/ och alt thet som theras ämbete tilhörer.

27. Efter Aarons och hans söners ord skal alt Gersons barnas ämbete gå/ alt thet the bära och skiöta skola: och J skolen see til/ at the taga wara på allan theras tunga.

28. Thetta skal wara the Gersoniters barnas slächtes ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel. Och theras wacht skal wara vnder Jthamars Prestens Aarons sons hand.

The Merariter/ och theras ämbete.

29. Merari barn/ efter theras slächte och fäders huus skalt tu ock skicka:

30. Jfrå tretijo åhr och ther vthöfwer in til thet femtijonde åhret/ alla the som til ämbete doga/ at the skola hafwa ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel.

31. På thenna tungan skola the wachta efter alt theras ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel/ at the bära bräden til tabernaklet/ och skotstängerna/ och stolparna/ och fötterna/ 1036

32. Och ther til medh stolparna til gården alt omkring/ och fötterna och pålarna/ och tågen/ medh all theras redskap/ efter alt theras ämbete. Hwar och en skolen J tilskicka sin deel af tunganom til at taga wahra på redskapen.

33. Thetta ware Merari barnas slächtes ämbete/ af alt thet the skiöta skola vthi witnesbyrdsens tabernakel/ vnder Jthamars Prestens Aarons sons hand.

II. Mose giorde som HERren befalt hade.

34. OCh Mose och Aaron/ samt medh höfwitzmännerna öfwer menighetena/ talde the Kehatiters barn/ efter theras slächte och fäders huus:

35. Jfrå tretijo åhr och ther vthöfwer/ in til femtionde åhret/ alla the som til ämbete dogde/ til at hafwa ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel:

36. Och summan war tw tusend/ siuhundrat och femtijo.

37. Thet är summan af the Kehatiters slächte/ hwilke alle til skaffa hade vthi witnesbyrdsens tabernakel; the Mose och Aaron talde efter HERrans ord genom Mose.

38. Gersons barn wordo ock talde i theras slächter och fäders huus;

39. Jfrå tretijo åhr och ther vthöfwer/ alt in til thet femtijonde/ alle the som til ämbete dogde/ til at hafwa ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel.

40. Och summan war tw tusend/ sexhundrat och tretijo.

41. Thet är summan af Gersons barnas slächte/ the ther alle hade til skaffa vthi witnesbyrdsens tabernakel/ hwilka Mose och Aaron talde efter HERrans ord.

42. Merari barn wordo ock talde/ efter theras slächter och fäders huus;

43. Jfrå tretijo åhr och ther vthöfwer/ alt in til thet femtijonde/ alle the som til ämbete dogde/ til at hafwa ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel.

44. Och summan war try tusend/ och twhundrat.

45. Thetta är summan af Merari barnas slächte/ the Mose och Aaron talde/ efter HERrans ord genom Mose.

III. Summan af Leviterna.

46. SUmman af alla Leviterna/ som Mose och Aaron samt medh Jsraels höfwitzmän talde efter theras slächter och fäders huus;

47. Jfrå tretijo åhr och ther vthöfwer/ in til thet femtijonde/ alle the som ingingo til at skaffa hwar i sitt ämbete/ til at draga tungan vthi witnesbyrdsens tabernakel;

48. War/ otta tusend femhundrat och ottatijo;

49. The ther talde wordo efter HERrans ord genom Mose/ hwar och en til sitt ämbete och tunga/ såsom HERren hade budit Mose.

5. Capitel.

WJdare böd HERren Mose låta alla spitelska/ och andra orena komma vthu lägret: hwilket Jsraels barn ock giorde/ v. 1. Jtem/ om en man eller qwinna syndade på een menniskio/ huru the thet försona skulle medh lika wärd/ och gifwa femte delen ther til/ v. 5. Om ingen wore som the betala kunde/ skulle the gifwat HERranom/ v. 8. HERren befalte ock Mose om mißtanckas lagh/ när een qwinna förlop sin man; eller mißtänckio anden vptände honom/ huru hon skulle ställas in för Presten/ och medh synnerlig offer och ceremonier ther om ransakat warda/ rc. v. 11.

I. HERren befaller låta alla spitelska komma vthu lägret.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Biud Jsraels barnom/ at the låta alla spitelska komma vthu lägret 1039/ och alla the som etterflöd hafwa 1040/ och the som på något dödt orene wordne äro. 1041

3. Både man och qwinno skola the drifwa vth för lägret/ at the icke skola giöra theras lägre oreent/ ther jagh vthi boor ibland them.

4. Och Jsraels barn giorde så/ och drefwo them vth för lägret/ såsom HERren hade sagt til Mose.

II. Huru man och qwinna skulle försona tilfogad skada.

5. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

6. Tala til Jsraels barn/ och säg til them: Om en man eller qwinna giör een synd på een menniskio 1042/ och förbryter sigh ther medh emot HERranom/ så hafwer then siälen een skuld vppå sigh/

7. Och the skola bekänna theras synd/ som the giordt hafwa/ och skola försona theras skuld medh lika wärd/ och ther vthöfwer läggia femte delen til 1043/ och gifwa honom/ som the emot syndat hafwa.

8. Om ingen är/ hwilkom man betala skulle/ så skal man gifwat HERranom in för Prestenom: vndantagen försoningenes wädur/ ther han medh försonad warder. 1044

9. Theslikes skal alt häfoffer af allo thy/ som Jsraels barn helga och offra Prestenom/ wara hans.

10. Och hwilken något helgar/ thet skal ock wara hans: och hwad någor gifwer Prestenom/ thet skal ock wara hans. 1045

III. Mißtanckas lagh/ när en mißtänckte sina hustru.

11. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

12. Tala til Jsraels barn/ och säg til them: Om ens mans hustru förlöper honom/ och förbryter sigh emot honom;

13. Och någor kötzliga belägrar henne/ och warder doch mannenom fördolt för hans ögon/ och warder förskyylt at hon oreen wordin är/ och han kan icke öfwertygat henne; ty hon är icke beslagen ther medh:

14. Och mißtänckio anden vptänder honom/ at han sina hustru mißtäncker/ ehwad hon är oreen eller eij oreen:

15. Så skal han hafwa henne fram för Presten/ och bära fram ett offer öfwer henne/ tijonde parten af ett Epha biuggmiöl/ och skal ingen oljo giuta ther vppå/ eij heller läggia ther rökelse på; ty thet är ett mißtancka offer/ och ett röijelse offer/ som mißgierning röijer.

16. Tå skal Presten hafwa henne fram/ och ställa henne för HERran:

17. Och taga af thet helga watnet vthi ett leerkar/ och läggia stofft af tabernaklets golf i watnet:

18. Och skal ställa qwinnona in för HERran/ och blotta hennes hufwud/ och läggia röijelse offret/ thet ett mißtancka offer är/ på hennes hand. Och Presten skal hafwa i sine hand bittert 1046 förbannat watn. 1047

19. Han skal beswäria qwinnona/ och säija til henne: Hafwer ingen man belägrat tigh/ och tu icke hafwer förlupit tin man/ så at tu hafwer orenat tigh/ så skal thetta bittra förbannade watnet intet skada tigh.

20. Men hafwer tu förlupit tin man/ så at tu äst oreen/ och någor hafwer belägrat tigh förvthan tin man:

21. Så skal Presten beswärja qwinnona medh sådana förbannelse/ och skal säija til henne: HERren sättie tigh i förbannelse/ och til en eed ibland titt folck; så at HERren låter förfalla tina länder/ och tin buuk swälla.

22. Så gånge nu thet förbannade watnet i titt lijf/ så at tin buuk swäller/ och tina länder förfalla. Och qwinnan skal säija: amen/ amen.

23. Och så skal Presten skrifwa thenna förbannelsen på en sedel/ och twå thet af medh watnet.

24. Och skal gifwa qwinnone dricka af thet bittra förbannade watnet: och när thet bittra förbannade watnet är gånget vthi henne:

25. Tå skal Presten taga thet mißtancka offret af hennes hand/ och wefftoffra thet för HERranom til ett spijsoffer/ och offrat vppå altaret.

26. Han skal taga en hand full af spijsoffret til hennes åminnelse/ och bränna thet vp på altaret/ och ther efter gifwa qwinnone dricka watnet.

27. Och när hon hafwer drucket watnet/ om hon är oreen/ och hafwer sigh emot sin man förbrutit; så skal thet förbannade watnet gå in i henne/ och wara henne bittert/ så at buken swäller på henne/ och länderna

förfalla: och then qwinna skal wara til een förbannelse ibland hennes folck.

28. Ar samma qwinna intet orenad/ vtan är reen; så skal thet intet skada henne/ så at hon ju må warda hafwandes.

29. Thetta är mißtanckas lagh/ när een qwinna förlöper sin man/ och warder oreen:

30. Eller när en mißtänckio ande vptänder en man/ at han mißtäncker sina hustru/ at han skal ställa henne in för HERran; och Presten giöre medh henne alt efter thenna lagen.

31. Och mannen skal wara vthan skuld för then mißgerning/ men qwinnan skal bära sin skuld.

6. Capitel.

ÄN befalte Gudh Mose säija Jsraels barn/ om någor giorde HERranom ett besynnerligit löfte til återhåld; tå skulle han icke dricka wijn eller starcka drycker/ v. 1. Jcke låta rakoknif komma på sitt hufwud; eij heller gå til någon dödan/ v. 5. Och om någor oförwarandes dödde hoos honom/ skulle han låta offra för sigh/ och sedan vthhålla tiden til sitt löfte/ v. 9. När tiden vthe wore/ skulle han låta offra för sigh/ raka sitt hufwud/ och sedan dricka wijn/ v. 13. HERren sade ock Mose/ huru Aaron och hans söner skulle wälsigna Jsraels barn/ v. 22.

I. Om then som giör Gudi ett besnnerligit löfte til återhåld.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala til Jsraels barn/ och säg til them: Om en man eller qwinna giör HERranom ett besynnerligit löfte 1053 til återhåld;

3. Han skal hålla sigh ifrå wijn och starcka drycker; wijnätikio/ och starcka dryckers ätikio skal han ock icke dricka/ eij heller thet af wijnbär giordt warder: han skal hwarken färsk eller torr wijnbär äta. 1048

4. Så länge som hans löfte warar/ skal han icke äta thet af wijnträ giordt är/ hwarken wijnbärs kärnarna eller skalena.

5. Så länge hans löftes tijd warar/ skal icke rakoknif komma på hans hufwud/ til thes tiden är vthe/ then han HERranom låfwat hafwer; ty han är helig/ och skal låta frij wäxa håret på sitt hufwud. 1049

6. J hela tidenom/ then han HERranom låfwat hafwer/ skal han til ingen dödan gå.

7. Han skal eij heller orena sigh på sins faders dödh; sine moders/ sins broders/ eller sine systers: förty/ hans Gudz löfte är öfwer hans hufwud.

8. Och i hela hans löftes tijd skal han wara HERranom helig.

Om han blefwe oreen/ huru han renas skulle.

9. Och om någor oförwarandes brådör när honom/ tå warder hans löftes hufwudoreent. Therföre skal han raka sitt hufwud på hans renselse dagh/ thet är/ på siunde dagen.

10. Och på ottonde dagen skal han bära fram twå turturdufwor/ eller twå vnga dufwor til Presten in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

11. Och Presten skal giöra then ena til ett syndoffer/ then andra til ett bränneoffer/ och försona honom/ therföre at han syndade öfwer en dödan; och altså på samma dagenom helga hans hufwud;

12. At han skal vthhålla HERranom tiden til sitt löfte; och skal bära fram ett åhrsgammalt lamb til ett skuldoffer. Doch skola the förra dagarna wara förgäfwes/ therföre at hans löfte wardt orenat.

Huru han skulle låta offra för sigh när hans tijd vthe war.

13. Thetta är hans lagh som sigh förlåfwat hafwer: När hans löftes tijd vthe är/ skal man hafwa honom fram för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

14. Och han skal bära fram sitt offer HERranom/ ett åhrsgammalt lamb vthan wanck til bränneoffer/ och ett åhrsgammalt får vthan wanck til syndoffer; och en wädur vthan wanck til tackoffer;

15. Och en korg medh osyrade kakor af semlomiöl blandat medh oljo/ och osyrade tunkakor smorda medh oljo/ och theras spijsoffer och drickoffer.

16. Och Presten skal bära thet in för HERran/ och skal giöra hans syndoffer/ och hans bränneoffer.

17. Och wäduren skal han giöra til ett tackoffer HERranom til then osyrade brödkorgen. Och skal theslikes giöra hans spijsoffer/ och hans drickoffer.

18. Och skal raka thens förlåfwades löftes hufwud in för dörene af witnesbyrdsens tabernakel; och skal taga hans löftes hufwudhår/ och kasta thet på elden/ som vnder tackoffrena är. 1050

19. Och skal taga bogen af wäduren sudnan/ och een osyrad kako vthu korgenom/ och een osyrad tunkako; och skal läggiat them förlåfwade på hans händer/ sedan han hans löfte afrakat hafwer.

20. Och skal wefftoffra thet för HERranom. Thet är heligt Prestenom/ samt medh wefftoffers bröstena/ och häfoffers bogenom 1051. Sedan må then förlåfwade dricka wijn.

21. Thetta är thens förlåfwades lagh/ som sitt offer låfwar HERranom för sitt löfte/ förvthan thet han eljes förmår. Såsom han låfwat hafwer/ så skal han ock giöra/ efter hans löftes lagh.

II. Huru Aaron och hans söner skulle wälsigna Jsraels barn.

22. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

23. Tala til Aaron och hans söner/ och säg: Så skolen J säija til Jsraels barn/ när J wälsignen them: 1052

24. HERren wälsigne tigh/ och beware tigh.

25. HERren låte sitt ansichte lysa öfwer tigh/ och ware tigh nådelig.

26. HERren vplyfte sitt ansichte öfwer tigh/ och gifwe tigh frijd.

27. Ty J skolen sättia mitt namn vppå Jsraels barn/ at jagh skal wälsigna them. 1054

7. Capitel.

TÅ Mose hade vprest tabernaklet/ smordt och helgat thet/ offrade höfwitzmännerna i Jsrael sex öfwertäckta wagnar och tolf oxar/ v. 1. Hwilka Gudh befalte få Gersons och Merari barn til tabernaklets tienst; men Kehats barn intet: ty the skulle bära thet them borde/ på theras axlar/ v. 4. Sedan när altaret wigdes/ offrade the åter hwar på sin dagh/ v. 10/ sina gåfwor alla lika/ v. 12. Altså skedde altarets wigning/ v. 84. Och tå Mose gick in vthi tabernaklet/ talade Gudh medh honom af nådaftolen/ emellan the twå Cherubim/ v. 89.

I. Höfwitzmännerna i Jsrael offra sex wagnar/ och tolf oxar.

OCh tå Mose hade vprest 1055 tabernaklet/ smordt thet 1056/ och helgat thet medh all thes tygh; ther til ock smordt/ och helgat altaret medh all thes tygh:

2. Så offrade höfwitzmännerna i Jsrael/ the som ypperst woro i theras fäders huus: förty/ the woro höfwitzmän i slächterna/ och stodo öfwerst ibland them som talde woro.

3. Och the båro sitt offer fram för HERran/ sex öfwertäckta wagnar/ och tolf oxar; ju en wagn för twå höfwitzmän/ och en oxa för hwar thera: och hade them fram för tabernaklet.

4. Och HERren sade til Mose:

5. Tag thet af them/ at thet må tiena i witnesbyrdsens tabernakels tienste/ och få thet Leviterna/ hwarjom efter sitt ämbete.

6. Tå tog Mose wagnarna/ och oxarna/ och fick them Leviterna.

7. Twå wagnar/ och fyra oxar fick han Gersons barnom/ efter theras ämbete.

8. Och fyra wagnar och otta oxar fick han Merari barnom/ efter theras ämbete/ vnder Jthamars Prestens Aarons sons hand.

9. Men Kehats barnom fick han intet; therföre at the ett heligt ämbete på sigh hade/ och måste bära på sina axlar.

II. Höfwitzmännerna offra hwar på sin dagh tå altaret wigdes.

10. OCh höfwitzmännerna offrade til altarets wigning på then dagen tå thet wigdt wardt/ och offrade sina gåfwor in för altaret.

11. Och HERren sade til Mose: Lät hwar höfwitzmannen bära sitt offer fram på sin dagh til altarets wigning.

I. Nahesson höfwitzmannen för Juda slächte.

12. På första dagen/ offrade Nahesson 1060 sina gåfwo/ Amminadabs son af Juda slächte.

13. Och hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer: 1057

14. Ther til een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

15. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

16. En getabock til syndoffer: 1058

17. Och twå oxar til tackoffer/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Nahessons Amminadabs sons gåfwa.

2. Nethaneel för Jsaschar.

18. På then andra dagen/ offrade Nethaneel Zuars son/ höfwitzmannen för Jsaschar.

19. Hans gåfwa war: ett silf fat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

20. Ther til een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

21. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

22. En getabock til syndoffer:

23. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Nethaneels Zuars sons gåfwa.

3. Eliab för Sebulon.

24. På tredie dagen/ höfwitzmannen för Sebulons barn Eliab Helons son.

25. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

26. En gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

27. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

28. En getabock til syndoffer:

29. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Eliabs Helons sons gåfwa.

4. Elizur för Rubens barn.

30. På fierde dagen/ höfwitzmannen för Rubens barn/ Elizur Sedeurs son.

31. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

32. Een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

33. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

34. En getabock til syndoffer:

35. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Elizurs Sedeurs sons gåfwa.

5. Selumiel för Simeon.

36. På femte dagen höfwitzmannen för Simeons barn/ Selumiel Zuri Sadai son.

37. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

38. Een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

39. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

40. En getabock til syndoffer:

41. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Selumiels Zuri Sadai sons gåfwa.

6. Eliasaph för Gad.

42. På siette dagen/ höfwitzmannen för Gadz barn Eliasaph Deguels son.

43. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

44. Een gyldene skedh/ tijo siklar gull wärd/ full medh rökwerck:

45. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

46. En getabock til syndoffer:

47. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Eliasaphs Deguels sons gåfwa.

7. Elisama för Ephraim.

48. På siunde dagen/ höfwitzmannen för Ephraims barn/ Elisama Ammihud son.

49. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

50. Een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

51. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

52. En getabock til syndoffer:

53. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Elisama Ammihud sons gåfwa.

8. Gamliel för Manasse.

54. På ottonde dagen/ höfwitzmannen för Manasse barn/ Gamliel Pedahzurs son.

55. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

56. Een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

57. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

58. En getabock til syndoffer:

59. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Gamliels Pedahzurs sons gåfwa.

9. Abidan för Ben Jamin.

60. På nijonde dagen/ höfwitzmannen för BenJamins barn/ Abidan Gideoni son.

61. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

62. Een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

63. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

64. En getabock til syndoffer:

65. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Abidans Gideoni sons gåfwa.

10. AhiEser för Dan.

66. På tijonde dagen/ höfwitzmannen för Dans barn/ AhiEser/ Ammi Sadai son.

67. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

68. Een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

69. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

70. En getabock til syndoffer:

71. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är AhiEsers/ Ammi Sadai sons gåfwa.

11. Pagiel för Asser.

72. På ellofte dagen/ höfwitzmannen för Assers barn/ Pagiel Ochrans son.

73. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

74. Een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

75. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

76. En getabock til syndoffer:

77. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Pagiels Ochrans sons gåfwa.

12. Ahira för Naphthali.

78. På tolfte dagen/ höfwitzmannen för Naphthali barn/ Ahira Enans son.

79. Hans gåfwa war: ett silffat/ hundrade och tretijo siklar wärdt; een silfskål/ siutijo siklar wärd/ efter helgedomens sikel/ både full medh semlomiöl/ blandat medh oljo til spijsoffer:

80. Een gyldene skedh/ tijo siklar guld wärd/ full medh rökwerck:

81. En stuut af boskapen/ en wädur/ ett åhrsgammalt lamb til bränneoffer:

82. En getabock til syndoffer:

83. Och til tackoffer twå oxar/ fem wädrar/ fem bockar/ och fem åhrsgamla lamb. Thetta är Ahiras Enans sons gåfwa.

III. Summan af alt thet höfwitzmännerna offrade.

84. THetta är nu altarets wigning/ på then tiden tå thet wigdt wardt/ til hwilket the Jsraels höfwitzmän offrade thessa tolf silffat/ tolf silfskålar/ tolf gyldene skedar:

85. Så at ju ett faat hölt hundrade och tretijo siklar silfwer/ och ju een skål siutijo siklar; så at summan af alt silfret i faten riste 1061 til twtusend fyrahundrade siklar/ efter helgedomens sikel.

86. Och af the tolf gyldene skedar fulla medh rökwerck/ hölt ju een tijo siklar/ efter helgedomens sikel; så at summan af guldet i skedarna riste 1061 til hundrade och tiugu siklar.

87. Summan af boskapen til bränneoffret war tolf stutar/ tolf wädrar/ tolf åhrsgamla lamb/ medh theras spijsoffer; och tolf getabockar til syndoffer.

88. Och summan af boskapen til tackoffret war fyra och tiugu oxar/ sextijo wädrar/ sextijo bockar/ sextijo åhrsgamla lamb. Thetta är nu altarets wigning/ tå thet wigdt wardt.

IV. Mose hörde HERrans röst af nådastolen.

89. OCh när Mose gick in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ at medh honom skulle talat warda/ så hörde han röstena medh sigh tala af nådastolenom/ som war på witnesbyrdsens ark/ emellan the twå Cherubim: tädan wardt medh honom talat. 1059

8. Capitel.

YTtermera befalte HERren Aaron så vpsättia lamporna/ at the lyste fram före liusastakan; hwilket han ock giorde/ v. 1. Ther näst taga Leviterna vthur Jsraels barn/ och medh synnerlig offer och ceremonier rena them/ v. 5. Så skulle the höra HERranom til/ för alt thet som öpnade moderlifwet/ v. 13. Ty alt förstfödt ibland Jsraels barn war HERrans/ v. 17. Mose/ Aaron och menigheten giorde medh Leviterna/ som HERren budit hade/ v. 20. Altså tiente the ifrå thet 25 åhret/ in til thet 50 v. 23.

I. HERren befaller Aaron sättia lamporna/ så at the lysa fram för liusastakan.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala medh Aaron/ och säg til honom: När tu vpsätter lamporna/ skalt tu så sättia them/ at the alla siu lysa fram före 1066 liusastakan. 1062

3. Och Aaron giorde så/ och satte lamporna vp til at lysa fram före liusastakan; såsom HERren hade budit Mose.

4. Men liusastaken war af tätt guld/ både hans lägg och hans blomor: efter then eftersyn som HERren hade wijst Mose/ så giorde han liusastakan. 1063

II. HERren befaller rena Leviterna/ och taga them til tabernaklets tienst.

5. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

6. Tag Leviterna vthur Jsraels barn/ och rena them.

7. Och altså skalt tu giöra medh them/ at tu them renar: tu skalt stänckia skiärwatn 1067 på them/ och alt slätt afraka 1068 alt theras håår/ och twå theras kläder/ så äro the rene.

8. Sedan skola the taga en vng stuut/ och hans spijsoffer semlomiöl/ blandat medh oljo; och en annan vng stuut skalt tu taga til syndoffer.

9. Och skalt hafwa Leviterna in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel; och församla hela menighetena af Jsraels barn:

10. Och hafwa Leviterna fram för HERran; och Jsraels barn skola läggia sina händer på Leviterna.

11. Och Aaron skal wefftoffra Leviterna för HERranom vthaf Jsraels barn; at the tiena skola i HERrans ämbete.

12. Och Leviterna skola läggia sina händer på stutarnas hufwud: och then ene skal HERranom til ett syndoffer/ och then andre til ett bränneoffer giord warda/ til at försona Leviterna.

13. Och skalt ställa Leviterna in för Aaron och hans söner/ och wefftoffra them HERranom.

14. Och skalt således afskilja them ifrån Jsraels barn/ at the skola wara mine. 1064

15. Sedan skola the ingå til at tiena vthi witnesbyrdsens tabernakel. Altså skalt tu rena och wefftoffra them:

16. Ty the äro min gåfwa vthaf Jsraels barn; och jagh hafwer tagit them til migh för alt thet som öpnar moderlif/ nemliga/ för förstfödningen i all Jsraels barn.

17. Förty/ all förstfödning i Jsraels barn är min/ både af menniskior och af fänat: then tijd jagh slog all förstfödning i Egypti land/ helgade jagh them migh; 1065

18. Och tog Leviterna migh til för all förstfödning ibland Jsraels barn.

19. Och gaf them Aaron och hans söner för een gåfwo vthur Jsraels barn/ at the tiena skola i Jsraels barnas ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel/ til at försona Jsraels barn: på thet at ibland Jsraels barn icke skal komma een plåga/ om the wille nalkas helgedomen.

III. Mose giör medh Leviterna/ som HERren hade befalt.

20. OCh Mose medh Aaron och hela menigheten af Jsraels barn/ giorde medh Leviterna alt såsom HERren Mose budit hade.

21. Och Leviterna renade sigh/ och twådde sin kläder; och Aaron wefftoffrade them för HERranom/ och försonade them/ at the wordo rene.

22. Sedan gingo the in at giöra sitt ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel/ för Aaron och hans söner. Såsom HERren hade budit Mose om Leviterna/ så giorde the medh them.

IV. Jsrån hwad tijd/ och huru länge Leviterna tiena skulle.

23. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

24. Thetta är thet Leviterna bör: ifrå fem och tiugu åhr 1069/ och ther vthöfwer/ doga the til ämbete och tienst i witnesbyrdsens tabernakel.

25. Men ifrå femtijonde åhret skola the wara löse ifrå tienstenes ämbete/ och skola icke mera tiena:

26. Vtan taga wahra på theras bröders tienst vthi witnesbyrdsens tabernakel: men ämbetet skola the icke skiöta. Altså skalt tu giöra medh Leviterna/ at hwar och en tager wahra på sina wächt.

9. Capitel.

VThi andra åhrena/ i första månadenom/ sedan Jsraels barn drogo vthur Egypten/ befalte HERren them hålla Passah i sinom tijd. Och the giorde så/ v. 1. Men efter några woro orene öfwer en dödan/ så at the icke kunde hållat/ frågade the Mose hwad the skulle giöra/ v. 6. Tå befalte HERren/ at sådana skulle hålla sitt Passah i andra månadenom/ v. 9. Men then som war reen/ och försumade hållat/ han skulle vthrotas af sitt folck/ v. 13. När tabernaklet war vpsatt/ öfwertäckte thet en molnsky om dagen/ och om natten såsom en eld: tå hon gaf sigh vp/ foro Jsraels barn; ther hon blef/ lägrade the sigh/ til thes hon gaf sigh vp igen/ v. 15. Altså lågo folcket stilla/ och foro efter HERrans mun/ v. 23.

I. HERren befaller hålla Passah/ eljes skulle the vthrotas af sitt folck.

OCh HERren talade medh Mose vthi Sinai ökn/ i andra åhrena/ sedan the woro dragne vthur Egypti land/ i första månadenom/ och sade:

2. Lät Jsraels barn hålla Passah i sinom tijd.

3. På fiortonde dagen i thenna månadenom om aftonen 1079/ i sinom tijd skola the hållat/ efter alla thes stadgar och rätter. 1070

4. Och Mose talade medh Jsraels barn/ at the skulle hålla Passah.

5. Och the höllo Passah på fiortonde dagen i första månadenom om aftonen 1079/ vthi Sinai ökn. Alt såsom HERren hade budit Mose/ så giorde Jsraels barn.

6. Tå woro ther några män orene öfwer ena döda menniskio 1071/ så at the icke kunde hålla Passah på then dagen: the gingo på samma dagen til Mose och Aaron;

7. Och the sade til honom: Wij äre orene öfwer ena döda menniskio/ hwij skulle wij så förachtelige wara/ at wij icke måge bära HERranom wåra gåfwo 1080 i sin tijd/ ibland Jsraels barn.

8. Mose sade til them: Bider/ jagh wil höra hwad HERren biuder eder.

9. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

10. Tala til Jsraels barn och säg: Om någor orenas på någon dödan/ eller fierran är ifrån eder på markene/ eller ibland edra slächt/ han skal än tå hålla HERranom Passah:

11. Doch vthi then andra månaden 1072/ på fiortonde dagenom om aftonen 1079; och the skola ätat medh osyrat brödh och salso:

12. Och skola intet låta ther af blifwa qwart til morgonen 1073/ och intet been sönderbryta ther af 1074: och skola hållat efter alt Passah sätt.

13. Men then som reen är/ och icke är på markene 1081/ och försumar hålla Passah/ hans siäl skal vthrotad warda vthu hans folck; therföre at han icke hafwer burit HERranom sina gåfwo i sinom tijd: han skal bära sin synd.

14. Och om en främling boor när eder/ han skal ock hålla HERranom Passah/ och skal hållat efter the stadgar och sätt som Passah kräfwer. Thetta sättet skal wara eder allom eens/ så them vthländska/ som them inländska. 1075

II. Molnskyn betäcker tabernaklet/ och efter henne rätta the sigh.

15. OCh på then dagen tå tabernaklet vpsatt wardt/ öfwertäckte thet en molnsky 1076 på witnesbyrdsens tabernakel. Om aftonen/ och sedan in til morgonen/ war öfwer tabernaklet såsom en eld.

16. Så skedde thet allestädes/ at molnskyn öfwertäckte thet om dagen/ och om nattena såsom en eld.

17. Och efter som molnskyn hof sigh vp ifrå tabernaklet/ så foro Jsraels barn: och vppå hwad rum molnskyn blef/ ther lägrade sigh Jsraels barn.

18. Efter HERrans ord foro Jsraels barn/ och efter HERrans ord lägrade the sigh. Så länge molnskyn blef öfwer tabernaklet/ så länge lågo the stilla. 1077

19. Och när molnskyn i flere dagar dwaldes öfwer tabernaklet/ så togo Jsraels barn wahra vppå HERrans wacht/ och foro ingen wägs.

20. Och när så skedde/ at molnskyn war på tabernaklet til några dagars tahl/ så lägrade the sigh efter HERrans ord/ och foro efter HERrans ord.

21. När molnskyn ther war ifrån aftonen alt in til morgonen/ och så hof sigh vp/ så foro the; eller när han sigh om dagen eller nattena vphof/ så foro the ock:

22. Men när han twå dagar/ eller en månat/ eller eljes länge blef öfwer tabernaklet/ så lågo Jsraels barn/ och foro intet. Och när han tå gaf sigh vp/ så foro the. 1078

23. Ty efter HERrans mun lågo the/ och efter HERrans mun foro the; så at the togo wahra på HERrans wacht/ efter HERrans ord genom Mose.

10. Capitel.

FÖrr än folcket drog vthu Sinai ökn/ böd Gudh Mose giöra twå trummeter af silfwer/ v. 1. Til at gifwa tekn/ när folcket skulle komma tilsamman; resa/ eller annat war för handen/ v. 3. När thetta war bestält/ gaf sigh molnskyn vp/ och folcket drog vthu Sinai ökn in vthi then öknen Paran/ v. 11. Efter then ordning/ som tilförene giord war/ v. 13. Och Mose bad sin swåger Hobab följa medh/ v. 29. Altså drogo the ifrå HERrans berg tre dagsresor/ v. 33. När arken foor/ eller sattes nedh/ bad Mose til HERran/ v. 35.

I. Gudh befaller Mose giöra twå trummeter/ til at gifwa tekn ther medh/ hwad giöras skulle.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Giör tigh twå trummeter af tätt silfwer/ at tu brukar them 1087 til at kalla tilhopa menighetena/ och när hären af stadh skal.

3. När man blås slätt medh them båda/ skal församla sigh til tigh hela menigheten in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel.

4. När man slätt blås medh enom/ så skola höfwitzmännerna församla sigh til tigh; the öfwerste öfwer tusende i Jsrael.

5. Men när J trummeten/ så skola the lägren draga af stadh som liggia öster vth.

6. Och när J trummeten annan gång/ tå skola the lägren draga af stadh som liggia söder vth: förty/ när the resa skola/ så skolen J trummeta.

7. Men när menigheten skal församlas/ skolen J slätt blåsa/ och icke trummeta.

8. Och thet blåsandet medh trummeterna/ skola Prestens Aarons söner giöra. Och thet skal wara eder ett ewigt sätt til edra efterkommande.

9. När J dragen til någon strijd vthi edro lande emot edra fiendar som strida på eder/ så skolen J trummeta medh trummeterna/ at vppå eder skal tänckt warda för HERranom edrom Gudh/ och J mågen löste warda ifrå edra fiendar.

10. Sammalunda ock/ när J ären glade/ på edra högtider och edra nymånader/ skolen J blåsa 1082 medh trummeterna öfwer edor bränneoffer och tackoffer; at thet skal wara eder til åminnelse för edrom Gudh. Jagh är HERren edar Gudh.

II. Folcket drager vthu Sinai ökn in vthi then öknen Paran.

11. PÅ tiugunde dagen i them andra månadenom/ i the andra åhrena/ gaf molnskyn sigh vp af witnesbyrdsens tabernakel.

12. Och Jsraels barn drogo i theras skarar vthu Sinai ökn; och molnskyn blef vthi then öknene Paran.

13. Och the förste drogo af stadh efter HERrans ord genom Mose.

14. Nemliga/ thet baneret af Juda barnas lägre/ drog först åstadh medh theras häär: och öfwer theras häär war Nahesson Amminadabs son. 1083

15. Och öfwer then hären af Jsaschars barnas slächte war Nethaneel Zuars son.

16. Och öfwer then hären af Sebulons barnas slächte/ war Eliab Helons son.

17. Tå lade man tilsamman tabernaklet; och Gersons och Merari barn drogo åstadh/ och båro tabernaklet. 1084

18. Ther näst följde thet baneret af Rubens lägre medh theras häär: och öfwer theras häär war Elizur Sedeurs son.

19. Och öfwer then hären af Simeons barnas slächte/ war Selumiel Zuri Sadai son.

20. Och Eliasaph Deguels son öfwer Gadz barnas slächtes häär.

21. Så drogo ock the Kehatiter åstadh/ och båro helgedomen; och hijne vpsatte tabernaklet til thes thenne kommo efter.

22. Ther näst drog thet baneret åstadh af Ephraims barnas lägre/ medh theras häär: och öfwer them war Elisama Ammihudz son.

23. Och Gamliel Pedahzurs son öfwer then hären af Manasse barnas slächte.

24. Och Abidan Gideoni son/ öfwer then hären af Ben Jamins barnas slächte.

25. Ther näst följde thet baneret af Dans barnas lägre medh theras häär: och så woro all lägren vppe; och Ahieser Ammi Sadai son war öfwer theras häär.

26. Och Pagiel Ochran son öfwer then hären af Assers barnas slächte.

27. Och Ahira Enans son öfwer then hären af Naphthali barnas slächte.

28. Så foro Jsraels barn medh theras härar.

III. Mose beder Hobab följa medh.

29. OCh Mose sade til sin swåger Hobab 1088 Reguels son af Midian: Wij drage til the rum/ om hwilka HERren sagt hafwer: Jagh skal gifwa eder them: så kom nu medh oß/ wij wilje giöra thet bästa medh tigh; ty HERren hafwer Jsrael godt tilsagt.

30. Han swarade: Jagh wil icke medh eder; vtan fara i mitt land til mina slächt.

31. Han sade: Käre/ öfwergif oß icke; förty/ tu wetst hwar wij skole lägra oß i öknene/ och skalt wara wårt öga.

32. Och om tu faar medh oß; thet goda som HERren giör medh oß/ thet wilje wij giöra medh tigh.

33. Så drogo the ifrå HERrans berg tre dagsresor; och HERrans förbunds ark drog för them tre dagsresor/ til at wisa them hwar the hwila skulle.

34. Och HERrans molnsky war öfwer them om dagen/ när the drogo vthu lägret. 1085

IV. Mose wälsignelse öfwer folcket/ när the foro eller lägrade sigh.

35. OCh när arken foor/ så sade Mose: **HERre/ statt vp/ at tine fiender måga förströs; och the/ som tigh hata/ måga flychtige warda för tigh.** 1086

36. Och när han sattes nedh/ sade han: **Kom igen HERre/ til the många Jsraels tusend.**

11. Capitel.

NÄr nu folcket dageliga åt Man/ giordes thet otoligt/ och wille hafwa kött: therföre fängde HERrans eld ibland them/ hwilken Moses stilte medh sin böön/ v. 1. Han beswärade sigh ock in för Gudh/ at han icke kunde förestå thet myckna folcket allena/ v. 11. Tå befalte HERren kalla/ först the 70 äldsta/ och låfwade sigh wilja gifwa them af hans Anda/ at the skulle draga tungan medh honom/ v. 16. Ther näst böd han folcket helga sigh til morgonen: ty the skulle få äta kött/ en månad långt/ v. 18. Mose giorde så; och när Anden hwilades på the 70 äldsta/ propheterade the/ v. 24. Sedan kommo åkerhöns kring om lägret twå alnar högt/ och folcket samlade them/ v. 31. Och HERren slog the lustna medh plågo/ at the dödde/ och begrofwes: therföre kallades thet rumet lustgrifter/ v. 33.

I. Folcket giörs otoligt/ och wil hafwa kött.

OCh som folcket giordes otoligt/ mißhagade thet för HERrans öron. Och tå HERren hörde thet/ förgrymmade sigh hans wrede/ och HERrans eld fängde 1089 ibland them/ hwilken förtärde the yttersta lägren.

2. Tå ropade folcket til Mose. Och Mose bad HERran; så förswan elden.

3. Och thet rumet kallade man Thabeera: therföre at HERrans eld hade sigh vptändt ibland them. 1090

4. Ty thet meniga folck ibland them hade fått lusta/ och såto och greto samt medh Jsraels barn/ och sade: Ho kan fly oß kött til at äta? 1091

5. Wij komme ihogh then fisk som wij åto til giefwes 1099 vthi Egypten/ och the cucumerer/ meloner/ purlök/ rödlök/ och hwitlök:

6. Men nu är wår siäl borttorckad; wår ögon see intet annat än Man.

7. Och war Man 1092 såsom Corianders frö/ och så til seende som Bedellion.

8. Och folcket lop hijt och tijt/ och samkade tilhopa/ molo thet på qwarn/ och stötte thet sönder i mortare/ och kokade thet i grytor/ och giorde sigh ther kakor af: och thet hade en sinak såsom een oljokaka.

9. Och när daggen föll om nattena öfwer lägret/ så föll ock Man ther medh.

II. Mose beswärar sigh at förestå folcket allena.

10. TÅ nu Mose hörde folcket gråta i theras slächter/ hwar och en i sins tiälls dör/ tå förgrymmade sigh HERrans wrede swårliga. Och Mose wardt ock ångse.

11. Och Mose sade til HERran: Hwij bekymrar tu tin tienare? Och hwij finner jagh icke nådh för tin ögon/ at tu så lägger på migh all folckens tunga?

12. Hafwer nu jagh alt thetta folcket aflat eller födt/ at tu må säija til migh: Bär them på tinom armom/ såsom een amma bär ett barn/ in vthi thet landet/ som tu theras fäder sworit hafwer?

13. Hwar skulle jagh nu taga kött/ thet jagh allo thesso folckena gifwa skulle? The gråta för migh/ och säija: Gif oß kött til at äta.

14. Jagh förmår icke alt thetta folcket vppehålla allena/ ty thet är migh förswårt.

15. Och wilt tu så giöra emot migh/ så slå migh heller ihiäl/ om jagh eljes hafwer funnet nådh för tin ögon/ at jagh icke så skal see min jämmer.

III. HERren låfwar sigh wilja gifwa honom medhielpare the 70 äldsta/ som ock propheterade.

16. OCh HERren sade til Mose: Församla migh siutijo män 1100 vthaf the äldsta i Jsrael/ the som tu wetst at the äro the äldste/ och förmän i folckena/ och haf them fram för witnesbyrdsens tabernakel/ och ställ them ther när tigh:

17. Så wil jagh komma neder/ och ther tala medh tigh/ och taga af tinom Anda 1101/ som öfwer tigh är/ och få them/ at the måga draga tungan öfwer folcket medh tigh/ at tu icke drager honom allena. 1093

18. Och til folcket skalt tu säija: Helger 1094 eder til morgons/ at J mågen få äta kött: förty/ eder grå t är kommen in för HERrans öron/ ty J säijen: Ho gifwer oß kött til at äta; förty/ wij mådde wäl vthi Egypten? Therföre skal HERren gifwa eder kött/ at J äten:

19. Jcke i en dagh/ icke i twå/ icke i fem/ icke i tijo/ icke i tiugu dagar;

20. Vtan en månad långt/ til thes at thet skal gå eder vthaf näsorna/ och warda eder een wämjelse: therföre at J hafwen bortkastat HERran/ then ibland eder är/ och gråtet för honom/ och sagt: Hwij äre wij gångne vthur Egypten?

21. Och Mose sade: Sexhundrat tusend män footfolck är/ ther jagh ibland är/ och tu säger: jagh wil gifwa eder kött/ at J äten en månad långt.

22. Skal man slachta fåår och fää/ at man må mätta them; eller alla fiskar i hafwet församla ther til/ at the måga blifwa mättade? 1095

23. Men HERren sade til Mose: Är tå HERrans hand förkortad 1096? Men tu skalt nu see om min ord tigh något wärd äro/ eller eij.

24. Och Mose gick vth/ och sade til folcket HERrans ord/ och församlade the siutijo män af the äldsta i folcket/ och stälte them omkring tabernaklet.

25. Tå kom HERren neder i molnskyn/ och talade medh honom/ och tog af Andanom/ som öfwer honom war/ och gaf the siutijo äldsta männerna. Och när Anden hwilades vthöfwer them/ propheterade the 1102/ och wände sedan intet igen. 1103

26. Och så hade än nu twå män blifwit qware i lägrena/ then ene heet Eldad/ then andre Medad: och Anden hwilades öfwer them; ty the woro ock vpskrefne/ ändoch the icke vthgångne woro til tabernaklet; och the propheterade i lägrena.

27. Tå lop en dräng af stadh/ och bodade thet Mose och sade: Eldad och Medad prophetera i lägrena.

28. Tå swarade Josua Nun son Mose tienare/ then han vthwaldt hade/ och sade: Min herre Mose förbiud them thet.

29. Men Mose sade til honom: Hwij ästu så nitisk för migh? Gåfwe Gudh at alt HERrans folck propheterade/ och HERren läte sin Anda komma öfwer them.

30. Och så gingo Mose och the äldste af Jsrael i lägret.

IV. HERren gifwer åkerhöns/ och slår thet lustna folcket.

31. TÅ kom ett wäder vth ifrå HERranom/ och lät komma åkerhöns ifrå hafwet/ och förströdde them öfwer lägret/ then ene dagen såsom then andra/ i twå dagar långt kring om lägret/ twå alnar högt vp ifrå jordene. 1097

32. Tå stod folcket vp på then samma hela dagen och then hela natten/ och på allan then dagen ther efter/ och samkade åkerhöns/ och then som minst samkade/ han samkade tijo Homer: och the torkade them kring om lägret.

33. Som ännu köttet war vnder theras tänder/ och förr än thet åthgångit war/ förgrymmade sigh HERrans wrede öfwer folcket/ och HERren slog them medh een ganska stoor plågo. 1098

34. Ther af heter thet samma rumet lustgrifter: therföre at man ther begrof thet lustna folcket.

35. Jfrå lustgrifterna drog folcket vth til Hazeroth: och blefwo i Hazeroth.

12. Capitel.

MEdan the än woro i Hazeroth/ talade Mir Jam och Aaron emot Mose/ at han hade tagit then Ethiopissan til hustru/ v. 1. HERren hörde thet/ och böd them gå til tabernaklet/ v. 3. Tå kom HERren i dörena/ och förswarade Mose/ v. 5. Och slog Mir Jam medh spitelsko/ v. 9. När Aaron thet såg/ bad han Mose för sigh och henne/ v. 11. Mose ropade til Gudh/ och han böd innelyckia henne i siu dagar/ vthan lägret/ til thes hon wardt bättre.

I. Mir Jam och Aaron tala emot Mose.

OCh Mir Jam och Aaron talade emot Mose för hans hustru skul/ then Ethiopissan/ som han til hustru taget hade: therföre at han een Ethiopisso hade til hustru taget;

2. Och sade: Talar nu HERRen allena genom Mose? Talar han ock icke genom oß? Och HERren hörde thet.

3. Men Mose war en ganska sachtmodig 1104 man/ öfwer alla menniskior på jordene.

4. Och strax sade HERren til Mose/ och til Aaron/ och til Mir Jam: Går vth J tre in til witnesbyrdsens

tabernakel. Och the gingo all tre vth.

II. HERren förswarar Mose/ och slår MirJam medh spitelsko.

5. TÅ kom HERren neder i molnstodene/ och steg in i dörena af tabernaklet/ och kallade Aaron och Mir Jam; och the gingo både vth.

6. Och han sade: Hörer min ord: Om någor är ibland eder en HERrans Prophete/ honom wil jagh vppenbara migh vthi een syyn; eller vthi en dröm wil jagh tala medh honom:

7. Men icke så min tienare Mose/ hwilken vthi mitt hela huus trogen är. 1105

8. Munteliga talar jagh medh honom/ och han seer HERran såsom han är 1108 1106/ icke genom mörk ord eller liknelse: hwij hafwen J tå icke fruchtat at tala emot min tienare Mose?

9. Och HERrans wrede förgrymmade sigh öfwer them/ och han wände sigh bort;

10. Ther til gaf ock Molnskyn sigh ifrå tabernaklet. Och sij/ tå war Mir Jam spitelsk/ såsom en sniö: och Aaron wände sigh til Mir Jam/ och fick see at hon war spitelsk:

III. Aaron beder Mose för sigh och henne.

11. HAn sade til Mose: Ach min herre! lägg icke thenna syndena på oß/ i thet wij hafwe owijsliga giordt/ och syndat:

12. At thenna icke blifwer såsom ett dödt ting/ som kommer vth af moderlifwet/ thet hafwer allaredo bortfrätit hälftena af hennes kött.

IV. Mose ropar til HERran; och HERren biuder innelyckia henne.

13. TÅ ropade Mose til HERran/ och sade: Ach Gudh! giör henne hälbregda.

14. HERren sade: Om hennes fader hade spottat henne i ansichtet/ skulle hon icke skämma sigh i siu dagar? Lät innelyckia henne i siu dagar vthan lägret 1107; sedan lät åter taga henne igen.

15. Så wardt tå Mir Jam innelyckt i siu dagar vthan lägret/ och folcket foor ingen wägs fram bätter/ in til thes Mir Jam wardt igen anammad.

13. Capitel.

SEdan drogo the in i then öknena Paran/ v. 1. Ther befalte HERren Mose vthsända män/ til at bespeija landet/ v. 2. Och Mose sände en myndig man af hwarjo slächt/ v. 4. Och bad them see til/ hurudana folck/ land och städer ther woro; och taga sedan medh sigh af landsens frucht/ v. 18. The gingo åstadh genom landet/ och kommo til then bäcken Escol/ ther skåro the een stoor wijnqwist/ v. 22. Efter 40 dagar kommo the igen/ och förtalde landsens lägenhet/ och Enachs barn/ v. 26. Ther af folcket blef förskräckt: och tå Caleb förmante them til at draga vp/ och taga landet in/ afrådde the andre speijare them/ och straffade landet/ v. 31.

I. HERren befaller vthsända män til at bespeija landet Canaan.

SEdan drog folcket ifrå Hazeroth/ och lägrade sigh vthi then öknene Paran.

2. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

3. Sändt vth män/ the som må bespeija landet Canaan/ thet jagh Jsraels barn gifwa wil: af hwarjo theras fäders slächt en myndig man. 1109

II. Mose vthsänder män af hwarjo slächt/ til at flitigt all ting besee.

4. MOse sände them vth af then öknene Paran/ efter HERrans ord/ the som alle woro myndige män ibland Jsraels barn.

5. Och heto altså: Sammua Zaccur son af Rubens slächte.

6. Saphat Hori son af Simeons slächte.

7. Caleb Jephunne son af Juda slächte.

8. Jigeal Josephs son af Jsaschars slächte.

9. Hosea Nun son af Ephraims slächte.

10. Palti Raphu son af Ben Jamins slächte.

11. Gaddiel Sodi son af Sebulons slächte.

12. Gaddi Susi son af Josephs slächte af Manasse.

13. Ammiel Gemalli son af Dans slächte.

14. Sethur Michaels son af Assers slächte.

15. Nahebi Vaphsi son af Naphthali slächte.

16. Geuel Machi son af Gadz slächte.

17. Thesse äro namnen af männerna/ som Mose vthsände til at bespeija landet. Och Hosea Nun son kallade Mose Josua.

18. Tå nu Mose vthsånde them til at bespeija landet Canaan/ sade han til them: Farer vp söder vth/ och går vppå bergen;

19. Och beseer landet/ huru thet är/ och folcket som ther vthi boor/ om thet är starckt eller swagt/ litet eller mycket;

20. Och hurudana land thet är ther the vthi boo/ om thet är godt eller ondt; och hurudana städer äro ther the vthi boo/ om the äro förwarade medh murar/ eller eij;

21. Och hurudana landet är/ fett eller magert/ och om tränä ther vthi äro/ eller eij. Warer widh een godh tröst/ och tager af landsens frucht. Och thet war rätt på then tiden tå första wijnbären woro mogne.

III. Speijarena gå åstadh.

22. THe gingo vp och bespeijade landet/ ifrå then öknene Zin alt in til Rehob 1113/ ther man går til Hamath.

23. The gingo ock så vp söder vth/ och kommo til Hebron; ther war Ahiman/ Sesai och Thalmai/ Enacks barn 1110. Och Hebron war vpbygdt i siu åhr förra än Zoan vthi Egypten.

24. Och the kommo in til then bäcken Escol/ och skåro ther en wijnqwist af medh en wijnklasa/ och läto twå bära then på een stång/ och ther til granat äple/ och fikon. 1111

25. Thet rumet kallas Escols bäck/ för then wijnklasan skul/ som Jsraels barn ther afskåro.

IV. Speijarena komma igen och förskräckia folcket; men Caleb stilte thet.

26. OCh the wände om när the hade bespeijat landet efter fyratijo dagar;

27. Gingo och kommo til Mose och Aaron/ och til hela menighetena af Jsraels barn/ vthi then öknene Paran til Kades; och sade honom igen och hela menighetene/ huruledes thet stod til/ och läto them see landsens frucht;

28. Och förtälde them/ och sade: Wij wore in vthi thet land tijt J oß sände/ ther miölk och hannog vthi flyter; och thetta är thes frucht: 1112

29. Förvthan at ther boor starckt folck vthi/ och ther äro ganska faste och store städer: och wij såge ther ock Enacks barn.

30. The Amalekiter boo söder vth i landena: the Hetheer/ och Jebuseer/ och Amoreer boo vppå bergen: the Cananeer boo widh hafwet och widh Jordan.

31. Men Caleb stilte folcket för Mose/ och sade til them: Lät oß draga tijt vp/ och taga landet in; förty/ wij kunne wäl wara them öfwermächtige.

32. Men the män/ som hade warit medh honom vpfarne/ sade: Wij förmåge icke draga tijt vp emot thet folck; ty the äro oß förstarcke.

33. Och the förtalade landet som the skådat hade för Jsraels barnom/ och sade: Landet/ som wij igenom gånget hafwe til at bespeija thet/ vpfräter sina inbyggiare 1114; och alt thet folck som wij ther inne sågo/ är ganska långt folck.

34. Wij såge ther ock tyranner/ Enacks barn 1115 af the tyranner: och wij worom för wår ögon såsom gräshoppor; och så worom wij ock för theras ögon.

14. Capitel.

TÅ tog hela menigheten til at gråta och knorra/ och sade sigh wilja draga in vthi Egypten igen/ v. 1. Men Mose och Aaron föllo på sin ansichte: Josua och Caleb beflitade sigh at stilla folcket/ v. 5. Och tå folcket wille stena them/ syntes HERrans härlighet/ och hotade sigh wilja medh pestilentie förgiöra folcket/ v. 10. Men Mose bad för them/ v. 13. Och HERren förlät them thet; doch sade han/ at ingen af them som knorrade/ skulle komma in vthi thet förlåfwade landet/ v. 20. Vtan theras barn wille han gifwa thet/ v. 31. Altså dödde the som landet bespeijat hade/ af HERrans plågo/ v. 36. Morgonen ther efter wille folcket draga åth Canaans land; men Mose afrådde them: the drogo likwäl; och wordo slagne af the Amalekiter och Cananeer/ v. 40.

I. Menigheten skrijar/ gråter och knorrar.

TÅ tog hela menigheten til at skrija; och folcket greet then nattena.

2. Och all Jsraels barn knorrade 1116 emot Mose och Aaron/ och hela menigheten sade til them: Ach! at wij doch hade mått dödt i Egypti land/ eller ännu döö måtte i thenna öknene:

3. Hwij förer HERren oß i thetta landet/ at wij skole falla för swärd/ och wåra hustrur och barn warda til roofs? Är icke bättre at wij drage in vthi Egypten igen?

4. Och then ene sade til then andra: Lät oß häfwa oß vp en höfwitzman/ och fara in vthi Egypten igen.

II. Mose/ Josua och Caleb beflita sigh stilla folcket; men folcket wille stena them.

5. MEn Mose och Aaron föllo vppå sin ansichte för hela menighetenes församling af Jsraels barn.

6. Och Josua Nun son/ och Caleb Jephunne son 1117/ the ock landet bespeijat hade/ refwo sin kläder;

7. Och sade til alla menighetena af Jsraels barn: Landet/ som wij igenom wandrat hafwe til at bespeija thet/ är ganska godt.

8. Hafwer HERren wilja til oß/ så förer han oß wäl vthi thet landet/ och gifwer oß thet; hwilket ett land är/ som miölk och hannog vthi flyter.

9. Faller icke ifrå HERran/ och fruchter eder intet för thetta landsens folck; ty wij wilje äta them vp såsom brödh: theras beskärm är gångit ifrå them/ och HERren är medh oß; fruchter eder intet för them.

10. Tå sade hela folcket/ at man skulle stena them. Så syntes HERrans härlighet på witnesbyrdsens tabernakel för all Jsraels barn.

11. Och HERren sade til Mose: Huru länge skal thetta folcket försmäda migh? Och huru länge wilja the icke troo på migh genom allahanda tekn/ som jagh ibland them giordt hafwer?

12. Jagh skal slå them medh pestilentie/ och förgiöra them/ och giöra tigh til ett större och mächtigare folck än thetta är. 1118

III. Mose beder för folcket; och HERren förlåter them theras synd.

13. MEn Mose sade til HERran: Så få the Egyptier thet höra: ty tu hafwer fördt thetta folcket medh tine kraft mitt vth ifrå them;

14. Och man warder säijandes til thetta landz inbyggiare/ som hördt hafwa/ at tu HERre äst ibland thetta folcket/ at tu ansichte moot ansichte 1131 sedd warder/ och tin molnsky står öfwer them/ och tu HERre går för them i molnstodene om dagen/ och i eldstodene om nattena; 1119

15. Och tu dräpte thetta folcket såsom en man; så skulle Hedningarna/ som sådana roop på tigh hörde/ tala och säija:

16. HERren förmåtte icke föra thet folcket in vthi thet land/ som han them sworit hade/ therföre hafwer han dräpit them i öknene. 1120

17. Så lät nu HErrans kraft stoor warda/ såsom tu talat hafwer och sagt:

18. HERren är långmodig/ och af stora barmhertighet/ och förlåter mißgierning och öfwerträdelse 1121/ och låter ingen wara ostraffad/ vtan söker fädernas mißgierningar öfwer barnen/ in til tredie och fierde ledh. 1122

19. Så war nu nådelig öfwer thetta folcks mißgierning/ efter tina stora barmhertighet/ såsom tu ock thesso folcke förlåtit hafwer/ alt ifrån Egypten/ och här til.

20. Och HERren sade: Jagh hafwer förlåtet them thet/ såsom tu sagt hafwer.

21. Men så wist som jagh lefwer/ så skal all werlden warda full af HERrans härlighet:

22. Ty alle the män/ som hafwa sedt mina härlighet/ och min tekn/ som jagh giordt hafwer vthi Egypten/ och

vthi öknene/ och nu tijo resor försökt migh/ och icke hafwa lydt minne röst;

23. Jngen af them skal få see thet landet/ som jagh theras fäder sworit hafwer: och ingen skal see thet/ then migh försmädat hafwer. 1123

24. Men min tienare Caleb/ therföre at en annar Ande medh honom är/ och hafwer troliga följdt migh efter/ honom skal jagh föra in i thet landet ther han inkom; och hans sädh skal intaga thet: 1124

25. Ther til ock the Amalekiter och Cananeer/ som i dalarna boo. J morgon wänder om/ och drager in vthi öknena/ på then wägen åth röda hafwet.

IV. The som knorrade/ skulle falla i öknene; men theras barn få landet.

26. OCh HERren talade medh Mose och Aaron/ och sade:

27. Huru länge skal thenna onda hopen knorra emot migh? Ty jagh hafwer hördt Jsraels barnas knorran/ som the emot migh knorrat hafwa.

28. Therföre säg til them: Så wist som jagh lefwer/ säger HERren/ skal jagh giöra eder såsom J för min öron sagt hafwen.

29. Edra kroppar skola falla i thenna öknene; 1125 och alle J som räknade ären ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer; J som emot migh knorrat hafwen/

30. Skolen intet komma in vthi thet land/ ther jagh mina hand på vphäfwet hafwer/ at jagh skulle låta eder ther vthi boo/ förvthan Caleb Jephunne son/ och Josua Nun son. 1126

31. Men edor barn/ ther J om saden/ at the skulle warda til ett roof/ them wil jagh föra ther in/ at the skola få see thet land som J förkasten.

32. Men J medh edra kroppar/ skolen falla i thenna ökn.

33. Och edor barn skola wara herdar i öknene i fyratijo åhr/ och vmgälla edart horerij/ in til thes edra kroppar warda åthgångne i öknene;

34. Efter talet af the fyratijo dagarna/ i hwilkom J landet bespeijaden: ju ett åhr för hwar dagen/ at the skola vmgälla edor mißgierning i fyratijo åhr 1127; på thet J skolen förnimma hwad thet är/ när jagh tager mina hand ifrå.

35. Jagh HERren hafwer thet sagt/ thet wil jagh ock så giöra allom thessom onda hopenom/ som sigh emot migh vphäfwet hafwer: vthi thenna ökn skola the åthgå/ och ther döö.

V. Bespeijarena döö af HERrans plågo.

36. ALtså dödde af HERrans plågo alle the män/ som Mose sändt hade til at bespeija landet/ och igen komme woro/ och hade kommet hela menighetena til at knorra ther emot; 1128

37. Ther medh at the gåfwo landena ett rychte/ at thet war ondt.

38. Men Josua Nun son/ och Caleb Jephunne son/ blefwo lefwande af the män som gångne woro til at bespeija landet.

39. Och Mose talade thessa orden til all Jsraels barn; tå sörgde folcket swårliga:

VI. folcket wil draga åth Canaans land.

40. OCh stodo om morgonen bittida vp/ och drogo vp på bergshögdena/ och sade: Här äre wij/ och wilje draga vp til the rum ther HERren oß af sagt hafwer; ty wij hafwe syndat. 1129

41. Men Mose sade: Hwij gån J så vthöfwer HERrans ord? Thet skal icke wäl bekomma eder.

42. Drager icke vp; förty/ HERren är icke medh eder; at J icke blifwen slagne för edra fiendar.

43. Ty the Amalekiter och Cananeer äro ther för eder/ och J warden fallande för swärd/ therföre/ at J hafwen wändt eder ifrå HERranom; och HERren skal intet wara medh eder.

44. Men the woro förblindade 1130 til at draga vp på bergshögdena; men HERrans förbunds ark/ och Mose kommo intet vthu lägret.

45. Så kommo the Amalekiter och Cananeer/ som på bergen bodde/ neder/ och slogo them/ och förfölgde them alt in til Horma.

15. Capitel.

STrax ther efter befalte HERren Mose/ när the kommo i thet föråfwade landet/ och wille giöra något offer/ v. 1. Huru mycket semlomiöl/ oljo och wijn/ the skulle hafwa til hwart/ v. 4. The skulle ock gifwa förstling af sin degh/ v. 17. Om the i gemeen/ eller någon särdeles syndade owetandes/ skulle the offra therföre/ och försona thet/ v. 22. Men syndade någon af motwillighet/ tå skulle han vthrotad warda/ v. 30. Som nu Jsraels barn woro i öknene/ funno the en hämta wedh om Sabbathen: then böd HERren stenas/ v. 32. Han befalte ock folcket giöra sigh klutar på theras klädefållar/ til at ihogkomma HERrans budh/ v. 37.

I. HERren befaller huru the offra skulle/ när the kommo i Canaans land.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Tala medh Jsraels barn/ och säg til them: När J kommen in vthi thet land/ ther J vthi boo skolen/ thet jagh eder gifwa skal;

3. Och wiljen giöra HERranom offer/ ware sigh bränneoffer 1132/ eller ett offer af ett besynnerligit löfte/ eller ett friwiljeoffer 1133/ eller edor högtides offer; på thet J skolen giöra HERranom een söt lucht/ af fää eller fåår.

4. Hwilken nu HERranom sina gåfwo offra wil/ han skal giöra til ett spijsoffer 1134 en tijung semlomiöl/ blandat medh oljo; en fierding af ett Hin;

5. Och wijn til drickoffer/ sammalunda en fierding af ett Hin/ til bränneoffer eller eljes til ett offer/ ther ett lamb offrat warder.

6. Men ther en wädur warder offrad/ skalt tu giöra spijsoffret twå tijungar semlomiöl/ blandat medh oljo/ en tridiung af ett Hin.

7. Och wijn til drickoffer/ och en tridiung af ett Hin/ thet skal tu offra HERranom til een söt lucht.

8. Men wilt tu giöra en stuut til bränneoffer/ eller til ett besynnerligit löfteoffer/ eller til tackoffer HERranom;

9. Så skalt tu til stuten giöra ett spijsoffer/ tre tijungar semlomiöl/ blandat medh oljo ett halft Hin;

10. Och wijn til drickoffer/ sammalunda ett halft Hin. Thetta är ett offer HERranom til en söt lucht.

11. Altså skalt tu giöra medh en stuut/ medh enom wädur/ medh ett får/ af lambom och getom:

12. Ther efter som talet är af thessa offren/ ther efter skal ock talet wara til spijsoffret och drickoffret.

II. Jnländske och vthländske skulle hafwa en rätt.

13. THen som en inländsker är/ han skal thetta giöra/ på thet han må giöra HERranom ett offer til een söt lucht.

14. Och om en främling boor när eder/ eller ibland eder när edra fränder är/ och wil giöra HERranom ett offer til een söt lucht; han skal giöra såsom the giöra.

15. Hela menighetene skal wara en stadge/ både eder och främlingomen. En ewig stadge skal thet wara edrom efterkommandom/ at för HERranom skal en främling wara såsom J. 1135

16. En lagh/ en rätt skal wara eder och främlingenom som boor när eder.

III. Förstlingen af degh.

17. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

18. Tala medh Jsraels barn/ och säg til them: När J kommen in vthi landet tijt jagh eder införa skal;

19. At J äten af landsens brödh/ skolen J gifwa HERranom ett häfoffer: 1136

20. Nemliga af edars degs förstling skolen J gifwa ena kako til häfoffer/ såsom J gifwen häfoffer af ladone. 1137

21. Så skolen J ock gifwa HERranom förstling af edar degh til häfoffer/ medh edra efterkommande.

IV. Huru menigheten/ och en siäl som syndar owetandes/ och motwilleligen/ skal försonas.

22. OCh om J af owetenhet försumen något af thessa budh/ som HERren til Mose sagt hafwer/

23. Och alt thet HERren eder genom Mose budit hafwer/ ifrå then dagen HERren begynte biuda/ in til edra efterkommande:

24. Om nu menigheten giör något owetandes; så skal hela menigheten giöra en vngan stuut af boskapen til ett bränneoffer/ HERranom til een söt lucht; samt medh sitt spijsoffer och drickoffer/ såsom thet sigh bör; och en getabock til syndoffer. 1138

25. Och Presten skal altså försona hela menighetena af Jsraels barn/ så warder thet them förlåtit; ty thet är een owetenhet. Och the skola frambära sådana sina gåfwor HERranom til ett offer; och sitt syndoffer för HERranom öfwer sina owetenhet:

26. Så warder thet förlåtit hela menighetene af Jsraels barn; ther til ock främlingomen/ som boo ibland eder/ efter hela folcket är i sådana owetenhet.

27. Men när een siäl genom owetenhet syndar/ hon skal frambära een åhrsgammal geet til syndoffer. 1139

28. Och Presten skal försona sådana owetande siäl medh syndoffret för owetenhetena för HERranom/ så at han henne försonar; så warder thet henne förlåtit.

29. Och thet skal wara alt en lagh/ som J för owetenhet giöra skolen/ både them som inländske äro ibland Jsraels barn; ock så främlingomen/ som boo ibland eder.

30. Men om een siäl något giör af öfwerdådighet/ ware sigh inländsk eller vthländsk/ then hafwer HERran försmädat; then siälen skal vthrotad warda vthu hennes folck:

31. Ty hon hafwer förachtat HERrans ord/ och giordt hans budh om intet; hon skal platt vthrotad warda/ och vmgälla sin skuld.

V. Om then som hämtade wedh om Sabbathen.

32. SOm nu Jsraels barn woro i öknene/ funno the en man hämtande wedh om Sabbaths dagen.

33. Och the som hade funnet honom ther medh/ tå han hämtade weden/ hade honom fram för Mose och Aaron/ och för hela menighetena.

34. Och the satte honom i fängelse; ty thet war icke klarliga vthtryckt hwad man skulle giöra medh honom. 1140

35. Men HERren sade til Mose: Then mannen skal döden döö: Hela menigheten skal stena honom vthan för lägret.

36. Så förde hela menigheten honom vth för lägret/ och stenade honom ihiäl; såsom HERren hade budit Mose.

VI. HERren befaller giöra klutar på kläden til sin budz åminnelse.

37. OCh HERren sade til Mose:

38. Tala medh Jsraels barn/ och säg til them/ at the skola giöra sigh klutar på fållarna af theras kläder/ i alla theras efterkommandom/ och gol snöre i klutomen widh fållarna. 1141

39. Och skola the klutar tiena eder ther til/ at J skolen see på them/ och ihogkomma all HERrans budh/ och giöra them/ at J icke efterföljen edars hiertas tyckio 1142/ eller hoor drifwen efter edor ögon.

40. Therföre skolen J ihogkomma och giöra all min budh/ och helige wara edrom Gudh.

41. Jagh HERren edar Gudh/ then eder vthur Egypti land fördt hafwer/ at jagh skulle wara edar Gudh: Jagh HERren edar Gudh.

16. Capitel.

THer efter vphofwo sigh Korah/ Dathan och Abiram/ medh några flera/ och wille så wäl offra som Aaron/ v. 1. Tå böd Mose them taga rökopannor/ til andra dagen/ så skulle HERren vthwisa hwem han vthwaldt hade/ v. 4. Mose straffade Korah/ och sände efter the andra; men the kommo intet/ v. 8. Ther öfwer förgrymmade sigh Mose/ och böd Korah och hans partij komma om morgonen; och the kommo medh hela menigheten/ v. 15. Tå wille HERren förgiöra them; men Mose bad för them/ v. 20. Och befalte folcket wika ifrå Dathans och Abirams tiäll/ v. 23. När the thet giordt hade/ remnade jorden/ och vpslukte them; och HERrans eld förtärde them som offrade/ v. 31. Rökopannorna befalte HERren hängias på altaret til åminnelse/ v. 39. Then andra morgonen knorrade hela menigheten; och HERren begynte plåga them: men Mose bad til Gudh/ och Aaron försonade folcket/ v. 41.

I. Korah/ Dathan och Abiram vphäfwa sigh emot Mose.

OCh Korah Jizear son/ Kehat sons/ Levi sons/ tog til sigh Dathan och Abiram Eliabs söner 1143/ och On Peleth son/ af Rubens söner.

2. Och the hofwo sigh vp emot Mose/ medh några män af Jsraels barn/ twhundrade och femtijo myndige i menighetene/ rådherrar och ährlige män.

3. Och the församlade sigh emot Mose och Aaron/ och sade til them: J gиören altförmycket; ty hela menigheten är helig/ och HERren är ibland them: hwij vphäfwen J eder öfwer HERrans menighet?

II. Mose skiuter sigh til HERrans dom/ och straffar Levi barn. 4. Mos. 14:5.

4. TÅ Mose thet hörde/ föll han vppå sitt ansichte:*

5. Och sade til Korah/ och hans hela partij: J morgon warder HERren kungiörandes hwilka honom tilhöra; hwilken helig är/ och honom offra skal: then han vthwäljer/ han skal offra honom.

6. Thetta giörer: Tager för eder rökopannor/ Korah och hans hela partij;

7. Och lägger ther eld in/ och kaster rökwerck ther vppå för HERranom i morgon: hwilken som HERren vthwäljer/ han ware helig: J giöret alt förmycket J Levi barn.

8. Och Mose sade til Korah: Käre/ hörer doch J Levi barn:

9. Är thet eder icke nogh/ at Jsraels Gudh hafwer afskildt eder ifrå then meniga Jsrael/ at J skolen offra honom 1148/ så at J skolen tiena honom i HERrans tabernakels ämbete/ och träda fram för menighetena til at tiena henne?

10. Han hafwer tagit tigh/ och alla tina bröder Levi barn/ samt medh tigh til sigh/ och J faren nu ock efter Presterskapet:

11. Tu ock titt hela partij giören vpror emot HERran: Hwad är Aaron/ at J knorren emot honom?

12. Och Mose sände bort/ och lät kalla Dathan och Abiram Eliabs söner; men the sade: Wij komme intet tijt vp.

13. Är thet icke nogh at tu hafwer fördt oß vthu landet/ ther miölk och hannog vthi flyter/ at tu skulle dräpa oß i öknene; skalt tu ännu ther til wara herre öfwer oß?

14. Skönliga hafwer tu fördt oß in vthi thet land ther miölk och hannog vthi flyter/ och hafwer gifwit oß åkrar och wijngårdar til arfwedeel: Wilt tu ock stinga folcke ögonen vth? Wij komme intet tijt vp.

15. Tå förgymmade sigh Mose ganska swårliga/ och sade til HERran: Wändt tigh icke til theras spijsoffer 1144: Jagh hafwer icke taget them een åsna ifrå/ och ingen af them något giordt emot. 1145

16. Och han sade til Korah: tu och titt hela partij skolen i morgon wara för HERranom/ tu/ the ock/ och Aaron:

17. Och hwar tage sina rökopanno/ och lägge rökwerck ther vppå/ och går fram för HERran/ hwar medh sine panno/ thet äro tw hundrade och femtijo pannor.

18. Och hwar thera tog sina panno/ och lade ther eld in/ och kastade rökwerck ther vppå/ och gingo in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel: och Mose och Aaron theslikes.

19. Och Korah församlade emot them hela menighetena/ in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel. Och HERrans herlighet syntes 1149 för hela menighetene.

III. HERrans herlighet synes/ och befaller folcket wika ifrå the vproriskas tiäll.

20. OCh HERren talade medh Mose och Aaron/ och sade:

21. Skiljer eder ifrå thenna menighetene/ at jagh medh hast må förgiöra them.

22. Men the föllo på sitt ansichte/ och sade: Ach Gudh/ alt kötz andas Gudh! Om en man syndat hafwer/ wilt tu tå hämnas öfwer hela menighetena?

23. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

24. Tala til menighetena/ och säg: Kommer vp ifrå Korahs/ och Dathans/ och Abirams tiäll.

25. Och Mose stod vp/ och gick til Dathan och Abiram; och the äldste af Jsrael följde honom efter.

26. Och talade til menighetena/ och sade: Går ifrå thessa ogudachtiga menniskiors tiäll/ och kommer intet widh något thet them tilhörer/ at J icke til ewentyrs förgås vthi någon theras synd.

27. Och the gingo vp ifrå Korahs/ Dathans och Abirams tiäll: men Dathan och Abiram gingo vth/ och trädde i dörena af theras tiäll/ medh theras hustrur/ söner och barn.

28. Och Mose sade: Ther vppå skolen J märckia at HERren migh sändt hafwer/ at jagh alla thessa gierningar giöra skulle; och icke af mino hierta.

29. Om the döö såsom alla menniskior/ eller hemsökta warda/ såsom alla menniskior hemsökta warda; så hafwer HERren icke sändt migh.

30. Men om HERren giör här något nytt/ så at jorden öpnar sin mun/ och vpslukar them medh alt thet the hafwa/ at the lefwande fara neder i helwetet; så skolen J förstå/ at thesse männerna hafwa försmädat HERran.

IV. Jorden vpslukar Korah/ Dathan och Abiram/ och HERrans eld förtärer them som offrade.

31. OCh som han all thessa orden vthtalat hade/ remnade jorden vnder them 1146:

32. Och lät sin mun vp/ och vpslukte them medh theras huus/ medh alla the menniskior 1150 som när Korah woro/ och medh alla theras håfwor.

33. Och the foro lefwande neder i helwete/ medh alt thet the hade; och jorden öfwertäckte them: och the förgingos vthu menighetene.

34. Och hela Jsrael/ som omkring them war/ flydde för theras skrij skul; ty the sade: At jorden icke ock vpslukar oß.

35. Ther til foor een eld vth ifrå HERranom/ och vptärde the twhundrade och femtijo män/ som thet rökwercket offrade.

36. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

37. Säg Eleazar Prestens Aarons son/ at han vptager rökepannorna vthu brandenom/ och förströr elden hijt och tijt;

38. Förty/ the syndares pannor äro helgade/ genom theras siälar/ at man må slå them i skifwor/ och hängia them på altaret: ty the äro offrade för HERranom/ och helgade/ och skola wara Jsraels barnom ett tekn.

V. Eleazar hänger rökepannorna på altaret til åminnelse.

39. OCh Eleazar Presten tog the kopparpannorna/ som the vpbrände män vthi offrat hade/ och slog them i skifwor/ til at hängia widh altaret:

40. Jsraels barnom til een åminnelse/ at ingen främmande skulle gå fram/ som icke är af Aarons sädh/ til at offra rökwerck för HERranom; på thet honom icke skal gå/ såsom Korah och hans partij/ såsom HERren honom sagt hade genom Mose.

VI. Menigheten knorrar/ och Mose beder för them.

41. THen andra morgonen knorrade hela menigheten af Jsraels barn emot Mose och Aaron/ och sade: J hafwen dräpit HERrans folck.

42. Och tå menigheten församlade sigh emot Mose och Aaron/ wände the sigh til witnesbyrdsens tabernakel: Och sij/ molnskyn öfwertäckte thet/ och HERrans härlighet syntes.

43. Och Mose och Aaron gingo in för witnesbyrdsens tabernakel.

44. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

45. Går vth ifrå thenna menighetene; jagh wil medh hast förgiöra them: Och the föllo vppå sitt ansichte.

46. Och Mose sade til Aaron: Tag rökepannona/ och lät ther eld in af altaret/ och kasta rökwerck ther vppå/ och gack snarliga til menighetena/ och försona them: förty/ wrede är vthgången af HERranom/ och plågan hafwer begynt.

47. Och Aaron tog såsom Mose sade honom/ och lop mitt igenom menighetena; Och sij/ plågan war vppågången ibland folcket: och han rökte/ och försonade folcket. 1147

48. Och stod emellan the döda och the lefwande; tå wardt plågan förtagen.

49. Men the som af plågone döde woro/ woro fiorton tusend och siuhundrat/ vndantagnom them som förgingos vthi Korahs vpror.

50. Och Aaron kom igen til Mose för dörena af witnesbyrdsens tabernakel: och plågan war förtagen 1151.

17. Capitel.

PÅ thet at folcket icke meer skulle knorra om Presterskapet/ bödh Gudh Mose taga en staf af hwarjo slächt/ och skrifwa theras namn ther på; men på Levi staf Aarons namn/ och läggia them i tabernaklet: ty then slächt HERren vthwalde/ hennes staf skulle grönskas/ v. 1. Mose giorde så/ och om morgonen funno the Aarons staf grön/ bärandes mandel/ v. 6. Samma staf böd HERren förwaras til ett tekn/ v. 10. Folcket klagade sigh ömkeliga/ at the så förminskades/ v. 12.

I. HERren befaller at pröfwa medh en staf af hwar slächt/ hwilken han vthwaldt hade.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Säg Jsraels barnom/ och tag af them tolf stafrar/ af hwar och en sins faders huus Första en/ och skrif hwars thera namn på hans staf.

3. Men Aarons namn skalt tu skrifwa på Levi staf: ty ju för hwar sins faders huus höfwitzman skal wara en staf.

4. Och lägg them in i witnesbyrdsens tabernakel/ för witnesbyrdet/ ther jagh betygar eder.

5. Och then som jagh vthwäljandes warder/ hans staf skal grönskas; på thet at jagh må stilla thet knorrandet/ som Jsraels barn knorra emot eder.

II. Mose giör som HERren befalte.

6. MOse talade medh Jsraels barn; och alle theras Förstar fingo honom tolf stafrar/ hwar Förften en staf efter theras fäders huus: Och Aarons staf war theslikes ibland theras stafrar.

7. Och Mose lade stafrarna in för HERran vthi witnesbyrdsens tabernakel.

III. Aarons staf grönskas/ och blifwer förwahrad.

8. OM morgonen tå Mose gick in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ fan han Aarons staf af Levi huus grönskas 1153/ och blomstren vthgångna/ och mandel bära. 1152

9. Och Mose bar vth alla stafrarna ifrå HERranom för all Jsraels barn/ så at the sågo thet/ och hwar och en tog sin staf.

10. Tå sade HERren til Mose: Bär Aarons staf åter in för witnesbyrdet/ at han förwarad warder för ett tekn til the olydiga barnen; at theras knorrande vppå migh må återwända/ at the icke döö.

11. Mose giorde såsom HERren honom budit hade.

IV. Folcket klagar sigh för HERrans plågor.

12. OCh Jsraels barn sade til Mose: Sij/ wij förgås/ och blifwe borto; wij förminskas/ och wardom alle.

13. Ho som kommer in til HERrans tabernakel/ han döör: skole wij tå platt förödas?

18. Capitel.

SEdan Aaron nu stadfäst war i sitt ämbete/ befalte Gudh/ at han och hans faders huus skulle bära helgedomens mißgierning/ och han medh sina söner bära theras Presterskaps mißgierning. Leviterna skulle tiena Aaron widh tabernaklet; men han och hans söner gifwa acht på theras Presterskap/ v. 1. Och gaf them så til vppehälle alla gåfwor och offer/ af wijn/ oljo/ korn/ alt spilgifwit/ alt förstfodt/ som Jsraels barn helgade HERranom/ v. 8. Wille therföre icke/ at the skulle hafwa någon besittning eller lott ibland sina bröder/ v. 20. Men Leviterna gaf han all tijonde/ och böd them gifwa häfoffer af alt thet the fingo/ och tijonde af tijonde/ v. 21.

I. HERren befaller Leviterna tiena Aaron; och Aaron achta sitt Presterskap.

OCh HERren sade til Aaron: Tu och tine söner/ och tins faders huus medh tigh/ skolen bära helgedomens mißgierning 1165; och tu och tine söner medh tigh/ skolen bära edars Presterskaps mißgierning.

2. Men tina bröder af Levi tins faders slächte/ skalt tu taga til tigh/ at the äro när tigh/ och tiena tigh: men tu och tine söner medh tigh/ skolen tiena in för witnesbyrdsens tabernakel.

3. Och the skola taga wahra på tin tienst/ och hela tabernaklets tienst: doch skola the intet nalkas in til helgedomens tygh/ och til altaret/ at både the och J icke skolen döö.

4. Vtan the skola wara när tigh/ at the taga wahra vppå witnesbyrdsens tabernakels tienst/ vthi all tabernaklets ämbete: och ingen främmande skal nalkas eder.

5. Så achter nu vppå helgedomens tienste/ och vppå altarens tienste/ at icke meer een wrede kommer öfwer

Jsraels barn.

6. Ty sij/ jagh hafwer tagit edra bröder Leviterna vth ifrån Jsraels barn/ och gifwit eder HERranom til en skänck 1154/ at the skola taga wahra på ämbetet widh witnesbyrdsens tabernakel.

7. Men tu och tine söner medh tigh/ skolen achta på edart Presterskap/ at J tienen vthi all altarens handel/ och innan för förlotten; ty edart Presterskap gifwer jagh eder til ett ämbete för een gåfwo: om någor främmande går här til/ han skal döö.

II. Presternas deel skulle wara all offer/ och alt som helgades HERranom.

8. OCh HERren sade til Aaron: Sij/ jagh hafwer gifwit tigh mitt häfoffer/ af alt thet som Jsraels barn helga/ för titt Prestaämbete/ och tinom sönom til en ewig rätt.

9. Thetta skalt tu hafwa af thet alrahelgasta som the offra: Alla theras gåfwor medh alt theras spijsoffer/ och medh alt theras syndoffer/ och medh alt theras skuldoffer/ som the migh gifwa/ thet skal wara tigh och tinom sönom thet alrahelgasta.

10. På alrahelgasta rum skal tu äta thet: hwad mankön är/ skal ther af äta; ty thet skal wara tigh heligt. 1155

11. Jagh hafwer ock gifwit tigh och tinom sönom/ och tinom döttrom medh tigh/ theras gåfwors häfoffer/ i allo Jsraels barnas wefftoffre til en ewig rätt 1156: then som reen är i tino huse 1157/ han skal äta ther af.

12. Alla bästa oljo/ och all bästa wijnmost/ och theras förstlings korn/ thet som the gifwa HERranom/ hafwer jagh gifwit tigh.

13. Then första fruchten af alt thet i theras lande är/ thet som the bära HERranom/ skal wara titt: then som reen är i tino huse/ han skal äta ther af.

14. Alt thet spilgifwit är i Jsrael/ skal wara titt. 1158

15. Alt thet som moderlif öpnar ibland alt kött/ thet som the bära HERranom/ ware sigh menniskia eller fänat/ skal wara titt: doch så/ at tu then första fruchtena af menniskio låter lösa/ och then första fruchten af en oreen fänat ock så lösa låter. 1159

16. Och skola the lösa thet/ när thet är en månat gammalt; och skalt gifwat til lösn 1166 för penningar/ för fem siklar efter helgedomens sikel/ hwilken tiugu gera gäller. 1160

17. Men then första fruchten af fää/ eller fåår/ eller geet/ skalt tu icke til lösn gifwa: ty the äro helig; theras blodh skalt tu stänckia på altaret/ och theras feta skalt tu vpbränna til een söt luchts offer HERranom. 1161

18. Theras kött skal wara titt/ såsom ock wefftebröstet och högre bogen tin är. 1162

19. Alt häfoffer som Jsraels barn helga HERranom/ hafwer jagh gifwit tigh och tinom sönom/ och tinom döttrom medh tigh/ til en ewig rätt: thet skal wara ett oförgängeligit och ewigt förbund 1167 för HERranom/ tigh och tine sädh medh tigh.

20. Och HERren sade til Aaron: Tu skalt ingen besittning hafwa i theras land/ och ingen lott hafwa medh them: ty jagh är tin lott/ och titt arfwegodz 1163 ibland Jsraels barn.

III. Leviternas deel/ all tijonde.

21. MEn Levi barn hafwer jagh gifwit all tijonde i Jsrael til ett arfwegodz/ för theras ämbete/ som the giöra migh widh witnesbyrdsens tabernakel;

22. Så at här efter Jsraels barn intet skola nalkas in til witnesbyrdsens tabernakel/ til at komma sigh i synd och döö:

23. Vtan Leviterna skola achta på ämbetet widh witnesbyrdsens tabernakel/ och the skola bära theras synder til en ewig rätt til edra efterkommande: och the skola intet arfwegodz besittia ibland Jsraels barn.

24. Ty Jsraels barnas tijond som the häfoffra HERranom/ hafwer jagh gifwit Leviterna til arfwegodz 1164: Therföre hafwer jagh sagt til them/ at the ibland Jsraels barn intet arfwegodz besittia skola.

IV. Leviterna skulle gifwa tijond af tijonde.

25. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

26. Tala til the Leviter/ och säg til them: När J tagen tijonden af Jsraels barn/ then jagh eder af them gifwit hafwer til edart arfwegodz/ så skolen J gióra HERranom ther af ett häfoffer/ ju tijond af tijond.

27. Och skolen sådana edart häfoffer hålla/ såsom J gåfwen korn af ladone/ och fyllo 1168 af pressen.

28. Altså skolen J ock gifwa HERranom häfoffer af allo edro tijond/ som J tagen af Jsraels barnom; så at J sådant HERrans häfoffer gifwen Prestenom Aaron.

29. Vthaf alt thet eder gifwit warder/ skolen J gifwa HERranom allahanda häfoffer/ af alt thet bästa 1169 som ther af helgat warder.

30. Och säg til them: När J altså thet bästa ther af häfoffren/ så skal thet Levitomen räknat warda/ lika som thet af ladone/ och såsom thet af prässen gåfwes.

31. Och J mågen thet äta allestädz/ J och edor barn; ty thet är edor löön för edart ämbete vthi witnesbyrdsens tabernakel.

32. Så synden J icke ther öfwer/ när J häfoffren thet feta ther af/ och icke ohelgen thet Jsraels barn helgat hafwa/ at J icke döön.

19. Capitel.

WJdare befalte Gudh/ at Jsraels barn skulle hafwa til Mose een rödlett koo/ v. 1. Then skulle Eleazar slachta vth för lägret/ och stänckia af blodet siu gångor emot tabernaklet/ v. 3. Och vpbränna koon/ v. 5. Askan skulle han förwara til stänckewatn för the orena/ v. 9. Ty then som komme widh en dödan eller dödas been/ han wore oreen/ och skulle rena sigh: wille han icke/ tå skulle han vthrotas/ v. 11. På askan skulle slås rinnande watn; och sedan then orene ther medh besprängias/ v. 17. Then som komme widh watnet/ skulle ock wara oreen/ v. 21.

I. HERren befaller at hafwa til Mose een rödlett koo/ som skulle slachtas och förbrännas.

OCh HERren talade medh Mose och Aaron/ och sade:

2. Thetta sättet skal wara en lagh/ then HERren budit hafwer/ och sagt: Säg Jsraels barnom/ at the hafwa til tigh een rödlett koo 1173 vthan wanck/ ther ingen brist på är/ ther intet ook ännu påkommet är.

3. Och få henne Prestenom Eleazar/ han skal föra henne vth för lägret 1170/ och låta ther slachta henne för sigh.

4. Och Presten Eleazar skal taga af hennes blodh medh sitt finger/ och stänckia rätt emot witnesbyrdsens

tabernakel siu resor;

5. Och låta vpbränna kona för sigh/ både hennes hudh och hennes kött/ ther til hennes blodh/ samt medh goret. 1171

6. Och Presten skal taga cedreträ och Jsop/ och rosenröd vll 1172/ och kasta på then brinnande kona;

7. Och skal twå sin kläder/ och bada sin kropp medh watn/ och sedan gå i lägret/ och wara oreen alt in til aftonen.

8. Och then som vpbrände henne/ skal ock twå sin kläder medh watn/ och bada sin kropp i watn/ och wara oreen alt in til aftonen.

II. Af kones aska skulle giöras stänckewatn för the orena.

9. OCh en reen man skal vptaga askona af kone/ och slå henne vth på ett reent rum vthan lägret/ at hon warder ther förwarad åth menighetene af Jsraels barnom til stänckewatn: ty thet är ett syndoffer.

10. Och then som askona af kone vptog/ skal twå sin kläder/ och wara oreen alt in til aftonen. Thetta skal wara en ewig rätt Jsraels barnom/ och främlingomen/ som boo ibland eder.

III. Then som komme widh någon dödan/ skulle wara oreen.

11. THen som kommer widh ena döda menniskio/ han skal wara oreen i siu dagar:

12. Så skal han här medh rena sigh på tredie dagen/ och på siunde dagen/ och så warder han reen. Och om han icke på tredie och siunde dagen renar sigh/ så skal han icke reen warda.

13. Men om någor kommer widh ena döda menniskio/ och icke wil rena sigh/ then orenar HERrans tabernakel/ och sådana siäl skal vthrotad warda vthur Jsrael: therföre at stänckewatnet icke är stänckt öfwer honom/ så är han oreen/ så länge han sigh icke rena låter.

14. Thetta är lagen/ om een menniskia döör i tiället; then som går in i tiället/ och alt thet som i tiället är/ skal wara oreent i siu dagar.

15. Och hwart och ett botyg som öpet är/ thet intet öfwertäckelse eller band hafwer/ thet är oreent.

16. Theslikes then som på markene kommer widh någon som slagen är medh swärd/ eller eljes en dödan/ eller ene menniskios been/ eller graf/ then är oreen i siu dagar.

IV. Huru then orene skulle besprängias.

17. SÅ skola the nu för then orena taga af thesso vpbrända syndoffres asko/ och låta ther vppå rinnande watn 1174 vthi ett käril:

18. Och en reen man skal taga Jsop/ och doppa i watnet/ och stänckia tiället/ och all botyg/ och alla the siälar som ther inne äro; sammalunda ock then som hafwer kommet widh ens dödas been/ eller en slagnan/ eller en dödan/ eller någon graf.

19. Och then rene skal stänckia then orena på tredie dagen/ och på siunde dagen/ och rena honom på siunde dagen: och skal twå sin kläder/ och bada sigh i watn/ så warder han reen om aftonen.

20. Men hwilken som warder oreen/ och icke wil rena sigh/ hans siäl skal vthrotad warda vthu menighetene: förty/ han hafwer orenat HERrans helgedom/ och icke är medh stänckewatne stänckt; therföre är han oreen.

21. Och thetta skal wara them en ewig rätt. Skal ock så then/ som medh stänckewatnena stänckte/ twå sin kläder: och then som kommer widh stänckewatnet/ han skal wara oreen in til aftonen.

22. Och alt thet han kommer widh/ thet skal wara oreent. Och hwilken siäl som han wederkommer/ hon skal wara oreen in til aftonen.

20. Capitel.

NÄr folcket kom til Kades/ blef MirJam död/ v. 1. Och efter ther war intet watn/ trätte åter menigheten medh Mose/ v. 2. Tå befalte HERren gifwa them watn af hälleberget/ v. 7. Mose tog stafwen/ och slog twå gångor på berget/ och mycket watn gick ther vth/ v. 9. Och HERren sade: Efter Mose och Aaron icke trodde/ så skulle the icke komma in i Canaans land/ v. 12. Sedan begärade Mose af the Edomeers Konung lof/ at draga medh folcket genom hans land; men han wägrade thet/ v. 14. Tå wek Jsrael ifrå honom/ och drog ifrå Kades til Hor: ther befalte Gudh Mose taga Aaron medh sigh på berget/ at han skulle ther döö/ v. 22. Mose giorde som HERren böd: Aaron blef död/ och solcket begreet honom i 30 dagar/ v. 27.

I. Mir Jam döör i Kades.

OCh Jsraels barn kommo medh hela menighetene in vthi then öknena Zin i första månaden; och folcket blef i Kades; Och Mir Jam blef ther död/ och wardt ther begrafwen.

II. Menigheten knorrar/ at the hade intet watn.

2. OCh menigheten hade intet watn: och the församlade sigh emot Mose och Aaron. 1175

3. Och folcket trätte medh Mose/ och sade: Ach! thet wij hade förgånges ther wåre bröder förgingos 1176 för HERranom.

4. Hwij hafwe J fördt thenna HERrans menighet vthi thenna öknena/ at wij här döö skole medh wårom boskap?

5. Och hwij hafwen J fördt oß vthur Egypten in til thenna onda platzen/ ther man intet såå kan; ther hwarken äro fikon eller wijnträ/ eij heller granatäple; och är ther til medh intet watn til at dricka?

6. Tå gingo Mose och Aaron ifrå menighetene in til dörena af witnesbyrdsens tabernakel/ och föllo på sitt ansichte: och HERrans härlighet syntes them.

III. Gudh befaller gifwa watn af hälleberget.

7. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

8. Tag stafwen/ och församla menighetena/ tu och tin broder Aaron/ och taler til hälleberget för theras ögon/ thet skal gifwa sitt watn. Altså skalt tu skaffa them watn vthu hälleberget 1186 1177/ och gifwa menighetene dricka/ och theras boskap.

9. Tå tog Mose stafwen för HERranom/ såsom han honom budit hade.

10. Och Mose och Aaron församlade menighetena in för hälleberget/ och sade til them: Hörer J olydige: månne wij ock skole skaffa eder watn vthu thetta hälleberget?

11. Och Mose hof vp sina hand/ och slog på hälleberget medh sin staf twå gångor 1187 1178: tå gick ther vth mycket watn/ så at menigheten fick dricka/ och theras boskap.

12. Och HERren sade til Mose och Aaron: Therföre at J icke trodden vppå migh/ at J måtten helgat migh för Jsraels barnom/ skolen J icke föra 1179 thenna menighetena in i thet land/ som jagh them gifwa skal.

13. Thetta är thet trätowatnet 1180/ öfwer hwilket Jsraels barn trätte medh HERranom/ och han wardt helgat i them.

IV. Mose begärer draga genom the Edomeers land; men the neka thet.

14. OCh Mose sände bodskap vth ifrå Kades til the Edomeers Konung 1181; Så låter tin broder Jsrael säija tigh: tu wetst all then mödo som oß påkommen är;

15. At wåre fäder woro nederfarne in vthi Egypten/ och wij i långan tijd bodde vthi Egypten; och the Egyptier handlade illa medh oß/ och wåra fäder.

16. Och wij ropade til HERran/ och han hörde wåra röst/ och vthsände en Ängel 1182/ och förde oß vthur Egypten: Och sij/ wij äre i Kades/ i then staden som widh tina gränsor är.

17. Lät oß draga igenom titt land: wij wilje icke fara öfwer åker eller wijngårdar/ och icke dricka watnet vthu brunnarna; wij wilje draga rätta landzstråtena/ hwarken wikande på then högra sidona eller på then wenstra/ til theß wij komme igenom tina landzändar.

18. The Edomeer sade til them: Tu skalt icke draga här igenom/ eller jagh skal möta tigh medh swärd.

19. Jsraels barn sade til them: Wij wilje draga then meniga stråtena: och om wij dricke af titt watn/ wij och wår boskap/ så wilje wij thet betala; wij wilje icke vtan allenast gå til foot ther igenom.

20. Men han sade: Tu skalt icke draga här igenom. Och the Edomeer drogo vth emot them medh mächtigt folck/ och starcka hand.

21. Altså förwägrade the Edomeer Jsrael draga igenom theras landzändar. Och Jsrael wek ifrå them.

V. Jsrael drager ifrå Kades til Hor.

22. OCh Jsraels barn drogo ifrå Kades/ och kommo medh hela menighetene in til thet berget Hor. 1183

VI. Aaron döör/ och begråtes i tretijo dagar.

23. OCh HERren talade medh Mose och Aaron på bergena Hor/ widh gränson åth the Edomeers land/ och sade:

24. Lät Aaron samla sigh til sitt folck; ty han skal icke komma i thet landet/ som jagh Jsraels barnom gifwit hafwer/ therföre at J woren minom mun ohörsamme widh trätowatnet.

25. Så tag nu Aaron och hans son Eleazar/ och haf them vp på berget Hor: 1184

26. Och afkläd Aaron hans kläder/ och kläd them på hans son Eleazar: och Aaron skal ther samlas/ och döö.

27. Mose giorde såsom HERren honom böd: och the stego vp på berget Hor/ för hela menighetene.

28. Och Mose afklädde Aaron hans kläder/ och klädde them på hans son Eleazar. Och Aaron blef ther död vppå berget 1185. Men Mose och Eleazar stego neder vthaf bergena.

29. Och tå hela menigheten såg at Aaron war död/ begreto the honom i tretijo dagar/ hela Jsraels huus.

21. Capitel.

TÅ Konungen i Arad hörde Jsrael komma/ stridde han emot them: men HERren gaf honom i theras händer/ v. 1. Sedan drogo the omkring the Edomeers land; och efter wägen war lång/ talade folcket emot Mose/ v. 4. Therföre sände Gudh brännande ormar/ som beto them: och efter the ångrade sigh/ lät Gudh vphängia en kopparorm; then honom såg/ han blef widh lijf/ v. 6. Ther ifrå drogo the til Pisga/ v. 19. Och slogo Sihon the Amoreers Konung/ och togo in hans land/ v. 21. Sedan Og Konungen i Basan/ v. 33.

I. Konungen i Arad blifwer öfwerwunnen af Jsrael.

OCh tå then Cananeen/ Konungen i Arad 1188/ som söder vth boor/ hörde at Jsrael inkom genom speijares wägh; stridde han emot Jsrael/ och förde några af them fångna.

2. Tå låfwade Jsrael HERranom ett löfte/ och sade: Om tu gifwer thetta folcket vnder mina hand/ så skal jagh gifwa theras städer til spillo.

3. Och HERren hörde Jsraels böön/ och gaf them the Cananeer; och the giorde them til spillo medh theras städer; Och kallade thet rumet Horma.

II. Folcket knorrar/ och HERren straffar them medh brännande ormar.

4. SEdan drogo the ifrå berget Hor på then wägen åth röda hafwet/ at the skulle draga omkring the Edomeers land. Och folcket wardt ledse på wägen.

5. Och folcket talade 1189 emot Gudh/ och emot Mose: Hwij hafwer tu fördt oß vthur Egypten/ at wij skulle döö i öknene? Ty här är hwarken brödh eller watn/ och wår siäl wämjar öfwer thenna lösamaten.

6. Tå sände HERren ibland folcket brännande ormar 1200; the beto folcket/ så at mycket folck i Jsrael blef dödt. 1190

III. Folcket ängrar sigh; och Mose beder för them/ och vpreser kopparormen.

7. SÅ kommo the til Mose/ och sade: Wij hafwe syndat/ at wij emot HERran/ och emot tigh talat hafwe: Bed HERran/ at han tager thessa ormarna ifrån oß. Mose bad för folcket.

8. Tå sade HERren til Mose: Giör tigh en kopparorm/ och rees honom vp för ett tekn; hwilken som bitin är/ och seer vppå honom/ han skal lefwa.

9. Så giorde Mose en kopparorm 1201/ och reste honom vp för ett tekn/ och om någor wardt bitin af orme/ så såg han på then kopparormen/ och blef widh lijf 1191.

IV. Jsraels barnas resa/ och lägre.

10. OCh Jsraels barn drogo vth/ och lägrade sigh i Oboth.

11. Och ifrån Oboth drogo the vth/ och lägrade sigh i Jjim widh berget Abarim 1192/ vthi then öknene twärt öfwer Moab öster vth.

12. Tädan drogo the/ och lägrade sigh widh then bäcken Sared.

13. Tädan drogo the/ och lägrade sigh på thenna sidone widh Arnon/ hwilket i öknene är/ och sträcker sigh vth ifrå the Amoreers landzändar: ty Arnon är Moabs landamäre/ emellan Moab och the Amoreer. 1193

14. Ther af säger man vthi then bokene om HERrans strider: Then höga bergklippan alt in til skyyn/ och in til Arnons 1202 bäck;

15. Och in til bäcksens källo/ hwilken räcker alt in til then staden Ar/ och böijer sigh/ och är Moabs gränsa.

16. Och tädan drogo the til brunnen: thet är then brunnen ther HERren af sade til Mose: Församla folcket/ jagh wil gifwa them watn.

17. Tå sång Jsrael thenna wisona/ och sungo emot hwar annan öfwer brunnen:

18. Thenna är then brunnen som the Förstar grafwit hafwa/ the ädle i folcket hafwa grafwit honom/ genom Läraren/ och theras stafrar. Jfrå thenna öknene drogo the til Mattana:

19. Och ifrå Mattana til Nahaliel: och ifrå Nahaliel til Bamoth;

20. Och ifrå Bamoth til then dalen/ som ligger i Moabs mark/ widh thet höga berget Pisga/ som weet åth öknene.

V. Jsraels barn slå Sihon the Amoreers Konung.

21. OCh Jsrael sände bodh til Sihon the Amoreers Konung/ och lät säija honom: 1194

22. Lät migh draga genom titt land; wij wilje intet wika in på åkrar/ eller in på wijngårdar; wij wilje icke heller dricka brunwatnet: landzstråtena wilje wij fara/ til thes wij komme genom tina ländzändar.

23. Men Sihon tilstadde icke Jsraels barn gå igenom sina ländzändar; vtan församlade alt sitt folck/ och drog emot Jsrael i öknena: och som han kom til Jahza/ stridde han emot Jsrael.

24. Men Jsrael slog honom medh swärdzägg/ och tog hans land in 1195 ifrån Arnon/ alt in til Jabock/ och alt in til Ammons barn: förty/ Ammons landzändar woro faste.

25. Altså tog Jsrael alla thessa städerna/ och bodde i alla the Amoreers städer/ i Hesbon/ och alla hans döttrar 1203.

26. Ty staden Hesbon hörde Sihon Amoreers Konunge til/ och han hade tilförene stridt medh the Moabiters Konung/ och wunnet honom af all hans land/ alt in til Arnon.

27. Ther af säger man i ordspråket: Kommer til Hesbon/ at man bygger och vprättar then staden Sihon.

28. Ty en eld är vthgången af Hesbon/ en låge af then staden Sihon; han hafwer vpfrätit Ar the Moabiters/ och the ther boo i the högder Arnon. 1196

29. Wee tigh Moab; tu Chemos 1197 folck äst förgångit. Man hafwer hans söner slagit på flychtena/ och fördt hans döttrar fångna til Sihon/ the Amoreers Konung.

30. Theras härlighet är worden om intet/ ifrå Hesbon in til Dibon; hon är förstörd/ alt in til Nopha/ hwilken räcker alt in til Medeba.

31. Så bodde Jsrael vthi the Amoreers lande.

32. Och Mose sände vth speijare til Jaeser/ och the wunno thes döttrar/ och togo the Amoreer in som ther vthi woro:

VI. Jsraels barn slå Og Konungen i Basan.

33. OCh wände om/ och drogo vp åth then wägen til Basan. Tå drog Og Konungen i Basan vth emot them medh alt sitt folck/ til at strida i Edrei. 1198

34. Och HERren sade til Mose: Fruchta tigh intet för honom; ty jagh hafwer gifwit honom i tina hand medh land ock folck: och tu skalt giöra medh honom 1199/ såsom tu medh Sihon the Amoreers Konung giordt hafwer/ hwilken i Hesbon bodde.

35. Och the slogo honom och hans söner/ och alt hans folck/ til thes at ingen war igen; och togo thet landet in.

22. Capitel.

SEdan foro Jsraels barn vth/ och lägrade sigh in emot Jericho/ v. 1. Och tå Balak såg/ hwad Jsrael giorde the Amoreer/ v. 2. Sände han efter Bileam/ at han skulle förbanna them/ på thet han kunde slå them/ v. 5. The äldste kommo til Bileam/ v. 7. Men HERren förböd honom draga/ v. 9. Tå sände Balak yppare män än the första/ v. 15. Och HERren tillät/ v. 20. Hände sigh/ när Bileam war på wägen/ stod HERrans Ängel honom emot: och tå åsnan icke wille fort/ slog han henne/ och hon talade/ v. 21. Sedan fick Bileam see HERrans Ängel: Han bad honom draga; men intet annat tala/ än han befalte/ v. 31. När Bileam kom fram/ fägnade honom Balak/ och lät offra/ v. 36. Och hade honom på Baals högder/ v. 41.

I. Balak Konungen i Moab fruchtar för Jsraels barn; och sänder efter Bileam.

SEdan foro Jsraels barn vth/ och lägrade sigh i Moabs mark/ widh Jordan in * moot Jericho.

2. Och tå Balak Zipors son såg alt thet Jsrael giordt hade the Amoreer:

3. Och at the Moabiter mycket fruchtade för thet folcket/ som så mycket war; och at the Moabiter grufwade sigh för Jsraels barn:

4. Tå sade the Moabiter til the äldsta af the Midianiter: Nu warder thenne hopen vpgnagandes alt thet omkring oß är/ såsom en oxe vpfräter gräset på markene. Och war Balak Zipors son then tiden the Moabiters Konung.

5. Och han sände vth bodh til Bileam 1204 Beors son/ then en spåman war; han bodde widh älfwena i hans folcks barnas lande; at the skulle kalla honom; och lät säija honom: Sij ett folck är dragit vthur Egypten/ thet öfwertäcker jordenes ansichte/ och thet ligger emot migh.

6. Så kom nu/ och förbanna migh thet folcket; ty thet är migh förmächtigt; om jagh kunde slå them/ och fördrifwa them vthu landet: förty/ jagh weet/ hwem tu wälsignar/ han är wälsignad/ och then tu förbannar/ han är förbannad.

7. Och the äldste af the Moabiter gingo bort medh the äldsta af the Midianiter/ och hade spådoms löön i theras händer; och gingo in til Bileam 1205/ och sade honom Balaks ord.

8. Och han sade til them: Blifwer här öfwer nattena/ så wil jagh säija eder igen/ hwad HERren migh säijandes warder 1207. Så blefwo the Moabiters Förstar när Bileam.

II. HERren nekar Bileam draga åstadh.

9. OCh Gudh kom til Bileam/ och sade: Ho äro the män som när tigh äro?

10. Bileam sade til Gudh: Balak Zipors son/ the Moabiters Konung/ hafwer sändt til migh:

11. Sij/ ett folck är vthdraget vthur Egypten/ och öfwertäcker jordenes ansichte: Så kom nu/ och förbanna them; om jagh kunde strida medh them/ och fördrifwa them.

12. Men Gudh sade til Bileam: Gack intet medh them/ förbanna icke heller folcket; ty thet är wälsignat.

13. Tå stod Bileam bittida vp om morgonen/ och sade til Balaks Förstar: Går i edart land; förty/ HERren wil icke tilstädia at jagh går medh eder.

14. Och the Moabiters Förstar stodo vp/ kommo til Balak/ och sade: Bileam nekar sigh wilja komma medh oß.

III. Balak sänder yppare män än the förra.

15. TÅ sände Balak ännu yppare och härligare Förstar än hine woro.

16. Tå the kommo til Bileam/ sade the til honom: Så låter Balak Zipors son säija tigh: Lät tigh icke förtryta at komma til migh;

17. Ty jagh wil högeliga ähra tigh; och hwad tu säger migh/ thet wil jagh giöra: Käre/ kom/ och förbanna migh thetta folcket.

18. Bileam swarade och sade til Balaks tienare: Om Balak gåfwe migh sitt huus fult medh silfwer och guld/ så kunde jagh doch icke gå öfwer HERrans mins Gudz ord/ litet eller mycket til at giöra. 1206

19. Så blifwer ock ännu J här i thenna natten/ at jagh må förfara hwad HERren ytterligare medh migh talandes warder.

IV. HERren tillåter honom draga; men HERrans Ängel står honom emot i wägen.

20. TÅ kom Gudh om nattena til Bileam/ och sade til honom: Äro thesse männerne komne til at kalla tigh/ så statt vp/ och faar medh them: doch hwad jagh säger tigh/ thet skalt tu giöra.

21. Tå stod Bileam om morgonen vp/ och sadlade sina åsninno/ och följde the Moabiters Förstar.

22. Men Gudz wrede förgrymmade sigh/ at han foor tijt. Och HERrans Ängel trädde fram i wägen/ at han skulle stå honom emot. Men han red på sine åsninno/ och twå dränger woro medh honom.

23. Och åsninnan såg HERrans Ängel stå i wägenom/ och ett dragit swärd i hans hand. Och åsninnan wek af wägenom in på markena: men Bileam slog henne/ at hon skulle gå på wägenom.

24. Tå trädde HERrans Angel vthi ett trångt tä emellan wijngårdar/ ther på båda sidor gårdar woro.

25. Och tå åsninnan såg HERrans Ängel/ trängde hon sigh in til gården/ och klämde foten af Bileam in moot gården; och han slog henne ännu meer.

26. Tå gick HERrans Ängel yterligare in på ett trångt rum/ ther ingen wägh war til at afwika/ antingen på högra eller wenstra sidona.

27. Och tå åsninnan såg HERrans Ängel/ föll hon på knä vnder Bileam. Tå förgrymmade sigh Bileams wrede/ och han slog åsninnona medh stafwen.

V. Bileams åsna talar.

28. TÅ öpnade HERren åsninnones mun/ och hon sade til Bileam: Hwad hafwer jagh giordt tigh/ at tu hafwer slagit migh nu tre gångor?

29. Bileam sade til åsninnon: Förty/ tu giorde gäck af migh: ach! hade jagh nu ett swärd i handene/ jagh skulle dräpa tigh.

30. Åsninnan sade til Bileam: Är jagh icke tin åsninna/ ther tu på ridit hafwer i tina dagar in til thenna tijd? Hafwer jagh någon tijd så plägat giöra medh tigh? Han sade: Neij.

VI. Bileam får see HERrans Ängel/ och kommer til Balak.

31. TÅ öpnade HERren Bileams ögon/ at han såg HERrans Ängel stå i wägenom/ och ett dragit swärd vthi hans hand: och han neg/ och bugade sigh medh sitt ansichte.

32. Och HERrans Ängel sade til honom: Hwij hafwer tu slagit tina åsninno nu tre gångor? Sij/ jagh är vthgången/ at jagh skal stå tigh emot; ty thenne wägen är migh emot:

33. Och åsninnan såg migh/ och wek vndan för migh i tre gångor; eljes hwar hon icke vndan wikit hade/ så hade jagh nu slagit tigh ihiäl/ och åsninnan hade lefwande blifwit.

34. Tå sade Bileam til HERrans Ängel: Jagh hafwer syndat; ty jagh wiste icke at tu stod emot migh i wägenom. Och nu/ om thet är icke tin wilje/ wil jagh wända om igen.

35. HERrans Ängel sade til honom: Faar medh thessa männerna; men intet annat skalt tu tala/ vtan thet jagh säger tigh. Så fölgde Bileam Balaks Förstar.

36. Tå Balak hörde at Bileam kom/ foor han vth emot honom vthi the Moabiters stadh/ som ligger i gränsone widh Arnon/ hwilken är widh then yttersta gränson;

37. Och sade til honom: Hafwer jagh icke sändt efter tigh/ och lätit kalla tigh? Hwij ästu tå icke kommen til migh? Menar tu jagh kunde icke ähra tigh?

38. Bileam swarade honom: Sij/ jagh är kommen til tigh; men huru kan jagh något annat tala/ vtan thet Gudh gifwer migh i munnen/ thet måste jagh tala?

39. Så foor Bileam medh Balak/ och kommo in i gatustaden.

40. Och Balak offrade fää och fåår/ och sände efter Bileam/ och efter the Förstar som när honom woro. *

41. Om morgonen tog Balak Bileam/ och hade honom vp på Baals högder/ at han tädan af måtte see in til ändan af folcket.

23. Capitel.

BJleam befaller byggia siu altare/ v. 1. Tå Bileam gick bort til at fråga Gudh/ kom han emot honom/ och böd honom hwad han skulle säija/ v. 3. Han kom igen/ hof vp sitt taal/ och wälsignade Jsrael/ v. 6. Ther öfwer blef Balak wredh/ och hade honom annorstädes; ther giorde han sammaledes/ v. 11. Tå befalte Balak at han hwarken skulle wälsigna eller förbanna them/ v. 25. Och tog honom medh sigh på kullan af thet berget Peor: och the offrade ther/ v. 27.

I. Bileam befaller byggia siu altare; och offrar på them.

OCh Bileam sade til Balak: Bygg migh här siu altare/ och lät migh få hijt siu stutar/ och siu wädrar.

2. Balak giorde som Bileam honom sade. Och både Balak och Bileam offrade 1212/ ju på hwart altare en stuut och en wädur.

3. Och Bileam sade til Balak: Gack til titt bränneoffer; och jagh wil gå bort; om til ewentyrs HERren kan komma 1213 emot migh/ och vnderwisa migh hwad jagh skal säija tigh. Och gick åstadh hasteliga.

II. Bileam talar medh HERren/ och wälsignar Jsrael.

4. OCh Gudh kom emot Bileam. Men han sade til honom: siu altare hafwer jagh tilredt/ och ju på hwart altare en stuut och en wädur offrat.

5. Och HERren gaf Bileam ordet i munnen/ och sade: Gack til Balak igen/ och säg altså.

6. Och tå han kom igen til honom: sij/ tå stod han när sitt bränneoffer/ medh alla the Moabiters Förstar.

7. Tå hof han sitt taal 1214 vp/ och sade: Vthaf Syrien hafwer Balak the Moabiters Konung lätit hämta migh/ ifrå bergen öster vth. Kom och förbanna migh Jacob; kom tala ondt emot Jsrael.

8. Huru skal jagh förbanna/ then Gudh icke förbannar? Huru skal jagh tala ondt emot then HERren intet ondt emot talar?

9. Ty af bergshögden seer jagh honom wäl/ och af högarna skådar jagh honom. Sij/ thet folcket warder allena boendes/ och icke skal räknat warda ibland Hedningar.

10. Ho kan räkna Jacobs stofft 1208/ och talet på fierde delen af Jsrael? Min siäl döö medh the rättferdigas dödh/ och min ände warde såsom thessas ände.

III. Balak förer Bileam på kullan af berget Pisga.

11. TÅ sade Balak til Bileam: Hwad giör tu migh? Jagh hafwer lätit hämta tigh til at förbanna mina fiendar/ och sij/ tu wälsignar them.

12. Han swarade och sade: Skulle jagh icke thet hålla och tala som HERren gifwer migh i munnen?

13. Balak sade til honom: Kom tå medh migh på en annan platz/ tädan tu hans ända seer/ och doch icke allan samman seer; och förbanna migh honom ther.

14. Och tog han honom på en frij plaan/ vppå kullan af berget Pisga/ och bygde siu altare/ och offrade ju på hwart altaret en stuut/ och en wädur.

15. Och sade til Balak: Gack til titt bränneoffer/ jagh wil wänta ther borta.

16. Och HERren kom emot Bileam/ och gaf honom ordet i hans mun 1209/ och sade: Gack til Balak igen/ och säg altså:

IV. Bileam wälsignar Jsrael annan gången.

17. OCh tå han kom igen til honom: Sij/ tå stod han när sitt bränneoffer medh the Moabiters Förstar. Och Balak sade til honom: Hwad hafwer HERren sagt?

18. Och han hof vp sitt taal/ och sade: Statt vp Balak/ och hör; fatta i öronen hwad jagh säger/ tu Zipors son:

19. Gudh är icke een menniskia/ at han kan liuga; eller menniskio barn/ at honom något kan ångra. Skulle han säija något/ och icke giörat? Skulle han något tala/ och icke hållat? 1210

20. Sij/ til at wälsigna är jagh hijt hafd: jagh wälsignar 1215/ och kan icke omwändat.

21. Man seer ingen mödo 1216 i Jacob/ och intet arbete 1216 i Jsrael: HERren hans Gudh är när honom/ och Konungens trummetning 1217 ibland honom.

22. Gudh hafwer fördt honom vthur Egypten; hans frimodighet är såsom ens enhörnings. 1211

23. Ty ingen trolkarl är i Jacob/ och ingen spåman i Jsrael. J sin tijd warder man säijandes om Jacob och om Jsrael/ hwilka vnder Gudh giör.

24. Sij/ thet folcket warder vpståndandes såsom ett vngt leijon/ och warder sigh vpresandes såsom ett leijon: thet skal icke läggia sigh/ til thes thet äter roof/ och dricker theras blodh/ som slagne äro.

25. Tå sade Balak til Bileam: Tu skalt hwarken förbanna them/ eller wälsigna them.

26. Bileam swarade och sade til Balak: Hafwer jagh icke sagt tigh/ at alt thet HERren talandes worde/ thet måste jagh giöra?

V. Balak förer Bileam på berget Peor/ och the offra ther.

27. BAlak sade til honom: Kom/ jagh wil hafwa tigh på en annan platz; om til ewentyrs Gudi må täckias/ at tu förbannar them ther.

28. Och han tog honom vp på kullan af thet berget Peor/ hwilket weet åth öknena.

29. Och Bileam sade til Balak: Bygg migh här siu altare/ och lät migh få siu stutar/ och siu wädrar.

30. Balak giorde såsom Bileam sade/ och offrade ju vppå hwart altaret en stuut/ och en wädur.

24. Capitel.

OCh tå Bileam såg/ at HERranom så täcktes/ wände han sitt ansichte til öknen/ och wälsignade Jsraels barn tredie reson/ v. 1. Tå förgrymmade Balak sigh/ och wille inga skäncker gifwa honom/ v. 10. Han swarade/ at han intet annat kunde tala/ än thet HERren befalte/ v. 12. Och hof åter vp sitt taal och sade: at een stierna skulle vpgå af Jacob/ och een spira af Jsrael/ som förkrossa skulle the Moabiters Förstar/ v. 15. Han talade ock om the Amalekiter/ Keniter/ och Chittim/ huru them skulle gå i sinom tijd/ v. 20. Sedan drog han heem igen/ v. 25.

I. Bileam wälsignar Jsrael tredie gången.

TÅ nu Bileam såg/ at HERranom täcktes at han skulle wälsigna Jsrael/ gick han intet/ såsom tilförene 1218/ bort til at sökia troldom/ vtan wände sitt ansichte rätt emot öknena;

2. Hof sin ögon vp/ och såg Jsrael såsom the lågo efter theras slächter/ och Gudz Ande 1228 kom öfwer honom.

3. Och han hof vp sitt taal 1219/ och sade: Thetta säger Bileam Beors son: Thetta säger then man/ hwilkom ögonen öpnade äro:

4. Thetta säger then/ som hörer Gudz taal; then som then alzmächtigas vppenbarelse seer/ hwilkom ögonen öpnade warda 1229/ när han på knä faller.

5. Huru skiön äro tin tiäll Jacob/ och tin boning Jsrael!

6. Såsom bäcker vthwigda sigh/ såsom örtagårdar widh watn/ såsom tiäll the HERren vpsätter/ såsom cedreträ widh watn.

7. Watn skola flyta vthu hans ämbar/ och hans sädh skal warda til ett stort watn. Hans Konung skal warda högre än Agag/ och hans rike skal vphäfwa sigh.

8. Gudh hafwer honom fördt vthur Egypten; hans frimodighet är såsom ens enhörnings 1220: Han skal

vpfräta sina motståndare Hedningarna/ och theras been sönderkrossa/ och medh sina pilar sönderbråka.

9. Han hafwer sigh nederlagt såsom ett leijon/ och såsom ett vngt leijon. Ho wil sättia sigh emot honom 1221? Wälsignad ware then/ som tigh wälsignar/ och förbannad/ then tigh förbannar. 1222

II. Balak wredgas öfwer Bileam.

10. TÅ förgrymmade sigh Balak i wrede emot Bileam/ och slog händerna tilsamman/ och sade til honom: Jagh hafwer kallat tigh/ at tu skulle förbanna mina fiendar; och sij/ tu hafwer nu tre gångor wälsignat them.

11. Faar nu heem til titt: Jagh tänckte at jagh skulle ährat tigh; men HERren hafwer then ährona förtagit tigh.

12. Bileam swarade honom: Hafwer jagh ock icke talat medh tin sändingabod/ som tu sände til migh/ och sagt:

13. Om Balak gåfwe migh sitt huus fult medh silfwer och guld/ så kunde jagh doch icke gå vthöfwer HERrans ord/ antingen til at giöra ondt eller godt efter mitt sinne: vtan hwad som HERren säijandes worde/ thet skulle jagh ock säija? 1223

14. Och nu sij/ när jagh faar til mitt folck/ så kom/ jagh skal råda tigh 1230/ hwad thetta folck medh tino folcke giöra skal/ på yttersta tiden.

III. Bileam propheterar om Christo.

15. OCh han hof sitt taal vp/ och sade: Thetta säger Bileam Beors son; Thet säger then man/ hwilkom ögonen öpnade äro:

16. Thet säger then/ som hörer Gudz taal/ och then som then högstas kundskap hafwer; then som seer thens alsmächtigas vppenbarelse/ hwilkom ögonen öpnade warda/ när han på knä faller:

17. Jagh skal få see honom/ men icke nu; Jagh skal skoda honom/ men icke när: **Een Stierna** 1231 1224 **skal vpgå vthaf Jacob/ och een Spira vpkomma af Jsrael/ och skal sönderkrossa the Moabiters Förstar** 1225**/ och ödeläggia all Seths barn.**

18. Han skal intaga Edom/ och Seir skal komma vnder sina fiendars wåld 1226; **men Jsrael skal winna seger.**

19. Vthur Jacob warder kommandes then som råda skal/ och omkull slå hwad igen är af städerna.

IV. Emot the Amalekiter/ Keniter/ rc. och drager til sitt rum.

20. OCh tå han såg the Amalekiter/ hof han vp sitt taal/ och sade: Amalek 1232 the förste ibland Hedningarna; men på sidstone blifwer tu platt borta. 1227

21. Och tå han såg the Keniter/ hof han vp sitt taal/ och sade: Fast är tin boning/ och tu hafwer lagt titt näste i hällebergena.

22. Men tu Kain skal warda förbränd/ när Assur tigh fångnan bortförer.

23. Och han hof åter vp sitt taal/ och sade: Ach! ho må lefwa/ när Gudh thetta giöra skal?

24. Och skep vthu Chittim 1233 skola förderfwa Assur och Eber: men han skal ock förgås.

25. Och Bileam stod vp/ och drog sina färde/ och kom igen til sitt rum: och Balak foor sin wägh.

25. Capitel.

MEdan Jsrael ännu bodde i Sittim/ begynte the bola medh the Moabiters döttrar/ och hålla sigh in til Baal Peor/ v. 1. Tå förgrymmade sigh HERrans wrede/ och han befalte vphängia öfwerstarna/ v. 3. Tå hände sigh/ at Simri Salu son tog Cosbi/ ens Midianitisk Förstas dotter/ och gick för folcksens ögon i sitt tiäll/ at hora medh henne/ v. 6. Them stack Pinehas ihiäl/ och stilte HERrans wrede/ v. 7. Therföre
 låfwade Gudh honom ett ewigt Presterskap/ v. 10. Och befalte Mose slå the Midianiter/ v. 16.

I. Jsrael horar medh the Moabiters qwinnor.

OCh Jsrael bodde i Sittim 1234/ och folcket begynte bola medh the Moabiters döttrar: *

2. Hwilka budo folcket til theras gudars offer.

3. Och folcket åt/ och tilbad theras gudar/ och Jsrael hölt sigh in til Baal Peor 1235: Tå förgrymmade sigh HERrans wrede öfwer Jsrael.

II. HERren befaller vphängia öfwerstarna för folcket.

4. OCh HERren sade til Mose: Tag alla öfwerstarna för folcket/ och häng them vp HERranom i solene/ på thet then grymme HERrans wrede måtte warda wänd ifrån Jsrael.

5. Och Mose sade til the domare i Jsrael: Hwar och en dräpe sina män/ som sigh til BaalPeor hållet hafwa.

6. Och sij/ en man vthaf Jsraels barn kom och hade in ibland sina bröder ena Midianitiska qwinno/ och lät Mose see thet/ och hela menighetena af Jsraels barn/ som greto in för dörene af witnesbyrdsens tabernakel.

III. Pinehas dräper hoorkarlen och hoorkonan.

7. TÅ Pinehas thet såg Eleazars son/ Prestens Aarons sons/ stod han vp vthu menighetene/ och tog en knijf i sina hand; 1236

8. Och gick efter then Jsraelitiska mannen in vthi horohuset/ och stack them/ både then Jsraelitiska mannen och qwinnona igenom theras buuk: 1237 Så wände plågan igen af Jsraels barn.

9. Och i the plågone wordo dräpne fyra och tiugu tusend. 1238

IV. Gudh låfwar Pinehas ett ewigt Presterskap.

10. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

11. Pinehas Eleazars son/ Prestens Aarons sons/ hafwer afwändt mina grymhet ifrån Jsraels barn/ i thet han nijtisk war 1241 om migh/ at jagh i mitt nijt icke skulle förgiöra Jsraels barn.

12. Therföre säger jagh: Sij/ jagh gifwer honom mins fridz förbund.

13. Och han och hans sädh efter honom/ skal hafwa ett ewigt Presterskaps förbund; therföre at han för sin Gudh hafwer nijtisk warit/ och Jsraels barn försonat.

14. Men then Jsraelitiske mannen/ som slagen wardt medh then Midianitisko qwinnone/ heet Simri Salu son/ en Förste öfwer the Simeoniters fäders huus.

15. Then Midianitiska qwinnan/ som ock slagen wardt/ heet Cosbi Zurs 1239 dotter/ then en Förste war för een slächt ibland the Midianiter.

V. HERren befaller hämnas på the Midianiter.

16. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

17. Gör the Midianiter ondt/ och slå them: 1240

18. Förty/ the hafwa giordt eder ondt medh theras list/ then the eder bestält hafwa medh Peor/ och medh theras syster Cosbi/ then Midianitiska Förstans dotter/ hwilken slagen wardt på plågones dagh för Peors skul.

26. Capitel.

THer efter befalte HERren åter taga summon af Jsraels barn/ som woro öfwer 20 åhr/ v. 1. Och Mose medh Eleazar/ talde the tolf Jsraels slächter/ v. 3. Och fans summan 601730/ v. 51. Thessom befalte Gudh skifta thet förlåfwada landet medh lott/ v. 52. Taldes ock Leviterna/ och funnos öfwer en månad gamla 23000/ v. 57. Och thetta war summan af Jsraels barn/ ibland hwilka woro inga/ som tilförene räknade woro vthi Sinai ökn/ förvthan Caleb och Josua/ v. 63.

I. HERren befaller taga summon af Jsraels barn.

OCh skedde efter thenna plågona/ at HERren talade til Mose och Eleazar Prestens Aarons son/ och sade:

2. Tag summona 1258 af hela menighetene af Jsraels barn/ ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ efter theras fäders huus/ alla the som förmå draga i häär i Jsrael. 1242

II. Mose och Eleazar räkng Jsraels barn.

3. OCh Mose/ samt medh Eleazar Prestenom/ talade på the Moabiters mark/ widh Jordan in moot Jericho/

4. Medh them/ som tiugu åhra gamle woro/ och ther vthöfwer/ såsom HERren hade budit 1243 Mose och Jsraels barnom/ som vthur Egypti land dragne woro.

1. Ruben.

5. Ruben then förstfödde 1244 Jsraels son: Rubens barn 1245 woro/ Hanoch/ af hwilkom the Hanochiters slächt kommer: Pallu/ af hwilkom the Palluiters slächt kommer:

6. Hezron/ af hwilkom the Hezroniters slächt kommer: Charmi/ af hwilkom the Charmiters slächt kommer.

7. Thesse äro Rubens slächter: Och theras tahl war try och fyratijo tusend/ siuhundrat och tretijo.

8. Men Pallu barn woro/ Eliab.

9. Och Eliabs barn woro/ Nemuel/ och Dathan/ och Abiram. Thesse äro Dathan och Abiram/ myndige män i then menighetene/ som satte sigh vp emot Mose och Aaron vthi Korahs partij/ tå the satte sigh vp emot HERran: 1246

10. Och jorden öpnade sin mun/ och vpswalg them medh Korah/ tå thet partijet blefwo döde/ och elden förtärde twhundrat och femtijo män: och woro til ett tekn.

11. Men Korahs barn blefwo icke döde 1259.

2. Simeon.

12. Simeons barn vthi theras slächter woro/ Nemuel/ af honom kommer the Nemueliters slächt: Jamin/ af honom kommer the Jaminiters slächt: Jachin/ af honom kommer the Jachiniters slächt:

13. Serah/ af honom kommer the Serahiters slächt: Saul/ af honom kommer the Sauliters slächt.

14. Thessa äro Simeons slächter/ tw och tiugu tusend och twhundrat.

3. Gadz.

15. Gadz barn vthi theras slächter woro/ Zephon/ af honom kommer the Zephoniters slächt: Haggi/ af honom kommer the Haggiters slächt: Suni/ af honom kommer the Suniters slächt.

16. Osni/ af honom kommer the Osniters slächt: Eri/ af honom kommer the Eriters slächt.

17. Arod/ af honom kommer the Aroditers slächt: Areli/ af honom kommer the Ariliters slächt.

18. Thessa äro Gadz barnas slächter; theras tahl fyratijo tusend/ och femhundrat.

4. Juda.

19. Juda barn/ Er och Onan/ hwilke både blefwo döde i Canaans lande. 1247

20. Och woro Juda barn i theras slächter; Sela/ af honom kommer the Selaniters slächt: Perez/ af honom kommer the Pereziters slächt: Serah/ af honom kommer the Serahiters slächt.

21. Men Perez barn woro/ Hezron/ af honom kommer the Hezroniters slächt: Hamul/ af honom kommer the Hamuliters slächt.

22. Thessa äro Juda slächter; theras tahl sex och siutijo tusend/ och femhundrat.

5. Jsaschar.

23. Jsaschars barn i theras slächter woro/ Thola/ af honom kommer the Tholaiters slächt: Phuva/ af honom kommer the Phuniters slächt.

24. Jasub/ af honom kommer the Jasubiters slächt: Simron/ af honom kommer the Simroniters slächt.

25. Thessa äro Jsaschars slächter; theras tahl fyra och sextijo tusend/ tryhundrat.

6. Sebulon.

26. Sebulons barn i theras slächter woro/ Sered/ af honom kommer the Sarditers slächt: Elon/ af honom kommer the Eloniters slächt: Jahleel/ af honom kommer the Jahleeliters slächt.

27. Thessa äro Sebulons slächter; theras tahl sextijo tusend/ och femhundrat.

7. Manasse.

28. Josephs barn i theras slächter woro/ Manasse och Ephraim.

29. Manasse barn woro/ Machir/ af honom kommer the Machiriters slächt: Machir födde Gilead/ af honom kommer the Gileaditers slächt. 1248

30. Gileadz barn äro/ Jeser/ af honom kommer the Jeseriters slächt: Helek/ af honom kommer the Helekiters

slächt.

31. Asriel/ af honom kommer the Asrieliters slächt: Sichem/ af honom kommer the Sichemiters slächt.

32. Semida/ af honom kommer the Semiditers slächt: Hepher/ af honom kommer the Hepheriters slächt.

33. Men Zelaphehad war Hephers son/ och hade inga söner/ vtan döttrar; the heto/ Mahela/ Noa/ Hogla/ Milca och Thirza. 1249

34. Thessa äro Manasse slächter; theras tahl tw och femtijo tusend/ och siuhundrat.

8. Ephraim.

35. Ephraims barn i theras slächter woro/ Suthelah/ af honom kommer the Suthelahiters slächt: Becher/ af honom kommer the Becheriters slächt: Thahan/ af honom kommer the Thahaniters slächt.

36. Men Suthelah barn woro/ Eran/ af honom kommer the Eraniters slächt.

37. Thessa äro Ephraims barnas slächter; theras tahl tw och tretijo tusend/ och femhundrat. Thesse äro Josephs barn i theras slächter.

9. Ben Jamin.

38. Ben Jamins barn i theras slächter woro/ Bela/ af honom kommer the Belaiters slächt: Asbel/ af honom kommer the Asbeliters slächt: Ahiram/ af honom kommer the Ahiramiters slächt.

39. Supham/ af honom kommer the Suphamiters slächt: Hupham/ af honom kommer the Huphamiters slächt.

40. Men Bela barn woro/ Ard och Naaman/ af them kommer the Arditers och Naamiters slächt.

41. Thessa äro Ben Jamins barn i theras slächter; theras tahl fem och fyratijo tusend/ och sexhundrat.

10. Dan.

42. Dans barn i theras slächter woro/ Suham/ af honom kommer the Suhamiters slächt. Thessa äro Dans slächter i theras slächter.

43. Och alle the Suhamiters slächte i theras tahl woro/ fyra och sextijo tusend/ och fyrahundrat.

11. Asser.

44. Assers barn i theras slächter woro/ Jimna/ af honom kommer the Jimniters slächt: Jisvi/ af honom kommer the Jisviters slächt: Beria/ af honom kommer the Beriiters slächt.

45. Men Beria barn woro/ Heber/ af honom kommer the Heberiters slächt: Malchiel/ af honom kommer the Malchieliters slächt.

46. Och Assers dotter het Sarah.

47. Thessa äro Assers barnas slächter; theras tahl try och femtijo tusend/ och fyrahundrat.

12. Naphthali.

48. Naphthali barn i theras slächter woro/ Jahzeel/ af honom kommer the Jahzeeliters slächt: Guni/ af honom kommer the Guniters slächt.

49. Jezer/ af honom kommer the Jizeriters slächt: Sillem/ af honom kommer the Sillemiters slächt.

50. Thessa äro Naphthali slächter i theras slächter; theras tahl fem och fyratijotusend/ och fyrahundrat.

III. Summan af Jsraels barn.

51. THetta är summan af Jsraels barn 1250/ sex gångor hundrade tusend/ ett tusend/ siuhundrat och tretijo.

IV. HERren befaller vthskifta landet.

52. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

53. Thessom skalt tu vthskifta landet til arfs/ efter namnens tahl.

54. Mångom skalt tu gifwa mycket til arfs/ och fååm litet; hwarjom och enom skal man gifwa efter theras tahl 1251.

55. Doch skal man skifta landet medh lott 1252: Efter theras fäders slächters namn skola the arf taga.

56. Ty efter lotten skalt tu vthskifta them arfwet/ emellan the många och the fåå.

V. Leviterna täljas/ och summan beskrifwes.

57. OCh thetta är summan af the Leviter vthi theras slächter: Gerson/ af hwilkom the Gersoniters slächt: Kahath/ af hwilkom the Kahathiters slächt: Merari/ af hwilkom the Merariters slächt. 1253

58. Thessa äro Levi slächter: the Libniters slächt/ the Hebroniters slächt/ the Maheliters slächt/ the Musiters slächt/ the Korahiters slächt: men Kahath födde Amram.

59. Och Amrams hustru het Jochebed Levi dotter/ then honom född war vthi Egypten: och hon födde Amram/ Aaron och Mose/ och theras syster Mir Jam.1254

60. Men af Aaron wardt född Nadab/ Abihu/ Eleazar och Jthamar.

61. Men Nadab och Abihu blefwo döde/ tå the offrade främmande eld för HERranom. 1255

62. Och theras tahl war try och tiugu tusend/ alt mankön ifrån en månat och ther vthöfwer: Ty the wordo icke räknade ibland Jsraels barn; förty/ man gaf them icke arf ibland Jsraels barn.

VI. Af them som räknades i Sinai ökn/ worö här allena qwarre Josua och Caleb.

63. THetta är summan af Jsraels barn/ som Mose och Presten Eleazar tahlde på the Moabiters mark widh Jordan in moot Jericho.

64. Jbland hwilka war ingen vthaf then summo/ tå Mose och Presten Aaron tahlde Jsraels barn vthi Sinai ökn. 1256

65. Förty/ HERren hade sagt them/ at the skulle döden döö i öknene. Och ingen blef qwar/ vtan Caleb Jephunne son/ och Josua Nun son. 1257

27. Capitel.

TÅ kommo Zelaphehads döttrar af Manasse slächt/ och begärade arf ibland sina bröder/ efter theras fader hade ingen son/ v. 1. Altså besalte Gudh gifwa them arf; och giorde så en lagh om arfskiftning/ v. 5. Sedan

befalte HERren Mose stiga på berget Abarim/ at skåda landet: ty han skulle samkas til sitt folck/ v. 12. Mose bad at HERren wille sättia en höfwitzman öfwer folcket i sin stadh/ v. 15. Och HERren walde Josua/ och böd läggia händerna på honom/ v. 18. Mose giorde som HERren budit hade/ v. 22.

I. Zelaphehads döttrar begära arf ibland sina bröder.

OCh Zelaphehads döttrar Hephers sons/ Gileads sons/ Machirs sons/ Manasse sons/ vthaf Manasse slächt/ Josephs sons/ benämnda Mahela/ Noa/ Hagla/ Milca/ och Tirza 1260/ kommo fram;

2. Och the trädde för Mose/ och för Presten Eleazar/ och för Förstarna/ och hela menighetena/ in för dörena af witnesbyrdsens tabernakel/ och sade:

3. Wår fader är döder i öknene/ och han war icke medh i then menighetene/ som vpsatte sigh emot HERran i Korahs vplop: vtan är i sine synd död blefwen/ och hade inga söner. 1261

4. Hwij skal tå wår faders namn borto blifwa vthu hans slächt/ ändoch at han ingen son hade? Gifwer oß ock arfwegodz ibland wår faders bröder.

II. HERren förordnar om arf.

5. MOse förde theras saak in för HERran.

6. Och HERren sade til honom:

7. Zelaphehads döttrar hafwa rätt sagt; tu skalt ock gifwa them arfwegodz medh theras faders bröder/ och skalt theras faders arf wända them til.

8. Och säg Jsraels barnom: Om någor döör/ och hafwer inga söner/ så skolen J hans arf gifwa 1266 hans döttrar.

9. Hafwer han inga döttrar/ skolen J gifwa thet hans bröder.

10. Hafwer han inga bröder/ så skolen J gifwa thet hans faderbröder.

11. Hafwer han icke faderbröder/ skolen J gifwa thet hans nästa fränder/ som honom skylde äro i hans slächt/ at the taga thet in. Thet skal wara Jsraels barnom för een lagh och rätt/ såsom HERren budit hafwer Mose.

III. HERren befaller Mose stiga på berget Abarim.

12. OCh HERren sade til Mose: Stig vp på berget Abarim 1262/ och besee landet/ som jagh Jsraels barn gifwa skal:

13. Och när tu thet sedt hafwer/ skalt tu samka tigh til titt folck/ såsom tin broder Aaron samkad är 1263:

14. Efter thet J min ord olydige woren vthi then öknene Zin/ öfwer menighetenes träto/ tå J migh helga skullen genom watnet för them. Thet är thet trätowatnet i Kades vthi then öknene Zin.

15. OCh Mose talade medh HERranom/ och sade:

16. HERren Gudh öfwer alt lefwande kött/ sättie en man öfwer menighetena/

17. Som för them vth- och ingår/ och förer them vth och in/ at HERrans menighet icke skal wara såsom fåår vthan herda.

IV. HERren wäljer Josua til höfwitzman för folcket.

18. OCh HERren sade til Mose: Tag Josua til tigh Nun son/ hwilken en man är/ ther Anden vthi är/ och lägg tina händer på honom.

19. Och haf honom fram för Presten Eleazar/ och för hela menighetena: och biud 1264 honom för theras ögon.

20. Och lägg tina härlighet 1267 vppå honom/ at hela menigheten af Jsraels barn är honom lydig.

21. Och han skal gå fram för Presten Eleazar; han skal rådfråga för honom genom Liusens 1265 sätt 1268 in för HERranom. Efter hans mun skola vthoch ingå/ både han och all Jsraels barn medh honom/ och hela menigheten.

22. Mose giorde såsom HERren honom böd: och tog Josua/ och stälte honom fram för Presten Eleazar/ och för hela menighetena;

23. Och lade sina hand vppå honom/ och böd honom/ såsom HERren medh Mose talat hade.

28. Capitel.

SEdan befalte HERren Mose/ biuda Jsraels barn hwad offer the göra skulle/ såsom theras brödz offer/ v. 1. Theras dagliga offer/ v. 3. Och thes förvthan synnerlig offer på theras högtider/ såsom på Sabbaths dagen/ v. 9. På första dagen i hwar månad/ v. 11. På fiortonde dagen i första månaden/ thet är om Påska/ v. 16. På förstlingenes dagh/ thet är Pingesdag/ rc. v. 26.

I. HERren befaller om offer/ i synnerhet

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Biud Jsraels barnom/ och säg til them: Mitt brödz offer 1274 1269/ hwilket mitt offer är til een söt lucht/ skolen J hålla i sinom tijd/ så at J migh thet offren.

Dagligit offer.

3. Och säg til them: Thesse äro the offer/ som J offra skolen HERranom: åhrsgamla lamb/ the som vthan wanck äro/ dagliga tw til dagligit bränneoffer 1270:

4. Ett lamb om morgonen/ thet andra om aftonen.

5. Ther til tijonde parten af ett Epha semlomiöl til spijsoffer/ blandat medh oljo then stött är/ en fierde part af ett hin 1271.

6. Thet är ett dagligit bränneoffer/ thet J vppå Sinai berg offraden/ til een söt lucht af ett offer HERranom.

7. Ther til thes drickoffer/ ju til hwart lambet en fierdedeel af ett hin: och thet skal offrat warda i helgedomenom/ obemängt HERranom.

8. Thet andra lambet skalt tu göra om aftonen/ såsom spijsoffret om morgonen/ och thes drickoffer til een söt luchts offer HERranom.

II. Sabbathsoffer.

9. MEn om Sabbaths dagen/ tw åhrsgamla lamb vthan wanck/ och twå tijungar af semlomiöl til spijsoffer/

blandat medh oljo/ och thes drickoffer.

10. Thet är hwars Sabbathens bränneoffer/ vthöfwer thet dagliga bränneoffret/ medh sitt drickoffer.

III. Nymånadz offer.

11. MEn på första dagen i edra månader/ skolen J offra HERranom ett bränneoffer/ twå vnga stutar/ en wädur/ siu åhrsgamla lamb vthan wanck;

12. Och ju tre tijungar semlomiöl til spijsoffer/ blandat medh oljo til en stuut/ och twå tijungar semlomiöl til spijsoffer/ blandat medh oljo/ til en wädur;

13. Och ju en tijung semlomiöl til spijsoffer medh oljo blandat/ til ett lamb: Thet är bränneoffret til een söt lucht/ ett offer HERranom.

14. Och theras drickoffer skal wara/ ett halft hin wijn til stuten/ en tredie deel af ett hin til wäduren/ en fierde deel af ett hin til lambet: Thet är bränneoffret til hwar månat om åhret.

15. Ther til skal man giöra en getabock til ett syndoffer HERranom/ öfwer thet dagliga bränneoffret/ och thes drickoffer.

IV. Påska offer.

16. MEn på fiortonde dagenom i första månaden/ är Passah HERranom. 1272

17. Och vppå femtonde dagenom i samma månaden är högtijd: J siu dagar skal man äta osyrat brödh. 1275

18. Then förste dagen skal kallas helig/ at J samman kommen; intet tienstearbete skolen J giöra ther vppå.

19. Och skolen J giöra HERranom bränneoffer/ twå vnga stutar/ en wädur/ siu åhrsgamla lamb vthan wanck.

20. Medh theras spijsoffer/ tre tijungar semlomiöl/ blandat medh oljo til hwar stuten/ och twå tijungar til wäduren;

21. Och ju en tijung til hwart af the siu lamben.

22. Ther til en bock til syndoffer/ på thet at J skolen försonade warda.

23. Och thet skolen J giöra om morgonen/ förvthan thet bränneoffret/ som ett dagligit bränneoffer är.

24. Efter thetta sättet skolen J hwar dagh i the siu dagar offra brödh til een söt luchts offer HERranom/ til thet dagliga bränneoffret/ ther til thes drickoffer.

25. Och then siunde dagen skal kallas helig ibland eder/ at J samman kommen: intet tienstearbete skolen J giöra ther vppå.

V. Pingesdaga offer.

26. OCh förstlingenes dagh/ tå J offren thet nya spijsoffret HERranom/ när edra wekor äro framledna 1273/ skal helig kallas/ at J samman kommen; intet tienstearbete skolen J giöra ther vppå.

27. Och skolen J giöra HERranom bränneoffer til een söt lucht/ twå vnga stutar/ en wädur/ siu åhrsgamla lamb;

28. Medh theras spijsoffer/ tre tijungar semlomiöl/ blandat medh oljo til hwar stuten/ twå tijungar til

wäduren;

29. Och ju en tijung til hwart och ett af the siu lamben:

30. Och en getabock til at försona eder.

31. Thetta skolen J giöra/ förvthan thet dagliga bränneoffret medh sitt spijsoffer; vthan wanck skal thet wara: ther til theras drickoffer.

29. Capitel.

SAmmaledes på första dagen i siunde månadenom/ thet är theras trummetandes dagh/ v. 1. På tijonde dagen i samma månad/ tå the skulle späkia sina kroppar/ v. 7. På femtonde dagen/ thet är löfhyddo högtiden/ och the siu efterföljande i samma månad/ v. 12. Förvthan theras friwiljoge offer. Hwilket alt Mose befalte Jsraels barn/ v. 39.

I. Offret på trummetandes dagh.

OCh then förste dagen i siunde månadenom skal ibland eder kallas helig/ at J samman kommen: intet tienstearbete skolen J giöra ther vppå; thet är eder trummetandes dagh. 1276

2. Och J skolen giöra bränneoffer til een söt lucht HERranom/ en vngan stuut/ en wädur/ siu åhrsgamla lamb vthan wanck.

3. Ther til theras spijsoffer/ tre tijungar semlomiöl/ blandat medh oljo til stuten/ twå tijungar til wäduren;

4. En tijung på hwart och ett af the siu lamben.

5. Och en getabock til syndoffer/ til at försona eder:

6. Förvthan månadens bränneoffer/ och thes spijsoffer/ och förvthan thet dagliga bränneoffret medh thes spijsoffer/ och medh theras drickoffer/ efter theras sätt/ til een söt lucht: Thet är ett offer HERranom.

II. Offret på tijonde dagen i siunde månaden.

7. THen tijonde dagen i thenna siunde månadenom/ skal ock när eder kallas helig/ at J samman kommen: och J skolen späkia edra kroppar 1281; och intet arbete ther vppå giöra: 1277

8. Vtan offra bränneoffer HERranom til een söt lucht/ en vngan stuut/ en wädur/ siu åhrsgamla lamb vthan wanck:

9. Medh theras spijsoffer/ tre tijungar semlomiöl/ blandat medh oljo til stuten/ twå tijungar til wäduren:

10. Och en tijung på hwart och ett af the siu lamben.

11. Ther til en getabock 1278 til syndoffer/ förvthan försoningenes syndoffer/ och thet dagliga bränneoffret medh sitt spijsoffer/ och medh theras drickoffer.

III. Löfhyddo högtidz offret.

12. THen femtonde dagen i then siunde månaden skal kallas helig när eder/ at J samman kommen; intet tienstearbete skolen J giöra ther vppå/ och J skolen hålla HERranom heig i siu dagar. 1279

13. Och skolen giöra bränneoffer til een söt luchts offer HERranom/ treton vnga stutar/ twå wädrar/ fiorton

åhrsgamla lamb vthan wanck;

14. Medh theras spijsoffer/ tre tijungar semlomiöl/ blandat medh oljo/ til hwar och en af the treton stutar/ twå tijungar vppå hwar wäduren af the twå:

15. Och en tijung vppå hwart och ett af the fiorton lamben:

16. Ther til en getabock til syndoffer/ förvthan thet dagliga bränneoffret medh sitt spijsoffer/ och sitt drickoffer.

17. På then andra dagen/ tolf vnga stutar/ twå wädrar/ fiorton åhrsgamla lamb vthan wanck;

18. Medh theras spijsoffer och drickoffer/ til stutarna/ til wädrarna och til lamben/ i theras tahl efter sättet:

19. Ther til en getabock til syndoffer/ förvthan thet dagliga bränneoffret medh sitt spijsoffer/ och medh theras drickoffer.

20. På tredie dagen/ ellofwa stutar/ twå wädrax/ fiorton åhrsgamla lamb vthan wanck;

21. Medh theras spijsoffer och drickoffer/ til stutarna/ til wädrarna och til lamben/ i theras tahl efter sättet:

22. Ther til en getabock til syndoffer/ förvthan thet dagliga bränneoffret medh sitt spijsoffer och sitt drickoffer.

23. På fierde dagen/ tijo stutar/ twå wädrar/ fiorton åhrsgamla lamb vthan wanck;

24. Medh theras spijsoffer ock drickoffer/ til stutarna/ til wädrarna och til lamben/ i theras tahl efter sättet:

25. Ther til en getabock til syndoffer/ förvthan thet dagliga bränneoffret medh sitt spijsoffer/ och sitt drickoffer.

26. På femte dagen/ nijo stutar/ twå wädrar/ fiorton åhrsgamla lamb vthan wanck;

27. Medh theras spijsoffer och drickoffer/ til stutarna/ til wädrarna och til lamben/ i theras tahl efter sättet:

28. Ther til en getabock til syndoffer/ förvthan thet dagliga bränneoffret medh sitt spijsoffer/ och sitt drickoffer.

29. På siette dagen/ otta stutar/ twå wädrar/ fiorton åhrsgamla lamb vthan wanck;

30. Medh theras spijsoffer och drickoffer/ til stutarna/ til wädrarna och til lamben/ i theras tahl efter sättet:

31. Ther til en getabock til syndoffer/ förvthan thet dagliga bränneoffret/ medh sitt spijsoffer/ och sitt drickoffer.

32. På siunde dagen/ siu stutar/ twå wädrar/ fiorton åhrsgamla lamb/ vthan wanck:

33. Medh theras spijsoffer och drickoffer/ til stutarna/ til wädrarna/ och til lamben/ i theras tahl/ efter sättet:

34. Ther til en getabock til syndoffer/ förvthan thet dagliga bränneoffret/ medh sitt spijsoffer/ och sitt drickoffer.

35. På then ottonde skal wara församlingenes dagh 1280; intet tienstearbete skolen J giöra ther vppå:

36. Och skolen offra bränneoffer til een söt luchts offer HERranom; en stuut/ en wädur/ siu åhrsgamla lamb/ vthan wanck:

37. Medh theras spijsoffer och drickoffer/ til stuten/ til wäduren/ och til lamben/ i theras tahl/ efter sättet.

38. Ther til en bock til syndoffer/ förvthan thet dagliga bränneoffret/ medh sitt spijsoffer/ och sitt drickoffer.

39. Thetta skolen J göra HERranom i edra högtider/ vndantagno thet J låfwen och friwiljoge gifwen til bränneoffer/ spijsoffer/ drickoffer/ och tackoffer.

30. Capitel.

YTermera sade Mose til Förstarna ibland folcket/ efter HERrans budh: Om en man giorde ett löfte/ så skulle han hållat/ v. 1. Om een piga giordet/ och fadren tege ther til/ så gulle thet; men nekade han/ så gulle thet intet/ v. 4. Sammaledes thet een hustru giorde/ v. 7. Men thet een enkia eller bortdrifwin låfwade/ thet måtte gälla öfwer henne/ v. 10. Om tienstehion låfwade något/ och huusbonden tege/ så gulle thet; eljes intet/ v. 11.

I. Åthskillige löften; i synnerhet en mans.

OCh Mose sade Jsraels barnom alt thet HERren honom budit hade.

2. Och Mose talade medh the Förstar i slächterna af Jsraels barn/ och sade: Thetta är thet som HERren budit hafwer:

3. Om någor giör HERranom ett löfte/ eller swär honom en eed 1284/ så at han förplichtar sina siäl 1285; han skal icke giöra sin ord omyndig/ vtan giöra alt thet af hans mun vthgångit är. 1282

II. Ene pigos löfte.

4. OM een qwinna giör HERranom ett löfte 1286/ och förplichtar sigh/ medan hon är i sins faders huse och i sin pigodom;

5. Och hennes löfte och förplichtelse/ som hon giör öfwer sina siäl/ kommer för hennes fader/ och han tiger ther til; så gäller alt hennes löfte/ och all hennes beplichtelse/ som hon sigh medh öfwer sina siäl förplichtat hafwer.

6. Men om hennes fader säger ther neij til/ på then dagen han thet hörer/ så gäller intet löfte eller beplichtelse/ ther hon sigh medh öfwer sina siäl förplichtat hafwer: Och HERren skal wara henne nådelig/ efter fadren hafwer thet nekat henne.

III. Ene hustrus löfte.

7. HAfwer hon man/ och hafwer ett löfte vppå sigh/ eller af hennes mun vthgår een beplichtelse öfwer hennes siäl;

8. Och mannen hörer thet/ och tiger then dagen stilla; så gäller hennes löfte och beplichtelse/ medh hwilko hon sigh öfwer sina siäl förplichtat hafwer.

9. Men om hennes man säger ther neij til/ på then dagen han thet hörer; så är hennes löfte löst/ som hon hafwer på sigh/ och then beplichtelsen/ som af hennes mun öfwer hennes siäl vthgången är: och HERren skal wara henne nådelig.

IV. Ene enkios löfte.

10. ENes enkios löfte/ och enes som bortdrifwin är/ alt thet hon förplichtar sigh öfwer sina siäl/ thet gäller

öfwer henne.

V. Ett tienstehions löfte.

11. OM någons mans tienstehion låfwar/ eller sigh medh en eed förplichtar öfwer sina siäl;

12. Och huusbonden hörer thet/ och tiger ther til/ och säger ther intet neij til; så gäller alt thet löftet/ och alt thet han sigh til förplichtat hafwer öfwer sina siäl.

13. Om huusbonden giör thet löst/ then dagen tå han thet hörer; så gäller thet intet hwad vthaf hans mun gångit är/ och han låfwat/ eller sigh förplichtat hafwer öfwer sina siäl: förty/ huusbonden hafwer giordt thet löst/ och HERren skal wara honom nådelig.

14. Och alt löfte/ och eeder som beplichta til at späkia kroppen 1283/ må huusbonden widh macht hålla; eller om intet giöra altså.

15. Om han tiger ther til ifrå then ena dagen til then andra; så gifwer han allo hans löfte och förplichtelse macht/ som han hafwer på sigh; therföre at han hafwer tegat/ på then dagen/ tå han hörde thet.

16. Om han efteråth ryggiar thet/ sedan han thet hördt hafwer/ så skal han bära mißgierningena.

17. Thesse äro the stadgar som HERren hafwer budit Mose emellan man och hustru/ emellan fader och dotter/ medan hon ännu een piga är i sins faders huse.

31. Capitel.

ÄN befalte Gudh Mose/ hämna Jsraels barn/ på the Midianiter/ förr än han dödde/ v. 1. Altså tog Mose tusend män af hwar slächt/ v. 3. Och the slogo the Midianiters Konungar/ och togo alt thet tagandes war/ v. 7. När the kommo igen/ böd Mose them slå ihiäl alt mankön/ och alla gifta qwinnor/ v. 14. Eleazar sade them ock/ huru the skulle rena rofwet/ v. 21. Sedan befalte Gudh dela rofwet/ twäskiftes emellan krigzfolcket och menigheten/ och gifwa häfoffer ther af/ v. 25. Och the giorde så/ v. 31. Höfwitzmännerna kommo theslikes fram/ efter the ingen saknade af folcket/ och båro HERranom sina gåfwor/ v. 48. Hwilka Mose lade i witnesbyrdsens tabernakel/ v. 51.

I. HERren befaller hämnas på the Midianiter.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Hämna Jsraels barn 1294 öfwer the Midianiter 1287; at tu sedan församkar tigh til titt folck. 1288

3. Så talade Mose medh folcket/ och sade: Wäpner män af eder til häärs emot the Midianiter/ at the hämnas HERran öfwer the Midianiter.

4. Vthur hwart slächte ett tusend/ så at J skicken i hären af alla Jsraels slächter.

5. Och the togo af Jsraels tusender/ ju tusende af hwart slächtet/ tolf tusend wäpnade til häärs.

6. Och Mose skickade them medh Pinehas/ Prestens Eleazars son i häär/ och the helga tygen/ och the clangtrummeter i hans hand.

II. Jsrael får öfwerhanden/ och Bileam dräpes.

7. OCh the förde hären emot the Midianiter/ såsom HERren hade budit Mose; och slogo ihiäl alt thet som mankön war.

8. Ther til slogo the the Midianiters Konungar/ medh theras slagna/ nemliga Evi/ Rekem/ Zur/ Hur/ och Reba/ the fem Midianiters Konungar: Bileam Beors son slogo the ock medh swärd. 1289

9. Och Jsraels barn togo til fångar the Midianiters qwinnor medh theras barn; all theras boskap/ alla theras håfwor och alt theras godz skinnade the:

10. Och vpbrände medh eld alla theras städer/ theras boningar/ och alla borger;

11. Och togo alt roof/ och alt thet til tagandes war/ både menniskior och boskap;

12. Och hade thet til Mose/ och til Presten Eleazar/ och til menighetena af Jsraels barn/ nemliga/ the fångar och then tagna boskapen/ och thet skinnade godset/ vthi lägret på the Moabiters mark/ som ligger widh Jordan emot Jericho.

13. Och Mose och Eleazar Presten/ och alle Förstarna för menighetene/ gingo emot them vth för lägret.

III. Mose befaller ihiäl slå alt mankön/ och gifta qwinnor.

14. OCh Mose wardt wredh på härens höfwitzmän/ som höfwitzmän woro öfwer tusende/ och öfwer hundrade/ och kommo vthu hären och stridene;

15. Och sade til them: Hafwen J låtit alla qwinnor lefwa?

16. Sij/ hafwa icke the förwändt Jsraels barn genom Bileams rådh 1290/ til at synda emot HERran på Peor; och een plåga öfwergick HERrans menighet?

17. Så slår nu ihiäl alt thet som mankön är ibland barnen; och alla the qwinnor/ som man kändt och närlegat hafwa: 1291

18. Men all pigobarn/ som icke ännu man kändt/ eller närlegat hafwa/ them läter för eder lefwa.

19. Och liggen vthan för lägret i siu dagar alle som någon slaget/ eller then slagen war wederkommet hafwen/ på thet J skolen rena eder på tredie och siunde dagen 1292; samt medh them som J til fångar gripit hafwen.

20. Och all kläder/ och all tygh af skin/ och alt skinwerck/ och all träkäril skolen J skiär giöra.

21. Och Presten Eleazar sade til krigzfolcket/ som i stridene warit hade: Thetta är lagen/ som HERren hafwer budit Mose;

22. Guld/ silfwer/ koppar/ jern/ ten och bly;

23. Och alt thet som eld lider/ skolen J gå låta genom eld/ och rena thet/ at thet medh stänckewatnena skiärt warder: men alt thet som icke lider eld/ skolen J låta gå genom watn:

24. Och skolen twå edor kläder på siunde dagen/ så warden J rene: sedan skolen J komma i lägret.

IV. HERren befaller dela rofwet/ och gifwa häfoffer.

25. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

26. Tag summona af fångarnas roof/ både af menniskior och af boskap/ tu och Eleazar Presten/ och the öfwerste fäderna i menighetene:

27. Och gif them hälftena/ som vthgingo i hären och stridt hafwa/ och andra hälftena menighetene. 1293

28. Och tu skalt häfoffra HERranom af stridzmännernas deel/ som J hären woro/ ju af femhundrade ena siäl/ både i menniskior/ fää/ åsnar och fåår.

29. Af theras hälfte skalt tu taga thet/ och få thet Prestenom Eleazar/ til at häfoffra thet HERranom.

30. Men af then hälften/ som Jsraels barn tilkommer/ skalt tu ju af femtijo taga ett stycke/ både af menniskior/ fää/ åsnar och fåår/ och af allom fänat/ och skalt gifwa thet Leviterna/ som taga wahra på HERrans tabernakels wacht.

31. Och Mose och Eleazar Presten giorde såsom HERren hade budit Mose.

32. Och thet öfrige bytet som krigzfolcket röfwat hade/ war sexhundrade tusend/ fem och siutijo tusend fåår;

33. Tw och siutijo tusend nööt;

34. Ett och sextijo tusend åsnar;

35. Och qwinfolck/ som icke hade kändt man eller närlegat/ tw och tretijo tusend siälar.

36. Och then hälften/ som them tilkom/ som i stridene warit hade/ war i talet tryhundrade tusend/ siu och tretijo tusend/ och femhundrade fåår;

37. Ther af wordo HERranom sexhundrade fem och siutijo fåår.

38. Jtem sex och tretijo tusend nööt; ther af wordo HERranom tw och siutijo.

39. Jtem tretijo tusend och femhundrade åsnar; ther af wordo HERranom en och sextijo.

40. Jtem menniskiors siälar/ sexton tusend siälar; ther af wordo HERranom twå och tretijo.

41. Och Mose fick thet HERrans häfoffret Prestenom Eleazar/ såsom HERren honom budit hade.

42. Men then andra hälften/ som Mose Jsraels barnom tilbytt hade ifrå krigzmännerna;

43. Nemliga/ then hälften/ som menighetene tilkom/ war ock tryhundrade tusend/ siu och tretijo tusend femhundrade fåår;

44. Sex och tretijo tusend nööt;

45. Tretijo tusend och femhundrade åsnar;

46. Och sexton tusend menniskiors siälar.

47. Och Mose tog af thenna hälftene/ som Jsraels barnas war/ ju ett stycke af femtijo/ både af fänaden och af menniskior/ och fick thet Leviterna/ som togo wahra på HERrans tabernakels wacht; såsom HERren hade budit Mose.

V. Höfwitzmännerna offra HERranom för erhållen seger.

48. OCh the som höfwitzmännerna woro öfwer the tusend i krigzfolcket; nemliga/ öfwer tusend/ och öfwer hundrade/ gingo fram til Mose:

49. Och the sade til honom: Tine tienare hafwa tagit summona af krigzfolcket/ som vnder wåra händer warit hafwa/ och ther fattas icke en.

50. Therföre bäre wij HERranom gåfwor/ hwad som hwar och en funnet hafwer af gyldene tygh/ kädior/

armsmide/ ringar/ örnaringar/ och span/ at wåra siälar måga warda försonada för HERranom.

51. Och Mose medh Prestenom Eleazar tog af them guldet i allahanda tygh.

52. Och alt guldz häfoffer som the HERranom häfoffrade/ war sexton tusend siuhundrade och femtijo siklar/ af höfwitzmännerna öfwer tusend/ och öfwer hundrade.

53. Förty/ krigzfolcket hade röfwat hwar och en för sigh.

54. Och Mose medh Prestenom Eleazar tog guldet af höfwitzmännerna öfwer tusend och öfwer hundrade/ och båro thet in vthi witnesbyrdsens tabernakel/ Jsraels barnom til een åminnelse för HERranom.

32. Capitel.

PÅ then tiden bådo Rubens och Gadz barn Mose om thet landet Gilead/ efter the hade mycken boskap/ v. 1. Tå straffade han them/ at the giorde sina bröder afspänniga/ til at draga fram/ v. 6. The swarade sigh wilja låta sina håfwor i städerna/ och så draga wäpnade för Jsraels barn in i landet/ v. 16. Tå gaf Mose sigh til fridz/ v. 20. Och böd gifwa them thet the begärade/ v. 28. Altså bekommo the Sihons och Ogs riken/ v. 33.

I. Rubens barn begära Gilead.

RVbens barn och Gads barn/ hade ganska mycken boskap: och the sågo thet landet Jaeser och Gilead/ at thet war beqwämt rum til at föda boskap;

2. Så kommo the/ och talade til Mose/ och til Presten Eleazar/ och til Förstarna i menighetene:

3. Thet landet Ataroth/ Dibon/ Jaeser/ Nimra/ Hesbon/ Eleale/ Sebam/ Nebo och Beon/

4. Som HERren slagit hade för Jsraels menighet/ är beqwämt til boskap/ och wij tine tienare hafwe boskap.

5. Och sade ytterligare: Hafwe wij funnet nåde för tigh/ så gif tinom tienarom thetta landet til egit; och så fare wij intet öfwer Jordanen.

II. Mose straffade them therföre.

6. MOse sade til them: Skulle edra bröder draga i strijd/ och i skullen blifwa här?

7. Hwij omwänden J Jsraels barnas hierta/ at the icke skola draga vthöfwer/ vthi thet land som HERren them gifwa skal?

8. Altså giorde ock edra fäder/ tå jagh sände them ifrå Kades Barnea/ til at skåda landet:

9. Och tå the woro komne tijt vp alt in til then bäcken Escol 1295/ och sågo landet/ omwände the Jsraels barnas hierta/ så at the icke wille in vthi landet/ som HERren them gifwa wille.

10. Och HERrans wrede förgrymmade sigh på then tiden/ och han swor/ och sade:

11. Thetta folcket/ som vthur Egypten dragit är ifrå tiugu åhr och ther öfwer/ skola ju icke see thet landet 1296/ som jagh Abraham/ Jsaac och Jacob sworit hafwer; therföre at the migh icke troliga efterfölgt hafwa:

12. Vndantagnom Caleb Jephunne son/ then Kenisiten/ och Josua Nun son: ty the hafwa HERranom troliga efterfölgt.

13. Så förgrymmade sigh HERrans wrede öfwer Jsrael/ och lät fara them hijt och tijt i öknene i fyratijo åhr/

in til thes en ände wardt på alt thet slächtet/ som syndat hade emot HERran.

14. Och sij/ J ären inträdde vthi edra fäders stadh/ at syndarena skola wara theste flere/ och at J ock så HERrans wrede och grymhet ännu föröka skullen emot Jsrael.

15. Förty/ om J wänden eder ifrå honom/ så warder han ock ännu länger låtandes eder blifwa i öknene/ och så förderfwen J alt thetta folcket.

III. Rubens barn swara och vrsächta sigh.

16. TÅ gingo the fram och sade: Wij wilje allenast byggia här fägårdar för wår boskap; och städer för wår barn:

17. Men wij wilje wäpna oß/ och gå fram för Jsraels barn/ in til thes wij före them til theras rum: Wår barn skola blifwa vthi the fasta städer för landsens inbyggiare skul:

18. Wij wilje icke wända heem åth/ in til thes Jsraels barn intaga hwar sitt arf:

19. Ty wij wilje intet ärfwa medh them på hinsidon Jordan; vtan wårt arfwegodz må wara på thenna sidone Jordan öster vth.

IV. Mose gifwer sigh til fridz.

20. MOse sade til them 1297: När J thet giöra wiljen/ at J rusten eder til strijd för HERranom;

21. Så drager öfwer Jordan för HERranom/ hwilken som hälst ibland eder wäpnader är/ til thes J vthdrifwen hans fiendar ifrå hans ansichte:

22. Och landet blifwer vndergifwit för HERranom: sedan skolen J wända om/ och oskyldige wara för HERranom/ och för Jsrael; och skolen så hafwa thetta landet til egit för HERranom.

23. Men om J thet icke giöra wiljen/ sij/ så warden J syndande emot HERran/ och warden edra synder förnimmande/ tå the begripa eder.

24. Så bygger nu städer för edor barn/ och fägårdar för edor boskap; och giörer som J sagt hafwen.

25. Gadz barn/ och Rubens barn sade til Mose: Tine tienare skola giöra såsom min herre budit hafwer.

26. Wår barn/ hustrur/ håfwor/ och all wår boskap/ skola blifwa vthi Gileadz städer.

27. Men wij tine tienare wilje alle wäpnade draga i stridena för HERranom 1298/ såsom min herre sagt hafwer.

V. Befaller Eleazar gifwa them thet the begärat hade.

28. TÅ böd Mose för theras skul Prestenom Eleazar/ och Josua Nun son/ och the öfwerste fäderna i Jsraels barnas slächter;

29. Och sade til them: Om Gadz barn/ och Rubens barn/ draga öfwer Jordan medh eder/ alle wäpnade til strijd för HERranom/ och landet blifwer eder alt vndergifwit; så gifwer them thet landet Gilead til egit:

30. Men draga the icke medh eder wäpnade/ så skola the ärfwa medh eder i Canaans lande.

31. Gadz barn/ och Rubens barn/ swarade och sade: Såsom HERren talat hafwer til tina tienare/ så wilje wij giöra:

32. Wij wilje draga wäpnade för HERranom in vthi Canaans land/ och besittia wårt arfwegodz på thesso sidone Jordan.

V. The bekomma Sihons och Ogs riken.

33. SÅ gaf Mose Gadz barnom/ och Rubens barnom/ och then halfwa slächtene Manasse Josephs sons/ Sihons rike the Amoreers Konungs/ och Ogs rike Konungens i Basan/ landet och städerna i alla gränsor ther omkring. 1299

34. Tå bygde 1302 Gadz barn Dibon/ Ataroth/ Aroer/

35. Atroth/ Sophan/ Jaeser/ Jogbeha/

36. Bethnimra/ och Betharan/ bewarada städer/ och fägårdar.

37. Rubens barn bygde Heßbon/ Eleale/ Kiriathaim/

38. Nebo/ BaalMeon; Och förwände namnen; och Sibma: och gåfwo the städer namn som the bygde.

39. Och Machirs barn 1300 Manasse sons/ drogo til Gilead/ och wunno then/ och fördrefwo the Amoreer som ther inne woro.

40. Tå gaf Mose Machir Manasse sone Gilead; och han bodde ther vthi.

41. Men Jair Manasse son drog bort och wan theras byar/ och kallade them Havoth Jair. 1301

42. Nobah drog åstadh/ och wan Kenath medh thes döttrar/ och kallade them Nobah efter sitt namn.

33. Capitel.

WJdare beskref Mose Jsraels barns resor och lägre/ ifrå Rameses i Egypten/ alt in til Jordans flodh/ v. 1. På hwilka resor Aaron dödde på thet berget Hor/ när han war 123 åhr gammal/ v. 38. När folcket kom in moot Jordan/ böd HERren them/ at the platt skulle vthrota the Cananeer/ v. 50. Och om the icke giordet/ skulle the blifwa them törne i ögonen/ v. 55.

I. Jsraels barnas resor och lägre/ ifrå Rameses in til Jordan.

THetta är Jsraels barnas resande/ hwilke vthur Egypti land dragne woro i theras härar/ genom Mose och Aaron.

2. Och Mose beskref theras vthresande/ såsom the drogo efter HERrans befalning; och äro thesse the resande som the reste:

3. The drogo vth ifrå Rameses 1303 på femtonde dagen i then första månadenom/ på annan dagh Påska/ genom höga hand 1304/ i alla the Egyptiers åsyn;

4. Tå the Egyptier begrofwo sina förstfödingar/ som HERren ibland them slagit hade 1305: ty HERren hade ock giordt doom öfwer theras gudar.

5. När the dragne woro ifrå Rameses/ lägrade the sigh i Succoth.

6. Och the drogo vth ifrå Succoth/ och lägrade sigh i Etham/ hwilket ligger widh ändan på öknene. 1306

7. Jfrån Etham drogo the vth/ och blefwo i then dalen Hyroth/ hwilken ligger emot BaalZephon: och lägrade

sigh in för Migdol 1307.

8. Jfrå Hyroth drogo the vth/ och gingo mitt igenom hafwet 1308 in vthi öknena/ och reste tre dagsresor in vthi Ethams ökn/ och lägrade sigh i Marah. 1309

9. Jfrå Marah drogo the vth/ och kommo til Elim: ther woro tolf watubrunnar/ och siutijo palmträ; och lägrade sigh ther. 1310

10. Jfrån Elim drogo the vth/ och lägrade sigh in widh röda hafwet.

11. Jfrå röda hafwet drogo the vth/ och lägrade sigh i then öknene Sin. 1311

12. Jfrå then öknene Sin drogo the vth/ och lägrade sigh i Daphka.

13. Jfrå Daphka drogo the vth/ och lägrade sigh i Alus.

14. Jfrån Alus drogo the vth/ och lägrade sigh i Rephidim; ther hade folcket intet watn til at dricka. 1312

15. Jfrå Rephidim drogo the vth/ och lägrade sigh vthi then öknene Sinai. 1313

16. Jfrå Sinai drogo the vth/ och lägrade sigh i the Lustgrifter. 1314

17. Jfrå the Lustgrifter drogo the vth/ och lägrade sigh i Hazeroth. 1315

18. Jfrå Hazeroth drogo the vth/ och lägrade sigh i Rithma.

19. Jfrå Rithma drogo the vth/ och lägrade sigh i Rimmon Parez.

20. Jfrå Rimmon Parez drogo the vth/ och lägrade sigh i Libna.

21. Jfrå Libna drogo the vth/ och lägrade sigh i Rissa.

22. Jfrå Rissa drogo the vth/ och lägrade sigh i Kehelatha.

23. Jfrå Kehelatha drogo the vth/ och lägrade sigh på berget Sapher.

24. Jfrå berget Sapher drogo the vth/ och lägrade sigh i Harada.

25. Jfrå Harada drogo the vth/ och lägrade sigh i Makheloth.

26. Jfrå Makheloth drogo the vth/ och lägrade sigh i Thahath.

27. Jfrå Thahath drogo the vth/ och lägrade sigh i Tharah.

28. Jfrå Tharah drogo the vth/ och lägrade sigh i Mitka.

29. Jfrå Mitka drogo the vth/ och lägrade sigh i Hasmona.

30. Jfrå Hasmona drogo the vth/ och lägrade sigh i Moseroth. 1316

31. Jfrå Moseroth drogo the vth/ och lägrade sigh i Bene Jaakan.

32. Jfrå BeneJaakan drogo the vth/ och lägrade sigh i HorGidgad.

33. Jfrå HorGidgad drogo the vth/ och lägrade sigh i Jotbatha.

34. Jfrån Jotbatha drogo the vth/ och lägrade sigh i Abrona.

35. Jfrån Abrona drogo the vth/ och lägrade sigh i EzionGaber.

36. Jfrån EzionGaber drogo the vth/ och lägrade sigh i then öknene Zin/ thet är Kades. 1317

37. Jfrå Kades drogo the vth/ och lägrade sigh på thet berget Hor 1318/ som är på gränsone widh Edoms land.

II. Aaron blifwer död 123 åhr gammal.

38. THer gick Presten Aaron vp på berget Hor/ efter HERrans befalning/ och blef ther död 1319 på fyratijonde åhrena sedan Jsraels barn woro vthdragne vthur Egypti land/ på första dagen i femte månadenom;

39. Tå han war hundrade try och tiugu åhra gammal.

40. Och Arad 1320 the Cananeers Konung/ som bodde söder vth i Canaans lande/ hörde at Jsraels barn kommo.

41. Jfrå berget Hor 1321 drogo the vth/ och lägrade sigh i Zalmona.

42. Jfrå Zalmona drogo the vth/ och lägrade sigh i Punon.

43. Jfrå Punon drogo the vth/ och lägrade sigh i Oboth. 1322

44. Jfrån Oboth drogo the vth/ och lägrade sigh i Jjim widh Abarim 1323/ i the Moabiters gränso.

45. Jfrån Jjim drogo the vth/ och lägrade sigh i DibonGad.

46. Jfrå DibonGad drogo the vth/ och lägrade sigh i AlmonDiblathaim.

47. Jfrån AlmonDiblathaim drogo the vth/ och lägrade sigh på berget Abarim emot Nebo.

48. Jfrå berget Abarim drogo the vth/ och lägrade sigh på the Moabiters mark/ widh Jordan in moot Jericho. 1324

49. Och the lägrade sigh ifrå BethJesimoth alt in til then slättena Sittim 1325/ på the Moabiters mark.

III. HERren befaller platt vthrota the Cananeer.

50. OCh HERren talade medh Mose på the Moabiters mark widh Jordan in moot Jericho/ och sade:

51. Tala medh Jsraels barn/ och säg til them: När J öfwer Jordan komne ären/ in vthi Canaans land;

52. Så skolen J fördrifwa alla thes inbyggiare för edart ansichte/ och alla theras stodar/ och all theras gutna beläten förgiöra 1329/ och alla theras högder förderfwa; 1326

53. Så at J tagen landet in/ och boon ther vthi: förty/ eder hafwer jagh gifwit landet/ at J skolen thet intaga.

54. Och skolen vthskifta landet genom lott 1327 ibland edra slächter: them som månge äro/ skolen J meer gifwa/ och them/ som fåå äro/ mindre: efter som lotten faller til hwar och en/ så skal han hafwa thet; efter edra fäders slächter.

IV. Hotelse om the thet eij giorde.

55. OM J landsens inbyggiare icke fördrifwen för edart ansichte; så skola the som återlefde äro/ warda eder som törne i edor ögon/ och såsom spiut i edra sidor 1328; och skola trängia eder på landena ther j vthi boon.

56. Så skal tå skee/ at jagh så warder giörandes eder/ som jagh emot them giöra achtade.

34. Capitel.

ÄN befalte Gudh Mose säija Jsraels barn/ när the kommo in i landet til at skifta thet/ hwilke theras landamäre skulle wara/ v. 1. Söder vth/ v. 3. Wäster/ v. 6. Norr/ v. 7. Och Öster vth/ v. 10. Mose giorde som HERren böd/ och sade the nijo slächter/ huru stort land the skulle dela/ v. 13. Sedan vpnämnde Gudh hwilka landet vthdela skulle/ v. 16.

I. HERren säger Mose för låfwade landsens gränsor.

OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

2. Biud Jsraels barnom/ och säg til them: När J vthi Canaans land kommen/ så skal thet landet som eder til arfwedeel faller i Canaans lande/ hafwa sin landamär.

Söder.

3. Then sidan söder vth skal begynna af then öknene Zin 1330 widh Edom/ så at edart landamäre söder vth/ skal wara ifrån ändanom af salthafwet 1331/ thet öster vth ligger;

4. Och at thet landamäret skal sträckia sigh ifrå sönnan vp åth in til Akrabbim/ och gå igenom Zinna: och thes ända ifrå sönnan in til Kades Barnea/ och räckia in til then byyn Addar/ och gå igenom Azmon.

5. Och skal sträckia sigh ifrån Azmon alt in til Egypti bäck; och thes ände ware i hafwena.

Wäster.

6. Men thet landamäret wäster vth/ skal wara thetta/ nemliga/ thet stora hafwet: thet skal wara edart landamäre wäster vth.

Norr.

7. Thet landamäret norr vth/ skal wara thetta: J skolen mäta ifrå stora hafwet/ alt in til berget Hor;

8. Och ifrå berget Hor/ mäta in til thes man kommer til Hamath; så at thes vthgång skal wara thet landamäret Zedada.

9. Och samma landamärens ände in åth Ziphron/ och thes ände ware widh then byyn Enan: Thet skal wara edart landamäre norr vth.

Öster.

10. Och skolen mäta eder landamäret öster vth/ ifrå then byyn Enan in til Sepham.

11. Och thet landamäret gånge neder åth ifrå Sepham in til Ribla/ til Ain östan efter: Sedan gånge neder åth/ och drage sigh vp medh sidone af hafwet Cinnereth öster vth;

12. Och komme neder åth Jordan/ så at thes ände blifwer salthafwet: Thet skal wara edart land medh sin landamäre alt omkring.

II. Mose förkunnar thet folcket.

13. OCh Mose böd Jsraels barnom/ och sade: Thetta är landet/ som J skolen skifta emellan eder medh lott

1334/ hwilket HERren budit hafwer at gifwa the nijo slächter/ och then halfwa slächtene.

14. Ty Rubens barnas slächte efter theras faders huus/ och Gadz barnas slächte efter theras faders huus/ och then halfwa slächten Manasse hafwa allaredo tagit sin deel. 1332

15. Så hafwa the twå slächterna/ och then halfwa slächten sin arfwedeel på thesso sidone Jordan/ in moot Jericho öster vth.

III. HERren nämner them som landet skifta skulle.

16. OCh HERren talade medh Mose/ och sade:

17. Thesse äro namnen af männerna 1333/ som landet skola skifta emellan eder: Presten Eleazar/ och Josua Nun son.

18. Ther til skolen J taga Förstan af hwarjo slächtene/ til at vthskifta landet.

19. Och thesse äro männernas namn: Caleb Jephunne son/ af Juda slächte.

20. Semuel Ammihud son/ af Simeons slächte.

21. Elidad Chislon son/ af BenJamins slächte.

22. Bucci Jogli son/ Försten för Dans barnas slächte.

23. Hanniel Ephod son/ Försten för Manasse barnas slächte/ af Josephs barnom.

24. Kemuel Siphtan son/ Försten för Ephraims barnas slächte.

25. Elizaphan Parnach son/ Försten för Sebulons barnas slächte.

26. Palthiel Assan son/ Försten för Jsaschars barnas slächte.

27. Ahihud Selomi son/ Försten för Assers barnas slächte.

28. Pedahel Ammihud son/ Försten för Naphthali barnas slächte.

29. Thesse äro the som HERren budit hafwer/ at the skulle vthskifta Jsraels barnom arfwet i Canaans land.

35. Capitel.

TJl thet yttersta/ böd Gudh Jsraels barn gifwa Leviterna af sitt arf 48 städer/ v. 1. Sex ther vthaf skulle wara frijestäder/ v. 6. Ty hwilken som slogo någon til dödz af owenskap/ han skulle döö/ v. 16. Men slogo någon then andra oförwarandes/ han skulle fly til samma städer/ vndan blodhämnaren/ och blifwa ther til öfwerste Prestens dödh/ v. 22. Ginge han vth om sin platz/ och blefwe slagen/ så skulle thet wara hans skuld/ v. 26. Efter twäggia witne måste en mandråpare dödas: Jngen borde taga försoning therföre/ at landet icke orenat worde/ v. 30.

I. HERren befaller gifwa Leviterna städer och fristäder.

OCh HERren talade medh Mose på the Moabiters mark/ widh Jordan in moot Jericho/ och sade:

2. Biud Jsraels barnom/ at the gifwa Leviterna städer vthaf sitt arfwegodz/ ther the måga vthi boo; ther til förstäder omkring städerna skolen J ock gifwa Leviterna; 1335

3. At the skola boo i städerna/ och hafwa sin boskap/ godz och allahanda diur i förstäderna.

4. Widden til förstäderna/ som the skola gifwa Leviterna/ skal wara tusende alnar vth ifrå stadzmuren alt omkring.

5. Så skolen J tå mäta vthan för staden/ på then sidon öster vth/ tw tusend alnar; Och på then sidone söder vth/ tw tusend alnar; Och på then sidone wäster vth/ tw tusend alnar; Och på then sidone norr vth/ tw tusend alnar; at staden skal wara mitt vthi: Thet skal wara theras förstäder.

6. Och ibland the städer/ som J gifwen Leviterna/ skolen J gifwa sex frijestäder/ at then som någon ihiäl slår/ må fly ther in 1336: ther vthöfwer skolen J ännu gifwa them twå och fyratijo städer;

7. Så at alle städer/ som J gifwen Leviterna blifwa otta och fyratijo medh theras förstäder.

8. Och skolen gifwa them meer af them som mycket äga ibland Jsraels barn/ och mindre af them som mindre äga: Hwar och en/ efter hans arfwedeel then honom tilskift warder/ skal gifwa Leviterna städer.

9. Och HERren talade medh Mose/ och sade:

10. Tala medh Jsraels barn/ och säg til them: När J kommen öfwer Jordan in vthi Canaans land;

11. Skolen J vthwälja städer/ som frijestäder skola wara/ ther vthi fly må then som någon medh wåda ihiäl slår. 1337

12. Och skola sådane frijestäder wara ibland eder/ för blodhämnaren skul/ at han icke skal döö som dråpet giorde/ in til thes han hafwer ståndet til rätta 1342 in för menighetene.

13. Och the städer/ som J gifwa skolen/ skola wara sex frijestäder:

14. Tre skolen J gifwa på thesso sidone Jordan; och tre i Canaans lande.

15. Thet äro the sex frijestäder/ både för Jsraels barn och främlingom/ och huusmän ibland eder; at tijt må fly ho som hälst ena siäl slår medh wåda.

II. Then som dräper någon af fiendskap/ skal döö.

16. HWilken som slår en 1338 medh något jern/ så at han döör/ han är en mandråpare; och skal döden döö.

17. Kastar han honom medh en steen/ ther någor kan död af warda/ så at han blifwer död ther af/ så är han en mandråpare; och skal döden döö.

18. Slår han honom medh något trä/ ther någor kan medh död slagen warda/ så at han döör/ så är han en mandråpare; och skal döden döö.

19. Blodhämnaren skal slå mandråparen ihiäl: såsom han slagit hafwer/ så skal man döda honom igen.

20. Stöter han honom af haat 1339/ eller kastar något på honom medh försåt/ så at han döör;

21. Eller slår honom af owänskap medh sine hand/ så at han döör: så skal han döden döö som honom slog; ty han är en mandråpare: Blodhämnaren skal dräpa honom/ när han råkar honom.

III. Then som dräper någon oförwarandes/ skal fly tilj frijestaden.

22. MEn stöter han honom oförwarandes 1340 vthan owänskap/ eller kastar något på honom/ icke medh försåt;

23. Eller kastar en steen på honom oförwarandes/ ther man af döö kan/ så at han döör/ och han är icke hans owän/ och wille honom heller intet ondt:

24. Så skal menigheten döma emellan honom som slog/ och blodhämnaren i thenna sakene.

25. Och menigheten skal frija mandråparen ifrå blodhämnarens hand/ och låta honom komma i frijestaden igen/ tijt han flydder war: och ther skal han blifwa/ til thes öfwerste Presten döör/ then man medh then helga oljone smordt hafwer.

26. Om mandråparen går vthaf sin frijestadz råmärcke/ tijt han flydd är;

27. Och blodhämnaren finner honom vthan för hans frijestadz råmärcke/ och slår honom ihiäl; han skal för thet blodh intet saker wara:

28. Ty han skulle blifwa i sinom frijestad in til then öfwersta Prestens dödh; och efter öfwersta Prestens dödh åter komma til sins arfwegodz land igen.

29. Thetta skal wara eder en rätt medh edra efterkommande/ i alla edra boningar.

IV. Mandråparen skal dödas/ och inga böter tagas.

30. MAndråparen skal man dräpa efter twäggia witnes mun: ett witne skal icke swara öfwer een siäl til dödz. 1341

31. Och J skolen ingen försoning taga för en mandråpares siäl: ty han är saker til döden; vtan han skal döden döö.

32. Och skolen ingen försoning taga öfwer then som til frijestaden flydder war/ så at han igen kommer til at boo i landena/ in til at Presten döör.

33. Och skämmer icke landet ther J vthi boon: Ty then som blodzsaker är/ han skämmer landet; och landet kan icke försonat warda för thet blodh/ som ther vthgutit warder/ annars vtan genom hans blodh/ som thet vthgutit hafwer.

34. Orener icke landet/ som J boon vthi/ ther jagh ock vthi boor: ty jagh är HERren/ som boor ibland Jsraels barn.

36. Capitel.

TJl beslut kommo the öfwerste af Manasse och sade til Mose: Om Zelaphehadz döttrar/ som skulle taga arf medh them/ gifte sigh i annor slächt/ så minskades theras fäders arf/ v. 1. Therföre böd Mose efter HERrans befalning/ at hwar och en skulle gifta sigh i sin slächt/ v. 5. Såsom Mose böd/ så giorde Zelophehadz döttrar/ och gifte sigh widh theras faderbroders barn; och så blef theras arswedeel widh slächten/ v. 10. Och thesse äro the rätter/ som HERren böd widh Jordan/ v. 13.

I. The öfwerste af Manasse tala medh Mose om Zelaphehadz döttrar.

OCh the öfwerste fäderna til Gileads barnas slächte/ Machir sons/ hwilken Manasse son war/ af Josephs barnas slächte/ gingo fram/ och talade för Mose/ och för Förstarna öfwersta fäderna til Jsraels barn;

2. Och sade: Käre herre/ HERren hafwer budit/ at man skal vthskifta landet Jsraels barnom til arfwedeel genom lott 1343: Och tu min herre hafwer budit genom HERran/ at man wår broders Zelaphehadz arfwedeel hans döttrar 1344 gifwa skal.

3. Om någor af Jsraels slächte tager them til hustru; så warder wår faders arfwedeel mindre/ och så mycket som the hafwa/ kommer then slächtenes arfwedeel til/ tijt som the komma; och så warder wår arfwedeels lott förminskad.

4. När nu Jsraels barnas clangåhr kommer/ så kommer theras arfwedeel til then slächtenes arfwedeel ther the äro 1345: så warder wår faders arfwedeel förminskad/ så mycket som the hafwa.

II. Mose befaller hwar gifta sigh i sin slächt.

5. SÅ böd Mose Jsraels barnom efter HERrans befalning/ och sade: Josephs barnas slächt hafwer talat rätt.

6. Thetta är thet som HERren biuder Zelaphehadz döttrar/ och säger: Gifte sigh hwem the wilja; allenast at the gifta sigh in i sina ätt 1346 och faders slächte:

7. På thet at Jsraels barnas arfwedeel icke skal falla ifrå then ena slächten til then andra: ty hwar och en ibland Jsraels barn skal hängia in til sitt fädernes slächtes arf.

8. Och alla döttrar/ som äga arfwedeel i Jsraels barnas slächter/ skola gifta sigh enom af sins faders slächts ätt 1347: på thet hwar och en ibland Jsraels barn må behålla sins faders arf:

9. Och en arfwedeel icke skal falla ifrå then ena slächtene til then andra; vtan hwar och en hänge in til sitt arf ibland Jsraels barnas slächter.

III. Zelaphehadz döttrar efterkomma thet; och så blef arfwet widh slächten.

10. SÅsom HERren böd Mose/ så giorde Zelaphehadz döttrar:

11. Mahela/ Thirza/ Hogla/ Milca/ och Noa/ och gifte sigh widh theras faderbroders barn/

12. Af Manasse barnas slächte Josephs sons: Altså blef theras arfwedeel widh ättena/ och theras faders slächte.

13. Thesse äro the budh och rätter/ som HERren genom Mose böd Jsraels barnom/ på the Moabiters mark widh Jordan/ in moot Jericho.

Ände på then fierde boken Mose.

DEUTERONOMION.

Femte Boken Mose/

Hwilken thetta förnemligen innehåller:

FÖrst/ huru Mose/ tå Jsraels barn skulle nu laga sigh til at gå öfwer Jordan/ och intaga Canaans land/ hafwer vprepeterat för them några förnemliga ting/ och Gudz wälgierningar/ som them wederfarna woro i öknene/ och ther af förmant them til at lära och hålla Gudz lagh/ så skulle han än yttermera bewisa them alt godt/ cap. 1. 2. 3. 4.

II. Huru han åter hafwer kallat them/ och vprepeterat för them the tijo Gudz budh/ c. 5. Och ther hoos alla the budh och stadgar som lända til then första taflan/ och kyrkio regementet: huru the skulle ställa sigh emot Gudh och hans tienare: såsom/ at the skulle fruchta och hålla hans budh/ c. 6. Vthrota alla afgudar/ c. 7. Jcke förgäta honom/ c. 8. Vtan ihogkomma theras förra synder/ och hans nåde/ c. 9. Och så älska och tiena honom allena/ c. 10. Tänckia vppå hans vnderwerck/ c. 11. Och offra allena på thet rum han vthwalde/ c.

12. Sedan intet höra andras Propheter/ c. 13. Vtan gifwa troligen tijond til hans tienare/ samt the fattiga/ c. 14. 15. Hålla hans högtider/ c. 16. Sättia domare och Konung/ som Gudh fruchtade/ c. 17. Jcke achta spåmän och teknatydare; vtan höra then stora Propheten han sända skulle/ c. 18. Och afskilja fristäder för wådadråpare/ c. 19.

III. Sammaledes all the budh och stadgar/ som lända til then andra taflan/ och thet werldzliga regementet: huru the skulle förhålla sigh moot theras nästa; såsom i krijg moot theras fiendar/ c. 20. Emot theras hustrur och barn/ c. 21. 22. 24. Emot theras grannar och bröder/ c. 22. 23. 24. 25. 26. Och ther hoos then wälsignelse och löön the skulle sörwänta/ om the höllo hans budh/ samt förbannelse och straff/ om the trädde ther ifrå/ c. 27. 28. 29. 30.

IV. Hwad sigh hafwer tildragit widh Mose Dödh: huru han hafwer förkunnat them sin dödh/ och tröstat them/ c. 31. Vpläsit them sina wiso om theras affall/ c. 32. Wälsignat them/ c. 33. Och omsider är blifwen död och begrafwen/ c. 34.

1. Capitel.

TÅ Jsraels barn när 40 åhr hade fördrögt i öknene/ och the skulle nu gå öfwer Jordan och intaga Canaans land/ tog Mose sigh före til at vprepetera för them/ hwad i medlertijd händt war; samt hela Gudz lagh/ och förmante them til hörsamhet/ om the eljes thet landet medh wälsignelse besittia wille. Förtälde så först/ hwad som händt war på then resan ifrå Horeb til Kades/ v. 1. Huruledes han hade satt ämbetesmän öfwer them/ v. 9. Och hwad theras ämbete wara skulle/ v. 16. Huru han hade låtit befpeija Canaans land/ v. 22. Och hwad ther vthaf sigh tildragit hade/ v. 26.

I. Mose vprepeterar the förra handlingar.

THesse äro the ord/ som Mose talade til hela Jsrael på hinsidon Jordan i öknene/ på then markene emot röda hafwet/ emellan Paran och Tophel/ Laban/ Hazeroth/ och Disahab;

2. Ellofwa dagsresor ifrå Horeb/ then wägen om Seirsberg/ in til Kades Barnea.

3. Och thet skedde i fyratijonde åhrena/ på första dagen/ i then ellofte månadenom; tå talade Mose medh Jsraels barn/ alt thet HERren honom til them budit hade:

4. Sedan at han hade slagit Sihon 1348 the Amoreers Konung/ som i Heßbon bodde; ther til Og 1349 Konungen i Basan/ som i Astaroth och i Edrei bodde.

5. På hinsidon Jordan i the Moabiters lande/ begynte Mose vthläggia thenna lagen/ och sade:

6. HERren wår Gudh talade medh oß på Horebs berg/ och sade: J hafwen länge nogh warit widh thetta berget:

7. Wänder eder/ och drager åstadh/ at J må komma til the Amoreers berg/ och til alla theras grannar/ til mark/ på berg och i dalar/ söder vth/ och emot hafsens hamn/ i Canaans lande/ och til berget Libanon/ alt in til then stora älfwena Phrath. 1350

8. Sij/ jagh hafwer gifwit eder landet/ som för eder ligger; går ther in/ och intager thet/ såsom HERren edra fäder/ Abraham/ Jsaac och Jacob sworit hafwer/ at han them och theras sädh efter them thet gifwa wille. 1351

II. Huru han hade satt ämbetesmän öfwer them.

9. TÅ sade jagh til eder på samma tiden: Jagh förmår icke allena 1352 vthstå medh eder:

10. Förty/ HERren edar Gudh hafwer förökat eder/ så at J på thenna dagh ären såsom stiernornas tahl på himmelen:

11. HERren edra fäders Gudh giöre eder ännu mång tusend meer/ och wälsigne eder/ såsom han eder sagt hafwer.

12. Huru kan jagh allena sådana mödo/ och tunga/ och trätor/ draga af eder?

III. Hurudana män skola sättias til höga ämbeter.

13. TAger vthaf eder wisa och förståndiga män/ the som ibland edra slächter bekände äro/ them wil jagh vpsättia eder för höfwitzmän.

14. Tå swarade J migh och saden: Thet är en godh ting ther tu om talar/ at tu giöra wilt.

15. Så tog jagh the yppersta af edra slächter/ wisa och bekända män/ och satte them öfwer eder til höfwitzmän/ öfwer tusende/ öfwer hundrade/ öfwer femtijo/ öfwer tijo/ och ämbetesmän i edra slächter.

16. Och böd edra domare på samma tijd/ och sade: Förhörer edra bröder/ och dömer rätt 1353 emellan hwar man och hans broder/ och främlingen.

17. J skolen ingen person ansee i domen; vtan skolen höra then litzla såsom then stora/ och icke hafwa försyn för någons mans person: ty doms ämbetet hörer Gudi til 1364 1354. Om någor saak warder eder förswår/ then läter komma til migh/ at jagh må then höra.

18. Altså böd jagh eder på then tiden alt thet J giöra skullen.

19. Så drogo wij vth ifrå Horeb/ och wandrade genom then hela öknena/ then stoor och grufwelig är/ såsom J sedt hafwen/ vppå then wägen til the Amoreers berg/ såsom HERren wår Gudh oß budit hade; och kommo in til Kades Barnea.

20. Tå sade jagh til eder: J ären komne in til the Amoreers berg/ thet HERren wår Gudh oß gifwa skal.

21. Sij/ landet före tigh/ hwilket HERren tin Gudh tigh gifwit hafwer: drag tijt vp/ och tag thet in/ såsom HERren tine fäders Gudh tigh sagt hafwer; fruchta tigh intet/ och grufwa tigh intet.

IV. Huruledes han hade lätit bespeija Canaans land.

22. SÅ komme J til migh 1365 alle/ och saden: Lät oß sända några män fram för oß/ som bespeija oß landet/ och säija oß igen/ hwilken wägen wij skole draga ther in/ och the städer ther wij inkomma skole.

23. Thet nögde migh wäl; och tog vthaf eder tolf män/ vthaf hwart slächtet en.

24. Tå the samme gingo åstadh/ och drogo vp på berget/ och kommo til then bäcken Escol/ så skådade the thet; 1355

25. Och togo landsens frucht medh sigh/ och båro neder til oß/ och bodade oß igen/ och sade: Landet är godt/ som HERren wår Gudh oß gifwit hafwer.

V. At folcket syndat medh ohörsamhet.

26. MEn J willen icke draga tijt vp/ och blefwen HERrans edor Gudz orde ohörsamme;

27. Och knorraden 1356 i edor tiäll/ och saden: HERren är oß hätsk/ therföre hafwer han fördt oß vthur

Egypti land/ på thet han skal gifwa oß i the Amoreers händer/ til at förgiöra oß.

28. Hwad skulle wij ther vppe? Wåre bröder hafwa förfärat wår hierta/ och sagt: Thet folcket är större och högre än wij; städerna åro store/ och bemurade vp til himmelen; ther til hafwe wij sedt ther Enakims barn. 1357

29. Och jagh sade til eder: Grufwer eder icke/ och fruchter eder intet för them:

30. HERren edar Gudh drager för eder/ och han skal strida för eder/ såsom han hafwer giordi medh eder i Egypten för edor ögon;

31. Och i öknene/ ther tu sedt hafwer/ huru HERren tin Gudh tigh burit hafwer/ såsom en man bär sin son/ i allom them wägh ther J wandrat hafwen/ in til thes J til thetta rumet komne ären.

32. Men J skiötten ther intet om/ at J måtten trodt HERranom edrom Gudh;

33. Then för eder gick/ til at wisa eder the rum/ ther J eder lägra skullen/ om nattena i eld/ at han skulle wisa eder wägen/ then J gå skullen/ och om dagen i molnskyn. 1358

VI. HERren wredgades/ och lät them falla för the Amoreer.

34. TÅ nu HERren hörde edart roop/ wardt han wredh/ och swor/ och sade:

35. Jngen af thetta onda slächtet skal få see thet goda landet 1359/ som jagh sworet hafwer at gifwa theras fäder;

36. Förvthan Caleb Jephunne son/ han skal see thet; honom wil jagh gifwa thet landet/ ther han på stigit hafwer/ och hans barnom; therföre at han hafwer troliga efterfölgt HERran.

37. Och wardt HERren wredh på migh för edra skul/ och sade: Tu skalt icke heller komma ther in. 1360

38. Men Josua Nun son/ som tin tienare är/ han skal komma ther in; styrck honom: ty han skal vthskifta Jsrael arfwet.

39. Och edor barn/ om hwilken J saden: The skola blifwa til ett roof 1361/ och edra söner som på thenna dagh hwarken weta godt eller ondt 1366/ the skola komma ther in; them skal jagh gifwa thet/ och the skola taga thet in.

40. Men wänder J om/ och drager åth öknena/ then wägen åth röda hafwet.

41. Tå swarade J och saden til migh: Wij hafwe syndat emot HERran; Wij wilje tijt vp och strida 1362/ såsom HERren wår Gudh oß budit hafwer. Som J nu redo woren/ hwar i sitt harnesk/ och skullen draga vp på berget:

42. Sade HERren til migh: Säg them/ at the icke draga tijt vp/ eij heller strida: ty jagh är icke medh eder; at J icke warden slagne för edra fiendar.

43. Tå jagh thetta sade eder/ lydden J intet/ och worden HERrans ord ohörsamme/ och worden öfwerdådige/ och drogen vp på berget;

44. Så drogo the Amoreer vth/ som på berget bodde/ emot eder/ och jagade eder/ såsom bijn giöra/ och slogo eder i Seir alt in til Horma. 1363

45. Tå J nu igen kommen/ och greten för HERranom; wille HERren icke höra edra röst/ och bögde sin öron

intet til eder.

46. Så blefwen J vthi Kades en långan tijd.

2. Capitel.

THer näst/ hwad händt war/ sedan the drogo ifrå Kades/ til thes the hade intagit Heßbon/ nemligen: huru Gudh hade förbudit them/ at the i theras framfärd icke skulle giora Esaus barn någon skada/ v. 1. Eij heller the Moabiter/ v. 8. Eller Ammoniter/ v. 16. Och huru HERren Gudh hade gifwit them Sihon Konungen i Heßbon/ och hans rike til spillo/ v. 24. rc.

I. Huru HERren hade förbudit giöra the Edomiter skada.

TÅ wände wij om/ och drogo vth i öknena/ på then wägen til röda hafwet/ såsom HERren sade til migh; och drogom omkring Seirs berg/ en långan tijd.

2. Och HERren sade til migh:

3. J hafwen nu nogh dragit kring om thetta berget: wänder eder norr vth.

4. Och biud folckena/ och säg: J skolen draga genom edra bröders Esau barnas gränsor 1367/ som boo i Seir/ och the skola fruchta för eder: men förwarer eder granneliga.

5. Slår icke vppå them; ty jagh skal icke gifwa eder en foot bredt vthi theras land: förty/ Esau barn hafwer jagh gifwit Seirs berg til at besittia. 1368

6. Maten skolen J köpa af them för edra penningar/ then J äten; och watnet skolen J köpa af them för penningar/ som J dricken.

7. Ty HERren tin Gudh hafwer wälsignat tigh i alla tina händers gierningar: Han hafwer lagt på hiertat titt resande genom thenna stora öknena: och HERren tin Gudh hafwer i fyratijo åhr warit när tigh/ så at tigh intet hafwer fattas.

II. Sammaledes the Moabiter.

8. TÅ wij nu ifrån wåra bröder Esau barn dragne woro/ som på Seirs berg bodde/ på then wägen then markenes ifrå Elath och EzionGaber/ wände wij om/ och gingom then wägen genom the Moabiters ökn.

9. Tå sade HERren til migh: Tu skalt ingen skada giöra the Moabiter/ eller slå vppå them; ty jagh wil intet gifwa tigh af theras land til at besittia: förty/ Lotz barn hafwer jagh gifwit Ar 1369 til at besittia.

10. The Emim hafwa i förtiden bodt ther vthi/ hwilke woro ett stort/ starckt och högt folck/ såsom Enakim. 1370

11. Man hölt them ock för Resar såsom Enakim; och the Moabiter kalla them ock Emim.

12. Bodde ock i förtiden the Horiter 1371 i Seir/ och Esau barn fördrefwo och förlade them för sigh/ och bodde i theras stadh/ såsom Jsrael sins besittninges lande giorde/ thet HERren them gaf.

13. Så warer nu redo/ och drager öfwer then bäcken Sared 1372. Och wij droge ther öfwer.

14. Men tiden medan wij droge ifrå Kades Barnea/ in til thes wij komme öfwer then bäcken Sared/ war otta och tretijo åhr/ til thes alle stridzmän döde woro i lägrena/ såsom HERren them sworit hade. 1373

15. Ther til war ock HERrans hand emot them/ at the förgingos vthu lägret/ til thes the woro åthgångne.

III. Theslikes the Ammoniter.

16. TÅ alle stridzmännerna åthgångne woro/ at the döde woro ibland folcket;

17. Talade HERren medh migh/ och sade:

18. J dagh skalt tu draga genom the Moabiters landzändar widh Ar;

19. Och skalt komma in moot Ammons barn/ them skalt tu ingen skada giöra 1374/ eller slå på them; ty jagh wil icke gifwa tigh Ammons barnas land til at besittia: förty/ jagh hafwer gifwit thet Lotz barnom til at besittia.

20. Thet hafwer ock räknat warit för Resars land; och hafwa theslikes i förtiden Resar bodt ther inne. Och the Ammoniter kalla them Samsummim:

21. The woro ett stort/ starckt och högt folck/ såsom Enakim: Och HERren förgiorde them för them/ och lät them besittia them/ så at the skulle boo i theras stadh;

22. Såsom han giordt hade medh Esau barn/ som på Seirs berg boo/ tå han förgiorde för them the Horiter/ och lät them besittia them/ så at the hafwa bodt i theras stadh/ alt in til thenna dagh.

23. Och the Caphthorim drogo vthu Caphthor/ och förgiorde the Avim/ som bodde i Hazerim/ alt in til Gaza/ och bodde i theras stadh.

IV. Huru the hade öfwerwunnit Sihon Konungen i Heßbon.

24. WArer redo/ och drager vth/ och går öfwer then bäcken widh Arnon: Sij/ jagh hafwer gifwit i tina händer Sihon the Amoreers Konung i Heßbon medh hans land: begynn at intaga thet/ och strid emot them.

25. J dagh wil jagh begynna/ at all folck vnder himmelen skola fruchta och förskräckias för tigh/ så at när the höra om tigh/ skola the bäfwa och sorg hafwa för tin tilkommelse.

26. Tå sände jagh bodh vthaf öknene östan efter/ til Sihon 1375 Konungen i Heßbon/ medh fridsam ord 1376/ och lät säija honom:

27. Jagh wil draga genom titt land; och såsom wägen löper/ så wil jagh draga: Jagh wil icke wika antingen på then högra eller then wenstra sidona. 1377

28. Maat skalt tu sälja migh för penningar/ at jagh äter; och watn skalt tu sälja migh för penningar/ at jagh dricker: Jagh wil allenast til foot gå ther igenom:

29. Såsom Esau barn migh giordt hafwa/ som boo i Seir/ och the Moabiter som boo i Ar; til thes jagh må komma öfwer Jordan/ vthi thet landet som HERren wår Gudh oß gifwa skal.

30. Men Sihon Konungen i Heßbon wille icke at wij skulle draga ther igenom 1378: ty HERren tin Gudh förhärde hans sinne/ och förstockade hans hierta 1380/ på thet han skulle gifwa honom i tina händer 1379/ såsom tu nu seer.

31. Och HERren sade til migh: Sij/ jagh hafwer begynnat at gifwa för tigh Sihon och hans land; begynn til at intaga och besittia hans land.

32. Och Sihon drog vth emot oß medh alt sitt folck til strijd til Jahza.

33. Men HERren wår Gudh gaf honom för oß/ at wij slogo honom medh hans barn/ och alt hans folck.

34. Så wunne wij på samma tiden alla hans städer/ och til spillo gåfwom alla städer/ både män/ qwinnor och barn/ och lätom ingen igen blifwa:

35. Vtan boskapen toge wij för oß/ och thet byte af städerna som wij wunne.

36. Jfrå Aroer som ligger på strandene vthmedh then bäcken widh Arnon/ och ifrå then staden i dalenom alt in til Gilead/ ingen stadh war som sigh kunde beskydda för oß: HERren wår Gudh gaf altsamman för oß.

37. Vtan til Ammons barnas land kom tu icke/ eller til något thet som war widh then bäcken Jabbok/ eller til the städer på bergena/ eller til något thet HERren wår Gudh oß förbudit hade.

3. Capitel.

THeslikes huru Gudh hade gifwit them Og Konungen i Basan/ och hans land och städer til bytes/ v. 1. Hwilka han the Rubeniter/ Gadditer/ och then halfwa slächtene Manasse tildelt hade/ v. 12. Doch så/ at the skulle draga för theras bröder/ och hielpa them intaga Canaans land/ och sedan komma til at besittia them/ v. 18. Huru ock HERren hade nekat Mose komma in i thet forläfwade landet: vtan Josua skulle föra them ther in/ v. 23.

I Huru the hade öfwerwunnit Og Konungen i Basan.

OCh wij wände om/ och drogo vp/ then wägen til Basan: Och Og Konungen i Basan drog vth emot oß medh alt sitt folck/ til at strida widh Edrei. 1381

2. Men HERren sade til migh: Fruchta tigh intet för honom; ty jagh hafwer gifwit honom i tina händer/ och alt hans folck medh hans land/ och tu skalt giöra medh honom/ såsom tu giorde medh Sihon the Amoreers Konung/ then i Heßbon satt. 1382

3. Altså gaf HERren wår Gudh ock Konung Og i Basan i wåra händer/ medh alt hans folck 1383/ så at wij sloge honom til thes honom intet igen blef.

4. På samma tijd wunne wij alla hans städer/ och war ingen stadh then wij honom icke aftogom; sextijo städer/ hela then engden Argob/ i Ogs rike som war i Basan.

5. Alle thesse städer woro faste medh höga murar/ portar och bomar/ förvthan andra ganska många små städer/ som ingen muur hade.

6. Och gåfwom them til spillo/ såsom wij medh Sihon Konungenom i Heßbon giordt hade: alla städer gåfwe wij til spillo/ både medh män/ qwinnor och barn.

7. Men allan boskapen/ och rofwet af städerna toge wij för oß. 1384

8. Altså toge wij i then tiden landet vthu the twå Amoreers Konungars händer på hinsidon Jordan/ ifrå then bäcken widh Arnon/ alt in til thet berget Hermon;

9. Hwilket the Zidonier Sirion kalla; men the Amoreer kalla thet Senir:

10. Alla the städer på slättene/ och hela Gilead/ och hela Basan alt in til Salcha och Edrei/ som äro städer i Ogs rike i Basan.

11. Ty allena Konung Og i Basan war ännu igen vthaf the Resar; Sij/ hans säng af jern är här i Rabbath/ som

hörer Ammons barnom til/ nijo alnar lång/ och fyra alnar bredh/ efter ens mans armboga.

II. Sihons och Ogs riken blefwo gifne the Rubeniter och Gadditer.

12. SÅ toge wij tå landet in på then tiden/ ifrå Aroer/ som ligger när bäcken widh Arnon 1385; Och halfwa landet af Gileadz berg medh thes städer/ gaf jagh the Rubeniter och Gadditer. 1386

13. Men thet öfwer war i Gilead/ och hela Basan af Ogs rike/ gaf jagh then halfwa slächtene Manasse; then hela engden Argob medh hela Basan/ som kallas the Resars land.

14. Jair Manasse son/ fick then hela engden Argob alt in til Gessuri och Maachathi landzändar; och kallade Basan efter sitt namn/ Havoth Jair 1387/ alt in til thenna dagh.

15. Men Machir gaf jagh Gilead. 1388

16. Och the Rubeniter och Gadditer gaf jagh en deel af Gilead/ alt in til bäcken widh Arnon/ mitt i bäcken ther landamäret är/ och alt in til then bäcken Jabbok/ ther landamäret är för Ammons barn:

17. Ther til then slättmarkena/ och Jordan/ then landamäret är/ ifrå Cinereth in til hafwet widh slättmarkena; nemlig/ salthafwet nedan widh berget Pisga öster vth. 1389

18. Och jagh böd eder på samma tiden/ och sade: HERren edar Gudh hafwer gifwit eder thetta landet at intaga thet; så drager nu wäpnade för edra bröder Jsraels barn/ alle J som stridsamme ären: 1390

19. Förvthan edra hustrur/ barn och boskap/ ty jagh weet at J hafwen mycken boskap/ läter them blifwa vthi edra städer/ som jagh eder gifwit hafwer;

20. Til thes HERren låter ock edra bröder komma ru rolighet sasom eder/ at the ock intaga thet land/ som HERren theras Gudh them gifwa skal på hinsidon Jordan; sedan skolen J omwända 1391 til edor besittning/ then jagh eder gifwit hafwer.

21. Och jagh böd Josua 1392 på samma tiden/ och sade: Tin ögon hafwa sedt alt thet som HERren edar Gudh thessa twå Konungar giordt hafwer/ så warder HERren ock giörandes all Konungarike tijt tu drager:

22. Fruchter eder intet för them; ty HERren edar Gudh strider för eder.

III. Gudh hade nekat Mose komma i thet förlåfwade landet.

23. OCh jagh bad HERran på then tiden/ och sade:

24. HErre/ HERre/ tu hafwer begynt wisa tinom tienare tina härlighet och tina starcka hand: ty hwilken är then Gudh i himmelen eller på jordene/ som förmå efter tin werck och tin macht giöra? 1393

25. Lät migh gå och see thet goda landet på hinsidon Jordan; the goda berg/ och Libanon.

26. Men HERren wardt wredh på migh 1394 för edra skul/ och bönhörde migh intet: vtan HERren sade til migh: lät blifwat; tala intet meer ther om för migh.

27. Stig vp på högden af berget Pisga/ och häf tin ögon vp wäster vth/ och norr vth/ och söder vth/ och öster vth/ och se thet medh ögonen; ty tu skalt intet gå vthöfwer thenna Jordan:

28. Vtan biud Josua/ at han är tröst och frimodig; förty/ han skal gå öfwer Jordan för foleket/ och skal vthskifta them landet 1395/ som tu seendes warder.

29. Så blefwe wij tå i then dalen in moot Peors huus. 1396

4. Capitel.

NÄr thetta vprepeterat war/ begynte han förmana them til at lära och achta Gudz budh/ at the intet skulle läggia ther til eller taga ther något ifrå/ v. 1. Thet skulle wara theras rätta wijshet och berömmelse ibland annor folck/ v. 6. Hwilka the minnas/ och sine barn och barnabarn lära skulle/ v. 9. J synnerhet/ at the inga beläter eller afgudar skulle giöra sigh; efter the ingen liknelse sågo tå HERren gaf them sin lagh/ v. 11. Eljes skulle HERren hemsökia them medh thet straff som han sagt hade/ v. 24. The skulle ihogkomma hans stora gierningar/ och at han war allena Gudh/ v. 32. Tå afskilde ock Mose några frijestäder för them/ som dråpo någon medh wåda/ v. 42.

I. Mose förmanar at lära och hålla Gudz budh/ som är then rätta wijsheten.

OCh nu hör Jsrael the budh och rätter/ som jagh eder lärer/ at J them giöra skolen/ på thet J må lefwa 1418/ och inkomma/ och intaga landet/ som HERren edra fäders Gudh eder gifwer.

2. J skolen intet läggia ther til 1419/ som jagh eder binder; och skolen eij heller taga ther något ifrå 1397: på thet J mågen bewara 1420 HERrans edar Gudz budh/ som jagh biuder eder.

3. Edor ögon hafwa sedt hwad HERren giordt hafwer medh Baal Peor: ty alla the som efterfölgde BaalPeor/ them hafwer HERren tin Gudh förgiordt ibland eder. 1398

4. Men J som höllen eder in til HERran edar Gudh/ J lefwen alle på thenna dagh.

5. Sij/ jagh hafwer lärdt eder budh och rätter/ såsom HERren min Gudh migh budit hafwer/ at J så giöra skolen i landet/ ther J inkommande warden til at intaga thet.

6. Så behåller thet nu/ och giörer thet: ty så warder edor wijshet och förstånd berömd för all folck/ när the hörande warda all thenna budh/ så at the skola säija: Sij/ hwilket wijst och förståndigt folck thetta är/ och ett härligit folck.

7. Ty hwad folck är så härligit/ hwilko Gudarna så nalkas/ såsom HERren wår Gudh/ så ofta som wij åkalle honom? 1399

8. Och hwar är något så härligit folck/ som så rättferdiga seder och budh hafwer/ såsom all thenna lagen/ som jagh eder på thenna dagen föregifwer?

II. At påminna sigh Gudz vnder.

9. SÅ förwara tigh nu och tina siäl granneliga/ at tu icke förgäter hwad för tin ögon skedt är/ och at thet icke gånger vthu tino hierta i alla tina lifzdagar: och skalt förkunna tinom barnom/ och tinom barnabarnom: 1400

10. Then dagen/ tå tu stod för HERranom tinom Gudh widh berget Horeb/ och HERren til migh sade: Församla migh folcket/ at jagh skal låta them höra min ord/ och lära fruchta migh i alla theras lifzdagar på jordene/ och lära sin barn.

11. Och J gingen fram/ och stoden neder vnder berget/ och berget bran halfwäges vp til himmelen; och ther war mörker/ moln/ och tökna. 1401

12. Och HERren talade medh eder mitt vthur elden: hans ordz röst hörden J/ men ingen liknelse sågen J/ vtan röstena.

13. Och han förkunnade eder sitt förbund/ thet han eder böd at giöra; nemliga/ the tijo ord/ och skref them på twå steentaflor. 1402

14. Och HERren böd migh på samma tiden/ at jagh skulle lära eder budh och rätter/ at J ther efter giöra skullen vthi the lande/ ther J indragen til at intaga thet.

III. At taga sigh til wahra för beläters och afgudars dyrkan.

15. SÅ förwarer nu edra siälar wäl; ty J hafwen ingen liknelse sedt på then dagen/ tå HERren talade medh eder vthur elden på bergena Horeb:

16. På thet J icke skolen förderfwa eder/ och giöra eder något beläte 1421 1403/ thet en man likt är/ eller qwinno;

17. Eller diure på jordene */ eller fogle vnder himmelen;

18. Eller matke/ som kräker på jordene/ eller fiske i watnena vnder jordene.

19. Och at tu icke heller vphäfwer tin ögon til himmelen/ och seer solen/ och månan/ och stiernorna/ hela himmelens häär/ och faller af/ och tilbeder them/ och tienar them/ hwilka HERren tin Gudh förskickat 1422 hafwer allom folckom vnder hela himmelen.

20. Men eder hafwer HERren vptagit/ och fördt eder vthur jernvgnen; nemliga/ vthur Egypten/ at J skullen wara hans arffolck/ som thet ock är i thenna dagh.

21. Och HERren wardt wredh på migh för edra gierningar skul/ så at han swor/ at jagh icke skulle komma öfwer Jordanen/ eller i thet goda landet 1404/ som HERren tin Gudh tigh til arfwedeel gifwa skal:

22. Vtan jagh måste döö i thetta land/ och skal icke gå öfwer Jordanen; men J skolen gå ther öfwer/ och intaga thet goda landet.

IV. At achta sigh för ohörsamhet.

23. SÅ tager eder nu wahra/ at J HERrans edars Gudz förbund icke förgäten/ thet han medh eder giordt hafwer; och icke giörer beläte til någrahanda liknelse/ såsom HERren tin Gudh tigh budit hafwer.

24. Förty/ HERren tin Gudh är en frätande eld 1405/ och en nijtälskande Gudh.

25. När J nu föden barn/ och barnabarn/ och boon på landena/ och förderfwen eder/ och giören eder beläte til någrahanda liknelse/ så at J giören illa för HERranom edrom Gudh/ och förtörnen honom:

26. Så kallar jagh i thenna dagh himmel och jord til witne 1406 öfwer eder/ at J skolen snart förgås vthaf landena/ vthi hwilket J ingan öfwer Jordanen/ til at intaga thet: J skolen icke länge blifwa ther vthi; vtan skolen förgiorde warda: 1407

27. Och HERren skal förströ eder ibland folck/ och J warden ett fögo folck 1408 qwart blifwande ibland Hedningarna/ tijt HERren eder drifwandes warder.

28. Ther skalt tu tiena afgudom/ som menniskio handawerck äro/ stock och steen/ hwilke hwarken see/ eller höra/ eller äta/ eller luchta. 1409

29. Om tu tå ther söker 1410 HERran tin Gudh/ så skalt tu finna honom; om tu söker honom af allo hierta 1423/ och af allo siäl.

30. När tu bedröfwad warder/ och tigh all thenna tingen vppåkomma i the yttersta dagar/ så skalt tu wända tigh til HERran tin Gudh/ och skalt höra hans röst:

31. Förty/ HERren tin Gudh är en barmhertig Gudh; han warder tigh icke öfwergifwandes/ eller förderfwandes; och skal han icke förgäta thet förbund medh tina fäder/ som han them sworit hafwer.

32. Befråga efter förtiden/ som för tigh warit hafwer/ ifrå then dagen tå Gudh skop menniskiona på jordene/ ifrå then ena himmelens ända til then andra/ om någon tijd en sädana stoor ting skedd/ eller thes like någon tijd hörd är?

33. At något folck hade hördt Gudz röst talandes vthur elden 1411/ såsom tu hördt hafwer/ och likwäl lefwer?

34. Eller om Gudh försökt hafwer at ingå/ och taga sigh ett folck mitt vthur eno folcke/ genom frestelse/ genom tekn/ genom vnder/ genom strijd/ och genom mächtiga hand/ och genom vthräcktan arm/ och genom stora syner/ såsom HERren edar Gudh alt thetta medh eder giordt hafwer/ för tin ögon vthi Egypten?

35. Tu hafwer sedt thet/ på thet tu skalt weta/ at HERren är allena Gudh/ och ingen annor. 1412

36. Af himmelen hafwer han låtit tigh höra sina röst/ at han skulle lära tigh; och på jordene hafwer han låtit tigh see sin stora eld/ och vthur elden hafwer tu hördt hans ord:

37. Therföre at han tina fäder älskat/ och theras sädh efter them vthwaldt hafwer: och fördt tigh vthur Egypten medh sitt ansichte 1424/ genom sina stora macht; 1413

38. På thet han skulle för tigh fördrifwa stoor folck och starckare än tu äst/ och föra tigh ther in/ och gifwa tigh theras land til arfwedeel/ såsom thet tilstår i thenna dagh.

39. Så skalt tu nu weta i dagh/ och läggia thet på hiertat/ at HERren är en Gudh ofwan i himmelen/ och nedre vppå jordene/ och ingen annan:

40. At tu håller hans rätter och budh/ som jagh i dagh biuder tigh/ så warder tigh/ och tinom barnom efter tigh/ wälgåendes/ at titt lijf skal länge wara i landena/ som HERren tin Gudh tigh gifwer ewärdeliga.

V. Mose afskiljer tre fristäder hinstdon Jordan.

41. TÅ afskilde Mose tre städer 1414 hinsidon Jordan/ öster vth:

42. At tijt fly skulle ho som sin nästa ihiäl sloge medh wåda/ och tilförene icke hade warit hans owän; then skulle fly in vthi en af the städer/ på thet han måtte blifwa widh lijf.

43. Bezer i öknene på then slätmarkene ibland the Rubeniter/ och Ramoth i Gilead ibland the Gadditer/ och Golan i Basan ibland the Manassiter.

44. Thetta är then lagh/ som Mose Jsraels barnom föregaf:

45. Och thetta är witnesbyrdet/ och budh/ och rätter/ som Mose sade Jsraels barnom/ tå the vthur Egypten dragne woro;

46. Hinsidon Jordan vthi then dalenom in moot Peors huus/ vthi Sihons lande the Amoreers Konungs/ som i Hesbon bodde/ hwilken Mose och Jsraels barn slogo 1415/ tå the vthur Egypten komne woro:

47. Och togo hans land in; ther til Ogs land Konungens i Basan 1416/ the twå Amoreers Konungars/ som på hinsidon Jordan woro/ öster vth;

48. Jfrå Aroer/ hwilken på then bäckens strand widh Arnon ligger/ in til berget Sion/ thet är Hermon;

49. Och alt släta landet hinsidon Jordan öster vth/ alt in til hafwet/ på slättene/ nedan för berget Pisga. 1417

5. Capitel.

TÅ Mose them således hade påmint hwad HERren Gudh hade giordt medh them i öknene/ och förmant them til hörsamhet och lydno/ kallade han them åter tilhopa/ och påminte them/ huruledes Gudh hade gifwit them sin lagh vppå Sinai berg/ v. 1. Och vprepcterade för them the tijo Gudz budh/ v. 6. Påminte them theras egit löfte/ v. 23. Och förmante them åter til at lära och hålla HERrans budh/ v. 32.

I. Mose päminner them thet förbund/ som giordes på Horebs berg.

OCh Mose kallade hela Jsrael/ och sade til them: Hör Jsrael/ the budh och rätter/ som jagh i dagh talar för edor öron/ och lärer them/ och behåller them/ at J giören ther efter.

2. HERren wår Gudh hafwer giordt ett förbund medh oß i Horeb; 1425

3. Och HERren hafwer icke giordt thetta förbundet medh wåra fäder/ vtan medh oß/ som nu här äre på thenna dagh/ och alle lefwe.

4. Ansichte moot ansichte hafwer HERren talat medh oß/ vthur eldenom på berget.

5. Jagh stod på then tiden emellan HERran och eder/ at jagh skulle föra HERrans ord til eder: förty/ J fruchtaden eder för eldenom 1426/ och gingen icke vp på berget/ och han sade:

II. Vpräknar the tijo Gudz budh.

6. JAgh är HERren tin Gudh/ som tigh vthur Egypti land fördt hafwer/ vthu träldomens huus. 1427

7. Tu skalt inga andra gudar hafwa för migh. 1428

8. Tu skalt intet beläte giöra tigh efter någrahanda liknelse/ antingen thet ofwan i himmelen är/ eller nedre på jordene/ eller i watnena vnder jordene.

9. Tu skalt icke tilbedia them/ eller tiena them: ty jagh är HERren tin Gudh/ en nijtälskande Gudh/ som hemsöker fädernas mißgierningar öfwer barnen/ in til tredie och fierde ledh/ theras som migh hata: 1429

10. Och bewiser barmhertighet på mång tusend/ som migh älska/ och min budh hålla.

11. **Tu skalt icke mißbruka HERrans tins Gudz namn:** ty HERren skal icke låta blifwa honom ostraffad/ som hans namn mißbrukar.

12. **Sabbaths dagen skalt tu hålla/ at tu honom helgar:** såsom HERren tin Gudh tigh budit hafwer.

13. Sex dagar skalt tu arbeta/ och giöra all tin werck;

14. Men på siunde dagen är HERrans tins Gudz Sabbath 1430: tå skalt tu intet arbete giöra; icke heller tin son/ eller tin dotter/ eller tin tienare/ eller tin tienarinna/ eller tin oxe/ eller tin åsne/ eller all tin boskap/ eller främlingen som innan tina portar är; på thet at tin tienare och tienarinna måga hafwa roo så wäl som tu.

15. Förty/ tu skalt ihogkomma at tu wast ock en träl vthi Egypti land/ och HERren tin Gudh förde tigh ther vth medh mächtiga hand och vthräcktom arme: Therföre hafwer HERren tin Gudh budit tigh/ at tu skalt hålla Sabbaths dagen.

16. **Tu skalt hedra tin fader och tina moder** 1431/ såsom HERren tin Gudh tigh budit hafwer; **på thet at**

tu må länge lefwa/ och at tigh må wäl gå vthi the lande/ som HERren tin Gudh tigh gifwa skal.

17. Tu skalt icke dräpa. 1432

18. Tu skalt icke giöra hoor. 1433

19. Tu skalt icke stiäla. 1434

20. Tu skalt icke bära falskt witnesbyrd emot tin nästa.

21. Tu skalt icke hafwa lust til tins nästas hustru.

Tu skalt icke begära 1435 **tins nästas huus/ åker/ tienare/ tienarinno/ oxa/ åsna/ eller hwad som hälst honom tilhörer.**

22. Thesse äro the ord 1439 som HERren talade til alla edra menighet vppå berget/ vthur eldenom/ och molnena/ och töknene/ medh stora röst; och lade ther intet til; och skref them på twå steentaflor/ och fick migh them.

III. Päminner Jsraels barn theras egna ord.

23. NÄr J hörden röstena vthu mörkret/ och berget brinna i elde/ gingen J fram til migh/ alle öfwerstar i edra slächter/ och edre äldste;

24. Och saden: Sij/ HERren wår Gudh hafwer låtit oß see sina härlighet/ och sitt majestät/ och wij hafwe hördt hans röst vthur eldenom: J dagh hafwe wij sedt at Gudh talade medh menniskiom/ och the blefwo i lifwe. 1436

25. Och nu/ hwij skole wij döö/ så at then store elden förtärer oß? Om wij oftare höre HERrans wår Gudz röst/ så måste wij döö.

26. Förty/ hwad är alt kött/ at thet höra må lefwandes Gudz röst tala vthur eldenom/ såsom wij/ och kan lefwa? 1437

27. Gack tu fram/ och hör alt thet HERren wår Gudh säger; och säg oß thet. Alt thet HERren wår Gudh medh tigh talar/ thet wilje wij höra och giöra.

28. Tå HERren hörde rösten af edor ord/ som J taladen medh migh/ sade HERren til migh: Jagh hafwer hördt thetta folcks ord/ som the medh tigh talat hafwa: Thet är alt godt som the sagt hafwa.

29. Ach! thet the ett sådant hierta hade til at fruchta migh/ och til at hålla all min budh i theras lifzdagar; på thet at them måtte gå wäl/ och theras barn ewinnerliga. 1438

30. Gack och säg them: Går heem i edor tiäll.

31. Men tu skalt stå här för migh/ at jagh talar medh tigh all lagh/ och budh/ och rätter/ som tu them lära skalt/ at the giöra ther efter vthi landena/ som jagh them gifwa skal til at intaga.

IV. Förmanar åter til hörsamhet.

32. SÅ behåller thet nu/ at J må giöra såsom HERren edar Gudh eder budit hafwer; och wiker icke hwarken på högra sidon eller wenstra:

33. Vtan wandrer i alla the wägar/ som HERren edar Gudh eder budit hafwer; på thet J mågen lefwa/ och

eder skal wäl gå/ och J länge lefwen i landena som J intaga skolen.

6. Capitel.

THesse woro the budh som the hålla skulle/ the och theras barn/ på thet the måtte länge lefwa/ och mycket förökade warda/ v. 1. HERren Gudh är en enig Gudh/ honom skulle the älska af allo hierta/ och all förmågo/ v. 4. Och lära hans budh sinom barnom medh all flijt/ v. 6. När the inkommo i thet goda landet/ som HERren them låfwat hade/ skulle the icke förgäta honom/ och följa andra gudar: ty han worde them therföre i sin grymhet förgiörandes/ v. 10. The skulle icke försökia HERran/ v. 16. Vtan förkunna sinom barnom hans werck/ at the ock måtte fruchta honom/ v. 20.

I. Mose förmanar än til at lära och hålla Gudz budh.

THesse äro nu the lagh/ och budh/ och rätter/ som HERren edar Gudh budit hafwer/ at J them lära och giöra skolen i landena tijt J indragen til at intaga thet:

2. At tu fruchtar HERran tin Gudh/ och håller alla hans rätter/ och budh/ som jagh biuder tigh; tu och tin barn/ och tin barnabarn/ i alla edra lifzdagar/ på thet J skolen länge lefwa.

3. Jsrael tu skalt höra/ och behållat/ så at tu giör ock så/ at tigh wäl går/ och warder mycket förökad/ såsom HERren tina fäders Gudh tigh tilsagt hafwer/ ett land ther miölk och hannog vthi flyter.

4. Hör Jsrael: **HERren wår Gudh är en enig HERre.** 1440

5. Och tu skalt älska HERran tin Gudh/ af allo hierta/ af allo siäl/ af allo förmågo 1448 1441.

6. Och thessa ord/ som jagh biuder tigh i dagh/ skalt tu läggia på hiertat.

7. Och skalt skärpa 1449 them tinom barnom/ och ther om tala/ när tu sitter i titt huus/ eller går vppå wägen; när tu nederlägger tigh/ eller vpstår:

8. Och skalt binda them för ett tekn på tine hand/ och skola wara tigh til een åminnelse för tin ögon: 1442

9. Och skalt skrifwa them på tins huus dörträ/ och vppå dörena.

II. At icke förgäta eller försökia HERran.

10. NÄr nu HERren tin Gudh låter tigh komma vthi landet/ som han tina fäder Abraham/ Jsaac/ och Jacob sworit hafwer/ tigh at gifwa/ stora och skiöna städer/ som tu intet bygdt hafwer; 1443

11. Och huus full medh alt godt/ the tu intet vpfylt hafwer; och vthuggna brunnar/ som tu intet vthuggit hafwer; och wijngårdar/ och oljoberg/ som tu intet planterat hafwer/ at tu må äta och mätt warda. 1444

12. Så tag tigh wahra/ at tu icke förgäter HERran/ som tigh vthur Egypti land/ vthu träldomens huus fördt hafwer:

13. Vtan skalt fruchta HERran tin Gudh/ och tiena honom 1445: och swärja widh hans namn;

14. Och skalt icke följa andra gudar efter/ thes folcks/ som omkring eder boo:

15. Ty HERren tin Gudh är en nijtälskande Gudh ibland tigh; at HERrans tins Gudz wrede icke skal förgrymma sigh öfwer tigh/ och förgiöra tigh af jordene.

16. J skolen icke försökia 1446 HERran edar Gudh/ såsom J försökten honom i Massa: 1447

17. Vtan skolen hålla HERrans edar Gudz budh/ och hans witnesbyrder/ och hans rätter/ som han budit hafwer.

18. At tu giör thet rätt och godt är för HERrans ögon/ på thet tigh må gå wäl/ och tu inkommer/ och intager thet goda landet/ som HERren sworit hafwer tina fäder;

19. At han skal fördrifwa alla tina fiendar för tigh/ såsom HERren sagt hafwer.

III. At vnderwisa fina barn om theras troo och religion.

20. NÄr nu tin son i dagh eller i morgon frågar tigh/ och säger: hwad är thetta för witnesbyrder/ budh och rätter/ som HERren wår Gudh eder budit hafwer?

21. Så skalt tu säija tinom son: Wij worom Pharaos trälar i Egypten; och HERren förde oß vthur Egypten medh mächtiga hand.

22. Och HERren giorde stoor och ond tekn och vnder öfwer Egypten och Pharao/ och alt hans huus/ för wår ögon;

23. Och förde oß tädan/ på thet han skulle införa oß/ och gifwa oß thet land/ som han wåra fäder sworit hade.

24. Och böd HERren oß at giöra efter alla thessa rätter/ at wij skole fruchta HERran wår Gudh/ at oß wäl går i alla wåra lifzdagar/ såsom thet tilgår i thenna dagh:

25. Och thet skal wara oß til rättferdighet för HERranom wårom Gudh/ om wij hålle och giöre all thessa buden/ såsom han oß budit hafwer.

7. Capitel.

NÄr the kommo in vthi Canaans land/ så skulle the intet skona thes inbyggiare/ v. 1. Vtan vthrota them medh theras afgudar/ v. 5. På thet the måtte weta/ at allena HERren är Gudh/ som håller sitt förbund them som fruchta honom/ och hemsöker them som honom hata/ v. 9. Om the thet giorde/ skulle han ock wälsigna them öfwer alt folck/ v. 12. The skulle icke fruchta för the Cananeer; vtan ihogkomma huru HERren medh the Egyptier giordt hade; så skulle han ock giöra medh the Cananeer/ v. 17. etc.

I. The skulle intet skona/ vtan vthrota the Cananeer/ och theras gudar.

NÄr HERren tin Gudh förer tigh in vthi thet land/ ther tu inkomma skalt/ til at intaga thet/ och nederlägger mycket folck för tigh 1450; the Hetheer/ Girgaseer/ Amoreer/ Cananeer/ Pheriseer/ Heveer och Jebuseer/ siuhanda folck/ the som större äro och mächtigare än tu;

2. Och när HERren tin Gudh gifwer them för tigh/ at tu slår them/ så skalt tu gifwa them til spillo/ och intet förbund medh them giöra/ eller någon gunst bewisa them: 1451

3. Och skalt intet befrynda tigh medh them: edra döttrar skalt tu icke gifwa theras söner; och theras döttrar skolen J icke taga edrom sönom. 1468 1452

4. Förty/ the warda dragande edra söner ifrå migh/ så at the tiena andra gudar: Så warder tå HERrans wrede förgrymmandes sigh öfwer eder/ och snarliga förgiör eder.

5. Vtan altså skolen J giöra medh them: theras altare skolen J nederrifwa 1469/ theras stodar nederbryta/ theras lundar afhugga/ och theras afgudar vpbränna medh elde. 1453

II. Påminna sigh/ hwarföre the woro vptagne för annor folck.

6. TY tu äst ett heligt folck HERranom tinom Gudh; tigh hafwer HERren tin Gudh vthwaldt til at tu skalt wara hans egit folck/ vthaf all the folck som på jordene äro. 1454

7. Jcke hafwer HERren vptagit och vthwaldt eder/ therföre at J större på talet ären än annat folck; ty tu äst minst i all folck:

8. Vtan therföre at HERren älskade eder/ och at han skulle hålla sin eed/ som han edra fäder sworit hade 1455/ hafwer HERren vthfördt eder medh mächtiga hand; och hafwer frälst tigh vthu träldomens huus/ vthu Pharaos hand Konungens i Egypten.

III. At Gudh skulle wälsigna them/ om the höllo hans budh.

9. SÅ skalt tu nu weta/ at HERren tin Gudh/ är en Gudh/ en trofast Gudh/ hållandes förbund och barmhertighet them som älska honom/ och hålla hans budh/ i tusende leder; 1456

10. Och wedergäller them som hata honom/ för sitt ansichte/ så at han förgiör them; och skal icke fördröijat/ at han them wedergäller för sitt ansichte/ som hata honom.

11. Så behålt nu the budh/ och lagh/ och rätter/ som jagh tigh biuder i thenna dagh/ at tu giör ther efter.

12. Och när J thessa rätter hören/ och hållen them/ och giören ther efter 1457/ så warder HERren tin Gudh ock hållandes thet förbund och barmhertighet/ som han tina fäder sworit hafwer.

13. Han skal älska tigh/ wälsigna och föröka; och skal wälsigna tins lifz frucht/ och tins landz frucht/ tina sädh/ wijn och oljo/ fruchtena af tina koor/ och fruchtena af tin fåår/ på landet/ som han tina fäder sworit hafwer at gifwa tigh.

14. Wälsignad warder tu vthöfwer all folck: Jngen ibland tigh skal wara ofruchtsam 1458; eij heller ibland tin boskap.

15. HERren skal taga ifrå tigh all kranckhet/ och skal icke kasta tigh någon the Egyptiers onda siukdom 1459 vppå/ hwilka tu förnummit hafwer; men han skal kasta them på alla them som tigh hata.

IV. At the icke skulle fruchta sigh för the Cananeer.

16. TU skalt vpfräta alt thet folck/ som HERren tin Gudh tigh gifwandes warder; Tu skalt icke skona them/ och icke tiena theras gudar/ ty thet worde tigh til een snaro. 1460

17. Om tu säger i titt hierta: Thetta folck är meer än jagh/ huru kan jagh fördrifwa them?

18. Så fruchta tigh intet för them: tänck vppå hwad HERren tin Gudh giorde Pharao/ och alla Egyptier;

19. Medh stoor försökelse/ som tu medh ögonen sedt hafwer/ och medh tekn och vnder/ och genom mächtiga hand och vthräcktom arm/ medh hwilko HERren tin Gudh tigh vthförde 1461: Altså skal HERren tin Gudh giöra allom folckom/ som tu fruchtar före.

20. Ther til skal HERren tin Gudh sända ibland them getingar 1462/ in til thes förgiordt warder hwad som qwart är/ och sigh för tigh förgiömer.

21. Grufwa tigh intet för them: ty HERren tin Gudh är ibland tigh/ then store och förfärlige Guden.

22. Han HERren tin Gudh/ skal vthrota thessa folcken för tigh/ medh tiden/ thet ena efter thet andra 1463:

Tu kant icke hastigt förgiöra them/ på thet at diuren icke skola förökas emot tigh på markene.

23. HERren tin Gudh skal gifwa them för tigh/ och skal slå them medh stort slagh/ in til thes han förgiör them:

24. Och skal gifwa theras Konungar i tina händer/ och tu skalt förgiöra theras namn vnder himmelen 1464: Jngen skal kunna tigh emotstå/ til thes tu förgiör them.

25. Theras afgudars beläte skalt tu bränna vp i elde 1465; och skalt intet begära vthaf silfret eller guldet som ther vppå är/ eller taga thet til tigh/ på thet at tu icke skalt förtaga tigh ther vthinnan 1466: ty sådant är HERranom tinom Gudh een styggelse.

26. Therföre skalt tu icke föra then styggelsen in vthi titt huus/ at tu icke warder til spillo gifwen/ såsom ock thet är 1467; vtan tu skalt hafwa een wämjelse och styggelse ther widh: ty thet är til spillo gifwit.

8. Capitel.

THe skulle hålla HERrans budh/ och tänckia efter/ hwarföre han them i hela 40 åhr i öknene försökt hade; hwarföre han them medh Man hade bespisat/ och theras kläder intet förslitne woro/ v. 1. Och nu efter HERren skulle gifwa them ett ymnogt land på alt godt/ v. 7. Så skulle the taga sigh til wahra/ at the icke förgåto HERran Gudh/ som them medh så mång vnder genom öknena fördt hade/ v. 11. Och tiente andra gudar/ at the icke skulle förgås/ såsom the Cananeer för them/ v. 19.

I. Förmaning til hörsamhet/ och orsakerna til drögsmålet i öknene.

ALl the budh/ som jagh biuder tigh i dagh/ skolen J hålla/ at J giören ther efter; på thet J mågen lefwa 1477 och förökas/ och komma in/ och intaga thet land/ som HERren edra fäder sworit hafwer.

2. Och skalt tänckia på allan then wägh genom hwilken HERren tin Gudh tigh ledt hafwer/ i thessa fyratijo åhren i öknene/ på thet han skulle späkia och försökia tigh/ at kunnogt skulle warda hwad i tino hierta war; om tu hölle hans budh eller eij.

3. Han späkte tigh/ och lät tigh hungra/ och spisade tigh medh Man 1470/ thet tu och tine fäder intet kändt hade; på thet han skulle låta tigh weta/ at menniskian lefwer icke allenast af brödh/ vtan af alt thet af HERrans mun går. 1471

4. Tin kläder äro intet förslitne på tigh/ och tine fötter äro intet swulnade i thesse fyratijo åhr. 1472

5. Så finner tu ju i tino hierta/ at HERren tin Gudh tigh lärdt hafwer/ såsom en man lärer sin son.

6. Så hålt nu HERrans tins Gudz budh/ at tu wandrar i hans wägar/ och fruchtar honom.

II. Canaans landz berömmelse.

7. TY HERren tin Gudh förer tigh vthi ett godt land; i ett land ther bäcker/ och brunnar/ och diup vthi äro/ hwilke vth medh bergen och in på slättena flyta;

8. Ett land/ ther hwete/ korn/ wijnträä/ fikonträä och granatäple vthi äro; ett land/ ther oljoträä och hannog vthi wäxer;

9. Ett land ther tu skal hafwa bröd nogh til at äta/ ther ock intet fattas 1473; ett land hwilkes stenar äro jern; ther tu ock koppar vthu bergen hugger.

10. Och när tu ätit hafwer och är mätt/ at tu tå lofwar HERran tin Gudh/ för thet goda land/ som han tigh gifwit hafwer.

III. När the hade all ting nogh/ skulle the icke förgäta HERran som gifwit hade.

11. SÅ tag tigh nu wahra/ at tu icke förgäter HERran tin Gudh/ ther medh/ at tu icke håller hans budh/ och hans lagh/ och rätter/ som jagh biuder tigh i dagh:

12. At när tu ätit hafwer/ och är mätt/ och bygger skiön huus ther tu vthi boor;

13. Och titt fää och fåår/ och silfwer och guld/ och alt thet tu hafwer/ förökas;

14. At titt hierta tå icke vphäfwes/ och tu förgäter HERran tin Gudh/ som tigh vthur Egypti land fördt hafwer; vthu träldomens huus:

15. Och hafwer ledt tigh igenom thenna stora och förskräckeliga öknen/ ther brännande ormar 1474/ och scorpion; och torrhet/ och plart intet watn war/ och lät tigh vthgå watn af hårda hälleberget; 1475

16. Och spisade tigh medh Man i öknene/ ther tine fäder intet af wetat hade 1476/ på thet han skulle späkia och försökia tigh/ och framdeles giöra wäl emot tigh.

17. Annars måtte tu säija i tino hierta: min kraft och mina händers starckhet hafwer migh thenna förmågona giordt.

18. Vtan tänck på HERran tin Gudh: ty han är then som kraft gifwer til at komma thetta åstadh/ på thet han skulle fulkomna sitt förbund/ som han tina fäder sworit hade/ såsom thet tilgår i thenna dagh.

IV. Om the öfwergåfwo HERran/ skulle the förgås/ lika som the Cananeer.

19. MEn om tu förgäter HERran tin Gudh/ och följer andra gudar efter/ och tienar them/ och tilbeder them: så betygar jagh i dagh öfwer eder/ at J skolen slätt förgås.

20. Lika som Hedningarna/ hwilka HERren förgiör för edart ansichte/ så skolen ock J förgås; therföre at J icke ären HERrans edar Gudz röst hörige.

9. Capitel.

NÄr the kommo i thet förlåfwade landet/ v. 1. Skulle the icke tänckia at the för theras rättferdighet/ vtan för thes inbyggiares ogudachtighet skul/ ther in kommo/ och för thet löfte HERren theras fäder giordt hade/ v. 4. Förty/ the wiste/ huru ofta the hade förtörnat HERran: såsom widh Horeb/ när the tilbådo then gutna kalfwen/ v. 7. Och HERren wille förgiordt them/ hwar han icke hade bedit för them; ther han ock sönderslog the twå steentaflor/ som HERren hade fått honom/ v. 14. Sammaledes i Thabeera/ och flerestädes/ ther the hade knorrat emot Gudh/ v. 22. Och han åter måste bedia för them/ v. 25.

I. Jsraeliterna skulle få Canaans land; men icke för theras rättferdighet skul.

HÖr Jsrael: J dagh skalt tu gå öfwer Jordan/ at tu inkommer til at intaga the folck/ som större och starckare äro än tu; stora städer/ murade vp til himmelen:

2. Ett stort högt folck/ Enakims barn/ som tu kändt hafwer/ af hwilkom tu ock hördt hafwer/ ho kan stå emot Enaks barn? 1478

3. Så skalt tu weta i dagh/ at HERren tin Gudh går fram för tigh/ en förtärande eld 1479/ han warder them

förgiörandes och nederläggiandes för tigh/ och skal fördrifwa them/ och om intet giöra them snarliga/ såsom HERren tigh sagt hafwer.

4. Tå nu HERren tin Gudh them vthdrifwit hafwer för tigh/ så säg icke i tino hierta: HERren hafwer migh här infördt/ til at intaga thetta landet för mina rättferdighet skul; ändoch HERren fördrifwer Hedningarna för tigh/ för theras ogudachtighet skul. 1480

5. Ty tu kommer icke in i landet til at besittia thet/ för tina rättferdighet/ eller för tins hiertas fromhet skul; vtan HERren tin Gudh fördrifwer thessa Hedningarna för theras ogudachtighet skul/ på thet han skal fulkomna thet ord/ som HERren tina fäder Abraham/ Jsaac/ och Jacob sworit hafwer. 1481

6. Så weet nu/ at HERren tin Gudh icke gifwer tigh thetta goda landet til at intaga för tina rättferdighet skul; efter tu är ett halsstyft folck.

II. The skulle komma ihogh/ huru ofta the hade förtörnat HERran.

7. KOm ihogh/ och förgät icke/ huru tu HERran tin Gudh förtörnade i öknene: ifrå then dagen at tu drog vthur Egypti land/ til thes J komme ären til thetta rum/ hafwen J warit HERranom ohörsamme. 1482

8. Förty/ i Horeb förtörnade J HERran/ så at HERren för wrede skul wille förgiöra eder. 1483

9. Tå jagh gången war på berget/ til at anamma the steentaflor/ förbundsens taflor/ som HERren giorde medh eder/ och jagh blef på bergena fyratijo dagar och fyratijo nätter/ och åt intet brödh/ och drack intet watn. 1484

10. Och HERren fick migh the twå steentaflorna/ beskrefna medh Gudz finger 1485/ och ther vthinnan all ord/ som HERren medh eder vthur elden på berget 1486 talat hade/ på församlingenes dagh.

11. Och efter the fyratijo dagar och fyratijo nätter/ fick migh HERren the twå förbundsens steentaflor.

12. Och HERren sade til migh: Statt vp; gack snart nedh hädan: ty titt folck/ som tu vthfördt hafwer af Egypten/ hafwer förderfwat thet; the äro snarliga trädde ifrå then wägen som jagh hafwer budit them; the hafwa giordt sigh ett gutit belåte. 1487

13. Och HERren sade til migh: Jagh seer/ at thetta folcket är ett halsstyft folck.

14. Lät migh betämma/ at jagh förgiör them/ och vthskrapar theras namn vnder himmelen: Jagh wil giöra ett starckare och mächtigare folck af tigh/ än thetta är.

15. Och som jagh omwände migh/ och gick nedh af berget/ som bran i eld/ och hade the twå förbundsens taflor i båda mina händer:

16. Tå såg jagh/ och sij/ tå haden J syndat emot HERran edar Gudh/ så at J haden giordt eder en guten kalf/ och woren snarliga trädde ifrå then wägen/ then HERren eder budit hade.

III. Huru Mose hade sönderslagit the förra taflor.

17. SÅ tog jagh båda taflorna/ och kastade them bort vthu båda händerna/ och slog them sönder för edor ögon;

18. Och föll nedh för HERran/ såsom tilförene/ i fyratijo dagar och fyratijo nätter; och åt intet brödh/ och drack intet watn/ för alla edra synder skul/ som J giordt haden; i thet J sådant ondt giorden för HERranom/ til at förtörna honom.

19. Ty jagh fruchtade för then wrede och grymhet/ ther HERren på eder medh förtörnat war/ så at han wille förgiöra eder. Och HERren hörde migh än i then gången.

20. War ock HERren storliga wredh på Aaron/ så at han wille förgiöra honom: men jagh bad ock för Aaron på samma tiden.

21. Men edor synd/ kalfwen som J giordt haden/ tog jagh och brände vp i elde/ och slog sönder honom/ och sönderstötte/ til thes han wardt stofft; och kastade stofftet i bäcken/ som flyter vthaf bergena. 1488

22. Sammalunda förtörnade J ock HERran i Thabeera 1489/ och i Massa 1490/ och widh the lustgrifter. 1491

23. Och tå HERren sände eder ifrå Kades Barnea/ och sade: Går tijt vp/ och tager landet in/ som jagh eder gifwit hafwer 1492; woren J HERrans edars Gudz mun ohörsamme/ och trodden icke på honom/ och lydden icke hans röst:

24. Ty J hafwen warit HERranom ohörsamme/ så länge som jagh eder kändt hafwer.

IV. Huru Mose hade bedit för folcket.

25. TÅ föll jagh neder för HERran fyratijo dagar/ och fyratijo nätter/ som jagh ther låg 1493; ty HERren sade/ at han wille förgiöra eder.

26. Men jagh bad HERran/ och sade: HErre/ HERre/ förderfwa icke titt folck/ och tin arfwedeel/ hwilket tu genom tina stora macht förlossat/ och medh mächtiga hand vthur Egypten fördt hafwer.

27. Kom ihogh tina tienare Abraham/ Jsaac och Jacob 1495: se icke på thetta folckets hårdhet/ och thetta folckets ogudachtighet och synd:

28. At thet landet/ ther tu oß vthfördt hafwer/ icke skal säija: HERren kunde icke föra them vthi thet land/ som han them låfwat hade; och hafwer förthenskul fördt them ther vth/ at han war wredh på them/ at han skulle dräpa them i öknene. 1494

29. Förty/ the äro titt folck/ och tin arfwedeel/ som tu medh tine stora macht/ och medh tin vthräckta arm vthfördt hafwer.

10. Capitel.

HUru HERren befalte vthhugga twå andra taflor/ i hwilka han äter skref the tijo ord/ och böd forwaras/ v. 1. The wiste huru Aaron war blefwen död/ v. 6. Huru Gudh hade afskildt Levi slächt til at tiena sigh i tabernaklet/ v. 8. Huru han åter hade bedit för them/ och war bönhörd/ v. 10. För hwilket alt HERren intet annat äskade/ än at the skulle fruchta och älska honom af alt hierta/ v. 12. The skulle omskära theras hiertas förhud/ och icke wara så halsftyfwe/ v. 16. Honom allena skulle the tiena/ som medh them så stoor ting giordt/ och them vthaf ett ringa folck så swårligen förökat hade/ v. 20.

I. Huru HERren hade befalt giöra andra taflor.

PÅ samma tiden sade HERren til migh: Vthhugg tigh twå steentaflor såsom the första 1496/ och kom til migh på berget/ och giör tigh en ark af trä:

2. Så wil jagh skrifwa på taflorna the ord som på the första woro 1497/ hwilka tu sönderslagit hafwer 1498; och skalt läggia them i arken. 1499

3. Så giorde jagh tå en ark af furoträ/ och vthhögg twå steentaflor/ sådana som the första woro/ och gick vp på berget/ och hade the twå taflorna i mina händer.

4. Tå skref han på taflorna/ såsom then första skriften war/ the tijo ord/ som HERren talade til eder vthur eldenom på berget/ på församlingenes dagh: och HERren fick migh them. 1500

5. Och jagh wände om/ och gick af berget/ och lade taflornai arken/ som jagh giordt hade/ at the skulle ther blifwa/ såsom HERren migh budit hade.

II. Aaron war blefwen död/ och Levi slächt afskild til HERrans tienst.

6. OCh Jsraels barn drogo vth ifrå Beeroth Bene Jaakan til Moserah 1501: ther blef Aaron död/ och wardt ther begrafwen 1502; och hans son Eleazar wardt Prester för honom. 1503

7. Tädan drogo the vth til Gudgoda: ifrå Gudgoda til Jothbath/ ett land ther bäcker äro.

8. På then tiden afskilde HERren Levi slächte 1504/ til at bära HERrans förbundz ark/ och til at stå för HERranom/ til at tiena honom/ och lofwa hans namn alt in til thenna dagh.

9. Therföre skulle the Leviter ingen deel eller arf hafwa medh sina bröder: ty HERren är theras arf/ såsom HERren tin Gudh them sagt hafwer. 1505

10. Och jagh stod på bergena/ såsom tilförene/ fyratijo dagar/ och fyratijo nätter/ och HERren bönhörde migh än i then gången/ och HERren wille icke förgiöra tigh. 1506

11. Men HERren sade til migh: Statt vp/ och gack åstadh/ at tu går för folcket/ at the inkomma och intaga landet/ som jagh theras fäder sworit hafwer them at gifwa.

III. Hwad Gudh äskar af Jsraels barn.

12. NU Jsrael/ hwad äskar HERren tin Gudh af tigh/ vtan at tu skalt fruchta HERran tin Gudh/ at tu wandrar i alla hans wägar/ och älskar honom/ och tienar HERranom tinom Gudh af allo hierta 1515/ och af allo siäl;

13. At tu håller HERrans budh och hans rätter/ the jagh tigh biuder i thenna dagh/ på thet at tigh må wäl gå?

14. Sij himmelen/ och alla himlars himlar/ och jorden/ och alt thet ther vthi är/ är HERrans tins Gudz: 1507

15. Doch likwäl hafwer HERren allena haft wilja til tina fäder/ så at han älskade them/ och hafwer vthwaldt theras sädh 1516 efter them/ nemliga/ eder vthöfwer alt folck 1508/ såsom thet ock tilgår på thenna dagh.

16. Så omskärer nu edars hiertas förhud 1509/ och warer icke meer halsstyfwe.

IV. Hwad Gudh är/ och huru han dyrkas skal.

17. JÖrty/ HERren edar Gudh är en Gudh öfwer alla gudar/ och en HErre öfwer alla herrar/ en stoor Gudh/ mächtig och förfärlig/ then ingen person achtar/ och tager inga mutor. 1510

18. Och skaffar them faderlösom och enkiom rätt/ och älskar the främmande/ så at han gifwer them födo och kläde.

19. Therföre skolen J ock älska the främmande: ty J hafwen ock warit främmande vthi Egypti land.

20. HERran tin Gudh skalt tu fruchta; honom skalt tu tiena; til honom skalt tu hålla tigh/ och swärja widh hans namn. 1511

21. Han är titt lof/ och tin Gudh 1512/ then medh tigh så stoor och förfärlig ting giordt hafwer/ såsom tin ögon sedt hafwa.

22. Tine fäder foro neder vthi Egypten medh siutijo siälar 1513; men nu hafwer HERren tin Gudh förökat tigh/ såsom stiernorna på himmelen. 1514

11. Capitel.

THe skulle ihogkomma the vnder som HERren i Egypten och sedan giordt hade: ty the hade sielfwe sedt them/ v. 2. Therföre skulle the hålla hans budh/ at the måtte få in/ och länge lefwa i thet goda landet han them låfwat hade/ v. 7. Om the så giorde/ skulle han gifwa them arla och serla regn/ v. 13. Hwar och icke/ skulle han igenlyckia himmelen för them/ v. 16. The skulle minnas HERrans budh/ skrifwa och lära them sine barn/ v. 18. Så wille han fördrifwa theras fiendar för them/ v. 22. Them stod före wälsignelse och förbannelse/ hwilken the wille/ v. 26. När the fingo in landet/ skulle the låta vthropa them på Grisims och Ebals berg/ v. 29.

I. The skulle lyda HERran/ och ihogkomma hans vnder.

SÅ skalt tu nu älska HERran tin Gudh/ och hålla hans lagh/ hans seder/ hans rätter/ och hans budh/ så länge tu lefwer.

2. Och förnimmer i dagh thet edor barn icke weta/ eller sedt hafwa; nemliga/ HERrans edars Gudz tuchtan/ hans härlighet/ och hans mächtiga hand/ och vthräckta arm;

3. Och hans tekn och werck/ som han giorde ibland the Egyptier/ på Pharao Konungen i Egypten/ och på alt hans land:

4. Och hwad han giorde på the Egyptiers macht; på theras hästar och wagnar/ tå han lät komma watnet af thet röda hafwet öfwer them/ när the foro efter eder/ och HERren förgiorde them/ alt in til thenna dagh: 1517

5. Och hwad han eder giorde i öknene/ in til thes J nu til thetta rumet komne ären:

6. Hwad han giorde Dathan och Abiram/ Eliabs sönom Rubens sons; huru jorden öpnade sin mun/ och vpswalg them medh theras folck och tiäll/ och alla theras ägodelar/ som vnder them woro/ mitt i hela Jsrael. 1518

7. Ty edor ögon hafwa sedt the stora HERrans gierningar/ som han giordt hafwer.

8. Therföre skolen J hålla all the budh/ som jagh biuder eder i dagh/ på thet J skolen styrckte warda til at komma in/ och intaga landet tijt J faren til at intaga thet:

9. Och at tu skalt länge lefwa i landena/ som HERren edra fäder sworit hafwer/ at gifwa them och theras sädh ett land/ ther miölk öch hannog vthi flyter.

II. Canaans landz berömmelse.

10. TY thet landet/ som tu kommer til at intaga/ är icke såsom Egypti land/ ther J vthdragne ären/ ther man sår sädh/ och bär tijt watn til footz/ såsom til en kålgård:

11. Vtan thet hafwer berg och slätmarker 1519/ hwilka regn af himmelen watna måste:

12. Om hwilket land HERren tin Gudh låter sigh wårda/ och HERrans tins Gudz ögon see altid ther vppå/

ifrå begynnelsen på åhret/ in til ändan.

III. Om the lydde/ skulle han gifwa them arla och serla regn.

13. OM J nu hören min budh/ som jagh biuder eder i dagh/ at J älsken HERran edar Gudh/ och tienen honom af alt hierta/ och af allo siäl;

14. Så skal jagh gifwa edro lande regn i sinom tijd/ arla och serla 1520/ at tu skal inberga tin sädh/ titt wijn/ och tina oljo.

15. Och skal gifwa tinom boskap grääs på tine mark/ at J mågen äta och warda mätte.

16. Men tager eder wahra/ at edart hierta icke låter draga sigh ther til/ at J afträden/ och tienen andra gudar/ och tilbedien them:

17. Och HERrans wrede förgrymmar sigh tå öfwer eder/ och lycker himmelen til/ at intet regn kommer/ och jorden icke gifwer sin wäxt/ och J snarliga förgås vthaf thet goda landet/ som HERren eder gifwit hafwer.

IV. The skulle minnas/ vpskrifwa och lära theras barn HERrans budh.

18. SÅ fatter nu thessa orden i hiertat/ och i edra siälar/ och binder them för ett tekn 1530 på edra hand/ at the äro til een åminnelse för edor ögon; 1521

19. Och lärer them edor barn/ så at tu talar ther om när tu sitter i tino huse/ eller går på wägen/ när tu lägger tigh neder/ och när tu vpstår; 1522

20. Och skrif them på dörträän i tino huse/ och på tine dör:

21. At tu och tin barn mågen länge lefwa i landena/ som HERren tine fäder sworit hafwer at gifwa them/ så länge dagarna af himmelen på jordene wara.

V. Så wille HERren fördrifwa theras fiendar för them.

22. TY om J all thessa buden hållen/ som jagh biuder eder/ och ther efter giören/ så at J älsken HERran edar Gudh/ och wandren i alla hans wägar/ och hållen eder in til honom;

23. Så skal HERren fördrifwa alt thetta folcket för eder/ så at J skolen intaga större och starckare folck än J ären.

24. All rum/ som edar foot på träder/ skola wara edor 1523: ifrån öknene och ifrå berget Libanon/ och ifrån älfwene Phrath/ alt in til thet yttersta hafwet skal edart landamäre wara. 1524

25. Jngen skal kunna stå eder emot: edar räddhoga och förfärelse skal HERren låta komma öfwer all the land/ ther J inresen/ såsom han eder sagt hafwer.

VI. The hade wälsignelsen och förbannelsen för sigh/ hwilken the wille.

26. SJj/ jagh lägger eder före i dagh wälsignelse och förbannelse:

27. Wälsignelse/ om J lyden HERrans edars Gudz budh/ som jagh biuder eder i dagh: 1525

28. Förbannelse/ om J icke lyden HERrans edars Gudz budh/ och afträden ifrå then wägen/ som jagh biuder eder i dagh 1526/ så at J wandren efter andra gudar/ the J icke kännen.

29. När HERren tin Gudh förer tigh in i thet land/ ther tu inkommer til at intagat/ så skalt tu låta tala

wälsignelsen på thet berget Grisim/ och förbannelsen på thet berget Ebal; 1527

30. Hwilke äro på hinsidon Jordan/ på then wägen wäster vth/ i the Cananeers lande/ som boo på then slätmarkene in emot Gilgal/ widh then lunden More. 1528

31. Ty tu måste gå öfwer Jordan/ at tu inkommer/ och tager landet in/ som HERren edar Gudh eder gifwit hafwer/ at J thet intaga/ och ther vthi boo skolen.

32. Så seer nu til/ at J giören efter all the budh och rätter/ som jagh eder i dagh förelägger. 1529

12. Capitel.

NÄr the inkommo i landet/ skulle the förgiöra all the rum ther Hedningarna hade tient theras gudar/ v. 1. Och allena offra på thet rum HERren vthwäljandes wordo: ther skulle the äta/ och wara glade för HERranom/ och icke öfwergifwa Leviten så länge the lefde/ v. 4. Eljes/ thet kött som icke war ärnat til offer/ måtte the äta hwar the wille/ doch icke medh blodet/ v. 15. The skulle icke efterfölja Hedningarnas styggelse/ at the läto theras barn gå genom eld/ v. 29. Vtan hålla HERrans budh; intet läggia ther til/ eller taga ther ifrå/ v. 32.

I. The skulle förgiöra alla afgudalundar/ högder och altare.

THesse äro the budh och rätter/ som J hålla skolen/ så at J giören ther efter vthi landena/ som HERren tina fäders Gudh tigh gifwit hafwer til at intaga/ så länge J på jordene lefwen.

2. Förgiörer all the rum 1542 ther Hedningarna/ som J intagen/ sina gudar tient hafwa/ ware sigh på högh berg/ på backar/ eller vnder grön träå. 1531

3. Och bryter neder theras altare/ och slår sönder theras stodar; och theras lundar vpbränner medh eld/ och theras afgudabeläte kaster bort/ och tager bort theras namn vthu thet rumet.

II. The skulle offra på thet rum HERren vthwalde/ och försör ja Leviterna.

4. JSkolen icke så giöra HERranom edrom Gudh:

5. Vran på thet rum/ som HERren edar Gudh vthwäljer af allom edrom slächtom/ at han wil låta sitt namn ther boo/ ther skolen J fråga/ och tijt komma; 1532

6. Och giöra edart bränneoffer/ och edor annor offer/ och edor tijond/ och edra händers häfoffer/ och edor löfte/ och edor friwiljoga offer/ och förstfödningena af edart fää och fåår.

7. Och ther skolen J äta för HERranom edrom Gudh/ och wara glade öfwer alt thet J och edor huus förwärfwen/ ther HERren tin Gudh tigh vthi wälsignat hafwer.

8. J skolen intet giöra af thet wij i dagh här giörom/ hwar och en som honom tycker rätt wara: 1543

9. Ty J ären ännu här til dags icke komne til roo/ eller til arfwedelen/ som HERren tin Gudh tigh gifwa skal:

10. Men J måsten gå öfwer Jordan/ och boo i the landena/ som HERren edar Gudh eder til arfs vthskiftandes warder; och han skal låta eder få roo för alla edra fiendar omkring eder/ och J skolen boo trygge.

11. När nu HERren tin Gudh vthwäljer ett rum/ at hans namn ther boo skal 1533/ tijt skolen J bära alt thet jagh biuder eder; edart bränneoffer/ edor annor offer/ edor tijond/ edra händers höfoffer/ och all edor frij löfte/ som J HERranom låfwen.

12. Och skolen wara glade för HERranom edrom Gudh/ J och edre söner/ och edra döttrar/ och edre tienare/ och edra tienarinnor/ och Leviterna som i edra portar äro: förty/ the hafwa ingen lott eller arfwedeel medh eder. 1534

13. Tag tigh wahra/ at tu icke offrar titt bränneoffer i all the rum som tu seer:

14. Vtan i thet rum som HERren vthwäljer/ vthi någro af tina slächter/ ther skalt tu offra titt bränneoffer/ och giöra alt thet jagh biuder tigh.

15. Doch må tu slachta/ och äta kött i alla tina portar/ efter all tine siäls begärelse/ efter HERrans tins Gudz wälsignelse/ som han tigh gifwit hafwer: både rene och orene måga thet äta/ såsom een rå eller en hiort.

III. Blodh skulle the icke äta.

16. MEn blodet skalt tu icke äta 1535; vtan giuta thet på jordena såsom watn.

17. Men icke må tu äta i tina portar vthaf tijonden af tin sädh/ tino wine/ tine oljo/ eij heller af then förstfödning af tino fää/ af tin fåår/ eller af något titt löfte/ som tu låfwat hafwer/ eller af titt friwiljoge offer/ eller af tine handz häfoffer:

18. Vtan för HERranom tinom Gudh skalt tu sådant äta/ på the rume som HERren tin Gudh vthwäljer/ tu och tine söner/ tina döttrar/ tine tienare/ tina tienarinnor/ och Leviten som i tina portar är: och skalt wara gladh för HERranom tinom Gudh/ öfwer alt thet tu tigh företager.

19. Och tag tigh wahra/ at tu icke öfwergifwer Leviten 1536/ så länge tu lefwer på jordene.

20. När nu HERren tin Gudh warder förwidgandes tina landzändar/ såsom han tigh sagt hafwer 1537/ och tu säger: jagh wil äta kött/ efter tin siäl löster äta kött/ så ät kött efter all tine siäls begärelse.

21. Är rumet långt ifrå tigh/ som HERren tin Gudh vthwaldt hafwer/ at han ther wil låta boo sitt namn/ så slachta af titt fää eller fåår/ som HERren tigh gifwit hafwer/ såsom jagh tigh budit hafwer/ och ät thet i tinom portom efter all tine siäls begärelse.

22. Såsom man äter een rå eller en hiort/ må tu ätat: både rene och orene måga lika wäl ätat.

23. Allenast wachta/ at tu icke äter blodet 1538: ty blodet är siälen/ therföre skalt tu icke äta siälena medh kötet: 1539

24. Vtan skalt giuta thet på jordena såsom watn.

25. Och skalt förthenskul icke ätat/ at tigh må wälgå/ och tinom barnom efter tigh/ ther af at tu giordt hafwer thet som rätt är för HERranom.

26. Men när tu helgar något thet titt är/ eller låfwar/ så skalt tu tagat/ och bära til thet rum som HERren vthwaldt hafwer:

27. Och giöra titt bränneoffer/ medh kött och blodh/ på HERrans tins Gudz altare: Blodet af titt offer skalt tu giuta på HERrans tins Gudz altare/ och äta kötet.

28. Se til/ och hör all thessa orden som jagh biuder tigh; på thet tigh må wälgå/ och tinom barnom efter tigh til ewig tijd/ ther af at tu giordt hafwer thet rätt är/ och HERranom tinom Gudh behageligit.

IV. Jcke efterfölja Hedningarnas styggelse.

29. NÄr HERren tin Gudh vthrotar Hedningarna för tigh/ ther tu inkommer til at intaga them/ och tu them intagit hafwer/ och boor i theras land:

30. Så tag tigh wahra/ at tu icke faller i snarona efter them/ sedan the fördrefne äro för tigh; och at tu intet söker efter theras gudar/ och säger: Såsom thetta folck hafwer tient theras gudar/ så wil jagh ock giöra. 1540

31. Tu skalt icke således giöra HERranom tinom Gudh: förty/ the hafwa giordt sinom gudom alt thet HERranom stygges widh/ och thet han hatar: ty the hafwa ock vpbrändt i elde sina söner och döttrar til sina gudar.

V. Jntet läggia til/ eller taga ifrå HERrans budh.

32. ALt thet jagh biuder eder/ thet skolen J hålla/ så at J giören ther efter. J skolen intet läggia ther til 1544/ **och intet taga ther ifrå.** 1541

13. Capitel.

OM en falsk Prophete eller drömare vpkomme ibland them/ om han än giorde tekn/ skulle the likwäl intet höra honom/ wetandes at HERren försökte them ther medh/ v. 1. Vtan the skulle dräpa honom/ v. 5. Ja om än theras egne bröder eller fränder wille draga them ifrå HERran theras Gudh/ skulle the icke skona them/ v. 6. Eij heller en heel stadh/ om han fölle til afguderij; vtan the skulle förstöra och platt vthrota honom/ v. 12.

I. The skulle intet höra någon falsk Prophet.

OM en Prophete eller drömare vpkommer ibland eder/ och han gifwer tigh ett tekn eller vnder:

2. Och thet tekn eller vnder skeer/ ther han tigh af sade/ och säger: Lät oß wandra efter andra gudar 1549/ the som J icke kännen; och tienom them:

3. Så skalt tu icke höra then Prophetens eller drömarens ord; ty HERren tin Gudh försöker eder/ at han må förfara/ om J af allo hierta/ och af allo siäl älsken HERran edar Gudh.

4. Ty HERran edar Gudh skolen J följa/ och fruchta honom/ och hålla hans budh/ och höra hans röst/ och honom tiena/ och hålla eder in til honom. 1545

5. Men then Propheten eller drömaren skal döö 1550/ therföre at han lärde afträdelse ifrå HERranom edrom Gudh 1546/ som eder vthur Egypti land fördt/ och tigh vthu träldomens huus förlossat hafwer/ på thet han skulle komma tigh vthaf then wägen som HERren tin Gudh budit hafwer/ til at wandra ther vppå; på thet at tu skalt skilja then onda ifrå tigh.

II. Jngen skona/ som rådde til afguderij.

6. OM tin broder tins moders son/ eller tin son/ eller tin dotter/ eller hustrun som är i tinom famn/ eller tin wän/ then tigh är såsom titt hierta/ råder tigh hemliga/ och säger: Lät oß gå/ och tiena andra gudar/ hwilka tu intet känner/ eij heller tine fäder;

7. The gudar som ibland folcken alt omkring eder äro/ ehwad the äro När eller fierran/ ifrå then ena jordenes ända in til then andra:

8. Så samtyck thet icke/ eij heller lyd honom; och skal titt öga intet skona honom/ och skalt intet förbarma 1551 tigh öfwer honom/ eller fördölja honom:

9. Vtan skalt dräpa honom/ tin hand skal wara then första öfwer honom/ at han dräpes; och ther näst hela

folckens hand. 1547

10. Man skal stena honom ihiäl: ty han foor efter at han skulle komma tigh ifrå HERranom tinom Gudh/ then tigh vthur Egypti land ifrå träldomens huus fördt hafwer:

11. På thet at hela Jsrael skal thet höra/ och befruchta sigh/ och icke meer taga sigh sådana ondt före ibland eder. 1548

III. Then stadh som fölle ifrå HERran/ skulle platt förstöras.

12. OM tu får höra i någon stadh/ som HERren tin Gudh tigh gifwit hafwer til at boo vthi/ at man säger:

13. Någre Belials barn 1552 äro vthgångne ibland tigh/ och hafwa förfördt theras stadz inbyggiare/ och sagt: Lät oß gå/ och tiena andra gudar/ som J intet kännen:

14. Så skalt tu granneliga sökia/ ransaka och befråga/ om sanningen finnes/ at så wist är/ at thenna styggelsen ibland eder skedd är:

15. Så skalt tu slå thens stadsens inbyggiare medh swärdz ägg/ och them til spillo gifwa/ medh alt thet som ther inne är/ och theras boskap medh swärdz ägg.

16. Och alt theras roof skalt tu tilhopa bära mitt vppå gatona/ och bränna vp i elde/ både staden och alt hans roof/ thet ena medh thet andra/ HERranom tinom Gudh; at han til en högh blifwer i ewig tijd/ och aldrig vpbygd warder.

17. Och lät intet blifwa i tine hand af thet som til spillo gifwit är; på thet at HERren skal wändas ifrå sine wredes grymhet/ och gifwa tigh barmhertighet/ och förbarma sigh öfwer tigh/ och föröka tigh/ såsom han tina fäder sworit hafwer:

18. Therföre at tu HERrans tins Gudz röst lydt hafwer/ til at hålla all hans budh/ som jagh tigh biuder på thenna dagh/ at tu skalt giöra thet som rätt är för HERrans tins Gudz ögon.

14. Capitel.

EFter the woro HERrans theras Gudz barn/ skulle the icke skära sigh öfwer någon dödan/ v. 1. Jcke äta af orena diur/ v. 3. Aas/ eller kidet/ medan thet än didde sina moder/ v. 21. The skulle troliga gifwa theras tijonde/ och föra henne til thet rum HERren vthwalde/ v. 22. Wore tijt förlångt/ måtte the sälja henne hema/ och köpa ther igen ther them gifwa borde/ v. 24. Leviterna skulle the icke förlåta/ v. 26. Hwart tredie åhr skulle the afsyndra tijond til Leviternas och the fattigas vppehälle/ v. 28.

I. The skulle icke skära sigh öfwer någon dödan.

JÄren HERrans edars Gudz barn: Skärer eder icke 1565/ och giörer eder icke skallotta öfwer edart änne för någon dödan. 1553

2. Ty tu äst ett heligt folck HERranom tinom Gudh/ och HERren hafwer vthwaldt tigh/ at tu skalt wara hans egit/ vthaf all folck som på jordene äro. 1554

II. Jcke äta något oreent diur.

3. TU skalt ingen styggelse äta.

4. Men thesse äro the diur/ som J äta skolen 1555: fää/ fåår/ geet/ hiort:

5. Rå/ buffel/ steenbock/ enhörning/ vrnöt/ och älgen.

6. Och all diur som twäklöfwad äro/ och idißla/ skolen J äta.

7. Men thet skolen J icke äta/ som idißlar/ och icke twäklöfwat är; camelen/ haran/ cunilen: the som idißla/ och icke twäklöfwad äro/ the skola wara eder oreen. 1566

8. Swinet 1567/ ändoch thet twäklöfwat är/ så idißlar thet doch icke/ thet skal wara eder oreent: af thes kött skolen J icke äta/ och widh thes aas skolen J icke komma.

9. Thetta är thet J äta skolen vthaf alt thet i watnet är: alt thet som spool och fiäll hafwer/ thet skolen J äta: 1556

10. Men thet som intet spool eller fiäll hafwer/ thet skolen J icke äta; ty thet är eder oreent.

11. Alla rena foglar äter.

12. Thesse af them äro the/ som J icke äta skolen: örnen/ höken/ falcken;

13. Fiskagiusen/ gladan/ gammen medh sine art;

14. Och alla korpar medh theras art:

15. Strutzfoglen/ vgglan/ göken/ sparfhöken medh sine art:

16. Steenvgglan/ vfwen/ flädermusen;

17. Rördromen/ storcken/ swanen;

18. Hägren/ skrikan medh sine art: widhöfden/ och swalan. 1557

19. Och alle foglar som krypa/ skola wara eder orene/ och J skolen icke äta them.

20. The rena foglar skolen J äta.

III. Jcke äta aas/ eller koka kidet medan thet didde.

21. JSkolen intet aas äta: främlingenom som i tinom porte är/ må tu gifwa thet/ at han thet äter/ eller säl thet enom främmande: ty tu äst ett heligt folck HERranom tinom Gudh. Tu skalt icke koka kidet medan thet ännu dijr sina moder. 1558

IV. The skulle gifwa tijonde af all frucht.

22. TU skalt all åhr afskilja tijonden af allo tine sädz frucht/ som vthaf tinom åker kommer; 1559

23. Och skalt äta then för HERranom tinom Gudh/ på thet rum som han vthwäljer 1560/ at hans namn ther boo skal; nemliga af tijonden vthaf tin sädh/ tino wine/ tine oljo/ och förstfödningen af titt fää och tin fåår; på thet tu skalt lära fruchta HERran tin Gudh i alla tina lifzdagar.

24. Om wägen är tigh förlång/ at tu icke kant komma thet tijt/ therföre at thet rumet är tigh förlångt ifrå/ som HERren tin Gudh vthwaldt hafwer/ at han wil låta sitt namn boo ther; ty HERren tin Gudh hafwer wälsignat tigh:

25. Så säl thet alt för penningar/ och tag penningarna i tina hand/ och gack til thet rum/ som HERren tin Gudh vthwaldt hafwer;

V. The skulle försörja Leviterna/ och the fattiga.

26. OCh köp för penningarna alt thet tin siäl löster: ware sigh fää/ fåår/ wijn/ starck dryck/ eller alt thet tin siäl begärar; och ät thet ther för HERranom tinom Gudh/ och war gladh/ tu och titt huus.

27. Och Leviten/ som i tina portar är/ honom skalt tu icke förlåta: förty/ han hafwer ingen lott eller arf medh tigh. 1561

28. Efter try åhr 1568 skalt tu afsöndra all tijond af tine sädh i thet åhret/ och skalt läggia henne i tina portar. 1562

29. Så skal Leviten komma/ som ingen lott eller arf hafwer medh tigh 1563/ och främlingen/ och then faderlöse/ och enkian/ som i tina portar äro/ och äta/ och mätta sigh; på thet HERren tin Gudh tigh wälsigna skal/ i alla tina händers gierningar/ som tu giör. 1564

15. Capitel.

HWart siunde åhr skulle wara friåhr/ på hwilket the intet måtte kräfja cheras bröder/ v. 1. The skulle ingen låta wara fattig ibland sigh; vtan hielpa och läna them hwad the behöfde/ v. 4. Theras bröder som hade sålt sigh/ skulle the gifwa frij på siunde åhret/ rc. v. 12. Om någor icke wille skiljas ifrå sin huusbonde/ honom skulle han bora genom örat/ at han blefwe hans träl til ewig tijd/ v. 16. Alt förstfödt skulle wara så heligt HERranom/ at the hwarken måtte arbeta ther medh eller klippat/ v. 19. Vtan hade thet någon brist/ måtte the hema ätat/ v. 21.

I. På friåhret skulle the icke kräfja theras bröder.

EFter siu åhr skalt tu hålla ett friåhr. 1579 1569

2. Och så skal thet tilgå medh samma friåhr: hwilken man något ifrå sine hand sinom nästa borgat hafwer/ han skal icke kräfja thet in af sinom nästa/ eller af sinom broder; förty/ thet heter friåhr HERranom.

3. Vthaf en främmande må tu thet inkräfja; men tinom broder skalt tu tilgifwat.

II. The skulle icke låta någon wara fattig ibland sigh.

4. OCh skal alsingen fattig wara ibland eder: ty HERren warder tigh wälsignande vthi landena/ som HERren tin Gudh tigh til arfs gifwa skal/ til at intaga:

5. Allenast at tu lyder HERrans tins Gudz röst/ och håller all thessa buden/ som jagh biuder tigh i thenna dagh/ at tu giör ther efter.

6. Ty HERren tin Gudh skal wälsigna tigh/ såsom han tigh sagt hafwer: Så skalt tu låna mycklo folcke; men af ingom skalt tu til läns taga 1570: tu skalt blifwa rådandes öfwer mycket folck; men öfwer tigh skal ingen rådandes blifwa.

III. The skulle hielpa/ och läna the fattiga hwad them fattades.

7. OM tin broder i någon stadh är fattig i tino lande/ som HERren tin Gudh tigh gifwandes warder/ så skalt tu icke förhärda titt hierta/ eller tillyckia tina hand för tinom fattiga broder: 1571

8. Vtan skalt vplyckia henne honom/ och låna honom/ efter som honom fattas. 1572

9. Wachta tigh/ at i titt hierta icke ligger ett Belials ord/ så at tu säger: thet kommer snart siunde åhret/ som

är friåhret; och seer så illa på tin fattiga broder/ och får honom intet/ så warder han ropandes öfwer tigh til HERran/ och thet warder tigh til synd.

10. Vtan tu skalt låtan fåt/ och titt hierta skal icke förtrytat/ at tu får honom thet: ty förthenskul skal HERren tin Gudh wälsigna tigh i alla tina gierningar/ och i alt thet tu företager.

11. Fattige skola wäl altid wara i landena 1573: therföre biuder jagh tigh/ och säger/ at tu skalt vplyckia tina hand tinom broder/ som trängder och fattiger är i tino lande.

IV. En Ebreist träl skulle the icke låta tomhänd ifrå sigh.

12. OM tin broder/ en Ebreisk eller Ebreiska/ säljer sigh tigh/ så skal han tiena tigh i sex åhr: i siunde åhrena skalt tu gifwa honom frij löös. 1574

13. Och när tu gifwer honom frij löös/ skalt tu icke låta honom gå medh toma händer ifrå tigh:

14. Vtan tu skalt få honom medh sigh af tin fåår/ af tine lado/ af tinom preß/ så at tu gifwer honom af thet som HERren tin Gudh tigh medh wälsignat hafwer.

15. Och tänck vppå/ at tu ock wast en träl i Egypti land/ och HERren tin Gudh förlossade tigh: therföre biuder jagh tigh thetta i thenna dagh.

16. Säger han til tigh: jagh wil icke fara vth ifrå tigh; ty jagh vnner tigh och tino huse godt/ efter han mår wäl när tigh; 1575

17. Så tag en syyl/ och bora honom genom hans öra/ widh tins huses dör; och lät honom blifwa tin träl i ewig tijd 1580: medh tine trälinno skalt tu ock så giöra.

18. Och lät tigh icke tyckia tungt wara/ at tu gifwer honom frij löös; förty/ han hafwer tient tigh såsom en dubbel legodräng i sex åhr: så skal HERren tin Gudh wälsigna tigh i alt thet tu giör.

V. Alt förstfödt skulle helgas HERranom.

19. ALt förstfödt/ som ibland titt fää och fåår födt warder/ thet mankön är/ thet skalt tu helga HERranom tinom Gudh 1576: Tu skalt icke arbeta medh förstfödningen af tino fää/ och icke klippa förstfödningen af tin fåår:

20. För HERranom tinom Gudh skalt tu äta them åhrliga/ på thet rum/ som HERren vthwaldt hafwer/ tu och titt huus.

21. Om thet hafwer någon brist/ så at thet haltar/ eller är blindt/ eller eljes någon ond wanck hafwer/ så skalt tu icke offra thet HERranom tinom Gudh: 1577

22. Vtan i tinom port skalt tu ätat/ ehwad tu äst reen eller oreen/ såsom een rå eller hiort.

23. Allenast at tu icke äter af thes blodh 1581/ vtan giuter thet på jordena såsom watn. 1578

16. Capitel.

THe skulle hålla theras åhrliga högtider/ såsom Påska/ v. 1. Pingesdag/ v. 9. Löfhyddohögtid/ v. 13. På thesse tre resor om åhret skulle alt mankön komma til thet rum/ som HERren vthwalde; icke tomhändte/ vtan hwar medh sine gåfwo/ v. 16. Domare skulle the sättia sigh/ som icke ansågo personen/ rc. vtan dömde rätt/ v. 18. The skulle icke plantera sigh lundar/ v. 21.

I. The skulle hälla HERrans högtider; såsom Påska.

HAlt then månaden Abib/ at tu giör HERranom tinom Gudh Passah: förty/ vthi Abibs månat hafwer HERren tin Gudh fördt tigh vthur Egypten om natten. 1582

2. Och tu skalt slachta HERranom tinom Gudh Passah/ fåår och fää 1583/ på thet rum som HERren vthwäljandes warder/ at hans namn ther boo skal.

3. Tu skalt intet syrat brödh äta i the högtidene. J siu dagar skalt tu äta osyrat bedröfwelsens brödh: förty/ medh hast gick tu vthur Egypti land; på thet at tu skalt ihogkomma then dagen 1584/ som tu drog vthur Egypti land/ i alla tina lifzdagar.

4. J siu dagar skal intet syrat brödh sedt warda i alla tina landzändar: och skal intet af kötet/ som på första dagen om aftonen slachtat wardt/ blifwa qwart öfwer nattena in til morgonen. 1585

5. Tu kant icke slachta Passah någorstädes 1586 i tinom portom/ som HERren tin Gudh tigh gifwit hafwer:

6. Vtan på thet rum/ som HERren tin Gudh vthwäljandes warder/ at hans namn ther boo skal 1587/ ther skalt tu slachta Passah/ om aftonen/ när solen nedergången är/ widh then tiden som tu vthur Egypten drogst.

7. Och tu skalt kokat/ och ätat på thet rum/ som HERren tin Gudh vthwäljandes warder: och sedan om morgonen wända tigh/ och gå heem i tina hyddor.

8. J sex dagar skalt tu äta osyrat/ och på siunde dagen är HERrans tins Gudz församling/ tå skalt tu intet arbete giöra. 1588

II. Pingesdagh.

9. SJu wekor skalt tu räkna tigh/ och begynna räkna ifrå then dagen när man kastar lijan i sädena.

10. Och skalt hålla wekohögtijd HERranom tinom Gudh/ at tu gifwer tina hands friwiljoga gåfwo/ efter som HERren tin Gudh tigh wälsignat hafwer. 1589

11. Och tu skalt wara gladh för HERranom tinom Gudh/ tu och tin son/ tin dotter/ tin tienare/ tin tienarinna/ och Leviten som är i tina portar/ främlingen/ then faderlöse/ och enkian/ som ibland tigh äro/ på thet rum som HERren tin Gudh vthwäljandes warder/ at hans namn ther boo skal.

12. Och tänck vppå at tu hafwer warit en träl i Egypten/ at tu håller och giör efter thessa buden.

III. Löfhyddohögtid.

13. LÖfhyddohögtid skalt tu hålla i siu dagar 1590/ när tu hafwer insamlat af tinom loga/ och af tinom preß.

14. Och skalt wara gladh på tine högtijd/ tu och tin son/ tin dotter/ tin tienare/ tin tienarinna/ Leviten/ främlingen/ then faderlöse/ och enkian/ som i tina portar äro.

15. J siu dagar skalt tu hålla then högtiden HERranom tinom Gudh/ på thet rum som HERren tin Gudh vthwäljandes warder: ty HERren tin Gudh skal wälsigna tigh i alt thet tu inbärgar/ och i alla tina händers gierningar: therföre skalt tu wara gladh.

16. Tre resor om åhret skal alt thet mankön är ibland tigh/ komma fram för HERran tin Gudh 1591/ på thet rum som han vthwäljandes warder/ på osyrade brödz högtidene/ på wekohögtidene/ och på löfhyddohögtidene: Jcke skal han tomhändter komma fram för HERran. 1592

17. Hwar och en efter sine handz gåfwo/ efter then wälsignelse/ som HERren tin Gudh tigh gifwit hafwer.

IV. Domare skulle the sättia/ som dömde rätt rc.

18. DOmare och ämbetzmän skalt tu sättia tigh i allom tinom portom/ som HERren tin Gudh tigh gifwandes warder ibland tina slächter/ at the måga döma folcket medh rättom doom.

19. Tu skalt icke böija rätten/ och skalt ock ingen person ansee/ eller mutor taga: förty/ mutor förblinda the wisa/ och förwända the rättferdigas saker. 1593

20. Tu skalt fara efter thet rätt är; på thet tu må lefwa/ och besittia thet land/ som HERren tin Gudh tigh gifwandes warder.

V. The skulle icke plantera lundar widh HERrans altare.

21. TU skalt icke någon lund af någrahanda trää plantera widh HERrans tins Gudz altare/ som tu tigh giör.

22. Tu skalt ingen stodh vpresa/ hwilket HERren tin Gudh hatar. 1594

17. Capitel.

JCke skulle the offra thet någon brist hade/ v. 1. Om någor tiente afgudar/ han skulle stenas/ v. 2. Vthi swåra saker skulle the befråga Prefterna och domaren/ etc. och blifwa widh theras doom/ v. 8. Wille the hafwa Konung/ skulle the taga then HERren vthwalde/ v. 14 Han skulle icke hålla många häftar/ taga många huftrur/ samka stora ägodelar/ v. 16. Vtan studera i HERrans lagh/ at han ther efter regera/ och honom wäl gå måtte i alla hans lifzdagar/ v. 18.

I. The skulle icke offra thet någon brist hade.

TU skalt icke offra HERranom tinom Gudh nägot nöt eller får/ thet någon brist eller något ondt på sigh hafwer: förty/ thet är HERranom tinom Gudh een styggelse. 1595

II. Om någor tilbode afgudar/ han skulle stenas.

2. OM någor funnen warder i någon af tina portar/ som HERren tin Gudh tigh gifwandes warder/ man eller qwinna/ then som illa giör för HERrans tins Gudz ögon/ så at han öfwerträder hans förbund/

3. Och går bort/ och tienar andra gudar/ och tilbeder them/ ware sigh sool eller måne/ eller någor himmels häär/ thet jagh icke budit hafwer; 1603

4. Och thet warder tigh sagt/ och tu hörer thet/ så skalt tu granneligen fråga ther efter: och när tu finner/ at thet wisserliga sant är/ at sådana styggelse skedd är i Jsrael;

5. Så skalt tu vthföra then samma mannen/ eller then samma qwinnona/ som sådana ondt giordt hafwa/ til tina portar/ och skalt stena them ihiäl.

6. Efter tw eller try witnes mun skal then döö/ som döden wärd är; men efter ett witnes mun skal han icke döö. 1596

7. Witnens hand skal then första wara til at dräpa honom/ och sedan alt folcksens hand 1597; på thet at tu låter then onda ifrå tigh. 1598

III. J swåra saker skulle the befråga Presterna/ rc.

8. OM någor saak i rätta warder tigh förswår 1604/ emellan blodh och blodh/ emellan handel och handel/ emellan skada och skada/ och hwad twedrächtiga saker äro i tinom portom/ så skalt tu stå vp/ och gå vp til thet rum/ som HERren tin Gudh vthwäljandes warder; 1599

9. Och til Presterna/ Leviterna/ och til domaren/ som then tiden är/ och fråga af them: the skola säija tigh domen af. 1600

10. Och tu skalt giöra efter som the säija tigh 1605 före i the rume/ som HERren vthwäljandes warder/ och skalt hålla thet så/ at tu giör efter alt thet som the tigh lära.

11. **Efter lagen/ som the lära tigh/ och efter rätten/ som the säija tigh före/ skalt tu hålla tigh/** så at tu icke wiker ther ifrå/ antingen på then högra sidon/ eller på then wenstra.

IV. Then som icke lydde Presterna/ rc. han skulle döö.

12. OCh om någor wore öfwerdådig/ så at han icke wille lyda Prestenom/ som ther i HERrans tins Gudz ämbete står/ eller domarenom/ han skal döö: Och tu skalt borttaga then onda af Jsrael;

13. At alt folcket skal höra thet/ och rädas/ och icke meer öfwerdådige wara.

V. Hurudana Konung the skulle sättia öfwer sigh.

14. NÄr tu kommer vthi landet/ som HERren tin Gudh tigh gifwa skal/ och tager thet in/ och boor ther/ och warder säijandes: Jagh wil sättia en Konung öfwer migh 1601/ såsom all folck omkring migh hafwa:

15. Så skalt tu then sättia för Konung öfwer tigh/ som HERren tin Gudh vthwäljer: tu skalt en af tina bröder sättia öfwer tigh för Konung: tu kant icke sättia en främmande öfwer tigh/ then icke tin broder är.

16. Allenast at han icke håller många hästar/ och förer folcket åter in i Egypten/ för the många håstar skul: efter HERren eder sagt hafwer/ at J icke meer genom thenna wägen komma skolen.

17. Han skal ock icke taga sigh många hustrur/ at hans hierta warder icke afwändt: och skal eij heller mycket silfwer eller guld församla.

18. Och när han nu sittiandes warder på sins rikes stool/ skal han taga thenna andra lagen af Prestomen Levitomen/ och låta then skrifwa vthi een book:

19. Hon skal wara när honom/ och han skal ther vthi läsa 1606 **i alla sina lifzdagar; på thet at han skal lära fruchta HERran sin Gudh/ at han håller all thenna lagsens ord/ och thessa rätter/ at han giör ther efter:** 1602

20. Han skal icke förhäfwa sitt hierta vthöfwer sina bröder; och skal icke wika ifrå budet/ hwarken på then högra sidona/ eller på then wenstra: på thet han skal förlängia sina dagar i sitt regemente; han och hans barn i Jsrael.

18. Capitel.

PRefterna och Leviterna skulle ingen deel hafwa af landet; vtan Presternas deel skulle wara HERrans offer/ och all förstling/ rc. v. 1. Om en Levit af andra städer wille tiena i helgedomen/ thet skulle honom efterlåtas/ v. 6. The skulle icke giöra Hedningarnas styggelser; icke låta theras barn gå genom eld; wara spåmän/ dagwäljare/ trolkarlar/ rc. eller fråga the döda/ v. 9. En Propheta/ såsom Mose/ skulle HERren vpwäckia them/ honom skulle the höra/ v. 15. Men en falsk Propheta skulle the dräpa/ v. 20.

I. Presterna/ rc. skulle ingen deel hafwa af landet.

PResterna Leviterna/ och hela Levi slächt skola ingen lott/ eller arf hafwa medh Jsrael: HERrans offer/ och hans arfwedeel skola the äta/ 1607

2. Therföre skola the intet arf hafwa ibland theras bröder: ty HERren är theras arf/ såsom han them sagt hafwer.

II. Presternas deel af all offer.

3. OCh thetta skal wara Presternas rättighet af folckena/ och af them som offra/ ehwad thet är fää eller fåår/ at man skal gifwa Prestenom bogen/ och båda kindbenen/ och wambena;

4. Och förstlingen af titt korn/ och tinom most/ och tine oljo; och förstlingen af tin fårs klippning.

5. Förty/ HERren tin Gudh hafwer vthwaldt honom vthur alla tina slächter/ at han stå skal i tienstene i HERrans namn; han och hans söner ewärdeliga.

6. Om en Levite kommer vthaf någon tina städer/ eller eljes af hela Jsrael/ ther han en gäst är/ och kommer af allo hans siäls begärelse/ til thet rum som HERren vthwaldt hafwer;

7. At han wil tiena i HERrans sins Gudz namn/ såsom alle hans bröder Leviterna/ som ther stå för HERranom:

8. The skola få lika deel til at äta/ förvthan thet han hafwer af sina fäders sålda godze.

9. När tu kommer vthi landet/ som HERren tin Gudh tigh gifwandes warder/ så skal tu icke lära giöra thens folcksens styggelse: 1608

III. The skulle icke wara spåmän/ dagawäljare/ trolkarlar/ rc.

10. AT ingen ibland tigh warder funnen/ som sin son eller dotter låter gå igenom eld 1616/ eller then som är en spåman/ ellen en dagwäljare/ eller then som på foglalåt achtar/ eller trolkarl; 1609

11. Eller beswärjare/ eller en swartkånstig/ eller en teknatydare/ eller then ther någon dödan frågar. 1610

12. Ty then/ som sådant giör/ han är HERranom een styggelse; och för sådana styggelse skul fördrifwer them HERren tin Gudh för tigh.

13. War vthan wanck in för HERranom tinom Gudh.

14. Ty thetta folcket/ som tu intaga skal/ lyda the dagwäljare och spåmän; men tu skalt icke så giöra HERranom tinom Gudh.

IV. En Propheta skulle HERren vpwäckia; honom skulle the höra.

15. EN Propheta 1617 såsom migh/ skal HERren tin Gudh vpwäckia tigh/ vthaf tigh och vthaf tina bröder/ honom skolen J lyda. 1611

16. Såsom tu beddes af HERranom tinom Gudh i Horeb/ på församlingenes dagh 1612/ och sade: Jagh wil icke meer höra HERrans mins Gudz röst/ och icke meer see then stora elden/ at jagh icke skal döö. 1613

17. Och HERren sade til migh: The hafwa wäl sagt:

18. Jagh skal vpwäckia them en Propheta/ såsom tu äst/ vthaf theras bröder/ och gifwa min ord i hans

mun; han skal tala til them alt thet jagh honom biuda wil.

19. Och then som min ord icke hörer/ som han i mitt namn talandes warder/ af honom wil jagh vthkräfja thet.

V. En falsk Prophete skulle döö; och huru man honom känna kunde.

20. DOch om någor Prophete 1618 dierfwes tala i mitt namn/ thet jagh honom icke befalet hafwer at tala: och then som talar i andra gudars namn/ then Propheten skal döö. 1619 1614

21. Om tu nu säija wille i titt hierta: huru kan jagh märckia hwilket ord HERren icke talat hafwer?

22. När then Propheten talar i HERrans namn/ och ther warder intet af/ och skeer intet/ så är thet thet ord/ som HERren icke talat hafwer: then Propheten hafwer thet talat af öfwerdådighet; therföre skalt tu icke fruchta tigh för honom. 1615

19. Capitel.

NÄr the inkommo i landet/ skulle the afskilja några fristäder/ tijt then kunde fly som dråpe någon medh wåda/ v. 1. Men then/ som dråpe någon medh wilja/ han skulle ingenftädes frij wara/ v. 11. Jngen skulle flyttia sins nästas råmärcke/ v. 14. Jntet ensamt witne gillas/ v. 15. Ett falskt witne skulle så straffas/ som thet enom androm ärnat hade/ v. 16.

I. Fristäder för them som medh wåda någon dråpo.

NÄr HERren tin Gudh hafwer vthrotat folcket/ hwilkes land HERren tin Gudh tigh gifwa skal/ at tu them intager/ och boor i theras städer och husom; 1620

2. Så skalt tu afskilja tigh tre städer i landena/ som HERren tin Gudh tigh gifwa skal til at intaga.

3. Och skalt vthwälja belägna rum/ och skifta tins landz gränsor/ som HERren tin Gudh tigh vthdelandes warder/ i tre delar; at tijt må fly then som ett mandråp giordt hafwer. 1621

4. Och thet skal wara saken/ at tijt skal fly then som ett mandråp giordt hafwer/ at han må lefwa: om någor slår sin nästa icke medh wilja/ och hafwer tilförene intet haat haft til honom:

5. Vtan/ såsom någor ginge medh sin nästa i skogen til at hugga wedh/ och hofwe medh handene yxena vp til at hugga weden/ och jernet fölle af skaftet/ och råkade hans nästa/ så at han blefwe död; then skal vthi en af thessa städerna fly/ och få lefwa:

6. På thet blodhämnaren icke skal fara efter dråparen/ medan hans hierta förbittrat är/ och få fatt på honom/ om wägen är lång/ och slå hans siäl; ändoch han til dödz icke brutit hafwer/ efter han tilförene intet haat til honom haft hade.

7. Therföre biuder jagh tigh/ at tu afskiljer tre städer.

8. Och om HERren tin Gudh tina landzändar vthwidgandes warder */ såsom han tina fäder sworit hafwer/ och gifwer tigh alt thet landet/ som han tina fäder låfwat hafwer at gifwa: 1622

9. Om tu annars håller all thessa buden/ at tu giör ther efter/ som jagh tigh biuder i thenna dagh/ at tu älskar HERran tin Gudh/ och wandrar i hans wägar i tina lifsdagar/ så skalt tu ännu tre städer läggia til thessa tre städer: 1623

10. På thet oskyldigt blodh icke skal vthgutit warda i tino lande/ som HERren tin Gudh tigh til arfs gifwa skal/ och blodskulder komma öfwer tigh.

II. Then som dråpe någon medh wilja/ skulle the icke skona.

11. MEn om nägor hafwer haat emot sin nästa/ och wachtar efter honom 1624/ och han går åstadh/ och slår honom hans siäl ihiäl/ och flyr vthi en af thessa städer:

12. Så skola the äldste i hans stadh sända tijt/ och läta hämta honom tädan/ och få honom i blodhämnarens händer/ at han skal dräpas.

13. Tin ögon skola intet skona honom/ och skalt borttaga oskyldigt blodh af Jsrael; på thet at tigh må wäl gå.

III. Om råmärcke.

14. TU skalt icke tins nästas råmärcke flyttia 1625/ hwilka förfäderna satt hafwa i tinom arfwedeel/ then tu ärfwer i landena/ som HERren tin Gudh tigh gifwit hafwer at intaga.

IV. Ensamt witne skal icke gillas.

15. JNtet witne skal ensamt framträda emot någon/ om någor mißgierning eller synd/ ehwad mißgierning thet är/ som man giöra kan: vtan i twäggie eller treggie witnes mun skola alla saker stå. 1626

16. Om ett wrångt witne går fram emot någon/ til at witna öfwer honom någon öfwerträdning:

17. Så skola the både männerna/ som saken på gäller stå för HERranom/ fram för Presterna och domarena/ som på then tiden äro: 1627

V. Wrångt witne skal straffas.

18. OCh domarena skola wäl ransakat. Och om thet falska witnet hafwer burit falskt witnesbyrd emot sin broder:

19. Så skolen J giöra honom såsom han hade achtat giöra sinom broder 1628; på thet at tu skalt skilja then onda ifrå tigh.

20. Och andre skola thet höra/ och rädas/ och icke meer taga sigh före sådana ondt stycke giöra ibland tigh.

21. Titt öga skal icke skona honom: Siäl för siäl/ öga för öga 1630/ tand för tand/ hand för hand/ foot för foot. 1629

20. Capitel.

NÄr the drogo til örlig/ skulle the icke fruchta theras fiendar: vtan förlåta sigh på HERran/ v. 1. The måtte ock gifwa förlof heem/ them som hade nogh orsak ther til/ hälft the räddhiertade/ at the icke förskräckte the andra medh sigh/ v. 5. The skulle först tilbiuda theras fiendar frijd: om the widtogo/ skulle the giöra them skattskyldiga: hwar och icke/ så skulle the dräpa alt mankön/ och skona thet andra/ v. 10. Men the Cananeer skulle the platt vthrota/ v. 16. The skulle icke förderfwa fruchtsam träå på markene: the andra måtte the bruka sigh til måtto/ v. 19.

I. J krijg skulle the för låta sigh på HERran.

NÄr tu drager til örlig 1640 emot tina fiendar/ och får see hästar och wagnar/ thes folcks som är större än tu/ så fruchta tigh intet för them 1631: ty HERren tin Gudh som tigh vthur Egypti land fördt hafwer/ han är

medh tigh.

II. Presternas ämbete i krijg.

2. NÄr J nu kommen til stridz/ så skal Presten träda fram/ och tala medh folckena;

3. Och säija til them: Jsrael hör här til: J gåån i dagh i stridena emot edra fiendar; Edart hierta ware icke blödigt; fruchter eder intet/ bäfwer intet/ och grufwer eder intet för them:

4. Ty HERren edar Gudh går medh eder/ at han skal strida för eder moot edra fiendar/ och hielpa eder.

III. Hwilke som skulle förlåfwas heem vthu krijg.

5. MEn ämbetsmännerna skola tala medh folcket/ och säija: Hwilken som ett nytt huus bygdt hafwer/ och hafwer icke ännu wigdt 1632 1641 thet/ han gånge sina färde/ och blifwe hema: på thet han icke skal blifwa död i stridene/ och en annan wijer thet.

6. Hwilken som hafwer plantat en wijngård/ och hafwer icke ännu giordt honom meenligan 1633 1642/ han gånge sina färde/ och blifwe hema: på thet han icke blifwer död i stridene/ och en annan giör honom meenligan. 1634

7. Hwilken sigh een hustru trolåfwat hafwer/ och hafwer icke ännu hämtat henne heem/ then gånge sina färde och blifwe hema 1635: at han icke döör i stridene/ och en annar hämtar henne heem.

8. Och ämbetsmännerna skola ytterligare tala medh folcket/ och säija: Hwilken som rädder 1636 är/ och förskräckt hierta hafwer/ han gånge sina färde/ och blifwe hema: på thet han ock icke skal giöra sina bröders hierta förskräckt/ såsom hans hierta är.

9. Och när ämbetsmännerna vthtalat hafwa medh folckena/ så skola the skicka höfwitzmännerna för folcket främst i spetsen.

IV. The skulle först tilbiuda sina fiendar frijd.

10. NÄr tu drager för en stadh/ til at bestrida honom/ så skalt tu först biuda them frijd til.

11. Swara the tigh fridliga/ och låta vp för tigh/ så skal alt thet folck/ som ther inne är/ wara tigh skattskyldigt och vnderdånigt.

12. Men wilja the icke fridliga handla medh tigh/ och wilja örliga medh tigh/ så belägg them.

13. Och när HERren tin Gudh gifwer them tigh i händer/ så skalt tu slå alt mankön som ther inne är medh swärdzägg.

14. Vthan qwinfolck/ barn och boskap/ och alt thet i staden är/ och alt rofwet skalt tu byta emellan tigh 1637/ och skalt äta af tina fiendars byte/ som HERren tin Gudh tigh gifwit hafwer.

15. Altså skalt tu giöra medh alla städer som fast långt ifrå tigh liggia/ och icke äro af thesso folcks städer.

V. The skulle icke skona the Cananeer.

16. Men i thesso folcks städer/ som HERren tin Gudh tigh til arf gifwa skal/ skalt tu intet läta lefwa/ thet som anda hafwer:

17. Vtan skalt gifwa thet til spillo/ nemliga/ the Hetheer/ Amoreer/ Cananeer/ Pheriseer/ Heveer/ och Jebuseer/ såsom HERren tin Gudh tigh budit hafwer 1638:

18. På thet at the icke skola lära eder giöra all the styggelse/ som the giöra theras gudar/ och J synden emot HERran edar Gudh.

VI. The måtte icke förderfwa fruchtsam trää.

19. OM tu måste länge liggia för en stadh/ emot hwilken tu strider til at intagan/ så skalt tu icke förderfwa trään/ så at tu låter yxena komma på them; förty/ tu kant äta ther af/ therföre skalt tu icke afhugga them: är thet doch ett trä 1643 på markene/ och icke menniskia/ och kan icke komma i bolwerck emot tigh.

20. Men the trää som tu wetst at man icke äter ther af/ them skal tu förderfwa och afhugga/ och giör bolwerck emot staden 1639/ som medh tigh örligar/ til thes tu honom öfwermächtig warder.

21. Capitel.

OM någon dräpen funnos/ och ingen wiste hwem thet giordt hade/ så skulle then närmaste stadz äldste/ hugga halsen af ene koo/ rc. twå sina händer/ och bedia at HERren icke wille tilräkna them thet/ v. 1. Wille någon hafwa til huftru then han i krijg fångat hade/ han skulle först låta henne begråta sina en månat: och så taga henne. Ångrade thet honom sedan/ skulle han låta henne frij/ v. 10. Then twå huftrur hade/ en kärare än then andra/ han skulle icke giöra then kärares son til förstfödd/ om han icke woro/ v. 15. En olydig son skulle stenas/ v. 18. Then som blefwe hängd/ han skalle icke blifwa på trädh öfwer natten/ v. 22.

I. Om någon dräpen funnos/ hwad giöras skulle af Presterna och the äldsta.

OM någon dräpen man finnes i landena/ som HERren tin Gudh tigh gifwa skal til at intaga/ och ligger på markene/ och man icke weet ho honom dräpit hafwer:

2. Så skola tine äldste och domare gå ther vth/ och mäla ifrå then dräpna/ in til the städer som ther omkring liggia.

3. Hwilken staden som ther näst är/ hans äldste skola taga af boskapenom ena vnga koo 1649/ ther man intet medh arbetat hafwer/ och then intet ook hafwer draget:

4. Och the skola leda henne in på en stenogan daal 1650/ then intet hafwer brukat warit/ eij heller besådd/ och ther i dalen hugga henne halsen af.

5. Så skola Presterna gå fram/ Levi söner/ ty HERren tin Gudh hafwer vthwaldt them/ at the skola tiena honom/ och lofwa HERrans namn 1644/ och efter theras mun skola alla saker och all slagsmål handlat warda 1645:

6. Och alle äldste af then staden skola gå fram til then dräpna/ och twå sina händer öfwer then vnga koon som i dalenom halshuggen är;

7. Och skola swara och säija: Wåra händer hafwa thetta blodet icke vthgutit; hafwa eij heller wår ögon sedt thet:

8. War nådelig tino folcke Jsrael/ som tu HERre förlossat hafwer: Lägg icke thetta oskyldiga blodet på titt folck Jsrael. Så skola the wara försonade för thet blodet.

9. Altså skalt tu läggia ifrå tigh oskyldigt blodh/ at tu skalt giöra thet rätt är för HERrans ögon.

II. Huru hand las skulle medh een qwinno/ then i krijg fången wore/ och til hustru begärdes.

10. NÄr tu drager i strijd emot tina fiendar/ och HERren tin Gudh gifwer them i tina händer/ at tu förer

them fångna bort;

11. Och tu seer ibland the fångar een dägelig qwinno/ och tigh faller lust til henne/ at tu mätte taga henne til hustru:

12. Så för henne i titt huus/ och lät raka henne 1651 håret af/ och omskära hennes näglar;

13. Och läggia the kläder af ther hon vthi fången war/ och lät henne sittia i tino huse/ och gråta i en månat sin fader och sina moder: sedan sof när henne/ och tag henne til ächta/ och lät henne wara tin hustru.

14. Om tu sedan hafwer icke lust til henne/ så skalt tu låta henne fara hwart hon wil/ och icke sälja henne för penningar/ eller försättia henne; therföre at tu hafwer förnedrat henne.

III. Then käres och okäres förstfödzlorätt i arf.

15. OM någor hafwer twå hustrur/ ena som han kär hafwer/ och ena som han hatar/ och the föda honom barn/ både then kära och then okära/ så at thet förstfödda är the okäres;

16. Och tiden kommer/ at han skal sinom barnom vthskifta arfwet/ så kan han icke giöra thes käres son til förstfödda son/ för then okäres förstfödda son:

17. Vtan han skal bekänna then okäres son för förstfödda sonen/ så at han gifwer honom dubbelt af alt thet på färde är 1646: förty/ then samme är hans första kraft/ och honom hörer förstfödzlorätten 1647 til.

IV. En olydig son skulle stenas.

18. OM någor hafwer en sielfzwyrding och ohörsaman son/ som faders och moders röst icke lyder/ och när the tuchta honom/ lyder han them intet:

19. Så skola hans fader och moder taga honom fatt/ och hafwa honom fram för the äldsta i staden/ och til porten åth samma rum;

20. Och säija til the äldsta i staden: Thenne wår son är en sielfswyrding och ohörsam/ och lyder intet wåra röst/ och är en fråssare och drinckare;

21. Så skal alt folcket i staden stena honom ihiäl: Och altså skalt tu skilja then onda ifrå tigh/ at hela Jsrael skal thet höra och rädas.

V. Then hängde skulle icke blifwa på trädh öfwer natten.

22. NÄr någor hafwer bedrifwit een synd then döden wärd är/ och warder så dödat/ at man hänger honom vp i trä:

23. Så skal hans lekamen icke blifwa på trädh öfwer nattena; vtan j skolen begrafwa honom på then samma dagen: Ty/ förbannad 1652 är then för Gudh som hängder är 1648; på thet at tu icke skalt orena titt land/ som HERren tin Gudh gifwer tigh til arfs.

22. Capitel.

HWad en funne/ thet skulle han skaffa til sin ägare igen/ v. 1. Man och qwinna skulle icke draga hwars annars kläder/ v. 5. Then som råkade ett foglabo/ skulle icke taga modren medh vngarna/ v. 6. The skulle giöra en wärn kring taken på theras huus/ v. 8. Then som beskylte sina hustru/ at hon war kränckt för honom/ och hon fans oskyldig/ han skulle böta/ rc. War hon skyldig/ så måtte hon stenas/ v. 13. Then som

belägrade annars hustru eller trolåfwade/ the skulle båda dräpas/ v. 22. Vthan hon blefwe wåldtagen/ tå skulle han allena döö/ v. 25. Then som besofwe ena jungfru/ han skulle böta/ och taga henne til hustru/ v. 28.

I. Alt funnit skal lefwereras ägaren igen.

NÄr tu tins broders oxa eller fåår seer wilse fara/ så skalt tu icke draga tigh ther ifrå; vtan skalt drifwa them til tin broder igen. 1653

2. Om tin broder icke boor när/ och tu känner honom icke/ så skalt tu taga them in vthi titt huus/ at the blifwa när tigh/ til thes tin broder söker efter them/ och tå får tu honom them igen.

3. Sammalunda skalt tu giöra medh hans åsna/ medh hans kläde/ och medh alt thet som tapat är/ thet tin broder mist hafwer/ och tu finner thet: drag tigh icke ther ifrå.

4. Om tu seer tins broders åsna eller oxa falla på wägenom/ så skalt tu icke draga tigh ther ifrå; vtan skalt hielpa honom vp. 1654

II. Man och qwinna skulle icke draga hwars annars kläder/ rc.

5. Een qwinna skal icke bära mans tygh/ och en man skal icke draga qwinnokläder vppå 1660: ty then som thet giör/ är HERranom tinom Gudh een styggelse.

6. Om tu råkar på wägen ett foglabo/ på eno trä eller på jordene/ medh vngar eller medh ägg/ och modren sitter på vngarna eller på äggen/ så skalt tu icke taga modren medh vngarna:

7. Vtan skalt låta modren flyga/ och taga vngarna; at tigh må gå wäl/ och tu må länge lefwa.

III. The skulle byggia en wärn kring theras huustak/ rc.

8. NÄr tu bygger ett nytt huus/ så giör såsom een wärn ofwan omkring pa taket/ at tu icke indrager blodh på titt huus/ om någon faller ther af.

9. Tu skalt icke såå tin wijngård medh mångahanda 1655/ at tu icke helgar til fyllelse sådana sädh som tu sått hafwer ibland wijngårdsens frucht.

10. Tu skalt icke plöija tilhopa medh en oxa/ och medh een åsna.

11. Tu skalt icke vthikläda tigh een klädning/ som af vll och lijn 1661 tilsammans kommen är.

12. Tu skalt giöra tigh klutar 1656 i fyra hörnen på tin mantel/ som tu hafwer på tigh.

IV. Huru dömas skulle öfwer een hustru/ beskyld för otucht.

13. OM någor tager ena hustru/ och sedan han henne belägrat hafwer/ får ledo til henne;

14. Och kastar henne/ något slemt före/ och förer henne ett rychte vppå/ och säger: Thenna qwinnona hafwer jagh tagit/ och när jagh ingick til henne/ fan jagh/ at hon icke war jungfru:

15. Så skola fader och moder åth qwinnone taga henne/ och bära fram qwinnones jungfruskap/ in för the äldsta i stadenom/ som i porten sittia.

16. Och qwinnones fader skal säija til the äldsta: Jagh hafwer gifwit thenna mannenom mina dotter til hustru; nu är han henne worden hätsk:

17. Och kastar henne skamlig ting före/ och säger: Jagh hafwer icke funnet tina dotter jungfru; Thetta är mina dotters jungfruskap: Och the skola vthbreda klädet för the äldsta i stadenom.

18. Så skola the äldste i stadenom taga mannen och näpsa honom;

19. Och sakfälla honom til hundrade siklar silfwer/ och gifwa them qwinnones fader; therföre at han hafwer berychtat ena jungfru i Jsrael: och han skal hafwa henne til hustru/ så at han icke skal öfwergifwa henne i alla sina lifsdagar.

20. Är thet ock sant/ at qwinnan icke är funnen jungfru:

21. Så skal man föra henne vth för hennes faders huusdör/ och folcket i staden skola stena henne til dödz; therföre at hon hafwer bedrifwit en galenskap i Jsrael/ och hafwer bolat i hennes faders huus: och skalt bortkasta thet onda ifrå tigh.

V. Hoorkarlar medh hoorkonor skulle dräpas.

22. OM någor warder befunnen/ at han ligger när een hustru/ som en ächta man hafwer/ så skola the både dräpas 1657/ mannen och qwinnan som han när legat hafwer: och skalt taga bort thet onda af Jsrael.

23. Om een piga är enom manne trolåfwad/ och någor kommer i färd medh henne i stadenom/ och ligger när henne:

24. Så skalt tu föra them båda vth til stadzporten/ och skalt stena them båda til dödz; pigona för then skul/ at hon icke ropade/ efter hon war i stadenom; mannen för then skul/ at han sins nästas hustru skämdt hafwer: och skalt kasta thet onda bort ifrå tigh.

25. Om någor finner een förlåfwad pigo på markene/ och tager henne fatt/ och ligger när henne; så skal mannen allena dräpas/ som låg när henne;

26. Och pigone skalt tu intet giöra: ty hon hafwer ingen synd giordt som döden wärd är; vtan lika som någor hofwe sigh vp emot sin nästa/ och slogo hans siäl ihiäl/ så är thetta ock:

27. Ty han fan henne på markene/ och then förlåfwade pigan ropade/ och ingen war som henne halp.

VI. Then/ som besof ena jungfru/ skulle böta; och behålla henne.

28. OM någor kommer til een jungfru/ som intet trolåfwad är/ och får henne fatt/ och ligger när henne/ och thet warder funnet:

29. Så skal han/ som när henne låg/ gifwa hennes fader femtijo siklar silfwer/ och skal hafwa henne til hustru/ therföre at han hafwer förnedrat henne: Han må icke öfwergifwa henne i hans lifsdagar. 1658

30. Jngen skal taga sins faders hustru/ och icke vptäckia sins faders täckelse. 1659

23. Capitel.

JNgen snöpt eller oächta/ Moabijt eller Ammonijt skulle komma i HERrans församling/ v. 1. En Edomeer och Egyptier först i tredie ledh/ v. 7. När the drogo i krijg/ skulle the taga sigh wahra för synd och all oreenlighet/ v. 9. Jcke antwarda huusbondanom igen then tienare som flydde/ v. 15. Jngen skökia eller bolare lida ibland sigh/ v. 17. Jcke ockra på sina bröder/ v. 21. The skulle hålla HERranom sin löfte/ v. 24. Jcke rappa någon frucht af sin nästas wijngård eller åker/ v. 25.

I. Jngen snöpt eller oächta/ rc. skulle komma til förnemliga kall.

JNgen förbråken eller snöpt skal komma in i HERrans församling. 1671

2. Skal ock ingen skökio son 1672 komma i HERrans församling/ ja ock efter tijonde ledh; vtan skal platt intet komma i HERrans församling.

3. The Ammoniter och Moabiter skola icke komma in i HERrans församling; ja ock efter tijonde ledh: aldrig skola the komma in i HERrans församling: 1662

4. Therföre at the icke wille möta tigh medh brödh och watn på wägen/ tå J drogen vthur Egypten; och ther til legde emot eder Bileam Beors son then spåmannen vthaf Mesopotamien/ at han skulle förbanna tigh. 1663

5. Men HERren tin Gudh wille icke höra Bileam: och HERren tin Gudh förwände tigh then förbannelsen vthi wälsignelse; therföre at HERren tin Gudh hade tigh kär. 1664

6. Tu skalt them hwarken godt eller ähro bewisa 1673 i alla tina lifsdagar ewinnerliga.

7. Edomeen skalt tu icke för styggelse hålla; ty han är tin broder 1665: Egyptien skalt tu eij heller hålla för styggelse; ty tu hafwer warit en främling i hans land.

8. The barn som af them födde warda i tredie ledh/ the måga komma in vthi HERrans församling.

II. J krijg skulle the wachta sigh för synd/ och all oreenlighet.

9. NÄr tu vthdrager vthu lägret emot tina fiendar/ så tag tigh wahra för alt ondt. 1674

10. Är någor ibland tigh som icke är reen/ at honom om natten något wederfarit är 1666/ han skal gå vth för lägret/ och icke igen inkomma;

11. Förra än han moot aftonen twår sigh i watn; och när solen nedergången är/ skal han åter komma i lägret igen.

12. Vthan för lägret skalt tu hafwa en platz/ ther tu vth vppå går til tina tarfwer:

13. Och skalt hafwa en staka widh bältet/ och när tu tigh ther vthe sättia wilt/ skalt tu grafwa ther medh; och när tu sutit hafwer/ skalt tu medh mullene öfwerskyla thet af tigh gångit är.

14. Ty HERren tin Gudh wandrar i tino lägre/ at han skal frälsa tigh/ och gifwa tina fiendar för tigh: therföre skal titt lägre wara heligt/ at ingen skam skal sedd warda ibland tigh/ och han wänder sigh ifrå tigh.

III. En tienare som flyr/ skal icke fås igen.

15. TU skalt icke igen antwarda huusbondanom tienaren som ifrå honom flyr til tigh: 1675

16. Han skal blifwa när tigh/ på thet rum som honom täckes i någon af tina portar/ sigh til godo/ och skalt icke bedröfwa honom.

IV. Jngen skökia eller bolare skulle lidas.

17. JNgen skökia skal wara ibland Jsraels döttrar; och ingen bolare ibland Jsraels söner.

18. Tu skalt icke bära skökiolön eller hundapenningar vthi HERrans tins Gudz huus/ af någrahanda löfte: ty både är HERranom tinom Gudh een styggelse.

V. Jngen taga ocker af sin broder.

19. TU skalt icke ockra på tinom broder/ antingen medh penningar eller fetalia/ eller medh någon ting ther man medh ockra kan. 1667

20. På them främmande må tu ockra/ men icke på tinom broder; på thet HERren tin Gudh skal wälsigna tigh i alt thet tu företager i landena tijt tu kommer til at intaga thet.

VI. The skulle hålla theras löfte.

21. NÄr tu giör HERranom tinom Gudh ett löfte 1668/ 1676 så skalt tu icke fördröija at hålla thet: ty HERren tin Gudh warder thet vthkräfjandes af tigh; och thet blifwer tigh räknat til synd. 1669

22. Om tu intet löfte gör/ så är thet tigh ingen synd.

23. Hwad af tina läppar vthgångit är/ thet skalt tu hålla och giöra ther efter/ såsom tu HERranom tinom Gudh medh frij wilja låfwat hafwer/ thet tu medh tinom mun talat hafwer.

VII. Jcke rappa frucht af en annars wijngård eller åker.

24. NÄr tu går i tins nästas wijngård/ så må tu äta af wijnbären så mycket tigh täckes/ til thes tu blifwer mätt; men tu skalt intet taga medh tigh i tino kärile.

25. När tu går i tins nästas sädh/ så må tu afplåcka ax 1670; men medh lijan skalt tu icke gå ther til.

24. Capitel.

OM någor hade mißhag til sin hustru/ han skulle gifwa henne skiljobref: worde hon en annars/ måtte hon sedan icke komma til honom igen/ v. 1. Then sigh hustru nytagit hade/ skulle thet åhret wara frij/ rc. v. 5. The skulle icke taga pant af then fattiga/ then han sielf behöfde bruka/ v. 6. 10. rc. Then som stolo ena menniskio/ skulle döö/ v. 7. The skulle lyda Presterna/ at the icke måtte blifwa slagne medh spitelsko/ v. 8. Jcke förhålla arbetaren sin löön/ v. 14. Jcke then ene dräpas för then andra/ v. 16. Jcke böija the fattigas rätt/ v. 17. Jcke förnär inbärga för the fattiga/ v. 19.

I. Skiljobref gifwes hustrune för mißhag skul.

OM någor tager sigh hustru/ och ächtar henne/ och hon icke finner ynnest för hans ögon/ för någon olust 1689 skul/ så skal han skrifwa ett skiljobref 1690 1677/ och få henne i handena/ och låta henne vthu sitt huus.

2. När hon vthu hans huus gången är/ och går til och blifwer ens annars mans hustru;

3. Och then samme andre mannen warder henne ock ogunstig/ och skrifwer ett skiljobref/ och får henne i handena/ och låter henne vthu sitt huus; eller om then samme andre mannen döör/ som henne til hustru tog:

4. Så kan hennes förste man/ som henne vthdref/ icke taga henne igen/ at hon blifwer hans hustru/ efter thet at hon är oreen: ty thet är een styggelse för HERranom 1678; på thet at tu icke skalt komma landet i synd/ som HERren tin Gudh tigh til arfs gifwa skal.

II. Then hustru tagit/ skulle wara frij första åhret/ rc.

5. OM någor hafwer nyliga tagit sigh hustru/ han skal icke draga vth i häärfärd/ och man skal intet läggia honom vppå: han skal wara frij i sino huse ett åhr igenom/ at han må wara gladh medh sine hustru/ som han

tagit hafwer. 1679

6. Tu skalt icke til pant taga vnderstenen/ och öfwerstenen i qwarnene: ty han hafwer satt tigh siälena til pant.

III. Then ena menniskio stiäl/ dräyes.

7. OM någor warder funnen then som stiäl ena siäl vthaf sina bröder vthaf Jsraels barnom/ och försätter eller säljer henne/ then tiufwen skal dräpas 1680/ at tu skiljer thet onda ifrå tigh.

IV. The skulle lyda Presterna/ rc.

8. TAg tigh wahra för then plågon spitelskona/ at tu medh flijt håller och giör alt thet som Presterna Leviterna lära tigh 1681/ och jagh them budit hafwer; thet skolen J hålla/ och giöra ther efter.

9. Kom ihogh hwad HERren tin Gudh giorde medh Mir Jam 1682 på wägenom/ tå J drogen vthur Egypten.

V. Jcke truga pant af then nödstälte.

10. OM tu något borgar tinom nästa/ så skalt tu icke gå i hans huus/ och taga honom en pant af:

11. Vtan tu skalt stå vthan före/ och then som tu borgat hafwer/ skal bära sin pant vth til tigh.

12. Är han nödstäld/ så skalt tu icke gå och låggia tigh sofwa medh hans pant:

13. Vtan skalt gifwa honom hans pant igen när solen nedergår 1683/ at han må sofwa i sin kläder/ och wälsigna tigh: thet warder tigh räknat för HERranom tinom Gudh til rättferdighet. 1691

VI. Jcke förhälla arbetaren sin löön.

14. TU skalt icke förhålla lönen 1684 för then som torftig och fattig är ibland tina bröder; eller för främlingenom/ som i tino lande eller i tina portar är:

15. Vtan skalt gifwa honom samma dagen sin löön/ at solen ther medh icke nedergår 1685; efter han nödstäld är/ och ther medh vppehåller sina siäl/ på thet han icke skal ropa til HERran öfwer tigh; och thet warder tigh til synd.

VII. Jcke fäderna döö för barnen.

16. FÄderna skola icke döö för barnen; eij heller barnen för fäderna 1692: vtan hwar och en skal döö för sina synd. 1686

17. Tu skalt icke böija främlingens/ eller thens faderlösas rätt; och skalt icke taga enkione hennes kläder af til pant. 1687

18. Ty tu skalt ihogkomma/ at tu hafwer warit en träl i Egypten/ och HERren tin Gudh hafwer tigh tädan löst; therföre biuder jagh tigh/ at tu thetta giör.

VIII. Jcke förnär inbärga för the fattiga.

19. NÄr tu hafwer bärgat af tinom åker/ och tu en kärfwa förgätit hafwer på åkrenom/ så skalt tu icke omwända och taga honom 1688; vtan han skal höra främlingenom/ them faderlösa/ och enkione ti; på thet at HERren tin Gudh skal wälsigna tigh i all tin händers werck.

20. När tu afrist hafwer af titt oljoträ/ så skalt tu icke sedan på nytt afrista; thet skal höra främlingenom/

them faderlösa/ och enkione til.

21. När tu tin wijngård afbärgat hafwer/ så skalt tu icke sedan på nytt hämta; thet skal höra främlingenom/ them faderlösa/ och enkione til.

22. Och skalt ihogkomma/ at tu hafwer warit en träl i Egypti land; therföre biuder jagh tigh/ at tu thetta giör.

25. Capitel.

OM twå trätte sigh emellan/ så skulle the frija then oskyldiga/ och låta slå then brotzliga högst 40 slagh/ v. 1. The skulle icke binda munnen til på oxan som tröskar/ v. 4. När en dödde barnlös/ skulle hans broder taga hustrun til at vpwäckia honom sädh; och nämna then första sonen efter hans namn/ v. 5. Om twå män trätte/ och ens theras hustru fattade then andres hemlig ting til at hielpa sin man/ henne skulle huggas handen af/ v. 11. The skulle hafwa rätt wigt och måtT/ v. 13. The skulle vthrota the Amalekiter/ när the kommo til roo ifrå sina fiendar/ v. 17.

I. När twå trätte/ skulle then skyldige slås 40 slagh.

OM een träta är emellan män/ så skal man hafwa them fram för rätten/ och döma emellan them/ och gifwa them rättferdiga rätt/ och then ogudachtiga fördöma.

2. Och om then ogudachtige hafwer förtient hugg/ skal domaren biuda honom falla neder/ och the skola in för honom slå honom/ efter thet mått och tahl som mißgierningen kräfwer.

3. När man honom fyratijo slagh 1693 gifwit hafwer/ skal man icke meer slå; på thet/ om man meer slår/ han icke skal förmycket slagen warda/ och tin broder styggelig warder för tin ögon.

II. Oren som tröskar skal hafwa sin föda.

4. TU skalt icke binda munnen til på oxanom som tröskar. 1694

III. En broder vpwäckia sin broder sädh.

5. NÄr bröder boo tilhopa/ och en döör vthan barn/ så skal thens dödas hustru icke taga någon främmande man vthan til; vtan hennes swåger skal ingå til henne 1701/ och taga henne til hustru/ och befrynda henne. 1695

6. Och then förste sonen/ som hon föder/ skal nämnas efter hans döda broder; at hans namn icke nederlägges i Jsrael.

7. Om mannenom icke täckes at han tager sina swågersko 1696/ så skal hans swågerska vpgå til porten för the äldsta/ och säija: Min swåger nekar sigh wilja vpwäckia sinom broder namn i Jsrael/ och wil icke hafwa migh til hustru.

8. Så skola the äldste i stadenom låta kalla honom/ och tala medh honom. Om han tå står och säger: migh faller icke i sinnet at taga henne;

9. Så skal hans swågerska träda til honom in för the äldsta/ och draga honom en skoo af hans fötter/ och spotta vppå honom/ och skal swara och säija: så skal man giöra hwarjom och enom som sins broders huus icke vpbyggia wil:

10. Och hans namn skal heta i Jsrael; thens barföttes huus.

11. Om twå män träta tilhopa/ och ens theras hustru löper til/ at hon wil vndsättia sin man ifrå hans hand som honom slår/ och räcker sina hand vth/ och fattar honom om hans hemlig ting:

12. Så skalt tu hugga henne handena af/ och titt öga skal icke skona henne.

IV. Befalles hafwa rätt wigt och mått.

13. TU skalt icke hafwa twäggehanda wigt i tinom säck/ större och mindre: 1697

14. Och i tino huse skal icke wara twäggehanda skeppa/ större och mindre.

15. Tu skalt hafwa ena fulla och rätta wigt/ och ena fulla och rätta skeppo; på thet at tu skalt länge lefwa på landena/ som HERren tin Gudh tigh gifwa skal:

16. Ty then som thetta giör/ han är HERranom tinom Gudh een styggelse 1698; såsom ock alle the/ som illa giöra.

V. Vthrota the Amalekiter.

17. KOm ihogh 1702 hwad the Amalekiter giorde tigh vppå wägenom/ tå J drogen vthur Egypten:

18. Huru the kommo emot tigh på wägenom 1699/ och slogo tina eftersta; alla the swaga som efterst drogo/ när tu mödd och trött wast/ och the fruchtade icke Gudh.

19. När nu HERren tin Gudh låter tigh komma til roo ifrån alla tina fiendar omkring tigh i landena/ som HERren tin Gudh tigh gifwer til arfs til at intaga/ så skalt tu vthskrapa the Amalekiters åminnelse vnder himmelen 1700: thet förgät icke.

26. Capitel.

NÄr the inkommo i Canaans land/ skulle the bära HERranom allahanda landsens första fruchter; och ther medh bekänna och prisa honom/ som them vthur Egypten i thet goda landet infördt hade/ v. 1. Hwart tredie åhr skulle the gifwa synnerlig tijonde/ til Leviterna och the fattige/ och bedia at han widare them och theras land wille wälsigna/ v. 12. The skulle hålla all HERrans budh/ som the hade vthlåfwat/ så wille han wara theras Gudh/ och wälsigna them för alt annat folck/ v. 16.

I. Första fruchten skulle gifwas HERranom.

NÄr tu kommer in i landet/ som HERren tin Gudh tigh til arfs gifwa skal/ och tu tager thet in/ och boor ther:

2. Så skalt tu taga allahanda landsens första fruchter 1703/ som af jordene komma/ som HERren tin Gudh tigh gifwer/ och skalt läggia them vthi en korg/ och gå bort på thet rum/ som HERren tin Gudh vthwäljandes warder/ at hans namn ther boo skal.

3. Och skalt gå til Presten/ som på then tiden är/ och säija til honom: Jagh förkunnar på thenna dagh HERranom tinom Gudh/ at jagh är kommen in vthi thet land/ som HERren wårom fädrom sworit hafwer til at gifwa oß.

4. Och Presten skal taga korgen vthu tine hand/ och sättia honom nedh för HERrans tins Gudz altare.

5. Tå skalt tu swara och säija för HERranom tinom Gudh: The Syrer wille förgiöra min fader 1704/ han drog neder i Egypten 1705/ och war ther en främling medh fögo folck; och wardt ther ett stort/ starckt/ och mycket folck.

6. Men the Egyptier handlade illa medh oß/ och twingade oß/ och lade en hård träldom på oß. 1706

7. Tå ropade wij til HERran wåra fäders Gudh/ och HERren hörde wårt roop/ och såg wårt elände/ ångest och nödh. 1707

8. Och HERren förde oß vthur Egypten medh wäldiga hand/ och vthräcktom arm/ och medh stoor förfärelse genom tekn och vnder;

9. Och förde oß på thetta rumet/ och gaf oß thetta landet/ ther miölk och hannog vthi flyter.

10. Och therföre bär jagh nu här fram landsens första frucht/ som tu HERre migh gifwit hafwer. Och så skalt tu låta thet ther för HERranom tinom Gudh/ och tilbedia för HERranom tinom Gudh;

11. Och wara gladh öfwer alt thet goda/ som HERren tin Gudh hafwer gifwit tigh/ och tino huse/ tu/ och Leviten/ och främlingen/ som när tigh är.

II. Tijonde/ besynnerlig hwart tredie åhrs för the fattiga.

12. NÄr tu hafwer tilhopa samlat allan tijonden 1708 af tin åhrswäxt i tredie åhrena/ hwilket är ett tijonde åhr/ så skalt tu gifwa Levitenom/ främlingenom/ them faderlösa/ och enkione/ at the måga äta i tinom port 1709/ och warda mätte.

13. Och skalt säija för HERranom tinom Gudh: Jagh hafwer här framburit thet/ som helgat är af mino huse/ och hafwer gifwit thet Levitenom/ främlingenom/ them faderlösa/ och enkione/ efter alt titt budh/ som tu migh budit hafwer: Jagh hafwer icke gått vthöfwer titt budh/ eller förgätit thet:

14. Jagh hafwer icke ätit ther af i mine sorg 1713; Jagh hafwer intet tagit ther af i oreenlighet; Jagh hafwer intet ther af gifwit til the döda: Jagh hafwer warit HERrans mins Gudz röst hörig/ och hafwer giordt alt thet tu migh budit hafwer. 1714

15. Se här neder af tine helga boning af himmelen 1710/ och wälsigna titt folck Jsrael/ och landet som tu oß gifwit hafwer/ såsom tu wåra fäder sworit hafwer/ ett land ther miölk och hannog vthi flyter.

III. HERrans budh skulle hållas.

16. JDagh hafwer HERren tin Gudh budit tigh/ at tu efter all thessa budh och rätter giöra skalt/ så at tu håller them/ och giör ther efter af allo hierta/ och af allo siäl.

17. HERranom hafwer tu thet tilsagt i thenna dagh/ at han skal wara tin Gudh/ och tu skalt wandra i hans wägar/ och hålla hans lagh/ budh och rätter/ och lyda hans röst.

18. HERren hafwer tigh tilsagt i dagh/ at tu skalt wara hans egit folck/ såsom han tigh sagt hafwer 1711/ at tu skalt hålla all hans budh:

19. Och han skal giöra tigh thet högsta 1712/ och tu warder prisad/ låfwad och ährad/ öfwer alt folck som han giordt hafwer; på thet tu skalt wara HERranom tinom Gudh ett heligt folck/ såsom han sagt hafwer.

27. Capitel.

NÄr Mose thetta vthtalat hade/ böd han folckena/ at the skulle behålla thessa buden; och när the kommo öfwer Jordan/ vpresa stora stenar/ och skrifwa them ther vppå/ etc. v. 1. Sex slächter af them skulle stå på thet berget Grisim och wälsigna folcket; och the andre på Ebal til at förbanna/ v. 11. Och Leviterna skulle säija medh klara röst: förbannad ware then/ som giör en afgud/ v. 14. Then som bannar fader och moder/

etc. v. 16. Summa: förbannad ware then som icke fulkomnar all thenna lagsens ord; och alt folcket skulle säija: Amen/ v. 26.

I. Mose befaller vpresa stenar/ at skrifwa HERrans lagh ther på.

OCh Mose samt medh the äldsta i Jsrael/ böd folckena/ och sade: Behåller all the budh/ som jagh biuder eder i dagh.

2. Och på then tiden/ när J öfwer Jordan dragen in i landet/ som HERren tin Gudh tigh gifwandes warder/ skalt tu vpresa stora stenar/ och plåstra them medh kalck; 1715

3. Och ther på skrifwa all thessa lagsens ord/ när tu ther öfwer kommer: på thet tu skalt komma i landet/ som HERren tin Gudh tigh gifwa skal/ ett land ther miölk och hannog vthi flyter; såsom HERren tina fäders Gudh tigh sagt hafwer.

4. När J nu gåån öfwer Jordan/ så skolen J sådana stenar vpresa 1716/ om hwilka jagh eder i dagh biuder/ på thet berget Ebal; och plåstra them medh kalck.

II. Sammaledes ett altare/ at offra HERranom på.

5. OCh skalt ther sammastädz vpbyggia HERranom tinom Gudh ett altare 1723 af steen/ ther intet jern kommer widh. 1717

6. Af helom stenom skalt tu byggia thet altaret HERranom tinom Gudh/ och offra ther vppå bränneoffer HERranom tinom Gudh:

7. Och skalt offra tackoffer/ och ther sammastädes äta/ och wara gladh för HERranom tinom Gudh.

8. Och skalt skrifwa på stenarna all thessa lagsens ord/ klarliga och liusliga.

9. Och Mose samt medh Presterna Leviterna/ talade medh hela Jsrael/ och sade: Märck och hör til Jsrael; på thenna dagen åstu worden HERrans tins Gudz folck;

10. At tu skalt lydig wara HERrans tins Gudz röst/ och giöra efter hans budh och rätter 1718/ som jagh biuder tigh i dagh.

III. Sex slächter skulle vthropa wälsignelsen/ och the andre förbannelsen.

11. OCh Mose böd folckena på samma dagen/ och sade:

12. Thesse skola stå på thet berget Grisim/ til at wälsigna folcket/ när J öfwer Jordan gångne ären; Simeon/ Levi/ Juda/ Jsaschar/ Joseph/ och Ben Jamin. 1719

13. Och thesse skola stå på thet berget Ebal/ til at förbanna: Ruben/ Gad/ Asser/ Sebulon/ Dan/ och Naphthali.

14. Och Leviterna skola begynna/ och säija til hwar man af Jsrael medh klara röst:

15. Förbannad ware then som giör en afgud eller gutit beläte 1724/ HERrans styggelse; ett werck som kånstenäres händer giordt hafwa/ och sätter thet hemliga: och alt folcket skal swara och säija: Amen.

16. Förbannad ware then som bannar sin fader eller moder 1720: och alt folcket skal swara och säija: Amen.

17. Förbannad ware then som flyttier sins nästas råmärcke: och alt folcket skal säija: Amen.

18. Förbannad ware then som låter en blindan fara will på wägenom: och alt folcket skal säija: Amen.

19. Förbannad ware then som böijer främlingens/ thens faderlösas/ och enkiones rätt: och alt folcket skal säija: Amen.

20. Förbannad ware then som ligger när sins faders hustru/ at han vptäcker sins faders täckelse 1721: och alt folcket skal säija: Amen.

21. Förbannad ware then som beligger någon fänat: och alt folcket skal säija: Amen.

22. Förbannad ware then som ligger när sina syster/ then hans faders eller moders dotter är: och alt folcket skal säija: Amen.

23. Förbannad ware then som ligger när sina swäro: och alt folcket skal säija: Amen.

24. Förbannad ware then som slår sin nästa hemliga: och alt folcket skal säija: Amen.

25. Förbannad ware then som tager mutor/ at han ens oskyldigs blodz siäl slå skal: och alt folcket skal säija: Amen.

26. Förbannad ware then som icke fulkomnar all 1725 thenna lagsens ord/ så at han giör ther efter 1722: och alt folcket skal säija: Amen.

28. Capitel.

OM the woro HERrans theras Gudz röst lydige/ så at the höllo hans budh/ tå skulle han låta sin rika wälsignelse komma öfwer them vthi all theras händers werck/ v. 1. Men om the icke lydde hans röst/ vtan förachtade och öfwerträdde hans budh/ tå skulle han låta all förbannelse komma öfwer them/ och drabba på them/ til thes the förgiorde och til intet blefwo/ v. 15.

I. Om the höllo HERrans budh/ skulle thenna wälsignelsen komma öfwer them.

OCh om tu HERrans tins Gudz röst lydig äst/ at tu behåller och giör all hans budh/ som jagh biuder tigh i dagh; så skal HERren tin Gudh giöra tigh högst öfwer alt folck på jordene. 1726

2. Och all thenna wälsignelsen 1742 skola komma öfwer tigh/ och drabba på tigh/ therföre at tu hafwer warit HERrans tins Gudz röst hörig.

3. Wälsignad skalt tu wara vthi stadenom; wälsignad på åkrenom:

4. Wälsignad skal wara tins lijfs frucht/ tins landz frucht; och fruchten af tinom boskap/ fruchten af titt fää/ fruchten af tin fåår;

5. Wälsignad warder tin korg/ och tina öfwerlefwor.

6. Wälsignad skalt tu wara när tu ingår; wälsignad när tu vthgår. 1727

7. Och HERren skal tina fiendar/ som sigh emot tigh resa/ låta falla för tigh: På en wägh skola the komma vth emot tigh/ och på siu wägar fly för tigh.

8. HERren skal biuda wälsignelsen/ at hon är medh tigh i titt wisthuus/ och i alt thet tu företager; och skal wälsigna tigh i landena/ som HERren tin Gudh tigh gifwit hafwer.

9. HERren skal vprätta tigh sigh til ett heligt folck/ såsom han tigh sworit hafwer: therföre at tu HERrans

tins Gudz budh håller/ och wandrar i hans wägar:

10. At all folck på jordene skola see at tu nämnd är efter HERrans namn; och skola fruchta tigh.

11. Och HERren skal giöra/ at tu skalt öfwerflöda i alla ägodelar; i tine lifsfrucht/ i tins boskaps frucht/ i tins åkers frucht 1728/ på landena som HERren tina fäder sworit hafwer tigh til at gifwa.

12. Och HERren skal öpna tigh sina goda håfwor/ himmelen/ at han skal gifwa tino lande regn i sinom tijd/ och at han skal wälsigna all tina händers werck: och tu skalt läna mycklo folcke/ och tu skalt taga til låns af ingom.

13. Och HERren skal giöra tigh til hufwud/ och icke til stiert/ och skalt altid swäfwa ofwan vppå/ och icke vnderliggia: therföre at tu äst lydig HERrans tins Gudz budh/ som jagh tigh biuder i thenna dagh/ til at hålla och giöra:

14. Och hafwer icke wikit ifrå något thet ord/ som jagh biuder tigh i dagh/ hwarken på then högra sidon/ eller på then wenstra/ så at tu efterfölgde andra gudar/ til at tiena them.

II. Om the icke höllo HERrans budh/ skulle thenua förbannelsen drabba på them.

15. OM tu ock icke lyder HERrans tins Gudz röst/ så at tu håller och giör all hans budh och rätter/ som jagh biuder tigh i dagh/ så skola all thenna förbannelsen komma öfwer tigh/ och drabba på tigh. 1729

16. Förbannad skalt tu wara i stadenom; förbannad på åkrenom:

17. Förbannad skal wara tin korg/ och tina öfwerlefwor:

18. Förbannad skal wara tins lijfs frucht/ tins landz frucht; fruchten af titt fää/ fruchten af tin fåår:

19. Förbannad skalt tu wara när tu ingår; förbannad när tu vthgår.

20. HERren skal sända ibland tigh armod/ ofrid och oråd/ öfwer alt thet tu tager tigh före at giöra/ til thes han förgiör tigh/ och förderfwar tigh snarliga/ för tina onda gierningar skul/ at tu migh öfwergifwit hafwer.

21. HERren skal låta pestilentie loda widh tigh/ til thes han giör ända medh tigh på landena/ tijt tu kommer til at intaga thet.

22. HERren skal slå tigh medh swulnad/ skälfwo/ heta/ bränno/ torrhet och blekhet; och skal förfölja tigh/ til thes han förgiör tigh. 1730

23. Himmelen/ som öfwer titt hufwud är/ skal wara som koppar; och jorden vnder tigh såsom jern. 1731

24. HERren skal gifwa tino lande stofft och asko för regn af himmelen öfwer tigh/ til thes han förgiör tigh.

25. HERren skal låta slå tigh för tina fiendar: på en wägh skalt tu draga vth til them/ och på siu wägar skalt fly ifrå them; och skalt warda förströdd kring om all rike på jordene.

26. Tin lekamen skal til maat warda allom himmelens foglom/ och allom wildiurom på jordene/ och ingen skal wara som them afdrifwer.

27. HERren skal slå tigh medh Egyptes böld 1732/ medh fijkbölder/ medh skabb och klåda/ så at tu icke skalt kunna warda heel.

28. HERren skal slå tigh medh vrsinninghet/ blindhet/ och hiertans rasande. 1733

29. Och tu skalt famla om middagen såsom en blinder famlar i mörkret/ och skalt ingen lycko hafwa på tina wägar: och skalt lida wåld och orätt så länge tu lefwer/ och ingen skal hielpa tigh.

30. Tu skalt trolåfwa tigh hustru; men en annan skal sofwa när henne: Tu skalt byggia tigh huus; men en annar skal boo ther vthi: Tu skalt plantera wijngård; men tu skalt icke bärgan. 1734

31. Tin oxe skal för tin ögon slachtad warda; men tu skalt intet få äta af honom: Tin åsne skal för tin ögon medh wåld tagen warda/ och skal tigh intet igengifwin warda: Tin fåår skola warda gifne tinom fiendom/ och ingen skal hielpa tigh.

32. Tine söner och tina döttrar skola andro folcke gifne warda/ så at tin ögon skola see ther vppå/ och vpgifwas öfwer them dagliga: och ingen starckhet skal wara i tina händer.

33. Fruchten af tino lande/ och alt titt arbete skal ett folck förtära som tu intet känner: och tu skalt orätt lida/ och förtryckt warda i alla tina dagar:

34. Och skalt vrsinnig blifwa för sådana syyn/ som tin ögon see skola.

35. HERren skal slå tigh medh en ond böld på knään/ och vppå beenkalfwana/ at tu icke skalt kunna helas ifrå footbiellet in til hiessan.

36. HERren skal drifwa tigh och tin Konung som tu öfwer tigh satt hafwer/ til ett folck/ som tu intet känner/ eller tina fäder; och ther skalt tu tiena andra gudar/ stockar och stenar:

37. Och skalt warda til een grufwelse/ och til ett ordspråk och gabberij ibland all folck/ tijt HERren tigh drifwit hafwer. 1735

38. Tu skalt mycken sädh föra vth på markena/ och litet införa 1736: ty gräshoppor skola thet vpäta.

39. Tu skalt plantera och bruka wijngård; men intet winet dricka eller hämta: ty matkar skola förtärat.

40. Tu skalt hafwa oljoträä i allom tinom landzändom; men tu skalt icke smörja tigh medh oljone: ty titt oljoträ skal vpryckt warda.

41. Söner och döttrar skalt tu föda/ och doch intet hafwa them: ty the skola warda bortförde.

42. All tin trää och tins landz frucht skal ohyra förtära.

43. Främlingen/ som när tigh är/ skal stiga öfwer tigh/ och altid blifwa öfwerst: men tu skalt stiga neder/ och altid liggia vnder.

44. Han skal läna tigh; men tu skalt intet läna honom: han skal wara hufwudet/ och tu skalt wara stierten.

45. Och all thenna förbannelsen skola komma öfwer tigh/ och förfölja tigh/ och drabba vppå tigh/ til thes tu blifwer om intet: therföre at tu HERrans tins Gudz röst/ icke hördt hafwer/ at tu måtte hållet hans budh och rätter/ som han tigh budit hafwer.

46. Therföre skola tekn och vnder warda på tigh/ och tine sädh til ewig tijd:

47. At tu icke hafwer tient HERranom tinom Gudh medh gladt och lustigt hierta/ tå tu allehanda nogh hade.

48. Och tu skalt tiena tinom fienda/ som HERren tigh tilskickandes warder/ i hunger och törst/ i nakenhet och allahanda nödh: Och han skal läggia på tin hals ett jernok/ til thes han förgiör tigh.

49. HERren skal låta folck komma på tigh fierran efter ifrå werldenes ända/ såsom en örn flyger/ hwilkes

mål tu icke förstå kan:

50. Ett skamlöst folck/ thet icke skal hafwa försyn för thens gamlas person; eij heller mildt är för then vnga:

51. Och skal förtära fruchtena af tin boskap/ och fruchten af titt land/ til thes han förgiör tigh; och skal intet låta tigh qwart blifwa/ i korn/ wijn/ oljo/ i frucht af fää eller fåår/ til thes han giör tigh om intet:

52. Och skal trängia tigh i alla tina portar/ til thes han nederlägger tina höga och fasta murar/ ther tu på förlåter tigh i allo tino lande; och tu skalt trängd warda i alla tina portar i hela tino lande/ som HERren tin Gudh tigh gifwit hafwer.

53. Tu skalt äta fruchtena af titt egit lijf; tins sons och tine dotters kött 1737/ som HERren tin Gudh tigh gifwit hafwer/ i then ångest och nödh/ som tin fiende tigh vthi twinga skal:

54. Så at en man/ som tilförene kräseliga och i myckeu wällust ibland eder lefwat hafwer/ skal mißvnna sinom broder/ och hustrune/ som i hans famn är/ och sonenom/ som ännu igenlefder är af hans söner;

55. At gifwa någrom thera af sins sons kött/ ther han af äter: efter han nu intet meer hafwer af alla sina ägodelar/ i then ångest och nödh/ som tin fiende tigh medh twinga skal vthi alla tina portar.

56. Een qwinna ibland eder/ som tilförene kräseliga och i wällust lefwat hafwer/ så at hon icke hafwer försökt sättia sin foot på jordena för kräselighet och wällust skul/ hon skal icke vnna mannenom/ som i hennes famn är/ och sinom son/ och sine dotter/

57. Efterbyrdena som emellan hennes been vthgången är; ja ock sina söner som hon födt hafwer: förty/ the skola äta them hemliga för allahanda brist skul/ i then ångest och nödh/ medh hwilko tin fiende tigh twinga skal i tina portar.

58. Om tu icke håller och giör all thessa lagsens ord/ som i thenna bokene skrifne äro/ så at tu fruchtar thetta härliga och förskräckeliga namnet/ **HERran tin Gudh:**

59. Så skal HERren vnderliga hafwa sigh medh tigh; medh plågo på tigh och tina sädh/ medh stora och långsama plågor/ medh onda och långsama kranckheter;

60. Och skal wända til tigh alla the Egyptiska siukdomar/ ther tu rädes före; och the skola låda widh tigh.

61. Ther til alla kranckheter/ och alla plågor som icke skrifna äro i thenna lagbok/ skal HERren låta komma öfwer tigh/ til thes at han förgiör tigh.

62. Och fögo folck skal öfwerblifwa af eder/ som tilförene woren såsom stiernorna på himmelen 1738/ för myckenhet skul: therföre at tu icke lydt hafwer HERrans tins Gudz röst.

63. Och såsom HERren tilförene frögdade sigh öfwer eder/ at han giorde eder godt/ och förökade eder; så skal HERren frögda sigh öfwer eder/ at han förderfwar eder och om intet giör 1739; och J warden förstörde ifrå landena ther tu nu indrager til at intaga thet.

64. Ty HERren skal förskingra eder ibland all folck/ ifra then ena werldenes ända in til then andra 1740; och ther skalt tu tiena andra gudar/ som tu intet känner/ eller tine fäder/ stock och steen.

65. Och ibland the folck skalt tu intet wist heman hafwa/ och tin footbielle skola ingen hwilo få: ty HERren skal gifwa tigh ther ett bäfwande hierta/ och wanmächtig ögon/ och een förwisnada siäl;

66. Så at titt lijf skal wara hängiandes för tigh: dagh och natt skalt tu rädas/ och skalt icke wara wiß på titt

lijf.

67. Om morgonen skalt tu säija: Ach! thet jagh måtte lefwa til aftonen; och om aftonen skalt tu säija: Ach! thet jagh måtte lefwa til morgonen/ för tins hiertas stora räddhoga/ som tigh förskräckia skal/ och för thet som tu medh tin ögon see skal.

68. Och HERren skal föra tigh skippom full åter in vthi Egypten/ på then wägen/ om hwilken jagh sade: Tu skalt icke meer see honom 1741: och skolen warda sålde edrom fiendom til trälar och trälinnor/ och ther skal ingen wara som köpa wil.

29. Capitel.

THesse äro förbundsens ord/ som Mose giorde annan gång medh Jsraels barn/ v. 1. Och Mose kallade them åter/ och förmante än/ at the skulle ihogkomma hwad tekn Gudh vthi Egypten giordt hade/ v. 2. Huru vnderliga han hade vppehållit them i öknene/ v. 5. Och sedan gifwit them Sihons och Ogs rike/ v. 7. The skulle weta/ at HERren nu vprättade ett förbund medh them och theras efterkommandom/ v. 10. Och therföre wachta sigh/ at the icke söllo ifrå honom til andra gudar/ v. 18. Men om the thet giorde/ tå skulle han icke wara them nådelig; vtan så förströ och förderfwa them och theras land/ at theras afföda skulle medh tiden få see thet/ och förvndra sigh ther öfwer/ v. 20.

I. Mose förmanar them än til at ihogkomma HERrans vnder.

THesse äro förbundsens ord/ som HERren böd Mose at göra medh Jsraels barnom/ vthi the Moabiters land/ annan gång/ sedan han thet samma medh them giordt hade i Horeb. 1743

2. Och Mose kallade hela Jsrael/ och sade til them: J hafwen sedt alt thet HERren för edor ögon giordt hafwer i Egypten Pharao/ medh alla hans tienare/ och hela hans land; 1744

3. The stora frestelser/ som tin ögon sedt hafwa; och thet war stoor tekn och vnder. 1745

4. Och HERren hafwer ännu in til thenna dagh icke gifwit tigh ett hierta 1755 som förståndigt wore; ögon som see kunde/ och öron som höra kunde. 1746

5. Han hafwer låtit eder wandra i öknene i fyratijo åhr: edor kläder äro icke förslitne wordne på eder/ och tina skoor äro icke föråldrade på tina fötter: 1747

6. J åten intet brödh/ och intet wijn drucken/ eller starcka drycker/ på thet at tu skulle weta/ at jagh är HERren edar Gudh.

7. Och tå J kommen på thetta rumet/ drog vth Sihon Konungen i Hesbon/ och Og Konungen i Basan/ til at strida medh oß 1748/ och wij sloge them;

8. Och toge theras land in/ och gåfwom thet the Rubeniter och Gadditer/ och then halfwa slächtene af the Manassiter til arfwedeel. 1749

II. Mose tager Jsraels barn och efterkommande i förbund medh Gudh.

9. SÅ håller nu thetta förbundz ord/ och giörer ther efter/ på thet J skolen wijsliga handla 1756 i alt thet J gjören. 1750

10. J ståån alle i dagh för HERranom edrom Gudh; the öfwerste i edra slächter/ edre äldste/ edre ämbetzmän/ hwar och en i Jsrael:

11. Edor barn/ edra qwinnor/ främlingen som i titt lägre är/ både tin wedahuggare/ och tin watudragare;

12. At tu skalt ingå vthi HERrans tins Gudz förbund/ och i then eed som HERren tin Gudh medh tigh giör i dagh:

13. På thet han skal i thenna dagh vprätta tigh sigh til folck; och han skal wara tin Gudh/ såsom han tigh sagt hafwer/ och såsom han tina fäder/ Abraham/ Jsaac/ och Jacob sworit hafwer.

14. Ty jagh giör icke thetta förbundet/ och thenna eden medh eder allena:

15. Vtan både medh eder/ som i dagh här ären/ och ståån här medh oß för HERranom wårom Gudh; och medh them/ som i dagh här icke medh oß äro:

III. Mose warnar them för affal til afguderij.

16. FÖrty/ J weten huru wij bodde i Egypti land/ och droge mitt igenom Hedningarna/ genom hwilka J foren;

17. Och sågen theras styggelse/ och theras afgudar/ stock ock steen/ silfwer och guld/ som när them war.

18. At til ewentyrs icke någor är ibland eder/ man eller qwinna/ eller een slächt/ eller ätt/ som sitt hierta i dagh wändt hafwer ifrå HERranom wårom Gudh/ så at han wil bortgå/ och tiena thessa folcks gudar/ och warder til ewentyrs een root ibland eder/ som galla och malört bär. 1751

19. Och ändoch han än hörer thenna förbannelsens ord/ wälsignar han sigh likawäl i sino hierta/ och säger: Thet warder icke än så ondt 1757: jagh wil wandra såsom mitt hierta täckes; och warda altså the druckne 1758 medh the torstiga förtappade.

IV. Hotar öfwerträdarena medh straff.

20. Tå skal HERren icke wara honom nådelig/ vtan tå skal HERrans wrede och nijt hämnas öfwer then mannen/ och på honom skola all thenna förbannelsen läggia sigh/ som i thenna bokene skrifne äro; Och HERren skal vthskrapa hans namn vnder himmelen.

21. Och HERren skal afskilja honom til thet ondt är/ vthur all Jsraels slächter/ efter all förbundsens förbannelse/ som i thesso lagbok skrifne äro.

22. Och så skal tå edor afföda säija edor barn/ som efter eder vpkomma/ och the främmande/ som fierran långwägs komma/ när the see thetta landsens plågo/ och the kranckheter/ som HERren them medh beswärat hafwer;

23. At han alt theras land medh swafwel och salt förbrändt hafwer/ så at thet icke kan sådt warda/ eij heller wäxer/ eij heller någon ört vpgår/ lika såsom Sodom/ Gomorra/ Adama och Zeboim omstörte äro/ hwilka HERren i sine wrede och grymhet omstörte. 1752

24. Så skola all folck säija: Hwij hafwer HERren så giordt thesso landena? Hwad är thenna hans stora grymma wrede?

25. Tå skal man säija: Therföre at the hafwa gått ifrå HERrans theras fäders Gudz förbund/ som han medh them giordt hade/ tå han förde them vthur Egypti land; 1753

26. Och the äro bortgångne/ och hafwa tient andra gudar/ och tilbedit them; sådana gudar som the intet kände/ och them the intet tilhörde.

27. Therföre hafwer HERrans wrede förgrymmat sigh öfwer thetta land/ så at han hafwer låtit komma öfwer them all the förbannelser/ som i thenna book skrifne stå.

28. Och HERren hafwer drifwit them vthu theras land medh stora wrede/ grymhet och ogunst/ och kastat them vthi ett annat land/ såsom thet i thenna dagh befinnes.

29. HERrans wår Gudz hemlighet 1759 är vppenbarad oß och wårom barnom til ewig tijd 1754/ at wij all thesse lagsens ord giöra skole.

30. Capitel.

HWar the ock för theras synder/ så blefwe förströdde in til himmelens ändar; och the medh alfwar omwände sigh til HERran/ så skulle han åter försambla och wälsigna them såsom tilforene/ v. 1. The hade icke widt til at sökia efter HERrans budh/ vtan hart när sigh/ om the wille achtat/ v. 11. Han satte them före lifwet/ om the lydde HERrans budh/ v. 15. Men om the icke lydde/ vtan afweko til afgudar/ så togo han himmel och jord til witne/ at the skulle döö och förgås: therföre skulle the lyda HERran theras Gudh/ som är theras lijf/ och theras långa ålder/ v. 17.

I. Om the omwände sigh/ skulle han åter församla och wälsigna them.

NÄr nu alt thetta kommer öfwer tigh/ antingen wälsignelsen eller förbannelsen/ som jagh tigh föresatt hafwer/ och tu begynnar läggia på hiertat/ huru tu är ibland Hedningar/ tijt HERren tin Gudh tigh fördrifwit hafwer; 1760

2. Och tu omwänder tigh tll HERran tin Gudh/ så at tu lyder hans röst/ tu och tin barn af allo hierta/ och af allo siäl/ i alt thet som jagh biuder tigh i thenna dagh:

3. Så skal HERren tin Gudh wända titt fängelse/ och förbarma sigh öfwer tigh/ och skal åter församla tigh vthur all folck/ tijt HERren tin Gudh tigh förskingrat hafwer. 1761

4. Om tu wore bortdrifwen alt in til himmelens ända/ så skal doch HERren tin Gudh församla tigh tädan/ och hämta tigh tädan. 1762

5. Och HERren tin Gudh skal låta tigh komma i thet land/ som tina fäder besutit hafwa; och tu skalt thet intaga/ och han skal giöra tigh godt/ och föröka tigh öfwer tina fäder.

6. Och HERren tin Gudh skal omskära titt hierta 1763/ och tine sädz hierta/ at tu HERran tin Gudh älska skalt af allo hierta 1769/ och af allo siäl; på thet at tu må lefwa.

7. Men thenna förbannelsen skal HERren tin Gudh alla läta komma vppå tina fiendar/ och vppå them som tigh hata och förfölja.

8. Men tu skalt omwända tigh/ och lyda HERrans röst/ at tu giör all hans budh/ som jagh biuder tigh i dagh.

9. Och HERren tin Gudh skal gifwa tigh lycko i alla tina händers gierningar; i tins lifs frucht/ i tins boskaps frucht/ i tins landz frucht/ at thet kommer tigh til godo 1764 1770: ty HERren skal wända sigh/ så at han skal frögda sigh öfwer tigh/ tigh til godo/ såsom han sigh öfwer tina fäder frögdat hafwer: 1765

10. Therföre at tu HERrans tins Gudz röst lyder/ til at hålla hans budh och rätter/ som skrifne äro i thesso lagbok: så framt tu wänder tigh til HERran tin Gudh af allo hierta/ och af allo siäl.

II. HERrans budh war icke fierran ifrå them/ om the wille achtat.

11. TY thet budet som jagh biuder 1771 tigh i dagh/ är tigh icke fördolt 1766/ eij heller förfierran;

12. Eij heller i himmelen/ så at tu måtte säija: Ho wil fara oß vp i himmelen/ och hämta oß thet/ at wij måge hörat och giörat? 1767

13. Thet är icke heller på hinsidon hafwet/ så at tu måtte säija: **Ho wil fara oß öfwer hafwet/ och hämta oß thet/ at wij måge hörat och giörat?**

14. Ty ordet är ganska hardt när tigh/ i tinom mun/ och i tino hierta/ at tu thet giöra må.

III. Them stod före lifwet/ om the lydde HERrans röst.

15. SJj/ jagh hafwer i dagh satt tigh före lifwet/ och thet goda; döden/ och thet onda: 1772

16. Thet jagh biuder tigh i dagh/ at tu skalt älska HERran tin Gudh/ och wandra i hans wägar/ och hålla hans budh/ lagh och rätter/ och få lefwa/ och warda förökad; och HERren tin Gudh skal wälsigna tigh i landena/ ther tu indrager til at intaga thet.

IV. Och döden/ om the icke lydde/ vtan afweko til andra gudar.

17. MEn wänder tu titt hierta och lyder icke/ vtan låter förföra tigh/ så at tu tilbeder andra gudar/ och tienar them:

18. Så förkunnar jagh eder i dagh/ at J skolen förgås/ och icke länge blifwa i landena/ ther tu indrager öfwer Jordan/ thet at intaga.

19. Jagh tager i dagh himmel och jord til witne öfwer eder/ jagh hafwer satt eder före lifwet och döden/ wälsignelse och förbannelse 1768/ at tu skalt vthwälja lifwet/ och tu och tin sädh mågen lefwa: 1773

20. At J skolen älska HERran edar Gudh/ och lyda hans röst/ och hålla eder in til honom: **Ty thet är titt lijf/ och tin långa ålder/** at tu må boo i landena/ som HERren tina fäder Abraham/ Jsaac/ och Jacob sworit hafwer/ them at gifwa.

31. Capitel.

THer efter sade Mose/ at han icke skulle gå medh them öfwer Jordan/ vtan Josua; och bad them wara frimodige: ty HERren sielf skulle wara medh them/ v. 1. Och Mose skref thenna lagen/ och böd at han hwart siunde åhr skulle läsas för alt folcket/ v. 9. Så förkunnade ock HERren Mose/ at han skulle döö; och huru Jsraels barn medh tiden skulle löpa i horerij efter andra gudar/ och han them therföre straffa skulle/ v. 14. Och böd förthenskul skrifwa ena wiso här om/ til ett witnesbyrd/ at han them troliga warnat hade/ v. 19. Sedan befalte Mose förwara lagboken i förbundsens ark/ v. 24. Och at hela Jsrael skulle församla sigh til at höra wisan/ v. 28.

I. Mose förkunnar sin dödh/ och tröstar folcket.

OCh Mose gick bort/ och talade thessa orden medh hela Jsrael;

2. Och sade til them: Jagh är i dagh hundrade och tiugu åhra gammal 1774; jagh kan icke meer vth- och ingå: Ther til hafwer HERren sagt til migh: Tu skalt icke gå öfwer thenna Jordan. 1775

3. HERren tin Gudh skal sielfwer gå för tigh: han skal sielf förgiöra thessa folck för tigh/ så at tu skalt taga them in: Josua skal gå för tigh ther öfwer/ såsom HERren sagt hafwer. 1776

4. Och HERren skal giöra them såsom han giordt hafwer Sihon och Og the Amoreers Konungar/ och theras lande/ hwilka han förgiordt hafwer. 1777

5. När nu HERren gifwer them för eder/ så skolen J giöra them efter all the budh/ som jagh eder budit hafwer. 1778

6. Warer tröste/ och widh godt modh: fruchter eder intet/ och grufwer eder intet för them: ty HERren tin Gudh skal sielfwer wandra medh tigh/ och skal icke draga handena ifrå/ eij heller förlåta tigh. 1779

7. Och Mose kallade Josua/ och sade til honom för hela Jsraels ögon: War tröst och widh godt modh; ty tu skalt föra thetta folcket i landet/ som HERren theras fäder sworit hafwer them at gifwa; och skalt vthskifta thet emellan them. 1780

8. Men HERren/ som sielfwer går för eder/ han skal wara medh tigh/ och icke draga handena ifrå; icke heller förlåta tigh: fruchta tigh intet/ och förskräck tigh intet.

II. Mose skrifwer lagen/ och befaller vpläsan hwart siunde åhr.

9. OCh Mose skref thenna lagen/ och fick Presterna Levi söner/ som båro HERrans förbundz ark/ och allom Jsraels äldstom:

10. Och böd them och sade: Ju efter siu åhr 1784 tå friåhret är 1781/ på löfhyddo högtidene;

11. Tå hela Jsrael kommer til at betee sigh för HERranom tinom Gudh/ på thet rum/ som han vthwäljandes warder/ skalt tu thenna lagen låta vthropa för hela Jsrael/ för theras öron: 1782

12. Nemlig/ för folckens församling/ både för män och qwinnor/ barn/ och tinom främling/ som i tina portar är: på thet at the skola höra och lära/ huru the skola fruchta HERran sin Gudh/ och achta vppå/ at the giöra all thenna lagsens ord:

13. Och at theras barn som icke wetat/ måga ock höra och lära/ huru the skola fruchta HERran edar Gudh i alla edra lifsdagar/ som J på landena lefwen/ tijt J öfwer Jordan ingån til at intaga thet.

III. HERren förkunnar Mose/ at han skulle döö; och om Jsraels barns affall och straff.

14. OCh HERren sade til Mose: Sij/ tin dödztijd är kommen; kalla Josua/ och går in i witnesbyrdsens tabernakel/ at jagh må gifwa honom befalning. Mose gick åstadh medh Josua/ och trädde in i witnesbyrdsens tabernakel.

15. Och HERren syntes i tabernaklet vthi een molnstod/ och samma molnstod stod i dörene på tabernaklet.

16. Och HERren sade til Mose: Sij/ tu skalt afsomna medh tina fäder/ och thetta folcket skal vpkomma/ och skal löpa i horerij efter landsens främmande gudar/ ther the inkomma/ och skola öfwergifwa migh/ och om intet giöra thet förbund/ som jagh medh them giordt hafwer:

17. Så skal min wrede förgrymma sigh öfwer them på samma tiden/ och jagh skal öfwergifwa them/ och fördölja mitt ansichte för them/ at the skola vptärde warda: Och när them tå mycken olycka och ångest öfwerkommer/ skola the säija: Hafwer icke alt thetta onda råkat på migh/ efter Gudh icke är medh migh?

18. Men jagh skal på then tiden förskyla mitt ansichte/ för alt thet onda skul/ som the giordt hafwa/ at the hafwa wändt sigh til andra gudar.

IV. HERren befaller at skrifwa ena wiso ther om/ til åminnelse.

19. SÅ skrifwer eder nu thenna wisona/ och lärer henne Jsraels barn; och sätter henne i theras mun/ at then wisan blifwer migh ett witne ibland Jsraels barn:

20. Ty jagh wil föra them i landet/ som jagh theras fäder sworit hafwer/ ther miölk och hannog vthi flyter: och när the äta och warda mätte och fete/ så warda the sigh wändandes til andra gudar/ och tiena them/ och förhäda migh/ och låta mitt förbund fara.

21. Och när them tå mycken olycka och ångest påkommer/ så skal thenna wisan swara them för ett witnesbyrd/ then the icke skola förgäta vthu theras sädz mun: ty jagh weet theras tanckar/ som the nu allaredo medh omgå/ förra än jagh förer them i landet/ som jagh sworit hafwer.

22. Så skref Mose thenna wisona på samma tiden/ och lärde henne Jsraels barn.

23. Och befalte Josua Nun sone/ och sade: War tröst och frimodig: förty/ tu skalt föra Jsraels barn i landet som jagh them sworit hafwer/ och jagh skal wara medh tigh.

V. Mose befaller förwara lagboken i förbundsens ark.

24. TÅ Mose hade all thessa lagsens ord vthskrifwit i een book;

25. Böd han Leviterna/ som HERrans witnesbyrdz ark båro/ och sade:

26. Tager thenna lagsens book/ och lägger henne widh sidon på förbundsens ark 1785/ HERrans edars Gudz; på thet at hon skal wara ther til ett witne emot tigh. 1783

27. Förty/ jagh känner tina olydighet och halsstyfhet: Sij/ medan jagh ännu i dagh lefwer medh eder/ hafwen J olydige warit emot HERrenom; huru mycket meer efter min död?

VI. Mose biuder folcket samka sigh til at höra wisona.

28. SÅ läter nu tilhopa komma för migh alla the äldsta i edra slächter/ och edra ämbetsmän/ at jagh må tala thessa orden för theras öron/ och taga himmel och jord til witne öfwer them.

29. Ty jagh weet/ at J efter min dödh skolen förderfwat/ och gå vthaf wägenom/ then jagh eder budit hafwer: så skal eder wederfaras olycka ther efter/ therföre at J hafwen illa giordt för HERrans ögon/ och förtörnat honom genom edra händers gierningar.

30. Altså talade Mose thenna wisones ord all vth/ för hela Jsraels församlings öron.

32. Capitel.

WJsones mening är thenna: himmel och jord skulle höra; ty han wille härligen tala/ v. 1. HERren är een klippa/ trofast och from/ v. 4. Men thet afwoga slächtet Jsraels barn wordo honom ifrå fallande/ och weta honom liten tack/ v. 5. The skulle tänckia på hans wälgierningar/ v. 7. Han hade vthwalt them til sitt egit folck/ v. 9. Gifwit them sin lagh/ och mättat them medh alt godt/ etc. v. 10. Men tå the fete wordo/ skulle the öfwergifwa honom/ och följa andra gudar/ etc. v. 15. Therföre skulle han ock fördölja sitt ansichte/ och vthgiuta alla sina plågor öfwer them/ til thes the när wordo förgångne/ v. 19. Tå wille han åter förbarma sigh öfwer them/ och hämnas på theras fiendar/ v. 36. Och tå Mose wisan vthtalat hade/ förmante han them än til hörsamhet/ v. 44. Sedan befalte HERren honom stiga på thet berget Nebo/ at han ther skulle döö/ v. 48.

I. Mose wisos företal/ och HERrans ähretitlar.

AChter vppå J himlar/ jagh wil tala; och jorden höre mins muns ord. 1786

2. Min lära drype såsom regn/ och mitt taal flyte såsom dagg; såsom regn vppå grääs/ och såsom droppar vppå örter.

3. Ty jagh wil prisa HERrans namn: gifwer wårom Gudh allena 1810 ährona.

4. Han är een klippa 1811: hans werck äro ostraffelig: ty alt thet han giör/ thet är rätt. Trofast är Gudh/ och vthan alt argt; rättwis 1812 och from är han.

II. Jsraels barns otacksamhet moot HERrans wälgierningar.

5. THen afwoga och onda slächten är honom ifrå fallen: skamfläcker äro the/ och icke hans barn. 1787

6. Tackar tu så HERranom tinom Gudh/ tu galna och owisa folck? Är han icke tin Fader och tin Herre? Hafwer han icke allena giordt och beredt tigh?

7. Tänck vppå then förra tiden alt här til/ och betrachta hwad han giordt hafwer medh the gamla fäder? Fråga tin fader/ han skal förkunnat tigh; tina äldsta/ och the skola säijat tigh.

8. När then högste vthskifte folcken/ och vthströdde menniskiors barn 1788/ tå satte han landamäre til folcken/ efter Jsraels barnas tahl.

9. Ty HERrans lott är hans folck: Jacob är snöret til hans arf. 1789

10. Han fan honom i wildmarkene; vthi torro öknene ther styggeligit är: han förde honom omkring/ och gaf honom lagh 1790/ och bewarade honom såsom sin ögnasteen.

11. Såsom en örn vthförer sina vngar/ och flyger öfwer them: så räckte han sina wingar vth/ tog them/ och bar them vppå sina wingar. 1791

12. HERren allena ledde honom/ och ingen främmande gudh war medh honom.

13. Han lät honom fara högt vppe på jordene/ och födde honom medh åkrens frucht; och lät honom suga hannog vthu hälleberget; och oljo vthu hårda stenen:

14. Smöör af konar/ och miölk af fåren/ samt medh thet feta af lamben/ och fetesta wädrar/ och bockar medh feta niurar/ och hwete/ och lät honom dricka goda wijndrufwos blodh. 1792

III. Jsraels barnas afträdelse.

15. OCh tå han wardt feet och mätt/ wardt han kåter: han är feet/ tiock ock starck worden: och hafwer öfwergifwit Gudh then honom giordt hade; sine hälsos klippo achtade han ringa.

16. Och rette honom genom främmande gudar til nijt: genom styggelse förtörnade han honom.

17. The offrade dieflom/ och icke sinom Gudh 1793: them gudom som the intet kände 1813; them nyom som icke tiförene warit hade/ hwilka theras fäder intet dyrckat hade.

18. Tina klippo/ then tigh födt hafwer/ then öfwergaf tu/ och förgat then Gudh som tigh skapat hafwer.

IV. Theras tilstundande straff.

19. OCh tå HERen thet såg/ wardt han wreder öfwer sina söner och döttrar.

20. Och han sade: Jagh skal förskyla mitt ansichte för them/ och wil see hwad them på sidstone wederfaras kan: ty thet är ett afwogt slächte/ och sådana barn/ ther ingen troo vthi är.

21. The hafwa rett migh på thet som icke är Gudh; medh theras afguderij hafwa the förtörnat migh: Och jagh skal reta them igen/ på thet som icke är folck 1814; medh ett galet folck skal jagh förtörna them. 1794

22. Elden är vptänd i mine wrede/ och skal brinna in til thet nedersta helwetet 1795: och skal förtära landet medh sin wäxt/ och skal vpbränna bergsgrunden.

23. Jagh skal samka olycko öfwer them: Jagh skal förskiuta alla mina pilar på them.

24. För hunger skola the försmächta/ och förtärde warda af skälfwo och ond såår: Jagh skal låta komma til them wildiurs tänder och grymma ormar.

25. Vthwärtes 1815 skal swärdet föröda them/ och inwärtes 1815 förskräckelse; både dränger och pigor/ then som dijr medh them gråhärota.

26. Jagh skal säija: Hwar äro the? Jagh skal borttaga theras åminnelse ifrå menniskiomen.

27. Om jagh icke skydde för fiendernas wrede/ at theras fiender icke skola warda stålte/ och måtte säija: Wår höga hand hafwer alt thetta giordt/ och icke HERren.

28. Ty thet är ett folck/ ther intet rådh 1816 vthi är/ och intet förstånd är i them.

29. O! at the wise wore/ och the måtte besinna hwad them framdeles öfwergå skal.

30. Huru kommer thet til/ at en skal jaga tusend af them/ och twå skola komma tijo tusend på flychtena? Mån icke theras klippa hafwa såldt them/ och HERren hafwer öfwergifwit them?

31. Förty/ wår klippa är icke såsom theras klippa: wåre fiender äro ther sielfwe domare om.

32. Theras wijnträ är Sodoms wijnträ/ och af Gomorres åker: theras drufwor äro galle/ the hafwa bitter bäär. 1796

33. Theras wijn är drakaetter/ och grymma huggormas galle.

34. Är icke sådant fördolt när migh/ och försiglat 1817 i minom håfwom?

35. Hämnden är min; jagh skal wedergällat 1797: på sin tijd skal theras foot slenta: Theras ofärdz tijd är när/ och thet them tilstundar skyndar sigh.

V. Gudh skulle äter förbarma sigh öfwer them.

36. TY HERren warder dömandes sitt folck/ och öfwer sina tienare skal han förbarma sigh 1798: ty han warder anseendes at the äro slätt förgångne/ och hwarken the beslutne 1818/ eller någon man är öfwerblifwen. 1799

37. Och man warder säijandes: Hwar äro theras gudar? theras klippa ther the förtröste sigh vppå?

38. Af hwilkas offer the åto thet feta/ och drucko wijn af theras drickoffer: lät them vpstå/ och hielpa eder/ och beskärma eder. 1800

39. See J nu/ at jagh allena äret/ och ingen gudh är förvthan migh 1801: Jagh kan döda och lefwande giöra; jagh kan slå/ och kan hela/ och ingen är som vthu mine hand kan frija. 1802

40. Ty jagh wil lyfta mina hand vp i himmelen/ och wil säija: Jagh lefwer ewinnerliga. 1803

41. När jagh mins swärdz liungande hwetter/ och min hand tager til straffa; så skal jagh hämnas igen på

mina fiendar/ och wedergälla them som migh hata.

42. Jagh skal giöra mina pilar druckna af blodh/ och mitt swärd skal äta kött/ öfwer the slagnas blodh 1819/ och öfwer fängelset/ och öfwer fiendens blottade hufwud.

43. Frögdens alle J som ären hans folck: ty han warder hämnandes sina tienares blodh: och warder hämnandes öfwer sina fiendar; och skal nådelig wara sins folcks lande. 1804

44. Och Mose kom/ och talade all thenna wisones ord för folckens öron/ han och Josua Nun son.

VI. Mose för manar them til hörsamhet.

45. TÅ nu Mose alt thetta vthtalat hade til hela Jsrael;

46. Sade han til them: Lägger på hiertat all the ord/ som jagh betygar eder i dagh/ at J befallen edor barn/ at the hålla och giöra all thessa lagsens ord. 1805

47. Förty/ thet är intet fåfengt 1806 ord til eder: vtan thet är edart lijf; och thet ord skal förlängia edart lijf på landena/ tijt J gåån öfwer Jordan til at intaga thet.

VII. HERren befaller Mose stiga på berget Nebo/ och döö.

48. OCh HERren talade til Mose på samma dagen/ och sade:

49. Gack vp på berget Abarim/ vppå Nebo berg/ som ligger i the Moabiters land/ twärt öfwer Jericho/ och besee landet 1807 Canaan/ som jagh Jsraels barnom til egit gifwa skal.

50. Och blif död på bergena/ tå tu tijt vpkommen äst/ och församla tigh til titt folck; lika som tin broder Aaron blef död på the bergena Hor 1808/ och församlade sigh til sitt folck:

51. Therföre at J hafwen brutit emot migh ibland Jsraels barn/ widh trätowatnet i Kades i then öknene Zin/ at J icke helgaden migh ibland Jsraels barn. 1809

52. Ty tu skal få see landet twärt ifrå tigh/ thet jagh Jsraels barn gifwer; men tu skalt icke komma ther in.

33. Capitel.

MOse wälsignade all Jsraels barn för sin dödh/ v. 1. Och förkunnade hwar slächt för sigh/ hwad them i framtiden wederfaras skulle/ v. 6. rc. Och prisade them saliga för alt annat folck/ efter HERren war theras hielp och sköld/ v. 26.

I. Mose wälstgnar Jsraels varn för sin dödh.

THetta är wälsignelsen/ ther Mose Gudz Man medh wälstgnade Jsraels barn för hans dödh/

2. Och sade: HERren är kommen af Sinai/ och är them vpgången af Seir; han är framkommen ifrå thet berget Paran 1820/ och är kommen medh mång tusend heliga; på hans högra hand är een brinnande lagh för them.

3. O! huru kär hafwer han folcken: Alle hans helige äro i tine hand 1821/ the skola sättia sigh til tina fötter/ och skola lära af tinom ordom.

4. Mose hafwer budit oß lagen/ Jaeobs menighets arf.

5. Och han war i Konunga wälde/ och Förstarna för folcket hölt han tilhopa/ samt medh Jsraels slächter.

Ruben.

6. Ruben lefwe/ och döö icke/ och hans folck ware fögo.

Juda.

7. Thetta är Juda wälsignelse; och han sade: HERre hör Juda röst/ och giör honom til en regent i sitt folck/ och lät hans macht warda stora/ och honom warde hulpit ifrå hans fiendar 1822.

8. Och til Levi sade han: Tin rätt och titt lius 1831 1823 ware när tinom helga Man/ then tu försökte i Massa/ ther J trätten widh trätowatnet. 1824

9. Then som til sin fader/ och til sina moder säger: Jagh seer them intet/ och til sina bröder: Jagh känner them intet/ och til sin son: Jagh weet intet af honom 1832; the samma hålla tin ord och bewara titt förbund.

10. The skola lära Jacob tina rätter/ och Jsrael tin lagh: the skola bära rökwerck fram för tina näso/ och heeloffer på titt altare.

11. HERre wälsigna hans förmågo/ och lät hans händers gierningar behaga tigh: slå theras rygg sönder/ som sättia sigh vp emot honom/ och theras som hata honom/ at the icke skola kunna rätta sigh vp.

Ben Jamin.

12. Och til Ben Jamin sade han: HERrans kärkomne 1833 skola boo säkert; altid skal han achta vppå honom/ och skal boo emellan hans axlar.

Joseph.

13. Och til Joseph sade han: Hans land ligger i HERrans wälsignelse 1825: ther äro ädla fruchter 1834 af himmelen/ af daggene/ och af diupet/ som vnder ligger:

14. Ther äro ädla fruchter af solene/ och ädla mogna fruchter af månanom;

15. Och af the höga bergen af begynnelsen/ och afhögomen i ewig tijd;

16. Och ädla fruchter af jordene/ och hwad ther på är: Hans nådh/ som bodde i buskanom 1826/ komme öfwer Josephs hufwud/ och vppå Nazirs hiessa ibland hans bröder. 1827

Ephraim. Manasse.

17. Hans härlighet är såsom en förstfödd oxe/ och hans horn äro såsom eenhörnings horn 1828: medh them skal han stånga folcken i hoop in til landsens ända. Thetta är Ephraims tijo tusende/ och Manasses tusende.

Sebulon. Jsaschar.

18. Och til Sebulon sade han: Sebulon frögda tigh af tin vthgång 1835: men Jsaschar frögda tigh af tina hyddor.

19. The skola kalla folck vppå berget/ och offra ther rättferdighetenes offer: ty the skola suga hafsens ymnighet/ och the fördolda håfwor i sandenom.

Gad.

20. Och til Gad sade han: Wälsignad ware then vthrymaren Gad; han boor som ett leijon 1836/ och röfwar arm och hiessa.

21. Och han såg at honom ett hufwud gifwit war; en lärare 1837/ som är fördold/ och kom medh folckens öfwerstar/ och skaffade HERrans rättwiso/ och hans rätter medh Jsrael.

Dan.

22. Och til Dan sade han: Dan/ ett vngt leijon; han skal flyta af Basan.

Naphthali.

23. Och til Naphthali sade han: Naphthali skal hafwa nogh/ ehwad honom lyster/ och skal wara full medh HERrans wälsignelse: wäster vth/ och söder vth/ skal hans besittning wara.

Asser.

24. Och til Asser sade han: Asser ware wälsignad medh söner; han ware sina bröder täck/ och doppe sin foot i oljo.

25. Jern och koppar ware på hans skoor: tin ålder ware såsom tin vngdom.

II. Mose prisar Jsraels barn saliga/ för theras Gudh skul.

26. JNgen gudh är såsom thens starckas Gudh: then som sitter i himmelen han ware tin hielp: hans härlighet är i skyyn. 1829

27. Thet är Gudz boning af begynnelsen/ och hans armar äro här nedre ewinnerlig: och han skal vthdrifwa tin fienda för tigh/ och säija: War förderfwad.

28. Jsrael skal allena trygger boo 1830; Jacobs brunn skal wara vppå thet land/ som korn och wijn vthi är/ och thes himmel skal drypa dagg.

29. Wäl är tigh Jsrael: Ho är tin like? O tu folck som igenom HERran salig warder/ hwilken tins hielps sköld är/ och tins segers swärd! Tina fiender skola fela/ och tu skalt träda in på theras högder.

34. Capitel.

SEdan steg Mose vp på berget Nebo/ och HERren wijste honom alt thet förlåfwade landet/ v. 1. Tå han thet sedt hade/ blef han död/ och HERren begrof honom i then dalen emot Peors huus/ v. 5. Hundrade och tiugu åhr gammal war han tå. Och Jsraels barn begreto honom i 30 dagar/ v. 7. Josua trädde i hans stadh: men sedan stod ingen Prophete vp i Jsrael/ som så talade medh HERran/ och så stora tekn giorde som han/ v. 9.

I. Mose skådar thet förlåfwade landet.

OCh Mose gick vthaf the Moabiters mark/ vppä berget Nebo/ vppå klinten af berget Pisga/ twärt emot Jericho 1838: Och HERren wijste honom thet hela landet Gilead/ alt in til Dan;

2. Och hela Naphthali/ och Ephraims land/ och Manasse/ och hela Juda land/ alt in til thet yttersta hafwet 1839;

3. Och söder vth/ och then breda engden widh Jericho Palma stadsens 1840/ alt in til Zoar.

4. Och HERren sade til honom: Thetta är thet landet/ som jagh Abraham/ Jsaac och Jacob sworit hafwer/

och sagt: Jagh skal gifwa thet tine sädh 1841: tu hafwer nu sedt thet medh tin ögon; men tu skalt icke komma tijt öfwer.

II. Mose blifwer död/ och begrafwen.

5. OCh så blef Mose HERrans tienare ther död i the Moabiters lande/ efter HERrans ord.

6. Och han begrof honom i dalenom vthi the Moabiters lande/ emot Peors huus: och ingen hafwer fått weta hans graf alt in til thenna dagh. 1842

III. Mose ålder 120 åhr.

7. OCh Mose war hundrade och tiugu åhra gammal/ tå han blef död 1843: Hans ögon woro intet mörk worden/ och hans kinder woro intet förfalna.

8. Och Jsraels barn begreto Mose på the Moabiters mark i tretijo dagar: Och the gråto-och klagodagar öfwer Mose wordo fulkomnade.

IV. Josua träder i Mose stadh.

9. MEn Josua Nun son wardt vpfyld medh wijshets anda 1844; ty Mose hade lagt sina händer på honom: Och Jsraels barn lydde honom/ och giorde såsom HERren budit hade Mose.

V. Mose ährominne.

10. OCh sedan stod ingen Prophete vp i Jsrael/ såsom Mose/ then HERren kände ansichte emot ansichte:

11. Til allahanda tekn och vnder/ til hwilken HERren honom sände/ at han them giöra skulle i Egypti lande/ på Pharao och alla hans tienare/ och på alt hans land/

12. Och til all then mächtiga hand/ och stora syner som Mose giorde för hela Jsraels ögon.

Ände på the fem Mose böcker:

Then Andre Delen

af thet Gamla Testamentet.

Josua. Domare Boken. Ruth. Twå Samuels Böcker. **Twå Konunga Böcker. Twå Chrönike Böcker. Esra och Nehemia. Esther.**

Josua Book.

Vthi hwilken warder beskrifwit:

FÖrst; at Gudh stadfäster Josua til höfwitzman i Mose stadh/ öfwer Jsraels menighet: Josua vthsänder speijare/ och skickar folcket til at gå öfwer Jordan/ cap. 1. 2. 3. J thet 4. cap. warder beskrifwit Jsraels barnas vnderliga resande öfwer Jordan. Och huru the wordo omskorne; höllo Påska/ och åto af landsens frucht/ cap. 5.

II. Huruledes the wunno Jericho/ Aj/ Gibeon/ the Amoreer/ Hazor/ alla thes land och Konungar/ ifrå thet 6 in til thet 12 cap. ther alle thesse Konungar warda vpräknade.

III. Sedan följer landsens vthdelning; och fick Caleb först sin deel: sedan hwar slächt för sigh; ifrå thet 13 in til thet 19 cap. Ther fick ock Josua sin deel vppå Ephraims berg.

IV. J thet 20 och 21 cap. förordnar Josua frijestäder: så ock 48 städer til Presternas och Leviternas boning.

V. Ther efter fingo the Rubeniter och Gadditer förlåf at draga heem/ cap. 22. Och Josua hölt ett möte i Sichem/ förmante Jsrael til at hålla Gudz budh/ och giorde förbund medh them/ och blef död/ samt Eleazar Presten Aarons son/ cap. 23:24.

1. Capitel.

EFter Mose dödhl/ befalte Gudh Josua draga öfwer Jordan/ och låfwade honom framgång emot landsens inbyggiare/ v. 1. Josua förmante höfwitzmännerna och folcket/ at giöra sigh redo/ gå öfwer Jordan/ och intaga landet/ v. 10. Och at the Rubeniter/ Gadditer/ och then halfwa slächten Manasse/ äro sina bröder biståndige/ v. 12. Och the tilsade Josua lydno/ och önskade honom lycka/ v. 16.

I. Gudh styrcker och tröster Josua i sitt ämbete.

EFter Mose HERrans tienares dödh/ sade HERren til Josua 1845 1858 Nun son/ Mose tienare:

2. Min tienare Mose är död 1846/ så giör tigh nu redo 1847/ och drag öfwer thenna Jordan/ tu och alt thetta folcket/ in vthi thet land som jagh them/ nemliga Jsraels barnom/ gifwit hafwer:

3. Alt rum ther edart footbielle på trädandes warder/ hafwer jagh gifwit eder/ såsom jagh Mose sagt hafwer. 1848

4. Jfrå öknene och thenna Libanon/ in til then stora älfwena Phrath/ hela Hetheers land/ in til thet stora hafwet wäster vth/ skola edor landamäre 1859 wara. 1849

5. Jngen skal stå emot tigh i tina lifsdagar: såsom jagh hafwer warit medh Mose/ så skal jagh ock wara medh tigh: Jagh skal icke öfwergifwa eller förgäta tigh. 1850

6. War tröst och frimodig 1851: ty tu skalt vthskifta thesso folckena landet/ som jagh theras fäder sworit hafwer/ at jagh them thet gifwa skulle.

7. War nu tröst och ganska frimodig/ at tu håller och giör all ting efter lagen/ som Mose min tienare tigh budit hafwer: wik icke ther ifrån/ antingen på högra sidon eller then wenstra 1852/ på thet at tu må handla wijsliga i alt thet tu giöra skalt.

8. Och lät thenna lagbokena icke komma vthu tinom mum 1853: vtan haf tina tanckar ther vthi dagh och natt 1854/ på thet at tu skalt hålla och giöra all ting ther efter/ som ther vthi skrifwit står: så skal tigh lyckas i alt thet tu giör/ och tu skalt kunna handla wijsliga.

9. Sij/ jagh hafwer budit tigh/ at tu skalt wara tröst/ och widh godt modh; grufwa tigh för ingen ting/ och fruchta intet: ty HERren tin Gudh är medh tigh i alt thet tu företager. 1855

II. Josua gifwer befalning til höfwitzmännerna.

10. TÅ böd Josua höfwitzmännerna öfwer folcket/ och sade:

11. Går igenom lägret/ och biuder folckena/ och säger: Bereder eder spijsning; ty efter tre dagar skolen J gå öfwer thenna Jordanen 1856/ at J mågen inkomma til at intaga landet/ som HERren edar Gudh eder gifwa skal.

III. The Rubeuiter och Gadditer befallas giöra sina bröder bistånd.

12. OCh sade Josua til the Rubeniter/ Gadditer/ och til then halfwa slächtena Manasse:

13. Täncker vppå thet ord som Mose HERrans tienare eder böd 1857/ och sade: HERren edar Gudh hafwer låtit eder komma til roo/ och gifwit eder thetta landet.

14. Edra hustrur/ barn och boskap läter blifwa i landena/ som Mose eder gifwit hafwer/ på thenna sidone Jordan: men J skolen gå för edra bröder wäpnade/ alle the som wärachtige män äro/ och hielpa them:

15. Jn til thes HERren låter ock edra bröder komma til roo/ så wäl som eder/ at the ock måga intaga thet land/ som HERren edar Gudh them gifwa skal: sedan skolen J wända om igen til edart land/ at J thet besittien/ som Mose HERrans tienare eder gifwit hafwer på thenna sidone Jordan/ öster vth.

IV. Josua warder hyllad til höfwitzman.

16. OCh the swarade Josua och sade: Alt thet tu oß budit hafwer/ thet wilje wij giöra/ och hwart tu sänder oß/ tijt wilje wij gå:

17. Såsom wij hafwe warit Mose lydige/ så wilje wij ock wara tigh lydige: allenast ware HERren tin Gudh medh tigh/ såsom han war medh Mose.

18. Hwilken som tin mun emot står/ och icke lyder tin ord i alt thet tu biuder oß/ han skal döö: allenast war tu tröst och widh godt modh.

2. Capitel.

JOsua sände speijare til Jericho/ v. 1. Rahab een skökia/ fördolde them/ v. 4. Tog eed af them/ at hon måtte warda förskont när the winna staden/ v. 8. Släppte them så vth genom ett fenster/ v. 15. Hwilka kommo tilbaka/ och förtälde Josua hwad the hördt och sedt hade/ v. 23.

I. Speijare warda vthskickade.

JOsua Nun son sände hemliga vth twå speijare ifrå Sittim 1860/ och sade them: Går och beseer landet/ och Jericho. The gingo åstadh/ och kommo in vthi ene skökios huus som heet Rahab 1861 1869/ och ther lågo the.

2. Tå wardt Konungenom i Jericho sagt: sij/ i thenna nattene äro några män inkomne ifrån Jsraels barn/ til at bespeija landet.

3. Tå sände Konungen i Jericho til Rahab/ och lät säija henne: Få oß vth the män/ som til tigh i titt huus komne äro: ty the äro komne til at bespeija alt landet.

II. Rahab fördöljer them.

4. MEn qwinnan fördolde the twå männerna/ och sade: Här äro wäl twå män inkomne til migh; men jagh wiste icke hwadan the woro.

5. Och tå jagh wille låta dörena igen tå mörkt wardt/ gingo the vth/ så at jagh icke weet hwart the gingo: söker medh hast efter them/ J få them wäl fatt.

6. Men hon lät them stiga vp på taket/ och öfwertäckte them medh lijnstielckar/ som hon ther på taket vthbredt hade.

7. Men männerna sökte efter them på then wägen til Jordan/ alt in til färjostaden: och porten wardt tilläster strax the vthkomne woro/ som efter them jagade.

8. Och förra än männerna lade sigh til sofwa/ steg hon vp på taket;

9. Och sade til them: Jagh weet/ at HERren hafwer gifwit eder thetta landet: ty een förskräckelse för eder är fallen öfwer oß/ och alle landsens inbyggiare äro bäfwande wordne för edor tilkommelse. 1862

10. Ty wij hafwe hördt/ huru HERren vthtorkade watnet i röda hafwet 1863 för eder/ tå J drogen vthur Egypten; och hwad J giordt hafwen the twå Amoreers Konungar/ Sihon och Og/ på hinsidon Jordan/ huru J gåfwen them til spillo: 1864

11. Och sedan wij thet hörde/ wardt wårt hierta förtwiflat/ och intet modh är meer i någon man för edor tilkommelse 1865: ty HERren edar Gudh/ han är Gudh/ både vppe i himmelen/ och nedre på jordene. 1866

III. Rahab tager eed af speijarena.

12. SÅ swärjer 1867 migh nu widh HERran/ efter jagh hafwer giordt barmhertighet medh eder/ at J ock giören barmhertighet medh mins faders huus/ och gifwer migh ett wårtekn:

13. At J låten lefwa min fader/ mina moder/ mina bröder/ och mina systrar/ och alt thet the hafwa; och frälser wåra siälar ifrå döden.

14. Männerna sade til henne: Om wij icke giöre barmhertighet och trohet medh tigh/ tå HERren gifwer oß landet/ så skal wår siäl wara döden skyldig för eder/ så framt tu icke förråder wårt ärende.

IV. Låter them vth igenom fenstret.

15. SÅ släppte hon them neder medh ett tågh genom ett fenster: ty hennes huus war i stadzmurenom; och hon bodde theslikes på murenom.

16. Och hon sade til them: Går vp åth berget/ at the som sökia efter eder/ icke möta eder/ och giömmer eder ther i tre dagar/ så länge the komma igen som efter eder fara; sedan går edar wägh.

17. Männerna sade til henne: Wij wilje wara thenna eden qwitte/ som tu af oß tagit hafwer;

18. När wij komme i landet/ och tu icke binder thetta rosenröda tåget 1870 i fenstret/ medh hwilko tu oß nedersläppt hafwer; och hafwer församlat til tigh i huset tin fader/ tina moder/ tina bröder/ och hela tins faders huus:

19. Och hwilken som går vth om dörena af titt huus/ hans blodh ware öfwer hans hufwud 1868/ och wij oskyldige: men alle the som i tino huse äro/ om een hand kommer widh them/ så skal theras blodh wara öfwer wårt hufwud.

20. Och om tu något af thenna wår ärende vthröijer/ så wilje wij wara then eden qwitte/ som tu af oß tagit hafwer.

21. Hon sade: Ware som J säijen: och lät gå them; och the gingo sin wägh/ och hon bandt thet rosenröda tåget i fenstret.

22. Och the gingo sin wägh/ och kommo vp på berget/ och blefwo ther i tre dagar/ til thes the kommo igen som efter them foro: ty the hade sökt them på alla wägar/ och doch intet funnet them.

V. Speijarena komma tilbaka.

23. SÅ wånde the twå männerna tilbaka/ gingo nedh af berget/ och foro vthöfwer/ och kommo til Josua Nun son/ och förtälde honom alt såsom the thet funnet hade;

24. Och sade til Josua: HERren hafwer gifwit oß alt landet i wåra händer/ och alle landsens inbyggiare äro förskräckte för oß.

3. Capitel.

JOsua skickar folcket huru the sigh helga skola/ och gå efter arken öfwer Jordan/ v. 1. Presterna bära arken/ v. 7. Josua bewisar/ at Gudz macht är öfwer hela werlden/ medh thet vndertekn som skee skulle i Jordan/ v. 9. Jordans watn samlar sigh i en hoop på then öfra sidon; men nedan til flöt thet vth åth hafwet/ v. 16. Och menigheten gick torskodd igenom Jordan/ v. 17.

I. Menigheten kommer til Jordan; befalles följa arken och helga sigh.

OCh Josua stod bittida vp/ och the drogo vth ifrå Sittim 1871/ och kommo til Jordan/ han och all Jsraels barn/ och blefwo ther öfwer nattena/ förra än the drogo vthöfwer.

2. Efter tre dagar gingo befalningsmännerna genom lägret;

3. Och budo folckena och sade: När J seen HERrans edars Gudz förbundz ark/ och Presterna Leviterna bära honom/ så drager vth ifrån edor rum/ och följer honom efter:

4. Doch så/ at emellan eder och honom är rum widh tw tusende alnar långt: J skolen ock icke komma hardt in til honom/ på thet J mågen weta på hwilken wägen J gå skolen: förty/ J hafwen then wägen tilförene icke gånget.

5. Och Josua sade til folcket: Helger eder 1872 1878; ty i morgon warder HERren giörandes ett vnderligit ting ibland eder.

II. Vnderrättas om sättet at gå genom Jordan.

6. OCh til Presterna 1873 sade han: Tager förbundsens ark/ och går fram för folcket. Och the togo förbundsens ark/ och gingo för folcket.

7. Och HERren sade til Josua: J dagh skal jagh begynna giöra tigh stoor för hela Jsrael/ at the skola weta/ at såsom jagh hafwer warit medh Mose/ så är jagh ock medh tigh. 1874

8. Och tu biud Presterna/ som förbundsens ark bära/ och säg: Som J kommen först i watnet af Jordan/ så står stilla.

9. Och Josua sade til Jsraels barn: Går fram/ och hörer HERrans edars Gudz ord;

10. Och sade: Ther vppå skolen J märckia/ at en lefwandes Gudh är ibland eder/ och han för eder vthdrifwa skal the Cananeer/ Hetheer/ Heveer/ Phereseer/ Girgaseer/ Amoreer och Jebuseer.

11. Sij/ hans förbundz ark/ som en Herre är öfwer alla werldena/ skal gå för eder in vthi Jordanen.

12. Så tager nu tolf män vthaf Jsraels slächter; vthaf hwart slächtet en.

13. När tå Presternas footbielle/ som bära HERrans ark/ then en Herre är öfwer alla werldena/ komma in vthi Jordans watn/ så skal watnet/ som ofwan efter flyter/ i Jordan afskilja sigh/ så at thet skal stå i enom hoop. 1875

III. Går öfwer Jordan torrskodd.

14. TÅ nu folcket drog vth af sin tiäll/ at the skulle gå vthöfwer Jordan; och Presterna båro förbundsens ark 1876 fram för folcket;

15. Och kommo in til Jordanen/ och theras fötter först trädde i watnet/ och Jordan war full til alla sina brädder af allahanda andennes watn 1877:

16. Tå stod thet watnet/ som ofwan efter flöt 1879/ vprest i en hoop/ ganska långt ifrå thens stadsens folck/ som ligger vth medh Zarthan: men thet watnet som neder lop åth hafwet/ som är salthafwet/ thet förminskades/ och förlop: så gick tå folcket ther öfwer in åth Jericho.

17. Och Presterna/ som båro HERrans förbundz ark/ stodo stilla/ torre mitt i Jordan/ och hela Jsrael gick torr igenom/ til thes alt folcket kom öfwer Jordan.

4. Capitel.

MEdan Presterna medh arken stilla stodo i Jordan/ togo tolf män/ ther til skickade/ tolf stenar medh sigh vp vthur Jordan/ v. 1. Josua vpreste ock tolf stenar mitt i Jordan/ ther Presternas fötter stilla stodo/ v. 9. Och Jsraels barn gingo wäpnade för arken/ v. 10. När Presterna vpstego/ lop Jordan åter tilsamman/ v. 15. Men stenarna som togos i Jordan/ vpreste the til åminnelse vthi Gilgal/ v. 20.

I. Josua befaller vptaga 12 stenar vhr Jordan.

OCh HERren sade til Josua:

2. Tager eder tolf män/ vthaf hwart slächtet en 1880/

3. Och biuder them och säger: Lyfter vp vthur Jordan tolf stenar/ af thet rumet ther Presternas fötter stilla stå/ och hafwer them öfwer medh eder/ at J lefwen them i lägrena/ ther J eder i thenna nattena lägren.

4. Tå kallade Josua tolf män/ som tilskickade woro af Jsraels barn/ vthaf hwart slächtet en;

5. Och sade til them: Går fram för HERrans edars Gudz ark mitt i Jordan; och hwar lyfte en steen på sina axlar/ efter talet af Jsraels barnas slächter:

6. At the skola wara ett tekn ibland eder/ när edor barn i framtiden fråga sina fäder/ och säija: Hwad giöra theße stenarna här?

7. At J tå måge säija them/ huru Jordans watn sigh åthskilde för HERrans förbundz ark 1881/ tå han gick genom Jordan: så at theße stenarna skola wara Jsraels barnom til een ewig åminnelse.

8. Tå giorde Jsraels barn såsom Josua böd them/ och båro tolf stenar mitt vthur Jordan/ såsom HERren hade sagt Josua/ efter talet af Jsraels barnas slächte; och båro them medh sigh til thet rumet ther the lägrade sigh/ och ther lade the them.

II. Josua vpreser 12 stenar mitt i Jordan.

9. OCh Josua reste vp tolf stenar 1885 mitt i Jordan/ ther Presternas fötter ståndit hade/ som förbundsens ark båro; och the äro ther ännu in til thenna dagh.

10. Ty Presterna/ som arken båro/ stodo mitt i Jordan/ til thes alt bestält wardt som HERren böd Josua säija folckena/ och Mose Josua budit hade; och folcket skyndade sigh/ och gick öfwer.

III. Öfwergången beskrifwes; och huru Jordans watn kommit i sitt rum igen.

11. TÅ nu folcket alt öfwergångit war/ så gick ock HERrans ark öfwer/ och Presterna för folcket.

12. Och the Rubeniter/ och the Gadditer/ och then halfwa Manasse slächt/ gingo wäpnade för Jsraels barnom/ såsom Mose them sagt hade: 1882

13. Widh fyratijo tusend wäpnade til häärs/ gingo för HERranom til stridz på Jericho mark.

14. På then dagen giorde HERren Josua stoor 1883 för hela Jsrael: och the fruchtade honom/ såsom the fruchtade Mose/ medan han lefde.

15. Och HERren sade til Josua:

16. Biud Presterna/ som bära witnesbyrdsens ark/ at the träda vp vthur Jordan.

17. Altså böd Josua Prestomen och sade: Stiger vp vthur Jordan.

18. Och tå Presterna/ som HERrans förbundz ark båro/ stego vp vthur Jordan/ och trädde medh theras footbielle på torra landet/ kom Jordans watn åter igen i sin stadh/ och flöt såsom tilförene til alla sina brädder.

19. Och thet war then tijonde dagen i then första månadenom/ tå folcket vpsteg vthur Jordan/ och lägrade sigh i Gilgal/ östan för Jericho.

IV. The 12 stenar som togos vthur Jordan resas vp i Gilgal.

20. OCh the tolf stenar/ 1885 som the vthur Jordan tagit hade/ reste Josua vp i Gilgal;

21. Och sade til Jsraels barn: När nu i framtiden edor barn fråga sina fäder/ och säija: Hwad skola thesse stenarna?

22. Så skolen J vnderwisa them/ och säija: Jsrael gick torr igenom Jordan;

23. Tå HERren edar Gudh förtorckade Jordans watn för eder/ så länge J gingen ther öfwer/ lika som HERren edar Gudh gioxde i röda hafwet / hwilket han tort giorde för oß/ så at wij ginge ther igenom: 1884

24. På thet all folck på jordene skola känna HERrans hand/ huru mächtig hon är; och at J skolen fruchta HERran edar Gudh altid.

5. Capitel.

NÄr the Cananeer hörde hwad som skedde/ wordo the förskräckte och bäfwande/ v. 1. Och Gudh böd Josua omskära alt mankön/ som öfwer Jordan kommet war/ medan the icke kunde omskäras på resan/ v. 2. Sedan hölt folcket Påska/ v. 10. Och Manna wände åter/ v. 12. Tå syntes ock HERren Josua widh Jericho/ v. 13.

I. The Cananeer förskräekias.

TÅ nu alle the Amoreers Konungar/ som på then sidon Jordan wäster vth bodde/ och alle the Cananeers Konungar widh hafwet/ hörde huru HERren hade förtorkat Jordans watn för Jsraels barn/ så länge the gingo ther öfwer/ wardt theras hierta bäfwande/ och intet modh war meer i them/ för Jsraels barn skul. 1886

II. Befalningen om omskärelsen vprepas.

2. PÅ then tiden sade HERren til Josua: Giör tigh steenknifwar 1887/ och omskär Jsraels barn annan gång. 1894

3. Tå giorde Josua sigh steenknifwar/ och omskar Jsraels barn på then högen Araloth.

4. Och thetta är saken hwarföre Josua omskar alt folcket som vthur Egypten dragit war/ mankön: ty alt krigsfolcket war dödt blifwit i öknene på wägenom/ tå the drogo vthur Egypten:

5. Ty alt thet folck som vthdrog/ war omskorit; men alt thet folck som i öknene föddes på wägenom/ tå the drogo vthur Egypten/ thet war icke omskorit.

6. Förty/ Jsraels barn wandrade i fyratijo åhr i öknene/ til thes alt folcket af krigsmännerna/ som vthur Egypten dragne woro/ förgingos: therföre at the icke lydde HERrans röst/ såsom HERren them sworit hade 1888/ at the icke skulle få see thet landet/ som HERren theras fäder sworit hade/ at gifwa oß ett land/ ther miölk och hannog vthi flyter.

7. Theras barn/ som i theras stadh vpkomne woro/ them omskar Josua: förty/ the hade förhud/ och woro intet omskorne på wägenom.

8. Och tå hela folcket omskorit war/ blefwo the på sitt rum i lägrena/ til thes the woro läkte.

9. Och HERren sade til Josua: J thenna dagh hafwer jagh wändt ifrån eder Egypti skam: och thet rumet wardt kallat Gilgal in til thenna dagh.

III. Påska hålles.

10. OCh som Jsraels barn så hade theras lägre i Gilgal/ höllo the Passah på fiortonde dagen i then månadenom/ om aftonen 1889/ vppå Jericho mark:

11. Och åto af landsens sädh på annan dagen i Passah/ nemliga/ osyrat brödh 1890/ och torkad ax 1891/ rätt vppå samma dagen.

IV. Man wänder åter.

12. OCh Man wände åter på then andra dagen/ sedan the hade ätit af landsens sädh/ så at Jsraels barn intet Man mera hade/ vtan åto af landsens Canaans sädh vthaf thet samma åhret.

V. Gudh synes Josua i en mans hamn

13. OCh thet begaf sigh/ tå Josua war widh Jericho/ at han vplöfte sin ögon/ och wardt warse at en man 1892 1895 stod ther för honom/ och hade ett dragit swärd i sine hand; och Josua gick til honom/ och sade til honom: Hörer tu oß/ eller wåra fiendar til?

14. Han sade neij; vtan jagh är en Förste öfwer HERrans häär/ och är rätt nu kommen. Tå föll Josua neder på jordena på sitt ansichte/ och tilbad/ och sade til honom: Hwad säger min Herre til sin tienare?

15. Och Förssten öfwer HERrans häär sade til Josua: Drag tina skoor af tina fötter; ty rumet som tu står vppå/ är heligt 1893: och Josua giorde så.

6. Capitel.

SEdan/ efter Gudz befalning/ v. 1. Gingo the sex resor kring om Jericho/ och båro arken/ v. 11. På siunde dagen föllo murarna/ och the wunno staden/ v. 20. Alt folck och fää gafs til spillo/ och föll för swärdz ägg/

v. 21. Rahab blef frälst/ v. 22. Och staden förbränd/ förvthan guld och silfwer/ koppar och jerntygh/ hwilket lades för en skatt i HERrans huus/ v. 24. Och Josua önskade förbannelse öfwer then som Jericho åter vpbygger/ v. 26. Och wardt namnkunnig/ v. 27.

I. HERren befaller Josua intaga Jericho.

OCh Jericho war tilstängdt och förwarat för Jsraels barn skul/ så at ingen kunde komma vth eller in.

2. Men HERren sade til Josua: Sij/ jagh hafwer gifwit Jericho medh thes Konung och krigsfolck i tina hand.

3. Lät alla krigsmännerna gå en gång kring om staden: och giör så i sex dagar.

4. På siunde dagen lät Presterna taga siu clangåhrens basuner/ och gå ther medh för arken: och går på then samma siunde dagenom siu resor kring om staden/ och lät Presterna blåsa i basunerna:

5. Och tå man blås i clangåhrs hornet långsamt/ så at J hören basunerna/ tå skal folcket giöra ett stort skrij/ och så skola stadz murarna falla/ och folcket skal falla ther in/ hwar och en rätt fram för sigh.

II. Josua efterkommer befalningen.

6. TÅ kallade Josua Nun son Presterna/ och sade til them: Bärer förbundsens ark/ och läter siu Prester bära siu clangåhrens basuner för HERrans ark.

7. Men til folcket sade han: Drager åstadh/ och går omkring staden/ och hwilken som wäpnader är/ han gånge fram för HERrans ark.

8. Tå Josua thetta folckena sagt hade/ togo the siu Prester/ siu clangåhrens basuner/ och gingo för HERrans ark/ och blåste i basunerna; och HERrans förbundz ark följde efter them.

9. Och hwilken som wäpnader war/ han gick för Presterna/ som i basunerna blåste/ och hopen följde efter arken/ och blåste i basuner.

10. Men Josua böd folckena/ och sade: J skolen intet häärskrij giöra/ eller låta höra edra röst/ eller något ord låta gå vthaf edar mun/ in til then dagen jagh säger til eder: Gifwer vp ett häärskrij; tå gifwer ett häärskrij vp.

11. Så gick HERrans ark kring om staden en gång: och kommo i lägret/ och blefwo ther.

12. Förty/ Josua plägade wara bittida vppe om morgonen: och Presterna båro HERrans ark.

13. Så båro the siu Presterna the siu clangåhrens basuner för HERrans ark/ och gingo/ och blåste i basunerna; och hwilken som wäpnad war/ han gick för them/ och hopen följde HERrans ark/ och blåste i basuner.

14. På then andra dagen gingo the ock en gång om staden/ och kommo i lägret igen: så giorde the i sex dagar.

15. Men på siunde dagen/ tå morgonroden vpgick/ woro the bittida vppe/ och gingo widh samma sättet siu resor kring om staden; så at the på then samma ena dagen kommo siu resor kring om staden.

16. Och på siunde resone/ tå Presterna blåste i basunerna/ sade Josua til folcket: Gifwer vp ett häärskrij; ty HERren hafwer gifwit eder staden.

17. Men staden/ och alt thet ther vthi är/ skal til spillo gifwas HERranom/ allenast then skökian Rahab skal

blifwa lefwandes/ och alle the som medh henne äro i huse: ty hon fördolde the bodskap/ som wij vthsände. 1896

18. Allenast tager eder wahra för thet/ som til spillo gifwit är 1897/ at J icke gifwen eder sielf til spillo/ om J något tagen af thet/ som til spillo gifwit är/ och giören så Jsraels lågre til spillo/ och låten thet komma i olycko:

19. Men alt silfwer och guld/ och koppars/ och jerns tygh/ skal wara helgat HERranom 1898/ och bewaras til HERrans skatt.

III. Murarna i Jericho falla.

20. TÅ gaf folcket vp ett häärskrij/ och blåste i basunerna: ty alt folcket/ som hörde basunernas liud/ gaf vp ett stort häärskrij/ och murarna föllo omkull 1899/ och folcket besteg staden/ hwar och en rätt för sigh. Så wunno the staden;

21. Och til spillo giorde alt thet i stadenom war/ medh swärdz ägg/ både man och qwinno/ vng och gammal/ fää/ fåår/ och åsnar.

IV. Rahab warder frälst.

22. OCh Josua sade til the twå män som hade bespeijat landet: Går vthi then skiökiones huus/ och hafwer qwinnona tädan hijt vth/ medh alt thet hon hafwer/ såsom J hafwen sworit henne. 1900

23. Tå gingo the vnge män speijarena tijt in/ och hade Rahab vth medh hennes fader och moder/ och bröder/ och alt thet hon hade/ och alla hennes slächt/ och läto them blifwa vthan för Jsraels lägre.

24. Men staden brände the vp medh eld/ och alt thet ther vthi war: allenast silfwer och guld/ och koppars och jerns tygh/ lade the för en skatt in vthi HERrans huus. 1901

25. Men then skökian Rahab medh hennes faders huus/ och allo thy hon hade/ lät Josua lefwa: och hon bodde i Jsrael in til thenna dagh; therföre at hon hade fördolt the bodskap/ som Josua til at bespeija vthsändt hade til Jericho.

V. Josua förbannar then som vpbygger Jericho.

26. PÅ then tiden swor Josua/ och sade: Förbannad ware then man för HERranom/ som vprätter/ och bygger thenna staden Jericho: när han lägger hans grund/ thet koste honom hans första son; och när han vpsätter hans port/ thet koste honom hans yngsta son. 1902

27. Och war HERren medh Josua/ så at han wardt namnkunnig i all land.

7. Capitel.

MEn Achan fördolde något af rofwet/ och förtörnade HERran/ v. 1. Therföre blefwo the 3000 män/ som Josua vthsände til at intaga Aj/ tilbaka slagne/ v. 4. Och Josua bad HERran/ v. 6. Tå böd HERren Josua/ at han skulle ransaka/ v. 10. Och lotten föll på Achan/ v. 16. Hwilken bekände/ v. 20. Och wardt stenad/ samt hans barn och boskap/ v. 24.

I. Achan fördöljer något af rofwet.

MEn Jsraels barn förtogo sigh på thet som til spillo gifwit war: ty Achan Charmi son/ Sabdi sons/ Serah sons/ af Juda slächte/ tog något af thet som til spillo gifwit war 1903: tå förgrymmade sigh HERrans wrede

öfwer Jsraels barn.

II. Jsrael sändes emot Aj/ och blifwer slagen.

2. OCh Josua vthsände af Jericho några män in moot Aj/ som ligger widh BethAven öster vth ifrå BethEl/ och sade til them: Går vp/ och bespeijer landet. Och tå the hade vpgångit och bespeijat Aj/

3. Kommo the igen til Josua/ och sade til honom: Lät icke alt folcket draga tijt vp; vtan widh tw eller try tusend män/ at the draga tijt vp/ och slå Aj/ at icke alt folcket giör sigh ther mödo om/ förty/ the äro fåå.

4. Så drogo tijt vp af folckena widh try tusend män/ och the flydde 1909 för the män af Aj.

5. Och the af Aj slogo af them widh sex och tretijo män; och jagade them alt ifrå porten in til Sebarim/ och slogo them then wägen neder åth: tå wardt folckens hierta förtwiflat/ och wardt såsom watn.

6. Och Josua ref sin kläder sönder/ och föll vppå sitt ansichte til jordena för HERrans ark/ alt in til aftonen/ samt medh the äldsta af Jsrael/ och the strödde stofft på sin hufwud. 1904

III. Josua beder/ och får befalning at ransaka.

7. OCh Josua sade: Ach! HErre HERre: hwij hafwer tu fördt thetta folcket öfwer Jordan/ at tu skulle gifwa oß vthi the Amoreers händer/ til at förgiöra oß? Ach! thet wij doch hade blifwit på hinsidon Jordan/ såsom wij begynt hade.

8. Ach! min HErre/ hwad skal jagh säija/ medan Jsrael wänder ryggen til sina fiendar?

9. När the Cananeer/ och alle landsens inbyggiare thet höra/ så warda the oß omkringhwärfwande/ och vthrota wårt namn af jordene: hwad wilt tu tå giöra tino stora namne?

10. Tå sade HERren til Josua: Statt vp/ hwij ligger tu så på titt ansichte?

11. Jsrael hafwer syndat/ och the hafwa gångit öfwer mitt förbund/ som jagh them budit hafwer; och hafwa tagit af thet som til spillo gifwit war/ och stulit/ och lugit/ och lagt ibland sin tygh.

12. Jsraels barn kunna icke blifwa ståndande för sina fiendar: vtan måste wända ryggen til sina fiendar; förty/ the äro til spillo wordne: Jagh skal icke wara mera medh eder/ om J icke låten komma then spilning ifrån eder.

13. Statt vp/ och helga folcket/ och säg: Helger eder 1905 til morgons; ty så säger HERren Jsraels Gudh: Een spilning är ibland tigh Jsrael/ therföre kan tu icke blifwa ståndandes för tina fiendar/ til thes J låten then spilningen komma ifrån eder.

14. Och J skolen bittida gå fram/ then ena slächten efter then andra; och på hwilken slächten HERren drabbar/ ther skal gå fram then ena ätten efter then andra; och på hwilken ätten HERren drabbar/ ther skal gå fram thet ena huset efter thet andra; och på hwilket huus HERren drabbar/ ther skal gå fram then ene huusbonden efter then andra.

15. Och hwilken som befunnen warder medh någon spilgifwen ting/ honom skal man vpbränna i eld/ medh alt thet han hafwer; therföre at han hafwer gångit emot HERrans förbund/ och bedrifwit en galenskap i Jsrael. 1906

16. Så stod Josua bittida vp om morgonen/ och hade fram Jsrael/ then ena slächten efter then andra; och thet drabbade in på Juda slächte.

17. Och tå han hade Juda slächte fram/ drabbade thet in på the Serahiters ätt: och tå han hade the Serahiters ätt fram/ then ena huusbonden efter then andra/ drabbade thet på Sabdi.

18. Och tå han hade hans huus fram/ then ena huusbonden efter then andra/ drabbade thet på Achan Charmi son/ Sabdi sons/ Serah sons/ vthaf Juda slächte.

19. Och Josua sade til Achan: Min son/ gif HERranom Jsraels Gudi ährona/ och gif honom prisen; och säg migh hwad tu giordt hafwer/ och liug intet 1907 för migh.

IV. Achan bekänner sin synd/ och warder stenad.

20. TÅ swarade Achan Josua/ och sade: Sannerliga jagh hafwer syndat emot HERran Jsraels Gudh; så och så hafwer jagh giordt:

21. Jagh såg ibland rofwet en kostelig Babylonisk mantel/ och twhundrade siklar silfwer/ och een gyldene tungo/ femtijo siklar wärd til wigt; ther fick jagh lust til/ och tog thet: och sij/ thet är nedergrafwit i jordena i mitt tiäll; och silfret ther vnder.

22. Tå sände Josua tijt bodh: the lupo til tiället/ och sij/ ther war thet nedergrafwit i hans tiäll; och silfret ther vnder:

23. Och the togo thet vthu tiället/ och båro til Josua/ och til all Jsraels barn/ och kastade thet ther nedh för HERran. 1910

24. Tå tog Josua och hela Jsrael medh honom/ Achan Serah son/ medh silfret/ mantelen och gyldene tungone/ hans söner och döttrar 1911/ hans oxar och åsnar/ och fåår/ hans tiäll/ och alt thet han hade; och förde vth i Achors daal.

25. Och Josua sade: Efter tu hafwer plågat oß/ så plåge tigh HERren på thenna dagh: och hela Jsrael steente them/ och brände them vp i eld. 1908

26. Och tå the hade stenat them/ giorde the ena stora steenrösio öfwer them/ hwilken ännu warar alt in til thenna dagh. Så wände tå HERren sigh ifrå sine wredes grymhet: ther af heter thet rumet Achors daal/ in til thenna dagh.

8. Capitel.

THer ester drog Josua efter Gudz befalning för Aj/ v. 1. Och satte ett bachall/ v. 4. Och när the Jsraeliter flydde/ jagade the män af Aj och BethEl efter/ v. 14. Men Josua räckte vth sin spetz åth staden/ v. 18. Och the i bakhåll woro föllo in i Aj/ och tände eld på staden/ v. 19. Och the som flydde/ wände sigh/ och slogo them af Aj; sköflade och vpbrände thet/ och vphängde theras Konung/ v. 21. Tå bygde Josua ett altare/ och skref lagen ther vppå/ v. 30. Och lät vthropa lagsens ord/ 5. Mos. 27:12. Om wälsignelsen och förbannelsen/ v. 34.

I. Josua drager efter befalning för Aj.

OCh HErren sade til Josua: Fruchta tigh intet/ och war icke förfärad 1912: tag medh tigh alt krigsfolcket/ och giör redo/ och drag vp til Aj: sij/ jagh hafwer gifwit Konungeu i Ai/ medh hans folck/ hans stadh och land/ i tina händer.

2. Och tu skalt giöra medh Aj och thes Konung/ såsom tu medh Jericho och thes Konung giordt hafwer; vndantagno/ at thes roof/ och thes boskap skolen J byta eder emellan 1913: beställ ett bakhåll afsides widh staden.

3. Tå giorde Josua redo/ och alt krigsfolcket/ til at draga vp til Aj: och Josua vthwalde tretijo tusend stridzmän/ och sände vth om nattena;

II. Beställer ett bakhåll.

4. OCh böd them/ och sade: Seer til/ J skolen wara i bakhåll/ afsides widh staden; och warer icke förlångt ifrå staden/ och warer alle redo.

5. Men jagh/ och alt folcket/ som medh migh är/ wiljom draga til staden: och när the draga vth emot oß såsom tilförene 1914/ så wilje wij fly för them;

6. At the draga vth efter oß/ så länge wij komme them vth ifrå staden: ty the skola tänckia/ at wij fly för them/ såsom tilförene.

7. Och medan wij fly för them/ skolen J redo wara i bakhållena/ och taga staden in: förty/ HERren edar Gudh skal gifwa eder honom i händer.

8. När J hafwen intagit staden/ så tänder elden på honom; efter HERrans ord giörer: sij/ jagh hafwer thet budit eder.

9. Så sände Josua them åstadh/ och the gingo tijt vp i bakhåll/ och höllo emellan BethEl och Aj/ wäster vth ifrån Aj: men Josua blef i then nattene när folckena.

10. Och om morgonen war han bittida vppe/ och skickade folcket/ och drog vp medh the äldsta af Jsrael för folckena til Aj.

11. Och alt krigsfolcket/ som när honom war/ drogo vp/ och trädde fram/ och kommo in moot staden/ och lägrade sigh norr vth ifrån Aj; så at en daal war emellan them och Aj.

12. Men han hade tagit widh fem tusend män/ och stält them til bakhåll emellan BethEl och Aj/ wäster vth ifrå staden.

13. Och folcket af hela lägret/ som norr vth ifrå stadenom war/ ställtes så/ at thes yttersta räckte wäster om staden: så drog tå Josua i then nattene mitt in vppå dalen.

14. Som nu Konungen i Aj såg thet/ skyndade the sigh/ och giorde bittida redo; och männerna af stadenom drogo vth/ til at möta Jsrael i strijd medh alt sitt folck/ på ett förelagt rum emot slättmarkene: ty han wiste icke/ at ett bakhåll war på honom baak om staden.

15. Men Josua/ och hela Jsrael/ stälte sigh såsom the hade warit slagne för them/ och flydde på then wägen åth öknene.

16. Tå skrijade alt folcket af stadenom/ at man skulle förfölja them; och the jagade theslikes efter Josua/ och föllo vthu stadenom;

17. Så at icke en man blef qwar i Aj och BethEl/ then icke vthdrog/ och förfölgde Jsrael; och läto staden stå öpen/ på thet the skulle jaga efter Jsrael.

18. Tå sade HERren til Josua: Räck vth spetsen/ som tu hafwer i tine hand/ emot Aj: ty jagh wil gifwa thet i tina hand. Och Josua räckte vth spetsen/ som i hans hand war/ emot staden.

III. Winner Aj.

19. TÅ gaf sigh bakhållet vp medh hast vthaf sitt rum/ och lupo/ sedan han räckte vth sina hand/ och kommo i staden/ och wunno honom/ och hastade sigh/ och tände elden på honom.

20. Och the män af Aj wände sigh/ och sågo tilbaka/ och fingo see röken af staden gå vp i himmelen/ och hade intet rum til at fly/ hwarken hijt eller tijt: och thet folcket/ som flydde åth öknena/ wände sigh om til at jaga efter them.

21. Tå nu Josua och hela Jsrael sågo/ at bakhållet hade wunnit staden/ efter röken gick vp af stadenom/ wände the om/ och slogo the män af Aj.

22. Och the i staden drogo ock så vth emot them/ så at the kommo mitt ibland Jsrael på båda sidor: och the slogo them/ til thes ingen af them öfwerblef lefwandes/ eller vndslapp. 1915

23. Och grepo Konungen af Aj lefwandes/ och förde honom til Josua.

24. Och tå Jsrael hade ihiäl slagit alla Aj inbyggiare på markene/ och i öknene/ som hade jagat efter them/ och the föllo alle genom swärdz ägg/ til thes the woro ändade/ tå wände sigh hela Jsrael åth Aj/ och slogo thet medh swärdz ägg.

25. Och alle the som föllo på then dagen/ både män och qwinnor/ the woro tolf tusend/ alt folck i Aj.

26. Och Josua drog icke handena igen/ medh hwilko han vthräckte spetsen/ til thes han til spillo giorde alla Aj inbyggiare.

27. Vtan boskapen/ och rofwet af stadenom/ vthbytte Jsrael emellan sigh/ efter HERrans ord/ såsom han Josua budit hade. 1916

28. Och Josua brände vp Aj/ och giorde en högh ther af til ewig tijd/ then ännu ther är på thenna dagh:

29. Och lät vphängia Konungen af Aj i ett trä in til aftonen: tå solen war nedergången/ befalte han/ at man skulle taga hans kropp vthu trädh 1917; och the kastaden i stadzporten/ och hofwo en stoor steenhop ther vppå/ hwilken ännu ther är in til thenna dagh.

IV. Bygger ett altare/ och skrifwer lagen ther vppå.

30. TÅ bygde Josua HERranom Jsraels Gudh ett altare på thet berget Ebal/

31. Såsom Mose HERrans tienare Jsraels barnom budit hade/ såsom skrifwit står i Mose lagbok/ ett altare af hela stenar/ ther intet jern påkommet war 1918; och offrade ther vppå HERranom bränneoffer/ och tackoffer:

32. Och skref ther på stenarna then andra lagen/ som Mose Jsraels barnom föreskrifwit hade. 1919

V. Låter vthropa wälsignelsen och förbannelsen.

33. OCh hela Jsrael medh theras äldsta och ämbetzmän och domare/ stodo på båda sidor widh arken in för Presterna af Levi/ som båro HERrans förbundz ark; the främlingar/ så wäl som the infödde: hälften af them in widh thet berget Grisim/ och then andra hälften in widh thet berget Ebal: såsom Mose HERrans tienare tilförene budit hade 1920/ til at wälsigna Jsraels folck.

34. Sedan lät han vthropa all lagsens ord/ om wälsignelsen och förbannelsen/ som skrifne stå i lagbokene:

35. Thet war icke ett ord/ som Mose budit hade/ thet Josua icke lät vthropa 1921 för hela Jsraels menighet; för qwinnor och barn/ och främlingom/ som ibland them woro.

9. Capitel.

TÅ samlade sigh the omliggiande Konungar emot Josua/ v. 1. The Gibeoniter fruchtade sigh/ och begärade giöra förbund medh Josua igenom list/ bedragandes honom/ v. 3. Och efter han icke frågade HERran/ v. 14. Jngick han medh them ett förbund/ v. 15. Men när Josua förnam/ at han war beswiken/ giorde han them til trälar/ och lät them lefwa/ v. 16.

I. The Hedniske Konungar samka sigh emot Josua.

TÅ nu thetta hördes in til alla the Konungar som woro på then sidon Jordan/ på bergom och i dalom/ och i alla stora hafsens hamner/ och när them som woro in widh Libanons berg; nemliga/ the Hetheer/ Amoreer/ Cananeer/ Phereseer/ Heveer och Jebuseer;

2. Samkade the sigh tilhopa endrächteliga/ at the skulle strida emot Josua och emot Jsrael.

II. The Gibeoniter bruka list.

3. MEn Gibeons inbyggiare/ tå the hörde hwad Josua giordt hade medh Jericho och Aj;

4. Vptänckte the een list/ gingo til och sände bodskap åstadh/ och togo gamla säcker på sina åsnar/ och gamla slitna wijnläglar;

5. Och gamla lappade skoor på sina fötter/ och drogo gamla och rifna kläder vppå; och alt thet brödh/ som the togo medh sigh/ war hårdt och möglat:

6. Och gingo til Josua i lägret widh Gilgal/ och sade til honom/ och til hela Jsrael: Wij äre komne fierran af annor land; så giörer nu ett förbund medh oß.

7. Tå sade hela Jsrael til the Heveer 1922: Kan hända at tu boor här ibland oß/ huru kunne wij tå giöra förbund medh tigh 1923?

8. The sade til Josua: Wij äre tine tienare. Josua sade til them: Ho ären J; eller hwadan kommen J?

9. The sade: Tine tienare äre ganska fierran komne af annor land/ för HERrans tins Gudz namn skul: ty wij hafwe hördt hans rychte/ och alt thet han i Egypten giordt hafwer;

10. Och alt thet han the twå Amoreers Konungar på hinsidon Jordan giordt hafwer/ Sihon Konungenom i Heßbon/ och Og Konungenom i Basan/ som bodde i Astaroth. 1924

11. Therföre sade wåre äldste/ och alle wårt landz inbyggiare: Tager spijsning medh eder på resona/ och går åstadh emot them/ och säger til them: Wij äre edre tienare; så giörer nu ett förbund medh oß.

12. Thetta wårt brödh/ som wij togo medh oß til spijsning vthu wår huus/ war ännu färskt tå wij åstadh forom til eder; men nu sij/ thet är hårdt och möglat:

13. Och thenna wijnläglarna fylte wij nya; och sij/ the äro slitne: och thenna wår kläder och skoor äro gamla wordna för thenna ganska långa resona skul.

14. Tå togo höfwitzmännerna af theras spijsning/ och frågade intet HERrans mun. 1925

III. Josua giör förbund medh the Gibeoniter.

15. OCh Josua giorde frijd medh them; och ingick ett förbund medh them/ at the skulle blifwa lefwande: och the öfwerste för menighetene sworo them. 1926

16. Men efter tre dagar/ sedan the hade giordt förbundet medh them/ kom för them/ at the woro hardt när them/ och skulle boo ibland them.

17. Ty tå Jsraels barn drogo fram åth/ kommo the tredie dagen til theras städer/ hwilka så woro nämnde: Gibeon/ Cephira/ Beeroth/ och Kiriath Jearim.

18. Och the slogo them intet 1929/ ty the öfwerste för menighetene hade催 sworit widh HERran Jsraels Gudh: Och hela menigheten knorrade emot the öfwerfta.

19. Tå sade alle the öfwerste för hela menighetene: Wij hafwe sworit them widh HERran Jsraels Gudh; therföre kunne wij intet komma widh them.

20. Men thet wilje wij giöra them; låtom them lefwa/ at en wrede icke kommer öfwer oß för eden skul 1927/ then wij them giordt hafwom.

21. Och the öfwerste sade til them: Låtom them lefwa/ at the måga wara wedahuggare och watudragare för hela menighetene/ såsom öfwerstarna them sagt hafwa.

IV. Finner sigh beswiken/ och giör them til trälar.

22. TÅ kallade them Josua/ och talade medh them/ och sade: Hwij hafwen J bedragit oß/ och sagt: J ären ganska långt ifrån oß; ändoch J boon ibland oß?

23. Therföre skolen J wara förbannade/ så at af eder icke skal återwända trälar/ som wedh hugga/ och watn draga/ til mins Gudz huus.

24. The swarade Josua/ och sade: Thet hafwer warit sagt tina tienare/ at HERren tin Gudh hafwer budit sinom tienare Mose 1928/ at han skal gifwa eder thetta hela landet/ och förgiöra för eder alla landsens inbyggiare; tå fruchtade wij om våra siälar för eder storliga/ och giorde thetta.

25. Men nu sij/ wij äre i tina händer; hwad tigh tycker godt och rätt wara at giöra medh oß/ thet giör.

26. Och han giorde them så/ och frijade them ifrån Jsraels barnas hand/ at the icke slogo them ihiäl.

27. SÅ giorde Josua them på samma dagen til wedahuggare/ och watudragare för menighetene/ och til HERrans altare/ alt in til thenna dagh/ på thet rum som han vthwäljandes worde.

10. Capitel.

THer efter samlade Jerusalems Konung fyra the Amoreers Konungar til sigh/ emot Gibeon/ och emot Jsrael/ v. 1. Men Josua kom hastigt vppå them/ och slog them i Gibeon/ v. 6. Och HERren lät falla stort hagel vppå them/ v. 11. Tå hörde HERren Josua böön/ och solen stod stilla på himmelen/ v. 12. Och Josua wände tilbaka/ och hade fram the fem Konungar vthu kulone/ och drap them/ v. 22. Och Josua skyndade/ och intog alt landet in til Kades Barnea/ och ther ifrå til Gasa/ och drap alt folcket medh theras Konungar/ v. 28.

I. Fem Kommgar samla sigh emot Gibeon.

TÅ nu Adoni Zedech Konungen i Jerusalem hörde at Josua hade wunnit Aj/ och gifwit thet til spillo/ och hade giordt Aj och thes Konung/ lika såsom han hade giordt Jericho/ och thes Konung 1930; och at the Gibeoniter 1931 hade giordt frijd medh Jsrael/ och woro komne ibland them;

2. Fruchtade the swårliga: Förty/ Gibeon war en stoor stadh/ såsomen af Konungastäderna/ och större än Aj/ och alle hans borgare gode stridzmän.

3. Och han sände til Hoham Konungen i Hebron/ och til Piram Konungen i Jarmuth/ och til Japhia Konungen i Lachis/ och til Debir Konungen i Eglon/ och lät säija them:

4. Kommer hijt vp til migh/ och hielper migh/ at wij må slå Gibeon; förty/ the hafwa giordt frijd medh Josua och Jsraels barnom.

5. Tå kommo tilhopa/ och drogo vp åth the fem Amoreers Konungar; Konungen i Jerusalem/ Konungen i Hebron/ Konungen i Jarmuth/ Konungen i Lachis/ Konungen i Eglon/ medh all theras häärlägre/ och belade Gibeon/ och stridde ther emot.

II. Josua slår them/ och frälsar Gibeon.

6. MEn the af Gibeon sände til Josua i lägret i Gilgal/ och läto säija honom: Drag icke tina hand ifrå tina tienare; kom hijt vp til oß snarliga/ vndsätt och hielp oß: ty alle the Amoreers Konungar/ som boo vppå bergen/ hafwa samkat sigh tilhopa emot oß.

7. Josua drog tijt vp ifrå Gilgal/ och alt krigsfolcket medh honom/ och alle gode stridzmän.

8. Och HERren sade til Josua: Fruchta tigh intet för them; ty jagh hafwer gifwit them i tina händer; ingen af them skal kunna blifwa ståndandes för tigh.

9. Altså kom Josua hasteliga på them; ty han drog i hela nattene vp ifrå Gilgal.

10. Men HERren förskräckte them för Jsrael 1932/ så at the slogo them een stoor slachtning af i Gibeon; och jagade efter them på then wägen til BethHoron/ och slogo them in til Aseka och Makkeda.

III. Stort hagel faller.

11. OCh tå the flydde för Jsrael then wägen neder åth til BethHoron/ lät HERren falla af himmelen stora hagelstenar på them in til Aseka/ så at the blefwo döde: och mycket flere af them blefwo döde af hagelstenarna/ än Jsraels barn slogo medh swärd.

IV. Sool och Måne stå stilla.

12. TÅ talade Josua medh HERranom/ på then dagen när HERren gaf the Amoreer för Jsraels barn/ och sade i Jsraels närwaro: Sool statt stilla 1933 i Gibeon; och måne i Ajalons daal.

13. Tå stod solen stilla 1940 och månen theslikes/ til thes at folcket hämnde sigh på sina fiendar. Är icke thetta skrifwit i thens fromas book 1941? så stod solen mitt på himmelen/ och fördrögde gå neder så när en helan dagh. 1934

14. Och hafwer ingen dagh warit lijk widh thenna/ hwarken förr eller sedan/ tå HERren lydde ens mans röst: ty HERren stridde för Jsrael.

15. Och Josua drog åter i lägret igen til Gilgal; och hela Jsrael medh honom.

V. Konungarna vndstinga sigh; men dragas fram/ och dräpas.

16. MEn the fem Konungar woro flydde/ och vndstungo sigh vthi een kulo i Makkeda.

17. Tå wardt Josua sagt: Wij hafwe funnet the fem Konungar fördolda i ene kulo i Makkeda.

18. Josua sade: Så wälter stora stenar för gapet af kulone; och befaller några män som taga ther wahra på them.

19. Men J står icke stilla/ vtan jager efter edra fiendar/ och slår theras eftersta 1935/ och läter icke komma them i theras städer: ty HERren edar Gudh hafwer gifwit them i edra händer.

20. Och tå Josua och Jsraels barn hade lychtat then mächtiga stora slachtningen på them/ och platt slagit them/ hwad sedan qwart blef af them/ thet kom in i the fasta städer.

21. Så kom alt folcket åter i lägret igen til Josua i Makkeda medh frijd; och ingen torde röra sin tungo för Jsraels barn.

22. Men Josua sade: Läter vp gapet för kulone/ och drager fram the fem Konungar til migh.

23. The giorde ock så/ och hade the fem Konungar til honom vthu kulone; Konungen i Jerusalem/ Konungen i Hebron/ Konungen i Jarmuth/ Konungen i Lachis/ Konungen i Eglon.

24. Tå nu thesse Konungar woro framledde til honom/ kallade Josua hela Jsrael/ och sade til the öfwersta af krigsfolcket/ som medh honom drogo: Kommer hijt/ och träder thessa Konungarna på halsen medh fötterna: och the kommo fram/ och trädde på theras halsar medh fötterna.

25. Och Josua sade til them: Fruchter eder intet/ och grufwer eder intet; warer tröste och widh ett fritt modh: ty altså skal HERren giöra alla edra fiendar/ som J emot striden.

26. Och Josua slog them sedan/ och drap them/ och hängde them i fem trää: och the hängde i trään alt in til aftonen.

27. Tå solen war nedergången/ böd han/ at man skulle taga them nedh af trään 1936/ och kasta them in i kulona ther the sigh vthi fördolt hade; och lade stora stenar för gapet af kulone/ hwilke ther ännu äro på thenna dagh.

VI. Josua intager landet.

28. PÅ then samma dagen wan ock Josua Makkeda/ och slog thet medh swärdz ägg/ medh thes Konung/ och gaf thet til spillo/ och alla the siälar som ther inne woro/ och lät ingen blifwa igen: och giorde them Konungenom i Makkeda/ såsom han hade giordt Konungenom i Jericho. 1937

29. Så drog Josua och hela Jsrael medh honom ifrå Makkeda til Libna/ och stridde ther emot.

30. Och HERren gaf thet ock så i Jsraels hand/ medh thes Konung; och han slog thet medh swärdz ägg/ och alla the siälar som ther inne woro/ och lät ingen blifwa igen ther inne: och giorde thes Konung/ såsom han hade giordt Konungenom i Jericho.

31. Sedan drog Josua/ och hela Jsrael medh honom/ ifrå Libna til Lachis; belade och bestridde thet.

32. Och HERren gaf theslikes Lachis i Jsraels händer/ så at the wunno thet på annan dagen/ och slogo thet medh swärdz ägg/ och alla the siälar som ther inne woro/ aldeles som han hade giordt i Libna.

33. På samma tiden drog Horam Konungen i Geser vp til at hielpa Lachis: men Josua slog honom medh alt hans folck/ til thes ingen igen blef.

34. Och Josua drog ifrå Lachis medh hela Jsrael/ in til Eglon/ och belade och bestridde thet:

35. Och wan thet på samma dagh/ och slog thet medh swärdz ägg/ och gaf til spillo alla the siälar som ther inne woro på samma dagen/ aldeles såsom han hade giordt Lachis.

36. Sedan drog Josua medh hela Jsrael ifrån Eglon/ vp til Hebron/ och bestridde thet:

37. Och wan thet/ och slog thet medh swärdz ägg/ och thes Konung medh alla thes städer/ och alla the siälar som ther inne woro; och lät icke en igen blifwa/ aldeles såsom han hade giordt Eglon; och gaf thet til spillo/ och alla the siälar som ther inne woro.

38. Tå wände Josua igen medh hela Jsrael in åth Debir/ och bestridde thet:

39. Och wan thet/ medh thes Konung/ och alla thes städer/ och slogo them medh swärdz ägg/ och gåfwo til spillo alla the siälar som ther inne woro; och lät icke en igen blifwa: såsom han hade giordt Hebron/ så giorde han ock Debir/ och thes Konung/ och såsom han hade giordt Libna/ och thes Konung.

40. Altså slog Josua alt landet på bergen/ och söder vth/ och i dalarna/ och widh bäckerna/ medh alla theras Konungar; och lät icke en igen blifwa; och gaf til spillo alt thet som anda hade/ såsom HERren Jsraels Gudh budit hade. 1938

41. Och slog them alt ifrå Kades Barnea 1942 in til Gasa; och hela landet Gosen in til Gibeon: 1939

42. Och wan alla thessa Konungarna medh theras land alt medh en ryck: ty HERren Jsraels Gudh stridde för Jsrael.

43. Och Josua drog åter i lägret til Gilgal medh hela Jsrael.

11. Capitel.

JAbin Konungen i Hazor/ församlade the Konungar/ som igenlefde woro/ emot Jsrael/ v. 1. Och Josua öfwerföll them/ och slog them/ v. 6. Han hasade theras hästar/ och vpbrände theras wagnar/ v. 9. Samt staden Hazor/ v. 10. Sköflade städerna/ och slog theras Konungar/ och alt folcket medh swärdz ägg: hela landet blef medh häärsköld intaget/ förvthan Gibeon/ hwilke gofwo sigh sielfwiljande/ v. 16. Han vthrotade ock the Enakim som bodde på bergen/ v. 21.

I. Jabin kommer medh en stoor häär emot Josua.

TÅ Jabin Konungen i Hazor thetta hörde/ sände han til Jobab Konungen i Madon/ och til Konungen i Simron/ och til Konungen i Achsaph;

2. Och til the Konungar/ som bodde norr vth vppå bergen 1949/ och vppå slättmarkene söder vth Cinneroth; och i dalarna/ och i Naphoth Dor/ vth medh hafwet:

3. Til the Cananeer öster vth och wäster vth/ til the Amoreer/ Hetheer/ Phereseer/ och Jebuseer vppå bergen; så ock til the Heveer nedan för Hermons berg i Mizpa land.

4. Thesse drogo vth medh alla theras härar/ dråpeliga mycket folck/ såsom sanden i hafsstrandene; och ganska många hästar och wagnar:

5. Alle thesse Konungar församlade sigh/ och kommo/ och lägrade sigh ihoop widh thet watnet Merom/ til at strida medh Jsrael.

II. Josua winner honom/ och intager landet.

6. OCh HERren sade til Josua: Fruchta tigh intet för them; ty i morgon på thenna tiden skal jagh gifwa them alla slagna för Jsraels barn: theras hästar skalt tu hasa/ och bränna theras wagnar i eld.

7. Och Josua kom hasteliga på them/ och alt krigsfolcket medh honom widh watnet Merom/ och öfwerföll them.

8. Och HERren gaf them i Jsraels händer: och the slogo them/ och jagade them alt in til thet stora Zidon/ och in til thet warma watnet 1943/ och in til then slätten i Mizpe öster vth/ och slogo them til thes icke en igen blef.

9. Tå giorde Josua them såsom HERren honom budit hade/ och hasade theras hästar/ och brände vp theras wagnar:

10. Och wände om på samma tiden/ och wan Hazor/ och slog thes Konung medh swärd: ty Hazor war tilförene hufwudstaden för alla thessa Konungariken;

11. Och slog alla the siälar/ som ther inne woro medh swärdz ägg/ och gaf them til spillo: och lät intet igen blifwa som anda hade; och brände vp Hazor medh eld.

12. Ther til alla thessa Konungarnas städer wan Josua/ medh theras Konungar; och slog them medh swärdz ägg/ och gaf them til spillo/ såsom Mose HERrans tienare budit hade. 1944

13. Doch vpbrände Jsraels barn inga städer medh eld som högt vppe lågo/ förvthan Hazor allena; thet vpbrände Josua.

14. Och alt rofwet af thessa städerna/ och boskapen/ bytte Jsraels barn emellan sigh: men alla menniskior slogo the medh swärdz ägg/ til thes the förgiorde them/ och läto intet igen blifwa som anda hade:

15. Såsom HERren sinom tienare Mose/ och Mose Josua budit hade/ så giorde Josua/ at intet blef tilbaka af alt thet HERren hade budit Mose. 1945

16. Altså intog Josua all thenna landen på bergen/ och alt thet söder vth ligger/ och alt landet Gosen/ och dalarna/ och slättmarkena/ och Jsraels berg medh thes dalar:

17. Alt ifrå berget/ som åthskiljer landet vp åth/ emot Seir in til BaalGad/ på bergsens Libanons slätt nedan widh Hermons berg: alla theras Konungar wan han/ och slog them/ och drap them.

18. Men han förde örlig medh thessa Konungarna i långan tijd.

19. Och war ingen stadh/ som sigh gaf medh frijd vnder Jsraels barn/ vndantagna the Heveer/ som bodde i Gibeon 1946; vtan the wunno them alla medh strijd.

20. Och thet skedde så af HERranom 1950/ at theras hierta wardt förstockat/ til at möta Jsraels barn medh strijd: på thet the skulle til spillo komma/ och them ingen nådh wederfaras/ vtan förgiöras/ såsom HERren hade budit Mose.

III. Vthrotar Enakim.

21. PÅ then tiden kom Josua/ och vthrotade the Enakim 1947 vthaf bergen af Hebron/ af Debir/ af Anab/ af all Juda berg/ och af all Jsraels berg/ och gaf them til spillo medh theras städer:

22. Och lät ingen Enakim igenblifwa i Jsraels barnas land/ förvthan i Gasa/ i Gath/ och i Asdod/ ther blefwo the igen. 1948

23. Altså tog Josua alt landet in/ aldeles såsom HERren hade sagt til Mose; och gaf thet Jsraels barnom til arfs/ hwarjo slächtene sin deel. Och landet wände åter at strida.

12. Capitel.

THe Konungar/ som Jsraels barn slogo på hinsidon Jordan/ woro Sihon/ the Amoreers Konung/ v. 1. Och Og/ Konungen i Basan/ v. 4. Men the som slagne woro af Josua/ på thenna sidon Jordan in i Canaans land/ woro alle tilhopa 31. v. 7.

I. The Konungar som Jsraels barn slogo på hinsidon Jordan.

THesse äro the Konungar i landena/ som Jsraels barn slogo/ och togo theras land in på hinsidon Jordan/ öster vth:ifrån Arnons bäck in til Hermons berg/ och hela marken öster vth:

2. Sihon the Amoreers Konung/ som bodde i Heßbon/ och war rådandes 1951 ifrån Aroer/ som på strandene ligger widh then bäcken widh Arnon/ och mitt i bäcken/ och öfwer halft Gilead in til then bäcken Jabbock 1952/ ther Ammons barnas landamäre är.

3. Och öfwer then slättmarkena/ alt in til hafwet Cinneroth öster vth/ och in til hafwet i slättmarkene/ som är salthafwet 1953 öster vth/ then wägen åth Beth Jesimoth; och ifrå sönnan neder vth medh bäcken widh berget Pißga:

4. Ther til Ogs gränso Konungens i Basan 1954/ then ännu af the Resar qwar blifwen war/ och bodde i Astaroth och Edrei:

5. Och war rådandes öfwer berget Hermon/ öfwer Salcha/ och öfwer hela Basan/ alt in til Gessuri och Maachathi gränsor/ och i halfwo Gilead/ hwilket war Sihons gränsa Konungens i Heßbon.

6. Mose HERrans tienare/ och Jsraels barn slogo them: och Mose HERrans tienare gaf them the Rubeniter/ Gadditer/ och then halfwa slächtena Manasse til at intaga. 1955

II. The Konungar som Josua slog inne i landet.

7. MEn thesse äro the Konungar i landena/ som Josua slog/ och Jsraels barn/ på thenna sidone Jordan wäster vth/ ifrå BaalGad på Libanons bergs slätt/ in til thet berget/ som åthskiljer landet vp åth emot Seir/ och thet Josua Jsraels slächter gaf til at intaga/ hwarjom och enom sin deel:

8. Thet som vppå bergen/ dalomen/ slättmarkene/ widh bäcker/ i öknene/ och söder vth war/ the Hetheer/ Amoreer/ Cananeer/ Phereseer/ Heveer/ och Jebuseer.

9. Konungen i Jericho: Konungen i Aj/ som widh sidona ligger af BethEl:

10. Konungen i Jerusalem: Konungen i Hebron:

11. Konungen i Jarmuth: Konungen i Lachis:

12. Konungen i Eglon: Konungen i Geser:

13. Konungen i Debir: Konungen i Geder:

14. Konungen i Horma: Konungen i Arad:

15. Konungen i Libna: Konungen i Adullam:

16. Konungen i Makkeda/ Konungen i BethEl:

17. Konungen i Tappuah: Konungen i Hepher:

18. Konungen i Aphek: Konungen i Lasaron:

19. Konungen i Madon: Konungen i Hazor.

20. Konungen i Simron Meron: Konungen i Achsaph:

21. Konungen i Thaanach: Konungen i Megiddo:

22. Konungen i Kedes: Konungen i Jokneam på Charmel:

23. Konungen i Dor Naphot Dor: Konungen för the Hedningar i Gilgal:

24. Konungen i Tirza: Thet äro en och tretijo Konungar.

Medh thessa Konungar förde Josua örlig i långan tijd/ som står cap. 11:18. Ty ifrå then tiden at the gingo öfwer Jordan/ och landet vthskiftes/ och til thes Calev sick Hebron/ cap. 14:13. förlupo sigh siu åhr widh paß.

13. Capitel.

GUdh vpräknade the land som ännu icke woro intagne/ v. 1. Och befalte Josua vthskifta them ibland the nijo slächter/ och then halfwa slächten Manasse/ v. 7. Sedan wardt vpräknadt och widare stadfäst/ Rubens och Gadz/ och then andra halfwa slächtenes Manasse arfwedeel/ v. 8.

I. Gudz befalning til Josua om the land/ som ännu icke woro intagne.

TÅ nu Josua wardt gammal/ och wäl til ålders/ sade HERren til honom: Tu äst gammal worden/ och wäl til ålders/ och landet är ännu mycket qwart/ som intagas skal:

2. Nemliga/ hela landet the Philisteers/ och hela Gessuri/

3. Jfrå Sichor 1956/ som löper fram om Egypten/ alt in til Ekrons landzändar norr vth/ hwilka the Cananeer tilräknas; fem the Philisteers herrar/ nemliga/ the Gasiter/ the Aßdoditer/ the Askaloniter/ the Gittiter/ the Ekroniter/ och the Aviter.

4. Men ifrå söder är hela the Cananeers land/ och Mearah the Zidoniers alt in til Aphek/ och til the Amoreers landzändar:

5. Ther til the Gibliters land/ och hela Libanon öster vth/ ifrå BaalGad nedan för berget Hermon/ til thes man kommer til Hamath.

6. Alle the som på bergen boo ifrå Libanon in til thet warma watnet/ och alle Zidonier 1957: Jagh skal fördrifwa them för Jsraels barn; kasta lott ther om/ til at vthskifta them emellan Jsrael/ såsom jagh hafwer budit tigh.

7. Så skift nu thenna landen emellan the nijo slächter til arfs 1958/ och emellan then halfwa slächten Manasse.

II. Rubens/ Gadz och Manasse deel/ hinsidon Jordan.

8. TY the Rubeniter/ och Gadditer hafwa medh then andra halfwa Manasse vndfått theras arfwedeel; som Mose them gaf på hinsidon Jordan öster vth 1959/ såsom HERrans tienare Mose them thet gifwit hafwer:

9. Jfrån Aroer/ som ligger på bäcksens strand widh Arnon/ och ifrå then staden mitt i bäcken/ och all then ängden Medeba alt in til Dibon:

10. Och alla Sihons the Amoreers Konungs städer/ som satt i Heßbon/ alt in til Ammons barnas landzändar:

11. Ther til Gilead/ och the landzändar widh Gessuri och Maachati/ och hela berget Hermon/ och hela Basan/ alt in til Salcha:

12. Hela Ogs rike i Basan/ then i Astaroth och Edrei satt/ hwilken ännu igen war af the Resar: men Mose slog them/ och fördref them.

13. Men Jsraels barn fördrefwo icke them i Gessur/ och i Maachath; vtan the bodde både Gessur och Maachath ibland Jsraels barn alt in til thenna dagh.

14. Men the Leviters slächte gaf han ingen arfwedeel; ty HERrans Jsraels Gudz offer är theras arfwedeel/ såsom han them sagt hade. 1960

15. Så gaf Mose Rubens barnas slächte/ efter theras ätter:

16. Så at theras landzändar woro ifrån Aroer/ som ligger på bäcksens strand widh Arnon/ och then staden mitt i bäcken/ medh alla slättmarkene in til Medeba:

17. Heßbon och alla thes städer/ som liggia på slättmarkene/ Dibon/ BamothBaal/ och Beth BaalMeon:

18. Jahza/ Kedemoth/ Mephaath:

19. Kiriathaim/ Sibma/ Zereth Sahar vppå berget Emek:

20. BethPeor/ the bäcker widh Pißga/ och Beth Jesimoth:

21. Och alla the städer på slättmarkene; och hela Sihons the Amoreers Konungs rike/ som satt i Heßbon/ then Mose slog medh the Förstar i Midian/ Evi/ Rekem/ Zur/ Hur/ och Reba 1961/ hwilke Konung Sihons höfwitzmän woro/ som i landena bodde.

22. Ther til Bileam Beors son/ then spåmannen 1962/ slogo Jsraels barn medh swärd/ samt medh the andra dräpna.

23. Och landamäret til Rubens barn war Jordan. Thetta är nu Rubens barnas arfwedeel i theras ätter/ städer och byar.

Gad.

24. Gadz barnas slächte/ efter theras ätter/ gaf Mose:

25. Så at theras landzändar woro Jaeser/ och alla the städer i Gilead/ och halft Ammons barnas land 1963/ alt in til Aroer/ som ligger för Rabbah:

26. Och ifrå Heßbon in til Ramath Mizpe och Betonim: och ifrå Mahanaim alt in til Debirs landzändar:

27. Men i dalenom/ BethHaram/ BethNimra/ Succoth och Zaphon/ som qwart war af Sihons rike Konungens i Heßbon/ hwilkes gränsa war Jordan/ alt in til ändan af hafwet Cinnereth/ på thenna sidone Jordan/ öster vth.

28. Thetta är nu Gadz barnas arfwedeel i theras ätter/ städer och byar.

Manasse.

29. Then halfwa Manasse barnas slächt/ efter theras ätter/ gaf Mose:

30. Så at theras landzändar woro ifrå Mahanaim/ hela Basan; hela Ogs rike Konungens i Basan/ och alla Jairs byar som i Basan liggia/ nemliga/ sextijo städer: 1964

31. Och halfwa Gilead/ Astaroth/ Edrei/ Ogs rikes städer i Basan/ gaf han Machirs Manasse sons barnom 1965/ thet är/ hälftena af Machirs barnom efter theras ätter.

32. Thetta är thet som Mose vthskifte vppå Moabs mark/ hinsidon Jordan in moot Jericho/ öster vth.

33. Men Levi slächte gaf Mose ingen arfwedeel: ty HERren Jsraels Gudh är theras arfwedeel/ såsom han them sagt hade. 1966

14. Capitel.

NÄr nu landet mästedeels war intaget/ och skulle delas/ fingo Leviterna ingen deel/ vtan några städer til theras boning/ och förstäder til theras boskap/ v. 1. Caleb begärade thet landet/ som Gudh honom tilsagt hade/ v. 6. Och sick til arfwelott Hebron medh thes bergsbygd/ v. 13.

I. Josua och Eleazar skifta Canaans land.

THetta är nu thet/ som Jsraels barn intogo i Canaans lande/ hwilket them emellan vthskifte Presten Eleazar/ och Josua Nun son/ och the öfwerste fäder i Jsraels barnas slächter.

2. Och the skifte thet emellan sigh medh lott/ såsom HERren budit hade genom Mose/ at gifwa the halftijonde slächter. 1967

3. Ty the twå slächterna/ och then halfwa hade Mose gifwit arfwedeel hinsidon Jordan:

II. Leviterna bekomma städer och förstäder.

MEn Leviterna hade han ingen arfwedeel gifwit ibland them.

4. Ty Josephs barn wordo twå slächter 1968/ Manasse och Ephraim; therföre gåfwo the Leviterna ingen deel i landena/ vtan städer/ ther the skulle boo vthi/ och förstäder för theras boskap och håfwor.

5. Såsom HERren hade budit Mose/ så giorde Jsraels barn/ och skifte landet.

III. Caleb begärar/ och får arfwedeel.

6. TÅ gingo Juda barn fram til Josua i Gilgal: Och Caleb Jephunne son/ then Kenisiten 1969/ sade til honom: Tu wetst hwad HERren sade til then Gudzmannen Mose/ på mina och tina wägna i Kades Barnea.

7. Jagh war fyratijo åhra gammal/ tå Mose HERrans tienare migh vthsände ifrå Kades Barnea til at bespeija landet 1970; och jagh sade honom igen efter mitt samwet.

8. Men mine bröder/ som medh migh vpgångne woro/ giorde folckena ett förskräckt hierta 1971: men jagh följde HERran min Gudh troliga efter.

9. Tå swor Mose på then samma dagen/ och sade: Thet landet/ som tu på trädt hafwer medh tin foot 1972/ skal wara tin och tina barnas arfwedeel til ewig tijd; therföre at tu HERran min Gudh troliga efterföljdt hafwer.

10. Och nu sij/ HERren hafwer låtit migh lefwa/ såsom han sagt hade: Thet är nu fem och fyratijo åhr/ sedan HERren thetta sade til Mose/ tå Jsrael wandrade i öknene: Och sij/ jagh är nu på thenna dagh fem och ottatijo åhra gammal;

11. Och är ännu i dagh så starck/ som jagh war på then dagen/ tå Mose sände migh vth 1973: såsom min macht war på then tiden/ så är hon ännu til at strida/ och til at gå vth och in. 1974

12. Så gif migh nu thetta berget/ om hwilket HERren sade på then dagen: ty tu hörde thet på then tiden/ at the Enakim boo ther vppå/ och äro store och faste städer/ om HERren wille wara medh migh/ at jagh kunde fördrifwa them/ såsom HERren sagt hafwer.

13. Tå wälsignade Josua honom/ och gaf så Caleb Jephunne son Hebron til arfwedeel. 1975

14. Ther af wardt Hebron Calebs Jephunne sons then Kenisitens arfwedeel/ alt in til thenna dagh; therföre at han hade troliga efterfölgdt HERran Jsraels Gudh.

15. Men Hebron kallades i förtiden Kiriath Arba 1976/ then en stoor man war ibland the Enakim. Och landet hade återwändt örliga.

15. Capitel.

JUda barnas gränsor wordo vthräknade/ v. 1. Caleb fick sin deel ibland Juda barn/ v. 13. Och Caled gaf Athniel sin dotter Achsa til hustru/ therfore at han wan Kiriath Sepher/ v. 16. Sedan vpräknas Juda städer/ v. 21. Men Juda barn kunde icke fördrifwa the Jebuseer/ v. 63.

I. Juda barnas gränsor.

JUda barnas slächtes lott efter theras ätter/ war in emot Edoms landzändar widh then öknen Zin/ som söder vth stöter in på söderlanden: 1977

2. Så at theras södergränsor woro ifrån ändanom af salthafwet/ thet är/ ifrå then tungone 1985 som drager söder åth.

3. Och går tädan vp åth Akrabbim/ och går igenom Zin/ och går vp åth ifrå sönnan in til Kades Barnea: och går igenom Hezron/ och går vp åth Adar/ och böijer sigh omkring Karkaa.

4. Och går igenom Azmon/ och kommer vth widh Egypti bäck 1986/ så at änden af then gränson warder hafwet. Thetta äro nu edra gränsor söder vth.

5. Men östergränsan är salthafwet in til Jordans ända. Then norra gränsan/ är ifrå hafsens tungo 1985 som är widh Jordan:

6. Och går vp åth in til BethHogla/ och drager sigh ifrå nordan in til BethAraba/ och går vp åth til Bohans steen 1978 Nubens sons.

7. Och går vp åth til Debir ifrån Achors daal/ och ifrå norra sidone som weet åth Gilgal/ thet twärt öfwer ligger widh Adummim vp åth/ hwilket sönnan til ligger widh bäcken: sedan går hon vp åth til thet watnet Ensemes/ och går vth widh then brunnen Rogel.

8. Sedan går hon vp åth til Hinnoms sons daal/ widh then Jebuseens sido/ som boor söder vth/ thet är Jerusalem; och går vp åth öfwer bergsklinten/ som ligger för then dalen Hinnom wäster vth/ hwilken stöter in på sidona af Rephaims daal norr vth.

9. Sedan går hon ifrå then samma bergsklinten/ in til then watubrunnen Nephtoah/ och går vth til the städer widh Ephrons berg/ och böijer sigh åth Baala/ thet är Kiriath Jearim.

10. Och går omkring ifrå Baala wäster vth in til berget Seir/ och går vth medh sidone af thet berget Jearim

ifrå nordan/ thet är Chesalon/ och kommer neder til BethSemes/ och går igenom Thimna.

11. Och kommer vth widh sidona af Ekron norr vth/ och drager sigh in åth Sichron/ och går öfwer thet berget Baala/ och kommer vth widh Jabneel; så at hennes yttersta är hafwet.

12. Then gränsan wäster vth/ är thet stora hafwet. Thetta är nu Juda barnas gränsor alt omkring i theras ätter.

II. Caleb für arfwedeel/ och gifter sina dotter.

13. MEn Caleb Jephunne son wardt gifwit hans deel ibland Juda barn/ efter som HERren hade befalt Josua: nemliga/ KiriathArba Enaks faders/ thet är Hebron. 1979

14. Och Caleb fördref tädan the tre Enaks söner/ Sesai/ Ahiman/ och Thalmai/ Enaks afföda. 1980

15. Och drog tädan vp åth til Debirs inbyggiare: och Debir heet tilförene KiriathSepher. 1981

16. Och Caleb sade 1987: Then som slår Kiriath Sepher och winner thet/ honom wil jagh gifwa mina dotter Achsa til hustru.

17. Tå wan thet Athniel 1982 Kenas son Calebs broders; och han gaf honom sina dotter Achsa til hustru.

18. Och thet begaf sigh tå hon indrog/ wardt henne rådet/ at bedas en åker af sinom fader; och hon gaf sigh ifrån åsnan. 1983 Tå sade Caleb til henne: Hwad är tigh?

19. Hon sade: Gif migh een wälsignelse; ty tu hafwer gifwit migh ett söder land 1988/ gif migh och wattukällor 1988: så gaf han henne källor ofwan och nedan.

20. Thetta är nu Juda slächtes arfwedeel i theras ätter.

III. Juda städers namn.

21. OCh Juda barnas slächtes städer ifrå then ena sidone til then andra/ vth medh the Edomeers gränsor söder vth/ woro thesse: Kabzeel/ Eder/ Jagur:

22. Kina/ Dimona/ AdAda:

23. Kedes/ Hazor/ Jithnan:

24. Siph/ Telem/ Bealoth.

25. HazorHadatta/ Kerioth/ Hezron/ thet är Hazor:

26. Aman/ Sema/ Molada:

27. HazarGadda/ Hesmon/ BethPalet:

28. HazarSual/ BerSeba/ Bisjothja/

29. Baala/ Jjim/ Azem:

30. Eltholad/ Chesil/ Horma:

31. Ziklag/ Madmanna/ Sansanna:

32. Lebaoth/ Silhim/ Ain/ Rimmon: thet är nijo och tiugu städer/ och theras byar.

33. Men i dalarna woro Estaol/ Zorga/ Asna:

34. Sanoah/ EnGannim/ Tappuah/ Enam:

35. Jarmuth/ Adullam/ Socho/ Aseka:

36. Saaraim/ Adithaim/ Gedera/ Gederothaim: thet äro fiorton städer/ och theras byar.

37. Zenan/ Hadasa/ MigdalGad:

38. Dilean/ Mizpe/ Joktheel:

39. Lachis/ Bozkath/ Eglon:

40. Chabbon/ Lahmas/ Cithlis:

41. Gederoth/ BethDagon/ Naama/ Makkeda: thet är sexton städer/ och theras byar.

42. Libna/ Ether/ Asan:

43. Jiphthah Asna/ Nesib:

44. Kegila/ Achsib/ Maresa: thet äro nijo städer/ och theras byar.

45. Ekron medh thes döttrar och byar.

46. Jfrån Ekron och in til hafwet/ alt thet som räcker in til Asdod/ och thes byar.

47. Asdod medh thes döttrar och byar/ Gasa medh thes döttrar och byar in til Egypti bäck 1986/ och thet stora hafwet är gränsan.

48. Men vppå berget war Samir/ Jathir/ Socho:

49. Danna/ KiriathSanna/ thet är Debir:

50. Anab/ Estemo/ Anim:

51. Gosen/ Holon/ Gilo: thet äro ellofwa städer/ och theras byar.

52. Arab/ Duma: Esean:

53. Janum/ BethTappuah/ Apheka:

54. Humta/ KiriathArba/ thet är Hebron/ Zior: thet äro nijo städer/ och theras byar.

55. Maon/ Carmel/ Siph/ Jutta:

56. Jesreel/ Jokdeam/ Sanoah:

57. Kain/ Gibea/ Thimna: thet äro tijo städer/ och theras byar.

58. Halhul/ Bethzur/ Gedor:

59. Maarath/ BethAnoth/ Elthekon: thet äro sex städer/ och theras byar.

60. KiriathBaal/ thet är KiriathJearim/ Rabba: twå städer/ och theras byar.

61. Men i öknene woro/ BethAraba/ Middin/ Sechacha:

62. Nibsan/ och then saltstaden/ och EnGedi: thet äro sex städer/ och theras byar.

63. Men the Jebuseer bodde i Jerusalem/ och Juda barn kunde icke fördrifwa them: altså blefwo the Jebuseer medh Juda barnom i Jerusalem/ alt in til thenna dagh. 1984

16. Capitel.

JOsephs barn woro Ephraim och Manasse/ och blefwo theras gränsor vthdelade/ först i gemeen/ v. 1. Sedan Ephraims barnas arfwedeel/ v. 5. Och the Cananeer i Gaser blefwo boende ibland them/ v. 10.

I. Josephs barnas arfwedeel i gemeen.

OCh Josephs barnom föll lotten til ifrån Jordan in moot Jericho/ alt in til watnet widh Jericho ifrån östan/ och öknen som går vp ifrån Jericho genom thet berget BethEl;

2. Och går vth ifrå BethEl til Lus 1989/ och går igenom then gränson ArchiAtaroth:

3. Och drager sigh neder åth wäster vth/ til then gränson Japhleti/ alt in til then nedra BethHorons gränso/ och alt in til Gaser: och thes ände är widh hafwet.

4. Thetta fingo nu Josephs barn til arfwedeel/ Manasse och Ephraim.

II. Ephraims arfwedeel i synnerhet.

5. EPhraims barnas gränsa i theras ätter til theras arfwedeel ifrån östan/ war AtarothAddar/ alt in til thet öfra BethHoron.

6. Och går vth wäster åth widh Michmethath/ som norr vth ligger/ ther böijer thet sigh omkring öster om then staden Thaanath Silo; och går ifrån östan in åth Janoha:

7. Och kommer neder ifrån Janoha til Ataroth/ och Naaratha/ och stöter in på Jericho/ och går vth widh Jordan.

8. Jfrå Tappuah går hon wäster vth til NahalKana/ och hennes vthgång är i hafwet. Thetta är nu Ephraims barnas slächtes arfwedeel/ til theras ätter.

9. Och alle Ephraims barnas gränsestäder medh theras byar lågo förströdde ibland Manasse barnas arfwedeel.

III. The Cananeer bodde ibland Ephraim.

10. OCh the fördrefwo icke the Cananeer som bodde i Gaser: så blefwo tå the Cananeer 1991 ibland Ephraim alt in til thenna dagh/ och wordo skattskyldige. 1990

17. Capitel.

THer efter wardt Manasse lott äfdeelt/ v. 1. Och Zelaphehads döttrars deel/ v. 3. Men Josephs barn klagade/ at theras lott war liten/ v. 14. Tå swarade them Josua/ och böd at the skulle rödia/ och intaga bergen/ och the Cananeers städer/ v. 18.

I. Manasse barnas/ och i synnerhet Zelaphehads döttrars lott.

OCh lotten föll til Manasse slächte/ then Josephs förste son war/ och föll til Machir Manasse första son Gileads fader; ty han war en godh stridzman/ therföre fick han Gilead och Basan. 1992

2. Them androm Manasse barnom vthi theras ätter föll ock så til: nemliga; Abiesers barnom/ Heleks barnom/ Asriels barnom/ Sechems barnom/ Hephers barnom/ och Semidas barnom: Thesse äro Manasse barn Josephs sons/ som mankön woro i theras ätter.

3. Men Zelaphehad Hephers son/ Gilead sons/ Machir sons/ Manasse sons/ hade inga söner/ vtan döttrar; och theras namn äro thesse: Mahela/ Noa/ Hogla/ Milca/ Tirza; 1993

4. Och the gingo fram för Presten Eleazar och för Josua Nun son/ och för the öfwersta/ och sade: HERren böd Mose/ at han skulle gifwa oß arfwedeel ibland wåra bröder: så gaf han them ock arfwedeel ibland theras faders bröder/ efter HERrans befalning. 1994

5. Men Manasse föllo tijo snöre til/ förvtan thet landet Gilead och Basan/ som på hinsidon Jordan ligger.

6. Ty Manasse döttrar togo arfwedeel medh hans söner: och thet landet Gilead kom the andra Manasse barn til.

7. Och Manasse gränsa war ifrån Asser til Michmethath/ som ligger för Sechem/ och går vth på högra handena in til them af EnTappuah.

8. Ty thet landet Tappuah kom Manasse til/ och är Manasse gränsa in widh Ephraims barn.

9. Sedan går hon neder til NahalKana/ söder vth til bäckstäderna/ hwilka Ephraim tilhöra ibland Manasse städer: men ifrå nordan är Manasse gränsa in på bäcken/ och går vth i hafwet:

10. Ephraims söder vth/ och Manasse norr vth/ och hafwet är hans landamäre/ och stöter in på Asser ifrå nordan/ och in på Jsaschar ifrån östan.

11. Så hade nu Manasse ibland Jsaschar och Asser/ BethSean och thes döttrar/ Jibleam och thes döttrar/ och them i Dor och thes döttrar/ och them i Endor och thes döttrar/ och them i Thaanach och thes döttrar/ och them i Megiddo och thes döttrar/ och tredie delen Naphet.

12. Och Manasse barn kunde icke intaga the städer 1995; vtan the Cananeer begynte til at boo i thessa landena.

13. Men tå Jsraels barn wordo mächtige/ giorde the the Cananeer skattskyldiga/ och fördrefwo them icke.

II. Josephs barnas klagan om theras deel; och Josua swar.

14. TÅ talade Josephs barn til Josua/ och sade: Hwij hafwer tu icke gifwit migh meer än en lott/ och ett snöre af arfwedelenom/ och jagh är doch ett mycket folck/ såsom HERren hafwer wälsignat migh?

15. Tå sade Josua til them: Efter tu äst ett mycket folck/ så gack vp i skogen/ och röd tigh ther rum vthi the Phereseers och Resars land/ efter Ephraims berg är tigh förtrångt.

16. Tå sade Josephs barn: Berget kunne wij icke få; ty the Cananeer bruka alle jernwagnar/ som i the landena Emek boo 1996/ när hwilko ligger BethSean och thes döttrar/ och Jisreel i Emek.

17. Josua sade til Josephs huus/ Ephraim och Manasse: Tu äst ett mycket folck; och efter tu så mycket äst/ måste tu icke hafwa en lott:

18. Vtan berget skal höra tigh til/ ther skogen är; ther röd om tigh/ så blifwer thet tins lotz ände/ när tu

fördrifwer the Cananeer som jernwagnar hafwa/ och mächtige äro.

18. Capitel.

WJtnesbyrdsens tabernakel blef vpsatt i Silo/ v. 1. Men Josua förbrådde them theras försummelse til at intaga landet/ v. 3. Tå sände Josua vth/ och lät beskrifwa landet/ v. 5. Och han kastade lott i Silo/ emellan the siu slächter/ v. 10. Blef ock Ben Jamins lott medh thes gränsor och städer vpräknad/ v. 11.

I. Tabernaklet vpsätties i Silo.

OCh hela menigheten af Jsraels barn församlade sigh i Silo 1997/ och ther vpsatte the witnesbyrdsens tabernakel: och landet war them vndergifwit.

II. Josua förbrår slächterna theras försummelse/ och låter beskrifwa landet.

2. OCh woro ännu siu slächter af Jsraels barn/ hwilkom theras deel icke vthskift war.

3. Och Josua sade til Jsraels barn: Huru länge wiljen J wara så late/ at J icke gåån åstadh/ och tagen landet in/ som HERren edra fäders Gudh eder gifwit hafwer?

4. Tager eder af hwarjo slächtene tre män/ at jagh må sända them/ och the stå vp/ och gå igenom landet/ och beskrifwa thet efter theras arfwedelar/ och komma til migh igen.

5. Skifter landet i siu delar: Juda skal blifwa widh sina gränsor sönnan efter: och Josephs huus skal blifwa widh sina gränsor nordan efter.

6. Men J beskrifwer the siu delars land/ och bärer thet hijt til migh/ så wil jagh kasta eder lott för HERranom wårom Gudh.

7. Ty Leviterna hafwa ingen deel ibland eder/ vtan HERrans Presterskap är theras arfwedeel 1998: men Gad och Ruben/ och then halfwa slächten Manasse hafwa tagit sin deel på hinsidon Jordan öster vth/ then Mose HERrans tienare them gaf. 1999

8. Tå stodo the män vp/ och foro åstadh: och Josua böd them/ tå the gå wille til at beskrifwa landet/ och sade: Wandrer igenom landet/ och beskrifwer thet/ och kommer igen til migh/ at jagh må kasta eder lott för HERranom i Silo.

9. Så gingo männerna åstadh/ och drogo landet igenom/ och beskrefwo thet på een skrift efter städerna i siu delar; och kommo til Josua i lägret igen i Silo.

III. Josua kastar lott slächterna emellan.

10. TÅ kastade Josua lotten öfwer them i Silo för HERranom/ och skifte ther landet vth ibland Jsraels barn/ hwarjom och enom sin deel.

IV. BenJamins barnas lott.

11. OCh föll BenJamins barnas slächtes lott efter theras ätter: och wardt theras lotz gränsa emellan Juda barn/ och Josephs barn.

12. Och theras gränsa war på sidone norr vth ifrån Jordan/ och går vpåth vth medh Jericho på norra sidone/ och kommer vppå berget wäster vth: och vthgången är widh then öknen BethAven:

13. Och går tädan in til Lus 2000/ vth medh sidone på Lus söder vth/ thet är BethEl: och går nederåth in til

AtarothAdar widh berget/ som ligger sönnan widh thet nedra BethHoron;

14. Och går neder/ och böijer sigh omkring til wästra sidona söder vth ifrå berget/ som ligger för BethHoron söder vth: och går vth widh Kiriath Baal/ thet är KiriathJearim/ Juda barnas stadh. Thetta är nu then sidan wäster vth.

15. Men then sidan söder vth är ifrå Kiriath Jearim/ och går vth emot wäster/ och kommer vth til watubrunnen Nephtoah:

16. Och går neder widh ändan på berget som ligger för Hinnoms sons daal/ then ther ligger i Raphaims daal norr vth/ och går neder genom Hinnoms daal på the Jebuseers sido sönnan til/ och kommer neder widh then brunnen Rogel: 2001

17. Och drager sigh ifrå nordan/ och kommer vth til EnSemes/ och kommer vth til the högar som liggia vppe emot Adummim/ och kommer nedh til Bohens steen 2002 Rubens sons.

18. Och går vth medh sidone widh slättmarkena/ som ligger norr vth/ och kommer neder på slättmarkena:

19. Och drager vth medh then sidone widh Beth Hogla/ som ligger norr vth/ och änden ther af widh salthafsens tungo 2003 norr vth/ in på Jordans södra ända: Thetta är nu then södra gränsan.

20. Men til then östra sidon skal Jordan wara änden. Thetta är nu BenJamins arfwedeel i theras gränsor alt omkring/ i theras ätter.

21. Men städerna BenJamins barnas slächters ibland theras ätter äro thesse: Jericho/ BethHogla/ EmekKeziz:

22. BethAraba/ Zemaraim/ BethEl:

23. Avim/ Para/ Ophra:

24. CepharAmmonai/ Ophni/ Gaba: thet äro tolf städer/ och theras byar.

25. Gibeon/ Rama/ Beeroth:

26. Mizpe/ Cephira/ Moza:

27. Rekem/ Jirpeel/ Thareala:

28. Zela/ Eleph/ och the Jebuseer/ thet är Jerusalem: Gibeath/ Kiriath: fiorton städer/ och theras byar. Thetta är nu BenJamins barnas arfwedeel i theras ätter.

19. Capitel.

SEdan wardt Simeon/ Sebulon/ Jsaschar/ Asser/ Naphthali och Dan/ hwarjom sin lott beskrifwen/ v. 1. Och fick Josua til arfwedeel Timnath Serah/ en stadh vppå Ephraims berg/ then han sielf begärade/ v. 49. Slutet på landsens deelning/ v. 51.

I. Simeons barnas lott.

SEdan föll then andre lotten Simeons barnas slächtes efter theras ätter: och theras arfwedeel war ibland 2004 Juda 2006 barnas arfwedeel.

2. Och kom på theras arfwedeel BerSeba/ Seba/ Molada:

3. Hazar Sual/ Bala/ Azem:

4. Eltolad/ Bethul/ Horma:

5. Ziklag/ BethMarkaboth/ HazarSusa:

6. BethLebaoth/ Saruhen: thet äro treton städer/ och theras byar.

7. Ain/ Rimmon/ Ether/ Asan: thet äro fyra städer/ och theras byar.

8. Ther til alla byar/ som liggia omkring thessa städerna/ alt in til BaalathBer/ Ramath söder vth: thetta är Simeons barnas arfwedeel i theras ätter.

9. Ty Simeons barnas arfwedeel är ibland Juda barnas snöre: efter Juda barnom war theras arfwedeel för stoor; therföre fingo Simeons barn deel ibland theras arfwedeel.

II. Sebulons.

10. TRedie lotten föll på Sebulons barn efter theras ätter: och theras arfwedeels gränsa war alt in til Sarid:

11. Och går vp åth wäster vth til Marala/ och stöter in på Dabbaseth/ och stöter in på bäcken som löper fram om Jokneam:

12. Och wänder sigh ifrå Sarid öster vth/ alt in til then gränsan CislothThabor; och går vth til Daberath/ och räcker vp til Japhia:

13. Och löper tädan öster åth igenom Gitta Hepher/ JttaKazin/ och kommer vth til Rimmon Hammethoar/ Hannea:

14. Och böijer sigh omkring ifrå nordan in åth Nathon; och vthgången är i then dalen JiphthaEl:

15. Kattath/ Nahalal/ Simron/ Jideala och BethLehem: thet äro tolf städer/ och theras byar.

16. Thetta är nu Sebulons barnas arfwedeel til theras ätter: och thetta är theras städer och byar.

III. Jsaschars.

17. FJerde lotten föll på Jsaschars barn/ efter theras ätter.

18. Och theras gränsa war/ Jisreel/ Chesulloth/ Sunem:

19. Hapharaim/ Sion/ Anaharath.

20. Rabbith/ Kisjon/ Abez:

21. Remeth/ EnGannim/ EnHadda/ Beth Pazzez.

22. Och stöter in på Thabor/ Sahazima/ Beth Semes/ och vthgången ther af war in vppå Jordan; sexton städer och theras byar.

23. Thetta är nu Jsaschars barnas slächters arfwedeel til theras ätter/ städer och byar.

IV. Assers.

24. FEmte lotten föll på Assers barnas slächte i theras ätter.

25. Och theras gränsa war/ Helkath/ Hali/ Beten/ Achsaph:

26. Alammelech/ Amead/ Miseal; och stöter in på Carmel widh hafwet/ och til SihorLibnath:

27. Och wänder sigh öster vth til BethDagon/ och stöter in på Sebulon/ och til then dalen JiphthahEl norr vth/ BethEmek/ Negiel/ och kommer vth widh Cabul på wenstra sidone:

28. Ebron/ Rehob/ Hammon/ Kana/ alt in til thet stora Zidon:

29. Och wänder sigh in åth Rama/ alt in til then fasta staden Zor; och wänder sigh åth Hosa/ och går vth widh hafwet efter snöret åth Achsib:

30. Vmma/ Aphek/ Rehob: twå och tiugu städer och theras byar.

31. Thetta är nu Assers barnas slächters arfwedeel til theras ätter/ städer och byar.

V. Naphthali.

32. SJette lotten föll på Naphthali barn i theras ätter.

33. Och theras gränsa war ifrå Heleph/ Allon/ igenom Zaanannim/ Adami/ Nekeb/ JabneEl/ alt in til Lakum/ och går vth in på Jordan.

34. Och wänder sigh wäster vth åth Asnoth Thabor; och kommer tädan vth och til Hukkok/ och stöter in på Sebulon söder vth/ och til Asser wäster vth/ och til Juda in widh Jordan/ öster vth;

35. Och hafwer fasta städer/ Ziddim/ Zer/ Hammath/ Rakkath/ Chinnareth:

36. Adama/ Rama/ Hazor:

37. Kedes/ Edrei/ EnHazor:

38. Jireon/ MigdalEl/ Horem/ BethAnath/ BethSames: nitton städer och theras byar.

39. Thetta är nu Naphthali barnas slächters arfwedeel til theras ätter/ städer och byar.

VI. Dans.

40. SJunde lotten föll på Dans barnas slächte i theras ätter.

41. Och gränsan af theras arfwedeel war: Zorga/ Estaol/ JrSames:

42. Saalabbin/ Ajalon/ Jithla:

43. Elon/ Thimnatha/ Ekron:

44. Eltheke/ Gibbethon/ Baalath:

45. Jehud/ Benebarak/ GathRimmon:

46. MeJarkon/ Rakkon medh then gränsona widh Japho.

47. Och ther går Dans barnas gränsa vth. Och Dans barn drogo vp/ och stridde emot Lesem 2005/ och wunno thet/ och slogo thet medh swärdz ägg: och togo thet in/ och bodde ther vthi/ och kallade thet Dan/ efter theras faders namn.

48. Thetta är nu Dans barnas slächtes arfwedeel i theras ätter/ städer och byar.

VII. Josua arfwedeel.

49. OCh tå the hade lychtat vthskifta landet medh thes gränsor/ gåfwo Jsraels barn Josua Nun son en arfwedeel ibland sigh:

50. Och gåfwo honom efter HERrans befalning then stadh/ som han begärade/ som war ThimnathSerah vppå Ephraims berg: then staden bygde han/ och bodde ther vthi.

VIII. Slutet på landsens deelning.

51. Thesse äro nu the arfwedelar/ som Eleazar Presten/ och Josua Nun son/ och the öfwerste af Fäderna ibland slächterna/ genom lott vthskifte Jsraels barnom i Silo för HERranom/ in för dörene af witnesbyrdsens tabernakel: och lychtade så landsens vthskiftning.

20. Capitel.

NÄr thetta så skedt war/ befalte Gudh afsöndra några frijestäder/ ther til the måtte fly som oförwarandes emot sin wilja slogo någon ihiäl/ v. 1. Och the helgade ther til sex städer/ v. 7.

I. Frijestäder skola vthwäljas.

OCh HERren talade medh Josua/ och sade:

2. Säg Jsraels barnom: skicker ibland eder några frijestäder/ om hwilka jagh eder genom Mosen sagt hafwer: 2007

3. At tijt må fly en mandråpare/ som slår een siäl oförwarandes och owetandes; at the må ibland eder frij wara för blodhämnaren.

4. Och then som flyr til någon af the städer/ han skal stå vthan för stadzporten; och för the äldsta i staden förtälja sin saak: så skola the taga honom in i staden til sigh/ och få honom rum/ at han må boo när them.

5. Och om blodhämnaren kommer efter honom/ skola the icke öfwerantwarda dråparen i hans händer/ efter han oförwarandes 2008 slog sin nästa/ och war icke tilförene hans owän.

6. Så skal han boo i stadenom/ til thes han står för menighetene til rätta 2009; alt in til thes öfwerste Presten döör/ som på then tiden är: tå skal dråparen komma til sin stadh igen/ och i sitt huus i stadenom/ ther han vthflydder war.

II. Sex städer warda vthwalde.

7. TÅ helgade the Kedes i Galilea på Naphthali berg/ och Sechem på Ephraims berg/ och KiriathArba/ thet är Hebron på Juda berg:

8. Och på hinsidon Jordan widh Jericho/ öster vth/ skickade the Bezer i öknene på slättmarkene/ af Rubens slächte; och Ramoth i Gilead af Gadz slächte/ och Golan i Basan af Manasse slächte. 2010

9. Thet woro tå the städer som Jsraels barnom förelagde woro/ och främlingomen som ibland them bodde/ at tijt skulle fly then som een siäl oförwarandes sloge; at han icke skulle ihiäl slås af blodhämnaren/ in til thes han hade ståndit för menighetene.

21. Capitel.

TÅ trädde fram Presterna af Levi slächte/ och begärade städer til boning af Jsraels barnom/ v. 1. Och them wordo gifne otta och fyratijo städer medh theras förstäder/ ibland the andra Jsraels slächter/ v. 41. Och Jsraels barn besåto landet medh frijd/ v. 44.

I. Leviterna begära städer.

TÅ trädde the öfwerste fäder ibland Leviterna fram för Presten Eleazar/ och för Josua Nun son/ och för the öfwersta fäder ibland Jsraels barnas slächte;

2. Och talade medh them i Silo 2011 i Canaans land/ och sade: HERren hafwer budit genom Mose/ at man skulle gifwa oß städer til at boo vthi/ och theras förstäder til wår boskap. 2012

II. Leviterna bekomma städer.

3. SÅ gåfwo tå Jsraels barn Leviterna vthaf theras arfwedelar/ efter HERrans befalning thessa städer/ och theras förstäder.

4. Och lotten föll vppå the Kehathiters ätt: och kommo Aarons barnom 2019 Prestens af Leviterna treton städer til igenom lotten; af Juda slächte/ af Simeons slächte/ och af BenJamins slächte.

5. Men the andra Kehats barnom af samma ätt/ kommo tijo städer til igenom lotten; af Ephraims slächte/ af Dans slächte/ och af then halfwa slächtene Manasse.

6. Men Gersons barnom af samma ätt kommo treton städer til igenom lotten; af Jsaschars slächte/ af Assers slächte/ och af Naphthali slächte/ och af then halfwa slächtene Manasse i Basan.

7. Merari barnom til theras ätter kommo tolf städer til; af Rubens slächte/ af Gadz slächte/ och af Sebulons slächte.

8. Altså gåfwo Jsraels barn Leviterna igenom lotten thessa städer/ och theras förstäder/ såsom HERren genom Mose budit hade.

9. Af Juda barnas slächte/ och af Simeons barnas slächte gåfwo the thessa städerna/ hwilka the nämnde efter theras namn.

Kehats barn.

10. Aarons barnom af the Kehathiters ätt/ af Levi barnom: ty förste lotten war theras; 2013

11. Så gåfwo the them nu KiriathArba/ then Enaks fader war/ thet är Hebron 2014/ på Juda berg/ och thes förstäder alt omkring.

12. Men stadsens åker/ och hans byar/ gåfwo the Caleb Jephunne son til hans arf. 2015

13. Så gåfwo the Prestens Aarons barnom then mandråparas frijestad Hebron 2016/ och hans förstäder; Libna/ och thes förstäder:

14. Jathir/ och thes förstäder; Estemoa/ och thes förstäder:

15. Holon/ och thes förstäder; Debir och thes förstäder:

16. Ain/ och thes förstäder; Jutta och thes förstäder; BethSemes/ och thes förstäder: nijo städer af thessa twå slächterna.

17. Af BenJamins slächte gåfwo the fyra städer/ Gibeon och thes förstäder/ Geba och thes förstäder:

18. Anathoth/ och thes förstäder; Almon/ och thes förstäder.

19. Så at alle Aarons Prestens barnas städer/ woro treton medh theras förstäder.

20. Men the andra Kehats Levitens barnas ätter/ kommo fyra städer til/ igenom theras lott/ af Ephraims slächte.

21. Och the gåfwo them then mandråparas frijestaden Sechem/ och hans förstäder på Ephraims berg; Geser/ och thes förstäder:

22. Kibzaim/ och thes förstäder; BethHoron/ och thes förstäder.

23. Af Dans slächte fyra städer: Eltheke/ och thes förstäder; Gibbethon/ och thes förstäder:

24. Ajalon/ och thes förstäder; GathRimmon/ och thes förstäder.

25. Af then halfwa slächtene Manasse twå städer: Thaenach/ och thes förstäder; GathRimmon/ och thes förstäder.

26. Så at alla the andra Kehats ätts barnas städer woro tijo medh theras förstäder.

Gersons barn.

27. Men Gersons barnom af the Leviters ätter wordo gifne/ af then halfwa slächtene Manasse/ twå städer/ then mandråparas frijestaden Golan i Basan/ medh thes förstäder; Beestera/ och thes förstäder:

28. Af Jsaschars slächte fyra städer/ Kision/ och thes förstäder; Dabrath/ och thes förstäder:

29. Jarmuth/ och thes förstäder; EnGannim/ och thes förstäder.

30. Af Assers slächte fyra städer; Miseal/ och thes förstäder; Abdon/ och thes förstäder:

31. Helkath/ och thes förstäder; Rehob/ och thes förstäder.

32. Af Naphthali slächte tre städer: then mandråparas frijestaden Kedes i Galilea/ och thes förstäder; HamothDor/ och thes förstäder; Karthan/ och thes förstäder:

33. Så at alle Gersoniters ätts städer woro treton/ medh theras förstäder.

Merari barn.

34. Men Merari barnom the andra Leviterna wardt gifwit/ af then slächten Sebulon/ fyra städer: Jokneam/ och thes förstäder; Kartha/ och thes förstäder:

35. Dimna/ och thes förstäder; Nahalal/ och thes förstäder.

36. Af Rubens slächte fyra städer: Bezer/ och thes förstäder; Jahza/ och thes förstäder:

37. Kedemoth/ och thes förstäder; Mephaath/ och thes förstäder.

38. Af Gadz slächte fyra städer: then mandråparas frijestaden Ramoth i Gilead/ och thes förstäder; Mahanaim/ och thes förstäder:

39. Hesbon/ och thes förstäder; Jaeser/ och thes förstäder.

40. Så at alle Merari barnas/ the andra Leviternas städer/ ibland theras ätter/ efter theras lott/ woro tolf.

41. Alle Leviternas städer/ ibland Jsraels barnas arf/ woro otta och fyratijo/ medh theras förstäder:

42. Och hwar och en af thessa hade sin förstad om sigh; then ene som then andre.

III. Jsraels barn besittia landet medh roo.

43. ALtså gaf HERren Jsraels barnom alt landet/ som han sworit hafwer theras fäder at gifwa 2017: och the togo thet in/ och bodde ther vthi.

44. Och HERren lät them hafwa roo för allom omkring them/ såsom han theras fäder sworit hade. Och ingen af theras fiendar siod emot them; vtan alla theras fiendar gaf HERren i theras händer.

45. Och felade intet af thet goda som HERren Jsraels huus tilsagt hade; vtan thet skedde så alt. 2018

22. Capitel.

EFter Jsrael war nu til roo kommen/ kallade Josua the Rubeniter/ the Gadditer/ och then halfwa slächtena Manasse: förmante them/ at the icke skulle öfwergifwa HERran; wälsignade them/ och lät them fara heem/ v. 1. När the kommo til Jordan/ bygde the ther ett stort altare/ v. 10. När the andre thet hörde/ drogo the efter them medh en häär/ menandes at the wille offra afgudom/ v. 11. Men när the hörde theras vrsächt/ drogo the heem igen/ v. 21.

I. Josua läter the Rubeniter rc. fara heem.

TÅ kallade Josua til sigh the Rubeniter och Gadditer/ och then halfwa slächtena Manasse;

2. Och sade til them: J hafwen hållit alt thet Mose HERrans tienare eder budit hafwer 2020/ och lydt mine röst i alt thet jagh hafwer budit eder.

3. J hafwen icke öfwergifwit edra bröder nu i en lång tijd alt in til thenna dagh; och hafwen blifwit widh HERrans edars Gudz budh.

4. Efter nu HERren edar Gudh hafwer låtit edra bröder komma til roo/ såsom han them sagt hade: så wänder nu om igen/ och drager til edra hyddor i edars arfs land/ som Mose HERrans tienare eder gifwit hafwer på hinsidon Jordan: 2021

5. Allenast tager ther wahra vppå granneliga/ at J giören efter the budh och lagh/ som Mose HERrans tienare eder budit hafwer: at J älsken HERran edar Gudh/ och wandren vppå alla hans wägar/ och hållen hans budh/ och hållen eder in til honom/ och tienen honom af allo hierta/ och af allo siäl. 2022

6. Så wälsignade Josua them/ och lät gå them: och the gingo til theras hyddor.

7. Then halfwa slächtene Manasse hade Mose gifwit i Basan; then andra hälftene gaf Josua ibland theras bröder på thesso sidon Jordan/ wästan til 2023. Och tå han lät them gå til theras hyddor/ och hade wälsignat them/

8. Sade han til them: J kommen heem igen medh stora ägodelar til edra hyddor/ medh ganska mycken boskap/ silfwer/ guld/ koppar/ jern/ och kläder: så skifter nu edra fiendars roof medh edra bröder. 2024

9. Och så wände the Rubeniter och Gadditer/ och then halfwa slächten Manasse om igen/ och gingo ifrån Jsraels barn af Silo/ som i Canaans land ligger/ at the skulle draga in i Gileadz land til theras arfs land/ thet the til arfs fått hade af HERrans befalning genom Mose.

II. The byggia ett altare widh Jordan.

10. OCh tå the kommo til the högar widh Jordan/ som i Canaans land liggia/ bygde the samme Rubeniter/ Gadditer/ och halfwa Manasse slächt ther widh Jordan ett stort skiönt altare.

11. Tå Jsraels barn hörde säijas: Sij/ Rubens barn/ Gadz barn/ och then halfwa slächten Manasse/ hafwa bygdt ett altare emot Canaans land widh Jordans högar/ på thesso sidone widh Jsraels barn:

III. The andra slächterna rusta sigh emot them; men sända först bodskap.

12. FÖrsamlade the sigh hela menigheten i Silo/ at the skulle draga vp til them/ och strida medh them.

13. Och sände til them in vthi Gileadz land Pinehas Eleazars Prestens son; 2025

14. Och medh honom tijo öfwersta Förstar ibland theras fäders huus/ af hwarjo Jsraels slächt en.

15. Och när the kommo til them i landet Gilead/ talade the medh them/ och sade:

16. Så läter hela HERrans menighet säija eder: Hwij synden J så emot Jsraels Gudh? Och wänden eder i dagh ifrå HERranom/ ther medh at J byggien eder ett altare/ och fallen ifrå HERranom.

17. Är oß icke nogh medh Peors mißgierning 2026? af hwilko wij ännu på thenna dagh icke renade äro; och een plåga kom i HERrans menighet.

18. Och J wänden eder i dagh bort ifrå HERranom/ och ären i dagh affällige wordne ifrå HERranom; på thet han i dagh eller morgon skal wredgas öfwer hela Jsraels menighet.

19. Tycker eder at edart arfs land är oreent/ så kommer hijt öfwer i thet land som HERren hafwer/ ther HERrans tabernakel är/ och tager arf ibland oß: och träder icke ifrå HERranom/ och ifrån oß/ at J byggien eder ett altare förvthan HERrans wårs Gudz altare.

20. Förbröt icke Achan Serah son sigh på thet spillgifna; och wreden kom öfwer hela Jsraels menighet/ och han vmgalt icke sina synd allena? 2027

IV. The Rubeniter rc. förklara sitt vpsåt.

21. TÅ swarade Rubens barn/ och Gadz barn/ och then halfwa slächten Manasse/ och sade til the höfwitzmän och Förstar af Jsrael:

22. HERren then starcke Gudh/ HERren then starcke 2028 Gudh weet thet/ och Jsrael theslikes 2030; är thetta afträdning eller synd emot HERran/ så hielpe han oß intet i dagh.

23. Och om wij altaret för then skul bygdt hafwe/ at wij wilje wända oß ifrå HERranom/ offra ther vppå bränneoffer och spijsoffer/ eller giöra ther tackoffer vppå/ så hämnes thet HERren.

24. Och om wij icke thet mycket hällre för thenna saken skul giorde/ och sade: J dagh eller morgon måtte edor barn säija til wår barn: Hwad hafwen J giöra medh HERranom Jsraels Gudh?

25. HERren hafwer satt Jordan til ett landamäre emellan oß och eder; J Rubens och Gadz barn/ J hafwen ingen deel medh HERranom: och så måtte edor barn komma wår barn ifrå HERrans fruchtan.

26. Therföre sade wij: Lät oß byggia ett altare/ icke til något offer eller bränneoffer:

27. Vtan på thet at thet må wara ett witnesbyrd 2029 emellan oß och eder/ och wåra efterkommande/ at wij måge tiena HERranom för honom medh wårt bränneoffer/ tackoffer och annor offer; och edor barn icke

behöfwa i dagh eller morgon säija til wår barn: J hafwen ingen deel medh HERranom.

28. När the nn wordo säijande til oß/ eller wåra efterkommande i dagh eller morgon/ så kunna the säija: Seer liknelsen til HERrans altare/ hwilket wåre fäder giordt hafwa; icke til offer eller bränneoffer/ vtan til ett witnesbyrd emellan oß och eder.

29. Bort thet ifrån oß/ at wij skulle träda ifrå HERranom/ så at wij i dagh skulle wända oß ifrå HERranom/ och byggia ett altare til bränneoffer/ och til spijsoffer/ och annor offer/ förvthan HERrans wårs Gudz altare/ som står för hans tabernakel.

V. The andra slächterna förnöija sigh medh theras förklaring; och draga heem igen.

30. TÅ nu Pinehas Presten/ och the öfwerste för menighetene/ Jsraels Förstar/ som medh honom woro/ thetta hörde/ täcktes them wäl 2031/ Rubens barnas/ Gads/ och then halfwa Manasse slächts ord.

31. Och Pinehas Prestens Eleazars son/ sade til Rubens/ Gadz/ och Manasse barn: J dagh förstå wij at HERren är medh oß/ at J icke hafwen syndat emot HERran medh thenna gierning: nu hafwen J frälst Jsraels barn vthu HERrans hand.

32. Så drog Pinehas Prestens Eleazars son/ och the öfwerste/ vthu Gileadz land/ ifrå Rubens och Gadz barn/ åter in vthi Canaans land/ til Jsraels barn/ och sade them thet igen.

33. Tå behagade thet Jsraels barnom wäl/ och lofwade Jsraels barnas Gudh: och sade intet meer/ at the wille draga vp emot them til slags/ til at förderfwa landet/ som Rubens och Gadz barn vthi bodde.

34. Och Rubens och Gadz barn kallade thet altaret/ at thet skal wara ett witne emellan oß/ och at HERren är Gudh.

23. Capitel.

JOsua kallade Jsrael tilhopa/ kort för sin dödh/ och hölt them Gudz wälgierningar före/ v. 1. Förmante them til at hålla Gudz budh/ v. 6. At the icke beblanda sigh medh the Cananeer/ eller tilbedia theras gudar/ v. 7. Så skulle Gudh wälsigna them/ och gifwa them framgång/ v. 9. Men om the höllo sigh in til them/ så wille Gudh förgiöra them vthu thet goda landet/ v. 12. Och försäkrade them om Gudz löftes fasthet/ v. 14.

I. Josua sammankallar hela Jsraels menighet.

EFter lång tijd/ sedan HERren hade låtit Jsrael komma til roo för alla theras fiendar omkring sigh; och Josua nu gammal och wäl til ålders kommen war:

2. Kallade han til sigh hela Jsrael/ och theras äldsta höfwitzmän/ domare och ämbetzmän 2032/ och sade til them: Jagh är gammal och wäl til ålders:

3. Och J hafwen sedt alt thet HERren edar Gudh giordt hafwer på all theßa folcken här för eder: ty HERren edar Gudh hafwer sielf stridt för eder.

4. Seer/ jagh hafwer vthskift eder the folck som ännu qware är genom lott/ hwarjo slächtene sin arfwedeel/ alt ifrån Jordan/ och all the folck som jagh vthrotat hafwer; och ifrå stora hafwet wäster vth.

5. Och HERren edar Gudh skal vthdrifwa them för eder/ och vthrota them ifrån eder/ så at J skolen intaga theras land/ såsom HERren edar Gudh eder sagt hafwer. 2033

II. Förmanar folcket til Gudz fruchtan.

6. SÅ warer nu fast frimodige/ at J hållen och gιören alt thet som skrifwit står i Mose lagbok; at J icke wiken ther ifrå/ antingen på then högra sidon/ eller på then wenstra: 2034

7. At J icke kommen 2043 ibland thessa återlefda folcken/ som medh eder ännu äro; och J icke ihogkommen/ eller swärjen widh theras gudars namn/ eller tienen them/ eller tilbedien them: 2035

8. Vtan håller eder in til 2036 HERran edar Gudh/ såsom J in til thenna dagh giordt hafwen.

9. Så skal HERren fördrifwa för eder stoor och mächtig folck/ och ingen hafwer kunnat stå eder emot alt in til thenna dagh.

10. En af eder skal jaga tusende; ty HERran edar Gudh strider för eder/ såsom han eder sagt hafwer. 2037

11. Therföre bewarer edra siälar granneliga/ at J hafwen HERran edar Gudh kär.

12. Men om J wänden eder här ifrå/ och hållen eder in til thessa återlefda folcken/ och befrynden eder medh them i giftermål/ så at J kommen ibland them/ och the ibland eder:

13. Så weter/ at HERren edar Gudh skal icke meer fördrifwa all thessa folcken för eder; vtan the skola eder warda til snaro och nät/ och til en staka i edra sido/ och til en törnagadd i edor ögon 2038/ til thes han förgiör eder vthu thet goda landet/ som HERren edar Gudh eder gifwit hafwer.

III. Påminner them om Gudz löftes wißdet.

14. SJj/ jagh går i dagh alla werldenes wägh 2039/ och J skolen weta af alt hierta/ och af allo siäl/ at icke ett ord felat hafwer på alt thet goda/ som HERren edar Gudh eder sagt hafwer: alt är skedt/ och intet tilbaka blifwit. 2040

15. Lika som nu alt thet goda kommet är/ som HERren edar Gudh eder sagt hafwer/ så skal ock HERren låta komma öfwer eder alt ondt 2041/ til thes han förgiör eder vthu thetta goda landet/ som HERren edar Gudh eder gifwit hafwer.

16. Om J HERrans edars Gudz förbund öfwerträden 2042/ som han eder budit hafwer/ och gången bort/ och tienen andra gudar/ och tilbedien them; så at HERrans wrede förgrymmar sigh öfwer eder/ och snarliga förgiör eder vthu thet goda landet/ som han eder gifwit hafwer.

24. Capitel.

OCh Josua församlade hela Jsrael til Sichem/ v. 1. Och förtälde them alla Gudz wälgierningar/ alt ifrå Tharah/ Abrahams fader/ hwilken dyrkade afgudar/ v. 2. Tå förmante them Josua/ at the skulle tiena HERran/ v. 14. The swarade/ och sade sigh wilja tiena HERran/ v. 16. Och han giorde ett förbund medh them/ v. 25. Och vpreste en steen til witnesbyrd/ v. 26. Så blef tå Josua död/ v. 29. Och Josephs been begrofwos i Sichem/ v. 32. Eleazar Presten blef ock död/ v. 33.

I. Josua sanmankallar folcket/ och förmanar til hörsamhet.

OCh Josua församlade alla Jsraels slächter til Sichem/ och kallade 2044 fram the äldsta i Jsrael/ höfwitzmän/ domare och ämbetzmän: tå the woro framträdde för Gudh/

2. Sade han til hela folcket: Så säger HERren Jsraels Gudh: Edra fäder bodde i förtiden på hinsidon älfwen/ Tharah Abrahams och Nahors fader 2045/ och tiente andra gudar.

3. Tå tog jagh edar fader Abraham på hinsidon älfwen/ och lät honom wandra i hela Canaans land 2046/ och

förökade honom hans sädh/ och gaf honom Jsaac: 2047

4. Och Jsaac gaf jagh Jacob och Esau 2048; och gaf Esau thet berget Seir til besittia 2049; men Jacob och hans barn drogo neder vthi Egypten 2050

5. Tå sände jagh Mose och Aaron 2051/ och plågade 2052 Egypten/ såsom jagh ibland them giordt hafwer.

6. Sedan förde jagh eder och edra fäder vthur Egypten 2053/ och när J kommen til hafwet/ och the Egyptier jagade efter edra fäder medh wagnar och resenärar in til röda hafwet: 2054

7. Så ropade the til HERran/ och han satte ett mörker emellan eder och the Egyptier 2055/ och förde hafwet öfwer them/ och öfwertäckte them 2056: och edor ögon sågo hwad jagh i Egypten giorde; och J bodden i öknene i en lång tijd.

8. Och jagh förde eder vthi the Amoreers land/ som bodde på hinsidon Jordan 2057: och tå the stridde emot eder/ gaf jagh them i edra händer/ så at J besåten theras land/ och förgiorden them för eder.

9. Tå reste sigh vp BalakZipors son 2058/ the Moabiters Konung/ och stridde emot Jsrael/ och han sände bort/ och lät kalla Bileam Beors son/ at han skulle förbanna eder:

10. Men jagh wille intet höra honom/ och han wälsignade eder; och jagh frälste eder vthu hans händer.

11. Och tå J gingen öfwer Jordan 2059/ och kommen til Jericho/ stridde Jericho inbyggare emot eder/ the Amorer/ Phereseer/ Cananeer/ Hetheer/ Girgaseer/ Heveer och Jebuseer: men jagh gaf them i edra händer. 2060

12. Och sände getingar 2061 fram för eder/ the drefwo them vth för eder/ the twå Amoreers Konungar; icke genom titt swärd eller genom tin boga.

13. Och gaf eder ett land/ ther J intet på arbetat haden/ och städer som J intet vpbygdt haden; at J skullen boo ther vthi/ och skullen äta af wijngårdar/ och oljoberg/ som J intet planterat haden. 2062

14. Så fruchter nu HERran/ och tiener honom troliga och rättsinneliga: och läter fara the gudar som edra fäder tient hafwa på hinsidon älfwen/ och i Egypten; och tiener HERranom.

15. Tycker eder icke godt wara at J tienen HERranom/ så vthwäljer eder i dagh hwem J tiena wiljen; antingen then Gudh som edre fäder tient hafwa på hinsidon älfwena/ eller the Amoreers gudar/ i hwilkas land J boon: Men jagh och mitt huus wilje tiena HERranom.

II. Folcket låfwa hörsamhet/ och vthfästa sitt alfwar.

16. TÅ swarade folcket och sade: Bort thet at wij skulle öfwergifwa HERran/ och tiena andra gudar:

17. Ty HERren wår Gudh hafwer fördt oß och wåra fäder vthur Egypti land/ vthu träldomens huus; och hafwer för wår ögon giordt så stoor tekn/ och bewarat oß på hela wägenom/ som wij dragit hafwe; och ibland alla the folck genom hwilka wij gångne äre.

18. Och HERren hafwer vthdrifwit för oß all the Amoreers folck som bodde i landena: therföre wilje wij ock tiena HERranom/ ty han är wår Gudh.

19. Josua sade til folcket: J kunnen icke tiena HERranom; ty han är en helig Gudh/ och en nijtälskande Gudh/ then eder icke förlåter 2070 edor öfwerträdelse och synder.

20. När J nu öfwergifwen HERran/ och tienen en främmande gudh/ så skal han wända sigh/ och giöra eder

ondt; och förgiöra eder/ sedan han eder godt giordt hafwer. 2063

21. Men folcket sade til Josua: Jcke så/ vtan wij wilje tiena HERranom.

22. Tå sade Josua til folcket: J ären witne öfwer eder/ at J hafwen eder vthwaldt HERran/ at J skolen tiena honom: Och the sade: Ja.

23. Så lägger nu ifrån eder the främmande gudar/ som ibland eder äro/ och böijer edor hierta til HERran Jsraels Gudh.

24. Och folcket sade til Josua: Wij wilje tiena HERranom wårom Gudh/ och lyda hans röst.

III. Josua giör förbund medh Jsrael.

25. SÅ giorde Josua på then samma dagen ett förbund medh folcket/ och satte them lagh och rätt före i Sichem.

26. Och Josua skref alt thetta i Gudz lagbok/ och tog en stoor steen/ och reste honom ther vp vnder ena eek 2064/ som war widh HERrans helgedom;

27. Och sade til alt folcket: Sij/ thenne stenen skal wara witne emellan oß; ty han hafwer hördt alt HERrans taal/ som han medh oß talat hafwer: och skal wara ett witne öfwer eder/ at Jedar Gudh icke försaka skolen.

28. Altså lät Josa folcket gå/ hwar och en i sin arfwedeel. 2065

IV. Josua döör/ och begrafwes.

29. OCh thet begaf sigh när thetta skedt war at Josua Nun son HERrans tienare blef död/ tå han hundrade och tijo åhr gammal war: 2066

30. Och the begrofwo honom i hans arfwedels gränso i ThimnathSerah/ som ligger på Ephraims berg/ på norra sidone widh thet berget Gaas. 2067

31. Och Jsrael tiente HERranom så länge Josua lefde/ och the äldste/ hwilke i långan tijd lefde efter Josua/ och wiste alla HERrans gierningar/ som han medh Jsrael giordt hade.

V. Josephs been begrafwas.

32. OCh Josephs been som Jsraels barn hade fördt vthur Egypten 2068/ begrofwo the i Sichem/ i thet åkrastycket som Jacob köpte af Hemors barnom/ Sichems faders/ för hundrade penningar 2069; och wardt Josephs barnas arfwedeel.

VI. Eleazar döör/ och begrafwes.

33. BLef ock Eleazar Aarons son död/ och the begrofwo honom i Gibeath Pinehas hans sons/ thet honom på Ephraims berg gifwit war.

Ände på Josua book.

Domare Boken/

Vthi hwilken warder beskrifwit:

FÖrst; hwad the Jsraeliter togo sigh före efter Josua dödh; huru the wunno Adoni Besek/ Jerusalem/ och the

Cananeer: om Caleb och the Keniter/ cap. 1.

II. At the tiente Gudh medan Josua lefde/ och the äldste; och at the för theras idkeliga affall wordo Hedningomen vndergifne: och Gudh sedan sände them frålsare/ såsom Athniel/ Ehud/ Samgar/ Debora och Barak/ som them förlossade/ cap. 2. in til thet 6.

III. Om Gideon/ som förstörde Baals altare/ och frälste Jsrael ifrå the Midianiter/ cap. 6. 7. 8. Och om Abimelech/ som blef Konung i Sichem/ cap. 9.

IV. Om Thola/ Jair/ och om Jephthah/ hwilken slog the Ammoniter/ och Ephraims barn/ efter the woro vproriske/ cap. 10. 11. 12.

V. Om Simson/ hans giftermål; krijg emot the Philisteer/ och om hans dödh/ cap. 13. in til thet 17.

VI. Om Micha Gudztienst och afgudh; och at Dans barn togo then bort: och huru the intogo Lais/ hwilket sedan kallades Dan/ cap. 17. 18.

VII. Om the Gibeoniters grufweliga hoor/ medh Livitens frillo/ och huru the Ben Jamiter blefwo för then saken skul jämmerligen slagne; och huru the igenlefde fingo hustrur/ cap. 19. 20. 21.

1. Capitel.

TÅ Josua död war/ drog Juda slächt vp emot the Cananeer/ v. 1. Öfwerwunno Adoni Besek; höggo honom hans tummar af/ och förde honom til Jurusalem/ v. 4. The wunno ock Jerusalem/ v. 8. Och the Cananeer på bergen och i Hebron/ v. 9. (Caleb gifte sina dotter/ v. 12. Och the Keniter drogo medh Juda barn vp/ och bodde ibland Jsrael/ v. 16.) The slogo och Gaza/ Asklon och Ekron/ v. 18. Och gåfwo Caleb Hebron til at besittia/ v. 20. Men the Jebuseer/ och månge af the Cananeer bodde ibland Jsrael: och the fördrefwo them icke/ vtan the bodde här och ther i landena/ v. 21.

I. Juda och Simeon draga vy emot the Cananeer; winna AdoniBesek och Jerusalem.

EFter Josua dödh 2071 frågade Jsraels barn HERran/ och sade: Ho skal ibland oß föra örliget emot the Cananeer?

2. HERren sade: Juda skal föra thet: sij/ jagh hafwer gifwit landet i hans hand.

3. Tå sade Juda til sin broder Simeon: Drag medh migh vp i min lott/ och lät oß strida emot the Cananeer/ så wil jagh åter draga medh tigh i tin lott. Så drog Simeon medh honom.

4. Tå nu Juda drog tijt vp/ gaf HERren honom the Cananeer och Phereseer i theras händer: och the the slogo i Besek tijo tusend män.

5. Och the funno Adoni Besek i Besek; och stridde emot honom/ och slogo the Cananeer och Phereseer:

6. Men Adoni Besek flydde/ och the jagade efter honom/ fingo honom/ och höggo af honom tummarna både af hans händer och fötter.

7. Tå sade AdoniBesek: Sintijo Konungar medh afhuggna tummar af theras händer och fötter/ hämtade vp vnder mitt bord: såsom jagh nu giordt hafwer/ så hafwer Gudh wedergullit migh. Och the förde honom til Jerusalem/ ther blef han död.

8. Men Juda barn stridde emot Jerusalem/ och wunno thet/ och slogo thet medh swärdz ägg/ och brände staden vp.

9. Sedan drogo Juda barn neder til at strida emot the Cananeer/ som bodde på bergen/ och söder vth/ och i dalarna.

10. Och Juda drog emot the Cananeer som bodde i Hebron 2072; men Hebron heet i förtiden Kiriath Arba/ och slog Sesai/ och Ahiman/ och Thalmai.

11. Och drog tädan emot Debirs inbyggiare; men Debir heet i förtiden KiriathSepher. 2073

II. Caleb gifwer Athniel sina dotter.

12. OCh Caleb sade: Then som KiriathSepher slår och winner/ honom wil jagh gifwa mina dotter Achsa til hustru. 2074

13. Tå wan thet Athniel Kenas son/ Calebs yngsta broders: och han gafhonom sina dotter Achsa til hustru.

14. Och thet begaf sigh tå hon indrog/ wardt henne rådet/ at hon skulle bedas en åker af sin fader; och hon gaf sigh ifrån åsnanom 2075: tå sade Caleb til henne: Hwad är tigh?

15. Hon sade: Gif migh een wälsignelse: ty tu hafwer gifwit migh ett söder land; gif migh ock ett som watn hafwer: tå gaf han henne ett som watn hade ofwan och nedan.

III. The Keniter få arf i Jsrael.

16. OCh the Keniters 2084 barn/ Mose swågers 2076/ drogo vp vthu Palma staden 2077 medh Juda barn vthi Juda ökn/ som ligger sönnan för then staden Arad: och gingo til/ och bodde ibland folcket.

IV. Juda och Simon segra emot the Cananeer.

17. OCh Juda drog åstadh medh hans broder Simeon/ och slogo the Cananeer i Zephat/ och gofwo honom til spillo/ och kallade staden Horma.

18. Ther til wan Juda Gaza medh thes tilhöring/ och Askelon medh thes tilhöring/ och Ekron medh thes tilhöring.

19. Och HERren war medh Juda/ så at han intog berget: förty/ han kunde icke intaga them som i dalarna bodde/ therföre at the hade jernwagnar. 2078

20. Och the gofwo Caleb Hebron/ såsom Mose sagt hade 2079: och han fördref ther vth the tre Enaks söner.

V. The qwarblefne Cananeer giöras skattskyldige.

21. MEn Ben Jamins barn fördrefwo icke the Jebuseer 2085 som bodde i Jerusalem vtan the Jebuseer bodde när BenJamins barn i Jerusalem alt in til thenna dagh. 2080

22. Sammalunda drogo ock Josephs barn vp til BethEl: och HERren war medh them.

23. Och Josephs huus bespeijade BethEl/ thet tilförne heetLus. 2081

24. Och hållarena fingo see en man gå vthu staden/ och sade til honom: Wisa oß huru wij skole komma in i staden/ så wilje wij giöra barmhertighet medh tigh.

25. Och när han hade wijst them hwar the skulle komma in/ slogo the staden medh swärdz ägg: men then mannen/ och all hans slächt läto the gå.

26. Tå drog then samme mannen in vthi the Hetheers land/ och bygde en stadh/ och kallade honom Lus

2082: then heter ännu i dagh så.

27. Och Manasse fördref icke BethSean medh thes döttrar; icke heller Thaanach medh thes döttrar/ och icke heller the inbyggiare i Dor medh thes döttrar/ eij heller the inbyggiare i Jibleam medh thes döttrar/ eij heller the inbyggiare i Megiddo medh thes döttrar: och the Cananeer begynte til at boo i the samma landena. 2083

28. Men tå Jsrael kom til macht/ giorde han the Cananeer skattplichtiga/ och fördref them icke.

29. Sammalunda fördref icke heller Ephraim the Cananeer som bodde i Gaser; vtan the Cananeer bodde ibland them i Gaser.

30. Sebulon fördref icke heller them som bodde i Kitron och Nahalol; vtan the Cananeer bodde ibland them/ och woro skattplichtige.

31. Asser fördref icke them som bodde i Acco; icke heller them som bodde i Zidon/ i Ahlab/ i Achsib/ i Helbah/ i Aphik och i Rehob:

32. Vtan the Asseriter bodde ibland the Cananeer/ som i landena bodde; ty the fördrefwo them icke.

33. Naphthali fördref icke them som bodde i BethSemes/ eij heller i BethAnath; vtan bodde ibland the Cananeer som i landena bodde: men the i BethSemes/ och i BethAnath wordo skattplichtige.

34. Men the Amoreer trängde Dans barn in på bergena/ och stadde them icke til/ at the kommo neder i dalarna.

35. Och the Amoreer begynte boo på the bergena Heres i Ajalon och Saalbim: doch wardt Josephs huus hand them förswår/ så at the wordo skattplichtige.

36. Och the Amoreers gränsa war ther man vp går til Akrabbim/ och ifrå klippone/ och ifrå högdene.

2. Capitel.

OCh Gudh straffade the Jsraeliter/ therföre at the icke hade lydt Gudz röst; vtan giorde förbund medh landsens inbyggiare/ v. 1. Och folcket greet/ v. 4. Ty Jsrael tiente HERran få länge Josua lefde/ och the äldste/ v. 6. Efter theras dödh syndade the/ och tiente afgudom/ v. 8. Men HERren straffade them/ och gaf them i theras fiendars händer/ v. 14. Sedan gaf Gudh them domare/ som them frälste/ v. 16. Men the lydde icke heller them/ v. 17. Therföre wille icke Gudh fördrifwa för them alla the Cananeer/ v. 20.

I. HERren förehåller Jsrael theras olydno.

OCh kom en HERrans Ängel 2098 vp ifrå Gilgal til Bochim/ och sade: Jagh förde eder vthur Egypten/ och lät eder komma in vthi thet land som jagh edra fäder sworit hade/ och sade: Jagh skal icke giöra mitt förbund 2086 medh eder ogilt i ewig tijd; 2087

2. At J icke skullen giöra något förbund medh thetta landz inbyggiare/ vtan skullen bryta theras altare omkull 2088: men Jhafwen intet lydt mine röst. Hwij hafwen J thet giordt?

3. Sade jagh ock medh: Jagh wil icke fördrifwa them för eder; at the skola wara eder til snaro/ och theras gudar eder til näät. 2089

II. Folcket gråter.

4. OCh tå HERrans Ängel thessa orden sagt hade til all Jsraels barn/ hof folcket sina röst vp/ och greet:

5. Och kallade thet rumet Bochim: och offrade ther HERranom.

III. Folcket tienar HERran medan Josua lefde/ och the äldste.

6. TY tå Josua hade släppt folcket ifrå sigh/ och Jsrael war dragen hwar til sin arfwedeel/ til at intaga landet:*

7. Tiente folcket HERranom så länge Josua lefde 2090/ och the äldste/ som länge lefde efter Josua/ och sedt hade alla HERrans stora gierningar/ som han Jsrael giordt hade.

8. Men tå Josua Nun son HERrans tienare död war/ hundrade och tijo åhr gammal: 2091

9. Begrofwo the honom i hans arfwedeels gränso i Thimnat Heres på Ephraims berg/ på norra sidone widh Gaas berg.

IV. The senare wisa dårskap och ostadighet.

10. TÅ ock alle the som på then tiden lefde/ woro samkade til sina fäder/ kom ett annat slächte vp efter them/ som intet kände HERran/ eller the gierningar/ som han medh Jsrael giordt hade.

11. Så giorde Jsraels barn thet ondt war för HERranom/ och tiente Baalim:

12. Och öfwergåfwo HERran theras fäders Gudh/ som them vthur Egypti land fördt hade/ och följde andra gudar efter/ och the folcks gudar som omkring them bodde/ och tilbådo them/ och förtörnade HERran.

13. Ty the öfwergåfwo ju meer och meer HERran/ och tiente Baal 2099 och Astaroth. 2092 2100

14. Så förgrymmade tå HERrans wrede sigh öfwer Jsrael/ och gaf them i theras hand/ som them röfwade/ at the them beröfwa skulle/ och sålde 2093 them i theras fiendars händer alt omkring: och the kunde icke meer stå theras fiendar emot.

15. Vtan ehwart the wände sigh/ war HERrans hand emot them til theras ofärd/ såsom HERren them sagt/ och HERren them sworit hade: och the wordo hårdeliga plågade. 2094

16. När nu HERren vpwäckte domare 2095/ som them hulpo vthu röfwarenas hand:

17. Så lydde the icke heller domarena/ vtan bedrefwo boor medh andra gudar/ och tilbådo them: och weko snarliga af then wägen/ ther theras fäder på gångit hade/ til at lyda HERrans budh; och giorde intet såsom the.

18. Tå nu HERren vpwäckte them domare/ så war HERren medh domarenom/ och halp them vthu theras fiendars hand så länge domaren lefde: ty HERren förbarmade sigh öfwer theras suckan/ öfwer them som them twingade/ och trängde.

19. Men när domaren blef död/ så wände the sigh/ och förderfwade thet meer 2096 än theras fäder/ så at the följde andra gudar/ til at tiena them/ och tilbedia them: the gingo icke ifrå sina påfunder/ eller ifrå sina halsstyfwa wäsende.

V. HERren hotar medh straff.

20. THerföre förgrymmade sigh så HERrans wrede öfwer Jsrael/ at han sade: Efter thetta folcket hafwer gått ifrå mitt förbund 2097 som jagh theras fäder budit hafwer/ och icke welat höra mina röst:

21. Så skal jagh nu här efter ingen fördrifwa/ af the Hedningar som Josua återlefde tå han blef död.

22. At jagh på them må försökia Jsrael/ om the wilja blifwa på HERrans wägar/ och wandra på them/ såsom theras fäder wandrat hafwa/ eller eij.

23. Så lät tå HERren blifwa thessa Hedningar/ at han icke medh hast fördref them/ hwilka han i Josua hand icke gifwit hade.

3. Capitel.

MEdan nu månge Hedningar bodde när Jsrael/ v. 1. Befryndade Jsrael sigh medh them/ och dyrckade theras gudar/ v. 5. Therföre gaf them Gudh vnder Konungen i Mesopotamien/ v. 8. Och Gudh frälste them igenom Athniel/ v. 9. Åter syndade the/ och kommo vnder Eglon the Moabiters Konung i 18 åhr/ v. 12. Och wordo frälste genom Ehud/ v. 15. Han drap Eglon/ v. 16. Och slog the Moabiter/ v. 17. Efter Ehud kom Samgar/ v. 31.

I. The öfwerblefne Hedningar förföra Jsrael.

THesse äro the Hedningar/ som HERren lät blifwa 2106 2101/ på thet han skulle medh them försökia Jsrael/ som intet wiste vthaf Canaans örlig.

2. Och at Jsraels barnas afföda måtte weta och lära strida/ the som tilförene intet wiste ther af:

3. Nemliga/ the fem Philisteers Förstar/ och alla Cananeer och Zidonier/ och the Heveer/ som bodde på Libanons berg/ alt ifrå thet berget BaalHermon 2102/ til thes man kommer til Hamath.

4. The samme blefwo til at försökia Jsrael medh them/ at man måtte förfara om the lydde HERrans budh/ som han theras fäder budit hade genom Mose.

5. Tå nu Jsraels barn bodde ibland the Cananeer/ Hetheer/ Amoreer/ Phereseer/ Heveer/ och Jebuseer:

6. Togo the theras döttrar til hustrur/ och gåfwo sina döttrar theras söner/ och tiente theras gudar: 2103

7. Och giorde illa för HERranom/ och förgåto HERran theras Gudh/ och tiente Baalim/ och lundom.

II. Jsrael blifwa trälar/ och frälsas af Athniel.

8. TÅ förgrymmade sigh HERrans wrede öfwer Jsrael/ och sålde them i CusanRisathaims hand Konungens i Mesopotamien; och så tiente Jsraels barn Cusan Risathaim i otta åhr.

9. Tå ropade Jsraels barn til HERran/ och HERren vpwäckte them en frälsare som them frälste; Athniel Kenas son/ Calebs yngste broders.

10. Och HERrans ande war i honom/ och han wardt domare i Jsrael/ och drog vth til strijd: och HERren gaf CusanRisathaim Konungen i Syrien i hans hand/ så at hans hand wardt honom öfwermächtig.

11. Så blef landet stilla i fyratijo åhr 2104: och Athniel Kenas son blef död.

III. Blifwa åter trälar/ och frälsas af Ehud.

12. MEn Jsraels barn giorde ännu meer ondt för HERranom: tå stärckte HERren Eglon the Moabiters Konung emot Jsrael/ therföre at the giorde thet ondt war för HERranom.

13. Och församblade til sigh Ammons barn/ och the Amalekiter: och han drog åstadh/ och slog Jsrael/ och tog in Palma staden.

14. Och Jsraels barn tiente Eglon the Moabiters Konung i aderton åhr.

15. Så ropade the til HERran: och HERren vpwäckte them en frälsare Ehud Gera son/ Jemini sons/ han war ofärdig i sin högra hand. Och Jsraels barn sände medh honom skäncker til Eglon the Moabiters Konung.

16. Och Ehud giorde sigh ett twääggiat swärd/ een aln långt/ och bandt thet vnder sin kläder på högra låret.

17. Och bar fram skäncken til Eglon the Moabiters Konung: och Eglon war en ganska feet man.

18. Och när han hade fått ifrå sigh skäncken/ öfwergaf han folcket/ som hade burit skäncken:

19. Och wände tilbaka igen ifrå the afgudar i Gilgal; och lät boda: Jagh hafwer/ o Konung/ något hemligit tala widh tigh. Han bad gifwa liud; och the gingo alle vth som stodo omkring honom.

20. Och Ehud kom til honom in/ och han satt vthi en sommarsaal allena; och Ehud sade: Jagh hafwer Gudz ord til tigh: tå stod han vp af sinom stool.

Ehud dräper Eglon.

21. Men Ehud räckte vth sina wenstra hand/ och tog swärdet af sitt högra låår/ och stötte thet in vthi hans buuk:

22. Så at ock skaftet följde in medh bladet/ och fettmen innelyckte skafftet: ty han drog intet swärdet vth af hans buuk/ och träcken gick af honom.

23. Men Ehud gick vth genom bakdörena/ och lät igen dörena efter sigh/ och slog henne i låås.

24. Tå han nu vthkommen war/ gingo hans tienare in; och som the sågo at dören på sommarsalen igenlyckt war/ sade the: Han är til ewentyrs gången på stool i kammaren til sommarsalen.

25. När the nu så länge bidt hade/ at the skämdes/ ty ingen lät them dörena vp af salen/ togo the nyckelen/ och läste vp: sij/ tå låg theras herre ther död på jordene.

26. Och Ehud vndflydde medan the fördrögde/ och gick fram om afgudarna/ och vndkom alt in til Seirath.

27. Och tå han kom ther in/ blåste han i basuner på Ephraims berg/ och Jsraels barn drogo medh honom af bergena/ och han fram för them;

28. Och sade til them: Följer migh efter; ty HERren hafwer gifwit edra fiendar the Moabiter i edra händer; och the följde honom efter/ och wunno Jordans färjostad/ then som drager åth Moab/ och läto ingen komma ther öfwer.

29. Och slogo the Moabiter af på then tiden widh tijo tusend män/ altsammans ädla och stridzsamma män/ så at icke en vndslap.

30. Altså wordo the Moabiter på then tiden nederlagde vnder Jsraels barnas hand: och landet war stilla i ottatijo åhr.

IV. Samgar blifwer domare.

31. EFter honom war Samgar Anath son 2105: Han slog sexhundrade Philisteer medh en herdastaf/ och frälste ock han Jsrael.

4. Capitel.

TÅ Ehud död war/ syndade Jsrael åter emot HERran/ v. 1. Och wordo vndergifne Jabin/ the Cananeers Konung i tiugu åhr/ v. 2. Tå sände Debora/ som war een Prophetissa/ Barak til strijd emot Sisera/ hwilken war Jabins häärhöfwitzman/ v. 4. Han öfwerwan Sisera/ v. 10. Hwilken/ när han flydde/ blef ihiäl slagen af een qwinna/ v. 17.

I. Jabin twingar Jsrael.

MEn Jsraels barn giorde ytterligare illa för HERranom/ tå Ehud war död.

2. Och HERren sålde them vthi Jabins the Cananeers Konungs händer/ som satt i Hazor 2107/ och hans häärhöfwitzman war Sisera 2108/ och han bodde i Haroseth Hedningarnas.

3. Och Jsraels barn ropade til HERran: ty han hade nijohundrade jernwagnar; och twingade Jsraels barn medh wåld i tiugu åhr.

II. Debora domarinna/ frälsar Jsrael.

4. PÅ then samma tiden war domarinna i Jsrael then Prophetissan Debora Lappidoths hustru:

5. Och hon bodde vnder Debora palmträ/ emellan Rama och BethEl/ på Ephraims berg: och Jsraels barn kommo tijt vp til henne för rätta.

6. Hon sände åstadh/ och kallade Barak 2109 Abi Noam son/ af Kedes Naphthali/ och lät säija honom: Hafwer icke HERren Jsraels Gudh budit tigh; gack åstadh/ och drag vp på berget Thabor/ och tag tijotusend män medh tigh vthaf Naphthali och Sebulons barn?

7. Ty jagh wil föra til tigh Sisera Jabins häärhöfwitzman widh then bäcken Kison/ medh hans wagnar/ och medh all hans hoop; och wil gifwa honom i tina händer.

8. Barak sade til henne: Om tu faar medh migh/ så drager jagh åstadh; men faar tu icke medh/ så drager icke heller jagh.

9. Hon sade: Jagh wil draga medh tigh; men segren blifwer icke tin i thenna resone som tu giör: vtan HERren skal gifwa Sisera vthi een qwinnos hand. Så giorde Debora redo/ och foor medh Barak til Kedes.

10. Tå kallade Barak Sebulon och Naphthali til Kedes/ och drog til foot medh tijo tusend män: Debora fölgde ock medh honom.

11. Men Heber then Keniten war drågen ifrå the Keniter ifrå Hobabs barn Mose swågers 2110/ och hade vpslagit sin tiäll widh then eken Zaanaim in widh Kedes.

12. Tå wardt Sisera bodat/ at Barak AbiNoam son war dragen vp på thet berget Thabor.

13. Så samkade han alla sina wagnar tilhopa/ nijohundrade jernwagnar; och alt thet folck som medh honom war/ ifrå Haroseth Hedningarnas/ alt in til then bäcken Kison.

14. Men Debora sade til Barak: Vp; thetta är then dagen i hwilkom HERren hafwer gifwit Sisera i tina hand; ty HERren skal draga vth för tigh. Så drog Barak neder af berget Thabor/ och the tijotusend män medh honom.

III. Sisera flyr för Barak.

15. OCh HERren förskräckte Sisera medh alla hans wagnar/ och all hans häär/ för Baraks swärdz ägg/ så at Sisera språng ifrå sin wagn/ och flydde til foot. 2111

16. Men Barak jagade efter wagnarna och hären alt in til Haroseth Hedningarnas: och all Siseras häär föll för swärdz ägg/ så at icke en blef öfwer.

17. Men Sisera flydde til foot in vthi Jaels tiäll/ Hebers then Kenitens hustrus: förty/ Konung Jabin i Hazor/ och Hebers then Kenitens huus stodo i frijd medh hwar annan.

18. Och Jael gick vth emot Sisera/ och sade til honom: Kom min herre/ kom in til migh/ och fruchta tigh intet: och han gaf sigh in til henne vthi hennes tiäll/ och hon hölde öfwer honom en mantel.

19. Och han sade til henne: Kära/ gif migh litet watn til at dricka/ ty migh törster. Tå tog hon een bytto miölk/ och gaf honom dricka 2112/ och hölde på honom.

20. Och han sade til henne: Gack fram i dörena på tiället/ och om någor kommer och frågar om någor är här/ så säg: Jngen.

IV. Sisera dräpes af een qwinno.

21. SÅ tog Jael Hebers hustru en nagla af tiället/ och en hammar i sina hand/ och gick sachta in til honom/ och slog honom naglan genom tinningen/ så at han sank neder til jordena; ty han war sömnig och wanmächtig/ och blef död.

22. Tå Barak jagade efter Sisera/ gick Jael vth emot honom/ och sade til honom: Kom hijt/ jagh wil wisa tigh then man som tu söker efter. Och tå han kom in til henne/ låg Sisera död/ och naglen fast i hans tinning.

23. Altså nederlade Gudh på then tiden Jabin the Cananeers Konung för Jsraels barn.

24. Och Jsraels barnas hand fulfölgde/ och wardt starck emot Jabin the Cananeers Konung/ til thes the vthrotade honom.

5. Capitel.

TÅ sungo Debora och Barak en lofsång/ medh hwilken the prisade Gudh för then hielp han hade giordt Jsrael igenom the ringa/ v. 1. Straffade them som drogo sigh vndan/ v. 16. Tilbörligen prisade them/ som läto sigh bruka emot Gudz folcks fiendar/ v. 24. Och giorde sluteligen een önskan/ v. 31.

I. Debora och Barak förmana til lofsång.

TÅ sungo Debora och Barak AbiNoam son/ på then samma tiden/ och sade:

2. Lofwer HERran 2129/ at Jsrael är åter frij worden/ och folcket 2113 hafwer warit ther wiljogt til.

3. Hörer til J Konungar/ och achter vppå J Förstar: Jagh wil/ HERranom wil jagh siunga/ HERranom Jsraels Gudi wil jagh spela.

II. Prisa Gudz werck och wälgierningar.

4. HERre/ tå tu vthdrogst ifrå Seir 2114/ och gick fram ifrån Edoms mark/ tå skalf jorden; himmelen dröp/ och skyarna drupo watn. 2115

5. Bergen smulto för HERranom/ Sinai för HERranom Jsraels Gudh. 2116

6. J Samgars Anath sons tijd 2117/ i Jaels tijd/ woro wägarna förgångne: och the som på stigarna gå skulle/ the wandrade krokota 2130 wägar.

7. Thet fattades/ bönder fattades i Jsrael/ til thes jagh Debora 2118 vpkom/ til thes jagh vpkom een moder i Jsrael.

8. Ett nytt hafwer Gudh vthwaldt/ portarna hafwer han bestridt: ingen sköld eller spets wardt sedd ibland fyratijo tusend i Jsrael. 2119

9. Mitt hierta faller til Jsraels regenter/ hwilke friwiljoge äro ibland folcket.

10. Lofwer HERran J som riden 2131 på skiöna åsninnor 2120/ J som sittien för rätta; och siunger J som gåån på wägomen.

11. Ther skyttarna ropa ibland them som watn hämta 2132/ ther säije man om HERrans rättferdighet/ om hans bönders rättferdighet i Jsrael: tå drog HERrans folck neder til portarna.

III. Berömma them som hulpit til; och straffa them som sigh vndandragit.

12. VP/ vp Debora/ vp/ vp/ och siung ena wiso; Vp Barak/ och fånga tina fångare/ tu AbiNoam son.

13. Tå wordo the förlåtne rådande öfwer the mächtiga: HERren wardt rådandes genom migh öfwer the hieltar.

14. Vthaf Ephraim 2121 war theras root 2133 emot Amalek 2122; och efter tigh Ben Jamin i titt folck. Af Machir äro komne regenter 2123; och af Sebulon äro regerare wordne igenom skrifpennan. 2134

15. Jsaschars Förstar woro medh Debora/ och Jsaschar war såsom Barak i dalenom/ vthsänder medh sitt footfolck. Ruben hölt mycket af sigh/ och skilde sigh ifrån oß.

16. Hwij blefst tu i tinom fårahyddom/ til at höra hiordarnas bräkiande? Och hölt mycket af tigh/ och skilde tigh ifrån oß.

17. Gilead 2124 blef hinsidon Jordan: och hwij boor Dan 2125 ibland skepen? Asser 2126 sat i hafsens hamn/ och blef i sina förfalna byar.

18. Men Sebulons folck wågade sina siäl i döden: Naphthali theslikes på högdene af markene. 2127

19. Konungarna kommo och stridde; tå stridde the Cananeers Konungar i Thaanach widh thet watnet Megiddo: men the hade inga winning ther af.

20. Af himmelen wardt stridt emot them: stiernorna i theras lopp stridde emot Sisera.

21. Then bäcken Kison wältrade them/ then bäcken Kedumim/ then bäcken Kison. Träd min siäl på the starcka.

22. Tå darrade hästarnas fötter/ för theras starcka åsittiares förfärelse skul.

23. Förbanner then staden Meros/ sade HERrans Ängel; förbanner hans borgare/ at the icke kommo HERranom til hielp; til hielp HERranom til the hieltar.

24. Wälsignad ware ibland qwinnor Jael Hebers then Kenitens hustru; wälsignad ware hon i hyddomen ibland qwinnor. 2128

25. Miölk gaf hon/ tå han watn beddes/ och bar smör in vthi een härlig skål.

26. Hon tog naglan medh sin hand/ och smedzhammaren i sina högra hand/ och slog Sisera genom hans hufwud; sönderkrossade/ och genom stack hans tinningar.

27. Til hennes fötter krökte han sigh/ föll neder/ och lade sigh: han krökte sigh/ och föll neder til hennes fötter; såsom han krökte sigh/ så låg han förderfwad.

28. Sisera moder såg genom fenstret vth/ och greet igenom galren: hwij förtöfwar hans wagn så länge/ at han icke kommer? hwij fördröija hans wagns hiul?

29. The wisesta ibland hennes qwinnor swarade/ tå hon så jämmerligen qwidde:

30. Skulle the icke finna och byta roof/ hwarjom manne een vng pigo eller twå til byte? och Sisera brokot stickat kläder til byte/ stickat brokot kläder om halsen til byte.

IV. Sluta medh önskan.

31. ALtså HERre förgånge alle tine fiender: men the som honom kär hafwa/ the ware såsom vpgångande solen i sine macht. Och landet hade frijd i fyratijo åhr.

6. Capitel.

ÅTer syndade Jsrael/ och Gudh plågade them igenom the Midianiter/ v. 1. Och förbrådde them theras afguderij/ v. 7. Tå sände HERren Gideon/ at han skulle förlossa Jsrael; och stadfäste honom medh vndertekn/ v. 11. Och Gideon bygde HERranom ett altare/ v. 24. Sönderslog Baals altare/ och högg bort lunden/ v. 25. Tå samlade sigh the Midianiter/ och lägrade sigh i Jisreel/ v. 33. Men Gideon kallade tilhopa Jsrael/ v. 34. Och Gudh styrckte honom medh ett annat tekn/ v. 36.

I. The Midianiter plåga Jsrael/ för theras olydno.

OCh tå Jsraels barn giorde thet ondt war för HERranom/ gaf HERren them vnder the Midianiters hand i siu åhr.

2. Och tå the Midianiters hand wardt förstarck öfwer Jsrael/ giorde Jsraels barn sigh klyfter i bergen/ och kulor/ och fäste.

3. Och när Jsrael något sådde/ så kommo the Midianiter vp/ och the Amalekiter/ och the af österlanden:

4. Och lägrade sigh emot them/ och förderfwade wäxten på landet/ alt in til Gasa/ och lät ingen boskap blifwa qwar i Jsrael/ hwarken fåår/ fää eller åsnar.

5. Förty/ the kommo tijt vp medh sinom näring och tiäll/ såsom ett stort tahl gräshoppor/ så at hwarken the eller theras Cameler stodo til at räkna: och the föllo in i landet/ på thet the skulle förderfwa thet.

6. Så wardt Jsrael mycket förswagad för the Midianiter. Tå ropade Jsraels barn til HERran.

7. Som the nu ropade til HERran/ för the Midianiter skul;

8. Sände HERren til them en Propheta/ han sade til them: Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Jagh hafwer fördt eder vthur Egypten/ och vthu träldomens huus;

9. Och hafwer frälst eder vthu the Egyptiers hand/ och vthur alla theras hand som eder twingade/ och hafwer drifwit them vth för eder/ och gifwit eder theras land;

10. Och sade til eder: Jagh är HERren edar Gudh: fruchter intet the Amoreers gudar/ i hwilkas land J boon: och J lydden mine röst intet. 2135

II. Gudh kallade Gideon/ at han skal frälsa Jsrael.

11. OCh en HERrans Ängel 2140 kom/ och satte sigh vnder ena eek i Ophra/ hwilken Joas tilhörde the Esriters fader: och hans son Gideon tröskade hwete i prässen/ på thet han skulle fly för the Midianiter.

12. Tå syntes honom HERrans Ängel/ och sade til honom: HERren ware medh tigh/ tu stridsamme hielte.

13. Gideon sade til honom: Min Herre/ är HERren medh oß/ hwij wederfars oß tå alt thetta? Och hwar äro all hans vnder som wåre fäder hafwa förtäldt oß/ och sagt; HERren hafwer fördt oß vthur Egypten? HERren hafwer nu öfwergifwit oß/ och gifwit oß i the Midianiters händer.

14. Tå wände HERren sigh til honom/ och sade: Gack åstadh i thenna tine kraft/ tu skalt frija Jsrael vthu the Midianiters händer: sij/ jagh hafwer sändt tigh. 2136

15. Han sade til honom: Min HErre/ hwar medh skal jagh frija Jsrael? Sij/ min slächt är then minsta i Manasse/ och jagh är then swagaste i mins faders huus.

16. HERren sade til honom: Jagh wil wara medh tigh/ så at tu skalt slå the Midianiter/ såsom en man.

17. Men han sade til honom: Käre/ hafwer jagh funnet nådh för tigh/ så gif migh ett tekn/ at thet är tu som talar medh migh.

18. Gack icke hädan til thes jagh kommer til tigh/ och bär mitt spijsoffer/ och lägger thet för tigh. Han sade: Jagh wil blifwa til thes tu kommer igen.

19. Och Gideon gick/ och slachtade ett kidh/ och tog ett Epha osyrat miöl: och lade kött vthi en korg/ och lät sodet vthi ena kruko/ och bar vth til honom vnder ekena/ och gick fram.

20. Men Gudz Ängel sade til honom: Tag kötet/ och thet osyrada/ och lägg thet på hälleberget som här är/ och giut sodet vth: och han giorde så.

21. Tå räckte HERrans Ängel käppen vth som han hade i handene/ och kom widh kötet/ och thet osyrada miölet medh käpps ändanom: och elden kom vthu hällebergena/ och förtärde kötet/ och thet osyrada miölet. Och HERrans Ängel förswan vthu hans ögon.

22. Tå nu Gideon såg at thet war en HERrans Ängel/ sade han: O HERre/ HERre/ hafwer jagh nu sedt en HERrans Ängel ansichte moot ansichte? 2137

23. Men HERren sade til honom: Frijd ware medh tigh; fruchta tigh intet/ tu skalt icke döö.

III. Gideon bygger HERranom ett altare/ och förstörer Baals lund och altare.

24. TÅ bygde Gideon ther sammastädz HERranom ett altare 2141/ och kallade thet fridsens HERre: thet står ther ännu på thenna dagh i Ophra the Esriters faders.

25. Och i then samma nattene sade HERren til honom: Tag en stuut ibland oxarna/ som tinom fader tilhöra/ och en annan stuut/ som siu åhra gammal är/ och slå sönder Baals altare/ som är tins faders/ och hugg bort then lunden som ther när står:

26. Och bygg HERranom tinom Gudh ett altare öfwerst på thesso hällebergena/ och reed thet til; och tag then andra stuten/ och offra ett bränneoffer/ medh weden af lundenom som tu borthugget hafwer.

27. Tå tog Gideon tijo män vthaf sina tienare/ och giorde såsom HERren honom sagt hade: men han fruchtade sigh giöra thet om dagen/ för sins faders huus skul/ och för folckens skul i stadenom; vtan om nattena giorde han thet.

28. Tå nu folcket i staden stodo vp bittida om morgonen/ sij/ tå war Baals altare sönderslagit/ och lunden ther när afhuggen: och then andre stuten för ett bränneoffer lagd på thet altaret som vpbygdt war.

29. Och then ene sade til then andra: Ho hafwer thetta giordt? Och tå the sökte/ och frågade ther efter/ wardt sagt: Gideon Joas son hafwer thet giordt.

30. Tå talade folcket i staden til Joas: Få oß hijt vth tin son/ han måste döö/ therföre at han hafwer omkull slagit Baals altare/ och afhugget lunden ther när.

31. Men Joas sade til alla them som när honom stodo: Wiljen J läggia eder vth för Baal? wiljen J frija honom? Then som lägger sigh vth för honom/ han skal döö i thenna morgon: är han gudh/ så hämne sigh sielf/ at hans altare omkull slagit är.

32. Jfrå then dagen kallade man honom Jerub Baal 2138/ och sade: Baal hämne sigh sielf/ at hans altare omkull slagit är.

33. Tå församlade sigh tilhopa the Midianiter och Amalekiter/ och the österländingar/ och drogo öfwer/ och lägrade sigh i then dalen Jisreel.

34. Så iklädde HERrans ande Gideon/ och han lät blåsa i basuner/ och kallade AbiEser/ at the skulle följa honom.

35. Och sände bodskap i hela Manasse/ och kallade them/ at the skulle ock följa honom: han sände ock bodskap til Asser/ och Sebulon/ och Naphthali; the kommo vp emot honom.

IV. Gideon begärar/ och får tekn.

36. OCh Gideon sade til Gudh: Wilt tu frälsa Jsrael igenom mina hand såsom tu sagt hafwer;

37. Så wil jagh läggia ett skin medh vllone vth på logan: om daggen lägger sigh allenast på skinnet/ och all marken är torr/ så kan jagh märckia at tu wilt frälsa Jsrael igenom mina hand/ såsom tu sagt hafwer.

38. Och thet skedde så. Och tå han then andra morgonen bittida vpstod/ tryckte han daggena vthu skinnet/ och vpfylte ena skål medh thet watnet.

39. Och Gideon sade til Gudh: Tin wrede förgrymme sigh icke öfwer migh/ om jagh än en tijd talar: jagh wil än en tijd försökiat medh skinnet; ware nu allena tort på skinnena/ och daggen på allo markene.

40. Gudh giorde ock så i samma natt/ at allena war tort på skinnet/ och dagg vppå allo markene. 2139

7. Capitel.

SÅ drog Gideon vth/ och lägrade sigh widh Harod/ v. 1. Ther lät han största delen af folcket ifrå sigh/ och behölt tryhundrade män/ v. 3. Och Gideon gick nedh til the Midianiters wacht/ och hörde förtäljas en dröm om sin seger öfwer Midian/ v. 9. Sedan skifte han the män som medh honom woro i tre delar/ och fick hwarjom en basuun/ kruko/ och lampo/ v. 16. Och han slog the Midianiter; men the ropade/ dråpo hwar annan/ och flydde alt in til Jordan/ v. 19. Tå sände Gideon efter them af Ephraim/ hwilka kommo och dråpo Oreb och Seeb/ v. 24.

I. Gideon drager vth emot the Midianiter/ och afskiljer the kleenmodiga.

TÅ stod Jerub Baal/ thet är Gideon/ bittida vp/ och alt folcket som medh honom war/ och lägrade sigh widh then brunnen Harod: så at han hade the Midianiters häär norr vth/ baak för thet berget More i dalenom.

2. Och HERren sade til Gideon: Folcket som medh tigh är/ är alt förmycket. Om jagh gåfwe Midian i theras händer/ måtte Jsraels barn berömma sigh emot migh och säija: Min hand hafwer frälst migh.

3. Så lät nu vthropa för folckens öron/ och säija: Then som rädder är/ och förfärad/ han wände om 2142/ och skynde sigh af berget Gilead. Tå wände folcket tilbaka/ tw och tiugu tusend/ så at icke vtan tijo tusend blefwo qwara.

4. Och HERren sade til Gideon: Thetta folcket är ännu förmycket: haf them neder til watnet/ ther wil jagh pröfwa tigh them: och om hwilken jagh säger tigh/ at han skal draga medh tigh/ han skal draga medh tigh: och om hwilken jagh säger/ at han icke skal draga medh tigh/ han skal icke draga.

5. Och han hade folcket neder til watnet. Och HERren sade til Gideon: Hwilken som läppiar watnet medh sin tungo såsom en hund läppiar/ honom ställ afsides; theslikes them som på sin knä nederfalla til at dricka.

6. Tå war theras tahl/ som medh munnen läppiat hade vthu handene/ tryhundrade män: alt thet andra folcket hade fallet på knää och drucket.

7. Och HERren sade til Gideon: Medh the tryhundrade män/ som läppiat hafwa/ wil jagh frälsa eder 2143/ och gifwa the Midianiter i tina händer: men thet andra folcket lät altsammans gå heem til sitt.

8. Och the togo spijsning för folcket medh sigh; och sina basuner: men the andra Jsraeliter lät han alla gå/ hwar och en i sina hyddo; men han stärckte sigh medh the tryhundrade män: och the Midianiters häär låg nedan för honom i dalenom.

II. Befalles vthspana fiendens hemligheter.

9. OCh HERren sade til honom i samma natt: Statt vp/ och gack neder til lägret; ty jagh hafwer gifwit them i tina händer.

10. Om tu fruchtar tigh at gå tijt neder/ så lät tin dräng Pura gå nedh medh tigh til lägret;

11. At tu må få höra hwad the tala: sedan skalt tu medh macht draga neder til lägret. Så gick Gideon medh sin dräng Pura neder til thet rumet på lägret/ ther wachten war.

12. Men the Midianiter/ och the Amalekiter/ och alle österländingarna hade lägrat sigh i dalenom/ såsom en hoop gräshoppor 2144; och theras Cameler stodo icke til at räkna/ så månge woro the/ såsom sanden på hafsens strand.

13. Tå nu Gideon kom/ sij/ tå förtälde en för them andra en dröm/ och sade: Migh tyckte at ett biuggbröd på glödh bakat/ wälte sigh in til the Midianiters lägre/ och tå thet kom til tiället/ slog thet thet/ och kastade thet neder/ och wände vp nedh vppå thy/ så at tiället låg.

14. Tå swarade then andre: Thet är icke annat än Gideons swärd/ Joas sons then Jsraclitens: Gudh hafwer gifwit the Midianiter i hans händer medh hela hären.

III. Erhåller seger emot Midian.

15. TÅ Gideon nu hörde förtälja sådana dröm 2148/ och hans vthläggning/ tilbad han/ och kom igen i Jsraels häär/ och sade: Vp/ ty HERren hafwer gifwit the Midianiters häär vthi edra händer.

16. Och han skifte the tryhundrade män i tre delar/ och fick hwarjom och enom en basuun i sina hand/ och toma krukor/ och lampor ther vthi.

17. Och sade til them: Seer på migh/ och giörer ock så: sij/ när jagh kommer in til hären/ såsom jagh giör/ så

giörer ock medh;

18. Såsom jagh blås i basunen/ och alle the som medh migh äro/ så skolen ock J blåsa i basunen omkring hela hären/ och säija: HERren/ och Gideon.

19. Så kom Gideon och hundrade män medh honom til thet yttersta på hären/ til första wächtarena som ther skickade woro/ och wäckte them vp/ och blåste medh basunerna/ och slogo sönder krukorna i sina händer.

20. Och så blåste tå alle tre hoparna medh basunerna/ och slogo sönder krukorna: men lamporna höllo the i theras wenstra hand/ och basunen i theras högra hand/ och blåste/ och ropade: HERrans och Gideons swärd. 2145

21. Och hwar och en stod på sitt rum/ omkring hären. Tå begynte hela hären at löpa/ ropa/ och fly.

22. Och som the tryhundrade män blåste i basunerna/ giorde HERren så/ at hwars och ens swärd i hela härenom war emot then andra 2146: och hären flydde alt in til BethSitta Zereratha/ alt in til gränsona åth then slättene Mehola widh Tabbath.

23. Och the Jsraels män af Naphthali/ af Asser/ och af hela Manasse/ skrijade och jagade efter the Midianiter.

24. Och Gideon sände bodskap på hela berget Ephraim/ och lät säija them: Kommer neder emot the Midianiter/ och kommer förr än the til watnet in til BethBara och Jordan. Så ropade alle the som af Ephraim woro/ och kommo förr än the til watnet/ in til BethBara och Jordan.

25. Och the fingo fatt på twå the Midianiters Förstar/ Oreb och Seeb; och dråpo Oreb på thet hälleberget Oreb; och Seeb i Seebs präß: och jagade the Midianiter; och båro Orebs och Seebs hufwud til Gideon öfwer Jordan. 2147

8. Capitel.

OCh the af Ephraim knorrade/ at the icke wordo medh vpkallade til stridz/ v. 1. Men Gideon blidkade them medh godh ordh/ v. 2. Sedan drog han öfwer Jordan/ och greep Sebah och Zalmunna/ v. 4. När han kom tilbaka/ slog han Succoth och Pnuel/ efter the icke wille giöra honom vndsättning/ v. 13. Tå tilbödh honom hela Jsrael/ at han skulle blifwa en herre öfwer them/ men han wille icke/ v. 22. Och han giorde en lifkiortel/ ther af förorsakades afguderij/ v. 24. Siutijo söner hade han/ v. 30. Och blef död i Ophra/ v. 32. Så wände sigh Jsrael åter til Baal/ och wardt Gideons huse otacksam/ v. 33.

I. The af Ephraim knorra emot Gideon/ och han blidkar them.

OCh the män af Ephraim sade til honom: Hwij giorde tu oß thetta/ at tu icke kallade oß/ tå tu drog til stridz emot the Midianiter? Och kifwade swårliga på honom. 2149

2. Men han sade til them: Hwad hafwer jagh nu giordt thet edro gierning liknas kan? Är icke en wijnqwist Ephraims bättre/ än hela AbiEsers wijnbärgning?

3. Gudh hafwer gifwit i edra händer the Midianiters Förstar Oreb och Seeb: huru skulle jagh kunnat thet giordt som J giordt hafwen? Tå han thetta sade/ stillades theras wrede emot honom.

II. Gideon begärer spijsning af folcket i Succoth och Pnuel/ men the neka.

4. TÅ nu Gideon kom til Jordan/ gick han ther öfwer medh the tryhundrade män/ som medh honom woro: och the woro trötte/ och jagade efter.

5. Och han sade til thet folcket i Succoth 2150: Käre/ gifwer thetta folcket/ som vnder migh är/ något brödh/ förty/ the äro trötte/ at jagh måtte jaga efter the Midianiters Konungar/ Sebah och Zalmunna.

6. Men the öfwerste i Succoth sade: Äro Sebah och Zalmunna händer allaredo i tina händer/ at wij ju skole gifwa tinom häär brödh?

7. Gideon sade: Nu wäl/ när HERren gifwer Sebah och Zalmunna i mina hand/ skal jagh söndertryska edart kött medh törne vthur/ öknene och medh tistlar.

8. Och han drog tädan vp til Pnuel/ och talade sammalunda til them. Och thet folcket i Pnuel swarade honom/ lika som the i Succoth.

9. Och han sade ock til thet folcket i Pnuel: Kommer jagh igen i frijd/ så skal jagh bryta thetta tornet neder.

10. Men Sebah och Zalmunna woro i Karkor/ och theras häär när them/ widh femton tusend/ hwilke alle woro vndsluppne af hela the österländingars häär; ty tiugu och hundrade tusend woro falne/ som swärd vthdraga kunde.

III. Griper Sebah och Zalmunna/ och straffar them i Succoth och Pnuel.

11. OCh Gideon drog vp åth på then wägen/ ther man i tiäll boor/ öster vth in moot Nobah och Jogbeha/ och slog hären; ty hären war trygg.

12. Och Sebah och Zalmunna flydde: men han jagade efter them/ och greep the twå Midianiters Konungar/ Sebah och Zalmunna 2151/ och förskräckte hela hären.

13. Tå nu Gideon Joas son kom igen af stridene förr än solen vpgången war;

14. Fick han fatt på en dräng vthaf thet folcket i Succoth/ och frågade honom: han skref honom vp the öfwersta i Succoth/ och theras äldsta/ siu och siutijo män.

15. Och han kom til thet folcket i Succoth/ och sade: Sij/ här äro Sebah och Zalmunna/ om hwilka J bespottaden migh/ och saden: Är tå allaredo Sebah och Zalmunna hand vthi tina händer/ at wij ju skole gifwa tino folcke som trött är brödh?

16. Och han tog the äldsta af staden/ och törne vthaf öknene och tistlar/ och lät ther medh sönderslita thet folcket i Succoth.

17. Och tornet i Pnuel bröt han neder/ och slog ihiäl folcket i stadenom.

18. Och til Sebah och Zalmunna sade han: Hurudana woro the män/ som Jslogen ihiäl i Thabor? The sade: The woro sådana som tu/ och dägelige såsom ens Konungs barn.

19. Han sade: The woro mine bröder/ mine moders söner: så sant som HERren lefwer/ om J haden låtit them lefwa/ skulle jagh icke aflifwa eder.

20. Och sade til sin förstfödda son Jether: Statt vp/ och dräp them. Men drängen drog sitt swärd icke vth; ty han fruchtade sigh/ efter han war ännu en vng dräng.

21. Tå sade Sebah och Zalmunna: Statt tu vp/ och slå oß; ty efter som mannen är/ så är ock hans macht. Så stod Gideon vp/ och slog ihiäl Sebah och Zalmunna/ och tog the spänger som woro på theras Camelers halsar.

IV. Begäres af Jsrael til herra; men han nekar.

22. TÅ sade til Gideon några af Jsrael: War herre öfwer oß/ tu och tin son/ och tins sons son/ efter tu hafwer frälst oß ifrå the Midianiters hand.

23. Men Gideon sade til them: Jagh wil ingen herre wara öfwer eder: och min son skal icke heller wara herre öfwer eder; vtan HERren skal wara Herre öfwer eder.

V. Gifwer tilfälle til afguderij.

24. OCh Gideon sade til them: Ett begärar jagh af eder/ hwar och en gifwe migh the örnaringar som han röfwat hafwer; förty/ efter the woro Jsmaeliter/ hade the gyldene örnaringar.

25. The sade: Them wilje wij gifwa: och bredde ett kläde vth/ och hwar och en kastade örnaringarna ther vppå/ som han röfwat hade.

26. Och the gyldene örnaringarna/ som han hade begärat/ giorde til wigt tusende siuhundrad siklar guld; förvthan the spänger/ kädor och skarlakans kläder/ som the Midianiters Konungar plägade bära/ och förvthan theras Camelers halsband.

27. Och Gideon giorde ther en lifkiortel 2155 2152 af/ och satte honom i sin stadh Ophra: och hela Jsrael bedref ther hoor vppå: och thet wardt Gideon och hans huse til förargelse.

28. Altså wordo the Midianiter förnedrade för Jsraels barn/ och hofwo sitt hufwud icke meer vp: och landet war stilla 2153 i fyratijo åhr/ så länge Gideon lefde.

29. Och JerubBaal Joas son gick bort/ och bodde i sitt huus.

VI. Gideons afkommande och död beskrifwes.

30. OCh Gideon hade siutijo söner/ som vthaf hans länder komne woro; ty han hade många hustrur.

31. Och hans frilla/ then han hade i Sichem/ födde honom ock en son: hans namn kallade han AbiMelech.

32. Och Gideon Joas son blef död i godom ålder/ och wardt begrafwen i sins faders Joas graf/ i Ophra the Esriters faders.

VII. Jsrael blifwer afgudisk/ och otacksam emot Gideon.

33. TÅ Gideon war död/ wände Jsraels barn om/ och bedrefwo hoor efter Baalim/ och giorde BaalBerith 2154 sigh til en gudh.

34. Och Jsraels barn kommo intet HERran theras Gudh ihogh/ then them frälsat hade ifrån allas theras fiendars hand alt omkring.

35. Och the giorde ingen barmhertighet medh JerubBaals Gideons huse/ efter alt thet goda som han emot Jsrael giordt hade.

9. Capitel.

PÅ then tiden gick AbiMelech til/ och öfwertalte the män i Sichem/ v. 1. Och slog 70 sina bröder ihiäl/ v. 5. Och blef Konung i Sichem/ v. 6. När Jotham thet hörde/ förbrådde han honom/ och the Sichemiter theras otacksamhet/ och önskade hämnd öfwer them/ v. 7. Ther efter föllo the Sichemiter ifrån AbiMelech/ v. 22. Men AbiMelech stridde emot them/ och wan staden/ och slog honom neder/ v. 30. Sammalunda ock tornet/ v. 46. Han wan ock Thebetz/ v. 50. Men när han stridde emot tornet i Thebetz/ kastade honom een qwinna

til dödz medh en qwarnsteen/ v. 52.

I. AbiMelech dräper 70 sina bröder/ och blifwer Konung.

MEn AbiMelech JerubBaals son gick bort til Sichem til sina moders bröder/ och talade medh them/ och medh hela slächtene af hans moderfaders huus/ och sade:

2. Käre/ taler för alla mäns öron i Sichem: Hwilket är eder bättre at siutijo män/ alle Jerub Baals barn blifwa herrar öfwer eder/ eller en man blifwer herre öfwer eder? Kommer ock ther til medh ihogh/ at jagh är edart been och kött. 2156

3. Tå talade hans moders bröder all thessa orden om honom för alla mäns öron i Sichem: och theras hierta bewektes efter AbiMelech: ty the tänckte; han är wår broder:

4. Och gåfwo honom siutijo silfpenningar vthu BaalBeriths huse: och AbiMelech legde sigh ther medh lösachtiga och lättferdiga män/ som honom följde efter.

5. Och han kom i sins faders huus i Ophra/ och slog sina bröder JerubBaals söner siutijo män ihiäl på enom steen: men Jotham then yngste sonen JerubBaals blef igen; ty han wardt vndstungen.

6. Och sigh församlade alle män af Sichem/ och hela Millo huus; och gingo til/ och giorde AbiMelech til Konung widh then höga ekena 2157/ som stod i Sichem.

II. Jotham förbrår Sichemiterne theras waal genom en liknelse.

7. TÅ thetta war sagt Jotham/ gick han bort/ och stod öfwerst på Grisims berg 2158/ och hof sin röst vp/ ropade/ och sade til them: Hörer migh J män af Sichem/ at Gudh ock hörer eder.

8. Trään gingo til och skulle smörja öfwer sigh en Konung/ och sade til oljoträd: War wår Konung.

9. Men oljoträd swarade them: Skulle jagh öfwergifwa min fettma/ hwilken både Gudh och menniskior prisa i migh/ och gå bort och vpsättias öfwer trään?

10. Tå sade trään til fikonaträd: Kom tu/ och war Konung öfwer oß.

11. Men fikonaträd sade til them: Skulle jagh öfwergifwa min sötma/ och mina goda frucht/ och gå bort/ och vpsättias öfwer trään?

12. Tå sade trään til wijnträd: Kom tu/ och war wår Konung.

13. Men wijnträd sade til them: Skulle jagh öfwergifwa min must then Gudh och menniskior glada giör/ och gå bort och vpsättias öfwer trään?

14. Tå sade all trään til törnebuskan: Kom tu/ och war Konung öfwer oß.

15. Och törnebusken sade til trään: Är thet sant/ at J wiljen smörja migh til Konung öfwer eder/ så kommer och betroor eder vnder min skugga: hwar J icke wiljen/ så gånge en eld vthu törnebuskan/ och förtäre cedreträn i Libanon.

16. Hafwen J nu giordt rätt och redeliga/ at J hafwen giordt AbiMelech til Konung: och hafwen J giordt wäl emot JerubBaal och hans huus: och hafwen så giordt emot honom som han förtient hafwer:

17. At min fader för edra skul stridde/ och wågade sin siäl/ therföre at han skulle frälsa eder ifrå the Midianiters hand:

18. Och hafwen vpsatt eder i thenna dagh emot mins faders huus/ och slagit hans söner ihiäl/ siutijo män på en steen/ och giordt eder til Konung AbiMelech hans tiensteqwinnos son/ öfwer the män i Sichem/ efter han edar broder är.

19. Hafwen J nu giordt rätt och redeliga emot JerubBaal och hans huus på thenna dagh/ så warer glade öfwer AbiMelech/ och han ware gladh öfwer eder:

20. Hwar och icke/ så gånge en eld vthaf AbiMelech/ och förtäre the män af Sichem/ och af Millo huus: och gånge theslikes vth en eld af the män i Sichem/ och af Millo huus/ och förtäre AbiMelech.

21. Och Jotham flydde/ och vndwek/ och gick til Ber/ och bodde ther/ för hans broder AbiMelech skul.

III. Sichemiterne blifwa vproriske emot AbiMelech.

22. TÅ nu AbiMelech hade rådet öfwer Jsrael i try åhr;

23. Sände Gudh en ondan wilja emellan AbiMelech och the män af Sichem: förty/ the män af Sichem förtalade AbiMelech:

24. Och kastade honom före then ogierning/ som han bedref på the siutijo JerubBaals söner/ och lade theras blodh in på AbiMelech theras broder/ then them ihiäl slog; och på the män i Sichem/ som honom hans hand ther til styrckt hade/ at han sina bröder drap.

25. Och the män i Sichem bestälte ett bakhåll öfwerst på bergen/ och röfwade på wägenom alla the som foro ther fram: och thet wardt bodat Abi Melech.

26. Så kom GaalEbed son/ och hans bröder/ och gingo in i Sichem: och the män i Sichem förläto sigh vppå honom;

27. Och drogo vth på markena/ och bärgde sina wijngårdar/ och trampade ther/ och giorde en dantz/ och gingo vthi theras gudz huus/ och åto och drucko/ och bannade AbiMelech.

28. Och GaalEbed son sade: Hwad är AbiMelech? Och hwad är Sichem/ at wij honom tiena skole? Är icke han Jerub Baals son/ och hafwer satt sin tienare Sebul hijt öfwer Hemors folck Sichems faders? Hwij skulle wij tiena honom?

29. Gudh gifwe at thetta folcket wore vnder mine hand/ at jagh måtte förjaga AbiMelech. Och thet wardt sagt AbiMelech: föröka tin häär/ och drag vth;

30. Förty/ Sebul öfwersten i stadenom/ tå han hörde GaalsEbed sons ord/ wardt han illa wredh.

31. Och sände bodskap til AbiMelech hemliga/ och lät säija honom: Sij/ Gaal Ebed son/ och hans bröder äro komne til Sichem/ och giöra tigh staden genstörtigan:

32. Så statt nu vp om natten/ tu och titt folck/ som när tigh är/ och war i bakhåll för them i markene.

33. Och i morgonstundene när solen vpgår/ så war bittida vppe/ och fall til staden: och när han och thet folck som medh honom är/ draga vth til tigh/ så giör medh them såsom tin hand finna kan.

IV. AbiMelech winner/ och förstörer Sichem.

34. ABiMelech stod vp om nattena/ och alt folcket som medh honom war/ och satte bakhåll in för Sichem medh fyra skarar.

35. Och Gaal Ebed son drog vth för stadzporten: men AbiMelech reste vp vthaf bakhållet medh thet folck som medh honom war.

36. Tå nu Gaal såg folcket/ sade han til Sebul: Sij/ ther kommer en hoop folck neder vthaf bergshögdene. Sebul sade: Tu seer skuggan af bergen/ lika som thet wore menniskior.

37. Gaal talade än en tijd/ och sade: Sij/ ther kommer en hoop folck neder mitt vthaf landet; och en häär kommer på then wägen til trollare ekena.

38. Tå sade Sebul til honom: Hwar är nu tin mun/ som sade: Ho är AbiMelech at wij honom tiena skole? Är icke nu thetta thet folck som tu förachtat hafwer? Drag nu vth/ och strid medh honom.

39. Gaal drog vth medh Sichems folck/ och stridde medh AbiMelech.

40. Men AbiMelech jagade honom/ så at han flydde för honom: och månge föllo slagne alt in til stadzporten.

41. Och AbiMelech blef i Aruma: men Sebul dref Gaal och hans bröder vth/ så at the icke måtte blifwa i Sichem.

42. Om morgonen gick folcket vth på markena: och thet wardt sagt AbiMelech.

43. Och han tog folcket/ och skifte thet i tre delar/ och bestälte håll på them i markene. Som han nu såg at folcket gick vthu stadenom/ föll han til them/ och slog them.

44. Men AbiMelech medh then hopen som medh honom war/ föllo til/ och trädde in til stadzporten: the andre twå hoparna föllo til alla them som på markene woro/ och slogo them.

45. Tå stridde AbiMelech emot staden then hela dagen/ och wan honom; och drap thet folck som ther inne war/ och slog staden neder/ och sådde salt ther vppå.

46. När the män/ som i Sichems torn bodde/ thetta hörde/ gingo the in vthi ett fäste i then gudens Beriths huus.

47. Tå AbiMelech thet hörde/ at alle the män af Sichems torn woro församlade;

48. Gick han på thet berget Zalmon medh alt sitt folck/ som medh honom war; och tog ena yxa i sin hand/ och högg een green af ett trä/ och lade på sin axel/ och sade til alt folcket/ som medh honom war: hwad J sågen at jagh giorde/ thet giörer ock J medh hast såsom jagh.

49. Tå högg alt folcket hwar i sin stadh een green af/ och följde AbiMelech efter/ och kastade them in til fästet/ och tände ther eld vppå; så at alle the män af Sichems torn blefwo döde widh tusend män och qwinnor.

V. Strider emot Thebez/ och får en snöppelig ändalycht.

50. OCh AbiMelech drog til Thebez/ och belade thet/ och wan thet.

51. Men ther war ett starckt torn mitt i stadenom/ på hwilket flydde alle både män och qwinnor/ och alle stadsens inbyggiare/ och läste igen efter sigh/ och stego vp på taket af tornet.

52. Tå kom AbiMelech in til tornet/ och stridde ther emot/ och kom sigh in til porten af tornet/ på thet han skulle tända ther eld vppå.

53. Men een qwinna kastade ett stycke af en qwarnsteen nedh på AbiMelechs hufwud/ och slog honom hufwudskålena sönder. 2159

54. Tå kallade AbiMelech drängen som hans wärjo drog hasteliga/ och sade til honom: Drag vth titt swärd/ och dräp migh/ at man icke skal säija: Een qwinna slog honom ihiäl. Så stack hans dräng honom igenom/ och han blef död.

55. Tå nu the Jsraeliter som medh honom woro/ sågo at AbiMelech war död/ gick hwar och en heem til sin ort.

56. Altså betalade Gudh AbiMelech thet onda/ som han emot sin fader giordt hade/ tå han drap sina siutijo bröder:

57. Theslikes alt thet onda/ som the män af Sichem giorde/ betalade them Gudh på theras hufwud: och öfwer them kom Jothams förbannelse JerubBaals sons.

10. Capitel.

EFter AbiMelech dömde Thola Jsrael i try och tiugu åhr. v. 1. Efter honom kom Jair/ och dömde Jsrael i tw och tiugu åhr/ v. 3. Åter syndade Jsrael swårligen emot Gudh/ och tiente afgudom/ v. 6. Tå lät HERren komma öfwer them the Philisteer/ och Ammons barn/ v. 7. Och the ropade til HERran/ v. 10. Tå förbrådde han them theras idkeliga affall och afguderij/ v. 11. Men efter the bekände sin synd/ och vthlåfwade bättring/ ömkade han sigh öfwer them/ v. 16.

I. Thola domare.

EFter AbiMelech kom vp en annar frälsare i Jsrael/ Thola en man af Jsaschar/ Puah son/ Dodo sons/ och han bodde i Samir på Ephraims berg.

2. Och han dömde Jsrael i try och tiugu åhr/ och blef död/ och wardt begrafwen i Samir.

II. Jair domare.

3. EFter honom kom vp Jair en Gileaditer/ och han dömde Jsrael i tw och tiugu åhr.

4. Och han hade tretijo söner/ ridande på tretijo åsna folar 2160/ och hade tretijo städer/ the kallades Havoth Jair 2161 alt in til thenna dagh/ och liggia i Gilead.

5. Och Jair blef död/ och wardt begrafwen i Kamon.

III. Jsrael syndar emot HERran.

6. MEn Jsraels barn giorde åter thet ondt war för HERranom: och tiente Baalim och Astaroth 2162/ och the gudar i Syria/ och the gudar i Zidon/ och Moabs gudar/ och Ammons barnas gudar/ och the Philisteers gudar/ och öfwergåfwo HERran/ och tiente honom intet.

7. Tå förgrymmade sigh HERrans wrede öfwer Jsrael/ och sålde them vnder the Philisteers och Ammons barnas hand.

8. Och the twingade och förtryckte Jsraels barn ifrå thet åhret/ i aderton åhr; alla Jsraels barn på hinsidon Jordan/ vthi the Amoreers lande/ som i Gilead ligger.

9. Ther til drogo Ammons barn öfwer Jordan/ och stridde emot Juda/ BenJamin/ och emot Ephraims huus/

så at Jsrael wardt ganska swårliga förtryckt.

IV. Gudh förekastar them theras ostadighet och afguderij.

10. TÅ ropade Jsraels barn til HERran/ och sade: Wij hafwe syndat emot tigh; ty wij hafwe öfwergifwit wår Gudh/ och tient Baalim.

11. Men HERren sade til Jsraels barn: Betwingade ock icke eder the Egyptier/ the Amoreer/ Ammons barn/ the Philisteer/

12. The Zidonier/ the Amalekiter/ och Maoniter? Och jagh halp eder vthu theras händer/ tå J ropaden til migh.

13. Så hafwen J doch likawäl öfwergifwit 2163 migh/ och tient andra gudar 2164: therföre wil jagh intet meer hielpa eder.

14. Går och åkaller the gudar som J vthwaldt hafwen; läter them hielpa eder vthi edor bedröfwelses tijd.

V. Jsrael vthlåfwar bättring/ och blifwer benådad.

15. MEn Jsraels barn sade til HERran: Wij hafwe syndat; giör tu medh oß hwad tigh täckes/ allenast hielp oß i thenna tiden.

16. Och the kastade ifrå sigh the främmande gudar/ och tiente HERranom: och honom ömkade ther öfwer/ at Jsrael så twingat wardt.

17. Och Ammons barn slogo sigh ihoop/ och lägrade sigh i Gilead: men Jsraels barn församlade sigh/ och lägrade sigh i Mizpa. 2165

18. Och folcket the öfwerste i Gilead 2166 sade emellan sigh: hwilken som först begynnar til at ftrida emot Ammons barn/ han skal wara höfwitzman öfwer alla the som boo i Gilead.

11. Capitel.

JEphthah en stridsam hielte/ war fördrifwen af Gilead/ v. 1. Honom kallade the Gileaditer/ at han skulle wara theras höfwitzman emot Ammon/ v. 4. Tå sände Jephthah til the Ammoniters Konung och bewiste honom/ at Jsrael hade intet land borttagit för Ammons barn/ v. 12. Och skiöt saken vnder Gudz doom/ v. 27. Tå giorde han Gudi ett löfte/ och drog vth/ och slog the Ammoniter/ v. 29. Men löftet föll på hans enda dotter/ v. 34. Och Jephthah giorde medh henne som han låfwat hade/ v. 39.

I. Then fördrefne Jephthahs kallelse at wara höfwitzman.

JEphthah 2167 en Gileaditer war en stridzsam hielte/ doch likwäl enes skökios son: och Gilead hade födt Jephthah.

2. Men tå Gileadz hustru födde honom barn/ och the samma barn wordo stoor/ drefwo the Jephthah vth/ och sade til honom: Tu skalt intet arf taga i wårs faders huse/ ty tu äst eens annors qwinnos son.

3. Tå flydde han för sina bröder/ och bodde i thet landet Tob: och til honom församlade sigh löösachtige män/ och drogo vth medh honom.

4. Och någon tijd ther efter stridde Ammons barn medh Jsrael.

5. Tå nu Ammons barn så stridde medh Jsrael/ gingo the äldste af Gilead bort/ til at hämta Jephthah vthu

Tobs lande:

6. Och sade til honom: Kom och war wår höfwitzman/ at wij måge strida emot Ammons barn.

7. Men Jephthah sade til the äldsta af Gilead: Ären icke J the som migh haten/ och hafwen drifwit migh vthu mins faders huus/ och nu kommen J til migh medan J ären i bedröfwelse?

8. The äldste i Gilead sade til Jephthah: Therföre komme wij nu igen til tigh/ at tu skalt gå medh oß/ och hielpa oß strida emot Ammons barn; och wara wår höfwitzman öfwer alla the som boo i Gilead.

9. Jephthah sade til the äldsta i Gilead: Om J hämten migh igen til at strida emot Ammons barn/ och HERren gifwer them för migh/ skal jagh tå wara edar höfwitzman?

10. The äldste af Gilead sade til Jephthah: HERren ware tilhörare emellan oß/ om wij icke giöre som tu sagt hafwer.

11. Altså gick tå Jephthah medh the äldsta af Gilead/ och folcket satte honom för höfwitzman och öfwersta öfwer sigh: och Jephthah talade alt thetta in för HERranom i Mizpa.

II. Jephthahs bodskap til the Ammoniter/ och theras swar.

12. TÅ sände Jepthah bodskap til Konungen öfwer Ammons barn/ och lät säija honom: Hwad hafwer tu medh migh skaffa/ at tu kommer emot migh til at strida emot mitt land?

13. Konungen öfwer Ammons barn swarade Jephthahs bodskap: Therföre at Jsrael hafwer tagit bort mitt land/ tå the drogo vthur Egypten/ alt ifrån Arnon in til Jabbok/ och alt in til Jordan 2168; så få migh nu thet igen medh frijd.

14. Jephthah sände åter bodskap til Ammons barnas Konung;

15. Och lät säija honom: Så säger Jephthah: Jsrael hafwer intet land borttagit/ antingen ifrå the Moabiter/ eller ifrån Ammons barn: 2169

16. Förty/ när the drogo vthur Egypten/ wandrade Jsrael genom öknena alt in til röda hafwet/ och kom til Kades;

17. Och sände bodskap 2170 til the Edomeers Konung/ och sade: Lät migh draga igenom titt land; men the Edomeers Konung tilstadde them intet: och sände han budh til Konungen öfwer the Moabiter/ han wille icke heller tilstädiat. Så blef Jsrael i Kades;

18. Och wandrade i öknene/ och drogo omkring the Edomeers och Moabiters land/ och kom östan på the Moabiters land/ och lägrade sigh på hinsidon Arnon: och kom intet in vthi the Moabiters landzändar; ty Arnon är the Moabiters landamäre. 2171

19. Och Jsrael sände bodh til Sihon the Amoreers Konung i Hesbon/ och sade: Lät oß draga igenom titt land in til mitt rum. 2172

20. Men Sihon betrodde icke Jsrael/ at han skulle draga igenom hans landzändar; vtan församlade alt sitt folck/ och lägrade sigh i Jahza/ och stridde medh Jsrael.

21. Men HERren Jsraels Gudh gaf Sihon medh alt hans folck i Jsraels händer/ så at the slogo them: altså tog Jsrael in alt the Amoreers land/ som tå i samma land bodde.

22. Och togo alla the Amoreers landzändar in ifrån Arnon alt in til Jabbok/ och ifrån öknene in til Jordan.

2173

23. Så hafwer nu HERren Jsraels Gudh fördrifwit the Amoreer för sino folcke Jsrael; och tu wilt nu taga them in:

24. Hafwer tin gudh Chemos 2174 några fördrifwit/ them må tu intaga/ och låta oß intaga alla them som HERren wår Gudh för oß fördrifwit hafwer.

25. Menar tu at tu bättre rätt hafwer än Balak Zipors son the Moabiters Konung? Trätte icke han och stridde emot Jsrael? 2175

26. Så ändoch Jsrael nu i tryhundrat åhr bodt hafwer i Hesbon/ och thes döttrar/ i Aroer och thes döttrar/ och i alla städer som liggia widh Arnon: hwij frijaden J thet icke på then tiden?

27. Jagh hafwer intet brutit emot tigh/ och tu giör så illa emot migh/ at tu strider emot migh: HERRen döme i dagh emellan Jsrael och Ammons barn.

28. Men Ammons barnas Konung skiötte intet efter the Jephthahs ord/ som han böd honom til.

III. Jephthahs löfte/ och seger öfwer the Ammoniter.

29. TÅ kom HERrans ande öfwer Jephthah/ och han drog igenom Gilead och Manasse/ och igenom Mizpe 2176/ som i Gilead ligger/ och ifrå Mizpe som i Gilead ligger in på Ammons barn.

30. Och Jephthah låfwade HERranom ett löfte och sade: Gifwer tu Ammons barn i mina hand;

31. Hwad som hälst vthu mins huus dör kommer emot migh/ när jagh medh frijd igen kommer ifrån Ammons barn/ thet skal höra HERranom til; och jagh skal offra thet til bränneoffer.

32. Så drog Jephthah in på Ammons barn til at strida på them: och HERren gaf them i hans händer.

33. Och han slog them alt ifrån Aroer in til thes man kommer til Minnith/ tiugu städer/ och in til wijngårdaplatsen/ een mächtig stoor slachtning. Och wordo så Ammons barn nedertryckte för Jsraels barn.

IV. Fulbordan af Jephthahs löfte.

34. TÅ nu Jephthah kom til Mizpa til sitt huus/ sij/ tå gick hans dotter vth emot honom medh pipande och dansande 2177/ och hon war enda barn/ och han hade eljes ingen son eller dotter.

35. Och som han fick see henne/ ref han sin kläder/ och sade: Ay min dotter/ tu giör migh een hiertans sorg/ och bedröfwar migh; ty jagh hafwer öpnat min mun in för HERranom/ och kan icke kalla thet tilbaka.

36. Men hon sade: Min fader/ hafwer tu öpnat tin mun in för HERranom/ så giör medh migh såsom vthaf tin mun gångit är/ efter HERren hafwer hämnas på tina fiendar Ammons barn.

37. Och hon sade til sin fader: Allenast beder jagh tigh om ett/ at tu vnner migh twå månader/ at jagh går neder på bergen/ och begråter min jungfrudom medh mina leksystrar.

38. Han sade: Gack; och lät henne gå i twå månader: så gick hon bort medh sina leksystrar/ och begret sin jungfrudom på bergen.

39. Och efter twå månader kom hon igen til sin fader/ och han giorde 2178 henne såsom han låfwat hade: och hon hade intet skaffa haft medh någrom man.

40. Och een sidwänja kom vp i Jsrael/ at Jsraels döttrar gingo åhrliga til och begreto Jephthahs then

Gileaditens dotter/ fyra dagar om åhret.

12. Capitel.

TÅ satte sigh vp emot Jephthah/ the män af Ephraim/ therföre at han icke kallade them medh vp emot Ammon/ v. 1. Men han slog Ephraim/ v. 4. Och drap alla som wille draga öfwer Jordan/ heem igen/ widh 42000. v. 5. Jephthah dömde Jsrael i sex åhr/ och blef död/ v. 7. Efter honom kom Jbzan/ och war domare i siu åhr/ v. 8. Efter honom war Elon i tijo åhr/ v. 11. Efter Elon/ Abdon i otta åhr/ v. 13.

I. Ephraim begynnar krijg emot Jephthah.

OCh the af Ephraim skrijade/ och gingo norr vth/ och sade til Jephthah: Hwij drogst tu i strijd emot Ammons barn/ och kallade icke oß/ at wij hade mått draget medh tigh? Wij wilje vpbränna titt huus medh tigh i elde. 2179

2. Jephthah sade til them: Jagh och mitt folck hade en stoor saak medh Ammons barn; och jagh kallade på eder/ men J holpen migh intet vthu theras händer.

3. Tå jagh nu såg/ at ingen frälsare på färde war/ satte jagh mina siäl i mina hand 2180/ och drog åstadh emot Ammons barn/ och HERren gaf them i mina hand: hwij kommen J nu hijt vp til migh/ til at strida emot migh?

II. Jephthah slår Ephraim.

4. OCh Jephthah församlade alla män i Gilead/ och stridde emot Ephraim: och the män i Gilead slogo Ephraim/ therföre at the sade: Ären J doch/ J Gileaditer ibland Ephraim och Manasse/ såsom the ther af Ephraim beskyddas måste.

5. Och the Gileaditer togo in Jordans färjostad för Ephraim. När the nu sade: Wij äre ock the beskyddade af Ephraim/ lät migh fara öfwer; så sade the män af Gilead til honom: Äst tu en Ephraite? När han nu swarade/ neij:

6. Så bådo the honom säija Schibboleth 2182; så sade han Sibboleth: och kunde icke rätt säija thet vth. Så togo the honom fatt/ och dråpo honom widh färjostaden åth Jordan; så at på then tiden föllo af Ephraim/ tw och fyratijo tusend.

III. Efter Jephthah döma Jsrael

7. OCh Jephthah dömde Jsrael i sex åhr. Och Jephthah then Gileaditen blef död/ och wardt begrafwen i the städer i Gilead.

Jbzan.

8. Efter thessom dömde Jbzan af Bethlehem Jsrael.

9. Han hade tretijo söner/ och tretijo döttrar gifte han vth/ och tretijo döttrar tog han vthan efter til sina söner: och dömde Jsrael i siu åhr;

10. Och blef död/ och blef begrafwen i Bethlehem.

Elon.

11. Efter thessom dömde Jsrael Elon en Sebulonite/ och dömde Jsrael i tijo ähr;

12. Och blef död/ och wardt begrafwen i Ajalon vthi Sebulons land.

Abdon.

13. Efter thessom dömde Jsrael Abdon/ Hillel son en Pirgathonite:

14. Han hade fyratijo söner/ och tretijo sonasöner som på siutijo åsnafolar redo 2181: han dömde Jsrael i otta åhr;

15. Och blef död/ och wardt begrafwen i Pirgathon vthi Ephraims lande/ på the Amalekiters berg.

13. Capitel.

ÅTer syndade Jsraels barn emot HERran/ och wordo gifna vnder the Philisteer i fyratijo åhr/ v. 1. Och Manoah en man af Dans slächte hade een hustru som war ofruchtsam/ v. 2. Henne vppenbarade HERren/ at hon skulle föda Simson/ v. 3. Och sedan them bådom huruledes han skulle vptuchtas/ v. 11. Och Manoah offrade HERranom bränneoffer/ v. 15. Ther efter blef Simson född: och Gudz ande war medh honom/ v. 24.

I. Jsrael syndar och straffas.

OCh Jsraels barn giorde åter thet ondt war för HERranom 2183: och HERren gaf them vthi the Philisteers händer i fyratijo åhr.

II. HERrans Ängel vppenbaras Manoahs hustru.

2. MEn en man war i Zorga vthaf Dans slächte/ benämnd Manoah/ och hans hustru war ofruchtsam/ och födde intet.

3. Och HERrans Ängel syntes hustrune/ och sade til henne: Sij/ tu äst ofruchtsam/ och föder intet; men tu skalt warda hafwandes/ och föda en son.

4. Så wachta tigh nu/ at tu icke dricker wijn eller starcka drycker/ och at tu intet oreent äter: 2184

5. Ty tu skalt warda hafwandes/ och föda en son/ hwilkom ingen rakoknif skal komma på hufwudet: förty/ then pilten skal wara en Gudz Nazir 2192 vthaf moderlifwet 2185; och han skal begynna til at frälsa Jsrael vthu the Philisteers hand.

6. Tå kom qwinnan/ och talade medh sin man/ och sade: En Gudz man kom til migh/ och han war til seende såsom en Gudz Ängel/ ganska förskräckelig; så at jagh intet frågade honom hwadan han war/ eller hwart han wille: och han sade migh intet huru han heet.

7. Men han sade til migh: Sij/ tu skalt warda hafwandes/ och föda en son: så drick nu intet wijn/ eller starcka drycker/ och ät intet oreent/ förty/ pilten skal wara en Gudz Nazir/ ifrå moderlifwet alt in til hans dödh.

III. Manoah beder om samma vppenbarelse.

8. TÅ bad Manoah HERran/ och sade: Ach HErre/ lät then Gudz mannen åter komma til oß/ then tu vthsändt hafwer/ at han må lära oß hwad wij skole giöra medh piltenom som födas skal.

9. Och Gudh hörde Manoahs röst; och Gudz Ängel kom igen til qwinnona: Och hon satt på markene/ och hennes man Manoah war icke när henne.

10. Tå lop hon hasteliga/ och vnderwijste thet sinom man/ och sade til honom: Sij/ then mannen hafwer

syntz migh/ som i dagh kom til migh.

IV. The vnderwisas om barnetz vptuchtelse.

11. MAnoah stod vp och följde qwinnona efter/ och kom til mannen/ och sade til honom: Ästu then mannen som talade medh qwinnone? Han sade/ Ja.

12. Och Manoah sade: När nu skeer såsom tu sagt hafwer/ hurudana skola piltens seder och gierning wara?

13. HERrans Ängel sade til Monoah: Han skal wachta sigh för alt thet som jagh qwinnone sagt hafwer.

14. Han skal icke äta hwad vthaf wijnträä kommet är/ och skal intet wijn dricka/ eller starcka drycker/ och äta intet oreent: alt thet jagh henne budit hafwer/ skal han hålla.

V. Manoah wisar tacksamhet/ och offrar.

15. MAnoah sade til HERrans Ängel: Käre lät oß behålla tigh här/ wij wilje tilreda tigh ett kidh af geterna. 2186

16. Men HERrans Ängel swarade Manoah: Om tu än behåller migh/ så äter jagh doch intet vthaf titt brödh: men wilt tu gióra HERranom ett bränneoffer/ så må tu thet offra; ty Manoah wiste icke at thet war en HERrans Ängel.

17. Och Manoah sade til HERrans Ängel: Huru heter tu 2187/ at wij tigh prisa måge/ när tu kommer såsom tu sagt hafwer?

18. HERrans Ängel sade til honom: Hwij frågar tu efter mitt namn/ thet doch vnderligit 2188 är?

19. Tå tog Manoah ett kidh af geterna/ och spijsoffer/ och lade thet på en steen HERranom/ och han giorde thet vnderliga: och Manoah medh hans hustru sågo ther vppå.

20. Och tå lågen vpgick af altaret åth himmelen/ foor HERrans Ängel ock vp i altarens låga: tå Manoah och hans hustru thet sågo/ föllo the neder til jordena på sitt ansichte.

21. Och HERrans Ängel syntes intet meer Manoah och hans hustru. Så förnam Manoah at thet war en HERrans Ängel;

22. Och sade til sina hustru: Wij måste döden döö/ at wij hafwe sedt Gudh. 2189

23. Men hans hustru swarade honom: Om HERren hade welat dräpa oß/ så hade han icke anammat bränneoffret och spijsoffret af wåra händer/ och hade icke tedt oß alt thetta/ eij heller låtit oß thetta höra såsom nu skedt är.

VI. Simson födes.

24. OCh qwinnan födde en son/ och kallade honom Simson 2193 2190: och pilten wäxte/ och HERren wälsignade honom.

25. Och HERrans ande begynte til at wara medh honom/ vthi Dans lägre/ emellan Zorga och Esthaol. 2191

14. Capitel.

NÄr Simson war til manna kommen/ begärade han af sina föräldrar/ een Philisteesk qwinno til hustru/ v. 2. Men the wiste icke at Gudh hade thet så skickat/ v. 4. Och tå the gingo nedh til Timnath/ mötte Simson ett

leijon och sleet thet sönder/ v. 5. När han åter gick then wägen/ fan han en bijswärm ther vthi/ v. 8. Och han satte the Philisteer ena gåto före/ v. 12. Hwilke råkade på gåtona/ igenom hans hustrus list/ v. 15. Tå gaf them Simson tretijo högtides kläder/ såsom vthlåfwat war/ v. 19.

I. Simson tager een Philisteesk qwinna til hustru.

SJmson gick nedh til Thimnath/ och såg ena qwinno i Thimnath vthaf the Philisteers döttrar.

2. Och tå han vpkom/ vnderwiste han thet sinom fader och sine moder/ och sade: Jagh hafwer sedt ena qwinno i Thimnath vthaf the Philisteers döttrar; Käre/ gifwer migh henne til hustru.

3. Hans fader och moder sade til honom: Ar nu ingen qwinna ibland tina bröders döttrar/ och i alt mitt folck/ at tu går bort/ och tager tigh hustru när the Philisteer/ som oomskorne äro 2194. Simson sade til sin fader: Gif migh thenna/ ty hon behagar min ögon.

4. Men hans fader och moder wiste icke at thet war af HERranom; ty han sökte tilfälle emot the Philisteer: och the Philisteer rådde på then tiden öfwer Jsrael.

II. Simson sleet sönder ett leijon.

5. SÅ gick Simson neder medh sinom fader och sine moder til Thimnath: och som the kommo til wijngårdarna widh Thimnath/ sij/ tå kom ett vngt leijon rytandes emot honom.

6. Och HERrans ande föll öfwer honom/ och han ref thet sönder i stycker 2195/ såsom man hade sönderrifwit ett kidh/ och hade doch platt intet i handene: och sade icke sinom fader eller sine moder/ hwad han giordt hade.

7. Tå han nu kom tijt neder/ talade han medh qwinnone/ och hon behagade Simson i hans ögon.

8. Och några dagar ther efter kom han igen til at taga henne: och gick af wägenom til at besee aset af leijonet/ sij/ tå war en bijswärm i aset af leijonet/ och hannog.

9. Och han tog thet i sina hand/ och åt ther af i wägenom/ och gick til sin fader/ och til sina moder/ och gaf them/ så at the ock åto: men han sade them intet ther af/ at han hade taget hannogen vthaf leijonens aas.

10. Och tå hans fader kom tijt neder til qwinnona/ giorde Simson ther bröllop/ såsom vnga män pläga giöra.

11. Och tå the sågo honom/ fingo the honom tretijo stalbröder som skulle wara när honom.

III. Simson föreställer een gåta.

12. MEn Simson sade til them: Jagh wil sättia eder ena gåto före/ om J thet vthgäten/ och råken rätt i thessa siu bröllops dagar/ så wil jagh gifwa eder tretijo skiortor/ och tretijo högtides kläder.

13. Men kunnen J icke vthråda henne/ så skolen J gifwa migh tretijo skiortor/ och tretijo högtides kläder; och the sade til honom: Sätt fram tina gåto/ lät oß höra henne.

14. Han sade til them: Af fråssarenom vthgick maat/ och sötme vthaf them starcka. Och the kunde i tre dagar icke råka vppå gåtona.

15. På siunde dagen talade the til Simsons hustru: Låcka för tinom man/ at han vthsäger oß gåtona/ eller wij skole bränna tigh/ och tins faders huus vp i eld: hafwen J budit oß hijt til at giöra oß fattiga?

16. Tå greet Simsons hustru för honom/ och sade: Tu äst migh wredh/ och hafwer migh icke kär: tu hafwer

gifwit mins folcks barnom ena gåto före/ och hafwer icke vthsagt migh henne. Han sade til henne: Sij/ jagh hafwer icke vthsagt henne minom fader/ eller mine moder; skulle jagh nu säijat för tigh?

17. Och hon greet i the siu dagar för honom medan bröllopet stod. På siunde dagen sade han henne thet/ ty hon låg honom så hårdt vppå: och hon sade gåtona för sins folcks barnom.

18. Tå sade the män af stadenom til honom på siunde dagen förra än solen gick neder: Hwad är sötare än hannogen? Hwad är starckare än leijonet? Han sade til them: Om J icke haden plögdt medh minom kalf/ J haden intet råkat på mina gåto.

IV. Simson slår tretijo Philisteer/ och hans hustru gifwes åth en annan.

19. OCh HERrans ande föll vppå honom/ och han gick neder til Askelon/ och slog tretijo män af them/ och tog theras kläder/ och gaf högtides kläder/ them som gåtona på råkat hade: och wardt ganska wredh/ och gick vp i sins faders huus.

20. Men Simsons hustru wardt gifwin enom hans stalbroder/ then honom tillydde.

15. Capitel.

THer efter när Simson besökte sina hustru/ fan han henne wara gifna enom androm/ v. 1. Och han hotade the Philisteer: gick så til och släpte. räfwar sammanbundna medh eldbrandar i åkren/ och brände vp theras sädh/ v. 3. Hwarföre vpbrände the Philisteer Simsons hustru/ och hennes faders huus i eld/ v. 6. Rustade sigh så/ drogo vp emot Juda/ och läto binda Simson/ v. 9. Men Simson sleet banden sönder/ och slog tusende Philisteer medh en åsnakindboga/ v. 14. Och HERren lät honom få watn til at dricka/ af kindboganom/ v. 18.

I. Simson wägras hans hustru.

OCh thet begaf sigh efter några dagar om hwete andena/ at Simson sökte sina hustru medh ett kidh af geterna: och som han tänckte; jagh wil gå til mina hustru i kamaren/ wille hennes fader icke låta honom in;

2. Och sade: Jagh mente at tu hade warit henne wredh worden/ ty hafwer jagh gifwit henne tinom stalbroder: men hon hafwer ena yngre syster/ hon är degeligare än hon/ tag henne för thesso.

II. Han hotar the Philisteer/ och bränner vp säden.

3. TÅsade Simson til honom: Jagh hafwer en gång een rättferdig saak emot the Philisteer; jägh skal giöra eder skada.

4. Och Simson gick bort/ och fick tryhundrade räfwar/ och tog brandar/ och wände ju en stiert emot then andra/ och satte ju en brand emellan twå stiertar:

5. Och tände eld på them/ och släppte them vthi the Philisteers sädh/ och brände vp kärfwarna medh then ståndande sädene; och wijngårdarna/ och oljoträän.

III. Hans hustru dräpes/ och han hämnar thet.

6. TÅ sade the Philisteer: Ho hafwer thetta giordt? Tå sades: Simson then Thimnitens måger/ therföre/ at han hafwer tagit honom hans hustru ifrå/ och gifwit henne hans stalbroder. Tå foro the Philisteer vp/ och brände vp/ både henne och hennes fader i eld.

7. Men Simson sade til them: Jagh låter eder thet giöra; jagh wil än tå hämna migh på eder/ och sedan wara

til fridz.

8. Och han slog them hårdeliga/ både på skuldror 2197 och på länder: och gick neder/ och bodde vthi een bergklyfto i Etham.

IV. Simson blifwer bunden/ och söndersliter banden.

9. TÅ drogo the Philisteer vp/ och belade Juda; och gåfwo sigh neder til Lehi.

10. The af Juda sade: Hwij hafwen J dragit hijt vp emot oß? The swarade: Wij äre komne hijt vp til at binda Simson/ at wij måge giöra honom/ såsom han oß giordt hafwer.

11. Så drogo trytusend män af Juda neder i bergklyftena i Etham/ och sade til Simson: Wetst tu icke at the Philisteer äro rådande öfwer oß? Hwij hafwer tu så giordt emot oß? Han sade til them: Såsom the hafwa giordt emot migh/ så hafwer jagh giordt emot them igen.

12. The sade til honom: Wij äre komne hijt neder til at binda tigh/ och få tigh the Philisteer i händer. Simson sade til them: Så swärjen at J wiljen intet hinder giöra migh.

13. The swarade honom: Wij wilje intet hinder giöra tigh; vtan wij wilje allenast binda tigh/ och antwarda tigh them i händer/ och wilje intet dräpa tigh: och the bundo honom medh tw ny tågh/ och förde honom vp ifrå klippone.

V. Slår tusende Philisteer medh en åsnakindboga.

14. OCh tå han kom in til Lehi/ skrijade the Philisteer/ och kommo emot honom: men HERrans Ande föll på honom/ och tågen på hans armar wordo såsom blåår/ the af eld förbrände äro/ så at banden på hans händer försmulto.

15. Och han råkade en ruttin åsnakindboga/ han räckte vth sina hand och tog honom/ och slog ther medh tusende män.

16. Och Simson sade: Ther liggia the i hoop; medh en åsnakindboga hafwer jagh slagit tusende män.

17. Och tå han thet vthsagt hade/ kastade han kindbogan vthu sin hand/ och kallade thet rumet Ramath Lehi.

VI. Törstar/ och får watn vthu kindboganom.

18. OCh som han begynte swårliga törsta/ åkallade han HERran/ och sade: Tu hafwer een så stoor salighet gifwit igenom tins tienares hand/ och nu måste jagh döö i törst/ och falla vthi the oomskornas 2196 händer.

19. Tå öpnade Gudh ena oxlatand i kindboganom/ och ther gick vth watn: och som han drack/ kom hans ande igen/ och wederqwektes: therföre heter ock thet rumet/ åkallarens kindbogabrun alt in til thenna dagh.

20. Och han dömde Jsrael vthi the Philisteers dagar i tiugu åhr.

16. Capitel.

NÅgot ther efter/ blef Simson omhwärfd hoos een skökia i Gasa/ v. 1. Men han stod vp om nattena/ tog stadzporten medh dörath rään/ och bomen/ och bar them vppå berget/ v. 3. Åter fick han kärlek til een som heet Delila/ v. 4. Henne vppenbarade han sin starckhet/ v. 5. Och hon förrådde honom/ v. 18. Tå togo honom the Philisteer/ och stucko honom ögonen vth/ v. 20. Efter lång tijd när the offrade och giorde ett stort gästebud i Dagons huus/ v. 23. Bröt Simson omkull huset/ och förgiorde många tusende af the Philisteer/ v.

26. Och blef död/ v. 30.

I. Simson faller i lösachtighet/ och blifwer omhwerfd.

OCh Simson gick til Gasa/ och fick ther see na skökio/ och lade sigh när henne.

2. Tå wardt sagt the Gasiter: Simson är kommen här in: och the omhwärfde honom/ och läto taga wahra på honom i stadzportenom i hela nattene; och woro stilla i hela nattene/ och sade: J morgon tå liust warder/ wilje wij slå honom ihiäl.

II. Bär bort stadzporten i Gasa.

3. MEn Simson låg in til midnatt: tå stod han vp om midnatt/ och fattade båda dörarna i stadzporten medh båda dörträän/ och skotbomen/ och lade them på sina axlar/ och bar them vp på bergshögdena för Hebron.

III. Blifwer af Delila beswiken/ förrådd och fången.

4. THer efter fick han kärlek til ena qwinno widh then bäcken Sorek/ hwilken heet Delila.

5. Vp til henne kommo the Philisteers Förstar/ och sade til henne: Tala så widh honom/ at tu kant få see hwar vthinnan han sådana stoor kraft hafwer/ och hwar medh wij kunne warda honom öfwerhändige/ så at wij finge bindan och twingan; så wilje wij gifwa tigh hwar wåra tusende och hundrade silfpenningar.

6. Och Delila sade til Simson: Käre säg migh/ hwar vthi står tin stora starckhet; och hwar medh man kunde binda tigh och twinga tigh.

7. Simson sade til henne: Om man bunde migh medh siu ny tågh/ som ännu intet förtorkat woro/ så worde jagh swagh och såsom een annor menniskia.

8. Tå förde the Philisteers Förstar vp til henne siu ny tågh/ som ännu intet förtorkat woro/ och hon bandt honom ther medh.

9. Och the hade håld på honom när henne i kamaren; och hon sade til honom: The Philisteer öfwer tigh 2201 Simson/ och han sleet sönder tågen såsom ett wridit snöre söndergår/ när thet af eld förbrändt är: och wardt icke kunnigt hwar vthinnan hans starckhet war.

10. Tå sade Delila til Simson: Sij/ tu hafwer gäckat migh/ och lugit för migh: Säg migh doch nu/ hwar medh man tigh binda kan?

11. Han swarade: Om jagh worde bunden medh ny tågh ther ännu intet arbete medh giordt är/ så worde jagh swagh/ och såsom een annor menniskia.

12. Så tog Delila ny tågh/ och bandt honom ther medh/ och sade: the Philisteer öfwer tigh Simson/ och the hade håld på honom i kamaren; och han sleet sönder them vthaf sina armar såsom ett snöre.

13. Delila sade til honom: Tu hafwer ännu gäckat migh/ och lugit för migh: Käre/ säg migh doch/ hwar medh man kan tigh binda? Han swarade henne: Om tu flätade siu lockar af mitt hufwud vthi ett fläteband.

14. Och hon fäste them in medh en nagla/ och sade til honom: The Philisteer öfwer tigh Simson; och han waknade vp af sinom sömn och drog the flätade lockar medh nagla och fläteband vth.

15. Tå sade hon til honom: Huru kant tu säija at tu hafwer migh kär/ efter titt hierta är doch icke när migh? J tre gångor hafwer tu gäckat migh/ och icke sagt migh hwar vthinnan tin stora starckhet är.

16. Och som hon alla dagar låg honom vppå medh sådana ordom; och lät honom ingen roo få/ wardt hans siäl vpgifwin alt in til döden;

17. Och sade henne alt sitt hierta/ och sade til henne: På mitt hufwud hafwer aldrig ingen rakoknif kommet/ ty jagh är en Gudz Nazir af moderlifwet 2198: om man rakar håret 2202 af migh/ så går min starckhet ifrå migh/ så at jagh warder swagh lika som alla andra menniskior.

18. Tå nu Delila såg at han hade vppenbarat henne alt sitt hierta/ sände hon bort/ och lät kalla the Philisteers Förstar/ och sade: Kommer än en gång hijt vp/ ty han hafwer vppenbarat migh alt sitt hierta. Tå kommo the Philisteers Förstar vp til henne/ och hade penningarna medh sigh i sine hand.

19. Och hon lät honom sofwa på sitt knä/ och kallade en som rakade honom bort the siu lockar af hans hufwud; och hon begynte til at twinga honom/ och hans macht war gången ifrå honom.

20. Och hon sade til honom: The Philisteer öfwer tigh Simson. Som han nu waknade af sinom sömn/ tänckte han: Jagh wil gå vth såsom jagh i flere resor giordt hafwer; jagh wil slita migh lös/ och wiste icke at HERren war wiken ifrå honom.

21. Men the Philisteer grepo honom/ och stungo honom ögonen vth/ och förde honom neder til Gasa/ och bundo honom medh twå kopparfiettrar; och han måste mala i fängelset.

22. Och hans hufwudhåår begynte åter wäxa ther han rakad war.

IV. Föres i Dagons huus/ och omstörter thet.

23. TÅ församlade sigh the Philisteers Förstar/ til at giöra sinom gudh Dagon ett stort offer/ och giöra sigh glada/ och sade: Wår gudh hafwer gifwit oß wår fienda Simson i wåra händer.

24. Sammalunda när folcket såg honom/ prisade the theras gudh/ ty the sade: Wår gudh hafwer gifwit wår fienda i wåra händer/ then wårt land förderfwade/ och slog många af oß ihiäl.

25. Tå nu theras hierta wäl gladt war/ sade the: Lät hämta Simson/ at han må spela för oß: så hämtade the Simson vthu fängelset/ och han spelade för them/ och the stälte honom emellan twå pelare.

26. Men Simson sade til drängen/ som ledde honom widh handena: Lät migh taga på pelarena på hwilka huset hänger/ at jagh må stödia migh ther in til.

27. Och huset war fult medh män och qwinnor; och the Philisteers Förstar woro ther ock alle/ och på taket widh trytusende män och qwinnor/ the som sågo til huru Simson spelade.

28. Men Simson 2199 åkallade HERran/ och sade: HErre/ HERre/ tänck vppå migh/ och styrck migh Gudh i thenna gången/ at jagh för båda min ögon må ena reso hämnas på the Philisteer.

29. Och han fattade the twå midelpelare på hwilka huset hängde/ och stödde sigh på them/ och tog then ena i then högra/ och then andra i then wänstra handena;

V. Blifwer död och begrafwen.

30. OCh sade: Min siäl döö 2203 medh the Philisteer; och han bögde them krafteliga. Så föll huset vppå Förstarna/ och vppå alt folcket som ther inne war/ så at the döde/ som han drap i sin dödh/ woro flere än the som han drap medan han lefde.

31. Tå kommo hans bröder tijt neder/ och hela hans faders huus/ och togo honom vp/ och båro honom vp/ och begrofwo honom i hans faders Manoahs graf/ emellan Zorga och Esthaol: men han dömde Jsrael i tiugu

åhr. 2200

17. Capitel.

VThi the domares tijd war i Ephraim en Man benämnd Micha/ han går til/ och får sina moder igen the penningar/ hwilka hon hade afsöndrat/ til at vprätta ther medh een synnerlig Gudztienst/ v. 1. Hon lät giöra ther af ett gutit beläte/ v. 4. Men Micha bestälte mera hwad som hörde til Gudztiensten/ och wigde sin son til Prest/ v. 5. Sedan fick han en Levite/ som kom wandrandes/ och wigde honom sigh til Prest/ v. 7.

I. Micha och hans moder låta giöra afgudar.

EN man war på Ephraims berg benämnd Micha.

2. Han sade til sina moder: The tusende och hundrade silfpenningar som äro tagne ifrå tigh/ och som tu 2207 sworet öfwer/ och sagt för min öron/ sij/ the samma penningar äro när migh; jagh hafwer tagit them til migh. Tå sade hans moder: Wälsignad ware min son HERranom.

3. Så fick han sine moder the tusende och hundrade silfpenningar igen; och hans moder sade: Jagh hafwer helgat the penningarna HERranom ifrå mine hand/ för min son/ til at man må giöra ett gutit beläte; therföre så får jagh tigh them nu igen.

4. Men han fick sine moder penningarna igen. Tå tog hans moder 2208 tw hundrade silfpenningar/ och fick them til guldsmeden; han giorde henne ett gutit beläte: thet war sedan i Micha huse.

5. Och then mannen Micha hade så ett gudz huus; och han giorde en lifkiortel och afgudar/ och fylte enom sinom son handena/ at han wardt hans Prester. 2204

6. På then tiden war ingen Konung i Jsrael: och hwar och en giorde såsom honom tyckte godt wara. 2205

II. Antaga en wandrande Levit til Prest.

7. MEn en vng man war på then tiden af Bethlehem Juda/ ibland Juda slächte/ och han war en Levite/ och war ther sammastädz främmande. 2206

8. Men han drog vthu Bethlehem Juda stadh/ til at wandra hwart han kunde: och tå han kom på Ephraims berg til Micha huus/ på thet han skulle hålla sin wägh fram;

9. Frågade honom Micha: Hwadan kommer tu? Han swarade honom: Jagh är en Levite af BethLehem Juda/ och wandrar hwart jagh kan.

10. Micha sade til honom: Blif när migh/ tu skalt wara min fader/ och min Prester; jagh wil gifwa tigh åhrliga tijo silfpenningar/ och någor förenämnd kläder/ och tin födo. Och Leviten gick medh honom.

11. Och Leviten tog til at blifwa när mannenom; och han hölt then vnga mannen såsom en son.

12. Och Micha fylte Levitenom handena/ så at han wardt hans Prester/ och blef så i Micha huse.

13. Och Micha sade: Nu weet jagh/ at HERren warder migh godt giörandes/ efter jagh hafwer en Levit til Prest.

18. Capitel.

WJdh then tiden/ vthsände Dans barn speijare til at sökia hwar the kunde intaga sigh en arfwedeel/ v. 1. Och

Leviten vthi Micha huus spådde them lycko/ v. 5. När the tå kommo tilbaka/ v. 8. Drogo the af Dans slächte vp; kommo i Micha huus/ och togo bort hans helgedomar/ samt Leviten/ v. 11. Micha drog efter them/ och kunde doch intet vthrätta/ v. 22. Men the drogo vp/ och slogo Lais/ och bodde ther; och vprättade ther een Gudztienst/ v. 27.

I. Dans barn sökia arfwedeel/ och bespeija Lais.

PÅ then tiden war ingen Konung i Jsrael 2209; och Dans slächte sökte sigh en arfwedeel ther the måtte boo: ty in til then dagen 2217 war ännu ingen arflott fallen för them ibland Jsraels slächter. 2210

2. Och Dans barn sände vthaf sitt slächte och sina landzändar/ fem höfwitzmän/ stridsamma män/ ifrå Zorga och Esthaol 2211/ til at bespeija landet/ och ransaka om thet; och sade til them: Går åstadh/ och bespeijer landet: och the kommo vppå Ephraims berg til Micha huus/ och blefwo ther öfwer nattena.

3. Och som the nu woro medh Micha huusfolck/ kände the röstena af them vnga mannenom Levitenom/ och gingo bort til honom/ och sade til honom: Ho hafwer kommet tigh hijt? Hwad giör tu här? Och hwad hafwer tu här?

4. Han swarade them: Så och så hafwer Micha giordt emot migh/ och hafwer legdt migh/ at jagh skal wara hans Prester.

5. The sade til honom: Käre/ fråga Gudh til/ at wij måge få weta/ om wår wägh som wij wandrom skal oß lyckosam warda.

6. Presten swarade them: Går åstadh medh frijd; edar wägh är rätt för HERranom/ then J wandren.

7. Så gingo the fem män åstadh/ och kommo til Lais/ och sågo at thet folck som ther inne war/ bodde säkert/ efter the Zidoniers sedh stilla och säkre; och ingen war som them något bekymmer giorde i landena/ eller hade thet vnder sigh; och woro långt ifrå the Zidonier/ och hade intet beställa 2218 medh något folck.

8. Och the kommo til sina bröder i Zorga och Esthaol; och theras bröder sade til them: Huru går thet til medh eder?

9. The sade: Vp/ lät oß draga vp til them; ty wij hafwe besedt landet/ thet är ganska godt: therföre skynder eder/ och warer icke sene til at draga/ at J måge komma/ och taga landet in.

10. När J kommen/ warden J finnande ett säkert folck/ och landet är wijdt och bredt: ty Gudh hafwer thet gifwet i edra händer/ en sådana platz/ ther intet fattas som på jordene är.

II. Draga til Lais.

11. SÅ drogo vth af Dans slächte/ ifrå Zorga och Esthaol/ sex hundrat män/ wäl wäpnade til stridz:

12. Och drogo tijt vp/ och lägrade sigh i Kiriath Jearim i Juda: ther af kallas thet rumet Dans lägre 2212 alt in til thenna dagh; och thet är baak för KiriathJearim.

13. Och tädan gingo the vppå Ephraims berg/ och kommo til Micha huus.

14. Tå swarade the fem män/ som hade warit vthgångne til at bespeija Lais land/ och sade til sina bröder: Weten J ock at i thessom husom är en lifkiortel/ afgudar/ och gutit beläte? J mågen tilsee hwad eder til giörandes är.

III. Taga bort Michas helgedomar och hans Prest.

15. THe drogo tijt/ och kommo i then vnga mansens Levitens huus/ vthi Micha huus/ och helsade honom wänliga.

16. Men the sex hundrat wäpnade medh theras harnesk/ som woro vthaf Dans barnom/ stodo för dörene.

17. Och the fem män/ som hade vthdragne warit til at bespeija landet/ gingo vp/ och kommo tijt/ och togo belätet/ lifkiortelen/ och the gutna afgudarna: emedan stod Presten för portenom när the sex hundart wäpnade i theras harnesk.

18. Som nu hine woro komne in vthi Micha huus/ och togo belätet/ lifkiortelen/ och the gutna afgudarna/ sade Presten til them: Hwad giören J?

19. The swarade honom: Tijg/ och halt munnen på tigh/ och kom medh oß/ at tu må blifwa wår fader och Prester: är thet tigh bättre at tu äst Prester vthi ens mans huse/ än vthi een heel slächt och ätt i Jsrael?

20. Thet behagade Prestenom wäl/ och tog både lifkiortelen/ afgudarna/ och belätet/ och gaf sigh mitt ibland folcket.

21. Och tå the wände om/ och drogo sin wägh/ skickade the barnen/ och boskapen/ och alt thet bästa som the hade/ fram för sigh.

22. Som the nu woro fierran komne ifrå Micha huus/ ropade the män som i husen woro widh Micha huus; och följde efter Dans barn;

43. Och ropade til Dans barn: Och the wände sitt ansichte om/ och sade til Micha: Hwad skadar tigh/ at tu så ropar?

24. Han swarade: J hafwen tagit bort mina gudar/ som jagh giordt hafwer/ och Presten/ och dragen edra färde/ och hwad hafwer jagh nu meer? Och J säijen äntå til migh; hwad skadar tigh?

25. Men Dans barn sade til honom: Lät tina röst intet höras när oß/ at icke öfwerfalla tigh wrede män/ och tu låter tina siäl til/ och tins huus siäl.

26. Så gingo Dans barn sin wägh. Och Micha/ tå han såg at the woro honom förstarcke/ wände om/ och kom igen til sitt huus.

IV. Jntaga Lais/ och vprätta sigh en Gudztienst.

27. MEn the togo thet Micha giordt hade/ och then Presten som han hade/ och kommo til Lais til ett stilla och säkert folck/ och slogo them medh swärdz ägg/ och vpbrände staden medh eld. 2213

28. Och ingen war som them vndsatte/ ty han låg långt ifrå Zidon/ och hade medh ingom beställa: och han låg i then dalen/ som ligger widh Beth Rehob. Så bygde the staden/ och bodde ther vthi;

29. Och kallade honom Dan/ efter sins faders Dans namn/ hwilken af Jsrael född war: och staden heet tilförene Lais.

30. Och Dans barn vpsatte sigh belätet 2214: och Jonathan Gersons son Manasse sons/ och hans söner woro Prester 2215 vthi the Daniters slächte/ alt in til then tiden/ som the wordo förde fångne vthu landena. 2216

31. Och satte altså ibland sigh thet Micha beläte/ som han giordt hade/ så länge som Gudz huus war i Silo.

19. Capitel.

TÅ bodde ock en Levite i Ephraim/ hwilkens hustru bedref hoor/ och lop tädan til sin fader i Bethlehem/ v. 1. Men Leviten drog tijt vp/ och blef wäl antagen af hennes fader/ v. 3. På hemresone drog han i Gibea/ til en gammal man/ v. 15. Tå kommo Belials barn af stadenom/ togo hans frilla/ och hade sigh skändeliga medh henne/ så at hon blef död/ v. 24. Ty tog Leviten/ och styckiade henne i tolf stycker/ och sände til alla Jsraels landzändar/ v. 29.

I. En Levite drager at hämta sin förlupna frillo igen.

VThi then tiden war ingen Konung i Jsrael 2219/ och en Levitisk man war en främling widh sidona af Ephraims berg/ och hade tagit sigh ena frillo 2223 til hustru vthaf Bethlehem Juda.

2. Och som hon bedref hoor när honom/ lop hon ifrå honom til sins faders huus til Bethlehem Juda/ och blef ther i fyra månader.

3. Och hennes man stod vp/ och foor efter henne/ på thet han skulle tala wänliga medh henne/ och hämta henne igen til sigh. Och han hade en dräng/ och ett par åsnar medh sigh. Och hon hade honom in vthi sins faders huus: och tå qwinnones fader såg honom/ wardt han gladh/ och vndfick honom.

4. Och hans swär/ qwinnones fader/ hölt honom vppe/ så at han blef ther i tre dagar när honom; åto och drucko/ och blefwo ther om nattena.

5. På fierde dagen woro the bittida vppe/ och han stod vp och wille färdas; tå sade qwinnones fader til sin mågh: Styrck titt hierta medh en beta brödh/ sedan må J fara.

6. Och the satte sigh/ och åto hwar medh annan/ och drucko. Så sade qwinnones fader til mannen: Käre/ blif öfwer nattena/ och titt hierta ware lustigt.

7. Men mannen stod vp/ och wille färdas: men hans swär nödgade honom/ så at han blef then nattena ther.

8. Om morgonen på femte dagen war han vppe/ och wille färdas; tå sade qwinnones fader: Käre/ wederqweck titt hierta/ och lät oß töfwa så länge något lider vppå dagen/ och the åto medh hwar annan.

9. Och mannen stod vp/ och wille fara medh sine frillo/ och medh sinom dräng; men hans swär/ qwinnones fader/ sade til honom: Sij/ dagen är framliden/ och aftonen är förhandene/ blif qwar i natt/ sij/ här är herberge ännu i thenna dagen/ blif här öfwer natten/ at titt hierta må wara lustigt; i morgon ståån J bittida vp/ och dragen edra färde til tina hyddor.

10. Men mannen wille icke blifwa öfwer nattena/ vtan stod vp/ och foor sin wägh/ och kom in för Jebus/ thet är Jerusalem/ och hans paar åsnar klefjade/ och hans frilla medh honom.

11. Som the nu kommo in til Jebus/ förled fast dagen; och drängen sade til sin herra: Käre/ kom och lät oß draga in vthi the Jebuseers stadh/ och blifwa ther öfwer nattena.

12. Men hans herre sade til honom: Wij wilje icke draga in vthi the främmandes stadh/ som icke äro af Jsraels barn; vtan wij wilje fram bätter til Gibea.

13. Och sade til sin dräng: Gack vppå/ at wij måge komma någorstädz til nattena/ antingen i Gibea eller i Ramah.

14. Och the drogo fram åth och reste; och solen gick them neder hardt in widh Gibea/ som ligger i BenJamin.

II. Blifwer herbergad i Gibea.

15. OCh ther drogo the in/ til at blifwa ther i Gibea öfwer nattena. Tå han kom ther in/ satte han sigh på gatona i stadenom/ ty ther war ingen som them wille herberga i sino huse öfwer nattena.

16. Och sij/ ther kom en gammal man vthaf markene/ ifrå sitt arbete om aftonen; och han war ock så vthaf Ephraims berg/ och en främling i Gibea; men folcket i thet rumet/ woro Jemini barn.

17. Och tå han vplyfte sin ögon/ såg han then främmande mannen på gatone/ och sade til honom: Hwart wilt tu? Och hwadan kommer tu?

18. Han swarade honom: Wij äre komne ifrå Bethlehem Juda/ och farom in til sidona af Ephraims berg/ tädan jagh är: och war faren til Bethlehem Juda/ och nu faar jagh til HERrans huus/ och ingen wil herberga migh.

19. Wij hafwe halm och foder til wåra åsnar/ och brödh och wijn för migh/ och tine tienarinno/ och för drängen/ som medh tinom tienare är; så at oß fattas intet.

20. Then gamle mannen sade: War til fridz; alt thet tigh fattas finner tu när migh; allenast blif icke öfwer nattena på gatone.

21. Och han hade honom i sitt huus/ och gaf åsnomen foder: och the twådde sina fötter/ och åto och drucko.

III. Hans frilla blifwer af them i Gibea skändeligen handterad.

22. OCh som theras hierta begynte wara gladt/ sij/ tå kommo män af stadenom/ Belials barn 2220/ och belade huset/ och klappade på dörena/ och sade til then gamla mannen wärden i huset: Lät oß få then mannen hijt vth/ som i titt huus kommen är/ at wij måge känna honom. 2221

23. Men mannen huuswärden gick vth til them/ och sade til them: Jcke så mine bröder/ giörer icke thetta onda; efter thenne mannen är kommen i mitt huus; giörer icke en sådana galenskap.

24. Sij/ jagh hafwer ena dotter/ then ännu een jungfru är/ och thenne hafwer ena frillo/ them wil jagh låta komma vth til eder/ at J förnedren them/ och giörer medh them hwad eder täckes: 2222 men på thenna mannen giörer icke en sådana galenskap.

Een grufwelig gierning.

25. Men männerna wille intet lyda honom. Så tog mannen sina frillo/ och hade henne vth til them: then kände the/ och hade sigh skändeliga medh henne i then hela nattene/ alt in til morgonen; och som morgonroden vpgick/ låto the gå henne.

26. Tå kom qwinnan litet för dagningen in för dörena af mansens huus/ ther hennes herre inne war/ och föll ther omkull/ och låg ther in til liust war.

27. Tå nu hennes herre vpstod om morgonen/ och lät vp dörena af huset/ och gick vth til at fara sin wägh: sij/ tå låg hans frilla för dörene af huset */ och hennes händer på tröskelen.

28. Och han sade til henne: Statt vp/ lät oß gå; men hon swarade honom intet. Så tog han henne på sin åsna/ redde sigh til/ och foor heem til sitt.

IV. Leviten anmäler theras skändeliga gierning hoos the andra slächterna.

29. SOm han heem kom/ tog han en knif/ och tog sina frillo/ och styckiade henne medh been och medh allo i tolf stycker/ och sände til alla Jsraels landzändar.

30. Alle the som thet sågo/ sade: Sådant är aldrig skedt eller sedt/ sedan Jsraels barn kommo vthur Egypti land/ in til thenna dagh: nu betäncker eder här öfwer/ och rådens widh/ och säger til.

20. Capitel.

TÅ församlade sigh hela Jsrael Mizpa/ och rådslogo hwad the giöra wille/ v. 1. Och the sände til BenJamin/ at the måtte få vth the män/ som sådana dårskap bedrifwit hade/ v. 12. Men the wille icke/ vtan rustade sigh til stridz/ v. 13. När tå the Jsraeliter hade skickat sigh til stridz/ v. 17. Slogo the af Gibea vth twå resor/ och slogo af Jsrael fyratijo tusend/ v. 21. Tredie resan want Jsrael/ och föllo af BenJamin fem och tiugu tusend/ v. 26. Och Jsrael gaf alt til spillo/ och vpbrände BenJamins städer i eld/ v. 48.

I. Jsrael församlar sigh emot BenJamin.

SÅ drogo Jsraels barn vth/ och församlade sigh ihoop såsom en man/ ifrå Dan alt in til BerSeba/ och ifrå Gileadz land in til HERran i Mizpa: 2224

2. Och gingo tilhopa vthaf alla wråår/ all folck af all Jsraels slächte i Gudz menighet/ fyrahundrade tusend män til foot/ som swärd vthdrogo.

3. Men BenJamins barn fingo höra at Jsraels barn woro dragne vp til Mizpa/ och Jsraels barn sade: Säger huru thet onda tilgångit är.

4. Tå swarade Leviten qwinnones man/ som dräpen war/ och sade: Jagh kom til Gibea 2225 i BenJamin medh mine frillo/ til at blifwa ther öfwer nattena:

5. Tå hofwo sigh vp borgarena i Gibea emot migh/ och belade migh i huset om nattena/ och wille slå migh ihiäl/ och skämde min frillo/ så at hon blef död. 2226

6. Så tog jagh min frillo/ och styckiade henne/ och sände thet i alla Jsraels arfs mark: förty/ the hade giordt een slem ting och galenskap i Jsrael.

7. Sij/ nu ären J här alle Jsraels barn/ rådens widh hwad J skolen giöra ther til.

8. Tå reste sigh alt folcket vp såsom en man/ och sade: Jngen gånge heem i sina hyddo eller i sitt huus:

9. Vtan thet wilje wij nu giöra emot Gibea: Lät oß kasta lott;

10. Och taga tijo män af hundrade/ och hundrade af tusende/ och tusende af tijo tusend af alla Jsraels slächter/ at the besörja spijsning för folcket: at the måga komma/ och giöra medh Gibea BenJamins/ efter all theras galenskap/ som the i Jsrael bedrifwit hafwa.

11. Så församlade sigh til Staden alle Jsraels män såsom en man/ och förbundo sigh.

II. Jsraels bodskap til BenJamin.

12. OCh Jsraels slächter sände några män til alla BenJamins slächt/ och läto säija them: Hwad är thet för een ond ting/ som når eder skedd är?

13. Så får oß nu vth the män Belials barn i Gibea 2227/ at wij måge dräpa them/ och låta thet onda komma ifrån Jsrael. Men BenJamins barn wille icke lyda sina bröders Jsraels barnas röst:

14. Vtan församlade sigh vthu städerna in til Gibea/ til at draga vth til stridz emot Jsraels barn.

15. Och wordo på then dagen talde BenJamins barn vthu städerna/ sex och tiugu tusend män som swärd

vthdrogo; förvthan the borgare i Gibea/ the wordo talde siu hundrat vthwalde män.

16. Och ibland alt thetta folcket woro siuhundrade vthwalde män/ som wensterhändte woro/ och kunde medh slungor drabba på ett hår/ så at the intet felade.

17. Men the män af Jsrael förvthan the af BenJamin/ wordo talde fyrahundrade tusend män/ som swärd förde/ och stridsamme män woro.

III. Jsrael strider emot BenJamin/ och warder twå gångor slagen.

18. JSraels barn stodo vp/ och drogo vp til Gudz huus/ och frågade Gudh/ och sade: Ho skal draga tijt vp för oß til at begynna striden emot BenJamins barn? HERren sade: Juda skal begynna.

19. Altså stodo Jsraels barn om morgonen vp/ och lägrade sigh för Gibea:

20. Och hwar och en af Jsrael gick vth til at strida emot BenJamin/ och skickade sigh til at strida emot Gibea.

21. Tå föllo BenJamins barn vth af Gibea/ och slogo på then dagen af Jsrael tw och tiugu tusend män til markena.

22. Men folcket Jsraels män förmannade sigh/ och redde sigh til at ytterligare strida på samma platsen ther the sigh i then förra dagen redt hade:

23. Och Jsraels barn drogo vp/ och greto för HERranom alt in til aftonen: och frågade HERran/ och sade: Skole wij meer falla til och strida medh BenJamins barn wåra bröder? HERren sade: Drager vp til them.

24. Och tå Jsraels barn trädde then andra dagen til at strida emot BenJamins barn:

25. Föllo the BenJamiter vthu Gibea emot them på samma dagen/ och slogo ännu til markena aderton tusend män af Jsraels barn/ som alle swärd förde.

26. Tå drogo all Jsraels barn vp/ och alt folcket/ och kommo til Gudz huus 2230/ och greto/ och blefwo ther för HERranom/ och fastade then dagen in til aftonen/ och offrade bränneoffer och tackoffer för HERranom:

27. Och Jsraels barn frågade HERran/ och ther sammestädz war Gudz förbundz ark på then tiden.

28. Och Pinehas 2228 Eleazars son Aarons sons stod för honom på then tiden/ och sade: Skole wij meer draga vth til at strida emot BenJamins barn wåra bröder/ eller skal jagh wända igen? HERren sade: Drager tijt vp; i morgon skal jagh 2231 gifwa them i edra händer.

IV. Jsrael slär BenJamin.

29. OCh Jsraels barn bestälte ett bakhåll omkring staden Gibea:

30. Och drogo så Jsraels barn vp på tredie dagen til BenJamins barn; och skickade sigh emot Gibea såsom i the twå gångor tilförene.

31. Tå drogo BenJamins barn vth emot folcket/ och gofwo sigh ifrå staden/ och begynte til at slå och sarga några af folcket/ såsom förr i the twå gångor/ i markene på twå wägar: then ene går til BethEl/ och then andre til Gibea/ widh tretijo män i Jsrael.

32. Tå tänckte BenJamins barn/ the äro slagne för oß såsom tilförene; men Jsraels barn sade: Lät oß fly at wij måge komma them ifrå staden vth vppå wägarna.

33. Så reste vp alle män af Jsrael hwar af sitt rum/ och skickade sigh i BaalThamar/ och thet bakhållet af Jsrael gaf sigh vp vthu sitt rum/ ifrå Gaba kulo:

34. Och kommo in moot Gibea tijo tusend män vthwalde af hela Jsrael/ så at striden wardt skarp: men the wiste icke at them ondt tilstundade.

35. Altså slog HERren BenJamin för Jsraels barn/ så at Jsraels barn på then dagen förderfwade fem och tiugu tusend/ och hundrade män i BenJamin/ som alle swärd förde.

36. Ty/ tå BenJamins barn sågo/ at the slagne woro/ gåfwo Jsraels män them rum; ty the förläto sigh på bakhållet som the hade bestält in widh Gibea.

37. Och bakhållet skyndade sigh ock/ och drogo fram til Gibea/ och stormade til/ och slogo then hela staden medh swärdz ägg.

38. Och the hade een lösn sigh emellan the män af Jsrael och bakhållet/ til at öfwerfalla them medh swärd/ när röken af stadenom vpslog.

39. Tå nu the män af Jsrael wände sigh i stridene/ och BenJamin begynte til at slå och försarga i Jsrael widh tretijo män; och tänckte/ the äro slagne för oß såsom i then förra stridene:

40. Så begynte slå en röök af staden rätt vp; och BenJamin wände sigh tilbaka/ sij/ tå gick röken af hela stadenom vp i himmelen.

41. Och the män af Jsrael wände ock om: tå förskräcktes the män af BenJamin; förty/ the sågo at them tilstundade ondt.

42. Och the wände sigh för the män af Jsrael på then wägen til öknena: men striden fulfölgde them: ther til the som af städerna inkomne woro/ the förderfwade them ther inne.

43. Och the kringhwärfde BenJamin/ och fulfölgde them alt in til Menuah/ och förtrampade them in för Gibea öster vth.

44. Och föllo af BenJamin aderton tusend män/ som alle stridsamme män woro.

45. Tå wände the sigh/ och flydde åth öknena til then bergklippon Rimmon: men på then samma wägen slogo the fem tusend män/ och följde them efter alt in til Gideom/ och slogo them af tw tusend.

46. Och så föllo på then dagen af BenJamin fem och tiugu tusend män som swärd förde; och alle stridsamme män woro.

47. Allenast sex hundrat män wände sigh/ och flydde åth öknena til then bergklippon Rimmon 2229; och blefwo i Rimmons bergsklippo i fyra månader.

48. Och the män af Jsrael kommo igen til Ben Jamins barn/ och slogo medh swärdz ägg them i stadenom/ både folck och fää/ och alt thet man fan; och alla the städer som the funno/ vpbrände the i eld.

21. Capitel.

OCh Jsrael greet öfwer the BenJamiter/ efter then hela slächten war mästadeels nederlagd/ v. 1. Jcke kunde the heller gifwa them igenlefdom theras döttrar: ty the hade sworet ther vppå/ v. 7. Men efter the af Jabes i Gilead icke wille komma medh til stridena/ sände the och läto slå Jabes/ v. 8. Och togo theras döttrar/ och gofwo them som igenlefde woro/ af BenJamin/ v. 12. Them blef ock tilstadt at röfwa sigh hustrur/ af the

mäns döttrar i Silo/ v. 19.

I. Jsrael ömkar sigh öfwer BenJamin/ och rådslår huru the måtte vprättas.

OCh the män af Jsrael hade sworet i Mizpa/ och sagt: Jngen af oß skal gifwa sina dotter the BenJamiter til hustru.

2. Och folcket kom til Gudz huus/ och blef ther för Gudi alt in til aftonen: och the vphofwo sina röst/ och greto swårliga/

3. Och sade: O HERre Jsraels Gudh/ hwij är thetta skedt i Jsrael/ at een slächt är i dagh nederlagd i Jsrael?

4. Then andra dagen war folcket bittida vppe/ och bygde ther ett altare/ och offrade bränneoffer och tackoffer. 2232

5. Och Jsraels barn sade: Hwilken är then af Jsraels slächter/ som icke hijt vpkommen är medh menighetene in för HERran? Ty en stoor eed war gången/ at then som icke vpkomme til HERran i Mizpa/ han skulle döden döö.

6. Och Jsrael ångrade sigh öfwer sin broder BenJamin/ och sade: J dagh är een slächt i Jsrael nederlagd.

7. Huru wilje wij giöra/ at the som qware äro måga få hustrur? Ty wij hafwe sworet widh HERran/ at wij icke skole gifwa them hustrur vthaf wåra döttrar.

8. Och sade: Hwilken är af Jsraels slächter som icke är kommen hijt vp til HERran i Mizpa? Och sij/ ther hade ingen warit i menighetenes lägre vthaf Jabes i Gilead:

9. Ty the talde folcket/ och sij/ ther war ingen borgare af Jabes i Gilead.

II. Jsrael slår Jabes/ och tager hustrur åth BenJamin.

10. TÅ sände menigheten tolf tusend män af stridsamma män/ och budo them/ och sade: Går bort/ och slår medh swärdz ägg the borgare i Jabes i Gilead medh hustrur och barn.

11. Doch skolen J så giöra: alt thet mankön är/ och alla the qwinnor som när manne legat hafwa/ skolen J til spillo gifwa. 2233

12. Och the funno när the borgare i Jabes i Gilead fyrahundrade pigor/ som Jungfrur woro/ och när ingen man legat hade; them förde the i lägret til Silo som ligger i Canaans land.

13. Tå sände hela menigheten bort/ och lät tala medh BenJamins barn/ som lågo i bergklippone Rimmon 2234/ och kallade them wänliga.

14. Altså kommo BenJamins barn igen på then tiden: och the gofwo them til hustrur the som the widh lijf behållit hade vthaf Jabes qwinfolck i Gilead: och funno så inga flera.

15. Tå ångrade sigh folcket öfwer BenJamin/ at HERren hade giordt ett splitter i Jsraels slächter.

16. Och the äldste 2235 i menighetene sade: Hwad wilje wij giöra/ at the som öfwer äro måga ock få hustrur? Ty the qwinnor i BenJamin äro förgiorda.

17. Och sade: The måste ju behålla sitt arf som igen blefne äro af BenJamin/ at icke een slächt nederlägges i Jsrael.

18. Och wij kunne icke gifwa them wåra döttrar til hustrur; ty Jsraels barn hafwa sworet och sagt:

Förbannad ware then som the BenJamiter gifwer hustru.

III. För the öfrige röfwas hustrur i Silo.

19. OCh the sade: Sij/ thet är een åhrlig HERrans högtijd i Silo/ norr vth ifrå Gudz huus/ öster vth på then wägen som drager ifrå BethEl in til Sichem/ och söder ifrå Lebona.

20. Och the budo BenJamins barnom/ och sade: Går bort/ och sitter i försåt i wijngårdarna:

21. När J tå seen/ at Silo döttrar gå vth i dantz 2236/ så gifwer eder hasteliga vthu wijngårdarna/ och tager hwar och en sigh een hustru af Silo döttrar/ och går vthi BenJamins land.

22. När nu theras fäder eller bröder komma til at beklaga sigh för oß/ wilje wij säija til them: Warer them barmhertige för wåra skul: förty/ wij hafwe icke tagit them hustrur medh strijd/ vtan J wille icke gifwa them them; thet är nu edor skul.

23. BenJamins barn giorde ock så/ och togo qwinnor efter sitt tahl/ hwilka the röfwade vthaf dansen: och foro bort/ och bodde i sin arfwedeel/ och bygde städer/ och bodde ther vthi.

24. Jsraels barn foro ock tädan på then tiden/ hwar och en til sina slächt/ och til sina ätt: och drogo vth tädan hwar och en til sin arfwedeel.

25. På then tiden war ingen Konung i Jsrael; vtan hwar och en giorde hwad honom tycktes rätt wara. 2237

Ände på Domare boken.

Ruths Book.

Vthi hwilken beskrifwes:

FÖrst; huruledes EliMelech en man af BethLehem Juda/ för then dyra tiden skul/ drog medh sine hustru/ och twå söner in vthi the Moabiters land/ och blef ther död/ samt hans söner: och Naemi hans hustru/ samt Ruth hans sonahustru/ drogo tilbaka igen til BethLehem/ cap. 1.

II. På hwad sätt Ruth kom til giftermål medh Boas/ och födde Obed/ som war Jsai fader/ cap. 2. 3. 4.

1. Capitel.

TÅ the domare regerade/ wardt en hård tijd i landena/ v. 1. Therföre drog EliMelech/ medh Naemi sin hustru och twå söner in vthi the Moabiters land/ v. 2. Efter EliMelechs dödh/ togo hans söner Moabitiska hustrur/ v. 4. Och blefwo döde/ v. 5. Therföre drog Naemi medh sina sonahustrur tilbaka igen/ v. 6. På wägen/ när hon wille låta them ifrå sigh/ v. 8. Wände Arpa tilbaka: men Ruth blef när henne/ v. 14. Och the kommo båda til BethLehem i hweteandene/ v. 18.

I. EliMelech reser för dyyr tijd skul til Moab.

PÅ then tiden tå domare regerade/ wardt en hård tijd i landena: och en man af BethLehem Juda foor bort/ och war främmande vthi the Moabiters land/ medh sine hustru/ och twå söner;

II. EliMelech och hans söner döö.

2. HAn heet EliMelech/ och hans hustru Naemi/ och hans twå söner Mahlon och Chilion/ the woro Ephrateer af BethLehem Juda: och tå the kommo in i the Moabiters land/ blefwo the ther.

3. Och EliMelech Naemi man blef död: och hon blef qwar medh sina twå söner:

4. The togo Moabitiska hustrur/ then ena heet Arpa/ then andra Ruth.

5. Och som the hade bodt ther i tijo åhr/ blefwo the både döde/ Mahlon och Chilion/ så at qwinnan war qwar efter båda sina söner/ och sin man.

III. Naemi drager heem/ och afskedar sina sonahustrur.

6. SÅ giorde hon redo medh sina twå sonahustrur/ och foor vth igen af the Moabiters land: ty hon hade förnummet i Moabiters land/ at HERren hade sökt sitt folck/ och gifwit them brödh:

7. Och gick vth ifrå thet rum ther hon warit hade/ och båda hennes sonahustrur medh henne. Och tå hon i wägen war heem åth Juda land igen;

8. Sade hon til båda sina sonahustrur: Går edra färde/ och wänder om igen/ hwar edra til sins moders huus: HERren giöre barmhertighet medh eder/ såsom J medh the döda och medh migh giordt hafwen.

9. HERren gifwe eder at J mågen finna roo hwar i sins mans huus: och hon kyste them. Tå hofwo the sina röst vp/ och greto;

10. Och sade til henne: Wij wilje gå medh tigh til titt folck.

11. Men Naemi sade: Wänder om mina döttrar; hwij wiljen J gå medh migh? Huru kan jagh nu här efter hafwa barn i mitt lijf/ som edra män blifwa måtte?2238

12. Wänder om mina döttrar/ och går edra färde; ty jagh är nu förgammal til at gifwa migh manne i wåld. Och om jagh än sade: Thet är förhoppandes at jagh i thenne nattene må taga migh en man/ och föda barn:

13. Så kunnen J doch icke bida in til thes the warda stoor: ty J föråldradens/ så at J kunden inga män hafwa. Jngalunda mina döttrar: ty thet giör migh ångest för edra skul; ty HERrans hand är vthgången öfwer migh.

IV. Arpa wänder tilbaka; men Ruth blifwer när sina swäro.

14. TÅ hofwo the sina röst vp/ och greto ännu meer: och Arpa kyste sina swäro; men Ruth blef när henne.

15. Men hon sade: Sij/ tin swågerska hafwer wändt tilbaka til sitt folck/ och til sin gudh; wändt ock tu om efter tina swågersko:

16. Ruth swarade: Tala migh icke i thet sinnet/ at jagh skal öfwergifwa tigh/ och wända tilbaka igen ifrå tigh: tijt tu går/ tijt wil jagh ock gå/ ther tu blifwer/ ther blifwer jagh ock; titt folck är mitt folck/ och tin Gudh är min Gudh.

17. Ther tu döör/ ther döör jagh ock; ther wil jagh ock begrafwen warda: HERren giöre migh thet och thet/ om döden icke skal skilja oß åth.

18. Som hon nu såg/ at hon stod fast i thet sinnet/ at hon wille följa henne/ wände hon åter at tala meer ther om medh henne.

V. The ankomma til BethLehem.

19. SÅ gingo the båda medh hwar andra in til thes the kommo til BethLehem: och tå the kommo til BethLehem/ rörde sigh hela staden öfwer them/ och sade: Är thetta Naemi?

20. Men hon sade til them: Kaller migh icke Naemi/ vtan Mara; ty then alsmächtige hafwer swårliga

bedröfwat migh:

21. Full drog jagh här vth/ och toman hafwer HERren låtit migh komma igen: Hwij kallen J migh tå Naemi/ efter HERren hafwer så tryckt migh/ och then alsmächtige hafwer bedröfwat migh?

22. Och thet war på then tiden tå biugganden war begynt/ tå Naemi och hennes sonahustru Ruth then Moabitiskan igen kommo af the Moabiters land til BethLehem. Thenna Ruths Historia/ är/ såsom the gamle Ebreer mena/ therföre förnemligen insatt i then helga Skrift/ at man ther vthaf skulle weta Christi wår Frälsares slächtregister: ty af thenna Ruth föddes Obed/ Jsai fader/ hwilken war Davidz fader/ Ruth. 4:17. Matth. 1:5.

2. Capitel.

BOas EliMelechs frände war boendes i BethLehem/ v. 1. Ruth beddes lof af sine swäro/ gick vth och hämtade ax/ och kom oförwarandes vppå Boas åker/ v. 2. Thet tilstadde henne Boas/ v. 4. Förtälde hwad godt han hade hördt om henne/ och prisade henne therföre/ at hon hade wändt sigh til Jsraels Gudh/ v. 11. Han lät henne ock äta hoos sitt folck; och hon hämtade och bar til sina swäro/ v. 14. Hwilken/ när hon hörde hwad barmhertighet Boas medh henne giordt hade/ lät hon Ruth förnimma at Boas war theras arfwinge/ och bad henne yttermera hämta vppå hans åker/ v. 19.

I. Boas berömmes/ och Ruth hämtar ax på hans åker.

OCh ther war en man Naemi mans frände af EliMelechs slächt/ benämnd Boas 2239: och war en ährlig man.

2. Och Ruth then Moabitiskan sade til Naemi: Lät migh gå vth på åkren/ och hämta ax 2240 efter then som jagh nåde för finner. Hon sade til henne: Gack min dotter.

3. Hon gick åstadh/ kom och hämtade vp efter them som skåro på åkrenom: och thet hände/ at then åkren war Boas arfwedeel/ som af EliMelechs slächt war.

4. Och sij/ Boas kom ifrå BethLehem/ och sade til skördemännerna: HERren ware medh eder. The swarade: HERren wälsigne tigh.

5. Och Boas sade til sin tienare/ som satter war öfwer skördemännerna: Hwem hörer then vnga qwinnan til?

6. Drängen/ som öfwer skördemännerna satter war/ swarade och sade: Thet är then Moabitiska qwinnan/ som medh Naemi igenkommen är ifrå the Moabiters land.

7. Ty hon sade: Käre/ lät migh vphämta/ och församla emellan kärfwarna efter skördemäñerna: och är så kommen och hafwer ståndet sedan i morgons in til nu/ och hafwer icke en tijd gångit heem.

II. Boas bewisar henne barmhertighet.

8. TÅ sade Boas til Ruth: Hör min dotter/ tu skalt icke gå bort på någon annan åker til at hämta; och skalt icke heller gå hädan/ vtan halt tigh in til mina pigor:

9. Och tag wahra vppå hwar the skära på åkren/ och gack efter them: jagh hafwer sagt mina dränger/ at ingen skal komma widh tigh: och om tigh törster/ gack til karen/ och drick ther mina dränger hämta.

10. Tå föll hon på sitt ansichte/ och tilbad nedh på jordene/ och sade til honom: Hwar medh hafwer jagh then nåden funnet för tin ögon/ at tu känner migh/ som doch främmande är?

11. Boas swarade/ och sade til henne: Migh är sagt alt thet tu giordt hafwer medh tine swäro efter tins mans

dödh/ at tu hafwer öfwergifwit tin fader och tina moder/ och titt fädernesland/ och faret til thet folck/ som tu tilförene intet kände.

12. HERren wedergälle tigh thet tu giordt hafwer: och tin löön ware fulkommen när HERranom Jsraels Gudh/ til hwilken tu kommen äst til at hafwa tröst vnder hans wingar.

13. Hon sade: Lät migh finna nådh för tin ögon/ min herre/ ty tu hafwer hugswalat migh/ och talat tine tienarinno wänliga til; ändoch jagh icke är såsom någon af tina pigor.

14. Boas sade til henne: När måltid är/ så kom hijt til medh/ och ät brödh/ och doppa tin beta vthi ätikiona: så satte hon sigh när skördemännerna; och han lade henne torkad ax före/ och hon åt/ och wardt mätt/ och lät blifwa något qwart.

15. Och tå hon stod vp til at hämta/ böd Boas sina dränger/ och sade: Läter henne ock hämta emellan kärfwarna/ och snubber henne intet.

16. Och läter theslikes falla vthaf händerna henne til/ och läter liggiat/ at hon må vphämta thet/ och ingen tale therföre illa til henne.

III. Ruth berättar för Naemi hwad sigh wederfarit war.

17. SÅ hämtade hon på åkrenom alt in til aftonen: och thet hon vphämtat hade/ tröskade hon/ och thet war widh ett Epha biugg:

18. Och lade på sigh/ och kom i staden: och wijste sine swäro hwad hon hämtat hade: ther til bar hon fram/ och gaf henne thet henne qwart blifwit war; ther hon af mättad wardt.

19. Tå sade hennes swära til henne: Hwar hafwer tu hämtat i dagh/ och hwar hafwer tu arbetat? Wälsignad ware then som widh tigh kändz hafwer: och hon sade thet sine swäro när hwem hon arbetat hade/ och sade: Then man som jagh i dagh när arbetat hafwer/ heter Boas.

IV. Naemi vnderwisar Ruth/ at Boas warhennes arfwinge.

20. NAemi sade til sina sonahustru: Wälsignad ware han HERranom; ty han hafwer icke tilbaka låtit sina barmhertighet/ hwarken på the lefwande eller på the döda. Och Naemi sade til henne: Then mannen är oß åkommen/ och är wår arfwinge.

21. Ruth then Moabitiskan sade: Han sade ock til migh: Halt tigh in til mina dränger/ til thes the hafwa alt inbärgat.

22. Naemi sade til Ruth sina sonahustru: Thet är bättre/ min dotter/ at tu går vth medh hans pigor/ at på en annan åker icke någor afwisar tigh.

23. Altså hölt hon sigh in til Boas pigor/ och hämtade ther så länge biugganden och hweteanden öfwerfaren war: och kom igen til sina swäro.

3. Capitel.

MEn Naemi gaf sina sonahustru rådh/ at hon skulle gå til logan om aftonen/ och läggia sigh widh Boas fötter/ v. 1. Hon giorde så/ v. 5. När han tå blef warse/ at thet war hon/ tilsade han henne ächtenskap/ doch först medh wilkor/ v. 10. Om morgonen bittida/ lät han henne ifrå sigh; bad henne hålla thet hemliga/ och gaf henne sex mått korn/ v. 14. Hon kom til sina swäro/ och förtälde henne hwad som skedt war/ v. 16.

I. Naemi gi fwer Ruth rådh om ächtenskaps erhållande.

OCh Naemi hennes swåra sade til henne: Min dotter/ jagh wil komma tigh til roo/ så at tu skalt må wäl.

2. Then samme Boas wår skyllman/ när hwilkens pigor tu warit hafwer/ kastar i thenna nattene korn på sin loga:

3. Så twå tigh/ och smör tigh/ och drag tin kläder vppå/ och gack neder til logan/ så at ingen känner tigh/ til thes han hafwer ätit och drucket.

4. När han tå lägger sigh/ så märck til hwar han lägger sigh/ och kom och lyft vp kläden widh hans fötter/ och lägg tigh/ så warder han tigh wäl säijandes hwad tu giöra skalt.

II. Ruth följer rådet/ och begärar ächtenskap.

5. HOn sade til henne: Alt thet tu säger migh/ wil jagh giöra.

6. Hon gick neder til logan/ och giorde alt såsom hennes swära henne budit hade.

7. Och tå Boas hade ätit och druckit/ wardt hans hierta gladt/ och kom och lade sigh baak för en kornskyl: och hon kom sachta 2241/ och lyfte vp kläden widh hans fötter/ och lade sigh.

8. Widh midnatz tijd/ wardt mannen förfärad/ och tog om sigh/ och sij/ en qwinna låg widh hans fötter.

9. Och han sade: Ho ästu? Hon swarade: Jagh är Ruth tin tienarinna/ sträck vth tin winga öfwer tina tienarinno; ty tu äst arfwingen.

III. Boas betingar om ächtenskap.

10. HAn sade: Wälsignad ware tu HERranom/ min dotter/ tu hafwer sedermeer giordt een bättre barmhertighet än tilförene/ at tu icke hafwer gångit efter ynglingar/ rika eller fattiga.

11. Nu min dotter fruchta tigh intet/ alt thet tu säger/ wil jagh giöra tigh: förty/ hela staden af mitt folck weet/ at tu äst een dygdesam qwinna.

12. Thet är sant at jagh är arfwingen; men en annar är närmer än jagh:

13. Blif i natt; J morgon om han tager tigh/ är så godt; löster honom ock icke taga tigh/ så wil jagh taga tigh/ så wist som HERren lefwer: sof in til morgonen.

IV. Boas gifwer henne afsked; och hon berättar sine swäro/ hwad skedt war.

14. OCh hon sof in til morgonen widh hans fötter: och hon stod vp förra än någor then andra känna kunde/ och han sade: Lät icke vppenbart warda at någon qwinna är kommen til logan.

15. Och sade: Räck hijt tin mantel/ som tu hafwer vppå/ och hålt honom fram; och hon hölt honom fram: och han mälte sex mått korn/ och lade på henne. Och han kom i staden;

16. Men hon kom til sina swäro/ then sade: Huru går thet medh tigh min dotter? Och hon sade henne alt thet mannen hade giordt henne/

17. Och sade: Thessa sex mått korn gaf han migh/ ty han sade: Tu skalt icke komma medh toma händer til tina swäro.

18. Hon sade: Lät oß bida min dotter/ til thes tu får see hwart vth thet wil; ty mannen wänder icke igen medh

mindre han giör ther i dagh en ända medh.

4. Capitel.

TÅ gick Boas i porten in för the äldsta/ och tilböd then närmare arfwingen/ om han wille köpa Naemi åker/ och taga Ruth til hustru/ v. 1. Men han förnekade thet/ och gaf Boas sin rätt/ v. 6. Tå köpte Boas arfwet/ och tog Ruth til hustru/ v. 9. Ther til the alle önskade honom lycko/ v. 11. Och Ruth födde honom Obed/ hwilken war Jsai fader/ v. 13. Hans förfäder warda sedan vpräknade/ alt in til Perez/ Juda Patriarchens son/ v. 18.

I. Boas tilbiuder närmare arfwingen Naemi åker/ medh wilkor at taga Ruth.

BOas gick vp i porten/ och satte sigh ther; och sij/ när arfwingen gick ther fram/ talade Boas til honom/ och sade: Kom och sätt tigh här/ ehuru 2242 titt namn är. Och han kom/ och satte sigh.

2. Och han tog tijo män af the äldsta i staden/ och sade: Sätter eder här. Och the satte sigh.

3. Tå sade han til arfwingan: Naemi som ifrå the Moabiters land igen kommen är/ biuder ett stycke åker faalt/ som hörde wår broder EliMelech til.

4. Therföre tänckte jagh/ at jagh skulle thet kundgiöra tigh/ och säija: Wilt tu komma thet i titt arf/ så köp thet in för borgarena/ och in för the äldsta af mitt folck2243. Wilt tu ock icke kommat i titt arf/ så säg migh thet/ at jagh må weta thet: ty här är ingen arfwinge til annar än tu/ och jagh näst tigh. Han sade: Jagh wil komman i mitt arf.

5. Boas sade: När tu köper åkren af Naemi hand/ så måste tu ock taga Ruth then Moabitiskon thens dödas hustru/ at tu må vpwäckia them döda namn til hans arfwedeel.

II. Arfwingen wägrar sigh/ och gifwer Boas sin rätt.

6. TÅ sade han: Jagh kan icke blifwa widh arfwet/ at jagh til ewentyrs icke förderfwar min arfwedeel: lös tu hwad jagh lösa skulle/ ty jagh kan icke lösan.

7. Och thet war een gammal sedwänja i Jsrael/ när en någon ting icke ärfwa eller köpa wille/ til at all ting skulle fast blifwa/ så drog han sin skoo vthaf/ och fick them andra: thet war tå til ett witnesbyrd i Jsrael.

8. Och arfwingen sade til Boas: Köp tu thet: och drog sin skoo af.

III. Boas köper Naemi åker/ och tager Ruth til hustru.

9. OCh Boas sade til the äldsta/ och til alt folcket: J ären i thenna dagh witne/ at jagh hafwer köpt alt thet EliMelech/ och alt thet Chilion och Mahlon tilhörde/ vthaf Naemi hand.

10. Ther til tager jagh ock Ruth then Moabitiskon Mahlons hustru migh til hustru/ at jagh må vpwäckia them döda namn i hans arfwedeel/ och hans namn icke skal vthrotat warda ibland hans bröder/ och vthu hans rums portar: thes äre J witne i thenna dagh.

11. Och alt folcket/ som i portenom war/ samt medh the äldsta/ sade: Wij äre witne; HERren giöre then qwinnona som kommer i titt huus/ såsom Rachel2244 och Lea2245/ hwilka båda hafwa vphygdt Jsraels huus: och blif ährlig hållen i Ephrata/ och war namkunnig i BethLehem.

12. Och titt huus ware såsom Perez 2246 huus/ hwilken Thamar födde Juda/ vthaf then sädh som HERren tigh gifwandes warder af thenna qwinnone.

IV. Theras ächtenskap wälsignas medh arfwinge; och theras efterkommande vpräknas.

13. SÅ tog Boas Ruth/ at hon wardt hans hustru: och när han låg när henne/ gaf HERren henne at hon wardt hafwandes/ och födde en son.

14. Tå sade qwinnorna til Naemi: Lofwad ware HERren som hafwer låtit tigh icke fattas arfwinga i thenna tiden/ at hans namn må blifwa i Jsrael.

15. Han warder tigh kommandes til lijf igen/ och försörjandes tigh i tinom ålder: ty tin sonahustru som tigh älskat hafwer/ hafwer födt then tigh bättre är än siu söner. 2247

16. Och Naemi tog barnet/ och lade thet i sitt sköt/ och wardt thes amma.

17. Och hennes granhustrur gåfwo honom ett namn/ och sade: Naemi är födt ett barn; och the kallade honom Obed; han är Jsai fader/ som är Davidz fader.

18. Thetta är Perez byrd 2248: Perez födde Hezron.

19. Hezron födde Ram 2249; Ram födde Amminadab.

20. Amminadab 2250 födde Nahesson; Nahesson födde Salmon.

21. Salmon födde Boas; Boas födde Obed.

22. Obed födde Jsai; Jsai födde David.

Ände på Ruths book.

PRIMUS SAMUELIS.

Then

Första Samuels Book/ 2262

Vthi hwilken förhandlas thesse stycker:

FÖrst; om Samuels föräldrar och födelse. Om Eli och hans söners synd och säkerhet: och huru Gudh igenom en Prophete och igenom Samuel låter förkunna honom/ hwad straff och olycka han wille låta komma öfwer honom och hans huus. Ther näst/ at Gudz ark blef borttagen; både Eli söner slagne/ och huruledes han sielf ömkeligen omkom/ samt hans sonahustru/ c. 1. 2. 3. 4.

II. The Philisteers plåga och siukdom/ medan Gudz ark war när them: huru the sände honom medh ett skuldoffer tilbaka igen: och at Jsrael sedan igenom Samuels offrande och böön til Gudh öfwerwan the Philisteer/ cap. 5. 6. 7.

III. Huruledes Jsrael begärar Konung: Om Konungs rätt: Om Saul/ at han blef smord til Konung/ och sedan stadfäst/ vthi Mizpa/ cap. 8. 9. 10. Och at han vndsatte Jabes/ och slog the Amoreer/ c. 11. Sedan om Samuels oskyldighet och rättwisa regemente; och huru Gudh genom Samuels böön lät dundra/ cap. 12. Om Sauls krijg emot the Philisteer/ och emot Amalek; och at han förtog sigh på thet spilgifna/ cap. 13.

IV. Om David/ at han blef smord til Konung/ och slog Goliath: hans förbund medh Jonathan: Huru Saul förfölgde honom/ och stod efter hans lijf/ cap. 16. 17. 18. 19.

V. Om Davidz flycht/ och förbund medh Jonathan andre resan/ och at han åt af skådobröden i Nobe: Om Doeg/ hwilken förrådde och drap fem och ottatijo HERrans Prester/ cap. 20. 21. 22.

VI. Huru David flyr i öknena/ och Saul när han faar efter honom/ kommer oförwarandes i Davidz händer: Om Samuels dödh: om Nabal/ och Abigail/ hwilken sedan blef Davidz hustru/ cap. 23. 24. 25. Huru Saul söker efter David/ och faller annan gången i hans händer: och David sedan flydde til Achis Konungen i Gath/ cap. 26. 27.

VII. The Philisteers krijg emot Saul/ och huru Saul låter een spåqwinna vpwäckia Samuel: At David blef förnekat draga medh the Philisteer vp emot Jsrael: och gick sedan bort och slog the Amalekiter/ som hade vpbrändt Ziklag/ cap. 28. 29. 30. Och huru Saul medh tre sina söner föll i stridene för the Philisteer/ cap. 31.

1. Capitel.

ELKana en man af Ephraim/ gick vp medh twå sina hustrur/ til at bedia och offra HERranom i Silo/ v. 1. Men Hanna hans hustru war ofruchtsam/ och blef försmädd af sin haterska/ v. 6. Hon bad in för HERranom/ och låfwade ett löfte/ v. 9. Men Presten Eli mente at hon war drucken/ v. 12. När han hörde hennes vrsächt/ wälsignade han henne/ och hon gick sina färde/ v. 15. Ther efter blef hon hafwandes/ och födde Samuel/ v. 20. Honom hade the sedan fram för HERranom/ och läto honom blifwa i templet/ v. 22.

I. ElKana och Hanna Samuels föräldrar/ och theras Gudztienst beskrifwes.

THet war en man af Ramathaim Zophim af Ephraims berg/ han het ElKana 2251 Jeroham son/ Elihu sons/ Thohu sons/ Zuph sons/ hwilken en Ephrateer war:

2. Och han hade twå hustrur/ then ena het Hanna/ then andra Peninna: men Peninna hade barn/ och Hanna hade inga barn.

3. Then samme mannen gick vp ifrå sin stadh i sinom tijd 2252/ at han skulle tilbedia/ och offra HERranom Zebaoth i Silo 2253; och ther sammastädz woro HERrans Prester Hophni och Pinehas/ både Eli söner.

4. Tå nu en dagh kom/ at ElKana offrade/ gaf han sine hustru Peninna/ och alle hennes söner och döttrar stycker:

5. Men Hanna gaf han ett stycke sörjandes; ty han hade Hanna kär: men HERren hade igenlyckt hennes lijf.

6. Och hennes haterska giorde henne harmt/ och kastade henne före hennes ofruchtsamhet/ at HERren hade igenlyckt 2254 hennes lijf.

7. Så giorde hon hwart åhr/ när the gingo vp til HERrans huus/ och giorde henne altså harmt: men hon greet/ och åt intet.

8. Och ElKana hennes man sade til henne: Hanna/ hwij gråter tu? Och hwij äter tu icke? Och för hwad saka är titt hierta så illa til fridz? Är jagh tigh icke bättre än tijo söner? 2255

II. Hanna beder; giör löfte/ och blifwer bönhörd.

9. TÅ stod Hanna vp sedan hon ätit och drucket hade i Silo: och Presten Eli satt på en stool vthan för dörene af HERrans tempel:

10. Och hon war full medh hiertans bedröfwelse: och hon bad til HERran/ och greet;

11. Och låfwade ett löfte 2256 2263/ och sade: HERre Zebaoth/ om tu wille see til tina tienarinnos jämmer/ och tänckia på migh/ och icke förgäta tina tienarinno/ vtan gifwa tine tienarinno en son/ så wil jagh gifwa honom HERranom så länge han lefwer/ och ingen rakoknif skal komma på hans hufwud. 2257

12. Och som hon länge bad för HERranom/ gaf Eli acht på hennes mun.

13. Ty Hanna talade i sitt hierta/ allenast hennes läppar rörde sigh/ men hennes röst hördes intet. Tå mente Eli at hon war drucken;

14. Och sade til henne: Huru länge wilt tu wara drucken? Lät winet gå af tigh.

15. Men Hanna swarade och sade: Neij min herre; jagh är een bedröfwad qwinna: wijn och starcka drycker hafwer jagh icke drucket/ vtan hafwer vthgutit 2258 mitt hierta för HERranom.

16. Näkna doch icke tina tienarinno såsom een Belials dotter: ty jagh hafwer vthaf mitt swåra bekymmer och sorg talat alt här til.

17. Eli swarade och sade: Gack i frijd; Jsraels Gudh gifwe tigh tina böön/ then tu af honom bedit hafwer.

18. Hon sade: Lät tina tienarinno finna nådh för tin ögon. Så gick qwinnan sin wägh/ och åt/ och såg icke meer så sorgeliga vth.

19. Och om morgonen woro the bittida vppe: och tå the tilbedit hade för HERranom/ wände the om/ och gingo heem igen til Ramath. Och El Kana kände sina hustru Hanna: och HERren tänckte på henne:

III. Samuel blifwer född.

20. OCh tå några dagar woro framlidne/ wardt hon hafwandes/ och födde en son/ och kallade honom Samuel/ säijandes: Ty jagh hafwer bedit honom af HERranom.

21. Och tå mannen ElKana foor vp medh hela sitt huus/ til at offra HERranom offer efter sedwänjon/ och sitt löfte;

22. Foor Hanna intet medh vp; vtan sade til sin man: Jagh wil icke fara vp/ til thes barnet är afwandt; tå wil jagh hafwa honom medh/ at han må hafwas fram för HERran/ och blifwa ther sedan ewigliga.

23. ElKana hennes man sade til henne: Giör såsom tigh täckes; blif til thes tu hafwer afwandt honom; HERren stadfäste thet han sagt hafwer. Så blef tå qwinnan/ och dägde sin son in til thes hon wande honom af. 2259

IV. Samuel blifwer framhafd för HERran.

24. OCh så hade hon honom vp 2260/ sedan hon honom afwandt hade/ medh tre stutar/ medh ett Epha miöl/ och medh en flasko wijn 2261; och hade honom in i HERrans huus i Silo: och pilten war ännu vng.

25. Och the slachtade stuten/ och hade pilten fram för Eli.

26. Och hon sade: Ach! min herre/ så wist som tin siäl lefwer/ min herre/ jagh är then qwinnan som här när tigh stod/ och bad HERran;

27. Tå jagh bad om thenna pilten: nu hafwer HERren gifwit migh then bönena som jagh bad af honom.

28. Therföre gifwer jagh honom HERranom igen ewigliga/ efter han af HERranom bedin är. Och the tilbådo ther HERran.

2. Capitel.

HAnna prisade Gudh medh en lofsång/ at han tröstar the bedröfwade/ och nederkufwar the stolta/ v. 1. Men Eli söner syndade swårliga/ och hade sigh otilbörliga medh offret/ v. 12. Och sofwo när the qwinnor som tiente för tabernaklet/ v. 22. Och theras fader Eli war ganska blödig til at straffa them/ v. 23. Samuel wäxte til/ och war Gudi och menniskiom täck/ v. 26. Tå sände Gudh til Eli en Prophete/ och lät förkunna honom ett swårt straff/ och then olycka han wille låta komma öfwer hans huus/ v. 27.

I. Hannas lofsång.

OCh Hanna bad/ och sade: Mitt hierta frögdar 2264 sigh i HERranom; mitt horn är vphögt i HERranom: min mun hafwer wijdt öpnat sigh öfwer mina fiendar; ty jagh frögdar migh af tine salighet.

2. Jngen är helig såsom HERren: vthan tigh är ingen: och ingen tröst är såsom wår Gudh är. 2265

3. Läter af at berömma eder och tala stoor ord: läter thet gamla 2288 vthur edar mun: ty HERren är en Gudh som weet thet/ och låter icke sådana anslag hafwa framgång.

4. The starckas boge är sönderbrutin/ och the swage äro omgiordade medh starckhet. 2266

5. The som mätte woro/ the wordo sålde för brödh 2267: och the som hunger ledo/ hungra intet meer 2268: til thes then ofruchtsamma födde siu/ och then som mång barn hade wardt förswagad.

6. HERren dödar/ och gifwer lijf; förer til helwete/ och ther vth igen. 2269

7. HERren giör fattigan; han giör ock rikan 2270: han förnedrar/ och vphöijer.

8. Han vpreser then torftiga vthu stofftet/ och vphäfwer then fattiga vthu träcken/ at han skal sättia honom ibland Förstar/ och låtan ärfwa ährones stool 2271: ty werldenes ändar äro HERrans/ och jordenes kretz hafwer han satt ther vppå. 2272

9. Han warder bewarandes sina heligas fötter 2273; men the ogudachtige skola wara tyste i mörkrena: ty ingen förmår något af sin egen kraft.

10. För HERranom skola förskräckias hans fiender; öfwer them skal han dundra i himmelen 2274: HERren skal döma werldenes ändar/ och skal gifwa sinom Konung macht/ och vphöija sins Smordas horn. 2275

11. Och ElKana gick heem igen til Ramath vthi sitt huus/ och pilten war HERrans tienare in för Presten Eli.

II. Eli söners fynd.

12. MEn Eli söner woro Belias barn/ och wiste intet af HERranom;

13. Eij heller hwad theras Prestaämbete war til folcket: tå någor wille något offra/ så kom Prestens dräng medan kötet kokades/ och hade en trevddad gaffel i sin hand:

14. Och stack i grytona/ eller kiettelen/ eller pannona/ eller krukona/ och hwad han drog vth medh gaffelen/ thet tog Presten til sigh 2276. Så giorde the allom Jsrael/ som tijt kommo til Silo.

15. Sammalunda förra än the vpbrände thet feta 2277/ kom Prestens dräng/ och sade til honom som offret frambar: Få migh kött/ at jagh må stekia thet åth Prestenom; ty han wil icke taga kokat kött af tigh/ vtan rått.

16. När tå någor sade til honom: Lät vptända thet feta såsom thet bör sigh i dagh/ och tag sedan hwad titt hierta begärar/ så sade han til honom: Tu skalt nu gifwa migh thet/ eljes skal jagh taga thet medh wåld:

17. Therföre war piltarnas synd ganska stoor för HERranom; förty/ folcket förhädde HERrans spijsoffer.

III. Samuels tilwäxt.

18. MEn Samuel war en tienare för HERranom/ en dräng i en linnen lifkiortel. 2289 2278

19. Ther til giorde hans moder honom en liten kiortel/ och förde then vp til honom i sinom tijd/ tå hon vpgick medh sin man til at offra offer i sinom tijd.

20. Och Eli wälsignade ElKana och hans hustru/ och sade: HERren gifwe tigh sädh vthaf thenna qwinnone för then böön som tu hafwer bedit af HERranom/ och the gingo heem til sitt igen.

21. Och HERren sökte Hanna at hon blef hafwandes/ och födde tre söner/ och twå döttrar: men pilten Samuel wäxte til för HERranom.

IV. Eli blödighet emot sina söner.

22. MEn Eli war ganska gammal 2279/ och han förnam hwad hans söner giorde allom Jsrael: och at the sofwo när the qwinnor 2280 som tiente in för dörene 2290 af witnesbyrdsens tabernakel.

23. Och han sade til them: Hwij giören J sådant/ ty jagh hörer edart onda wäsende af alt thetta folcket:

24. Jcke så min barn/ thet är icke godt rychte som jagh hörer; J kommen HERrans folck til at synda.

25. Om någor syndar emot een menniskio/ så kunna domarena förlika thet; men om någor syndar emot HERran/ ho kan förlikat? Och the hörde intet sins faders röst/ ty HERren wille döda them. 2291

26. Men pilten Samuel wäxte til/ och war både HERranom och menniskiom täcker. 2281

V. Gudz ord til Eli/ om hans straff och olycko.

27. OCh en Gudz man kom til Eli/ och sade til honom: Så säger HERren/ jagh hafwer vppenbarat migh tins faders huse 2282/ tå the ännu woro vthi Egypten i Pharaos huus:

28. Och vthwalde honom ther migh/ för all Jsraels slächter til Presterskap/ at han skulle offra på mitt altare/ och vptända rökwerck/ och bära lifkiortel för migh; och gaf tins faders huse/ all Jsraels barnas offer. 2283

29. Hwij spiernar 2284 2292 tu tå emot mitt offer och spijsoffer som jagh budit hafwer i tabernaklet/ och tu ährar tina söner meer än migh/ så at J göden eder vthaf alt mitt folcks Jsraels spijsoffers förstling?

30. Therföre säger HERren Jsraels Gudh: Jagh hafwer sagt/ at titt huus och tins faders huus skulle wandra för migh ewinnerliga. Men nu säger HERren: Thet ware längt ifrå migh: vtan **then migh ährar/ honom wil jagh ock ähra; men then migh förachtar/ han skal komma på skam.** 2285

31. Sij/ then tijd skal komma/ at jagh skal bryta tin arm sönder/ och tins faders huus arm/ så at ingen gammal skal wara i tino huse.

32. Och tu skalt see tin motståndare vthi tabernaklet i allo Jsraels godo; och ingen gammal skal wara i tins faders huus ewinnerliga.

33. Doch wil jagh icke vthrota af tigh allan man ifrå mitt altare/ på thet tin ögon skola försmächta/ och tin siäl gräma sigh: och hela hopen i tino huse skola döö/ tå the til manna komne äro.

34. Och thetta skal wara tigh ett tekn/ som båda tina söner Hophni och Pinehas öfwergå skal: På en dagh

skola the både döö: 2286

35. Och jagh skal vpwäckia migh en trogen Prest 2287/ och han skal giöra såsom thet i mino hierta och mine siäl är: honom skal jagh byggia ett säkert huus/ så at han skal wandra in för minom Smorda i alla dagar.

36. Och then qwar blifwer af titt huus/ han skal komma/ och falla neder för honom/ om en silfpenning och ett stycke brödh/ och skal säija: Käre/ lät migh komma til en Presta deel/ at jagh må äta en beta brödh.

3. Capitel.

PÅ then tiden/ tå Eli låg i sino rume/ och Samuel låg i templet/ kallade Gudh Samuel tre resor: men han mente thet hade warit Eli/ v. 1. Fierde resan swarade Samuel/ v. 9. Och HERren vppenbarade honom thet straff han wille låta gå öfwer Eli och hans huus/ v. 11. Men Samuel torde icke säija Eli synena: tå nödgade honom Eli/ och Samuel sade honom altsammans/ v. 15. Och HERren war medh Samuel/ at han blef af allom hållen för en Prophete/ v. 19.

I. HERren vppenbaras Samuel.

OCh tå pilten Samuel tiente HERranom vnder Eli/ war HERrans ord sälsynt 2301 på then tiden/ och war fögo Prophetia. 2293

2. Och thet begaf sigh på samma tijd/ at Eli låg i sino rume/ och hans ögon begynte mörkias/ så at han icke see kunde: 2294

3. Och Samuel hade lagt sigh vthi HERrans tempel 2302/ ther Gudz ark war/ förra än Gudz lampa 2295 vthsläcktes.

4. Och HERren kallade Samuel: Han swarade: Sij/ här är jagh.

5. Och han lop til Eli/ och sade: Sij/ här är jagh/ tu kallade migh. Han sade: Jagh hafwer intet kallat tigh; gack bort igen/ och lägg tigh sofwa. Och han gick bort/ och lade sigh sofwa.

6. Och HERren kallade åter Samuel/ och Samuel stod vp/ och gick til Eli/ och sade: Sij/ här är jagh/ tu hafwer kallat migh. Han sade: Jagh hafwer intet kallat tigh min son; gack bort igen/ och lägg tigh sofwa.

7. Men Samuel kände icke ännu HERran/ och HERrans ord war honom icke ännu vppenbarat.

8. Och HERren kallade Samuel ännu tredie gången/ och han stod vp/ och gick til Eli/ och sade: Sij/ här är jagh/ tu hafwer kallat migh. Så förmärckte Eli at HERren kallade pilten;

9. Och sade til honom: Gack bort igen/ och lägg tigh sofwa; och om han meer kallar tigh/ så säg: tala HERre/ ty tin tienare hörer til. Samuel gick bort och lade sigh i sitt rum.

10. Så kom HERren och gick fram/ och kallade såsom tilförene/ Samuel/ Samuel. Och Samuel sade: Tala/ ty tin tienare hörer til.

II. Kungiör Samuel straff öfwer Eli.

11. OCh HERren sade til Samuel. Sij/ jagh skal giöra een ting i Jsrael/ så at then thet får höra/ honom skal gälla i båda hans öron. 2296

12. På then dagen skal jagh vpwäckia öfwer Eli alt thet jagh öfwer hans huus sagt hafwer 2297: Jagh skal

begynnat och fulkomnat:

13. Ty jagh hafwer sagt honom til/ at jagh wil wara domare öfwer hans huus til ewig tijd/ för then mißgierning skul/ at han wiste huru hans söner bedrefwo slem ting/ och hafwer icke en gång sedt illa på them therföre.

14. För then skul hafwer jagh sworit Eli huse/ at thenna Eli huus mißgierning skal icke försonad warda 2298/ antingen medh offer eller spijsoffer til ewig tijd.

15. Och Samuel låg in til morgonen/ och lät vp dörena af HERrans huus. Och Samuel torde icke säija Eli synena.

III. Eli nödgar Samuel at säija sigh synena.

16. TÅ kallade Eli honom/ och sade: Samuel min son. Han swarade: Sij/ här är jagh.

17. Han sade: Hwad är thet för ord som tigh sagt är? Döl thet icke för migh: Gudh giöre tigh thet och thet/ om tu något döljer för migh/ af thet som tigh sagt är.

18. Tå sade Samuel honom altsamman/ och dölde intet för honom; men han sade: Han är HERren; han giöre såsom honom godt tyckes.

IV. Samuel tilwäxer.

19. OCh Samuel wäxte til 2299/ och HERren war medh honom/ och intet af all hans ord föll på jordena.

20. Och hela Jsrael alt ifrå Dan in til Ber Saba 2300 wiste at Samuel war en trogen HERrans Prophete.

21. Och HERren syntes åter i Silo; ty HERren war Samuel vppenbarad worden i Silo genom HERrans ord.

4. Capitel.

THer efter drog Jsrael vth i strijd emot the Philisteer/ och wordo slagne widh fyra tusend/ v. 1. Tå läto the hämta HERrans ark ifrå Silo/ och vndfingo honom medh stort skrijande/ v. 3. Ther af wordo the Philisteer förskräckte/ v. 6. Men the bemannade sigh/ och slogo annan gången af Jsrael tretijo tusend; och togo bort Gudz ark: Eli söner blefwo ock döde/ v. 9. Tå lop en och bodade thet Eli/ v. 12. Och han föll af stolen/ och blef död/ v. 18. Samt Pinehas hustru/ af förskräckelse/ v. 19.

I. Jsrael warder slagen för the Philisteer.

OCh Samuel begynte predika för hela Jsrael. Och Jsrael drog vth emot the Philisteer i strijd/ och lägrade sigh widh Hielpostenen 2303: men the Philisteer hade lägrat sigh i Aphek;

2. Och the giorde redo emot Jsrael: och hären wardt förskingrad/ så at Jsrael wardt slagen för the Philisteer: och the slogo i spetsen på markene widh fyra tusend män.

II. Arken hämtas til lägret/ och förskräcker the Philisteer.

3. OCh tå folcket kom i lägret/ sade the äldste i Jsrael: Hwij hafwer HERren låtit slå oß i dagh för the Philisteer? Lät oß taga til oß HERrans förbundz ark ifrå Silo/ och lät honom komma ibland oß/ at han må frälsa oß ifrå wåra fiendars hand.

4. Och folcket sände til Silo/ och läto hämta tädan HERrans Zebaothz förbundz ark/ hwilken ther sitter på Cherubim. 2304 Och woro the twå Eli söner medh Gudz förbundz ark/ Hophni och Pinehas.

5. Och tå HERrans förbundz ark kom i lägret/ skrijade hela Jsrael medh stort skrijande/ så at thet skall i markene.

III. The Philisteer bemanna sigh/ slå Jsrael och taga bort arken.

6. TÅ the Philisteer hörde thet skrijandet/ sade the: Hwad är thet för ett skrij och glädie vthi the Ebreers lägre? Och tå the förnummo at HERrans ark war kommen i lägret;

7. Fruchtade the sigh/ och sade: Gudh är kommen i lägret. Och sade ytterligare: Wee oß/ ty thet hafwer icke så warit tilförene.

8. Wee oß/ ho kan hielpa oß ifrå thessa mächtiga Gudars hand? Thet äro the Gudar som slogo Egypten medh allahanda plågo 2305 i öknene. 2310

9. Så warer nu tröste/ och warer män J Philisteer/ at J icke skolen tiena the Ebreer såsom the hafwa tient eder 2306; warer män/ och strider.

10. Tå stridde the Philisteer/ och Jsrael wardt slagen 2311/ och hwar och en flydde vthi sina hyddo: och thet war en ganska stoor slachtning/ så at vthaf Jsrael föllo tretijo tusend män footfolck. 2307

11. Och Gudz ark wardt tagen/ och the twå Eli söner Hophni och Pinehas blefwo döde.

IV. Bebodas Eli hwad skedt war.

12. TÅ lop en af BenJamin vthaf hären/ och kom then samma dagen til Silo: och hade rifwit sin kläder/ och hade strödt jord vppå hufwudet. 2308

13. Och som han kom ther in/ satt Eli på en stool til at see vth på wägen; ty hans hierta war bekymrat om Gudz ark: och tå mannen kom i staden/ sade han thet: och hela staden greet och ropade.

14. Och som Eli sick höra thet ropet/ sade han: Hwad är thetta för ett roop och buller? Så kom mannen hasteliga och sade thet Eli.

15. Och Eli war otta och nijotijo åhr gammal; och hans ögon woro mörk/ så at han icke kunde see 2309.

16. Och mannen sade til Eli: Jagh är kommen/ och är flydd i dagh vthu hären; men han sade: Huru går thet/ min son?

17. Tå swarade bodet och sade: Jsrael är flydd för the Philisteer/ och en stoor slachtning är skedd på folcket/ och tine twå söner Hophni och Pinehas äro döde; ther til är Gudz ark borttagen.

V. Eli/ och Pinehas hustru blifwa döds af förskräckelse.

18. OCh som han rörde om arken/ föll han til ryggia af stolenom widh dörena/ och slog sigh halsen sönder/ och blef död: ty han war gammal och en tung man: men han hade dömdt Jsrael i fyratijo åhr.

19. Och hans sonahustru Pinehas hustru/ war hafwandes/ och skulle snart läggias nedh: tå hon hörde thet rychtet/ at Gudz ark war tagen/ och hennes swär och man woro döde/ bögde hon sigh och födde; ty hennes nödh kom henne vppå.

20. Och som hon nu döö skulle/ sade qwinnorna som när henne stodo: War icke förfärad/ tu hafwer födt en son; men hon swarade intet/ och lade thet heller intet på hierta.

21. Och hon kallade thet barnet Jcabod/ och sade: Jsraels härlighet är borto/ efter Gudz ark tagen war; och

hennes swär och hennes man.

22. Och sade åter: Jsraels härlighet är borto; ty Gudz ark är tagen.

5. Capitel.

OCh the Philisteer satte Gudz ark i Asdod i Dagons huus/ v. 1. Then andra morgonen funno the Dagon nedhfallnan för arken: then tredie morgonen theslikes/ medh afhuggna händer/ och hufwud/ v. 3. Men HERren slog them i Asdod medh hemlig siukdom/ v. 6. Tå läto the bära ärken omkring til Gath/ v. 8. Sedan til Ekron: men HERren slog them allestädes medh siukdom/ och månge blefwo döde/ v. 10.

I. Gudz ark föres i Dagons huus/ och Dagon faller nedh för Gudz ark.

OCh the Philisteer togo Gudz ark/ och förde honom ifrå Hielpostenen in til Asdod;

2. Vthi Dagons huus/ och satte honom bredo widh Dagon. 2312

3. Och som the af Asdod then andra morgonen bittida vpstodo/ funno the Dagon liggiandes fram stupo på jordene in för HERrans ark: men the togo Dagon/ och satte honom vp igen i sitt rum.

4. Tå the then andra morgonen igen vpstodo/ funno the Dagon åter liggiandes fram stupo på jordene in för HERrans ark/ och hans hufwud och båda hans händer afhuggna widh tröskelen/ så at stumpen låg allena för sigh.

5. Therföre träda icke Dagons Prester/ och alle the som i Dagons huus gå/ på Dagons tröskel i Asdod/ alt in til thenna dagh.

II. HERren slår the Philisteer medh siukdom.

6. MEn HERrans hand wardt swår öfwer them i Asdod/ och förderfwade them; och slog Asdod och alla thes gränsor i theras hemlig rum baak til. 2313

7. Tå nu thet folck i Asdod sågo at så tilgick 2314/ sade the: Lät icke Jsraels Gudz ark blifwa när oß; förty/ hans hand är förswår öfwer oß/ och öfwer wår gudh Dagon.

8. Och the sände bort/ och församlade alla the Philisteers Förstar til sigh/ och sade: Hwad skole wij giöra af Jsraels Gudz ark? Tå swarade the: Läter bära Jsraels Gudz ark omkring til Gath. Och the båro Jsraels Gudz ark omkring.

9. Tå the nu båro honom omkring/ wardt ett stort buller i stadenom genom HERrans hand: och han slog folcket i stadenom både små och stora/ och förderfwade them i theras hemlig rum.

III. The Ekroniter förskiuta Gudz ark ifrå sigh.

10. SÅ sände the Gudz ark til Ekron. Tå nu Gudz ark kom til Ekron/ ropade the af Ekron/ och sade: The hafwa omkring dragit Gudz ark til migh/ på thet the skola dräpa migh och mitt folck.

11. Tå sände the bort/ och församlade alla the Philisteers Förstar/ och sade: Sänder Jsraels Gudz ark åter til sitt rum igen/ at han icke dräper migh och mitt folck: förty/ Gudz hand giorde ett ganska stort rumor medh dräpande i hela stadenom.

12. Och thet folck som icke blefwo döde/ the wordo slagne i theras hemlig rum/ så at skrijet af stadenom gick vp i himmelen.

6. Capitel.

NÄr the Philisteer sågo hwad som skedde/ kallade the sina spåmän/ och frågade hwad the skulle företaga/ medh HERrans ark/ v. 1. The swarade/ at the skulle sända honom til sitt rum igen/ och til skuldoffer fem gyldene ardzar/ och fem gyldene möß/ v. 3. The skulle sättia arken vppå en ny wagn/ medh twå däggiande koor therföre/ på hwilka intet ook kommet war/ och låta them gå/ v. 7. The giorde så; och arken kom til BethSemes/ v. 10. Ther offrade the/ v. 14. Tå blefwo döde af the BethSemiter 50070 män/ therföre at the sågo arken/ v. 19. Och the sände til Kiriath Jearim/ at the skulle komma och hämta arken/ v. 21.

I. The Philisteer fråga/ och theras Prester swara/ hwad the skola giöra medh arken.

SÅ war HERrans ark i siu månader vthi the Philisteers land.

2. Och the Philisteer kallade sina Prester och spåmän/ och sade: Hwad skole wij giöra medh HERrans ark? Säger oß före hwar medh wij skole sända honom til sitt rum.

3. The sade: Wiljen J sända Jsraels Gudz ark/ så sänder honom icke alstingest blottan/ vthan betaler honom ett skuldoffer; så warden J helbregda/ och eder skal warda kunnogt/ hwarföre hans hand icke återwänder af eder.

4. Men the sade: Hwilket är thet skuldoffret thet wij honom gifwa skole? The swarade: Fem gyldene ardzar/ och fem gyldene möß/ efter the fem Philisteers Förstars tahl: förty/ thet hafwer warit alt enahanda plåga öfwer eder alla/ och öfwer edra Förstar.

5. Så må J nu giöra liknelse efter edra ardzar/ och efter edra möß som edart land förderfwat hafwa 2315/ så at J hedren Jsraels Gudh: til ewentyrs hans hand warder lättare öfwer eder/ och öfwer edar gudh/ och öfwer edart land.

6. Hwij förhärden J edor hierta såsom the Egyptier och Pharao förhärde sin hierta 2316? Skedde thet icke så/ at tå han bewiste sigh på them/ läto the fara them/ at the gingo sin wägh? 2317

7. Så tager nu til/ och giörer en ny wagn; och tager twå vnga däggiande koor/ på hwilka intet ook kommet är/ och spänner them för wagnen/ och läter theras kalfwar blifwa qwara hema efter them.

8. Och tager HERrans ark/ och sätter honom på wagnen: och the gyldene klenodier som J honom til skuldoffer gifwen/ lägger i ett skrijn vth medh hans sido/ och sänder honom åstadh/ och läter gåån.

9. Och seer J til/ går han vp then wägen åth sina gränsor emot BethSemes/ så hafwer han giordt oß alt thetta stora onda: hwar och icke/ så måge wij weta at hans hand icke hafwer rördt oß/ vtan thet är oß eljes af een olycko påkommet.

II. Arken blifwer sänd tilbaka medh ett skuldoffer.

10. FOlcket giorde ock så/ och togo twå vnga däggiande koor/ och spänte them för en wagn/ och behöllo theras kalfwar hemma:

11. Och satte HERrans ark på wagnen/ och thet skrinet medh the gyldene möß/ och medh theras ardzars liknelse.

12. Och konar gingo rätt fram then wägen som drog til BethSemes/ på enom wägh/ och gingo och råmade/ och weko hwarken på then högra sidona eller på then wenstra: och the Philisteers Förstar gingo efter them alt in til BethSemes gränso.

III. Tå arken kom til the BethSemiter/ offrade the.

13. MEn the BethSemiter gingo och skåro i hweteandene i dalenom/ och the hofwo sin ögon vp/ och fingo see arken/ och wordo glade at the fingo see honom.

14. Men wagnen kom vppå Josua then Beth Semitens åker/ och stadnade ther. Och ther war en stoor steen: och the höggo sönder trädh af wagnenom/ och offrade the koor HERranom til bränneoffer.

15. Och Leviterna lyfte HERrans ark neder/ och thet skrinet som ther bredo widh låg/ ther the gyldene klenodier vthi woro/ och satte på then stora stenen: Och thet folcket i BethSemes offrade på then dagen HERranom bränneoffer och annor offer.

16. När nu the fem Philisteers Förstar hade thetta sedt/ foro the tilbaka igen på samma dagen til Ekron.

17. Och thetta äro the gyldene ardzar som the Philisteer offrade HERranom til skuldoffer: Asdod en/ Gasa en/ Askelon en/ Gath en/ och Ekron en.

18. Och gyldene möß efter talet af alla the Philisteers städer vnder the fem Förstar/ både murade städer och byjar: och in til thet stora sorgarumet/ ther the läto HERrans ark vppå/ in til thenna dagh/ på Josua then BethSemitens åker.

IV. The BethSemiter döö/ therföre at the sågo arken.

19. OCh somlige af the BethSemiter wordo slagne/ therföre at the hade sedt HERrans ark 2318 2319: och han slog af folcket femtijo tusend och siutijo män. Tå jämrade sigh folcket/ at HERren hade medh så stoor plågo slagit folcket.

20. Och thet folck i BethSemes sade: Ho kan blifwa ståndandes för HERranom en sådana helig Gudh? Och til hwem skal han fara ifrån oß?

21. Och the sände bodskap til the borgare af Kiriath Jearim/ och läto säija them: The Philisteer hafwa fördt igen HERrans ark: kommer hijt neder/ och hämter honom vp til eder.

7. Capitel.

SÅ kommo the vp/ och förde arken til KiriathJearim/ ther blef han i tiugu åhr: och Jsrael greet för HERranom/ v. 1. Men Samuel förmante them til bättring/ at the skulle bortläggia theras afgudar/ och tiena HERran/ v. 3. Och han församlade them i Mizpa; tijt kommo the Philisteer til at strida moot Jsrael/ v. 5. Tå bad Samuel HERran/ och offrade/ v. 8. Och HERren förskräckte the Philisteer medh dunder/ at the flydde: och Samuel vp reste ther en steen/ v. 10. Altså want Jsrael sina städer igen ifrå the Philisteer: och Samuel dömde Jsrael så länge han lefde/ v. 15.

I. Arken föres til KiriathJearim.

SÅ kommo thet folcket af KiriathJearim/ och hämtade HERrans ark tijt vp/ och förde honom i AbiNadabs huus i Gibea 2320: och hans son Eleazar wigde the/ at han skulle taga wahra på HERrans ark.

2. Och ifrå then dagen/ tå HERrans ark kom til KiriathJearim/ fördrögde sigh tiden til thes tiugu åhr woro förlupne: och alt Jsraels huus greto 2325 för HERranom.

II. Samuel förmanar til bättring.

3. MEn Samuel sade til hela Jsraels huus: Om J omwänden eder medh alt hierta 2321 til HERran/ så läter

ifrån eder the främmande gudar och Astharoth/ och bereder edart hierta til HERran/ och tiener honom allena 2322/ så warder han eder frälsandes vthu the Philisteers hand.

4. Så bortkastade Jsraels barn ifrå sigh Baalim och Astharoth/ och tiente HERranom allena.

5. Och Samuel sade: Församler hela Jsrael til Mizpa/ at jagh må ther bedia HERran för eder.

6. Och the kommo tilhopa i Mizpa/ och öste watn/ och guto vth för HERranom/ och fastade then dagen/ och sade ther: Wij hafwe syndat för HERranom. Och så dömde Samuel Jsraels barn i Mizpa.

III. The Philisteer draga vp emot Jsrael.

7. TÅ nu the Philisteer hörde at Jsraels barn woro tilhopa komne i Mizpa/ drogo the Philisteers Förstar vp emot Jsrael. När Jsraels barn thet hörde/ fruchtade the sigh för the Philisteer;

8. Och sade til Samuel: Wändt icke igen at ropa för oß til HERran wår Gudh/ at han hielper oß vthu the Philisteers hand.

9. Samuel tog ett fett lamb/ och offrade HERranom ett helt bränneoffer/ och ropade til HERran för Jsrael; och HERren bönhörde honom.

10. Och som Samuel offrade bränneoffret/ kommo the Philisteer fram til at strida emot Jsrael. Men HERren lät dundra 2323 en stoor toordön öfwer the Philisteer på then dagen; och förfärade them/ så at the wordo slagne för Jsrael.

IV. The Philisteer falla för Jsrael.

11. SÅ drogo Jsraels män vth ifrå Mizpa/ och jagade the Philisteer/ och slogo them alt in vnder BethCar.

12. Tå tog Samuel en steen/ och satte honom emellan Mizpa och Sen/ och kallade honom Hielposteen 2324/ och sade: Alt här in til hafwer HERren hulpet oß.

13. Så wordo tå the Philisteer förtryckte/ och kommo intet meer i Jsraels gränso. Och HERrans hand war emot the Philisteer/ så länge Samuel lefde.

14. Så wordo ock the städer Jsrael igengifne/ som the Philisteer them ifrå tagit hade/ ifrån Ekron in til Gath/ medh theras gränsor/ them frijade Jsrael vthu the Philisteers hand: ty Jsrael hade frijd medh the Amoreer.

V. Samuel dömer Jsrael.

15. OCh Samuel dömde Jsrael/ så länge han lefde:

16. Och foor hwart åhr omkring til BethEl/ och Gilgal/ och Mizpa. Och när han hade på all thenna rumen dömdt Jsrael/

17. Kom han igen til Ramath; ty ther war hans huus: och dömde ther Jsrael/ och bygde ther HERranom ett altare.

8. Capitel.

NÄr Samuel wardt gammal/ satte han sina söner til Domare: men the förwände rätten/ v. 1. Så kommo the äldste i Jsrael vp til Samuel/ och begärade Konung/ v. 4. Thet behagade honom illa: men Gudh befalte honom at han skulle höra theras röst/ och vnderwisa them Konungs rätt/ v. 6. Tå vnderwiste them Samuel hwad tunga ther wille följa vthaf/ när the skulle hafwa Konung/ v. 10. Men the skötte ther intet om/ vtan

begärade ju Konung; och Samuel sade thet för HERrans öron/ v. 19.

I. Samuels söner wandra icke vthi hans wägar.

TÅ nu Samuel wardt gammal/ satte han sina söner til Domare öfwer Jsrael.

2. Hans förstfödde son heet Joel/ och then andre Abia 2326: och the woro Domare i BerSaba.

3. Men hans söner wandrade icke vthi hans wägar 2327; vtan bögde sigh efter girighet/ och togo gåfwor/ och förwände rätten. 2328

II. Jsrael begärar Konung.

4. SÅ församlade sigh alle äldste i Jsrael/ och kommo til Ramath til Samuel;

5. Och sade til honom: Sij/ tu äst worden gammal/ och tine söner gå icke vthi tina wägar: så sätt nu en Konung öfwer oß 2329/ then oß döma må/ såsom alle Hedningar hafwa.

6. Thet behagade Samuel illa 2330/ när the sade: Få oß en Konung then oß döma må. Och Samuel bad in för HERranom.

7. Och HERren sade til Samuel: Hör folckens röst i alt thet the hafwa talat tigh til: förty/ the hafwa icke förkastat tigh/ vtan migh/ at jagh icke skal wara Konung öfwer them. 2331

8. The giöra tigh såsom the altid giordt hafwa/ ifrå then dagh tå jagh förde them vthur Egypten alt in til thenna dagh: och hafwa öfwergifwit migh/ och tient andra gudar.

9. Så hör nu theras röst: doch betyga them/ och vnderwisa them Konungs rätt/ then öfwer them råda skal.

III. Konungs rätt beskrifwes.

10. OCh Samuel sade all HERrans ord folckena/ som af honom Konung begärat hade.

11. Thetta skal wara Konungs rätt 2332 2333 then öfwer eder råda skal: Edra söner skal han taga til sin wagn/ och resenärar som rida för hans wagn:

12. Och til höfwitzmän öfwer tusende och öfwer femtijo/ och til åkermän som hans åker bruka skola/ och til vpskärare i hans sädh/ och the som giöra hans harnesk/ och thet hans wagnar tilhörer:

13. Edra döttrar skal han taga sigh til Apothekerskor/ kokerskor och bakerskor:

14. Edra bästa åker/ och wijngårdar/ och oljogårdar skal han taga och gifwa sina tienare:

15. Ther til skal han taga af edra sädh och wijngårdar tijond/ och gifwa sina Camererare och tienare:

16. Och edra tienare och tienarinnor/ och edra dägeligaste ynglingar/ och edra åsnar skal han taga/ och vthrätta sin ärende medh.

17. Af edra hiordar skal han taga tijond: och J måsten wara hans trälar.

18. När J tå ropen på then tiden öfwer edar Konung som J eder vthwaldt hafwen/ så skal HERren på then tiden intet höra eder.

IV. Folcket wiser sin olydno/ och winner sin begäran.

19. MEn folcket wille intet höra Samuels röst/ och sade: Jngalunda/ vtan en Konung måste wara öfwer oß;

20. At wij ock äre såsom alle andre Hedningar: at wår Konung må döma oß/ och draga vth för oß/ när wij före wårt örlig.

21. Så hörde Samuel alt thetta som folcket sade: och sade thet för HERrans öron.

22. Och HERren sade til Samuel: Hör theras röst/ och giör them en Konung. Och Samuel sade til Jsraels män: Går edra färde hwar och en i sin stadh.

9. Capitel.

EN man Saul benämnd/ Kis son/ af BenJamin/ gick bort och sökte sins faders åsninnor/ v. 1. När the kommo i thet landet Zuph/ och intet funno them/ bad hans dräng at han wille fråga Samuel ther om/ v. 5. Och the giorde så/ v. 10. Men HERren hade vppenbarat för Samuel dagen tilförene om Saul/ v. 15. Tå kungiorde honom Samuel om åsninnorna/ at the woro fundna; och at han skulle blifwa rådandes öfwer Jsrael/ v. 18. Hade så honom medh sigh vp på högdena/ ther åto the tilsamman/ v. 22. Om morgonen gingo the vth/ och läto drängen gå före/ och the woro både allena/ v. 25.

I. Sauls ätt och person beskrifwes.

OCh en man af BenJamin benämnd Kis2334/ AbiEl son/ Zeror sons/ Bechorath sons/ Aphiah sons/ ens mans Jemini sons/ en ährlig man:

2. Han hade en son benämnd Saul/ han war en dägelig vng man/ så at ingen dägeligare war ibland Jsraels barn; hufwudet högre än alt folcket.

II. Saul söker sins faders åsninnor.

3. SÅ hade Sauls fader Kis borttapat sina åsninnor; och han talade til sin son Saul: Tag en af drängerna medh tigh/ och statt vp/ gack bort/ och sök vp åsninnorna.

4. Och han gick öfwer Ephraims berg; och genom thet landet Salisa/ och the funno them intet. The gingo igenom thet landet Saalim/ och ther woro the intet: the gingo genom Jemini land/ och funno them intet.

5. När the kommo vthi thet landet Zuph/ sade Saul til drängen som medh honom war: Kom/ lät oß gå heem igen; min fader måtte öfwergifwa åsninnorna/ och hafwa sorg om oß.

6. Men han sade: Sij/ här är en märkelig Gudz man i thenna staden; alt thet han säger/ thet skeer: Lät oß nu gå tijt/ til ewentyrs säger han oß wår wägh/ then wij gå.

7. Saul sade til sin dräng: Om wij än gå tijt/ hwad bäre wij mannenom? Förty/ brödet är allaredo vptärdt vthu wår maatsäck: wij hafwe ingen gåfwo som wij kunne bära them Gudz mannenom: Hwad hafwe wij? 2335

8. Drängen swarade igen/ och sade: Sij/ jagh hafwer fierde delen af en sikel silfwer när migh; then wilje wij gifwa them Gudz mannenom/ at han må säija oß wår wägh.

9. Fordom tijd i Jsrael/ när man gick bort til at fråga Gudh/ sade man: Kom/ lät oß gå til Sijaren: ty the som man nu kallar Propheter/ them kallade man i förtiden Sijare. 2336

10. Saul sade til sin dräng: Tu hafwer wäl sagt/ kom lät oß gå: och the gingo åstadh til staden ther Gudz mannen war:

11. Och när the komne woro vp til staden/ funno the pigor som vthgångna woro til at hämta watn/ til them sade the: Ar Sijaren här?

12. The swarade them/ och sade: Ja/ sij/ här är han: skynda tigh/ ty i dagh är han kommen i staden; efter folcket i dagh offrar vppå högdene:

13. När J kommen i staden/ så finnen J honom förra än han vpgår på högdena til at äta: förty/ folcket äter icke förra än han kommer/ efter han skal wälsigna offret/ sedan äta the som budne äro: therföre går tijt vp/ rätt nu finnen J honom.

III. Samuel möter Saul.

14. OCh tå the kommo vp i staden/ och woro mitt i stadenom/ sij/ tå gick Samuel vth emot them/ och wille gå vp til högdena.

15. Men HERren hade vppenbarat 2337 för Samuels öron en dagh förra än Saul kom/ och sagt:

16. J morgon på thenna tiden skal jagh sända til tigh en man vthu BenJamins land/ then skal tu smörja til en Första öfwer mitt folck Jsrael 2338/ at han skal frälsa mitt folck ifrå the Philisteers hand: ty jagh hafwer sedt til mitt folck/ och theras roop är kommet til migh.

17. Tå nu Samuel fick see Saul/ swarade HERren honom/ och sade: Sij/ ther är mannen som jagh tigh af sagt hafwer/ at han skal råda öfwer mitt folck.

18. Tå gick Saul fram til Samuel i porten/ och sade: Säg migh/ hwar är här Sijarens huus?

19. Samuel swarade Saul/ och sade: Jagh är Sijaren/ gack för migh vp på högdena/ ty J måsten i dagh äta medh migh; i morgon wil jagh läta tigh gå/ och alt thet i tino hierta är wil jagh säija tigh.

20. Och om åsninnorna som tu för tre dagar sedan borttapade/ war nu intet bekymrad/ ty the äro fundna: och hwem hörer alt thet goda til i Jsrael? Blifwer thet icke titt/ och hela tins faders huus?

21. Saul sade: Är jagh icke en son af Jemini/ och af thet ringasta slächtet i Jsrael/ och min ätt ringast ibland alla ätter i BenJamin? Hwij säger tu tå migh sådant?

IV. Saul blifwer Samuels gäst/ och äter af offret.

22. MEn Samuel tog Saul/ och hans dräng/ och hade them vp i salen/ och satte them öfwerst ibland them som budne woro/ hwilke woro widh tretijo män.

23. Och Samuel sade til kocken: Få hijt thet stycket som jagh fick tigh/ och befalte at tu skulle behålla thet när tigh.

24. Tå bar kocken en bogh vp/ och hwad ther widh hängde. Och han satte then för Saul/ och sade: Sij/ thetta blef öfwer; lägg för tigh och ät/ förty/ thet är på thenna tijd til tigh förwarat/ tå jagh böd folcket. Så åt Saul medh Samuel på then dagen.

25. Och tå the gingo neder af högdene in i staden/ talade han medh Saul på taket. 2340

26. Och the stodo bittida vp: och som morgonroden gick vp/ kallade Samuel Saul vppå taket 2339/ och sade: Statt vp/ at jagh må låta tigh gå. Och Saul stod vp: och the gingo både tilsammans vth/ han och Samuel.

27. Och tå the kommo neder til ändan på staden/ sade Samuel til Saul: Säg drängenom at han går fram för

oß; och han gick framföre. Men tu/ statt nu här qwar/ at jagh må vnderwisa tigh hwad Gudh hafwer sagt.

10. Capitel.

TÅ tog Samuel ett oljoglas/ och smorde Saul til Konung: och til at styrckia honom/ sade han/ hwad honom hända skulle på wägen/ v. 1. Så bad han honom gå nedh til Gilgal: tå mötte Saul en hoop Propheter: och han propheterade/ v. 10. Men Samuel kallade Jsraels barn til Mizpa/ och straffade them at the hade begärat Konung/ v. 17. Och han kastade lott/ och råkade på BenJamin; sedan vppå Saul/ v. 20. Han hade vndstunget sigh/ tå vthwiste HERren honom: och han blef Konung/ v. 22. Men somlige förachtade honom/ v. 27.

I. Saul blifwer smord til Konung/ och stadfäst medh tekn.

TÅ tog Samuel ett oljoglas/ och giöt vppå hans hufwud/ och kyste honom/ och sade: Seer tu at HERren hafwer smordt tigh til en Första 2341 öfwer hans arfwedeel? 2342

2. När tu nu går ifrå migh/ så finner tu twå män widh Rachels graf 2343 i BenJamins gränso i Zelzah: the skola säija til tigh/ åsninnorna äro fundna ther tu efter gången äst them at sökia. Och sij/ tin fader hafwer öfwergifwit tänckia på åsnarna/ och sörger om eder/ och säger: Hwad skal jagh giöra om min son?

3. Och när tu går tädan fram bätter/ så kommer tu til then eken Thabor: ther skola tre män råka tigh/ som gå vp til Gudh i BethEl/ then ene bär try kidh/ then andre try brödh/ then tredie een flasko medh wijn.

4. Och the skola helsa tigh wänliga/ och gifwa tigh tw brödh/ thet skalt tu taga af theras händer.

5. Sedan kommer tu på Gudz högh/ ther the Philisteers lägre är: och när tu kommer ther in i staden/ möta tigh en hoop medh Propheter/ som komne äro af högdene/ och för them en psaltare/ och trumma/ och pipa/ och harpa/ och the prophetera.

6. Och HERrans ande skal komma öfwer tigh/ at tu propheterar medh them: och tå skalt tu warda en annar man.

7. När nu thesse teknen komma tigh/ så giör alt thet tigh för handen kommer: ty Gudh är medh tigh.

8. Men tu skalt gå neder för migh til Gilgal: Sij/ ther wil jagh komma neder til tigh/ til at offra bränneoffer och tackoffer: J siu dagar skalt tu bida til thes jagh kommer til tigh/ och vnderwisar tigh hwad tu giöra skalt. 2344

II. Teknen fulbordas.

9. OCh som han wände ryggen åth Samuel/ och gick ifrå honom/ gaf honom Gudh ett annat hierta: och all thesse teknen kommo på then dagen.

10. Och tå the kommo til högen/ sij/ tå mötte honom en hoop Propheter: och Gudz ande kom öfwer honom/ så at han propheterade medh them.

11. Tå the nu alle sågo honom/ som tilförene hade kändt honom/ at han propheterade medh Propheterna/ sade the til hwar annan: Hwad är Kis son tilkommet? Är ock Saul ibland Propheterna?

12. Och en swarade ther och sade: Ho är theras fader 2353? Tädan är thet ordspråket kommet: Är ock Saul ibland Propheterna? 2345

13. Och tå han vth propheterat hade/ kom han vp til högdena.

14. Men Sauls faderbroder sade til honom/ och til hans dräng: Hwart woren J gångne? The swarade: Til at vpsökia åsnar: och tå wij såge at wij funne them icke/ komme wij til Samuel.

15. Tå sade Sauls faderbroder: Säg migh/ hwad sade eder Samuel?

16. Saul swarade sinom faderbroder: Han sade oß at åsninnorna fundna woro: men om Konungsriket sade han honom intet/ hwad Samuel sagt hade.

III. Saul förklaras offentligen til Konung.

17. SAmuel kallade folcket in til HERran i Mizpa;

18. Och sade til Jsraels barn: Så säger HERren Jsraels Gudh: Jagh förde eder vthur Egypten/ och frälste eder vthu the Egyptiers hand/ och vthur all Konungarikes hand som eder twingade.

19. Och J hafwen i dagh förkastat edar Gudh 2346/ som eder vthur all edor olycko och bedröfwelse hulpit hafwer/ och säijen til honom: Sätt en Konung öfwer oß: nu wäl/ så går nu fram för HERran efter edor slächter och huus.

20. Som nu Samuel framhade alla Jsraels slächter 2347/ wardt råkat in på BenJamins slächt.

21. Och som han hade BenJamins slächt fram medh hennes ätter/ wardt råkat in på Matri ätt: och råkade in på Saul Kis son: och the sökte efter honom/ men the funno honom intet.

22. Tå frågade the åter HERran/ om han ännu skulle tijt komma: HERren swarade: Sij/ han hafwer vndstunget 2354 sigh vnder ett faat.

23. Tå lupo the tijt/ och hämtade honom. Och tå han gick fram ibland folcket/ war han hufwudet högre än alt folcket. 2348

24. Och Samuel sade til alt folcket: Här seen J/ hwem HERren vthwaldt hafwer; ty hans like är icke ibland alt folcket. Tå gladdes alt folcket/ och sade: Lycka ske Konungenom.

IV. Samuel vprepar riksens rätt.

25. OCh Samuel sade folckena all riksens rätt 2349: och skrefwet vthi ena book 2350/ och ladet in för HERran. Och Samuel lät alt folcket gå hwar och en i sitt huus.

26. Och Saul gick ock heem til Gibea/ och en deel af hären gick medh honom/ hwilkes hierta Gudh rörde.

27. Men somlige Belials barn sade: Hwad skulle thenne hielpa oß: och förachtade honom 2351/ och båro honom inga gåfwor 2352: men han läts som han intet hörde thet.

11. Capitel.

THer efter kom Nahas then Ammoniten vp/ och belade Jabes i Gilead/ v. 1. Men the af Jabes begärade dagh/ och sände til Saul i Gibea om hielp/ v. 3. Hwilken när han hörde förtäljas om theras nödh/ kallade han tilhopa af hela Jsrael 330000 man/ och tilsade them vndsättning/ v. 5. Then andra dagen om morgonen föll Saul medh tre hopar til the Ammoniter; slog och förskingrade them/ v. 11. Tå begärade folcket at the måtte straffas som hade förachtat Saul; men han wille icke. Och Saul blef på nytt stadfäst i regementet/ v. 12.

I. The Ammoniter beläggia Jabes.

SÅ foor Nahas then Ammoniten vp/ och belade Jabes i Gilead: och alle män i Jabes sade til Nahas: Giör ett

förbund medh oß/ så wilje wij tiena tigh.

2. Men Nahas then Ammoniten swarade them: J så måtto wil jagh giöra ett förbund medh eder/ at jagh stinger vth högra ögat på eder alla/ och sätter eder til een försmädelse i hela Jsrael.

3. Tå sade til honom alle äldste i Jabes: Gif oß siu dagar/ at wij måge sända bodskap i alla Jsraels gränsor: är tå ingen hielp/ så wilje wij gå vth til tigh.

4. Så kommo bodskapen til Gibea Sauls/ och sade thetta för folckens öron: tå hof alt folcket sina röst vp/ och greet.

II. Saul kallar vp Jsrael emot the Ammoniter.

5. OCh sij/ tå kom Saul vthaf markene gångandes baak efter sitt fää/ och sade: Hwad skadar folckena at thet gråter? Tå förtälde the honom the mäns ord af Jabes.

6. Tå kom Gudz ande öfwer honom/ när han thessa orden hörde/ och hans wrede förgrymmade sigh swårliga.

7. Och han tog ett paar oxar/ och styckiade them/ och sände i alla Jsraels gränsor medh bodskap/ och lät säija: Then som icke vthdrager efter Saul och Samuel/ hans oxar skal man så giöra. Så föll HERrans fruchtan öfwer folcket/ at the vthdrogo såsom en man. 2355

8. Och man räknade them i Besek: och Jsraels barn woro tre resor hundrade tusend män; och Juda barn tretijo tusend.

9. Och the sade til bodskapen/ som komne woro: Säger the män i Jabes i Gilead; i morgon skolen J få hielp när solen är som hetast. Tå thesse bodskapen kommo/ och förkunnade thet the män i Jabes/ wordo the glade.

10. Och the män i Jabes sade: J morgon wilje wij gå vth til eder/ at J mågen giöra oß alt thet eder täckes.

III. Slår the Ammoniter.

11. THen andra morgonen skickade Saul folcket i tre hopar/ och the kommo i lägret i morgonwächtene/ och slogo the Ammoniter alt in til dagen wardt som hetast. Och the som öfwerblefwo/ wordo så förskingrade/ at icke twå blefwo tilhopa.

IV. Blifwer stadfäst i Konungariket.

12. TÅ sade folcket til Samuel: Hwar äro the som sade; skal Saul råda öfwer oß 2356? Lät the män komma här fram/ at wij måge dräpa them.

13. Saul sade: På thenna dagen skal ingen dö: ty HERren hafwer i dagh giordt salighet i Jsrael. 2357

14. Samuel sade til folcket: Kommer/ läter oß gå til Gilgal/ och ther förnya Konungs riket.

15. Så drog alt folcket til Gilgal/ och giorde ther Saul til Konung för HERranom i Gilgal: och offrade tackoffer in för HERranom. Och Saul medh alla Jsraels män frögdade sigh ther ganska storliga.

12. Capitel.

PÅ then tiden betygade Samuel folckena/ in för Gudh och Konungenom/ at han hade stådt regementet wäl före/ och ingom warit förnär/ v. 1. Thet the icke kunde förneka/ v. 4. Så vpräknade han hwad wälgierningar Gudh hade them bewijst/ v. 7. Påminnandes them huru the hade syndat/ i thet at the begärade Konung/ v.

12. Tå bad Samuel HERran; och HERren lät dundra och regna/ at the fruchtade sigh storliga/ v. 18. Åter tröstade them Samuel/ och förmante them til at fruchta HERran/ och tiena honom/ v. 20.

I. Samuel beropar sigh på sitt wälförda regemente; och folcket bewitnar thet.

TÅ sade Samuel til hela Jsrael: Sij/ jagh hafwer hördt edra röst vthi alt thet J migh sagt hafwen/ och hafwer giordi en Konung öfwer eder.

2. Och sij/ ther går nu edar Konung för eder: men jagh är gammal och grå worden/ och mine söner äro när eder/ och jagh hafwer gångit för eder ifrå min vngdom alt in til thenna dagh.

3. Sij/ här är jagh: swarer migh in för HERranom och hans smorda/ om jagh någons mans oxa eller åsna tagit hafwer? Om jagh hafwer någrom giordt öfwerwåld och orätt? Om jagh någon vndertryckt hafwer? Om jagh af någons mans hand hafwer tagit gåfwor 2374/ och hållet thet hemliga? Så wil jagh gifwa eder thet igen. 2358

4. The sade: Tu hafwer intet öfwerwåld eller orätt giordt oß/ eij heller någon vndertryckt; eij heller af någons mans hand något tagit.

5. Han sade til them: HERren och hans smorde ware witne emot eder i dagh/ at J intet hafwen funnet i mine hand. The sade: Ja/ ware witne.

II. Påminner them Gudz wälgierningar/ och at the obetänckt begärt Konung.

6. OCh Samuel sade til folcket: Ja/ HERren som Mose och Aaron giordt hafwer/ och förde edra fäder vthur Egypti land.

7. Så går nu fram/ at jagh må döma eder för HERranom/ öfwer all HERrans rättferdighet/ som han medh eder och edra fäder giordt hafwer.

8. Tå Jacob war kommen in vthi Egypten 2359/ ropade edra fäder til HERran 2360. Och HERren sände Mose och Aaron/ at the skulle föra edra fäder vthur Egypten 2361/ och lät boo them på thetta rum.

9. Men när the förgåto HERran sin Gudh/ sålde 2362 han them vnder Siseras wåld/ höfwitzmansens i Hazor 2363/ och vthi the Philisteers wåld 2364/ och vthi the Moabiters Konungs wåld 2365: the stridde emot them.

10. Och the ropade til HERran/ och sade: Wij hafwe syndat/ at wij hafwe öfwergifwit HERran/ och tient Baalim och Astharoth: men frälsa oß nu ifrå wåra fiendars hand/ så wilje wij tiena tigh.

11. Tå sände HERren JerubBaal 2366/ Bedan/ Jephthah 2367 och Samuel 2368/ och frälste eder vthur edra fiendars händer/ alt omkring/ och lät eder boo tryggeliga.

12. När J tå sågen at Nahas Ammons barnas Konung kom emot eder/ saden J til migh: Jcke tu/ vtan en Konung skal råda öfwer oß 2369; ändoch HERren edar Gudh war edar Konung.

13. Nu/ här hafwen J edar Konung then J vthwaldt och begärat hafwen: ty sij/ HERren hafwer satt en Konung öfwer eder. 2370 2375

III. Förmanar at fruchta HERran/ och bestyrcker thet medh vnderwerck.

14. OM J nu fruchten HERran/ och tienen honom/ och hören hans röst/ och icke ären HERrans mun ohörige/ så skolen både J och edar Konung/ som öfwer eder råder/ efterfölja HERran edar Gudh.

15. Om J icke hören HERrans röst/ vtan ären HERrans mun ohörige/ så skal HERrans hand wara emot eder

och edra fäder.

16. Går ock så nu fram/ och seer thet stora ärende som HERren giöra skal för edor ögon.

17. Är icke nu hweteanden? Doch wil jagh åkalla HERran/ at han skal läta dundra och regna/ at J skolen förnimma och see thet stora onda/ som J för HERrans ögon giordt hafwen/ at J hafwen bedz eder Konung.

18. Och tå Samuel åkallade HERran/ lät HERren then samma dagen dundra och regna: tå fruchtade alt folcket HERran och Samuel ganska storliga.

IV. Tröstar/ och å nyo förmanar them at fruchta HERran.

19. OCh sade alle til Samuel: Bed för tina tienare HERran tin Gudh/ at wij icke dö; ty öfwer alla wåra synder hafwe wij ock giordt thetta onda/ at wij beddes oß Konung.

20. Och Samuel sade til folcket: Fruchter eder intet/ J hafwen sannerliga giordt alt thetta onda: doch träder icke af ifrå HERranom/ vtan tiener HERranom af allo hierta: 2371

21. Och wiker icke efter fåfängelig ting: ty thet gagnar eder intet/ och kan intet hielpa eder/ efter thet een fåfängelig ting är. 2372

22. Förty/ HERren öfwergifwer icke sitt folck/ för sitt stora namn skul: ty HERren hafwer begynnat til at giöra eder sigh sielfwom til ett folck. 2373

23. Ware ock fierran ifrå migh/ at jagh så skulle synda emot HERran/ at jagh skulle aflåta bedia för eder/ och lära eder then goda och rätta wägen.

24. Allenast fruchter HERran/ och tiener honom troliga af allo hierta: förty/ J hafwen sedt huru stoor ting han giör medh eder.

25. Men om J giören thet ondt är/ så skolen både J och edar Konung förgås.

13. Capitel.

NÄr Saul hade warit Konung i tw åhr/ vthwalde han sigh try tusend män: ett tusend fick han Jonathan/ han slog ther medh the Philisteers lägre i Gibea/ v. 1. Tå församlade the Philisteer en stoor häär/ ther af Jsrael blef förskräckt/ flydde och förgömde sigh/ v. 5. När Saul thet såg/ offrade han bränneoffer och tackoffer. Tå kom Samuel och förkunnade honom/ at han hade ther medh syndat; och Gudh wille skilja honom widh riket/ v. 9. Men the Philisteer härjade landet/ och inge wärjor funnos i Jsrael/ v. 17.

I. Saul vthrustar sigh emot the Philisteer.

SAul hade warit Konung ett åhr: och som han tw åhr hade rådet öfwer Jsrael;

2. Vthwalde han sigh try tusend män vthu Jsrael: twtusend woro medh Saul i Michmas/ och vppå berget BethEl/ och ett tusend medh Jonathan i Gibea BenJamins. Men thet andra folcket lät han gå hwar och en i sina hyddo.

3. Och Jonathan slog the Philisteer i theras lägre 2376 som i Gibea war; thet kom för the Philisteer. Och Saul lät blåsa i basunen öfwer hela landet/ och säija: J Ebreer hörer til.

4. Och hela Jsrael hörde säijas: Saul hafwer slaget the Philisteers lägre: ty Jsrael luchtade illa 2377 för the Philisteer/ och alt folcket ropades til Saul i Gilgal.

II. The Philisteer draga til stridz emot Jsrael; och Jsrael förskräckes.

5. TÅ församlade sigh the Philisteer til at strida medh Jsrael/ tretijo tusend wagnar/ sex tusend resenärer/ och eljes folck så mycket som sanden i hafzstrandene: och the drogo vp/ och lägrade sigh i Michmas/ östan för BethAven.

6. Tå the män af Jsrael sågo at the i nödh woro/ ty folcket war förskräckt/ krupo the vthi kulor/ och klyfter/ och klippor/ och i hohl/ och i gropar.

7. Och the Ebreer drogo öfwer Jordan in vthi Gadz land och Gileadz: men Saul war ännu i Gilgal/ och alt folcket som följde honom wardt förtwiflat.

8. Tå förbidde han i siu dagar/ then tiden som Samuel förelagt hade 2378: och efter Samuel icke kom til Gilgal/ skingrade sigh folcket ifrå honom.

III. Saul offrar af förwetenhet.

9. TÅ sade Saul: Bärer migh hijt bränneoffer och tackoffer: Och han offrade bränneoffer.

10. Och som han hade fulkomnat bränneoffret/ sij/ tå kom Samuel: tå gick Saul vth emot honom/ til at helsa honom.

11. Men Samuel sade: Hwad hafwer tu giordt? Saul swarade: Jagh såg at folcket förskingrade sigh ifrå migh/ och tu kom icke i rättom tijd/ och the Philisteer woro församlade i Michmas:

12. Tå sade jagh: Nu komma the Philisteer hijt neder til migh i Gilgal/ och jagh hafwer icke bedit HERrans ansichte: tå wågade jagh thet/ och offrade bränneoffer.

IV. Samuel straffar Saul/ och säger honom af medh riket.

13. MEn Samuel sade til Saul: Tu hafwer giordt dårliga/ och icke hållet HERrans tins Gudz budh som han tigh budit hafwer: ty HERren hade stadfäst titt rike öfwer Jsrael til ewig tijd.

14. Men nu skal titt rike icke blifwa ståndandes: HERren hafwer sökt sigh en man 2379 efter sitt hierta/ honom hafwer HERren budit at wara en Förste öfwer hans folck; ty tu hafwer icke hållet HERrans budh.

15. Och Samuel stod vp/ och gick ifrå Gilgal vp til Gibea BenJamins. Men Saul talde thet folck som när honom war widh sex hundrat män. 2380

16. Och Saul medh hans son Jonathan/ och thet folck som när honom war/ blefwo vppå Ben Jamins högh: men the Philisteer hade lägrat sigh i Michmas.

V. The Philisteer härja landet; och i Jsrael funnos inga wärjor.

17. OCh vthu the Philisteers lägre drogo tre hopar til at förhärja landet: then ene wände sigh in på then wägen til Ophra vthi Suals land:

18. Then andre wände sigh in på then wägen til Beth Horon: then tredie wände sigh på then wägen som drager åth then dalen Zeboim widh öknena.

19. Och ingen smedh wardt funnen i hela Jsraels land; förty/ the Philisteer tänckte: the Ebreer måtte giöra swärd och spiut. 2381

20. Ty måste hela Jsrael fara neder til the Philisteer/ om någor wille låta hwässa sin plogbil/ hacko/ yxa eller

lija:

21. Och när äggen på lijarna/ hackorna/ gafflarna/ och yxarna wardt sliö/ och vddarna wordo stubbotte.

22. Tå nu stridz dagen kom/ wardt intet swärd eller spiut funnet i hela folckens hand/ som war medh Saul och Jonathan: vtan Saul och hans son hade wärjor.

23. Och the Philisteers lägre drog fram widh Michmas.

14. Capitel.

TÅ hände sigh at Jonathan Sauls son gick medh sin wapnedragare til the Philisteers lägre/ v. 1. Och the Psilisteer bespottade them. Men Janathan klef ther in/ och slog widh tiugu män/ så at een stoor förskräckelse kom öfwer them/ v. 11. När Saul thet förnam/ jagade han efter them/ v. 16. Och beswoor folcket/ at ingen skulle något äta/ vtan fulfölja flachtningen/ v. 24. Men Jonathan åt af willhannogen/ v. 27. Och alt folcket åt blodh/ v. 32. På then tiden/ efter HERren intet wille swara Saul/ hade han fram folcket/ kastade lott/ och fan på Jonathan/ hwilken bekände sigh hafwa ätit/ v. 36. Tå wille Saul dödat honom; men folcket förnekade thet/ v. 45. Sauls krijg och slächt vpräknas/ v. 46.

I. Jonathan går til the Philisteer/ och slår them.

THet begaf sigh i then tiden/ at Jonathan Sauls son sade til sin dräng som hans wärjo bar: Kom/ lät oß gå vthöfwer til the Philisteers lägre som ther vppe är: och han sade sinom fader intet til.

2. Men Saul blef ytterst i Gibea vnder ett granatträ som i förstadenom war: och thet folck/ som när honom war/ war widh sex hundrat män.

3. Och Ahia/ Achitobs son/ Jcabodz 2382 broders Pinehas sons/ Eli sons/ war HERrans Prester i Silo/ och drog lifkiortelen vppå: folcket wiste icke heller at Jonathan war bortgången.

4. Och i wägenom ther Jonathan sökte efter at gå öfwer til the Philisteers lägre/ woro twå bratta klippor/ then ena på thenna sidone/ och then andra på hinsidone: then ena het Bozez/ then andra Sene.

5. Och then ena war norr vth ifrå Michmas/ och then andra war söder vth ifrå Gaba.

6. Och Jonathan sade til sin wapnedragare: Kom/ lät oß gå vthöfwer til thessa oomskornas lägre; til ewentyrs warder HERren något vthrättandes genom oß: förty/ **thet är icke HERranom tungt hielpa genom många eller genom fåå.** 2383

7. Tå swarade honom hans wapnedragare: Giör alt thet i tino hierta är; gack åstadh/ sij/ jagh är medh tigh såsom titt hierta wil.

8. Jonathan sade: Nu wäl/ när wij komme tijt öfwer til thet folcket/ och the få see oß;

9. Om the tå säija: Står qware til thes wij komme til eder; så wilje wij blifwa ståndande i wårt rum/ och icke stiga vp til them.

10. Men om the säija: Kommer hijt vp til oß; så wilje wij stiga vp til them: så hafwer HERren gifwit them oß i wåra händer; och thet skal oß wara för ett tekn.

11. Tå nu the Philisteers lägre fingo see them båda/ sade the Philisteer: Sij/ the Ebreer äro vthkrupne vthu holen ther the sigh giömdt hafwa. 2384

12. Och männerna i lägret swarade Jonathan och hans wapnedragare/ och sade: Kommer hijt vp til oß/ wij wilje wäl lära eder. Tå sade Jonathan til sin wapnedragare: Träd efter migh/ HERren hafwer gifwit them i Jsraels händer.

13. Och Jonathan klef medh händer och fötter vpföre/ och hans wapnedragare efter honom. Tå föllo the neder för Jonathan; och hans wapnedragare slog alt ihiäl efter:

14. Så at första slachtningen/ som Jonathan och hans wapnedragare giorde/ war widh tiugu män/ på en halfwan åker widh paß/ som ett paar oxars dagsplögning är.

15. Och een rädzl kom på markene i lägret/ och på hela folcket i lägrena; och the som vthsände woro til at förhärja/ them kom ock rädzl vppå/ och landet skalf ther widh: ty thet war een förskräckelse af Gudi. 2385

II. Saul jagar efter the Philisteer.

16. OCh Sauls wächtare i Gibea BenJamins fingo see at hopen skingrades/ och lupo hijt och tijt/ och wordo slagne.

17. Saul sade til folcket som när honom war: Räkner/ och seer til/ hwilken af oß är bortgången: och tå the räknade/ sij/ tå war Jonathan och hans wapnedragare icke ther.

18. Tå sade Saul til Ahia: Bär fram Gudz ark; ty Gudz ark war på then tiden när Jsraels barn.

19. Och som Saul ännu talade medh Prestenom/ förökade sigh sorlet och löpandet vthi the Philisteers lägre. Och Saul sade til Presten: tag tina hand af.

20. Och Saul ropade/ och alt folcket som medh honom war/ och kommo i stridena: och sij/ tå gick hwars och ens swärd emot then andra 2386/ och war ett mächta sorl.

21. Och the Ebreer/ som tilförene hade warit när the Plilisteer/ och hade warit vpdragne medh them i lägret alt omkring/ gofwo sigh in til Jsrael som woro medh Saul och Jonathan.

22. Och alle män af Jsrael/ som sigh förgiömt hade på Ephraims berg/ tå the hörde at the Philisteer flydde/ följde the efter medh the andra til stridena.

23. Altså halp tå HERren Jsrael på then tiden: och slaget stod alt in til BethAven.

III. Saul beswär folcket/ at the intet skola äta: och Jonathan handlar emot eden.

24. OCh tå Jsraels män försmächtade på then dagen/ beswoor Saul folcket/ och sade: Förbannad ware hwar och en som brödh äter/ in til aftonen/ at jagh må hämnas på mina fiendar. Så sinakade ock alt folcket intet brödh.

25. Och hela landet kom i skogen/ och ther låg hannog på markene.

26. Tå folcket kom in i skogen/ sij/ tå flöt ther hannog; men ingen lät honom medh handene komma til sin mun: ty folcket fruchtade sigh för eden.

27. Men Jonathan hade icke hördt/ at hans fader hade besworet folcket; och räckte sin staf vth som han hade i sine hand/ och doppade medh ändanom i hannogs kakona/ och wände sina hand til sin mun; så wordo hans ögon frisk.

28. Tå swarade en af folckena/ och sade: Tin fader hafwer besworet folcket/ och sagt: Förbannad ware hwar och en som något äter i dagh. Och folcket war förtröttat.

29. Tå sade Jonathan: Min fader hafwer bedröfwat landet; seer huru min ögon äro frisk wordne ther af/ at jagh af thenna hannogen något litet sinakat hafwer:

30. Hade folcket i dagh ätit af sina fiendars roof som the funnet hafwa/ så hade ock slachtningen wordet större emot the Philisteer.

31. Och the slogo på then dagen the Philisteer ifrå Michmas alt in til Ajalon: och folcket wardt ganska trött.

IV. Folcket äter blodh emot lagen; men hindras af Saul.

32. OCh folcket wände sigh til bytet/ och togo fåår/ fää och kalfwar/ och slachtade på jordene/ och åto thet medh blodet. 2387

33. Så wardt Saul förkunnat: Sij/ folcket hafwer syndat emot HERran/ och ätit blodh. Han sade: J hafwen illa giordt; wälter hijt til migh en stoor steen.

34. Och Saul sade ytterligare: Går vth ibland folcket/ och säger them/ at hwar och en hafwe sin oxa och sitt får til migh/ och slachter thet här/ at J mågen äta; och icke synda emot HERranom medh thet blodätandet. Så drog alt folcket fram/ hwar och en sin oxa i sine hand om nattena/ och slachtade thet ther.

35. Och Saul bygde HERranom ett altare: thet är thet första altare som han bygde HERranom.

V. Saul frågar HERran/ och får intet swar.

36. OCh Saul sade: Lät oß draga nedh efter the Philisteer i natt/ och beröfwa them/ til thes i morgon liust warder/ at wij ingen af them läte öfwer blifwa. The swarade: Giör alt thet tigh täckes. Men Presten sade: Lät oß gå hijt til Gudh.

37. Och Saul frågade Gudh: Skal jagh draga nedh efter the Philisteer; och wilt tu gifwa them vthi Jsraels händer? Men han swarade honom på then tiden intet. 2388

VI. Saul wil dräpa Jonathan; men folcket frijar honom.

38. TÅ sade Saul: Lät gå hijt fram all hörn 2389 af folcket; och förfarer och tilseer/ när hwilkom thenna synden är på thenna tijd.

39. Ty så wist som HERren Jsraels hielpare lefwer/ om thet än wore min son Jonathan/ så skal han döö. Och ingen swarade honom vthaf hela folckena.

40. Och han sade til hela Jsrael: Warer J på then sidon; jagh och min son Jonathan wilje wara på thesso sidone. Folcket sade til Saul: Giör hwad tigh täckes.

41. Och Saul sade til HERran Jsraels Gudh: Giör thet rätt är. Tå råkade thet på Jonathan och Saul; och folcket gick qwitt vth.

42. Saul sade: Kaster öfwer migh och min son Jonathan. Tå råkade thet på Jonathan.

43. Och Saul sade til Jonathan: Såg migh/ hwad hafwer tu giordt? Jonathan lät honom förståt/ och sade: Jagh smakade litet hannog medh stafwen som jagh i mine hand hade; och sij/ therföre måste jagh döö.

44. Tå sade Saul: Gudh giöre migh thet och thet 2390; Jonathan tu måste döden döö.

45. Men folcket sade til Saul: Skulle Jonathan döö/ then een så stoor salighet giordt hafwer i Jsrael? Bort thet: så wist som HERren lefwer/ icke ett hår af hans hufwud skal falla på jordena; förty/ Gudh hafwer i

dagh giordt thet igenom honom. Altså frijade folcket Jonathan/ at han icke döö måste.

VII. Sauls bedrifter och afkommande beskrifwas.

46. SÅ drog Saul vp ifrå the Philisteer: och the Philisteer drogo til sitt rum.

47. Men tå Saul hade tagit riket in öfwer Jsrael/ stridde han emot alla sina fiendar alt omkring; emot the Moabiter/ emot Ammons barn/ emot the Edomeer/ emot Zoba Konungar/ emot the Philisteer: och hwart han wände sigh ther straffade han.

48. Och han församlade en häär/ och slog the Amalekiter: och frijade Jsrael ifrån allas theras hand som them förtryckte.

49. Och Saul hade söner 2391/ Jonathan/ Jswi/ MalchiSua: och hans twå döttrar heto altså; then förstfödda Merob/ och then yngsta Michal.

50. Och Sauls hustru heet Ahinoam/ Ahimaaz dotter: och hans häärhöfwitzman heet Abner Ner son/ Sauls faderbroders.

51. Men Kis war Sauls fader/ och Ner Abners fader/ war Abiels son. 2392

52. Och ett mächtigt örlig war emot the Philisteer så länge Saul lefde: och hwar Saul såg en doglig och stridsam man/ then tog han til sigh.

15. Capitel.

OCh Samuel kungiorde Saul HERrans befalning/ at han skulle slå Amalek/ v. 1. Saul drog åstadh/ och kallade the Keniter vth ifrån Amalek/ v. 4. Sedan slog han the Amalekiter/ och grep Agag theras Konung/ v. 7. Doch skonte han af boskapen thet feta/ v. 9. Tå sände Gudh Samuel; han gick bort och frågade/ hwij han hade skonat Amalek/ och icke lydt Gudz röst/ v. 10. Tå bekände Saul fina synd/ och bad Samuel blifwa när sigh: men Samuel wille icke; och när Saul wille hålla honom/ refs hans kiortel sönder/ v. 24. Tå tog Samuel Agag/ och högg honom i stycker/ v. 32. Och Samuel såg Saul intet meer/ v. 35.

I. Saul befalles förgiöra Amalek.

MEn Samuel sade til Saul: HERren sände migh at jagh skulle smörja tigh til Konung öfwer hans folck Jsrael; så hör nu röstena af HERrans ord.

2. Så säger HERren Zebaoth: Jagh hafwer tänckt vppå hwad Amalek giorde Jsrael/ och huru han låg i wägen för honom tå han drog vthur Egypten. 2393

3. Så drag nu åstadh/ och slå the Amalekiter/ och gif them til spillo medh alt thet the hafwa: skona them intet/ vtan dräp både man och qwinno/ barn/ och them som dija/ fää och fåår/ Cameel och åsna.

4. Saul lät thetta komma för folcket/ och talde them i Telaim/ twhundrat tusend footfolck/ och tijo tusend män af Juda.

5. Och tå Saul kom til the Amalekiters stadh/ satte han ett bakhåll widh bäcken:

6. Och lät säija the Keniter 2394: Går edra färde/ och gifwer eder ifrå the Amalekiter/ at jagh icke vthrotar eder medh them: förty/ J giorden barmhertighet medh all Jsraels barn tå the drogo vthur Egypten 2395. Altså gofwo the Keniter sigh ifrå the Amalekiter.

II. Slår the Amalekiter/ och griper Agag.

7. TÅ slog Saul the Amalekiter alt ifrå Hevila in til Sur/ som ligger för Egypten;

8. Och grep Agag 2396 the Amalekiters Konung lefwande: och alt folcket gaf han til spillo medh swärdz ägg.

9. Men Saul och folcket skonade Agag/ och hwad godh fåår och fää war/ och wäl fett/ och lamb/ och alt thet godt war/ och wille icke låtat til spillo: men thet som slemt war/ och intet dogde/ thet läto the til spillo.

III. Samuel sändes til Saul.

10. TÅ skedde HERrans ord til Samuel/ och sade:

11. Migh ångrar 2397 at jagh hafwer giordt Saul til Konung; ty han hafwer wändt sigh ifrå migh/ och icke fullkomnat min ord. Thes wardt Samuel wredh; och ropade til HERran then hela nattena.

12. Och Samuel stod bittida vp/ at han skulle om morgonen möta Saul: och honom wardt sagt/ at Saul war kommen til Carmel/ och reste sigh vp ett segertekn/ och war omkring dragen/ och kommen neder til Gilgal.

13. Som nu Samuel kom til Saul/ sade Saul til honom: Wälsignad ware tu HERranom: jagh hafwer fullkomnat HERrans ord.

14. Samuel swarade: Hwad är tå thet roop af fåår i min öron/ och thet roop af fää som jagh hörer?

15. Saul sade: Vthaf the Amalekiter hafwa the tagit thet: förty/ folcket skonade thet bätsta fåår och fää för HERrans tins Gudz offer skul; thet andra hafwa wij lätit til spillo.

16. Men Samuel swarade Saul: Städ til at jagh säger tigh/ hwad HERren hafwer talat medh migh i thenna natt. Han sade: Säg.

17. Samuel sade: Är thet icke så/ tå tu liten wast för tin ögon/ wardt tu ett hufwud i Jsraels slächter/ och HERren smorde tigh til Konung öfwer Jsrael? 2398

18. Och HERren sände tigh på wägen/ och sade: Faar bort/ och förgiör the syndare/ the Amalekiter; och strid emot them/ til thes tu giör en ända på them.

19. Hwij hafwer tu icke lydt HERrans röst? Vtan wändt tigh til roof/ och illa handlat in för HERrans ögon?

IV. Saul söker vrsächta sigh; men blifwer vnderwist.

20. TÄ sade Saul til Samuel: Hafwer jagh doch lydt HERrans röst/ och hafwer draget then wägen som HERren migh sändt hafwer: jagh hafwer fördt hijt Agag the Amalekiters Konung/ och förgiordt the Amalekiter.

21. Men folcket hafwer tagit af rofwet fåår och fää/ thet bätsta af the spilgifno/ til at offra 2404 thet HERranom tinom Gudh i Gilgal.

22. Men Samuel sade: Menar tu at HERren hafwer lust til offer och bränneoffer/ såsom ther til at man lyder HERrans röst? Sij/ **lydna är bättre än offer/ och höra til är bättre än thet feta af wädrar:** 2399

23. **Förty/ olydna är een troldoms synd/ och gensträfwighet är ett afguderij/ och afgudadyrkan:** Så efter tu hafwer förkastat HERrans ord/ hafwer han ock förkastat tigh 2400/ at tu icke skalt wara Konung.

24. Tå sade Saul til Samuel: Jagh hafwer syndat at jagh hafwer öfwergångit HERrans befalning/ och tin ord: ty jagh fruchtade folcket/ och hörde theras röst.

25. Och nu förlåt migh then synden/ och wändt tilbaka medh migh/ at jagh må tilbedia HERran.

26. Samuel sade til Saul: Jagh wänder intet om medh tigh; ty tu hafwer förkastat HERrans ord/ och HERren hafwer ock förkastat tigh/ at tu icke skalt wara Konung öfwer Jsrael. 2401

V. Samuels kiortel rifs sönder.

27. OCh som Samuel wände sigh om til at gå sina färde/ fattade han honom i hans kiortels flijk/ och hon refs sönder.

28. Tå sade Samuel til honom: HERren hafwer i thenna dagh rifwit Jsraels Konungarike ifrå tigh/ och gifwit tinom nästa/ then bättre är än tu. 2402

29. Liuger icke heller Hielten i Jsrael/ eller låter sigh ångra: ty han är ingen menniskia at han sigh något ångra låter. 2403

30. Men han sade: Jagh hafwer syndat; så giör migh doch nu then ährona in för the äldsta af mitt folck/ och för Jsrael/ och wändt om medh migh/ at jagh må tilbedia HERran tin Gudh.

31. Så wände tå Samuel om/ och följde Saul/ så at Saul tilbad HERran.

VI. Samuel hugger Agag i stycker.

32. OCh Samuel sade: Lät komma fram för migh Agag the Amalekiters Konung: och Agag gick dristeliga fram til honom. Och Agag sade: Altså måste man fördrifwa dödsens bitterhet.

33. Samuel sade: Såsom titt swärd hafwer giordt qwinnor barnlös/ så skal ock tin moder blifwa barnlös ibland qwinnor. Så högg Samuel Agag i stycker in för HERranom i Gilgal.

34. Och Samuel gick bort til Ramath: men Saul drog vp til sitt huus i Gibea Sauls.

35. Och Samuel såg Saul intet meer in til thes han blef död: doch likwäl sörgde Samuel för Saul skul/ at HERren hade ångrat sigh/ at han hade giordt honom til Konung öfwer Jsrael.

16. Capitel.

TÅ sände Gudh Samuel til BethLehem/ at han skulle smörja David til Konung/ v. 1. Han gick åstadh: och Jsai then BethLehemiten lät sina söner gå fram/ then ena efter then andra/ v. 6. Men David wachtade fåår; honom lät han ock hämta: när han kom/ stod Samuel vp/ och smorde honom til Konung/ v. 11. Och en ond ande qwalde Saul; tå lät han hämta David/ at han skulle spela för honom: och när han spelade/ blef thet bättre medh Saul/ v. 14. Så blef David hoos honom/ och wardt hans wapnedragare/ v. 21.

I. Samuel befalles smörja David.

OCh HERren sade til Samuel: Huru länge wilt tu sörja för Saul skul/ then jagh förkastat hafwer/ så at han icke skal wara Konung öfwer Jsrael 2405? Vpfyll titt horn medh oljo/ och gack åstadh: jagh wil sända tigh til then BethLehemiten Jsai; förty/ af hans söner 2406 hafwer jagh försedt migh en Konung.

2. Samuel sade: Huru skulle jagh gå tijt? Saul får thet weta/ och slår migh ihiäl. HERren sade: Tag en kalf af fäät til tigh/ och säg: Jagh är kommen til at offra HERranom.

3. Och skalt kalla Jsai til offret; tå wil jagh wisa tigh hwad tu giöra skalt/ at tu ther smörjer then jagh tigh säger.

4. Samuel giorde såsom HERren honom sagt hade/ och kom til BethLehem: tå förskräcktes the äldste i stadenom/ och gingo emot honom/ och sade: Är thet frijd medan tu kommer?

II. Offrar i BethLehem/ och smörjer David.

5. HAn sade: Ja/ jagh är kommen til at offra HERranom: helger eder/ och kommer medh migh til offret. Och han helgade Jsai och hans söner/ och böd them til offret.2407

6. Tå the nu kommo in/ såg han på Eliab/ och tänckte: wist är för HERranom här hans smorde.

7. Men HERren sade til Samuel: Se intet på hans skapnat/ eller hans stora person 2408; jagh hafwer förkastat honom: förty/ thet går icke efter som een menniskia seer. **Een menniskia seer thet för ögonen är/ men HERren seer til hiertat.** 2409

8. Tå kallade Jsai AbiNadab/ och lät honom gå fram för Samuel; och han sade: Thenna hafwer HERren ock intet vthwaldt.

9. Tå lät Jsai gå fram Samma; men han sade: Thenna hafwer HERren ock intet vthwaldt.

10. Tå lät Jsai gå sina siu söner fram för Samuel; men Samuel sade til Jsai: HERren hafwer ingen af them vthwaldt.

11. Och Samuel sade til Jsai: Äro nu här piltarna alle? Han sade: Thet är ännu en then minste igen/ och sij/ han wachtar fåår 2410. Tå sade Samuel til Jsai: Sändt bort/ och lät hämta honom; ty wij skole icke sättia oß förra än han kommer.

12. Tå sände han åstadh/ och lät hämta honom: och han war brunachtig medh fager ögon/ och dägelig skapnat 2412. Och HERren sade: Vp/ och smör honom; then är thet.

13. Tå tog Samuel sitt oljohorn/ och smorde honom mitt ibland hans bröder: Och HERrans ande kom 2411 öfwer David/ ifrå then dagen och alt sedan; och Samuel stod vp/ och gick til Ramath.

III. Saul qwäljes af en ond anda/ och hielpes af Davidz speel.

14. OCh HERrans ande wek ifrå Saul/ och en ond ande af HERranom qwalde honom.

15. Tå sade Sauls tienare til honom: Sij/ en ond ande af Gudi qwäl tigh.

16. Wår herre säije sina tienare som för honom stå/ at the sökia en man som kan på harpo och strängiaspel: på thet at när then onde Gudz anden kommer öfwer tigh/ må han spela medh sine hand/ at thet må warda bättre medh tigh.

17. Tå sade Saul til sina tienare: Seer efter en man som är godh på strängiaspel/ och hafwer honom hijt til migh.

18. Tå swarade en af tienarena/ och sade: Sij/ jagh hafwer sedt en Jsai son then Bethlehemitens; han kan på strängiaspel/ en dogelig man och stridsam/ och förståndig i saker/ och dägelig/ och HERren är medh honom.

19. Tå sände Saul bodh til Jsai/ och lät säija honom: Sändt tin son David til migh/ som är medh fåren.

20. Så tog Jsai en åsna medh brödh/ och en lägel wijn/ och ett kidh af getterna/ och sände til Saul medh

sinom son David.

21. Så kom David til Saul/ och gick fram för honom: och han wardt honom ganska kär/ och blef hans wapnedragare.

22. Och Saul sände til Jsai/ och lät säija honom: Lät David blifwa in för migh; ty han hafwer funnet ynnest för min ögon.

23. När nu then Gudz anden kom öfwer Saul/ så tog David harpona/ och spelade medh sine hand: så kom Saul til sigh igen/ och thet wardt bättre medh honom/ och then onde anden wek ifrå honom.

17. Capitel.

ÅTer stridde the Philisteer emot Jsrael/ v. 1. Och läto gå fram en man benämnd Goliath/ en Rese/ sex alnar lång: han gick alla dagar fram/ begärandes af Jsraels häär en som wille strida medh honom/ v. 4. Tå blef David af sin fader vthsändt til sina bröder i lägret/ v. 12. Hwilken när han hörde Philisteens ord/ tilböd sigh til at strida medh honom/ v. 22. Thet behagade Saul/ v. 31. David gick åstadh/ och Philisteen förachtade honom: men David tröste på HERran/ v. 38. Och slungade/ och råkade honom medh en steen i pannona/ så at han föll; och han högg honom hufwudet af/ v. 48. Tå flydde the Philisteer/ och wordo slagne för Jsrael/ v. 52. Saul åstundar närmare kundskap om Davidz slächt/ v. 55.

I. The Philisteer strida emot Jsrael/ och Goliath manar them.

THe Philisteer församlade sina härar til strijd/ och kommo tilhopa i Socho i Juda/ och lägrade sigh emellan Socho och Aseka widh ändan af Dammim.

2. Men Saul och Jsraels män kommo tilhopa/ och lägrade sigh i ekdalenom/ och skickade sigh til strijd emot the Philisteer.

3. Och the Philisteer stodo på ett berg på hinsidon: och the Jsraeliter på ett berg på thenna sidone/ så at en daal war emellan them.

4. Tå kom framträdandes vthu the Philisteers lägre en man/ en kämpe/ benämnd Goliath af Gath/ sex alnar och een twär hand lång:

5. Och hade en kopparhielm på sitt hufwud/ och ett fiällpantser vppå: och wichten på pantsaret war fem tusend siklar koppar:

6. Och hade koppar beenwapn vppå sin been/ och en koppar sköld på sina axlar.

7. Och skaftet på hans spiut war såsom ett wäfträ/ och jernet på hans spiut hölt sexhundrat siklar jern: och hans wapnedragare gick fram för honom.

8. Och han stod och ropade til Jsraels slagorden/ och sade til them: Hwij ären J vthdragne til at skicka eder til strijd? Är icke jagh en Philisteer/ och J ären Sauls tienare? Wäljer en vth af eder/ som går hijt neder til migh.

9. Kan han strida emot migh/ och slår migh/ så wilje wij wara edra tienare: warder ock jagh hans öfwerman/ och slår honom/ så skolen J wara wåra tienare/ och skolen tiena oß.

10. Och Philisteen sade: Jagh hafwer i thenna dagh giordt Jsraels häär een skam: läter migh få en/ och läter oß strida medh hwar annan.

11. Tå Saul och hela Jsrael hörde thessa Philisteens ord/ förskräckte the sigh/ och fruchtade sigh storliga.

II. David kommer til Jsraels lägre.

12. MEn David 2413 war en Ephratisk mans son af BethLehem Juda/ som heet Jsai/ han hade otta söner: och war en gammal man i Sauls tijd/ och war ålderstigen ibland män.

13. Och the tre äldste Jsai söner woro dragne medh Saul til stridena: och war thetta theras namn; Eliab then förstfödde/ AbiNadab then andre/ och Samma then tredie.

14. Men David war then yngste 2414. Tå nu the tre äldste woro vthdragne medh Saul til stridena;

15. Gick David åter heem ifrå Saul til at wachta sins faders fåår i BethLehem.

16. Men then Philisteen trädde fram både morgon och afton/ och stod ther i fyratijo dagar.

17. Och Jsai sade til sin son David: Tag åth tina bröder thetta Epha af torkat ax/ och thessa tijo brödh/ och löp bort i hären til tina bröder.

18. Och thessa tijo blöta ostar/ och få höfwitzmannenom; och besök tina bröder/ om them wäl går/ och tag wahra vppå hwad the säija tigh.

19. Men Saul/ och the/ och alle Jsraels män woro i ekdalenom/ och stridde emot the Philisteer.

20. Tå stod David bittida vp om morgonen/ och befalte fåren herdanom; lade vppå sigh/ och gick åstadh/ såsom Jsai honom budit hade; och kom til wagnborgena 2415: och hären war vthdragen/ och hade skickat sigh/ och the skrijade i stridene:

21. Ty Jsrael hade skickat sigh: så woro ock the Philisteer redo emot theras häär.

22. Tå lät David thet han bar i tygwachtarens händer/ och lop bort i spetsen/ och gick bort/ och helsade sina bröder.

23. Och widh han nu talade medh them/ sij/ tå trädde then kämpen fram som heet Goliath/ then Philisteen af Gath vthu the Philisteers häär/ och talade såsom tilförene: och David hörde thet.

24. Men hwar man i Jsrael tå han then mannen såg/ flydde för honom/ och fruchtade sigh storliga.

25. Och hwar man i Jsrael sade: Hafwen J icke sedt thenna mannen som vpgången är? Ty han är vpgången til at tala försmädelse emot Jsrael: och then honom slår/ honom wil Konungen giöra mycket rijk/ och gifwa honom sina dotter; och wil giöra hans faders huus fritt i Jsrael.

III. Tilbiuder sigh wilja strida medh Goliath.

26. TÅ sade David til männerna som när honom stodo: Hwad skal man gifwa honom som slår thenna Philisteen/ och wänder thenna skammen ifrån Jsrael? Ty hwad är thenne oomskorne Philisteen/ som försmäder lefwandes Gudz häär?

27. Tå sade folcket honom såsom tilförene: Thet skal man gifwa honom som honom slår.

28. Och Eliab hans äldste broder 2416 hörde at han talade medh männerna; och wardt wredh på David/ och sade: Hwij ästu hijt neder kommen? Och hwij hafwer tu öfwergifwit the fåå fåren i öknene? Jagh känner wäl tina öfwerdådighet/ och tins hiertas ondsko; ty tu äst hijt nedh kommen til at see stridena.

29. David sade: Hwad hafwer jagh tå nu giordt? Är thet migh icke befalt?

30. Och wände sigh om til en annan/ och sade såsom han hade sagt tilförene: tå swarade honom folcket såsom tilförene.

31. Och tå the hörde the ord som David sade/ förkunnade the thet Saul: och han lät hämta honom.

32. Och David sade til Saul: Jngens mans hierta gifwe sigh för then saken skul; tin tienare skal gå bort och strida medh then Philisteen.

33. Saul sade til David: Tu kant icke gå bort emot thenna Philisteen och strida medh honom: ty tu äst en yngling; och han är en stridzman ifrå hans vngdom.

34. Men David sade til Saul: Tin tienare wachtade sins faders fåår/ och tå ther kom ett leijon och en biörn/ och tog bort ett får af hiorden:

35. Tå följde jagh efter/ och slog honom/ och tog thet vthu hans mun: och tå han reste sigh vp emot migh/ tog jagh honom i skägget/ och slog honom/ och drap honom. 2417

36. Så hafwer tin tienare slagit både leijon och biörn 2423. Så må nu thenna oomskorne Philisteen wara såsom en thera: ty han hafwer försmädat lefwandes Gudz häär.

37. Och David sade: HERren som migh frälste ifrå leijonet/ och ifrå biörnen/ han frälsar migh ock ifrå thenna Philisteen. Och Saul sade til David: Gack åstadh/ HERren ware medh tigh.

IV. Går åstadh; strider och winner.

38. OCh Saul drog sin kläder vppå David/ och satte honom en kopparhielm på hans hufwud/ och lade ett pantsar vppå honom.

39. Och David bandt sitt swärd öfwer sin kläder/ och begynte til at gå; ty han hade icke försökt thet. Tå sade David til Saul: Jagh kan icke så gå; ty jagh är thet icke waan. Och han lade thet ifrå sigh;

40. Och tog sin staf i sina hand/ och vthwalde fem släta stenar vthu bäcken/ och lade them vthi herdaskräppona/ som han hade/ ock i säcken/ och tog sliungona i sina hand/ och gick fram emot Philisteen.

41. Och Philisteen gick ock fram åth/ och nalkades in til David/ och hans wapnedragare för honom.

42. Tå nu Philisteen såg och skodade David/ förachtade han honom: ty han war en yngling/ brunachtig och dägelig. 2418

43. Philisteen sade til David: Är jagh tå en hund/ at tu kommer emot migh medh käppar? Och bannade David widh sina gudar;

44. Och sade til David: Kom hijt til migh/ jagh skal gifwa titt kött foglom vnder himmelen/ och diurom på markene.

45. David sade til Philisteen: Tu kommer til migh medh swärd/ spiut och sköld; men jagh kommer til tigh i HERrans Zebaoths namn 2419/ Jsraels häärs Gudz/ then tu försmädat hafwer.

46. Och HERren skal i thenna dagh gifwa tigh vthi mina hand/ at jagh skal slå tigh/ och taga titt hufwud af tigh/ och gifwa the Philisteers häärs kropp i thenna dagh foglom vnder himmelen/ och diurom på markene/ at all land skola förnimma at Jsrael hafwer en Gudh.

47. Och all thenna menigheten skal förnimma/ **at HERren icke hielper genom swärd eller spiut: ty striden är HERrans/** och han skal gifwa eder i wåra händer.

48. Tå nu Philisteen reste åstadh/ gick och nalkades in moot David/ skyndade sigh David/ och lop ifrå hären emot Philisteen.

49. Och David tog sina hand i skräppona/ och fattade ther vth en steen/ och sliungade/ och råkade Philisteen i hans panno/ så at stenen gick in i pannona; och han föll på jordena på sitt ansichte. 2420

50. Altså öfwerwan David Philisteen medh sliungone och stenenom/ och slog honom och drap honom.

51. Och efter David intet swärd hade i sine hand/ lop han fram til Philisteen/ och tog hans swärd/ och drog thet vthu skidone/ och drap honom; och högg honom ther medh hufwudet af 2421. Tå the Philisteer sågo at theras starckeste war död/ flydde the.

52. Och Jsraels män och Juda reste vp/ ropade och jagade efter the Philisteer/ in til thes man kommer i dalen/ och alt in til Ekrons portar: Och the Philisteer föllo slagne på wägenom til portarna/ alt in til Gath/ och in til Ekron.

53. Och Jsraels barn wände om af thet jagandet efter the Philisteer/ och skinnade theras lägre.

54. Men David tog Philisteens hufwud/ och förde thet til Jerusalem; men hans wapn 2422 lade han i sina hyddo.

V. Saul frågar efter Davidz ätt.

55. MEn tå Saul såg David vthgå emot Philisteen/ sade han til Abner sin häärhöfwitzman: Hwars son är then ynglingen? Abner sade: Så wist som tin siäl lefwer/ Konung/ jagh weet thet icke.

56. Konungen sade: Så fråga ther efter/ hwars son then ynglingen är.

57. Tå nu David kom igen sedan Philisteen slagen war/ tog Abner honom/ och hade honom in för Saul: och han hade then Philisteens hufwud i sine hand.

58. Och Saul sade til honom: Hwars son ästu/ yngling? David sade: Jagh är tins tienares Jsai then BethLehemitens son.

18. Capitel.

TÅ förbandt sigh Jonathan medh Davidh/ och älskade honom såsom sitt egit hierta; och Saul tog honom til sigh/ v. 1. När the kommo heem igen/ gingo qwinnor vth emot them; sungo och berömde David öfwer Saul: Therföre blef Saul wredh/ v. 6. Och skiöt efter honom medh ett spiut/ v. 10. Men efter David hade sigh förnumsteliga/ låfwade honom Saul sina dotter Merob/ v. 14. Sedan/ på thet David måtte falla vthi the Philisteers händer/ tilsade han honom sin dotter Michal/ om han wille gifwa honom hundrade Philifteers förhudar/ v. 20. Them gaf honom David/ och fick Michal til hustru/ v. 27.

I. Jonathan får David kär.

TÅ han hade vthtalat medh Saul/ förbandt sigh Jonathans hierta medh Davidz hierta: och Jonathan wardt kär åth honom såsom sitt egit hierta. 2424

2. Och Saul tog honom i then dagen/ och lät honom icke meer komma i sins faders huus. 2425

3. Och Jonathan och David giorde ett förbund 2426 tilhopa: ty han hade honom kär såsom sitt egit hierta.

4. Och Jonathan drog af sin kiortel som han hade vppå/ och gaf honom David; ther til sin mantel/ sitt swärd/

sin boga/ och sitt bälte.

5. Och David gick vth tijt Saul sände honom/ och skickade sigh wijsliga: och Saul satte honom öfwer krigsfolcket/ och han war allo folckena/ och theslikes Sauls tienarom täcker.

6. Men thet begaf sigh/ tå han igen kommen war/ sedan han hade slagit Philisteen/ at qwinnorna af alla Jsraels städer gingo emot Konung Saul/ medh säng och harpor/ medh trummor/ medh glädie/ och medh gigor. 2427

II. Qwinnorna siunga David ähresång.

7. OCh qwinnorna sungo 2428 til hwar andra/ och spelade/ och sade: Saul hafwer slagit tusende; men David tijo tusend. 2429

8. Tå förgrymmade sigh Saul storliga/ och thet talet behagade honom ganska illa; och sade: The hafwa gifwit David tijo tusend/ och migh tusende: han warder wäl ännu Konung?

III. Saul begynner hata David/ och bruka list.

9. OCh Saul såg illa vppå David/ ifrå then dagen/ och alt sedan.

10. På then andra dagen föll then onde anden af Gudi öfwer Saul/ och han propheterade hema i huset: men David spelade på strängerna medh sine hand/ såsom han dageliga plägade. Och Saul hade ett spiut i handene;

11. Och skiöt thet åstadh/ och tänckte: Jagh wil skiuta David igenom i wäggena: men David gaf sigh vndan för honom i twå gånger.

12. Och Saul fruchtade för David: ty HERren war medh honom/ och war gången ifrå Saul.

13. Så satte Saul honom ifrå sigh/ och giorde honom til höfwitzman öfwer tusende män; och han gick vth och in för folckena.

14. Och David hade sigh förnumsteliga i alla sina gierningar; och HERren war medh honom.

15. Tå nu Saul såg at han war så ganska förnumstig/ fruchtade han för honom.

16. Men hela Jsrael och Juda hade David kär: ty han gick vth och in för them.

17. Och Saul sade til David: Sij/ min äldsta dotter Merob wil jagh gifwa tigh til hustru; war manlig/ och för HERrans krijg: ty Saul tänckte/ min hand skal icke komma widh honom/ vtan the Philisteers hand.

18. Men David swarade Saul: Ho är jagh? Eller hwad är mitt lefwerne? Och mins faders huus slächt i Jsrael/ at jagh skulle warda Konungens mågh?

19. Tå nu tiden kom/ at Merob Sauls dotter skulle wordit gifwin David/ wardt hon gifwin Adriel then Meholathiten 2430 til hustru.

20. Men Michal Sauls dotter hade David kär. Tå thet wardt sagt Saul/ sade han: Thet är rätt:

21. Jagh wil gifwa honom henne/ at hon må komma honom på fall: och the Philisteers händer måga komma öfwer honom. Och han sade til David: Tu skalt i dagh warda min mågh medh then andra.

22. Och Saul böd sina tienare: taler medh David hemliga/ och säger: Sij/ Konungen hafwer wilja til tigh/ och alla hans tienare älska tigh; så blif nu Konungens mågh.

23. Och Sauls tienare talade thessa orden för Davidz öron; men David sade: Tycker eder thet wara een ringa ting at wara Konungens mågh? Och jagh är en fattig och ringa man.

24. Och Sauls tienare gåfwo honom swar igen/ och sade: Sådana ord hafwer David sagt.

25. Saul sade: Säger så til David: Konungen begärar ingen morgongåfwo 2431/ annan än hundrade förhudar af the Philisteer/ at man må hämnas på Konungens fiendar: ty Saul foor efter at fälla David igenom the Philisteers hand.

26. Tå sade hans tienare David thessa orden. Och David tyckte så godt wara/ at han måtte blifwa Konungens mågh. Och tiden war ännu icke vthe.

IV. David fulgiör wilkoret/ och får Michal til hustru.

27. OCh David stod vp/ och drog åstadh medh sina män/ och slog af the Philisteer twhundrat män: och David hade theras förhudar 2432/ och förnögde Konungen medh talet; på thet han skulle warda Konungens mågh. Tå gaf Saul honom sina dotter Michal til hustru.

28. Och Saul såg/ och märckte at HERren war medh honom. Och Michal Sauls dotter hade honom kär.

29. Tå fruchtade Saul ännu meer för David/ och wardt hans fiende i alla sina lifsdagar.

30. Och tå the Philisteers Förstar drogo vth/ handlade David förnumsteligare än alle Sauls tienare när the vthdrogo/ så at hans namn wardt mycket achtat.

19. Capitel.

THer efter befalte Saul sina tienare/ at the skulle slå David ihiäl; Men Jonathan warnade honom/ och försonade honom medh sin fader/ v. 1. Åter när then onde anden qwalde Saul/ skiot han efter David medh spiutet: men David flydde/ v. 9. Tå sände Saul/ och skulle låta slå David ihiäl; men Michal vndsatte honom/ v. 12. Och David kom til Samuel i Najoth i Rama/ v. 18. När Saul hörde at han war ther/ sände han och wille låta hämta honom: och the som vthsände woro/ propheterade/ v. 19. På sidstone gick han sielf tijt; men han propheterade ock/ v. 22.

I. Saul befaller dräpa David.

MEn Saul talade medh sin son Jonathan/ och medh alla sina tienare/ at the skulle slå David ihiäl. Men Jonathan Sauls son hade stoor wilja til David;

2. Och vnderwiste honom thet/ och sade: Min fader Saul faar efter/ och wil dräpa tigh; så förwara tigh nu til morgons/ och blif öfwer een sido/ och giöm tigh.

3. Men jagh wil gå vth medh min fader/ och wil stå brede widh min fader på markene ther tu äst/ och tala om tigh medh min fader; och hwad jagh seer/ thet wil jagh kungiöra tigh.

II. Jonathan blidkar sin fader.

4. OCh Jonathan talade thet bätsta om David medh sinom fader Saul/ och sade til honom: Konungen synde icke på sin tienare David; ty han hafwer intet brutit tigh emot/ och hans gierningar äro tigh ganska nyttige.

5. Och han hafwer satt sitt lijf i sina hand 2433/ och slog then Philisteen 2434/ och HERren giorde een stoor salighet helo Jsrael; thet hafwer tu sedt/ och gladt tigh ther af: hwij wilt tu tå synda på ett oskyldigt blodh/ så at tu dräper David vthan saak?

6. Tå lydde Saul Jonathans röst/ och swor: Så wist som HERren lefwer/ skal han icke döö.

7. Tå kallade Jonathan David/ och sade honom all thessa orden; och hade honom in för Saul/ at han war för honom/ såsom tilförene.

8. Så kom åter ett örlig: och David drog vth/ och stridde emot the Philisteer/ och slog en stoor slachtning; så at the flydde för honom.

III. Saul söker åter at döda David.

9. MEn then onde HERrans ande 2435 kom öfwer Saul/ och han satt i sitt huus/ och hade ett spiut i sine hand: så spelade David på strängerna medh handene. 2436

10. Men Saul foor efter at skiuta David igenom medh spiutet i wäggena: men han wek vndan ifrå Saul/ och spiutet foor in i wäggena: och David flydde/ och vndslapp i then nattene.

11. Och Saul sände bodh i Davidz huus/ at the skulle taga wahra vppå honom/ och om morgonen slå honom ihiäl 2437: men Michal Davidz hustru vnderwiste thet honom/ och sade: Om tu i natt icke vndsätter tina siäl/ så måste tu i morgon döö.

IV. Michal vndsätter David.

12. SÅ lät Michal honom neder genom ett fenster/ at han gick sina färde/ flydde/ och vndslapp.

13. Och Michal tog ett beläte/ och lade thet i sängena; och lade ett geetskin om thes hufwud/ och öfwertäckte thet medh kläder.

14. Tå sände Saul bodh at the skulle hämta David; men hon sade: Han är kranck.

15. Tå sände Saul bodh til at besee David/ och sade: Bärer honom hijt vp til migh medh sängene/ at han må dräpas.

16. Tå nu boden kommo/ sij/ tå låg belätet i sängene/ och geetskin om thes hufwud.

17. Tå sade Saul til Michal: Hwij hafwer tu bedragit migh/ och släppt min fienda/ at han skulle vndkomma? Michal sade til Saul: Han sade til migh: Lät migh gå; eller jagh slår tigh ihiäl.

18. Och David flydde/ och vndkom/ och kom til Samuel i Rama/ och sade honom alt thet Saul honom giordt hade: och han gick bort medh Samuel/ och blefwo i Najoth.

19. Och thet wardt vnderwist Saul/ sij/ David är i Najoth i Rama.

V. Sauls bodh och han sielf prophetera.

20. TÅ sände Saul bodh at the skulle hämta David: och the sågo chorar medh Propheter 2438 prophetera/ och Samuel war theras tilsijare. Tå kom Gudz ande vppå Sauls bodh/ så at the ock propheterade.

21. Tå thet wardt Saul sagt/ sände han annor bodh; the propheterade ock. Så sände han tredie boden; the propheterade ock.

22. Så gick han ock sielf til Rama: och tå han kom til then stora brunnen som är i Sechu/ frågade han och sade: Hwar är Samuel och David? Tå wardt honom sagt/ Sij/ i Najoth i Rama.

23. Och han gick tijt til Najoth i Rama: och Gudz ande kom ock så öfwer honom: och han gick och propheterade/ til thes han kom til Najoth i Rama.

24. Och han drog ock så sin kläder af/ och propheterade ock så för Samuel/ och föll naken 2440 neder 2441 then hela dagen/ och then hela nattena. Ther af säger man: är ock Saul ibland Prophetar? 2439

20. Capitel.

SÅ flydde tå David ifrå Najoth; gick til och klagade Jonathan sin nödh/ och bad at han wille giöra hans vrsäkt hoos Konungen/ v. 1. Thet vthlåfwade Jonathan: Han wille ock förwara David/ när han hörde Saul något wilja företaga emot honom/ v. 9. Giorde så ett förbund medh David: swor honom/ och gaf honom ett tekn/ v. 16. När tå nymånaden kom/ och Konungen frågade efter David/ vrsächtade han honom/ v. 24. Men Saul blef wredh/ och skiöt efter Jonathan medh spiutet/ v. 30. Om morgonen gick Jonathan vth til David/ förwarade honom/ och lät honom gå/ v. 35.

I. David klagar figh för Jonathan.

OCh David flydde ifrå Najoth i Rama/ och kom och talade för Jonathan: Hwad hafwer jagh giordt? Hwad hafwer jagh mißhandlat? Hwad hafwer jagh syndat för tinom fader/ at han står efter mitt lijf?

2. Han sade til honom: Bort thet; tu skalt icke döö: sij/ min fader giör intet hwarcken stort eller litet/ thet han icke vppenbarar för min öron: hwij skulle tå min fader dölja thetta för migh? Thet skal icke gå så til.

3. Tå swor David ytterligare/ och sade: Tin fader weet wäl at jagh hafwer funnet nåde för tin ögon; therföre må han tänckia/ Jonathan skal intet weta här af/ på thet han icke skal bedröfwas ther af: sannerliga/ så wist som HERren lefwer/ och så wist som tin siäl lefwer/ thet är icke meer än ett stegh emellan migh och döden.

II. Beder honom giöra sin vrsächt.

4. JOnathan sade til David: Jagh wil giöra tigh alt thet titt hierta begärar.

5. David sade til honom: Sij/ i morgon är nymånat 2442/ at jagh skal sittia til bordz medh Konungen: så lät migh betämma/ at jagh giömer migh på markene alt in til aftonen på tredie dagen.

6. Om tin fader frågar efter migh/ så säg: David bad migh at han måtte löpa til sin stadh BethLehem: förty/ ther är ett åhrligit offer allo slächtene.

7. Är thet så at han säger; thet är godt/ så står thet wäl medh tinom tienare: warder han ock wredh/ så warder tu wäl märckiandes at han hafwer ondt i sinnet.

8. Så giör nu barmhertighet medh tinom tienare; ty tu hafwer medh migh tinom tienare giordt ett förbund i HERranom 2443: är ock någor mißgierning i migh/ så dräp tu migh/ och lät migh icke komma in för tin fader.

9. Jonathan sade: Bort thet ifrå tigh/ at jagh skulle märckia at min fader hade i sinnet giöra tigh ondt/ och jagh icke skulle thet säija tigh.

10. David sade: Ho skal säija migh thet/ om tin fader swarar tigh något hårdt?

11. Jonathan sade til David: Kom/ lät oß gå vth på markena: och the gingo både vth på markena.

12. Och Jonathan sade til David: HERre Jsraels Gudh/ om jagh vthfrågar af minom fader i morgon och öfwermorgon/ at thet står wäl til medh David/ och jagh icke sänder til tigh/ och vppenbarar thet för tin öron;

13. Så giöre HERren thet och thet medh Jonathan: men om minom fader täckes thet ondt är emot tigh/ så wil jagh ock vppenbara thet för tin öron/ och släppa tigh/ at tu går tina färde medh frijd: och HERren ware

medh tigh/ såsom han medh minom fader warit hafwer.

14. Giör jagh thet icke/ så giör tu inga HERrans barmhertighet medh migh/ så länge jagh lefwer/ eij heller när jagh döör.

15. Och när HERren vthrotar Davidz fiendar/ hwar och en vthaf landet/ så tag icke tu tina barmhertighet bort ifrå mitt huus til ewig tijd.

III. David och Jonathan giöra förbund.

16. ALtså giorde Jonathan ett förbund medh Davidz huus/ och sade: HCRren kräfje thet vthaf Davidz fiendars händer.

17. Och Jonathan sade ytterligare/ och swor David/ så kär hade han honom: ty han hade honom så kär som sina siäl. 2444

18. Och Jonathan sade til honom: J morgon är nymånat 2445/ så warder wäl frågat efter tigh; ty man warder tigh saknandes ther tu plägar sittia:

19. På tredie dagen kom medh hast neder/ och gack vthi något rum/ ther tu kant giöma tigh på söknedagenom/ och sätt tigh widh then stenen Asel: 2446

20. Så wil jagh skiuta tre pilar vth medh honom/ såsom jagh skute til ett måhl.

21. Och sij/ jagh wil sända drängen; gack och tag igen pilen: om jagh säger til drängen/ sij/ pilarna liggia hijt vth baak tigh/ tag vp them/ så kom; ty thet är frijd/ och är ingen fahra/ så wisserliga som HERren lefwer.

22. Men om jagh säger til drängen: Sij/ pilarna liggia bort bätter fram för tigh/ så gack tina färde; ty HERren hafwer lätit tigh gå:

23. Och hwad tu och jagh medh hwar annan talat hafwe/ HERren ware emellan migh och tigh i ewig tijd.

24. Så giömde David sigh i markene: och tå nymånaden kom/ satte Konungen sigh til bordz til at äta.

IV. Saul saknar David/ och Jonathan vrsächtar honom.

25. TÅ nu Konungen hade satt sigh i sitt rum/ såsom han tilförene war waan vth medh wäggene/ stod Jonathan vp/ och Abner satte sigh widh Sauls sido/ och man saknade David i hans rum.

26. Och Saul talade then dagen intet: ty han tänckte/ honom är något wederkommet at han icke är reen. 2447

27. På then andra nymånatz dagenom/ tå man saknade David i hans rum/ sade Saul til sin son Jonathan: Hwij är icke Jsai son kommen til bordz/ hwarken i går eller i dagh?

28. Jonathan swarade Saul: Han bad migh at han skulle gå til BethLehem;

29. Och sade: Lät migh gå/ förty/ wår slächt skal offra i stadenom/ och min broder hafwer sielf budit migh: hafwer jagh nu funnet nådh för tin ögon/ så wil jagh tijt/ och see mina bröder; therföre är han icke kommen til Konungens bord.

V. Saul wredgas/ och skiuter efter Jonathan.

30. TÅ wardt Saul wredh på Jonathan/ och sade: Tu skalk och bofwe/ jagh weet wäl at tu hafwer vthwaldt Jsai son/ tigh och tine slema moder til skam.

31. Ty så länge Jsai son lefwer på jordene/ warder hwarken tu eller titt rike beståndandes 2448: så sändt nu/ och lät håmta honom hijt til migh; ty han måste döö.

32. Jonathan swarade sinom fader Saul/ och sade til honom: Hwij skal han döö? Hwad hafwer han giordt?

33. Tå skiöt Saul spiutet efter honom/ at han måtte skutit honom igenom. Tå märckte Jonathan at aldeles war beslutit medh hans fader/ at han wille dräpa David:

34. Och stod vp ifrå bordet ganska wredh/ och åt på then samma andra nymånatz dagenom intet brödh; ty han wardt bedröfwad om David/ efter hans fader hade så beskämdt honom.

VI. Jonathan förwarar David.

35. OM morgonen gick Jonathan vth i markena/ såsom han hade öfwereens warit medh David; och en liten dräng medh honom:

36. Och han sade til drängen: Löp och hämta migh pilarna vp igen/ som jagh skiuter: tå drängen lop/ skiöt han en pijl öfwer honom.

37. Och tå drängen kom på thet rumet tijt Jonathan hade skutit pilarna/ ropade Jonathan efter honom/ och sade: Pilen ligger bätter fram för tigh:

38. Och ropade än en tijd efter honom: Skynda tigh full snart/ statt icke stilla. Tå hämtade drängen Jonathan pilarna vp/ och bar them til sin herra.

39. Och drängen wiste intet hwad på färde war: allenast Jonathan och David wiste thet.

40. Tå fick Jonathan sinom dräng sin wapn/ och sade til honom: Gack/ och bär in i staden.

41. Tå drängen war ingången/ stod David vp af rumet på södra sidone/ och föll på sitt ansichte til jordena/ och tilbad tre resor: och the kyste hwar annan/ och greto tilhopa/ ju David alramäst.

42. Och Jonathan sade til David: Gack medh frijd/ hwad wij både praworit hafwe i HERrans namn och sagt: HERren ware emellan migh och tigh/ emellan min sädh och tin sädh til ewig tijd.

43. Och han stod vp/ och gick sin wägh: men Jonathan gick i staden igen.

21. Capitel.

TÅ kom David til Ahimelech Presten i Nobe: doch wiste han icke at David flydde/ v. 1. Han gaf honom brödh af skodobröden/ v. 3. Men ther war en Sauls tienare inne/ benämnd Doeg/ v. 7. Han fick honom ock Goliaths swärd/ then Philisteens/ v. 8 Och David flydde til Achis the Philisteers Konung i Gath: men efter han blef känd/ fruchtade han sigh/ och stälte sigh som en rasande/ v. 10. Och blef vthafd ifrån Achis/ v. 14.

I. David kommer til Ahimelech.

OCh David kom til Nobe til Presten Ahimelech/ och Ahimelech wardt häpen widh han gick emot David/ och sade til honom: Hwij kommer tu så allena/ och ingen man medh tigh?

2. David sade til Presten Ahimelech: Konungen hafwer befalt migh ett ärende/ och sade til migh: Lät ingen weta hwar efter jagh hafwer sändt tigh/ och hwad jagh hafwer befalt tigh/ så hafwer jagh sagt mina tienare före ther och ther. 2449

3. Om tu nu hafwer något vnder tina händer/ til en fem brödh/ få migh thet i mina hand; eller hwad tu finner.

4. Presten swarade David/ och sade: Jagh hafwer ingen meenlig brödh 2458 vnder mine hand; vtan helig brödh/ om eljes tienarena hafwa hållit sigh ifrå qwinnor. 2450

5. David swarade Prestenom/ och sade til honom: Qwinnorna hafwa warit oß ifråstängda i tre dagar tå jagh foor åstadh; och tienarenas tygh 2459 woro helig: men är thenna wägen ohelig 2460/ så skal han i dagh helgad warda genom tygen.

II. David äter af skådobröden/ och får Goliaths swärd.

6. SÅ gaf Presten honom af thet helga 2451/ efter ther war intet annat brödh/ vtan skodobröden/ them man vptog för HERranom/ på thet man skulle läggia fram annor färsk brödh/ på then dagen tå han them borttog.

7. Men ther war then dagen en man inne besluten för HERranom/ vthaf Sauls tienare benämnd Doeg en Edomeer/ then mächtigaste ibland Sauls herdar. 2452

8. Och David sade til Ahimelech: Är icke här vnder tina hand ett spiut eller swärd? Jagh hafwer icke tagit mitt swärd eller wapn medh migh; förty/ Konungens ärende war hastigt.

9. Presten sade: Then Philisteens swärd 2453 Goliaths/ then tu slogst i ekdalen/ thet är här swept vthi en mantel baak lifkiortelen 2454: wilt tu thet/ så tag thet; ty här är intet annat än thet. David sade: Thes like är icke/ få migh thet hijt.

III. David flyr til Achis/ och ställer sigh vrsinnig.

10. OCh David stod vp/ och flydde för Saul/ och kom til Achis Konungen i Gath. 2455

11. Men Achis tienare sade til honom: Thenne är David landsens Konung/ om hwilken the sungo i dantsen/ och sade: Saul slog tusende; men David tijo tusend. 2456

12. Och David lade thessa orden på hiertat/ och fruchtade sigh storliga för Achis Konungenom i Gath.

13. Och han förwandlade sina åthäfwor 2457 för them/ och föll neder i theras händer/ och stötte sigh emot dörene i portenom/ och hans spott flöt honom vth på skägget.

14. Tå sade Achis til sina tienare: Sij/ J seen at mannen är vrsinnig: hwij hafwen J haft honom til migh?

15. Hafwer jagh icke nogh vrsinniga/ at J skullen hafwa thenna in til migh/ at han skulle rasa för migh? Skulle han komma i mitt huus?

22. Capitel.

SEdan kommo til David hans fader/ hans bröder och faders huus/ i then kulone Adullam/ v. 1. Them befalte han the Moabiters Konung/ och the blefwo ther: men han blef i then skogen Hareth/ v. 3. Tå klagade sigh Saul/ at ingen af hans tienare wille vppenbara honom något om David/ v. 6. Tå sade honom Doeg om Ahimelech/ at han gaf David brödh och swärd/ v. 9. Hwarföre lät Saul ihiälslå Ahimelech och hans faders huus/ fem och ottatijo män/ och ther til theras stadh Nobe/ v. 11. Men Ab Jathar hans son flydde/ och bodade thet David/ v. 20.

I. David flyr til Adullam/ och hans följeslagare.

DAvid gick tädan/ och flydde bort vthi then kulon Adullam 2461. Tå hans bröder thet hörde/ och hela hans faders huus/ kommo the tijt nedh til honom:

2. Och til honom församlade sigh allehanda män som i nödh/ i gäld/ och bedröfwat hierta woro/ och han wardt theras höfwitzman/ så at när honom woro widh fyrahundrade män.

II. David försörjer sin fader och bröder i Moabs land/ och blifwer i Hareth.

3. OCh David gick tädan til Mizpa vthi the Moabiters land/ och sade til the Moabiters Konung: Lät min fader och min moder gå vth och in medh eder/ til thes jagh får see hwad Gudh wil giöra medh migh.

4. Och han lät them in för the Moabiters Konung/ at the woro när honom så länge som David war på borgene.

5. Men then Propheten Gad sade til David: Blif icke på borgene/ vtan gack bort i Juda land. Så gick David åstadh/ och kom vthi then skogen Hareth. 2462

III. Saul förbrår sina tienare theras otrohet.

6. OCh thet kom för Saul/ at David och the män som när honom woro/ woro sedde. Som nu Saul bodde i Gibea i en lund i Rama/ hade han sitt spiut i handene/ och alla hans tienare stodo brede widh honom.

7. Tå sade Saul til sina tienare/ som stodo brede widh honom: Hörer J Jemini barn; mån ock Jsai son skola gifwa eder allom åkrar och wijngårdar/ och giöra eder alla til öfwerstar öfwer tusende/ och öfwer hundrade?

8. At J alle hafwen förbundet eder emot migh/ och ingen är som thet för min öron vppenbarar/ efter min son hafwer ock giordt ett förbund medh Jsai son. Är ingen ibland eder hwilkom thet giör ondt för mina skul/ och vppenbarar thet för min öron? Ty min son hafwer vpwäckt min tienare emot migh/ at han skal gå migh efter såsom för ögon är.

IV. Doeg förräder Ahimelech.

9. SÅ swarade Doeg 2463 then Edomeen/ som stod ibland Sauls tienare/ och sade: Jagh såg Jsai son/ at han kom til Nobe til Ahimelech Ahitobs son:

10. Han frågade om honom HERran/ och gaf honom spijsning; och Goliaths then Philisteens swärd. 2464

11. Tå sände Konungen åstadh/ och lät kalla Presten Ahimelech Ahitobs son/ och hela hans faders huus/ Presterna som woro i Nobe: och the kommo alle til Konungen.

12. Och Saul sade: Hör tu Ahitobs son. Han sade: Här är jagh min herre.

13. Och Saul sade til honom: Hwij hafwen J giordt ett förbund emot migh/ tu och Jsai son/ så at tu hafwer gifwit honom brödh och swärd/ och frågat Gudh för honom/ på thet tu skulle vpwäckia honom til at han skulle gå migh efter/ såsom för ögon är.

14. Ahimelech swarade Konungenom/ och sade: Och ho är ibland alla tina tienare sådana som David/ trogen/ och Konungens mågh/ och går i tine lydno/ och är mycket afhållen i titt huus?

15. Hafwer jagh nu först i dagh begynt fråga Gudh för honom? Thet ware långt ifrå migh; Konungen lägge sin tienare icke sådant til i allo mins faders huse: förty/ tin tienare hafwer intet wetat af alt thetta/ hwarken litet eller stort.

16. Men Konungen sade: Ahimelech tu måste döden döö/ tu och hela tins faders huus.

17. Och Konungen sade til sina drawantar som när honom stodo: Wänder eder/ och dräper HERrans Prester; förty/ theras hand är ock medh David: och tå the wiste at han flydde/ vnderwiste the migh thet icke. Men

Konungens tienare wille icke komma theras händer widh HERrans Prester/ och slå them.

V. Doeg dräper HERrans Prester.

18. TÅ sade Konungen til Doeg: Wändt tu tigh/ och slå Presterna. Doeg then Edomeen wände sigh/ och slog Presterna/ så at then dagen blefwo döde fem och ottatijo män/ som drogo linnan lifkiortel. 2465

19. Och Presternas stadh Nobe slog han medh swärdz ägg/ både män och qwinnor; barn och them som didde/ fää och åsnar/ och fåår.

VI. Ab Jathar flyr til David.

20. MEn en Ahimelechs son Ahitobs sons/ benämnd Ab Jathar slap vndan/ och flydde bort til David/

21. Och sade honom at Saul hade dräpit HERrans Prester.

22. Men David sade til Ab Jathar: Jagh wiste wäl/ then dagen tå then Edomeen Doeg ther war/ at han skulle säija thet Saul: Jagh är skyldig för alla tins faders huus siälar.

23. Blif när migh/ och fruchta tigh intet. Then som står efter mitt lijf/ han skal ock stå efter titt lijf/ och tu skalt medh migh blifwa förwarad.

23. Capitel.

THer efter drog David bort/ och halp Kegila ifrå the Philisteer/ v. 1. Ther wille Saul hafwa omhwärfdt honom: men han frågade HERran; och när han förnam Sauls vpsåt/ flydde han in i then öknen Siph/ v. 7. Tijt kom Jonathan/ och förnyade sitt förbund medh David/ v. 16. Och the Siphiter kungiorde Saul om David/ v. 19. Medh them drog Saul nedh til at sökia honom: och kringhwärfde honom i then öknene Maon/ v. 24. Doch efter the Philisteer woro infalne i landet/ måste han öfwergifwa honom/ v. 27.

I. David frälser Kegila ifrå the Philisteer.

OCh David wardt bodat: Sij/ the Philisteer strida emot Kegila/ och röfwa ladorna.

2. Tå frågade David HERran/ och sade: Skal jagh gå bort och slå thessa Philisteer? Och HERren sade 2466 til David: Gack åstadh/ tu skalt slå the Philisteer/ och vndsättia Kegila.

3. Men the män när David sade til honom: Sij/ wij hafwe fruchtan här i Juda: och wilje ännu gå bort til Kegila/ til the Philisteers häär?

4. Tå frågade åter David HERran. Och HERren swarade honom och sade: Vp/ drag nedh til Kegila; ty jagh wil gifwa the Philisteer i tina händer.

5. Så drog David medh sina män til Kegila/ och stridde emot the Philisteer/ och dref them theras boskap bort/ och slog them een stoor slachtning af. Altså vndsatte David them i Kegila:

6. Ty tå Ab Jathar Ahimelechs son flydde til David til Kegila/ bar han lifkiortelen 2467 tijt nedh medh sigh.

II. Saul söker efter at beläggia David i Kegila.

7. TÅ wardt Saul sagt/ at David war kommen til Kegila; och han sade: Gudh hafwer gifwit honom i mina händer/ så at han är innelyckt/ och är kommen i en stadh/ som är förwarad medh portar och bomar.

8. Och Saul lät kalla alt folcket til strijd/ tijt neder til Kegila/ och skulle beläggia David och hans män.

9. Tå David förmärckte at Saul hade ondt i sinnet om honom/ sade han til Presten Ab Jathar: Tag hijt lifkiortelen.

10. Och David sade: HERre Jsraels Gudh/ tin tienare hafwer hördt at Saul hafwer i sinnet/ at han skal komma til Kegila/ til at förderfwa staden för mina skul:

11. Mån borgarena i Kegila öfwerantwarda migh i hans händer? Och mån Saul komma hijt neder/ såsom tin tienare hördt hafwer? Thet lät tin tienare få weta/ HERre Jsraels Gudh. Och HERren sade: Han kommer hijt neder.

12. David sade: Mån borgarena i Kegila öfwerantwarda migh och mina män i Sauls händer? HERren sade: Ja.

13. Tå stod David vp medh sina män/ som woro widh sex hundrat/ och drogo vth af Kegila/ och wandrade hwart the kunde. Tå nu Saul wardt sagt/ at David war vthflydder af Kegila/ lät han sitt vthtogh bestå.

14. Och David blef i öknen på borgene/ och blef på berget i then öknene Siph: men Saul sökte honom så länge han lefde; men Gudh gaf honom icke i hans händer.

15. Och David såg at Saul vthdragen war at sökia efter hans lijf; men David blef vthi then öknen Siph i hedene.

III. Jonathan förnyar sitt förbund medh David.

16. TÅ stod Jonathan vp/ Sauls son/ och gick bort til David vth i hedena/ och styrckte hans hand i Gudi;

17. Och sade til honom: Fruchta tigh intet; mins faders Sauls hand finner tigh intet; och tu warder Konung öfwer Jsrael/ så wil jagh wara tigh närmast: och thetta weet min fader wäl. 2468

18. Och the giorde både ett förbund tilhopa för HERranom 2469: och David blef i hedene; men Jonathan drog heem igen.

IV. The Siphiter gifwa Saul berättelse om David.

19. MEn the Siphiter foro vp til Saul i Gibea/ och sade: Är icke David giömder när oß på borgene i hedene/ på then högen Hachila/ som ligger på högra handene widh öknen? 2470

20. Så kom nu neder Konung/ efter alt tins hiertans begär/ så wilje wij öfwerantwarda honom i Konungens händer.

21. Tå sade Saul: Wälsignade waren J HERranom/ at J hafwen förbarmat eder öfwer migh.

22. Så går nu bort/ och warder thes ännu wissare/ at J mågen få weta och see på hwad rum hans fötter warit hafwa; och ho honom ther sedt hafwer: ty migh är sagt at han är listig.

23. Beseer och bespeijer all rum ther han giömer sigh; och kommer igen til migh/ när J ären wisse wordne/ så wil jagh fara medh eder: Ar han i landena/ så skal jagh sökia vp honom i all tusend i Juda.

V. David sökes/ och kringhwärfwes af Saul; men blifwer befrijad.

24. TÅ stodo the vp/ och gingo til Siph fram för Saul; men David och hans män woro i then öknene Maon/ på then slätmarkene på högra sidone widh öknena.

25. Tå nu Saul drog tijt medh sina män til at sökia; wardt David förwarad: och drog nedh vthi een

bergklippo i öknene Maon. Tå Saul thet hörde/ jagade han efter David i then öknene Maon.

26. Och Saul medh sina män/ gick på ena sidon om berget/ och David medh sina män på then andra sidon om berget. Tå nu David skyndade sigh at vndkomma för Saul/ tå kringhwärfde Saul medh sina män David och hans män/ at the måtte få them fatt.

27. Men ett bodskap kom til Saul/ och sade: Skynda tigh och kom; förty the Philisteer äro infalne i landet.

28. Tå wände Saul om af thet sökiandet efter David/ och drog bort emot the Philisteer: ther af kallar man thet rumet Sela Mahelkoth.

24. Capitel.

SEdan sökte Saul David i then öknene EnGedi; ther kom han in vthi een kulo/ David oförwarandes vthi händer/ v. 1. När Saul vthgången war vthu kulone/ steg David ock vp; ropade efter honom/ och lät see ena flijk/ then han skar af hans kiortel i kulone/ bewisandes at han icke hade något ondt i sinnet emot honom/ v. 9. Thet behagade Saul wäl: och efter han wiste/ at David skulle blifwa Konung efter honom/ beswor han David/ at han icke skulle vthrota hans sädh efter honom; och drog heem/ v. 17.

I. Saul söker David i öknene EnGedi.

OCh David drog medh tädan/ och blef på borgene i EnGedi.

2. Tå nu Saul igen kom ifrå the Philisteer 2471/ wardt honom sagt/ sij/ David är i then öknene EnGedi.

3. Och Saul tog try tusend vnga män vthu hela Jsrael/ och drog åstadh til at sökia David medh hans män på the steengetters klippor.

II. David får Saul om händer; men skonar honom.

4. OCh tå han kom til the fårahyddor widh wägen/ war ther een kula; och Saul gick ther in til at betäckia 2476 sina fötter 2472: men David och hans män såto inne i kulone.

5. Tå sade Davidz män til honom: Sij/ thetta är then dagen om hwilken HERren tin Gudh tigh sagt hafwer/ sij/ jagh skal gifwa tin fienda i tina händer/ at tu giör medh honom såsom tigh täckes. Och David stod vp/ och skar sachta bort ena flijk af Sauls kiortel.

6. Men sedan slog honom hans hierta/ at han hade skoret then Sauls flijk bort.

7. Och sade til sina män: Thet läte HERren wara långt ifrå migh/ at jagh thet giöra skulle/ och komma mina hand widh min herra/ HERrans smorda: ty han är HERrans smorde. 2473

8. Och David stilte sina män medh ordom/ och lät them icke öfwerfalla Saul. Och Saul kom vp vthu kulone/ och gick vth på wägen.

III. David betygar Saul sin oskyldighet.

9. STod ock David sedan vp/ och gick vthu kulone/ och ropade efter Saul/ och sade: Min herre Konung. Saul såg tilbaka efter sigh; och David bögde sitt ansichte nedh til jordena/ och tilbad;

10. Och sade til Saul: Hwij hörer tu the menniskiors ord/ som säija; David söker efter titt argesta?

11. Sij/ i dagh see tin ögon/ at HERren hafwer i thenna dagh gifwit tigh i mina hand i kulone; och thet wardt sagt at jagh skulle dräpit tigh; men tigh wardt skonat/ ty jagh sade: Jagh wil icke komma mina hand widh

min herra/ ty han är HERrans smorde.

12. Min fader/ se doch fliken af tin kiortel i mine hand/ at jagh icke wille dräpa tigh/ tå jagh bortskar en flijk af tin kiortel: Kän och se/ at intet ondt är i mine hand/ eller någor öfwerträdelse: jagh hafwer ock intet syndat emot tigh/ och tu går efter mina siäl/ at tu må taga henne bort.

13. HERren skal wara domare emellan migh och tigh/ och HERren skal hämna migh på tigh; men min hand skal icke wara öfwer tigh.

14. Såsom man säger af ett gammalt ordspråk: Af ogudachtigom kommer odygd; men min hand skal icke wara öfwer tigh.

15. Hwem förföljer tu Jsraels Konung? Hwem jagar tu efter? En dödan hund/ ena låppo. 2474

16. HERren ware domare/ och döme emellan migh och tigh/ och se ther til/ och rätte min saak vth/ och frije migh ifrå tine hand.

IV. Saul erkänner Davidz redlighet.

17. SOm nu David hade thessa orden vthtalat/ sade Saul: Är thet icke tin röst/ min son David? Och Saul vphof sina röst/ och greet;

18. Och sade til David: Tu äst rättferdigare än jagh: tu hafwer bewijst migh godt; men jagh hafwer bewijst tigh ondt.

19. Och tu hafwer i thenna dagh gifwit migh tilkänna/ huru tu hafwer giordt wäl emot migh: at HERren hade beslutit migh i tina händer/ och tu hafwer doch icke dräpit migh. 2475

20. Huru skulle någor finna sin fienda/ och låta honom sedan gå en godh wägh? HERren wedergälle tigh thet goda/ som tu i thenna dagh medh migh giordt hafwer.

V. Erhäller medh Eed at David icke skulle hämnas.

21. NU sij/ Jagh weet at tu warder Konung/ och Jsraels Konungsrike står i tine hand.

22. Så swär migh nu widh HERran/ at tu icke vthrotar min sädh efter migh/ och icke vthskrapar mitt namn vthu mins faders huus.

23. Och David swor Saul: och så drog Saul heem; men David och hans män drogo vp på borgena.

25. Capitel.

WJdh then tiden blef Samuel död/ v. 1. Och David drog in i öknen Paran/ och han sände til Nabal/ och bad honom om spijsning til sitt folck/ v. 2. Men han swarade honom illa/ v. 9. Tå wardt David wredh/ och drog tijt nedh medh 400 män/ v. 12. När Abigail/ Nabals hustru hörde hwad Nabal hade swarat them/ v. 14. Drog hon emot David; förde honom spijsning/ och talade wänliga medh honom/ v. 18. Så wände David tilbaka: och Abigail foor heem igen/ v. 32. Efter tijo dagar blef Nabal död; och David tog Abigail til hustru/ v. 38.

I. Samuel döör.

OCh Samuel blef död: och hela Jsrael församlade sigh; begreto honom/ och begrofwo honom i hans huus i Rama 2477. Men David stod vp/ och drog nedh i then öknena Paran.

II. David stadder i Paran/ söker Nabal om spijsning.

2. OCh en Man war i Maon/ och hans wäsende war i Carmel 2478/ och then mannen war ganska mächtig/ och hade try tusend fåår/ och tusende getter. Och thet begaf sigh/ at han klipte sin fåår i Carmel.

3. Och han heet Nabal; och hans hustru heet Abigail/ och war en förnuftig qwinna/ och dägelig vnder ansichtet: men mannen war hård och arg i sina gierningar/ och war en af Caleb.

4. Tå nu David fick höra i öknene at Nabal klipte sin fåår;

5. Sände han vth tijo vnga mån/ och sade til them: Går vp til Carmel/ och tå J kommen til Nabal/ så hälser honom på mina wägna wänliga;

6. Och önsker honom lycko/ och säger: Frijd ware medh tigh/ och medh titt huus/ och medh alt thet tu hafwer.

7. Jagh hafwer hördt at tu hafwer fåraklippare: sij/ tina herdar/ som tu hafwer/ hafwa warit när oß; wij hafwe aldrig talat them illa til; och them hafwer intet fattas på talet/ så länge the hafwa warit i Carmel.

8. Fråga tina dränger ther om/ the skola säija tigh thet. Så lät nu thessa vnga män finna nådh för tin ögon; ty wij äre komne på en godh dagh: gif tina tienare/ och tinom son David/ hwad tin hand finner.

9. Tå the Davidz vnga män kommo tijt/ och hade på Davidz wägna talat all thessa orden medh Nabal/ höllo the vp.

III. Nabal swarar wrångeligen.

10. MEn Nabal swarade Davidz tienare/ och sade: Ho är then David? Och ho är then Jsai son? Thet äro nu månge the tienare som gifwa sigh ifrå sina herrar:

11. Skulle jagh taga mitt brödh/ watn och kött/ som jagh för mina klippare slachtat hafwer/ och gifwa the folcke som jagh intet weet hwadan the äro?

IV. David wil hämnas thet.

12. TÅ wände the Davidz vnga män om igen på theras wägh; och när the kommo til David/ sade the honom alt thetta.

13. Tå sade David til sina män: Hwar och en binde sitt swärd widh sigh: och hwar och en af them bandt sitt swärd widh sigh; och David bandt ock theslikes sitt swärd widh sigh: och drogo medh honom nedh widh fyrahundrat män: men twhundrat blefwo qwar när theras tygh.

V. Abigail blifwer warnad; drager emot David/ och blidkar hans wrede.

14. MEn en af drängerna gaf Abigail Nabals hustru tilkänna/ och sade: Sij/ David hafwer sändt bodh vthur öknene til at hälsa wår herra; och han snubbade them.

15. Och the män hafwa doch warit oß ganska nyttige/ och intet talat oß illa til/ och oß hafwer intet fattas på talet/ så länge wij hafwe wistas när them/ medan wij i markene worom:

16. Vtan the hafwa warit wåra murar dagh och natt/ så länge wij wachtade fåren när them.

17. Så märck nu och se hwad tu giöra wil; ty förwisso är ett ondt för handene öfwer wår herra/ och öfwer hela hans huus: och han är en Belials man/ hwilkom ingen något säija dierfwes.

18. Tå hastade sigh Abigail/ och tog twhundrat brödh/ och twå läglar wijn/ och fem kokad fåår/ och fem

skäppor miöl/ och hundrat stycke russin/ och twhundrat stycke fikon/ och lade på åsnar.

19. Och sade til sina dränger: Går för migh/ jagh wil komma efter: och hon sade sinom man Nabal här intet af.

20. Och som hon red på åsnanom/ och kom neder i bergsskygdena/ sij/ tå kom David och hans män neder dragandes emot henne/ så at hon mötte them.

21. Och David hade sagt: Jagh hafwer förgäfwes förwarat alt thet thenne hade i öknene/ så at ther hafwer intet fattas af alt thet han hade: och han betalar migh godt medh ondt.

22. Gudh giöre thetta och än meer Davidz fiendar/ om jagh låter honom blifwa qwar/ in til i morgon liust warder/ en som på wäggen pissar/ vthaf alt thet han hafwer.

23. Tå nu Abigail såg David/ steg hon hastigt af åsnanom/ och föll för David på sitt ansichte/ och tilbad honom på jordene;

24. Och föll til hans fötter/ och sade: Ach! min herre: min ware thenna mißgierning/ och lät tina tienarinno tala för tin öron; och hör tina tienarinnos ord.

25. Min herre sättie icke sitt hierta emot thenna Nabal/ then Belials mannen; ty han är en galen man/ såsom hans namn är/ och galenskap är medh honom: men jagh tin tienarinna hafwer icke sedt mins herras vnga män/ som tu vthsände.

26. Men nu min herre/ så wist som HERren lefwer/ och så wist som tin siäl lefwer/ HERren hafwer förtagit tigh at tu icke kom i blodh/ och hafwer frijat tigh tina hand: men nu ware tine fiender såsom Nabal 2479/ och the som wilja minom herra ondt.

27. Här är wälsignelsen 2480 som tin tienarinna minom herra fördt hafwer: gif henne the vnga män som medh min herra wandra.

28. Förlåt tine tienarinno then öfwerträdelsen: ty HERren skal giöra minom herra ett trygt huus; ty tu förer HERrans krijg/ och intet ondt skal när tigh funnet warda i alla tina lifsdagar.

29. Och om någor menniskia häfwer sigh vp til at förfölja tigh/ och står efter tina siäl; så skal mins herras siäl wara inbunden vthi the lefwandes knippe/ när HERranom tinom Gudh 2481: men tina fiendars siäl skal warda bortsliungat medh sliungo. 2482

30. När nu HERren minom herra alt thetta goda giörandes warder/ som han tigh sagt hafwer/ och budit tigh at tu skalt wara en höfwitzman öfwer Jsrael;

31. Så warder thetta icke giörandes mins herras hierta någon ångest eller nyck/ at tu hafwer blodh vthgutit vthan orsak/ och hämnat tigh sielfwan: så skal HERren giöra minom herra godt/ och tu warder tänckiandes på tina tienarinno.

VI. David afstår medh sitt vpsåt.

32. TÅ sade David til Abigail: Lofwad ware HERren Jsraels Gudh/ som tigh i dagh hafwer emot migh sändt:

33. Och lofwad ware tina åthäfwor; och lofwad ware tu som i dagh hafwer förtagit migh/ at jagh icke är kommen i blodh/ och hämnat migh medh egna hand.

34. Sannerliga/ så wist som HERren Jsraels Gudh lefwer/ then migh förtagit hafwer/ at jagh icke giorde tigh

ondt/ hade tu icke snarliga kommet emot migh/ så hade Nabal in til morgon liust warder/ icke qwar blifwit en som på wäggena pissar.

35. Altså tog tå David af hennes hand thet hon honom fördt hade/ och sade til henne: Faar medh frijd vp til titt huus: sij/ jagh hafwer hördt tina röst/ och täckeliga tagit tin person. 2483

VII. Abigail berättar Nabal om fahran/ och han döör.

36. TÅ Abigail kom til Nabal/ sij/ tå hade han tilredt ena måltijd i sitt huus/ såsom en Konungs måltijd/ och hans hierta war gladt i honom; ty han war mycket drucken: men hon sade honom intet/ hwarken litet eller stort/ in til morgonen liust wardt.

37. Tå dager wardt/ när winet war gångit af Nabal/ sade hans hustru honom thetta: tå wardt hans hierta dödt i honom/ så at han wardt såsom en steen.

38. Och efter tijo dagar slog HERren honom/ så at han blef död.

VIII. David begärer Abigail til hustru/ rc.

39. TÅ David hörde at Nabal war död/ sade han: Lofwad ware HERren som hafwer hämnat min försmädelse på Nabal; och hafwer förwarat sin tienare för thet ondt war: och HERren hafwer Nabals ondsko wedergullet in på hans hufwud. Och David sände bort/ och lät tala medh Abigail/ at han måtte taga henne til hustru.

40. Och tå Davidz tienare kommo til Abigail i Carmel/ talade the til henne/ och sade: David hafwer sändt oß til tigh/ på thet han må få tigh til hustru.

41. Hon stod vp/ och tilbad på sitt ansichte til jordena/ och sade: Sij/ här är tin tienarinna/ at hon må tiena mins herras tienare/ och twå theras fötter.

42. Och Abigail hastade sigh/ och giorde redo/ och red på en åsna/ och fem tienstepigor som vnder henne woro; och följgde Davidz bodskap/ och wardt hans hustru.

43. Theslikes tog David Ahinoam af Jisreel; och woro båda hans hustrur.

44. Men Saul gaf sina dotter Michal/ Davidz hustru/ Phalti Lais sone 2484 af Gallim.

26. Capitel.

ÅTer drog Saul åstadh til at sökia David i then öknene Siph/ v. 1. Och David kom in i Sauls lägre medh Abisai/ til Saul/ ther han låg/ v. 4. Tå wille Abisai hafwa dräpit Saul: men David wille icke/ vtan tog spiutet och watubägaren widh Sauls hufwud/ v. 8. Gick så bort/ stod långt ifrå/ ropade och förekastade them theras försumelighet til at wachta Konungen/ v. 13. Han talade ock medh Saul/ och wijste honom spiutet: och Saul bekände sin fåkunnighet; wälsignade David/ och drog heem/ v. 17.

I. The Siphiter boda Saul om David.

OCh the af Siph kommo til Saul i Gibea/ och sade: Är icke David fördold på berget Hachila in för öknene? 2485

2. Tå stod Saul vp/ och drog nedh til then öknen Siph; och medh honom try tusend vnge män af Jsrael: på thet han skulle vpsökia David i öknene Siph.

3. Och lägrade sigh på thet berget Hachila/ som ligger in för öknene widh wägen: men David blef i öknene. Och tå han såg at Saul kom efter honom i öknena;

4. Sände han speijare vth/ och förfor/ at Saul wisserliga kommen war.

5. Och David stod vp/ och kom til thet rumet ther Saul hölt sitt lägre: och han såg rumet ther Saul låg medh sin häärhöfwitzman Abner Ner son; ty Saul låg i wagnborgene/ och häärfolcket omkring honom.

6. Tå swarade David/ och sade til Ahimelech then Hetheen 2486/ och til Abisai Zeru Ja son Joabs broder 2487: Ho wil medh migh neder til Saul i lägret? Abisai sade: Jagh wil nedh medh tigh.

II. David kommer in på Saul ther han ligger.

7. SÅ kom David och Abisai til folcket om nattena/ och sij/ Saul låg och sof i wagnborgene/ och hans spiut stött i jordena widh hans hufwud: men Abner och folcket låg omkring honom.

8. Tå sade Abisai til David: Gudh hafwer i thenna dagh beslutit tin fienda i tina hand; så wil jagh nu en gång medh spiutena stinga honom igenom i jordena/ så at han skal icke meer behöfwa.

9. Men David sade til Abisai: Förderfwa honom intet; ty ho wil komma sina hand widh HERrans smorda/ och blifwa oskyldig? 2488

10. Ytterligare sade David: Så wist som HERren lefwer; om HERren icke slår honom/ eller hans tijd kommer at han döör/ eller han drager i en strijd/ och så blifwer borto;

11. Så läte HERren thet wara långt ifrå migh/ at jagh skal komma mina hand widh HERrans smorda: Så tag nu spiutet widh hans hufwud/ och watubegaren/ och lät oß gå.

12. Så tog David spiutet och watubegaren widh Sauls hufwud/ och gingo sina färde: och ingen war som thet såg eller märckte/ eller waknade; vtan the sofwo alle/ ty en tung sömn war fallen på them af HERranom.

III. David förbrår Sauls tienare theras säkerhet/ och betygar sin oskyldighet.

13. TÅ nu David war kommen öfwer/ på hinsidon/ gick han vppå bergskullan långt ifrå/ så at ther war stort rum emellan them:

14. Och ropade til folcket/ och til Abner Ner son/ och sade: Hörer tu icke Abner? Och Abner swarade/ och sade: Ho äst tu/ at tu så ropar til Konungen?

15. Och David sade til Abner: Äst tu icke en man? Och ho är tin like i Jsrael? Hwij hafwer tu tå icke bewarat tin herra Konungen? Ty en af folcket är ther ingången til at slå tin herra Konungen ihiäl.

16. Thet är icke redeligit som tu giordt hafwer: så wist som HERren lefwer/ J ären dödsens barn/ at J edar herra HERrans smorda icke bewarat hafwen: nu see/ här är Konungens spiut och watubegaren/ som stodo widh hans hufwud.

17. Tå kände Saul Davidz röst/ och sade: Är thet icke tin röst min son David? David sade: Thet är min röst/ min herre Konung.

18. Och sade ytterligare: Hwij förföljer min herre så sin tienare? Hwad hafwer jagh giordt? Och hwad ondt är i mine hand?

19. Så höre doch nu min herre Konungen sin tienares ord: om HERren vpreter tigh emot migh/ så läte man ett spijsoffer luchta: men om menniskiors barn giöra thet/ så ware the förbannade för HERranom/ at the på

thenna dagh hafwa fördrifwit migh/ at jagh icke må blifwa i HERrans arfwedeel/ och säija: Gack bort/ och tiena andra gudar.

20. Så förfalle nu icke mitt blodh på jordena för HERrans ansichte: ty Jsraels Konung är vthdragen til at sökia ena låppo/ såsom man jagar ett rapphöns på bergen. 2489

IV. Saul bekänner David wara oskyldig/ och the wälsigna hwar annan.

21. OCh Saul sade: Jagh hafwer syndat; kom igen min son David/ jagh wil intet ondt meer giöra tigh/ therföre at min siäl hafwer i thenna dagh dyyr warit för tin ögon: sij/ jagh hafwer giordt dårliga och ganska owijsliga. 2490

22. David swarade/ och sade: Sij/ här är Konungens spiut: en af the vnga män gånge hijt vp/ och tage thet.

23. HERren warder wäl hwarjom och enom wedergällandes efter hans rättferdighet och troo: ty HERren hade i dagh gifwit tigh i mina hand; men jagh wille icke komma mina hand widh HERrans smorda.

24. Och såsom tin siäl hafwer i thenna dagen för min ögon mycket achtad warit/ så warde ock min siäl mycket achtad för HERrans ögon/ och hielpe migh vthur all bedröfwelse.

25. Saul sade til David: Wälsignad ware tu min son David; tu skalt giörat/ och gååt igenom. Så gick David sin wägh; och Saul wände om heem igen.

27. Capitel.

NÄr David såg at han icke kunde hafwa frijd för Saul/ flydde han åter til Achis the Philisteers Konung i Gath/ v. 1. Han gaf honom Ziklag til boning/ v. 5. Och David föll in i Gessur/ til the Girsiter och Amalekiter i Juda gränso; slog och skiöflade them/ och förde til Achis/ v. 8. Medan tå Achis icke annat wiste/ än at han föll in i Juda; trodde han David/ och tänckte/ at han wille blifwa hans tienare i all sin lifstijd/ v. 10.

I. David kan icke förlåta sigh på Saul/ vtan flyr til Achis.

SÅ tänckte David i sitt hierta: Jagh faller doch en dagh Saul i händer: thet är migh bättre at jagh rymmer vndan in vthi the Philisteers land; på thet Saul må wända igen at ytterligare sökia efter migh i alla Jsraels gränsor; så må jagh tå komma ifrå hans händer.

2. Och stod vp/ och gick åstadh medh the sex hundrat män/ som medh honom woro/ til Achis Maochs son/ Konungen i Gath.

3. Så blef David när Achis i Gath/ medh sina mån/ hwar medh sitt huus: David theslikes medh sina twå hustrur Ahinoam then Jisreelitiskon/ och Abigail Nabals hustru then Carmelitiskon.

4. Tå Saul wardt sagt at David war flydd til Gath/ sökte han intet mera efter honom.

II. Achis gifwer David Ziklag.

5. OCh David sade til Achis: Hafwer jagh funnet nådh för tin ögon/ så lät gifwa migh ett rum vthi en af städerna på landena/ at jagh må boo ther inne: hwij skulle tin tienare boo vthi Konungs stadenom när tigh?

6. Tå gaf honom Achis på then dagen Ziklag: ther af är Ziklag Juda Konungars alt in til thenna dagh.

7. Tiden som David bodde vthi the Philisteers land/ war ett åhr och fyra månader. 2491

III. David skiöflar Gessur och Amalek.

8. OCh David medh sina män drog vp/ och föll in vthi the Gessuriters och the Girsiters/ och the Amalekiters land: ty thesse bodde i landena af ålder/ ther man kommer til Zur/ alt in til Egypti land. 2492

9. Och tå han slog landet/ lät han hwarken man eller qwinno lefwa 2493: och tog fåår/ fää/ åsnar/ Cameler/ och kläder/ och wände om/ och kom til Achis.

10. När nu Achis sade: Hafwen J ock i dagh någor städz infallet? Tå sade David: Söder vth i Juda; och söder vth til the Jerahmeeliter; och söder vth til the Keniter. 2494

11. Men David lät hwarken man eller qwinno lefwande komma til Gath/ och tänckte: The måga säija på oß/ och sqwalra. Så giorde David/ och thet war hans sedwänja/ så länge han bodde vthi the Philisteers land.

12. Therföre trodde Achis David/ och tänckte: Han hafwer giordt sigh illa luchtandes för sitt folck Jsrael; ty blifwer han wäl min tienare til ewig tijd.

28. Capitel.

WJdh then tiden begärade Achis/ at David wille draga medh vp emot Jsrael/ v. 1. Så war tå Samuel död: och Gudh swarade Saul på then tiden intet/ v. 3. Hwarföre gick han til een spåqwinno/ i mening at kunna vpresa Samuel/ v. 7. Men then förmente Samuel wredgades/ och sade honom/ at Jsrael skulle dagen ther efter falla för the Philisteer; och Saul theslikes medh sina söner/ v. 15. Tå wardt Saul förskräckt/ och föll til jorden/ v. 20. Men qwinnan styrckte honom/ och gaf honom maat; så åt han/ och gick sin wägh/ v. 21.

I. David drager medh Achis til stridz.

OCh thet begaf sigh på then tiden/ at the Philisteer församlade sin häär til at draga vth i strijd emot Jsrael. Och Achis sade til David: Tu skalt weta/ at tu och tine män skolen draga vth medh migh i hären.

2. David sade til Achis: Nu wäl/ tu skalt see hwad tin tienare giöra skal. Achis sade til David: Therföre skal jagh sättia tigh til mins hufwudz wachtare i mina lifsdagar.

3. Så war nu Samuel 2502 död/ och hela Jsrael hade begråtit honom/ och begrafwet honom i hans stadh Rama 2495. Så hade Saul bortdrifwit vthu landet spåmän och tecknatydare. 2496

4. Som nu the Philisteer församlade sigh/ och kommo/ och lägrade sigh i Sunem/ församlade ock Saul hela Jsrael/ och lägrade sigh i Gilboa.

5. Tå Saul såg the Philisteers häär/ fruchtade han sigh/ och hans hierta war mycket försoffat:

II. Saul frågar HERran; får intet swar; söker altså spåqwinnan.

6. OCh han frågade HERran/ och HERren swarade honom intet/ hwarken i drömer eller genom Lius 2503/ eller genom Propheter. 2497

7. Tå sade Saul til sina tienare: Söker migh ena qwinno/ som en spådoms anda hafwer/ at jagh må gå til henne och fråga henne. Hans tienare sade til honom: Sij/ i En Dor är een qwinna som hafwer en spådoms anda.

8. Och Saul omskifte sin kläder/ och tog annor vppå/ och gick tijt/ och twå män medh honom/ och kommo om nattena til qwinnona; och sade: Kära/ spå migh genom spådoms anda/ och rees migh vp then jagh säger tigh.

9. Qwinnan sade til honom: Sij/ tu wetst wäl hwad Saul giordt hafwer/ huru han hafwer förödt the spåmän

och teknatydare vthu landet: hwij wil tu tå komma min siäl i nätet/ at jagh skulle blifwa dödad?

10. Tå swor Saul henne widh HERran/ och sade: Så wist som HERren lefwer/ skal thetta icke warda tigh räknat til mißgierning.

11. Tå sade qwinnan: Hwem skal jagh vpresa tigh? Han sade: Rees migh Samuel vp.

III. Spåqwinnan vpreser Samuel.

12. TÅ nu qwinnan såg Samuel/ ropade hon högt/ och sade til Saul: Hwij hafwer tu bedragit migh? Tu äst Saul.

13. Och Konungen sade til henne: Fruchta tigh intet: hwad seer tu? Qwinnan sade til Saul: Jagh seer gudar 2504 stiga vp af jordene.

14. Han sade: Huru är hans skapnad? Hon sade: En gammal man kommer vp/ och är klädd vthi en silkeskiortel. Så förnam Saul at thet war Samuel/ och bögde sitt ansichte nedh på jordena/ och tilbad.

15. Och Samuel sade til Saul: Hwij hafwer tu giordt migh omak/ at tu hafwer låtit migh vpresas 2498? Saul sade: Jagh är i stora nödh; the Philisteer strida emot migh/ och Gudh är wiken ifrå migh/ och swarar migh intet/ hwarken genom Prophetar eller genom drömar: therföre hafwer jagh låtit kalla tigh/ at tu skalt vnderwisa migh hwad jagh giöra skal.

IV. Samuel förkunnar Saul olycko.

16. SAmuel sade: Hwad wilt tu fråga migh/ efter HERren är ifrå tigh wiken 2499/ och är tin owän worden?

17. HERren warder tigh giörandes/ såsom han genom migh talat hafwer: och HERren skal rifwa riket vthu tine hand/ och gifwa thet David tinom nästa: 2500

18. Therföre at tu HERrans röst icke lydt hafwer; icke heller fulfölgdt hans wredes grymhet emot Amalek; therföre hafwer nu HERren thetta giordt tigh.

19. Ther til skal HERren ock gifwa Jsrael medh tigh vthi the Philisteers händer: i morgon skalt tu och tine söner wara när migh; och HERren skal gifwa Jsraels häär vthi the Philisteers händer. 2501

20. Tå föll Saul hasteliga til jordena; ty han kunde icke stå/ och wardt swårliga förfärad för Samuels ord/ så at ingen macht war meer i honom: ty han hade intet brödh ätit i then hela dagen/ och then hela nattene.

21. Och qwinnan gick in til Saul/ och såg at han war mycket förfärad/ och sade til honom: Sij/ tin tienarinna hafwer lydt tine röst; och jagh hafwer satt mina siäl i mina hand/ så at jagh lydde tin ord som tu talade til migh.

V. Saul äter hoos spåqwinnan.

22. SÅ hör ock nu tu tina tienarinnos röst: Jagh wil sättia för tigh en beta brödh/ at tu äter/ och kommer til macht igen/ och går tina färde.

23. Han nekade/ och sade: Jagh wil intet äta. Tå nödgade honom hans tienare och qwinnan/ så at han lydde theras röst. Och han stod vp af jordene/ och satte sigh på sängena.

24. Och qwinnan hade en göddan kalf i huset: tå hastade hon sigh/ och slachtade honom/ och tog miöl och blandade/ och bakade thet osyrat:

25. Och bar fram för Saul/ och för hans tienare: och tå the hade ätit/ stodo the vp/ och gingo alla then nattena.

29. Capitel.

SOm nu the Philisteer vthdrogo moot Jsrael/ och fingo see David/ wille the icke at han skulle draga medh i stridena/ at han icke måtte falla ifrå them/ och warda theras fiende/ v. 1. Tå kallade Achis David; lät honom förnimma sin goda mening om honom/ och gaf honom Förstarnas wilja tilkänna/ v. 6. Therföre vrsächtade sigh David/ och drog in vthi the Philisteers land igen/ v. 8.

I. Achis strider emot Jsrael/ och wil hafwa David medh sigh.

MEn the Philisteer samlade alla sina härar i Aphek; och Jsrael lägrade sigh i Ajin i Jisreel.

2. Och the Philisteers Förstar gingo medh hundrat/ och medh tusend: men David gick efterst medh sina män när Achis.

3. Tå sade the Philisteers Förstar: Hwad skola thenne Ebreer? Achis sade til them: Är icke thet David Sauls tienare Jsraels Konungs/ then nu när migh warit hafwer åhr och dagh 2505; och jagh hafwer intet funnet medh honom/ ifrå then tiden han föll in til migh?

II. The Philisteers Förstar hålla honom mißtänckt/ och påstå at han må gå tilbaka.

4. MEn the Philisteers Förstar wordo wrede på honom/ och sade til honom: Lät then mannen wända om/ och blifwa i sitt rum/ ther tu hafwer satt honom/ at han icke drager neder medh oß i stridena/ och warder wår fiende i stridene: ty i hwad kunde han bättre blidka sin herra/ än medh thessa männernas hufwud? 2506

5. Är icke han then David/ om hwilken the sungo i dantsen: Saul slog tusende; men David slog tijo tusend? 2507

III. Achis gifwer David Förstarnas wilja tilkänna; och han wänder om.

6. TÅ kallade Achis David/ och sade til honom: Så wist som HERren lefwer/ jagh håller tigh för en redelig man: och tin vthgång och ingång medh migh i härenom/ behagar migh wäl/ och hafwer intet argt spordt af tigh/ ifrå then tiden tu kom til migh/ in til nu: men tu behagar icke Förstomen.

7. Så wändt nu om/ och gack medh frijd/ på thet tu icke skal förtörna the Philisteers Förstar.

8. David sade: Hwad hafwer jagh giordt? Och hwad hafwer tu spordt af tin tienare/ ifrå then tijd jagh hafwer warit när tigh/ in til nu/ at jagh icke skal komma och strida emot mins herras Konungens fiendar?

9. Achis swarade/ och sade til David: Jagh weet wäl at tu äst täck för min ögon såsom en Gudz Ängel; men the Philisteers Förstar hafwa sagt: Lät honom icke draga vp medh oß i stridena.

10. Så war nu i morgon bittida vppe/ och tins herras tienare som medh tigh komne äro: och när J ären i morgon bittida vpståndne/ och liust är/ så går edar wägh.

11. Så war tå David och hans män bittida vppe/ at the skulle om morgonen färdas/ och komma vthi the Philisteers land igen: men the Philisteer drogo vp til Jisreel.

30. Capitel.

NÄr nu David kom tilbaka/ woro the Amalekiter infalne/ och hade vpbrändt Ziklag/ och bortfördt

qwinnorna/ samt twå Davidz hustrur/ v. 1. Men när David hade frågat HERran/ drog han efter them medh sina män/ v. 7. Så funno the på wägen en Egyptisk dräng han förde them nedh til krigsfolcket/ v. 11. Och David slog them/ och tog igen alt rofwet/ v. 17. Ther af delade han ock medh them som woro tilbaka blefne/ v. 21. Han sände ock ther af til the äldsta i Juda/ och til sina wänner/ ther han wandrat hade/ v. 26.

I. The Amalekiter bränna och skiöfla Ziklag; och David sättes i fahra.

TÅ nu David på tredie dagen kom til Ziklag medh sina män/ woro the Amalekiter ther infalne söder vth/ och til Ziklag; och hade slaget Ziklag/ och vpbrändt medh eld:

2. Och hade bortfördt qwinnorna tädan/ både små och stora: men the hade ingen slagit ihiäl/ vtan drifwit them bort/ och woro sin wägh.

3. Tå nu David medh sina män kom til staden/ och såg at han war vpbränd medh eld/ och theras hustrur/ söner och döttrar fångne:

4. Hof David och folcket som medh honom war/ theras röst vp och greto/ til thes the icke meer gråta kunde.

5. Ty Davidz twå hustrur woro ock fångna/ Ahinoam then Jisreelitiskan/ och Abigail Nabals hustru then Carmelitens.

6. Och David war storliga bedröfwad: ty folcket wille stena honom; ty hela folckens siäl war bedröfwad/ hwar och en öfwer sina söner och döttrar. Men David stärckte sigh i HERranom sinom Gudh;

II. David frågar HERran; jagar efter/ och slår the Amalekiter.

7. OCh sade til Presten Ab Jathar Ahimelechs son: Bär migh fram lifkiortelen 2508. Och tå Ab Jathar hade burit fram lifkiortelen/

8. Frågade David HERran/ och sade: Skal jagh jaga efter krigsfolcket? Och skal jagh få them fatt? Han sade: Jaga efter them; tu skalt få them fatt/ och vndsättia rofwet.

9. Så drog David åstadh/ och the sex hundrad män som när honom woro. Och tå the kommo til then bäcken Besor/ blefwo några ståndande:

10. Men David och fyrahundrade män jagade efter: och the twhundrade män som ståndande blefwo/ hade försummat sigh fara öfwer bäcken Besor.

11. Och the funno en Egyptisk man på markene/ then förde the til David/ och gåfwo honom brödh at han åt/ och gåfwo honom watn dricka:

12. Och gåfwo honom ett stycke fikon/ och tw stycke russin: och tå han ätit hade/ kom hans anda åter til honom; ty han hade i tre dagar och tre nätter intet brödh ätit/ och intet watn druckit.

13. David sade til honom: Hwem hörer tu til? Och hwadan ästu? Han sade: Jagh är en Egyptisk dräng/ en Amalekiters tienare/ och min herre hafwer öfwergifwit migh; ty jagh wardt kranck för tre dagar sedan.

14. Wij worom här infalne söder på Crethi/ och vppå Juda/ och söder på Caleb 2509/ och hafwe brändt vp Ziklag medh eld.

15. David sade til honom: Wilt tu föra migh nedh til thet krigsfolcket? Han sade: Swär migh widh Gudh/ at tu icke slår migh ihiäl/ eller antwardar migh i mins herras hand/ så wil jagh föra tigh nedh til thet krigsfolcket.

16. Och han förde them nedh: och sij/ the hade förströdt sigh öfwer hela jordena/ åto och drucko/ och frögdade sigh/ för thet stora bytet skul/ som the tagit hade vthu the Philisteers land/ och vthur Juda land.

17. Och David slog them/ ifrå morgonen alt in til aftonen emot then andra dagen/ så at ingen af them vndslapp; förvthan fyrahundrade ynglingar/ the satte sigh vppå Cameler/ och flydde.

18. Så vndsatte tå David alt thet the Amalekiter tagit hade/ och sina twå hustrur:

19. Och fattades ingen/ hwarken liten eller stoor/ hwarken söner eller döttrar/ eller af rofwet/ eller hwad som hälst the tagit hade: David hämtade thet alt igen.

20. Och David tog fåår och fää/ och dref boskapen för sigh/ och the sade: Thetta är Davidz roof.

III. Skiftar rofwet/ och meddelar ock ther af äth the tilbaka blefne.

21. OCh tå David kom til the twhundrade män som sigh försummat hade efterfölja David/ och woro blefne widh bäcken Besor; gingo the vth emot David/ och folcket som medh honom war: och David gick til folcket/ och helsade them wänliga.

22. Tå swarade the som onde och Belials män woro/ ibland them som medh David dragne woro/ och sade: Efter the icke foro medh oß/ skal man intet gifwa them af rofwet som wij vndsatt hafwe; vtan hwar och en tage sina hustru och sin barn/ och gånge sin wägh.

23. Tå sade David: J skolen icke så gióra mina bröder/ medh thet som HERren oß gifwit hafwer/ och hafwer förwarat oß/ och gifwit thet krigsfolcket i wåra händer/ som emot oß komne woro.

24. Ho skulle höra eder ther vthinnan? Sådana som theras deel är/ som woro nedh dragne i stridena/ sådana skal ock theras deel wara som när tygen blifwit hafwa/ och skal lika bytt warda. 2510

25. Thetta är ock så ifrå then tiden och alt sedan wordet för en sedh och rätt i Jsrael/ in til thenna dagh.

IV. David sänder af rofwet til the äldsta i Juda.

26. OCh tå David kom til Ziklag/ sände han af rofwet til the äldsta i Juda sina nästa/ och sade: Sij/ ther hafwen J wälsignelsen af HERrans fiendars roof:

27. Nemlig/ them i BethEl/ them i Ramoth söder vth/ them i Jathir:

28. Them i Aroer/ them i Siphmoth/ them i Esthemoa:

29. Them i Rachal/ them i the Jerahmeeliters städer/ them i the Keniters städer:

30. Them i Horma/ them i ChorAsan/ them i Atach:

31. Them i Hebron/ och allestädz ther David wandrat hade medh sina män.

31. Capitel.

SÅ stridde the Philisteer moot Saul/ och Jsrael föll för the Philisteer/ samt tre Sauls söner: Saul blef ock illa sargad/ v. 1. Tå föll Saul vppå sitt swärd och blef död: när hans wapnedragare thet såg/ giorde han sammaledes/ v. 4. Och månge i Jsrael öfwergåfwo theras städer/ och flydde/ v. 7. Men the Philisteer togo Sauls hufwud/ och hans wapn/ och sände omkring i theras landzändar/ v. 8. Så kommo the af Jabes i Gilead/ och togo Sauls och hans söners kroppar/ och begrofwo them i Jabes/ v. 11.

I. Saul och hans tre söner falla i stridena.

SÅ stridde nu the Philisteer emot Jsrael: och Jsraels män flydde för the Philisteer/ och föllo slagne på thet berget Gilboa. 2511

2. Och the Philisteer föllo hardt in på Saul och hans söner/ och slogo Jonathan och Abinadab/ och Malchisua Sauls söner.

3. Och striden wardt hård emot Saul/ och skyttorna drabbade på honom medh bogarna; och han wardt illa såår af skyttorna.

4. Tå sade Saul til sin wapnedragare: Drag titt swärd vth/ och sting migh igenom ther medh/ at thesse oomskorne icke komma/ och stinga migh igenom/ och drifwa gabberij medh migh. Men hans wapnedragare wille icke; ty han fruchtade sigh storliga. Så tog Saul swärdet/ och föll ther vppå.

5. Tå nu hans wapnedragare såg at Saul war död/ föll han ock på sitt swärd/ och blef död medh honom.

6. Så blef Saul död/ och tre hans söner/ och hans wapnedragare/ och alle hans män tilhopa på then dagen. 2512

7. Tå nu Jsraels män/ som woro på hinsidon widh dalen/ och på hinsidon Jordan/ sågo at Jsraels män woro flydde/ och at Saul och hans söner woro döde/ öfwergåfwo the städerna/ och flydde sammaledes: så kommo the Philisteer/ och bodde ther vthi.

II. The Philisteer skiöfla the slagna/ och hugga Saul hufwudet af.

8. THen andra dagen kommo the Philisteer til at afkläda the slagna; och funno Saul och hans tre söner liggiande på berget Gilboa:

9. Och höggo honom hans hufwud af/ och drogo af honom hans wapn/ och sände i the Philisteers land alt omkring/ til at förkunna thet i theras gudars husom/ och ibland folcket. 2513

10. Och lade hans harnesk i Astaroths 2514 huus; men hans kropp hängde the vp på muren i Bethsan.

III. The Jabesiter begrafwa Sauls och hans söners kroppar.

11. TÅ the i Jabes och Gilead hörde hwad the Philisteer hade giordt Saul; 2515

12. Reste sigh vp alle the som striddogse män woro/ och gingo then hela nattena/ och togo Sauls och hans söners kroppar nedh af muren i Bethsan/ och förde them til Jabes/ och brände them ther vp: 2516

13. Och togo theras been/ och begrofwo them vnder ett trädh i Jabes; och fastade i siu dagar. 2517

Ände på första Samuels book.

SECUNDUS SAMUELIS.

Then

Andra Samuels Book/

Vthi hwilken thesse stycker warda förhandlade:

FÖrst; huruledes David sörjer öfwer Saul och Jonathan; blifwer Konung öfwer Juda/ och öfwerwinner

Abner/ som krigade för Jsboseth/ Sauls son/ cap. 1. 2. Theslikes huru Abner faller til David/ och warder dräpin/ samt Jsboseth: och David sedan blifwer Konung öfwer hela Jsrael/ cap. 3. 4. 5. Läter hämta arken til Jerusalem: och bekommer löftet om Salomo/ och om Christo/ cap. 6. 7. Ther hoos om Davidz örlig och stora framgång: hans barmhertighet emot Mephiboseth/ Jonathans son/ och then spott honom hände af Hanon/ Ammons barnas Konung/ cap. 8. 9. 10.

II. Davidz hoor medh Vria hustru/ och hwad straff Gudh lät förkunna honom genom Nathan/ cap. 11. 12. Huru Amnon skämde sin syster/ och wardt therföre ihiälslagen af Absalom: och på hwad sätt Absaloms saak blef försonad hoos Konungen/ cap. 13. 14. Om Absaloms vproor emot sin fader/ och om hans ändalycht; och huru David kom åter til riket igen/ cap. 13. rc. in til thet 20. Så ock the Gibeoniters klagomål öfwer Sauls huus: och the Philisteers krijg/ cap. 21.

III. Davidz lofsång och sidsta ord; hans ypparste hieltar; hans synd/ i thet han lät räkna folcket; och hwad plåga ther efter följde/ cap. 22. til ändan.

1. Capitel.

NÄr nu Saul död war/ kom en yngling/ en Amalekiters son/ och bodade David om Sauls dödh/ och bekände at han hade dräpit honom/ v. 1. Och David greet öfwer Saul och Jonathan/ v. 11. Men han lät slå then ynglingen ihiäl/ therföre at han hade förtagit sigh vppå HERrans smorda/ v. 13. Och David sång öfwer them een klagowiso; klagade öfwer theras fall; berömde theras framgång i krijg/ och theras liuflighet medan the lefde/ v. 17.

I. En Amalekit bodar David om Sauls dödh.

EFter Sauls dödh/ tå David igenkommen war ifrå the Amalekiters slachtning/ och hade blifwit twå dagar i Ziklag: 2518

2. Sij/ på tredie dagen kom en man ifrå Sauls häär/ medh sönderrifwin kläder/ och jord på hans hufwud. Och som han kom til David/ föll han nedh på jordena/ och tilbad.

3. Men David sade til honom: Hwadan kommer tu? Han sade til honom: Jfrån Jsraels häär hafwer jagh flydt.

4. David sade til honom: Säg migh huru tilgångit är. Han sade: Folcket är flydt af stridene; och mycket folck är fallet: ther til är ock Saul död/ och hans son Jonathan.

II. David inhämtar närmare hans berättelse och bekännelse.

5. DAvid sade til then ynglingen som thetta bodade: Hwar af wetst tu/ at Saul och hans son Jonathan äro döde?

6. Ynglingen/ som thetta bodade/ sade: Jagh kom oförwarandes vp på Gilboa berg: och sij/ Saul bögde sigh neder på sitt spiut; och wagnar och resenärer jagade efter honom.

7. Och han wände sigh om/ och fick see migh; och kallade migh: och jagh sade: Här är jagh.

8. Och han talade til migh: Ho ästu? Jagh sade til honom: Jagh är en Amalekit.

9. Och han sade til migh: Kom hijt til migh/ och dräp migh: ty ångest hafwer begripit migh; ty mitt lijf är ännu alt heelt i migh.

10. Så gick jagh til honom/ och drap honom: förty/ jagh wiste wäl at han icke skulle kunna lefwa efter hans fall: och jagh tog cronona af hans hufwud/ och armsmidet af hans arm/ och hafwer burit thet hijt til tigh min

herra.

III. David sörjer/ och låter döda Amalekiten.

11. TÅ fattade David sin kläder 2519/ och ref them sönder; och alle the män som när honom woro:

12. Och jämrade sigh/ och greto/ och fastade alt in til aftonen öfwer Saul och Jonathan hans son; och öfwer HERrans folck/ och öfwer Jsraels huus/ at the genom swärd falne woro.

13. Och David sade til ynglingen som honom thet bodat hade: Hwadan äst tu? Han sade: Jagh är en främlings/ en Amalekiters son.

14. David sade til honom: Hwij hafwer tu icke fruchtat tigh komma tina hand widh HERrans smorda/ til at dräpa honom? 2520

15. Och David sade til en af sina vnga män: Fram och slå honom. Och han slog honom at han blef död.

16. Tå sade David til honom: Titt blodh ware öfwer titt hufwud; ty tin mun hafwer talat emot tigh sielf/ och sagt: Jagh hafwer dräpit HERrans smorda.

IV. David håller klagowiso öfwer Saul och Jonathan.

17. OCh David klagade thenna klagan öfwer Saul och Jonathan hans son:

18. Och befalte at man skulle lära Juda barn bogan: sij/ thet är skrifwit vthi then redeligas book;2521

19. The ädleste i Jsrael äro slagne på tin berg; huru äro the hieltar falne!

20. Beboder thet icke i Gath; förkunner thet icke på gatomen i Askelon: på thet at the Philisteers döttrar sigh icke frögda skola/ at the oomskornas döttrar icke glädias skola. 2522

21. J Gilboa berg/ komme på eder hwarcken dagg eller regn/ icke heller ware åkrar ther häfoffer af kommer: förty/ ther är the hieltars sköld afslagen; Sauls sköld/ lika som han icke hade warit smord medh oljo.

22. Jonathans boge felade icke/ och Sauls swärd kom aldrig fåfängt igen ifrå the slagnas blodh/ och ifrå the Hieltars fetma. 2523

23. Saul och Jonathan/ liuflige och täcke medan the lefde/ äro ock så icke åthskilde i döden: raskare än örnar/ och starckare än leijon.

24. J Jsraels döttrar gråter öfwer Saul/ then eder klädde medh rosenfärgo i kräselighet; och prydde eder medh gyldene klenodier på edor kläder.

25. Huru äro the Hieltar så falne i stridene! Jonathan är slagen på tina högar.

26. Jagh sörjer om tigh/ min broder Jonathan: tu hafwer warit migh mycket kär; tin kärlek war migh närmare än qwinno kärlek.

27. Huru äro the Hieltar falne/ och wapnen borto blefne!

2. Capitel.

THer efter drog David vp til Hebron/ och blef ther smord til Konung öfwer Juda/ v. 1. Och han sände/ och lät tacka them af Jabes/ therföre at the hade begrafwit Saul/ v. 4. Men Abner giorde Jsooseth Sauls son til

Konung öfwer Jsrael/ v. 8. Och drog vth til stridz emot Joab Davidz häärhöfwitzman: och wardt slagen för Joab/ v. 12. Tå jagade Asahel efter Abner/ och wille icke öfwergifwan: therföre stack Abner honom ihiäl/ v. 18. Och Abner medh Ben Jamins barn stadnade/ och begärade frijd/ v. 24. Så wände tå Joab åter: och the drogo tilbaka/ hwar på sin wägh/ v. 27.

I. David frågar HERran; drager til Hebron/ och smörjes til Konung öfwer Juda.

SEdan thetta skedt war/ frågade 2524 David HERran/ och sade: Skal jagh draga vp vthi någon af Juda städer? Och HERren sade til honom: Drag tijt vp. David sade: Hwart? Han sade: Til Hebron.

2. Så drog tå David tijt medh sina twå hustrur/ Ahinoam then Jisreelitiskon/ och Abigail Nabals then Carmelitens hustru. 2525

3. Ther til hade han ock the män vp medh sigh/ som när honom woro/ hwar och en medh sitt huus: och bodde i Hebrons städer. 2526

4. Och the män af Juda kommo/ och smorde ther David til Konung öfwer Juda huus 2527.

II. Berömmer the Jabesiter/ at the begrafwit Saul.

OCh tå David wardt bodat/ at the af Jabes i Gilead hade begrafwet Saul; 2528

5. Sände han bodh til them/ och lät säija them: Wälsignade waren J HERranom/ at J thenna barmhertighet hafwen giordt på edar herra Saul/ och begrafwet honom.

6. Så giöre nu HERren medh eder barmhertighet och trohet; och jagh skal ock theslikes giöra eder godt/ at J thetta giorden.

7. Så ware nu edra händer trösta/ och står faste: efter edar herre Saul är död/ så hafwer nu Juda huus smordt migh til Konung öfwer sigh.

III. Abner sätter Jsboseth til Konung öfwer Jsrael.

8. MEn Abner Ner son/ som Sauls häärhöfwitzman war/ tog Jsboseth Sauls son/ och förde honom genom Mahanaim:

9. Och giorde honom til Konung öfwer Gilead/ Assuri/ Jisreel/ Ephraim/ Ben Jamin/ och öfwer hela Jsrael.

10. Och Jsboseth Sauls son war fyratijo åhr gammal/ tå han blef Konung öfwer Jsrael; och regerade i tw åhr: men Juda huus hölt medh David.

11. Och then tiden som David war Konung i Hebron öfwer Juda huus/ war siu åhr och sex månader. 2529

IV. Abner och Joab rusta sigh emot hwarannan.

12. OCh Abner Ner son drog vth medh Jsboseths Sauls sons tienare/ vthu Mahanaim til Gibeon.

13. Och Joab Zeru Ja 2530 son drog vth medh Davidz tienare/ och mötte hwar annan widh dammen i Gibeon: och lade sigh/ thesse på thenna sidone widh dammen/ och the andre på then andra sidone.

14. Och Abner sade til Joab: Lät the vnga män stå vp/ och spela för oß. Joab sade: Thet må wäl wara.

15. Så stodo the vp/ och gingo fram tolf i talet vthaf Ben Jamin/ på Jsboseths Sauls sons sido; och tolf af Davidz tienare.

16. Och hwar thera tog then andra widh halsen/ och stötte honom swärdet i hans sido; och föllo then ene medh then andra: ther af thet rumet kallas Helkath Hazurim/ hwilket i Gibeon är.

V. Abner flyr; men stinger Asahel ihiäl.

17. OCh begyntes en ganska hård strijd på then dagen: men Abner och the män af Jsrael wordo slagne för Davidz tienare.

18. Och tre Zeru Ja söner woro ther/ Joab/ Abisai och Asahel: men Asahel war snar til fötter såsom een rå på markene.

19. Han jagade efter Abner/ och wek icke/ hwarken på then högra sidon eller then wenstra ifrån Abner.

20. Tå wände Abner sigh om/ och sade: Äst tu Asahel? Han sade: Ja.

21. Abner sade til honom: Gif tigh ifrå migh/ antingen på högra sidon eller then wenstra/ och tag tigh före någon af the vnga karlar/ och tag honom harnesket af. Men Asahel wille icke wika ifrå honom.

22. Tå sade Abner ytterligare til Asahel: Gif tigh ifrå migh: hwij wilt tu at jagh skal slå tigh til markena? Och huru skulle jagh töra häfwa mitt ansichte vp för tinom broder Joab?

23. Men han wille ingalunda wika. Tå stack Abner honom baak om sigh medh ett spiut i hans buuk 2531/ så at spiutet gick baak vth/ och han föll/ och blef ther död för honom: och hwilken som kom til thet rumet ther Asahel låg död/ han stod ther stilla.

24. Men Joab och Abisai jagade efter Abner/ in til solen gick nedh: och the kommo på thet berget Amma som ligger för Giah/ på then wägen til Gibeons ökn.

25. Tå församlade sigh BenJamins barn baak för Abner/ och wordo til en hoop/ och gingo öfwerst på en högh.

VI. Abner begärar frijd/ och Joab wänder åter.

26. OCh Abner ropade til Joab/ och sade: Skal tå swärdet fräta vthan ända? Wetst tu icke at thet wil på sidstone skarpt warda 2532? Huru länge wilt tu icke säija folckena/ at the låta af förfölja sina bröder?

27. Joab sade: Så sant som Gudh lefwer/ hade tu bittida i dagh sagt thetta til migh/ folcket hade wäl aflåtit at förfölja hwar och en sin broder.

28. Och Joab blåste i basunen/ och alt folcket blef stilla ståndande/ och jagade intet meer efter Jsrael; och stridde eij heller meer.

29. Men Abner och hans män gingo then hela nattena öfwer slättmarkena/ och drogo öfwer Jordan/ och wandrade genom hela Bithron/ och kommo til Mahanaim.

30. Men Joab wände sigh ifrån Abner/ och församlade hela folcket: och ther saknades af Davidz tienare niton män/ och Asahel.

31. Och Davidz tienare hade slagit af Ben Jamin och Abners män/ så at tryhundrat och sextijo män woro döde blefne.

32. Och the togo Asahel vp/ och begrofwo honom i hans faders graf i BethLehem: och Joab medh sina män gingo then hela nattena/ och kommo i morgonlysningene til Hebron.

3. Capitel.

ETt långt örlig war emellan David och Sauls huus/ v. 1. David wordo i Hebron sex söner födde/ v. 2. Och thet hände sigh/ at Jsboseth talade til Abner/ om sins faders frillo/ v. 7. Tå blef Abner wredh/ och föll ifrån Jsboseth til David; förde honom hans huftru Michal igen/ v. 8. Han wände hela Jsrael til David/ och kom til honom i Hebron/ v. 17. När Joab kom heem/ kallade han Abner afsides/ och stack honom ihiäl för sins broders Asahels skul/ v. 22. Men David bannade Joab/ greet öfwer Abner/ och betygade at han war oskyldig til Abners dödh/ v. 28.

I. Sauls huus tager af/ och Davidz til. Hans barn i Hebron.

OCh thet war ett långt örlig emellan Sauls huus och Davidz huus: men David gick och förkofrades/ och Sauls huus gick tilbaka/ och förminskades. 2533

2. Och David wordo födde barn i Hebron 2534: hans förstfödde son Amnon vthaf Ahinoam then Jisreelitiskon:

3. Then andre Chileab/ vthaf Abigail Nabals hustru then Carmelitens: then tredie Absalom Maacha son/ Thalmai dotters Konungens i Gesur:

4. Then fierde Adonia Haggith son: then femte Sephat Ja Abital son:

5. Then siette Jithream/ vthaf Egla Davidz hustru: thesse äro födde David i Hebron.

6. Som nu örlig war emellan Sauls huus och Davidz huus/ förstärckte Abner Sauls huus.

II. Abner wredgas öfwer Jsboseth/ och faller af til David medh hela Jsrael.

7. OCh Saul hade ena frillo benämnd Rizpa 2535/ Aja dotter; och Jsboseth sade til Abner: Hwij sofwer tu när mins faders frillo?

8. Tå wardt Abner ganska wredh af thenna Jsboseths ord/ och sade: Är jagh tå ett hundahufwud/ jagh som emot Juda giör barmhertighet på tins faders Sauls huus/ och på hans bröder och wänner/ och hafwer icke gifwit tigh i Davidz händer: och tu räknar migh i dagh een ogierning til för een qwinno skul?

9. Gudh giöre medh Abner thet och thet/ om jagh icke giör såsom HERren David sworit hafwer:

10. At riket skal tagas ifrå Sauls huus: och Davidz stool skal vpsätter warda öfwer Jsrael och Juda/ ifrå Dan alt in til Ber Saba. 2536

11. Och han kunde icke meer swara honom ett ord: ty han fruchtade honom.

12. Och Abner sände bodh för sigh til David/ och lät säija honom: Hwem hörer landet til? Och sade: Giör titt förbund medh migh/ sij/ min hand skal wara medh tigh/ så at jagh wil wända til tigh hela Jsrael.

13. Han sade: Ja wäl/ jagh wil göra förbund medh tigh: men ett beder jagh af tigh/ at tu icke seer mitt ansichte/ förra än tu förer til migh Michal Sauls dotter/ när tu kommer til at see mitt ansichte.

14. Sände ock David bodh til Jsboseth Sauls son/ och lät säija honom: Få migh mina hustru Michal/ then jagh migh fäst hafwer medh hundrade Philisteers förhudar. 2537

15. Jsboseth sände åstadh/ och lät taga henne ifrå mannen Phaltiel Lais son: 2538

16. Och hennes man gick medh henne/ och greet efter henne alt in til Bahurim. Tå sade Abner til honom:

Wändt om/ och gack tina färde. Och han wände om igen.

17. Och Abner hade ett taal medh the äldsta i Jsrael/ och sade: J hafwen länge tilförene åstundat David/ at han måtte wara Konung öfwer eder;

18. Så giörer ock så nu; förty/ HERren hafwer sagt om David: Jagh skal frälsa mitt folck Jsrael genom min tienares Davidz hand vthu the Philisteers hand/ och vthur alla theras fiendars hand.

19. Talade ock Abner för Ben Jamins 2539 öron: och gick theslikes bort til at tala för Davidz öron i Hebron/ alt thet Jsrael och hela Ben Jamins huus täcktes.

20. Tå nu Abner kom til David i Hebron/ och tiugu män medh honom/ giorde David them ett gästabod.

21. Och Abner sade til David: Jagh wil stå vp/ och gå bort til at församla hela Jsrael til min herra Konungen/ och at the skola giöra ett förbund medh tigh; på thet tu må wara en Konung/ såsom tin siäl thet begärar. Så lät tå David Abner gå ifrå sigh medh frijd.

III. Joab wredgas öfwer Abners antagande/ och mördar honom.

22. OCh sij/ Davidz tienare och Joab kommo ifrå krigzfolcket/ och hade ett stort roof medh sigh: men Abner war icke nu qwar när David i Hebron/ vtan han hade låtit honom ifrå sigh/ så at han medh frijd bortgången war.

23. Tå nu Joab och hela hären medh honom war kommen/ wardt honom sagt/ at Abner Ner son war kommen til Konungen/ och han hade låtit honom ifrå sigh/ så at han war medh frijd bortgången.

24. Så gick Joab in til Konungen/ och sade: Hwad hafwer tu giordt? Sij/ Abner är kommen til tigh: hwij hafwer tu släppt honom ifrå tigh/ så at han är bortgången?

25. Känner tu icke Abner Ner son? Ty han är kommen til at bedraga tigh/ at han må bespeija tin vthgång och ingång/ och få weta alt thet tu giör.

26. Och som Joab vthgick ifrå David/ sände han bodh efter Abner/ at the skulle hämta honom igen ifrå Bor Hasira: och David wiste ther intet af.

27. Som nn Abner igen kom til Hebron/ hade Joab honom mitt vthi porten/ at han skulle tala medh honom enskylt: och stack honom ther i buken 2540/ så at han blef död/ för hans broders Asahels blodh skul.

IV. David sörjer högeligen öfwer Abner.

28. NÄr nu David thetta hörde/ sade han: Jagh är oskyldig/ och mitt rike för HERranom ewinnerliga/ för Abners Ner sons blodh:

29. Men thet komme öfwer Joabs hufwud 2541/ och öfwer hela hans faders huus; och wände icke åter i Joabs huus then som een etterflöd och spitelsko hafwer/ och then som sländo håller/ och then genom swärd faller/ och then som brödh fattas.

30. Altså dråpo Joab och hans broder Abisai Abner; therföre at han slog theras broder Asahel ihiäl i stridene widh Gibeon. 2542

31. Men David sade til Joab/ och alt folcket som medh honom war: Rifwer edor kläder sönder/ och drager säcker vppå eder/ och jämren eder för Abner skul. Och Konungen gick efter bårena.

32. Och tå the begrofwo Abner i Hebron/ vphof Konungen sina röst/ och greet widh Abners graf; greet ock

theslikes alt folcket.

33. Och Konungen beklagade sigh öfwer Abner/ och sade: Abner är icke död såsom en dåre döör.

34. Tina händer woro intet bundna; tina fötter woro intet satte i fiettrar: tu äst fallen såsom man faller för arga skalkar. Tå begreet folcket honom än meer.

35. Tå nu alt folcket kom in medh David til at äta/ och ännu bittida dags war/ swor David/ och sade: Gudh giöre migh thet och thet/ om jagh brödh eller något annat smakar/ förr än solen neder går.

36. Och alt folcket wiste thet/ och thet behagade them wäl/ alt thet goda som Konungen giorde för hela folcksens ögon.

37. Och alt folcket/ och hela Jsrael märckte på then dagen/ at thet war icke af Konungenom/ at Abner Ner son wardt dräpen.

38. Och Konungen sade til sina tienare: Weten J icke/ at på thenna dagh är en Förste och stoor man fallen i Jsrael?

39. Och jagh är ännu spädh/ och en smord Konung: men the män Zeru Ja söner äro migh alt för hårde: HERren wedergälle honom som illa giör efter hans ondsko. 2543

4. Capitel.

NÄr Jsboseth hörde at Abner war död/ föll honom modet/ v. 1. Han hade twå höfwitzmän vnder sigh/ Baana och Rechab: men MephiBoseth Jonathans son/ war ofärdig i fötterna/ v. 2. Thesse twå höfwitzmän/ gingo in til Jsboseth/ och stucko honom ihiäl/ ther han låg och sof: och båro hans hufwud til David/ v. 5. Therföre lät David slå them ihiäl: men Jsboseths hufwud lät han begrafwa i Abners graf/ v. 9.

I. Jsboseths och Mephi Boseths tilstånd beskrifwes.

TÅ nu Sauls son hörde at Abner war död i Hebron/ föll honom händer nedh/ och hela Jsrael wardt bedröfwat.

2. Så woro twå män höfwitzmän öfwer krigsfolcket vnder Sauls son: then ena heet Baana/ then andre Rechab/ Rimmons then Beerothitens söner/ vthaf Ben Jamins barn: ty Beeroth wardt ock räknad vnder Ben Jamin;

3. Och the Beerothiter woro flydde 2544 til Gittaim/ och ther främlingar wordne/ alt in til thenna dagh.

4. Hade ock Jonathan Sauls son en son 2545/ han war ofärdig i fötterna/ och war fem åhra gammal/ tå tidenden kommo om Saul och Jonathan vthaf Jisreel 2546: och hans amma tog honom vp/ och flydde: och i thet hon hastade/ och flydde/ föll han och wardt halt; och han heet Mephi Boseth.

II. Jsboseth blifwer dräpen af sina höfwitzmän.

5. SÅ gingo nu Rimmons then Beerothitens söner Rechab och Baana bort/ och kommo til Jsboseths huus/ tå dagen war hetast; och han låg på sine säng om middagen och sof.

6. Och the kommo i huset til at hämta hwete; och stungo honom i buken/ och rymde sin wägh.

7. Ty tå the kommo i huset/ låg han på sine säng i sin sängakamar/ och the stungo honom ihiäl/ och höggo honom hufwudet af: och togo hans hufwud/ och gingo bort then wägen på slättmarkene/ i then hela nattene.

8. Och båro Jsboseths hufwud til David i Hebron/ och sade til Konungen: Sij/ ther är Jsboseths hufwud Sauls sons/ tin fiendas/ som stod efter tina siäl: HERren hafwer i dagh hämnat min herra Konungen på Saul/ och hans sädh.

III. David hämnar Jsboseths dödh/ och låter begrafwa hans hufwud.

9. TÅ swarade David/ och sade til them: Så wist som HERren lefwer/ som mina siäl vthur all bedröfwelse frälst hafwer;

10. Then som migh bodade/ och sade: Saul är död/ och mente at han war ett godt bodskap/ then tog jagh fatt/ och drap honom i Ziklag/ then jagh skulle tidendeslöön gifwit: 2547

11. Och thesse ogudachtige männerna hafwa ihiäl slagit en oskyldig man 2549/ vthi hans huus/ på hans säng? Ja/ skulle jagh icke vthkräfja hans blodh vthur edra händer/ och taga eder vthaf jordene?

12. Och David böd sina vnga män/ och the slogo them ihiäl/ och höggo them händer och fötter af/ och hängde them widh dammen i Hebron: men Jsboseths hufwud togo the/ och begrofwo thet i Abners graf/ i Hebron. 2548

5. Capitel.

TÅ kommo til Hebron alle Jsraels slächter/ medh the äldste/ och smorde David til Konung öfwer hela Jsrael/ v. 1. Så drog han til Jerusalem/ och fördref the Jebuseer; tog in borgena/ bygde henne/ och bodde ther på/ v. 6. Han fick ock ifrå Konungen i Tyro/ trää och ämbetesmän til at byggia sigh huus: tog flera huftrur; och honom blefwo födde i Jerusalem 11 söner/ v. 11. När the Philisteer hörde at David war blefwen Konung/ drogo the vp emot honom til stridz/ twå resor: men David förskingrade them/ och slog them/ v. 17.

I. David smörjes til Konung öfwer hela Jsrael.

OCh alla Jsraels slächter kommo til David i Hebron/ och sade: Sij/ wij äre af titt been och titt kött.

2. Ther til ock tilförene/ när Saul war Konung öfwer oß/ förde tu Jsrael vth och in: så hafwer nu HERren sagt tigh 2550: Tu skalt wachta 2551 mitt folck Jsrael/ och skalt wara en höfwitzman öfwer Jsrael.

3. Och alle äldste i Jsrael kommo til Konungen i Hebron: och Konung David giorde medh them ett förbund i Hebron för HERranom: och the smorde David til Konung öfwer Jsrael.

4. Tretijo åhra gammal war David tå han Konung wardt/ och regerade i fyratijo åhr.

5. J Hebron regerade han i siu åhr och sex månader/ öfwer Juda 2552: men i Jerusalem regerade han i try och tretijo åhr/ öfwer hela Jsrael och Juda. 2553

II. Fördrifwer the Jebuseer i Jerusalem.

6. OCh Konungen drog bort medh sina män til Jerusalem/ emot the Jebuseer/ som bodde ther i landena. Men the sade til David: Tu skalt icke komma här in/ vtan blinde och halte 2565 skola drifwa tigh af. Och theras mening war/ at David skulle icke komma ther in.

7. Men David wan borgena Zion: thet är Davidz stadh.

8. Tå sade David på then dagen: Then som slår the Jebuseer 2554/ och kommer vp til takrännorna 2555; the halta och blinda/ hwilka Davidz siäl hatar 2566. Ther af säger man: Lät ingen blindan eller haltan komma i huset.

9. Så bodde tå David på borgene/ och kallade henne Davidz stadh: och David bygde omkring/ ifrå Millo och innanföre.

10. Och David gick/ och förkofrade sigh: och HERren Gudh Zebaoth war medh honom.

III. Hiram sänder David wercke och ämbetesmän.

11. OCh Hiram/ Konungen i Tyro/ sände bodh til David/ och cedreträ til wäggiar/ och timbermän/ och steenhuggare/ at the skulle byggia David ett huus. 2556

12. Och David förmärckte/ at HERren hade stadfäst honom för en Konung öfwer Jsrael/ och vphögdt hans rike för sitt folck Jsrael skul.

IV. Davidz barn som föddes i Jerusalem vpräknas.

13. OCh David tog ännu flera hustrur och frillor 2557 i Jerusalem/ sedan han war kommen ifrå Hebron: och honom wordo ännu flere söner och döttrar födde. 2558

14. Och thetta är theras namn/ som honom födde woro i Jerusalem: Sammua/ Sobab/ Nathan/ Salomo: 2559

15. Jibehar/ Elisua/ Nepheg/ Japhia:

16. Elisama/ Eljada/ Eliphalet.

V. David strider medh the Philisteer/ och slår them.

17. OCh tå the Philisteer hörde/ at man hade smordt David til Konung öfwer Jsrael/ drogo the alle vp til at sökia David 2560. Tå David thet förnam/ drog han neder til een borg.

18. Men the Philisteer kommo/ och lade sigh neder i then dalenom Rephaim. 2561

19. Och David frågade HERran/ och sade: Skal jagh draga vp emot the Philisteer? Och wilt tu gifwa them i mina hand? HERren sade til David: Drag tijt vp; jagh wil gifwa the Philisteer i tina hand. 2562

20. Och David kom til Baal Perazim/ och slog them ther/ och sade: HERren hafwer förskingrat mina fiendar för migh ifrå hwar annan/ såsom watnen förskingras. Ther af kallar man thet samma rumet Baal Perazim. 2563

21. Och the läto ther theras afgudar: men David och hans män togo them bort. 2564

22. Men the Philisteer drogo åter vp/ och lade sigh neder i Rephaims daal.

23. Och David frågade HERran. Han sade: Tu skalt icke draga tijt vp; vtan kom baak vppå them/ så at tu kommer vppå them in moot päronaträän.

24. Och när tu får höra/ at thet ruskar öfwerst vppe i skatarna af päronaträän/ så war widh ett friskt modh; ty HERren är tå vthgången för tigh til at slå the Philisteers häär.

25. David giorde som HERren honom budit hade/ och slog the Philisteer ifrå Geba alt in til thes man kommer til Gaser.

6. Capitel.

THer efter samlade David tretijo tusend vnga män/ och hämtade arken ifrå Gibea/ v. 1. Och HERren slog

Vsa/ therföre at han kom widh arken. Tå blef David bedröfwad/ och torde icke hafwa arken heem til sigh/ vtan förde honom til Obed Edom. Och HERren wälsignade honom/ v. 6. Men när David thet hörde/ lät han hämta arken vp i Davidz stadh/ medh ofsrande/ spelande och dantsande/ v. 12. Och Michal Sauls dotter förachtade honom/ therföre at han sigh så blottade i folcksens åsyn/ v. 20.

I. David låter hämta arken ifrå Gibea.

OCh David samlade åter alla the vnga män i Jsrael/ tretijo tusend: 2567

2. Och stod vp/ och gick bort medh alt thet folck som när honom war af Juda män/ at han skulle hämta tådan Gudz ark/ hwilkens namn heter: HERrans Zebaoths namn boor ther vppå öfwer Cherubim. 2568

3. Och the satte Gudz ark vppå en ny wagn/ och hämtade honom vthur Abi Nadabs huus/ som bodde i Gibea: men Vsa och Ahio Abi Nadabs söner drefwo then nya wagnen. 2569

4. Och the förde honom medh Gudz ark vthur Abi Nadabs huus/ som i Gibea bodde: och Ahio gick fram för arkenom.

5. Tå spelade David/ och hela Jsraels huus för HERranom medh allahanda strängiaspel af granträ/ medh harpor/ och psaltare/ och trummor/ och bielror/ och cymbaler.

II. HERren slår Vsa/ och wälsignar Obed Edom.

6. OCh tå the kommo til Nachons lado/ tog Vsa til/ och hölt Gudz ark: ty oxarna gingo afsides vthaf wägenom. 2570

7. Tå förgrymmade sigh HERrans wrede öfwer Vsa/ och Gudh slog honom ther för hans öfwerdådighet skul/ så at han blef ther död widh Gudz ark.

8. Tå war David bedröfwad/ at HERren så sönderref Vsa: och wardt thet samma rumet kallat Perez Vsa alt in til thenna dagh.

9. Och David fruchtade sigh för HERranom på then dagen/ och sade: Huru skal HERrans ark komma til migh?

10. Och wille icke låta bära honom til sigh in i Davidz stadh; vtan lät bära honom vthi Obed Edoms then Gittitens huus. 2571

11. Och tå HERrans ark blef i tre månader vthi Obed Edoms then Gittitens huus/ wälsignade HERren honom/ och alt hans huus.

III. Arken hämtas til Jerusalem/ och David dantsar för honom.

12. OCh thet wardt sagt Konung David/ at HERren hade wälsignat Obed Edoms huus/ och alt thet han hade/ för Gudz ark skul: tå gick han bort/ och hämtade Gudz ark vthur Obed Edoms huus/ vp vthi Davidz stadh/ medh frögd.

13. Och som the woro fram gångne widh sex treen 2577 medh HERrans ark/ offrade man en oxa/ och ett fett får.

14. Och David dantsade medh allo macht för HERranom 2572: och hade klädt vppå sigh en linnan lifkiortel.

15. Och David samt medh hela Jsrael förde HERrans ark vp/ medh trummeter och basuner. 2573

16. Och tå HERrans ark kom in vthi Davidz stadh/ såg Michal Sauls dotter vth genom fenstret/ och såg Konung David springa och dantsa för HERranom; och förachtade honom i sitt hierta. 2574

17. När the nu båro HERrans ark in/ satte the honom på sitt rum mitt i tabernaklet/ som David för honom vpslagit hade 2575: och David offrade bränneoffer/ och tackoffer för HERranom.

18. Och tå David hade vthoffrat bränneoffer/ och tackoffer/ wälsignade han folcket i HERrans Zebaoths namn. 2576

19. Och vthskifte allo folckena och Jsraels menighet/ både man och qwinno/ hwarjom och enom ett brödh/ och ett stycke kött/ och ett mått wijn: sedan gick alt folcket sin wägh/ hwar och en i sitt huus.

IV. Michal förachtar Davidz dantsande; men han förswarar thet.

20. MEn tå David igen kom til at wälsigna sitt huus/ gick Michal Sauls dotter vth emot honom/ och sade: Huru härlig hafwer Jsraels Konung warit i dagh/ som sigh blottat hafwer för sina tienares tiensteqwinnor/ såsom löösachtiga menniskior sigh blotta!

21. Men David sade til Mĭchal: Jagh skal spela för HERranom/ then migh vthwaldt hafwer heller än tin fader/ och heller än alt hans huus/ så at han hafwer migh befallat wara en Förste öfwer HERrans folck öfwer Jsrael: ja för HERranom wil jagh spela;

22. Och wil ännu ringare warda än så/ och wil nedrig wara i min ögon/ och medh the tiensteqwinnor som tu af sagt hafwer/ til ähro komma.

23. Och Michal Sauls dotter hade intet barn in til hennes dödz dagh.

7. Capitel.

NÄr nu David hade fått frijd för sina fiendar alt omkring/ wille han byggia HERranom ett huus/ v. 1. Men Gudh sände Nathan och lät säija honom/ at han skulle thet icke giöra/ v. 4. Vtan efter honom wille Gudh vpwäckia en af hans sädh/ som skulle byggia HERranom ett huus: hans rike wille han stadfästa til ewig tijd/ at Davidz stool skulle ewig blifwa/ v. 8. Hwarföre ock David HERran högeligen prisade/ bediandes at han wille thet i framtiden ihugkomma och fulborda/ v. 17.

I. David rådslår medh Nathan om at byggia HERranom ett huus.

TÅ nu Konungen satt i sitt huus/ och HERren hade honom roo gifwit för alla hans fiendar alt omkring;

2. Sade han til then Propheten Nathan: Sij/ jagh boor vthi cedrehuus/ och Gudz ark boor vnder tapeter. 2578

3. Nathan sade til Konungen: Gack/ alt thet tu hafwer i titt hierta thet giör; ty HERren är medh tigh.

II. Nathan befalles neka ther til/ och gifwa löfte om Meßia/ och andra förmåner.

4. MEn om natten kom HERrans ord til Nathan/ och sade:

5. Gack och säg til min tienare David; thetta säger HERren: Skulle tu 2579 byggia migh ett huus at jagh ther vthi boo skulle? 2580

6. Hafwer jagh doch intet bodt i något huus ifrå then dagh jagh förde Jsraels barn vthur Egypten/ alt in til thenna dagh; vtan jagh hafwer wandrat i tabernakel och hyddor/ 2581

7. Ehwart jagh medh alla Jsraels barn wandrade/ hafwer jagh ock någon tijd talat medh någro Jsraels slächt/

then jagh befalt hafwer at föda mitt folck/ och sagt: Hwij hafwen J icke bygdt migh ett cedrehuus?

8. Så skalt tu nu säija minom tienare David; thetta säger HERren Zebaoth: Jagh hafwer tagit tigh vthaf markene/ ther tu gick efter fåren/ at tu skulle wara en Förste öfwer mitt folck Jsrael. 2582

9. Och hafwer warit medh tigh 2583 ehwart tu gångit hafwer; och hafwer vthrotat alla tina fiendar för tigh/ och hafwer giordt tigh ett stort namn/ såsom the storas namn på jordene.

10. Och jagh wil sättia mino folcke Jsrael ett rum/ och plantera thet så/ at thet skal ther blifwa/ och icke yttermera rördt warda 2584: och orättferdighetenes barn skola icke mera trängia thet/ såsom tilförene:

11. Och ifrå then tijd jagh skickade domare öfwer mitt folck Jsrael: och jagh skal gifwa tigh roo för alla tina fiendar. Och HERren förkunnar tigh/ at HERren wil giöra tigh ett huus. 2585

12. När nu tin tijd förliden är/ at tu afsomnat är medh tina fäder/ skal jagh vpwäckia tina sädh efter tigh/ som af titt lijf komma skal; honom skal jagh stadfästa hans rike: 2586

13. Han skal byggia mino namne ett huus 2587**: och jagh skal stadfästa hans rikes stool til ewig tijd.**

14. **Jagh skal wara hans fader/ och han skal wara min son** 2588**:** Om han giör något illa/ skal jagh straffa honom medh menniskio rijs/ och medh menniskiors barnas hugg:

15. Men min barmhertigher 2589 skal icke ifrå honom wänd warda/ såsom jagh wände henne ifrå Saul/ then jagh för tigh borttagit hafwer.

16. Men titt huus och titt rike skal blifwa ståndandes för tigh ewinnerliga: och tin stool skal stadig blifwa til ewig tijd. 2590

III. David prisar Gudh/ och beder om stadfästelse af löftet.

17. TÅ nu Nathan hade sagt David all thessa orden/ och alla thenna synena;

18. Kom Konung David/ och satte sigh för HERranom/ och sade: Ho är jagh/ HErre HERre? Och hwad är mitt huus/ at tu hafwer låtit migh komma här til? 2591

19. Ther til hafwer thet icke tyckt tigh wara nogh/ HErre HERre; vtan tu hafwer ock talat til tins tienares huus om tilkommande ting i längdene: Är thet menniskio rätt 2596/ HErre HERre? 2592

20. Och hwad skulle David meer tala medh tigh? Tu känner tin tienare/ HErre HERre. 2593

21. För titt ord skul/ och efter titt hierta hafwer tu all thenna stora tingen giordt/ at tu thet tinom tienare förkunna wille.

22. Therföre äst tu ock mycket achtad/ HERre Gudh: ty thet är ingen såsom tu/ och är ingen Gudh vtan tu 2594/ efter alt thet wij medh wår öron hördt hafwe.

23. Förty/ hwar är ett folck på jordene/ såsom titt folck Jsrael 2595? För hwilkes skul Gudh är gången til at förlossa sigh ett folck/ och giöra sigh ett namn/ och giöra sådana stoor och förskräckelig ting på titt land för tino folcke/ som tu tigh förlossade vthur Egypten/ ifrå Hedningarna och theras gudar.

24. Och tu hafwer tilredt tigh titt folck Jsrael/ tigh til folck i ewig tijd: och tu HERre/ äst theras Gudh worden.

25. Så stadfäst nu/ HERre Gudh/ ordet i ewighet/ thet tu öfwer tin tienare/ och öfwer hans huus sagt hafwer/

och giör såsom tu sagt hafwer.

26. Så blifwer titt namn stort i ewighet/ så at man skal säija: HERren Zebaoth är Gudh öfwer Jsrael: och tins tienares Davidz huus warder fast för titt ansichte.

27. Ty tu/ HERre Zebaoth/ tu Jsraels Gudh/ hafwer öpnat tins tienares öra/ och sagt: Jagh skal byggia tigh ett huus: therföre hafwer tin tienare funnet sitt hieria/ at han thenna bönena til tigh bedia skulle.

28. Nu/ HErre HERre/ tu äst Gudh/ och tin ord skola wara sanning: tu hafwer thetta goda talat öfwer tin tienare.

29. Så tag nu til och wälsigna tins tienares huus/ at thet blifwer ewigt för tigh: ty tu/ HErre HERre/ hafwer thet talat; och medh tin wälsignelse skal tins tienares huus wälsignat warda til ewig tijd.

8. Capitel.

EFter then tiden slog David the Philisteer och the Moabiter/ v. 1. Han slog ock Hadad Eser/ Konungen i Zoba/ och medh honom Damascon; vnderkufwade Syrien/ och fick mycket byte/ v. 3. När Thoi Konungen i Hemath thet hörde/ wälsignade han honom/ och sände honom skänker: them helgade David HERranom/ v. 9. Han slog ock the Syrer i Saltdalenom: Edom besatte han medh folck; och förde ett rättwijst regemente/ v. 13.

I. David öfwerwinner åthskilliga fiendar.

OCh thet begaf sigh ther efter/ at David slog the Philisteer/ och förnedrade them/ och tog träldoms betzlet vthu the Philisteers hand. 2597

2. Han slog ock the Moabiter så til jordena/ at han twå delar drap/ och en deel lät lefwandes blifwa. Altså wordo the Moabiter David vnderdånige/ så at the förde skäncker til honom.

3. David slog ock Hadad Eser Rehobs son/ Konungen i Zoba/ tå han drog vth til at hämta sin macht igen widh then älfwen Phrath.

4. Och David fångade af them tusende och siuhundrat resenärar/ och tiugutusend footfolck: och hasade 2598 alla wagnhästar/ och behölt qwart hundrade wagnar.

5. Så kommo the Syrer af Damascon til at hielpa Hadad Eser/ Konungen i Zoba; och David slog the Syrer/ tw och tiugu tusend män:

6. Och lade folck til Damascon i Syria. Altså wardt Syria David vnderdånig/ så at the förde skäncker til honom; ty HERren halp David ehwart han drog.

7. Och David tog the gyldene sköldar som Hadad Esers tienare tilhördt hade/ och förde them til Jerusalem.

8. Men ifrå Bethah/ och Berothai/ Hadad Esers städer/ tog Konung David ganska mycken koppar.

II. Thoi sänder skäncker/ them David helgar HERranom/ medh thet öfriga rofwet.

9. TÅ Thoi Konungen i Hemath hörde/ at David hade slagit alla Hadad Esers macht/ 2599

10. Sände han Joram sin son til David/ til at helsa honom wänliga/ och wälsigna honom/ at han hade stridt medh Hadad Eser/ och slagit honom: ty Thoi hade örlig medh Hadad Eser/ och han hade medh sigh silfwer/ och gyldene/ och koppar tygh;

11. Hwilka Konung David ock helgade HERranom/ samt medh thet silfwer och guld som han helgade af allom Hedningom/ the han vnder sigh twingade:

12. Af Syria/ af Moab/ af Ammons barn/ af the Philisteer/ af Amalek/ af Hadad Esers roof/ Rehobs sons/ Konungens i Zoba.

III. David segrar öfwer flera fiendar.

13. OCh giorde David sigh ett namn tå han igen kom och slog the Syrer i Saltdalenom/ aderton tusend. 2600

14. Och han lade folck i hela Edomea; och hela Edom war David vndergifwen 2601: ty HERren halp David ehwart han drog.

IV. David skaffar rätt/ och förordnar ämbetsmän.

15. ALtså wardt David Konung öfwer hela Jsrael: och han skaffade rätt och rättwiso allo folckena.

16. Joab Zeru Ja son war öfwer hären: men Josaphat Ahilud son war Cantzeler. 2602

17. Zadoch Ahitob son/ och Ahimelech Ab Jathar son/ woro Prester; Seraja war skrifware:

18. Benaja Jojada son war öfwer Crethi och Plethi 2604; och Davidz söner woro Prester. 26032605

9. Capitel.

OCh David frågade om någor wore öfwerblifwen af Sauls huus/ them han kunde bewisa barmhertighet/ v. 1. Tå blef funnen Mephi Boseth Jonathans son: honom gaf han alla Sauls åkrar/ och lät honom äta widh sitt bord/ v. 3. Men Ziba Sauls tienare/ satte han öfwer Mephi Boseths huus/ at han medh sin barn och tienare skulle bruka hans åker/ v. 9.

I. David frågar efter the qwarblefne af Sauls huus/ och får berättelse af Ziba om Mephi Boseth.

OCh David sade: Mån ock någor wara qwar af Sauls huus/ at jagh måtte giöra barmhertighet medh honom för Jonathan skul?

2. Så war en tienare af Sauls huus/ benämnd Ziba/ then kallade the til David; och Konungen sade til honom: Äst tu Ziba 2606? Han sade: Ja/ tin tienare.

3. Konungen sade: Är ännu någor til af Sauls huus/ at jagh måtte giöra Gudz barmhertighet 2607 medh honom? Ziba sade til Konungen: Thet är ännu en til/ Jonathans son/ ofärdig i fötterna. 2608

4. Konungen sade til honom: Hwar är han? Ziba sade til Konungen: Sij/ han är i Lodebar/ i Machirs huus/ Ammiels sons.

II. Låter hämta Mephi Boseth/ och bewiser honom nådh.

5. TÅ sände Konung David bort/ och lät hämta honom ifrå Lodebar/ vthu Machirs huus/ Ammiels sons.

6. Tå nu Mephi Boseth Jonathans son Sauls sons kom til David/ föll han på sitt ansichte och tilbad. Och David sade: Mephi Boseth. Han sade: Här är jagh tin tienare.

7. David sade til honom: Fruchta tigh intet; ty jagh wil giöra barmhertighet på tigh/ för Jonathan tin fader skul/ och wil gifwa tigh alla tins faders Sauls åkrar igen: men tu skalt dagliga äta brödh widh mitt bord.

8. Han tilbad/ och sade: Ho är jagh tin tienare/ at tu wände tigh til en död hund 2609/ såsom jagh är?

III. Förordnar Ziba til Mephi Boseths gårdzfogde.

9. TÅ kallade Konungen Ziba Sauls tienare/ och sade til honom: Alt thet Saul hafwer tilhördt/ och hans hela huus/ hafwer jagh gifwit tins herras son.

10. Så bruka nu honom hans åker/ tu och tin barn och tienare/ och lät thet komma in/ at thet skal wara tins herras sons brödh/ at han må föda sigh: men Mephi Boseth tins herras son 2610 skal dagliga äta brödh widh mitt bord. Och Ziba hade femton söner/ och tiugu tienare.

11. Och Ziba sade til Konungen: Alt thet min herre Konungen hafwer budit sinom tienare/ thet skal hans tienare giöra. Och Mephi Boseth äte widh mitt bord/ såsom ett af Konungs barnen.

12. Och Mephi Boseth hade en liten son/ som heet Micha: men alt thet i Ziba huus bodde/ thet tiente Mephi Boseth.

13. Och Mephi Boseth bodde i Jerusalem: ty han åt dagliga widh Konungens bord; och haltade på båda sina fötter.

10. Capitel.

THer efter blef Nahas Ammons barnas Konung död; och David sände och lät trösta Hanun hans son/ v. 1. Men han tog thet illa vp/ begabbade Davidz tienare; skar them halft skägget och halfwa theras kläder af/ v. 3. Och han legde sigh en stoor hoop krigsfolck/ v. 6. Tå sände David Joab; han stridde medh them/ och slog them/ v. 7. Och Hadar Eser sände Sobach sin häärhöfwitzman medh the Syrer emot David: men David drog vth/ och slog them/ samt Sobach/ v. 17.

I. David sänder at trösta Hanun; men hans vthskickade mötas medh begabberij.

OCh thet begaf sigh ther efter/ at Ammons barnas Konung blef död/ och hans son Hanun wardt Konung i hans stadh. 2611

2. Tå sade David: Jagh wil giöra barmhertighet på Hanun Nahas son/ såsom hans fader hafwer giordt barmhertighet medh migh. Och sände bort/ och lät genom sina tienare hugswala honom öfwer hans fader. Och Davidz tienare kommo i Ammons barnas land.

3. Tå sade the öfwerste öfwer Ammons barn til sin herra Hanun: Menar tu at David hedrar tin fader för tin ögon/ at han hafwer sändt hugswalare til tigh? Menar tu icke at han förthenskul hafwer sändt sina tienare til tigh/ at han skal vthspana och bespeija staden/ och förstöra honom?

4. Tå tog Hanun Davidz tienare/ och lät raka them halft skägget af; och skar half kläden af på them/ alt in til bältet/ och lät så gå them.

II. Här på följer krigsrustning/ och Ammons barn medh the Syrer warda slagne.

5. TÅ thet war bodat David/ sände han emot them; förty/ männerna woro ganska mycket skämde. Och Konungen lät säija them: Blifwer i Jericho til thes edart skägg wäxer/ och kommer så igen.

6. Tå nu Ammons barn sågo/ at the woro illa luchtande 2612 wordne för David/ sände the bort och legde sigh the Syrer af Rehobs huus/ och the Syrer i Zoba/ tiugutusend män footfolck/ och af Konung Maacha tusend män/ och af Jstob tolftusend män.

7. Tå David thet hörde/ sände han Joab medh hela hären af krigsfolcket.

8. Och Ammons barn drogo vth/ och skickade sigh til strijd vth för stadzporten: men the Syrer af Zoba/ af Rehob/ af Jstob/ och af Maacha woro allena i markene. 2613

9. Tå nu Joab såg at striden war stält på honom både baak och före/ vthwalde han vthaf alla the vnga män i Jsrael/ och skickade sigh emot the Syrer.

10. Och thet andra folcket lät han vnder sins broders hand Abisai/ och han skickade sigh emot Ammons barn;

11. Och sade: Om the Syrer warda migh förmächtige/ så kom migh til hielp: om Ammons barn warda tigh öfwermächtige/ så wil jagh komma tigh til hielp.

12. War widh godh tröst/ och lät oß stå fasta för wårt folck/ och för wår Gudz städer: men HERren giöre hwad honom täckes.

13. Och Joab drog åstadh/ medh thet folck som när honom war/ til at strida emot the Syrer; och the flydde för honom.

14. Och tå Ammons barn sågo at the Syrer flydde/ flydde the ock för Abisai/ och drogo in i staden: så wände Joab om ifrån Ammons barn/ och kom til Jerusalem.

III. The Syrer rusta sigh åter; warda slagne/ och giöra frijd.

15. OCh tå the Syrer sågo at the woro slagne för Jsrael/ församlade the sigh tilhopa.

16. Och Hadar Eser sände bort/ och lät vthkomma the Syrer på hinsidon ålfwen; och lät theras macht inkomma: och Sobach Hadar Esers häärhöfwitzman drog för them.

17. Tå thet wardt bodat David/ församlade han tilhopa hela Jsrael/ och drog öfwer Jordan/ och kom til Helam: och the Syrer skickade sigh emot David/ til at strida medh honom.

18. Men the Syrer flydde för Jsrael: och David slog ihiäl the Syrer/ siu hundrat wagnar/ och fyratijo tusend resenärer: ther til slog han Sobach häärhöfwitzmannen/ så at han blef ther död. 2614

19. Tå nu the Konungar som woro vnder Hadar Eser sågo at the slagne woro för Jsrael/ giorde the frijd medh Jsrael/ och wordo them vnderdånige: och the Syrer fruchtade sigh meer hielpa Ammons barn.

11. Capitel.

SEdau sände David Joab/ och lät beläggia Rabba/ Ammons barnas stadh/ v. 1. Och thet begaf sigh/ at David fick see BathSeba/ Vria hustru/ hwilken war ganska dägelig: tå lät han hämta henne/ och låg när henne/ v. 2. Och när han förnam at hon war hafwandes/ sände han efter Vria/ at han måtte låta honom gå heem til sina hustru; men han wille icke/ v. 5. Therföre sände han honom igen til Joab/ och lät honom falla för the Ammoniters swärd/ v. 14. Sedan när BathSeba hade vthsörgdt/ tog David henne til hustru; och hon födde honom en son/ v. 26.

I. Joab sändes moot Rabba: David blifwer hema/ och bedrifwer hoor medh Vria hustru BathSeba.

OCh tå åhret så led/ at Konungar pläga vthdraga/ sände David Joab/ och sina tienare medh honom/ och hela Jsrael/ at the skulle förderfwa Ammons barn/ och the belade Rabba: men David blef i Jerusalem. 2615

2. Och thet begaf sigh at David om aftons tijd stod vp af sine säng/ och gick vppå taket af Konungs huset: och såg af taket ena qwinno twå sigh; och qwinnan war ganska dägelig.

3. Och David sände bort/ och lät fråga efter qwinnone/ och sade: Är icke thetta BathSeba Eliams dotter/ Vria then Hetheens hustru?

4. Och David sände bort bodh/ och lät hämta henne: och tå hon kom in til honom/ sof han när henne 2621; men hon renade sigh ifrå sine oreenlighet 2616/ och gick heem igen til sitt huus.

5. Och qwinnan wardt hafwandes/ och sände bort/ och lät förkunna thet David/ och säija: Jagh är hafwandes worden.

II. David wil förskyla sin synd; och låter Vria falla för swärd.

6. SÅ sände David til Joab/ och sade: Sändt til migh Vria then Hetheen. Och Joab sände Vria til David.

7. Och tå Vria kom til honom/ frågade David om thet stod wäl til medh Joab/ och medh folcket/ och medh stridene.

8. Och David sade til Vria: Gack af i titt huus/ och twå tina fötter. Och tå Vria gick vthu Konungens huus/ följde honom strax efter Konungens gåfwa.

9. Och Vria lade sigh til at sofwa för dörene af Konungens huus/ ther alle hans herras tienare lågo/ och gick intet neder i sitt huus.

10. Tå nu David sagt wardt/ Vria är icke afgången i sitt huus/ sade David til honom: Ast tu icke kommen af markene? Hwij äst tu icke afgången i titt huus?

11. Men Vria sade til David: arken/ och Jsrael/ och Juda blifwa i tiäll 2617/ och Joab min herre/ och mins herras tienare liggia i markene; och jagh skulle gå i mitt huus/ til at äta och dricka/ och liggia när mine hustru? Så sant som tu lefwer/ och tin siäl lefwer/ jagh giör thet icke.

12. David sade til Vria: Så blif ännu i dagh här; i morgon wil jagh låta tigh gå. Så blef Vria i Jerusalem i then dagen/ och then andra ther til.

13. Och David böd honom/ at han skulle medh honom äta och dricka/ och giorde honom drucken: och om aftonen gick han vth/ och lade sigh til sofwa i sin säng/ medh sins herras tienare/ och gick icke af i sitt huus.

14. Om morgonen skref David ett bref til Joab/ och sände thet medh Vria.

15. Och i brefwet skref han altså: Skicka Vria i stridene ther hon alrahårdast är; och wänder eder tilbaka ifrå honom/ at han måtte warda slagen/ och blifwa död.

16. Som nu Joab låg för staden/ skickade han Vria på thet rum/ ther han wiste at stridsamme män woro.

17. Och tå männerna slogo vthu stadenom/ och stridde emot Joab/ föllo somlige af folcket/ Davidz tienare; och Vria then Hetheen blef ock död.

18. Så sände Joab bort/ och lät säija David all stridsens handel:

19. Och befalte bodet/ och sade: När tu hafwer vthtalat all stridsens handel medh Konungenom;

20. Och tu får see at Konungen är wredh/ och säger til tigh: Hwij hafwen J så när trädt in til staden medh stridene? Weten J icke huru man plägar skiuta af muren?

21. Ho slog Abi Melech Jeru Beseths 2618 son? Kastade icke een qwinna ett stycke af en qwarnsteen vppå honom af muren/ så at han blef död i Thebez 2619? Hwij hafwen J trädt så när muren? Så skalt tu säija: Tin tienare Vria then Hetheen är ock död.

22. Bodet gick åstadh/ och kom och sade David alt thetta/ ther Joab honom om sändt hade.

23. Och bodet sade til David: The män fingo öfwerhanden medh oß/ och föllo til oß vth på markena; men wij sloge them tilbaka alt in til stadzporten:

24. Och the skyttor skuto af muren på tina tienare/ och dråpo somliga af Konungens tienare: ther til är ock tin tienare Vria then Hetheen död.

25. David sade til bodet: Så skalt tu säija til Joab: Lät thetta icke bekymra tigh; ty swärdet vpfräter nu then ena/ nu then andra: halt vppå at strida emot staden/ at tu må nederslå honom; och war tröst.

26. Och tå Vria hustru hörde/ at hennes man war död/ jämrade hon sigh för sin huusbonda skul.

III. David tager BathSeba til hustru/ medh HERrans stora mißnöije.

27. TÅ hon vthgråtit hade 2620/ sände David bort/ och lät hämta henne i sitt huus; och hon wardt hans hustru/ och födde honom en son: men HERranom mißhagade thetta ärendet som David bedref.

12. Capitel.

MEn Gudh sände Nathan; han kungiorde David sina synd genom een liknelse/ v. 1. Och förkunnade honom/ hwad straff Gudh wille låta gå öfwer honom/ v. 7. Tå bekände David sin synd v. 13. Och HERren slog barnet medh kranckhet: och ändoch David bad HERran för barnet/ blef thet likwäl dödt/ v. 14. Ther efter wardt BathSeba åter hafwandes/ och födde Salomo/ v. 24. Och Joab sände bodh til David vthu lägret: å drog han åstadh/ och want Rabba/ v. 26.

I. Nathan förehåller David sin synd; och hotar medh straff.

OCh HERren sände Nathan til David. När han kom til honom/ sade han til honom: Thet woro twå män vthi en stadh; then ene rijk/ then andre fattig.

2. Then rike hade ganska mycken fåår och fää:

3. Men then fattige icke vtan ett litet får/ hans endesta/ hwilket han köpt hade/ och vpfödde thet/ at thet vpwäxte när honom/ och bredo widh hans barn: thet åt af hans beta/ och drack af hans drickekar/ och sof i hans famn; och han hölt thet såsom ena dotter.

4. Men tå til then rika mannen kom en gäst/ näntes han icke taga af sin fåår och fää/ til at tilreda något åth then gästen som til honom kommen war: och tog then fattiga mannens får/ och redde thet til för then mannen som til honom kommen war.

5. Tå förgrymmade sigh David medh stora wrede emot then mannen/ och sade til Nathan: Så sant som HERren lefwer/ then mannen är dödsens barn/ som thetta giordt hafwer.

6. Ther til skal han betala fåret fyradubbelt igen 2622/ efter han sådant giordt hafwer/ och icke hade thet fördrag.

7. Tå sade Nathan til David: Tu äst then mannen. Så säger HERren Jsraels Gudh: Jagh hafwer smordt 2623 tigh til en Konung öfwer Jsrael/ och hafwer frälst tigh vthu Sauls hand;

8. Och hafwer gifwit tigh tins herras huus; ther til hans hustrur i tin famn/ och hafwer gifwit tigh Jsraels huus och Juda: och är thet icke nogh/ wil jagh ännu thet och thet giöra tigh ther til.

9. Hwij hafwer tu tå förachtat HERrans ord/ at tu sådant ondt för hans ögon giöra skulle? Vria then Hetheen hafwer tu slaget medh swärd 2624; hans hustru hafwer tu tagit tigh til hustru; men honom hafwer tu dräpit medh Ammons barnas swärd.

10. Nu/ så skal icke swärd återwända af titt huus til ewig tijd; efter tu hafwer förachtat migh/ och Vria then Hetheens hustru tagit/ at hon skal wara tin hustru.

11. Thetta säger HERren: Sij/ jagh skal vpwäckia ondt öfwer tigh vthaf titt egit huus 2625; och skal taga tina hustrur för tin ögon/ och skal gifwa tinom nästa 2633/ at han skal liggia när tina hustrur om liusa dagen. 2626

12. Ty tu hafwer giordt thet hemliga; men jagh wil thetta giöra för hela Jsrael/ och på liusa dagen.

II. David bekänner sin synd; finner nådh: men barnet födt i otucht/ skulle döö.

13. TÅ sade David til Nathan: Jagh hafwer syndat emot HERranom 2627. Nathan sade til David: Så hafwer ock HERren tagit tin synd bort; tu skalt icke döö. 2628

14. Men efter tu hafwer medh thetta ärendet kommet HERrans fiendar til at förhäda/ skal then sonen som tigh födder är/ döden döö.

15. Och Nathan gick heem i sitt huus. Men HERren slog barnet/ som Vria hustru David födt hade/ så at thet wardt dödh siukt.

16. Och David bad Gudh om barnet/ och fastade/ och gick in/ och låg öfwer nattena på jordene.

17. Tå stodo vp the äldste i hans huus/ och wille rätta honom vp af jordene; men han wille icke/ och åt icke heller medh them.

III. Barnet döör; men David bemannar sigh.

18. PÅ siunde dagenom blef barnet dödt; och Davidz tienare torde icke säija honom at barnet war dödt: ty the tänckte/ sij/ tå barnet ännu war lefwandes/ talade wij medh honom/ och han hörde wår röst intet: huru mycket meer skal thet giöra honom ondt/ om wij säije/ barnet är dödt?

19. Och David fick see at hans tienare talade i miugg/ och förmärckte at barnet war dödt: och sade til sina tienare: Är barnet dödt? The sade/ Ja.

20. Tå stod David vp af jordene/ och twådde sigh/ och smorde sigh/ och lade annor kläder vppå/ och gick in vthi HERrans huus/ och tilbad: och tå han kom heem igen i sitt huus/ lät han komma maat vp för sigh/ och åt.

21. Tå sade hans tienare til honom: Hwad är thet för ett ting som tu giör? Tå barnet lefde/ fastade tu och greet; men nu sedan thet dödt är/ står tu vp och äter?

22. Han sade: För barnet skul fastade jagh och greet/ tå thet lefde: ty jagh tänckte; ho weet om HERren warder migh nädelig/ så at barnet må blifwa widh lijf.

23. Men nu sedan thet dödt är/ hwad skulle jagh fasta? Kan jagh ock hämta honom igen? Jagh går wäl til honom/ men han kommer intet til migh igen.

IV. David tröstar BathSeba/ och hon födde än Salomo.

24. OCh tå David hade hugswalat sina hustru BathSeba/ gick han in til henne/ och sof när henne; och hon födde en son/ then kallade han Salomo 2629; och HERren älskade honom.

25. Och han fick honom vnder Nathans hand Prophetens; han kallade honom Jedid Ja/ för HCRrans skul.

V. David winner Rabba/ och straffar thes inwånare hårdeligen.

26. SÅ stridde nu Joab emot Rabba Ammons barnas/ och wan then Konungsliga staden.

27. Och sände bodh til David/ och lät säija honom: Jagh hafwer stridt emot Rabba 2630/ och hafwer ock wunnit watustaden.

28. Så tag nu tilhopa thet folck som qwart är/ och belägg staden/ och win honom: på thet at jagh icke winner honom/ och får ther namnet af.

29. Altså tog David alt folcket tilhopa/ och drog åstadh/ och stridde emot Rabba/ och wan honom:

30. Och tog theras Konungs crono vthaf hans hufwud/ hwilken hade i wigt en centener guld/ och ädlastenar; och then wardt satt David på hans hufwud: och förde ganska mycket roof vthu staden. 2631

31. Och folcket ther inne förde han vth/ och lade them vnder jernsågar och taggar/ och jernkilar/ och brände them vp vthi tegelvgnar: så giorde han alla Ammons barnas städer. Så wände tå David och alt folcket om igen til Jerusalem. 2632

13. Capitel.

NÅgon tijd ther efter fick Amnon sin syster Thamar kär: tå stälte han sigh som han hade warit siuk/ och begärade at Thamar måtte komma och reda maat för honom/ v. 1. När hon kom til honom i kamaren/ wardt han henne öfwermächtig/ och förnedrade henne/ v. 7. Sedan fick han ett stort haat til henne/ och dref henne vth ifrå sigh/ v. 15. Och hon blef eensam i sins broders Absaloms huus/ v. 19. Efter tw åhr/ hade Absalom fåraklippare/ och böd Konungens barn til gäst/ och Amnon: och slog honom ihiäl/ v. 23. David bedröfwas af ett rychte/ at alle hans barn woro döde/ v. 30. Men Absalom flydde til Konungen i Gesur/ v. 37.

I. Amnon skämmer sin syster Thamar swijkeligen.

OCh thet begaf sigh ther efter 2640/ at Absalom Davidz son hade een dägelig syster/ then heet Thamar; och Amnon 2634 Davidz son fick henne kär.

2. Och Amnon stälte sigh såsom han war siuk för Thamar sin syster skul: ty hon war en jungfru; och Amnon syntes icke lätt wara at giöra henne något.

3. Men Amnon hade en wän/ han heet Jonadab/ Simea son/ Davidz broders: och then samme Jonadab war en ganska snäll man.

4. Han sade til honom: Hwij warder tu så mager/ tu Konungens son/ dagh frå dagh? Må tu icke säija migh thet? Tå sade Amnon til honom: Jagh hafwer Thamar mins broders Absaloms syster kär.

5. Jonadab sade til honom: Lägg tigh på tina säng/ och giör tigh kranck: när tå tin fader kommer til at besökia tigh/ så säg til honom: Käre lät mina syster Thamar komma/ at hon gifwer migh äta/ och reder maat för migh/ så at jagh seer thet/ och äter vthu hennes hand.

6. Så lade Amnon sigh/ och giorde sigh kranck. Tå nu Konungen kom til at see honom/ sade Amnon til Konungen: Käre/ lät mina syster Thamar komma/ at hon reder för migh ett moos eller tw/ och jagh må äta af hennes hand.

7. Tå sände David efter Thamar i huset/ och lät säija henne: Gack i tins broders Amnons huus/ och red honom något maat.

8. Thamar gick åstadh til sins broders Amnons huus/ och han låg på sängene; och hon tog en degh/ och knodade/ och söd thet för hans ögon/ och kokade honom ett moos:

9. Och hon tog then rätten/ och gaf vp för honom; men han wille icke ätat. Och Amnon sade: Lät alla gå vth ifrå migh: och alle gingo vth.

10. Tå sade Amnon til Thamar: Bär maten in i kamaren/ at jagh må äta af tine hand. Så tog Thamar moset som hon giordt hade/ och bar thet til Amnon sin broder i kamaren.

11. Och som hon hade burit honom moset in at han skulle äta/ fick han henne fatt/ och sade til henne: Hijt min syster/ och ligg när migh.

12. Men hon sade til honom: Jcke så min broder/ förkränck migh icke; ty så plägar man icke giöra i Jsrael: giör icke en sådana galenskap. 2635

13. Hwar skulle jagh blifwa för mina blygd skul? Och tu worde såsom en dåre i Jsrael: tala heller medh Konungenom; han nekar migh tigh icke.

14. Men han wille icke höra henne: vtan wardt henne öfwermächtig/ och förnedrade henne/ och låg när henne.

II. Amnon drifwer Thamar vth ifrå sigh.

15. OCh han fick ett stort haat til henne/ så at hatet wardt större än tilförene kär leken war. Och Amnon sade til henne: Statt vp/ och gack.

16. Men hon sade: Thetta onda är större än thet andra som tu hafwer giordt på migh/ at tu drifwer migh vth: men han hörde hennes röst intet:

17. Vtan kallade sin dräng/ som hans tienare war/ och sade: Drif thenna vth ifrå migh/ och stäng igen dörena efter henne.

18. Och hon hade en brokot kiortel vppå: ty sådana kiortlar drogo Konungens döttrar/ så länge the woro jungfrur. Och tå hans tienare hade drifwit henne vth/ och stängt dörena igen efter henne:

19. Kastade Thamar asko på sitt hufwud/ och ref then brokota kiortelen sönder/ som hon vppå hade/ och lade sina hand på hufwudet 2636/ och gick och ropade.

20. Och hennes broder Absalom sade til henne: Hafwer tin broder Amnon warit när tigh? Nu min syster/ tig stilla: thet är tin broder/ och lägg thet ärendet icke så på hiertat. Så blef Thamar eensam i Absaloms sins broders huus.

21. Och tå Konung David alt thetta hörde/ tog han thet ganska illa widh sigh.

22. Men Absalom talade intet medh Amnon hwarken ondt eller godt; doch hatade Absalom Amnon/ therföre at han hans syster Thamar förkränckt hade.

III. Absalom biuder alla Konungens barn/ och låter dräpa Amnon.

23. EFter tw åhr lät Absalom klippa sin fåår i Baal Hazor/ som ligger vnder Ephraim: och Absalom böd all Konungens barn;

24. Och kom til Konungen/ och sade: Sij tin tienare hafwer fåraklippare 2637: jagh beder at Konungen/ samt medh sina tienare/ wille gå medh sinom tienare.

25. Men Konungen sade til Absalom: Jcke så min son; lät oß icke alla gå/ at wij icke giöre tigh tunga: och tå han föll hårdt efter honom/ wille han doch icke gå/ vtan wälsignade honom.

26. Absalom sade: Skal icke tå min broder Amnon gå medh oß? Konungen sade til honom: Hwij skulle han gå medh tigh?

27. Tå nödgade Absalom honom/ så at han lät Amnon och all Konungens barn gå medh honom.

28. Och Absalom böd sina tienare/ och sade: Tager wahra vppå när Amnon warder gladh af winet/ och jagh säger til eder: slår Amnon/ och dräper honom/ at J intet fruchten eder; ty jagh hafwer thet befalt eder: warer tröste och frimodige ther til.

29. Altså giorde Absaloms tienare Amnon/ såsom Absalom them budit hade. Tå stodo all Konungens barn vp/ och hwar och en satte sigh på sin mula 2638/ och flydde.

IV. Til David kommer rychte/ at all Konungens barn woro slagne; men rättas af Jonadab.

30. OCh medan the ännu woro på wägenom/ kom rychte för David/ at Absalom hade slagit all Konungens barn/ så at icke en war öfwerblefwen af them.

31. Tå stod Konungen vp/ och ref sin kläder sönder/ och lade sigh neder på jordena; och alle hans tienare som stodo omkring honom/ refwo sin kläder sönder.

32. Tå swarade Jonadab Simea son/ Davidz broders/ och sade: Min herre täncke icke at alle drängerne Konungens barn äro döde; vtan Amnon är allena död: ty Absalom hafwer thetta haft inne medh sigh/ ifrå then dagen han förkränckte hans syster Thamar.

33. Så tage icke nu min herre Konungen sådant til hiertat/ at all Konungens barn äro död: vtan Amnon är allena död.

34. Men Absalom flydde: och drängen på wachtene löfte vp sin ögon/ och såg vth; och sij/ en stoor hoop folck kom på wägenom/ hwar efter then andra/ vth medh bergssidon.

35. Tå sade Jonadab til Konungen: Sij/ Konungens barn komma: såsom tin tienare sagt hafwer/ så är thet tilgånget.

36. Och tå han vthtalat hade/ sij/ tå kommo Konungens barn/ och vphofwo sina röst och greto: Konungen och alle hans tienare greto ock ganska fast.

V. Absalom flyr til Gesur.

37. MEn Absalom flydde/ och drog til Thalmai Ammihud son/ Konungen i Gesur 2639: men han jämrade sigh öfwer sin son alla dagar.

38. Men tå Absalom flydd war/ och drog til Gesur/ war han ther i try åhr.

39. Och Konung David öfwergaf at draga vth emot Absalom; ty han war hugswalad öfwer Amnon/ at han död war.

14. Capitel.

EFter try åhr/ beställte Joab ena kloka qwinno ifrå Thekoa/ som föll för Konungen/ och klagade/ at hennes slächt wille dräpa en hennes son/ therföre at han hade slagit sin broder ihiäl/ v. 1. På sidstone wände hon talet in på Absalom/ och bad för honom/ v. 12. Så förnam Konungen at thet war Joabs rådh/ v. 18. Och han sände Joab til Gesur/ och lät hafwa honom heem/ v. 21. Absalom war en ganska dägelig man: honom blefwo tre söner födde i Jerusalem/ och een dotter/ v. 25. Och han war i tw åhr i Jerusalem/ och kom icke för Konungen: sedan kom han til nåde igen/ v. 28.

I. Joab söker igenom een klook qwinna af Thekoa at förmå David til nådh emot Absalom.

MEn Joab Zeru Ja son förmärckte at Konungens hierta war wändt til Absalom.

2. Och han sände bort til Thekoa 2641/ och lät hämta tädan ena kloka qwinno/ och sade til henne: Jämra tigh/ och drag sorgakläder vppå/ och smör tigh icke medh oljo; vtan häll tigh såsom een qwinna/ then en lång tijd hafwer haft sorg öfwer någon dödan:

3. Och skalt gå in til Konungen/ och tala så och så medh honom: och Joab gaf henne in hwad hon säija skulle.

4. Och tå qwinnan af Thekoa wille tala medh Konungenom/ föll hon på sitt anlete neder på jordena/ och tilbad/ och sade: Hielp migh Konung.

5. Konungen sade til henne: Hwad är tigh? Hon sade: Jagh är een enkia/ een qwinna som sorg hafwer/ och min man är död:

6. Och tin tienarinna hade twå söner/ the kifwade tilhopa på markene: och efter ther war ingen som them förtagat kunde/ slog then ene then andra/ och drap honom.

7. Och sij/ nu reser sigh vp hela slächten emot tina tienarinno/ och säija: Få hijt then som slog sin broder ihiäl/ at wij måge dräpa honom för hans broders siäl/ then han dräpit hafwer/ och giöra tigh arfwingalösa: och the wilja vthsläckia mina gnisto/ som ännu qwar är/ at minom man intet namn och ingen återlefwa blifwa skal på jordene.

8. Konungen sade til qwinnona: Gack heem/ jagh wil biuda för tigh.

9. Och qwinnan af Thekoa sade til Konungen: Min herre Konung/ mißgierningen ware vppå migh/ och vppå mins faders huus; men Konungen och hans stool ware oskyldig.

10. Konungen sade: Then som emot tigh talar/ honom haf til migh/ så skal han intet meer röra tigh.

11. Hon sade: Konungen täncke på HERran tin Gudh/ at the blodhämnare 2642 icke warda förmånge til at förderfwa/ och at min son icke förgiörs. Han sade: Så sant som HERren lefwer/ skal icke ett hår falla på jordena af tinom son.

12. Och qwinnan sade: Lät tina tienarinno något säija minom herra Konungenom. Han sade: Säg.

13. Qwinnan sade: Hwij hafwer tu ett sådant tänckt emot Gudz folck/ at Konungen thetta sagt hafwer/ at han skal komma sigh i skuld/ och icke låta igen taga sin fördrefna?

14. Ty wij döö döden/ och förlöpe såsom watn i jordena/ thet man icke vppehåller 2643: och Gudh wil icke taga lifwet bort/ vtan betäncker sigh/ at thet fördrefna icke ock så skal fördrifwit warda af honom. 2644

15. Så är jagh nu kommen til at tala medh min herra Konungen thessa ord; ty folcket hafwer förskräckt migh; ty tin tienarinna tänckte: jagh skal tala medh Konungenom; kan hända at han giör thet hans tienarinna säger.

16. Ty han skal wäl höra sina tienarinno/ at han hielper migh ifrån allas theras hand/ som migh samt medh minom son ifrå Gudz arf förgiöra wilja.

17. Och tin tienarinna tänckte; min herras Konungens ord skal wara migh een tröst: ty min herre Konungen är såsom en Gudz Ängel/ så at han kan höra godt och ondt; therföre warder ock HERren tin Gudh medh tigh blifwandes.

18. Konungen swarade/ och sade til qwinnona: Liug icke för migh/ i thet jagh frågar tigh. Qwinnan sade: Min herre Konungen tale.

19. Konungen sade: Är icke Joabs hand medh tigh i allo thesso? Qwinnan swarade och sade: Så sant som tin siäl lefwer/ min herre Konung/ thet är ingen annan antingen på högra handen eller then wänstra/ vtan såsom min herre Konungen sagt hafwer: ty tin tienare Joab hafwer thetta så budit migh; och han hafwer alt thetta tine tienarinno ingifwit:

20. At jagh skulle så wända thenna sakena/ thet hafwer tin tienare Joab giordt: men min herre är wijs såsom en Gudz Ängels wijshet/ så at han alt weet på jordene.

II. David gifwer Absalom låf at komma til Jerusalem; men at blifwa i sitt huus.

21. TÅ sade Konungen til Joab: Sij/ jagh hafwer thetta giordt: så gack nu bort/ och haf puten Absalom heem igen.

22. Tå föll Joab på sitt ansichte til jordena/ och tilbad/ och tackade Konungenom/ och sade: J dagh förmärcker tin tienare at jagh hafwer funnet nådh för tin ögon/ min herre Konung/ at Konungen giör hwad hans tienare säger.

23. Så stod tå Joab vp/ och foor til Gesur/ och hade Absalom til Jerusalem.

24. Men Konungen sade: Lät honom gå i sitt huus igen/ och icke see mitt ansichte. Och så kom tå Absalom igen i sitt huus/ och såg intet Konungens ansichte.

III. Absaloms skiönhet beskrifwes; och hans barn vpteknas.

25. OCh i hela Jsrael war icke en man så dägelig och så prijslig som Absalom: ifrå hans footbielle vp til hans hiessa/ war ingen brist på honom:

26. Och när han skar sitt håår af: thet skedde gemenliga hwart åhr; ty thet war honom förtungt/ så at man måste thet afskära: så wog hans hufwudhåår twhundrade siklar/ efter Konungs wigt.

27. Och Absalom wordo födde tre söner 2645/ och een dotter/ hon heet Thamar/ och war een dägelig qwinna.

IV. Absalom förmår Joab medh en behändig list til sigh; och kommer hoos David fulleligen til nåde.

28. ALtså blef Absalom i tw åhr i Jerusalem/ at han Konungens ansichte intet såg.

29. Och Absalom sände efter Joab/ at han skulle sända honom til Konungen; och han wille icke komma til honom. Han sände annan gången/ likwäl wille han icke komma.

30. Tå sade han til sina tienare: Seer thet stycket af Joabs åker brede widh min/ och han hafwer ther biugg vppå; så går bort/ och sticker eld ther vppå. Så stucko Absaloms tienare eld på thet stycket.

31. Tå stod Joab vp/ och kom til Absalom i huset/ och sade til honom: Hwij hafwa tine tienare stuckit eld på mitt stycke?

32. Absalom sade til Joab: Sij/ jagh sände efter tigh/ och lät säija tigh: Kom til migh/ at jagh må sända tigh til Konungen/ och låta säija: Hwij kom jagh ifrå Gesur? Thet woro migh bättre at jagh ännu wore ther: så lät migh nu få see Konungens ansichte; är ock någon mißgierning i migh/ så dräp migh.

33. Och Joab gick in til Konungen/ och sade thet honom: och han kallade Absalom/ at han kom in til Konungen; och han tilbad på sitt ansichte neder til jordena för Konungenom: och Konungen kyste Absalom.

15. Capitel.

THer efter bestälte sigh Absalom wagnar/ resenärar och drawanter/ och stälte sigh wänliga emot allom som någon saak hade til Konungen/ v. 1. Så bad han Konungen/ at han måtte gå til Hebron och offra/ v. 7. Ther kommo til honom alle hans wänner/ och Achithophel/ och förbundo sigh emot Konungen/ v. 10. När tå Konungen thet förnam/ flydde han medh hela sitt huus/ och thet folck som när honom war/ v. 13. Men Zadoch samt Ab Jathar/ Presterna/ lät han gå til Jerusalem igen/ medh arken/ v. 24. Husai wände ock tilbaka/ på thet han måtte giöra Achitophels rådh til intet/ v. 32.

I. Absalom blifwer vprorisk emot sin fader.

OCh thet begaf sigh ther efter/ at Absalom bestälte sigh wagnar och resenärar/ och femtijo män som hans drawanter woro. 2646

2. Och Absalom stod bittida vp om morgonen/ och gick in på then wägen widh porten: och hwar någor hade ett ärende/ så at han skulle komma til rätta för Konungen/ then kallade Absalom til sigh/ och sade: Vthaf hwad stadh äst tu? Tå nu någor sade: Tin tienare är vthaf ene af Jsraels slächter;

3. Så sade Absalom til honom: Sij/ tin saak är godh och rätt; men tu hafwer ingen som tigh förhörer af Konungenom.

4. Och Absalom sade: Ach! ho sätter migh til domare i landena/ at hwar man måtte komma til migh/ then någon saak och klagan hafwer/ at jagh måtte hielpa honom til rätta?

5. Och när någor gick fram til honom/ til at tala medh honom/ så räckte han sina hand vth/ och sick honom fatt/ och kyste honom.

6. Widh thet sättet giorde Absalom allom Jsrael/ när the kommo medh några saker til Konungen: och staal altså bort männernas hierta af Jsrael.

II. Absalom går til Hebron at offra; och förbinder sigh medh Achitophel.

7. EFter fyratijo åhr sade Absalom til Konungen: Jagh wil gå bort och fulkomna mitt löfte i Hebron/ som jagh HERranom låfwat hafwer.

8. Förty/ tin tienare giorde ett löfte/ tå jagh bodde i Gesur 2647 i Syrien/ och sade: När HERren låter migh åter komma til Jerusalem/ så wil jagh giöra HERranom en Gudztienst.

9. Konungen sade til honom: Gack i frijd. Och han stod vp/ och gick til Hebron.

10. Men Absalom hade vthsändt speijare/ vthi alla Jsraels slächter/ och lät säija: När J fåån höra liudet af basunen/ så säger: Absalom är Konung worden i Hebron.

11. Och medh Absalom gingo twhundrat män af Jerusalem kallade: men the gingo i enfaldighet/ och wiste intet af sakene.

12. Sände ock theslikes Absalom efter Achitophel then Giloniten/ Davidz rådgifware/ vthaf hans stadh Gilo: och som han nu hade offrat/ wardt förbundet starckt/ och folcket lop til/ och förökades medh Absalom.

III. David flyr för Absalom; och hans följe beskrifwes.

13. SÅ kom en och bodade David/ och sade: Hwars mans hierta i Jsrael följer Absalom efter.

14. Men David sade til alla sina tienare som när honom woro i Jerusalem 2648: Vp/ lät oß fly; ty här blifwer ingen vndflycht för Absalom: skynder eder/ lät oß gå/ at han icke är snarare än wij/ och får oß fatt/ och drifwer in vppå oß thet ondt är/ och slår staden medh swärdz ägg.

15. Tå sade Konungens tienare til honom: Hwad min herre Konungen täckes/ sij/ här äro tine tienare.

16. Och Konungen gick vth til foot/ medh alt sitt huus: men han lät blifwa qwara tijo frillor/ til at bewara huset.

17. Och tå Konungen och alt folcket til foot vthkommo/ gingo the bort åth långt ifrå huset.

18. Och alle hans tienare gingo när honom; ther til alle Crethi och Plethi 2649/ och alle the Gittiter; sexhundrat män/ som af Gath til foot komne woro/ gingo fram för Konungenom.

19. Och Konungen sade til Jttai then Gittiten: Hwij går tu ock medh oß? Wändt om/ och blif när Konungenom; ty tu äst främmande: faar ock igen til titt rum.

20. J går komst tu/ och i dagh wågar tu tigh til at gå medh oß? Jagh går hwart jagh gå kan/ wändt om/ och tina bröder medh: tigh wederfare barmhertighet och trohet.

21. Jttai swarade/ och sade: Så sant som HERren lefwer/ och så sant som min herre Konungen lefwer/ hwar som hälst min herre Konungen blifwer/ antingen i lifwet eller i döden/ ther skal tin tienare ock blifwa.

22. David sade til Jttai: Så kom/ och gack medh. Altså gick Jttai then Gittiten/ och alle hans män/ och hela barnahopen som medh honom war.

23. Och hela landet greto medh höga röst/ och alt folcket gick medh: och Konungen gick öfwer then bäcken Kidron 2650/ och alt folcket gick före/ på then wägen som löper åth öknena.

IV. Zadoch och Ab Jathar wända tilbaka medh arken.

24. OCh sij/ Zadoch war ock ther/ och alle Leviterna som medh honom woro/ och båro Gudz förbundz ark/ och ther satte the honom: och Ab Jathar steg vp/ til thes alt folcket kom vthu stadenom.

25. Men Konungen sade til Zadoch: Bär Gudz ark åter in i staden: om jagh finner nådh för HERranom/ så låter han migh wäl komma igen/ och låter migh få see honom/ och sitt huus. 2651

26. Men om han säger: Jagh hafwer intet behagh til tigh: sij/ här är jagh; han giöre medh migh såsom honom täckes.

27. Och Konungen sade til Presten Zadoch: O Sijare 2652/ wändt om igen i staden medh frijd; och medh eder Ahimaaz 2653 tin son; och Jonathan Ab Jathars son.

28. Sij/ jagh wil draga fram på slätt markena i öknene/ til thes bodskap kommer ifrån eder/ och gifwer migh all ting tilkänna.

29. Så båro tå Zadoch och Ab Jathar Gudz ark in i Jerusalem igen; och blefwo ther.

30. Men David gick vp för oljoberget och greet/ och hans hufwud war skyylt/ och han gick baarfött: ther til alt folcket som medh honom war/ hade hwar och en förskyylt sitt hufwud/ och gingo vpåth gråtandes. 2654

31. Och tå David wardt sagt/ at Achithophel war i förbundet medh Absalom/ sade han: HERre/ giör Achithophels rådslag til galenskap.

V. Husai Davidz wän wänder ock tilbaka.

32. OCh tå David kom öfwerst på berget/ ther man plägar tilbedia Gudh; sij/ ther mötte honom Husai then Architen medh sönderrifwin kiortel/ och jord på hans hufwud. 2655

33. Och David sade til honom: Om tu går medh migh/ äst tu migh til tunga.

34. Men går tu åter i staden/ och säger til Absalom: Jagh är tin tienare: Jagh wil höra Konungenom til: Jagh som tilförene war tins faders tienare/ wil nu wara tin tienare; så kan tu giöra Achitophels rådslag om intet. 2656

35. Och äro ther Zadoch och Ab Jathar Presterna medh tigh? Alt thet tu hörer vthu Konungens huus/ må tu vnderwisa Presterna Zadoch och Ab Jathar.

36. Och sij/ när them äro twå theras söner/ Ahimaaz Zadochs/ och Jonathan Ab Jathars son: genom them kan tu biuda migh til hwad tu förnimmer.

37. Så kom tå Husai Davidz wän i staden/ och Absalom kom til Jerusalem.

16. Capitel.

TÅ kom til David Ziba/ medh åsnar och spijsning/ och förförde sin herra Mephi Boseth för Konungen; therföre fick han alla hans åkrar/ v. 1. Kom ock Simei/ och bannade David: tå wille Abisai gå bort och slå honom; men David wille icke tilstädiat/ v. 9. På then tiden kom Absalom til Jerusalem: ther kom til honom Husai/ Davidz wän/ at han måtte blifwa när honom/ v. 15. Achitophel gaf råd/ och Absalom giorde ther efter; tiellade på taket/ och belåg ther fins faders frillor/ i allas åsyn/ v. 20.

I. Ziba förer spijsning til David; beliuger sin herra/ och får alla hans ägor.

OCh som David något litet war nedergången af berget 2657/ sij/ tå mötte honom Ziba 2658 Mephi Boseths tienare medh ett paar sadlade åsnar: ther vppå woro tw hundrat brödh/ och hundrade stycke russin/ och hundrade stycke fikon/ och en lägel wijn.

2. Tå sade Konungen til Ziba: Hwad wilt tu giöra här medh? Ziba sade: Åsnarna skola wara för Konungens huusfolck/ at the ther på rida; och bröden och fikonen för tienarena/ at the måga äta/ och winet til at dricka/ när the warda trötte i öknene.

3. Konungen sade: Hwar är tins herras son 2659? Ziba sade til Konungen: Sij/ han blef i Jerusalem; ty han sade: J dagh warder Jsraels huus migh igengifwandes mins faders rike. 2660

4. Konungen sade til Ziba: Sij/ alt thet Mephi Boseth hafwer/ skal wara titt. Ziba sade medh tilbediande: Lät migh finna nådh för tigh/ min herre Konung.

II. Simei som bannar David/ wil Abisai slå; men David hindrar thet.

5. TÅ nu Konung David kom til Bahurim/ sij/ tå gick ther en man vthaf Sauls huus slächt/ han heet Simei Gera son: han gick vth/ och bannades; 2661

6. Och kastade stenar åth David/ och åth alla Konung Davidz tienare: ty alt folck/ och alle the wäldige woro widh hans högra/ och widh hans wänstra sido.

7. Och sade Simei tå han bannades: Här vth/ här vth tu blodhund; tu Belials man:

8. HERren hafwer wedergullit tigh alt Sauls huus blodh/ at tu äst worden Konung i hans stadh: nu hafwer HERren gifwit riket i tins sons Absaloms hand: och sij/ nu tränger tigh tin olycka; ty tu äst en blodhund.

9. Men Abisai Zeru Ja son sade til Konungen: Skal thenne döde hunden 2662 banna min herra Konungen 2663? Jagh wil gå bort/ och hugga hufwudet af honom.

10. Konungen sade: J/ Zeru Ja barn/ hwad hafwer jagh skaffa medh eder? Lät honom banna 2664; ty HERren hafwer budit honom banna David. Ho kan nu säija/ hwij giör tu så?

11. Och David sade til Abisai/ och til alla sina tienare: Sij/ min son som af mitt lijf kommen är/ går migh efter mitt lijf: hwij ock icke nu Jemini son? Lät honom betämma/ at han bannar; ty HERren hafwer så budit honom:

12. Må hända at HERren seer til mina bedröfwelse/ och HERren löner migh medh godo thessa bannor som jagh lider i dagh.

13. Altså gick David medh sitt folck fram åth wägen: men Simei gick vth medh bergssidone jämte widh honom/ och bannades/ och kastade stenar til honom/ och hof jord.

14. Och Konungen kom ther in/ och alt folcket som medh honom war/ trötte/ och wederqweckte sigh ther.

III. Absalom kommer til Jerusalem/ och Husai anmäler sin tienst.

15. MEn Absalom och alt folcket Jsraels män kommo til Jerusalem/ och Achithophel medh honom.

16. Tå nu Husai then Architen/ Davidz wän/ kom in til Absalom/ sade han til Absalom: Til lycko herre Konung/ til lycko herre Konung.

17. Absalom sade til Husai: Är thetta tin barmhertighet emot tin wän? Hwij hafwer tu icke faret vth medh tinom wän?

18. Husai sade til Absalom: Jcke så/ vtan then som HERren vthwäljer/ och thetta folck/ och hwar man i Jsrael/ honom wil jagh tilhöra/ och när honom blifwa.

19. Och sedan/ hwem skulle jagh tiena? Skulle jagh icke tiena hans son? Såsom jagh hafwer tient tinom fader/ så wil jagh ock tiena tigh.

IV. Absalom belägrar sins faders frillor/ efter Achithophels tå högt gällande rådh.

20. OCh Absalom sade til Achithophel: Gifwer rådh/ hwad skole wij giöra?

21. Achithophel sade til Absalom: Lägg tigh när tins faders frillor/ som han hafwer låtit qwara blifwa til at

bewara huset 2665/ så får hela Jsrael höra/ at tu hafwer giordt tin fader illa luchtande/ och alles theras hand/ som när tigh äro/ blifwer styrckt.

22. Tå giorde the til Absalom ett tiäll vppå taket: och Absalom belåg sins faders frillor för all Jsraels ögon. 2666

23. På then tiden/ tå Achithophel gaf ett rådh/ war thet såsom man hade frågat Gudh om någon ting: altså war all Achithophels rådslag/ både när David och så när Absalom.

17. Capitel.

AChithophel gaf rådh/ at man skulle öfwerfalla David medh tolf tusend män/ medan han war trött/ v. 1. Men Husai ogillade thet/ och rådde at man skulle församla hela Jsrael/ och falla til honom/ på thet man wore thes wissare om segren/ v. 5. Tå tyckte allom så godt wara/ v. 14. Och Husai sade thet Zadoch och Ab Jathar: The sände Jonathan och Ahimaaz/ och kungiorde thet David: och han drog öfwer Jordan/ v. 15. När Achithophel såg at hans rådh blef ogillat/ hängde han sigh sielf/ v. 23. Och Absalom drog efter öfwer Jordan. Men Davidz wänner giorde honom tilförning i Mahanaim/ v. 24.

I. Achithophels rådh/ at man strax skal öfwerfalla David.

OCh Achithophel sade til Absalom: Jagh wil vthwälja migh tolf tusend män/ och stå vp til at fara efter David i thenna nattene.

2. Och wil öfwerfalla honom medan han trött och mödd är 2667: när jagh nu förskräcker honom/ så at alt folcket som när honom är flyr/ wil jagh slå Konungen allena;

3. Och draga alt folcket til tigh igen: när tå hwar man til tigh dragen är/ såsom tu begärar/ så blifwer alt folcket i frijd.

4. Thetta tycktes Absalom wara godt/ och allom äldstom i Jsrael.

II. Husai ogillar Achithophels rådh/ och gifwer ett annat/ hwiltet gillades.

5. MEn Absalom sade: Käre/ lät oß ock kalla Husai then Architen/ och höra hwad han säger ther om.

6. Och tå Husai kom in til Absalom/ sade Absalom til honom: Sådant hafwer Achithophel sagt; säg tu/ skole wij giöra så/ eller eij?

7. Tå sade Husai til Absalom: Thet är intet godt rådh som Achithophel i thenna gången gifwit hafwer. 2668

8. Och Husai sade ytterligare: Tu känner wäl tin fader/ och hans män/ at the äro starcke och ilsinnade såsom en biörn/ hwilkom vngarna äro ifrå tagne i markene: ther til är tin fader en stridzman/ och warder sigh intet försumandes medh folckena.

9. Sij/ han hafwer til ewentyrs nu förwarat sigh någorstädz i een kulo/ eller annorstädz: om thet nu skedde/ at thet ginge icke wäl i första gängen/ och vpkomme ett rychte och sades/ thet är skedt een slachtning på thet folck som Absalom efterföljer;

10. Så warder hwar och en förtwiflad/ then doch eljes dugelig är/ och hafwer ett hierta såsom ett leijon: ty hela Jsrael weet/ at tin fader är starck/ och dugelige män the som när honom äro.

11. Men thet råder jagh/ at tu församlar tigh hela Jsrael/ ifrå Dan in til BeerSeba 2669; många såsom sanden i hafwet: och tin person drage ibland them:

12. Så wilje wij öfwerfalla honom på hwad rum wij finne honom/ och wilje komma öfwer honom såsom daggen faller på jordena/ at wij icke låte blifwa en qwar/ af honom och alla hans män.

13. Om han församlar sigh in vthi någon stadh/ så skal hela Jsrael kasta linor kring om samma stadh/ och ryckia honom i strömen/ at ther skal icke finnas en steen igen af.

14. Tå sade Absalom och hwar och en i Jsrael: Husai then Architens rådh är bättre än Achithophels rådh. Men HERren skickade thet så/ at thet goda Achithophels rådh skulle warda förhindrat/ på thet at HERren skulle låta komma een olycko på Absalom.

III. Presterna gifwa David kundskap/ medh bodbärarenas stora fahra.

15. OCh Husai sade til Zadoch och Ab Jathar Presterna: Så och så hafwer Achithophel rådt Absalom och them äldstom i Jsrael: men jagh hafwer så och så rådt.

16. Så sänder nu medh hast åstadh/ och boder David/ och säijer: Blif icke öfwer nattena på slättmarkene i öknene; vtan drag ther öfwer snarliga/ at Konungen icke warder vpsluken/ och alt folcket som medh honom är.

17. Men Jonathan och Ahimaaz stodo widh then brunnen Rogel 2670; och een tienstepiga gick bort och sade them thet: och the gingo åstadh/ och sade thet Konung David; förty/ the torde icke låta sigh see/ så at the kommo in i staden.

18. Men en dräng fick see them/ och sade thet för Absalom. Tå gingo the både medh hast sin wägh/ och kommo vthi ens mans huus i Bahurim; han hade en brunn i sinom gård/ ther stego the in.

19. Och qwinnan tog och bredde ett öfwertäckelse öfwer brunsholet/ och slog ther gryyn vppå/ så at man kunde thet intet märckia.

20. Tå nu Absaloms tienare kommo til qwinnona i huset/ sade the: Hwar är Ahimaaz och Jonathan? Qwinnan sade til them: The gingo öfwer watubäcken. Och tå the sökte/ och funno intet/ gingo the tilbaka igen til Jerusalem.

21. Och tå the woro bortgångne/ stego the vp vthu brunnen/ och gingo sina färde; och vnderwiste thet Konung David/ och sade til David: Står vp/ och gar medh hast öfwer älfwena: ty så och så hafwer Achithophel gifwit rådh emot eder.

22. Tå stod David vp/ och alt folcket som när honom war/ och gingo öfwer Jordan/ til thes morgon liust wardt; och icke en fattades som icke war kommen öfwer Jordan.

IV. Achithophel hänger sigh sielf.

23. TÅ Achithophel såg/ at hans rådh icke hade framgång/ sadlade han sin åsna/ och stod vp/ och foor heem i sin stadh/ och skickade om sitt huus/ och hängde sigh/ och blef död/ och wardt begrafwen i sins faders graf.

V. Absalom drager öfwer Jordan.

24. OCh David kom til Mahanaim: och Absalom drog öfwer Jordan/ och alle Jsraels män medh honom.

25. Och Absalom hade satt Amasa i Joabs stadh öfwer hären 2671: och Amasa war ens mans son som heet Jithra en Jsraelite/ hwilken låg när Abigail Nahas dotter/ Zeru Ja syster/ Joabs moder. 2672

26. Men Jsrael och Absalom lägrade sigh i Gilead.

VI. David kommer til Mahanaim/ och får allahanda tilförsel.

27. TÅ David war kommen til Mahanaim/ kommo ther Sobi Nahas son af Rabba Ammons barnas 2673/ och Machir Ammiel son af Lodebar/ och Barsillai en Gileadite af Rogelim:

28. Och förde sängkläder/ bäcken/ leerkäril/ hwete/ biugg/ miöl/ torkat ax/ bönor/ lintze/ gryyn:

29. Hannog/ smör/ fåår/ och nötaostar til David/ och til folcket/ som medh honom war/ til spijsning: ty the tänckte/ folcket warder hungrigt/ trött/ och torstigt i öknene.

18. Capitel.

DAvid skickade folcket til stridz/ och satte tre höfwitzmän öfwer them/ och lät them draga vth. Doch bad han them fara warligen medh Absalom/ v. 1. Och Jsrael wardt slagen för Davidz tienare: men Absalom flydde/ och blef hängiandes i een eek/ v. 6. När Joab fick thet weta/ gick han til/ och stötte honom tre spetsar i hiertat; hof honom i een groop/ och en hoop steen på honom/ v. 10. Tå lupo Cusi och Ahimaaz/ och bodade thet Konungenom/ v. 19. När han tå hörde at Absalom war död/ sörgde han swårliga/ v. 32.

I. David skickar folcket til stridz; blifwer sielf i Mahanaim/ och warnar om Absalom.

OCh David skickade folcket som när honom war/ och satte höfwitzmän öfwer them/ öfwer tusend/ och öfwer hundrat:

2. Och sände vth folcket en tredie part vnder Joab/ och en tredie part vnder Abisai Zeru Ja son/ Joabs broder/ och en tredie part vnder Jttai then Gittiten. Och Konungen sade til folcket: Jagh wil ock draga vth medh eder.

3. Men folcket sade: Tu skalt icke draga vth; förty/ om wij än flydde/ eller hälften af oß blefwe döde/ ther skola the intet om skiöta: men tu äst så mycket som tijo tusend af oß 2674: så är thet nu bättre at tu må wara oß til hielp vthu stadenom.

4. Könungen sade til them: Såsom eder täckes/ så wil jagh giöra. Och Konungen blef ståndandes i portenom/ och alt folcket drog vth/ widh hundrat/ och widh tusend.

5. Och Konungen böd Joab/ och Abisai/ och Jttai/ och sade: Farer migh sachta medh pilten Absalom. Och alt folcket hörde/ at Konungen böd alla höfwitzmännerna om Absalom.

II. Jsrael faller för Davidz tienare/ och Absalom omkommer ynckeligen/ och kastas i een groop.

6. OCh tå folcket kom vth i markena emot Jsrael/ wardt stridt i Ephraims skogh.

7. Och Jsraels folck wardt ther slagit för Davidz tienare/ så at i then dagen skedde een stoor slachtning til tiugu tusend män.

8. Och striden wardt ther förströdd vppå alt landet: och skogen vpfrätte flera på then dagen än swärdet.

9. Och Absalom mötte Davidz tienare/ och red på en mula; och tå mulen kom vnder een stoor tiock eek/ fastnade hans hufwud 2675 widh ekena/ och han blef hängiandes emellan himmel och jord: men mulen lop sin wägh vndan honom.

10. Tå en man fick thet see/ bodade han thet Joab/ och sade: Sij/ jagh såg Absalom hängia widh een eek.

11. Och Joab sade til mannen som thet bodade: Sij/ sågst tu thet/ hwij slog tu honom icke ther til jordena?

Så wille jagh gifwit tigh på mina wägnar tijo silfpenningar/ och ett bälte.

12. Mannen sade til Joab: Om tu hade wägit migh tusende silfpenningar i mina hand/ så wille jagh äntå icke låtit komma min hand på Konungens son: ty Konungen böd tigh/ och Abisai/ och Jttai/ i wåro åhöro/ och sade: Förwarer migh pilten Absalom.

13. Eller om jagh än något ondt giordt hade på mins siäls fahra/ efter för Konungenom intet fördolt warder/ skulle tu wäl sielfwer fallit migh emot.

14. Joab sade: Jcke så: jagh wil til honom för tin ögon. Tå tog Joab tre spetsar i sin hand/ och stötte them Absalom i hiertat/ medan han ännu lefde i ekene.

15. Och tijo vnge karlar Joabs wapnedragare/ gåfwo sigh omkring honom/ och slogo honom ihiäl.

16. Tå blåste Joab i basunen/ och kallade folcket igen/ at the icke meer skulle jaga efter Jsrael: ty Joab wille skona folcket.

17. Och the togo Absalom/ och kastade honom i skogen vthi een stoor groop/ och lade en stoor hoop medh stenar på honom: och hele Jsrael flydde hwar och en i sina hyddo.

18. Men Absalom hade sigh vprest een stodh medan han ännu lefde/ then står i Konungs dalenom 2676; ty han sade: Jagh hafwer ingen son 2677; therföre skal thetta wara mins namns åminnelse: och kallade then stodena efter sitt namn/ och heter ännu på thenna dagh/ Absaloms rum.

III. Ahimaaz och Cusi giöra David berättelse om Absaloms dödh.

19. AHimaaz Zadoks son sade: Käre/ lät migh löpa/ och förkunna Konungenom/ at HERren hafwer skaffat honom rätt af hans fiendars händer.

20. Joab sade til honom: Tu bär ingen godh tidende i thenna dagen; på en annan dagh må tu bära tidende/ och icke i dagh: ty Konungens son är död.

21. Men til Cusi sade Joab: Gack åstadh/ och boda Konungenom hwad tu sedt hafwer. Och Cusi tilbad Joab/ och lop.

22. Men Ahimaaz Zadoks son/ sade åter til Joab: Huru/ om jagh ock löper efter Cusi? Joab sade: Hwad wilt tu löpa min son? Kom hijt/ tu bär ingen godh tidende.

23. Han swarade: Huru/ om jagh lope? Han sade til honom: Så löp. Så lop tå Ahimaaz på then genesta wägen/ och kom förr än Cusi.

24. Men David satt emellan twå portar: och wächtaren gick vppå taket åth portenom på muren/ och lyfte sin ögon vp/ och fick see en man löpandes allena:

25. Och han ropade/ och sade thet Konungenom. Konungen sade: Är han allena/ så är ther godh tidende i hans mun. Som han ännu lop/ och kom närmer/

26. Fick wächtaren see en annan man löpandes/ och han ropade af murenom/ och sade: Sij/ en man löper allena. Åter sade Konungen: Then är ock ett godt bodskap.

27. Wächtaren sade: Migh synes then förstas löpande/ såsom thet wore Ahimaaz löpande Zadoks sons. Och Konungen sade: Thet är en godh man/ och han bär godh tidende.

28. Ahimaaz ropade/ och sade til Konungen: Frijd; och tilbad för Konungen på sitt anlete nedh til jordena/

och sade: Lofwad ware HERren tin Gudh/ som the menniskior beslutit hafwer/ som vphofwo sina hand emot min herra Konungen.

29. Konungen sade: Må ock pilten Absalom wäl? Ahimaaz sade: Jagh såg ett stort sorl tå Konungens tienare Joab sände migh tin tienare/ och jagh weet icke hwad thet war.

30. Konungen sade: Gack afsides/ och statt ther; och han gick afsides/ och stod ther.

31. Sij/ tå kom Cusi/ och sade: Jagh bär godh tidende min herre Konung; HERren hafwer i dagh skaffat tigh rätt af allas theras hand/ som sigh hafwa vpsatt emot tigh.

IV. David låter närmare berätta sigh om Absaloms dödh; och begråter honom.

32. KOnungen sade til Cusi: Må ock pilten Absalom wäl? Cusi sade: Gånge så medh alla mins herras Konungens fiendar/ såsom medh piltenom går; och medh alla them som sättia sigh vp emot tigh/ til at giöra tigh ondt.

33. Tå wardt Konungen sorgse 2678/ och gick vp i salen i portenom/ och greet; och widh han gick sade han: Min son Absalom/ min son/ min son Absalom! gifwe Gudh at jagh måtte döö för tigh: o Absalom! min son/ min son!

19. Capitel.

NÄr Joab förnam at Konungen sörgde öfwer Absalom/ och bedröfwade ther medh folcket/ straffade han honom/ och kom honom ther til/ at han gick vth och satte sigh i porten/ v. 1. Så lät han Zadok och Ab Jathar tala medh the äldsta/ och medh Amasa/ at the skulle hämta Konungen igen/ v. 11. The giorde så/ v. 14. Simei kom ock medh tusend män/ samt Ziba Sauls tienare/ v. 16. Och efter Simei bad Konungen/ blef han skonad til lifwet/ v. 19. Tå kom MephiBoseth och vrsächtade sigh/ klagandes öfwer Ziba: men Konungen domde likwäl Ziba halfwa åkren til/ v. 24. Och Barsillai beswärade sigh at draga medh til Jerusalem för sin ålderdom skul/ v. 31. På then tiden vpkom een twedrächt emellan Jsrael och Juda/ v. 41.

I. Joab förehåller David sin otidiga sorg öfwer Absalom.

OCh thet wardt bodat Joab: sij/ Konungen gråter/ och beklagar sigh om Absalom.

2. Och wardt i then dagen een sorg af segren i hela folckena: förty/ folcket hade i then dagen hördt/ at Konungen war bedröfwad om sin son.

3. Och folcket drog sigh bort i then dagen/ så at thet icke kom i staden/ lika som ett folck drager sigh bort som til blygd kommet är/ när thet i strijd flydt hafwer.

4. Men Konungen förskyylte sitt ansichte/ och ropade högt: Ach min son Absalom! Absalom/ min son/ min son! 2679

5. Så gick Joab in vthi huset til Konungen/ och sade: Tu hafwer i dagh til blygd giordt alla tina tienare/ som i dagh vndsatt hafwa tina/ tina söners/ tina döttrars/ tina hustrurs/ och tina frillors siälar/

6. Så at tu hafwer them kär som tigh hata/ och hatar them som tigh kär hafwa: ty tu låter tigh märckia i dagh/ at tigh ligger ingen macht vppå höfwitzmännerna och tienarena; vtan jagh märcker i dagh wäl/ at om allenast Absalom lefde tigh/ och wij alle i dagh döde wore/ thet skulle tigh tyckia så godt wara.

7. Så statt nu vp/ och gack vth/ och tala wänliga medh tina tienare: ty jagh swär tigh widh HERran; om tu icke går vth/ blifwer icke en man qwar när tigh öfwer thenna nattena/ thet skal wara tigh wärre än alt thet

onda som öfwer tigh kommet är/ ifrå tin vngdom alt in til nu.

II. David sätter sigh i porten; och Juda män blifwa påminte om hans återhämtande.

8. TÅ stod Konungen vp/ och satte sigh i porten; och allo folckena wardt sagt: Sij/ Konungen sitter i portenom. Så kom alt folcket för Konungen: men Jsrael war flydd hwar och en i sin hyddo.

9. Och alt folcket kifwade tilhopa i alla Jsraels slächter/ och sade: Konungen hafwer holpet oß vthu wåra fiendars hand/ och förlossat oß vthu the Philisteers hand/ och hafwer måst fly vthaf landena för Absalom.

10. Så är Absalom död blefwen i stridene/ then wij öfwer oß smordt hade: hwij ären J nu så stilla/ at J icke hämten Konungen igen?

11. Och Könungen sände til Zadok och Ab Jathar Presterna/ och lät säija them: taler medh the äldsta i Juda/ och säger: Hwij wiljen J wara the sidste til at hämta Konungen heem i sitt huus igen? Ty hela Jsraels taal war kommet för Konungenom i hans huus.

12. J ären mine bröder/ mitt been/ och mitt kött: Hwij wiljen J tå wara the sidste til at hämta Konungen igen?

13. Och til Amasa säger: Äst tu icke mitt been/ och mitt kött? Gudh giöre migh thet och thet/ om tu icke skalt blifwa häärhöfwitzman för migh/ så länge tu lefwer i Joabs stadh. 2680

III. Juda män draga at hämta Konungen igen.

14. OCh han bewekte alla Juda mäns hierta/ såsom ens mans: och the sände til Konungen: Kom igen/ tu/ och alle tine tienare.

15. Så kom tå Konungen igen. Och som han kom til Jordan/ woro Juda män komne til Gilgal til at draga neder emot Konungen/ at the skulle föra Konungen öfwer Jordan;

IV. Huru David sigh förhållit emot Simei/ MephiBoseth/ och Ziba.

16. OCh Simei Gera son Jemini sons/ som i Bahurim bodde/ hastade sigh/ och drog neder medh Juda män emot Konung David:

17. Och medh honom woro tusende män af Ben Jamin; theslikes ock Ziba 2681 then tienaren af Sauls huus medh hans femton söner/ och tiugu tienare/ och the skyndade sigh öfwer Jordan;

18. Och beredde färjona för Konungenom/ at the skulle föra Konungens tienare öfwer/ och giöra thet honom til wilja war. Och Simei Gera son föll neder för Konungen/ tå han foor öfwer Jordan;

19. Och sade til Konungen: Min herre/ tilräkna migh icke then mißgierning/ och kom icke ihogh at tin tienare förtörnade tigh then dagen tå min herre Konungen gick vthur Jerusalem 2682/ och Konungen lägge thet icke på hiertat:

20. Ty tin tienare känner at jagh syndat hafwer. Och sij/ jagh är i dagh then förste kommen vthaf Josephs huus/ at jagh skulle draga neder emot min herra Konungen.

21. Men Abisai Zeru Ja son swarade/ och sade: Och skulle icke Simei therföre döö/ som bannade HERrans smorda? 2683

22. David sade: Hwad hafwer jagh beställa medh eder i Zeru Ja barn/ at J wiljen i dagh warda migh til Satan? Skulle i dagh någor döö i Jsrael? Menar tu at jagh icke weet/ at jagh i dagh är worden Konung öfwer

Jsrael? 2684

23. Och Konungen sade til Simei: Tu skalt icke döö: och Konungen swor honom. 2685

24. Kom ock så MephiBoseth Sauls son neder emot Konungen/ och hade intet rychtat sina fötter/ eller sitt skägg; eller twagit sin kläder/ ifrå then dagh Konungen bortgången war/ in til then dagen tå han kom igen medh frijd.

25. Tå han nu til Jerusalem kom/ til at möta Konungenom/ sade Konungen til honom: Hwij foor tu icke medh migh MephiBoseth?

26. Och han sade: Min herre Konung/ min tienare giorde orätt emot migh; ty tin tienare tänckte: Jagh wil sadla een åsna/ och stiga ther vppå/ och rida til min herra Konungen: förty/ tin tienare ör ofärdig.

27. Ther til hafwer han ock beklagat tin tienare för min herra Konungenom 2686: men min herre Konungen är såsom en Gudz Ängel/ och må giöra hwad honom täckes: 2687

28. Ty alt mins faders huus/ hafwer icke warit vtan til döden skyldigt för minom herra Konungenom: så hafwer tu doch satt tin tienare ibland them som äta öfwer titt bord: hwad rätt hafwer jagh meer/ eller hwad kan jagh meer ropa til Konungen?

29. Konungen sade til honom: Hwad talar tu meer här om? Jagh hafwer sagt thet/ tu och Ziba skifter åkren medh hwar annan. 2688

30. MephiBoseth sade til Konungen: Han må tagan allsamman/ efter min herre Konungen medh frijd hemkommen är.

V. David wil wisa sin tacksamhet emot Barsillai/ som sigh vrsächtar och anmäler sin son.

31. OCh Barsillai then Gileaditen kom neder ifrå Roglim 2689/ och foor öfwer Jordan för Konungen/ på thet han skulle ledsaga honom öfwer Jordan.

32. Och Barsillai war fast gammal/ wäl ottatijo åhr; han hade försörgt Konungen medan han war i Mahanaim 2690: ty han war en ganska wäldig man.

33. Och Konungen sade til Barsillai: Tu skalt draga fram medh migh; jagh wil försörja tigh medh migh i Jerusalem.

34. Men Barsillai sade til Konungen: Hwad är thet jagh ännu hafwer til at lefwa/ at jagh ännu skulle draga vp medh Konungenom til Jerusalem?

35. Jagh är i dagh ottatijo åhr gammal: huru skulle jagh känna hwad godt eller ondt är? Eller smaka hwad jagh äter eller dricker? Eller höra hwad the sångare eller sångerskor siunga? Hwij skulle tin tienare ytterligare beswära min herra Konungen?

36. Tin tienare skal något litet fara medh Konungenom öfwer Jordan: hwij skulle Konungen giöra migh een sådana wedergällning?

37. Lät tin tienare wända om igen/ at jagh må döö i minom stadh/ och warda begrafwen i mins faders och mine moders grift: sij/ ther är tin tienare Chimham/ then lät draga öfwer medh min herra Konungen; och giör honom hwad tigh täckes.

38. Konungen sade: Chimham skal draga öfwer medh migh/ och jagh wil giöra honom hwad tigh är til wilja: och alt thet tu bedes af migh/ thet wil jagh giöra tigh.

39. Och tå alt folcket war kommit öfwer Jordan/ och Konungen theslikes/ kyste Konungen Barsillai/ och wälsignade honom: och han wände om igen til sitt rum.

VI. Twedrächt vpkommer emellan Jsrael och Juda om Konungens hemförande.

40. OCh Konungen drog öfwer til Gilgal/ och Chimham foor medh honom: och alt Juda folck hade fördt Konungen öfwer; men Jsraels folck war icke vtan hälften ther.

41. Och sij/ tå kommo alle Jsraels män til Konungen/ och sade til honom: Hwij hafwa wåre bröder Juda män stulet tigh/ och hafwa fördt Konungen och hans huus öfwer Jordan/ och alla Davidz män medh honom?

42. Tå swarade the af Juda them af Jsrael: Konungen är oß när åkommen: hwij ären J ther wrede före? Menen J at wij af Konungenom kost eller skäncker fått hafwe?

43. Så swarade tå the af Jsrael them af Juda/ och sade: Wij hafwe tijo sinnom meer medh Konungenom; medh David också/ än J: hwij hafwer tu tå så ringa achtat migh/ at wij icke måtte hafwa warit the förste til at hämta wår Konung? Men the af Juda talade hårdare än the män af Jsrael. 2691

20. Capitel.

TÅ föll Jsrael ifrå David/ och följde Seba Bichri son/ en vprorisk man/ v. 1. David kom icke meer til the tijo frillor som skämde woro af Absalom/ v. 3. Så sände David Amasa/ at han skulle sammankalla Juda; men efter han drögde/ sände han Abisai medh sina tienare/ och Joab: han mötte Amasa i Gibeon/ och stack honom ihiäl/ v. 4. Men Joab och Abisai jagade efter Seba/ och the funno honom i Abel/ och belade honom ther/ v. 13. Tå togo/ igenom een klook qwinnas samråd medh Joab/ the män i staden; och höggo Seba hufwudet af/ och kastade thet til Joab öfwer muren/ så drog Joab til Jerusalem igen/ v. 16. Davidz hofbetiänte vpräknas/ v. 23.

I. Seba blifwer vprorisk emot David.

OCh tijt war kommen en Belials man som heet Seba Bichri son/ ens mans äf Jemini/ han blåste i basunen/ och sade: Wij hafwe ingen deel i David/ eller något arf i Jsai son: hwar och en fare i sina hyddo/ o Jsrael. 2692

2. Tå föll ifrå David hwar man i Jsrael/ och följde Seba Bichri son: men Juda män blefwo widh sin Konung/ ifrån Jordan in til Jerusalem.

3. Tå Konung David kom heem til Jerusalem/ tog han the tijo frillor som han återlefdt hade til at bewara huset/ och satte them i förwaring/ och försörgde them: men han belåg them intet meer: och the woro så innelychta in til theras dödh/ och lefde i enkiodom.

II. David/ sedan han beställt om sina frillor/ biuder först Amasa/ och sedan Abisai at kalla Juda män.

4. OCh Konungen sade til Amasa: Kalla migh tilhopa alla Juda män/ på tredie dagen; och tu skalt ock så wara widh handena. 2693

5. Och Amasa gick bort til at kalla tilhopa Juda: och han fördrögde öfwer then tiden som han honom förelagt hade.

6. Och David sade til Abisai: Nu warder oß Seba Bichri son meer wedermödo giörandes än Absalom: tag tu tins herras tienare/ och jaga efter honom/ at han til ewentyrs icke finner fasta städer för sigh/ och vndslipper vthu wår ögon.

7. Tå drogo vth medh honom Joabs män/ ther til Crethi och Plethi/ och alle starcke: men the drogo vth af Jerusalem til at jaga efter Seba Bichri son.

8. Som the nu komne woro til then stora stenen i Gibeon/ kom Amasa ther emot them: och Joab war begiordad öfwer sin kläder som han vppå hade; och hade bundit ther vthan öfwer ett swärd/ thet hängde widh hans länd i skidone; och thet gick wäl vth och in.

III. Joab möter Amasa/ och stinger honom ihiäl försåteligen.

9. OCh Joab sade til Amasa: Frijd ware medh tigh min broder: och Joab fattade Amasa i skägget medh högra handene/ såsom han wille kyssa honom.

10. Och Amasa gaf icke acht på swärdet i Joabs hand. Och han stack 2694 honom ther medh i buken/ så at hans inelfwer vthgingo på jordena/ och gaf honom intet styng meer; och han blef död. Men Joab och hans broder Abisai jagade efter Seba Bichri son.

11. Och en af Joabs tienare blef ståndandes när honom/ och sade: Hwilken dristar sigh emot Joab/ och hwilken går efter Joab när David? 2696

12. Men Amasa låg sölad i blodet mitt vppå wägenom. Tå nu en såg at alt folcket blef ther ståndandes/ drog han Amasa af wägen bort på markena/ och kastade kläder på honom: efter han såg/ at hwilken til honom kom/ han blef ther ståndandes.

IV. Joab jagar efter/ och belägger Seba i Abel.

13. TÅ han nu war vthaf wägenom tagen/ följde hwar man efter Joab til at jaga efter Seba Bichri son.

14. Och han drog genom alla Jsraels slächter til Abel och BethMaaka/ och hela Haberim; och the församlade sigh/ och följde honom efter:

15. Och kommo/ och belade honom i Abel och BethMaaka/ och the giorde en skantz om staden/ och trädde in til muren: och alt folcket som medh Joab war/ stormade/ och wille kasta muren omkull.

V. Een wijs qwinna frijar staden medh Seba hufwudz vthkastande.

16. TÅ ropade een wijs qwinna vthu stadenom: Hörer/ hörer; säger til Joab/ at han kommer hijt/ jagh wil tala medh honom.

17. Och tå han kom til henne/ sade qwinnan: Äst tu Joab? Han sade: Ja. Hon sade til honom: Hör tine tienarinnos taal. Han sade: Jagh hörer.

18. Hon sade: J förtiden sade man; then som fråga wil/ han fråge i Abel: och så gick thet wäl til.

19. Thetta är then redelige och trogne staden i Jsrael/ och tu wilt dräpa staden och modrena i Jsrael? Hwij wilt tu vpsluka HERrans arfwedeel?

20. Joab swarade/ och sade: Bort thet/ bort thet ifrå migh/ at jagh vpsluka eller förderfwa skulle:

21. Thet hafwer sigh icke så: vtan en man af Ephraims berg/ benämnd Seba Bichri son hafwer vphäfwit sigh emot Konung David: Får honom hijt vth allena/ så wil jagh draga af ifrå stadenom. Qwinnan sade til Joab: Sij/ hans hufwud skal warda kastat vth til tigh öfwer muren.

22. Och qwinnan kom in til alt folcket medh sine wijshet: och the höggo Seba Bichri son hufwudet af/ och kastade thet vth til Joab. Tå blåste han i basunen/ och the åthskilde sigh ifrå stadenom/ hwar och en vthi sin

hyddo: och Joab kom igen til Konungen i Jerusalem.

VI. Davidz ämbetzmän vpräknas.

23. OCh Joab war öfwer all Jsraels häär 2695; Benaja Jojada son war öfwer Crethi och Plethi;

24. Adoram war räntomästare: Josaphat Ahilud son war Canceler/

25. Seja war skrifware. Zadoch och Ab Jathar woro Prester:

26. Ther til war Jra then Jairiten Davidz Prest.

21. Capitel.

SÅ wardt en hård tijd i landet för the Gibeoniters skul som Saul hade dräpit/ och David frågade the Gibeoniter hwar medh man kunde försöna them/ v. 1. Tå begärade the siu män af Sauls huus/ och vphängde them på bergen/ v. 4. Så kom Rizpa Sauls frilla/ och afwarde ifrå them foglarna och diuren i långan tijd/ v. 10. När thet wardt sagt David/ lät han begrafwa them/ samt Sauls och Jonathans been/ i Kis Sauls faders graf/ v. 11. Ther efter hof sigh vp örlig emot David några resor vthaf the Philisteer/ v. 15.

I. Dyyr tijd för Sauls dråp skul/ thet han bedref på the Gibeoniter.

SÅ wardt en hård tijd i Davidz dagar i try åhr efter hwart annat: och David sökte HERrans ansichte 2697; och HERren sade: För Sauls skul/ och för thet blodhuus skul/ therföre at han drap the Gibeoniter.

2. Tå lät Konungen kalla the Gibeoniter/ och talade medh them: men the Gibeoniter woro icke vthaf Jsraels barn/ vtan woro igenblefne vthaf the Amoreer; men Jsraels barn hade sworit them 2698: och Saul sökte efter at slå them i sitt nijt för Jsraels barn och Juda.

II. David frågar huru sådant kunde försonas.

3. SÅ sade nu David til the Gibeoniter: Hwad skal jagh giöra eder? Och hwar medh skal jagh försonat/ at J mågen wälsigna HERrans arfwedeel?

4. The Gibeoniter swarade honom: Oß är intet om guld eller silfwer af Saul eller hans huus; och är oß intet om at någor skal dräpas af Jsrael. Han sade: Hwad säijen J tå thet jagh eder giöra skal?

III. The Gibeoniter begära siu män af Sauls huus; och vphängia them.

5. THe sade til Konungen: Then mannen som oß förderfwat och til intet giordt hafwer/ honom skole wij förderfwa/ så at intet blifwer qwart af honom i alla Jsraels gränsor.

6. Gif oß siu män vthaf hans huus/ at wij vphänge them HERranom i Gibea Sauls HERrans vthwaldas. Konungen sade: Jagh wil få eder them.

7. Men Konungen skonade MephiBoseth Jonathans son Sauls sons/ för HERrans eed skul som emellan them war/ nemliga emellan David och Jonathan Sauls son. 2699

8. Men the twå Rizpa 2700 söner Aja dotters/ hwilka hon Saul födt hade/ Armoni och MephiBoseth; ther til the fem Michals söner 2706 Sauls dotters/ hwilka hon Adriel Barsillai then Meholathitens son födt hade/ tog Konungen:

9. Och fick them vthi the Gibeoniters hand; them vphängde the på bergena för HERranom. Och så föllo thesse siu på ena reso; och blefwo döde i första andene/ när biugganden vppå gick.

IV. Rizpa achtar the vphängdas kroppar; och David låter begrafwa them/ medh flera.

10. TÅ tog Rizpa Aja dotter en säck/ och bredde honom på ena häll i andenes begynnelse/ in til thes watnet af himmelen dröp vppå them: och lät i then dagen inga himmelens foglar sättia sigh på them; eij heller markenes diur om nattena.

11. Och thet wardt sagt David/ hwad Rizpa Aja dotter Sauls frilla giordt hade.

12. Och David gick bort/ och tog Sauls been/ och Jonathans hans sons been ifrå the borgare i Jabes i Gilead/ hwilken the vthaf Bethsans gatu stulet hade; ther the Philisteer them hängt hade/ på then tiden tå the Philisteer slogo Saul på Gilboa berg: 2701

13. Och förde them tädan tijt vp/ och samkade them tilhopa medh the hängdas been.

14. Och begrofwo Sauls och hans sons Jonathans been i Ben Jamins land i Zela 2702/ i hans faders Kis graf; och giorde alt såsom Konungen budit hade: altså wardt tå Gudh sedan landena försonad.

V. David strider fyra gångor medh the Philisteer/ och slår theras Resar.

15. SÅ hof sigh åter ett örlig vp vthaf the Philisteer emot Jsrael. Och David drog neder/ och hans tienare medh honom/ och stridde emot the Philisteer. Och David wardt trött.

Jeßbi.

16. Och Jeßbi af Nob/ hwilken en af Rapha barn war/ och hans glafwens wigt war tryhundrat koppars wigter/ och han hade ett nytt harnesk vppå/ han foor efter at slå David.

17. Men Abisai Zeru Ja son halp honom/ och slog then Philisteen ihiäl. Tå sworo honom Davidz män/ och sade: Tu skalt icke meer draga vth medh oß i strijd/ at icke vthsläckes lychtan i Jsrael. 2703

Saph.

18. Sedan hof sigh åter ett örlig vp i Gob medh the Philisteer: tå slog Sibbechai then Husathiten Saph/ then ock en war vthaf the Rapha barn. 2704

Goliath.

19. Och sigh hof ännu vp ett örlig i Gob medh the Philisteer: tå slog Elhanan Jaere Orgims son/ en Bethlehemite/ Goliath then Gittiten/ hwilken hade en spetz/ hwilkes stång war såsom ett wäfträ. 2705

En Rese medh sex finger.

20. Och sigh vphof ännu ett örlig i Gath: ther war en lång man/ han hade sex finger på sina händer/ och sex tåår på sina fötter/ så at the woro fyra och tiugu på talet: och han war ock så födder af Rapha.

21. Och tå han talade hädelse til Jsrael/ slog honom Jonathan Simea son Davidz broders.

22. Thesse fyra woro Rapha födde i Gath: och föllo igenom Davidz och hans tienares hand.

22. Capitel.

NÄr nu David förlossad war vthu Sauls och alla sina fiendars hand/ sång han HERranom en loffång; förtäljandes hwad nödh han hade warit vthi: och tackade Gudh som så vnderligen hade hulpet honom ther vth/ v. 1. Han frögdade sigh ock af sine oskyldighet; och tackade HERran som hade låtit honom then

åthniuta/ och vppehållet honom i nödene och i fahran/ v. 21. Sedan gladdes han öfwer then seger han hade haft emot sina fiendar; och tackade Gudh therföre/ v. 38.

I. Jngång til Davidz lofsång.

OCh David talade för HERranom thenna wisones ord/ then tijd tå HERren hade hulpet honom ifrån alla hans fiendars hand/ och ifrå Sauls hand;

II. Sielfwe lofsången/ vthi hwilken han 1. tackar Gudh som honom hafwer hulpet vthur all nödh.

2. OCh sade: HERren är min klippa och min borg/ och min Frälsare. 2707

3. Gudh är min tröst/ på honom wil jagh trösta: min sköld och mine hälsos horn; mitt beskärm/ och min tilflycht/ min Frälsare/ tu som migh hielper ifrån orätt.

4. Jagh wil lofwa och åkalla HERran/ så blifwer jagh ifrå mina fiendar förlossad.

5. Ty dödsens förderf hade omhwärfdt migh: och Belials bäcker hade förskräckt migh.

6. Helfwetes band omhwärfde migh: och dödsens snaror öfwerföllo migh.

7. När jagh bedröfwad är wil jagh åkalla HERran/ och ropa til min Gudh/ så hörer han mina röst vthaf sitt tempel; och mitt roop kommer för honom i hans öron.

8. Jorden bäfwade och skalf: himmelens grundwalar hafwa sigh rördt/ och gifwit sigh/ tå han war wredh.

9. Röök gick vp vthaf hans näso/ och förtärande eld vthaf hans mun: så at thet liungade ther af.

10. Himmelen bögde han/ och steg neder: och mörker war vnder hans fötter.

11. Och han steg på Cherub/ och flög/ och syntes på wädrens wingar.

12. Hans tiäll kring om honom war mörker/ och swart tiockt moln.

13. Af skenet för honom bran thet medh liungande.

14. HERren dundrade af himmelen: och then högste lät vthgå sitt dunder.

15. Han skiöt sina pilar/ och förströdde them: han lät liunga/ och förskräckte them.

16. Tå såg man watnet vpwälla: och jordenes grund wardt blottad genom HERrans straff/ och genom hans näsos anda och blåst.

17. Han sände vthaf högdene/ och hämtade migh/ och drog migh vthu stoor watn.

18. Han frälste migh ifrå mina starcka fiendar; ifrå mina hatare/ som migh förmächtige woro.

19. The migh öfwerföllo i mine olyckos tijd: och HERren är min tröst worden.

20. Han hafwer vthfördt migh på rymdena; han tog migh vth: förty/ han hade lust til migh.

2. Gläder sigh af sin oskyldighet.

21. HERren giör wäl widh migh efter mina rättferdighet: han betalar migh efter mina händers reenhet.

22. Ty jagh håller HERrans wägar/ och är icke ogudachtig worden emot min Gudh.

23. Förty/ alla hans rätter hafwer jagh för ögon; och hans budh kastar jagh icke ifrå migh.

24. Men jagh är vthan wanck för honom/ och bewarar migh för synd.

25. Therföre wedergäller migh HERren efter min rättferdighet; efter min reenhet för hans ögon.

26. Medh the heliga äst tu helig: medh the froma äst tu from.

27. Medh the rena äst tu reen: och widh the afwoga ställer tu tigh afwog 2715. 2708

28. Ty tu hielper thet elända folck: och medh tin ögon förnedrar tu the höga. 2709

29. Ty tu HERre äst min lychta; HERren vplyser mitt mörker.

30. Förty/ medh tigh kan jagh nederslå krigsfolck: och genom min Gudh springa öfwer muren.

31. Gudz wägar äro vthan brist 2710; HERrans taal är genomluttrat 2711: han är en sköld allom them som hoppas til honom.

32. Ty hwilken är en Gudh vthan HERren? Och hwilken är een tröst vthan wår Gudh? 2712

3. Erkänner Gudz nådh/ och sin framgång emot sina fiendar.

33. Gudh styrcker migh medh kraft: och wisar migh en wägh vthan brist.

34. Han giör mina fötter lika som hiortars: och sätter migh vppå mina högder.

35. Han lärer mina händer strida/ och drifwer mina armars kopparboga. 2713

36. Och tu gifwer migh tine hälsos sköld: och när tu förnedrar migh giör tu migh storan.

37. Tu giör rum för migh til at gå/ at mina fötter icke slinta.

38. Jagh wil jaga efter mina fiendar/ och förgiöra them: och wil icke omwända/ til thes jagh giör en ända medh them.

39. Jagh wil förgiöra them/ och nederslå them/ och the skola icke stå migh emot: the måste falla vnder mina fötter.

40. Tu kant omgiorda migh medh kraft til strijd: tu kant kasta them vnder migh/ som sättia sigh vp emot migh.

41. Tu gifwer migh mina fiendar på flychtena/ at jagh må förstöra them som migh hata.

42. The ropa; men ther är ingen hielpare: til HERran; men han swarar them intet.

43. Jagh skal sönderstöta them såsom stofft på jordene; såsom träck vppå gatone skal jagh giöra them til mull/ och förströ them.

44. Tu hielper migh ifrå thet trätosamma folcket; och bewarar migh til ett hufwud öfwer Hedningarna. Thet folck som jagh intet kände/ skal tiena migh.

45. The främmande barn försaka migh; men thesse lyda migh medh hörsam öron.

46. The främmande barn äro försmächtade/ och brytas i sina boijor.

III. Beslutet bestående i vprepande af Gudz lof.

47. HERren lefwer/ och lofwad ware min tröst; och warde vphögd/ Gudh mine hälsos tröst.

48. Gudh som gifwer migh hämnden/ och kastar folck vnder migh.

49. Han förer migh vth ifrå mina fiendar/ och ifrå them/ som sättia sigh emot migh/ vphöijer tu migh: och ifrå wrångwisa män frälsar tu migh:

50. Therföre wil jagh tacka tigh HERre ibland Hedningarna/ och tino namne lofsiunga. 2714

51. Then ther stoor salighet bewisar sinom Konung: och giör wäl medh David sinom smorda/ och medh hans sädh i ewigh tijd.

23. Capitel.

TÅ talade ock David sin sidsta ord/ eller författade sitt testamente; och frögdade sigh af then Gudz nådh honom gifwen war: at Gudh hade vpsatt honom til en regent i Jsrael; och igenom hans mun talat sins namns lof och härliga Prophetier om Meßia/ v. 1. Så ock at Gudh hade låfwat honom at Meßias skulle födas af hans sädh; och kungiordt honom om Messie rike/ v. 3 Davidz hieltar woro tre the förnemligaste/ v. 8. Ther näst andre tre/ v. 18. Sedan tretijo/ v. 24.

I. Titel af Dawidz sidsta testaments ord.

THesse äro the sidsta Davidz ord; David/ Jsai son sade: then mannen sadet/ som för en Jacobs Gudz smord vpsatter är/ och en lustig Jsraels dichtare.

2. HERrans ande hafwer talat genom migh/ och hans ord är skedt genom mina tungo.

II. Prophetia om Christo; hans ämbete/ och förachtares straff.

3. JSraels Gudh hafwer talat til migh/ Jsraels tröst hafwer migh tilsagt: then ther råder öfwer menniskiorna/ then rättwise rådanden 2716 i Gudz fruchtan. 2717

4. Såsom liuset är om morgonen/ tå solen vpgår bittida/ vthan moln 2727: och af skenet efter regn wäxer grääs vp af jordene. 2718

5. Ty ingen ting är för Gudi såsom mitt huus: ty han hafwer giordt ett ewigt förbund medh migh/ i alla måtto wist och fast; ty thet är all min salighet/ och all lust/ at intet så wäxa skal. 2728

6. Men then ogudachtige Belial 2729 2719 skal warda aldeles vthrotad såsom törne/ så at man intet behåller ther af.

7. Och om någor antastar them/ skola the medh jern och spetz platt förderfwa them: och man skal vpbränna them medh eld i theras rum.

III. The ypperste Davidz hieltar.

8. THesse äro namnen af Davidz hieltar 2720; Jasabeam Hachmoni son then ypperste ibland tre; hwilken vphof sin spetz/ och slog ihiäl ottahundrat i ena reso.

9. Näst honom war Eleazar Dodi son/ Ahohi sons/ ibland the tre hieltar medh David/ tå the förhädde the Philisteer/ och woro ther församlade til strijd/ och Jsraels män drogo vp.

10. Tå stod han/ och slog the Philisteer/ til thes hans hand dofnade trött af swärdena. Och HERren gaf een stoor salighet på then tiden/ så at folcket wände om igen efter honom til at röfwa.

11. Efter honom war Samma Age son then Hararitens. Tå the Philisteer församlade sigh i en rota/ och ther war en åker full medh linze/ och folcket flydde för the Philisteer:

12. Tå trädde han mitt vppå then åkren/ och vndsatte honom/ och slog the Philisteer: och HERren gaf een stoor salighet.

13. Och theße tre ypperste ibland tretijo kommo neder i andene/ til David vthi kulona Adullam 2721: och the Philisteers rote låg i Rephaims daal. 2722

14. Men David war på then tiden på borgene: och the Philisteers folck låg i BethLehem.

15. Och David wardt lösten/ och sade: Ho wil hämta migh dricka af thet watn i BethLehems brunn vnder portenom?

16. Tå föllo the tre hieltar in vthi the Philisteers lägre/ och hämtade watn vthu brunnenom i BethLehem vnder porten/ och båro til David: men han wille intet dricka thet/ vtan vthgiöt thet HERranom;

17. Och sade: Thet läte HERren wara långt ifrå migh/ at jagh thetta giöra skulle: är thet icke the mäns blodh som sitt lijf wågade/ och gingo tijt? Och han wille icke drickat. Thet giorde nu the tre hieltar. 2723

18. Abisai/ Joabs broder ZeruJa son/ war ock en ypperst ibland tre: han hof sin spetz vp/ och slog tryhundrat/ och war ock så prisad ibland tre:

19. Och then härligaste ibland tre; och war theras öfwerste: men han kom icke in til the tre.

20. Och Benaja 2724 Jojada son/ JsHails sons af storom gierningom/ af Kabzeel/ han slog tw the Moabiters leijon/ och gick nedh/ och slog ett leijon i brunnenom i sniötiden:

21. Och slog theslikes en grufwelig Egyptisk man; then hade en spetz i sine hand: men han gick neder til honom medh en staf/ och tog then Egyptien spetzen vthu handene/ och slog honom ihiäl medh sin egen spetz.

22. Thetta giorde Benaja Jojada son/ och war beprisad ibland the tre hieltar;

23. Och härligare än the tretijo: men han kom icke til the tre. Och David giorde honom til sitt hemliga rådh.

24. Asahel Joabs broder är ibland the tretijo; Elhanan Dodo son i BethLehem:

25. Samma then Haroditen; Elika then Haroditen:

26. Helez then Palthiten: Jra Jkkes son/ then Thekoitens:

27. Abieser then Annethothiten; Mebunnai then Husathiten:

28. Zalmon then Achothiten; Maharai then Netophathiten:

29. Heleb Baena son/ then Netophathiten; Jttai Ribai son af Gibea BenJamins barnas:

30. Benaja then Pirgathoniten; Hiddai af the bäcker Gaas:

31. AbiAlbon then Arbathiten; Asmaveth then Barhumiten:

32. Eliaheba then Saalboniten/ Jasens och Jonathans barn:

33. Samma then Harariten; Ahiam Sarars son then Araritens:

34. Eliphelet Ahasbai son/ Maachati sons; Eliam Achithophels son thens Gilonitens: 2725

35. Hezrai then Carmeliten; Paarai then Arbiten: *

36. Jigeal Nathans son af Zoba: Bani then Gaditen:

37. Zelek then Ammoniten; Naharai then Beerothiten/ Joabs wapnedragare ZeruJa sons:

38. Jra then Jithriten 2726: Gareb then Jithriten:

39. Vria then Hetheen: the äro alle tilhopa siu och tretijo.

24. Capitel.

OCh David fick i sinnet at han wille låta räkna folcket/ och sände Joab/ han räknade i Jsrael och Juda treton sinnom hundrade tusend män/ v. 1. Tå kom David sigh ihogh at han hade syndat: och HERren sände til honom Propheten Gad/ och böd honom wälja af tre landzplågor hwilken han wille: tå walde han pestilentie; och blefwo döde siutijo tusend män/ v. 10. När David såg Ängelen som slog folcket/ bad han HERran: tå kom Propheten Gad/ och böd at han skulle byggia ett altare i Arauna lado/ och offra ther bränneoffer/ v. 17. Så offrade David; och plågan wände åter/ v. 19.

I. David läter af förmätenhet räkna folcket/ emot Joabs rädh.

OCh HERrans wrede förgrymmade sigh åter 2730 emot Jsrael/ och gaf David ibland them in/ at han sade: Gack bort/ räkna Jsrael och Juda. 2731

2. Och Konungen sade til Joab sin häärhöfwitzman: Faar omkring i alla Jsraels slächter/ ifrå Dan in til BerSeba 2732/ och räkna folcket/ at jagh må weta huru mycket thet är. 2733

3. Joab sade til Konungen: HERren tin Gudh föröke til thetta folcket/ såsom thet nu är/ ännu hundrade resor så mycket/ at min herre Konungen må see lust ther vppå: Men hwad hafwer min herre Konungen lust til thetta ährendet?

4. Men Konungens ord måste gå före emot Joab och höfwitzmännerna öfwer hären. Altså drog Joab vth/ och höfwitzmännerna öfwer hären ifrå Konungenom/ at the skulle tälja Jsraels folck:

5. Och foro öfwer Jordan/ och lägrade sigh i Aroer/ på högra sidone widh then staden som ligger i Gadz bäck/ och i Jaeser 2734;

6. Och kommo til Gilead/ och i nederlandet Hadsi: och kommo til Dan Jaan/ och omkring Zidon.

7. Och kommo til then fasta staden Tyrus/ och til alla the Heveers och Cananeers städer; och kommo vth söder på Juda til BerSeba;

8. Och drogo kring om hela landet. Och efter nijo månader och tiugu dagar/ kommo the til Jerusalem igen.

9. Och Joab fick Konungenom summan af folcket som taldt war: och thet war i Jsrael ottahundrade sinnom tusende starcke män/ som swärd vthdrogo; och i Juda femhundrade sinnom tusend män. 2735

II. David erkänner sin synd/ och får igenom Gad walet af triggichanda straff.

10. OCh Davidz hierta slog honom sedan folcket taldt war. Och David sade til HERran: Jagh hafwer swårliga syndat/ at jagh thetta giordt hafwer: och nu HERre tag bort tins tienares mißgierning; ty jagh hafwer giordt mycket dårliga. 2736

11. Och tå David stod vp om morgonen/ kom HERrans ord til Propheten Gad 2737/ Davidz Sijare 2738/ och sade:

12. Gack bort/ och tala til David. Så säger HERren: Triggiehanda ting sätter jagh tigh före; vthwäl ther ett af/ thet jagh tigh giöra skal.

13. Gad kom til David/ och bodade honom/ och sade til honom: Wilt tu at hård tijd kommer i siu åhr 2744 i titt land; eller at tu i tre månader måste fly för tina fiendar/ och the förfölja tigh? Eller at pestilentie blifwer i tre dagar i titt land? Så märck nu/ och se til hwad jagh skal säija honom igen/ som migh sändt hafwer. 2739

III. David walde pestilentie/ af hwilken månge dödde.

14. DAvid sade til Gad: Migh är stoor ångest; men lät migh falla i HERrans hand/ ty hans barmhertighet är stoor: jagh wil icke falla i menniskio hand. 2740

15. Altså lät HERren komma pestilentie i Jsrael/ ifrå morgonen in til bestämdan tijd/ så at folcket blef dödt ifrå Dan in til BerSeba siutijo tusend män.

16. Och tå Ängelen vthsträckte sina hand öfwer Jerusalem/ at han thet förderfwa skulle/ ångrade HERranom thet onda/ och sade til Ängelen/ som folcket förderfwade: Thet är nogh; halt nu tin hand tilbaka. Och HERrans Ängel war widh Arauna lado then Jebuseens. 2741

IV. David beder: bygger altares offrar och plågan stillas.

17. TÅ David såg Ängelen som folcket slog/ sade han til HERran: Sij/ jagh hafwer syndat; jagh hafwer giordt then mißgierningena: hwad hafwa thesse fåren giordt? Lät tina hand wara emot migh och mins faders huus.

18. Och Gad kom til David i samma tiden/ och sade til honom: Gack vp/ och rees vp HERranom ett altare vthi Arauna lado then Jebuseens.

19. Altså gick David vp/ såsom Gad sagt och HERren budit hade.

20. Och tå Arauna wände sigh om/ såg han Konungen medh sina tienare gå til sigh; och tilbad på sitt ansichte nedh til jordena;

21. Och sade: Hwij kommer min herre Konungen til sin tienare? David sade: Til at köpa ladona af tigh; och byggia HERranom ett altare/ at plågan må återwända i folckena.

22. Arauna sade til David: Min herre Konungen tage och offre såsom honom täckes: sij/ ther äre oxarna til bränneoffer/ och slädar/ och redskapen åth oxarna til wedh:

23. Alt gaf Arauna Konungenom: och Arauna sade til Konungen: HERren tin Gudh låte tigh wara sigh behagelig.

24. Men Konungen sade til Arauna: Jcke så/ vtan jagh wil köpa tigh thet af för penningar; ty jagh wil icke giöra HERranom minom Gudh bränneoffer/ thet jagh til gifwins hafwer. Altså köpte David ladona/ och oxarna/ för femtijo siklar silfwer: 2742

25. Och bygde ther sammastädz HERranom ett altare; och offrade bränneoffer/ och tackoffer 2743. Och

HERren wardt landena försonad/ och plågan wände åter på Jsrael.

Ände på then andra Samuels book.

PRIMUS REGUM.

Then

Första Konunga Boken/

Ther vthi förnemliga beskrifwes:

3. Salomo. Huru riket delades. Jsraels Konungar.

FÖrst; K. Salomo/ huru han är kommen til regementet/ cap. 1. 2. Samt hans wijsdom/ macht och härlighet/ cap. 3. 4. Theslikes huru han hafwer bygdt HERranom ett tempel/ och sigh ett Konungsligit huus/ cap. 5. 6. 7. Hafwer wigdt templet/ och fått swar af HERranom ther om/ cap. 8. 9. Ther efter Drottningen af Arabien är kommen at förfara hans wijsdom/ cap. 10. Och huru han omsider är fallen i afguderij/ och är död worden/ cap. 11.

4. Jerobeam.

II. At riket efter hans dödh är rifwit i tw/ och tijo slächter/ hwilka kallas Jsraels rike/ äro för thet afguderij komna ifrå hans efterkommande; så at the hafwa allena behållit Juda och BenJamins slächt/ cap. 12.

5. Nadab. 6. Baesa. 7. Ella. 8. Simri. 9. Amri. 10. Ahab. Jnda Konungar. 4. Rehabeam. 5. Abiam. 6. Assa. 7. Josaphat.

III. The förste Jsraels och Juda Konungar/ hwar om annan/ som the regerat hafwa: nemligen huru Jerobeam Jsraels Konung hafwer vprättat een ny Gudztienst eller afguderij/ medh the gyldene kalfwar. cap. 12:26. Och Gudh hafwer förmant honom til bättring/ cap. 13:14/ Sammaledes at Rehabeam Juda Konung/ medh sin son Abiam/ hafwer ock giordt thet ondt war; och HERren straffade honom/ samma cap. Doch för Davidz skul lefde honom ena lychto/ at Abia son Assa/ och ther efter Josaphat/ hafwa länge och wäl regerat/ cap. 15:22. Men Jerobeams son Nadab öfwergaf icke sins faders synder: therföre kom Baesa vp/ drap honom/ och vthrotade hela Jerobeams huus/ cap. 15. Baesa lät ock HERren warna: men efter han intet achtade thet/ eij heller hans son Ella/ kom Simri vp/ drap Ella/ och vthrotade lika så Baesa huus. Honom drap åter Amri/ och blef Konung; och efter honom Achab/ hwilke än tå meer ondt giorde än alle the som för them warit hade/ cap. 16. Thenna Achab förmante HERren til bättring genom Elia/ hwilken först förkunnade honom then dyra tiden för hans synder skul. Tå Elia blef spisad af korpar/ och then enkian i Zarpath/ hwilkens son han giorde lefwande/ cap. 17. Sedan bewijste honom/ at HERren war allena Gudh/ i thet han lät eld komma af himmelen til hans offer: och drap Baals Propheter/ cap. 18. Therföre han måste fly vthi öknena/ ther Gudh vppenbarade sigh/ och tröstade honom/ cap. 19. Sammaledes genom andra/ cap. 20. Men efter han achtade thet intet: vtan blef ju argare/ och tog Naboths wijngård/ förkunnade Elia honom thet yttersta straffet/ cap. 21. Hwilket honom öfwergick/ tå han blef slagen af the Syrer; och hundarna slekte hans blodh/ cap. 22.

1. Capitel.

TÅ Konung David war gammal/ och kunde icke warda warm/ lät han sökia sigh ena pigo/ som skötte och wärmde honom/ v. 1. Så hof ock Adonia sigh vp/ och wille wara Konung/ v. 5. Men tå BathSeba och Nathan sade thet för David/ och påminte honom om Salomo/ v. 11. Befalte han smörja och sättia Salomo til

Konung/ v. 32. När Adonia thet hörde/ blef han förskräckt/ och flydde til HERrans altare/ v. 41. Tå lät Salomo kallan tädan/ och tilsade honom säkerhet/ om han hölle sigh redeliga/ v. 51.

I. Abisag sköter och wärmer K. David i hans ålderdom.

OCh tå Konung David war gammal/ och wäl til ålders kommen/ kunde han icke warda warm/ än tå man hölde honom medh kläder.

2. Tå sade hans tienare til honom: Lät them sökia minom herra Konungenom een pigo 2755 een jungfru/ som står för Konungenom/ och skiöter honom/ och sofwer i hans famn/ och wärmer min herra Konungen.

3. Och the sökte vp een dägelig pigo i alla Jsraels gränsor/ och funno Abisag af Sunem/ och hade henne til Konungen.

4. Och hon war een ganska dägelig piga/ och hon skiötte Konungen/ och tiente honom: men Konungen kände henne intet.

II. Adonia står efter riket.

5. MEn Adonia Haggith son 2745 hof sigh vp/ och sade: Jagh wil wara Konung: och giorde sigh wagnar och resenärar/ och femtijo män til drawanter för sigh.

6. Och hans fader bekymrade honom intet i sinom tijd/ så at han sade: Hwij giör tu så? Och han war ock en dägelig man; och han hade födt honom näst efter Absalom.

7. Och han hade sitt rådh 2746 medh Joab Zeru Ja son/ och medh AbJathar Presten: the hulpo Adonia.

8. Men Presten Zadok/ och BenajaJojada son/ och Nathan Propheten/ och Simei/ och Rei/ och the Davidz hieltar 2747/ woro icke medh Adonia.

9. Och tå Adonia offrade fåår/ och oxar/ och giödd boskap widh then stenen Soheleth/ som låg widh then brunnen Rogel 2748/ böd han alla sina bröder Konungens söner/ och alla Juda män Konungens tienare:

10. Men then Propheten Nathan/ och Benaja/ och the hieltar/ och Salomo sin broder böd han intet.

III. Nathan och BathSeba påminna David om Salomo.

11. TÅ sade Nathan til BathSeba Salomos moder: Hafwer tu icke hördt/ at Adonia Haggith son är Konung worden/ och wår herre David weet intet ther af?

12. Så kom nu/ jagh wil gifwa tigh ett rådh/ at tu må vndsättia tina/ och tins sons Salomo siäl.

13. Bort/ och gack in til Konungen David/ och säg til honom: Hafwer tu icke min herre Konung sworet/ och sagt tina tienarinno: Tin son Salomo skal wara Konung efter migh/ och han skal sittia på minom stool? Hwij är tå Adonia Konung worden?

14. Sij/ medan tu ännu ther är/ och talar medh Konungenom/ wil jagh komma in efter tigh/ och fulkomna titt taal.

15. Och BathSeba gick in til Konungen i kamaren: och Konungen war ganska gammal; och Abisag af Sunem tiente Konungenom.

16. Och BathSeba bögde sigh/ och tilbad Konungen 2756. Konungen sade: Hwad wilt tu?

17. Hon sade til honom: Min herre/ tu hafwer sworit tine tienarinno widh HERran tin Gudh: Tin son Salomo

skal wara Konung efter migh/ och sittia på minom stool:

18. Men nu sij/ Adonia är Konung worden; och min herre Konungen weet intet ther af:

19. Han hafwer offrat oxar/ och giödd boskap/ och mång fåår/ och hafwer budit alla Konungens söner; ther til AbJathar Presten/ och Joab häärhöfwitzmannen: men tin tienare Salomo hafwer han intet budit.

20. Men tu äst min herre Konung/ hela Jsraels ögon see på tigh/ at tu skalt gifwa them före/ ho som skal sittia på mins herras Konungens stool efter honom.

21. När nu min herre Konungen medh sina fäder afsomnad är/ så måste jagh och min son Salomo syndare wara.

22. Medan hon ännu talade medh Konungenom/ kom Propheten Nathan.

23. Och the sade Konungenom til: Sij/ Propheten Nathan är ther. Och som han kom in för Konungen/ tilbad han Konungen på sitt ansichte neder til jordena;

24. Och sade: Min herre Konung/ hafwer tu sagt/ Adonia skal wara Konung efter migh/ och sittia på minom stool?

25. Ty han är i dagh neder gången/ och hafwer offrat oxar/ och giödd boskap/ och mång fåår/ och hafwer budit alla Konungens söner/ och höfwitzmännerna; ther til Presten AbJathar: och sij/ the äta och dricka för honom/ och säija: Lycka skee Konungenom Adonia:

26. Men migh tin tienare/ och Zadok Presten/ och Benaja Jojada son/ och tin tienare Salomo/ hafwer han intet budit.

27. Är thet så af minom herra Konungenom befalt/ och tu hafwer thet tin tienare icke weta låtit/ hwilken vppå mins herras Konungens stool efter honom sittia skal?

28. Konung David swarade och sade: Kaller migh BathSeba: och hon kom in för Konungen: och tå hon stod för Konungenom/

29. Swor Konungen/ och sade: Så sant som HERren lefwer/ som min siäl förlossat hafwer vthur alla nödh;

30. Jagh wil i dagh giöra såsom jagh tigh widh HERran Jsraels Gudh sworet hafwer/ och sagt: Salomo tin son skal wara Konung efter migh/ och han skal sittia på minom stool för migh.

31. Tå bögde sigh BathSeba medh sitt anlete neder til jordena/ och tilbad Konungen/ och sade: Lycka minom herra Konung David i ewig tijd.

IV. David befaller smörja Salomo til Konung.

32. OCh Konung David sade: Kaller migh Presten Zadok/ och Propheten Nathan/ och Benaja Jojada son. Och tå the kommo in för Konungen/

33. Sade Konungen til them: Tager medh eder edars herras tienare/ och sätter min son Salomo vppå mina mulo/ och förer honom nedh til Gihon. 2749

34. Och Presten Zadok/ samt medh Propheten Nathan/ sinörje honom ther til Konung öfwer Jsrael: och blåser medh basuner/ och säger: Lycka skee Konung Salomo.

35. Och drager medh honom vp/ och kommer/ så skal han sittia på minom stool/ och wara Konung för

migh: och jagh wil biuda honom/ at han skal wara en Förste öfwer Jsrael och Juda.

36. Tå swarade Benaja Jojada son Konungenom/ och sade: Amen; thet säije ock så HERren mins herras Konungens Gudh.

37. Såsom HERren hafwer warit medh min herra Konungenom/ så ware han ock medh Salomo/ at hans stool må större warda/ än mins herras Konung Davidz stool.

V. Salomo smörjes til Konung.

38. TÅ gingo Presten Zadok/ och Propheten Nathan/ och Benaja Jojada son/ och Crethi och Plethi 2750 neder/ och satte Salomo på Konung Davidz mulo/ och förde honom til Gihon.

39. Och Presten Zadok tog oljohornet vthu tabernaklet/ och smorde Salomo 2751: och the blåste medh basuner/ och alt folcket sade/ Lycka skee Konung Salomo. 2752

40. Och alt folcket drog vp efter honom/ och folcket pipade medh pipor/ och war ganska gladt/ så at thet skall i markene vthaf theras skrij.

VI. Adonia fruchtar sigh; flyr; begärar och får nådh.

41. OCh Adonia hörde thet/ och alle the bodne som medh honom woro/ och the hade allaredo ätit: och tå Joab hörde basunens liud/ sade han: Hwart wil thet skrijet och bulret i stadenom?

42. Som han ännu talade/ sij/ tå kom Jonathan/ AbJathars Prestens son: och Adonia sade: Kom här in/ ty tu äst en dugelig man/ och bär godh tidende.

43. Jonathan swarade och sade til Adonia: Ja/ wår herre Konung David hafwer giordt Salomo til Konung;

44. Och hafwer sändt medh honom Presten Zadok/ och Propheten Nathan/ och Benaja Jojada son/ och Crethi och Plethi; och the hafwa satt honom på Konungens mulo.

45. Och Presten Zadok medh Propheten Nathan hafwer smordt honom til Konung i Gihon: och the äro vpdragne tädan medh frögd/ så at staden sorlar; thet är thet skrij som J hördt hafwen.

46. Ther til sitter Salomo på Konungs stolen.

47. Och Konungens tienare hafwa ingångit til at wälsigna wår herra Konung David; och hafwa sagt: Tin Gudh giöre Salomo ett bättre namn än titt namn är/ och giöre hans stool större än tin stool: och Konungen hafwer tilbedit ther han låg på sängene.

48. Och Konungen hafwer så sagt: Lofwad ware HERren Jsraels Gudh/ som i dagh hafwer låtit en sittia på minom stool/ så at min ögon thet sedt hafwa.

49. Tå wordo förskräckte/ och stodo vp alle the som när Adonia budne woro/ och gingo bort hwar och en sin wägh.

50. Men Adonia fruchtade sigh för Salomo/ och stod vp/ gick bort/ och fattade hornen 2753 af altaret.

51. Och Salomo wardt sagt: Sij/ Adonia fruchtar för Konung Salomo; och sij/ han fattar altarets horn/ och säger: Konung Salomo swärje migh i dagh/ at han icke dräper sin tienare medh swärd.

52. Salomo sade: Wil han wara redelig/ så skal icke ett hår af honom falla på jordena 2754: men warder något ondt befunnet medh honom/ så skal han döö.

53. Och Konung Salomo sände bort/ och lät hämta honom neder ifrån altaret. Och tå han kom/ tilbad han Konung Salomo: men Salomo sade til honom: Gack i titt huus.

2. Capitel.

SOm nu David skulle döö: förmante han Salomo/ til flijt i sitt ämbete/ och at wandra i all HERrans budh/ så skulle honom wäl gå/ v. 1. Ther hoos at hämnas thet blodh Joab hade vthgutit/ v. 5. Giöra wäl emot Barsillai barn/ v. 7. Och icke låta Simei blifwa ostraffad/ v. 8. Och så afsomnade han/ v. 10. Sedan begärade Adonia Abisag til hustru/ v. 13. Ther af blef Salomo wredh/ såsom han hade begärat riket medh/ och lät dräpan/ v. 22. Satte af AbJathar Presten/ v. 26. Och lät dräpa Joab/ som höllo medh honom/ v. 28. Simei lät han inmana/ v. 36. Men efter han sedan olåfwandes drog vth/ måste han ock döö/ v. 39.

I. K. David förmanar Salomo på sitt yttersta; och döör.

SOm nu tiden led/ at David skulle döö/ böd han sinom son Salomo/ och sade:

2. Jagh går alla werldenes wägh 2757: så war nu tröst/ och war en man.

3. Och achta på HERrans tins Gudz wacht/ så at tu wandrar i hans wägar/ och håller hans seder/ budh/ rätter/ witnesbyrd/ såsom skrifwit är i Mose lagh 2758: på thet tu skalt wara klook i alt thet tu giör/ och ehwart tu tigh wänder 2759:

4. På thet HERren skal vpwäckia sitt ord/ som han öfwer migh talat hafwer/ och sagt: Om tin barn bewara sina wägar/ så at the wandra troliga/ och af alt hierta/ och af allo siäl för migh/ så skal aldrig fattas af tigh en man på Jsraels stool. 2760

5. Ock wetst tu wäl hwad Joab ZeruJa son hafwer giordt migh/ hwad han giorde the twå häärhöfwitzmän i Jsrael/ Abner Ner son/ och Amasa Jether son/ hwilka han drap 2761/ och vthgiöt krigsblod i fridenom/ och lät komma krigsblod vppå sitt bälte thet omkring hans länder war/ och vppå sina skoor som på hans fötter woro.

6. Giör efter tina wijshet/ så at tu icke förer hans grå håår medh frijd nedh til helwete.

7. Och Barsillai barnom then Gileaditens 2762 skalt tu bewisa barmhertighet/ så at the äta widh titt bord: förty/ the gåfwo sigh til migh/ tå jagh flydde för tinom broder Absalom.

8. Och sij/ tu hafwer Simei när tigh/ Gera son/ Jemini sons af Bahurim/ then migh skamliga bannade 2763/ på then tijd jagh gick til Mahanaim: men han kom neder emot migh widh Jordan; tå swor jagh honom widh HERran/ och sade: Jagh wil icke dräpa tigh medh swärd. 2764

9. Men lät icke tu blifwa honom oskyldig: ty tu äst en wijs man/ och wetst wäl hwad tu honom giöra skalt/ at tu låter hans grå håår medh blodh komma neder til helwete.

10. Så afsomnade tå David medh sina fäder/ och wardt begrafwen vthi Davidz stadh. 2765

11. Men tiden som David hade warit Konung öfwer Jsrael/ war fyratijo åhr. J siu åhr war han Konung i Hebron; och try och tretijo åhr i Jerusalem. 2766

12. Och Salomo satt på sins faders Davidz stool/ och hans rike wardt storliga befäst.

II. Adonia begärar Abisag til hustru/ och blifwer therföre dräpen.

13. MEn Adonia Haggith son kom in til Bath Seba Salomo moder; och hon sade: Kommer tu ock medh

frijd? Han sade: Ja.

14. Och han sade: Jagh hafwer något tala medh tigh. Hon sade: Säg.

15. Han sade: Tu wetst at riket war mitt; och hela Jsrael hade wändt sitt ansichte til migh/ at jagh skulle wordet Konung 2767: men nu är riket förwändt/ och wordet mins broders: af HERranom är thet hans wordet 2768:

16. Nu beder jagh en böön af tigh: Lät icke mitt ansichte komma til blygd. Hon sade til honom: Säg.

17. Han sade: Tala medh Konungen Salomo; ty han låter icke titt ansichte komma til blygd; at han gifwer migh Abisag af Sunem til hustru.

18. BathSeba sade: Wäl; jagh wil på tina wägnar tala til Konungen.

19. Och BathSeba kom in til Konung Salomo til at tala medh honom på Adonia wägnar. Och Konungen stod vp/ och gick emot henne/ och tilbad henne 2779/ och satte sigh på sin stool/ och för Konungens moder wardt ock satt en stool/ så at hon satte sigh på hans högra sido.

20. Och hon sade: Jagh beder een liten böön af tigh; lät icke mitt ansichte komma til blygd. Konungen sade til henne: Bed min moder; jagh wil icke låta titt ansichte komma til blygd.

21. Hon sade: Lät gifwa Abisag af Sunem tinom broder Adonia til hustru.

22. Tå swarade Konung Salomo/ och sade til sina moder: Hwij beder tu om Abisag af Sunem til Adonia? Bed honom ock riket medh: förty/ han är min äldste broder; och han hafwer Presten AbJathar och Joab ZeruJa son.

23. Och Konung Salomo swor widh HERran och sade: Gudh giöre migh thet och thet/ Adonia skal thetta hafwa talat emot sitt lijf.

24. Och nu så wist som HERren lefwer/ then migh stadfäst hafwer/ och låtit sittia på mins faders Davidz stool/ och then migh ett huus giordt hafwer/ såsom han sagt hafwer 2769: J dagh skal Adonia döö.

25. Och Konung Salomo sände bort Benaja Jojada son/ han slog honom/ så at han blef död.

III. AbJathar blifwer afsatt.

26. OCh til Presten AbJathar sade Konungen: Gack bort til Anathoth til tin åker/ ty tu hörer döden til: men jagh wil icke dräpa tigh i dagh; förty/ tu hafwer buret HERrans HERrans ark 2770 för minom fader David/ och hafwer medh lidit hwad som hälst min fader lidit hafwer.

27. Altså fördref Salomo AbJathar/ at han icke måtte blifwa HERrans Prest; på thet HERrans ord fulbordas skulle/ som han öfwer Eli huus talat hade i Silo. 2771

IV. Joab flyr til altaret/ och blifwer ther dräpen.

28. OCh thetta rychtet kom för Joab; ty Joab hölt sigh in til Adonia/ ehuru wäl han icke hade hållit sigh til Absalom: tå flydde Joab in vthi HERrans tabernakel/ och fattade hornen af altaret.

29. Och thet wardt bodat Konung Salomo/ at Joab war flydd vthi HERrans tabernakel/ och sij/ han står widh altaret 2772. Tå sände Salomo Benaja Jojada son/ och sade: Gack och slå honom.

30. Och tå Benaja kom til HERrans tabernakel/ sade han til honom: Så säger Konungen: Gack här vth. Han

sade: Neij/ här wil jagh döö. Och Benaja sade thetta Konungenom igen/ och sade: Så hafwer Joab sagt/ och så hafwer han swarat migh.

31. Konungen sade til honom: Giör såsom han sagt hafwer/ och slå honom 2773/ 2780 och begraf honom/ at tu ifrå migh och mins faders huus tager thet blodh/ som Joab oförskyldt vthgutit hafwer.

32. Och HERren betale honom hans blodh vppå hans hufwud/ at han hafwer slagit twå män/ the ther redeligare och bättre woro än han; och hafwer dräpit them medh swärd/ så at min fader David ther af intet wiste/ nemliga: Abner 2774 Ner son/ then häärhöfwitzmannen öfwer Jsrael/ och Amasa 2775 Jether son/ häärhöfwitzman öfwer Juda:

33. Så at theras blodh må betalat warda på Joabs hufwud/ och hans sädz i ewig tijd. Men David och hans sädh/ hans huus och hans stool/ hafwe frijd af HERranom i ewig tijd.

34. Och Benaja Jojada son gick vp/ och slog honom/ och drap honom; och han wardt begrafwen i sitt huus i öknene.

35. Och Konungen satte Benaja Jojada son i hans stadh öfwer hären; och Zadok Presten satte Konungen i AbJathars stadh. 2776

V. Simei blifwer inmant; drager emot förbudh ifrån Jerusalem/ och blifwer dräpen.

36. OCh Konungen sände bort och lät kalla Simei/ och sade til honom: Bygg tigh ett huus i Jerusalem/ och boo ther; och gack intet vth tädan/ antingen hijt eller tijt.

37. På hwilken dagh tu ther vthgår/ och går öfwer then bäcken Kidron/ så weet at tu skal döden döö; titt blodh ware på titt hufwud.

38. Simei sade til Konungen: Thet är een godh mening; såsom min herre Konungen sagt hafwer/ så skal tin tienare giöra. Så bodde Simei i Jerusalem i långan tijd.

39. Men thet begaf sigh efter try åhr/ at twå tienare lupo ifrå Simei til Achis Maacha son/ Konungen i Gath. Och Simei wardt sagt; sij/ tine tienare äro i Gath.

40. Tå stod Simei vp/ och sadlade sin åsna/ och drog åstadh til Gath til Achis/ at han skulle sökia sina tienare: och tå han tijt kom/ förde han sina tinare ifrå Gath.

41. Och thet wardt sagt Salomo/ at Simei war faren af Jerusalem til Gath/ och igenkommen.

42. Tå sände Konungen bort/ och lät kalla Simei/ och sade til honom: Hafwer jagh icke sworet tigh widh HERran/ och betygat tigh/ och sagt: På hwilken dagh tu fore vth/ antingen hijt eller tijt/ at tu tå weta skulle at tu skulle döden döö? Och tu sade til migh: Jagh hafwer hördt een godh mening.

43. Hwij hafwer tu tå icke hållet tigh efter HERrans eed/ och thet budh som jagh tigh budit hafwer?

44. Och Konungen sade til Simei: Tu wetst alt thet onda som titt hierta medh sigh weet/ som tu minom fader David giordt hafwer 2777: HERren hafwer betalat tina ondsko på titt hufwud.

45. Och Konung Salomo är wälsignad/ och Davidz stool warder befäst för HERranom i ewig tijd.

46. Och Konungen böd Benaja Jojada son: Han gick vth/ och slog honom/ at han blef död. Och riket wardt befäst i Salomo hand. 2778

3. Capitel.

OCh Salomo tog Pharaos dotter til hustru/ v. 1. Hade HERran kär/ och wandrade i hans budh/ v. 3. Hände sigh at han offrade i Gibeon/ och HERren syntes honom/ och befalte honom bedas något af sigh/ v. 4. Tå bad Salomo om wijshet/ v. 6. Thet täcktes HERranom wäl/ och han gaf honom then öfwer alla the förr och efter honom woro; och ther til mycken rikedom/ v. 10. På then tiden kommo twå skökior för Konungen/ och trätte om ett barn: Tå böd han dela thet them emellan. När then ena icke wille at thet skulle dräpas/ dömde han henne barnet til/ v. 16.

I. Salomo tager Pharaos dotter til huhustru.

OCh Salomo befryndade sigh medh Pharao Konungenom i Egypten/ och tog Pharaos dotter 2781/ och förde henne vthi Davidz stadh/ til thes han skulle fulbyggia sitt huus/ och HERrans huus/ och muren omkring Jerusalem.

II. Folcket och Salomo offra på högder.

2. MEn folcket offrade ännu på högdomen 2782 2790: ty thet war än tå intet huus bygdt HERrans namne in til then tiden.

3. Men Salomo hade HERran kär/ och wandrade efter sins faders Davidz seder: vndantagno at han offrade/ och rökte vppå högdomen. 2783

4. Och Konungen gick bort til Gibeon/ til at offra ther; ty ther war en härlig högd 2784: och Salomo offrade tusende bränneoffer på thet samma altaret.

III. Salomo beder om wijsdom/ och warder bönhörd.

5. OCh HERren syntes Salomo i Gibeon vthi en dröm om nattena. Och Gudh sade: Bed hwad jagh skal gifwa tigh. 2785

6. Salomo sade: Tu hafwer giordt medh min fader David tin tienare stora barmhertighet/ såsom han wandrade för tigh i sanning och rättferdighet/ och medh ett rättsinnigt hierta när tigh: och tu hafwer hällit honom thenna stora barmhertigheten/ och gifwit honom en son som på hans stool sittia skulle/ såsom nu tilgår.

7. Nu HERre min Gudh/ tu hafwer giordt tin tienare til Konung i mins faders Davidz stadh: så är jagh en vng dräng/ och weet icke min vthgång eller ingång.

8. Och tin tienare är ibland titt folck som tu vthwaldt hafwer/ thet så mycket är/ at thet ingen räkna eller beskrifwa kan för myckenhet skul.

9. Så gif nu tinom tienare ett lydachtigt hierta/ at han må döma titt folck/ och förstå hwad godt och ondt är: ty ho förmå döma thetta titt mächtiga folck 2786?

10. Tå täcktes thet HERranom wäl/ at Salomo bad om sådant.

11. Och Gudh sade til honom: Efter tu thetta beddes/ och bad icke om långt lijf eller rikedomar/ eller om tina fiendars siälar/ vtan om förstånd til at döma:

12. Sij/ så hafwer jagh giordt efter tin ord: sij/ jagh hafwer gifwit tigh ett wijst och förståndigt hierta/ så at tin like hafwer icke warit för tigh/ och icke heller efter tigh vpkomma skal. 2787

13. Ther til thet tu icke bedit hafwer/ thet hafwer jagh ock så gifwit tigh 2788; nemliga rikedomar/ och härlighet 2789: så at ingen skal wara tin like ibland Konungarna i tina dagar.

14. Och om tu wandrar i mina wägar/ så at tu håller mina seder och budh/ såsom tin fader David wandrat hafwer/ så wil jagh gifwa tigh långt lijf.

15. Och tå Salomo waknade/ sij/ tå war thet en dröm: och han kom til Jerusalem/ och gick fram för HERrans förbundz ark/ och offrade bränneoffer och tackoffer; och giorde ett stort gästabod allom sinom tienarom.

IV. Dömer emellan twå skökior om tw barn.

16. PÅ then tiden kommo twå skökior för Konungen/ och gingo fram för honom.

17. Och then ena qwinnan sade: Ach min herre/ jagh och thenna qwinnan bodde vthi ett huus/ och jagh födde när henne i huset.

18. Och efter tre dagar sedan jagh födt hade/ födde hon ock: och wij woro tilhopa; så at ingen främmande war medh oß i huset/ vtan wij båda.

19. Och thenna qwinnones son blef död om nattena; ty hon förkramade honom i sömnen.

20. Och hon stod vp om nattena/ och tog min son ifrå mine sido/ widh tin tienarinna sof/ och lade honom på sin arm; och sin döda son lade hon på min arm.

21. Och tå jagh om morgonen vpstod til at gifwa minom son dija/ sij tå war han död: men om morgonen såg jagh granneliga på honom/ och sij/ thet war icke min son/ then jagh födt hade.

22. Then andra qwinnan sade: thet är icke så; min son lefwer/ och tin son är död: men thenna sade: Thet är icke så; tin son är död/ och min son lefwer. Och talade altså för Konungenom.

23. Och Konungen sade: Thenna säger: min son lefwer/ och tin son är död: then andra säger: Jcke så; tin son är död/ och min son lefwer.

24. Och Konungen sade: Tager migh hijt ett swärd. Och tå swärdet war burit fram til Konungen;

25. Sade Konungen: Hugger thet lefwande barnet i tw 2791 stycke/ och gifwer thesso hälftena; och then andro ock hälftena.

26. Tå sade qwinnan/ hwilkes barn lefde/ til Konungen: (ty hennes moderliga hierta gaf sigh öfwer sin son) Ach min herre/ gifwer henne barnet lefwandes/ och dräper thet icke. Men then andra sade: Thet ware hwarken mitt eller titt/ lät skiftat.

27. Tå swarade Konungen och sade: Gifwer thesso barnet lefwandes/ och dräper thet icke: hon är thes moder.

28. Och then domen som Konungen afsagt hade/ spordes för hela Jsrael/ och the fruchtade Konungen; förty/ the sågo at Gudz wijshet war i honom til at döma.

4. Capitel.

SAlomo hade förnemliga Förstar til tienare i sitt hoff/ v. 1. Och ther til tolf befalningsmän öfwer landet/ hwilke honom och hans hoff försörgde medh spijsning hwar sin månad/ v. 7. 90 Corer miöl/ 30 oxar/ 100 fåår/ förvthan willebråd til hwar dagh/ v. 22. Han hade ock många wagnhästar och resenärar/ hwilka the ock måste försörja/ v. 26. Och Gudh gaf honom stoor wijsdom/ så at han war namnkunnig ibland Hedningarna rundt omkring/ v. 29. Och talade många ordspråk och wisor; och om alla trääs/ diurs och foglars natur/ v. 32.

I. K. Salomos Förstar.

ALtså wardt Salomo Konung öfwer hela Jsrael.

2. Och thesse woro hans Förstar: Asar Ja Zadoks son Prestens:

3. Elihoreph/ och AhiJa Sisa söner woro skrifware: Josaphat Ahilud son war Canceler.

4. Benaja Jojada son war häärhöfwitzman: Zadok och AbJathar 2792 woro Prester.

5. AsarJa Nathans son war öfwer ämbetzmännerna: Sabud Nathans son Prestens war Konungens wän.

6. Ahisar war hoffmästare: Adoniram Abda son war räntomästare.

II. Hans befalningsmän.

7. OCh Salomo hade tolf befalningsmän öfwer hela Jsrael/ som försörgde Konungen och hans huus: Hwar hade en månad om åhret til försörja.

8. Och the heto altså: Hurs son på Ephraims berg.

9. Dekers son i Makaz/ och i Saalbim/ och i BethSemes/ och i Elon BethHanan.

10. Heseds son i Aruboth; och hade ther til Socho/ och hela landet Hepher.

11. AbiNadabs son hela landet Dor; och hade Taphath Salomos dotter til hustru.

12. Baana Ahilud son i Thaanach och i Megiddo/ och öfwer hela BethSean/ hwilket ligger widh Zarthana vnder Jisreel/ ifrå BethSean in til then planen Mehola/ in til hinsidon Jokmeam.

13. Gebers son i Ramoth i Gilead; och hade the städer Jairs Manasse sons i Gilead; och hade then engden Argob som i Basan ligger/ sextijo stora städer murade/ och medh kopparbomar.

14. AhiNadab Jddo son i Mahanaim.

15. Ahimaaz i Naphthali; och han tog ock så Basmath Salomos dotter til hustru.

16. Baana Husai son i Asser och i Aloth.

17. Josaphath Paruah son i Jsaschar.

18. Simei Ela son i BenJamin.

19. Geber Vri son i Gileadz land/ i Sihons the Amoreers Konungs land; och Og Konungens i Basan; en befalningsman war i the samma landena.

20. Men Juda och Jsrael woro månge/ såsom sanden i hafwet/ 2793 och the åto och drucko/ och woro glade.

21. Altså war Salomo en herre 2794 öfwer all rike/ ifrån älfwene in til the Philisteers land/ och alt in til the Egyptiers gränso; hwilke honom förde skäncker/ och tiente honom i hans lifstijd.

III. Dagliga hofförtäring.

22. OCh Salomo måste dagliga hafwa til spijsning/ tretijo corer semlomiöl/ sextijo corer annat miöl/

23. Tijo giödda oxar/ och tiugu oxar af betene/ och hundrade fåår; förvthan hiort och rå/ steengeter/ och

hwad man på stall hölt.

24. Ty han war rådandes i hela landena på thenna sidon älfwen/ ifrå Tiphsah alt in til Gasa/ öfwer alla the Konungar på thenna sidon älfwen: och hade frijd 2795 medh alla sina grannar alt omkring;

25. Så at Juda och Jsrael bodde trygge/ hwar och en vnder sitt wijnträ/ och vnder sitt fikonträ/ ifrå Dan alt in til BerSeba/ så länge Salomo lefde.

IV. Hästar och resenärer.

26. OCh Salomo hade fyratijo tusend wagnhästar/ och tolftusend resenärar. 2796

27. Och befalningsmännerna försörgde Konung Salomo/ och alt thet som til Konungens bord hörde/ hwar och en i sin månad; och läto intet fattas.

28. Sammalunda ock korn och halm för hästar och mular/ förde the tijt som han war/ hwar och en efter som honom befalt war.

V. Wijshet/ ordspråk/ wisor och böner.

29. OCh Gudh gaf Salomo ganska stoor wijsdom och förstånd/ och ett fritt modh/ såsom sanden som ligger på hafsens strand; 2797

30. Så at Salomos wijsdom war större än alla Österländninga barnas/ och alla Egyptiers wijsdom.

31. Och war wisare än alle menniskior/ och wisare än Ethan then Esrahiten/ Heman/ Chalchol/ och Darda/ Mahols söner 2798: och war namnkunnig ibland alla Hedningar alt omkring.

32. Och han talade trytusend ordspråk: och hans wisor woro tusende och fem.

33. Och han talade om träå/ ifrå ceder som är i Libanon/ alt in til Jsop som wäxer vthu wäggene: theslikes talade han om diur/ om foglar/ om matkar/ om fiskar.

34. Och vthaf all folck kommo til at höra Salomos wijsdom/ ifrån alla Konungar på jordene/ som af hans wijsdom hördt hade.

5. Capitel.

TÅ K. Hiram i Tyro hörde at Salomo war Konung blifwen/ sände han sina tienare til honom/ v. 1. Och Salomo sände til Hiram/ och lät bedian at han wille låta hugga ceder och furoträä på Libanon/ til thet templet han byggia skulle/ v. 3. Hiram giorde som han begärade/ v. 7. Och the giorde contract sigh emellan/ v. 10. K. Salomo lät ock vthnämna några tusende af Jsrael/ som hulpo hugga och bära wercke/ träå och steen til byggningen/ v. 13.

I. K. Hiram sänder sina tienare til Salomo.

OCh Hiram Konungen i Tyro sände sina tienare til Salomo; ty han hade hördt/ at the hade smordt honom til Konung i hans faders stadh: ty Hiram älskade 2799 David så länge han lefde.

II. K. Salomo begärar wercke af Hiram/ til templets byggning.

2. OCh Salomo sände til Hiram/ och lät säija honom:

3. Tu wetst at min fader David icke kunde byggia HERrans sins Gudz namne ett huus/ för örlig skul som alt

omkring honom war/ in til thes HERren gaf them vnder hans footbielle:

4. Men nu hafwer HERren min Gudh gifwit migh rolighet 2800 alt omkring/ så at ingen motståndare/ eller ondt hinder meer på färde är.

5. Sij/ så hafwer jagh tänkt byggia ett huus/ HERrans mins Gudz namne/ såsom HERren talat hafwer til min fader David/ och sagt: Tin son/ som jagh i tin stadh sättia skal på tin stool/ han skal byggia mino namne huus 2801:

6. Så befalla nu/ at man hugger migh ceder vthu Libanon/ och at tine tienare äro medh mina tienare/ och tina tienares löön wil jagh gifwa tigh/ alt såsom tu säger; ty tu wetst at när oß är ingen som kan hugga träå/ såsom the Zidonier.

III. K. Hiram läfwar efterkomma Salomos begäran.

7. TÅ Hiram hörde Salomos ord/ frögdade han sigh storliga/ och sade: Lofwad ware HERren i thenna dagh/ som hafwer gifwit David en wisan son öfwer thetta myckna folcket.

8. Och Hiram sände til Salomo/ och lät säija honom: Jagh hafwer hördt thet tu til migh sändt hafwer; jagh wil giöra efter alt titt begär medh ceder och furoträ;

9. Mine tienare skola föra them neder af Libanon vth til hafwet: och jagh wil låta läggia them i flottar på hafwet/ in til thet rum som tu migh föresäijandes warder/ och wil loßa them ther/ och tu skalt låta hämta them: men tu skalt ock giöra mitt begär/ och gifwa mino folcke kost.

10. Altså gaf Hiram Salomo ceder och furoträ/ efter alt hans begär.

11. Och Salomo gaf Hiram tiugutusend corer hwete til kost för hans folck; och tiugu corer stött oljo 2802: thetta gaf Salomo Hiram åhrliga.

12. Och HERren gaf Salomo wijsdom/ såsom han honom sagt hade 2803: och war frijd emellan Hiram och Salomo/ och the giorde både ett förbund medh hwar annan.

IV. K. Salomo vthskickar en hoop/ til at hugga och bära wercke.

13. OCh Salomo böd vppå en vthgärd öfwer hela Jsrael; och i vthgärdene woro tretijo tusend män:

14. Och sände vppå Libanon/ ju i hwarjo månad tijo tusend; så at the woro en månad på Libanon/ och twå månader hema: och Adoniram war öfwer then vthgärden.

15. Och Salomo hade siutijo tusend the som båro byrdor; och ottatijo tusend the som höggo på bergena:

16. Förvtan the öfwersta Salomos befalningsmän som öfwer wercket satte woro; nemliga try tusend och tryhundrat 2805/ hwilke rådde öfwer folcket som arbetade på wercket. 2804

17. Och Konungen böd/ at the skulle bryta vth stora och kosteliga stenar; nemliga huggna stenar/ til husets grundwal.

18. Och Salomos byggningesmän/ och Hirams byggningesmän/ och the som widh gränsona woro 2806/ höggo vth/ och tilredde träå och stenar til husets byggning.

6. Capitel.

PÅ fierde åhret sedan Salomo wardt rådandes/ begynte han byggia templet som thet wara skulle/ v. 1. Medh

sitt förhuus/ v. 3. Medh tre omgånger på wäggene/ v. 5. Och bedrog thet medh cedreträä/ v. 9. Och HERrans ord kom til honom och sade/ at om han wandrade i hans budh/ wille han stadfästa honom sitt löfte til David/ och boo ibland them ewinnerliga/ v. 11. Han bygde ock thet alrahelgasta/ v. 16. Och bedrog huset innan medh guld/ v. 21. Han giorde ock twå Cherubim ther inne/ v. 23. Och på alla wäggiar snidwerck medh Cherubim/ v. 29. Vthi siu åhr fulkomnade han thet/ v. 37.

I. Begynnelsen af templets byggning.

VThi fierdehundrade och ottatijonde åhrena sedan Jsraels barn drogo vthur Egypti land/ i fierde åhrena/ sedan Salomo wardt rådandes öfwer Jsrael/ vthi then månaden Sif/ thet är then andra månaden/ wardt huset 2814 bygdt HERranom. 2807

II. Templets längd/ bredd/ högd/ förhuus/ och omgånger.

2. OCh huset som Konung Salomo bygde HERranom/ war sextijo alnar långt/ tiugu alnar bredt/ och tretijo alnar högt. 2815

3. Och bygde ett förhuus 2808 för templet/ tiugu alnar långt/ efter husets bredd/ och tijo alnar bredt/ framman för huset.

4. Och giorde fenster på huset/ the man vp och åter läta kunde.

5. Och han bygde en omgång på wäggene af huset alt omkring/ så at han gick både omkring 2809 templet och choren/ och giorde hans yttra wägg omkring.

6. Then nederste gången war fem alnar bredh/ och then medleste sex alnar bredh/ och then tredie siu alnar bredh; ty han lade bielkar vthan omkring huset/ så at the icke skulle gå in i wäggena på huset.

7. Och tå huset bygdes/ wardt thet bygdt af helom stenom 2810 2816/ såsom the framförde woro; så at man intet hörde någon hammar/ eller yxe/ eller någon jernredskap.

8. Och een dör war på högra sidone mitt på husena/ så at man vpgick genom en windsteen vp i then medelgången; och ifrå medelgången vp til then tredie.

9. Altså bygde han huset/ och fulkomnade thet/ och bedrog huset medh ceder/ både ofwan och på wäggiarna.

10. Han bygde ock en gång ofwan på hela huset omkring/ fem alnar högh; och täckte huset medh cedreträ.

III. HERrans ord til Salomo.

11. OCh HERrans ord kom til Salomo/ och sade:

12. Thet ware thet huus som tu bygger: om tu wandrar i min budh/ och giör efter mina rätter/ och håller all min budh/ til at wandra ther vthi/ så wil jagh stadfästa min ord medh tigh/ såsom jagh tinom fader David sagt hafwer: 2811

13. Och wil boo ibland Jsraels barn/ och skal icke öfwergifwa mitt folck Jsrael.

14. Altså bygde Salomo huset/ och fulkomnade thet. 2812

15. Och bygde wäggiarna af huset innan til på sidomen af ceder/ ifrå husets golf alt vp til taket: och bedrog medh trää innan til/ och teelde golfwet på huset medh furobräder.

IV. Templets alrahelgasta rum/ och Cherubim.

16. OCh han bygde baak i husena een cederwägg/ tiugu alnar lång/ ifrå golfwet alt in vnder taket/ och bygde ther inne choren och thet alrahelgasta.

17. Men templens huus/ vthan för chorenom/ war fyratijo alnar långt.

18. Jnnan til war hela huset altsamman af ceder/ medh swarfwade knappar och blomwerck/ så at man ingen steen såg.

19. Men choren giorde han innan til i husena/ at man skulle ther inne sättia HERrans förbundz ark.

20. Och för chorenom/ then tiugu alnar lång/ tiugu alnar bredh/ och tiugu alnar högh/ och medh klart guld bedragen war/ bedrog han altaret medh ceder.

21. Och Salomo bedrog huset innan til medh klart guld/ och satte gyldene bomar för choren/ som han medh guld bedragit hade:

22. Så at hela huset altsammans medh guld bedragit war. Ther til bedrog han ock hela altaret för choren alt öfwer medh guld.

23. Han giorde ock i chorenom twå Cherubim 2813 2817/ tijo alnar höga/ vthaf oliwoträ.

24. Fem alnar hölt hwar wingen af hwar Cherub/ så at tijo alnar woro ifrån ändanom af then ena wingan in til ändan på hans andra winga.

25. Altså hölt then andre Cherub ock tijo alnar: och war lika mått och lika rum åth båda Cherubim:

26. Så at hwar Cherub war tijo alnar högh.

27. Och han satte the Cherubim innan i huset: och Cherubim räckte vth wingarna/ så at ens theras winge kom in til thenna wäggena; och thes andras Cherubs winge kom in til then andra wäggena: men mitt i huset kom then enes winge in til then andras.

28. Och han bedrog the Cherubim medh guld.

V. Templets stoffering på wäggiarna.

29. OCh på alla husets wäggiar alt omkring lät han giöra snidwerck medh vthskorna Cherubim 2817/ palmar och blomwerck/ innan och vthan.

30. Och bedrog han golfwet af huset medh gyldene skifwor/ innan och vthan.

31. Och i chorens ingång giorde han twå dörar af oliwoträ/ medh femhörnat dörträ.

32. Och lät giöra snidwerck ther vppå af Cherubim/ palmar och blomwerck/ och bedrog them medh gyldene skifwor.

33. Altså giorde han ock i templets ingång fyrahörnat dörträ af oliwoträ;

34. Och twå dörar af furoträ/ så at hwar dören war i twå delar som tilhopa hängde på theras hängsler.

35. Och han giorde ther vppå snidwerck af Cherubim/ palmar och blomwerck/ och öfwerdrog them medh guld/ alt såsom thet befalt war.

36. Och han bygde theslikes en gård ther inne af tre radar huggen steen/ och af en radh höflat ceder.

VI. Tiden af templets byggning.

37. VThi fierde åhrena i then månaden Sif wardt grundwalen lagd til HERrans huus.

38. Och i ellofte åhrena i then månaden Bul/ thet är then ottonde månaden/ wardt huset redo som thet wara skulle/ så at the bygde ther i siu åhr vppå.

7. Capitel.

SEdan bygde Salomo på sitt huus i treton åhr/ medh thes wåningar och förhuus/ til sigh/ sin Drottning/ och sitt hoff/ v. 1. Alt af kostelig huggen steen och ceder/ v. 9. Och han lät hämta en kånstig mästare benämnd Hiram/ v. 13. Han giorde af koppar/ twå stora stoder/ hwilke sattes in för templet/ v. 15. Sammaledes ett haaf på 12 oxar/ v. 23. Tijo stolar och kietzlar ther vppå/ v. 27. Theslikes grytor/ skoflar/ och hwad käril meer behöfdes/ v. 40. Ther til lät Salomo giöra ett altare/ ett bord/ och tijo liusastakar af guld/ v. 48. Och förde thet medh alt thet hans fader helgat hade in vthi HERrans huus/ v. 51.

I. K. Salomo bygger sitt egit huus/ medh thes tilhörigheter.

MEn vppå sitt huus bygde Salomo i treton åhr/ förr än thet alt fulbygdt war; nemlig:

2. Han bygde ett huus af Libanons skogh/ hundrade alnar långt/ femtijo alnar bredt/ och tretijo alnar högdt. På thet samma fyrhörnada lade han botnen af cedrebräde/ på cedre stodar å radh.

3. Och ther ofwan vppå en saal af ceder på samma stodar/ hwilka woro fem och fyratijo/ ju femton i hwar radh.

4. Och woro fenster efter the tre radarna/ twärt emot hwart annat/ try emot try:

5. Och woro i theras bogar fyrahörnat.

6. Han bygde ock ett förhuus medh stodar/ femtijo alnar långt/ och tretijo alnar bredt: och än tå ett förhuus för thesso/ medh stodar och tiocka bielkar.

7. Och bygde theslikes ett förhuus til domstolen/ ther man rättgång vthi hålla skulle/ och teelde båda botnarna medh cedreträ.

8. Ther til sitt huus ther han vthi bodde i bakgårdenom/ baak widh förhuset/ giordt såsom the andra. Och giorde han ock så ett huus såsom förhuset til Pharaos dotter/ then Salomo til hustru taget hade. 2818

9. Alt thetta woro kostelige stenar huggne efter mått; och medh sågh skorne på alla sidor/ ifrå grundwalen alt vp til taket; ther til ock vthan til then store gården.

10. Grundwalarna woro af kosteliga och stora stenar/ tijo och otta alnar stora.

11. Och ther vppå kostelige huggne stenar efter mått/ och ceder.

12. Men then store gården omkring/ hade tre radar huggen steen/ och een radh af cedrebräde. Sammalunda ock gården til HERrans huus innan til/ och förhuset til huset.

II. Salomo låter hämta en kånstig mästare til at giöra all koppartyg.

13. OCh Konung Salomo sände bort/ och lät hämta Hiram af Tyro 2819/

14. Eene enkios son af Naphthali slächte/ och hans fader hade warit en man af Tyro/ han war en mästare på koppar/ full medh wijsdom 2820/ förstånd och kånst/ til at arbeta allahanda kopparwerck. Tå han kom til Konung Salomo/ giorde han alt hans werck.

15. Och giorde twå kopparstodar/ hwar thera aderton alnar högh: och en trådh tolf alnar lång/ war måttet omkring hwarjo stodena. 2821

16. Och giorde twå knappar/ gutna af koppar/ til at sättia ofwan på stoderna: och hwar knappen war fem alnar högh.

17. Och på hwar knappen ofwan på stoderna siu flätade giordar såsom kädior.

18. Och giorde til hwar knappen twå radar granatäple omkring/ til ena giord ther knappen medh öfwertäckt wardt.

19. Och knapparna woro såsom roser för förhusena/ fyra alnar store.

20. Och the granatäplen i radarna omkring woro twhundrat/ ofwan och vnder på giorden/ som gick mitt om knappen om hwar knapp på båda stoderna.

21. Och han vpreste the stoderna in för förhusena af templet. Och then som han satte på högra sidon/ kallade han Jachin: och then som han satte på wänstra sidon/ kallade han Boas.

22. Och thet stod ofwan på stoderna såsom roser. Altså wardt fulkomnat the stoders werck.

23. Och han giorde ett haaf 2822 gutit/ tijo alnar bredt/ ifrå then ena bräddene til then andra/ rundt omkring; och fem alnar högt/ och måttet rätt omkring/ war tretijo alnar.

24. Och om thet samma hafwet thet tijo alnar bredt war/ gick een krusering vth medh thes bredd/ alt omkring hafwet; then kruseringen war guten i twå radar. 2823

25. Och thet stod på tolf oxar: tre af them wände sigh norr vth/ tre wäster vth/ tre söder vth/ tre öster vth: och hafwet ther ofwan vppå; så at all bakdelen af them war in vnder.

26. Tiockheten af thy war een twär hand; och brädden ther vppå war såsom brädden på en begare/ såsom een vthsprungen roos: och twtusende Bath gick ther vthi. 2824

27. Han giorde ock tijo koppar stolar; hwar thera fyra alnar lång och bredh/ och tre alnar högh.

28. Och war stolen så giord/ at han hade sidor emellan listor.

29. Och på sidomen emellan listorna woro leijon/ oxar och Cherubim/ och sidorna ther leijonen/ oxarna/ och Cherubim woro vppå/ hade listor ofwan och nedan/ och fötter ther vppå.

30. Och hwar stolen hade fyra koppar hiul medh koppar axlar. Och vppå fyra hörnen woro gutna styltor/ hwar emot then andra stödiandes vnder kiettelen.

31. Men halsen mitt på stolen war een aln högh och trind; half annor aln bredh: och på halsenom woro bulor i planarna/ hwilke fyrkant woro/ och icke runde.

32. Men the fyra hiul stodo nedan vnder sidorna/ och axlarna åth hiulen woro widh stolen; hwart hiulet war half annor aln högt.

33. Och woro hiul såsom wagns hiul; och theras axlar/ naf/ ekar och löter woro alt gutne.

34. Och the fyra styltor på the fyra hörnen af hwar stolen/ woro ock alla fästa widh stolen.

35. Och på halsenom/ ofwan vppå stolen een half aln högt alt omkring/ woro listor och sidor på stolenom.

36. Och han lät grafwa på thet slätt war/ på samma sidor och listor Cherubim/ leijon och palmträ/ thet ena efter thet andra alt omkring.

37. Widh thet sättet giorde han the tijo gutna stolar: enahanda mått och rum war på them allom.

38. Och han giorde tijo koppar kietzlar 2825/ så at fyratijo Bath gingo vthi hwar kiettelen: och then war fyra alnar stoor: och på hwar stool war en kiettel.

39. Och han satte fem stolar på högra sidone i huset/ och the andra fem på wänstra: men hafwet satte han rätt fram före på högra sidone/ söder vth.

40. Och Hiram giorde theslikes grytor/ skoflar/ becken: och fulkomnade så all werck som Konung Salomo giöra lät i HERrans huus:

41. Nemliga/ the twå stodar/ och the twå runda knappar ofwan vppå the twå stodar/ och the twå wredna giordar/ til at betäckia the twå runda knappar på stoderna:

42. Och the fyrahundrat granatäple på the twå wredna giordar/ ju twå radar granatäple på een giord/ til at betäckia the twå runda knapparna på stoderna:

43. Ther til the tijo stolar/ och the tijo kietzlar ther ofwan vppå:

44. Och hafwet/ och the tolf oxar vnder hafwet:

45. Och the grytor/ skoflar och becken/ och all thenna kärillen/ som Hiram giorde åth Konung Salomo til HERrans huus/ woro vthaf klar koppar.

46. J then engden widh Jordan lät Konungen giuta them/ i then leermarkene emellan Succoth och Zarthan.

47. Och Salomo lät all theßa kärillen owägne blifwa; therföre at kopparen war så mycken.

III. Låter giöra gyldene altaret/ bordet/ och liusastakarna/ rc.

48. OCh giorde Salomo all tygh som HERrans huus tilhörde; nemliga/ ett gyldene altar/ ett gyldene bord/ ther skodobröd på liggia skulle;

49. Fem liusastakar 2826 på högra/ och fem liusastakar på then wänstra sidone fram för choren/ af klart guld/ medh gyldene blomor/ lampor/ och liusanäpor;

50. Ther til skålar/ faat/ becken/ skedar och pannor af klart guld. Och woro dörahängslorna på dörarna åth innersta huset/ som war thet alrahelgasta/ och åth templets huusdör af guld.

IV. Låter bära i templet thetta/ och alt hwad David helgat hade.

51. ALtså wardt fulkomnat alt werck som Konung Salomo giorde til HERrans huus. Och Salomo bar tijt in thet som hans fader David helgat hade 2827/ af silfwer och guld/ och käril/ och lade thet in vthi HERrans huus skatt. 2828

8. Capitel.

OCh så församlade Salomo alla the äldsta i Jsrael/ och lät bära HERrans ark vthu Davidz stadh/ och sättian i templet/ v. 1. Tå vpfylte HERrans härlighet thet/ v. 10. Och Salomo lofwade HERran för then nåde han medh David giordt hade/ v. 12. Och bad/ påminnandes honom sitt löfte/ at han wille betee sin närwarelse i thetta huset/ och höra theras böön/ och hielpa them som honom om något ther bediande wordo/ v. 22. Sedan wälsignade han folcket/ v. 54. Och tå han någre dagar hade offrat och wigdt templet/ v. 62. Lät han hwar draga heem til sitt igen/ v. 66.

I. Salomo församlar Jsrael/ och läter bära arken i templet.

TÅ församlade Konung Salomo til sigh the äldsta af Jsrael/ alla öfwerstar i slächterna/ och Förstar för fäderna ibland Jsraels barn/ til Jerusalem/ til at föra HERrans förbundz ark vp 2829 vthu Davidz stadh/ thet är Zion. 2830

2. Och sigh församlade til Konung Salomo alle män i Jsrael/ vthi then månaden Ethanim på högtidene/ thet är siunde månaden.

3. Och tå alle äldste i Jsrael kommo/ löfte Presterna arken vp:

4. Och båro HERrans ark tijt vp; ther til witnesbyrdsens tabernakel 2858/ och all helgedomens tygh som i tabernaklet war. Thet giorde Presterna och Leviterna 2831.

5. Och Konung Salomo och hela Jsraels menighet/ som sigh til honom församlat hade/ gingo medh honom fram för arken/ och offrade fåår/ och fää/ så mycket at man them hwarken tälja eller räkna kunde.

6. Altså båro Presterna HERrans förbundz ark vthi sitt rum i husets choor/ i thet alrahelgasta/ vnder Cherubims wingar.

7. Ty Cherubim räckte wingarna vth til thet rum ther arken stod; och öfwerskylte arken och hans stänger.

8. Och så långa woro stängerna/ at theras ändar syntes i helgedomenom för choren; men vthan til wordo the intet sedde: och the blefwo ther in til thenna dagh.

9. Och i arkenom war 2832 intet vtan allenast the twå Mose steentaflor 2859/ som han lät ther vthi i Horeb/ tå HERren giorde ett förbund medh Jsraels barnom/ tå the vthur Egypti land dragne woro.

II. HERrans härlighet vpfyller templet.

10. TÅ nu Presterna gingo vthu helgedomenom/ vpfylte en molnsky HERrans huus; 2833

11. Så at Presterna icke kunde stå och skiöta ämbetet för molnskyn: ty HERrans härlighet vpfylte HERrans huus. 2834

III. Salomo giör tacksäijelse och böön til Gudh.

12. TÅ sade Salomo: HERren hafwer sagt at han wille boo i mörkrena. 2835

13. Jagh hafwer bygdt ett huus tigh til boning; ett säte/ at tu skalt boo ther til ewig tijd.

14. Och Konungen wände sitt ansichte/ och wälsignade hela menighetena Jsrael/ och hela menigheten Jsrael stod:

15. Och han sade: Lofwad ware HERren Jsraels Gudh/ som medh sin mun medh minom fader David talat/ och medh sine hand fulbordat hafwer/ och sagt: 2836

16. Jfrå then dagh tå jagh förde mitt folck Jsrael vthur Egypten/ hafwer jagh ingen stadh vthwaldt i några af Jsraels slächter/ at migh skulle warda ett huus bygdt/ så at mitt namn skulle wara ther: men David hafwer jagh vthwaldt/ at han skal wara öfwer mitt folck Jsrael.

17. Och min fader David hade wäl i sinnet/ at han skulle byggia HERrans Jsraels Gudz namne ett huus: 2837

18. Men HERren sade til min fader David: At tu hafwer i sinnet byggia mino namne ett huus/ hafwer tu giordt wäl/ at tu hade thet i sinnet:

19. Doch skal icke tu byggia thet huset/ vtan tin son 2860 som vthaf tina länder komma skal/ han skal byggia mino namne ett huus.

20. Och HERren hafwer giordt sitt ord fast som han talat hafwer: ty jagh är vpkommen i mins faders Davidz stadh/ och sitter på Jsraels stool/ såsom HERren sagt hafwer/ och hafwer bygdt HERrans Jsraels Gudz namne ett huus:

21. Och hafwer ther vthinnan tilpyntat ett rum til arken/ som HERrans förbund vthi är/ thet han giordt hafwer medh wåra fäder/ tå han them vthur Egypti land förde.

22. Och Salomo stod för HERrans altare emot hela Jsraels menighet/ och räckte vth sina händer vp til himmelen; 2838

23. Och sade: HERre Jsraels Gudh/ thet är ingen Gudh/ antingen ofwan til i himmelen/ eller nedre på jordene tin like: tu som håller förbund och barmhertighet tinom tienarom/ som wandra för tigh af allo hierta:

24. Tu som hafwer hållit tinom tienare David minom fader/ alt thet tu honom sagt hafwer: medh tinom mun hafwer tu talat thet/ och medh tine hand hafwer tu fulkomnat thet/ såsom thet nu i thenna dagh tilgår.

25. Nu HERre Jsraels Gudh/ hålt tinom tienare David minom fader/ thet tu medh honom talat hafwer/ och sagt 2839: Tigh skal icke fattas en man för migh/ som sittia skal på Jsraels stool; så framt tin barn förwara sina wägar/ at the wandra såsom tu för migh wandrat hafwer.

26. Nu/ Jsraels Gudh/ lät tin ord blifwa san/ som tu til tin tienare David min fader talat hafwer:

27. Ty menar tu ock at Gudh boor på jordene 2861? Sij/ himmelen och alla himlars himlar kunna icke begripa tigh 2840: huru skulle tå thetta huset giöra thet/ som jagh nu bygdt hafwer?

28. Så wändt tigh til tins tienares böön/ och til hans begär/ HERre min Gudh/ så at tu hörer thet lof/ och then böön/ som tin tienare giör för tigh i dagh:

29. At tin ögon måga stå öppne öfwer thetta huus/ natt och dagh; öfwer thet rum ther tu om sagt hafwer: mitt namn skal wara ther 2841; at tu wille höra then böön som tin tienare giör på thetta rum:

30. Och wille höra tin tienares/ och tins folcks Jsraels böön/ then the här giörande warda i thetta rum; och höra thet ther tu boor i himmelen; och när tu thet hörer/ wara nådelig.

31. När nu någor syndar emot sin nästa/ och tager thes en eed vppå sigh/ ther han sigh medh förplichtar/ och eden kommer in för titt altare i thesso huse:

32. At tu wille tå höra i himmelen/ och skaffa tina tienare rätt/ at tu fördömer then ogudachtiga/ och låter hans wägh komma öfwer hans hufwud; och rättferdigar then rätta/ at tu honom giör efter hans rättferdighet.

33. Om titt folck Jsrael worde slaget för sina fiendar/ efter the emot tigh syndat hafwa; och wända sigh til

tigh/ och bekänna titt namn/ och bedia/ och begära af tigh i thesso huse:

34. At tu wille tå hörat i himmelen/ och tins folcks Jsraels syndom nådelig wara; och föra them åter i thet land/ som tu theras fäder gifwit hafwer.

35. Om himmelen igenlycht warder/ så at intet regnar/ efter the emot tigh syndat hafwa; och warda bediande på thetta rum/ och bekänna titt namn/ och wända sigh ifrå sina synder/ efter tu plågar them:

36. At tu wille i himmelen höra them/ och wara tina tienares/ och tins folcks Jsraels synder nådelig; at tu wisar them then goda wägen ther the vthi wandra skola/ och låter regna på landet som tu tino folcke til arfs gifwit hafwer.

37. Om en hård tijd/ eller pestilentie/ eller torka/ eller brand/ eller gräshoppor/ eller matkar på landet kommande warda; eller theras fiende belägger theras portar i landena/ eller någor plåga eller kranckhet;

38. Then tå beder eller begärar/ ehwad the äro andra menniskior/ eller titt folck Jsrael/ som förnimma sina plågo hwar och en i sitt hierta/ och räckia sina händer vth til thetta huset:

39. At tu wille tå höra i himmelen/ i thet säte ther tu boor/ och wara nådelig; och fly thet så/ at tu gifwer hwarjom och enom såsom han wandrat hafwer/ såsom tu hans hierta känner: ty tu allena känner alla menniskiors barnas hierta 2842 2862:

40. På thet at the skola fruchta tigh altid/ så länge the lefwa i landena/ thet tu wåra fäder gifwit hafwer.

41. Om ock en främmande/ som icke är af titt folck Jsrael/ kommer af fierran land för titt namn skul;

42. Ty the warda hörande om titt stora namn/ och om tina mächtiga hand/ och om tin vthräckta arm; och kommer til at bedia i thesso huse:

43. At tu tå wille höra i himmelen/ i thet säte ther tu boor/ och giöra alt thet then främmande tigh om åkallar: på thet all folck på jordene måga känna titt namn 2843/ at the ock fruchta tigh lika som titt folck Jsrael/ och förnimma/ at thetta huset 2844 efter titt namn nämndt är/ thet jagh bygdt hafwer.

44. Om titt folck vthdrager i strijd emot sina fiendar/ then wägen som tu them sändandes warder/ och the warda bediande til HERran emot wägen til then staden som tu vthwaldt hafwer/ och emot huset som jagh tino namne bygdt hafwer:

45. At tu tå wille höra theras bööon och begär i himmelen/ och skaffa them rätt.

46. Om the warda syndande emot tigh: **Ty thet är ingen menniskia som icke syndar** 2863 2845; och tu warder wredh/ och gifwer them för theras fiendar/ så at the föra them fångna i fienda land/ fierran eller när;

47. Och the besinna sigh i sitt hierta/ vthi landena ther the fångne äro/ och omwända sigh/ och bedia tigh vthi theras fängelses land/ och säija: Wij hafwe syndat/ och giordt illa/ och warit ogudachtige;

48. Och wända sigh så til tigh af alt hierta 2864/ och af allo siäl/ vthi theras fiendars land/ som them bortfördt hafwa/ och bedia til tigh emot wägen til theras land/ som tu theras fäder gifwit hafwer; emot then staden som tu vthwaldt hafwer/ och emot thet huset/ som jagh tino namne bygdt hafwer:

49. At tu tå wille höra theras böön och begär i himmelen/ af thet säte ther tu boor/ och skaffa them rätt;

50. Och wara tino folcke nådelig/ som emot tigh syndat hafwer; och all theras öfwerträdelse/ ther the medh hafwa förbrutit sigh emot tigh: och gifwa them barmhertighet för them som them fångna hålla/ at the

förbarma sigh öfwer them:

51. Förty/ the äro titt folck/ och titt arf/ som tu vthur Egypten/ vthur jernvgnenom 2846 fördt hafwer:

52. At tin ögon måga öpne wara 2847 til tin tienares/ och tins folcks Jsraels böön; at tu wille höra them i alt thet ther the om åkalla tigh.

53. Ty tu hafwer them tigh afskildt til ett arf vthur all folck på jordene/ såsom tu sagt hafwer 2848 genom tin tienare Mose/ tå tu wåra fäder vthur Egypten förde/ HErre HERre.

IV. Salomo wälsignar folcket.

54. OCh tå Salomo hade alla thenna böön och begäran vthbedit för HERranom/ stod han vp ifrå HERrans altare/ och hölt vp at böija sin knää/ och vthräckia sina händer til himmelen;

55. Och stod/ och wälsignade alla menighetena Jsrael/ medh höga röst/ och sade:

56. Lofwad ware HERren/ som sino folcke Jsrael roo gifwit hafwer/ såsom han sagt hafwer 2849: icke ett är förfallet af hans goda ord som han genom sin tienare Mose talat hafwer. 2850

57. HERren wår Gudh ware medh oß/ såsom han warit hafwer medh wåra fäder: han öfwergifwe oß icke/ och tage icke handena bort ifrån oß 2851:

58. **Til at böija wår hierta til sigh; at wij måge wandra i alla hans wägar/ och hålla hans budh/ seder och rätter/ som han wåra fäder budit hafwer.**

59. Och at thesse orden/ som jagh för HERranom bedit hafwer/ måtte nalkas HERranom wårom Gudh dagh och natt/ at han må skaffa sinom tienare rätt/ och sino folcke Jsrael/ hwarjom och enom i sinom tijd:

60. På thet at all folck på jordene måga känna/ at HERren är Gudh/ och ingen annar. 2852

61. Och edor hierta ware rättsinnig medh HERranom wårom Gudh/ til at wandra i hans seder/ och til at hålla hans budh/ såsom thet tilgår i thenna dagh.

V. Salomo och folcket wija templet medh offer; och folcket får hemlåf.

62. OCh Konungen/ samt medh hela Jsrael/ offrade offer för HERranom.

63. Och Salomo offrade tackoffer/ som han HERranom offrade/ tw och tiugutusend oxar/ och hundrade tusend och tiugutusend fåår. Altså wigde 2853 the HERrans huus/ Konungen och all Jsraels barn.

64. På samma dagen wigde Konungen medelgården som war för HERrans huus/ ther medh at han ther vthrättade bränneoffer/ spijsoffer/ och thet feta af tackoffret 2854: förty/ koppar altaret som för HERranom stod/ war förlitet til bränneoffer/ spijsoffer 2855/ och til thet feta af tackoffer.

65. Och Salomo giorde på then tiden een högtijd/ och all Jsrael medh honom een stoor församling/ ifrå then gränson Hamath/ alt in til Egypti bäck 2856/ för HERranom wårom Gudh/ i siu dagar; och åter i siu dagar/ thet woro fiorton dagar. 2857

66. Och på ottonde dagen lät han folcket gå: och the wälsignade Konungen/ och gingo sina färde i sina hyddor/ glädiandes och frögdandes sigh öfwer alt thet goda som HERren medh sinom tienare David/ och medh sitt folck Jsrael giordt hade.

9. Capitel.

HERren syntes Salomo/ och sade sigh hafwa hördt hans böön/ om han wandrade för honom såsom hans fader David: annars skulle han vthrota Jsrael/ och bortkasta thet huset the hade bygdt honom/ v. 1. Och Salomo böd Hiram 20 städer/ för thet han hade hulpit til byggningen: men efter the icke behagade honom/ blef han betalt medh en skatt/ v. 10. Sedan bygde Salomo Gaser/ och flera befästningar/ v. 16. Och giorde the igenlefda Cananeer skattskyldiga/ v. 20. Han offrade om åhret tre resor/ v. 25. Han sände ock skep til Ophir; the förde honom mycket guld/ v. 26.

I. HERren synes Salomo/ och swarar til hans böön.

OCh tå Saloma hade fulbygdt HERrans huus/ och Konungs huset/ och alt thet hans hierta begärade/ och lust hade til at giöra: 2865

2. Syntes honom HERren annan gång/ såsom han honom synts hade i Gibeon. 2866

3. Och HERren sade til honom: Jagh hafwer hördt tina böön och begär/ som tu för migh bedit hafwer 2867: och helgat thetta huset som tu bygdt hafwer/ så at jagh skal sättia ther mitt namn 2882 til ewig tijd 2868/ och skola min ögon och mitt hierta wara ther altid.

4. Och tu/ om tu wandrar för migh/ såsom tin fader David wandrat hafwer/ medh rättsinnigt hierta/ och rättferdighet/ så at tu giör alt thet som jagh tigh budit hafwer/ och håller min budh och mina rätter:

5. Så wil jagh befästa tins rikes stool öfwer Jsrael i ewig tijd/ såsom jagh medh tin fader David talat hafwer/ och sagt: Tigh skal icke fattas en man på Jsraels stool. 2869

6. Hwar J ock wänden eder tilbaka ifrå migh/ J och edor barn/ och icke hållen min budh och rätter/ som jagh eder föresatt hafwer; och gången bort och tienen andra gudar/ och tilbedien them:

7. Så skal jagh vthrota Jsrael vthaf thet land/ som jagh them gifwit hafwer: och thet huset som jagh mino namne helgat hafwer/ skal jagh bortkasta ifrå mitt ansichte; och Jsrael skal wara til ett ordspråk/ och fabel ibland all folck. 2870

8. Och thetta huset skal förfalla/ så at alle the som gå ther fram om skola förvndra sigh/ och hwißla och säija: Hwij hafwer HERren thesso lande och thesso huse så giordt? 2871

9. Tå skal blifwa swarat: Therföre at the HERran sin Gudh öfwergifwit hade/ som theras fäder vthur Egypti land förde/ och tagit sigh andra gudar/ och tilbedit them/ och tient them; therföre hafwer HERren alt thetta onda låtit komma öfwer them.

II. Salomo biuder Hiram 20 städer för sin kostnad.

10. TÅ nu the tiugu åhr framlidne woro/ i hwilko Salomo the tw husen bygde/ som war HERrans huus/ och Konungs huset; 2872

11. Til hwilket Hiram Konungen i Tyro Salomo cedreträ/ och furoträ/ och guld/ efter alt hans begär skickade; tå gaf Konung Salomo Hiram tiugu städer i Galilea land. 2873

12. Och Hiram drog vthaf Tyro til at besee the städer som Salomo honom gifwit hade; och the behagade honom intet;

13. Och sade: Hwad är thetta för städer min broder/ som tu migh gifwit hafwer? Och han kallade them Cabuls land alt in til thenna dagh.

14. Och Hiram hade sändt Konungenom hundrade och tiugu centener guld.

15. Och thet är summan af skattenom som Konung Salomo vpbar/ til at byggia HERrans huus/ och sitt huus/ och Millo 2874/ och Jerusalems murar/ och Hazor/ och Megiddo/ och Gaser.

III. Bygger Gaser/ och andra befästningar.

16. TY Pharao Konungen i Egypten war vpkommen/ och hade wunnet Gaser/ och vpbrändt thet medh eld/ och slaget ihiäl the Cananeer som i staden bodde/ och hade gifwit honom sine dotter/ Salomos hustru/ til en skänck.

17. Altså bygde 2875 Salomo Gaser/ och thet nedra BethHoron;

18. Och Baalath/ och Thadmor vthi öknene/ i landet;

19. Och alla kornhuusstäder som Salomo hade/ och alla wagnsstäder/ och resenärsstäder/ och hwad som hälst han lust hade til at byggia/ i Jerusalem/ i Libanon/ och i hela landet/ som vnder hans wälde war.

IV. The igenlefde Cananeer blifwa skattskyldige.

20. OCh alt thet folcket som igen blef af the Amoreer/ Hetheer/ Phereseer/ Heveer/ och Jebuseer/ som icke woro af Jsraels barnom;

21. Theras barn/ som the läto igen blifwa efter sigh i landena/ hwilka Jsraels barn icke kunde til spillo gifwa/ them giorde Salomo skattskyldiga alt in til thenna dagh.

22. Men af Jsraels barnom giorde han ingen til träl 2876; vtan lät them wara krigsmän och sina tienare/ och Förstar/ och Riddare/ och öfwer hans wagnar/ och resenärar.

V. Salomos hofstat/ Gudztienst och skepsfart.

23. OCh the ämbetesmän som woro öfwer Salomos syslor/ woro femhundrat och femtijo/ som öfwer folcket rådde/ och alla syslor vthrättade. 2877

24. Och Pharaos dotter drog vp ifrå Davidz stadh/ vthi sitt huus/ som Salomo för henne bygdt hade 2878: tå bygde han ock Millo.

25. Och Salomo offrade tre resor om åhret 2879 bränneoffer/ och tackoffer på altaret 2880/ som han HERranom bygdt hade/ och rökte ther på för HERranom: och altså wardt huset redo.

26. Och Salomo giorde theslikes skep i Ezion Geber/ som widh Eloth ligger/ på strandene widh thet röda hafwet/ vthi the Edomeers land.

27. Och Hiram sände sina tienare til skeps/ som förstodo sigh på skep/ och til siös förfarne woro/ medh Salomos tienare.

28. Och the kommo til Ophir/ och hämtade ther fyrahundrat och tiugu centener guld/ och förde til Konung Salomo. 2881

10. Capitel.

TÅ Drottningen af Arabien hörde Salomos ryckte/ kom hon til at försökian medh gåtor/ v. 1. Och som hon såg all hans härlighet och wijsdom/ bekände hon/ at han öfwergick rycktet; och prisade Gudh/ v. 4. Hon gaf Salomo 120 centener guld; mycket specerij och ädla ftenar/ v. 10. Han gaf henne igen alt thet hon begärade/ och ther til andra skäncker/ v. 13. Salomo hade stoor inkomst på guld; och lät giöra spetsar och sköldar af

guld/ v. 14. Theslikes en stool af Elphenbeen/ bedragen medh guld/ v. 18. Altså öfwergick han här medh alla Konungar/ at månge åstundade see och tala medh honom/ v. 23. Silfwer war i hans tijd så mycket som stenar i Jerusalem/ v. 27.

I. Drottningens af rika Arabien resa til Salomo; samtal/ skäncker och afresa.

OCh tå Salomos ryckte af HERrans namn kom för Drottningen af rika Arabien/ kom hon til at försökia honom medh gåtor. 2883 2896

2. Och hon kom til Jerusalem medh en ganska stoor skara/ medh Cameler som specerij båro/ och medh mycket guld/ och ädla stenar: och tå hon kom in til Konung Salomo/ talade hon medh honom alt thet hon sigh föresatt hade.

3. Och Salomo sade henne thet alt: och Konungenom war intet fördolt/ thet han henne icke säija kunde.

4. Tå nu Drottningen af rika Arabien såg all Salomos wijsdom/ och thet huus som han bygdt hade;

5. Och rätterna på hans bord/ och hans tienares boningar/ och hans tienares ämbeter/ och theras kläder/ och hans skänckeswänner/ och hans bränneoffer/ som han i HERrans huus offrade/ kunde hon icke länger hålla sigh;

6. Och sade til Konungen: Alt thet jagh i mitt land vthaf titt wäsende/ och af tin wijsdom hördt hafwer/ thet är sant.

7. Och jagh hafwer icke welat trodt thet/ til thes jagh är kommen/ och hafwer thet medh min ögon sedt: och sij/ migh är icke hälftena sagt. Tu hafwer meer wijsdom och rikedomar än rycktet är/ som jagh hördt hafwer.

8. Salige äro tine män/ och tine tienare som altid för tigh stå/ och höra tin wijsdom.

9. Lofwad ware HERren tin Gudh som til tigh lust haft hafwer/ så at han tigh på Jsraels stool satt hafwer; therföre at HERren älskar Jsrael i ewig tijd/ och hafwer satt tigh til Konung/ at tu rätt och redelighet giöra skalt.

10. Och hon gaf Konungenom hundrade och tiugu centener guld/ och ganska mycket specerij/ och ädla stenar: ther kom icke sedan så mycket specerij/ såsom Drottningen af rika Arabien Konung Salomo gaf.

11. Ther til the Hirams skep/ 2884 som guld förde af Ophir/ förde ock så ganska mycket hebenträ 2897/ och ädla stenar.

12. Och Konungen lät giöra af hebenträ pelare i HERrans huus/ och i Konungs huset/ och harpor och psaltare för sångare: ther kom icke sedan så mycket hebenträ/ wardt eij heller sedt/ alt in til thenna dagh. 2885

13. Och Konung Salomo gaf Drottningene af rika Arabien/ alt thet hon begärade och beddes; förvthan thet han gaf henne af sigh sielf: och hon wände om/ och drog medh sina tienare i sitt land igen.

II. Salomos inkomst i guld/ och annan härlighet.

14. MEn thet guld som Salomo inkom åhrliga/ war til wigt sexhundrat sex och sextijo centener: 2886

15. Förvthan thet af krämare och köpmän/ och af apothekare/ och ifrå the nästa Konungar/ och ifrå the yppersta i landet kom.

16. Och Konung Salomo lät giöra twhundrat spetsar af bästa guld; sexhundrat stycke guld lät han til hwar

spets:

17. Och tryhundrat skölder 2887/ af bätsta guld; ju try pund guld til hwar sköld. Och Konungen lade them vthi thet huset af Libanons skogh.

18. Och Konungen giorde en stoor stool af elphenbeen/ och bedrog honom medh ädlasta guld. 2888

19. Och stolen hade sex trappor; och hufwudet af stolen war rundt baak til/ och woro stolpar på båda sidor widh sätet/ och tw leijon stodo widh stolparna.

20. Och tolf leijon stodo på the sex trappor på båda sidor: sådant är icke giordt i något Konungarike.

21. All Konung Salomos dryckekar woro af guld; och all käril vthi huset af Libanons skogh woro ock så af klart guld: förty/ silfwer achtade man intet i Salomos tijd:

22. Ty Konungens skep 2889/ som til hafs foro medh Hirams skep/ kommo en gång i hwar try åhr/ och förde guld/ silfwer/ elphenbeen/ apor/ och påfoglar.

23. Altså wardt Konung Salomo större medh rikedomar och wijsdom/ än alle Konungar på jordene. 2890

24. Och all werlden begärade see Salomo/ at the måtte höra then wijshet/ som Gudh honom i hans hierta gifwit hade. 2891

25. Och alle båro honom skäncker/ silfwer och gyldene tygh/ kläder och harnesk/ örter/ hästar/ mular/ hwart åhr.

26. Och Salomo drog tilhopa wagnar och resenärar/ så at han hade tusende och fyrahundrat wagnar/ och tolftusend resenärar 2892: och han lät them vthi wagnsstäderna 2893/ och när Konungenom i Jerusalem.

27. Och Konungen giorde at silfwer i Jerusalem war så mycket som stenar/ och cedreträ så mycket som mulbärträ i dalarna. 2894

28. Och man förde hästar vthur Egypten til Salomo/ och allahanda waror: och Konungens köpmän köpte samma waror; 2895

29. Och förde them vthur Egypten: hwar wagn för sexhundrat silfpenningar/ och hwar häst för hundrade och femtijo. Altså förde man them ock til alla the Hetheers Konungar/ och til the Konungar i Syrien/ genom theras hand.

11. Capitel.

MEn Salomo tog sigh främmande qwinnor til hustrur; the bedrogo honom til at wandra efter andra gudar/ v. 1. Therföre wardt HERren wredh/ och sade at han wille rifwa riket ifrå hans son/ och lefwa honom allena een slächt/ v. 9. Vpwäckte honom så mootståndare: Hadad/ v. 14. Reson/ v. 23. Och Jerobeam/ v. 26. Och lät Ahia Propheten tilsäija Jerobeam/ at han wille gifwa honom the tijo slächter/ och stadfästan riket/ om han wandrade i hans budh/ v. 29. Men tå Salomo foor efter at dräpa honom/ flydde han in i Egypten/ v. 40. Salomo blef död/ och hans son Rehabeam Konung i hans stadh/ v. 43.

I. Salomo tager främmande qwinnor/ och drifwer afguderij.

MEn Konung Salomo älskade många vthländska qwinnor/ Pharaos dotter/ och Moabitiskor/ Ammonitiskor/ Edomitiskor/ Zidonitiskor/ och Hetheerskor:

2. Af sådana folck ther HERren Jsraels barnom om sagt hade: Går icke til them/ och läter them icke komma til eder/ the warda förwisso bewekande edor hierta efter sina gudar 2898: til thessa gaf sigh Salomo/ til at älska them.

3. Och han hade siwhundrat hustrur/ Förstinnor/ och tryhundrat frillor: och hans hustrur bewekte hans hierta.

4. Och tå han nu gammal war/ bewekte hans hustrur 2899 hans hierta efter främmande gudar 2918/ så at hans hierta icke war fulleliga medh HERranom 2919 hans Gudh/ såsom hans faders Davidz hierta.

5. Altså wandrade Salomo efter Asthoreth 2900 theras Gudh af Zidon/ och Milcom the Ammoniters styggelse. 2901

6. Och Salomo giorde thet ondt war för HERranom/ och följde icke HERran aldeles/ såsom hans fader David.

7. Tå bygde Salomo en högd til Chemos 2902 the Moabiters styggelse/ på berget som för Jerusalem ligger; och til Molech the Ammoniters styggelse.

8. Altså giorde Salomo allom sinom vthländskom hustrum/ the ther för sina gudar rökte och offrade.

II. HERren wredgas/ och wil taga riket ifrå Salomo.

9. OCh HERren wardt wredh på Salomo/ at hans hierta ifrå HERranom Jsraels Gudh afwändt war/ then honom twå gångor synts hade; 2903

10. Och honom här om budit hade/ at han icke skulle wandra efter andra gudar/ och hade doch icke hållit thet honom HERren budit hade. 2904

11. Therföre sade HERren til Salomo: Efter sådant är skedt medh tigh/ och tu hafwer mitt förbund och min budh icke hållet/ som jagh tigh budit hafwer/ så wil jagh ock rifwa riket ifrå tigh 2905/ och gifwa thet tinom tienare: 2906

12. Doch i tin tijd wil jagh icke giöra thet/ för tin fader Davidz skul; vtan af tins sons hand wil jagh rifwa thet: 2907

13. Doch wil jagh icke alt riket afrifwa: ena slächt wil jagh gifwa tinom son/ för min tienares Davidz skul/ och för Jerusalems skul/ thet jagh vthwaldt hafwer.

III. Vpwäcker Salomo mootståndare. Hadad.

14. OCh HERren vpwäckte Salomo en fienda/ Hadad then Edomeen/ af Konungsligo sädh/ hwilken war i Edom.

15. Ty tå David war i Edom 2908/ och Joab then häärhöfwitzmannen drog vp til at begrafwa the slagna/ slog han alt thet mankön war i Edom 2909:

16. Förty/ Joab blef ther sex månader/ och hele Jsrael/ in til thes han vthrotade alt thet mankön war i Edom.

17. Tå flydde Hadad/ och medh honom några män Edomeer af hans faders tienare/ så at the kommo vthi Egypten: men Hadad war en vng dräng.

18. Och the stodo vp ifrå Midian/ och kommo til Paran/ och togo män medh sigh vthaf Paran/ och kommo vthi Egypten til Pharao Konungen i Egypten: han gaf honom ett huus/ och förenämnd spijs/ och fick honom

ett land in.

19. Och Hadad fan stora nådh för Pharao/ så at han ock gaf honom sina hustrus Drottningenes Thahpenes syster til hustru.

20. Och Thahpenes syster födde honom Genubath sin son: och Thahpenes födde honom vp i Pharaos huus; så at Genubath war i Pharaos huse ibland Pharaos barn.

21. Tå nu Hadad hörde vthi Egypten/ at David afsomnad war medh sina fäder/ och at Joab häärhöfwitzmannen war död/ sade han til Pharao: Lät migh draga i mitt land.

22. Pharao sade til honom: Hwad fattas tigh när migh/ at tu wilt draga til titt land? Han sade: Jntet; vtan lät migh fara.

23. Än vpwäckte honom Gudh en fienda/ Reson ElJada son/ hwilken ifrå sin herra HadadEser Konungenom i Zoba flydd war;

24. Och församlade emot honom män/ och wardt en höfwitzman för krigsknechtar/ then tijd David slog them ihiäl 2910: och drogo til Damascon/ och bodde ther/ och woro rådande i Damascon.

25. Och han war Jsraels fiende så länge Salomo lefde. Thet är then skadan som Hadad led: therföre hade han een wämjelse emot Jsrael/ och blef rådandes i Syrien.

Jerobeam.

26. Ther til Jerobeam Nebat son/ en Ephrateer af Zareda/ Salomos tienare/ och hans moder heet Zeruga/ een enkia; hof ock så handena vp emot Konungen. 2911

27. Och thetta är saken hwarföre han vphof handena emot Konungen: tå Salomo bygde Millo/ 2912 slöt han igen ett gaap på sins faders Davidz stadh.

28. Och Jerobeam war en stridsam man: och tå Salomo såg/ at mannen war snäll/ satte han honom öfwer alla Josephs huus vthskylder.

IV. Ahia til süger Jerobeam the tijo slächter.

29. MEn thet begaf sigh på then tiden/ at Jerobeam gick vthaf Jerusalem/ och Propheten Ahia af Silo fan honom på wägenom: och han hade en ny mantel vppå; och the woro både allena på markene.

30. Och Ahia fattade then nya mantelen/ som han på hade/ och ref honom sönder i tolf stycker:

31. Och sade til Jerobeam: Tag tijo stycker til tigh: förty/ så säger HERren Jsraels Gudh: Sij/ jagh skal rifwa riket vthu Salomos hand/ och gifwa tigh tijo slächter: 2913

32. Een slächt skal han hafwa för min tienare Davidz skul 2914/ och för staden Jerusalem skul/ then jagh vthwaldt hafwer vthur alla Jsraels slächter:

33. Therföre at the hafwa öfwergifwit migh/ och tilbedit Asthoreth the Zidoniers gudh; Chemos the Moabiters gudh/ och Milcom Ammons barnas gudh/ och icke wandrat i mina wägar/ så at the måtte giordt hwad migh behagade; min budh och rätter/ såsom David hans fader.

34. Jagh wil ock icke taga hela riket vthu hans hand; vtan jagh wil giöra honom til en Första i hans lifstijd/ för David min tienare skul/ then jagh vthwaldt hafwer/ then min budh och rätter hållet hafwer:

35. Vthu hans sons hand wil jagh taga riket/ och wil gifwa tigh tijo slächter;

36. Och hans son ena slächt/ på thet min tienare David ju alstädes hafwer ena lychto 2915 för migh vthi then staden Jerusalem/ then jagh migh vthwaldt hafwer/ at jagh mitt namn ther sättia skulle.

37. Så wil jagh nu taga tigh/ at tu skalt råda öfwer alt thet titt hierta begärar; och skalt wara Konung öfwer Jsrael.

38. Om tu nu wilt höra alt thet jagh tigh biudandes warder/ och wandra i mina wägar/ och giöra hwad migh behagar/ så at tu håller mina rätter och budh/ såsom min tienare David giordt hafwer/ så wil jagh wara medh tigh/ och byggia tigh ett beståndigt huus/ såsom jagh David bygdt hafwer/ och wil gifwa tigh Jsrael:

39. Och wil ther medh förnedra Davidz sädh; doch icke til ewig tijd.

V. Jerobeam flyr in i Egypten.

40. MEn Salomo foor efter at dräpa Jerobeam. Tå stod Jerobeam vp/ och flydde vthi Egypten til Sisak Konungen i Egypten/ och blef i Egypten til thes Salomo blef död.

41. Hwad meer af Salomo säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ och hans wijsdom/ thet är skrifwit i Chrönicon 2916 om Salomo.

42. Men tiden som Salomo war Konung i Jerusalem/ öfwer hela Jsrael/ war fyratijo åhr.

VI. Salomo blifwer död.

43. OCh Salomo afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen vthi sins faders Davidz stadh: och hans son Rehabeam wardt Konung i hans stadh. 2917

12. Capitel.

NÄr nu folcket war församlat til at giöra Rehabeam til Konung/ begärade the lisa på then tunga som Salomo them pålagdt hade/ v. 1. Rehabeam gick til rådz medh sina tienare: the äldste rådde honom swara folckena wäl/ v. 6. Men the vnge hårdt/ v. 9. Tå folcket kom igen/ swarade han them hårdt/ efter the vngas rådh/ v. 12. När folcket thet såg/ föllo the tijo slächter ifrå honom/ v. 16. Och satte Jerobeam sigh til Konung/ v. 20. Rehabeam wille medh krijg twinga them vnder sigh igen; men HERren förböd honom thet/ v. 21. Jerobeam vprättade een ny Gudztienst medh twå gyldene kalfwar; och kom Jsrael til at synda/ v. 26.

I. Rehabeam blifwer Konung; och folcket begärar förskoning på sina vthlagor.

OCh Rehabeam drog til Sichem: förty/ hela Jsrael war kommen til Sichem/ til at giöra honom til Konung. 2920

2. Och tå Jerobeam Nebat son thet hörde/ ther han ännu i Egypten war/ tijt han för Konung Salomo flydd war/ kom han igen vthur Egypten. 2921

3. Och the sände bort/ och läto kalla honom. Och Jerobeam samt medh hela Jsraels menighet kommo/ och talade medh Rehabeam/ och sade:

4. Tin fader hafwer giordt wårt ook förswårt; så giör nu tu then hårda tiensten/ och thet swåra oket lättare/ thet han oß pålagdt hafwer/ så wilje wij wara tigh vnderdånige.

5. Men han sade til them: Går edra färde in til tredie dagen/ och kommer så til migh igen. Och folcket gick

sina färde.

II. Rehabeam går til rådz medh the äldsta/ och the vnga; och gifwer folcket ett hårdt swar.

6. OCh Konung Rehabeam hölt rådh medh the äldsta/ som för hans fader Salomo stodo/ tå han lefde/ och sade: Huru råden J/ at wij måge gifwa thesso folckena swar?

7. The sade til honom: Om tu i thenna dagh giör thesso folckena een tienst/ och är them til wilja/ och hörer them/ och gifwer them godh ord/ så blifwa the tigh vnderdånige så länge tu lefwer.

8. Men han öfwergaf the äldstas rådh 2922/ som the honom gifwit hade; och hölt ett rådh medh the vnga som medh honom vpwäxte woro/ och för honom stodo.

9. Och han sade til them: Hwad råden J/ thet wij thesso folckena swara skole/ som til migh sagt hafwa: Giör thet oket lättare som tin fader vppå oß lagt hafwer?

10. Och the vnge/ som medh honom vpwäxte woro/ sade til honom: Til folcket som til tigh säger; tin fader hafwer giordt wårt ook förswårt/ giör tu oß thet lättare/ skalt tu säija: Mitt minsta finger skal tiockare wara än mins faders länder:

11. Min fader hafwer lagt på eder ett swårt ook; men jagh skal ännu föröka thet öfwer eder: min fader hafwer tuchtat eder medh gißlar; jagh skal tuchta eder medh scorpioner.

12. Altså kom Jerobeam medh allo folckena til Rehabeam på tredie dagen/ såsom Konungen talat hade/ och sagt: Kommer igen til migh på tredie dagen.

13. Och Konungen gaf folckena ett hårdt swar; och öfwergaf thet rådh som the äldste honom gifwit hade;

14. Och talade medh them efter the vngas rådh/ och sade: Min fader hafwer giordt edart ook swårt; men jagh wil ännu meer föröka thet öfwer eder: min fader hafwer tuchtat eder medh gißlar; men jagh skal tuchta eder medh scorpioner.

15. Altså hörde Konungen intet folcket: ty HERren wände thet så 2932/ på thet han skulle stadfästa sitt ord/ som HERren genom Ahia af Silo sagt hade til Jerobeam Nebat son. 2923

III. The tijo slächter affalla ifrå Rehabeam/ och giöra Jerobeam sigh til Konung.

16. TÅ nu hele Jsrael såg/ at Konungen intet wille höra them/ gaf folcket Konungenom ett swar/ och sade: Hwad deel hafwe wij i David/ eller arf i Jsai son 2924? Jsrael gack i tina hyddor: så see nu tu til titt huus David. Altså gick Jsrael i sina hyddor.

17. Så at Rehabeam rådde allenast öfwer the Jsraels barn som bodde i Juda städer. 2925

18. Och tå Konung Rehabeam sände åstadh Adoram räntomästaren/ kastade hele Jsrael honom ihiäl medh stenar: men Konungen Rehabeam steg medh hast på en wagn/ och flydde til Jerusalem.

19. Altså föll Jsrael ifrå Davidz huus alt in til thenna dagh. 2926

20. Tå nu hele Jsrael hörde/ at Jerobeam war igenkommen/ sände the bort/ och läto kalla honom til alla menighetena/ och giorde honom til Konung öfwer hela Jsrael: och ingen följde Davidz huus/ vtan Juda slächt allena.

IV. Rehabeam rustar sigh til krigs moot honom; men Semaja nekar thet.

21. OCh tå Rehabeam kom til Jerusalem/ församlade han hela Juda huus/ och BenJamins slächt/ hundrade och ottatijo tusend vnga stridsamma män/ til at strida emot Jsraels huus/ och draga riket igen til Rehabeam Salomos son. 2927

22. Men Gudz ord kom til then Gudz mannen Semaja/ och sade:

23. Tala til Rehabeam Salomos son/ Juda Konung/ och til hela Juda huus/ och BenJamin/ och til thet andra folcket/ och säg:

24. Thetta säger HERren: J skolen icke draga vp/ och strida emot edra bröder Jsraels barn: hwar och en gånge åter heem; ty thetta är skedt af migh. Och the lydde HERrans ord/ och wände om/ och gingo sin wägh/ såsom HERren sagt hade.

25. Men Jerobeam bygde Sichem på Ephraims berg/ och bodde ther vthi/ och drog tädan vth/ och bygde Pnuel. 2928

V. Jerobeam vprättar twå gyldene kalfwar.

26. MEn Jerobeam tänckte i sitt hierta: Nu warder riket fallandes til Davidz huus igen:

27. Om thetta folck skal gå tijt vp/ til at offra i HERrans huus i Jerusalem/ och thetta folckets hierta warder sigh wändandes til theras herra Rehabeam Juda Konung/ och slå migh ihiäl/ och falla igen til Rehabeam Juda Konung.

28. Och Konungen hölt ett rådh/ och giorde twå gyldene kalfwar/ och sade til them: Thet är eder förtungt gå vp til Jerusalem: sij/ ther är tin Gudh Jsrael/ som tigh vthur Egypti land fördt hafwer. 2929

29. Och satte en thera i BethEl/ och then andra i Dan. 2930

30. Och thet wardt til synd: ty folcket gick bort för them ena/ alt in til Dan.

31. Han giorde ock så ett högdars huus/ och giorde Prester vthaf the ringesta i folcket 2933 2931/ the icke af Levi barnom woro.

32. Och han giorde een högtijd/ på femtonde dagen i ottonde månadenom/ såsom then högtiden i Juda/ och offrade på altarena: så giorde han i BethEl/ at man offrade kalfwomen som han giordt hade: och skickade i BethEl Prester til högderna som han giordt hade.

33. Och offrade på altaret/ som han giordt hade i BethEl/ på femtonde dagen i ottonde månadenom/ hwilken han vthu sitt hierta vptänckt hade: och giorde Jsraels barnom högtider/ och offrade på altaret/ thet man rökia skulle.

13. Capitel.

TÅ nu Jerobeam offrade i BethEl/ kom en Gudz man och propheterade/ at en Konung medh tiden skulle offra högdernas Prester på thet altaret/ v. 1. Jerobeam räckte vth sin hand/ och böd tagan fatt; tå förtorkades hon. Men Propheten bad för honom/ och hon blef bättre/ v. 4. Tå böd Konungen honom heem; men han wille intet; ty HERren hade förbudit honom thet/ v. 7. När han war sin koos/ kallade en gammal Prophet honom tilbaka/ föregifwandes HERrans befalning: honom följde han/ v. 11. Men efter han giorde emot HERrans budh/ kom ett leijon sedan/ och ref honom ihiäl/ v. 20. Then gamle Propheten begrof honom/ och begärade läggias i samma graf: ty hans ord skulle medh tiden fulkomnas/ v. 26.

I. En Gudz man propheterar emot altaret i BethEl.

OCh sij/ en Gudz man kom af Juda/ genom HERrans ord til BethEl. Och Jerobeam stod widh altaret til at rökia.

2. Och han ropade emot altaret genom HERrans ord/ och sade: altare/ altare/ så säger HERren: Sij/ Davidz huse skal warda född en son/ benämnd Josia/ han skal på tigh offra högdernas Prester som på tigh rökia/ och skal vpbränna menniskio been på tigh. 2934

3. Och han gaf på then dagen ett tekn/ och sade: Thetta är teknet at HERren thetta talat hafwer: sij/ altaret skal remna/ och askan/ som ther på är/ skal förspillas.

II. Jerobeams hand förwisnar: Propheten beder/ och hon blifwer bättre.

4. TÅ nu Konung Jerobeam hörde ordet af then Gudz mannen som emot altaret i BethEl ropade/ räckte han vth sin hand widh altaret/ och sade: Tager fatt på honom: och hans hand förtorkades som han emot honom vthräckt hade; och han kunde icke draga henne igen til sigh.

5. Och altaret remnade/ och askan wardt förspild af altaret/ efter teknet som Gudz mannen genom HERrans ord gifwit hade.

6. Och Konungen swarade/ och sade til then Gudz mannen: Bed HERrans tins Gudz ansichte/ och bed för migh 2935/ at min hand kommer til migh igen. Tå bad Gudz mannen HERrans ansichte/ och Konungens hand kom til honom igen/ och wardt såsom hon tilförene war.

III. Jerobeam biuder Propheten heem; men han wil intet.

7. OCh Konungen talade medh Gudz mannenom: Kom heem medh migh/ och wederqweck tigh; jagh wil gifwa tigh en skänck.

8. Men Gudz mannen sade til Konungen: Om tu än gåfwe migh halft titt huus/ så ginge jagh doch icke medh tigh; ty jagh wil i thetta rum intet brödh äta/ eller watn dricka.

9. Ty så är migh genom HERrans ord budit/ och sagt: Tu skalt intet brödh äta/ och intet watn dricka/ och icke komma then samma wägen tilbaka igen som tu gånget hafwer.

10. Och han gick sina färde en annan wägh/ och kom icke then wägen tilbaka igen/ som han til Beth El kommen war.

IV. Propheten blifwer bedragen af en annan Prophete; och straffad för ohörsamhet.

11. MEn i BethEl bodde en gammal Prophete/ til honom kommo hans söner/ och förtälde honom all werck/ som Gudz mannen på then dagen giordt hade i BethEl/ och the ord som han til Konungen sagt hade.

12. Och theras fader sade til them: Hwilken wägen hafwer han faret? Och hans söner wijste honom wägen som Gudz mannen faret hade/ then af Juda kommen war.

13. Men han sade til sina söner: Sadler migh åsnan: och tå the hade sadlat honom åsnan/ red han ther vppå;

14. Och drog efter Gudz mannen/ och fan honom sittiandes vnder een eek/ och sade til honom: Äst tu then Gudz mannen som af Juda kommen äst? Han sade: Ja.

15. Han sade til honom: Kom medh migh heem/ och ät brödh.

16. Han sade: Jagh kan icke wända om medh tigh/ och komma medh tigh: jagh wil eij heller brödh äta/ eller watn dricka medh tigh på thetta rum:

17. Ty medh migh är talat wordet genom HERrans ord: Tu skalt ther hwarken brödh äta/ eller watn dricka: tu skalt icke gå then wägen tilbaka igen/ som tu tijt gången äst.

18. Han sade til honom: Jagh är ock en Prophete såsom tu/ och en Ängel hafwer talat medh migh genom HERrans ord/ och sagt: haf honom heem medh tigh igen/ at han må brödh äta/ och watn dricka. Men han lög för honom.

19. Och han förde honom tilbaka igen/ så at han åt brödh/ och drack watn i hans huus.

20. Och widh the såto til bordz/ kom HERrans ord til Propheten som honom hade tilbaka haft:

21. Och han ropade til then Gudz mannen/ som af Juda kommen war/ och sade: Thetta säger HERren: Therföre at tu hafwer HERrans mun ohörig warit/ och hafwer icke hållet thet budh som HERren tin Gudh tigh budit hafwer;

22. Och hafwer omwändt/ ätit brödh/ och watn druckit på thet rum ther han tigh om sade: Tu skalt ther hwarken brödh äta/ eller watn dricka; skal tin lekamen icke komma vthi tina fäders graf. 2938

23. Och sedan han brödh ätit/ och drucket hade/ sadlade man åsnan åth then Propheten/ som han igen haft hade.

24. Och tå han bort drog/ fan honom ett leijon 2936 på wägenom/ och drap honom; och hans kropp låg kastad på wägen; och åsnen stod jämte honom/ och leijonet stod när kroppenom.

25. Och tå ther gick folck fram om/ sågo the kroppen på wägen kastad; och leijonet ståndandes när kroppen: och the kommo och sade thet i stadenom/ ther then gamle Propheten vthi bodde.

V. Then andre Propheten begrafwer honom; och han lägges ock i samma graf.

26. TÅ Propheten thet hörde/ som honom igen haft hade/ sade han: Thet är then Gudz mannen/ som HERrans mun ohörig war; therföre hafwer HERren gifwit honom leijonena/ thet hafwer sönderkrossat. honom och dräpit/ efter thet ord som HERren honom sagt hade.

27. Och sade til sina söner: Sadler migh åsnan. Och the sadlade.

28. Tå drog han tijt/ och fan hans kropp kastad på wägen/ och åsnan och leijonet ståndande ther jämte kroppen: leijonet hade intet ätit af kroppen/ och eij heller rifwit åsnan.

29. Tå tog Propheten then Gudz mansens kropp vp/ och lade honom på åsnan/ och förde honom tilbaka igen: och kom vthi then gamla Prophetens stadh/ at the måtte begråta honom/ och begrafwan.

30. Och han lade kroppen vthi sina graf/ och the begreto honom: Ach! min broder.

31. Och tå the hade begrafwet honom/ sade han til sina söner: När jagh döör/ så begrafwen migh i the grafwene som then Gudz mannen vthi begrafwen är/ och lägger min been jämte widh hans been:

32. Förty/ thet warder skeendes som han emot altaret i BethEl genom HERrans ord ropat hafwer/ och emot all högders huus/ som i Samarie städer äro.

VI. Jerobeam bättrar sigh intet af thessa tekn.

33. MEn sedan thetta skedt war/ wände Jerobeam sigh intet ifrå sin onda wägh; vtan förwände sigh/ och giorde Prester til högderna/ vthaf the ringesta i folcket 2937: hwilken honom täcktes/ honom fylte han handena/ och han wardt Prester til högderna.

34. Och thetta wardt Jerobeams huse til synd/ at han skulle förderfwas och förgiöras af jordene.

14. Capitel.

SAmma tijd war Jerobeams son Abia siuk; Jerobeam sände sina hustru til Ahia Propheten ther om/ v. 1. Ahia förkunnade henne af HERrans vppenbarelse thet straff som Jerobeams huus och hela Jsrael förestod/ för hans synder skul/ samt Abia ändalycht/ v. 5. Tå hon kom heem blef pilten död/ v. 17. Och sedan Jerobeam/ tå han 22 åhr regerat hade/ v. 19. Rehabeam regerade 17 åhr/ och giorde thet ondt war/ v. 21. Men i femte åhrena hans rikes/ kom Sisak Konungen i Egypten/ och tog bort alla håfwor vthu templet och Konungs husena/ som Salomo ther infördt hade/ v. 25. Rehabeam blef död/ och hans son Abiam Konung/ v. 31.

I. Jerobeam sänder sin hustru til Ahia om sin siuka son.

PÅ then tiden war Abia Jerobeams son kranck.

2. Och Jerobeam sade til sina hustru: Statt vp och förkläd tigh/ så at ingen kan märckia at tu äst Jerobeams hustru: och gack bort til Silo; sij/ ther är then Propheten Ahia/ then migh sade/ at jagh skulle warda Konung öfwer thetta folck. 2939

3. Och tag medh tigh tijo brödh/ och kakor/ och ett käril medh hannog/ och gack til honom/ at han må säija tigh huru medh piltenom gå skal.

4. Och Jerobeams hustru giorde så/ och stod vp/ och gick bort til Silo/ och kom i Ahia huus: men Ahia kunde intet see; ty hans ögon woro mörk worden för ålder skul.

5. Men HERren sade til Ahia: Sij/ Jerobeams hustru kommer/ at hon skal fråga ett ärende af tigh om sin son/ ty han är kranck: så tala nu tu medh henne så och så. Tå hon nu inkom/ hölt hon sigh främmande.

II. Ahia propheterar moot Jerobeam och Jsrael/ för theras synder skul.

6. SOm nu Ahia hörde dönen af hennes fötter widh hon ingick/ sade han: Kom hijt in tu Jerobeams hustru; hwij håller tu tigh så främmande? Jagh är sänder til tigh ett hårdt bodskap.

7. Gack bort och säg Jerobeam: Så säger HERren Jsraels Gudh: Jagh hafwer vphögt tigh vthu folckena/ och satt tigh til en Första öfwer mitt folck Jsrael;

8. Och hafwer rifwet riket ifrå Davidz huus/ och gifwet thet tigh: men tu hafwer intet warit såsom min tienare David/ then min budh hölt/ och wandrade efter migh medh allo hierta 2949/ så at han giorde hwad migh liuft war;

9. Och tu hafwer illa giordt öfwer alla the som för tigh warit hafwa: tu hafwer gånget bort/ och giordt tigh andra gudar/ och guten beläte/ at tu skulle reta migh til wrede; och hafwer kastat migh baak om tin rygg:

10. Och sij/ jagh skal låta komma olycko öfwer Jerobeams huus/ och förgiöra af Jerobeam ock then vppå wäggena pissar 2940; then innelychta 2941 och then igenlefda 2950 i Jsrael/ och skal vthsopa Jerobeams huus efterkommande 2942/ såsom man träck vthsopar/ til thes thet blifwer alt vthe medh honom.

11. Then som af Jerobeam döör i stadenom/ honom skola hundarna äta: men then som döör på markene/ honom skola himmelens foglar äta: ty HERren hafwer thet sagt.

12. Så statt nu vp/ och gack heem: och tå tin foot träder in i staden/ skal pilten blifwa död.

13. Och hela Jsrael skal begråta honom/ och skola begrafwan; ty thenne allena af Jerobeam skal til grafwa komma: förty/ något godt är funnet i honom för HERranom Jsraels Gudh/ i Jerobeams huus.

14. Och HERren skal vpwäckia en Konung öfwer Jsrael/ han skal vthrota Jerobeams huus på then dagen: och hwad är thet nu allaredo skeer?

15. Och HERren skal slå Jsrael/ såsom rören böijes i watnena; och skal vthryckia Jsrael vthu thesso goda landena/ som han theras fäder gifwit hafwer/ och skal förströ them bort öfwer älfwena 2943; therföre at the hafwa giordt sigh lundar til at förtörna HERran.

16. Och skal öfwergifwa Jsrael/ för Jerobeams synd skul/ hwilken syndat hafwer/ och kommet Jsrael til at synda. 2944

III. Abia blifwer död; ock hans fader Jerobeam.

17. OCh Jerobeams hustru stod vp/ gick/ och kom til Thirza: och tå hon kom til tröskelen åth huset/ blef pilten död.

18. Och the begrofwo honom/ och hele Jsrael begreto honom/ efter HERrans ord/ som han genom sin tienare Propheten Ahia talat hade.

19. Hwad meer om Jerobeam säijande är/ huru han stridde och regerade; sij/ thet är skrifwit i Jsraels Konungars Chrönico.

20. Tiden som Jerobeam regerade/ war tw och tiugu åhr: och han afsomnade medh sina fäder. Och hans son Nadab wardt Konung i hans stadh.

IV. Rehabeams regemente/ och afguderij beskrifwes.

21. SÅ war nu Rehabeam Salomos son Konung i Juda: ett och fyratijo åhr gammal war Rehabeam tå han wardt Konung; och regerade i siuton åhr i Jerusalem/ i them stadenom som HERren vthwaldt hade vthur alla Jsraels slächter/ at han skulle sättia ther sitt namn vthi. Hans moder heet Naama/ een Ammonitiska. 2945

22. Och Juda giorde thet ondt war för HERranom/ och rette honom mera än alt thet theras fäder giordt hade/ medh theras synder som the giorde.

23. Ty the bygde sigh ock så högder/ stodar och lundar på alla höga backar/ och vnder all gröön träå.

24. Och woro theslikes råffare 2951 i landena; och the giorde all Hedningarnas styggelse/ som HERren för Jsraels barn fördrifwit hade.

V. Sisak Konungen i Egypten skiöflar Jerusalems tempel.

25. MEn i femte Konung Rehabeams åhre/ drog Sisak Konungen i Egypten vp emot Jerusalem; 2946

26. Och tog vth the håfwor vthu HERrans huus/ och vthu Konungs huset/ och alt thet som ther tagas kunde; och tog alla gyldene sköldar/ som Salomo hade giöra låtit. 2947

27. J hwilkas stadh Konung Rehabeam lät giöra koppar sköldar/ och befalte them vnder the öfwersta drawanternas hand/ som dörena wachtade för Konungs huset.

28. Och så ofta Konungen gick in vthi HERrans huus/ båro drawanterna them; och hade them åter vthi drawantakamaren igen.

29. Hwad nu meer af Rehabeam säijande är/ och alt thet han giordt hafwer; sij/ thet är skrifwit i Juda Konungars Chrönico. 2948

30. Men emellan Rehabeam och Jerobeam war örlig så länge the lefde.

VI. Rehabeam blifwer död.

31. OCh Rehabeam afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen medh sina fäder vthi Davidz stadh: och hans moder heet Naama/ een Ammonitiska. Och hans son Abiam wardt Konung i hans stadh.

15. Capitel.

ABiam regerade i try åhr/ och giorde thet ondt war/ såsom hans fader/ v. 1. Efter honom regerade Asa hans son i 41 åhr/ och giorde thet HERranom behagade/ v. 9. Han dorttog alla afgudar/ och införde hwad helgat war i HERrans huus/ v. 12. Emot honom drog Baesa Jsraels Konung vp/ och bygde Rama. Tå sände Asa en skatt til Konung Benhadad i Syrien; och han förhindrade Baesa ifrå sitt vpsåt/ v. 17. Efter Asa wardt Josaphat Konung/ v. 24. Men i Jsrael blef Nadab Konung efter Jerobeam; regerade i tw åhr/ och giorde thet ondt war/ v. 25. Therföre kom Baesa/ drap honom/ wardt Konung/ och vthrotade Jerobeams huus/ v. 27. Baesa giorde ock thet ondt war/ v. 33.

I. Abiam blifwer Konung i Juda.

PÅ adertonde åhrena Konung Jerobeams Nebat sons/ wardt Abiam Konung i Juda; 2952

2. Och regerade try åhr i Jerusalem. Hans moder heet Maacha Abisaloms dotter. 2953

3. Och han wandrade i alla sins faders synder/ som han för honom giordt hade: och hans hierta war icke rättsinnigt til HERran hans Gudh/ såsom hans faders Davidz hierta.

4. Men för Davidz skul gaf HERren hans Gudh honom ena lychto 2954 i Jerusalem/ så at han vpwäckte hans son efter honom/ och behölt honom i Jerusalem:

5. Therföre at David giordt hade thet HERranom liuft war/ och war icke wiken ifrån alt thet han honom böd/ så länge han lefde; förvthan i then handelen 2965 medh Vria then Hetheen. 2955

6. Men emellan Rehabeam och Jerobeam war örlig så länge han lefde. 2956

7. Hwad nu meer af Abiam säijande är/ och alt thet han giordt hafwer; sij/ thet är skrifwit vthi Juda Konungars Chrönico 2957. Och thet war örlig emellan Abiam och Jerobeam.

8. Och Abiam afsomnade medh sina fäder; och the begrofwo honom vthi Davidz stadh. Och Asa hans son wardt Konung vthi hans stadh. 2958

II. Asa blifwer Konung i Juda; och tager bort alla afgudar.

9. VThi tiugunde åhrena Konungs Jerobeams öfwer Jsrael/ wardt Asa Konung i Juda;

10. Och regerade ett och fyratijo åhr i Jerusalem: hans moder heet Maacha Abisaloms dotter.

11. Och Asa giorde thet HERranom behageligit war/ såsom hans fader David;

12. Och dref the råffare vthu landet/ och borttog alla the afgudar som hans fäder giordt hade.

13. Ther til satte han sina moder Maacha af ämbetet/ för thet hon Miplezeth 2966 giordt hade i lundenom;

och Asa vthrotade hennes Miplezeth/ och vpbrände honom widh then bäcken Kidron. 2959

14. Men the högder lade the icke bort: doch war Asa hierta rättsinnigt til HERran så länge han lefde.

15. Och thet silfwer och guld/ och tygh/ som hans fader helgat hade/ och hwad som helgat war til HERrans huus/ lät han komma ther in.

III. Baesa förer krijg emot Asa.

16. OCh emellan Asa och Baesa Jsraels Konung war örlig så länge the lefde.

17. Men Baesa Jsraels Konung drog vp emot Juda/ och bygde Rama/ at ingen skulle draga vth och in af Asa part/ Konungens i Juda. 2960

18. Tå tog Asa alt silfwer och guld/ som qwart war i HERrans huus skatt/ och i Konungs husets skatt/ och fick thet i sina tienares händer: och sände them til Benhadad Tabrimmon son/ Hesion sons/ Konungen i Syrien/ som bodde i Damascon/ och lät säija honom:

19. Ett förbund är emellan migh och tigh/ och emellan min fader och tin fader: therföre skickar jagh tigh en skänck silfwer och guld; at tu wille låta thet förbundet fara som tu hafwer medh Baesa Jsraels Konung/ at han må draga ifrå migh.

20. Benhadad hörde Konung Asa/ och sände sina höfwitzmän emot Jsraels städer/ och slog Jjon/ och Dan/ och Abel BethMaacha; hela Cinneroth/ medh hela Naphthali land.

21. Tå Baesa thet hörde/ wände han igen byggia Rama/ och drog til Thirza igen.

22. Men Konung Asa lät boda öfwer hela Juda: Jngen orsake sigh: och the togo bort steen och träå af Rama/ ther Baesa medh bygdt hade. Och Konung Asa bygde ther medh Geba BenJamin/ och Mizpa.

23. Hwad nu meer af Asa säijande är/ och all hans macht/ och alt thet han giorde/ och the städer som han bygde/ sij/ thet är skrifwit vthi Juda Konungars Chrönico; vndantagno at han på sinom ålder war kranck i sina fötter. 2961

IV. Asa blifwer död/ och Josaphat Konung i Juda.

24. OCh Asa afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen medh sina fäder vthi Davidz sins faders stadh. 2962 Och Josaphat hans son wardt Konung i hans stadh. 2963

V. Nadab blifwer Konung i Jsrael.

25. MEn Nadab Jerobeams son wardt Konung öfwer Jsrael/ vthi the andra åhrena Asa Juda Konungs; och rådde öfwer Jsrael i tw åhr;

26. Och giorde thet för HERranom ondt war/ och wandrade i sins faders wägar/ och i hans synder/ ther han medh kom Jsrael til at synda.

VI. Baesa dräper Nadab; vthrotar Jerobeams huus/ och giör thet ondt är.

27. MEn Baesa Ahia son/ vthaf Jsaschars huus/ giorde ett förbund emot honom/ och slog honom i Gibbethon/ som war the Philisteers: ty Nadab och hele Jsrael belade Gibbethon.

28. Så drap Baesa honom/ vthi tredie åhrena Asa Juda Konungs/ och wardt Konung i hans stadh.

29. Som han nu Konung war/ slog han hela Jerobeams huus/ och lät intet qwart blifwa/ thet anda hade af

Jerobeam/ til thes han vthrotade honom efter HERrans ord/ som han talat hade genom sin tienare Ahia af Silo: 2964

30. För Jerobeams synd skul som han giorde/ och ther medh han kom Jsrael til at synda; och medh thet retandet/ ther medh han rette HERran Jsraels Gudh til wrede.

31. Hwad nu meer af Nadab säijande är/ och alt thet han giordt hafwer; sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico.

32. Och emellan Asa och Baesa Jsraels Konung war örlig så länge the lefde.

33. Vthi tredie åhrena Asa Juda Konungs/ wardt Baesa Ahia son Konung öfwer hela Jsrael i Thirza/ fyra och tiugu åhr;

34. Och giorde thet ondt war för HERranom/ och wandrade i Jerobeams wägh/ och i hans synd/ ther medh han hade kommet Jsrael til at synda.

16. Capitel.

JChu propheterar emot Baesa/ at honom skulle gå lika som Jerobeam/ v. 1. Baesa döör/ v. 6. Efter Baesa regerade Ela i tw åhr/ v. 8. Honom drap Simri/ v. 9. Och vthrotade hela Baesa huus/ efter HERrans ord/ v. 11. Han regerade siu dagar/ v. 15. Ty folcket vphof strax Amri/ v. 16. Han belägrade honom i Thirza: och tå Simri såg at staden skulle winnas/ brände han sigh vp medh sitt huus/ v. 17. Men en deel af folcket hölt medh Thibni; doch fick Amri öfwerhanden/ v. 21. Blef Konung/ och regerade 12 åhr. Han bygde Samarien/ v. 23. Och war argare än någor för honom/ v. 25. Hans son Achab kom/ och regerade 22 åhr/ och giorde wärre än alle the som för honom warit hade/ v. 29. Ty han tog een Hednisk Drottning Jsebel; och dyrkade Baal/ v. 31. J hans tijd bygdes Jericho vp igen/ v. 34.

I. Jehu propheterar moot Baesa/ och om hans dödh.

SÅ kom HERrans ord til Jehu Hanani son/ emot Baesa/ och sade:

2. Therföre at jagh tigh vthu stofftet vphäfwet hafwer 2967/ och giordt tigh til en Första 2973 öfwer mitt folck Jsrael/ och tu wandrar i Jerobeams wägh/ och kommer mitt folck Jsrael til at synda/ så at tu migh förtörnar genom theras synder:

3. Sij/ så wil jagh borttaga Baesa efterkommande/ och hans huus efterkommande/ och wil sättia titt huus såsom Jerobeams huus Nebat sons. 2968

4. Then af Baesa döör i staden/ honom skola hundar vpäta; och then af honom döör på markene/ honom skola himmelens foglar vpäta.

5. Hwad nu meer om Baesa säijande är/ och hwad han giordt hafwer/ och hans macht/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico. 2969

6. Och Baesa afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen i Thirza: och hans son Ela wardt Konung i hans stadh.

7. Och HERrans ord kom genom Propheten Jehu Hanani son/ öfwer Baesa/ och öfwer hans huus/ och emot alt thet onda som han för HERranom giordt hade/ til at förtörna honom genom sina händers werck/ at thet skulle warda såsom Jerobeams huus/ och therföre at han thenna slagit hade. 2974

II. Ela blifwer Konung i Jsrael; dräpes af Simri/ hwilken vthrotar Baesa huus.

8. VThi siette och tiugunde åhrena Asa Juda Konungs/ wardt Ela Baesa son Konung öfwer Jsrael i Thirza/ i tw åhr.

9. Men hans tienare Simri/ en öfwerste öfwer hälften af wagnarna/ giorde ett förbund emot honom: men han war i Thirza/ drack och war drucken i Arza huus/ fogtans i Thirza.

10. Och Simri kom ther in/ och slog honom ihiäl 2970/ vthi siunde och tiugunde åhrena Asa Juda Konungs/ och blef Konung i hans stadh.

11. Och tå han war Konung/ och satt på sin stool/ slog han hela Baesa huus/ och lät intet qwart blifwa/ icke then som på wäggena pissar 2971; ther til hans fränder och wänner.

12. Altså förgiorde Simri hela Baesa huus/ efter HERrans ord/ som han om Baesa talat hade genom then Propheten Jehu:

13. För alla Baesa och hans sons Ela synder skul/ som the giordt hade/ och kommo Jsrael til at synda/ och förtörnade HERran Jsraels Gudh i theras afguderij.

14. Hwad nu meer af Ela säijande är/ och alt thet han giorde/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico.

15. Vthi siunde och tiugunde åhrena Asa Juda Konungs/ wardt Simri Konung i siu dagar i Thirza: ty folcket låg för Gibbethon the Philisteers.

III. Folcket vphäfwer Amri til Konung; han vpbygger Samarien/ och döör.

16. TÅ nu folcket i lägret hörde säijas/ at Simri hade giordt ett förbund/ och slagit Konungen ihiäl/ giorde hele Jsrael på samma dagen Amri häärhöfwitzmannen/ til Konung öfwer Jsrael i lägrena.

17. Och Amri drog vp/ och hele Jsrael medh honom ifrå Gibbethon/ och belade Thirza.

18. Tå nu Simri såg/ at staden skulle warda wunnen/ gick han vthi palatset i Konungs husena/ och brände sigh vp medh Konungs husena/ och blef död;

19. För sina synder skul som han giordt hade/ så at han hade giordt thet ondt war för HERranom/ och wandrade vthi Jerobeams wägh/ och i hans synd/ som han giorde/ och kom Jsrael til at synda.

20. Hwad nu meer af Simri säijande är/ och huru han giorde ett förbund/ sij/ thet är skrifwit i Jsraels Konungars Chrönico.

21. På then tiden söndrade sigh folcket Jsrael i twå delar: en hälften hölt sigh in til Thibni Ginath son/ och giorde honom til Konung; then andra hälften hölt sigh in til Amri.

22. Men thet folck som hölt sigh in til Amri/ wardt starckare än thet folck som hölt sigh in til Thibni Ginath son. Och Thibni blef död/ och så blef Amri Konung.

23. Vthi första och tretijonde ährena Asa Juda Konungs/ wardt Amri Konung öfwer Jsrael i tolf åhr; och regerade i Tirza i sex åhr.

24. Han köpte Samarie berg af Semer/ för twå centener silfwer; och bygde vppå bergena/ och kallade staden som han bygde/ efter Semers namn/ som herre war på Samarie berg.

25. Och Amri giorde thet ondt war för HERranom/ och war argare än alle the för honom warit hade:

26. Och wandrade i alla Jerobeams wägar Nebat sons/ och i hans synder/ ther medh han kom Jsrael til at synda/ så at the förtörnade HERran Jsraels Gudh vthi theras afguderij.

27. Hwad nu meer af Amri säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ och om hans macht som han bedref; sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico.

28. Och Amri afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen i Samarien: och Achab hans son wardt Konung i hans stadh.

IV. Achab Konung öfwer Jsrael tager Jsebel til hustru.

29. VThi ottonde och txetijonde åhrena Asa/ Juda Konungs/ wardt Achab Amri son Konung öfwer Jsrael; och regerade öfwer Jsrael i Samarien tw och tiugu åhr:

30. Och giorde thet ondt war för HERranom/ öfwer alla them som för honom warit hade.

31. Och war honom icke nogh/ at han wandrade i Jerobeams Nebat sons synder; vtan tog ther til Jsebel EthBaals dotter/ Konungens i Zidon til hustru/ och gick bort/ och tiente Baal/ och tilbad honom:

32. Och vpsatte Baal ett altare vthi Baals huus/ thet han honom bygde i Samarien:

33. Och giorde en lund; så at Achab meer giorde til at förtörna HERran Jsraels Gudh/ än alle Jsraels Konungar som för honom warit hade.

V. Jericho bygges vp igen.

34. PÅ samma tijd bygde Hiel af BethEl Jericho: thet kostade honom hans första son Abiram/ tå han grundwalen lade; och hans yngsta son Segub/ tå han satte portarna therföre/ efter HERrans ord/ som han sagt hade genom Josua Nun son. 2972

17. Capitel.

PÅ then tiden propheterade Elia/ at intet regn skulle komma i några åhr/ v. 1. Och HERren befalte honom gå bort/ och blifwa widh then bäcken Cherith: ther lät han korpar föra honom maat/ v. 2. Når bäcken war vthtorkad/ böd HERren honom gå tädan til Zarpath: ther födde een enkia honom medh litet förrådh en tijd lång/ v. 7. Hände sigh at hennes son blef död: tå vpwäckte Elia honom igen medh sin böön til Gudh/ v. 17.

I. Elia propheterar om en dyyr tijd.

OCh Elia then Thisbiten/ vthaf the Gileadz inbyggiare/ sade til Achab: Så sant som HERren Jsraels Gudh lefwer/ för hwilkom jagh står/ thet skal i thessa åhr hwarken dagg eller regn komma/ vtan jagh säger thet. 2975

II. Korpar föra Elia maat.

2. OCh HERrans ord kom til honom/ och sade:

3. Gack bort hädan/ och wändt tigh öster vth/ och fördöl tigh widh then bäcken Cherith/ som löper för Jordan.

4. Och tu skalt dricka af bäckenom: och jagh hafwer budit korpom/ at the skola ther föda tigh.

5. Han gick tijt/ och giorde efter HERrans ord/ och gick bort/ och satte sigh widh bäcken Cherith/ som löper för Jordan.

6. Och korpar förde honom brödh och kött/ om morgon och om afton: och han drack vthaf bäcken.

7. Och thet skedde efter några dagar/ at bäcken förtorkades: ty intet regn wardt i landet.

III. Enkian i Zarpath föder Elia.

8. TÅ kom HERrans ord til honom/ och sade:

9. Statt vp/ och gack til Zarpath 2976/ som widh Zidon ligger/ och blif ther: ty jagh hafwer ther befalt ene enkio at hon skal föda tigh.

10. Och han stod vp/ och gick til Zarpath. Och tå han kom til stadzporten/ sij/ tå war enkian ther/ och hämtade wedh. Och han talade til henne/ och sade: Hämta migh litet watn i kärillet/ at jagh må dricka.

11. Tå hon nu åstadh gick til at hämtat/ ropade han efter henne/ och sade: Bär migh ock en beta brödh medh.

12. Hon sade: Så sant som HERren tin Gudh lefwer/ jagh hafwer intet brödh; vtan een hand full af miöl vthi skäppone/ och litet oljo i krukone: och sij/ jagh hafwer hämtat ett trä eller tw/ och går bort/ at reda thet til/ migh och minom son/ at wij måge äta/ och döö.

13. Elia sade til henne: Fruchta tigh intet; gack åstadh/ och giör såsom tu sagt hafwer: doch giör migh först ett litet brödh 2980 ther af/ och bär migh thet hijt vth: men tigh och tinom son/ skalt tu ock så sedan giöra.

14. Ty så säger HERren Jsraels Gudh/ at miölet i skäppone skal icke warda vthtärdt/ och oljan i krukone skal icke förminskas/ in til then dagh HERren låter regna på jordena.

15. Hon gick åftadh/ och giorde såsom Elia sagt hade. Och han åt; och hon theslikes/ och hennes huus/ en tijd lång. 2977

16. Och wardt miölet icke vthtärdt i skäppone; och icke heller förminskades oljan i krukone/ efter HERrans ord/ som han genom Elia sagt hade.

IV. Elia giör sin wärdinnos son lefwande.

17. SEdan thetta skedt war/ wardt qwinnones/ hans wärdinnos/ son kranck; och hans kranckhet wardt så starck/ at ingen ande war meer vthi honom.

18. Och hon sade til Elia: Hwad hafwer jagh medh tigh giöra/ tu Gudz man? Tu äst ingången til migh/ at mina mißgierningar skulle ihogkommas 2978/ och min son dräpas?

19. Han sade til henne: Få migh tin son hijt. Och han tog honom vthu hennes sköte/ och gick vp i salen ther han wistades/ och lade honom på sina säng;

20. Och ropade til HERran/ och sade: HERre min Gudh/ hafwer tu ock så illa giordt emot thenna enkione/ som jagh gäster när/ at tu dräper hennes son?

21. Och han räckte sigh vth 2981 öfwer pilten 2979 i tre gånger/ och ropade til HERran/ och sade: HERre min Gudh/ lät thenna piltens siäl åter komma i honom.

22. Och HERren hörde Elia röst; och piltens siäl kom igen til honom/ och han fick lijf.

23. Och Elia tog pilten/ och bar honom neder vthaf salen i huset/ och fick honom hans moder/ och sade: Sij ther/ tin son lefwer.

24. Och qwinnan sade til Elia: Nu förnimmer jagh at tu äst en Gudz man/ och HERrans ord i tinom mun/ är

wist.

18. Capitel.

TRedie åhret ther efter befalte HERren Elia säija Achab at regn skulle komma/ v. 1. Achab hade vthsändt sin hoffmästare til at sökia watn/ v. 3. Honom mötte Elia/ och bad angifwa sigh hoos Achab/ v. 7. Tå Achab fick see Elia/ skyldte han honom/ at han förwillade Jsrael; men han swarade/ at Achab war then samme/ v. 17. Och begärade pröfwa hwilken then rätte Guden war: nemliga/ then som läto eld komma/ och vpbränna thet honom offrades/ v. 19. När Baals Propheter kommo tilsamman/ bådo the länge fåfängt/ v. 25. Men så snart Elia hade bedit/ kom eld/ och vpbrände offret/ v. 30. Tå bekände folcket at HERren war Gudh/ v. 39. Och Elia drap the Baals Prester/ v. 40. Sedan förkunnade han Achab om regnet; och thet skedde så/ v. 41.

I. HERren befaller Elia tee sigh för Achab/ och säija/ at regn skulle komma.

EFter en lång tijd/ kom HERrans ord til Elia i tredie åhrena/ och sade: Gack bort/ och tee tigh för Achab/ at jagh må låta regna på Jordena.

2. Och Elia gick åstadh/ och tedde sigh för Achab: men en ganska hård tijd war i Samarien.

3. Och Achab kallade Obadja sin hoffmästare: och Obadja fruchtade HERran storliga:

4. Förty/ tå Jsebel vthrotade HERrans Propheter/ tog Obadja hundrade Propheter/ och giömde them vthi kulor/ femtijo här/ och femtijo ther; och försörgde them medh brödh och watn.

5. Så sade nu Achab til Obadja: Drag igenom landet til alla watubrunnar och bäcker/ at wij måtte finna grääs/ och behålla hästar och mular/ så at boskapen icke all förgås.

6. Och the delade sigh i landet/ så at the drogo thet igenom: Achab drog allena på en wägh/ och Obadja theslikes allena på then andra wägen.

II. Elia möter Obadja/ och beder angifwa sigh hoos Achab.

7. TÅ nu Obadja war på wägenom/ sij/ tå mötte honom Elia. Och som han kände honom/ föll han vppå sitt anlete/ och sade: Äst tu icke min herre Elia?

8. Han sade: Ja; gack och säg tinom herra: Sij/ Elia är här.

9. Han sade: Hwad hafwer jagh syndat/ at tu wilt gifwa tin tienare i Achabs händer/ at han skal dräpa migh?

10. Så sant som HERren tin Gudh lefwer/ thet är intet folck eller Konungarike/ tijt min herre icke sändt hafwer til at sökia tigh: och när the hafwa sagt: Han är icke här; hafwer han taget en eed af thet riket och folcket/ at man icke hade funnet tigh.

11. Och tu säger nu: Gack och säg tinom herra: Sij/ Elia är här.

12. När jagh nu ginge ifrå tigh/ så toge HERrans ande tigh bort/ jagh weet icke hwart; och jagh komme tå och vnderwiste thet Achab/ och funne tigh icke/ så sloge han migh ihiäl: men jagh tin tienare fruchtar HERran af minom vngdom.

13. Är minom herra icke vnderwist/ hwad jagh giordt hafwer/ tå Jsebel drap HERrans Propheter? At jagh giömde hundrade HERrans Propheter; femtijo här/ och femtijo ther vthi kulor; och försörgde them medh brödh och watn?

14. Och nu säger tu: Gack bort och säg tinom herra: Elia är här; at han må dräpa migh.

15. Elia sade: Så sant som HERren Zebaoth lefwer/ för hwilkom jagh står 2982/ i dagh skal jagh tee migh för honom.

16. Tå gick Obadja emot Achab/ och sade honom thetta. Och Achab gick emot Elia.

III. Achab skyllar Elia at han förwillade Jsrael: Elia nekar/ och begärar pröfwa hwilken then rätte Guden war.

17. OCh tå Achab såg Elia/ sade Achab til honom: Äst tu then som förwillar 2983 Jsrael?

18. Han sade: Jagh förwillar icke Jsrael/ vtan tu och tins faders huus/ ther medh at J HERrans budh öfwergifwit hafwen/ och wandren efter Baalim.

19. Nu wäl/ så sändt nu bort/ och församla migh hela Jsrael på Carmels berg; och the fyrahundrat och femtijo Baals Propheter/ och the fyrahundrat lundarnas Propheter/ som äta widh Jsebels bord.

20. Altså sände Achab bort ibland all Jsraels barn/ och församlade Propheterna på Carmels berg.

21. Tå gick Elia fram för alt folcket/ och sade: Huru länge halten J på båda sidor 2991? Är HERren Gudh/ så wandrer efter honom: men är Baal thet/ så wandrer efter honom. Och folcket swarade honom intet.

22. Tå sade Elia til folcket: Jagh allena är qwar blifwen en HERrans Prophete; men Baals Propheter äro fyrahundrade och femtijo män.

23. Så får oß nu twå stutar/ och läter them vthwälja en stuten/ och styckia honom/ och läggia honom på wedh; men läte ingen eld komma ther til: så wil jagh taga then andra stuten/ och läggia honom på wedh/ och eij heller låta ther någon eld til.

24. Så åkaller J edars gudz namn/ och jagh wil åkalla HERrans namn: hwilken Gudh som nu swarar medh elden 2984/ han ware Gudh. Och hela folcket swarade/ och sade: Thet är rätt.

IV. Baals Propheter bedia fåfängt.

25. OCh Elia sade til Baals Propheter: Vthwäljer eder en stuten/ och giörer J först; förty/ J ären månge: och åkaller edars gudz namn/ och läter ingen eld ther til.

26. Och the togo stuten/ som han fick them/ och redde til/ och åkallade Baals namn ifrå morgonen alt in til middag/ och sade: Baal/ hör oß. Men ther war ingen röst eller swar. Och the sprungo om altaret/ såsom theras seder war.

27. Tå nu middag war/ bespottade them Elia/ och sade: Roper högt; ty han är en gudh: han begrundar/ eller hafwer något beställa/ eller är vthe på markene/ eller sofwer til ewentyrs/ at han måtte waka vp.

28. Och the ropade högt/ och riste sigh medh knifwar/ och medh prener efter theras sedh/ så at blodet gick ther vth efter.

29. Tå nu middagen förgången war/ propheterade the in til thes man skulle giöra spijsoffer 2985; och ther war doch ingen röst/ eller swar/ eller tilhörare.

V. Elia beder; eld kommer och vpbränner offret.

30. TÅ sade Elia til alt folcket: Kommer hijt til migh. Och tå alt folcket gick fram til honom/ botade han

HERrans altare som neder slaget war;

31. Och tog tolf stenar 2986/ efter talet på Jacobs barnas slächter/ til hwilken HERrans ord talade/ och sade: Tu skalt heta Jsrael; 2987

32. Och bygde af the stenar ett altare i HERrans namn/ och giorde ena graf kring om altaret tw kornmått wida:

33. Och redde til weden/ och styckiade stuten/ och lade honom på weden:

34. Och sade: Hämter fyra såår fulla medh watn/ och giuter thet på bränneoffret och vppå weden/ och sade: Giörer thet än en tijd. Och the giorde thet än en tijd. Och han sade: Giörer thet än tredie reson. Och the giorde thet i tredie reson.

35. Och watnet lop om altaret/ och grafwen wardt ock så full medh watn.

36. Och som tijd war til at offra spijsoffer/ gick Propheten Elia fram/ och sade: HERre Abrahams Gudh/ Jsaacs/ och Jsraels 2988/ lät i thenna dagh kunnigt warda/ at tu äst Gudh i Jsrael/ och jagh tin tienare/ och at jagh alt thetta efter titt ord giordt hafwer.

37. Hör migh HERre/ hör migh/ at thetta folcket må weta/ at tu HERre äst Gudh; at tu sedan må omwända theras hierta.

38. Tå föll HERrans eld neder/ och vpbrände bränneoffret/ weden/ stenar/ och jord/ och vpslekte watnet i grafwene.

39. Tå alt folcket såg thet/ föll thet på sitt ansichte/ och sade: HERren är Gudh; HERren är Gudh.

VI. Elia dräper Baals Propheter; och förkunnar Achab om regn.

40. MEn Elia sade til them: Tager fatt på Baals Propheter/ at icke en af them vndslipper. Och the togo fatt på them: och Elia förde them neder til then bäcken Kison/ och drap them 2992 ther. 2989

41. Och Elia sade til Achab: Drag vp/ ät och drick: förty/ thet donar/ såsom thet wille komma ett stort regn.

42. Och tå Achab drog vp til at äta och dricka/ gick Elia vp på kullan af Carmel/ och bögde sigh neder til jordena/ och satte sitt hufwud emellan sin knää;

43. Och talade til sin dräng: Gack tijt vp/ och se vth til hafwet. Han gick vp/ och såg vth/ och sade: Ther är intet. Han sade: Gack åter tijt vp siu resor.

44. Och i siunde resone sade han: Sij/ ther går ett litet moln vp vthu hafwet/ såsom ens mans hand. Han sade: Gack vp/ och säg Achab: Spän före tin wagn/ och faar nedh/ at regnet icke hinner tigh.

45. Och förr än man såg til/ wardt himmelen swart af moln och wäder; och ett stort regn kom 2990. Men Achab foor/ och kom til Jisreel.

46. Och HERrans hand kom öfwer Elia; och han giordade sina länder/ och lop för Achab/ til thes han kom til Jisreel.

19. Capitel.

TÅ Jsebel hörde hwad Elia hade giordt/ hotade hon sigh wilja dräpa honom/ v. 1. Elia flydde i öknena vnder ett enebärsträ: ther kom HERrans Ängel/ och förde honom maat/ v. 3. När han hade ätit/ gick han ther på 40

dagsresor til Horebs berg/ v. 8. Ther vppenbarade sigh HERren; tröstade honom/ v. 10. Och böd at han skulle gå och smörja Hasael til Konung öfwer Syrien; Jehu öfwer Jsrael/ och Elisa til Propheta/ v. 15. Elia gick tädan; fan Elisa/ och kallade honom til at blifwa HERrans Prophete/ v. 19.

I. Jsebel hotar sigh wilja dräpa Elia; och han flyr.

OCh Achab sade Jsebel alt thet Elia giordt hade; och huru han hade dräpit alla Baals Prophetar medh swärd.

2. Tå sände Jsebel ett bodh til Elia/ och lät säija honom: gudarna giöre migh thet och thet/ om jagh icke/ i morgon widh thenna tiden/ giör tine siäl såsom ene af thessas siälar.

3. Tå han thet såg/ stod han vp/ och gick hwart han wille/ och kom til BerSeba i Juda/ och lät ther sin dräng.

4. Men han gick bort vthi öknena ena dagsreso/ och kom ther in/ och satte sigh vnder ett enebäratrå/ och bad at hans siäl måtte döö/ och sade: Thet är nogh. Så tag nu HERre mina siäl: jagh är icke bättre än mine fäder.

5. Och han lade sigh/ och sof vnder enebäraträd. Och sij/ Ängelen tog vppå honom/ och sade til honom: Statt vp och ät.

II. HERrans Ängel förer Elia maat; och han reser til Horebs berg.

6. OCh han såg sigh om: och sij/ widh hans hufwud låg ett glödbakat brödh/ och een kanna medh watn. Och tå han ätit och drucket hade/ lade han sigh åter til at sofwa.

7. Och HERrans Ängel kom til honom annan gången igen/ och tog på honom/ och sade: Statt vp och ät; ty tu hafwer en stoor wägh för tigh.

8. Och han stod vp/ och åt/ och drack/ och gick af then matens kraft fyratijo dagar/ och fyratijo nätter 2993 3001 in til Gudz berg Horeb.

III. HERren vppenbaras Elia vti ett wäder.

9. OCh kom ther vthi ena kulo/ och blef ther öfwer nattena. Och sij/ HERrans ord kom til honom/ och sade til honom: Hwad giör tu här Elia?

10. Han sade: Jagh hafwer haft nijt om HERran Gudh Zebaoth: förty/ Jsraels barn hafwa öfwergifwit titt förbund; och nederbrutit tin altare/ och dräpit tina Propheter medh swärd; och jagh är allena igen blefwen 2994 3002; och the fara efter at the måga taga migh lifwet af.

11. Han sade: Gack här vth/ och stig vppå berget in för HERran. Och sij/ HERren gick ther fram om/ och ett stort starckt wäder 2995 som bröt berg/ och sönderbråkade hällar in för HERranom: men icke war HERren i wädrena 3003. Efter wädret kom een jordbäfning; men icke war HERren i jordbäfningen.

12. Och efter jordbäfningen kom en eld; men icke war HERren i eldenom. Och efter elden kom ett liudh af ett sachta wäder.

13. Tå Elia thet hörde/ skyylte han sitt ansichte 2996 medh sin mantel/ och gick vth/ och steg i dörena af kulone; och sij/ tå kom een röst til honom/ och sade: Hwad hafwer tu här giöra Elia?

14. Han sade: Jagh hafwer haft nijt om HERran Gudh Zebaoth: förty/ Jsraels barn hafwa öfwergifwit titt förbund; nederbrutit tin altare/ dräpit tina Propheter medh swärd; och jagh är allena igen blefwen/ och the stå ther efter/ at the måga taga migh lifwet af.

IV. HERren befaller Elia smörja Hasael och Jehu til Konungar/ och Elisa til Propheta.

15. MEn HERren sade til honom: Gack tin wägh igen/ genom öknena in åth Damascon: och gack ther in/ och smör Hasael til Konung öfwer Syrien;

16. Och Jehu 2997 Nimsi son til Konung öfwer Jsrael; och Elisa 2998 Saphat son af AbelMehola til en Propheta i tin stadh.

17. Och skal skee/ at then som vndslipper Hasaels swärd/ honom skal Jehu dräpa 2999: och then som vndslipper Jehu swärd/ honom skal Elisa dräpa.

18. Och jagh skal låta igen blifwa siutusend i Jsrael/ nemliga/ all knää som sigh icke hafwa bögdt för Baal 3000/ och hwar och en mun/ som honom icke kyst hafwer.

V. Elia finner Elisa/ och kallar honom til HERrans Propheta.

19. OCh han gick tädan/ och fan Elisa Saphat son/ ther han plögde medh tolf paar oxar/ och han war sielf ibland the tolf: och Elia gick til honom/ och kastade sin mantel öfwer honom.

20. Men han öfwergaf oxarna/ och lop efter Elia/ och sade: Lät migh kyssa min fader/ och mina moder/ så wil jagh följa tigh efter. Han sade til honom: Gack/ och kom igen; ty jagh hafwer något beställa medh tigh.

21. Och han lop åter ifrå honom/ och tog ett paar oxar/ och offrade them/ och kokade kötet medh träredskapen til oxarna/ och gaf folcket at the åto; och stod vp/ och följde Elia efter/ och tiente honom.

20. Capitel.

KOnung Benhadad i Syrien belägrade Samarien; och sände til Achab medh hotande/ at han skulle gifwa honom alt thet han hade/ v. 1. Tå förkunnade en Prophete Achab/ at HERren wille gifwa honom seger emot Benhadad/ v. 13. Hwilket ock sa skedde/ v. 15. Sedan förkunnade en annan/ at the Syrer wille komma igen/ och strida på slättmarkene/ v. 22. När the kommo/ lät HERren säija Achab/ at han wille gifwa them i hans hand/ på thet han skulle weta at han war HERren/ v. 28. Och thet skedde så/ v. 29. Men efter Benhadad begärade nådh/ skonade Achab honom/ v. 31. Tå straffade en HERrans Prophete Achab therföre/ och sade honom/ at hans siäl skulle vmgällat i Benhadadz stadh/ v. 35. etc.

I. K. Benhadad belägrar Samarien/ och hotar K. Achab.

OCh Benhadad Konungen i Syrien församlade alla sina macht/ och woro twå och tretijo Konungar medh honom/ och hästar och wagnar: och drog vp/ och belade Samarien/ och stridde ther emot.

2. Och sände bodh til Achab Jsraels Konung in vthi staden:

3. Och lät säija honom. Så säger Benhadad: Titt silfwer och titt guld är mitt; och tina hustrur/ och tin bätsta barn äro ock så min.

4. Jsraels Konung swarade/ och sade: Min herre Konung/ såsom tu sagt hafwer; Jagh är tin/ och alt thet jagh hafwer.

5. Och boden kommo igen/ och sade: Så säger Benhadad: Efter jagh hafwer sändt til tigh/ och låtit säija: Titt silfwer och titt guld/ tina hustrur och tin barn skalt tu få migh:

6. Så wil jagh i morgon på thenna tiden sända mina tienare til tigh/ at the ransaka titt huus/ och tina vnderdånares huus/ och hwad tigh kärt är/ skola the taga i theras händer/ och bära bort.

7. Tå kallade Jsraels Konung alla landsens äldsta/ och sade: Märcker och seer/ hwilket ondt han företager:

han sände til migh om mina hustrur och barn/ silfwer och guld/ och jagh hafwer thet intet nekat honom.

8. Tå sade til honom alle the gamle/ och alt folcket: Tu skalt intet höra honom/ eller samtyckiat.

9. Och han sade til Benhadadz bodh: Säger minom herra Konungenom: Alt thet tu böd tinom tienare i förstone/ wil jagh giöra; men thetta kan jagh icke giöra. Och boden gingo sina färde/ och sade sådant igen.

10. Tå sände Benhadad til honom/ och lät säija honom; gudarna giöre migh thet och thet 3004/ om stofftet i Samarien skal räckia til/ at alt folcket vnder migh må taga ther een hand full af.

11. Men Konungen i Jsrael swarade/ och sade: Säger: **Then som lägger harnesket vppå/ skal icke så berömma sigh/ såsom then thet aflagt hafwer.** 3007

12. Tå Benhadad thet hörde/ och drack medh Konungarna i tiällen/ sade han til sina tienare: Giörer redo; och the giorde redo emot staden.

II. En Prophete förkunnar Achab seger emot the Syrer; hwilke ock warda slagne.

13. OCh sij/ en Prophete gick fram til Achab Jsraels Konung/ och sade: Så säger HERren: Tu hafwer ju sedt allan then stora hopen: sij/ jagh wil i dagh gifwa honom i tina hand/ at tu weta skalt at jagh är HERren.

14. Achab sade: Genom hwem? Han sade: Så säger HERren; genom landzfogtarnas tienare. Han sade: Ho skal begynna striden? Han sade: Tu.

15. Tå räknade han landzfogtarnas tienare/ och the woro twhundrat och twå och tretijo: och räknade efter them hela folcket af all Jsraels barn/ siutusend män.

16. Och drogo vth om middag. Men Benhadad drack/ och war drucken i tiällen/ medh the twå och tretijo Konungar/ som honom til hielp komne woro.

17. Och landzfogtarnas tienare drogo först vth. Tå sände Benhadad vth/ och the bodade honom/ och sade: Thet draga män vthu Samarien.

18. Han sade: Griper them lefwande/ ehwad the äro vthdragne til frijd eller strijd.

19. Tå landzfogtarnas tienare woro vthdragne/ och hären efter them:

20. Slog hwar och en then han öfwerkom. Och the Syrer flydde/ och Jsrael jagade efter them: och Benhadad Konungen i Syrien vndslapp medh hästar och resenärar.

21. Och Jsraels Konung drog vth/ och slog hästar och wagnar/ så at han giorde een stoor slachtning på the Syrer.

22. Tå gick en Prophete til Jsraels Konung/ och sade til honom: Gack bort/ och förstärck tigh/ och märck och se hwad tu giöra skalt: ty Konungen i Syrien warder igenkommandes emot tigh/ när åhret är vthe:

23. Förty/ Konungens tienare i Syrien sade til honom: Theras gudar äro bergsgudar/ therföre hafwa the wunnet oß: o at wij mätte strida medh them på slättene; hwad gäller/ wij skulle winna them?

24. Giör altså: Tag bort Konungarna/ hwar af sitt rum/ och sätt öfwerstar i theras stadh;

25. Och skicka tigh en häär/ sådana som hären war som tu mist hafwer/ och hästar och wagnar/ såsom hine woro: och lät oß strida emot them på slättene; hwad gäller wij öfwerwinne them? Han hörde theras röst/ och giorde så.

III. The Syrer komma igen/ och warda åter slagne.

26. SOm nu åhret omgånget war/ skickade Benhadad the Syrer/ och drog vp til Aphek/ til at strida emot Jsrael.

27. Och Jsraels barn skickade sigh ock/ och bespisade sigh/ och drogo tijt emot them/ och lägrade sigh emot them/ såsom twå små getahiordar: men landet war fult medh Syrer.

28. Och en Gudz man gick fram/ och sade til Jsraels Konung: Så säger HERren: therföre at the Syrer hafwa sagt: HERren är en Gudh på bergom/ och icke en Gudh i dalar; så hafwer jagh gifwit allan thenna stora hopen vthi tina hand/ at J skolen weta/ at jagh är HERren.

29. Och the lägrade sigh twärt emot hina i siu dagar: på siunde dagen drogo the tilhopa i strijd. Och Jsraels barn slogo the Syrer hundrade tusend footfolck af på en dagh.

30. Och the som öfwer blefwo/ flydde til Aphek/ in i staden. Och murarna föllo vppå the siu och tiugu tusend män som qware blefwo. Och Benhadad flydde ock så in i staden/ vthi en liten kamar. 3005

IV. Achab skonar/ och släpper Benhadad.

31. TÅ sade hans tienare til honom: Sij/ wij hafwe hördt at Jsraels huus Konungar äro barmhertige Konungar: så lät oß taga säcker kring om wåra länder/ och reep kring om wår hufwud/ och gå vth til Jsraels Konung; til ewentyrs han låter tina siäl lefwa.

32. Och the bundo säcker öfwer sina länder/ och reep om sin hufwud/ och kommo til Jsraels Konung/ och sade: Benhadad tin tienare låter tigh säija: Käre/ lät mina siäl lefwa. Han sade: Lefwer han ännu/ så är han min broder.

33. Och männerna togo medh hast ordet af honom/ och tydde thet vth för sigh/ och sade: Ja tin broder Benhadad. Han sade: Kommer/ och hafwer honom hijt. Tå gick Benhadad vth til honom; och han lät honom sittia på sinom wagn.

34. Och han sade til honom: The städer som min fader tinom fader aftaget hafwer/ wil jagh få tigh igen; och giör tigh gator i Damascon/ såsom min fader giordt hafwer i Samarien; så wil jagh fara ifrå tigh medh ett förbund. Och han giorde ett förbund medh honom/ och lät honom fara.

V. En Prophete låter slå sigh af then andra/ och straffar Achab/ at han släppt Benhadad.

35. TÅ sade en man vthaf the Propheters söner til sin nästa/ igenom HERrans ord: Käre/ slå migh 3008; men han nekade sigh wilja slå honom.

36. Tå sade han til honom: Therföre at tu icke hafwer hördt HERrans röst: sij/ så skal ett leijon slå tigh när tu går ifrå migh. Och tå han gick ifrå honom/ fan honom ett leijon/ och slog honom.

37. Och han fan en annan man/ och sade: Käre/ slå migh. Och mannen slog honom/ och giorde honom såår.

38. Tå gick then Propheten bort/ och trädde fram för Konungen på wägenom/ och förwandlade sitt ansichte medh asko.

39. Och när Konungen foor ther fram om/ ropade han til Konungen/ och sade: Tin tienare war vthdragen mitt i striden; och sij/ en man war afwiken/ och hade en man til migh/ och sade: Förwara thenna mannen: om han kommer bort/ så skal tin siäl wara i hans siäls stadh/ eller tu skalt gifwa en centener silfwer.

40. Och tå tin tienare ther och ther beställa hade/ kom han sin wägh. Konungen sade til honom: Thet är tin

doom/ som tu sielfwer afsagt hafwer.

41. Så strök han medh hast askona af ansichtet; och Jsraels Konung kände honom/ at han war en af Propheterna.

42. Och han sade til honom: Så säger HERren: Therföre at tu hafwer slåppt then man vthu tina händer/ som til spillo gifwen war/ skal tin siäl wara för hans siäl 3006/ och titt folck för hans folck.

43. Men Jsraels Konung foor sina färde/ illa til fridz/ och wredh/ i sitt huus/ och kom til Samarien.

21. Capitel.

THer efter begärade Achab en wijngård af Naboth en Jisreelit: och han nekade thet/ v. 1. Ther af blef Achab illa til fridz/ och siuk/ v. 4. Tå kom Jsebel/ och låfwade sigh wilja förskaffa honom wijngården. Hon lät hemliga beliuga och stena Naboth/ såsom han hade förtalat Gudh och Konungen/ v. 5. Sedan när hon samt Achab woro gångne at intaga wijngården/ kom Elia af HERrans befalning och förkunnade them: at på then platsen hundarna hade slekt Naboths blodh/ skulle the ock slekia theras/ för thet onda the giordt hade/ v. 16. Achab ödmiukabe sigh; och HERren lindrade hans straff/ v. 27.

I. Achab begärar Naboths wijn gård; men han nekar thet.

SEdan thetta skedt war/ begaf sigh/ at Naboth en Jisreelite hade en wijngård/ i Jisreel/ widh Achabs palats Konungens i Samaria.

2. Och Achab talade medh Naboth/ och sade: Lät migh få tin wijngård; jagh wil giöra migh ther en kålgård af/ efter han ligger så när mitt huus; jagh wil gifwa tigh en bättre wijngård igen: eller om tigh så täckes/ wil jagh gifwa tigh ther silfwer före/ så mycket han är wärd. 3015

3. Men Naboth sade til Achab: Thet låte HERren wara långt ifrå migh/ at jagh skulle låta tigh få mina fäders arf.

4. Tå kom Achab heem/ illa til fridz/ och wredh/ för thet ordet skul/ som Naboth then Jisreeliten til honom talat hade/ och sagt: Jagh wil icke låta tigh få mina fäders arf. Och han lade sigh vppå sin säng/ och wände sitt anlete/ och åt intet brödh.

II. Jsebel låfwar Achab wijngården; låter beliuga/ och stena Naboth/ och intager wijngården.

5. TÅ kom Jsebel hans hustru in til honom/ och sade til honom: Hwad är thet at tin ande är så illa til fridz/ och tu intet brödh äter?

6. Han sade til henne: Jagh hafwer talat medh Naboth then Jisreeliten/ och sagt: Lät migh få tin wijngård för penningar; eller om tu hafwer ther lust til/ wil jagh gifwa tigh en annan igen: men han sade: Jagh wil icke låta tigh få min wijngård.

7. Tå sade Jsebel hans hustru til honom: Hwad wore för ett rike 3016 i Jsrael/ om tu giordet? Statt vp/ och ät brödh/ och war widh godt modh: jagh wil skaffa tigh Naboths thens Jisreelitens wijngård.

8. Och hon skref bref vnder Achabs namn/ och beseglade thet medh hans signet/ och sände til the äldsta och öfwersta i hans stadh/ the som bodde medh Naboth.

9. Och skref brefwet altså: Läter vthropa een fasto/ och sätter Naboth främst ibland folcket:

10. Och läter komma twå Belials män fram för honom/ som witna/ och säija: Tu hafwer wälsignat 3017

Gudh och Konungen: och förer honom vth/ och stener honom til dödz.

11. The äldste och hans stadz öfwerstar/ som i hans stadh bodde/ giorde såsom Jsebel them budit hade/ såsom i brefwet skrifwit war/ thet hon til them sändt hade;

12. Och läto vthropa een fasto/ och läto Naboth sittia öfwerst ibland folcket.

13. Tå kommo the twå Belials män/ och stälte sigh fram för honom/ och witnade emot Naboth in för folcket/ och sade: Naboth hafwer wälsignat 3017 Gudh och Konungen. Tå förde the honom vth för staden/ och stenade honom ihiäl.

14. Och the bodade Jsebel/ och sade: Naboth är stenad/ och död.

15. Tå nu Jsebel hörde at Naboth war stenad/ och död/ sade hon til Achab: Statt vp/ och tag in Naboths wijngård then Jisreelitens/ then han tigh nekat hafwer för penningar: förty/ Naboth lefwer icke/ vtan är död.

16. Tå Achab hörde at Naboth war död/ stod han vp/ at han skulle gå nedh til Naboths then Jisreelitens wijngård/ och taga honom in.

III. Clia förkunnar them HERrans wrede och straff/ för thet onda the giordt hade.

17. MEn HERrans ord kom til Elia then Thisbiten/ och sade:

18. Statt vp/ och gack nedh emot Jsraels Konung/ som är i Samarien: sij/ han är i Naboths wijngård/ tijt han nedergången är/ til at taga honom in.

19. Och tala medh honom/ och säg: Så säger HERren: Tu hafwer dräpit/ ther til ock intaget. Och tu skalt tala medh honom/ och säija: Thetta säger HERren: På then staden ther hundar hafwa slekt Naboths blodh/ skola ock hundar slekia titt blodh. 3009

20. Och Achab sade til Elia: Hafwer tu ju funnet migh för tin fienda? Han sade: Ja hafwer jagh så funnet tigh: therföre at tu såld äst til at intet annat giöra än thet ondt är för HERranom.

21. Sij/ jagh skal låta komma ondt öfwer tigh/ och borttaga tina efterkommanda/ och skal vthrota vthaf Achab ock then som på wäggena pissar 3010/ och then som innelycht och igenlefd är i Jsrael.

22. Och skal giöra titt huus såsom Jerobeams huus 3011 Nebat sons/ och såsom Baesa huus 3012 Ahia sons/ för thet retande skul/ ther tu migh medh förtörnat hafwer/ och kommet Jsrael til at synda.

23. Och om Jsebel talade HERren theslikes/ och sade: Hundar skola vpäta Jsebel widh murarna i Jisreel. 3013

24. Hwilken af Achab döör i stadenom/ then skola hundar äta; och hwilken som döör på markene/ then skola foglar vnder himmelen äta.

25. Altså war ingen/ then så aldeles såld war til at giöra thet ondt war för HERranom/ såsom Achab: ty hans hustru Jsebel äggiade honom ther til.

26. Och han giorde sigh til en stoor styggelse/ så at han wandrade efter afgudar/ såsom the Amoreer giordt hade/ hwilka HERren för Jsraels barn fördrifwit hade.

IV. Achab ödmiukar sigh; och hans straff lindras.

27. TÅ Achab thessa orden hörde/ ref han sönder sin kläder/ och drog en säck 3018 på sin kropp/ och

fastade/ och sof i säckenom/ och gick luto.

28. Och HERrans ord kom til Elia then Thisbiten/ och sade:

29. Hafwer tu icke sedt huru Achab bugar sigh för migh? Efter han nu bugar sigh för migh/ wil jagh icke låta komma thet onda i hans dagar: men i hans sons tijd 3014/ skal jagh låta komma thet onda öfwer hans huus.

22. Capitel.

EFter try åhrs frijd medh the Syrer/ wille Achab medh Josaphat Juda Konung draga vp at taga igen Ramoth/ v. 1. Och lät fråga sina Propheter/ v. 5. Samt Micha HERrans Propheta/ v. 7. Hans Propheter spådde honom godt/ v. 16. Men Micha/ at honom skulle gå illa/ v. 17. Sade huru han hade sedt en falsk anda af HERrans tilstädelse bedraga alla hans Prophetar/ v. 19. Micha blef slagen/ v. 24. Och satt i fängelse/ v. 26. Achab drog åstadh/ v. 29. Blef skuten/ och hundarna slekte hans blodh/ efter HERrans ord/ v. 34. Josaphat slapp/ regerade 25 åhr/ v. 41. Och Joram blef Konung efter honom/ v. 51. Och Ahasia Konung öfwer Jsrael/ v. 52.

I. Achab wil intaga Ramoth igen/ och beder Josaphat til hielp.

OCh gingo try åhr om/ at intet örlig war emellan the Syrer och Jsrael.

2. J tredie åhrena drog Josaphat Juda Konung nedh til Jsraels Konung. 3019

3. Och Jsraels Konung sade til sina tienare: Weten J icke at Ramoth i Gilead är wårt/ och wij sittie stilla och tage thet icke igen vthu Konungens hand i Syrien?

4. Och sade til Josaphat: Wilt tu draga medh migh i strijd emot Ramoth i Gilead 3020? Josaphat sade til Jsraels Konung: Jagh wil wara såsom tu/ och mitt folck såsom titt folck/ och mina hästar såsom tina hästar.

II. Achab frågar först sina Propheter; och sedan Micha HERrans Propheta/ hwilke gifwa skiljachtigt swar.

5. OCh Josaphat sade til Jsraels Konung: Fråga doch i dagh om HERrans ord.

6. Tå församlade Jsraels Konung Propheter widh fyrahundrat män/ och sade til them: Skal jagh draga til Ramoth i Gilead til strijd/ eller skal jagh låta bestå thet? The sade: Drag tijt vp: HErren warder thet gifwandes i Konungens hand.

7. Men Josaphat sade: Är här nu ingen HERrans Prophete meer/ at wij måge fråga af honom?

8. Jsraels Konung sade til Josaphat: Ther är ännu en man/ Micha Jimla son/ af hwilkom wij måge fråga HERran: men jagh är wredh på honom; ty han spår migh intet godt/ vtan alt ondt. Josaphat sade: Konungen tale icke så.

9. Tå kallade Jsraels Konung en kamererar/ och sade: Haf medh hast Micha Jimla son hijt.

10. Och Jsraels Konung/ och Josaphat Juda Konung såto hwarthera på sinom stool/ klädde i Konungslig kläder/ på platsen för portenom af Samarien; och alle Propheterna spådde för them. 3021

11. Och Zedekia Chenaana son hade giordt sigh jernhorn/ och sade: Thetta säger HERren: Här medh skalt tu stöta the Syrer/ til thes tu giör ända på them.

12. Och alle Propheterna spådde sammalunda/ och sade: Drag vp til Ramoth i Gilead/ och faar lyckosamliga: HERren warder thet gifwandes i Konungens hand.

13. Och bodet som bortgånget war til at kalla Micha/ sade til honom: Sij/ Propheternas taal är endrächteliga godt för Konungenom; så lät nu titt taal ock wara såsom theras taal/ och tala thet godt är.

14. Micha sade: Så sant som HERren lefwer/ jagh skal tala thet som HERren migh säijandes warder.

15. Och tå han kom til Konungen/ sade Konungen til honom: Micha/ skole wij draga til Ramoth i Gilead til at strida; eller skole wij låta thet bestå? Han sade til honom: Ja/ drag tijt vp/ och faar lyckosamliga: HERren warder thet gifwandes i Konungens hand.

16. Konungen sade åter til honom: Jagh beswär tigh/ at tu icke annat säger migh än sanningen i HERrans namn.

17. Han sade: Jagh såg hela Jsrael förströdd på bergen såsom fåår/ the ingen herdan hafwa: och HERren sade: Hafwa thesse ingen herra? Hwar och en wände om heem igen medh frijd.

18. Tå sade Jsraels Konung til Josaphat: Hafwer jagh icke sagt tigh/ at han intet godt spår migh/ vtan alt ondt?

III. En falsk ande bedrager Achabs Propheter.

19. HAn sade: Therföre hör nu HERrans ord: Jagh såg HERran sittia på sinom stool; och allan himmelska hären stå ther När honom/ på hans högra sido/ och hans wenstra. 3022

20. Och HERren sade: Ho wil komma Achab i thet sinnet/ at han drager vp/ och faller i Ramoth i Gilead? Och en sade thet/ och then andre thet.

21. Tå gick en ande vth/ och steg fram för HERran 3023/ och sade: Jagh wil komma honom i thet sinnet. HERren sade til honom: Hwar medh?

22. Han sade: Jagh wil vthgå/ och wil wara en falsk ande vthi alla hans Prophetars mun. Han sade: Tu skalt komma honom i thet sinnet/ och få framgång: gack åstadh/ och giör altså. 3034

23. Nu see: HERren hafwer gifwit en falsk anda vthi alla thessa tina Prophetars mun; och HERren hafwer talat ondt öfwer tigh.

IV. Zedekia slår Micha; och Micha sättes fången.

24. TÅ gick Zedekia fram Chenaana son/ och slog Micha widh kindbenet/ och sade: Huru? Hafwer tå HERrans ande öfwergifwit migh/ och talat medh tigh?

25. Micha sade: Tu skalt få seet på then dagen/ tå tu går vthu then ena kamaren vthi then andra/ at tu må förgiöma tigh. 3024

26. Jsraels Konung sade: Tag Micha/ och lät honom blifwa när Amon borgamästaren/ och när Joas Konungens son.

27. Och säg: Thetta säger Konungen: Sätter thenna i fängsle/ och spiser honom medh bedröfwelses brödh och watn/ til thes jagh kommer igen medh frijd.

28. Micha sade: Kommer tu medh frijd igen/ så hafwer icke HERren talat genom migh. Och sade: Hörer här vppå alt folck.

V. Achab och Josaphat draga til stridz: Achab blifwer skuten/ och döör.

29. ALtså drog Jsraels Konung och Josaphat Juda Konung vp til Ramoth i Gilead.

30. Och Jsraels Konung sade til Josaphat: Jagh wil förkläda migh/ och komma i stridena; men tu klädd i tin egna kläder. Jsraels Konung förklädde sigh/ och drog i stridena. 3025

31. Men Konungen i Syrien böd sina öfwersta öfwer hans wagnar/ som woro twå och tretijo/ och sade: J skolen icke strida antingen emot små eller stora; vtan emot Jsraels Konung allena.

32. Och tå the öfwerste sågo Josaphats wagnar/ mente the at thet hade warit Jsraels Konung/ och föllo til honom medh stridene: men Josaphat ropade. 3026

33. Tå nu the öfwerste för wagnarna sågo/ at thet war icke Jsraels Konung/ wände the tilbaka igen ifrå honom.

34. Och en man bände sin boga hårdt/ och skiöt Jsraels Konung 3027 emellan magan och lungorna. Och han sade til sin foroman: Wändt tina hand/ och för migh vthu hären/ ty jagh är såår.

35. Och striden wardt swår i then dagen. Och Konungen stod vppå wagnen emot the Syrer/ och om aftonen blef han död; och blodet flöt vthaf såret mitt i wagnen.

36. Och man lät vthropa i hären/ tå solen gick neder/ och säija: Hwar och en gånge i sin stadh/ och i sitt land.

37. Altså blef Konungen död/ och wardt förd til Samarien/ och the begrofwo honom i Samarien.

38. Och tå the twådde wagnen widh dammen för Samarien/ slekte hundar hans blodh; och skiökior twådde honom/ efter HERrans ord/ thet han talat hade. 3028

39. Hwad meer af Achab säijande är/ och hwad alt han giordt hafwer/ och om thet elphenbeens huus som han bygde/ och om alla the städer som han bygde/ sij/ thet är skrifwit i Jsraels Konungars Chrönico.

40. Altså afsomnade Achab medh sina fäder/ och hans son Ahasia wardt Konung i hans stadh.

VI. Josaphat vndslipper; regerar än en tijd/ och döör.

41. OCh Josaphat Asa son wardt Konung öfwer Juda/ i fierde åhrena Achabs Jsraels Konungs.

42. Och war fem och tretijo åhr gammal tå han wardt Konung/ och regerade fem och tiugu åhr i Jerusalem: hans moder heet Asuba Silhi dotter.

43. Och wandrade vthi allom sins faders Asa wägh/ och gick icke ther ifrå/ och giorde thet HERranom behagade.

44. Doch kastade han icke bort the högder; och folcket offrade/ och rökte ännu på högderna.

45. Och han hade frijd medh Jsraels Konung. 3035

46. Hwad nu meer af Josaphat säijande är/ och hans macht/ hwad han giordt/ och huru han stridt hafwer/ sij/ thet är skrifwit i Juda Konungars Chrönico. 3029

47. Och fördref han theslikes vthu landena/ hwad ännu qwart war af the råffare 3030/ som i hans faders Asa tijd igenblefne woro.

48. Och ingen Konung war i Edom 3031; men en höfwitzman war regent.

49. Och Josaphat hade låtit giöra skep i hafwet/ som skulle til Ophir at hämta guld: men the foro intet åstadh; förty the wordo sönderslagne i Ezion Geber. 3032

50. På then tiden sade Ahasia Achabs son til Josaphat: Lät mina tienare fara medh tina tienare i skeppen; men Josaphat wille icke. 3033

VII. Joram blifwer Konung i Juda; och Ahasia i Jsrael.

51. OCh Josaphat afsomnade medh sina fäder; och wardt begrafwen medh sina fäder vthi Davidz hans faders stadh. Och Joram hans son wardt Konung i hans stadh.

52. Ahasia Achabs son wardt Konung öfwer Jsrael i Samarien/ i siutonde åhrena Josaphats Juda Konungs/ och regerade öfwer Jsrael i tw åhr.

53. Och giorde thet ondt war för HERranom/ och wandrade i sins faders och sine moders wägh/ och i Jerobeams Nebats sons wägh/ hwilken Jsrael kom til at synda.

54. Och han tiente Baal/ och tilbad honom/ och förtörnade HERran Jsraels Gudh/ såsom hans fader giorde.

Ände på första Konunga boken.

SECUNDUS REGUM.

Then

Andra Konunga Boken

Vthi hwilken widare beskrifwes:

Jsraels Konungar. 11. Ahasia. 12. Joram. 13. Jehu. 14. Joahas. 15. Joas. 16. Jerobeam. 17. Sacharia. 18. Sallum. 19. Menahem. 20. Pekahja. 21. Pekah. 22. Hosea. Jsrael bortförd.

FÖrst; the efterföljande Jsraels och Juda Konungar/ hwar om annan/ som the regerat hafwa/ til thes Jsrael bortfördes i Assyrien; samt flere Elia och sedan Elisa vnderwerck. Nemligen: Ahasia Achabs son: at han war ogudachtig/ och HERren lät förmanan til bättring genom Elia; hans broder Joram war lika sådan/ cap. 1. J hans tijd lät HERren/ sedan Elia war vptagen/ sammaledes förmana til bättring genom Elisa; hwilken giorde mång tekn och vnder/ at the ther af skulle märckia at HERren war allena Gudh/ och omwända sigh til honom. Likwäl öfwergåfwo the icke sitt afguderij som Jerobeam begynt hade/ cap. 2. in til thet 8. Theslikes i Juda woro Joram Josaphats son/ samt hans son Ahasia ogudachtige: togo sigh efter Jsraels Konungar/ och giorde thet ondt war/ cap. 8. Therföre lät HERren smörja Jehu til Konung i Jsrael. Han drap både Joram Jsraels/ och Ahasia Juda Konung/ och ther til Jsebel/ cap. 9. Och vthrotade hela Achabs huus/ efter HERrans ord/ cap. 10. Så drap ock Ahasia moder Athalja all Konungslig sädh i Juda/ vndantagen Joas: han blef sedan Konung/ cap. 11. Och regerade wäl/ så länge Jojada Presten lefde: men sedan trädde han af/ blef dräpen; och hans son Amasia Konung/ cap. 12. Efter Jehu wardt Joahas Konung; giorde ock thet ondt war: therföre plågade HERren Jsrael medh the Syrer: men the bättrade sigh intet. Efter honom blef Joas Konung: han besökte Elisa/ och fick swar/ at han skulle slå the Syrer. J hans tijd blef Elisa död; och en död vpwäckt genom hans been/ cap. 13. Amasia war en gudfruchtig Konung i begynnelsen; doch föll han af/ blef sedan fången i ett onödigt krijg moot Joas/ och Jerusalem skiöflat. Efter Joas blef Jerobeam Konung i Jsrael/ och Sacharia efter honom. Men efter Amasia blef Asaria Konung i Juda/ cap. 14. Han war gudfruchtig/ och hans son Jotham kom efter honom. Sacharia war ogudachtig; therföre kom Sallum/ och drap honom. Honom drap åter Menahem. Efter honom wardt Pekahja Konung. Honom drap Pekah. Vthi hans tijd kom Thiglath

Pileser/ Konungen i Assyrien; wan Galileen/ och förde bort hela Naphthali. Honom drap Hosea/ och blef Konung: alle ogudachtige och obotfärdige. Men Jotham Juda Konung giorde thet godt war. Och hans son Ahas wardt Konung efter honom/ cap. 15. Thenne Ahas war åter ogudachtig/ och lät giöra ett altare i Jerusalem/ efter thet i Damasco; och böd offra ther vppå. Efter honom kom Hiskia/ cap. 16. Vthi Hosea tijd kom Salmaneser Konungen i Assyrien; belägrade/ och wan Samarien/ och förde bort Jsrael/ och satte Hedningar i theras land igen/ som HERren them hotat hade/ cap. 17.

Juda Konungar. 8. Joram. 9. Ahasia. Athalja. 10. Joas. 11. Amasia. 12. Asaria. 13. Jotham. 14. Ahas. 15. Hiskia. 16. Manasse. 17. Amon. 18. Josia. 19. Joahas. 20. Jojakim. 21. Jojachin. 22. Zedekia.

II. Sedan beskrifwes Juda Konungar allena/ til thes Juda blef ock bortförd til Babel: nemlig: Konung Hiskia; at han war en gudfruchtig Konung. Och huru Sanherib Konungen i Assyrien/ kom för Jerusalem i hans tijd; och HERrans Ängel slog i hans läger 18 5000 män/ at han måtte draga ther ifrå. Huru Hiskia blef siuk; men HERren förlängde hans lifstijd/ och lät solen gå tilbaka för hans skul/ cap. 18. 19. 20. Men hans son Manasse war ogudachtig; vprättade allahanda afguderij/ och vthgiöt mycket oskyldigt blodh/ at HERren hotade sigh så wilja giöra medh Juda/ som han medh Jsrael giordt hade. Hans son Amon war lika sådan; blef dräpen; och hans son Josia wardt Konung igen/ cap. 21. Thenne war åter gudfruchtig; fan HERrans lagbok; lät vpläsa henne för folcket; förnyade förbundet medh HERran/ och tog bort alt afguderij/ som the förra Konungar stiftat hade. Doch wände icke HERrans wrede igen för Manasse retande skul/ cap. 22. Efter honom blef Joahas Konung/ och war ogudachtig. Honom grep Pharao Necho/ och satte hans broder Joachim til Konung; han war lika sådan/ cap. 23. Honom giorde Konung Nebucad Nezar i Babel sigh vnderdånig; men han föll af: och tå hans son Jojachin war Konung blefwen/ kom Nebucad Nezar igen; tog honom fången/ och förden medh the förnämsta af folcket til Babel/ och satte Zedekia hans faderbroder til Konung igen. Han föll åter af/ emot sin eed/ cap. 24. Tå kom Nebucad Nezar tredie resan; belägrade/ och fick in Jerusalem; förstörde/ och vpbrände templet och staden; förde bort Konungen och then meniga man/ samt all kostelig tygh af HERrans huus/ til Babel/ som HERren them hotat hade; och lät allenast något fattigt folck qwar i landet. Tå Evil Merodach wardt Konung i Babel/ tog han Jojachin vthu fängelset/ och satten widh sitt bord/ cap. 25. Huru HERren hafwer låtit predika bättring i thessa Konungars tijd/ må man läsa Esaia/ Jeremia/ Michea/ Osea/ som tå lefwat och predikat hafwa.

1. Capitel.

EFter Achabs dödh föllo the Moabiter af/ v. 1. Ahasia blef siuk; och sände til Baal Sebub at fråga/ om han skulle komma til hälsan igen/ v. 2. Tå sände HERren Elia moot hans bodskap/ och lät säijan: Efter han icke sökte HERran/ skulle han intet vpstå af then sängene/ v. 3. När Ahasia thet hörde/ v. 5. Sände han en höfwitzman medh 50 at taga Elia fatt/ v. 9. Elia lät komma eld af himmelen/ och bränna them vp/ v. 10. Han sände en annan; honom gick lika så/ v. 11. Then tredie ödmiukade sigh/ och Elia skonte honom/ v. 13. Gick medh/ och sade Konungenom sielf thet samma/ v. 15. Ahasia blef död/ och Joram Konung/ v. 17.

I. The Moabiter affalla; Ahasia blifwer siuk/ och frågar Baal Sebub.

OCh the Moabiter föllo af ifrån Jsrael/ tå Achab död war. 3036

2. Och Ahasia föll genom galren i sinom saal i Samarien/ och wardt kranck: och sände vth bodskap/ och sade til them: Går bort/ och fråger Baal Sebub then guden i Ekron/ om jagh skal wederfås af thenna kranckheten.

II. Elia möter boden/ och säger them at han skulle döö.

3. MEn HERrans Ängel sade til Elia then Thisbiten: Statt vp/ och gack emot Konungens bodskap i Samarien/ och säg til them: Är nu ingen Gudh i Jsrael/ at J behöfwen gå bort/ och fråga BaalSebub Ekrons

gudh?

4. Therföre/ så säger HERren: Tu skalt icke komma vthaf sängene/ ther tu tigh på lagt hafwer; vtan skalt döden döö. Och Elia gick sin wägh.

5. Och tå boden igen kommo til honom/ sade han til them: Hwij kommen J igen?

6. The sade til honom: En man kom vp emot oß/ och sade til oß: Går tilbaka igen til Konungen/ som eder vthsändt hafwer/ och säger til honom: Thetta säger HERren: Är nu ingen Gudh i Jsrael/ at tu skalt sända bort/ och fråga BaalSebub Ekrons gudh? Therföre skalt tu icke komma af sängene/ ther tu hafwer lagt tigh vppå; vtan skalt döden döö.

7. Han sade til them: Hurudana war then mannen som eder mötte/ och sade thetta til eder?

8. The sade til honom: Mannen war luden/ och en lädergiord om hans länder 3037. Han sade: Thet är Elia then Thisbiten.

III. Ahasia sänder twå höfwitzmän/ hwilke förbrännas af eld.

9. OCh han sände bort til honom en höfwitzman öfwer femtijo/ medh the samma femtiio. Och tå han kom vp til honom/ sij/ tå satt han vppe på bergena; och han sade til honom: Tu Gudz man/ Konungen säger/ Tu skalt komma nedh.

10. Elia swarade höfwitzmannenom öfwer femtijo/ och sade til honom: Är jagh en Gudz man/ så falle eld af himmelen 3038 3041/ och vptäre tigh och tina femtijo. Tå föll eld af himmelen/ och vptärde honom och hans femtijo.

11. Och han sände åter en annan höfwitzman öfwer femtijo til honom/ medh hans femtijo: han sade til honom: Tu Gudz man/ thetta säger Konungen: Kom snarliga nedh.

12. Elia swarade/ och sade: Är jagh en Gudz man/ så falle eld af himmelen/ och vptäre tigh och tina femtijo. Tå föll Gudz eld af himmelen/ och vptärde honom och hans femtijo.

IV. Then tredie ödmiukar sigh; och Elia följer honom til Ahasia.

13. TÅ sände han ännu then tredie höfwitzmannen öfwer femtijo/ medh hans femtijo. Tå han kom vp til honom/ bögde han sin knää för Elia/ och bad honom/ och sade til honom: Tu Gudz man/ lät mina siäl/ och tina tienares thessa femtijos siälar något achtade warda för tigh.

14. Sij/ elden är fallen af himmelen/ och hafwer vptärdt the första twå höfwitzmän öfwer femtijo/ medh theras femtijo: men nu lät mina siäl något achtad warda för tigh.

15. Tå sade HERrans Ångel til Elia: Gack nedh medh honom/ och fruchta tigh intet för honom. Han stod vp/ och gick nedh medh honom til Konungen.

16. Och han sade til honom: Så säger HERren: Therföre at tu sände bodskap bort/ och lät fråga BaalSebub Ekrons gudh/ lika som ingen Gudh wore i Jsrael/ hwilkens ord man fråga kunde; så skalt tu icke komma af sängene/ ther tu hafwer lagt tigh vppå; vtan skalt döden döö.

V. Ahasia blifwer död; och Joram Konung öfwer Jsrael.

17. ALtså blef han död/ efter HERrans ord/ thet Elia talat hade. Och Joram 3039 wardt Konung i hans stadh/ i andro åhrena Jorams/ Josaphats sons/ Juda Konungs; ty han hade ingen son.

18. Hwad nu meer af Ahasia säijande är/ hwad han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit i Jsraels Konungars Chrönico. 3040

2. Capitel.

NÄr nu Elia skulle warda vptagen/ wille han skaffa Elisa ifrå sigh; men han kunde icke/ v. 1. Tå slog Elia medh sin mantel i Jordan/ at han delades/ och the gingo ther öfwer/ v. 8. Elisa begärade at han måtte få Elia anda dubbelt/ v. 9. Som the gingo/ kom en brinnande wagn/ och vptog Elia/ v. 11. Elisa tog hans kiortel; delade åter Jordan/ och gick tilbaka igen/ v. 13. Tå sökte Propheternas söner/ om HERren skulle fördt Elia på något berg; och funnen intet/ v. 15. Elisa kom til Jericho/ och bättrade ther thet ohälsosamma watnet/ v. 19. Som han skulle gå til BethEl/ begabbade honom en hoop vnga piltar; tå kommo biörnar och refwo them ihiäl/ v. 23.

I. Elia wil skaffa Elisa ifrå sigh/ tå han skulle blifwa vptagen.

TÅ nu HERren wille vptaga Elia i wädret til himmelen/ gick Elia och Elisa ifrå Gilgal.

2. Och Elia sade til Elisa: Käre/ blif här; ty HERren hafwer sändt migh til BethEl: men Elisa sade: Så sant som HERren lefwer/ och tin siäl/ jagh öfwergifwer tigh icke. Och the kommo nedh til BethEl.

3. Tå gingo the Propheters söner 3044/ som i BethEl woro/ vth til Elisa/ och sade til honom: Wetst tu ock at HERren warder i thenna dagh tagandes tin herra ifrå titt hufwud 3045? Han sade: Jagh weet thet ock wäl; tiger man stilla.

4. Och Elia sade til honom: Elisa/ käre/ blif här; ty HERren hafwer sändt migh til Jericho. Han sade: Så sant som HERren lefwer/ och tin siäl/ jagh öfwergifwer tigh icke. Och the kommo til Jericho.

5. Tå gingo the Propheters söner/ som i Jericho woro/ til Elisa/ och sade til honom: Wetst tu ock at HERren warder i thenna dagh tagandes tin herra ifrå titt hufwud? Han sade: Jagh weet thet ock wäl: tiger man stilla.

6. Och Elia sade til honom: Käre/ blif här; förty/ HERren hafwer sändt migh til Jordan. Han sade: Så sant som HERren lefwer/ och tin siäl/ jagh öfwergifwer tigh icke. Och the gingo både tilsamman.

7. Men femtijo män af Propheternas söner gingo bort/ och blefwo ståndande twärt öfwer/ långt ifrå them: men the både stodo widh Jordan.

II. Elia skiljer Jordan medh sin kiortel/ och går ther öfwer medh Elisa.

8. TÅ tog Elia sin mantel/ och swepte honom i hoop/ och slog i watnet/ och thet delade sigh på båda sidor; så at the både gingo torre ther igenom.

9. Och tå the öfwer kommo/ sade Elia til Elisa: Bed hwad jagh tigh giöra skal/ förr än jagh warder ifrå tigh tagen 3046. Elisa sade: At tin ande warder öfwer migh/ til at tala dubbelt så mycket. 3047

10. Han sade: Tu hafwer bedit een swår ting; doch om tu seer migh när jagh warder ifrå tigh tagen/ så skeer thet: hwar och icke/ så skeer thet intet.

III. Elia blifwer vptagen medh en brinnande wagn.

11. OCh widh the gingo tilsamman och talade/ sij/ tå kom en brinnande wagn medh brinnande hästar/ och skilde them båda ifrå hwar annan; och Elia foor så vp i wädret til himmelen. 3042

12. Men Elisa såg thet/ och ropade: Min fader/ min fader/ Jsraels wagn/ och hans resenärar. Och såg honom

intet meer: och han fattade sin kläder/ och ref them i tw stycker.

13. Och tog vp Elia mantel som ifrå honom fallen war/ och wände om/ och gick til Jordans strand.

14. Och tog then samma Elia mantel/ som ifrå honom fallen war/ och slog i watnet/ och sade: Hwar är nu HERren Elia Gudh? Och slog i watnet; så delade thet sigh på båda sidor: och Elisa gick ther igenom.

IV. Elisa bekommer Elia anda.

15. OCh tå Propheternas söner som i Jericho twärs öfwer woro/ sågo honom/ sade the: Elia ande blifwer på Elisa: och gingo emot honom/ och tilbådo på jordena.

16. Och sade til honom: Sij/ ibland tina tienare äro femtijo starcke män; lät them gå och sökia tin herra: til ewentyrs HERrans ande hafwer taget honom 3043/ och kastat honom någorstädz vppå ett berg/ eller någorstädz vthi en daal. Han sade: Läter intet gå.

17. Men the nödgade honom til thes han skämdes/ och sade: Läter gå them. Och the sände åstadh femtijo män; och the sökte honom i tre dagar/ och funno honom intet.

18. Och kommo åter til honom; och han blef i Jericho; och sade til them: Sade jagh icke eder/ at J icke skullen gå.

V. Elisa botar thet ohälsosamma watnet i Jericho.

19. OCh männerna i stadenom sade til Elisa: Sij/ thet är godt at boo i thenna staden/ såsom min herre seer: men här är ondt watn/ och landet ofruchtsamt.

20. Han sade: Tager migh hijt ett nytt kärille/ och lägger salt ther vthi 3048. Och the giorde så.

21. Tå gick han vth til watukällona/ och kastade saltet ther vthi/ och sade: Så säger HERren: Jagh hafwer giordt thetta watnet helbregda; ingen dödh eller ofruchtsamhet skal här efter komma ther af.

22. Altså wardt watnet helbregda alt in til thenna dagh/ efter Elisa ord/ som han talade.

VI. Biörnar rifwa ihiäl the 42 piltar som begabbade Elisa.

23. OCh han gick vp til BethEl: och widh han war på wägen tijt åth/ kommo små piltar vthaf staden/ och begabbade honom/ och sade til honom: Tu skallotte kom vp; tu skallotte kom vp.

24. Och han wände sigh om; och tå han såg them/ bannade han them i HERrans namn. Tå kommo twå biörnar vthu skogenom/ och refwo twå och fyratijo piltar ihiäl.

25. Tädan gick han vppå Carmels berg/ och wände sedan om tädan til Samarien igen.

3. Capitel.

JOram regerade 12 åhr/ och giorde thet ondt war/ v. 1. J hans tijd föllo the Moabiter ifrån Jsrael/ v. 5. Tå drog Joram vp medh Josaphat Juda Konung/ och Konungen i Edom/ at strida moot them/ v. 6. På siunde dagen felades watn/ och the besökte Elisa/ v. 9. Han skaffade them watn/ och förkunnade them seger/ v. 13. The Moabiter kommo/ och wordo slagne af them/ och belägrade/ v. 21. Tå offrade theras Konung sin son til bränneoffer på muren/ v. 26.

I. Joram blifwer Konung öfwer Jsrael.

JOram Achabs son wardt Konung öfwer Jsrael i Samarien/ vthi adertonde åhrena Josaphats Juda Konungs; och regerade i tolf åhr.

2. Och giorde thet ondt war för HERranom/ doch icke såsom hans fader och hans moder: ty han kastade bort Baals stoder 3049/ som hans fader hade giöra låtit.

3. Men han blef widh Jerobeams Nebat sons synder/ hwilken kom Jsrael til at synda; och trädde intet ther ifrå.

II. The Moabiter/ Jsraeliternas skattskyldige/ falla af.

4. MEn Mesa the Moabiters Konung hade mång fåår/ och han skattade Jsraels Konunge vll af hundrade tusend lamb/ och af hundrade tusend wädrar.

5. Tå nu Achab war död/ föll the Moabiters Konung af ifrån Jsraels Konung. 3050

III. Joram medh Josaphat drager til at strida emot Moab; och them fattas watn.

6. TÅ drog vth på then tiden Konung Joram af Samarien/ och skickade hela Jsrael.

7. Och sände bort til Josaphat Juda Konung/ och lät säija honom: The Moabiters Konung är affallen ifrå migh: kom medh migh til at strida emot the Moabiter. Han sade: Jagh wil vpkomma: jagh är såsom tu/ och mitt folck såsom titt folck/ och mine hästar såsom tine hästar. 3051

8. Och sade: Hwilken wägen wilje wij draga tijt vp? Han sade: Then wägen igenom Edoms ökn.

9. Altså drogo åstadh Jsraels Konung/ Juda Konung/ och Edoms Konung. Och som the omkring draget hade siu dagsresor/ hade hären/ och the öker som medh them woro intet watn.

10. Tå sade Jsraels Konung: Ach wee! HERren hafwer thessa tre Konungar församlat/ på thet han skal gifwa them vthi the Moabiters händer.

11. Men Josaphat sade: Är här ingen HERrans Prophete/ at wij måge genom honom fråga HERran 3052? Tå swarade en ibland Jsraels Konungs tienare/ och sade: Här är Elisa Saphat son/ hwilken giöt watn på Elia händer.

12. Josaphat sade: HERrans ord är när honom. Altså drogo neder til honom Jsraels Konung/ och Josaphat/ och Edoms Konung.

IV. Elisa skaffar them watn/ och förkunnar them seger.

13. TÅ sade Elisa til Jsraels Konung: Hwad hafwer tu medh migh skaffa? Gack bort til tins faders Propheter/ och til tine moders Propheter. Jsraels Konung sade til honom: Neij/ ty HERren hafwer församlat thessa tre Konungar/ på thet han skal gifwa them vthi the Moabiters händer.

14. Elisa sade: Så sant som HERren Zebaoth lefwer/ för hwilkom jagh står 3053/ om jagh icke ansåge Josaphat Juda Konung/ jagh wille icke ansee tigh eller achta tigh.

15. Så läter nu en spelman komma hijt 3056. Och tå spelmannen spelade på strängerna/ kom HERrans hand öfwer honom.

16. Och han sade: Thetta säger HERren: Giörer grafwer widh thenna bäcken här och ther.

17. Förty/ så säger HERren: J skolen intet wäder eller regn see; likwäl skal bäcken warda full medh watn/ så

at J/ och edart folck/ och edra öker skola få dricka.

18. Ther til är thetta een ringa ting för HERranom; han skal ock gifwa the Moabiter i edra händer:

19. Så at J skolen slå alla fasta städer/ och alla vthwalda städer/ och skolen omkull hugga all godh trää/ och skolen förstoppa alla watubrunnar/ och skolen förderfwa alla goda åkrar medh stenar.

20. Om morgonen tå man spijsoffer offrade 3054/ sij/ tå kom ett watn på then wägen ifrån Edom/ och fylte landet medh watn.

V. The Moabiter warda slagne.

21. TÅ nu the Moabiter hörde/ at Konungarna drogo vp til at strida emot them/ kallade the tilhopa alla som wuxne woro at bära wapn/ och ther vthöfwer/ och drogo in til gränson.

22. Och som the om morgonen bittida vpstodo/ och solen vpgick öfwer watnet/ tyckte the Moabiter at watnet emot them war rödt såsom blodh:

23. Och the sade/ thet är blodh: Konungarna hafwa slages inbyrdes medh swärd/ och then ene hafwer slaget then andra: nu Moab/ statt vp/ och tag byte.

24. Men tå the kommo til Jsraels lägre/ reste Jsrael vp/ och slog the Moabiter; och the flydde för them: men the kommo in/ och slogo Moab;

25. Bruto städerna neder/ och hwar och en kastade sin steen på alla goda åkrar/ och vpfylte them/ och förstoppade alla watubrunnar/ och fälte all godh trää/ til thes at allenast stenarna i tegelmuren qware blefwo: och the kringhwärfde staden medh sliungor/ och slogo honom.

VI. The Moabiters Konung offrar sin son.

26. TÅ the Moabiters Konung såg/ at striden wardt honom förstarck/ tog han siuhundrade män til sigh som swärd vthdrogo/ til at slå vth emot Edoms Konung: men the kunde icke.

27. Tå tog han sin första son/ som i hans stadh skulle Konung wordet/ och offrade honom til ett bränneoffer på muren 3055. Tå kom een stoor wrede öfwer Jsrael 3057; så at the drogo ifrå honom/ och wände til landet igen.

4. Capitel.

EEn fattig enkia klagade för Elisa öfwer sina gäld. Han lagade så/ at litet olja som hon hade så förökades/ at hon fick sälja och betala sin skuld/ v. 1. Elisa gäste hoos een qwinna i Sunem; henne skaffade han af HERranom en son/ v. 8. Then samme blef död/ v. 18. Och Elisa wäckte honom vp igen/ v. 32. Tå Elisa kom til Gilgal/ wardt en dyyr tijd. Ther kokade Propheternas soner ett förgiftigt moos/ at the icke kunde ätat/ v. 38. Elisa kastade miöl ther vthi/ och thet blef sundt/ v. 41. Ther spisade han ock 100 män medh 20 brödh/ och war än tå öfwer/ efter HERrans ord/ v. 42.

I. Elisa skaffar een fattig enkia oljo/ til at betala sin skuld.

OCh een qwinna vthaf the Propheters söners hustrur ropade til Elisa/ och sade: Tin tienare min man är död blefwen; så wetst tu at han tin tienare fruchtade HERran: nu kommer then han skyldig war/ och wil taga båda mina söner til trälar. 3058

2. Elisa sade til henne: Hwad skal jagh giöra tigh? Säg migh/ hwad hafwer tu i huset? Hon sade: Tin

tienarinna hafwer intet i huset/ vtan ena kruko medh oljo.

3. Han sade: Gack bort/ och bedz af alla tina granhustrur toom käril/ wäl mång:

4. Och gack in/ och slut dörena igen efter tigh/ medh tina söner/ och giut i all kärillen: och när tu hafwer fylt them/ så tag bort them.

5. Hon gick bort/ och slöt dörena igen efter sigh/ samt medh sina söner: the båro kärillen fram til henne/ och hon giöt vthi.

6. Och tå kärillen woro full/ sade hon til sin son: Hämta migh ännu ett kärille. Han sade til henne: Här är intet kärille meer: så stadnade oljan.

7. Och hon gick bort/ och sade thet Gudz mannenom. Han sade: Gack bort/ säl oljona/ och betala them tu skyldig äst: men tu och tine söner/ lefwer vthaf thet andra som öfwer är.

II. Elisa wärdinna i Sunem giör honom ähra och tienst/ och han skaffar henne en son.

8. OCh thet begaf sigh på en tijd/ at Elisa gick til Sunem: ther war een rijk qwinna/ och hon hölt honom vppe/ så at han fick sigh ther maat: och som han ofta färdades ther igenom/ gick han ju in til henne/ och åt när henne.

9. Och hon sade til sin man: Sij/ jagh förmärker at thenne Gudz mannen är helig/ som altid går här fram.

10. Lät oß giöra en liten bräde saal/ och sättia ther in een säng/ bord/ stool/ och liusastaka; på thet at när han til oß kommer/ må han ther blifwa.

11. Så hände thet sigh på en tijd/ at han kom tijt in/ och lade sigh i salen/ och sof ther inne;

12. Och sade til sin tienare Gehasi: Kalla then Sunamitiskona. Och tå han hade kallat henne/ gick hon fram för honom.

13. Han sade til honom: Säg henne: Sij/ tu hafwer giordt oß alla thenna tienstena; hwad skal jagh giöra tigh? Hafwer tu något wärf til Konungen/ eller til häärhöfwitzmannen? Hon sade: Jagh boor ibland mitt folck. 3065

14. Han sade: Hwad skal man tå giöra henne? Gehasi sade: Ach/ hon hafwer ingen son/ och hennes man är gammal.

15. Han sade: Kalla henne. Och tå han hade kallat henne/ kom hon i dörena.

16. Och han sade: På thenna tiden 3059 när fruchten kan lefwa/ skalt tu hafwa en son i famnen. Hon sade: Ach! neij min herre/ tu Gudz man/ liug icke för tine tienarinno.

17. Och qwinnan wardt hafwandes/ och födde en son/ på samma tiden tå fruchten lefwa kunde/ såsom Elisa hade sagt henne.

III. Samme hennes son blifwer död; och vpwäckes af Elisa.

18. TÅ pilten wardt stoor/ hände sigh/ at han gick vth til sin fader/ til skördemännerna;

19. Och sade til sin fader: Ach! mitt hufwud/ mitt hufwud. Han sade til sin tienare: Haf honom bort til sina moder.

20. Och han tog honom/ och hade honom til hans moder. Och hon satte honom i sitt sköte alt in til

middagen; tå blef han död.

21. Och hon gick vp/ och lade honom på Gudz mansens säng/ slöt til/ och gick vth.

22. Och kallade sin man/ och sade: Sändt migh en af tienarena/ och ena åsninno; jagh wil til Gudz mannen/ och komma igen.

23. Han sade: Hwij wilt tu til honom? Är doch i dagh icke nymånat eller Sabbath. Hon sade: Wäl.

24. Och hon sadlade åsninnona/ och sade til tienaren: Drif vppå/ och lät oß icke töfwa medh ridandet/ såsom jagh säger tigh.

25. Altså drog hon åstadh/ och kom til Gudz mannen på Carmels berg. Som nu Gudz mannen såg henne komma/ sade han til sin tienare Gehasi: Sij/ then Sunamitiskan är ther:

26. Så löp nu emot henne/ och fråga henne/ om henne/ och hennes man/ och son wäl går. Hon sade: Wäl.

27. Men tå hon vpkom til Gudz mannen på berget/ fick hon honom om hans fötter: och Gehasi gick fram/ och wille drifwa henne bort; men Gudz mannen sade: Lät blifwa henne; förty/ hennes siäl är bedröfwad; och HERren hafwer migh thet fördolt/ och icke låtit migh thet förstå.

28. Hon sade: När hafwer jagh bedz en son af min herra? Sade jagh icke/ at tu icke skulle bespotta migh?

29. Han sade til Gehasi: Begiorda tina länder/ och tag min staf i tina hand/ och gack åstadh: om någor möter tigh/ så helsa honom intet 3060 3066; och om någor helsar tigh/ så swara honom intet: och lägg min staf på piltens anlete.

30. Men piltens moder sade: Så sant som HERren lefwer/ och tin siäl/ jagh släpper tigh icke. Tå stod han vp/ och följde henne.

31. Men Gehast war allaredo gången fram för them/ och lade stafwen på piltens anlete: men ther war hwarken röst eller sinne. Och han gick tilbaka igen emot honom/ och bodade honom/ och sade: Pilten är icke vpwäckt.

32. Och tå Elisa kom i huset/ sij/ tå låg pilten död på hans säng.

33. Och han gick in/ och slöt igen dörena 3061 om sigh båda/ och bad til HERran:

34. Och steg vp/ och lade sigh öfwer pilten 3067/ och lade sin mun på piltens mun/ och sin ögon på hans ögon/ och sina händer på hans händer/ och räckte sigh 3062 så vth öfwer honom/ så at piltens kropp wardt warm.

35. Men han stod åter vp/ och gick en gång hijt och tijt i huset/ och steg vp/ och räckte sigh vth öfwer honom: tå prustade pilten siu resor: sedan lät pilten ögonen vp.

36. Och han kallade Gehasi/ och sade: Kalla Sunamitiskona. Och tå han hade kallat henne/ kom hon in til honom. Han sade: Tag här tin son.

37. Tå kom hon/ och föll til hans fötter/ och tilbad på jordena; och tog sin son/ och gick vth.

IV. Dyyr tijd blifwer; och ett osundt moos blifwer sundt.

38. TÅ Elisa kom igen til Gilgal/ wardt dyyr tijd i landena/ och the Propheters söner bodde för honom 3063. Och han sade til sin tienare: Sätt fram een stoor gryto/ och koka ett moos för Propheternas söner.

39. Så gick en vth på markena til at hämta krydde; och han fan en kurbisstielk/ och hämte ther af willekurbis sitt kläde fult: och tå han kom/ skar han thet i grytona til moset; förty/ the kände thet icke.

40. Och tå the gåfwo thet vp för männerna til at äta/ och the åto af moset/ ropade the och sade: O Gudz man! Döden i grytone: ty the kunde icke ätat.

41. Han sade: Hafwer hijt miöl 3068: och han kastade thet i grytona/ och sade: Gif vp för folcket at the måga äta: Så war thet intet bittert i grytone.

V. Elisa spisar 100 män medh 20 brödh.

42. OCh en man kom ifrå Baal Salisa/ och bar Gudz mannenom förstlings brödh/ nemliga/ tiugu biuggbröd/ och ny sädh i sin kiortel. Men han sade: Gif thet folckena/ at the äta.

43. Hans tienare sade: Hwad kan thet slå fram för hundrade män? Han sade: Gif thet folckena/ at the måga äta: förty så säger HERren: The skola äta/ och skal än tå öfwerblifwa. 3064

44. Och han lade thet fram för them/ så at the åto; och blef än tå öfwer/ efter HERrans ord.

5. Capitel.

NAaman/ Konungens häärhöfwitzman i Syrien/ war spitelsk/ v. 1. Som han hörde Elisa vnderwerck/ kom han medh een förskrift til Jsraels Konung/ at han skulle gióran reen/ v. 2. Konungen blef wredh/ at sådant begärades af honom: men Elisa bad låtan komma til sigh/ v. 7. När han kom/ böd Elisa honom twå sigh siu resor i Jordan/ v. 9. Hwilket han omsider giorde; och blef reen/ v. 13. Sedan wille han gifwa Elisa skäncker; men han tog them intet/ v. 15. Tå han war sin koos/ lop Gehasi efter/ och tog något ther af/ v. 20. Therföre straffade Elisa honom medh Naamans spitelsko/ v. 25.

I. Naaman spitelsk blifwer vnderrättad om Elisa vnderwerck.

NAaman/ Konungens häärhöfwitzman af Syrien/ war en härlig man för sin herra/ och mycket achtad; förty/ genom honom hade HERren gifwit salighet i Syrien: och han war en mächtig man/ doch spitelsk.

2. Och krigsmännerna i Syrien woro vthfalne/ och hade bortfördt een liten pigo vthur Jsraels land; och hon war i tienst medh Naamans hustru.

3. Hon sade til sina fru: Ach! at min herre wore när then Propheten i Samarien/ then skulle wäl gióra honom frij ifrå hans spitelsko.

4. Tå gick hon in til sin herra/ och gaf honom thet tilkänna/ och sade: Så och så hafwer then pigan af Jsraels land sagt.

5. Konungen i Syrien sade: Så faar tijt/ jagh wil skrifwa Jsraels Konung ett bref til.

II. Naaman kommer medh een förskrift til Jsraels Konung; hwar öfwer han wredgas.

OCh han drog tijt/ och tog medh sigh tijo centener silfwer/ och sextusend gyldene/ och tijo högtides kläder.

6. Ch förde brefwet til Jsraels Konung/ och thet lydde altså: När thetta bref kommer til tigh/ sij/ så weet at jagh hafwer sändt min tienare Naaman til tigh/ at tu giör honom frij ifrå hans spitelsko.

7. När Jsraels Konung laas brefwet/ ref han sin kläder sönder/ och sade: Är jagh tå Gudh/ at jagh skulle kunna döda och lijf gifwa 3069/ efter han sänder til migh/ at jagh skal gióra then mannen frij ifrå hans

spitelsko? Märcker och seer huru han söker tilfälle emot migh.

8. Tå Elisa then Gudz mannen thet hörde/ at Jsraels Konung hade rifwit sin kläder sönder/ sände han til honom/ och lät säija honom: Hwij hafwer tu rifwit tin kläder? Lät honom komma til migh/ at han må förnimma/ at en Prophete är i Jsrael.

9. Altså kom Naaman medh hästar och wagnar/ och hölt för Elisa huus dör.

III. Elisa befaller honom twå sigh i Jordan: thet han olikt håller; doch efterkommer.

10. TÅ sände Elisa ett bodh til honom/ och lät säija honom: Gack bort/ och twå tigh siu resor i Jordan; och titt kött 3070 skal komma sigh til igen/ och warda reent.

11. Tå wardt Naaman wredh/ och drog sina färde/ och sade: Jagh mente han skulle komma hijt vth til migh/ och gå fram/ och åkalla HERrans sins Gudz namn/ och medh sine hand taga på rumet/ och så bota spitelskona.

12. Äro icke Abana och Pharphars watn i Damascon/ bättre än all watn i Jsrael/ at jagh må twå migh ther vthi/ och warda reen? Och wände sigh/ och foor sin wägh medh wrede.

13. Tå gingo hans tienare til honom/ och talade til honom/ och sade: Min fader/ om Propheten hade sagt tigh något dråpligit före/ skulle tu icke hafwa giordt thet? Huru mycket meer/ medan han säger til tigh: Twå tigh/ så warder tu reen?

14. Tå steg han af/ och doppade sigh i Jordan siu resor/ såsom Gudz mannen sagt hade: och hans kött kom til sigh igen/ såsom en vng drängs kött/ och wardt reen. 3071

IV. Naaman biuder Elisa skäncker; them han wedersakar.

15. OCh han wände om igen til Gudz mannen/ medh all sin skara. Och tå han kom in/ gick han fram för honom/ och sade: Sij/ jagh weet at ingen Gudh är i all land/ vtan i Jsrael; så tag nu wälsignelse 3072 af tinom tienare.

16. Men han sade: Så sant som HERren lefwer/ för hwilkom jagh står/ jagh tager thet icke. Och han nödgade honom/ at han skulle tagat; men han wille icke.

17. Tå sade Naaman: Må tå icke tinom tienare warda gifwit een börda af thenna jordene/ så mycket som twå mular orka bära? Ty tin tienare wil icke meer androm gudom offra/ och bränneoffer giöra; vtan HERranom.

18. At HERren wille ther vthinnan wara tinom tienare nådelig/ när jagh tilbeder i Rimmons huus/ när min herre går vthi Rimmons huus til at tilbedia ther/ och han stöder sigh widh mina hand. 3073 3076

19. Han sade til honom: Faar i frijd 3074. Och han foor ifrå honom ett litet stycke wägs på markene.

V. Gehasi tager skäncker af Naaman; och straffas medh spitelsko.

20. TÅ tänckte Gehasi Gudz mannens Elisa tienare: Sij/ min herre hafwer spardt thenna Syren Naaman/ så at han intet hafwer taget af honom/ thet han hijt hade: så sant som HERren lefwer/ jagh wil löpa efter honom/ och taga något af honom.

21. Altså jagade Gehast efter Naaman: och tå Naaman såg at han lop efter honom/ steg han af wagnen emot honom/ och sade: Går thet wäl til?

22. Han sade: Ja; men min herre hafwer sändt migh/ och låter tigh säija: Sij/ nu på stunden äro til migh

komne ifrån Ephraims berg twå vnga män vthaf the Propheters söner: gif them en centener silfwer/ och tw högtides kläder.

23. Naaman sade: Gierna; tag twå centener. Och han nödgade honom/ och bandt twå centener silfwer i twå säcker/ och tw högtides kläder/ och fick thet twå sina tienare; och the båro thet medh honom.

24. Och tå han kom til mörkt rum/ tog han thet vthaf theras händer/ och lade thet öfwer een sido i huset; och lät männerna gå: och the gingo bort.

25. Tå gick han fram för sin herra. Och Elisa sade til honom: Hwadan kommer tu Gehasi? Han sade: Tin tienare hafwer hwarken hijt eller tijt gånget.

26. Han sade til honom: Månde icke mitt hierta wandra medh tigh/ tå mannen wände om igen ifrå sin wagn emot tigh? Nu/ tu hafwer taget silfwer och kläder/ oljogårdar/ wijngårdar/ fåår/ oxar/ tienare/ och tienarinnor.

27. Men Naamans spitelska skal loda widh tigh och tina sädh til ewig tijd. Så gick han vth ifrå honom spitelsker såsom en sniö. 3075

6. Capitel.

THe Propheters söner höggo timber widh Jordan/ och jernet föll af i watnet för en af them/ v. 1. Tå giorde Elisa at thet flöt vp igen/ v. 6. Konungen i Syrien förde krijg moot Jsrael: hwad han rådslog/ kungiorde Elisa Jsraels Konung/ v. 8. Thet fick han weta/ och sände folck til Dothan at taga Elisa/ v. 12. När the kommo/ syntes bergen full medh Gudz Änglar/ som bewarade Elisa/ v. 15. Han bad theslikes; och Gudh slog the Syrer medh blindhet/ at the intet kände staden eller honom; vtan han förde them in i Samarien/ och lät them så draga heem igen/ v. 18. Sedan belägrade the Syrer Samarien/ och thet blef så dyrt i staden/ at ock modren åt vp sitt barn/ v. 24. Ther af wredgades Konungen på Elisa/ och sände til at dräpa honom/ rc. v. 30.

I. Elisa giör at jernet flyter vp vthu watnet.

THe Propheters söner sade til Elisa: Sij/ rumet ther wij för tigh boo/ är oß förtrångt.

2. Lät oß gå til Jordan; och hwar och en hämte ther timber/ at wij måge byggia oß ther ett rum til at boo vthi. Han sade: Går åstadh.

3. Och en sade: Kom ock tu/ och gack medh tina tienare. Han sade: Jagh wil gå medh.

4. Och han gick medh them. Och tå the kommo til Jordan/ höggo the trää neder.

5. Och som en af them fälte ett trä/ föll yxen i watnet; och han ropade/ och sade: Ach! wee min herre; och hon är migh länt.

6. Men Gudz mannen sade: Hwar är hon fallen? Och tå han wijste honom rumet/ skar han ett trä af/ och kastade thet tijt; och yxen flöt vppe.

7. Och han sade: Tag henne vp. Han räckte vth sina hand/ och tog henne.

II. The Syrer kriga emot Jscael; och Elisa kundgiör all theras rådh.

8. OCh Konungen i Syrien förde örlig emot Jsrael: och han rådfrågade medh sina tienare/ och sade: Wij wilje lägra oß ther och ther.

9. Men Gudz mannen sände til Jsraels Konung/ och lät säija honom: Tag tigh til wahra/ at tu icke drager til thet rumet; förty/ the Syrer liggia ther.

10. Så sände tå Jsraels Konung bort til thet rumet som Gudz mannen om sade; förwarade thet/ och hölt ther wacht; och giorde thet icke en gång eller twå gångor allena.

11. Tå wardt Konungens hierta i Syrien illa til fridz ther öfwer/ och kallade sina tienare/ och sade til them: Wiljen J tå icke säija migh/ hwilken af wåra är flydd til Jsraels Konung?

III. The Syrers Konung wil taga fatt Elisa: han bewaras af brinnande wagnar; och the Syrer warda slagne medh blindhet.

12. TÅ sade en af hans tienare: Jcke så min herre Konung; vtan Elisa then Propheten i Jsrael/ säger Konungenom i Jsrael alt thet tu talar i kamaren ther tin säng är.

13. Han sade: Så går bort/ och seer til hwar han är/ at jagh må sända bort/ och låta hämta honom. Och the vnderwiste honom/ och sade: Sij/ i Dothan är han.

14. Tå sände han tijt hästar och wagnar/ och en stoor macht: och som the tijt kommo om nattena/ belade the staden.

15. Och Gudz mansens tienare stod bittida vp/ at han skulle gå vth: och sij/ tå låg en häär om staden/ medh hästar och wagnar. Tå sade hans tienare til honom: Ach! wee min herre/ hwad wilje wij nu giöra?

16. Han sade: Fruchta tigh intet: förty/ the äro flere som medh oß äre/ än the som medh them äro. 3077

17. Och Elisa bad/ och sade: HERre/ öpna honom ögonen at han må see. Tå öpnade HERren tienarenom hans ögon/ at han fick see. Och sij/ tå war berget fult medh brinnande hästar och wagnar 3078 3084 omkring Elisa. 3079

18. Och tå the kommo tijt neder til honom/ bad Elisa/ och sade: HERre/ slå thetta folcket medh blindhet 3080. Och han slog them medh blindhet/ efter Elisa ord.

19. Och Elisa sade til them: Thetta är icke then wägen/ eller then staden; följer migh efter/ jagh wil föra eder til then man som J söken: och förde them til Samarien.

20. Som the kommo til Samarien/ sade Elisa: HERre/ öpna thessom ögonen at the måga see. Och HERren öpnade them ögonen at the sågo: och sij/ tå woro the mitt i Samarien.

21. Och Jsraels Konung/ tå han såg them/ sade han til Elisa: Min fader/ skal jagh slå them?

22. Han sade: Tu skalt icke slå them: the som tu får medh titt swärd och boga/ them slå. Sätt them watn och brödh före/ at the måga äta och dricka; och lät them fara til sin herra.

23. Så wardt them tilredd een stoor måltijd. Och när the hade ätit och druckit/ lät han them gå/ så at the drogo til sin herra. Och sedan kom icke meer krigsfolck af Syrien i Jsraels land.

IV. Samarien belägras; och för then dyra tiden skul förföljes Elisa.

24. THer efter begaf sigh/ at Benhadad Konungen i Syrien församlade all sin häär/ och drog vp/ och belade Samarien.

25. Och en hård tijd war i Samarien: men the belade staden in til thes ett åsna hufwud galt ottatijo silfpenningar; och en fierde deel af ett Kab dufwoträck fem silfpenningar.

26. Och tå Jsraels Konung gick på murenom/ ropade een qwinna til honom/ och sade: Hielp migh/ min herre Konung.

27. Han sade: Hielper icke HERren tigh/ hwadan skulle jagh hielpa tigh? Af loganom/ eller af pressenom?

28. Och Konungen sade til henne: Hwad är tigh? Hon sade: Thenna qwinnan sade til migh: Få hijt tin son/ at wij måge äta honom i dagh; i morgon wilje wij äta min son. 3081

29. Så hafwe wij kokat min son/ och ätit. Och jagh sade til henne then andra dagen: Få hijt tin son/ och lät oß äta; men hon vndstack sin son.

30. Tå Konungen hörde qwinnones ord/ ref han sin kläder sönder/ widh han gick på murenom. Tå såg alt folcket at han hade en säck på kroppenom/ innan vnder.

31. Och han sade: Gudh giöre migh thet och thet 3082/ om Elisa Saphat sons hufwud skal i dagh blifwa ståndandes på honom.

32. Och Elisa satt i sitt huus. Och the äldste såto när honom. Och han sände en man fram för sigh. Men förr än bodet kom til honom/ sade han til the äldsta: Hafwen J sedt/ huru thenne mördaren 3085 hafwer hijt sändt/ at taga mitt hufwud af? Seer til när bodet kommer/ at J lycken dörena igen/ och klämmer honom medh dörene: sij/ dönen af hans herras fötter följer efter honom.

33. Widh han ännu medh them talade/ sij/ tå kom bodet nedh til honom: och sade: Sij/ thetta onda kommer af HERranom 3083 3086; hwad skal jagh meer wänta af HERranom?

7. Capitel.

TÅ sade Elisa at annan dagen skulle blifwa så godh tijd/ at een skeppa miöl skulle gälla en sikel/ v. 1. Och som en Riddare hölt thet olikt/ sade Elisa/ at han skulle få seet/ och doch icke smakat/ v. 2. Annan morgonen wille några spitelske vthan porten gå til the Syrer för hunger skul/ v. 3. Och the funno intet folck; vtan lägren fulla medh förrådh; ty HERren hade förskräckt them/ v. 6. När the bodade thet i Samarien/ ryckte folcket vth/ och fingo så mycken spijsning/ at thet blef sant som Elisa sade/ v. 11. Och then Riddaren blef ihiältrampad/ som hade ogillat hans ord/ v. 17.

I Elisa förkunnar godh tijd i Samarien; och en Riddare säger ther emot.

MEn Elisa sade: Hörer HERrans ord; så säger HERren: J morgon på thenna tiden/ skal een skeppa semlomiöl gälla en sikel; och twå skeppor biugg en sikel/ i Samarie port.

2. Tå swarade en Riddare/ widh hwilkens hand Konungen sigh stödde/ Gudz mannenom/ och sade: Om HERren än giorde fenster på himmelen/ huru kunde thetta skee? Han sade: Sij/ tu skalt få see thet medh tin ögon; men intet skalt tu äta ther af.

II. Några spitelske gå för hunger skul til the Syrers lä gre/ och finna them förlåtna.

3. OCh fyre spitelske män woro vthan porten 3087: och then ene sade til then andra: Hwad wilje wij blifwa här til thes wij döö?

4. Thet wij än wille gå in i staden/ så är hård tijd i stadenom/ at wij måste doch ther döö: blifwe wij ock här/ så måste wij ock döö. Så lät oß nu gå bort/ och gifwa oß til the Syrers häär: läta the oß lefwa/ så lefwe wij; dräpa the oß/ så äre wij döde.

5. Och the woro bittida vppe om morgonen/ på thet the skulle gå til the Syrers häär. Och som the kommo til

thet främsta på lägret/ sij/ tå war ther ingen.

6. Ty HErren hade låtit the Syrer höra en gnyy af hästar och wagnar/ och af en mächtig häär 3088/ så at the sade til hwar annan: Sij/ Jsraels Konung hafwer besoldat emot oß the Hetheers Konungar/ och the Egyptiers Konungar/ at the skola komma öfwer oß:

7. Och stodo vp/ och flydde bittida om morgonen/ och läto blifwa sina hyddor/ hästar/ åsnar/ och lägret/ såsom thet stod; och flydde medh theras lijf ther ifrå.

8. Som nu the spitelske kommo til thet främsta af lägret/ gingo the in vthi ena hyddo; åto och drucko/ och togo silfwer och guld/ och kläder/ och gingo bort/ och förgiömde thet: och kommo igen/ och gingo in vthi een annor hyddo/ och togo ther vth/ och gingo bort/ och förgiömde thet.

9. Men the sade til hwar annan: Lät oß icke så giöra; thenna dagen är ett godt bodskaps dagh: om wij thetta förtige/ och bide in til lius morgon/ så warder wår mißgierning funnen: så lät oß nu gå bort/ och beboda thet i Konungs huset.

10. Och tå the kommo/ ropade the widh stadzporten/ och vnderwiste them/ och sade: Wij kommo vthi the Syrers lägre/ och sij/ ther är ingen/ eij heller någor menniskios röst; vtan hästar och åsnar bundne/ och hyddorna såsom the stå.

III. Folcket rycker vth/ och tager roof.

11. TÅ ropade man til porthållarena/ at the skulle thet ther inne säija i Konungs huset.

12. Och Konungen stod vp om nattena/ och sade til sina tienare: Jagh wil säija eder/ huru the Syrer bära sigh åth medh oß: the weta at wij lide hunger; och äro vthu lägret gångne/ och hafwa fördolt sigh i markene/ och tänckia: När the gå vthu staden/ wilje wij gripa them lefwande/ och komma så i staden.

13. Tå swarade en af hans tienare/ och sade: Man må taga the fem hästar som ännu igenblefne äro här inne: sij/ the äro här inne igenblefne af hela hopen i Jsrael/ the andre äro åthgångne: lät oß them sända och beseet.

14. Tå togo the twå wagnhästar; och Konungen sände them til the Syrers lägre/ och sade: Farer/ och seer til.

15. Och the drogo efter them alt in til Jordan/ sij/ tå låg wägen full medh kläder och tygh/ som the Syrer hade ifrå sigh kastat/ tå the hastade sigh. Boden kommo igen/ och vnderwiste thet Konungenom.

16. Tå gick folcket vth/ och skinnade the Syrers lägre. Och så galt een skeppa semlomiöl en sikel; och theslikes twå skeppor biugg ock en sikel/ efter HERrans ord.

IV. Then Riddaren trampas ihiäl/ som straffade Elisa ord.

17. MEn Konungen skickade then Riddaren/ widh hwilkens hand han stödde sigh/ i porten: och folcket förtrampade honom i portenom/ så at han blef död/ såsom Gudz mannen sagt hade/ tå Konungen hade gånget nedh til honom.

18. Och skedde såsom Gudz mannen medh Konungenom talat hade/ tå han sade: J morgon på thenna tiden skola twå skeppor biugg gälla en sikel/ och een skeppa semlomiöl en sikel/ i Samarie port.

19. Och Riddaren swarade Gudz mannenom/ och sade: Sij/ om HERren än giorde fenster på himmelen/ huru kunde thetta skee? Men han sade: Sij/ medh tin ögon skalt tu see thet/ och intet äta ther af.

20. Och thet gick honom ock så: ty folcket förtrampade honom i portenom/ så at han blef död.

8. Capitel.

ELisa bad sin wärdinna draga bort; ty en dyyr tijd skulle komma i siu åhr/ v. 1. Efter the siu åhr förtälde Gehasi Konungen Elisa vnderwerck. J thet samma kom qwinnan igen/ och begärade rätt om sin åker af Konungen. Hon stadfäste Gehasi ord/ v. 3. Elisa kom til Damascon; tå låg Benhadad siuk/ och sände Hasael at fråga Elisa/ om han skulle få sin hälsa igen/ v. 7. Elisa swarade at han skulle döö/ och Hasael blifwa Konung/ v. 10. Efter Josaphat kom Joram; regerade 8 åhr/ och wandrade i Jerobeams synder/ v. 16. Och ther efter Ahasia/ och regerade ett åhr sammaledes/ v. 25.

I. Elisa förkunnar en dyyr tijd i siu åhr.

ELisa talade medh then qwinnone/ hwilkes son han hade lefwande giordt 3089/ och sade: Statt vp/ och gack tina färde medh titt huus/ och war främmande hwar tu kant: ty HERren warder kallandes en hunger/ och han skal komma öfwer landet i siu åhr.

2. Qwinnan stod vp/ och giorde såsom Gudz mannen sade: och drog åstadh medh sitt huus/ och war främmande vthi the Philisteers land i siu åhr.

3. Tå the siu åhren förlidne woro/ kom qwinnan åter vthu the Philisteers land: och hon gick vth til at ropa til Konungen om sitt huus och åker.

II. Gehasi förtäljer Konungen Elisa vnderwerck.

4. TÅ talade Konungen medh Gehasi then Gudz mansens tienare/ och sade: Förtäl migh all the stora ting som Elisa giordt hafwer.

5. Och som han förtälde Konungenom huru han hade giordt en dödan lefwande; sij/ i thet samma kom qwinnan ther til/ hwilkes son han hade lefwande giordt/ och ropade til Konungen om sitt huus och åker. Tå sade Gehasi: Min herre Konung/ thetta är qwinnan/ och thetta är hennes son som Elisa hafwer lefwande giordt.

6. Och Konungen frågade qwinnona/ och hon förtälde honom thet. Tå fick Konungen henne en kamererare/ och sade: Fly henne igen alt thet hennes är; ther til alt afgället af åkrenom/ ifrå then tijd hon öfwergaf landet/ in til nu.

III. Benhadad frågar Elisa om sin hälsa; får swar at han skulle döö/ och Hasael blifwa Konung.

7. OCh Elisa kom til Damascon; tå låg Benhadad Konungen i Syrien kranck/ och honom wardt bodat och sagt: Then Gudz mannen är kommen här.

8. Tå sade Konungen til Hasael: Tag skäncker medh tigh/ och gack emot then Gudz mannen/ och fråga genom honom HERran/ och säg: Mån jagh wederfås af thenna kranckheten? 3090

9. Hasael gick emot honom/ och tog skäncker medh sigh/ och allahanda ägodelar i Damascon/ fyratijo Camelers bördor. Och tå han kom/ gick han fram för honom/ och sade: Tin son Benhadad Konungen i Syrien hafwer sändt migh til tigh/ och läter säija tigh: Kan jagh ock wederfås af thenna kranckheten?

10. Elisa sade til honom: Gack bort/ och säg honom: Tu skalt wederfås 3103: men HERren hafwer vnderwist migh/ at han skal döden döö.

11. Och Gudz mannen begynte see skarpt vth/ och hade sigh ömkeliga/ och greet.

12. Tå sade Hasael: Hwij gråter min herre? Han sade: Jagh weet hwad ondt 3091 tu skalt giöra Jsraels

barnom: tu skalt vpbränna theras fasta städer medh eld/ och theras vnga män dräpa medh swärd/ och döda theras vnga barn/ och theras hafwande qwinnor sönderrifwa.

13. Hasael sade: Hwad är tin tienare then hunden/ at han sådana stoor ting giöra skal? Elisa sade: HERren hafwer tedt migh/ at tu skalt warda Konung i Syrien. 3092

14. Och han gick sin wägh ifrån Elisa/ och kom til sin herra. Han sade til honom: Hwad sade tigh Elisa? Han swarade: Han sade migh: Tu skalt wederfås.

15. Men på then andra dagen tog han täckenet/ och stack thet i watn/ och bredde öfwer sigh/ tå blef han död. Och Hasael wardt Konung i hans stadh.

IV. Joram blifwer Konung i Juda/ och the Edomeer falla af.

16. VThi femte åhrena Jorams Achabs sons Jsraels Konungs/ i Josaphats Juda Konungs tijd/ wardt Joram 3093 Josaphats son regerande i Juda.

17. Tw och tretijo åhr gammal war han tå han wardt Konung/ och regerade otta åhr i Jerusalem; 3094

18. Och wandrade på Jsraels Konungars wägh/ såsom Achabs huus giorde: ty Achabs dotter war hans hustru; och han giorde thet ondt war för HERranom.

19. Men HERren wille icke förderfwa Juda/ för sin tienare Davidz skul/ såsom han honom sagt hade/ at gifwa honom een lychto 3095 ibland hans barn i ewig tijd.

20. Vthi hans tijd föllo the Edomeer af 3104 ifrån Juda/ och giorde en Konung 3096 öfwer sigh.

21. Förty/ Joram war dragen genom Zair/ och alle wagnarna medh honom/ och hade ståndet vp om nattena/ och slaget the Edomeer som omkring honom woro; ther til ock the öfwersta öfwer wagnarna/ så at folcket flydde i sina hyddor.

22. Therföre föllo the Edomeer af 3097 ifrån Juda alt in til thenna dagh. Föll ock theslikes Libna 3098 af på samma tijd.

23. Hwad nu meer af Joram säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit i Juda Konungars Chrönico. 3099

24. Och Joram afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen medh sina fäder vthi Davidz stadh. Och Ahasia hans son wardt Konung i hans stadh.

V. Ahasia blifwer Konung; strider medh Hasael/ och blifwer sargad.

25. VThi tolfte åhrena Jorams Achabs sons Jsraels Konungs/ wardt Ahasia Jorams son Konung i Juda. 3100

26. Tw och tiugu åhr gammal war Ahasia tå han Konung wardt/ och regerade ett åhr i Jerusalem. Hans moder heet Athalja Amri dotter 3101/ Jsraels Konungs.

27. Och han wandrade på Achabs huus wägh/ och giorde thet ondt war för HERranom/ såsom Achabs huus: ty han war Achabs huus swåger.

28. Och han drog medh Joram Achabs son i strijd emot Hasael/ Konungen i Syrien/ til Ramoth i Gilead: men the Syrer slogo Joram.

29. Tå wände Konung Joram tilbaka/ at låta läkia sigh i Jisreel/ för the såår skul/ som the Syrer honom

slaget hade i Rama/ tå han stridde medh Hasael Konungenom i Syrien. Och Ahasia Jorams son/ Juda Konung/ kom neder til at besee 3102 Joram Achabs son i Jisreel; ty han låg kranck.

9. Capitel.

ELisa sände en sin lärjunga/ v. 1. Och smorde Jehu til Konung/ at han skulle vthrota Achabs huus/ för thet blodh han vthgutit hade/ v. 4. Jehu förtälde thet sina stalbröder/ v. 11. The vthropade honom för Konung/ v. 13. Och han ryckte strax åth Jisreel/ v. 14. Ther mötte honom Joram medh Ahasia/ v. 21. Och han drap Joram/ och kastade honom på Naboths åker/ v. 24. Ahasia flydde/ och blef theslikes dräpen/ v. 27. När Jehu kom til Jisreel/ böd han kasta Jsebel vth genom fenstret; och hundar åto henne vp/ v. 30. Efter HERrans ord genom Elia Propheten/ v. 34.

I. Jehu blifwer smord til Konung öfwer Jsrael.

ELisa kallade en af the Propheters söner/ och sade til honom: Giorda tina lånder/ och tag thenna oljokrukona medh tigh/ och gack til Ramoth i Gilead.

2. Och tå tu kommer tijt/ får tu ther see Jehu Josaphats son/ Nimsi sons/ och gack in/ och bed honom stå vp ibland sina bröder/ och haf honom in vthi then innersta kamaren;

3. Och tag oljokrukona/ och giut then vth på hans hufwud/ och säg: Thetta säger HERren: Jagh hafwer smordt tigh til Konung öfwer Jsrael 3105: och tu skalt låta vp dörena och fly/ och icke förtöfwa.

4. Och Prophetens tienare/ then vnge mannen/ gick åstadh til Ramoth i Gilead.

5. Och tå han inkom/ sij/ tå såto ther höfwitzmännerna för hären. Och han sade: Höfwitzman/ jagh hafwer något säija tigh. Jehu sade: Hwilkom af oß alla? Han sade: Tigh höfwitzman.

6. Tå stod han vp/ och gick in; men han giöt oljona på hans hufwud/ och sade til honom: Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Jagh hafwer smordt tigh til Konung öfwer HERrans folck Jsrael. 3106

7. Och tu skalt slå tins herras Achabs huus 3107/ at jagh skal hämnas mina tienares Propheternas blodh/ och alla HERrans tienares blodh/ vthur Jsebels hand:

8. Så at hela Achabs huus skal förgås; och jagh skal af Achab vthrota then som på wäggena pissar/ och then innelyckta/ och then igenlefda i Jsrael; 3108

9. Och skal giöra Achabs huus såsom Jerobeams huus Nebat sons 3109/ och såsom Baesa huus Ahia sons. 3110

10. Och hundar skola vpäta Jsebel på åkren i Jisreel; och ingen skal begrafwa henne. Och han lät vp dörena/ och flydde.

11. Och tå Jehu gick vth til sins herras tienare/ sade the til honom: Går thet alt wäl til? Hwar efter är thenne rasaren 3111 3120 kommen til tigh? Han sade til them: J kännen doch mannen wäl/ och hwad han säger.

12. The sade: Thet är icke sant/ säg tu oß thet. Han sade: Så och så hafwer han talat medh migh/ och sagt: Thetta säger HERren/ jagh hafwer smordt tigh til Konung öfwer Jsrael.

13. Tå hastade the sigh/ och hwar och en tog sin kläder/ och lade vnder honom 3112 in widh säijaren 3121/ och blåste medh basuner/ och sade: Jehu är Konung worden.

II. Jehu rycker til Jisreel/ och dräper Joram och Ahasia.

14. ALtså giorde Jehu Josaphat son/ Nimsi sons/ ett förbund emot Joram: men Joram låg för Ramoth i Gilead medh hela Jsrael/ emot Hasael Konungen i Syrien.

15. Men Konung Joram war igen kommen til at låta sigh läkia i Jisreel/ af the såår som the Syrer honom slagit hade/ tå han stridde medh Hasael Konungenom i Syrien 3113. Och Jehu sade: Ar thet så eder i sinnet/ så skal ingen slippa vthaf staden/ at han går bort/ och bodar thet i Jisreel.

16. Och han foor vp/ och drog til Jisreel; förty/ Joram låg ther. Så war Ahasia Juda Konung neder dragen til at besee Joram. 3114

17. Men wächtaren/ som på tornet i Jisreel stod/ fick see Jehu hoop komma/ och sade: Jagh seer en hoop. Tå sade Joram: Tag en wagn/ och sändt emot them/ och säg: Är alt fridsamt?

18. Och foromannen foor emot honom/ och sade: Thetta säger Konungen: Är alt fridsamt? Jehu sade: Hwad kommer friden tigh widh? Faar här baak efter migh. Wächtaren förkunnade/ och sade: Bodet är kommet til them/ och kommer intet igen.

19. Tå sände han en annan foroman. Tå han kom til them/ sade han: Thetta säger Konungen: Är alt fridsamt? Jehu sade: Hwad kommer friden tigh widh? Faar här baak efter migh.

20. Thet förkunnade wächtaren/ och sade: Han är kommen til them/ och kommer intet igen; och thet är ett körande såsom Jehu körande Nimsi sons: ty han körer lika som han wore rasande.

21. Tå sade Joram: Sätter före. Och the satte före hans wagn. Och the drogo vth/ Joram Jsraels Konung/ och Ahasia Juda Konung/ hwar thera på sin wagn/ at the skulle komma emot honom. Och the råkade honom på Naboths åker then Jisreelitens.

22. Och tå Joram såg Jehu/ sade han: Jehu/ är alt fridsamt? Han sade: Hwad/ frijd? Tine moders Jsebels horerij och troldom hafwer icke ännu ända.

23. Tå wände Joram sina hand om/ och flydde/ och sade til Ahasia: Här är förräderij/ Ahasia.

24. Men Jehu fattade bogan/ och skiöt Joram emellan härderna/ så at pilen gick vth igenom hiertat/ och han föll vthi sin wagn.

25. Och Jehu sade til höfwitzmannen Bidkar: Tag och kasta honom vppå åkrastycket 3115 Naboths then Jisreelitens: förty/ jagh kommer ihogh/ at tu medh migh forom efter hans fader på enom wagn/ at HERren lade thenna tungan vppå honom.

26. Hwad gäller/ sade HERren/ jagh skal wedergälla tigh på thenna åkren Naboths blodh/ och hans söners blodh/ thet jagh i gåår såg. Så tag honom nu/ och kasta honom på åkren/ efter HERrans ord.

27. Tå Ahasia Juda Konung thet såg/ flydde han på then wägen til örtagårdz huset; men Jehu jagade efter honom 3116/ och böd theslikes slå honom på wagnenom in moot Gur/ som ligger widh Jibleam: och han flydde til Megiddo/ och blef ther död.

28. Och hans tienare läto föra honom til Jerusalem; och begrofwo honom i hans graf medh sina fäder/ vthi Davidz stadh.

29. Men Ahasia regerade öfwer Juda i ellofte åhrena Jorams Achabs sons.

III. Jsebel blifwer vthkastad/ och af hundar vpäten.

30. OCh tå Jehu kom til Jisreel/ och Jsebel thet fick weta/ färgade hon sitt ansichte/ och beprydde sitt

hufwud/ och såg vth genom fenstret.

31. Och tå Jehu kom in igenom porten/ sade hon: Är thet Simri wäl afgångit/ som drap sin herra? 3117

32. Och han hof sitt ansichte vp til fenstret/ och sade: Ho är här när migh? Tå wände sigh twå eller tre kamererare til honom.

33. Han sade: Störter henne vthföre. Och the störte henne vthföre/ så at wäggen/ och hästarna wordo stänckte medh hennes blodh: och hon wardt förtrampad.

34. Och tå han war inkommen/ och hade ätit och druckit/ sade han: Beseer doch then förbannada/ och begrafwer henne; ty hon är en Konungs dotter. 3118

35. Tå the nu gingo bort til at begrafwa henne/ funno the intet af henne/ vtan hufwudskallan/ och fötterna/ och flata händerna.

36. Och kommo igen/ och sade honom thet. Han sade: Thetta är nu thet som HERren genom sin tienare Elia then Thisbiten talade/ och sade: På Jisreels åker skola hundar äta Jsebels kött. 3119

37. Altså wardt Jsebels aas såsom en träck på markene/ vppå Jisreels åker/ så at man intet säija kunde: Thetta är Jsebel.

10. Capitel.

SEdan skref Jehu til Samarien/ och bad them taga en af the 70 Achabs söner til Konung/ v. 1. Men the torde intet/ vtan tilbödo honom sin vnderdånighet/ v. 4. Tå skref han at the skulle dräpa them; och the giorde så/ v. 6. Altså vthrotade Jehu Achabs huus/ efter HERrans ord/ v. 9. Som han nu drog til Samarien/ mötte honom 42 Konungens Ahasia bröder; them drap han sammaledes/ v. 12. Och tog Jonadab Rechabs son til witne öfwer sitt nijt/ v. 15. Sedan lät han dräpa alla Baals Prester; och giorde Baals huus til ett hemlig huus/ v. 18. Therföre ock HERren låfwade honom regementet til fierde ledh/ v. 30. Then tiden begynte HERren ledas widh Jsrael; och lät the Syrer plåga them/ v. 32. Jehu regerade 28 åhr. Och Joahas blef Konung efter honom/ v. 34.

I. Huru Jehu förhåller figh emot Achabs söner.

OCh Achab hade siutijo söner i Samarien: och Jehu skref bref/ och sände til Samarien til the öfwersta i Jisreels stadh/ til the äldsta/ och Achabs förmyndare/ hwilket så lydde:

2. När thetta bref kommer til eder/ när hwilkom edars herras söner äro/ hans wagnar/ hästar/ fasta städer/ och rustning:

3. Så seer til hwilken bäst och likast är ibland edars herras söner/ och sätter honom på hans faders stool/ och strider för edars herras huus.

4. Men the fruchtade sigh ganska fast/ och sade: Sij/ twå Konungar 3122 hafwa icke blifwit ståndande för honom: huru skulle wij tå stå?

5. Och the som woro öfwer huset/ och öfwer staden/ och the äldste/ och förmyndarena sände bort til Jehu/ och läto säija honom: Wij äre tine tienare/ wij wilje giöra alt thet tu säger oß; wij wilje ingen giöra til Konung: giör hwad tigh täckes.

6. Tå skref han ett annat bref til them/ thet lydde altså: Ären J mine/ och lyden mine röst/ så tager hufwuden af the män edars herras söner/ och förer them i morgon bittida til migh i Jisreel. Och Konungs sönerna woro

siutijo män: och the ypperste i staden vpfödde them.

7. Tå nu brefwet kom til them/ togo the Konungs sönerna/ och dråpo siutijo män/ och lade theras hufwud i korgar/ och sände them til honom i Jisreel.

8. Och tå bodet kom/ och bodade honom thet/ och sade: The hafwa fördt hijt Konungs sönernas hufwud; sade han: Lägger them i twå hopar för stadzporten in til morgons.

9. Och om morgonen när han vthgick/ trädde han tijt/ och sade til alt folcket: Ären J rättwise? Sij/ hafwer jagh giordt ett förbund emot min herra/ och dräpet honom; ho hafwer tå slaget alla thessa?

10. Så må J ju see/ at intet HERrans ord är på jordena fallet/ som HERren talat hafwer emot Achabs huus: och HERren hafwer giordt/ såsom han talat hafwer genom sin tienare Elia.3123

11. Altså slog Jehu alla them som qware woro af Achabs huus i Jisreel; alla hans yppersta/ hans wänner/ och hans Prester/ til thes icke en war qwar.

12. Och stod vp/ och drog bort til Samarien. Men i wägen war ett herdahuus.

13. Ther råkade Jehu widh Ahasia Juda Konungs bröder/ och sade: Ho ären J? The sade: Wij äre Ahasia bröder/ och drage nedh til at helsa Konungens barn/ och Drottningenes barn.

II. Jehu dräper 42 Ahasia bröder; och antager Jonadab.

14. HAn sade: Griper them lefwande. Och the grepo them lefwande/ och dråpo them widh brunnen när herdahuset/ twå och fyratijo män; och lät icke en af them slippa.

15. Och tå han drog tädan/ fan han Jonadab Rechab son 3124/ then honom mötte/ och helsade honom/ och sade til honom: Är titt hierta rätt/ såsom mitt hierta medh tino hierta? Jonadab sade: Ja. Är thet så/ sade han/ så räck migh tina hand. Och han räckte honom sina hand: och han lät honom sittia vppe när sigh på wagnen:

16. Och sade: Kom medh migh/ och se mitt nijt om HERran. Och the förde honom medh honom på hans wagn.

17. Tå han kom til Samarien/ slog han alt thet som qwart war af Achab i Samarien/ til thes han förgiorde honom/ efter HERrans ord/ som han til Elia talat hade.

III. Jehu församlar/ och dräper alla Baals Propheter; och giör hans huus til ett hemligt huus.

18. OCh Jehu församlade alt folcket/ och lät säija til them: Achab hafwer fögo tient Baal 3125; Jehu wil bättre tiena honom.

19. Så lät nu kalla alla Baals Propheter/ alla hans tienare/ och alla hans Prester til migh/ så at ingen är borto: förty/ jagh hafwer ett stort offer til at giöra Baal; hwilken borto är/ then skal icke lefwa. Men Jehu giorde thetta medh listighet/ at han måtte förgiöra Baals tienare.

20. Och Jehu sade: Helger Baal ena högtijd/ och läter then vthropa.

21. Och sände Jehu i hela Jsrael/ och lät komma alla Baals tienare/ så at ingen qwar war som icke kom. Och the kommo i Baals huus; så at Baals huus wardt fult i all rum.

22. Tå sade han til them som woro öfwer klädehuset: Bärer vth kläder för alla Baals tienare. Och the båro kläder vth.

23. Och Jehu gick in vthi Baals huus medh Jonadab Rechab son/ och sade til Baals tienare: Ransaker och seer til/ at ingen HERrans tienare är ibland eder/ vtan Baals tienare allena.

24. Och som the kommo in til at giöra offer och bränneoffer/ bestälte Jehu sigh ottatijo män vthan före/ och sade: Ho som släpper någon af männerna som jagh får vnder edra händer/ hans siäl skal wara för hans siäl.

25. När nu bränneoffret fulkomnat war/ sade Jehu til drawanterna och höfwitzmännerna: Går in/ och slår them allasamman; läter ingen komma ther vth. Och the slogo them medh swärdzägg: och drawanterna/ och höfwitzmännerna hofwo them bort. Och the gingo til Baals huus stadh;

26. Och togo vth the stodar i Baals huus/ och brände them vp;

27. Och slogo sönder Baals stodar/ samt medh Baals huus; och giorde ther ett hemligt huus af/ alt in til thenna dagh.

28. Altså förgiorde Jehu Baal vthur Jsrael.

29. Men ifrån Jerobeams Nebat sons synder/ then Jsrael kom til at synda/ gick Jehu icke/ och öfwergaf icke the guldkalfwar i BethEl/ och i Dan. 3126

IV. Jehu låfwas löön för sitt omak: han döör; och Joahas blifwer Konung.

30. OCh HERren sade til Jehu: Therföre at tu hafwer wiljog warit til at giöra min wilja/ och hafwer giordt på Achabs huus alt thet i mino hierta war/ skola tina söner sittia tigh på Jsraels stool in til fierde ledh. 3127

31. Doch hölt icke Jehu/ at han i HERrans Jsraels Gudz lagh wandrade af allo hierta: ty han trädde icke ifrån Jerobeams synder/ som kom Jsrael til at synda.

32. På then tiden begynte HERren ledas widh Jsrael: ty Hasael slog 3128 them i alla Jsraels gränsor;

33. Jfrån Jordan öster vth/ och hela Gilead/ the Gaditers/ Rubeniters/ och Manassiters land/ ifrån Aroer/ som ligger när then bäcken widh Arnon; och Gilead/ och Basan.

34. Hwad nu meer af Jehu säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ och all hans macht/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico. 3129

35. Och Jehu afsomnade medh sina fäder; och the begrofwo honom i Samarien: och Joahas hans son wardt Konung i hans stadh.

36. Men tiden som Jehu öfwer Jsrael regerade i Samarien/ är otta och tiugu åhr.

11. Capitel.

NÄr Athalja såg/ at hennes Son Konung Ahasia war död/ förgiorde hon all Konungslig södh; allena Joas blef vndanstungen/ och fördold vthi templet i sex åhr/ v. 1. På siunde åhret tog öfwerste Presten Jojada/ och krönte honom til Konung/ v. 4. Tå Athalja thet hörde/ kom hon löpandes ther til: men the hade henne vth/ och dråpo henne/ v. 13. Så giorde Jojada ett förbund emellan Gudh och Konungen/ och folcket/ at the skulle wara HERrans folck/ v. 17. Och lät bryta nedh Baals altare och beläter/ v. 18. Lät föra Joas vthi Konungs huset/ v. 19.

I. Athalja förgiör all Konungslig södh; och Joas blifwer vndanstungen.

MEn Athalja Ahasia moder/ tå hon såg at hennes son war död/ stod hon vp/ och förgiorde all Konungslig

sädh. 3130

2. Men Joseba Konung Jorams dotter/ Ahasia syster/ tog Joas Ahasia son/ och staal honom ifrå Konungs barnen/ som dräpne wordo; medh hans Ammo i sängakamarenom: och hon förgiömde honom för Athalja/ så at han icke wardt dräpen.

3. Och han wardt vndstungen medh henne i HERrans huus i sex åhr: och Athalja war rådandes i landena.

II. Jojada hyllar folcket til Joas; och kröner honom.

4. VThi siunde åhrena sände Presten Jojada 3136 bort/ och tog til sigh the öfwersta öfwer hundrade/ medh höfwitzmännerna och drawanterna/ och lät komma them til sigh i HERrans huus/ och giorde ett förbund medh them/ och tog en eed af them i HERrans huus/ och wijste them Konungens son. 3131

5. Och böd them/ och sade: Thetta är thet J göra skolen; tredie parten af eder/ hwilkens skifte om Sabbaths dagen vppå går/ skolen hålla wacht i Konungs husena:

6. Och en tredie part skal wara widh then porten Sur 3132: och en tredie part skal wara widh then porten som är baak drawanterna; och skolen hålla wacht för Massa huus.

7. Men twå parter af eder allom/ J som om Sabbaths dagen afgån/ skolen wachta i HERrans huus när Konungen:

8. Och skolen ställa eder rundt omkring Konungen/ och hwar och en medh sine wärjo i handene: och ho som kommer in emellan wäggiarna/ han skal döö; så at J ären när Konungen tå han vth och in går.

9. Och the öfwerste öfwer hundrade/ giorde alt thet Presten Jojada them budit hade: och togo sina män til sigh/ som på Sabbaths dagen vppå gingo/ medh the som på Sabbats dagen af gingo/ och kommo til Presten Jojada.

10. Och Presten fick höfwitzmännerna spetsar/ och sköldar/ som hade warit Konung Davidz/ och woro i HERrans huus. 3133

11. Och drawanterna stodo omkring Konungen/ hwar och en medh sine wärjo i handene/ ifrå husens hörn på högra sidone/ alt in til thet hörnet på then wänstra/ in til altaret/ och til huset.

12. Och han lät Konungens son komma fram/ och satte ena krono på honom/ och tog witnesbyrdet 3134 3137/ och giorde honom til Konung/ och woro glade/ och klappade händerna tilhopa/ och sade: Lycka skee Konungenom.

III. Athalja wil thet hindra; men blifwer dräpen.

13. OCh tå Athalja fick höra ropet af folcket som lop ther til/ kom hon vth til folcket i HERrans huus:

14. Och såg til/ sij/ tå stod Konungen in widh stodena/ såsom sedwänja war/ och sångare och trummetare när Konungenom; och alt folcket i landena war gladt/ och blåste medh trummeter. Tå ref Athalja sin kläder/ och sade: Vpror/ vpror.

15. Men Presten Jojada böd the öfwersta öfwer hundrade/ som woro satte öfwer hären/ och sade til them: Hafwer henne vthu huset i gården; och om någor följer henne/ han dräpes medh swärd: ty Presten hade sagt/ at hon icke skulle döö i HERrans huus.

16. Och the båro händerna på henne/ och hon gick in på then wägen som hästarna til Konungs huset gå/ och wardt ther dräpen.

IV. Jojada giör förbund emellan Gudh och Konungen.

17. SÅ giorde Jojada ett förbund emellan HERran/ och Konungen/ och folcket/ at the skulle wara HERrans folck; theslikes ock emellan Konungen och folcket.

18. Tå gick alt folcket i landena in vthi Baals huus/ och bruto hans altare nedh; och sönderslogo hans beläte alt grant/ och Matthan Baals Prest slogo the ihiäl in för altaret: och Presten bestälte ämbeten 3135 vthi HERrans huus;

19. Och tog the öfwersta öfwer hundrade/ och the höfwitzmän/ och the drawanter/ och alt folcket i landena/ och förde Konungen nedh ifrå HERrans huus/ och kommo then wägen ifrå drawantaporten in til Konungs huset; och han satte sigh på Konungs stolen.

20. Och alt folcket i landena war gladt/ och staden wardt stilla. Men Athalja dråpo the medh swärd i Konungs huset.

21. Och Joas war siu åhr gammal tå han wardt Konung.

12. Capitel.

JOas regerade 40 åhr/ och giorde thet HERranom wäl behagade/ så länge Jojada lärde honom/ v. 1. Han lät församla penningar/ och vpbyggia thet som förfallet war på HERrans huus/ v. 4. På then tiden wan Hasael/ Konungen i Syrien/ Gath/ och wille kommit för Jerusalem; tå sände Joas honom en skatt; och han drog sina färde igen/ v. 17. Sedan satte Joas tienare sigh vp/ och dråpo honom: och hans son Amazia wardt Konung i hans stadh/ v. 20.

I. Joas regerar länge; och låter sigh wårda om HERrans huus och thes inkomst.

VThi siunde åhrena Jehu wardt Joas Konung/ och regerade i fyratijo åhr i Jerusalem. Hans moder heet Zibja/ af BerSeba. 3138

2. **Och Joas giorde thet rätt war/ och thet HERranom wäl behagade/ så länge Presten Jojada** 3139 **lärde honom.** 3150

3. Vndantagno at han icke bortlade högderna 3140: ty folcket offrade och rökte ännu på högderna.

4. Och Joas sade til Presterna: Alla the penningar som ther til helgade warda 3141/ at the skola läggias til HERrans huus/ nemliga/ the penningar som hwar och en gifwer i skatt/ och the penningar som hwar och en löser sina siäl medh/ och alla the penningar som hwar och en offrar af fritt hierta/ ther til/ at thet skal läggias til HERrans huus;

5. Thet läter Presterna taga til sigh/ hwar thera sin deel; ther medh skola the bota hwad som förfaller på (HERrans) huus/ ehwar the finna at thet förfallet är. 3142

6. Tå nu Presterna/ alt in til tredie och tiugunde åhret Konungs Joas/ icke botade hwad som förfallet war i husena;

7. Kallade Konung Joas Presten Jojada/ samt medh Presterna/ och sade til them: Hwij boten J icke hwad som förfaller i husena? Så skolen J nu icke taga the penningar til eder hwar och en sin deel; vtan skolen låta kommat til thet som förfallet är i husena.

8. Och Presterna samtyckte inga penningar wilja taga af folckena/ til at bota thet förfallet war af huset.

9. Tå tog Presten Jojada ena kisto/ och giorde ther ett hohl ofwan vppå/ och satte henne på högra sidon widh altaret/ ther man ingår i HERrans huus. Och Presterna som wacht höllo för dörene/ läto komma alla penningar ther vti/ som til HERrans huus fördes.

10. När the nu sågo at många penningar woro i kistone/ så kom Konungens skrifware vp/ och öfwersta Presten/ och bundo penningarna tilhopa/ och räknade hwad til HERrans huus funnet wardt.

11. Och man gaf penningarna redo i handena them som arbetade/ och skickade woro til HERrans huus; och the gåfwo them vth timbermannom/ som bygde och arbetade på HERrans huse:

12. Nemliga/ muremästarom/ och steenhuggarom/ och them som trää och huggna stenar köpte; på thet at thet förfallna på HERrans huus måtte botat warda/ och hwad som hälst the funno af nödene wara at botas skulle på huset.

13. Doch/ lät man icke giöra silfskålar/ bägare/ bäcken/ trummeter/ eller något gyldene eller silfwer tygh 3143 i HERrans huus/ af the penningar som til HERrans huus förde woro:

14. Vtan man gaf them arbetarena/ at the ther medh botade thet förfallna på HERrans huus.

15. Och behöfde the män ingen räkenskap giöra/ som man fick penningarna til at vthgifwa them arbetarena; vtan the handlade på sina troo.

16. Men the penningar af skuldoffer 3144/ och syndoffer/ wordo icke förde vthi HERrans huus: förty/ the woro Presternas.

II. Joas leger Hasael ifrå sigh medh en skatt.

17. PÅ then tiden drog Hasael Konungen i Syrien vp/ och stridde emot Gath/ och wan thet. Och tå Hasael stälte sitt ansichte til at draga vp til Jerusalem; 3145

18. Tog Joas Juda Konung alt thet helgada/ som hans fäder Josaphat/ Joram/ och Ahasia/ Juda Konungar helgat hade/ och thet han helgat hade; ther til alt thet guld som man fan i HERrans huus skatt 3146/ och i Konungs husena/ och sände thet til Hasael Konungen i Syrien. Sedan drog han sina färde ifrån Jerusalem.

19. Hwad nu meer af Joas säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit i Juda Konungars Chrönico. 3147

III. Joas blifwer dräpen af sina tienare; och Amazia blifwer Konung.

20. OCh hans tienare 3148 hofwo sigh vp/ och giorde ett förbund 3149/ och slogo honom i Millo huus/ ther man neder går til Silla.

21. Ty Josachar Simeath son/ och Josabad Somer son/ hans tienare/ slogo honom ihiäl; och man begrof honom medh hans fäder vthi Davidz stadh: och Amazia hans son wardt Konung i hans stadh.

13. Capitel.

JOahas Jsraels Konung regerade 17 åhr/ och wandrade i Jerobeams synder; therföre gaf HERren Jsrael vnder Hasael Konungen i Syrien/ at han skulle plåga them/ v. 1. Joahas bad HERran; och han halp them; men the bättrade sigh intet/ v. 4. Efter honom kom Joas: regerade 16 åhr/ och öfwergaf icke Jerobeams wägar/ v. 9. Elisa blef kranck/ och Joas besökte honom: tå gaf Elisa honom ett tekn at han skulle tre resor slå the Syrer/ v. 14. Sedan Elisa war död/ hofwo the en dödan i hans graf: och när han kom widh Elisa been/ fick han lijf/ och stod vp igen/ v. 20. Joas slog the Syrer/ och tog igen the städer som hans fader tappat hade/

v. 22.

I. Joahas blifwer Konung; plågas af the Syrer; beder HERran/ och warder hulpen.

VThi tredie och tiugunde åhrena Joas Ahasia sons/ Juda Konungs/ wardt Joahas Jehu son Konung öfwer Jsrael i Samarien/ siuton åhr.

2. Och han giorde thet ondt war för HERranom/ och wandrade efter Jerobeams synder/ Nebat sons/ hwilken Jsrael kom til at synda 3151/ och öfwergaf thet icke.

3. Och HERrans wrede förgrymmade sigh öfwer Jsrael/ och gaf them vnder Hasaels hand 3152/ Konungens i Syrien/ och i Benhadads Hasaels sons hand/ i theras lifsdagar.

4. Men Joahas bad HERrans ansichte/ och HERren hörde honom; ty han såg på Jsraels jämmer/ som Konungen i Syrien them giorde.

5. Och HERren gaf Jsrael en frälsare som them förde vthu the Syrers wåld; så at Jsraels barn bodde vthi sina hyddor/ såsom tilförene.

6. Doch öfwergåfwo the icke Jerobeams huus synder/ hwilken Jsrael kom til at synda/ vtan wandrade ther vthinnan: och then lunden 3153 i Samarien blef ståndandes.

7. Förty af Joahas folck war icke meer qwart blifwit/ än femtijo resenärer/ tijo wagnar/ och tijo tusend footfolck; ty Konungen i Syrien hade slaget them ihiäl/ och giordt them såsom tröskestoft.

8. Hwad nu meer af Joahas säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ och hans macht/ sij/ thet är skrifwit i Jsraels Konungars Chrönico.

9. Och Joahas afsomnade medh sina fäder/ och man begrof honom i Samarien:

II. Joas hans son blifwer Konung/ och wandrar i Jerobeams wägar.

OCh hans son Joas wardt Konung i hans stadh.

10. Vthi siunde och tretijonde åhrena Joas Juda Konungs/ wardt Joas Joahas son Konung öfwer Jsrael i Samarien/ i sexton åhr;

11. Och giorde thet ondt war för HERranom/ och öfwergaf icke alla Jerobeams Nebat sons synder/ then Jsrael kom til at synda: vtan wandrade ther vthinnan.

12. Hwad nu meer af Joas säijande är/ och hwad han giordt hafwer/ och hans macht/ huru han medh Amazia Juda Konung stridt hafwer/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico. 3154

13. Och Joas afsomnade medh sina fäder; och Jerobeam satt på hans stool. Men Joas wardt begrafwen i Samarien när the Jsraels Konungar.

III. Elisa blifwer siuk; Joas besöker honom/ och får tekn om sin seger emot the Syrer.

14. TÅ wardt Elisa kranck/ ther han ock af död blef; och Joas Jsraels Konung kom nedh til honom/ och greet för honom/ och sade: Min fader/ min fader/ Jsraels wagn/ och hans resenärer. 3155

15. Elisa sade til honom: Tag bogan och pilarna. Och tå han tog bogan och pilarna/

16. Sade han til Jsraels Konung: Bändt bogan medh tine hand. Och han bände medh sine hand. Och Elisa lade sina hand på Konungens hand;

17. Och sade: Lät vp fenstret öster vth: och han lät thet vp. Och Elisa sade: Skiut. Och han skiöt. Han sade: En salighets pijl af HERranom/ en salighets pijl emot the Syrer; och tu skalt slå the Syrer i Aphek/ til thes the blifwa ändade.

18. Och han sade: Tag pilarna. Och tå han tog them/ sade han til Jsraels Konung: Slå på jordena. Och han slog tre gångor/ och hölt vp.

19. Tå wardt Gudz mannen wredh på honom/ och sade: Hade tu slaget fem eller sex gångor 3158/ så skulle tu hafwa slaget the Syrer/ til thes tu hade giordt en ända på them: men nu skalt tu slå them tre gångor.

IV. Elisa blifwer död; och en död vpwäckt genom hans been.

20. TÅ nu Elisa war död/ och man hade begrafwet honom/ föllo the Moabiters krigsfolck in vthi landet på samma åhret.

21. Och thet begaf sigh/ at the begrofwo en man; och som the fingo see krigsfolcket/ kastade the mannen vthi Elisa graf: och tå han kom widh Elisa been 3159/ wardt han lefwandes/ och stod vp på sina fötter. 3156

V. Joas slår the Syrer/ och får igen the afhända städer.

22. ALtså twingade nu Hasael Konungen i Syrien Jsrael/ så länge Joahas lefde.

23. Men HERren giorde nådh medh them/ och förbarmade sigh öfwer them/ och wände sigh til them för sitt förbund 3157 skul medh Abraham/ Jsaac/ och Jacob/ och wille icke förderfwa them; och förkastade them icke heller ifrå sitt ansichte alt här til.

24. Och Hasael Konungen i Syrien blef död: och hans son Benhadad wardt Konung i hans stadh.

25. Men Joas wände om/ och tog the städer igen vthu Benhadads Hasaels sons hand/ som han vthu hans faders Joahas hand medh strijd tagit hade. Tre gångor slog Joas honom/ och fick Jsraels städer igen.

14. Capitel.

AMazia Juda Konung regerade 29 åhr/ och giorde thet HERranom behagade/ v. 1. Tå han wardt mächtig slog han sina tienare som hade dräpit hans fader/ v. 5. Han slog ock the Edomeer/ v. 7. Sedan mante han Joas Jsraels Konung til krijg medh sigh/ v. 8. Och efter han icke lät afråda sigh/ tappade han/ wardt fången/ och Jerusalem skiöflat/ v. 11. Efter Joas blef Jerobeam Konung i Jsrael/ v. 16. Amazia blef dräpen/ v. 19. Och Azaria Konung efter honom/ v. 21. Jerobeam regerade 41 åhr/ och giorde thet ondt war/ v. 23. Doch halp HERren Jsrael genom honom för sitt ord och löfte skul/ v. 25. Efter honom blef Sacharia Konung/ v. 28.

I. Amazia blifwer Konung/ och slår them som dråpo hans fader.

VThi andro åhrena Joas/ Joahas sons/ Jsraels Konungs/ wardt Amazia Konung/ Joas Juda Konungs son.

2. Fem och tiugu åhra gammal war han tå han wardt Konung; och regerade nijo och tiugu ähr i Jerusalem: hans moder heet Joaddan af Jerusalem. 3160

3. Och han giorde thet HERranom wäl behagade; doch icke såsom hans fader David: vtan såsom hans fader Joas giordt hade 3161/ så giorde han ock.

4. Ty högderna wordo icke aflagda; vtan folcket offrade/ och rökte ännu på högderna.

5. Tå han nu war mächtig worden i riket/ slog han sina tienare/ som Konungen hans fader dräpet hade. 3162

6. Men dråparenars barn drap han icke; såsom ock skrifwit är i Mose lagbok/ ther HERren budit hade/ och sagt: Fäderna skola icke döö för barnens skul/ och barnen skola icke döö för fädernas skul; vtan hwär och en skal döö för sina synd. 3163

7. Han slog theslikes the Edomeer i saltdalenom/ tijo tusend/ och wan then staden Sela medh strijd; och kallade honomIoktheel/ alt in til thenna dagh.

II. Manar Joas til strijd; tappar/ och blifwer fången.

8. TÅ sände Amazia bodh til Joas Joahas son/ Jehu sons/ Jsraels Konung/ och lät säija honom: Kom hijt/ och lät oß see hwar annan.

9. Men Joas Jsraels Konung sände til Amazia Juda Konung/ och lät säija honom: Törnebusken som i Libanon är/ sände til cedreträd i Libanon 3164/ och sade: Gif tina dotter minom son til hustru: men wildiuret på markene i Libanon lop öfwer törnebuskan/ och förtrampade honom.

10. Tu hafwer slaget the Edomeer/ ther af förhäfwer sigh titt hierta: behalt then prisen/ och blif hema: hwij söker tu efter olycko/ at tu må falla/ och Juda medh tigh?

11. Men Amazia hörde honom intet. Så drog Joas Jsraels Konung vp/ och the beslågo hwar annan/ han och Amazia Juda Konung/ i Beth Semes som i Juda ligger.

12. Men Juda wardt slagen 3170 för Jsrael/ så at hwar och en flydde i sina hyddo.

13. Och Joas Jsraels Konung grep Amazia Juda Konung/ Joas son Ahasia sons/ i BethSemes; och kom til Jerusalem/ och ref omkull murarna i Jerusalem/ ifrå Ephraims port/ alt in til hörnporten/ fyrahundrat alnar långt.

14. Och tog alt thet guld och silfwer/ och tygh som funnet wardt i HERrans huus/ och i Konungs husens fatebur/ ther til barnen til pant; och drog åter til Samarien.

15. Hwad nu meer af Joas säijande är/ thet han giordt hafwer/ och hans macht; och huru han medh Amazia Juda Konung stridde/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico. 3165

16. Och Joas afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen i Samarien ibland Jsraels Konungar: och hans son Jerobeam wardt Konung i hans stadh.

III. Blifwer dräpen/ och hans son Azaria Konung i Juda.

17. MEn Amazia Joas son/ Juda Konungs/ lefde efter Joas dödh/ Joahas sons/ Jsraels Konungs/ i femton åhr.

18. Hwad nu meer af Amazia säijande är/ thet är skrifwit vthi Juda Konungars Chrönico.

19. Och the giorde ett förbund emot honom i Jerusalem: men han flydde til Lachis. Och the sände efter honom til Lachis/ och dråpo honom ther. 3166

20. Och the förde honom tädan på hästar; och han wardt begrafwen i Jerusalem när sina fäder vthi Davidz stadh.

21. Och hela Juda folck togo Asaria/ vthi hans sextonde åhre/ och giorde honom til Konung i hans faders Amazia stadh.

22. Han bygde Elath/ och fick thet igen vnder Juda/ sedan Konungen medh hans fäder afsomnad war.

IV. Jerobeam blifwer Konung i Jsrael; döör/ och hans son Sacharia blifwer Konung.

23. VThi femtonde åhrena Amazia/ Joas sons/ Juda Konungs/ wardt Jerobeam Joas son Konung öfwer Jsrael i Samarien/ ett och fyratijo åhr.

24. Och giorde thet ondt war för HERranom/ och öfwergaf icke alla Jerobeams Nebat sons synder/ then Jsrael kom til at synda. 3167

25. Men han tog igen Jsraels gränsor/ ifrå Hamath alt in til hafwet/ som ligger i hedmarkene/ efter HERrans Jsraels Gudz ord/ som han sagt hade genom sin tienare Propheten Jona Amitthai son 3168/ som war af Gath Hepher.

26. Ty HERren såg til Jsraels swåra jämmer/ så at ock the innelychte och igenlefde 3169 förgingos; och ingen hielpare war i Jsrael.

27. Och HERren hade icke sagt/ at han wille vthskrapa Jsraels namn vnder himmelen: vtan halp them genom Jerobeam Joas son.

28. Hwad nu meer af Jerobeam säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ och hans macht/ huru han stridt hafwer/ och huru han igen fick Damascon/ och Hamath/ til Juda i Jsrael/ sij/ thet är skrifwit i Jsraels Konungars Chrönico.

29. Och Jerobeam afsomnade medh sina fäder/ Jsraels Konungar: och hans son Sacharia wardt Konung i hans stadh.

15. Capitel.

AZaria Juda Konung regerade 52 åhr/ och giorde thet HERranom behagade/ v. 1. Och hans son Jotham kom efter honom/ v. 5. Sacharia Jsraels Konung regerade sex månader/ v. 8. Honom drap Sallum/ efter HERrans ord/ rc. v. 10. Och regerade en månat/ v. 13. Honom slog Menahem/ v. 14. Och regerade 10 åhr/ v. 17. Tå kom Phul Konungen i Assyrien emot Jsrael. Honom gaf Menahem en skatt/ at han befäste honom i rikena/ v. 19. Sedan wardt Pekahia Konung; tw åhr/ v. 22. Honom drap Pekah Remalia son/ och wardt Konung i 20 åhr/ v. 25. J hans tijd kom Thiglath Pileser Konungen i Assyrien/ wan Galileen medh hela Naphthali/ och förde them bort/ v. 29. Honom drap Hosea/ och blef Konung/ v. 30. Men Jotham Juda Konung regerade 16 åhr/ och giorde thet godt war/ v. 32. Efter honom kom Ahas/ v. 38.

I. Azaria blifwer Konung i Juda.

VThi siunde och tiugunde åhrena Jerobeams Jsraels Konungs/ wardt Azaria 3181 Konung/ Amazia son/ Juda Konungs. 3171

2. Och war sexton åhra gammal tå han Konung wardt/ och regerade tw och femtijo åhr i Jerusalem. Hans moder heet Jecholia af Jerusalem. 3172

3. Och han giorde thet HERranom wäl behagade/ aldeles såsom hans fader Amazia;

4. Vndantagno/ at the icke bortlade högderna: ty folcket offrade och rökte ännu på högderna.

5. Men HERren plågade Konungen/ så at han war spitelsk alt in til döden 3173/ och bodde vthi ett fritt huus: men Jotham Konungens son regerade huset/ och dömde folcket i landena.

6. Hwad nu meer af Asaria säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit i Juda Konungars Chrönico.

7. Och Asaria afsomnade medh sina fäder/ och man begrof honom när sina fäder vthi Davidz stadh: och hans son Jotham wardt Konung i hans stadh.

II. Sacharia blifwer Konung i Jsrael.

8. VThi ottonde och tretijonde åhrena Asaria Juda Konungs/ wardt Sacharia Jerobeams son Konung öfwer Jsrael i Samarien i sex månader.

9. Och giorde thet ondt war för HERranom/ såsom hans fäder giordt hade: han wände icke igen ifrån Jerobeams synder Nebat sons/ then Jsrael kom til at synda.

10. Och Sallum Jabes son giorde ett förbund emot honom/ och slog honom för folckena/ och drap honom/ och wardt Konung i hans stadh.

11. Hwad meer af Sacharia säijande är/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico.

12. Och thet är thet som HERren til Jehu talat hade/ säijandes: Tin barn skola sittia på Jsraels stool/ alt in til fierde ledh 3174. Och thet skedde så.

III. Sallum blifwer Jsraels Konung.

13. SAllum Jabes son wardt Konung vthi nijonde och tretijonde åhrena Vsia Juda Konungs/ och regerade en månad i Samarien.

14. Ty Menahem Gadi son drog vp ifrå Thirza/ och kom til Samarien/ och slog Sallum Jabes son i Samarien/ och drap honom/ och wardt Konung i hans stadh.

15. Hwad nu meer af Sallum säijande är/ och om hans förbund som han giorde/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico.

16. På then tiden slog Menahem Thiphsah/ medh alla the som ther inne woro/ och thes gränsor alt ifrå Thirza: therföre at the icke wille läta honom in; och slog alla theras hafwande qwinnor/ och sönderref them.

IV. Menahem Jsraels Konung befästes i riket af Phul.

17. VThi nijonde och tretijonde åhrena Asaria Juda Konungs/ wardt Menahem Gadi son Konung öfwer Jsrael/ i tijo åhr i Samarien.

18. Och giorde thet ondt war för HERranom/ och öfwergaf icke i sin lifstijd Jerobeams synder Nebat sons/ then Jsrael kom til at synda. 3175

19. Och Phul Konungen af Assyrien kom i landet: och Menahem gaf 3176 Phul tusende centener silfwer/ på thet han skulle hålla medh honom/ och befästa honom i rikena.

20. Och Menahem lade en skatt i Jsrael vppå the rikesta/ femtijo siklar silfwer på hwar man/ at han skulle gifwa thet Konungenom i Assyrien. Altså drog Konungen af Assyrien heem igen/ och blef icke i landena.

21. Hwad nu meer af Menahem säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit i Jsraels Konungars Chrönico.

22. Och Menahem afsomnade medh sina fäder: och Pekahia hans son wardt Konung i hans stadh.

V. Pekahia blifwer Konung i Jsrael.

23. VThi femtijonde åhrena Asaria Juda Konungs/ wardt Pekahia Menahem son Konung öfwer Jsrael i Samarien/ i tw åhr.

24. Och giorde thet ondt war för HERranom: ty han wände icke åter af Jerobeams Nebat sons synder/ then Jsrael kom til at synda.

VI. Pekah blifwer Konung i Jsrael; i hans tijd förer Thiglath bort en deel af Jsrael.

25. OCh Pekah Remalia son/ hans Riddare/ giorde ett förbund emot honom/ och slog honom i Samarien/ vthi Konungs husets palats/ medh Argob/ och Arie/ och femtijo män medh honom af Gileadz barn: och drap honom/ och wardt Konung i hans stadh.

26. Hwad meer af Pekahia säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico.

27. Vthi andra och femtijonde åhrena Asaria Juda Konungs/ wardt Pekah Remalia son Konung öfwer Jsrael i Samarien/ i tiugu åhr.

28. Och giorde thet ondt war för HERranom: ty han wände icke åter af Jerobeams synder Nebat sons/ then Jsrael kom til at synda. 3177

29. Vthi Pekah Jsraels Konungs tijd kom Thiglath Pileser/ Konungen i Assyrien/ och tog Jjon/ Abel Beth Maacha/ Janoha/ Kedes/ Hazor/ Gilead/ Galilea/ och hela Naphthali land/ och förde them bort i Assyrien.

30. Och Hosea Ela son giorde ett förbund emot Pekah Remalia son/ och slog honom ihiäl/ och wardt Konung i hans stadh/ vthi tiugunde åhrena Jotham Vsia sons.

31. Hwad nu meer af Pekah säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels Konungars Chrönico. 3178

VII. Jotham Konung i Juda; i hans tijd faller Rezin in i Juda.

32. VThi andra åhrena Pekah Remalia sons Jsraels Konungs/ wardt Jotham Konung/ Vsia son/ Juda Konungs.

33. Och war fem och tiugu åhra gammal tå han Konung wardt/ och regerade i sexton åhr i Jerusalem. Hans moder heet Jerusa/ Zadoks dotter. 3179

34. Och giorde thet HERranom wäl behagade/ aldeles såsom hans fader Vsia giordt hade.

35. Vndantagno/ at han icke bortlade högderna: ty folcket offrade och rökte ännu på högderna. Han bygde then höga porten på HERrans huus.

36. Hwad nu meer af Jotham säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit i Juda Konungars Chrönico.

37. J then tiden begynte HERren sända til Juda/ Rezin 3180 Konungen i Syrien/ och Pekah Remalia son.

38. Och Jotham afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen när sina fäder vthi sins faders Davidz stadh: och Ahas hans son wardt Konung i hans stadh.

16. Capitel.

AHas regerade 16 åhr/ och giorde thet HERranom intet behagade. Han lät sin son gå genom eld/ och offrade vnder all gröön trää/ v. 1. Tå kom Rezin Konungen i Syrien medh Pekah Jsraels Konung emot Jerusalem/ v. 5. Men Ahas sände skäncker til Thiglath Konungen i Assyrien; och han drog vp/ och slog the Syrer/ v. 7. Ahas drog emot honom til Damascum: ther såg han ett altare/ och lät giöra ett ther efter i Jerusalem/ v. 10. Tog bort kopparaltaret som Salomo hade giöra låtit/ v. 14. Och böd Presterna offra på thet nya altaret/ v. 15. Han tog ock bort mång annor tygh af templet/ v. 17. Blef död/ och Hiskia Konung efter honom/ v. 20.

I. Ahas blifwer Konung.

VThi siuttonde åhrena Pekah Remalia sons/ wardt Ahas Konung/ Jothams Juda Konungs son.

2. Tiugu ähra gammal war Ahas tå han wardt Konung/ och regerade sexton åhr i Jerusalem/ och giorde intet thet HERranom hans Gudh behagade/ såsom hans fader David: 3182

3. Ty han wandrade på Jsraels Konungars wägh: ther til lät han sin son gå igenom eld 3183/ efter the Hedningars styggelse/ hwilka HERren för Jsraels barn fördrifwit hade.

4. Och han giorde offer/ och rökte på högderna/ och på alla backar/ och vnder all gröön trää.

II. Rezin Konungen i Syrien/ och Pekah Konungen i Jsrael komma moot Jerusalem.

5. PÅ then tiden drog Rezin 3184 Konungen i Syrien/ och Pekah Remalia son Jsraels Konung/ vp til Jerusalem til at strida: och belade Ahas; men the kunde icke winna thet. 3192

6. På samma tiden fick Rezin Konungen i Syrien Elath igen til Syrien/ och dref Judarna vthur Elath 3185. Och the Syrier kommo/ och bodde ther vthi/ alt in til thenna dagh.

III. Ahas söker och får hielp hoos Konungen i Assyrien.

7. MEn Ahas sände bodh til Tiglath Pileser Konungen i Assyrien/ och lät säija honom: Jagh är tin tienare och tin son; kom hijt vp/ och hielp migh vthu Konungens hand i Syrien/ och Jsraels Konungs/ hwilke sigh emot migh vprest hafwa.

8. Och Ahas tog thet silfwer och guld som i HERrans huse/ och vthi Konungs husens fatebur funnet wardt/ och sände Konungenom i Assyrien skäncker. 3186

9. Och Konungen i Assyrien hörde honom: och drog vp til Damascon/ och wan thet; och förde them bort til Kir 3187/ och drap Rezin.

IV. Ahas låter giöra ett altare i Jerusalem/ efter thet i Damasco.

10. OCh Konung Ahas drog emot Tiglath Pileser/ Konungen i Assyrien/ til Damascon. Och tå han såg ett altare som i Damascon war/ sände Konung Ahas ett mönster och en efterliknelse til Presten Vria/ såsom thet giordt war.

11. Och Vria Presten bygde ett altare/ och giorde thet efter thet som Konung Ahas honom sändt hade ifrå Damascon/ til thes Konung Ahas kom ifrå Damascon.

12. Och tå Konungen kom ifrå Damascon/ och såg altaret/ offrade han ther vppå;

13. Och vptände ther vppå sitt bränneoffer/ och spijsoffer/ och giöt ther vppå sitt drickoffer: och blodet af tackoffrena/ som han offrade/ lät han stänckia på altaret. 3188

14. Men thet koppar altaret 3189 som för HERranom stod/ tog han bort/ så at thet icke skulle stå emellan

altaret och HERrans huus; vtan satte thet vth medh sidona widh altaret norr vth.

V. Ahas befaller offra på thet nya altaret.

15. OCh Konung Ahas böd Prestenom Vria/ och sade: På thet stora altaret skalt tu vptända bränneoffer om morgonen/ och spijsoffer om aftonen/ och Konungens bränneoffer/ och hans spijsoffer/ och alt folckens bränneoffer i landena/ samt medh theras spijsoffer/ och drickoffer/ och alt blodet af bränneoffret/ och af allo andro offre skalt tu stänckia ther vppå: men om koppar altaret/ wil jagh wara förtänckt hwad jagh giöra skal.

16. Presten Vria giorde alt thet Konung Ahas befalte honom. 3193

17. Och Konung Ahas bröt bort sidorna af stolarna 3190/ och hof bort ketzlarna ther af/ och hafwet hof han vthaf the koppar oxar som woro ther vnder/ och satte thet vppå steengolfwet:

18. Ther til Sabbaths predikostolen/ then the i husena bygdt hade. Och Konungs gången vthan til/ wände han i HERrans huus/ för Konungens skul i Assyrien.

VI. Abas blifwer död/ och Hiskia Konung i Juda.

19. HWad nu meer af Ahas säijande är/ hwad han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit i Juda Konungars Chrönico.

20. Och Ahas afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen när sina fäder vthi Davidz stadh 3191. Och Hiskia hans son wardt Konung i hans stadh.

17. Capitel.

HOsea regerade 9 åhr/ och giorde thet ondt war/ v. 1. Honom giorde Konung Salmanasser i Assyrien sigh skattskyldig/ v. 3. Men tå Hosea intet wille gifwa vth thet han borde/ kom han igen; wan Samarien/ och förde bort Jsrael i Assyrien/ v. 4. Ty tå Jsrael syndade moot HERran/ v. 7. Och han lät förmana them til bättring/ och the achtade thet intet/ v. 13. Wardt han wredh/ och kastade them ifrå sitt ansichte/ v. 18. Och som annat folck sattes i Samarien/ som intet fruchtade HERran/ sände han leijon som refwo många ihiäl/ v. 24. Tå fingo the sigh en af the fångna Prester som lärde them HERrans lagh/ v. 27. Men the behöllo ther hoos theras afgudar/ och hade så een blandat Gudztienst/ v. 29.

I. Hosea blifwer Konung; och skattskyldig til Konungen i Assyrien.

VThi tolfte åhrena Ahas Juda Konungs/ wardt Hosea Ela son Konung öfwer Jsrael i Samarien i nijo åhr.

2. Och giorde thet ondt war för HERranom/ doch icke såsom the Jsraels Konungar som för honom woro.

3. Emot honom drog vp Salmanasser Konungen i Assyrien; och Hosea wardt honom vndergifwen/ så at han gaf honom skäncker.

II. Salmanasser winner Samarien/ och förer bort Jsrael för theras afguderij skul.

4. TÅ Konungen i Assyrien fick weta at Hosea hade ett förbund för händer/ och hade sändt bodh til So/ Konungen i Egypten/ och icke vthgifwa wille åhrliga skänckerna Konungenom i Assyrien; belade han honom/ och kastade honom i fängelse.

5. Och Konungen i Assyrien drog in i hela landet/ och til Samarien/ och belade thet i try åhr.

6. Och vthi nijonde åhrena Hosea/ wan Konungen i Assyrien Samarien/ och förde Jsrael bort i Assyrien/ och

satte them i Halah/ och i Habor widh then älfwen Gosan/ och vthi the Meders städer. 3194

7. Ty tå Jsraels barn syndade emot HERran theras Gudh/ then them vthur Egypti land fördt hade/ vthu Pharaos hand Konungens i Egypten/ och fruchtade andra gudar; 3195

8. Och wandrade efter Hedningarnas seder/ hwilka HERren för Jsraels barn fördrifwit hade/ och såsom Jsraels Konungar giordt hade:

9. Och skickade sigh icke tilbörliga 3210 för HERranom sinom Gudh; och bygde sigh högder i alla städer/ både på slott/ och i fasta ståder;

10. Och vpreste stodar/ och lundar på alla backar/ och vnder all gröön träå:

11. Och rökte ther på alla högder/ lika såsom Hedningarna/ hwilka HERren för them fördrifwit hade; och bedrefwo slem stycke/ ther medh the förtörnade HERran:

12. Och tiente afgudar/ om hwilka HERren them sagt hade: Thetta skolen J icke giöra. 3196

III. HERren förmanar til bättring; men the lydde intet; warda altså förkastade.

13. OCh tå HERren betygade i Jsrael och Juda/ genom alla Propheter och sijare 3197/ och lät säija them: Wänder om vthaf edra onda wägar 3198/ och håller min budh och rätter/ efter all the lagh som jagh edra fäder budit hafwer/ och jagh genom mina tienare Propheterna til eder sändt hafwer.

14. Men the lydde intet/ vtan giorde sigh hårdnackade 3199/ såsom ock theras fäder giordt hade/ hwilke icke trodde på HERran theras Gudh.

15. Ther til förachtade the hans budh/ och hans förbund/ som han medh theras fäder giordt hade/ och hans witnesbyrd/ som han ibland them giordt hade/ och wandrade efter theras fåfängelighet/ och wordo fåfängelige 3200 såsom Hedningarna/ som omkring them woro/ om hwilka HERren them budit hade/ at the icke skulle giöra såsom the. 3201

16. Men the öfwergåfwo all HERrans theras Gudz budh/ och giorde sigh twå gutna kalfwar 3202/ och lundar; och tilbodo allan himmelens häär/ och tiente Baal;

17. Och läto sina söner och döttrar gå igenom eld 3203/ och foro medh spådom och troldom; och gåfwo sigh til at giöra thet ondt war för HERranom/ til at förtörna honom.

18. Så wardt HERren ganska wredh på Jsrael/ och kastade 3204 them bort ifrå sitt ansichte 3211; så at intet blef qwart/ vtan Juda slächt allena.

19. Ther til hölt icke heller Juda HERrans sins Gudz budh/ vtan wandrade efter Jsraels seder som the giordt hade.

20. Therföre förkastade HERren all Jsraels sädh/ och plågade them; och gaf them i röfware händer/ til thes han kastade them ifrå sitt ansichte.

21. Förty Jsrael wardt söndrat ifrå Davidz huus/ och hade giordt sigh Jerobeam Nebat son til Konung 3205. Han wände Jsrael ifrå HERranom/ och giorde thet så at the swårliga syndade.

22. Altså wandrade Jsraels barn vthi alla Jerobeams synder/ som han hade åstadh kommet; och icke återwände ther af:

23. Jn til thes HERren kastade Jsrael ifrå sitt ansichte/ såsom han igenom alla sina tienare Propheterna sagt

hade 3206. Så wardt tå Jsrael bortförd vthu sitt land in vthi Assyrien/ alt in til thenna dagh.

IV. Samarien warder besatt medh Hedningar/ hwilke rifwas af leijon.

24. OCh Konungen af Assyrien lät komma folck af Babel/ af Cutha/ af Ava/ af Hamath/ och Sepharvaim/ och besatte the städer i Samarien/ vthi Jsraels barnas stadh: och the togo Samarien in/ och bodde vthi thes städer.

25. Men som the tå begynte at boo ther/ och fruchtade intet HERran/ sände HERren leijon ibland them/ som slogo them ihiäl.

26. Och the läto säija Konungenom i Assyrien: The Hedningar som tu hafwer låtit komma hijt/ och besatt medh them the städer i Samarien/ weta intet af landsens Gudz seder: therföre hafwer han sändt leijon ibland them/ och sij/ the dräpa them/ efter the icke weta vthaf landsens Gudz seder.

V. The Samariter vnderwisas af HERrans Prester; men behålla een blandat Gudztienst.

27. KOnungen i Assyrien böd/ och sade: Förer tijt en af Presterna/ som tädan bortförde äro: han fare tijt/ och boo ther; och han läre them landsens Gudz seder.

28. Så kom en af Presterna/ som af Samarien bortförde woro/ och satte sigh i BethEl/ och lärde them huru the skulle fruchta HERran.

29. Men hwart och ett folck giorde sigh sin gudh/ och satte them vthi the högders huus/ som the Samariter giorde/ hwart och ett folck vthi sina städer ther the bodde.

30. The af Babel giorde Succoth Benoth: the af Cuth giorde Nergal: the af Hamath giorde Asima:

31. The af Ava giorde Nibhas/ och Tharthak: the af Sepharvaim brände vp sina söner/ Adrammelech och Anammelech Sepharvaims gudom.

32. Och efter the ock fruchtade HERran/ giorde the honom Prester på högderna vthaf the ringesta 3207 ibland them/ och satte them i högdernas huus.

33. Altså fruchtade the HERran/ och tiente likwäl afgudomen 3212/ efter hwars folckens sedh/ tädan the förde woro.

34. Och in til thenna dagh giöra the efter thet gamla sättet/ at the hwarken fruchta HERran/ eller giöra hans seder och rätter/ efter the lagh och budh som HERren Jacobs barn budit hafwer/ hwilkom han thet namnet Jsrael 3208 gaf:

35. Och giorde HERren ett förbund 3209 medh them/ och böd them/ och sade: Fruchter inga andra gudar/ och tilbedien them icke/ och tiener them icke/ och offrer them icke:

36. Vtan HERranom/ som eder vthur Egypti land fördt hafwer medh stora macht och vthräcktom arm; honom fruchter/ honom tilbedien/ och offrer honom:

37. Och håller the seder/ rätter/ lagh och budh/ som han eder hafwer skrifwa låtit/ at J altid giören ther efter/ och icke fruchten andra gudar:

38. Och förgäter icke thet förbund som han medh eder giordt hafwer/ at J icke fruchten andra gudar.

39. Vtan fruchten HERran edar Gudh: han warder eder hielpandes ifrån alla edra fiendar.

40. Men thesse lydde icke/ vtan giorde efter sin förra sedh.

41. Altså fruchtade thesse Hedningarna HERran/ och tiente likwäl sina gudar. Sammalunda giorde ock theras barn/ och barnabarn/ såsom theras fäder giordt hade/ alt in til thenna dagh.

18. Capitel.

HJskia regerade 29 åhr/ och giorde thet godt war/ v. 1. Han tog bort alla afgudar vthu landet; och kopparormen som the hade rökt före; och tröste på HERran allena/ v. 4. J hans tijd blef Jsrael bortförd/ v. 9. Emot honom kom Sanherib Konungen i Assyrien: tå sände Hiskia honom en skatt/ at han skulle draga sin koos/ v. 13. Men han sände Rab Sake medh macht för Jerusalem/ v. 17. Och lät tala medh Hiskia vthskickada/ at the icke skulle förlåta sigh på Egypten/ v. 19. Eller på HERran/ v. 22. Eller sin egen macht/ v. 23. Vtan gifwa sigh vnder honom/ v. 31. Ty ingen gudh hade kunnat frälsa sitt folck vthu hans händer/ v. 33. Hiskia tienare sade honom thet igen/ v. 37.

I. Hiskia blifwer Konung/ och afskaffar afguderij.

VThi tredie åhrena Hosea Ela sons Jsraels Konungs/ wardt Hiskia Konung 3213/ Ahas son Juda Konungs.

2. Och war fem och tiugu åhr gammal tå han wardt Konung/ och regerade nijo och tiugu åhr i Jerusalem. Hans moder heet Abi/ Sacharia dotter. 3214

3. Och han giorde thet godt war för HERranom/ såsom hans fader David.

4. Han lade bort the högder/ och bröt omkull stodarna/ och vthrotade lundarna 3215/ och slog sönder then kopparormen som Mose giordt hade 3216: ty alt in til then tiden hade Jsraels barn rökt för honom/ och han kallade honom Nehusthan. 3224

5. Han förtröste på HERran Jsraels Gudh/ så at ingen hans like war efter honom/ eij heller för honom/ ibland alla Juda Konungar.

6. Han hölt sigh in til HERran/ och trädde icke ifrå honom/ och hölt hans budh/ som HERren hade budit Mose.

7. Och HERren war medh honom/ och hwart han vthdrog handlade han wijsliga. Ther til föll han af ifrå Konungen i Assyrien/ och war honom icke vnderdånig.

8. Han slog ock the Philisteer alt in til Gasa/ och theras gränsor; både slott och fasta städer.

II. Salmanasser winner Samarien/ och bortförer Jsrael.

9. VThi fierde åhrena Hiskia Juda Konungs/ thet war siunde åhret Hosea Ela sons/ Jsraels Konungs/ tå drog Salmanasser Konungen i Assyrien vp emot Samarien/ och belade thet: 3217

10. Och wan thet efter try åhr/ vthi siette Hiskia åhre/ thet är/ vthi nijonde åhrena Hosea Jsraels Konungs så wardt Samarien wunnet.

11. Och Konungen af Assyrien förde Jsrael bort til Assyrien/ och satte them i Halah och Habor/ widh then älfwen Gosan/ och vthi the Meders städer:

12. Therföre at the icke lydt hade HERrans sins Gudz röst/ och hade öfwerträdt hans förbund/ och alt thet Mose HERrans tienare budit hade/ thet hade the intet lydt/ eller giordt.

III. Sanherib intager Juda städer; men afspisas medh en skatt.

13. MEn vthi fiortonde åhrena Konungs Hiskia/ drog vp Sanherib Konungen i Assyrien emot alla fasta städer i Juda/ och tog them in. 3218

14. Tå sände Hiskia Juda Konung til Konungen af Assyrien i Lachis/ och lät säija honom: Jagh hafwer syndat/ wändt om ifrå migh; hwad tu lägger migh vppå/ thet wil jagh draga. Så lade Konungen af Assyrien på Hiskia Juda Konung/ tryhundrat centener silfwer/ och tretijo centener guld.

15. Altså gaf Hiskia vth alt thet silfwer som i HERrans huus/ och i Konungs husets dräßel funnet wardt.

16. På then samma tiden slog Hiskia Juda Konung sönder dörarna af HERrans tempel/ och the skifwor som han sielf hade låtit bedraga them medh/ och fick them Konungenom af Assyrien.

IV. RabSake hotar/ och råder at eij förlåta sigh på HERran.

17. OCh Konungen af Assyrien/ sände Tharthan/ och öfwersta kamereraren/ och Rab Sake ifrå Lachis/ til Konung Hiskia medh stora macht til Jerusalem; och the drogo vp: och tå the kommo/ höllo the widh watugrafwena af öfwersta dammen/ som ligger widh then wägen på walkare åkrenom: 3219

18. Och the kallade Konungen. Tå kom vth til them Eliakim Hilkia son 3220 hoffmästaren/ och Sebna skrifwaren/ och Joah Asaph son canceleren.

19. Och RabSake sade til them: Käre/ säijer Konung Hiskia: Så säger then store Konungen/ Konungen af Assyrien: Hwad är thetta för en tröst/ ther tu förlåter tigh vppå?

20. Menar tu at tu hafwer ännu rådh och macht til at strida? Hwar vppå förlåter tå tu tigh nu/ at tu äst affallen ifrå migh?

21. Sij/ förlåter tu tigh vppå then sönderbråkade rörstafwen 3221 Egypten? Hwilken som stöder sigh widh honom/ honom warder han gångandes vp i handena/ och genomstinger henne: altså är Pharao Konungen i Egypten/ allom them som förlåta sigh på honom.

22. Om J ock willen säija til migh: Wij förlåte oß på HERran wår Gudh: är icke han then/ hwilkens högder och altare Hiskia hafwer aflagt/ och sagt til Juda och Jerusalem: För thetta altaret/ som i Jerusalem är/ skolen J tilbedia?

23. Så giör nu samman en hoop minom herra Konungenom af Assyrien/ så wil jagh få tigh tw tusend hästar; lät see om tu kan åstadh komma them/ som ther vppå rida måga.

24. Huru wilt tu tå blifwa ståndandes för en then minsta höfdingan mins herras vnderdåna/ m tu förlåter tigh vppå Egypten/ för wagnars och resenärars skul?

25. Menar tu at jagh vthan HERrans wilja är hijt vpdragen til at förderfwa thenna staden? HERren hafwer migh thet befalt 3225: Drag vp i thetta landet/ och förderfwa thet.

26. Tå sade Eliakim Hilkia son/ och Sebna/ och Joah til RabSake: Tala medh tina tienare på Syrisko/ ty wij förstå thet: och tala icke medh oß på Judisko/ för folckens öron som på muren är:

27. Men RabSake sade til them: Hafwer nu min herre sändt migh til tin herra/ eller til tigh/ at jagh thessa orden säija skulle? Ja/ til the män som sittia på muren/ at the skulle äta sin egen träck medh eder/ och dricka sitt piß.

28. Altså stod RabSake/ och ropade medh höga röst på Judisko/ talade och sade: Hörer then stora

Konungens röst/ Konungens af Assyrien.

29. Thetta säger Konungen: Läter icke Hiskia bedraga eder; ty han förmår icke frija eder vthu mina hand:

30. Och läter icke Hiskia förtrösta eder på HERran/ så at han säger: HERren skal frija oß/ och thenne stadh skal icke gifwen warda i Konungens händer af Assyrien.

31. Hörer icke Hiskia: ty så säger Konungen af Assyrien: Giörer migh til wilja/ och kommer vth til migh/ så skal hwar och en äta af sitt wijnträ/ och af sitt fikonaträ/ och dricka af sin brunn:

32. Jn til thes jagh kommer/ och hämtar eder vthi ett land/ thet edro lande lijkt är/ ther korn/ must/ brödh/ wijngårdar/ oljoträ/ olja och hannog vthi är/ så få J lefwa och icke döö: hörer intet Hiskia/ ty han förförer eder/ tå han säger: HERren warder oß hielpandes.

33. Hafwa ock Hedningarnas gudar hwar och en hulpet sitt land ifrå Konungens hand i Assyrien? 3222

34. Hwar äro the gudar i Hamath/ och Arphad? Hwar äro the gudar i Sepharvaim/ Hena och Jva? Hafwa the ock hulpet Samarien vthu mina hand?

35. Hwar är en gudh ibland alla landz gudar/ som sitt land frijat hafwer vthu mina hand/ at HERren nu skal frija Jerusalem vthu mina hand?

V. Folcket tiger här til; och Hiskia tienare säija honom thet igen.

36. TÅ tigde folcket/ och swarade honom intet: ty Konungen hade budit/ och sagt: Swarer honom intet.

37. Så kom tå Eliakim Hilkia son hoffmästaren/ och Sebna skrifwaren/ och Joah Asaph son canceleren/ til Hiskia medh rifwin kläder 3223/ och gåfwo honom tilkänna RabSake ord.

19. Capitel.

TÅ sände Konung Hiskia til Propheten Esaia/ at han skulle bedia för them/ v. 1. Esaia tröstade honom/ at Sanherib skulle draga ther ifrå/ och blifwa dräpen i sitt land/ v. 6. Sanherib fick höra the Ethioper komma; drog ther ifrå/ v. 9. Och skref til Hiskia/ at han intet skulle förlåta sigh på HERran/ vtan gifwa sigh/ v. 10. Hiskia bad at HERren wille hämnas then försmädelsen/ v. 14. Tå lät HERren Esaia säijan/ at efter Konungen i Assyrien hade vphäfwit sitt hierta öfwer sina bedrifter/ skulle HERren sättia en ring i hans näso/ och föran tilbaka igen rc. v. 20. Och skedde så: ty HERrans Ängel drap samma natt i theras lägre 185000 män; at Sanherib drog heem/ och blef dräpen af sina söner/ v. 35.

I. Konung Hiskia warder bedröfwad/ och sänder til Propheten Esaia.

TÅ Konung Hiskia thet hörde/ ref han sin kläder/ och drog en säck vppå sigh/ och gick in vthi HERrans huus. 3226

2. Och sände Eliakim hoffmästaren/ och Sebna skrifwaren/ samt medh the äldsta Presterna/ klädda i säcker/ til Propheten Esaia Amos son.

3. Och the sade til honom: Så säger Hiskia: Thenne dagen är en bedröfwelses/ bannors och förhädelses dagh: barnen äro komne til födzlon; men ingen macht är til at föda.

4. Om til ewentyrs HERren tin Gudh wille höra all RabSake ord/ hwilken hans herre Konungen i Assyrien vthsändt hafwer/ til at tala förhädelse emot lefwandes Gudh; och til at bannas medh the ord som HERren tin Gudh hördt hafwer: så vphäf nu tin böön för them som ännu igenlefde äro.

II. Esaia tröstar honom/ at Sanherib skulle draga ther ifrå.

5. OCh Konungens Hiskia tienare kommo til Esaia.

6. Tå sade Esaia til them: Så säijer edrom herra: Thetta säger HERren; Fruchta tigh intet för the ord som tu hördt hafwer/ ther Konungens tienare af Assyrien migh medh förhädt hafwa. 3227

7. Sij/ jagh wil gifwa honom en anda/ at han skal få höra ett rychte/ och draga tilbaka igen i sitt land; och jagh wil fälla honom medh swärd i hans land.

III. Sanherib får andra fiender; drager bort/ och råder Hiskia at gifwa sigh.

8. OCh tå RabSake kom igen/ fan han Konungen af Assyrien stridandes emot Libna: förty/ han hade hördt at han war dragen ifrå Lachis.

9. Och han fick höra om Thirhaka Konungen i Ethiopien: sij/ han är vthdragen til at strida emot tigh. Tå wände han om/ och sände bodh til Hiskia/ och lät säija honom:

10. Thetta säijer Hiskia Juda Konunge: Lät icke tin Gudh bedraga tigh/ på hwilken tu tigh förlåter/ och säger/ Jerusalem warder icke gifwit vthi Konungens hand i Assyrien:

11. Sij/ tu hafwer hördt/ hwad Konungarna i Assyrien giordt hafwa allom landom/ och gifwit them til spillo/ och tu skulle nu frijad warda?

12. Hafwa ock Hedningarnas gudar frijat them/ hwilka mine fäder förderfwat hafwa; Gosan/ Haran/ Reseph/ och Edens barn/ som i Thelassar woro?

13. Hwar är Konungen i Hamath/ Konungen i Arphad/ Konungen i then staden Sepharvaim/ Hena/ och Jva.

IV. Konung Hiskia beder HERran hämnas Sanheribs hädelse.

14. TÅ Hiskia hade anammat brefwet af boden/ och läset thet/ gick han vp i HERrans huus/ och vplät thet för HERRanom;

15. Och bad in för HERranom/ och sade: HERre Jsraels Gudh/ som sitter öfwer Cherubim 3228/ tu äst allena Gudh i all rike på jordene; tu hafwer giordt himmel och jord.

16. HERre bög tin öron/ och hör: HERre vplät tin ögon/ och see; och hör Sanheribs ord/ then hijt sändt hafwer til at tala hädelse emot lefwandes Gudh.

17. Thet är sant HERre/ Konungarna i Assyrien hafwa medh swärd förlagt Hedningarna/ och theras land;

18. Och hafwa kastat theras gudar i elden: ty the woro icke gudar/ vtan menniskiors handawerck/ stock och steen; therföre hafwa the förlagt them.

19. Men nu/ HERre wår Gudh/ hielp oß vthu hans hand/ på thet at all rike på jordene skola förstå/ at tu HERre allena äst Gudh.

V. Esaia låfwar HERrans hielp.

20. SÅ sände Esaia Amos son til Hiskia/ och lät säija honom: Thetta säger HERren Jsraels Gudh; Hwad tu af migh bedit hafwer om Sanherib/ Konungen i Assyrien/ thet hafwer jagh hördt.

21. Thetta är thet HERren emot honom talat hafwer: Jungfrun/ dottren Zion förachtar tigh/ och bespottar tigh; dottren Jerusalem rister hufwudet efter tigh.

22. Hwem hafwer tu försmädat och förhädt? Öfwer hwem hafwer tu vphögdt tina röst? Tu hafwer vphäfwit tin ögon emot then Heliga i Jsrael.

23. Tu hafwer genom tin sändningabod försmädat HErran/ och sagt: Jagh hafwer genom mina många wagnar stigit vp på bergs högderna/ vppå Libanons sido: jagh hafwer afhugget thes höga ceder/ och vthwalda furor/ och är kommen in til yttersta herberget/ i hans Carmels skogh.

24. Jagh hafwer grafwit och vthdruckit the främmande watn/ och hafwer medh mitt footbielle vthtorkat all förwarad watn. 3229

25. Men hafwer tu icke hördt/ at jagh thetta långt tilförene giordt hafwer/ och af begynnelsen hafwer jagh beredt thet? Men nu hafwer jagh thet komma låtit/ at faste städer skulle förfalla til en öde steenhop.

26. Och the som ther vthi bodde/ skulle warda wanmächtige/ och rädas och skämmas/ och warda såsom örter på markene/ och som gröna gräset til höö på taken/ hwilket förtorkas förr än thet moget warder. 3230

27. Jagh weet tin boning/ tin vthgång och ingång; och at tu rasar emot migh.

28. Så efter tu rasar emot migh/ och titt högmod är vpkommet för min öron/ så skal jagh sättia en ring i tina näso 3236/ och ett bett i tin mun/ och skal föra tigh then wägen heem igen/ som tu hijt kommen äst.

29. Och thetta skal wara tigh ett tekn: vthi thetta åhr ät 3231 hwad som förtrampat är; vthi the andro åhrena hwad sielft wäxer 3232; vthi tredie åhrena sår och vpskärer/ och planterar wijngårdar/ och äter theras frucht.

30. Och Juda huus som frälst och igenblifwet är/ skal ännu rota sigh nedan til/ och bära frucht ofwan til.

31. Ty vthaf Jerusalem warda vthgångande the som igenblefne äro; och vthaf Zions berg/ the som vndsluppne äro: HERrans Zebaoths nijt warder thetta giörandes. 3233

32. Therföre säger HERren om Konungen i Assyrien altså: Han skal icke komma i thenna staden/ och ingen pijl skiuta ther in/ och ingen sköld föra ther före/ och ingen wall vpkasta ther omkring:

33. Vtan han skal draga then wägen tilbaka igen/ som han kommen är/ och skal intet komma i thenna staden: HERren hafwer thet sagt.

34. Och jagh skal beskärma thenna staden/ så at jagh honom hielpa wil för mina skul/ och för Davidz min tienares skul.

VI. HERrans Ängel slår the Assyriers lägre; och Sanherib dräpes af sine söner.

35. PÅ then samma nattena foor HERrans Angel vth/ och slog i the Assyriers lägre/ hundrade tusend/ och fem och ottatijo tusend män 3234: och tå the om morgonen bittida vpstodo/ sij/ tå låg alt fult medh döda kroppar.

36. Altså bröt Sanherib Konungen af Assyrien vp/ drog sina färde/ och wände om/ och blef i Nineve.

37. Och tå han tilbad i Nisrochs sins Gudz huus/ slogo honom hans söner medh swärd/ Adrammelech och SarEzer/ och vndflydde in vthi thet landet Ararat: och hans son Esar Haddon wardt Konung i hans stadh. 3235

20. Capitel.

THen tiden wardt Hiskia siuk/ och HERren lät Esaia säija honom at han skulle döö/ v. 1. Tå greet han/ och

bad/ v. 2. Och HERren sände åter Esaia/ och sade/ at han wille förlängia hans lifstijd än til 15 åhr/ v. 4. Och til ett tekn skulle skuggen på säijaren gå tijo strek tilbaka; som ock skedde/ v. 9. När Konungen i Babel hörde thet/ sände han bodh til honom/ v. 12. Tå nu Hiskia war gladh medh them/ och lät see sina ägodelar/ v. 13. Kom Esaia/ och förkunnade at alt thetta/ samt hans barn skulle medh tiden föras til Babel/ v. 14. Hiskia gaf sigh til fridz/ v. 19. Blef sedan död/ och hans son Manasse Konung/ v. 21.

I. Konung Hiskia blifwer siuk/ och får bodh at han skulle döö.

PÅ then tiden wardt Hiskia dödsiuk 3237: och Propheten Esaia Amos son kom til honom/ och sade til honom: Så säger HERren: Skicka om titt huus; ty tu måste döö 3244/ och icke blifwa lefwandes.

2. Men han wände sitt ansichte til wäggena/ och bad til HERran/ och sade:

3. Ach HERre! Kom doch ihogh 3245 at jagh hafwer troliga wandrat för tigh/ och medh rättsinnigt hierta/ och giordt thet tigh hafwer liuft warit. Och Hiskia greet swårliga.

II. HERren låfwar förlängia hans lifstijd; och til ett tekn låter han skuggen gå tilbaka.

4. MEn som Esaia icke ännu halfwäges igenom staden vthkommen war/ kom HERrans ord til honom/ och sade:

5. Wändt om/ och säg Hiskia mins folcks Första: Thetta säger HERren tins faders Davidz Gudh: Jagh hafwer hördt tina böön/ och sedt tina tårar: sij/ jagh wil giöra tigh helbregda; tredie dagen här efter skalt tu vpgå i HERrans huus.

6. Och jagh skal förlängia titt lijf til femton åhr/ och frija tigh/ och thenna staden vthu Konungens hand i Assyrien/ och beskärma thenna staden för mina skul/ och för min tienare Davidz skul.

7. Och Esaia sade: Får migh hijt ett stycke fikon. Och när the hade thet fått honom/ lade han thet på böldena/ och han wardt helbregda.

8. Hiskia sade til Esaia: Hwad tekn är ther til/ at HERren wil giöra migh helbregda/ och jagh vpgå skal i HERrans huus tredie dagen här efter?

9. Esaia sade: Thetta teknet skalt tu hafwa af HERranom/ at HERren skal så giöra medh tigh som han sagt hafwer: wilt tu at skuggen skal gå tijo strek framåth/ eller tijo strek tilbaka? 3238

10. Hiskia sade: Thet är lätt at skuggen går framåth tijo strek/ thet wil jagh icke; vtan at han går tijo strek tilbaka.

11. Tå åkallade Propheten Esaia HERran/ och skuggen gick tilbaka tijo strek/ som han framåth gånget hade på Ahas säijare.

III. Hiskia wisar af förmätenhet Konungens bodh i Babel sina skattar.

12. PÅ then tiden sände Berodach Baladan/ Baladans son/ Konungen i Babel bref och gåfwor til Hiskia: förty/ han hade hördt at Hiskia hade warit kranck. 3239

13. Och Hiskia giorde sigh gladh medh them/ och wijste them hela örtahuset/ silfwer/ guld/ specerij/ och then bätsta oljon/ och harneskhuset/ och alt thet i hans fatebur för handene war: och war intet i hans huus/ och i alt hans wåld/ thet Hiskia them icke wijste. 3240

IV. Esaia förkunnar honom thet Babyloniska fängelset.

14. SÅ kom Propheten Esaia til Konung Hiskia/ och sade til honom: Hwad hafwa thesse männerna sagt? Och hwadan äro the komne til tigh? Hiskia sade: The äro vthaf fierran land komne til migh/ ifrå Babel.

15. Han sade: Hwad hafwa the sedt i tino huse? Hiskia sade: The hafwa sedt alt thet i mino huse är: och i mina håfwor är intet/ som jagh them icke wijst hafwer.

16. Tå sade Esaia til Hiskia: Hör HERrans ord:

17. Sij/ then tijd skal komma/ at alt skal bortfördt warda vthu titt huus til Babel/ och alt thet tine fäder församlat hafwa in til thenna dagh; och skal intet igenlefdt warda/ säger HERren.

18. Ther til the barn/ som af tigh komma/ som tu födandes warder/ skola warda tagne til at wara kamererare i Konungens palats i Babel. 3241

19. Hiskia sade til Esaia: Thet är så godt som HERren sagt hafwer 3242. Och sade ytterligare: Ware doch frijd och sanning i min tijd.

20. Hwad nu meer af Hiskia säijande är/ och all hans macht/ och hwad han giordt hafwer/ och om dammen/ och waturännorna/ ther medh han ledde watn in i staden/ sij/ thet är skrifwit vthi Juda Konungars Chrönico. 3243

V. Hiskia blifwer död.

21. OCh Hiskia afsomnade medh sina fäder: och Manasse hans son wardt Konung i hans stadh.

21. Capitel.

MAnasse regerade 55 åhr; och giorde thet ondt war/ v. 1. Han vpbygde Baals altare/ och tilbad all himmelens häär/ rc. Och giorde wärre än Hedningarna/ v. 3. Tå sade HERren genom sina Propheter/ at han wille låta komma olycko öfwer Juda och Jerusalem/ såsom han öfwer Samarien giordt hade/ v. 10. Ther til vthgiöt Manasse mycket oskyldigt blodh/ v. 16. Blef död; och hans son Amon Konung/ v. 17. Han regerade 2 åhr/ och wandrade i sin faders wägh/ v. 19. Til thes hans tienare dråpo honom/ v. 23. Och så wardt Josia Konung/ v. 26.

I. Manasse blifwer Konung; och föröfwar allahanda afguderij.

MAnasse war tolf åhra gammal tå han wardt Konung/ och regerade fem och femtijo åhr i Jerusalem: hans moder heet Hephziba. 3246

2. Och han giorde thet ondt war för HERranom/ efter Hedningarnas styggelse/ som HERren för Jsraels barn fördrifwit hade.

3. Och han afwände sigh/ och vpbygde the högder som hans fader Hiskia nederbrutit hade 3247/ och vpsatte Baals altare/ och giorde lundar såsom Achab Jsraels Konung giordt hade 3248; och tilbad all himmelens häär/ och tiente them:

4. Och bygde altare i HERrans huus/ ther HERren om sagt hade: Jagh skal sättia mitt namn i Jerusalem. 3249

5. Och han bygde allom himmelens häär altare/ vthi båda gårdarna til HERrans huus:

6. Och lät sin son gå igenom eld 3250/ och achtade på foglarop 3251/ och tekn/ och hölt spåmän och teknetydare 3252/ och giorde mycket thet ondt war för HERranom/ ther han honom medh förtörnade.

7. Han satte ock en lundagud/ then han giordt hade/ i huset/ om hwilket HERren til David och hans son Salomo sagt hade: Vthi thetta huus/ och i Jerusalem/ thet jagh vthwaldt hafwer vthur alla Jsraels slächter/ wil jagh sättia mitt namn i ewig tijd; 3253

8. Och skal icke låta Jsraels foot meer röra sigh ifrå thet land/ som jagh theras fäder gifwit hafwer; doch så/ om the hålla och giöra efter alt thet jagh budit hafwer/ och efter all the lagh som min tienare Mose them budit hafwer.

9. Men the lydde intet; vtan Manasse förförde them/ så at the giorde wärre än Hedningarna/ som HERren för Jsraels barn fördrifwit hade.

II. HERren låter prophetera emot Juda och Jerusalem.

10. TÅ talade HERren genom sina tienare Propheterna/ och sade:

11. Therföre at Manasse Juda Konung hafwer thenna styggelsen giordt/ som wärre äro än all the styggelse som the Amoreer giordt hafwa/ som för honom woro; och hafwer theslikes kommet Juda til at synda medh sina afgudar: 3254

12. Therföre säger HERren Jsraels Gudh altså: Sij/ jagh skal låta komma olycko öfwer Jerusalem och Juda/ så at hwilken som hälst thet får höra/ honom skal thet gälla i båda hans öron. 3255

13. Och jagh skal vthsträckia öfwer Jerusalem Samarie snöre 3256/ och Achabs huus wigt; och skal vthskiölja Jerusalem såsom man vthskiöl diskar/ och skal omstörta thet.

14. Och jagh skal låta några af minom arfwedeel blifwa qwara/ och gifwa them vthi theras fiendars händer/ at the skola warda til ett roof och skiöfwel allom theras fiendom;

15. Therföre at the giordt hafwa thet migh illa behagar/ och hafwa förtörnat migh/ ifrå then dagh tå theras fäder foro vthur Egypten/ alt in til thenna dagh.

III. Manasse tyrannij/ och dödh beskrifwes.

16. OCh vthgiöt Manasse ganska mycket oskyldigt blodh/ in til thes Jerusalem på alla sidor fult wardt; förvthan the synder/ ther han medh kom Juda til at synda/ at the giorde thet ondt war för HERranom. 3257

17. Hwad nu meer af Manasse säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ och om hans synder som han bedref/ sij/ thet är skrifwit vthi Juda Konungars Chrönico. 3258

IV.Amon blifwer Konung/ och dräpes af sina tienare.

18. OCh Manasse afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen i trägårdenom widh hans huus/ nemliga i Vsa trägård: och hans son Amon wardt Konung i hans stadh. 3259

19. Tw och tiugu åhra gammal war Amon tå han wardt Konung/ och han regerade i tw åhr i Jerusalem 3260: hans moder heet Mesullemeth Haruz dotter af Jotba.

20. Och han giorde thet HERranom illa behagade/ såsom hans fader Manasse giordt hade;

21. Och wandrade i allan then wägh/ som hans fader wandrat hade; och tiente the afgudar som hans fader tient hade/ och tilbad them:

22. Och öfwergaf HERran sina fäders Gudh/ och wandrade icke på HERrans wägh.

23. Och hans tienare giorde ett förbund emot Amon; och dråpo Konungen i hans huus. 3261

24. Men folcket i landena slog alla them som förbundet emot Konung Amon giordt hade. Och folcket i landena giorde Josia hans son til Konung i hans stadh.

25. Hwad nu Amon meer giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit i Juda Konungars Chrönico.

26. Och man begrof honom i hans graf i Vsa trägård: och hans son Josia wardt Konung i hans stadh.

22. Capitel.

JOsia regerade 31 åhr/ och giorde thet godt war/ v. 1. Han sände sin skrifware til Presten Hilkia/ at få vth the samkade penningarna/ til at bota HERrans huus/ v. 3. Hilkia sick honom HERrans lagbok som han funnit hade/ v. 8. Tå Konungen hörde henne läsas/ ref han sin kläder/ och sände at fråga HERran/ v. 11. The kommo til Hulda Prophetissan/ hon sade at HERren skulle låta komma alt thet onda öfwer Juda som i lagbokene stod/ för theras asguderij skul/ v. 14. Men Konnng Josia efter han ödmiukade sigh/ wille han låta samkas til sina fäder/ at han thet icke see skulle/ v. 18. Och the sade honom thet igen/ v. 20.

I. Josia blifwer Konung och låbota HERrans huus.

JOsia war otta åhra gammal tå han wardt Konung/ och regerade ett och tretijo åhr i Jerusalem 3262: hans moder heet Jedida Adaja dotter af Bozkath.

2. Han giorde thet godt war för HERranom/ och wandrade i allom sins faders Davidz wägh/ och bögde hwarken på högra sidona/ eller på then wänstra.

3. Vthi adertonde åhrena Konungs Josia/ sände Konungen Saphan Azalia son Mesullam sons skrifwaren/ bort vthi HERrans huus/ och sade:

4. Gack vp til öfwersta Presten Hilkia/ at man må få honom the penningar som til HERrans huus införde äro 3263/ och dörawachtarena församlat hafwa af folckena;

5. At the måga gifwa them arbetarena/ som bestälte äro i HERrans huus/ och gifwa them som arbeta på HERrans huus/ och bota thet som förfallet är i husena:

6. Nemliga/ timbermannom/ bygningsmannom/ murmästarom/ och them som trää och huggen steen köpa skola til husets förbättring.

7. Doch så/ at man ingen räkenskap skulle taga af them för the penningar som vnder theras hand antwardade wordo; vtan the skulle handla ther medh på sina troo. 3264

II. Hilkia sänder Konungen lagboken/ then han funnet hade.

8. OCh öfwerste Presten Hilkia sade til skrifwaren Saphan: Jagh hafwer funnet lagbokena 3265 3267 vthi HERrans huus: Och Hilkia fick Saphan bokena/ at han skulle then läsa.

9. Och skrifwaren Saphan bar henne til Konungen/ och bodade honom igen/ och sade: Tine tienare hafwa tilhopa hämtat the penningar som i husena fundne woro/ och hafwa vthgifwit them arbetarena/ som bestälte äro i HERrans huus:

10. Och förtälde skrifwaren Saphan Konungenom/ och sade: Hilkia Presten fick migh ena book/ och Saphan laas henne för Konungenom.

III. Konungen rifwer sin kläder sönder/ tå han hörer henne läsas.

11. TÅ Konungen hörde orden i lagbokene/ ref han sin kläder sönder.

12. Och Konungen böd Hilkia Prestenom/ och Ahikam Saphan sone/ och Achbor Michaja sone/ och Saphan skrifwarenom/ och Asaja Konungens tienare/ och sade: 3266

13. Går bort/ och fråger HERran för migh/ för folcket/ och för hela Juda om thenna bokenes ord som funnen är: ty thet är en stoor HERrans wrede som är vptänd öfwer oß; therföre at wåre fäder icke lydt hafwa thenna bokenes ord/ at the måtte giordt alt thet ther vthinnan skrifwit är.

IV. Hulda på tilfrågan propheterar moot Juda och Jerusalem.

14. TÅ gingo åstadh Hilkia Presten/ Ahikam/ Achbor/ Saphan och Asaja til then Prophetissan Hulda/ Sallums hustru/ Thikva sous/ Harhas sons/ klädawachtarens: och hon bodde i Jerusalem i them andra delenom/ och the talade medh henne.

15. Men hon sade til them: Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Säger them manne/ som eder til migh sändt hafwer:

16. Så säger HERren: Sij/ jagh skal låta komma olycko öfwer thetta rum/ och thes inbyggiare/ efter all lagsens ord som Juda Konung hafwer läsa låtit.

17. Therföre at the hafwa öfwergifwit migh/ och rökt andra gudar/ förtörnandes migh medh alt theras handawerck: therföre skal min wrede vptändas emot thetta rum/ och skal icke vthsläckt warda.

V. Josia blifwer skonad efter han ödmiukade sigh.

18. MEn Juda Konunge som eder vthsändt hafwer til at fråga HERran/ skolen J så säija: Så säger HERren Jsraels Gudh:

19. Therföre at titt hierta hafwer bewekt sigh af the ord som tu hördt hafwer/ och hafwer ödmiukat tigh för HERranom/ tå tu hörde hwad jagh sagt hade emot thetta rum/ och thes inbyggiare/ at the skulle warda til een förödelse och förbannelse/ och hafwer rifwit tin kläder sönder/ och hafwer gråtet för migh/ så hafwer jagh ock hördt thet/ säger HERren.

20. Therföre wil jagh samka tigh til tina fäder/ at tu skal samkas i grafwena medh frijd/ och tin ögon icke see skola 3268 alla thenna olyckon som jagh öfwer thetta rum föra skal. Och the sade Konungenom thet igen.

23. Capitel.

TÅ församlade Josia hela landet; lät vpläsa lagboken/ v. 1. Och förnyade förbundet medh HERran/ at the efter lagsens ord giöra skulle/ v. 3. Sedan förstörde han alt afguderij som the förra Konungarna vprättat hade/ v. 4. Och hölt Passah medh stoor prächtighet/ v. 21. Han fördref ock alla spåmän och teknatydare/ så at ingen Konung war som så af hiertat sökte HERran som han/ v. 24. Doch wände icke HERrans wrede igen för Manasse retande skul/ v. 26. J hans tijd drog Necho Konungen i Egypten moot Assyrien: tå drog Josia moot honom/ och blef dod i Megiddo/ v. 29. Hans son Joahas regerade 3 månader/ v. 31. Men Pharao grep honom; lade en skatt på landet/ och satte Jojakim til Konung/ v. 33. Han regerade 11 åhr/ och giorde thet ondt war/ v. 36.

I. Josia läter vpläsa lagboken/ och förnyar förbundet medh HERran.

OCh Konungen sände bort/ och til honom församlades alle the äldste i Juda och Jerusalem. 3269

2. Och Konungen gick vp i HERrans huus/ och hwar man af Juda/ och alle Jerusalems inbyggiare medh honom; Prester och Propheter/ och alt folcket/ både små och store: och man laas för theras öron all förbundsens books 3270 ord/ hwilken i HERrans huus funnen war.

3. Och Konungen gick in til een stodh 3271/ och giorde ett förbund för HERranom/ at the skulle wandra efter HERranom/ och hålla hans budh/ witnesbyrd och rätter/ af alt hierta/ och af allo siäl/ at the skulle vprätta thetta förbundz ord/ som skrifne stodo vthi thesso book: och alt folcket trädde vthi förbundet.

II. Josia befaller Presterna at förstöra alt afguderij i landet.

4. OCh Konungen böd öfwersta Prestenom Hilkia/ och Prestomen af thet andra skiftet/ och dörawachtaromen/ at the skulle vthkasta 3272 af HERrans tempel allahanda tygh/ som til Baal och lunden 3273/ och all himmelens häär giordt war: och the brände thet vp vthan för Jerusalem i Kidrons daal/ och stofftet ther af wardt buret til BethEl.

5. Och han afsatte the Camarim 3274 3294/ hwilka Juda Konungar stichtat hade/ til at rökia på högderna vthi Juda städer/ och omkring Jerusalem: theslikes Baals/ solenes/ månans/ planeternas/ och all himmelens häärs rökiare. 3275

6. Och lät föra lunden 3276 vthu HERrans huus/ vth för Jerusalem/ i Kidrons bäck; och brände honom vp i Kidrons bäck/ och giorde honom til stofft/ och kastade stofftet vppå thet meniga folcks grifter.

7. Och han bröt bort the råffarehuus/ som woro widh HERrans huus/ ther qwinnor vthi wofwo tapeter til lunden.

8. Och han lät församla alla Presterna vthur Juda städer/ och orenade the högder ther Presterna rökte/ ifrå Geba alt in til BerSeba: och han bröt bort portaltaren 3277 som woro vthi ingångenom i Josua stadzfogtans port/ hwilken woro på wenstra sidone/ ther man går til stadzporten.

9. Doch offrade icke högdernas Prester någon tijd på HERrans altare i Jerusalem/ vtan åto af the osyrade brödena ibland sina bröder.

10. Han orenade ock Tophet/ vthi Hinnoms barnas daal/ at ingen skulle läta gå sin son eller sina dotter genom eld för Molech:

11. Och tog bort the hästar/ hwilka Juda Konungar solene vpsatt hade/ i ingångenom åth HERrans huus/ til Nethan Melechs åminnelse/ kamererarens som i Parvarim war; och solenes wagnar brände han vp i eld;

12. Så ock altaren på taken 3278 i Ahas saal/ then Juda Konungar giordt hade; och the altare/ som Manasse giordt hade vthi the twå gårdar åth HERrans huus 3279/ bröt Konungen bort/ och lop tädan/ och kastade theras stofft i Kidrons bäck.

13. Och the högder som för Jerusalem woro/ på högra sidone widh berget Mashith 3295/ som Salomo Jsraels Konung bygdt hade til Astoreth Zidons styggelse/ och Chemos Moabs styggelse/ och Milcom Ammons barnas styggelse 3280/ orenade Konungen:

14. Och slog sönder stoderna/ och vthrotade lundarna 3281/ och vpfylte theras rum medh menniskio been:

15. Sammalunda ock thet altaret i BethEl/ högden som Jerobeam Nebat son giordt hade/ then Jsrael hade kommet til at synda 3282; thet samma altaret bröt han neder 3296/ och högdena/ och brände vp högdena/ och giorde henne til stofft/ och brände vp lunden.

16. Och Josia wände sigh om/ och fick see the grifter som woro på bergena/ och sände bort/ och lät hämta

benen vthu grifterna/ och vpbrände them på altarena/ och orenade thet/ efter HERrans ord 3283/ som Gudz mannen vthropat hade/ then thetta så föresagt hade.

17. Och han sade: Hwad är thetta för en wård som jagh här seer? Och folcket i stadenom sade til honom: Thet är then Gudz mansens grift 3284 som af Juda kom/ och thetta vthropade som tu giordt hafwer medh altarena i BethEl.

18. Och han sade: Lät honom liggia; ingen röre hans been. Altså wordo hans been frijade/ medh then Prophetens been som vthaf Samarien kommen war.

19. Han kastade ock bort all högders huus vthi Samarie städer/ som Jsraels Konungar giordt hade til at förtörna (HERran)/ och giorde medh them aldeles såsom han i BethEl giordt hade.

20. Och han offrade alla högdernas Prester 3285 3297 som ther woro/ på altaren/ och brände så menniskiobeen ther vppå/ och kom igen til Jerusalem.

III. Josia befaller hålla Passah; och vthdriswer alla spåmän.

21. OCh Konungen böd folckena/ och sade: Håller HERranom edrom Gudh Passah 3286/ såsom skrifwit är i thenna förbundz book.

22. Ty intet Passah war så hållet som thetta/ ifrå the domares tijd som Jsrael dömde/ och i alla Jsraels Konungars/ och Juda Konungars tijd:

23. Vtan i adertonde åhrena Konungs Josia/ wardt thetta Passah hållet HERranom i Jerusalem.

24. Theslikes rensade Josia vth alla spåmän/ teknatydare/ beläte/ och afgudar; och all styggelse/ som i Juda land/ och i Jerusalem sedde wordo: på thet han skulle vprätta lagsens ord 3287/ som skrifne stodo i bokene/ som Presten Hilkia fan i HERrans huus.

25. Hans like hade ingen Konung warit för honom/ then så af alt hierta 3298/ af allo siäl/ och alla krafter sigh til HERran wände/ efter all Mose lagh 3298: och efter honom kom eij heller hans like vp.

IV. HERrans wrede wände doch eij åter/ för Manaße synder skul.

26. DOch wände icke HERren sigh ifrå sine stora wredes grymhet/ ther han medh öfwer Juda förtörnat war/ för all the retelse skul/ ther medh Manasse honom rett hade.

27. Och HERren sade: Jagh wil ock kasta 3288 Juda ifrå mitt ansichte/ såsom jagh Jsrael bortkastat hafwer; och skal förkasta thenna staden/ som jagh vthwaldt hafwer/ nemliga/ Jerusalem/ och thet huus ther jagh om sagt hafwer: Mitt namn skal wara ther.

28. Hwad nu meer af Josia säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit vthi Juda Konungars Chrönico.

V. Josia drager moot Pharao Necho/ och blifwer död.

29. VThi hans tijd drog Pharao Necho Konungen i Egypten vp emot Konungen af Assyrien widh then älfwena Phrath 3289: men Konung Josia drog emot honom/ och blef död i Megiddo/ tå han hade sedt 3290 honom.

30. Och hans tienare förde honom dödan ifrå Megiddo/ och hade honom til Jerusalem/ och begrofwo honom i hans graf 3291: och folcket i landena togo Joahas Josia son/ och smorde honom/ och giorde honom til Konung i hans faders stadh. 3292

VI. Joahas och Jojakim blifwa Konungar/ och skattläggias af Pharao.

31. TRy och tiugu åhra gammal war Joahas tå han wardt Konung/ och regerade tre månader i Jerusalem. Hans moder heet Hamutal/ Jeremia dotter af Libna.

32. Och han giorde thet ondt war för HERranom/ såsom hans fäder giordt hade.

33. Men Pharao Necho grep honom i Riblath i Hamats land/ at han icke regera skulle i Jerusalem; och lade een beskattning på landet/ hundrade centener silfwer/ och en centener guld.

34. Och Pharao Necho giorde Eliakim Josia son til Konung vthi hans faders Josia stadh/ och wände hans namn Jojakim. Men Joahas tog han/ och förde in vthi Egypten/ ther blef han död.

35. Och Jojakim gaf Pharao silfret och guldet: doch beskattade han landet/ at han sådant silfwer gifwa kunde efter Pharaos befalning; hwar och en efter sina förmågo beskattade han til silfwer och guld ibland folcket i landena/ at han thet Pharao Necho gifwa skulle.

36. Fem och tiugu åhra gammal war Jojakim 3293 tå han wardt Konung/ och regerade ellofwa åhr i Jerusalem. Hans moder heet Zebuda Pedaja dotter af Ruma.

37. Och han giorde thet ondt war för HERranom/ såsom hans fäder giordt hade.

24. Capitel.

JJojakims tijd kom Nebucad Nezar Konungen i Babel/ och giorde honom sigh vnderdånig: men han föll ifrå honom igen/ v. 1. Och HERren lät främmande folck plåga them för Manasse synder skul/ v. 2. Efter Jojakim kom Jojachin som ock kallas Jechonia; regerade tre månader/ v. 6. J hans tijd kom Nebucad Nezar igen/ och belägrade Jerusalem/ v. 10. Tå gaf Jojachin sigh/ och Nebucad Nezar tog honom medh alla HERrans huus håfwor/ samt the yppersta i landet/ och förde til Babel/ v. 12. Och satte Zedekia til Konung öfwer the igenlefda/ v. 17. Han regerade 11 åhr/ giorde thet ondt war/ och blef affällig ifrå Konungen i Babel/ v. 18.

I. Jojakim blifwer Konungen i Babel vnderdånig.

VThi hans tijd drog Nebucad Nezar vp/ Konungen i Babel/ och Jojakim wardt honom vnderdånig 3299 i try åhr. Och han wände sigh om/ och föll ifrå honom.

2. Och HERren lät komma öfwer honom krigsfolck/ vthu Chaldeen/ vthu Syrien/ vthu Moab/ och ifrån Ammons barn; och lät komma them i Juda/ at the skulle förderfwa honom efter HERrans ord 3300/ thet han talat hade genom sina tienare Propheterna.

3. Men thet skedde Juda altså efter HERrans ord 3301/ på thet han skulle kasta them ifrå sitt ansichte för Manasse synd skul/ som han giordt hade;

4. Och för thet oskyldiga blodh skul/ som han vthgiöt/ och giorde Jerusalem fult medh oskyldigt blodh 3302: och therföre wille HERren icke förlåtat. 3311

5. Hwad nu meer af Jojakim säijande är/ och alt thet han giordt hafwer/ sij/ thet är skrifwit vthi Juda Konungars Chrönico. 3303

II. Jojachin blifwer Konung; och bortföres til Babel medh the bästa af folcket.

6. OCh Jojakim afsomnade medh sina fäder. Och hans son Jojachin wardt Konung i hans stadh.

7. Och Konungen i Egypten drog icke meer vthu sitt land: förty/ Konungen i Babel hade honom borttagit alt thet som Konungens i Egypten war/ ifrån Egypti bäck alt in til then älfwen Phrath.

8. Aderton åhra gammal war Jojachin tå han Konung wardt/ och regerade tre månader i Jerusalem. Hans moder heet Nehustha Elnathans dotter af Jerusalem.

9. Och han giorde thet ondt war för HERranom/ såsom hans fader giordt hade.

10. På then tiden drogo Nebucad Nezars Konungens tienare i Babel vp til Jerusalem/ och kringlade staden medh bolwerck. 3304

11. Och tå Nebucad Nezar kom til staden medh sina tienare/ belade han honom.

12. Men Jojachin/ Juda Konung/ gick vth til Konungen af Babel medh sine moder/ medh sina tienare/ medh sina öfwerstar och kamererare. Och Konungen af Babel anammade honom i sins rikes ottonde åhre.

13. Och tog vth tådan alla håfwor 3305 vthi HERrans huus/ och i Konungs huset; och slog sönder all gyldene kärille/ som Salomo Jsraels Konung giordt hade vthi HERrans tempel/ såsom HERren sagt hade;

14. Och förde bort hela Jerusalem/ alla öfwerstar/ alla wäldiga/ tijotusend fångar/ och alla timbermän/ och alla smeder 3306/ och lät intet qwart blifwa/ vtan thet ringesta folcket i landena.

15. Och förde bort Jojachin til Babel 3307/ Konungens moder/ Konungens hustrur/ och hans kamererare; theslikes the myndiga i landena förde han ock fångna bort ifrån Jerusalem til Babel;

16. Och hwad bästa folcket war/ siutusend/ och the timbermän och smeder/ tusende/ alle starcke krigsmän. Och Konungen af Babel förde them til Babel. 3308

III. Mattania blifwer Konung/ och kallas Zedekia.

17. OCh Konungen af Babel giorde Mattania hans faderbroder til Konung i hans stadh/ och förwände hans namn Zedekia. 3309

18. Ett och tiugu åhr gammal war Zedekia 3310 tå han wardt Konung/ och regerade ellofwa åhr i Jerusalem. Hans moder heet Hamital/ Jeremia dotter af Libna.

19. Och han giorde thet ondt war för HERranom/ såsom Jojakim giordt hade.

IV. Zedekia faller af ifrå Konungen i Babel.

20. TY thet skedde altså medh Jerusalem och Juda vthaf HERrans wrede/ til thes han kastade them bort ifrå sitt ansichte. Och Zedekia wardt affällig ifrå Konungenom i Babel.

25. Capitel.

SÅ kom Nebucad Nezar igen; belägrade och fick in Jerusalem/ v. 1 Zedekia flydde/ blef fången/ och förd til honom/ v. 4. Han lät föran til Babel/ v. 6. Och sände NebusarAdan/ han förstörde templet och staden/ v. 8. Förde bort thet meniga folcket/ v. 11. Samt all kostelig tygh vthu HERrans huus/ v. 13. Och hwad förnemlige igen woro/ förde han til Konungen/ at the wordo dräpne/ v. 18. Men öfwer the fattiga som igen lefdes satte han Gedalia/ v. 22. Honom drap en benämnd Jsmael. Tå fruchtade folcket/ och flydde in i Egypten/ v. 25. Tå EvilMerodach wardt Konung i Babel/ tog han Jojachin vthu fängelset/ och satten widh sitt bord/ v. 27.

I. Nabucad Nezar/ belägrar och får in Jerusalem.

OCh thet begaf sigh i nijonde åhrena af hans rike/ på tijonde dagen i tijonde månadenom/ kom Nebucad Nezar Konungen i Babel medh all sin macht för Jerusalem 3312/ och the lägrade sigh ther före/ och bygde skantsar alt omkring.

2. Altså wardt staden belagd alt in til ellofte åhret af Konung Zedekia rike. 3313

3. Men i nijonde månadenom 3324 wardt hungeren starck i stadenom/ så at folcket i landena hade intet äta. 3314

II. Zedekia flyr; warder fången och förd til Ba/ bel.

4. TÅ föll man in i staden/ och alle krigsmän flydde om nattena then wägen ifrå porten som går emellan the twå murar åth Konungs trägården. Och the Chaldeer lågo omkring staden. Och han flydde then wägen åth hedmarkena.

5. Men the Chaldeers macht jagade efter Konungen/ och grepo honom på hedmarkene widh Jericho. Och alle krigsmännerna/ som när honom woro/ wordo förskingrade ifrå honom.

6. Men Konungen grepo the/ och förde honom vp til Konungen af Babel til Riblath; och the sade en doom öfwer honom.

7. Och the slogo Zedekia barn ihiäl 3315 för hans ögon/ och stungo Zedekia hans ögon vth/ och bundo honom medh kädior/ och förde honom til Babel.

III. Nebuzar Adan förstörer templet/ och staden/ och förer bort all kostelig tygh.

8. PÅ siunde dagen i femte månadenom/ thet är nitonde åhret Nebucad Nezars Konungens i Babel/ kom Nebuzar Adan hoffmästaren/ Konungens tienare i Babel/ til Jerusalem/

9. Och vpbrände HERrans huus/ och Konungs huset/ och all huus i Jerusalem/ och all stoor huus brände han vp medh eld.

10. Och hela the Chaldeers macht som medh hoffmästarenom war/ bröt omkull murarna som omkring Jerusalem woro.

11. Men thet andra folcket som qwart war i stadenom/ och the som til Konungen af Babel falne woro/ och thet andra meniga folcket förde NebuzarAdan hoffmästaren bort.

12. Och af the ringesta i landena lät hoffmästaren blifwa til wijngårdzmän/ och åkermän.

13. Men the kopparstodar i HERrans huus/ och stolarna/ och kopparhafwet som i HERrans huus war 3316/ slogo the Chaldeer sönder/ och förde kopparen til Babel.

14. Och grytor/ skoflar/ knifwar/ skedar 3317/ och all kopparkärille ther medh man tiente/ togo the bort.

15. Ther til tog hoffmästaren pannor och becken hwad af guld och silfwer war;

16. Twå stodar/ ett haaf/ och the stolar som Salomo hade giöra låtit til HERrans huus; kopparen af all thenna tygen stod icke til wägande.

17. Aderton alnar högh war een stoden/ och knappen 3318 ther på war ock af koppar/ och tre alnar högh; och giordarna/ och granatäplen alt omkring knappen war ock alt af koppar: widh samma sättet war ock then

andra stoden medh giordar. 3319

IV. The förnuftige af folcket dräpas.

18. OCh hoffmästaren tog Presten Seraja af första skiftet/ och Presten Zephania af thet andra skiftet/ och tre dörawachtare; 3320

19. Och en kamererer vthu stadenom/ som öfwer krigsmännerna satt war/ och fem män som allstådes hade ståndet för Konungenom/ och i stadenom fundne woro/ och Sopher häärhöfwitzmannen som folcket i landena strida lärde/ och sextijo män af landzfolckena som i stadenom fundne woro.

20. Thessa tog NebuzarAdan hoffmästaren/ och förde them til Konungen af Babel til Riblath.

21. Och Konungen i Babel slog them ihiäl i Riblath i the landena Hamath. Altså wardt Juda bortförd vthu sitt land.

V. Gedalia sättes öfwer the igenlefda/ och blifwer dräpen.

22. MEn öfwer thet folck som qwart blef i Juda land/ som NebucadNezar Konungen af Babel qwart blifwa lät/ satte han Gedalia Ahikams son/ Saphans sons. 3321

23. Tå nu alt krigsfolckets höfwitzmän och männerna hörde/ at Konungen af Babel hade vpsatt Gedalia/ kommo the til Gedalia i Mizpa/ nemliga/ Jsmael Nethania son/ och Johanan Kareah son/ och Seraja Thanhumeth son then Nethophatiten/ och Jaesania Maachathi son/ samt medh theras män.

24. Och Gedalia swor them/ och theras män/ och sade til them: Fruchter eder intet at wara the Chaldeers vnderdånar: blifwer i landena/ och warer Konungenom af Babel vnderdånige/ så går eder wäl.

25. Men i siunde månadenom kom Jsmael Nethania son/ Elisama sons 3322/ vthaf Konungsliga slächt/ och tijo män medh honom/ och slogo Gedalia ihiäl; ther til the Judar och Chaldeer/ som medh honom woro i Mizpa.

26. Tå reste sigh vp alt folcket/ både små och store/ och krigsöfwerstarna/ och kommo in vthi Egypten: förty the fruchtade sigh för the Chaldeer.

VI. Evil Merodach vphöijer then fångna Jojachin.

27. VThi siunde och tretijonde åhrena sedan Jojachin Juda Konung bortförd war/ på siunde och tiugunde dagen i tolfte månadenom/ hof Evil Merodach Konungen i Babel/ vthi första åhrena af sitt rike/ Jojachins Juda Konungs hufwud vp vthu fängslehuset; 3323

28. Och talade wänliga medh honom/ och satte hans stool vthöfwer the Konungars stolar som när honom woro i Babel;

29. Och förwandlade hans fängelsekläder: och han åt altid in för honom i alla sina lifsdagar;

30. Och satte honom före hans deel/ then man honom altid gifwa skulle af Konungenom/ hwar dagh/ så länge han lefde.

Ände på then andra Konunga boken.

PRIMUS CHRONICORUM.

Then

Första Boken af Chrönicon/

Vthi hwilken thetta förnemliga beskrifwes:

I. Jsraels barnas slächt och härkomst.

FÖrst; Jsraels folcks härkomst och slächtregister/ ifrå första menniskian in til them som kommo ifrå thet Babyloniska fängelset: Såsom först/ ifrån Adam in til Abraham/ Jsaac/ och Jacob/ hwilken ock kallas Jsrael/ cap. 1. Sedan/ Jacobs tolf söner/ och hans sons Juda barn/ in til Konung David/ cap. 2. och 4. Til thet tredie/ Davidz barn/ och Konungar af honom/ in til them som kommo igen ifrå Babel/ cap. 3. Widare/ the andre Jacobs söners barn och efterkommande/ såsom i synnerhet Simeons/ cap. 4. Rubens/ Gadz/ och then halfwa slächtens Manasse/ cap. 5. Levi/ af hwilko Moses och Aaron/ cap. 6. Jsaschars/ Ben Jamins/ Naphthali/ cap. 7. Och then andra halfwa Manasses/ medh Ephraims och Assers barn/ och hwilke af them i Jerusalem och Gibeon bodde/ och hwilkom Saul afkommen war/ cap. 8/ 9.

II. Theras förste Konung/ K. Saul.

II. Theras förste Konung/ Saul: Huru han olycksamligen hafwer stridt moot the Philisteer/ är slagen medh sine söner/ och riket är kommet ifrå honom til Konung David/ för hans olydno emot HERrans ord/ cap. 10.

III. Konung David.

III. Konung David/ och hans bedrifter/ in til ändan på boken. Nemliga först: Huru han är smord til Konung; hans hiältar och wäldige/ som honom ther til hulpe/ cap. 11/ 12. Sedan/ at han hafwer strax begynt sökia HERran/ och låtit föra HERrans ark ifrå Kiriath Jearim/ bygdt ett tabernakel äth honom i Jerusalem/ fördt honom tijt/ och förordnat sångare til at spela och lofsiunga HERranom; ther han ock fick i sinnet byggia HERranom ett kosteligit huus/ cap. 13/ 15/ 16/ 17. Til thet tredie: Huru han hafwer fördt krijg medh the omliggiande land; wunnit och giordt them sigh vnderdåniga/ cap. 14/ 18/ 19/ 20. Til thet fierde: Huru han förság sigh i thet han räknade folcket; och HERren straffade landet therföre/ cap. 21. Til thet femte: at han hafwer samkat förrådh/ och förmant sin son Salomo til at byggia thet huset HERranom; giordt ordning ibland Leviterna/ Presterna/ sångare och dörawachtare/ huru the til skiftes på theras tienst wachta skulle/ cap. 22/ 23/ 24/ 25/ 26. Til thet siette: Hans öfwerstar och rådh/ cap. 27. Til thet sidstat Hwad han hafwer gifwit til templetz byggning/ och huru han hafwer förmanat folcket och sin son Salomo på sitt yttersta/ och är så blefwen död/ cap. 28. och 29.

1. Capitel.

JFrän Adam then förste man war Noah then tijonde. Adam/ Seth/ Enos/ Kenan/ Mahalaleel/ Jared/ Hanoch/ Methusalah/ Lamech/ Noah/ v. 1. Noah födde Sem/ Ham/ Japhet/ v. 4. Japhet födde Gomer/ Magog/ Madai/ Javan/ Thubal/ Mesech/ Thiras/ rc. v. 5. Ham födde Chus/ Mizraim/ Phut/ Canaan/ v. 8. Sem födde Elam/ Assur/ Arphachsad/ Lud/ Aram/ rc. v. 17. Arphachsad födde Salah/ Salah Eber/ Eber Peleg/ Peleg Regu/ Regu Serug/ Serug Nahor/ Nahor Tharah/ Tharah Abram/ v. 24. Abraham födde Jsaac och Jsmael/ rc. v. 27. Jsaacs barn Esau och Jsrael/ v. 34. Seirs barn/ Lotan/ rc. v. 38. Vthi Edom regerade Konungar/ förr än Jsraels barn fingo Konung: BelaBeors son/ rc. v. 43. Och sedan Förstar/ then Försten Thimna/ rc. v. 51.

I. Adams barn in til Noah.

ADam/ Seth 3325/ Enos/

2. Kenan/ Mahalaleel/ Jared/

3. Henoch/ Methusalah/ Lamech/

II. Noahs barn.

4. NOah/ Sem/ Ham/ Japheth. 3326

5. Japhets barn 3327 äro thesse: Gomer/ Magog/ Madai/ Javan/ Thubal/ Mesech/ Thiras.

6. Men Gomers barn äro: Ascenas/ Riphath/ Thogarma.

7. Javans barn äro: Elisa/ Tharsisa/ Chitthim/ Dodanim.

III. Hams barn.

8. HAms barn 3328 äro: Chus/ Mizraim/ Phut/ Canaan.

9. Men Chus barn äro thesse: Seba/ Havila/ Sabtha/ Raema/ Sabtecha. Raema barn äro: Seba och Dedan.

10. Men Chus födde Nimrod. Han begynte wara wäldig på jordene. 3329

11. Mizraim födde Ludim/ Anamim/ Lehabim/ Naphthuhim/

12. Patrusim/ Casluhim: af hwilkom vthkomne äro the Philistim och Caphthorim.

13. Men Canaan födde Zidon sin första son/ och Heth;

14. Jebusi/ Emori/ Girgasi;

15. Hivi/ Arcki/ Sini;

16. Arvadi/ Zemari/ och Hamathi.

IV. Sems barn.

17. SEms barn 3330 äro thesse: Elam/ Assur/ Arphachsad/ Lud/ Aram/ Vz/ Hul/ Gether och Masech.

18. Men Arphachsad födde Salah; Salah födde Eber. 3331

19. Men Eber wordo födde twå söner; then ene heet Peleg/ therföre at i hans tijd wardt landet delat: och hans broder heet Jaketan. 3332

20. Jaketan födde Almodad/ Saleph/ Hazarmaveth/ Jarah/

21. Hadoram/ Vsal/ Dikela/

22. Ebal/ Abimael/ Seba/

23. Ophir/ Havila och Jobab. Thesse äro alle Jaketans barn.

24. Sem/ Arphachsad 3333/ Salah/

25. Eber/ Peleg/ Regu/

26. Serug/ Nahor/ Tharah/

27. Abram/ thet är Abraham. 3334

V. Abrahams barn.

28. MEn Abrahams barn äro: Jsaac 3335 och Jsmael. 3336

29. Thetta är theras ätter 3337: Then förste Jsmaels son/ Nebajoth; Kedar/ Adbeel/ Mibsam/

30. Misma/ Duma/ Massa/ Hadad/ Thema/

31. Jethur/ Naphis/ Kedma. Thesse äro Jsmaels barn.

32. Men Ketura barn 3338/ Abrahams frillos: hon födde Simran/ Jaksan/ Medan/ Midian/ Jisbach/ Suah. Och Jaksans barn äro: Seba/ och Dedan.

33. Och Midians barn äro: Epha/ Epher/ Hanoch/ Abida/ Eldaa. Thesse äro alle Ketura barn.

34. Abraham födde Jsaac.

VI. Jsaacs barn.

JSaacs barn äro: Esau och Jsrael. 3339

35. Esau barn äro 3340: Eliphas/ Reguel/ Jeus/ Jaelam/ Korah.

36. Eliphas barn äro: Theman/ Omar/ Zephi/ Gatham/ Kenas/ Thimna/ Amalek.

37. Reguels barn äro: Nahath/ Serah/ Samma och Missa.

VII. Seirs barn.

38. SEirs barn 3341 äro: Lotan/ Sobal/ Zibeon/ Ana/ Dison/ Ezer/ Disan.

39. Lotans barn äro: Hori/ Homam: och Thimna war Lotans syster.

40. Sobals barn äro: Aljan/ Manahat/ Ebal/ Sephi/ Onam. Zibeons barn/ Aja/ och Ana.

41. Anas barn äro: Dison. Disons barn äro: Hamran/ Esban/ Jithran/ Cheran.

42. Ezers barn äro: Bilhan/ Saavan/ Jaachan. Disans barn äro: Vz/ och Aran.

VIII. Konungar i Edom/ förr än Jsraels barn fingo Konung.

43. THesse äro the Konungar som regerade vthi Edoms land/ förra än någor Konung regerade ibland Jsraels barn 3342; Bela Beors son: och hans stadh heet Dinhaba.

44. Och tå Bela blef död/ wardt Konung i hans stadh/ Jobab Seras son af Bozra.

45. Tå Jobab blef död/ wardt Konung i hans stadh/ Husam vthaf the Themaniters land.

46. Tå Husam blef död/ wardt Konung i hans stadh/ Hadad Bedads son/ hwilken slog the Midianiter på the Moabiters mark: och hans stadh heet Avith.

47. Tå Hadad blef död/ wardt Konung i hans stadh/ Samla af Masreka.

48. Tå Samla blef död/ wardt Konung i hans stadh/ Saul af Rehoboth widh älfwena.

49. Tå Saul blef död/ wardt Konung i hans stadh/ Baalhanan Achbors son.

50. Tå Baalhanan blef död/ wardt Konung i hans stadh/ Hadad: och hans stadh heet Pagi; och hans hustru heet Mehetabeel/ Matreds dotter/ och Mesahabs dotter.

IX. Förstar i Edom.

51. TÅ Hadad blef död/ wordo Förstar i Edom 3343: then Försten Thimna/ then Försten Alja/ then Försten Jetheth;

52. Then Försten Aholibama/ then Försten Ela/ then Försten Pinon;

53. Then Försten Kenas/ then Försten Theman/ then Försten Mibzar;

54. Then Försten Magdiel/ then Försten Jram. Thesse äro the Förstar i Edom.

2. Capitel.

JAcob/ som ock kallas Jsrael/ hade tolf söner: Ruben/ Simeon/ Levi/ Juda/ rc. v. 1. Juda barn woro Er/ Onan/ Selah/ Perez och Serah/ v. 3. Perez barn woro Hezron och Hamul/ rc. v. 5. Hezrons barn/ woro Jerahmeel/ Ram och Chelubai/ v. 9. Ram födde Amminadab/ Amminadab Nahesson/ Nahesson Salma/ Salma Boas/ Boas Obed/ Obed Jsai/ Jsai födde David och hans bröder/ rc. v. 10. Caleb hade ock många barn/ v. 41/ 42. Hezron hade än andra barn medh Machirs dotter/ v. 21. Jerahmeel Hezrons förste son födde Ram/ Buna/ rc. v. 25. The slächter i Kiriath Jearim och Jabez räknas ock här til/ v. 53.

I. Jacobs söner.

THesse äro Jsraels barn 3344: Ruben/ Simeon/ Levi/ Juda/ Jasaschar/ Sebulon/

2. Dan/ Joseph/ Ben Jamin/ Naphthali/ Gad/ Asser.

II. Juda barn och efterkommande.

3. JUda barn äro: Er/ Onan/ Sela: the tre wordo honom födde af Sua dotter then Cananeeskon. Men Er then förste Juda son war arg för HERranom/ therföre drap han honom. 3345

4. Men Thamar hans sonahustru födde honom Perez 3346 och Serah/ så at all Juda barn woro fem.

5. Perez barn äro/ Hezron och Hamul.

6. Men Serah barn äro/ Simri/ Ethan/ Heman/ Chalcol/ Dara: thesse tilhopa äro fem.

7. Charmi barn äro/ Achar 3347/ hwilken bedröfwade Jsrael/ tå han förtog sigh på thet til spillo gifwit war.

8. Ethans barn äro/ Asaria.

9. Hezrons barn som honom födde äro/ Jerahmeel/ Ram/ Chelubai.

10. Ram födde Amminadab: Amminadab födde Nahesson 3348/ then Förstan för Juda barn.

11. Nahesson födde Salma: Salma födde Boas.

12. Boas födde Obed: Obed födde Jsai.

13. Jsai födde 3349 sin första son Eliab; AbiNadab then andra/ Simea then tredie.

14. Nethaneel then fierde/ Raddai then femte;

15. Ozem then siette/ David 3350 then siunde.

16. Och theras systrar woro/ Zeru Ja och Abigail. Zeru Ja barn äro/ Abisai 3351/ Joab/ Asahel the tre.

17. Men Abigail födde Amasa: och Amasa fader war Jether/ en Jsmaelite. 3352

18. Caleb Hezrons son födde medh then qwinnone Asuba och medh Jerigoth: och thesse äro hennes barn/ Jeser/ Sobab/ och Ardon.

19. Tå Asuba blef död/ tog Caleb Ephrath; hon födde honom Hur.

20. Hur födde Vri. Vri födde Bezaleel. 3353

21. Ther efter besof Hezron Machirs dotter Gileadz faders: och han tog henne tå han war sextijo åhra gammal; och hon födde honom Segub.

22. Segub födde Jair: han hade tre och tiugu städer i Gileadz land. 3354

23. Och han tog vthaf the samma Gesur och Aram/ Jairs byar 3355; ther til Kenath medh thes döttrar/ sextijo städer. Thesse äro alle Machirs barn/ Gileadz faders.

24. Efter Hezrons dödh i Caleb Ephrata/ lefde Hezron sina hustru Abia; hon födde honom Ashur Thekoa fader.

25. Jerahmeel Hezrons förste son hade barn: then första/ Ram/ Buna/ Oren och Ozem/ och Ahia.

26. Och Jerahmeel hade ännu ena andra hustru som heet Atarah/ hon är Onams moder.

27. Rams barn Jerahmeels första sons äro/ Maaz/ Jamin och Eker.

28. Men Onam hade barn/ Sammai och Jada. Sammai barn äro/ Nadab och Abisur.

29. Men Abisurs hustru heet Abihail: hon födde honom Ahban och Molid.

30. Nadabs barn äro/ Seled och Appaim: och Seled blef död barnlös.

31. Appaims barn äro/ Jisei. Jisei barn äro/ Sesan. Sesans barn äro/ Ahlai.

32. Jada barn Sammai broders äro/ Jether och Jonathan; men Jether blef död barnlös.

33. Men Jonathans barn äro/ Peleth och Sasa. Thet äro Jerahmeels barn.

34. Men Sesan hade inga söner/ vtan döttrar. Och Sesan hade en Egyptisk tienare/ han heet Jarha.

35. Och Sesan gaf Jarha sinom tienare sina dotter til hustru: hon födde honom Attai.

36. Attai födde Nathan. Nathan födde Sabad.

37. Sabad födde Ephlal. Ephlal födde Obed.

38. Obed födde Jehu. Jehu födde Asaria.

39. Asaria födde Helez. Helez födde Elasa.

40. Elasa födde Sismai. Sismai födde Sallum.

41. Sallum födde Jekamia. Jekamia födde Elisama.

42. Calebs barn Jerahmeels broders äro/ Mesa hans förste son: han är Siphs fader/ och Maresa barn Hebrons faders.

43. Hebrons barn äro/ Korah/ Thappuah/ Rekem/ och Sema.

44. Men Sema födde Raham/ Jorkeams fader. Rekem födde Samai.

45. Sammai son heet Maon. Och Maon war Bethzurs fader.

46. Men Epha Calebs frilla födde Haran/ Moza och Gases. Haran födde Gases.

47. Men Jahdai barn äro/ Regem/ Jotham/ Gesan/ Pelet/ Epha och Saaph.

48. Men Maacha Calebs frilla födde Seber och Thirhana:

49. Och födde theslikes Saaph Madmanna fader/ och Seva Machbena fader/ och Gibea fader. Achsa war Calebs dotter. 3356

50. Thesse woro Calebs barn/ Hurs then förste sonens af Ephrata; Sobal Kiriath Jearims fader.

51. Salma Bethlehems fader/ Hareph Beth Gaders fader.

52. Och Sobal Kiriath Jearims fader hade söner: han såg 3357 halfwa Manuhoth.

III. The slächter i Kiriath Jearim/ och skrifware i Jabez.

53. MEn the slächter i Kiriath Jearim/ woro the Jithriter/ Puthiter/ Sumathiter/ och Misraiter. Vthaf thessom äro vthkomne the Zorgathiter och Esthaoliter.

54. Salma barn äro/ Bethlehem och the Nethophatiter/ kronorna til Joabs huus/ och hälften af the Manahthiter af then Zorgiten.

55. Och the skrifwares slächter/ som i Jabez bodde/ äro/ the Thirathiter/ Simathiter/ Suchathiter: thet äro the Kiniter/ som komne äro af Hamath Bethrechabs fader.

3. Capitel.

DAvid hade många hustrur/ och af them många barn som honom födde woro; några i Hebron/ och sedan flera i Jerusalem/ v. 1. Af honom woro the Konungar som i Juda regerat hafwa hwar efter annan in til thet Babyloniska fängelset: nemligen Davidz son Salomo/ Salomos son Rehabeam/ hans son Abia/ rc. Asa/ Josaphat/ Joram/ Ahasia/ Joas/ Amasia/ Asaria/ Jotham/ Ahas/ Hiskia/ Manasse/ Amon/ Josia/ Johanan/ Jojakim/ Jechonia/ Zedekia/ v. 10. Sedan the Förstar i och efter fängelset/ Sealthiel/ Serubbabel/ rc. v. 17.

I. Konung Davidz barn.

THesse äro Davidz barn/ som honom födde äro i Hebron 3358: then förste/ Amnon af Ahinoam then Jisreelitiskone; then andre/ Daniel af Abigail then Carmelitiskone;

2. Then tredie/ Absalom Maacha son Thalmai dotters/ Konungens i Gesur; then fierde/ Adonia Haggith son;

3. Then femte/ Sephath Ja af Abital; then siette/ Jithream af hans hustru Egla.

4. Thesse sex äro honom födde i Hebron: förty/ han regerade ther i siu åhr och sex månader; men i

Jerusalem regerade han i try och tretijo åhr.

5. Och thesse äro honom födde i Jerusalem 3359/ Simea/ Sobab/ Nathan/ Salomo/ the fyra af BathSua Ammiels dotter.

6. Ther til Jibehar/ Elisama/ Eliphelet;

7. Noga/ Nepheg/ Japhia;

8. Elisama/ Eljada/ Eliphelet/ the nijo.

9. Thesse äro alle Davidz barn/ förvthan the som frillobarn woro. Och Thamar 3360 war theras syster.

II. Konungar som i Juda regerat hafwa af Davidz barn.

10. SAlomo son war Rehabeam 3361: hans son war Abia 3362: hans son war Asa: hans son war Josaphat.

11. Hans son war Joram 3363. Hans son war Ahasia. Hans son war Joas.

12. Hans son war Amazia 3364. Hans son war Asaria. Hans son war Jotham.

13. Hans son war Ahas 3365. Hans son war Hiskia. Hans son war Manasse.

14. Hans son war Amon. Hans son war Josia. 3366

15. Men Josia söner woro: then förste/ Johanan 3367; then andre/ Jojakim 3368; then tredie/ Zedekia 3369; then fierde/ Sallum.

16. Men Jojakims barn woro/ Jechonia. Hans son war Zedekia.

III. Förstar af David.

17. JEchonia barn/ then fången 3370 wardt/ woro/ Sealthiel/

18. Malkiram/ Phedaja/ Seneazar/ Jekamia/ Hosama/ Nedabia.

19. Phedaja barn woro/ Serubbabel/ och Simei. Serubbabels barn woro/ Mesullam/ och Hanania/ och theras syster Selomith:

20. Ther til Hasuba/ Ohel/ Berechia/ Hasadia/ Jusab Hesed/ the fem.

21. Hanania barn woro/ Pelatia/ och Jesaia. Hans son war Rephaja. Hans son war Arnan. Hans son war Obadja. Hans son war Sechania.

22. Men Sechania barn woro/ Semaja. Semaia barn woro/ Hattus/ Jigeal/ Bariah/ Nearia/ Saphat/ the sex.

23. Nearia barn woro/ Eljoenai/ Hiskia/ Asrikam/ the tre.

24. Eljoenai barn woro: Hodaja/ Eljasib/ Phelaja/ Akkub/ Johanan/ Delaja/ Anani/ the siu.

4. Capitel.

JUda hade flera barn och efterkommande af sin son Perez/ v. 1. Af hwilka en förnemlig war Jabez/ v. 9. Serdeles ock then gudfruchtige Caleb medh sine barn/ v. 15. Theslikes af Sela/ v. 21. Simeons barn woro Nemuel/ Jamin/ Jarib/ Serah/ Saul/ rc. v. 24. Hwilke ock hade theras byar och städer/ v. 28. Af them woro

namnkunnige Förstar: Mesobab/ Jamlech/ rc. v. 34. Hwilke drogo bort/ och togo Gedor ifrå Hams barn i Konung Hiskia tijd/ v. 39. Och några af them slogo the igenlefda af the Amalekiter/ på Seirs berg/ och bodde i theras stadh/ v. 42.

I. Flere Juda efterkommande af Perez.

JUda barn woro/ Perez 3371/ Hezron/ Charmi/ Hur/ och Sobal.

2. Men Reaja Sobals son/ födde Jahath. Jahath födde Ahumai/ och Lahad. Thet äro the Zorgathiters slächter.

3. Thetta är then fadrens Ethams slächte; Jisreel/ Jisma/ Jidbas: och theras syster heet Hazelelponi.

4. Och Pnuel Gedors fader/ och Eser Husa fader. Thet äro Hurs barn/ then första Ephrata sons/ BethLehems faders.

5. Men Ashur 3372 Thekoa fader/ hade twå hustrur/ Helea och Naara.

6. Och Naara födde honom Ahusam/ Hepher/ Themeni/ Ahastari: Thet äro Naara barn.

7. Men Helea barn woro/ Zereth/ Jesohar/ och Ethnan.

8. Men Coz födde Anub/ och Hazobeba/ och the Aharhels slächter/ Harum sons.

Jabez.

9. Men Jabez war härligare än hans bröder: och hans moder kallade honom Jabez; ty hon sade: Jagh hafwer födt honom medh bekymmer.

10. Och Jabez åkallade Jsraels Gudh/ och sade: Om tu wälsignar migh/ och förwidgar mina gränsor/ och tin hand blifwer medh migh/ och så skaffar medh thet onda/ at thet migh intet bekymrar 3378. Och Gudh lät skee som han bad.

11. Men Chelub Suah broder/ födde Mehir/ thet är Esthons fader.

12. MenEsthon födde Bethrapha/ Paseah/ och Thehinna/ fadren til then staden Nahas. Thet äro the män af Recha.

13. Kenas barn woro/ Athniel 3373/ och Seraja. Athniels barn woro/ Hathath.

14. Och Meonothai födde Ophra. Och Seraja födde Joab/ en fader åth the timbermän i dalenom: ty the woro timbermän.

Calebs barn.

15. Calebs 3374 barn Jephunne sons woro/ Jru/ Ela/ och Naam. Ela barn woro/ Kenas.

16. Jehaleleels barn woro/ Siph/ Sipha/ Thiria/ och Asareel.

17. Esra barn woro/ Jether/ Mered/ Epher/ och Jalon/ och Thahar medh Mir Jam/ Sammai/ Jisbah Esthemoa fader.

18. Och hans hustru Judija födde Jered Gedors fader/ Heber Socho fader/ Jekuthiel Sanoah fader. Thesse äro Bithia barn Pharaos dotters/ hwilka Mared tog.

19. Then hustrunes Hodija barn/ Nahams systers/ Kegila faders/ woro Hagarmi/ och Esthemoa then

Maachathiten.

20. Simeons barn woro/ Amnon/ Rinnah/ och Benhanan/ Thilon. Jisei barn woro/ Soheth/ och Bensoheth.

II. Juda efterkommande af Sela.

21. SEla 3375 barn Juda sons woro/ Er Lecha fader/ Laeda Maresa fader/ och the lijnwäfwares slächter i Asbea huus;

22. Ther til Jokim/ och the män af Coseba/ Joas/ Saraph/ hwilke huusherrar woro i Moab/ och bodde i Lahem; som the gamle säija.

23. The woro pottomakare/ och bodde ibland planteringar och gårdar/ när Konungenom i hans arbete/ och kommo och blefwo ther.

III. Simeons barn. Theras ftäder och namnkunnige Förstar.

24. SJmeons barn 3376 woro/ Nemuel/ Jamin/ Jarib/ Serah/ Saul.

25. Hans son war Sallum. Hans son war Mibsam. Hans son war Misma.

26. Misina barn woro/ Hamuel. Hans son war Saccur. Hans son war Simei.

27. Simei hade sexton söner/ och sex döttrar: och hans bröder hade icke mång barn; och all theras slächt förökade sigh icke så mycket/ som Juda barn.

28. Men the bodde 3377 i BerSeba/ Molada/ HazarSual/

29. Bilha/ Ezem/ Tholad/

30. Bethuel/ Horma/ Ziklag/

31. BethMarchaboth/ HazarSusim/ Beth Birei/ Saarim: thet woro theras städer/ alt in til Konung David.

32. Ther til theras byar/ Etham/ Ain/ Rimmon/ Thochen/ Asan/ the fem städerna:

33. Och alle the byar som woro omkring thessa städerna/ alt in til Baal. Thet är theras boning/ och theras ätt ibland them.

34. Och Mesobab/ Jamlech/ Josa/ Amazia son/

35. Joel/ Jehu Josibia son/ Seraja sons/ Asiels sons/

36. Eljoenai/ Jaacoba/ Jesohaja/ Asaja/ Adiel/ Jisimiel/ och Benaja/

37. Sisa Siphei son/ Allon sons/ Jedaja sons/ Simri sons/ Semaja sons.

38. Thesse woro namnkunnige Förstar vthi theras ätter/ och i theras fäders huus; och delade sigh vth efter thet the woro månge.

IV. Simeons barn taga Gedor ifrå Hams barn.

39. OCh the drogo bort til at fara til Gedor/ in til öster på dalen/ på thet the skulle sökia beet för theras fåår.

40. Och the funno feta och goda beet/ och ett wijdt land/ stilla och rijkt: ty i förtiden bodde ther the af Ham.

41. Och the som nu widh namn beskrifne äro/ kommo i Hiskia tijd Juda Konungs/ och slogo theras hyddor och boningar/ som ther fundne wordo/ och giorde them til spillo/ alt in til thenna dagh; och bodde i theras stadh; ty ther war beet för fåår.

V. Simeons barn slå the igenlefda Amalekiter.

42. OCh gingo vth af them af Simeons barnom/ femhundrat män/ in til Seirs berg medh theras öfwerstar/ Pelatia/ Nearia/ Rephaia/ och Vsiel Jisei barn;

43. Och slogo the återlefda af the Amalekiter som vndsluppne woro; och bodde ther alt in til thenna dag.

5. Capitel.

RUben war Jacobs förste son: men efter han besmittade sin faders säng/ gaf han Juda förstadömet; och Josephs barnom förstfödzlorätten/ v. 1. Hans barn woro Hanoch/ Pallu/ Hezron/ Charmi/ rc. v. 3. Och bodde i Gilead/ v. 9. Gadz barn woro Joel/ Sapham/ rc. Och bodde i Basan/ v. 11. Thesse stridde moot the Hagariter; bådo Gudh/ wunno them öfwer/ och finge ett härligit byte/ v. 18. Then halfwa slächten Manasse bodde ock i Basan/ rc. v. 23. När thesse förtogo figh moot HERran/ och dyrckade andra gudar/ sände HERren Phul och Thiglath Pilneser Konungar i Assyrien; the wunno och förde them bort/ v. 25.

I. Ruben mister sin förstfödzlorätt.

RUbens barn första Jsraels sons/ ty han war förste sonen 3379: men therföre at han sins faders säng besmittade 3380/ wardt hans förstfödzlorätt gifwen Josephs barnom 3381/ Jsraels sons; och han wardt icke räknat til förstfödzlona. 3382

2. Ty Juda som mächtig war ibland sina bröder/ honom wardt förstadömet för honom gifwit; och Joseph förstfödzlorätten.

II. Rubens barn.

3. SÅ äro nu Rubens första Jsraels sons barn 3383/ Hanoch/ Pallu/ Hezron och Charmi.

4. Joels barn woro/ Semaja. Hans son war Gog. Hans son war Simei.

5. Hans son war Micha. Hans son war Reaja. Hans son war Baal.

6. Hans son war Beera/ hwilken Thiglath Pilneser Konungen i Assyrien bortförde 3384 fängen: han war en Förste ibland the Rubeniter.

7. Men hans bröder i theras ätter/ tå the i theras byrd räknade wordo/ hade Jegiel och Sacharia för höfwitzmän.

8. Och Bela Asas son/ Sema sons/ Joel sons/ han bodde i Aroer/ och in til Nebo och Baal Meon:

9. Och bodde emot öster in til man kommer til öknena widh then älfwena Phrath: förty theras boskap war mycken i Gileadz land.

10. Och i Sauls tijd förde the örlig emot the Hagariter/ så at the föllo genom thesses hand/ och bodde i theras hyddor/ in moot alla then östra engden Gilead.

III. Gadz barn.

11. GAdz barn bodde 3385 twärt öfwer ifrå them vthi the landena Basan alt in til Salcha.

12. Joel then främste/ Sapham then andre/ Jaenai och Saphat i Basan.

13. Och theras bröder i theras fäders huus/ woro/ Michael/ Mesullam/ Seba/ Jorai/ Jaecan/ Sia och Eber/ the siu.

14. Thesse äro Abihails barn Huri sons/ Jaroah sons/ Gilead sons/ Michael sons/ Jesisai sons/ Jahdo sons/ Bus sons.

15. Ahi Abdiel son/ Guni sons/ war en öfwerste vthi theras fäders huus;

16. Och bodde i Gilead i Basan/ och i thes döttrar/ och i alla Sarons förstäder/ alt in til thes ändar.

17. Thesse wordo alle räknade i Jothams 3386 Juda Konungs/ och Jerobeams 3387 Jsraels Konungs tijd.

IV. Gadz barn rc. winna the Hagariter genom theras böön til Gudh.

18. RUbens barn/ the Gadditers/ och the halfwa slächtenes Manasse/ woro stridsamme män/ som sköld och swärd föra/ och boga spänna kunde/ och förfarne til at strida: the woro fyra och fyratijotusend/ och siuhundrat och sextijo som i häär drogo.

19. Och tå the stridde medh the Hagariter/ holpo them/ Jetur/ Naphis 3388 och Nodab;

20. Och gofwo the Hagariter i theras händer/ och alt thet som medh them war: **förty/ the ropade til Gudh i stridene/ och han bönhörde them; ty the trodde til honom.** 3392

21. Och the förde bort theras boskap/ femtijotusend Camelar; twhundrat och femtijo tusend fåår/ tw tusend åsnar/ och hundrat tusend menniskiors siälar.

22. Och ther föllo månge såre: **ty striden war af Gudi.** Och the bodde i theras stadh alt in til then tiden the fångne wordo. 3389

V. Then halfwa slächten Manasse boor i Basan.

23. THe halfwa slächtenes Manasse barn/ bodde i the landena ifrå Basan alt in til Baal Hermon och Senir/ och thet berget Hermon/ och the woro månge.

24. Och thesse woro höfwitzmän til theras fäders huus: Epher/ Jisei/ Eliel/ Asriel/ Jeremia/ Hodavia/ Jahdiel/ wäldige mächtige män/ och namnkunnige höfwitzmän vthi theras fäders husom.

VI. Blifwa för theras afguderij bortförde til Assyrien.

25. OCh tå the förtogo sigh 3390 emot theras fäders Gudh/ och i horerij gingo efter the folcks gudar ther i landena/ som Gudh för them förgiordt hade:

26. Vpwäckte Jsraels Gudh Phuls anda Konungens i Assyrien/ och Thiglath Pilnesers anda Konungens i Assyrien/ och förde bort the Rubeniter/ Gadditer/ och then halfwa slächtena Manasse/ och lät komma them til Halah och Habor/ och Hara/ och til then älfwena Gosan alt in til thenna dagh. 3391

6. Capitel.

LEvi barn woro Gersom/ Kehat/ och Merari/ hwilke äter hade många barn/ och efterkommande. Af Kehat woro Mose och Aaron/ v. 1. Theras ämbete war at tiena HERranom i helgedomen/ v. 31. The hade ock theras boning ibland the andra Jsraels slächter/ nemliga/ theras städer och förstäder af hwarjo slächt/ v. 54.

I. Levi barn och efterkommande.

LEvi barn 3393 woro/ Gersom/ Kehat och Merari.

2. Kehats barn woro/ Amram/ Jizear/ Hebron och Vsiel.

3. Amrams 3394 barn woro/ Aaron/ Mose/ och MirJam. Aarons barn woro/ Nadab/ Abihu/ Eleazar och Jthamar.

4. Eleazar födde Pinehas. Pinehas födde Abisua.

5. Abisua födde Bukki. Bukki födde Vsi.

6. Vsi födde Serahia. Serahia födde Merajoth.

7. Merajoth födde Amaria. Amaria födde Ahitob.

8. Ahitob födde Zadok 3395. Zadok födde Ahimaaz.

9. Ahimaaz födde Asaria. Asaria födde Johanan.

10. Johanan födde Asaria/ hwilken Prester war i Husena som Salomo bygde i Jerusalem.

11. Asaria födde Amaria. Amaria födde Ahitob.

12. Ahitob födde Zadok. Zadok födde Sallum.

13. Sallum födde Hilkia 3396. Hilkia födde Asaria.

14. Asaria födde Seraja. Seraja födde Jozadak.

15. Men Jozadak wardt medh bortförd/ tå HERren lät bortföra Juda och Jerusalem fångna af NebucadNezar. 3397

16. Så äro nu Levi barn thesse: Gersom/ Kehat/ Merari.

17. Gersoms barn 3398 heta altså: Libni och Simei.

18. Kehats barn heta/ Amram/ Jizear/ Hebron/ och Vsiel.

19. Merari barn heta/ Maheli och Musi. Thet äro the Leviters ätter efter theras fäder.

20. Gersoms son war Libni: hans son war Jahath: hans son war Simma.

21. Hans son war Joah: hans son war Jddo: hans son war Serah: hans son war Jeathrai.

22. Men Kehats son war Amminadab: hans son war Korah: hans son war Assir.

23. Hans son war Elkana: hans son war Ebjasaph: hans son war Assir.

24. Hans son war Tahath: hans son war Vriel: hans son war Vssia: hans son war Saul.

25. Elkana barn woro/ Amasai/ och Ahimoth.

26. Hans son war Elkana: hans son war Elkana Zophai: hans son war Nahath.

27. Hans son war Eliab: hans son war Jeroham: hans son war Elkana. 3399

28. Hans son war Samuel: hans förstfödde war/ Vasni/ och Abija.

29. Merari son war Maheli: hans son war Libni: hans son war Simei: hans son war Vssa.

30. Hans son war Simea: hans son war Haggija: hans son war Asaja.

II. Leviternas ämbeter/ och huru the woro satte til sångare.

31. THesse äro the som David satte til at siunga i HERrans huus/ tå arken hwilade;

32. Och tiente för boningene och witnesbyrdsens tabernakel medh siungande/ alt in til Salomo bygde HERrans huus i Jerusalem: och stodo efter theras sätt i theras ämbete.

Heman.

33. Och thesse äro the som stodo/ och theras barn: vthaf Kehats barnom war Heman sångaren/ Joels son/ Samuels sons;

34. Elkana sons/ Jeroham sons/ Eliel sons/ Thoah sons;

35. Zuph sons/ Elkana sons/ Mahath sons/ Amasai sons;

36. Elkana sons/ Joels sons/ Asaria sons/ Zephania sons;

37. Tahath sons/ Assir sons/ Ebjasaph sons/ Korah sons;

38. Jizear sons/ Kehat sons/ Levi sons/ Jsraels sons.

Assaph.

39. Och hans broder Assaph stodh på hans högra sido. Och Asaph war Berechia son/ Simea sons;

40. Michael sons/ Baaseja sons/ Malchija sons;

41. Ethni sons/ Serah sons/ Adaja sons;

42. Ethan sons/ Simma sons/ Simei sons;

43. Jahath sons/ Gersom sons/ Levi sons;

Ethan.

44. Men theras bröder Merari barn stodo på wenstra sidone/ nemliga/ Ethan Kisi son/ Abdi sons/ Malluch sons;

45. Hasabia sons/ Amazia sons/ Hilkia sons;

46. Amzi sons/ Bani sons/ Samer sons;

47. Maheli sons/ Musi sons/ Merari sons/ Levi sons.

48. Men theras bröder Leviterna/ woro skickade til allahanda ämbete vthi Gudz huus boning.

49. Men Aaron och hans söner woro i thet ämbetet/ som war vptända 3400 på bränneoffrets altare/ och på rökaltarena/ och til alla syslor vthi thet alrahelgasta/ och til at försona Jsrael/ såsom Mose Gudz tienare budit hade.

50. Aarons barn äro thesse: Eleazar hans son: hans son war Pinehas: hans son war Abisua.

51. Hans son war Bukki: hans son war Vsi: hans son war Serahia.

52. Hans son war Merajoth: hans son war Amaria: hans son war Ahitob.

53. Hans son war Zadok: hans son war Ahimaaz.

III. Leviternas boningar och städer i hwarjo slächt.

54. OCh thetta är theras boning och säte 3405 vthi theras gränsor/ nemliga/ Aarons barnas af the Kehatiters ätt; ty lotten föll til them.

55. Och the gofwo them Hebron i Juda land/ och thes förstäder alt omkring. 3401

56. Men stadsens mark och thes byar gofwo the Caleb Jephunne son. 3402

57. Så gåfwo the nu Aarons barnom the fristäder 3403/ Hebron/ och Libna/ och thes förstäder; Jattir/ och Esthemoa/ och thes förstäder;

58. Hilen och thes förstäder/ Debir och thes förstäder;

59. Asan och thes förstäder/ BethSemes och thes förstäder.

60. Och af BenJamins slächte/ Geba och thes förstäder/ Alemeth och thes förstäder/ Anathoth och thes förstäder: så at alle städer i theras ätter woro treton.

61. Men them androm Kehats barnom i theras ätter/ wordo af then halfwa Manasse slächte/ genom lott gifne tijo städer.

62. Gersoms barnom i theras ätter/ wordo af Jsaschars slächte/ och af Assers slächte/ och af Naphthali slächte/ och af Manasse slächte i Basan/ treton städer gifne.

63. Merari barnom i theras ätter/ wordo genom lott gifne af Rubens slächte/ och af Gadz slächte/ och af Sebulons slächte/ tolf städer.

64. Och Jsraels barn gofwo ock så Leviterna städer/ medh theras förstäder:

65. Nemliga/ genom lott/ af Juda barna slächte/ och af Simeons barna slächte/ och af Ben Jamins barna slächte/ the städer som the widh namn före sade.

66. Men Kehats barnas ätt kommo städer til/ af Ephraims slächtes gränsor.

67. Så gofwo the nu the andra Kehats barnas ätt the fristäder/ Sechem på Ephraims berg och thes förstäder 3404/ Geser och thes förstäder:

68. Jokmeam och thes förstäder/ BethHoron och thes förstäder;

69. Ajalon och thes förstäder/ GathRimmon och thes förstäder;

70. Ther til af then halfwa slächtene Manasse; Aner och thes förstäder/ Bileam och thes förstäder.

71. Men Gersoms barnom gåfwo the af then halfwa Manasse slächtes ätt/ Golan i Basan/ och thes förstäder/ Astharoth och thes förstäder:

72. Af Jsaschars slächte/ Kedes och thes förstäder/ Daberath och thes förstäder;

73. Ramoth och thes förstäder/ Anem och thes förstäder:

74. Af Assers slächte/ Masal och thes förstäder/ Abdon och thes förstäder;

75. Hukok och thes förstäder/ Rehob och thes förstäder:

76. Af Naphthali slächte/ Kedes i Galilea och thes förstäder/ Hammon och thes förstäder/ Kiriathaim och thes förstäder.

77. Them androm Merari barnom gåfwo the af Sebulons slächte/ Rimmono och thes förstäder/ Thabor och thes förstäder.

78. Och på hinsidon Jordan twärs öfwer Jericho/ öster vth widh Jordan: Af Rubens slächte/ Bezer i öknene och thes förstäder/ Jahzah och thes förstäder.

79. Kedemoth och thes förstäder/ Mephaath och thes förstäder.

80. Af Gadz slächte Ramoth i Gilead och thes förstäder/ Mahanaim och thes förstäder.

81. Hesbon och thes förstäder/ Jaeser och thes förstäder.

7. Capitel.

THe andre Jacobs söner hade ock många barn och efterkommande/ til många tusende. Såsom Jsaschar/ v. 1. BenJamin/ v. 6. Naphthali/ v. 13. Manasse/ v. 14. Ephraim/ af hwilken Josua Nun son war/ v. 20. Asser/ v. 30. Af hwilkes barn månge woro Förstar/ höfwitzmän/ och wäldige stridsamme män i theras fäders huus.

I. Jsaschars barn.

JSaschars barn 3406 woro: Thola/ Phua/ Jasub och Simron/ the fyre.

2. Thola barn woro/ Vsi/ Rephaja/ Jeriel/ Jahmai/ Jibsam och Samuel/ hufwud vthi theras fäders huus af Thola/ och wäldige män i theras ätter/ widh thet talet i Davidz tijd tw och tiugutusend och sexhundrat.

3. Vsi barn woro/ Jisraja. Jisraja barn woro/ Michael/ Obadja/ Joel och Jissija/ the fem: och woro alle höfwitzmän.

4. Och medh them i theras ätter vthi theras fäders huus woro wäpnade häärfolck til strijd/ sex och tretijo tusend; ty the hade många hustrur och barn.

5. Och theras bröder i alla Jsaschars ätter wäldige män/ woro siu och ottatijo tusend/ och wordo alle räknade.

II. BenJamins barn.

6. BEn Jamins barn 3407 woro/ Bela/ Becher och Jediael/ the tre.

7. Bela barn woro/ Ezbon/ Vsi/ Vsiel/ Jeremoth och Jri/ the fem/ höfwitzmän i fädernas huus/ wäldige män/ och wordo räknade tw och tiugu tusend/ och fyra och tretijo.

8. Bechers barn woro/ Semira/ Joas/ Elieser/ Eljoenai/ Omri/ Jeremoth/ Abia/ Anathoth och Alameth/ the woro alle Bechers barn.

9. Och wordo räknade i theras ätter efter höfwitzmännerna i theras fäders huus/ wäldige män/ tiugu tusend

och twhundrat.

10. Jediaels barn woro/ Bilhan. Bilhans barn woro/ Jeus/ BenJamin/ Ehud/ Chenaana/ Sethan/ Tharsis och Ahisahar.

11. The woro alle Jediaels barn/ fädernas höfwitzmän/ wäldige män/ siuton tusend twhundrat/ som i häär vthdrogo til at strida.

12. Och Suppim och Huppim woro Jrs barn: men Husim woro Achers barn.

III. Naphthali barn.

13. NAphthali barn 3408 woro/ Jahziel/ Guni/ Jezer och Sallum af Bilha barn.

IV. Manasse barn.

14. MAnasse barn äro thesse: Esriel/ hwilken hans frilla Aramia födde: men han födde Machir Gileadz fader.

15. Och Machir gaf Huppim och Suppim hustrur/ och hans syster heet Maacha: hans andre son heet Zelaphehad: och Zelaphehad hade döttrar. 3409

16. Och Maacha Machirs hustru födde en son then kallade hon Peres: och hans broder heet Seres: och hans söner woro/ Vlam och Rakem.

17. Men Vlams son war Bedan. Thetta är Gileadz barn/ Machir sons/ Manasse sons.

18. Och hans syster Molecheth födde Jshod Abieser och Mahela.

19. Och Semida hade thessa barnen Ahjan/ Sechem/ Likhi och Aniam.

V. Ephraims barn.

20. EPhraims barn 3410 woro thesse: Suthelah: hans son war Bered: hans son war Thahath: hans son war Elada: hans son war Thahath.

21. Hans son war Sabad: hans son war Suthelah/ Eser och Elad. Och the män i Gath infödde i landena/ dråpo them 3415/ therföre at the nederdragne woro til at taga bort theras boskap.

22. Och theras fader Ephraim sörgde i långan tijd/ och hans bröder kommo til at hugswala honom.

Beria.

23. Och han besof sina hustru; hon wardt hafwandes/ och födde en son/ och han kallade hans namn Beria; therföre at illa tilgick i hans huus.

24. Hans dotter war Seera. Hon bygde nedra och öfra BethHoron/ och Vsen Seera.

25. Hans son war Repha: hans son war Reseph och Thelah: hans son war Thahan.

26. Hans son war Laedan: hans son war Ammihud: hans son war Elisama. 3411

27. Hans son war Nun: hans son war Josua. 3412

28. Och theras ägor och boning war BethEl/ och thes döttrar/ och öster vth af Naaran/ och wester vth ifrå Geser och thes döttrar; Sechem och thes döttrar/ alt in til Assa och thes döttrar;

29. Och in til Manasse barn/ BethSean och thes döttrar 3413; Thaanach och thes döttrar; Megiddo och thes döttrar; Dor och thes döttrar. Ther vthi bodde Josephs barn Jsraels sons.

VI. Afsers barn.

30. ASsers barn 3414 woro thesse: Jimna/ Jisva/ Jisvi/ Beria och Serah theras syster.

31. Beria barn woro/ Heber och Malchiel/ thet är Birsaviths fader.

32. Heber födde Japhlet/ Somer/ Hotham och Suah theras syster.

33. Japhlets barn woro/ Pasach/ Bimhal och Asvath: thesse woro Japhlets barn.

34. Somers barn woro/ Ahi/ Rohga/ Jehubba och Aram.

35. Och hans broders Helems barn woro/ Sopha/ Jimna/ Seles och Amal.

36. Sopha barn woro/ Suah/ Harnepher/ Sual/ Beri/ Jimra/

37. Bezer/ Hod/ Samma/ Silsa/ Jithran och Beera.

38. Jethers barn woro/ Jephunne/ Phispah och Ara.

39. Vlla barn woro/ Arah/ Haniel och Rizia.

40. Thesse woro alle Assers barn höfwitzmän i theras fäders huus/ vthwalde wäldige män/ och hufwud öfwer Förstar/ och wordo räknade i häär til stridz widh theras tahl/ sex och tiugu tusend män.

8. Capitel.

BEn Jamin hade än flera barn och efterkommande/ hwilke bodde mäst i Jerusalem och i Gibeon/ v. 1. Af them war ock Konung Saul kommen/ v. 33.

I. Flere BenJamins barn.

BEnJamin födde 3416 Bela sin första son; Asbel then andra/ Ahrah then tredie;

2. Nohah then fierde; Rapha then femte.

3. Och Bela hade barn/ Addar/ Gera/ Abihud;

4. Abisua/ Naaman/ Ahoah;

5. Gera/ Sephuphan och Huram.

6. Thesse äro Ehudz barn som hufwud woro för the fäder/ som bodde i Geba/ och drogo bort til Manahath.

7. Nemliga/ Naaman/ Ahia och Gera/ then samme förde them bort; och han födde Vsa och Ahihud.

8. Och Saharaim födde i Moabs land (tå han hade låtit them ifrå sigh) af Husim och Baara sinom hustrum.

9. Och han födde af Hodes sine hustru/ Jobab/ Zibia/ Mesa/ Malcham;

10. Jeuz/ Sachia och Mirma. Thesse äro hans barn/ hufwud för fäderna.

11. Af Husim födde han Abitob och Elpaal.

12. Elpaals barn woro/ Eber/ Misam och Samed: then samme bygde Ono och Lod/ och thes döttrar.

13. Och Beria och Sema woro hufwud för fäderna ibland them som bodde i Ajalon: the förjagade them som bodde i Gath.

14. Men hans broder/ Sasak/ Jeremoth/

15. Sebadia/ Arad/ Ader/

16. Michael/ Jispa och Joha. Thesse äro Beria barn:

17. Sebadia/ Mesullam/ Hiski/ Heber;

18. Jismerai/ Jislia/ Jobab. Thesse äro Elpaals barn:

19. Jakim/ Sichri/ Sabdi;

20. Elienai/ Zillethai/ Eliel;

21. Adaja/ Beraja och Simrath: Thesse äro Simi barn.

22. Jispan/ Eber/ Eliel;

23. Abdon/ Sichri/ Hanan;

24. Hanania/ Elam/ Anthothia:

25. Jiphdeja och Pnuel: thesse äro Sasaks barn.

26. Samserai/ Seharia/ Athalia;

27. Jaresia/ Elia och Sichri: thesse äro Jerohams barn.

28. Thesse äro hufwud för fäderna i theras ätter; the bodde i Jerusalem.

29. Men i Gibeon bodde fadren Gibeon; och hans hustru heet Maacha/ 3417

30. Och hans förste son war Abdon/ Zur/ Kis/ Baal/ Nadab;

31. Gedor/ Ahio och Secher.

32. Men Mikloth födde Simea; och the bodde twärs emot theras bröder i Jerusalem medh sinom brödrom.

Konung Saul.

33. Ner födde Kis 3418. Kis födde Saul. Saul födde 3419 Jonathan/ MalchiSua/ AbiNadab och Esbaal.

34. Jonathans son war MeriBaal. MeriBaal födde Micha.

35. Micha barn woro/ Pithon/ Melech/ Thaerea och Ahas.

36. Ahas födde Joadda. Joadda födde Alemeth/ Asmaveth och Simri. Simri födde Moza.

37. Moza födde Binea. Hans son war Rapha. Hans son war Elasa. Hans son war Azel.

38. Men Azel hade sex söner. The heto/ Asrikam/ Bochru/ Jsmael/ Searia/ Obadja/ Hanan: the woro alle Azels söner.

39. Eseks barn hans broders woro/ Vlam hans förste son/ Jeus then andre/ Eliphelet then tredie.

40. Men Vlams barn woro wäldige män/ och wälbehändige medh bogar/ och hade många söner och sonasöner/ hundrade och femtijo. The äro alle af BenJamins barnom.

9. Capitel.

HEle Jsrael wardt räknat i theras Konungars tijd/ och vpskrifne theras böcker. Men sedan wordo the bortförde til Babel för theras mißgierningar skul/ v. 1. På then tiden bodde i Jerusalem mäst Juda och BenJamins barn/ medh några af Ephraim och Manasse/ v. 3. Ther til Prester/ v. 10. Och Leviter/ v. 14. Hwilke theras ämbete hade widh witnesbyrdsens tabernakel/ v. 17. Såsom David och Samuel them tilförordnat hade/ v. 23. Vthi Gibeon bodde Jegiel Gibeons fader medh sina barn/ af hwilkom Konung Saul war/ v. 35.

I. Jsrael räknad och vpskrifwen theras Konungars böcker.

OCh hele Jsrael wardt räknat 3420/ och sij/ the äro vpskrifne i Jsraels och Juda Konungars book/ och nu bortförde til Babel för sina mißgierningar skul:

2. The som tilförene bodde på sina ägor och städer/ nemliga/ Jsrael/ Prester/ Leviter och the Nethinim 3433.

II. Hwilke af Juda och Ben Jamin/ eller andra slächter hafwa bodt i Jerusalem.

3. MEn i Jerusalem bodde 3421 någre af Juda barn; någre af BenJamins barn/ någre af Ephraims och Manasse barn.

4. Nemliga/ vthaf Perez barn Juda sons/ war Vtha: Ammihud son/ Omri sons/ Jmri sons/ Bani sons:

5. Men af Siloni Asaja förste sonen/ och hans andre söner.

6. Af Serah barn/ Jeguel och theras bröder sexhundrade och nijotijo.

7. Af BenJamins barn/ Sallu Mesullam son/ Hodavia sons/ Hassenua sons/

8. Och Jibneja Jeroham son. Och Ela Vsi son Michri sons/ och Mesullam Sephatia son Reguels sons/ Jibneja sons:

9. Ther til theras bröder vthi theras ätter nijo hundrat och sex och femtijo. Alle thesse männerna woro höfwitzmän för fäderna vthi theras fäders huus.

III. Prester/ Leviter och andre ämbetsmän/ som vpwachtat widh HERrans huus.

10. AF Presterna/ Jedaja/ Jojarib/ Jachin/

11. Och Asaria Hilkia son/ Mesullam sons/ Zadok sons/ Merajoth sons/ Ahitob sons 3422/ en Förste i Gudz huus;

12. Och Adaja/ Jeroham son Pashur sons/ Malchia sons: och Masai Adiel son/ Jahsera sons/ Mesullam sons/ Mesillemith sons/ Jmmer sons:

13. Ther til theras bröder höfwitzmän i theras fäders huse/ tusende siuhundrat och sextijo starcke män/ til at

beställa hwad ämbetet tilhörde i Gudz huus.

14. Men af Leviterna/ af Merari barnom/ Semaia Hasub son/ Asrikam sons/ Hasabia sons.

15. Och Bakbakkar then timbermannen/ och Galal. Och Mattania Micha son Sichri sons/ Assaph sons.

16. Och Obadja Semaja son/ Galal sons/ Jeduthun sons/ och Berechia Asa son/ Elkana sons/ then som vthi the Netophatiters byar bodde.

17. Dörewachtarena woro/ Sallum/ Akkub/ Talmon/ Ahiman/ medh theras bröder/ och Sallum öfwersten:

18. Ty här til hade wachtat för Konungs porten östan til Levi barn i lägre.

19. Sallum Kore son/ Ebiasaph sons/ Korah sons/ och hans bröder vthu hans faders huus. The Korhiter widh ämbetets syslo/ at the wachtade widh tabernaklets dörar/ och theras fäder i HERrans lägre/ at the skulle wachta på ingången.

20. Men Pinehas Eleazars son war Försten öfwer them/ therföre at HERren hade tilförene warit medh honom. 3423

21. Sacharia Meselemia son war wachtare widh witnesbydsens tabernakels dör.

22. Alle thesse woro vthwalde til wachtare widh dörarna/ twhundrat och tolf. The woro räknade i theras byar. Och David och Samuel Sijaren 3424 stichtade 3425 them genom theras troo: 3434

23. At the ock theras barn skulle taga wahra på HERrans huus/ nemliga/ på tabernaklets huus/ at the thet wachta skulle.

24. The samme dörewachtare woro stälte på fyra sidor/ östan/ wästan/ norr/ söder.

25. Men theras bröder woro i sina byar/ så at the ju inkommo på siunde dagen 3426 til at altid wara när them.

26. Förty Leviterna woro thessom fyra öfwerste dörawachtaromen betrodde/ och the woro öfwer kistorna och skatten 3427 i Gudz huus.

27. Och blefwo the öfwer nattena omkring 3428 Gudz huus: ty them hörde wachten til/ at the skulle vplåta hwar morgon.

28. Och somlige af them woro öfwer ämbetstygen: förty/ the båro them tald vth och in.

29. Och somlige af them woro bestälte öfwer kärillen/ och öfwer all helig redskap; öfwer semlomiöl/ öfwer wijn/ öfwer oljo/ öfwer rökelse/ öfwer rökwerck.

30. Men Presternas barn giorde somlige rökwerck.

31. Mattithia vthaf Leviterna/ them första Sallums sone/ then Korhitens/ woro betrodde pannorna.

32. Vthaf the Kehathiter theras bröder/ woro til at bereda skådobröden 3429/ så at the tilredde them på hwar Sabbaths dagh.

33. Theße äro the sångare/ höfwitzmän ibland Leviternas fäder/ öfwer kistorna skickade: förty/ dagh och natt woro the ther öfwer i syslomen.

34. Theße äro höfwitzmän för fäderna ibland Leviterna vthi theras ätter; och bodde i Jerusalem.

IV. Hwilke i Gibeon bodde/ och them Saul war afkommen.

35. J Gibeon bodde Jegiel Gibeons fader: hans hustru heet Maacha: 3430

36. Och hans förste son/ Abdon/ Zur/ Kis/ Baal/ Ner/ Nadab;

37. Gedor/ Ahjo/ Sacharia/ Mikloth.

38. Men Mikloth födde Simeam; the bodde ock så omkring theras bröder i Jerusalem/ ibland sina bröder. 3431

39. Ner födde Kis. Kis födde Saul. Saul födde 3432 Jonathan/ MalchiSua/ AbiNadab/ Esbaal.

40. Jonathans son war Meribaal. Meribaal födde Micha.

41. Micha barn woro/ Pithon/ Melech/ och Thahrea.

42. Ahas födde Jaera. Jaera födde Alemeth/ Asmaveth/ och Simri. Simri födde Moza.

43. Moza födde Binea. Hans son war Rephaja. Hans son war Eleasa. Hans son war Azel.

44. Azel hade sex söner/ the heto/ Asrikam/ Bochru/ Jsmael/ Searia/ Obadia/ Hanan. Thesse äro Azels barn.

10. Capitel.

J Sauls tijd stridde the Philisteer moot Jsrael/ och the af Jsrael wordo slagne på Gilboa berg/ v. 1. Tå blefwo ock tre Sauls söner slagne/ v. 2. Saul blef skuten/ och på thet han icke skulle fångas lefwandes/ drap han sigh sielf/ v. 3. The Philisteer togo hans kropp/ och slogo hans hufwud på Dagons huus/ v. 8. Men the af Jabes i Gilead bemannade sigh; togo honom tädan/ och begrofwen/ v. 11. Altså dödde Saul för sin olydno moot HERrans ord; och riket kom til David/ v. 13.

I. The Philisteer strida emot Jsrael: Saul blifwer sårad/ och dräper sigh sielf.

THe Philisteer stridde emot Jsrael/ och the af Jsrael flydde för the Philisteer/ och the slagne föllo på Gilboa berg. 3435

2. Och the Philisteer gåfwo sigh hardt in på Saul och hans söner/ och slogo Jonathan/ AbiNadab/ och MalchiSua/ Sauls söner.

3. Och striden wardt skarp emot Saul: och the bogaskyttor kommo in på honom/ så at han blef såår af skyttorna.

4. Tå sade Saul til sin wapnedragare: Drag titt swärd vth/ och stick migh igenom ther medh/ at thesse oomskorne icke komma och fara skemliga medh migh. Men hans wapnedragare wille icke; ty han fruchtade sigh swårliga. Tå tog Saul sitt swärd/ och föll ther vppå.

5. Som nu hans wapnedragare såg/ at Saul war död/ föll han ock på swärdet/ och blef död.

6. Altså blef Saul död/ och hans tre söner/ och hans hela huus 3439 tillika.

7. Tå nu the män af Jsrael som i dalenom woro/ sågo at the woro flydde/ och at Saul och hans söner woro döde/ öfwergåfwo the sina städer/ och flydde: och the Philisteer kommo/ och bodde ther vthi.

II. The Philisteer taga Sauls kropp: men the i Jabes tagan igen/ och begrafwan.

8. THen andra morgonen kommo the Philisteer til at afkläda the slagna/ och funno Saul och hans söner liggiande på Gilboa berg.

9. Och klädde honom af/ och togo hans hufwud/ och hans wapn/ och sände vthi the Philisteers land alt omkring/ och läto förkunnat för theras afgudar/ och folckena;

10. Och lade hans wapn i theras gudz huus; och hans hufwud slogo the på Dagons huus.

11. Tå nu alle the i Jabes i Gilead hörde alt thet the Philisteer Saul giordt hade;

12. Reste the vp alle stridsamme män/ och togo Saus lekamen/ och hans söners/ och förde them til Jabes/ och begrofwo theras been vnder then eken i Jabes; och fastade i siu dagar. 3436

III. Orsaken hwarföre Saul blef slagen/ och riket kom til David.

13. ALtså blef Saul död i sine mißgierning/ som han emot HERran giordt hade; emot HERrans ord thet han icke hölt 3437: och så therföre/ at han frågade spåqwinnona; 3438

14. Och icke frågade HERran: therföre drap han honom/ och wände riket til David Jsai son.

11. Capitel.

SEdan kom hele Jsrael/ och smorde David til Konung/ v. 1. Han tog in Jerusalem ifrå the Jebuseer/ och förbättrade thet/ v. 4. Joab war then förste som besteg muren; therföre blef han satt til höfwitzman/ v. 6. David hade tretijo wäldiga hieltar/ och ibland them tre förnemliga/ hwilke giorde honom bistånd i rikena/ v. 10. Hwilkom ock tilskrifwas manliga bedrifter/ som the vthrättat hafwa/ v. 11. rc.

I. David smörjes til Konung.

OCh hele Jsrael samlade sigh til David i Hebron/ och sade: Sij/ wij äre titt been och titt kött. 3440

2. Och tilförene medan Saul war Konung/ förde tu Jsrael vth och in 3441: så hafwer ock HERren tin Gudh sagt til tigh: Tu skalt föda mitt folck Jsrael/ och tu skalt wara en Förste öfwer mitt folck Jsrael.

3. Kommo ock så alle Jsraels äldste til Konungen i Hebron. Och David giorde ett förbund medh them i Hebron/ för HERranom. Och the smorde David til Konung öfwer Jsrael 3442/ efter HERrans ord/ genom Samuel.

II. David winner Jebus/ thet är Jerusalem; och Joab blifwer höfwitzman.

4. OCh David drog åstadh/ och hele Jsrael til Jerusalem/ thet är Jebus; ty the Jebuseer bodde i landena.

5. Och the borgare i Jebus sade til David: Tu skalt icke komma här in 3443. Men David wan then borgen Zion/ thet är/ Davidz stadh.

6. Och David sade: Then som the Jebuseer först slår/ han skal wara hufwud och öfwerste. Tå steg Joab ZeruJa son först vp/ och wardt höfwitzman.

7. Och David bodde på borgene: ther af kallar man henne/ Davidz stadh.

8. Och han bygde staden omkring/ ifrå Millo/ och sedan alt omkring: och Joab lät lefwa them som qware woro i stadenom.

9. Och David hade framgång/ och kom sigh före; och HERren Zebaoth war medh honom.

III. Davidz wäldiga hieltar/ och theras bedrifter vpräknas.

10. THesse äro the öfwerste ibland Davidz wäldiga 3444/ the ther manliga höllo medh honom i hans rike/ när hela Jsrael/ så at man giorde honom til Konung/ efter HERrans ord/ öfwer Jsrael. 3445

Jasabeam.

11. Och thetta är talet på Davidz wäldiga män: Jasabeam Hachmoni son/ then ypperste ibland tretijo: han hof sin spets vp/ och slog tryhundrat 3450 i en gång.

Eleazar.

12. Näst honom war Eleazar Dodo son/ then Ahohiten/ och han war ibland the tre wäldiga.

13. Thenue war medh David/ tå the talade hädelse/ och the Philisteer sigh ther församlat hade til strijd; och war ett stycke åker fult medh biugg/ och folcket flydde för the Philisteer. 3446

14. Och the trädde mitt vppå åkerstycket/ och vndsatte thet/ och slogo the Philisteer; och HERren gaf een stoor salighet.

15. Och the tre vthaf the yppersta tretijo/ drogo neder til bergshällen til David/ i then kulona Adullam: men the Philisteers lägre war i Rephaims daal.

16. Och David war i borgene: och the Philisteers folck war på then tijd i BethLehem.

17. Och David fick lusta/ och sade: Ho wil gifwa migh dricka af thet watnet i then brunnen i BethLehem/ vnder portenom? 3447

18. Tå slogo thesse tre genom the Philisteers lägre/ och hämtade watn vthu brunnen i BethLehem/ vnder portenom/ och båro til David. Men han wille icke drickat/ vtan vthgiöt thet 3451 HERranom;

19. Och sade: Thet läte Gudh wara långt ifrå migh/ at jagh thetta göra skulle/ och dricka thessa mäns blodh i theras lifsfahra: förty/ the hafwa thet hämtat medh sins lifs fahra; therföre wille han icke drickat. Thet giorde the tre hieltar.

Abisai.

20. Abisai Joabs broder/ han war then vpperste ibland tre/ och han hof sin spets vp/ och slog tryhundrat/ och han war beprisat ibland tre.

21. Och han then tredie härligare än the twå/ och war theras öfwerste; men til the tre kom han icke.

Benaja.

22. Benaja Jojada son/ JsHail sons/ then mycket bedrifwit hade/ af Kabzeel/ han slog tw the Moabiters leijon; och gick neder/ och slog ett leijon mitt i brunnenom i sniötiden.

23. Han slog ock en Egyptisk man/ han war fem alnar lång/ och hade en spets i handene såsom ett wäfträ; men han gick nedh til honom medh en staf/ och tog honom spetsen vthu handene/ och drap honom medh hans egen spets.

24. Thet giorde Benaja Jojada son/ och wardt beprisat ibland tre hieltar;

25. Och war then härligaste ibland tretijo; men til the tre kom han icke: honom giorde David til sitt hemliga rådh.

Asahel medh flere.

26. The stridsamme hieltar äro thesse: Asahel 3448 Joabs broder; Elhanan Dodo son af BethLehem; 3449

27. Sammoth then Haroriten/ Helez then Peloniten;

28. Jra Jkkes son then Thekoiten/ Abieser then Anthothiten;

29. Sibbechai then Husathiten/ Jlai then Ahohiten;

30. Maharai then Netophathiten/ Heled Baana son then Netophathiten;

31. Jthai Ribai son af Gibea/ BenJamins barnas/ Benaja then Pirgathoniten;

32. Hurai af the bäcker Gaas/ Abiel then Arbathiten;

33. Asmaveth then Baharumiten/ Eliahba then Saalboniten;

34. Hasems barn then Gisonitens/ Jonathan Sage son then Hararitens;

35. Ahiam Sachar son then Hararitens/ Eliphal Vr son;

36. Hepher then Mecherathiten/ Ahija then Peloniten;

37. Hezro then Carmeliten/ Naarai Esbai son;

38. Joel Nathans broder/ Mibhar Hagri son;

39. Zelek then Ammoniten/ Naharai then Berothiten/ Joabs wapnedragare/ ZeruJa sons;

40. Jra then Jithriten/ Gareb then Jithriten;

41. Vria then Hetheen/ Sabad Ahelai son;

42. Adina Sisa son then Rubeniten/ en höfwitzman för the Rubeniter: och tretijo woro vnder honom;

43. Hanan Maacha son/ Josaphat then Mithniten;

44. Vsia then Asthratiten/ Sama och Jegiel Hotham söner then Aroeritens;

45. Jediael Simri son/ Joha hans broder/ then Thiziten;

46. Eliel then Mahaviten/ Jeribai/ och Josavja/ Elnaam söner/ Jithma then Moabiten;

47. Eliel/ Obed/ och Jaasiel/ af Mezobaja.

12. Capitel.

MEdan David ännu war flychtig för Saul/ kommo månge wäldige män af Jsrael til honom i Ziklag/ som höllo medh honom/ v. 1. Af Sauls bröder/ v. 3. Af the Gadditer/ v. 8. Af BenJamin och Juda/ v. 16. Såsom ock af Manasse/ v. 19. Men sedan kommo til honom i Hebron/ at giöra honom til Konung/ höfwitzmän och vthwalde krigsmän af alla Jsraels slächter öfwer 340000 män/ v. 23. Och woro när honom i tre dagar; åto och drucko: ty thet war een frögd i Jsrael/ v. 39.

I. The wäldige män som kommo til David/ medan han än flydde för Saul.

OCh kommo thesse til David i Ziklag/ tå han ännu flychtig war för Saul Kis son: och the woro ock så ibland the hieltar/ som hulpo til strijd.

2. Och woro skickelige medh bogar/ på båda händer/ til stenar/ pilar och bogar/ af Sauls bröder the af BenJamin woro.

3. Then ypperste Ahieser/ och Joas/ Semaa barn/ then Gibeathitens/ Jesiel/ och Peleth/ Asmaveths barn/ Beracha/ och Jehu then Anthothiten.

Af Sauls bröder.

4. Jismaja then Gibeoniten/ wäldig ibland tretijo/ och öfwer tretijo/ Jeremia/ Jahasiel/ Johanan/ Josabad then Gederathiten;

5. Elusai/ Jerimoth/ Bealia/ Semaria/ Sephatia then Hariphiten;

6. Elkana/ Jissija/ Asareel/ Joeser/ Jasabeam/ the Korhiter/

7. Joela/ och Sebadia Jerohams barn af Gedor.

Af the Gadditer.

8. Af the Gadditer syndrade sigh vth til David/ på borgene i öknene/ starcke hieltar och krigsmän/ som sköld och spiut förde/ och theras ansichte såsom leijons/ och raske såsom råår vppå bergen:

9. Then förste/ Eser; then andre/ Obadja; then tredie/ Eliab;

10. Then fierde/ Mismanna; then femte/ Jeremia;

11. Then siette/ Attai; then siunde/ Eliel;

12. Then ottonde/ Johanan; then nijonde/ Elsabad;

13. Then tijonde/ Jeremia; then ellofte/ Machbannai.

14. Thesse woro af Gadz barnom/ höfwitzmän i härenom/ then ringaste öfwer hundrade/ och then ypperste öfwer tusende.

15. Thesse äro the som öfwer Jordan gingo i första månadenom/ tå han full war til båda brädder 3452/ så at alle dalar jämne woro både östan och wästan.

Af BenJamin och Juda.

16. Kommo ock theslikes af BenJamins barn och Juda til Davidz borg.

17. Och David gick vth til them/ och swarade och sade til them: Om J kommen medh frijd til migh/ och til at hielpa migh/ så skal mitt hierta wara medh eder: Kommen J ock på arga list at wara migh emot/ ther doch ingen mißgierning i migh är/ så see wåra fäders Gudh ther til/ och straffe thet.

18. Så iklädde Gudz ande Amasai höfwitzmannen öfwer tretijo/ och han sade: Tine äre wij David/ och medh tigh hålle wij tu Jsai son: frijd/ frijd ware medh tigh; frijd ware medh tina hielpare: förty tin Gudh hielper tigh. Tå tog David them til sigh/ och satte them til höfwitzmän öfwer krigsfolcket.

Af Manasse.

19. Och af Manasse föllo til David/ tå han kom medh the Philisteer emot Saul til strijd/ och halp them doch intet: ty the Philisteers Förstar gingo til rådz/ och wijste honom bort ifrå sigh/ och sade: Om han trölle til sin herra Saul/ så måtte thet gälla wår hals. 3453

20. Tå han nu igen drog til Ziklag/ föllo til honom af Manasse/ Adna/ Josabad/ Jediael/ Michael/ Josabad/ Elihu/ Zillethai/ höfwitzmän öfwer tusende i Manasse.

21. Och the hulpo David emot krigsfolcket 3454: ty the woro alle mächtige hieltar/ och wordo höfwitzmän öfwer hären.

22. Och kommo hwar dagh någre til David honom til hielp/ til thes thet wardt en stoor häär/ såsom en Gudz häär.

II. The som kommo til Hebron at giöra David til Konung.

23. OCh thetta är talet på the höfwitzmän som vthrustade kommo til David i Hebron 3456 til at wända Sauls rike til honom efter HERrans ord. 3455

24. Juda barn som sköld och spiut båro/ woro sex tusend och otta hundrat/ wäl vthredde til strijd.

25. Simeons barn mächtige hieltar til strijd siu tusend och hundrade.

26. Levi barn fyratusend och sexhundrat.

27. Och Jojada then Förstеn ibland them af Aaron medh trytusend och siuhundrat.

28. Zadok then vnge mannen en mächtig hielte medh sins faders huus/ twå och tiugu öfwerste.

29. BenJamins barn Sauls bröder/ trytusend: ty alt in til then tiden höllo ännu månge medh Sauls huus.

30. Ephraims barn/ tiugu tusend/ och otta hundrat mächtige hieltar och namnkunnige män vthi theras fäders huus.

31. Vthaf then halfwa slächtene Manasse/ aderton tusend/ som widh namn nämnde wordo/ at the skulle komma och giöra David til Konung.

32. Vthaf Jsaschars barn the förståndige woro/ tå tiden så krafde/ at man wiste hwad Jsrael giöra skulle/ twhundrat höfwitzmän/ och alle theras bröder följde theras ord.

33. Vthaf Sebulon/ the som i häär drogo til strijd/ wäpnade medh allahanda wapn til strijd/ femtijo tusend/ endrächtige til at skicka sigh i ordan.

34. Vthaf Naphthali tusend höfwitzmän/ och medh them the som sköld och spiut förde/ siu och tretijo tusend.

35. VthafDan wäpnade til strijd otta och tiugu tusend sexhundrat.

36. Vthaf Asser the som i häär drogo wäpnade til strijd/ fyratijo tusend.

37. Jfrå hinsidon Jordan vthaf the Rubeniter/ Gadditer/ och then halfwa Manasse slächten/ medh allahanda wapn til strijd/ hundrade och tiugu tusend.

38. Alle thesse krigsmän wälskickade til strijd/ kommo af allo hierta til Hebron/ at giöra David til Konung öfwer hela Jsrael: och war alla the andras af Jsrael ett hierta/ at man skulle giöra David til Konung:

39. Och woro ther när David i tre dagar/ åto och drucko; förty theras bröder hade tilredt för them.

40. Och the som näst omkring them woro alt in til Jsaschar/ Sebulon och Naphthali/ the förde brödh på åsnar/ Camelar/ mular och oxar til at äta; miöl/ fikon/ russin/ wijn/ oljo/ oxar och fåår alt fult: ty een frögd war i Jsrael.

13. Capitel.

TÅ David war Konung worden/ samlade han Jsrael til at föra HERrans ark ifrå KiriathJearim/ v. 1. Som the nu medh stoor glädie förde honom/ v. 7. Gingo oxarna afsides som drogen/ och Vsa som körde/ räckte vth sina hand/ och tog emot arken: tå förgrymmade sigh HERren/ och slog honom therföre så at han blef död/ v. 9. Ther af blef David förskräckt/ och torde icke föran i sin stadh/ vtan i ObedEdoms huus/ v. 11. Honom wälsignade HERren/ och hela hans huus ther igenom/ v. 14.

I. David samlar Jsrael at föra HERrans ark ifrå KiriathJearim.

OCh David hölt ett rådh 3457 medh the höfwitzmän öfwer tusende och öfwer hundrade/ och medh alla Förstar;

2. Och sade til hela Jsraels menighet: Täckes eder/ och är thet af HERranom wärom Gudh/ så lät oß allestädz vthsända til the andra wåra bröder i all Jsraels land/ och til Presterna och Leviterna i städerna/ ther the förstäder hafwa/ at the warda til oß församlade.

3. Och lät oß hämta til oß igen wår Gudz ark; ty i Sauls tijd frågade wij intet efter honom.

4. Tå sade hela menigheten at man skulle så giöra/ ty thetta täcktes allo folckena wäl.

5. Altså församblade David hela Jsrael/ alt ifrå Sihor widh Egypten/ in til thes man kommer til Hamath 3458/ til at hämta Gudz ark ifrå KiriathJearim.

II. Arken föres medh frögd.

6. OCh David drog vp medh hela Jsrael 3459 til Baalath 3460/ thet är KiriathJearim som i Juda ligger/ at han skulle tädan vp föra HERrans Gudz ark/ then på Cherubim sitter/ ther Namnet åkalladt warder.

7. Och the läto föra Gudz ark vppå en ny wagn vthur AbiNadabs huus 3461. Men Vsa och Ahio drefwo wagnen. 3462

8. Och David medh hela Jsrael spelade fram för Gudi vthaf all macht/ medh sånger/ medh harpor/ medh psaltare/ medh trummor/ medh cymbaler och medh basuner.

III. Vsa rörer widh arken/ och warder dödad af HERranom.

9. SOm the nu kommo vppå then platsen Chidon/ räckte Vsa vth sina hand til at hålla arken; förty oxarna gingo afsides. 3463

10. Tå förgrymmade 3466 sigh HERrans wrede öfwer Vsa/ och slog honom/ therföre at han hade räckt sina hand vth på arken 3464/ så at han ther död blef för Gudi.

11. Tå wardt David bedröfwad/ at HERren hade sönderrifwit Vsa/ och kallade thet rumet PerezVsa/ alt in til thenna dagh.

12. Och David fruchtade sigh för Gudh then dagen/ och sade: Huru skal jagh hafwa Gudz ark in til migh?

IV. Arken föres i ObedEdoms huus.

13. THerföre lät han icke föra in til sigh Gudz ark vthi Davidz stadh/ vtan förde honom in vthi ObedEdoms huus/ then Gittitens. 3465

14. Altså blef Gudz ark när ObedEdom i hans huse i tre månader. Och HERren wäisignade ObedEdoms huus/ och alt thet han hade.

14. Capitel.

OCh Hiram Konungen i Tyro sände David wercke och byggemästare til at byggia sigh ett huus/ v. 1. Tå han nu war stadfäst i riket/ tog han flera hustrur/ och födde flera barn/ v. 3. När the Philisteer hörde at han war Konung/ kommo the til at strida medh honom/ v. 8. David frågade HERran: och HERren gaf/ at the wordo slagne widh BaalPerazim/ v. 10. Men the kommo åter igen/ och David slog them annan gången/ så at hans namn gick vth i all land/ v. 13.

I. Konung Hiram sänder David cedreträ/ rc.

OCh Hiram Konungen i Tyro sände bodh til David/ och cedreträ/ muremästare och timbermän/ at the skulle byggia honom ett huus. 3467

2. Och David förmärckte/ at HERren hade stadfäst honom til Konung öfwer Jsrael/ ty hans rike steg vp för hans folck Jsrael skul.

II. David tager flera hustrur och föder flera barn.

3. OCh David tog ännu flera hustrur 3472 i Jerusalem/ och födde ännu flera söner och döttrar.

4. Och the honom födde wordo i Jerusalem 3468/ heto altså: Sammua/ Sobab/ Nathan/ Salomo;

5. Jibhar/ Elisua/ Elphelet/

6. Noga/ Nepheg/ Japhia/

7. Elisama/ BaelJada/ Eliphelet.

III. The Philisteer strida medh David/ och warda slagne.

8. OCh tå the Philisteer hörde/ at David war smord til Konung öfwer hela Jsrael/ drogo the alle vp til at sökia David. Tå David thet hörde/ drog han vth emot them. 3469

9. Och the Philisteer kommo/ och lade sigh neder i Rephaims daal.

10. Men David frågade Gudh/ och sade: Skal jagh draga vp emot the Philisteer/ och wilt tu gifwa them i mina hand? HERren sade til honom: Drag vp/ jagh hafwer gifwit them i tina händer.

11. Och tå the drogo vp til BaalPerazim/ slog David them ther. Och David sade: Gudh hafwer förskingrat mina fiendar genom mina hand/ såsom watnet förskingras. Ther af kallade the thet rumet BaalPerazim.3470

12. Och the läto ther theras gudar/ hwilka David böd vpbränna i eld.

IV. The Philisteer komma igen/ och warda åter slagne.

13. MEn the Philisteer giorde åter redo/ och lade sigh neder i dalenom. 3471

14. Och David frågade åter Gudh. Och Gudh sade til honom: Tu skalt icke draga vp efter them: vtan bög ifrå them/ at tu må komma emot them in moot päronaträän.

15. När tu tå hörer ett ruskande ofwan i päronaträän gångandes/ så faar vth til stridena: ty Gudh är ther vthdragen för tigh/ til at slå the Philisteers häär.

16. Och David giorde såsom Gudh honom budit hade. Och the slogo the Philisteers häär alt ifrå Gibeon in til Gaser.

17. Och Davidz namn gick vth i all land. Och HERren lät hans räddhoga komma öfwer alla Hedningar.

15. Capitel.

OCh David bygde sigh ett huus i Davidz stadh/ och theslikes ett tabernakel för HERrans ark/ v. 1. Sedan församlade han hela Jsrael medh Leviterna/ och theras öfwerstar/ v. 3. Och böd them helga sigh/ och bära arken i sitt rum/ v. 11. Och befalte sättia sångare/ som skulle siunga och spela för HERranom/ v. 16. Altså båro the arken medh frögd vthur ObedEdoms huus/ v. 25. Som nu Michal Sauls dotter såg David springa och spela för arken/ förachtade hon honom/ v. 29.

I. David bereder rum til Gudz ark/ och församlar Jsrael och Leviterna.

OCh han bygde sigh huus vthi Davidz stadh/ och tilredde ett rum 3473 til Gudz ark/ och giorde ett tabernakel öfwer honom.

2. På then tiden sade David: Gudz ark bör icke bäras vtan af the Leviter 3474: ty them hafwer HERren vthwaldt/ at the skola bära Gudz ark/ och tiena honom ewinnerliga.

3. Therföre församlade David hela Jsrael til Jerusalem/ at the skulle bära HERrans ark vp i thet rum/ som han ther til beredt hade.

4. Och David lät komma tilhopa Aarons barn/ och Leviterna. 3475

5. Vthaf Kehats barn/ Vriel then öfwersten medh hans bröder/ tiugu och hundrade.

6. Vthaf Merari barn/ Asaja then öfwersten medh hans bröder/ tiugu och twhundrade.

7. Vthaf Gersoms barn/ Joel then öfwersten medh hans bröder/ tretijo/ och hundrade.

8. Vthaf Elizaphans barn/ Semaja then öfwersten medh hans bröder/ twhundrade.

9. Vthaf Hebrons barn/ Eliel then öfwersten medh hans bröder/ ottatijo.

10. Vthaf Vsiels barn/ Amminadab then öfwersten medh hans bröder/ tolf och hundrade.

II. David befaller them helga sigh/ och bära arken.

11. OCh David kallade Zadok och AbJathar Presterna och Leviterna/ nemliga/ Vriel/ Asaja/ Joel/ Semaja/ Eliel/ Amminadab:

12. Och sade til them: J ären hufwuden för fäderna ibland the Leviter/ så helger 3476 eder 3484 nu och edra bröder/ at J mågen vpbära HERrans Jsraels Gudz ark/ tijt ther jagh honom tilredt hafwer:

13. Ty tilförene när J icke woren tilstädes/ giorde HERren wår Gudh een refwo ibland oß 3477/ therföre at wij icke sökte honom såsom thet borde sigh.

14. Altså helgade Presterna sigh och Leviterna/ at the skulle vpbära HERrans Jsraels Gudz ark.

15. Och Levi barn båro Gudz ark på sina axlar 3478 medh stängerna ther widh/ såsom Mose budit hade efter HERrans ord. 3479

III. David befaller sättia sångare/ til at siunga och syela/ etc.

16. OCh David sade til the öfwerstar för the Leviter/ at the skulle sättia sina bröder til sångare/ medh strängiaspel/ medh psaltare/ harpor och klingande cymbaler/ så at the högdt sungo och medh frögd.

17. Tå bestälte the Leviter Heman 3480 Joel son/ och vthaf hans bröder/ Assaph Berechia son/ och vthaf Merari barn theras bröder/ Ethan Kusaja son;

18. Och medh them theras bröder af thet andra skiftet/ nemliga/ Sacharia/ Ben/ Jaesiel/ Semiramoth/ Jehiel/ Vnni/ Eliab/ Benaja/ Maaseja/ Matthithia/ Elipheleja/ Mikneja/ ObedEdom/ Jegiel/ dörawachtarena.

19. Ty Heman/ Assaph och Ethan woro sångare medh kopparcymbaler at klinga högdt.

20. Men Sacharia/ Asiel/ Semiramoth/ Jehiel/ Vnni/ Eliab/ Maaseja/ och Benaja medh psaltare til at siunga efter.

21. Men Matthithia/ Elipheleja/ Mikneja/ ObedEdom/ Jegiel och Asasia medh harpor af otta stränger til at siunga för them.

22. Men ChenanJa Leviternas öfwerste sångmästare/ at han skulle vnderwisa them om sången/ ty han war förståndig.

23. Och Berechia och Elkana woro dörawachtare om arken.

24. Men Sechania/ Josaphat/ Nethaneel/ Amasai/ Sacharia/ Benaja/ Elieser Presterna blåste medh trummeter för Gudz ark. Och ObedEdom och Jehia woro dörawachtare om arken.

IV. HERrans ark bärs medh frögd vthur Obedz huus.

25. ALtså gingo David och the äldste i Jsrael/ och the öfwerste öfwer tusende vp/ til at hämta HERrans förbundz ark vthur Obed Edoms huus 3481 medh frögd.

26. Och medan Gudh halp Leviterna som båro HERrans förbundz ark/ offrade man siu stutar/ och siu wädrar. 3482

27. Och David hade en linnan kiortel vppå; så ock alle Leviter som arken båro/ och sångarena/ och Chenanja sångmästaren/ medh sångarena: hade ock så David en linnan lifkiortel vppå.

28. Altså båro hele Jsrael HERrans förbundz ark vp medh frögd/ basuner/ trummeter/ och klingande cymbaler/ medh psaltare och harpor.

V. Michal förachtar David/ at han dantsar för arken.

29. TÅ nu HERrans förbundz ark kom vthi Davidz stadh/ såg Michal Sauls dotter vth genom fenstret: och tå hon fick see Konung David springa och spela/ förachtade hon honom i sitt hierta. 3483

16. Capitel.

NÄr the nu satte arken in vthi tabernaklet som beredt war/ offrade David; wälsignade folcket/ och vthskifte

maat åth hwarjom och enom/ v. 1. Och han förordnade Leviter/ nemlig Assaph medh hans stalbröder/ til at prisa och tacka Jsraels Gudh/ v. 4. Medh the härliga psalmer: Tacker HERranom/ prediker hans namn/ rc. v. 8. Jtem/ siunger HERranom all land/ rc. v. 23. Men Zadok och hans bröder lät han blifwa widh thet förra tabernaklet i Gibeon/ at the thet dagliga offret förrätta skulle/ v. 39. Medh Heman och Jeduthun til at siunga och spela för HERranom/ v. 41.

I. Arken sättes i sitt rum; David offrar/ och wälsignar folcket.

TÅ the båro Gudz ark in/ satte the honom vthi tabernaklet/ som David honom beredt hade 3485; och offrade bränneoffer och tackoffer för Gudi.

2. Och tå David hade fulkomnat bränneoffren och tackoffren/ wälsignade han folcket i HERrans namn; 3486

3. Och vthskifte hwarjom och enom i Jsrael/ både man och qwinno/ ett stycke brödh/ och kött/ och ett mått wijn. 3487

II. David sätter Assaph medh några til at siunga och spela HERranom.

4. OCh han satte in för HERrans ark några Leviter til tienare/ at the skulle prisa/ tacka och lofwa HERran Jsraels Gudh:

5. Nemliga/ Assaph then första/ Secharia then andra/ Jegiel/ Semiramoth/ Jehiel/ Mattithia/ Eliab/ Benaja/ ObedEdom: och Jegiel medh psaltare och harpor; men Assaph medh klingande cymbaler.

6. Och Benaja och Jahasiel Presterna medh trummeter/ altid för Gudz förbundz ark.

7. På then tiden bestälte David i förstone at tacka HERranom/ genom Assaph och hans bröder.

8. TAcker HERranom/ prediker hans namn; förkunner ibland folcken hans werck. 3488

9. Siunger honom/ speler/ och taler om all hans vnder.

10. Lofwer hans helga namn: theras hierta frögde sigh som sökia HERran.

11. Söker efter HERran/ och efter hans macht; söker hans ansichte 3498 altid.

12. Täncker på hans vnder som han giordt hafwer; på hans vnder/ och hans ord.

13. J Jsraels hans tienares sädh/ J Jacobs hans vthkorades barn.

14. Han är HERren wår Gudh/ han dömer i alla werldene.

15. Kommer ihogh hans förbund ewinnerliga; hwad han vthlåfwat hafwer i tusende slächter;

16. Hwilket han giordt hafwer medh Abraham 3489/ och hans eed medh Jsaac:

17. Och han satte thet Jacob til en rätt/ och Jsrael til ett ewigt förbund/

18. Och sade: Jagh skal gifwa tigh Canaans land 3490/ edar arfwedeels lott.

19. Tå the fåå och ringa woro/ och främlingar ther inne:

20. Och the drogo ifrå thet ena folcket til thet andra/ och vthur ett rike bort til annat folck:

21. Han lät ingen giöra them skada: och för theras skul straffade han Konungar; 3491

22. Kommer icke widh mina smorda; och giörer intet ondt mina Propheter.

23. SJunger HERranom all land; förkunner dageliga hans salighet. 3492

24. Förtäljer ibland Hedningarna hans härlighet; och hans vnder ibland folcken.

25. Ty HERren är stoor/ och fast loflig; och vnderlig öfwer alla gudar.

26. Förty/ alle Hedningars gudar äro afgudar: men HERren hafwer giordt himmelen.

27. Thet står härliga och kosteliga til för honom/ och går krafteliga och gladeliga til i hans rum.

28. Bärer fram HERranom/ J folck; bärer fram HERranom ähro och macht.

29. Bärer fram HERrans namne ähro; bärer fram skäncker/ och kommer för honom/ och tilbedier HERran i heligo prydelse. 3493

30. All werlden fruchte för honom: han hafwer befäst jordena/ så at hon intet röres.

31. Frögde sigh himmelen/ och jorden ware gladh: och man må säija ibland Hedningarna/ at HERren är rådandes.

32. Hafwet done/ och hwad ther vthi är: och marken ware gladh/ och hwad ther vppå är. 3494

33. Frögde sigh all trää i skogen för HERranom/ ty han kommer til at döma jordena.

34. Tacker HERranom/ ty han är godh/ och hans barmhertighet warar ewinnerliga. 3495

35. Och säijer: Hielp oß/ Gudh wår frälsare/ och församla oß/ och hielp oß ifrå Hedningarna/ at wij måge tacka tino helgo namne/ och lofsäija tigh. 3496

36. Lofwad ware HERren Jsraels Gudh ifrån ewighet til ewighet: och alt folcket säije: Amen/ och lofwe HERran.

37. Altså lät han ther för HERrans förbundz ark/ Assaph och hans bröder/ til at tiena in för arken altid/ och hwar dagh i sitt dags werck:

38. Men ObedEdom och hans bröder otta och sextijo: och ObedEdom Jeduthun/ son och Hosa til dörawachtare:

III. David låter Zadok widh tabernaklet i Gibeon til at offra; samt Heman/ och Jeduthun til at tacka HERranom.

39. OCh Zadok Presten/ och hans bröder Presterna/ lät han in för HERrans tabernakel/ på högdene i Gibeon; 3497

40. At the dagliga skulle giöra HERranom bränneoffer/ vppå bränneoffrens altare/ om morgon och afton/ såsom skrifwit står vthi HERrans lagh/ som han Jsrael budit hade:

41. Och medh them Heman och Jeduthun/ och the andra vthwalda/ som widh namn benämnde woro/ til at tacka HERranom at hans barmhertighet warar ewinnerliga:

42. Och medh them Heman och Jeduthun medh trummeter och cymbaler/ til at klinga/ och medh Gudz strängiaspel. Men Jeduthuns söner giorde han til dörawachtare.

43. Altså drog alt folcket sin wägh/ hwar och en i sitt huus. Drog ock så David bort til at wälsigna sitt huus.

17. Capitel.

THer efter tänckte David/ och han talade til Propheten Nathan/ at han wille byggia HERranom ett huus/ v. 1. Men HERren vppenbarade sigh Nathan/ och lät säijan/ at han thet låta skulle. Han wille eljes wälsigna honom och hela Jsrael/ v. 3. Men efter hans tijd wille HERren vpwäckia honom en af hans söner/ thet är Christum; han skulle byggia honom ett huus/ thet skulle wara ewinnerliga/ v. 11. När David thet hörde/ förvndrade han sigh; prisade HERrans godhet/ och bad at han sitt löfte hålla och fulborda wille/ v. 15.

I. David täncker byggia HERranom ett huus.

THet begaf sigh/ tå David bodde i sitt huus/ sade han til Propheten Nathan: Sij/ jagh boor vthi cedrehuus; och HERrans förbundz ark vnder tapeter. 3499

2. Nathan sade til David: Alt thet i titt hierta är/ thet giör; ty Gudh är medh tigh.

II. HERren vppenbaras Nathan/ och förnekar honom thet.

3. MEn i samma nattene kom Gudz ord til Nathan/ och sade:

4. Gack och säg minom tienare David: Thetta säger HERren; tu skalt icke byggia migh ett huus til boning.

5. Förty jagh hafwer icke bodt vthi något huus/ ifrå then dagh tå jagh Jsraels barn vthförde/ alt in til thenna dagen; vtan jagh hafwer warit ther tabernaklet warit hafwer 3510/ och boningen.

6. Ehwar jagh wandrade i hela Jsrael/ hafwer jagh ock någor tijd talat til någon domare i Jsrael/ then jagh budit hafwer at föda mitt folck/ och sagt: Hwij byggen J icke migh ett cedrehuus?

7. Så säg nu altså til min tienare David: Thetta säger HERren Zebaoth: Jagh hafwer tagit tigh vthaf markene/ ther tu följde fåren 3500/ at tu skulle wara en Förste öfwer mitt folck Jsrael:

8. Och hafwer warit medh tigh ehwart tu foor/ och hafwer vthrotat tina fiendar för tigh; och hafwer giordt tigh ett namn/ såsom the stora på jordene namn hafwa.

9. Men jagh skal sättia mino folcke Jsrael ett rum/ och skal plantera thet/ så at thet skal ther boo/ och icke meer rördt warda; och arghetenes barn skola icke meer qwälja thet: såsom tilförene/

10. Och på then tiden tå jagh böd domarena öfwer mitt folck Jsrael. Och jagh skal vndertryckia alla tina fiendar: och förkunnar tigh/ at HERren wil byggia tigh ett huus.

III. Christus; låfwas David/ som skulle vpbyggia HERrans huus.

11. NÄr nu tine dagar vthe äro/ at tu går til tina fäder/ så skal jagh vpwäckia tina sädh efter tigh 3511**/ then en af tina söner wara skal/ honom wil jagh bereda ett rike.** 3501

12. Han skal byggia migh ett huus 3502**/ och jagh wil stadfästa hans stool til ewig tijd.** 3503

13. Jagh skal wara hans fader/ och han skal wara min son 3504**: och jagh skal icke wända mina barmhertighet ifrå honom/ såsom jagh wände henne ifrå honom som för tigh war.**

14. Vtan jagh skal sättia honom i mitt huus/ och vthi mitt rike ewinnerliga/ så at hans stool skal blifwa beständig i ewig tijd. 3505

IV. David tackar HERran; och beder honom hålla sitt löfte.

15. OCh tå Nathan efter all thesso ord och syyn talat hade medh David:

16. Kom Konung David/ och blef in för HERranom/ och sade: Ho är jagh/ HERre Gudh? Och hwad är mitt huus/ at tu hafwer låtit migh komma här til?

17. Och tigh hafwer än tå icke tyckt thet nogh wara/ Gudh; vtan tu hafwer ock öfwer tins tienares huus ännu talat om tilkommande ting i framtiden/ och hafwer sedt til migh/ HERre Gudh/ ofwan efter 3512 såsom een menniskia then andra.

18. Hwad skal David meer säija til tigh/ at tu skulle ähra tin tienare 3506? Tu känner tin tienare. 3507

19. HERre/ för tin tienare skul/ efter titt hierta hafwer tu all sådana stoor ting giordt/ at tu skulle all stoorhet kunnoga giöra.

20. HERre/ ingen är tin like/ och ingen Gudh är vtan tu/ af hwilkom wij medh wår öron hördt hafwe. 3508

21. Och hwar är något folck på jordene såsom titt folck Jsrael/ tijt en Gudh gången är/ til at förlossa sigh ett folck/ och giöra sigh sielfwom ett namn af stoor och förskräckelig ting/ til at vthdrifwa Hedningar för tino folcke/ som tu vthur Egypten förlossat hafwer?

22. Och hafwer giordt titt folck Jsrael tigh til folck ewinnerliga/ och tu HERre/ är theras Gudh worden.

23. Nu HERre/ thet ord som tu talat hafwer öfwer tin tienare/ och öfwer hans huus/ warde sant i ewig tijd/ och giör såsom tu sagt hafwer. 3509

24. Och titt namn warde sant och stort i ewig tijd/ at man säija må: HERren Zebaoth Jsraels Gudh är Gudh i Jsrael: och tins tienares Davidz huus ware beständigt för tigh.

25. Ty tu/ min Gudh/ hafwer öpnat tin tienares öra/ at tu wilt byggia honom ett huus: therföre hafwer tin tienare funnet/ at han in för tigh beder.

26. Nu HERre/ tu äst Gudh/ och tu hafwer sådana godh ting sagt til tin tienare.

27. Tag nu til at wälsigna tins tienares huus/ at thet blifwer ewinnerliga för tigh: **ty hwad tu HERre wälsignar/ thet är wälsignat ewinnerliga.**

18. Capitel.

THer efter slog David the Philisteek/ v. 1. Moabiter/ v. 2. Och theslikes HadarEser Konungen i Zoba/ v. 3. Medh the Syrer af Damasco/ och giorde them sigh vnderdåniga/ v. 5. Hwad guld och koppar han fick af theras städer/ helgade han HERranom/ v. 7. och 11. Abisai slog ock the Edomeer/ och giorde them David vnderdåniga/ v. 12. Ty HERren halp David hwart han drog; och han hölt rätt och rättwiso allo sino folcke/ v. 13. Och förordnade ämbetzmän/ v. 15.

I. David slår the Philisteer/ och andra sina fiendar.

THer efter slog David the Philisteer/ och vndertryckte them 3513/ och tog Gath och thes döttrar vthu the Philisteers hand.

2. Slog han ock the Moabiter 3522/ så at the Moabiter wordo David vnderdånige/ och förde honom skäncker.

3. Han slog ock HadarEser Konungen i Zoba vthi Hamath/ tå han tijt drog til at vpresa sitt tekn widh then älfwena Phrath.

4. Och David wan honom af tusende wagnar/ siutusend resenärer 3523/ och tiugutusend män til fots: och David hasade 3514 alla wagnhästarna/ och behölt hundrade wagnar qwara. 3515

5. Och the Syrer af Damasco kommo Hadar Eser Konungenom i Zoba til hielp: men David slog the samma Syrer tw och tiugutusend män;

6. Och lade folck til Damascon i Syrien/ så at the Syrer wordo David vnderdånige/ och förde honom skäncker: ty HERren halp David ehwart han foor.

II. Helgar HERranom rofwet/ som han af fienderna tagit.

7. OCh David tog the gyldene sköldar som HadarEsers tienare hade/ och förde them til Jerusalem.

8. Tog ock så David vthu HadarEsers städer/ Tibhath/ och Chun/ ganska mycken koppar 3516/ af hwilkom Salomo kopparhafwet 3517/ och stoderna/ och kopparkärillen giorde.

9. Och tå Thou Konungen i Hamath hörde/ at David hade slagit alla HadarEsers macht/ Konungens i Zoba:

10. Sände han sin son Hadoram til Konung David/ och lät helsa och wälsigna honom/ at han medh HadarEser stridt/ och honom slagit hade; ty Thou hade örlig medh HadarEser 3518: och all gyldene/ silfwer/ och kopparkärille:

11. Them helgade Konung David HERranom/ medh thet silfwer och guld som han taget hade ifrå Hedningarna/ nemliga/ ifrå the Edomeer/ Moabiter/ Ammoniter/ Philisteer/ och Amalekiter.

12. Och Absai ZeruJa son slog the Edomeer i saltdalenom 3519/ aderton tusend; 3524

13. Och lade folck i Edomeen; så at alle Edomeer woro David vnderdånige: ty HERren halp David ehwart han drog.

III. Håller rätt/ och förordnar ämbetzmän.

14. ALtså regerade David öfwer hela Jsrael/ och hölt rätt och rättwiso allo sino folcke.

15. Joab ZeruJa son war öfwer hären: Josaphat Ahilud son war canceler. 3520

16. Zadok Ahitob son/ och AbiMelech AbJathar son/ woro Prester: Sausa war skrifware.

17. Benaja Jojada son war öfwer Chrethi och Plethi: och the förste Davidz söner woro Konungenom widh handen. 3521

19. Capitel.

NAhas the Ammoniters Konung blef död/ och David sände sin bodh til at hugswala hans son/ v. 1. Men the vptogo them för speijare; foro skamliga medh them/ och läto them draga/ v. 3. Och efter the förnummo thet war illa tagit/ besoldade the sigh the Syrer til hielp emot Jsrael/ v. 6. Tå sände David Joab och Abisai medh the hieltars häär/ v. 8. The slogo både the Syrer och Ammoniter på flychtena/ v. 14. The Syrer samkade mera folck/ och kommo igen: tå församlade David Jsrael/ och slog them/ så at the intet meer dristade sigh komma moot David/ v. 16.

I. David sänder sin bodh at trösta the Ammoniters Konung.

SÅ begaf sigh ther efter/ at Nahas Ammons barnas Konung blef död/ och hans son wardt Konung i hans stadh. 3525

2. Tå tänckte David: Jagh wil giöra barmhertighet på Hanun Nahas son: ty hans fader hafwer giordt barmhertighet medh migh. Och han sände tijt bodh til at hugswala honom efter hans fader. Och tå Davidz tienare kommo vthi Ammons barnas land/ til Hanun/ at hugswala honom;

II. The Ammoniter skämma Davidz bodh.

3. SAde the Förstar för Ammons barn til Hanun: Menar tu at David ährar tin fader för tin ögon/ at han sänder hugswalare til tigh? Ja/ hans tienare äro komne til tigh/ til at vthfråga/ bespana och bespeija landet.

4. Tå tog Hanun Davidz tienare/ och rakade them/ och skar theras kläder half bort alt in til länderna/ och lät gå them.

5. Och the gingo sin wägh/ och bodade thet David medh några män; han sände emot them; förty männerna woro swårliga beskämde: och Konungen sade: Blifwer i Jericho/ til thes edart skägg wäxer/ sedan kommer tå igen.

III. The Ammoniter besolda the Syrer moot Jsrael.

6. TÅ Ammons barn sågo/ at the illa luchtade för David/ sände the bort både Hanun och Ammons barn tusende centener silfwer/ til at besolda sigh wagnar och resenärar vthu Mesopotamien/ vthu Syrien Maacha/ och vthu Zoba.

7. Och besoldade tw och tretijotusend wagnar/ och Konungen i Maacha medh hans folck: the kommo/ och lägrade sigh för Medba. Och Ammons barn församlade sigh theslikes vthu sina städer/ och kommo til stridz.

IV. David sänder Joab/ och slår them på flychten.

8. TÅ David thet hörde/ sände han Joal tijt/ medh hela the hieltars häär.

9. Och Ammons barn woro vthdragne/ och skickade sigh til strijd för stadzporten: men Konungarna/ som komne woro/ höllo besynnerliga i markene.

10. Tå nu Joab såg/ at både för honom och baak honom war strijd emot honom/ vthwalde han af alla vnga män i Jsrael/ och skickade sigh emot the Syrer.

11. Thet andra folcket fick han vnder Abisai sins broders hand/ at the skulle draga emot Ammons barn;

12. Och sade: Om the Syrer warda migh förstarcke/ så kom migh til hielp: om Ammons barn warda tigh förstarcke/ så wil jagh komma tigh til hielp.

13. War tröst/ och lät oß trösteliga handla för wårt folck/ och för wår Gudz städer: HERren giöre hwad honom täckes.

14. Och Joab drog fram medh thet folck som medh honom war/ til at strida emot the Syrer; och the flydde för honom.

15. Tå nu Ammons barn sågo at the Syrer flydde/ flydde the ock för Abisai hans broder/ och drogo in i staden: men Joab drog til Jerusalem.

V. The Syrer komma igen; och David slår them andra gången.

16. SOm the Syrer sågo at the för Jsrael slagne woro/ sände the vth bodh/ och läto vthkomma the Syrer på hinsidon älfwen; och Sophach HadarEsers häärhöfwitzman drog för them. 3526

17. Tå thet blef sagt David/ församlade han hela Jsrael/ och drog öfwer Jordan; och tå han kom til them/ skickade han sigh emot them: och David skickade sigh emot the Syrer til strijd/ och the stridde medh honom.

18. Men the Syrer flydde för Jsrael: och David slog af the Syrer siutusend wagnar/ och fyratijotusend män til foot; ther til drap han Sophach häärhöfwitzmannen. 3527

19. Tå HadarEsers tienare sågo/ at the woro slagne för Jsrael/ giorde the frijd medh David och hans tienare: och the Syrer wille icke meer hielpa Ammons barn.

20. Capitel.

ANdra åhret sände David Joab; han förderfwade the Ammoniters land/ och wan theras hufwudstad Rabba. Och David tog theras Konungs crono och satte på sigh/ v. 1. Sedan satte the Philisteer sigh vp; och David medh sine slog them/ och drap tre theras Resar/ v. 4.

I. Joab winner Rabba/ och David sätter på sigh the Ammoniters Konungs crono.

OCh tå åhret omgånget war/ på then tijd som Konungar vthdraga/ vthförde Joab hären/ och förderfwade Ammons barnas land; kom och belade Rabba 3528: men David blef i Jerusalem. Och Joab slog Rabba/ och bröt thet neder. 3529

2. Och David tog theras Konungs crono af hans hufwud/ och fan ther vthi en centener guldz wigt/ och ädla stenar; och hon wardt satt på Davidz hufwud: förde han ock ganska mycket roof vthu staden. 3530

3. Men folcket ther inne förde han vth/ och lät sönderdela them medh sågar och jernhackor/ och kilar: altså giorde David alla Ammons barnas städer. Och David drog medh folckena til Jerusalem igen.

II. David slår tre the Philisteers Resar.

4. THer efter hof sigh en strijd vp i Gaser medh the Philisteer: på then tiden slog Sibbechai then Husathiten Sippai 3531/ then vthaf Rephaims barnom war/ och vndertryckte honom.

5. Och thet hof sigh ännu en strijd vp medh the Philisteer: tå slog Elhanan Jair son/ Lahmi Goliaths broder then Gittiten/ hwilkens spiutskaft war såsom ett wäfträ.

6. Åter wardt en strijd i Gath/ ther war en stoor man/ han hade sex finger och sex tåår/ thet giör fyra och tiugu: han war ock så födder af Rapha.

7. Han bespottade Jsrael: men Jonathan Simea son/ Davidz broders/ slog honom.

8. Thesse woro födde af Rapha i Gath/ och föllo genom Davidz och hans tienares hand.

21. Capitel.

DAvid tog sigh före til at räkna folcket i Jsrael/ v. 1. Thet mißhagade HERranom/ v. 7. Och HERren lät säija honom at han therföre skulle vthwälja sigh til straff dyyr tijd/ krijg eller pestilentie/ v. 10. David swarade sigh wilja heller falla i HERrans hand än i menniskiors/ rc. v. 13. Tå lät HERren sin Ängel slå i Jsrael 70000 män/ v. 14. När Ängelen kom til Jerusalem/ fick David seen; föll neder och bad at HERren wille wända straffet in på sigh och sitt huus/ v. 15. Ängelen lät säijan at han skulle resa HERranom ett altare

i Arnans then Jebuseens lado/ v. 18. David giorde så/ v. 19. Offrade/ bad/ och blef bönhörd/ at plågan stillades/ v. 26.

I. David låter täkna folcket i Jsrael.

OCh Satan hof sigh vp emot Jsrael/ och gaf David in 3539 at han lät räkna Jsrael. 3532

2. Och David sade til Joab/ och til folckens öfwerstar: Går bort/ och räkner Jsrael alt ifrå BerSeba in til Dan; och bärer til migh at jagh må weta talet.

3. Joab sade: HERren föröke til sitt folck hundrade sinnom så mycket som thet nu är: min herre Konung/ äro the icke alle mins herras tienare? Hwij frågar tå min herre ther efter? Hwij skulle een skuld komma på Jsrael?

4. Men Konungens ord gick fram emot Joab: och Joab drog vth/ och foor omkring all Jsrael/ och kom til Jerusalem:

5. Och fick David talet på thet räknade folcket: och thet war af hela Jsrael ellofwa sinnom hundrade tusend 3540 män som swärd vthdrogo; och Juda fyrahundrade sinnom tusend/ och siutijotusend män/ som swärd vthdrogo. 3533

6. Men Levi och BenJamin räknade han intet ibland thessa 3534: förty/ Konungens ord war Joab een styggelse.

II. Thet mißhagade HERranom; hwilken sätter honom try straff före.

7. MEn Gudi mißhagade thetta: och han slog Jsrael.

8. Och David sade til Gudh: Jagh hafwer swårliga syndat/ at jagh thetta giordt hafwer: men nu tag tins tienares mißgierning bort; förty/ jagh hafwer fast dårliga giordt.

9. Och HERren talade medh Gad/ Davidz Sijare/ och sade:

10. Gack/ tala medh David/ och säg: Thetta säger HERren: Triggiahanda sätter jagh tigh före; vthwäl tigh ther ett af/ thet jagh tigh giöra skal.

11. Tå Gad kom til David/ sade han til honom: Thetta säger HERren:

12. Vthwäl tigh/ antingen try hård åhr 3541/ eller tre månade flycht för tina owänner/ och för tina fiendars swärd/ thet tu icke vndkomma kan; eller i tre dagar HERrans swärd och pestilentie i landena/ så at HERrans Ängel förderfwar i alla Jsraels gränsor: så see nu til hwad jagh skal swara honom som migh vthsändt hafwer.

III. David vthwäljer falla i HERrans hand; och 70000 blifwa slagne.

13. DAvid sade til Gad: Migh är fast ångest: doch wil jagh falla i HERrans hand; ty hans barmhertighet är ganska stoor; och icke falla i menniskio hand.

14. Tå lät HERren komma pestilentie i Jsrael/ så at siutijotusend män föllo af Jsrael.

15. Och Gudh sände Ängelen til Jerusalem til at slå thet: och när han förderfwade/ såg HERren ther til/ och ångrade thet onda/ och sade til Ängelen som förderfwade: Thet är nogh/ halt tina hand tilbaka: men HERrans Ängel stod widh Arnans then Jebuseens lado. 3535

IV. David får see Ängelen/ och beder HERran.

16. OCh David hof vp sin ögon/ och fick see HERrans Ängel stå emellan himmelen och jordena/ och ett dragit swärd i hans hand/ vthräckt öfwer Jerusalem: tå föll David och the äldste på sin ansichte/ klädde i säcker.

17. Och David sade til Gudh: Är icke jagh then som lät räkna folcket? Jagh är then som syndade och thet onda giordt hafwer: thesse fåår hwad hafwa the giordt 3542? HERre min Gudh/ lät tina hand wara emot migh och mins faders huus/ och icke emot titt folck til plågo.

V. Ängelen befaller byggia ett altare; och David giör så.

18. OCh HERrans Ängel sade til Gad/ at han skulle säija David/ at David skulle gå vp/ och resa HERranom ett altare i Arnans then Jebuseens lado. 3536

19. Altså gick David vp efter Gadz ord/ som han i HERrans namn talat hade.

20. Men tå Arnan wände sigh/ och såg Ängelen/ han och hans fyra söner medh honom/ giömde the sigh bort: ty Arnan tröskade hwete.

21. Som nu David gick til Arnan/ såg Arnan och wardt warse David/ och gick vthaf ladone/ och tilbad David på sitt ansichte til jordena.

22. Och David sade til Arnan: Gif migh ladones rum/ at jagh må byggia HERranom ett altare ther vppå: för fulla penningar skalt tu få migh thet/ at plågan på folcket må återwända.

23. Arnan sade til David: Tag tigh thet/ och giör min herre Konung såsom tigh täckes: sij/ jagh gifwer ock så oxarna til bränneoffret/ och redskapen til wedh/ och hwete til spijsoffer; altsamman gifwer jagh thet.

24. Men Konung David sade til Arnan: Jcke så/ vtan för fulla penningar wil jagh köpat: ty jagh wil icke taga thet titt är för HERranom/ och giöra bränneoffer til gifwins.

25. Altså gaf David Arnan för rumet/ gyldene siklar til wigt sexhundrat. 3543

VI. David offrar; och beder åter; och plågan stillas.

26. OCh David bygde ther sammastäds HERranom ett altare/ och offrade bränneoffer och tackoffer: och tå han åkallade HERran/ hörde han honom genom eld af himmelen 3537 vppå bränneoffrets altare.

27. Och HERren sade til Ängelen/ at han skulle sticka sitt swärd i skidona.

28. På samma tiden/ tå David såg at HERren hade hördt honom vppå Arnans then Jebuseens plats/ offrade han ther.

29. Ty HERrans tabernakel som Mose i öknene giordt hade/ och bränneoffrets altare war i then tiden på högdene i Gibeon. 3538

30. Men David kunde icke gå tijt in för thet/ til at sökia Gudh; så war han förskräckt/ för HERrans Ängels swärd.

22. Capitel.

DAvid ärnade Arnans plats til Gudz huus/ v. 1. Lät hugga mycken steen/ tilredde mycket jern/ koppar och cedreträ/ til at byggia/ v. 2. Seoan kallade han sin son Salomo/ och förmante honom/ at efter HERranom

icke täcktes at David thet byggia skulle/ för thet myckna krijg han förde; vtan hans son/ hwilkom HERren wille gifwa frijd i hans dagar; at han tå skulle taga sigh thet före/ v. 6. Och ther hoos wandra i HERrans lagh/ så skulle han blifwa lyckosam/ v. 11. Och böd theslikes allom öfwerstom i Jsrael/ at the honom här vthi hielpa skulle/ v. 17.

I. David ärnar Arnans platz til HERrans huus/ och skaffar förrådh ther til.

OCh David sade: Här skal HERrans Gudz huus wara/ och thetta altaret til Jsraels bränneoffer.

2. Och David lät församla the främlingar som i Jsraels land woro/ och bestälte steenhuggare til at hugga steen til Gudz huus byggning.

3. Och David tilredde mycket jern til naglar åth dörarna i portomen/ och hwad tilhopa näglas skulle; och så mycken koppar/ at han icke stod til wägandes;

4. Och cedreträ vthan tahl: förty/ the af Zidon och Tyro förde mycket cedreträ til David.

5. Ty David tänckte: min son Salomo är en vng pilt och späd; men huset som HERranom byggias skal/ måste wara stort/ at thes namn och lof vthgå må i all land: therföre wil jagh skaffa honom wirke. Altså skaffade David mycket wirke för än han dödde.

II. Förmanar Salomo til at byggia huset; och berättar hwad i förrådh war.

6. OCh han kallade sin son Salomo/ och böd honom byggia HERrans Jsraels Gudz huus.

7. Och sade til honom: Min son/ jagh hade i sinnet at byggia HERrans mins Gudz namne ett huus:

8. Men HERrans 3544 ord kom til migh/ och sade: Tu hafwer mycket blodh vthgutit/ och fördt stort örlig 3545: therföre skalt tu icke byggia mino namne huus/ efter tu så mycket blodh vthgutit hafwer för migh på jordena.

9. Sij/ tin son som tigh skal född warda/ han skal wara en rolig man: förty/ jagh wil låta honom få roo för alla hans fiendar alt omkring. Han skal heta Salomo: ty jagh skal gifwa frijd 3549 och rolighet öfwer Jsrael vthi hans lifsdagar.

10. Han skal byggia mino namne ett huus: han skal wara min son/ och jagh skal wara hans fader 3546/ och jagh skal stadfästa hans Konungsliga stool öfwer Jsrael til ewig tijd. 3547

11. Så warder nu/ min son/ HERren medh tigh blifwandes/ och tu skalt blifwa lyckosam/ at tu må byggia HERranom tinom Gudh ett huus/ såsom han om tigh sagt hafwer.

12. Och HERren warder tigh gifwandes klokhet och förstånd/ och skal befalla tigh Jsrael/ at tu skalt hålla HERrans tins Gudz lagh.

13. Men tå warder tu lyckosam/ när tu håller tigh/ at tu giör efter the seder och rätter/ som HERren Mose budit hafwer til Jsrael: war tröst 3548/ och widh godt modh/ fruchta tigh intet/ och gif tigh intet.

14. Sij/ jagh hafwer i minom fattigdom 3550 förskaffat til HERrans huus/ hundrade tusend centener guld/ och tusende resor tusende centener silfwer; ther til koppar och jern vthan tahl: ty thet är fast mycket: hafwer jagh ock så bestält timber ock stenar/ thet kan tu ännu föröka.

15. Så hafwer tu många arbetare/ steenhuggare/ och timbermän til steen och trää/ och allahanda kloka på

allahanda werck;

16. På guld/ silfwer/ koppar/ och jern/ vthan tahl. Så statt nu vp/ och beställ thet; HERren skal wara medh tigh.

III. Befaller allom öfwerstom hielpa Salomo.

17. OCh David böd allom öfwerstom i Jsrael/ at the skulle hielpa hans son Salomo:

18. Är icke HERren edar Gudh medh eder? Och hafwer gifwit eder rolighet alt omkring? Ty han hafwer gifwit landsens inbyggiare vthi edra händer/ och landet är vndergifwit wordet för HERranom/ och för hans folck.

19. Så gifwer nu edor hierta och edra siälar til at sökia HERran edar Gudh; och står vp/ och bygger HERranom Gudi en helgedom/ at man må bära HERrans förbundz ark/ och the heliga Gudz kärillen in vthi huset/ som HERrans namne skal bygdt warda.

23. Capitel.

DAvid satte Salomo til Konung/ v. 1. Församlade alla Prester och Leviter öfwer 30 åhr til 38000. Af them förordnades 24000/ til at tiena i HERrans huus: 6000 til domare och ämbetsmän: 4000 dörawachtare/ och 4000 sångare/ v. 2. Och giorde en ordning ibland them/ för hwar slächt/ v. 6. The Gersoniter/ v. 7. The Kehatiter/ v. 12. The Merariter/ v. 22. Och at the vnge öfwer 20 åhr skulle tiena Prestomen i allahanda tienst; synnerlig til at lofsiunga HERranom hwar morgon och afton/ v. 26.

I. David sätter Salomo til Konung.

ALtså giorde David Salomo sin son til Konung öfwer Jsrael/ tå han gammal/ och af lefwande mätt war. 3551

II. Låter räkna Prester och Leviter.

2. OCh David församlade alla öfwerstar i Jsrael/ och Presterna och Leviterna;

3. At man skulle räkna Leviterna ifrå tretijo åhr 3561 och ther vthöfwer: och theras tahl war ifrå hufwud til hufwud/ thet starcke män woro/ otta och tretijo tusend.

4. Af hwilkom woro fyra och tiugu tusende 3562 som drefwo arbetet på HERrans huus: och sex tusend ämbetzmän och domare. 3552

5. Och fyra tusend dörawachtare; och fyra tusend lofsångare HERranom medh strängiaspel/ som jagh til lofsång giordt hade.

III. Giör een ordning ibland Leviterna.

6. OCh David giorde een ordning ibland Levi barn 3553/ nemliga/ ibland Gersom/ Kehat/ och Merari.

7. The Gersoniter woro Laedan/ och Simei. 3554

8. Laedans barn/ then förste Jehiel/ Setham/ och Joel/ the tre.

9. Men Simei barn woro/ Selomith/ Hasiel och Haran/ the tre. Thesse woro the ypperste ibland fäderna af Laedan.

10. Woro ock så thesse Simei barn/ Jahath/ Sina/ Jeus/ och Beria. Thesse fyra woro ock Simei barn.

11. Jahath war then förste/ Sisa then andre. Men Jeus och Beria hade icke mång barn: therföre wordo the räknade för ens faders huus.

The Kehatiter.

12. Kehats barn woro/ Amram/ Jizear/ Hebron/ och Vsiel/ the fyre.

Aaron och Mose.

13. Amrams barn woro/ Aaron och Mose 3555: men Aaron wardt afskild 3556/ så at han wardt helgad til thet alrahelgasta/ han och hans söner til ewig tijd/ til at rökia för HERranom/ och til at tiena och wälsigna i HERrans namn 3557 i ewig tijd. 3558

14. Och Mose then Gudz mansens barn wordo nämnde ibland the Leviters slächte.

15. Mose barn woro/ Gersom och Elieser. 3559

16. Gersoms barn/ then förste war Sebuel.

17. Eliesers barn/ then förste war Rehabia. Och Elieser hade inga annor barn; men Rehabia barn woro mycket flere.

18. Jizears barn woro/ Selomith then förste.

19. Hebrons barn 3560 woro/ Jeria then förste/ Amaria then andre/ Jahasiel then tredie/ och Jekameam then fierde.

20. Vsiels barn woro/ Micha then förste/ och Jissija then andre.

The Merariter.

21. Merari barn woro/ Maheli och Musi. Maheli barn woro/ Eleazar/ och Kis.

22. Men Eleazar blef död/ och hade inga söner/ vtan döttrar; och Kis barn theras bröder togo them.

23. Musi barn woro/ Maheli/ Eder och Jeremoth/ the tre.

24. Thetta äro Levi barn i theras fäders huus/ och the ypperste af fäderna/ som räknade wordo/ efter namnens tahl efter hufwuden/ hwilke giorde the syslor i ämbeten i HERrans huus/ ifrå tiugu åhr/ och ther vthöfwer.

25. Ty David sade: HERren Jsraels Gudh hafwer gifwit sino folcke roo/ och skal boo i Jerusalem til ewig tijd.

IV. The vnge Leviter skulle tiena Prestomen; lofsiunga hwar dagh/ och offra.

26. LEviterna behöfde ock icke bära tabernaklet/ medh all thes redskap efter theras ämbete:

27. Vtan efter Davidz yttersta ord/ wordo Levi barn räknade ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer:

28. At the skulle stå vnder Aarons barnas händer/ til at tiena i HERrans huus/ i gårdenom/ och til kistorna/ och til reningen/ och til allahanda helgedom/ och til alla ämbetens syslor i Gudz huus;

29. Och til skodobröd/ til semlomiöl/ til spijsoffer/ til osyrade kakor/ til pannor/ til halster/ och til all wigt

och mått:

30. Och til at stå om morgonen/ och tacka och lofwa HERran; om aftonen theslikes:

31. Och til at offra HERranom all bränneoffer på Sabbatherna/ nymånadom/ och högtidom/ efter talet och sättet/ altid för HERranom:

32. At the skulle taga wahra på wachtena widh witnesbyrdsens tabernakel/ och helgedomens; och Aarons barnas theras bröders/ til at tiena i HERrans huus.

24. Capitel.

GJordes ock ordning emellan Presterna/ Aarons söner: nemlig/ vnder Zadok togos sexton öfwerstar af Eleazars barn: men vnder Ahimelech togos otta öfwerstar af Jthamars barn/ v. 1. Och kastades lott them emellan/ at the skulle tiena til skiftes i helgedomen/ v. 5. The andre Levi barn blefwo ock sammaledes medh lott delade til theras tienst/ v. 20.

I. Giörs ordning för Presterna; och the delas i 24 skifte/ efter lott.

MEn Aarons barnas ordning war thenna: Aarons barn woro/ Nadab/ Abihu/ Eleazar och Jthamar.

2. Men Nadab och Abihu blefwo döde 3563 in för theras fader/ och hade inga barn: och Eleazar och Jthamar wordo Prester.

3. Och David skickade them altså/ Zadok af Eleazars barn/ och Ahimelech af Jthamars barn/ efter theras tahl och ämbete.

4. Och wordo Eleazars barn flere fundne til yppersta starcka män/ än Jthamars barn: och han skickade them altså; nemliga/ sexton vthaf Eleazars barn/ til öfwerstar ibland theras fäders huus; och otta af Jthamars barn ibland theras fäders huus.

5. Och han skifte them efter lott; therföre at både af Eleazars och Jthamars barn woro öfwerstar i helgedomenom/ och öfwerstar för Gudh.

6. Och skrifwaren Semaja Nethaneels son/ vthaf Leviterna/ beskref them för Konungenom/ och för öfwerstarna/ och för Zadok Prestenom/ och för Ahimelech AbJathars son/ och för öfwersta fäderna ibland Presterna och Leviterna: nemliga/ ett faders huus för Eleazar/ och thet andra för Jthamar.

7. Och förste lotten föll vppå Jojarib/ then andre vppå Jedaja;

8. Then tredie på Harim/ then fierde på Seorim;

9. Then femte på Malchija/ then siette på Mijamin;

10. Then siunde på Hakkoz/ then ottonde på Abia; 3564

11. Then nijonde på Jesua/ then tijonde på Sechania;

12. Then ellofte på EljaSib/ then tolfte på Jakim;

13. Then tretonde på Huppa/ then fiortonde på Jesebeab;

14. Then femtonde på Bilga/ then sextonde på Jmmer;

15. Then siutonde på Hesir/ then adertonde på Happizez;

16. Then nitonde på Petahja/ then tiugunde på Jeheskel;

17. Then förste och tiugunde på Jachin/ then andre och tiugunde på Gamul;

18. Then tredie och tiugunde på Delaja/ then fierde och tiugunde på Mahasia;

19. Thetta är ordningen efter theras ämbeter til at gå i HERrans huus/ efter theras sätt/ vnder theras fader Aaron/ såsom HERren Jsraels Gudh them budit hade.

II. The andre Leviterna skiftas ock medh lott.

20. MEn vthaf the andra Levi barn/ af Amrams barn war Subael. Af Subaels barn war Jehdeja.

21. Af Rehabia barn/ war then förste Jissija.

22. Men af the Jizeariter war Selomoth. Af Selomots barn/ war Jahath.

23. (Hebrons) 3565 barn woro/ Jeria then förste/ Amaria then andre/ Jahasiel then tredie/ Jekameam then fierde.

24. Vsiels barn woro/ Micha. Vthaf Micha barn/ war Samir.

25. Micha broder war Jissija. Vthaf Jissija barn war Sacharia.

26. Merari barn woro/ Maheli och Musi: hans son war Jaasia.

27. Merari barn/ af Jaasia hans son/ woro Soham/ Saccur/ och Jbri.

28. Men Maheli hade Eleazar/ och Eleazar hade inga söner.

29. Af Kis. Kis barn woro/ Jerahmeel.

30. Musi barn woro/ Maheli/ Eder/ och Jerimoth. Thetta äro the Leviters barn/ i theras fäders huus.

31. Och man kastade ock så för them lott bredo widh theras bröder Aarons barn/ in för Konung David/ och Zadok/ och Ahimelech/ och in för the öfwersta fäderna af Prestomen och Levitomen/ them minsta brodrenom så wäl som them öfwersta af fäderna.

25. Capitel.

WJdare afskilde ock David af the Propheters barn: Assaphs/ Hemans/ och Jeduthuns/ the som skulle prophetera medh harpor/ psaltare/ och cymbaler/ v. 1. Til 288 mästare vthi allahanda sång/ v. 6. Thesse skiftes medh lott vnder 24 öfwerstar/ hwilke hwar medh sine tolf/ sitt skifte skulle förestå sången/ v. 8.

I. The tre Propheters barn förordnas til sångmästare.

OCh David samt medh häärhöfwitzmännerna afskilde til ämbete af Assaphs barn/ Heman och Jeduthun 3568/ the Propheterna medh harpor/ psaltare och cymbaler: och the wordo talde til wercket/ efter sitt ämbete:

Assaphs.

2. Vthaf Assaphs barn Saccur/ Joseph/ Nethania/ Asarela/ Assaphs barn/ vnder Assaph/ som propheterade

3566 när Konungen.

Jeduthuns.

3. Af Jeduthun: Jeduthuns barn woro/ Gedalia/ Zeri/ Jesaja/ Hasabia/ Mattithia/ the sex/ vnder theras fader Jeduthun/ medh harpor/ hwilke propheterade til at tacka och lofwa HERran.

Hemans.

4. Af Heman: Hemans barn woro/ Bukkija/ Mattania/ Vsiel/ Sebuel/ Jerimoth/ Hanania/ Hanani/ Eliatha/ Giddalthi/ RomamthiEser/ Josbekasa/ Mallothi/ Hothir/ och Mahasioth:

5. Thesse woro alle Hemans barn Konungens Sijares i Gudz ordom/ til at vphöija hornet 3569: ty Gudh hade gifwit Heman fiorton söner/ och tre döttrar.

6. Thesse woro alle vnder theras fäder/ Assaph/ Jeduthun/ och Heman/ til at siunga i HERrans huus medh cymbaler/ psaltare och harpor/ efter ämbetet 3567 i Gudz huus när Konungen.

7. Och talet på them/ medh theras bröder som i HERrans sång lärde woro/ allesammans mästare twhundrat otta och ottatijo.

II. The delas ock medh lott i 24 skifte.

8. OCh the kastade lott öfwer theras ämbete/ them minsta såsom them första/ mästarenom såsom lärjunganom.

9. Och then förste lotten föll på Joseph vnder Assaph: then andre på Gedalia/ medh hans bröder och söner/ the woro tolf:

10. Then tredie på Saccur/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

11. Then fierde på Jizri/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

12. Then femte på Nethania/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

13. Then siette på Bukkija/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

14. Then siunde på Jesarela/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

15. Then ottonde på Jesaja/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

16. Then nijonde på Mattania/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

17. Then tijonde på Simei/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

18. Then ellofte på Asareel/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

19. Then tolfte på Hasabia/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

20. Then tretonde på Subael/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

21. Then fiortonde på Mattithia/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

22. Then femtonde på Jeremoth/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

23. Then sextonde på Hanania/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

24. Then siutonde på Josbekasa/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

25. Then adertonde på Hanani/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

26. Then nitonde på Mallothi/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

27. Then tiugunde på Elijatha/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

28. Then förste och tiugunde på Hothir/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

29. Then andre och tiugunde på Giddalthi/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

30. Then tredie och tiugunde på Mahasioth/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf:

31. Then fierde och tiugunde på RomamthiEser/ medh hans söner och bröder/ the woro tolf.

26. Capitel.

BLefwo theslikes nämnde til dörawachtare af the Korhiter och Merari barn/ v. 1. Och kastades lott them emellan/ hwilke widh hwar dören wachta skulle/ östra/ norra/ södra/ och wästra/ v. 12. Ahia medh sina stalbröder blef satt öfwer HERrans huus håfwor/ och thet som af Samuel/ Saul/ och David/ rc. helgat war/ v. 20. En deel blefwo förordnade til domare och befalningsmän på thesso sidona Jordan; en deel på hinsidon/ öfwer alla Gudz och Konungens saker/ v. 29.

I. Dörawachtare til HERrans huus.

OM dörawachtarenars ordning: vthaf the Korhiter war Meselemia Kore son/ af Assaphs barnom.

2. Meselemia barn woro thesse: then förstfödde Sacharia/ then andre Jediael/ then tredie Sebadia/ then fierde Jathniel/

3. Then femte Elam/ then siette Johanan/ then siunde Eljoenai.

4. Men ObedEdoms barn woro thesse: then förstfödde Semaja/ then andre Josabad/ then tredie Joah/ then fierde Sacar/ then femte Nethaneel/

5. Then siette Ammiel/ then siunde Jsaschar/ then ottonde Peulthai: ty Gudh hade wälsignat honom.

6. Och hans sone Semaja wordo ock söner födde/ som i theras fäders huus regerade: ty the woro starcke hieltar.

7. Så woro nu Semaja barn/ Othni/ Rephael/ Obed/ och Elsabad/ hwilkens bröder mächtige män woro/ Elihu och Semachia.

8. Thesse wore alle vthaf ObedEdoms barn: the medh theras barn och bröder/ mächtige män/ skickelige til ämbete/ twå och sextijo af ObedEdom.

9. Meselemia hade barn och bröder/ mächtige män/ aderton.

10. Men Hosa vthaf Merari barnom hade barn; then ypperste Simri: ty then förstfödde war icke til/ therföre satte hans fader honom främst;

11. Then andre Hilkia/ then tredie Tebalia/ then fierde Sacharia: all Hosa barn och bröder woro treton.

II. Ordning hwilke widh hwar dör wachta skulle.

12. THetta är dörawachtarenars ordning/ ibland höfdingarna i ämbetet medh theras bröder/ til at tiena i HERrans huus.

13. Och lotten wardt kastad them litzla så wäl som them stora/ i theras fäders huus til hwarjo dörena.

14. Then lotten öster vth/ föll på Selemia: men hans sone Sacharia/ hwilken en klook och rådig man war/ kastade man lotten/ och honom föll norr vth:

15. Men ObedEdom söder vth/ och hans sönom widh huset Asuppim.

16. Och Suppim och Hosa/ wäster vth widh dörena Sallecheth/ på bränneoffers wägenom/ ther wachterna widh hwar andra stå.

17. Öster vth woro sex af Leviterna; norr vth fyra om dagen; söder vth fyra om dagen: men widh Asuppim ju twå och twå.

18. Widh Parbar wäster vth/ fyra på wägenom/ och twå widh Parbar.

19. Thetta är dörawachtarenars ordning ibland the Korhiters barn/ och Merari barn.

III. Hwilke som sättes öfwer håfworna i HERrans huus.

20. VThaf Leviterna war Ahija öfwer håfworna i Gudz huus; och öfwer the håfwor som helgada wordo.

21. Af Laedans barn/ the Gersoniters barn: af Laedan woro höfdingar ibland fäderna/ nemliga/ the Jehieliter.

22. The Jehieliters barn woro/ Setham och hans broder Joel/ öfwer HERrans huus håfwor.

23. Vthaf the Amramiter/ Jizeariter/ Hebroniter/ och Asieliter;

24. War Sebuel Gersoms son/ Mose sons/ en Förste öfwer håfworna.

25. Men hans broder Elieser hade en son Rehabia: hans son war Jesaja: hans son war Joram: hans son war Sichri: hans son war Selomith.

26. Then samme Selomith och hans bröder/ woro öfwer alla the helgada tings håfwor/ hwilka Konung David helgade/ och the öfwerste fäderna ibland the öfwersta öfwer tusende och öfwer hundrade/ och the öfwerste i härenom.

27. Vthaf strijd och roof hade the helgat thet 3570/ til at förbättra HERrans huus.

28. Theslikes alt thet Samuel sijaren/ och Saul Kis son/ och Abner Ner son/ och Joab Zeru Ja son helgat hade/ alt thet helgada/ war vnder Selomiths hand/ och hans bröders.

IV. Hwilke sattes til domare och befalningsmän.

29. VThaf the Jizeariter/ war Chenanja medh sina söner til the werck vthan til öfwer Jsrael/ befalningsmän och domare 3571.

30. Vthaf the Hebroniter/ war Hasabia och hans bröder/ mächtige män/ tusende och siuhundrade öfwer Jsraels ämbete/ på thesse sidona Jordan wäster vth/ til allahanda HERrans syslo/ och til at tiena Konungenom.

31. War ock ibland the Hebroniter Jeria/ then ypperste ibland the Hebroniter/ af fäderna i hans ätt. Thet wordo ock af them sökte och fundne vthi fyratijonde åhrena af Davidz rike/ mächtige män/ i Jaaser i Gilead:

32. Och theras bröder mächtige män/ tw tusend och siuhundrat öfwerste fäder: och David satte them öfwer the Rubeniter/ Gadditer/ och öfwer then halfwa slächtena Manasse/ til all Gudz och Konungens ärende.

27. Capitel.

KOnung David hade tolf häärhöfwitzmän/ som wachtade på honom til skiftes hwar sin månad: hwar medh 24000 man/ v. 1. Hade ock hwar slächt sin Första eller öfwersta/ v. 16. Men öfwer Konungens ägor eller håfwor wore särdeles öfwerstar som them förestodo/ v. 25. Och theslikes särdeles rådgifware/ v. 32.

I. Konung Davidz häärhöfwitzmän/ som wachtade på honom hwar sin månad.

MEn Jsraels barn efter sitt tahl woro höfdingar öfwer fäderna/ och öfwer tusende och öfwer hundrade; och ämbetzmän som på Konungen wachtade/ efter theras ordning/ til at draga til och frå/ hwar i sin månad/ i hwar månad om åhret: hwart skiftet hade fyra och tiugutusend.

2. Öfwer första skiftet i första månadenom/ war Jasabeam Sabdiel son; och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

3. Men af Perez barnom/ war then öfwerste öfwer alla höfwitzmännerna i härarna i första månadenom.

4. Öfwer thet skiftet i then andra månaden/ war Dodai 3572 then Ahohiten; och Mikloth war Förste öfwer hans skifte: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

5. Then tredie häärhöfwitzmannen i tredie månadenom/ then öfwerste war Benaja Jojada Prestens son: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

6. Thenne är Benaja 3573 then hielten ibland tretijo/ och öfwer tretijo: och hans skifte war vnder hans son Ammisabad.

7. Then fierde i fierde månadenom/ war Asahel 3574/ Joabs broder/ och efter honom Sebadia hans son: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

8. Then femte i femte månadenom/ war Samhuth then Jisrahiten: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

9. Then siette i siette månadenom/ war Jra Jkkes then Thekoitens son: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

10. Then siunde i siunde månadenom/ war Helez then Peloniten/ af Ephraims barn: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

11. Then ottonde i ottonde månadenom/ war Sibbechai then Husathiten/ af the Sarhiter: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

12. Then nijonde i nijonde månadenom/ war Abieser then Anthothiten/ af Jemini barn: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

13. Then tijonde i tijonde månadenom/ war Maharai then Netophathiten/ af the Serahiter: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

14. Then ellofte i ellofte månadenom/ war Benaja then Pigathoniten/ af Ephraims barn: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

15. Then tolfte i tolfte månadenom/ war Heldai then Netophathiten/ af Athniel: och i hans skifte woro fyra och tiugutusend.

II. The 12 Jsraels slächters öfwerstar.

16. ÖFwer Jsraels slächter woro thesse: för the Rubeniter war Förste/ Elieser Sichri son: för the Simeoniter war Sephatia Maacha son:

17. För the Leviter/ war Hasabia Kemuel son: för the Aaroniter/ war Zadok:

18. För Juda/ war Elihu af Davidz bröder: för Jsaschar/ war Omri Michael son:

19. För Sebulon/ war Jismaja Obadja son: för Naphthali/ war Jerimoth Asriel son:

20. För Ephraims barn/ war Hosea Asasia son: för then halfwa slächtene Manasse/ war Joel Phedaja son:

21. För then halfwa slächtene Manasse i Gilead/ war Jiddo Sacharia son: för BenJamin/ war Jaasiel Abner son:

22. För Dan/ war Asarel Jeroham son. Thetta äro the Förstar för Jsraels slächter.

23. Men David tog intet tahl af them som woro tiugu åhra 3575 och ther förnedan: ty HERren hade sagt/ at han skulle föröka Jsrael såsom stiernorna på himmelen. 3576

24. Men Joab ZeruJa son hade begynt räkna/ och lychtade thet icke 3577: ty en wrede 3578 kom förthenskul öfwer Jsrael/ therföre kom thet talet icke vthi Konung Davidz Chrönico.

III. Öfwerstar för Konung Davidz ägor.

25. ÖFwer Konungens håfwor/ war Asmaveth Adiel son: och öfwer the håfwor på landena/ i städer/ byar/ och slott/ war Jonathan Vsia son.

26. Öfwer åkermännerna til landzbruket/ war Esri Chelub son.

27. Öfwer wijngårdarna/ war Simei then Ramathiten: öfwer wijnkällarena och wijnet/ war Sabdi then Siphmiten.

28. Öfwer oljogårdarna och mulbärträ i markene/ war BaalHanan then Gederiten: öfwer oljona/ war Joas.

29. Öfwer then boskap som i beet war i Saron/ war Sithrai then Saroniten: men öfwer then boskap i dalomen/ war Saphat Adlai son.

30. Öfwer Camelarna/ war Obil then Jsmaeliten: öfwer åsnarna war Jehdeja then Meronothiten.

31. Öfwer fåren war Jasis then Hagariten. Thesse woro alle öfwerstar öfwer Konung Davidz ägodelar.

IV. Konung Davidz rådgifware.

32. MEn Jonathan Davidz faderbroder war rådgifware/ hoffmästare/ och canceler: Jehiel Hachmoni son war när Konungens barnom.

33. Achithophel war ock Konungens rådgifware: Husai then Arachiten war Konungens wän.

34. Efter Achithopel war Jojada Benaja son/ och Ab Jathar: men Joab war Konungens häärhöfwitzman.

28. Capitel.

OCh David samlade alla öfwerstar och förnemliga män i Jsrael/ v. 1. Förtälde them huru HERren hade vthwaldt honom til Konung/ och han hade i sinnet byggia HERranom ett huus: men HERren wille icke/ vtan at hans son thet giöra skulle/ v. 2. Förmante them til at wandra i HERrans budh/ v. 8. Och theslikes Salomo til at tiena HERran af alt hierta/ och byggia honom thetta huset/ v. 9. Sedan gaf han honom een eftersyn til hela byggningen/ v. 11. Ther til guld och silfwer til all tygh som giöras skulle/ v. 15. Och låfwade honom HERrans hielp och bistånd/ v. 20.

I David förtäljer Jsrael/ huru han hade welat byggia HERranom ett huus.

OCh David församlade til Jerusalem alla Jsraels öfwerstar/ nemliga/ Förstarna för slächterna; Förstarna för skiften/ som på Konungen wachtade; Förstarna öfwer tusende/ och öfwer hundrade; Förstarna öfwer Konungens och hans söners ägodelar och boskap/ medh kamererare/ krigsmän/ och alla mächtiga män.

2. Och Konung David stod vp på sina fötter/ och sade: Hörer här til/ mine bröder/ och mitt folck: Jagh hafwer tagit migh före at byggia ett huus/ ther HERrans förbundz ark vthi hwilas skulle/ och en fotapall til wår Gudz fötter/ och hade redt migh til at byggia: 3579

3. Men Gudh lät säija migh: Tu skalt icke byggia mino namne huus; förty/ tu äst en krijgsman/ och hafwer blodh vthgutit. 3580 3588

4. Nu hafwer HERren Jsraels Gudh vthwaldt migh vthu hela mins faders huus/ at jagh skulle wara Konung öfwer Jsrael til ewig tijd: ty han hafwer vthwaldt Juda til ett Förstadöme 3581; och i Juda huse mins faders huus; och ibland mins faders barn hafwer han haft ynnest til migh 3582/ så at han giorde migh til Konung öfwer hela Jsrael:

5. Och ibland alla mina söner; ty HERren hafwer gifwit migh många söner; hafwer han vthwaldt min son Salomo 3583/ at han sittia skal på HERrans rikes stool öfwer Jsrael:

6. Och hafwer sagt til migh: Tin son Salomo skal byggia mitt huus och gårdar; ty jagh hafwer vthwaldt migh honom til son/ och jagh skal wara hans fader:

7. Och skal stadfästa hans rike i ewig tijd/ om han håller vppå at giöra efter min budh och rätter/ såsom i thenna dagh tilgår.

II. Förmanar Jsrael och Salomo til at tiena HERran.

8. NU in för hela Jsrael HERrans menighet/ och för wår Gudz öron/ så håller och söker all HERrans edars Gudz budh: på thet J mågen besittia thetta goda landet/ och ärfwa thet til edor barn efter eder til ewig tijd.

9. Och tu/ min son Salomo/ kän tins faders Gudh/ och tiena honom af alt hierta/ och af een wälwiljog siäl: ty HERren ransakar all hierta 3584**/ och förstår alla tanckars vpsåt: om tu söker honom/ så finner tu honom** 3585**; om tu öfwergifwer honom/ så förkastar han tigh til ewig tijd.**

10. Så see nu til/ ty HERren hafwer vthwaldt tigh/ at tu skalt byggia honom ett huus til helgedom: war tröst/ och giör så.

III. Gifwer Salomo eftersyn; samt guld och silfwer til huset.

11. OCh David gaf sinom son Salomo een eftersyn til förhuset/ och til sitt huus/ och til maken/ och til salen/ och til kamrar innan til/ och til nådastolens huus;

12. Ther til een eftersyn til alt thet i hans sinne war/ nemliga/ til gården åth HERrans huus/ och til all maken omkring/ til håfworna i Gudz huus/ och the helgada tings håfwor;

13. Til Presternas och Leviternas skifte/ och til alla syslor i ämbeten vthi HERrans huus/ och til alla tienstenes käril i HERrans huus.

14. Guld efter guldz wigt/ til allahanda tygh i hwart ämbetet/ och allahanda silftyg/ efter wigt/ til allahanda redskap i hwart ämbetet:

15. Och wigt til gyldene liusastakar/ och gyldene lampor/ hwarjom liusastaka och hans lampor sina wigt: sammalunda ock til silfliusastakar gaf han wigt/ til liusastaka och hans lampor/ efter hwars liusastakans ämbete.

16. Gaf han theslikes guld til skådobrödz borden/ til hwart bordet sina wigt: sammalunda ock silfwer til silfborden;

17. Och klart guld til gafflar/ becken och kannor: och til gyldene skålar/ hwar skål sina wigt; och til silfskålar/ hwar skål sina wigt:

18. Och til rökaltaret sina wigt/ thet alraklaresta guld; och een eftersyn til wagnen för the gyldene Cherubim 3586/ så at the vthräckte sigh/ och öfwertäckte HERrans förbundz ark.

19. Altsammans/ sade han/ **är migh gifwit/ beskrifwit** 3589**/ af HERrans hand/ som migh vnderwiste all eftersynenes werck.**

IV. Låfwar Salomo HERrans hielp och bistånd.

20. OCh David sade til sin son Salomo: War tröst 3587 och frimodig/ och giör så; fruchta tigh intet/ och war icke förskräckt: HERren Gudh/ min Gudh/ skal wara medh tigh/ och skal icke draga sina hand ifrå tigh/ eller förlåta tigh/ alt in til tu all werck til ämbeten i HERrans huus fulkomnat hafwer.

21. Sij/ Presternas och Leviternas ordning til all ämbeten i Gudz huus/ äro medh tigh i all ärende/ och äro wiljoge och förståndige til all ämbeten; ther til Förstarna och alt folcket i alla tina handlingar.

29. Capitel.

DAvid förtälde folcket widare/ hwad förrådh han hade samkat til byggningen/ guld/ silfwer/ koppar/ jern/ och ädlastenar/ v. 1. Och påminte öfwerstarna/ at the ock skulle gifwa ther til: och the giorde så/ v. 5. Tå war David gladh; tackade HERran för alla sina gåfwor/ och bad at han wille altid gifwa them sådant hierta til at fruchta och ähra honom/ v. 9. Och hela menigheten lofwade HERran/ v. 20. Andra dagen offrade the ett anseenligit offer; åto/ drucko/ och woro glade för HERranom/ v. 21. Altså wardt Salomo Konung/ v. 23. Och David blef död/ tå han 40 åhr regerat hade/ v. 26.

I. David förtäljer hwad förrådh han hade til byggningen.

OCh Konung David sade til hela menigheten: Gudh hafwer vthwaldt Salomo/ en af mina söner/ then ännu vng och spädh är: men wercket är stort; ty thet är icke ens menniskios boning/ vtan HERrans Gudz.

2. Men jagh hafwer vthaf alla mina krafter beredt til Gudz huus/ guld til gyldene/ silfwer til silfwers/ koppar til koppars/ jern til jerns/ träå til trääs redskap; onichstenar/ infattade rubiner/ och språklotta stenar/ och allahanda ädlastenar/ och marmorsteen ganska mycket.

3. Ther vthöfwer/ af ynnest til min Gudz huus/ hafwer jagh thet mitt egit är/ guld och silfwer;

4. Trytusend centener guld af Ophir/ och siutusend centener klart silfwer/ thet gifwer jagh til Gudz helga huus/ vthöfwer alt thet jagh förskickat hafwer til at öfwerdraga wäggiarna i husen.

5. Så at af guld blifwer thet af guld wara skal/ och af silfwer thet af silfwer wara skal/ och til allahanda werck igenom mästarenas hand. Och ho är nu i dagh friwiljog til at fylla sina hand HERranom?

II. Berättas hwad Förstarna gåfwo ther til.

6. TÅ woro Förstarna 3590 för fäderna/ Förstarna för Jsraels slächter/ Förstarna öfwer tusend och öfwer hundrat/ och Förstarna öfwer Konungs ärenden/ friwiljoge;

7. Och gåfwo til ämbeten i Gudz huus/ femtusend centener guld/ och tijotusend gylden/ och tijotusend centener silfwer/ adertontusend centener koppar/ och hundrade tusend centener jern.

8. Och när hwilkom stenar fundne wordo/ them gåfwo the til håfwor vthi HERrans huus/ vnder Jehiels hand then Gersonitens. 3591

III. David giör en härlig tacksäijelse och böön til Gudh.

9. OCh folcket war gladt/ at the så friwiljoge woro: ty the gåfwo HERranom af allo hierta friwiljoge: och Konung David frögdade sigh theslikes högliga;

10. Och lofwade HERran/ och sade in för hela menighetene: Lofwad ware tu/ HERre Jsraels wår faders Gudh/ ifrån ewighet til ewighet.

11. Tigh/ HERre/ tilhörer majestät och macht/ härlighet/ seger ock tack: ty alt thet i himmelen och på jordene är/ thet är titt; titt/ HERre/ är riket 3592/ och tu äst vphögd öfwer all ting til en öfwersta.

12. Tine äro rikedomar och härlighet för tigh/ tu råder öfwer all ting; i tine hand står kraft och macht/ i tine hand står thet at giöra hwar och en stoor och starck.

13. Nu/ wår Gudh/ wij tacke tigh/ och prise tins härlighets namn:

14. Ty hwad är jagh? Hwad är mitt folck? At wij skulle åstad komma kraft til at gifwa friwiljeliga såsom nu tilgår? Ty af tigh är thet alt kommet/ och af tine hand hafwe wij thet gifwit tigh.

15. Förty wij äre främlingar och vthländningar 3593 **för tigh/ såsom alle wåre fäder: wårt lefwande på jordene är såsom en skugge/ och dwäls intet.** 3594

16. HERre wår Gudh/ all thenna hopen som wij tilskickat hafwe til at byggia tino helgo namne ett huus/ är kommen ifrå tine hand; och titt är thet alt.

17. Jagh weet min Gudh/ at tu pröfwar hiertat 3595**/ och enfållighet är tigh täck:** therföre hafwer jagh alt thetta vthaf enfålligo hierta friwiljeliga gifwit: och hafwer nu sedt medh glädie titt folck som här förhandene är/ at thet hafwer friwiljeliga gifwit tigh.

18. HERre wåra fäders Abrahams/ Jsaacs/ och Jsraels Gudh/ bewara ewinnerliga sådana hogh och sinne i tins folcks hierta/ och skicka theras hierta til tigh.

19. Och minom son Salomo gif ett rättsinnigt hierta/ at han håller tin budh/ witnesbyrd/ och rätter/ at han thet alt giör/ och bygger thenna boning/ som jagh skickat hafwer.

20. Och David sade til hela menighetena: Lofwer HERran edar Gudh. Och hela menigheten lofwade HERran theras fäders Gudh/ och bugade sigh/ och tilbådo HERran och Konungen. 3599

IV. Folcket offrar; äter/ dricker/ och är gladt för HERranom.

21. OCh the offrade HERranom offer: och then andra morgonen offrade the HERranom bränneoffer/ tusende stutar/ tusende wädrar/ tusende lamb/ medh theras drickoffer/ och offrade all hopen i hela Jsrael:

V. Salomo blifwer Konung.

22. OCh åto och drucko then samma dagen för HERranom medh stora glädie/ och giorde annan gången 3600 Salomo Davidz son til Konung/ och smorde honom HERranom til en Första/ och Zadok til Prest.

23. Altså satt Salomo på HERrans stool en Konung i sins faders Davidz stadh 3596/ och wardt lyckosam/ och all Jsrael war honom hörsam.

24. Och alle öfwerstar och wäldige/ theslikes all Konung Davidz barn gåfwo sigh vnder Konung Salomo.

25. Och HERren giorde Salomo ju större och större för hela Jsrael/ och gaf honom ett härligit rike/ at ingen för honom sådant öfwer Jsrael haft hade. 3597

VI. David döör.

26. SÅ war nu David Jsai son Konung öfwer hela Jsrael.

27. Men tiden som han öfwer Jsrael Konung war/ war fyratijo åhr. J Hebron regerade han siu åhr/ och i Jerusalem try och tretijo åhr; 3598

28. Och blef död i godom ålder/ mätt af lefwande/ rikedomar och åhro: och hans son Salomo wardt Konung i hans stadh.

29. Men Konung Davidz gierningar/ både the första och the sidsta/ sij/ the äro skrifna ibland Samuels then Sijarens gierningar/ och ibland then Prophetens Nathans gierningar/ och ibland Gadz then Sijarens gierningar;

30. Medh alt hans rike/ wälde och tijd/ som vnder honom förlupen är/ både öfwer Jsrael och all rike i landen.

Ände på första boken af Chrönicon.

SECUNDUS CHRONICORUM.

Then

Andra Boken af Chrönicon/

Vthi thenna book beskrifwes widare/ the efterföljande Juda Konungar/ vthaf Konung Davidz barn och efterkommande/ in til thet Babyloniska fängelset: somlige frome och gudhfruchtige/ hwilka Gudh hafwer synnerliga wälsignat och hulpit; somlige onde och ogudachtige/ hwilka HERren Gudh ock ther efter straffat/ och them hemsökt hafwer; Nemliga:

Juda Konungar. 3. Salomo.

FÖrst; Konung Salomo: huruledes han strax i begynnelsen hafwer sökt HERran/ och begärat af honom wijsdom och förstånd til at förestå sitt Konungsliga ämbete; thet ock HERren honom gaf. Sedan/ at han hafwer bestält wercke/ och bygdt HERranom thet skiöna templet i Jerusalem; låtit giöra ther til mång

kostelig tygh; låtit ther införa HERrans förbundz ark medh thes tabernakel; tackat/ bedit/ och offrat HERranom; och således wigdt templet honom til en helgedom ewärdeliga. Therföre ock HERren Gudh hafwer låtit honom wara lyckosam i sitt företagande/ at han är kommen til större härlighet/ macht/ och rikedomar/ än någon Konung för eller efter honom/ cap. 1. 2. rc. alt in til thet 10.

4. Rehabeam. 5. Abia. 6. Asa. 7. Josaphat. 8. Joram. 9. Ahasia. 10. Joas. 11. Amasia. 12. Vsia. 13. Jotham. 14. Ahas. 15. Hiskia. 16. Manasse. 17. Amon. 18. Josia. 19. Joahas. 20. Jojakim. 21. Jojachin. 22. Zedekia.

Sedan hans son Rehabeam; at han war oförståndig och ogudachtig: therföre föllo honom the 10 Jsraels slächter ifrån/ och walde sigh en annan Konung. Han wille wäl twinga them vnder sigh igen; men HERren tilstadde thet intet: vtan lät Sisak Konungen i Egypten komma emot honom/ och skiöflade Juda städer/ och giorde them stoor skada/ cap. 10. 11. 12. At Abia hans son war icke heller medh the rättsinniga: doch medan han icke aldeles förlade then rätta Gudztiensten/ halp HERren honom moot then ogudachtiga Jerobeam Jsraels Konung i sin tijd/ cap. 13. Efter honom kom then gudhfruchtige Asa: han vprättade then rätta Gudztiensten igen/ och HERren gaf honom en härlig seger emot the Ethioper; lät honom länge och lyckosamliga regera. Doch förssåg han sigh at han sökte hielp hoos Konungen i Assyrien moot Baesa Jsraels Konung/ och sökte icke HERran i sin siukdom/ vtan läkiare/ cap. 14. 15. 16. Hans son Josaphat war ock gudhfruchtig/ och bestälte at folcket blef vnderwist i HERrans lagh: therföre wälsignade HERren honom/ at han wardt mächtig emot sina fiendar. Doch förssåg han sigh ther vthi/ at han befryndade sigh medh then ogudachtiga Achab/ och drog medh honom moot the Syrer: men efter han hade skickat sitt hierta til at sökia HERran/ öfwersåg han thet; wälsignade honom/ och i synnerhet gaf honom en märckelig seger emot the Moabiter och Ammoniter/ som medh een ganska stoor macht kommo emot honom/ cap. 17. 18. 19. 20. Sedan woro twå ogudachtige Konungar hwar efter annan/ Joram och Ahasia/ hwilke icke länge och medh fögo fromma regerade/ cap. 21. 22. Ther efter kom Joas: han regerade wäl/ så länge Presten Jojada lefde: sedan föll han af/ drap Jojada son Sacharia/ som förmante honom til bättring: och gick sedan alt illa för honom/ til thes han blef dräpen af sina tienare/ cap. 23. 24. Hans son Amasia syntes wara rättsinnig i begynnelsen: men tå Gudh hade gifwit honom lycko moot sina fiendar the Edomeer/ föll han vthi afguderij; blef sedan fången af Jsraels Konung/ och omsider dräpen af sina tienare/ cap. 25. Vsia giorde åter thet godt war; och Gudh vphögde honom/ til thes han wardt ganska mächtig; tå förgrep han sigh/ och trädde in i Prestakallet; therföre blef han slagen medh spitelsko in til sin dödh/ cap. 26. Hans son Jotham war ock from och lyckosalig så länge han lefde/ cap. 27. Men efter honom kom Ahas/ och giorde thet ondt war öfwer alla them som för honom woro: therföre gick honom och hans rike illa hela hans tijd/ cap. 28. Ahas son Hiskia war åter en ganska gudhfruchtig Konung: han tog bort alt afguderij; vprättade then rena Gudztiensten medh högsta flijt; förmante folcket til bättring/ och at the skulle gifwa Prestomen/ och til Gudztiensten hwad them borde/ efter HERrans lagh. Moot honom kom wäl Sanherib Konungen i Assur: men HERren lät sin Ängel forgiöra hans macht/ at han måste draga medh skammen heem igen/ cap. 29. 30. 31. 32. Hans son Manasse/ war åter öfwer alla ogudachtig/ til thes han blef fången förd til Babel; ther giorde han bättring; bad HERran; kom heem igen/ och bortlade sitt förra afguderij/ cap. 33. Hans son Amon efterfölgde sin fader vthi allahanda synder: men icke til at giöra bättring; therföre blef hans tijd stackot/ samma cap. Efter honom kom Josia/ en rättsinnig Konung: han lät bota HERrans huus; fan HERrans lagbok; lät läsa henne för folcket/ och förnyade förbundet medh HERranom. Omsider drog han vthi ett onödigt krijg moot Pharao Necho Konungen i Egypten; blef skuten/ och förder til Jerusalem/ cap. 34. 35. Ther efter kommo fyre ogudachtige Konungar hwar efter annan: Joahas/ han blef fången af Konungen i Egypten: Jojakim/ han blef fången af Nebucad Nezar i Babel. Sammaledes Jojachin/ och senast Zedekia/ hwilke alle förökade skulden/ och intet bättrade sigh; eij heller folcket/ tå HERren lät förmana them genom sina Propheter/ til thes HERren lät the Chaldeer komma; förstöra Jerusalems stadh och templet/ och föra them fångna til Babel/ ther the måste wara i 70 åhr/ in til HERren vpwäckte Konung Cores i Persien; han gaf them lösa/ och lät them fara heem igen/ cap. 36.

1. Capitel.

TÅ Salomo war Konung worden/ blef han stärckt af HERranom i sitt rike/ v. 1. Tog hela Jsrael medh sigh/ och gick til Gibeon; ty ther war HERrans tabernakel; och offrade ther HERranom tusende bränneoffer/ v. 2. Så vppenbarade sigh HERren honom/ och böd at han skulle begära något af sigh: Salomo beddes wijsdom/ v. 7. Thet behagade HERranom/ och han låfwade honom then; och ther til rikedom och macht öfwer alla the Konungar som för honom warit hade/ v. 11. Och thet skedde så: ty han blef ganska mächtig och rijk/ at guld och silfwer i hans tijd wardt mycket som stenar i Jerusalem/ v. 14.

I. Salomo stärckes i sitt rike/ och offrar widh taberna klet i Gibeon

OCh Salomo Davidz son wardt i sitt rike förstärckt/ och HERren hans Gudh war medh honom/ och giorde honom ju större och större. 3601

2. Och Salomo talade medh hela Jsrael; medh the öfwerstar öfwer tusend/ och hundrade/ medh domare och alla Förstar i Jsrael/ medh the öfwersta fäder;

3. At the skulle gå/ Salomo och hela menigheten medh honom bort til then högden som i Gibeon war 3602: ty ther war Gudz witnesbyrdz tabernakel 3603/ som Mose HERrans tienare giordt hade i öknene. 3604

4. Ty Gudz ark hade David vpfördt ifrå Kiriath Jearim/ tijt han för honom tilredt hade: förty/ han hade honom vpslagit ett tabernakel i Jerusalem. 3605

5. Men thet kopparaltaret 3606 som Bezaleel Vri son Hur sons giordt hade/ war ther för HERrans tabernakel: och Salomo och menigheten plägade sökia thet.

6. Och Salomo offrade för HERranom på kopparaltaret/ som ther för dörene af witnesbyrdsens tabernakel stod/ tusende bränneoffer.

II. Beder/ och bekommer wijsdom af HERranom.

7. J Samma nattene syntes Gudh Salomo/ och sade til honom: Bed/ hwad skal jagh gifwa tigh 3607?

8. Och Salomo sade til Gudh: Tu hafwer giordt stora barmhertighet medh minom fader David/ och hafwer giordt migh til Konung i hans stadh. 3608

9. Så lät nu HERre Gudh/ tin ord warda san til min fader David: ty tu hafwer giordt migh til Konung öfwer ett folck 3609/ thet så mycket är som stofftet på jordene.

10. Så gif migh nu wijshet och förstånd/ at jagh för thetta folcket må gå vth och in: ty ho förmår döma thetta titt myckla folck 3610?

11. Tå sade Gudh til Salomo: Efter tu hafwer thetta i sinnet/ och hafwer icke bedit om rikedomar/ eller ägodelar/ eller om härlighet/ eller om tina fiendars siälar/ eller om långt lijf; vtan hafwer bedit om wijsdom och förstånd/ at tu må döma mitt folck/ ther jagh tigh en Konung öfwer giordt hafwer: 3611

12. Så ware tigh wijsdom och förstånd 3612 gifwit: ther til wil jagh ock gifwa tigh rikedomar/ ägodelar/ och härlighet/ så at tin like ibland Konungarna för tigh icke warit hafwer/ eij heller warda skal efter tigh. 3613

13. Altså kom Salomo ifrå högdene som i Gibeon war til Jerusalem/ ifrå witnesbyrdsens tabernakel/ och regerade öfwer Jsrael.

III. Hans macht och rikedomar beskrifwas.

14. OCh Salomo församlade sigh wagnar och resenärar/ så at han åstadkom tusende och fyrahundrada wagnar/ och tolf tusend resenärar 3614/ och lät them vthi wagnsstäderna/ och när Konungenom i Jerusalem.

15. Och Konungen giorde at silfwer och guld war i Jerusalem så mycket som stenar; och cedreträ så mycket som mulbärträ i dalarna. 3615

16. Och man förde Salomo hästar vthur Egypten/ och allahanda wahror: och Konungens köpmän köpte samma wahror: 3616

17. Och förde them vthur Egypten/ hwar wagn för sexhundrat silfpenningar/ och hwar häst för hundrade och femtijo: altså förde man them ock til alla the Hetheers Konungar/ och til the Konungar i Syrien/ genom theras hand.

2. Capitel.

SAlomo satte sigh före at byggia HERranom ett tempel/ och afräknade ther til 150000 arbetesmän/ medh 3600 befalningsmän öfwer them/ v. 1. Sedan begärade han af Hyram Konungen i Tyro/ at han skulle sända honom allahanda wercke/ och en kånstig mästare på allahanda arbete ther til/ v. 3. Och Hyram giorde så/ v. 11. Thet arbetesfolck/ som Salomo ther til ärnade/ war alt af the främlingar i Jsrael/ v. 17.

I. Salomo sättor sigh före at byggia templet.

OCh Salomo satte sigh före at byggia HERrans namne ett huus/ och ett sins rikes huus;

2. Och afräknade siutijotusend män til bördor/ och ottatijotusend timbermän vppå berget/ och trytusend och sexhundrat befalningsmän öfwer them. 3617

II. Begärar wercke/ och en mästare af Konung Hyram.

3. OCh Salomo sände til Hyram Konungen i Tyro/ och lät säija honom 3618: Såsom tu medh minom fader David giorde/ och sände honom cedreträ/ at han skulle byggia sigh ett huus/ ther han vthi boo skulle.

4. Sij/ jagh wil byggia HERrans mins Gudz namne ett huus/ at honom må helgat warda/ til at rökia godh rökwerck för honom/ och til altid bereda skodobröd/ och bränneoffer om morgon och afton/ på Sabbather/ och nymånader 3619/ och på HERrans wår Gudz högtider; til ewig tijd för Jsrael.

5. Och thet huus som jagh byggia wil/ skal wara stort: förty wår Gudh är större än alle gudar.

6. Men ho är thes mächtig/ at han bygger honom huus? ty himmelen och alla himlars himlar kunna icke begripa honom 3620. Ho skulle tå jagh wara/ at jagh skulle byggia honom huus? Vtan at man må rökia för honom.

7. Så sändt migh nu en wijs man til at arbeta på guld/ silfwer/ koppar/ jern/ skarlakan/ rosenrödt/ golt silke/ och then som kan vthgrafwa medh the wisa som när migh äro i Juda och Jerusalem/ hwilka min fader David bestält hafwer.

8. Och sändt migh cedreträ/ furoträ/ och hebenträ 3626 af Libanon: förty/ jagh weet at tine tienare kunna hugga trää på Libanon; och sij/ mine tienare skola wara medh tina tienare:

9. At man tilreder migh mycket trää; ty huset som jagh byggia wil/ skal wara stort och härligit.

10. Och sij/ jagh wil gifwa tina tienare timbermannomen som trää hugga/ tiugutusend corar stött hwete/ och tiugutusend corar biugg/ och tiugutusend bath wijn/ och tiugutusend bath oljo. 3621

III. Konung Hyram swarar/ och låfwar Salomo thet.

11. TÅ sade Hyram Konungen i Tyro genom skrifwelse/ och sände til Salomo: Therföre at HERren hafwer sitt folck kärt/ hafwer han giordt tigh til Konung öfwer them.

12. Och Hyram sade 3622 ytterligare: Lofwad ware HERren 3627 Jsraels Gudh/ som himmel och jord giordt hafwer 3623/ at han gifwit hafwer Konung David en wisan/ klokan/ och förståndigan son/ som HERranom ett huus/ och ett sins rikes huus byggia må:

13. Så sänder jagh nu en wisan man/ som förstånd hafwer/ nemliga/ Hyram Abiv;

14. Eene qwinnos son vthaf Dans döttrar/ och hans fader hade warit en Tyrer 3624: han kan arbeta på guld/ silfwer/ koppar/ jern/ steen/ trää/ skarlakan/ golt silke/ linnet/ rosenrödt; och allahanda vthgrafwa/ och giöra allahanda kånsteliga/ thet man honom föregifwer medh tina wisa/ och medh mins herras Konung Davidz tins faders wisa.

15. Så sände nu min herre/ hwete/ biugg/ oljo och wijn/ til sina tienare/ såsom han sagt hafwer;

16. Så wilje wij hugga trää på Libanon/ så mycket som behöfwes/ och wilje låta thet läggia i flottar i hafwet/ in åth Japho: tädan må tu låta föra thet vp til Jerusalem.

IV. Alle främlingar afråknas til at arbeta på templet.

17. OCh räknade Salomo alla främlingar i Jsraels land/ efter thet tahl tå David hans fader them räknade; och wordo fundne hundrade och femtijotusende/ trytusend och sexhundrat.

18. Och han giorde af them siutijotusend dragare/ och ottatijotusend huggare 3625 på bergena/ och trytusend och sexhundrat befalningsmän som folcket widh arbetet höllo.

3. Capitel.

VThi fierde åhrena af sitt rike/ begynte Salomo byggia templet/ v. 1. Och han bygde och bedrog thet innan medh klart guld/ v. 3. Han giorde ock särdeles thet alrahelgasta/ v. 8. Och twå Cherubim ther inne/ v. 10. Medh en förlott therföre af silke/ v. 14. Ther til twå stora kopparstodar framman för huset/ medh twå knappar vppå/ v. 15.

I. Salomo begynner byggia templet.

OCh Salomo begynte til at byggia HERrans huus i Jerusalem på Moria 3635 berg/ thet David hans fader vthwist war/ hwilket David tilredt hade för rum på Arnans 3636 plats then Jebuseens. 3628

2. Och tog til at byggia i them andra månadenom/ then andra dagen i fierde åhrena af sitt rike. 3629

3. Och altså lade Salomo grundwalen til at byggia Gudz huus: i förstone längden/ sextijo alnar/ bredden tiugu alnar.

4. Och förhuset för breddene af huset/ war tiugu alnar långt/ högden war hundrade och tiugu alnar; och bedrog thet innan til medh klart guld.

5. Men thet stora huset bedrog han medh furoträ/ och bedrog thet medh bästa guld/ och giorde ther vppå palmar och kediowerck. 3630

6. Och bedrog huset medh ädla stenar til prydelse: och guldet war Parvaims guld.

7. Och han bedrog huset/ bielkarna/ dörträän/ wäggiarna/ och dörarna medh guld/ och lät skära Cherubim på wäggiarna.

II. J synner het thet alrahelgasta. Cherubim.

8. HAn giorde theslikes huset til thet alrahelgasta: thes längd war tiugu alnar efter husets bredd/ och thes bredd war ock tiugu alnar; och bedrog thet medh bätsta guld/ widh sexhundrade centener.

9. Gaf han ock så til naglar/ femtijo siklar guld i wigt; och bedrog salarna medh guld.

10. Han giorde ock vthi thes alrahelgastas huse twå Cherubim efter snickare kånst/ och bedrog them medh guld.

11. Och längden af Cherubims wingar war tiugu alnar: så at en wingen hade fem alnar/ och kom in til wäggena af huset; then andre wingen hade ock fem alnar/ och kom in til wingan af then andra Cherub.

12. Altså hade ock en wingen af then andra Cherub fem alnar/ och kom in til wäggena af huset; och hans andre winge ock fem alnar/ och kom in til wingan af then andra Cherub:

13. Så at thesse Cherubims wingar woro vthsträckte tiugu alnar: och the stodo på sina fötter/ och theras ansichte woro wänd åth huset. 3631

Förlotten.

14. Han giorde ock en förlott 3632 af golwerck/ skarlakan/ rosenrödt/ och lijnwerck; och giorde Cherubim ther vppå.

Kopparstoderna.

15. Och han giorde fram för huset twå stodar fem och tretijo alnar höga/ och knappen ther ofwan vppå fem alnar. 3633

16. Och giorde kediowerck til choren/ och satte ofwan vppå stoderna/ och giorde hundrade granatäple/ och satte them i thet kediowercket;

17. Och reste the stoderna vp för templet/ ena på then högra/ och then andra på then wänstra sidone: och kallade then på högra sidone Jachin/ och then på wenstra Boas. 3634

4. Capitel.

SAlomo lät ock giöra ett kopparaltare/ v. 1. Ett gutit haaf/ stält på tolf oxar/ v. 2. Och tijo kietzlar/ v. 6. Tijo gyldene liusastakar/ v. 7. Hundrade gyldene becken/ v. 8. En gård för Presterna/ v. 9. Och mång annor tygh som behöfdes til Gudztiensten/ v. 11. Altså lät han giöra all tygh til Gudz huus/ mång och kostelig; och the wordo färdige/ v. 19.

I. Salomo lät giöra kopparaltaret.

HAn giorde ock ett kopparaltare/ tiugu alnar långt och bredt/ och tijo alnar högdt.

Kopparhafwet.

2. Och han giorde ett gutit haaf/ tijo alnar bredt/ ifrå then ena bräddene til then andra/ rundt omkring/ och fem alnar högdt/ och måttet omkring war tretijo alnar. 3637

3. Och oxabeläte woro ther nedan vnder/ alt omkring; och woro twå radar krusering omkring hafwet/ thet tijo alnar bredt war/ hwilke widhgutne woro.

4. Och thet stod så på the tolf oxar/ at tre wändes norr vth/ tre wäster vth/ tre söder vth/ och tre öster vth/ och hafwet ther ofwan vppå; och bakdelen af them allom war in vnder.

5. Tiockheten ther af war een twär hand/ och thes brädd war såsom ens begars brädd/ och een vthsprungen roos; och thet hölt trytusend bath. 3638

Kietzlar.

6. Och han giorde tijo kietzlar/ af them satte han fem på högra sidona/ och fem på then wenstra/ til at twå ther vthinnan/ hwad som bränneoffer tilhörde/ at the skulle kasta thet ther vthi: men hafwet war til at Presterna skulle twå sigh ther vthi.

Liusastakar.

7. Han giorde ock tijo gyldene liusastakar såsom the wara skulle/ och satte them i templet/ fem på then högra/ och fem på then wänstra sidone.

Borden.

8. Ock giorde han tijo bord/ och satte them i templet/ fem på högra/ och fem på wänstra sidone; och han giorde hundrade gyldene becken.

II. Gården för Presterna beredes.

9. HAn giorde ock en gård 3639 för Presterna/ och en stoor gård/ och dörar i gårdenom; och öfwerdrog dörarna medh koppar;

10. Och satte hafwet på högra sidone öster vth/ sönnan til.

11. Och Hyram giorde grytor/ skoflar och becken: altså lychtade Hyram arbetet som Konung Salomo hade fått honom på Gudz huus:

III. Vpräknas all tygh som Hyram giorde Salomo.

12. NEmliga the twå stodar/ medh bukar/ och knappar ofwan på båda stoderna/ och the båda wredna giordar til at betäckia båda bukarna åth knapparna/ ofwan på stoderna;

13. Och the fyrahundrade granatäplen på the båda wredna giordar; twå radar granatäple på hwarjo giordene/ til at betäckia båda knapparnas bukar/ som ofwan på stoderna woro.

14. Ock giorde han stolar 3640/ och kietzlar vppå stolarna;

15. Och ett haaf/ och tolf oxar ther vnder:

16. Ther til grytor/ skoflar/ gafflar/ och all theras tygh/ giorde Hyram Abiv åth Konung Salomo/ til HERrans huus/ vthaf klar koppar.

17. J then engden widh Jordan lät Konungen giuta them i leerjord/ emellan Succoth och Zeredatha.

18. Och Salomo giorde all thenna tygen ganska mång: så at wigten af then koppar icke vthfrågas kunde.

19. Och Salomo giorde all tygh 3641 til Gudz huus/ nemliga/ gyldene altaret/ bord til skådobröd;

20. Liusastakarna medh theras lampor/ af klart guld/ at the skulle brinna för chorenom/ såsom thet borde;

21. Och the blomor widh lamporna/ och the näpor/ woro af guld: alt war af reent guld.

22. Ther til knifwar/ becken/ slefwar/ och släcketyg/ woro af klart guld: och ingången/ och hans dör innan til/ åth thet alrahelgasta/ och dörarna til tempels huset/ woro af guld. 3642

5. Capitel.

NÄr nu templet war fullbygdt/ lät Salomo komma ther in alt thet hans fader David helgat hade/ v. 1. Församlade Jsrael/ och lät bära HERrans ark medh tabernaklet och all thes tygh vthu Davidz stadh/ och satten in i thet alrahelgasta vnder Cherubim/ v. 2. Och tå Presterna gingo vthu thet helga/ sungo och trummetade HERranom/ v. 11. Vpfylte ett moln huset/ så at the intet kunde stå och tiena för molnet skul/ v. 13.

I. Salomo låter komma i templet alt thet David helgat hade.

ALtså wardt alt arbetet fulkomnat som Salomo giorde på 3643 HERrans huus. Och Salomo lät komma ther in alt thet hans fader David helgat hade 3644/ nemliga/ silfwer och guld/ och allahanda tygh; och lade thet in vthi fataburen i Gudz huus.

II. Arken medh tabernaklet/ rc. bäras i templet.

2. TÅ församlade Salomo alla äldsta i Jsrael; alla höfdingar i slächterna/ Förstar för fäderna i Jsraels barn til Jerusalem/ at the skulle låta vpkomma HERrans förbundz ark vthu Davidz stadh/ thet är Zion. 3645

3. Och församlade sigh til Konungen alle Jsraels män på högtidene/ thet är i siunde månadenom; 3646

4. Och kommo alle äldste i Jsrael: och the Leviter 3647 togo arken;

5. Och båro honom vp/ samt medh witnesbyrdsens tabernakel/ och all helig tygh/ som i tabernaklet woro; och Presterna Leviterna båro thet alt medh vp.

6. Men Konung Salomo och hela Jsraels menighet medh honom församlad in för arken/ offrade fåår och fää/ så mycket at thet ingen tälja eller räkna kunde.

7. Altså båro Presterna HERrans förbundz ark vthi sitt rum/ i husets chor/ vthi thet alrahelgasta/ vnder Cherubims wingar.

8. Så at Cherubim vthsträckte sina wingar öfwer arkens rum: och Cherubim öfwertäckte arken och hans stänger/ ofwan til.

9. Men stängerna woro så långa/ at man såg ändarna på them för choren ifrån arkenom: men vthan til såg man them icke; och blef han ther alt in til thenna dagh. 3648

10. Och i arken war 3649 intet 3653/ vtan the twå taflor som Mose hade lagt ther vthi i Horeb/ tå HERren ett förbund giorde medh Jsraels barn/ then tijd the vthur Egypten drogo.

III. Presterna siunga och spela HERranom.

11. OCh tå Presterna gingo vthu thet helga; ty alle the Prester som förhandene woro/ helgade sigh/ så at ock skiften icke hållne wordo/

12. Och the Leviter medh alla them som vnder Assaph/ Heman/ Jeduthun 3650/ och theras barn och bröder

woro/ klädde medh linnan kläder/ sungo medh cymbaler/ psaltare och harpor/ och stodo öster vth ifrån altaret/ och när them tiugu och hundrade Prester/ som bläste medh trummeter.

13. Och thet war/ såsom thet hade warit alt en som trummetade och sång/ såsom man hörde ena röst/ til at lofwa och tacka HERranom;

IV. HERrans härlighet vpfyller huset.

OCh tå rösten vphof sigh af trummeterna/ cymbaler/ och annor strängiaspel/ och af HERrans lof/ at han mild är/ och hans barmhertighet warar til ewig tijd 3651: tå wardt HERrans huus vpfylt medh ett moln;

14. Så at Presterna icke stå kunde til at tiena för molnet skul: ty HERrans härlighet vpfylte Gudz huus. 3652

6. Capitel.

TÅ wände Salomo sitt ansichte/ och wälsignade folcket/ v. 1. Och tackade HERran Jsraels Gudh/ at han Jerusalem til boning/ och hans fader David til en Första öfwer sitt folck vthwaldt hade/ v. 4. Och bad theslikes/ at HERren wille nådigast hålla sitt löfte som han David giordt hade/ v. 12. Och höra allas theras böön som i eller emot thetta huset honom om något bediande wordo/ v. 18. Vthi hwad nödh och twång the hälst wara kunde/ v. 22.

I. Salomo frögdar sigh af thet huus som han HERranom bygdt hade; wälsignar folcket/ och giör sin tacksäijelse;

TÅ sade Salomo: HERren hafwer sagt/ at han wil boo i mörkrena. 3654

2. Och jagh hafwer bygdt ett huus tigh til boning; och ett säte ther tu boo skalt til ewig tijd.

3. Och Konungen wände sitt ansichte/ och wälsignade hela Jsraels menighet: ty hela Jsraels menighet stod;

4. Och han sade: Lofwad ware HERren Jsraels Gudh/ som igenom sin mun til min fader David talat/ och medh sine hand fulkomnat hafwer/ tå han sade:

5. Efter then tiden at jagh mitt folck vthur Egypti land förde/ hafwer jagh ingen stadh vthwaldt i alla Jsraels slächter ther ett huus at byggia/ så at mitt namn ther wara skulle 3655; hafwer eij heller någon man vthwaldt/ at han skulle wara en Förste öfwer mitt folck Jsrael.

6. Men Jerusalem hafwer jagh vthwaldt 3677/ at mitt namn ther wara skal: och David hafwer jagh vthwaldt/ at han skal wara öfwer mitt folck Jsrael.

7. Och tå min fader David i sinnet hade at byggia HERrans Jsraels Gudz namne ett huus;

8. Sade HERren til min fader David: Tu hafwer giordt wäl/ at tu hafwer i sinnet at byggia mino namne ett huus:

9. Doch/ skalt tu icke byggia thet huset/ vtan tin son som vthaf tina länder komma skal/ han skal byggia mino namne huus. 3656

10. Så hafwer nu HERren stadfäst sitt ord som han talat hafwer: ty jagh är vpkommen vthi mins faders Davidz stadh/ och sitter på Jsraels stool/ såsom HERren sagt hafwer; och hafwer bygdt ett huus HERrans namne Jsraels Gudz;

11. Och hafwer satt ther vthi arken/ ther HERrans förbund vthi är/ thet han medh Jsraels barn giordt hafwer.

II. Salomo giör sin böön i gemeen/ och i synnerhet.

12. OCh han gick fram för HERrans altare/ i hela Jsraels menighets närwaro/ och vthräckte sina händer:

13. Ty Salomo hade giordt en kopparkiettel/ och satt honom mitt i gården/ fem alnar lång och bredh/ och tre alnar högh: til then samma gick han/ och föll neder på sin knää in för hela Jsraels menighet/ och vthräckte sina händer vp åth himmelen/

14. Och sade: HERre Jsraels Gudh 3657: Thet är ingen Gudh tigh liker 3658/ antingen i himmelen eller på jordene; tu som håller förbund 3659 och barmhertighet tinom tienarom som wandra för tigh af alt hierta:

15. Tu hafwer hållit tinom tienare David minom fader/ hwad tu honom sagt hafwer 3660; medh tinom mun hafwer tu sagt thet/ och medh tine hand hafwer tu fulkomnat thet/ såsom thet nu i thenna dagh tilgår.

16. Nu/ HERre Jsraels Gudh/ halt tinom tienare David minom fader/ hwad tu til honom talat hafwer/ och sagt: Tigh skal icke fattas en man för migh/ som sittia skal på Jsraels stool 3661; doch/ så framt tin barn förwara sina wägar/ at the wandra i min lagh/ såsom tu för migh wandrat hafwer.

17. Nu/ HERre Jsraels Gudh/ lät tin ord san warda 3678/ som tu tinom tienare David sagt hafwer.

18. Ty/ menar tu ock/ at Gudh boor när menniskiomen på jordene? Sij/ **himmelen och alla himlars himlar kunna icke begripa tigh** 3662**; huru skulle tå thetta huset giöra thet/ som jagh bygdt hafwer?**

19. Men wändt tigh/ HERre/ min Gudh til tins tienares böön/ och til hans begär/ at tu wille höra then böön och bediande/ som tin tienare för tigh giör:

20. At tin ögon måga blifwa öpne öfwer thetta huus dagh och natt; öfwer thet rum som tu låfwat hafwer/ at titt namn ther wara skal 3663; at tu wille höra then böön/ som tin tienare på thetta rum giörandes warder.

21. Så hör nu tins tienares och tins folcks Jsraels böön/ som the bediande warda i thetta rum: och hör ther til ifrå thet rum/ ther tu boor i himmelen; och när tu hörer/ at tu wille ock nådelig wara.

22. Om någor syndar emot sin nästa/ och honom warder en eed 3664 pålagd/ som han swärja skal/ och then eden kommer för titt altare i thesso huse:

23. At tu wille tå höra af himmelen/ och skaffa tinom tienare rätt; at tu wille wedergälla them ogudachtiga/ och gifwa honom hans wägh på hans hufwud/ och gifwa them rättferdiga rätt; och at tu gifwer honom efter hans rättferdighet.

24. Om titt folck Jsrael för sina fiendar slaget warder 3665/ efter the emot tigh syndat hafwa; och the omwända sigh/ och bekänna titt namn/ bedia och begära för tigh i thesso huse:

25. At tu wille tå höra ther til af himmelen/ och wara tins folcks Jsraels synder nådelig/ och låta them komma vthi thet land/ som tu them och theras fäder gifwit hafwer.

26. Om himmelen tillyckt warder/ så at intet regnar/ efter the emot tigh syndat hafwa; och the bedia i thetta rum/ och bekänna titt namn/ och omwända sigh ifrå sina synder/ sedan tu them ödmiukat hafwer: 3666

27. At tu tå wille höra them i himmelen/ och wara tina tienares och tins folcks Jsraels synder nådelig/ at tu lärer them en godh wägh/ ther the vthi wandra måga; och låter regna på titt land/ som tu tino folcke gifwit hafwer til besittning.

28. Om en hunger warder i landena/ eller pestilentie/ eller torcka/ brand/ gräshåppor/ gräsmatkar; eller om

theras fiendar i landet beläggia theras portar; eller eljes någor plåga eller kranckhet: 3667

29. Then tå beder/ eller begärar ibland allahanda menniskior/ och ibland alt titt folck Jsrael/ tå någor sina plågo och wedermödo känner/ och vthräcker sina händer til thetta huset: 3668

30. At tu tå wille höra ther til af himmelen/ af tins bonings säte/ och wara nådelig/ och gifwa hwarjom och enom efter alla hans wägar/ efter som tu känner hans hierta: **ty tu allena känner menniskiors barnas hierta:** 3669

31. På thet at the skola fruchta tigh/ och wandra på tina wägar alla dagar/ så länge som the lefwa i landet/ som tu wåra fäder gifwit hafwer.

32. Om ock en främmande 3679/ som icke är vthaf titt folck Jsrael/ kommer af fierran land/ för titt stora namn/ och mächtiga hand/ och vthräckta arm skul/ och beder i thesso huse: 3670

33. At tu wille höra ther til af himmelen/ af tins bonings säte/ och giöra alt thet ther han tigh om åkallar; på thet at all folck på jordene måga känna titt namn/ och fruchta tigh såsom titt folck Jsrael/ och förnimma/ at thetta huus/ som jagh bygdt hafwer/ efter titt namn nämndt är.

34. Om titt folck vthdrager i strijd emot sina fiendar/ then wägen som tu them sändandes warder/ och the bedia til tigh på then wägen emot thenna staden/ som tu vthwaldt hafwer/ och til thet huus/ som jagh tino namne bygdt hafwer: 3671

35. At tu tå wille höra theras böön och begär af himmelen/ och hielpa them til theras rätt.

36. Om the warda syndande emot tigh/ **efter ingen menniskia är som icke syndar** 3672; och tu warder wredh på them/ och gifwer them för theras fiendar/ at the föra them bort fångna vthi något land/ fierran eller när:

37. Och the omwända sigh i sino hierta/ vthi the lande/ ther the vthi fångne äro/ och omwända sigh/ och bedia tigh vthi sins fängelses land/ och säija: Wij hafwe syndat/ illa giordt/ och warit ogudachtige; 3673

38. Och wända sigh så til tigh af alt hierta/ och af allo siäl/ vthi sins fängelses land/ ther man them fångna håller/ och the bedia på then wägh emot sitt land/ som tu theras fäder gifwit hafwer/ och emot then stadh/ som tu vthwaldt hafwer/ och emot huset/ som jagh tino namne bygdt hafwer:

39. At tu tå wille höra theras böön och begär af himmelen/ af tins bonings säte/ och hielpa them til theras rätt/ och wara tino folcke nådelig/ som emot tigh syndat hafwa.

40. Så lät nu/ min Gudh/ tin ögon öpne 3674 wara/ och tin öron gifwa acht på bönen i thetta rum.

41. Så statt nu vp/ HERre Gudh/ til tina roo/ tu/ och tins machts ark 3675**: lät tina Prester/ HERre Gudh/ warda iklädda medh salighet/ och tina heliga glädia sigh öfwer thet goda.**

42. HERre Gudh wändt icke bort tin Smordas ansichte; tänck vppå then barmhertighet/ som tin tienare David låfwad är. 3676

7. Capitel.

NÄr Salomo vthbedit hade/ föll en eld af himmelen/ och förtärde offret/ och HERrans härlighet vpfylte huset/ v. 1. Tå folcket thet såg/ föllo the nedh/ och tilbådo HERran/ v. 3. Salomo och folcket offrade mång tusend nööt och fåår. Medan sungo och spelade Leviterna; altså wijgde the HERrans huus/ v. 4. Och tå

Salomo hade hållet högtijd i några dagar/ gingo hwar heem til sitt igen medh frögd/ v. 8. Sedan syntes HERren Salomo/ och sade sigh hafwa hördt hans böön/ v. 12. Om han wandrade i sins faders Davidz wägh/ skulle han stadfästan riket/ som han låfwat hade; eljes wille han förkasta them och theras huus/ v. 17.

I. Eld faller af himmelen/ och förtärer offret.

OCh tå Salomo vthbedit hade/ föll en eld af himmelen 3694/ och förtärde bränneoffret/ och annat offer 3680; och HERrans härlighet vpfylte huset: 3681

2. Så at Presterna icke kunde ingå vthi HERrans huus/ så länge HERrans härlighet vpfylte HERrans huus.

3. Och sågo all Jsraels barn elden falla neder/ och HERrans härlighet öfwer huset/ och föllo nedh medh ansichtet til jordena på golfwet/ och tilbådo/ och tackade HERranom/ at han är godh/ och hans barmhertighet warar til ewig tijd. 3682

II. Salomo offrar/ och wijer templet.

4. MEn Konungen och alt folcket offrade för HERranom. 3683

5. Ty Konung Salomo offrade tw och tiugu tusend nööt/ och hundrade och tiugu tusend fåår: och wigde så 3695 Gudz huus/ både Konungen och alt folcket.

6. Men Presterna stodo i sine wacht; och Leviterna medh HERrans strängiaspel/ som Konung David hade låtit giöra til at tacka HERranom/ at hans barmhertighet warar til ewig tijd/ medh Davidz psalmer/ genom theras hand: och Presterna blåste i trummeterna emot them/ och hele Jsrael stod.

7. Och Salomo helgade medelgården 3684/ som för HERrans huus war: ty han hade ther offrat bränneoffer/ och thet feta af tackoffrena: förty/ kopparaltaret/ som Salomo hade giöra låtit/ kunde icke räckia til alt bränneoffret/ spijsoffret/ och til thet feta.

III. Salomo håller högtijd.

8. OCh Salomo hölt på then samma tiden ena högtijd i siu dagar/ och hele Jsrael medh honom een ganska stoor menighet/ alt ifrå Hamath/ in til Egypti bäck.

9. Och hölt på ottonde dagenom ena församling: ty altarets wigning höllo the i siu dagar; och högtiden sammalunda i siu dagar. 3685

10. Men på tredie och tiugunde dagen i siunde månadenom/ lät han gå folcket i theras hyddor/ glädiandes och frögdandes sigh öfwer alt thet goda som HERren medh David/ Salomo och sino folcke Jsrael giordt hade. 3686

11. Altså lychtade Salomo HERrans huus/ och Konungs huset/ och alt thet i hans hierta kommet war til at giöra i HERrans huse/ och i sino huse/ i goda måtto. 3687

IV. HERren synes Salomo/ och swarar til hans böön.

12. OCh HERren syntes Salomo om nattena/ och sade til honom: Jagh hafwer hördt tina böön/ och vthwaldt migh thetta rumet til ett offerhuus. 3688

13. Sij/ om jagh igenlycker himmelen/ så at intet regnar/ eller jagh biuder gräshoppor vpfräta landet/ eller låter een pestilentie komma ibland mitt folck;

14. At the mitt folck ödmiuka/ thet efter mitt namn nämndt är; och the bedia och sökia mitt ansichte/ och

omwända sigh ifrå sina onda wägar: så wil jagh af himmelen höra ther til/ och förlåta them theras synder/ och bota theras land.

15. Så skola nu min ögon öpne wara/ och min öron gifwa acht på bönerna i thesso rume. 3689

16. Och hafwer jagh nu vthwaldt och helgat thetta huus/ at mitt namn skal wara ther til ewig tijd/ och min ögon och mitt hierta skal wara ther allstädes. 3690

17. Och om tu warder wandrandes för migh/ såsom tin fader David wandrat hafwer/ så at tu giör alt thet jagh befaller tigh/ och håller min budh och rätter:

18. Så skal jagh befästa tins rikes stool/ såsom jagh migh förbundit hafwer medh tinom fader David/ säijandes: Tigh skal icke fattas en man/ som öfwer Jsrael en herre wara skal.

19. Men om J afwänden eder/ och öfwergifwen mina rätter och budh/ som jagh eder förelagt hafwer/ och gången bort/ och tienen andra gudar/ och tilbedien them: 3691

20. Så skal jagh vthrota them vthu mitt land/ som jagh them gifwit hafwer; och thetta huus som jagh mino namne helgat hafwer/ skal jagh bortkasta ifrå mitt ansichte/ och skal gifwa thet til ett ordspråk och een fabel 3692 ibland all folck.

21. Och för thesso huse thet alrahögst wordet är/ skola sigh förskräckia alle the som ther fram om gå/ och säija: Hwij hafwer HERren så faret medh thesso lande/ och medh thesso huse? 3693

22. Tå skal man säija: Therföre at the öfwergåfwo HERran theras fäders Gudh/ then them vthur Egypti land fördt hade/ och togo sigh andra gudar/ och tilbådo them/ och tiente them: therföre hafwer han låtit alt thetta onda komma öfwer them.

8. Capitel.

THer efter bygde Salomo många fasta städer här och ther i landena/ v. 1. Och giorde the igenlefda Cananeer sigh skattskyldiga v. 7. Han lät ock sin hustru Pharaos dotter flyttia vthu Davidz stadh i thet huus han henne bygdt hade/ v. 11. Han offrade hwart åhr på the tre stora högtider/ som HERren hade budit Mose/ v. 12. Och förordnade Presterna och Leviterna i sin skifte som David lagat hade/ v. 14. Han hade ock skep i Ezion Geber/ som drogo til Ophir/ och hämtade honom mycket guld/ v. 17.

I. Salomo bygger fasta städer; och giör the Cananeer skattskyldiga.

OCh efter tiugu åhr/ i hwilkom Salomo HERrans huus och sitt huus bygde; 3696

2. Bygde han ock the städer som Hiram gaf 3697 Salomo/ och lät Jsraels barn boo ther vthi.

3. Och Salomo drog til HamathZoba/ och giorde thet fast;

4. Och bygde Thadmor i öknene/ och alla kornstäder/ som han bygde i Hamath.

5. Han bygde och öfra och nedra Beth Horon/ hwilka faste städer woro medh murar/ portar/ och bomar:

6. Theslikes Baalath/ och alla kornstäder som Salomo hade/ och alla wagnastäder/ och resenärars städer/ och alt thet Salomo lyste at byggia/ både i Jerusalem/ och på Libanon/ och i allo hans wäldes lande.

7. Alt thet folck som qwart blifwit war/ af the Hetheer/ Amoreer/ Phereseer/ Heveer och Jebuseer/ som icke woro af Jsraels barn; 3698

8. Och theras barn som the efter sigh lefdt hade i landena/ hwilka Jsraels barn icke förlagt hade/ giorde Salomo skattplichtiga alt in til thenna dagh.

9. Men af Jsraels barn giorde Salomo inga trälar 3699 til sitt arbete: vtan the woro krigsmän/ och öfwer hans Riddare/ och öfwer hans wagnar och resenärar.

10. Och the öfwerste Konung Salomos befalningsmän woro twhundrat och femtijo/ som öfwer folcket rådde.

II. Pharaos dotter flyttier i sitt huus.

11. OCh Pharaos dotter lät Salomo hämta/ af Davidz stadh/ vthi thet huus som han för henne bygdt hade 3700: ty han sade: Min hustru skal icke boo vthi Davidz Jsraels Konungs huse; förty/ thet är helgat/ efter HERrans ark ther inkommen är.

III. Salomo offrar tre resor om åhret; och sätter Leviter i theras skiften.

12. SEdan offrade Salomo HERranom bränneoffer på HERrans altare/ som han bygdt hade för förhuset: 3701

13. Til at offra hwart på sin dagh/ efter Mose budh 3702: på Sabbather/ nymånader/ och på bestämda tider/ tre resor om åhret; nemliga/ på osyrade brödz högtidene/ på wekohögtidene/ och på löfhyddohögtidene.

14. Och han satte Presterna i theras skifte til theras ämbete/ såsom David hans fader thet lagat hade; och Leviterna på theras wacht/ til at lofwa och tiena för Presterna/ hwar sin dagh; och the dörawachtare i theras skifte/ hwar widh sina dör: ty så hade David then Gudz mannen befalt.

15. Och man wek icke ifrå Konungens budh/ om Presterna och Leviterna/ i någrahanda ärende och håfwor.

16. Altså wardt redo hwad Salomo för händer haft hade/ ifrå then dagh tå HERrans huus grundat wardt/ in til thes han fulkomnade thet: så at HERrans huus alt redo wardt.

IV. Sänder skep til Ophir/ som hämta guld.

17. SÅ drog Salomo til EzionGeber/ och til Eloth/ widh hafsstrandena i Edoms land. 3703

18. Och Hiram sände honom skep medh sina tienare/ som siöfarne woro; och the foro medh Salomos tienare til Ophir/ och hämtade tädan fyrahundrat och femtijo centener guld/ och förde til Konung Salomo.

9. Capitel.

TÅ Drottningen af Arabien hörde Salomos rychte/ kom hon til at försökian medh gåtor/ v. 1. Och förnam at hans wijsdom och härlighet äntå öfwergick rychtet/ v. 3. Hon hade medh sigh stora skäncker til Salomo: fick ock så många skäncker af honom igen/ v. 9. Salomo hade åhrliga mycket guld til inkomst/ v. 13. Lät giöra spetsar och skölder af guld/ v. 15. Jtem/ en Elphenbeens stool bedragen medh guld/ v. 17. All hans dryckekar woro af guld/ v. 20. Så at han öfwergick alla andra Konungar medh rikedom och wijsdom/ v. 22. War mächtig/ och rådde öfwer mång land/ v. 25. Regerade 40 åhr/ och blef död/ v. 30.

I. Drottningen af rika Arabien kommer til Salomo/ och förer skäncker.

OCh tå Drottningen af rika Arabien 3704 hörde Salomos rychte/ kom hon medh ganska stoor skara til Jerusalem/ medh Cameler/ som örter och guld båro wäl mycket/ och äldla stenar; til at försökia Salomo medh gåtor 3713. Och tå hon kom til Salomo/ talade hon medh honom alt thet hon sigh i sitt hierta föresatt

hade.

2. Och Salomo sade henne alt thet hon frågade: och Salomo war ingen ting fördold/ thet han icke sade henne.

3. Och tå Drottningen af rika Arabien såg Salomos wijshet/ och huset som han bygdt hade;

4. Maten på hans bord/ boningarna för hans tienare/ hans tienares ämbete/ och theras kläder/ hans skänckeswänner medh theras kläder/ och hans saal ther man vpgick vthi HERrans huus; kunde hon icke länger hålla sigh.

5. Och hon sade til Konungen: Thet är sant hwad jagh hördt hafwer vthi mitt land/ af titt wäsende/ och af tinom wijsdom:

6. Men jagh wille icke troo theras ord/ til thes jagh kommen är/ och hafwer thet sedt medh min ögon: och sij/ migh är icke hälftena sagt af tinom stora wijsdom: thet är meer medh tigh än rychtet som jagh hördt hafwer.

7. Salige äro tine män/ och salige thesse tine tienare/ som altid stå för tigh/ och höra tin wijsdom.

8. HERren tin Gudh ware lofwad/ som tigh kär hafwer/ at han tigh til en Konung på sin stool satt hafwer HERranom tinom Gudh: thet giör/ at tin Gudh hafwer Jsrael kär/ så at han wil them widh macht hålla til ewig tijd; therföre hafwer han satt tigh öfwer them til en Konung/ at tu skalt hålla rätt och redelighet.

9. Och hon gaf Konungenom hundrade och tiugu centener guld/ och ganska mycket örter/ och ädla stenar: inga örter woro sådana som thessa/ som Drottningen af rika Arabien Konung Salomo gaf.

10. Ther til Hyrams tienare och Salomos tienare/ som guld förde ifrån Ophir; the förde ock hebenträ/ och ädla stenar.

11. Och Salomo lät giöra trappor vthaf hebenträ i HERrans huus/ och i Konungs husena/ och harpor och psaltare för sångare: ingen sådana trää woro tilförene sedd i Juda land. 3705

12. Men Konung Salomo gaf Drottningene af rika Arabien/ alt thet hon begärade och beddes/ vthan thet hon hade fördt til Konungen: och hon wände om/ och drog i sitt land igen medh sina tienare.

II. Salomos inkomst/ härlighet/ wijshet och macht beskrifwes.

13. MEn thet guld som Salomo åhrliga tilfördt wardt/ war sexhundrat sex och sextijo centener; 3706

14. Förvthan thet som krämare och köpmän förde: och alle Arabers Konungar/ och herrarna i landen förde guld och silfwer til Salomo.

15. Och giorde Konung Salomo twhundrat spetsar af bätsta guld: så at sexhundrat stycke guld kommo til hwar spets. 3707

16. Och tryhundrat sköldar af bätsta guld: så at tryhundrat stycke guld kommo til hwar sköld: och Konungen lät them i huset af Libanons skogh.

17. Och Konungen giorde en stoor elphenbeen stool/ och öfwerdrog honom medh klart guld. 3708

18. Och stolen hade sex trappor/ och en gyldene fotapal til stolen/ och twå stolpar på båda sidor om sätet: och tw leijon stodo widh stolparna.

19. Och tolf leijon stodo på the sex trappor/ på båda sidor. En sådan är icke giord i all Konungarike.

20. Och all Konung Salomos drickekar woro af guld/ och all käril i Libanons skogs huse/ woro af klart guld: förty/ silfwer wardt intet achtat i Salomos tijd. 3709

21. Ty Konungens skep foro til siös medh Hyrams tienare/ och kommo en gång i hwar try åhr/ och förde guld/ silfwer/ elphenbeen/ apor och påfoglar.

22. Altså wardt Konung Salomo större än alle Konungar på jordene medh rikedomar och wijshet.

23. Och alle Konungar på jordene begärade Salomos ansichte/ at höra hans wijsdom/ som Gudh honom i hiertat gifwit hade.

24. Och the förde honom åhrliga hwar och en sina skänckningar/ silfkar/ och guldkar/ kläder/ harnesk/ örter/ hästar och mular.

25. Och Salomo hade fyratusend wagnhästar/ och tolftusend resenärar 3710/ och man lät them vthi wagnstäderna/ och när Konungenom i Jerusalem.

26. Och han war en herre öfwer alla Konungar/ alt ifrån älfwene in til the Philisteers land/ och alt in til Egypti gränso.

27. Och Konungen lät silfwer i Jerusalem warda så mycket som stenar/ och cedreträ så mycket som mulbärträ i dalarna. 3711

28. Och man förde honom hästar vthur Egypten/ och vthur all land.

29. Hwad nu meer af Salomo säijande är/ både om hans första och om hans sidsta/ sij/ thet är skrifwit 3712 vthi then Prophetens Nathans Chrönico/ och vthi Ahias Prophetia af Silo/ och vthi the syner Jeddo then Sijarens/ emot Jerobeam Nebat son.

III. Salomo blifwer död; och hans son Konung.

30. OCh Salomo regerade i Jerusalem öfwer hela Jsrael/ i fyratijo åhr.

31. Och Salomo afsomnade medh sina fäder/ och man begrof honom vthi Davidz hans faders stadh: och Rehabeam hans son wardt Konung i hans stadh.

10. Capitel.

EFter Salomos dödh församlade sigh Jsrael i Sechem/ at giöra hans son Rehabeam til Konung/ v. 1. Som the nu begärade at han skulle något lätta then tunga som hans fader them pålagt hade/ v. 3. Och han swarade efter sina vnga tienares rådh/ at han them ännu meer beswära wille/ v. 5. Föllo the tijo slächter ifrå honom til Jerobeam Nebat son/ v. 16. Och tå Rehabeam sände Hadoram räntomästaren/ rc. stenade the honom ihiäl. Rehabeam drog til Jerusalem igen/ v. 18.

I. Rehabeam blifwer Konung; och Jerobeam kommer tilstädes.

REhabeam drog til Sechem: ty hele Jsrael war kommen til Sechem at giöra honom til Konung. 3714

2. Och tå Jerobeam Nebat son/ som i Egypten war/ tijt han för Konung Salomo flydd war 3715/ thet hörde/ kom han igen vthur Egypten.

3. Och the sände bort/ och läto kalla honom: och Jerobeam kom medh hela Jsrael; och the talade medh Rehabeam/ och sade:

II. Folcket begärar skonsmål på theras tunga; men får ett hårdt swar.

4. TJn fader hafwer giordt wårt ook alt förhårdt/ så lätta tu nu tins faders hårda tienst/ och thet swåra ook som han på oß lagt hafwer/ så wilje wij wara tigh vnderdånige.

5. Han sade til them: Efter tre dagar kommer igen til migh. Och folcket gick sin wägh.

6. Och Konung Rehabeam rådfrågade medh the äldsta/ som för hans fader Salomo ståndit hade medan han lefde/ och sade: Hwad råden J/ thet jagh skal swara thesso folckena?

7. The talade medh honom/ och sade: Om tu ställer tigh wänliga til thetta folck/ och faar wäl åth them/ och gifwer them godh ord/ så blifwa the tigh vnderdånige i alla sina dagar.

8. Men han lät blifwa the äldstas rådh/ som the honom gifwit hade; och rådfrågade medh the vnga som medh honom vpwäxte woro/ och för honom stodo;

9. Och sade til them: Hwad råden J thet wij thesso folckena swara skole/ som medh migh talat hafwa/ och sagt: Lätta oß thet ook som tin fader på oß lagt hafwer?

10. Men the vnge som medh honom vpwäxte woro/ talade medh honom/ och sade: Så skalt tu säija til folcket som til tigh talat hafwer/ och säger: Tin fader hafwer giordt wårt ook alt förtungt/ giör tu wårt ook lättare; och säg til them: Mitt minsta finger skal wara tiockare än mins faders länder.

11. Hafwer nu min fader förtungt ook lagt vppå eder/ så skal jagh ännu giöra edart ook tyngre: min fader hafwer tuchtat eder medh gißlar; men jagh medh scorpioner. 3716

12. Som nu Jerobeam och alt folcket kom til Rehabeam på tredie dagen/ såsom Konungen sagt hade: Kommer igen til migh på tredie dagen.

13. Swarade Konungen them hårdeliga; och Konung Rehabeam öfwergaf the äldstas rådh;

14. Och talade medh them efter the vngas rådh/ och sade: Hafwer min fader giordt edart ook förswårt/ så skal jagh ännu giöra thet swårare: min fader hafwer tuchtat eder medh gißlar; men jagh medh scorpioner. 3717

15. Altså hörde Konungen folcket intet: ty thet wardt altså wändt af Gudi 3718 3722/ på thet HERren skulle giöra sitt ord fast/ som han talat hade genom Ahia 3719 af Silo/ til Jerobeam Nebat son.

III. The tijo slächter falla ifrå Rehabeam; och Hadoram blifwer stenad.

16. TÅ nu hele Jsrael såg/ at Konungen intet hörde them/ swarade folcket Konungenom/ och sade: Hwad deel hafwe wij medh David/ eller arf medh Jsai son? Hwar och en af Jsrael drage til sina hyddor: så see tu nu til titt huus David. Och hele Jsrael gick i sina hyddor. 3720

17. Så at Rehabeam regerade allenast öfwer the Jsraels barn/ som bodde i Juda städer.

18. Tå sände Konung Rehabeam Hadoram 3721 räntomästaren; men Jsraels barn stenade honom ihiäl: och Konung Rehabeam steg medh hast på sin wagn/ och flydde til Jerusalem.

19. Altså föll Jsrael af ifrå Davidz huus alt in til thenna dagh.

11. Capitel.

REhabeam församlade Juda och BenJamin/ och wille medh krijg taget igen the tijo slächter: men HERren

förböd honom thet/ v. 1. Tå bygde han fasta städer i sitt land/ v. 5. Och til honom gåfwo sigh Prester och Leviter/ som Jerobeam fördref vthur Jsrael; samt flere som sökte HERran; och the förstärckte hans rike/ v. 13. Rehabeam tog flera hustrur/ och födde många barn/ v. 18. Synnerliga älskade han Maacha Absaloms dotter/ och ärnade hennes son Abia til Konung/ v. 20.

I. Rehabeam wil medh krijg taga igen the tijo slächter; men HERren förbiuder honom thet.

TÅ Rehabeam kom til Jerusalem/ församlade han Juda huus och BenJamin/ hundrade tusend/ och ottatijo tusend vnga män/ som stridsamme woro/ til at strida emot Jsrael/ at the måtte komma riket åter vnder Rehabeam. 3723

2. Men HERrans ord kom til Semaja then Gudz mannen/ och sade:

3. Tala til Rehabeam Salomo son/ Juda Konung/ och til hela Jsrael/ som vnder Juda och Ben Jamin är/ och säg:

4. Thetta säger HERren: J skolen icke draga vp/ eij heller strida emot edra bröder: hwar och en gånge åter heem; förty/ thet är skedt af migh 3728 3724. The lydde HERrans ord/ och wände igen at draga emot Jerobeam.

II. Rehabeam bygger fasta städer.

5. MEn Rehabeam bodde i Jerusalem/ och bygde the städer fasta i Juda:

6. Nemliga/ BethLehem/ Etham/ Thekoa/

7. Bethzur/ Socho/ Adullam/

8. Gath/ Maresa/ Siph/

9. Adoraim/ Lachis/ Aseka/

10. Zorga/ Aijalon/ och Hebron: hwilke woro the fastaste städer i Juda och BenJamin.

11. Och han giorde them fasta/ och satte ther öfwerstar in/ och besörgde them medh spijsning/ oljo och wijn.

12. Och i alla städer skaffade han sköldar och spiut/ och giorde them ganska fasta: och Juda och BenJamin woro vnder honom.

III. Prester och Leviter fly vthur Jsrael til Juda.

13. OCh gåfwo sigh til honom Presterna och Leviterna vthaf hela Jsrael/ och alla theras gränsor.

14. Och the öfwergåfwo alla theras förstäder och håfwor/ och kommo til Juda i Jerusalem: förty/ Jerobeam och hans söner fördrefwo them 3725/ at the icke kunde bruka HERranom Presterskapet.

15. Men han stichtade sigh Prester til högderna/ och til dieflar/ och kalfwar/ som han giöra lät. 3726

16. Och efter them kommo vthaf all Jsraels slächter/ the som sitt hierta gåfwo til at fråga efter HERran Jsraels Gudh/ til Jerusalem/ at the måtte offra HERranom sina fäders Gudh:

17. Och förstärckte altså Juda rike/ och styrckte Rehabeam Salomos son/ i try åhr: ty the wandrade på Davidz och Salomos wägh i try åhr.

IV. Rehabeams hustrur och barn vpräknas.

18. OCh Rehabeam tog Mahalath Jerimoths dotter Davidz sons til hustru/ och Abihail Eliabs dotter/ Jsai sons.

19. Hon födde honom thessa söner; Jehus/ Semaria/ och Saham.

20. Ther efter tog han Maacha Absaloms dotter 3727: hon födde honom Abia/ Attai/ Sisa/ och Selomith.

21. Men Rehabeam hade Maacha Absaloms dotter kärare/ än alla sina hustrur och frillor: ty han hade aderton hustrur/ och sextijo frillor/ och födde otta och tiugu söner/ och sextijo döttrar.

22. Och Rehabeam satte Abia Maacha son til ett hufwud och Första öfwer hans bröder: ty han hade i sinnet giöra honom til Konung.

23. Och han wäxte til/ och yppade sigh för alla hans söner i Juda och BenJamins land/ i alla fasta städer: och han gaf them spijsning en stoor hoop: och han tog många hustrur.

12. Capitel.

TÅ Rehabeam war stadfäst i riket/ öfwergaf han HERran/ och hele Jsrael medh honom/ v. 1. Therföre lät HERren Sisak Konungen i Egypten komma och winna Juda städer/ v. 2. Men efter han ödmiukade sigh/ af Semaja Prophetens förmaning/ skonte HERren them/ och gaf them een liten vndsättning/ v. 5. Doch kom Sisak för Jerusalem/ och tog bort the håfwor vthu HERrans huus och Konungs husena/ medh the guld sköldar och spetsar som Salomo hade låtit giöra/ v. 9. Rehabeam regerade 17 åhr/ v. 13. Blef död/ och hans son Abia Konung/ v. 16.

I. Rehabeam öfwergifwer HERran; och Sisak winner Juda städer.

TÅ Rehabeams rike wardt stadfäst och förstärckt/ öfwergaf han HERrans lagh/ och hele Jsrael medh honom. 3729

2. Men i femte åhrena Konungs Rehabeams/ drog vp Sisak Konungen i Egypten emot Jerusalem 3730: **förty/ the hade syndat emot HERran;**

3. Medh tusende och twhundrat wagnar/ och medh sextijo tusend resenärar/ och thet folck war icke til räknande som medh honom kom vthur Egypten/ Lybia/ Suchim/ och Ethiopien.

4. Och han wan the fasta städer som i Juda woro/ och kom in til Jerusalem.

II. Semaja förmanar Rehabeam til bättring; och hwad han ther medh vthrättar.

5. SÅ kom Semaja then Propheten til Rehabeam/ och til the öfwersta i Juda/ som sigh til Jerusalem församlat hade för Sisak/ och sade til them: Thetta säger HERren: J hafwen öfwergifwit migh/ therföre hafwer jagh öfwergifwit eder i Sisaks hand.

6. Tå ödmiukade sigh the öfwerste i Jsrael/ medh Konungenom/ och sade: HERren är rättwijs.

7. Tå HERren nu såg/ at the ödmiukade sigh/ kom HERrans ord til Semaja/ och sade: The hafwa ödmiukat sigh/ therföre wil jagh icke förderfwa them/ vtan jagh wil gifwa them een liten vndsättning/ så at min wrede icke skal drypa på Jerusalem genom Sisak.

8. Doch/ skola the warda honom vnderdånige/ at the måga lära 3735 hwad thet är/ at tiena migh/ och tiena Konungariken i landomen.

III. Sisak tager bort the bästa håfwor i Jerusalem; samt huru/ och huru länge Rehabeam regerat.

9. ALtså drog Sisak Konungen i Egypten vp til Jerusalem/ och tog vth the håfwor i HERrans huus/ och the håfwor 3731 i Konungs husena/ och förde altsammans bort: theslikes tog han ock the gyldene sköldar 3732 som Salomo giöra lät:

10. J hwilkas stadh Konung Rehabeam lät giöra kopparsköldar/ och befalte them the öfwersta för drawanterna/ som wacht höllo för portenom af Konungs husena.

11. Och så ofta som Konungen gick vthi HERrans huus/ kommo drawanterna/ och båro them/ och lade them åter i drawantakamaren.

12. Och efter han ödmiukade sigh/ wände sigh HERrans wrede ifrå honom/ så at icke alt förderfwat wardt: ty thet war ännu något godt i Juda. 3736

13. Altså kom Konung Rehabeam sigh före i Jerusalem/ och regerade. Ett och fyratijo åhr gammal war Rehabe am tå han wardt Konung/ och regerade i siuton åhr i Jerusalem/ vthi then stadh som HERren vthwaldt hade vthur alla Jsraels slächter/ at han ther sitt namn sättia skulle 3733: hans moder heet Naama een Ammonitiska.

14. Och han handlade illa/ och skickade icke sitt hierta til at sökia HERran.

15. Men Rehabeams gierningar/ både the första och the sidsta/ äro beskrifne 3734 vthi then Prophetens Semaja/ och i Jddo then Sijarens gierningar/ och vpteknade. Och örligade Rehabeam och Jerobeam så länge the lefde.

16. Och Rehabeam afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen vthi Davidz stadh: och hans son Abia wardt Konung i hans stadh.

13. Capitel.

ABia regerade try åhr/ v. 1. Han samlade 400000 man at strida medh Jerobeam/ som kom medh 800000 moot honom/ v. 3. När the kommo samman/ steg han på ett högt berg/ och förekastade Jerobeams folck/ at the hade öfwergifwit HERran/ och dyrkade gutna kalfwar/ rc. Och förmante them/ icke strida moot honom/ v. 4. Och han ropade til HERran medh sitt folck; så halp han them/ at the wunno/ och slogo af Jsrael 500000 man/ v. 14. Och togo them några städer af/ v. 19. Abia hade många hustrur och barn; och om hans gierningar/ v. 21.

I. Abia blifwer Konung.

VThi adertonde åhrena Konungs Jerobeams/ wardt Abia Konung i Juda;

2. Och regerade try åhr i Jerusalem 3737: hans moder heet Michaja Vriels dotter 3744 af Gibea. Och en strijd hof sigh vp emellan Abia och Jerobeam.

II. Abia strider medh Jerobeam/ och påminner hans folck om theras Gudztienst.

3. OCh Abia giorde redo til strijd medh fyrahundrat tusend vnga män/ starcka til strijd: men Jerobeam giorde redo til at strida emot them medh ottahundrat tusend starcka vnga män.

4. Och Abia steg vp på Zemaraims berg/ som ligger på Ephraims berg/ och sade: Hörer här til Jerobeam/ och hele Jsrael:

5. Weten J icke/ at HERren Jsraels Gudh hafwer gifwit David Jsraels Konungarike til ewig tijd; honom och hans söner ett saltförbund? 3745

6. Men Jerobeam Nebat son/ Salomos tienare Davidz sons/ kastade sigh vp/ och satte sigh emot sin herra: 3738

7. Och til honom hafwa gifwit sigh lösachtige män och Belials barn/ och hafwa förstärckt sigh emot Rehabeam Salomos son: förty/ Rehabeam war vng/ och af blödigt hierta/ så at han icke warde sigh för honom.

8. Nu menen J wilja sättia eder emot HERrans rike/ ibland Davidz söner; efter J ären en stoor hoop/ och hafwen gyldene kalfwar 3739/ som Jerobeam eder för gudar giordt hafwer.

9. Hafwen J icke fördrifwit HERrans Prester/ Aarons söner/ och Leviterna; och hafwen giordt eder egna Prester 3740/ såsom folcken i landen? Then som kommer til at fylla sina hand 3741 medh en vng stuut och siu wädrar/ then warder Prester til them som icke äro gudar.

10. Men medh oß/ är HERren wår Gudh/ then wij icke öfwergifwe; och Presterna/ som HERranom tiena/ Aarons barn/ och Leviterna i theras syslor.

11. Och vptända HERranom bränneoffer/ hwar morgon och hwar afton: ther til thet goda rökwercket/ och tilreda bröden på thet rena bordet 3742/ och then gyldene stakan medh sina lampor/ så at the warda vptände hwar afton: ty wij behålle HERrans wår Gudz wacht; men J hafwen öfwergifwit honom.

12. Sij/ medh oß är Gudh i spetsen/ och hans Prester/ och trummeterna til at trummeta 3743; så at man skal trummeta emot eder: J Jsraels barn/ strider icke emot HERran edra fäders Gudh; ty thet warder eder icke wäl bekommandes.

13. Men Jerobeam giorde en bakhär 3746/ at han måtte komma baak vppå them: så at thesse woro framman för Juda/ och bakhären efter them.

III. Abia beder HERran/ och får öfwerhandena.

14. TÅ nu Juda wände sigh om/ sij/ tå war strijd både för och efter: tå ropade the til HERran/ och Presterna trummetade medh trummeter:

15. Och hwar man i Juda skrijade. Och tå hwar man i Juda skrijade/ plågade Gudh Jerobeam och hela Jsrael för Abia och Juda.

16. Och Jsraels barn flydde för Juda: och Gudh gaf them 3747 i theras händer.

17. Och Abia medh sitt folck giorde een stoor slachtning på them: och föllo af Jsrael slagne femhundrat tusend vnga män.

18. Altså wordo Jsraels barn nedertryckte i then tiden: **och Juda barn wordo tröste; förty/ the förläto sigh på HERran theras fäders Gudh.**

19. Och Abia jagade efter Jerobeam/ och wan honom städer af/ BethEl medh thes döttrar; Jesana medh thes döttrar/ och Ephron medh thes döttrar:

20. Så at Jerobeam kom intet meer til macht/ så länge Abia lefde: och HERren plågade honom/ så at han blef död.

IV. Abia hustrur/ barn och gierningar.

21. TÅ nu Abia wardt förstärckt/ tog han fiorton hustrur/ och födde twå och tiugu söner/ och sexton döttrar.

22. Hwad nu meer af Abia säijande är/ och om hans wägar/ och hans gierningar/ thet är skrifwit vthi then Prophetens Jddo Historia.

14. Capitel.

ABia blef död/ och Asa hans son Konung efter honom; hwilken regerade wäl; lade bort alt afguderij/ och vprättade then rena Gudztiensten igen/ v. 1. Han hade rolighet långan tijd/ och bygde fasta städer i sitt land/ v. 6. Och hade en häär af 580000 män/ v. 8. Omsider kom emot honom Serah then Ethiopen medh 1000000 män/ rc. v. 9. Tå åkallade Asa HERran om hielp/ v. 11. Slog och förjagade them allasamman/ och bekom ett härligit byte/ v. 12.

I. Abia blifwer död/ och Asa Konung/ hwilken vprättar Gudztiensten igen.

OCh Abia afsomnade medh sina fäder/ och the begrofwo honom vthi Davidz stadh; och Asa hans son wardt Konung i hans stadh 3748: vthi then tiden war landet stilla i tijo åhr.

2. Och Asa giorde thet rätt war/ och thet HERranom hans Gudh wäl behagade; 3749

3. Och kastade bort the främmande altare/ och högderna/ och slog sönder stoderna/ och högg af lundarna:

4. Och lät säija Juda/ at the skulle sökia HERran theras fäders Gudh/ och giöra efter lagen och budorden.

5. Och han kastade bort vthur alla Juda städer högderna och afgudarna 3750: ty riket war stilla för honom.

II. Asa hafwer roo; bygger fasta städer.

6. OCh han bygde fasta städer 3753 i Juda/ medan landet stilla/ och intet örlig emot honom war vthi the åhren: ty HERren gaf honom roo.

7. Och han sade til Juda: Lät oß byggia thessa städerna/ och låta gå murar ther omkring/ och torn/ portar/ och bomar/ efter wij hafwe rolighet i landena: ty wij hafwe sökt HERran wår Gudh/ ja wij hafwe sökt honom/ och han hafwer gifwit oß roo alt omkring: altså bygde the/ och thet gick wäl fram.

8. Och Asa hade en häär som spiut och sköld båro; vthaf Juda tryhundrat tusend/ och vthaf Ben Jamin the som sköld båro/ och medh boga kunde/ twhundrat tusend/ och ottatijotusend: och thesse woro alle starcke hieltar.

III. The Ethioper komma moot Asa/ hwilken åkallar HERran/ och får seger öfwer them.

9. SÅ drog emot them Serah then Ethiopen/ medh en mächtig häär/ tusende resor tusende/ ther til tryhundrat wagnar/ och kommo in til Maresa.

10. Och Asa drog vth emot honom; och the redde sigh til strijd vthi then dalen Zephata widh Maresa.

11. Och Asa åkallade HERran sin Gudh/ och sade: **HERre när tigh är ingen skilfäng hielpa/ ibland många/ eller ther ingen macht är** 3751**: hielp oß/ HERre wår Gudh; ty wij förlåte oß på tigh/ och i titt namn äre wij komne emot thenna hopen: HERre wår Gudh/ för tigh förmår ingen menniskia något.**

12. Och HERren plågade the Ethioper för Asa/ och för Juda/ så at the flydde. 3752

13. Och Asa/ medh folckena som medh honom war/ jagade efter them alt in til Gerar: och the Ethioper föllo/ så at ingen af them blef lefwandes/ vtan the wordo nederlagde för HERranom/ och för hans häär: och the togo ganska mycket roof ther af.

14. Och han slog alla städer omkring Gerar; ty HERrans fruchtan kom öfwer them: och the skinnade alla städer; ty ther war mycket roof inne.

15. Slogo the ock så boskapens hyddor/ och togo fåår ganska mycken/ och Camelar; och kommo igen til Jerusalem.

15. Capitel.

TÅ lät HERren sin Prophet Asaria förmana Asa/ at han skulle fara fort vthi sitt gudfruchtiga företagande/ så wille han wara medh honom/ v. 1. Och lät säijan/ at en tijd skulle warda/ at ingen rätt Gudztienst eller Prest skulle wara i Jsrael/ v. 3. Asa lydde hans förmaning; bortkastade all styggelse vthu landet/ v. 8. Och som Jsrael såg at Gudh war medh Asa/ föllo mänge til honom/ v. 9. Och han förnyade förbundet/ at the skulle sökia HERran af alt hierta/ v. 12. Han förlade ock thet afguderij medh Miplezeth/ som hans moder stiftat hade/ v. 16.

I. Asaria förmanar Asa til gudfruchtighet; och propheterar at ingen rätt Gudztienst skulle wara i Jsrael.

OCh vppå Asaria Oded son kom Gudz ande.

2. Han gick vth emot Asa/ och sade til honom: Hörer här til/ Asa/ och hele Juda och BenJamin: **HERren är medh eder/ efter J ären medh honom; och när J söken honom/ läter han sigh af eder finna** 3754**: om J ock öfwergifwen honom/ så öfwergifwer han ock eder.** 3755

3. Men thet skal wara många dagar 3763 i Jsrael/ at ther skal ingen rätter Gudh wara; ingen Prest 3756 som lärer; ingen lagh.

4. Och när the omwända sigh i sine nödh til HERran Jsraels Gudh/ och sökia honom/ så skal han låta sigh finna.

5. På then tiden warder icke wäl gångandes them som vth-och ingå: förty/ thet warder ett stort buller öfwer alla the som boo på jordene.

6. Ty thet ena folcket skal slå thet andra/ och en stadh then andra: förty/ Gudh skal förskräckia them medh allahanda ångest.

7. Men J warer tröste/ och drager icke edra händer ifrå: ty edart werck hafwer sin löön. 3757

II. Asa lyder förmaningen/ och förnyar förbundet medh HERranom.

8. TÅ Asa hörde thessa orden/ och Odedz then Prophetens prophetia/ wardt han tröst/ och kastade bort the styggelse vthu hela Juda land och BenJamin/ och vthu städerna som han wunnit hade på Ephraims berg/ och förnyade HERrans altare/ som för HERrans förhuus stod;

9. Och församlade hela Juda och BenJamin/ och främlingarna när them vthaf Ephraim/ Manasse/ och Simeon: förty/ til honom föllo månge af Jsrael/ som the sågo/ at HERren hans Gudh medh honom war.

10. Och the församlade sigh til Jerusalem i tredie månadenom/ i femtonde åhrena Asa rikes;

11. Och offrade på then dagen HERranom vthaf rofwet 3758/ som the hämtat hade/ siuhundrat nööt/ och

siutusend fåår.

12. Och the trädde vthi förbundet 3759/ at the skulle sökia HERran theras fäders Gudh/ af alt hierta 3764/ och af allo siäl;

13. Och hwilken som icke sökte HERran Jsraels Gudh/ han skulle döö 3760/ både liten och stoor/ både man och qwinna.

14. Och the sworo HERranom medh höga röst; medh roop/ medh trummeter och basuner.

15. Och hele Juda frögdade sigh öfwer eden: ty the hade sworet af alt hierta/ och the sökte honom af allom wilja/ och han lät sigh af them finna; och HERren gaf them roo alt omkring.

III. Vthrotar Miplezeth.

16. OCk satte Konung Asa sina moder Maacha af ämbetet/ för thet hon stichtat hade vthi Miplezets lund: och Asa vthrotade hennes Miplezeth 3765/ och sönderslog honom/ och vpbrände honom widh Kidrons bäck. 3761

17. Men högderna woro icke bortlagda vthur Jsrael: doch/ war Asa hierta rättsinnigt så länge han lefde. 3762

18. Och han lät komma in vthi Gudz huus/ hwad hans fader helgat hade/ och hwad han helgat hade; silfwer/ guld/ och käril.

19. Och intet örlig war alt in til femte och tretijonde åhret Asa rikes.

16. Capitel.

BAesa Jsraels Konung drog vp emot Juda/ och bygde Rama/ til at förmena them at draga in och vth/ v. 1. Asa sände en skatt til Konung Benhadad i Syrien: han kom emot Jsrael/ at Baesa måtte draga heem igen/ v. 2. Tå straffade then Propheten Hanani Asa/ at han hade förlåtit sigh på Benhadad/ och icke på HERran/ v. 7. Asa blef wredh/ och satte honom i fängelse/ v. 10. Efter någon tijd wardt han siuk/ och sökte intet HERran/ vtan läkiare: och så blef han död/ sedan han på 41 åhret regerat hade/ v. 12.

I. Baesa kommer emot Asa.

VThi siette och tretijonde åhrena Asa rikes/ drog Baesa vp/ Jsraels Konung/ emot Juda/ och bygde Rama/ på thet han skulle förmena Asa Juda Konunge vth-och infara. 3766

II. Asa söker hielp hoos Benhadad; och sänder honom stäncker.

2. MEn Asa tog af håfworna 3771 vthi HERrans huus/ och i Konungs husena/ silfwer och guld/ och sände til Benhadad Konungen i Syrien/ som bodde i Damascon/ och lät säija honom:

3. Emellan tigh och migh är ett förbund/ emellan min och tin fader: therföre hafwer jagh sändt tigh silfwer och guld/ at tu thet förbund medh Baesa Konungenom i Jsrael öfwergifwa skalt/ at han må draga bort ifrå migh.

4. Benhadad lydde Konung Asa/ och sände sina häärförstar emot Jsraels städer; the slogo Jjon/ Dan/ och AbelMajim/ och alla Naphthali kornstäder.

5. Tå Baesa thet hörde/ wände han igen at byggia Rama/ och hölt vp af sitt werck.

6. Men Konung Asa tog til sigh hela Juda/ och the togo bort steen och trää ifrå Rama/ ther Baesa medh bygde/ och han bygde ther medh Geba och Mizpa.

III. Hanani Propheten straffar Asa therföre.

7. PÅ then tiden kom Hanani Sijaren til Asa Juda Konung/ och sade til honom: **Efter tu förlätst tigh på Konungen i Syrien/ och hafwer icke förlåtit tigh på HERran tin Gudh; therföre är Konungens macht af Syrien vndsluppen tina hand.**

8. Woro icke the Ethioper 3767 **och Lybier en mächta stoor hoop/ medh ganska många wagnar och resenärar? Likwäl gaf HERren them i tina hand/ tå tu förlätst tigh på honom.**

9. **Förty/ HERrans ögon skåda** 3768 **all land/ at han skal styrckia them/ som af alt hierta hålla sigh in til honom.** Tu hafwer giördt dårliga; therföre skalt tu ock här efter få örlig. 3769

IV. Asa sätter Hanani i fängelse.

10. MEn Asa wardt wredh på Sijaren/ och lade honom i fängelse; ty han knorrade emot honom om thetta stycket. Och Asa vndertryckte några af folcket i then tiden.

11. Men Asa gierningar/ både the första och the sidsta/ sij/ the äro skrifna vthi Juda och Jsraels Konungars book.

V. Asa blifwer siuk; söker läkiare; och intet HERran; blifwer död och begrafwen.

12. OCh Asa wardt kranck i sina fötter/ vthi nijonde och tretijonde åhrena sins rikes; och hans kranckhet fick öfwermachten: och han sökte intet HERran i sine kranckhet/ vtan läkiare.

13. Altså afsomnade Asa medh sina fäder/ och blef död i första och fyratijonde åhrena sins rikes.

14. Och man begrof honom vthi hans graf som han sigh hade grafwa låtit vthi Davidz stadh; och the lade honom på sin säng/ hwilka man vpfylt hade medh godt rökwerck/ och allahanda specerij/ efter apothekares kånst giordt; och giorde ett ganska stort brännande. 3770

17. Capitel.

EFter Asa blef hans son Josaphat Konung/ och wardt mächtig emot Jsrael/ v. 1. Han wandrade i sins faders Davidz wägar; therföre wälsignade och vphögde HERren honom/ v. 3. Han sände vth sina Förstar medh Prester och Leviter/ och lät predika och lära folcket HERrans lagh i alla sina städer/ v. 7. Ther igenom blef han stoor/ at the omliggiande land/ Philisteer och Araber fruchtade sigh/ och förde honom skäncker/ v. 10. Hans krigsmacht war til 1160000 män/ af Juda och BenJamin/ v. 14.

I. Josaphat blifwer Konung.

OCh hans son Josaphat wardt Konung 3772 i hans stadh/ och wardt mächtig emot Jsrael.

2. Och lade krigsfolck vthi alla Juda fasta städer/ och satte befalningsmän i Juda land/ och i Ephraims städer/ som hans fader Asa wunnit hade.

3. Och HERren war medh Josaphat: ty han wandrade i the förra Davidz sins faders wägar/ och sökte icke Baalim;

4. Vtan sins faders Gudh/ och wandra-de i hans budh/ och icke efter Jsraels gierningar.

5. Therföre stadfäste HERren honom riket; och hele Juda gaf Josaphat skäncker 3773: och han hade rikedomar och härlighet ganska mycket.

6. Och tå hans hierta dristigt wardt i HERrans wägar/ hof han ock så bort högderna/ och lundarna vthur Juda.

II. Josaphat låter lära folcket HERrans lagh.

7. VThi tredie åhrena sins rikes/ sände han sina Förstar/ Benhail/ Obadja/ Sacharia/ Nethaneel/ och Michaja/ at the skulle lära i Juda städer;

8. Och medh them the Leviter/ Semaja/ Nethania/ Sebadia/ Asahel/ Semiramoth/ Jonathan/ Adonia/ Tobia/ och TobAdonia; och medh them Presterna/ Elisama och Joram.

9. Och the lärde i Juda/ och hade HERrans lagbok medh sigh/ och foro omkring i alla Juda städer/ och lärde folcket.

III. Josaphat blifwer stoor; och the Philisteer och Araber föra honom skäncker.

10. OCh HERrans fruchtan kom öfwer all rike i the land som lågo omkring Juda/ så at the intet stridde emot Josaphat.

11. Och the Philisteer förde Josaphat skäncker/ en hoop silfwer: och the Araber förde honom siutusend och siuhundrat wädrar/ och siutusend och siuhundrat bockar.

12. Altså wäxte Josaphat til/ och wardt ju större och större 3774; och han bygde i Juda/ slott/ och kornstäder;

13. Och hade mycket til skaffa i Juda städer: och woro stridsamme och wäldige män i Jerusalem.

IV. Josaphats krigsmacht beskrifwes.

14. OCh thetta war ordningen ibland theras fäders huus/ som i Juda öfwerstar woro öfwer tusende: Adna then öfwersten/ och medh honom woro tryhundrade tusend wäldige män.

15. Näst honom war Johanan then öfwersten/ och medh honom woro twhundrade och ottatijo tusend.

16. Ther näst Amasia Sichri son/ then HERrans friwiljoge/ och medh honom woro twhundrade tusend wäldige män.

17. Af BenJamins barn/ war Eljada en wäldig man/ och medh honom woro twhundrade tusend/ som medh bogar och sköld färdige woro.

18. Efter honom war Josabad/ och medh honom woro hundrade och ottatijotusend färdige män til strijd.

19. Thesse wachtade alle på Konungen/ förvthan the som Konungen lagt hade vthi the fasta städer/ i hela Juda.

18. Capitel.

OCh Josaphat befryndade sigh medh Achab Jsraels Konung/ och drog nedh til at besökian/ v. 1. Achab öfwertalte honom at han skulle draga medh sigh moot the Syrer til Ramoth i Gilead/ v. 3. Doch frågade Achab tilförene sina Propheter; the spådde honom alle godh lycko/ v. 4. Sedan frågade han ock efter Josaphats förmaning HERrans Prophete Micha/ v. 6. Han sade at honom skulle gå illa/ v. 16. The drogo

åstadh/ v. 28. Och Achab blef skuten och död i stridene/ v. 33.

I. Josaphat befryndar sigh medh Achab/ och drager medh honom i strijd.

OCh Josaphat hade stora rikedomar och härlighet/ och befryndade 3775 sigh medh Achab.

2. Och efter tw åhr drog han nedh til Achab til Samarien 3776: och Achab lät slachta för honom/ och för thet folck som när honom war/ mycken fåår och fää; och han kom honom ther til/ at han skulle draga medh honom vp til Ramoth i Gilead.

3. Och Achab Jsraels Konung sade til Josaphat Juda Konung: Drag medh migh til Ramoth i Gilead: han sade til honom: Jagh är såsom tu/ och mitt folck såsom titt folck/ wij wilje medh tigh i stridena. 3777

II. Achab förfrågar sigh hoos sina Propheter; och Josaphat hoos Micha/ om vthgången.

4. MEn Josaphat sade til Jsraels Konung: Käre/ fråga i thenna dagh HERrans ord.

5. Och Jsraels Konung församlade af Propheterna fyrahundrade män/ och sade til them: Skole wij draga til Ramoth i Gilead i strijd/ eller skal jagh låta thet bestå? The sade: Drag vp/ Gudh warder thet gifwandes i Konungens hand.

6. Men Josaphat sade: Är här icke ännu någor HERrans Prophete/ at wij måge fråga af honom?

7. Jsraels Konung sade til Josaphat: Här är ännu en man/ at wij måge fråga HERran af honom: men jagh är wredh på honom; förty/ han spår intet godt öfwer migh/ vtan altid ondt; nemliga/ Micha Jimla son. Josaphat sade: Konungen säije icke så.

8. Och Jsraels Konung kallade en sin kamererare/ och sade: Hämta medh hast hijt Micha Jimla son. 3778

9. Och Jsraels Konung och Josaphat Juda Konung/ såto hwar thera på sin stool beklädde: och the såto på platsen för ingångenom til porten i Samarien/ och alle Propheterna spådde för them.

10. Och Zedekia Chenaana son giorde sigh jernhorn/ och sade: Thetta säger HERren: Här medh skalt tu stöta the Syrer/ til thes tu giör ända medh them.

11. Och alle Propheterna spådde thet samma/ och sade: Drag vp til Ramoth i Gilead/ och war lyckosam; HERren skal gifwa thet i Konungens hand.

12. Och bodet som åstadh gånget war til at kalla Micha/ talade medh honom/ och sade: Sij/ Propheternas taal är endrächteliga godt 3784 för Konungenom; käre/ lät ock tin ord wara såsom ens theras/ och tala thet godt är.

13. Micha sade: Så sant som HERren lefwer/ hwad min Gudh säijandes warder/ thet wil jagh tala.

14. Och tå han kom til Konungen/ sade Konungen til honom: Micha/ skole wij draga til Ramoth i Gilead til strijd/ eller skal jagh låta thet blifwa? Han sade: Drager vp/ och eder skee lycka; thet skal eder i edra händer gifwit warda.

15. Men Konungen sade til honom: Jagh beswär tigh ännu en gång/ at tu säger migh icke annat än sanningen/ i HERrans namn.

III. Micha propheterar; blifwer slagen/ och satt i fängelse.

16. TÅ sade han: Jagh såg hela Jsrael förströdd på bergen/ såsom fåår the ingen herdan hafwa: och HERren

sade: Hafwa thesse ingen herra? Fare hwar och en heem igen medh frijd.

17. Tå sade Jsraels Konung til Josaphat: Sade icke jagh tigh/ han spår intet godt öfwer migh/ vtan ondt? 3779

18. Men han sade: Therföre hörer HERrans ord: Jagh såg HERran sittia på sinom stool/ och all then himmelska hären stod widh hans högra sido/ och widh hans wänstra.

19. Och HERren sade: Ho wil tälja Achab Jsraels Konung i thet sinnet/ at han drager vp/ och faller i Ramoth i Gilead? Och tå then ene sade så/ och then andre så: 3780

20. Kom fram en ande 3781/ och stod för HERranom och sade: Jagh wil tälja honom i thet sinnet. HERren sade til honom: Hwar medh?

21. Han sade: Jagh wil fara vth/ och wara en falsk ande vthi alla hans Propheters mun 3785. Och han sade: Tu skalt tälja honom i thet sinnet/ och vthrättat; far åstadh/ och giör altså.

22. Nu sij/ HERren hafwer gifwit en falsk 3782 anda vthi thessa tina Propheters mun/ och HERren hafwer talat ondt öfwer tigh.

23. Tå trädde fram Zedekia Chenaana son/ och slog 3783 Micha widh kindbenet/ och sade: Hwilken wägen är HERrans ande gången ifrå migh/ til at tala medh tigh?

24. Micha sade: Sij/ tu skalt få seet/ tå tu kommer vthi innersta kamaren til at vndstinga tigh.

25. Men Jsraels Konung sade: Tager Micha/ och läter honom blifwa när Amon stadzfogtanom/ och när Joas Konungens son:

26. Och säijer: Så säger Konungen: Lägger thenna i fängelse/ och spiser honom medh bedröfwelsens brödh och watn/ til thes jagh kommer igen medh frijd.

27. Micha sade: Om tu kommer igen medh frijd/ så hafwer icke HERren talat genom migh. Och han sade: Hörer här til alt folck.

IV. Achab och Josaphat draga til strijd.

28. ALtså drog Jsraels Konung vp/ och Josaphat Juda Konung til Ramoth i Gilead.

29. Och Jsraels Konung sade til Josaphat: Jagh wil förkläda migh/ och komma i stridena/ men tu haf tin kläder vppå. Och Jsraels Konung förklädde sigh; och the kommo i stridena.

30. Men Konungen i Syrien hade budit sina öfwersta resenärar/ at the skulle strida emot ingen/ antingen liten eller stoor/ vtan emot Jsraels Konung allena.

31. Tå nu the öfwerste resenärerna fingo see Josaphat/ tänckte the/ thet är Jsraels Konung; och drogo omkring til at strida vppå honom: men Josaphat ropade/ och HERren halp honom/ och Gudh wände them ifrå honom.

32. Ty tå the öfwerste resenärerna sågo at thet icke war Jsraels Konung/ wände the sigh bort ifrå honom.

V. Achab blifwer skuten/ och döör.

33. MEn en man bände sin boga hårdt/ och skiöt Jsraels Konung emellan magan och lungorna: tå sade han til sin foroman: Wändt tina hand/ och för migh vthu hären/ förty jagh är såår.

34. Och striden wexte til i then dagen: och Jsraels Konung stod på sinom wagn emot the Syrer/ alt in til aftonen: och blef död när solen neder gick.

19. Capitel.

MEn Josaphat kom heem igen medh frijd; och Jehu Propheten straffade honom/ at han hade hulpit then ogudachtiga Achab/ v. 1. Josaphat drog åter omkring; satte domare i landena/ och förmante them til at hålla rätt och rättwisa widh macht/ v. 4. Han satte ock Leviter och Prester öfwer HERrans doom i Jerusalem; och förmante them sammaledes/ v. 8. Och kom så både thet andeliga och werldzliga Consistorium i godt lagh/ v. 11.

I. Jehu straffar Josaphat/ at han hade hulpit Achab.

MEn Josaphat Juda Konung kom heem igen medh frijd til Jerusalem.

2. Och gick vth emot honom Jehu Hanani son Sijaren/ och sade til Konung Josaphat: Skulle tu så hielpa then ogudachtiga/ och älska them som HERran hata? Och förthenskul är öfwer tigh HERrans wrede. 3786

3. Så är doch likwäl något godt funnet i tigh/ at tu hafwer borthäfwet the lundar vthu landena/ och hafwer skickat titt hierta til at sökia Gudh. 3787

II. Josaphat sätter domare i landena; och förmanar them hålla rätt/ rc.

4. ALtså blef Josaphat i Jerusalem: och han drog åter vth ibland folcket/ alt ifrå Ber Seba/ och in vppå Ephraims berg/ och igenkallade them til HERran theras fäders Gudh.

5. Och han bestälte domare i landena/ vthi alla Juda fasta städer; ju några vthi hwar stadh.

6. Och sade til domarena: **Seer til hwad J gjören: förty J hållen icke menniskio doom** 3791**/ vtan HERrans** 3788**/ och han är medh eder i domen.**

7. Therföre/ läter HERrans fruchtan wara när eder: tager eder wahra/ och giörer så; ty när HERranom wårom Gudh är ingen orätt/ eller anseende til personer/ eij heller tager han gåfwor. 3789

III. Josaphat förordnar andeligit och werldzligit domsäte.

8. OCk satte Josaphat i Jerusalem vthaf Leviterna och Presterna/ och vthaf the öfwersta fäderna i Jsrael/ öfwer HERrans doom och saker 3790/ och lät them boo i Jerusalem;

9. Och böd them/ och sade: Giörer altså vthi HERrans fruchtan/ medh troo/ och rätto hierta.

10. Vthi alla the saker som komma til eder ifrån edra bröder som boo i sina städer/ emellan blodh och blodh/ emellan lagh och budh/ emellan seder och rätter/ skolen J vnderwisa them/ at the icke förbryta sigh emot HERran/ och een wrede må komma öfwer eder/ och edra bröder: giörer altså/ så warden J icke brotzlige.

11. Sij/ Amaria Presten är öfwerste öfwer eder i alla HERrans saker; så är Sebadia Jsmael son Förste i Juda huus/ i alla Konungs saker: så hafwen J ämbetsmän Leviterna för eder. Warer tröste/ och giörer så/ och **HERren warder blifwandes medh them goda.**

20. Capitel.

SEdan församlade sigh the Moabiter/ Ammoniter/ rc. een ganska stoor macht emot Josaphat/ v. 1. Tå påböd han ena fasto i hela landena; och the bådo HERran om hielp/ v. 3. Och Jahasiel then Leviten tröstade them/

och tilsade them hielp/ v. 14. Ther af blefwo the glade/ och tackade HERran medh höga röst/ v. 18. Som the nu drogo moot fiendan/ förordnade Josaphat sångare för hären/ til at lofwa HERran/ v. 21. Och HERren lät fienderna dräpa hwar annan inbördes/ v. 22. Så bekom Josaphat seger; fick ett härligit byte/ och drog medh frögd heem igen/ v. 24. Josaphat regerade 25 åhr/ v. 31. Han förenade sigh ock medh then ogudachtiga Ahasia/ rc. At theras skep skulle fara til siös: men Elieser straffade honom therföre/ och skepen slogos sönder/ v. 35.

I. The Moabiter och Ammoniter komma moot Josaphat.

THer efter kommo Moabs barn/ Ammons barn/ och medh them the af Ammonim/ til at strida emot Josaphat.

2. Och man kom och bodade thet Josaphat/ och sade: Emot tigh kommer ett mächta stort tahl ifrå hinsidon hafwet/ af Syrien/ och sij/ the äro i HazezonThamar/ thet är EnGedi.

II. Josaphat påbiuder fasta; beder HERran om hielp/ och får tilsäijelse.

3. MEn Josaphat fruchtade sigh/ och stälte sitt ansichte til at sökia HERran/ och lät vthropa een fasto 3803 i hela Juda.

4. Och Juda kom tilhopa/ til at sökia HERran; kommo ock vthaf alla Juda städer til at sökia HERran.

5. Och Josaphat trädde in i menigheten af Juda och Jerusalem/ vthi HERrans huus in för nya gården;

6. Och sade: HERre wåra fäders Gudh/ äst icke tu Gudh i himmelen/ och råder öfwer all Hedningarnas rike? Och i tine hand är kraft och macht 3792/ och ingen är som emot tigh stå kan.

7. Hafwer tu wår Gudh/ icke fördrifwit thetta landz inbyggiare för tino folcke Jsrael/ och hafwer gifwit thet Abrahams tins wäns sädh til ewig tijd?

8. Så at the hafwa bodt ther vthi/ och bygdt tigh ther inne til titt namn en helgedom/ och sagdt:

9. Om något ondt/ swärd/ straff/ pestilentie/ eller hård tijd öfwer oß komme/ skulle wij stå för thetta huus in för tigh; förty/ titt namn är i thesso huse; och ropa til tigh i wåra nödh/ så wille tu höra ther til och hielpa. 3793

10. Nu sij/ Ammons barn/ Moab/ och the af Seirs berg/ öfwer hwilka tu icke lät Jsraels barn draga/ tå the foro vthur Egypti land/ vtan the måste wika af ifrå them/ och icke förderfwa them. 3794

11. Och sij/ the låta oß thet vmgälla/ och komma til at vthdrifwa oß vthu titt arf/ som tu oß gifwit hafwer.

12. Wår Gudh/ wilt tu icke döma them? **Ty i oß är ingen macht emot thenna stora hopen som emot oß kommer: wij wete icke hwad wij giöra skole; vtan wår ögon see til tigh.** 3795

13. Och hele Juda stod för HERranom medh sin barn/ hustrur och söner.

14. Men öfwer Jahasiel/ Sacharia son/ Benaja sons/ Jehiel sons/ Mattania sons/ then Leviten vthaf Assaphs barn/ kom HERrans ande mitt i menighetene;

15. Och sade: Achter här til/ hele Juda/ och J Jerusalems inbyggiare/ och Konung Josaphat: så säger HERren til eder: J skolen icke fruchta eder/ eller gifwa eder för thenna stora hopenom; ty thet striden icke J/ vtan Gudh.

16. J morgen skolen J draga nedh til them: och sij/ the draga vp til Ziz/ och J skolen råka them widh bäcken/

för öknene Jeruel.

17. Förty/ J skolen intet strida i thenna sakene; allenast träder fram/ och står/ och seer HERrans salighet 3796/ then medh eder är: Juda och Jerusalem fruchter eder intet/ och gifwer eder icke; i morgon drager vth emot them/ HERren är medh eder.

III. Josaphat och folcket tacka HERran.

18. TÅ bögde sigh Josaphat medh sitt ansichte til jordena/ och hela Juda och Jerusalems inbyggiare föllo neder för HERranom/ och tilbådo HERran.

19. Och Leviterna vthaf the Kehatiters barn/ och vthaf the Korhiters barn/ stodo vp til at lofwa HERran Jsraels Gudh medh höga röst åth himmelen.

20. Och the woro bittida vppe om morgonen/ och drogo vth til then öknen Thekoa: och tå the vthdrogo/ stod Josaphat/ och sade: Hörer här til Juda/ och J Jerusalems inbyggiare: **Troor vppå HERran edar Gudh/ så warden J trygge; och troor hans Propheter/ så skeer eder lycka.**

21. Och han vnderwiste folcket/ och satte sångare 3804 för HERranom/ och them som lofwa skulle i heligom skrudh/ och gå för wäpnade hären/ och säija: Tacker HERranom/ ty hans barmhertighet warar ewinnerliga. 3797

IV. Får seger vthan swärd.

22. OCh tå the begynte til at tacka och lofwa/ lät HERren bakhären/ som emot Juda kommen war/ komma in på Ammons barn/ Moab/ och them af Seirs berg/ och the slogo them.

23. Tå stodo Ammons barn och Moab/ emot them af Seirs berg/ til at förspilla och nederläggia them: och tå the hade giordt ända på them af Seirs berg/ halp then ene them andra/ at the ock förderfwade sigh. 3798

24. Men tå Juda kom til Mizpe widh öknen/ wände the sigh emot hopen: och sij/ tå lågo the döde kroppar på jordene/ så at ingen vndsluppen war.

25. Och Josaphat kom medh sitt folck til at byta theras roof/ och funno ibland them myckla ägodelar och kläder/ och kostelig tygh; och skinnade them/ så at the icke meer kunde föra; och vthbytte rofwet i tre dagar: ty thet war ganska mycket.

26. På fierde dagenom kommo the tilhopa vthi lofsdalenom; förty/ ther lofwade the HERran: ther af heter thet rumet lofsdaal/ alt in til thenna dagh.

27. Altså wände hwar och en af Juda och Jerusalem tilbaka igen/ och Josaphat för them/ så at the drogo til Jerusalem medh frögd: ty HERren hade gifwit them een glädie öfwer theras fiendar:

28. Och drogo in vthi Jerusalem medh psaltare/ harpor och trummeter/ til HERrans huus.

29. Och Gudz fruchtan kom öfwer all rike i landen/ tå the hörde at HERren hade stridt emot Jsraels fiendar.

30. Altså wardt Josaphats rike stilla; och Gudh gaf honom roo alt omkring.

V. Josaphats regemente beskrifwes.

31. OCh Josaphat regerade öfwer Juda: och war fem och tretijo åhra gammal tå han Konung wardt/ och regerade fem och tiugu åhr i Jerusalem: hans moder heet Asuba Silhi dotter. 3799

32. Och han wandrade vthi sins faders Asa wägh/ och gick intet ther ifrå/ at han ju giorde thet HERranom wäl täcktes:

33. Vndantagno/ at the högder icke borttagne wordo: förty/ folcket hade ännu 3800 icke skickat sitt hierta til theras fäders Gudh.

34. Hwad nu meer af Josaphat säijande är/ både thet första och thet sidsta/ sij/ thet är skrifwit i Jehu gierningar Hanani sons 3801/ hwilka han vpteknat hafwer vthi Jsraels Konungars book.

V. Josaphat förenar sigh medh Ahasia om skepsfart; hwilken efter Eliesers ord war olyckelig.

35. THer efter förenade sigh Josaphat Juda Konung medh Ahasia Jsraels Konung/ hwilken ogudachtig war medh sitt wäsende.

36. Och han samfälte sigh medh honom til at giöra skep/ at the skulle fara til siös: och skeppen giorde the i EzionGeber. 3802

37. Men Elieser Dodava son af Maresa/ spådde emot Josaphat/ och sade: Therföre at tu hafwer förenat tigh medh Ahasia/ hafwer HERren om intet giordt tin werck. Och skeppen wordo sönderslagne/ och kunde intet til siös fara.

21. Capitel.

JOsaphat blef död/ och hans son Joram Konung/ v. 1. Han drap alla sina bröder; war ogudachtig/ och wandrade i Jsraels Konungars wägh/ v. 4. J hans tijd föllo the Edomeer ifrån Juda/ v. 8. Til honom kom een skrift ifrån Elia Propheten/ at HERren wille straffan medh een stoor plågo/ at hans inelfwer skulle vthgå af honom/ för thet han hade öfwergifwit HERran/ v. 12. Och HERren vpwäckte the Philisteer och Araber moot honom. The skiöflade Juda/ och togo bort hans hustrur/ barn och bästa håfwor/ v. 16. Sedan wederfors honom thet Elia skrifwit hade; blef död/ och medh ringa ähra begrafwen/ v. 18.

I. Josaphat blifwer död; och hans son Joram Konung.

OCh Josaphat afsomnade medh sina fäder/ och wardt begrafwen när sina fäder vthi Davidz stadh 3805: och hans son Joram wardt Konung i hans stadh. 3806

2. Och han hade bröder Josaphats söner/ Asaria/ Jehiel/ Sacharia/ Asaria/ Michael/ och Sephat Ja: thesse woro alle Josaphats Juda Konungs barn.

3. Och theras fader gaf them myckla gåfwor i silfwer/ guld/ och klenodier/ medh fasta städer i Juda: men riket gaf han Joram; ty han war then förstfödde. 3807

II. Joram dräper sina bröder.

4. TÅ nu Joram vpkom öfwer sins faders rike/ och wardt thes mächtig/ drap han alla sina bröder medh swärd/ ther til ock somliga af the öfwerstar i Jsrael.

5. Tw och tretijo åhra gammal war Joram tå han wardt Konung/ och regerade otta åhr i Jerusalem. 3808

6. Och han wandrade vthi Jsraels Konungars wägh/ såsom Achabs huus giordt hade: förty/ Achabs dotter war hans hustru: och han giorde hwad HERranom illa behagade.

7. Men HERren wille icke förderfwa Davidz huus/ för thet förbund skul som han medh David giordt hade/ såsom han sagt hade/ at gifwa honom ena lychto 3809/ och hans barnom i alla dagar.

III. Edom faller ifrån Juda.

8. JHans tijd föllo the Edomeer af ifrån Juda/ och giorde öfwer sigh en Konung: 3810

9. Förty/ Joram war tijt öfwerdragen medh sina öfwerstar/ och alla wagnarna medh honom: och hade warit vppe om nattena/ och slaget the Edomeer alt omkring sigh/ och öfwerstarna för wagnarna.

10. Therföre föllo the Edomeer af ifrån Juda alt in til thenna dagh. På samma tiden föll ock Libna ifrån honom: ty han öfwergaf HERran sina fäders Gudh.

11. Giorde han ock högder på bergen i Juda/ och kom them i Jerusalem til horerij/ och förförde Juda.

IV. Elia hotar Joram medh HERrans straff/ genom een skrift.

12. MEn een skrifwelse kom til honom ifrå then Propheten Elia/ så lydandes: Thetta säger HERren tins faders Davidz Gudh: Therföre at tu icke wandrat hafwer vthi tins faders Josaphats wägar/ icke heller i Asa Juda Konungs wägar:

13. Vtan tu wandrar vthi Jsraels Konungars wägh/ och kommer Juda och them i Jerusalem til horerij/ efter Achabs huus horerij; och hafwer ther til dräpit tina bröder af tins faders huus/ som bättre woro än tu:

14. Sij/ HERren skal slå tigh medh en stoor plågo på titt folck/ på tin barn/ på tina hustrur/ och vppå alla tina ägodelar.

15. Och tu skalt få mycken siukdom vthi tina inelfwer/ til thes at tina inelfwer skola för siukdom skul vthgå dagh frå dagh.

V. The Philisteer och Araber skiöfla Juda.

16. ALtså vpwäckte HERren emot Joram the Philisteers anda/ och the Arabers/ som liggia widh Ethiopien.

17. Och the drogo vp til Juda/ och förstörde thet/ och förde bort alla håfwor som förhandene woro i Konungs husena; ther til hans söner och hans hustrur/ så at honom blef ingen son qwar/ förvtan Joahas 3812 hans yngste son.

18. Och efter alt thetta plågade HERren honom 3813 i hans inelfwer medh en sådana siukdom/ som icke stod til botandes.

19. Och som thet nu warade dagh frå dagh/ och tå tw åhrs tijd förgången war/ gingo hans inelfwer vth af honom medh hans siukdom; och han blef död af ondom siukdom: och the giorde intet brännande öfwer honom/ såsom the hans fäder 3811 giordt hade.

VI. Joram blifwer död/ och begrafwen.

20. TW och tretijo åhr gammal war han tå han wardt Konung/ och regerade i otta åhr i Jerusalem/ och wandrade så at thet icke mycket dogde: och the begrofwo honom i Davidz stadh; doch icke ibland Konungs grifterna.

22. Capitel.

EFter Joram wardt Ahasia Konung; regerade ett åhr/ och wandrade i Achabs huus wägar/ v. 1. Han drog medh Joram Achabs son til at strida moot Konung Hasael i Syrien. Och tå Joram hade fått hugg/ och war dragen til Jisreel at låta läkia sigh/ besökte han honom/ v. 5. Tijt kom Jehu/ hwilken HERren hade smordt til

at vthrota Achabs huus; och drap honom medh/ v. 8. Tå Ahasia moder Athalja thet såg/ förgiorde hon all Konungslig sädh i Juda: Joas allena blef vndanstungen i sex åhr/ v. 10.

I. Ahasia blifwer Konung.

OCh the i Jerusalem giorde til Konung Ahasia hans yngsta son/ i hans stadh: förty/ krigsfolcket som vthaf the Araber medh häär kommo/ hade the första alla ihiälslaget: therföre wardt Ahasia Konung 3814/ Jorams son/ Juda Konungs.

2. Tw och fyratijo åhra gammal war Ahasia tå han Konung wardt/ och regerade ett åhr i Jerusalem: hans moder heet Athalja Amri dotter. 3815

3. Han wandrade ock vthi Achabs huus wägar: ty hans moder hölt honom ther til at han skulle giöra thet ondt war.

4. Therföre giorde han thet HERranom icke behagade/ såsom Achabs huus: ty the woro hans rådgifware efter hans faders dödh/ så at the förderfwade honom.

II. Drager medh Joram moot Hasael Konungen i Syrien.

5. OCh han wandrade efter theras rådh; och han drog bort medh Joram Achabs son Jsraels Konung/ i strijd til Ramoth i Gilead/ emot Hasael Konungen i Syrien: men the i Rama slogo Joram; 3816

6. Så at han omwände/ til at låta läkia 3817 sigh i Jisreel: förty/ han hade såår som han fått hade i Rama/ tå han stridde medh Hasael Konungen i Syrien. Och Asaria Joram son Juda Konungs/ foor nedh til at besee Joram Achabs son i Jisreel/ som kranck låg.

7. Ty then ofärden war så af Gudi Ahasia tilfogad/ at han skulle komma til Joram: och så medh Joram vthdraga emot Jehu Nimsi son/ hwilken HERren smordt hade til at vthrota Achabs huus.

8. Tå nu Jehu hölt vppå at straffa Achabs huus/ fan han några öfwerstar af Juda/ och Ahasia bröders barn/ som Ahasia tiente/ och drap them.3818

III. Blifwer dräpen af Jehu.

9. OCh han sökte Ahafia/ och fick honom fatt/ ther han sigh vndstunget hade i Samarien 3819; och han wardt hafder fram för Jehu: han drap honom/ och man begrof honom; ty the sade: Han är Josaphats son/ hwilken efter HERran sökte af alt hierta. Och war sedan ingen qwar vthaf Ahasia huse som Konung kunde warda.

IV. Athalja förgiör all Konungslig sädh; men Joas fördöljes.

10. TÅ nu Athalja Ahasia moder såg at hennes son död war/ stod hon vp/ och förgiorde all Konungslig sädh i Juda huus. 3820

11. Men Josabeath Konungens dotter/ tog Joas Ahasia son/ och staal honom vndan ibland Konungs barnen som dräpne wordo/ och lät honom medh hans ammo vthi en sängakamar: altså fördolde honom för Athalja Josabeath Konung Jorams dotter/ Prestens Jojada hustru; ty hon war Ahasia syster; at han icke dräpen wardt. 3821

12. Och han war medh them i Gudz huus fördold i sex åhr/ medan Athalja regerade i landena.

23. Capitel.

PÅ siunde åhrena samkade Jojada öfwerste Presten Leviterna och hela Juda/ v. 1. Hade fram Joas/ och smorde honom til Konung/ v. 11. Som nu folcket tillop/ och önskade Konungenom lycko/ fick Athalja thet höra/ och kom tillöpandes/ och ropade/ vpror/ vpror/ v. 12. Tå hade the henne vth/ och dråpo henne/ v. 14. Sedan giorde Jojada ett förbund emellan HERran/ Konungen och folcket/ at the skulle wara HERrans folck/ v. 16. Bruto nedh Baals huus och altare/ v. 17. Och bestälte at Gudztiensten skulle hållas efter Mose lagh/ v. 18.

I. Presten Jojada församlar folcket/ och låter Joas blifwa smord til Konung.

VThi siunde åhrena tog Jojada dristighet 3822 3832 til sigh/ och tog medh sigh i förbund the öfwersta öfwer hundrade/ nemliga/ Asaria Jeroham son/ Jsmael Johanan son/ Asaria Obed son/ Maaseja Adaja son/ och Elisaphat Sichri son.

2. The foro omkring Juda/ och hade the Leviter tilhopa vthur alla Juda städer/ och the öfwersta fäderna i Jsrael/ och the kömmo til Jerusalem.

3. Och hela menigheten giorde ett förbund i Gudz huus medh Konungenom: och han sade til them: Sij/ Konungens son skal Konung wara/ såsom HERren sagt hafwer/ öfwer Davidz barn. 3823

4. Så skolen J nu altså gióra: tredie delen af eder som på Sabbats dagenom vppå gå/ skola wara ibland the Prester och Leviter/ som dörawachtare äro widh dörarna;

5. Tredie delen i Konungs huset; och tredie delen widh grundwals dörena: men alt folcket skal wara i gårdenom til HERrans huus:

6. Och at ingen går vthi HERrans huus/ vtan Presterna och Leviterna som tiena/ the skola gå ther in; förty/ the äro helige: och alt folcket wachte HERrans wacht.

7. Och Leviterna skola gifwa sigh omkring Konungen/ hwar och en medh sine wärjo i handene: och hwilken som går in i huset/ han dräpes: och the skola wara när Konungenom/ tå han går vth och in.

8. Och Leviterna medh hela Juda giorde såsom Presten Jojada budit hade: och hwar och en tog sina män som på Sabbathen vppå gingo/ medh them som på Sabbathen af gingo: ty Presten Jojada lät icke komma the twå hoparna ifrå hwar annan.

9. Och Presten Jojada fick öfwerstarna öfwer hundrade/ spetsar/ och sköldar/ och Konung Davidz wapn/ som i Gudz huus woro:

10. Och stälte alt folcket/ hwar och en medh sine wärjo i handene/ ifrå thet högra hörnet i husena alt in til thet wänstra hörnet/ til altaret och til huset omkring Konungen.

11. Och the hade fram Konungens son/ och satte crono vppå honom/ och witnesbyrdet 3833/ och giorde honom til Konung: och Jojada medh hans söner smorde 3824 honom/ och sade: Lycka ske Konungenom.

II. Athalja wil hindra thet; och blifwer dräyen.

12. TÅ Athalja hörde ropet af folcket som tillop/ och lofwade Konungen/ gick hon til folcket i HERrans huus.

13. Och hon fick see/ och sij/ Konungen stod i sitt rum 3825 i ingångenom/ och öfwerstarna och trummeterna omkring Konungen: och alt landzfolcket war gladt/ och blåste medh trummeter/ och sångarena 3826 medh allahanda strängiaspel skickade til at lofwa: tå ref hon sin kläder/ och sade: Vpror/ vpror. 3827

14. Men Presten Jojada drog sigh vth medh the öfwersta öfwer hundrade/ som öfwer hären woro/ och sade til them: Hafwer henne vthu huset i gården: och hwilken henne efterföljer/ honom skal man dräpa medh swärd. Förty/ Presten hade befalt/ at man icke skulle dräpa henne i HERrans huus.

15. Och the togo fatt på henne: och tå hon kom til hästaportens ingång/ widh Konungs huset/ dråpo the henne ther.

III. Jojada giör förbund emellan Gudh/ Konungen och folcket.

16. OCh Jojada giorde ett förbund 3828 emellan sigh/ och alt folcket/ och Konungen/ at the skulle wara HERrans folck.

17. Tå gick alt folcket vthi Baals huus/ och bruto thet neder 3834/ och slogo sönder hans altare/ och beläte/ och slogo ihiäl 3829 Mattan 3835 Baals Prest in för altaret.

18. Och Jojada bestälte ämbeten i HERrans huus/ vnder Presterna Leviterna/ som David förskickat 3830 hade til HERrans huus/ til at giöra bränneoffer HERranom/ såsom skrifwit står i Mose lagh 3831/ medh frögd och sånger/ som David dichtat hade:

19. Och stälte dörawachtare widh dörarna åth HERrans huus/ at ther skulle intet oreent inkomma i någon måtto.

20. Och han tog the öfwersta öfwer hundrade/ och the mächtiga/ och herrarna i folckena/ och alt landzfolcket/ och hade Konungen neder ifrå HERrans huus: och förde honom in genom then höga porten af Konungs huset/ och läto Konungen sättia sigh på Konungs stolen.

21. Och alt landzfolcket war gladt/ och staden war stilla: men Athalja wardt dräpen medh swärd.

24. Capitel.

JOas regerade 40 åhr/ och giorde thet godt war/ så länge Presten Jojada lefde/ v. 1. Han samlade een hielp af landet/ och lät förnya thet som förfallet war på HERrans huus/ v. 4. När Jojada war död/ föll han efter sina Förstars rådh til afguderij/ och giorde thet ondt war/ v. 15. Och HERren sände sina Propheter/ synnerlig Sacharia Jojada son/ och förmanten til bättring/ v. 19. Men Joas lät stena honom/ v. 21. Tå lät HERren the Syrers macht komma/ och förderfwa Juda och Jerusalem/ och straffa Joas/ v. 23. Sedan blef han dräpen af sina egna tienare/ v. 25.

I. Joas regerar wäl/ så länge Jojada lefwer.

JOas war siu åhr gammal tå han Konung wardt/ och regerade fyratijo åhr i Jerusalem: hans moder heet Zibja af BerSeba. 3836

2. Och Joas giorde thet HERranom wäl behagade/ så länge Presten Jojada lefde. 3843

3. Och Jojada tog honom twå hustrur/ och han födde söner och döttrar.

4. Ther efter tog Joas til at förnya HERrans huus:

II. Joas låter bota HERrans huus.

5. OCh församlade Prester och Leviter/ och sade til them: Farer vth til alla Juda städer/ och församler penningar vthaf hela Jsrael/ til at förbättra edars Gudz huus åhrliga/ och skynder eder til at giöra så: men Leviterna fördrögde ther medh. 3837

6. Tå kallade Konungen Jojada then yppersta/ och sade til honom: Hwij hafwer tu icke acht på Leviterna/ at the låta införa af Juda och Jerusalem then hielpeskatten/ som Mose HERrans tienare påbudit hade 3838/ at samkas skulle i Jsrael til witnesbyrdsens tabernakel?

7. Förty/ then ogudachtiga Athalja/ och hennes söner hafwa förderfwat Gudz huus; och alt thet som til HERrans huus helgat war/ hafwa the lagt til Baalim.

8. Så befalte Konungen at man skulle giöra ena kisto: och the satte henne vthan til widh dörena af HERrans huus.

9. Och lät vthropa i Juda och Jerusalem/ at man skulle införa HERranom then hielpeskatten/ som Gudz tienare Mose på Jsrael lagt hade i öknene. 3839

10. Tå frögdade sigh alle öfwerstar/ och alt folcket/ och giorde tilhopa/ och lade i kistona/ in til thes hon full wardt.

11. Och tå tijd war at kistan skulle hafwas fram af Leviterna/ efter Konungens befalning/ tå the sågo at ther många penningar vthi woro/ så kom Konungens skrifware/ och then som af öfwersta Prestenom befalning hade/ och tömde kistona/ och båro henne i sitt rum igen. Så giorde the hwar dagh/ til thes the samkade en ganska stoor hoop penningar.

12. Och Konungen och Jojada fingo thet arbetarena/ som skaffare woro på HERrans huus: the samme legde steenhuggare och timbermän til at förnya HERrans huus; theslikes the mästare på jern och koppar/ til at bättra HERrans huus.

13. Och arbetesmännerna arbetade/ så at förbättringen på wercket gick fram genom theras hand/ och läto Gudz huus komma sigh til igen/ och giorde thet fast.

14. Och tå the hade thet lychtat/ båro the penningarna som öfwer woro in för Konungen och Jojada; ther af giordes käril til HERrans huus; käril til tienisten/ och til bränneoffer/ skedar/ och gyldene och silfwer tygh 3840: och the offrade bränneoffer widh HERrans huus framgent/ så länge Jojada lefde.

III. Efter Jojada dödh faller Joas til afguderij.

15. OCh Jojada wardt gammal och mätt af ålder/ och blef död/ och war hundrade och tretijo åhra gammal tå han blef död.

16. Och the begrofwo honom vthi Davidz stadh ibland Konungarna/ therföre at han hade giordt wäl medh Jsrael/ och medh Gudh 3844/ och hans huus.

17. Efter Jojada dödh kommo the öfwerste i Juda/ och tilbådo Konungen: tå hörde Konungen them.

18. Och the öfwergåfwo HERrans theras fäders Gudz huus/ och tiente lundom och afgudom: så kom wrede öfwer Juda och Jerusalem för thessa theras brott skul.

19. Och han sände Propheter til them/ at the skulle omwända sigh til HERran: och the betygade them; men the hörde them intet.

IV. Sacharia Jojada son förmanar til bättring; men blifwer stenad.

20. OCh Gudz ande vthiklädde Sacharia Jojada Prestens son: han steg fram för folcket/ och sade til them: Thetta säger Gudh: Hwij öfwerträden J HERrans budh/ thet eder icke wäl bekommandes warder? **Efter J hafwen öfwergifwit HERran/ så warder han ock öfwergifwandes eder.**

21. Men the giorde ett förbund emot honom/ och stenade honom efter Konungens budh/ i gårdenom 3841 för HERrans huus.

22. Och Konung Joas tänckte intet på then barmhertighet som Jojada hans fader medh honom giordt hade/ vtan drap hans son: men tå han blef död sade han: HERren warder thetta seendes och sökiandes.

V. The Syrer skiöfla Juda/ och straffa Joas.

23. OCh tå åhret war omgånget/ drog vp the Syrers häär/ och kommo i Juda och Jerusalem/ och förgiorde alla öfwerstar i folckena; och alt theras roof sände the til Konungen i Damascon.

24. Ty the Syrers macht kom medh fögo folck/ likwäl gaf HERren i theras hand een ganska stoor macht/ therföre at the HERran theras fäders Gudh öfwergifwit hade: theslikes lade the ock straff på Joas.

VI. Joas blifwer dräpen af sina tienare.

25. OCh tå the drogo ifrå honom/ läto the honom qwar i stora kranckhet: och hans tienare giorde ett förbund emot honom/ för Prestens Jojada söners blodz skul/ och dråpo honom på hans säng/ och han blef död: och man begrof honom vthi Davidz stadh; doch icke ibland Konunga grifterna.

26. The som förbundet giorde emot honom woro thesse: Sabad Simeath son then Ammonitiskones/ och Josabad Simrith son then Moabitiskones. 3842

27. Men hans söner/ och summan som vnder honom församlad war/ och Gudz huus byggning/ sij/ the äro beskrifne vthi Historien i Konunga bokene. Och hans son Amazia wardt Konung i hans stadh.

25. Capitel.

EFter Joas kom Amazia; regerade 29 åhr/ v. 1. Och lät dräpa them som hade dräpit hans fader/ v. 3. Han församlade een stoor krigsmacht/ v. 5. Drog emot the Edomeer/ och öfwerwan them/ v. 11. Men tå han kom tilbaka/ satte han theras gudar sigh til gudar/ v. 14. Ther af wredgades HERren/ sände sin Prophete/ och förmante honom til bättring: men han lydde intet/ v. 15. Sedan mante han Joas Jsraels Konung til strijd medh sigh; tappade/ blef fången/ och Jerusalem skiöflat/ v. 17. Tå han war sluppen/ giorde hans tienare förbund/ och dräpo honom/ v. 27.

I. Amazia blifwer Konung; och låter dräpa sin faders dråpare.

FEM och tiugu åhra gammal war Amazia tå han Konung wardt/ och regerade nijo och tiugu åhr i Jerusalem: hans moder heet Joaddan af Jerusalem. 3845

2. Och han giorde thet HERranom wäl behagade/ doch icke af alt hierta.

3. Tå nu hans rike stadfåst war/ drap han sina tienare/ som hans fader Konungen slaget hade:

4. Men theras barn drap han intet: förty/ thet står så skrifwit i lagen i Mose book/ ther HERren biuder och säger: Fäderna skola icke döö för barnen/ och icke barnen för fäderna; vtan hwar och en skal för sina synd döö. 3846

II. Amazia samlar folck emot the Edomeer/ och slår them.

5. OCh Amazia församlade Juda/ och satte them efter fäders husen/ efter öfwerstarna öfwer tusende och öfwer hundrade/ i hela Juda och BenJamin: och talde them alt ifrå tiugu åhr/ och ther vthöfwer 3847/ och

fan them tryhundrat tusend vthwalda/ som i häär draga kunde/ som spiut och sköld föra kunde.

6. Ther til besoldade han vthaf Jsrael hundrat tusend starcka krigsmän/ för hundrade centener silfwer.

7. Men en Gudz man kom til honom/ och sade: **Konung/ lät icke Jsraels häär komma medh** 3851 **tigh: förty/ HERren är icke medh Jsrael/ eller medh all Ephraims barn.**

8. Ty om tu kommer til at bewisa tina dristighet i stridene/ så läter Gudh tigh falla för tina fiendar: förty/ när Gudi står machten til at hielpa/ och til at stielpa.

9. Amazia sade til Gudz mannen: Hwad skal man tå giöra medh the hundrade centener/ som jagh hafwer gifwit the krigsmän af Jsrael? Gudz mannen sade: **HERren hafwer wäl meer än thet är/ som han tigh gifwa kan.**

10. Tå skilde Amazia the krigsmän ifrå/ som til honom af Ephraim komne woro/ så at the gingo til theras rum igen. Tå förgrymmade theras wrede sigh swårliga emot Juda/ och drogo heem igen illa til fridz.

11. Men Amazia war tröst/ och förde sitt folck vth/ och drog vth i saltdalen/ och slog af Seirs barn tijotusend. 3848

12. Och Juda barn fångade af them tijotusend lefwande; them förde the vppå en bergsklint/ och störte them vth för bergsklinten/ at the alle sönderkrossades.

13. Men the krigsmän som Amazia hade ifrå sigh sändt/ så at the icke drogo medh hans folck til stridena/ lade sigh neder i Juda städer/ alt ifrå Samarien in til BethHoron/ och slogo af them trytusend/ och togo mycket roof.

III. Amazia faller i afguderij; förmanas til bättring/ men fåfängt.

14. OCh tå Amazia igen kom af the Edomeers slachtning/ hade han medh sigh Seirs barnas afgudar/ och satte them sigh til gudar/ och tilbad them/ och rökte för them.

15. Tå förgrymmade sigh HERrans wrede öfwer Amazia/ och sände en Propheta til honom: han sade til honom: Hwij söker tu thes folcks gudar som sitt folck intet vndsättia kunde ifrå tine hand?

16. Och tå han talade medh honom/ sade han til honom: Hafwer man giordt tigh til Konungens rådh 3852**? Wändtigen; hwij wilt tu warda slagen?** Tå wände Propheten igen/ och sade: Jagh förmärcker wäl/ at Gudh hafwer i sinnet förderfwa tigh/ efter tu thetta giordt hafwer/ och hörer intet mitt rådh.

IV. Amazia manar Joas til stridz.

17. OCh Amazia Juda Konung war til rådz/ och sände bort til Joas Joahas son/ Jehu sons/ Jsraels Konung/ och lät säija honom: Kom/ lät oß besee hwar annan. 3849

18. Men Joas Jsraels Konung sände til Amazia Juda Konung/ och lät säija honom: Törnebusken i Libanon sände til cedreträt i Libanon/ och låt säija honom: Gif tina dotter minom son til hustru: men wildiuren i Libanon lupo öfwer törnebuskan/ och trampade honom neder.

19. Tu menar: Sij/ jagh hafwer slaget the Edomeer/ ther förhäfwer sigh titt hierta vthaf/ och berömmer sigh: nu sitt hema; hwij söker tu efter olycko/ at tu må falla/ och Juda medh tigh?

20. Men Amazia hörde thet intet: **förty/ thet skedde af Gudi** 3853/ på thet at the skulle warda gifne i fienda hand; **therföre at the the Edomeers gudar sökt hade.**

21. Tå drog Joas Jsraels Konung vp/ och the besågo hwar annan/ han och Amazia Juda Konung/ i BethSemes/ som i Juda ligger.

V. Amazia blifwer fången; Jerusalem skiöflat/ och han dräpen.

22. MEn Juda wardt slagen för Jsrael/ och flydde/ hwar och en i sina hyddor.

23. Och Joas Jsraels Konung grep Amazia Joas son/ Joahas sons/ Juda Konung/ i BethSemes/ och förde honom til Jerusalem/ och bröt muren neder i Jerusalem/ alt ifrån Ephraims port in til hörnporten/ fyrahundrade alnar långt.

24. Och alt thet guld och silfwer/ och all käril som för handene woro i Gudz huus när ObedEdom/ och i fataburenom i Konungs husena/ och barnen/ tog han til pant medh sigh til Samarien.

25. Och Amazia Joas son Juda Konung/ lefde efter Joas Joahas sons Jsraels Konungs dödh/ i femton åhr.

26. Hwad nu meer af Amazia säijande är/ både thet första och thet sidsta/ sij/ thet är skrifwit vthi Juda och Jsraels Konungars book. 3850

27. Och ifrå then tiden at Amazia trädde ifrå HERranom/ giorde the ett förbund emot honom i Jerusalem; men han flydde til Lachis: tå sände the efter honom til Lachis/ och dråpo honom ther:

28. Och förde honom medh hästar/ och begrofwo honom när sina fäder vthi Juda stadh.

26. Capitel.

THer efter blef Vsia Konung/ och regerabe 52 åhr/ v. 1. Thenne war gudhfruchtig/ och sökte HERran/ synnerliga så länge then läraren Sacharia lefde. Therföre lät Gudh honom wäl gå/ v. 4. Han stridde emot the Philisteer och andra omliggiande landskap; och war them öfwermächtig/ v. 6. Hans krigsmacht war 307 500 män/ v. 11. Tå han blef mächtig/ hof hans hierta sigh vp/ at han gick i templet til at rökia för HERranom/ thet Presterna allena tilkom/ v. 16. Och HERren slog honom medh spitelsko/ v. 19. At hans son Jotham måste stå regementet före/ så länge han sedan lefde/ v. 21.

I. Vsia blifwer Konung.

TÅ tog hele Juda folck Vsia/ som war sexton åhra gammal/ och giorde honom til Konung i hans faders Amazia stadh. 3854

2. Han bygde Eloth/ och lät thet igenkomma til Juda/ sedan Konungen afsomnad war medh sina fäder.

3. Sexton åhra gammal war Vsia tå han Konung wardt/ och regerade tw och femtijo åhr i Jerusalem: hans moder heet Jecholia af Jerusalem. 3855

4. Och han giorde thet HERranom wäl behagade/ såsom hans fader Amazia giordt hade.

5. **Och han sökte Gudh så länge Sacharia lefde/ then läraren** 3861 **i Gudz syner** 3862**: och så länge han sökte HERran/ lät honom Gudh wäl gå.**

II. Strider emot the Philisteer; winner/

6. TY han drog vth/ och stridde emot the Philisteer/ och bröt neder murarna i Gath/ och murarna i Jabne/ och murarna i Asdod/ och bygde städer om Asdod/ och ibland the Philisteer:

7. Ty Gudh halp honom emot the Philisteer/ emot the Araber/ them i GurBaal; och emot the Meuniter.

8. Och the Ammoniter gåfwo Vsia skäncker/ och han wardt namnkunnig alt in til ther man kommer in i Egypten: ty han wardt ju starckare och starckare.

9. Och Vsia bygde torn i Jerusalem/ på hörnportenom/ och på daalportenom 3856/ och på annor hörn; och befäste them.

10. Han bygde ock slott i öknene/ och grof många brunnar; ty han hade mycken boskap/ både i dalar och slättmarck: theslikes åkermän/ och wijngårdzmän på bergen/ och på carmel: förty/ han hade lust til åkerwerck.

III. Vsia krigsmacht beskrifwes.

11. OCh Vsia hade een macht til strijd/ af krigsmän som i häär drogo/ i tahl räknade vnder Jegiels skrifwarens hand/ och Maaseja befalningsmansens/ vnder Hanania hand/ then af Konungens öfwerstar war.

12. Och talet på the yppersta fäder af the starcka örligsmän/ war twtusend och sexhundrat.

13. Och vnder theras hand häärsmachten tryhundrat tusend/ och siutusend och femhundrat/ skickelige til strijd i häärs kraft/ til at hielpa Konungenom emot fienderna.

14. Och Vsia fick them til hela hären sköldar/ spiut/ hielmer/ pantsar/ bogar/ och sliungor til at kasta steen medh.

15. Och giorde i Jerusalem brystwärn kånsteliga/ som skulle wara på tornen och hörnen/ til at ther vthskiuta medh pijl och stora stenar: och hans rychte kom wijdt vth/ therföre at honom besynnerliga hulpet wardt/ til thes han mächtig blef.

IV. Vsia wil offra eller rökia i templet.

16. OCh tå han war mächtig worden/ hof hans hierta sigh vp til hans förderf: ty han förtog sigh på HERranom sinom Gudh/ och gick in i HERrans tempel til at rökia 3857 på rökaltaret.

17. Men Asaria Presten gick efter honom/ och ottatijo HERrans Prester medh honom/ starcke män;

18. Och stodo emot Konung Vsia/ och sade til honom: Thet hörer icke tigh til/ Vsia/ at rökia för HERranom; vtan Prestomen Aarons barnom/ som til at rökia helgade äro: gack här vthu helgedomenom; ty tu förtager tigh 3858/ och thet kommer tigh til ingen ähro för HERranom Gudh.

V. HERren slår honom medh spitelsko.

19. MEn Vsia wardt wredh/ och hade ett rökelsekar i handene: och som han trätte medh Presterna/ gick spitelska vth i hans änne/ för Presterna i HERrans huus/ in för rökaltaret.

20. Och Asaria öfwerste Presten wände sigh til honom/ och alle Presterna; och sij/ tå war han spitelsk i hans änne: och the drefwo honom tädan: skyndade han sigh ock sielf vth; ty hans plåga war af HERranom.

21. Altså war Konung Vsia spitelsk alt in til sin dödh/ och bodde vthi ett fritt huus spitelsk; ty han wardt vthdrefwen af HERrans huus: men Jotham hans son stod Konungs huset före/ och dömde folcket i landena. 3859

22. Hwad nu meer af Vsia säijande är/ både thet första och thet sidsta/ hafwer then Propheten Esaia Amos son skrifwit. 3860

23. Och Vsia afsomnade medh sina fäder; och the begrofwo honom medh sina fäder i åkrenom när Konunga

grafwarna; ty the sade: Han är spitelsk: och Jotham hans son wardt Konung i hans stadh.

27. Capitel.

EFter Vsia wardt Jotham Konung/ regerade 16 åhr/ och giorde thet HERranom wäl behagade/ v. 1. Han bygde mycket i sin tijd/ v. 3. Han stridde ock medh Ammons barn/ och giorde them sigh skattskyldiga/ v. 5. Blef död; och hans son Ahas wardt Konung/ v. 9.

I. Jotham blifwer Konung; och bygger. mycket.

JOtham war fem och tiugu åhra gammal tå han Konung wardt/ och regerade i sexton åhr i Jerusalem: hans moder heet Jerusa/ Zadoks dotter. 3863

2. Och han giorde thet HERranom wäl behagade/ såsom hans fader Vsia giordt hade; vndantagno at han icke gick i HERrans tempel. Och folcket bar sigh ännu illa åth. 3864

3. Han bygde then höga porten 3865 i HERrans huus/ och vppå muren Ophel 3866 bygde han mycket.

4. Och bygde städer på Juda berg/ och i skogomen bygde han slott och torn.

II. Jotham strider medh the Ammoniter; och giör them skattskyldiga.

5. OCh han stridde medh Ammons barnas Konung: och han wardt them öfwermächtig; så at Ammons barn gåfwo honom i the samma åhrena hundrade centener silfwer/ tijotusend corar hwete/ och tijotusend corar biugg: så mycket gåfwo ock Ammons barn honom i the andra och tredie åhrena.

6. Altså wardt Jotham mächtig: ty han skickade sina wägar för HERranom sinom Gudh.

7. Hwad nu meer af Jotham säijande är/ och alla hans strider/ och hans wägar/ sij/ thet är skrifwit i Jsraels och Juda Konungars book. 3867

8. Fem och tiugu åhra gammal war han tå han Konung wardt; och regerade i sexton åhr i Jerusalem.

9. Och Jotham afsomnade medh sina fäder; och the begrofwo honom i Davidz stadh: och hans son Ahas wardt Konung i hans stadh.

28. Capitel.

AHas regerade 16 åhr/ och wandrade på Jsraels Konungars wägar/ och efter Hedningarnas styggelse/ v. 1. Therföre gaf HERren honom i the Syrers hand/ at the plågade Juda/ v. 5. Theslikes i Jsraels hand. The slogo på en dagh 120000/ och togo 200000 til fånga/ v. 6. Men när the af Jsrael blefwo förmante af Propheten Oded/ v. 9. Klädde the fångarna/ och förde them heem igen/ v. 15. Samma tijd sände Ahas til Konungarna i Assur om hielp/ v. 16. Ty the Edomeer och Philisteer föllo in i landet/ v. 17. Men Thilgath Pilneser Konungen i Assur kom och belade honom/ at han måtte gifwan stora skäncker/ v. 20. Ahas bättrade sigh intet/ vtan offrade thes flere afgudom; och slog igen HERrans huus/ v. 22. Til thes han död blef/ v. 27.

I. Ahas blifwer Konung.

AHas war tiugu åhra gammal tå han Konung wardt/ och regerade i sexton åhr i Jerusalem: och giorde icke thet HERranom wäl behagade/ såsom hans fader David: 3868

2. Vtan han wandrade i Jsraels Konungars wägar: ther til giorde han guten beläte til Baalim:

3. Och rökte i Hinnoms barnas daal 3878/ och brände sina söner vp medh eld 3869/ efter Hedningarnas styggelse/ hwilka HERren för Jsraels barn fördrifwit hade:

4. Och offrade/ och rökte på högder/ på backar/ och vnder all gröön träå.

II. The Syrer och Jsrael plåga Juda.

5. THerföre gaf HERren hans Gudh honom i Konungens hand af Syrien/ så at the slogo honom/ och förde bort en stoor hoop af hans fångna/ och läto komma til Damascon: wardt han ock gifwen vnder Jsraels Konungs hand/ så at han giorde een stoor slachtning på honom. 3870

6. Ty Pekah Remalia son slog af Juda hundrade och tiugu tusend på en dagh/ som alle dugelige män woro; **therföre at the öfwergåfwo HERran theras fäders Gudh.**

7. Och Sichri en wäldig af Ephraim/ drap Maaseja Konungens son/ och Asrikam huus Förstan/ och Elkana then yppersta näst Konungenom.

8. Och Jsraels barn förde bort fångna af theras bröder twhundrat tusend qwinnor/ söner och döttrar; och togo ther til stort roof af them/ och förde rofwet til Samarien.

III. Oded Propheten förmanar släppa fångarna heem; och Jsrael giör så.

9. OCh war sammastädz en HERrans Prophete som heet Oded: han gick vth emot hären som til Samarien kom/ och sade til them: Sij/ efter HERren edra fäders Gudh är wredh på Juda/ hafwer han gifwit them i edra händer: men J hafwen så grufweliga slaget them ihiäl/ at thet räcker vp til himmelen. 3871

10. Nu menen J vndertryckia eder Juda barn/ och Jerusalem til trälar och trälinnor: är thet nu icke skul när eder/ emot HERran edar Gudh?

11. Så hörer migh nu/ och förer fängarna tijt igen/ the J bortfördt hafwen af edra bröder: ty HERrans wrede förgrymmar sigh öfwer eder.

12. Tå hofwo sigh vp några the myndigaste af Ephraims barn/ Asaria Johanan son/ Berechia Mesillemoth son/ Jehiskia Sallum son/ och Amasa Hadlai son/ emot them som vthu hären kommo;

13. Och sade til them: J skolen icke hafwa thessa fångar hijt in: ty J kommen intet annat än skuld på oß för HERranom/ på thet J skolen theste flera giöra wåra synder och skulder: här är skuld nogh tilförene/ och wrede förgrymmar sigh öfwer Jsrael.

14. Tå läto the wäpnade fångarna och rofwet/ in för öfwerstarna/ och in för hela menighetena.

15. Tå stodo the män vp som nu widh namn nämnde woro/ och togo fångarna/ och alla the som ibland them nakne woro klädde the/ af thet röfwat war: och tå the hade klädt them/ drogo the skoor vppå them/ och gåfwo them maat och dryck/ och smorde them/ och förde på åsnar alla them/ som swage woro/ och läto komma them til Jericho palmstaden 3872/ til theras bröder: och kommo igen til Samarien.

16. På samma tiden sände Konung Ahas til Konungarna af Assur/ at the skulle hielpa honom. 3873

IV. The Edomeer falla in i Juda.

17. OCh the Edomeer kommo åter på nytt/ och slogo Juda/ och förde somliga bort.

18. Och the Philisteer lade sigh neder i the städer på hedene/ och sönnan på Juda/ och wunno BethSemes/ Ajalon/ Gederoth/ och Socho/ medh thes döttrar; Thimna medh thes döttrar/ och Gimso medh thes döttrar:

och bodde ther vthi.

19. Ty HERren plågade Juda för Ahas skul/ Jsraels Konungs/ therföre at han hade blottat 3879 Juda/ och förtog sigh emot HERran.

V. Thilgath Pilneser belägrar Ahas; och Ahas dyrkar thes flera afgudar.

20. OCh emot honom kom Thilgath Pilneser Konungen af Assur: han belade honom; men han kunde icke winna honom.

21. Och Ahas tog en deel i HERrans huus/ och i Konungs husena/ och i the öfwerstas/ thet han gaf Konungenom i Assur: men thet halp honom intet.

22. Yttermera/ i hans nödh förtog Konung Ahas sigh ännu meer emot HERran;

23. Och offrade gudomen i Damasco 3874/ som honom slaget hade/ och sade: Konungens gudar af Syrien hielpa honom; therföre wil jagh offra them 3875/ at the måga ock hielpa migh: ändoch the woro honom och helo Jsrael til fall.

24. Och Ahas lade tilhopa the tygh i Gudz huus/ och slog them sönder/ och lyckte igen dörena af HERrans huus/ och giorde sigh altare i hwarjo wrå i Jerusalem.

25. Och i Juda städer/ både här och ther/ giorde han högder til at rökia androm gudom/ och rette HERran sina fäders Gudh.

VI. Ahas blifwer död; och Jehiskia Konung efter honom.

26. HWad nu mer af honom säijande är/ och alla hans wägar/ både första och sidsta/ sij/ thet är skrifwit i Juda och Jsraels Konungars book. 3876

27. Och Ahas afsomnade medh sina fäder/ och the begrofwo honom i stadenom i Jerusalem: ty the lade honom icke ibland Jsraels Konungars grifter: och hans son Jehiskia wardt Konung i hans stadh. 3877

29. Capitel.

EFter Ahas blef Jehiskia Konung; regerade 29 åhr/ och giorde thet HERranom wäl behagade/ v. 1. Han lät vp dörarna i HERrans huus/ v. 3. Och befalte Presterna helga sigh/ at hafwa ther vth alla oreenlighet/ v. 5. Och the giorde så/ v. 12. Sedan lät han offra/ v. 20. Och satte Leviterna medan til at siunga och spela HERranom medh allahanda instrument/ v. 25. Tå offret ändat war/ tilbad Konungen/ och befalte them lofwa HERran medh Davidz psalmer/ rc. v. 29. Sedan böd han menigheten offra; och the offrade så mycket/ v. 31. At Presterna intet kunde skiöta alt/ vtan måste taga Leviterna sigh til hielp/ v. 34.

I. Jehiskia blifwer Konung.

JEhiskia war fem och tiugu åhra gammal tå han Konung wardt 3880/ och regerade nijo och tiugu åhr i Jerusalem: hans moder heet Abija Sacharia dotter.

2. Och han giorde thet HERranom wäl behagade/ såsom hans fader David.

3. Han lät vp dörarna på HERrans huus/ i första månadenom/ af första åhrena sins rikes/ och giorde them färdiga;

4. Och lät komma ther in Presterna och Leviterna/ och församlade them på breda gatone östan til;

II. Befaller giöra reent HERrans huus.

5. OCh sade til them: Hörer här til/ J Leviter; helger eder nu/ på thet J mågen helga HERrans edra fäders Gudz huus; och hafwer vth oreenligheten af helgedomenom.

6. Ty wåre fäder hafwa förtaget sigh/ och giordt thet ondt war för HERranom wårom Gudh/ och hafwa öfwergifwit honom; förty/ the hafwa wändt sitt ansichte ifrå HERrans boning/ och wändt ryggen til:

7. Och hafwa igenlyckt dörarna til förhuset/ och vthsläckt lamporna/ och intet rökwerck rökia låtit/ och intet bränneoffer giordt Jsraels Gudi i helgedomenom.

8. Ther af är HERrans wrede kommen öfwer Juda och Jerusalem/ och han hafwer gifwit them til at förskingras och förödas/ så at man hwißlar åth them/ såsom J medh eder ögon seen. 3881

9. Ty sij/ förthenskul äro wåre fäder falne genom swärd; wåre söner/ döttrar och hustrur äro bortförde. 3882

10. Nu hafwer jagh i sinnet at giöra medh HERranom Jsraels Gudh ett förbund/ at hans wrede och grymhet må wända sigh ifrån oß.

11. Nu/ mine söner/ warer icke försumelige: ty eder hafwer HERren vthkorat/ at J skolen stå för honom/ och at J skolen wara hans tienare och rökiare. 3883

III. Leviterna giöra så.

12. TÅ stodo Leviterna vp/ Mahath Amasai son/ och Joel Asaria son/ af the Kehatiters barn: men af Merari barn; Kis Abdi son/ och Asaria Jehaleleel son: af the Gersoniters barn; Joah Simma son/ och Eden Joah son:

13. Och af Elizaphans barn; Simri och Jegiel: af Assaphs barn; Sacharia/ och Mattania:

14. Af Hemans barn; Jehiel/ och Simei: af Jeduthuns barn; Semaja/ och Vsiel.

15. Och the församlade sina bröder/ och helgade sigh/ och gingo in efter Konungens budh/ af HERrans ord/ til at rena HERrans huus.

16. Och Presterna gingo in vthi HERrans huus/ til at rena thet/ och lade all then oreenhet/ som i HERrans tempel funnen wardt/ vppå gården åth HERrans huus: och Leviterna togo henne vp/ och båro vth i Kidrons bäck.

17. På första dagen af första månadenom begynte the til at helga sigh/ och på ottonde dagen i then månaden/ gingo the vthi HERrans förhuus/ och helgade HERrans huus otta dagar/ och fulkomnade thet på sextonde dagen i första månadenom.

18. Och the gingo in til Konung Hiskia/ och sade: Wij hafwe renat hela HERrans huus/ bränneoffrets altare/ och all thes tygh; skådobrödens bord/ och all thes tygh.

19. Och all the kärille som Konung Ahas/ tå han Konung war/ bortkastat hade/ tå han syndade; them hafwe wij tilredt och helgat/ sij/ the äro för HERrans altare.

IV. Jehiskia läter offra.

20. TÅ war Konung Jehiskia bittida vppe/ och församlade the öfwersta i stadenom/ och gick vp til HERrans huus;

21. Och hade fram siu stutar/ siu wädrar/ siu lamb/ och siu getabockar til syndoffer/ för riket/ för

helgedomen/ och för Juda 3884: och han sade til Presterna Aarons barn/ at the skulle offra på HERrans altare.

22. Tå slachtade the stutarna/ och Presterna togo blodet/ och stänckte thet på altaret: och slachtade wädrarna/ och stänckte blodet på altaret: och slachtade lamben/ och stänckte blodet på altaret; 3885

23. Och hade bockarna fram til syndoffer in för Konungen och menighetena/ och lade sina händer på them: 3886

24. Och Presterna slachtade them/ och stänckte theras blodh på altaret/ til at försona hela Jsrael: ty Konungen hade befalt offra bränneoffer och syndoffer för hela Jsrael.

V. Hiskia sätter sångare til at lofwa HERran.

25. OCh han satte Leviterna i HERrans huus medh cymbaler/ psaltare och harpor 3890/ såsom David thet befalt hade 3887/ och Gad Konungens Sijare/ och then Propheten Nathan: **ty thet war HERrans budh igenom hans Propheter.**

26. Och Leviterna stodo medh Davidz strängiaspel/ och Presterna medh trummeter. 3888

27. Och Hiskia bad them giöra bränneoffer på altarena: och som man begynte bränneoffret/ begyntes ock på HERrans sång och trummeterna/ och medh mångahanda Davidz Jsraels Konungs strängiaspel.

28. Och hela menigheten tilbad: och sångarenas sång och trummeternas trummetning warade alt in til thes bränneoffret öfwerfaret war.

VI. Jehiskia tilbeder HERran.

29. TÅ nu bränneoffret giordt war/ bugade sigh Konungen/ och alle the som när honom widh handen woro/ och tilbådo.

30. Och Konung Jehiskia medh öfwerstarna bad Leviterna lofwa HERran/ medh Davidz/ och then Sijarens Assaphs dicht: och the lofwade honom medh glädie; och the bögde sigh/ och tilbådo.

VII. Folcket bär fram sitt offer.

31. OCh Jehiskia swarade/ och sade: Nu hafwen J fylt edra händer HERranom; går fram/ och bärer fram offer och lofoffer til HERrans huus. Och menigheten bar fram offer och lofoffer 3889; och hwar och en af friwiljogt hierta bränneoffer.

32. Och talet på bränneoffret som menigheten fram bar/ war siutijo oxar/ hundrade wädrar/ och twhundrat lamb: och alt thetta til bränneoffer HERranom.

33. Och the helgade sexhundrat oxar/ och trytusend fåår.

34. Men Presterna woro för fåå/ och förmåtte icke draga hudena af allo bränneoffrena: therföre togo the sina bröder Leviterna/ til thes thet werck öfwerståndet wardt/ och så länge Presterna helgade sigh: förty/ the Leviter stå lätteligare til at helga än Presterna.

35. War ock så bränneoffret mycket/ medh thet feta af tackoffren/ och drickoffret til bränneoffret. Altså wardt ämbetet i HERrans huus redo.

36. Och Jehiskia frögdade sigh medh allo folckena/ at man war så redo worden medh Gudi: ty thet skedde medh hastighet.

30. Capitel.

KOnung Hiskia sände vth sin bodh til hela Jsrael och Juda/ v. 1. Och lät medh alfwar förmana them til at omwända sigh til HERran theras Gudh/ och komma vp til Jerusalem at hålla Passah/ v. 6. The af Jsrael begabbade boden; en part hörde theras förmaning/ och kommo tilstädes medh hela Juda och Jerusalem/ v. 10. Tå hölt Konungen och hela menigheten Passah medh stoor glädie/ så at thes like icke hållen war sedan Konung Salomos tijd/ v. 14.

I. Konung Jehiskia sänder bodh i hela Jsrael och Juda: förmanandes til bättring; och at hålla Passah.

OCh Jehiskia sände vth til hela Jsrael och Juda/ och skref bref til Ephraim och Manasse/ at the skulle komma til HERrans huus i Jerusalem/ och hålla Passah HERranom Jsraels Gudh.

2. Och Konungen hölt ett rådh medh sina öfwersta/ och medh hela menighetene i Jerusalem/ til at hålla Passah i them andra månadenom. 3891

3. Förty/ the kunde icke hålla thet på then samma tiden/ therföre at Presterna icke nogh helgade woro/ och folcket icke ännu tilhopa kommet war til Jerusalem.

4. Och thet täcktes Konungenom wäl/ och hela menighetene.

5. Och the bestälte at thet så vthropat wardt i hela Jsrael/ ifrå BerSeba alt in til Dan/ at the skulle komma och hålla Passah HERranom Jsraels Gudh i Jerusalem: ty the hade i långan tijd icke hållit thet såsom thet skrifwit står.

6. Och boden gingo åstadh medh brefwen ifrå Konungens och hans öfwerstars hand/ igenom hela Jsrael och Juda/ efter Konungens befalning/ och sade: J Jsraels barn/ wänder eder om til HERran Abrahams/ Jsaacs/ och Jsraels Gudh/ så warder han sigh wändandes til the vndsluppna/ som ännu återlefde äro ifrå Konungens hand i Assur: 3892

7. Och warer icke såsom edre fäder och bröder/ som sigh emot HERran theras fäders Gudh förtaget hafwa; och han gaf them til een förödelse/ såsom J sielfwe seen. 3893

8. Så warer nu icke halsstyfwe såsom edra fäder; vtan räcker HERranom edra hand/ och kommer til hans helgedom/ then han helgat hafwer til ewig tijd: och tiener HERranom edrom Gudh/ så wänder sigh hans wredes grymhet ifrån eder.

9. Förty/ om Jomwänden eder til HERran/ så skola edra bröder och barn få barmhertighet för them som them fångna hålla/ så at the skola komma åter i thetta land igen: ty HERren edar Gudh är nådelig och barmhertig 3894/ och warder icke wändandes sitt ansichte ifrån eder/ om J omwänden eder til honom.

10. Och boden gingo ifrå then ena staden til then andra/ i Ephraims och Manasse land/ och alt in til Sebulon: men the giorde gabb vthaf them/ och bespottade them.

11. Doch några af Asser/ och Manasse/ och Sebulon ödmiukade sigh/ och kommo til Jerusalem.

12. Kom ock så Gudz hand i Juda/ så at han gaf them endrächtigt hierta/ til at giöra efter Konungens och the öfwerstars budh/ efter HERrans ord.

13. Och kom samman i Jerusalem en stoor hoop folck/ til at hålla osyrade brödz högtidena i them andra månadenom/ een mächta stoor menighet.

II. Passah hålles högtideligen.

14. OCh the stodo vp/ och kastade bort the altare som i Jerusalem woro/ och alt rökwerck hofwo the bort/ och kastade vthi then bäcken Kidron;

15. Och slachtade Passah på fiortonde dagen af then andra månaden: och Presterna och Leviterna blygdes/ och helgade sigh/ och båro bränneoffer til HERrans huus:

16. Och stodo i theras ordning/ såsom thet sigh borde/ efter Mose then Gudz mansens lagh: och Presterna stänckte blodet af Leviternas hand.

17. Ty ther woro månge i menighetene som sigh icke helgat hade: therföre slachtade Leviterna Passah för alla them som icke rene woro/ så at the HERranom helgade wordo.

18. War ock theslikes mycket folck af Ephraim/ Manasse/ Jsaschar/ och Sebulon/ som icke rene woro; vtan åto Passahlambet/ icke såsom skrifwit står 3895: ty Jehiskia bad för them och sade: **HERren som milder är/ warder them allom nådelig/**

19. Som ställa sitt hierta til at sökia HERran Gudh/ theras fäders Gudh/ och icke för then helga renselsen skul. 3898

20. Och HERren hörde Jehiskia/ och helade folcket.

21. Altså höllo Jsraels barn/ som i Jerusalem fundne wordo/ osyrade brödz högtidena i siu dagar medh stora frögd: och Leviterna och Presterna lofwade HERran hwar dagh/ medh HERrans mächtiga strängiaspel.

22. Och Jehiskia talade hierteliga medh alla Leviterna/ som ett godt förstånd hade om HERran: och the åto öfwer hela högtidena i siu dagar/ och offrade tackoffer/ och tackade HERranom theras fäders Gudh.

23. Och hela menigheten wardt til råds at hålla thet ännu i andra siu dagar: och höllo ock så the siu dagarna medh glädie.

24. Ty Hiskia Juda Konung gaf 3896 til häfoffer för menighetena tusende stutar och siu tusend fåår; men the öfwerste gåfwo til häfoffer för menighetena/ tusende stutar och tijo tusend fåår: altså helgade sigh tå månge af Presterna.

25. Och gläddes hela menigheten Juda/ Presterna och Leviterna/ och hela menigheten som af Jsrael kommen war/ och främlingarna som af Jsraels land komme woro/ och the som i Juda bodde.

26. Och war een stoor glädie i Jerusalem: ty ifrå Salomos Davidz sons Jsraels Konungs tijd/ hade sådana icke warit i Jerusalem.

27. Och Presterna och Leviterna stodo vp/ och wälsignade 3897 folcket: och theras röst wardt hörd och theras böön kom in för hans helga boning i himmelen.

31. Capitel.

NÄr thetta skedt war/ drogo the af Jsrael heem/ och lade bort theras afguderij i hela landena/ v. 1. Men Hiskia stälte Presterna i theras ordning/ til at hålla tienst/ och lofwa HERran/ v. 2. Han gaf ock mycket til offer/ och förmante theslikes folcket at gifwa til Presternas vppehälle förstling och tijonde/ som HERren budit hade/ v. 4. Och folcket giorde så/ til thes så mycket wardt församlat/ v. 8. At the många skaffare och tilsynesmän ther öfwer sättia måtte/ v. 12. Hwilke thet förwara/ och them androm hwar efter sin ordning vthdela skulle/ v. 15.

I. Folcket drager heem/ och lägger bort sina afgudar.

TÅ thetta altså vthrättat war/ drogo vth alle the Jsraeliter som i Juda städer fundne woro/ och bruto nedh stoderna/ och höggo bort lundarna/ och bruto nedh 3899 högderna 3908 och altaren i hela Juda/ BenJamin/ Ephraim och Manasse/ til thes the giorde en ända på them. Och Jsraels barn drogo alle til sina ägor i sina städer igen.

2. Men Jehiskia stälte Presterna och Leviterna vthi theras ordning/ hwar och en efter sitt ämbete/ både Prester och Leviter/ til bränneoffer och tackoffer/ at the skulle tiena/ tacka och lofwa i portarna åth HERrans lägre. 3900

II. Hiskia gifwer Prestomen sin deel; förmanar ock så folcket ther til.

3. OCh Konungen gaf sin deel af sina håfwor til bränneoffer/ om morgon och om afton/ och til bränneoffer om Sabbatherna/ och nymånadom/ och högtidom/ efter som skrifwit står i HERrans lagh. 3901

4. Och han sade til folcket som i Jerusalem bodde/ at the skulle gifwa Presterna och Leviterna delar3902/ at the måtte theste bättre 3903 achta på HERrans lagh. 3909

5. Och tå thet talet kom vth/ gåfwo Jsraels barn mycken förstling af sädh/ wijn/ oljo/ hannog/ och allahanda åhrswäxt på markene; och allahanda tijond förde the in ganska mycket.

6. Förde ock så Jsraels barn och Juda/ som i Juda städer bodde/ tijond fram af fää och fåår/ och tijond af thet helgada/ som the HERranom sinom Gudh helgat hade/ och lade en hoop här/ och en hoop ther.

7. Vthi tredie mänadenom begynte the at läggia hoparna/ och i siunde månadenom lychtade the thet.

8. Och tå Jehiskia medh the öfwersta ingingo och sågo hoparna/ lofwade the HERran och hans folck Jsrael.

9. Och Jehiskia frågade Presterna och Leviterna om hoparna.

10. Och Asaria Presten then ypperste i Zadoks huus/ sade til honom: Jfrå then tijd man begynte införa häfoffret i HERrans huus/ hafwe wij ätit och äre mätte wordne/ och här är ännu mycket qwart: förty/ HERren hafwer wälsignat sitt folck; therföre är thenne hopen öfwerblefwen.

11. Tå befalte Konungen at the skulle reda til kistor i HERrans huus; och the tilredde them/

III. Skaffare sättias öfwer thet som gifwit war.

12. OCh lade ther in häfoffret/ tijonden/ och thet helgada/ på sina troo: och öfwer thet samma war skickat Chanania then Leviten/ och Simei hans broder then andre;

13. Och Jehiel/ Asasia/ Nahath/ Asahel/ Jerimoth/ Josabad/ Eliel/ Jismachia/ Mahath/ och Benaja/ förskickade af Chanania och Simei hans broders hand/ efter Konungens Jehiskia befalning; men Asaria war öfwerste i Gudz huus.

14. Och Kore Jimna son then Leviten/ then dörawachtaren östan til/ war öfwer the friwiljoga Gudz gåfwor/ som HERranom til häfoffer gifna wordo/ och öfwer thet alrahelgasta. 3904

15. Och vnder hans hand woro Eden/ Minjamin/ Jesua/ Semaja/ Amaria/ och Sechania/ vthi Presternas städer 3905/ på sina troo; at the skulle gifwa sina bröder efter theras ordning/ them minsta såsom them största: 3906

16. Theslikes them/ som för manspersoner räknade wordo/ try åhra gamle/ och ther vthöfwer/ ibland alla them som vthi HERrans huus gingo/ hwar på sin dagh til sitt ämbete/ och i sine wacht efter sitt skifte:

17. Sammalunda them/ som för Prester räknade wordo i theras fäders huus/ och Leviterna ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ i theras wacht efter theras skifte: 3907

18. Ther til them/ som räknade wordo ibland theras barn/ hustrur/ söner och döttrar/ i hela menighetene: förty/ the helgade på sina troo thet helgada.

19. Woro ock så män widh namn nämnde ibland Aarons barn/ Presterna vppå förstädernes mark/ i alla städer/ at the skulle deel gifwa alla mans personer ibland Presterna/ och allom them som ibland Leviterna räknade wordo.

IV. Jehiskia giör thet godt är; therföre går han thet wäl igenom.

20. ALtså giorde Jehiskia i hela Juda/ och giorde thet godt/ rätt och sant war för HERranom sinom Gudh.

21. Och i all handel som han tog sigh före medh Gudz huus tieniste/ efter lagen och buden/ til at sökia sin Gudh/ thet giorde han af alt hierta; therföre gick han thet ock wäl igenom.

32. Capitel.

SEdan kom Sanherib Konungen i Assur/ och belägrade Juda städer/ v. 1. Tå lät Konung Hiskia öfwertäckia alla brunnar kring Jerusalem; bygde och fäste sigh emot honom/ v. 2. Och bad folcket intet fruchta sigh: ty HERren war medh them/ v. 7. Sanherib sände til Jerusalem/ och förmante them gifwa sigh/ rc. v. 9. Konung Hiskia bad HERran/ och HERren sände en Ängel som förgiorde thet bästa Sanheribs folck/ at han måtte draga heem igen/ v. 20. Tå wardt Hiskia siuk/ och HERren gaf honom ett tekn/ och han kom til hälsan igen/ v. 24. Hiskia hade stora rikedomar/ v. 27. Ther af vphof sigh hans hierta: men tå han blef förmant/ ödmiukade han sigh/ at HERren intet straff lät komma i hans tijd/ v. 25/ och 31.

I. Sanherib belägrar Juda städer.

EFter thenna handel och trohet/ kom Sanherib Konungen i Assur/ och drog in i Juda/ och lägrade sigh för the fasta städer/ och hade i sinnet at han wille taga them in. 3910

II. Jehiskia bygger; bereder sigh moot honom/ och förmanar folcket trösta på HERran.

2. TÅ Jehiskia såg at Sanherib kom/ och hans ansichte stod til at strida emot Jerusalem;

3. Wardt han til råds medh sina öfwersta och wäldiga/ at the skulle öfwertäckia watnen af källorna/ som vthan för staden woro: och the hulpo honom.

4. Och sigh församlade mycket folck/ och öfwertäckte alla källor och bäcker mitt i landena/ och sade/ at the Konungar af Assur icke skola mycket watn finna när the komma.

5. Och han tog styrckio til sigh/ och bygde igen alla murar/ som förfalne woro/ och giorde torn ther vppå; och bygde än tå ther vthan före en annan muur: och Millo 3911 giorde han fast i Davidz stadh 3912/ och lät giöra många wärjor och sköldar:

6. Och skickade höfwitzmän til stridz medh folcket: och han församlade them til sigh på then breda gatona widh stadzporten/ och talade hierteliga til them/ och sade:

7. Warer tröste och widh godt modh; fruchter eder intet/ och gifwer eder intet för Konungenom af Assur/ eller för all then hoop som när honom är: ty medh oß är en större/ än medh honom. 3913

8. Medh honom är en kötzlig arm; men medh oß HERren wår Gudh/ at han skal hielpa oß/ och föra wåra strijd 3914. Och folcket förlät sigh på Jehiskia Juda Konungs ord.

III. Sanberib förmanar Jehiskia och Jerusalem gifwa figh.

9. THer efter sände Sanherib Konungen i Assur sina tienare til Jerusalem/ ty han låg för Lachis/ och all hans macht medh honom/ til Jehiskia Juda Konung/ och til hela Juda som i Jerusalem war/ och lät säija honom:

10. Thetta säger Sanherib Konungen i Assur: Hwar förtrösten J eder vppå/ J som boon vthi thet belagda Jerusalem?

11. Jehiskia förförer eder/ at han må komma eder i döden/ hunger och törst/ och säger: HERren wår Gudh skal vndsättia oß vthu Konungens hand af Assyrien.

12. Är icke han then/ Jehiskia som hans högder och altare bortkastat hafwer/ och sagt til Juda och Jerusalem: För ett altare skolen J tilbedia/ och ther vppå rökia.

13. Weten J icke hwad jagh och mine fäder giordt hafwa allom folckom i landen? Hafwa ock Hedningarnas gudar i landen kunnat hielpa theras land ifrå mine hand?

14. Hwilken är then af alla thessa Hedningarnas gudar/ som mina fäder nederlagt hafwa/ som hafwer kunnat hielpa sitt folck vthu mine hand? At edar Gudh skulle förmå hielpa eder vthu mine hand.

15. Så läter icke nu Hiskia bedraga eder/ och läter icke tälja eder i sådant sinne/ och troon honom intet: förty/ medan ingen alla Hedningars och Konungarikers Gudh hafwer kunnat hielpa sitt folck ifrå mine och mina fäders hand/ så warda icke heller edra gudar eder hielpandes ifrå mine hand.

16. Ther til talade hans tienare ännu meer emot HERran Gudh/ och emot hans tienare Jehiskia.

17. Skref han ock bref vth/ ther vthi han hädde HERran Jsraels Gudh/ och talade om honom/ och sade: Såsom Hedningarnas gudar i landen icke hafwa hulpet theras folck ifrå mine hand/ så warder ock icke Jehiskia Gudh hielpandes hans folck ifrå mine hand.

18. Och the ropade medh höga röst/ på Judiskt måål/ til folcket i Jerusalem som på muren woro/ til at giöra them rädda och förskräckta/ at the så måtte få staden.

19. Och talade the så emot Jerusalems Gudh/ såsom emot folckens gudar på jordene/ hwilke menniskios handawerck woro.

IV. Konung Jehiskia beder HERran; och får hielp.

20. MEn Konung Jehiskia medh Prophetenom Esaia Amos son/ bådo ther emot/ och ropade til himmelen. 3915

21. Och HERren sände en Ängel som förgiorde alla the wäldiga i hären/ och Förstarna och öfwerstarna i Konungens lägre af Assyrien; så at han medh skam drog åter til sitt land igen 3916. Och tå han gick vthi sins gudz huus/ dråpo honom ther medh swärd/ the som af hans eget lijf komne woro.

22. Altså halp HERren Jehiskia/ och them i Jerusalem vthu Sanheribs hand/ Konungens i Assyrien/ och alla andras; och bewarade them för allom omkring:

23. Så at månge båro skäncker HERranom til Jerusalem/ och klenodier Jehiskia JudaKonunge: och han wardt sedan högt räknad för alla Hedningar.

V. Jehiskia blifwer siuk/ och bättre igen.

24. PÅ then tiden wardt Jehiskia dödsiuk/ och han bad HERran: han hörde honom/ och gaf honom ett tekn. 3917

25. Doch wedergalt icke Jehiskia/ efter som honom gifwit war: ty hans hierta vphof sigh 3918; therföre kom wrede 3919 öfwer honom/ och öfwer Juda och Jerusalem.

26. Men Jehiskia ödmiukade sigh/ at hans hierta hade vphäfwet sigh/ samt medh them i Jerusalem; therföre kom HERrans wrede icke öfwer them/ så länge Jehiskia lefde.

VI. Konung Jehiskia rikedomar och härlighet beskrifwas.

27. OCh Jehiskia hade ganska stora rikedomar och härlighet: och han giorde sigh en skatt af silfwer/ guld/ ådla stenar/ örter/ stöldar/ och allahanda kostelig tygh;

28. Och huus til inkommandes åhrswäxt/ wijn/ och oljo; och stall för allahanda boskap/ och huus för fåår.

29. Och han bygde sigh städer/ och hade boskap/ fåår och fää til en stoor hoop: förty/ Gudh gaf honom ganska många ägodelar.

30. Han är then Jehiskia som igentäpte then öfra wattukällona i Gihon/ och ledde henne nedh åth/ wäster om Davidz stadh. Och war Jehiskia lyckosam i alla sina gierningar.

VII. Huru han vndfår sändningebod af Babel/ och ther widh sigh förseer.

31. MEn tå the öfwerstars sändningabod af Babel 3920 til honom sände woro/ at fråga efter thet vndertekn/ som i landena skedt war/ öfwergaf Gudh honom/ så at han försökte honom; på thet at kunnigt skulle warda 3922 alt thet i hans hierta war.

32. Hwad nu meer af Jehiskia säijande är/ och om hans barmhertighet/ sij/ thet är skrifwit i then Prophetens Esaia Amos sons syyn/ vthi Juda och Jsraels Konungars book. 3921

VIII. Jehiskia döör.

33. OCh Jehiskia afsomnade medh sina fäder/ och the begrofwo honom öfwer Davidz barnas grifter: och hele Juda och the i Jerusalem giorde honom ähro i hans dödh: och hans son Manasse wardt Konung i hans stadh.

33. Capitel.

EFter Hiskia blef Manasse Konung; regerade 55 åhr/ och giorde thet ondt war/ efter Hedningarnas styggelse/ v. 1. Til thes HERren lät Konungens folck i Assur taga honom fången/ och föran til Babel/ v. 11. Tå ödmiukade han sigh; bad HERran om förlåtelse/ och lärde weta at han är Gudh/ v. 12. När HERren tå hörde hans böön/ at han kom heem igen/ kastade han bort sitt afguderij/ och befalte sina vndersåtare tiena HERran/ v. 13. Efter honom blef Amon Konung; regerade 2 åhr/ giorde thet ondt war/ och förökade skulden; men han bättrade sigh intet/ såsom hans fader/ til thes hans tienare dråpo honom/ v. 21. Och Josia wardt Konung/ v. 25.

I. Manasse blifwer Konung; och bedrifwer afguderij.

MAnasse war tolf åhra gammal tå han Konung wardt/ och regerade fem och femtijo åhr i Jerusalem; 3923

2. Och giorde thet ondt war för HERranom/ efter Hedningarnas styggelse/ som HERren för Jsraels barn fördrifwit hade.

3. Och han afwände sigh/ och vpbygde the högder som hans fader Jehiskia nederslaget hade 3924/ och stichtade altare til Baalim/ och giorde lundar/ och tilbad allan himmelens här/ och tiente them.

4. Han bygde ock altare i HERrans huus/ om hwilket HERren sagt hade: J Jerusalem skal mitt namn wara i ewig tijd. 3925

5. Och han bygde altare til allan himmelens häär/ i båda gårdarna åth HERrans huus.

6. Och han lät sina söner gå genom eld vthi Hinnoms sons daal/ och vthwalde dagar/ och achtade på foglarop/ och brukade truldom/ och stichtade spåmän och teknatydare/ och giorde mycket thet HERranom illa behagade/ til at reta honom.

7. Han satte theslikes beläte och afgudar/ som han i Gudz huus giöra lät/ ther Gudh om sagt hade til David/ och hans son Salomo: Vthi thetta huus/ i Jerusalem/ som jagh vthwaldt hafwer för alla Jsraels slächter/ wil jagh sättia mitt namn i ewig tijd. 3926

8. Och skal icke meer låta Jsraels foot wika ifrå landena/ som jagh theras fäder bestält hafwer; så framt the hålla sigh/ så at the giöra alt thet jagh them budit hafwer/ i all lagh/ budh och rätter igenom Mose.

9. Men Manasse förförde Juda och them i Jerusalem/ så at the giorde wärre än Hedningarna/ som HERren för Jsraels barn förgiordt hade.

10. Och när HERren lät tala til Manasse och hans folck/ achtade the thet intet.

II. Manasse föres bunden til Babel; och bättrar sigh.

11. THerföre lät HERren komma öfwer them the öfwerstar öfwer Konungens häär i Assur: the togo Manasse fången 3927 i fiettrar/ och bundo honom medh kädior/ och förde honom til Babel.

12. Och som han war i ångest/ bad han HERran sin Gudh/ och ödmiukade sigh storliga för sina fäders Gudh;

13. Och bad honom innerliga: tå hörde han hans böön 3929/ och lät honom komma til Jerusalem igen til sitt rike. Och besinnade tå Manasse/ at HERren är Gudh.

14. Ther efter bygde han the yttersta murarna til Davidz stadh/ wästan til widh Gihon/ i bäckenom/ och ther man ingår genom fiskaporten/ och alt omkring in til Ophel/ och giorde them ganska höga; och satte höfwitzmän vthi Juda fasta städer.

III. Manasse kastar bort sitt förra afguderij.

15. OCh kastade bort the främmande gudar och afgudar vthu HERrans huus/ och all altare som han bygdt hade på HERrans huus berg/ och i Jerusalem/ och kastade them vth för staden;

16. Och vpfärdade HERrans altare/ och offrade ther vppå tackoffer och lofoffer/ och befalte Juda at the skulle tiena HERranom Jsraels Gudh.

17. Likwäl offrade folcket ännu på högderna; doch HERranom theras Gudh.

18. Hwad nu mera af Manasse säijande är/ och om hans böön til sin Gudh/ och om the ord som Sijarena medh honom talade i HERrans Jsraels Gudz namn/ sij/ thet är ibland Jsraels Konungars gierningar.

19. Och om hans böön/ och huru han bönhörd wardt/ och alla hans synder och mißgierningar/ och rumet ther han högder vppå bygde/ och lundar/ och afgudar stichtade/ förr än han ödmiukad wardt/ sij/ thet är alt skrifwit ibland Sijarenas gierningar.

IV. Manasse blifwer död; hans son Konung/ och dräpes.

20. OCh Manasse afsomnade medh sina fäder/ och the begrofwo honom i hans huus: och hans son Amon wardt Konung i hans stadh.

21. Tw och tiugu åhr gammal war Amon tå han Konung wardt/ och regerade tw åhr i Jerusalem; 3928

22. Och giorde thet ondt war för HERranom/ såsom hans fader Manasse giordt hade: och Amon offrade allom afgudom/ som hans fader Manasse giordt hade/ och tiente them.

23. Men han ödmiukade sigh intet för HERranom/ såsom hans fader Manasse sigh ödmiukat hade: ty thenne Amon förökade skuldena.

24. Och hans tienare giorde ett förbund emot honom/ och dråpo honom i hans huus.

25. Tå slog folcket i landena alla them/ som förbundet emot Konung Amon giordt hade: och folcket i landena giorde hans son Josia til Konung i hans stadh.

34. Capitel.

JOsia regerade 31 åhr; giorde thet goda war/ och lade bort alt afguderij/ v. 1. Sedan sände han några män til Hilkia Presten/ at få vth penningar til at bota HERrans huus medh/ v. 8. Tå sick Hilkia them HERrans lagbok som han funnet hade/ v. 15. När Konungen hörde henne läsas/ ref han sin kläder/ och sände at fråga HERran/ v. 19. The kommo til Hulda Prophetissan; hon sade at HERren skulle låta komma alt thet onda öfwer Juda som i bokene stod/ för theras synder skul/ v. 22. Men Josia/ efter han ödmiukade sigh/ wille HERren samka til sina fäder/ at han thet icke see skulle/ v. 26. När Konungen thet hörde/ lät han tilhopa komma the äldsta/ och giorde ett förbund medh HERranom/ til at tiena honom/ v. 29.

I. Josia blifwer Konung; förlägger alla afgudar/ och läter bota HERrans huus.

OTta åhra gammal war Josia tå han Konung wardt/ och regerade ett och tretijo åhr i Jerusalem; 3930

2. Och giorde thet godt war för HERranom/ och wandrade vthi sins faders Davidz wägom/ och wek hwarken på then högra eller wänstra sidona.

3. Ty i ottonde åhrena af sitt rike/ medan han ännu en dräng war/ begynte han at sökia sins faders Davidz Gudh: och i tolfte åhrena begynte han til at rensa Juda och Jerusalem af högder/ och lundar/ och afgudar/ och guten beläte.

4. Och lät afbryta för sigh Baalims altare; och beläten ther vppå högg han neder: och the lundar/ och afgudar/ och beläte slog han sönder/ och giorde them til stofft/ och strödde them på theras grifter/ som för them offrat hade: 3931

5. Och brände vp 3939 Presternas been på altaren 3932/ och rensade altså Juda och Jerusalem.

6. Sammalunda i Manasse städer/ Ephraim/ Simeon/ och alt in til Naphthali/ vthi theras ökner/ alt omkring.

7. Och tå han hade afbrutit altaren och lundarna/ och afgudarna sönderkrossat/ och all beläte sönderslagit i hela Jsraels land/ drog han åter til Jerusalem.

8. Vthi adertonde åhrena sins rikes/ tå han landet och huset renat hade/ sände han Saphan Azalia son/ och Maaseja stadzfogtan/ och Joah Joahas son canceleren/ til at förbättra HERrans sins Gudz huus. 3933

9. Och the kommo til then öfwersta Presten Hilkia/ och man fick them the penningar som til Gudz huus införde woro/ hwilka Leviterna som dörarna wachtade/ församlat hade/ af Manasse/ Ephraim/ och af allom igenlefdom i Jsrael/ och af hela Juda/ och BenJamin/ och af them som i Jerusalem bodde.

10. Och the gåfwo them vthi arbetarenas händer/ som bestälte woro til HERrans huus: och the gåfwo them som arbetade på HERrans huus/ ther thet förfallet war/ at the skulle förbättra huset:

11. The samma gåfwo them sedan timbermannom och byggningsmannom/ til at köpa huggen steen/ och höflat trää til bielkar/ på the huus som Juda Konungar förderfwat hade.

12. Och männerna arbetade på wercket på sina troo: och öfwer them woro skickade Jahath/ och Obadja/ Leviter/ vthaf Merari barn; Sacharia/ och Mesullam/ vthaf the Kehathiters barn/ til at drifwa arbetet; och woro alle Leviter som på strängiaspel kunde.

13. Men öfwer dragare/ och them som drefwo til allahanda arbete i all ämbeten/ woro vthaf Leviterna/ skrifware/ ämbetzmän/ och dörawachtare.

II. Hilkia finner igen lagboken; Josia låter läsa henne/ och fråga HERran.

14. OCh tå the togo vth penningarna som i HERrans huus inlagde woro/ fan Hilkia Presten lagbokena 3934/ som HERren genom Mose gifwit hade.

15. Och Hilkia swarade och sade til Saphan skrifwaren: Jagh hafwer funnet lagbokena i HERrans huus. Och Hilkia fick Saphan bokena:

16. Och Saphan bar henne til Konungen/ och gaf Konungenom swar igen/ och sade: Alt thet i tina tienares händer befalt är/ thet giöra the.

17. Och the penningar som i HERrans huus fundne äro/ hafwa the lagt ihoop/ och fått them föreståndaromen och arbetaromen.

18. Och Saphan skrifwaren vnderwiste Konungen/ och sade: Hilkia Presten hafwer fått migh ena book. Och Saphan laas ther vthi för Konungenom.

19. Och tå Konungen hörde lagsens ord/ ref han sin kläder sönder.

20. Och Konungen böd Hilkia/ och Ahikam Saphan son/ och Abdon Micha son/ och Saphan skrifwarenom/ och Asaja Konungens tienare/ och sade: 3935

21. Går bort och fråger HERran för migh/ och för them som qware äro i Jsrael/ och för Juda/ om bokenes ord som funnen är: förty/ HERrans grymhet är stoor som öfwer oß vptänd är/ at wåre fäder icke hållet hafwa HERrans ord/ at the måtte giordt såsom i thesso book skrifwit står.

III. Hulda Prophetissa på tilfrågan förkunnar straff öfwer Juda.

22. TÅ gick Hilkia/ samt medh the andra som af Konungenom sände woro/ bort til then Prophetissan Hulda/ Sallums hustru/ Thakehaths sons/ Hasra sons/ klädewachtarens; som i Jerusalem bodde/ vthi them andra delenom; och talade thetta medh henne.

23. Och hon sade til them: Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Säger them mannenom som eder til migh sändt hafwer;

24. Thetta säger HERren: Sij/ jagh skal låta komma olycko öfwer thetta rum/ och thes inbyggiare/ nemliga/ all the förbannelse 3936 som i bokene skrifwen stå/ som för Juda Konung läsen är:

25. Therföre at the hafwa öfwergifwit migh/ och rökt androm gudom/ så at the hafwa rett migh medh alt theras händers werck; och min grymhet skal vptänd warda öfwer thetta rum/ och icke vthsläckt warda.

26. Och Juda Konunge/ som eder vthsändt hafwer til at fråga HERran/ skolen J så säija: Thetta säger HERren Jsraels Gudh/ om the ord som tu hörde;

27. Therföre at titt hierta hafwer bewekt sigh/ och tu hafwer ödmiukat tigh för Gudi/ tå tu hans ord hörde emot thetta rum/ och emot thes inbyggiare/ och hafwer ödmiukat tigh för migh/ och rifwit tin kläder/ och gråtit för migh; så hafwer jagh ock hördt tigh/ säger HERren.

28. Sij/ jagh wil samka tigh til tina fäder/ at tu vthi tina graf medh frijd samkad warder/ at tin ögon icke skola see all thenna olyckon/ som jagh öfwer thetta rum/ och thes inbyggiare skal komma låta. Och the sade Konungenom thetta igen.

IV. Josia låter läsa lagen för folcket; och giör förbund medh HERran.

29. TÅ sände Konungen bort/ och lät tilhopa komma alla the äldsta i Juda och Jerusalem. 3937

30. Och Konungen gick vp i HERrans huus/ och hwar man i Juda/ och inbyggiarena i Jerusalem/ Presterna/ Leviterna/ och alt folcket både små och store: och wordo för theras öron läsen all ord i förbundsens book/ som i HERrans huus funnen war.

31. Och Konungen gick i sitt rum/ och giorde ett förbund 3938 för HERranom/ at man skulle wandra efter HERranom/ til at hålla hans budh/ witnesbyrd och rätter/ af alt hierta/ och af allo siäl/ til at giöra efter all förbundsens ord/ som skrefne stodo i thesso book.

32. Och stodo ther alle the som i Jerusalem och i BenJamin förhandene woro. Och Jerusalems inbyggiare giorde efter Gudz förbund/ theras fäders Gudz.

33. Och Josia hof bort all styggelse vthur all land som Jsraels barnas woro/ och skaffade/ at alle the som i Jsrael fundne wordo/ tiente HERranom theras Gudh. Så länge Josia lefde/ weko the intet ifrå HERranom theras fäders Gudh.

35. Capitel.

SEdan hölt Jofia HERranom Passah: ther til han och hans Förstar gåfwo mycken boskap/ v. 1. Och höllo thet så högtideliga/ at thes like icke tilförene ifrå Samuels tijd hållet war/ v. 17. En tijd ther efter kom PharaoNecho Konungen i Egypten til at strida moot Charchemis widh Phrath: emot honom drog Josia/ och lät sigh intet afråda/ v. 20. Blef så skuten/ och förder til Jerusalem; ther blef han död/ v. 23. Och folcket medh Jeremia Propheten höllo klagogråt öfwer honom långan tijd/ v. 25.

I. Josia håller Passah högtideligen.

OCh Josia hölt HERranom Passah i Jerusalem; och slachtade Passah på fiortonde dagenom i första månaden. 3940

2. Och han stälte Presterna vthi theras wacht/ och styrckte them til theras ämbete i HERrans huus;

3. Och sade til Leviterna/ som hela Jsrael lärde och HERranom helgade woro: Läter then helga arken vthi huset/ som Salomo Davidz son Jsraels Konung bygdt hafwer; J skolen icke bära honom på axlarna: så tiener

nu HERranom edrom Gudh/ och hans folcke 3947 Jsrael;

4. Och skicker edra fäders huus/ i edor skifte/ såsom the beskrifne äro af David Jsraels Konung/ och hans son Salomo.

5. Och står i helgedomenom efter fädernas huus skifte ibland edra bröder af folcket; och theslikes fädernas huus skifte ibland Leviterna.

6. Och slachter Passah/ och helger eder/ och skicker edra bröder/ at the giöra efter HERrans ord/ genom Mose.

7. Och Josia gaf til häfoffer 3941 för then meniga man/ lamb och kidh/ altsammans til Passah/ för alla them som widh handena woro/ på talet tretijo tusend/ och trytusend nööt; altsammans af Konungens ägodelar.

8. Hans Förstar gåfwo til häfoffer friwiljoge för folcket/ och för Presterna och Leviterna; nemliga/ Hilkia/ Secharia/ och Jehiel/ Förstarna i Gudz huus/ ibland Presterna til Passah/ twtusend och sexhundrat (lamb och kidh/) ther til tryhundrat nööt.

9. Men Chanania/ Semaja/ Nethaneel/ och hans bröder/ Hasabia/ Jejel/ och Josabad/ öfwerstar för Leviterna/ gåfwo Levitomen häfoffer til Passah/ femtusend (lamb och kidh/) och ther til femhundrat nööt.

10. Altså wardt Gudztienst beskickad/ och Presterna stodo i sitt rum/ och Leviterna i sin ordning/ efter Konungens budh.

11. Och the slachtade Passah/ och Presterna togo af theras händer och stänckte/ och Leviterna drogo thy hudena af:

12. Och giorde bränneoffer ther af/ at the skulle dela thet vth ibland fäders husen vthi theras meniga hoop/ til at offrat HERranom/ såsom skrifwit står i Mose book: sammaledes giorde the ock medh oxarna.

13. Och the kokade Passah widh eld/ såsom thet sigh borde: men hwad som helgat war/ kokade the i grytor/ kietzlar/ och pannor/ och the giorde thet medh hast för meniga hopen.

14. Ther efter redde the ock för sigh/ och för Presterna: förty/ Presterna Aarons söner hade til skaffa medh bränneoffret/ och medh thet feta alt in til nattena; therföre måste Leviterna tilreda för sigh och för Presterna Aarons söner.

15. Och sångarena Assaphs barn/ stodo i sitt rum/ efter Davidz budh/ och Assaphs/ och Hemans/ och Jeduthuns Konungens Sijares; och dörawachtarena widh alla dörarna: och the weko intet ifrå sitt ämbete; ty Leviterna theras bröder redde til för them.

16. Altså wardt beskickat all HERrans tienst på then dagen/ så at man hölt Passah/ och bränneoffer giorde på HERrans altare/ efter Konung Josia budh.

17. Altså höllo Jsraels barn/ som widh handen woro/ Passah i then tiden/ och osyrade brödz högtijd i siu dagar.

18. Jntet Passah war i Jsrael hållet/ såsom thetta/ alt ifrå then Prophetens Samuels tijd: och ingen Jsraels Konung hade sådant Passah hållet/ såsom Josia Passah hölt 3942/ och Presterna/ Leviterna/ hela Juda/ och thet af Jsrael förhanden war/ och Jerusalems inbyggiare.

19. Vthi adertonde åhrena af Josia rike/ wardt thetta Passah hållet.

I. Josia drager moot Pharao Necho/ och blifwer skuten; och döör.

20. THer efter när Josia huset tilredt hade/ drog Necho Konungen i Egypten vp/ til at strida emot Carchemis widh Phrath: och Josia drog vth emot honom. 3943

21. Men han sände bodh til honom/ och lät säija honom: Hwad hafwer jagh medh tigh giöra/ Juda Konung? Jagh kommer icke nu emot tigh/ vtan jagh strider emot ett (annat) huus: och Gudh hafwer sagt/ at jagh skulle skynda migh; hält vp at giöra emot Gudh/ som medh migh är/ at han icke förderfwar tigh.

22. Men Josia wände icke sitt ansichte ifrå honom/ vtan stälte sigh til at strida emot honom; och lydde intet Necho ord vthaf Gudz mun: och kom til at strida medh honom på then slättene widh Megiddo.

23. Och skyttorna skuto Konung Josia: och Konungen sade til sina tienare: Förer migh hädan/ ty jagh är illa såår.

24. Och hans tienare togo honom af wagnen/ och lade honom på hans andra wagn/ och förde honom til Jerusalem; och han blef död/ och wardt begrafwen ibland sina fäders grifter 3944: och hele Juda och Jerusalem sörgde 3945 för Josia skul.

III. Jeremia medh folcket håller klagogrät öfwer honom.

25. OCh Jeremia jämrade sigh öfwer Josia; och alle sångare och sångerskor höllo theras klagowisor öfwer Josia alt in til thenna dagh/ och giorde een sedwänjo ther af i Jsrael: sij/ thet är skrifwit vthi the klagowisor. 3946

26. Hwad nu meer af Josia säijande är/ och om hans barmhertighet/ efter skriftene i HERrans lagh;

27. Och hans gierningar/ både the första och the sidsta/ sij/ thet är skrifwit vthi Jsraels och Juda Konungars book.

36. Capitel.

SEdan blef Joahas Konung; regerade tre månader/ v. 1. Så kom Pharao Necho/ tog honom fången/ och satte hans broder Jojakim til Konung/ v. 3. Han regerade ogudachteliga 11 åhr/ v. 5. Tå kom Nebucad Nezar/ tog honom fången at föran til Babel/ v. 6. Och hans son Jojachin wardt Konung/ v. 8. Han regerade tre mänader: och Nebucad Nezar lät hämtan til Babel/ v. 9. Och giorde Zedekia til Konung/ v. 10. Han regerade 11 åhr; giorde thet ondt war/ och bättrade sigh intet efter Jeremia och Propheternas förmaning/ v. 11. Jcke heller folcket/ v. 14. Therföre lät HERren the Chaldeer komma; förstöra Jerusalem/ och föra them fångna til Babel i 70 åhr/ v. 17. Til thes Konung Cores i Persien förlossade them/ v. 22.

I. Joahas blifwer Konung.

OCh folcket i landena tog Joahas Josia son/ och giorde honom til Konung i hans faders stadh i Jerusalem. 3948

2. Try och tiugu åhra gammal war Joahas tå han Konung wardt/ och regerade i tre månader i Jerusalem.

3. Ty Konungen i Egypten satte honom af i Jerusalem/ och beskattade landet til hundrade centener silfwer/ och en centener guld. 3949

II. Jojakim blifwer Konung.

4. OCh Konungen i Egypten giorde Eliakim hans broder til Konung öfwer Juda och Jerusalem/ och förwände hans namn Jojakim: men Necho tog hans broder Joahas/ och förde honom vthi Egypten.

5. Fem och tiugu åhra gammal war Jojakim tå han Konung wardt; och regerade ellofwa åhr i Jerusalem 3950/ och giorde thet ondt war för HERranom sinom Gudh.

6. Och Nebucad Nezar Konungen i Babel drog vp emot honom/ och bandt honom medh kädior/ at han skulle föra honom til Babel.

7. Och förde NebucadNezar någor HERrans huus kärille til Babel/ och satte them vthi sitt tempel i Babel.

III. Jojachin blifwer Konung.

8. HWad nu meer af Jojakim säijande är/ och hans styggelse som han giorde/ och medh honom funnen wordo/ sij/ the äro skrifne vthi Jsraels och Juda Konungars book: och hans son Jojachin wardt Konung i hans stadh.

9. Otta åhra gammal war Jojachin tå han Konung wardt; och regerade i tre månader och tijo dagar i Jerusalem 3951/ och giorde thet HERranom illa behagade.

IV. Zedekia blifwer Konung.

10. TÅ nu åhret omgick/ sände Nebucad Nezar/ och lät hämta honom til Babel/ medh the kosteliga tygen i HERrans huus: och man giorde Zedekia hans broder 3957 til Konung öfwer Juda och Jerusalem.

11. Ett och tiugu åhra gammal war Zedekia tå han Konung 3952 wardt; och regerade ellofwa åhr i Jerusalem:

12. Och giorde thet ondt war för HERranom sinom Gudh/ och ödmiukade sigh intet för then Propheten Jeremia/ som talade vthaf HERrans mun.

13. Ther til wardt han affällig ifrå NebucadNezar Konungenom i Babel/ hwilken af honom en eed 3953 widh Gudh taget hade: och wardt halsstyf/ och förstockade sitt hierta/ så at han intet omwände sigh til HERran Jsraels Gudh.

V. Presterna och folcket synda swårliga.

14. SAmmalunda alle öfwerstarna ibland Presterna/ samt medh folcket syndade swårliga/ och förtogo sigh medh allahanda Hedninga styggelse/ och orenade HERrans huus/ thet han helgat hade i Jerusalem.

15. Och HERren theras fäders Gudh sände til them medh sin bodskap/ bittida 3958; ty han skonade sitt folck och sina boning.

16. Men the begabbade Gudz bodskap/ och förachtade hans ord/ och bespottade hans Propheter/ in til thes HERrans grymhet wäxte öfwer hans folck/ at them nu intet meer stod til botande.

VI. Jerusalem förstöres; folcket föres til Babel.

17. TY han förde öfwer them the Chaldeers Konung/ och lät dräpa theras vnga män medh swärd/ vthi theras helgedoms huse/ och skonade hwarken piltar eller pigor/ hwarken åldrigom eller vthgamlom; alla gaf han them i hans hand.

18. Och all tygh i Gudz huus/ stoor och små/ håfworna i HERrans huus/ och Konungens och hans Förstars håfwor; alt lät han föra til Babel. 3954

19. Och the brände vp Gudz huus/ och bruto nedh murarna i Jerusalem; och all theras palats brände the vp medh eld/ så at all theras kosteliga ting blefwo förfaren.

20. Och the som för swärdet vndsluppo/ fördes til Babel/ och wordo hans och hans söners trälar/ til thes riket kom til the Perser:

21. På thet at fulkomnas skulle HERrans ord genom Jeremia mun/ til thes at landet hade fyllest i sina Sabbather: förty/ hele tiden af förderfwelsen war Sabbath/ in til thes siutijo åhr fulkomnade wordo. 3955

VII. Cores gaf them förlof heem igen.

22. MEn i första åhrena Cores Konungens i Persien/ på thet fulkomnat skulle warda HERrans ord/ talat genom Jeremia mun/ vpwäckte HERren Cores anda Konungens i Persien/ at han lät vthropa öfwer alt sitt rike/ ja ock medh bref 3956/ och säija:

23. Thetta säger Cores Konungen i Persien/ HERren Gudh af himmelen hafwer gifwit migh all rike i landen/ och hafwer befalt migh byggia sigh ett huus i Jerusalem i Juda: hwilken som nu ibland eder är af hans folck/ medh honom ware HERren hans Gudh/ och drage tijt vp.

Ände på then andra boken af Chrönicon.

PRIMUS ESRÆ.

Första Esra Book/

Vthi hwilken beskrifwes:

1. Cyrus. 2. Cambyses. 3. Darius Hystaspis. 4. Xerxes. 5. Artaxerxes.

FÖrst; huruledes Konung Cyrus i Persien/ tå han hade fått in thet Babyloniska riket/ hafwer gifwit Judomen förlof til at draga heem/ och vpbyggia Jerusalems tempel; hwilke/ och huru månge the woro som heem kommo/ och begynte byggia templet/ cap. 1. 2. 3.

II. Sedan at Judarnas mootståndare hafwa beklagat them för Konung Arthahsasta/ och han hafwer förbudit them byggia/ cap. 4.

III. Widare/ at Haggai och Zacharia HERrans Propheter hafwa en tijd ther efter förmant them/ at the skulle åter taga vppå at byggia: och när landzhöfdingen hafwer ther om skrifwit til Konung Darius/ hafwer han gifwit sin befalning at the skulle byggia fort; hwilket the ock giorde/ til thes the fulbordade thet/ cap. 5. 6.

IV. Huruledes Esra medh the Judar som ännu qware woro i Babel/ hafwa bekommet fulmacht af Dario/ at draga til Jerusalem; ther vprätta Gudztiensten och theras Politij; hwilket han ock giorde. Ther Judarna klagade för honom/ at the woro beblandade medh Hedningarna/ och hade Hedniska hustrur; hwilka the efter Esra befalning sedan skilde ifrå sigh/ cap. 7. 8. 9. 10.

1. Capitel.

NÄr nu Konung Cores i Persien sick in thet Babyloniska riket/ lät han gå vth sin befalning/ at Judarna skulle draga heem igen/ och vpbyggia Jerusalems tempel/ v. 1. Tå stodo vp the öfwerste fäder af Juda och Ben Jamin/ och medh them månge af meniga man/ och drogo til Jerusalem/ v. 5. Och togo medh sigh/ efter Konungens befalning/ the silfwer och gyldene tygh/ som Konung Nebucad Nezar vthu templet bortfördt hade/ v. 7.

I. Konung Cores förlåfwar Judarna draga heem igen.

VThi första åhrena Cores 3964 Konungens i Persien/ på thet fulkomnas skulle HERrans ord 3959/ talat igenom Jeremia mun/ vpwäckte HERren Cores anda Konungens i Persien/ at han lät vthropa i alt sitt rike/ och igenom skrifwelse 3960/ och säija:

2. Thetta säger Cores Konungen i Persien: HERren Gudh i himmelen hafwer gifwit migh all rike i landen/ och hafwer befalt migh byggia sigh ett huus i Jerusalem/ i Juda.

3. Hwilken som nu ibland eder är af hans folck/ medh honom ware hans Gudh/ och han drage vp til Jerusalem/ i Juda/ och vpbygge HERrans Jsraels Gudz huus 3961: han är then Gudh som i Jerusalem är. 3962

4. Och hwilken som ännu igenlefd är/ ehwar som hälst han en främling är/ honom hielpe folcket i thet rum medh silfwer och guld/ medh godz och boskap/ af en frij wilja til Gudz huus i Jerusalem.

II. Judarna förfoga sigh heem/ hafwandes medh sigh HERrans huus käril.

5. TÅ stodo vp the öfwerste fäder af Juda och Ben Jamin/ och Presterna och Leviterna/ alle hwilkas anda Gudh vpwäckte til at draga vp/ och byggia HERrans huus i Jerusalem.

6. Och alle the som woro omkring them/ styrckte theras hand medh silfwer och gyldene tygh/ medh godz och boskap/ och klenodier; förvthan thet the friwiljoge gåfwo.

7. Och Konung Cores fick vth HERrans huus kärille/ som NebucadNezar vthu Jerusalem tagit hade/ och låtit läggia vthi sins Gudz huus. 3963

8. Och Konung Cores i Persien fick them vth igenom Mithredath räntomästaren/ och vthräknade them Sesbazar 3965 Förstanom i Juda.

9. Och thetta är talet: tretijo gyldene becken/ och tusende silfwer becken/ nijo och tiugu knifwar;

10. Tretijo gyldene skålar/ och the andra silfskålar fyrahundrat och tijo/ och annor kärille tusende:

11. Så at all kärillen både af guld och silfwer woro femtusend och fyrahundrat. All them förde Sesbazar vp/ medh them som vthu fängelset vpdrogo ifrå Babel til Jerusalem.

2. Capitel.

THe som vpdrogo vthu fängelset/ och kommo til Jerusalem och Juda/ medh Serubbabel: Jesua och Nehemia/ rc. v. 1. Woro til 42360/ förvthan theras tienare och tienarinnor/ v. 64. När the kommo fram/ gåfwo the som friwiljoge woro til HERrans huus byggning 61000 gylden; 5000 pund silfwer/ och 100 Prestakiortlar/ v. 68.

I. Vpräknas the som kommo igen ifrå Babel/ och theras antahl.

THesse äro the barn vthu landen/ som vpdrogo vthu fängelset/ hwilka Nebucad Nezar Konungen i Babel hade fördt til Babel/ och igenkommo til Jerusalem och Juda/ hwar och en vthi sin stadh.

2. Och kommo medh Serubbabel 3969: Jesua/ Nehemia/ Seraja/ Reelaja/ Mardechai/ Bilsan/ Mispar/ Bigvai/ Rehum/ och Baana. Thetta är nu talet 3966 af männerna i Jsraels folck.

3. Paros barn/ twtusend hundrade twå och siutijo.

4. Sephatja barn/ tryhundrat twå och siutijo.

5. Arah barn/ siuhundrat fem och siutijo.

6. Pahath Moabs barn/ vthaf Jesua Joabs barnom/ twtusend ottahundrat och tolf.

7. Elams barn/ tusende twhundrat fyra och femtijo.

8. Sattu barn/ nijohundrat fem och fyratijo.

9. Saccai barn/ siuhundrat och sextijo.

10. Bani barn/ sexhundrat twå och fyratijo.

11. Bebai barn/ sexhundrat tre och tiugu.

12. Asgadz barn/ tusende twhundrat twå och tiugu.

13. Adonikams barn/ sexhundrat sex och sextijo.

14. Bigvai barn/ twtusend sex och femtijo.

15. Adins barn/ fyrahundrat fyra och femtijo.

16. Aters barn af Jehiskia/ otta och nijotijo.

17. Bezai barn/ tryhundrat tre och tiugu.

18. Jorah barn/ hundrade och tolf.

19. Hasums barn/ twhundrat tre och tiugu.

20. Gibbars barn/ fem och nijotijo.

21. Bethlehems barn/ hundrade tre och tiugu.

22. Netopha män/ sex och femtijo.

23. The män af Anathoth/ hundrade otta och tiugu.

24. Asmaveths barn/ twå och fyratijo.

25. The barn af KiriathArim/ Chephira/ och Beeroth/ siuhundrat tre och fyratijo.

26. The barn af Rama och Gaba/ sexhundrat en och tiugu.

27. The män af Michmas/ hundrade twå och tiugu.

28. The män af BethEl och Aj/ twhundrat tre och tiugu.

29. Nebo barn/ twå och femtijo.

30. The män af Magbis/ hundrade sex och femtijo.

31. The andra Elams barn/ tusende twhundrat fyra och femtijo.

32. Harims barn/ tryhundrat och tiugu.

33. Lod/ Hadid/ och Ono barn/ siuhundrat fem och tiugu.

34. Jereho barn/ tryhundrat fem och fyratijo.

35. Senaa barn/ trytusend sexhundrat och tretijo.

36. Presterna: Jedaja barn/ af Jesua huse/ nijohundrat tre och siutijo.

37. Jmmers barn/ tusende twå och femtijo.

38. Pashurs barn/ tusende twhundrat siu och fyratijo.

39. Harims barn/ tusende och siuton.

40. Leviterna: Jesua barn/ och Kadmiel/ af Hodavia barnom/ fyra och siutijo.

41. Sångarena: Assaphs barn/ hundrade otta och tiugu.

42. Dörawachtarenas barn: Sallums barn/ Aters barn/ Talmons barn/ Akkubs barn/ Hatita barn/ och Sobai barn; alle tilhopa/ hundrade nijo och tretijo.

43. The Nethinim: Ziha barn/ Hasupha barn/ Tabaoth barn/

44. Keros barn/ Siaha barn/ Padons barn/

45. Lebana barn/ Hagaba barn/ Akkubs barn/

46. Hagabs barn/ Samlai barn/ Hanans barn/

47. Giddels barn/ Gahars barn/ Reaja barn/

48. Rezins barn/ Nekoda barn/ Gassams barn/

49. Vsa barn/ Paseah barn/ Besai barn/

50. Asna barn/ Meunims barn/ Nephusims barn/

51. Bakbuks barn/ Hakupha barn/ Harhurs barn/

52. Bazluts barn/ Mehida barn/ Harsa barn/

53. Barkos barn/ Sisera barn/ Thamah barn/

54. Neziah barn/ Hatipha barn.

55. Salomos tienares barn: Sotai barn/ Sopherets barn/ Peruda barn/

56. Jaala barn/ Darkons barn/ Giddels barn/

57. Sephatja barn/ Hattils barn/ Pochereths barn af Zebaim/ Ami barn.

58. Alle Nethinim/ och Salomos tienares barn/ woro tilhopa tryhundrat twå och nijotijo.

59. Och thesse drogo ock så medh vp af Thel Melah/ ThelHarsa/ Cherub/ Addan/ och Jmmer: men the kunde icke vthwisa sina fäders huus/ eller ock sina sädh/ om the woro af Jsrael:

60. Delaja barn/ Tobia barn/ Nekoda barn/ sexhundrat twå och femtijo.

61. Och af Prestabarnen: Habaja barn/ Koz barn/ Barsillai barn/ then een hustru tog vthaf Barsillai then

Gileaditens döttrar/ och wardt nämnd vnder theras namn.

62. The samme sökte efter theras byrds skrifter/ och funno them intet; therföre wordo the Presterskapet qwitte.

63. Och Thirsatha 3970 sade til them/ at the icke skulle äta vthaf thet alrahelgasta/ til thes en Prest vpstode medh Lius och Fulkomlighet. 3967

64. Hela menigheten såsom en man/ war tw och fyratijo tusend tryhundrat och sextijo: 3968

65. Förvthan theras tienare och tienarinnor/ the woro siutusend tryhundrat siu och tretijo: och hade twhundrat sångare/ och sångerskor;

66. Siuhundrat sex och tretijo hästar/ twhundrat fem och fyratijo mular;

67. Fyrahundrat fem och tretijo Camelar/ och sextusend siuhundrat och tiugu åsnar.

II. Hwad the gåfwo til at vpbyggia templet igen.

68. OCh somlige vthaf öfwersta fäderna/ när the kommo til HERrans huus i Jerusalem/ wordo the friwiljoge til Gudz huus/ at man skulle thet sättia vppå sitt rum:

69. Och gåfwo efter sine förmågo til dräßelen åth wercket/ ett och sextijotusend gylden/ och femtusend pund silfwer/ och hundrade Prestakiortlar.

70. Altså satte sigh Presterna och Leviterna/ och somlige af folcket/ och sångarena och dörawachtarena/ och the Nethinim vthi sina städer; och hele Jsrael i sina städer.

3. Capitel.

JSiunde månaden kommo åter Jsraels barn tilhopa i Jerusalem; och Jesua medh Serubbabel bygde HERranom ett altare/ v. 1. Och så höllo the löfhyddohögtijd/ och offrade ther vppå/ som skrifwit står i Mose lagh/ rc. v. 4. Och tå legde the steenhuggare och timbermän/ til at arbeta på HERrans huus/ v. 7. Vthi andro åhrena i then andra månaden/ lade the grundwalen på templet medh stoor frögd och sång/ v. 8. Men en part greto/ som hade sedt thet förra templet/ v. 12.

I. Folcket kommer åter tilhopa; och byggia HERranom ett altare.

OCh tå siunde månaden kom/ och Jsraels barn nu woro i sina städer/ kom folcket tilhopa/ såsomen man 3971/ til Jerusalem.

2. Och Jesua Jozadak son/ och hans bröder Presterna/ och Serubbabel Sealthiel son 3972/ och hans bröder/ stodo vp/ och bygde Jsraels Gudz altare/ til at offra bränneoffer ther vppå/ såsom skrifwit står i Mose thens Gudz mansens lagh. 3973

3. Och the satte altaret vppå sin foot; ty een förskräckelse war ibland them/ för folcket i landen; och offrade HERranom bränneoffer ther vppå om morgon och afton; 3974

II. The hålla löfhyddohögtijd.

4. OCh the höllo löfhyddohögtijd/ såsom thet skrifwit står 3975/ och giorde bränneoffer hwar dagh/ efter thet tahl som thet sigh borde/ hwar dagen sitt offer;

5. Ther efter ock the dageliga bränneoffer/ och nymånadas/ och alla HERrans högtides dagars/ som helgade

woro/ och all friwiljog offer/ som the HERranom friwiljeliga giorde. 3976

6. På första dagen i siunde månadenom/ begynte the at giöra HERranom bränneoffer: men grundwalen til HERrans tempel war ännu icke lagd.

7. Men the gåfwo steenhuggarom och timbermannom penningar; och spijs/ och dryck/ och oljo/ them i Zidon/ och Tyro/ at the skulle låta komma cedreträ af Libanon til siös in til Japho: efter Cores Konungens af Persien befalning til them.

8. Vthi andro åhrena sedan the kommo til Gudz huus i Jerusalem/ vthi them andra månadenom/ begynte Serubbabel Sealthiel son/ och Jesua Jozadak son/ och the andre af theras bröder/ Prester och Leviter/ och alle the som af fängelset komne woro til Jerusalem; och skickade Leviterna/ alt ifrå tiugu åhr och ther vthöfwer/ at the skulle drifwa wercket på HERrans huus.

9. Och Jesua stod/ medh sina söner och bröder/ och Kadmiel medh sina söner/ och Juda barn/ såsom en man til at drifwa arbetarena på Gudz huus: nemliga/ Henadadz barn/ medh theras barn/ och theras bröder Leviterna.

III. Grundwalen lägges på thet andra templet.

10. OCh tå bygningsmännerna lade grundwalen på HERrans tempel/ stodo Presterna klädde/ medh trummeter; och Leviterna Assaphs barn medh cymbaler/ til at lofwa HERran/ medh Davidz dicht Jsraels Konungs:

11. Och sungo emot hwar annan/ medh lof och tacksäijelse HERranom; at han godh är 3977/ och hans barmhertighet warar i ewighet öfwer Jsrael. Och alt folcket vphof sin röst til HERrans lof/ at grunden på HERrans huus lagd war.

12. Men månge af the gamla Prester och Leviter/ och öfwerste fäder/ som thet förra huset sedt hade i thes grundwal/ och thetta huus war för theras ögon/ greto 3978 medh höga röst: doch vphögde månge sina röst til glädie;

13. Så at folcket icke kunde känna thet glädierop/ för gråtropet i folckena: ty folcket ropade högdt/ så at man hörde ropet långt ifrå.

4. Capitel.

NÄr Juda folcksens mootståndare the Samariter hörde at the åter bygde vp templet/ tilbödo the sigh wilja byggia medh them: men the nekade them thet/ v. 1. Tå legde the rådgifware emot Judarna/ och förhindrade byggningen i Cores tijd/ v. 4. Sedan i Ahasveros och Arthahsasta tijd skrefwo the bref moot Judarna/ lydandes/ at om the fingo byggia vp Jerusalem igen/ skulle the blifwa affällige ifrå Konungen/ och wilja wara theras egne herrar som tilförene/ v. 7. Tå swarade Arthahsasta/ at the skulle förhindra them/ v. 17. Och the giorde så/ in til thet andra åhret Konung Darij/ v. 23.

I. The Samariter tilbiuda sigh wilja byggia templet medh Judarna.

TÅ nu Juda och Ben Jamins mootståndare 3980 hörde/ at fängelsens barn bygde HERranom Jsraels Gudh templet:

2. Kommo the til Serubbabel/ och til öfwersta fäderna/ och sade til them: Wij wilje byggia medh eder; förty/ wij sökie edar Gudh lika som J; och wij hafwe offrat alt ifrå then tijd Esar Haddon Konungen i Assur förde oß hijt vp.

3. Men Serubbabel och Jesua/ och the andre öfwerste fäder i Jsrael/ swarade them: Thet betämmer sigh icke/ at wij och J bygge wår Gudz huus; vtan wij wilje allena byggia HERranom Jsraels Gudh/ såsom Cores Konungen i Persien budit hafwer. 3979

II. Efter thet nekades them/ förhindrade the byggningen/ i Cores och några följande Konungars tijd.

4. TÅ hindrade folcket i landet Juda folcks hand/ och afskräckte them af byggningene;

5. Och legde rådgifware emot them/ och förhindrade theras rådh/ så länge Cores Konungen i Persien lefde/ in til Darios regemente Konungens i Persien.

6. Men tå Ahasveros wardt Konung/ vthi hans rikes begynnelse/ skrefwo the ett klagomål emot them af Juda och Jerusalem.

7. Och vthi Arthahsasta tijd skref Bislam/ Mithredath/ Tabeel/ och the andre af theras rådh til Arthahsasta Konungen i Persien: och skriften i brefwet war på Syrisk skrifwin/ och wardt på Syrisk vthtydd.

8. Rehum Canceleren/ och Simsai skrifwaren/ skrefwo thetta bref emot Jerusalem til Konung Arthahsasta:

9. Wij Rehum Canceler/ och Simsai skrifware/ och andre i thet Rådet; af Dina/ af Apharsach/ af Tharpelath/ af Persien/ af Arach/ af Babel/ af Susan/ af Deha/ och af Elam;

10. Och the andre folck/ hwilken then store och högprisade Asnappar försändt hade/ och satt vthi Samarie städer/ och andre på thesso sidon älfwen/ och i Canaan.

11. Och thetta är brefwets lydelse/ som the til Konung Arthahsasta sände: Tine tienare the män på thesso sidona älfwen/ och Cheeneth.

12. Kunnigt ware Konungenom/ at the Judar som ifrå tigh hijt vp til oß komne äro til Jerusalem/ i then vproriska och onda staden/ byggia honom vp/ och giöra hans murar/ och låta vpgå them af grunden.

13. Så må nu Konungen weta/ om thenne stadh vpbygd warder/ och murarna igen vpsatte/ så warda the icke gifwandes skatt/ tull/ och åhrliga vthskylder/ och theras anslag warder kommandes Konungarna til skada.

14. Så efter wij alle hafwe warit medh/ och nederlagt templet/ hafwe wij icke länger kunnat see på Konungens förachtelse: therföre sände wij nu/ och lätom thet kungiöra Konungenom;

15. At man låte sökia i tina fäders Chrönicor: så skalt tu finna i samma Chrönicor/ och förfara/ at thenne staden är vprorisk/ och Konungom och landom skadelig/ och kommer theslikes andra til affall af ålder: therföre staden ock förstörd är.

16. Ty gifwe wij Konungenom til förstå/ at om thenne stadh vpbygd warder/ och thes murar vpsatte/ så behåller tu intet för them på thesso sidon älfwen.

III. Arthahsasta förbiuder at byggia.

17. TÅ sände Konungen ett swar til Rehum Canceleren/ och Simsai skrifwaren/ och the andra i theras rådh/ som i Samarien bodde/ och the andra på hinsidon älfwena: Frijd och helso;

18. Brefwet som J til oß sändt hafwen/ är vppenbarliga läsit för migh.

19. Och är af migh befalt/ at man sökia skulle/ och är funnet/ at thenne stadh af ålder hafwer kastat sigh vp emot Konungar/ och vpror och affal skeer ther vthi.

20. Hafwa ock så mächtige Konungar warit i Jerusalem/ som rådet hafwa öfwer alt thet som hinsidon älfwen är; så at them hafwer tull/ skatt/ och åhrliga vthskylder gifwin warit.

21. Så giörer nu efter thenna befalning; förtager the samma män/ at staden icke bygd warder/ in til thes befalning af migh gifwen warder.

22. Så seer nu til/ at J här vthinnan icke försummelige ären/ at Konungenom ingen skade här af skeer.

23. Tå nu Konungens Arthahsasta bref läset wardt för Rehum och Simsai skrifwarenom/ och theras rådh/ drogo the strax vp til Jerusalem til Judarna/ och förhindrade them medh arm och wälde.

24. Tå hölt vp arbetet på Gudz huus i Jerusalem/ och blef tilbaka alt in til thet andra åhret Darios Konungens i Persien.

5. Capitel.

SEdan propheterade Haggai och Zacharia til Judarna/ och bådo them fara fort medh byggningen/ v. 1. Som the nu begynte åter drifwa arbetet/ kom Thathnai landzhöfdingen på thenna sidon älfwen/ rc. och frågade them af hwars befalning the thet giorde/ v. 3. Och när the hade swarat ther vppå/ skref Thathnai thet til Konung Darius/ och begärade weta hans wilja här om/ v. 6.

I. Haggai och Zacharia förmana byggia templet; och thet skedde så.

OCh the Propheter/ Haggai 3981/ och Zacharia 3982 Jddo son/ propheterade til Judarna som i Juda och i Jerusalem bodde/ i Jsraels Gudz namn.

2. Tå stodo Serubbabel vp Sealtiel son/ och Jesua Jozadak son/ och begynte til at byggia Gudz huus i Jerusalem: och medh them Gudz Propheter som them styrckte.

II. Thathnai frågar i hwars befalning the byggia; och skrifwer til Darius ther om.

3. PÅ then tiden kom til them Thathnai/ landzhöfdingen på thenna sidon älfwen/ och Sethar Bosnai/ och theras Rådh/ och sade altså til them: Ho hafwer befalt eder at byggia thetta huset/ och vpsättia thes murar?

4. Tå sade wij them huru männerna heto/ som thesso byggning för händer hade.

5. Men theras Gudz öga kom vppå Judarnas äldsta/ så at them icke förtaget wardt/ til thes man måtte låta komma sakena til Darios/ och een skrifwelse ther om igenkomme.

6. Och thetta är brefwets innehållelse/ som Thathnai/ landzhöfdingen på thesso sidon älfwen/ och Sethar Bosnai/ och theras rådh af Apharsach/ som på thesso sidona älfwen woro/ sände til Konung Darios.

7. Och the ord som the til honom sände/ lydde altså: Konungenom Darios/ allan frijd.

8. Konungenom ware witterligit/ at wij komme vthi Judeska landet/ til then stora Gudens huus/ hwilket man bygger medh allahanda stenar/ och bielkar lägger man i wäggiarna/ och arbetet går fast fram i theras händer.

9. Men wij hafwe frågat the äldsta/ och sagt til them altså: Ho hafwer befalt eder byggia thetta huus/ och vpsättia thes murar?

10. Ock frågade wij huru the heto/ på thet wij skulle thet låta tigh förstå/ och wij hafwe the mäns namn beskrifna som theras öfwerstar äro.

11. Men the gåfwo oß thessa ord för swar/ och sade: Wij äre himmelens och jordenes Gudz tienare/ och

bygge thet huus vp som för mång åhr bygdt war/ hwilket en stoor Jsraels Konung bygdt och vpsatt hade. 3983

12. Men tå wåre fäder förtörnade 3984 Gudh af himmelen/ gaf han them vthi Nebucad Nezars hand Konungens i Babel/ then Chaldeens: han slog thetta huus nedh/ och förde bort folcket til Babel.

13. Men i första åhrena Cores Konungens i Babel/ befalte samme Konung Cores at byggia thetta Gudz huus. 3985

14. Ty ock the gyldene och silfwer kärille i Gudz huus/ som NebucadNezar vthu templet i Jerusalem taget hade/ och fördt vthi thet templet i Babel 3986/ them tog Konung Cores vthu templet i Babel/ och fick them Sesbazar widh namn/ then han för en landzhöfdinga satte:

15. Och sade til honom: Tag thessa kärillen; faar bort/ och för them vthi templet i Jerusalem/ och lät vpbyggia Gudz huus i sitt rum.

16. Tå kom samme Sesbazar/ och lade grundwalen til Gudz huus i Jerusalem. Jfrå then tiden hafwer man bygdt/ och är ännu icke fulkomnat.

17. Om nu Konungenom täckes/ så läte sökia i Konungens skatthuse/ som i Babel är/ om thet så befalt är af Konung Cores/ at byggia Gudz huus i Jerusalem/ och sände til oß Konungens mening här om.

6. Capitel.

KOnung Darios lät ransaka; och fan at Cyrus hade befalt Judarna draga heem och byggia vp templet igen/ v. 1. Tå gaf han och sin befalning til Thathnai/ at the icke allenast skulle låta them obehindrade/ widh högsta straff; vtan ock hielpa them af Konungens drässel/ v. 6. Och låta them bekomma til offer hwad the behöfde; at the skulle bedia för Konungen och hans barnas lijf/ v. 9. Thathnai giorde så; och arbetet gick fort/ at thet blef fulbordat i thet 6 åhret Konung Darij/ v. 13. Tå offrade Judarna/ och wigde templet medh glädie/ v. 16. The höllo theslikes Passah i sinom tijd/ efter Mose lagh/ v. 19.

I. Darios ransakar/ och finner at Cyrus hade befalt byg gia templet.

TÅ befalte Konung Darios/ at man sökia skulle i Canceliet/ vthi Konungens skatthuus som i Babel låg.

2. Tå fan man i Ahmeta/ på thet slottet som i Meden ligger/ ena book/ och ther vthinnan war ett sådana ärende beskrifwit:

3. Vthi första åhrena Konungs Cores/ befalte 3987 Konung Cores vpbyggia Gudz huus i Jerusalem/ på thet rum ther man offrar/ och grundwal läggia til sextijo alnar högd; til bredden ock sextijc alnar:

4. Och tre wäggiar af allahanda stenar/ och een wägg af trää 3988: och kosten skal gifwen warda vthaf Konungs huset.

5. Ther til the Gudz huus gyldene och silfwertyg/ som NebucadNezar vthu templet i Jerusalem taget/ och til Babel fördt hade/ skal man igengifwa/ så at the skola igenförde warda vthi templet i Jerusalem/ i sitt rum/ i Gudz huus. 3989

II. Darios befaller på nytt/ at templet skulle byggias; och gifwer boskap til offer.

6. SÅ farer nu långt ifrå them/ tu Thathnai/ landzhöfdinge hinsidon widh älfwen/ och Sethar Bosnai/ och theras Rådh af Apharsach/ som hinsidon älfwen ären.

7. Läter them arbeta på Gudz huus/ så at Judarnas höfwitzman/ och theras äldsta/ måga byggia Gudz huus på sitt rum.

8. Är ock så af migh befalt/ hwad man the äldsta i Juda vthfå skal/ til at byggia Gudz huus; nemliga/ at man skal fliteliga taga vthaf Konungens drässel/ thet är af then ränto hinsidon älfwen/ och gifwa männerna/ och at man icke förhindrar them.

9. Och om the behöfwa kalfwar/ lamb/ eller bockar til bränneoffer til himmelens Gudh/ hwete/ salt/ wijn/ och oljo/ efter Presternas sedh i Jerusalem/ skal man them gifwa dagliga hwad the behöfwa: och at thetta skeer oförsummeliga:

10. At the måga offra til een söt lucht Gudi i himmelen/ och bedia för Konungens lijf/ och hans barnas.

11. Af migh är thenna befalning gifwen; och hwilken menniskia thenna orden förwänder/ vthaf hans huus skal man taga en bielka/ och resa honom vp/ och hängian ther vthi/ och hans huus skal skämliga förstördt warda för then gierning skul.

12. Och Gudh som hafwer låtit sitt namn boo ther/ förstöre alla Konungar/ och folck/ som sina hand vthräckia/ til at förstöra och nederslå Gudz huus i Jerusalem: Jagh Darios hafwer thetta befalt/ at thetta skal ock så aldeles fulfölgdt warda.

III. Templet fulbygdt; inwigdt/ och Passah hållet.

13. TÅ giorde thet Thathnai/ landzhöfdingen hinsidon älfwen/ och Sethar Bosnai/ medh theras Rådh/ til hwilka Konung Darios sändt hade/ fliteliga.

14. Och Judarnas äldste bygde/ och thet gick för handena/ efter then Prophetens Haggai/ och Zacharja Jddo sons Prophetia: och the bygde/ och vpsatte/ efter Jsraels Gudz befalning/ och efter Cores/ Darios/ och Arthahsasta Konungarnas i Persien befalning:

15. Och fulkomnade huset/ in til tredie dagen i them månadenom Adar/ thet war siette åhret af Konung Darios rike.

16. Och Jsraels barn/ Presterna/ Leviterna/ och the andre fängelsens barnen/ höllo Gudz huus wigning 3993 medh glädie:

17. Och offrade 3990 i Gudz huus wigning/ hundrade kalfwar/ twhundrat lamb/ fyrahundrat bockar; och til syndoffer för hela Jsrael/ tolf getabockar/ efter slächternas tahl i Jsrael.

18. Och the satte Presterna i theras ordning/ och Leviterna i theras wacht/ til at tiena Gudi/ som i Jerusalem är; såsom skrifwit står i Mose book. 3991

19. Och fängelsens barn höllo Passah/ på fiortonde dagen i them första månadenom. 3992

20. Ty Presterna och Leviterna hade renat sigh/ så at the alle rene woro såsom en man: och the slachtade Passah för all fängelsens barn/ och för theras bröder Presterna/ och för sigh.

21. Och Jsraels barn som af fängelsen woro igenkomne/ och alle the som sigh til them afskildt hade ifrå Hedningarnas oreenhet i landena/ til at sökia HERran Jsraels Gudh/ åto;

22. Och höllo osyrade brödz högtijd i siu dagar medh glädie: förty HERren hade giordt them glada/ och wändt Konungens hierta af Assur til them/ så at theras händer styrckta wordo i wercket på Gudz huus/ then Jsraels Gudh är.

7. Capitel.

EFter alt thetta/ kom ifrå Babel/ i siunde åhrena Konung Arthahsasta/ Esra en skriftlärder/ v. 1. Och medh honom månge andre af Jsrael/ v. 7. Och hade Konungens bref/ at han skulle taga thet silfwer och guld/ som Konungen och hans Rådh ther til skänckt hade/ och vprätta Gudztiensten medh i Jerusalem/ v. 11. Hwad som felades/ skulle tagas af Konungens kamar/ v. 20. Jtem/ at ingen skatt eller beswär måtte läggias på någon som i HERrans huus tiente/ v. 24. Såsom ock/ at förordna domare och lagmän hinsidon älfwen/ som Gudz och Konungens lagh widh macht höllo/ v. 25. Therföre Esra tackade HERran/ som Konungenom sådant hade ingifwit/ v. 27.

I. Esra kommer ifrå Babel/ medh flere af Judarna.

SEdan thetta skedt war/ i Arthahsasta rike Konungens i Persien/ kom nedh af Babel/ Esra Seraja son/ Asaria sons/ Hilkia sons/

2. Sallum sons 3994/ Zadok sons/ Ahitob sons/

3. Amaria sons/ Asaria sons/ Merajoth sons/

4. Serahja sons/ Vssi sons/ Bukki sons/

5. Abisua sons/ Pinehas sons/ Eleazar sons/ Aarons then öfwerste Prestens sons:

6. Hwilken en skickelig skriftlärder war i Mose lagh/ som HERren Jsraels Gudh gifwit hade: och Konungen gaf honom alt thet han begärade/ efter HERrans hans Gudz hand öfwer honom.

7. Och drogo några vp af Jsraels barn/ Prester/ Leviter/ sångare/ dörawachtare/ och Nethinim/ til Jerusalem/ i siunde åhrena Konungens Arthahsasta.

8. Och the kommo til Jerusalem i femte månadenom/ thet är siunde åhret Konungens.

9. Förty/ på första dagen i första månadenom/ wardt han til rådz at vpdraga ifrå Babel: och på första dagen i femte månadenom kom han til Jerusalem/ efter Gudz goda hand 3995 öfwer honom.

10. Ty Esra skickade sitt hierta til at sökia HERrans lagh/ och til at giöra och lära i Jsrael budh och rätter.

II. Esra hafwer fulmacht til at vprätta Gudztiensten i Jerusalem.

11. OCh thetta är brefwets innehåld som Konung Arthasahsta gaf Esra Prestenom them skriftlärda/ hwilken en lärare war i HERrans ord/ och hans budh öfwer Jsrael.

12. Arthahsasta Konung öfwer alla Konungar/ Esra Prestenom/ them skriftlärda i Gudz lagh af himmelen; frijd och helso.

13. Af migh är befalt/ at alle the af Jsraels folck som friwiljoge äro i mitt rike/ och Presterna/ och Leviterna/ til at fara til Jerusalem/ at the måga fara medh tigh;

14. Vthsände af Konungenom/ och af the siu Rådherrar 3996/ til at besökia Juda och Jerusalem/ efter tins Gudz lagh/ hwilken i tine hand är:

15. Och at tu medtager silfwer och guld/ som Konungen och hans Rådherrar friwiljoge gifwa 3997 Jsraels Gudi/ hwilkens boning i Jerusalem är; 3998

16. Och allahanda silfwer och guld som tu finna kant i hela Babels landskap/ medh thet som folcket och

Presterna friwiljoge gifwa til Gudz huus/ i Jerusalem:

17. Alt thetta tag/ och köp fliteliga för the samma penningar/ kalfwar/ lamb/ bockar/ och spijsoffer/ och drickoffer/ at man må offra vppå altaret widh edars Guds huus i Jerusalem.

18. Ther til hwad tigh och tina bröder täckes/ at giöra af the penningar som öfwerblifwa/ thet giörer efter edars Gudz wilja.

19. Och the tygh som tigh antwardas/ til ämbetet i tins Gudz huse/ öfwerantwarda them in för Gudh i Jerusalem.

20. Hwad sedan meer af nödene är til tins Gudz huus/ thet tu behöfwer vthgifwa/ thet lät vthgifwa vthu Konungens kamar.

21. Jagh Konung Arthahsasta/ hafwer thetta befalt räntomästaromen på hinsidon älfwen/ så at hwad Esra Presten/ then skriftlärde i Gudz lagh af himmelen/ af eder äskar/ at J thet fliteliga giören;

22. Alt in til hundrade centener silfwer/ och in til hundrade corer hwete/ och til hundrade Bath wijn/ och til hundrade Bath oljo/ och salt vthan mått.

23. Alt thet ther hörer til Gudz lagh af himmelen/ at man thet fliteliga låter komma til Gudz huus af himmelen: at een wrede icke må komma öfwer Konungens rike/ och hans barn.

III. Presterna och Leviterna gifwes frihet för vthskulder.

24. OCh eder skal wetterligit wara/ at J icke macht hafwen at läggia någon vthskuld/ tull/ eller åhrliga ränto/ på någon Prest/ Levit/ sångare/ dörawachtare/ Nethinim/ och tienare i thenna Gudz huse.

IV. Esra befalles sättia domare och lagmän; och han tackar HERran.

25. MEn tu/ Esra/ efter tins Gudz wijsdom/ som i tine hand är/ vpsätt domare och lagmän/ som alt folcket döma måga som på hinsidon älfwen är/ alla the som weta tins Gudz lagh/ och alla the som icke weta them/ them lär.

26. Och alle the som icke medh flijt giöra tins Gudz lagh/ och Konungens lagh/ the skola straxt hafwa sin doom för sina gierning skul/ antingen til dödz/ eller til landzflycht/ eller til penningaplicht/ eller til fängelse.

27. Lofwad ware HERren wåra fäders Gudh/ som sådant Konungenom ingifwit hafwer/ at han skulle bepryda HERrans huus i Jerusalem:

28. Och tilbögdt sina barmhertighet til migh/ för Konungenom/ och hans Rådherrar/ och alla Konungens wäldiga: och jagh wardt styrckt efter HERrans mins Gudz hand öfwer migh/ och församlade the yppersta i Jsraels huus/ at the medh migh tijt vp drogo.

8. Capitel.

OCh kommo medh Esra en stoor hoop af Judarna som ännu qwar blefne woro i Babel/ hwilke här vpräknas/ v. 1. Och tå han kom til älfwena widh Ahava/ lät han vthropa ena fasto/ at the skulle bedia HERranom om een lyckosam resa/ v. 21. Sedan wogo the Presterna i händer alt silfwer och guld som til häfoffret gifwit war/ at the thet föra skulle/ v. 24. Tädan drogo the widare; och HERren halp them wäl fram til Jerusalem/ v. 31. På fierde dagen lefwererade the silfret och guldet i HERrans huus kistor/ v. 32. Sedan offrade the/ v. 35. Och wijste sin fulmacht af Konungenom/ v. 36.

I. Vpräknas the som medh Esra kommo ifrå Babel.

THesse äro hufwuden för theras fäder/ som räknade wordo och medh migh vp drogo ifrå Babel/ i then tiden tå Konung Arthahsasta regerade.

2. Af Pinehas barn; Gersom: af Jthamars barn; Daniel: af Davidz barn; Hattus.

3. Af Sechania barn/ Paros barn; Sacharia/ och medh honom räknade hundrade och femtijo män.

4. Af Pahath Moabs barn; Eljoenai Seraja son/ och medh honom twhundrat män.

5. Af Sechania barn; Jahasiel son/ och medh honom tryhundrade män.

6. Af Adins barn; Ebed Jonathans son/ och medh honom femtijo män.

7. Af Elams barn; Jesaia Athalia son/ och medh honom siutijo män.

8. Af Sephatja barn; Sebadia Michael son/ och medh honom ottatijo män.

9. Af Joabs barn; Obadja Jehiel son/ och medh honom twhundrat och aderton män.

10. Af Selomiths barn; Josiphia son/ och medh honom hundrade och sextijo män.

11. Af Bebai barn; Sacharia Bebai son/ och medh honom otta och tiugu män.

12. Af Asgadz barn; Johanan Katans son/ och medh honom hundrade och tijo män.

13. Af the sidsta Adonikams barn; och heto altså: Elipheleth/ Jehiel/ och Semaja/ och medh them sextijo män.

14. Af Bigvai barn; Vthai/ och Sabbud/ och medh them siutijo män.

15. Och jagh församlade them til älfwena som kommer til Ahava; och blefwom ther i tre dagar: och tå jagh gaf acht vppå folcket och Presterna/ fan jagh ther inga Leviter.

16. Tå sände jagh til Elieser/ Ariel/ Semaja/ Elnathan/ Jarib/ Elnathan/ Nathan/ Sacharia/ och Mesullam öfwerstar; och Jojarib/ och Elnathan lärare:

17. Och sände them vth til Jddo öfwerstan/ til Casiphja/ at the skulle hämta oß tienare vthi wår Gudz huus: och jagh gaf them in hwad the tala skulle medh Jddo och hans bröder the Nethinim/ i Casiphja.

18. Och the hade til oß/ efter Gudz goda hand öfwer oß 3999/ en klook man vthaf Maheli barn/ Levï sons/ Jsraels sons/ Serebia/ medh hans söner och bröder/ aderton;

19. Och Hasabia/ och medh honom Jesaja af Merari barn/ medh hans bröder och theras söner/ tiugu;

20. Och af the Nethinim/ hwilka David och Förstarna gåfwo til at tiena Leviterna/ twhundrat och tiugu: alle nämnde widh namn.

II. Esra vthropar fasto/ at bedia Gudh om een godh resa.

21. OCh jagh lät ther widh älfwena/ widh Ahava vthropa ena fasto 4003/ at wij skulle ödmiuka oß för wårom Gudh/ til at sökia af honom en rättan wägh/ för oß/ och wår barn/ och alla wåra håfwor.

22. Ty jagh skämdes bedas ledsagare och resenärar af Konungenom/ at the skulle hielpa oß för fienderna på wägenom: förty/ wij hade sagt Konungenom: Wår Gudz hand är til thet bätsta/ öfwer alla the honom sökia;

och hans starckhet och wrede öfwer alla them/ som honom öfwergifwa.

23. Altså fastade wij/ och sökte thetta af wårom Gudh/ och han hörde oß.

III. Esra wäger guldet och silfwret Presterna i händer.

24. OCh jagh afskilde tolf af the öfwersta Presterna/ Serebia och Hasabia; och medh them tijo theras bröder:

25. Och wog them til silfwer/ och guld/ och tygh til häfoffer i wår Gudz huus/ hwilka Konungen/ och hans rådherrar/ och Förstar/ och hele Jsrael/ som för handene war/ til häfoffer gifwit hade. 4000

26. Och wog them til i theras hand/ sexhundrat och femtijo centener silfwer; och i silfwertyg hundrade centener/ och i guld hundrade centener;

27. Tiugu gyldene skålar/ the höllo tusende gylden/ och tw godh kostelig kopparkäril/ klar såsom guld;

28. Och sade til them: J ären helige HERranom; så äro ock kärillen helig; ther til thet frigifna silfwer och guld HERranom edra fäders Gudh.

29. Så waker/ och bewarer thet/ til thes J wägen thet in för öfwersta Presterna/ och Leviterna 4001/ och öfwersta fäderna i Jsrael i Jerusalem/ vthi HERrans huus kistor.

30. Tå togo Presterna och Leviterna/ thet wägna silfwret/ och guldet/ och kärillen/ at the skulle föra thet til Jerusalem til wår Gudz huus.

IV. HERren halp them wäl fram; och silfwret lefwereras.

31. ALtså fore wij ifrån älfwene Ahava/ på tolfte dagen i första månadenom/ at wij skulle draga til Jerusalem; och wår Gudz hand war öfwer oß/ och bewarade oß ifrå fiendernas hand och försåt på wägenom.

32. Och wij komme til Jerusalem/ och blefwom ther i tre dagar.

33. På fierde dagenom wardt wäget silfwret och guldet/ och kärillen vthi wår Gudz huus/ vnder Meremoths hand Vria sons Prestens/ och medh honom war Eleazar Pinehas son; och medh them Josabad Jesua son/ och Noadja Binnui son/ the Leviter:

34. Efter hwars tahl och wigt: och wigten wardt på then tiden all beskrifwin.

V. Fängelsens barn offra/ och antwarda sin fulmacht.

35. OCh fängelsens barn som vthu fängelset komne woro/ offrade bränneoffer Jsraels Gudi/ tolf stutar för hela Jsrael/ sex och nijotijo wädrar/ siu och siutijo lamb/ tolf bockar til syndoffer; altsammans til bränneoffer HERranom. 4002

36. Och the antwardade Konungens befalning/ Konungens ämbetzmän och landzhöfdingom på thenne sidon älfwen: och the vphögde folcket/ och Gudz huus.

9. Capitel.

SEdan kommo the öfwerste til Esra/ och klagade at Jsraels folck/ Prester och Leviter/ hade beblandat sigh medh Hedningarna/ och taget theras döttrar til hustrur/ rc. v. 1. Tå ref Esra sin kläder/ satte sigh ensam in til aftonen; och så stod han vp/ föll på sin knää/ v. 3. Bekände sina och fins folcks synder/ och bad innerligen/ at HERren wille wara them nådig/ och förlåta thet/ at the icke aldeles måtte öde blifwa/ v. 6.

I. Judarna klaga at the woro beblandade medh Hedningomen.

TÅ nu alt thetta bestält war/ gingo til migh the öfwerste/ och sade; Jsraels folck/ och Presterna/ och Leviterna/ äro icke afskilde ifrå folcken i landen/ efter theras styggelse/ som är the Cananeers/ Hetheers/ Phereseers/ Jebuseers/ Ammoniters/ Moabiters/ Egyptiers/ och Amoreers.

2. Förty/ the hafwa tagit theras döttrar/ och theras söner 4008/ och giordt then helga sädena meenliga medh folcken i landen: och öfwerstarnas och rådherrarnas hand war then första i thenna mißgierning.

II. Esra rifwer sin kläder ther öfwer.

3. TÅ jagh thetta hörde/ ref jagh min kläder och min kiortel sönder/ och vthryckte mitt hufwudhår/ och skägg/ och satt ensam. 4010

4. Och sigh församlade til migh alle the som Jsraels Gudz ord fruchtade/ för theras öfwerträdelse som i fängelset warit hade: och jagh satt ensam 4010 alt in til aftonoffret:

5. Och widh aftonoffret stodh jagh vp af min jämmer/ och ref min kläder och min kiortel sönder/ och föll vppå min knää/ och vthräckte mina händer til HERran min Gudh;

III. Esra bekänner sins folcks synder; och beder om nådh.

6. OCh sade: Min Gudh/ jagh skämmes och blyes at vp häfwa min ögon til tigh/ min Gudh: ty wår mißgierning är woxen öfwer wårt hufwud 4004/ **och wår skuld är stoor vp til himmelen.** 4005

7. Alt ifrå wåra fäders tijd/ hafwe wij warit i stora skuld/ alt in til thenna dagh: och för wåra mißgierningar skul/ äre wij/ och wåre Konungar/ och Prester gifne i Konungarnas hand i landen/ vthi swärd/ i fängelse/ i roof/ och i ansichtes blygd/ såsom thet går i thenna dagh.

8. Så är oß doch nu någon liten tijd nåde af HERranom wårom Gudh wederfaren/ at ännu något af oß är qwart blifwit/ at han skulle gifwa oß en nagla 4011 i sitt helga rum/ och at wår Gudh skulle vplysa wår ögon/ och gifwa oß ännu ett litet lijf i wår träldom.

9. Förty/ wij äre trälar/ och wår Gudh hafwer icke förlåtit oß/ ändoch wij trälar äre: och hafwer bögt til oß barmhertighet för Konungarna i Persien/ at the läto oß lefwa/ och vphöija wår Gudz huus/ och vprätta thes förstöring/ och gifwa oß en gård 4011 i Juda och Jerusalem.

10. Nu/ hwad skole wij säija/ wår Gudh/ efter thetta? At wij tin budh öfwergifwit hafwe/

11. Som tu genom tina tienare Propheterna budit hafwer/ och sagt: Thet land som J vthi kommen til at besittia thet/ är ett oreent 4006 land igenom folckens oreenhet i landen/ vthi theras styggelse/ medh hwilken the hafwa vpfylt thet medh oreenhet alt omkring.

12. Så skolen J nu icke gifwa 4009 edra döttrar theras söner; och theras döttrar skolen J icke taga edrom sönom 4007/ och söker icke theras frijd eller wälfärd i ewig tijd: på thet J skolen blifwa mächtige/ och äta thet goda i landena/ och lefwa thet edrom barnom til arfs i ewig tijd.

13. Och efter alt thet som öfwer oß kommet är för wåra onda gierningar och stora synder skul/ hafwer tu wår Gudh öfwersedt medh oß thet wij illa giordt hafwe/ och hafwer gifwit oß een förloßning/ såsom thet nu är för ögonen.

14. Men wij hafwe wändt oß om/ och lätit tin budh fara/ så at wij hafwe befryndat oß medh thesso styggelsens folcke: wilt tu tå wredh wara öfwer oß/ til thes thet alt vthe är/ så at intet qwart blifwer/ eller

ingen förloßning meer är?

15. HERre Jsraels Gudh/ tu äst rättfärdig/ ty wij äre igenblefne och behållne/ såsom thet i thenna dagh för ögon är: **sij/ wij äre för tigh vthi wår skuld; ty för then skul kan man intet blifwa ståndandes för tigh.**

10. Capitel.

TÅ Esra så bad/ samlade sigh til honom af Jsrael een stoor menighet/ och Sechanja Jehiel son bekände i theras namn/ at the hade förtagit sigh moot HERran här vthi/ och begärade at the måtte skiljas ifrå the främmande hustrur/ v. 1. Esra stod vp/ och tog en eed af them/ at the så giöra skulle/ v. 5. Ester tre dagar samlades the åter til Jerusalem; ransakades här om/ och thet skedde så/ v. 9. Tå funnos ock några ibland Presterna som hade tagit hedniska hustrur; och skildes ifrå them/ v. 18.

I. Folcket bekänner sin brott/ at the hade tagit hedniska hustrur.

TÅ Esra så bad/ bekände/ och greet/ och låg in för Gudz huus/ församlade sigh til honom vthaf Jsrael een ganska stoor menighet af män/ qwinnor och barn: förty/ folcket greet swårliga.

2. Och Sechania Jehiel son/ af Elams barn/ swarade/ och sade til Esra: Sij/ wij hafwe förtaget oß 4014 emot wår Gudh/ at wij hafwe tagit oß främmande hustrur vthaf landsens folck: men här är ännu hopp ther om i Jsrael.

3. Så lät oß nu giöra ett förbund medh wårom Gudh/ så at wij vthdrifwe alla hustrur/ och them som af them födde äro/ efter HErrans rådh/ och theras som fruchta wår Gudz budh/ at man må giöra efter lagen.

4. Så statt nu vp: ty thet hörer tigh til; wij wilje wara medh tigh: war widh een godh tröst/ och giör så.

II. Esra tager eed af them/ at the skulle skilja them frå sigh.

5. TÅ stod Esra vp/ och tog en eed af the öfwerste Presterna/ och Leviterna/ och hela Jsrael/ at the skulle giöra efter thetta talet: och the sworo thet.

6. Och Esra stod vp in för Gudz huus/ och gick in vthi Johanans Eljasib sons kamar: och tå han tijt kom/ åt han intet brödh/ och drack intet watn: förty han sörgde öfwer theras öfwerträdelse/ som i fängelset warit hade.

7. Och the läto vthropa i Juda och Jerusalem/ til all fängelsens barn/ at the skulle församla sigh til Jerusalem.

8. Och hwilken som icke komme innan tre dagar/ efter öfwerstarnas och the äldstas rådh/ hans ägodelar skulle alla til spillo gifwas/ och han afskiljas ifrå fångarnas menighet. 4012

III. Folcket samlas åter til at ransaka här om.

9. TÅ församlade sigh alle Juda män/ och Ben Jamin/ til Jerusalem/ innan tre dagar; thet är/ på tiugunde dagen i then nijonde månadenom: och alt folcket satt vppå gatone in för Gudz huus/ och bäfwade för thetta ärende skul/ och för regnet.

10. Och Esra Presten stod vp/ och sade til them: J hafwen förtagit eder/ i thet/ at j hafwen tagit främmande hustrur/ på thet j skullen ännu föröka Jsraels skuld.

11. Så bekänner nu HERran edra fäders Gudh/ och giörer thet honom liuft är/ och skiljer eder ifrå landsens folck/ och ifrå the främmande hustrur.

12. Tå swarade hela menigheten/ och sade medh höga röst: Ske såsom tu oß sagt hafwer.

13. Men folcket är mycket/ och regnwäder/ och kan icke stå vthe; så är thet icke heller ens eller twå dagars gierning 4015: ty wij hafwe sådana öfwerträdelse mycken giordt.

14. Lät oß beställa wåra öfwerstar i hela menighetene/ at alle the i wåra städer som främmande hustrur tagit hafwa/ komma på bestämd tijd; och the äldste i hwar staden/ och theras domare medh/ til thes wår Gudz wrede må ifrån oß wänd warda i thenna sakene.

15. Tå wordo bestälte Jonathan Asahel son/ och Jahesia Tikva son/ öfwer thenna saken: och Mesullam/ och Sabbethai Leviterna hulpo them.

16. Och fängelsens barn giorde altså: och Presten Esra/ och the ypperste fäderne i theras fäders huus/ och alle the nu nåmnde äro/ afskilde sigh/ och satte sigh på första dagen i tijonde månadenom til at ransaka om thetta ärendet.

17. Qch the vthrättade thet på alla the män som främmande hustrur hade/ på första dagen i första månadenom.

IV. Vpräknas the Prester som hade hedniska hustrur.

18. OCh wordo fundne ibland Presternas barn/ som främmande hustrur tagit hade; nemliga/ ibland Jesua barn Jozadaks sons/ och hans bröder; Maaseja/ Elieser/ Jarib/ och Gedalia.

19. Och the gåfwo theras hand ther vppå/ at the wille vthdrifwa hustrurna; och til theras skuldoffer 4013 offra en wädur för sina skuld.

20. Jbland Jmmers barn; Hanani/ och Sebadia.

21. Jbland Harims barn; Maaseja/ Elia/ Semaja/ Jehiel/ och Vssia.

22. Jbland Pashurs barn; Eljoenai/ Maaseja/ Jsmael/ Nethaneel/ Josabad/ och Eleasa.

23. Jbland Leviterna; Josabad/ Simei/ och Kelaja/ then är Kelita; Pethahja/ Juda/ och Elieser.

24. Jbland sångarena; Eljasib: ibland dörawachtarena; Sallum/ Telem/ och Vri.

25. Vthaf Jsrael: Jbland Paros barn; Ramia/ Jissija/ Malchija/ Mijamin/ Eleazar/ Malchija/ och Benaja.

26. Jbland Elams barn; Mattania/ Sacharia/ Jehiel/ Abdi/ Jeremoth/ och Elia.

27. Jbland Sattu barn; Eljoenai/ Eljasib/ Mattania/ Jeremoth/ Sabad/ och Asisa.

28. Jbland Bebai barn; Johanan/ Hanania/ Sabbai/ och Athlai.

29. Jbland Bani barn; Mesullam/ Malluch/ Adaja/ Jasub/ Seal/ och Jeramoth.

30. Jbland Pahath Moabs barn; Adna/ Chelal/ Benaja/ Maaseja/ Mattania/ Bezaleel/ Binnui/ och Manasse.

31. Jbland Harims barn; Elieser/ Jissija/ Malchija/ Semaja/ Simeon/

32. Ben Jamin/ Malluch/ och Semaria.

33. Jbland Hasums barn; Mattenai/ Mattatta/ Sabad/ Elipheleth/ Jeremai/ Manasse/ och Simi.

34. Jbland Bani barn; Maadai/ Amram/ Uel/

35. Benaja/ Bedja/ Cheluhu/

36. Vanja/ Meremoth/ Eljasib/

37. Mattania/ Mattenai/ Jaasav/

38. Bani/ Binnui/ Simi/

39. Selemia/ Nathan/ Adaja/

40. Machnadbai/ Sasai/ Sarai/

41. Asareel/ Selemia/ Semaria/

42. Sallum/ Amaria/ och Joseph/

43. Jbland Nebo barn; Jegiel/ Mattithia/ Sabad/ Sebina/ Jaddai/ Joel/ och Benaja.

44. Thesse hade alle tagit främmande hustrur: och woro somlige ibland the samma hustrur som barn födt hade.

Ände på Esra book.

SECUNDUS ESRÆ.

Andra Esra Book/

Then ock kallas

Nehemia.

Vthi hwilken thetta beskrifwes:

FÖrst; buruledes Nehemia en af Judarna/ Konung Arthahsasta skänck i Persien/ i samma Konungs tijd/ hafwer spordt at murarna i Jerusalem ännu lågo nedre/ och är worden ther vthöfwer bedröfwad; hafwer bedit Gudh om hielp; begärat och bekommit fulmacht af Konungen; och är dragen til Jerusalem/ och hafwer vpbygdt thes murar igen rundt omkring/ cap. 1. 2. 3.

II. Sedan at Saneballat medh flere Judarnas fiender hafwa thet förtrutit/ och welat förhindra medh macht och list; men the hafwa intet vthrättat: vtan Nehemia hafwer farit fort/ til thes murarna woro fulbygde/ cap. 4. Portar föresatte/ och wacht beständ i staden/ cap. 6. 7. Och hafwer theslikes i then dyra tiden/ i mångahanda måtto vndsatt the fattiga af Judarna af sitt egit; och kostat på byggningen/ cap. 5.

III. Til thet tredie; huru Judarna äro komne tilhopa på siunde mänaden/ och hafwa hållet löfhvddohögtijd medh stoor frögd: och sedan hafwa hållet fasto och bönedagar; bekändt theras och theras förfäders mißgierningar; bedit Gudh om förlåtelse och hielp; och hafwa giordt förbund medh HERran/ at the här efter troligen i hans budh wandra skulle/ cap. 8. 9. 10.

IV. Widare/ at the hafwa kastat lott ther om/ at en tijonde deel af folcket förvthan öfwerstarna skulle boo i Jerusalem: men the andre i the små städer/ och theras byar: och hafwa sedan medh stoor frögd och lofsånger wigdt the nybygda murar/ cap. 11. 12.

V. Til thet sidsta; huruledes Nehemia/ tå han kom igen/ och hade warit til Konungen/ hafwer funnet några

oseder hoos folcket/ them han medh flijt förbudit/ och afskaffat hafwer/ cap. 13.

1. Capitel.

NEhemia en af Judarna/ Konung Arthahsasta skänck i Persien/ fick spörja af en som kom ifrån Juda/ at Jerusalems murar ännu lågo nedre/ och hans bröder Judarna än woro i twång/ v. 1. Tå fastade han/ jämrade sigh/ och bekände at thetta war skedt för theras synder skul/ och bad at HERren wille ihoghkomma sitt löfte/ at han skulle församla them/ om the än woro spridde til werldenes ändar/ och gifwa framgång til hans vpsåt/ v. 4.

I. Nehemia får spörja Jerusalems och Juda lägenhet.

THesse äro Nehemia Hachalja sons ord. Thet begaf sigh vthi them månadenom Chislev/ i tiugunde åhrena/ at jagh war i Susan på slottet.

2. Tå kom Hanani/ en af mina bröder/ medh några män vthaf Juda; och jagh frågade them huru thet gick medh Judarna/ som behållne och igenlefde woro af fängelset; och huru thet tilgick i Jerusalem.

3. Och the sade til migh: The igenlefde af fängelset/ äro ther i landena vthi stoor wedermödo och försmädelse: murarna i Jerusalem äro nederbrutne/ och thes portar vpbrände medh eld. 4016

II. Nehemia giör sin bekännelse och böön.

4. TÅ jagh nu sådana ord hörde/ satt jagh och greet/ och jämrade migh i några dagar/ och fastade 4020/ och bad in för Gudh af himmelen;

5. Och sade: Ach! HERre Gudh af himmelen/ tu store och förskräckelige Gudh/ som håller förbund och barmhertighet them som tigh älska och hålla tin budh: 4017

6. Lät doch tin öron höra här til/ och tin ögon öppne wara/ så at tu hörer tins tienares böön/ som jagh nu beder in för tigh/ både dagh och natt/ för tina tienare Jsraels barn/ och bekänner Jsraels barnas synd/ som wij emot tigh giordt hafwa: och jagh/ medh mins faders huus hafwom ock så syndat.

7. Wij äre wordne förderfwade/ at wij icke hafwe hållet tin budh/ befalningar och rätter/ som tu tinom tienare Mose budit hafwer.

8. Men tänck doch vppå thet ord/ som tu tinom tienare Mose böd/ och sade: Om J förtagen eder/ så wil jagh förströ eder ibland folck: 4018

9. Men om J omwänden eder til migh/ och hållen min budh/ och giören them; och om J än bortdrefne woren alt in til himmelens ända/ så wil jagh doch tädan församla eder/ och skal låta eder komma til thet rum som jagh vthwaldt hafwer/ til at mitt namn ther boo skal. 4019

10. The äro doch tine tienare/ och titt folck/ som tu förlossat hafwer igenom tina stora kraft och mächtiga hand.

11. Ach! HErre/ lät tin öron höra til tin tienares böön/ och til tina tienares böön som begära fruchta titt namn: och lät lyckosamliga tilgå i dagh medh tinom tienare/ och gif honom barmhertighet för thenna mannenom. Ty jagh war Konungens skänck.

2. Capitel.

TÅ Konungen såg at Nehemia war bedröfwad/ frågade han hwad honom felade/ v. 1. Nehemia swarade/ at

Jerusalem och hans fäders begrafningshuus låg öde/ rc. v. 3. Och tå Konungen åter frågade hwad han degärade/ bad han at Konungen wille gifwan bref/ at han måtte draga til Jerusalem/ och vpbyggia thes murar/ v. 4. Konungen giorde så/ v. 6. Nehemia kom fram/ beség the förfalna murar/ v. 11. Och förmante öfwerstarna/ at the medh honom skulle byggia them vp igen/ v. 17. Men theras owänner Saneballat och flere begabbade them/ v. 19.

I. Konungen frågar Nehemia/ hwij han är så bedröfwad.

VThi then månaden Nisan/ i tiugunde åhrena Konungs Arthahsasta/ tå wijn stod för honom/ tog jagh winet vp/ och fick Konungenom; och jagh war icke lustig för honom.

2. Tå sade Konungen til migh: Hwij seer tu så illa vth? Tu är ju icke kranck? Thet äret icke/ vtan tu äst bedröfwad. Men jagh fruchtade migh swårliga.

3. Tå sade jagh til Konungen: Konungen lefwe ewinnerliga 4021: skulle jagh icke see illa vth? Then staden/ ther mina fäders begrafnings huus är/ ligger öde/ och thes portar äro medh eld vpbrände.

II. Nehemia begärar/ och får bref til at vpbyggia Jerusalems murar.

4. TÅ sade Konungen til migh: Hwad är tå titt begär? Tå bad jagh Gudh af himmelen;

5. Och sade til Konungen: Om Konungenom så godt tyckte/ och tin tienare funne nådh för tigh/ at tu wille sånda migh til Juda/ til then staden ther mina fäder begrafne äro/ at jagh måtte vpbyggia honom.

6. Och Konungen sade til migh/ och Drottningen som jämte honom satt: Huru lång kan tin resa warda? Och när kant tu komma igen? Och Konungenom föll i sinnet/ at han skulle sända migh åstadh: och jagh satte honom en bestämd tijd före;

7. Och sade til Konungen: Om Konungenom så godt tycker/ så gifwe han migh bref til landzhöfdingarna på hinsidon älfwena/ at the ledsaga migh ther igenom/ til thes jagh kommer in i Juda; 4022

8. Och bref til Assaph Konungens skogshöfwitzman/ at han låter migh få trää til bielkar åth portarna i palatset i husena/ och til stadzmurarna/ och til huset ther jagh infara skal. Och Konungen gaf migh thet/ efter mins Gudz goda hand öfwer migh.

9. Och tå jagh kom til landzhöfdingarna på hinsidon älfwena/ fick jagh them Konungens bref. Och Konungen sände medh migh höfwitzmän och resenärar.

10. Tå nu Saneballat then Horoniten/ och Tobia tienaren then Ammoniten/ thet hörde/ förtröt thet them swårliga/ at någor menniskia kommen war/ som något godt sökte för Jsraels barn.

III. Kommer til Jerusalem/ och beseer the förfallna murar.

11. OCh tå jagh kom til Jerusalem/ och hade warit ther i tre dagar:

12. Stod jagh om nattena vp/ och någre fåå män medh migh: ty jagh sade thet ingen menniskio/ hwad migh min Gudh ingifwit hade til at giöra medh Jerusalem; och intet diur war medh migh/ vtan thet jagh red vppå.

13. Och jagh red vth genom daalporten om nattena/ och fram om drakabrunnen/ och åth dyngioportenom/ och besåg Jerusalems murar/ som sönder woro/ och portarna som medh eld vpbrände woro:

14. Och gick öfwer til brunnporten/ och til Konungs dammen: och war intet rum ther diuret/ som vnder migh war/ vppå gå kunde.

15. Så drog jagh om nattena bort åth bäcken/ och besåg murarna/ och wände om/ och kom igenom daalporten heem igen.

16. Och öfwerstarna wiste icke hwart jagh gick/ eller hwad jagh giorde: förty/ jagh hade äntå intet sagt Judarna/ och Presterna/ rådherrarna/ och öfwerstarna/ och them androm som vppå wercket arbetade.

IV. Förmanar öfwerstarna och the andra til at byggia.

17. SÅ sade jagh them nu: J seen then vselhet som wij vthi äre/ at Jerusalem ligger öde/ och thes portar äro medh eld vpbrände: kommer/ läter oß byggia murarna til Jerusalem/ at wij icke länger skole wara til een försmädelse.

18. Och jagh lät them förstå min Gudz hand/ then öfwer migh godh war; ther til Konungens ord/ som han medh migh talat hade. Och the sade: Så lät oß nu wara vppe: och wij bygde/ och theras händer wordo tröste til godt.

V. Saneballat medh flere begabbar them.

19. TÅ nu Saneballat then Horoniten/ och Tobia tienaren then Ammoniten/ och Gesem then Araben hörde thet/ begabbade the oß/ och förachtade oß/ och sade: Hwad är thet J giören? Wiljen J åter falla af ifrå Konungenom?

20. Tå swarade jagh them/ och sade: Gudh af himmelen gifwer oß lycko; ty wij hans tienare hafwe vppe warit/ och byggiom: men J hafwen ingen deel eller rätt/ eller åminnelse i Jerusalem.

3. Capitel.

SÅ togo Judarna på/ och vpbygde murarna rundt omkring staden/ och satte vp thes portar och bomar. Eljasib öfwerste Presten bygde fåraporten; och så hwar sitt stycke/ hwar efter annan/ in til samma port igen/ v. 1. rc.

Hwilke/ och hwad deel hwar bygde på Jerusalems murar. Fårayorten.

OCh Eljasib öfwerste Presten stod vp medh sina bröder Presterna/ och bygde fåraporten/ honom helgade the/ och satte in hans dörar: men the helgade honom alt in til thet tornet Mea/ nemliga/ alt in til thet tornet Hananeel.

2. Brede widh them bygde the män af Jericho: och näst them bygde Saccur Jmri son.

Fiskaporten.

3. Men fiskaporten bygde Senaa barn; honom täkte the/ och satte in hans dörar/ låås och bomar.

4. Näst them bygde Meremoth Vria son/ Hakkoz sons: näst them bygde Mesullam Berechia son/ Mesesabeel sons: näst them bygde Zadok Baana son.

5. Näst them bygde the af Thekoa: men theras wäldige bögde icke sin hals til sins herras tienst. 4026

Gamle porten

6. Then gamla porten bygde Jojada Paseah son/ och Mesullam Besodeja son; honom täckte the/ och satte in hans dörar/ och låås/ och bomar.

7. Näst them bygde Melatia af Gibeon/ och Jadon af Merono/ män af Gibeon och Mizpa/ på

landzhöfdingans säte/ på thenna sidon älfwen.

8. Näst honom bygde Vsiel Harhaja son guldsmeden: näst honom bygde Hanania/ apothecarens son/ och the förstärckte Jerusalem alt in til the breda murar.

9. Näst honom bygde Rephaja Hur son/ öfwersten öfwer en half fierding af Jerusalem.

10. Näst honom bygde Jedaja Harumaph son/ twärt öfwer sitt huus: näst honom bygde Hattus Hasabenja son.

11. Men Malchija Harim son/ och Hasub Pahath Moab son/ bygde ett annat stycke/ och tornet widh vgnarna.

12. Näst honom bygde Sallum Halohes son/ öfwersten för en half fierding i Jerusalem/ han och hans döttrar.

Daalporten.

13. Daalporten bygde Hanun/ och borgarena af Sanoah; the bygde honom/ och satte in hans dörar/ och låås/ och bomar/ och tusende alnar på murenom alt in til dyngioporten.

Dyngioporten.

14. Men dyngioporten bygde Malchija Rechab son/ öfwersten i wijngårdzmännernas fierding; han bygde honom/ och satte in hans dörar/ låås/ och bomar.

Brunnporten.
Murarna widh dammen Selah. Konungs örtagård.

15. Brunnporten bygde Sallun CholHose son/ en öfwerste för en fierding i Mizpa; han bygde honom/ och täckten/ och satte in hans dörar/ låås/ och bomar; ther til ock murarna widh dammen Selah 4023/ widh Konungs örtagården/ alt in til trapporna som gå nederåth ifrå Davidz stadh.

Davidz grafwar.

16. Näst honom bygde Nehemia Asbuk son/ öfwersten för then halfwa fierdingen i BethZur/ alt in til geent moot Davidz grafwar/ och alt in til then dammen 4024 Asuja/ och alt in til the wäldigas huus.

17. Efter honom bygde the Leviter/ Rehum Bani son: brede widh honom bygde Hasabia/ öfwersten för halfwa fierdingen i Kegila/ i hans fierding.

18. Efter honom bygde theras bröder Bavai Henadad son/ öfwersten för en half fierding i Kegila.

Harnesk huus hörnet.

19. Efter honom bygde Eser Jesua son/ öfwersten i Mizpa/ ett annat stycke/ in åth harnesk huus hörnet.

20. Efter honom vppå berget bygde Baruch Sabbai son/ ett annat stycke/ ifrå hörnet alt in til Eljasibs öfwersta Prestens huusdör.

21. Efter honom bygde Meremoth Vria son/ Hakkoz sons/ ett annat stycke/ ifrån Eljasibs huusdör/ alt in til ändan af Eljasibs huus.

22. Efter honom bygde Presterna/ the män af landzbygdene.

23. Efter them bygde BenJamin/ och Hasub/ twärs öfwer theras huus: efter them bygde Asaria Maaseja son/

Anania sons/ jämte sitt huus.

Boget.

24. Efter honom bygde Binnui Henadad son/ ett annat stycke/ ifrån Asaria huus/ in til boget/ och alt in til hörnet.

25. Palal Vsai son/ emot boget/ och thet höga tornet/ som synes vthaf Konungs huset/ widh fångahusens gård 4025: efter honom Pedaja Paros son.

Watuporten öster vth. Ophel.

26. Men the Nethinim bodde vthi Ophel/ alt in til watuporten öster vth/ ther tornet vth synes.

27. Efter them bygde the af Thekoa/ ett annat stycke/ twärt cmot thet stora tornet/ som vth synes/ alt in til murarna Ophel.

Hästaporten.

28. Men ifrå hästaporten bygde Presterna/ hwar thera emot sitt huus.

29. Efter them bygde Zadok Jmmer son/ emot sitt huus: efter honom bygde Semaja/ Sechania son/ then dörawachtaren/ östan til.

30. Efter honom bygde Hanania Selemia son/ och Hanun Zalaph son then siette/ ett annat stycke: efter honom bygde Mesullam Berechia son/ emot sin fatabur.

Rådzporten. Hörnsalen.

31. Efter honom bygde Malchija guldsmedz sonen/ alt in til the Nethinims och krämares huus/ emot rådzporten/ och in til hörnsalen.

32. Och emellan hörnsalen alt in til fåraporten/ bygde guldsmederna och krämarena.

4. Capitel.

NÄr Saneballat och the omliggiande folck thet hörde/ begabbade the them/ v. 1. Men Judarna klagade thet Gudi/ och bådo honom om hielp/ v. 4. Tå tänckte fienderna hindra them medh macht/ v. 7. När Judarna thet sporde/ bådo the åter HErran/ och satte wacht omkring murarna/ v. 9. Tå blef fiendernas rådh om intet/ v. 15. Men Judarna höllo icke thes mindre wacht/ och hwar och en som murade/ hade sin wärja i then ena handena/ och medh then andra arbetade han/ v. 16. Hade theslikes Nehemia en som skulle medh en basun kalla the andra til hielp/ hwar the sågo siendan komma til/ v. 19.

I. Saneballat och andre Judarnas fiender begabba them.

TÅ nu Saneballat hörde/ at wij bygde murarna/ wardt han wredh/ och förgrymmade sigh swårliga; och han bespottade Judarna:

2. Och sade för sina bröder/ och för the wäldiga i Samarien: Hwad giöra the amächtige Judar? Mån man så skola låta betämma them? Mån the skola offra? Mån the skola en dagh fulkomna thet? Mån the giöra stenarna lefwande af stoffthopar/ som förbrände äro?

3. Men Tobia then Ammoniten/ som När honom war/ sade: Lät byggia them; när räfwarna löpa tijt vp/ skola the wäl sönderrifwa theras steenmurar.

II. Judarna klaga thet Gudi/ och bedia honom om hielp.

4. HÖr wår Gudh/ huru förachtade äre wij: wändt theras försmädelse in vppå theras hufwud/ så at tu gifwer them vthi förachtelse i theras fängelses lande:

5. Öfwerskyyl icke 4030 theras mißgierning/ och bortskrapa icke theras synd för tigh: förty/ the hafwa rett byggningesmännerna.

6. Men wij bygde murarna/ och fögde them alla tilhopa in til halfwa högd: och folcket fick hierta til at arbeta.

III. Fienderna tänckia hindra Judarna; men the mura/ och hålla wacht tillika.

7. TÅ nu Saneballat och Tobia/ och the Araber/ och Ammoniter/ och Asdoditer/ hörde at murarna i Jerusalem woro igenbygde/ och the hade begynt igentäppa thet öppet war/ wordo the ganska wrede;

8. Och giorde alla ett förbund tilhopa/ at the skulle komma och strida emot Jerusalem/ och giöra een willo ther inne.

9. Men wij bådom wår Gudh/ och satte wacht vppå them dagh och natt/ emot them.

10. Och Juda sade: Dragarenas macht är alt förswagh/ och gruset är förmycket; wij kunne icke byggia vppå murenom.

11. Men wåre fiender tänckte; the skola icke få wetat/ eller seet/ för än wij komme mitt i hopen vppå them/ och slå them ihiäl/ och förhindra arbetet.

12. Tå nu Judarna som när them bodde/ kommo/ och sade oß thet wäl tijo gångor/ af all rum ther the omkring oß bodde:

13. Tå satte jagh nedre vth medh muren i grafwene/ folcket efter theras slächter medh theras swärd/ spetsar och bogar:

14. Och besåg thet/ och stod vp/ och sade til rådherrarna/ och öfwerstarna/ och til thet andra folcket: Fruchter eder intet för them 4027; täncker vppå then stora förskräckeliga HErran/ och strider för edra bröder/ söner/ döttrar/ hustrur och huus.

IV. Fiendernas rådh förspilles/ och arbetet fortsätties.

15. TÅ nu wåre fiender hörde/ at wij hade fått wetat/ giorde Gudh theras rådh om intet 4028: och wij wände oß åter alle til muren/ hwar och en til sitt arbete.

16. Och thet skedde sedan/ at hälften af the vnga män giorde arbetet; the andre hälften höllo spetsar/ sköldar/ bogar och pansar: och öfwerstarna stodo baak för hela Juda huus.

17. The som bygde på muren/ och the som båro bördor ifrå them som vppå ladde/ medh then ena handene giorde the arbetet/ och medh then andra höllo the wärjona.

18. Och hwar och en af them som bygde/ hade sitt swärd bundet widh sidona/ och bygde så: och then som blåste medh basunen war när migh.

V. Nehemia förordnar at tekn skulle gifwas medh basun/ om fienden komme.

19. OCh jagh sade til rådherrarna/ och öfwerstarna/ och til thet andra folcket: Arbetet är stort och wijdt/ och

wij äre förströdde på murenom/ långt ifrå hwar annan.

20. På hwilket rum J nu hören blåsa i basunen/ tijt kommer til oß: wår Gudh warder för oß stridandes; 4029

21. Och wij wilje arbeta på wercket: och hälften af them hölt spetsar/ alt ifrå morgonrodnan in til stiernorna vpgingo.

22. Ock sade jagh på then tiden til folcket: Hwar och en blifwe medh sinom dräng öfwer natten i Jerusalem/ at wij om nattena tage wahra på wachtena/ och om dagen på arbetet.

23. Men jagh och mine bröder/ och mine tienare/ och the män i wachtene efter migh/ drogo intet wår kläder af/ när någor i watnet gick. 4031

5. Capitel.

TÅ war ock en hård tijd/ och the gemene fattige ibland Judarna beklagade sigh/ at the rike togo ocker af them/ och kommo them i träldom igen/ v. 1. Så straffade Nehemia the öfwersta och rådherrarna therföre/ och befalte them gifwa ockret igen/ v. 6. Tog icke heller Nehemia sin höfdingakost af folckena/ som the förre landzhöfdingar giordt hade: vtan heller halp och spisade många af sitt egit/ v. 14.

I. The fattige klaga öfwer the rikas ockrande

OCh sigh vphof ett stort roop af folcket/ och theras hustrur/ emot sina bröder Judarna.

2. Och woro somlige som sade: Wåre söner/ och döttrar/ äro alt förmånge: lät oß taga sädh/ och äta/ at wij måge lefwa.

3. Och somlige sade: Lät oß vthsåttia wåra åkrar/ wijngårdar/ och huus/ och taga sädh i thenna hårda tiden.

4. Somlige sade: Lät oß läna penningar på ränto til Konungen/ på wåra åkrar och wijngårdar.

5. Ty wåra bröders kropp är såsom wår kropp/ och theras barn såsom wår barn; eljes gifwe wij wåra söner och döttrar i träldom/ och äre allredo wåra döttrar somliga vndergifna/ och ingen macht är i wåra händer; komma ock så wåra åkrar och wijngårdar androm til handa.

II. Nehemia straffar the rika; och förbinder ockra.

6. TÅ jagh nu theras roop och thessa orden hörde/ wardt jagh ganska wredh.

7. Och mitt hierta fick til rådz/ at jagh straffade rådherrarna och öfwerstarna/ och sade til them: Wiljen J drifwa ocker/ then ene på then andra? Och jagh hade tilhopa emot them een stoor församling:

8. Och sade til them: Wij hafwe igenköpt 4032 wåra bröder Judarna/ som Hedningomen sålde woro/ efter wåra förmågo: och J wiljen ock så sälja edra bröder/ the wij til oß köpt hafwe? Tå tego the/ och funno intet til at swara.

9. Och jagh sade: Thet är icke godt som J giören: skullen J icke wandra i Gudz fruchtan/ för Hedningarnas försmädelse skul/ wåra fiendars?

10. Jagh och mine bröder/ och mine tienare hafwom ock fått them penningar 4035 och sädh: men ockret wilje wij låta blifwa tilbaka.

11. Så får them nu i thenna dagh igen sina åkrar/ wijngårdar/ oljogårdar/ och huus/ och hundrade delen af penningomen för sädh/ wijn/ och oljo/ som J på them ockrat hafwen. 4033

12. Tå sade the: Wij wilje få them thet igen/ och wilje intet eska af them; och wilje giöra såsom tu sagt hafwer. Och jagh kallade Presterna/ och tog en eed af them/ at the så giöra skulle.

13. Och jagh skuddade mitt sköte vth/ och sade: Så skudde Gudh hwar och en af sitt huus/ och ifrå hans arbete/ then icke blifwer widh thetta ord/ så at han blifwe vthskuddad och blottad. Och hela församligen sade/ Amen; och lofwade HERran. Och folcket giorde så.

III. Tager ingen höfdingakost; vtan spisar många af sitt eget.

14. THeslikes/ ifrå then tiden tå migh wardt befalt at wara landzhöfding i Juda land/ nemliga/ ifrå tiugunde åhrena/ alt in til annat och tretijonde åhret Konungs Arthahsasta/ thet är/ i tolf åhr/ hölt jagh migh och mina bröder intet af höfdinga koste. 4036

15. Förty the förra landzhöfdingar som för migh warit hade/ hade beswärat folcket/ och hade tagit af them brödh och wijn/ och ther til fyratijo siklar silfwer/ och theras tienare hade haft sigh wäldeliga medh folcket: men jagh giorde icke så/ 4037 för Gudz fruchtan skul.

IV. Nehemia håller sina tienare til arbeta/ rc.

16. ARbetade jagh ock på muurarbetet/ och köpte ingen åker: och alle mine tienare måste ther komma samman til arbetes. 4038

17. Ther til woro ock af Judarna och Förstarna/ hundrade och femtijo widh mitt bord/ som til migh komne woro ifrå Hedningarna/ som kring om oß äro.

18. Och man måste beställa migh om dagen en oxa/ och sex vthwald fåår/ och foglar/ och ju i tijo dagar allahanda wijn tilfyllest: likwäl eskade jagh intet höfdinga kosten; förty/ tungen war swår på folckena.

19. Min Gudh/ betänck migh 4039 til godo 4034/ alt thet jagh thesso folckena giorde.

6. Capitel.

NÄr Saneballat och the andre Judarnas fiender hörde at Nehemia hade bygdt murarna/ läto the kallan vth til Ono/ at tala medh honom: men Nehemia vrsächtade sigh/ v. 1. Efter han intet kom/ sände the ett bref til honom/ lydandes/ at han wille falla ifrå Konungen: therföre bygde han murarna/ v. 5. Nehemia swarade ther vppå/ och förlade thet/ v. 8. Tå legde the falska Propheter moot honom/ v. 10. Men han achtade thet intet; vtan hölt fort vppå/ til thes muren aldeles war färdig/ v. 15.

I. Saneballat/ rc. kallar försåteliga Nehemia til samtaal: men han vhrsächtar sigh.

TÅ Saneballat/ Tobia/ och Gesem then Araben/ och andre wåre fiender förnummo 4040 at jagh murarna bygdt hade/ och intet gaap war meer ther vppå; ändoch jagh äntå på then tiden icke vphängdt hade dörarna i portomen;

2. Sände Saneballat/ och Gesem til migh/ och läto säija migh: Kom/ och lät oß komma tilsammans på bygdene/ på slättene widh then staden Ono: och the achtade giöra migh ondt.

3. Men jagh sände bodh til them/ och lät säija them: Jagh hafwer ett stort werck til at vthrätta/ jagh kan icke komma neder; thet måtte försummat blifwa/ om jagh tager handena af/ och faar neder til eder.

4. The sände wäl fyra gångor til migh widh samma sinnet; och jagh swarade them alt widh samma sätt.

II. Saneballat sänder honom bref medh beskylning: men Nehemia förswarar sigh.

5. TÅ sände Saneballat femte gången sin tienare til migh/ medh ett öppet bref i hans hand:

6. Ther vthinnan war skrifwit: Thet är kommet för Hedningarna/ och Gesem hafwer thet sagt/ at tu och Judarna wiljen affalla: therföre vpbygger tu murarna/ och tu wilt wara theras Konung i thenna sakene.

7. Och tu hafwer bestält tigh Propheter/ som om tigh skola vthropa i Jerusalem/ och säija: Han är Juda Konung: sådant kommer för Konungen. Så kom nu/ lät oß rådslå medh hwar annan.

8. Men jagh sände til honom/ och lät säija honom: Thetta är icke skedt som tu säger/ tu hafwer dichtat thet af titt hierta.

9. Ty the wille alle rädda oß/ och mente: The warda aflåtande af arbetet/ och warda stille. Men jagh förstärckte mina hand theste meer.

III. Saneballat leger falska Propheter moot Nehemia: men han förwarar sigh.

10. OCh jagh kom vthi Semaja huus/ Delaja sons/ Mehetabeel sons/ och han hade innelyckt sigh; och sade: Lät oß komma tilhopa i Gudz huus/ mitt i templet/ och sluta dörarna til af templet; förty/ the warda kommande til at dräpa tigh/ och komma om nattena/ at the skola slå tigh ihiäl.

11. Men jagh sade: Skulle en sådana man fly? Skulle en sådana man som jagh är/ gå vthi templet/ på thet han skal blifwa lefwandes? Jagh wil icke gå ther in.

12. Ty jagh förmärckte at Gudh hade intet sändt honom: han spådde wäl sådant om migh; men Tobia och Saneballat hade gifwit honom penningar.

13. Therföre tog han penningar/ på thet jagh skulle taga een fruchtan til migh/ och giöra så/ och synda; och the skulle hafwa ett ondt roop vppå migh/ ther medh the måtte förlasta migh.

14. Tänck/ min Gudh/ på Tobia och Saneballat/ efter thessa theras gierningar/ och på Propheten Noadja/ och the andra Propheterna/ som migh afskräckia wille.

IV. Murarna blifwa fulbordade.

15. OCh muren wardt redo/ på femte och tiugunde dagen af then månaden Elul/ i twå och femtijo dagar.

16. Och tå alle wåre fiender thet hörde/ fruchtade sigh alle Hedningar som omkring oß woro/ och theras modh förföll them: förty/ the märckte at thetta werck war af Gudi.

17. Woro ock på then tiden månge af Juda öfwerstar/ hwilkas bref gingo til Tobia/ och ifrå Tobia til them.

18. Ty the woro månge i Juda som honom besworne woro: förty/ han war Sechania swåger Arah sons: och hans son Johanan hade Mesullams dotter/ Berechia sons.

19. Och the talade godt om honom för migh/ och förde mitt taal vth för honom: så sände nu Tobia bref til at afskräckia migh.

7. Capitel.

SEdan sattes portarna in/ och bestältes wacht af borgarena på hwar sin ort/ v. 1. Nehemia församlade öfwerstarna och folcket til at räkna them; och fan registret på them som medh Serubbabel til förene ifrå Babel komne woro/ v. 5. Nemliga til 42360 man/ v. 66. Och gåfwo/ Nehemia/ öfwerste fäderna/ och folcket een skiön föräring til wercket/ såsom the/ som förr komne woro/ giordt hade/ v. 70.

I. Portarna sättias in i Jerusalem; och wacht beställes.

TÅ wij nu hade bygdt murarna/ hängde jagh portarna 4041 före/ och wordo bestälte porthållare/ sångare och Leviter.

2. Och jagh böd min broder Hanani/ och Hanania palatzfogtanom i Jerusalem; ty han war en trofast man/ och gudfruchtig för många andra:

3. Och sade til them: Man skal icke vpläta portarna i Jerusalem/ til thes solen warder warm; och medan man ännu arbetar/ skal man slå portarna til/ och bomen före: och wachtare wordo bestälte vthaf borgarena i Jerusalem/ hwar och en på sina wacht/ och om sitt huus.

4. Och staden war wijd til rum/ och stoor: men folcket litet ther inne/ och husen woro icke vpbygd.

II. Anföres register på them som medh Serubbabel igen kommo; och summan af them.

5. OCh min Gudh gaf migh i hiertat/ at jagh församlade rådherrarna/ och öfwerstarna/ och folcket til at räkna them: och jagh fan ett register 4045 på mantalet/ theras som tilförene vpkomne woro/ och fan ther vthi så skrifwit:

6. Thesse äro landsens barn som vpkomne woro vthaf fängelset/ af them som NebucadNezar Konungen i Babel hade bortfördt/ och i Jerusalem bodde/ och i Juda/ hwar och en i sin stadh;

7. Och woro komne medh Serubbabel; Jesua/ Nehemia/ Asaria/ Raamja/ Nahamani/ Mordechai/ Bilsan/ Misperet/ Bigvai/ Nehum/ och Baana/ thetta är talet 4042 af männerna af Jsraels folck;

8. Paros barn/ woro: twtusend hundrade twå och siutijo.

9. Sephatja barn/ tryhundrat twå och siutijo.

10. Arah barn/ sexhundrat twå och femtijo.

11. Pahath Moabs barn/ ibland Jesua och Joabs barn/ twtusend ottahundrat och aderton.

12. Elams barn/ tusend twhundrat fyra och femtijo.

13. Sattu barn/ ottahundrat fem och fyratijo.

14. Saccai barn/ siuhundrat och sextijo.

15. Binnui barn/ sexhundrat otta och fyratijo.

16. Bebai barn/ sexhundrat otta och tiugu.

17. Asgadz barn/ twtusend tryhundrat twå och tiugu.

18. Adonikams barn/ sexhundrat siu och sextijo.

19. Bigvai barn/ twtusend siu och sextijo.

20. Adins barn/ sexhundrat fem och femtijo.

21. Aters barn af Hiskia/ otta och nijotijo.

22. Hasums barn/ tryhundrat otta och tiugu.

23. Bezai barn/ tryhundrat fyra och tiugu.

24. Hariphs barn/ hundrade och tolf.

25. Gibeons barn/ fem och nijotijo.

26. The män af BethLehem och Nethopha/ hundrade otta och ottatijo.

27. The män af Anathoth/ hundrade otta och tiugu.

28. The män af BethAsmavet/ twå och fyratijo.

29. The män af Kiriath Jearim/ Chephira/ och Beeroth/ siuhundrat tre och fyratijo.

30. The män af Rama och Gaba/ sexhundrat en och tiugu.

31. The män af Michmas/ hundrade twå och tiugu.

32. The män af BethEl och Aj/ hundrade tre och tiugu.

33. The män af Nebo thes andras/ twå och femtijo.

34. Thens andras Elams barn/ tusende twhundrat fyra och femtijo.

35. Harims barn/ tryhundrat och tiugu.

36. Jerecho barn/ tryhundrat fem och fyratijo.

37. Lod/ Hadid/ och Ono barn/ siuhundrat en och tiugu.

38. Senaa barn/ trytusend nijohundrat och tretijo.

39. Presterna: Jedaja barn/ af Jesua huus/ nijohundrat tre och siutijo.

40. Jmmers barn/ tusende twå och femtijo.

41. Pashurs barn/ tusende twhundrat siu och fyratijo.

42. Harims barn/ tusende och siutton.

43. Leviterna: Jesua barn/ af Kadmiel/ ibland Hodeva barn/ fyra och siutijo.

44. Sångarena: Assaphs barn/ hundrade otta och fyratijo.

45. Dörawachtarena: Sallums barn/ Aters barn/ Talmons barn/ Akkubs barn/ Hatita barn/ Sobai barn; alle tilhopa hundrade otta och tretijo.

46. The Nethinim: Ziha barn/ Hasupha barn/ Tabaoths barn/

47. Keros barn/ Sia barn/ Padons barn/

48. Lebana barn/ Hagaba barn/ Salmai barn/

49. Hanans barn/ Giddels barn/ Gahars barn/

50. Reaja barn/ Rezins barn/ Nekoda barn/

51. Gassams barn/ Vssa barn/ Paseah barn/

52. Besai barn/ Meunims barn/ Nephisesims barn/

53. Bakbuks barn/ Hakupha barn/ Harhurs barn/

54. Bazliths barn/ Mehida barn/ Harsa barn/

55. Barkos barn/ Sisera barn/ Thamah barn/

56. Neziah barn/ Hathipha barn.

57. Salomos tienares barn; Sotai barn/ Sophereths barn/ Perida barn/

58. Jaala barn/ Darkons barn/ Giddels barn/

59. Sephatja barn/ Hattils barn/ Pochereths barn af Zebaim/ Amons barn.

60. Alle the Nethinim/ och Salomos tienares barn/ woro tryhundrat twå och nijotijo.

61. Thesse drogo ock så medh vp/ af ThelMelah/ ThelHarsa/ Cherub/ Addon/ och Jmmer: men the kunde icke bewisa theras fäders huus/ eller theras sädh/ om the woro af Jsrael.

62. Delaja barn/ Tobia barn/ Nekoda barn/ woro sexhundrat twå och fyratijo.

63. Och af Presterna: Habaja barn/ Hakkoz barn/ Barsillai barn/ hwilken hustru tog af Barsillai then Gileaditens döttrar/ och wardt efter theras namn nämnd.

64. Thesse sökte theras byrdz register; och tå the icke funno thet/ wordo the qwitte widh Presterskapet.

65. Och Thirsatha 4043 sade til them/ at the icke skulle äta vthaf thet alrahelgasta/ in til thes en Prest vpkomme medh Lius och Fulkomlighet. 4044

66. Hela menigheten såsom en man/ war tw och fyratijotusend tryhundrat och sextijo;

67. Vndantagne theras tienare och tienarinnor; the woro siutusend tryhundrat siu och tretijo: och the hade twhundrat fem och fyratijo sångare och sångerskor;

68. Siuhundrat sex och tretijo hästar; twhundrat fem och fyratijo mular;

69. Fyrahundrat fem och tretijo Camelar; sextusend siuhundrat och tiugu åsnar.

III. Hwad Nehemia/ fäderna och folcket hafwa förährat til wercket.

70. OCh somlige af öfwersta fäderna gåfwo til wercket: Thirsatha gaf til dräßelen tusende gylden 4046/ och femtijo bäcken/ femhundrat och tretijo Prestakiortlar.

71. Och somlige af the öfwersta fäder gåfwo i dräßelen til wercket/ tiugutusend gylden/ twtusend och twhundrat pund silfwer.

72. Och thet andra folcket gaf tiugutusend gylden/ och twtusend pund silfwer/ och siu och sextijo Prestakiortlar.

73. Och Presterna/ och Leviterna/ dörawachtarena/ sångare/ och somlige af folcket/ och the Nethinim/ och hele Jsrael/ satte sigh vthi sina städer.

8. Capitel.

PÅ siunde månaden samlade sigh Jsraels barn i Jerusalem/ v. 1. Och Esra Presten tog fram Mose lagbok/ v. 2. Steg vp/ och laas för folcket ther vthu/ klarligen/ v. 4. Och tå folcket förstod lagen/ greto the: men Nehemia och Esra bådo them gå bort/ och giöra sigh glada/ och dela medh the fattiga hwad the hade: ty thet war een stoor högtijd: och the giorde så/ v. 9. Annan dagen kommo the åter tilstädes/ och läto vthropa/ at the skulle hålla löfhyddohögtijd efter lagen/ v. 13. Och the giorde så i siu dagar. Och hwar dagh blef läsit i Gudz lagbok/ ifrå then första til then yttersta.

I. Jsraels barn församlas til löfhyddohögtiden; och Mose lagh blifwer föreläsen.

TÅ nu siunde månaden kom/ och Jsraels barn woro i sina ftäder/ församlade sigh alt folcket såsom en man 4047/ på breda gatone in för watuporten/ och sade til Esra then skriftlärda/ at han skulle hämta fram Mose lagbok/ som HERren Jsrael budit hade.

2. Och Esra Presten hämtade fram lagen in för menighetena/ både män och qwinnor/ och för alla them som thet förstå kunde/ på första dagen i siunde månadenom:

3. Och laas ther vthi/ på breda gatone/ som för watuporten är/ alt ifrå morgonlysningen in til middag/ för män och qwinnor/ och för them som thet förstå kunde: och hela folckens öron woro wänd til lagbokena. 4048

4. Och Esra then skriftlärde stod vppå en högh trästool/ then the til predikan giordt hade: och när honom stodo Mattithia/ Sema/ Anaja/ Vria/ Hilkia/ och Maaseja/ på hans högra sido; och på hans wänstra/ Pedaja/ Misael/ Malchija/ Hasum/ Hasbadana/ Sacharia/ och Mesullam.

5. Och Esra lät vp bokena för hela folcket/ förty han stod högt öfwer alt folcket: och tå han vplät henne/ stod alt folcket.

6. Och Esra lofwade HERran then stora Guden: och alt folcket swarade: Amen/ Amen/ medh vpräckta händer; och bugade sigh/ och tilbådo HERran medh ansichtet nedh på jordena. 4052

7. Och Jesua/ Bani/ Serebia/ Jamin/ Akkub/ Sabbethai/ Hodija/ Maaseja/ Kelita/ Asaria/ Josabad/ Hanan/ Pelaja/ och Leviterna/ bestälte at folcket gaf acht vppå lagen: och folcket stod vppå sitt rum. 4049

8. Och the låso vthi Gudz lagbok/ klarliga och förståndeliga/ så at man förstod/ tå läsit wardt.

II. Esra och Nehemia befalla folcket giöra stah glada i högtidene.

9. OCh Nehemia hwilken är Thirsatha/ och Esra Presten then skriftlärde/ och Leviterna som folcket höllo til at achta på/ sade til alt folcket: Thenne dagen är helig 4050 HERranom edrom Gudh: therföre sörjer intet/ och gråter icke; ty alt folcket greet/ tå the hörde lagsens ord.

10. Therföre sade han til them: Går bort/ och äter thet feta/ och dricker thet söta/ och sänder them ock delar/ som intet för sigh tilredt hafwa: förty/ thenne dagen är helig wårom HERra: therföre bekymrer eder icke; **ty frögd i HERranom är edor starckhet.**

11. Och Leviterna stillade alt folcket/ och sade: Warer tyste/ ty dagen är helig; bekymrens intet.

12. Och alt folcket gick bort til at äta/ dricka/ och deel sända/ **och giorde sigh en stoor glädie: förty/ the hade förståndet orden som man them förkunnat hade.**

III. Löfhyddohögtiden vthropas/ och hälles medh läsande och predikande.

13. PÅ annan dagen församlade sigh öfwerste fäderna ibland alt folcket/ och Presterna och Leviterna/ til Esra then skriftlärda/ at han skulle vnderwisa them i lagsens ordom.

14. Och the funno beskrifwit i lagen/ at HERren genom Mose budit hade/ at Jsraels barn skulle boo i löfhyddor/ på then högtidene i siunde månadenom. 4051

15. Och the läto thet warda kunnigt/ och vthropat i alla theras städer/ och i Jerusalem/ och sade: Går vth vppå berget/ och hämter oljoqwistar/ balsamqwistar/ mirthenqwistar/ palmqwistar/ och qwistar af tiockqwistat trää/ at man må giöra löfhyddor/ såsom skrifwit står.

16. Och folcket gick vth/ och hämtade/ och giorde sigh löfhyddor hwar vppå sitt taak/ och i sina gårdar/ och i Gudz huus gårdar; och vppå then breda gatone widh watuporten/ och vppå then breda gatone widh Ephraims port.

17. Och hela menigheten af them som af fängelset igen komne woro/ giorde löfhyddor/ och bodde ther vthi: ty Jsraels barn hade ifrån Josua Nun sons tijd/ alt in til thenna dagh/ intet så giordt: och war een ganska stoor glädie.

18. Och wardt hwar dagh läsit i Gudz lagbok/ ifrå första dagen alt in til then yttersta: och the höllo then högtiden i siu dagar; och på ottonde dagen församlingenes dagh/ såsom thet borde sigh. 4053

9. Capitel.

NÅgot efter i samma månad/ kommo alle Jsraels barn tilhopa medh fasto och säcker vppå sigh/ v. 1. Läto läsa för sigh i HERrans lagbok/ fyra gångor om dagen/ och bekände theras synder/ v. 3. The bekände widlyfteliga Gudz stora wälgierningar emot sigh/ ifrå theras förfäders tijd in til then dagen; samt huru ofta the honom förtörnat och til wrede emot sigh vpwäckt hade: och at han therföre them medh rätto hade straffat/ v. 6. Och bådo at han nu wille see nådeliga til them/ och hielpa them vthu theras träldom och nödh/ i hwilken the stadde woro/ v. 32. The giorde nu förbund på nytt/ at the honom tiena skulle/ v. 38.

Jsraels barn komma tilhopa/ at fasta och bedia Gudh.

PÅ fierde och tiugunde dagen i thenna månadenom/ kommo Jsraels barn tilsamman medh fasto/ och säcker 4085/ och mull vppå them.

2. Och afskilde Jsraels sädh ifrån all främmande barn/ och gingo fram/ och bekände sina synder/ och sina fäders mißgierning;

I. Låta the predika för sigh vthu HERrans lagh.

3. OCh stodo vp i sin rum 4054; och man laas i HERrans theras Gudz lagbok 4086/ fyra gånger om dagen: och the bekände och tilbådo HERran sin Gudh/ fyra gånger om dagen.

4. Och Leviterna stodo vp i högdene; nemliga/ Jesua/ Bani/ Kadmiel/ Sebanja/ Bunni/ Serebia/ Bani/ och Chenani/ och ropade högt til HERran theras Gudh.

5. Och Leviterna/ Jesua/ Kadmiel/ Bani/ Hasabnia/ Serebia/ Hodija/ Sebanja/ Pethahja/ sade: Står vp/ och lofwer HERran edar Gudh ifrån ewighet til ewighet; och man lofwe tins härlighets namn/ hwilken vphögt är medh all wälsignelse och lof.

II. Bekänna the sina synder.

6. HERre/ tu äret allena; tu hafwer giordt himmelen och alla himlars himlar/ medh all theras häär/ jordena

och alt thet ther vppå är/ hafwet och alt thet ther inne är: tu giör alt lefwande/ och then himmelske hären tilbeder tigh. 4055

7. Tu äst HERren Gudh/ som Abram vthwalde 4056/ och förde honom vth ifrån Vr i Chaldeen/ och nämnde honom Abraham: 4057

8. Och tu fan hans hierta trofast för tigh/ och giorde ett förbund medh honom/ til at gifwa hans sädh the Cananeers/ Hetheers/ Amoreers/ Phereseers/ Jebuseers/ och Girgaseers land 4058: och tu hafwer hållet tin ord; ty tu äst rättferdig.

9. Och tu hafwer sedt til wåra fäders jämmer i Egypten 4059/ och hördt theras roop widh röda hafwet;

10. Och giordt tekn och vnder 4060 på Pharao/ och alla hans tienare/ och på alt folcket i hans land; ty tu förnam at the woro stolte emot them: och hafwer giordt tigh ett namn/ såsom thet i thenna dagh för ögon är.

11. Och hafwer åthskildt hafwet för them/ så at the gingo torre mitt igenom hafwet; och kastat theras förföljare i diupet/ såsom stenar i mächtig watn: 4061

12. Och fördt them om dagen vthi een molnstod/ och om nattena vthi een eldstod/ til at lysa them på wägen then the drogo. 4062

13. Och hafwer nederstigit vppå berget Sinai/ och talat medh them af himmelen 4063/ och gifwit them rättwisa rätter/ och trofast lagh/ godh budh och seder: 4064

14. Och kungiordt them tin helga Sabbath; och budit them budh/ seder/ och lagh/ genom tin tienare Mose:

15. Och gifwit them brödh 4065 af himmelen/ tå the hungrade/ och låtit gå watn 4066 vthaf bergklippone tå them törste; och sagt them/ at the skulle gå in/ och taga in landet/ ther tu tina hand öfwer vplyft hade/ at tu skulle thet gifwa them.

16. Men wåre fäder wordo stolte/ och halsstyfwe/ så at the icke lydde tin budh;

17. Och wille icke höra them/ och tänckte intet vppå tin vnder/ som tu medh them giordt hade: vtan wordo halsstyfwe/ och vpkastade en höfwitzman 4067/ at the skulle wända sigh til sin träldom i sine olydno: men tu/ (min) Gudh/ gaf them til/ och wast them nådelig 4068/ barmhertig/ tolig/ och af een stoor barmhertighet/ och öfwergaf them icke.

18. Och ändoch the giorde en guten kalf 4069 och sade: Thet är tin gudh som tigh vthur Egypti land fördt hafwer/ och giorde stoor försmädelse:

19. Likwäl öfwergaf tu them icke i öknene/ efter tina stora barmhertighet; och molnstoden 4070 wek icke ifrå them om dagen/ at ledsaga them på wägen; eij heller eldstoden om nattena/ til at lysa them på wägen then the drogo.

20. Och tu gafst tin goda anda 4071/ til at vnderwisa them; och titt Man 4072 wände tu icke ifrå theras mun/ och gaf them watn när them törste.

21. J fyratijo åhr besörgde tu them i öknene/ så at them intet fattades 4073; theras kläder föråldrades intet 4074/ och theras fötter swulnade intet:

22. Och gafst them rike och folck/ och fördelade them här och ther/ så at the intogo Sihons 4075 land/ Konungens i Hesbon/ och Ogs land Konungens i Basan.

23. Ock förökade tu theras barn såsom stiernorna 4076 på himmelen/ och lät komma them i landet thet tu

theras fäder tilsagt hade/ at the skulle draga ther in och intaga thet.

24. Och barnen kommo ther in/ och togo landet in: och tu vndertryckte för them landsens inbyggiare the Cananeer/ och gafst them vthi theras händer/ och theras Konungar/ och folcken i landena/ så at the giorde medh them efter sin wilja. 4077

25. Och the wunno fasta städer/ och ett fett land/ och intogo huus full medh allahanda ägodelar/ vthhuggna brunnar/ wijngårdar/ oljogårdar/ och träå/ ther man af äter/ wäl mång: och the åto/ och wordo mätte och fete/ och lefde i wällust af tine stora godhet.

26. Men the wordo olydige/ och wordo tigh genstörtige/ och kastade tin lagh til ryggia baak om sigh/ och slogo ihiäl tina Propheter/ som them betygade at the skulle omwända sigh til tigh; och giorde stoor försmädelse. 4078

27. Therföre gafst tu them vthi theras fiendars hand/ hwilke them betwingade: och vthi theras ångests tijd ropade the til tigh; och tu hörde them af himmelen 4079/ och genom tina stora barmhertighet gafst tu them frälsare/ som them hulpo vthu theras fiendars hand.

28. När the nu til rolighet kommo/ wände the om igen til at giöra thet ondt war för tigh: så öfwergafst tu them vthi theras fiendars hand/ at the skulle råda öfwer them: så omwände the sigh tå/ och ropade til tigh; och tu hörde them af himmelen/ och halp them efter tina stora barmhertighet i flera resor.

29. Och tu lät betyga them/ at the skulle omwända sigh til tin lagh: men the woro stålte/ och lydde intet budh/ och syndade emot tina rätter; hwilka om een menniskia giör/ lefwer 4080 hon ther vthinnan; och wände sina skuldror bort/ och wordo halsstyfwe/ och lydde intet. 4081

30. Och tu fördrögde i mång åhr medh them/ och lät betyga them genom tin anda i tina Propheter; men the skiötte ther intet om 4082: therföre hafwer tu gifwit them i folcks hand i landena.

31. Doch/ af tine stora barmhertighet/ hafwer tu icke platt giordt ända på them/ eller öfwergifwit them: förty/ tu äst en nådelig och barmhertig Gudh.

III. Bedia the Gudh om förlåtelse och hielp.

32. NU wår Gudh/ tu store Gudh/ mächtige/ och förskräckelige/ tu som håller förbund och barmhertighet 4083; achta icke ringa all then wedermödo som på oß drabbat hafwer/ och på wåra Konungar/ Förstar/ Prester/ Propheter/ fäder/ och alt titt folck/ ifrå Konungarnas tijd i Assur/ alt in til thenna dagh.

33. Tu äst rättwijs i alt thet tu hafwer låtit komma öfwer oß; ty tu hafwer giordt rätt 4084; men wij hafwe warit ogudachtige:

34. Och wåre Konungar/ Förstar/ Prester/ och fäder hafwa icke giordt efter tin lagh/ och intet achtat på tin budh och witnesbyrd/ som tu hafwer låtit betyga them:

35. Och the hafwa icke tient tigh i sitt rike/ och i tina stora ägodelar som tu them gifwit hafwer/ och vthi thet wida och feta landet som tu them infått hafwer/ och hafwa icke omwändt sigh ifrå sitt onda wäsende.

36. Sij/ wij äre i thenna dagh trälar/ och i the lande som tu wåra fäder gafst til at äta thes frucht och goda/ sij/ ther äre wij trälar vthi.

37. Och thes åhrswäxt förökar sigh Konungomen/ som tu öfwer oß satt hafwer för wåra synder skul: och the råda öfwer wåra kroppar/ och wår boskap efter sin wilja; och wij äre i stoor nödh.

IV. Vthlåfwa the bättring/ i thet the giöra förbund medh Gudh.

38. OCh i alt thetta giöre wij nu ett fast förbund/ och skrifwom/ och låte wåre Förstar/ Leviter/ och Prester besigla thet.

10. Capitel.

THe som besiglade förbundet/ woro hufwuden för Presterna/ v. 1. Leviterna/ v. 9. Och thet gemena folcket/ v. 14. The besiglade thet för theras bröder; sworo och förplichtade sigh til at wandra i HERrans lagh/ v. 29. Synnerlig/ at the icke skulle befrynda sigh medh folcken i landena/ v. 30. Til at hålla Sabbathen/ v. 31. Til at åhrligen gifwa något til Gudztienstens vppehälle/ v. 32. Förvthan wedh til at bränna på HERrans altare/ v. 34. Förstling och tijonde af alt thet HERren them medh wälsignade/ v. 35. At the HERrans theras Gudz huus icke öfwergifwa skulle/ v. 39.

I. Theras namn som besiglade förbundet.

MEn the som besiglade thet/ woro thesse: Nehemia Thirsatha 4087/ Hachalia son/ och Zedekia/

2. Seraja/ Asaria/ Jeremia/

3. Pashur/ Amaria/ Malchija/

4. Hattus/ Sebanja/ Malluch/

5. Harim/ Meremoth/ Obadja/

6. Daniel/ Ginnethon/ Baruch/

7. Mesullam/ Abia/ Mijamin/

8. Maasia/ Bilgai/ och Semaja: the woro Presterna.

9. Men Leviterna woro: Jesua Asanja son/ Binnui af Henadadz barnom/ Kadmiel;

10. Och theras bröder/ Sebanja/ Hodija/ Kelita/ Pelaja/ Hanan/

11. Micha/ Rehob/ Hasabia/

12. Saccur/ Serebia/ Sebanja/

13. Hodija/ Bani/ och Beninu.

14. Hufwuden i folcken woro; Paros/ Pahath Moab/ Elam/ Sattu/ Bani/

15. Bunni/ Asgad/ Bebai/

16. Adonia/ Bigvai/ Adin/

17. Ater/ Hiskia/ Assur/

18. Hodija/ Hasum/ Bezai/

19. Hariph/ Anathoth/ Nebai/

20. Magpias/ Mesullam/ Hesir/

21. Mesesabeel/ Zadok/ Jaddua/

22. Pelatja/ Hanan/ Anaja/

23. Hosea/ Hanania/ Hasub/

24. Hallohes/ Pilha/ Sobek/

25. Rehum/ Hasabna/ Maaseja/

26. Ahija/ Hanan/ Anan.

27. Malluch/ Harim/ och Baana.

28. Och thet andra folcket/ Presterna/ Leviterna/ dörawachtarena/ sångarena/ Nethinim/ och alle the som hade söndrat sigh ifrå folcken i landen/ in til Gudz lagh/ medh sina hustrur/ söner och döttrar/ alle the som thet kunde förstå:

II. Hwad the vthlåfwade i förbundet.

29. OCh theras mächtige/ togo sigh thet til för sina bröder/ och the kommo til at swärja och förplichta sigh medh eed 4099/ til at wandra i Gudz lagh/ som igenom Gudz tienare Mose gifwen är/ at the hålla och giöra wille efter all HERrans wår Gudz budh/ rätter och seder:

30. Och at wij icke skulle gifwa folcken i landena wåra döttrar; eij heller wårom sönom taga theras döttrar. 4088

31. Theslikes/ när folcket i landet förer om Sabbaths dagen 4089 någon wahro och allahanda spijsning/ til at sälja/ at wij icke wille taga thet af them om Sabbathen/ och helgadagar: och at wij isiunde ährena wille giöra förlösning på allahanda tunga 4090;

32. Och läggia ett budh vppå oß/ at wij åhrliga gifwa skulle en tridiung af en sikel silfwer/ til tiensten i wår Gudz huus:

33. Nemliga/ til skodobröd/ 4091 til dagligit spijsoffer/ til dagligit bränneoffer/ på Sabbaths/ nymånads/ och högtidesdagom/ och til thet helgada/ och til syndoffer/ ther Jsrael skulle medh försonad warda/ och til all werck i wår Gudz huus. 4092

34. Och wij kastade lott emellan Presterna/ Leviterna/ och folcket/ om wedhoffer 4093/ thet man til wår Gudz huus åhrliga framföra skulle/ efter wåra fäders huus/ på bestämd tijd/ at bränna på HERrans wårs Gudz altare/ såsom thet i lagen skrifwit är.

35. Och til at åhrliga frambära förstlingen af wårt land/ och förstlingen af allo frucht/ af all träå/ til HERrans huus: 4094

36. Och förstlingen af wåra söner/ och af wår boskap/ såsom thet i lagen skrifwit står 4095; och förstlingen af wårt fää/ och af wår fåår/ at wij alt thetta skulle hafwa in vthi wår Gudz huus/ til Presterna/ som i wår Gudz huus tiena:

37. Och at wij wille frambära förstlingen af wår degh 4096/ och wårt häfoffer 4097/ och frucht af allahanda träå/ wijn och oljo 4098/ til Presterna/ i kistorna widh wår Gudz huus; och wårt landz tijond til Leviterna/ så at Leviterna skulle hafwa tijonden i alla städer/ ther wårt åkerwerck är.

38. Och Presten Aarons son/ skal ock deel hafwa af Leviternas tijond/ medh Leviterna så at Leviterna skola

bära tijonden af sine tijond vp til wår Gudz huus/ i kistorna/ vthi skatthuset.

39. Ty Jsraels barn/ och Levi barn/ skola bära häfoffret af sädh/ wijn och oljo/ vp i kistorna: ther sammastädz äro helgedomens kärille/ och Presterna som ther tiena/ och dörawachtare/ och sångare; at wij wår Gudz huus icke öfwergifwe.

11. Capitel.

TÅ Jerusalem nu så befäst war/ bodde öfwerstarna för folcket ther: men the andre kastade lott ther om/ at en tijonde deel af them skulle boo i Jerusalem/ v. 1. Hwilke vpräknas/ v. 2. rc. Men the andre bodde i the små städer och theras byar på landena/ v. 20.

I. Kastas lott om them som skulle boo i Jerusalem; och the för nämligas namn och tahl vptecknas.

OCh öfwerstarna för folcket bodde i Jerusalem: men thet andra folcket kastade lott ther om/ at af tijo skulle en deel draga til Jerusalem then helga staden/ til at boo ther/ och nijo delar i städerna.

2. Och folcket wälsignade alla the män som friwiljoge woro til at boo i Jerusalem.

3. Thesse äro hufwuden i landskapen/ the som i Jerusalem bodde: men i Juda städer bodde hwar och en på sina ägor/ som i theras städer woro; nemliga/ Jsrael/ Presterna/ Leviterna/ Nethinim/ och Salomos tienares barn.

4. Och i Jerusalem bodde någre af Juda barn/ och BenJamin: Af Juda barn; Athaja Vssia son/ Sacharia sons/ Amaria sons/ Sephatja sons/ Mahalaleel sons/ af Parez barn;

5. Och Maaseja Baruch son/ CholHose sons/ Hasaja sons/ Adaja sons/ Jojarib sons/ Sacharia sons/ Siloni sons.

6. All Parez barn/ som i Jerusalem bodde/ woro fyrahundrat otta och sextijo dugelige män.

7. Thesse äro BenJamins barn: Sallu Mesullam son/ Joed sons/ Pedaja sons/ Kolaja sons/ Maaseja sons/ Jthiel sons/ Jesaja sons.

8. Och efter honom Gabbai/ Sallai/ nijohundrade otta och tiugu.

9. Och Joel Sichri son war theras föreståndare: och Juda Hasnua son/ öfwer then andra delen i stadenom.

10. Af Presterna bodde: Jedaja Jojarib son/ Jachin.

11. Seraja Hilkia son/ Mesullam sons/ Zadok sons/ Merajoth sons/ Ahitob sons/ war Förste i Gudz huus.

12. Och theras bröder som i husena skaffa hade/ woro ottahundrade twå och tiugu: och Adaja Jeroham son/ Pelalja sons/ Amzi sons/ Sacharia sons/ Pashur sons/ Malchija sons/

13. Och hans bröder öfwerstar ibland fäderna/ woro twhundrade twå och fyratijo: och Amassai Asareel son/ Ahsai sons/ Mesillemoth sons/ Jmmer sons/

14. Och theras bröder wäldige män/ woro hundrade otta och tiugu: och theras föreståndare war Sabdiel Gedolim son.

15. Af Leviterna: Semaja Hasub son/ Asrikam sons/ Hasabia sons/ Bunni sons:

16. Och Sabbethai/ och Josabad af Leviternas öfwerstar/ vthi the ärende/ som vthan til woro widh Gudz

huus.

17. Och Mattania Micha son/ Sabdi sons/ Assaph sons/ then hufwudet war til at begynna tacksäijelse i bönene: och Bakbukia then andre ibland sina bröder; och Abda Sammua son/ Galal sons/ Jeduthun sons.

18. Alle Leviterna i them helga stadenom/ woro twhundrade fyra och ottatijo.

19. Och dörawachtarena/ Akkub/ och Talmon/ och theras bröder/ som widh dörarna wachtade/ woro hundrade twå och siutijo.

II. Vpräknas the som bodde i the andra städerna; och theras byar.

20. MEn the andre Jsrael/ Prester och Leviter/ woro vthi alla Juda städer/ hwar och en i sinom arfwedeel.

21. Och the Nethinim bodde i Ophel: och Ziha/ och Gispa hörde til the Nethinim.

22. Föreståndaren öfwer the Leviter i Jerusalem/ war Vssi Bani son/ Hasabia sons/ Mattania sons/ Micha sons: vthaf Assaphs barn/ woro sångare widh tiensten i Gudz huus:

23. Förty/ Konungens budh war öfwer them/ at sångarena skulle handla troliga; hwar och en på then dagh som honom borde.

24. Och Petahja Mesesabeel son/ af Serah barn Juda sons/ war i Konungens stadh i all ärende til folcket.

25. Och Juda barn/ som vthe woro på bygdene i sin land/ bodde somlige i Kirjath Arba/ och i thes döttrom/ och i Dibon/ och i thes döttrom/ och i Kabzeel/ och thes döttrom/

26. Och i Jesua/ Molada/ BetPhalet/

27. HazarSual/ BerSeba/ och thes döttrom/

28. Och i Ziklag/ och Mechona/ och thes döttrom;

29. Och i EnRimmon/ Sarega/ Jarmuth/

30. Sanoah/ Adullam/ och thes döttrom; i Lachis/ och på thes mark; i Aseka/ och i thes döttrom. Och the lägrade sigh alt ifrå BerSeba/ in til Hinnoms daal.

31. Men BenJamins barn af Geba/ bodde i Michmas/ Aija/ BethEl/ och thes döttrar;

32. Och i Anathoth/ Nob/ Anania/

33. Hazor/ Rama/ Gittaim/

34. Hadid/ Zeboim/ Neballat/

35. Lod/ Ono/ i timberdalenom.

36. Och somlige Leviterna/ som deel hade i Juda/ bodde ibland BenJamin.

12. Capitel.

THe förnämlige Prester och Leviter äro anteknade/ som kommo igen medh Serubbabel och Jesua/ v. 1. Jtem/ the som woro i the öfwerste Presters/ Jojakims/ v. 12. Eljasibs/ Jojada/ Johanans/ och Jaddua/ såsom ock Nehemia och Esra tijd/ v. 22. Och the kallades til Jerusalem at hålla murens wigning/ v. 27. Hwilken så

tilgick: Leviterna skiftes i twå chorar/ och stego medh Förstarna och folcket på muren; gingo omkring/ hwar på sin sida; spelade och sungo HERranom medh höga röst/ v. 31. Och offrades store offer: ty the hade een stoor glädie/ v. 43. Samma tijd förskickades ock män öfwer skattkistorna/ til at samka hwad som blef af theras förstling och tijond til Leviternas vppehälle/ v. 44.

I. Vpräknas. 1. The Prester och Leviter/ som kommo igen medh Serubbabel.

THesse äro 4100 the Prester och Leviter/ som vpdrögo medh Serubbabel Sealthiel son/ och Jesua: Seraja/ Jeremia/ Esra/

2. Amaria/ Malluch/ Hattus/

3. Sechania/ Rehum/ Meremoth/

4. Jddo/ Ginnethoi/ Abia/

5. Mijamin/ Maadia/ Bilga/

6. Semaja/ Jojarib/ Jedaja/

7. Sallu/ Amok/ Hilkia/ och Jedaja: thesse woro hufwuden ibland Presterna/ och theras bröder i Jesua tijd.

8. Men Leviterna woro thesse: Jesua/ Binnui/ Kadmiel/ Serebia/ Juda/ och Mattania öfwer tackämbetet/ han och hans bröder.

9. Bakbukia/ och Vnni/ theras bröder/ woro omkring them i wacht.

10. Jesua födde Jojakim. Jojakim födde Eljasib. Eljasib födde Jojada.

11. Jojada födde Jonathan. Jonathan födde Jaddua.

2. The som woro i Jojakims tijd.

12. Och i Jojakims tijd woro thesse öfwerste fäder ibland Presterna: nemliga/ af Seraja/ war Meraja: af Jeremia/ war Hanania:

13. AfEsra/ war Mesullam: af Amaria/ war Johanan:

14. Af Malluch/ war Jonathan: af Sebania/ war Joseph:

15. Af Harim/ war Adna: af Merajoth/ war Helkai:

16. Af Jddo/ war Sacharia: af Ginnethon/ war Mesullam:

17. Af Abia/ war Sichri: af Minjamin Moadia/ war Piltai:

18. Af Bilga/ war Sammua: af Semaja/ war Jonathan:

19. Af Jojarib/ war Mattenai: af Jedaja/ war Vssi:

20. Af Sallai/ war Kallai: af Amok/ war Eber:

21. Af Hilkia/ war Hasabia: af Jedaja/ war Nethaneel:

3. The som woro i Eljasibs/ Jojada rc. Nehemia och Esra tijd.

22. Och i Eljasibs tijd/ Jojada/ Johanan/ och Jaddua/ wordo öfwerste fäderna ibland Leviterna/ och Presterna beskrifne/ vnder Darios then Persens rike.

23. Men Levi barn öfwerste fäderna/ wordo beskrifne i Chrönicon 4101/ alt in til Johanans tijd/ Eljasib sons.

24. Och thesse woro öfwerstarna i Leviterna: Hasabia/ Serebia/ och Jesua Kadmiel son; och theras bröder jämte them/ til at lofwa och tacka/ såsom then Gudz mannen David thet budit hade 4102/ then ena wachten widh then andra.

25. Mattania/ Bakbukia/ Obadja/ Mesullam/ Talmon/ och Akkub/ woro dörawachtare i wachtene/ widh dörena i portomen.

26. Thesse woro i Jojakims tijd/ Jesua sons/ Jozadak sons; och i Nehemia then landzhöfdingans/ och Prestens Esra then skriftlärdas tijd.

II. Leviterna kallas til murens wigning; och huru then tilgick.

27. OCh vthi murens wigning i Jerusalem/ sökte man Leviterna vthur all theras rum/ at man skulle hafwa them til Jerusalem/ til at hålla wigning medh glädie/ medh tacksäijelse/ medh sång/ medh cymbaler/ psaltare och harpor.

28. Och sigh församlade sångarenas barn/ och af then engden omkring Jerusalem/ och af Netophati byar;

29. Och af Gilgals huus/ och af then mark i Geba/ och Asmaveth: förty sångarena hade bygdt sigh byar omkring Jerusalem.

30. Och Presterna och Leviterna renade sigh/ och renade folcket/ 4103 portarna och muren. 4106

31. Och jagh lät Juda Förstar stiga vp på muren/ och bestälte twå stora tackchorar 4107/ the gingo åstadh/ then ena på högra sidone ofwan vppå murenom åth dyngioporten:

32. Och efter them gick Hosaja/ och hälften af Juda Förstar;

33. Och Asaria/ Esra/ Mesullam/

34. Juda/ BenJamin/ Semaja/ och Jeremia;

35. Och några af Prestabarnen medh trummeter: nemliga/ Sacharja Jonathans son/ Semaja sons/ Mattania sons/ Michaja sons/ Saccur sons/ Assaph sons:

36. Och hans bröder/ Semaja/ Asareel/ Milalai/ Gilalai/ Maai/ Nethaneel/ och Juda/ Hanani/ medh then Gudz mansens Davidz strängiaspel: men Esra then skriftlärde för them.

37. Och widh brunporten/ gent öfwer them/ gingo the på trappomen åth Davidz stadh/ vp åth muren om Davidz huus/ alt in til watuporten östan til.

38. Then andre tackchoren/ gick twärs ifrå them/ och jagh efter honom/ och hälften af folcket vth åth murenom vp åth vgnatornet/ alt in til then breda muren:

39. Och vp åth Ephraims port/ och til gamla porten/ och til fiskaporten/ och til Hananeels torn/ och til Mea torn/ alt in til fåraporten; och blefwo ståndande i fängelseportenom.

40. Och stodo altså the twå tackchorer i Gudz huse/ och jagh/ och hälften af öfwerstarna medh migh:

41. Och Presterna; nemliga/ Eljakim/ Maaseja/ Minjamin/ Michaja/ Eljoenai/ Sacharia/ Hanania/ medh

trummeter:

42. Och Maaseja/ Semaja/ Eleasar/ Vssi/ Johanan/ Malchija/ Elam/ och Eser: och sångarena sungo högdt; och Jisrahja war föreståndaren.

43. Och stoor offer wordo offrat på then samma dagen/ och the woro glade; ty Gudh hade giordt them een stoor glädie; så at både qwinnor och barn frögdade sigh: och Jerusalems glädie hördes långan wägh.

III. Församlas penningar til Presternas/ Leviternas rc. vppehälle.

44. PÅ then tiden wordo män förskickade öfwer skattkistona/ ther häfoffer/ förstling och tijond vthi war/ at the skulle samka tilhopa af åkromen omkring städerna/ til at vthdela efter lagen 4104 för Prester och Leviter: ty Juda hade een glädie af Presterna och Leviterna/ at the stodo.

45. Och the höllo sins Gudz wacht/ och reningenes wacht: och sångarena 4105 och dörawachtarena stodo efter Davidz/ och hans sons Salomos budh.

46. Förty i Davidz och Assaphs tijd/ wordo stichtade öfwerste sångare/ och lofsånger/ och tacksägningar til Gudh.

47. Men hele Jsrael gaf sångarena och dörawachtarena delar vthi Serubbabels och Nehemia tijd/ hwar dagen sin deel: och the gåfwo af thet helgada Levitomen; och Leviterna gåfwo Aarons barnom af thet helgada.

13. Capitel.

PÅ then tiden wardt Mose book läsin för folcket. Och när the hörde at ingen Ammonijt eller Moabijt/ skulle komma i HERrans församling/ afskilde the thet bländnings folcket ifrå sigh/ v. 1. Sedan/ tå Nehemia förnam at Levitomen theras deel icke gifwen wardt/ och the therföre måste bruka theras åker/ befalte han åter at them skulle gifwas tijonde/ och hwad meer them borde/ v. 10. Han böd ock strängeliga hålla Sabbathen/ at tå icke skulle något vth eller införas i staden/ v. 15. Theslikes/ at Judarna icke skulle befrynda sigh medh Hedningomen/ och ther igenom blifwa bedragne såsom Salomo/ v. 23.

I. Ammoniter/ Moabiter/ och annat bländnings folck blifwa afskilde.

OCh på then tijd wardt Mose book läsin för folckens öron: och wardt funnet ther vthi skrifwit/ at the Ammoniter och the Moabiter skulle aldrig komma vthi Gudz församling; 4109

2. Therföre at the icke mötte Jsraels barnom medh brödh och watn/ vtan legde Bileam emot them/ at han slulle förbanna them: ändoch wår Gudh wände then förbannelsen vthi wälsignelse. 4110

3. Tå the nu hörde thenna lagen/ afskilde 4108 the alt bländnings folck ifrån Jsrael.

II. Templets offerkamar som ohelgad war/ låter Nehemia widh sin andra ankomst rena.

4. OCh tilförene/ hade Presten Eljasib lagt Tobia håfwor vthi offerkamaren i wår Gudz huus.

5. Förty/ han hade giordt honom en stoor kamar/ ther the hade tilförene lagt spijsoffer/ rökelse/ redskap/ och tijond af sädh/ wijn och oljo/ efter Leviternas/ sångarenas/ och dörawachtarenas budh; ther til Presternas häfoffer.

6. Men i alt thetta war jagh icke i Jerusalem: ty vthi andra och tretijonde åhrena Arthahsasta Konungens i Babel/ kom jagh til Konungen: och efter några dagar förwärfde jagh lof af Konungenom:

7. Och jagh drog åter til Jerusalem; och jagh förmärckte at thet icke godt war/ som Eljasib medh Tobia giordt hade/ i thet han giorde honom en kamar i gårdenom til Gudz huus.

8. Och migh förtröt thet swårliga: och jagh kastade all Tobia huus tygh vth för kamaren;

9. Och bad/ at the skulle rena kamrarna: och jagh lät komma tijt i samma staden Gudz huus tygh/ spijsoffer och rökelse.

III. Befaller gifwa Levitomen sitt richtiga vppehälle.

10. OCh jagh förnam/ at Leviternas delar wordo them icke gifne: för hwilka saak Leviterna och sångarena woro bortflydde/ hwar til sin åker til at arbeta.

11. Tå straffade jagh öfwerstarna/ och sade: Hwij öfwergifwe wij Gudz huus? Men jagh församlade them/ och satte them i sitt rum.

12. Och hele Juda lät komma fram tijond af sädh/ wijn och oljo i dräßelen.

13. Och jagh satte öfwer dräßelen Selemia Presten/ och Zadok then skriftlärda/ och af Leviterna/ Pedaja; och vnder theras hand Hanan Saccur son/ Mattania sons; förty/ the woro hållne för trogna män/ och them wardt befalt vthskifta sinom brödrom.

14. Tänck 4111 vppå migh/ min Gudh/ therföre 4116/ och bortkasta icke mina barmhertighet/ som jagh medh mins Gudz huse/ och i hans wacht giorde.

IV. Nehemia förwägrar arbeta/ och föra in eller vth bördor på Sabbathen.

15. PÅ samma tiden såg jagh i Juda trampa i presserna om Sabbathen/ och införa kärfwar/ och åsnar ladda/ medh wijn/ drufwor/ fikon/ och allahanda bördor/ til Jerusalem på Sabbaths dagen: och jagh betygade them på then dagen tå the sålde spijsningen.

16. Bodde theslikes Tyrer ther inne/ the förde fisk/ och allahanda wahror/ och sålde thet på Sabbatherna/ Juda barnom och Jerusalem.

17. Tå straffade jagh the öfwersta i Juda/ och sade til them: Hwad är thet för en ond ting som J giören/ och bryten Sabbaths dagen?

18. Giorde icke wåre fäder så/ och wår Gudh lät komma alla thenna olyckon öfwer oß/ och öfwer thenna staden? Och J giören ännu wredena öfwer Jsrael större/ brytande Sabbathen.

19. Och tå portarna i Jerusalem vpdragne woro för Sabbathen/ böd jagh tilsluta portarna/ och befalte at man icke skulle vplåta them in til efter Sabbathen: och jagh satte några af mina tienare widh portarna/ at ingen börda skulle föras ther in om Sabbaths dagen.

20. Så blefwo the krämare och köpmän medh allahanda wahror om nattena vthan för porten af Jerusalem/ en gång och annan.

21. Tå betygade jagh them/ och sade til them: Hwij blifwen J om nattena vthan för muren? Om J giören så meer/ skal min hand komma vppå eder. Jfrå then tiden kommo the intet om Sabbathen.

22. Och jagh sade til Leviterna som rene woro/ at the skulle komma och wachta portarna/ til at helga Sabbaths dagen. Min Gudh/ tänck ock på migh för thetta här 4116/ och skona migh efter tina stora barmhertighet.

V. Förbiuder Judomen taga hedniska hustrur.

23. JAgh såg ock på then tiden/ at Judarna togo sigh hustrur af Asdod/ Ammon/ och Moab:

24. Och theras barn talade half Asdodisko/ och kunde icke tala Judisko/ vtan efter hwars folckens måål.

25. Och jagh straffade them/ och bannade them/ och slog några män/ och hårdrog them/ och tog en eed af them widh Gudh: J skolen icke gifwa edra döttrar theras söner; icke heller taga theras döttrar til edra söner/ eller til eder sielf.

26. Hafwer icke Salomo Jsraels Konung syndat ther medh? Och war doch ibland många Hedningar ingen Konung honom lijk 4112: och han war sinom Gudh kär 4113; och Gudh satte honom til Konung öfwer hela Jsrael: likwäl kommo the vthländska qwinnor honom til at synda. 4114

27. Hafwen J thet icke hördt/ medan J sådant stort ondt giören/ och förtagen eder emot wår Gudh/ medh främmande qwinnors giftermål?

28. Och en af Jojada barn 4117/ Eljasib sons/ öfwersta Prestens/ hade befryndat sigh medh Saneballat then Horoniten; men jagh dref honom ifrå migh.

29. Tänck vppå them/ min Gudh/ som besmitta Presterskapet/ och Presterskapens förbund/ och Leviternas.

30. Altså renade jagh them ifrån alla vthländska; och bestälte Presternas och Leviternas wacht/ hwar och en til sitt ämbete:

31. Och til at offra wedh 4115/ på bestämd tijd/ och förstling. Tänck vppå migh/ Gudh/ til thet bätsta. 4117

Ände på Nehemia Book.

Esthers Book/

Vthi thenna Book beskrifwes:

FÖrst; at then mächtige Konung Ahasveros i Persien hafwer giordt ett stort gästabod i många dagar. Och tå han lät inkalla sin Drottning Vasti/ wille hon intet komma: therföre blef hon förskutin/ och een annor af thet Judeska folcket/ benämnd Esther/ blef Drottning igen/ cap. 1. 2.

II. At en Konungens tienare benämnd Haman blef vpsatt af Konungen. Och tå han icke blef ährad som han wille af en Juda/ Mardechai widh namn/ stämplade han hoos Konungen/ at alla Judar skulle förgiöras/ och Mardechai blifwa vphängd. Men tå Drottningen Esther fick thet weta/ wände thet sigh; och han måste ähra Mardechai; blef anklagad af Drottningen/ och måste sielf blifwa vphängd i then galgan/ som han til Mardechai vprest hade: och Judarna wordo frälste/ cap. 3. 4. 5. 6. 7.

III. Huru samme Mardechai kom til stoor ähra hoos Konungen: Judarna fingo hämnas på theras fiendar/ then dagen the woro ärnade til at förgiöras: och the sedan förordnade helgedagar til een åminnelse/ at Gudh them så frälst hade/ cap. 8. 9. 10.

1. Capitel.

KOnung Ahasveros i Persien giorde ett stort gästabod i många dagar/ v. 1. Tå Konungen wardt lustig/ sände han efter sin Drottning Vasti/ at hon skulle komma in/ v. 10. Men hon förachtade bodet/ och wille intet komma/ v. 12. Tå wardt Konungen wredh/ och efter sina wisas ock Förstars rådh/ satte henne af/ och förskiöt henne ifrå sigh/ at hon icke meer skulle komma in för honom/ v. 13. Och at andre qwinnor måtte

hålla theras män för ögon/ lät han ther om gå vth bref öfwer all sin land/ v. 21.

I. Konung Ahasveros håller ett stort gästabod.

VThi Ahasveros tijd/ hwilken rådandes war alt ifrån Jndien in til Ethiopien/ öfwer hundrade siu och tiugu land:

2. Tå han satt på sinom Konungsliga stool/ i then staden Susan:

3. J tredie åhrena hans rikes/ giorde han ett gästabod När sigh/ åth alla sina Förstar/ och tienanare; nemliga/ them wäldigom i Persien och Meden/ landzhöfdingom/ och öfwerstom i sin land:

4. På thet han skulle låta see sins rikes härliga rikedomar/ och thet kosteliga prål af sitt Majestät/ i många dagar/ nemliga/ i hundrade och ottatijo dagar.

5. Tå the dagar vthe woro/ giorde Konungen ett gästabod allo folckena som i stadenom Susan war/ både stora och små/ i siu dagar/ vthi en saal i trägårdenom/ in widh Konungs huset.

6. Ther woro vphängd hwijt/ rödh och gool tapeter/ fattat medh linnen och skarlakans tågh/ vthi silfringar på marmorstodar: bänckerna woro af guld och silfwer/ på golfwena som lagt war medh gröön/ hwijt/ gool och swart marmorsteen.

7. Och dryckerna bar man in vthi gyldene kaar/ och ju annor och annor kaar; och Konungsligit wijn til fyllest/ såsom Konungen thet wäl förmåtte.

8. Och man lade ingom före hwad han dricka skulle: ty Konungen hade befalt alla föreståndarena i sitt huus/ at hwar och en skulle giöra såsom honom lyste.

9. Och Drottningen Vasthi giorde ock så ett gästabod för qwinnorna vthi Konungs husena/ ther Konung Ahasveros plägade wistas.

II. Konungen sänder efter Drottningen Vasthi; men hon förachtar hans bodh.

10. OCh på siunde dagen/ tå Konungen wardt lustig af winet/ sade han til Mehuman/ Bistha/ Harbona/ Bigtha/ Abagtha/ Sethar/ och Charcas/ the siu kamererare/ som för Konung Ahasveros tiente/

11. At the skulle hafwa Drottning Vasthi in för Konungen/ medh Drottninga crono/ på thet han skulle låta folcket och Förstarna see hennes dägelighet: ty hon war dägelig.

12. Men Drottning Vasthi wille icke komma efter Konungens ord genom hans kamererare. Tå wardt Konungen ganska wredh/ och vptänd i grymhet.

III. Konungen frågar sina Förstar/ hwad han skal giöra här til.

13. OCh Konungen sade til the wisa/ som i landz seder förfarne woro: ty Konungens ärende måste hafwas in för alla förståndiga i lagh och rätt:

14. Men the näste/ som När honom woro/ woro Charsena/ Sethar/ Admatha/ Tharsis/ Meres/ Marsena/ och Memuchan/ the siu Förstar af Persien och Meden/ som sågo på Konungens ansichte/ och såto främst i rikena;

15. Hwad man giöra skulle Drottning Vasthi för en rätt/ therföre at hon icke giordt hade efter Konungens ord/ genom hans kamererare.

IV. Förstarna råda at hon må afsättias; som ock skeer/ och vthskrifwes i hela riket.

16. TÅ sade Memuchan in för Konungenom och Förstarna: Drottning Vasthi hafwer icke allenast illa giordt emot Konungen/ vtan ock emot alla Förstar/ och alt folck vthi Konung Ahasveros landom.

17. Förty/ thetta stycket af Drottningen kommer wäl vth til alla qwinnor/ så at the skola förachta sina män för sin ögon/ och skola säija: Konung Ahasveros böd Drottningene Vasthi komma in för sigh/ men hon wille icke.

18. Så warda nu the Förstinnor i Persien och Meden sammalunda säijande til alla Konungens Förstar/ när the få thetta Drottningenes stycke höra: så skal förachtelse och wrede nogh vphäfwa sigh.

19. Om Konungenom så täckes/ så läte han ett Konungsligit budh af sigh vthgå/ och skrifwa efter the Persers och Meders lagh 4119/ hwilken man icke öfwerträda tör/ at Vasthi icke meer skal komma in för Konung Ahasveros: och Konungen gifwe hennes rike hennes nästo/ then bättre är än hon.

20. Och at thetta Konungens bref/ som göras skal/ må förkunnat warda i hela rikena/ thet wäl stort är/ at alla qwinnor måga hålla sina män för ögon/ ibland både små och stora.

21. Thetta täcktes Konungenom och Förstarna: och Konungen giorde efter Memuchans ord.

22. Tå wordo bref vthsänd i all Konungens land/ i hwart landet efter thes skrift; och til hwart folck efter thes tungomål/ at hwar och en man skulle wara huusbonde i sitt huus; och lät tala efter sins folcks tungomål.

2. Capitel.

EN tijd sedan/ lät Konungen/ efter sina tienares rådh/ samka dägeliga jungfrur i all sine land/ at han skulle vthwälja sigh een af them til Drottning/ v. 1. Tå war en Jude i Susan benämnd Mardechai/ han hade sin faderbroders dotter Esther hoos sigh/ v. 5. Hon wardt ock tagen vthi Konungs huset/ v. 8. När nu Konungen sick see jungfrurna/ v. 12. Behagade Esther honom för alla; och han tog henne til Drottning i Vasthi stadh/ v. 15. Samma tijd vppenbarade Mardechai Konungenom twå hans tienare som tänckte dräpan: the wordo hängde; och ärendet til minnes skrifwit/ v. 21.

I. Ahasveros låter samka jungfrurna/ at wälja sigh Drottning.

SEdan thetta skedt war/ när Konungens Ahasveros wrede hade sachtat sigh/ kom han Vasthi ihogh/ hwad hon giordt hade/ och hwad om henne beslutit war.

2. Tå sade Konungens swänner/ som honom tiente: Man söke Konungenom vp dägeliga vnga jungfrur:

3. Och Konungen beställe skådare i all land i sitt rike/ at the låta komma tilhopa alla dägeliga vnga jungfrur/ in til then staden Susan i fruhuset/ vnder Hegai hand Konungens kamererares/ hwilken qwinnorna wachta skulle/ och få them theras skrudh:

4. Och hwilken pigan Konungenom täckes/ then blifwe Drottning i Vasthi stadh. Thet behagade Konungenom/ och han giorde så.

II. Mardechai en Jude hade Esther hoos sigh; hwilken blifwer tagen i Konungshuset.

5. TÅ war en Judisk man i Susan stadh/ han heet Mardechai 4120/ Jair son/ Simei sons/ Kis sons/ Jemini sons:

6. Then medh bortförd war ifrån Jerusalem/ tå Jechonia Juda Konung bortförd war/ hwilken NebucadNezar

Konungen i Babel bortförde. 4121

7. Och han war förmyndare til Hadassa 4118/ thenna är Esther/ sins faderbroders dotter: förty/ hon hade hwarken fader eller moder/ och hon war een fager och dägelig piga: och tå hennes fader och moder blefwo döde/ tog Mardechai henne för sin dotter.

8. Tå nu Konungens budh och beslut wardt kunnigt/ och många pigor woro tilhopa hämtade til staden Susan/ vnder Hegai hand/ wardt Esther ock tagen vthi Konungshuset/ vnder Hegai hand qwinnowachtarens.

9. Och pigan täcktes honom/ och hon fan barmhertighet för honom: och han skyndade sigh medh hennes skrudh/ at han skulle få henne hennes deel/ och siu dägeliga pigor vthaf Konungshuset ther til: och han satte henne medh hennes pigor/ vthi bästa rumet i fruhuset.

10. Och Esther sade honom intet vthaf sitt folck/ eller sitt slächte: förty/ Mardechai hade budit henne 4125/ at hon skulle icke säijat.

11. Och Mardechai spatserade hwar dagh i gårdenom åth fruhuset/ at han måtte förnimma om wäl ginge medh Esther/ och hwad medh henne skee kunde.

12. Tå nu hwarjo pigones bestämde tijd kom/ at hon skulle komma til Konungen Ahasveros/ sedan hon hade warit i tolf månader i fruprydning: förty/ theras prydelse måste så mycken tijd hafwa/ nemliga/ sex månader medh balsam och mirrham/ och sex månader medh godt specerij/ så woro tå qwinnorna tilprydda:

13. Och så gick tå een piga in til Konungen; och hwilka hon wille/ måste man få henne/ som medh henne gå skulle ifrå fruhuset/ til Konungshuset.

14. Och när een om aftonen inkom/ gick hon om morgonen ifrå honom in vthi thet andra fruhuset/ vnder Saasgas hand/ Konungens kamererares/ frillowachtarens: och hon måste icke komma igen til Konungen/ vtan Konungenom täcktes/ och han lät kalla henne widh namn.

III. Esther blifwer Drottning i Vasthi stgdh.

15. TÅ nu Esthers tijd kom/ Abihails dotters/ Mardechai faderbroders/ then henne för dotter taget hade/ at hon skulle komma til Konungen/ begärade hon intet annat/ än thet Hegai Konungens kamererare/ qwinnowachtaren/ sade henne före: Och Esther fan nådh för alla them som sågo vppå henne.

16. Men Esther wardt tagen til Konungen Ahasveros/ vthi Konungshuset/ i tijonde månadenom/ then Thebeth kallas; i siunde åhrena hans rikes.

17. Och Konungen fick Esther kär öfwer alla qwinnor/ och hon fan nådh och barmhertighet för honom/ för alla jungfrur: och han satte Drottninga crono vppå hennes hufwud/ och giorde henne til Drottning i Vasthi stadh.

18. Och Konungen giorde ett stort gästabod til alla sina Förstar och tienare: thet gästabodet war för Esther skul; och lät landen hafwa rolighet/ och gaf vth Konungsliga skäncker.

IV. Mardechai vppenbarar genom Esther twå som wille dräpa Konungen; hwilke straffas.

19. OCh tå man annan gång församlade jungfrur/ sat Mardechai widh Konungens dör.

20. Och Esther hade ännu icke sagt sitt slächte/ 4122 eller folck; såsom Mardechai henne budit hade: ty Esther giorde efter Mardechai ord; lika som tå han hennes förmyndare war.

21. På samma tiden tå Mardechai widh Konungens dör sat/ wordo twå Konungens kamererare wrede/

Bigthan och Theres/ som dörena wachtade/ och hade i sinnet/ at the wille slå vppå Konungen Ahasveros. 4123

22. Thet förnam Mardechai/ och lät Drottningena Esther få weta 4126 thet: och Esther sade thet för Konungenom/ på Mardechai wägnar.

23. Och tå man ransakade ther efter/ wardt thet så funnet; och the wordo både hängde i trään: och thet wardt beskrifwit i Chrönicon 4124 för Konungenom.

3. Capitel.

THer efter vphögde Konungen en sin tienare/ Haman/ öfwer alla sina Förstar/ at hwar man bögde knään/ och tilbad honom/ v. 1. Tå Mardechai then Juden icke wille giöra thet samma/ wardt Haman wredh/ v. 5. Och angaf alla Judar hoos Konungen/ at the woro ett sådant folck som hade särdeles lagh/ och förachtade Konungens budh. Och begick således/ at Konungen lät vthgå bref i all sin land/ at alle Judar skulle förgiöras på en dagh/ v. 8.

I. Haman warder vpsatt; och man bötjer knään för honom.

SEdan thetta skedt war/ vpsatte Konungen Haman Medatha son then Agagiten/ och vphögde honom; och satte hans stool öfwer alla Förstar som när honom woro.

2. Och alle Konungens tienare/ som för Konungens dör wistades/ bögde knään/ och tilbådo Haman; ty Konung Ahasveros hade så budit: men Mardechai bögde icke knään 4127/ och tilbad honom intet.

II. Mardechai wille icke böija knään för honom; thet Haman förtryter.

3. TÅ sade Konungens tienare/ som för Konungens dör woro/ til Mardechai: Hwij öfwerträder tu Konungens budh?

4. Och som the hwar dagh sade honom sådant/ och han skötte intet ther om/ sade the thet för Haman/ at the skulle få see om Mardechai wille blifwa ståndandes widh sin ord: ty han hade sagt them/ at han war en Jude.

5. Och tå Haman såg/ at Mardechai icke bögde honom knään/ eij heller tilbad honom/ wardt han full medh grymhet:

6. Och räknade för litet/ at han skulle bära sina hand på Mardechai allena; ty the hade sagt honom om Mardechai folck: vtan han foor efter at förgiöra Mardechai folck/ alla the Judar som i hela Ahasveros rike woro.

III. Haman gifwer rådh om Judarnas förgiörande.

7. VThi första månadenom/ thet är i then månaden Nisan/ i tolfte åhrena Konungs Ahasveros/ wardt lotten kastad 4128 för Haman 4131/ ifrå then ena dagen til then andra/ och ifrå månad/ alt in til then tolfte månaden/ thet är then månaden Adar.

8. Och Haman sade til Konung Ahasveros: Ett folck är förströdt/ och hafwer delat sigh ibland all folck i all tins rikes land/ och theras lagh äro annor än all folcks/ och the giöra icke efter Konungens lagh; och Konungenom står icke til giörande at låta them så blifwa.

9. Om Konungenom så täckes/ så skrifwe/ at man förgiör them: så wil jagh vpwäga tijotusend centener silfwer i arbetares hand/ til at låta inkomma vthi Konungens kamar.

10. Tå tog Konungen sin ring 4129 af handene/ och sick Haman Medatha son them Agagitenom/ Judarnas fienda.

11. Och Konungen sade til Haman: Silfwret ware tigh skänckt/ och folcket ther til/ at tu må ther medh giöra hwad tigh täckes.

IV. Påbiudes at alle Judar skulle förgiöras.

12. TÅ kallade man Konungens skrifware/ på tretonde dagen i första månadenom; och wardt skrifwit/ såsom Haman befalte/ til Konungens Förstar/ och til landzhöfdingarna både här och ther i landen/ och til höfwitzmännerna för hwart folcket i landen här och ther/ efter hwars och ens folcks skrift/ och efter theras måål; vnder Konung Ahasveros namn/ och medh Konungens insigel försigelt.

13. Och brefwen wordo försänd medh bodh vthi all Konungens land/ til at förgiöra/ dräpa och förläggia alla Judar/ både vnga och gamla/ barn och qwinnor/ alt på en dagh/ nemliga/ på tretonde dagen i tolfte månadenom/ thet är then månaden Adar; och til at skiöfla theras godz.

14. Altså hölt brefwet inne/ at ett bodh vthgånget war i all land/ til at förkunna all folck/ at the på then samma dagen skulle redo wara.

15. Och boden gingo vth medh hast/ efter Konungens befalning: och i staden Susan wardt vpslaget ett påbud 4130: och Konungen och Haman såto/ och drucko; och staden Susan wardt bekymrad.

4. Capitel.

TÅ Mardechai thet förnam/ ref han sin kläder/ och drog en säck vppå/ och en stoor jämmer wardt ibland alla Judar/ v. 1. När Esther hörde thet/ lät hon fråga Mardechai hwad på färde war/ v. 4. Han berättade hwad skedt war/ och begärade at Drottningen wille bedia Konungen för them/ v. 7. Esther vrsächtade sigh först/ v. 9. Men tå hon fick annat bodh af honom/ v. 12. Vthlåfwade hon thet/ och befalte honom medh the andre Judar i staden fasta och bedia för sigh/ at henne måtte wäl gå/ v. 15.

I. Mardechai drager säck vppå/ och jämrar sigh.

TÅ Mardechai förnam hwad skedt war/ ref han sin kläder sönder/ och drog en säck vppå/ och strödde asko vppå sigh 4133; och gick vth mitt i staden/ ropandes högeliga och klageliga:

2. Och kom in för Konungens dör: ty ingen måtte komma in genom Konungens dör/ som en säck hade på sigh.

3. Och i all land/ tijt som Konungens ord och budh räckte/ war en stoor jämmer ibland Judarna; och månge fastade och greto/ sörgde och lågo i säcker och i asko.

4. Tå kommo Esthers tienstepigor/ och hennes kamererare/ och sade henne thet: tå wardt Drottningen swårliga förfärad; och hon sände kläder til Mardechai/ at han skulle draga them vppå/ och läggia säcken af sigh: men han tog them intet.

II. Drottningen Esther läter frågan/ hwad honom felades.

5. TÅ kalladeEsther Hatach/ en af Konungens kamererare/ som för henne stod/ och gaf honom befalning til Mardechai/ at hon måtte få weta hwad thet wore/ och hwij han giorde så.

6. Tå gick Hatach vth til Mardechai/ ther han stod på gatone i stadenom/ vthan för Konungens port.

III. Mardechai berättar thet; och begärar hon skal bedia för Judarna.

7. OCh Mardechai sade honom alt thet honom händt war/ och summon af silfwret som Haman tilredt hade til at wäga in vthi Konungens kamar för Judarna skul/ at han måtte förgiöra them.

8. Och fick honom afskriftena af budet 4134/ som i Susan vpslaget war på theras förderf/ at han skulle thet låta see Esther; och böd henne/ at hon skulle ingå til Konungen/ och bedas een böön af honom/ och få weta af honom om sitt folck.

9. När Hatach kom in/ och sade Esther Mardechai ord;

10. Sade Esther til Hatach/ och lät säija Mardechai:

11. Thet weta alle Konungens tienare/ och folcken i Konungens land/ at hwilken som ingår til Konungen i then inra gården/ ware sigh man eller qwinna/ then icke kallad är/ then skal efter lagen strax döö/ vtan så är/ at Konungen räcker vth emot honom then gyldene spiron/ at han ther medh må lefwandes blifwa: men jagh är nu intet kallad i tretijo dagar/ til at komma in til Konungen.

12. Tå thenna Esthers ord wordo sagd Mardechai;

13. Bad Mardechai säija henne igen: tänck icke thet/ at tu vndsätter titt lijf/ efter tu äst i Konungens huus/ för alla Judar.

14. Förty/ om tu i thenna gången tiger stilla/ så kommer Judomen een hielp och vndsättning af en annan wägh/ och tu och tins faders huus warder förgåendes: och ho weet/ om tu icke för thenna tiden skul äst kommen til riket?

15. Esther lät swara Mardechai:

IV. Drottningen låfwar thet vth; och påbiuder fasta.

16. SÅ gack nu bort/ och församla alla Judar/ som i Susan förhandene äro; och faster för migh 4132/ så at J icke äten eller dricken i try dygn/ hwarken dagh eller natt: jagh och mina tienarinnor wilje ock så fasta: och så wil jagh gå in för Konungen/ emot budet; blifwer jagh borto/ så är jagh borto.

17. Mardechai gick bort/ och giorde altså/ som Esther honom budit hade.

5. Capitel.

TRedie dagen sedan gick Esther til Konungen/ v. 1. Fan nådh för honom/ v. 2. Och böd honom samt Haman til måltijd/ v. 4. Ther tu vod Konungen henne/ hwad hon wille begära/ thet skulle hon få/ v. 6. Esther bad the wille komma annan dagan igen/ v. 7. Ther öfwer wardt Haman stolt; förtröt at Mardechai icke ährade honom tå han gick vth/ v. 9. Och lät vpresa en galga/ at läta hängia Mardechai ther vthi/ v. 14.

I. Esther går til Konungen; och biuder honom til måltijd.

PÅ tredie dagen klädde Esther sigh i Drottninga klädning/ och gick in i gården för Konungs huset/ innerst emot Konungs maket: och Konungen satt på sinom Konungsliga stool i Konungs husena/ twärt emot dörena i huset.

2. Och tå Konungen såg Esther Drottningena stå i gårdenom/ fan hon nåde för hans ögon: och Konungen räckte vth then gyldene spiron i sine hand emot Esther: så gick Esther fram/ och tog på ändan af spirone.

3. Tå sade Konungen til henne: Hwad wilt tu/ Drottning Esther/ och hwad begärar tu? Ja/ ock hälften af riket skal tigh gifwit warda.

4. Esther sade: Om Konungenom täckes/ så komme Konungen och Haman i dagh til een måltijd som jagh tilredt hafwer. 4136

5. Konungen sade: Skynder eder/ at Haman må giöra såsom Esther sagt hafwer. Och Konungen och Haman kommo til måltiden/ som Esther tilredt hade.

II. Konungen tilbiuderEsther begära af sigh hwad hon wil.

6. TÅ sade Konungen til Esther när han wijn drucket hade: Hwad bedes tu? Thet skal tigh gifwit warda: och hwad begärar tu? Ja/ ock hälften af mitt rike/ thet skal tigh skee.

7. Esther swarade/ och sade: Min böön och begär är:

8. Hafwer jagh funnet nådh för Konungenom/ och Konungenom täckes gifwa migh min böön/ och giöra mitt begär/ så komme Konungen och Haman 4135 til måltijd/ som jagh för them tilreda wil/ så wil jagh i morgon giöra som Konungen sagt hafwer.

III. Haman förtryter at Mardechai icke ährar honom.

9. SÅ gick Haman then dagen gladh ther vth/ och lustig: och tå han såg Mardechai widh Konungens dör/ at han icke vpstod/ och icke en tijd rörde sigh 4137 för honom/ wardt han full medh wrede öfwer Mardechai.

10. Men Haman lät thet intet bekomma sigh: och tå han heem kom/ sände han/ och lät kalla sina wänner/ och sina hustru Seres:

11. Och förtälde för them sina rikedomars härlighet/ och sina barnas myckenhet/ och huru Konungen hade giordt honom wäldigan/ och at han vphögd war öfwer Konungens Förstar och tienare.

12. Och sade Haman ytterligare: Ock hafwer Drottningen Esther ingen låtit komma medh Konungenom til then måltijd som hon tilredt hade/ vtan migh; och är jagh theslikes i morgon buden til henne medh Konungenom.

13. Men medh thetta alt kan jagh intet wara til fridz/ så länge jagh seer then Judan Mardechai sittia för Konungens dör.

IV. Haman låter resa en galga åth Mardechai.

14. TÅ sade til honom hans hustru Seres/ och alle hans wänner: Lät vpresa en galga/ femtijo alnar högh/ och säg i morgon Konungenom/ at man låter hängia ther Mardechai vthi; så kommer tu medh Konungenom gladh til måltijd. Thet täcktes Haman wäl/ och han lät vpresa en galga.

6. Capitel.

NAtten efter sof Konungen intet/ vtan lät läsa för sigh i Chrönicon/ och råkade på/ at Mardechai hade warnat honom för the twå forrädare/ v. 1. Om morgonen frågade han Haman hwad man skulle giöra then Man som Konungen ähra wille/ v. 6. Haman sade/ man skulle klädan i Konungslig prydning/ och föran omkring i staden på Konungens häst/ rc. v. 7. Tå böd Konungen Haman giöra thet Mardechai/ v. 10. Ther öfwer Haman sigh swåra grämmade/ och klagade thet för sina wänner/ v. 13.

I. Konungen lääs i Chrönicon; finner thet Mardechai honom warnat hade.

VThi then samma nattene kunde Konungen intet sofwa 4138/ och lät hämta Chrönicor och Historier 4139; och the wordo läsna för Konungenom.

2. Tå råkade man ther vppå/ ther skrifwit war/ huru Mardechai hade giordt förwaring/ at the twå Konungens kamererare/ Bigthana och Theres/ som wachtade widh dörena/ hade i sinnet slå vppå Konungen Ahasveros. 4140

3. Och Konungen sade: Hwad hafwe wij giordt Mardechai til ähro och löön therföre? Tå sade Konungens swänner som honom tiente: Honom är intet skedt.

4. Och Konungen sade: Ho är ther i gårdenom? Ty Haman war kommen i gården vthan för Konungshuset/ at han skulle säija Konungenom om Mardechai/ at han måtte hängia i galganom/ som han honom tilredt hade:

5. Och Konungens swänner sade til honom: Sij/ Haman står vthe på gårdenom. Konungen sade: Lät honom komma in.

II. Konungen frågar Haman hwad man skulle giöra then han ähra wille.

6. TÅ Haman kom in/ sade Konungen til honom: Hwad skal man giöra them manne som Konungen gierna ähra wil? Men Haman tänckte i sitt hierta: Hwem skulle Konungen gierna wilja giöra ähro vtan migh?

7. Och Haman sade til Konungen: Then man som Konungen gierna wil ähra/

8. Honom skal man hafwa fram/ och kläda vppå honom Konungslig kläder/ the Konungen plägar draga/ och then häst som Konungen plägar vppå rida/ och at man sätter een Konungslig crono på hans hufwud:

9. Och man må få then klädningen och hästen vthi ens Konungens Förstas hand/ at han ikläder then man som Konungen gierna ähra wil/ och förer honom på hästenom öfwer stadzgatorna/ och låter ropa fram för honom/ Så skal man giöra them som Konungen gierna ähra wil.

III. Haman måste ähra Mardechai/ efter sin egen doom.

10. KOnungen sade til Haman: Skynda tigh/ och tag klädningen/ och hästen/ såsom tu sagt hafwer/ och giör altså medh them Judanom Mardechai som för Konungens dör sitter: och lät intet fattas af alt thet tu sagt hafwer.

11. Så tog Haman klädningen och hästen/ och klädde på Mardechai/ och förde honom på stadzgatone/ och ropade fram för honom/ Så skal man giöra them manne som Konungen gierna ähra wil.

12. Och Mardechai kom igen in för Konungens dör; men Haman skyndade sigh heem/ och sörgde medh skyylt hufwud:

IV. Haman grämer sigh ther öfwer.

13. OCh förtälde sine hustru Seres/ och allom sinom wännom/ alt thet honom händt hade. Tå sade til honom hans wise/ och hans hustru Seres: Är Mardechai af Juda sädh/ för hwilkom tu hafwer begynt at falla/ så hafwer tu ingen macht medh honom/ vtan tu måste falla för honom.

14. Widh the ännu medh honom talade/ kommo Konungens kamererare ther til/ och hastade på Haman til at komma til måltidena som Esther tilredt hade.

7. Capitel.

TÅ nu Konungen kom medh Haman til måltiden/ begärade Esther at han wille förskona henne och hennes folck til lifwet/ v. 1. Och tå Konungen frågade/ hwem ther efter ståndet hade/ v. 5. Sade hon at thet war Haman/ v. 6. Tå wardt Konungen wredh/ och gick vth/ v. 7. Som han kom in igen/ och såg Haman luta sigh in til Drottningen/ tog han thet illa vp/ v. 8. Fick berättelse om then galgan Haman hade vprest; och befalte hängia honom ther i/ v. 9. Och thet skedde så/ v. 10.

I. Konungen och Haman komma igen til Esther.

TÅ Konungen kom nedh medh Haman til måltiden/ som Drottningen Esther tilredt hade: 4142

2. Sade Konungen til Esther/ på then andra dagen/ tå han wijn drucket hade: Hwad bedes tu Drottning Esther/ thet man tigh gifwa må? Och hwad begärar tu? Ja ock halfwa riket/ thet skal skee tigh.

II. Esther beder förskonas medh thet Haman hennes folck ärnade.

3. DRottningen Esther swarade/ och sade: Hafwer jagh funnet nådh för tigh/ o Konung; och om Konungenom så täckes/ så gif migh mitt lijf för mina böön skul/ och mitt folck för mitt begär skul.

4. Ty wij äre sålde/ jagh och mitt folck/ til at wij skole förgiöras/ slås ihiäl/ och förläggias: Gudh gifwe at wij doch hade til trälar och trälinnor sålde warit/ så wille jagh hafwa tegat; och hade tå fienden icke giordt Konungenom skada.

5. Konungen Ahasveros talade/ och sade til Drottningena Esther: Hwilken är then? Eller ho är then som sådant tör sättia sigh i sinnet at giöra?

6. Esther sade: Then fienden och hataren är thenne onde Haman. Men Haman wardt förskräckt för Konungenom och Drottningene.

III. Konungen wredgas öfwer Haman; och låter hängia honom i then galgan han åth Mardechai vprest hade.

7. OCh Konungen stod vp ifrå måltidene/ och ifrå winet i sine grymhet/ och gick in vthi trägården widh huset: och Haman stod vp/ och bad Drottningena Esther om sitt lijf: ty han såg at honom war ondt beredt af Konungenom.

8. Och tå Konungen kom åter igen af trägårdenom widh huset/ in vthi salen ther man ätit hade/ lutade Haman in på bäncken ther Esther på satt. Tå sade Konungen: Wil han ock öfwerfalla Drottningena här i husena när migh? Tå thet ordet gick vthu Konungens mun/ förskyylde the Hamans ansichte. 4141

9. Och Harbona/ en af kamererarena för Konungenom sade: Sij/ vthi Hamans huus står en galge femtijo alnar högh/ som han til Mardechai giordt hafwer/ hwilken för Konungenom godt talat hafwer. Konungen sade: Lät hängia honom ther vthi.

10. Altså hängde man Haman i galgan/ som han til Mardechai giordt hade 4143. Sedan sachtade sigh Konungens wrede.

8. Capitel.

SEdan gaf Konungen Esther Hamans huus/ och Mardechai wardt vpsatt i Hamans stadh/ v. 1. Men Drottningen bad yttermera/ at befalningen om Judarna måtte kallas igen/ v. 5. Och thet skedde så/ at Judarna icke allenast skulle förskonas/ vtan the måtte ock på then dagen hämnas på sina fiendar/ v. 9. Mardechai gick vth ifrå Konungen i Konungsligom klädom; och ehwart Konungens bref kommo här om/ wardt Judomen theras sorg wänd i glädie/ v. 15.

I. Mardechai warder satt i Hamans stadh.

PÅ then dagen gaf Konungen Ahasveros Drottningene Esther Hamans Judarnas fiendas huus: och Mardechai kom för Konungen; förty/ Esther lät förstå huru han war henne åkommen. 4145

2. Och Konungen tog sin ring af 4146/ som han af Haman taget hade/ och fick Mardechai. Och Esther satte Mardechai öfwer Hamans huus.

3. Och Esther talade ytterligare för Konungenom/ och föll honom til fota/ greet/ och bad honom/ at han skulle til intet giöra Hamans then Agagitens ondsko/ och hans vpsåt som han emot Judarna för händer hade.

II. Esther beder än för sitt folck.

4. OCh Konungen räckte then gyldene spiron til Esther. Tå stod Esther vp/ och trädde fram för Konungen;

5. Och sade: Om Konungenom täckes/ och jagh hafwer funnet nådh för honom/ och thet så wore Konungenom beläijet/ och om jagh täckes honom; så skrifwe man/ at Hamans vpsåts bref/ Medatha sons then Agagitens/ måga warda igenkallade/ the han vthskrifwit hafwer til at förgiöra Judarna i all Konungens land:

6. Ty huru kan jagh lida thet onda som mitt folck vppå gäller? Och huru kan jagh see vppå min slächts förderf?

7. Tå sade Konungen Ahasveros til Drottningen Esther/ och til Mardechai then Judan: Sij/ jagh hafwer gifwit Esther Hamans huus/ och honom hafwer man hängt i en galga/ therföre at han bar sina hand på Judarna.

8. Så skrifwer J nu vth för Judarna/ såsom eder täckes/ vnder Konungens namn/ och besigler medh Konungens ring: förty/ the skrifwelse som vnder Konungens namn skrifwas/ och medh Konungens ring besiglade warda/ them måtte ingen igenkalla.

III. Befalningen om Judarna kallas igen.

9. SÅ wordo Konungens skrifware kallade på then tiden i tredie månadenom/ thet är then månaden Sivan/ på tredie och tiugunde dagen: och wardt skrifwit såsom Mardechai böd/ til Judarna/ och til Förstarna/ landzhöfdingarna/ och höfwitzmännerna i landen/ alt ifrån Jndien in til Ethiopien/ nemliga/ i hundrade siu och tiugu land; hwarjo lande efter sina skrift/ hwarjo folcke efter sitt måål/ och Judomen efter theras skrift och måål.

10. Och thet skrefs vnder Konung Ahasveros namn/ och medh Konungens ring besiglades: och han sände brefwen medh ridande bodh på vnga mular.

11. Och befalte Judomen/ ther som the woro i städerna/ at the skulle församla sigh/ och stå för theras lijf/ och förgiöra/ dräpa och förläggia all landz och folcks macht/ som them bedröfwade/ medh theras barn och qwinnor; och taga theras godz:

12. På en dagh/ i all Konungens Ahasveros land/ nemliga/ på tretonde dagen i tolfte månadenom/ thet är then månaden Adar.

13. Och brefwets innehållelse war/ at ett budh vthgifwet war i all land/ til at kungiöra all folck/ at Judarna skulle på then dagen redo wara til at hämnas öfwer theras fiendar. 4147

14. Och the ridande boden på mular/ redo vth snarliga och medh hast/ efter Konungens ord: och påbudet

wardt vpslaget i Susan stadh.

IV. Judarnas sorg wändes i glädie.

15. MEn Mardechai gick vth ifrå Konungenom/ i Konungsligom klädom/ golt och hwitt/ och medh een stoor guld crono/ klädd vthi en linnen och purpurmantel; och staden Susan frögdade sigh/ och war gladh:

16. Men Jndomen war vpgånget lius/ och frögd/ glädie och ähra.

17. Och i all land och städer tijt Konungens ord och budh räckte/ ther wardt ibland Judarna frögd/ glädie/ lust och goda dagar; så at månge af folcken i landen wordo Judar: ty Judarnas fruchtan kom öfwer them.

9. Capitel.

SKedde så/ at på then dagen/ nemliga/ then 13 i then tolfte månaden/ hämnades Judarna på sina fiendar/ och dråpo af them några tusende/ v. 1. Ther til slogo the ock 10 Hamans söner/ v. 7. Och hängde them vp/ efter Esthers begäran/ v. 13. The dagar näst ther efter/ höllo Judarna högtides dagar ther af/ v. 17. Sedan skref Mardechai vth/ och Drottningen bekräftade thet/ at Judarna skulle åhrligen hålla thessa dagar til een åminnelse/ hwad tå skedt war/ v. 20. Och kallade them Purim/ v. 26.

I. Judarna hämnas på sina fiendar.

VThi tolfte månadenom/ thet är then månaden Adar/ på tretonde dagen/ hwilken Konungens ord och budh 4148 förelagt hade/ at man thet giöra skulle; rätt vppå samma dagen/ tå fienderna skulle öfwerfallet Judarna/ wände thet sigh så/ at Judarna skulle öfwerfalla sina fiendar.

2. Så församlade Judarna sigh i theras städer/ i allom Konungs Ahasveros landom/ at the skulle giöra anfall på them/ som them ondt ämnade; och ingen kunde stå emot them: förty/ theras fruchtan war kommen öfwer all folck.

3. Och alle öfwerstarna i landen/ och Förstarna/ och landzhöfdingarna/ och Konungens embetzmän höllo Judarna i ähro: ty Mardechai fruchtan kom öfwer them.

4. Förty/ Mardechai war myndig i Konungens huus/ och hans rychte hördes i all land/ huru han wäxte til/ och wardt wäldig.

5. Altså slogo Judarna alla sina fiendar medh swärd/ dråpo och nederlade them; och giorde efter sin wilja på them/ som them fiender woro.

6. Och i Susan stadh slogo Judarna/ och dråpo femhundrat män.

7. Ther til slogo the Parsandatha/ Dalphon/ Aspatha/

8. Poratha/ Adalja/ Aridatha/

9. Parmastha/ Arisai/ Aridai/ Vajesatha/

10. The tijo Hamans söner/ Medatha sons/ Judarnas fiendas: men widh theras ägodelar kommo the intet.

11. På samma tiden/ kom talet på the slagna i Susan stadh/ in för Konungen.

12. Och Konungen sade til Drottningen Esther: Judarna hafwa i Susan stadh slagit och nederlagt femhundrat män/ och the tijo Hamans söner; hwad skola the giöra i the andra Konungens land? Hwad bedes tu at man tigh gifwa skal? Och hwad begärar tu meer at man giöra skal?

II. Hamans söner/ som tillika medh the andra woro dräpne/ warda vphängde.

13. ESther sade: Om Konungenom täckes/ så läte han ock i morgon Judarna giöra i Susan efter thet budh som i dagh warit hafwer/ at the måga hängia the tijo Hamans söner i galga.

14. Och Konungen befalte at giöra så; och budet wardt i Susan vpslaget/ och the tijo Hamans söner wordo hängde.

15. Och Judarna församlade sigh i Susan/ på fiortonde dagen i then månaden Adar/ och slogo ihiäl i Susan tryhundrat män; men widh theras ägodelar kommo the intet.

16. Men the andre Judar i Konungens landom/ kommo tilsamman/ och stodo för sitt lijf/ at the måtte giöra sigh rolighet för sina fiendar/ och slogo sina fiendar fem och siutijo tusend; men widh theras ägodelar kommo the intet.

III. Judarna hålla frögdadagar; och förordna högtiden Purim.

17. THetta skedde på tretonde dagen i then månaden Adar: och på fiortonde dagen i samma månadenom/ höllo the hwilo; then giorde the sigh til en wällusts och frögds dagh.

18. Men the Judar i Susan/ woro tilsamman komne/ både på tretonde och fiortonde dagen: och höllo hwilo på femtonde dagen; och then dagen giorde man til en wällusts och glädies dagh.

19. Therföre giorde the Judar som på bygdene och i små städerna bodde/ then fiortonde dagen i then månaden Adar til en wällusts och glädies dagh/ och sände then ene them andra skäncker.

20. Och Mardechai skref alt thetta som skedt war/ och sände brefwen til alla Judar/ som woro vthi all Konung Ahasveros land/ både när och fierran;

21. At the skulle wedertaga och hålla then fiortonde och femtonde dagen 4144/ i then månadenom Adar/ hwart åhr:

22. Efter the dagar i hwilka Judarna til roo komne woro för sina fiendar/ och efter then månaden i hwilkom theras sorg i glädie/ och theras grååt i wällust wänd wardt: at the skulle them hålla för wällusts och glädies dagar/ och sända then ene them andra skäncker/ och dela medh the fattiga.

23. Och Judarna togo ther widh/ och giorde som the begynt hade/ och thet Mardechai til them skref.

24. Huruledes Haman Medatha son/ then Agagiten/ alla Judars fiende/ hade i sinnet at förgiöra alla Judar/ och låta kasta lott 4149/ til at förskräckia och förgiöra them.

25. Och huru Esther hade ingånget til Konungen/ och bestält/ at hans onda vpsåt/ som han emot Judarna tänckte/ måtte genom bref wändas in på hans hufwud: och huru man honom och hans söner hade hängdt i galga.

26. Af hwilko thesse dagar kallades Purim/ efter lotts namnet/ efter all thetta brefs ord/ och hwad the sielfwe sedt hade/ och hwad til them räckt hade.

27. Och Judarna togo thet vppå sigh och sina sädh/ och vppå alla them som gåfwo sigh til them/ at the icke wille gå här ifrå:

28. At the ju wille hålla theßa twå dagarna hwart åhr/ såsom the föreskrefne och förelagde woro/ så at thesse dagar icke skulle förgätne/ vtan hållne warda/ barn efter barn i alla slächter/ i all land och städer: thet äro the dagar Purim/ hwilke icke skola brutne warda ibland Judarna/ och theras åminnelse icke förgås när theras

sädh.

29. Och Drottningen Esther Abihails dotter/ och Mardechai then Juden/ skrefwo medh alla macht/ til at fast giöra thetta andra brefwet om Purim.

30. Och sände brefwen til alla Judar/ vthi the hundrade siu och tiugu land i Konungs Ahasveros rike/ medh wänlig och trofast ord:

31. At the skulle hålla thessa dagar Purim på theras bestämda tijd/ såsom Mardechai then Juden/ och Drottningen Esther them förelagt hade; såsom the vppå sina siälar/ och vppå sina sädh anammat hade/ thet ärendet om fastona och ropet.

32. Och Esther befalte stadhfästa thetta ärendet om Purim/ och skrifwa vthi een book.

10. Capitel.

KOnung Ahasveri bedrifter; och hwad ähra Mardechai kom til/ rc. thet är skrifwit i the Meders och Persers Chrönico.

OCh Konung Ahasveros lade en skatt vppå landet/ och vppå öijarna i hafwet.

2. Men alt thet vnder hans wåld och macht skedde/ och om then stora härlighet som Konungen gaf Mardechai/ sij/ thet är skrifwit vthi the Konungars Chrönico i Meden och Persien.

3. Ty Mardechai then Juden war then andre näst Konungenom Ahasveros/ och stoor ibland Judarna/ och täck för alla sina bröder; then ther sökte thet godt war för sitt folck/ och talade thet bästa för allo sine sädh.

Ände på Esthers book.

Ände på then Andra delen af thet gamla Testamentet.

Then Tredie Delen

af thet Gamla Testamentet.

Job. Psaltaren. Salomos Ordspråk. Salomos Predikare. Salomos höga Wisa.

Jobs Book/

Förspråket.

JObs book handlar thetta spörsmålet: Om ock them som frome äro/ wederfars motgång och plåga af Gudi? Här står Job fast vppå/ och håller/ at Gudh ock plågar the froma oförskylt/ allena sigh til lof och prijs/ såsom Christus Joh. 9. ock witnar om then som blind född war.

Ther emot sättia sigh hans wänner/ och läggia ther mång ord vppå/ och wilja behålla Gudh rättferdigan/ så at han icke plågar någon froman: men plågar han honom/ så måste han hafwa syndat: och hafwa så en werldzlig och mennisklig tancka om Gudh och hans rättferdighet/ likawist som han wore såsom menniskiorna äro/ och hans rätt såsom werldenes rätt är.

Ändoch ock Job såsom then ther i dödznöd kommer/ af mennisklig swaghet altförmycket emot Gudh talar/

och i sine wedermödo syndar; och doch ther vppå blifwer ståndandes/ at han sådana wedermödo icke förskyllat hade meer än andre; såsom thet ock sant war.

Men på sidstone dömer Gudh/ at hwad Job emot Gudh talat hade i sine wedermödo/ thet hade han talat orätt: doch hwad han emot sina wänner talat hade om sina oskyldighet förr än han blef plågad/ thet hade han rätt talat. Altså förer thenna book thenna historien på ändalychtene til thet beslut/ at Gudh är allena rätt; och doch likwäl een menniskia emot then andra kan hafwa rätt/ så at ock Gudh gillar thet.

Men thet är oß til tröst skrifwit/ at Gudh låter fina stora helgon så stapla/ besynnerliga i motgången: ty förr än Job kommer i dödsens ångest/ lofwar han Gudh/ tå han miste sina ägodelar/ och hans barn blefwo döde; men tå döden går honom vppå/ och Gudh drager sigh vndan/ gifwa hans ord wäl tilkänna/ hwad een menniskia hafwer för tanckar (hon ware så helig som hon kan) emot Gudh: nemliga/ at henne tycker/ at Gudh icke är Gudh/ vtan häller en sträng domare och wredh tyran/ then ther öfwerwåld brukar/ och intet achtar någons mans goda lefwerne. Thetta är thet högsta stycket i thenna book: thet förstå the allena som ock förfara och känna hwad thet är/ lida Gudz wrede och doom/ ther hans nådh fördold är.

HWad tiden tilkommer på hwilken Job hafwer warit til/ synes icke olikt/ at han hafwer lefwat then tijd Jsraels barn woro vthi Egypten: ty Job synes wara then Jobab om hwilken talas 1. Mos. 36:33. Konungen i Edom och hans wänner/ som honom i hans siukdom besökte/ som är Eliphas af Thema/ och Zophar af Naema eller Thimna äro the vthaf Esau efterkommande/ om hwilka talas 1. Mos. 36:11. och 41. Bildad af Suah/ är af Suah Abrahams sons efterkommande/ then Ketura honom födde/ 1. Mos. 25:2. Elihu Baracheel son af Bus/ af Nachors efterkommandom. Thesse alle/ efter som man af Skriften kan förnimma/ hafwa lefwat på then tiden Jsraels folck bodde i Egypten. Ther vthöfwer så berömmer här texten ganska mycket hans offer/ them han dageliga giorde: men sedan Mose förde Jsraels barn i öknen/ och lagen om offer blef gifwen/ war ingom låfligit/ förvthan Gudz synnerliga befalning offra/ annorstädz än allenast widh förbundsens ark eller tabernaklet/ 3. Mos. 17:3. 5. Mos. 12:5. Och vthi Mose tijd/ efter som han sielf witnar/ Ps. 90:10. hafwer man sällan kommet til så stoor ålder/ som här om Job förmäles/ c. 42:16. Af hwilko alt kan beslutas/ at Job hafwer warit Konung i Edoms lande/ på then tiden Jsraels barn woro vthi Egypten. Och mena Judarna/ at Mose skal hafwa thenna boken skrifwit: hwilket om så är/ hafwer Jobs namn vthi hans tijd warit mångom kunnigt. Then heliga Skrift talar om honom/ Hes. 14:14. Jac. 5:11.

1. Capitel.

JOb war en from och gudfruchtig man/ och Gudh hade wälsignat honom medh siu söner och tre döttrar/ och medh många ägodelar/ v. 1. Tå nu hans söner åto och drucko medh hwar annan/ offrade Job dageligen bränneoffer efter allas theras tahl/ v. 4. Så hände sigh at Satan falskeligen åklagar Job för HERranom/ at han wäl skulle försmäda honom/ hwar han wille komma sina hand widh thet han åtte/ v. 6. Hwarföre efterlåter HERren honom försökia Job/ och borttaga alla hans oxar och åsninnor genom the Araber/ v. 12. Vpbränna hans fåår genom eld af himmelen/ v. 16. Bortröfwa hans Camelar genom the Chaldeer/ v. 17. Och dräpa all hans barn genom ett stormwäder/ v. 18. Men Job blifwer likwäl i trone til Gudh beståndig/ v. 20.

I. Jobs fromhet/ barn och ägodelar beskrifwes.

EN man war vthi thet landet Vz 4150/ som heet Job 4156: han war from och rättferdig/ gudhfruchtig/ och flydde thet onda.

2. Och honom wordo födde siu söner och tre döttrar.

3. Och han åtte siutusend fåår/ trytusend Camelar/ femhundrade paar oxar/ och femhundrade åsninnor/ och ganska mycket tienstefolck: och han war mächtigare 4157 än alle the i österlanden bodde.

II. Job helgar sina barn alla dagar.

4. OCh hans söner gingo bort/ och giorde gästabod/ hwar sin dagh i sitt huus: och sände bort/ och läto biuda sina tre systrar/ til at äta och dricka medh sigh.

5. Och när en gästabodzdagen vthe war/ sände Job bort/ och helgade them; och stod bittida vp om morgonen/ och offrade bränneoffer efter allas theras tahl. Förty Job tänckte: mine söner kunna hafwa syndat/ och wälsignat 4158 Gudh i sin hierta. Så giorde Job hwar dagh.

III. Job af Gudz tillåtelse anfächtas af Satan/ och mister sina ägodelar och barn.

6. MEn thet hände på en dagh/ tå Gudz barn 4151 kommo/ och trädde fram för HERran/ kom Satan ock medh them.

7. Men HERren sade til Satan: Hwadan kommer tu? Satan swarade HERranom/ och sade: Jagh hafwer farit genom landet alt omkring. 4152

8. Tå sade HERren til Satan: Hafwer tu icke gifwit acht vppå min tienare Job? Ty hans like är icke i landena/ from och rättferdig/ gudfruchtig/ och flyr thet onda.

9. Satan swarade HERranom/ och sade: Menar tu at Job fruchtar Gudh förgäfwes?

10. Hafwer tu doch förwarat honom/ hans huus/ och alt thet han hafwer alt omkring. Tu hafwer wälsignat hans handawerck; och hans godz hafwer vthspridt sigh i landena:

11. Men räck vth tina hand/ och kom widh alt thet han äger/ thet gäller/ han skal wälsigna 4158 tigh i ansichtet.

12. HERren sade til Satan: Sij/ alt thet han äger/ ware i tine hand/ allena widh honom sielfwan kom icke tina hand: tå gick Satan vth ifrå HERranom.

13. Men then dagen tå hans söner och döttrar äto och drucko wijn i theras äldsta broders huus/

14. Kom ett bodh til Job/ och sade: Man plögde medh oxarna; och åsninnorna gingo ther när i beet.

15. Tå föllo the af rika Arabien til/ och togo them/ och slogo drängerna medh swärdzägg/ och jagh vndslapp allena/ at jagh skulle säija tigh thet.

16. Medan han ännu talade/ kom en annar/ och sade: Gudz eld föll af himmelen/ och brände vp fåren/ och drängerna/ och förtärde them; och jagh slapp allena vndan/ at jagh skulle säija tigh thet.

17. Medan han ännu talade/ kom en/ och sade: The Chaldeer giorde tre spetsar/ föllo til Camelarna/ och togo them/ och slogo drängerna medh swärdzägg; och jagh slapp allena vndan/ at jagh skulle säija tigh thet.

18. Medan han ännu talade/ kom en/ och sade: Tine söner och döttrar åto/ och drucko i theras äldsta broders huus:

19. Och sij/ ther kom ett stort wäder vthaf öknene/ och stötte på husens fyra hörn/ och kastade thet på piltarna/ at the blefwo döde; och jagh slapp allena vndan/ at jagh skulle säija tigh thet.

IV. Job vnder bedröfwelsen wiser sin tolighet och förtröstan til Gudh.

20. TÅ stod Job vp och ref sönder sin kläder 4153/ och ref sigh i hufwudet 4154/ och föll nedh på jordena/ och tilbad;

21. Och sade: **Jagh är naken kommen af mine Moders lijf; naken skal jagh åter fara tijt** 4155**: HERren gaf/ och HERren tog; wälsignat ware HERrans namn.**

22. J alt thetta syndade Job intet/ och giorde intet dårligit emot Gudh.

2. Capitel.

ÅTer åklagar Satan Job för HERranom/ at han wäl kunde fördraga thenna försökning/ medan han niuter sin hälso/ v. 1. Men wil han komma widh hans been och kött/ skulle han försmäda honom i ansichtet/ v. 5. Hwarföre tilstäder HERren honom slå Job/ medh ond såår/ ifrå footbladet in til hiessan/ v. 6. Ther öfwer hans hustru honom försmäder/ v. 9. Men Job blifwer stadig i trone/ och vptager thenna plågan såsom af Gudz hand/ v. 10. Tå kommo tre hans wänner at trösta honom/ v. 11. Och tå the fingo see honom/ refwo the sin kläder/ och greto öfwer hans wedermödo i siu dagar/ v. 12.

I. Satan begärar af Gudi/ at plåga Job til sin hälso; och får tillåtelse medh wilkor.

THet begaf sigh på en dagh/ tå Gudz barn kommo/ och trädde fram för HERran/ at Satan ock kom medh them/ och trädde fram för HERran.

2. Tå sade HERren til Satan: Hwadan kommer tu? Satan swarade HERranom och sade: Jagh hafwer farit genom landet alt omkring.

3. HERren sade til Satan: Hafwer tu icke gifwit acht på min tienare Job? Ty hans like är icke i landena/ from och rättferdig/ gudfruchtig/ och flyr thet onda/ och står ännu i sine fromhet/ och tu äggiade migh/ at jagh vthan saak hafwer förderfwat honom. 4160

4. Satan swarade HERranom och sade: Hudh 4159 för hudh/ och alt thet en man hafwer/ låter han för sitt lijf.

5. Men räck vth tina hand/ och kom widh hans been och kött/ thet gäller han skal wälsigna 4164 tigh i ansichtet. 4161

6. HERren sade til Satan: Sij/ han ware i tine hand/ doch skona hans lijf.

7. Tå foor Satan vth ifrå HERrans ansichte/ och slog Job medh ond såår/ ifrå hans footblad vp til hans hiessa:

8. Och han tog ett stycke af een potto/ och skrapade af sigh ther medh/ och satt i asko.

II. Jobs hustru försmäder honom/ och han rättar henne.

9. OCh hans hustru sade til honom: Står tu ännu i tine fromhet? Wälsigna 4165 Gudh/ och döö.

10. Men han sade til henne: Tu talar såsom the dårachtiga qwinnor tala: **hafwe wij fått godt af Gudi/ skole wij ock icke anamma thet onda?** Vthi alt thetta syndade Job icke medh sina läppar.

III. Jobs tre wänner komma at trösta/ och jämra sigh öfwer honom.

11. TÅ nu tre Jobs wänner 4166 hörde all then olycko som öfwer honom kommen war/ kommo the hwar af sin stadh: Eliphas af Thema; Bildad af Suah/ och Zophar af Naema: ty the wordo öfwereens at the skulle komma och ömka sigh öfwer honom/ och trösta honom. 4162

12. Och tå the vphofwo sin ögon långt ifrå/ kände the honom intet; och vphofwo sina röst/ och greto/ och

hwar thera ref sin kläder sönder/ och kastade jord på sin hufwud vp åth himmelen:

13. Och såto medh 4163 honom på jordene i siu dagar/ och siu nätter/ och talade intet medh honom: ty the sågo at hans sweda war ganska stoor.

3. Capitel.

AF mycken wärck och sweda begynner nu Job blifwa otolig/ och förbannar sin födelse dagh/ v. 1. Och then natten/ i hwilko han aflad war/ v. 5. Önskar at han hade blifwit död i moderlifwet/ så wore han i rolighet medh them som döde äro/ v. 11. Klagar öfwer sin odrägeliga plågo och wärck; och wille gierna gräfwa döden vthur jordene/ hwar han kunde finna honom/ v. 20. Ty suckan är hans dageliga spijs/ och tårar hans dryck/ för oro skul/ then honom är påkommen/ v. 23.

I. Job förbannar sin födelses och aflelses dagh.

THer efter vplät Job sin mun/ och förbannade sin dagh; 4168

2. Vthbrast/ och sade:

3. Then dagen ware förtappad på hwilkom jagh född är 4169; och then natten/ tå man sade: En man är aflad.

4. Then samme dagen ware mörk: och Gudh fråge intet efter honom ofwan efter; ingen klarhet skine öfwer honom.

5. Mörkret behålle honom/ och tökn blifwe öfwer honom medh tiockt moln; och dimba om dagen giöre honom gräselig.

6. Then samma nattena begripe mörker; och glädie sigh icke ibland åhrsens dagar/ och komme icke i månade talet.

7. Sij/ ware then natten ensam; och ingen glädie komme ther vthi.

8. The ther dagen förbanna/ the förbanne henne; och the som redo äro til at vpwäckia Leviathan.

9. Hennes stiernor warde mörka: förwänte lius/ och thet komme intet; och see intet morgonrodans ögnabryn.

10. At hon icke igenlyckte mins lifs 4167 dör; och icke bortgömde olyckona för min ögon.

II. Klagar at han eij straxt efter födelsen är död worden.

11. HWij blef jagh icke strax död i moderlifwet? Hwij wardt jagh icke förgiord tå jagh vthu moderlifwet kommen war? 4170

12. Hwij hafwa the tagit migh vp i skötet? Hwij hafwer jagh dijtt spenar?

13. Så låge jagh nu/ och wore stilla; sofwe/ och hade roo;

14. Medh Konungar och rådherrar på jordene/ som byggia thet öde 4174 är:

15. Eller medh Förstar som guld hafwa/ och sin huus full medh silfwer:

16. Eller som then ther otida född är fördold/ och wore icke til; såsom the vnga barn som aldrig hafwa sedt liuset.

17. Ther måste ju the ogudachtige låta af sitt öfwerwåld: ther hwilas 4171 doch the som mycket omak haft

hafwa:

18. Ther hafwa fångar frijd medh androm; och höra icke trugarens röst.

19. Ther äro både små och store; tienaren och then som ifrå sin herra frij är.

III. Suckar efter döden för sitt stora elände skul.

20. HWij är lius gifwit them arma; och lijf the bedröfwade hierta?

21. (The ther wänta efter döden/ och han kommer icke; och vpgrofwo honom wäl vthu fördold 4175 rum.

22. The ther frögda sigh mycket/ och äro glade/ at the kunna få grafwena.)

23. Och them manne hwilkens wägh fördold är/ och för honom af Gudi skyyld 4172 4176 warder?

24. Förty min suckan är min dagliga spijs; mina tårar äro min dryck. 4173

25. Ty thet jagh fruchtade/ thet är kommit öfwer migh: och thet jagh räddes/ hafwer råkat på migh.

26. War jagh icke lyckosam? War jagh icke stilla? Hade jagh icke goda roo? Och sådana oro kommer.

4. Capitel.

AF thenna Jobs klagan/ tager Eliphas hans wän/ orsak at strassa honom/ för sin otolighet/ efter han vthi sin wälmacht andra i theras ångest tröstat hafwer/ v. 1. Säger ock ther hoos/ at Gudh icke plågar the oskyldiga; vtan allenast them som medh sin ogudachtighet thet förtient hafwa/ v. 7. Föregifwer sigh wara vppenbarat vthi een syyn/ at ingen är rättferdigare än Gudh/ som finner ibland sina Änglar/ thet han kan straffa; mycket mera hoos menniskiom/ som boo i leerhuus; och af matkar skola förtärde warda/ v. 12.

I. Eliphas straffar Job för hans otolighet.

TÅ swarade Eliphas af Thema/ och sade:

2. Tu lider til ewentyrs icke gierna/ om man försöker at tala medh tigh? Men ho kan låtat?

3. Sij/ tu hafwer vnderwisat många/ och styrckt trötta händer. 4178

4. Titt taal hafwer vprest them som falne woro; och bäfwande knää hafwer tu förstärckt.

5. Men nu medan thet kommer på tigh/ warder tu förtwiflad; och nu medan thet drabbar på tigh/ förskräckes tu:

6. Ja/ ther är 4177 nu tin (Gudz) fruchtan/ tin tröst/ titt hopp/ och tin fromhet.

II. Berömer Gudz rätt wiso; slutandes ther af at Job icke är oskyldig.

7. KÄre/ tänck vppå/ **hwar är någor oskyldiger förgången? Eller hwar äro the rättferdige någon tijd vthrotade?**

8. Såsom jagh wäl sedt hafwer/ the som wedermödo plögde/ och olycko sådde/ the skåro thet ock vp: 4179

9. At the äro genom Gudz anda förgångne/ och af hans wredes anda förgiorde. 4180

10. Leijonens rytande 4183/ och leijinnones röst/ och the vnga leijons tänder äro sönderbrutna.

11. Leijonet är förgånget/ at thet icke mera röfwar; och the vnga leijon äro förskingrade.

12. Och til migh är kommet ett hemligit ord; och mitt öra hafwer ther af fått något märkeligit.

13. Tå jagh begrundade nattenes syner/ tå sömnen faller på menniskiorna:

14. Tå kom fruchtan och bäfwande migh vppå; och all min been förskräcktes.

15. Och tå anden gick fram om migh/ reste migh håret på minom kropp:

16. Tå stod en för min ögon/ och thens skapnat kände jagh intet: han war stilla; och jagh hörde ena röst:

17. Huru kan een menniskia wara rättferdigare 4181 än Gudh? Eller en man wara renare än han som honom giordt hafwer?

18. Sij/ ibland sina tienare finner han icke trohet; och i sinom Änglom finner han dårhet: 4182

19. Huru mycket meer the som boo i leerhuus: och the ther grundade äro på jordenne/ skola förtäras af matk.

20. Thet warar ifrå morgonen in til aftonen/ så warda the vphuggne; och förr än the warda thet warse/ äro the platt borto;

21. Och theras käreste förgås; och döö ock oförwarandes.

5. Capitel.

ELiphas faar fort/ och bewiser af förfarenheten och exempel/ at Gudh plägar allenast straffa the ogudachtiga/ hwilkas efterkommande förgas/ och theras godz förskingras/ v. 1. Formanar Job at omwända sigh til HERran/ som allena gior vnderlig ting; gifwer regn på jordena/ vphöijer the förtryckta/ och giör the klokas rådh til intet/ v. 8. Och besluter så sitt taal/ at Job medh tolamod skal vptaga thens Alsmächtigas tuchtan/ som kan frälsa honom ifrån all bedröfwelse/ och låta hans huus bekomma frijd/ så at hans sädh skal warda mycken/ och han vthi sin ålderdom medh frijd komma til grafwena/ v. 17.

I. Eliphas wil än bewisa thet samma/ af the heligas beskydd/ och the ogudachtigas vndergång.

NÄmn migh en/ hwad gäller/ om tu någon finner; och se tigh om någorstädz efter en helig: 4184

2. Men en dåra dräper wäl wreden; och en owisan dödar nitet.

3. Jagh såg en dåra wäl rotad 4185; och jagh bannade strax hans huse:

4. Hans barn skola wara fierran ifrå hälsone; och skola warda sönderkrossade i porten/ ther ingen hielpare är.

5. Hans sädh skal then hungrige 4199 vpäta/ och the wäpnade skola taga henne; och hans godz skola the torstige 4200 vthsupa. 4186

6. Förty wedermödan går icke vp 4201 af jordene/ och olyckan wäxer icke vp af åkrenom:

7. Vtan menniskian warder född til olycko/ såsom foglarna til at flyga.

II. Förmanar Job at förtrösta på Gudz rättferdighet.

8. DOch wil jagh nu tala om Gudh/ och handla om honom:

9. Som giör mächtig ting/ the ther icke ransakas kunna; och vnder/ som icke räknas kunna. 4187

10. Then ther regn gifwer på jordena; och låter watn komma på markena.

11. Then ther vphöijer the nedriga/ och vphielper the förtryckta. 4188

12. Han giör theras anslag som listige äro til intet 4189; at theras hand intet kan vthrätta.

13. Han begriper the wisa i theras listighet; och giör the klokas rådh til galenskap: 4190

14. At the om dagen löpa i mörkrena/ och famla om middagen såsom om nattena. 4191

15. Och han hielper then fattiga ifrå swärdet/ och ifrå theras mun; och vthu thens wäldigas hand:

III. Tröstar honom at korset är menniskian til tuchtan och vnderwisning.

16. OCh är thens fattigas tröst/ at orättferdigheten måste hålla sin mun til. 4192

17. Sij/ salig är then menniskia/ then Gudh straffar: therföre förkasta icke thens Alsmächtigas tuchtan: 4193

18. Ty han sargar/ och läker; han slår/ och hans hand helar. 4194

19. Vthaf sex bedröfwelser frälsar han tigh; och i then siunde kommer intet ondt widh tigh. 4195

20. J dyyr tijd frälsar han tigh ifrå döden; och i stridene ifrå swärdsens hand.

21. Han skal skyla tigh för tungones gißl; at tu icke skalt fruchta för förderf/ tå thet kommer.

22. Vthi förderf och hunger skalt tu lee; och icke fruchta för wildiuren i landena:

23. Vtan titt förbund 4202 skal wara medh stenom 4196 på markene; och wildiuren i landena skola hålla frijd medh tigh. 4197

24. Och tu skalt förnimma at tin hydda hafwer frijd; och skalt försörja tina boning/ och icke synda:

25. Och skalt förnimma at tin sädh skal warda mycken; och tine efterkommande såsom grääs på jordene:

26. Och skalt i ålderdomen 4198 komma til grafwa/ såsom en hwetekärfwe införd warder/ i rättom tijd.

27. Sij/ thet hafwe wij ransakat/ och thet är så: hör ther til/ och rätta tigh ther efter.

6. Capitel.

JOb swarar Eliphas/ at han icke syndade af otolighet; vtan then odrägelige sweda twingade honom sådana ord at tala/ v. 1. Önskar ther hoos/ at Gudh wille förkorta hans lijf/ v. 8. Ty han är icke af steen eller koppar/ at han så mycket kan vthstå/ v. 11. Klagar ock öfwer sina wänner/ at the icke trösta honom vthi sin stora ångest och nödh/ vtan mycket meer bedröfwa honom; thet Gudh skulle them wedergälla/ v. 15. Bewiser ock at HERren sina gudfruchtiga näpser och straffar/ v. 24.

I. Job swarar/ at hans kors är swårare än han förtient hafwer.

JOb swarade/ och sade:

2. När man woge min jämmer/ och lade alt mitt lidande på ena wågh/

3. Så skulle thet wara swårare än sanden i hafwet: therföre är förgäfwes hwad jagh säger.

4. Förty/ thens Alsmächtigas pilar 4203 stå i migh/ hwilkens grymhet vthsuper allan min anda; och Gudz förskräckelse äro stält vppå migh.

5. Jcke ropar wildåsnen 4206 när han hafwer grääs; eij heller oxen tå han hafwer foder:

6. Kan man ock äta thet som osaltat är? Eller mån någor wilja smaka thet hwita om äggiabloman?

7. Ther min siäl tilförene wämjade widh/ thet är nu min maat för wärck skul.

II. Af menniskelig swaghet önskar sigh dödan.

8. O At min böön måtte skee! och Gudh gåfwe migh thet jagh förhoppas!

9. At Gudh toge til at sönderslå migh; och läte sina hand sönderkrossa migh:

10. Så hade jagh äntå tröst/ och wille bedia i minom siukdom/ at han icke skonade migh: jagh hafwer doch icke nekat 4207 thens Heligas taal.

11. Hwad är min kraft at jagh skulle kunna härda vth? Och hwad är min ändalycht/ at min siäl skulle wara tolig?

12. Min kraft är doch icke af steen; eij är heller mitt kiött af koppar:

13. Hafwer jagh doch ingenstädz hielp; och ingen ting wil gå fram medh migh.

14. Then ther icke bewisar sinom nästa barmhertighet/ han öfwergifwer thens Alsmächtigas fruchtan.

III. Klagar at hans wänner hafwa honom öfwergifwit.

15. MJne bröder gå förachteliga fram om migh 4204/ såsom en bäck; såsom en ström fram om flyter.

16. Doch the som rädas för rijmfrostet; öfwer them warder fallandes sniö:

17. Then tijd heten twingar them/ skola the försmächta; och när thet hett blifwer/ skola the förgås vthaf sitt rum.

18. Theras wägh går afsides bort: the wandra ther intet wägat är/ och förgås.

19. The see vppå Thema wägar 4208; på rika Arabiens stigar achta the:

20. Men the skola komma på skam/ tå thet är alrasäkrast; och skola skämma sigh/ tå the ther vppå komne äro.

21. Ty J ären nu komne til migh; och medan J seen jämmer/ fruchten J eder.

22. Hafwer jagh ock sagt: Bärer hijt/ och skäncker migh af edro förmågo?

23. Och hielper migh vthu fiendans hand? och förlosser migh vthu tyranners händer?

24. Lärer migh/ jagh wil tiga; och thet jagh icke weet/ thet vnderwiser migh.

25. Hwij straffen J rättferdigt taal? Hwilken är ibland eder som thet straffa kan?

26. J sättien samman ord allenast til at straffa; och giören medh ordom ett förtwiflat modh.

27. J öfwerfallen en fattigan faderlösan; och rycken edar nästa vp medh rötter.

28. Doch medan J hafwen begynnat/ seer vppå migh/ om jagh warder beslagen medh någon lögn för eder.

29. Swarer hwad som rätt är; min swar skola wäl blifwa rätt.

30. Hwad gäller min tunga hafwer icke orätt; och min mun föregifwer icke ondt. 4205

7. Capitel.

JOb klagar än öfwer sin och alla menniskiors eländighet/ och liknar them widh en strijd för några farligheter skul; och widh en dagakarl som längtar efter aftonen/ v. 1. Klagar sigh för wärck skul hafwa ingen sömn; och om dagen längta efter aftonen/ v. 3. Och at hans dagar flyga bort som en wäfspole/ eller som ett wäder/ v. 7. Begynner så dristeligen tala medh Gudh/ hwarföre han så förwarar honom/ medan han icke är ett haaf/ eller en hwalsisk/ then sådant behöfwer; önskarsigh wara död/ och icke länger lefwa/ v. 11. At Gudh wille taga bort hans mißgierning/ och förkorta hans lifstijd/ v. 14.

I. Job klagar at wår lifstij är owarachtig.

MÅste icke menniskian altid wara i strijd på jordene; och hennes dagar äro såsom en dagakarls?

2. Såsom en dräng åstundar skuggan/ och en dagakarl 4209 at hans arbete må wara vthe:

3. Så hafwer jagh wäl arbetat hela månaden fåfängt 4216/ och bedröfwada nätter 4210 äro migh många wordna.

4. När jagh lägger migh/ säger jagh: När mån jagh skola vpstå? Och sedan räknar jagh när afton skal warda: ty jagh war hwarjom manne een styggelse in til mörkret.

5. Mitt kött är fult medh matk och mull alt omkring: min hudh är sammanskrynckt/ och til intet worden.

6. Mine dagar äro snarare bortflogne 4211 **än en wäfspole;** och äro förledne vthan all förtöfwan.

7. Tänck vppå/ at mitt lijf är ett wäder 4212; och min ögon komma icke igen til at see thet goda.

8. Och intet lefwandes öga warder migh mera seendes: tin ögon see på migh/ ther öfwer förgås jagh.

9. Molnet warder alt/ och går bort; så ock then som faar neder i helwetet 4217/ han kommer icke vp 4218 igen; 4213

10. Och besitter icke sitt huus igen/ och hans rum blifwer öde.

11. Therföre wil jagh ock icke förmena minom mun: jagh wil tala i mins hiertas ångest/ och wil vthsäija mins siäls bedröfwelse.

12. Är jagh ett haaf/ eller en hwalfisk/ at tu så förwarar migh?

13. Ty jagh tänckte/ min säng skal trösta migh; mitt lägre skal lisa migh.

II. Önskar sigh dödan.

14. NÄr jagh talar medh migh sielf/ så förskräcker tu migh medh drömar/ och giör migh förfärelse:

15. At min siäl önskar sigh wara hängd/ och min been döden.

16. Jagh begärar intet meer lefwa: halt vp af migh; ty mine dagar äro fåfängelige. 4214

17. Hwad är een menniskia/ at tu achtar henne högt/ och bekymrar tigh medh henne? 4215

18. Tu hemsöker henne dagliga/ och försöker henne altijd:

19. Hwij går tu icke ifrå migh/ och släpper migh/ så länge jagh vpswälger min spott?

20. Hafwer jagh syndat/ hwad skal jagh giöra tigh/ o tu menniskiors giömare? Hwij giorde tu migh/ at jagh vppå tigh stöta skulle; och är migh sielfwom til tunga?

21. Och hwij förlåter tu migh icke mina mißgierning; och tager icke bort mina synd? Ty nu skal jagh läggia migh i mull; och när man om morgonen söker migh/ är jagh tå intet til.

8. Capitel.

NU kommer Bildad/ then andra Jobs wän; wil ock bewisa at Job för sina synder plågad warder/ efter Gudh är en rättferdig domare/ v. 1. Om hans söner äro för theras synder omkomne/ likwäl kan Job genom sin bootferdighet warda behållen/ v. 4. Thet han af fädernes Historier bewiser/ v. 8. Lärer sedan/ at skrymtare förwisna som grääs/ och theras hopp är ostadigt som dwärgsnät/ v. 11. Och om the än rota sigh/ skola the likwäl förgås/ v. 15. Ty såsom Gudh icke förkastar the gudfruchtiga/ så håller han icke sin hand öfwer the ogudachtiga; förmanar han honom therföre til bättring/ at Gudh åter skal warda honom nådig/ v. 20.

I. Bildad påstår ock at Job och hans söner för sina synder plågade warda.

TÅ swarade Bildad af Suah/ och sade;

2. Huru länge wilt tu sådana tala/ och låta tins muns taal hafwa ett sådant högmod?

3. Menar tu at Gudh dömer orätt 4219? Eller then Alsmächtige skal wrida rätten?

II. Låfwar them bootferdigom Gudz wälsignelse.

4. OM tine söner hafwa syndat för honom/ så hafwer han förkastat them för theras mißgierning skul:

5. Men om tu i tijd gifwer tigh in til Gudh/ och beder then Alsmächtiga;

6. Och om tu äst reen och from/ så warder han vpwakandes til tigh/ och warder åter vprättandes boningen för tina rättferdighet skul:

7. Och ther tu tilförene 4220 hafwer haft litet/ skal thet här efter ganska mycket förökas.

8. Ty fråga the slächter som i förtiden warit hafwa 4221/ och tag tigh före at fråga theras fäder: 4222

9. Ty wij äre såsom i gåår komne/ och wete intet: wårt lijf är en skugge 4223 på jordene;

10. The skola lära tigh/ och säija tigh thet/ och gifwa sitt taal före vthaf sitt hierta.

III. Hotar at alla skrymtare hafwa en oförmodelig och hastig vndergång.

11. JCke kan säfwet wäxa/ vtan thet står i wätsko; eller grääs wäxa vthan watn.

12. Ellies medan thet än står i blomster/ förr än thet afhugget warder/ förtorckas thet 4224**/ förr än man höö bärger.**

13. Så går allom them som förgäta Gudh; och the skrymtares hopp warder förtappat: 4225

14. Ty hans tröst blifwer om intet/ och hans hopp såsom ett dwärgsnät.

15. Han förlåter sigh på sitt huus/ och skal doch icke bestå: han skal hålla sigh ther in til/ och doch icke ståndig blifwa. 4226

16. Thet grönskas wäl förr än solen kommer; och qwistar wäxa vthi thes örtagård:

17. Thes sädh står tiock widh källor; och thes huus på stenar.

18. Men när han vpsluker honom af sitt rum/ ställer han sigh emot honom/ såsom han kände honom intet.

19. Sij/ thetta är frögden i thes wäsende; och annor wäxa vp igen af stofftet.

20. Therföre/ sij/ at Gudh icke förkastar the goda/ och icke vppehåller the ondas hand:

21. Til thes tin mun warder full medh löije/ och tine läppar fulle medh frögd. 4227

22. Men the som tigh hata/ skola komma på skam/ och the ogudachtigas boning skal icke blifwa beståndandes.

9. Capitel.

JOb swarade Bildad/ och bekänner wäl at menniskiones rättferdighet är intet räknandes emot Gudh: likwäl står han fast ther vppå/ at han icke hafwer warit ogudachtig/ eller förtient thessa plågor medh sina mißgierningar/ v. 1. Vtan Gudh plågar honom/ efter han är en Herre öfwer all creatur/ i himmelen och på jordene; och hafwer macht til at giöra och låta i alt/ efter sin egen wilja/ och ingen kan stå honom emot/ v. 4. Klagar ther öfwer at han icke blifwer bönhörd/ v. 16. Kan emot Gudh intet vthrätta/ som dräper then oskyldiga medh then skyldiga/ v. 20. Liknar sina dagar medh en löpare; medh ett skep/ och en örn/ v. 25. Bekänner sigh wara skyldig för Gudh; men oskyldig til the mißgierningar hans wänner honom förwita/ v. 27.

I. Job jämnförer Gudz rättferdighet medh menniskiones; som platt ingen är.

JOb swarade/ och sade:

2. Ja/ **jagh weet thet fullwäl/ at så är/ at een menniskia icke kan bestå rättferdig för Gudh:** 4228

3. Täckes honom träta medh honom/ så kan han icke swara honom ett emot tusende.

4. Han är wijs och mächtig: hwem hafwer thet doch gått wäl af/ som sigh hafwer satt emot honom?

5. Han försätter bergen för än the thet förnimma; hwilka han i sine wrede omkastar. 4229

6. Han rörer jordena af sitt rum/ så at hennes pelare bäfwa.

7. Han talar til solena/ så går hon intet vp; och han försiglar stiernorna.

8. Han allena vthsträcker himmelen 4230; och går på hafsens wågar.

9. Han giör karlawagnen 4239 (på himmelen) och orion 4240; siustiernorna 4231/ och the stiernor söder vth.

10. Han giör mächtig ting/ som man icke vthransaka kan; och vnder/ ther vppå intet tahl är. 4232

11. Sij/ han går fram om migh/ förr än jagh warder thet warse; och han förwandlar sigh/ förr än jagh thet märcker.

12. Sij/ om han går hasteliga bort/ ho wil hämta honom igen? Ho wil säija til honom: Hwad giör tu?

13. Han är Gudh/ hans wrede kan ingen stilla 4233: vnder honom måste buga sigh the stolta 4241 herrar.

14. Huru skulle jagh tå swara honom/ och finna några ord emot honom?

15. Om jagh än rått hafwer/ så kan jagh doch likwäl intet swara honom; vtan måste i rättenom bedias före.

16. Och om jagh än åkallade honom/ och han hörde migh; så troor jagh doch icke at han hörer mina röst.

17. Ty han faar öfwer migh medh storm; och giör migh såren mång vthan saak.

18. Han låter icke min anda wederqweckias; vtan giör migh full medh bedröfwelse.

19. Wil man macht/ så är han för mächtig: wil man rätten/ ho wil witna medh migh?

20. Om jagh säger/ at jagh är rättferdig/ så fördömer han migh doch: är jagh from/ så giör han migh doch til ondan.

21. Är jagh än from/ så tör min siäl doch intet hålla sigh ther widh: jagh begärer intet meer lefwa.

22. Thet är thet som jagh sagt hafwer: Han förgiör både then goda/ och then ogudachtiga. 4234

23. När han begynner til at slå/ så dräper han strax; och begabbar the oskyldigas frestelse.

24. Men landet warder gifwit vnder thens ogudachtigas hand/ at han vndertrycker thes domare: är thet icke så/ huru skulle thet annars wara?

II. Beskrifwer menniskiones owarachtighet.

25. MJne dagar hafwa warit snarare än en löpare; the hafwa flydt/ och hafwa intet godt sedt:

26. The äro förgångne såsom starck skep; såsom en örn flyger til maten.

III. Bewiser ingen menniskia finnas för Gudz doom oskyldig.

27. NÄr jagh täncker: Jagh wil glöma bort min klagan; jagh wil förwandla mitt ansichte/ och wederqweckia migh:

28. Så fruchtar jagh migh för all min sweda/ wetandes at tu icke låter migh wara oskyldig.

29. Är jagh nu ogudachtig/ hwij hafwer jagh tå sådana onyttiga wedermödo?

30. Om jagh än twådde 4235 migh i sniö; och giorde mina händer rena i källo:

31. Så doppar tu migh doch i träck; och min kläder warda migh illa ståndande.

32. Ty han är icke min like/ them jagh swara kunde/ at wij måtte både komma för rätten. 4236

33. Thet är ingen som oß åthskiljer; som sätter sina hand emellan oß båda.

34. Han tage sitt rijs ifrå migh/ och läte sin förskräckelse komma ifrå migh: 4237

35. At jagh må tala/ och icke meer torf fruchta för honom 4238: ty jagh weet migh oskyldig.

10. Capitel.

JOb kommer widare/ och giör een bitterlig klagan öfwer sin jämmer och eländighet/ och säger sigh icke weta orsaken ther til/ medan han icke hafwer warit ogudachtig/ och the froma altid behaga Gudi/ v. 1. Hoppas likwäl at Gudh skal tänckia på honom/ sigh/ som hans egna händer giordt hafwa/ v. 8. Klagar/ at han af Gudi warder jagad och plågad såsom af ett leijon/ v. 14. Önskar therföre at han aldrig hade warit född til werldena/ v. 18. Beder om någon liten wederqweckelse/ förr än han döör/ v. 20.

I. Job klagar öfwer sin oförskylta wedermödo.

MJn siäl grufwar sigh för mitt lijf: min klagan wil jagh låta fara fort/ och tala i mine siäls bedröfwelse:

2. Och säija til Gudh: Fördöm migh icke; lät migh få weta hwarföre tu träter medh migh.

3. Hafwer tu ther lust til/ at tu brukar öfwerwåld? Och förkastar migh/ hwilken tina händer giordt hafwa? Och låter the ogudachtigas anslag komma til ähro?

4. Hafwer tu ock tå kötzlig ögon? Eller seer tu såsom een menniskia seer? 4242

5. Eller är tin tijd såsom eens menniskios tijd? Eller tin åhr såsom ens mans åhr?

6. At tu frågar efter mina orättferdighet/ och vpsöker mina synd?

7. Äntå tu wetst at jagh icke är ogudachtig; äntå thet är ingen som kan frija ifrå tine hand.

II. Förtäljer Gudz wälgierningar emot sigh.

8. TJna händer hafwa fliteliga giordt migh/ och allansamman beredt migh 4248**; och tu nedsäncker migh så aldeles.** 4243

9. Tänck doch vppå/ at tu hafwer giordt migh af leer/ och skal åter låta migh komma til jord igen. 4244

10. Hafwer tu icke molkat migh såsom miölk; och låtit migh ystas såsom ost?

11. Tu hafwer klädt migh vthi hudh och kött; medh been och senor hafwer tu sammanfogat migh.

12. Lijf och wälgierning hafwer tu giordt migh; och titt vpseende bewarar min anda. 4249

13. Och äntå at tu fördöljer sådana i titt hierta; så weet jagh doch likwäl/ at tu kommer thet ihogh.

III. Klagar öfwer Gudz stränghet; och beder få wederqweckia sigh.

14. OM jagh syndar/ så märcker tu thet strax; och låter mina mißgierning icke wara ostraffad.

15. Är jagh ogudachtig/ så är migh wee: är jagh rättferdig/ så tör jagh likwäl icke vplyfta mitt hufwud; som then ther full är medh förachtelse/ och seer mina eländhet:

16. Och såsom ett vprest leijon jagar tu migh; och handlar åter grufweliga medh migh.

17. Tu förnyar tin witne emot migh; och giör tina wrede mycken öfwer migh: migh plågar thet ena öfwer thet andra. 4245

18. Hwij hafwer tu låtit migh komma vthaf moderlifwet? Ach! at jagh doch hade warit förgiord 4246/ at intet öga hade sedt migh.

19. Så wore jagh såsom then ther intet hafwer warit til; buren ifrå moderlifwet til grafwena.

20. Wil tå icke mitt korta lijf hafwa en ända? Wil tu icke låta af migh/ at jagh något litet måtte wederqweckias? 4247

21. Förr än jagh går bort/ och kommer intet igen/ nemliga/ i mörkrens och töknones land:

22. Thet ett land är/ hwilkes lius är tiocka mörkret; och ther som ingen skickelighet är; ther skenet är såsom een tökna.

11. Capitel.

NU kommer Zophar/ then tredie Jobs wän/ och är i samma mening medh the andra/ at Job hade intet så blifwet slagen af Gudi/ hwar han hade warit from och gudfruchtig/ efter som han mente sigh wara/ v. 1. Vtan hade wäl mera ondt förtient/ v. 6. Förmanar/ at han icke vnderstår sigh at ransaka Gudz wijshet/ hwilken är högre/ diupare/ längre och bredare än the högste och nedrigaste/ v. 7. Tå han straffar/ kan honom ingen förhindra/ v. 10. Ty han weet menniskiones ogudachtighet/ v. 11. Sedan råder han honom til een rättsinnig bättring/ v. 13. Så skal hans wälfärd lysa såsom en middag/ v. 17. Men the ogudachtigas hopp är fåfängt/ v. 20.

I. Zophar straffar Jobs inbillade reenhet/ then han söker at förläggia.

TÅ swarade Zophar af Naema/ och sade:

2. När en hafwer länge talat/ måste han ock icke höra? Eller skal en sqwalrare altid hafwa rätt?

3. Maste man tiga för tigh allena/ at tu försmäder/ och ingen skal genhöfta tigh? 4257

4. Tu säger: Min lärdom är reen; och klar är jagh för tin ögon.

5. Ach! at Gudh talade medh tigh/ och vpläte sina läppar;

6. Och tedde tigh hwad han ännu hemliga weet/ ty han hade ännu wäl meer medh tigh; på thet at tu måtte weta/ at han icke täncker på alla tina synder.

7. Menar tu at tu wetst så mycket som Gudh weet? Och wil altså fulkomliga råkat/ såsom then Alsmächtige? 4250

8. Han är högre än himmelen 4251; hwad wilt tu giöra? Diupare än helwetet; huru kant tu kännan?

9. Längre än jorden; och bredare än hafwet.

10. Om han all ting omwände eller fördolde/ eller kastade them i en hoop/ ho wil förmena honom thet?

11. Han känner the fåfängeliga män/ och seer odygdena; och skulle han icke förståt? 4252

12. En fåfängelig man högmodas; och een född menniskia wil wara såsom en vng wildåsne. 4258

II. Råder honom til bättring; och tilsäger honom blifwa en lycksalig man.

13. HAde tu stält titt hierta (til Gudh); och vpräckt tina händer til honom;

14. Hade tu långt ifrå tigh bortkastat mißgierningena som är i tin hand/ at ingen orätt hade bodt i tine hyddo:

15. Så måtte tu vplyft titt ansichte vthan last; och worde fast ståndandes/ och intet fruchtandes.

16. Så worde tu ock förgätandes vselhetena; och såsom thet watnet som framlupet är/ komme tu thet icke ihogh:

17. Och tin lifstijd worde vpgångandes såsom en middag; och worde skinandes såsom en morgon: 4253

18. Och tu måtte förtrösta tigh/ at hopp wore på färde; och worde medh rolighet kommandes i grafwena.

19. Och tu skulle läggia tigh/ och ingen skulle rädda tigh 4254; och månge skulle knechta 4255 tigh.

20. Men the ogudachtigas 4259 ögon skola försmächta; och skola icke vndkomma kunna: ty theras hopp skal fela 4256 theras siäl.

12. Capitel.

JOb swarar Zophar/ beklagar sigh at the så begabba honom/ v. 1. Sedan bekänner han at Gudh är alsmächtig/ efter han all ting hafwer skapat/ och vppehåller; och förmå giöra ther medh hwad han wil/ v. 7. Ty vthi hans händer är alla menniskiors ande/ v. 9. Hoos honom allena är wijshet och macht/ v. 12. Som förer the kloka såsom ett roof/ och giör domarena galna/ v. 16. Vthgiuter förachtelse på Förstarna/ v. 22. Han giör somliga til stort folck/ och giör them åter til intet/ v. 23. Förwänder hiertat i öfwerstarna för folcket/ v. 24.

I. Job klagar öfwer sina wänners ogrundade omdömme.

TÅ swarade Job/ och sade:

2. Ja/ J ären rätte männerna; medh eder blifwer wijsheten död.

3. Jagh hafwer så wäl ett hierta som J; och är icke ringare än J: och ho är then som sådana icke weet?

4. Then som af sin nästa begabbad warder/ han må åkalla Gudh/ han warder honom hörandes: **then rättferdige och frome måste warda begabbad:** 4260

5. Och är them rikom såsom een lampa/ förachtad i theras hierta; doch tilredd/ at the skola ther vppå stöta fötterna.

6. Röfwarenas hyddor hafwa nogh 4261/ och the rasa dristeliga emot Gudh 4262; äntå at Gudh hafwer gifwit them thet i theras händer.

II. Erkänner Gudz wijshet/ alsmächtighet och rättferdighet.

7. FRåga doch diuren/ the skola lärat tigh: och foglarna vnder himmelen/ the skola säijat tigh:

8. Eller tala medh jordene/ och hon skal lärat tigh; och fiskarna i hafwet skola förkunnat tigh.

9. Ho är then som alt sådant icke weet/ at HERrans hand hafwer thet giordt?

10. At i hans hand är alles thes siäl som lefwandes är/ och alla menniskiors kötz ande? 4263

11. Pröfwar icke örat talet; och munnen smakar maten? 4264

12. Ja/ när fäderna 4272 är wijshet; och förstånd när the gamla.

13. När honom är wijshet och macht/ rådh och förstånd.

14. Sij/ när han bryter neder/ så hielper intet byggia; när han någon innelycker/ så kan ingen vthsläppa. 4265

15. Sij/ när han förhåller watnet/ så torckas alt/ och när han släpper thet löst/ så omstörter thet landet.

16. Han är starck/ och går thet igenom: hans är then som willo faar; så ock then som förförer.

17. Han förer the kloka såsom ett roof; och giör domarena galna. 4266

18. Han förlossar vthu Konungars twång; och binder medh ett bälte theras länder.

19. Presterna 4267 förer han såsom ett roof; och the fasta 4268 låter han fela.

20. Han bortwänder the sanferdigas läppar; och the gamlas seder tager han bort.

21. Han vthgiuter förachtelse på Förstarna 4269; och giör the mächtigas förbund löst.

22. Han öpnar the mörka grund; och förer mörkret vth i liuset. 4270

23. Han giör somliga til stort folck 4271; och giör them åter til intet: han vthsprider ett folck; och fördrifwer thet åter.

24. Han förwänder hiertat i öfwerstarna för folcket i landena; och låter them fara wille i willmarkene/ ther ingen wägh är:

25. At the famla i mörkret vthan lius; och förwillar them såsom the druckna.

13. Capitel.

JOb förlägger än ytterligare theras taal/ och beskyller them/ at the äro onyttige tröstare/ som icke kunna besinna at Gudh vnderligen låter them fromom i thetta lifwet gå illa; och them ogudachtigom wäl/ v. 1. Eller wiljen J (säger han) förswara Gudh medh orätt? v. 7. Sedan klagar han öfwer sin stora plågo: men han tröstar sigh ther emot/ at han skal warda salig/ och icke förkastad/ v. 13. Och så wänder han sigh til Gudh medh en innerlig böön/ at han wille borttaga korßet/ och icke så grymmeligen handla medh sigh/ som är lika som ett flygande löf/ och ett tort halmstrå/ v. 20. Beder ock at Gudh wille honom förlåta/ hwad han i vngdomen syndat hafwer/ v. 23.

I. Job straffar än widare sina wänners oförstånd.

SJj/ alt thetta hafwer mitt öga sedt; och mitt öra hördt/ och hafwer thet förstådt.

2. Thet J weten/ thet weet jagh ock; och är intet ringare än J:

3. Doch wil jagh tala om then Alsmächtiga; och hafwer wilja til at träta medh Gudh.

4. Ty J vthtyden thet falskeliga; och ären alle onyttige läkiare. 4273

5. Ach! at J kunden tiga/ så worden J wise. 4274

6. Hörer doch mitt straff/ och achter på sakena ther jagh talar om.

7. Wiljen J förswara Gudh medh orätt? Och för honom bruka swek?

8. Wiljen J ansee hans person? Wiljen J gifwa eder i förswar för Gudh?

9. Skal thet ock blifwa eder wäl gångandes/ tå han skal döma eder? Menen J at J skolen gäcka honom/ såsom man gäckar ena menniskio?

10. Han warder eder straffandes/ om J hemliga anseen personen.

11. Mån han icke förskräckia eder när han kommer fram? Och hans fruchtan warder fallandes öfwer eder.

12. Edor åminnelse warder liknad widh asko; och edra rygger skola wara såsom en leerhop.

II. Låfwar them nåde/ som sina synder bekänna; men skrymtarom fördömelse.

13. TJger för migh/ at jagh må tala; thet skal icke fela för migh.

14. Hwij skal jagh bita 4282 mitt kött medh mina tänder/ och sättia mina siäl i mina händer? 4275 4283

15. Sij/ han warder migh doch dräpandes/ och jagh kan icke afbidat: doch wil jagh straffa mina wägar för honom. 4276

16. Han blifwer ju min hälsa: ty ingen skrymtare 4277 kommer för honom.

17. Hörer mitt taal/ och min vthtydelse för edor öron.

18. Sij/ jagh hafwer allaredo sagt domen af: jagh weet at jagh warder rättferdig.

19. Ho är then som wil gå til rätta medh migh? Men nu måste jagh tiga/ och förgås.

III. Afbeder the swåra anfächtningar.

20. TWäggiahanda giör migh icke; så wil jagh icke giöma migh bort för tigh.

21. Lät tina hand wara långt ifrå migh; och tin förskräckelse förskräcke migh icke. 4278

22. Kalla migh/ och jagh wil swara tigh; eller jagh wil tala/ och swara tu migh.

23. Huru många äro mina mißgierningar och synder? Lät migh få weta min öfwerträdelse och synder.

24. Hwij fördöljer tu titt ansichte/ och håller migh för tin fienda? 4279

25. Wilt tu så hård wara emot ett flygande löf? Och förfölja ett tort halmstrå?

26. Ty tu tilskrifwer migh bedröfwelse/ och wilt förderfwa migh för mins vngdoms 4280 synder skul.

27. Tu hafwer satt min foot i en stock/ och gifwer acht på alla mina stigar 4281; och seer på all min footspor:

28. Jagh som doch förgås som ett rutit aas; och som ett kläde/ thet ätit warder af maal.

14. Capitel.

HÄr klagar Job sorgeligen öfwer menniskiones korta lifstijd; liknar honom widh ett blomster/ och en skugga; och säger honom hafwa sitt wissa måhl/ ther öfwer han intet gå kan/ v. 1. Ett afhugget trä wäxer vp igen; men en död menniskia kommer intet igen/ så länge himmelen warar/ v. 7. Önskar at Gudh wille

fördölja honom/ som är hans händers werck/ til thes han förlåter honom alla synder/ och försiglar them i een knippo/ v. 13. Ty såsom berget förfaller/ så förgås ock menniskian/ hwilken är eländig medan hon lefwer: men tå hon död är/ weet hon platt intet om sina efterkommandes lägenhet/ v. 18.

I. Job beskrifwer menniskiones korta lifstijd och eländighet.

MEnniskian af qwinno födð/ lefwer en liten tijd/ och är full medh orolighet:

2. Wäxer vp som ett blomster/ och faller af; flyr bort som en skugge/ och blifwer icke. 4284

3. Och öfwer en sådana vplåter tu tin ögon/ och drager migh för tigh i rätten.

4. Ho wil finna en renan när them/ ther ingen reen är? 4285

5. Han hafwer sin förelagda tijd; hans månaders tahl är när tigh: tu hafwer satt honom ett måhl före/ ther vthöfwer warder han icke gångandes.

6. Gack ifrå honom/ at han må hwilas/ så länge hans tijd kommer/ then han såsom en dagakarl 4286 bidar efter.

II. Propheterar om the dödas vpståndelse.

7. ETt trä hafwer hopp/ om thet än är afhugget/ at thet skal åter förwandla sigh; och thes teelningar wända icke igen.

8. Ändoch thes root föråldras i jordene/ och stubben döör i mullene:

9. Så grönskas han doch åter af watnsens lucht/ och wäxer lika som han plantad wore.

10. Men hwar är een menniskia tå hon död/ förgången/ och borto är?

11. Såsom ett watn löper vthur en siö; och såsom en bäck vthlöper/ och förtorckas:

12. Så är een menniskia tå hon lägges nedh/ och warder intet vpståndandes/ och warder intet vpwaknandes/ så länge himmelen warar/ och warder icke vpwäckt af sinom sömn.

13. Ach! at tu förholde migh i helwete/ och fördolde migh/ så länge tin wrede afgår 4287/ och satte migh ett måhl/ at tu wille tänckia vppå migh.

III. Lärer at the gudfruchtige vppehålla sigh medh hopwet.

14. MEnar tu at een död menniskia skal åter lefwa igen? Jagh förbidar dagliga medan jagh strider/ til thes min förwandling kommer:

15. At tu wille kalla migh/ och jagh måtte swara tigh; och tu wille icke förkasta titt handawerck:

16. Ty tu hafwer allaredo taldt min treen 4288 4290: men achta doch icke vppå mina synd.

17. Min öfwerträdelse hafwer tu förseglat vthi ett knippe/ och sammanfattat mina mißgierning.

18. Förfaller doch ett berg/ och förgås; och een klippa går af sitt rum.

19. Watnet skiöl stenarna bort; och floden förer jordena bort: men menniskiones hopp 4291 är förlorat.

20. Ty tu stöter henne platt omkull/ så at hon förgås: tu förwandlar hennes wäsende/ och läter henne fara.

21. Äro hennes barn i ähro/ thet weet hon icke; eller om the äro förachtelige/ thet förnimmer hon intet. 4289

22. Medan hon är i kötena/ måste hon hafwa sweda; och medan hennes siäl är än när henne/ måste hon lida wedermödo.

15. Capitel.

ELiphas/ then förste Jobs wän/ kommer här på nytt igen/ och straffar Job/ at han så stolt och högmodigt talar/ v. 1. Ty hwar tu wore vthan synd (som han menar) så wore tu bättre än andra menniskior/ v. 3. Ty alle menniskior äro orene/ ja/ ibland hans heliga är ingen ostraffelig; huru mycket mera menniskian/ som är stygg och ond/ och dricker orättferdighetena såsom watn/ v. 14. Och besluter så/ at Gudh allenast ogudachtiga och skrymtare således plågar: och efter Job sådant händt är/ lärer hans olycka honom/ at han ondt förskyldt hafwer/ v. 17.

I. Eliphas straffar. Job för sin inbillade wijshet och reenhet.

TÅ swarade Eliphas af Thema/ och sade:

2. Skal en wijs man tala så i wädret/ och vpfylla sin buuk medh wäder? 4306

3. Tu straffar medh onyttigom ordom; och titt taal kommer intet til gagns.

4. Tu hafwer bortkastat räddhogan; och talar förachteliga för Gudi:

5. Ty så lärer tin ondska tin mun; och tu hafwer vthwaldt ena skalka tungo.

6. Tin mun skal fördöma tigh/ och icke jagh: tina läppar skola swara tigh.

7. Äst tu then första menniskia som född är? Äst tu för all berg aflader? 4292

8. Hafwer tu hördt Gudz hemliga rådh 4293? Och är sielfwe wijsdomen ringare än tu?

9. Hwad wetst tu/ thet wij icke wete? Hwad förstår tu/ thet som icke är när oß?

10. Gråhärotte och gamle 4294 äro när oß/ som länger hafwa lefwat än tine fäder.

11. Skulle Gudz hugswalelse så ringa 4307 achtas för tigh? Men tu hafwer något hemligit stycke när tigh.

12. Hwad tager titt hierta före? Hwij seer tu så stolt vth?

13. Hwij sätter titt sinne sigh emot Gudh/ at tu låter sådana ord gå af tinom mun?

14. Hwad är een menniskia/ at hon skulle wara reen; och at han skulle wara rättferdig/ som af qwinno född är? 4295

15. Sij/ ibland hans helga är ingen ostraffelig; och himlarna äro icke rene för honom. 4296

16. Huru mycket meer menniskian/ som är stygg och ond; then ther orättferdighetena dricker såsom watn?

II. Förtäljer the ogudachtigas förbannelse.

17. JAgh wil wisa tigh thet/ hör migh; jagh wil förtälja tigh hwad jagh sedt hafwer:

18. Hwad the wise sagt hafwa/ och för theras fäder icke hafwer fördolt warit:

19. Hwilkom allena landet gifwit är/ så at ingen främmande må gå ibland them.

20. En ogudachtig bäfwar 4297 i alla sina lifsdagar; och enom tyran är hans åhratal fördoldt.

21. Hwad han hörer thet förskräcker 4298 honom; och äntå at frijd är/ så hafwer han doch then sorg/ at han skal förderfwas. 4299

22. Han troor icke/ at han skal kunna vndfly olyckona; och förmodar sigh altid swärdet.

23. När han faar vth hijt och tijt efter sin näring/ så tycker honom at hans olyckos tijd är förhandene. 4300

24. Ångest och nödh förskräckia honom; och slå honom nedh/ såsom en Konung medh enom häär:

25. Ty han hafwer vthsträckt sina hand emot Gudh; och emot then Alsmächtiga förstärckt sigh.

26. Han löper medh hufwudet emot honom; och står halsstyf emot honom. 4301

27. Han hafwer vphäfwet 4302 sigh 4308 emot honom; och satt sigh hårdt emot honom.

28. Men han skal boo i nederslagna städer/ ther inga huus äro; vtan liggia i enom hoop.

29. Han skal icke warda rijk/ och hans godz skal icke förökas; och skal icke vthspridas i landena.

30. Han skal icke vndfly olycko: eldslogen skal förtorka hans grenar; och skal warda borttagen af hans muns anda. 4303

31. Han är så bedragen/ at han icke troor/ at thet skal warda wärre medh honom.

32. Han får en ända/ när honom obeqwämt är 4304; och hans green skal icke grönskas.

33. Han warder afhämtad såsom een o-mogen drufwa af wijnträd; och såsom ett oljoträ bortfäller sitt blomster.

34. Ty the skrymtares församling skal blifwa ensam; och elden skal förtära hans huus som gåfwor tager.

35. Han aflar olycko/ och föder wedermödo 4305; och theras buuk bär list fram.

16. Capitel.

JOb swarar/ och beskyller sina wänner för arma hugswalare/ at the vthan grund altid förebära thet samma/ ther han tå altid hafwer dekändt sina synder/ och bedit om syndernas förlåtelse/ v. 1. Begynner åter en ny klagan öfwer sin stora jämmer och sweda; och i synnerhet/ at sedan Gudz hand hafwer kommet widh honom/ hafwa hans wänner förökat hans eländighet/ medh sitt tröstlösa taal/ v. 7. Men han tröstar sigh åter igen medh ett godt samwet/ v. 17. Och tager Gudh til ett witne/ at han oskyldig är/ v. 19.

I. Job klagar öfwer sina wänners tröstlösa ord.

JOb swarade/ och sade:

2. Jagh hafwer sådana ofta hördt: J ären alle arme hugswalare. 4309

3. När wilja doch thesse lösa ord hafwa en ända? Eller hwad fattas tigh/ at tu så swarar?

4. Jagh kunde ock wäl tala såsom J: jagh wille at edor siäl wore i mine siäls stadh; jagh wille ock finna ord emot eder/ och så rista mitt hufwud öfwer eder.

5. Jagh wille styrckia eder medh munnen; och tala af sinnet medh mina läppar.

6. Men om jagh än talar/ så skonar min swede migh doch intet; låter jagh ock blifwat/ så går han doch intet ifrå migh.

II. Beskrifwer åter sin wedermödo och jämmer.

7. MEn nu giör han migh wedermödo; och förstörer all min ledamot.

8. Han hafwer migh giordt skrynkiottan 4310; och witnar emot migh 4321: och min motståndare 4311 häfwer sigh vp emot migh/ och swarar emot migh:

9. Hans wrede sliter migh; och then som är migh wredh/ biter samman tänderna öfwer migh: min motståndare seer hwast medh sin ögon på migh.

10. The gapa medh sin mun emot migh 4312/ och hafwa hånliga slagit migh widh mitt kinbeen 4313: the hafwa tilhopa släckt sin harm på migh.

11. Gudh hafwer öfwergifwit migh them orättferdiga; och låtit migh komma i the ogudachtigas händer.

12. Jagh war rijk; men han hafwer migh giordt til intet: han hafwer taget migh widh halsen/ och sönderslitit migh; och vpsatt migh sigh til ett måhl. 4314

13. Han hafwer kringhwärft migh medh sina skyttor 4315: han hafwer sargat mina niurar/ och intet skonat; han hafwer vthgutit min galla på jordena.

14. Han hafwer giordt migh ett sår öfwer thet andra: han hafwer öfwerfallet migh såsom en kämpe.

15. Jagh hafwer sömat en säck på mina hudh; och hafwer lagt mitt horn 4322 i mull. 4316

16. Mitt ansichte är swullet af grååt; och min ögnalock äro worden mörk:

III. Tröstar sigh medh ett godt samwet.

17. ÄNdoch at ingen orättferdighet är i mine hand; och min böön är reen. 4317

18. Ach jord öfwertäck icke mitt blodh; och mitt roop hafwe intet rum.

19. Och sij nu/ mitt witne är i himmelen 4323; och then migh känner är i högdene.

20. Mine wänner äro mine begabbare 4318: men mitt öga fäller tårar til Gudh.

21. Om en man kunde gå til rätta 4319 medh Gudh/ såsom menniskiors barn medh sin nästa.

22. Men the förelagda åhr 4320 äro komne; och jagh går then wägen bort/ then jagh aldrig igen kommer.

17. Capitel.

JOb faar ännu fort/ och begråter sin jämmer; och ther hoos beropar sigh på sin oskyldighet/ v. 1. Klagar öfwer sina motståndares oförstånd/ och hotar them medh straff/ v. 4. Begynner så förſt/ såsom then ther i stoor ångest är/ knorra emot Gudh/ at han hafwer satt honom til ett ordspråk ibland folcket: så at the rättferdige skola warda häpne/ när the see en oskyldig man så swårliga plågas/ v. 6. Sedan tröstar han sigh af

Gudz hielp/ och wänder sigh til sina motståndare/ och beskyllar them för theras dårskap/ at the så oförståndeliga döma om hans eländighet/ v. 9. Then så stoor är/ at han ingen förloßning ther ifrå wänter/ vtan allena döden och grafwen/ v. 11.

I. Job beklagar än widare sin eländighet; och förbidar hielp.

MJn ande är swagh/ och mine dagar äro afkortade/ och grafwen är förhandene.

2. Jngen är bedragen 4328 af migh; likwäl måste mitt öga therföre blifwa i bedröfwelse.

3. Om tu än wille hafwa borgan af migh; ho wille låfwa för migh? 4324

4. Förstånd hafwer tu för theras hierta fördoldt; therföre skalt tu icke vphöija them.

5. Han rosar fast bytet för sinom wännom: men hans barnas ögon skola försmächta.

6. Han hafwer satt migh til ett ordspråk ibland folck; och jagh måste wara ett vnder ibland them. 4325

7. Mitt ansichte är mörkt wordet för sorg skul; och all min ledamot äro såsom en skugge.

8. Öfwer thetta warda the rättferdige häpne; och the oskyldige warda sättiande sigh emot skrymtarena.

II. Tröstar sigh af Gudz hielp; och förwiter sina wänner/ at the orätt om honom döma.

9. THen rättferdige warder behållandes sin wägh; och then som rena händer hafwer/ warder starck blifwandes.

10. Nu wäl/ wänder eder alle hijt/ och kommer: jagh warder doch icke finnandes någon wisan ibland eder.

11. Mine dagar äro förgångne 4326; min anslag äro förskingrade/ som mitt hierta besatt hafwa:

12. Och hafwa giordt dagh af nattene/ och af dagenom natt.

13. Om än jagh fast länge bidde/ så är doch helwetet mitt huus; och min säng är i mörkrena vpgiord.

14. Förgängelsen kallade jagh min fader; och matkarna 4327 mina moder/ och mina syster.

15. Efter hwad skal jagh bida? Och ho achtar mitt hopp?

16. Neder i helwete 4329 warder thet farandes; och warder medh migh liggiandes i mullene.

18. Capitel.

BJldad/ then andre Jobs wän/ kommer igen medh sitt taal/ och wil bewisa/ at Job hafwer warit ogudachtig/ och förtient thenna plågan/ medan Gudz hand så grymmeligen hafwer hämnat sigh på honom. Och straffar honom först/ at han theras rådh intet wil lyda/ v. 1. Sedan förtäljer han/ huruledes then ogudachtige hafwer ingen beständig lycko här på jordene; vtan Gudh skal hemsökia honom medh åthskilliga plågor/ v. 5. Så at hans tabernakel skal warda öde/ v. 14. Och han skal döö vthan efterkommande/ v. 19. Så at om honom medh förvndrande skal säijas: Thetta är thens boning/ som Gudh förachtade/ v. 21.

I. Bildad straffar Job at han intet lyder theras rådh.

TÅ swarade Bildad af Suah/ och sade:

2. När wiljen J giöra en ända på at tala 4330? Achter doch til; sedan wilje wij tala.

3. Hwij warde wij achtade (för tigh) såsom oskiälig diur; och äro så orene för edor ögon?

4. Wilt tu brista för hädskhet skul? Menar tu at för tina skul skal jorden öfwergifwen warda/ och hälleberget vthaf sitt rum försatt 4342 warda?

II. Wisar at the ogudachtige hafwa ingen beståndig framgång.

5. OCh skal thens ogudachtigas lius vthslockna; och gnistan af hans eld skal intet lysa. 4331

6. Liuset i hans hyddo skal warda til mörker; och hans lychta öfwer honom skal vthsläckt warda. 4332

7. Hans håfwors tilgångar skola warda trånga; och hans anslag skal fela honom:

8. Ty han är medh sina fötter förd i snarona; och wandrar i nätet.

9. Een snara skal hålla hans hääl; och the torstige skola få fatt på honom. 4333

10. Hans snara är lagd på jordena; och hans gillre på hans stigh. 4334

11. På alla sidor skola hastig förfärelse förskräckia 4335 honom/ så at han icke skal weta hwart vth han skal. 4336

12. Hunger skal blifwa hans håfwor; och vselhet skal blifwa honom tilredd/ och hängia widh honom. 4337

13. Hans huds starckhet skal förtärd warda; och hans starckhet skal dödsens förste 4343 förtära.

14. Hans tröst 4338 skal vthrotas vthu hans hyddo; och the skola drifwa honom til förskräckelsens Konung.

15. Vthi hans hyddo skal intet blifwa: öfwer hans palats skal swafwel strödt warda. 4339

16. Nedan til skola hans rötter förtorkas; 4344 och ofwan vppå afskäras hans sädh.

17. Hans åminnelse skal förgås i landena; och skal intet namn hafwa på gatone. 4340

18. Han skal fördrifwen warda ifrå liusena i mörkret; och af jordene bortkastad warda.

19. Han skal ingen barn hafwa/ och ingen barnabarn i sitt folck: honom skal ingen qwar blifwa i hans slächt. 4341

20. The som efter honom komma/ skola gifwa sigh öfwer hans dagh: och them som för honom äro/ skal fruchtan vppå komma.

21. Thetta är thens orättferdigas boning; och thetta är rumet til honom/ som intet weet af Gudi.

19. Capitel.

JOb klagar öfwer sina wänner/ at the medh sitt högfärdiga taal/ giöra hans eländighet ännu större/ v. 1. Sedan begiärar han/ at the wille märckia thet Gudh giör honom orätt/ v. 6. Tå han beder/ hörer han honom intet; och vthi sin grymhet/ håller honom för sin fienda/ v. 7. Hafwer giordt honom så förachtad/ at hans nästa vndraga sigh för honom; hans tienare förachtan/ och hans hustru och barn styggias widh honom/ v. 13. Ropar at the wille förbarma sigh öfwer honom/ v. 21. Giör sedan een härlig prophetia om the dödas vpståndelse/ och thet ewiga lifwet; ther medh han sigh vthi sin eländighet tröstar/ v. 23. Warnar så sina wänner för fall/ v. 27.

I. Job qwider ytterligare öfwer sina wänner/ at the förökade hans plågor.

JOb swarade/ och sade:

2. Hwij plågen J doch mina siäl; och döfwen migh neder medh ordom?

3. J hafwen nu i tijo gångor hädat 4345 migh; och J skämmen eder intet/ at J så vmdrifwen migh.

4. Faar jagh will/ så faar jagh migh will.

5. Men J vphäfwen eder sannerliga emot migh; och straffen migh til min smälek.

6. Märcker doch en gång/ at Gudh giör migh orätt; och hafwer inwefwat migh vthi sin garn.

7. Sij/ om jagh än ropar öfwer öfwerwåld/ så warder jagh doch intet hörd 4346: jagh ropar/ och här är ingen rätt.

8. Han hafwer igentäpt min wägh/ at jagh icke kan gå ther fram; och hafwer satt mörker vppå min stijg.4347

9. Han hafwer vthuklädt migh mina ähro 4357; och tagit cronona 4357 vthaf mitt hufwud.

10. Han hafwer sönderbråkat migh alt omkring/ och läter migh gå; och hafwer vpryckt mitt hopp 4357 såsom ett trä.

11. Hans wrede hafwer förgrymmat sigh öfwer migh; och han håller migh för sin fienda. 4348

12. Hans krigsmän äro tillika komne/ och hafwa lagt sin wägh öfwer migh; och hafwa lägrat sigh alt omkring mina hyddo.

13. Han hafwer låtit komma mina bröder långt ifrå migh; och mine kände wänner äro migh främmande wordne. 4349

14. Mine näste hafwa vndragit sigh; och mine wänner hafwa förgätit migh.

15. Mitt huusfolck/ och mina tienstaqwinnor hålla migh för främmande: jagh är worden okänd för theras ögon.

16. Jagh ropade min tienare/ och han swarade migh intet: jagh måste bedia honom medh min egen mun.

17. Min hustru stygges widh min anda: jagh måste knechta 4350 mins lifs barn.

18. Förachta ock så migh the vnge barn 4351; om jagh vpreser migh/ så tala the emot migh.

19. Alle mine trogne wänner hafwa styggelse widh migh; och the jagh kär hade/ hafwa wändt sigh emot migh. 4352

20. Min been loda widh mina hudh och kött 4353: jagh kan medh hudene icke skyla mina tänder.

II. Beder at the wille förbarma sigh öfwer honom.

21. FÖrb armer eder öfwer migh; förbarmer eder öfwer migh/ ju J mine wänner: ty Gudz hand hafwer kommet widh migh.

22. Hwij förföljen J migh så wäl som Gudh; och kunnen af mitt kött icke mätte 4358 warda?

III. Tröstar sigh af prophetian om Christo/ och the dödas vpståndelse.

23. ACh! at mitt taal måtte skrifwit warda; ach! at thet måtte vthi een book satt warda;

24. Medh en jernstyl 4354 ingrafwet vthi bly; och til een ewig åminnelse hugget i steen:

25. Jagh weet at min Förlossare 4359 lefwer; och han skal på sidstone vpwäckia migh af jordene:

26. Och jagh skal sedan medh thesso mine hudh omklädd warda; och skal i mitt kött få see Gudh. 4355

27. Honom skal jagh migh see; och min ögon skola skåda honom 4356/ och ingen annan. Mine niurar äro vptärde vthi mino sköte:

IV. Råder sina wänner fruchta sigh för straff.

28. TY J säijen: Huru skole wij förfölja honom; och finna een saak emot honom?

29. Fruchter eder för swärdet: förty/ swärdet är een hämnd öfwer mißgierningar; på thet J weta mågen/ at nepst är til.

20. Capitel.

ZOphar/ then tredie Joos wän/ kommer ock igen/ och wil sina stalbröders rådh och mening förswara: at hwar Job icke hade warit ogudachtig/ hade hans lycka och medgång intet så snart fått en ända/ v. 1. Ty skrymtare/ säger han/ om the än woxo vp i himmelen/ skola the likwäl snarliga förgås/ v. 6. Theras barn skola förskingras/ v. 10. Theras ägodelar som medh sweek sammandragne äro/ skola komma vthi främmande händer/ v. 12. The skola arbeta/ och intet nyttiat/ v. 18. Och skola fly för eld och swärd/ v. 23. Himmel och jord skal vppenbara theras ondsko/ v. 27.

I. Zophar wil bewisa at the ogudachtigas framgång warar en liten tijd.

TÅ swarade Zophar af Naema/ och sade:

2. Ther vppå måste jagh swara/ och kan icke bida:

3. Och wil gierna höra ho migh thet straffa och lasta skal: ty mins förståndz ande skal swara för migh. 4360

4. Wetst tu icke at altid så tilgånget är; ifrå then tiden menniskiorna på jordene warit hafwa:

5. At the ogudachtigas berömmelse står icke länge; och skrymtares glädie warar ett ögnableck? 4361

6. Om hans högd än räckte vp i himmelen/ och hans hufwud komme in til skyyn:

7. Så måste han doch på sidstone förgås såsom träck; så at the som see vppå honom/ skola säija: Hwar är han?

8. Såsom en dröm förgår/ så skal han eij heller funnen warda; och såsom een syyn then om nattena förswinner. 4362

9. Thet öga som honom sedt hafwer/ thet seer honom intet meer 4363; och hans rum skal icke meer see honom.

II. Vpräknar åthskilliga theras plågor.

10. HAns barn skola tiggia gå/ och hans hand skal gifwa honom wedermödo til löna.

11. Hans been skola omgälla hans vngdoms synder; och skola läggia sigh i jordene medh honom.

12. Om än ondskan smakar honom wäl vthi hans mun; skal hon doch fela 4367 honom på hans tungo:

13. Hon skal warda förhållen/ och icke tillåten; och skal warda honom förtagen i hans hals.

14. Hans maat skal förwända sigh i hans buuk vthi ormagalla. 4364

15. The ägodelar som han vpswulget hafwer/ måste han åter vthspy; och Gudh skal drifwa them vthu hans buuk.

16. Han skal suga 4368 huggormagalla; och ormatunga skal dräpa honom.

17. Han skal icke få see the strömar eller watubäcker/ som medh hannog och smör flyta.

18. Han skal arbeta/ och intet nyttiat; och hans ägodelar skola warda annars mans/ så at han icke skal hafwa hugnad vthaf them.

19. Förty/ han hafwer vndertryckt/ och förlåtet then fattiga: han hafwer rifwit til sigh huus 4365/ the han intet bygdt hafwer:

20. Ty hans buuk kunde icke full warda; och skal icke igenom sina kosteliga ägodelar vndkomma.

21. Af hans maat skal intet qwart wara; therföre skola hans goda dagar intet warachtige blifwa.

22. Om han än öfwerflödar/ och hafwer nogh/ skal honom doch likwäl ångest skee: alla händers möda skal öfwer honom komma.

23. Hans buuk skal honom en gång full warda; och han skal sända sina wredes grymhet öfwer honom: han skal öfwer honom regna låta sina strijd.

24. Han skal fly för jernharnesk; och kopparbogen skal förjaga honom.

25. Ett draget swärd skal gå igenom honom; och swärdz blänckiande/ som honom skal bittert warda/ skal medh förskräckelse gå öfwer honom.

III. Wisar at theras arghet skal vppenbar warda.

26. JNtet mörker är som honom skyla må: en eld skal förtära honom/ then intet vpbläst 4369 är: och then som qwar blifwer i hans hyddo/ honom skal illa gå.

27. Himmelen skal vppenbara hans ondsko; och jorden skal sättia sigh vp emot honom.

28. Hans sädh 4366 i hans huse skal bortförd warda/ förspild vthi hans wredes dagh.

29. Thetta är een ogudachtigs menniskios löön när Gudi/ och hans ordz arf när Gudi.

21. Capitel.

JOb bewisar twärt emot/ at Zophars taal och mening är falsk/ v. 1. Ty Gudh låter ock them ogudachtigom wäl gå här i werldene; wäxa til i ägodelar/ hafwa många barn; och Gudz rijs är fierran ifrå them/ v. 5. Men theras lychta skal snarliga vthsläckt warda/ och the skola förskingras såsom strå och agnar för wädret/ v. 16. Ja/ the lyckosamme döö/ så wäl som the ther qwäljas medh olycko/ v. 22. Men thet wil Job säija/ kunnen J icke besinna/ at the ogudachtigas straff är icke timeligit/ vtan blifwer them förwarat til domsens och wredenes dagh/ v. 27.

I. Job begärar blifwa hörd; och påstår at ock the ogudachtige hafwa framgång.

JOb swarade/ och sade:

2. Hörer doch til min ord/ och läter säija eder:

3. Hafwer tolamod medh migh/ at jagh ock må tala 4370; och giörer sedan spott af migh.

4. Mån jagh handla medh een menniskio/ at min ande icke skulle här vthinnan ångse warda?

5. Wänder eder hijt til migh/ J skolen förvndra eder; och måsten läggia handena på munnen.

6. När jagh täncker ther vppå/ så förskräckes jagh; och ett bäfwande kommer vppå mitt kött.

7. Hwij lefwa tå the ogudachtige; warda gamle/ och wäxa til i ägodelar? 4371

8. Theras sädh är säker omkring them; och theras afföda är när them.

9. Theras huus hafwer frijd för räddhoga; och Gudz rijs är icke öfwer them. 4372

10. Theras oxa släpper man til/ och mißgår icke: theras koo kalfwar/ och är icke ofruchtsam.

11. Theras vnga barn gå vth såsom een hiord; och theras barn springa. 4373

12. The frögda sigh medh trummor och harpor; och äro glade medh pipande:

13. The warda gamle medh goda dagar; och förskräckias som nogast ett ögnableck 4387 för helwetit.

14. The doch säija til Gudh: Gack bort ifrån oß 4374; wij wilje intet weta af tina wägar.

15. Ho är then Alsmächtige at wij honom tiena skole 4375? Eller hwad kan thet båta oß/ om wij löpe emot honom? 4376 4388

II. Wisar at the ogudachtigas medhgång är ostadig.

16. MEn sij/ theras ägodelar stå icke vthi theras händer; therföre skal the ogudachtigas sinne wara långt ifrå migh. 4377

17. Huru warder the ogudachtigas lychta vthsläckt 4378? Och theras förderf kommer öfwer them 4379? Han skal vthskifta jämmer i sine wrede.

18. The skola warda såsom strå för wädret/ och såsom agnar/ hwilka stormen bortförer. 4380

19. Gudh förwarar hans barnom bedröfwelse: när han skal löna honom/ tå skal man förnimmat.

20. Hans ögon skola see hans förderf; och af thens Alsmächtigas wrede skal han dricka. 4381

21. Ty ho skal hafwa behagh til hans huus efter honom? Och hans månaders tahl skal näpliga halft blifwa.

III. Alle menniskior äro dödelige/ och the ogudachtigas straff blifwer ewigt.

22. HO wil lära 4382 Gudh/ then ock dömer the höga?

23. Thenne döör frisk och helbregda/ rijk och säll.

24. Hans miölkekar äro full medh miölk/ och hans been warda full medh märg.

25. Men en annan döör medh bedröfwada siäl; och hafwer aldrig ätit i glädie. 4383

26. Och the liggia tilhopa medh hwar annan i jordene/ och matkar öfwertäckia them.

27. Sij/ jagh känner wäl edra tanckar/ och edor wrånga anslag emot migh.

28. Ty J säijen: Hwar är Förstans huus? Och hwar äro hyddorna ther the ogudachtige bodde?

29. Talen J doch ther om såsom meniga folcket? Och weten icke hwad the andras wäsende betyder.

30. Ty then onde warder behållen in til förderfwelsens dagh; och in til wredenes dagh blifwer han. 4384

31. Ho wil säija hwad han förtienar 4385/ när man thet vthwärtes anseer? Ho wil wedergälla 4389 honom hwad han giör?

32. Men han warder bortdragen til grafwena; och man wachtar efter honom i högomen. 4390

33. Bäckiaslem 4391 behagar honom wäl; och alle menniskior warda dragne efter honom: och vppå them/ som för honom warit hafwa/ är intet tahl.

34. Huru trösten J migh så fåfängt; och edor swar finnas doch orätt? 4386

22. Capitel.

ELiphas stadfäster sin förra mening/ at Gudh är mild allenast emot the gudhftuchtiga: men them ogudachtigom är han en hämnare/ v. 1. Och efter Job hafwer syndat/ hafwer ock Gudh straffat honom/ v. 4. Ty han seer all ting/ och intet är honom fördolt/ v. 12. Eller/ säger han/ wil tu förswara theras mening som bespotta Gudh? Hwilke doch förgås/ och theras ägodelar förbrännas/ v. 17. Förmanar förthenskul Job/ at han bekänner sina synder/ och bättrar sitt lefwerne/ så bekommer han nåde hoos Gudh/ och en ända på sin bedröfwelse/ v. 21. Ty then ödmiuka vphöijer han/ och frälsar then oskyldiga/ v. 29.

I. Eliphas wil bewisa/ Job kunna räknas ibland the ogudachtiga.

TÅ swarade Eliphas af Thema/ och sade:

2. Menar tu at en man kan liknas widh Gudh? Eller någor är så klook/ at han kan likna sigh widh honom? 4392

3. Menar tu at them Alsmächtiga behagar/ at tu räknar tigh så from? Eller hwad hielper thet honom/ om än tine wägar vthan brist woro? 4393

II. Vpräknar i synnerhet Jobs öfwerträdelser.

4. MEnar tu han fruchtar at straffa tigh? Och gå til rätta medh tigh?

5. Ja/ tin ondska är fast stoor; och vppå tin orättferdighet är ingen ände.

6. Tu hafwer taget af tinom broder pant 4394 vthan saak: tu hafwer draget kläden af them nakna.

7. Tu hafwer icke gifwit them trötta watn dricka: tu hafwer nekat them hungroga titt brödh.

8. Tu hafwer brukat wåld i landena/ och bodt ther vthi medh stort prål.

9. Enkior hafwer tu låtit gå ohulpna; och sönderbrutit the faderlösas armar.

10. Therföre äst tu omwefwad medh snaro; och fruchtan hafwer tigh hasteliga förskräckt:

11. Skulle tu tå icke see mörkret 4400/ och watufloden icke öfwertäckia tigh?

12. Sij/ Gudh är högh i himmelen; och seer stiernorna vppe i högdene.

13. Och tu säger: Hwad weet Gudh? Skulle han kunna döma thet i mörkret är?

14. Skyyn skyler för honom/ och han seer intet: han wandrar i himmelens omgång.

15. Wilt tu achta på werldenes lopp/ ther the orättferdige vthi gångne äro?

16. Hwilke förgångne äro förr än tijd war; och watnet hafwer bortskölt theras grund.

17. The som til Gudh sade: Faar ifrån oß 4395: hwad skulle then Alsmächtige kunna giöra them?

18. Ändoch han vpfylte theras huus medh ägodelar: men the ogudachtigas rådh ware långt ifrå migh. 4396

19. The rättferdige skola få thet see/ och glädia sigh 4397; och then oskyldige skal bespotta them.

20. Theras wäsende skal förswinna; och thet qwart är af them/ skal elden förtära.

III. Förmanar Job til bättring.

21. SÅ förlika tigh nu medh honom/ och haf frijd; ther vthaf skalt tu hafwa mycket godt.

22. Hör lagen vthaf hans mun; och fatta hans taal vthi titt hierta.

23. Om tu omwänder tigh til then Alsmächtiga/ så skalt tu vpbygd warda; och kasta thet orätt är långt ifrå tine hyddo:

24. Så skal han gifwa guld igen för stofft; och för steen gyldene bäcker.

25. Och tu skalt hafwa guld nogh 4401; och silfwer skal tigh medh hopom tilfalla.

26. Tå skalt tu hafwa tin lust i them Alsmächtiga; och vplöfta titt anlete til Gudh:

27. Tu skalt bedia honom/ och han skal höra tigh; och titt löfte skalt tu betala.

28. Ehwad tu tager tigh före/ thet skal han låta tigh wäl afgå; och lius 4402 skal skina på tina wägar.

29. Förty/ the som sigh ödmiuka/ them vphöger han; och then som sin ögon nederslår/ han skal blifwa frälst: 4398

30. Och then oskyldige skal hulpen warda; för sina händers reenhet 4399 skul skal han hulpen warda.

23. Capitel.

JOb swarar Eliphas/ och blifwer ännu i sin mening; först/ at han är oskyldig/ och hafwer intet förtient thetta straffet/ v. 1. Önskar han kunde finna Gudz stool/ och gå til rätta medh honom/ så wille han wäl winna sin rätt/ v. 4. Men han kan icke finna honom/ ehuru han sigh wänder/ v. 8. Ther näst beskyller han Gudh/ lika som han icke handlade medh honom efter sina rättwiso/ vtan medh wåld/ efter sin macht; och således förgriper han sigh emot Gudh/ v. 13.

I. Job beropar sigh på thens Alsmächtigas doom; men kan icke finna honom.

JOb swarade/ och sade:

2. Mitt taal blifwer ännu bedröfwat: min macht är swagh för mitt suckande skul.

3. Ach! thet jagh wiste huru jagh skulle finna honom 4403; och komma til hans stool:

4. Och sättia min rätt fram för honom; och vpfylla min mun medh straff:

5. Och förfara hwad ord han migh swara wille; och förnimma hwad han migh säijandes worde.

6. Wil han medh stora macht träta medh migh? Han ställe sigh icke så emot migh:

7. Vtan lägge migh före hwad lijkt är/ så wil jagh wäl winna min rätt.

8. Men går jagh rätt fram åth/ så är han ther intet: går jagh tilbaka/ så warder jagh honom intet warse.

9. Är han på wenstra sidone/ så fattar jagh honom intet: förgiömer han sigh på högra sidone/ så seer jagh honom intet.

II. Berättar om sina wägars reenhet/ och förfaller i otolmodighet.

10. MEn han känner wäl min wägh; han försöke migh/ så skal jagh funnen warda såsom guld: 4404

11. Ty jagh sätter min foot vppå hans fiät; och håller hans wägh/ och wiker intet ther af:

12. Och träder intet ifrå hans läppars budh; och bewarar hans muns ord/ meer än jagh skyldig är.

13. Han är enig 4407/ ho wil swara honom? Och han giör alt som han wil. 4405

14. Och om han migh än wedergäller hwad jagh förtient hafwer/ så står äntå för honom mycket tilbaka.

15. Therföre är jagh förskräckt för honom: och när jagh thet märcker/ så fruchtar jagh migh för honom.

16. Gudh hafwer giordt mitt hierta blödigt; och then Alsmächtige hafwer migh förskräckt:

17. Ty mörkret wänder icke åter medh migh; och mörker wil för migh intet bortgiömdt warda. 4406

24. Capitel.

JOb faar ytterligare fort/ och besluter/ at hwar the/ som Gudh så hårdeligen straffar/ skulle räknas för ogudachtige/ så måste följa/ at Gudh icke weet eller achtar hwad menniskiorna giöra/ ondt eller godt/ v. 1. Men nu är thetta falskt: ty orättferdige/ wåldzwerckare/ röfware/ tiufwar/ hoorkarlar/ rc. synda öfwerdådeliga/ v. 2. Men them skal omsider helwetet borttaga/ lika som torcka förtärer sniöwatnet; och ändoch the äro säkre och högfärdige/ skola the likwäl förgås/ v. 19.

I. Job wiser huru the ogudachtige synda dristeliga.

HWij skulle tiderna 4420 them Alsmächtiga icke fördolda wara? Och the honom känna/ see intet hans dagar?

2. The flyttia råmärken 4408; the röfwa bort hiorden/ och föda honom.

3. The drifwa bort the faderlösas åsna; och taga enkiones oxa til pant. 4409

4. The fattige måste wika för them; och the torftige i landena måste förgiöma sigh. 4410

5. Sij/ wildiuren 4421 i öknene gå vth såsom the pläga/ bittida til rofs/ at the skola bereda maat för vngarna.

6. The vpskära af then åker som them intet tilhörer; och berga then wijngård som the medh orätt hafwa. 4411

7. The nakna låta the liggia/ och låta them intet öfwertäckelse i frostena/ hwilkom the theras kläder borttaget hafwa:

8. Så at the måtte hålla sigh i bergskrefwom/ när en regnskur af bergen faller neder vppå them; efter the eljes ingen rådh hafwa.

9. The slita barnet ifrå bröstet/ och giöra thet faderlöst; och giöra menniskiorna fattiga medh pantande. 4412

10. Then nakna låta the gå vthan kläder; och them hungroga borttaga the axen. 4413

11. The twinga them til at giöra oljo vppå theras qwarn; och trampa theras prässar/ och låta them likwäl törsta.

12. The giöra folcket i staden suckande 4414/ och thes slagnas siälar ropande: och Gudh straffar them intet.

13. Therföre äro the affallne ifrå liusena/ och känna icke thes wägh/ och wända icke om til thes stigar igen.

14. J lysningene står mördaren vp/ och dräper then fattiga och torftiga; och om nattena är han som en tiuf. 4415

II. Beskrifwer the ogudachtigas tanckar och anslag.

15. HOorkarlens öga hafwer acht på skymningena 4416/ och säger: Migh seer intet öga 4417; och han förtäcker sitt anlete.

16. J mörkrena bryter han sigh in i husen; om dagen giöma the sigh medh hwar annan/ och wilja intet weta af liusena.

17. Ty om än morgonen kommer them/ är thet them såsom ett mörker: förty/ han förnimmer mörkrens förskräckelse.

18. Han faar lätteliga åstadh såsom vppå ett watn 4418: hans håfwor warda icke stora i landena; och han brukar 4422 intet sin wijngård.

III. Huru the orättferdige skola i sinom tijd straffade warda.

19. HElwetet tager bort them som synda; såsom hete och torka förtärer sniöwatnet bort.

20. The barmhertige skola förgäta honom: hans lust warder full medh matk; man skal icke meer tänckia vppå honom: han skal sönderbruten warda såsom ett rutit trä.

21. Han hafwer bedröfwat then ensamma som intet föder; och enkione hafwer han intet godt giordt.

22. Och hafwer draget the mächtiga vnder sigh medh sine kraft: när han står/ skal han icke wiß wara vppå sitt lijf.

23. Han giör sigh sielf een trygghet/ ther han sigh vppå förlåter; doch see hans ögon vppå theras handel. 4423

24. The äro en liten tijd vphäfne; men the warda om intet/ och vndertryckte 4419/ och taga en ända såsom

all ting; och såsom agnar på axen skola the afslagne warda.

25. Är thet icke så? Nu wäl/ ho wil straffa migh för lögn/ och giöra min ord om intet?

25. Capitel.

BJldad kommer och talar til Job medh samma mening som tilförene: nemlig/ at Gudh allena är rättferdig/ v. 1. Och at ingen menniskia kan för Gudi beröma sigh af någon oskyldighet/ v. 4.

I. Bildad förwiter Job sin förmeente reenhet.

TÅ swarade Bildad af Suah/ och sade:

2. Är icke herskap 4427 och fruchtan när honom/ hwilken frijd giör ibland sina högsta?

3. Ho kan räkna hans krigsmän 4424? Och öfwer hwem vpgår icke hans lius?

II. Wiser at ingen kan beröma sigh af någon oskyldighet.

4. OCh huru kan een menniskia rättferdig wara för Gudi? Eller huru kan ene qwinnos barn reent wara? 4425

5. Sij/ månen skijn icke ännu; och stiernorna äro ännu icke rena för hans ögon.

6. Huru mycket mindre een menniskia/ then malen; och ens menniskios barn/ then matken? 4426

26. Capitel.

JOb swarar Bildad/ och achtar aldeles onödigt wara/ at the honom sådant så många resor förehålla/ efter han sielf thet gierna bekänner/ v. 1. Och af Gudz Gudomliga och ovthransakeliga werck och giexningar bewiser han hans obegripeliga Majestät/ kraft/ och wijshet/ v. 5.

I. Job skattar Bildads taal onödigt.

JOb swarade och sade:

2. Hwem ästu biståndig? Them som ingen macht hafwer? Hielper tu honom som ingen starckhet hafwer i armenom?

3. Hwem gifwer tu rådh/ them som intet weet? Och tu bär fram tina stora gierningar?

4. För hwem talar tu? Och in för hwem går anden ifrå tigh?

II. Berömmer Gudz obegripeliga kraft och wijshet.

5. THe Reser 4434 ängslas vnder watnen; och the som när them boo.

6. Helwetet är bart 4428 för honom; och förderfwet hafwer intet öfwertäckelse.

7. Han sträcker vth 4429 Nordet 4435 på ingo; och hänger jordena vppå intet.

8. Watnet samkar han i sina skyar 4430; och skyarna remna icke ther vnder.

9. Han håller sin stool 4431; och vthbreder sin skyy therföre.

10. Han hafwer satt ett måhl 4432 om watnet/ in til thes lius och mörker blifwer ändat.

11. Himmelens stodar skälfwa/ och gifwa sigh för hans näpst.

12. För hans kraft warder hafwet hasteliga stormande; och för hans klokhet stillar sigh hafsens höghet. 4433

13. På himmelen warder thet klart igenom hans wäder; och hans hand drifwer bort hwalfisken.

14. Sij/ altså går thet til medh hans gierningar: men hwad besynnerligit hafwe wij ther vthinnan hördt? Ho kan förstå hans machts dunder?

27. Capitel.

SEdan nu Jobs wänner hafwa medh mångahanda skiäl/ efter som them hafwer synts/ bewisat/ at Job icke är oskyldig vthi thenna olyckan kommen/ och therföre skal bekänna sina synder/ och bedia Gudh om nåde: kommer Job medh ett långt taal/ som räcker in til thet 32. cap. och tager här först Gudh och sitt samwet til witne/ at han icke straffas som en ogudachtig/ v. 1. Men skrymtare hafwa intet hopp/ och Gudh hörer intet theras böön/ v. 8. Vtan theras barn skola falla för swärd; och theras huus skal warda såsom en spinnels/ v. 11. J dödenom skola the intet få medh sigh; och förskräckelse skal öfwerfalla them/ v. 19.

I. Job wil förswara sin oskyldighet/ och at han ingen skrymtare är.

OCh Job hölt talet fram; hof vp sitt ordspråk/ och sade:

2. Så sant som Gudh lefwer 4436/ then migh min rätt förwägrar/ och then Alsmächtige som mina siäl bedröfwar:

3. Så länge min ande i migh är; och andadrägten af Gudi i mine näso är:

4. Mina läppar skola intet orätt tala; och min tunga skal intet bedrägerij för händer hafwa.

5. Bort thet ifrå migh/ at jagh skulle gifwa eder rätt: in til thes min ände kommer/ skal jagh icke wika ifrå mine fromhet: 4437

6. Jfrå mine rättferdighet som jagh håller/ wil jagh icke gå: mitt samwet gnager migh intet för alla mina lifsdagar.

7. Men min fiende warder funnen ogudachtig; och min motståndare orättwijs.

II. Vpräknar the skrymtares plågor/ och ogudachtigas förbannelse.

8. TY hwad är ens skrymtares 4445 hoop/ at han så girig är; och Gudh rycker doch hans siäl bort? 4438

9. Menar tu/ at Gudh skal höra hans röst 4439/ när ångest kommer honom vppå?

10. Huru kan han hafwa lust til then Alsmächtiga/ och något åkalla honom?

11. Jagh wil lära eder om Gudz hand; och hwad för them Alsmächtiga gäller/ wil jagh icke dölja.

12. Sij/ J hållen eder alle at J ären wise: hwij gifwen J tå sådana onyttig ting före?

13. Thetta är een ogudachtig menniskios löön när Gudi; och the tyranners arf som the af them Alsmächtiga få skola.

14. Om han får mång barn/ så skola the höra swärdet til 4440; och hans afföda skal icke af brödh mätt

warda.

15. Hans återlefde skola i dödenom begrafne warda; och hans enkior skola intet gråta. 4446

16. Om han samkar penningar tilhopa såsom stofft/ och tilråder sigh kläder såsom leer:

17. Så skal han wäl tilrådat; men then rättferdige skal kläda sigh ther vthi/ och then oskyldige skal vthskifta penningarna. 4441

18. Han bygger sitt huus såsom en spinnel; såsom en wachtare giör sigh ett skiul.

19. När then rike nederlägs/ skal han intet få medh sigh 4442: han skal vplåta sin ögon/ och finna intet.

20. Honom skal öfwerfalla förskräckelse 4443 såsom watn; om nattena skal stormwäder taga honom bort:

21. Östan wäder skal föra honom bort/ at han skal förgås; och owäder skal drifwa honom af hans rum.

22. Thetta skal han låta komma öfwer honom/ och skal intet skona honom: alt skal thet gå honom ifrå handa.

23. Man skal klappa händer tilhopa öfwer honom/ och hwißla öfwer honom/ ther han warit hafwer. 4444

28. Capitel.

JOb faar widare fort/ och bewiser/ at hans wänner intet kunna lära honom then rätta wijsheten/ som är ovthransakelig: thet är wäl sant/ säger han/ at genom menniskio förstånd/ warda all hemlig ting i naturen vthletade/ v. 1. Men Gudz wijshet kan hwarken af jorden eller hafwet vpsökias; icke heller för penningar eller ädla stenar förwärfwas/ v. 12. Vtan Gudh allena känner henne/ v. 20. Som seer jordenes ända/ och skådar alt thet vnder himmelen är/ v. 24. Hwad är tå then största wijsheten? Nemliga/ fruchta HErran; och wika ifrå thet ondt är/ v. 27.

I. Job berömmer werdzlig wijshet i naturliga ting.

SJlfret hafwer sin gång/ och guldet sitt rum ther thet werckas.

2. Jern tager man vthaf jordene; och vthaf stenar smältar man koppar:

3. På mörkret 4451 warder ju en tijd ände; och finner ju någor på sidstone thet fördolda.

4. Thet springer vth en sådana bäck/ at the som boo ther omkring/ icke kunna gå ther öfwer til foots: han warder menniskiomen alt fördiup/ och flyter sin koos.

5. Man får ock eld nedan vthu jordene; ther doch ofwan til brödh wäxer.

6. Man finner saphir på somlig rum; och jordklimpar ther guld är vthi.

7. Then stigen hafwer ingen fogel kunnat; och intet gams öga sedt:

8. The stolta barn 4452 hafwa icke trampat honom; och intet leijon gånget ther vppå.

9. Bär man ock så handena på stenen; och grafwer bergen omkull.

10. Man grafwer bäcker vthu hällebergen; och alt thet kosteligit är/ seer ögat.

11. Man förtager strömom watnet; och hafwer fram i liuset thet ther vthinnan fördolt är.

II. At Gudz wijshet är ovthransakelig; och hwilken then rätta wijsheten är.

12. HUru wil man nu wijshet finna; och hwar är rumet til förståndighet?

13. Jngen weet hwar hon ligger; och warder icke funnen vthi the lefwandes lande.

14. Afgrundet säger: Hon är icke i migh; och hafwet säger: När migh är hon icke.

15. Man kan icke gifwa ther penningar före; eij heller silfwer vpwäga til at betala henne medh. 4447

16. Hon räknas icke widh Ophirisk guld; eller widh kostelig onich och saphir.

17. Guld och diamant kan icke liknas ther widh; eij heller kan hon tilbytas för gyldene klenodier. 4448

18. Ramoth och Gabis achtar man intet; hon är högre achtad än perlor.

19. Topatz af Ethiopien warder icke lika skattad emot henne; och thet renaste guld gäller icke ther emot.

20. Hwadan kommer tå wijsheten; och hwar är rumet til förståndigheten?

21. Hon är fördold för allas lefwandes ögon; och öfwerskyyld för foglarna vnder himmelen.

22. Fördömelsen och döden säija: Wij hafwe medh wår öron hördt hennes rychte.

23. Gudh weet wägen ther til/ och känner hennes rum. 4449

24. Förty/ han seer jordenes ända; och skådar alt thet vnder himmelen är.

25. Så at han gifwer wädrena sina wigt; och watnena sitt mått.

26. Tå han satte regnena ett måhl före; och toordönenom och liungeldenom sin wägh:

27. Tå såg han henne/ och räknade henne; tilredde henne/ och fan henne.

28. Och sade til menniskiona: **Sij/ HErrans fruchtan är wijshet** 4450**; och fly thet onda är förståndighet.**

29. Capitel.

YTterligare förtäljer Job huru wäl thet stod medh honom/ medan han war i sin förra härlighet/ och wälmacht/ v. 1. Tå ynglingar vndstungo sigh/ och the gamle vpstodo för honom/ v. 8. Tå han halp then fattiga och faderlösa/ som ingen hielpare hade/ v. 12. Och rättferdighet war hans klädebonat/ v. 14. Tå han sönderslog the orättferdigas oxlatänder/ v. 17. Och alle lydde efter hans rådh/ v. 21.

I. Job beskrifwer then lycko och medgång han i förtiden haft hafwer.

OCh Job hof åter vp sitt ordspråk/ och sade:

2. Ach! at jagh wore såsom vthi the förra månader/ vthi the dagar tå Gudh bewarade migh.

3. Tå hans lychta skeen öfwer mitt hufwud; och jagh i mörkrena gick widh hans lius: 4453

4. Såsom jagh war i min vngdoms tijd/ tå Gudz hemlighet war öfwer mina hyddo.

5. Tå then Alsmächtige ännu medh migh war; och mine tienare 4454 alt omkring migh.

6. Tå jagh twådde min wägh vthi smör 4458; och hälleberget vthgiöt migh oljoflodar.

7. Tå jagh vthgick til stadzporten; och lät bereda migh mitt säte på gatone:

8. Tå migh ynglingar sågo/ och vndstungo sigh; och the gamle vpstodo för migh.

9. Tå the öfwerste igenwände at tala; och lade sina hand på sin mun.

10. Tå Förstarnas röst gömde sigh vndan; och theras tunga lodde widh theras goom:

11. Ty hwilkens öra migh hörde/ then prisade migh saligan; och hwilkens öga migh såg/ then witnade om migh.

II. Vthmärcker ens Konungs och Förstas rätta ämbete.

12. FÖrty/ jagh halp then fattiga som ropade; och then faderlösa som ingen hielpare hade: 4455

13. Thens wälsignelse som förgås skulle/ kom öfwer migh; och jagh tröstade enkiones hierta.

14. Rättferdighet war min klädebonat/ then iklädde jagh såsom en kiortel; och min doom war min skrudh. 4456

15. Jagh war thens blindas öga/ och thens haltas foot:

16. Jagh war the fattigas fader: och hwilken saak jagh icke wiste/ then vthfrågade jagh.

17. Jagh sönderslog thens orättferdigas oxlatänder; och tog rofwet vthu hans tänder.

18. Jagh tänckte: Jagh wil döö vthi mitt näste; och giöra mina dagar många såsom sand. 4457

19. Min sädh gick vp af wätsko; och dagg blef öfwer min åhrswäxt:

20. Min härlighet förnyade sigh för migh; och min boge 4459 förwandlade sigh i mine hand.

21. The hörde migh/ och tigde; och wachtade vppå mitt rådh.

22. Efter min ord talade ingen meer; och mitt taal dröp på them.

23. The wachtade på migh såsom på regn; och vpgapade medh munnen såsom efter aftonregn.

24. Om jagh log til them 4460 förläto the sigh intet ther vppå; och torde intet bedröfwa migh.

25. När jagh wille komma til theras handlingar/ så måste jagh sittia främst: och bodde såsom en Konung ibland krigsfolck/ tå jagh hugswalade them som sorgfulle woro.

30. Capitel.

TWärt emot klagar Job här/ huru diupt han är sänckt vthi nödh och mootgång/ så at ynglingar hålla honom strafflöst för een fabel/ v. 1. Och the som tilförene tiggde brödh af honom/ för sitt strängia spel och nymäre/ v. 3. Ty Gudh hafwer borttagit ifrå honom then myndighet/ medh hwilken han tilförene hölt them i lydno/ v. 11. Sedan qwider han at Gudh intet wil höra hans böön/ vtan är worden honom til en fienda; för hwilkens omäteliga macht han icke bekommer någon roo/ förr än döden tager honom här ifrå/ v. 20.

I. Job klagar at hans förra wälstånd i föracht är förandrat.

NU lee the åth migh som yngre äro än jagh; hwilkas fäder jagh icke wille wyrdt sättia ibland mins hiordz hundar:

2. Hwilkas förmågo jagh för intet hölt; the icke til ålders komma kunde.

3. The som för hunger skul och bekymmer ensamme flydde in i öknena; nyliga förderfwade och elände wordne:

4. The som netzlo vpryckte omkring buskarna; och enerötter war theras maat.

5. Och tå the them vpryckte/ frögdades the ther öfwer såsom en tiuf.

6. Widh the stygga bäcker bodde the; vthi jordkulor och bergskrefwor.

7. Emellan buskar ropade the; och ibland tistlar församlade the sigh:

8. The lösa och förachtada menniskiors barn; the som ringast woro i landena.

9. Nu är jagh theras strängiaspel worden; och måste wara theras nymäre: 4461

10. The styggias 4462 widh migh/ och draga sigh långt ifrå migh; och spara icke at spotta för mitt ansichte.

11. Ty han hafwer spänt mina seno/ och hafwer ödmiukat migh; och lagt ett betzl i munnen 4471 vppå migh.

12. På högra sidone ther jagh grönskades/ satte the 4472 sigh vp emot migh; och stötte mina fötter bort/ och giorde en wägh 4463 öfwer migh/ til at förderfwa migh.

13. The hafwa förspildt mina stigar; thet war them så lätt at giöra migh skada/ at the ingen hielp behöfde ther til:

14. The äro inkomne såsom genom stora refwor; och äro vthan ordan infallne.

15. Förskräckelse hafwer wändt sigh emot migh 4464; och såsom ett wäder förfölgdt mina frihet; och såsom en löpande skyy mina hälso.

16. Men nu vthgiuter sigh min siäl öfwer migh; och mina sorgadagar hafwa fattat migh.

17. Om nattena warda min been allestädz igenom borad; och the som migh jaga/ läggia sigh intet til sofwa:

18. Genom stora kraft warder jagh margalunda klädd 4473; och the begiorda migh ther medh/ såsom igenom min kiortels hufwudsmog.

19. Man hafwer trampat migh i träck; och achtat migh lika emot stofft och asko. 4465

II. Qwider öfwer sina swåra anfächtningar.

20. KOpar jagh til tigh/ så swarar tu migh intet 4466: går jagh fram/ så achtar tu migh intet.

21. Tu äst migh förwänd til en grufweligan; och drager titt haat til migh medh tine handz starckhet.

22. Tu lyfter migh vp/ och låter migh fara vppå wädrena; och försmälter migh krafteliga:

23. Ty jagh weet/ tu öfwerantwardar migh dödenom/ ther är thet huus/ som allom lefwandom förelagt är. 4467

24. Doch räcker han icke sina hand vth in i beenhuset 4474; och the warda eij ropande öfwer sitt förderf.

25. Jagh greet 4468 ju vthi then hårda tiden/ och min siäl warkunnade sigh öfwer then fattiga.

26. Jagh wänte thet goda/ och thet onda kom: jagh wänte liuset/ och mörkret kom.

27. Mina inelfwer siuda/ och hålla intet vp; migh är vppå kommen sorgatijd.

28. Jagh går bedröfwad/ ändoch jagh på ingen wredgas: jagh står vp i menighetene och ropar:

29. Jagh är drakars broder/ och strutzfoglars stalbroder. 4469

30. Min hudh öfwer migh är swart worden; och min been äro förtorkad af heta. 4470

31. Min harpa är worden een klagan; och min pipa en grååt.

31. Capitel.

TJl ett beslut förtäljer nu Job hela sitt lefwerne/ at han altid hafwer wandrat för Gudi medh ett godt samwet/ och fördt ett tuchtigt lefwerne/ v. 1. At han icke hafwer wikit ifrå rättferdighetenes wägh/ v. 3. At han icke hafwer begärat främmande qwinnor/ v. 9. Sins tienares rätt icke förachtat/ v. 13. Spisat then hungroga/ och klädt then nakna/ v. 16. Jcke satt rikedomar til sin tröst/ v. 24. Jcke gladt sigh öfwer sins fiendas olycko/ v. 29. Til thet sidsta begärer han at Gudh sielf wille hans saak förhöra/ och döma/ v. 35.

I. Job vpräknar sluteligen sin ostraffeliga wandel.

JAgh hafwer giordt ett förbund medh min ögon/ at jagh intet skal sköta efter någon jungfru: 4475

2. Men hwad gifwer migh Gudh til löna ofwan efter; och hwad arfwedeel then Alsmächtige af högdene?

3. Skulle icke heller then orättferdige hafwa then wedermödona; och en ogierningsman sådana jämmer lida?

4. Seer han icke mina wägar; och räknar alla mina gånger? 4476

5. Hafwer jagh wandrat i fåfängelighet; eller min foot skyndat sigh til bedrägerij?

6. Man wäge migh på een rätt wågh/ så skal Gudh förnimma min fromhet. 4477

7. Hafwer min gång wikit vthaf wägen/ och mitt hierta efterfölgt min ögon/ och något lådat widh mina händer:

8. Så lät migh såå/ och en annar äte thet 4478; och min ätt warde vthrotad.

9. Hafwer mitt hierta låtit sigh draga til qwinno; och hafwer wachtat widh mins nästas dör: 4479

10. Så warde min hustru af enom androm skämd; och andre besofwe henne:

11. Ty thet är een last och een mißgierning för domarena.

12. Ty thet wore en eld som förtärer in til förderf; och all min tildrächt vthrotade.

13. Hafwer jagh förachtat mins tienares eller mine tienarinnos rätt/ tå the medh migh trätte?

14. Hwad wille jagh giöra/ när Gudh reser sigh vp? Och hwad wille jagh swara/ när han hemsöker?

15. Hafwer ock icke han giordt honom/ then migh i moderlifwet giorde? Och hafwer ju så wäl tilredt honom

i lifwena. 4480

16. Hafwer jagh them torftigom förnekat hwad the begärade; och låtit enkiones ögon försmächta?

17. Hafwer jagh ätit min beta allena/ at then faderlöse icke ock så hafwer ätit ther af?

18. Ty ifrå minom vngdom hafwer jagh hållet migh såsom en fader; och alt ifrå mitt moderlijf hafwer jagh gierna hugswalat.

19. Hafwer jagh någon sedt förgås/ therföre at han icke hade kläder; och låtit then fattiga gå oskyyldan?

20. Hafwa icke hans sidor wälsignat migh/ tå han af min lambs skin wärmad wardt?

21. Hafwer jagh låtit komma mina hand 4487 widh then faderlösa; ändoch jagh såg migh i portenom macht hafwa:

22. Så falle mina skulror ifrå mina axlar; och min arm gånge sönder ifrå läggenom.

23. Ty jagh fruchtade Gudh såsom een olycko öfwer migh; och kunde hans tunga icke bära.

24. Hafwer jagh satt guld til min tröst; och sagt til guldklimpen: Tu äst mitt hopp? 4481

25. Hafwer jagh gladt migh/ at jagh myckla ägodelar hade; och min hand allahanda förwärfwat hade?

26. Hafwer jagh sedt på liuset 4488 tå thet klarliga skeen/ och på månan tå han i fyllo gick?

27. Hafwer mitt hierta hemliga låtit sigh tälja i thet sinnet/ at min mun skulle kyssa mina hand? 4489

28. Hwilket ock een mißgierning är för domarena: förty/ ther medh hade jagh nekat Gudh i högdene.

29. Hafwer jagh gladt migh när minom fiende gick illa; och vphäfwet migh/ at olycka råkade vppå honom? 4482

30. Ty jagh lät min mun icke synda/ så at han önskade hans siäl ena banno. 4483

31. Hafwa icke the män i mine hyddo 4490 måst säija: Ach! at wij icke måtte af hans kött mättade warda.

32. Vthe måste then främmande icke blifwa; vtan them wäghfarande lät jagh mina dör vp. 4484

33. Hafwer jagh såsom een menniskia skyylt mina skalckhet/ at jagh skulle hemliga fördölja min mißgierning?

34. Hafwer jagh grufwat migh för stora hopen 4485; eller hafwer frändernas förachtelse migh förskräckt? Jagh blef stilla/ och gick icke vth genom dörena.

II. Begärer blifwa af Gudi förhörd; och beropar sigh på sitt samwets witnesbyrd.

35. HO gifwer migh en förhörare/ at then Alsmächtige må höra mitt begär? At någor måtte skrifwa een book om mina saak:

36. Så wille jagh taga henne vppå mina axlar; och ombinda migh henne såsom een crono.

37. Jagh wille förkunna talet på mina gånger; och såsom en Förste 4491 wil jagh thet frambära.

38. Om min jord ropar emot migh; och thes fohrar alla tillika gråta: 4486

39. Hafwer jagh thes frucht obetalad ätet; och giordt åkermännernas lefwerne tungt:

40. Så wäxe migh tistel för hwete; och törne för biugg. En ända hafwa Jobs ord.

32. Capitel.

SEdan Jobs wänner wända åter/ at swara honom/ stiger Elihu fram/ och säger sigh här til hafwa tegat/ och hördt på them som äldre woro/ v. 1. Men efter han seer them intet mera kunna swara honom/ wil han vppenbara sitt förstånd/ v. 6. Thet han menar hoos sigh öfwerflöda/ v. 17. Och wil så medh sitt långa taal bewisa/ at Gudh allena är rättserdig/ och the äro ogudachtige/ som mena sigh af Gudi warda orättwijsliga straffade och således tilmäta Gudi orättferdighet.

I. Elihu begynner omsider tala/ och förbrår the andra theras oförstånd.

TÅ wände the tre män åter at swara Job/ efter han hölt sigh rättferdigan.

2. Men Elihu Baracheel son af Bus af Ram slächte/ wardt wreder vppå Job/ at han hölt sina siäl rättferdigare än Gudh.

3. Ock wardt han wredh vppå the tre hans wänner/ at the intet swar funno/ och doch fördömde Job.

4. Ty Elihu hade bidt så länge the hade talat medh Job/ efter the woro äldre än han:

5. Therföre tå han såg/ at intet swar war i the tre mäns mun/ wardt han wredh.

II. Wil bewisa at wijsdom kommer icke af en lång ålder; vtan af Gudz anda.

6. OCh så swarade Elihu Baracheel son af Bus/ och sade: Jagh är vng/ och J ären gamle/ therföre hafwer jagh skydt/ och fruchtat 4492 bewisa min kånst på eder.

7. Jagh tänckte/ lät åhren tala; och åldren 4493 bewisa wijshet.

8. Men anden är i menniskione/ och thens Alsmächtigas ande giör henne förståndiga. 4494

9. Mästarena äro icke the wisaste; och the gamle förstå icke hwad rätt är.

10. Therföre wil jagh ock tala/ hör här til; jagh wil ock bewisa 4495 mina kånst.

11. Sij/ jagh hafwer bidt medan J talat hafwen; jagh hafwer gifwit acht på edart förstånd/ til thes J hafwen giordt en ända på edart taal:

12. Och jagh hafwer haft acht vppå eder; och sij/ ingen är ibland eder som Job straffa/ eller til hans ord swara kan.

13. J mågen til ewentyrs säija: Wij hafwe drabbat på wijshetena/ at Gudh hafwer bortkastat honom/ och ingen annar.

14. Thet talet giör migh icke fyllest; jagh wil intet swara honom efter som J taladen.

15. Ach! the vpgifwas/ och kunna intet meer swara; the kunna intet meer tala.

16. Efter jagh nu bidt hafwer/ och the kunna intet tala: förty/ the stå tyste/ och swara intet meer;

17. Wil jagh doch swara min part/ och bewisa mina kånst: 4496

18. Ty jagh är så full medh ordom/ at min ande ängslas i minom buuk.

19. Sij/ min buuk är såsom must/ then tiltäpt är/ hwilken ny faat sönderslår:

20. Jagh måste tala/ at jagh må få andas 4497: jagh måste vplyckia mina läppar och swara:

21. Jagh wil på ingens person see; och ingo menniskio til wilja tala:

22. Förty/ jagh weet icke/ om jagh så giorde/ om min skapare innan en kort tijd migh borttagandes worde.

33. Capitel.

ELihu beklagar Job/ at han tilförene hafwer sagt sigh wara oskyldig/ och at Gudh plågar honom vthan saak/ v. 1. Och besluter ther af at Job är orättferdig/ som dierfwes Gudh then rättferdigasta beskylla för orättferdighet/ v. 12. Men thet han hemsöker menniskian medh kors och bedröfwelse/ skeer för then orsaken skul/ at han skal frija theras siäl ifrå förderfwet/ v. 15. Och at the sielfwe skola bekänna/ sådant wara them nyttigt/ v. 26. Och thetta/ säger han/ giör Gudh ofta/ v. 29. Och sidst ferdrar han Job at swara sigh/ v. 31.

I. Elihu faar fort/ och förmanar Job gifwa acht på talet.

HÖr doch Job mitt taal; och gif acht på all min ord:

2. Sij/ jagh låter min mun vp; och min tunga skal tala i minom mun:

3. Mitt hierta skal tala rätt; och mina läppar skola säija ett reent förstånd.

4. Gudz ande hafwer giordt migh; och thens Alsmächtigas ande hafwer gifwit migh lijf.

5. Kant tu/ så swara migh; kom fram jämte migh.

6. Sij/ jagh hörer Gudi til/ såsom tu säger; och vthaf jord är jagh ock så giord: 4498

7. Doch tu torf icke förfäras för migh; och min hand skal icke wara tigh förswår.

II. Wil bewisa at Job warder straffad för sin ogudachtighet.

8. TU hafwer talat för min öron; tins ordz röst måste jagh höra.

9. Jagh är reen och vthan all last; oskyldig/ och hafwer ingen synd: 4499

10. Sij/ han hafwer funnet een saak emot migh/ therföre håller han migh för sin fienda. 4500

11. Han hafwer satt min foot i stocken; och förwarat alla mina wägar. 4501

12. Sij/ rätt ther vthaf besluter jagh emot tigh/ at tu icke äst rättferdig: ty Gudh är meer än een menniskia.

13. Hwij wilt tu träta medh honom/ at han icke giör tigh räkenskap på alt thet han giör? 4502

14. Om Gudh en gång något befaller/ skal man tå icke först see ther efter 4508 om thet rätt är.

III. Gifwer orsakerna hwarföre Gudh belägger menniskian medh kors och bedröfwelse.

15. VThi synenes dröm om nattene/ när sömnen faller vppå menniskiorna/ när the sofwa pa sängene;

16. Tå öpnar han menniskiors öra; och förskräcker them/ och nepser them:

17. På thet han skal wända menniskiona 4509 ifrån olycko; och förwara henne för öfwermod.

18. Han skonar hennes siäl för förderf; och hans lijf/ at thet icke skal falla i swärdet:

19. Och näpser honom medh sweda vppå hans säng; och all hans been mächteliga.

20. Och faar så medh honom/ at honom wämjes widh maten 4503/ och hans siäl icke hafwer lust til at äta.

21. Hans kött förswinner/ så at man intet seer 4510 thet/ och hans been förkrossas/ så at man icke gierna seer them:

22. At hans siäl nalkas til förderf; och hans lijf til the döda.

23. Om nu en Ängel/ en af tusende trädde fram för honom/ til at förkunna 4504 menniskione Gudz rättferdighet:

24. Tå skal han förbarma sigh öfwer honom/ och säija: Han skal förlossad warda/ at han icke skal fara neder i förderfwet: ty jagh hafwer funnet een försoning.

25. Hans kött komme sigh til igen/ såsom i vngdomen; och lät honom åter warda vng igen.

26. Han skal bedia Gudh/ then skal bewisa honom nåder 4505: han skal låta see sitt ansichte 4506 medh glädie; och skal wedergälla menniskione hennes rättferdighet.

27. Han skal för menniskiomen bekänna/ och säija: Jagh hafwer syndat och illa giordt/ och migh är ännu för litet skedt.

28. Han hafwer förlossat mina siäl/ at hon icke skulle komma i förderf: vtan mitt lijf skulle få see liuset.

29. Sij/ alt thetta giör Gudh twå eller tre gångor 4511 medh hwarjom och enom:

30. På thet han skal hämta hans siäl igen vthu förderfwet; och vplyser honom medh the lefwandes liuse. 4507

IV. Manar Job at swara sigh.

31. GJf acht här vppå Job/ och hör här til; och tig/ at jagh må tala.

32. Men hafwer tu något at tala så swara migh. Säg/ äst tu rättferdig/ jagh wil gierna hörat:

33. Hafwer tu ock intet/ så hör migh; och tig/ jagh wil lära tigh wijsdom.

34. Capitel.

THer näst straffar Elihu Job/ at han hafwer sagt: Them fromom går här i werldene äfwen såsom them ogudachtigom/ hwilket han achtar wara een Gudz försmädelse/ v. 1. Ty Gudh är icke orättwijs/ och böijer icke rätten/ v. 11. Ja/ han kunde wäl finna orsak/ at straffa alla menniskior/ ther honom så syntes/ v. 14. Han hafwer icke anseende til the mächtigas person; vtan seer och weet all ting/ och straffar hwar och en som han förtient hafwer/ v. 16. Vndertiden låter han en skrymtare regera för folcksens synder skul/ v. 30. Önskar at Gudh wille plåga Job/ för thet han försmädeliga talar/ v. 35.

I. Elihu bewiser at Gudh som är hela werldenes domare/ icke är orättferdig.

OCh Elihu swarade/ och sade:

2. Hörer J wise mitt taal; och J förståndige achter på migh:

3. Ty örat pröfwar talet; och munnen smakar maten. 4512

4. Lät oß vthwälja en doom/ at wij måge emellan oß känna hwad godt är.

5. Ty Job hafwer sagt: Jagh är rättferdig 4513; och Gudh hafwer förwägrat migh min rätt. 4514

6. Jagh måste liuga om jagh än rätt hade; jagh warder plågad af min skott 4515 4529 om jagh än thet intet förskyllat hade.

7. Ho är en sådana som Job? Som gabberij dricker såsom watn: 4516

8. Och går på wägenom medh illgierningsmän/ så at han wandrar medh ogudachtiga män?

9. Ty han hafwer sagt: Om än någor rättferdig wore/ så gäller han doch intet när Gudi: 4517

10. Hörer migh J wise män: **Bort thet/ at Gudh skulle wara ogudachtig/ och then Alsmächtige orättwijs:** 4518

11. Vtan han lönar menniskione efter som hon hafwer förtient; och drabbar vppå hwar och en efter hans gierningar. 4519

12. Vtan twifwel/ Gudh fördömer ingen medh orätt; och then Alsmächtige böijer icke rätten. 4520

13. Ho hafwer skickat thet vppå jordene är; och ho hafwer satt hela jordenes kretz.

14. Om han thet toge sigh före/ kunde han allas anda och lijf til sigh samla: 4521

15. Alt kött worde tilhopa förgåendes; och menniskian worde åter til asko igen. 4522

II. Wil bewifa at Job icke blifwer oskyldigt straffad.

16. HAfwer tu förstånd/ så hör thetta; och gif acht på mins tals röst:

17. Skulle någon förthenskul twinga rätten/ at han hatar honom? Och therföre at tu stålt äst/ skulle tu förthenskul fördöma then rättferdiga? 4523

18. Skulle någor säija til Konungen: Tu Belial? Och til Förstarna: J ogudachtige?

19. Then doch icke seer på Förstarnas person 4524; och känner icke meer then härliga än then fattiga: förty/ the äro alle hans handawerck.

20. Medh hast måste menniskiorna döö; och om midnatztijd 4525 förskräckias/ och förgås: the mächtige warda kraftlöse borttagne.

21. Ty hans ögon see vppå hwars och ens wägar; och han skådar alla theras gånger. 4526

22. Jntet mörker eller skygd är/ at ogierningsmän måga sigh ther fördölja:

23. Ty thet warder ingom tilstadt/ at han kommer medh Gudh til rätta.

III. At Gudh sätter Konungar af sätet/ och åter andra vp igen.

24. HAn förgiör många stolta/ som icke stå til at räkna; och sätter andra i theras stadh:

25. Therföre at han känner theras gierningar; och omstörter them om nattena/ at the skola sönderkrossade warda.

26. Han kastar the ogudachtiga vthi en hoop/ ther man gierna seer thet:

27. Therföre at the icke hafwa följt honom efter; och förstodo ingen af hans wägar:

28. At the fattigas roop skulle komma in för honom; och han thens eländes roop höra måtte:

29. Om han frijd gifwer/ ho wil fördöma 4527? Och om han förskyler anletet/ ho wil see vppå honom ibland folcken och menniskiorna?

IV. At Gudh straffar ogudachtigt folck.

30. SÅ låter han nu en skrymtare regera/ til at plåga 4530 folcket.

31. För Gudz skul wil jagh lida talet/ och icke förmenat:

32. Hafwer jagh icke drabbat rätt/ så lär tu migh bättre: hafwer jagh orätt handlat/ wil jagh icke giöra så meer.

33. Man wänter nu swar af tigh: ty tu förkastar all ting; och tu hafwer begynnat thet/ och icke jagh. Wetst tu nu något: så tala:

34. Wisa män låter jagh wäl tala; och en wijs man hörer migh.

35. Men Job talar owijsliga; och hans ord äro icke wijs.

36. Min Fader/ lät Job försökt warda alt in til ändan/ therföre at han wänder sigh til orättferdiga menniskior. 4528

37. Han hafwer vthöfwer sina synd ännu ther til hädat: therföre lät honom in för oß slagen warda; och träte sedan medh sinom ordom in för Gudh.

35. Capitel.

YTterligare straffar Elihu Job/ at han hafwer klagat sigh oskyldigt lida/ och icke finna vthi sin eländighet någon lisa/ för thet han ostraffeligen lefwat hafwer/ hwilket honom tycker orätt wara talat/ v. 1. Ty om tu syndar (säger han) kant tu emot Gudh intet skaffa; och om tu äst rättferdig/ kant tu intet gifwa honom/ v. 6. Menniskior kan en giöra til wilja/ eller förtörna ther medh/ hwilke ock ropa/ när them skeer öfwerwåld/ v. 8. Til thet yttersta (säger han) skal blifwa en doom/ på hwilken Gudz wrede skal vppenbar warda/ v. 14.

I. Elihu skyller Job/ at han håller Gudh för orättferdig.

OCh Elihu swarade/ och sade:

2. Håller tu thet för rätt/ at tu säger: Jagh är rättwisare än Gudh?

3. Ty tu säger: Ho blifwer något räknad för tigh? Hwad hielper thet/ om jagh håller migh ifrå synd? 4531

4. Jagh wil swara tigh medh ordom/ och tinom wännom medh tigh.

5. Se vp til himmelen/ och skåda; och se vppå skyarna/ at the äro tigh förhöge.

II. Lärer at menniskian icke skadar eller gagnar Gudi medh sin ogudachtighet eller gudfruchtighet; vthan

sigh sielf/ och androm.

6. OM tu syndar/ hwad kant tu skaffa emot honom? Och om tin ondska är stoor/ hwad kant tu giöra honom?

7. Och om tu äst rättferdig/ hwad kant tu gifwa honom; eller hwad kan han taga af tina händer? 4532

8. Ene menniskio såsom tu äst/ må tin ondska något giöra; och ene menniskios barne tin rättferdighet.

9. The samme måga ropa/ när them mycket öfwerwåld skeer; och ropa öfwer the wäldigas arm:

10. The ther intet säija: Hwar är Gudh min skapare/ som sånger 4537 giör om nattena?

11. Then oß giör lärdare än diuren 4533 på jordene; och wisare än foglarna vnder himmelen.

III. At kött och blodh dömer lika som Gudh sin skapade werck intet skulle achta.

12. MEn the skola ther ock ropa öfwer the ondas högmod; och han skal intet höra them: 4534

13. Ty Gudh hörer icke fåfängelighetena; och then Alsmächtige seer ther intet til.

14. Nu säger tu: Tu seer honom intet; men en doom 4535 är för honom/ allenast förbida honom.

15. Om hans wrede icke så hastigt hemsöker/ och intet skiöter/ at ther så många laster äro:

16. Therföre hafwer Job fåfängt öpnat sin mun; och gifwer onyttig ord före medh oförnuft. 4536

36. Capitel.

ELihu faar ännu fort at bewisa Gudz rättferdighet/ v. 1. Ty han straffar the ogudachtiga; och them fromom bewisar han godt/ v. 5. Och thet han vndertiden näpser the froma/ skeer för then skul/ at the skola omwända sigh ifrå synden/ och sökia nåde hoos honom/ v. 9. Förkunnar skrymtarom straff/ v. 13. Menar ock at Job hafwer förgripit sigh emot Gudh/ och therföre är rådeligit at han wänder sigh ifrå sina synder/ v. 16. Ty Gudh är mächtig/ och giör mächtiga gierningar/ v. 22.

I. Elihu bewisar åter Gudz rättferdighet af hans gierningar.

ELihu talade ytterligare/ och sade:

2. Töfwa ännu litet; jagh wil wisa tigh thet: ty jagh hafwer ännu på Gudz wägnar något säija.

3. Jagh wil hämta mitt förstånd fierran efter; och bewisa at min skapare är rättwijs. 4538

4. Mitt taal skal vthan twifwel intet falskt wara: mitt förstånd skal vthan feel wara för tigh.

5. Sij/ Gudh förkastar icke the mächtiga: ty han är ock mächtig af hiertans kraft. 4539

6. Then ogudachtiga bewarar han icke; vtan hielper then arma til rätta.

7. Han wänder icke sin ögon ifrå then rättferdiga 4540; och Konungarna låter han sittia på stolenom i ewig tijd/ at the höge blifwa.

8. Och om fångar 4541 liggia i boijor/ och bundne medh tågh jämmerliga:

9. Så gifwer han them tilkänna hwad the giordt hafwa; och theras odygd/ at the hafwa brukat wåld:

10. Och öpnar them örat til tuchtan/ och säger them/ at the skola omwända sigh ifrå thet orätt är.

11. Om the höra/ och tiena honom/ så skola the i godom dagom gamle warda/ och lefwa 4542 medh lust.

12. Höra the icke/ så skola the falla för swärd 4543; och förgås förr än the warda thet warse.

II. At skrymtarens straff är förtwiflan.

13. THe skrymtare/ när wreden kommer vppå them/ ropa the intet/ när the fångne liggia:

14. Så skal theras siäl döö medh qwahl; och theras lijf ibland bolare.

15. Men then arma skal han hielpa 4544 vthu hans armod; och öpnar them arma örat i bedröfwelsen.

16. Han skal taga tigh vthur ångestens wida mun/ then ingen botn hafwer; och titt bord skal hafwa roo/ vpfylt medh alt godt. 4545

17. Men tu giör the ogudachtigas saak godan/ så at theras saak och rått blifwer behållen.

18. Se til/ om icke otolighet hafwer rördt tigh i qwalena 4549; eller stora gåfwor icke hafwa bögdt tigh.

19. Menar tu at tin wäldighet skal bestå kunna vthan bedröfwelse; eller eljes någon starckhet eller förmåga?

20. Tu torf icke begära nattena til at öfwerfalla menniskiorna i theras rum:

21. Wachta tigh/ och wändt tigh icke til thet orätt är/ såsom tu för jämmer skul tigh företaget hafwer.

III. At Gudh är mächtig/ och giör mächtiga gierningar.

22. SJj/ Gudh är förhögh i sine kraft; ho är en lagförare såsom han är?

23. Ho wil hemsökia öfwer honom hans wägh? Och ho wil säija til honom: Tu giör orätt? 4546

24. Tänck vppå at tu intet wetst hans werck/ såsom menniskiorna siunga.

25. Ty alle menniskior see thet; menniskiorna see thet fierran.

26. Sij/ Gudh är stoor 4547 och okänd; hans åhratahl kan ingen vthfråga. 4548

27. Han giör watnet til små droppar; och drifwer sina skyyr samman til regn:

28. Så at skyarna flyta/ och drypa fast vppå menniskiorna.

29. Tå han tager sigh före at skingra sina skyyr; och tager sitt täckelse bort:

30. Sij/ så vthbreder han sitt lius 4550 öfwer them/ och öfwertäcker hafwet/ tädan the komma. 4551

31. Ty ther medh dömer han folcket; och gifwer maat tilfyllest.

32. Han håller händerna före/ och betäcker liuset; och biuder thy at thet skal igenkomma.

33. Om thet samma förkunnar hans herde; och hans boskap om skyyn.

37. Capitel.

TJl ett beslut/ förräljer Elihu Gudz stora och gudomeliga werck vthi naturen: såsom är medh dunder/ och liungeld/ v. 1. Sniö och regn/ moln och wäderlek/ rc. v. 6. Och wil här medh bewisa at Gudz kraft och alsmächtighet är obegripelig/ v. 14. Och therföre äro all creatur honom hörsamhet och lydno plichtige; och

skola intet fåfängt tala om Gudz werck/ eller ransaka efter hans obegripeliga domar/ v. 23.

I. Elihu bewiser at Gudz alsmächtighet och wijshet/ är omätelig.

THer af förskräcker sigh mitt hierta/ och bäfwar.

2. Hörer hans rösts skall; och thet liudh som vthaf hans mun går.

3. Han seer vnder alla himlar; och hans lius skijn vppå jordenes ändar.

4. Efter honom buldrar dundret/ och han dundrar medh ett stort skall: och när hans dundrande hördt warder/ kan man intet förhålla thet:

5. Gudh dundrar medh sitt dunder grufweliga 4552; och giör stoor ting 4553/ och warder doch intet känd.

6. Han talar til sniön/ så är han strax här på jordene; och til regnskuren/ så är regnskuren ther medh macht. 4554

7. Man förgiömer sigh 4561 ibland alla menniskior/ at folcket skal känna hans werck.

8. Wildiuret kryper vthi skiul; och blifwer i sitt rum.

9. Sönnan efter kommer wäder; och nordan efter köld.

10. Af Gudz Anda kommer frost 4555; och stort watn/ tå han vthgiuter.

11. The tiocke skyyr skilja sigh/ at klart skal warda; och igenom molnet vthbrister hans lius:

12. Han wänder skyarna hwart han wil/ at the skola giöra alt thet han biuder 4556 them på jordenes kretz.

13. Ehwad thet är öfwer een slächt 4557 eller öfwer ett land/ tå man finner honom barmhertigan.

II. At ingen kan vthransaka Gudz werck/ eller fordra räkenskap af honom.

14. AChta ther vppå Job; statt/ och förnim Gudz vnder:

15. Wetst tu/ när Gudh låter thetta komma öfwer them? Och när han låter sina skyars lius vthgå?

16. Wetst tu huru skyarna vthsprida sigh? Hwilka vnder the fulkomlige weta:

17. At tin kläder warm äro/ tå landet är stilla af sönnan wäder?

18. Ja/ tu vthbreder icke skyarna medh honom/ hwilke starcke äro/ och anseende såsom en grund. 4562

19. Lät oß höra hwad wij skole säija honom: förty/ wij räcke icke in til honom för mörker. 4558

20. Ho skal förtälja honom hwad jagh talar? Om någor talar/ han warder vpsluken.

21. Nu seer man icke liuset/ som in om skyyn lyser; men när wädret blås/ giörs thet klart.

22. Jfrå nordan kommer guld 4563 then förskräckelige Gudi til lof:

23. Men then Alsmächtiga kunna the intet finna/ then så stoor är i machtene: ty han måste ingen räkenskap giöra 4559 af sinom rätt och rättferdigom sakom:

24. Therföre måste menniskiorna fruchta honom; och han fruchtar inga wisa. 4560

38. Capitel.

HÄr begynnes een ny predikan/ ther Gudh sielf vthi ett wäder talar til Job/ och straffar honom at han hade knorrat emot honom; kallat honom til rätta/ som så mächtig är/ at han hafwer grundat jordena/ v. 3. Tilslutit hafwet medh sina dörar/ v. 8. Satt morgonrodnan sitt rum/ v. 12. Ransakar hafsens diup/ mörksens portar/ jordenes widd; och weet alla menniskiors dagar/ v. 16. Hwilkom kunnigt är/ hwadan sniö/ hagel/ lius/ wäder/ slagregn/ toordön/ liungeld/ dagg/ ijs/ rimfrost/ rc. hafwa sin begynnelse/ v. 22. Regerar stiernorna på himmelen/ v. 31.

I. HERren påminner Job hans förmätenhet; och bewiser sin macht.

OCh HERren swarade Job vthi ett wäder 4564/ och sade:

2. Hwilken är then som i sina tanckar så fela wil/ och talar så medh oförnuft?

3. Giorda tina länder såsom en man: jagh wil fråga tigh; säg/ äst tu så klook.

4. Hwar wast tu tå jagh grundade jordena 4565? Säg migh:

5. Wetst tu ho henne hafwer satt sitt mått; eller ho hafwer dragit något snöre öfwer henne?

6. Eller hwar vppå står hennes fotafäste; eller ho hafwer henne en hörnsteen lagt?

7. Tå morgonstiernorna tilsammans lofwade migh; och all Gudz barn 4566 frögdade sigh.

8. Ho hafwer tilslutit hafwet medh sina dörar 4567/ tå thet vthbrast såsom vthu moderlifwe?

9. Tå jagh klädde thet medh skyyr; och inwefwade thet i tökno/ såsom i lindakläde:

10. Tå jagh förtog thy thes flodh medh minom dam; och satte thy boom och dörar före; 4568

11. Och sade: Alt här in til skalt tu komma/ och icke widare; här skola tina stolta böljor sättia sigh.

II. Öfwertygar Job hans oförmögenhet af sine Majestäts werck.

12. HAfwer tu i tinom tijd budit morgonen; och wijst morgonrodanom sitt rum?

13. At jordenes ändar måga fattade warda; och the ogudachtige ther vthskuddade blifwa?

14. Jnsiglet 4578 skal sigh förwandla såsom leer/ så at the skola blifwa såsom ett kläde: 4569

15. Och them ogudachtigom skal theras lius förtaget warda; och the högferdigas arm skal sönderbruten warda.

16. Hafwer tu kommet vthi hafsens grund/ och wandrat vthi diupsens fiät?

17. Hafwa dödsens dörar 4570 någon tijd vplåtit sigh för tigh; eller hafwer tu sedt dörarna åth mörkret?

18. Hafwer tu förnummit huru bredh jorden är? Lät höra/ wetst tu alt thetta? 4571

19. Hwilken är wägen tijt ther liuset boor; och hwilket är mörkrens rum?

20. At tu måtte aftaga thes gränso; och märckia stigen til thes huus?

21. Wiste tu/ at tu skulle på then tiden född warda; och huru många tina dagar blifwa skulle?

22. Hafwer tu ther warit tädan sniön kommer? Eller hafwer tu sedt hwadan haglet kommer?

23. Hwilka jagh bewarat hafwer in til bedröfwelsens dagh; in til stridenes och örligets dagh: 4572

24. Genom hwilken wägen delar sigh liuset? Och östan wäder vpkommer på jordena?

25. Ho hafwer vthskift regnskurene sitt lopp 4573; och liungeldenom och dundrena wägen.

26. Så at thet regnar vppå jordena ther ingen är; i öknene ther ingen menniskia är:

27. At thet skal vpfylla ödemarken och öknen; och kommer gräset til at wäxa? 4574

28. Ho är regnets fader? Ho hafwer födt daggenes droppar?

29. Vthu hwars lijf är isen vthgången? Och ho hafwer födt rimfrostet vnder himmelen?

30. At watnet skulle fördoldt warda såsom vnder stenar; och diupet blifwer ofwan vppå ståndandes? 4579

31. Kant tu binda tilsammans siustiernornas band; eller vplösa orions band? 4575

32. Kant tu hämta morgonstiernorna fram i sin tijd; eller föra wagnen på himmelen öfwer sin barn?

33. Wetst tu huru himmelen skal regeras 4576; eller kant tu sättia ett herradöme öfwer honom på jordene?

34. Kant tu föra tin dunder högt vppe i skynom/ at watnens myckenhet tigh öfwertäcker?

35. Kant tu vthsläppa liungeldar/ at the fara åstadh/ och säija: Här äre wij?

36. Ho hafwer satt wijsdomen vthi thet fördolda 4580; Ho hafwer gifwit tanckomen förstånd? 4577

37. Ho är så wijs at han skyarna räkna kan? Ho kan förstoppa watuläglarna i himmelen/

38. När stofftet är wått wordet/ så at thet tilhopa löper/ och klimparna loda tilsammans.

39. Capitel.

WJdare vnderwiser HERren Job/ at hans wijshet och gierningar äro ovthransakelige/ hwilket han bewiser af creaturens skapelse och natur: ty han föder leijonen/ och korpvngarna som ropa til honom/ v. 1. Han spisar wildiuren i markene/ och them vnderliga regerar/ v. 4. Seer på alla foglar/ at the sina vngar må vthkläckia/ v. 16. Rustar hästarna medh frimodighet til krigs/ v. 22. Wiser örnen sitt roof/ v. 29. Sedan kräfwer han af Job/ at han skal bewisa/ thet han emot Gudh ogudachteligen talat hafwer/ v. 34. Men Job bekänner sigh skyldig för Gudh; och låfwar sigh icke meer wilja så giöra/ v. 37.

I. HERren vnderwiser än ytterligare Job om sin wijshet/ gierningar och vnderliga regering.

KAnt tu gifwa lejinnone hennes roof i jagtene? Och mätta the vnga leijonen: 4581

2. Så at the läggia sigh vthi sitt rum/ och stilla liggia i kulone på wacht? 4582

3. Ho reder korpenom maat 4583/ när hans vngar ropa til Gudh/ och weta icke hwar theras maat är?

4. Kant tu sättia tiden när steengeterna skola kidla på bergen? Eller hafwer tu märckt när hindarna gå hafwande?

5. Hafwer tu räknat theras månader/ när the fulle warda; eller wetst tu tiden när the skola föda?

6. The böija sigh när the föda/ och rifwa sigh/ och låta vth sina vngar.

7. Theras vngar warda fete/ och wäxa vthe; the gå vth/ och komma intet til them igen.

8. Ho hafwer låtit wilåsnan så frij gå? Ho hafwer wilåsnans band vplöst? 4584

9. Hwilkom jagh markena til huus gifwit hafwer/ och öknena til boning.

10. Han giör leek af stadzbullret; plågarenas trugh hörer han intet.

11. Han seer efter bergen/ ther hans beet är/ och söker hwar grönt är.

12. Menar tu at enhörningen 4585 skal tiena tigh/ och skal blifwa widh tina krubbo?

13. Kant tu binda honom oket vppå i tina fohrar/ så at han efter tigh plogh drager i dalomen?

14. Kant tu förlåta tigh på honom/ ther af at han mycket förmår/ och låta honom för tigh arbeta?

15. Kant tu betro honom/ at han drager tigh tina sädh heem igen/ och församlar henne i tina lado?

16. Påfoglens wingar äro skiönare än storkens/ eller strutsfoglens wingar:

17. Som sin ägg lägger i jordena/ och låter heta jordena vthkläckia them.

18. Han förgäter at the måga warda trampade/ och något wildiur sönderslår them.

19. Han är så hård emot sina vngar/ lika som the icke woro hans 4586: han achtar icke at han arbetar fåfängt:

20. Ty Gudh hafwer förtagit honom wijsdom/ och hafwer intet förstånd gifwit honom.

21. På then tiden han reser sigh/ vphöger han sigh/ och bespottar både häst och man. 4587

22. Kant tu gifwa hästenom kraft; eller kant tu pryda hans hals medh hans gnäggiande?

23. Kant tu förfära honom såsom gräshoppor? Hwad förfärligit är/ thet är hans noos prijs 4590.

24. Han rifwer jorden/ och är frimodig i sin starkhet; och drager vth emot then wäpnada.

25. Han bespottar räddhogan/ och förfäras intet; och flyr icke för swärd:

26. Thet ännu kogret emot honom skalrade; och glimmade både glafwen och sköld.

27. Han skälfwer och rasar/ och trampar jordena; och troor intet 4591 at trummeten lyder.

28. När trummeten fast klingar/ säger han hui; och känner luchten af stridene lång wägh/ Förstarnas roop och frögd.

29. Flyger höken genom titt förstånd/ och vthbreder sina wingar söder vth?

30. Flyger örnen så högt af tin befalning/ at han giör sitt näste i högdene?

31. J bergklippon boor han/ och blifwer i bergskrefwom/ och i fast rum.

32. Tädan af skodar han efter maat; och hans ögon see långt bort.

33. Hans vngar supa blodh; och hwar en åtel är/ ther är han. 4588

II. Straffar Job för sin förmät enhet.

34. OCh HERren swarade Job/ och sade:

35. Then som wil träta medh then Alsmächtiga/ skulle han draga sigh vndan? Och then som wil straffa Gudh/ måste han icke swara?

III. Job erkänner sin skuld; och låfwar sigh wilja vphöra.

36. JOb swarade HERranom/ och sade?

37. Sij/ jagh hafwer bannats 4592/ hwad skal jagh swara? Jagh wil läggia mina hand vppå min mun. 4589

38. Jagh hafwer en gång talat/ therföre wil jagh icke meer swara; på en annan tijd wil jagh icke giöra thet meer.

40. Capitel.

YTterligare/ efter Job hafwer meent sigh kunna gå til rätta medh HERranom/ v. 1. Frågar HERren honom om han förmår dundra i himmelen/ såsom han giör/ v. 4. Och förnedra the stolta och högfärdiga/ v. 6. Sedan beskrifwer han Behemoth/ then han skapat hafwer/ och befaller Job ansee hans ledemoter/ och hans krafter/ v. 10. Tå han dricker/ synes han wilja vthtöma Jordanen/ rc. v. 18. Likwäl warder han gripen/ och hans näsa medh ett snöre genomborad/ v. 19. Anförer ock Leviathan til exempel/ och beskrifwer hans kraft och starckhet/ v. 20.

I. HERren far fort at straffa Job/ at han icke rätt dömt om hans macht och starckhet.

OCh HERren swarade Job vthur ett wäder 4593/ och sade:

2. Giorda tina länder som en man 4594: jagh wil fråga tigh/ och säg tu migh:

3. Skulle tu giöra min doom om intet; och fördöma migh 4595/ på thet tu skalt wara rättferdig?

4. Och hafwer tu en arm 4596 såsom Gudh; och kant tu medh lika röst dundra såsom han giör?

5. Bepryd tigh medh härlighet/ och vphäf tigh; kläd tigh medh lof och ähro. 4597

6. Strö vth tins grymhets wrede; se vppå alla högmodiga/ och bög them:

7. Och förtryck the ogudachtiga ther the äro.

8. Begraf them tilsammans i jordene; och försänck theras prål vthi thet fördolda.

9. Så wil jagh ock bekänna tigh/ at tin högra hand tigh hielpa kan.

II. Bewiser i synnerhet sin macht af Behemots och Leviathans skapande och styrande.

10. SJj/ Behemoth 4600 then jagh bredo widh tigh giordt hafwer/ han skal äta höö såsom en oxe.

11. Sij/ hans kraft är vthi hans länder; och hans förmåga i hans buks nafla.

12. Hans stiert sträcker sigh vth såsom ett ceder: hans hemlig tings senor äro förwicklada.

13. Hans been äro såsom koppar röör: hans beenlägger såsom jernstafwrar.

14. Han är begynnelsen af Gudz wägar: then honom giordt hafwer/ han öfwerfaller honom medh sitt swärd.

15. Bergen bära honom grääs/ och all wildiur spela ther.

16. Han ligger i skuggan fördold; i röör och i träck.

17. Busken öfwertäcker honom medh sin skugga; och pijlträ widh bäcker öfwertäckia honom.

18. Sij/ han vpsluker strömen/ och grufwar sigh intet: han låter sigh tyckia at han wil vthtöma Jordanen medh sin mun.

19. Likwäl griper man honom medh sin egen ögon; och medh snöre igenomborar man honom hans näso.

20. Kant tu draga Leviathan 4601 medh en krook; och fatta hans tungo medh ett snöre? 4598

21. Kant tu sättia honom en ring i näsona/ och bora honom hans kindbeen igenom medh en syyl?

22. Menar tu/ at han skal mycket bedias före; eller smekia tigh 4599?

23. Menar tu/ at tu kant giöra ett förbund medh honom/ at tu må hafwa honom til en träl ewinnerliga?

24. Kant tu spela medh honom såsom medh en fogel; eller binda honom tinom pigom?

25. Menar tu/ at sälskapet skola skära honom sönder/ at han blifwer vthdelad ibland köpmännerna?

26. Kant tu fylla ena noot medh hans hudh; och någon fiskaryssio medh hans hufwud?

27. När tu kommer tina hand widh honom/ så kom ihogh at thet en strijd är/ then tu icke vthålla kant.

28. Sij/ hans hopp skal fela honom 4602/ och han skal vppenbarliga fördrifwen warda.

41. Capitel.

HERren faar fort at beskrifwa sin alsmächtighet/ och anförer än ytterligare Leviathans kraft och starckhet/ v. 1. At hans fiäll är såsom skölder/ v. 6. Hans ögon såsom en morgonrodna/ v. 9. Af hans mun går brinnande låga/ 10. Och hans ledamöter hängia fast tilhopa/ v. 13. Swärd/ spets och jern achtar han intet/ v. 17. Och intet kan liknas widh hans starckhet/ v. 24.

I. HERren bewiser widare sin alsmächtighet.

JNgen är så dristig/ at han honom vpwäckia tör: ho är tå then som för migh bestå kan?

2. Ho hafwer något gifwit migh tilförene/ at jagh må honom thet wedergälla 4603? Mitt är alt thet vnder hela himmelen är. 4604

II. Faar fort medh Leviathans beskrifwande.

3. JAgh wil icke förtiga hans kraft; eij heller hans macht/ eller huru wälskapad han är.

4. Ho kan vptäckia honom hans kläde? Eller ho tör wågat at fatta honom i tänderna?

5. Ho kan öpna hans anletes kindbeen? Förskräckeliga stå hans tänder alt omkring.

6. Hans fiäll är lika som sköldar sammanfäste hwar i annan.

7. Thet ena hänger in i thet andra/ så at wädret icke går ther emellan:

8. Thet hänger hwar i annan/ och hålla sigh tilsammans/ så at the icke kunna skiljas åth.

9. Hans niusande är såsom ett glimmande lius; hans ögon äro såsom morgonrodnans ögnahwarf.

10. Vthaf hans mun fara bloß och eldbrandar.

11. Vthaf hans näso går röök/ såsom vthaf heta grytor och ketzlar.

12. Hans ande är glödande kohl; och vthu hans mun går låge.

13. Han hafwer en starckan hals; och thet är honom lust/ tå han något förderfwar.

14. Hans köts ledamot hängia widh hwart annat; the äro faste i honom/ at han icke rörd warder.

15. Hans hierta är hårdt såsom steen; och så fast som ett stycke af vnderstenen i qwarnene.

16. När han reser sigh/ förfära sigh the starcke; och när han får them fatt/ är ther ingen nåde.

17. Om man wil til honom medh swärd/ så rörer han sigh intet; eller medh spets/ skott och harnesk.

18. Han achtar jern såsom strå; och koppar såsom rutit trä.

19. Jngen skytte förjagar honom: sliungostenar äro honom såsom agnar.

20. Hammaren achtar han såsom strå: han bespottar the bäfwande spetsar.

21. Han kan liggia på skarpt gruus: han lägger sigh vppå thet skarpt är/ såsom på dyngio.

22. Han giör/ at diupa hafwet siuder såsom een gryta; och rörer thet ihoop såsom man blandar ena salwo.

23. Efter honom är wägen lius: diupet achtar han såsom en gamlan gråhärotan.

24. På jordene kan ingen liknas honom: han är giord til at wara vthan fruchtan.

25. Han förachtar alt thet högdt är: han är Konung öfwer alla högmodiga.

42. Capitel.

JOb bekänner HERren wara en alsmächtig och rättwijs Gudh/ och sigh dårachteliga talat hafwa/ v. 1. Sedan straffar Gudh Jobs wanner at the ock orätt talat hafwa/ at Job thenna plågan skulle hafwa förtient medh sina synder: och befaller at the skulle offra/ och låta Job bedia för sigh/ v. 7. HERren giorde åter Job helbregda/ och gaf honom dubbelt mera än som han mist hade: och hans bröder besökte honom/ v. 10. Ther til wälsignade han honom medh söner och döttrar/ v. 13. Och han lefde sedan 140 åhr/ och blef död/ v. 16.

I. Job bekänner för Gudh sin synd och öfwerträdelse.

OCh Job swarade HERranom/ och sade:

2. Jagh weet at tu all ting förmår 4605; och ingen tancke är för tigh fördold. 4606

3. Thet är en fåwitsk man som menar fördölja sitt rådh; therföre hafwer jagh owijsliga talat/ thet migh förhögt är/ och thet jagh icke förstår.

4. Så hör nu/ lät migh tala; jagh wil fråga tigh/ lär migh.

5. Jagh hafwer hördt tigh medh öronen; och min ögon see tigh ock nu.

6. Therföre gifwer jagh migh skuld 4607; och giör boot i stofft och i asko. 4608

II. Gudh straffar Jobs wänner för ogrundade beskylningar.

7. TÅ nu HERren thessa orden medh Job talat hade/ sade HERren til Eliphas af Thema: Min wrede är förgrymmad öfwer tigh/ och öfwer tina twå wänner: förty/ J hafwen icke rätteliga talat om migh/ såsom min tienare Job.

8. Så tager nu siu stutar/ och siu wädrar/ och går bort til min tienare Job/ och offrer bränneoffer för eder/ och läter min tienare Job bedia för eder: förty/ honom wil jagh ansee/ så at jagh icke skal låta eder see huru J hafwen bedrifwit ena dårhet; förty J hafwen icke rätt talat/ såsom min tienare Job.

III. Efter Gudz befalning beder Job för sina wänner.

9. TÅ gingo bort Eliphas af Thema/ Bildad af Suah/ och Zophar af Naema/ och giorde såsom HERren them sagt hade: och HERren såg til Jobs person: 4609

IV. HERren gifwer Job dubbelt så mycket igen som han tilförene mist hade.

10. OCh HERren wände Jobs fängelse/ tå han bad för sina wänner: och HERren gaf Job dubbelt så mycket som han tilförene haft hade.

11. Och til honom kommo alle hans bröder/ och alla hans systrar/ och alle the honom tilförene kände/ och åto medh honom i hans huus/ och wände sigh til honom/ och hugswalade honom öfwer alt thet onda som HERren hade låtit komma öfwer honom: och hwar thera gaf honom ett stycke penningar/ och ett gyldene klenodium.

12. Och HERren wälsignade Job meer än tilförene 4610: så at han fick fiortontusend fåår/ och sextusend cameler/ och tusend paar oxar/ och tusende åsnar.

13. Och fick siu söner/ och tree döttrar:

14. Och kallade then första Jemima; then andra Kezia/ och then tredie Keren Happuch.

15. Och wordo icke fundna så dägeliga qwinnor i all land/ såsom Jobs döttrar: och theras fader gaf them arfwedeel medh theras bröder.

16. Och Job lefde ther efter hundrade och fyratijo åhr/ så at han fick see sin barn/ och barnabarn 4611/ alt in til fierde ledh.

17. Och Job blef död/ gammal och mätt af lefwande. 4612

Ände på Jobs book.

Psaltaren/

Förspråket.

Psaltarens berömelse.

MÅnge af the heliga Fäder hafwa synnerligen/ fram för andra böcker vthi Skriftene/ älskat och berömt Psaltaren: och är sant/ wercket prisar sin mästare sielft nogh: doch måste wij ock wår tacksäijelse och lof ther på bewisa.

Vthi the förra åhr hafwer man omkring fördt ganska många the heligas legender/ passional/ exempelböcker; och ther medh vpfylt werldena: at Psaltaren i medlertijd war så vnder bäncken lagd/ at man icke rätzliga kunde förstå en Psalm; hwilken likwäl gaf een sådana ädla och kosteliga lucht ifrå sigh/ at alle frome hiertan/ af thessa obekända ord hafwa fått kraft och styrckio; och therföre hafwa haft thenna boken kär.

Vthi Psaltaren finner man om Christi och alla heligas gierningar.

Men jagh håller thet så före/ at ingen skiönare helgons exempel- eller legendebok i werldene är/ eller komma kan/ än Psaltaren är. Och om man skulle önska at thet bästa måtte blifwa samman hämtat/ af alla exempel/ legender och historier/ och på thet bästa wiset vthsatt/ så måtte thet blifwa en sådana Psaltare: ty här finne wij icke hwad en eller twå af the heliga hafwa giordt; vtan hwad hufwudet för alla heliga giordt hafwer/ och thet alle helige giöra: huru the sigh ställa emot Gudh/ emot wänner/ och owänner; och huruledes the sigh förhålla i allahanda nödh och fahra. Och thes förvthan finnes ther vthi allehanda Gudommelig hälsosam budh och lära.

Om Christi dödh; vpståndelse/ och församling.

Och borde Psaltaren för then skul wara oß kär och dyyr/ at han så klarliga förkunnar oß Ehristi dödh och vpståndelse; hans rike/ och hela Christenhetenes tilstånd och wilkor vthmålar/ så at thet wäl må heta en liten Biblia/ ther vthi alt vppå thet härligaste och kortaste är författat/ som står vthi hela Biblien: och är giord til en skiön handbok. Och tyckes migh at then Helige Ande hafwer sielf welat sammansättia en kort Biblia och exempelbok/ om hela Christenheten och all helgon: på thet/ at then som hela Biblien icke läsa kunde/ måtte här hafwa fast hela summan af then heliga Skrift/ författad i een liten book.

Psaltaren förehåller oß the heligas ord; böner och samtaal medh Gudh.

Men öfwer alt thetta är Psaltarens ädla dygd och art/ at andre böcker/ wäl mycket ramla om helgons gierningar: men om theras ord säija the ganska litet. Ther vthinnan är Psaltaren ganska märckelig; ther vthi han ock een så godh och söt lucht gifwer/ när man ther vthi läser/ at han icke allenast vppräknar the heligas werck/ vtan ock theras ord/ huru the hafwa bedit och talat medh Gudh; och ännu tala och bedia. At the andre legender och exempel/ när man them emot Psaltaren håller/ föga annat än stumma helgon oß föreställa: men Psaltaren föremålar oß skiöna lefwande helgon. Thet är ju een stum menniskia emot een talande/ föga annat achtandes än som een half död menniskia; icke är heller något kraftigare eller ädlare werck i menniskione än målet: efter hon ther igenom ifrån annor diur mäst warder frånskild/ ju meer än igenom skapnaden eller annor werck: ty en stock kan ock bekomma menniskio skapnad igenom snickare kånst: och ett diur kan så wäl see/ höra/ luchta/ siunga/ gå/ stå/ äta/ dricka/ fasta/ törsta/ hungra/ frysa/ och hårdt liggia/ som een menniskia.

Han lärer oß the heligas innersta tanckar.

Ther til giör Psaltaren än meer/ at han icke föreställer oß the heligas slätta och gemena ord/ vtan the alrabästa/ som the medh stoor alfwarsamhet/ vthi the högsta ärender medh Gudh sielf talat hafwa. Ther medh han vthbreder för oß/ icke allenast öfwer theras werck/ theras ord; vtan ock theras hierta/ samt theras siälars innersta skatt/ at wij kunne see grunden och källan til theras ord och gierningar/ thet är: them in i hiertat/ hwad the hafwa haft för tanckar/ huru the hafwa stält och hållet theras hierta i allahanda saker/ nödh och fahra. Hwilket the heligas legender och exempel icke giöra kunna/ som the heligas werck och vndertekn allena beröma: ty om jagh än hörer af enom/ eller seer mång härliga werck/ kan jagh likwäl icke weta huru i hans hierta tilstår.

Efter menniskiones hierta är såsom ett skep i wågen; ty lärer Psaltaren huru man sigh i stormwäder förwara skal.

Och såsom jagh mycket hällre wille höra en helig tala/ än at see hans werck/ så wille jagh mycket hellre see hans hierta och hans siäls skatt/ än höra hans ord. Men thet gifwer oß Psaltaren ganska rikeligen på the heliga/ at wij kunne wara wisse huru vthi theras hierta tilstår; och huru theras ord hafwa lydt/ emot Gudh och hwar man. Ty ens menniskios hierta är såsom ett skep i wilda hafwet/ hwilket stormwädret ifrå the fyra werldenes hörn drifwer. Här stöter til/ fruchtan och bekymmer för tilstundande fall; ther kommer sorg och ångest/ för thet onda som närwarande är: här swäfwer hopp och förmätenhet om tilkommande lycko; ther kommer blåsande säkerhet och frögd af närwarande ägodelar.

Sådana stormwäder the lära enom tala medh alfwar; öpna hiertat/ och blottat in på grunden: ty then som är stadder i nödh och fruchtan/ han talar fast annorledes om olycko/ än then som i frögd swäfwer: och hwem som glädie wederfars/ han talar och siunger mycket annorledes om frögd/ än then som står i fruchtan. Man plägar säija: Thet går intet af hiertat när en sorgfuller leer/ eller när en glader gråter: hans hiertans grund står intet öpen/ och kommer intet fram.

J Psaltaren finner man the skiönesta ord/ om frögd och glädie.

Hwad är nu thet mästa i Psaltaren/ annat än sådana alfwarligit taal i allahanda sådana stormwäder: hwar finner man skiönare ord om frögd än vthi the Lofpsalmer och Tacksäijelsepsalmer? Ther seer tu alla heliga in i hiertat/ såsom i en skiön lustig örtagård: ja/ såsom in i himmelen/ hwilke hiertelig skiön/ lustig blomster ther vpgå/ om allahanda skiöna och lustiga tanckar; om Gudh och hans wälgierningar.

Om bedröfwelse: om hopp och fruchtan.

Twärt om/ hwar finner tu diupsinnigare/ klagligare/ jämmerligare ord om bedröfwelse/ än vthi Klagopsalmerna? Ther kant tu åter see the heligas hierta/ såsom in i döden/ i helwetet; hwilket mörker/ hwilken tökn ther är/ om allahanda bedröfwelige Gudz wredes vpseende. Altså ock ther the om hopp och fruchtan tala/ bruka the ther til sådana ord/ at icke någon målare kunde them såledès afmåla; icke Cicero/ eller någon annan medh sin wältalighet beskrifwa.

Psaltaren är the heligas egen book.

Och är thet/ såsom sagt är/ thet bästa/ at the sådana ord til Gudh tala/ ther af kommer/ at vthi thessom ordom är dubbelt lijf och alfwar: ty hwar man eljes talar i sådan fall til menniskior/ går thet enom icke så hårdt af hiertat; är icke så lefwande och brinnande; tränger icke heller så hårdt. Ther af är kommet at Psaltaren the heligas book är: och hwar och en/ ehuru medh honom tilstår/ sinner han ther vthi ord eller Psalmer/ the honom i hans saak tienlige äro/ och så lämpade/ såsom the allenast för hans skul woro tijt satte/ at han them sielf icke bättre sättia/ finna eller önska kunde.

Thetta är ock godt ther til/ at när enom sådana ord behaga/ och medh honom wäl öfwereens komma/ blifwer han ther af wiß/ at han är vthi the heligas gemenskap/ och at allom heligom är så gånget såsom honom/ efter the medh honom siunga samma wisa. Synnerlig/ om han the ord således til Gudh tala kan/ såsom the talat hafwa/ hwilket i trone skee måtte: ty enom ogudachtigom smaka the intet wäl.

Psaltaren lärer oß huru wij skole the heliga efterfölja.

Til thet sidsta/ är Psaltaren een trygghet och ett wäl förwarat paß/ at man alla heliga vthan fahra efterfölja kan. Ty andre exempel och legender om the stumma helgon/ föregifwa mång werck/ them wij icke kunne efterfölja: men mycket flere gierningar som fahrligit wore at efterfölja/ och mästedels vpröra Secter och falska meningar; föra och draga ifrå the heligas gemenskap. Men Psaltaren håller tigh ifrå wilfarelsen/ in til the heligas gemenskap: ty han lärer/ at tu i glädie/ i räddhoga/ i hopp och bedröfwelse/ skalt thet samma tänckia/ och tala thet alle helige tänckt och talat hafwa.

Han vthmålar then Christeliga kyrkian medh sin rätta färga.

J een summa/ wil tu see then heliga Christeliga kyrkian vthmålad/ medh sin lifachtiga färga och skapnad/ och i en liten figur författad/ så tag Psaltaren för tigh/ så hafwer tu en skiön/ klar och reen spegel/ then tigh vthwiser hwad Christenheten är. Ja tu skalt ock ther vthinnan finna tigh sielf/ och thet rätta γνωθι σεαυτὸν, thet är/ kän tigh sielf: ther til Gudh sielf medh all creatur.

Therföre wilje wij see oß så före/ at wij tacke Gudh för sådana ovthsäijeliga gåfwor/ och antaga them medh flijt och alfwar; bruke och öfwe/ Gudh til lof och ähra/ at wij medh våra otacksamhet icke måge något wärre förtiena. Ty tilförene vthi mörksens tijd/ ho som en Psalm hade rätt förstådt/ och fått läsa eller höra honom förståndeligen på Swensko/ hwilken en stoor skatt hade thet skolat synts wara! och fingo thet doch intet: men nu äro salige the ögon som see thet wij see/ och the öron som höra thet wij höre. Och fruchtar man/ ja/ ty wärr wij see/ oß går såsom thet gick Judomen i öknene/ ther the sade om thet himmelska brödet: wår siäl wämjar widh thenna ringa maten. Men wij skole ock weta/ at ther hoos står/ huru the wordo plågade/ och blefwo döde: och skole taga oß wahra at icke så går ock medh oß. Gudh som är nådenes och barmhertighetenes fader/ hielpe oß genom JEsum Christum wår HERra vthi then Heliga Andas kraft/ at wandra efter hans heliga lagh och budh; honom ske lof/ prijs/ ähra och tack/ för thenna Swenska Psaltare/ och för alla sina otaliga/ och ovthsäijeliga wälgierningar ewinnerliga: Amen/ Amen.

Såsom Christenhetenes nödhtorfter äro mångahanda; altså äro ock vthi Psaltaren mångahanda slags Psalmer: ty

SOmlige äro Läropsalmer; af hwilkom wij läre rätt känna Gudh/ Ps. 67. 95. 96. 114. 136. 145. Gudz son/ Ps. 2. 45. 72. Then Heliga Anda/ Ps. 33. 51. 104. 139. 143.

Christum til sin Person och ämbete/ Presterskap/ och rike/ Ps. 2. 19. 29. 45. 67. 72. 89. 93. 95. 96. 97. 110. 113. 117.

En part vnderwisa oß om Christi pino/ Ps. 22. 31. 69. 88. 118. Vpståndelse/ Ps. 3. 16. 18. 30. 86. 110. Och himmelsfärd/ Ps. 8. 47. 68.

Om skapelsen/ Ps. 34. 97. 104. 138.

Om Gudz ord/ Ps. 1. 19. 119.

Om synden och döden/ Ps. 14. 25. 32. 51. 53. 90. 130.

Om Evangelio och syndernas förlåtelse/ Ps. 25. 32. 51. 103. 130.

Om troon på Christum/ Ps. 2. 4. 31. 42. 62. 78. 91. 145.

Om goda gierningar/ och een san Gudz dyrckan/ Ps. 50. 81. 112. 116.

För Öfwerheten/ Ps. 18. 20. 21. 82. 101. 144. För huusfäder/ Ps. 127. 128.

Om een san boot och bättring/ lära oß the siu bättringspsalmer/ Ps. 6. 32. 38. 51. 102. 130. 143.

Om Döpelsens Sacramente/ Ps. 29. Om HERrans Nattward/ Ps. 111.

Om Gudz församling och Predikoämbetet/ Ps. 1. 19. 29. 48. 50. 84. 92. 96.

Om Vpståndelsen/ och thet ewiga lifwet/ Ps. 16. 22. 27. 116.

Somlige äro tacksäijelse Psalmer/ til at tacka Gudh för sina gudomeliga wälgierningar.

FÖr all tings skapelse/ Ps. 104. 136. 139.

För syndernas förlåtelse/ och the andeliga gåfwor/ Ps. 34. 103. 111. 116. 145. 146. At han hielper sina församling; och the froma vthu fahrligheten/ Ps. 9. 18. 23. 33. 34. 46. 66. 92. 107. 118. 124. 125. 129. Vthu siukdom/ Ps. 6. 30.

För the wälgierningar som Jsraels barnom wederfarne äro/ Ps. 78. 114. 106. 136.

För Messie rike/ Evangelij kundskap/ och sins församlings beskydd/ Ps. 45. 47. 98. 100. 118. 138. 145. 146. 148. 149.

För fruchtene på jordene/ Ps. 65. 85.

En part äro Frögdesånger.

ÖFwer Christi segerwinning/ Ps. 68. 118. 149.

Öfwer Christi brudh/ Ps. 45.

Ther Gudz barmhertighet warder berömd/ Ps. 103. Jtem enigheten/ Ps. 133. Ächtenskapet/ Ps. 128.

Så äro ock en part Tröstpsalmer.

EMot Gudz wrede och samwets qwahl/ Ps. 3. 6. 13. 31. 38. 42. 43. 77. 103. 116.

Emot the ondas förföljelse/ Ps. 52. 55. 56. 62.

Emot siukdom och döden/ Ps. 6. 30. 31. 32. 38. 39. 79. 90. 91. 107. 121.

När the gudhfruchtige warda förtryckte af tyranner och falska lärare/ Ps. 9. 10. 11. 12. 52. 58. 63. 79. 121.

Emot kors och bedröfwelse/ Ps. 37. 39. 49. 73.

Månge äro ock så Bönepsalmer/ til at bedia Gudh.

OM syndernas förlåtelse/ Ps. 6. 25. 32. 42. 51. 102. 130. 143.

Om beskydd för tyranner/ falska lärare/ och allahanda fiendar/ Ps. 5. 7. 10. 11. 12. 17. 26. 27. 28. 35. 36. 44. 55. 120. 142.

Emot the fiendar som kyrkior och scholar förstöra/ Ps. 74. 79. 80. 83. 124. 137.

Om förloßning vthu fahrlighet/ Ps. 3. 4. 13. 31. 41. 56. 57. 58. 59. 70. 71. 86.

Vthu siukdom/ Ps. 6. 38.

För Öfwerheten och thet werldzliga ståndet/ Ps. 20. 21. 60. 61.

Om allmännelig frijd/ Ps. 60. 85.

Vthi ålderdom och moot ändan/ Ps. 71. 92.

Christi böön på korßet/ Ps. 22. 31. 39. 40. 41. 55. 69. 88.

Om een godh ändalycht/ Ps. 39. 90.

1. Psalm.

THenne Psalm är en ingång/ och ett företaal på hela Psaltaren/ som lärer hwar vthinnan then rätta saligheten står; och hwilke som gudfruchtige eller ogudachtige äro/ v. 1. The gudfruchtigas lägenhet liknar han widh ett trä planterat widh watubäcker/ v. 3. The ogudachtigas/ medh agnar/ som wädret bortförer/ v. 4. Therföre hafwer HERren the gudfruchtiga kär: men the ogudachtige skola ewinnnerliga förgås/ v. 6.

I. Om the gud fruchtiga/ och theras framgång.

SÄll är then som icke wandrar vthi the ogudachtigas rådh/ och icke träder in vppå the syndares wägh 4613; eij heller sitter ther the bespottare 4619 sittia. 4614

2. Vtan hafwer lust til HERrans lagh/ och talar om hans lagh både dagh och natt. 4615

3. Han är såsom ett trä 4616 planterat widh watubäcker/ hwilket sina frucht bär i sinom tijd/ och thes lööf förfalna intet: och hwad han giör thet lyckas wäl.

II. Om the ogudachtiga/ och theras ändalycht.

4. MEn the ogudachtige äro icke så; vtan såsom agnar/ som wädret bortförer. 4617

5. Therföre blifwa icke the ogudachtige i domenom 4620/ eller syndarena i the rättferdigas församling.

6. Ty HERren känner 4618 the rättferdigas wägh: men the ogudachtigas wägh förgås.

2. Psalm.

THenne Psalm är een härlig prophetia om Christo och hans andeliga rike/ hwilket Hedningarna/ Konungar/ och mycket folck på thet häfftigaste skola sigh emot sättia/ v. 1. Men HERren skal thet ewinnerliga vppehålla/ v. 4. Sedan talar han om Christo/ och hans Gudomeliga macht/ v. 6. Förmanar alla menniskior/ at the anamma och hylla honom/ v. 10. Så framt the vthi hans wrede icke wilja ewinnerliga förtappade blifwa/ v. 12.

I. All gensträfwighet är för gäfwes emot HERran och hans Smorda.

HWarföre wredgas Hedningarna/ och folcken tala så fåfängt? 4621

2. Konungarna på jordene resa sigh vp; och herrarna rådslå medh hwar annan/ emot HERran och hans Smorda. 4622

3. Lät oß sönderslita theras boijor; och kasta theras band bort ifrån oß. 4623

4. Men then i himmelen boor begabbar them; och HErren bespottar them. 4624

5. Han skal en gång tala medh them i sine wrede; och medh sine grymhet skal han förskräckia them.

II. Messie rikes härlighet och macht.

6. MEn jagh hafwer insatt min Konung 4625 på mitt helga berg Zion:

7. Jagh wil om ett sådant sätt predika 4633/ som HERren til migh sagt hafwer: **tu äst min son/ i dagh hafwer jagh födt tigh.** 4626

8. Eska af migh/ så wil jagh gifwa tigh Hedningarna til arfs; och werldenes ändar til egendom. 4627

9. Tu skalt sönderslå them medh jernspiro 4628; såsom leerpottor skal tu sönderkrossa them. 4629

III. Een trogen förmaning til Konungar och Förstar.

10. SÅ läter nu vnderwisa eder/ J Konungar; och läter tuchta eder/ J domare på jordene. 4630

11. Tiener 4634 HERranom medh fruchtan; och frögder eder medh bäfwande. 4631

12. Hyller 4635 Sonen/ at han icke förtörnas/ och J förgås på wägenom 4636; ty hans wrede skal snart begynna at bränna: men salige äro alle the som trösta på honom. 4632

3. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ ther vthi David/ tå han af sin vproriska son Absalom fördrifwen war/ klagar öfwer sina många fiendar/ v. 1. Ställer them för ögonen Gudz thens Alsmächtigas hielp och närwarelse/ v. 3. Gifwer sigh tryggeliga vnder hans beskärm/ v. 5. Ropar til HERran om hielp och vndsättning/ emot thessa sina fiendar/ v. 7.

EN Psalm Davidz/ tå han flydde för sin son Absalom. 4637

I. David begärer hielp af HERranom emot Absalom

2. ACh HERre! huru månge äro mine fiender? Och så månge sättia sigh vp emot migh. 4638

3. Månge säija om mina siäl: Hon hafwer ingen hielp 4639 när Gudi. Sela. 4646

II. Förtröstar på Gudz nådige bistånd.

4. MEn tu/ HERre/ äst skölden för migh/ och then migh til ähro sätter/ och mitt hufwud vprätter. 4640

5. Jagh ropar til HERran medh mine röst/ så hörer han migh af sitt helga berg 4641. Sela.

6. Jagh ligger och sofwer/ och waknar vp; ty HERren vppehåller migh. 4642

7. Jagh fruchtar migh intet för mång hundrad tusend/ the som läggia sigh emot migh alt omkring. 4643

8. Vp/ HERre/ och hielp migh/ min Gudh: ty tu slår alla mina fiendar på kindbenet; och sönderbryter the ogudachtigas tänder. 4644

9. När HERranom finner man hielp 4645; och tin wälsignelse öfwer titt folck. Sela.

4. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ ther vthi David åkallar Gudh om hielp emot the vproriska/ v. 2. Straffar them/ och förmanar/ at the besinna sigh/ v. 3. Lärer at rikedomar eller ymnighet är icke thet högsta goda/ vtan Gudz barmhertighet/ ynnest/ och nåde/ v. 7. Ther på han sigh tryggeliga förlåter/ v. 9.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga 4654 på strängiaspel.

I. David åkallar Gudh om hielp.

2. HÖr migh när jagh ropar/ mine rättferdighets 4647 Gudh; tu som tröster migh i ångest: war migh nådelig/ och hör mina böön.

II. Förmanar sina mootståndare til bättring.

3. JHerrar/ huru länge skal min ähra 4655 skämd warda? Hwij hafwen J fåfängeligheten så kär/ och älsken lögnen? Sela.

4. Besinner doch/ at HERren förer sina heliga 4648 vnderliga: HERren hörer/ när jagh åkallar honom.

5. Warden J wrede 4656/ så synder icke 4649: taler medh edor hierta på edra sänger/ och bider. Sela.

6. Offrer rättferdighet 4650; och tröster vppå HERran.

III. Wiser sin förtöstan.

7. MÅnge säija: Huru skulle then wisa oß hwad godt är? Men vplyft HERre öfwer oß tins ansichtes lius. 4651 4657

8. Tu frögdar mitt hierta/ ändoch the andre mycket wijn och korn hafwa. 4652

9. Jagh ligger och sofwer alstinges i frijd: ty allena tu HERre hielper migh/ at jagh må säker boo. 4653

5. Psalm.

EN Bönepsalm emot alla falska lärare/ och ogudachtiga: hwilka han här afmålar medh sina lifliga färgor/ beder at Gudh wille honom för them nådeligen bewara/ v. 2. Och them förstöra/ v. 5. Flyr til Gudz barmhertighet om hielp emot sina fiendar/ v. 8. Beder at Gudh wille straffa them for theras ondsko/ v. 10. Och wälsignar them som sigh på honom förlåta/ v. 12.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga för arfwet.

I. David beder emot alla wrångwisa och ogudachtiga.

2. HERre hör min ord; gif acht vppå mitt taal. 4658

3. Gif acht vppå mitt roop/ min Konung/ och min Gudh; ty jagh wil bedia in för tigh.

4. HERre bittida 4659 hör mina röst: bittida wil jagh skicka migh til tigh/ och taga ther wahra vppå.

5. Ty tu äst icke then Gudh/ hwilkom ett ogudachtigt wäsende behagar: then ther ond är/ han blifwer icke för tigh.

6. The stoorordige bestå intet för tin ögon: alla ogierningsmän hatar tu.

7. Tu förgiör the lögnachtiga: HERren hafwer een styggelse widh the blodgiruga och falska. 4660

II. Tröstar sigh af Gudz rättferdighet och the ogudachtigas vndergång.

8. MEn jagh wil gå in i titt huus på tina stora barmhertighet; och tilbedia emot titt helga tempel i tine fruchtan.

9. HERre/ led migh i tine rättferdighet/ för mina fiendar skul: giör tin wägh rättan för migh. 4661

10. Ty vthi theras mun är intet wist 4665; theras innersta är wedermöda: theras strupe är een öppen graf 4662; medh theras tungor skrymta the.

11. Döm them/ Gudh/ at the måga falla af sitt vpsåt: drif them vth för theras stora öfwerträdelse skul; ty the

äro tigh gensträfwige.

12. Lät glädia sigh alla them som trösta vppå tigh/ ewinnerliga lät them frögda sigh; ty tu beskärmar them: lät them i tigh glada wara 4663/ som titt namn kärt hafwa.

13. Ty tu/ HERre/ wälsignar the rättferdiga: tu kröner them medh nåde 4664/ såsom medh en sköld.

6. Psalm.

EN Bönepsalm/ vthi hwilken David medh suckan och tårar bekänner sina många synder/ medh hwilka han Gudh så högeligen förtörnat hafwer/ v. 2. Sedan flyr han til Gudz innerliga barmhertighet om miskund och nåde/ v. 3. Frögdar sigh emot sina fiendar/ som sade honom wara öfwergifwen af Gudi/ v. 9. Och vthlåfwar sanskyldig bättring/ v. 11.

I. Bootpsalm.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga på otta stränger. 4666

I. David/ stadd i stoor anfächtning/ ropar til Gudh om hielp.

2. ACh HERre! straffa migh icke i tine wrede/ och näps migh icke i tine grymhet. 4667

3. HERre/ war migh nådelig/ ty jagh är swagh: hela migh/ HERre/ ty mine been äro förskräckte. 4668

4. Och min siäl är swårliga förskräckt: ach HERre/ huru länge?

5. Wändt tigh/ HERre/ och vndsätt mina siäl: hielp migh för tina mildhet skul.

6. Ty i döden täncker man intet på tigh: ho wil tacka tigh i helwete? 4669

7. Jagh är så trött af suckande: jagh giör mina säng flytande 4672 i hela nattene; och wäter mitt lägre medh mina tårar.

8. Mitt ansichte är förfallet af sorg/ och är gammalt wordet: ty jagh warder trängd på alla sidor.

II. Frögdar sigh af Gudz bönhörelse.

9. WJker ifrå migh alle ogierningsmän 4670; ty HERren hörer min gråt.

10. HERren hörer mina böön; mina böön anammar HERren.

11. Alle mine fiender komme på skam/ och förskräckes swårliga; wände sigh tilbaka/ och komme på skam hasteliga. 4671

7. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ medh hwilken David beder emot Simei Jemini son/ och andra sina förföljare/ v. 2. Önskar sin siäl olycko/ så framt han skyldig är/ v. 4. Beder at Gudh wille ansee hans oskyldighet/ och förhielpa honom til sitt Konungsliga ämbete igen/ v. 7. Förmanar sina owänner at the bättra sigh/ så framt the wilja vndwika Gudz hämnd och wrede/ v. 12. Tackar så ändtlig Gudh/ och befaller honom sin saak/ v. 18.

DAvidz oskyldighet/ ther han om sång HERranom/ för Chus 4673 ord skul then Jeminitens.

I. David åkallar HERran/ beropandes sigh på sin oskyldighet.

2. VPpå tigh/ HERre/ tröstar jagh/ min Gudh: hielp migh ifrån alla mina förföljare/ och vndsätt migh.

3. At the icke få mina siäl fatt såsom leijon/ och sönderslita henne/ efter ingen hielpare är.

4. HERre min Gudh/ hafwer jagh sådant giordt; och är orätt i mina händer:

5. Hafwer jagh wedergullet them ondt som migh medh frijd läto; eller giordt them skada som mine fiender woro vthan saak:

6. Så förfölje min fiende mina siäl/ och få henne fatt; och nedertrampe mitt lijf på markena/ och läggie mina ähro vthi stofft 4674: Sela.

II. Önskar sigh kunna komma til riket igen.

7. STatt vp/ HERre/ i tine wrede; vphäf tigh öfwer mina fiendars grymhet 4675: och hielp migh åter in i thet ämbete/ som tu migh befalt hafwer. 4676

8. At folcket må åter församla sigh til tigh: och för theras skul kom vp igen.

9. HERren är domare öfwer folcken 4677: döm migh/ HERre/ efter mina rättferdighet och fromhet.

10. Lät på the ogudachtigas ondsko en ända warda/ och fordra the rättferdiga: ty tu rättferdige Gudh pröfwar hierta och niurar. 4678

III. Gudh är en rättwijs domare/ och dämpar the ogudachtigas vpsåt.

11. MJn sköld är när Gudi/ hwilken the rätthiertade hielper.

12. Gudh är en rätt domare 4679; och en Gudh som dageliga hotas.

13. Wil man icke omwända sigh/ så hafwer han hwäßt sitt swärd 4680; och spänt sin boga/ och måttar til.

14. Och hafwer lagt ther dödelig skått 4681 vppå; sina pilar hafwer han tilredt til at förderfwa.

15. Sij/ thenne hafwer ondt i sinnet/ medh olycko 4685 är han hafwandes; men ett feel skal han föda. 4682

16. Han hafwer grafwet ena groop/ och kastat ther grant vth; och är i then gropena fallen/ som han giordt hade. 4683

17. Hans olycka 4685 skal vppå hans hufwud komma; och hans arghet vppå hans hießa falla.

18. Jagh tackar HERranom för hans rättferdighet skul; och wil lofwa HERrans namn thens alrahögstas. 4684

8. Psalm.

DAvid förvndrar sigh öfwer Gudz härliga namn/ hwilket igenom spenabarnas mun/ thet är/ vthan lekamlig macht/ genom trona och ordet warder vthspridt/ v. 2. Sedan prisar han Gudz namn af skapelsen/ v. 4. Af menniskiones återlösning/ v. 5. Propheterar så medh thet samma om Christi förnedring/ rike/ och herradöme öfwer all ting i himmelen och på jordene.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga på Gittith. 4686

I. David berömer Evangelii läros kraft/ och thes vthspridande genom the omyndigas mun.

2. HERre wår HErre/ huru härligit är titt namn i all land/ ther man tackar tigh i himmelen. 4687

3. Vthaf vnga barnas och spenabarnas mun 4688/ hafwer tu ena macht vprättat/ för tina owänner skul; at tu skalt nederläggia owännen/ och then hämngiruga.

4. Ty jagh skal see himlarna/ tins fingers werck; månan och stiernorna som tu beredt hafwer.

II. Beskrifwer thes förnämsta lärare Christum/ til hans person/ förnedring/ och vphöijelse.

5. HWad är menniskian/ at tu täncker på henne? Eller menniskiones son/ at tu låter tigh wårda om honom? 4689

6. Tu skalt låta honom en liten tijd af Gudi öfwergifwen warda: men medh ähro och härlighet skalt tu kröna honom. 4690

7. Tu skalt giöra honom til en herra öfwer tina händers werck; all ting hafwer tu vnder hans fötter lagt: 4691

8. Fåår och fää altsamman; wildiuren ock så ther til:

9. Foglarna vnder himmelen; och fiskarna i hafwet/ och hwad i hafwena går.

10. HERre wår HErre/ huru härligit är titt namn i all land.

9. Psalm.

ÄR een tacksäijelse/ för then seger Gudh honom emot sina fiendar gifwit hafwer/ v. 2. Nemliga Gudh/ som hielper the förtryckta/ och nederlägger the ogudachtiga/ v. 5. En rättferdig domare/ och alla gudfruchtigas tilflycht/ v. 8. Sedan beder han at Gudh wille hielpa honom ifrån andra fiendar/ af hwilka han högeliga trängd warder/ v. 14. På thet han må prisa honom therföre/ v. 15. Besynnerlig för hans rättferdighet emot the ogudachtiga/ v. 17. Önskar at Gudh wille bewisa sin macht emot them/ på thet the må kunna besinna at the äro menniskior/ v. 18.

EN Psalm Davidz/ om then skiöna vngdomen til at föresiunga. 4692

I. David tackar Gudh för erhållen seger.

2. JAgh tackar HERranom af alt hierta 4693/ och förtäljer all tin vnder. 4694

3. Jagh frögdar migh/ och är gladh i tigh; och lofwar titt namn/ tu Alrahögste.

4. At tu mina owänner tilbaka drifwit hafwer: the äro fallne och förgångne för tigh. 4695

5. Ty tu drifwer min rätt och min saak: tu sitter på stolen en rätt domare.

6. Tu straffar Hedningarna 4696/ och förgiör the ogudachtiga: theras namn vthskrapar tu til ewig tijd.

7. Fiendarnas swärd hafwa en ända; städerna hafwer tu omstört: theras åminnelse är förgången medh them.

8. Men HERren blifwer ewinnerliga: sin stool hafwer han beredt til doms.

9. Och han skal döma jordenes kretz rätt; och regera folcket rättsinneliga. 4697

10. Och HERren är thens fattigas beskärm; ett beskärm i nödene: 4698

11. Therföre hoppas til tigh the som titt namn känna; ty tu förlåter icke them som sökia tigh/ HERre.

12. Lofwer HERran/ then i Zion boor: förkunner ibland folcken hans werck. 4699

13. Ty han kommer ihogh/ och frågar efter theras blodh 4700: han förgäter icke the fattigas roop.

II. Beder än ytterligare at blifwa hulpen.

14. HERre/ war migh nådelig: se til mitt elände ibland owänner/ tu som vphäfwer migh vthu dödsens portom: 4701

15. På thet jagh skal förtälja all tin prijs vthi dottrenes Zions portom: at jagh öfwer tina hielp gladh wara må.

16. Hedningarna äro försänckte vthi then groop som the tilredt hade: theras foot är fången i nätet som the vpstält hade. 4702

17. Så förnimmer man at HERren skaffar rätt: then ogudachtige är besnärd vthi sina händers werck 4703/ genom ordet 4705. Sela.

III. Önskar at HERren wille tänckia på the förtryckta.

18. ACh at the ogudachtige til helwetet wände worde/ och alle Hedningar som Gudh förgäta.

19. Ty han skal icke så alstinges förgäta then fattiga: och the eländas hopp skal icke förtappat warda ewinnerliga. 4704

20. HERre/ statt vp/ at menniskiorna icke få öfwerhandena: lät alla Hedningar för tigh dömda wara.

21. Gif them/ HERre/ en mästare/ at Hedningarna måga förnimma/ at the menniskior äro. Sela!

10. Psalm.

ÄR en bitter klagan öfwer tyranner/ församlingenes fiendar/ och theras listiga anslag emot Gudz folck/ v. 1. Sedan afmålar han theras ondsko medh alla sina färgor/ v. 3. Beder Gudh/ han wille frälsa the gudfruchtiga/ som vthan skuld förtryckte warda/ v. 12. Och efter sin rättferdighet straffa the ogudachtiga/ och them til intet giöra/ v. 15.

I. David klagar öfwer öfwerwåld och försmädelse.

HERre/ hwij träder tu så långt ifrå? Fördöljer tigh i nödenes tijd?

2. Så länge then ogudachtige öfwerhandena hafwer/ måste then elände lida 4706: the hålla medh hwar annan/ och vptänckia arga list.

3. Ty then ogudachtige berömer 4714 sigh af sitt sielfswåld: och then giruge wälsignar sigh/ och lastar HERran.

4. Then ogudachtige är så stålt och wredh/ at han frågar efter ingen: vthi alla sina tanckar håller han Gudh för intet. 4707

5. Han håller fram medh thet han före hafwer: tine domar äro fierran ifrå honom: han handlar högmodeliga medh alla sina fiendar.

6. Han säger i sitt hierta: Jagh warder aldrig omstött: thet skal ingen nödh hafwa i ewig tijd.

7. Hans mun är full medh bannor 4708/ falskhet och bedrägerij; hans tunga kommer mödo och arbete 4715 åstadh.

8. Han sitter i försåt i gårdomen: han dräper the oskyldiga hemliga: hans ögon wachta efter the fattiga.

9. Han wachtar i hemlig rum såsom ett leijon i kulone 4709; han wachtar efter at han må gripa then elända: och han griper honom/ tå han drager honom i sitt nåt.

10. Han förkroßar och nedertrycker/ och til jordena slår then fattiga medh wåld.

11. Han säger i sitt hierta: Gudh hafwer förgätet thet: han hafwer bortdolt sitt ansichte/ han seer thet aldrig. 4710

II. Vthgiuter sin böön moot the ogudachtiga.

12. STatt vp/ HERre Gudh; vphäf tina hand: förgät icke then elända.

13. Hwij skal then ogudachtige försmäda Gudh/ och i sitt hierta säija: Tu skiöter ther intet om? 4711

14. Tu seer thet ju: förty tu skådar wedermödo och jämmer/ thet står i tina händer: the fattige befalla thet tigh; tu äst the faderlösas hielpare.

15. Bryt sönder thens ogudachtigas arm/ och besök thet onda; så skal man hans ogudachtiga wäsende intet meer finna. 4712

III. Tröstar sigh af Gudz bistånd.

16. HERren är Konung altid och ewinnerliga 4713: Hedningarna måste förgås vthu hans land.

17. The fattigas trängtan hörer tu/ HERre; theras hierta är wißt/ at titt öra achtar ther vppå:

18. At tu skaffar them faderlösa och fattiga rätt; at menniskian icke meer skal högmodas på jordene.

11. Psalm.

ÄR en Tröstpsalm/ medh hwilken han låter förnimma/ sigh icke wilja mera fly för Sauls wåld och tyrannij: efter som en part styrckte honom/ v. 1. Medan Gudh är rättferdig/ alsmächtig/ och en hiertans ransakare/ och seer på alla menniskiors tanckar och anslag/ v. 4. Förmår förhindra the ogudachtiga/ och beskydda the froma/ v. 6.

I. David styrcker sigh af een rätt saak/ emot then som rådde honom at fly.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga. Jagh förtröstar på HERran: huru säijen J tå til mina siäl/ at hon skal flyga såsom en fogel på edro berge? 4716

2. Ty sij/ the ogudachtige spänna bogan/ och läggia sina pilar på strängen/ til at ther medh hemliga skiuta the froma.

3. Ty the sönderrifwa grunden; hwad skulle then rättferdige vthrätta 4720? 4717

4. HERren är i sitt helga tempel 4718; HERrans stool är i himmelen: hans ögon see ther vppå; hans ögnahwarf pröfwa menniskiors barn.

II. Tröstar sigh af Gudz almacht och rättferdighet.

5. HERren pröfwar then rättferdiga: hans siäl hatar then ogudachtiga/ och them ther gierna orätt bruka.

6. Han skal låta regna öfwer the ogudachtiga liungande/ eld och swafwel 4719; och skal gifwa them owäder til löna.

7. HERren är rättferdig/ och hafwer rätthetena kär: therföre at theras 4721 ansichte skådar 4722 vppå thet rätt är.

12. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ at efter the rättsinnige äro fåå/ v. 2. Och the ogudachtige och otrogne äro månge/ v. 3. Gudh wille therföre vthrota alla skrymtare och tyranner/ v. 4. Och efter sitt löfte hielpa the förtryckta/ v. 6. Bewara sitt ord reent och oförfalskat/ v. 7. Låter så förnimma huru skadelige the äro/ v. 9.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga på otta stränger.

I. David klagar at the trogne äro fåå; och beder om hielp.

2. HJelp HERre; the helige äro förminskade: och the trogne äro fåå ibland menniskiors barn. 4723

3. Then ene talar medh then andra onyttig ting; och skrymta/ och lära vthaf oens hierta.

4. HERren vthrote alt skrymterij/ och the tungo som stoor ord talar.

5. The ther säija: Wår tunga skal hafwa öfwerhandena; oß bör tala 4724; ho är wår herre? 4725

II. HERren swarar/ och låfwar hielp.

6. EFter nu the elände förtryckte warda/ och the fattige sucka/ wil jagh vp/ säger HERren: Jagh wil skaffa en hielp 4726/ at man frimodeliga lära skal.

III. David berömer HERrans ord; och förnyar sin böön.

7. HERrans taal är klart såsom genomlutrat silfwer i enom leerdägel/ bepröfwat siu resor. 4727

8. Tu HERre/ bewara them/ och förwara oß för thetta slächtet til ewig tijd.

9. Ty thet warder allestäds fullt medh ogudachtiga/ ther sådana löst folck 4728 ibland menniskiorna rådande är.

13. Psalm.

DAvid stadder vthi alsomstörsta hiertans ångest/ klagar bitterliga at han är af Gudi öfwergifwen/ v. 2. Åkallar så Gudh om hielp/ på thet han icke måtte blifwa borto i sin bedröfwelse/ finom owännom til glädie/ v. 4. Frögdar sigh i trone/ at han är böönhörd/ och vthlåfwar sigh wilja blifwa Gudi therföre tacksam/ v. 6.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga.

I. David klagar sigh af Gudh wara förglömd.

2. HERre/ huru länge wilt tu så platt förgäta migh? Huru länge fördöljer tu titt ansichte för migh? 4729

3. Huru länge skal jagh sörja i mine siäl/ och ängslas i mitt hierta 4731 dagliga? Huru länge skal min owän förhäfwa sigh öfwer migh?

II. Beder om hielp.

4. SKåda doch/ och hör migh/ HERre min Gudh: vplys min ögon 4732/ at jagh icke bortsomnar i dödenom.

5. At min owän icke skal beröma sigh/ at han är migh öfwermächtig worden; och mine motståndare glädia sigh/ at jagh nedre ligger.

III. Frögdar sigh af Gudz bistånd/ och låfwar sigh tacksam.

6. MEn jagh tröstar ther vppå/ at tu så nådelig äst: mitt hierta gläder sigh/ at tu så gierna hielper. Jagh wil siunga HERranom/ at han så wäl emot migh giör. 4730

14. Psalm.

ÄR en innerlig klagan öfwer menniskiones förderfwade natur/ så at somlige framhärda som dårar vthi Epicurisk säkerhet och Gudz föracht/ v. 1. Hwilket han bewiser af Gudz eget witnesbyrd/ som ransakar hiertan/ v. 2. Hotar them som HERran förachta/ och hans heliga förfölja/ medh Gudz hämnd och wrede/ v. 4. Önskar hierteligen at Christus then vthlåfwade Mess as må komma/ sitt folck til förloßning/ v. 7.

I. David klagar öfwer menniskiornas gudlöshet.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga. The dårar 4736 säija i sitt hierta: Thet är ingen Gudh til: the doga intet/ och äro en styggelse medh sitt wäsende; thet är ingen som wäl giör. 4733

2. HERren såg af himmelen vppå menniskiors barn/ at han see skulle om ther någor förståndig wore/ och efter Gudh frågade.

3. Men the äro alle afwekne/ och allesammans odogse? Thet är ingen som wäl giör/ ja icke en.

II. Hotar the ogudachtiga medh hämnd.

4. WJl tå ingen af the ogierningsmän thet märckia; the som mitt folck vpfräta 4734/ på thet the måga föda sigh: men HERran åkalla the intet.

5. Ther fruchta the sigh 4737: men Gudh är när the rättferdigas slächte.

III. Tröstar the gudfruchtiga medh Messie tilkomst.

6. JSkämmen then fattigas rådh: men Gudh är hans tröst.

7. Ach! at hielpen af Zion öfwer Jsrael komme/ och HERren sitt fångna folck förlossade 4735: så skulle Jacob gladh wara/ och Jsrael frögda sigh.

15. Psalm.

ÄR en Läropsalm/ som beskrifwer hwilke the rätte och lefwande Gudz församlings ledamöter äro/ v. 1. Nemliga/ the som genom een san troo på Christum beflita sigh om ett gudfruchtigt/ rättferdigt/ och obesmittat lefwerne/ både efter then förra och andra taflan/ och så bewisa sin troo medh kärleks gierningar emot sin nästa; och låfwar them en ewig löön/ v. 2.

I. David frågar.

EN Psalm Davidz. HERre ho skal boo i tine hyddo? Ho skal blifwa på titt helga berg? 4738

II. Gudh swarar/ wisandes hwilka the rätte Gudz församlings ledamöter äro.

2. THen som wandrar vthan wanck; och giör rätt/ och talar sanningen af hiertat. 4739

3. Then medh sine tungo icke förtalar/ och icke giör sin nästa ondt/ och sin nästa icke skämmer.

4. Then som the ogudachtiga för intet achtar 4740; men them som HERran fruchta ährar han: then som sinom nästa swär/ och håller thet.

III. Låfwar them löön.

5. THen som icke gifwer sina penningar på ocker 4741; och tager icke skäncker 4742 öfwer then oskyldiga. Then thet giör/ han skal blifwa widh sigh ewinnerliga.

16. Psalm.

EEn Prophetia om Christi pino och vpståndelse; ther David vthi Christi person/ åkallar Gudz barmhertighet/ och låfwar HERranom tacksäijelse/ v. 1. Nemliga sigh wilja giöra them heligom godt; hata afgudadyrckare/ v. 3. Beder Gudh/ som är een källa och vhrsprung til alt godt/ at han wille honom vthi sitt lidande/ begrafning och vpståndelse nådeliga bewara/ v. 5. Så skal han giöra honom tacksäijelse/ både i thetta och thet tilkommande lifwet/ v. 11.

I. Prophetia om Christi lidande och dödh.

ETt gyldene Klenodium Davidz. Bewara migh/ Gudh; förty jagh tröstar vppå tigh. 4743

2. Jagh hafwer sagt til HERran: tu äst ju HErren; jagh måste för tina skul lida 4751: 4744

3. För the heliga som på jordene äro/ och för the härliga 4745/ til them hafwer jagh alt mitt behagh.

4. Men the som efter en annan löpa/ skola stoor bedröfwelse hafwa: jagh wil icke offra theras drickoffer medh blodh 4752/ eller föra theras namn 4753 i minom mun.

II. Om Christi vpståndelse/ och hwad ther på följa skulle.

5. MEn HERren är mitt godz och min deel: tu vppehåller min arfwedeel.

6. Lotten är migh fallen i thet lustiga; migh är en skiön arfwedeel tilfallen.

7. Jagh låfwar HERran then migh rådh gifwit hafwer: tuchta migh ock så mine niurar om nattena.

8. Jagh hafwer HERran för ögon altid: ty han är migh på högra handene 4746; therföre skal jagh wäl blifwa widh migh. 4747

9. Therföre gläder sigh mitt hierta/ och min ähra 4754 är gladh/ och mitt kött skal säkert liggia. 4748

10. Ty tu skalt icke låta mina siäl vthi helwete; och icke tilstädia at tin Helige seer förgängelse. 4749

11. Tu kungiör migh wägen til lifwet: för tigh är glädie tilfyllest/ och lustigt wäsende på tine högra hand ewinnerliga. 4750

17. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ ther vthi David beder at then rättwise Gudh wille bära witnesbörd om hans oskyldighet/

i the saker hans fiender honom tilmäta/ v. 1. Bekänner sigh ledsagas af HERrans ord/ v. 4. Och beder att han wille bewara honom såsom sin ögnasteen/ vnder sina wingars skugga/ v. 5. Klagar öfwer the ogudachtigas vppenbara wåld/ så ock hemliga practiker/ v. 9. Beskrifwer så theras ostadiga framgång här i werldene; och the gudfruchtigas oförgängeliga salighet/ v. 14.

I. David beder Gudh wille see til hans oskyldighet emot hans förföljare.

EEn Böön Davidz. HERre/ hör rätthetena; gif acht vppå mitt roop/ förnim mina böön/ then icke vthaf en falsk mun går. 4755

2. Tala tu i mine saak 4766; och se tu vppå hwad rätt är. 4756

3. Tu pröfwar mitt hierta/ och besöker thet om nattena/ och ransakar migh/ och finner intet: jagh hafwer satt migh före/ at min mun icke öfwerträda skal. 4757

4. Jagh förwarar migh i tina läppars orde/ för menniskiors gierningar på mordarens wägh.

5. Behålt min gång på tinom stigom/ at min stegh icke slinta. 4758

6. Jagh ropar til tigh/ at tu Gudh wille höra migh: bög tin öron til migh/ hör mitt taal.

7. Bewisa tina vnderliga godhet/ tu theras Frälsare som trösta vppå tigh/ emot them som sigh emot tina högra hand sättia.

8. Bewara migh såsom en ögnasteen 4759; beskärma migh vnder tina wingars skugga: 4760

II. Beskrifwer the ogudachtigas wåldsamhet.

9. FÖr the ogudachtiga som migh förhärja; för mina owänner som efter mina siäl stå alt omkring. 4761

10. Theras fete 4762 4767 hålla tilsamman: the tala medh sin mun stoor ord.

11. Hwar wij gå/ så äro the kring om oß; sina ögon ställa the ther efter/ at the måga slå oß til jordena. 4763

12. Såsom ett leijon som roof begärar; såsom ett vngt leijon som i kulone sitter.

III. Förkunnar them ogudachtigom vndergång; them gudfruchtigom salighet.

13. HERre/ statt vp/ öfwerfall honom/ och nederslå honom: vndsätt mina siäl ifrå the ogudachtiga/ medh titt swärd:

14. Jfrå tine handz 4768 menniskiom/ HERre/ ifrå thenne werldenes menniskiom: hwilka sin deel hafwa medan the lefwa 4764; them tu buken fyller medh tina håfwor: the ther barn nogh hafwa; och låta sina återlefwor sinom barnom.

15. Men jagh wil skåda titt ansichte i rättferdighet: jagh wil mätt warda/ när jagh vpwakar 4769 efter titt beläte. 4765

18. Psalm.

ÄR een besynnerlig tacksäijelse/ ther vthi David så innerliga prisar HERran/ som honom hafwer förlossat ifrån alla sina fiendar/ v. 2. Förtäljer/ af hwilka farligheter/ och genom hwad medel Gudh honom hulpit hafwer/ v. 5. Sedan beskrifwer han Gudz wrede och kraft til at hämnas/ vnder the orden damb/ liungeld/ toordön/ hagel/ jordbäfningar/ v. 8. Berömer sigh af sin oskyldighet och rättferdiga saak/ hwilken omsider

wunnit hafwer/ v. 21. Vpräknar så the stora och många wälgierningar Gudh honom bewist hafwer/ och särdeles at han gifwer honom modh och hierta til at kriga/ och winna seger öfwer fienderna/ v. 33. För alt thetta lofwar han HERran/ v. 47.

I. Jngången om tilfället til thenna Psalmen.

EN Psalm til at föresiunga/ Davidz HERrans tienares/ hwilken thenna wisos ord talade til HERran/ på then tijd HERren honom hulpet hade ifrå hans fiendars hand/ och ifrå Sauls hand. 4770

II. Sielfwa lofsången; vthi hwilken han 1. tackar Gudh som honom hulpit hade vthur all nödh.

2. OCh sade: Hierteliga kär hafwer jagh tigh/ HERre min starckhet:

3. HERre min klippa/ min borg/ min förlossare: min Gudh/ min tröst/ then jagh migh widh håller: min sköld/ och mins salighets horn/ och mitt beskydd. 4771

4. Jagh wil lofwa och åkalla HERran: så blifwer jagh ifrå mina owänner förlöst.

5. Ty dödsens band hafwa omfattat migh; och Belials bäcker förskräckt migh. 4772

6. Helwetes band hafwa omfattat migh; och dödsens snaror öfwerfallet migh.

7. När jagh är i ångest/ så åkallar jagh HERran/ och ropar til min Gudh: så hörer han mina röst af sitt tempel; och mitt roop kommer för honom til hans öron.

8. Jorden bäfwade och gaf sigh; och bergens grundwalar rördes och bäfwade/ tå han wredh war. 4773

9. Damb gick vp af hans näso/ och förtärande eld af hans mun; så at thet liungade ther af.

10. Han bögde himmelen/ och foor neder; och mörker war vnder hans fötter.

11. Och han foor vppå Cherub/ och flög: han swäfde på wädrens wingar.

12. Hans tiäll omkring honom war mörker/ och swart tiockt moln/ ther han inne fördold 4774 war.

13. Af skenet för honom delte sigh skyyn/ medh hagel och liungande.

14. Och HERren dundrade i himmelen; och then Högste lät sitt dunder vth medh hagel och liungande:

15. Han skiöt sina skott 4775/ och förströdde them; han lät fast liunga/ och förskräckte them.

16. Ther såg man watuådrorna; och jordenes grund wardt blottad: HERre/ af titt straff/ af tine näsos anda och bläst.

17. Han sände vthaf högdene/ och hämtade migh; och drog migh vthu stoor watn.

18. Han halp migh 4776 ifrå mina starcka fiendar; ifrå mina hatare/ som migh förmächtige woro.

2. Gläder sigh af sin oskyldighet.

19. The migh öfwerföllo i mins motgångs tijd: och HERren wardt min tröst. 4777

20. Och han förde migh vth på rymdena: han tog migh ther vth; ty han hade lust til migh.

21. HERren giör wäl emot migh efter mina rättferdighet 4791: han wedergäller migh efter mina händers reenhet. 4778

22. Ty jagh håller HERrans wägar; och är icke ogudachtig emot min Gudh.

23. Ty alla hans rätter hafwer jagh för ögon; och hans budh kastar jagh icke ifrå migh.

24. Men jagh är vthan wanck för honom; och bewarar migh för min synd.

25. Therföre wedergäller migh HERren efter mina rättferdighet; efter mina händers reenhet * för hans ögon.

26. Medh the heliga äst tu helig; och medh the froma äst tu from:

27. Och medh the rena äst tu reen; och widh the afwoga ställer tu tigh afwog. 4779

28. Ty tu hielper thet elända folcket: och the höga ögon förnedrar tu. 4780

29. Ty tu vplyser mina lychto: HERren min Gudh giör mitt mörker liust.

30. Ty medh tigh kan jagh nederlåggia krigsfolck; och medh minom Gudh öfwer muren springa.

31. Gudz wägar äro vthan wanck; HERrans taal äro genomluttrad 4781: han är en sköld allom them som trösta vppå honom.

3. Erkänner Gudz nådh/ och sin framgång emot sina fiendar.

32. Ty ho är en Gudh vtan HERren; eller en starcker vtan wår Gudh?

33. Gudh omgiordar migh medh kraft; och giör mina wägar vthan wanck.

34. Han giör mina fötter lika som hiortars 4782; och sätter migh på mina högder.

35. Han lärer mina hand strida; och min arm spänna kopparbogan. 4783

36. Och tu gifwer migh tins salighets sköld; och tin högra hand stärcker migh: och när tu förnedrar migh/ giör tu migh storan. 4784

37. Tu giör vnder migh rum til at gå/ at mina fötter icke skola slinta. 4785

38. Jagh wil jaga efter mina fiendar/ och gripa them; och intet omwända til thes jagh hafwer nederlagt them.

39. Jagh skal slå them/ och the skola icke kunna migh emotstå; the måste falla vnder mina fötter. 4786

40. Tu kant rusta migh medh starckhet til strijd: tu kant kasta them vnder migh/ som sigh emot migh sättia.

41. Tu gifwer migh mina fiendar på flychtena/ at jagh må förstöra mina hatare.

42. The ropa/ men ther är ingen hielpare; til HERran/ men han swarar them intet. 4787

43. Jagh skal sönderstöta them som stofft för wädret: jagh skal bortkasta them såsom träck på gatomen.

44. Tu hielper migh ifrå thet trätosamma folcket 4788; och giör migh til ett hufwud ibland Hedningarna: ett folck som jagh intet kände/ tienar migh. 4789

45. Thet hörer migh medh hörsam öron; men the främmande barn förneka migh.

46. The främmande barn försmächta; och brytas i sina boijor.

III. Beslutet/ bestående i vprepande af Gudz lof.

47. HERren lefwer/ och lofwad ware min tröst; och mins salighets Gudh warde vphögd.

48. Gudh som migh hämnd gifwer/ och twingar folcken vnder migh.

49. Then migh hielper ifrå mina fiendar; och vphöijer migh ifrå them som sättia sigh emot migh: tu hielper migh ifrå the wrånga.

50. Therföre wil jagh tacka tigh/ HERre/ ibland Hedningarna/ och lofsiunga tino namne. 4790

51. Then sinom Konung stoor salighet bewiser; och giör sinom smorda godt; David/ och hans sädh ewinnerliga.

19. Psalm.

ÄR een Prophetia om Evangelio/ som skal predikas öfwer hela werldena/ v. 2. Och vthi allahanda tungomål/ v. 4. Och lika som solen skiner allestädes/ wärmer och wederqwecker all ting/ v. 5. Altså skal Evangelij lära allestädes vplysa/ lära/ trösta/ luttra och rena hiertan/ v. 8. Sedan beder David om syndernas förlåtelse/ och at hans böön må täckias Gudi/ v. 15.

EN Psalm Davidz til at föresiunga.

I. David förtäljer nya Testamentsens förmåner.

2. HJmlarna förtälja Gudz ähro; och fästet 4792 förkunnar hans händers werck.

3. En dagh säger thet them andra; och een natt kungiör thet the andro.

4. Jntet måhl eller taal är/ ther man theras röst icke hörer. 4793

5. Theras snöre går vth i all land/ och theras taal in til werldenes ändar 4794: han hafwer giordt solene ena hyddo i them.

6. Och hon går vth såsom en brudgumme vthu sinom kammar; och frögdar sigh såsom en hielte til at löpa wägen.

7. Hon går vp widh himmelens ända; och löper omkring åter til samma ändan: och intet blifwer för hennes heta förskyylt.

II. Berömer Gud; lagh af sin kraftiga werckan.

8. HERrans lagh är vthan wanck/ och wederqwecker siälarna: HERrans witnesbyrd är wißt/ och giör the enfaldiga wisa. 4795

9. HERrans befalningar äro rätta/ och frögda hiertat: HERrans budh äro klar/ och vplysa ögonen. 4796

10. HERrans fruchtan är reen/ och blifwer ewinnerliga: HERrans rätter äro sanne/ allesamman rättferdige.

11. The äro kosteligare än guld/ och mycket fijnt guld 4797; the äro sötare än hannog/ och hannogs kaka. 4798

12. Ock warder tin tienare igenom them förmanad: och then them håller/ han hafwer stoor löön. 4799

III. Beder om syndernas förlåtelse.

13. HO kan märckia huru ofta han bryter? Förlåt migh mina hemliga brister. 4800

14. Bewara ock tin tienare för the stålta/ at the icke få råda öfwer migh: så blifwer jagh vthan wanck/ och oskyldig för stoor mißgierning. 4801

15. Lät tigh täckias mins muns taal 4802/ och mins hiertans tanckar för tigh; HERre min tröst/ och min förlossare.

20. Psalm.

ÄR en kostelig Psalm/ full medh lyckönskan/ ther vthi frome vndersåter bedia for sin Konung öch Öfwerhet/ tå han hafwer sigh krijg påtagit; styrckia honom i sitt företagande/ och önska Gudh wille honom bönhöra/ beskydda/ gifwa lycko och seger emot fienderna/ v. 2. Försäkra honom/ at han medh seger skal igenkomma/ medan han icke/ som hans fiender förlåter sigh på wagnar och hästar/ vtan på HERrans namn/ v. 7.

EN Psalm Davidz 4803/ til at föresiunga.

I. Böön för werldzlig öfwerhet.

2. HERren höre tigh i nödene: Jacobs Gudz namn beskydde tigh.

3. Han sände tigh hielp af helgedomenom; och styrcke tigh vthaf Zion.

4. Han täncke vppå all tin spijsoffer; och tin bränneoffer ware feet 4804. Sela.

5. Han gifwe tigh hwad titt hierta begärar; och fullborde all tin anslag. 4805

6. Wij frögde oß at tu oß hielper: och i wår Gudz namn rese wij baneret vp: HERren fulborde alla tina böner.

II. Segren kommer af Gudz hand/ och icke af menniskio macht.

7. NU märcker jagh/ at HERren hielper 4807 sin smorda/ och hörer honom i sinom helga himmel: hans högra hand hielper wäldeliga.

8. The andra förlåta sigh på wagnar och hästar: men wij täncke på HERrans wår Gudz namn. 4806

9. The äro nederstötte/ och fallne; men wij stå vprätte.

10. Hielp HERre: Konungen 4808 höre oß/ när wij rope.

21. Psalm.

ÄR een prophetia om Christi Konungarike/ at thet skal för Gudh ewinnerliga blifwa/ och winna seger öfwer alla sina fiendar/ v. 1. Här emot skal thet Judeska riket/ som Christum och hans rike förföljer/ förstördt och i grund förderfwat warda/ v. 9. Wäcker så Gudh vp til hämnd; och tilsäger honom tacksäijelse/ v. 14.

I. David propheterar om Christo ährones Konung.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga.

2. HERre/ Konungen frögdar sigh i tine kraft; och huru ganska gladh är han af tine hielp! 4809

3. Tu gifwer honom hans hiertas önskan; och förwägrar intet hwad hans mun beder 4810. Sela.

4. Ty tu öfwerskuddar honom medh godh wälsignelse: tu sätter ena gyldene krono vppå hans hufwud.

5. Han beder tigh om lijf; så gifwer tu honom ett långt lijf/ altid och ewinnerliga. 4811

6. Han hafwer stora ähro af tine hielp; tu lägger lof och prydelse vppå honom.

7. Ty tu sätter honom til een wälsignelse ewinnerliga: tu frögdar honom medh tins anletes frögd. 4812

8. Ty Konungen 4813 hoppas vppå HERran; och skal igenom thens Högstas godhet fast blifwa.

II. Hotar hans fiendar medh vndergång.

9. TJn hand skal finna alla tina fiendar; tin högra hand skal finna them som tigh hata.

10. Tu skalt giöra them såsom en glödande vgn/ när tu ther til seer: HERren skal vpsluka them i sine wrede; elden skal vpfräta them. 4814

11. Theras frucht skalt tu förgiöra vthaf jordene; och theras sädh ifrå menniskiors barn. 4815

12. Ty the tänckte at giöra tigh ondt; och togo the rådh före/ som the icke fulborda kunde.

13. Ty tu skalt giöra them til skullror 4817: medh tina stränger skalt tu emot theras anlete skiuta. 4816

III. Beder om hielp; och låfwar sigh tacksam.

14. HERre/ vphög tigh i tine kraft; så wilje wij siunga och lofwa tina macht.

22. Psalm.

EEn ganska härlig prophetia om Christi pino/ ködh och vpståndelse: ther vthi David införer Christum medh the samma ord/ som han många hundrade åhr ther efter talade på korset; klagade sigh wara af Gudi plat öfwergifwen/ v. 2. Säger at fäderna äro wordne bönhörde: men han är vnder allas försmädelse förlåten/ v. 5. Vprättar sigh åter medh förtröstan/ påminnandes Gudh sina förra wälgierningar/ v. 10. Klagar öfwer sina fiendars grymhet/ och sina odrägeliga plågor/ v. 13. Åkallar Gudh om hielp/ v. 20. Vthlåfwar tacksäijelse/ och förmanar alla gudfruchtiga til thet samma/ v. 23. Sedan propheterar han om Christi rike och församling/ som af Judar och Hedningar genom Evangelij läro öfwer hela werlden skulle församlade warda/ v. 27.

I. David införer Christum klagande öfwer sitt bittra lidande.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga om Hindena som bittida jagad warder.

2. Min Gudh/ min Gudh/ hwij hafwer tu öfwergifwit migh 4818? Jagh ryter; men min hielp är fierran.

3. Min Gudh/ om dagen ropar jagh/ så swarar tu intet: och om nattena tiger jagh ock intet. 4819

4. Men tu äst helig 4820/ tu som boor ibland Jsraels lof. 4835

5. Wåre fäder hoppades vppå tigh; och tå the hoppades/ halp tu them vth.

6. Til tigh ropade the/ och wordo hulpne: the hoppades på tigh/ och wordo icke til skam.

7. Men jagh är en matk och icke menniskia 4821; menniskiors gabberij/ och folcks förachtelse.

8. Alle the som migh see bespotta migh; gapa vp medh munnen/ och rista hufwudet. 4822

9. Han klage thet HERranom/ han hielpe honom vth; och vndsättie honom/ om han hafwer lust til honom. 4823

II. Christus beder om hielp emot sina fiendars grymhet.

10. TY tu hafwer dragit migh vthu mitt moderlif; och wast min tröst tå jagh än på mine moders bröst låg.

11. På tigh är jagh kastad vthaf moderlifwet; tu äst min Gudh alt ifrå mine moders lijf.

12. War icke långt ifrå migh: ty ångest är hardt när; ty här är ingen hielpare.

13. Store stutar hafwa belagt migh; fete oxar hafwa omhwärfdt migh.

14. The vpgapa medh sin mun emot migh/ såsom ett glupande och rytande leijon.

15. Jagh är vthguten såsom watn; all min been hafwa skilts åth: mitt hierta i mitt lijf är såsom ett smält wax.

16. Mina krafter äro borttorckade 4824 såsom ett stycke af een potto; och min tunga lodar widh min goom: och tu lägger migh vthi dödsens stofft.

17. Ty hundar hafwa kringhwärft migh/ och the ondas rote hafwer stält sigh omkring migh: mina händer och fötter hafwa the genomborat. 4825

18. Jagh måtte tälja all min been: men the skåda och see sin lust 4836 på migh.

19. The byta min kläder emellan sigh/ och kasta lott om min klädnad. 4826

20. Men tu HERre/ war icke fierran: min starckhet skynda tigh/ til at hielpa migh.

21. Frija mina siäl ifrå swärdet; mina eensamma ifrå hundarna.

22. Hielp migh vthu leijonens mun/ och frija migh ifrån enhörningarna.

III. Vthlåfwar tacksäijelse.

23. JAgh wil predika titt namn minom brödrom: jagh wil prisa tigh i församlingene. 4827

24. Lofwer HERran/ J som fruchten honom; honom ähre all Jacobs sädh/ och honom wyrde all Jsraels sädh.

25. Ty han hafwer icke förachtat eller försmådt thens fattigas eländhet; och icke förskyylt sitt ansichte för honom: och tå han ropade til honom/ hörde han thet.

26. Tigh wil jagh prisa vthi then stora församlingene 4828: jagh wil betala mitt löfte in för them som fruchta honom.

IV. Propheterar om nya Testamentsens församling/ och Evangelii vthspridande.

27. THe elände skola äta at the mätte warda 4829: och the som efter HERran fråga/ skola prisa honom: edart hierta skal lefwa ewinnerliga.

28. Täncke ther på alla werldenes ändar/ och omwände sigh til HERran: och alla Hedningars slächter tilbedie för honom. 4830

29. Ty HERren hafwer ett rike; och han råder ibland Hedningarna.

30. Alle fete 4831 4837 på jordene/ skola äta och tilbedia: för honom skola knäböija alle the som i stofft

liggia 4838/ och the ther medh bekymmer lefwa 4839. 4832

31. Han skal få ena sädh 4833 then honom tienar: om HERran skal man förkunna in til barnabarn.

32. The skola komma/ och predika hans rättferdighet 4834 the folcke som födas skal/ at han thet giör.

23. Psalm.

DAvid prisar Gudh som är then rätte herden/ v. 1. Han förer siälen i hälsosam beet; och wederqwecker henne medh friskt watn/ v. 2. Beskyddar henne vthi all bedröfwelse/ och i sielfwa döden/ v. 4. Sedan är han ock then rätte wärden/ som föder honom medh then hälsosamma spisen; smörjer hans hufwud medh then Heliga Andas oljo/ v. 5. Och skal låta honom öfwerflöda medh all andelig och lekamelig wälsignelse/ v. 6.

I. David erkänner Christum för then goda herden.

EN Psalm Davidz. HERren är min herde 4840/ migh skal intet fattas.

2. Han föder migh på een gröön äng; och förer migh til friskt watn.

3. Han wederqwecker mina siäl: han förer migh in på rätta wägen för sitt namn skul.

4. Och om jagh än wandrade i enom mörckom daal/ fruchtade jagh intet ondt: ty tu äst när migh; tin käpp och staf trösta migh.

5. Tu bereder til migh ett bord emot mina fiendar: tu smörjer mitt hufwud medh oljo 4841/ och inskäncker fullt för migh.

II. Försäkrar sigh om hans gåfwors nyttiande.

6. GOdhet och barmhertighet skola följa migh i alla mina lifsdagar: och jagh skal blifwa i HERrans huus ewinnerliga. 4842

24. Psalm.

ÄR een prophetia om Christi rike/ som skal vprättat warda öfwer hela jordenes krets/ v. 1. Sedan gifwer han tilkänna genom ett samtaal/ hwilke som äro the rätte lemmar i Christi församling/ v. 3. Förmanar så twänne resor all Öfwerhet/ at the skola vplåta portarna för Christo/ och låta honom inrida medh sitt nådefulla rike/ v. 7.

I. David beskrifwer Gudz algemena regemente.

EN Psalm Davidz. Jorden är HERrans/ och hwad ther vthi är; jordenes krets/ och hwad ther på boor. 4843

2. Ty han hafwer grundat 4844 henne på hafwena; och på floderna beredt henne.

II. Hwilka Christi rikes rätte ledamöter äro.

3. HO skal gå vppå HERrans berg? Och ho kan stå i hans helga rum? 4845

4. Then oskyldiga händer hafwer/ och reenhiertad är; then eij lust hafwer til löösachtiga läro/ och swär icke falskeliga.

5. Han skal vndfå wälsignelse af HERranom/ och rättferdighet af sins hälsos Gudh.

6. Thetta är then slächt som efter honom frågar/ then titt ansichte/ Jacob/ söker. Sela.

III. Förmanar Öfwerheter/ och alla andra/ at antaga Christi lära.

7. GJörer portarna wida/ och dörarna i werldene höga/ at ährones Konung 4846 må draga ther in.

8. Hwilken är then samme ährones Konung? Thet är HERren/ starck och mächtig/ HERren mächtig i strijd. 4847

9. Giörer portarna wida/ och dörarna i werldene höga/ at ährones Konung må draga ther in.

10. Hwilken är then samme ährones Konung? Thet är HERren Zebaoth; han är ährones Konung. Sela.

25. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ ther vthi Propheten beder at Gudh/ efter som hans stora förtröstning är/ wille förlåta honom alla sina synder/ och bewara honom för all skam och olycko/ v. 1. Sedan talar han om Gudz barmhertighet och sanning/ v. 6. Om the gudfruchtigas wälsignelse/ v. 12. Beder Gudh å nyo vnder sin eländighet och bedröfwelse/ v. 15. Emot sina fiendars ondsko/ v. 19. Wiser sin oskyldighet/ v. 21. Och befaller så Gudi sin hela församling/ v. 22.

I. David wiser sin förtröstan vppå HERran.

EN Psalm Davidz. Efter tigh/ HERre/ längtar jagh.

2. Min Gudh/ jagh hoppas vppå tigh/ lät migh icke komma på skam; at mine owänner icke skola glädia sigh öfwer migh.

3. Ty ingen kommer på skam then tigh förbidar 4848: men the löse 4858 förachtare komma på skam.

4. HERre/ wisa migh tina wägar/ och lär migh tina stigar. 4849

5. Led migh i tine sanning/ och lär migh: ty tu äst then Gudh som migh hielper; dagliga förbider jagh tigh.

6. Tänck/ HERre/ på tina barmhertighet/ och vppå tina godhet; then af werldenes begynnelse warit hafwer.

7. Tänck icke vppå mins vngdoms synder 4850/ och min öfwerträdelse: men tänck vppå migh efter tina barmhertighet/ för tina godhet skul/ HERre.

II. Beskrifwer Gudz egenskaper och regering.

8. HERren är godh och from; therföre vnderwiser han syndarena på wägenom.

9. Han leder the elända rätt; och lärer the elända sin wägh.

10. Alle HERrans wägar äro godhet och sanning; them som hans förbund och witnesbyrd hålla.

11. För titt namn skul/ HERre/ war mine mißgierning nådelig/ then stoor är.

12. Hwilken är then ther fruchtar HERran/ han skal lära honom then bästa wägen.

13. Hans siäl skal boo i thet goda; och hans sädh skal besittia landet. 4851

14. HERrans hemlighet är ibland them som fruchta honom; och sitt förbund låter han them fåå weta. 4852

15. Mine ögon see altijd til HERran 4853: ty han skal taga min foot vthu nätet.

III. Beder Gudh om hielp vnder sitt elände.

16. WAndt tigh til migh/ och war migh nådelig: ty jagh är ensam och elände.

17. Mins hiertans ångest är stoor; föör migh vthu mine nödh.

18. Se vppå min jämmer och eländhet 4854/ och förlåt migh alla mina synder.

19. Se ther vppå at mine fiender så månge äro 4855/ och hata migh medh orätt. 4856

20. Bewara mina siäl och fräls migh; lät migh icke komma på skam/ ty jagh förtröstar vppå tigh.

21. Fromhet och rätthet 4857 beware migh: ty jagh förbidar tigh.

22. Gudh löse Jsrael vthaf allo sine nödh.

26. Psalm.

EEn Böön/ ther David beder Gudh om beskärm emot sina förföljare vthi een rättferdig saak/ v. 1. Beropar sigh på sin oskyldighet/ och beder at Gudh som hiertan ransakar/ wille ther om bära witnesbyrd/ v. 2. Flyr til Gudz beskärm/ och låfwar sigh altijd wilja hafwa Gudz boning/ ther hans ord predikas/ käär/ v. 6. Beder at Gudh wille beskydda honom för sina fiendar/ them han af theras ondsko beskrifwer; påminner om sin oskyldighet/ och vthlåfwar tacksäijelse/ v. 9.

I. David beder/ Gudh wille see til hans rättferdiga saak.

EN Psalm Davidz. HERre/ skaffa migh rätt/ ty jagh är oskyldig 4859: jagh hoppas på HERran; therföre skal jagh icke falla.

2. Pröfwa migh/ HERre/ och försök migh; ransaka mina niurar och mitt hierta. 4860

3. Ty tin godhet är för min ögon; och jagh wandrar 4861 i tine sanning.

4. Jagh sitter icke när the fåfänga menniskior; och hafwer icke omgängelse medh the falska. 4862

5. Jagh hatar the ondas församling; och sitter icke när the ogudachtiga. 4863

II. Förlåter sigh på Gudz beskydd.

6. JAgh twår mina händer medh oskyldighet 4864: och håller migh/ HERre/ in til titt altare: 4865

7. Ther man hörer tacksäijelses röst/ och ther man predikar all tin vnder. 4866

8. HERre/ jagh hafwer tins huus boning 4868 kär/ och thet rum ther tin ähra boor. 4867

III. Beder/ at han icke må förkastas medh the ogudachtiga.

9. RYck icke mina siäl bort medh syndarena/ eller mitt lijf medh the blodgiruga:

10. Hwilke omgå medh arga list/ och taga gierna gåfwor.

IV. Vprepar sin böön/ och låfwar tacksäijelse.

11. MEn jagh wandrar oskyldeliga: förlös migh/ och war migh nådelig.

12. Min foot går rätt; i församlingene wil jagh lofwa tigh/ HERre.

27. Psalm.

ÄR en Tröstpsalm; at efter Gudh är wårt lius och wårt lijfz kraft/ v. 1. Therföre skole wij icke fruchta för någon/ ehuru stoor farlighet oß af menniskiom kan tilfogas/ v. 2. Sedan beder han Gudh innerlig/ at han i alla sina dagar må blifwa een sann ledamot i Christi församling/ ther han kan wara trygger för all olycko/ v. 4. Ther begärar han ock warda böönhörd/ ledsagad/ beskyddad/ och få see HERrans goda/ v. 7. På sidstone förmanar han sigh sielfwan til frimodighet/ v. 14.

I. David förlåter sigh på HERran emot sina fiendar.

EN Psalm Davidz. HERren är mitt lius/ och min hälsa; för hwem skal jagh fruchta migh? HERren är mins lijfs kraft; för hwem skulle jagh grufwa migh?

2. Therföre om the onde mine motståndare och fiender til migh wilja/ til at fräta mitt kött/ måste the stöta sigh och falla. 4869

3. Om än en häär lade sigh emot migh/ så fruchtade sigh äntå mitt hierta intet 4870: om een strijd hofwe sigh vp emot migh/ så förlåter jagh migh vppä honom.

II. Begärar blifwa en sann lemm i Christi församling.

4. ETt beder jagh af HERranom/ thet hade jagh gierna; at jagh i HERrans huus blifwa må i alla mina lifsdagar 4871/ til at skåda then skiöna HERrans Gudztienst/ och besökia hans tempel.

5. Ty han öfwertäcker migh i sine hyddo i ondom tijd: han förgiömer migh hemliga i sitt tiäll 4872/ och vphöijer migh på ene klippo.

6. Och skal nu vphöija mitt hufwud öfwer mina fiendar/ som omkring migh äro: så wil jagh i hans hyddo lof offra/ jagh wil siunga och lofsäija HERranom.

7. HERre/ hör mina röst när jagh ropar; war migh nådelig/ och hör migh.

8. Mitt hierta håller tigh titt ord före; J skolen sökia mitt ansichte 4873: therföre söker jagh ock/ HERre/ titt ansichte.

9. Fördölg 4874 icke titt ansichte för migh/ och bortdrif icke tin tienare i wredene; ty tu äst min hielp; öfwergif migh icke/ och drag icke handena ifrå migh/ Gudh min Salighet.

10. Ty min fader och min moder öfwergifwa migh: men HERren vptager migh.

III. Beder/ at HERren wille regera och förswara honom.

11. HERre/ wisa migh tin wägh/ och led migh på then rätta stigen 4875/ för mina fiendar skul.

12. Gif migh icke vthi mina fiendars wilja; ty falsk witne stå emot migh/ och giöra migh orätt skamlöst.

IV. Wisar sin förtröstan och frimodighet.

13. MEn jagh troor doch/ at jagh see skal HERrans goda/ vthi the lefwandes lande. 4877

14. Förbida HERran: war tröst och oförfärad/ och förbida HERran. 4876

28. Psalm.

EN Bönepsalm/ at Gudh icke wille låta honom blifwa besmittad af them som gifwa godh ord/ och ställa sigh wänliga/ men the hafwa ondt i finnet/ v. 1. Beder at HERren wille wedergälla them/ efter som the förtient hafwa/ v. 4. Prisar HERran som honom så nådeliga böönhördt hafwer/ v. 6. Och befaller honom hela Gudz församling/ v. 9.

I. David beder/ HERren wille förswara honom för fienderna/ och straffa the falska.

EN Psalm Davidz. När jagh ropar til tigh/ HERre min tröst/ så tig migh icke: på thet när tu tiger/ jagh icke warder them lijk/ som i kulona fara. 4878

2. Hör mine böns röst när jagh ropar til tigh; när jagh vplyfter mina händer til tin helga chor.

3. Drag migh icke bort ibland the ogudachtiga 4879/ och ibland the ogierningsmän/ som wänliga tala medh sin nästa/ och hafwa ondt i hiertat. 4880

4. Gif them efter sina gierningar/ och efter sitt onda wäsende: gif them efter sina händers werck; betala them thet the förtient hafwa.

5. Ty the wilja icke achta vppå HERrans gierningar/ eller vppå hans händers werck 4881: therföre skal han nederslåå/ och icke vpbyggia them.

II. Prisar HERran för böönhörelse.

6. LOfwad ware HERren; ty han hafwer hördt mine böns röst.

7. HERren är min starckhet/ och min sköld: vppå honom hoppades mitt hierta/ och migh är holpet: och mitt hierta är gladt/ och jagh wil tacka honom medh mine wiso.

8. HERren är theras starckhet/ han är then starcke som sin Smorda hielper. 4882

III. Beder för Gudz församlings wälstånd.

9. HJelp titt folck/ och wälsigna titt arf 4883: och föd them/ och vphög them til ewig tijd.

29. Psalm.

ÄR een prophetia om Christi Evangelio/ at thet skal förkunnas i hela werldene/ och af Konungar/ Förstar/ och herrar anammat warda/ v. 1. Och skal kullslå och sönderbryta alt thet som ther emot står/ v. 5. Jnsättia syndafloden som är thet heliga dopet/ ther then gamle Adam skal dränckt warda; och åter födas een ny menniskia/ v. 20.

I. David propheterar/ at the mächtige skola gifwa Gudi ährong/ och troo Evangelio.

EN Psalm Davidz. Bärer fram HERranom i wäldige; bärer fram HERranom ähro 4884 och starckhet.

2. Bärer fram HERranom hans namns ähro 4885; tilbedien HERran i heligo prydning.

3. HERrans röst går på watnen: ährones Gudh dundrar 4886; HERren på stoor watn.

4. HERrans röst går medh macht: HERrans röst går härliga.

II. At HERren skal til intet giöra alt motständ.

5. HERrans röst sönderbryter cedrer: HERren sönderbryter cedrer i Libanon.

6. Och låter them springa såsom en kalf; Libanon och Sirion/ såsom en vng enhörning.

7. HERrans röst afhugger såsom en eldzlåge:

8. HERrans röst berörer öknena 4887; HERrans röst berörer öknena Kades.

9. HERrans röst berörer hinderna/ och blottar skogarna; och i hans tempel skal hwar och en säija honom åhro.

III. Om nya Testamentsens församling.

10. HERren sitter til at giöra ena flodh 4888; och HERren blifwer en Konung i ewighet.

11. HERren skal gifwa sino folcke kraft: HERren skal wälsigna sitt folck medh frijd. 4889

30. Psalm.

ÄR een tacksäijelse/ at Gudh hafwer förlossat honom icke allenast af kropsens fiukdom/ vtan ock af en swår siälenes anfächtning/ medh hwilken diefwulen honom högeligen plågat hafwer/ v. 2. Förmanar alla heliga at lofwa HERran/ hwilkens wrede warar ett ögnableck/ och han hafwer lust til lifwet/ v. 5. Bekänner sigh i medgången hafwa warit säker/ och ther medh förtörnat Gudh/ och fördt straff öfwer sigh/ v. 7. Men tå han bad/ hörde HERren honom/ v. 9. Vthlåfwar så tacksäijelse/ v. 12.

EN Psalm/ til at siunga om Davidz huus wigning. 4890

I. David tackar Gudh som honom af nödh förlossat.

2. JAgh prisar tigh/ HERre/ ty tu hafwer vphögt migh; och låter icke mina fiendar glädia sigh öfwer migh.

3. HERre min Gudh/ tå jagh ropade til tigh/ giorde tu migh helbregda.

4. HERre/ tu hafwer fördt mina siäl vthu helwetet: tu hafwer behållet migh lefwande/ ther the i helwetet foro.

II. Förmanar the Heliga ock ther til.

5. JHelige lofsiunger HERranom: och tacker i hans helga högtijd.

6. Ty hans wrede wahrar ett ögnableck 4891; och han hafwer lust 4894 til lijf: om aftonen wahrar gråten/ men om morgonen glädien.

III. Lärer medh sitt exempel/ huru man sigh i mot- och medhgång skicka skal.

7. MEn jagh sade/ tå migh wäl gick: Jagh skal aldrig omkull liggia.

8. Ty tu/ HERre/ hafwer igenom tin goda wilja giordt mitt berg starckt: men tå tu bortdolde titt ansichte/ förskräcktes jagh.

9. Jagh wil/ HERre/ ropa til tigh; HERran wil jagh bedia.

10. Hwad nytta är i mitt blodh/ när jagh död är? Mån ock stofftet 4892 tacka tigh/ och förkunna tina trohet?

11. Hör/ HERre/ och war migh nådelig: HERre/ war min hielpare.

12. Tu hafwer förwandlat migh min klagan vthi frögd: tu hafwer afklädt migh min säck; och omgiordat migh medh glädie.

13. På thet min ähra 4893 4895 skal lofsiunga tigh/ och icke tyst warda: HERre min Gudh/ jagh wil tigh tacka i ewighet.

31. Psalm.

ÄR een böön/ ther vthi Christus beder sin himmelska Fader/ at han som är hans tilflycht/ icke wille låta honom vthi sin pino och dödh/ som han lida skulle/ komma på skam/ v. 2. Sedan klagar han sorgeliga öfwer sin eländighet och sina fiendars ondsko/ v. 10. Hoppas vppå Gudh/ och åkallar honom om hielp/ v. 15. Berömer the stora och många wälgierningar som Gudh honom bewist hafwer/ och honom therföre hierteligen tackar/ v. 20. Til ett beslut/ förmanar han hela Gudz församling/ at the efter hans exempel i nödenes tijd äro frimodige; intet twiflandes om Gudz hielp och bistånd/ v. 24.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga.

I. David i Christi person åkallar Gudh vthi sin stora nödh.

2. HERre/ vppå tigh förtröstar jagh 4896/ lät migh aldrig på skam komma: fräls migh genom tina rättferdighet.

3. Bög tin öron til migh/ hasteliga hielp migh: war migh een starck klippa och een borg/ at tu hielper migh.

4. Ty tu äst min klippa och min borg 4897: at tu doch för titt namn skul migh leda/ och föra wille.

5. At tu wille draga migh vthu nätet/ som the för migh stält hafwa: ty tu äst min starckhet.

6. Vthi tina händer befaller jagh min anda 4898; tu hafwer migh förlöst/ HERre tu trofaste Gudh.

7. Jagh hatar them som hålla vppå löösachtiga läro: men jagh hoppas til HERran.

8. Jagh frögdar migh/ och är gladh 4899 öfwer tina godhet; at tu anseer mitt älende/ och känner mina siäl i nödene.

9. Och tu öfwergifwer migh icke vthi fiendans händer 4900: tu sätter mina fötter vppå wijdt rum. 4901

II. Beskrifwer sin ångest/ sorg/ och bedröfwelse.

10. HERre/ war migh nådelig/ ty migh är ångest: mit ansichte är förfallet för sorg skul/ ther til min siäl och min buuk.

11. Ty mitt lefwande är förtärdt wordet af bedröfwelse/ och mine åhr af suckande: min kraft är igenom mina mißgierning förfallen/ och mine been äro försmächtade. 4902

12. Thet går migh så illa/ at jagh är een stoor försmädelse worden minom grannom/ och een styggelse minom kändom: the som migh see på gatone/ the fly för migh. 4903

13. Jagh är förgäten af hiertat såsom en döder 4904: jagh är worden såsom ett sönderslagit kärille.

14. Ty månge försmäda migh illa/ så at hwar man skyr widh migh; the rådhslå medh hwar annan om migh/ och achta taga migh lifwet bort.

III. Beder HERran om nåde.

15. MEn jagh/ HERre/ hoppas vppå tigh/ och säger: Tu äst min Gudh.

16. Min tijd står i tina händer: hielp migh vthu mina siendars hand/ och ifrå them som migh förfölja.

17. Lät titt ansichte lysa 4905 öfwer tin tienare: hielp migh genom tina godhet.

18. HERre/ lät migh icke til skam warda/ ty jagh åkallar tigh: the ogudachtige warde til skam/ och tystade i helwete.

19. Tystne the falske munnar 4906/ som tala emot then rättferdiga hårdeliga/ högmodeliga/ och hånliga.

IV. Berömer hans godhet som allom beredd är.

20. HUru stoor är tin godhet/ then tu them som tigh fruchta bewarat hafwer; och bewisar them/ som trösta vppå tigh/ in för menniskiors barn!

21. Tu förgiömer them hemliga 4907 när tigh för hwars mans trugh: tu förskyler them i hyddone för the trätosamma tungor.

22. Lofwad ware HERren/ at han migh en vnderlig godhet bewisat hafwer/ i enom fastom stadh. 4911

23. Ty jagh sade i mino häpenhet 4912: Jagh är bortdrifwen ifrå tine ögon 4908; likwäl hörde tu mine böns röst/ tå jagh til tigh ropade. 4909

V. Förmanar at trösta på HERran.

24. ÄLsker HERran/ alle hans helige: HERren bewarar the trogna/ och wedergäller them rikeliga som högmod öfwa.

25. Warer tröste och oförfärade/ alle J som HERran förbiden. 4910

32. Psalm.

ÄR en skiön bättringspsalm/ ther vthinnan David lärer/ at then sanskyldiga rättfärdigheten som för Gudh gäller är syndernas förlåtelse/ v. 1. Sedan låter han see/ hwilken förskräckelig ting synden och ett ondt samwet är/ v. 3. Bekänner sina synder; flyr til Gudz barmhertighet om förlåtelse/ och förmanar andra til thet samma/ v. 5. Förtäljer hwilket stort löfte HERren giör them som hans befalning icke äro olydige/ v. 8. Förmanar alla rättsinniga/ at the frögda sigh i HERranom/ v. 11.

II. Bootpsalm. I. David lärer at then rätta saligheten består i syndernas förlåtelse.

EEn vnderwisning Davidz. Säll är then hwilkom öfwerträdelsen förlåten är/ them synden öfwerskyyld är. 4913

2. Säll är then menniskia som HERren icke tilräknar mißgierning: i hwilkens anda ingen falskhet är.

II. Wiser sättet then at bekomma.

3. TY tå jagh wille förtigat 4921 4914/ försmächtade min been/ genom min dagliga grååt.

4. Ty tin hand war dagh och natt swår 4915 på migh; så at min wätska borttorkades/ såsom thet om sommaren tort warder: Sela.

5. Therföre bekänner jagh tigh mina synd/ och förskyler intet mina mißgierning; jagh sade: Jagh wil

bekänna för HERranom min öfwerträdelse; tå förlätst tu migh mine syndz mißgierning 4916: Sela.

6. För thetta skola alle helige 4917 bedia tigh i rättom tijd 4918: therföre när stora watufloder 4922 komma/ skola the intet räckia in til them.

7. Tu äst mitt beskärm/ bewara migh doch för ångest; at jagh förlossad må ganska gladeliga frögdas. Sela.

III. Hwad skilnad är emellan the froma och ogudachtiga.

8. JAgh wil vnderwisa tigh/ och lära tigh wägen then tu wandra skalt; jagh skal leda tigh medh mine ögon.

9. Warer icke såsom hästar och mular/ som intet förstånd hafwa; hwilkom man måste läggia bett och betzl 4919 i munnen/ om the icke til tigh wilja.

10. Then ogudachtige hafwer många plågor 4920: men then som hoppas vppå HERran/ honom skal barmhertighet omfatta.

11. Frögder eder af HERranom/ och warer glade J rättferdige; och berömmer eder alle J frome.

33. Psalm.

ÄR een tacksäijelse/ ther vthi David vpwäcker sigh och andra/ til at prisa HERran för så många wälgierningar/ v. 1. Sedan berömer han Gudz sanferdighet/ doom och wijshet/ som vppehåller sin skapade werk/ v. 4. Jtem Gudz rättferdighet/ at han straffar the ogudachtiga/ v. 10. Beprisar them allena saliga som känna HERran/ v. 12. Lärer/ at Gudh allena känner menniskiones hierta/ v. 13. Fördömer all förtröstning på menniskio hielp/ v. 15. Och förmanar/ at man skal förtrösta allena på Gudh/ v. 17.

I. Förmaning til the froma/ at the prisa HERran.

FRögder eder af HERranom/ J rättferdige: the frome skola prisa honom härliga.

2. Tacker HERranom medh harpor; och lofsiunger honom på psaltare af tijo stränger. 4923

3. Siunger honom een ny wiso: siunger wäl på strängiaspel medh klingande liud.

II. Bewekande orsaker ther til/ tagna af Gudz egenskaper.

4. TY HERrans ord är sanferdigt; och hwad han låfwar thet håller han wisserliga. 4924

5. Han älskar rättferdighet och doom: jorden är full af HERrans godhet. 4925

6. Himmelen är giord genom HERrans ord; och all hans häär genom hans muns anda. 4926

7. Han håller watnet i hafwet tilsammans/ såsom vthi en lägel: och lägger diupen i thet fördolda. 4927

8. All werlden fruchte HERran; honom rädes alt thet som på jordene boor.

9. Ty om han säger/ så skeer thet: om han biuder/ så är thet giordt. 4928

10. HERren giör Hedningarnas rådh om intet; och wänder folcks tanckar. 4929

11. Men HERrans rådh blifwer ewinnerliga 4930; hans hiertas tanckar i ewighet.

12. Saligt är thet folck/ hwilkes Gudh HERren är; thet folck som han til ett arf vthkorat hafwer. 4931

13. HERren skådar neder af himmelen/ och seer all menniskiors barn:

14. Vthaf sinom fasta stool seer han vppå alla the som på jordene boo.

15. Han böijer 4936 allas theras hierta 4932; han achtar vppå alla theras gierningar.

16. Enom Konung hielper intet hans stora macht 4933; enom kämpa warder icke holpet genom hans stora kraft.

17. Hästar hielpa ock intet; och theras stora starckhet frälsar intet. 4934

18. Sij/ HERrans öga seer vppå them som fruchta honom; the som vppå hans godhet trösta:

19. At han skal frija theras siäl ifrå dödenom/ och föda them i hårdom tijd. 4935

III. The gudfruchtigas förtröstan til Gudh; och önskan efter hans hielp.

20. WÅr siäl wänter efter HERranom; han är wår hielp och sköld:

21. Ty wårt hierta gläder sigh af honom; och wij hoppes på hans helga namn.

22. Tin godhet/ HERre/ ware öfwer oß/ såsom wij på tigh förtröste.

34. Psalm.

ÄR een tacksäijelse/ och en Lärepsalm/ vthi hwilken David låfwar sigh wilja finnas Gudi tacksam för alla wälgierningar som han honom bewist hafwer/ v. 2. Och både af sitt exempel/ såsom ock af the wälgierningar/ HERren honom giordt hafwer/ vpwäcker andra til at åkalla och tacka Gudh/ v. 4. Sedan vnderwisar han om Gudz fruchtan; om tungones rätta bruuk; om frijdsamhet; om ett oskyldigt lefwerne/ v. 12. Och huru mycket godt the hafwa förwänta/ som thetta sökia och älska/ v. 16. Men öfwer the ogudachtiga skal komma Gudz straff/ v. 22.

EN Psalm Davidz/ tå han förwandlade sitt ansichte för Abimelech: then honom ifrå sigh dref/ och han gick sin wägh. 4937

I. David medh sitt exempel vpwäcker til lof och tacksäijelse.

2. JAgh wil lofwa HERran i allom tijd; hans lof skal altid wara i minom mun. 4938

3. Min siäl skal beröma sigh af HERranom; at the elände skola höra thet/ och glädia sigh.

4. Priser medh migh HERran; och läter oß medh hwar annan vphöija hans namn.

5. Tå jagh sökte HERran/ swarade han migh/ och frälste migh vthur all min fruchtan.

6. The som vppå honom see/ the warda vplyste 4953; och theras ansichte warder icke til skam.

II. Gudh förlossar vthaf frestelse; och wiser sin godhet.

7. TÅ thenne elände ropade/ hörde honom HERren; och halp honom vthur all hans nödh.

8. HERrans Ängel lägrar 4939 sigh omkring them som fruchta honom/ och hielper them vth.

9. Smaker och seer huru liuflig HERren är 4940: säll är then som tröster vppå honom. 4941

10. Fruchter HERran/ J hans helige; ty the som fruchta honom the hafwa ingen brist. 4942

11. The rike skola torftige wara/ och hungra: men the/ som HERran sökia/ hafwa ingen brist på något godt. 4943

III. Förmanar til gudfruchtighet och andra Christeliga dygder.

12. KOmmer hijt barn/ hörer migh: jagh wil lära eder HERrans fruchtan.

13. Hwilken är then som ett godt lefwande begärar/ och gierna goda dagar hade? 4944

14. Bewara 4954 tina tungo för thet ondt är 4945/ och tina läppar at the intet bedrägerij tala.

15. Lät af thet onda/ och giör thet goda; sök friden och faar efter honom. 4946

IV. Låfwar them godom wälsignelse/ och them ondom straff.

16. HERrans ögon see 4947 vppå the rättferdiga/ och hans öron på theras ropande.

17. Men HERrans ansichte står öfwer them som ondt giöra/ så at han vthskrapar 4955 theras åminnelse 4948 af jordene.

18. Tå the rättferdige ropa/ så hörer HERren 4949/ och hielper them vthur alla theras nödh.

19. HERren är hardt när them som ett förbråkat hierta hafwa; och hielper them som ett bedröfwat modh hafwa. 4950

20. Then rättferdige måste mycket lida; men HERren hielper honom vthu thy allo.

21. Han bewarar honom all hans been/ at icke ett 4951 sönderbrutit warder. 4952

22. Then ogudachtiga skal thet onda dräpa: och the som hata then rättferdiga/ the skola bråtslige warda.

23. HERren förlöser sina tienares siälar: och alle the som trösta på honom/ skola icke warda brotslige.

35. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ ther vthi David åkallar Gudh om hielp och beskydd emot sina falska och otrogna wänner/ af hwilkom han listeligen warder plågad/ v. 1. Önskar sina fiender ondt/ efter the äro bespottare/ falske/ otacksame/ otrogne/ benägne til at giöra skada/ etc. v. 4. Beder och åkallar Gudh om hielp och bistånd/ och är vthi then fulkomlige förtröstning/ at Gudh seer thet onda/ som honom af sina owänner wederfars/ och skal thet wedergälla/ v. 17. Låfwar sigh therföre wilja prisa HERran/ v. 27. Somlige vthtyda thenna Psalmen om Christo/ som vnder Davidz person klagar öfwer sina fiendar.

I. David begärar Gudz hielp emot sina fiendar.

EN Psalm Davidz. HERre/ trät medh them som medh migh träta: strijd emot them som på migh strida.

2. Tag sköld och spiut/ och statt vp til at hielpa migh.

3. Drag fram glafwen/ och beskydda migh emot mina förföljare: säg til mina siäl/ Jagh är tin hielp.

4. Skämme sigh och warde bespottade alle the som efter mina siäl stå: wände til ryggia/ och warde til skam the som migh ondt wilja. 4956

5. Warde såsom agnar 4957 för wäder; och HERrans Ängel bortdrifwe them.

6. Theras wägh warde mörk och slipper 4958: och HERrans Ängel förfölje them.

7. Ty the hafwa vthan saak stält migh sin nääht til förderf; och hafwa vthan skuld grafwit mine siäl een groop. 4959

8. Han warde oförsedt öfwerfallen/ och hans näät som han stält hafwer fånge honom: och han warde ther vthi öfwerfallen. 4960

9. Men min siäl frögde sigh af HERranom; och ware gladh af hans hielp.

10. All min been säije: HERre/ ho är tin like/ tu som hielper then elända ifrå then honom förstarck är/ och then elända och fattiga ifrå sina röfware?

II. Klagar öfwer sina owänner/ och framstälier sin oskyldighet.

11. THer träda wrång witne fram/ och the witna öfwer migh/ thes jagh intet skyldig är. 4961

12. The giöra migh ondt för godt 4962; at min siäl måste wara såsom hon intet godt 4972 giordt hade.

13. Men jagh/ när the krancke woro/ drog en säck vppå; plågade migh medh fastande/ och bad träget af hiertat. 4963

14. Jagh hölt migh såsom thet hade warit min wän och broder: jagh gick sorgse/ såsom then ther sörjer om sina moder.

15. Men the glädia sigh öfwer min skada/ och församla sigh 4964; the halte 4973 församla sigh emot migh oförsedt: the rifwa/ och hålla intet vp.

III. Beskrifwer sina owänner.

16. MEdh them som skrymta och begabba för bukens skull/ bita the sina tänder tilsamman öfwer migh.

17. HErre/ huru länge wilt tu see här vppå? Fräls doch mina siäl ifrå theras buller/ och mina eensamma ifrå the vnga leijon. 4965

18. Jagh wil tacka tigh vthi then stora församlingene; och ibland mycket folck wil jagh prisa tigh. 4966

19. Lät them icke glädia sigh öfwer migh som migh vthan skiäl fiender äro; eller begabba medh ögonen/ som vthan skuld 4967 hata migh.

20. Ty the achta giöra skada/ och sökia falska saker emot the stilla 4974 i landena.

21. Och gapa 4968 medh sin munn wijdt vp emot migh/ och säija: Så så/ thet see wij gierna.

IV. Vpwäcker Gudh til hielp och vndsättning.

22. HERre/ tu seer thet/ tig icke: HErre/ war icke långt borto ifrå migh.

23. Vpwäck tigh/ och waka vp til min rätt/ och til mina saak/ min Gudh och HErre.

24. HERre min Gudh/ döm migh efter tina rättferdighet/ at the icke skola glädia sigh öfwer migh.

25. Lät them icke säija i sin hierta: Så så/ thet wille wij: lät them icke säija: Wij hafwe vpswolget honom.

26. Skämme sigh och til blygd warde/ alle the som glädia sigh öfwer min ofärd: warde medh blygd och skam iklädde 4969/ the som berömma sigh emot migh.

27. Berömme och glädie sigh the/ som migh vnna at jagh behåller rätt; och altijd säije: Lofwad ware HERren högeliga 4970/ then sinom tienare godt wil.

28. Och min tunga skal tala om tina rättferdighet/ och prisa tigh dagliga. 4971

36. Psalm.

ÄR een lära/ och en Tröstpsalm/ ther vthi David beskrifwer alla skrymtare och ogudachtiga medh all sin art och egenskaper/ v. 2. Tröstar the froma af Gudz godhet och mildhet/ the han här så storligen berömmer/ af thet mykla goda/ som them wederfars/ både i thetta lifwet/ och i thet tilkommande/ v. 7. Önskar at Gudh altijd wille låta sin barmhertighet wara öfwer the fromma/ och ther emot straffa tyranner och ogudachtiga/ v. 11.

I. David beskrifwer skrymtares art.

EN Psalm Davidz/ HERrans tienares/ til at föresiunga.

2. Jagh säger i sanningene 4981/ at the ogudachtige arge skalckar äro: ty när them är ingen Gudz fruchtan.

3. The rosa hwar annan inbördes/ at the måga främja sina onda saker/ och skämma andra.

4. All theras lära är skadelig och lögn: the låta ock intet vnderwisa sigh/ at the måtte något godt giöra.

5. Vthan the tänckia til skada på theras säng 4975: 4982 och stå faste på then onda wägen/ och sky för intet ondt.

II. Berömer Gudz barmhertighet.

6. HERre/ tin godhet räcker så wijdt som himmelen är; och tin sanning så wijdt som skynar gå. 4976

7. Tin rättferdighet står såsom Gudz berg 4983/ och tina rätter såsom stoor diup 4977: HERre/ tu hielper både menniskiom och fänat. 4978

8. Huru dyyr är tin godhet/ Gudh! at menniskiors barn tröst hafwa vnder tina wingars skugga. 4979

9. The warda druckne vthaf tins huus rika håfwor; och tu skäncker them medh wällust såsom medh enom ström.

10. Ty när tigh är een lefwandes källa 4980; och i tino liuse see wij lius 4984.

III. Önskar at Gudh wille bewara the froma/ och straffa the ogudachtiga.

11. VThbred tina godhet öfwer them som känna tigh; och tina rättferdighet öfwer the froma.

12. Lät migh icke vndertrampad warda af the stolta; och the ogudachtigas hand omstörte migh icke.

13. Vtan lät the ogierningsmän ther falla; at the måga bortdrefne warda/ och icke bestå kunna.

37. Psalm.

ER Tröstpsalm/ at the gudfruchtige icke skola förargas öfwer the ogudachtigas owarachtiga framgång här i

werldene/ v. 1. Vtan sättia sitt hopp på HERran; giöra thet godt är/ befalla honom sina wägar/ och förbida hans hielp/ v. 4. Beskrifwer så the ogudachtiga af theras arghet och ondsko emot the gudfruchtiga/ och at the behålla och bruka ägodelar/ som medh orättferdighet förwärfwade äro. Jtem/ at them och theras godz skal tilstunda en oförmodelig vndergång. Men ther ibland beskrifwer han ock the gudfruchtiga/ at the hafwa lust i HERrans lagh/ och HERren skal them och theras egendom wälsigna/ v. 9. Tilsäger them och theras efterkommandom Gudz bistånd och hielp vthi all motgång och förföljelse/ v. 11. Men them ogudachtigom ett wist förderf/ v. 34.

I. David lärer/ at man icke skal förargas öfwer the ogudachtigas medgång.

EN Psalm Davidz 5009. Harmas icke öfwer the onda; war icke nijtisk öfwer the ogierningsmän. 4985

2. Ty såsom grääs warda the snart afhuggne; och såsom gröna örter skola the förwisna. 4986

3. Haf hopp til HERran/ och giör thet godt är: blif i landet/ och föd tigh redeliga 5010.

4. Haf tina lust i HERranom; han skal gifwa tigh hwad titt hierta önskar.

II. Räder kasta sin omsorg på HERran.

5. BEfalla HERranom tin wägh; och hoppas vppå honom/ han skal wäl giörat. 4987

6. Och skal frambära tina rättferdighet såsom ett lius; och tin rätt såsom en middag.

7. Förbida 5011 HERran/ och wänt efter honom: harmas 4988 icke öfwer then/ hwilkom all ting efter hans wilja lyckosamliga framgå.

8. Hålt tilbaka af wrede/ och öfwergif grymhet: blif icke wredh så at tu ock illa giör.

9. Ty the onde skola vthrotade warda: men the som wänta efter HERran/ skola ärfwa landet. 4989

10. Thet är ännu en liten tijd/ så är then ogudachtige intet meer; och när tu efter hans rum seer/ skal han borto wara.

11. Men the elände 5012 skola ärfwa landet; och lust hafwa i storom frijd. 4990

12. Then ogudachtige trugar then rättferdiga/ och biter sina tänder tilsamman öfwer honom. 4991

13. Men HErren leer åth honom 4992; ty han seer at hans dagh kommer.

14. The ogudachtige draga vth swärdet/ och bända sin boga/ at the skola fälla then elända och fattiga/ och slachta the froma.

15. Men theras swärd skal gå in i theras hierta; och theras boge skal sönderbrista.

III. Wiser äthskilnaden på the gudfruchtigas och ogudachtigas deel.

16. THet litzla som en rättferdig hafwer/ är bättre än många ogudachtigas stora håfwor.

17. Ty the ogudachtigas arm 5013 skal sönderbrytas: men HERren håller the rättferdiga widh macht. 4993

18. HERren känner the fromas dagar 4994; och theras godz skal blifwa ewinnerliga.

19. The skola icke på skam komma i then onda tiden; och i hårdom åhrom skola the nogh hafwa. 4995

20. Ty the ogudachtige skola förgås/ och HERrans fiender/ om the än wore såsom en kostelig äng/ skola the

likwäl förswinna/ såsom en röök för swinner. 4996

21. Then ogudachtige borgar/ och betalar intet 4997: men then rättferdige är barmhertig och mild.

22. Ty hans wälsignade ärfwa landet; men hans förbannade warda vthrotade.

23. Af HERranom warder sådana mans gång främjad; och han hafwer lust til hans wägh.

24. Om han faller/ warder han eij bortkastad: ty HERren håller honom widh handen.

25. Jagh hafwer vng warit/ och är gammal worden/ och hafwer ännu aldrig sedt then rättferdiga förlåten/ eller hans sädh efter brödh gå. 4998

26. Han är altid barmhertig/ och länar 4999 gierna; och hans sädh skal wälsignad warda.

IV. Förmanar til goda gierningar.

27. LÄt af thet onda/ och giör thet goda 5000; och blif i ewig tijd.

28. Ty HERren älskar rätten/ och öfwergifwer icke sina heliga; ewinnerliga warda the bewarade: men the ogudachtigas sädh skal vthrotad warda. 5001

29. The rättferdige ärfwa landet/ och blifwa ther inne ewinnerliga. 5002

30. Thens rättferdigas mun talar wijshet; och hans tunga lärer rätten. 5003

31. Hans Gudz lagh är i hans hierta 5004; hans stegh slinta icke.

32. Then ogudachtige wachtar vppå then rättferdiga/ och achtar dräpa honom.

33. Men HERren låter honom icke vthi hans händer/ och fördömer honom icke tå han dömd warder.

34. Förbida HERran/ och hålt hans wägh/ så skal han vphöija tigh/ så at tu skalt ärfwa landet: tu skalt see at the ogudachtige vthrotade warda.

V. Förkunnar at the ogudachtige skola förgås.

35. JAgh hafwer sedt en ogudachtig/ then war fast wäldig 5005; och vthbredde sigh/ och grönskades såsom ett laurbärträ.

36. Tå man gick ther fram om/ sij/ så war han borto: jagh frågade efter honom/ tå wardt han ingenstäds funnen. 5006

37. Blif from/ och hålt tigh rätt: ty slikom skal thet på sidstone wäl gå.

38. Men the öfwerträdare skola tilsammans förgås; och the ogudachtige på sidstone vthrotade warda. 5007

VI. At HERrenbeskärmer the rättferdiga.

39. MEn HERren hielper the rättferdiga; han är theras starckhet i nödh. 5008

40. Och HERren skal wara them biståndig/ och hielpa them; han skal vndsättia them ifrå the ogudachtiga/ och frälsa them: ty the trösta vppå honom.

38. Psalm.

ÄR en skiön Bättrings Psalm; ther vthi David/ tå han war stadder i allsomstörsta ångest för fina synder/ beder innerligen/ at Gudh icke wille straffa honom i sine wrede/ vtan nådeligen nepsa honom/ v. 2. Klagar sorgeligen öfwer sina synders myckenhet; öfwer Gudz odrägeliga wrede; öfwer sitt samwets förskräckelse/ och öfwer syndenes förgift/ v. 4. Klagar ock öfwer sina wänners föracht/ och sina owänners wåld och ondsko/ v. 12. Flyr til Gudz barmhertighet; gifwer sigh vnder hans faderliga nepst/ och begärer hielp emot sina fiendar/ som fast mächtige äro/ v. 16.

III. Bootpsalm. I. David beder innerligen at Gudh icke wille straffa honom i sine wrede.

EN Psalm Davidz/ til åminnelse 5025. 5014

2. HERre/ straffa migh icke i tine wrede; och näps migh icke i tine grymhet. 5015

3. Ty tin skott äro fastnad i migh; och tin hand trycker migh. 5016

II. Klagar högeligen öfwer sina synder; och thet ther på följde elände.

4. THet är intet helbregda på min kropp/ för titt hoot skul; och ingen frijd är iminom benom för mina synder skul.

5. Ty mina synder gå öfwer mitt hufwud 5017; såsom en tung börda äro the migh förswåra wordna.

6. Min såår luchta och rotna/ för min galenskap skul.

7. Jagh går krokot och mycket luto; hela dagen går jagh sorgse.

8. Ty mina länder borttorkas medh allo; och intet helbregda är på minom kropp.

9. Jagh är alt förmycket förkroßad och sönderslagen: jagh ryter för mins hiertans oro skul.

10. HErre/ för tigh är alt mitt begär; och min suckan är tigh intet fördold.

11. Mitt hierta bäfwar; min kraft hafwer migh förlåtit: och mins ögons lius 5026 är icke när migh.

12. Mine wänner och fränder stå gent moot migh/ och see mina plågo; och mine näste träda fast fierran. 5018

13. Och the ther efter mina siäl stå/ the gildra för migh; och the som migh ondt wilja/ rådslå huru the skada giöra måga; och gå om medh all list.

14. Men jagh måste wara såsom en döfwer/ och höra intet; och såsom en dumbe/ then sin mun intet vplåter. 5019

15. Och måste wara såsom en then ther intet hörer; och then ther ingen genswar i sinom mun hafwer.

III. Tröstar sigh widh Gudz barmhertighet/ och beder om hielp.

16. MEn jagh bidar/ HERre/ efter tigh: tu HErre min Gudh/ warder migh hörandes.

17. Ty jagh täncker at the ju icke skola glädias öfwer migh: om min foot stapplade/ skulle the högeliga beröma sigh öfwer migh.

18. Ty jagh är giord til at lida; och min wärck är altid för migh. 5020

19. Ty jagh giör mina mißgierning kunnoga 5021; och sörjer för mina synd.

20. Men mine fiender lefwa/ och äro mächtige; the migh vthan skuld hata äro store. 5022

21. Och the migh ondt giöra för godt/ sättia sigh emot migh 5023; therföre at jagh faar efter thet godt är.

22. Förlåt migh icke/ HERre; min Gudh/ war icke långt ifrå migh.

23. Skynda tigh til at giöra migh bistånd/ HErre min hielp. 5024

39. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ at Gudh icke wille låta honom blifwa otolig öfwer the ogudachtigas lycko och framgång/ v. 2. At Gudh wille lära honom betänckia sin korta lifstijd/ v. 5. Wänder sigh til Gudh om hielp/ och beder at hans straff må warda lindrat/ v. 8. Bekänner sigh wara en främling och gäst här på jordene/ och begärer wederqweckelse af Gudz godhet och nåde; och sedan en salig afgång af thenna werldene/ v. 13.

I. David beflitar sigh om to lamodh.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga för Jeduthun. 5027

2. Jagh hafwer satt migh före/ jagh wil taga migh wahra/ at jagh icke syndar medh mine tungo: jagh wil hålla min mun tilbaka 5039 såsom medh bett 5028; efter jagh så måste see then ogudachtiga för migh.

3. Jagh är tystnad och stilla worden/ och tiger om glådiena 5040; och måste fräta mina sorg i migh. 5029

4. Mitt hierta är brinnande i migh; och när jagh täncker ther vppå warder jagh vptänd: jagh talar medh mine tungo.

II. Beskrifwer menniskiones korta lifstijd.

5. MEn HERre/ lär 5041 migh doch/ at thet måste få en ända medh migh; och mitt lijf ett måhl hafwa/ och jagh hädan måste. 5030

6. Sij/ mine dagar äro en twärhand för tigh; och mitt lijf är såsom intet 5031 för tigh: huru platt intet 5032 äro alla menniskior/ the doch så säkre lefwa: Sela.

7. The gå bort såsom en skugge 5033/ och giöra sigh mycken onyttig oro: the samka tilhopa/ och weta icke ho thet få skal. 5034

III. Begärar tröst af Gudi; och beder om en salig ändalycht.

8. NU HErre/ widh hwad skal jagh trösta migh? Vppå tigh hoppas jagh.

9. Frälsa migh ifrån alla mina synder; och lät migh icke them galnom til spott warda.

10. Jagh wil tiga 5042/ och icke vplåta min mun 5035; tu skalt wäl giörat.

11. Wändt tina plågo ifrå migh; ty jagh är försmächtad för tine handz straff.

12. När tu en tuchtar för syndena skul/ så warder hans fägring förtärd 5036 såsom af maal: ach! huru platt intet äro doch alla menniskior. Sela.

13. Hör mina böön/ HERre/ och förnim mitt ropande; och tig icke öfwer mina tårar: ty jagh är en främling för tigh/ och en gäst 5037 såsom alle mine fäder.

14. Hålt vp af migh/ at jagh wederqwecker migh/ förr än jagh bortfar/ och är icke meer här. 5038

40. Psalm.

EEn märckelig prophetia om Christo/ och hans oskyldiga lidande och dödh: ther vthi han förmäler/ huru Gudh hafwer hulpit honom vthu sin stora ångest och bedröfwelse/ v. 2. Sedan lärer han hwar igenom man bekommer rättferdigheten och syndernas förlåtelse/ nemliga genom trona på Christi förtienst och förskyllan/ v. 4. Och icke genom offer och spijsoffer/ v. 7. Och at han efter sin död och vpståndelse/ skal sådant förkunna låta i hela werldena/ v. 10. Til thet sidsta åkallar han Gudh om hielp/ förtäljer sin älendighet/ önskar sina fiender olycko/ och them gudfruchtigom glädie/ v. 12.

I. Christus tackar sin himmelske Fader för förloßning.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga.

2. Jagh förbidde HERran; och han bögde sigh til migh/ och hörde mitt roop:

3. Och drog migh vthu then grufweliga kulone/ och vthu träcken 5043; och satte mina fötter vppå ett hälleberg 5044/ så at jagh wist gå kan.

II. Lärer hwar othi then rätta rättferdigheten består; och huru then skal förkunnas.

4. OCh hafwer gifwit migh een ny wiso i munnen/ til at lofwa wår Gudh: thet skola månge see 5045/ och fruchta HERran/ och hoppas vppå honom.

5. Säll är then som sitt hopp sätter til HERran; och icke wänder sigh til the högfärdiga/ och the ther medh lögn vmgå.

6. HERre min Gudh/ stoor äro tine vnder/ och tina tanckar 5046 som tu på oß bewiser; tigh är ingen ting lijk 5047: jagh wil förkunna them/ och ther af säija/ ändoch the stå icke til at räkna.

7. Offer och spijsoffer behaga tigh intet; men öronen hafwer tu öpnat migh 5048: tu wilt hwarken bränneoffer eller syndoffer.

8. Tå sade jagh: Sij/ jagh kommer; i bokene 5049 är skrifwit om migh: 5050

9. Tin wilja/ min Gudh/ giör jagh gierna; och tin lagh hafwer jagh i mitt hierta.5051

10. Jagh wil predika rättferdigheten vthi then stora församlingen 5052: sij/ jagh wil icke låta stoppa migh munnen til; HERre/ tu wetst thet.

11. Tina rättferdighet fördöljer jagh icke i mitt hierta; om tina sanning och om tina salighet talar jagh: jagh fördöljer icke tina godhet/ och trohet/ vthi then stora församlingen.

III. Beder emot sina fiendar/ tröstandes sigh/ at Gudh bär omsorg för sina.

12. MEn HERre/ wändt doch icke tina barmhertighet ifrå migh: lät tina godhet och trohet bewara migh altid. 5053

13. Ty migh är ondt vppå kommet/ ther intet tahl på är; mina synder hafwa tagit migh fatt/ så at jagh icke see 5057 kan: the äro flere än håren på mitt hufwud/ och mitt hierta hafwer öfwergifwit migh. 5054

14. Lät thet täckias tigh/ HERre/ at tu vndsätter migh: skynda tigh/ HERre/ til at hielpa migh.

15. Skämme sigh/ och på skam komme alle the som efter mina siäl stå/ at the skola förgiöra henne: falle til ryggia/ och komme på skam the migh ondt vnna. 5055

16. Förskräcke sigh vthi sine skam the som öfwer migh ropa/ så/ så.

17. Frögde sigh och ware glade i tigh/ alle the som fråga efter tigh; och the som tina salighet älska/ säije altid/ HERren ware högeliga lofwad. 5056

18. Ty jagh är fattig och elände/ men HErren sörjer för migh: tu äst min hielpare och förlossare; min Gudh/ förtöfwa icke.

41. Psalm.

THenne Psalm är först/ en Läropsalm/ ther vthi gifwes tilkänna/ at Gudh rikeligen belönar the wälgierningar/ som bewisas them fattigom och eländigom här i werldene/ v. 2. Sedan är thenne Psalm/ een prophetia/ vthi hwilken Christus sielf klagar öfwer fina fiendar/ v. 6. Och besynnerliga öfwer sin förrädare Judas/ v. 10. Beder på sidstone sin himmelska fader/ at han må warda vpwäckt ifrå the döda/ och vphögd til Gudz högra hand/ v. 11.

I. Gudh belönar wälgierningar/ som bewisas them eländom.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga.

2. Säll är then som låter sigh wårda om then fattiga5058: honom skal HERren hielpa i then onda tiden.

3. HERren skal bewara honom/ och hålla honom i lifwe/ och låta honom gå wäl på jordene 5059; och icke gifwa honom vthi hans fiendars wilja.

4. HERren skal wederqweckia honom på hans sotesäng; tu hielper honom ifrån alla hans kranckhet.

5. Jagh sade: HERre/ war migh nådelig; hela mina siäl/ ty jagh hafwer syndat emot tigh.

II. Christus klagar öfwer sina fiendar.

6. MJne owänner talade ondt emot migh: När kan han döö/ och hans namn förgås?

7. The komma til at skåda/ och menat doch intet af hiertat: vtan sökia något thet the lasta måga/ gå bort/ och förat vth. 5060

8. Alle the som migh hata/ tasla tilhopa emot migh/ och tänckia ondt öfwer migh.5061

9. The hafwa beslutet ett skalckastycke öfwer migh: när han ligger skal han intet vpstå igen.

10. Och min wän them jagh migh betrodde/ then mitt brödh åt/ trampade migh vnder fötterna.

III. Beder om förloßning.

11. MEn tu/ HERre/ war migh nådelig/ och hielp migh vp/ så wil jagh wedergälla them.

12. Ther på märcker jagh at tu ett behagh til migh hafwer/ at min fiende icke skal glädia sigh öfwer migh.

13. Men migh vppehåller tu för mina fromhet skul; och ställer migh in för titt ansichte ewinnerliga.

14. Lofwad ware HERren Jsraels Gudh/ ifrå nu/ alt in til ewighet: Amen/ Amen.

42. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ ther vthi David gifwer tilkänna sin synnerliga trängtan han hafwer til at besökia then

skiöna Gudztiensten i Jerusalem/ tå han landzflychtig war/ v. 2. Wiser sin förtröstan/ v. 6. Klagar ock sorgeligen öfwer then hiertans bedröfwelse han hafwer öfwer sin landzflychtighet/ och af sina fiendars försmädelse/ v. 7. Men tröstar sigh åter medh HERrans gunst och nåde/ och at han snarliga skal forhielpa honom til rätta igen/ v. 9.

I. David trängtar efter sin wanliga Gudztienst.

EEn vnderwisning Korah barnas 5062/ til at föresiunga.

2. Såsom hiorten ropar efter friskt watn/ så ropar min siäl/ Gudh/ til tigh.

3. Min siäl törster 5063 efter Gudh/ efter then lefwande Gudh: när skal jagh ther til komma/ at jagh måtte see Gudz ansichte? 5070

4. Mine tårar äro min spijs 5064 dagh och natt/ tå man dagliga til migh säger: Hwar är nu tin Gudh?

5. När jagh nu ther på täncker/ så vthgiuter jagh mitt hierta widh migh sielfwan: ty jagh wille gierna gå medh hopenom/ och medh them wandra til Gudz huus; medh glädie och tacksäijelse/ ibland then hopen som högrijd hålla.

6. Hwad bedröfwar tu tigh/ min siäl/ och är så orolig i migh? Hoppas vppå Gudh: ty jagh skal ännu tacka honom/ at han hielper migh medh sitt ansichte. 5071

II. Klagar öfwer sina förföljelser.

7. MJn Gudh/ bedröfwad är min siäl i migh; therföre täncker jagh på tigh i thet land widh Jordan 5072/ och Hermonim 5065/ på the litzla bergena.

8. Tina floder 5073 fräsa fast/ så at ett diup brusar här och ett diup ther: alla tina watuwågar och böljor gå vthöfwer migh.

III. Tröstar och vprättar sigh fielf.

9. OM dagen hafwer HERren vthlåfwat sina godhet/ och om nattena siunger jagh honom 5066/ och beder til mins lijfs Gudh.

10. Jagh säger til Gudh min klippa: Hwij hafwer tu förgätit migh? Hwij måste jagh gå så sorgse/ när min fiende migh tränger? 5067

11. Thet är såsom ett mord i mine been/ at mine fiender skämma migh; tå the dagliga til migh säija: Hwar är nu tin Gudh? 5068

12. Hwad bedröfwar tu tigh/ min siäl/ och är så orolig i migh? Hoppas vppå Gudh: ty jagh skal ännu tacka honom/ at han mitt ansichtes hielp 5074/ och min Gudh är. 5069

43. Psalm.

EEn Böön/ medh samma ord och mening som then förre Psalmen/ ther vthinnan David begärer Gudz hielp emot falska menniskior/ såsom ock emot Gudz wrede/ och sitt förskräckta samwet/ v. 1. Och begärer/ at Gudh wille ledsaga honom til sin församling igen/ v. 3. Så skal han prisa och tacka honom therföre/ v. 5.

I. David beder Gudh wille skaffa honom rätt.

DÖm migh/ Gudh/ och vthrätta min saak emot thet oheliga folck: och fräls migh ifrå the falska och onda

menniskior.

2. Ty tu äst Gudh min starckhet/ hwij bortdrifwer tu migh? Hwij låter tu migh gå så sorgse/ tå min fiende tränger migh? 5075

II. Begärar ledsagas til Gudz församling.

3. SÄndt titt lius och tina sanning/ at the leda migh/ och föra migh til titt helga berg/ och til tina boning: 5076

4. At jagh ingår til Gudz altare 5077/ til Gudh som min glädie och frögd är; och tackar tigh/ Gudh/ på harpo/ min Gudh.

III. Tröstar sigh af Gudz hielp.

5. HWad bedröfwar/ tu tigh min siäl/ och är så orolig i migh? Hoppas vppå Gudh: ty jagh skal ännu tacka honom/ at han mitt ansichtes hielp/ och min Gudh är. 5078

44. Psalm.

EEn innerlig böön/ ther vthi alle Helige/ synnerligen i nya Testamentet förtälja Gudz stora werck/ som han hafwer giordt medh Fäderna/ och bedia/ at han sammaledes wille giöra them hielp och vndsättning; thet the ock förhoppas/ v. 2. Förtälja så widlyftigt then stora nödh them är påkommen/ såsom ock fiendernas försmädelse; hwilket altsammans trycker them swärliga/ v. 10. Vthi hwilket the likwäl icke hafwa försakat hoppet til Gudh/ eller ock sökt olåflige medel/ v. 18. Men rätta orsaken til sörsamlingenes förföljelse är then Christeliga trones bekännelse/ v. 21.

EEn vnderwisning/ Korah barnas/ til at föresiunga. 5079

I. Gudz församling begärar/ at HERren wille hielpa henne/ såsom han i förtiden giordt hafwer.

2. GUd/ hwij hafwe medh wåra öron hördt/ wåre fäder hafwa thet förtäldt oß/ hwad tu i theras dagar giordt hafwer fordom. 5080

3. Tu hafwer medh tine hand fördrifwit Hedningarna; men them hafwer tu insatt 5081: tu hafwer förderfwat folcken 5082; men them hafwer tu vthwidgat.

4. Ty the hafwa icke intagit landet genom sitt swärd/ och theras arm halp them intet 5083: vtan tin högra hand/ tin arm/ och titt ansichtes lius 5084; ty tu hade ett behagh til them.

5. Gudh/ tu äst then samme min Konung/ som Jacob hielp tilsäger.

6. Jgenom tigh skole wij nederslå wåra fiendar: i titt namn wilje wij vndertrampa them som sigh emot oß sättia. 5085

7. Ty jagh förlåter migh icke vppå min boga; och mitt swärd kan intet hielpa migh. 5086

8. Vtan tu hielper oß ifrå wåra fiendar; och giör them til skam som hata oß.

9. Wij wilje dagliga beröma oß af Gudi; och tacka tino namne ewinnerliga. Sela.

II. Förtäljer then stora nödh som henne är vppåkommen.

10. HWij bortdrifwer tu tå nu oß/ och låter oß til skam warda? Och drager icke vth i wårom häär?

11. Tu låter oß fly för wåra fiendar; at the som oß hata skola beröfwa oß.

12. Tu låter vpäta oß såsom fåår; och förströr oß ibland Hedningarna.

13. Tu säljer 5087 titt folck förgäfwes/ och tager ther intet före.

14. Tu giör oß til smälek wårom grannom; til spott och hån them som omkring oß äro. 5088

15. Tu giör oß til ett ordspråk ibland Hedningarna; och at folcken rista hufwudet öfwer oß. 5089

16. Dagliga är min smälek för migh; och mitt ansichte är fult medh skam:

17. At jagh måste the försmädare och lastare höra; och fienderna och the hämndgiruga see.

18. Alt thetta är öfwer oß kommet; och wij hafwe doch intet förgätit tigh/ eller otroliga i titt förbund handlat.

19. Wårt hierta är icke affallit/ eller wår gång wiken ifrå tin wägh.

20. At tu så sönderslår oß ibland drakar 5093/ och öfwertäcker oß medh mörker. 5094

21. Om wij wår Gudz namn förgätit hade/ och wåra händer vplyft til en främmande gudh;

22. Thet kunde Gudh wäl finna: nu känner han ju wår hiertans grund.

23. Ty wij warde ju dagliga för tina skul 5095 dräpne; och äre räknade såsom slachtefåår. 5090

III. Beder om förloßning.

24. VPwäck tigh/ HErre/ hwij sofwer tu? Waka vp/ och bortdrif oß icke medh allo.

25. Hwij fördöljer tu titt ansichte? Och förgäter wårt elände och twång? 5091

26. Ty wår siäl är nederbögd til jordena; wår buuk loder widh jordena. 5092

27. Statt vp/ hielp oß/ och förlös oß för tina godhet skul.

45. Psalm.

EEn skiön och tröstelig prophetia/ om thet andeliga ächtenskap emellan Christum och hans församling: vthi hwilken han först beskrifwer Christum och hans ämbete/ af hans skiönhet/ starckhet och sanning/ rc. v. 2. Jtem hans rike/ at thet är ewigt; och at han är vthan mått smord medh then Heliga Anda/ v. 7. Sedan beskrifwer han bruden/ som vthaf Hedningar och Judar skal warda församlad/ af sin prydning/ rikedomar och medfölje; och förmanar henne at hon sins faders huus förgäter/ och älskar sin brudgumma/ v. 10. Så skola främmande föra henne skäncker; och hon skal storliga warda förökad/ och medh ewig åminnelse ihogkommen/ v. 13.

I. Jngång til brudewisan.

EEn brudwisa och vnderwisning/ Korah barnas/ om rosena 5096 til at föresiunga.

2. Mitt hierta dichtar een skiön wiso: jagh wil siunga om en Konung 5097: min tunga är en godh skrifwares penne. 5098

II. Beskrifwes brudgummen Christus; hans ämbete och rike.

3. TU äst then dägeligste ibland menniskiors barn: täckelige äro tine läppar 5099; therföre wälsignar tigh Gudh ewinnerliga.

4. Bindt titt swärd widh tin sido/ tu hielte; och pryd tigh härliga.

5. Lycksamliga gånge tigh i tinom skrudh; drag fram för sanningene skul/ och til at behålla the elända widh rätt 5100: så skal tin högra hand bewisa vnder.

6. Skarp äro tine skott; så at folcken för tigh skola nederfalla/ mitt ibland Konungens fiendar.

7. Gudh/ tin stool blifwer altid och i ewighet: tins rikes spira är een rättwijs spira. 5101

8. Tu älskar rättferdigheten/ och hatar ogudachtigt wäsende: therföre hafwer/ Gudh/ tin Gudh smordt 5102 tigh medh glädienes oljo meer än tina medbröder.

9. Tina kläder äro klart mirrham/ aloe/ och kezia; när tu i tine skiöna härlighet vthu the elphenbeens palats vthgår.

III. Bruden församlingen; hennes fägring och rikedomar.

10. VThi tinom skrudh gå Konunga döttrar 5103: bruden står på tine högra hand/ vthi klart kosteligit guld.

11. Hör dotter/ se vppå/ och bög tin öron; förgät titt folck/ och tins faders huus.

12. Så skal Konungen få lust til tina dägelighet: ty han är tin Herre/ och tu skalt tilbedia honom.

13. Dottren Tyrus 5106 skal wara ther medh skäncker 5104: the rike i folckena skola bedia in för tigh.

14. Konungens dotter är ganska härlig inwärtes 5107; hon är klädd i gyldene stycke.

15. Man förer henne vthi stickad kläder in til Konungen; och hennes leeksystrar jungfrurna/ som efter henne gå/ förer man til tigh. 5108

16. Man förer them medh glädie och gamman: och the gå in i Konungens palats.

IV. Hedningarnas kallelse/ och Brudgummens ewigwarande åminnelse.

17. VThi tina fäders stadh skalt tu söner få; them skalt tu sättia til Förstar 5105 i hela werldene.

18. Jagh skal tänckia vppå titt namn/ barn efter barn: therföre skola folcken tacka tigh altid och i ewighet.

46. Psalm.

EN tacksäijelse-och tröstpsalm/ ther vthi Gudz församling frimodeliga förtröstar på Gudz hielp vthi allahanda fahrlighet och motgång; och fruchtar sigh intet/ hwar än hela werlden skulle förgås/ v. 2. Ty hon är stadd vthi Gudz stadh/ ther thens Högstas boning är; och HERren Zebaoth är hennes beskydd/ v. 5. Sedan införer han Gudh fielf som talar/ och tilsäger sin församling hielp och seger öfwer sina fiendar/ v. 11.

I. Tacksäijelse för Gudz besynnerliga hielp.

EEn wisa Korah barnas/ om vngdomen/ til at föresiunga. 5109

2. Gudh är wår tilflycht och starckhet; een hielp vthi the stora bedröfwelser/ som oß vppa komne äro.

3. Therföre fruchte wij oß intet/ om än werlden förginges/ och bergen mitt i hafwet suncko.

4. Om än hafwet rasade och swallade 5110/ så at för thes buller skul bergen omkull föllo. Sela.

5. Likwäl skal Gudz stadh 5111 lustig blifwa medh sina brunnar/ ther thens Högstas helga boningar äro.

6. Gudh är när them ther inne; therföre skal han wäl blifwa: Gudh hielper honom bittida.

7. Hedningarna måste förtwifla/ och Konungariken falla; jorden måste förgås/ tå han sigh höra låter.

8. HERren Zebaoth är medh oß; Jacobs Gudh är wårt beskydd. Sela.

II. Förmaning/ at betrachta Gudz wälgierningar.

9. KOmmer/ och seer HERrans werck/ then på jordena sådana förstöring giör.

10. Then örlig stillar i hela werldene; sönderbryter bogan; sönderbråkar spetsen/ och vpbränner wagnarna medh eld. 5112

III. Gudz tilsäijelse om hielp.

11. WArer stilla 5113/ och besinner at jagh är Gudh: jagh skal winna prijs ibland Hedningarna; jagh skal winna prijs på jordene.

12. HERren Zebaoth är medh oß; Jacobs Gudh är wårt beskydd. Sela.

47. Psalm.

EEn prophetia om Christo/ och en segersång om Christi frögdefulla himmelsfärd; hwilken ock efter sin menniskeliga natur sitter på Gudz högra hand/ en Konung och HERre öfwer alla/ som genom Evangelium skal sammankalla sigh een helig församling/ v. 2. Förmanar at alla menniskior medh frögd och glädie wedertaga then samma HERran/ v. 7. Hwilkens rike skal förwidga sigh öfwer hela jordenes kretz/ v. 9.

I. Om Christi rike genom Evangelii lära sammankallat.

EN Psalm til at föresiunga/ Korah barnas.

2. Klapper medh händerna all folck/ och frögdens Gudi medh glädsamma röst. 5114

3. Ty HERren then alrahögste är förskräckelig; en stoor Konung på hela jordene.

4. Han skal twinga folck vnder oß/ och Hedningar vnder wåra fötter.

5. Han vthwäljer oß til en arfwedeel 5115/ Jacobs härlighet then han älskar. Sela.

II. Christi himmelsfärd.

6. GUdh är vpfaren 5116 medh frögd; och HERren medh klar basuun.

7. Lofsiunger/ lofsiunger Gudi; lofsiunger/ lofsiunger wårom Konung.

III. Christi rikes vthwidgande.

8. TY Gudh är Konung på hela jordene: lofsiunger honom förnufteliga.

9. Gudh är Konung öfwer Hedningarna: Gudh sitter på sinom helga stool.

10. Förstarna ibland folcken äro församlade til ett folck Abrahams Gudi: ty Gudh är fast vphögd/ när

herrarna 5117 5118 på jordene.

48. Psalm.

EEn tacksäijelse/ at Gudh Jerusalems stadh/ och vnder thet namnet sin Christeliga kyrkio emot alla sina fiendar hafwer wäldeliga beskyddät och förswarat/ v. 2. Tackar ock Gudh för then seger han henne gifwit hafwer/ v. 5. Bekänner sigh i sielfwa wercket hafwa förnummit thet bistånd af Gudi/ om hwilket han tilförene af sina fäder hördt hafwer/ v. 9. Förmodar at Gudh ock här efter altid bär omsorg för sin Christeliga kyrkio/ v. 10. Förtröstar på Jerusalem/ at thet genom Gudz bistånd skulle wara oöfwerwinnerligit/ v. 13.

I. David beskrifwer then Christeliga kyrkiones wilkor.

EEn Psalmwisa/ Korah barnas.

2. Stoor är HERren/ och högt berömd/ vthi wår Gudz stadh/ på hans helga berg. 5119

3. Thet berget Zion är såsom een skiön telning 5120/ på hwilko hela landet tröster; på then sidone norr vth ligger then stora Konungens stadh. 5121

4. Gudh är känd i hans palats/ at han beskärmaren är.

5. Ty sij/ Konungar 5122 äro församlade/ och medh hwar annan framdragne.

6. The hafwa förvndrat sigh tå the thetta sågo; wordo häpne och omstörte.

7. Bäfwande är them ther påkommet; ångest såsom ene födande qwinno.

8. Tu sönderbråkar skeppen i hafwet/ igenom östanwäder.

II. Erkänner Gudz nådiga bistånd; och beder om thes förlängning.

9. SÅsom wij hördt hafwe/ så see wij thet på HERrans Zebaoths stadh/ wår Gudz stadh: Gudh håller honom widh macht ewinnerliga. Sela.

10. Gudh/ wij förbide tina godhet/ i titt tempel.

11. Gudh såsom titt namn/ så är ock titt lof/ alt in til werldenes ändar: tin högra hand är full medh rättferdighet.

12. Berget Zion frögde sigh; och Juda döttrar ware glada/ för tina rätter skul.

III. Förmanar at befrämja then Christeliga kyrkiones wälstånd.

13. GÅr omkring Zion/ och beskåder thet; täljer thes torn.

14. Gifwer granna acht vppå thes murar/ och vphöger thes palats; på thet man ther om må förkunna5123 för efterkommanderna.

15. Ty thenne Guden är wår Gudh altid och ewinnerliga; han förer oß såsom vngdomen. 5124

49. Psalm.

EN Läropsalm/ ther vthi David förmanar alla menniskior/ at the icke förarga sigh öfwer the ogudachtigas

framgång i thenna werldene/ v. 2. Ty theras rikedomar/ ähra/ och wällust/ rc. äro fåfengelighet/ och hielpa intet moot döden; vtan sänkia them i helwetit/ v. 6. Förmanar alla gudfruchtiga/ at the them ogudachtigom sådant intet mißvnna/ vtan sielfwe sökia efter thet ewiga och oförgängeliga goda/ v. 15.

I. David förmanar at gifwa acht vppå sitt taal.

EN Psalm til at föresiunga/ Korah barnas.

2. Hörer til/ all folck 5125; achter här vppå/ alle J som på thenna tijd lefwen:

3. Både then menige man och herrar/ både rike och fattige; then ene medh then andra.

4. Min mun skal tala wijshet; och mitt hierta förstånd.

5. Wij wilje ett godt ordspråk 5126 höra; och een skiön dicht på harpo spela.

II. Afråder at förlåta sigh på rikedomar/ eller andra jordiska förmåner.

6. HWij skulle jagh fruchta migh i the onda dagar/ när mine förtryckiares ondska omfattar migh?

7. Hwilke sigh förlåta vppå sitt godz/ och trotsa vppå sina stora rikedomar.

8. Kan doch en broder ingen förlösa/ eller Gudi någon försona: 5127

9. Ty thet kostar förmycket 5128 at förlösa/ theras siäl; så at han måste låta thet bestå ewinnerliga:

10. Om han ock än länge lefwer 5134/ och grafwena icke seer.

11. Ty man skal see at sådana wise doch döö/ så wäl som the dårar och galne förgås; och måste låta sitt godz androm. 5129

12. Medh theras tanckar står thet altså: Theras huus 5135 wahra förvtan ända/ theras boningar blifwa ifrå slächte til slächte/ och the hafwa stora ähro på jordene.

13. Likwäl kunna the icke blifwa i sådana wärdighet; vtan måste hädan såsom fää.

14. Thenna theras handel är allsamman galenskap; likwäl lofwa thet theras efterkommande medh sin mun. Sela.

III. Wiser åthskildnaden emellan the gudfruchtigas och ogudachtigas ändalycht.

15. THe liggia i helwete såsom fåår/ döden gnager them: men the frome skola hasteliga få råda 5130 öfwer them/ och theras trotzan måste förgåås; vthi helwete måste the blifwa.

16. Men Gudh skal förlösa mina siäl vthu helwetes wåld; ty han hafwer vptagit migh. Sela.

17. Skiöt ther intet om när en rijk warder/ om hans huses härlighet stoor warder. 5131

18. Ty han skal i sin dödztijd intet medh sigh taga: och hans härlighet faar intet efter honom. 5132

19. Vtan han tröster 5136 på thetta goda lefwandet; och prisar thet när en giör sigh goda dagar.

20. Så fara the efter sina fäder 5133/ och få aldrig see liuset.

21. Korteliga: när een menniskia är i wärdighet/ och hafwer icke förstånd/ så faar hon hädan såsom fää.

50. Psalm.

EEn prophetia om Christi rike/ at thet skal vthgå af Zion/ och liuda öfwer hela werldene/ v. 1. Man skal icke sättia förtröstning på offer/ v. 7. Ty Gudh warder ther medh icke blidkad/ vtan medh åkallan/ lof och tacksäijelse/ som skeer i trone/ v. 9. Straffas alla skrymtare/ som öfwertäckia sina mißgierningar medh skinande ord/ menandes at the skola wara sammaledes Gudi fördolde/ som the äro menniskiom okunnige/ hwilket är fåfengt/ v. 16. Men Gudh måste medh sanskyldig offer blidkad warda/ v. 22.

I. Om Christi rike/ och hans Evangelio.

EN Psalm Assaph 5137. HERren Gudh then mächtige talar/ och kallar werldena/ ifrå solenes vpgång/ alt in til nedergången.

2. Af Zion går vp Gudz härliga skeen. 5138

3. Wår Gudh kommer/ och tiger intet: förtärande eld går för honom 5139/ och omkring honom en mächtig storm.

4. Han kallar himmel och jord 5140/ at han skal döma 5147 sitt folck.

5. Församler migh mina heliga/ som förbundet meer achta än offer.

6. Och himlarna skola förkunna hans rättferdighet: ty Gudh är domaren 5141. Sela.

II. Gudi är icke behageligit at man förtröstar på offer.

7. HÖr/ mitt folck/ lät migh tala; Jsrael lät migh ibland tigh betyga: Jagh Gudh/ är tin Gudh.

8. För titt offer skul straffar jagh tigh intet; äro doch tine bränneoffer altijd för migh.

9. Jagh wil icke taga oxar vthu titt huus/ eller bockar vthu tine stall.

10. Ty all diur i skogenom äro mine/ och boskapen på bergen/ ther the widh tusende tahl gå.

11. Jagh känner alla foglar på bergen: och allahanda diur på markene äro för migh.

12. Om migh hungrade/ wille jagh intet säija tigh ther af; ty jordenes kretz är min/ och alt thet ther vthi är. 5142

13. Menar tu/ at jagh oxakött äta wil/ eller bockablodh dricka?

III. The sanskyldige offer i thet nya Testamentet.

14. OFfra Gudi tackoffer/ och betala them Högsta titt löfte. 5148

15. Och åkalla migh i nödene; så wil jagh hielpa tigh/ så skalt tu prisa migh. 5143

IV. Alfwarlig förmaning til alla skrymtare

16. MEn til then ogudachtiga säger Gudh: Hwij förkunnar tu mina rätter/ och tager mitt förbund i tin mun? 5144

17. Efter tu doch hatar tuchtan/ och kastar min ord baak om tigh.

18. När tu seer en tiuf/ så löper tu medh honom/ och hafwer tin deel medh horkarlar. 5145

19. Tin mun låter tu tala thet ondt är; och tin tunga bedrifwer falskhet.

20. Tu sitter och talar emot tin broder; tine moders son förtalar tu.

21. Thetta giör tu/ och jagh tiger: thet menar tu at jagh skulle wara lika som tu: men jagh skal straffa tigh/ och sättia tigh thet vnder ögonen.

22. Märcker doch thet/ J som Gudh förgäten/ at jagh icke en gång bortrycker/ och är så ingen förlösare meer.

23. Then ther tack offrar/ han prisar migh: och ther är wägen/ at jagh wisar honom Gudz salighet. 5146

51. Psalm.

EN vthwald skiön Bättringspsalm/ vthi hwilken David innerliga beder Gudh/ at han wille efter sin stora barmhertighet honom förlåra then hordoms synd och mandråp han bedrifwit hade/ v. 3. Bekänner hierteligen sina synder/ och beklagar sin förderfwade natur/ af hwilken alt ondt flyter/ v. 5. Flyr til Gudz barmhertighet för Christi förskyllan/ v. 8. Beder om then Heliga Anda/ at han wille honom ledsaga och regera/ v. 12. Låfwar sigh wilja vnderwisa andra rätta wägen til Gudh/ v. 15. Beder åter om förloßning/ v. 16. Lärer hwad offer Gudi dehaga; nämliga/ ett botferdigt och ett förkrossat hierta/ v. 18. Befaller så Gudi hela församlingen/ och vthlåfwar bättrings frucht/ v. 20.

IV. Bootpsalm.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga:

2. Tå then Propheten Nathan til honom kom/ när han til BathSeba ingången war. 5149

I. David beder Gudh om syndernas förlåtelse.

3. GUdh/ war migh nädelig/ efter tina godhet; och afplana mina synd/ efter tina stora barmhertighet.

4. Twå migh wäl af mine mißgierning/ och rensa migh ifrå mine synd.

5. Förty jagh känner mina mißgierning/ och min synd är altijd för migh. 5150

6. Moot tigh allena hafwer jagh syndat/ och illa giordt för tigh; på thet tu må rätt blifwa i tin ord/ och icke straffad blifwa tå tu dömd warder. 5151

7. Sij/ jagh är af syndelig 5152 sädh född; och min moder hafwer migh i synd aflat.

8. Sij/ tu hafwer lust til sanningen/ then i thet fördolda ligger; tu låter migh weta then hemliga wijsheten.

9. Skära 5158 migh medh Jsop 5153/ at jagh må reen warda; twå migh/ at jagh må sniöhwijt warda.

10. Lät migh höra glädie och frögd; at the been som tu förkrossat hafwer/ måga frögda sigh.

11. Wändt bort titt ansichte ifrå mina synder; och afplana alla mina mißgierningar.

II. Beder om then Heliga Anda/ och ständachtighet.

12. SKapa i migh/ Gudh/ ett reent hierta; och gif i migh en ny wiß anda. 5154 5159

13. Förkasta migh icke ifrå titt ansichte; och tag icke tin Helga Anda ifrå migh.

14. Tröst migh igen medh tine hielp: och then frimodige anden vppehålle migh.

III. Om hörsamhet och lydna.

15. TY jagh wil lära öfwerträdarena tina wägar/ at syndarena måga wända sigh til tigh.

16. Fräls migh ifrå blodhskylder 5160/ Gudh/ som min Gudh och Frälsare är: at min tunga må lofwa tina rättferdighet.

17. HErre/ vplät mina läppar/ at min mun må förkunna tin prijs.

18. Ty tu hafwer icke lust til offer 5155/ eljes wille jagh wäl gifwa tigh thet: och bränneoffer behaga tigh intet.

19. The offer som Gudi behaga/ äro en bedröfwad ande: ett bedröfwat och förkrossat hierta warder tu/ Gudh/ icke förachtandes. 5156

IV. Giör förböön för Gudz församling/ låfwandes sigh tacksam.

20. GJör wäl widh Zion efter tina nåde; vpbygg murarna i Jerusalem.

21. Tå skola tigh behaga rättferdighetenes offer 5157/ bränneoffer och heeloffer: tå skal man oxar vppå titt altare offra.

52. Psalm.

ÄR en Tröstpsalm/ emot tyranner och Gudz församlingz fiendar/ sådana som Doeg war/ hwilkom han sin ondsko och trotzighet hårdeliga förwiter/ v. 3. Och tilsäger them ett wist straff/ v. 7. Tröstar ther emot alla gudfruchtiga/ at the medh sin ögon skola få skåda sina fiendars vndergång/ v. 8. Och lofwar Gudh therföre/ v. 11.

EEn vnderwisning Davidz/ til at föresiunga:

2. Tå Doeg then Edomeen kom/ och bebodade Saul/ och sade: David är vthi Ahimelechs huus kommen. 5161

I. David föreställer Doeg och alla tyranner theras arghet.

3. HWad högmodas tu/ tyrann/ at tu kant skada 5165 giöra? Efter doch Gudz godhet ännu dagliga wahrar.

4. Tin tunga faar efter skada: och skär medh lögn såsom en skarp rakoknijf.

5. Tu talar hällre ondt än godt; och hällre falskt än rätt. Sela.

6. Tu talar gierna alt thet som til förderf tienar/ medh falska tungo. 5162

II. Hotar them medh straff.

7. THerföre skal ock Gudh medh allo 5166 förderfwa tigh/ och sönderkrossa tigh/ och vthu hyddone ryckia tigh/ och vthu the lefwandes lande vthrota tigh. Sela.

III. Tröstar the gudfruchtiga i gemeen.

8. OCh the rättferdige skola thet see/ och fruchta sigh/ och skola lee åth honom. 5163

9. Sij/ thet är then man som icke hölt Gudh för sina tröst: vthan förlät sigh vppå sin stora rikedom/ och war mächtig til at giöra skada.

IV. Sigh sielf i synnerhet; lofwandes Gudh therföre.

10. MEn jagh skal blifwa såsom ett grönt oliweträ 5164 i Gudz huus: jagh förlåter migh på Gudz godhet altijd och förvthan ända.

11. Jagh tackar tigh ewinnerliga/ ty tu kant wäl giörat: och wil förbida titt namn/ ty tine helige hafwa ther frögd vthinnan.

53. Psalm.

THenne Psalm innehåller samma lära medh then 14 Psalmen/ och klagar at ogudachtige och säkre Epicureer allestädes finnas förmåge/ v. 2. Beskrifwer theras onda stämplingar moot the gudfruchtiga/ och hotar them medh straff/ v. 5. Men them gudfruchtigom tilsäger han salighet och hielp af himmelen/ v. 7.

I. Beskrifwes the ogudachtiga.

EEn vnderwisning Davidz/ i Chorenom ymsom til at föresiunga.

2. The galne säija i sitt hierta: Thet är ingen Gudh til 5167; the doga intet/ och äro een styggelse wordne vthi theras onda wäsende: ingen är som godt giör.

3. Gudh såg af himmelen vppå menniskors barn/ at han måtte see/ om ther någor 5168 förståndig wore/ then efter Gudh frågade.

4. Men the äro alle affalne/ och allesammans odugelige; ther är ingen som godt giör/ ja icke en.

II. Hotas medh straff.

5. WJlja tå the ogierningsmän icke låta säija sigh? The ther mitt folck fräta/ på thet the skola föda sigh; Gudh åkalla the intet.

6. Men ther fruchta the sigh/ ther intet fruchtande är: ty Gudh förskingrar the plågares been/ tu giör them til skam/ ty Gudh försmår them.

III. Tilsäijes them gudfruchtigom hielp genom Meßiam.

7. ACh at then hielp vthaf Zion 5170 öfwer Jsrael komma måtte/ och Gudh sitt fångna folck förlöste! Så skulle Jacob frögda sigh/ och Jsrael gladh wara. 5169

54. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ ther vthi David/ tå han war stadder vthi stoor fahrlighet/ befaller Gudi medh een wiß förtröstning sina wälfärd/ v. 3. Hotar sina fiender medh straff/ v. 7. Och låfwar HERranom offer och tacksäijelse som honom hulpit hafwer/ v. 8.

I. David beder Gudh om hielp.

EEn vnderwisning Davidz/ til at föresiunga på strängiaspel:

2. Tå the af Siph kommo/ och sade til Saul: David hafwer fördolt sigh när oß. 5171

3. Hielp migh/ Gudh/ genom titt namn 5172/ och skaffa migh rätt genom tina macht.

4. Gudh/ hör min böön; förnim mins muns taal.

5. Ty stålte sättia sigh emot migh/ och wåldzwerckare stå efter mina siäl; och hafwa intet Gudh för ögon 5173. Sela.

6. Sij/ Gudh står medh migh: HErren vppehåller mina siäl.

II. Hotar sina fiender medh straff.

7. HAn skal betala minom fiendom thet onda: förstör them genom tina trohet.

III. Låfwar wara tacksam.

8. SÅ wil jagh giöra tigh ett glädieoffer; och tacka/ HERre/ tino namne/ at thet så trösteligit är.

9. Ty tu hielper migh vthur all min nödh: at mina ögon måga på mina fiendar lust see. 5174 5175

55. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ som om Christo wäl må förstånden warda/ innehållandes een bitter och sorgelig klagan om then stora eländighet och fahra/ vthi hwilken han stadder war/ v. 2. Ther han klagar öfwer fina försmädares och plågares wåld/ v. 10. Och besynnerlig öfwer sin förrädare Judas/ v. 14. Beder at alle thesse må sitt wälförtienta straff af Gudi bekomma/ v. 15. Hoppandes at Gudh skal honom förlossa/ v. 16. Och the ogudachtiga förstöra/ v. 23.

I. David i Christi person beder Gudh om hielp emot alla sina fiendar.

EEn vnderwisning Davidz 5176/ til at föresiunga på strängiaspel.

2. Gudh/ hör mina böön; och fördölg tigh icke för mitt bediande.

3. Achta vppå migh/ och hör migh/ huru jämmerliga jagh klagar och gråter.

4. At fienden så ropar/ och then ogudachtige tränger: ty the wilja komma migh på skada/ och äro migh swårliga wrede.

5. Mitt hierta ängslas i mitt lijf; och dödsens fruchtan är fallen vppå migh.

6. Fruchtan och bäfwande är migh vppå kommet; och grufwelse hafwer öfwerfallet migh.

7. Jagh sade: O! hade jagh wingar såsom dufwor/ at jagh måtte flyga/ och någorstädz blifwa. 5177

8. Sij/ så wille jagh draga migh långt bort/ och blifwa i öknene. Sela.

9. Jagh wille skynda migh/ at jagh måtte vndkomma för storm och owäder.

II. Beskrifwer the ogudachtigas rådslag.

10. GJör/ HErre/ theras tungor oens/ och lät them förgås: ty jagh seer orätt och trätor i stadenom.

11. Sådant går dagh och natt alt omkring innan hans murar: möda och arbete 5183 är ther inne.

12. Orätten regerar ther inne; lögn och bedrägerij wänder intet igen vppå hans gator.

13. Om min fiende skämde migh/ wille jagh thet lida: och om min hatare trugade migh/ wille jagh giöma migh bort för honom.

Judas.

14. Men tu äst min stallbroder/ min skaffare/ och min kände wän. 5178

15. Wij som wänliga omginges inbördes medh hwar annan/ wij wandrade i Gudz huus tilhopa.

16. Döden öfwerfalle them/ och fare sigh lefwande vthi helwetet: ty all skalckhet är vthi theras hoop.

III. David hoppas blifwa bönhörd.

17. MEn jagh wil ropa til Gudh; och HERren skal hielpa migh.

18. Om afton/ morgon 5179 och middag wil jagh klaga och gråta; så skal han höra mina röst.

19. Han förlöser mina siäl ifrå them som wilja til wercka medh migh/ och skaffar henne roo: ty the äro månge emot migh.

20. Gudh skal hörat och späkia them/ then altid blifwer/ Sela. Ty the wända sigh icke/ och fruchta Gudh intet.

21. Ty the läggia sina händer vppå hans fridsamma; och ohelga hans förbund.

22. Theras mun är halare än smör/ och hafwa doch örlig i sinnet: theras ord äro lenare än olja/ och äro doch baar swärd. 5180

23. Kasta tina omsorg vppå HERran/ han skal försörja tigh 5181; och skal icke låta then rättferdiga i oro blifwa til ewig tijd.

24. Men Gudh tu skalt nederstörta them vthi then diupa kulona; the blodgiruge och falske 5182 skola icke komma til sin halfwa älder 5184: men jagh hoppas vppå tigh.

56. Psalm.

ÄR ock en Bönepsalm/ vthi hwilken David åkallar Gudh i sin högsta nödh/ och bekänner honom wara sins salighets hopp och tilflycht/ v. 2. Beskrifwer så fina fiendars illistiga practiker; och begärer Gudz hämnd öfwer them/ v. 6. Tröstar sigh medh Gudz närwarelse/ v. 9. Och vthlåfwar sigh wilja wara Gudi tacksam och lydig/ v. 11.

I. David beder at han vthi sin bedröfwelse må warda hulpen.

ETt gyldene klenodium Davidz/ til at föresiunga/ om then dumba 5190 dufwona ibland the främmanda/ tå the Philisteer grepo honom i Gath. 5185

2. Gudh/ war migh nådelig/ ty menniskior wilja nedersänckia migh; dagliga strida the/ och trängia migh.

3. Mine fiender nedersänckia migh dagliga: ty månge 5191 strida emot migh högmodeliga. 5186

4. När jagh fruchtar migh/ så hoppas jagh vppå tigh.

5. Jagh wil prisa Gudz ord; på Gudh wil jagh hoppas/ och intet fruchta migh: hwad skulle något kött 5187 giöra migh?

6. Dagliga strida the emot min ord: alle theras tanckar äro at the må giöra migh ondt.

7. The hålla tilhopa/ och wachta/ och taga wahra vppå mina hälar/ huru the mina siäl gripa måga.

8. Hwad the ondt giöra/ thet är allaredo tilgifwit (säija the): Gudh störte sådana menniskior neder vthan alla nåde.

II. Tröstar sigh af Gudz bistånd.

9. RÄkna min flycht; fatta mina tårar vthi tin lägel: vthan twifwel räknar 5192 tu them.

10. Tå måste mine fiender tilbaka wända: när jagh ropar/ förmärcker jagh at tu min Gudh äst.

11. Jagh wil prisa Gudz ord; HERrans ord wil jagh prisa.

12. Vppå Gudh hoppas jagh/ och fruchtar migh intet: hwad kunna menniskior giöra migh?

III. Giör HERranom sitt löfte.

13. JAgh hafwer giordt tigh löfte 5188/ Gudh/ at jagh tigh tacka wil.

14. Ty tu hafwer frälst mina siäl ifrå döden/ mina fötter ifrå fall; at jagh må wandra för Gudi vthi the lefwandes liuse. 5189

57. Psalm.

EN Bönepsalm/ ther medh han beder at Gudh wille wara honom nådig/ och hielpa honom vthi all motgång; ty han förtröstar på honom/ v. 2. Sedan beskrifwer han sina fiendars ondsko; och hotar them medh förderf/ v. 5. Tilsäger HERranom tacksäijelse/ för all gudomelig beskydd och beskärm/ och twiflar intet at sådant skal honom sanfärdeligen wederfaras/ v. 8.

I. David beder Gudh vthi fahrlighet.

ETt gyldene klenodium Davidz/ til at föresiunga/ at han icke borto blef/ tå han för Saul flydde in i kulona. 5193

2. Gudh/ war migh nådelig/ war migh nådeng; ty vppå tigh tröstar min siäl/ och vnder tina wingars skugga hafwer jagh tilflycht 5194/ til thes at thet onda 5201 går öfwer.

3. Jagh ropar til Gudh then aldrahögsta; til Gudh then på min jämmer en ända giör. 5195

4. Han sänder af himmelen/ och hielper migh ifrå mina förtryckiares försmädelse. Sela. Gudh sänder sina godhet och trohet.

5. Jagh ligger medh mine siäl ibland leijon: menniskiors barn äro lågar; theras tänder äro spiut och pilar/ och theras tungor skarp swärd. 5196

6. Vphög tigh/ Gudh/ öfwer himmelen: och tin ähro öfwer alla werldena.

II. Beskrifwer sina fiendars arghet.

7. THe ställa för min gång näät/ och nedertryckia mina siäl: the grafwa för migh ena groop; och falla sielfwe ther vthi 5197. Sela.

III. Är wäl til mode/ och siunger Gudi tacksäijelse.

8. MJtt hierta är redo/ Gudh/ mitt hierta är redo/ at jagh skal siunga och lofwa. 5198

9. Waka vp min ähra 5199 5202/ waka vp psaltare och harpor; bittida wil jagh vpwaka.

10. HErre/ jagh wil tacka tigh ibland folcken; jagh wil lofsiunga tigh ibland Hedningarna.

11. Ty tin godhet är så wijdt som himmelen är; och tin sanferdighet så wijdt som skyarna gå. 5200

12. Vphög tigh/ Gudh/ öfwer himmelen: och tin ähra öfwer alla werldena.

58. Psalm.

ÄR een klagan öfwer Konung Sauls tienare/ som honom rette emot David/ hwilkas skalkhet/ bedrägerij/ lögner och wåld han här widloftigt beskrifwer/ v. 2. Önskar at Gudh wille wara moot them en hämnare/ v. 7. Hwilket innan en kort tijd icke förvtan the gudfruchtigas glädie skal them wisserligen wederfaras/ v. 8. På thet Gudz godhet til at beskydda the gudfruchtiga/ och hans rättfärdighet til at straffa the ogudachtiga/ må ther igenom vppenbar warda/ v. 12.

ETt gyldene klenodium Davidz/ til at föresiunga/ at han icke förgicks. 5203

I. David klagar öfwer sina fiendars ondsko.

ÄRen J tå dumbar/ at J icke tala wiljen hwad rätt är? Och döma hwad lijkt är 5204/ J menniskiors barn?

3. Ja/ af blotta ondsko gióren J orätt i landena; och följen efter medh edra händer/ och gióren öfwerwåld.

4. The ogudachtige äro afwoge af moderlifwet 5205: the liugare fara wille alt ifrå moderlifwet 5214.

5. The rasa såsom en orm rasar; såsom en döf huggorm then sitt öra tilstoppar:

6. At han icke skal höra 5206 kiusarens röst; beswärjarens then wäl beswärja kan.

II. Förkunnar Gudz hämnd öfwer them.

7. GUdh/ sönderbryt theras tänder 5207 i theras mun: sönderslå/ HERre/ oxlatänderna af the vnga leijon.

8. The skola förgås såsom watn 5208 thet bortflyter: the skiuta medh sina pilar 5209/ men the gå sönder.

9. The förgås såsom en snigel försmächtas; såsom ene qwinnos otidig börd 5210 see the intet solena.

10. Förr 5215 än edor törne på buskanom mogne warda/ skal wreden i wäxtenom bortryckia them.

III. The rättferdige glädia sigh ther öfwer.

11. THen rättferdige skal glädia 5211 sigh när han en sådana hämnd seer; och skal twå sina fötter vthi thens ogudachtigas blodh 5216.

12. At man skal säija: Then rättferdige måste thet ju niuta 5212: Gudh är ju ännu domare 5213 på jordene.

59. Psalm.

EEn Böön/ ther vthi David/ tå han war stadder vthi sin högsta bedröfwelse och anfächtning/ flyr til Gudh allena om hielp/ v. 2. Besluter så hoos sigh medh een wiß förtröstning/ at hans arge fiender innan en liten tijd skola blifwa straffade/ v. 6. Men the gudfruchtige skola warda beskärmade och förlofsade; för hwilket han wil prisa Gudh/ v. 17.

ETt gyldene klenodium Davidz/ til at föresiunga: at han icke borto blef/ tå Saul sände bort/ och lät bewara hans huus/ på thet at han måtte dräpa honom. 5217

I. David beder HERren wille frälsa honom ifrå hans fiendar.

2. FRäls migh/ min Gudh/ ifrå mina fiendar; och beskydda migh för them som sigh emot migh sättia.

3. Fräls migh ifrå the ogierningsmän; och hielp migh ifrå the blodgiruga.

4. Ty sij/ HERre/ the wachta efter mina siäl: the starcke församla sigh cmot migh/ vthan min skuld och mißgierning.

5. The löpa vthan min skuld och bereda sigh: waka vp/ och möt migh/ och se ther til.

6. Tu/ HERre Gudh Zebaoth/ Jsraels Gudh/ waka vp/ och hemsök alla Hedningar: war ingom nådelig 5218 5222 af them som sådana förstockade ogierningsmän äro. Sela.

7. Om aftonen lät them ock tiuta igen såsom hundar; och löpa omkring i stadenom.

8. Sij/ the tala 5223 medh hwar annan; swärd äro i theras läppar 5219: ho skulle thet höra 5224?

II. Tröstar sigh af Gudz wißa hielp.

9. MEn/ HERre/ tu skalt lee åth them; och bespotta 5220 alla Hedningar.

10. För theras macht 5225 håller jagh migh in til tigh: ty Gudh är mitt beskärm.

11. Gudh bewiser migh rikeliga 5226 sina godhet: Gudh låter migh lust see på mina fiendar.

III. Wiser sättet huru fiender skulle straffade warda.

12. DRäp them icke/ at mitt folck icke förgäter thet: men förströ them medh tine macht/ HErre wår sköld; och nederslå them.

13. Theras lära är allsamman synd/ och blifwa fast i sine högfärd 5227; och predika intet annat än bannor och motsäijelse.

14. Förgiör 5228 them vthan alla nådh/ förgiör them/ så at the intet meer äro: och besinna måga/ at Gudh är rådandes i Jacob/ öfwer alla werldena. Sela.

15. Om aftonen lät them ock tiuta igen såsom hundar; och löpa omkring i stadenom.

16. Lät them löpa hijt och tijt efter maat/ och tiuta om the icke mätte warda. 5221

IV. Kåfwar tacksamhet.

17. MEn jagh wil siunga om tina macht/ och lofwa om morgonen tina godhet: ty tu äst mitt beskärm och tilflycht i mine nödh.

18. Jagh wil lofsiunga tigh/ min tröst: ty tu Gudh/ äst mitt beskärm/ och min gunstige Gudh.

60. Psalm.

EN Böne-och Tacksäijelsepsalm/ hwilken David hafwer siungit på then tiden Jsraels folck krigade emot the Ammoniter/ Edomeer och Syrer; på hwilken tijd the woro stadde i stoor wedermödo/ och syntes såsom Gudh hade them för theras synder skul öfwergifwit/ v. 3. Hwarföre beder Konung David för sigh och sitt folck om hielp/ v. 7. Och förtäljer then seger hwilken Gudh honom tilsagt hafwer/ v. 8. Hwilket alt han icke sina krafter tilmäter; vtan Gudz macht och godhet/ v. 11.

ETt gyldene klenodium Davidz/ til at föresiunga/ om ett gyldene rosenspan 5235/ til at lära; 5229

2. Tå han stridt hade medh the Syrer i Mesopotamien/ och medh the Syrer af Zoba: tå Joab omwände/ och slog the Edomeer i saltdalenom/ tolf tusend. 5230

I. David tackar Gudh för then seger han wan emot the Syrer.

3. GUdh/ tu som oßbortdrifwit 5236 och förströdt hafwer/ och wast wredh; trösta oß igen.

4. Tu som jordena hafwer berördt och remna låtet; hela hennes refwor/ then så förfallen är.

5. Ty tu hafwer bewijst tino folcke ett hårdt ting: tu hafwer gifwit oß en dryck wijn 5231/ at wij omkull falla måste.

6. Men tu hafwer doch gifwit ett tekn them som tigh fruchta: hwilket the vpreste at the skulle säkre wara. Sela.

7. På thet tina wänner skola förlöste warda: så hielp nu medh tine högra hand/ och hör oß. 5232

8. Gudh talar i sinom helgedom; thes gläder jagh migh: och wil dela 5237 Sichem/ och afmäta Succots daal.

9. Gilead är min/ min är Manasse; Ephraim är mins hufwuds macht: Juda är min Förste. 5238

10. Moab är mitt twättekar 5239; mina skoor sträcker jagh vthöfwer Edom: Philistea fägnar migh. 5233

II. Tilmäter thet Gudi; och icke sigh fielfwom.

11. HO wil föra migh vthi en fast stadh 5240? Ho leder migh in til Edom?

12. Skal icke tu giöra thet/ Gudh/ som oß bortdrifwer; och icke vthdrager/ Gudh/ medh wår häär? 5241

13. Skaffa oß bistånd i nödene; ty menniskiors hielp är fåfäng. 5234

14. Medh Gudi wilje wij mächtig ting giöra: han skal vnderträda wåra fiendar.

61. Psalm.

EN Bönepsalm/ och ett sätt huruledes vndersåterna skola bedia för sin Öfwerhets wälfärd/ befalla Gudi Konungen och hela regementet/ som altid plägar giöra gudfruchtige Konungar bistånd; then samme wille ock wara ett starckt fäste emot Konungens fiendar/ v. 2. Gifwa honom långt lijf; och bewisa honom godhet och trohet/ v. 7. För hwilket the tacksäijelse äro Gudi plichtige/ v. 9. En gudfruchtig Öfwerhet må ock widh thetta sättet bedia.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga på strängiaspel.

I. David giör een böön för werldzligit regemente.

2. HÖr/ Gudh/ mitt roop/ och achta vppå mina böön.

3. Här nedre på jordene ropar jagh til tigh/ när mitt hierta i ångest är 5242: för migh doch vppå een högh klippo.

4. Ty tu äst min tilflycht 5243; ett starckt torn för mina fiendar.

5. Jagh wil boo vthi tine hyddo til ewig tijd; och min tröst hafwa vnder tina wingar 5244. Sela.

6. Ty tu/ Gudh/ hörer mina löften 5247: tu lönar them wäl som titt namn fruchta.

7. Tu gifwer Konungenom långt lijf/ at hans åhr wara ifrå slächte til slächte:

8. At han må ewigliga för Gudi sittiandes blifwa: bewisa honom godhet och trohet/ at the bewara honom. 5245

II. Låfwar Gudi tacksam wara.

9. SÅ wil jagh lofsiunga tino namne ewinnerliga/ at jagh må betala mina löften dagliga. 5246

62. Psalm.

EN Tröstpsalm/ ther vthi David tröstar sigh medh Gudz hielp och bistånd emot alla sina fiendar/ v. 2. Straffar så the ogudachtiga/ och beskrifwer them af theras lögn/ falskhet och ondsko/ v. 4. Förmanar alla gudfruchtiga/ at the efter hans exempel förtrösta på HERran/ v. 6. På menniskio hielp/ ehuru myndige the synas/ såsom ock på rikedomar/ är platt fåfängt sigh at förlåta/ v. 9. Tp Gudh allena är mächtig/ godh och rättferdig/ v. 12.

I. David förlåter sigh vppå Gudz hielp i motgången.

EN Psalm Davidz/ för Jeduthun 5248/ til at föresiunga.

2. Min siäl wäntar allenast i stillhet efter Gudh/ then migh hielper.

3. Ty han är min tröst/ min hielp/ mitt beskärm; at intet ondt skal omstörta migh/ ehuru stort thet ock är.

4. Huru länge gå J så alle enom efter? At J måge dräpa honom/ såsom een lutande wägg/ och en remnad muur.

5. The tänckia allenast huru the måga förtryckia honom; winläggia sigh om lögn/ gifwa godh ord; men i hiertana banna the 5249. Sela.

6. Men min siäl wäntar allenast efter Gudh: ty han är mitt hopp.

7. Han är min tröst/ min hielp/ och mitt beskärm 5250/ at jagh icke faller.

8. När Gudi är min salighet/ min ähra/ mins starckhets klippa; mitt hopp är til Gudh.

9. Hoppens vppå honom altid; J folck/ vthgiuter edor hierta för honom: Gudh är wårt hopp. Sela.

II. Wiser huru fåfängt thet är/ förlåta sigh på menniskior/ wåld och rikedomar.

10. MEn menniskiorna äro doch ju intet; the myndige fela 5254 ock: the wäga mindre än intet 5251/ så månge som the äro.

11. Förlåter eder icke vppå orätt och öfwerwåld; håller eder icke til sådant thet intet wärdt är: faller eder rikedom til/ så lägger icke hiertat ther vppå. 5252

12. Gudh hafwer ett ord talat; thet hafwer jagh ofta hördt/ at Gudh allena mächtig är.

13. Och tu/ HErre/ är nådelig: och lönar hwarjom och enom såsom han förtienar. 5253

63. Psalm.

EEn jämmerlig klagan/ ther vthi David i sin landzflychtighet qwider öfwer sin eländighet/ och medh stoor suckan åstundar komma til Gudz kyrckio och församling igen/ v. 2. Han täncker på HERran sent och bittida/ v. 7. Förwänter stadeligen at Gudh skal låta hans fiender komma på skam/ och förhielpa honom til sitt rike och land igen/ v. 10.

I. David trängtar til Gudz huus och Gudztienstena.

EN Psalm Davidz/ tå han war i Juda ökn. 5255

2. Gudh/ tu åst min Gudh/ bittida 5256 wakar jagh vp til tigh: min siäl törstar 5257 efter tigh/ mitt kött längtar efter tigh/ vthi ett tort och torstigt land/ ther intet watn är.

3. Ther seer jagh efter tigh i tinom helgedom 5258/ at jagh måtte skåda tina macht 5263 och ähro.

II. Hwar vthi then består.

4. TY tin godhet är bättre än lijf: mina läppar prisa tigh.

5. Ther wille jagh gierna lofwa tigh/ i mina lifsdagar/ och vplyfta mina händer i titt namn.

6. Thet wore mins hiertas frögd och lust/ tå jagh tigh medh gladom mun lofwa skulle.

7. När jagh migh i säng lägger/ så täncker jagh vppå tigh: när jagh vpwaknar/ så talar jagh om tigh.

8. Ty tu äst min hielpare; och vnder tina wingars skugga 5259 wil jagh frögda migh.

9. Min siäl håller sigh in til tigh: tin högra hand vppehåller migh.

III. Hotar the ogudachtiga medh vndergång.

10. MEn the stå efter 5260 mina siäl til at öfwerfalla migh: the måste vnder jordena nederfara.

11. The måste falla i swärd/ och räfwomen til lott blifwa.

12. Men Konungen frögdar sigh i Gudi: then widh honom swär 5261 han skal prisad warda; ty the lögnmunnar skola tilstoppade warda. 5262

64. Psalm.

THenne Psalm är en Bönepsalm/ ther vthi David beskrifwer alla skrymtare och hemliga belackare af theras ondsko/ lögn/ onda förehafwande och förgiftige practiker/ til at vphöija sigh och vndertryckia andra/ v. 2. Hotar them medh Gudz starcka wrede och hämnd/ at theras skalckhet skal komma på them sielfwa/ v. 8. Så at the rättferdige skola få see thet och glädias/ v. 11.

I. Böön emot falska tungor och förförare.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga.

2. Hör 5264/ Gudh/ mina röst/ i mine klagan: bewara mitt lijf för then grufweliga fiendan.

3. Förskyl migh för the ondas församling; för theras hoop som illa giöra:

4. The ther skärpa sina tungor såsom ett swärd/ och skiuta medh sine förgiftiga ord såsom medh pilar: 5265

5. At the måga lönliga skiuta 5266 then froma: medh hast skiuta the vppå honom/ vthan all fruchtan.

6. The äro dierfwe medh sin onda anslag; och talas widh huru the snaror läggia wilja/ och säija: Ho kan see them 5270?

7. The dichta skalckhet/ och hållat hemliga; the äro ilfundige/ och hafwa listig skalckastycke före.

II. Straff som alla bakdantare skal öfwergå.

8. MEn Gudh skal hasteliga skiuta 5267 them/ så at them skal swida efter.

9. Theras egen tunga skal fälla 5268 them; så at them bespotta skal hwar och en som them seer.

10. Och alla menniskior som thet see/ skola fruchta sigh/ och säija: Thet hafwer Gudh giordt; och förmärckia/ at thet är hans gierning. 5269

III. The gudfruchtige glädia sigh af Gudz rättferdighet.

11. THe rättferdige skola frögda sigh af HERranom/ och förtrösta vppå honom; och alla froma hiertan skola ther af beröma sigh.

65. Psalm.

ÄR een härlig tacksäijelse/ för allahanda Gudz wälgierningar; först för andeliga gåfwor/ som är/ syndernas förlåtelse/ v. 2. Sedan lekamlig wälferd och förloßning vthur mångahanda förskräckelse/ v. 6. Särdeles at han giör jordena fruchtsama/ gifwer regn af himmelen/ och vpfyller hela markena medh sin wälsignelse/ v. 10.

I. David lofwar Gudh för andeliga wälgierningar.

EN Psalm Davidz/ för een wiso til at föresiunga.

2. Gudh/ man lofwar tigh i stillhet 5280 i Zion: och tigh betalar man löfte. 5271

3. Tu hörer böön/ therföre kommer alt kött 5272 til tigh.

4. Wår mißgierning trycker oß hårdeliga 5273: förlåt oß wåra synder.

5. Säll är then tu vthwäljer och hafwer honom til tigh/ at han skal boo i tina gårdar: han hafwer een rijk 5274 tröst af titt huus/ thet helga templet.

6. Hör oß/ efter then vnderliga rättferdigheten/ Gudh wår salighet: tu som äst allas hopp på jordene/ och fierran på hafwet. 5275

II. För goda och fridliga tider.

7. TU som bergen stadig giör i sine kraft; och begiordad 5281 äst medh macht.

8. Tu som stillar hafsens fräsande 5276/ thes böljors fräsande/ och folcks buller.

9. At the som widh the landzändar boo/ skola förskräckia sigh för tin tekn 5282: tu gläder alt thet som röres/ både om morgon och om afton.

III. För Gudz rika wälsignelse af jordenes gröda.

10. TU besöker landet/ och watnar thet/ och giör thet mycket rijkt; Gudz källa 5277 5283 hafwer watn tilfyllest: tu låter thes korn wäl trifwas; ty altså brukar tu landet.

11. Tu watnar thes forar/ och fuchtar thet vpplögt är; medh regn giör tu thet blött/ och wälsignar thes wäxt. 5278

12. Tu kröner åhret medh titt goda; och tin footspor 5284 drypa af fetma.

13. The boningar i öknene äro ock feta/ så at the drypa 5279; och högarna äro alt omkring lustige.

14. Hiordmarken är full medh fåår/ och dalarna stå tiockt medh sädh; så at man glädes ther widh/ och siunger.

66. Psalm.

DAvid tackar Gudh för allahanda vnderliga werck som Gudh i sina församling altid giordt hafwer/ v. 1. Förtäljer så the många wälgierningar/ som HERren både i förtiden och alt sedan sin församling hafwer bewijst/ v 4. För hwilka han tilsäger honom een märckelig hiertans tacksäijelse/ v. 13. Och förkunnar androm/ at HERren hafwer sedt til hans oskyldighet/ och bönhördt honom/ v. 16.

I. David förmanar alt folck/ medh tacksäijelse besinna Gudz wälgierningar.

EEn Psalmwisa/ til at föresiunga. Frögdens Gudi all land.

2. Lofsiunger til at ähra hans namn 5285: priser honom härliga.

3. Säger til Gudh: Huru vnderliga äro tina gierningar? Tinom fiendom skal fela 5293 för tine stora macht.

4. All land tilbedie tigh/ och lofsiunge tigh; lofsiunge tino namne. Sela.

5. Kommer och seer vppå Gudz werck: then så vnderlig är i sina gierningar ibland menniskiors barn.

II. Vpräknar i synnerhet Gudz wälgierningar.

6. HAn förwandlar hafwet vthi thet torra 5286/ så at man til foot öfwer watnet går: thes frögde wij oß i honom.

7. Han är rådandes medh sine kraft ewinnerliga; hans ögon skåda 5287 på folcken: the affällige skola icke kunna vphäfwa 5294 sigh. Sela.

8. Lofwer/ J folck/ wår Gudh; läter hans lof wijdt hördt warda.

9. Then wåra siäl widh lijf behåller; och låter wåra fötter icke slinta.

10. Ty/ Gudh/ tu hafwer försökt oß/ och pröfwat oß/ såsom silfwer pröfwat warder.

11. Tu hafwer fördt oß vthi hächtelse: tu hafwer lagt en tunga 5288 på wåra länder.

12. Tu hafwer låtit komma menniskior öfwer wårt hufwud 5289: wij äre komne i eld och i watn; men tu hafwer vthfördt oß och wederqweckt oß.

III. Låfwar wisa sin tacksamhet.

13. THerföre wil jagh medh bränneoffer gå in vthi titt huus/ och betala tigh mina löften. 5290

14. Såsom jagh mina läppar vplåtit hafwer; och min mun talat hafwer i mine nödh.

15. Jagh wil giöra tigh feet bränneoffer af brändom wädrom; jagh wil offra oxar och bockar. Sela.

IV. Förkunnar androm huruledes han är hulyen.

16. KOmmer hijt/ hörer til/ alle J som Gudh fruchten; jagh wil förtälja hwad han mine siäl giordt hafwer.

17. Til honom ropade jagh medh min mun; och prisade honom medh mine tungo. 5291

18. Om jagh något orätt förehade i mitt hierta/ så worde HErren migh eij hörandes. 5292

19. Therföre hörer migh Gudh/ och achtar vppå min böön.

20. Lofwad ware Gudh/ then mina böön icke förkastar/ eller wänder sina godhet ifrå migh.

67. Psalm.

DAvid propheterar om Christo och hans andeliga rike/ hwilket skal warda vthwidgat i hela werldene/ v. 2. Och beder at Christus medh sin wälsignelse altid wille wara hoos sin församling: på thet han af henne i ewighet må prisad warda.

EEn Psalmwisa/ til at föresiunga på stränaiaspel.

I. David propheterar om Messia och hans församling.

2. GUdh ware oß nådelig/ och wälsigne oß: han läte sitt ansichte lysa 5295 5298 oß. Sela.

3. At wij på jordene måge känna hans wägh; ibland alla Hedningar hans salighet. 5296

II. Erkänner medh tachsamhetGudz nådh/ bediandes om thes församlings förkofring.

4. GUdh/ tigh tacke folck; all folck tacke tigh.

5. Folcken frögde sigh och glädies: at tu dömer 5299 folcken rätt/ och regerar folcken på jordene. Sela.

6. Gudh/ tigh tacke folck; all folck tacke tigh.

7. Landet gifwer sina frucht: Gudh/ wår Gudh wälsigne oß.

8. Gudh wälsigne oß; och all werlden 5297 fruchte honom.

68. Psalm.

THenne Psalmen propheterar om Christo och nya Testamentsens rike/ at han skal öfwerwinna och förskingra sina fiendar; och församla sigh een Christelig kyrkio genom thet helga Evangelium/ v. 2. Sedan talar han om then åthskildnad/ som är emellan nya och gamla Testamentsens Pingesdag; och huru then Helige Ande skal warda vthguten öfwer Apostlarna/ som predika skola thet nåderika Evangelium/ v. 8. Beskrifwer så Christi triumph och segerfulla himmelsfärd/ v. 18. Äntlig talar han om Judarnas förstockelse/ och Hedningarnas kallelse genom Evangelii lära/ v. 22. Och förmanar alla til at prisa Gudh/ och gifwa honom ährona/ v. 33.

EEn Psalmwisa 5322 Davidz/ til at föresiunga.

I. Prophetia om Christo och hans Konungarike.

2. GUdh stånde vp/ at hans fiender måga förströdde warda; och the honom hata/ fly för honom. 5300

3. Fördrif them såsom en röök fördrifwen warder 5301: såsom wax försmälter för eld/ så förgånge the

ogudachtige för Gudi.

4. Men the rättferdige frögde sigh/ och ware glade för Gudi/ och frögde sigh af hiertat. 5302

5. Siunger Gudi/ lofsiunger hans namne: giörer honom wägh 5303 som sachta fram faar/ han heter HErren 5304; och glädiens för honom.

6. Then en fader är åth faderlösa/ och en domare för enkiom 5305: han är Gudh i sin helga boning.

7. En Gudh som them ensamom gifwer huset fult medh barn; then ther fångar vthförer i rättom tijd/ och låter the affälliga blifwa i thet torra.

II. Om gamla och nya Testamentsens Pingesdag.

8. GUdh/ tå tu vthdrogst 5306 för titt folck/ tå tu gick i öknene. Sela.

9. Tå bäfwade 5307 jorden/ och himlarna drupo för thenna Guden/ i Sinai; för Gudi/ som Jsraels Gudh är.

10. Men nu gifwer tu/ Gudh/ ett nådeligit regn 5308: och titt arf thet tort är/ wederqwecker tu.

11. At tin diur måga boo ther vthi: Gudh/ tu wederqwecker 5309 the elända medh tine godhet.

12. HErren gifwer ordet/ medh en stoor Evangelisters skara. 5310

13. Konungarna 5323 för härarna äro medh hwar annan wänner; och huusähran 5324 vthskifter rofwet. 5311

14. När J liggen i markene/ så glimmar thet såsom dufwo-wingar/ hwilke såsom silfwer och guld glittra. 5325

15. När then Alsmächtige allestäds ibland them Konungar sätter/ så warder klart ther mörkt är.

16. Gudz berg är ett fruchtsamt berg; ett stort och fruchtsamt 5326 berg.

17. Hwij springen 5327 J/ stoor berg? Gudh hafwer lust til at boo på thetta berget; och HERren blifwer ther ock ewinnerliga.

III. Om Christi seger/ och himmelsfärd.

18. GUdz wagn är mång tusende tusend: HErren är ibland them/ på thet helga Sinai.

19. Tu hafwer farit vp 5312 i högdena/ och hafwer fångat fängelset: tu hafwer vndfått gåfwor 5313 för menniskiorna; the affällige ock/ at HErren Gudh skal äntå likwäl blifwa ther.

20. Lofwad ware HErren dagliga: Gudh lägger oß ena bördo 5314 vppå; men han hielper oß ock. Sela.

21. Wij hafwe en Gudh/ en Gudh then ther hielper; och HERran HErran then ifrå döden frälser.

IV. Om Judarnas otro; och Hedningarnas omwändelse til Evangelii kunskap.

22. MEn Gudh skal sönderslå hufwudet på sina fiendar/ samt medh theras hiessa 5328/ som blifwa i theras synder.

23. Doch säger HErren: Jagh wil hämta somliga ibland the feta 5315 5329; vthu hafsens diup wil jagh somliga hämta.

24. Therföre skal tin foot vthi fiendernas 5316 blodh färgad warda/ och tine hundar skola thet slicka.

25. Man seer/ Gudh/ huru tu går; huru tu/ min Gudh och Konung/ i helgedomenom går.

26. The sångare gå framföre/ ther näst the spelmän ibland pigor som slå på trummor.

27. Lofwer HErran Gudh i församlingomen/ för Jsraels brunn. 5330

28. Ther är rådandes ibland them then litzle BenJamin/ Juda Förstar medh theras hopar/ Sebulons Förstar/ Naphthali Förstar.

29. Tin Gudh hafwer vprättat titt rike/ thet stärck Gudh i oß; ty thet är titt werck. 5317

30. För titt tempel skul i Jerusalem/ skola Konungar föra tigh skäncker. 5318

31. Straffa diuret 5331 i rören/ oxa hoparna ibland theras kalfwar/ the ther drifwa för penningar 5332 skul: han förströr the folck som gierna örliga.

32. The Förstar vthur Egypten skola komma: Ethiopien skal vthsträckia sina händer til Gudh. 5319

V. Förmaning til tacksäijelse.

33. J Konungariken på jordene/ siunger Gudi; lofsiunger HErranom. Sela.

34. Then ther wistas i himmelen allestädes af begynnelsen: sij/ han skal gifwa sino dundre 5333 kraft 5320.

35. Gifwer Gudi machten 5334: hans härlighet är i Jsrael/ och hans macht i skyyn.

36. Gudh är vnderlig 5321 i sinom helgedom: han är Jsraels Gudh/ han skal gifwa folckena macht och kraft: lofwad ware Gudh.

69. Psalm.

ÄR en Evangelisk Psalm/ i hwilken Christus sielf beskrifwer sin pino och dödh/ som han lidit hafwer för wåra synder/ v. 2. Klagar bitterligen öfwer sin odrägeliga ångest/ sina fiendars försmädelse/ sin oskyldighet; och at ingen wil förbarma sigh öfwer honom/ v. 4. Beder at HErren wille wara hans enda hielp/ och giöra honom i thenna nödene bistånd/ v. 14. Sedan önskar han sina obotfärdiga och förstockade fiendar ewig och timelig olycko och förderf/ v. 23. Vthlåfwar så een ewig tacksäijelse; och at han medh sitt exempel wil komma andra til at prisa HERran/ v. 31.

EN Psalm Davidz/ om roserna 5335/ til at föresiunga.

I. David i Christi person/ klagar öfwer hans stora pino/ then han led för wåra synder.

2. GUdh/ hielp migh/ ty watn går alt in til mina siäl. 5336

3. Jagh siunker nedh i diup dy/ ther ingen botn vthi är: jagh är kommen vthi diup watn/ och floden wil fördränckia migh.

4. Jagh hafwer ropat migh tröttan 5337/ min hals är hees/ synen förgås migh; at jagh så länge måste bida 5338 efter min Gudh.

5. The som migh vthan skuld 5339 hata/ äro flere än jagh håren på hufwudet hafwer: the som migh medh oskiäl förfölja och förderfwa/ äro mächtige: jagh måste betala thet jagh intet röfwat hade.

6. Gudh/ tu wetst min galenskap 5356; och mina skulder äro tigh intet förskyylta.

7. Lät them icke på migh til skam komma som tigh förbida/ HErre/ HERre Zebaoth: lät them icke til blygd komma/ som tigh sökia/ Jsraels Gudh.

8. Ty för tina skuld 5340 lider jagh försmädelse: mitt ansichte är fult medh blygd.

9. Jagh är minom brödrom främmande worden; och okänd mins moders barnom. 5341

10. Ty tins huus nijtälskan 5342 vpfräter migh; och theras försmädelser/ som tigh häda/ falla vppå migh. 5343

11. Och jagh greet/ och fastade bitterliga; och man begabbade migh ther til. 5344

12. Jagh drog en säck vppå; men the giorde ther leek af.

13. The som i porten sittia taßla om migh; och i dryckenskap qwäder man om migh. 5345

II. Beder sin himmelska fader om hielp.

14. MEn jagh beder/ HERre/ til tigh/ i behagelig tijd 5346; Gudh/ efter tina stora godhet/ hör migh medh tine trofasta hielp.

15. Vptag migh vthu träcken/ at jagh icke nedersiunker: at jagh må frälst warda ifrå mina hatare/ och vthu the diupa watn.

16. At watufloden icke fördräncker migh/ och diupet icke vpsluker migh/ och gapet på gropene icke igentäppes öfwer migh. 5347

17. Hör migh/ HERre/ ty tin godhet är tröstelig: wändt tigh til migh efter tina stora barmhertighet:

18. Och bortgiöm icke titt ansichte för tinom tienare: ty migh är ångest; hör migh snarliga.

19. Nalka tigh til mina siäl/ och förlossa henne: förlossa migh för mina fiendar skul.

20. Tu wetst min försmädelse/ skam/ och blygd: alle mine fiender äro för tigh.

21. Försmädelse bråkar migh hiertat sönder/ och kräncker migh: jagh wänter at någor wille warkunna sigh/ men ther är ingen; och efter hugswalare/ men jagh finner ingen.

22. Och the gåfwo migh galla äta; och ätikio dricka vthi minom stora torst. 5348

III. Önskar sina förståckade fiendar vndergång.

23. THeras bord 5357 warde för them een snara; til wedergälning/ och til ena fällo. 5349

24. Theras ögon warde mörk/ så at the intet see; och theras länder lät städse ostadiga wara. 5350

25. Vthgiut tina ogunst vppå them; och tin grymma wrede gripe them.

26. Theras boning warde öde; och ingen ware som vthi theras hyddom boor. 5351

27. Ty the förfölja then tu slagit hafwer; och beröma at tu slår tina illa. 5352

28. Lät them falla vthi then ena synden efter then andra/ at the icke komma til tina rättferdighet.

29. Vthskrapa them vthu the lefwandes book/ at the medh the rättferdiga icke vpskrefne warda.

30. Men jagh är elände/ och hafwer ondt: Gudh/ tin hielp beskydde migh.

IV. Låfwar therföre tacksäijelse; vpwäcker ock andra ther til.

31. JAgh wil lofwa Gudz namn medh een wiso; och wil högeliga ähra honom medh tacksäijelse.

32. Thet skal bättre täckias HERranom än en stuut/ then horn och klöfwar hafwer.

33. The elände see thet/ och glädia sigh: och the som Gudh sökia/ them skal hiertat lefwa. 5353

34. Ty HERren hörer the fattiga 5354; och förachtar icke sina fångna.

35. Honom lofwe himmelen/ jorden och hafwet/ och alt thet ther vthi röres.

36. Ty Gudh skal hielpa Zion/ och byggia Juda städer: at man ther boo skal/ och besittia them.

37. Och hans tienares sådh skal ärfwa them: och the som hans namn älska/ skola blifwa ther inne. 5355

70. Psalm.

EEn Böön/ ther vthi David beder/ at Gudh wille förgiöra the fromas fiendar och förföljare/ v. 2. På thet the gudfruchtige må glädias ther öfwer/ och prisa Gudh/ v. 5. Kastar så alt sitt hopp och förtröstning på HERran/ v. 6.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga til åminnelse. 5358

I. David beder til HERran.

2. SKynda tigh/ Gudh/ til at frälsa migh; HERre/ til at hielpa migh.5359

3. Skämme sigh/ och komme på skam/ the som efter mine siäl stå: wände til ryggia/ och komme på skam/ the migh ondt önska. 5360

4. At the måtte på skam komma igen/ som öfwer migh ropa/ så/ så. 5361

II. Wiser sin förtröstan på HERran.

5. FRögde/ och glädie sigh i tigh 5362/ the som efter tigh fråga: och the som tina salighet älska/ säije altid: Gudh ware högeliga lofwad.

6. Men jagh är elände och fattig; Gudh/ war snar til migh: ty tu äst min hielpare och förlossare; min HERre/ fördrög icke. 5363

71. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ ther vthi then Christeliga kyrkian i gemeen/ och thes rätte ledamöter i synnerhet innerligen bedia/ at Gudh som hafwer them nådeliga vppehållit och bewarat ifrå theras begynnelse/ wille them ock behålla i trone/ sedan the äro gamle wordne/ thet är/ vthi the sidsta werldenes tider/ at the af sina fiendar icke må vndertryckte och förförde warda/ v. 1. Förkunna så sin eländighet/ och sina fiendars ondsko och arghet/ v. 10. Låfwa sigh altid wilja tacka Gudh för sina godhet/ och sin gudomeliga närwarelse/ och icke wända igen at förtrösta på Gudz godhet/ v. 22.

I. Gudz församling och thes lemmar bedia om Gudz nådiga hielp.

HERre/ jagh förtröstar vppå tigh/ lät migh aldrig på skam komma. 5364

2. Fräls migh genom tina rättferdighet/ och hielp migh vth: bög tin öron til migh/ och hielp migh.

3. War migh een starck tröst/ tijt jagh altid fly må/ tu som låfwat 5365 hafwer at hielpa migh: ty tu äst min klippa och min borg.

4. Min Gudh/ hielp migh vthu thens ogudachtigas hand; vthu thens orättferdigas och tyrannens hand.

5. Ty tu äst min tilflycht/ HErre HERre; mitt hopp alt ifrå minom vngdom.

6. Vppå tigh hafwer jagh förlåtit migh alt ifrå moderlifwet; tu hafwer dragit migh vthu mine moders lijf 5366: min berömmelse är altid af tigh.

7. Jagh är för mångom ett widvnder; men tu äst min starcka tröst.

8. Lät min mun full wara af titt lof och prijs dagliga dags.

9. Förkasta migh icke vthi min ålderdom; öfwergif migh icke när jagh swagh warder.

10. Ty mine fiender tala emot migh; och the som efter mina siäl wachta/ the rådslå tilhopa/

11. Och säija: Gudh hafwer öfwergifwit honom: jager efter/ och griper honom 5367; ty ther är ingen hielpare.

II. J synnerhet emot sina förföljare.

12. GUdh/ war icke långt borto ifrå migh: min Gudh/ skynda tigh til at hielpa migh.

13. Skämme sigh och förgås/ the som emot mine siäl äro: warde medh skam och hån öfwertäckte/ the som mitt wärsta sökia. 5368

14. Men jagh wil altid bida; och wil altid föröka titt lof.

15. Min mun skal förkunna tina rättferdighet/ dagliga dags tina salighet; then jagh icke alla räkna kan.

16. Jagh går i HErrans HERrans kraft: jagh prisar tina rättferdighet/ ja tin allena.

III. Om beskydd/ så wäl i ålder-som i vngdomen.

17. GUdh/ tu hafwer lärdt migh af min vngdom; therföre förkunnar jagh ännu tin vnder.

18. Ock förlåt migh icke/ Gudh/ i ålderdomen/ när jagh grå warder 5369: til thes jagh förkunnar tin arm barnabarnom/ och tina macht allom them som ännu komma skola.

19. Gudh/ tin rättferdighet är högh/ tu som stoor ting giör 5370: Gudh/ ho är tigh lijk 5371?

20. Ty tu låter migh förfara mycken och stoor ångest/ och giör migh åter lefwande; och hämtar migh åter vp vthu jordenes diup. 5372

21. Tu giör migh ganska storan 5373/ och styrcker migh igen.

IV. Låfwa ther emot tacksäijelse/ och stadig förtröstan.

22. SÅ tackar jagh ock tigh medh psaltarespel/ för tina trofasthet/ min Gudh: jagh lofsiunger tigh på harpor/ tu Helige i Jsrael.

23. Mine läppar/ och min siäl som tu förlöst hafwer/ äro glade/ och lofsiunga tigh.

24. Ock talar min tunga dagliga dags om tina rättferdighet: ty skämma måga sigh/ och på skam komma the som mitt wärsta sökia.

72. Psalm.

EEn märckelig prophetia om Christo och hans rike/ ther vthi idel rättferdighet/ frijd/ frögd/ och glädie/ vthi alla bedröfwades samwet skal tilwäxa och hafwa öfwerhandena/ v. 1. Beskrifwes widare Christi rike/ at thet sträcker sigh öfwer hela werldena/ och all rike skola wara thy vndergifne/ v. 8. Men så skeer thet icke förvthan kors och the fromas förföljelse/ hwilkas blodh skal dyrt achtad warda/ v. 12. Sedan beskrifwes nya Testamentsens Gudztienst/ hwilken ibland Konungar/ Hedningar/ och all folck skal vprättad warda/ v. 15.

I. Prophetia om Christo och hans rike.

SAlomos. Gudh/ gif Konungenom tin doom; och tina rättferdighet Konungens son.

2. At han må föra titt folck til rättferdighet; och hielpa tina elända.

3. Lät bergen frambära frijd ibland folcket; och högarna rättferdighet.

4. Han skal behålla thet elända folck widh rätt 5374/ och hielpa the fattiga/ och förtryckia the försmädare. 5375

II. Hwilket är ewigt/ sträckiandes sigh öfwer hela werlden.

5. MAn skal fruchta tigh så länge sool och måne warar/ ifrå barn och in til barnabarn.

6. Han skal nederkomma såsom regn vppå vllskin 5376 5386; såsom droppar the ther markena fuchta.

7. J hans tijd skal then rättferdige blomstras; och stoor frijd 5377/ til thes at månen intet meer är.

8. Han skal warda rådandes ifrå thet ena hafwet til thet andra; och ifrån älfwene alt in til werldenes ändar. 5378

9. För honom skola buga the som i öknene äro; och hans fiender skola slekia stofftet. 5379

10. The Konungar widh hafwet och på öjarna skola bära fram skäncker: the Konungar vthaf rika Arabien och Seba skola tilföra gåfwor. 5380

11. Alle Konungar skola tilbedia honom: alle Hedningar skola tiena honom.

12. Ty han skal frälsa then fattiga som ropar; ock then elända som ingen hielpare hafwer. 5381

13. Han skal wara them vsla och fattiga nådelig; och the fattigas siälar skal han hielpa.

14. Han skal förlösa theras siälar vthu bedrägerij och öfwerwåld; och theras blodh skal dyrt achtat warda för honom. 5382

15. Han skal lefwa 5383/ och man skal gifwa honom af guld vthu rika Arabien: och man skal altid bedia in för honom; dagliga skal man lofwa honom.

16. På jordene ofwan på bergen skal korn stå tiockt: hans frucht skal bäfwa 5387 såsom Libanon/ och skal grönskas i städerna såsom grääs på jordene.

17. Hans namn skal blifwa ewinnerliga; så länge solen wahrar skal hans namn räckia 5388 in til efterkommanderna: och genom honom skola the wälsignade warda 5384; alle Hedningar skola prisa honom.

III. Lof och tacksäijelse.

18. LOfwad ware HERren Gudh/ Jsraels Gudh 5385/ then allena vnder giör.

19. Och lofwat ware hans härliga namn ewinnerliga: och all land warde full medh hans ähro. Amen/ Amen.

20. En ända hafwa Davidz böner Jsai sons. 5389

73. Psalm.

VThi thenna Psalmen hafwe wij een lära och een tröst emot then almänneliga förargelsen/ som the gudfruchtiga mycket qwäljer och anfächtar i thenna werldene; nemliga/ at them ogudachtigom och ondom går altid wäl; men them fromom twärt emot illa/ v. 1. Men spelet måste på thet sidfta omwändt warda; ty the ogudachtige skola förgås/ och få en ända medh förskräckelse/ v. 17. Men HERren är the fromas tröst/ och theras deel/ v. 23.

I. Om förargelse öfwer the ogudachtigas medhgång.

EN Psalm Assaphs. Wisserliga hafwer Jsrael Gudh til tröst/ ther man reent hierta 5401 hafwer.

2. Men jagh hade så när staplat medh mina fötter; mine stegh hade fullt när sluntet.

3. Ty migh förtröt om the stortaluga/ tå jagh såg at them ogudachtigom wäl gick. 5390

4. Ty the äro i ingen dödzfara 5391; vtan stå faste såsom ett palats.

5. The äro icke i olycko såsom andra menniskior; och warda icke såsom andra menniskior plågade.

6. Therföre måste theras stålthet wara en kostelig ting; och theras öfwerwåld måste heta alt wäl giordt.

7. The swälla 5402 i ansichtet som en feet 5392 buuk: the giöra hwad them lyster.

8. The förachta all ting/ och tala illa ther om; och tala och lasta högmodeliga. 5393

9. Hwad the tala thet måste wara talat neder af himmelen: hwad the säija thet måste gälla på jordene.

10. Therföre faller them then menige man til: förty the nyttia theras watn tilfyllest;

11. Och säija: Hwad skulle Gudh fråga efter them? Hwad skulle then Högste skiöta om them? 5394

12. Sij/ thet äro the ogudachtige/ the äro lyckosamme i werldene/ och warda rike.

II. The gudfruchtigas anfächtningar.

13. SKal thet tå fåfängt wara/ at mitt hierta ostraffeliga lefwer/ och jagh mina händer i oskyldighet twår? 5395

14. Och warder plågad dagliga; och min näpst är hwar morgon för handene?

15. Jagh hade fullt när så sagt som the; men sij/ ther medh hade jagh fördömt all tin barn som någon tijd warit hafwa.

16. Jagh tänckte til at jagh thet begripa måtte; men thet war migh förswårt.

III. The ogudachtigas ynkeliga ändalycht.

17. TJl thes jagh gick in vthi Gudz helgedom 5403; och märckte vppå theras ända.

18. Men tu satte them på thet hala; och förstörte them i grund. 5396

19. Huru snart warda the til intet? The förgås/ och få en ända medh förskräckelse.

20. Såsom en dröm 5397 när en vpwaknar; så giör tu/ HErre/ theras beläte i stadenom försmädt.

21. Men thet giör migh ondt i hiertat/ och stinger migh i mina niurar:

22. At jagh måste wara en dåre/ och intet weta; och måste wara som ett wildiur för tigh.

IV. Tröst af Gudz nådiga hielp och bistånd.

23. LJkwäl blifwer jagh städse widh tigh: ty tu håller migh widh mina högra hand.

24. Tu leder 5398 migh efter titt rådh 5399; och vptager migh på ändalychtone medh ähro.

25. När jagh hafwer tigh/ så frågar jagh efter himmel och jord intet.

26. Om migh än kropp och siäl försmächtade/ så äst tu doch/ Gudh/ altid mins hiertas tröst/ och min deel. 5400

27. Ty sij/ the som ifrå tigh wika/ the skola förgås: tu förgiör alla them som emot tigh hoor bedrifwa.

28. Men thet är min glädie/ at jagh håller migh in til Gudh; och sätter mitt hopp til HErran HERran/ at jagh må förkunna huru tu thet giör.

74. Psalm.

EEn prophetisk böön/ ther vthi Gudz församling innerliga beder/ at Gudh icke wille henne så jämmerliga förstöra låta/ v. 1. Sedan klagar han öfwer sin nödh och eländighet/ och sina fiendars omenniskeliga tyrannij/ v. 3. Påminner HERran sina dråpeliga vnder/ them han fordom sino folcke bewift hafwer; och thet förbund han giordt hafwer medh theras fäder/ v. 12. Och beder så/ at hon icke må öfwergifwen/ vtan hulpen warda/ v. 22.

I. Gudz församling beder emot Hedningarna.

EEn vnderwisning Assaphs. Gudh hwij förkastar tu oß så aldeles? Och äst så grymmeliga wredh öfwer tina fosterfåår?

2. Tänck vppå tina menighet/ then tu af ålder förwärfwat/ och tigh til arfwedeel förlöst hafwer; vppå Zions berg ther tu på boor.

3. Trampa them medh fötterna/ och stöt them platt neder i grund: fienden hafwer all ting förderfwat i helgedomenom. 5404

4. Tine owänner ryta vthi tinom husom 5415; och sättia sina afgudar 5416 ther in.

5. Man seer yxerna ofwan til blänckia/ såsom man i en skogh högge: 5405

6. Och sönderhugga all thes tafwelwerck 5406 medh yxer och bilor.

7. The vpbränna tin helgedom 5407: the oskiära tins namns boning i grund.

8. The tala i sitt hierta: Läter oß skinna them: the vpbränna all Gudz huus i landena.

9. Wår tekn see wij intet; och ingen Prophete predikar meer/ och ingen lärare lärer oß meer. 5408

10. Ach Gudh! Huru länge skal owännen försmäda; och fienden så aldeles förlasta titt namn?

11. Hwij wänder tu tina hand ifrå/ och tina högra hand så platt ifrå titt sköt 5417?

II. Lärer at Gudh är allena then som hielpa kan.

12. MEn Gudh är min Konung af ålder; then all hielp giör som på jordene skeer.

13. Tu sönderdelar hafwet 5409 genom tina kraft; och sönderslår drakarnas 5418 hufwud i watnet. 5410

14. Tu sönderkrossar hufwuden af hwalfiskarna 5418; och gifwer them folckena i öknene til spijs.

15. Tu låter vpwälla 5419 källor och bäcker 5411; tu låter borttorckas starcka strömer. 5412

16. Dagh och natt äro tine: tu giör at både sool och stiernor sitt wissa lopp hafwa.

17. Tu sätter hwarjo lande sina gränsor: sommar och winter giör tu.

III. Vprepar sin böön/ och påminner Gudh sitt förbund.

18. SÅ betänck doch thet/ at fienden försmäder HERran; och ett galet folck lastar titt namn.

19. Gif doch icke tins turturdufwos siäl wildiurena; och förgät icke så platt tina fattiga creatur.

20. Tänck vppå förbundet: ty landet är alt omkring jämmerliga förhärjat/ och husen äro nederrifne.

21. Lät icke the ringa afgä medh skam: ty the fattige och elände lofwa titt namn.

22. Vp/ o Gudh/ och vthrätta tina saak 5413: tänck vppå then försmädelse 5414 som tigh dagliga af the galna wederfars.

23. Förgät icke tina fiendars skrij; tina owänners rasande warder ju längre ju större.

75. Psalm.

ÄR een tacksäijelse/ ther vthi David i församlingens person tackar Gudh som altid bewarar sin Christenhet/ v. 2. Men the stortaluga/ som mena ingen fahra wara på färde/ störter han wäldeliga/ och skäncker them af sins wredes kalk/ v. 5. Ty han är mächtig til at hämnas på the ogudachtiga/ och vphöija the froma/ v. 8.

I. Tacksäijelse för Gudz hielp och bistånd.

EN Psalm och wisa 5420 Assaphs/ at han icke förgicks 5421/ til at föresiunga.

2. Wij tacke tigh/ Gudh/ wij tacke tigh; och förkunne tin vnder/ at titt namn så när ar 5426.

3. Ty i sinom tijd skal jagh rätt döma.

4. Jorden bäfwar och alle the ther på boo: men jagh håller hennes pelare 5427 stadiga. Sela.

II. Hotelse om the ogudachtigas fall; och tröst af the fromas vphöijelse.

5. JAgh sade til the stortaluga: Berömer eder icke så 5422; och til the ogudachtiga: Trugens icke vppå wälde:

6. Trugens icke så fast vppå edart wälde; taler icke så halsstyft.

7. Thet hafwer ingen nödh hwarken af östan eller wästan/ eller af the berg i öknene.

8. Ty Gudh är domare: thenna förnedrar han/ och then andra vphöijer han. 5423

9. Ty HERren hafwer een skål i handene/ och medh starckt wijn 5424 fullt inskänckt; och skäncker ther vthaf: men the ogudachtige måste alle dricka/ och vthsupa dräggena.

10. Men jagh wil förkunna ewinnerliga/ och lofsiunga Jacobs Gudi.

11. Och wil sönderbryta alt the ogudachtigas wäld; at the rättferdigas wälde skal vphögdt 5425 warda.

76. Psalm.

EEn tacksäijelse til Gudh/ som hafwer vthwaldt sin boning i Jerusalem/ v. 2. Och hafwer beskyddat sitt folck widh then rätta Gudztiensten vthi all fahrlighet/ alt här til wäldeliga/ v. 4. Beskrifwes ock Gudz obegripeliga alsmächtighet/ och seger emot fienderna; och förmanas alt folck/ at the hålla sigh in til then samma Guden/ som them mächtigom är förskräckelig/ v. 12.

I. Tacksäijelse til Gudh/ för hans heliga ord/ och frijd för sienderna.

EN Psalm och wisa Assaphs/ på strängiaspel/ til at föresiunga.

2. Gudh är känd i Juda; i Jsrael är hans namn härligit. 5428

3. J Salem är hans tiäll; och hans boning i Zion. 5429

4. Ther sönderbryter han bogans pilar/ sköld/ swärd/ och strijd 5430. Sela.

5. Tu äst härligare och mächtigare än the röfware berg 5435. 5431

6. The stålte måste beröfwade warda/ och afsomna: och alle krigare måste låta händerna falla.

7. För titt näpsande/ Jacobs Gudh/ faller i sömn både wagn och häst.

II. Berömes Gudz rättferdighet/ och alsmächtighet.

8. TU äst förskräckelig; ho kan för tigh stå tå tu wredh äst?

9. När tu låter höra domen af himmelen/ så förskräckes jorden/ och warder stilla/

10. När Gudh vpstår til at döma/ på thet han skal hielpa alla elända på jordene. Sela.

11. När tu ena menniskio straffar/ så måste man bekänna 5436 tigh 5432/ at tu redo äst til at straffa andra flera.

III. Förmaning at hälla sitt löfte HERranom.

12. LÅfwer 5437/ och 5433 håller thet HERranom edrom Gudh/ alle J som omkring honom ären: bären fram skäncker them förskräckeliga.

13. Then ther Förstomen borttager modet; och förskräckelig är ibland Konungarna på jordene. 5434

77. Psalm.

FÖrst är thenne en Läropsalm/ ther vthi David medh sitt exempel lärer andra vthi sin ångest och bedröfwelse sökia til Gudh om hielp och vnsättning/ v. 2. Sedan tröstar han sigh vthi sin stora anfächtning/ medh the vnderwerck/ Gudh sin församling til godo i förtiden giordt hafwer/ och besluter ther af/ at Gudh än i thenna dagh hielper them som honom åkalla/ v. 11.

I. David beder om hielp/ klagandes öfwer sina swåra anfächtningar.

EN Psalm Assaphs/ för Jeduthun/ til at föresiunga.

2. Jagh ropar medh mine röst til Gudh: til Gudh ropar jagh/ och han hörer migh.

3. Vthi mine nöds tijd söker jagh HErran 5438; min hand är om nattena vthräckt/ och håller intet vp: ty min siäl wil sigh icke trösta låta.

4. När jagh bedröfwad är/ så täncker jagh vppå Gudh; när mitt hierta i ångest är/ så talar jagh 5439. Sela.

5. Min ögon håller tu at the waka 5440: jagh är så wahnmächtig 5441/ at jagh icke tala kan.

6. Jagh täncker vppå then gamla tiden/ på the förra åhr. 5442

7. Jagh täncker om nattena på mitt strängiaspel/ och talar medh mino hierta; min ande ransakar.

8. Mån tå HErren förkasta ewinnerliga? Och ingen nådh meer bewisa?

9. Är thet så aldeles vthe medh hans godhet? Och hafwer tilsäijelsen en ända?

10. Hafwer tå Gudh förgätit at wara nådelig? Och tillyckt sina barmhertighet för wrede skul? Sela.

II. Förtröstar sigh på Gudz barmhertighet/ förtäljandes hans förriga vnder.

11. MEn doch sade jagh: Ther medh qwäl jagh migh sielf: then Högstas högra hand kan all ting 5448 förwandla.

12. Therföre täncker jagh vppå HErrans gierningar: ja/ jagh täncker vppå tin förra vnder.

13. Och talar om all tin werck/ och säger om tin anslag.

14. Gudh/ tin wägh är helig 5449: hwar är en så mächtig Gudh/ såsom tu/ Gudh/ äst?

15. Tu äst then Gudh som vnder giör 5443; tu hafwer bewisat tina macht ibland folcken.

16. Tu hafwer förlossat titt folck wäldeliga 5444/ Jacobs barn och Josephs. Sela.

17. Watnen sågo tigh/ Gudh; watnen sågo tigh/ och ängslades; och diupen stormade. 5445

18. The tiocke skyer vthguto watn; skyarna dundrade/ och skotten foro ther ibland.

19. Thet dundrade i himmelen; titt liungande lyste på jordene: jorden rördes och bäfwade ther af.

20. Tin wägh war i hafwet/ och tin stigh i stort watn: och man fan doch intet tin footspor. 5446

21. Tu förde titt folck såsom en fårahiord 5447/ genom Mose och Aaron.

78. Psalm.

ÄR en Läropsalm/ ther vthi David berömer Gudz synnerliga godhet emot Abraham och hans efterkommande/ hwilka han för alt annat folck sigh til egendom vthwaldt hafwer/ v. 2. Sedan klagar han öfwer theras otro/ otacksamhet och genstörtighet/ som hwarken af mirakel/ eller af wälgierningar/ eller af straff (hwilket alt här blifwer vpräknat) läto beweka sigh ther til at the af hiertat trodde Gudi/ v. 19. Berömer så Gudz godhet/ som mitt i wredene tänckt hafwer på sin barmhertighet och löfte/ v. 38. Wisar huru Juda slächte och David äro vthwalde wordne/ v. 68.

I. Jngången/ förmanar at medh flijt betrachta Gudz vnderliga gierningar.

EEn vnderwisning Assaphs. Hör/ mitt folck/ min lagh: böijer edor öron til mins muns taal.

2. Jagh wil öpna min mun til ordsprak 5450; och wil förtälja gamla hemligheter;

3. The wij hördt hafwe och wetom/ och wåra fäder oß förtäldt hafwa. 5451

4. At wij thet icke fördölja skulle theras barnom som efter komma skulle: vtan förkunna HERrans lof/ och hans macht och vnder/ som han giordt hafwer.

II. Historisk berättelse/ vpräknar Gudz dråpeliga werck medh Jsraels folck.

5. HAn vprättade ett witnesbörd i Jacob/ och gaf en lagh 5452 i Jsrael/ then han wåra fäder böd til at lära theras barn.

6. På thet at efterkommanderna måtte thet lära/ och the barn som ännu skulle födde warda: tå the vpkommo/ at the ock förkunnade thet sinom barnom: 5453

7. At the skulle sättia sitt hopp til Gudh/ och icke förgäta Gudz werck; och hålla hans budh:

8. Och icke warda såsom theras fäder/ een affällig och ohörsam art 5454; hwilkom theras hierta icke fast war/ och theras ande hölt sigh icke troliga til Gudh.

9. Såsom Ephraims barn 5489 som wäpnade woro och förde bogan/ föllo af i stridstidenom. 5455

10. The höllo icke Gudz förbund/ och wille icke wandra i hans lagh: 5456

11. Och förgåto hans werck/ och hans vnder/ som han them bewijst hade.

12. För theras fäder giorde han vnder 5457/ i Egypti land/ på then markene Zoan.

13. Han åthskilde hafwet/ och lät them gå ther igenom/ och satte watnet såsom en muur. 5458

14. Han ledde them om dagen medh en molnsky; och om nattena medh en klar eld. 5459

15. Han lät bergsklippona remna i öknene; och gaf them dricka watn tilfyllest. 5460

16. Och lät bäcker flyta vthu bergsklippone/ at the fluto ther vth såsom watuströmar.

17. Likwäl syndade the ännu emot honom/ och förtörnade then Högsta i öknene.

18. Och försökte Gudh i theras hierta/ at the spijs beddes til theras siälar. 5461

19. Och talade emot Gudh 5462/ och sade: Ja/ skulle wäl Gudh kunna bereda ett bord i öknene?

20. Sij/ han hafwer wäl slaget bergsklippona/ at watn vthflöt/ och bäcker sigh vthgåfwo: men huru kan han gifwa brödh/ och skaffa sino folcke kött?

III. Förtäljer om Gudz wrede.

21. TÅ nu HERren thet hörde/ wardt han vptänd 5463: och eld gick vp i Jacob/ och wrede kom öfwer Jsrael;

22. At the icke trodde vppå Gudh/ och hoppades icke vppå hans hielp:

23. Och han böd skynar ofwan til/ och vplät himmelens dörar:

24. Och lät regna Man til them til maats/ och gaf them himmelsbröd. 5464

25. The åto änglabröd: han sände them maat tilfyllest.

26. Han lät blåsa östan wäder vnder himmelen; och genom sina starckhet vprörde sunnan wäder. 5465

27. Och lät kött regna vppå them såsom stofft; och foglar såsom sanden i hafwet.

28. Och lät them falla i theras lägre/ allestäds ther the bodde.

29. Tå åto the/ och wordo förmätte: han lät them släckia sin lusta. 5466

30. Tå the ännu sin lusta icke släckt hade/ och the ännu åto ther af:

31. Så kom Gudz wrede öfwer them/ och drap the yppersta ibland them/ och nederslog the bästa i Jsrael.

32. Men öfwer alt thetta syndade the ännu meer; och trodde intet vppå hans vnder. 5467

33. Therföre lät han them döö bort/ så at the intet fingo 5490/ och måste i theras lifsdagar plågade warda.

34. När han drap them/ sökte the honom/ och wände sigh bittida til Gudh:

35. Och tänckte at Gudh är theras tröst/ och Gudh then Högste theras förlösare.

36. Och skrymtade för honom medh theras mun/ och lugo för honom medh theras tungo.

37. Men theras hierta war icke fast in til honom/ och höllo sigh icke troliga in til hans förbund.

IV. Berömer Gudz barmhertighet/ som vthi wreden täncker på nåde.

38. MEn han war barmhertig/ och förlät mißgierningarna/ och förgiorde them icke: och afwände ofta sina wrede/ och lät icke alla sina wrede gå.

39. Ty han tänckte at the äro kött; ett wäder som bortfar/ och kommer intet igen. 5468

40. The förtörnade honom ganska ofta 5469 i öknene/ och bekymrade honom i ödemarkene.

41. The försökte Gudh framgent/ och rette 5491 then Heliga i Jsrael.

42. The tänckte intet vppå hans hand/ then dagen tå han förlöste them ifrå fienderna.

43. Såsom han sina tekn giordt hade vthi Egypten/ och sina vnder i thet landet Zoan:

44. Tå han theras watn i blodh 5470 wände; så at the af theras bäcker icke dricka kunde.

45. Tå han ohyro ibland them sände/ som them åto; och paddor/ som them förderfwade. 5471

46. Och gaf theras frucht gräsmatkom; och theras sädh gräshoppom. 5472

47. Tå han theras wijnträ medh hagel förderfwade; och theras mulbärträ medh stort hagel. 5473

48. Tå han theras boskap slog medh hagel; och theras hiordar medh liungande.

49. Tå han i sina grymma wrede sände ibland them onda änglar 5474/ och lät them härja och förderfwa/ och skada giöra.

50. Tå han lät sina wrede gå/ och icke skonade theras siälom för dödenom; och lät theras boskap döö af pestilentie. 5475

51. Tå han vthi Egypten alt förstfödt slog 5476; the första arfwingar i Hams hyddom.

52. Och lät sitt folck vthdraga 5477 såsom fåår/ och förde them såsom en hiord 5478 i öknene.

53. Och han ledde them säkra/ så at the intet fruchtade sigh: men theras fiendar öfwertäckte hafwet. 5479

54. Och lät them komma i sina helga gränsor 5480/ til thetta berg/ hwilket hans högra hand förwerfwat hafwer.

55. Och fördref för them folck/ och lät them vthskifta arfwet 5481; och lät Jsraels slächter boo i theras hyddom. 5482

V. Vprepar åter Gudz wrede öfwer theras hårdnackenhet.

56. MEn the försökte och förtörnade Gudh then Högsta; och höllo intet hans witnesbyrd.

57. Och föllo tilbaka/ och förachtade all ting såsom theras fäder: och höllo intet/ såsom en löös boge. 5483

58. Och förtörnade honom medh sina högder; och rette honom medh sina afgudar. 5484

59. Och tå Gudh thet hörde/ wardt han vptånd; och förkastade Jsrael swårliga:

60. Så at han lät fara sina boning i Silo 5485; then hyddo ther han ibland menniskior bodde:

61. Och gaf theras macht vthi fängelse 5486; och theras härlighet vthi fiendans händer.

62. Och öfwergaf sitt folck för swärd; och war vptänd emot sitt arf.

63. Theras vnga män förtärde elden; och theras jungfrur måste ogifta blifwa.

64. Theras Prester föllo genom swärd; och inga enkior woro the ther gråta skulle.

65. Och HErren waknade vp såsom en sofwande; och såsom en starck gladh är then ifrå wijn kommer.

66. Och slog sina fiendar baak til; och hängde een ewig skam vppå them.

67. Och förkastade Josephs hyddo; och vthwalde icke Ephraims slächte:

VI. Huru Juda slächte är vthwaldt; och om Davidz härkomst.

68. VTan vthwalde Juda slächte/ thet berget Zion som han älskade.

69. Och bögde sin helgedom högt/ såsom ett land thet ewinnerliga fast stå skal.

70. Och vthwalde sin tienare David; och tog honom vthu fårahusen: 5487

71. Jfrå the deggiande fåår hämtade han honom/ at han hans folck Jacob föda skulle/ och hans arf Jsrael. 5488

72. Och han födde them ock så medh all trohet; och regerade them medh all flijt.

79. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ ther vthinnan Gudz församling af tyranner och sina förföljare förtryckt/ och lika som af Gudi öfwergifwen/ klagar öfwer sin eländighet/ och beder innerligen at Gudh wille henne beskärma/ och sina fiendar aldeles förgiöra/ v. 1. Låfwar sigh för thenna wälgierningen wilja sinnas honom tacksam och beröma hans wälgierningar/ v. 11.

I. Gudz församling klagar öfwer förföljelse.

EN Psalm Assaphs 5503. Gudh/ Hedningarna äro in i titt arf falne: the hafwa orenat titt helga tempel/ och af Jerusalem steenhopar giordt. 5492

2. The hafwa gifwit tina tienares lekamen foglomen vnder himmelen til at äta; och tina heligas kött diuromen på markene. 5493

3. The hafwa vthgutit theras blodh omkring Jerusalem såsom watn: och ther war ingen som begrof.

4. Wij äre wårom grannom til een försmädelse wordne; til spått och hån them som omkring oß äro. 5494

II. Beder emot Hedningarna; och afbeder syndastraffet.

5. HERre/ huru länge wilt tu så alstings wredh wara; och titt nijt såsom en eld brinna lata? 5495

6. Vthgiut tina grymhet öfwer Hedningarna the tigh intet känna; och vppå the Konungariken som titt namn intet åkalla. 5496

7. Ty the hafwa vpätet Jacob; och hans huus förödt.

8. Tänck icke vppå wåra förra mißgierningar: förbarma tigh öfwer oß snarliga/ ty wij äre fast eländige wordne. 5497

9. Hielp tu oß/ Gudh wår hielpare/ för tins namns ähro skul; fräls oß/ och förlåt oß wåra synder/ för titt namn skul. 5498

10. Hwij låter tu Hedningarna säija: Hwar är nu theras Gudh? Lät hämnden öfwer tina tienares blodh som vthgutit är/ kunnig warda ibland Hedningarna för wår ögon.

11. Löt för tigh komma the fångars suckande 5499; efter tin stora arm behålt dödsens barn. 5504

12. Och wedergäl wårom grannom siufalt vthi theras sköte 5500/ theras försmädelse ther the tigh/ HErre/ medh försmädt hafwa. 5501

III. Låfwar tacksamhet.

13. MEn wij titt folck och tin fosterfåår 5502/ tackom tigh ewinnerliga; och förkunnom titt lof förvtan ända.

80. Psalm.

EEn Böön/ som innehåller samma mening medh then förra Psalmen: nemliga/ at Gudz församling qwider öfwer sin stora ångest och nödh/ v. 2. Och förtäljer Gudz barmhertighets wälgierningar emot figh/ medh een härlig liknelse tagen af ett wijnträ och en wijngård/ v. 8. Begärar af Gudi hielp medh een innerlig böön; och vthiåfwar tacksäijelse/ v. 15.

EN Psalm Assaphs/ om gyldene rosena 5505 5513/ til at föresiunga.

I. David beder Gudh emot thes församlings fiendar.

2. HÖr/ Jsraels Herde/ tu som leder Joseph såsom fåår 5506: betee tigh/ tu som sitter på Cherubim.

3. Vpwäck tina macht/ tu som för Ephraim 5514/ BenJamin/ och Manasse äst; och kom oß til hielp.

4. Gudh/ tröst oß; och lät titt ansichte lysa 5507/ så warde wij hulpne.

II. Beskrifwer thes förföljelser/ och vprepar bönen.

5. HERre Gudh Zebaoth/ huru länge wilt tu wredh wara öfwer tins folcks böön?

6. Tu spisar them medh tårars brödh 5508; och skäncker them ett stort mått fult medh tårar.

7. Tu lätst alla wåra grannar banna oß: och wåra fiendar bespotta oß. 5509

8. Gudh Zebaoth/ tröst oß; lät titt ansichte lysa/ så warde wij hulpne.

III. Berömer Gudz wälgierningar emot thes församling/ genom liknelse af ett wijnträ.

9. TU hafwer hämtat titt wijnträ 5510 vthur Egypten; och hafwer fördrifwit Hedningarna/ och planterat thet.

10. Tu hafwer rydt wägen för thy; och låtit thet wäl rota sigh/ så at thet hafwer vpsylt landet.

11. Bergen äro medh thes skugga öfwertäckte/ och medh thes qwistar Gudz cedreträ. 5515

12. Tu hafwer vthsträckt thes qwistar in til hafwet; och thes telningar alt in til älfwena. 5511 5516

13. Hwij hafwer tu så sönderbrutit thes gård 5512/ at ther af rifwer alt thet som ther fram om går?

14. The wildswijn hafwa vpgräfwit thet; och the wildiur hafwa afbitit thet.

IV. Begärer åter hielp; låfwar tacksamhet/ och sluter medh bönen.

15. GUdh Zebaoth/ wändt tigh doch: skåda neder af himmelen/ och se här til/ och besök thetta wijnträd;

16. Och hålt thet widh macht/ som tin högra hand planterat hafwer/ och thet tu tigh stadeliga vthwaldt hafwer.

17. Se ther til/ och straffat: at på thet brännande och rifwande må en ände warda.

18. Tin hand beskydde tins högra hands folck/ och the menniskior som tu tigh stadeliga vthwaldt hafwer.

19. Så wilje wij intet ifrå tigh wika: lät oß lefwa/ så wilje wij åkalla titt namn.

20. HERre Gudh Zebaoth/ tröst oß: lät titt ansichte lysa/ så warde wij hulpne.

81. Psalm.

THenne Psalm synes wara skrifwen/ at siunga i löfhyddohögtiden; och förmanar at Juda folcket i Gudz fruchtan skal begå samma högtijd/ v. 2. Sedan förtäljer han/ huru Gudh sielf påminner them sina wälgierningar/ och sitt gamla förbund/ v. 8. Och klagar öfwer Judarnas otacksamhet och genstörtighet; och medh hwad straff han måtte them besökia/ v. 12. Men han straffar them nödigt/ och åstundar mycket heller giöra them godt/ hwar the wille wara honom hörsame/ v. 14.

PÅ Gittith 5517/ til at föresiunga/ Assaphs.

I. David förmanar til tacksäijelse för åhrswäxten.

2. SJunger Gudi gladeliga/ then wår starckhet är: frögdens Jacobs Gudi.

3. Tager Psalmer/ och får hijt trummor/ lusteliga harpor medh psaltare.

4. Blåser medh basuner vthi nymånaden; i wåra löfhyddohögtijd. 5518

5. Ty thetta är en sedh i Jsrael/ och en Jacobs Gudz rätt. 5519

6. Thet hafwer han til ett witnesbyrd satt i Joseph/ tå the vthur Egypti land drogo/ och främmande tungomål hördt 5520 hade:

II. Gudh vprepar sina wälgierningar; klagar öfwer otacksamhet/ och hotar medh straff.

7. OCh jagh theras axlar ifrå byrdone frijade; och theras händer widh krukorna qwitta wordo.

8. Tå tu åkallade migh i nödene/ halp jagh tigh vth; och bönhörde tigh tå toordönen öfwerföll tigh: och försökte tigh widh trätowatnet 5521. Sela.

9. Hör/ mitt folck/ jagh wil betyga ibland tigh: Jsrael/ tu skalt höra migh;

10. At ibland tigh ingen annar gudh är; och tu ingen främmande gudh tilbeder. 5522

11. Jagh är HERren tin Gudh/ som tigh vthur Egypti land fördt hafwer: lät tin mun wijdt vp/ lät migh vpfylla honom.

12. Men mitt folck hörde intet mina röst; och Jsrael är intet om migh.

13. Så hafwer jagh låtit them vthi theras hiertas sinne; at the måga wandra efter sitt rådh. 5523

III. Låfwar them botferdigom seger emot theras fiendar; och ymnig wälsignelse.

14. OM mitt folck wille migh hörsamt wara/ och Jsrael på minom wägom gå: 5524

15. Så wille jagh snart nederläggia theras fiendar/ och wända mina hand emot theras motståndare.

16. Och the som HERran hata skulle fela vppå honom: men theras tijd skulle ewinnerliga wara.

17. Och jagh skulle spisa them medh bästa hwete; och mätta them medh hannog vthu hälleberget. 5525

82. Psalm.

EEn alfwarlig vnderwisning för werldzliga regenter/ at the theras macht och wälde Christeliga bruka/ efter Gudh är then högste domaren/ hwilkom alle befalningsmän räkenskap giöra måste/ v. 1. Här warder ock klagat öfwer theras orättferdighet/ v. 2. Och the påminte om theras ämbete/ v. 3. Och efter the äro stadde i stoor myndighet/ skola the för sin öfwerträdelse grufweliga straffade warda/ v. 5. Sedan beder Propheten at Gudh sielf wille döma sitt folck/ v. 8.

I. Gudh klagar öfwer the mächtigas orättferdighet.

EN Psalm Assaphs. Gudh står vthi Gudz församling: och är domare 5526 ibland gudarna. 5527

2. Huru länge wiljen J döma orätt/ och föresättia the ogudachtigas person 5528? Sela.

II. Påminner them theras ämbetes plicht.

3. SKaffer them fattiga och faderlösa rätt; och hielper them elända och torftiga til rätta.

4. Hielper then förachtada och fattiga/ och förlöser honom vthu the ogudachtigas wåld. 5529

III. Hotar them medh straff.

5. MEn the låta intet säija sigh/ och achtat intet; the gå alt i mörkret: therföre måste alla landsens grundwalar falla. 5530

6. Jagh hafwer wäl sagt: J ären gudar 5531; och allesammans thens Högstas barn.

7. Men J måsten döö såsom menniskior/ och såsom en tyran förgås. 5532

IV. David beder Gudh wille wara sielf domare.

8. STatt vp/ Gudh/ och döm jordena: ty tu äst en Herre 5533 öfwer alla Hedningar.

83. Psalm.

GUdz församling vthi sin stora ångest flyr til Gudh om hielp emot sina många fiendar/ hwilka hon här vpräknar/ v. 2. Och såsom the Cananeer fordom äro öfwerwunne af Barak/ och the Midianiter af Gibeon; altså begärer hon at hennes förföljare må öfwerwundne och nederlagde warda/ v. 10. På thet Gudz alsmächtighet och majestät må ibland Hedningarna kunnog warda/ v. 19.

EEn Psalmwisa Assaphs.

I. David klagar öfwer församlingens fiendars illistighet.

2. GUdh/ tig doch icke så/ och war doch icke så stilla: Gudh/ lid thet doch icke så. 5534

3. Ty sij/ tine fiender rasa: och the som tigh hata/ sättia vp hufwudet.

4. The hafwa listig anslag emot titt folck; och rådslå emot tina fördolda. 5542

5. Kommer/ säija the/ läter oß vthrota them/ så at the intet folck äro; at på Jsraels namn icke skal meer tänckt warda.

6. Ty the hafwa förenat sigh medh hwar annan; och ett förbund emot tigh giordt.

7. The Edomeers hyddor/ och the Jsmaeliters/ the Moabiters/ och Hagariters.

8. The Gebaliters/ Ammoniters/ och Amalekiters/ the Philisteer samt medh them i Tyro.

9. Assur hafwer ock gifwit sigh til them: och hielpa Lots barnom. Sela.

II. Beder at the måtte nederlagde och förödde warda.

10. GJör them såsom the Midianiter 5535; såsom Sisera 5536/ såsom Jabin 5537 widh then bäcken Kison:

11. Hwilke förderfwade wordo widh Endor; och wordo til träck på jordene.

12. Giör theras Förstar såsom Oreb/ och Seeb 5538; alla theras öfwerstar såsom Sebah och Zalmuna: 5539

13. The ther säija: Wij wilje intaga Gudz huus.

14. Min Gudh/ giör them såsom en hwärfwel/ och såsom strå för wäder:

15. Såsom en eld then en skogh förbränner: och såsom en låge then berg vptänder.

16. Altså förfölg them medh titt wäder; och förskräck them medh titt owäder.

17. Giör theras ansichten fulla medh blygd 5540: at the efter titt namn/ HERre/ sökia måste.

18. Skämme sigh och förskräckes altid ju meer och meer; och til skam komme/ och förgås.

19. Så skola the förnimma/ at tu medh titt namn heter HERRE allena/ och then Högste i allo werldene. 5541

84. Psalm.

ÄR en tröstpsalm/ vthi hwilken Propheten högeliga prisar och berömer theras härlighet/ som boo vthi HERrans tabernakel/ thet är/ the som äro sanferdiga ledamöter i Gudz församling/ och then lefwande Guden rätteliga åkalla/ v. 2. Beskrifwer så theras frögd och wälfärd/ v. 5. Och at the winna then ena segren efter then andra emot sina fiendar; ty Gudh är theras sköld/ v. 8. Så at bättre är en dagh i Gudz huus/ än tusende i the ogudachtigas hyddom/ v. 11.

EN Psalm Korah barnas/ på Gittith 5543/ til at föresiunga.

I. Beskrifwes Gudz församlings höga anseende och wärdighet.

2. HUru lustige äro tina boningar/ HERre Zebaoth!

3. Min siäl längtar och trängtar efter HERrans gårdar 5548: min kropp och siäl frögda sigh vthi lefwandes Gudi. 5544

4. Ty foglen hafwer funnet ett huus/ och swalan sitt boo/ ther the sina vngar läggia: nemliga/ titt altare/ HERre Zebaoth/ min Konung och min Gudh.

II. Thes ledamöters rätta lycksalighet.

5. SAlige äro the/ som i tino huse boo 5545; the lofwa tigh til ewig tijd. Sela.

6. Salige äro the menniskior/ som tigh för sin starckhet hålla; och af hiertat efter tigh wandra.

III. Lärarenas ämbete och framgång.

7. THe ther gå genom jämmerdalen 5549/ och giöra ther källor: och lärarena warda medh mycken

wälsignelse prydde.

8. The winna then ena segren efter then andra: at man see må at then rätte Guden är i Zion.

IV. Förböön om thes widh macht hållande.

9. HERre Gudh Zebaoth/ hör min böön: achta här til/ Jacobs Gudh. Sela.

10. Gudh wår sköld skåda doch: se vppå tins Smordas rike.

11. Ty en dagh vthi tina gårdar är bättre än eljes tusende: jagh wil bällre wachta dörena vthi mins Gudz huse/ än länge boo vthi the ogudachtigas hyddom.

12. Ty HERren Gudh är sool och sköld 5550; HERren gifwer nådh 5551 och ähro: them fromom skal intet godt fattas. 5546

13. HERre Zebaoth/ säll är then menniskia som sigh förlåter vppå tigh. 5547

85. Psalm.

EEn Böön til Gudh/ at han wille ihogkomma sin miskund och barmhertighet/ som han fordom hafwer bewisat fäderna/ v. 2. Och beder at han ock nu icke wille öfwergifwa sin församling; vtan förbarma figh öfwer henne/ och lindra straffet/ v. 5. Och förläna nådena/ at then rätta gudztiensten må warda widh macht hållen/ v. 9. Frijd/ trohet och rättferdighet vthi regementet må dageliga tilwäxa/ v. 11. Och at jorden må frucht bära/ v. 13.

EN Psalm Korah barnas/ til at föresiunga.

I. Een ihogkommelse af then bewista nåde och hiely.

2. HERre/ tu som fordom 5552 wast tino lande nådelig/ och förlossade the fångar af Jacob.

3. Tu som tilförene tino folcke mißgierning förlåtet hafwer/ och alla theras synder öfwertäckt 5553. Sela.

4. Tu som tilförene alla tina wrede borttaget hafwer; och wändt tigh ifrå tine wredes grymhet.

II. Böön om andelig och lekamelig wälsignelse.

5. TRöst oß/ Gudh wår Frälsare; och lät af tine ogunst til oß.

6. Wilt tu tå til ewig tijd vppå oß wredh wara? Och låta tina wrede gå ewinnerliga?

7. Wilt tu tå icke åter wederqweckia oß? At titt folck må glädia sigh öfwer tigh.

8. HERre/ betee oß tina nåde/ och hielp oß.

9. Ach! at jagh höra måtte thet HERren Gudh talar: at han sino folcke/ och sinom heligom frijd tilsade: på thet the icke skola pånågon galenskap 5556 komma. 5554

10. Doch är ju hans hielp när them som fruchta honom; at i wårt land skal ähra 5557 boo:

11. At godhet och trohet mötas tilsamman; rättferdighet och frijd kyssas:

12. At trohet må wäxa på jordene; och rättferdighet skåda neder af himmelen:

13. At ock HERren oß godt giör: på thet wårt land må sina frucht gifwa: 5555

14. At rättferdighet må äntå för honom blifwa/ och sin rätta gång hafwa.

86. Psalm.

DAvidz Böön/ at Gudh wille beskärma honom emot sina fiendar/ v. 1. Frögda hans siäl/ v. 4. Bönhöra honom i nödenes tijd/ v. 7. Wisa honom then rätta wägen/ v. 11. Beprisar så hans barmhertighet/ Majestät/ och mildhet/ v. 13. Och beder at han medh sin gudomeliga kraft wille styrckia/ och vppehålla honom/ v. 17.

I. David beder om hielp i nödene.

EEn böön Davidz. HERre/ bög neder tina öron/ och hör migh; ty jagh är elände och fattig.

2. Bewara mina siäl; ty jagh är helig 5558 5571: hielp tu/ min Gudh/ tinom tienare som sigh vppå tigh förlåter. 5559

3. HERre/ war migh nådelig; ty jagh ropar dagliga til tigh. 5560

4. Frögda tins tienares siäl; förty efter tigh/ HErre/ trängtar jagh.5561

5. Ty tu/ HErre/ äst godh och nådelig 5562/ af stoor godhet allom them som åkalla tigh.

6. Förnim/ HERre/ mina böön; och achta vppå mina böns röst.

7. Vthi mine nödh åkallar jagh tigh; at tu doch wille höra migh. 5563

II. Berömer Gudz nåde emot Hedningarna; och beder om thens Helga Andas styrelse.

8. HErre/ tigh är ingen lijk ibland gudarna; och ingen är som så giöra kan som tu. 5564

9. Alle Hedningar the tu giordt hafwer skola komma 5565/ och tilbedia för tigh/ HErre; och ähra titt namn:

10. At tu så stoor äst/ och giör vnder/ och allena Gudh äst.

11. Wisa wigh HERre tin wägh/ at jagh må wandra i tine sanning 5566; behålt mit hierta widh thet ena 5572/ at jagh titt namn fruchtar.

12. Jagh tackar tigh/ HErre min Gudh/ af alt mitt hierta; och ährar titt namn ewinnerliga.

13. Ty tin godhet är stoor öfwer migh; och tu hafwer frälst mina siäl vthu thet diupa helwetet. 5567

III. Anhåller om bistånd emot fiendernas öfwermod.

14. GUdh/ the stålte sättia sigh emot migh/ och the tyranners hoop står migh efter mine siäl: och hafwa tigh intet för ögon. 5568

15. Men tu/ HErre Gudh/ äst barmhertig och nådelig/ tolig/ och af stora mildhet och trohet. 5569

16. Wändt tigh til migh/ war migh nådelig; stärck tin tienare medh tine macht 5570; och hielp tine tienarinnos son.

17. Giör ett tekn medh migh/ at migh wäl går; at the seet som migh hata/ och skämma sigh/ ak tu medh migh står/ HERre/ och tröstar migh.

87. Psalm.

PRophetia om Christi rike och thes härlighet här på jordene/ nemligen at then Christeliga kyrkian hafwer en fast grund/ v. 1. Och hoos henne blifwer thet helga Evangelium predikat/ v. 3. Och skal ibland alla-handa folck vthspridt warda/ v. 4. Hon blifwer ock af Gudi ewinnerligen beskyddad/ v. 5. Och skal honom til ewig tijd prisa och ähra/ v. 7.

I. Beskrifwes nya Testamentsens kyrkia/ och thes fasta grund.

EEn Psalmwisa Korah barnas. Han är fast grundad på the helga bergen. 5573

2. HERren älskar Zions portar/ öfwer alla Jacobs boningar.

II. Evangelii predikan och vthwidgande i hela werlden.

3. HÄrlig ting warda i tigh predikade/ tu Gudz stadh. Sela.

4. Jagh wil predika låta för Rahab/ och Babel/ at the migh känna skola: sij/ the Philisteer/ och Tyrer/ samt medh the Ethioper/ warda ther födde. 5574

5. Man skal i Zion säija/ at allahanda folck ther inne födt 5575 warder; och at han then Högste bygger honom.

6. HERren skal predika låta i allahanda tungomål 5576/ at ock någre af them skola ther födde warda. Sela.

III. At Gudh skal therföre prisad och ährad warda.

7. OCh the sångare skola alle i tigh siunga til skiftes/ såsom i en dantz.

88. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ som innehåller een jämmerlig och bedröfwelig klagan/ huruledes een menniskia qwider och seer sigh wara förlåten af all menniskiohielp; kämpar medh förtwiflan och then ewiga döden/ v. 2. Vthi hwilken kamp hon genom Gudz nåde tager modh til sigh/ och faller til hans barmhertighet medh een stadig förtröstning/ v. 14. Och icke anseer sin swaghet eller sins eländes myckenhet/ v. 15.

EEn Psalmwisa Korah barnas/ til at föresiunga/ om the eländas swaghet: een vnderwisning Hemans 5577 thens Esrahitens.

I. David giör ansökning hoos Gudh om hielp.

2. HERre Gudh min Frälsare/ jagh ropar dagh och natt in för tigh.

3. Lät mina böön komma in för tigh: bög tin öron til mitt ropande.

II. Beskrifwer sitt stora elände.

4. TY min siäl är full medh jämmer; och mitt lijf är hardt när helwetet.

5. Jagh är achtad lijk widh them som i kulona fara 5578: jagh är såsom en man then inga hielp hafwer.

6. Jagh ligger ibland the döda öfwergifwen/ såsom the slagne the i grafwene liggia: på hwilka tu intet meer täncker/ och the ifrå tine hand afskilde äro.

7. Tu hafwer lagt migh i gropena neder/ vthi mörkret och i diupet. 5579

8. Tin grymhet trycker 5580 migh/ och tränger migh medh allom tinom böljom 5581. Sela.

9. Mina wänner hafwer tu låtit komma långt ifrå migh: tu hafwer giordt migh them til een styggelse 5582: jagh ligger fången/ och kan icke vthkomma.

10. Mitt ansichte 5583 är jämmerligit för wedermödo skul: HERre/ jagh åkallar tigh dagliga; jagh vthräcker mina händer til tigh.

11. Mån tu tå giöra vnder ibland the döda? Eller mån the döda vpstå och tacka tigh 5584? Sela.

12. Mån man vthi grafwena förtälja tina godhet? Och tina trohet vthi förderfwet? 5585

13. Kunna tå tine vnder vthi mörkret kände warda? Eller tin rättferdighet i the lande ther all ting förgätas? 5586

III. Wiser sin förtröstan/ och beder ytterligare/ klagandes öfwer sin stora jämmer.

14. MEn jagh ropar til tigh/ HERre; och min böön kommer bittida för tigh.

15. Hwij förkastar tu/ HERre/ mina siäl? Och förskyler titt ansichte för migh?

16. Jagh är elände och wanmächtig/ at jagh så bortkastad är: jagh lider titt förskräckiande/ så at jagh fullnär förtwiflar.

17. Tin grymhet går öfwer migh; titt förskräckiande trycker migh. 5587

18. The omläggia migh dagliga såsom watn; och omhwärfwa migh tilsammans.

19. Tu giör at mine wänner och näste/ och mine kände draga sigh långt ifrå migh 5588/ för sådana jämmer skul.

89. Psalm.

EEn ganska härlig prophetia om Christo och hans ewiga rike/ härlighet/ majestät/ alsmächtighet/ och sanning/ v 2. Warder ock thet löftet om Christo/ som David fordom medh en eed skedt war/ märckeligen infördt och förklarat/ v. 20. Men på sidstone propheterar han/ at Gudz församling skal af sina fiendar/ Turcken/ Påfwen/ och andra kättare/ grufweliga här på jordene förfölgd och förtrampad warda/ v. 39. Och beder innerligen at Gudh sin bedröfwada kyrckio nådeliga wille ihogkomma/ v. 47. På thet hon honom i all ewighet må prisa och lofwa/ v. 53.

EEn vnderwisning Ethans 5589 thens Esrahitens.

I. Berömes Gudz godhet och förbund medh David.

2. JAgh wil siunga om HERrans nåde ewinnerliga; och hans sanning 5590 förkunna medh minom mun ifrå slächte til slächte.

3. Och säger altså: At een ewig nådh 5611 skal vpgå: och tu warder tina sanning i himmelen 5612 troliga hållandes.

4. Jagh hafwer giordt ett förbund medh minom vthkorade; minom tienare David hafwer jagh sworit:

5. Jagh skal förskaffa tigh een ewig sädh; och byggia tin stool ifrå slächte til slächte 5591. Sela.

6. Och himlarna 5592/ HERre/ skola prisa tin vnder; ock tina sanning/ vthi the heligas församling.

7. Ty ho kan i skyyn 5593 liknas widh HERran? Och ibland gudarnas barn HERranom lijk wara?

8. Gudh är fast mächtig vthi the heligas församling; och vnderlig öfwer alla the som omkring honom äro.

9. HERre Gudh Zebaoth/ ho är såsom tu en mächtig HErre? Och tin sanning är alt omkring tigh.

10. Tu råder öfwer thet stormande hafwet; tu styrer thes böljor när the vphäfwa sigh. 5594

11. Tu slår Rahab 5613 til dödz; tu förströr tina fiendar medh tinom starcka arm.

12. Himmel och jord äro tin: tu hafwer grundat jordenes kretz/ och hwad ther vthi är. 5595

13. Norr och söder hafwer tu skapat; Thabor och Hermon frögdar sigh 5614 i titt namn.

14. Tu hafwer en wäldig arm; starck är tin hand/ och högh är tin högra hand.

15. Rättferdighet och doom är tins stools stadfästelse 5596; nådh och sanning äro för titt ansichte.

16. Wäl är the folcke som frögdas 5615 kan; HERre/ the skola wandra i tins ansichtes lius. 5597

17. The skola dagliga öfwer titt namn glade wara; och i tine rättferdighet härlige wara.

18. Ty tu äst theras starckhets berömelse; och genom tina nåde skalt tu vphöija wårt horn. 5598

19. Ty HERren är wår sköld; och then Helige i Jsrael är wår Konung. 5599

II. Propheteras om Christi tilkommelse i kötet; och hans rikes beskaffenhet.

20. PÅ then tiden talade tu i een syyn til tina heliga 5600/ och sade: Jagh hafwer vpwäckt en hielta then hielpa skal; jagh hafwer vphögdt en vthkoradan vthu folcket.

21. Jagh hafwer funnit min tienare David; jagh hafwer smordt 5601 honom medh mine helga oljo.

22. Min hand vppehåller honom/ och min arm skal styrckia honom.

23. Fienderna skola icke wara honom öfwermächtige; och the orättferdige skola icke förtryckia honom.

24. Vtan jagh skal slå hans owänner för honom; och the honom hata wil jagh plåga.

25. Men min sanning och nådh skal när honom wara; och hans horn skal i mitt namn vphögdt warda.

26. Jagh skal sättia hans hand vthi hafwet/ och hans högra hand vthi älfwerna. 5602

27. Han skal kalla migh altså: Tu äst min fader 5603/ min Gudh och tröst/ then migh hielper.

28. Och jagh skal giöra honom til första sonen/ then alrahögsta ibland Konungarna på jordene. 5604

29. Jagh wil behålla honom mina nådh ewinnerliga; och mitt förbund skal honom fast blifwa.

30. Jagh skal gifwa honom een ewig sädh; och hans stool vppehålla så länge himmelen warar.

31. Men om hans barn min lagh öfwergifwa/ och i minom rättom icke wandra:

32. Om the mina stadgar ohelga/ och min budh icke hålla:

33. Så wil jagh hemsökia theras synd medh rijs/ och theras mißgierningar medh plågor.

34. Men mina nådh wil jagh icke wända ifrå honom/ och icke låta mina sanning fela.

35. Jagh wil icke ohelga mitt förbund/ och icke ogilt giöra hwad af minom mun vthgångit är.

36. Jagh hafwer en gång sworit widh mina helighet: jagh wil icke liuga för David.

37. Hans sädh skal ewig wara; och hans stool för migh såsom solen. 5605

38. Såsom månen skal han ewinnerliga widh macht hållen warda; och såsom the witne 5616 5606 i skyyn wiß wara. Sela.

III. Klagas öfwer Judeska politiens ynkeliga tilstånd/ och Gudz församlings förföljelse.

39. MEn nu bortdrifwer tu och förkastar/ och wredgas medh tinom sinorda.

40. Tu bryter tins tienares förbund; och trampar hans krono neder på jordena.

41. Tu nederrifwer alla hans murar; och låter hans fäste afbrytas. 5607

42. Honom beröfwa alle the ther fram om gå; han är sinom grannom ett gabberij worden. 5608

43. Tu vphöijer hans owänners högra hand; och gläder alla hans fiendar.

44. Ock hafwer tu hans swärds kraft borttaget/ och låter honom ingen seger winna i stridene.

45. Tu förstörer hans reenhet 5617/ och kastar hans stool til jordena.

46. Tu förkortar hans vngdoms tijd; och betäcker honom medh blygd. Sela.

IV. Gudh påminnes om sin tilsäijelse om hielp; och låfwas honom ähra.

47. HERre/ huru länge wilt tu tigh så alstinges fördölja? Och låta tina grymhet brinna såsom en eld? 5609

48. Tänck huru stackot mitt lijf är: hwij wilt tu alla menniskior fåfängt skapat hafwa?

49. Hwilken är then ther lefwer/ och intet seer döden? Then sina siäl frijar vthu helwetis hand? Sela.

50. HErre/ hwar är then förra tin nådh/ then tu David i tine sanning sworet hafwer? 5610

51. Tänck/ HErre/ på tina tienares försmädelse; then jagh bär i mitt sköt/ af allom så mångom folckom.

52. Ther medh/ HERre/ tine fiender tigh försmäda; ther the medh försmäda/ och medh fötterna trampa på tin smorda.

53. Lofwad ware HERren ewinnerliga. Amen/ Amen.

90. Psalm.

ÄR först een jämmerlig klagan/ vthi hwilken Mose medh sorgelig ord beskrifwer menniskiones eländighet/ wedermödo och korta lifstijd/ v. 1. Och lärer at rätta orsaken til döden och allahanda jämmer är synden/ öfwer hwilken Gudh så swårliga wredgas/ v. 8. Beder sedan/ at Gudh wille vpwäckia menniskiones hierta/ at hon dageliga kunde thet betänckia/ och ther igenom förståndig warda/ v. 12. Beder ock at han för sin ovthsäijeliga godhet/ wille wara tilstädes och giöra oß bistånd/ på thet all ting må lycksamliga tilgå/ v. 13.

I. Berömer Gudz regering och majestät.

EEn Böön Mose thens Gudz mansens. HErre/ tu äst wår tilflycht/ ifrå slächte til slächte.

2. Förr än bergen wordo/ och jorden och werlden skapade blefwo/ äst tu Gudh/ af ewighet til ewighet.

3. Tu som låter menniskiorna döö 5626; och säger: Kommer igen J menniskiors barn. 5618

4. Ty tusende åhr äro för tigh såsom then dagh 5619 i går framgick/ och såsom een nattwäckt.

II. Klagar öfwer menniskiones dödelighet och korta lifstijd.

5. TU låter them gå sin koos såsom en ström/ och äro såsom en sömn; lika som grääs thet doch snarliga förwisnar: 5620

6. Thet ther bittida blomstras/ och snart wisnar; och på aftonen afhugget warder/ och förtorckas. 5621

III. Gifwer tilkänna orsaken til döden och all olycko.

7. THet giör tin wrede at wij så förgås; och tin grymhet at wij så hasteliga hädan måste.

8. Ty wåra mißgierningar sätter tu för tigh; wåra okända 5627 synder i liuset för titt ansichte.

9. Therföre gå alle wåre dagar sin koos genom tina wrede: wij lychte wår åhr såsom ett taal.

10. Wårt lijf warar siutijo åhr/ åth högsta ottatijo åhr 5622: och tå thet bäst warit hafwer/ så hafwer thet möda och arbete warit: ty thet går snart sin koos/ lika som wij fluge bort.

11. Men ho troor thet at tu så swårliga wredgas 5628? Och ho fruchtar sigh för sådana tine grymhet?

IV. Beder om förstånd och Gudz nådiga hielp.

12. LÄr oß betänckia at wij döö måste 5623: på thet wij måge förståndige warda.

13. HERre/ wändt tigh doch til oß igen; och war tinom tienarom nådelig. 5624

14. Vpfyll oß bittida medh tine nådh; så wilje wij frögdas/ och glade wara i wåra lifsdagar.

15. Gläd oß igen/ efter thet tu oß så länge plågat hafwer; efter thet wij så länge olycko lidit hafwe.

16. Bete tinom tienarom tina gierningar 5629/ och tina ähro theras barnom.

17. Och HERren wår Gudh ware oß blijd/ och främje wåra händers werck 5630 medh oß: ja/ wåra händers werck 5630 främje han. 5625

91. Psalm.

THenne är en tröstpsalm/ ther vthi gifs tilkänna hwilken stoor framgång och säkerhet the hafwa/ som sigh befalla vnder Gudz thens högstas beskärm/ och hoppas allena på honom/ v. 1. Ty the skola icke fruchta/ at öfwerwåld/ motgång/ buller/ krijg/ försåt/ förgift/ pestilentie/ diefwulen/ eller sielfwe döden/ kan vthan Gudz wilja giöra them någon skada/ v. 3. Han berömer ock högeligen the heliga Änglars beskydd/ som waka öfwer Gudz församling/ v. 10. Jnsörer så Gudz egit taal/ som them gudfruchtigom sin gudomeliga ynnest och beskärm mildeliga tilsäger/ v. 14.

I. Om Gudz beskydd; och hwilke ther af deelachtige warda.

THen ther vnder thens Högstas beskärm sitter/ och vnder thens Alsmächtigas skugga blifwer: 5631

2. Han säger til HERran: Mitt hopp/ och min borg; min Gudh/ then jagh hoppas vppå.

II. Åthskilliga prof af Gudz beskärm/ och Änglarnas tienst.

3. TY han frälsar tigh ifrå jägarens snaro; och ifrå then skadeliga pestilentie.

4. Han skal betäckia tigh medh sina fiädrar; och titt hopp skal wara vnder hans wingar 5632: hans sanning 5641 är spiut och sköld.

5. At tu icke torf förskräckias för nattenes stygghet 5633 5642; för the skott 5634 som om dagen 5642 flyga:

6. För pestilentie som i mörkrena 5642 wanckar; för then siuko som om middagen 5642 förderfwar.

7. Om tusende falla widh tina sido/ och tijo tusende widh tina högra sido; så skal thet doch intet drabba vppå tigh.

8. Ja/ tu skalt medh tin ögon see lust/ och skåda huru them ogudachtigom wedergullet warder. 5635

9. Ty HERren är titt hopp: then Högste är tin tilflycht.

10. Tigh warder intet ondt wederfarandes 5636/ och ingen plåga skal nalkas tine hyddo.

11. Ty han hafwer befalt sinom Änglom om tigh/ at the skola bewara tigh på allom tinom wägom. 5637

12. The skola bära tigh på händerna; at tu icke stöter tin foot på stenen. 5638

13. På leijon och huggormar skalt tu gå; och trampa vppå thet vnga leijonet och drakan.

III. Tilsäijelse om Gudz beskärm.

14. HAn begärar migh/ ty wil jagh vthielpa honom: han känner mitt namn/ therföre wil jagh beskydda honom.

15. Han åkallar migh/ ty wil jagh höra honom 5639: jagh är när honom i nödene; jagh skal taga honom ther vth/ och låta honom til ähro komma.

16. Jagh skal mätta honom medh långt lijf; och skal betee honom mina salighet. 5640

92. Psalm.

EN tacksäijelse- och tröstpsalm/ thervthinnan Propheten låfwar sigh vthan återwändo wilja förkunna Gudz ewiga rättferdighet och godhet/ v. 2. At han låter thens ogudachtigas framgång icke blifwa långwarig här i werldene/ v. 6. Men the gudfruchtiga wederqwecker han/ och låter them in til sin yttersta ålder wara friska som ett palmträ/ v. 11. På thet hans barmhertighet må ewinnerliga prisad warda/ v. 16.

EN Psalm til at siunga på Sabbaths dagen.

I. Berömes Gudz nådh och sanning.

2. THet är en kostelig ting 5643 at tacka HERranom; och lofstunga tino namne/ tu Alrahögste:

3. Om morgonen förkunna tina nåde; och om aftonen tina sanning; 5644

4. På tijo stränger/ och psaltare; medh spelande på harpo. 5645

5. Ty HERre/ tu låter migh gladeliga siunga om tine werck; och jagh berömer tina händers werck. 5646

II. Beskrifwes the oförståndigas obeständiga framgång.

6. HERre/ huru äro tine werck så store! tine tanckar äro så swåra diupe. 5657 5647

7. En galen troor thet intet; och en dåre achtar sådant intet. 5648

8. The ogudachtige grönskas såsom grääs; och the ogierningsmän blomstras alle; til thes the förderfwade warda til ewig tijd. 5649

9. Men tu/ HERre/ äst then högste/ och blifwer ewinnerliga.

10. Ty sij/ tine fiender/ HERre/ sij/ tine fiender skola förgås; och alle ogierningsmän måste förströdde warda.

III. Wises hwar af the rättferdige hafwa sigh at hugna.

11. MEn mitt Horn skal vphögdt 5650 warda/ såsom ens enhörnings 5651; och jagh warda smord 5658 medh färska oljo. 5652

12. Och mitt öga skal lust see på mina fiendar; och mitt öra skal lust höra på the arga som sigh emot migh sättia. 5653

13. Then rättferdige skal grönskas såsom ett palmträ 5654; han skal wäxa såsom ett cedreträ på Libanon.

14. The ther planterade äro vthi HERrans huus/ the skola i wår Gudz gårdom grönskas. 5655

15. Och om the än gamle warda/ skola the likwäl blomstras/ fruchtsamme och färske wara:

16. At the förkunna skola/ at HERren så from är; min tröst/ och intet orätt 5659 är i honom. 5656

93. Psalm.

THenne Psalm propheterar at Christi rike skal genom Evangelium vthbredt warda i hela werldena/ och skal blifwa fast och oryggeligit/ v. 1. Men alle Christi fiender/ som sigh ther emot sättia/ skola nederlagde warda/ v. 3.

I. Om Christo och hans rike.

HERren är Konung 5660/ och härliga beprydd/ HERren är beprydd; och hafwer begynt ett rike så wijdt som werlden är/ och tilredt thet/ at thet blifwa skal.

2. Jfrå then tiden står tin stool fast; tu äst ewig.

II. Thes fiendar och fåfänga motstånd.

3. HERre/ watuströmarna vphäfwa sigh/ watuströmarna vphäfwa sitt fräsande; watuströmarna vphäfwa sina böljor. 5661

4. The wågar i hafwet äro stora/ och fräsa grufweliga 5662: men HERren är ännu större i högdene.

5. Tin ord äro een rätt lära 5663: helighet/ HERre/ är tins huus prydning ewinnerliga.

94. Psalm.

ÄR en Bönepsalm/ thervtinnan begäres hielp af Gudh emot hans församlings fiendar/ som förmena sigh kunna the oskyldiga Christna strafflöst förtryckia/ v. 1. Läres ther hoos at Gudh som hämnaren är/ skådar alla ogudachtigas förehafwande/ v. 7. Hwilken ock wisserliga skal them döma och straffa; och förlossa the froma vthur allahanda fahrlighet/ v. 12. Ty HERren är wår salighets enda hämnare och beskärmare/ v. 22.

I. Böön at HERren wille wisa sina hämnd emot the stolta.

HERre Gudh/ hwilkom hämnden tilhörer 5664; Gudh/ hwilkom hämnden tilhörer/ betee tigh. 5674

2. Vphög tigh/ tu werldenes domare 5665: wedergäll them högferdigom thet the förtiena.

3. HERre/ huru länge skola the ogudachtige/ huru länge skola the ogudachtige pråla? 5675 5666

4. Och så högmodeliga tala? Och alle ogierningsmän så beröma sigh?

5. HERre/ the förtryckia titt folck; och plåga titt arf.

6. Enkior och främlingar dräpa the; och faderlösa döda the.

7. Och säija: HErren seer thet intet; och Jacobs Gudh achtar thet intet. 5667

II. Förmaning til the säkra/ som mena/ at HERren icke seer theras wäsende.

8. MÄrcker doch/ J galne 5668 ibland folcket; och J dårar/ när wiljen J wise warda?

9. Then ther örat planterat hafwer/ skulle han icke höra? Then ther ögat giordt hafwer/ skulle han icke see? 5669

10. Then ther Hedningarna näpser/ skulle han icke straffa? Then ther menniskiorna lärer hwad the weta.

11. Men HERren weet menniskiornas tanckar/ at the fåfängelige äro. 5670

III. Lära om korssets nyttigheter.

12. SÄll är then som tu/ HErre/ tuchtar/ och lärer honom genom tin lagh: 5671

13. At han tolamod hafwa må tå illa går: til thes them ogudachtiga grafwen beredd warder.

14. Ty HERren skal icke förkasta sitt folck/ eller öfwergifwa sitt arf.

15. Ty rätt måste doch blifwa rätt; och thy måste all from hierta tilfalla. 5672

IV. Tröst emot the ogudachtiga/ at Gudh hielper the froma.

16. HO står medh migh emot the onda? Ho träder til migh emot the ogierningsmän?

17. Om HERren icke hulpe migh/ så låge min siäl fultnär vthi thet stilla. 5676

18. Jagh sade: Min foot hafwer staplat; men tin nådh/ HERre/ vppehölt migh.

19. Jagh hade mycket bekymmer i mitt hierta; men tin tröst gladde mina siäl. 5673

20. Tu kommer ju aldrig öfwerens medh them skadeliga 5677 stolenom/ som lagen illa vthtyder.

21. The rusta sigh emot thens rättferdigas siäl; och fördöma oskyldigt blodh.

22. Men HERren är mitt beskärm; min Gudh är mitt hopps tröst.

23. Och han skal wedergälla them theras orätt/ och skal förgiöra them för theras ondsko skul: HERren wår Gudh skal förgiöra them.

95. Psalm.

EEn alfwarsam förmaning/ at allahanda folck skola medh frögd wara Christo then stora Konungen tacksamme/ v. 1. Besinna och betrachta hans stora gudomeliga werck/ v. 3. Tilbedia honom och hörsamliga lefwa efter hans heliga ord/ v. 6. Eljes skola the medh the hårdnackade Judar/ öfwer hwilkas ondsko han här klagar/ aldrig komma til rolighet/ v. 8.

I. Förmaning at medh trone anamma Christum och hans ord.

KOmmer/ läter oß glädias 5678 HERranom/ och frögdas för wår salighets tröst.

2. Lät oß medh tack komma in för hans ansichte; och frögdas för honom medh psalmar.

3. Ty HERren är en stoor Gudh 5679; och en stoor Konung öfwer alla gudar.

4. Ty i hans hand är hwad som jorden bär; och bergshögderna äro ock så hans. 5680

5. Ty hans är hafwet/ och han hafwer thet giordt; och hans händer hafwa thet torra 5689 beredt.

6. Kommer/ läter oß tilbedia/ och knäböija/ och nederfalla för HERranom then oß giordt hafwer. 5681

7. Ty han är wår Gudh/ och wij hans fosterfolck/ och hans händers fåår. 5682

II. Warning emot otro och förhärdelse.

8. JDagh om J hans röst hören 5683/ så förstocker icke edor hierta/ såsom i Meriba skedde/ såsom i Massa i öknene: 5684

9. Ther edre fäder försökte 5685 migh/ förnummo och sågo min werck:

10. At jagh i fyratijo åhr 5686 mödo hade medh thetta folck/ och sade: Thet är sådant folck/ at theras hierta altid wil then orätta wägen/ och the mina wägar icke lära wilja. 5687

11. Så at jagh swor i mine wrede/ the skola icke komma til mina rolighet. 5688

96. Psalm.

ÄR een prophetia om Christi rike/ at thet må af allahanda folck öfwer hela werldena/ Judom och Hedningom prisat och berömt warda/ v. 1. Ty hans härlighet går wijdt öfwer alla gudar/ v. 5. Och han är en Konung/ hwilkens rike är så wijdt som werlden/ v. 10. Ther hoos een förmaning/ at himmel och jord/ och alt thet som ther på är/ medh frögd må förbida hans tilkommelse/ v. 11.

I. David förmanar at lofwa HERran.

SJunger HERranom een ny wiso: siunger HERranom all werlden. 5690

2. Siunger HERranom/ och lofwer hans namn: prediker then ena dagen efter then andra hans salighet. 5691

3. Förtäljer ibland Hedningarna hans ähro; ibland all folck hans vnder.

II. Gifwer bewekande orsaker ther til.

4. TY HERren är stoor/ och högt prisandes; vnderlig öfwer alla gudar. 5692

5. Ty alle folckens gudar äro afgudar: men HERren hafwer giordt himmelen.

6. Thet står härliga och kosteliga til för honom; och går wäldeliga och lofliga til i hans helgedom.

III. Wiser hwar vthi sådant lof består.

7. JFolck/ bärer fram HERranom; bärer fram HERranom ähro och macht. 5693

8. Bärer fram HERranom hans namns ähro; bärer skäncker/ och kommer i hans gårdar. 5694

9. Tilbedier HERran i heligo prydning 5695: hela werlden fruchte honom.

10. Säger ibland Hedningarna/ at HERren är Konung; och hafwer sitt rike/ så wijdt som werlden är/ beredt/ at thet blifwa skal 5696; och dömer folcken rätt.

IV. Påminner at medh frögd förbida HERrans tilkommelse.

11. HJmmelen frögde sigh/ och jorden ware gladh; hafwet fräse/ och hwad ther vthi är. 5697

12. Marken ware gladh/ och alt thet ther på är; och läter all träå i skogen frögda sigh/

13. För HERranom: ty han kommer; ty han kommer til at döma jordena: han skal döma jordenes kretz medh rättferdighet/ och folcken medh sine sanning. 5698

97. Psalm.

HÄr warder propheterat om Christi rike/ och thes stora macht och härlighet/ frucht och nytta som thet skaffar både hoos froma och ogudachtiga/ v. 1. Bespottas ock then wederstyggeliga afgudadyrckan/ på thet alle måga medh glädie vndfå thenna alsmächtiga Konungen/ v. 7. Följer til thet sidsta een förmaning til Christi rikes vndersåter/ at the beflita sigh om Gudz fruchtan/ och sättia all sin salighets förtröstning vppå honom/ v. 10.

I. Förkunnas Messie ankomst.

HERren är Konung 5699/ thes frögde sigh jorden; och öjarna 5700 frögde sigh så många som the äro.

2. Moln och mörker är omkring honom 5701: rättferdighet 5711 och doom är hans stools stadfästelse. 5702

II. Beskrifwes hans prophetiska ämbete.

3. ELd går fram för honom 5703/ och vpbränner hans owänner alt omkring.

4. Hans liungande lyser på jordenes kretz: jorden seer thet och förskräckes.

5. Bergen försmälta såsom wax för HERranom; för hela jorderikes Herra.

6. Himlarna förkunna hans rättferdighet 5704: och all folck see hans ähro.

7. Skämme sigh alle the som belätom tiena 5705/ och beröma sigh af afgudar: tilbedier honom alle gudar.

5706

III. Messie rikes härlighet.

8. ZJon hörer thet/ och är gladh; och Juda döttrar frögda sigh 5707/ HERre/ öfwer titt regemente.

9. Ty tu/ HERre/ äst then högste i all land; tu äst fast vphögd öfwer alla gudar.

IV. Förmaning til Christeligit lefwerne.

10. JSom älsken HERran/ hater thet onda 5708: (HERren) bewarar sina heligas siälar; ifrå the ogudachtigas hand skal han frälsa them. 5709

11. Them rättferdiga skal altid lius 5712 vpgå 5710 igen/ och fromom hiertom glädie.

12. J rättferdige/ frögder eder af HERranom; och tacker honom/ och priser hans helighet.

98. Psalm.

THetta är een prophetia om Christi rike/ vthi hwilken Propheten förmanar icke allenast folck/ vthan ock the ting som ingen anda eller lijf hafwa/ såsom hafwet/ jorden/ berg/ floder/ at the beröma Christi godhet/ sanning och rättferdighet/ v. 1. Befaller at the medh glädie skola honom vndfå/ tå han kommer til at döma jordenes kretz/ v. 9.

I. Förmanar at erkänna Christi rikes förmåner.

EN Psalm. Siunger HERranom een ny wiso; ty han giör vnderlig ting: han winner seger medh sine högra hand/ och medh sinom helga arm. 5713

2. HERren låter förkunna sina salighet 5714; för folcken låter han vppenbara sina rättferdighet.

3. Han täncker vppå sina nåde och sanning Jsraels huse 5715: alla werldenes ändar see 5716 wår Gudz salighet.

II. Wiser sättet och wercktyg ther til.

4. GLädiens HERranom/ all werlden; siunger/ priser/ och lofwer.

5. Lofwer HERran medh harpor; medh harpor och psalmer.

6. Medh trummeter och basuner/ frögdens för HERranom Konungenom.

7. Hafwet fräse/ och hwad ther vthi är; jordenes kretz/ och the ther vppå boo. 5717

8. Watuströmarna frögde sigh; och all berg ware gladh/

III. Påminner at Christus är hela werldenes domare.

9. FÖr HERranom: ty han kommer til at döma jordena/ han skal döma jordenes kretz medh rättferdighet/ och folcken medh rätt. 5718

99. Psalm.

THenne Psalm lärer/ at emot Christum och hans rike/ skal werlden swårliga rasa/ v. 1. Men efter Christus är vphögd vppå Fadrens högra hand/ kan han sina fiendar wäl nåderläggia/ v. 2. Förmanar til at prisa och

tilbedia HERran/ som fordom hafwer fäderna bönhördt/ och ännu warder thet samma giörandes/ v. 5.

I. Berömer Christum och hans rikes macht/ fast än werlden ther emot stormar.

HERren är Konung/ therföre wredgas folcken: han sitter på Cherubim 5719/ therföre vprörer sigh werlden. 5720

2. HERren är stoor i Zion/ och högh öfwer all folck.

3. Man tacke titt stora och vnderliga namn/ thet heligt är. 5721

4. Vthi thenna Konungens rike älskar man thet rätt är: tu gifwer fromhet/ tu skaffar doom och rättferdighet i Jacob.

II. Förmanar til lof/ tacksäijelse/ och förböner.

5. VPhöijer HERran wår Gudh; tilbedien widh hans fotapall 5726: ty han 5727 är helig. 5722

6. Mose och Aaron 5723 ibland hans Prester/ och Samuel 5724 ibland them som hans namn åkalla: the åkallade HERran/ och han bönhörde them.

7. Han talade medh them genom een molnstod 5725: the höllo hans witnesbyrd och budh/ som han them gaf.

8. HERre/ tu äst wår Gudh; tu bönhörde them: tu/ Gudh/ gaf them til/ och straffade theras werck.

9. Vphöijer HERran wår Gudh/ och tilbedier på hans helga berg: ty HERren wår Gudh är helig.

100. Psalm.

ÄR een förmaning/ at all werlden skal frögda sigh i Christo/ och tiena honom/ v. 1. Ty han hafwer skapat och vthwaldt oß til sitt folck/ v. 2. Och vppehåller oß medh sine nåde och sanning til ewig tijd/ v. 5.

I. Förmaning til Messie lof.

EEn Tackpsalm 5728. Frögdens HERranom/ all werlden.

2. Tiener HERranom medh frögd; kommer för hans ansichte medh glädskap.

II. Bewekande orsaker ther til.

3. FÖrnimmer at HERren är Gudh: han hafwer giordt oß/ och icke wij sielfwe/ til sitt folck/ och til sin fosterfåår. 5729

4. Går in i hans portar medh tackande; vthi hans gårdar medh lofwande: tacker honom/ lofwer hans namn.

5. Ty HERren är godh: och hans nådh warar ewinnerliga; och hans sanning ifrå slächte til slächte. 5730

101. Psalm.

EN regements spegel/ hwilken alle regenter dageliga skola hafwa för ögon; och ther efter ställa sin anslag/ rådh och gierningar. Och ställer här Propheten sigh sielf för ett exempel/ som en rättfinnig Konung och regent/ v. 1. Som håller sina tienare til tucht och goda dygder; och kan i sitt huus icke lida wrånga och onda tienare/ v. 4. Vtan älskar the sanferdiga och froma/ v. 6. Och vthrotar alla ogudachtiga och ogierningsmän/

v. 8.

I. En Christelig regents egenskaper; och huru han androm skal förelysa.

EN Psalm Davidz. Om nådh 5731 och rätt 5732 wil jagh siunga; och tigh/ HERre/ lofsäija.

2. Jagh handlar försichteliga 5733 och redeliga medh them som migh tilhöra 5734; och wandrar troliga i mitt huus.

3. Jagh tager migh ingen ond saak före: jagh hatar öfwerträdaren/ och låter honom icke när migh blifwa. 5735

II. Huru vndersåtare böra wara; och för hwilka odygder the böra taga sigh til wahra.

4. ETt wrångt hierta måste wika ifrå migh: then onda lider jagh icke.

5. Then sin nästa hemliga baktalar/ honom förgiör jagh: then ther storlåtig är och högt sinne hafwer/ honom lider jagh icke.

6. Mine ögon see efter the trogna i landena/ at the måga när migh boo; och hafwer gierna froma tienare. 5736

7. Falskt folck håller jagh icke i mitt huus; liugare trifwas icke när migh.

III. Huru regementet skal föras vthi andelige och werldzliga ärender.

8. BJttida förgiör jagh alla ogudachtiga i landena; at jagh må vthrota alla ogierningsmän vthu HERrans stadh. 5737

102. Psalm.

ÄR en bättringspsalm/ ther vthi Propheten innerliga beder Gudh/ at han wille bönhöra honom/ vthi hans stora nödh och eländighet/ vthi hwilken han är kommen för sma synders skul/ v. 1. Beder så/ at Gudh wille tänckia på sitt löfte/ och hielpa sitt elända folck til rätta igen/ på thet han må warda prisat/ och Zion/ thet är Christi rike/ må i werldene vthwidgat och beskyddat warda/ v. 14. Klagar så öfwer sin eländighet och korta lifstijd/ och berömer Gudh af sin alsmächtighet/ och sätter alt sitt hopp på honom/ v. 24.

V. BootPsalm.

EEn Bööm thens eländas/ när han bedröfwad är/ och sin klagan för HERranom vthgiuter.

I. David bestrifwer sin nödh och eländighet.

2. HERre/ hör mina bööm/ och lät mitt ropande til tigh komma.

3. Fördöl icke titt ansichte för migh: i nödene bög tina öron til migh; när jagh åkallar/ så bönhör migh snarliga.

4. Ty mine dagar äro bortgångne såsom en röök: och mine been äro förbrände såsom en brand.

5. Mitt hierta är slaget/ och förtorckat såsom höö; så at jagh ock förgäter äta mitt brödh.

6. Mine been loda widh mitt kött/ af gråtande och suckande.

7. Jagh är lika som en pelikan i öknene: jagh är lika som een steenvgla 5738 vthi the förstörda städer.

8. Jagh wakar 5739/ och är såsom en ensam fogel på taket.

9. Dagliga försmäda migh mine fiender: och the som migh bespotta/ swärja widh migh.

10. Ty jagh äter asko såsom brödh/ och blandar min dryck medh gråt: 5740

11. För titt hoot och wrede skul; at tu hafwer vphögdt migh/ och i grund nederslaget migh.

12. Mine dagar äro framgångne såsom en skugge; och jagh borttorkas såsom grääs.

13. Men tu/ HERre/ blifwer ewinnerliga/ och tin åminnelse ifrå slächte til slächte.

II. Beder at Gudh wille hielpa honom efter sitt löfte; och at Christi rike må vthwidgat warda.

14. STatt vp/ och förbarma tigh öfwer Zion: ty thet är tijd at tu äst nådelig/ och stunden är kommen.

15. Ty tine tienare wille gierna at thet skulle bygdt warda; och sågo gierna at thes steen och kalck tilredt worde.

16. At Hedningarna måtte fruchta titt namn/ HERre; och alle Konungar på jordene tina ähro.

17. At HERren bygger Zion/ och låter see sigh i sin ähro.

18. Han wänder sigh til the öfwergifnas böön/ och försmår icke theras böön.

19. Thet warde beskrifwit 5748 för the efterkommande: och thet folck som skal skapat 5741 warda/ skal lofwa HErran.

20. Ty han skådar af sine helga högd; och HERren seer af himmelen på jordena:

21. At han skal höra thens fångnas suckande; och förlossa dödsens barn. 5742

22. På thet the skola i Zion predika HERrans namn; och hans lof i Jerusalem:

23. När folcken samman komma/ och Konungariken til at tiena HERranom. 5743

III. Klagar öfwer sin korta lifstijd; och wiser sin förtröstan til HERran.

24. HAn twingar på wägenom mina kraft; han förkortar mina dagar.

25. Jagh säger: Min Gudh/ tag migh icke bort i mina halfwa dagar 5749: tina åhr wara ewinnerliga.

26. Tu hafwer tilförene grundat jordena: och himlarna äro tina händers werck. 5744

27. The måste förgås/ men tu blifwer; the skola alle föråldras såsom ett kläde: the skola förwandlade warda såsom en klädnad/ när tu förwandlar them. 5745

28. Men tu blifwer såsom tu äst/ och tine åhr taga ingen ända. 5746

29. Tina tienares barn warda blifwande; och theras sädh skal trifwas för tigh. 5747

103. Psalm.

THenne är en kostelig och dyrbar tacksäijelse Psalm/ för allahanda wälgierningar andeliga och timeliga/ v. 1. Sedan beskrifwer Propheten Gudz oändeliga godhet och barmhertighet/ hwilka han thet skröpliga menniskio slächtet dageliga bewiser/ medh mång härlig ord och liknelser/ v. 6. Förmanar så Gudz Änglar

och alla skapade creatur/ och ther til medh sin egen siäl/ at tacka Gudh för så många wälgierningar/ och them aldrig förglöma/ v. 20.

I. David vpwäcker sin siäl at lofwa HERran för bewista wälgierningar.

EN PsalmDavidz. Lofwa HERran/ min siäl; och alt thet vthi migh är/ hans helga namn.

2. Lofwa HERran min siäl; och förgät icke hwad godt han migh giordt hafwer.

3. Then tigh alla tina synder förlåter/ och helar alla tina brister. 5750

4. Then titt lijf förlöser ifrå förderf; och kröner tigh medh nådh 5751 och barmhertighet.

5. Then tigh vpfyller medh tröst/ at tu dägelig warder; och giör tigh vng och frisk såsom en örn. 5752

II. Jemnförer Gudz oändeliga mildhet medh menniskiones förgängelighet och korta lifstijd.

6. HERren skaffar rättferdighet och doom/ allom them som orätt lida.

7. Han hafwer låtet Mose weta sina wägar; Jsraels barn sin werck.

8. Barmhertig och nådelig är HERren/ tolig/ och af stora mildhet. 5753

9. Han träter 5763 icke til ewig tijd; och wredgas icke ewinnerliga. 5754

10. Han handlar icke medh oß efter wåra synder; och wedergäller oß icke efter wåra mißgierningar.

11. Ty så högh som himmelen öfwer jordena är/ låter han sina nådh wäldiga wara öfwer them som fruchta honom.

12. Så långt som öster är ifrå wäster/ låter han wår öfwerträdelse wara ifrån oß.

13. Såsom en fader 5755 förbarmar sigh öfwer barnen/ så förbarmar sigh HERren öfwer them som fruchta honom.

14. Ty han weet hwad wij för ett werck 5764 äre: han täncker ther på at wij stofft äre. 5756

15. Een menniskia är i sitt lefwande såsom grääs: hon blomstras såsom ett blomster på markene. 5757

16. När wädret ther öfwer går/ så är thet intet meer ther; och thes rum känner 5765 thet intet meer. 5758

17. Men HERrans nådh warar ifrån ewighet til ewighet/ öfwer them som fruchta honom: och hans rättferdighet in til barnabarn: 5759

18. När them som hans förbund hålla/ och tänckia vppå hans budh/ at the ther efter giöra. 5760

19. HERren hafwer beredt sin stool i himmelen; och hans rike skal råda öfwer alt.

III. Påminner Änglarna och andra skapade ting at prisa HERran.

20. LOfwer HERran/ J hans Änglar 5761/ J starcke hieltar som hans befalning vthrätten/ at man hans ordz röst höra skal.

21. Lofwer HERran/ alle hans härar 5762; J hans tienare som hans wilja giören.

22. Lofwer HERran/ all hans werck vthi all hans herradömes rum: min siäl lofwer HERran.

104. Psalm.

HÄr tackar Propheten Gudh/ som vnderliga af sin alsmächtiga wijshet och godhet all ting hafwer skapat/ i himmelen/ på jordene/ och i hafwet/ och thet ännu dageliga regerar och widh macht håller/ v. 1. Men synnerliga beprisar han Gudz godhet och kärlek emot menniskio slächtet/ v. 13. För hwilket altsamman wij äre plichtige lofwa och tacka honom i alla wåra lifsdagar/ v. 33.

I. David begynner medh vpmuntrande til Gudz lof.

LOfwa HERran/ min siäl: HERre min Gudh/ tu äst ganska härlig/ tu äst dägelig och alstinges wäl beprydd.

II. Förtäljer Gudz ftora werck i all tings skapande och vppehållande.

2. LJus är tin klädnad/ som tu vppä hafwer: tu vthsträcker himmelen såsom ett tapet. 5766

Himmelen.

3. Tu hwälfwer honom ofwan medh watn: tu faar i skyyn såsom i en wagn/ och går på wädrens wingar. 5767

Wädret.

4. Tu som giör tina Änglar til wäder/ och tina tienare til eldzlåga. 5768

Jorden.

5. Tu som grundar jordena på hennes botn 5769/ så at hon blifwer i ewig tijd.

6. Medh diupet betäcker tu henne såsom medh ett kläde; och watn stå öfwer bergen.

7. Men för titt nåpsande fly the; för titt dundrande fara the bort.

8. Bergen resa högt vp; och dalarna sättia sigh nedh i thet rum som tu them skickat hafwer.

9. Tu hafwer satt ett måhl 5770/ ther komma the intet öfwer: och måga icke åter betäckia jordena.

Källor i dalomen.

10. Tu låter källor vpbrista i dalomen; så at watn emellan bergen flyta:

11. At all diur på markene måga dricka; och wildåsnarna sin torst släckia.

12. När them sittia himmelens foglar/ och siunga på qwistarna.

Regn til at fuchta jorden.

13. Tu fuchtar bergen ofwan efter: tu giör landet fult medh frucht then tu förskaffar.

14. Tu låter grääs wäxa för boskapen/ och sädh menniskiomen til nytto; at tu skalt låta komma brödh vthaf jordene: 5771

15. Och at wijn skal frögda menniskiones hierta 5772; och hennes ansichte dägeligit warda af oljo; och brödh styrckia menniskiones hierta:

16. At HERrans trää 5785 skola full medh must stå: the cedreträ på Libanon/ som han planterat hafwer.

17. Ther hafwa foglarna sitt näste; och hägrar boo vppe i furoträän.

Berg och klippor.

18. The höga berg äro the steengeters tilflycht 5773; och steenklyfterna the kunilers.

Sool och måne.

19. Tu giör månan til at ther efter skifta åhret 5774; solen weet sin nedergång.

20. Tu giör mörker at natt warder: tå draga sigh all wildiur vth.

21. The vnga leijon som ryta efter roof/ och sin maat sökia af Gudi. 5775

22. Men när solen vpgår/ draga the bort/ och läggia sigh vthi sina kulor.

23. Så går tå menniskian vth til sitt arbete/ och til sitt åkerwerck in til aftonen.

24. HERre/ huru äro tin werck så stoor och mång! tu hafwer wijsliga skickat them all; och jorden är full af tina ägodelar.

Hafwet.

25. Hafwet thet så stort och wijdt är/ ther kräla vthi vthan tahl/ både stoor och liten diur. 5776

26. Ther gå skep; ther äro hwalfiskar 5777/ som tu giordt hafwer/ at the ther vthi leka skola.

27. Alt wänter efter tigh/ at tu skalt gifwa them maat i sin tijd. 5778

28. Tå tu gifwer them/ så samla the: när tu vplåter tina hand/ så warda the medh godh ting mättade. 5779

29. Om tu fördöljer titt ansichte/ så warda the förskräckte: tu tager theras anda bort/ så förgås the/ och warda åter til stofft igen. 5780

30. Tu låter vth tin anda/ så warda the skapade: och tu förnyar jordenes ansichte.

31. HERrans ähra är ewig; HERren hafwer behagh til sin werck. 5781

32. Han seer vppå jordena/ så bäfwar hon; han kommer widh bergen/ så ryka the. 5782

III. Sluter medh påminnande til lof och tacksäijelse.

33. JAgh wil siunga HERranom i mina lifsdagar; och lofwa min Gudh/ så länge jagh är til. 5783

34. Mitt taal behage honom wäl 5784: jagh gläder migh af HERranom.

35. Syndarena hafwe en ända på jordene/ och the ogudachtige ware icke meer til: lofwa/ min siäl/ HERran. Halleluja.

105. Psalm.

TAcksäijelse til Gudh/ för hans godhet och barmhertighet emot sitt folck/ v. 1. Synnerliga then han Abraham och hans efterkommandom bewijst hafwer/ hwilka han sigh til egendom hafwer vthwaldt/ och vnderliga efter sitt förbund ledsagat/ beskyddat och bewarat vthi mångahanda fahrligheter; in til thes han medh wäldig hand förde them in i thet förlåfwade landet/ och gaf them thet at besittia/ v. 5. Hwilket skal

them altid vpwäckia til at tiena Gudh och lyda honom/ v. 45.

I. David förmanar til tack säijelse för Gudz vnderliga werck.

TAcker HERranom/ och prediker hans namn; förkunner hans werck ibland folcken. 5786

2. Siunger om honom/ och lofwer honom; taler om all hans vnder.

3. Lofwer hans helga namn 5787; theras hierta som HERran sökia glådie sigh.

4. Fråger efter HERranom/ och efter hans macht; söker hans ansichte altid.

II. Vpräknar åthskilliga wälgierningar/ som Gudh sino folcke bewijst hafwer; J synnerhet/ tå han giorde förbund medh Abraham/ och hans efterkommande.

5. TÄncker vppå hans vnderliga werck som han giordt hafwer; vppå hans vnder/ och vppå hans ord.

6. J Abrahams hans tienares sädh/ J Jacobs hans vthkorades barn.

7. Han är HERren wår Gudh; han dömer i hela werldene. 5788

8. Han täncker ewinnerliga vppå sitt förbund 5789; på thet ord han låfwat hafwer til mång tusend 5790/ slächte ifrå slächte:

9. Thet han giordt hafwer medh Abraham; och på eden 5791 medh Jsaac:

10. Och satte thet Jacob til en rätt/ och Jsrael til ett ewigt förbund: 5792

11. Och sade: Tigh wil jagh gifwa thet landet Canaan/ edars arfs lott. 5793

12. Tå the fåå och ringa woro; och främlingar ther inne.

13. Och the foro ifrå folck til folck; ifrå thet ena riket til annat folck.

14. Han lät ingen menniskia giöra them skada; och näpste Konungar för theras skul. 5794

15. Kommer intet widh mina smorda 5795; och giörer intet ondt minom Prophetom. 5796

16. Och han lät en dyyr tijd 5797 komma i landet/ och förtog them alt brödz vppehälle.

17. Han sände en man fram för them 5798; Joseph wardt såld til en träl. 5799

18. The twingade hans fötter i fiettrar; hans kropp måste i jern liggia: 5800

19. Til thes hans ord kom/ och HERrans taal pröfwade honom.

20. Tå sände Konungen bort/ och lät gifwa honom löös 5801: herren öfwer folcken böd låta honom vth.

21. Han satte honom til en herra öfwer sitt huus; til en föreståndare öfwer alla sina ägodelar: 5802

22. At han skulle vnderwisa hans Förstar efter sitt sätt/ och lära hans äldsta wijshet.

Tå Jsrael drog in i Egypten.

23. Och Jsrael foor in vthi Egypten 5803; och Jacob wardt en främling i Hams land.

24. Och han lät sitt folck swårliga wäxa 5804; och giorde them mächtigare än theras fiender.

25. Han förwände theras hierta 5822/ så at the hans folck hätske wordo/ och tänckte til förtryckia hans tienare medh list. 5805

Tå Gudh them förde tädan medh vnder och starckom arm.

26. Han sände sin tienare Mose; Aaron/ then han vthwaldt hade. 5806

27. The samme giorde hans tekn 5807 ibland them/ och hans vnder i Hams land.

28. Han lät mörker komma/ och giordet mörckt 5808: och the woro icke hans ordom ohörsame.

29. Han förwände theras watn i blodh 5809/ och drap theras fiskar.

30. Theras land gaf myckna paddor 5810 ifrå sigh; ja vthi theras Konungars kamrar.

31. Han sade/ tå kom ohyra; löß vthi alla theras landzändar. 5811

32. Han gaf them hagel til regn; eldzlåga vthi theras land. 5812

33. Och slog theras winträ och fikonaträ; och förderfwade trään i theras landzändar.

34. Han sade/ tå kommo gräshoppor/ och gräsmatkar otahlige; 5813

35. Och the vpåto alt gräset i theras land; och vpfrätte fruchten på theras mark.

36. Och slog alt förstfödt vthi theras land; alla theras första arfwingar. 5814

37. Och han förde them vth medh silfwer och guld 5815; och ibland theras slächter war ingen kranck.

38. Egypten war gladh at the vthdrogo: ty theras fruchtan war vppå them fallen.

Tå han förde och födde them vnderligen i öknene.

39. Han vthsträckte en molnsky til skiul; och eld om nattena til at lysa. 5816

40. The bådo/ och han lät komma åkerhöns; och han mättade them medh himmelsbröd. 5817

41. Han öpnade bergsklippona 5818/ och watn flöt ther vth/ så at bäcker fluto i torra öknene.

42. Ty han tänckte på sitt helga ord/ thet han til Abraham sin tienare talat hade. 5819

43. Altså förde han sitt folck vth medh frögd/ och sina vthkorade medh glädie:

Och gaf them Canaans land til arf.

44. Och gaf them Hedningarnas land; så at the folcks godz intogo: 5820

III. Til hwad ända han sådana vnder giordt hade.

45. PÅ thet the skulle hålla hans rätter/ och bewara hans lagh 5821. Halleluja.

106. Psalm.

EEn tacksäijelse/ ther vthi af gamla historier warder tilkänna gifwit/ huru Gudh vthi alla tider hafwer straffat sitt folck Judarna/ för theras otro/ affall/ afguderij/ och andra synder/ v. 1. Och åter igen förbarmat sigh öfwer them; bewijst them nåde/ och tänckt vppå sitt forbund/ v. 8. Allom botfärdigom til exempel/ at hwar

the ödmiuka sigh medh en rätt ijder och ånger/ och fly til een sanskyldig bättring/ wil Gudh wara them nådig och förlåta them theras synder/ v. 47.

I. Tacksäijelse för Gudz bewista wälgiexningar.

HAlleluja. Tacker HERranom/ ty han är mild; och hans godhet warar i ewighet. 5823

2. Ho kan vthtala 5824 HERrans dråpeliga gierningar? Och prisa all hans lofliga werck?

3. Salige äro the som budet hålla; och giöra altid rätt.

II. Böön om ytterligare nådh.

4. HERre/ tänck på migh efter then nådh som tu tino folcke låfwat hafwer: bewisa oß tina hielp:

5. At wij måge see tina vthkoradas wälfärd/ och glädia oß at tino folcke wäl går; och beröma oß medh tinom arfwedeel.

III. Bekännelse om then otacksamhet hans folck emot Gudz nädewerck bewijst hade.

6. WJj hafwe syndat medh wåra fäder; wij hafwe mißhandlat/ och hafwe ogudachtige warit. 5825

7. Wåre fäder vthi Egypten wille icke förstå tin vnder/ the tänckte icke på tina stora godhet; och woro ohörige 5826 widh hafwet/ nemliga/ röda hafwet.

8. Men han halp them för sitt namn skul: så at han sina macht bewijste.

9. Och han näpste röda hafwet/ och thet wardt tort; och förde them genom diupen såsom genom ena ökn. 5827

10. Och halp them ifrå theras hand som them hatade; och förlossade them ifrå fiendans hand.

11. Och watnet fördränckte 5828 theras fiendar/ så at icke en qwar blef.

12. Tå trodde the vppå hans ord 5829/ och sungo hans lof. 5830

13. Men the förgåto snarliga hans gierningar/ och bidde intet efter hans rådh.

14. Och the fingo lusta i öknene; och försökte Gudh vthi ödemarkene. 5831

15. Men han gaf them theras böön/ och sände them nogh/ til thes them wämjade ther widh. 5832

16. Och the satte sigh vp 5833 emot Mose/ i lägrena; emot Aaron HERrans heliga.

17. Jorden öpnade sigh/ och vpswalg Dathan/ och öfwertäckte Abirams rota. 5834

18. Och eld wardt ibland theras rota vptänd; lågen vpbrände the ogudachtiga. 5835

19. The giorde en kalf i Horeb/ och tilbådo thet gutna belätet. 5836

20. Och förwandlade sina ähro/ vthi ens oxas liknelse then grääs äter. 5837

21. The förgåto Gudh sin Frälsare/ som så stoor ting vthi Egypten giordt hade:

22. Widvnder i Hams land/ och förskräckeliga gierningar i röda hafwet.

23. Och han sade at han wille förgiöra them/ om Mose hans vthkorade then plågan icke förtagit hade 5838/ och afwändt hans grymhet/ at han icke platt skulle förderfwa them. 5839

24. Och the förachtade thet lustiga landet; the trodde icke hans ordom. 5840

25. Och knorrade i theras hyddom; the lydde intet HERrans röst.

26. Och han hof vp sina hand emot them/ at han skulle nederslå them i öknene: 5841

27. Och kasta theras sädh ibland Hedningarna/ och förströ them i landen. 5842

28. Och the gåfwo sigh til Baal Peor/ och åto af the döda afgudars offer. 5843

29. Och förtörnade honom medh sin werck: tå kom ock een plåga ibland them.

30. Tå trädde Pinehas fram/ och förlikte sakena: och plågan wände åter. 5844

31. Och thet wardt honom räknat til rättferdighet/ ifrå slächte til slächte i ewig tijd. 5845

32. Och the förtörnade honom widh trätowatnet 5846; och the plågade Mose illa.

33. Ty the bedröfwade honom hans hierta/ så at någor ord vndföllo honom.

34. The förgiorde ock icke the folck/ som doch HERren them budit hade: 5847

35. Vtan the blandade sigh ibland Hedningarna/ och lärde theras werck: 5848

36. Och tiente theras afgudom: the kommo them på förargelse.

37. Och the offrade sina söner/ och sina döttrar dieflom: 5849

38. Och vthguto oskyldigt blodh; sina söners och döttras blodh/ som the offrade Canaans afgudom; så at landet medh blodskylder 5850 besmittat wardt.

39. Och orenade sigh medh sinom gierningom/ och hoor bedrefwo medh sin werck.

40. Tå förgrymmade sigh HERrans wrede öfwer sitt folck; och han fick een styggelse til sitt arf:

41. Och gaf them vthi Hedningars händer 5851; så at öfwer them rådde the som them hätske woro.

42. Och theras fiender plågade them; och the wordo kufwade vnder theras händer.

43. Han fölossade them ofta; men the förtörnade honom medh sin werck/ och wordo fåå för theras mißgierningar skul.

44. Och han såg til theras nödh/ tå han theras klagan hörde:

45. Och tänckte på sitt förbund som han medh them giordt hade; och thet ångrade 5852 honom efter hans stora godhet.

46. Och lät them komma til barmhertighet/ för allom them/ som them fångat hade.

IV. Brinnande böön och lofsiungande.

47. HJelp oß/ HERre wår Gudh/ och för oß tilhopa vth ifrå Hedingarna; at wij måge tacka titt helga namn/ och begå titt lof. 5853

48. Lofwad ware HERren Jsraels Gudh 5854 ifrån ewighet i ewighet; och alt folck säije: Amen. Halleluja.

107. Psalm.

ÄR een förmaning/ at the som äro stadde i någon nödh/ såsom fattigdom och eländighet/ v. 1. Fängelse/ v. 10. Siukdom/ v. 17. Owäder på hafwet/ v. 23. Dyyr tijd/ v. 33. Krijg/ vpror och öfwerwåld/ v. 39. The skola åkalla HERran i sin nödh/ och bekomma hielp och vndsättning i nödene; för hwilket the honom ewig lof och tacksäijelse plichtige äro/ v. 42.

I. Begynnes af lof och tacksäijelse.

TAcker HERranom/ ty han är mild/ och hans godhet warar i ewighet. 5855

II. Vprepas then hielp som Gudh bewijst i åthskillig nödh och farlighet:

2. SÄger J som af HERranom förlöste ären/ the han vthu nödh förlöst hafwer:

3. Och the han vthu landen tilsamman hämtat hafwer/ ifrån östan/ ifrå wästan/ ifrå nordan/ och ifrå hafwet;

Fättiga och eländiga.

4. The 5868 ther wilse gingo i öknene 5856/ ther ingen wägh war/ och funno ingen stadh ther the boo kunde;

5. Hungroge och torstige/ och theras siäl försmächtade.

6. Och the ropade til HERran i theras nödh; och han frälste them vthu theras ångest.

7. Och förde them en rättan wägh/ at the gingo til then stadh ther the boo kunde.

8. The skola tacka HERranom för hans godhet/ och för hans vnder som han medh menniskiors barn giör:

9. At han mättar then torstiga siälen/ och fyller then hungroga siälen medh godh ting.

Fångar.

10. The 5869 ther sittia måste i mörker och dödsens skugga/ fångne i twång och i jern. 5857

11. Therföre at the Gudz budh ohörsamme warit hade/ och thens Högstas lagh försmädat hade.

12. Therföre måste theras hierta medh olycko plågat warda: så at the omkull lågo/ och ingen halp them.

13. Och the ropade til HERran i theras nödh; och han halp them vthu theras ångest.

14. Och förde them vthu mörkret och dödsens skugga; och sleet theras band sönder.

15. The skola tacka HERranom för hans godhet/ och för hans vnder som han medh menniskiors barn giör.

16. At han sönderbryter kopparportar/ och sönderslår jernbomar.

Siuka.

17. The galne 5870 wordo plågade för theras öfwerträdelse skul/ och för theras synder skul.

18. The wämjade widh all maat/ och wordo dödsiuke. 5858

19. Och the ropade til HERran i theras nödh; och han halp them vthu theras ångest.

20. Han sände sitt ord/ och giorde them helbregda 5859; och frälste them at the icke blefwo döde.

21. The skola tacka HERranom för hans godhet; och för hans vnder som han medh menniskiors barn giör.

22. Och offra tacksäijelse/ och förtälja hans werck medh glädie.

Them som i siönöd äro.

23. The 5871 som medh skep på hafwet fara/ och drifwa sin handel til siös: 5860

24. The hafwa förnummet HERrans werck/ och hans vnder i hafwet.

25. När han sade: och ett stormwäder vpkastade sigh som böljorna vplyfte. 5861

26. Och the foro vp åth himmelen/ och foro neder i afgrunden/ at theras siäl förtwiflade för ångest.

27. Så at the raglade/ och staplade såsom en drucken/ och wiste ingen rådh meer.

28. Och the ropade til HERran i sine nödh; och han förde them vthu theras ångest.

29. Och stilte stormen/ at böljorna sachtade sigh.

30. Och the wordo glade/ at thet skilla wardt; och han förde them til landz efter theras önskan.

31. The skola tacka HERranom för hans godhet; och för hans vnder/ som han medh menniskiors barn giör.

32. Och prisa honom i församlingene 5862/ och in för the äldsta lofwa honom.

Them som lida hunger af dyran tijd.

33. The 5872 hwilkas bäcker förtorkades/ och watukällor wände igen flyta.

34. Så at ett fruchtsamt land intet bar 5863/ för theras ondsko skul som ther vthi bodde.

35. Och thet som tort war/ giorde han waturikt/ och på torro landena watukällor.

36. Och satte tijt the hungroga/ at the beredde en stadh ther the boo kunde:

37. Och såå åkrar/ och wijngårdar plantera måtte/ och åhrliga frucht få. 5864

38. Och han them wälsignade/ så at the sigh swårliga förökade/ och them mycken boskap gaf.

Them som lida ofrijd och förtryck.

39. The 5873 ther nedertryckte/ och förswagade woro af the onda som them twungit och trängt hade.

40. Tå förachtelse vppå Förstarna vthguten war 5865/ så at i hela landena stod bistert och ödeliga til.

41. Och han then fattiga beskyddade för vselhet/ och hans slächte förmerade såsom en fårahiord.

III. Slutes medh påminnelse til lof och tacksäijelse.

42. THetta skola the frome see/ och glädia sigh 5866: och allo ondsko skal munnen tilstoppad warda. 5867

43. Hwilken är wijs och behåller 5874 thetta? Så skola the märckia huru många wälgierningar HERren bewiser.

108. Psalm.

THenne Psalm är een härlig tacksäijelse/ ther vthi Psalmisten vphöjer Gudz sanning och barmhertighet/ och beder at han vthi nödenes tijd wille wara tilstädes/ v. 2. Och at han här efter wille wara honom biståndig emot fienderna/ och stadfästa hans rike emot omliggiande folck/ v. 6. Anhåller om hielp/ wisandes sin tilförsicht til Gudh/ v. 13.

EEn Psalmwisa Davidz.

I. David tackar och berömer Gudz sanning och barmhertighet.

2. GUdh/ thet är mitt rätta alfwar/ jagh wil siunga och lofwa5875; min ähra 5880 också.

3. Waka vp psaltare och harpa/ jagh wil bittida vppe wara.

4. Jagh wil tacka tigh HERre ibland folcken; jagh wil lofsiunga tigh ibland menniskiorna.

II. Vpräknar orsaker til Gudz lof.

5. TY tin nådh räcker så wijdt som himmelen är: och tin sanning så wijdt som skyarna gå. 5876

6. Vphög tigh Gudh öfwer himmelen/ och tin ähro öfwer all land.

7. På thet tine älskelige wänner måga förlossade warda. hielp medh tine högra hand/ och bönhör migh. 5877

8. Gudh talar i sinom helgedom/ thes gläder jagh migh: och wil skifta Sichem/ och afmäta then dalen Succoth. 5878

9. Gilead är min/ Manasse är ock min/ och Ephraim är mins hufwuds macht/ Juda är min Förste.

10. Moab är mitt twättekar: jagh wil sträckia mina skoor öfwer Edom; öfwer the Philisteer wil jagh frögdas.

11. Ho wil föra migh vthi en fast stadh? ho wil leda migh in til Edom?

12. Skal icke tu giöra thet Gudh/ som oß förkastat hafwer/ och drager icke vth/ Gudh/ medh wårom hähr?

III. Beder om hielp/ och wiser sin förtröstan.

13. SKaffa oß bistånd i nödene; ty menniskios hielp är fåfängelig.

14. J Gudi wilje wij bewisa manlig werck 5879; han skal vndertrampa wåra fiendar.

109. Psalm.

ÄR een klagan/ ther vthi Christus klagar öfwer sin förrädare Judas/ och the otrogna Judar/ v. 1. Hotar och vndsäijer them medh allahanda straff/ för thet the honom och hans Evangelium så swårliga förfölja/ v. 6. Beder Gudh at han af sin barmhertighet och nåde wille giöra honom hielp och bistånd/ v. 21. Så wil han tacka honom therföre ewinnerliga/ v. 30.

I. Klagar öfwer förföljare.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga. Gudh mitt lof/ tig icke: 5881

2. Ty the hafwa vplätit sin ogudachtiga och falska mun emot migh/ och tala emot migh medh falska tungor.

3. Och the tala hätskeliga emot migh allestädz; och strida emot migh vthan saak.

4. Therföre at jagh älskar them/ äro the emot migh: men jagh beder.

5. The bewisa migh ondt för godt 5882/ och haat för min kärlek.

II. Vndsäger Judas och andra för följare medh förbannelse.

6. SÄtt ogudachtiga 5898 öfwer honom 5883; och Satan stånde på hans högra hand. 5884

7. Then som sigh af honom lära låter 5899/ hans lefwerne ware ogudachtigt; och hans böön 5900 ware synd.

8. Warde hans dagar fåå; och hans ämbete tage en annar. 5885

9. Warde hans barn 5886 faderlöse/ och hans hustru enkia.

10. Hans barn gånge huuswill 5901 och tiggie 5887; och sökie såsom the ther förderfwade äro.

11. The ockrare vthsuge alt thet han hafwer; och the främmande bortröfwe hans godz. 5888

12. Och ingen bewise honom godt; och ingen förbarme sigh öfwer hans faderlösa.

13. Hans efterkommande warde vthrotade 5889; theras namn warde i androm ledh vthplånat.

14. På hans fäders mißgierning warde tänckt för HERranom: och hans moders synd warde intet vthplånad. 5890

15. HERren låte them aldrig komma vthu sin ögsyn; och theras åminnelse warde vthrotad på jordene. 5891

16. Therföre 5902 at han så platt ingen barmhertighet hade; vtan förfölgde then elända och fattiga 5892; och then bedröfwada til at dräpa honom.

17. Och han wille hafwa förbannelse/ then skal ock komma honom: han wille icke wälsignelse/ så skal hon ock wara långt ifrå honom.

18. Och han drog förbannelse vppå sigh såsom sina skiorto; och hon är ingången i hans inelfwer såsom watn/ och såsom olja vthi hans been.

19. Hon warde honom såsom en klädnad/ then han vppå sigh hafwer; och såsom ett bälte ther han allstädes omgiordar sigh medh.

20. Altså ske them af HERranom/ som migh emot äro/ och tala ondt emot mina siäl.

III. Beder innerligen om hielp.

21. MEn tu/ HERre/ HErre/ war tu medh migh för titt namn skul: ty tin nådh är min tröst/ fräls migh.

22. Ty jagh är fattig och elände: mitt hierta är bedröfwat i migh.

23. Jagh går bort såsom en skugge/ then fördrifwen warder; och warder förjagad såsom gräshoppor. 5893

24. Min knää äro swage af fasto; och mitt kött är magert/ och hafwer ingen fetma.

25. Och jagh måste wara theras begabberij; när the see migh rista the sitt hufwud. 5894

26. Giör migh bistånd/ HERre min Gudh: hielp migh efter tina nådh.

27. At the måga förnimma/ at thet är tin hand; at tu/ HERre/ thetta giör.

28. Förbanna the/ så wälsigna tu: sättia the sigh emot migh/ så warde the til skam; men tin tienare glädie sigh.

29. Mine motståndare warde medh försmädelse beklädde; och warde medh sine skam öfwertäckte/ såsom medh en kiortel. 5895

IV. Låfwar therföre tacksäijelse ewinnerliga.

30. JAgh wil mycket tacka HERranom medh min mun/ och lofwa honom ibland många. 5896

31. Ty han står them fattiga på högra handene 5897/ at han skal hielpa honom ifrå them som hans lijf fördöma.

110. Psalm.

EEn härlig prophetia om Christo/ och hans Konungarike/ hwilket skal vthgå af Zion/ och sträckia sigh in til werldenes ända/ v. 1. Om Christi Presterliga ämbete/ til hwilket Gudh honom vphögdt hafwer/ v. 4. Om hans dödh/ vpståndelse/ och himmelsfärd/ at han skal vphögd warda til Gudz högra hand/ och winna seger öfwer alla sina fiendar/ v. 5. Christi åthskillige tilstånd/ v. 7.

I. Beskrifwes Christi rike/ och thes vthwidgande.

EN Psalm Davidz. HERren sade til min HErra: Sätt tigh på mina högra hand/ til thes jagh lägger tina fiendar til tin fotapall. 5903

2. HERren skal sända tins rikes spiro 5904 vthaf Zion: war rådandes ibland tina fiendar.

3. Efter tin seger skal titt folck wälwiljeliga offra tigh i heligo prydning 5905: tine barn warda tigh födde 5906 såsom daggen af morgonrodnan.

II. Hans Presterliga ämbete.

4. HERren hafwer sworit/ och honom skal thet intet ångra: tu äst en Prest ewinnerliga efter Melchisedechs sätt. 5907

III. Segerwinning öfwer fienderna.

5. HErren på tine högra hand/ skal slå Konungar i sine wredes tijd. 5908

6. Han skal döma ibland Hedningarna 5909; han skal giöra stora slachtningar: han skal sönderkrossa hufwudet öfwer stoor land.

IV. Summan af hans förnedrings- och vphöijelses stånd.

7. HAn skal dricka af bäcken 5911 på wägenom/ therföre skal han vphäfwa hufwudet. 5910

111. Psalm.

ÄR een tacksäijelsepsalm föreskrifwen Judeska folcket/ til at siunga i Påskahögtiden/ och deröma ther medh Gudz majestät/ rättferdighet/ barmhertighet/ och sanning/ at han sitt förbund medh them giordt hafwer/ och them medh allahanda wälgierningar rikeliga wälsignat/ v. 1. Ty HERraus fruchtan och ett Christeligit lefwerne är then sanskyldiga wijsheten/ v. 10.

I. Berömes Gudz wälgierningar andelige och lekamlige.

HAlleluja. Jagh tackar HERranom af allo hierta 5912: vthi the fromas rådh/ och i församlingene.

2. Store äro HERrans werck 5913: then som vppå them achtar/ han hafwer lust ther af.

3. Hwad han skickar thet är lofligit och härligit; och hans rättferdighet blifwer ewinnerliga.

4. Han hafwer giordt en åminnelse til sina vnder; then nådelige och barmhertige HERren.

5. Han gifwer maat 5914 them som fruchta honom: han täncker ewinnerliga vppå sitt förbund.

6. Han låter förkunna sina wäldiga gierningar sino folcke/ at han skal gifwa them Hedningarnas arf.

7. Hans händers werck äro sanning och rätt; all hans budh äro rättsinnige.

8. The blifwa widh macht altid och ewinnerliga/ och skee troliga och redeliga.

9. Han sänder sino folcke förlosning; han låfwar at hans förbund skal ewinnerliga blifwa 5915: heligt och förskräckeligit är hans namn.

II. Wises at HERrans fruchtan är then rätta wijsheten.

10. HERrans fruchtan är wijhetenes begynnelse 5916: thet är ett godt förstånd/ then ther efter giör: hans lof blifwer ewinnerliga.

112. Psalm.

ÄR en Läropsalm/ som vnderwiser oß hwarvthinnan then sanskyldiga saligheten och wälmågan står vthi thenna werldene: nemligen/ at man rätteligen fruchtar och dyrckar Gudh; ställer sitt lefwerne efter HERrans lagh/ och beflitar sigh medh barmhertighets werck/ at efterfölja hans exempel/ v. 1. Then thetta giör skal mycket wälsignad warda/ v. 6. Men the ogudachtige skola thet förtryta/ och sielfwe ingen framgång hafwa/ v. 10.

I. Om theras salighet/ som fruchta HERran.

HAlleluja. Säll är then som HERran fruchtar/ then som stoor lust hafwer til hans budh. 5917

2. Hans sädh skal wäldig wara på jordene: the fromas slächte skal wälsignat warda. 5918

3. Rikedom och ymnoghet skal wara i hans huus; och hans rättferdighet blifwer ewinnerliga.

4. Them froma går lius 5919 5929 vp i mörkret/ af then nådeliga/ barmhertiga/ och rättferdiga.

5. Säll är then som barmhertig är/ och gierna länar 5920; och lagar så sina saker/ at han ingom orätt giör. 5921

6. Ty han skal blifwa ewinnerliga: then rättferdige skal aldrig förgäten warda. 5922

7. När een plåga kommer/ fruchtar han sigh intet 5923; hans hierta hoppas stadeliga vppå HERran.

8. Hans hierta är tröst/ och fruchtar sigh intet/ til thes han på sina fiendar lust seer. 5924

9. Han vthströr/ och gifwer them fattigom; hans rättferdighet blifwer ewinnerliga 5925; hans horn 5926 skal vphögdt warda medh ähro.

II. The ogudachtige förgås; och theras anslag blifwa til intet.

10. THen ogudachtige skal thet see/ och honom skal förtrytat; sina tänder skal han bita tilsamman 5927/ och förgås 5928: ty hwad the ogudachtige gierna wilja/ thet blifwer om intet.

113. Psalm.

EEn förmaning til alla Gudz tienare/ at the fliteliga prisa och beröma Gudz alsmächtiga wårdnat och omsorg/ then han dageliga bär för the fattiga och elända/ v. 1. Synnerliga at han vprättar them vthu stofftet/ v. 7. Och hielper the ofruchtsama ifrå theras försmädelse/ och sätter them til ähro/ v. 9.

I. Förmanas til Gudz lof.

HAlleluja. Lofwer/ J HERrans tienare/ lofwer HERrans nam.

2. Lofwad ware HERrans namn/ frå nu och i ewighet. 5930

3. Jfrå solenes vpgång alt in til nedergången/ ware HERrans namn lofwat. 5931

II. Jämnföres hans höghet medh hans omsorg för the ringa och bedröfwada.

4. HERren är högh öfwer alla Hedningar; hans ähra går så wijdt som himmelen är.

5. Hwilken är såsom HERren wår Gudh/ then sigh så högt satt hafwer? 5932

6. Och seer vppå thet nedriga/ i himmelen och på jordene?

7. Then som then ringa vprättar vthu stofftet/ och vplyfter then fattiga vthu träcken: 5933

8. At han skal sättia honom bredo widh Förstar/ widh hans folcks Förstar.

9. Then ther låter then ofruchtsama boo i huset/ at hon een gladh barnamoder 5934 warder. Halleluja.

114. Psalm.

ÄR een tack säi jelse för the dråpeliga mirakel och vnderwerck som Gudh giorde medh Jsraels barn/ tå han förde them vthaf Egypten/ v. 1. Genom röda hafwet och Jordan/ v. 3. Bergen skålfwo tå han gaf sin heliga lagh/ v. 6. Och watn flöt vth af hälleberget/ v. 8. Hwilket altsammans oß kungiör Gudz alsmächtighet/ macht och kraft.

I. Jsraels förlosning vthaf Egypten.

TÅ Jsrael vthur Egypten drog 5935/ Jacobs huus ifrå främmande folck;

2. Tå wardt Juda hans helgedom/ Jsrael hans wälde. 5936

II. The vnderwerck som Gudh ther widh wijst hafwer.

3. HAfwet såg thet/ och flydde 5937; Jordanen wände tilbaka. 5938

4. Bergen 5939 sprungo såsom lamb; högarna såsom vng fåår.

5. Hwad war tigh/ tu haaf/ at tu flydde? Och tu Jordan/ at tu tilbaka wände?

6. J berg/ at J sprungen såsom lamb? J högar såsom vng fåår?

7. För Herranom bäfwade jorden/ för Jacobs Gudh.

8. Then bergsklipporna förwandlar vthi watusiögar/ och stenen vthi watukällor. 5940

115. Psalm.

JThenna Psalm tilskrifwer David all seger och förlosning Gudi; och icke någon menniskio hielp/ v. 1. Låter så see hwad åthskilnad som är emellan then rätta lefwande Guden/ och Hedningarnas stumma afgudar/ v. 3. Och at alle afgudadyrkare äro sinom afgudom lika/ v. 8. Förmanar Jsraels folck/ och hela Gudz församling/ at the sättia sitt hopp på then enda och rätta Guden/ v. 9. Och gläder sigh at han them som honom åkalla/ skal rikeliga wälsigna/ v. 12. Och af sine församling therföre prisad och ährad warda/ v. 17.

I. Gudi allena gifwes ähran.

JCke oß/ HERre/ icke oß/ vtan tino namne 5941 gif ährona/ för tina nåde och sanning skul.

II.Then lefwande Guden jämnföres medh Hedningarnas afgudar.

2. HWij skulle Hedningarna säija: Hwar är nu theras Gudh?

3. Men war Gudh är i himmelen; han kan giöra hwad han wil. 5942

4. Men theras afgudar äro silfwer och guld/ medh menniskiors händer giorde. 5943

5. The hafwa mun/ och tala intet; the hafwa ögon/ och see intet.5944

6. The hafwa öron/ och höra intet; the hafwa näso/ och luchta intet.

7. The hafwa händer/ och taga intet; fötter hafwa the/ och gå intet; och tala intet genom theras hals.

8. The som sådana giöra/ äro lika så 5945: alle the som hoppas vppå them.

III. Förmaning at hafwa sin tröst på HERran.

9. MEn Jsrael/ hoppes vppå HERran; han är theras hielp och sköld.

10. Aarons huus/ hoppes vppå HERran; han är theras hielp och sköld.

11. The ther HERran fruchta/ hoppes ock vppå HERran; han är theras hielp och sköld.

IV. Låfwas nådh och wälsignelse them som HERran fruchta.

12. HERren täncker vppå oß/ och wälsignar oß/ han wälsignar Jsraels huus/ han wälsignar Aarons huus.

13. Han wälsignar them som fruchta HERran/ både små och stora.

14. HERren wälsigne eder/ ju meer och meer/ eder och edor barn.

15. J ären HERrans wälsignade 5946/ then himmel och jord giordt hafwer.

16. Himmelen alt omkring är HERrans; men jordena hafwer han gifwit menniskiors barnom.

17. The döda kunna tigh HERre intet lofwa; eij heller the som nederfara i thet stilla. 5947

18. Vtan wij lofwe HErran/ ifrå nu och i ewighet 5948. Halleluja.

116. Psalm.

EEn skiön tacksäijelse/ ther vthi Propheten tackar Gudh som hafwer hördt hans böön/ v. 1. Och hulpit honom vthu stoor nödh och helfwetis ångest/ v. 3. Och efter han vnder tiden dröijer medh hielpen/ wil han at wij skole dricka HERrans kalck medh tolamod/ v. 10. Och betala HERranom wårt löfte/ och offra honom tacksäijelse/ v. 14.

I. David tackar Gudh för bönhörelse i nödene.

THet är migh liuft/ at HERren hörer mina röst och mina böön. 5949

2. At han böijer sina öron til migh; therföre wil jagh åkalla honom i mina lifsdagar.

3. Dödsens snaror hade omfattat migh/ och helwetes ångest hade råkat vppå migh 5950: jagh kom i jämmer och nödh.

4. Men jagh åkallade HERrans namn; o HERre/ fräls mina siäl.

5. HERren är nådelig och rättferdig/ och wår Gudh är barmhertig.

6. HERren bewarar the enfaldiga; när jagh nederligger så hielper han migh.

7. War nu åter til fridz/ min siäl/ ty HERren giör tigh godt.

8. Ty tu hafwer vthtaget mina siäl vthu dödenom 5951/ mina ögon ifrå tårar/ min foot ifrå fall.

9. Jagh wil wandra för HERranom vthi the lefwandes lande. 5952

II. Råder medh tolamod vptaga bedröfwelsens kalck.

10. JAgh troor/ therföre talar jagh 5953: Men jagh warder swårliga plågad.

11. Jagh sade i min häpenhet 5954 5959: Alla menniskior äro lögnachtige. 5955

12. Huru skal jagh wedergälla HERranom/ alla hans wälgierningar som han migh giör?

13. Jagh wil taga then hälsosamma kalken/ och predika HERrans namn.

III. Låfwar betala sitt löfte HERranom för wederfaren förlosning.

14. JAgh wil betala mina löften 5956 HERranom/ för alt hans folck.

15. Hans Helgons dödh/ är dyyr hållen för HERranom. 5957

16. O HERre/ jagh är tin tienare/ jagh är tin tienare/ tine tienarinnos son 5958: tu hafwer sönderslitit mina band.

17. Tigh wil jagh offra tacksäijelse/ och predika HERrans namn.

18. Jagh wil betala mina löften HERranom/ för alt hans folck:

19. Vthi gårdarna åth HERrans huus/ vthi tigh/ Jerusalem. Halleluja.

117. Psalm.

ALla menniskior ehwar the kunna lefwa i werldene/ skola prisa Gudh för sin ewiga godhet och sanning/ v.

1.

I. Förmaning til all folck at lofwa HERran.

LOfwer HERran/ alle Hedningar; priser honom all folck: 5960

II. Bewekande orsaker ther til.

2. TY hans nådh är wäldig öfwer oß/ och HERrans sanning 5961/ (warar) i ewighet. Halleluja.

118. Psalm.

THenne Psalm/ hwilken the gamle hafwa kallat Hallelujah Aureum, är en ibland the skiönesta Psalmer/ vthi hwilken David/ tå han war frijad ifrå sina fiendar/ och förlossad vthur sin stora bedröfwelse/ och blef vphögd för en Konung ibland sitt folck/ tackar Gudh in för hela Jsraels almoga så ganska hierteliga för sin godhet/ then han honom ofta och i mångahanda måtto bewisat hafwer/ v. 1. Sedan propheterar han om Christo och hans vpståndelse ifrå the döda/ v. 15. Och at han som af sitt folck så förkastad war/ är worden til en hörnsteen/ v. 22. Förmanar at the medh frögd anamma thenna saligheten/ och finnas Gudi therföre tacksame/ v. 24.

I. David förmanar til at lofsiunga HERran för bewista wälgierningar.

TAcker HERranom/ ty han är mild: och hans godhet warar ewinnerliga. 5962

2. Nu säije Jsrael 5963: Hans godhet warar ewinnerliga.

3. Nu säije Aarons huus: Hans godhet warar ewinnerliga.

4. Nu säije the som HERran fruchta: Hans godhet warar ewinnerliga.

II. Förtäljer sitt befrijande vthaf nödh; och verömer sin erhålna seger.

5. VThi ångest åk allade jagh HErran; och HErren bönhörde migh/ och tröste migh.

6. HERren är medh migh/ therföre fruchtar jagh migh intet: hwad kunna menniskior giöra migh? 5964

7. HERren är medh migh/ til at hielpa migh: och jagh wil lust see på mina fiendar.

8. Thet är godt at förtrösta på HERran/ och icke förlåta sigh på menniskior. 5965

9. Thet är godt at förtrösta vppå HERran/ och icke förlåta sigh på Förstar. 5966

10. Alle Hedningar beläggia migh; men i HERrans namn wil jagh förgiöra them.

11. The kringhwärfwa migh/ på alla sidor: men i HERrans namn wil jagh nederläggia them.

12. The omläggia migh såsom bij 5967/ the fläckia såsom eld i törne: men i HERrans namn wil jagh förgiöra them.

13. Man stöter migh at jagh falla skal: men HERren hielper migh.

14. HErren är min macht/ och min psalm; och är min salighet. 5968

III. Propheterar om Christo/ hans lidande/ dödh/ och vpståndelse.

15. MAn siunger medh glädie om seger vthi the rättferdigas hyddom: HERrans högra hand behåller segren. 5969

16. HERrans högra hand är vphögd: HERrans högra hand behåller segren.

17. Jagh skal icke döö/ vtan lefwa 5970/ och förkunna HErrans gierningar.

18. HErren näpser migh wäl: men han gifwer migh icke dödenom.

19. Vpläter migh rättferdighetenes portar/ at jagh må ther ingå/ och tacka HErranom.

20. Thet är HERrans port/ the rättferdige skola ther ingå.

21. Jagh tackar tigh/ at tu näpste migh/ och halp migh.

22. Then stenen som byggningsmännerna förkastade/ är til en hörnsteen worden. 5971

23. Thet är skedt af HERranom; och är ett vnder för wår ögon.

IV. Vpwäcker til lof och tacksäijelse.

24. THetta är then dagen then HERren giör; lät oß på honom frögdas och glädias.

25. O HERre/ hielp: O HERre/ lät wäl gå.

26. Lofwad ware then som kommer i HERrans namn 5972: wij wälsigne eder som af HERrans huus ären.

27. HERren är Gudh/ then oß vplyser 5973: pryder högtidena medh löf/ alt in til hornen på altaret.

28. Tu äst min Gudh/ och jagh tackar tigh; min Gudh/ jagh wil prisa tigh.

29. Tacker HERranom/ ty han är mild; och hans godhet warar ewinnerliga.

119. Psalm.

ÄR en Läropsalm/ vthi hwilken David högeligen beprisar Gudz ord och then himmelska läran; och ther hoos låter förnimma/ huru hierteliga han åstundar sigh ther vthi trösta och vnderwisa låta. Och innehåller thenna Psalm/ först/ hwar vthinnan menniskiones salighet och fulkomlighet står; och huru storliga han then åstundar/ nemliga/ wandra i HERrans ord och lagh/ och sökia honom af allo hierta; beder också at Gudh här igenom wille honom vplysa/ at han thet i alla sina lifsdagar gierna hörer/ betrachtar/ och såsom een lychta på sina wägar efterföljer. Ther näst förmanar han andra til kärlek emot Gudz ord; och at the taga sigh wahra för falsk och wilfarande lära. Ytterligare låter han ock förnimma/ hwad nytto kors och bedröfwelse hafwer medh sigh; och huru högeliga thet är af nöden/ medh een innerlig böön fly til Gudh om hielp vthi bedröfwelsens tijd; tröstar sigh sielf och andra vthi motgången. Bekänner sin troo och förtröstning til Gudh/ medh ett frimodigt hierta/ och säger sigh wilja tacka Gudh för hans wälgierningar. Och efter gudfruchtighetenes öfning/ och en Christen menniskios lopp/ står vthi thessa företalda stycken; therföre är thenne Psalm wärd/ at man honom dageliga lääs; af hiertat öfwerwägar och betrachtar.

Thenne Psalm fördelar sigh sielf efter antalet och ordningen af bokstäfwerna i thet Ebreiska Alphabetet/ vthi XXII delar: så at hwar deel består af 8 verser/ och hwar vers i grundtexten begynnes af samma bookstaf/ som then första i hwar octonarie. Jnnehållet af hwar deel kan icke så noga vthmärckias särskilt/ efter såsom samma innehåld och ordelag ofta vprepas. Doch blifwer i brädden korteligen thet förnämsta medh några ord vptecknat.

א. I. Om then rätta lycksaligheten i HERrans lags betrachtande.

SAlige äro the som vthan wanck lefwa; the som i HERrans lagh wandra. 5974

2. Salige äro the som hans witnesbyrd hålla 5975: the som af allo hierta sökia honom.

3. Ty the som på hans wägom wandra 5976/ the giöra intet ondt.

4. Tu hafwer budit/ at hålla tina befalningar fliteliga.

5. O! at mitt lijf hölle tina rätter medh fult alfwar.

6. När jagh skådar vppå all tin budh/ så kommer jagh icke på skam.

7. Jagh tackar tigh af rätt hierta/ at tu lärer migh tina rättferdighets rätter.

8. Tina rätter wil jagh hålla: öfwergif migh doch aldrig.

ב. II. Kännemärcken til ett ostraffeligit lefwerne.

9. HUru skal en yngling sin wägh ostraffeliga gå? När han håller sigh efter tin ord.

10. Jagh söker tigh af allo hierta; lät migh icke fela om tin budh.

11. Jagh behåller 5977 tin ord i mitt hierta/ på thet jagh icke skal synda emot tigh.

12. Lofwad ware tu HERre; lär migh tina rätter.

13. Jagh wil medh mina läppar förtälja alla tins muns rätter.

14. Jagh frögdar migh af tins witnesbyrdz wägh/ såsom af allahanda rikedomar.

15. Jagh talar thet tu befalt hafwer; och seer på tina wägar.

16. Jagh hafwer lust til tina rätter/ och förgäter icke tin ord.

ג. III. Hwar vthi ett andeligit lefwerne består.

17. BJör wäl medh tin tienare/ at jagh må lefwa och hålla tin ord.

18. Opna migh ögonen/ at jagh må see vnder i tin lagh.

19. Jagh är en gäst 5978 på jordene; fördöl icke tin budh för migh.

20. Min siäl är all sönderkrossad för trängtan 5979 skul/ efter tina rätter altid.

21. Tu näpser the stålta: förbannade äro the som wika ifrå tin budh.

22. Wändt ifrå migh försmädelse och förachtelse; ty jagh håller tin witnesbyrd.

23. Sittia ock Förstarna och tala emot migh: men tin tienare talar om tina rätter.

24. Jagh hafwer lust til tin witnesbyrd; the äro mine rådgifware.

ד. IV. Huru hiertat skal förbättras och beredas til saligheten.

25. MJn siäl ligger i stofft; wederqweck migh efter titt ord.

26. Jagh förtäljer mina wägar/ och tu bönhörer migh: lär migh tina rätter.

27. Vnderwisa migh tina befalningars wägh; så wil jagh tala om tin vnder.

28. Jagh grämer migh så at hiertat migh försmächtas: styrck migh efter titt ord.

29. Wändt ifrå migh then falska wägen; och vn migh tin lagh.

30. Jagh hafwer vthwaldt sanningenes wägh; tina rätter hafwer jagh migh föresatt.

31. Jagh håller migh in til tin witnesbyrd: HERre/ lät migh icke på skam komma.

32. När tu mitt hierta tröstar/ så löper jagh tins buds wägh.

ה. V. Huru menniskian skal lefwa i Gudi; och Gudh i henne.

33. LÄr migh/ HERre/ tina rätters wägh 5980/ at jagh må bewara them in til ändan.

34. Vnderwisa migh/ at jagh må bewara tin lagh/ och hålla them af allo hierta.

35. Fköör migh in på tin buds stigh; ty jagh hafwer ther lust til.

36. Bög mitt hierta til tin witnesbyrd/ och icke til girighet.

37. Wändt bort min ögon/ at the icke see efter onyttig läro 5981: vtan wederqweck migh på tinom wägh.

38. Lät tin tienare hålla tin budh stadeliga för tin ord/ at jagh må fruchta tigh.

39. Wändt ifrå migh then försmädelse som jagh fruchtar; ty tine rätter äro lustige.

40. Sij/ jagh begärar tina befalningar; wederqweck migh medh tine rättferdighet.

ו. VI. Om frimodighet och beständighet at bekänna then himmelska sanningen.

41. HERre lät migh wederfaras tina nådh/ tina hielp efter titt ord.

42. At jagh mina lastare swara må: ty jagh förlåter migh på titt ord.

43. Och tag ju icke ifrå minom mun sanningenes ord; ty jagh hoppas vppå tina rätter.

44. Jagh wil hålla tin lagh allstädes/ altid och ewinnerliga.

45. Och jagh wandrar i glädie; ty jagh söker tina befalningar. 5982

46. Jagh talar om tin witnesbyrd in för Konungar/ och blyjes intet.

47. Och hafwer lust til tin budh/ och the äro migh käre.

48. Och lyfter mina händer vp til tin budh/ the migh kär äro; och talar om tina rätter.

ז. VII. Huru man sigh förhålla skal vnder kors och förföljelse.

49. TÄnck tinom tienare vppå titt ord/ på hwilket tu läter migh hoppas.

50. Thet är min tröst i mitt elände: ty titt ord wederqwecker migh. 5983

51. The stålte hafwa theras gabberij af migh; likwäl wiker jagh icke ifrå tin lagh.

52. HERre/ när jagh täncker huru tu af werldenes begynnelse dömt hafwer/ så warder jagh tröstad.

53. Jagh brinner innan för the ogudachtiga skul/ som tin lagh öfwergifwa.

54. Tine rätter äro min wisa/ i mino huse.

55. HERre/ jagh täncker om nattena 5984 på titt namn/ och håller tin lagh.

56. Thet är min skatt/ at jagh tina befalningar håller.

ח. VIII. Om the trognas sanskyldiga arfwedeel.

57. JAgh hafwer sagt HERre: thet skal mitt arf wara/ at jagh tina wägar håller.

58. Jagh beder in för titt ansichte af allo hierta: war migh nådelig efter titt ord.

59. Jagh betrachtar mina wägar/ och wänder mina fötter til tin witnesbyrd.

60. Jagh skyndar migh/ och dröijer intet/ til at hålla tin budh.

61. The ogudachtigas rote beröfwar 6018 migh; men jagh förgäter intet tin lagh.

62. Om midnatt 5985 står jagh vp til at tacka tigh/ för tina rättferdighets rätter.

63. Jagh håller migh til alla them som fruchta tigh/ och tina befalningar hålla. 5986

64. HERre/ jorden är full af tine godhet 5987; lär migh tina rätter.

ט. IX. J hwilka Gudz wälgierningar wårt högsta goda bör bestå.

65. TU giör tinom tienare godt/ HERre/ efter titt ord.

66. Lär migh goda seder/ och förståndighet: ty jagh troor tinom budom.

67. Förr än jagh späkt wardt foor jagh wil; men nu håller jagh titt ord.

68. Tu äst mild och godh; lär migh tina rätter.

69. The stålte dichta lögn öfwer migh; men jagh håller tina befalningar af alt hierta.

70. Theras hierta är fett 5988 wordet såsom flott: men jagh hafwer lust til tin lagh.

71. Thet är migh liuft/ at tu hafwer späkt migh/ at jagh må lära tina rätter.

72. Tins muns lagh är migh täckare än mång tusend stycke guld och silfwer. 5989

י. X. Huru tröst bör tagas af Gudz försyn och regering.

73. TJn hand hafwer giordt och beredt 5990 migh: vnderwisa migh at jagh må lära tin budh.

74. The som tigh fruchta/ the see migh/ och glädia sigh; ty jagh hoppas vppå tin ord.

75. HERre jagh weet at tina domar äro rätte; och tu hafwer troliga späkt migh.

76. Tin nådh ware min tröst/ såsom tu tinom tienare låfwat hafwer.

77. Lät migh wederfaras tina barmhertighet/ at jagh må lefwa: ty jagh hafwer lust til tin lagh.

78. Ach! at the stålte måtte komma på skam/ som migh medh lögn nedertryckia; men jagh talar om tina befalningar.

79. Ach! at the måtte hålla sigh til migh som tigh fruchta/ och känna tin witnesbyrd. 5991

80. Mitt hierta blifwa rättsinnigt i tinom rättom/ at jagh icke på skam kommer.

כ. XI. Om the trognas hopp/ thes kraft och egenskap.

81. MJn siäl trängtar efter tina salighet 5992: jagh hoppas vppå titt ord.

82. Min ögon trängta 5993 efter titt ord/ och säija: När wilt tu trösta migh?

83. Ty jagh är såsom en lägel i röök: tina rätter förgäter jagh icke.

84. Huru länge skal tin tienare bida: när wilt tu doom hålla öfwer mina förföljare?

85. The stålte grafwa migh gropar; hwilka intet äro efter tin lagh.

86. Tine budh äro altsamman sanning: the förfölja migh medh lögn/ hielp migh.

87. The hade fultnär förgiordt migh på jordene; men jagh öfwergifwer icke tina befalningar.

88. Wederqweck migh genom tina nådh/ at jagh må hålla tins muns witnesbyrd. 5994

ל. XII. Gudz ordz warachtighet; samt ther af flytande nytta.

89. HERre titt ord blifwer ewinnerliga/ så wijdt som himmelen är.

90. Tin sanning warar i ewighet: tu hafwer tilredt jordena/ och hon blifwer ståndandes.

91. Thet blifwer dagliga efter titt ord: ty all ting måste tiena tigh.

92. Om tin lagh icke hade min tröst warit/ så wore jagh förgången i mitt elände.

93. Jagh wil aldrig förgäta tina befalningar; ty tu wederqwecker migh medh them.

94. Jagh är tin 5995/ hielp migh: ty jagh söker tina befalningar.

95. The ogudachtige wachta 5996 vppå migh at the måga förgiöra migh; men jagh achtar vppå tin witnesbyrd.

96. Jagh hafwer på all ting en ända sedt: men titt budh är warachtigt. 5997

ם XIII. Om then himmelska wijshetens art och beskaffenhet.

97. HUru hafwer jagh tin lagh så kär: dagliga talar jagh ther om.

98. Tu giör migh medh titt budh wisare än mine fiender äro; ty thet är ewinnerliga min skatt.

99. Jagh är lärdare än alle mine lärare; ty tin witnesbyrd äro mitt taal.

100. Jagh är förståndigare än the gamle; ty jagh håller tina befalningar.

101. Jagh förtager minom fotom alla onda wägar/ at jagh må hålla tin ord.

102. Jagh wiker icke ifrå tina rätter; ty tu lärer migh.

103. Tin ord äro minom mun sötare än hannog.

104 Titt ord giör migh förståndigan: therföre hatar jagh alla falska wägar.

נ. XIV. Hwad lius och förnöljelse Gudz ord gifwer.

105. TJtt ord är mina fötters lychta 5998/ och ett lius 5999 på minom wägom.

106. Jagh swär och wil hållat/ at jagh tina rättferdighets rätter hålla wil. 6000

107. Jagh är swårliga plågad: HERre/ wederqweck migh efter titt ord.

108. Lät tigh behaga/ HERre/ mins muns wälwiljoga offer; och lär migh tina rätter.

109. Jagh bår mina siäl i mina händer altid; ock jagh förgäter icke tin lagh.

110. The ogudachtige sättia migh snaror; men jagh faar icke will ifrå tina befalningar.

111. Tin witnesbyrd äro mitt ewiga arf; ty the äro mins hiertas frögd.

112. Jagh böijer mitt hierta/ til at giöra efter tina rätter altid och ewinnerliga.

ס XV. Huru falsk lära bör bemötas; och trones ståndtighet behållas.

113. JAgh hatar the ostadiga andar 6019; och älskar tin lagh.

114. Tu äst mitt beskärm och sköld: jagh hoppas vppå titt ord.

115. Wiker ifrå migh J onde; jagh wil hålla mins Gudz budh.

116. Vppehålt migh igenom titt ord/ at jagh må lefwa: och lät migh icke på skam komma medh mitt hopp. 6001

117. Stärck migh at jagh må blifwa salig; så wil jagh altid lust hafwa til tina rätter.

118. Tu förtrampar alla them som willo gå om tina rätter: ty theras bedrägerij är altsammans lögn.

119. Tu borkastar alla ogudachtiga på jordene som slagg: therföre älskar jagh tin witnesbyrd.

120. Jagh fruchtar migh för tigh/ så at mitt kött skälfwer; och förskräcker 6002 migh för tina rätter.

ע. XVI. Tröst emot förföljelse och förtaal.

121. JAgh achtar vppå rätt och rättferdighet; öfwergif migh icke them som migh öfwerwald giöra wilja.

122. Beskärma tu tin tienare/ och tröst honom; at the stålte icke giöra migh öfwerwåld.

123. Mine ögon trängta efter tina salighet/ och efter tine rättferdighets ord.

124. Handla medh tinom tienare efter tina nådh: och lär migh tina rätter.

125. Jagh är tin tienare 6003: vnderwisa migh/ at jagh må känna tin witnesbyrd.

126. Thet är tijd/ at HERren giör ther något til: the hafwa om intet giordt tin lagh.

127. Therföre älskar jagh tin budh/ öfwer guld och öfwer fijnt guld.

128. Therföre håller jagh rätt fram i alla tina befalningar; jagh hatar allan falskan wägh. 6004

פ. XVII. Huru then himmelska wijsheten kan erhållas.

129. VNderliga 6005 äro tin witnesbyrd; therföre håller them min siäl.

130. När titt ord vppenbarat warder/ så frögdar thet/ och giör the enfaldiga wisa. 6006

131. Jagh öpnar min mun/ och begärar tin budh; ty migh längtar efter them.

132. Wändt tigh til migh/ och war migh nådelig/ såsom tu plägar giöra them som titt namn älska.

133. Lät min gång wiß 6007 wara i tino orde; och lät ingen orätt öfwer migh råda.

134. Förlös migh ifrå menniskiors orätt; så wil jagh hålla tina befalningar.

135. Lät titt ansichte lysa 6008 öfwer tin tienare; och lär migh tina rätter.

136. Mine ögon flyta medh watn/ at man icke håller tin lagh.

צ. XVIII Gudz rättferdighets betrachtande; och hwad tröst ther widh är i Gudz ord.

137. HERre tu äst rättferdig; och rätt är titt ord.

138. Tu hafwer tina rättferdighets witnesbyrd/ och sanningena hårdeliga budet.

139. Jagh hafwer när harmats til dödz/ at mine owäner hafwa tin ord förgätet 6020. 6009

140. Titt ord är wäl bepröfwat 6010; och tin tienare hafwer thet kärt.

141. Jagh är ringa och förachtad; men jagh förgäter icke tina befalningar.

142. Tin rättferdighet är een ewig rättferdighet/ och tin lagh är sanning.

143. Ångest och nödh hafwa drabbat vppå migh; men jagh hafwer lust til tin budh.

144. Tins witnesbyrdz rättferdighet är ewig: vnderwisa migh/ så lefwer jagh.

ק. XIX. Huru Gudz ord skal rätteligen hördt och werckstält warda.

145. JAgh ropar af allo hierta/ bönhör migh/ HERre/ at jagh må hålla tina rätter.

146. Jagh ropar til tigh/ hielp migh/ at jagh må hålla tin witnesbyrd.

147. Jagh kommer bittida 6011/ och ropar: vppå titt ord hoppas jagh.

148. Jagh wakar bittida vp/ at jagh må handla om tin ord. 6012

149. Hör mina röst efter tina nåde: HERre/ wederqweck migh efter tina rätter.

150. Mine arge förföljare wilja til migh/ och äro långt ifrå tin lagh.

151. HERre/ tu äst hardt när; och tin budh äro altsamman sanning. 6013

152. Men jagh weet thet långt tilförene/ at tu tin witnesbyrd ewinnerliga grundat hafwer.

ר. XX. Huru kors och förföljelse skal bemötas/ och dragas.

153. SE vppå mitt elände/ och fräls migh; hielp migh vth/ förty jagh förgäter icke tin lagh.

154. Vthrätta min saak/ och förlossa migh; wederqweck migh igenom titt ord.

155. Saligheten är långt ifrå the ogudachtiga: ty the achta intet tina rätter.

156. HERre/ tin barmhertighet är stoor; wederqweck migh efter tina rätter.

157. Mine förföljare och owånner äro månge; men jagh wiker icke ifrå tin witnesbyrd.

158. Jagh seer the förachtare/ och thet giör migh ondt/ at the icke hålla tin ord.

159. Sij/ jagh älskar tina befalningar: HERre/ wederqweck migh efter tin nådh.

160. Titt ord hafwer af begynnelsen warit sanning 6014: alle tine rättferdighets rätter wara ewinnerliga.

ש. XXI. Om beständighet vthi gudachtighets öfning/ vnder påkommande anfächtningar.

161. FÖrstarna förfölja migh vthan saak; och mitt hierta fruchtar sigh för tin ord.

162. Jagh gläder migh öfwer tin ord/ såsom en then stort byte får.

163. Lögnene 6021 är jagh hätsk/ och stygges ther widh; men tin lagh hafwer jagh kär.

164. Jagh lofwar tigh siu resor om dagen/ för tine rättferdighets rätter skul.

165. Stoor frijd hafwa the som tin lagh älska; och the skola icke stapla 6022. 6015

166. HERre/ jagh wänter efter tin salighet/ och giör efter tin budh.

167. Min siäl håller tin witnesbyrd/ och hafwer them mycket kär.

168. Jagh håller tina befalningar/ och tina witnesbyrder: ty alle mine wägar äro för tigh.

ת XXII. Om bönenes frucht och nyttigheter.

169. HERre/ lät min klagan för tigh komma; vnderwisa migh efter titt ord.

170. Lät mina böön komma för tigh; fräls migh efter titt ord.

171. Mine läppar skola lofwa/ när tu lärer migh tina rätter.

172. Min tunga skal tala om titt ord; ty all tin budh äro rätt.

173. Lät tina hand wara migh biståndiga: ty jagh hafwer vthkorat tina befalningar.

174. HERre/ jagh längtar efter tin salighet; och hafwer lust til tin lagh.

175. Lät mina siäl lefwa/ at hon må lofwa tigh; och tine rätter hielpa migh.

176. Jagh är såsom ett wilfarande och borttapat får 6016; sök 6017 tin tienare: ty jagh förgäter icke tin budh.

120. Psalm.

EEn böön/ ther Propheten beder emot falska lärare/ lögnachtiga/ swijkfulla och förgiftiga tungor/ at Gudh wille honom för them bewara/ v. 1. Låter så see huru mycket ondt the kunna komma til wäga/ och huru

swårt thet är at wistas tilsamman medh sådana ofridsama menniskior/ v. 3.

I. David beder emot falska och lögnachtiga munnar.

EEn wisa i högre choren. Jagh ropar til HERran i mine nödh/ och han bönhörer migh.

2. HERre/ fräls mina siäl ifrå lögnachtiga munnar/ och ifrå falska tungo. 6023

II. Klagar öfwer then swårhet som följer på vmgänge medh the onda.

3. HWad kan then falska tungan giöra tigh? Och hwad kan hon vthrätta? 6024

4. Hon är såsom ens wäldigs skarpe pilar 6025/ såsom eld i enebärträ. 6026

5. Wee migh at jagh en främling är ibland Mesech; jagh måste boo ibland Kedars hyddor.

6. Thet warder mine siäl långt at boo när them som freden hata.

7. Jagh håller frijd; men när jagh talar/ så taga the til at örliga.

121. Psalm.

ÄR en Tröstpsalm/ vthi hwilken David låter förnimma sigh vthi all sin ångest och nödh frimodeliga sättia alt sitt hopp allena på Gudz närwarelse och godhet/ v. 1. Och förmanar hela Gudz församling til at efterfölja hans exempel/ v. 4.

I. David wiser sin fasta förtröstan til HERran.

EEn wisa i högre choren. Jagh lyfter min ögon vp til bergen 6027/ ifrå hwilkom migh hielp kommer:

2. Min hielp kommer ifrå HERranom 6028/ then himmel och jord giordt hafwer.

II. Gifwer skiäl ther til af Gudz försorg.

3. HAn skal icke låta tin foot slinta; och then tigh bewarar han sofwer icke. 6029

4. Sij/ then som Jsrael bewarar/ han är icke sömnog eller sofwer.

5. HERren bewarar tigh; HERren är tin skygd 6030 öfwer tina högra hand:

6. At solen icke skal skada tigh om dagen/ eller månen om nattena.

III. Önskar Gudz beskydd.

7. HERren beware tigh för alt ondt; han beware tina siäl.

8. HERren beware tin vthgång och ingång/ ifrå nu och i ewighet.

122. Psalm.

EEn tacksäijelse/ vthi hwilken David öfwermåtton gläder sigh/ at han må komma til Gudztiensten medh andra gudfruchtiga/ v. 1. Och berömer Jerusalems stadh/ som af Gudi ther til vthwald/ och bygd war/ v. 3. Förmanar at man fliteliga beder för Jerusalems wälfärd/ v. 6. På thet andra af thenne dyrbara skatten måga deelachtige warda/ v. 8.

I. David frögdar sigh öfwer Gudztienstens och werldzliga regementets wälstånd.

EEn wisa Davidz i högre choren. Jagh glädes i thet migh sagt är/ at wij skole gå in vthi HERrans huus: 6036 6031

2. Och at wåre fötter skola stå i tinom portom/ Jerusalem. 6032

II. Prisar Jerusalem som til thes säte vthsedt war.

3. JErusalem är bygdt/ at thet skal wara en stadh/ ther man tilsamman komma skal: 6033

4. Tijt slächterna vpgå skola/ nemliga/ HErrans slächter/ til at predika Jsraels folcke/ til at tacka HERrans namne. 6034

5. Ty ther äro satte stolar til dooms 6035: Davidz huus stolar.

III. Önskar thy lycko och framgång/ thy och androm til fromma.

6. ÖNsker Jerusalem lycko: them gånge wäl som tigh älska.

7. Frijd ware innan tina murar; och lycka i tine palats.

8. För mina bröder och fränder skul/ wil jagh tigh frijd 6037 önska.

9. För HERrans wår Gudz huus skul/ wil jagh titt bästa sökia.

123. Psalm.

EEn böön/ at Gudh sina gudfruchtiga/ som innerliga see och ropa til honom/ v. 1. Nådeliga wille hielpa ifrå the högfärdigas föracht och gabberij/ och ödmiuka the förachtare och stolta/ v. 3.

I. David wisar sin förtröstan til HERran.

EEn wisa i högre choren. Jagh lyfter min ögon vp til tigh/ tu som i himmelen sitter. 6038

2. Sij/ såsom tienarenars ögon vppå theras herrars händer see: såsom tienarinnones ögon vppå sine frues händer: altså see wår ögon vppå HERran wår Gudh/ til thes han oß nådelig warder.

II. Beder om hielp emot the förachtare och stolta.

3. WAr oß nådelig/ HERre/ war oß nådelig; ty wij äre fast fulle medh förachtelse.

4. Fast full är wår siäl af the ståltas begabberij/ och the högfärdigas förachtelse. 6039

124. Psalm.

ÄR een tacksäijelse/ ther vthinnan Gudz församling bekänner sigh wara vndsluppen af sin stora nödh/ icke medh sin egen/ eller menniskio macht/ vtan genom Gudz synnerliga hielp och närwarelse/ v. 1. Och förtäljer han/ hwilken öfwermåtton stoor fahrlighet/ som hafwer warit för handena/ v. 3. Och förmanar alla til een innerlig tacksäijelse/ v. 8.

I. Beskrifwer then fahra som warit å färde/ om HERren icke kommit til hielp.

EEn wisa Davidz/ i högre choren. Om HERren icke medh oß 6040 wore/ så säije Jsrael:

2. Om HERren icke medh oß wore/ när menniskiorna sigh emot oß sättia:

3. Så vpswolge the oß lefwande/ tå theras wrede sigh öfwer oß förgrymmar.

4. Så fördränckte oß watn; strömar ginge öfwer wåra siälar.

5. Watn ginge alt förhögt öfwer wåra siälar.

II. Tackar Gudh som förlossat hafwer.

6. LOfwad ware HERren/ at han icke gifwer oß til roofs vthi theras tänder.

7. Wår siäl är vndkommen såsom en fogel ens foglafängiares snaro 6041; snaran är söndergången/ och wij äre löse.

8. Wår hielp står i HERrans namn/ then himmel och jord giordt hafwer. 6042

125. Psalm.

THenne Psalm beskrifwer then stora säkerhet och lycksalighet the hafwa som i motgången sättia alt sitt hopp på HERran/ v. 1. Och besinna at thenna werldenes motgång är timelig/ och intet kan liknas emot thet ewigt är/ v. 3. Begärer så hielp emot the ogudachtiga/ och önskar Jsrael frijd/ v. 5.

I. David berömmer Gudz beskärm öfwer sitt folck.

EEn wisa i högre choren. The som hoppas vppå HERran/ the skola icke falla 6043/ vtan ewinnerliga blifwa/ såsom thet berget Zion.

2. Omkring Jerusalem äro berg; och HERren är omkring sitt folck/ ifrå nu och i ewighet.

II. Jemnförer the gudfruchtigas och ogudachtigas wälgång.

3. TY the ogudachtigas spira 6044 skal icke blifwa öfwer the rättferdigas hoop; på thet the rättferdige icke skola vthräckia sina hand til orättferdighet.

III. Beder om hielp för the froma; och förkunnar straff öfwer the onda.

4. HERre/ giör wäl widh them/ som gode och fromhiertade äro.

5. Men the som afwika vppå theras wrånga wägar/ them skal HERren bortdrifwa medh the ogierningsmän. Men frijd ware öfwer Jsrael. 6045

126. Psalm.

EEn tacksäijelse/ för then osäijeliga frögd och glädie Jsraels barn är wederfaren/ när the blefwo förlossade af thet Babyloniska fängelset/ v. 1. Samt medh een innerlig böön/ at Gudh sin församling widh ett sådant wälstånd mildeliga wille bewara/ v. 4. Och ändoch bedröfwelsen hafwer warit stoor/ så är nu glädien thes större/ som hafwer följt ther efter/ v. 5.

I. Beskrifwer theras frögd/ som af fängelset förlöste äro.

EEn wisa i högre choren. När HERren Zions fångar lösandes warder/ så skole wij warda såsom drömande. 6052

2. Tå skal wår mun full medh löije warda/ och wår tunga full medh frögd 6046: tå skal man säija ibland Hedningarna: HERren hafwer giordt stoor ting medh them. 6047

3. HERren hafwer giordt stoor ting medh oß; thes äre wij glade. 6048

II. Beder om widare förloßning.

4. HERre/ wändt wårt fängelse 6049/ såsom tu the strömar söder vth 6053 vthtorckat hafwer. 6050

III. Jemnförer the fångnas sorg medh the förlossadas glädie.

5. THe som medh tårar såå/ skola medh glädie vpskära.

6. The gå åstadh och gråta/ och bära vth ädla sädh; och komma medh glädie 6051/ och bära sina kärfwar.

127. Psalm.

ÄR en läropsalm/ at werldzligit regemente/ såsom ock huushålning/ icke warder vppehållen och förmerad genom menniskio snällhet/ flijt och försichtighet/ vtan allenast genom Gudz wälsignelse/ v. 1. Lärer ock så at barn äro een Gudz gåfwa/ v. 3. Och at then är säll hwilken HERren ther medh wälsignar/ v. 5.

I. Alt menniskeligit arbete är fåfängt/ om HERren thet icke wälsignar.

EEn wisa Salomos/ i högre choren. Om HERren icke bygger huset/ så arbeta the fåfängt som ther på byggia: om HERren icke förwarar staden/ så waka wächtarena fåfängt. 6054

2. Thet är fåfängt at J bittida vpstån/ och seent gån til hwilo/ och äten edart brödh medh sorg 6055: ty han gifwer thet sina wänner widh the sofwa. 6056

II. J synnerhet at barn äro een HERrans gåfwa.

3. SJj/ barn äro een HERrans gåfwa/ och lifs frucht är en skänck. 6057

4. Lika som skott vthi en starck mans hand/ så äro ock the vnge dränger.

5. Säll är then som sitt koger af them fult hafwer: the komma icke på skam tå the medh sina fiendar handla i portenom.

128. Psalm.

EEn lära och en tröst för gudfruchtigt ächta folck/ huru mycket godt the hafwa af Gudi at förmoda/ nemliga lycko och framgång vthi alt theras företagande/ v. 1. Ett lyckosamt ächtenskap/ gode och hälsosamme barn/ v. 3. Gudz wälsignelse/ fäderneslandsens wälstånd/ v. 4. Många efterkommande/ frijd och roligt regemente/ v. 5.

Theras lycksalighet som HERran fruchta/ beprijsas:

EEn wisa i högre choren. Säll är then som fruchtar HERran/ och på hans wägar går. 6058

I. J theras händers arbete.

2. TU skalt föda tigh af tina händers arbete 6059: säll äst tu/ och wäl är tigh.

II. Echtenskapets fruchtsama förkofrande.

3. TJn hustru skal wara såsom ett fruchtsamt 6060 wijnträ/ alt omkring i titt huus: tine barn såsom oliweqwistar kring om titt bord.

4. Sij/ altså warder wälsignad then man/ som HERran fruchtar.

III. Gudz kyrkios wälfärd.

5. HERren skal wälsigna tigh af Zion 6061/ at tu skalt få see Jerusalems wälfärd/ i alla tina lifsdagar.

IV. Önskelig ålder och fridsamt tilstånd.

6. OCh skalt få see tin barnabarn 6062: frijd öfwer Jsrael! 6063

129. Psalm.

ÄR een tacksäijelse/ at ändoch Gudz församling af ogudachtiga och HERrans fiendar/ många resor hafwer warit plågad och förfölgd/ v. 1. Likwäl hafwer then rättfärdige Gudh altid hulpit och frälst sitt folck/ v. 4. Ther näst ett önskande/ at hans fiender såsom grääs måtte förtorckas/ och komma på skam/ v. 5.

I. Beklagar the Christnas beträngda tilstånd.

EEn wisa i högre choren. The hafwa ofta trängt migh alt ifrå min vngdom; så säije Jsrael.

2. The hafwa ofta trängt migh alt ifrå min vngdom; men the wordo migh icke öfwermächtige.

3. The plöijare hafwa plögdt på min rygg 6064/ och draget sina forar långa.

II. Gläder sigh öfwer theras befrijande.

4. HERren/ som rättferdig är/ hafwer the ogudachtigas reep afhugget.

III. Förkunnar förföljarena theras vndergång.

5. ACh! at på skam komma måtte/ och tilbaka wända/ alle the som Zion hätske äro.

6. Ach! at the måtte wara såsom grääs på taken; hwilket förtorkas förr än thet vpskärs: 6065

7. Af hwilkom skördemannen icke vpfyller sina hand; eij heller han som binder kärfwarna sin famn.

8. Och the som fram om gå/ icke säija: HERrans wälsignelse ware öfwer eder: wij wälsigne eder i HERrans namn. 6066

130. Psalm.

VI. Bootpsalm.

THenne är en kostelig bättringspsalm/ ther vthi en anfächtad syndare ropar til Gudh om syndernas förlåtelse/ v. 1. Och innerliga bekänner/ sigh för Gudh icke kunna blifwa beståndandes/ om han wille gå til rätta medh honom/ v. 3. Hwarföre flyr han efter Gudz sanfärdiga löfte til hans barmhertighet/ och ther igenom stadeliga förwänter syndernas förlåtelse/ v. 5. Förmanar Gudz församling at hon wille thet samma giöra/ v. 7.

I. Beder om syndernas för låtelse.

EEn wisa i högre choren. Vthu diupen 6067 ropar jagh til tigh HERre.

2. HErre/ hör mina röst; lät tin öron achta vppå mins böns röst.

3. Om tu/ HErre/ wilt tilräkna synderna/ HErre/ ho kan blifwa beståndandes? 6068

4. Ty när tigh är förlåtelse/ at man skal fruchta tigh.

II. Wiser sitt hopp och sin förtröstan til Gudh.

5. JAgh wänter efter HERran/ min siäl wänter; och jagh hoppas vppå hans ord.

6. Min siäl wänter efter HErran/ ifrå then ena morgonwächten til then andra. 6069

III. Förmanar andrg at giöra thet samma.

7. JSrael hoppes vppå HERran: ty när HERranom är nådh/ och mycken förlossning när honom. 6070

8. Och han skal förlossa 6071 Jsrael ifrån alla hans synder.

131. Psalm.

ÄR en läropsalm/ at man efter Davidz exempel/ icke skal låta hiertat blifwa högfärdigt/ eller ögonen stålta/ v. 1. Vtan såsom ett afwandt barn vthi sanfärdig ödmiukhet/ hoppas allena på Gudz barmhertighet/ v. 2.

I. David ställer sigh sielf til exempel af ödmiukhet.

EEn wisa Davidz i högre choren. HERre/ mitt hierta är icke högfärdigt 6072/ och mine ögon äro icke stålte: och jagh wandrar icke i stoor ting/ the migh förhöge äro. 6073

2. När jagh icke satte och stilte mina siäl/ så wardt min siäl afwand/ såsom en ifrå sine moder afwand warder.

II. Påminner andra at ock wisa tålamod och hopp.

3. JSrael hoppes vppå HERran 6074 ifrå nu och i ewighet.

132. Psalm.

EEn bööն/ at Gudh efter sitt löfte wille hålla sin gudomeliga hand vthöfwer sitt tempel/ thet David hade i sinnet at byggia i Jerusalem/ hans helige namn til ähra/ och Gudztienstena til förkofring/ v. 1. Gläder sigh ock storligen öfwer Gudz boning/ v. 8. Beder ock för werldzligit regemente/ v. 10. Sedan siunger han om Christo och hans rike/ som skal komma vthaf Davidz sädh/ v. 11. Och om Zion/ thet är/ then rätta Gudz församling/ ther HERren wil hafwa sina hwilo och boning/ v. 13.

I. Davidz böön och åstundan til at byggia HERranom ett tempel.

EEn wisa i högre choren. Tänck/ HERre/ vppå David/ och vppå alt hans lidande: 6075

2. Hwilken HERranom swor/ och låfwade them mächtiga i Jacob:

3. Jagh wil icke gå i mins huus hyddo/ eller läggia migh på mine sängs lägre.

4. Jagh wil 6076 icke låta mina ögon sofwa/ eller mina ögnalock sömnoga wara;

5. Til thes jagh må finna ett rum 6077 för HERranom/ til een boning them mächtiga i Jacob.

6. Sij/ wij höre ther om 6086 i Ephrata: wij hafwe funnet thet på skogs markene.

7. Wij wilje gå in vthi hans boningar/ och tilbedia in för hans fotapall. 6078

8. HERre/ statt vp til tina roo/ tu och tins machts 6087 ark. 6079

9. Lät tina Prester kläda sigh medh rättferdighet; och tina heliga glädia sigh.

10. Tag icke bort tins smordas 6080 regemente/ för tin tienare Davidz skul.

II. Gudz swar/ och sanhets eed om Christo och hans rike.

11. HERren hafwer sworit 6081 David en sannan eed/ ther skal han intet ifrå träda: jagh skal sättia tigh tins lifs frucht vppå tin stool.

12. Om tine barn hålla mitt förbund/ och min witnesbyrd/ som jagh them lärandes warder/ så skola ock theras barn sittia på tinom stool ewinnerliga:

13. Ty HERren hafwer vthwaldt Zion/ och hafwer lust til at boo ther.

14. Thetta är min hwila ewinnerliga/ här wil jagh boo; ty här behagar migh wäl.

15. Jagh wil wälsigna thes spijs; och gifwa thes fattigom brödh nogh.

16. Thes Prester wil jagh bekläda medh salighet; och thes helige skola glädia sigh. 6082

17. Ther sammastäds skal vpgå Davids horn 6083: jagh hafwer tilredt minom smorda een lychto. 6084

18. Hans fiendar wil jagh bekläda medh skam: men öfwer honom skal hans crona 6088 blomstras. 6085

133. Psalm.

ÄR en läropsalm/ at man skal fridligen och endrächteligen boo tilsamman/ v. 1. Beskrifwer enigheten af sin fägring och nytto; liknar henne medh wälluchtande balsam/ och medh en fruchtsam dagg/ v. 3.

I. Endrächtigbet beskrifwes och berömes.

EEn wisa Davidz i högre choren. Sij/ huru godt och lustigt är thet/ at bröder boo endrächteliga tilsammans. 6089 6091

II. Thes gagn och nyttigheter förklaras genom liknelser.

2. SÅsom kosteligit balsam 6090 är/ thet af Aarons hufwud flyter neder i alt hans skägg/ thet nederflyter vppå hans kläder.

3. Såsom Hermons dagg/ och then på Zions berg nederfaller: ty ther sammastäds låfwar HERren wälsignelse och lijf til ewig tijd.

134. Psalm.

EEn förmaning til alla kyrkiotienare/ at the achta sitt kall och ämbete medh flijt och trohet/ v. 1. Så skal Gudh them rikeliga wälsigna/ v. 3.

I. Förmaning til HERrans tienare/ at troligen achta sitt ämbete.

EEn wisa i högre choren. Sij/ lofwer HERran alle HERrans tienare: J som stån om nattena i HERrans huus. 6092

2. Lyfter 6093 edra händer vp i helgedomenom; och lofwer HERran.

II. Them önskas wälsignelse.

3. HERren wälsigne 6094 tigh af Zion; then himmel och jord giordt hafwer.

135. Psalm.

ÄR een förmaning at Presterne och hela Jsrael skola fliteligen tacka Gudh för sina många wälgierningar/ v. 1. Sedan förtäljer han mångahanda werck som Gudh hoos Jsraels folck i förtiden giordt hafwer/ v. 4. Bespottar Hedningarnas gudar/ som giorde äro medh menniskio händer/ v. 15. Förmanar them at the lofwa HERran/ som boor i Zion/ v. 19.

I. Påminner at lofwa Gudh för wälgierningar.

HAlleluja. Lofwer HERrans namn; lofwer J HERrans tienare. 6095

2. J som stån i HERrans huus/ vthi wår Gudz huus gårdar.

3. Lofwer HErran/ ty HERren är godh: lofsiunger hans namne/ ty thet är liufligit.

II. Förtäljer åthskilliga HERrans werck.

4. TY HErren hafwer vthwaldt sigh Jacob; Jsrael til sin egendom. 6096

5. Ty jagh weet at HERren är stoor; och wår Herre för alla gudar. 6097

6. Alt thet HERren wil thet giör han 6098/ i himmelen/ på jordene/ i hafwet och i all diup.

7. Then ther låter skyarna vpgå af jordenes ända: then ther liungelden giör/ samt medh regnet: then ther wädret vthu hemlig rum komma låter. 6099

8. Then ther förstfödningen slog vthi Egypten/ både af menniskior och af boskap. 6100

9. Och lät sina tekn och vnder komma öfwer tigh/ Egypti land; öfwer Pharao och alla hans tienare. 6101

10. Then mång folck slog/ och drap mächtiga Konungar: 6102

11. Sihon the Amoreers Konung/ och Og Konungen i Basan 6103/ och all Konungarike i Canaan.

12. Och gaf theras land til arfs/ til arfs sino folcke Jsrael. 6104

13. HERre/ titt namn warar i ewighet: tin åminnelse/ HERre/ warar förvtan ända.

14. Ty HERren skal döma sitt folck/ och wara sina tienare nådelig. 6105

III. Bespottar Hedningarnas afgudar.

15. THe Hedningars gudar äro silfwer och guld/ medh menniskiors händer giorde. 6106

16. The hafwa mun och tala intet: the hafwa ögon och see intet:

17. The hafwa öron och höra intet; och ingen ande är i theras mun.

18. The som sådana giöra äro lika så; alle the som hoppas på them.

IV. Förmanar åter til Gudz lof.

19. JSraels huus lofwe HERran: lofwer HERran J af Aarons huus. 6107

20. J af Levi huus lofwer HERran: J som fruchten HERran lofwer HERran.

21. Lofwad ware HERren af Zion/ then i Jerusalem boor 6108. Halleluja!

136. Psalm.

EEn innerlig tacksäijelse för Gudz margfaldiga wälgierningar/ som är at han hafwer skapat himmel/ jord och all creatur/ v. 1. Och i synnerhet at han nådeligen regerat och vppehållit then Jsraelitiska församlingen/ v. 10. Och henne frälsat och förlossat af mångahanda fahrligheter/ v. 14. Födt och spisat all creatur/ v. 25. Slutes medh förmaning til tacksäijande/ v. 26.

I. Förmanar til tacksäijelse för bewijsta wälgierningar.

TAcker HERranom/ ty han är godh: ty hans godhet warar ewinnerliga. 6109

2. Tacker alla gudars Gudi 6110: ty hans godhet warar ewinnerliga.

3. Tacker alla herrars Herra 6111: ty hans godhet warar ewinnerliga.

II. Vpräknar några i gemeen och i synnerhet.

4. THen stoor vnder giör allena 6112: ty hans godhet warar ewinnerliga.

5. Then himlarna skickeliga 6124 giordt hafwer: ty hans godhet warar ewinnerliga.

6. Then jordena på watn vthsträckt hafwer 6113: ty hans godhet warar ewinnerliga.

7. Then stoor lius giordt hafwer 6114: ty hans godhet warar ewinnerliga:

8. Solena til at förestå dagenom: ty hans godhet warar ewinnerliga:

9. Månan och stiernorna til at förestå nattene: ty hans godhet warar ewinnerliga.

10. Then Egypten slog på theras förstfödingar 6115: ty hans godhet warar ewinnerliga.

11. Och vthförde Jsrael ifrå them 6116: ty hans godhet warar ewinnerliga:

12. Medh wäldiga hand och vthräcktom arm 6117: ty hans godhet warar ewinnerliga.

13. Then röda hafwet skifte i twå delar 6118: ty hans godhet warar ewinnerliga.

14. Och lät Jsrael ther igenom gå: ty hans godhet warar ewinnerliga.

15. Then Pharao och hans häär i röda hafwet störte 6119: ty hans godhet warar ewinnerliga.

16. Then sitt folck förde genom öknena: ty hans godhet warar ewinnerliga.

17. Then stora Konungar slog: ty hans godhet warar ewinnerliga.

18. Och drap mächtiga Konungar: ty hans godhet warar ewinnerliga:

19. Sihon the Amoreers Konung 6120: ty hans godhet warar ewinnerliga.

20. Och og Konnngen i Basan 6121: ty hans godhet warar ewinnerliga.

21. Och gaf theras land til arfs 6122: ty hans godhet warar ewinnerliga:

22. Til arfs sinom tienare Jsrael: ty hans godhet warar ewinnerliga.

23. Ty han tänckte på oß tå wij vndertryckte wore: ty hans godhet warar ewinnerliga.

24. Och förlossade oß ifrå wåra fiendar: ty hans godhet warar ewinnerliga.

25. Then allo köte maat gifwer 6123: ty hans godhet warar ewinnerliga.

III. Sluter medh tacksäijelse.

26. TAcker Gudi af himmelen: ty hans godhet warar ewinnerliga.

137. Psalm.

ÄR een bedröfwelig klagan öfwer thet margfaldiga spott och föracht/ som Judarna måtte lida af sina fiendar i thet Babyloniska fängelset/ v. 1. Beskrifwes theras ståndachtighet vnder fängelset/ v. 4. Giöres en böön och een önskan/ at Gudh wille see til theras försmädelse/ och betala fienderna theras ondsko efter som the förtiente/ v. 7.

I. Klagas öfwer thet Babyloniska fängelset.

WJdh the älfwer i Babel såte wij och grete/ tå wij på Zion tänckte.

2. Wåra harpor hängde wij på pijlträ/ som ther äro.

3. Ty ther bådo the oß siunga som oß fångna höllo/ och i wår gråät glada wara 6125: siunger oß ena af Zions wisor.

II. Berömes the trognas ståndachtighet.

4. HUru skulle wij siunga HERrans wiso i främmande land?

5. Om jagh förgäter tigh Jerusalem/ så warde min högra hand förgäten.

6. Min tunga lode widh min goom/ om jagh icke täncker vppå tigh: om jagh icke låter Jerusalem min högsta glädie wara.

III. Begäres at Gudh wille hämnas på theras försmädare.

7. HERre mins vppå Edoms barn 6126/ på Jerusalems dagh 6127; the ther säija: Slår nedh/ slår nedh i grund.

8. Tu förstörda dotter Babel 6128/ säll är then tigh wedergäller/ såsom tu oß giordt hafwer. 6129

9. Säll är then som tina vnga barn tager/ och slår them emot stenen. 6130

138. Psalm.

DAvid tackar Gudh för sitt ord och heliga Evangelium/ hwilket han hafwer låtit vthsprida til alla Hedningar

i werldene/ v. 1. Och förmanar Konungar och the mächtiga/ at the thet anamma/ så framt HERren icke skal sättia them af theras säte/ v. 4. Ty han älskar the ödmiuka/ och hatar the högfärdiga/ v. 6. Och befaller sigh så vnder Gudz beskydd/ v. 7.

I. Tacksäijelse för Gudz andeliga wälgierningar.

DAvidz. Jagh tackar tigh af allo hierta: in för gudarna 6138 wil jagh lofsiunga tigh.

2. Jagh wil tilbedia emot titt helga tempel 6131/ och tacka tino namne för tina godhet och trohet; ty tu hafwer giordt titt namn härligit öfwer all ting/ genom titt ord.

3. När jagh åkallar tigh/ så bönhör migh; och gif mine siäl stora kraft. 6132

II. Förmaning til Konungarna at the them erkänna/ och sigh för högmod wachta.

4. HERre/ alle Konungar på jordene tacka tigh/ at the höra tins muns ord: 6133

5. Och siunga på HERrans wägom/ at HERrans ähra stoor är. 6134

6. Ty HERren är högh/ och seer vppå thet nedriga/ och känner the högmodiga fierran. 6135

III. Tröst af Gudz beskärm.

7. OM jagh mitt i ångest wandrar/ så wederqwecker tu migh/ och räcker tina hand öfwer mina fiendars wrede/ och hielper migh medh tine högra hand. 6136

8. HERren skal giöra ther en ända 6137 vppå för mina skuld: HERre/ tin godhet är ewig; förlåt doch icke tina händers werck.

139. Psalm.

EN tacksäijelse Psalm/ ther vthi David öfwerwägar och befinnar Gudz vnderliga försyn/ then han hafwer vppenbarat vthi menniskiones skapelse; och ther af besluter/ at alle hans gierningar och tanckar äro honom kunnoge/ och ingen ting fördold/ v. 1. Hwarföre förmanar han sigh och alla andra til at wandra vthan skrymterij/ lika som the dageliga woro stadde vthi Gudz åsyn: begärar så/ at Gudh wille bewara honom för falska lärare/ och andra ogudachtiga/ v. 19. Och ledsaga honom then rätta wägen/ v. 23.

I. Berömer Gudz alsmächtighet/ alwetenhet och styrelse.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga. HERre/ tu vthransakar migh/ och känner migh. 6139

2. Ehwad jagh sitter/ eller vpstår/ wetst tu thet; tu förstår mina tanckar fierran.

3. Ehwad jagh går/ eller ligger/ så ästu omkring migh; och seer alla mina wägar. 6140

4. Ty sij/ thet är intet ord på mine tungo/ thet tu/ HERre/ icke alt wetst. 6141

5. Tu skaffar hwad jagh både förr och efter giör; och håller tina hand öfwer migh.

6. Sådana kundskap är migh förvnderlig/ och förhögh; jagh kan icke begripat. 6142

7. Hwart skal jagh gå för tinom anda? Och hwart skal jagh fly för titt ansichte?

8. Fore jagh vp i himmelen/ så ästu ther 6143: bäddade jagh åth migh i helwete/ sij/ så ästu ock ther. 6144

9. Toge jagh moxgonrodans wingar/ och blefwe ytterst i hafwet:

10. Så skulle doch tin hand ther föra migh/ och tin högra hand hålla migh.

11. Om jagh sade: Mörker må betäckia migh; så måste natten ock wara lius omkring migh.

12. Ty ock mörkret är icke mörkt när tigh; och natten lyser såsom dagen: mörkret är såsom liuset. 6145

13. Tu hafwer mina niurar i tine macht; tu wast öfwer migh i moderlifwet.

14. Jagh tackar tigh therföre/ at jagh vnderliga giord är 6146: vnderlig äro tine werck; och thet besinnar min siäl wäl.

15. Mine been woro tigh intet fördolde/ tå jagh vthi thet hemliga giord war: tå jagh skapad wardt nedre i jordene. 6151

16. Tin ögon sågo migh/ tå jagh ännu oberedd war; och alla dagar 6147 woro vthi tine book skrefne 6152/ the ännu warda skulle/ och ingen af them kommen war.

17. Men huru kostelige äro för migh/ Gudh/ tine tanckar? O huru stort är theras tahl:

18. Skulle jagh räkna them/ så worde the flere än sanden: när jagh vpwaknar/ är jagh äntå när tigh.

II. Wiser sätt at styggias widh the ogudachtiga.

19. ACh Gudh! at tu dråpe the ogudachtiga; och the blodgirige ifrå migh wika måste.

20. Ty the tala om tigh försmädeliga; och tine owänner vphäfwa sigh vthan saak.

21. Jagh hatar ju/ HERre/ the som tigh hata; och migh förtryter om them/ at the sigh emot tigh sättia. 6148

22. Jagh hatar them medh rätt alfwar 6149; therföre äro the migh hätske.

III. Beder om Gudz nådiga ledsagande.

23. VThransaka migh/ Gudh/ och få weta mitt hierta: bepröfwa migh/ och förnim huru jagh menar thet. 6150

24. Och se til om jagh på enom ondom wägh är; och led migh på then ewiga wägen.

140. Psalm.

DAvid beder/ at Gudh wille bewara honom ifrån onda och wrångwisa menniskior/ som gierna wilja komma oro och olycko til wäga vthi regementet/ v. 1. Och at HERren wille them förhindra; och gifwa öfwerhetene lycko och segerwinning/ v. 7. Beder at the må bekomma tilbörligit straff/ v. 10. Och then eländigas saak rätteligen vthföras/ v. 12. Han hafwer sin förtröstan til HERran/ v. 13.

I. Beder emot förföljare/ och fridzförstörare.

EN Psalm Davidz/ til at föresiunga.

2. FRäls migh/ HERre/ ifrån onda menniskior; bewara migh för wrångwisa män:

3. The ther ondt tänckia i sin hierta; och dagliga komma örlig åstadh.

4. The hwässa sina tungo såsom en orm; huggorma förgift är vnder theras läppar 6153. Sela.

5. Bewara migh/ HERre/ för the ogudachtigas hand: bewara migh för wrångwisa menniskior/ the ther tänckia til at omstöta min gång.

6. The högfärdige sättia migh snaror/ och vthsträckia migh reep til näät; och gildra för migh widh wägen 6154. Sela.

II. Anhåller om bönhörelse.

7. MEn jagh säger til HERran: Tu äst min Gudh; HERre/ förnim mine böns röst.

8. HERre/ HErre/ min starcka hielp; tu beskärmar mitt hufwud i stridz tidenom.

9. HERre/ lät icke them ogudachtiga sitt begär; styrck icke hans onda wilja: the måtte högmodas ther af. Sela.

III. Hotar the ogudachtiga medh straff.

10. THet onda/ ther mine fiender om rådslå/ falle vppå theras hufwud. 6155

11. Han skal vthskudda öfwer them liungeld 6156: han skal medh eld slå them diupt neder i jordena/ så at the aldrig meer vpstå skola.

12. En ond mun skal ingen lycko hafwa på jordene: een wrångwis ond menniskia skal förjagad och omstört warda.

IV. Wiser sin förtröstan til Gudh.

13. TY jagh weet at HERren skal vthrätta thens eländas saak/ och thens fattigas rätt.

14. Ock skola the rättferdige tacka tino namne; och the frome skola för titt ansichte blifwa.

141. Psalm.

DAvidz böön/ at Gudh wille bewara honom för een ogudachtig lära/ och ett ondt lefwerne/ v. 1. Och ledsaga honom på alla sina wägar/ at han them ogudachtigom til wilja icke något argt må tala eller giöra/ v. 3. Vtan heller älska gudfruchtiga och sanferdiga menniskiors vmgänge/ v. 5. Beder så Gudh/ at the ogudachtigas swijkfulle företagande må blifwa til intet/ v. 6. Och på sidstone drabba på theras egit hufwud/ v. 10.

I. Anropar Gudh om bönhörelse/ och then Helga Andas regering.

EN Psalm Davidz. HERre/ jagh ropar til tigh/ skynda tigh til migh: förnim mina röst/ när jagh åkallar tigh.

2. Min böön gälle in för tigh såsom ett rökoffer; mina händers vphäfwande/ såsom ett aftonoffer. 6157

3. HERre/ bewara min mun/ och bewara mina läppar.

4. Bög icke mitt hierta til något thet ondt är/ til at föra ett ogudachtigt wäsende medh the ogierningsmän 6158: at jagh icke äter af thet som them lyster.

II. Erkänner the gudfruchtigas hälsosama straffande.

5. THen rättferdige slå migh wänliga 6159/ och straffe migh; thet skal giöra migh så godt/ som balsam på

mitt hufwud: ty jagh beder städse at the icke skola giöra migh skada.

III. Beder emot tyranner och falska lärare; och förkunnar them theras vndergång.

6. THeras lärare störte öfwer en steen: så skal man tå sedan höra mina läro/ at hon lustig är.

7. Wår been äro förströdd alt in til helwetet/ såsom tå en vprifwer och vpkastar jordena.

8. Ty vppå tigh/ HERre/ HErre/ see min ögon 6160: jagh tröster vppå tigh/ bortkasta icke mina siäl.

9. Bewara migh för then snaro som the migh satt hafwa; och för the ogierningsmäns gildre.

10. The ogudachtige falle medh hwar annan vthi sina egna näät 6161; men jagh gånge altid fram om.

142. Psalm.

EEn härlig böön/ ther vthi David låter see/ at tå han är stadder vthi alsomstörsta ångest och nödh/ och är förlåten af all menniskio hielp/ ropar han til Gudh then alrahögsta om beskydd och beskärm/ v. 2. Ty han tröster på honom allena/ v. 6. Så wil han ock medh alla heliga honom prisa och lofwa/ v. 8.

EEn vnderwisning Davidz/ til at bedia/ tå han vthi kulone war. 6162

I. Tröster på HERrans hielp vnder förestående fahra.

2. JAgh ropar til HERran medh min röst; och beder HERran medh min röst.

3. Jagh vthgiuter mitt taal för honom 6163; och gifwer honom mina nödh före.

4. När min ande i ångest är/ så låter tu tigh wårda om migh 6164: the sättia för migh snaror 6165/ på wägen ther jagh går.

5. Skåda på högra handena/ och se/ ther wil ingen känna migh: jagh kan icke vndfly; ingen låter sigh wårda om mina siäl.

II. Beder om befrijande ifrå förföljare.

6. HERre/ til tigh ropar jagh/ och säger: Tu äst mitt hopp; min deel 6166 vthi the lefwandes land. 6167

7. Achta vppå min klagan/ ty jagh warder swårliga plågad: hielp migh ifrå mina förföljare/ ty the äro migh förmächtige.

8. Föör mina siäl vthu fångahuset 6168/ at jagh må tacka titt namn: the rättferdige skola församla sigh til migh/ när tu wäl emot migh giör.

143. Psalm.

ÄR en ganska dyrbar Bättringspsalm/ ther vthi David som war en man efter Gudz sinne/ beder Gudh medh ett förkrossat och anfächtat hierta/ at han icke efter sin stränga rättferdighet wille gå til rätta medh honom/ v. 1. Ty för honom kan ingen menniskia blifwa beståndandes/ v. 3. Hwarföre flyr han til Gudz nåde och barmhertighet/ om sina synders förlåtelse/ medh stoor trängtan/ v. 5. Och beder at han wille hielpa honom ifrå sina fiendar; wederqweckia/ vnderwisa/ och ledsaga/ v. 9.

VII. BootPsalm. I. Bekänner synderna/ bediandes om förlåtelse/ vnder påstående nödh.

EN Psalm Davidz. HERre/ hör mina bööн/ förnim mina böön för tina sanning skul: bönhör migh för tina rättferdighet skul.

2. Och gack icke til doms medh tin tienare: ty för tigh är ingen lefwandes rättferdig. 6169

3. Ty fienden 6170 förföljer mina siäl/ och sönderslår mitt lijf til jordena: han lägger migh i mörkret/ såsom the döda i werldene.

4. Och min ande är i migh bedröfwad; mitt hierta är migh i mitt lijf förtärdt.

5. Jagh täncker vppå the förra tider: jagh talar om alla tina gierningar/ och säger af tina händers werck. 6171

6. Jagh vthräcker mina händer til tigh; min siäl törster efter tigh/ såsom een torr jord 6172. Sela.

7. HERre / bönhör migh snarliga/ min ande förgås: giöm icke titt ansichte bort ifrå migh/ at jagh them icke lijk warder som i kulona fara. 6173

8. Lät migh bittida 6178 höra tina nådh; ty jagh hoppas på tigh: kundgiör migh then wägh ther jagh vppå gå skal; ty migh trängtar efter tigh. 6174

II. Beder Gudh wille hielpan ifrå fienderna; vnderwisa och ledsaga.

9. HJelp migh/ HERre/ ifrå mina fiendar: til tigh hafwer jagh tilflycht.

10. Lär migh giöra efter titt behagh; ty tu äst min Gudh: tin gode ande före migh på en jämn wägh. 6175

11. HERre/ wederqweck migh för titt namn skul; föör mina siäl vthu nödene/ för tina rättferdighet skul.

12. Och förgiör mina fiendar 6176 för tina godhet skul; och förgiör alla the som mina siäl bedröfwa: ty jagh är tin tienare. 6177

144. Psalm.

EEn bööн och tacksäijelse/ ther vthi David bekänner at seger emot fienderna/ och lycka vthi regementet är een HERrans gåfwa; för hwilket han honom innerliga tackar/ v. 1. Beder ock/ at Gudh här efter wille honom beskydda för alla sina fiendar/ och gifwa ett frijdsamt regemente/ v. 5. Ty fienderna föra een skadelig och onyttig lära/ och allenast see efter thetta timmeliga och förgängeliga goda/ v. 11. Men saligt är thet folck/ hwilkes Gudh HERren är/ v. 15.

I. Prisar HERran/ som skaffar lycko och seger/ och eij förachtar wår ringhet.

EN Psalm Davidz. Lofwad ware HERren min tröst/ then mina händer lärer strida/ och mina finger örliga. 6179

2. Min barmhertighet/ och min borg/ mitt beskärm/ och min hielpare/ min sköld på then jagh tröster6180: then mitt folck vnder migh twingar.

3. HERre/ hwad är menniskian/ at tu så låter tigh wårda om henne? Och menniskiones son/ at tu så achtar vppå honom? 6181

4. Är doch menniskian lika som intet 6182: hennes tijd går bort såsom en skugge. 6183

II. Beder ytterligare om hielp emot fienderna.

5. HERre/ bög tin himmel/ och stig här nedh; tag vppå bergen at the ryka. 6184

6. Lät liunga/ och förströ them; skiut tina skott/ och förskräck them.

7. Sändt tina hand af högdene/ och förlossa migh; och fräls migh ifrå stoor watn 6185/ ifrå the främmande barnas 6186 6190 händer.

8. Hwilkas lära är onyttig/ och theras gierningar falska.

9. Gudh/ jagh wil siunga 6187 tigh een ny wiso; jagh wil spela tigh på psaltare af tijo stränger.

10. Tu som gifwer Konungomen seger; och förlöser tin tienare David ifrå thens ondas mordswärd.

III. Jämnförer them som joroiska förmåner eftertrachta/ medh them som HERran fruchta.

11. FÖrlös migh ock/ och hielp migh ifrå the främmande barnas hand; hwilkas lära är onyttig/ och theras gierningar falska.

12. At wåre söner måga vpwäxa 6191 i theras vngdom såsom plantor; och wåra döttrar såsom beprydde swalar/ såsom palats: 6188

13. Och wåre wisthuus fulle wara/ the ther spijsning vthgifwa kunna then ena efter then andra: at wåre fåår måga bära tusend och hundrade tusend/ i wåra afwelsgårdar.

14. At wåre oxar måga mycket arbete giöra: at ingen skade/ ingen olycka eller klagan 6192 på wåra gator är.

15. Saligt är thet folck hwilko altså går; men saligt är thet folck/ hwilkes Gudh HERren är. 6189

145. Psalm.

EEn härlig tacksäijelse/ vthi hwilken David så högeliga beprisar Gudh/ och Christum sin Konung/ v. 1. Hwilken är stoor och härlig/ v. 3. Nådig/ sanfärdig och af stora godhet/ v. 7. Hafwer ett ewigt och oförgängeligit rike/ v. 13. Wälsignar och spisar oß både til lijf och siäl/ v. 14. Bönhörer alla them/ som honom åkalla/ och gifwer them thet the begära/ v. 18. Therföre skola alle lofwa och prisa honom/ v. 21.

I. David vphöijer HERrans lof.

ETt lof Davidz. Jagh wil vphöija tigh min Gudh tu Konung: och titt namn lofwa altid och förvtan ända.

2. Jagh wil dagliga lofwa tigh/ och titt namn prisa/ altid och förvtan ända. 6193

II. Förtäljer Gudz ähra och barmhertighet moot all creatur; i synnerhet menniskian.

3. HERren är stoor/ och mycket loflig; och hans storhet är osäijelig. 6194

4. Barnabarn 6195 skola prisa tina werck/ och tala om titt wälde.

5. Jagh wil tala om tina härliga stora ähro/ och om tina vnder.

6. At man skal tala om tina härliga gierningar; och at man förtäljer tina härlighet.

7. At man skal prisa tina stora godhet/ och lofwa tina rättferdighet.

8. Nådelig och barmhertig är HERren/ tolig och af stoor godhet. 6196

9. HERren är allom godh 6203; och förbarmar sigh öfwer all sin werck. 6197

10. All tin werck HERre skola tacka tigh; och tine helige lofwa tigh:

11. Och prisa tins rikes ähro; och tala om titt wälde.

12. At titt wälde må menniskiors barnom kunnogt warda/ och tins rikes härliga majestät.

III. Berömer hans rike och regemente.

13. TJtt rike är ett ewigt rike; och titt herradöme warar förvtan ända. 6198

14. HERren vppehåller alla the som falla; och vpreser alla the som nederslagne äro.

15. Allas ögon wänta efter tigh; och tu gifwer them sin spijs i sinom tijd. 6199

16. Tu vpläter tina hand; och vpfyller alt thet som lefwer medh behagh 6204. 6200

17. HERren är rättferdig i alla sina wägar; och helig i alla sina gierningar.

18. HERren är när allom them som åkalla honom; allom them som medh alfwar åkalla honom. 6201

19. Han giör hwad the gudfruchtige begära; och hörer theras roop/ och hielper them. 6202

20. HERren bewarar alla the honom älska; och skal förgiöra alla ogudachtiga.

IV. Sluter medh lofsäijande.

21. MJn mun skal säija HERrans lof: alt kött lofwe hans helga namn altid och förvtan ända!

146. Psalm.

ÄR en läropsalm/ at man skal icke förlåta sigh på Förstar eller andra menniskior/ ty the äro förgängelige och kunna intet hielpa/ v. 3. Vtan man skal trösta på Gudh allena/ v. 5. Ty han är alsmächtig/ v. 6. Rättferdig/ v. 7. Nådig och barmhertig/ rc. och hielper alla bedröfwada och eländiga/ v. 8.

I. Förmanar at förlåta sigh på HERran; och icke på menniskior.

HAlleluja. Lofwa HERran min siäl.

2. Jagh wil lofwa HERran så länge jagh lefwer; och lofsiunga minom Gudh så länge jagh här är. 6205

3. Förlåter eder icke vppå Förstar/ the äro menniskior 6206/ the kunna intet hielpa.

4. Ty menniskiones ande måste sin wägh/ och hon måste åter til jord warda 6207: tå äro förtappade alle hennes anslag.

5. Säll är then hwilkens hielp Jacobs Gudh är: hwilkens hopp på HERran hans Gudh står. 6208

II. Gifwer orsaker ther til.

6. THen himmelen/ jordena/ hafwet och alt thet ther inne är giordt hafwer 6209: then troo håller ewinnerliga.

7. Then rätt skaffar them som wåld lida; then the hungroga spisar: HERren löser the fångna.

8. HERren giör the blinda seende: HERren vprättar the som nederslagne äro 6210: HERren älskar the

rättferdiga.

9. HERren bewarar the främlingar och faderlösa/ och vppehåller enkiorna 6211: och tilbaka wänder the ogudachtigas wägh.

10. HERren är Konung ewinnerliga/ tin Gudh/ Zion/ förvtan ända 6212. Halleluja.

147. Psalm.

EEn härlig tacksäijelse för alla Gudz wälgierningar andeliga och lekamliga/ som han dageliga bewiser sin heliga kyrkio och all creatur/ som är/ at han gifwer sitt heliga och saliggiörande ord och then rätta gudztiensten/ v. 1. Gifwer frijd och rolighet/ och all ting regerar medh sin gudomeliga macht: för hwilket Gudh vtan återwändo bör wara prisad och ährad/ v. 12. Then högsta wälgierning är Gudz ord/ v. 19.

I. Anmanande at lofwa HERran.

LOfwer HErran; ty at lofwa wår Gudh/ är en kostelig ting 6213: thet lofwet är liufligit och dägeligit.

II. Bewekande orsaker tagna af Gudz wälgierningar.

2. HERren bygger Jerusalem; och sammanhämtar 6214 the fördrefna i Jsrael.

3. Han helar them som ett förkrossat hierta hafwa; och förbinder theras sweda. 6215

4. Han räknar stiernorna; och nämner them alla widh namn. 6216

5. Wår Herre är stoor/ och stoor är hans macht; och thet är obegripeligit 6217 huru han regerar.

6. HERren vprättar the eländа 6218; och slår the ogudachtiga til jordena. 6219

7. Siunger til skiftes HERranom medh tacksäijelse; och lofwer wår Gudh medh harpo.

8. Then himmelen medh skyyr betäcker/ och gifwer regn på jordena; then grääs på bergen wäxa låter: 6220

9. Then boskapenom sitt foder gifwer; them vnga korpomen som ropa til honom. 6221

10. Han hafwer inga lust til hästars starckhet 6222; icke heller behagh til någors mans been.

11. HERren hafwer behagh til them som fruchta honom; them som vppå hans godhet hoppas.

12. Prisa Jerusalem HERran; lofwa Zion tin Gudh.

13. Ty han giör bomarna fasta för tina portar; och wälsignar tin barn i tigh.

14. Han skaffar tinom gränsom frijd; och mättar tigh medh bästa hwete.

15. Han sänder sitt taal vppå jordena; hans ord löper snarliga.

16. Han gifwer sniö såsom vll: han strör rimfrost såsom asko. 6223

17. Han kastar sitt hagel såsom betar: ho kan blifwa för hans frost? 6225

18. Han säger/ så försmälter thet: han låter sitt wäder blåsa/ så töijar thet vp.

III. Then högsta Gndz wälgierning är/ at han gifwer sitt helga ord.

19. HAn kundgiör Jacob sitt ord; Jsrael sina seder och rätter.

20. Så giör han ingom Hedningom 6224; eij heller låter them weta sina rätter. Halleluja.

148. Psalm.

ALle Gudz skapade creatur/ himmel och jord/ och alt thet ther vthi är/ rike/ fattige/ vnge och gamle/ store och små/ skola Gudh för sina stora wälgierningar vthan återwändo prisa/ lofwa och beröma/ v. 1. Gifwes orsaker ther til/ v. 13.

I. Alle creatur befallas lofwa HERran.

HAlleluja. Lofwer i himlar HERran: lofwer honom i högdene. 6226

2. Lofwer honom alle hans Änglar: lofwer honom all hans häär. 6227

3. Lofwer honom sool och måne: lofwer honom alla skinande stiernor.

4. Lofwer honom i himlar alt omkring; och the watn som ofwan himmelen äro. 6228

5. The skola lofwa HERrans namn: ty han biuder/ så warder thet skapat. 6229

6. Han håller them altid och ewinnerliga: han skickar them/ at the icke annorlunda gå måste. 6230

7. Lofwer HERran på jordene; i hwalfiskar och all diup. 6231

8. Eld/ hagel/ sniö och dimba/ stormwäder the hans ord 6235 vthrätta. 6232

9. Berg och alle högar; fruchtsam trää/ och alle cedrer.

10. Diur och all fänat: krypande diur/ och foglar.

11. J Konungar på jordene/ och all folck; Förstar/ och alle domare på jordene.

12. Ynglingar och jungfrur: the gamle medh the vnga:

II. Anföres skiäl ther til.

13. SKolen lofwa HERrans namn: ty hans namn allena är högt 6233; hans lof går så wijdt som himmel och jord är.

14. Och han vphöijer sins folcks horn 6234: alle hans helige skola lofwa/ Jsraels barn/ thet folck som honom tienar. Halleluja.

149. Psalm.

ÄR een prophetia om Christo och hans wälgierningar/ at han skal krafteliga regera och vppehålla sitt rike/ igenom Evangelium/ v. 1. Och taga alt werldzligit wåld/ macht och härlighet til fånga/ vnder trones lydno/ v. 6.

I. Förmanar at lofwa HERran för Christi rikes vthwidgande.

HAlleluja. Siunger HERranom een ny wiso 6236: the heligas församling skal lofwa honom.

2. Jsrael glädie sigh af then honom giordt hafwer: Zions barn ware glade öfwer sin Konung. 6237

3. The skola lofwa hans namn i dantz 6238: medh trummor och harpor skola the spela honom. 6239

4. Ty HERren hafwer ett behagh til sitt folck; han hielper then elända härliga.

5. The helige skola glade wara/ och prisa/ och lofwa i theras säng.

II. Berömer thes kraft och werckande at nederslå the andeliga fiendar.

6. THeras mun skal vphöija Gudh: och skola hafwa skarp swärd 6240 i sina händer.

7. At the skola hämnas ibland Hedningarna/ och straffa ibland folcken:

8. Til at binda 6241 theras Konungar medh kädior; och theras ädlingar medh jernfiettrar. 6242

9. At the skola giöra them then rätt ther om skrifwit står: thenna åhrona skola alle hans helige hafwa. Halleluja.

150. Psalm.

WJj skole lofwa HERran i all hans werck och härlighet/ medh röst/ basuner och strängiaspel/ v. 1. Alt thet som anda hafwer/ skal lofwa HERran/ v. 6.

I. Påminnelse om Gudz lof.

HAlleluja. Lofwer Gudh i hans helgedom 6243: lofwer honom vthi hans machts fäste.

2. Lofwer honom i hans dråpliga gierningar: lofwer honom i hans stora härlighet.

II. Jnstrumenter ther til.

3. LOfwer honom medh basuner: lofwer honom medh psaltare och harpor.

4. Lofwer honom medh trummor och dantser: lofwer honom medh stränger och pipor. 6244

5. Lofwer honom medh klara cymbaler: lofwer honom medh wälklingande cymbaler.

III. Sluth medh förmaning til lofsäijande.

6. ALt thet anda hafwer lofwe HErran. Halleluja. 6245

Ände på Psaltaren.

Salomos Ordspråk.

Förspråk på Salomos Böcker.

TRe Böcker hafwa Salomos namn. Then första är Proverbia, thet är/ Ordspråken: hwilken wäl må kallas een book om goda gierningar: förty/ at han ther vthi lärer föra ett godt lefwerne/ både för Gudh och menniskior. Och besynnerliga tager han här för sigh vngt folck/ hwilket han så faderliga drager til Gudz budh; låckar annat skiftet/ och annat trugar/ gifwandes före/ huru wäl them fromom gå skal; och twärt emot/ huru hårdeliga the onde skola straffade warda.

Ty vngt folck är af sigh sielft benäget til alt ondt: ther til är thet oförsökt/ så at thet diefwulens list och ondsko icke förstå kan; är ock alt förswagt til at emotstå ond exempel och allahanda förargelse/ och förmår

icke regera sigh sielft; vtan hwar thet icke wäl vpfödt och lärdt warder/ blifwer thet förderfwat förr än man sigh omseer. Therföre behöfwa the wäl och måste hafwa lärare och regerare/ som them förmana/ warna/ straffa/ tuchta/ och til Gudz fruchtan och budh altid hålla/ emot diefwulens/ werldenes och kötsens onda äggelser: såsom Salomo vthi thesso book medh all flijt ock rikeliga giör/ och fattar sin lärdom i ordspråk; på thet man må honom thes snarare begripa/ och bättre behålla. Så at hwar och een menniskia som täncker til at from warda/ wäl må hålla thenna book för sin dagliga handbok eller bönebok; ther vthi altid läsa/ och sitt lefwerne beskåda.

Ty thet måste en then wägen yth/ antingen at man låter fadren tuchta sigh/ eller bödelen straffa sigh: och woro godt at man vngt folck altid sådant förehölle/ at the måtte warda ther wisse vppå/ at the antingen lida måste fadrens rijs eller bödelens swärd: efter som Salomo vthi thesso book ju altid trugar the olydiga medh döden. Ty ther warder doch icke annat vthaf/ Gudh låter thet icke blifwa onäpst: som man ock wäl altid hafwer för ögonen/ huru vnderliga the olydige och arge skalckar förgås/ och på sidstone bödlenom i händer komma/ när the som minst tro ther vppå/ och alrasäkrast lefwa. Til thetta alt äro vppenbarlig witne och wiß tekn/ stegel och galge widh wägen för alla städer/ hwilka Gudh genom thet werldzliga regementet tijt hafwer sättia låtet/ til at förskräckia alla them som sigh medh Gudz ord icke wilja tuchta låta/ och föräldromen lydige wara.

Therföre kallar Salomo i thesso book dårar/ alla them som Gudz budh förachta; men them kallar han wisa/ som sigh ther widh hålla. Och menar han ther medh icke allena the vnga/ hwilka han för alla andra sigh företaget hafwer at lära: vtan allahanda ftånd/ then högsta så wäl som then ringesta: ty såsom vngt folck hafwa sina laster emot Gudz budh/ så hafwa ock all annor stånd sina laster/ ock wäl argare än the vnge; såsom man säija plägar: ju äldre ju wärre. Jtem/ ålder hielper för ingen dårskap. Och om än intet annat ondt wore i the andra och höga stånd/ såsom girighet/ högfärd/ haat/ nijt/ rc. Så är doch thenna ena lasten ond nogh/ at the wilja wara wise och kloke ther the icke skulle: och hwar ock en är benägen til at giöra annat än honom är befalt; och til at låta thet honom befalt är. Then ther är vthi thet andeliga ämbetet/ han låtz wara wijs vthi thet werldzliga; och twärt om/ then som är vthi werldzligo ämbete/ låtz icke litet weta huru thet andeliga ämbetet regeras skal. Medh sådana dårar äro all land/ alla städer/ och all huus full: hwilke i thesso book ganska mycket straffas; ther ock hwar och en fliteliga förmanat warder/ at han achtar vppå sitt/ och thet honom befalt är troliga skiöter och vthrättar. Så är ock ingen dygd yppare än lydachtighet/ thet är/ at man achtar vppå hwad honom befalt är at giöra. Sådana kallas wise: men the olydige kallas dårar/ ändoch the thet icke gierna höra eller så heta wilja.

Then andra boken heter Koheleth/ then man nu kallar Predikare/ och är een tröstbok: ty när een menniskia efter then första bokenes läro hörsamliga lefwa wil/ och achta vppå sina befalning eller ämbete/ sätter sigh ther emot diefwulen/ werlden/ och hennes egit kötsliga sinne så hårdt/ at menniskian warder trött/ och ledes widh sitt stånd/ och ångrar alt thet hon sigh vppåtaget och begynt hafwer. Ty thet kan ingen wägs komma efter som hon gierna wille. Tå vphäfwer sigh möda och arbete/ olust och otolighet/ så at man wil släppa händer och fötter/ och intet meer giöra. Förty/ när diefwulen icke kan på högra sidone medh förwetenhet och lust förhindra hörsamheten/ så biuder han til at giörat på then wänstra medh mödo och motgång. Som Salomo tå lärer i första bokene hörsamhet/ emot sådana käti och förwetenhet: så lärer han ock nu i thenna book wara tolig och stadig i samma hörsamhet/ emot olust och anfächtningar/ och ju altid wänta efter dödsens stund medh frijd och glädie. Och hwad han icke förhindra eller annorlunda laga kan/ thet låte fara; thet finner sigh wäl/ rc.

Then tredie boken är en lofsång/ ther vthi Salomo lofwar Gudh för hörsamhet/ såsom för ena Gudz gåfwo. Ty hwar Gudh icke råder i huset/ och sielfwer regerar/ tå är vthi intet stånd/ hwarken frijd eller hörsamhet. Men hwar hörsamhet eller godt regemente är/ ther boor Gudh/ och kysser och famntager sina älskeliga brudh medh sitt ord. Thet är hans muns kyssande. Altså när thet går i ett land eller huus efter the twå

böcker/ så mycket som mögeligit är/ ther må man thenna tredie bokena ock wäl fiunga/ tacka och lofwa Gudh/ then oß sådant icke allenast lärdt/ vtan ock sielfwer giordt hafwer. Amen.

Ordspråks Boken fördelas i try stycken.

I. Jngången eller öfwerskriften/ cap. 1: v. 7.

II. Föreberedelsen/ huru the skola wara artade/ som begära blifwa vnderwijste i then himmelska wijsheten/ til cap. 10.

III. Sielfwa Ordspråken in til ändan.

1. Capitel.

SAlomo gifwer tilkänna hwad han wil lära i thenna book/ v. 1. At wijshet kommer igenom lydna/ gudzfruchtan och lärachtighet/ v. 5. Han råder ifrån alt ondt sälskap/ v. 10. Förmanar til wijshet/ v. 20. Och förkunnar them straff/ nödh/ ångest och förderf/ som henna förachta/ v. 24.

I. Titel och innehåld af thenna book.

THetta är Salomos Ordspråk 6257/ Davidz sons/ Jsraels Konungs;

2. Til at ther af lära wijshet och tucht/

3. Förstånd 6246/ klokhet/ rättferdighet/ doom och fromhet:

4. At the fåkunnige måga warda wise; och the ynglingar förnuftige och försichtige.

5. Then ther wijs är han hörer til/ och förbättrar sigh; och then ther förståndig är han tager widh rådh:

6. At han skal förstå ordspråk/ och theras vthtydelse; the wisas läro/ och theras gåtor.

II. Theras egenskap som älska wijshet.

7. **HERrans fruchtan är begynnelsen** 6258 **til at lära** 6247: the galna förachta wijshet och tuchtan.

8. Min son/ hör tins faders tuchtan/ och förlåt icke tine moders budh: 6248

9. Ty thetta är tino hufwude een skiön prydning/ och een kädia om tin hals. 6249

10. Min son/ om skalckar låcka tigh/ så fölg icke: 6250

11. Om the säija: Gack medh oß/ wij wilje wachta efter blodh/ och gildra för then oskyldiga vthan saak:

12. Wij wilje them vpsluka lefwande såsom helwetet; och the froma såsom them ther neder i grafwena fara:

13. Wij wilje finna stora ägodelar; wij wilje fylla wår huus medh roof:

14. Wågat medh oß; en pung skal wara allas wåras.

15. Min son/ wandra intet then wägen medh them; wachta tin foot för theras stijg.

16. Ty theras fötter löpa til thet ondt är; och skynda sigh til at vthgiuta blodh. 6251

17. Ty thet är fåfängt 6259 vthkasta näät för foglarnas ögon:

18. Och wachta the sielfwe efter hwars annars blodh; och then ene står efter then andras lijf.

19. Altså giöra alle girige/ at then ene tager them andra lifwet bort.

III. Förmaning at taga tijd och tilfälle i acht/ at lära wijshet.

20. WJjsheten klagar vthe/ och låter höra sigh på gatomen: 6252

21. Hon ropar i portomen vth för folcket; hon talar sin ord i stadenom:

22. Huru länge/ wiljen J fåkunnige/ fåkunnige wara? Och the bespottare lust hafwa til gabberij/ och the galne hata lärdom?

23. Wänder eder til mitt straff: sij/ jagh wil vthsäija eder min anda/ och giöra eder min ord kunnig.

IV. Förkunnar them ohörsamom straff; men them hörsamom belöning.

24. EFter jagh nu kallar/ och J neken thet; jagh räcker mina hand vth/ och ingen achtar ther til: 6253

25. Och J låten fara all min rådh/ och wiljen icke mitt straff:

26. Så wil jagh ock lee åth edro ofärd/ och begabba eder när thet kommer som J fruchten; 6254

27. När öfwer eder kommer såsom en storm thet J fruchten/ och edor ofärd såsom ett wäder; när öfwer eder kommer ångest och nödh.

28. Tå skola the åkalla migh/ men jagh skal intet swara; the skola bittida sökia migh/ och intet finna: 6255

29. Therföre at the hatade lärdom/ och wille icke hafwa HERrans fruchtan:

30. Wille icke mitt rådh; och lastade all min straff.

31. Så skola the äta af sins wäsendes frucht/ och af sin rådh mätte warda.

32. At the fåkunnigas luste dräper them/ och the galnas lycka förgiör them.

33. Men then migh hörer/ han skal säker blifwa/ och nogh hafwa; och för intet ondt fruchta. 6256

2. Capitel.

THen som medh flijt söker efter wijshet/ han lärer känna Gudh/ v. 1. Af hwilkom kommer förstånd/ beskydd/ framgång/ rättferdighet och fromhet/ v. 6. Wijshet gifwer godh rådh; bewarar ifrå fall och olycko/ och ifrån ondt sälskap/ v. 10. Jfrån okyskhet och förderf/ v. 16. Ty the froma skola besittia landet; men the ogudachtige skola förgås/ v. 20.

I. Theras belöning som sökia efter wijshet.

MJn son/ wilt tu anamma mitt taal/ och min budh när tigh behålla: 6260

2. Så lät tin öron gifwa acht på wijshet; och bög titt hierta ther til medh flijt.

3. Ty/ om tu faar ther efter medh flijt/ och beder 6261ther om:

4. Om tu söker efter henne såsom efter silfwer/ och letar efter henne såsom efter en skatt:

5. Så skalt tu förstå HERrans fruchtan/ och Gudz kundskap finna.

6. Ty HERren gifwer wijshet; och vthaf hans mun kommer wett och förstånd. 6262

7. Han låter them redeligom wäl gå; och beskärmar the froma:

8. Och bewarar them som rätt giöra/ och bewarar sina heligas wägh. 6263

9. Tå skalt tu förstå rättferdig het och doom; och fromhet och allan godan wägh.

10. Om wijshet faller tigh på hiertat/ så at tu gierna lärer:

11. Så skal godt rådh bewara tigh; och förstånd skal giöma tigh:

12. At tu icke råkar in vppå the ondas wägh; eller ibland them som tala thet wrångt är:

13. Och öfwergifwa then rätta wägen/ och gå mörka stigar.

14. The ther glädias at giöra illa/ och äro glade vthi sitt onda och wrångwisa wäsende.

15. Hwilke sin wägh förwända/ och följa willstigar.

16. At tu icke råkar in til ens annars hustru/ och then icke tin är/ then slät ord gifwer: 6264

17. Och öfwergifwer sins vngdoms herra 6268; och förgäter sins Gudz förbund.

18. Ty hennes huus böijer sigh til döden; och hennes gånger til the förtappade: 6265

19. Alle the som ingå til henne/ the komma intet igen; och fatta icke lifsens wägh.

II. The fromas wälgång/ och the ogudachtigas vndergång.

20. AT tu må wandra på en godh wägh/ och blifwa på rätta stråtene.

21. Ty the rättferdige skola boo i landena/ och the frome skola ther inne blifwa: 6266

22. Men the ogudachtige skola vthu landena vthrotade warda/ och the förachtare skola ther vth förgiorde warda. 6267

3. Capitel.

THen Gudz budh älskar/ han får långt lijf/ frijd/ förstånd/ ynnest och alt godt/ v. 1. Så ock then sigh förlåter vppå HERran/ v. 5. Medh våra ägodelar skole wij tiena Gudh/ och hans tuchtan vptaga medh tolamod/ v. 9. Wijsheten är dyrbar och ett vhrsprung til alt godt. Jgenom wijsheten är werlden skapad/ v. 13. Hon gifwer trygghet och ett godt samwet/ v. 21. Giöra wäl/ och wara fridsam/ hafwer wälsignelse medh sigh; men the wrångwise skola ärfwa förbannelse/ v. 27.

I. Wijshetenes många och härliga nyttigheter.

MJn son förgät icke min lagh 6269/ och titt hierta behålle min budh:

2. Ty the skola skaffa tigh långt lijf/ och godh åhr/ och frijd.

3. Nådh och trohet skola icke förlåta tigh: häng them på tin hals/ och skrif them vthi tins hiertas taflo: 6270

4. Så skalt tu finna ynnest och klokhet 6289/ then Gudi och menniskiom täck är.

5. Förlåt tigh på HERran af alt hierta; och förlåt tigh vppå titt förstånd: 6271

6. Vtan tänck vppå honom i allom tinom wägom/ så skal han föra tigh rätt.

7. Lät tigh icke tyckia at tu äst wijs 6272; vtan fruchta HERran/ och wik ifrå thet ondt är:

8. Thet skal wara tinom nafla hälsosamt/ och wederqweckia tin been.

9. Hedra HERran af tina ägodelar/ och af all tins åhrswäxts förstling: 6273

10. Så skola tina lador fulla warda; och tine prässer medh most öfwerflyta.

11. Min son förkasta icke HERrans tuchtan; och war icke otolig tå han straffar: 6274

12. Ty hwilken HERren älskar honom straffar han/ och hafwer ett behagh til honom/ såsom en fader til sonen. 6275

13. Säll är then menniskia som wijshet finner; och then menniskia hwilko förstånd tilflyter.

14. Ty thet är bättre hafwa henne än silfwer/ och hennes frucht bättre än guld: 6276

15. Hon är ädlare än pärlor 6277; och alt thet tu önska må är henne icke lijkt.

16. Långt lijf är på hennes högra hand; på hennes wänstra är rikedom och ähra. 6278

17. Hennes wägar äro lustige wägar; och alle hennes stigar äro frijd.

18. Hon är lifsens trä 6279 allom them som fatta henne; och salige äro the som hålla henne:

19. Ty HERren hafwer grundat jordena genom wijshet; och genom sitt rådh tilredt himmelen. 6280

20. Genom hans ord äro diupen åthskild/ och skynar medh dagg drypande wordne.

21. Min son/ lät henne icke ifrå tin ögon wika/ så skalt tu lyckosam och klook warda.

22. Thet skal wara tine siäls lijf 6281; och tin mun skal täck wara.

23. Tå skalt tu på tinom wägh säker wandra/ at tin foot icke stöter sigh.

24. Lägger tu tigh/ så skalt tu intet fruchta tigh/ vtan sofwa sötliga: 6282

25. At tu icke betorf fruchta tigh för hastig förskräckelse/ eller för the ogudachtigas storm tå han kommer. 6283

26. Ty HERren är tin tröst/ han bewarar tin foot/ at han icke fången warder.

27. Neka tigh icke at giöra them torftiga godt/ om tin hand af Gudi hafwer macht sådant giöra.

28. Säg icke til tin wän: Gack bort/ och kom igen: i morgon 6284 wil jagh gifwa tigh; ther tu doch thet nu hafwer.

29. Faar icke efter at giöra tinom wän ondt/ then vppå godh troo när tigh boor.

30. Kifwa medh ingom vthan saak/ om han tigh intet ondt giordt hafwer.

31. Fölg icke en wrång man efter/ och vthwäl ingen af hans wägar: 6285

II. The wisas och galnas olika tilstånd och ändalycht.

32. TY HERren stygges widh then affälliga; och hans hemlighet 6286 är när the froma.

33. Vthi thens ogudachtigas huus är HERrans förbannelse; men thens rättferdigas huus warder wälsignat.

34. Han skal bespotta 6287 the bespottare 6290; men them eländom skal han nådh gifwa: 6288

35. The wise skola ärfwa ähro; men om the galne 6290 än högt vpkomma/ warda the likwäl til skam.

4. Capitel.

SAlomo låter see af sitt exempel/ at han älskade wijshet/ och war sinom fader lydig/ som honom ther til rådde/ hwarföre gick honom ock så wäl/ v. 1. Man skal medh the ogudachtiga och wrångwisa intet gemenskap hafwa/ v. 14. Gifwes åthskilnaden emellan the gudfruchtigas och ogudachtigas stigar/ v. 18. Gudz ord skal man gierna höra/ och bewara sina lemmar ifrå thet ondt är/ v. 20.

I. Förmanas föräldrar at gifwa godh lärdom; och barn at wisa hörsamhet.

HÖrer/ min barn/ edars faders tuchtan 6291/ och achtar vppå/ at J mågen lära och kloke warda:

2. Ty jagh gifwer eder en godh lärdom; öfwergifwer icke min lagh.

3. Ty jagh war mins faders son/ spädh och then endeste för mine moder.

4. Och han lärde 6292 migh/ och sade: Lät titt hierta anamma min ord; hålt min budh så får tu lefwa.

5. Anamma wijshet/ anamma förstånd; förgät icke/ och wik icke ifrå mins muns taal.

6. Öfwergif henne icke/ så skal hon behålla tigh; älska henne/ så skal hon bewara tigh:

7. Ty wijshetenes begynnelse är/ när man gierna hörer henne/ och hafwer klokhetena kärare än alla ägodelar.

8. Achta henne högt/ så skal hon vphöija tigh/ och skal komma tigh til ähro 6293/ om tu hafwer henne kär:

9. Hon skal titt hufwud härliga pryda; och hedra tigh medh en dägelig crono. 6294

10. Så hör min son/ och tag widh mitt taal/ så skola tin åhr mång warda.

11. Jagh wil föra tigh på wijshetenes wägh; jagh wil leda tigh på rätta stigen:

12. Så at när tu går/ skal tin gång icke warda tigh tung/ och när tu löper skalt tu icke stöta tigh.

13. Anamma tuchtan/ öfwergif henne icke; bewara henne/ ty hon är titt lijf.

II. Afrådes ifrå gemenskap medh the ogudachtiga.

14. KOm icke vppå the ogudachtigas stijg; och träd icke vppå the ondas wägh. 6295

15. Lät fara honom/ och gack icke på honom; wik ifrå honom/ och gack fram om.

16. Ty the sofwa icke/ vtan the hafwa giordt illa; och gifwa sigh icke roo/ vtan the hafwa giordt skada. 6296

17. Ty the föda sigh af ogudachtigt brödh/ och dricka af wrånghetenes wijn.

III. Jämnföres the rättferdigas och ogudachtigas stijg.

18. MEn the rättferdigas stijg skijn såsom ett lius/ hwilket framgår/ och lyser alt in til fullan dagh.

19. Men the ogudachtigas wägh är såsom mörker; och the weta icke hwar the fallande warda.

IV. Gifwes några lifsreglor.

20. MJn son/ achta vppå min ord/ och bög tin öron til mitt taal:

21. Lät them icke komma ifrå tin ögon; behålt them i titt hierta.

22. Ty the äro lijf them som finna them; och hälsosam theras hela kroppe.

23. Bewara titt hierta medh all flijt: ty ther vthaf går lifwet.

24. Lät bort ifrå tigh en ond mun; och wrånga läppar lät långt wara ifrå tigh.

25. Lät tin ögon see rätt fram 6298 för sigh; och tin ögnalock see rätt fram för tigh.

26. Lät tin foot gå lika/ så går tu wist.

27. Wik hwarken på högra eller wänstra sidona 6297: wändt tin foot ifrå thet ondt är.

5. Capitel.

HÄr vnderwiser oß Salomo/ om then fahra och skada som kommer af horerij/ v. 1. Huru man skal rätt bruka sina ägodelar/ v. 15. Hwad liuflighet som är vthi ett gudfruchtigt och troget ächtenskap/ v. 17. At man icke behöfwer beblanda sigh medh andra qwinnor/ och falla vthi Gudz wrede och straff/ v. 20.

I. Warnas för horerij.

MJn son/ gif acht vppå mina wijshet; bög tin öron til mina läro: 6299

2. At tu må behålla godh rådh; och tin mun weta beskedelighet.

3. Ty ene skiökios läppar äro een hannogskaka/ och hennes hals är halare än olja: 6300

4. Men framdeles bäsk som malört/ och skarp såsom ett twäggiat swärd.

5. Hennes fötter löpa neder til döden; hennes gånger få helwetet. 6301

6. Hon går icke rätt fram på lifsens wägh; ostadig äro hennes stegh/ så at hon icke weet hwart hon går.

7. Så hörer migh nu/ min barn/ och wiker icke ifrå mins muns taal:

8. Lät tina wågar wara fierran ifrå henne; och nalkas intet in til hennes huusdör:

9. At tu icke skal gifwa tina ähro them främmandom 6308/ och tin åhr them grymma.

10. At främmande icke skola mätta sigh af tine förmågo/ och titt arbete icke wara vthi ens annars huus:

11. Och tu måtte framdeles sucka/ när tu titt lijf och godz förtärdt hafwer; 6302

12. Och säija: Ach! huru hafwer jagh hatat tuchtan/ och mitt hierta straff försmådt?

13. Och hafwer icke lydt mina lärares röst/ och icke bögdt min öron til them som migh lärde?

14. Jagh är fultnär i all olycko kommen/ at jagh then meniga hopen och sälskapet följgdt hafwer.

II. Förmanas til stadig kärlek i ächtenskap.

15. DRick watn vthaf tina gropar/ och hwad af tinom brunn vthflyter.

16. Lat tina källor vthflyta/ och watubäckerna vppå gatorna; 6303

17. Men haf tu them allena/ och ingen främmande medh tigh.

18. Tin brunn ware wälsignad; och gläd tigh 6309 af tins vngdoms hustru. 6304

19. Hon är liuflig såsom een hind/ och täck såsom een rå: lät hennes kärlek altid mätta tigh/ och förlusta tigh altid vthi hennes kärlek.

III. Wises hwad skada okyskhet medh sigh hafwer.

20. MJn son/ hwij wilt tu förlusta tigh medh een främmanda/ och famntager ens annars? 6305

21. Ty hwars och ens mans wägar äro för HERranom/ och han mäter alla theras gångar. 6306

22. Thens ogudachtigas mißhandel skal gripa honom/ och medh sina synders snaro skal han hållen warda. 6307

23. Han skal döö/ therföre at han icke wil låta lära sigh; och för sin stora dårskap skul will fara.

6. Capitel.

OM obetäncksam låfwen för en annan/ v. 1. Om lättia/ hwilken hafwer fattigdom medh sigh/ v. 6. Om lättferdiga menniskiors åthhäfwor och fall/ v. 12. Sex odygder them Gudh hatar/ v. 16. Föräldrarnas budh skal man wäl achta/ v. 23. Hordom skadar til lifwet; är wärre än tiufnat/ och tillåter ingen försoning/ v. 24.

Några lifsreglor; I. Om hastig låfwen för en annan.

MJn son/ warder tu låfwetsman för tin nästa/ så hafwer tu hächtat tina hand in til en främmanda: 6310

2. Tu äst inwefwad medh tins muns taal/ och gripen vthi tins muns ord.

3. Så giör doch/ min son/ altså/ och vndsätt tigh; ty tu äst kommen tinom nästa i händer; löp/ skynda tigh/ och drif tin nästa.

4. Lät icke tin ögon sofwa/ eller tin ögnahwarf sömnig wara.

5. Vthhielp tigh såsom een rå vthu handene; och såsom en fogel vthu foglafängarens hand. 6311

II. Warning emot lättja och försummelse.

6. GAck bort til myrona/ tu later; se vppå hennes seder/ och lär: 6312

7. Ändoch hon ingen Första/ eller höfwitzman/ eller herra hafwer:

8. Tilreder hon doch likwäl sitt brödh om sommaren/ och samkar sin maat i andene. 6313

9. Huru länge ligger tu/ later? När wilt tu vpstå af tinom sömn?

10. Ja/ sof ännu litet/ tag ther ännu en sömn före; lägg ännu litet händerna tilhopa/ at tu må sofwa. 6314

11. Så skal fattigdomen medh hast komma öfwer tigh 6315 såsom en wandrare/ och armod såsom en

wäpnad man.

III. Emot lättferdiga menniskiors vmgänge.

12. EEn bedrägelig menniskia/ en skadelig man går 6324 medh wrångom mun:

13. Winkar medh ögonen 6316/ teknar medh foten/ wiser medh fingren:

14. Täncker altid något ondt och argt i sitt hierta/ och kommer trätor åstadh.

15. Therföre skal honom hans ofärd hasteliga komma/ och skal medh snarhet sönderbråkad warda/ så at ther ingen hielp wara skal.

IV. Om siu stycker/ them Gudh hatar.

16. SJj/ sex stycke hatar HERren/ och widh thet siunde hafwer han een styggelse:

17. Högfärdig ögon 6317/ falsk tungo 6318/ händer som vthgiuta oskyldigt blodh;

18. Hierta som medh arga list vmgår/ fötter som snare äro til at giöra skada;

19. Ett falskt witne som icke skämmes at tala lögn/ och then ther träto emellan bröder åstadh kommer.

V. Råder til lydna emot föräldratna.

20. MJn son/ bewara tins faders budh/ och lät icke fara tine moders lagh. 6319

21. Bindt them tilhopa på titt hierta dageliga/ och häng them på tin hals. 6320

22. När tu går/ at the leda tigh; när tu ligger/ at the bewara tigh; när tu vpwaknar/ at the äro titt taal. 6321

23. Ty budet är een lychta; och lagen är ett lius 6322; och tuchtans straff är lifsens wägh:

VI. Warning för lösachtighet och hordom.

24. PÅ thet tu må bewarad blifwa för een ond qwinno; för enes främmandes släta tungo. 6323

25. Lät hennes dägelighet icke giöra tigh lusta i titt hierta; och förtag tigh icke på hennes ögnahwarf.

26. Ty een skiökia tager enom 6325 sitt brödh ifrå; men een gift qwinna fångar ädla lifwet. 6326

27. Kan ock någor behålla eld i barmen/ så at hans kläder icke brinna?

28. Huru skulle någor gå på glödh/ så at hans fötter icke brände warda?

29. Altså går thet honom som til sins nästas hustru går: ther blifwer ingen ostraffad/ then widh henne kommer.

VII. Hordom jämnföres medh tiufwetij.

30. THet är enom tiuf icke så stoor skam/ om han stiäl til at mätta sina siäl tå honom hungrar:

31. Och om han gripen warder/ gifwer han thet siufalt igen/ och lägger ther til alla ägodelarna i sitt huus.

32. Men then som medh ene qwinno hoor bedrifwer/ han är en dåre; och förer sitt lijf vthi förderf.

33. Ther til skal plåga och skam komma vppå honom; och hans skam skal intet vthskrapad warda.

34. Ty mansens harm hafwer nijt; och skonar intet på hämndenes tijd:

35. Och seer icke til någon person then försona måtte; och tager intet widh/ om tu än mycket skänckia wille.

7. Capitel.

SAlomo förmanar til at hålla Gudz budh/ och älska wijshet/ v 1. Sedan lärer han i exempelwijs/ huru ynglingar warda af skiökior och annor wällust listeligen bedragne/ och förde i förderfwet/ v. 6. Råder så at taga sigh för them til wahra/ v. 24.

I. Förmanas at trachta efter wijsdom.

MJn son/ behålt min ord/ och giöm min budh när tigh.

2. Behålt min budh/ så får tu lefwa; och min lagh såsom tin ögnasteen. 6327

3. Bindt them på tin finger 6328/ skrif them på tins hiertas taflo. 6329

4. Säg til wijshetena: Tu äst min syster; och kalla klokhetena tina fränko.

5. At tu bewarad warder för een främmande qwinno; för ens annars som slät ord gifwer. 6330

II. Beskrifwes huru ynglingar af skiökior bedragas.

6. Ty i fenstret på mitt huus/ såg jagh vth genom gallret:

7. Och såg ibland the fåkunnoga/ och wardt warse ibland barn en galen yngling:

8. Then gick på gatone vth medh ett hörn/ och trädde in vppå wägen åth hennes huus/ 6331

9. J skymningene om aftonen af dagenom/ tå thet natt wardt/ och mörkt war: 6332

10. Och sij/ ther mötte honom een qwinna i skiökio-klädnat/ listig;

11. Wildsinnad och ostyrig/ så at hennes fötter icke kunde blifwa i sitt huus:

12. Nu är hon vthe/ nu på gatone/ och wachtar widh all hörn.

13. Hon tog honom fatt/ och kyste honom vthan skam/ och sade til honom:

14. Jagh hafwer i dagh betalat tackoffer för migh/ och mitt löfte. 6333

15. Therföre är jagh vthgången til at möta tigh/ til at sökia titt ansichte bittida/ och hafwer funnet tigh.

16. Jagh hafwer skiönliga tilpyntat min säng/ medh brokot täcken vthur Egypten:

17. Jagh hafwer bestänckt min sängekamar medh mirrham/ aloes/ och caneel.

18. Kom lät oß bola alt in til morgonen; och lät oß älskog skiöta.

19. Ty mannen är icke hema; han är bortfaren långwäga.

20. Han hafwer taget penningasäcken medh sigh; han skal först hemkoma til högtides dagen.

21. Hon talde för honom medh mång ord/ och sick honom in medh sin släta mun.

22. Han går strax in medh henne/ såsom en oxe til at slachtas ledd warder/ och såsom til en fietter ther man the dårar medh näpser:

23. Til thes hon medh enom pijl 6334 skiuter honom igenom lefrena/ och såsom en fogel skyndar sigh til snarona/ och weet icke at thet gäller honom om lifwet.

III. Afrådes ifrå theras omgänge.

24. SÅ hörer migh nu/ min barn/ och märcker vppå mins muns taal.

25. Lät titt hierta icke wika in vppå hennes wägh/ och lät icke förföra tigh in vppå hennes stigar.

26. Ty hon hafwer många sargat och fält; och allehanda mächtige äro dräpne af henne.

27. Hennes huus äro helwetis wägar/ ther man nederfar vthi dödsens kamar. 6335

8. Capitel.

WJjsheten kallar til sigh the fåkunnoga/ v. 1. Hon är ädlare än all annor dyrbar ting; lärer HERrans fruchtan/ och gifwer godh rådh i all stånd/ och i regementet/ v. 10. Hon hafwer warit hoos Gudh ifrån ewighet/ och igenom henne är werlden och all ting skapad/ v. 22. Ho henne finner han blifwer ewinnerliga behållen/ v. 32.

I. Then wäsentliga wijsheten fordrar achtsamhet och lydno.

ROpar icke wijsheten? Och klokheten låter sigh höra? 6336

2. Vppenbara på wägen/ och på stråtene står hon;

3. Widh stadzportarna ther man ingår/ ropar hon:

4. O J män/ jagh ropar til eder; och ropar til folcket. 6337

5. Achter/ J oförnuftige/ vppå wijshet; och J dårar/ lägger thet på hiertat.

6. Hörer/ ty jagh wil tala thet märckeligit är/ och lära thet rätt är.

7. Ty min mun skal tala sanningen/ och mina läppar skola hata thet ogudachtigt är. 6338

8. All mins muns taal är rätt 6339; ther är intet wrångt eller falskt inne:

9. The äro all klar/ them som förstå them; och rätt/ them som wilja anamma them.

10. Tagar widh min tuchtan/ hällre än silfwer; och achter lärdom högre än kosteligit guld. 6340

11. Ty wijshet är bättre än pärlor; och alt thet man önska må/ kan intet liknas henne:

12. Jagh wijshet boor när klokhetene/ och jagh kan gifwa godh rådh.

13. HERrans fruchtan hatar thet arga/ högfärd/ högmod/ och ondan wägh; och jagh kan icke lida en wrångan mun.

14. Mitt är både rådh och dådh: jagh hafwer förstånd och macht.

15. Genom migh regera Konungarna; och rådherrarna stadga rätthet. 6341

16. Genom migh råda Förstarna/ regenter/ och alle domare på jordene.

17. Jagh älskar them som migh älska: och the som migh bittida sökia/ the finna migh. 6342

18. Rikedom och ähra är när migh; warachtigt godz och rättferdighet. 6343

19. Min frucht är bättre än guld och fijnt guld/ och min tildrägt bättre än vthkorat silfwer.

20. Jagh wandrar på rätta wägen; på domsens stigar:

21. At jagh skal wäl besörja them som migh älska/ och vpfylla theras håfwor.

II. Beskrifwer sigh sielf/ och sin födelse af ewighet.

22. HERren hafwer haft migh i sina wägars begynnelse/ förr hans gierningar war jagh:

23. Jagh är insatt af ewighet; af begynnelsen förr jordena.

24. Tå diupen ännu intet woro/ tå war jagh allaredo beredd 6348: tå källorna icke ännu runno medh watn.

25. Förr än bergen grundat woro; förr än högarna war jagh beredd. 6344

26. Han hade icke ännu giordt jordena/ och hwad ther på är/ eller jordenes berg:

27. Tå han beredde himmelen/ war jagh ther; tå han fattade diupen medh sitt måhl:

28. Tå han befäste skyarna ofwan til; tå han befäste diupsens källor.

29. Tå han satte hafwena sitt måhl; och watnena/ at the icke skulle gå öfwer sina befalning 6345: tå han lade jordenes grund: 6346

30. Tå war jagh werckandes medh honom/ och hade mina lust dagliga/ och spelade för honom altid.

31. Och spelade på hans jordz kretz; och min lust war medh menniskiors barn.

III. Begärar blifwa antagen/ och wiser nyttigheterna.

32. SÅ hörer migh nu/ min barn: salige äro the som min wägh behålla.

33. Hörer tuchtan/ och warer wise; och läter icke fara henne.

34. Säll är then menniskia som migh hörer/ så at han wakar widh mina dör dagliga/ at han wachtar widh min dörträ.

35. Then migh finner han finner lifwet 6347/ och skal få behagh af HERranom.

36. Men then som syndar emot migh/ han skadar sine siäl: alle the migh hata/ the älska döden.

9. Capitel.

WJjsheten hafwer tilredt een kostelig måltijd/ och biuder ther til the fåkunniga/ v. 1. Men dårar och bespottare bättra sigh intet ther af/ v. 7. Af HERranom kommer wijshet och sällhet/ v. 10. Men fåkunnighet och een falsk lära/ är lijk ene skiökio/ then medh sitt smickrande många kommer på fall och i fördömelsen/ v. 13.

I. Wijsheten hafwer tilredt een måltijd/ til hwilken hon kalla läter.

MJjsheten bygde sitt huus; och högg siu pelare:

2. Och slachtade sin boskap/ skänckte sitt wijn/ och tilredde sitt bord:

3. Och sände sina tienarinnor vth til at biuda vp på stadsens palats.

4. Then fåkunnig är/ han komme hijt: och til the dårar sade hon:

5. Kommer/ äter af mitt brödh/ och dricker af winet som jagh skäncker: 6349

6. Öfwergifwer thet galna wäsendet/ så få J lefwa; och går på förständsens wägh.

II. Bespottare förachta/ men the wise emottaga kallelsen.

7. HWilken som tuchtar bespottaren/ han får skam igen/ och then som straffar en ogudachtigan/ han warder försmädad. 6350

8. Straffa bespottaren intet/ at han icke hatar tigh 6351; straffa then wisa/ han skal älska tigh. 6352

9. Gif them wisa/ så skal han ännu wisare warda; lär then rättferdiga/ så wäxer han til i lärdom. 6353

10. Wijshetenes begynnelse är HERrans fruchtan 6354; och förstånd lärer hwad heligt är:

11. Ty igenom migh skola tina dagar månge warda; och tins lifs åhr tigh flere warda. 6355

12. Äst tu wijs/ så äst tu tigh wijs: äst tu en bespottare/ så måste tu vmgälla thet allena.

III. Fåkunnighet beskrifwes genom liknelse af een smickrande skiökia.

13. MEn een galen ostadig qwinna/ full medh sqwaller/ och fåwitsk; 6356

14. Sitter i sins huus dör på en stool högt vppe i stadenom/

15. Til at biuda alla the ther fram om gå/ och rätteliga wandra på sinom wägom:

16. Then ther fåkunnig är/ han komme hijt; och til the dårar säger hon:

17. Stulit watn är sött/ och fördolt brödh är lustigt:

18. Men han weet icke at ther äro the döde; och hennes gäster vthi diupa helwetet. 6357

10. Capitel.

THe följande Capitel i thenna book in til ändan/ begripa i sigh många härliga lärdomar/ och ordspråk/ hwilke hwar för sigh hafwa sin besynnerliga mening; och verserna hängia icke medh hwar andra tilhopa: kunna förthenskul icke wäl i summarier warda författade.

I. Thesse äro Salomos Ordspråk:

EN wijs son är sins faders glädie; men en galen son är sine moders grämelse. 6358

2. Orätt godz hielper intet; men rättferdighet frijar ifrå döden. 6359

3. HERren låter icke the rättferdigas siälar hunger lida; men han omstörter the ogudachtigas arghet. 6373

4. Een laat hand giör fattigan; men een idog hand giör rikan. 6360

5. Then som församlar om sommaren han är klook; men then som i andene sofwer; han kommer på skam. 6374

6. Wälsignelse är öfwer thens rättferdigas hufwud; men the ogudachtigas mun skal theras wrånghet öfwerfalla.

7. The rättferdigas åminnelse blifwer vthi wälsignelse; men the ogudachtigas namn skal förgås. 6361

8. Then af hiertat wijs är han anammar buden; men then en galen mun hafwer han warder slagen.

9. Then ther ostraffeliga lefwer han lefwer säkert; men then ther wrång är på sina wägar/ han skal vppenbar warda.

10. Then ther winkar 6362 medh ögonen han kommer wedermödo åstadh; och then en galen mun hafwer han warder slagen.

11. Thens rättferdigas mun är en lefwandes källa; men the ogudachtigas mun skal theras wrånghet öfwerfalla.

12. Haat vpwäcker träto; men kärlek öfwerskyler all öfwerträdelse. 6363

13. Vthi the förståndigas läppar finner man wijshet; men til ens dåras rygg hörer rijs. 6364

14. The wise bewara lärdom; men the dårars mun är hardt när förskräckelse. 6365

15. Thens rikas godz är hans faste stadh 6366; men fattigdom giör the fattiga blödiga.

16. Then rättferdige arbetar til lifwet 6375; men then ogudachtige brukar sina tildrägt til synd.

17. Hålla tuchtan är wägen til lifwet; men then som bortkastar straff han faar will.

18. Falske munnar 6376 skyla haat; och then ther baktalar han är en dåre.

19. Ther mång ord äro/ ther är icke synden borto; men then sina läppar håller/ han är klook.

20. Thens rättferdigas tunga är kosteligit silfwer; men the ogudachtigas hierta är intet.

21. Thens rättferdigas läppar föda många; men the galne skola döö vthi theras galenskap.

22. HERrans wälsignelse giör rikan vthan mödo.

23. En dåre bedrifwer thet ondt är/ och giör sigh ther ett löije af 6367: men then man är wijs som tager ther wahra vppå.

24. Hwad then ogudachtige fruchtar/ thet wederfars honom 6368; och hwad the rättferdige begära/ thet warder them gifwit.

25. Then ogudachtige är såsom ett wäder thet fram om går/ och är icke meer til 6369; men then rättferdige består ewigliga.

26. Såsom ätikia giör ondt tandomen/ och röök ögomen; så giör en försumelig 6377 them ondt som sända honom.

27. HERrans fruchtan förmerar dagarna; men the ogudachtigas åhr warda förkortat. 6370

28. Thens rättferdigas wäntan skal frögd warda; men the ogudachtigas hoop skal förtappat warda. 6371

29. HERrans wägh är thens fromas tröst; men the ogierningsmän äro blödige. 6378

30. Then rättferdige warder aldrig nederslagen; men the ogudachtige skola icke blifwa i landena. 6372

31. Thens rättferdigas mun bär fram wijshet; men the wrångas mun skal vthrotad blifwa.

32. Thens rättferdigas läppar lära hälsosam ting; men the ogudachtigas mun är wrång.

11. Capitel.

FAlsk wågh är HERranom en styggelse; men een full wigt är honom behagelig. 6379

2. Ther stolthet är/ ther är ock förachtelse 6380; men wijshet är när the ödmiuka.

3. Oskyldighet skal leda the froma; men ondskan skal förstöra the förachtare.

4. Godz hielper intet på wredenes dagh; men rättferdighet frälsar ifrå döden. 6381

5. Thens fromas rättferdighet giör hans wägh rättan; men then ogudachtige skal falla genom sitt ogudachtiga wäsende.

6. The fromas rättferdighet skal frija them; men the förachtare warda fångne vthi sine skalckhet. 6382

7. När then ogudachtiga menniskian döör/ så är hoppet borto; och thet the orättferdige wänta/ blifwer om intet.

8. Then rättferdige warder förlossad vthu nödh 6383; och then ogudachtige kommer i hans stadh. 6384

9. Genom skrymtarens mun warder hans näste förderfwad; men the rättferdige märckia thet/ och warda förlossade.

10. En stadh gläder sigh när them rättferdigom wäl går; och ther the ogudachtige förgiöras warder man gladh. 6385

11. Genom the fromas wålsignelse warder en stadh vphögd; men genom thens ogudachtigas mun warder han nederbruten.

12. Then som sin nästa skämmer 6397 han är en dåre; men en förståndig man stillar thet.

13. En baktalare röijer hwad han hemliga weet; men then som ett trofast hierta hafwer/ han döljer thet. 6386

14. Ther intet rådh är/ ther faar folcket illa; men ther månge rådgifware äro/ ther går thet wäl til. 6387

15. Then som för en annan i borgan går/ han får skada; men then sigh för borgan wachtar/ han är säker. 6388

16. Then qwinna hafwer ynnest som ährona bewarar; men thet äro the starcke 6398 som rikedomar bewara.

17. En barmhertig man giör sinom kropp godt 6389; men en obarmhertig bedröfwar ock sitt kött och blodh.

18. The ogudachtigas werck skal fela; men then som rättferdighet sår/ thet är icke fåfängt. 6390

19. Ty rättferdighet fordrar til lifs; men fara efter ondt/ thet fordrar til döden.

20. HERren hafwer een styggelse til wrång hierta; och ett behagh til the froma.

21. Them ondom hielper intet/ om the än alle lade händer tilsamman 6391; men the rättferdigas sädh skal hulpen warda.

22. En dägelig qwinna vthan tucht/ är lika som een soo medh ett gyldene span på näsone.

23. The rättferdigas önskan måste doch wäl gå; och thet the ogudachtige wänta är olycka. 6392

24. Then ene skifter vth/ och får altid meer 6393; men then andre är nidsk ther han icke skal/ och warder doch fattigare.

25. Then siäl som rikeliga wälsignar/ warder feet; och then som drucknan 6399 giör/ han skal ock drucken warda.

26. Then som korn innehåller/ honom banna menniskiorna; men wälsignelse kommer öfwer honom som thet säljer.

27. Then som något godt söker/ honom wederfars godt; men then som efter ondt faar/ thet skal hända honom.

28. Then sigh vppå sina rikedomar förlåter/ han skal förgås; men the rättferdige skola grönskas såsom löf. 6394

29. Then som sitt egit huus bedröfwar/ han skal få wäder 6400 til arfwedeel; och en dåre måste thens wisas tienare wara.

30. Thens rättferdigas frucht är lifsens trä 6401 6395; och en wijs man låter sigh om menniskiorna hierteliga wårda.

31. Efter then rättferdige på jordene lida måste; huru mycket meer then ogudachtige och syndaren? 6396

12. Capitel.

THen sigh gierna straffa låter/ han warder klook; men then ther ostraffad wara wil/ han blifwer en dåre. 6402

2. Then ther from är/ honom wederfars tröst af HERranom; men en ond man warder förkastad.

3. Ett ogudachtigt wäsende främjer menniskiona intet; men thens rättferdigas root skal blifwa.

4. Een jdog qwinna är sins mans krona 6403; men een ojdog 6418 är såsom waar i hans been.

5. The rättferdigas tanckar äro redelige; men the ogudachtigas anslag äro bedrägerij.

6. The ogudachtigas anslag wachta efter blodh; men the fromas mun frijar them.

7. The ogudachtige skola warda omstörte/ och icke meer wara til; men thens rättferdigas huus blifwer beståndandes. 6404

8. Ett godt rådh warder (doch på ändalychtene) lofwat; men arg list kommer på skam.

9. Then som ringa är/ och tager wahra vppå sitt/ han är bättre än then ther stoor wil wara/ och honom fattas brödh. 6405

10. Then rättferdige förbarmar sigh öfwer sin öök; men the ogudachtigas hierta är obarmhertigt.

11. Then som sin åker 6419 brukar/ han skal få brödh til fyllest; men then som går efter the ting som intet af nödene äro/ han är en dåre. 6406

12. Thens ogudachtigas lust är til at giöra skada 6407; men thens rättferdigas root skal bära frucht.

13. Then onde warder gripen i sin egen falska ord 6408; men then rättferdige vndkommer ångest.

14. Mycket godt kommer enom genom munsens frucht 6409; och menniskione warder wedergullet efter som hennes händer förtient hafwa. 6410

15. Enom dåra behagar hans sedh wäl; men then ther råde lyder/ han är wijs.

16. En dåre bewiser sina wrede snarliga; men then ther smälek fördöljer/ han är wijs. 6411

17. Then som sanfärdig är/ han säger hwad rätt är; men ett falsk witne bedrager. 6412

18. Then ther owarliga 6420 talar/ han stinger såsom ett swärd; men the wisas tunga är hälsosam.

19. En sanfärdig mun består ewigliga; men een falsk tunga består icke länge.

20. The som något ondt råda/ bedraga sigh sielfwa; men the som til frijd råda/ the skola glädia sigh ther af.

21. Them rättferdiga warder intet ondt wederfarandes 6413; men the ogudachtige skola medh olycko fulle warda.

22. Falske munnar äro HERranom een styggelse 6414; men the som troliga handla/ the behaga honom wäl.

23. En wijs man giör icke mycket af sin klokhet; men the dårars hierta vthropar sin dårskap. 6415

24. Een trifwin hand skal warda wäldig; men then som laat är/ hon måste skatt gifwa. 6416

25. Sorg i hiertana kräncker; men ett wänligit ord frögdar.

26. Then rättferdige hafwer bättre 6421 än hans näste; men the ogudachtigas wägh förförer them.

27. Enom latom lyckas icke hans handel; men een trifwin menniskia warder rijk.

28. På rättom wägh 6422 är lijf/ och på farnom stijg är ingen dödh. 6417

13. Capitel.

EN wijs son låter fadren tuchta sigh; men en bespottare lyder icke straffe. 6423

2. Munsens frucht nyttiar man 6424; men the förachtare tänckia icke annat än wranghet.

3. Then sin mun bewarar 6425/ han bewarar sitt lijf; men then som sin mun orådeliga vplåter/ han kommer i förskräckelse. 6438

4. Then late begärar/ och får doch intet; men the trefne få nogh. 6426

5. Then rättferdige är lögnenes fiende; men then ogudachtige skämmer/ och försmäder.

6. Rättferdighet bewarar then oskyldiga; men thet ogudachtiga wäsendet förer en til synd. 6427

7. Månger är fattig 6439 i stoor rikedom; och månger är rijk i sinom fattigdom. 6428

8. Medh rikedom kan en hielpa sitt lijf; men en fattig man hörer icke straff.

9. The rättferdigas lius giör gladsamma 6429; men the ogudachtigas lychta skal vthslockna. 6430

10. Jbland the högmodiga är altid träta; men wijshet giör förnuftigt folck.

11. Rikedom warder liten/ när man förslöser honom; men thet man tilsamman håller/ thet warder stort.

12. Thet hopp som fördröijes/ giör ängslo i hiertat; men när thet kommer som man begärar/ thet är ett lijfs trä. 6431

13. Then som förachtar ordet/ han förderfwar sigh sielf 6432; men then som fruchtar budet/ han skal få frijd.

14. Thens wisas lära är een lefwandes källa 6433/ til at vndwika dödsens snaro.

15. Ett godt rådh bekommer wäl; men the förachtares wägh giör ondt. 6434

16. En kloker giör all ting medh förnuft; men en dåre vthsprider dårskap.

17. Ett ogudachtigt bodskap bär ondt fram; men ett troget bodh är hälsosamt.

18. Then som tuchtan låter fara/ han hafwer fattigdom och skam: then sigh gierna straffa låter/ han skal til ähro komma.

19. När thet kommer som man begärar/ thet giör hiertana godt; men then som flyr thet onda/ han är them galnom een styggelse.

20. Then som medh wisom omgår/ han warder wijs; men then som the dårars stalbroder är/ han får olycko. 6435

21. Thet onda följer syndarena efter; men them rättferdigom warder godt wedergullet.

22. Then gode skal hafwa arfwingar in til barnabarn; men syndarens godz skal warda spardt til then rättferdiga. 6436

23. Mycken spijs 6440 är vthi the fattigas åker; men somlige församla medh orätt.

24. Then sitt rijs spar/ han hatar sitt barn; men then som thet kärt hafwer/ han näpser thet i tijd. 6437

25. Then rättferdige äter/ at hans siäl må mätt 6441 warda; men the ogudachtigas buuk hafwer aldrig nogh.

14. Capitel.

GEnom wisa qwinnor warder huset bygdt 6442; men een galen 6460 bryter thet neder medh sina åthäfwor.

2. Then som HERran fruchtar/ han går på rätta wägen; men then honom förachtar/ han wiker af hans wägh.

3. Dårar tala tyranniskt 6443; men the wise bewara sin mun.

4. Ther icke oxar 6461 äro/ ther är krubban reen; men ther oxen hafwer nogh skaffa/ ther är nogh inkommande.

5. Ett troget witne liuger icke; men ett falskt witne talar dristeliga lögn. 6444

6. Bespottaren söker 6462 wijshet/ och finner henne intet; men them förståndiga är wijshet lätt.

7. Kommer tu til en dåra/ ther finner tu icke ett förnumstigt ord.

8. Thet är thens klokas wijshet/ at han achtar vppå sin wägh 6445; men thet är ens dåras galenskap/ at thet är altsamman bedrägerij medh honom.

9. The dårar drifwa theras gabberij medh syndene; men the frome hafwa lust til the froma.

10. När hiertat sörjandes är/ så hielper ingen vthwärtes glädie.

11. The ogudachtigas huus warder förgiordt; men the fromas hydda skal grönskas. 6446

12. Mångom behagar en wägh wäl; men på ändalychtene leder han honom til döden. 6447

13. Efter löije kommer sorg; och änden på glädiene är ångest.

14. Ene lösachtiga menniskio warder gåendes såsom han handlar; men en from man skal wara öfwer honom.

15. En fåkunnig man troor hwart ord; men en förståndig man achtar på sin gång.

16. En wijs man hafwer fruchtan/ och flyr thet arga; men en dåre söker fram dristeliga. 6448

17. Een otolig menniskia giör galen ting 6449; men en försichtig man hatar thet. 6450

18. The flåkote handla owarliga; men thet är the förståndigas crona at the warliga handla.

19. The onde måste buga för the goda 6451; och the ogudachtige vthi thens rättferdigas portom.

20. En fattigan hatar ock hans näste; men the rike hafwa många wänner. 6452

21. Syndaren förachtar sin nästa; men säll är then som förbarmar sigh öfwer then elända.

22. The som medh illfundighet vmgå/ them skal thet fela 6453; men the som godt tänckia/ them skal trohet och godhet wederfaras. 6454

23. Ther man arbetar/ ther är nogh; men ther man vmgår medh ordom/ ther är fattigdom. 6455

24. Them wisom är theras rikedom een crona 6456; men the dårars galenskap blifwer galenskap.

25. Ett troget witne frijar lifwet; men ett falskt witne bedrager.

26. Then som HERran fruchtar/ han hafwer ett tryggt fäste; och hans barn warda ock så beskärmat.

27. HERrans fruchtan är lifsens källa/ at man må vndfly dödsens snaro.

28. Ther en Konung mycket folck hafwer/ thet är hans härlighet; men ther litet folck är/ thet giör en herra blödig.

29. Then som tolig är/ han är wijs; men then som otolig är/ han vppenbarar sin galenskap.

30. Ett blidt hierta är kropsens lijf; men afwund är waar i benen.

31. Then som försmäder then fattiga/ han lastar hans skapare 6457; men then som förbarmar sigh öfwer then fattiga/ han ährar Gudh.

32. Then ogudachtige består icke vthi sine olycko; men then rättferdige är ock i dödenom frimodig.

33. Vthi thens förståndigas hierta hwilar wijsheten 6458; och warder vppenbar ibland dårar.

34. Rättferdighet vphöijer ett folck; men synd är folcks förderf.

35. En klook tienare behagar Konungenom wäl; men en skamlig tienare lider han icke. 6459

15. Capitel.

ETt miukt swar stillar wrede 6463; men ett hårdt ord kommer harm åstadh.

2. The wisas tunga giör lärdomen liuflig 6464; the dårars mun vthsputar altid galenskap.

3. HERrans ögon skåda i all rum/ både onda och goda. 6465

4. Een hälsosam tunga är lifsens trä; men een lögnachtig giör hiertans sorg. 6466

5. En dåre lastar sins faders tuchtan; men then som tager widh straff/ han warder klook. 6467

6. Vthi thens rättferdigas huus äro ägodelar nogh 6468; men vthi thens ogudachtigas tildrägt är förderf.

7. The wisas mun vthströr godh rådh; men the dårars hierta är icke så.

8. Thens ogudachtigas offer är HERranom een styggelse 6469; men the fromas böön är honom behagelig.

9. Thens ogudachtigas wågh är HERranom een styggelse; men then ther faar efter rättferdighet/ han warder älskad.

10. Thet är en ond tuchtan/ öfwergifwa wägen; och then ther straff hatar/ han måste döö.

11. Helwete och förderf är för HERranom; huru mycket meer menniskiornas hierta. 6470

12. En bespottare älskar icke then honom straffar; och går icke til then wisa.

13. Ett gladt hierta giör ett blidt ansichte 6471; men när hiertat bekymrat är/ så faller ock modet.

14. Ett klokt hierta handlar wijsliga; men the öfwerdådige dårar regera dårliga.

15. Een bedröfwad menniskia hafwer aldrig en godh dagh 6472; men ett godt modh är ett dageligit gästabod.

16. Bättre är något litet medh HERrans fruchtan/ än en stoor skatt medh oro. 6473

17. Bättre är en rätt kåål medh kärlek/ än en giödd oxe medh haat.

18. En sticken man kommer träto åstadh; men en tolig man stillar kijf. 6474

19. Thens latas wägh är full medh törne; men the fromas wägh är wäl slät.

20. En wijs son frögdar fadren; och een galen menniskia skämmer sina moder. 6475

21. Enom dåra är galenskapen een glädie 6476; men en förståndig man blifwer på rätta wägenom.

22. The anslag warda til intet/ ther icke rådh är medh; men ther månge rådgifware äro/ blifwa the beståndande. 6477

23. Thet är enom glädie/ at man honom skäliga swarar; och ett ord i sinom tijd/ är ganska täckeligit. 6478

24. Lifsens wägh leder then wisa vp åth; på thet han skal vndwika helwetet som nedan til är.

25. HERren skal nederslå the högfärdigas 6479 huus; och stadfästa enkiones gränso.

26. The argas anslag äro HERranom een styggelse; men ett skäligit taal är täckt.

27. Then girige förstörer sitt eget huus 6480; men then som mutor hatar han skal lefwa.

28. Thens råttferdigas hierta betäncker hwad swaras skal; men the ogudachtigas mun vthöser ondt.

29. HERren är långt ifrå the ogudachtiga; men the rättferdigas böön hörer han. 6481

30. Ett blijdt ansichte gläder hiertat; ett godt rychte giör benen feet.

31. Thet öra som hörer lifsens straff/ thet skal boo ibland the wisa.

32. Then som icke låter sigh aga/ han giör sigh sielf til intet; men then som straff hörer han warder klook.

33. HERrans fruchtan är een tuchtan til wijshet: och förr än man til ähro kommer måste man lida. 6482

16. Capitel.

EEn menniskia sätter sigh wäl före i hiertat; men af HERranom 6506 kommer 6483 hwad tungan tala skal.

2. Hwarjom och enom tyckes hans wägar rena wara; men HERren allena giör hiertat wist. 6484

3. Befalla HERranom tin werck/ så gå tin anslag fram. 6485

4. HERren giör all ting för sin egen skul; theslikes ock then ogudachtiga 6507 til en ondan dagh.

5. All högmodig hierta 6486 äro HERranom een styggelse; och skola icke ostraffat blifwa om the än alle tilhopa höllo.

6. Genom godhet och trohet warder een mißgierning försonad 6508; och genom HERrans fruchtan vndflyr man thet onda.

7. Om någors mans wägar behaga HERranom/ så giör han ock hans owänner til fridz medh honom.

8. Bättre är litet medh rättferdighet/ än mycken tildrägt medh orätt. 6487

9. Menniskiones hierta sätter sigh sina wägar före; men HERren allena gifwer at thet framgår. 6488

10. Prophetia (är) i Konungens mun; hans mun felar intet 6509 i domen.

11. Rätt wågh och wigt är af HERranom 6489; och all pund i säckenom äro hans werck.

12. Om Konungarna orätt giöra/ så äro the een styggelse: ty genom rättferdighet warder Konungs sätet fast. 6490

13. Rätt rådh behagar Konungenom/ och then som rätt råder han warder älskad.

14. Konungens wrede är dödsens bodskap 6491; och en wijs man försonar honom.

15. När Konungens ansichte är liufligit/ thet är lifwet/ och hans ynnest är såsom ett aftonregn. 6492

16. Tag wijshet til tigh/ ty hon är bättre än guld; och hafwa förstånd är ädlare än silfwer. 6493

17. The fromas wägh flyr thet arga; och then sin wägh bewarar han behåller sitt lijf.

18. Then som ett nederfall skal få/ han warder tilförene högmodig; och stort sinne går för fallet. 6494

19. Bättre är ödmiuk wara medh the elända/ än vthskifta roof medh the högfärdiga.

20. Then ena saak wijsliga företager/ han finner lycko 6495; och säll är then som sigh förlåter på HERran.

21. En förståndig warder berömd för en wijs man; och liuft taal lärer wäl.

22. Klokhet är een lefwandes källa 6496 honom som hafwer henne; men the dårars tuchtan 6510 är galenskap.

23. Ett wijst hierta talar klokliga; och lärer wäl.

24. Liuflig ord äro een hannogskaka; the trösta siälena/ och vpfriska benen.

25. Mångom behagar en wägh wäl; men hans yttersta drager til döden. 6497

26. Månger man kommer i stoor olycko/ genom sin egen mun. 6498

27. Een lösachtig menniskia gräfwer efter olycko/ och i hennes mun brinner eld. 6499

28. Een wrång menniskia kommer träto åstadh 6500; och en lackare giör Förstar oens.

29. Een arg menniskia låckar sin nästa/ och förer honom in på en ondan wägh. 6501

30. Then som blinckar medh ögonen/ han täncker intet godt 6502; och then som biter läpparna han fulkomnar ondt.

31. Grå håår äro een heders crona 6503/ then på rättferdighetenes wägh funnen warder.

32. En tolig man 6504 är bättre än en starck; och then som råder sitt sinne/ är bättre än en som städer winner.

33. Lotten 6505 warder kastad i skötet; men han faller hwart HERren wil.

17. Capitel.

EN torr bete/ ther man låter sigh medh nöija/ är bättre än ett fult wisthuus medh träto. 6511

2. En klook tienare skal råda öfwer snöplig barn 6512/ och skal vthskifta arfwet emellan bröder.

3. Såsom elden pröfwar silfret/ och vgnen guld/ altså pröfwar HERren hiertan. 6513

4. Een ond menniskia achtar vppå onda munnar; och een falsk menniskia hörer gierna een skadelig tungo.

5. Then som then fattiga bespottar/ han försmäder hans skapare 6514; och then som gläder sigh af annars ofärd/ han skal icke ostraffad blifwa.

6. The gamlas crona äro barnabarn; och barnas ähra äro theras fäder. 6515

7. Thet står icke en dåra wäl at tala om högh ting; mycket mindre en Första at han gierna liuger.

8. Gåfwa är en ädlesteen/ hwart man henne bär så främjar hon wäl. 6516

9. Then som synd skyler/ han förskaffar wänskap 6517; men then som sakena röijer 6531/ han giör Förstar oens.

10. Ord 6518 förskräckia meer en förståndigan/ än hundrade hugg en dåra.

11. Ett bittert hierta söker efter at giöra skada; men en grufwelig ängel skal komma öfwer honom.

12. Bättre är möta en biörn then vngarna borttagne äro/ än enom dåra i hans galenskap. 6519

13. Then som wedergäller godt medh ondo 6520/ af hans huus skal thet onda icke återwända.

14. Begynnelse til träto är såsom ett watn thet sigh vthskär: haf altså tu kijff fördrag/ förr än tu ther inmängd warder.

15. Then som then ogudachtiga dömer godan/ och then som fördömer then rättferdiga/ the äro både HERranom een styggelse. 6521

16. Hwad skal en dåre medh penningar i handene/ efter han icke hafwer hierta til at kiöpa wijshet? 6522

17. En wän älskar altid; och en broder warder rönt i nödene. 6523

18. Thet är en dåre som handena räcker/ och går i borgan för sin nästa. 6524

19. Then som kijf älskar/ han älskar synd; och then sina dör höga giör/ han faar efter olycko.

20. Ett wrångt hierta finner intet godt; och then som en ond tungo hafwer/ han faller i olycko.

21. En dåre giör sigh sielf sorg; och en dåras fader hafwer ingen glädie. 6525

22. Ett gladt hierta giör lifwet lustigt; men ett bedröfwat sinne vthtorkar benen. 6526

23. Then ogudachtige tager gierna hemliga gåfwor/ til at böija rättsens wägh. 6527

24. En förståndig man bär sigh wijsliga åth; en dåre kastar ögonen hijt och tijt.

25. En galen son är sins faders grämmelse/ och sine moders bedröfwelse/ then honom födt hafwer. 6528

26. Thet är icke godt at man oförrättar then rättferdiga; eller at man slår Förstan som rätt regerar.

27. En förnumstig man hafwer hoof medh sitt taal; och en förståndig man håller sin anda. 6529 6532

28. Om en dåre tigde/ worde han ock wijs räknad; och förståndig om han munnen tilhöllo. 6530

18. Capitel.

THen som lust hafwer til at komma twedrägt åstadh/ han söker efter träto ehwar han kan.

2. En dåre hafwer icke lust til förstånd; vtan til hwad han hafwer i hiertat.

3. Ther then ogudachtige råder 6550/ ther kommer förachtelse och försmädelse medh hån. 6533

4. Orden vthi ens mun äro såsom diup watn/ och wijshetenes källa är en full ström. 6534

5. Thet är icke godt at see til thens ogudachtigas person; til at nedertryckia then rättferdiga i domen. 6535

6. Ens dåras läppar komma medh kijf 6536; och hans mun faar efter hugg.

7. Ens dåras mun skämmer sigh sielf; och hans läppar fånga hans egen siäl. 6537

8. Ens lackares ord äro hugg; och the gå enom genom hiertat. 6538

9. Then som laat är i sitt arbete/ han är hans broder som skada giör.

10. HERrans namn är ett fast slått; then rättferdige löper tijt/ och warder beskärmad. 6539

11. Thens rikas godz är honom en fast stadh 6540/ och såsom en högh muur alt omkring.

12. Tå en skal ett nederfall få/ så warder hans hierta tilförene stålt 6541; och förr än man til ähro kommer/ måste man lida. 6542

13. Then som swarar förr än han hörer/ honom är thet en galenskap och skam. 6543

14. Then som ett gladt hierta hafwer/ han weet hålla sigh vthi sitt lidande; men när anden är bedröfwad/ hwad kan en lida? 6544

15. Ett förståndigt hierta weet hålla sigh förnufteliga; och the wise höra gierna at man förnufteliga handlar.

16. Menniskiones skäncker giöra honom rum/ och hafwa honom fram för the stora herrar. 6545

17. Hwar och en är i förstone i sine saak rätt; men kommer hans nästa ther til/ så finner thet sigh.

18. Lotten 6546 stillar träto/ och skiljer emellan the mächtiga.

19. En broder som fast står/ han är såsom en fast stadh; och the som för hwar annan strida/ såsom en boom för ett slått.

20. Enom man warder lönt efter som hans mun talat hafwer; och han warder mättad af sina läppars frucht. 6547

21. Döden och lifwet står i tungones wåld; then henne älskar/ han får äta af hennes frucht.

22. Then som ena ächta hustru finner/ han finner godt/ och får wälsignelse af HERranom. 6548

23. En fattig man talar medh ödmiukhet; en rijk man swarar stolteliga.

24. En trofast wän älskar meer/ och står fastare än en broder. 6549

19. Capitel.

EN fattig man then i sine fromhet wandrar/ är bättre än en wrång man medh sina läppar/ then doch en dåre är. 6551

2. Ther man icke medh förnuft handlar/ ther går thet intet wäl 6572 til 6552; och then som snar är på fötterna/ han stöter sigh.

3. Eens menniskios galenskap förförer hans wägh/ at hans hierta emot HERran wredgas. 6553

4. Godz giör många wänner; men then fattige warder af sinom wännom förlåten. 6554

5. Ett falskt witne blifwer icke ostraffat; och then ther lögn dristeliga talar/ han skal icke vndslippa. 6555

6. Månge wachta vppå Förstans person; och alle äro thens wänner som skäncker gifwer.

7. Then fattiga hata alle hans bröder/ ja/ ock hans wänner draga sigh långt ifrå honom; och then som sigh vppå ord förlåter/ han får intet.

8. Then ther klook är/ han älskar sitt lijf 6573; och then förståndige finner godt.

9. Ett falskt witne blifwer icke ostraffat; och then ther lögn dristeliga talar/ han skal förgås.

10. Them galna höfwes icke wäl goda dagar; mycket mindre enom tienare at råda öfwer Förstar. 6556

11. Then ther tolig är/ han är een klook menniskia 6557; och thet är honom ährligit at han odygd öfwersee kan.

12. Konungens 6574 ogunst är såsom ens vngs leijons rytande; men hans gunst är såsom dagg på grääs. 6558

13. En galen son är sins faders sorg 6559; och een trätosam qwinna ett stadigt drypande. 6560

14. Huus och ägodelar ärfwas af föräldrom; men een förnuftig hustru kommer af HERranom. 6561

15. Lathet hafwer sömn medh sigh; och een fåfäng siäl skal hunger lida. 6562

16. Then som budet bewarar/ han bewarar sitt lijf; men then sin wägh förachtar/ han skal döö. 6575

17. Then som förbarmar sigh öfwer then fattiga/ han länar HERranom; han skal wedergälla honom godt igen.

18. Tuchta tin son medan något hopp är; men lät icke tina siäl dragas til at döda honom: 6563

19. Ty stoor harm kommer skada åstadh: therföre lät honom löös/ så kant tu meer tuchta honom.

20. Hör rådh/ och tag widh tuchtan 6564/ at tu sedan må wijs warda.

21. Mång anslag äro vthi ens mans hierta 6565; men HERrans rådh blifwer beståndandes. 6566

22. Menniskiona pryder hennes wälgierning; och en fattig man är bättre än en liugare.

23. HERrans fruchtan fordrar til lijfs/ och skal mätt warda/ at intet ondt skal hemsökia henne.

24. Then late 6576 giömer sina hand i barmen/ och förer henne icke til munnen igen. 6567

25. Slår man bespottaren/ så blifwer then fåkunnige wijs; straffar man en förståndigan/ så warder han förnuftig. 6568

26. Then som fadren förlägger/ och modrena fördrifwer/ han är ett skämligit och förbannat barn. 6569

27. Lät af/ min son/ at höra then tuchtan/ som förer ifrå förnuftig läro. 6570

28. Ett wrångt witne bespottar domen; och the ogudachtigas mun vpslukar orätthetena.

29. Bespottarom 6577 är straff beredt/ och slagh på the dårars rygg. 6571

20. Capitel.

WJjn giör lösachtigt 6603 folck; och starcka drycker giöra buller 6578: then som ther til lust hafwer/ han warder aldrig wijs.

2. Konungens förskräckelse är såsom ens vngs leijons rytande: then honom förtörnar/ han syndar emot sitt lijf. 6579

3. Thet är enom man een ähra at han är vthan träto 6580; men the som gierna träta/ the äro allesamman dårar.

4. För köld skul wil then late 6604 icke plöija; så måste han i andene tiggia/ och intet få. 6581

5. Rådet vthi ens mans hierta är såsom diup watn; men en förståndig kan märckia hwad han menar. 6582

6. Månge menniskior warda frome 6605 kallade; men ho skal finna en then rätzliga from är?

7. En rättferdig then i sine fromhet wandrar/ hans barnom warder wäl gångandes efter honom. 6583

8. En Konung/ then på stolenom sitter til at döma/ han förskingrar alt argt medh sin ögon.

9. Ho kan säija: Jagh är reen i mitt hierta/ och klar ifrå mina synder? 6584

10. Mångahanda wigt och mått/ både är HERranom een styggelse. 6585

11. Man känner ock en dräng på hans wäsende 6586/ om han from och redelig warda wil.

12. Ett hörande öra 6587/ och seende öga/ HERren giör them båda.

13. Älska icke sömn/ at tu icke skalt fattig warda; lät tin ögon waken wara/ så får tu brödh nogh. 6588

14. Ondt/ ondt 6606 säger man/ tå man hafwer thet: men tå thet borto är/ så rosar man thet.

15. Man finner guld och många pärlor; men en förnuftig mun är ett ädla klenodium. 6589

16. Tag honom sin kläde bort/ som för en annan i borgan går: och panta honom för then okända skul. 6590

17. Stolet brödh smakar hwarjom och enom wäl: men ther efter skal honom munnen full warda medh hwassa stenar. 6591

18. Anslag bestå tå man förer them medh rådh 6592; och krijg skal man medh förnuft föra. 6593

19. War vnbewarad 6607 medh then som hemlighet vppenbarar 6594; och medh baktalare/ och medh falskom mun.

20. Then sinom fader och sine moder bannar/ hans lychta skal vthslockna mitt i mörkret. 6595

21. Thet arf ther man alt förmycket hastar 6608 til/ thet warder på sidstone icke wälsignat. 6596

22. Säg icke: Jagh wil wedergälla thet onda 6597: förbida HERran/ han skal hielpa tigh.

23. Mångahanda wigt är HERranom een styggelse: och een falsk wågh är icke godh.

24. Hwars och ens gånger komma af HERranom 6598; hwilken menniskia förstår sin wägh?

25. Thet är menniskione een snara lasta thet helga 6609/ och sedan sökia löfte.

26. En wijs Konung förskingrar the ogudachtiga/ och låter gå hiulet öfwer them. 6599

27. HERrans lychta 6610 är menniskiones ande: han går igenom hela hiertat.

28. Fromhet och sanferdighet bewara Konungen: och hans säte består genom fromhet. 6600

29. Vnga mäns starckhet är theras prijs; och the gamlas grå håår är theras prydning. 6601

30. Såår 6611 6602 fördrifwer thet onda; och hela hiertans skada.

21. Capitel.

KOnungens hierta är vthi HERrans hand/ såsom watubäcker; och han böijer 6612 thet hwart han wil.

2. Hwar och en tycker sin wägh rättan wara: men HERren 6632 allena giör hiertan wiß. 6613

3. Giöra wäl och rätt/ är HERranom kärare än offer. 6614

4. Högfärdig ögon/ och ett stolt sinne/ och the ogudachtigas lychta 6633/ är synd.

5. Ens jdogs mans anslag draga in ymnoghet; men then som alt förhastig är/ han warder fattig. 6615

6. Then som en skatt samkar medh lögn 6616/ honom skal fela/ och han skal falla ibland them som döden sökia.

7. The ogudachtigas röfwande skal förskräckia them: ty the wille icke giöra hwad rätt war.

8. Then en främmande 6634 wägh går/ han är wrångwijs; men then som går i sine befalning/ hans werck är rätt.

9. Bättre är boo vthi een wrå på taket/ än medh een trätosam qwinno vthi ett stort huus. 6617

10. Thens ogudachtigas siäl önskar ondt/ och vnner sinom nästa intet godt. 6618

11. När bespottaren straffad warder/ warda the fåkunnige wise; och när man vnderwiser en wisan/ så warder han förnuftig. 6619

12. En rättferdig håller sigh wijsliga emot thens ogudachtigas huus; men the ogudachtige tänckia til at giöra skada. 6620 6635

13. Then som tilstoppar sin öron för thens fattigas roop/ han skal ock ropa/ och intet hörd warda.

14. Een hemlig 6636 gåfwa stillar wrede; och en skänck i skötet/ alrastörsta ogunst. 6621

15. Thet är them rättferdiga een glädie at giöra thet rätt är; men fruchtan blifwer them som illa giöra.

16. Een menniskia som går ifrå klokhetenes wägh/ hon skal blifwa vthi the dödas hoop.

17. Then som gierna lefwer i wällust han skal blifwa fattig: och then ther wijn och oljo älskar han warder icke rijk. 6622

18. Then ogudachtige måste i thens rättferdigas stadh vthgifwen warda; och förachtaren för the froma. 6623

19. Bättre är at boo vthi ett öde land/ än när een trätosama och ensinnada qwinno. 6624

20. Vthi thens wisas huus är en lustig skatt/ och oljo: men en dåre förtärer thet.

21. Then som faar efter barmhertighet 6637 och godhet/ han finner lijf/ barmhertighet och ähro. 6625

22. En wijs man winner the starkas 6638 stadh 6626/ och omstörter hans macht genom hans säkerhet.

23. Then sin mun och tungo bewarar/ han bewarar sina siäl för ångest.

24. Then som stolt och öfwerdådig är/ han kallas een lösachtig 6639 menniskia/ then i wredene stolthet bewiser.

25. Then late döör 6640 öfwer sine önsko: ty hans händer wilja intet giöra. 6627

26. Han önskar dagliga: men then rättferdige gifwer/ och nekar intet.

27. The ogudachtigas offer är een styggelse: ty thet warder i synd offrat. 6628

28. Ett lögnachtigt witne skal förgås 6629; men then som höra gitter/ honom låter man ock altid tala igen.

29. Then ogudachtige löper igenom medh hufwudet; men then ther from är/ hans wägh blifwer beståndandes.

30. Jngen wijshet/ intet förstånd/ ingen kånst hielper emot HERran. 6630

31. Hästar warda tilredde til stridzdagen; men segren kommer af HERranom. 6631

22. Capitel.

RYchte 6641 är kosteligare än stoor rikedom; och ynnest bättre än silfwer och guld.

2. Rike och fattige måste wara ibland hwar annan 6642: HERren hafwer giordt them alla.

3. Then kloke seer thet onda/ och tager sigh wahra: the oförnuftige löpa igenom/ och få skada. 6643

4. Ther man lider i HERrans fruchtan/ ther är rikedom/ ähra och lijf.

5. Spiut och snaror äro på thens wrångas wägh; men then som drager sigh ther långt ifrå/ han bewarar sitt lijf.

6. Såsom man wään ett barn/ så låter thet icke af tå thet gammalt warder.

7. Then rike råder öfwer the fattiga; och then som borgar han är hans träl som länar.

8. Then som orätt sår/ han skal vpskära wedermödo 6644; och skal igenom sins ondskos rijs förgås.

9. Ett mildt öga warder wälsignat: ty han gifwer af sitt brödh them fattiga. 6645

10. Drif vth bespottaren/ så kommer kifwet bort; så wänder igen träta och smälek. 6646

11. Then som ett trofast hierta hafwer/ och täckeliga talar/ hans wän är Konungen. 6647

12. HERrans ögon bewara godt rådh 6658; men förachtarens ord omstörter han.

13. Then late säger: Ett leijon 6659 är vthe; jagh måtte warda dräpen på gatone. 6648

14. Eens skiökios mun är een diup groop 6649: them HERren ogunstig är/ han faller ther vthi.

15. Galenskap är i piltens hierta; men tuchtans rijs 6650 drifwer then långt ifrå honom.

16. Then som then fattiga orätt giör/ på thet hans godz må mycket warda/ han skal ock gifwa enom rikom/ och fattig warda. 6651

17. Bög tin öron/ och hör the wisas ord/ och lägg vppå hiertat mina läro. 6652

18. Ty thet skal wäl bekomma tigh/ om tu them när tigh behåller; och the skola tilsammans genom tin mun wäl lyckas. 6660

19. At titt hopp skal wara in til HERran 6653/ måste jagh tigh om sådant dagliga förmana.

20. Hafwer jagh icke margfalleliga skrifwit tigh före/ medh rådh och läro?

21. På thet jagh skulle wisa tigh en wissan grund til sanningena 6654/ at tu måtte kunna rätteliga swara 6661 them som tigh sända.

22. Beröfwa icke then fattiga/ ändoch han fattig är; och vndertryck icke then elända i portenom.

23. Ty HERren skal handla theras saak; och skal förtryckia theras förtryckiare. 6655

24. Gif tigh icke i sälskap medh en wredsam man; och hålt tigh icke in til en grym man:

25. At tu til ewentyrs icke lärer hans wägh/ och får tine siäls förargelse.

26. War icke när them som sina hand förplichta/ och för skuld i borgan gå. 6656

27. Ty om tu icke hafwer til at betala/ så tager man tina säng bort vnder tigh.

28. Föör icke tilbaka the förra råmärke 6657/ som tine fäder giordt hafwa.

29. Seer tu en man endigan i sin ärende/ han skal stå för Konungenom; och skal icke stå för the oädla.

23. Capitel.

NÄr tu sitter och äter medh enom herra/ så gif acht 6662 vppå hwad för tigh handlat warder:

2. Och sätt en knijf 6679 på tin hals/ om tu wilt behålla lifwet.

3. Önska tigh icke af hans maat: ty thet är falskt brödh. 6680

4. Möd tigh icke til at warda rijk 6663; och wändt igen af tina funder.

5. Lät icke tin ögon flyga 6681 efter thet som tu icke få kan: ty thet samma giör sigh wingar såsom en örn/ och flyger vp åth himmelen.

6. Ät icke brödh medh en afwundzfull; och önska tigh icke hans maat.

7. Ty såsom ett spökelse 6682 är han innan til: han säger: Ät och drick; och hans hierta är doch icke til tigh.

8. Tine betar som tu ätet hafwer måste tu vthspy/ och måste tin wänliga ord förtapat hafwa.

9. Tala icke för en dåras öron: ty han förachtar tins taals klokhet. 6664

10. Föör icke tilbaka the förra råmärke 6665; och gack icke in vppå the faderlösas åker. 6666

11. Ty theras förlösare är mächtig; han skal vthrätta theras saak emot tigh. 6667

12. Gif titt hierta til tuchtan/ och tin öron til förnuftigt taal.

13. Lät icke af at tuchta pilten: ty om tu slår honom medh rijs/ så betorf man icke dräpa 6683 honom. 6668

14. Tu slår honom medh rijs; men tu frijar hans siäl ifrå helwetet.

15. Min son/ om tu wijs är/ så gläder sigh ock mitt hierta; 6669

16. Och mine niurar äro glade/ när tine läppar tala thet rätt är.

17. Titt hierta följe icke syndarom 6670: vtan war dagliga vthi HERrans fruchtan.

18. Ty thet skal wara tigh framdeles godt 6671/ och titt wäntande skal icke fela. 6672

19. Hör/ min son/ och war wijs; och styr titt hierta in på wägen.

20. War icke ibland drinkare och slösare:

21. Ty the drinkare och slösare warda fattige 6673: och en sofware måste rifwen kläder bära.

22. Hör tin fader/ then tigh födt hafwer; och förachta icke tina moder tå hon gammal warder. 6674

23. Köp sanningena/ och säl icke bort henne; wijshet/ tuchtan/ och förstånd.

24. Thens rättferdigas fader gläder sigh; och then som en wisan födt hafwer/ han är gladh ther öfwer.

25. Lät tin fader och tina moder glädia sigh; och glädie sigh then tigh födt hafwer.

26. Gif migh/ min son/ titt hierta/ och lät tinom ögom mina wägar behaga.

27. Ty een skiökia är een diup groop; och hoorkonan är een trång groop: 6675

28. Ock wachtar hon såsom en röfware/ och the oachtsamma ibland menniskiorna samkar hon til sigh.

29. Hwar är wee? Hwar är sorg? Hwar är kijf? Hwar är klagan? Hwar äro såår vthan saak? Hwar äro rödh ögon?

30. Nemliga/ ther man dryckenskap öfwar; och kommer til at vthdricka hwad inskänckt är. 6676

31. Se icke til winet 6677 at thet så rödt är/ och står så dägeligit i glasena/ och går lätteliga in: 6678

32. Men på sidstone biter thet såsom en orm/ och stinger såsom en huggorm.

33. Så see tin ögon efter andra qwinnor; och titt hierta talar oskiälig ting:

34. Och tu blifwer såsom en then ther sofwer mitt i hafwet; och såsom then ther sofwer ofwan på een mast.

35. The slå migh/ och thet giör migh intet ondt; the stöta migh/ men jagh känner thet intet: när skal jagh vpwaka/ at jagh måtte komma til drycks igen.

24. Capitel.

FÖlg icke 6701 onda menniskior 6684; och begära icke at wara när them.

2. Ty theras hierta står efter skada; och theras läppar råda til ondt. 6685

3. Genom wijshet warder ett huus bygt; och genom förstånd widh macht hållet.

4. Genom skickelig huushåldning warda husen full medh allahanda kosteliga och härliga rikedomar.

5. En wijs man är starck; och en förnuftig man är mächtig af krafter. 6686

6. Ty medh rådh måste man örlig föra; och ther månge rådgifware äro/ ther är segren. 6687

7. Wijshet är them galna alt förhögh 6688: han tör icke vpläta sin mun i portenom.

8. Then sigh sielfwom 6702 skada giör/ honom kallar man wäl en hufwudskalck.

9. Ens dåras tancke är synd; och en bespottare är een styggelse för menniskiomen.

10. Then är icke starck/ som i nödene icke fast är.

11. Hielp them som man döda wil 6703; och drag tigh icke vndan för them som man dräpa wil. 6689

12. Säger tu: Sij/ wij förståt intet: menar tu at then ther hiertan weet/ märcker thet icke? Och then ther på siälena acht hafwer/ känner thet icke? Och lönar menniskione efter hennes gierningar? 6690

13. Ät/ min son/ hannog 6691 6704/ ty thet är godt; och hannogskaka är söt i tinom hals.

14. Altså lär wijshetena för tina siäl: när tu finner henne/ så warder thet framdeles wälgåendes/ och titt hopp skal icke fåfängt wara.

15. Wachta icke såsom en ogudachtig vppå thens rättferdigas huus; förspill icke hans hwilo. 6705

16. Ty en rättferdig faller 6706 siu resor/ och står åter vp; men the ogudachtige falla vthi olycko.

17. Gläd tigh icke öfwer tins owäns fall; och titt hierta frögde sigh icke öfwer hans olycko. 6692

18. HERren måtte thet see/ och honom thet illa behaga/ och wända sina wrede ifrå honom.

19. Wredgas icke öfwer then onda; och haf icke nijt öfwer the ogudachtiga. 6693

20. Ty then onde hafwer intet til hoppandes; och the ogudachtigas lychta skal vthslockna. 6694

21. Min son/ fruchta HERran/ och Konungen 6695; och blanda tigh icke ibland the vproriska. 6696

22. Ty theras förderf skal med hast vpstiga; och ho weet när bägges olycka kommer?

23. Thetta kommer ock ifrå the wisa. Ansee personen i domenom är icke godt. 6697

24. Then som til then ogudachtiga säger: Tu äst from; honom banna menniskiorna/ och folcket hatar honom.

25. Men the som straffa honom/ the behaga wäl; och een rijk wälsignelse kommer öfwer them.

26. Ett redeligit swar/ är såsom ett liuft kyssande.

27. Beställ tin ärende vthe/ och bruka tin åker; sedan bygg titt huus.

28. War icke witne vthan saak emot tin nästa; och bedrag icke medh tinom mun. 6698

29. Säg icke: Såsom man giör migh så wil jagh giöra igen/ och wedergälla hwariom och enom hans gierning. 6699

30. Jagh gick fram om thens latas åker/ och om thens galnas wijngård;

31. Och sij/ ther war icke annat än netzlor på/ och stod full medh tistel/ och muren war omkull fallen.

32. Tå jagh thet såg/ lade jagh thet på hiertat; och skådde/ och lärde ther af.

33. Tu wilt ännu något litet sofwa/ och ännu något litet sömnig wara/ och ännu litet sammanläggia händerna til at hwila: 6700

34. Men tin armod skal komma tigh såsom en wandrare; och tin fattigdom såsom en wäpnad man. 6707

25. Capitel.

THesse äro ock Salomos Ordspråk/ hwilka här tilsatt hafwa Hiskia män Juda Konungs.

2. Thet är Gudz ähra ena saak fördölja 6722; men Konungars ähra är ena saak vthransaka.

3. Himmelen är högh/ och jorden diup; men Konungars hierta är oransakeligit.

4. Man kastar bort slagget ifrå silfret/ så warder ther ett reent käril vthaf.

5. Man kastar ett ogudachtigt wäsende bort ifrå Konungenom/ så warder hans säte medh rättferdighet befäst. 6708

6. Pråla icke för Konungenom/ och träd icke fram ther the store stå. 6709

7. Ty thet är tigh bättre när man til tigh säger: Gack hijt vp; än at tu skulle för Förstanom förnedrad warda 6710/ thet tin ögon see måste.

8. War icke hastig til at träta: ty hwad wilt tu sedan giöra/ när tin nästa tigh skämdt hafwer?

9. Handla tina saak medh tin nästa 6711; och vppenbara icke ens annars hemlighet: 6712

10. På thet at then thet hörer/ icke skal tala tigh illa til/ och titt onda rychte icke återwänder.

11. Ett ord i sinom tijd talat 6713/ är såsom ett gyldene äple vthi silfskålom.

12. Then som en wisan straffar/ och han lyder honom/ thet är såsom en gyldene örnaring/ och ett gyldene halsband. 6714

13. Lika som sniököld 6723 i andztiden/ så är ett troget bodskap honom som thet sändt hafwer; och wederqwecker sins herras siäl.

14. Then ther mycket talar 6724/ och håller intet/ är såsom ett moln och wäder vthan regn. 6715

15. Genom tolamod warder en Förste blidkad; och een leen tunga stillar hårdhetena. 6716

16. Finner tu hannog 6717/ så ät så mycket som behöfwes af honom/ at tu icke förmätt warder/ och spyr thet vth.

17. Drag tin foot tilbaka ifrå tins nästas huus: han måtte ledas widh tigh/ och warda tigh wredh.

18. Then som emot sin nästa falskt witnesbyrd talar/ han är ett spiut/ swärd/ och skarp pijl. 6718

19. Förachtarens hopp i nödenes tijd/ är såsom een ruttin tand och en owiß foot.

20. Then för ett bedröfwat hierta wisor qwäder/ thet är såsom en sönderrifwen klädnat om wintren/ och ätikia på krito.

21. Hungrar tin owän/ så spisa honom medh brödh: törstar han/ så gif honom watn dricka. 6719

22. Ty tu samkar kohl tilhopa vppå hans hufwud; och HERren wedergäller tigh thet.

23. Nordanwäder giör storm; och een hemlig tunga giör ett oblidt ansichte.

24. Thet är bättre at sittia vthi een wrå på taket/ än när een trätosama qwinno i ett stort huus. 6720

25. Ett godt rychte vthaf fierran land/ är lika som kalt watn ene torstigo siäl.

26. En rättferdig som för enom ogudachtigom faller/ är såsom en rörd brunn 6725 och een förderfwad källa.

27. Then som förmycken hannog äter/ thet är icke godt; och then swår ting vthransakar/ thet warder honom förswårt.

28. En man som sin anda icke hålla kan 6721/ han är såsom en öpen stadh vthan murar.

26. Capitel.

LJka som sniö om sommaren/ och regn i andene/ så höfwes icke enom dåra ähra. 6726 6741

2. Lika som en fogel bort faar/ och een swala flyger/ altså biter intet een oförtient banna. 6727

3. Hästenom een gißl/ och åsnanom ett betzl 6728/ och dåranom ett rijs på ryggen. 6729

4. Swara icke dåranom efter hans dårskap/ at tu honom icke lijk warder.

5. Men swara dåranom efter hans dårskap/ at han icke skal låta sigh tyckia at han är wijs.

6. Then ena saak genom ett galet bodskap 6730 beställer/ han är såsom en halter på fötterna/ och tager skada.

7. Såsom enom krympling står at dantsa/ altså står enom dåra tala om wijshet.

8. Then enom dåra ähro tillägger/ thet är lika som man kastade en ädlasteen vppå een steenrösio.

9. Ett ordspråk vthi ens dåras mun/ är såsom en törneqwist 6742 then vti ens druckens mans hand stinger.

10. En godh mästare giör ett ting rätt; men then som en klåpare leijer/ honom warder thet förderfwat.

11. Såsom en hund vpäter sina spyjor igen 6731/ altså är en dåre som sin galenskap på nytt bedrifwer.

12. När tu en seer som sigh tycker wijs wara 6732/ thet är mera hopp vppå en dåra än på honom.

13. Then late säger: Thet är ett vngt leijon på wägenom/ och ett leijon på gatone. 6733

14. En later wänder sigh i sängene/ lika som en dör på dörajernen.

15. Then late giömer sina hand i barmen/ och thet warder honom tungt at han skal bära henne åth munnen. 6734

16. En later tycker 6743 sigh wisare wara/ än siu som seder lära.

17. Then som framgår/ och blandar sigh vthi annars kijf/ han är lika som en then ther drager en hund medh öronen.

18. Lika som en hemliga medh skott och pilar skiuter/ och dräper:

19. Altså giör een falsk menniskia medh sin nästa/ och säger sedan: Thet war mitt skämt. 6744

20. Tå intet meer wedh är/ slocknar elden; och när klaffaren är borto/ wänder trätan åter. 6735

21. Såsom kolen glödh/ och weden eld; altså kommer en trätosam man kijf åstadh. 6736

22. Klaffarens ord äro såsom hugg/ och the gå igenom hiertat. 6737

23. En förgiftig mun/ och ondt hierta/ är såsom een leerpotta medh silfslagg öfwerdragen.

24. Fienden warder känd widh sitt taal 6738; och när han nalkas/ faar han medh falskhet.

25. Tå han smeker medh sitt miuka taal/ tro honom intet: ty siu styggelser äro vthi hans hierta.

26. Then som haat hemliga håller til at giöra skada/ hans ondska skal then meniga man vppenbar warda.

27. Then ena groop giör/ han skal falla ther vthi; och then en steen wälter/ vppå honom skal han komma. 6739

28. Een falsk tunga hatar then henne straffar 6740; och en smeken mun kommer förderf åstadh.

27. Capitel.

BEröm 6745 tigh icke af morgondagen: ty tu wetst icke hwad i dagh henda kan. 6746

2. Lät en annan lofwa tigh/ och icke tin mun; en främmande/ och icke tina egna läppar. 6747

3. Stenen är swår/ och sanden är tung; men ens dåras wrede är swårare än the både. 6748

4. Wrede är een grym ting 6749/ och harm är en storm; och ho kan bestå för afwund?

5. Vppenbara straff är bättre än hemlig kärlek.

6. Älskarens slagh äro trofast 6750; men hatarens kyssande bedrägeligit.

7. Een mätt siäl trampar wäl på hannogskakona; men ene hungrogo siäl är alt bittert sött.

8. Såsom en fogel 6758 then ifrå sitt näste wiker: altså är then som ifrå sitt rum wiker.

9. Hiertat frögdar sigh af salwo och rökwerck; men en wän är behagelig för siälenes rådh skul.

10. Tin wän och tins faders wän förlåt icke; och gack icke vthi tins broders huus när tigh illa går: ty en granne widh handena/ är bättre än en broder långt borto.

11. War wijs 6759/ min son/ så gläder 6751 sigh mitt hierta/ så wil jagh swara honom som migh försmäder.

12. En wijs man seer thet onda/ och giömer sigh vndan; men the fåkunnoge gå ther igenom/ och få skada. 6752

13. Tag honom sin klädnat bort som för en annan i borgan går; och panta honom förthens främmandes skul. 6753

14. Then sin nästa medh höga röst wälsignar 6760/ och står bittida vp/ thet warder honom för en banno räknat.

15. Een trätosom qwinna/ och ett stadigt drypande 6754 tå fast regnar/ warda wäl widh hwar annat liknat.

16. Then henne vppehåller/ han håller wäder; och wil fatta oljona medh handene.

17. En knijf hwetter then andra/ och en man then andra.

18. Then sitt fikonaträ bewarar/ han äter fruchten ther af: och then sin herra bewarar/ han warder ährad.

19. Lika som skuggen i watnet 6761 är emot ansichtet: altså är eens menniskios hierta emot then andra.

20. Helwetet och förderfwet warda aldrig full 6755; och menniskiornas ögon warda ock aldrig mätt. 6756

21. En man warder igenom rosarens 6762 mun bepröfwad/ såsom silfret i dägelen/ och guldet i vgnen.

22. Om tu stötte en dåra i mortare medh stötare såsom gryyn/ så går doch hans galenskap icke ifrå honom.

23. Tag wahra vppå titt får; och lät wårda tigh om tin hiord.

24. Ty godz warar icke ewinnerliga; och cronan 6763 warar icke til ewig tijd.

25. Gräset är vpgånget/ och höö är förhandene; och på bergen warda örter församlade.

26. Lamben kläda 6757 tigh/ och bockarna gifwa tigh åkerhyrona.

27. Tu hafwer getamiölk nogh til tins huus spijs/ och til tina tienarinnors födo.

28. Capitel.

THen ogudachtige flyr 6786/ och ingen jagar honom 6764; men then rättferdige är frimodig såsom ett vngt leijon.

2. För landsens synder skul warda många förwandlingar 6765 i Förstadömen; men för theras skul som förståndige och förnuftige äro/ blifwa the länge.

3. En armling som the fattiga oförättar/ är såsom wäta then fruchtena förderfwar.

4. The som lagen öfwergifwa/ lofwa then ogudachtiga; men the som bewara lagen/ äro them ogunstige.

5. Onde menniskior achta intet vppå rätt; men the som efter HERran fråga/ the achta vppå all ting.

6. Bättre är en fattig then i sine fromhet wandrar/ än en rijk man then i wrångom wägom går. 6766

7. Then ther lagen bewarar/ han är ett förståndigt barn; men then som slösare vppehåller/ han skämmer sin fader.

8. Then sitt godz förmerar medh ocker och winning/ han församlar thet them fattigom til nytto. 6767

9. Then sitt öra afwänder til at höra lagen/ hans böön är een styggelse. 6768

10. Then som the froma förförer in vppå en ond wägh/ han warder i sina groop fallandes 6769: men the frome skola thet goda ärfwa.

11. En rijk 6770 man tycker at han är wijs; men en fattig förståndig märcker honom.

12. När the rättferdige hafwa öfwerhandena/ så går thet ganska wäl til 6771; men när ogudachtige vpkomma/ så warder een omwändning i folckena.

13. Then sina mißgierning nekar/ honom warder icke wäl gångandes; men then henne bekänner och öfwergifwer/ han skal få barmhertighet. 6772

14. Säll är then som städse fruchtar 6773; men then som halsstyf är/ han faller i olycko.

15. En ogudachtig som öfwer ett fattigt folck regerar/ han är ett rytande leijon/ och en girig biörn.

16. När en Förste vthan förstånd är/ så skeer mycken orätt; men then ther girighet hatar/ han skal länge lefwa. 6774

17. Een menniskia som vppå eens siäls blodh orätt giör/ han warder icke behållen/ thet han än i kulona fore. 6775

18. Then ther i fromhet wandrar han blifwer widh sigh; men then en ond wägh går/ han måste en gång falla. 6776

19. Then sin åker brukar/ han skal få brödh nogh; men then ther faar efter at gå fåfäng/ han skal få fattigdom nogh. 6777

20. En trofast man warder mycket wälsignad; men then ther fiker efter at warda rijk/ han skal icke oskyldig blifwa. 6778

21. Ansee personen är icke godt : ty han giorde wäl illa för ett stycke brödh. 6779

22. Then som hastar efter rikedom/ och är nidsk/ han weet icke at honom skal nödh vppå komma.

23. Then ena menniskio straffar/ han skal sedan ynnest finna/ meer än then ther smekrar. 6780

24. Then som tager ifrå fader eller moder/ och säger: Thet är icke synd/ han är förderfwarens stalbroder. 6781

25. En högmodig man vpwäcker träto 6782; men then som förlåter sigh vppå HERran/ han warder feet.

26. Then sigh vppå sitt hierta förlåter han är en dåre 6783; men then som går medh wijshet/ han skal frijad warda.

27. Then som then fattiga gifwer/ honom skal intet fattas 6784; men then som sin ögon afwänder/ medh honom skal thet fast tilbaka gå.

28. När the ogudachtige vpkomma/ så förgiömer sigh folcket 6785; men när the förgås/ så warda the rättferdige månge.

29. Capitel.

HWilken som emot straff genstörtig är 6787/ han skal medh hast förderfwad warda/ vthan all hielp.

2. När the rättferdige månge äro/ så glädes folcket; men när then ogudachtige regerar/ så suckar folcket. 6788

3. Then som wijshet älskar/ han gläder sin fader 6789; men then som skiökior vppehåller/ han mister sina ägodelar. 6790

4. En Konung vprätter landet genom rätt; men en girig 6807 förderfwar thet. 6791

5. Then som smekrar medh sin nästa/ han vthbreder ett nät för hans fötter.

6. När en ond syndar/ besnärjer han sigh sielf; men en rättferdig frögdar sigh/ och hafwer glädie.

7. Then rättferdige känner then fattigas saak: then ogudachtige achtar ingen förnuft.

8. The bespottare 6808 föra en stadh iolycko 6792; men the wise stilla wrede.

9. När en wijs medh en dåra til handel kommer/ han ware wredh eller gladh/ så hafwer han doch ingen roo. 6793

10. The blodgirige hata then froma; men the rättferdige wårda sigh om hans siäl.

11. En dåre giuter sin anda allan vth 6809; men en wijs man håller tilbaka. 6794

12. En herre som til lögn lust hafwer/ hans tienare äro alle ogudachtige.

13. Fattige och ockrare 6810 boo ibland hwar annan 6795: bägges theras ögon vplyser 6811 HERren.

14. En Konung som the fattiga troliga dömer/ hans säte blifwer ewigliga beståndandes. 6796

15. Rijs och straff gifwer wijshet 6797; men ett barn som hafwer sielfswåld/ skämmer sina moder.

16. Ther månge ogudachtige äro/ ther äro många synder; men the rättferdige skola see theras fall. 6798

17. Tuchta tin son/ så skal han wederqweckia tigh/ och giöra tine siäl wällust.

18. När prophetien 6812 vthe är/ så förskingras 6813 folcket; men wäl är honom/ som lagen widh macht håller.

19. En tienare låter icke näpsa sigh medh ordom: förty/ om han än förstår thet/ så tager han sigh doch intet ther af.

20. Seer tu en som snar är til at tala? Thet är mera hopp vppå en dåra/ än vppå honom. 6799

21. Om en tienare warder af vngdom kräseliga hållen/ så wil han sedan wara en herre.

22. En wredsam man kommer träto åstadh 6800; och en harmse man giör många synder. 6801

23. Menniskiones högfärd skal omstörta henne; men ähra skal vphöija then ödmiuka. 6802

24. Then som medh tiufwar deel hafwer 6803; hörer bannas/ och säger icke til 6804/ han hatar sitt lijf.

25. Then som rädes för menniskiom 6805/ han kommer på fall; men then som sigh förlåter vppå HERran/ han warder beskyddad.

26. Månge sökia ens Förstas 6814 ansichte; men hwars och ens doom kommer af HERranom.

27. En orättferdig man är them rättferdigom een styggelse: och then som på en rätt wägh är/ han är thens ogudachtigas styggelse. 6806

30. Capitel.

Thetta synes såsom ens wijs mans tilsättning ibland Salomos Ordspråk.

THetta är Agurs Jake sons ord/ lära och taal; thens mansens/ til Jthiel/ ja til Jthiel/ och Vchal.

2. Ty jagh är then alragalnaste 6827; och menniskiors förstånd är icke när migh.

3. Jagh hafwer icke lärdt wijshet; och hwad heligt är weet jagh icke.

4. Hwilken faar vp til himmelen/ och neder? Ho fattar wädret i sina händer? Ho binder watnet vthi ett kläde? Ho hafwer stadfäst alla werldenes ändar? Huru heter han? Och huru heter hans son? Wetst tu thet? 6815

5. All Gudz ord äro igenomluttrat ; och äro en sköld 6816 them som troo vppå honom.

6. Lägg intet til hans ord 6817; at han icke skal straffa tigh/ och tu warder lögnachtig funnen.

7. Tw ting bedes jagh af tigh/ at tu doch icke wille neka migh them förr än jagh döör:

8. Afguderij 6828 och lögn lät wara långt ifrå migh; fattigdom och rikedom gif migh icke: men lät migh min afskilda deel 6818 af spijs få.

9. Jagh måtte eljes/ om jagh alt förmätt worde 6819/ neka och säija: Ho är HERren? Eller om jagh alt författig worde/ måtte stiela/ och förtaga migh på mins Gudz namn.

10. Förråd icke tienaren för hans herra/ at han icke bannar tigh/ och tu kommer i skuld.

11. Thet är ett slächte som banna sin fader/ och icke wälsigna sina moder:

12. Ett slächte som sigh tycker reent wara; och äro doch icke ifrå sinom träck rene twagne:

13. Ett slächte som sin ögon högt vphäfwa/ och sin ögnahwarf högt vpphålla:

14. Ett slächte som hafwer swärd 6820 för tänder/ hwilke medh sina oxlatånder vpfräta och förtära the elända i landena/ och the fattiga ibland menniskiorna.

15. Jglen hafwer twå döttrar/ Bär hijt/ Bär hijt. Try ting stå icke til at mätta; och thet fierde säger icke/ thet är nogh:

16. Helwetet 6821/ een ofruchtsam qwinnos lijf/ jorden warder icke af watnet mätt/ och elden säger icke/ thet är nogh.

17. Ett öga som bespottar fadren/ och försmår at lyda modrene/ thet måste korparna widh bäcken vthhugga/ och the vnga örnar vpfräta.

18. Try ting äro migh förvnderlige; och thet fierde weet jagh icke:

19. Örnens wägh i wädret; ormens wägh på hälleberget; skepens wägh mitt i hafwet 6822; och ens mans wägh til een pigo. 6829

20. Altså är ock hoorkonones wägh: hon vpsluker/ och stryker sigh om munnen/ och säger: Jagh hafwer intet illa giordt.

21. Ett land warder igenom try ting oroligit; och thet fierde kan thet icke fördraga:

22. En tienare tå han Konung warder 6823; en dåre tå han alt förmätt är: 6824

23. Een wanartig tå hon gift warder; och een tienarinna tå hon sina frues arfwing warder.

24. Fyra äro små ting på jordene/ och klokare än the wise:

25. Myrorna ett swagt folck; likwäl skaffa the om sommaren sin spijs; 6825

26. Kuniler ett swagt folck; likwäl giöra the sitt huus i bergsklippomen;

27. Gräshoppor hafwa ingen konung; likwäl draga the vth medh hela hopar;

28. Spinnelen wirckar medh sina händer/ och är i Konunga palats.

29. Try ting hafwa en skiön gång; och thet fierde går wäl:

30. Leijonet mächtigt ibland diuren/ och wänder icke tilbaka för någrom:

31. En wedehund medh starcka länder/ och en wädur: och en Konung them ingen sigh emot såttia tör. 6826

32. Hafwer tu warit fåwitsk 6830/ och vphäfwit tigh/ och haft ondt för händer/ så lägg handena på munnen.

33. Tå man miölk kernar/ giör man ther smör vthaf; och then ther näsona trycker/ han twingar ther blodh vth: och then ther wrede vpwäcker/ han twingar ther träto vth.

31. Capitel.

Thetta är ens Konungs tilsättning til Salomos Ordspråk.

THetta är Konung Lemuels ord/ then lära som honom hans moder lärde. 6831

2. Ach! min vthkorade: Ach! tu mins lijfs son: Ach! min önskade son.

3. Lät icke qwinnor få tina förmågo 6832; och gack icke the wägar ther Konungar förderfwa 6843 sigh på.

4. O/ icke Konungom/ Lemuel; gif icke Konungom wijn dricka/ eller Förstom starcka drycker: 6833

5. At the icke dricka 6834/ och förgäta rätthetena/ och förwända the elända menniskiors saak.

6. Gif starcka drycker them som förgiöras skola/ och wijn bedröfwadom 6835 siälom:

7. At the måga dricka/ och förgäta sina wedermödo/ och icke meer ihogkomma sin jämmer.

8. Lät tin mun vp för the dumbar/ och för allas theras saak som förlåtne äro. 6836

9. Lät tin mun vp/ och döm rätt/ och hämnas then elända och fattiga. 6837

10. Hwilkom een dygdelig qwinna beskärd är/ hon är mycket ädlare än alrakosteligasta pärlor. 6838

11. Hennes mans hierta tör förlåta sigh vppå henne; och bärgning skal honom icke fattas. 6839

12. Hon giör honom liuft/ och icke ledt/ i alla sina lifsdagar.

13. Hon brukar sigh på vll och lijn/ och arbetar gierna medh sina händer.

14. Hon är såsom ett köpmans skep/ som sina bärgning fierran efter hämtar.

15. Hon står om nattena vp/ och gifwer sitt huusfolck maat/ och sina tienarinnor theras deel.

16. Hon täncker på en åker/ och köper honom; och planterar en wijngård af sina händers frucht.

17. Hon giordar sina länder 6844 fast/ och stärcker sina armar.

18. Hon märcker hwar hennes handel kan hafwa förkofring: hennes lychta vthsläckes icke om nattena. 6845

19. Hon räcker vth sina hand til rocken/ och hennes finger fatta tenen.

20. Hon vthsträcker sina händer til then fattiga/ och räcker sina hand them torftiga.

21. Hon fruchtar icke sino huse för sniö 6840: ty hela hennes huus hafwer dubbel kläder.

22. Hon giör sigh täcken; hwitt silke/ och purpur är hennes kläde.

23. Hennes man är prisad i portomen/ när han sitter när landsens äldsta.

24. Hon giör en kiortel/ och säljer honom; ett bälte får hon krämarenom.

25. Hennes prydning är at hon reenlig och flitig är; och framdeles skal hon lee.

26. Hon vplåter sin mun 6846 medh wijshet/ och på hennes tungo är täckelig lära. 6841

27. Hon seer til huru thet i hennes huus tilstår; och äter icke sitt brödh i lätia.

28. Hennes söner komma vp/ och prisa henne saliga; hennes man lofwar henne.

29. Många döttrar samka rikedom; men tu öfwergår them alla.

30. Täckelig och dägelig wara är intet 6842: een qwinna som HERran fruchtar/ then skal man lofwa.

31. Hon skal rosad warda af sina händers frucht; och hennes gierningar skola lofwa henne i portomen.

Ände på Salomos Ordspråk.

Salomos Predikare/

Thes innehåll består förnämligast vthi twänne hufwudstycken:

I. At alt är fåfängeligit: och at thet högsta goda ther vthi intet består; in til 8. cap.

II. Om medel och wägar til at erhålla then rätta lycksaligheten; in til ändan.

1. Capitel.

SAlomo lärer at alt thet som i werldene är/ ja/ menniskian och hennes werck/ är fåfängeligit/ v. 2. Begärelsen warder aldrig mättad/ v. 8. J werldene skeer intet nytt; men somt kan synas nytt/ efter thet är owant i wår tijd/ v. 9. Sedan bewiser han af sitt exempel/ at menniskio wijshet kan intet rätta alt thet som orätt är; och hafwer qwaal och mycken grämelse medh sigh/ v. 12.

I. Titulen och innehållet af thenna book.

THetta är Predikarens ord/ Davidz sons 6847/ Konungs i Jerusalem. 6848

2. Alt är fåfängelighet/ sade Predikaren: alt är icke annat än fåfängelighet. 6849

II. Bewises at menniskiones högsta goda eij kan bestå i jordiska ting: ty alt är fåfängeligit och förgängeligit.

3. HWad hafwer menniskian meer af alla sine mödo 6850 som hon hafwer vnder solene?

4. Een slächt förgås/ then andra kommer til; men jorden blifwer ewinnerliga. 6851

5. Solen går vp/ och går neder/ och löper til sitt rum/ at hon ther igen vpgå skal. 6852

6. Wädret går söder vth/ och kommer norr igen/ och åter på thet rum igen ther thet begynte.

7. Alla floder löpa i hafwet/ doch warder icke hafwet thes fullare: til thet rum ther the vthflyta/ tijt flyta the igen. 6853

8. All ting äro mödosam 6860 6854 så at ingen kan vthtalat. Ögat seer sigh aldrig mätt/ och örat hörer sigh aldrig mätt: 6855

9. Hwad är thet som skedt är? Thet samma som här efter skee skal. Hwad är thet man giordt hafwer? Thet samma som man här efter ännu giöra skal: och skeer intet nytt vnder solene.

10. Skeer ock något ther man af säija kan: Sij/ thet är nytt? Ty thet är ock förr skedt i the förra tider/ som för oß warit hafwa.

11. Man kommer intet ihogh/ huru thet tilförene gånget är; eij heller kommer man ihogh hwad här efter kommer/ när them som tilkommande äro. 6856

III. Menniskio wijsdom är icke vthan qwaal och mödo.

12. JAgh Predikare war Konung öfwer Jsrael i Jerusalem: 6857

13. Och gaf mitt hierta til at wijsliga sökia och ransaka 6858 alt thet man giör vnder himmelen. Sådana vsla mödo hafwer Gudh gifwit menniskiors barn/ at the sigh ther vthi qwälja skola.

14. Jagh såg på alt thet vnder solene skeer/ och sij/ thet war alt fåfängelighet och jämmer.

15. Krokot kan icke warda rätt; icke heller kunna bristerna warda räknade.

IV. Salomo wiser thet medh sitt egit exempel.

16. JAgh sade i mitt hierta: Sij/ jagh är härlig worden/ och hafwer meer wijshet än alla the som för migh warit hafwa i Jerusalem; och mitt hierta hafwer mycket lärdt och försökt: 6859

17. Och gaf ock så mitt hierta ther til/ at jagh måtte lära wijshet/ och dårskap/ och klokhet: men jagh förnam at thet är ock möda:

18. Ty ther mycken wijshet är/ ther är mycken grämelse: och then mycket försöker 6861 han måste mycket lida.

2. Capitel.

LEfwa i wällust/ är fåfängeligit/ v. 1. Skickelighet/ macht/ härlighet/ regemente/ rikedom/ wijshet/ lekammelig frögd och glädie/ alt är fåfängeligit/ v. 3. The wisas wilkor är icke bättre än the dårars/ ty i längdene warder alt förgätit/ och alle måste wij döö/ v. 12. The wisas och flitigas arbete kommer som oftast dårar i händer/ v. 18. Therföre är alrabäst/ at bruka i stillhet och i gudzfruchtan/ hwad Gudh förlänar/ v. 24.

I. Lekamelig wällust/ härlighet/ rikedom/ och frögd är mödosam och fåfängelig.

JAgh sade i mitt hierta: Nu wäl/ jagh wil lefwa wäl/ och giöra migh goda dagar: men sij/ thet war ock fåfängelighet. 6862

2. Jagh sade til löijet: Tu äst galet; och til glädiena: Hwad giör tu?

3. Tå tänckte jagh i mitt hierta/ at hålla mitt kött ifrå wijn/ och hålla mitt hierta til wijshet/ at jagh måtte klook warda 6863/ til thes jagh måtte lära hwad menniskiomen nyttigt wore til at göra/ så länge the lefwa vnder himmelen.

4. Jagh giorde stoor ting; jagh bygde huus 6864/ planterade wijngårdar.

5. Jagh giorde migh örtagårdar och trägårdar/ och planterade ther vthi allahanda fruchtsam trää.

6. Jagh giorde migh dammar til at watna skogen af the gröna trää.

7. Jagh hade tienare/ och tienarinnor/ och tienstefolck: jagh hade större ägodelar i fää och fåår än alle the som för migh woro i Jerusalem. 6865

8. Jagh församlade migh ock silfwer och guld/ och en skatt 6866 af Konungom och landom: jagh beställte migh sångare 6867 och sångerskor/ och menniskiors wällust/ allahanda strängiaspeel:

9. Och förkofrade migh öfwer alla the som för migh warit hade i Jerusalem: blef ock wijshet när migh: 6868

10. Och alt thet min ögon önskade lät jagh them få/ och förtog mino hierta ingen glädie/ så at thet gläddes af alt mitt arbete: och thet hölt jagh för min deel af alt mitt arbete.

11. Men tå jagh såg på all min werck som min hand giordt hade/ och then mödo som jagh haft hade: sij/ tå war thet alt fåfängelighet och jämmer/ och intet annat vnder solene.

II. Wällust och wijshet jämnföras: wijshet har sina förmoner är doch obeståndig.

12. TÅ wände jagh migh til at see wijshet/ (och klokhet) galenskap och dårskap: ty hwilken är then menniskia/ som thet göra kan efter Konungenom 6883 then henne giordt hafwer.

13. Tå såg jagh at wijsheten öfwergick dårskapen såsom liuset mörkret:

14. Så at then wise hafwer sin ögon i hufwudet; men the dårar gå i mörkret 6869; och märckte doch/ at them ena går som them andra.

15. Tå tänckte jagh i mitt hierta: medan them galnom går såsom migh 6870/ hwarföre hafwer jagh tå farit efter wijshet? Tå tänckte jagh i mitt hierta/ at sådant är ock fåfängelighet. 6871

16. Ty man täncker icke på then wisa ewinnerliga/ såsom icke heller på then galna 6872; och the tilkommande dagar förgäta alt: och såsom then wise döör/ så ock then galne: 6873

17. Therföre leddes migh lefwa 6874: ty thet behagade migh illa alt thet vnder solene skeer/ at thet så alstings fåfängeligit och mödosamt är.

III. Ens arbete och möda kommer i andras händer.

18. OCh migh leddes widh alt mitt arbete/ som jagh vnder solene hade/ at jagh måste lefwa thet ene menniskio/ som efter migh komma skulle. 6875

19. Ty ho weet/ om han skal warda wijs eller galen? Och skal doch råda öfwer alt mitt arbete/ thet jagh hafwer wijsliga giordt vnder solene: thet är ock fåfängelighet.

20. Therföre wände jagh migh/ at mitt hierta skulle aflåta af allo arbete som jagh giorde vnder solene.

21. Ty een menniskia som sitt arbete medh wijshet/ förnuft och skickelighet giordt hafwer/ thet måste hon låta enom androm til arfs 6876/ then ther vppå intet arbetat hafwer: thet är ock fåfängelighet och een stoor

olycka.

22. Ty hwad får menniskian af alt sitt arbete 6877/ och hiertans bekymmer som hon hafwer vnder solene?

23. Vtan sweda/ grämelse och sorg i alla sina lifsdagar 6878; så at ock hennes hierta icke kan hafwa roo om nattena: thet är ock fåfängelighet.

IV. Nyttia Gudz gåfwor i roo och stillhet är bästa lefwernet.

24. ÄR tå nu menniskione icke bättre äta och dricka/ och giöra sine siäl goda dagar i sitt arbete 6879? Men thet såg jagh ock/ at thet kommer af Gudz hand.

25. Ty ho hafwer gladare ätet/ och kräseligare lefwat än jagh? 6880

26. Ty then menniskia som honom täck är/ gifwer han wijshet/ förnuft och glädie 6881; men syndarenom gifwer han olycko 6882/ at han församlar och lägger tilhopa/ och thet warder doch them gifwit som Gudi täck är: ty är thet ock icke annat än jämmer.

3. Capitel.

ALt thet i werldene skeer hafwer sin tijd: J otijd något företaga är fåfängt/ v. 1. Wij bekymbre oß om mycket; men Gudh weet bästa tiden/ och then hafwer bäst/ som låter sigh nöija medh thet Gudh giör/ och är gladh/ v. 10. Thet går doch likwäl efter Gudz wilja/ v. 14. Sedan klagar wise mannen/ at vthi regementet och i domare kall går som mäst illa til: therföre måste Gudh wara domare öfwer alla/ v. 16. Och efter menniskian måste döö/ och efter vthwertes anseende hafwer enahanda wilkor medh fää/ är rådeligit at hon är rolig i sitt arbete/ v. 18. Och lägger sigh icke förmycket ondt före/ v. 22.

I. Bekymmer om tilkommande tings vthgång är fåfängt; ty all ting hafwa sin tijd.

ALl ting hafwa sin tijd 6884/ och alt thet man företager vnder himmelen hafwer sina stund.

2. Födas 6885 hafwer sin tijd/ döö 6886 hafwer sin tijd: plantera 6887 hafwer sin tijd/ vpryckia thet som planterat är hafwer sin tijd.

3. Dräpa 6888 hafwer sin tijd/ läkia 6889 hafwer sin tijd: nederbryta 6890 hafwer sin tijd/ byggia 6891 hafwer sin tijd.

4. Gråta 6892 hafwer sin tijd/ lee hafwer sin tijd: klaga 6893 hafwer sin tijd/ dantsa hafwer sin tijd.

5. Förkasta steen hafwer sin tijd/ församla steen hafwer sin tijd: famntaga hafwer sin tijd/ hafwa famntag fördrag hafwer sin tijd.

6. Vpsökia hafwer sin tijd/ borttapa hafwer sin tijd: behålla hafwer sin tijd/ bortkasta hafwer sin tijd.

7. Sönderrifwa hafwer sin tijd/ samman söma hafwer sin tijd: tiga 6894 hafwer sin tijd/ tala 6895 hafwer sin tijd.

8. Älska hafwer sin tijd/ hata 6896 hafwer sin tijd: strijd 6897 hafwer sin tijd/ frijd 6898 hafwer sin tijd.

9. Man arbete huru man wil/ så kan man intet meer vthrätta. 6907

II. Gudz gåfwor böra brukas efter hans wilja/ medh glädie och förnöijelse.

10. THer af såg jagh then mödo som Gudh menniskiomen gifwit hafwer/ at the ther vthi skola plågade

warda:

11. Men han giör all ting wäl i sinom tijd 6899/ och låter theras hierta ängslas ther om huru thet gå skal i werldene: ty menniskian kan doch icke finna 6900 vppå thet werck som Gudh giör/ hwarken begynnelse eller ända.

12. Therföre märckte jagh at intet är bättre ther vthi/ än at wara gladh/ och fara wäl medh sigh i sina dagar. 6901

13. Ty hwar och een menniskia som äter och dricker/ och är widh ett godt modh i alt sitt arbete/ thet är en Gudz gåfwa.

14. Jagh märcker at alt thet som Gudh giör/ thet består 6908 altid 6902; man kan intet läggia ther til/ eller taga ther ifrå: och sådant giör Gudh på thet at man skal fruchta honom.

15. Hwad Gudh giör/ thet blifwer så; och hwad han giöra wil/ thet måste skee: ty han täncker ther til/ och fulföljer thet.

III. Rätträdighet i domare säten är ey at lita på: Gudh är en rätt domare.

16. Ytterligare såg jagh vnder solene domare säte/ ther war ett ogudachtigt wäsende; och rättwisones säte/ ther wore ogudachtige.

17. Tå tänckte jagh i mitt hierta: Gudh måste döma 6903 then rättferdiga och then ogudachtiga: ty alt thet man företager hafwer sin tijd/ och all werck.

IV. Förnuftige och oförnuftige diurs tilstånd jämnföres efter vthwärtes anseende.

18. JAgh sade i mitt hierta om menniskiors wäsende: Skulle Gudh vthwälja them/ och låter thet doch så synas som the woro fää?

19. Ty menniskione går 6904 såsom fää 6905: såsom thet döör/ så döör ock hon/ och hafwa alle enahanda anda; och menniskian hafwer intet meer än fää: ty alt är fåfängelighet.

20. Alt faar til ett rum; alt är giordt af stofft/ och warder til stofft igen. 6906

21. Ho weet om menniskiones ande faar vp åth/ och fänadens ande neder åth vnder jordena?

V. Warning för onödig omsorg om hwad hända kan.

22. THerföre säger jagh/ at intet är bättre/ än at een menniskia är gladh 6909 i sitt arbete; ty thet är hennes deel: ty ho wil ther til komma henne/ at hon seer hwad efter henne skee skal.

4. Capitel.

THe ringare warda af the mächtiga förtryckte/ och hafwa ingen som them kan hielpa/ v. 1. Är någor skickelig och snäll/ han warder af dårar hatad/ v. 4. The som vthan ächtenskap lefwa the bekymra sigh och arbeta/ och weta icke för hwem/ v. 7. Bättre är theras lägenhet som i ächtenskap lefwa/ the trösta sigh widh hwar annan; styrckia och vprätta hwar annan i nödene/ v. 9. Månger kommer ifrå stoor olycko til Konungawälde; månger är til stoor härlighet född/ och kommer likwäl på obestånd/ v. 13. Sidst rådes til san gudzfruchtan/ v. 17.

I. The mächtige förtryckia the arma.

JAgh wände migh/ och såg på alla them som orätt 6910 lida vnder solene: och sij/ ther woro theras tårar 6911 som orätt lida/ och hade ingen tröstare; och the som orätt giorde/ woro alt förmächtige/ så at the ingen tröstare få kunde.

2. Tå prisade jagh the döda/ som allaredo afledne woro/ meer än the lefwande/ som ännu lijf hade;

3. Och then som ännu icke är til/ meer än them båda/ och icke försöker thet onda som vnder solene skeer.

II. Then som förnuftig och snäll är/ hafwer många hatare.

4. JAgh såg på arbete och skickelighet i alla saker: ther hatar hwar annan. Thet är ock intet annat än fåfängelighet/ och bekymmer: 6921

5. Ty en dåre knäpper samman händerna/ och fräter sitt kött.

6. Bättre är een hand full i rolighet/ än båda händerna fulla i mödo och jämmer. 6912

III. Then ensame bryr sigh/ eij wetandes hwem honom ärfwa skal.

7. JAgh wände migh/ och såg fåfängelighet vnder solene.

8. En är ensam/ och icke sielf annar/ och hafwer hwarken barn eller syskon/ likwäl är ingen ände på hans arbete/ och hans ögon warda aldrig mätt 6913 af rikedomar. För hwem arbetar jagh doch/ och giör icke mine siäl godt? Thet är ju ock fåfängelighet/ och ondt bekymmer.

Twå byggia boo/ en lefwer medh oroo.

9. Så är nu bättre twå än en 6914: ty the hafwa doch gagn af theras arbete.

10. Faller en af them/ så hielper hans stalbroder honom vp igen: wee honom som är allena; faller han så är ingen annar för handene som honom vphielper:

11. Ock när twå liggia tilhopa wärma the sigh: huru kan en ensamer blifwa warm?

12. En kan warda öfwerwunnen/ men twå kunna stå emot: ty ett trefalt reep går icke lätteliga sönder.

IV. Regenternas wilkor och vndersäternas trohet är obeständig.

13. ETt fattigt barn och wijst/ är bättre 6915 än en gammal Konung 6916 som en dåre är/ och kan icke taga sigh wahra.

14. En kommer vthaf fängelse til Konungawälde; och en som i Konungawälde född är/ warder fattig. 6917

15. Och jagh såg at alle lefwande 6922 vnder solene/ wandrade medh ett annat barn 6918/ som i thes andra stadh vpkomma skulle.

16. Och på folcket som för honom gick/ war ingen ände: och the som efter honom gingo/ gläddes doch intet widh honom 6919: thet är ju ock intet annat än fåfängelighet och jämmer.

V. Förmaning til san och vprichtig gudztienst.

17. BEwara tin foot när tu går til Gudz huus/ och kom til at höra; thet är bättre än the dårars offer 6920: ty the weta icke hwad ondt the giöra.

5. Capitel.

JGudztiensten skal man taga sigh wahra för mång ord/ antingen man hörer Gudz ord/ v. 1. Eller giör något löfte/ v. 3. Eller vthi skriftermål/ v. 5. Skeer någrom orätt/ ther är öfwerheten domare vthi/ v. 7. En girig hafwer sielf minsta nyttan af fina penningar; bekymmer och en orolig sömn/ en mödosam vthgång af thenna werldene/ och hans barn hafwa ther liten fromma af/ v. 9. Therföre är bäst/ at hwar tackar Gudh för sin deel; brukar then sigh til godo/ och är gladh/ v 17.

I. Om löfte och thes fulgiörande.

MAr icke förhastig 6923 medh tinom mun/ och lät titt hierta icke hasta til at något tala in för Gudh: ty Gudh är i himmelen och tu på jordene: therföre lät tin ord wara fåå. 6924

2. Ty ther många omsorger äro/ ther komma drömer; och ther mång ord äro/ ther hörer man en dåra. 6925

3. När tu giör Gudi ett löfte/ så fördrög icke fulkomnat: ty han hafwer intet behagh til dårar: hwad tu låfwar thet hålt. 6926

4. Thet är bättre at tu intet låfwar/ än at tu icke håller thet tu låfwar.

II. Skrymterij i lefwerne och skriftermål.

5. STäd icke tinom mun/ at han förförer titt kött; och säg icke för Ängelen 6936: Jagh är oskyldig 6937 6927: Gudh måtte wredgas öfwer tina röst/ och fördöma all tina händers werck.

6. Ther månge drömer äro/ ther är fåfängelighet/ och många ord: men fruchta tu Gudh.

III. Orättwisa emot nödlidande.

7. SEer tu enom fattigom skee orätt/ och rätt och rättwiso i landena borttagas 6928/ förvndra tigh icke ther öfwer: ty thet är ännu en högre wächtare öfwer the höga/ och äro ännu högre öfwer the båda. 6929

8. Ther öfwer är Konungen i hela landet/ at marken må warda brukad. 6938

IV. Warning emot girighet.

9. THen som älskar penningen/ han warder aldrig mätt 6930 af penningar; och then ther rikedom kär hafwer/ han skal ingen nytto få ther af 6931: thet är ock fåfängelighet.

10. Ty ther mycket godz är/ ther äro månge som ätat: och hwad nytto hafwer han ther af som thet hafwer/ annat än at han seer ther vppå medh ögonen?

11. Then ther arbetar/ honom är sömnen söt/ ehwad han hafwer litet eller mycket ätet; men thens rikas öfwerflödighet städer honom icke sofwa.

12. Thet är een ond plåga som jagh såg vnder solene/ nemliga/ at rikedomar warda förwarade honom til skada som them äger. 6932

13. Ty then rike förgås medh stoor jämmer: och om han hafwer födt en son/ honom blifwer intet i händerna.

14. Såsom han är naken kommen af sitt moderlif/ så faar han bort igen som han kommen är/ och tager intet medh sigh af alt sitt arbete i sine hand/ när han bortfar. 6933

15. Thet är een ond plåga/ at han så hädan faar som han kommen är: hwad hielper thet honom tå/ at han i wädret arbetat hafwer?

16. Alla sina lifsdagar hafwer han ätit i mörkret/ och i stoor grämmelse/ och kranckhet/ och bedröfwelse.

V. Man skal medh glädie och förnöijelse bruka Gudz gåfwor.

17. SÅ håller jagh thet nu för thet bästa/ när man äter och dricker/ och är widh ett godt modh 6934/ i alt arbete som en giör vnder solene alla sina lifsdagar/ som Gudh honom gifwer: ty thet är hans deel.

18. Ty hwilko menniskio Gudh gifwer rikedom/ och ägodelar/ och wälde/ at hon ther af äter och dricker på sin deel/ och är gladh i sitt arbete/ thet är een Gudz gåfwa. 6935

19. Ty han täncker icke mycket på thetta elända lifwet/ efter Gudh frögdar hans hierta.

6. Capitel.

THet är een stoor plåga at hafwa stora rikedomar och ähro/ och icke kunna nyttiat/ och altid åstunda meer/ v. 1. Hwad tu äst wijs/ ringa eller fattig/ så skiöt titt kall/ och war tilfridz medh thet tu hafwer/ v. 7. Tu äst doch een menniskia/ och kommer intet längre än Gudh wil/ v. 10.

I. Rikedomar äro owarachtige och ofta skadelige.

THet är ett ondt ting som jagh såg vnder solene/ och är allmenneligit medh menniskiorna:

2. En hwilkom Gudh hafwer gifwit rikedom/ ägodelar och ähro/ och honom fattas intet thet hans hierta begärar/ och Gudh gifwer honom doch icke macht til at nyttiat; vtan en annar förtärer thet: thet är fåfängelighet/ och een ond plåga. 6939

3. Födde han än hundrade barn/ och hade så långt lijf/ at han i mång åhr lefde; och hans siäl kunde icke mätta sigh af ägodelar/ och blefwe vthan graf 6944: om honom säger jagh/ at en otida född är bättre än han.

4. Ty han kommer i fåfängelighet/ och i mörker faar han bort 6940/ och hans namn blifwer betäckt i mörker.

5. Han hafwer ingen glädie af solene/ och hafwer ingen roo/ hwarken här eller ther.

6. Om han än lefde i twtusend åhr/ så är han aldrig wäl til fridz: kommer thet icke alt vthi ett rum?

II. Man bör wara til fridz medh sitt wilkor.

7. HWarjo och ene menniskio är arbete pålagt 6941 efter hennes mått; men hiertat kan icke blifwa ther widh. 6942

8. Ty hwad vthrättar en wijs 6945 meer än en dåre? Hwad tager sigh then fattige före/ at han wil wara ibland the lefwande? 6946

9. Thet är bättre at bruka the ägodelar som förhandene äro/ än fara efter andra: thet är ock fåfängelighet och jämmer.

III. Werdslig ähra och förmon står vnder Gudz styrelse.

10. HWad äret? Fast än en högt berömder är/ så weet man doch at han är een menniskia/ och kan icke träta medh thet som honom förmächtigt är. 6943

11. Ty fåfängeligheten är alt förmycken: hwad hafwer een menniskia meer ther af?

7. Capitel.

SAlomo lärer/ at ett godt rychte är thet bästa som en kan lefwa efter sigh/ v. 1. Sedan omsorg och glädie;

om tolamod/ om wijshet och arfwedelar/ v. 3. At man skal wara rolig i motgång och medgång: om måtta i all ting/ v. 14. At menniskelig wijshet är godh; men ther är intet til at förlåta sigh vppå/ thet faller mycket före/ och man kan snart fela/ v. 20.

I. Gifwes reglor til en rätt lycksalighets behållande.

TY ho weet hwad menniskione nyttigt är i sin lifstijd/ medan hon lefwer i sine fåfängelighet/ hwilken är som en skugge 6947? Eller ho wil säija menniskione/ hwad efter henne 6971 komma skal vnder solene? 6948

2. Ett godt rychte 6949 är bättre än godt salwa; och dödsens dagh 6950 bättre än födelse dagen.

3. Bättre är gå i sorgahuus 6951 än i gästabods huus: vthi thet ena är alla menniskiors ändalycht 6952/ och then lefwande lägger thet vppå hiertat.

4. Sörja är bättre än lee: ty genom sorg warder hiertat förbättrat.

5. The wisas hierta är i sorgahuset; och dårars hierta i glädiehuset.

6. Bättre är höra thens wisas straff 6953/ än at höra dårars sång.

7. Ty dårars löije är såsom sprakande af törne vnder grytone: och thet är ock fåfängelighet.

8. En genwördig giör en wisan owiljog/ och förderfwar ett mildt hierta.

9. Änden 6954 6972 på ett ting är bättre än thes begynnelse: en tolig 6955 ande är bättre än en högh ande.

10. War icke hastig til wrede 6956: ty wreden hwilar vthi ens dåras hierta.

11. Säg icke: Hwad är thet/ at the förra dagar woro bättre än thenne? Ty tu frågar sådant icke wijsliga.

12. Wijshet är godh 6957 medh arfwedelen; och hielper at en kan glädia sigh af solene.

13. Ty wijshet beskärmar; penningar beskärma ock: men wijsheten gifwer lijf honom som henne hafwer.

14. Se på Gudz werck: ty ho kan rätta thet han giör krokot? 6958

15. J goda dagar war gladh; och then onda dagen tag ock til godo 6959: ty thenna skapade Gudh jämte them andra/ at menniskian icke skal weta hwad tilkommande är.

16. Jagh hafwer allahanda sedt i mine fåfängelighets tijd: thet är en rättferdig/ och förgås i sine rättferdighet; och thet är en ogudachtig/ som länge lefwer i sine ondsko.

17. War icke alt förmycket rättferdig/ eij heller förmycket wijs 6960; at tu icke förderfwar tigh.

18. War icke alt förmycket ogudachtig/ och galnas 6961 icke; at tu icke döör i otijd. 6962

19. Thet är godt at tu thetta fattar/ och at tu ock icke släpper thet andra vthu tine hand: ty then ther Gudh fruchtar/ han vndkommer thet alt.

20. Wijshet stärcker then wisa/ meer än tijo wäldige som i stadenom äro. 6963

21. Ty thet är ingen menniskia på jordene som godt giör/ och icke syndar. 6964

22. Lägg 6973 ock icke på hiertat alt thet man säger 6965; på thet tu icke skalt höra tin tienare banna tigh.

23. Ty titt hierta weet/ at tu ock ofta androm bannat hafwer.

24. Sådant alt hafwer jagh försökt wijsliga: Jagh tänckte 6966: Jagh wil wara wijs/ men wijsheten kom långt ifrå migh.

25. Thet är fierran/ hwad skal thet warda? Och thet är fast diupt/ ho kan finnat?

26. Jagh wände mitt hierta til at förfara/ och vpspörja/ och vpsökia wijshet och kånst/ til at förfara the ogudachtigas dårhet/ och the galnas wilfarelse:

27. Och fan at een sådana qwinna'/ hwilkens hierta är näät och snara/ och hennes händer boijor äro/ är bittrare än döden 6974 6967: then Gudi täck är/ han vndkommer henne; men syndaren warder genom henne fången. 6968

II. Förmaning til ståndachtighet; och wises orsaken til ofulkomlighet.

28. SE/ thet hafwer jagh funnet/ säger Predikaren/ hwart efter thet andra/ at jagh måtte finna kånst:

29. Och min siäl söker ännu/ och hafwer intet funnet: ibland tusende hafwer jagh funnet en man; men ingen qwinno 6975 hafwer jagh funnet ibland alla.

30. Allena/ skåda här til: Jagh hafwer funnet/ at Gudh hafwer giordt menniskiona rätta 6969; men the sökia 6970 många kånster 6976.

8. Capitel.

MAn skal wandra försichteliga/ lyda och ähra Öfwerhetena/ och achta tiden; ty ingen weet sins lijfs längd/ v. 1. Jngen må stå efter högh kall: ty mången är medh nesa ther ifrå kommen/ v. 19. Och medh the ogudachtiga lychtas gemenligen illa/ v. 11. Alle äro fåfängeligheten vndergifne/ och orsaken til alt som på jordene skeer/ weet Gudh allena: therföre skal ingen sigh ther om bekymra/ vtan lefwa i stillhet/ gladelig vthi sitt kall/ v. 14.

I. Wijshet och försichtighet berömas.

HO är som en wijs? Och ho kan thet vthtyda? Menniskiones wijshet vplyser 6990 hennes ansichte; men then ther oförwägen 6977 är/ honom hatar man.

II. Hörsamhet emot öfwerheten/ och at wandra warlig.

2. JAgh håller Konungens ord 6978/ och Gudz eed.

3. War icke förhastig til at gå ifrå hans ansichte; och blif icke i een ond saak: ty han giör hwad honom lyster.

4. J Konungens ord är macht 6979; och ho kan säija til honom: Hwad giör tu?

5. Then ther budet håller/ han skal intet ondt försökia 6980; men ens wijs mans hierta weet tijd och sätt.

6. Ty hwart och ett anslag hafwer sin tijd och sätt: ty menniskiones olycka är myckin medh henne.

7. Ty hon weet icke hwad warit hafwer; och ho kan säija henne hwad warda skal?

8. Een menniskia hafwer icke macht öfwer andan 6981/ til at förmena andan; och hafwer icke macht i dödsens tijd 6982/ och warder icke löös gifwen i stridene: och ett ogudachtigt wäsende hielper then ogudachtiga intet.

III. Högt kall må man eij eftertrachta.

9. ALt thet hafwer jagh sedt/ och gaf mitt hierta til all werck som skee vnder solene: een menniskia råder vnderstundom öfwer then andra sigh til skada. 6983

10. Och ther såg jagh ogudachtiga som begrafne woro; som gånget och wandrat hade i heligt rum/ och woro förgätne i staden/ at the så giordt hade: thet är ock fåfängelighet.

11. Efter thet icke strax går domen öfwer onda gierningar/ warder menniskiones hierta fult til at giöra ondt. 6984

12. Om en syndare hundrade resor illa giör/ och doch länge lefwer/ så weet jagh likwäl at them warder wäl gångande 6985 som Gudh fruchta/ the som hans ansichte fruchta.

13. Ty them ogudachtiga warder icke wäl gångandes; och såsom en skugge skola the icke länge lefwa/ som icke Gudh fruchta. 6986

IV. Rädes at wara gladh och rolig/ vthi then lägenhet som Gudh tilfogar.

14. THet är een fåfängelighet som skeer vppå jordene: några äro rättferdige/ och them går såsom the hade the ogudachtigas gierningar giordt 6987; och några äro ogudachtige/ och them går såsom the hade the rättferdigas gierningar giordt 6988: Jagh sade: thet är ock fåfängelighet.

15. Therföre prisade jagh glädiena/ at menniskian intet bättre hafwer vnder solene/ än äta och dricka/ och wara gladh 6989: och sådant får hon af sitt arbete i sina lifsdagar/ som Gudh henne gifwer vnder solene.

16. Jagh gaf mitt hierta til at weta wijshet/ och til at skåda then wedermödo som på jordene skeer: at ock en hwarken dagh eller natt får sömn i sin ögon.

17. Och jagh såg all Gudz werck: ty een menniskia kan icke finna thet werck som vnder solene skeer: och ju meer menniskian arbetar til at sökia/ ju mindre finner hon: om hon än säger: Jagh är wijs/ och weet thet/ så kan hon doch icke finnat. 6991

9. Capitel.

MOtgång och medhgång/ giör icke här i werldene någon åthskilnad emellan onda och goda; som them ena går/ så går ock them andra/ v. 1. Therföre skal man intet läggia werlden på sinnet/ vtan lefwa wäl/ och wara gladh och frimodig/ v. 7. Jngen kan olyckona vndfly medh sin snällhet/ v. 11. Wijshet är bättre än ens dåras wälde; och lida är bättre än sträfwa öfwer machten/ v. 13.

I. Thet går så them ondom som them fromom i werldene.

TY jagh hafwer alt sådant lagt på hiertat/ til at ransaka alt thetta/ at några rättferdige och wise äro/ hwilkes vnderdåner i Gudz hand äro: doch weeingen menniskia någors kärlek/ eller haat/ som han hafwer för sigh.

2. Thet wederfars så them ena som them andra; them rättferdiga/ såsom them orättferdiga 6992; them goda och rena/ såsom them orena; them som offrar/ såsom honom som intet offrar: såsom thet går them goda/ så går thet ock syndarenom; såsom meenedarenom går/ så går ock honom som eden fruchtar.

3. Thet är een ond ting ibland alt thet som vnder solene skeer/ at them ena så går som them andra: ther af warder ock menniskiones hierta fult medh arghet/ och galenskap är i theras hierta så länge the lefwa/ sedan måste the döö.

4. Hwad skal man tå af the båden vthwälja? Så länge som man lefwer skal man hoppas: ty en lefwande hund är bättre än ett dödt leijon.

5. Ty the lefwande weta 7003 at the skola döö; men the döde weta intet/ the förtiena ock intet meer: ty theras åminnelse är förgäten;

6. Så at man icke meer älskar them/ hatar eller afwundas widh them; och hafwa ingen deel meer på werldene i allo thy som vnder solene skeer.

II. Gudz gåfwor börman bruka medh glädie.

7. SÅ gack bort/ och ät titt brödh medh frögd/ drick titt wijn medh godt modh 6993: ty tin werck täckias Gudi.

8. Lät tin kläder altid wara hwijt; och lät icke fattas salwo på titt hufwud. 6994

9. Bruka tin tijd medh tine hustru then tu älskar/ så länge tu behåller thetta fåfängeliga lifwet/ thet (Gudh) tigh vnder solene gifwit hafwer/ så länge titt fåfängeliga lijf warar: ty thet är tin deel i lifwena/ och i titt arbete/ som tigh vnder solene gifwit är.

10. Alt thet tigh förekommer at giöra/ thet giör friliga 6995: ty i grafwene/ tijt tu faar 6996/ är hwarken gierning/ kånst/ förnuft eller wijshet. 6997

III. Jngen kan vthrätta sigh lycko/ eller förtaga olycko genom sin snällhet.

11. JAgh wände migh/ och såg huru thet tilgår vnder solene/ at thet icke hielper 7004 til at löpa at man är snar: til strijd hielper icke at man är starck; til bärgning hielper icke at en är snäll 6998; til rikedom hielper icke wara klook 6999; at en hafwer ynnest hielper icke at han sin tingest wäl kan 7000: vtan thet står alt til tiden och lyckona.

12. Ock weet menniskian icke sin tijd: vtan såsom fiskarna warda fängne medh en skadelig krook/ och såsom foglarna warda fångne medh snarone/ så warda ock menniskiorna bortryckte i ondom tijd/ när han hasteliga kommer öfwer them. 7001

IV. Wijshet är bättre än dårars öfwermod.

13. JAgh hafwer ock sedt thenna wijshetena vnder solene/ then migh stoor syntes:

14. At en liten stadh war/ och fögo folck ther inne; och kom en mächtig Konung/ och belade honom/ och bygde stoor bolwercke ther omkring:

15. Och ther inne wardt funnen en fattig wijs man/ then medh sine wijshet kunde hielpa staden; och ingen menniskia tänckte på then samma fattiga mannen.

16. Tå sade jagh: Wijshet är ju bättre än starckhet 7002; likwäl wardt thens fattigas wijshet förachtad/ och hans ord wordo intet hörd.

17. Thetta wåller/ the wisas ord gälla meer när the stilla/ än herrarnas roop när the dårar.

18. Ty wijshet är bättre än harnesk: men en endeste skalck 7005 förderfwar mycket godt.

10. Capitel.

THet händer ofta at dårar äro rådande/ och the wise warda intet hörde/ v. 1. Then i höga ting något förandra

wil/ han hafwer möda ther af/ v. 8 Lackare skal man icke gierna höra/ v. 11. När barn/ försumeliga/ och drinckare regera/ går illa til i landet/ v. 16. Doch skal man icke förtala eller försmäda öfwerhetena/ v. 20.

I. Ther macht går för kånst/ måste man hafwa tolamod.

ONda flugor förderfwa goda salwo: therföre är dårskap stundom bättre 7018 än wijshet och ähra.

2. Ty thens wisas hierta är på hans högra hand; men thens galnas hierta är på hans wenstra.

3. Och äntå at then galne sielf galen är i sin anslag/ håller han likwäl alla för galna.

4. Therföre om ens wäldigs mans trugh hafwer framgång emot tin wilja 7006/ så gif tigh icke öfwer: ty vndraga 7019 stillar mycket ondt. 7007

5. Thet är ännu een vsel ting som jagh såg vnder solene/ nemliga/ oförstånd thet ibland the wäldiga 7008 allmänneligit är:

6. At en dåre sitter i stora wärdighet; och the rike sittia nedre.

7. Jagh såg tienare på hästar; och Förstar gå til footz såsom tienare.

II. Förandringar i angelägna ärender äro mödosama och fahrliga.

8. MEn then ena groop grafwer/ han skal sielf falla ther vthi: och then en gård rifwer/ honom skal stinga en orm. 7009

9. Then ther stenar bortwältar 7020/ han skal hafwa ther mödo medh: then som wedh klyfwer/ han warder sargad ther af.

10. Tå ett jern sliött warder/ och mister skarphetena/ så måste man medh mödo hwässat igen: altså följer ock wijsdom efter flijt.

III. Falskhet och bedrägerij afrådes.

11. EN lackare är icke bättre än en orm 7010/ som obesworen stinger:

12. The ord som gå af ens wijs mans mun äro täckelig 7011; men ens dåras läppar vpswälga honom.

13. Begynnelse på hans ord är dårskap; och änden är skadelig galenskap.

14. En dåre hafwer mång ord 7012: ty menniskian weet icke hwad warit hafwer; och ho wil säija henne hwad efter henne komma skal? 70137021

15. The dårars arbete warder them swårt/ efter man icke weet gå in i staden.

IV. Försumelige och owise Regenter äro landet skadelige

16. WEe tigh land/ hwilkes Konung barn är 7014 och hwilkes Förstar bittida äta. 7015

17. Wäl är tigh land/ hwilkes Konung ädla är; och hwilkes Förstar äta i rättom tijd/ til styrckio/ och icke til wällust.

18. Ty för lätia skul förfalla bielkarna/ och för försumeliga händer skul/ warder huset drypande.

19. Thet wåller/ at the bereda brödh til wällust/ och winet måste glädia the lefwande 7022; och penningen måste them alt vthrätta.

V. Warning emot theras förtaal.

20. BAnna icke Konungenom 7016 i titt hierta/ och banna icke them rika i tinom sängakamar: ty foglarna vnder himmelen föra tina röst/ och the ther wingar hafwa/ säija thet efter. 7017

11. Capitel.

MAn skal wara gifmild emot fattiga och främmande/ medan tilfälle gifs/ at man af Gudh må funnen warda i goda gierningar/ v. 1. Hwad Gudh warder giörandes/ wetst tu icke/ v. 5. Men war tu flitig i titt kall och försichtig/ v. 6. Ty om ock een menniskia gladh är och länge lefwer/ så komma likwäl så många onda dagar/ at hon får sorg nogh/ v. 7. Man bör wara gladh medan man hafwer tilfälle: ty thet förgår snart/ v. 9.

I. Förmaning til gifmildhet emot fattiga/ och andra nödlidande.

LÄt titt brödh fara öfwer watn 7023 7032/ så warder tu thet finnandes i längdene. 7024

2. Skift 7025 vth emellan siu/ ock emellan otta: ty tu wetst icke hwad olycka pa jordene komma kan.

3. När molnskyarna fulle äro/ så gifwa the regn på jordena: och när trädh faller/ thet falle söder vth/ eller norr vth/ på hwilket rum thet faller/ ther blifwer thet liggiandes.

4. Then som achtar på wädret/ han sår intet; och then som vppå skyarna skådar/ han skär intet vp.

5. Såsom tu icke wetst wädrens wägh/ och huru benen i moderlifwet tilredd warda 7026; så kant tu ock icke weta 7033 Gudz werck som han alt giör. 7027

II. At wara flitig och försichtig i sitt kall.

6. SÅ tina sädh om morgonen/ och hålt icke vp 7028 medh tine hand om aftonen: ty tu wetst icke hwilket thera bättre lyckas kan: och om både lyckades/ så wore thet thes bättre.

7. Liuset är sött 7029/ och ögomen är liuft at see solena.

8. Om een menniskia i lång tijd lefwer/ och är gladh i all ting/ så täncker han doch allenast på the onda dagar/ at the så månge äro: ty alt thet honom wederfars/ är fåfängelighet.

III. At sky gudlöshet/ och tänckia på domen.

9. SÅ gläd tigh nu/ tu yngling/ i tinom vngdom/ och lät titt hierta wara gladt i tinom vngdom: giör hwad tino hierta lyster/ och tinom ögom behagar 7030: **och weet/ at Gudh skal för alt thetta hafwa tigh fram för domen.** 7031

10. Lägg bort sorg vtaf titt hierta/ och kasta bort thet onda ifrå tinom kropp: ty barndom och vngdom är fåfängelighet.

12. Capitel.

WÄn tigh til gudzfruchtan strax af vngdomen: ty när åldriga dagar komma/ medh siukdom och allahanda feel/ ästu mindre beqwem ther til/ v. 1. Täna på hwar tu skalt blifwa efter thetta lifwet/ förr än döden kommer/ v. 6. Sedan besluter Salomo/ at thenna är een hälsosam lära: allehanda lärdomar äro icke gode/ v. 8. Men summan på all godh lärdom är thenna: Fruchta Gudh/ och hålt hans budh/ och tänck at alla tina gierningar skola komma fram för Gudz doom/ v. 13.

I. Förmaning at wanja sigh til gudzfruchtan af vngdomen.

TÄnck vppå tin skapare 7034 i tinom vngdom 7035: förr än the onda dagar komma; och åhren nalkas 7036/ tå tu warder säijandes: The behaga migh intet.

II. Ålderdomens bräckligheter beskrifwas i liknelse wijs.

2. FÖrr än solen 7045 och liuset/ månen och stiernorna mörke warda; och molnen igen komma efter regn.

3. På then tijd tå wächtarena i huset darra/ och the starcke krökia sigh/ och mölnarena stå fåfänge/ therföre at the så fåå wordne äro; och synen warder mörk genom fenstren:

4. Och dörarna på gatone tilslutna warda/ så at rösten af qwarnene tystnar/ och vpwaknar när foglen siunger/ och sångsens döttrar warda nedertryckta:

5. Så at the ock för högderna fruchta sigh/ och rädas på wägen: när mandelträd blomstras/ och gräshoppan förtynges/ och all lust förgås: ty menniskian faar tijt hon ewinnerliga blifwa skal; och the som gråta gå omkring på gatone.

6. Förr än silftåget bortkommer/ och guldkällan vthlöper/ och ämbaret gistnar widh brunnen/ och hiulet söndergår widh brunnen.

7. Ty stofftet måste åter komma til jord igen 7037 **såsom thet warit hafwer; och anden til Gudh igen** 7038**/ then honom gifwit hafwer.** 7039

III. Bokens korta innehåll; och thenna lärans och lärarens beröm.

8. ALt är fåfängelighet/ sade Predikaren; alt är fåfängelighet. 7040

9. Then samme Predikaren war icke allenast wijs; vtan han lärde ock folcket godh lärdom/ och märckte/ och vthransakade/ och sammansatte mång ordsprak. 7041

10. Predikaren sökte at han måtte finna tacknemlig ord/ och skref rätt sanningenes ord.

11. Thenna the wisas ord äro spiut och naglar 7042/ skrefne genom församlingenes mästare/ och gifne af enom herda.

12. Tag tigh wahra/ min son/ för andra flere: ty ingen ände är vppå at dichta böcker; och mycken predikan giör kroppen trött.

IV. Summan på all godh lärdom.

13. LÄt oß höra hufwudsummona til all lärdom: **Fruchta Gudh/ och hålt hans budh: ty thet hörer allom menniskiom til.** 7043

14. Ty Gudh skal hafwa fram alla gierningar för domen 7044**; ja/ ock the ther fördolda äro/ ehwad the äro goda eller onda.**

Ände på Salomos Predikare.

Salomos Höga Wisa/

Thenna Boken innehåller ett samtaal emellan Christum och Bruden; och består

I. Af Jngången/ cap. 1. til then 12. v.

II. Sielfwa samtalet/ och inbyrdes kärleks förklarandet in til cap. 8:13. vers.

III. Beslutet; til ändan.

1. Capitel.

HÄr warder beskrifwit Christi samtaal medh sin kära brudh/ thet är hans helga församling/ hwilken åstundar tröst af hans ord och Evangelio/ v. 1. Klagar öfwer sin bedröfwelse/ v. 5. Och warder tröstad/ v. 8. Sedan afmålas Christi och hans församlings inbördes kärlek/ v. 10.

I. Församlingens längtan til Christum.

SAlomos Höga Wisa.

2. HAn kysse migh medh sins muns kyssande 7046: ty tin bryst äro liufligare än wijn: 7047

3. At man må luchta tin goda salwo 7048: titt namn 7049 är een vthguten salwa: therföre hafwa pigorna 7050 tigh kär.

4. Drag 7051 migh efter tigh/ så löpe 7052 wij: Konungen 7053 förde migh in vthi sin kamar 7054; wij frögde oß/ och äre glade öfwer tigh; wij täncke vppå tin bryst meer än vppå wijn: the frome älska tigh.

II. Församlingens ringa anseende vnder korßet.

5. JAgh är swart/ men ganska täck 7055/ J Jerusalems döttrar/ såsom Kedars hyddor/ såsom Salomos tapeter.

6. Seer icke ther efter/ at jagh så swart är: ty solen hafwer brändt 7056 migh: mins moders barn wredgas 7057 emot migh: man hafwer satt migh til wijngårdzwachtersko 7058; men min wijngård then jagh hade/ bewarade jagh icke. 7059

7. Säg migh 7060/ tu then min siäl älskar/ hwar tu beter/ hwar tu hwilar om middagen? At jagh icke skal gå hijt och tijt til tina stalbröders hiordar. 7061

III. Christus tröstar och vnderwiser henne.

8. KÄnner tu tigh icke/ tu dägeligasta ibland qwinnor/ så gack vppå fårens footspor 7062/ och beet tin kidh widh herdahusen. 7063

9. Jagh liknar tigh/ min kära/ widh mitt resigtyg/ widh Pharaos wagnar.

10. Tina kinder stå liufliga i span/ och tin hals i kädio. 7064

11. Wij wilje giöra tigh gyldene span medh silfdoppor.

IV. Församlingen gläder sigh af hans kärlighet.

12. TÅ Konungen wände sigh hijt/ gaf min Nardus sina lucht.

13. Min wän är migh ett knippe af mirrham 7065/ thet emellan min bryst hänger. 7066

14. Min wän är migh en drufwa Copher/ vthi the wijngårdar i EnGedi.

V. Christus wiser sitt behagh til henne; och hon til honom.

15. SJj/ min kära/ tu äst dägelig 7067; dägelig äst tu/ tin ögon äro såsom dufwo ögon. 7068

16. Sij/ min wän/ tu äst dägelig 7069 och liuflig: wår säng grönskas. 7070

17. Wår huus bielkar äro cedreträ; wåra sparrar äro cypreß.

2. Capitel.

GUdz församling frögdar sigh öfwer sin Brudgumma/ och prisar hans godhet/ v. 1. Bekommer löfte om frijd och säkerhet/ v. 7. Gläder sigh öfwer hans närwarelse/ beskydd och tröst/ v. 8. Emot kättare och falska bröder/ v. 15.

I. Christi wälgierningar emot församlingen.

JAgh är ett blomster 7071 i Saron/ och een lilja i dalenom.

2. Såsom een roos 7072 ibland törne 7073/ så är min kära ibland döttrarna.

3. Såsom ett äpleträ 7074 ibland skogsträ/ så är min wän ibland sönerna: jagh sitter vnder thens skugga 7075 som jagh begärar/ och hans frucht 7076 är minom hals söt. 7077

4. Han hafwer migh in vthi wijnkällaren 7078; och kärleken är hans baneer 7079 öfwer migh.

5. Han wederqwecker 7080 migh medh blomster/ och vpfriskar migh medh äple: ty jagh är kranck af älskog.

6. Hans wenstra hand ligger vnder mitt hufwud/ och hans högra hand omfamnar migh.

II. Christus tilsäger sin församling frijd.

7. JAgh beswär eder/ Jerusalems döttrar/ widh råår/ eller widh hinder i markene/ at J icke vpwäcken eller omaken mina käristo/ til thes henne sielf lyster.

8. Thetta är mins wäns röst; sii/ han kommer 7081/ och springer på bergen/ och springer på högarna.

9. Min wän är lijk enom råbock/ eller vngom hiort: sij/ han står baak wår wägg/ och seer genom fenstret 7082/ och gluggar genom gallret.

10. Min wän swarar/ och säger til migh: Statt vp min kära/ min dägeliga/ och kom hijt.

11. Ty sij/ wintren är förgången/ regnet är öfwerståndet/ och är sin wägh.

12. Blomstren äro vthgångne på markene; wårtiden är kommen/ och turturdufwan låter sigh höra i wårt land.

13. Fikonaträd är knoppat/ wijnträn 7083 blomstras/ och gifwa sina lucht 7084: statt vp/ min kära/ och kom/ min dägeliga kom hijt.

14. Min dufwa vthi steenklyftor 7085/ vthi bergsrefwor/ lät migh see titt ansichte/ lät migh höra tina röst: ty tin röst är söt/ och titt ansichte 7086 liufligit.

III. Församlingen gläder sigh af Christi beskydd/ emot fiendar och förstörare.

15. TAger oß räfwar/ the små räfwar 7087/ som förderfwa wijngårdar: ty wåra wijngårdar blomstras.

16. Min wän är min/ och jagh är hans 7088/ then ther beter 7089 ibland roser:

17. Jn til thes at dagen swaal 7090 warder/ och skuggarna afwika: wändt om 7091/ blif såsom een rå/ min wän/ eller såsom en vng hiort på skiljebergen. 7092

3. Capitel.

NÄr Christus fördöljer sigh/ warder hans församling bedröfwad/ v. 1. När hon åter finner honom/ får hon roo/ v. 4. Sedan warder beskrifwen Christi macht och stora förmögenhet/ ther medh han förmår sin församling beskydda och vppehålla/ v. 7.

I. Korßet giör ängslan.

JAgh sökte 7093 om nattena i mine säng/ then min siäl kär hade: jagh sökte/ men jagh fan honom intet. 7094

2. Jagh wil stå vp/ och gå omkring i staden/ på gator och gränder/ och sökia then min siäl kär hafwer: jagh sökte/ men jagh fan honom intet.

3. Migh funno wächtarena 7095/ som kring om i staden gå: hafwen J icke sedt then min siäl kär hafwer?

4. Tå jagh kom litet fram om them/ så fan jagh then min siäl kär hafwer 7096: jagh håller honom/ och wil icke öfwergifwa honom/ til thes jagh hafwer honom in vthi mins moders 7097 huus 7098/ vthi mins moders kamar.

5. Jagh beswär eder/ J Jerusalems döttrar/ widh råår och hinder på markene/ at J icke vpwåcken mina käro/ eller omaken henne/ til thes henne sielf lyster.

6. Ho är thenna som vpgår vthur öknene såsom en röök 7099 af mirrham/ rökelse 7100 och allahanda apothekares pulfwer?

II. Gudh är mächtig nogh til at beskydda och vppehålla sina.

7. SJj/ omkring Salomos säng stå sextijo starke 7101 vthaf the starka i Jsrael:

8. Alle hålla the swärd/ och äro behändige til stridz: hwar thera hafwer sitt swärd widh sina sido för fruchtan skul om nattena.

9. Konung Salomo lät giöra sigh ett sängerum af Libanons träå:

10. Thes stodar woro af silfwer; täckelsen af guld/ sätet af purpur/ botnen ther vthi war lusteliga lagd för Jerusalems döttrar skul.

11. Går vth J Zions döttrar/ och skåder Konung Salomo 7102 i then crono 7103/ ther hans moder honom medh krönt 7104 hafwer/ på hans bröllopsdag 7105/ och på hans hiertas frögdz dagh.

4. Capitel.

CHristi brudh är dägelig och vthan fläck/ igenom Christum/ v. 1. Och therföre hafwer han henne ganska kär/ v. 8.

I. Församlingen berömes af thes skiönhet och reenhet.

SJj/ min kära/ tu äst dägelig 7106/ sij/ dägelig ästu/ tin ögon 7107 äro såsom dufwo 7108 ögon/ emellan tina

låckar: titt håår är såsom getahiordar/ som klipte äro på thet berget Gilead:

2. Tina tänder äro såsom hiordar medh afklipta vll/ som twagne 7109 komma vthu watnet/ hwilke allesamman äro hafwande medh twillingar/ och ingen af them är ofruchtsam.

3. Tine läppar äro såsom ett rosenfärgat 7110 snöre; och titt taal liufligit: tine kinder såsom skörden på granatäplet emellan tina låckar.

4. Tin hals är såsom Davidz torn 7111 giord medh brystwärn/ ther tusende sköldar vppå hängia 7112/ och allahanda the starckas wapn.

5. Tin tw bryst 7113 äro såsom twå vnga råtwillingar/ hwilke ibland roser i beet gå:

6. Til thes dagen swaal warder/ och skuggarna afwika 7114: jagh wil gå 7115 til mirrhams berget/ och til rökelse högen. 7116

7. Tu äst medh allone dägelig/ min kära/ och ingen fläck 7126 är på tigh.

II. Christus bewiser sin kärlek emot henne.

8. KOm/ min brudh/ ifrå Libanon/ kom ifrå Libanon; gack in/ träd hijt ifrån Amana kulla/ ifrå Senir och Hermons kulla/ ifrå leijonens boning/ ifrå the leoparders berg.

9. Tu hafwer tagit migh hiertat 7117 bort/ min syster kära brudh 7118/ medh ett titt öga/ och medh ene tine halskädio.

10. Huru dägelige äro tin bryst min syster kära brudh: tin bryst äro lustigare än wijn/ och tin salwos lucht öfwergår alla örter.

11. Tine läppar/ min brudh/ äro såsom drypande 7119 hannogskaka 7120: hannog och miölk är vnder tine tungo/ och tin kläders lucht är såsom lucht af Libanon.

12. Min syster kärabrudh/ tu äst en tilsluten örtegård 7121; een tilsluten källa 7122/ en förseglad brunn:

13. Tin frucht 7123 är såsom en lustgård af granatäple medh ädla fruchter/ cyper medh nardus:

14. Nardus medh safran/ calmus och caneel medh allahanda Libanons trää; mirrham och aloes medh alla bästa örter:

15. Såsom en örtegårdz brunn/ såsom en brunn af lefwande watn/ thet af Libanon flyter.

16. Statt vp nordanweder/ och kom sönnanwäder/ och blås 7124 igenom min örtegård/ at hans örter måga drypa 7125. Min wän komme vthi sin örtegård/ och äte sina ädla fruchter.

5. Capitel.

FÖrsamlingen blifwer kärligen tiltalad af Christo/ rc. v. 1. Beskrifwes ock hennes troos swaghet/ anfächtningar och förtryck/ v. 4. Och bewiser hon sin kärlek til sin Brudgumma/ i thet at hon honom och hans återlösningswerck så högeliga berömer/ v. 9.

I. Christus talar til församlingen/ och hon swarar.

JAgh kom/ min syster kära brudh/ vthi min örtegård 7127: jagh hafwer mitt mirrham samt medh mina örter vpskoret: jagh hafwer ätit mina hannogskako/ samt medh minom hannog: jagh hafwer drucket mitt wijn

medh mine miölk: äter mine käre/ och dricker 7128 mine wänner/ och warder druckne.

2. Jagh sofwer/ och mitt hierta wakar 7129: ther är mins wäns röst som klappar 7130: lät migh vp min kära/ min syster/ min dufwa/ min froma: ty mitt hufwud är fult medh dagg 7131/ och mine låckar fulle medh nattenes dropar.

3. Jagh hafwer afklädt min kiortel/ huru skulle jagh åter kläda honom vppå igen? Jagh hafwer twaget mina fötter/ huru skulle jagh besmitta them igen?

II. Han förer henne genom anfächtning och förföljelse.

4. MEn min wän stack sina hand in genom ett hool/ och mitt lijf darrade ther widh.

5. Ta stod jagh vp/ at jagh skulle låta minom wän vp: mina händer drupo af mirrham/ och mirrham lop öfwer min finger på stängelen åth låset.

6. Och tå jagh minom wän vplåtet hade/ war han borto och sin wägh 7132 gången. Tå gick min siäl vth efter hans ord 7133: jagh sökte honom/ men jagh fan honom intet 7134; jagh ropade/ men han swarade migh intet. 7135

7. Wächtarena som omkring gå i stadenom funno migh/ the slogo migh til sårs 7136; wächtarena på murenom togo migh bort mitt hufwudkläde.

8. Jagh beswär eder Jerusalems döttrar; finnen J min wän/ så säger honom/ at jagh för älskog kranck ligger.

III. Christi ämbete/ lidande/ vpståndelse/ och himmelsfärd.

9. HWad är tin wän för andra wänner/ o tu alradägeligasta ibland qwinnor? Hwad är tin wän för andra wänner/ at tu så hafwer besworit oß?

10. Min wän är hwijt och rödh 7137/ vthkorad ibland mång tusend.

11. Hans hufwud är thet bästa guld; hans håår är krusat/ swart såsom en korp.

12. Hans ögon äro såsom dufwo ögon widh watubäcker twagne medh miölk/ och stå full. 7143

13. Hans kinder äro såsom apothekares wäxande örtesänger; hans läppar äro såsom roser/ the ther drypa af flytande mirrham. 7138

14. Hans händer 7139 äro såsom guldringar fulle medh turkoser; hans lijf 7140 är såsom reent elphenbeen besatt medh saphirer.

15. Hans been äro såsom marmors pelare/ grundade 7141 vppå gyldene fötter; hans skapnad är såsom Libanon/ vthkorad såsom cedreträ.

16. Hans hals är söt och ganska lustig: en sådana är min wän; min wän är sådana J Jerusalems döttrar.

17. Hwart är tå tin wän gången 7142/ o tu dägeligasta ibland qwinnor? Hwart hafwer tin wän wändt sigh/ så wilje wij honom sökia medh tigh.

6. Capitel.

FÖrsamlingen prisar Christi wälgierningar/ v. 1. Han berömer sin brudh och hennes dägelighet/ och förklarar sin stora kärlek emot henne/ v. 3. Och berättar om fleras kallelse til församlingens gemenskap/ v.

10.

I. Christus prisas af församlingen för sina wälgierningar.

MJn wän är nedergången vthi sin örtagård til örtasängerna/ at han sigh ther förlusta skal i örtagårdarna/ och hämta roser.

2. Min wän är min/ och jagh är hans/ then sigh ibland roser förlustar.

II. Han berömer församlingen/ och wiser sin kärlek.

3. TU äst dägelig/ min kära/ såsom Thirza; lustig såsom Jerusalem 7144/ förskräckelig såsom en härordan. 7145

4. Wändt tin ögon ifrå migh/ förty the giöra migh brinnande: titt håår är såsom een getahiord/ the som på berget Gilead klipte äro:

5. Tina tänder äro såsom een fårahiord/ the ther twagne komma vthu watn/ hwilke allesammans äro medh twillingar hafwande/ och ingen ibland them är ofruchtsam:

6. Tine kinder äro såsom skörden på granatäplet/ emellan tina låckar.

7. Sextijo äro Drottningarna/ och ottatijo frillorna/ och på jungfrurna är intet tahl: 7146

8. Men een är min 7147 dufwa/ min froma: een är sine moder kärast/ och sine moders vthkorada: tå döttrarna sågo henne/ prisade the henne saliga; Drottningarna och frillorna lofwade henne.

9. Ho är thenna som vpgår 7148/ såsom een morgonrode/ dägelig såsom månen/ vthkorad såsom solen 7149/ förskräckelig såsom en härordan? 7150

III. Om församlingens vthwidgande af Judar och Hedningar.

10. JAgh är nedergången 7151 i nöttagården til at skåda teelningarna widh bäcken 7152; til at skåda om wijnträd blomstrades 7153/ om granatäplen grönskades:

11. Min siäl wiste icke at han migh in til Ammi Nadibs wagnar satt hade. 7154

12. Wändt om/ wändt om/ o Sulamith; wändt om/ wändt om at wij måge skåda tigh 7155: hwad see J på Sulamith/ annat än dantz i Mahanaim?

7. Capitel.

CHristus beprisar ytterligare sin församlings dägelighet och skapnad/ v. 1. Ther emot berömer församlingen Christi godhet/ then sigh sträcker ock til Hedningarna/ v. 10.

I. Christus beberömer församlingens skiönhet.

HUru dägelig är tin gång i skonar 7156/ tu Förstas dotter! tina länder stå 7157 lika widh hwar andra/ såsom tw span the ens mästares hand giordt hafwer.

2. Tin nafle är såsom een rund skål/ then aldrig dryck fattas 7158; tin buuk är såsom en hwetehop 7159 omsatt medh roser:

3. Tin tw bryst äro såsom twå vnga råtwillingar:

4. Tin hals är såsom ett elphenbens torn 7160/ tin ögon 7161 äro såsom the dammar 7162 i Hesbon 7163 widh then porten 7164 Bathrabbim: tin näsa 7165 är såsom tornet af Libanon/ hwilket sigh wänder emot Damascon: 7166

5. Titt hufwud står på tigh såsom Carmel 7167; håret på titt hufwud är såsom Konungens purpur 7168 i fåller bunden.

6. Huru dägelig och huru liuflig äst tu kära i wällust!

7. Tin längd är lijk widh ett palmträ 7169; och tin bryst 7170 widh wijndrufwor.

8. Jagh sade: Jagh måste stiga vp i palmträd 7171/ och fatta 7172 thes qwistar: lät tin bryst wara såsom drufwor på wijnträ/ och luchten af tine näso såsom äple:

9. Och tin hals såsom godt wijn 7173/ thet minom wän lätteliga ingår; och tala om gammal ärende. 7174

II. Församlingen prisar Christi godhet/ som ock sträcker sigh til Hedningarna.

10. MJn wän är min/ och han håller sigh ock til migh.

11. Kom/ min wän/ lät oß gå vth på markena/ och wistas i landzbyarna: 7175

12. At wij måge bittida vpstå til wijngårdarna/ och få see om wijnträd blomstras 7176/ och hafwer fått knoppar; om the granatäple vthgångne äro: ther wil jagh gifwa tigh min bryst. 7177

13. Liljorna 7181 gifwa sin lucht/ och för wåra dör allahanda ädla fruchter 7178: min wän/ jagh hafwer bewarat 7179 åth tigh både nytt och gammalt. 7180

8. Capitel.

FÖrsamlingenes trängtan efter Christum/ v. 1. Christus förswarar sin församling; bewiser henne sin stora kärlek/ v. 4. Samtalar medh henne om them som ännu swage äro/ och behöfwa styrckio och vplysning/ v. 8. Och warder så af henne prisad för sina nåde/ v. 11.

I. Församlingen önskar Christi tilkomst.

OAt jagh måtte finna 7182 tigh vthe min broder/ tu som mins moders bryst 7183 suger/ och måtte få kyssa 7184 tigh; at ock ingen förachtade migh.

2. Jagh wille taga tigh/ och hafwa tigh vthi mins moders 7185 huus/ ther tu migh lära 7186 skulle: ther wille jagh skänckia tigh kryddat wijn/ och must af min granatäple.

3. Hans wenstra hand ligger vnder mitt hufwud; och hans högra hand omfamnar migh.

II. Christi swar och tilsäijelse.

4. JAgh beswär eder/ Jerusalems döttrar/ at J icke vpwäcken mina käro/ eller omaken henne/ til thes henne sielf lyster.

5. Ho är thenna som vpkommer 7187 ifrån öknene/ och stöder sigh in vppå sin wän? Vnder äpleträd 7188 wäcker 7189 jagh tigh/ ther tin moder tigh födt 7190 hafwer; ther hon som tigh födde medh tigh legat hafwer. 7191

III. Församlingen beder om beständighet/ och berömer kärleken.

6. SÅtt migh såsom ett insigel 7192 på titt hierta/ och såsom ett insigel vppå tin arm: ty kärleken är starck 7193 såsom döden/ och nijtälskan är fast såsom helwetet; thes glödh är brinnande och en HErrans låge: 7207

7. Så at ock mycket watn icke förmå vthsläckia kärleken/ eller strömar fördränckia honom: om en wille gifwa alla ägodelar i sino huse för kärleken/ så gulle thet altsammans intet.

IV. Församlingen är swagh/ och styrckes af Christo

8. WÅr syster är liten/ och hafwer ingen bryst: hwad skole wij giöra til wår syster/ när man nu skal tala henne til?

9. Är hon en muur/ så wilje wij giöra silfwer bolwerck 7194 ther vppå: är hon een dör 7195/ så wilje wij befästa henne medh cedrebräde.

10. Jagh är en muur 7196/ och min bryst äro såsom torn/ ther af är jagh worden för hans ögon/ såsom then ther frijd 7197 finner.

V. Påminnelse til Lärarena at skiöta sitt ämbete til thes han kommer at döma.

11. SAlomo hafwer en wijngård i Baal Hamon/ then wijngården fick han wachtarom 7198/ at hwartera skulle gifwa 7199 för hans frucht tusende silfpenningar.

12. Min wijngård är för migh 7200: tigh Salomo bör tusende 7201; men wachtaromen öfwer hans fruchter/ twhundrat. 7202

13. Tu som boor i örtagårdarna/ sälskapen 7203 achta 7204 ther vppå: lät migh höra tina röst. 7205

14. Fly/ min wän/ och war lijk ene rå/ eller enom vngom hiort/ in på örtabergen. 7206

Ände på Salomos Höga Wiso.

Ände på then tredie delen af thet gamla Testamentet.

Then Fierde Delen/

Propheterna/

Esaia. Osea. Joel. Amos.	Jeremia. Obad Ja. Jona. Micha.	Hesekiel. Nahum. Habakuk. Zephan Ja.	Daniel. Haggai. Zachar Ja. Malachi.

Then Propheten Esaia/

Förspråket.

Hwad som hörer til at rätt förstå Esaia.

HWilken som wil medh nytto läsa och wäl förstå then helga Propheten Esaia/ honom är rådeligit/ först; at han ganska wäl seer och achtar vppå titelen eller begynnelsen i thenna book: ty then ther samma titel grundeliga och wäl tilförene förstår/ han hafwer ther af een stoor rättelse/ och lika som ett klart lius öfwer hela bokena. Men titelen förstår man icke strax/ at man weet hwad thesse ord Vsia/ Jotham/ Ahas/ Ezechias/ Juda Konungar/ rc. märckia: vtan man måste weta hwad vnder thessa Konungar skedde; och hurudana landsens läglighet war/ hwad ther war för folck/ och huru til sinnes; hwad the hade för anslag/ och huru ther

på then tijd tilgick; huru the sigh medh grannar och någrannar/ wänner och fiendar höllo: och enkannerliga huru the sigh skickade emot Gudh och Propheterna i rätta eller falska Gudztienst/ efter som thetta beskrifwit är i then andra Konunga bokene/ cap. 15. 16. 17. 18. 19: och i then andra bokene af Chrönicon/ cap. 26. 27. 28. 29. 30. 31.

Hwad landskap hafwa legat kring om Juda och Jerusalem.

Så wore ock wäl godt at man något wiste huru the land ther omkring belägne äro/ at the främmande och okända ord thes mindre olust giorde til at läsa/ eller hinder til at förstå. Och måga nu förthenskul the enfallige så mycket här om weta. Öster vth näst Jerusalem eller Juda/ ther Propheten lefde och predikade/ ligger döda hafwet/ ther fordom Sodom och Gomorra stod. På hinsidon döda hafwet ligger Moab och Ammons barnas land: ther näst bort bätter ligger Babylon eller Chaldeen; och än bätter bort ligger Persien/ om hwilket Esaia mycket talar. Men norr vth ligger Libanons berg; ther vth om ligger Damascus och Syrien: men bätter vth/ på öster ligger Assyrien; ther medh hafwer Esaia ock nogh beställa. Wäster vth widh stora hafwet liggia the Philisteer/ Judarnas hätskeste fiender. Så ligger ock Tyrus och Zidon vth widh samma haaf/ på norr/ och gränsa in vppå Galileen. Söder vth liggia mång land/ såsom Egypten/ Ethiopien/ Arabien och thet röda hafwet/ Edom och Midian/ Egypten ligger på sudwäst. Om thessa land/ hwilke kring om Juda och Jerusalem/ såsom vlfwar kring om ett fårahuus liggiande äro/ medh hwilka Judarna sigh ock oftaändoch fåfängt/ förbundo/ propheterar Esaia.

Esaia prophetiers fördeelning. 1. Hafwer han predikat lagen och Evangelium.

Sedan må man skifta thenna book i tre delar. J then första handlar Esaia/ såsom the andre Propheterna/ tw stycke. Ett at han straffar margehanda synd/ särdeles thet margfalleliga afguderij som ibland thet folcket öfwerhanden fått hade/ hwilket gode predikare ännu giöra och giöra måste; och håller them så til tucht både medh trugande och låckande. Thet andra är thet at han them skickar och bereder til at förbida thet tilkommande Christi rike: om hwilket han så margfalleliga och klarliga propheterar/ at han i then mått on öfwergår alla the andra Propheterna/ så at han ock Christi moder jungfru Maria beskrifwer/ huru hon medh oförkränckt jungfrudom skulle honom vndfå och föda/ 7. cap. Theslikes om hans pino/ 53. cap. hans vpståndelse och rike/ talar han så klarliga som thet hade tå allaredo warit skedt: ty måste han ock hafwa warit en fast dråpelig och högeliga vplyst Prophete.

2. Hafwer han propheterat om Konung Sanherib.

J thet andra stycket hafwer han besynnerliga til at skaffa medh thet Keisaredömet vthi Assyrien/ och medh Keisar Sanherib: ther om han ock meer propheterar än någor annar Prophete: nemliga/ huru samme Keisare winna skulle all omliggiande land/ samt medh Jsraels rike: ther til skulle han ock giöra Juda rike mycket ondt. Men ther står han doch fast vppå/ och vthlåfwar/ at Jerusalem skulle för honom af Gudi beskyddat och frälst warda/ hwilket vnder är ett medh the största som i hela Skriftene befundne warda/ icke allenast förthenskul/ at en så mächtig Keisare skulle för Jerusalem slagen blifwa; vtan ock/ at man ett slikt omögeligit ting ther inne troo kunde. Han måste vthan twifwel ofta hafwa hördt mångt ondt ord af the otrogna. Likwäl hölt han fast och gick thet igenom/ så at Keisaren blef efter hans ord slagen för Jerusalem/ och staden frälst: therföre måste han ju hafwa warit för Gudi en dyrbar man/ och högt achtad.

3. Hafwer han propheterat om Babel och thet Babyloniska fängelset.

J thet tredie stycket hafwer han skaffa medh Keisaredömet i Babel; och propheterar om thet Babyloniska fängelset/ ther medh folcket skulle straffat och Jerusalems stadh förstörd warda. Men ther vppå arbetar han alramäst/ at han må kunna trösta och behålla sitt tilkommande folck/ at the i sådana fängelse och förstöring ju icke förtwislade/ lika som thet nu skulle medh them vthe wara/ och Christi rike/ ther om han sigh doch alramäst wårda lät/ intet komma skulle/ och ther medh alla Prophetier falska och fåfänga wara. Ty

propheterar han ock så rikeliga/ huru Babel skulle ther emot igen förstörd och Judarna förlossade warda/ och komma til Jerusalem igen/ så at han ock widh namn nämner the Konungar som Babel skulle förstöra; besynnerliga then som Judarna skulle lösa gifwa/ nemlig/ Konung Cores af Persien/ hwilken han ock kallar Gudz smorda/ så långt förr än något Konungarike war i Persien. Thesse äro nu the try stycke/ ther medh Esaia skaffa hafwer.

Hwad ordning Esaia håller.

Men thenna ordning håller han icke medh thessa stycker: vtan mänger hwart stycke in medh thet andra/ så när som thet första/ hwilket han alt stadigt öfwer hela bokena fliteliga drifwer. Om thet nu så skedt är af androm/ som thessa prophetier hafwa samman hämtat och beskrifwit/ eller om Propheten sielf efter lägligheterna thet så giordt hafwer/ kan man icke säija.

Hwad nytto man hafwer af hans book.

Men om then nytto som man hafwa må af thenna Propheten/ giörs icke behof här mycket tala. Then honom medh flijt läs/ warder wäl sielf förnimmandes/ at han full är medh allahanda/ thet ett gudfruchtigt och bedröfwat hierta kan sigh til tröst och hugswalelse någon tijd begära. Så är här ock wäl ibland nogh talat emot the hårdnackada och halsstyfwa syndare; besynnerliga the som sigh på falska Gudztienst och afguderij/ på Konungar och förbund förläto/ hade thet eljes något kunnat hulpet.

Vthi hwad prijs han hafwer warit i sin tijd; och om hans dödd.

Jcke skal heller någor tänckia/ at Esaia så hafwer warit hållen och räknad i sin tijd/ ibland thet Judeska folcket/ som han nu räknas/ vtan för en ganska förachtad man/ som han sielf betygar i 57. cap. v. 4. Nemliga/ at the räckte vth tungona/ och pekade finger åth honom/ och höllo alla hans predikan för galenskap; vndantagna några fåå froma/ sådana som Konung Ezechias: ty thet war gammalt när thet folcket bespotta och begabba Gudz Propheter/ 2. Kon. 9:11. Såsom ock altid medh alla predikare och Gudz tienare skee plägar. Ja/ ibland the Judar säger man ock/ at Esaia skulle på sidstone wordit dräpen af Konung Manasse/ medh een sågh söndersågad.

1. Capitel.

GUdh klagar genom Propheten/ at hans folck Judarna woro så hårdnackade/ at the hwarken genom wälgierningar/ eller straff läto beweka sigh til bättring/ v. 2. Vtan när the giorde theras offer/ höllo theras helgedagar/ mente the thet wara alt nogh/ hwilka Gudh säger sigh therföre intet länger kunna lida/ v. 10. Förmanar them til bättring/ och vthlåfwar sin nådh/ v. 16. Förvndrar sigh huru snarliga the woro förwände/ v. 21. Hotar them medh straffet/ v. 24. Och låfwar sigh medh tiden wela giöra een förandring ther vppå/ v. 25. Tå skulle the afgudadyrkare komma på skam/ v. 28.

I. Jngången som vthmärcker Prophetens namn/ och tiden när han lefwat.

THetta är Esaia syyn 7235 Amos sons/ then han såg om Juda och Jerusalem/ vthi Vsia/ Jotham 7236/ Ahas och Jehiskia Juda Konungars tijd.

II. Gudh klagar öfwer sitt folcks obotferdighet.

2. HÖrer 7208 J himlar/ och tu jord fattat medh öronen; ty HERren talar: jagh hafwer vpfödt barn 7209/ och vphögdt/ och the äro migh affällige wordne. 7210

3. En oxe känner sin herra/ och en åsne sins herras krubbo; men Jsrael känner thet intet/ och mitt folck förstår thet intet. 7211

4. Ach wee thet syndiga folcket; thet folcket af stoor mißhandel/ then arga säden/ the skadeliga7237 barnen/ som öfwergifwa HERran; försmäda then Heliga i Jsrael/ och wända tilbaka.

5. Hwad skal man meer slå eder/ medan J afwiken ju theste meer 7212? Hela hufwudet är kranckt/ hela hiertat är försmächtat.

6. Jfrå footbiellet alt vp til hufwudet/ är ther intet heelt vppå; vtan såår/ swulnat och eterböld/ the ther intet plåstrade/ eller förbundne/ eller medh oljo mökte äro.

7. Edart land är öde 7213; edra städer äro vpbrände medh eld: främmande förtära edar åker för edor ögon/ och han är öde/ såsom thet the främmande förhärjat hafwa.

8. Men hwad ännu qwart är af dottrene Zion/ thet är lika som een hydda vthi enom wijngård/ och såsom een wachtebod vthi stubbåkren; såsom en förhärjad stadh.

9. Om HERren Zebaoth icke läte oß något litet igenblifwa 7214/ så wore wij lika som Sodom/ och lika som Gomorra. 7215

10. Hörer HERrans ord J Sodomitiske Förstar; fatta medh öronen wår Gudz lagh/ tu Gomorriska folck. 7216

11. Hwad skal jagh medh edart myckla offer 7238 säger HERren? Jagh är mätt af wädrars bränneoffer/ och af the giöddas talg/ och hafwer ingen lust til oxars/ lambars och bockars blodh: 7217

12. Tå J kommen in til at tee eder för migh: ho eskar sådant af edra händer/ at J skullen träda in vppå mina gårdar?

13. Hafwer icke meer spijsoffer fram fåfängt: rökwerck är migh styggeligit; nymånader och Sabbather/ tå J samman kommen/ må jagh icke lida: ty J bedrifwen afguderij och wåld i them.

14. Min siäl hatar edra nymånader och åhrs tider: jagh är ledse ther widh/ jagh orkar icke lida them.

15. Och om J än vthräcke edra händer/ så bortgiömer jagh doch min ögon ifrån eder 7218: och om J än mycket bedien/ så hörer jagh eder doch intet: ty edra händer äro fulla medh blodh. 7219

III. Låfwar them botferdigom nådh; och förvndrar sigh öfwer the obotferdigas affal.

16. TWår eder/ giörer eder rena/ lägger bort edart onda wäsende ifrå min ögon: wänder igen af thet onda:

17. Lärer giöra thet godt är/ farer efter thet som rätt är 7220**/ hielper them förtryckta/ skaffer them faderlösa rätt/ och hielper enkiones saak.** 7221

18. Så kommer tå sedan/ och läter oß gå medh hwar annan til rätta/ säger HERren: **om edra synder än woro blodröda/ så skola the doch warda sniöhwita** 7222**; och om the än woro såsom rosenfärga/ så skola the doch warda såsom een vll.**

19. Wiljen J höra migh/ så skolen J nyttia landsens goda:

20. Wiljen J ock icke/ vtan ären ohörsamme/ så skolen J af swärd förtärde warda: ty HERrans mun säger thet.

21. Huru kommer thet til at then frome staden är worden een skiökia 7223? Han war full medh rätthet/ rättwisan bodde ther inne; men nu mordare.

22. Titt silfwer är wordet slagg 7224 7239; och titt wijn förmängt medh watn.

23. Tine Förstar äro affällige/ och tiufwars stalbröder/ the taga alle gierna gåfwor/ och fara efter skäncker: them faderlösa skaffa the icke rätt/ och enkiones saak kommer intet in för them. 7225

IV. Hotar medh straffet; gifwandes ther jämte nådelöften.

24. THerföre säger Herren HERren Zebaoth/ then mächtige i Jsrael: Ach wee! jagh måste trösta 7226 migh igenom mina fiendar 7240 och hämna migh igenom mina owänner: 7227

25. Och måste wända mina hand 7241 emot tigh; och vthrensa 7228 titt slagg som alrarenast/ och borttaga alt titt ten.

26. Och gifwa tigh åter domare 7229 igen såsom the woro tilförene; och rådherrar såsom i begynnelsen 7230: tå skalt tu heta rättwisones stadh/ och en from stadh.

27. Zion måste igenom rätt förlossat warda/ och hans fångar igenom rättferdighet: 7231

28. At the öfwerträdare och syndare skola tilsamman sönderkrossade warda; och the som öfwergifwa HERran förgås. 7232

29. Ty the måste komma på skam öfwer the ekar 7233 ther J lust til hafwen; och blyjas öfwer the lustgårdar som J vthwäljen.

30. När J warden såsom een eek medh torr löf/ och såsom en lustgård vthan watn.

31. När beskärmet 7242 warder såsom blåår 7234/ och thes werck 7243 såsom een gnista; och både tilhopa brinnen/ så at ingen vthsläcker thet.

2. Capitel.

ESaia propheterar om Christi rike/ at thet i yttersta tiden komma skulle/ och warda större än all rike på jordene: til hwilket ock Hedningarna sigh begifwa skulle/ v. 1. Men Judarna skulle för theras synder och afguderij warda förkastade/ v. 6. Förmanar alla til at ödmiuka sigh för HERrans Christi tilkommelse: ty på then tiden skulle han allena högt/ och öfwer alt räknad warda/ v. 10. Men afgudar och beläter förachtas och bortkastas/ v. 18.

I. Christi rike skal warda stort; och Hedningarna komma ther til.

THetta är thet Esaia Amos son såg om Juda och Jerusalem.

2. Vthi yttersta tiden skal thet berget 7244 **ther HERrans huus är/ tilredt warda/ högre än all berg/ och öfwer all berg vphögdt warda: och alle Hedningar skola löpa ther til;** 72457257

3. Och mycket folck 7246 **gå tijt/ och säija: Kommer/ och läter oß gå vp på HERrans berg/ til Jacobs Gudz huus/ at han lärer oß sina wägar/ och wij wandrom på hans stigar: ty af Zion skal lagen vthgå/ och HERrans ord af Jerusalem.**7258

4. Och han skal döma ibland Hedningarna/ och straffa mång folck: tå skola the giöra sin swärd til plogbillar 7259/ och sin spiut til lijar 7247: ty intet folck skal vplyfta swärd emot thet andra/ och skola nu intet lära meer at örliga.

5. Kommer J af Jacobs huus/ lät oß wandra vthi HERrans lius.

II. Judarna skola förkastas.

6. MEn tu hafwer låtit fara titt folck Jacobs huus; ty the bedrifwat meer än the österländningar 7248/ och äro dagawäljare 7249 såsom the Philisteer; och låta the främmande barn 7260 warda mång.

7. Theras land är fult medh silfwer och guld/ och på theras rikedom är ingen ände: theras land är fult medh hästar 7250/ och på theras wagnar är ingen ände.

8. Theras land är ock så fult medh afgudar/ och the tilbedia sitt handawerck/ thet theras finger giordt hafwa. 7251

9. Ther bugar then menige man/ ther ödmiuka sigh the myndige: thet warder tu icke förlåtandes them.

III. Förmanar til ödmiukhet emot Christum som skulle öfwer alt vphögd warda.

10. GAck in vthi bergen 7252/ och bortgiöm tigh vthi jordene för HERrans fruchtan/ och för hans härliga majestät.

11. Förty/ all högh ögon skola förnedrat warda/ och hwad högt är ibland menniskior/ thet måste bucka sigh 7253; men HERren skal på then tijd allena högh wara.

12. Ty HERrans Zebaoths dagh skal gå öfwer alt högfärdigt och högt/ och öfwer alt vphäfwet/ at thet skal förnedrat warda: 7254

13. Och öfwer all högh och vphäfwen cedreträ i Libanon/ och öfwer alla ekar i Basan:

14. Öfwer all högh berg/ och öfwer alla vphögda backar:

15. Öfwer all högh torn/ och öfwer alla fasta murar:

16. Öfwer all skep i hafwet/ och öfwer all kostelig skeps baneer:

17. At sigh böija måste all höghet/ och sigh ödmiuka hwad högt är ibland menniskiorna; och HERren allena högh wara på then tiden.

IV. Afgudar och beläter skola förläggias.

18. OCh afgudarna skola platt förgås.

19. Så skal man gå in vthi bergskrefwor 7255/ och vthi jordkulor för HERrans fruchtan/ och för hans härliga majestät/ tå han tager til at förskräckia jordena.

20. På then tiden skal hwar och en bortkasta sina silfwer afgudar/ och gyldene afgudar/ som han sigh hafwer giöra låtit til at tilbedia/ och til at ähra mulwärplar och flädermöß:

21. På thet han må krypa in vthi steenklyftor/ och i bergskrefwor för HERrans fruchtan/ och för hans härliga majestät/ tå han tager til at förskräckia jordena.

22. Så befatter eder intet medh menniskione som anda hafwer i näsone 7261: ty J weten icke huru högt han är achtad. 7256

3. Capitel.

ESaia hotar Juda folcket medh dyyr tijd/ och feel på förståndiga män/ at barn skulle råda öfwer them/ v. 1.

För theras margfaldiga synder skul/ v. 8. Doch skola the rättferdige stå wäl/ och niuta theras fromhet åth/ v. 10. Ty HERren kommer til at döma medh sins folcks Förstar/ v. 13. J synnerhet straffar han theras qwinnors högfärd och prål: hwilket HERren skulle borttaga/ och låta them få skam och blygd igen/ v. 16.

I. Esaia hotar medh dyyr tijd/ och feel på brukliga män/ för folckets synder skull.

TY sij/ Herren HERren Zebaoth skal borttaga af Jerusalem och Juda alt vppehälle; brödz vppehälle 7262/ warns vppehälle:

2. Starcka/ och krigsmän; domare/ Propheter/ spåmän/ och åldersmän:

3. Höfwitzmän öfwer femtijo/ och ährliga män; rådmän/ och wisa ämbetzmän/ och wältalande män:

4. Och skal gifwa them ynglingar til Förstar; och barnslige skola råda öfwer them. 7263

5. Och plågare skola wara i folckena/ then ene öfwer then andra/ och hwar öfwer sin nästa: och chen som yngre är/ skal wara stålt öfwer then gamla/ och en lösachtig emot then ährliga.

6. Tå skal en fatta sin broder vthu sins faders huus: tu hafwer kläder/ war wår Förste/ hielp tu thetta ofallet.

7. Men han skal på then tiden swärja/ och säija: Jagh är ingen läkiare: i mino huse är hwarken brödh eller kläder; sätter migh icke til en Första öfwer folcket.

8. Ty Jerusalem faller/ och Juda ligger omkull/ efter theras tunga och anslag är emot HERranom/ så at the hans majestäts ögon emot sträfwa.

9. The skyla intet sitt wäsende/ och beröma sigh af sina synder lika som the i Sodom 7264/ och dölja them intet: wee theras siälar; ty ther medh föra the sigh sielfwa på alt ondt. 7265

II. Låfwar at the rättferdige skola stå wäl/ när HERren kommer at döma.

10. PRediker om the rättferdiga/ at the stå wäl: ty the skola äta sina gierningars frucht. 7266

11. Men wee them ogudachtigom: ty the äro onde/ och thet skal warda them betalat/ lika som the thet förtiena.

12. Barn äro mins folcks plågare/ och qwinnor råda öfwer them. Mitt folck/ tine ledare förföra tigh/ och förderfwa wägen then tu gå skalt.

13. Men HERren står ther/ til at gå til rätta/ och är framgången til at döma folcken. 7267

14. Och HERren kommer til domen medh sins folcks äldsta/ och medh sina Förstar: ty J hafwen förderfwat wijngården 7268 7271/ och rofwet ifrå the fattiga är i edart huus.

15. Hwij förtrampen J mitt folck/ och förkrossen thens fattigas person/ säger HErren HERren Zebaoth.

III. Straffar the Judeska qwinnors högfärd och prål.

16. OCh HERren säger: Therföre at Zions döttrar äro stolta/ och gå medh rakom hals/ medh färgat ansichte; gå och swantsa/ och hafwa kosteliga skoor på sina fötter:

17. Så skal HErren giöra Zions döttrars hufwud skallot; och HERren skal bortryckia theras skiöna håår.

18. På then tiden skal HErren borttaga prydningen af the kosteliga skoor/ och hächter/ spänne:

19. Kädior/ armspänne/ hufwor:

20. Flitter/ bremm/ snöre: desmoknappar/ öronspan:

21. Ringar/ ännespan:

22. Högtideskläder 7269/ kåpor/ hwifwar/ pungar:

23. Speglar/ snöretröijor/ bordor och sommarkläder.

24. Och ther skal wara stanck för goda lucht/ och ett löst band för bälte/ och ett skallot hufwud för krusat håår/ och för en wijd mantel en trång säck: alt thetta i staden för tin dägelighet. 7270

25. Titt meniga folck skal falla genom swärd/ och tine krigsmän i strijd.

26. Och hans portar skola sörja och gräma sigh; och han skal sittia jämmerliga på jordene.

4. Capitel.

ZJons döttrar införas klagande öfwer sin nödh/ v. 1. Sedan tröstar åter Propheten the igenlefda Judar/ at Messias skulle komma/ hwilken han kallar HERrans Teelning/ v. 2. Han skulle aftwätta alla theras synder/ v. 4. Och wara theras tröst och beskärm/ v. 5.

I. Zions döttrar jämra sigh öfwer sin olycko.

OCh på then tiden skola siu qwinnor fatta en man/ och säija: Wij wilje sielfwa föda och kläda oß/ allenast lät oß nämnas efter titt namn/ at wår försmädelse må ifrån oß tagen warda.

II. Propheten tröstar sina åhörare af Messie tilkommelse/ och hans wälgierningar.

2. VThi then tiden skal **HERrans Teelning** 7272 7278 wara kär och kostelig/ och **jordenes Frucht** härlig och skiön medh them som behåldne blifwa i Jsrael.

3. Och hwilken i Zion återlefwes/ och igen blifwer i Jerusalem/ han skal kallas helig/ hwar och en som skrifwen 7273 är ibland the lefwande i Jerusalem.

4. Tå warder HErren aftwåendes 7274 Zions döttrars smitto/ och fördrifwandes Jerusalems blodskulder ther vth/ genom andan som döma 7275/ och en eld 7279 vptända skal.

5. Och HERren skal skapa öfwer alla Zions bergs boningar 7280/ och hwar som hälst thet församlat är/ moln och röök om dagen 7281/ och skeen af eld 7282 som brinner om nattena 7276: ty en skärm 7277 skal wara öfwer alt thet härligit är 7283.

6. Och ett skiul skal warda til een skygd om dagen för hetanom/ och een tilflycht til at gióma sigh för storm och regn.

5. Capitel.

PRopheten berömer Gudz wälgierningar emot Juda folcket vnder een liknelse af en wijngård/ hwilken han kallar sins wäns wisa/ v. 1. Och straffar theras otacksamhet och stora synder/ v. 5. Widh namn straffar han theras omäteliga girighet/ v. 8. Och hotar them medh förödelse af dyyr tijd/ v. 10. Theras slösande och öfwerflödighet/ v. 11. Och hotar them medh fängelse och döden/ v. 13. Theras Gudz hootz föracht/ v. 18. Theras skrymterij och falska läro/ v. 20. Theras fyllerij/ v. 22. Och orättferdighet/ v. 23. Och vndsäger them

medh HERrans straff/ v. 24. J synnerhet medh fiendar af fierran land/ hwilke them vthan drögsmål öfwerfalla skulle/ v. 26.

I. Gudz wälgierningar föreställes vnder liknelse af en wijngård.

NU wäl/ jagh wil siunga minom wän/ ens mins wäns wiso 7299 om hans wijngård. 7284 Min wän hafwer en wijngård/ på ett fett rum.

2. Och han gärde omkring honom/ och medh steenhopar bewarade/ och satte ädla wijnträä 7285 ther vthi: han bygde ock ett torn ther vthi/ och grof ther en präß/ och wänte efter at han skulle bära wijndrufwor; men han bar wildrufwor.

3. Nu dömer J Jerusalems inbyggiare/ och J Juda män emellan migh och min wijngård.

4. Hwad skulle man doch meer giöra 7300 minom wijngård/ thet jagh honom icke giordt hafwer? Hwij hafwer han burit wildrufwor/ tå jagh wänte efter at han skulle burit drufwor? 7286

II. Otacksamhet och synder straffas.

5. NU wäl/ jagh wil kundgiöra eder hwad jagh minom wijngård giöra wil: hans gård 7301 skal borttagen warda/ på thet han skal ödelagd blifwa/ och hans muur skal sönderrifwen warda/ på thet han skal förtrampad warda. 7287

6. Jagh skal låta honom liggia öde/ at ingen skal skäran eller grafwan: vtan tistel och törne ther inne wäxa; och skal biuda skynar at the icke regna ther vppå.

7. Så är nu HERrans Zebaoths wijngård Jsraels huus/ och Juda män hans lustiga plantering: han wänter efter rätt/ sij/ så är här icke annat än öfwerwåld; efter rättwiso/ sij/ så är här altsammans klagomål.

J synnerhet gi righet.

8. Wee them 7302 som draga thet ena huset in til thet andra/ och komma then ena åkren in til then andra 7288/ til thes at intet rum meer är/ at the skola besittia landet allena.

9. Thet är för HERrans Zebaoths öron/ hwad gäller om the många huus icke skola öde warda/ och the stora och skiöna vthan inbyggiare?

10. Ty tijo wijngårdz fiällar skola icke gifwa meer än ett ååm; och en tunna sädh skal icke gifwa vtan ena skäppo.

Öfwerflödighet.

11. Wee them som om morgonen bittida vppe äro/ til at beflita sigh om dryck/ och sittia in til nattena/ at the af wijn hete warda skola: 7289

12. Och hafwa harpor/ psaltare/ trummor/ pipor och wijn i theras collats: och see intet vppå HERrans werck 7303/ och achta intet vppå hans händers gierningar.

13. Therföre måste mitt folck warda bortfördt oförwarandes/ och theras härlige hunger lida/ och theras meniga folck torst lida. 7290

14. Therföre hafwer helwetet vthwidgat sina siäl/ och vpgapat medh sina käftar vthan måtto/ at nederfara skola både theras härlige/ och then menige man/ både theras rike och glade:

15. At hwar och en skal bucka sigh/ och hwar och en ödmiukad warda/ och the högfärdigas ögon ödmiukad blifwa:

16. Men HERren Zebaoth vphögd warda i domenom/ och Gudh then helige helgad warda i rättferdighet.

17. Så skola tå lamb i beet gå i theras stadh/ och främlingar skola sigh nära vthi the fetas 7291 7304 öde.

18. Wee them som kobbla sigh tilhopa medh fåfängelig band til at giöra orätt/ och lika som medh wagnsrep til at synda;

19. Och säija: Lät hans werck skynda sigh och snart komma/ at wij måge seet: lät thens Heligas i Jsrael anslag nalkas och komma/ at wij måge wetat. 7292

20. Wee them som kalla thet onda godt/ och thet goda ondt 7293: the ther af mörkret lius giöra/ och af liuset mörker: the ther giöra sött af suro/ och surt af söto.

21. Wee them som för sigh sielfwa wise äro/ och hålla sigh sielfwa för kloka. 7294

22. Wee them som hieltar äro til at dricka wijn/ och kämpar til at dricka.

Orättferdighet.

23. The ther gifwa then ogudachtiga rätt för gåfwor skul/ och wända the rättferdigas rätt ifrå them. 7295

III. Vndsäger medh straff/ särdeles medh hastig förödelse.

24. THerföre/ lika som eldzlåge förtärer halm/ och borttager agnar: altså skal theras root förrottna/ och theras teelningar bortflyga såsom stofft 7296: förty/ the förachta HERrans Zebaoths lagh/ och försmäda thens Heligas ord i Jsrael.

25. Therföre förgrymmar sigh HERrans wrede öfwer hans folck/ och vthräcker sina hand öfwer them/ och slår them/ så at bergen bäfwa/ och theras kroppar äro lika som träck på gatone: och vthi alt thetta wänder icke hans wrede åter/ vtan hans hand är ännu vthräckt. 7297

26. Ty han skal vpresa ett baneer fierran ibland Hedningarna 7305/ och locka them ifrå jordenes ända: och sij/ hastigt och snarliga komma the:

27. Och ingen ibland them är trött eller swagh; ingen är sömnig eller sofwer; ingom lossas bältet af hans länder/ och ingen sliter een skorem sönder.

28. Theras pilar äro skarpe/ och alle theras bogar spänte: theras hästahofwar äro såsom stenar/ och theras hiul såsom ett stormwäder.

29. The ryta som leijon/ och ryta som vng leijon: the skola fräsa/ och taga roof/ och behållat så at ingen vndsätter thet.

30. Och skal på then tiden fräsa öfwer them lika som ett haaf: när man tå seer vppå landet/ så är thet mörkt af ångest/ och liuset skijn intet meer för mörkret skul. 7298

6. Capitel.

ESaia förtäljer huru han såg HERrans härlighet/ och the heliga Änglar omkring honom/ v. 1. Och tå han fruchtade sigh/ kom en af them medh ett glödande kohl af altaret/ och renade honom/ v. 5. Sedan hörde han

af HERranom/ och fick befalning at predika ther om/ huru Judarna skulle warda förstockade i theras blindhet/ til thes thet blefwe när vthe medh them/ v. 8. Doch skulle en helig sädh af them återlefwas/ v. 13.

I. Esaia seer HERrans härlighet.

VThi thet åhret tå Konung Vsia blef död 7306/ såg jagh HErran 7314 sittia på en högh och härlig stool 7307/ och hans klädafåll vpfylte templet.

2. Seraphim 7315 stodo öfwer honom/ hwar thera hade sex wingar: medh twå betäckte the sitt anlete; medh twå betäckte the sina fötter/ och medh twå flugo the.

3. Och then ene ropade til then andra/ och sade: **Helig** 7308**/ Helig/ Helig** 7316 **är HERren Zebaoth: hela jorden är full medh hans ähro;**

4. Så at öfre dörstocken bäfwade af theras rops röst/ och huset wardt fult medh röök.

II. Förskräckes/ och bekänner sin orenhet.

5. TÅ sade jagh: Wee migh/ jagh förgås 7309: ty jagh hafwer orena läppar/ och boor ibland ett folck som orena läppar hafwer: ty jagh hafwer sedt Konungen HERran Zebaoth medh min ögon. 7310

III. Blifwer renad/ och får befalning at predika om Judarnas förstockelse och straff.

6. TÅ flög en af Seraphim til migh/ och hade ett glödande kohl vthi handene/ thet han medh een tång tog af altaret.

7. Och kom widh min mun/ och sade: Sij/ här medh hafwer jagh kommit widh tina läppar 7311/ at tin mißgierning skal warda ifrå tigh tagen/ och tin synd försonad wara.

8. Och jagh hörde HErrans röst/ at han sade: Hwem skal jagh sända? Hwilken wil wara wårt bodskap 7317? Men jagh sade: Här är jagh/ sändt migh.

9. Och han sade: Gack åstadh/ och säg til thetta folcket: Hörer/ och förstår thet icke; seer/ och märcker thet intet. 7312

10. Förstocka 7318 thetta folcks hierta/ och lät theras öron lomhörd warda; och förblinda 7318 theras ögon/ at the intet see medh sin ögon/ eller höra medh sin öron/ eller förstå medh sitt hierta/ och omwända sigh/ och warda salige. 7313

11. Men jagh sade: HErre huru länge? Han sade: Til thes at städerna öde warda/ vthan inbyggiare/ och husen vthan folck/ och marken ligger platt öde.

12. Ty HERren skal låta folcket komma långt bort/ så at landet skal swårliga öfwergifwit warda.

IV. Tröster/ at en helig sädh skulle efter förödelsen af them warda.

13. DOch skal ännu tijonde delen blifwa ther inne: ty thet skal warda bortfördt och förhärjat såsom een eek och lind/ som ännu hafwa bolen/ ändoch theras löf afslagne warda: en helig sädh 7319 skal sådana bohl wara.

7. Capitel.

REzin Konungen i Sprien/ och Pekah Jsraels Konung komma emot Konung Ahas: ther af blef Ahas förskräckt/ v. 1. Tå befalte HERren Esaia tröstan/ at the intet skulle blifwa honom öfwermächtige/ v. 3.

Vtan sielfwe blifwa om intet/ v. 8. Ther til gaf HERren ett tekn/ at een Jungfru skulle warda hafwandes/ och föda en son/ rc. v. 10. Men förr än thet skedde/ skulle både Syrien och Jsrael förstöras/ och Juda af the Assyrier förderfwas/ v. 16. Så at törne och tiftel skulle wäxa ther nu theras bästa åker och wijnberg woro/ v. 21.

I. Rezin och Pekah/ komma moot Konung Ahas.

THet begaf sigh vthi Ahas Jothams sons/ Vsia sons Juda Konungs tijd: drog Rezin Konungen i Syrien/ och Pekah Remalia son Jsraels Konung vp til Jerusalem/ til at örliga ther emot; men the kunde intet öfwerwinna thet. 7320

2. Tå wardt Davidz huse sagt: The Syrer förlåta sigh vppå Ephraim: tå bäfwade honom hiertat/ och hans folcks hierta/ lika som trään i skogenom bäfwa för wädret.

II. HERren befaller Esaia trösta Ahas.

3. MEn HERren talade til Esaia: Gack vth emot Ahas/ tu och tin son Sear Jasub/ til ändan af waturännone widh öfra dammen/ på then wägen widh färgarens åker;

4. Och säg til honom: Wahra tigh/ och blif stilla/ fruchta tigh intet/ och titt hierta ware oförskräckt för theßa twå rykande släckebrandar: nemliga/ för Rezins och the Syrers/ och Remalia sons wrede:

5. At the Syrer hafwa giordt ett ondt rådslag emot tigh/ samt medh Ephraim och Remalia son/ och säija:

6. Wij wilje vp til Juda/ och förskräckia honom/ och skifta oß emellan/ och giöra Tabeels son til Konung ther inne.

7. Ty så säger HErren HERren: Thet skal intet så bestå eller så skee.

8. Vtan lika som Damascus är hufwudet i Syrien/ så skal Rezin wara hufwudet i Damasco. Och efter fem och sextijo åhr/ skal thet wara vthe medh Ephraim/ at the icke meer skola wara något folck.

9. Och lika som Samarien är hufwudet i Ephraim/ så skal Remalia son wara hufwudet i Samarien. Troon J icke/ så felar 7324 thet medh eder.

III. HERren gifwer them ett tekn/ at een jungfru skulle föda en son.

10. OCh HERren talade åter til Ahas/ och sade:

11. Eska tigh ett tekn af HERranom tinom Gudh/ antingen nedre i helwetet/ eller ofwan til i högdene.

12. Men Ahas sade: Jagh eskar intet 7325/ at jagh icke skal försökia HERran. 7321

13. Tå sade han: Nu wäl/ så hörer J af Davidz huus; är thet eder litet at J giören menniskiom emot/ vtan at J ock giören min Gudh emot?

14. Therföre skal HErren sielf gifwa eder ett tekn: Sij/ een jungfru är hafwandes/ och skal föda en son/ then skal hon kalla JmmanuEl: 7326 7322

15. Smör och hannog skal han äta/ at han skal weta förkasta thet onda/ och vthwälja thet goda.

IV. Doch skulle förr Syrien/ Jsrael och Juda förstöras.

16. TY förr än pilten lärer förkasta thet ondt är/ och vthwälja thet godt är/ skal thet land ther tu grufwar tigh

före/ öfwergifwit warda af sina twå Konungar.

17. Men öfwer tigh/ öfwer titt folck/ och öfwer tins faders huus/ skal HERren genom Konungen af Assyrien komma låta dagar/ the icke komne äro sedan Ephraim ifrå Juda skildes. 7323

18. Ty på then tiden skal HERren hwißla til flugorna 7327 widh ändan på Egypti älfwer/ och til bijn 7327 i Assurs land;

19. At the skola komma och allesammans läggia sigh widh bäcker/ och steenklyftor/ och all hohl träå/ och vthi all hohl.

20. På then samma tiden skal HErren raka hufwudet/ och håret af fötterna/ och taga bort skägget genom en legd 7328 rakoknif: nemliga/ genom them som på hinsidon älfwena äro/ thet är: genom Konungen af Assyrien.

21. På then samma tiden skal en man föda en hoop koor/ och twå hiordar:

22. Och skal hafwa så mycket til at molka/ at han smör äta skal: ty then som i landena igenlefwes/ han skal äta smör och hannog.

23. Ty thet skal skee på then tiden/ at ther nu tusende wijnträ stå/ tusende silfpenningar wärd/ ther skal wara törne och tistel:

24. Så at man måste gå tijt medh pijl och boga: ty vthi hela landena skal törne och tistel wara/

25. Så at man icke komma kan til all the berg som man plägar vpgrafwa medh hacko/ för tistlars och törnes styggelse skul; vtan man skal låta oxar gå ther vppå/ och fåår ther öfwer trampa.

8. Capitel.

HERren befaller Esaia vptekna/ at både Syrien och Samarien skulle af the Assyrier förstöras/ v. 1. Sammaledes Juda rike/ v. 5. Doch bespottar han fiendan ther af/ at the hade likwäl JmmanuEl medh sigh/ v. 9. Förmanar them/ icke förlåta sigh på förbund medh menniskior/ vtan på thenna HERran/ v. 11. Eljes skulle han warda them en stötesteen/ rc. v. 14. Men thet skulle Judarna intet förstå/ v. 16. Vtan han hoppades på honom/ som skulle blifwa för ett vnder i Jsrael/ v. 17. Förmanar them åter/ intet achta spåmän/ rc. Vtan blifwa widh HERrans ord/ eljes skulle ett stort mörker och wilfarelse komma/ v. 19.

I. Prophetia om Syriens och Samariens förstöring.

OCh HERren sade til migh: Tag tigh ett stort bref/ och skrif 7340 ther vthi medh een menniskios styl 7341: Röfwa snart; hasta til byte.

2. Och jagh tog til migh tw trogen witne/ Presten Vria/ och Zacharja Jeberechia son:

3. Och gick til ena Prophetisso 7342: hon wardt hafwandes/ och födde en son; och HERren sade til migh: Kalla honom Röfwa snart; Hasta til byte.

4. Ty förr än pilten skal kunna säija: Käre fader/ Kära moder/ skal Damascos macht och Samarie byte borttagit warda/ genom Konungen af Assyrien. 7329

II. Om Juda rikes förhärjelse.

5. OCh HERren talade ytterligare medh migh/ och sade:

6. Efter thetta folcket förachtar thet watnet i Siloa/ hwilket så stilla löper/ och tröster vppå Rezin och Remalia son:

7. Sij/ så skal HErren låta komma öfwer them starckt och mycket strömwatn 7343: nemliga/ Konungen af Assyrien/ och all hans härlighet/ at the skola fara öfwer alla theras bäcker/ och gå öfwer alla theras strander:

8. Och skola infalla vthi Juda/ och flöda/ och gå öfwer/ til thes at the räckia vp til halsen: och skola vthsträckia sina wingar så at the vpfylla titt land/ o JmmanuEl 7344/ så wijdt som thet är.

III. JmmanuEl skulle doch wara thes beskärm.

9. WArer wrede J folck/ och gifwer likwäl flychtena: hörer J alle som ären i fierran land/ ruster eder/ och gifwer doch flychtena; ruster eder/ och gifwer doch flychtena:

10. Besluter ett rådh/ och ther warde intet af/ talens widh/ och thet bestå intet 7330: ty här är **JmmanuEl.** 7331 7344

IV. Förmaning at eij lita på förbund; vtan på HERran.

11. TY så säger HERren til migh: Lika som han fattade migh widh handena/ och vnderwiste migh/ at jagh icke skulle wandra på thetta folcks wägh/ och säger:

12. J skolen icke säija: Förbund 7345. Thetta folck talar om intet annat/ vtan om förbund: fruchter eder icke såsom the giöra/ och grufwer eder icke:

13. Vtan helger HERran 7346 Zebaoth/ honom läter wara edor fruchtan och förskräckelse:

14. Så skal han warda een helgelse; men en stötesteen/ och een förargelse klippa them twem Jsraels husom/ Jerusalems inbyggiarom til snaro och fall/ 7332

15. Så at månge af them skola ther på stöta sigh; falla och sönderkrossas/ besnärjas och fångne warda. 7333

16. Bindt samman 7347 witnesbyrdet; försigla lagen in til mina lärjungar.

17. Ty jagh hoppas vppå HERran/ then sitt anlete för Jacobs huus bortgiömt hafwer: men jagh wänter efter honom.

18. Sij/ här är jagh/ och barnen som HERren migh gifwit hafwer 7334 til ett tekn 7348 och vnder i Jsrael/ af HERranom Zebaoth/ then ther boor på bergena Zion.

V. Jcke achta spåmän: vtan blifwa widh Gudz ord.

19. MEn tå the säija til eder: J måsten fråga af spåmän 7349 och teknatydare/ the ther mycket tala och disputera 7350/ så skolen J säija: Skal icke ett folck fråga sin Gudh? Skal man fråga the döda om the lefwande? 7335

20. Ja/ efter lagh och witnesbyrd 7336**: om the thet icke säija/ så skola the icke få morgonrodnan:** 7337

21. Vtan skola gå omkring 7351 i landena slagne och hungroge 7338: men när the hunger lida/ så skola the wrede warda/ och banna sinom Konung och sinom Gudh/ och see vp.

22. The skola ock see neder på jordena/ och intet finna annat än bedröfwelse och mörker 7339: ty the äro förmörkrade i ångest/ och gå wille i mörkret.

9. Capitel.

SOm Propheten näst tilförene hotade Judarna medh ett stort mörker/ om the icke blefwo widh HERrans ord: så propheterar han nu jemwäl om ett andeligit mörker/ v. 1. Och at thet folck som såto i mörkret/ thet äro Hedningarna/ skulle få see ett stort lius/ thet är/ komma til sanningenes kundskap/ v. 2. Ther öfwer Judarna skulle afwundas; men the glädias/ at the sin träldom frije wordo/ v. 3. Ty/ säger han/ oß är födt ett barn/ en Son är oß gifwen/ thet är Christus JEsus/ hwilkens ähretitlar/ kall och ämbete han här beskrifwer/ v. 6. Sedan hotar han Jsraels rike/ efter thet förachtade Gudz straff/ och intet bättrade sigh/ at han än hårdare thet straffa skulle/ v. 8. Och hugga them af både bohl och qwistar/ rc. v. 14.

I. Judarnas elände; och Hedningarnas vplysning.

TY thet warder wäl ett annat mörker thet them bekymrar/ än i förtiden war 7352/ tå thet lätteliga tilgick i Sebulons land/ och i Naphthalims land; och ther efter swårare wardt widh hafswägen/ på thenna sidone Jordanen/ widh Hedningarnas Galilea. 7353

2. Thet folcket som i mörkret wandrar seer ett stort lius 7370: och öfwer them som boo i mörko lande skijn thet klarliga. 7354

II. Judarnas afwund om the Christnas glädie af sin förloßning.

3. TU giör folcket mycket/ ther medh giör tu icke glädiena myckla 7355: men för tigh warder man sigh glädiandes/ såsom man glädes i skördandene/ såsom man gladh är när man vthskifter byte. 7356

4. Ty tu hafwer sönderbrutit theras bördos ook/ och theras skuldrors rijs/ och theras plågares staf/ lika som i Midians tijd. 7357

5. Ty alt krijg medh storm och blodig klädnat skal vpbrännas/ och af eld förtärdt warda.

III. Christi person/ ämbete och ähretitlar.

6. TY oß är födt 7358 ett barn 7371/ en son är oß gifwen 7359/ hwilkens herradöme är vppå hans arlar: och han heter/ Vnderlig 7360/ Rådh 7361/ Gudh 7362/ Hielte 7363/ Ewig Fader 7364/ Fridförste. 7365

7. På thet hans herradöme skal stort warda/ och på freden ingen ände; på Davidz säte och hans rike 7366/ at han thet bereda och stärckia skal medh doom och rättferdighet ifrå nu alt in til ewighet: thetta skal HERrans Zebaoths nijtälskan giöra. 7367

IV. Jsraels rike hotas medh vndergång för thes obotfärdighet.

8. HErren hafwer sändt ett ord i Jacob/ och thet är fallet i Jsrael:

9. At alt Ephraims folck och Samarie inbyggiare skola thet få weta/ hwilke i högmod och stolt sinne säija:

10. Tegelstenar äro falne; men wij wilje byggia 7368 thet vp igen medh huggen steen: man hafwer afhugget mulbärs trä/ så wilje wij sättia i samma staden cedreträ.

11. Ty HERren skal vpresa Rezins krigsfolck emot them/ och gadda theras fiendar tilhopa:

12. The Syrer före/ och the Philisteer efter/ at the skola vpfräta Jsrael medh fullom mun: vthi alt thetta stillas icke ännu hans wrede; hans hand är ännu vthräckt. 7369

13. Så wänder sigh eij heller folcket til honom som them slår/ och fråga intet efter HERran Zebaoth.

14. Therföre skal HERren afhugga af Jsrael både hufwud och stiert/ både qwist och stubba på en dagh.

15. The gamle och ährlige äro hufwudet; men Propheterna/ som falskt lära/ äro stierten:

16. Ty thetta folcks ledare äro förförare; och the som sigh leda låta/ äro förtapade.

17. Therföre kan HErren intet glädia sigh öfwer theras vnga män/ eller förbarma sigh öfwer theras faderlösa och enkior: ty the äro allesammans skrymtare och onde/ och hwar och en mun talar galenskap: vthi alt thetta stillas icke ännu hans wrede; hans hand är ännu vthräckt.

18. Ty thet ogudachtiga wäsendet är vptändt såsom en eld/ och förtärer törne och tistlar/ och brinner såsom vthi en tiock skogh/ och gifwer högan röök.

19. Förty vthi HERrans Zebaoths wrede är landet förmörkrat/ så at folcket är lika som en eldzmat: ingen skonar then andra.

20. Röfwa the på högra sidone/ så lida the hunger; äta the på wänstra sidone/ så warda the icke mätte: hwar och en äter sins arms kött:

21. Manasse Ephraim; Ephraim Manasse: och the både tilsammans emot Juda: vthi alt thetta stillas icke ännu hans wrede; hans hand är ännu vthräckt.

10. Capitel.

WJdare ropar han wee öfwer the orättwisa domare och befalningsmän/ v. 1. Ty HERren skulle hemsökia them medh Konungen i Assur/ v. 5. Oansedt han annat tänckte/ nemliga/ medh sine macht förstöra Jerusalem såsom andra städer/ v. 7. Men tå HERren hade vthrättat sitt vpsåt medh honom/ wille HERren ock hemsökia hans högfärd/ v. 12. Och så skulle the igenlefde af Jsrael frälste warda/ v. 20. Therföre tröster han sitt folck/ at the intet skulle fruchta sigh/ v. 24. Ty HERren skulle förskingra the Assyrier/ v. 25. The skulle wäl draga vp/ och få in then ena staden efter then andra/ v. 28. Men tå the kommo för Jerusalem/ skulle the warda nederlagde/ v. 32.

I. Propheten ropar wee öfwer the orätta domare/ rc.

MEe them Skriftlärdom som orätt lagh giöra/ och wrångan doom skrifwa: 7372

2. På thet the skola wrängia thens fattigas saak/ och bruka wåld vthi the eländas rätt i mitt folck; så at enkior måste wara theras roof/ och the faderlöse theras byte.

3. Hwad wiljen J giöra på hemsökningenes och olyckones dagh/ then fierran efter kommer? Til hwem wiljen J fly om hielp? Och hwar wiljen J låta edra ähro?

4. At hon icke vnder the fångna bögd warder/ och ibland slagna faller? Vthi alt thetta är hans wrede icke stillad; hans hand är ännu vthräckt.

II. Gudh hotar sitt folck medh Konungen i Assyrien.

5. ACh wee Assur/ then mine wredes rijs 7373/ och theras hand mine grymhets staf är.

6. Jagh wil sända honom emot ett skrymtachtigt folck/ och gifwa honom befalning emot mins wredes folck/ at han thet skinna och vthbyta skal/ och förtrampa thet såsom träck på gatone. 7374

7. Ändoch han thet så icke menar/ och hans hierta så icke täncker: vtan hans hierta står til at förderfwa och vthrota mång folck:

8. Ty han säger 7384: Äro icke mine Förstar allesammans Konungar?

9. Är icke Calno såsom Charchemis? Är icke Hamath såsom Arphad? Är icke Samarien såsom Damascus? 7375

10. Såsom min hand funnet hafwer afgudarnas Konungarike: ändoch theras afgudar starckare woro än the i Jerusalem och Samarien äro.

11. Skulle jagh icke giöra Jerusalem och thes afgudom/ såsom jagh Samarien och thes afgudom giordt hafwer?

III. Doch skulle han sedan straffa hans högfärd.

12. MEn när HErren hafwer all sin werck vthrättat på Zions berg och i Jerusalem/ så wil jagh hemsökia then högmodiga Konungens frucht af Assyrien/ och hans högfärdiga ögons prål:

13. Therföre at han säger: Jagh hafwer vthrättat thet medh mina händers kraft/ och igenom mina wijshet: ty jagh är klook. Jagh hafwer annorlunda delat landen/ och theras ägodelar röfwat/ och såsom en wäldig slaget theras inbyggiare til jordena.

14. Och min hand hafwer funnet folcken/ lika som ett hönoneste/ så at jagh hafwer all land tilhopa samlat/ lika som man församlar ägg som öfwergifne äro; ther ingen ena fieder rörer/ eller vplåter sitt näf/ eller korrar.

15. Kan ock een yxe beröma sigh emot honom som hugger medh henne? Eller een sågh trugas emot honom som drager henne? Såsom then sigh beröma kan/ then en käpp bär 7385/ och vplyfter/ och bär honom så lätteliga som han intet trä wore.

16. Therföre skal HErren HERren Zebaoth sända een magerhet 7376 ibland hans feta/ och skal vptända hans härlighet/ at hon skal brinna såsom en eld.

17. Och Jsraels lius skal warda en eld/ och hans helige skal warda en låge/ och skal vptända och förtära hans törne och tistlar på en dagh.

18. Och hans skogs och marks härlighet skal til intet blifwa både siäl och kropp; och skal förgås/ och förswinna:

19. Så at hans skogs återlefda träå måga räknat warda/ at ett barn må vpskrifwa them.

IV. Tröstar the igenlefda/ och försäkrar om hielp.

20. PÅ then tiden skola the igenlefde i Jsrael/ och the som af Jacobs huus behåldne blifwa 7377 7386/ icke meer förlåta sigh vppå honom som them slår; vtan skola förlåta sigh vppå HERran then heliga i Jsrael vthi sanning.

21. The igenlefde skola omwända sigh/ ja/ the igenlefde i Jacob/ til Gudh then starcka.

22. Ty om titt folck/ o Jsrael/ är lika som sanden i hafwet/ så skola doch the igenlefde af them omwände warda 7378: ty tå förderfwet stillat warder/ så skal öfwerswinnande stoor rättferdighet komma.

23. Ty HErren HERren Zebaoth skal låta gå ett förderf 7379; men han stillar thet doch i hela landena.

24. Therföre säger HErren HERren Zebaoth: Fruchta tigh icke/ mitt folck som i Zion boor/ för Assur/ han skal slå tigh medh rijs/ och vplyfta sin staf emot tigh/ såsom vthi Egypten.

25. Ty efter en ganska liten 7380 tijd skal ogunsten och min wrede öfwer theras odygd få en ända. 7381

26. Tå skal HERren Zebaoth vpwäckia ena gißl öfwer them/ lika som vthi Midians slachtning 7382 på thet hälleberget Oreb; och skal vphäfwa sin staf then han på hafwet brukade/ lika som vthi Egypten.

27. På then tiden skal hans börda bortwika ifrå tina skuldror/ och hans ook ifrå tinom hals; ty oket skal förrottna 7387 af fetma.

V. The Assyrier skulle wäl förhärja the andra Juda städer; men för Jerusalem slagne warda.

28. HAn kommer 7388 til Ajath/ han drager igenom Migron; han mönstrar sin häär i Michmas.

29. The draga fram om wårt lägre Geba; Rama förskräckes; Gibeath Sauls flyr.

30. Tu dotter Gallim/ ropa högt; se til/ tu Laisa/ tu elända Anathoth.

31. Madmena wiker vndan; the borgare i Gebim löpa sin koos.

32. Man blifwer til ewentyrs en dagh i Nob/ så skal han wända sina hand til dottrenes Zions berg/ och emot then högen Jerusalem.

33. Men sij/ Herren HERren Zebaoth skal afhugga qwistarna medh macht/ och afstäckia thet högt står/ så at the höge skola förnedrade warda.

34. Och then tiocke skogen skal medh jern omkull huggen warda; och Libanon skal falla genom then mächtiga. 7383

11. Capitel.

ESaia propheterar om Christo/ om hans härkomst/ v. 1. Om hans person/ ämbete/ och bedrifter/ v. 2. Synnerlig om hans folck/ at the skulle medh kärlek och frijd omgås/ höge och låge; och jemwäl the som ganska olike och högste fiender hafwa warit/ v. 6. Til honom skulle Hedningarna sigh hålla/ och the igenlefde i Jsrael/ v. 10. Jntet folck skulle thet kunna förhindra; vtan all land måste gå honom och hans folck tilhanda/ v. 14.

I. Christi härkomst/ person/ och ämbete.

OCh ett Rijs skal vpgå 7389 **vtaf Jsai slächte/ och en Teelning** 7390 **vthaf hans root frucht** 7391 **bära:** 7397

2. På hwilkom skal hwilas HERrans ande/ wijshets och förståndz ande/ rådz och starckhets ande/ kundskaps och HERrans fruchtans ande.

3. Han skal inblåsa honom HERrans fruchtan/ at han icke skal döma efter som ögonen see/ eller straffa efter som öronen höra:

4. Vtan skal medh rättwiso döma the fattiga/ och medh doom 7398 **straffa the elända på jordene; och skal slå jordena medh sins muns staf/ och medh sina läppars anda dräpa the ogudachtiga.** 7392

5. Rättwisa skal wara hans länders bälte/ och trohet hans niurars bälte.

II. Hans vndersåtares beskaffenhet.

6. VLfwar skola boo tilsammans medh lamb 7399/ och parder liggia ibland kidh 7393: en liten dräng skal tilhopa drifwa kalfwar/ och vng leijon/ och giöde boskap.

7. Koor och biörnar skola gå i beet/ och theras vngar tilhopa liggia; och leijonen skola äta halm såsom oxar:

8. Och ett spenabarn skal lust hafwa widh en huggorms hohl/ och ett afwandt barn skal stinga sina hand vthi ena basiliskes kulo.

9. Man skal ingen sarga eller förderfwa på mitt helga berg: ty landet är fult af HERrans kundskap/ lika som medh hafsens watn betåckt.

III. Hedningarnas kallelse/ och Judarnas återlefwor.

10. OCh thet skal skee på then tiden/ at Jsai root 7394 **som står til folcks baneer/ ther skola Hedningarna fråga efter/ och hans hwila skal wara ähra.** 7400

11. Och HErren skal på then tiden än en gång vthräckia sina hand/ at han skal få 7401 thet återlefda af sitt folck/ thet qwart blifwit är för the Assyrier/ Egyptier/ Pathros/ Ethioper/ Elamiter/ Sinear/ Hamath/ och för hafsens öijar.

12. Och skal vpresa ett baneer ibland Hedningarna/ och samman hämta the fördrefna af Jsrael/ och församla the förskingrada af Juda/ af fyra jordenes ändar. 7395

13. Och thet nijt emot Ephraim skal återwända/ och Juda fiender skola vthrotade warda/ så at Ephraim icke hatar Juda/ och Juda icke skal wara emot Ephraim.

IV. All land skulle gå the Christne tilhanda.

14. MEn the skola wara the Philisteer på halsen wäster vth/ och beröfwa alla the som öster vth boo: Edom och Moab skola gå them til handa; Ammons barn skola hörsam wara.

15. Och HERren skal til spillo gifwa hafsens ström 7402 vthi Egppten/ och skal låta gå sina hand öfwer älfwena medh starckt wäder/ och slå the siu strömar/ så at man må gå torrskodd ther öfwer.

16. Och skal wara them qwarlefdom af sitt folck/ som igenblifwit är/ för the Assyrier en wägh: såsom Jsrael skedde på then tiden the vthur Egypti land drogo. 7396

12. Capitel.

PRopheten berömer Gudz wälgierningar/ v. 1. Och förmanar at tacka och lofwa Gudh för then nådh han them genom Christum bewiste/ v. 3.

I. Tacksäijelse för Christi wälgierningar.

PÅ then tiden skalt tu säija: Jagh tackar tigh/ HERre/ at tu hafwer warit wredh på migh; och tin wrede hafwer sigh wändt/ och tu tröster migh.

2. Sij/ Gudh är min hälsa; jagh är säker/ och fruchtar migh intet: ty HERren Gudh är min starckhet och min psalm/ och är min hälsa. 7403

II. Påminnelse at ther öfwer frögda figh.

3. Jskolen ösa watn medh glädie vthu hälsobrunnomen. 7404

4. Och skolen säija på then tiden: Tacker HERranom; prediker hans namn: giörer hans anslag kunnig ibland folcken; förkunner at hans namn högt är. 7405

5. Lofsiunger HERranom; ty han hafwer härliga bewist sigh: thetta ware kunnigt i all land.

6. Frögda tigh och war gladh/ tu inbyggerska i Zion: ty Jsraels Helige är stoor när tigh.

13. Capitel.

HÄr begynnar Esaia prophetera emot Hedningarna/ at HERren Gudh skulle hemsökia them för theras mißgierningar skul. Och predikar han först emot the Babylonier i thetta capitel: at HERren wille vpwäckia ett mächtigt folck emot them af mång land/ v. 1. Thet skulle så förstöra them at thet worde stoor jämmer/ v. 6. Och thet skulle wara the Meder/ v. 17. Och så skulle then skiöne staden Babel öde warda/ och thet icke långt til/ v. 19.

I. Propheteras om Babels förstöring.

THetta är tungen öfwer Babel 7406/ som Esaia Amoz son såg.

2. Reser vp baneer på högo berge; roper fast emot them; slår vp handena; läter indraga genom Förstarnas portar.

3. Jagh hafwer budit minom helgedom/ och kallat mina starcka til mina wrede/ hwilke glade äro vthi mine härlighet.

4. Ther är ett roop af en stoor hoop på bergomen/ såsom af ett stort folck: ett roop lika som en gnyy af församlat Hedningars rike: HERren Zebaoth rustar en häär til stridz;

5. Hwilke vtaf fierran land komma ifrå himmelens ända; ja/ HERren sielfwer samt medh sins wredes häär/ til at förderfwa hela landet.

6. Jämrer eder; ty HERrans dagh är hardt när: han kommer såsom een förödelse af them Alsmächtiga.

7. Therföre skola alla händer nederfalla/ och all menniskiors hierta gifwa sigh.

8. Förskräckelse/ ångest och wärck skal komma them vppå; the skola hafwa wedermödo såsom een then ther barn föder: then ena skal grufwa sigh widh then andra; rödh som eld skola theras ansichte wara.

9. Ty sij/ HERrans dagh kommer grufwelig/ wredh/ grym/ til at förderfwa landet/ och til at förgiöra syndarena ther af.

10. Ty stiernorna på himmelen/ och hans orion 7407/ skina icke klart; solen går mörk vp/ och månen skijn mörkt. 7408

11. Jagh skal hemsökia jordenes kretz för hennes ondsko skul/ och the ogudachtiga för theras odygd skul; och skal giöra en ända vppå the ståltas högmod/ och ödmiuka the wäldigas högfärd:

12. Så at en man skal dyrare warda än fijnt guld/ och een menniskia meer wyrd 7412 än ett stycke guld af Ophir.

13. Therföre skal jagh röra himmelen/ så at jorden skal bäfwa vthaf sitt rum/ igenom HERrans Zebaoths wrede/ och igenom hans wredes dagh.

14. Och han skal wara 7413 såsom een förjagad rå/ och såsom en hiord vthan herda: så at hwar och en skal wända til sitt folck igen/ och hwar och en fly vti sitt land.

15. Therföre/ at hwilken sigh ther inne finna låter/ han skal igenomstungen warda/ och then ther när är/ skal igenom swärd falla.

16. Skola ock theras barn för theras ögon dräpne warda 7409/ theras huus skinnat/ och theras hustrur skämda.

II. The Meder skulle thet förrätta.

17. TY sij/ jagh skal vpwäckia the Meder öfwer them/ hwilke intet silfwer sökia/ eller efter något guld fråga:

18. Vtan at skiuta the vnga män ihiäl medh bogar/ och icke förbarma sigh öfwer fruchten i moderlifwet/ eller barn skona.

19. Altså skal Babel thet alraskiönesta ibland riken/ the Chaldeers härliga prål omstördt warda af Gudi/ lika som Sodom och Gomorra; 7410

20. Så at man sedan ther intet boo skal/ eller någor ther blifwa i ewig tijd; at ock the Araber ther ingen hyddo giöra skola/ och the herdar ther inga bodar vpsättia:

21. Vtan stygge foglar 7411 7414 skola ther läggia sigh/ och theras huus full medh odiur wara/ och strutser skola ther boo/ och gastar skola ther springa;

22. Och Vgglor siunga vthi hans palats/ och drakar vthi the lustiga borger. Och hans tijd warder snart kommandes/ och hans dagar skola intet dröijas.

14. Capitel.

WJdare tröstar Propheten sitt folck/ at HERren skulle än förbarma sigh öfwer them/ och förlossa them ifrå theras fängelse/ at ock Hedningarna medh tiden skulle hålla sigh til them/ och blifwa theras/ v. 1. Tå sknlle the förvndra sigh/ och tala ther om/ huru HERren hade hulpit them ifrå theras träldom/ och nederstört then mächtiga Konungen i Babel af sitt stora tyrannij och wälde/ v. 4. Ty efter han högfärdades/ och wille wara lijk Gudh/ skulle Gudh ock störta honom nedh til helwetet lika medh andra/ v. 12. Och vthrota hans barn/ at the icke heller skulle meer komma sigh före/ v. 21. Hotar ock Konungen i Assur/ at han i Judalandet skulle warda nederlagd/ v. 24. Förkunnar the Philisteers vndergång/ v. 28.

I. HERren låfwar sino folcke förloßning ifrå Babel.

TY HERren skal förbarma sigh öfwer Jacob/ och ännu vthkora Jsrael/ och sättia them vthi sitt land; och främlingar 7426 skola gifwa sigh til them/ och hålla sigh in til Jacobs huus.

2. Och folck skola them til sigh taga/ och hafwa them in til sitt rum/ så at Jsraels huus skal åga them vthi HERrans land til tienare och tienarinnor: och skola hålla them fångna/ af hwilkom the fångne woro/ och skola råda öfwer sina plågare.

II. Konungen i Babel skulle nederstörd warda af sitt stora wälde.

3. OCh på then tiden/ tå HERren warder tigh roo gifwandes ifrå tin jämmer och wedermödo/ och ifrå then hårda träldom/ ther tu vthi warit hafwer:

4. Så skalt tu föra ett sådant ordspråk emot Konungen af Babel/ och säija: Huru är thet nu vthe medh plågarenom/ och beskattningen hafwer en ända?

5. HERren hafwer sönderbrutit the ogudachtigas rijs/ the wäldigas rijs.

6. Then som folck slog i grymhet vthan återwändo/ och medh stränghet rådandes war öfwer Hedningarna/ och förfölgde them vthan barmhertighet.

7. Nu hafwer doch hela werlden roo/ och är stilla/ och frögdar sigh i glädie.

8. Ock frögda sigh furoträn öfwer tigh/ och the cedreträ i Libanon/ (och säija:) Efter tu ligger/ så kommer ingen vp som oß afhugger.

9. Helwetet ther nedre bäfwade 7427 för tigh/ emot tin tilkommelse: thet vpwäcker tigh the döda/ alla werldenes bockar 7428/ och bad alla Hedningarnas Konungar vpstå vthaf sina stolar;

10. At the skulle en efter then andra tala/ och säija til tigh: Tu äst ock slagen lika som wij/ och tigh går lika som oß.

11. Titt prål är neder til helwete 7415 farit/ samt medh tina harpors klingande 7429: maal skal wara tin säng/ och matkar titt öfwertäckelse. 7416

12. Huru äst tu af himmelen fallen tu skiöna morgonstierna? Huru äst tu til jordena fallen/ tu som förswagade Hedningarna?

13. Tänckte tu doch vthi titt hierta: jagh wil stiga vp i himmelen/ och förhöija min stool vp öfwer Gudz stiernor: jagh wil sättia migh på witnesbyrdsens berg/ på then sidon norr vth. 7417

14. Jagh wil fara öfwer the höga skyyr; och wara then Alrahögsta lijk.

15. Ja/ til helwetes faar tu widh kulones sido.

16. Then tigh seer/ han skal skåda tigh/ och see vppå tigh (och säija:) Är thet then man som werldena skälfwande giorde/ och Konungariken bäfwande:

17. Then ther jordenes kretz öde lade/ och städerna ther inne nederslog/ och gaf icke sina fångar lösa?

18. Allesamman Hedningarnas Konungar liggia doch medh ähro/ hwar och en i sitt huus:

19. Men tu äst förkastad vthu tine graf/ såsom en förderfwad green/ såsom the slagnas klädnat/ som medh swärd ihiäl stungne äro/ hwilke nederfara til helwetes stenar 7430/ såsom ett förtrampat aas.

20. Tu skalt icke såsom the begrafwen warda; ty tu hafwer förderfwat titt land/ och slaget titt folck: ty man skal aldrig tänckia på then ondskofulla sädena.

21. Reder til at man må slachta hans barn/ för theras fäders mißgierningar skul/ at the icke vpkomma eller ärfwa landet/ eller giöra jordenes kretz fullan medh fiendar.

22. Och jagh skal öfwer them komma/ säger HERren Zebaoth/ och i Babel vthrota hans åminnelse/ hans igenlefda/ affödo och efterkommande 7418/ säger HERren:

23. Och skal giöra honom igelkottom til arfs/ och til en watusiö; och skal sopa honom medh förderfwelsens qwast 7419/ säger HERren Zebaoth.

III. Konungen i Assur skulle warda nederlagd i Juda landet.

24. HERren Zebaoth hafwer sworet och sagt: Hwad gäller at thet skal så skee som jagh täncker/ och skal så blifwa som jagh i sinnet hafwer: 7420

25. At Assur nederlagd warder i mitt land/ och jagh förtrampar honom på min berg; på thet hans ook skal af them taget warda/ och hans börda af theras hals komma. 7421

26. Thetta äro the anslag som han hafwer öfwer all land/ och thet är then vthräckta hand öfwer alla Hedningar.

27. Ty HERren Zebaoth hafwer thet beslutit/ ho wil förmenat? 7431 Och hans hand är vthräckt/ ho kan afwända henne? 7422

IV. The Philisteer hotas medh vndergång.

28. JThet åhret tå Konung Ahas blefdöd 7423/ wardt thenne tungen sedd.

29. Frögda tigh icke så fast tu Philistea 7424/ at thet rijs som tigh slog sönderbrutit är: ty vthaf ormsens root skal komma en basilisk/ och hans frucht skal wara en brinnande flygande drake.

30. Ty the torftigas förstfödingar skola berga sigh/ och the fattige tryggeliga hwila sigh: men tina root wil jagh dräpa medh hunger/ och skal han förgöra tina igenlefda.

31. Jämra tigh tu port/ ropa tu stadh/ hela Philistea är förtwiflad: ty nordan efter kommer en röök 7432/ och ingen ensam är vthi hans tiäll.

32. Och hwad warda Hedningarnas bodh säijandes? Nemliga/ at HERren hafwer grundat Zion 7425/ och ther skola hans folcks elände hafwa tilflycht.

15. Capitel.

PRopheten förkunnar the Moabiters ömkeliga förstöring/ samt then grååt och klagan som skulle warda ibland them af theras stora ofärd/ v. 1.

I. Propheteras emot the Moabiter.

THetta är tungen öfwer Moab 7433: om nattena kommer förstöring öfwer Ar i Moab/ thet är sin koos: om nattena kommer förstöring öfwer Kir i Moab/ thet är sin koos.

2. The gå vp til Baith och Dibon til altaren/ at the skola gråta och jämra sigh öfwer Nebo och Medba i Moab: all hufwud äro rakat/ alt skägg är afskurit.7434

3. På theras gator gå the omswepte i säcker: på theras taak och gatom jämra the sigh alle/ och gå neder gråtande.

4. Hesbon och Eleale ropa så at man hörer thet in til Jahaz: therföre jämra sigh the wäpnade i Moab; ty theras siäl går illa.

5. Mitt hierta ropar til Moab/ theras flychtige fly ifrå then triggiaåhra koon 7436 alt in til Zoar: ty the gå vp til Luhith och gråta; och på then wägenom til Horonaim vphäfwer sitt ett jämmerrop. 7435

6. Ty the watn i Nimrim torkas bort/ så at hööt förtorkas ther/ och gräset förwisnar/ och wäxer ingen gröön ört.

7. Ty the ägodelar som the församlat/ och thet folck som the tilrustat hafwa/ förer man öfwer pijlträbäcken.

8. Ropet går omkring vthi Moabs gränsor; the gråta alt in til Eglaim/ och gråta widh then brunnen Elim:

9. Ty the watn i Dimon äro full medh blodh: ther til wil jagh ännu låta meer komma öfwer Dimon/ både öfwer them som behåldne äro i Moab leijonens 7437/ och öfwer them igenlefda i landena.

16. Capitel.

MOab blifwer ytterligare påmint om sitt tilstånd/ v. 1. Ther hoos förtröstas Gudz folck medh fåå ord/ af thet nåderiket som ibland them vprättas skulle/ v. 5. Åter föreställes Moabs högmod/ och theras ther på följande vndergång/ v. 6. Samt vthmärckes tiden på hwilken sådant them öfwergå skulle/ v. 13.

I. Moab påminnes om thes tilstånd och skyldighet.

SÄnder vth 7442/ i Landzherrar/ lamb ifrå Sela vthur öknene til dottrene Zions berg.

2. Men såsom en fogel bortflyger/ then vthaf sitt näste drifwen är/ så skal thet skee medh Moabs döttrar tå the draga fram omArnon.

3. Hafwer rådh tilhopa/ håller doom; giör tigh middags skuggan såsom een natt; fördöl the fördrefna/ och vthrög icke the flychtiga.

4. Lät mina fördrefna hafwa härberge när tigh/ Moab war tu theras skärm för förderfwarenom/ så får plågaren en ända/ förstöraren wänder åter/ och förtramparen låter af i landena.

II. Judarna förtröstas om Christi nåderike.

5. MEn en stool warder tilredd af nåde/ at en skal ther vppå sittia i sanning vthi Davidz hyddo/ och döma/ och sökia efter rätt/ och främja rättwisona. 7438

III. Vthropas Moabs högmod; och ther på följande ofärd.

6. MEn wij höre af Moabs högmod/ at han fast högmodig är7439/ så at ock hans högmod/ stolthet och wrede är större än hans macht.

7. Therföre skal en Moabite gråta öfwer then andra; allesamman skola the gråta/ öfwer then stadsens Kir Hareseth grundwalar skola the halte sucka.

8. Ty Hesbon är worden een öde mark: wijnträd i Sibma är förderfwat: herrarna ibland Hedningarna hafwa förtrampat hans ädla wijnträä/ och äro komne alt in til Jaeser/ och draga omkring vthi öknene: hans wijnqwistar äro förskingrade/ och öfwer hafwet förde. 7440

9. Therföre gråter jagh för Jaeser skul/ och för wijnträd i Sibma/ och vthgiuter många tårar för Hesbon och Eleale: ty en sång 7443 är fallen vthi tin sommar/ och vthi tina and:

10. Så at frögd och glädie återwänder på markene/ och i wijngårdomen frögdas eller ropar man intet; man trampar intet wijn i prässomen: jagh hafwer giordt en ända på sången.

11. Therföre lommar mitt hierta öfwer Moab såsom een harpa; och mina inelfwer öfwer Kir Hares.

12. Tå skal vppenbart warda huru Moab är ledse widh altaren 7444/ och huru han til sina kyrkio gången är til at bedia/ och hafwer doch intet kunnat skaffa.

IV. Huru snart thenna Moabs ofärd komma skulle.

13. THetta är thet HERren på then tiden emot Moab talade.

14. Men nu talar HERren/ och säger: vthi try åhr 7445 såsom en legodrängs åhr äro 7441/ skal Moabs härlighet/ som stoor och mycken är/ kleen warda/ så at ther skal ganska litet qwart blifwa/ och icke mycket.

17. Capitel.

WJdare propheterar Esaias emot Damascon hufwudstaden i Syrien/ at han skulle ock förstöras medh the andra Syrie städer/ v. 1. Theslikes Jsraels rike/ at fåå skulle ther af igen blifwa/ v. 4. Therföre at the hafwa öfwergifwit HERran sin Gudh/ v. 10. Doch skulle HERren straffa theras siendar therföre/ och giöra them til intet/ v. 12.

I. Prophetie emot Damascus.

THetta är tungen öfwer Damascon 7446: Sij/ Damascus skal ingen stadh nu meer wara/ vtan en förfallen steenhop.

2. Aroer städer skola öfwergifne warda/ så at hiordar skola ther i beet gå/ och ingen skal drifwa them vth.

3. Och thet skal vthe wara medh Ephraims fäste 7452 och Konungariket i Damasco 7447: och thet öfwerblefna i Syrien skal wara såsom Jsraels barnas härlighet/ säger HERren Zebaoth.

II. Emot Jsraels rike.

4. PÅ then tiden skal Jacobs härlighet tun warda/ och hans feta kropp skal mager blifwa:

5. Ty han skal warda såsom när en insamlade sädh i andene/ och såsom när en inbärgde ax medh sin arm/ och såsom en vphämte ax i Rephaims daal;

6. Och een efterhämtning blefwe/ såsom när man rister ett oljoträ/ och ther tw eller try bäär qwar sittia vppe i skatanom; eller såsom fyra eller fem bäär hängia qwar på qwistarna/ säger HERren Jsraels Gudh.

III. Emot afgudadyrkan/ at hon skulle få en ända.

7. PÅ then tiden skal menniskian hålla sigh in til honom som henne giordt hafwer/ och hennes ögon skola see på then Heliga i Jsrael.

8. Och skal icke hålla sigh til altaren/ som hennes händer giordt hafwa/ och icke see til thet hennes finger giordt hafwa/ antingen til lundar eller beläte.

9. På then tiden skola hans starckhets städer 7453 warda såsom en öfwergifwen teelning och qwist/ som öfwergifwen war för Jsraels barn; och skola öde warda.

10. Ty tu bafwer förgätit 7448 Gudh then tin hälsa är/ ock icke tänckt vppå tina starckhets klippo 7449: therföre skalt tu sättia lustiga plantor; men tu skalt ther medh satt hafwa wijnqwisten åth främmandom.

11. J planterningenes tijd skalt tu wäl taga wahra vppå/ at tin sädh må tijdeliga wäxa: men åth höstenom när tu skalt inbärga kärfwarna/ skalt tu få ens bedröfwadas sorg therföre.

IV. Emot the Assyrier/ som them förstöra skulle.

12. ACh wee thet öfwermåtto myckla folcket 7454; såsom hafwet skal thet brusa/ och folckens rumor warder stormandes såsom stoor watn storma.

13. Ja/ såsom stoor watn storma/ så skola folcken storma: men han skal näpsa them/ och the skola fly lång wägh bort; och skal förfölja them såsom stofftena på bergen skeer af wädert/ och såsom enom wäderhwirfwel 7450 skeer af stormenom.

14. Om aftonen/ sij/ så är förskräckelse på färde/ och förr än morgonen warder/ så äro the intet til. 7451 Thetta är theras löön som oßröfwa/ och theras arfwedeel som taga oß wårt ifrå.

18. Capitel.

HÄr propheterar Esaia emot the folck i Moorland/ v. 1. At the skulle ock förstöras/ v. 3. Doch så/ at ock månge af them medh tiden skulle warda omwände til HERran Jsraels Gudh/ v. 7.

I. Propheteras emot the Moorländer.

MEe thy landena 7457/ som faar i skugganom vnder segel/ på thesso sidone Ethiopiens floder:

2. Hwilket bodskap sänder til hafs/ och i röörskep faar på watnen. Går åstadh i snare bodskap til thet folck som rifwit och skinnat är/ til thet folck som grufweligare är än något annat; til thet folck som här och ther vthmätit och förtrampat 7455 är/ hwilkes land watuströmar intaga.

3. Alle J som boon på jordene/ och J som i landena sittien/ skolen see huru man skal vpresa baneret på bergen/ och höra huru man medh trummeterna blåsa skal.

4. Ty så säger HERren til migh: Jagh wil wara stilla/ och tilsee i mine hyddo; såsom en hete then ther vthtorkar regn/ och såsom een dagg i skördandenes heta.

5. Ty för skördandena skal wäxten förminskas/ och then omogna fruchten förtorkas medan hon ännu står i bloma/ så at man måste afskära qwistarna medh skäro/ och afhugga wijnträn/ och kasta them bort:

6. At man måste låta liggia them tilsammans foglomen på bergen/ och diuromen i landena/ at foglarna byggia om sommaren ther sitt näste vthi/ och allahanda diur i landena liggia ther vthi om wintern.

II. The Moorländer skulle omwändas til Christi rike.

7. PÅ then tiden skal thet refna och skinnade folcket/ thet grufweligare är än något annat/ thet här och ther afmätit och nedertrampat är/ hwilkes land watuströmerna intaga/ föra HERranom Zebaoth skäncker 7458/ på thet rum ther HERrans Zebaoths namn är 7456/ til Zions berg.

19. Capitel.

JFrå the Morer kommer Propheten til the Egyptier/ och propheterar/ at HERren wille ock hemsökia them/ medh inbyrdes krijg och en grufwelig tyran/ v. 1. Han wille ock sända them hunger och dyyr tijd/ at theras näring skulle liggia öde/ v. 5. Och thet så/ at theras wise intet skulle förweta sigh här af; hwilke medh theras spådom bedraga them/ v. 11. Doch skulle ock medh tiden månge af them warda omwände til HERran Jsraels Gudh/ och lära dyrka/ tiena och känna honom/ v. 18. Hwilket ock the Assyrier giöra skulle/ v. 23.

I. Propheteras emot Egypten.

THetta är tungen öfwer Egyyti land 7459: Sij/ HERren skal fara vthi enom snarom skyy/ och komma in vthi Egypten: tå skola the afgudar vthi Egypten bäfwa för honom/ och the Egyptiers hierta skal gifwa sigh i them.

2. Och jagh skal hitsa the Egyptier på hwar annan 7464/ at en broder skal strida emot then andra/ en wän

emot then andra/ en stadh emot then andra/ ett rike emot thet andra.

3. Och the Egyptiers modh skal förgås i them/ och jagh skal giöra theras anslag om intet: så skola the tå fråga theras afgudar och Prester/ och spåmän och teknatydare.

4. Men jagh skal gifwa the Egyptier vthi grufweliga herrars händer 7460; och en hård Konung skal råda öfwer them/ säger then rådandes HERren Zebaoth.

5. Och watnet i hafwet skal vthtorkas; ther til skola ock strömerna bortsiunka och förswinna.

6. Älfwerna skola vthlöpa/ så at damsiögarna skola förminskas och torre warda; röör och säf förwisna.

7. Och gräset widh bäckerna/ och all sädh widh watnet skal förfaalna/ förderfwas/ och til intet warda.

8. Och fiskarena skola sörja/ och alle the som fiskakrok kasta i watnet skola beklaga sigh; och the som nät vthkasta i watnet skola bedröfwade warda.

9. The skola afgå medh skam som godh garn giöra/ och näät binda.

10. Och the som fiskakistor hafwa/ medh alla them som dammar för löön giöra/ skola ångse warda.

11. The Förstar i Zoan äro dårar/ Pharaos wise rådgifware äro i theras rådh galne wordne: hwij säijen J doch om Pharao: Jagh är wisa manna barn/ och är af gamla Konungar kommen?

12. Hwar äro tå nu tine wise? Lät them förkunna och vnderwisa tigh/ hwad HERren Zebaoth öfwer Egypten beslutit hafwer.

13. Men the Förstar i Zoan äro wordne til dårar; the Förstar i Noph äro bedragne: the förföra samt medh Egypten hörnstenen 7465 för slächten.

14. Ty HERren hafwer vthgutit 7466 en willoanda ibland them/ at the skola förföra Egypten vthi alt thet the giöra/ såsom en drucken ragar tå han spyr.

15. Och Egypten skal ingen hafwa then ther för hufwud eller stiert/ bohl eller green är. 7461

16. På then tiden skal Egypten wara såsom qwinnor/ och fruchta sigh och förskräckias/ tå HERren Zebaoth wefftar handena öfwer them.

17. Och Egypten skal fruchta sigh för Juda lande/ så at then ther täncker vppå/ han skal förskräckias öfwer HERrans Zebaoths rådh/ som han öfwer thet beslutit hafwer.

II. Mänge Egyptier skulle medh tiden omwändas til Jsraels Gudh.

18. VThi then tiden skola fem städer 7467 **vthi Egypti land tala efter Canaans måål** 7468**/ och swärja widh HERran** 7462 **Zebaoth:** en af them skal heta Jrheres.

19. På then samma tiden skal HERrans Zebaoths altare wara mitt vthi Egypti land/ och en HERrans wårdsteen i gränsone:

20. Then ett tekn och witne wara skal HERranom Zebaoth vthi Egypti land: ty the skola ropa til HERran för sina plågare skul/ och han skal sända them en Frälsare och mästare som them hielpa skal.

21. Ty HERren skal af the Egyptier känd warda: och the Egyptier 7463 **skola känna HERran på then tiden;** och skola tiena honom medh offer och spijsoffer/ och skola giöra HERranom löfte/ och hålla thet.

7469

22. Och HERren skal slå the Egyptier/ och hela them: ty the skola omwända sigh til HERran/ och han skal låta bedia sigh/ och hela them.

III. Sammaledes the Assyrier.

23. PÅ then tiden skal en wägh wara ifrån Egypten in vthi Assyrien/ så at the Assyrier skola komma in vthi Egypten/ och the Egyptier in vthi Assyrien; **och både Egyptier och Assyrier Gudi tiena.**

24. På samma tiden skal Jsrael wara sielf tredie/ medh the Egyptier och Assyrier/ genom then wälsignelse/ som på jordene wara skal.

25. Ty HERren Zebaoth skal wälsigna them/ och säija: Wälsignad äst tu Egypten mitt folck/ och tu Assur mina händers werck/ och tu Jsrael mitt arf.

20. Capitel.

PRopheten får befalning at han skulle gå ömkeliga klädder/ v. 1. Til ett tekn/ at Egypten och Ethiopien skulle ock af Konungen i Assyrien ömkeliga medfaras/ v. 3.

I. Propheten befalles gå nakot och baarfött.

VThi thet åhret tå Tharthan 7470 kom til Aßdod 7471/ hwilken Sargon 7472 Konungen i Assyrien vthsändt hade/ och stridde emot Aßdod/ och wan thet:

2. På samma tijd talade HERren genom Esaia Amoz son/ och sade: Gack bort och drag säcken af tina länder/ och drag tina skoor af tina fötter: och han giorde så; gick nakot och baarfött. 7473

II. Ther medh vthmärckes Egyptens och Ethiopiens vndergång.

3. TÅ sade HERren: Lika som min tienare Esaia går nakot och baarfött/ til try åhra tekn och vnder/ öfwer Egypten och Ethiopien:

4. Altså skal Konungen i Assyrien drifwa then fångna Egypten/ och förderfwa Ethiopien både vnga och gamla/ nakota och baarfötta medh blottad skam/ Egypten til blygd.

5. Och the skola förskräckias/ och medh skam bestå öfwer Ethiopien/ ther the förläto sigh vppå; och twärt om Ethiopien öfwer the Egyptier/ af hwilkom the sigh berömde.

6. Och thesse öijars inbyggiare skola säija på then tiden: Är thet wår tilflycht tijt wij flydt hafwe efter hielp/ at wij skulle hulpne warda ifrå Konungenom i Assyrien? Ja/ skiönliga äro wij vndsluppne.

21. Capitel.

JFrån Egypten och Ethiopien kommer han åter til Babel/ och andra land; propheterar at Babel skulle af the Perser och Meder förstördt warda/ v. 1. Thet samma skulle öfwergå Edomeen/ v. 11. Och Arabien/ v. 13.

I. Propheteras emot Babel.

THetta är tungen öfwer öknena widh hafwet. Såsom ett wäder kommer ifrå sönnan/ thet all ting omwänder/ så kommer thet vthur öknene/ vthur ett grufweligit land.

2. Ty migh är betedd een hård syyn: en förachtare kommer emot then andra/ och en förstörare emot then

andra: drag vp Elam 7478/ belägg them Madai 7478: jagh skal gióra en ända vppå alt hans suckande. 7479

3. Therföre äro mina länder fulla medh wärck/ och ångest hafwer begripit migh såsom ena barnafödersko: jagh kröker migh när jagh hörer thet/ och förskräckes när jagh seer ther vppå.

4. Mitt hierta bäfwar; grufwelse hafwer migh förskräckt: jagh hafwer therföre vthi then liufwa nattene ingen roo haft. 7474

5. Ja/ tilred ett bord/ lät waka på wachtene/ äter/ dricker; står vp J Förstar/ smörjer skölden.

6. Ty HErren säger til migh altså: Gack bort och beställ en wächtare/ then som tilseer och tilsäger.

7. Men han seer resenärer rida och fara medh hästar/ åsnar och Camelar/ och hafwer grannelig acht ther vppå.

8. Och ett leijon ropade: HErre/ jagh står på wachtene 7475 alt jämt om dagen/ och står i mine wacht alla nätter.

9. Och sij/ ther kommer en på enom wagn/ han swarar/ och säger: Babel är fallet 7476; thet är fallet/ och all thes gudars beläte äro slagne nedh til markena.

10. O/ min loge 7480 ther jagh på tröskar: hwad jagh af HERranom Zebaoth Jsraels Gudi hördt hafwer/ thet förkunnar jagh eder.

II. Emot Edomeen.

11. THetta är tungen öfwer Duma 7481: man ropar til migh vthaf Seir: Wächtare/ hwad lider nattene? Wächtare/ hwad lider nattene?

12. Wächtaren sade: Tå morgonen än kommer/ så skal thet äntå wara natt 7482: om J än frågen/ så skolen J likwäl igenkomma och åter fråga.

III. Emot Arabien.

13. THetta är tungen öfwer Arabien. J skolen boo vthi skogenom i Arabien/ på then wägen åth Dedanim.

14. Bärer watn emot them torstiga/ J som boon vti Thema land: biuder them flychtigom brödh:

15. Förty/ the fly för swärd/ ja/ för dragit swärd/ för späntom boga/ för storo strijd.

16. Ty altså säger HErren til migh: Ännu innan ett åhr såsom legodrängers åhr äro 7477/ skal all Kedars härlighet förgås:

17. Och the qwarblefne skyttor af hieltarna i Kedar 7483 skola mindre warda: ty HERren Jsraels Gudh hafwer thet så sagt.

22. Capitel.

TÄdan kommer Propheten til sitt folck igen; propheterar at Jerusalem skulle twingas/ och thes inbyggiare fångne bortföras/ v. 1. Än-doch the nu slösade och alla goda förmaningar förachtade/ v. 13. J synnerhet propheterar han at Sebna rentomästaren skulle warda afsatt/ v. 15. Och Eliakim komma i hans stadh/ v. 20.

I. Propheteras moot Jerusalem/ thes slöserij och förmaningars föracht.

THetta är tungen öfwer synedalen 7489. Hwad är eder/ at J så alle löpen på taken? 7484

2. Tu wast full medh gnyy/ en stadh full medh folck/ en gladh stadh: tine slagne äro icke medh swärd slagne/ och icke döde blefne i strijd:

3. Vtan alle tine höfwitzmän äro tillika bortwekne för boga/ och fångne: alle the som man vthi tigh funnet hafwer/ äro fångne/ och långt bortflydde. 7485

4. Therföre säger jagh: Går ifrå migh/ läter migh bitterliga gråta; farer icke efter at hughswala migh öfwer mins folcks dotters förstöring.

5. Ty thet är en bullers/ förtryckelses och bekymmers dagh af HErranom HERranom Zebaoth i synedalenom för murarnas vndergrafning skul/ och för ropet skul på berget.

6. Ty Elam 7490 drager medh koger/ wagnar/ folck och resenärar/ och Kir 7491 glimmar af sköldar.

7. Och skal skee at tina vthkorade dalar skola medh wagnar fulle warda/ och resenärar skola läggia sigh för portarna.

8. Tå skal Juda förlot 7492 öpnat warda/ at man skal kunna see på then tiden tygen vthi skogshuset.

9. Och J skolen see refworna många wara på Davidz stadh/ och skolen församla watnen vthi them nedra dammenom.

10. J skolen ock räkna husen i Jerusalem/ ja/ J skolen afbryta husen til at befästa murarna.

11. Och J skolen giöra ena watugraf emellan båda murarna af then gamla dammens watn: likwäl seen J icke vppå then som thetta giör/ och skoden icke på then som sådant bestält hafwer fierran efter.

12. Therföre skal HErren HERren Zebaoth på then tiden låta vthropa/ at man skal gråta och jämra sigh/ och kulla sigh/ och draga säck vppå.

13. Ändoch nu/ sij/ intet annat är än glädie; slachta oxar/ dräpa fåår/ äta kött/ dricka wijn/ och säija: Lät oß äta 7493 och dricka/ wij måste doch i morgon döö. 7486

14. Thetta är för HERrans Zebaoths öron vppenbart. Hwad gäller om eder thenna mißgierningen förlåtas skal/ til thes J döön: säger HErren HERren Zebaoth.

II. Sebna hoffmästaren skulle warda afsatt.

15. SÅ säger HErren HERren Zebaoth: Gack in til rentomästaren Sebna/ hoffmästaren/ och säg til honom:

16. Hwad hafwer tu här; hwem hörer tu til? At tu läter tigh hugga en graf/ såsom then ther låter sigh hugga een graf i högdene/ och såsom then ther låter sigh giöra een boning i bergklippone.

17. Sij/ HERren skal förkasta tigh 7494 såsom en starck man någon bortkastar/ och nederkrafsa tigh:

18. Och skal omdrifwa tigh/ såsom ett kloot på wida mark: ther skalt tu döö/ ther skola tina kosteliga wagnar blifwa medh tins herras huus försmädelse.

19. Och jagh skal störta tigh ifrå titt stånd/ och sättia tigh af titt ämbete.

III. Eliakim skulle komma i hans stadh.

20. OCh på then tiden wil jagh kalla min tienare Eliakim Hilkia son 7487;

21. Och draga tin kiortel vppå honom/ och omgiorda honom medh titt bälte/ och gifwa titt wälde vthi hans hand/ at han skal wara theras fader som i Jerusalem och Juda huus boo:

22. Och skal läggia Davidz huus nyckel 7495 vppå hans axlar/ at han skal vplåta/ och ingen skal tilsluta; at han skal tilsluta/ och ingen vplåta. 7488

23. Och jagh wil inslå honom för en nagla på ett fast rum; och han skal hafwa ährones stool vthi sins faders huus:

24. At man skal hängia vppå honom all hans faders huus härlighet/ barn och barnabarn/ all små tygh/ både dryckekar och allahanda strängiaspel.

25. På then tiden säger HERren Zebaoth skal nagelen borttagen warda/ then på thet fasta rumet står/ så at han skal söndergå och falla/ och hans byrda förgås: ty HERren säger thet.

23. Capitel.

WJdare propheterar han emot then mächtiga handelstaden Tyrum/ at han skulle förstörd warda af the Macedonier/ v. 1. Hwilke ock Babylon förstöra skulle/ v. 12. Doch skulle han efter 70 åhr warda vpbygd igen/ v. 15. Och medh tiden blifwa omwänd til HERran/ och tiena honom/ v. 18.

I. Propheteras at the Macedonier skulle förstöra Tyrus och Babylon.

THetta är tungen öfwer Tyro 7496. Jämrer eder J skep på hafwena; ty thet är förstördt/ så at ther är intet huus/ eij heller faar någor tijt: vthu thet land Chittim 7499 skola the warda thes wahr.

2. Öijarnas inbyggiare äro stilla wordne: the köpmän af Zidon som til siös foro/ vpfylte tigh.

3. Och allahanda frucht som wäxer widh Zihor/ och sädh widh älfwena/ thet förde man ther in öfwer stor watn/ och tu wast Hedningarnas stapol worden.

4. Tu må wäl förskräckias Zidon: ty hafwet/ ja/ then fastesta widh hafwet 7500 säger: Jagh är intet hafwandes/ jagh föder intet/ så vpföder jagh ock inga ynglingar/ och vpfostrar inga Jungfrur.

5. Såsom man förskräcktes tå man hörde om Egypten/ så skal man ock förskräckias/ tå man får höra om Tyro.

6. Farer til siös/ jämrer eder/ J som boon på öijarna.

7. Är icke thetta eder glädiestad/ then sigh berömer af sinom stora ålder? Hans fötter skola föra honom långan wägh bort til at wandra.

8. Ho hade thet betänckt/ at thy krönta Tyro skulle så gå/ efter thes köpmän äro Förstar 7497/ och thes krämare the härligaste i landena?

9. HERren Zebaoth hafwer thet så betänckt/ på thet han skal förswaga alt prål i then lustiga staden/ och förachteliga giöra alla the härliga i landena.

10. Faar igenom titt land/ såsom en ström/ tu hafsens dotter: ther är intet bälte meer. 7501

11. Han vthräcker sina hand öfwer hafwet/ och förskräcker Konungarike: HERren biuder öfwer Canaan/ til at förgöra hans mächtiga; 7498

12. Och säger: Tu skalt icke meer gladh wara/ tu beskämda Zidons dotter: o Chittim/ statt vp/ och faar tin

wägh/ ty tu skalt icke blifwa ther:

13. Vtan i the Chaldeers land/ thet intet folck war; vtan Assur hafwer thet vpbygdt för skep/ och vprest ther fast torn/ och vpbygdt palats: och är likwäl förstörd.

14. Jämrer eder/ J skep på hafwena; ty edor macht är om intet.

II. Tyrus skulle efter 70 åhr warda vpbygd igen.

15. PÅ then tiden skal Tyrus förgäten warda i siutijo åhr/ så länge en Konung lefwa må: men efter siutijo åhr skal man siunga een skiökiowiso om Tyro:

16. Tag harpona/ gack omkring i staden/ tu förglömda skiökia/ spela fast på strängiaspel/ och siung trösteliga/ at man må åter tänckia vppå tigh.

17. Ty efter siutijo åhr skal HERren besökia Tyrum/ at han skal åter komma til sin skiökio löön/ och bedrifwa bolerij medh all Konungarike på jordene.

III. Tyrus skulle warda omwänd til HERran.

18. MEn hans köpmans handel och skiökio löön 7502 skal warda helig HERranom: man warder thet icke församlande för en skatt/ eij heller fördöljande: vtan the som för HERranom boo/ skola hafwa hans köpmans godz/ at the skola ther af äta/ och mätte warda/ och wäl klädde wara.

24. Capitel.

HÄr propheterar Esaia åter moot Judalandet/ at thet skulle förödas och förstöras/ v. 1. Efter thes inbyggiare hade thet oskiärat/ och låtit fara thet ewiga förbundet/ v. 5. Efter the sådant wäl förskylte/ skulle them ock så gå/ v. 6. Doch skulle någre fåå igen blifwa: the samme skulle medh Hedningomen känna och lofwa HERran/ v. 13. Likwäl medan så månge thet wordo förachtande/ skulle landena illa gå/ v. 16. Och HERren skulle hemsökia jordenes wäldiga/ tå han sielf öfwer sin församling Konung wordo/ v. 21.

I. Prophetia moot Judarna/ at the skulle förhärjas efter the förachtade thet ewiga förbundet.

SJi/ HERren giör landet tomt och öde/ och omstörter hwad ther vthi är; och förströr thes inbyggiare.

2. Och Prestenom går såsom folckena 7503; herranom såsom tienarenom/ frune såsom tärnone; så honom som säljer som honom som köper/ honom som länar såsom honom som borgar; kräfjarenom såsom gäldenärenom:

3. Ty landet skal warda tomt och skinnat: ty HERren hafwer thetta sagt.

4. Landet står jämmerliga/ och förderfwas; jordenes kretz förwanskas och förderfwas; the högste af folcket i landena förminskas.

5. Landet är oskärdt wordet af sina inbyggiare: förty at the öfwerträda lagen/ och förwandla buden/ och låta thet ewiga förbundet fara.

6. Therföre vpfräter förbannelse landet: ty the som ther vthi boo förskylla thet 7504**:** therföre borttorkas landsens inbyggiare/ så at fögo folck qwart blifwer.

7. Winet förswinner/ wijnträd förwisnar/ och alle the som af hiertat glade woro/ sucka.

8. Frögd af trummor håller vp/ the gladas lust är vthe ; harpors frögd hafwer en ända. 7505

9. Man siunger intet ther man wijn dricker/ och godh dryck är bitter them som dricka honom. 7506

10. Then tome staden är nederbruten; all huus äro tilsluten/ så at ingen går ther in.

11. Man klager efter wijn på gatone/ all glädie är borto/ all landsens frögd är sin wägh.

12. Jcke annat än förödelse är blifwit i stadenom/ och portarna stå öde.

II. Några af the igenlefda Judar skulle medh Hedningarna lofwa HERran.

13. TY thet går i landena och medh folckena/ lika som när ett oljoträ afplockat är; såsom när man efterhämtar tå wijnanden vthe är. 7507

14. The samme vphäfwa theras röst/ och lofwa/ och glädias öfwer HERrans härlighet ifrå hafwet.

15. Så priser nu HERran i dalomen; på hafsens öijar HERrans Jsraels Gudz namn.

16. Wij höre lofsång 7513 **ifrå jordenes ända/ then rättferdiga til ähro;** och jagh måste säija: Hwij är jagh doch så mager? Hwij är jagh doch så mager? Wee migh! ty förachtarena förachta/ ja förachtarena förachta.

17. Therföre kommer öfwer eder/ landsens inbyggiare/ förskräckelse/ groop och snara.

18. Och om en vndflydde för förskräckelsens roop/ så faller han doch likwäl vthi gropena: kommer han vthu gropene/ så warder han doch fången i snarone 7508: ty fenstren 7509 i högdene äro vplätne/ och jordenes grundwalar bäfwa.

19. Landena warder illa gångandes/ thet skal icke trifwas/ vtan måste förfalla.

20. Landet skal raga hijt och tijt såsom en drucken/ och bortfördt warda lika som een hydda7510: **ty thes mißgierningar tryckia thet** 7511**/ så at thet falla måste/ och kan icke blifwa.**

21. På then tiden skal HERren besökia 7514 thet höga herskapet som i högdene är 7515/ och jorderikes Konungar som på jordene äro:

22. At the skola tilhopa samkas såsom ett knippe til gropena/ och skola förslutne warda vthi fångahuse/ och efter lång tijd åter besökte warda.

23. Och månen skal skämma sigh/ och solen blyias 7512: tå HERren Zebaoth skal Konung warda på berget Zion/ och i Jerusalem/ och för sina äldsta i härlighet.

25. Capitel.

PRopheten tackar Gudh/ at han hafwer förstördt sitt folcks fienda/ v. 1. Therföre skola ock mång folck och Hedningar fruchta honom/ v. 3. Sedan propheterar han om Christi rikes margfaldiga wälgierningar/ medh een liknelse af ett fett gästabod/ thet HERren til all folck giöra skulle/ v. 6. Och om Christi rikes fiendars yttersta förderf/ v. 10.

I. Esaia tackar Gudh at han hade hemsökt sitt folcks fiendar.

HERre/ tu äst min Gudh; tigh prisar jagh; jagh lofwar titt namn: ty tu giör vnder 7516; tin gamla anslag äro trofast och sanfärdig. 7517

2. Ty tu giör staden 7524 til en steenhop/ then fasta staden/ at han vthi en hoop ligger; the främmandes

palats/ så at thet icke meer en stadh är/ och aldrig meer vpbygd warder. 7518

3. Therföre ährar tigh ett mächtigt folck; the wäldiga Hedningars städer fruchta tigh.

4. Ty tu äst thens fattigas starckhet; thens armas starckhet i bedröfwelsen/ een tilflycht för owäder/ een skygd för heta/ tå the tyranner rasa såsom en storm emot een wägg.

5. Tu ödmiukar the främmandes storm/ såsom en hete i tort rum/ så at heten skal förderfwa the tyranners wijnqwistar; och skynar gifwa ändoch skugga.

II. Propheteras om Christi rike/ medh een liknelse af ett fett gästabod.

6. OCh HERren Zebaoth skal giöra til all folck 7519 ett fett gästabod 7520 på thesso bergena; ett gästabod af klart wijn/ af feto/ af merg/ af wijn ther ingen drägg vthi är.

7. Och han skal på thesso bergena bortläggia swepeklädet ther all folck medh beswept äro; och täckeklädet ther alle Hedningar medh betäckte äro.

8. Ty döden skal platt vpsluken 7521 warda 7525; och HErren HERren skal aftwå tårarna 7522 af all ansichte/ och skal borttaga sins folcks försmädelse i all land: ty HERren hafwer thet sagt.

9. På then tiden skal man säija: Sij/ thet är wår Gudh 7526/ then wij förbide/ och han skal hielpa oß: thet är HERren/ wij förbide honom/ at wij skole frögda oß/ och glade wara i hans salighet. 7523

10. Ty HERrans hand hwilas på thesso bergena:

III. Hotar Moab och andra Christi fiendar medh vndergång.

OCh Moab skal ther vnder förkrossad warda/ såsom strå sönder tröskat warder/ och såsom träck.

11. Och han skal vthräckia sina händer mitt ibland them/ såsom en simmande them vthräcker til at simma; och förnedra theras prål medh sina händers arm;

12. Och skal nederböija edra murars höga fäste/ förnedra och kasta them i stofft på jordena.

26. Capitel.

ESaia lofsång/ medh hwilken Christi församling skulle trösta sigh/ och tacka Christo Gudz son/ at han så mächteliga henne altid widh macht håller/ v. 1. 2. 3. 4. 7. 8. 9. 12. 13. 15. 16. 17. 18. Och förstörer hennes fiendar/ v. 5. 6. 10. 11. 14. Synnerlig/ at han på sidstone skulle vpwäckia fina döda/ när the en liten tijd i theras sofwekamrar sigh hwilat hade/ v. 19. Och hålla en doom öfwer jordenes kretz/ v. 21.

I. Christi församlings lofsång/ at han henne altid widh macht håller.

PÅ then tiden skal man siunga een sådana wiso i Juda land: Wij hafwe en fast stadh 7527/ murar och wärn äro Hälsa. 7528 7544

2. Läter vp portarna/ at thet rättferdiga folcket/ som troo bewarar/ må gå här in.

3. Tu håller alstädes frijd 7529 widh macht efter wist löfte; ty man förlåter sigh vppå tigh.

4. Therföre förlåter eder vppå HERran ewinnerliga: ty HERren Gudh är een klippa 7530 ewinnerliga.

5. Och han nederböijer them som i högdene boo 7545; then höga staden förnedrar han; ja han stöter honom

neder til jordena/ så at han ligger i stofftet. 7531

6. At han medh fötter trampad warder; ja/ medh the fattigas fötter; the arme skola trampa ther vppå.

7. Men the rättferdigas wägh är slät; the rättferdigas stijg giör tu rättan. 7532

8. Ty wij wänte efter tigh HERre vthi tins rättz wägh; hiertans lust står til titt namn och ord. 7533

II. Een hiertelig längtan til Gudh/ och klagan öfwer the ogudachtigas säkerhet.

9. AF hiertat begärar jagh tigh om nattena; medh minom anda i migh wakar jagh bittida vp til tigh 7534: ty ther tin rätt är på jordene/ ther lära jorderikes inbyggiare rättferdighet.

10. Men om än them ogudachtigom nåde tilbuden warder/ så lära the doch icke rättferdighet 7535: vtan på jordene ther rätt skee skulle/ giöra the thet ondt är: ty the see intet 7536 HERrans härlighet.

11. HERre tin hand är vphögd/ thet see the intet: men när the få see thet/ så skola the på skam komma vthi nijt öfwer Hedningarna: ther til skalt tu förtära them medh eld/ ther tu tina fiendar medh förtärer.

12. Men oß HERre warder tu frijd skaffandes: ty alt thet wij vthrätte/ thet hafwer tu gifwit oß.

13. HERre wår Gudh/ thet råda wäl andre herrar öfwer oß vthan tigh: men wij täncke doch allena vppå tigh och titt namn.

14. The döde få icke lijf 7546/ the afledne stå icke vp: ty tu hafwer sökt them och förgiordt them/ och all theras åminnelse til intet giordt.

15. Men HERre tu håller thet fram ibland Hedningarna/ tu håller thet altså fram ibland Hedningarna/ tu bewiser tina härlighet/ och kommer långt bort/ alt in til werldenes ända. 7537

III. Tröst emot bedröfwelse och döden/ af the dödas vpståndelse/ och yttersta domen.

16. HERre när bedröfwelse på färde är/ så söker man tigh: när tu tuchtar them så ropa the medh ängslan. 7538

17. Lika som een hafwandes qwinna/ tå thet lider til födzlostundena/ så är henne ångest/ ropar i sin wärck: altså går ock oß HERre för titt ansichte. 7539

18. Wij äre ock så hafwande/ och hafwom ångest/ at wij som nogast kunne andas: doch kunne wij intet hielpa jordene/ och inbyggiarena på jordenes kretz wilja icke falla.

19. Men tine döde 7547 **skola lefwa/ och medh lekamenom vpstå igen: waker vp/ och berömer eder J som liggen vnder jordene: ty tin dagg är een gröön marks dagg/ och jorden skal gifwa ifrå sigh the döda.** 7540

20. Gack bort mitt folck vthi en kamar/ och slut dörena igen efter tigh; fördöl tigh ett litet ögnableck/ så länge wreden går öfwer. 7541

21. Ty sij/ HERren warder vthgångandes af sitt rum 7542 7548 til at besökia 7543 jordenes inbyggiares ondsko öfwer them/ så at jorden skal vppenbara theras blodh/ och icke meer öfwerskyla them som på henne slagne äro.

27. Capitel.

WJdare förkunnar Esaia/ huru HERren Christus på then tiden skulle öfwerwinna then mächtiga och illfundiga fiendan diefwulen/ v. 1. At man om hans folck tå siunga skulle: HERren bewarar them/ v. 2. HERren låter them rotas och blomstras igen/ sedan han hafwer hemsökt them/ och lärdt them känna sina synder/ v. 6. Men doch skulle thet komma ther til/ at thet skiöna Jerusalem medh sitt folck skulle förkastat warda/ v. 10. Och HERren skulle af the igenlefda och Hedningom samka sigh ena församling/ v. 12.

I. Christi triumph öfwer diefwulen/ och församlingens frögd ther öfwer.

PÅ then tiden skal HERren medh sitt hårda/ stora och starcka swärd hemsökia Leviathan 7565 som en raker orm är/ och Leviathan 7549 som en krokot orm 7550 är/ och skal dräpa 7551 drakan i hafwena.

2. På then tiden skal man siunga 7552 om bästa wijnsens wijngård: 7553

3. Jagh HERren bewarar honom/ och watnar 7554 honom i tijd/ at man icke skal mista hans löf 7555: jagh skal bewara honom dagh och natt. 7556

4. Gudh är icke wredh på migh. Ach at jagh strida måtte medh tistel och törne 7557/ så wille jagh til them/ och vpbränna 7558 them alla tilsammans.

5. Han skal hålla migh widh macht/ och skaffa migh frijd; frijd skal han än tå skaffa migh. 7559

6. Thet warder ännu likwäl ther til kommandes/ at Jacob skal rota sigh 7560/ och Jsrael skal grönskas och blomstras/ så at the skola vpfylla jordenes kretz medh frucht.

7. Warder han doch icke slagen/ såsom hans fiender slå honom/ och warder icke dräpen såsom hans fiender honom dräpa:

8. Vtan medh mått 7561 dömer tu them/ och låter them löös/ sedan tu them bedröfwat hafwer medh titt hårda wäder/ som är medh östanwäder. 7562

9. Therföre skal ther igenom Jacobs synd återwända: och thet är nyttan ther af/ at hans synd borttagen warder; tå han giör alla altarens stenar 7566 såsom sönderstötta stenar til asko/ at inge lundar eller beläte nu meer blifwa.

II. Jerusalem och thes folck hotas medh vndergång.

10. TY then faste staden måste ensam warda/ the skiöna huus bortkastad och öfwergifne blifwa/ såsom een ökn; så at kalfwar skola ther gå i beet/ och wistas ther/ och afbita ther qwistarna.

11. Hans qwistar skola brista sönder för torrhet; så at qwinnor skola komma och giöra ther eld medh: ty thet är ett oförståndigt folck; therföre warder eij heller förbarmandes sigh öfwer them then them giordt hafwer 7563/ och then them skapat hafwer skal icke wara them nådelig.

III. Een församling af Judar och Hedningar skulle sammankallas.

12. PÅ then tiden skal HERren kasta 7567 ifrå stranden af älfwene/ alt in til Egypti älf: och J Jsraels barn skolen församlade warda/ then ene efter then andra.

13. På then tiden skal man blåsa medh en stoor basuun/ så skola komma the förtappade vthi Assurs land/ och the fördrefne vthi Egypti land/ och skola tilbedia HERran på thet helga berget i Jerusalem. 7564

28. Capitel.

ESaia hotar Ephraim/ at thet skal såsom ett blomster hastigt afslagit warda/ för thes stolthet och öfwerflödighet skul/ v. 1. Ther til war ock Juda fult medh samma laster/ v. 7. Och bespottade alla förmaningar/ v. 10. Therföre skulle HERren en gång medh ett annat måål predika för them/ hwilket the skola intet förstå; vtan ther öfwer förargas och förhärdas/ v. 11. Förmanar them/ intet lita på theras falska tilflycht/ v. 14. Ty HERren skulle läggia en grundsteen i Zion: then som trodde på honom/ han skulle blifwa behållen; men the andre såsom medh en flodh borttagne warda/ v. 16. Förmanar them ock til at märckia/ huru vnderliga Gudh regerar sin församling/ genom kors och frestelse/ såsom en åkerman brukar sin åker/ v. 23.

I. Propheteras emot Jsraels rike.

MEe then stolta cronone/ the druknas af Ephraim 7576/ thet faalnade blomstret hans lustiga härlighets/ hwilket öfwer then feta dalen står/ theras som af wijn raga.

2. Sij/ en starcker och mächtiger af HErranom/ såsom en hagelstorm/ såsom ett skadeligit wäder/ såsom en watustorm then starckeliga infaller/ skal vthi landet medh wåld insläppt warda; 7568

3. At then stolta cronan/ och druknas af Ephraim/ skal medh fötter trampad warda.

4. Och thet faalnade blomstret hans lustiga härlighets/ hwilket öfwer then feta dalen står/ skal warda såsom thet bittida på sommaren mognas/ hwilket förgås medan man ännu seer thet hängia på sina qwistar.

5. På then tiden skal HERren Zebaoth wara them igenlefdom af sitt folck een lustig erona/ och en härlig krantz;

6. Och en dooms ande/ honom som för rätta sitter/ och een starckhet them som igenkomma af stridene til porten.

II. Emot Juda rike/ och theras begabberij.

7. THer til äro ock thesse galne wordne af wijn/ och raga af starckom dryck: ty både Prester och Propheter äro galne af starckom dryck: the äro druncknade vthi wijn/ och raga af starckom dryck; the äro galne i Prophetien/ och drabba icke rätt i domen.

8. Ty all bord äro full medh spyjor/ och slemhet alstädes.

9. Hwem skal han tå lära wijshet? Hwem skal han tå låta predikan förstå? Them afwandom af miölkene/ them aftagnom ifrå bröstet.

10. Ty the säija 7577: Biud biud/ biud biud: Bida bida/ bida bida; här litet/ ther litet.

11. Nu wäl/ han skal en gång medh spotzliga läppar/ och medh ett annat tungomål 7569 tala til thetta folcket.

12. Hwilko nu thetta predikat warder: Så hafwer man roo 7578; så wederqwecker man the trötta/ så warder man stilla: och wilja doch icke höra thenna predikanen.

13. Therföre skal them ock HERrans ord altså warda: Biud biud/ biud biud: Bida bida/ bida bida; här litet/ ther litet; at the skola gå bort/ och falla tilbaka/ förkrossas/ besnärde och fångne warda.

14. Så hörer nu HERrans ord/ J bespottare/ som rådande ären öfwer thetta folck som i Jerusalem är.

15. Ty J säijen: Wij hafwe giordt ett förbund medh döden/ och förwete oß medh helwetet: när een flodh kommer/ skal hon intet drabba på oß; ty wij hafwe giordt oß een falsk tilflycht/ och giordt oß en bedrägelig

skärm.

III. OmChristo.

16. THerföre säger HErren HERren altså: **Sij/ jagh lägger i Zion en grundsteen/ en pröfwosteen/ en kostelig hörnsteen** 7570**/ chen wälgrundad är: then ther troor han skal icke förskräckias.** 7571

17. Och jagh skal giöra domen til ett rättesnöre/ och rättferdighetena til een wigh: så skal haglet drifwa then falska tilflychten bort/ och watn skola föra skärmen bort:

18. At edart förbund medh döden skal löst warda/ och edart förwetande medh helwetet skal icke bestå; och när een flodh går fram/ skal hon förtrampa eder.

19. Så snart hon framgår/ skal hon taga eder bort: kommer hon om morgonen/ så skeer thet om morgonen; sammalunda ehwad hon kommer dagh eller natt: **ty straffet allena lärer gifwa acht vppå orden.** 7572 7579

20. Ty sängen är förtrång/ så at intet öfwer är/ och täckenet så stackot/ at man måste krympa sigh ther vnder.

21. Ty HERren skal vpstå lika som på the bergena Perazim 7573/ och wredgas såsom vthi Gibeons daal 7574: på thet han skal giöra sitt werck widh ett annat sätt/ och at han sitt arbete giöra skal widh ett annat sätt. 7580

22. Så lägger nu bort edat begabberij/ på thet edor band icke skola hårdare warda: ty jagh hafwer hördt een förderfwelse och afkortelse 7575/ then af HErranom HERranom Zebaoth skee skal i allo werldene.

IV. Förmanas til at märckia Gudz vnderliga regering/ genom liknelse af en åkerman.

23. FAtter medh öronen/ och hörer mina röst; märcker åth/ och hörer mitt taal.

24. Plöger eller träder/ eller arbetar ock en åkerman sin åker altid til sädh?

25. Är icke så? När han hafwer giordt honom jämn/ så sår han ther vthi ärter/ och kastar kummin/ och sår hwete och biugg/ hwart och ett tijt som han thet hafwa wil/ och hafra på sitt rum:

26. Altså tuchtar 7581 ock them theras Gudh medh straff/ och lärer them.

27. Ty man tröskar icke ärter medh slago/ och låter man eij heller wagnshiulet gå öfwer kummin: vtan ärter slår man vth medh en staf/ och kummin medh ett spödh.

28. Man maal thet til brödz/ och man tröskar thet icke aldeles til intet/ när man medh wagnshiul och hästar vthtröskar thet.

29. Thetta skeer ock af HERranom Zebaoth: ty hans rådh är vnderligit/ och går thet härliga igenom.

29. Capitel.

HÄr hotar Esaia Jerusalems stadh och inbyggiare; förstl/ at the skulle af Hedningom belägrade och öfwerwundne warda/ v. 1. Doch skulle fienderna icke länge niuta theras seger/ v. 7. Sedan/ at the skulle medh sådana blindhet slagne warda/ at the Gudz ord och prophetierna intet skola förstå/ v. 9. Och thet förthenskul/ at the dyrkade Gudh allena medh vthwärtes gierningar; öfwergåfwo hans budh/ och höllo sigh til menniskio stadgar/ v. 13. Menandes at Gudh intet märckte eller achtade thet/ v. 15. Therföre skulle HERren förskiuta them/ och låta the fattiga Hedningar komma til sin kundskap igen/ v. 17. Doch skulle ock

månge af Jsrael omwändas ifrå theras willo/ och hålla sigh til then Heliga i Jsrael/ v. 22.

I. Propheteras om Jerusalems förstöring.

MEe Ariel 7595/ Ariel/ tu Davidz lägres stadh: J begåån åhrstider/ och hållen helga dagar.

2. Men jagh skal trängia Ariel/ så at han skal sörja och jämra sigh/ och wara migh en sanskyllig Ariel.

3. Ty jagh skal beläggia tigh alt omkring/ och skal trängia tigh medh bolwerck/ och skal låta vpsättia wallar omkring tigh. 7582

4. Tå skalt tu förnedrad warda/ och tala vthur jordene/ och mumla medh titt taal vthu stofftet/ at tin röst skal wara såsom en spåkarls 7583 vthu jordene/ och titt taal skal hwiskande wara vthu stofftet.

5. Och the som tigh förskingra/ skola wara så månge som ett grant stofft; och the tyranner så månge såsom fiukande agnar 7584: och thet skal ganska hastigt skee.

6. Ty tu skalt af HERranom Zebaoth hemsökt warda/ medh wäder/ och medh jordbäfning/ och stoor dunder; medh wäderwirfwel och storm/ och medh förtärande eldzlåga.

II. Fiendernas ringa nytta ther af.

7. MEn såsom een natts syyn i dröm/ så skola alle the månge Hedningar wara the ther strida emot Ariel; samt medh all theras häär och bolwercke/ och them som trängia honom.

8. Ty såsom enom hungrogom drömer at han äter; men tå han vpwakar/ så är hans siäl ännu toom: och såsom enom torstigom drömer at han dricker; men när han vpwakar/ är han machtlös och torstig: altså skola ock the månge Hedningar wara/ som emot Zions berg strida.

III. Om Judarnas blindhet/ förstockelse och synder.

9. WArder häpne och försoffade; förblindens och warder druckne/ doch icke af wijn: rager/ doch icke af starckom dryck.

10. Ty HERren hafwer eder inskänckt en swår sömns anda 7596/ och tillyckt edor ögon 7585: edra Propheter och Förstar/ samt medh the Sijare/ hafwer han förblindat:

11. Så at allas syner skola wara eder såsom ens beseglad books ord/ hwilka som man får enom som läsa kan/ och säger: Käre/ läs här vthi; och han säger: Jagh kan icke: ty hon är beseglad. 7586

12. Eller lika som man finge enom som intet läsa kunde/ och sade: Käre/ läs här vthi; och han sade: Jagh kan intet läsa.

13. Och HErren säger: **Therföre at thetta folcket nalkas migh medh sinom mun/ och hedrar migh medh sina läppar; men theras hierta är långt ifrå migh 7587/ och fruchta migh efter menniskiors budh 7597/ som the lära:**

14. Sij/ så wil jagh ock vnderliga handla medh thetta folck/ alt som vnderligast och sällsynligast; så at theras wisas wijshet skal förgås/ och theras klokas förstånd skal förblindat warda. 7588

15. Wee them som fördolde wilja wara för HERranom/ til at förskyla theras vpsåt/ och hålla theras gierningar i mörkret/ och säija: Ho seer oß? Och ho känner oß? 7589

16. Hwij ären J så wrånge/ lika som en krukomakares leer tänckte/ och ett werck sade om sin mästare: Han

hafwer icke giordt migh 7590; och en potta sade til sin makare: Han känner migh intet.

IV. Judarnas förkastelse/ och Hedningarnas kallelse.

17. NU wäl/ innan en ganska liten tijd skal Libanon warda een åkermark/ och åkermarken skal en skogh räknad warda. 7591 7598

18. Ty på then samma tiden skola the döfwa höra bokenes ord; och the blindas ögon skola see vthu mörkret och skumet. 7592

19. Och the elände skola åter hafwa glädie i HERranom/ och the fattige ibland menniskiorna skola glädia sigh vthi Jsraels Heliga.

20. När the tyranner en ända hafwa/ och thet medh the begabbare vthe blifwer; och förgiorde warda alle the som waka efter at komma wedermödo 7599 åstadh:

21. Hwilke komma menniskiorna til at synda genom predikan/ och gå them efter som straffa them i portenom 7593/ och wika ifrå rätthetene genom lögn.

V. Om them af Jsrael som skulle ock behåldne warda.

22. THerföre säger HERren som Abraham förlossat hafwer/ til Jacobs huus altså: Jacob skal icke meer på skam komma/ och hans anlete skal icke meer skämmas.

23. Ty när the få see theras barn/ mina händers werck ibland them/ skola the helga mitt namn/ och skola helga then Heliga i Jacob/ och fruchta Jsraels Gudh. 7594

24. Ty the som en willoanda hafwa/ skola taga widh förstånd/ och the bladrare skola sigh lära låta.

30. Capitel.

PRopheten straffar Judarna/ at the icke förläto sigh på HERran/ vtan vppå the Egyptier/ v. 1. Sedan at the intet wille höra hans lagh och Propheternas förmaningar; vtan wille at the skulle predika them til nöijo/ v. 8. Therföre skulle thet gå them/ såsom thet går medh en remnad muur/ eller een söndrig kruka/ v. 12. Hwar the woro tolige och förbidde HERran/ tå skulle the hulpne warda/ v. 15. Ty therföre bidar HERren medh hielpen/ at när han hade näpst them/ wille han åter hielpa them/ v. 18. Thet han ock skulle giöra/ när the bådo honom ther om/ v. 19. Men theras fiender/ the Assyrier/ skulle han förskingra och förderfwa/ v. 27.

I. Judarna straffas/ at the förläto sigh på the Egyptier.

MEe the affälliga barnen/ säger HERren: the som rådslå vthan migh/ och vthan min Anda beskydd sökia/ samla synd öfwer synd:

2. The som draga neder vthi Egypten/ och fråga intet min mun/ at the skola stärckia sigh medh Pharaos macht/ och beskärma sigh vnder Egypti skugga. 7600

3. Ty Pharaos starkhet skal eder på skam komma/ och thet beskydd vnder Egypti skugga til försmädelse.

4. Theras Förstar hafwa warit i Zoan 7613/ och theras bodskap äro til Hanes 7613 komne.

5. Men the måste likwäl allesamman på skam komma/ öfwer thet folck som them til intet bestånd wara kan/ antingen medh hielp eller eljes til nytto; vtan allenast til skam och håån. 7601

6. Thetta är tungen 7614 öfwer the diur som draga söder åth; ther leijon och lejinnor äro/ ja/ huggormar och

brinnande flygande drakar/ vthi bedröfwelses och jämmers lande: the föra theras godz på folars rygg/ och theras skatt på Camelers rygg/ til thet folck som them intet til nytto wara kan.

7. Ty Egypten är intet/ och thes hielp är fåfäng: therföre predikar jagh eder ther af altså: Rahab 7602 7615 skal sittia stilla ther til.

II. At the intet wille höra lagen och Propheternas hotelser.

8. SÅ gack nu/ och skrif thetta för them på een taflo/ och tekna thet vthi een book/ at thet må blifwa ewinnerliga och vthan ända.

9. Ty thet är ett ohörsamt folck/ och lögnachtig barn/ som HERrans lagh icke höra wilja: 7603

10. Vtan säija til Sijarena 7604 7616**: J skolen intet see; och til Skådarena: J skolen intet skåda oß then rätta läron: men prediker oß liufliga/ skåder oß bedrägerij;** 7605

11. Wiker af wägen/ öfwergifwer thenna stigen/ läter Jsraels Heliga återwända när oß.

III. The vndsäijas at them skulle gå illa.

12. THerföre säger Jsraels Helige altså: Efterty J förkasten thetta ordet/ och förtrösten vppå försmädare och förförare/ och förlåten eder ther vppå:

13. Så skal thenna mißgierningen wara eder såsom een refwa på en högh muur/ tå han begynnar remna/ hwilken hastigt omkull faller och förkrossas;

14. Såsom ett leerkärille sönderkrossat worde/ thet man sönderkrossar/ och skonar thy intet 7606/ til thes man ther af icke finner ett stycke så stort/ at man ther medh kan eld taga af en eldstad/ eller watn ösa vthur en brunn.

15. Ty så säger HErren HERren/ then Helige i Jsrael: **Om J stilla blifwen** 7617**/ så worde eder hulpet; genom stillhet** 7607 **och hopp worden J starcke:** men J willen icke;

16. Och saden: Neij; vtan wij wilje fly til hästar: therföre skolen J flychtige warda 7608; och vppå löpare wilje wij rida: therföre skola edra förföljare warda eder försnare.

17. Ty tusende af eder skola fly för ens mans roop allena: ja/ för fem skolen J fly allesammans 7609/ til thes af eder skola igenblifwa/ såsom ett mastträ ofwan vppå ett berg/ och såsom ett baneer ofwan vppå en högh.

IV. Låfwas hielp them som hoppades på HERran.

18. THerföre bidar HERren/ at han skal wara eder nådelig/ och är vpstånden/ at han skal förbarma sigh öfwer eder: **ty HERren är en Gudh som handlar medh doom** 7618**; wäl är allom them som förbida honom.** 7610

19. Ty Zions folck skal boo i Jerusalem; tu skalt icke gråta: han skal warda tigh nådelig/ när tu ropar; han warder tigh swarandes/ så snart han thet hörer.

20. Och HErren skal vthi edor bedröfwelse gifwa eder brödh/ och watn vthi edor ångest: ty han låter icke tina lärare meer bortflyga; vtan tin ögon skola see tina lärare:

21. Och tin öron skola höra ordet efter tigh/ så säijandes: Thetta är wägen/ går honom/ och eljes hwarken på högra handena/ eller på then wänstra.

22. Och J skolen ohelga edra besilfrada afgudar/ och edor belätes gyldene kläder/ och skolen bortkasta them såsom träck/ och säija til them: Här vth.

23. Så skal han gifwa tine sädh/ som tu på åkrenom sådt hafwer/ regn/ och brödh af åkrens åhrswäxt/ och thet öfwer nogh; och tin boskap skal på then tiden gå i beet på een wijd gräsmark.

24. Oxar och folar/ ther åkren medh brukas/ skola blandat korn äta/ thet kastat är medh kastoskofwel och wanno.

25. Och på all stoor berg/ och på alla stora högar/ skola åthskilde watuströmar gå/ på then stora slachtningenes tijd när tornen falla. 7619

26. Och månans skeen skal warda såsom solenes skeen 7620/ och solenes skeen skal warda siu resor klarare än thet nu är/ på then tijd tå HERren förbinda skal sins folcks skada/ och hela theras såår.

V. Theras fiendar wille HERren förgiöra/ i synnerhet the Assyrier.

27. SJj/ HERrans namn kommer fierran efter: hans wrede bränner/ och är ganska swår; hans läppar äro fulle medh grymhet/ och hans tunga såsom en förtärande eld:

28. Och hans ande såsom een watuflod/ then vp til halsen räcker 7611/ til at förströ Hedningarna/ til thes the om intet warda/ och drifwa folcken hijt och tijt medh ett betzl vthi theras mun.

29. Tå skolen J siunga/ såsom på en helgedags natt/ och frögda eder af hiertat/ lika som tå man går medh een pipo til HERrans berg 7612/ til Jsraels tröst.

30. Och HERren skal låta höra sina härliga röst/ at man må see hans vthräckta arm/ medh wredsamt trugh/ och medh en förtärande eldzlåga/ medh strålar/ medh starckt regn/ och medh hagel.

31. Ty Assur skal förskräckt warda för HERrans röst/ then honom medh rijs slår.

32. Ty riset skal wäl drabba och bita igenom/ tå HERren thet öfwer them förer medh trummor och harpor/ och allestädz emot them strider.

33. Ty gropen 7621 är tilredd sedan i går; ja/ hon är ock Konungenom tilredd/ diup och wijd nogh: så är boningen ther inne/ eld och mycken wedh: HERrans ande skal vptända henne såsom en swafwelström.

31. Capitel.

HÄr predikar han thet samma/ nemliga: han straffar Judarna at the sökte hielp hoos the Egyptier/ v. 1. At Gudh skulle straffa them therföre/ v. 2. Doch skulle han beskärma Jerusalem/ och vndsättia thet/ v. 4. Förmanar them til bättring/ v. 6. Ochlåfwar at the Assyrier skulle för Jerusalem slagne warda/ v. 8.

I. Straffar än widare Judarna för theras förtröstan på the Egyptier.

MEe them som draga neder til Egypten efter hielp/ och förlåta sigh vppå hästar/ och trösta vppå wagnar/ at the månge äro/ och vppå resenärar/ therföre at the fast starcke äro: och hålla sigh icke in til then Heliga i Jsrael/ och fråga intet efter HERranom. 7622

2. Men han är wijs/ och låter komma olycko/ och wänder icke sin ord; vtan warder sigh vpresandes emot the ondas huus/ och emot the ogierningesmäns 7628 hielp.

3. Ty Egypten är menniskia/ och icke Gudh; och theras hästar äro kött/ och icke ande: och HERren skal

vthräckia sina hand/ så at hielparen skal raga/ och then som hulpen warder/ han skal falla/ och tilhopa förgås/ then ene medh then andra.

II. Doch låfwar beskärma Jerusalem.

4. TY så säger HERren til migh: Lika som ett leijon och ett vngt leijon ryter öfwer sitt roof/ tå en hoop medh herdar ropa vppå thet/ så förskräckes thet intet för theras roop/ och är intet rädt för thet the äro månge: altså skal HERren Zebaoth fara nedh til at strida på Zions berg/ och vppå thes högh.

5. Och HERren Zebaoth skal beskärma Jerusalem 7623/ såsom foglar giöra medh wingarna 7624; beskydda/ hielpa/ ther inne wistas/ och vndsättia honom.

III. Förmanar til bättring.

6. WÄnder om/ J Jsraels barn/ J som fast afwikit hafwen.

7. Ty på then tiden skal hwar och en förkasta sina silfwers och gyldene afgudar/ hwilka eder edra händer giordt hafwa til synd. 7625

IV. Hotar the Assyrier medh nederlag för Jerusalem.

8. OCh Assur skal falla/ icke genom mans swärd 7626/ och skal förtärd warda/ icke genom menniskio swärd; och skal doch för swärd fly/ och hans vnga män skola skattskyldige warda.

9. Och theras klippa 7629 skal för fruchtan skul bortdraga/ och hans Förstar skola för baneret flychten gifwa: säger HERren/ then i Zion en eld 7627 hafwer/ och en vgn i Jerusalem. 7630

32. Capitel.

HÄr propheterar Esaia om Christo/ huru han rättwijsliga regerå skal/ v. 1. Sinom til mycken tröst och beskärm/ v. 2. Tå skola ock the blinde och oförståndige vnderwiste warda/ v. 3. Och wilfarande lärdom få ett nederfall/ v. 6. Sedan propheterar han om the stolta qwinnors/ thet är Juda städers förstöring/ v. 9. Och sidst om then Helga Andas vthgiutelse/ tå öknen skal warda til een åkermark/ och åkermarken til en skogh/ v. 15.

I. Propheteras om Christo/ och hans wälbestälte regemente.

SJj/ en Konung 7631 7638 warder regerandes medh rättwiso; och Förstarna 7632 7639 warda rådande til at hålla rätten widh macht.

2. At hwar man skal wara såsom en then ther för wäder bewarad 7640 är/ och såsom en then ther för skurregn förskyyld är: såsom watubäcker på en torr platz/ såsom skuggen af ett stort berg vthi torro lande.

3. Och the seende ögon skola icke låta förblinda sigh 7633; och the tilhörares öron 7634 skola grant påmärckia.

4. Och the galne skola lära klokhet; och then stamma tungan skal färdig warda/ och reenliga tala.

5. En dåre skal icke meer warda kallad en Förste/ eij heller en giriger en herre.

6. Ty en dåre talar om dårhet/ och hans hierta vmgär medh thet ondt är/ at han skal åstadkomma skrymterij/ och predika om HERran wilfarelse; at han ther medh the hungroga siälar vthswälta skal/ och förmena them torstiga drycken.

7. Ty thens girigas regerande är icke vthan skada: ty han finner listighet til at förderfwa the elända medh falskom ordom/ tå han then fattigas rätt tala skal.

8. Men Förstar skola hafwa förstliga tanckar/ och blifwa ther widh.

II. Juda städers förödelse.

9. STår vp/ J stolta qwinnor/ hörer mina röst: J döttrar/ som så säkra ären/ fatter medh öronen mitt taal.

10. Thet är på åhr och dagh til giörandes/ så skolen J som säkra ären bäfwa: ty thet warder ingen wijnand/ så blifwer ock ingen vphämtning.

11. Förskräcker eder/ J stolta qwinnor; bäfwer/ J säkra: thet skal skee/ at J skolen warda afklädda/ blottada/ giordada om länderna.

12. Man skal beklaga om åkrar/ ja/ om the lustiga åkrar/ och om the fruchtsamma wijnträ.

13. Ty på mins folcks åker skal wäxa törn och tistel; ja/ ock öfwer all glädiehuus vthi then glada staden.

14. Ty palatsen skola öfwergifwen warda/ och thet stora mantalet i stadenom skal förminskas/ så at torn och fäste skola blifwa til ewiga kulor/ och wildiurom til glädie/ hiordom til beet.

III. Nya Testamentsens församling; och then Hel. Andas vthgiutelse.

15. TJl thes at öfwer oß vthguten warder anden 7635 **af högdene: så skal tå öknen warda til een åkermark** 7641**/ och åkermarken skal för en skogh räknad blifwa.** 7636

16. Och rätten skal boo i öknene/ och rättferdigheten blifwa på åkermarkene.

17. Och rättferdighetenes frucht skal wara frijd/ och rättferdighetenes nytta skal wara ewig stilhet och säkerhet.

18. Så at mitt folck skal boo vthi fridz husom/ vthi trygga boningar/ och i skiön rolighet. 7637

19. Men hagel skal wara nedre i skogenom; och staden skal liggia lågt nedre.

20. Wäl eder 7642/ som såån allestädz widh watnet; ty ther mågen i låta oxars och åsnars fötter gå vppå.

33. Capitel.

ESaia hotar här först the Assyrier/ at när the hade nogh förstördt/ så skulle the ock förstöras/ v. 1. Beder Gudh om hielp emot them/ v. 2. Och tröster sigh af hans hielp/ v. 4. Sedan berättar han Hiskia sändningebodz ord/ om landsens lägenhet/ när the kommo tilbaka frå Sanherib/ v. 7. Och tröster sigh åter af Gudz löfte/ at han skulle förskingra theras fiendar/ v. 10. Ytterligare straffar han them som fruchtade/ at Gudh icke wille hielpa Jerusalem/ och lärer them huru the skola omgås medh Gudh/ så at the kunde blifwa behålne/ v. 13. Låfwar them at the skola få see HERran/ och förvndra sigh ther öfwer/ v. 17. Och theras fiender skola af them intet sedde warda/ v. 19. Sidst frögdar han sigh af Zions/ thet är/ Gudz församlings fasthet och warachtighet/ v. 20. Och bespottar fiendan/ at han skal warda them til roof och byte/ v. 23.

I. Propheteras åter moot Sanherib/ Konungen i Assyrien.

MEn wee tigh/ tu förstörare/ menar tu at tu icke skalt förstörd warda; och tu förachtare/ menar tu at man icke skal förachta tigh? När tu hafwer fulbordat tin förstöring/ skalt tu ock förstörd warda; när tu hafwer fulkomnat tin förachtelse/ så skal man förachta tigh igen.

II. Gudz folck bedia om beskärm; och trösta sigh af bönhörelse.

2. HERre/ war oß nådelig; ty efter tigh bide wij 7643**: war theras arm bittida/ så ock wår hälsa** 7644 **vthi bedröfwelsens tijd.**

3. Lät folcken fly 7649 för thet stora buldret/ och Hedningarna förströdda warda/ när tu vpreser tigh.

4. Tå skal man taga eder vp såsom ett roof; såsom man vptager gräshoppor/ och såsom man borträddar flogmatkar/ tå man öfwerfaller them.

5. HERren är vphögd; ty han boor i högdene: han hafwer giordt Zion full medh doom 7650 och rättferdighet.

6. Och i tin tijd skal wara trohet och macht/ hälsa/ wijshet/ klokhet; och HERrans fruchtan skola wara hans håfwor.

III. Konungs Hiskia sändningebod berätta om landsens tilstånd.

7. SJj/ theras bodskap 7651 ropa vthe; fridsens Änglar gråta bitterliga/ (och säija:)

8. Stigarna äro öde/ ingen går på wägomen meer: han håller intet förbund; han förkastar städerna/ och achtar folcket intet.

9. Landet står jämmerliga och ömkeliga; Libanon står skämliga 7652 förhuggen; Saron är såsom een slät mark/ och Basan och Carmel äro förlagde.

IV. HERren låfwar hielp emot the Assyrier.

10. NU wil jagh vpstå/ säger HERren; nu wil jagh vphöija migh; nu wil jagh högt vpkomma.

11. Medh halm gå J hafwande/ och strå föden J 7645; eld skal vpäta eder medh edart modh.

12. Ty folcken skola til kalk vpbrände warda/ såsom man afhugget törne vptänder medh eld.

V. Propheten straffar them som förskräcktes för the Assyrier; och lärer huru the sigh förhålla skulle.

13. SÅ hörer nu/ J som fierran ären/ hwad jagh giordt hafwer/ och J som när ären/ märcker mina starckhet.

14. The syndare i Zion äro förskräckte; bäfwan är kommen the skrymtare vppå/ och säija: Ho är ibland oß som widh en förtärande eld boo kan? Ho är ibland oß som widh een ewig glödh boo kan?

15. Then som wandrar vthi rättferdighet/ och talar thet rätt är; then som orätt hatar och girighet/ och drager sina händer ifrå/ at han icke tager mutor; then som stoppar sin öron til/ at han icke hörer blodskulder/ och håller sin ögon til/ at han intet argt seer: 7646

16. Han skal boo i högdene/ och klipporna skola wara hans fäste och beskydd; hans brödh skal warda honom gifwit; på sitt watn skal han wara wiß.

17. Tin ögon skola få see Konungen 7653 **i hans härlighet;** tu skalt see landet förwidgat:

18. Så at titt hierta skal fast förvndra sigh/ och säija: Hwar åro nu the Skriftlärde? Hwar äro Rådgifwarena? Hwar äro Cancelererna? 7647

19. Ther til skalt tu intet see thet starcka folcket 7654; thet folck af diupt måål/ them man intet förnimma kan/ och af ovthtydeliga tungo/ then man icke förstå kan.

VI. Frögdar sigh af Gudz församlings warachtighet; och trotsar emot fiendans wälde.

20. SE Zion 7648 wår högtides stadh: tin ögon skola få see Jerusalem een härlig boning; ett tabernakel thet icke bortfördt warder/ hwilkes pålar skola aldrig vptagne warda/ och hwilkes tågh aldrig skola sönderslitne warda.

21. Ty HERren skal wara ther mächtig när oß/ och skola ther wara wida watugrafwar/ så at intet roderskep kan fara ther öfwer/ eij heller några galleijer tijt skepa.

22. Ty HERren är wår domare; HERren är wår mästare/ HERren är wår Konung: han hielper oß.

23. Lät them sättia på tågen/ the skola likwäl intet hålla: altså skola the eij heller vthslå theras fäneko på mastene: tå skal mycket kosteligit byte vthdelat warda/ så at the halte ock röfwa skola;

24. Och ingen inbyggiare skal säija: Jagh är swagh: (ty) folcket som ther vthi boor skal hafwa syndernas förlåtelse.

34. Capitel.

JFrå the Assyrier kommer Propheten til alla Gudz församlings fiendar i gemeen/ och förkunnar/ at HERren skulle först låta gå ett hämndeswärd öfwer them/ at ingen ibland them skulle blifwa skonad/ v. 1. Synnerlig öfwer the Edomeer/ v. 5. Sedan/ at the ock skola få sin löön/ bäcker som flyta medh tiäro/ och ett land af brinnande tiäro/ som aldrig vthslocknar/ v. 8. Ther dieflar/ troll/ och alle orene foglar skola församlas/ och wara theras stalbröder/ v. 11. Och thet skal them intet fela/ v. 16.

I. Propheteras moot alla Gudz församlings fiendar; i synnerhet the Edomeer.

KOmmer J Hedningar/ och hörer/ J folck achter vppå; jorden höre til/ och hwad ther inne är/ werldenes kretz medh sin wäxt.

2. Ty HERren är wredh vppå alla Hedningar/ och förtörnad vppå alla theras härar: han skal gifwa them til spillo/ och öfwerantwarda them til slachtning.

3. Theras slagne skola bortkastade warda/ at stancket af theras kroppar skal vpgå/ och bergen flyta i theras blodh.

4. Och all himmelens häär 7661 skal förrottna/ och himmelen skal warda sammanlagd såsom ett bref 7655; och all hans häär skal förfaalna såsom ett löf förfaalnar på wijnträ/ och såsom ett tort löf på fikonaträ.

5. Ty mitt swärd är drucket i himmelen: och sij/ thet skal fara neder på Edom 7662/ och öfwer thet spilgifna folcket til straff.

6. HERrans swärd är fult medh blodh/ och är fett af fetma/ af lambablod 7663 och bockablod 7663/ af wädrars niuratalg: ty HERren håller ett offer i Bozra 7656 7664/ och een stoor slachtning i Edoms land.

7. The enhörningar 7665 måste ock fara neder medh them/ och stutarna 7665 medh the giödda oxar 7665: ty theras land måste drucket warda af blodh/ och theras jord feet warda af fetma.

II. Theras löön skal warda helwetet: hwilket här beskrifs.

8. TY thet är HERrans hämndadager 7657/ och ett wedergällo åhr til at hämnas Zion.

9. 7666 Tå skola thes bäcker warda til tiäro/ och thes jord til swafwel; ja/ thes land skal warda til brinnande

tiäro;

10. Then hwarken dagh eller natt vthslockna skal: vtan ewinnerliga skal röök vpgå ther af/ och skal öde blifwa vthan ända/ så at ingen skal gå ther igenom i ewig tijd:

11. Vtan rördromar och vfwar skola hafwa thet inne; nattvglor och korpar 7667 skola ther boo: ty han skal draga ett snöre ther öfwer/ at thet skal öde warda/ och ett muurlod/ at thet skal tomt blifwa: 7658

12. Så at thes herrar skola heta herrar vthan land; och alle thes Förstar få en ända.

13. Och skola törne wäxa vthi thes palats; netzlor och tistlar vthi thes borger; och skola warda een drakaboning/ och beet för strutsar. 7659

14. Tå skola ther troll och spökelse löpa hwar om annan/ och en gast skal möta then andra: elfwor skola ock hafwa ther herberge/ och finna ther roo.

15. Vfwen skal ock hafwa ther sitt näste/ och wärpa ther/ liggia ther/ och vthkläckia ther vnder thes skugga: och glador skola komma ther tilsammans.

III. Försäkras om thes wißhet/ at thet skal them intet fela.

16. SÖker nu vthi HERrans book/ och läser: icke ett af thessa stycken skal fela; man skal eij sakna ther af antingen ett eller annat 7660: ty han är then ther igenom min mun biuder/ och hans Ande är then thet tilhopa hämtar.

17. Han kastar lott öfwer them/ och hans hand delar vth måttet ibland them/ at the skola hafwa ther arfwedeel inne ewinnerliga/ och blifwa ther vthi vthan ända.

35. Capitel.

SEdan propheterar Esaia om Gudz församlings tilstånd i nya Testamentet/ nemlig/ at tå skal then onyttige Hedendomen warda til een helig och behagelig HERrans församling/ v. 1. Befaller ther af trösta the blödhiertade Gudz barn/ v. 3. När HERren Christus komme/ tå skulle the blindas ögon vplåtas/ och the döfwas öron öpnade warda/ rc. v. 5. Och the återlöste af HERranom skola få een andelig frijd/ ewig frögd och glädie/ v. 10.

I. Prophetia om Hedningarnas omwändelse.

MEn öknen och ädemarken 7676 skal lustig warda 7668/ och wilmarken skal glädias och blomstras såsom een lilja.

2. Hon skal blomstras och frögdas i all lust och glädie: ty Libanons härlighet är henne gifwen/ Carmels och Sarons skiönhet: the see HERrans härlighet/ wår Gudz majestät.

II. Tröst för the blödiga.

3. STärcker the trötta händer/ och wederqwecker the machtlösa knää. 7669

4. Säger til the förtwiflada hierta: Warer widh godt modh/ fruchter eder intet: **sij/ edar Gudh/ som wedergäller/ han kommer til at hämnas 7670/ och skal hielpa eder.**

III. Om Christi nåde och vnderwerck.

5. TÅ skola the blindas ögon 7677 **vplåtne warda/ och the döfwas öron skola öpnade warda.** 7671

6. Tå skola the halte 7672 **springa såsom en hiort/ och the dumbas tunga skal lofsiunga:** ty watn skola flyta i öknene hijt och tijt/ och strömar i wilmarkene. 7678

7. Och ther tilförene hafwer tort warit/ ther skola dammar wara/ och ther watulöst hafwer warit/ ther skola rinnande källor wara: ther tilförene ormar legat hafwa/ ther skal grääs/ röö och säf stå.

IV. Löfte om andelig frijd/ och himmelsk glädie.

8. OCh ther skal wara en stijg och wägh/ hwilken then helige wägen 7673 7679 heta skal/ så at ingen oreen skal gå ther vppå: och then samma skal wara för them at man ther vppå gå skal; så at ock the fåwitske icke behöfwa ther wille fara.

9. Ther skal intet leijon wara/ och intet rifwande diur träda ther vppå/ eller ther funnet warda: vtan man skal gå ther frij och säker. 7674

10. Och HERrans förlöste skola igenkomma/ och komma til Zion medh glädie: ewig frögd skal wara öfwer theras hufwud; lust och glädie skola the få/ och wärck och suckan måste bortgå. 7675

36. Capitel.

HWad Esaia tilförene om the Assyrier propheterat hafwer/ såsom cap. 10:28. och 14:24. Thet begynnar han här beskrifwa huru thet är fulkomnat: nemlig/ at Sanherib/ Konungen i Assyrien/ är kommen vp/ och hafwer wunnit Juda städer/ v. 1. Hafwer sändt sin tienare RabSake til Jerusalem/ och medh stoor föracht och hädelse moot Gudh och hans folck/ förmant them til at gifwa sigh/ v. 2. rc.

I. Huru Sanherib winner Juda städer.

OCh thet begaf sigh/ vthi fiortonde åhrena Konungs Hiskia/ drog Konungen af Assyrien Sanherib vp emot alla Juda fasta städer/ och wan them. 7680

2. Och Konungen af Assyrien sände RabSake/ ifrå Lachis til Jerusalem/ til Konung Hiskia/ medh stora macht: och han trädde fram til waturännelen af öfra dammen/ på then wägen widh klädefärgarens åker. 7681

3. Och gingo vth til honom Eliakim Hilkia son/ hofmästaren/ och Sebna skrifwaren/ och Joah Assaph son/ Canceleren.

II. Huru Rab Sake försmädeligen talar emot Gudh/ och Jerusalem; samt råder folcket at gifwa sigh.

4. OCh RabSake sade til them: Säger doch Hiskia: Så säger then store Konungen/ Konungen i Assyrien: Hwad är thet för een tröst/ ther tu förlåter tigh vppå?

5. Jagh gissar wäl/ at tu låter tigh tyckia/ at tu ännu rådh och kraft hafwer til at strida: vppå hwem förlåter tu tigh tå/ at tu äst migh affällig worden? 7682

6. Förlåter tu tigh vppå then sönderbrutna rörstafwen 7686 Egypten/ hwilken tå man stöder sigh widh honom/ går han honom vp i handena/ och genomstinger henne: altså giör Pharao Konungen vthi Egypten/ allom them som förlåta sigh vppå honom.

7. Om tu wilt säija migh: Wij förlåte oß vppå HERran wår Gudh: Är nu icke han then/ hwilkens högder och altare Hiskia bortkastat hafwer/ och sagt til Juda och Jerusalem: För thetta altaret skolen J tilbedia?

8. Nu wäl/ tag thet före medh minom herra Konungenom i Assyrien/ jagh wil få tigh tw tusend hästar/ lät see om tu kant när tigh åstadh komma the som rida ther vppå.

9. Huru wilt tu tå blifwa för enom höfwitzman then en af min herras ringesta tienare är? Och tu förlåter tigh vppå Egypten/ för wagnar och resenärar skul.

10. Ther til/ menar tu/ at jagh vthan HERran hijt vpdragen är vthi landet til at förderfwa thet? Ja HERren sade 7687 til migh: Drag vp i thetta land/ och förderfwa thet. 7683

11. Men Eliakim/ och Sebna/ och Joah sade til RabSake: Käre/ tala medh tina tienare på Syrisko; ty wij förstå thet wäl: och tala icke på Judisko medh oß/ för folcksens öron som på muren är.

12. Tå sade RabSake: Menar tu at min herre hafwer sändt migh til tin herra/ eller til tigh/ at tala theßa orden; och icke mycket meer til the män som på muren sittia/ at the medh eder skola äta sin egen träck/ och dricka af sitt egit watn?

13. Och RabSake stod/ och ropade högt på Judisko/ och sade: Hörer then stora Konungens ord/ Konungens i Assyrien.

14. Så säger Konungen: Läter icke Hiskia bedraga eder: ty han kan intet frälsa eder.

15. Och läter icke Hiskia förtrösta eder vppå HERran/ at han säger: HERren skal hielpa oß/ och thenne staden skal icke gifwen warda vthi Konungens hand af Assyrien.

16. Hörer Hiskia intet: ty så säger Konungen af Assyrien: Giörer migh til wilja/ och går til migh vth/ så skolen J hwar och en äta af sitt wijnträ/ och af sitt fikonaträ/ och dricka af sin brunn: 7684

17. Til thes jagh kommer/ och hämtar eder vthi ett land sådant som edart land är; ett land ther korn och wijn vthi är; ett land ther brödh och wijngårdar vthi är.

18. Läter icke Hiskia bedraga eder/ at han säger: HERren skal förlossa oß: hafwa ock Hedningarnas gudar hwar frijat sitt land ifrå Konungens hand af Assyrien? 7685

19. Hwar äro the gudar i Hamath och Arphad? Hwar äro the gudar i Sepharvaim? Hafwa the ock frijat Samarien vthu mine hand?

20. Hwilken af alla thessa landz gudar hafwer hulpet sitt land vthu mine hand: at HERren skulle frälsa Jerusalem för mine hand?

21. Men the tigde 7688 stilla/ och swarade honom intet: ty Konungen hade budit/ och sagt: Swarer honom intet.

22. Tå kommo Eliakim Hilkia son hoffmästaren/ och Sebna skrifwaren/ och Joah Assaph son Canceleren medh sönderrifwen kläder/ och gåfwo honom tilkänna RabSake ord.

37. Capitel.

SEdan/ huru Konung Hiskia/ tå han thet hörde/ sände bodh til Propheten/ och begärade at han wille bedia Gudh för them/ v. 1. Fick godh trost af honom/ at Sanherib skulle få annor tidende/ och draga ther ifrå/ v. 6. Huru Sanherib skref Hiskia ett försmädeligit bref til/ på samma mening som RabSake talat hade/ v. 8. Och Konung Hiskia tog thet/ gick vp i HERrans huus/ och bad Gudh innerliga om hielp/ v. 14. Ther han åter fick tilsäijelse genom Propheten/ at HERren skulle hielpa them/ och hämnas på theras fiendar/ v. 21. Såsom ock skedde: ty HERrans Ängel drap en natt i Sanheribs lägre 185000 man/ at han måtte draga ther ifrå medh

skam/ och blef dräpen af sina egna söner/ v. 36.

I. Hiskia sänder til Propheten/ at han skulle bedia Gudh för them.

TÅ nu Konung Hiskia thetta hörde/ ref han sin kläder sönder/ och swepte en säck omkring sigh/ och gick in vthi HERrans huus. 7689

2. Och sände Eliakim hoffmästaren/ och Sebna skrifwaren medh the äldsta Presterna omswepta medh säcker til Propheten Esaia Amos son:

3. At the skulle säija til honom: Så säger Hiskia: Thetta är een bedröfwelses/ straffs och försmädelses dagh 7690/ och går såsom när barnen äro komne til födelsen/ och ingen macht är til at föda.

4. O at doch HERren tin Gudh wille höra Rab Sake ord/ hwilken hans herre Konungen i Assyrien vthsände til at försmäda lefwandes Gudh/ och til at förlasta medh sådana ordom/ som HERren tin Gudh hördt hafwer: och at tu wille vphäfwa ena böön för the igenlefda som ännu förhandene äro.

5. Och Konungens Hiskia tienare kommo til Esaia.

II. Propheten gifwer honom godh tröst.

6. MEn Esaia sade til them: Så säger edrom herra: HERren säger altså: Fruchta tigh intet för the ord som tu hördt hafwer/ medh hwilkom Konungens tienare af Assyrien migh försmädat hafwa.

7. Sij/ jagh skal giöra honom ett annat modh/ och han skal något få höra/ ther af han skal igen hemfara i sitt land/ och jagh skal fälla honom medh swärd vthi hans land.

III. Sanherib sänder bref til Hiskia.

8. MEn tå RabSake igen kom/ fan han Konungen af Assyrien stridandes emot Libna: ty han hade hördt at han war ifrå Lachis dragen.

9. Förty/ ett rychte kom ifrå Tirhaka the Ethiopers Konung/ säijandes: Han är vthdragen emot tigh til at strida. Tå han nu thetta hörde/ sände han bodh til Hiskia/ och lät säija honom:

10. Säger Hiskia Juda Konunge altså: Lät icke tin Gudh bedraga tigh/ then tu förlåter tigh vppå/ och säger: Jerusalem skal icke gifwit warda vthi Konungens hand af Assyrien. 7691

11. Sij/ tu hafwer hördt hwad the Konungar af Assyrien allom landom giordt hafwa/ och förderfwat them/ och tu skulle frijad warda?

12. Hafwa ock Hedningarnas gudar vndsatt the land som mine fäder förderfwat hafwa? Såsom är Gosan/ Haran/ Rezeph/ och Edens barn i Thelassar.

13. Hwar är Konungen i Hamath/ och Konungen i Arphad/ och Konungen i them stadenom Sepharvaim/ Heva och Jva?

IV. Hiskia beder Gudh om hielp.

14. OCh tå Hiskia hade vndfått brefwet af boden/ och läset thet/ gick han vp vthi HERrans huus/ och hölt thet vth för HERranom.

15. Och Hiskia bad til HERran/ och sade:

16. HERre Zebaoth/ tu Jsraels Gudh/ som öfwer Cherubim sitter 7692/ tu äst allena Gudh öfwer all Konungarike på jordene 7693; tu hafwer giordt himmel och jord. 7694

17. HERren nederbög tin öron/ och hör; HERre/ lät vp tin ögon/ och see: hör doch all Sanheribs ord som han vthsändt hafwer til at försmäda lefwandes Gudh.

18. Sant är thet HERre/ Konungarna i Assyrien hafwa öde giordt all Konungarike medh theras land:

19. Och hafwa kastat theras gudar vthi eld: ty the woro icke Gudar/ vtan menniskio händers werck/ trä och steen; the äro förgiorde. 7695

20. Men nu/ HERre wår Gudh/ hielp oß ifrå hans hand/ på thet at all Konungarike på jordene måga förnimma/ at tu äst HERre allena. 7696

V. Esaia låfwar honom HERrans hielp.

21. TÅ sände Esaia Amoz son til Hiskia/ och lät säija honom: Så säger HERren Jsraels Gudh: om thet tu migh bedit hafwer om Konung Sanherib af Assyrien:

22. Så är thetta thet HERren om honom säger: Jungfrun dottren Zion förachtar tigh/ och bespottar tigh/ och dottren Jerusalem rister hufwudet efter tigh.

23. Hwem hafwer tu förhädt och försmädt? Öfwer hwem hafwer tu vphäfwet röstena? Och hafwer vphäfwet tin ögon emot then Heliga i Jsrael.

24. Genom tina tienare hafwer tu försmädat HErran/ och säger: Genom mina många wagnar är jagh vpdragen vppå bergshögderna widh Libanons sido/ och hafwer afhugget hans höga cedreträ/ medh the vthkorade furoträ/ och är kommen öfwer högdena in til ändan på thenna skogen på landena.

25. Jagh hafwer grafwet och drucket watnet/ och mitt footbielle hafwer vthtorkat all förwarad watn.

26. Men hafwer tu icke hördt/ at jagh i förtiden altså giordt/ och af ålder så handlat hafwer/ och giör theslikes så ännu/ at faste städer förstöras vthi steenhopar?

27. Och theras inbyggiare förswagade och förtwiflade warda/ och på skam komma/ och warda til grääs på markene/ och til gröön ört såsom höö på taken/ hwilket borttorkas förr än thet moget warder. 7697

28. Men jagh känner tina boning wäl/ titt vthtåg och intåg/ och titt rasande emot migh.

29. Efter tu nu rasar emot migh/ och titt högmod är kommet vp för min öron/ skal jagh sättia tigh en ring i tina näso 7701/ och ett bett i tin mun/ och skal föra tigh then wägen heem igen/ then tu kommen äst.

30. Och thetta skal wara tigh för ett tekn: ät i thetta åhret hwad förtrampat är; vthi the andro åhrena hwad sielft wäxer; vthi tredie åhrena sår och vpskärer/ planterer wijngårdar/ och äter theras frucht.

31. Ty the frälste af Juda huus/ och the öfwerblefne/ skola åter rota sigh nedan til/ och ofwan til bära frucht.

32. Ty vthaf Jerusalem skola ännu vthgå the som qwarblefne äro/ och the frälste vthafZions berg: thetta skal HERrans Zebaoths nijtälskan giöra. 7698

33. Therföre säger HERren om Konungen af Assyrien altså: Han skal icke komma in vthi thenna staden/ och skal eij heller skiuta ther en pijl in/ och icke en sköld komma ther före/ och skal han ingen skantz giöra ther omkring.

34. Vtan skal wända then wägen om igen som han kommen är/ så at han vthi thenna staden intet kommer/ säger HERren.

35. Ty jagh wil beskydda thenna staden/ så at jagh skal vthielpa honom för mina skul/ och för min tienare Davidz skul. 7699

VI. HERrans Ängel dräper i Sanheribs lägre 185000 män.

36. TÅ foor vth en HERrans ängel/ och slog vthi thet Assyriska lägret/ hundrade fem och ottatijotusend män: och tå the om morgonen bittida vpstodo/ sij/ tå låg ther alt fult medh döda kroppar. 7700

37. Och Konungen af Assyrien Sanherib/ bröt vp/ drog sina färde/ och wände om heem igen/ och blef i Nineve.

38. Och thet begaf sigh/ at tå han tilbad vthi sins gudz Nisrochs huse/ slogo honom hans söner Adrammelech och SarEzer medh swärd/ och flydde in vthi thet landet Ararat: och hans son Esar Haddon wardt Konung i hans stadh.

38. Capitel.

WJdare beskrifwer Propheten/ huru Konung Hiskia på samma tijd blef dödsiuk/ och HERren lät säija honom til/ at han skulle döö/ v. 1. Men tå han bad ther om/ förlängde HERren hans lifstijd än femton åhr/ v. 3. Therföre han medh en härlig tacksäijelsepsalm tackade och lofwade Gudh/ v. 9. Förmäles ock hwad läkiedom Propheten brukade til Hiskia siukdom/ v. 21.

I. Hiskia siuk/ får bodskap om sin dödh; sörjer ther öfwer/ och beder.

PÅ then tiden wardt Hiskia dödsiuk 7702: och Propheten Esaia Amoz son kom til honom/ och sade til honom: Så säger HERren: Beställ om titt huus; ty tu måste döö 7709/ och icke widh lijf blifwa.

2. Tå wände Hiskia sitt ansichte til wäggena/ och bad til HERran;

3. Och sade: Tänck doch/ HERre 7710/ huru jagh för tigh wandrat hafwer vthi sanning/ medh fulkommeligo hierta 7711/ och hafwer giordt hwad tigh hafwer täckt warit: och Hiskia greet swårliga.

II. HERren förlänger hans lifstijd; och til försäkran låter solen gå tilbaka.

4. TÅ kom HERrans ord til Esaia/ och sade:

5. Gack bort/ och säg Hiskia: Så säger HERren tins faders Davidz Gudh: Jagh hafwer hördt tina böön/ och sedt tina tårar: sij/ jagh wil ännu föröka tina dagar femton åhr:

6. Och skal frija tigh medh thenna staden vthu Konungens hand af Assyrien: ty jagh wil wäl beskärma thenna staden.

7. Och haf thetta för ett tekn af HERranom/ at HERren thetta giöra skal som han sagt hafwer:

8. Sij/ jagh wil tilbaka draga skuggan på Ahas säijare/ tijo streck the han öfwerlupit hafwer; så at solen skal gå tilbaka tijo streck/ the hon på säijaren öfwerlupit hafwer.

9. Thetta är Hiskia skrift Juda Konungs/ tå han hade kranck warit/ och war helbregda worden af sine kranckhet:

III. Hiskia tackar Gudh för then sigh ertedda nådh.

10. JAgh sade: Nu måste jagh fara til helwetes portar/ förr än jagh thet migh förmodde/ och tänckte ännu länger lefwa.

11. Jagh sade: Nu måste jagh icke meer see HErran; ja/ HErran vthi the lefwandes lande: nu måste jagh icke meer see menniskior/ när them som theras tijd vthlefwa.

12. Min tijd är bortto/ och ifrå migh tagen/ såsom ens herdas hydda; och jagh skär mitt lijf twärt af såsom en wäfware 7703: han sliter migh sönder såsom en kleen trådh; tu lychtar dagen för migh förr än aftonen kommer. 7704

13. Jagh tänckte: Måtte jagh doch lefwa til morgons; men han sönderbröt migh all min been såsom ett leijon: ty tu lychtar dagen för migh förr än aftonen kommer.

14. Jagh lät såsom een trana och een swala/ och knurlade såsom een dufwa 7705: min ögon wille migh brista 7712: HERre/ jagh lider nödh/ lisa migh.

15. O huru wil jagh (gladeliga) tala/ efter han migh tilsagt hafwer/ och giör thet ock: therföre wil jagh i alla mina lifsdagar tacka för thenna mine siäls bedröfwelse.

16. HErre ther af lefwer man 7713/ och mins andas lijf står altsammans ther vthinnan; ty tu låtst migh somna/ och giorde migh lefwande.

17. Sij/ om tröst war migh stoor ängslan; men tu lätst tigh wårda om mina siäl ganska hierteliga 7706/ at hon icke förderfwas skulle: ty tu kastade alla mina synder baak om tigh. 7707

18. Ty helwetet lofwar tigh intet; så prisar tigh icke heller döden 7708/ och the som vthi gropena fara/ wänta intet efter tina sanning. 7714

19. Vtan allena the som lefwa lofwa tigh/ såsom ock jagh nu giör: fadren skal lära barnen tina sanning.

20. HERre/ hielp migh/ så wilje wij siunga mina wisor/ så länge wij lefwe/ vthi HERrans huus.

IV. Hwad medel Esaia brukat til Hiskia hälsa.

21. OCh Esaia bad/ at man skulle taga ett plåster af fikon/ och läggia vppå hans böld/ at han måtte helbregda warda.

22. Men Hiskia sade: Hwilket ett tekn är thetta/ at jagh vp til HERrans huus gå skal?

39. Capitel.

ESaia beskrifwer än/ huru Konungens sändningebod af Babel/ kommo til Konung Hiskia/ och han wijste them alla sina ägodelar/ v. 1. Och Propheten kom til honom/ efter HERrans befalning/ och förkunnade honom/ at alt thetta/ samt hans barn medh tiden skulle föras til Babel/ v. 3.

I. Sändningebod af Babel komma til Konung Hiskia.

PÅ then tiden sände Merodach Baladan/ Baladans son/ Konungen i Babel/ bref och skäncker til Hiskia: ty han hade hördt at han hade warit siuk/ och war helbregda worden igen. 7715

II. Hiskia wiser sitt högmod.

2. TÅ frögdade sigh Hiskia/ och wijste them fataburen/ silfwer och guld/ specerij/ kostelig salwo/ och all sir tyghuus/ och all then skatt som han hade: ingen ting war/ som Hiskia them icke wijste/ i sino huse och i sitt

wåld.

III. Esaia förkunnar honom straff therföre.

3. TÅ kom Propheten Esaia til Konungen Hiskia/ och sade til honom: Hwad säija thesse männerna/ och hwadan komma the til tigh? Hiskia sade: The komma fierran efter til migh/ nemliga ifrå Babel.

4. Men han sade: Hwad hafwa the sedt vthi tino huse? Hiskia sade: Alt thet i mino huse är/ hafwa the sedt: och intet är i mina håfwor thet jagh them icke wijst hafwer.

5. Och Esaia sade til Hiskia: Hör HERrans Zebaoths ord. 7716

6. Sij/ then tijd kommer/ at alt thet vthi tino huse är/ och hwad tine fäder församlat hafwa in til thenna dagh/ skal til Babel bortfördt warda/ så at intet skal qwart blifwa/ säger HERren.

7. Ther til skola the taga tin barn/ som af tigh komma skola/ och tu födandes warder/ och the måste wara kamererare i Konungens gård i Babel. 7717

IV. Hiskia förödmiukar sigh.

8. OCh Hiskia sade til Esaia: HERrans ord är godt thet tu talar; och sade: Ware doch frijd och trohet i mina dagar.

40. Capitel.

SEdan Propheten hafwer beskrifwit Konung Hiskia/ och the Assyriers handlingar/ begynner han här trösta Gudz folck/ at the icke skulle öfwergifwa HERran theras Gudh/ rc. Och först i thetta cap. förkunnar han huru Gudh hade befalt predika thet hugneliga Evangelium för them/ v. 1. Hwilket Johannes döparen i nya Testamentet skulle begynna/ v. 3. Förmanar them predika frimodeliga: ty HERren skulle sielf komma/ och föda them/ såsom en herde sin hiord/ v. 9. Sedan beskrifwer han Gudz majestät/ emot hwilket intet är liknandes/ v. 12. Jnga afgudar/ v. 18. Förmanar them vplyfta sin ögon til honom/ v. 26. Och intet twifla at honom ju woro all ting kunnig/ v. 27. Han är then som styrcker och tröster them som hoppas på honom/ v. 29.

I. HERren befaller predika Evangelium för sitt folck.

TRöster/ tröster mitt folck/ säger edar Gudh:

2. Taler liufliga medh Jerusalem/ och prediker för thy/ at thes tijd är fulbordad; ty thes mißgierning är förlåten: ty thet hafwer fångit dubbelt 7732 af HERrans hand för alla sina synder.

II. Thet skulle then ropande rösten i öknene begynna.

3. ENs Predikares 7733 röst är i öknene: Bereder HERranom wägh/ giörer en jämnan stijg på markene wårom Gudi. 7718

4. Alle dalar skola vphögde warda/ och all berg och högar skola förnedrade warda/ och thet ojämt är skal jämnas/ och thet oslätt är skal slätt warda.

5. Ty HERrans härlighet skal vppenbarad warda 7719**; och alt kött skal tilsammans see/ at HERrans mun talar.**

6. Een röst säger: Predika. Och han sade: Hwad skal jagh predika? Alt kött är höö/ och all thes godhet 7734

är såsom ett blomster i markene. 7720

7. Hööt torkas bort/ blomstret förwisnar: ty HERrans ande blås ther in: ja/ folcket är hööt.

8. Hööt torkas bort/ blomstret förwisnar: **men wår Gudz ord blifwer ewinnerliga.** 7721

III. Förmanar predika trösteliga: ty HERren sielf skulle komma/ rc.

9. ZJon/ tu som predikar/ stig vp på ett högt berg; Jerusalem/ tu som pre dikar/ häf vp tina röst medh macht; häf vp/ och fruchta tigh intet; säg Juda städer: Sij ther är edar Gudh. 7735

10. Ty sij/ HErren HERren kommer wäldeliga/ och hans arm skal warda rådandes: sij/ hans arbete/ och hans gierning skal icke wara vthan frucht. 7722

11. Han skal föda sin hiord såsom en herde 7723**; han skal församla lamben i sin famn/ och bära them i sitt sköt/ och fordra the lambdigra.**

IV. Beskrifwer Gudz stora majestät; och ther medh warnar för afgudar.

12. HO mäler watnet medh handene? Och fattar himmelen medh sin span/ och begriper jordena medh try fingers mått/ och wäger bergen medh een wigt/ och högarna medh een wågh?

13. Ho vnderwiser HERrans Anda; och hwad rådgifware lärer honom? 7724

14. Hwem frågar han om rådh/ then honom förstånd gifwer/ och lärer honom rättsens wägh/ och lärer honom klokhet/ och wiser honom förståndsens wägh?

15. Sij/ Hedningarna äro achtade såsom en drope/ then vthi ämboret blifwer/ och såsom ett grand/ thet i wågskålene blifwer: sij/ öijarna äro såsom ett litet stofft. 7725

16. Libanon wore alt förlitet til eld/ och thes diur alt förfåå til bränneoffer.

17. Alle Hedningar äro intet för honom/ och såsom platt intet achtade.

18. Widh hwem wiljen J tå likna Gudh 7726**? Eller hwad wiljen J giöra honom för een liknelse?**

19. En mästare 7727 giuter wäl ett beläte/ och guldsmeden förgyller thet/ och giör silfkädior ther vppå.

20. Sammalunda then ett armt häfoffer förmår/ han vthwäl ett trä som icke förrottnar/ och söker en klook mästare ther til/ then ett beläte bereder som blifwer beståndandes.

21. Weten J intet? Hören J intet? Är thetta icke kungiordt eder tilförene? Hafwen J icke förstådt thet af jordenes begynnelse?

22. Han sitter öfwer jordenes kretz/ och the som boo ther vppå äro såsom gräshoppor 7736: then ther himmelen vthtänjer såsom ett tunt skin/ och vthsträcker thet såsom ett tiäll 7728 ther man boor vthi:

23. Then ther Förstarna om intet giör/ och domarena på jordene förlägger: 7729

24. Lika som theras slächte hwarken hade plantering eller sädh/ eller root i jordene: så at the borttorkas när ett wäder blås på them/ och een wäderflaga förer them bort såsom agnar.

25. Widh hwem wiljen J tå likna migh/ then jagh lijk är? Säger then Helige.

26. Vplyfter edor ögon i högdena/ och seer; ho hafwer the ting skapat/ och förer theras häär fram efter taal?

Then som kallar them alla widh namn 7730: **hans förmåga ochstarcka kraft är så stoor/ at honom icke ett fela kan.**

27. Hwij säger tu tå Jacob/ och tu Jsrael talar: Min wägh är HERranom fördold/ och min rätt går fram om min Gudh?

28. Wetst tu icke? Hafwer tu icke hördt? HERren then ewige Gudh/ som jordenes ändar skapat hafwer/ warder hwarken trött eller mödd: hans förstånd är oransakeligit.

29. Han gifwer them trötta kraft/ och them machtlösom starckhet nogh.

30. The ynglingar 7737 warda trötte/ och vpgifwas/ och the karske män falla:

31. Men the som wänta efter HERran/ the så een ny kraft/ så at the skola vpfara medh wingar såsom örnar 7731; the skola löpa/ och icke vpgifwas; the skola wandra/ och icke trötte warda.

41. Capitel.

HÄr beskrifwes huru Gudh sielf talar til alla Hedningar/ och bewiser at han allena är Gudh/ ther af/ at han hafwer kallat Abraham vthu Chaldeen/ och gifwit honom seger öfwer många Hedningar medh theras afgudar/ v. 1. Sedan tröster han sitt folck/ at han them beskydda skal/ och låta alla theras fiendar komma på skam/ v. 8. Låfwar/ at han them eländigom och bedröfwadom medh tiden skal låta predika thet tröstrika Evangelium/ v. 17. Til thet sidsta bespottar han alla Hedningars gudar/ at the hwarken weta hwad skee skal/ eller kunna giöra något godt eller ondt/ v. 21. Vtan han allena förkunnar hwad som skee skal/ v. 25.

I. HERren bewiser at han allenn regerar all ting.

TJge öijarna för migh/ och folcken stärckie sigh; träde fram/ och tale; lät oß gå til rätta medh hwar annan.

2. Ho hafwer vpwäckt then rättferdiga 7752 östan efter? Ho kallade honom at han gå skulle 7738? Ho gaf Hedningarna och Konungarna för honom/ at han them öfwermächtig wardt 7739/ och gaf them för hans swärd såsom stofft/ och för hans boga såsom förströdda agnar?

3. Och han jagade efter them/ ock gick thet igenom medh frijd/ och wardt intet trött af wägen.

4. Ho werckar thet/ och giör thet/ och kallar alla menniskior/ then ena efter then andra/ alt ifrå begynnelsen? Jagh HERren/ är både then förste/ och then sidste. 7740

5. Tå öijarna sågo thet/ fruchtade the sigh; och jordenes ändar förskräckte sigh: the nalkades/ och kommo fram.

6. Then ene halp then andra/ och sade til sin nästa 7753: War tröst.

7. Timbermannen tog guldsmeden til sigh/ och giorde bleckskifworna släta medh hammaren på städet/ och sade: Thet wil wäl stå: och the fäste thet medh naglar/ at thet icke skulle stå ostadigt.

II. HERren tröster sitt folck/ at han wille beskydda them.

8. MEn tu Jsrael/ min tienare/ Jacob then jagh vthwaldt hafwer/ tu Abrahams mins wåns sädh; 7741

9. Then jagh styrckt hafwer alt ifrå werldenes ända/ och hafwer kallat tigh ifrå hennes wälloga 7754/ och sade til tigh: Tu skalt wara min tienare: ty jagh vthkorar tigh 7742/ och bortkastar tigh icke.

10. Fruchta tigh intet/ jagh är medh tigh 7743; wik icke af/ ty jagh är tin Gudh: jagh styrcker tigh/ jagh hielper tigh ock/ jagh håller tigh widh macht genom mina rättferdighets högra hand.

11. Sij/ alle the som tigh hätske äro/ skola til spott och skam warda/ och blifwa såsom intet; och the män som medh tigh träta/ skola förgås; 7744

12. Så at tu skalt fråga efter them/ och icke finna them 7745: the män som medh tigh kifwa/ skola warda såsom intet/ och the män som emot tigh strida skola få en ända.

13. Ty jagh är HERren tin Gudh/ then tina högra hand stärcker/ och säger til tigh: Fruchta tigh intet; jagh hielper tigh. 7746

14. Så fruchta tigh nu intet/ tu matker 7747 Jacob/ J fattige hoop 7748 Jsrael: jagh hielper tigh/ säger HERren/ och tin förlossare then Helige i Jsrael.

15. Sij/ jagh hafwer giordt tigh til en ny skarp tröskowagn 7755/ then taggar hafwer/ at tu skalt tröska berg/ och sönderstöta them/ och giöra högarna såsom stofft.

16. Tu skalt förströ them/ at wädret skal föra them bort/ och wäderflagor förskingra them: men tu skalt wara gladh i HERranom/ och beröma tigh af Jsraels Heliga.

III. Thet helga Evangelium skulle predikas them bedröfwadom.

17. THe elände och fattige sökia watn/ och ther är intet: theras tunga borttorkas för torst; men jagh HERren wil höra them: jagh Jsraels Gudh wil icke öfwergifwa them:

18. Vtan jagh wil öpna watufloder 7756 på högderna/ och källor mitt på markene: jagh wil giöra öknena 7757 til watusiögar/ och torra landet 7757 til watukällor. 7749

19. Jagh wil gifwa i öknene cedren/ furo/ mirten och oljoträ 7758; jagh wil gifwa på markene grään/ böök och buxbom tilhopa:

20. På thet man må see och känna/ och förmärckia och förstå tilsammans/ at HERrans hand hafwer thetta giordt/ och then Helige i Jsrael hafwer thetta skapat.

IV. Hedningarnas afgudar weta icke eller förmå något.

21. SÅ läter edra saak komma fram/ säger HERren; bärer fram ther J vppå ståån/ säger Konungen i Jacob.

22. Lät them träda fram/ och förkunna oß hwad tilkommande är: förkunner oß/ och propheterer något framföreåth; lät oß achta ther vppå medh wår hierta/ och märckia huru thet här efter gå skal; eller läter oß doch höra hwad tilkommande är. 7759

23. Förkunner oß hwad här efter komma skal/ så wilje wij märckia at J ären gudar: giörer antingen godt eller ondt/ så wilje wij ther om tala/ och skåda tilsammans.

24. Sij/ J ären af intet 7750/ och edart werck är ock intet/ och then eder vthwäljer 7760 är een styggelse.

V. HERren förkunnar hwad han giöra skal.

25. MEn jagh vpwäcker 7751 en af nordan 7761/ och han kommer östan efter: han skal predika them i mitt namn/ och han skal gå öfwer the wäldiga 7762/ såsom öfwer leer/ och skal trampa leer/ såsom en krukomakare.

26. Ho kan något förkunna af begynnelsen/ at wij måge begripat? Eller prophetera framföreåth/ at wij måge säija: Tu talar rätt? Men här är ingen förkunnare/ ingen som något höra låter/ ingen som af eder ett ord höra må.

27. Jagh är then förste som til Zion säger: Sij/ ther är thet/ och gifwer Jerusalem Predikare.

28. Men jagh skådar tijt/ men ther är ingen; och seer ibland them/ men ther är ingen rådhgifware: jagh frågar them/ men tå swara the intet.

29. Sij/ thet är altsammans wedermöda/ och intet medh theras wäsende: theras afgudar äro icke vtan ett wäder och fåfängelighet.

42. Capitel.

PRopheten förmäler huru Gudh talar om sin Son Christo/ at han skulle warda alla Hedningars lärare/ hwilka han medh all sachtmodighet lära och vnderwisa skulle/ v. 1. Förmanar hela werlden til at tacka och lofsiunga honom therföre/ v. 10. Ty han skulle såsom en hielte nederläggia alla sina fiendar/ v. 13. Och hielpa the blinda och lärachtiga vthu theras mörker igen/ v. 16. Och klagar ther hoos om sitt folcks blindhet och hårdhet/ at the hwarken genom lärande eller straff läto sigh rätta/ v. 18.

I. Gudh talar om Christo/ at han skulle warda Hedningarnas lärare.

SJj min Tienare 7763 7778**/ jagh vppehåller honom/ och min vthkorade/ i hwilkom min siäl wäl behagar** 7764**: jagh hafwer gifwit honom min Anda/ han skal låta komma rätt ibland Hedningarna.**

2. Han skal icke skrija eller ropa/ och hans röst skal man icke höra på gatomen. 7765

3. Een förbråkad röö skal han icke sönderbryta/ och en rykande weka skal han icke vthsläckia7766**: han skal lära hålla rätten i sanning.**

4. Han skal icke wara knorrisk eller gruf-welig 7779**/ på thet han skal sättia rätt på jordene; och öijarna skola wänta** 7767 **efter hans lagh.**

5. Så säger HERren Gudh som himmelen skapar och vthsträcker/ then som jordena giör medh thet ther vppå wäxer 7768; then som folckena som ther vppå är gifwer lijf; och anda them som gå ther vppå: 7769

6. Jagh HERren hafwer kallat tigh i rättferdighet/ och fattat tigh widh handena/ och bewarat tigh/ och hafwer gifwit tigh til ett förbund i folckena/ Hedningomen til ett lius: 7770

7. At tu skalt öpna the blindas ögon/ och föra fångarna vthu fängelse/ och the som sittia i mörkret vthu fångahuset. 7771

8. Jagh HERREN 7772**/ thet är mitt namn; och jagh skal icke gifwa mina ähro enom androm** 7780**/ eij heller mitt lof afgudomen.** 7773

9. Sij/ hwad komma skal förkunnar jagh fram före åth/ och förkunnar ny ting: förr än thet skeer låter jagh eder thet höra.

II. Förmaning til at lofsiunga HERranom therföre.

10. SJunger HERranom een ny wiso 7774/ hans lof är in til werldenes ändar: the som i hafwet fara/ och hwad ther vthi är; öijarna/ och the som ther boo.

11. Roper högt i ökn och städer ther vthi/ samt medh the byar ther Kedar boor: sigh frögde the som boo på klippomen/ och rope vthaf bergshögdene.

12. Läter them gifwa HERranom ährona/ och förkunna hans lof på öijarna.

13. HERren warder vthdragandes såsom en rese; han skal vpwäckia nijt såsom en krigsman: han skal frögda sigh/ och en gnyy giöra; han skal sinom fiendom öfwerhändig blifwa.

14. Jagh tiger wäl til en tijd 7781/ och är stilla/ och håller migh; men nu wil jagh ropa såsom een barnföderska; jagh skal föröda och vpswälga them alla.

15. Jagh skal föröda berg och högar 7782/ och borttorka all theras grääs; och skal giöra watuströmarna til öijar/ och vthtorka siögarna.

16. Men the blinda wil jagh leda på then wägen som the icke weta: jagh wil föra them på the stigar som the icke känna; jagh wil sättia mörkret för them til ett lius/ och thet oslätt är/ til jämnhet 7775: thetta wil jagh giöra them/ och icke öfwergifwa them.

17. Men the som förlåta sigh på afgudar/ och säija til guten beläte: J ären wåra gudar/ the skola tilbaka wända/ och til skam warda. 7776

III. Gudh klagar öfwer sitt folcks blindhet och hårdhet.

18. HÖrer J döfwe/ och seer här til J blinde/ at J mågen see.

19. Ho är så blind som min tienare? Och ho är så döf som mitt bodskap 7783 then jagh sänder? Ho är så blind som then fulkomlige/ och så blind såsom HERrans tienare?

20. Man predikar wäl mycket/ men the hållat intet; man säger them nogh/ men the wilja icke hörat. 7777

21. Likwäl wil HERren them godt/ för sina råttferdighet skul/ och at han skal giöra sin lagh härlig och stoor.

22. Thet är ett beröfwat och skinnat folck; the äro allesammans besnärde vthi kulor/ och bortgiömde i fångahuus: the äro wordne til roof/ och ingen hielpare är; beskinnade/ och ingen är som säger: Få them igen.

23. Hwilken är ibland eder som achtar här til; märcker/ och hörer hwad här efter kommer?

24. Ho hafwer öfwergifwit Jacob til sköfwels/ och Jsrael röfwarom? Hafwer icke HERren giordt thet? Emot hwilkom wij syndat hafwe: och the wille icke wandra på hans wägar/ och lydde icke hans lagh.

25. Therföre hafwer han vthskuddat öfwer them sina wredes grymhet/ och een krigsmacht/ och hafwer vptändt them alt omkring; men the achtade thet intet: han fängde vppå them/ men the lade thet intet vppå hiertat.

43. Capitel.

ESaia förkunnar huru Gudh sielf tröster sitt folck/ och tilsäger them sitt gudomliga beskydd/ v. 1. Och at han wille församla them vthur all land/ v. 5. Sedan huru HERren bewiser sigh allena wara then rätta Guden/ ther af/ at han weet förkunna alt hwad som skee skal/ v. 8. Låfwar sitt folck/ at han skal åter förlossa them ifrå Babel/ v. 14. Och meddela them och Hedningomen sitt tröstrika Evangelium/ v. 18. Ther han ock lärer/ at han sådant/ icke för theras förtienst/ eller gierningar/ vtan af blotta nådh them bewiser/ v. 21.

I. Gudh tilsäger sino folcke sitt gudomeliga beskärm.

OCh nu/ säger HERren/ then tigh skapat 7784 **hafwer Jacob/ och then tigh giordt hafwer Jsrael: Fruchta tigh intet: ty jagh hafwer förlossat** 7785 **tigh; jagh hafwer kallat tigh widh titt namn/ tu äst min.**

2. Ty om tu går igenom watn 7798**/ wil jagh wara när tigh/ at strömarna icke skola dränckia tigh: och om tu går vthi elden/ skal tu intet bränna tigh/ och lågen skal intet bita vppå tigh.** 7786

3. Ty jagh är HERren tin Gudh/ then Helige i Jsrael/ tin Frälsare: jagh hafwer gifwit Egypten/ Ethiopien och Seba 7799 til försoning i tin stadh.

4. Efter tu så dyyr för min ögon achtad äst/ måste tu ock härlig wara; och jagh hafwer tigh kär: therföre gifwer jagh menniskior vthi tin stadh/ och folck för tina siäl. 7800

5. Så fruchta tigh nu intet; ty jagh är när tigh 7787: jagh wil låta komma tina sädh östan efter 7801/ och wil församla tigh wästan efter:

6. Och skal säija til norr: Gif; och til söder: Förhåll icke: haf mina söner hijt ifrå fierran/ och mina döttrar ifrå werldenes ända;

7. Alle the som medh mino namne nämnde äro/ nemliga/ the jagh skapat hafwer til mina härlighet/ tilredt them/ och giordt them.

II. HERren bewiser sigh allena wara Gudh.

8. LÄt framträda thet blinda folcket/ som doch ögon hafwer; och the döfwa/ som doch öron hafwa.

9. Lät alla Hedningar tilhopa komma/ och folcken församla sigh: hwilken är ibland them som thetta förkunna kan/ och låta oß höra framföreåth hwad som skee skal? Lät them hafwa theras witne fram/ och bewisat/ så får man hörat/ och säija: Thet är sanningen.

10. Men J ären min witne/ säger HERren/ och min tienare 7802/ then jagh vthwaldt hafwer: på thet J skolen wetat/ och troo migh/ och förstått at jagh äret: **förr migh är ingen Gudh giord/ så warder ock ingen efter migh.** 7788

11. Jagh/ Jagh är HERren/ och vthan migh är ingen Frälsare. 7789

12. Jagh hafwer förkunnat thet/ och hafwer theslikes hulpet/ och hafwer eder thet säija låtet/ och ingen främmande gudh är ibland eder: J ären min witne/ säger HERren/ så är jagh Gudh.

13. Och är jagh förr än någor dagh war; och ingen är then som vthu mine hand frälsa kan: jagh werckar/ ho wil afwända thet? 7790

III. HERren låfwar sigh wilja förlossa sitt folck ifrå Babel.

14. SÅ säger HERren edar förlossare/ then Helige i Jsrael: För edra skul hafwer jagh til Babel sändt/ och hafwer nederslaget alla bomar 7803/ och jagat the sörjande Chaldeer til skeps.

15. Jagh är HERren/ edar Helige/ som Jsrael skapat hafwer/ edar Konung.

16. Så säger HERren/ som en wägh giör i hafwet/ och en stijg i starck watn: 7791

17. Then ther vtförer wagn och häst/ häär och macht/ så at the i enom hoop liggia/ och intet vpstå; at the vthslockna/ såsom en weke vthslocknar.

IV. Förkunnar sigh wilja gifwa Hedningomen sin tröstrika Evangelii läro.

18. TÄncker icke vppå thet gamla 7804/ och achter icke vppå thet förra warit hafwer.

19. Ty sij/ jagh wil giöra een ny ting 7792: rätt nu skal thet vpgå/ at J skolen förnimma at jagh giör en wägh i öknene 7805/ och watuströmar vthi ödemarkene;

20. At diuret på markene skal prisa migh/ drakar och strutser: ty jagh wil gifwa watn vthi öknene/ och strömar vthi ödemarkene/ til at gifwa mino folcke/ minom vthkoradom dricka.

V. Lärer at ingen warder rättferdig af sina gierningar; vtan af Gudz nådh.

21. THetta folcket hafwer jagh tilredt migh 7806/ thet skal förtälja min prijs. 7793

22. Jcke at tu Jacob hafwer kallat migh/ eller at tu Jsrael hafwer arbetat om migh:

23. Jcke hafwer tu framburit migh tins bränneoffers fåår/ eller hedrat migh medh titt offer: jagh hafwer icke haft lust til tina tienst i spijsoffer; jagh hafwer eij heller lust af titt arbete vthi rökelse.

24. Migh hafwer tu icke köpt Calmos för penningar; migh hafwer tu icke fylt medh tins offers fetma: **ja/ migh hafwer tu arbete giordt vthi tinom syndom/ och giordt migh mödo vthi tinom mißgierningom.** 7794

25. Jagh/ Jagh vthstryker tin öfwerträdelse för mina skul/ och kommer tina synder intet ihogh. 7795

26. Drag migh til minnes; lät oß gå medh hwar annan til rätta 7796: säg huru tu wilt rättferdig warda? 7797

27. Tine fäder hafwa syndat/ och tine lärare hafwa mißhandlat emot migh.

28. Therföre hafwer jagh ohelgat helgedomens Förstar/ och gifwit Jacob til spillo/ och Jsrael til försmädelse.

44. Capitel.

HERren tröster widare sitt folck/ synnerlig at han wille vthgiuta sin Anda och Evangelii rika tröst öfwer theras sädh; at ock månge andre skola begifwa sigh til HERran/ och kallas hans folck/ v. 1. The skulle allena hålla sigh in til honom/ och weta at han allena war theras Gudh och förlossare/ v. 6. Men the afgudamakare woro allesammans dårar/ och kunde intet besinna theras afgudars fåfängelighet/ v. 9. Förmanar them til at betänckia thet/ och hålla sigh in til honom: ty han är then som förlåter them alla theras synder/ v. 21. Låfwar ock at han wille giöra the andra spåmän til lögnare/ och hålla sina Propheters ord/ at Jerusalem skulle warda vpbygdt igen/ genom hans tienares Cores befalning/ v. 24.

I. HERren tröster sitt folck; och låfwar vthgiuta sin Anda öfwer them.

SÅ hör nu/ min tienare Jacob/ och Jsrael then jagh vthkorat hafwer.

2. Så säger HERren/ then tigh giordt och tilredt hafwer/ och then tigh biståndig är alt ifrå moderlifwet: Fruchta tigh intet/ min tienare Jacob/ och tu frome/ then jagh vthkorat hafwer. 7807

3. Ty jagh wil vthgiuta watn vppå then torstiga/ och strömar vppå then torra 7808**: jagh wil vthginta min Anda** 7809 **vppå tina sädh/ och min wälsignelse vppå tina efterkommande:**

4. At the wäxa skola såsom grääs/ såsom pijlträ widh watubäcker.

5. Thenne skal säija 7825: Jagh är HERrans/ och then andre warder nämnd medh Jacobs namn; och thenne

skal tilskrifwa sigh HERranom medh sine hand/ och skal medh Jsraels namn nämnd warda. 7810

6. Så säger HERren Jsraels Konung/ och hans förlossare HERren Zebaoth: **Jagh är then förste/ ock jagh är then sidste/ och vthan migh är ingen** 7826 **Gudh.** 7811

7. Och ho är migh lijk/ then ther kallar och förkunnar/ och bereder migh thet; jagh som folcken sätter ifrå werldenes begynnelse? Lät them förkunna tekn/ och hwad komma skal.

8. Fruchter eder intet/ och warer icke förskräckte: hafwer jagh icke på then tiden låtit thet höra/ och förkunnat tigh thet? Ty J ären mitt witne: är någor Gudh vthan migh 7812? Jngen tröst är/ jagh weet ju ingen.

II. HERren bespottar the afgudamakares fåfängelighet.

9. THe afgudamakare äro allesammans fåfängelige 7813/ och ther the mycket af hålla är intet nyttigt: the äro theras witne/ och see intet/ märckia ock intet; therföre måste the på skam komma.

10. Ho äro the som en gudh giöra/ och giuta en afgud/ then intet nyttig är. 7814

11. Sij/ alle theras stalbröder komma på skam 7815; ty the äro mästare vthaf menniskiom: om the alle tilsamman trädde/ så måste the likwäl fruchta sigh/ och på skam komma.

12. Then ene smider jernet medh tång/ arbetar thet i glödene/ och bereder thet medh hammaren/ och arbetar ther vppå medh alla sins arms macht; lider ock hunger/ til thes han icke meer förmår; dricker ock icke watn/ til thes han wanmächtas.

13. Then andre timbrar på träå/ och mäter thet medh snöre/ och vthmärker thet medh krito/ och tilhugger thet 7816/ och afcirklar thet/ och giör thet til ett mans beläte/ såsom een dägelig menniskia/ then i huse boo skulle.

14. Han går ibland trään i skogenom/ at han skal hugga cedreträ/ och taga book och eek; ja/ ett cedreträ thet planterat/ och af regne wäxt är;

15. Och doger menniskiomen til at bränna: ther af man tager til at wärma sigh medh; och thet man vptänder til at baka ther brödh medh: af thet samma giör han en gudh/ och tilbeder thet; han giör en afgud ther af/ och faller ther på knää före.

16. Hälftena vpbränner han i eldenom/ och widh then andra hälftena äter han kött: han steker ena steek/ och mättar sigh; wärmer sigh/ och säger: Huy/ jagh är warm worden; jagh hafwer min lust af eldenom.

17. Men thet qwart är giör han til en gudh/ at thet skal wara hans afgud: ther knäfaller han före/ och böijer sigh före/ och beder/ och säger: Frälsa migh/ ty tu äst min Gudh.

18. The weta intet/ och förstå intet 7817: ty the äro förblindade/ så at theras ögon see intet/ och theras hierta kunna intet märckia.

19. Och the gå icke til sitt hierta/ ther är intet förnuft eller förstånd/ at the doch tänckia måtte: Jagh hafwer hälftena vpbrändt i eldenom/ och hafwer på kolen brödh bakat/ och stekt kött/ och ätit/ och skulle jagh nu thet som qwart är giöra til een styggelse? Och skulle jagh knäfalla för enom stock?

20. Thet gifwer asko/ och kiuser hiertat/ som sigh ther til böijer/ och kan icke frija sina siäl; likwäl täncker han icke: Mån icke något bedrägerij wara i mine högra hand?

III. HERren förmanar sitt folck at hålla sigh til honom.

21. TÄnck ther vppå/ Jacob och Jsrael; ty tu äst min tienare: jagh hafwer beredt tigh 7818/ at tu skalt wara min tienare: Jsrael/ förgåt migh icke.

22. Jagh vthstryker tina mißgierningar såsom ett moln/ och tina synder såsom ena dimbo 7819: wändt tigh til migh; ty jagh förlossar tigh. 7820

23. Frögder eder/ J himlar; ty HERren hafwer thet giordt 7827: jubilera tu jord här nedre; J berg glädiens medh frögd; skogen/ och all trään ther vthi: ty HERren hafwer förlossat Jacob/ och är härlig i Jsrael.

IV. HERren låfwar hålla sin ord/ och förlossa them ifrå Babel igen.

24. SÅ säger HERren tin förlossare/ then tigh af moderlifwet beredt hafwer: **Jagh är HERren som alt giör 7821/ then ther vthsträcker himmelen allena 7822/ och vthwid gar jordena vthan hielp:**

25. Then the spåmäns tekn om intet giör/ och giör the teknatydare galna: then the wisa tilbaka drifwer/ och giör theras kånst til dårskap.

26. Men han stadfäster sins tienares ord/ och sins bodskaps rådh 7828 fulkomnar: then til Jerusalem säger: War besittin; och til Juda städer: Warer bygde; och jagh vprätter theras öde.

27. Jagh som talar til diupet: Förswin; och til strömarna: Förtorkens.

28. Jagh som säger til Cores 7829: Han är min herde 7823/ och skal fulkomna all min wilja/ så at man skal säija til Jerusalem: War bygd; och til templet: War grundat. 7824

45. Capitel.

HERren låfwar sigh wilja gifwa Konung Cores i Persien mång land och Konungarike/ at han skal förlossa Jsraels barn vthu thet Babylomska fängelset: och thet förkunnar han så långt förr än Konung Cores war född/ at hwar man må ther af see/ at ingen annar Gudh är til än HERren/ v. 1. Straffar ther hoos them som af otolighet knorra öfwer Gudz regering/ v. 9. Sedan förkunnar han huru Egypten/ Ethiopien/ och mång stoor folck skola medh tiden lära känna then rätta Cores/ HERran Christum: men the afgudamakare skulle komma på skam/ v. 14. Förmanar all werlden/ at omwända sigh til honom: ty thet skulle doch ther til komma/ at the honom tiena måfte/ v. 22.

I. HERren tilsäger Konung Cores äll land/ at han skal förlossa Jsrael.

SÅ säger HERren til Cores sin smorda/ then jagh widh hans högra hand fattar/ at jagh skal vnderkufwa Hedningarna för honom/ och lösa Konungomen swärdet ifrå; på thet at portarna skola öpnade warda för honom/ och dörarna icke igenlästa blifwa. 7830

2. Jagh wil gå för tigh/ och giöra backarna til jämna mark: jagh wil sönderslå the koppar dörar/ och sönderbryta the jernbomar:

3. Och skal gifwa tigh the fördolda rikedomar/ och the bortgiömda klenodier/ på thet at tu skalt förnimma/ at jagh HERren Jsraels Gudh tigh widh titt namn nämndt hafwer.

4. För Jacob min tienare skul; och för Jsrael min vthkorade skul: ja/ jagh kallade tigh widh titt namn/ och nämnde tigh/ tå tu ännu intet kände migh. 7843

5. Jagh är HERren/ och eljes ingen meer: ingen Gudh är vtan jagh 7831: jagh tilrustade tigh/ tå tu ännu intet

kände migh:

6. På thet man skal förnimma både ifrån östan och wästan/ at vthan migh är intet: jagh är HERren/ och ingen meer.

7. Jagh som giör liuset 7832/ och skapar mörkret 7833; jagh som frijd 7834 gifwer/ och skapar thet onda 7835 7844: jagh är HERren/ som alt thetta giör.

8. Dryper/ J himlar/ ofwan efter/ och skyyn regne rättferdighet: jorden öpne sigh/ och bäre salighet/ och rättferdighet wäxe til medh: jagh HERren skapar honom.

II. Warnar för otolighet och knorrande.

9. WEe honom som träter medh sinom skapare/ nemliga/ krukan medh krukomakaren 7836: mån leret säija til krukomakaren: Hwad giör tu? Tu bewiser icke tina händer på titt werck.

10. Wee honom som til fadren säger: Hwij hafwer tu afladt migh? Och til qwinnona: Hwij födde tu?

11. Så säger HERren/ then Helige i Jsrael/ och hans mästare: Esker tekn af migh/ wiser min barn och mina händers werck til migh. 7845

12. Jagh hafwer giordt jordena/ och skapat menniskiona ther vppå: jagh är then hwilkens händer himmelen vthsträckt hafwa/ och budit allom hans häär.

13. Jagh hafwer vpwäckt honom vthi rättferdighet/ och jagh skal giöra alla hans wägar släta: han skal byggia min stadh/ och låta mina fångar lösa 7837/ icke för penningar eller gåfwor/ säger HERren Zebaoth.

III. Låfwar at the Egyptier/ Ethioper/ och andre skulle warda omwände til Christum.

14. SÅ säger HERren: The Egyptiers handel/ och the Ethiopers förwärfning/ och thet stora folcket i Seba/ skola gifwa sigh vnder tigh 7846/ och wara tine egne/ the skola följa tigh/ vthi fiättrar skola the gå; och skola nederfalla för tigh/ och bedia tigh: **Ty när tigh är Gudh/ och är eljes ingen Gudh meer.**

15. Sannerliga äst tu en fördold Gudh/ tu Jsraels Gudh/ Frälsaren.

16. Men the afgudamakare måste allesammans medh skam och håån bestå; och medh hwar annan medh blygd afgå.

17. Men Jsrael warder förlossad genom HERran ewinnerliga; och skal icke til skam och spott warda någon tijd i ewighet.

18. Ty så säger HERren som himmelen skapat hafwer/ Gudh som jordena beredt hafwer/ och hafwer giordt henne och tilredt/ och icke så giordt henne at hon skulle toom wara; vtan hafwer tilredt henne at man skal boo ther vppå: jagh är HERren/ och ingen meer.

19. Jagh hafwer icke hemliga 7838 7847 talat vthi något mörkt rum på jordene: jagh hafwer icke fåfängt sagt til Jacobs sädh: Söker migh; ty jagh är HERren som om rättferdighet talar/ och förkunnar thet rätt är.

20. Lät församla sigh/ och tilhopa fram komma Hedningarnas hieltar/ the ther intet weta 7839/ och bära theras afgudars stockar/ och bedia then Gudh som them intet hielpa kan.

21. Förkunner och kommer hijt/ rådslår tilsamman: Ho hafwer thetta låtit säija af ålder/ och på then tiden förkunnat thet 7840? Hafwer icke jagh HERren giordt thet? Och är eljes ingen Gudh vtan jagh: en rätt Gudh och Frälsare/ och ingen är vtan jagh.

IV. Förmanar at all werlden skulle omwända sigh tilChristum.

22. WÄnder eder til migh/ så warden J salige/ alle werldenes ändar: ty jagh är Gudh/ och ingen meer.

23. Jagh swär widh migh sielf/ och ett rättferdighets ord går vthaf min mun/ ther skal thet blifwa widh: nemliga/ migh skola all knää böijas 7848 7841**; och alla tungor swärja;**

24. (Och säija:) Vthi HERranom hafwer jagh rättferdighet och starckhet: thesse skola ock komma til honom; men alle the som honom emot stå/ måste til skam warda. 7842

25. Ty vthi HERranom warder all Jsraels sädh 7849 rättferdigad/ och skal beröma sigh af honom.

46. Capitel.

HERren förkunnar at the Babyloniers afgudar skulle icke långt til förgås/ v. 1. Men han wille beskärma och vppehålla sitt folck jämt och fort/ v. 3. Låter see huru aldeles onyttige alle afgudar äro/ v. 5. Förmanar them betänckia sådant; och hålla sigh in til honom/ v. 8. Han wille låta komma en östan efter/ som skulle förstöra Babel/ och förlossa Gudz folck ther ifrå/ v. 11.

I. Förkunnas at the Babyloniers afudar skulle falla.

BEl 7855 lutar fast/ Nebo är fallen/ theras afgudar äro wordne diurom och ökiom til tunga/ at the skola bära sigh trötta af edra bördo.

2. Ja/ the falla/ och luta allesamman/ och kunna icke bortbära bördona: vtan theras siäl måste gå i fängelse.

II. HERren låfwar hålla sin församling altid widh macht.

3. HÖrer migh/ J af Jacobs huus/ och alle återlefde af Jsraels huus; J som i lifwe bärens/ och i qwede liggen:

4. Ja/ jagh skal bära eder in til åldren/ och in til thes J grå warden: jagh skal giörat; jagh skal vplyfta/ och bära/ och hielpa.

III. Warnar emot afgudar; hwilkas fåfängelighet jämnföres medh Gudz alsmächtig het/ rc.

5. WJdh hwem wiljen J likna migh/ och widh hwem giören J migh lijk? Widh hwem mäten J migh/ then jagh lijk skulle wara? 7850

6. The slå guld vthu säcken/ och wäga vth silfwer medh wigt/ och leija guldsmeden 7851/ at han giör ther en gudh af/ för hwilkom the knäfalla och tilbedia.

7. The taga honom vppå axlarna/ och bära honom/ och sättia honom på sitt rum; ther står han/ och kommer intet vthaf sitt rum: ropar någor til honom/ tå swarar han intet/ och hielper honom intet af hans nödh. 7852

8. På sådant täncker doch/ och warer faste; J öfwerträdare/ går til edart hierta.

9. Täncker vppå thet i förtiden af ålder warit hafwer: ty jagh är Gudh/ och ingen meer/ en Gudh hwilkens like ingen städz är. 7853

10. Jagh som förkunnar tilförene/ hwad här efter komma skal/ och tilförene förr än thet skeer/ och säger: Mitt rådh blifwer ståndandes 7854/ och jagh giör alt thet migh täckes.

IV. Vndsäger Babel medh förstöring; och tilsäger sitt folck förloßning.

11. JAgh kallar en fogel 7856 östan efter/ och en man som min anslag fulkomnar af fierran land: hwad jagh säger/ thet låter jagh skee; hwad jagh täncker/ thet giör jagh ock.

12. HÖrer migh/ J stolthiertade 7857/ J som långt ären ifrå rättferdighetene:

13. Jagh hafwer låtit mina rättferdighet när komma; hon är icke långt borto/ och min salighet drötjer icke: ty jagh wil gifwa salighet i Zion/ och mina härlighet i Jsrael.

47. Capitel.

HÄr propheterar Esaia emot Babel/ at thet skulle mifta sitt regemente öfwer annor land; warda fånget/ och komma vnder träldom/ v. 1. För sitt tyrannij emot Gudz folck/ som tijt skulle blifwa fånget/ v. 5. För sin wällust/ säkerhet/ högmod/ och troldom skul/ som the öfwade/ v. 8. Och thet skulle skee så wist och oförmodt/ at theras stiernekikare skulle hwarken ther af weta/ eller kunna ther emot något hielpa/ v. 11.

I. Babel hotas medh vndergång och träldom.

STig neder 7858 Jungfru/ tu dotter Babel; sätt tigh i stofftet/ sätt tigh vppå jordena; ty the Chaldeers dotter hafwer ingen stool 7864 meer: man skal icke meer kalla tigh then skiöna och lustiga.

2. Tag qwarnena/ och maal miöl; lös vp tina låckar 7859/ drag af skonar/ blotta benen/ wad öfwer flodena;

3. At tin skam skal vptäckt/ och tin blydg sedd warda 7860: jagh skal hämnas/ och ingen menniskia skal bedia migh thet af.

4. (Thetta giör) wår förlossare/ then ther heter HERren Zebaoth/ then Helige i Jsrael.

II. Hwilka synder warit orsaken til samma vndergång.

5. SÄtt tigh vthi thet stilla 7865; gack in vthi mörkret/ tu Chaldeers dotter: ty tu skalt icke meer heta fru öfwer Konungarike.

6. Ty tå jagh på mitt folck wredh war/ och ohelgade min arfwedeel/ öfwergaf jagh them vthi tina hand: men tu bewiste them ingen barmhertighet/ och öfwer the gamla giorde tu oket alt förswårt; 7861

7. Och tänckte: Jagh är een Drottning 7862 ewinnerliga: tu hafwer här til dags ännu icke fattat thet i hiertat/ eller tänckt ther vppå/ huru thet skulle gå medh them i framtiden.

8. Så hör nu thetta/ tu som i wällust lefwer/ och så säker sitter/ och säger i titt hierta: Jagh äret/ och ingen meer: Jagh blifwer icke enkia/ eller ofruchtsam.

9. Både thesse stycken 7863 skola tigh hasteliga öfwergå på en dagh/ at tu een barnlös och enkia blifwa skalt: ja/ fulkommeliga skola the öfwer tigh komma/ för tina många trolkarlar skul/ och för tina beswärjare skul/ af hwilkom en stoor hoop när tigh är.

10. Ty tu hafwer förlåtit tigh vppå tina ondsko/ tå tu tänckte: Man seer migh intet: tin wijshet och kånst hafwer förstördt tigh/ at tu säger i titt hierta: Jagh äret/ och ingen meer.

III. Theras olycka skulle skee medh hast; och theras stiernokikare ther emot intet kunng.

11. THerföre skal een olycka komma öfwer tigh/ så at tu icke skalt weta när hon kommer; och ett ofall skal falla vppå tigh/ thet tu icke skalt försona kunna: ty medh hast skal ett skörl komma öfwer tigh/ thet tu icke förseer.

12. Så gack nu fram medh tina beswärjare/ och medh tina många trolkarlar/ ibland hwilka tu tigh ifrå tin vngdom bemödt hafwer; om tu kunde behielpa tigh/ om tu kunde stärckia tigh.

13. Ty tu äst trött 7866 för tin många anslag skul: **gånge fram/ och hielpe tigh the mästare i himmelens lopp/ och the stiernokikare** 7867 **som efter månader räkna hwad öfwer tigh komma skal.**

14. Sij/ the äro såsom strå hwilket elden vpbränner; the kunna icke frija theras lijf för låganom: ty ingen glödh skal blifwa/ ther man må wärma sigh widh; eller eld/ ther man widh sittia kan.

15. Altså äro the/ vnder hwilka tu tigh bemödt hafwer/ tine köpmän af tin vngdom/ hwar och en warder gångandes sin gång hijt och tijt/ och tu hafwer ingen hielpare.

48. Capitel.

HERren förmanar the skrymtare och hårdnackade/ som doch kallades hans folck/ til at höra/ v. 1. At han war then som förkunnade them tilförene hwad som skee skulle. Ther af the måtte skönja/ at han/ och icke theras afgudar thet vthrättade: ändoch han wifte wäl/ the skulle intet achtat/ v. 3. Doch för sitt namn skul/ wille han icke platt vthrota them/ som the förtiente/ v. 9. Förmanar them än höra/ at han war then som all ting skapat hade/ och regerade. Therföre wille han ock bewisa sin macht på the Chaldeer/ v. 12. Hän war then som tilförene medh them talat hade/ och nu theslikes war sänd af HERran och hans Anda/ til at lära och ledsaga them then rätta wägen/ v. 16. Befaller them gå vthu Babel/ lika som fört vthur Egypten/ v. 20.

I. Förmaning til the skrymtare och hårdnackada.

HÖrer thetta/ J af Jacobs huus/ J som nämnens af Jsraels namn/ och af Juda watn flutne ären; J som swärjen widh HERrans namn/ och ihogkommen Jsraels Gudh/ doch icke i sanningene eller rättferdighetene.

2. Ty the nämna sigh af them heliga stadenom/ och trösta vppå Jsraels Gudh/ som kallas HERren Zebaoth.

II. Hwarföre HERren förvth förkunnar hwad som skee skal.

3. JAgh hafwer tilförene förkunnat thetta tilkommande; vthaf minom mun är thet gånget/ och jagh hafwer lätit säija thet; och giör thet ock så medh hast at thet kommer.

4. Ty jagh weet at tu äst hård 7868/ och titt halsbast är een jernsena/ och titt änne är af koppar.

5. Jagh hafwer förkunnat tigh thet tilförene/ och hafwer låtit säija tigh thet förr än thet kom; på thet at tu icke skulle säija: Min afgud giör thet; och mitt beläte/ och min afgud hafwer thet befalt.

6. Alt thetta hörde och såg tu/ och hafwer doch icke förkunnat thet: ty jagh hafwer tilförene låtit säija tigh ny och fördold ting 7879/ the tu icke wiste.

7. Men nu är thet skapat/ och icke på then tiden/ och tu hafwer icke hördt ther af en dagh tilförene; på thet tu icke skulle säija: Sij/ thet wiste jagh wäl.

8. Ty tu hörde thet intet/ och wiste thet ock intet/ och titt öra war på then tiden icke öpnat: men jagh wiste wäl/ at tu skulle förachtat/ och äst en öfwerträdare kallad alt ifrå moderlifwet.

III. Hwarföre HERren icke straffar som the onde förtiena.

9. THerföre är jagh för mitt namn skul långmodig/ och för min prijs skul wil jagh tigh til nytto hålla tilbaka/ at tu icke skalt vthrotad warda.

10. Sij/ jagh wil bepröfwa tigh/ men icke såsom silfwer 7880; vtan jagh wil giöra tigh vthkoradan vthi bedröfwelsens vgn.

11. För mina skul/ ja/ för mina skul wil jagh giörat; på thet jagh icke skal försmädad 7881 warda: ty jagh wil icke gifwa mina ähro enom androm. 7869

IV. HERren låfwar bewisa sin macht på the Chaldeer/ och frälsa sitt folck.

12. HÖr migh Jacob/ och tu Jsrael min kallade: Jagh äret; jagh är then förste/ jagh är then sidste. 7870

13. Min hand hafwer grundat jordena/ och min högra hand hafwer omspannat himmelen 7871: hwad jagh kallar thet står strax redo. 7872

14. Församler eder alle/ och hörer: hwilken är ibland thessa som thetta förkunna kan? 7873 HERren älskar honom; therföre skal han bewisa sin wilja på Babel/ och sin arm på the Chaldeer.

15. Jagh/ ja/ Jagh hafwer sagt thet/ jagh hafwer kallat honom 7882; jagh wil ock låta honom komma/ och hans wägh skal honom lyckas.

16. Går hijt til migh/ och hörer thetta: **Jagh hafwer tilförene icke hemliga talat 7874; ifrå then tiden tå thet talat wardt/ är jagh ther: och nu sänder migh HErren HERren 7883 och hans Ande.**

17. Så säger HERren tin förlossare/ then Helige i Jsrael: Jagh är HERren tin Gudh/ then tigh lärer hwad nyttigt är/ och leder tigh på then wägen som tu går.

18. O at tu wille achta vppå min budh 7875: så skulle tin frijd wara såsom en watuström/ och tin rättferdighet såsom haffens wågh:

19. Och tin sädh skulle warda såsom sand/ och tins lifsfrucht såsom hans små stenar; hwilkes namn icke skulle vthrotat warda/ eller vthstruket för migh.

20. Går vth af Babel 7884 7876/ flyr ifrå the Chaldeer medh glada röst; förkunner/ och läter thet höra/ förer thet vth alt in til werldenes ända; säijer: HERren hafwer förlossat sin tienare Jacob.

21. The hade ingen torst tå han ledde them i öknene: han lät them flyta watn vth af bergklippone; han klöf bergklippona/ och ther ran vth watn. 7877

22. Men the ogudachtige/ säger HERren/ hafwa ingen frijd. 7878

49. Capitel.

HERren Christus förmanar än alla Hedningar/ gifwa acht vppå/ at HERren hade vthkorat honom til en lärare/ v. 1. Jcke allenast at han skulle omwända the förskingrada af Jsrael/ vtan at han skulle ock warda Hedningarnas lius och salighet/ v. 5. Ja/ til ett förhund i folckena/ til at förlossa the fångna/ vplysa the blinda/ och ledsaga the wilfarande på rätta wägen/ rc. v. 8. Och efter Gudz folck tyckte at HERren hade öfwergifwit them/ låfwar han at thet skulle ingalunda skee/ vtan han wille förmera och föröka them af all folck/ at the skulle förvndra sigh ther öfwer/ v. 13. Ty Hedningarna skulle sälla sigh til them/ v. 18. Konungar blifwa theras skaffare/ och Förstinnor theras ammor/ v. 23. Förty/ HERren skulle förlossa them/ och låta theras fiendar komma på skam/ v. 24.

I. HERren Christus vnderwiser Hedningarna om sin kallelse och ämbete.

HÖrer migh 7896 J öijar 7897; och J folck som fierran ären/ gifwer acht här vppå: HERren hafwer kallat

migh af moderlifwet; han hafwer tänckt vppå mitt namn/ medan jagh ännu i moderlifwet war: 7885

2. Och hafwer giordt min mun såsom ett skarpt swärd: han hafwer öfwerskyyldt migh medh sine handz skugga 7886; han hafwer giordt migh til en blankan pijl 7898/ och stunget migh vthi sitt koger;

3. Och säger til migh: Tu äst min tienare 7899/ Jsrael/ genom hwilken jagh wil prisad warda.

4. Men jagh tänckte: Jagh arbetade fåfängt 7900/ jagh hafwer fåfängt och onytteliga förtärdt mina kraft här vppå: ändoch min saak är HERrans/ och mitt ämbete hörer minom Gudh til.

II. Christus Hedningarnas lius och salighet.

5. OCh nu/ säger HERren som migh af moderlifwet til sin tienare beredt hafwer/ at jagh skulle omwända Jacob til honom/ på thet Jsrael icke skulle blifwa borto/ therföre är jagh härlig för HERanom/ och min Gudh är min starckhet.

6. Och säger: **Thet är een ringa ting at tu äst min tienare/ til at vprätta Jacobs slächter/ och igenföra thet förskingrada i Jsrael; vtan jagh hafwer ock giordt tigh til Hedningarnas lius** 7887**/ at tu skalt wara min salighet in til werldenes ända.**

7. Så säger HERren Jsraels förlossare/ hans Helige/ til the förachtada 7901 siälar/ til thet folck ther man styggelse widh hafwer/ til then tienaren som vnder tyranner är: Konungar skola see och vpstå/ och Förstar skola tilbedia för HERrans skul som trofast är; för then Heliga skul i Jsrael/ then tigh vthkorat hafwer.

III. Hwad Christus skulle vthrätta.

8. THetta säger HERren: **Jagh hafwer bönhördt tigh i behagelig tijd/ och hafwer hulpet tigh på salighetenes dagh** 7888**; och hafwer bewarat tigh/ och satt tigh til ett förbund** 7902 **i folckena/** at tu skalt vprätta landet/ och intaga the förderfwada arf;

9. Til at säija til the fångar: Går vth; och til them i mörkret: Kommer fram/ at the skola föda sigh på wägarna/ och hafwa theras födo på alla högar.

10. The skola hwarken hungra eller torsta; them skal ingen hete eller solen stinga: ty theras förbarmare skal föra them/ och leda them til watukällor. 7889

11. Jagh skal giöra all min berg til wägar/ och mine stigar skola trampade warda.

12. Sij/ thesse skola komma fierran efter; och sij/ the andre ifrå nordan/ och thesse ifrå hafwet/ och the andre ifrå Sinims land.

IV. HERren tröster sitt folck/ at han icke skal öfwergifwa them.

13. FRögder eder J himlar/ gläd tigh tu jord/ lofsäijer J berg medh frögd: ty HERren hafwer hugswalat sitt folck/ och förbarmat sigh öfwer sina elända. 7890

14. Men Zion säger: HERren hafwer öfwergifwit migh/ HErren hafwer förgätit migh.

15. Mån ock een qwinna kunna förgäta sitt barn/ så at hon icke förbarmar sigh öfwer sins lijfs son? Och om hon än förgåten/ så wil jagh doch icke förgäta tigh.

16. Sij/ vppå händerna hafwer jagh vpteknat tigh: tina murar äro altid för migh.

17. Tine vpbyggiare skola skynda sigh; men tine nederbrytare och förstörare skola draga sigh ther ifrå.

V Hedningarna skulle ock församlas til them.

18. LYft tin ögon vp alt omkring/ och se: alle thesse komma församlade til tigh 7891: så sant som jagh lefwer/ säger HERren/ tu skalt medh allo thesso såsom medh en skrudh vthiklädd warda/ och skalt ther medh omswepa tigh som een brudh.

19. Ty titt förödda/ förstörda och förderfwade land/ skal tå warda tigh alt förtrångt til at boo vthi/ när tine förderfware långt ifrå tigh komma.

20. Så at tins ofruchtsamhets barn 7903 skola ännu säija för tin öron: Rumet är migh förtrångt; sitt åth tigh/ at jagh må boo när tigh.

21. Men tu skalt säija i titt hierta: Ho hafwer migh thessa födt? Jagh är ofruchtsam/ ensam/ fördrifwin och vthskutin: ho hafwer migh thessa vpfödt? Sij/ jagh war ensam öfwergifwin: hwar woro tå thesse?

22. Så säger HErren HERren: Sij/ jagh wil vplyfta min hand til Hedningarna/ och vpresa mitt baneer til folcken/ så skola the bära tina söner 7904 fram på armarna/ och draga tina döttrar på axlarna.

VI. At Konungar skulle warda theras skaffare/ rc.

23. OCh Konungar skola wara tine skaffare/ och theras Förstinnor tina ammor 7892**:** the skola för tigh nederfalla til jordena på ansichtet/ och slekia tina fötters stofft 7893: **tå skalt tu förnimma at jagh är HERren/ på hwilkom ingen til skam warder/ som hoppas vppå migh.** 7894

VII. HERren skulle nederläggia theras fiendar.

24. KAn man ock taga enom kämpa hans roof bort 7895/ eller kan man löös giöra ens rättferdigs fångar? 7905

25. Ty så säger HERren: Nu skola the fångar kämpanom borttagne warda/ och thes starckas roof löst warda: och jagh skal träta medh tina trätare/ och hielpa tina barn.

26. Och jagh skal spisa tina plågare medh theras egit kött/ och the skola druckne warda af sitt egit blodh såsom af sött wijn; och alt kött skal förnimma/ at jagh är HERren tin Frälsare/ och tin förlossare/ then mächtige i Jacob.

50. Capitel.

HERren Christus bewiser/ at han icke är orsaken/ at Judarna wordo förskutne/ vtan theras egen obotferdighet/ v. 1. Ty han kom til at förlossa them; men the wille intet anamma honom/ v. 2. Han kom och predikade thet tröstrika Evangelium/ v. 4. Han war sinom fader lydig och led för them; rättferdig för the orättferdiga/ v. 5. Förmanar them/ som i mörkret wandra/ hoppas vppå HERran/ v. 10. Men the som vptände sigh fielfwom lius/ the måtte ock wandra ther vthi/ v. 11.

I. Straffpredikan emot Judarnas ohörsamhet.

SÅ säger HERren: Hwar är edors moders skiljobref 7906/ medh hwilko jagh eder öfwergifwit hafwer? Eller ho är min ockrare them jagh eder såldt hafwer? Sij/ J ären för edra synder skul sålde/ och edor moder är för edor öfwerträdelse skul öfwergifwin.

2. Hwij kom jagh/ och ther war ingen? Jagh ropade/ och ingen swarade: är min hand nu så kort 7907 worden/ at hon intet förlossa kan/ eller är medh migh ingen kraft til at frälsa? Sij/ medh mitt straff giör jagh hafwet tort 7908/ och giör watuströmarna 7909 såsom een ökn/ så at theras fiskar illa luchta för watunöd

skul/ och blifwa döde af torst.

3. Jagh kläder himmelen medh mörker/ och giör hans öfwertäckelse såsom en säck.

II. Evangelisk predikan om Meßia/ hans lära/ hörsamhet/ och lidande.

4. HErren HERren hafwer gifwit migh een lärd tungo 7910 7917**/ at jagh weet tala medh them trötta i rättom tijd** 7911**:** han wäcker migh hwar morgon; han wäcker migh örat/ at jagh hörer såsom en lärjunge.

5. HErren HERren hafwer öpnat migh örat 7912/ och jagh är icke ohörsam 7913/ och går icke tilbaka.

6. Jagh hölt min rygg til them som migh slogo/ och min kindbeen them som migh ryckte: mitt ansichte wände jagh icke bort för försmädelse och spott. 7914

7. Ty HErren HERren hielper migh/ therföre kommer jagh icke på skam: therföre hafwer jagh hållet mitt ansichte fram såsom en flintosteen; ty jagh weet at jagh icke på skam kommer.

8. Then är när som migh rättferdigar 7915: ho wil träta medh migh? Lät oß tilhopa gå; ho är then som rätt hafwer emot migh? Han komme hijt til migh.

9. Sij/ HErren HERren hielper migh: ho är then migh fördöma wil? Sij/ the skola allesammans föråldras såsom ett kläde; maal skal vpäta them. 7916

III. Förmaning at antaga hans wälgierningar.

10. HO är then ibland eder som fruchtar HERran/ then hans tienares röst lyder? Then i mörkret wandrar/ och honom skijn intet: han hoppes vppå HERrans namn/ och förlåte sigh vppå sin Gudh.

11. Sij/ J alle som vptänden en eld wäpnade medh låga/ wandrer 7918 vthi edars eldz liuus/ och i låganom som J vptändt hafwen: thetta wederfars eder af mine hand; vthi wärck skolen J liggia.

51. Capitel.

HERren tröster sina gudfruchtiga/ at lika som han hade förökat Abraham/ tå han ensam war/ så skulle han ock giöra medh them/ oansedt the nu fåå och förachtade woro/ v. 1. Ty han wille låta vthgå sin lära ibland alla Hedningar/ och sin salighet som blifwer ewinnerliga/ v. 4. Låfwar sigh wilja förlossa them/ lika som han fordom sitt folck vthur Egypten hulpit hade/ v. 9. Förmanar them icke gifwa sigh för thessa timeliga plågor/ han skulle wäl åter hielpa och frälsa them såsom tilförene/ v. 12. At när the hade druckit hans grymhets kalk/ skulle han tagan ifrå them/ och få honom theras plågare/ at the honom vthdricka skulle/ v. 17.

I. HERren tröster sina gudfruchtiga.

HÖrer migh J som efter rättferdighet faren/ J som HERran söken: seer vppå klippona tädan J afhuggne ären/ och vppå brunsgropena tädan J vthgrafne ären.

2. Seer vppå Abraham edar fader/ och Sara then eder födt hafwer: ty jagh kallade 7919 honom/ tå han ännu ensam war/ och wälsignade honom/ och förmerade honom.

3. Ty HERren hugswalar Zion/ han tröster all thes öde/ och giör thes öde såsom lustgårdar/ och thes hedmarck såsom en HERrans örtegård: glädie och frögd skal man finna ther inne; tack och lofsång.

II. HERren fåfwar låta vthgå sin lära ibland all folck.

4. GJfwer acht vppå migh mitt folck/ och hörer migh min almoge: **ty af migh skal vthgå een lagh** 7941 7920**/ och min rätt wil jagh sättia folckom til lius.**

5. Ty min rättferdighet 7942 **är när; min salighet drager vth/ och mina armar skola döma folcken: öijarna förbida migh** 7921**/ och wachta vppå min arm.**

6. Lyfter edor ögon vp til himmelen/ och skåder neder vppå jordena: **ty himmelen skal förgås såsom en röök/ och jorden föråldras såsom ett kläde** 7922**/ och the som boo ther vppå/ skola döö bort såsom thetta: men min salighet blifwer ewinnerliga/ och min rättferdighet skal icke återwända.** 7923

7. Hörer migh J som kännen rättferdighetena; tu folck i hwilkes hierta min lagh är: 7924 fruchter eder intet/ när menniskiorna försmäda eder/ och gifwer eder icke när the förhäda eder. 7925

8. Ty maal skal vpäta them såsom ett kläde 7926/ och matkar skola äta them såsom vll: men min rättferdighet blifwer ewinnerliga/ och min salighet förvtan ända.

III. Gudz folck beder om hiely; och får löfte om vndsättning.

9. VP/ vp/ kläd tigh i starckhet tu HERrans arm; vp/ såsom i förtiden af ålder: äst icke tu then som the höghmodiga 7943 slaget och drakan 7944 sargat hafwer? 7927

10. Äst icke tu then som vthtorkade hafwet/ thet diupa watnet 7928? Then som giorde hafsbotnen til en wägh/ så at the förlossade gingo ther igenom?

11. Altså skola HERrans förlossade wända om/ och komma til Zion medh frögd/ och ewig glädie skal wara på theras hufwud; glädie och frögd skal fatta them/ sorg och suckan skal ifrå them fly. 7929

IV. HERren tröster sina emot lekamliga plågor/ och hotar theras plågare.

12. JAgh/ jagh är edar tröstare: **ho äst tu tå at tu fruchtar tigh för menniskior** 7930**/ the doch döö/ och för menniskio barn/ hwilke såsom höö förtärde warda?** 7931

13. Och förgäter HERran then tigh giordt hafwer/ then ther himmelen vthsträcker 7932**/ och jordena grundar?** Men tu fruchtar tigh altid hela dagen för plågarens 7945 grymhet/ tå han tager til at förderfwa: hwar blef plågarens grymhet?

14. Tå han måste hasta sigh och löpa omkring/ at han skulle löös gifwa/ och the icke döde blefwo 7946 i förderfwelsen 7933/ eij heller någon brist på brödh hade.

15. Ty jagh är HERren tin Gudh/ then ther hafwet rörer/ så at thes böljor fräsa 7934: hans namn heter HERren Zebaoth.

16. Jagh sätter min ord 7947 vthi tin mun 7935/ och öfwertäcker tigh vnder mina händers skugga 7936/ på thet jagh skal plantera himmelen 7948 och grunda jordena/ och säija til Zion: Tu äst mitt folck.

17. Waka vp/ waka vp/ statt vp Jerusalem 7937/ tu som af HERrans hand hans grymhets kalk drucket hafwer; dräggen af dwalakalken hafwer tu vthdrucket/ och vpslekt dropparna.

18. Thet war ingen af all the barn som hon födt hade som henne ledde; ingen af all the barn the hon vpfödt hade som henne widh handena tog.

19. Thesse tw stycke 7938 äro tigh påkomne/ ho ömkade sigh öfwer tigh? Förstöring/ skade/ hunger och

swärd war ther/ ho skulle hugswala tigh?

20. Tin barn woro försmächtade 7939/ the lågo på alla gator såsom en besnärd skogs oxe; fulle medh wrede af HERranom/ och medh straff af tinom Gudh.

21. Therföre hör thetta tu elända/ och druckna vthan wijn.

22. Så säger then som råder öfwer tigh/ HERren/ och tin Gudh then sitt folck hämnas: **Sij/ jagh tager then dwalakalken 7940 vthu tine hand/ samt medh dräggene af mine wredes kalk/ tu skalt icke meer dricka honom:**

23. Vtan jagh skal få honom tina plågare i handena/ the som til tina siäl sade: Bucka tigh/ at wij måge gå öfwer tigh/ och lägg tin rygg på jordena/ och som ena gato/ at man må löpa ther öfwer.

52. Capitel.

CHristus Gudz son vpwäcker sitt folck til at bereda sigh/ och vndfå then förloßning som igenom honom skee skulle/ v. 1. Förkunnar hwilken hugnelig och godh tidende hans Apostlar bära/ som här om skulle predika/ v. 7. Förmanar them therföre frögda sigh/ och skynda sigh ifrå the orena syndare/ v. 9. Sedan talas här om Christo/ at han skulle högt vpsatt warda/ doch af hans ringa anseende många förargas; men omsider skulle ock mänge ödmiuka sigh/ och troo vppå honom/ hälst af Hedningomen/ som förr intet ther om hördt hade/ v. 13.

I. Förmaning at emottaga Christi wälgierningar.

STatt vp/ statt vp Zion/ ikläd tigh tina starckhet: pryd tigh härliga tu helige stadh Jerusalem: ty här efter skal ingen oomskoren 7961 eller oreen regera i tigh.

2. Statt vp vthu stofftet/ statt vp tu fångna Jerusalem; giör tigh löös af tin halsband/ tu fångna dotter Zion.

3. Ty altså säger HERren: J ären sålde för intet 7962; J skolen ock vthan penningar löste warda. 7949

4. Ty så säger HErren HERren: Mitt folck drog i förstone neder vthi Egypten 7950/ på thet the skulle wara ther gäster; och Assur 7951 hafwer giordt them öfwerwåld vthan saak:

5. Men huru skal man här bära sigh åth medh/ säger HERren? Mitt folck warder förgäfwes förfördt: the som råda öfwer them/ komma them til at gråta 7963/ säger HERren; och mitt namn warder altid dagh ifrå dagh försmädat. 7952

6. Therföre skal mitt folck känna mitt namn på then tiden: **ty sij/ jagh wil sielf tala.**

II. Huru liuflig Apostlarnas lära skulle wara/ then medh frögd och heligt lefwerne bemötas skulle.

7. Ohuru liuflige äro på bergomen bodbärarenas fötter/ the som frijd förkunna; predika godt 7953/ förkunna salighetena; the som säija til Zion: Tin Gudh är Konung.

8. Tine wachtare ropa högt medh theras röst/ och frögdas tilhopa: ty man skal see medh ögonen/ när HERren omwänder Zion.

9. Frögde och glädie sigh tilsammans Jerusalems öde: ty HERren hafwer tröstat sitt folck/ och förlossat Jerusalem.

10. **HERren hafwer vppenbarat sin helga arm för alla Hedningars ögon/ så at alle werldenes ändar**

skola see wår Gudz salighet. 7954

11. Wiker/ wiker/ drager vth tädan/ och kommer widh intet oreent; går vth ifrå them 7955/ rener eder J som HERrans tygh bären.

12. Ty J skolen icke draga vth medh hast 7956 7964/ eller wandra medh flycht: ty HERren skal draga för eder 7957/ och Jsraels Gudh skal församla eder.

III. Prophetia om Christi förnedring och vphöijelse.

13. SJj/ min tienare 7965 **skal wijsliga regera/ och skal vphögd och ganska högt vpsatt warda/** 7958

14. Så at månge skola förarga sigh öfwer tigh/ efter hans skapnat är ledare 7966 **än andra menniskiors** 7959**/ och hans anseende än menniskiors barnas.**

15. Men altså skal han beständkia många Hedningar/ at ock Konungar skola hålla sin mun för honom: ty them som intet ther af förkunnat är/ the skola see thet medh lust/ och the som intet ther af hördt hafwa/ the skola besinnat. 7960

53. Capitel.

PRopheten klagar i the helga Apostlars namn/ at så fåå af Judarna wille troo vppå honom/ v. 1. För hans ringa härkomst/ anseende och lidande skul/ v. 2. Doch/ säger Propheten/ leed han alt sådant oskyldig för wåra synder skul/ på thet wij skulle blifwa frälste/ v. 4. Ytterligare/ låfwar HERren/ at sedan han död och pino lidit hade/ skulle han få mycken sädh/ och länge lefwa/ och genom sin kundskap giöra många rätt ferdiga/ etc. v. 10.

I. Klagan öfwer werldenes otro/ och then tagna förargelse af Christi ringa härkomst.

MEn ho troor wår predikan 7967/ och hwem warder HERrans arm vppenbarad?

2. Ty han rinner vp för honom såsom een widia 7968/ och såsom een root vthu torro jord 7980/ han hafwer ingen skapnat 7969 eller dägelighet/ wij såge honom; men ther war ingen then skapnat som oß kunde behaga.

3. Han war then alraförachtadaste och wanwyrdaste/ full medh wärck och kranckhet: han war så förachtad/ at man giömde bort ansichtet för honom/ therföre achtade wij honom intet. 7970

II. Om Christi förnedring och thes orsaker.

4. SAnnerliga han bar wåra kranckhet/ och lade vppå sigh wår sweda 7971; men wij hölle honom för then som plågad och af Gudi slagen och pinter war.

5. Men han är sargad för wåra mißgierningar skul/ och slagen för wåra synder skul:näpsten ligger vppå honom/ på thet at wij skulle frijd hafwa/ och genom hans såår äre wij helade: 7972

6. Wij ginge alle vthi wilfarelse såsom fåår 7973; hwar och en såg vppå sin wägh: men HERren kastade allas wåra synder vppå honom.

7. Tå han näpst och plågad wardt/ lät han icke vp sin mun 7974: såsom ett lamb 7975 thet til slachtning ledes/ och såsom ett fåår/ thet stilla tiger för sinom klippare/ och låter icke vp sin mun.

8. Men han är tagen vthur ångest och doom: ho kan vthtala hans lifslängd 7981? Ty han är bortryckt vthaf

the lefwandes land 7976: tå han för mins folcks mißgierningar plågad war.

9. Och han är begrafwen såsom the ogudachtige/ och döder såsom en rijk 7982; ändoch han ingom orätt giordt hade/ eij heller något sweek vthi hans mun war. 7977

III. The nyttigheter som ther af flyta skulle.

10. MEn HERren wille altså slå honom medh kranckhet: när han sitt lijf til skuldoffer gifwit hafwer/ så skal han få sädh 7983/ och länge lefwa/ och HERrans vpsåt 7984 skal vthi hans hand framgång hafwa.

11. Therföre at hans siäl arbetat hafwer/ skal han få see sina lust/ och nogh hafwa; och genom sin kundskap skal han/ min tienare/ then rättferdige/ många rättferdiga giöra: ty han bär theras synder.

12. Therföre wil jagh gifwa honom ganska mycket til byte/ och han skal hafwa the starcka til roof: therföre at han gaf sitt lijf i döden/ och wardt ogerningesmannom lijk räknad 7978/ och mångas synder bar/ och bad för öfwerträdarena. 7979

54. Capitel.

PRopheten tröster Gudz församling/ at oansedt hon på then tiden war ringa och förachtad/ såsom een förlåten qwinna/ så skulle hon likwäl innan en kort tijd så tilwäxa och förwidgas/ at ock Hedningarna skulle blifwa hennes barn/ v. 1. Ty HERren hennes man/ som henne i ett ögnableck öfwergifwit hade/ wille åter medh ewiga nådh församla henne/ v. 4. Han låfwar sigh wilja vpbyggia och bereda henne kostelig/ v. 11. Men allom them som satte sigh emot henne/ skulle icke wäl gå/ v. 15.

I. Gudz församling skulle innan kort tijd mycket förwidgas.

FRögda tigh/ tu ofruchtsamma 7994/ tu som intet föder; gläd tigh medh frögd och berömelse/ tu som intet hafwandes är: ty then ensamma hafwer flera barn än then som man hafwer 7985/ säger HERren.

2. Förwidga tin pauluns rum/ och vthsträck tapeten åth tin tiäll; spar icke/ förläng tin tågh/ och befäst tina pålar.

3. Ty tu skalt brista vth på högra sidon och then wänstra; och tin sädh skal ärfwa Hedningarna/ och boo vthi the förödda städer.

II. HERren låfwar sine församling ewiga nådh.

4. FRuchta tigh intet: ty tu skalt icke til skam warda; war icke blödig: ty tu skalt icke warda til blygd/ vtan tu skalt förgäta tins jungfrudoms 7995 blygd/ och tins enkedoms neso icke meer ihog komma.

5. Ty then tigh giordt hafwer/ han är tin man; HERren Zebaoth är hans namn; och tin förlossare then Helige i Jsrael/ then alla werldenes Gudh kallad warder. 7986

6. Ty HERren hafwer låtit tigh wara vthi thet rychtet/ at tu äst såsom een öfwergifwin och af hiertat bedröfwad qwinna/ och såsom een vng hustru/ then bortdrifwin är/ säger tin Gudh.

7. Jagh hafwer vthi ett litet ögnableck 7987 öfwergifwit tigh; men medh stoor barmhertighet wil jagh församla tigh.

8. Jagh hafwer vthi wredenes ögnableck som snarast giömt bort mitt ansichte för tigh; men medh ewiga nådh wil jagh för-barma migh öfwer tigh/ säger HERren tin förlossare.

9. Ty thetta skal wara migh såsom Noahs flodh: tå jagh swor at Noahs flodh icke meer stulle gå öfwer jordena 7988: altså hafwer jaghsworit/ at jagh icke skal wredgas öfwer tigh/ eller näpsa tigh.

10. Ty bergen skola wäl wika/ och högarna falla; men min nådh skal icke wika ifrå tigh/ och mins fridz förbund skal icke förfalla 7989/ säger HERren tin förbarmare.

III. HERren låfwar vpbyggia sin församling kosteliga; och förstöra thes fiendar.

11. TU elända/ öfwer hwilka alle wäder gå/ och tu tröstlösa/ sij/ jagh wil läggia tina stenar såsom een prydning 7990/ och läggia tin grundwal medh saphirer; 7996

12. Och tin fenster giöra af christal/ och tina portar af rubiner/ och alla tina gränsor af vthkorada stenar;

13. Och all tin barn lärd af HERranom 7991 7997/ och stoor frijd 7992 tinom barnom.

14. Tu skalt genom rättferdighet beredd warda; tu skalt wara långt ifrån öfwerwåld och orätt/ så at tu icke skalt torfwa fruchta tigh therföre; och ifrå förskräckelse/ ty thet skal icke nalkas tigh.

15. Sij/ ho wil församla sigh emot tigh/ och öfwerfalla tigh/ tå the församla sigh vthan migh.

16. Sij/ jagh giör thet/ at smeden 7998 som vpblås kolen i elden/ han giör ther ett tygh af til sitt werck; ty jagh giör ock at förderfwaren förgås:

17. Ty hwart och ett tygh som emot tigh tilredt warder/ thy skal icke wäl gå; och hwar een tunga som sigh vpsätter emot tigh/ then skalt tu fördöma i dome. 7993 Thetta är HERrans tienares arf/ och theras rättferdighet af migh/ säger HERren.

55. Capitel.

HERren kallar alla menniskior til at nyttia sin sons Christi nådh och wälgierningar/ v. 1. Ty han wille vprätta thet förbundet medh them som han David låfwat hade/ och hade satt hans son til en lärare/ at han skulle kalla Hedningarna til sin kundskap/ v. 3. Förmanar them anamma honom medh een sanskyldig boot och bättring/ medan han tilbödz them/ v. 6. Liknar sitt ord widh ett regn/ som icke faller på jordena vtan thet giör benne fruchtsamma/ v. 10.

I. HERren kallar alla til sin sons nåder.

NU wäl/ alle J som torstige ären/ kommer hijt til watn 7999 8006; och J som icke penningar hafwen/ kommer hijt/ köper och äter: kommer hijt/ och köper vthan penningar och för intet/ både wijn och miölk.

2. Hwij läggien J vth penningar ther intet brödh är; och edart arbete ther af J intet mätte warden? Hörer migh/ och äter thet godt är/ så skal edor siäl feet warda i wällust. 8000

3. Böijer edor öron hijt/ och kommer til migh; hörer/ så får edor siäl lefwa: ty jagh wil giöra medh eder ett ewigt förbund/ nemliga/ Davidz wissa nåder. 8001 8007

4. Sij/ jagh hafwer satt honom 8008 til ett witne i folckena/ til en Första och lärare för folcken. 8002

5. Sij/ tu 8009 skalt kalla Hedningar the tu intet känner; och Hedningar som intet känna tigh/ skola löpa til tigh/ för HERrans tins Gudz skul/ thens Heligas i Jsrael/ then tigh prisar.

II. Förmanar til at anamma Christum medan han tilbiudes.

6. SÖker HERran medan man kan finna honom/ åkaller honom medan han när är.

7. Then ogudachtige öfwergifwe sin wägh/ och syndaren sina tanckar; och omwände sigh til HERran/ så förbarmar han sigh öfwer honom; och til wår Gudh: ty när honom är mycken förlåtelse. 8003

8. Ty mine tanckar äro icke edre tanckar/ och edre wägar äro icke mine wägar/ säger HERren.

9. Vtan så mycket himmelen är högre än jorden/ så äro ock mine wägar högre än edre wägar/ och mine tanckar än edre tanckar.

III. Liknar Gudz ord widh ett regn.

10. TY lika som regnet och sniön faller af himmelen/ och kommer icke åter tijt igen/ vtan fuchtar jordena/ och giör henne fruchtsamma och bärande/ så at hon gifwer sädh til at såå/ och brödh til at äta:

11. Altså skal ock ordet wara som vthaf minom mun går 8004: thet skal icke åter komma til migh fåfängt; vtan giöra thet migh täckes/ och thet skal framgång hafwa vthi thy jagh vthsänder thet.

12. Ty J skolen vthgå i glädie/ och i frijd ledsagade warda: berg och högar skola frögdas för eder medh glädie/ och all trää på markene klappa medh händerna: 8005

13. Furu skal vpwäxa för törne/ och myrten för törnebuskar 8010: och HERranom skal wara ett namn och ett ewigt tekn/ thet icke skal vthrotat warda.

56. Capitel.

HERren förmanar sitt folck til bättring: ty hans salighet/ thet är/ Christus/ Meßias skulle snart komma/ v. 1. J synnerhet tröster han the främmande och ofruchtsamma/ som doch höllo HERrans förbund/ at the skulle icke warda förskutne/ vtan hafwa sitt rum i HERrans församling/ v. 3. Sedan straffar han the otrogna lärare/ som meer achtade sin egen nytto och wällust/ än theras åhörares salighet/ v. 9.

I. HERren förmanar til bättring/ ty at Meßias skulle snart komma.

SÅ säger HERren: Håller rätt/ och giörer rättferdighet 8011**: ty min salighet är när** 8012 8017 **at hon kommer; och min rättferdighet/ at hon vppenbar warder.**

2. Wäl är the menniskio som thetta giör/ och menniskios barne som thet fast håller: så at hon håller Sabbathen/ och icke ohelgar honom/ och håller sina hand at hon intet argt giör.

II. Tröster the främmande och ofruchtsamma/ at the skulle komma til Gudz församlings gemenskap.

3. OCh then främmande 8018 som sigh til HERran gifwit hafwer/ skal icke säija: HERren warder migh afskiljandes ifrå sitt folck; och then snöpte skal icke säija: Sij/ jagh är ett tort trä.

4. Ty så säger HERren til the snöpta 8013/ som hålla mina Sabbather/ och vthwälja thet migh behagar/ och fatta mitt förbund fast:

5. Them skal jagh gifwa ett rum i mitt huus/ och i mina murar/ och ett bättre namn 8019 än sönom och döttrom: ett ewigt namn skal jagh gifwa them/ thet icke förgås skal.

6. Och the främmandes barn/ som sigh til HERran gifwit hafwa/ at the skola honom tiena och älska HERrans namn/ på thet the skola wara hans tienare/ hwar och en som Sabbathen håller/ så at han icke ohelgar honom/ och håller mitt förbund fast:

7. The samma skal jagh hafwa til mitt helga berg/ och skal glädia them vthi mitt bönehuus: och theras offer

och bränneoffer skola wara migh tacknemliga på mitt altare: **ty mitt huus kallas ett bönehuus allom folckom.** 8014

8. HErren HERren/ som the fördrefna af Jsrael församlar/ säger: Jagh wil ännu meer församla/ til then hopen som församlad är.

III. Straffar the otrogna lärare.

9. ALl diur 8020 på markene kommer och äter; ja/ all diur i skogenom.

10. Alle theras wachtare 8021 äro blinde/ the weta allesamman intet; tyste hundar äro the/ och kunna intet straffa; äro late/ liggia och sofwa gierna.

11. Men the äro starcke hundar til kroppen/ så at the aldrig kunna mätte warda: sij herdarna weta intet förstånd 8022; hwar och en seer vppå sin wägh; hwar och en girigas för sigh/ i sitt stånd. 8015

12. Kommer/ läter oß hämta wijn/ och dricka oß druckna/ och wara så i morgon som i dagh/ och äntå mycket meer. 8016

57. Capitel.

HERren klagar/ at ingen är som märcker/ at han kallar the rättferdiga hädan til roo/ v. 1. Sedan straffar han häffteliga sins folcks afguderij/ v. 3. Och thet at the förläto sigh på förbund medh andra/ v. 9. Hotar at thet skal intet hielpa them/ v. 12. Men them som hoppas vppå honom/ låfwar han hielp och tröst/ v. 13. Synnerliga at han wille sända them sin Helga Anda som them hela skulle/ v. 16. Och Predikanter som skulle predika them frijd/ v. 18.

I. HERren klagar at ingen lägger på hiertat the rättferdigas afgång.

MEn then rättferdige förgås/ och ingen är som lägger thet vppå hiertat; och helge män warda bortryckte/ och ingen achtar ther vppå: ty the rättferdige warda borttagne för olyckone; 8023

2. Och the som redeliga för sigh wandrat hafwa/ komma til frijd/ och hwilas vthi theras kamrar. 8024

II. Straffar sins folcks afguderij.

3. KOmmer här fram J trolkonobarn 8034; J hoorkarlars och horors sädh: 8025

4. Medh hwem wiljen J nu hafwa edra lust? Öfwer hwem wiljen J nu gapa medh munnenom/ och räckia vth tungona? Ären J icke öfwerträdelsens barn och een falsk sädh?

5. J som så hete ären til afgudar vnder all gröön träå/ och slachten barn 8026 widh bäckerna vnder bergen.

6. Titt wäsende är medh the släta stenar J bäckenom/ the äro tin deel/ them vthgiuter tu titt dryckoffer/ tå tu spijsoffer offrar: skulle jagh ther til lust hafwa?

7. Tu giör tina säng 8035 på ett högt resigt berg/ och går theslikes sielf tijt vp til at offra.

8. Och baak dörena och dörträn sätter tu tin åminnelse: ty tu wälter tigh ifrå migh/ och går vp/ och vthwidgar tina säng/ och förbinder tigh medh them; tu älskar theras säng ehwar tu seer them.

III. At the tröste på förbund medh andra.

9. TU faar til Konungen medh oljo/ och hafwer mångahanda krydder/ och sänder tin bodskap 8027 långwäga/ och äst förnedrad alt in til helwetit.

10. Tu mödde tigh vthi tina många wägar/ och sade icke: Hwila tigh något litet 8036: vtan efter tu finner tine handz lefwerne/ warder tu intet trött.

11. För hwem ästu så bekymrad 8037 och fruchtar tigh? Efter tu doch faar medh lögn/ och kommer intet migh ihogh/ och lägger thet intet på hiertat: menar tu at jagh skal allstädes tiga/ at tu så platt intet fruchtar migh?

12. Men jagh skal vppenbara tina rättferdighet och tin werck/ at the tigh intet nyttig wara skola.

13. Tå tu ropandes warder/ så lät titt sällskap 8038 hielpa tigh: men wädret skal alla föra them bort/ och fåfängelighet skal taga them bort:

IV. Tröster them som hoppas vppå honom.

MEn then som tröster vppå migh 8028/ han skal ärfwa landet/ och besittia mitt helga berg;

14. Och skal säija: Giörer wägh 8039/ giörer wägh/ rödier wägen; hafwer bort thet som hindrar af mins folcks wägh. 8029

15. Ty altså säger then höge och högt besitne/ then ewinnerliga boor/ hwilkens namn är heligt: **Jagh som boor i högdene/ och i helgedomenom/ och när them som en förkrossad och ödmiuk anda hafwa/ på thet jagh skal wederqweckia the ödmiukades anda/ och hela the förkrossades hierta.** 8030

16. Jagh wil icke träta ewinnerliga/ och icke wredh wara i ewig tijd 8031**; vtan en ande** 8040 **skal blåsa ifrå mitt ansichte/ och jagh skal giöra lijf.**

17. Jagh war wredh vppå theras girighets odygd/ och slog them; fördölde migh/ och war wredh: tå gingo the hijt och tijt vthi theras hiertas wägh.

18. Men tå jagh såg vppå theras wägh/ helade jagh them/ och ledde them/ och gaf them åter tröst/ och them som sörgde 8041 öfwer them.

19. Jagh skal skapa vthwidgada läppar 8042**/ the som predika skola: Frijd/ frijd** 8032**/ både them som fierran och them som widh handen äro/ säger HERren/ och wil hela them.**

20. Men the ogudachtige äro såsom ett stormande haaf/ thet icke stilla wara kan/ och thes wågar häfwa vp träck 8043 och oreenlighet.

21. The ogudachtige hafwa icke frijd 8033**/ säger min Gudh.**

58. Capitel.

HERren befaller Propheten vphäfwa sina röst/ och straffa sins folcks synder/ v. 1. Förty/ the mente sigh wara rättferdige/ och wille gå til rätta medh honom/ efter the fastade och twingade sin kropp/ v. 2. Men HERren ogillar theras fasta/ efter the i medlertijd bedrefwo öfwerwåld och orätt/ v. 3. Och lärer them så/ huru the skulle rätt fasta/ v. 5. Och hwad thet skulle båta them/ v. 8. Lärer them ock huru the skulle rätt hålla Sabbathen/ v. 13.

I. HERren befaller at straffa sins folcks skrymtachtiga fasta.

ROpa trösteliga/ spaar icke; vphäf tina röst såsom en basuun/ och förkunna mino folcke theras öfwerträdelse/ och Jacobs huus theras synder.

2. The sökia migh dagliga/ och wilja weta mina wägar/ såsom ett folck thet allaredo rättferdighet giordt hade/ och sins Gudz rätt icke öfwergifwit hade: the eska migh i rätten/ och wilja medh sinom Gudh til rätta gå.

3. Hwarföre faste wij/ och tu seer ther intet vppå? Hwij twinge wij wår kropp/ och tu wilt intet weta ther af? Sij/ när J fasten/ så bruken J edar wilja/ och trugen alla edra gäldenärer.

4. Sij/ J fasten til at träta och kifwa/ och slåån medh näfwanom oskiäliga: faster icke såsom J nu gioren/ at ett roop skal af eder i högdene hördt warda.

5. Skulle thet wara een fasta then jagh vthwälja skulle/ at een menniskia twingar om dagen sin kropp; eller hänger sitt hufwud 8048 såsom ett säf/ eller ligger i säck och asko? Wiljen J thet kalla fasto 8044/ och then dagh som HERranom tacknemlig är?

II. Lärer them rätt fasta.

6. MEn thetta är then fasta som jagh vthwäljer: gif lösa them som tu medh orätt bundet hafwer; släpp them som tu betungar/ gif them frij som tu twingar/ haf bort allahanda tunga.

7. Bryt them hungroga titt brödh/ och the som elände äro haf vthi huus: om tu seer en nakot så kläd honom/ och drag tigh icke vndan för titt kött. 8045

III. Hwad nytto then skaffa skulle.

8. ALt tå skal titt lius 8046 **vthbrista såsomen morgonrodne/** och tin förbättring 8049 skal snarliga wäxa til/ och tin rättferdighet warder för tigh gång andes/ och HERrans härlighet skal taga tigh til sigh.

9. Tå skalt tu åkalla/ och HERren skal swara tigh/ och tu skalt ropa/ och han skal säija: Sij/ här är jagh: om tu ingen beswärar när tigh/ eller finger räcker/ eller illa talar/

10. Och vthskuddar tina siäl 8050 them hungroga/ och mättar the elända siälar: så skal titt lius vpgå vthi mörkret/ och tin skymning skal wara såsom middagen.

11. Och HERren skal föra tigh altid/ och mätta tina siäl vthi torkone/ och styrckia tin been; och tu skalt wara såsom en watnad örtegård/ och såsom een watukälla/ hwilko aldrig watn fattas.

12. Och genom tigh 8051 skal vpbygdt warda thet länge öde legat hafwer 8047/ och tu skalt läggia en grund/ then i ewig tijd blifwa skal; och skalt kallas then ther refna gårdar bygger/ och wägar bättrar/ at man ther boo kan.

IV. Huru the skulle rätt hålla Sabbathen.

13. OM tu wänder tin foot ifrå Sabbathen 8052**/ så at tu icke giör på minom helgedag hwad som tigh tyckes/ så skal thet kallas en lustig Sabbath/ til at helga och prisa HERran: ty så warder tu honom prisandes när tu icke giör tina wägar/ eller warder funnen vthi thet som tigh täckes eller hwad tu talar.**

14. Alt tå skalt tu hafwa lust i HERranom/ och jagh skal föra tigh öfwer högderna 8053 på jordene/ och skal spisa tigh medh tins faders Jacobs arf: ty HERrans mun säger thet.

59. Capitel.

PRopheten lärer/ at thet Gudh icke altid hörer och hielper sitt folck/ är han icke orsak til/ vtan theras egna synder/ hwilka skilja Gudh och menniskian åth/ v. 1. Förty/ the bedrifwa allahanda synd och orättferdighet/ af hwilka han vpräknar ett långt register/ v. 3. Therföre/ när the wänta hielp och tröst hoos Gudh/ straffar han them/ och låter them blifwa vthi theras mörker/ ther the hafwa lust til/ v. 9. Doch efter platt ingen war som wårdade sigh här om/ wille HERren af sigh fielf sända them en/ som them hielpa och theras fiendar nederläggia skulle/ nemliga then förlossaren CHristum/ v. 16. Från hwilkens mun och sädz mun HERrans ord icke skulle wika til ewig tijd/ v. 21.

I. Orsaken hwarföre Gudh icke altid hörer och hielper sitt folck/ är theras synder.

SJj/ HERrans hand är icke förkort 8054/ så at han icke hielpa kan; och hans öron äro icke lomhörd worden/ at han intet hörer:

2. Vtan edor ondska åthskiljer eder och edar Gudh ifrå hwar annan; och edra synder gióma bort hans ansichte ifrån eder/ at J icke hörde warden.

II. Ett antahl af sådana synder warda vpräknade.

3. TY edra hånder äro medh blodh besmittade 8055/ och edor singer medh odygd; edre läppar tala lögn; edor tunga dichtar orätt.

4. Thet är ingen som om rättferdighet predikar: eller troliga dömer 8064: man tröster vppå fåfängelighet/ och talar intet thet något doger; medh olycko äro the hafwande/ och föda wedermödo. 8056

5. The liggia på basiliskes äggiom 8065/ och wäfwa dwärgsnät: äter man af theras ägg/ så måste man döö; trodar man ock ther vppå/ så får man en huggorm ther vth.

6. Theras dwärgsnät 8057 doga intet til kläder/ och theras werck doger intet til öfwertäckelse: ty theras werck är möda/ och vthi theras händer är orätt.

7. Theras fötter löpa til ondt/ och äro snare til at vthgiuta oskyldigt blodh 8058: theras tanckar äro wedermöda; theras wägh är skade och förderf.

8. The känna icke fridsens wägh/ och ingen rätt är vthi theras gånger: the äro wrånge på theras wägom; then som ther går vppå/ han hafwer aldrig frijd.

9. Therföre är rätten långt ifrån oß/ och wij få icke rättwisona: wij bide efter lius 8066/ sij/ så warder thet mörker 8067; efter skeen/ och sij/ wij wandre i tökno. 8059

10. Wij famle efter wäggene såsom the blinde/ och trefwe såsom the ther inga ögon hafwa: wij stöte oß om middagen såsom i skymningene; wij äre i mörkret såsom the döde.

11. Wij wråle alle såsom biörnar/ och knurle såsom dufwor 8060: ty wij bide efter rätten/ och sij/ ther är ingen; efter salighet/ och sij/ hon är fierran ifrån oß.

12. Ty wår öfwerträdelse för tigh är alt förmycken/ och wåra synder swara emot oß: ty wår öfwerträdelse är när oß/ och wij synde wetande;

13. Medh öfwerträdelse och lögn emot HERran; medh fråwändning ifrå wår Gudh/ til at tala orätt och olydighet/ tänckia och dichta falsk ord vthu hiertana.

14. Therföre är och rätten tilbaka wiken/ och rättwisan fierran gången: ty sanningen faller vppå gatone/ och redelighet kan icke komma fram:

15. Sanningen är borto/ och then som wiker ifrå thet onda/ han måste hwars mans roof wara: sådant seer HERren/ och thet behagar honom illa/ at ingen rätt är.

III. Doch wille HERren af sigh sielf sända them en förlossare.

16. OCh han seer at ther är ingen/ och förvndrar sigh/ at ingen lägger sigh ther vth före:8068 therföre hielper han honom sielf medh sinom arm/ och hans rättferdighet vppehåller honom. 8061

17. Ty han drager rättferdighet vppå såsom ett pantsar/ och sätter salighetenes hielm 8062 vppå sitt hufwud; och ikläder sigh til at hämnas/ och drager vppå sigh nijt såsom en kiortel;

18. Såsom then ther sinom motståndarom wedergälla/ och sina fiendar medh grymhet betala wil; ja/ öijomen wil han betala:

19. At HERrans namn må fruchtat warda ifrå wästan/ och hans härlighet ifrån östan/ när han kommandes warder såsom en förhållen ström/ then HERrans wäder åstadh drifwer.

20. Ty them i Zion skal komma en förlossare/ och them som sigh omwända ifrå synderna i Jacob 8063/ säger HERren.

21. Och jagh giör thetta förbund medh them/ säger HERren: Min ande som när tigh är/ och min ord the jagh vthi tin mun satt hafwer/ skola icke wika ifrå tinom mun/ eij heller ifrå tine sädz och barnabarnas mun 8069/ säger HERren/ ifrå nu och i ewighet.

60. Capitel.

PRopheten förmanar Gudz församling til at frögdas och glädias: ty HERren skulle vplysa henne medh sine härlighet/ v. 1. Och alle Hedningar skulle församlas til henne/ så at thet landet och riket som icke wille tiena henne/ thet skulle förgås och förödt blifwa/ v. 4. Ja/ the som henne tilförene hade förachtat/ the skulle falla henne til fota/ etc. v. 14. Och ther hon tilförene hade warit fattig och förtryckt/ skulle hon tå öfwerflöda medh alla rikedomar; och ewig frijd/ frögd och salighet i henne predikad warda/ them hon ock ewinnerliga niuta skulle/ v. 17.

I. Om Hedningarnas kallelse til Gudz församling i nya Testamentet.

STatt vp/ war lius: ty titt lius 8081 kommer/ och HERrans härlighet går vp öfwer tigh.

2. Ty sij/ mörker öfwertäcker jordena/ och mörkhet folcken: men öfwer tigh vpgår HERren/ och hans härlighet skal synas öfwer tigh.

3. Och Hedningarna skola wandra i tino liuse/ och Konungar vthi skenet/ som vpgår öfwer tigh. 8070

4. Lyft vp tin ögon/ och se omkring tigh: thesse alle församlade komma til tigh; tine söner skola komma fierran efter/ och tina döttrar widh sidona vpfödda warda. 8071

5. Tå skalt tu see tina lust/ och vthbrista/ och titt hierta skal förvndra och vthwidga sigh/ när then stora hopen widh hafwet wänder sigh til tigh/ och Hedningarnas macht kommer til tigh.

6. Ty the månge Cameler 8082 skola öfwertäckia tigh; the löpare af Midian och Epha: af Saba skola the alle komma; guld och rökelse föra/ och HERrans lof förkunna.

7. Alle hiordar i Kedar 8083 skola til tigh församlade warda/ och Nebajoths bockar 8083 skola tiena tigh; the skola vppå mitt tacknemliga altare offrade warda: ty jagh wil pryda mins härlighets huus.

8. Hwilke äro the som flyga såsom skyar/ och såsom dufwor til theras fenster?

9. Öijarna 8072 förbida migh/ och skepen i hafwet för långan tijd/ at the skola hafwa tin barn fram ifrå fierran/ samt medh theras silfwer och guld/ HERrans tins Gudz namne/ och then Heliga i Jsrael/ then tigh härligan giordt hafwer.

10. Främmande skola byggia tina murar/ och theras Konungar skola tiena tigh: ty vthi mine wrede hafwer jagh slagit tigh/ och i mine nådh förbarmar jagh migh öfwer tigh. 8073

11. Och tine portar skola städse öpne stå/ hwarken dagh eller natt tilslutne warda 8074/ at Hedningarnas macht skal til tigh hafd warda/ och theras Konungar tilförde warda.

12. Ty hwilke Hedningar eller Konungarike icke wilja tiena tigh/ the skola förgås 8084/ och Hedningarna förödde blifwa.

13. Libanons härlighet skal til tigh komma; furu/ böök och buxbom 8085 tilsammans/ til at bepryda mins helgedoms rum 8075: ty jagh wil mina fötters rum härligit giöra.

14. Skola ock the som tigh vndertryckt hafwa/ bugande komma til tigh; och alle the som tigh försmädat hafwa/ skola nederfalla til tina fötter 8076/ och skola kalla tigh en HERrans stadh/ ett Zion thens Heligas i Jsrael.

15. Ty therföre at tu hafwer warit öfwergifwen och förhatad ther ingen gick/ wil jagh giöra tigh til härlighet ewinnerliga/ och til glädie vthan ända.

16. Så at tu skalt suga miölk af Hedningomen/ och Konungabryst skola tigh suga gifwa 8077 8086: på thet tu skalt förnimma/ at jagh HERren är tin Frälsare/ och jagh then mächtige i Jacob är tin förlossare.

II. Om andeliga gåfwor och förmoner i nya Testamentsens församling.

17. JAgh wil låta komma guld för koppar/ och silfwer för jern/ och koppar för trää/ och jern för steen; och wil så giörat/ at tine föreståndare skola frijd lära/ och tine skaffare predika rättferdighet.

18. Man skal ingen orätt meer höra vthi titt land/ eij heller skada eller förderf vthi tina gränsor: vtan tine murar skola heta salighet/ och tine portar lof. 8078

19. Solen skal icke meer skina tigh om dagen/ och månens skeen skal icke meer lysa tigh: vtan HERren warder titt ewiga lius/ och tin Gudh skal tin prijs wara. 8079

20. Tin sool skal icke meer nedergå/ eller tin måne tappa sitt skeen: ty HERren skal wara titt ewiga lius/ och tine sorgedagar skola en ända hafwa.

21. Och titt folck skola allesamman wara rättferdige/ och skola besittia jordena ewinnerliga; såsom the ther mine planteringsqwist 8080/ och mina händers werck äro/ til prijs.

22. Vthaf them minsta skola warda tusende/ och vthaf them ringesta ett mächtigt folck: Jagh HERren wil thetta i sinom tijd snarliga vthrätta.

61. Capitel.

HERren Christus förkunnar här/ at han war kallad af sinom fader/ til at föra thet hugneliga Evangelium i werldena/ v. 1. Ther igenom then förödda och förströdda hans församling skulle åter vpbygd warda/ v. 4. Hans lärjungar skulle blifwa HERrans Prester/ och omwända Hedningarna/ at theras sädh skulle warda namnkunnig och wälsignad af HERranom/ v. 6. Frögdar sigh at HERren honom medh sin församling/ såsom en brudgumme och brudh/ rc. tilprydt och vthstofferat hade/ v. 10.

I. Christus förkunnar sin kallelse och ämbete.

HErrans HERrans ande är medh migh/ therföre hafwer HERren smordt migh 8087; han hafwer sändt migh til at predika them eländom/ til at förbinda the förkrossada hierta 8088/ til at predika the fångar förloßning/ och them bundnom öpning; 8089

2. Til at predika ett nådeligit HERrans åhr 8096/ och en wår Gudz hämndadag 8090 8097/ til at hugswala alla sörjande:

3. Til at skaffa them sörjandom i Zion/ at them skal prydning för asko/ glädieolja för sorg/ och skiön kläder för en bedröfwad anda gifwin warda/ at the skola kallas rättferdighetenes trä/ HERrans planterning til prijs.

4. The skola vpbyggia the gamla öden 8091/ och låta vpkomma thet i förtiden förstördt är; the skola förnya the öde städer/ som ifrå slächte til slächte hafwa förstörde legat.

5. Främmande skola stå och föda edra hiordar/ och vthländningar skola wara edra åkermän och wijngårdzmän.

II. Vthmärcker sina Apostlars och lärjungars ämbete.

6. MEn J skolen heta HERrans Prester/ och man skal kalla eder wår Gudz tienare 8092: och skolen äta Hedningarnas ägodelar 8093/ och beröma eder af theras härlighet.

7. För edor försmädelse skal dubbelt komma/ och för skammena skola the på theras åker glade wara: ty the skola dubbelt äga i theras land; ewiga glädie skola the hafwa.

8. Ty jagh är HERren som rätten älskar/ och hatar roofs bränneoffer 8098: och jagh wil skaffa at theras arbete icke skal förtapat wara/ och ett ewigt förbund wil jagh giöra medh them.

9. Och man skal känna theras sädh ibland Hedningarna/ och theras efterkommande ibland folcken; så at then ther seer them/ skal känna them/ at the een sädh äro som wälsignad är af HERranom.

III. Frögdar sigh af sins församlings prydnad.

10. JAgh frögdar migh i HERranom/ och min siäl är gladh i minom Gudh 8094: ty han hafwer migh vthiklädt medh salighetenes kläder/ och draget vppå migh rättferdighetenes kiortel 8095/ såsom en brudgumme i sitt prål/ såsom en Prest 8099 i sin prydning/ och såsom een brudh hofwerar vthi sin skrudh.

11. Ty såsom fruchten wäxer vthur jordene/ och fröet vpgår i örtagårdenom: altså skal rättferdighet och lof vpgå för alla Hedningar af HErranom HERranom.

62. Capitel.

HERren låfwar at han wille medh tiden härliga bepryda sin församling/ och gifwa henne ett nytt namn/ at han skal få lust til henne/ såsom en brudgumme til sin brudh/ v. 1. Låfwar ock gifwa henne trogna och flitiga lärare/ v. 6. Skaffa henne frijd/ v. 8. Och församla Hedningarna til henne/ at hon skal warda kallad thet heliga folcket/ thet HERren förlossat hade/ v. 10.

I. HERren låfwar bepryda sin församling.

FÖr Zion skul wil jagh icke tiga/ och för Jerusalem skul wil jagh icke hållat inne: til thes 8109 thes rättferdighet vpgår såsom ett skeen/ och thes salighet brinner såsom ett bloß.

2. At Hedningarna måga see tina rättferdighet/ och alle Konungar tina härlighet: 8100 **och tu skalt medh ett nytt namn** 8110 **nämnd warda** 8101/ hwilket HERrans mun nämna skal.

3. Och tu skalt wara een skiön crona vthi HERrans hand/ och en Konungslig hatt vthi tins Gudz hand.

4. Man skal icke meer kalla tigh/ then Öfwergifna; eij heller titt land/ ett Öde: vtan tu skalt kallas/ Min lust i henne; och titt land/ Thet hafwer en Herra: ty HERren hafwer lust til tigh/ och titt land hafwer en Herra. 8102

5. Ty såsom en vng man hafwer ena jungfru kär/ så skola tin barn hafwa tigh kär; och **såsom en brudgumme gläder sigh öfwer brudena/ så skal ock tin Gudh frögda sigh öfwer tigh.**

II. Gifwa henne trogna lärare.

6. OJerusalem 8103/ jagh wil beställa wächtare vppå tina murar/ the som icke tiga skola hwarken dagh eller natt 8104; och the som på HERran tänckia skola: på thet at när eder intet tyst wara skal:

7. Och J icke skolen tiga om honom/ til thes Jerusalem warder beredt/ och satt til ett lof vppå jordene.

III. Skaffa henne frijd.

8. HERren hafwer sworit widh sina högra hand/ och widh sins machts arm: Jagh wil icke meer gifwa tina sädh tinom fiendom 8111 til at äta/ eij heller tin must/ ther tu vppå arbetat hafwer/ the främmande dricka låta:

9. Vtan the som insamla thet/ the skola ock ätat/ och lofwa HERran; och the som införat/ skola dricka thet vthi mins helgedoms gårdar. 8105

IV. Förmera henne medh Hedningarnas tilkommelse.

10. GÅr/ går genom porten; bereder folckena wägh; giörer wägh/ giörer wägh 8106/ rödier bort stenarna/ reser ett baneer vp emot folcken.

11. Sij/ HERren låter höra sigh alt in til werldenes ända: **Säger dottrene Zion: Sij/ tin salighet kommer** 8107**; sij hans arbete/ och hans werck skal icke wara vthan frucht.** 8108

12. Man skal kalla them thet heliga folcket/ HERrans förlossade: och tigh skal man kalla/ then Besökta/ och icke öfwergifna staden.

63. Capitel.

PRopheten beskrifwer medh ett samtaal/ then segerförsten som kom af Edom/ och hade nederlagt sina fiendar; hwilken är Christus/ som genom sin dödh och blodzvthgiutelse skulle öfwerwinna sina andeliga fiendar/ döden/ diefwulen och helwetit: och såsom en Seger-herre vpfara til himbla igen: och thes likes alla sin församlings lekamliga fiendar/ tyranner och förföljare nederläggia/ v. 1. Ställer een böön/ i hwilken han först förtäljer Gudz wälgierningar/ som han them fordom bewist hade/ v. 7. Samt theras förfäders olydighet emot honom/ v. 10. Och klagar at han them nu hade öfwergifwit/ och icke meer giorde sådana vnder ibland

them/ v. 12. Sedan begärer han at Gudh wille skoda neder af himmelen/ och see til theras nödh/ v. 15.

I. Propheten beskrifwer ett samtaal emellan Christum och Församlingen/ om hans seger öfwer fienderna.

HO är then som ifrån Edom 8129 kommer/ medh färgat kläder ifrå Bozra? Then så beprydd är i sin kläder/ och går i sine stora kraft? **Jagh är then som rättferdighet lärer/ och är en mästare til at hielpa.**

2. Hwij är tå tin klädnat så rödh/ och tin kläder såsom en wijntrampares? 8112

3. Jagh trampar wijnprässen allena 8113 8130**/ och ingen af folcken är medh migh:** jagh hafwer trampat them i mine wrede/ och nedertrodat them i mine grymhet; ther af hafwer theras blodh stänckt min kläder/ och jagh hafwer besmittat all min kläder.

4. Ty jagh hafwer taget migh en hämndadag 8114 före; åhret til at förlossa the mina är kommet.

5. Ty jagh sågh migh om/ och ther war ingen hielpare; och jagh war i förskräckelse/ och ingen vppehölt migh: vtan min arm måste hielpa migh/ och min wrede vppehölt migh. 8115

6. Therföre hafwer jagh förtrampat folcken vthi mine wrede/ och giordt them druckna vthi mine grymhet/ och stött theras seger til markena.

II. Tackar Gudh för bewist nådh; klagar öfwer otacksamhet/ och beder widare om hielp.

7. HERrans barmhertighet wil jagh ihog komma/ och HERrans lof/ i alt thet HERren oß giordt hafwer/ och thet myckla goda medh Jsraels huus/ som han them giordt hafwer/ 8116 genom sina barmhertighet och stora mildhet.

8. Ty han sade: The äro ju mitt folck/ barn som icke falsk äro; therföre war han theras Frälsare.

9. Then som them bedröfwade/ han bedröfwade ock honom 8117/ och Ängelen som för honom är 8118 8131/ halp them: han förlossade them/ therföre at han älskade them/ och skonade them; han tog them vp/ och bar them altid af ålder.

10. Men the förbittrade och bedröfwade hans Helga Anda: therföre blef han theras fiende/ och stridde emot them.

11. Och han tänckte åter på the förledna tider; på Mose/ som i hans folck war: Hwar är tå nu then som förde them vthu hafwet 8119/ samt medh sins hiordz herda 8120? Hwar är then som sin Heliga Anda i them gaf? 8121

12. Then Mose ledde widh högra handena/ genom sin härliga arm? Then ther watnet skilde för them/ på thet han skulle giöra sigh ett ewigt namn.

13. Then ther förde them igenom diupen/ såsom hästar i öknene/ the ther intet snafwa. 8122

14. Såsom fää thet ther nedergår på markene/ thet HERrans Ande drifwer: altså hafwer tu ock fördt titt folck/ på thet tu skulle giöra tigh ett härligit namn.

15. Så se nu af himmelen/ och skåda neder af tine helga och härliga boning 8123: hwar är nu titt nijt/ tin macht? Tin stora hierteliga barmhertighet håller sigh hårdeliga emot migh.

16. Äst tu doch wår fader: ty Abraham weet intet af oß 8132**/ och Jsrael känner oß intet** 8124**; men tu/ HERre/ äst wår fader/ och wår förlossare/ af ålder är thet titt namn.** 8125

17. Hwij låter tu oß/ HERre/ wille fara 8133 ifrå tina wägar/ och wårt hierta förstockas/ så at wij icke fruchte tigh? Wändt om 8126 för tina tienare skul/ för titt arfs slächte skul. 8127

18. The besittia titt helga folck snart altsamman: wåre motståndare nedertrampa tin helgedom. 8128

19. Wij äre såsom tilförene tå tu icke rådde öfwer oß/ och tå wij efter titt namn icke nämnde worom.

64. Capitel.

PRopheten beder än ytterligare at himmelen måtte remna/ och Gudz Son sielf snart komma til at förlossa them/ at hans namn måtte kunnigt warda ibland Hedningarna/ v. 1. Sedan bekänner han sins folcks synder/ v. 6. Beder at HERren wille wara them nådig/ och vprätta them igen/ v. 8.

I. Een önskan om Messia tilkomst.

Oat tu wille låta himmelen remna/ och tu fore hijt neder 8140/ at bergen för tigh flyta måtte;

2. Såsom ett hett watn för kraftigom eld försiuder/ at titt namn måtte kunnigt warda ibland tina fiendar/ och Hedningarna måste darra för tigh.

3. Genom the vnder som tu giör/ the man sigh intet förseer/ tå tu nederfor/ och bergen försmulto för tigh. 8134

4. Såsom af werldenes begynnelse icke hördt är; thet ock intet öra förnummet/ och intet öga sedt hafwer 8135**/ vtan tu Gudh/ hwad them skeer som förbida honom.**

5. Tu mötte the glada/ och them som rättferdighet brukade/ och på tinom wägom tänckte vppå tigh: sij/ tu wast wäl wredh tå wij syndade/ och länge blefwo ther vthi; men oß wardt äntå hulpet.

II. Synda bekännelse.

6. MEn nu äre wij allesamman såsom the orene; och alla wåra rättferdigheter 8141 **äro såsom ett oreent kläde** 8136: wij äre alle bortfaalnade såsom löf 8137; och wåra synder föra oß bort såsom ett wäder.

7. Jngen åkallar titt namn/ eller vpstår til at hålla sigh in til tigh: ty tu giömer bort titt ansichte föroß/ och låter oß försmächta vthi wåra synder.

III. Böön om nådh och vprättelse.

8. MEn nu/ HERre/ tu äst wår fader: wij äre leer: tu äst wår mästare/ och wij äre alle tine händers werck. 8138

9. HERre/ war icke förfast wredh/ och tänck icke på syndena ewinnerliga 8139**: se doch ther vppå at wij alle äre titt folck.**

10. Tins helgedoms städer äro öde wordne: Zion är öde wordet; Jerusalem ligger förstördt.

11. Wår helighets och härlighets huus/ ther wåra fäder tigh vthinnan lofwat hafwa/ är vpbrändt medh eld; och alt thet kosteliga som wij hadom är til skam giordt.

12. Wilt tu/ HERre/ wara så hård här vthinnan/ och stilla sittia/ och så swårliga nederslå oß?

65. Capitel.

HERren swarar til Prophetens böön/ at han wille vppenbara sigh Hedningomen som intet kände honom/ v. 1. Och förskiuta sitt ohörsamma folck/ för thes margfalliga afguderij skul/ v. 2. Doch wille han behålla af them några/ som hans församling besittia och föröka skulle/ v. 8. Sedan hotar han the affälliga ibland them medh swärd/ v. 11. Och läfwar sinom tienarom frögd och wälsignelse/ v. 13. Ty han wille skapa en ny himmel och een ny jord/ i hwilkom ingen sorg eller feel meer wara skulle/ v. 17.

I. HERren låfwar vppenbara sitt namn Hedningomen.

JAgh warder sökt af them som intet efter migh frågade 8154: Jagh warder funnen af them som intet sökte migh 8142; och til Hedningarna som mitt namn intet åkallade/ säger jagh: Här är jagh/ här är jagh.

II. Men hotar at hemsökia sitt folck för theras afguderij.

2. TY Jagh vthräcker 8155 mina händer hela dagen til ett ohörsamt folck 8143/ som efter sina tanckar wandrar/ på then wägh som intet godh är:

3. Ett folck som migh förtörnar/ är altid för mitt ansichte; offrar i örtagårdom/ och röker på tegelstenar: 8156

4. Boor ibland grifter/ och håller sigh vthi kulor; äta swinakött/ och hafwa förbudit sodh vthi theras grytor;

5. Och säija: Blif hema/ och kom intet widh migh; ty jagh skal helga tigh 8157: thesse skola warda en röök i mine wrede/ en eld som brinner hela dagen.

6. Sij/ thet står skrifwit för migh: Jagh wil icke tiga/ vtan betala/ ja/ jagh wil betala them i theras sköte: 8144

7. Både theras mißgierningar/ och theras fäders mißgierningar tilsammans/ säger HERren; the som på bergen rökt/ och migh på högarna försmädat hafwa: jagh skal mäta them theras förra wäsende vthi theras sköt.

III. Doch wil han behålla några af them/ rc.

8. SÅ säger HERren: Lika som tå man must finner vthi wijndrufwone/ och säger: Förderfwa thet icke/ ty ther är een wälsignelse vthi: altså wil jagh för mina tienare skul giöra/ at jagh icke förderfwar thet alt:

9. Vtan wil låta wäxa vthaf Jacob 8158 sädh/ och af Juda then som mitt berg besittia skal: ty mine vthkorade skola besittia thet/ och mine tienare skola ther boo.

10. Och Saron skal wara ett huus för hiordar/ och Achors daal skal ett fälägre warda/ mino folcke som migh sökia.

IV. Vndsäger the affälliga medh swärd.

11. MEn J som HERran förlåten/ och mitt helga berg förgäten/ och vpresen til Gad 8159 ett bord/ och skäncken fult in af drickoffer för Meni. 8159

12. Nu wäl/ jagh wil vthräkna eder til swärd/ så at J alle måsten bucka eder til slachtning: therföre at jagh kallade/ och J swaraden intet; jagh talade/ och J hörden intet 8145/ vtan giorden thet migh mißtyckte/ och vthwalden thet migh intet täckt war.

V. Tilsäger sinom tienarom nådh och wälfignelse.

13. THerföre säger HErren HERren altså: Sij/ mine tienare skola äta; men J skolen hungra: Sij/ mine tienare skola dricka; men J skolen törsta: Sij/ mine tienare skola glade wara; men J skolen til skam warda:

14. Sij/ mine tienare skola frögda sigh för godt modh skul; men J skolen för hiertans sorg skul ropa/ och för jämmer gråta;

15. Och skolen låta edor namn minom vthkoradom til ett swärjande 8160: och HErren HERren skal döda tigh/ och nämna sina tienare medh ett annat namn; 8146 8161

16. Så at then som sigh wälsignar på jordene/ han skal wälsigna sigh vthi then rätta Guden; och then som swär på jordene/ han skal swärja widh then rätta Guden: ty the förra bedröfwelser äro förgätne/ och äro förskyyld för min ögon.

VI. Låfwar skapa en nyy himmel och ena nya jord

17. TY sij/ jagh wil skapa en nyy himmel/ och ena nya jord 8147; så at man intet meer skal komma then förra ihogh/ eller läggia them på hiertat.

18. Vtan the skola frögda sigh ewinnerliga/ och glade wara öfwer thet som jagh skapar: ty sij/ jagh wil skapa Jerusalem til frögd/ och thes folck til glädie. 8148

19. Och jagh wil gladh wara öfwer Jerusalem/ och frögda migh öfwer mitt folck; **och gråtoröst/ eller klagoröst skal icke meer ther inne hörd warda.** 8149

20. Ther skola icke meer wara barn som icke räckia til theras dagar/ eller gamle som theras åhr icke vpfylla: vtan hundrade åhra barn 8162 **skola döö/ och the hundrade åhra syndare skola förbannade warda.**

21. The skola byggia huus/ och boo ther vthi; the skola plantera wijngårdar/ och äta fruchtena af them.

22. The skola icke byggia/ at en annar boor ther vthi/ och icke plantera/ at en annar äter: ty mins folcks dagar skola wara såsom ett träs 8150 dagar/ och theras händers werck skal föråldras när mina vthkorade.

23. The skola icke arbeta fåfängt 8151/ eller föda otidiga födzlo: ty the äro HERrans wälsignadas sädh/ och theras efterkommande medh them.

24. Och skal skee/ at förr än the ropa/ wil jagh swara; medan the ännu tala/ wil jagh höra. 8152

25. Vlfwen 8163 och lambet skola gå i beet tilsamman; leijonet skal äta strå såsom ett nööt; och ormen skal äta jord: the skola ingen skada eller förderf giöra på hela mitt helga berg/ säger HERren. 8153

66. Capitel.

HERren gifwer tilkänna/ hwilke honom behaga: nemliga/ the som hafwa en förkrossad anda/ och fruchta för hans ord: men the som omgås allena medh vthwärtes Gudztienst/ och intet bättra sigh/ the äro honom een styggelse/ v. 1. Sedan tröstar han sina gudfruchtiga/ at theras bespottare skulle warda til skam/ v. 5. Men honom och hans församling skulle mång barn födde warda/ v. 7. Förmanar them til at frögda sigh medh henne: förty/ the skulle blifwa deelachtige af hennes tröst och frijd/ v. 10. Ty HERren wille komma och döma genom eld alla ogudachtiga/ v. 15. Och genom sin bodh samka alla Hedningar til sigh/ v. 18. Och giöra af them Prester och Leviter/ at alt kött skulle tiena honom dagh frå dagh/ v. 21. Och få see the ogudachtiga wara förkastade/ tijt theras matk skal aldrig döö/ och theras eld aldrig vthslockna/ v. 24.

I. HERren fordrar een oskrymtachtig Gudztienst.

SÅ säger HERren: Himmelen är min stool/ och jorden är min fotapal: hwad är thet tå för ett huus/ som J

migh byggia wiljen 8164? Eller hwar är thet rumet/ ther jagh hwila skal? 8174

2. Min hand hafwer giordt alt thet som är/ säger HERren: men jagh seer til then elända/ och til then som en förkrossad anda hafwer 8165/ och til then som fruchtar för mitt ord.

3. Ty then en oxa slachtar/ är lika som han en man sloge; then ett fåår offrar/ är såsom then ther halsen sönderbrute af en hund; then spijsoffer frambär/ är såsom then ther swinablod offrar; then som vppå rökelse täncker/ han är såsom then thet orätt är 8175/ prisar: sådant vthwälja the 8176 vthi theras wägar/ och theras siäl hafwer lust i theras styggelse.

4. Therföre wil jagh ock vthwälja thet the tänckia förwara sigh före; thet the fruchta wil jagh låta komma öfwer them: therföre at jagh kallade/ och ingen swarade 8166; at jagh talade/ och the hörde intet/ och giorde thet migh mißhagade/ och vthwalde thet migh icke täckt war.

II. Tröster sina gudfruchtiga.

5. HÖrer HERrans ord/ J som fruchten för hans ord: Edre bröder som eder hata/ och afskilja eder för mitt namn skul/ säija: Läter see huru härlig HERren är; läter see 8177 honom til edra glädie: the skola til skam warda.

6. Ty man skal få höra een rumors röst i stadenom/ een röst af templet; een HERrans röst som sinom fiendom wedergäller.

III. Låfwar at hans församling skal än warda fruchtsam medh mång barn.

7. HOn föder 8178 förr än hon får någon wärck; förr än hennes nödh kommer föder hon en pilt. 8167

8. Ho hafwer någon tijd nu sådant hördt? Ho hafwer någon tijd sådant sedt? Kan ock förr än ett land wärck får/ ett folck tillika födt warda? Nu hafwer ju Zion födt sin barn vthan wärck.

9. Skulle jagh andra låta öpna moderlifwet/ och sielf ock icke föda? Säger HERren: skulle jagh låta andra föda/ och sielf tillyckt wara? Säger tin Gudh.

10. Frögder eder medh Jerusalem/ och warer glade öfwer thy/ alle J som thet kärt hafwen: frögder eder medh thy/ alle J som ther öfwer sörgdt hafwen.

11. Ty therföre skolen J suga/ och mätte warda af thes hugswalelses bryst: J skolen therföre suga/ och lust hafwa af thes härlighets fulhet.

12. Ty altså säger HERren: Sij/ jagh vthbreder frijd ther widh såsom en ström/ och Hedningarnas härlighet såsom en vthsläppt bäck 8168: tå skolen J suga 8169; J skolen i famne borne warda/ och på knään skal man liufliga hålla eder. 8170

13. Jagh wil hugswala eder såsom modren hugswalar någon: ja/ J skolen af Jerusalem lust hafwa.

14. J skolen få seet/ och edart hierta skal glädia sigh/ och edor been skola grönskas såsom grääs: tå skal man känna HERrans hand på hans tienare/ och hans wrede på hans fiendar.

IV. Hotar the ogudachtiga medh then yttersta domen.

15. TY sij/ HERren skal komma medh eld/ och hans wagnar såsom ett stormwäder; at han skal wedergälla vthi sine wredes grymhet/ och hans straff vthi en eldzlåga. 8171

16. Ty HERren skal döma igenom eld/ och genom sitt swärd alt kött/ och the dräpne af HERranom skola

wara månge.

17. The som helga och rena sigh i örtegårdar/ then ene här/ then andre ther/ och äta swinakött/ styggelse/ och möß/ skola tilsammans borttagne warda/ säger HERren.

V. Låfwar åter kalla Hedningarna til sin barn.

18. TY jagh wil komma och församla theras gierningar och tanckar/ samt medh alla Hedningar och tungomål/ at the skola komma och see mina härlighet.

19. Och jagh wil gifwa ett tekn ibland them/ och sända några 8179 af them som frälste äro til Hedningarna widh hafwet; til Phul och Lud/ til the bogaskyttor/ til Tubal och Javan; och fierran bort til the öijar/ ther man intet af hördt hafwer/ och the mina härlighet intet sedt hafwa: och skola förkunna mina härlighet ibland Hedningarna.

20. Och skola draga ther til alla edra bröder vthaf allom Hedningom/ HERranom til ett spijsoffer/ på hästar och på wagnar/ på bårar/ på mular/ på kärror til Jerusalem mitt helga berg/ säger HERren/ lika som Jsraels barn bära spijsoffer i rena kärille/ til HERrans huus.

21. Och jagh wil vthaf the samma 8180 taga Prester och Leviter/ säger HERren.

22. Ty lika som then nye himmelen och then nya jorden the jagh skapar 8172/ stå för migh/ säger HERren: altså skal ock edor sädh och namn stå.

23. Och alt kött skal komma then ena månaden efter then andra/ och then ena Sabbathen efter then andra/ til at tilbedia för migh/ säger HERren.

VI Vndsäger the otrogna och ogudachtiga medh ewigt straff.

24. OCh the skola gå vth/ och see the menniskiors kroppar/ som emot migh mißhandlat hafwa: ty theras matk skal icke döö/ och theras eld skal icke vthslåckna 8173/ och skola wara een styggelse för alt kött.

Ände på then Propheten Esaia.

Then

Propheten Jeremia/

Förspråket.

Hwad som kräfs til at rätt förstå Jeremia.

TJl at förstå then Propheten Jeremia/ behöfwer man icke mycken förklaring/ tå man allenast seer til hwad som händt och skedt är vnder the Konungar i hwilkas tijd han predikat hafwer: förty/ såsom ther i then tiden tilstod i landet/ så går ock hans predikan.

Jeremia books fördeelning.

Först war landet fult/ medh laster och afguderij; Propheterna dråpo the/ och wille wara medh sina laster och afguderij ostraffade: therföre är ock som mäst then förste delen straff och klagan öfwer Judarnas ondsko/ alt in til 20 Cap.

1. Straffar han och klagar öfwer Judaruas ondsko och synder.

Ther näst propheterar han ock om thet straff som förhandene war/ nemliga: Jerusalems och hela landsens förstöring/ och thet Babyloniska fängelset/ ja ock Hedningarnas straff; och tröster doch ther bredo widh/ och vthlåfwar på en wiß och bestämd tijd efter sådana öfwerfarit straff/ förloßning/ och hemlof igen i landet/ och til Jerusalem/ rc. Och thetta stycket är thet yppersta i Jeremia: ty för thet samma stycket skul wardt Jeremia vpwäckt/ såsom then synen i första Capitlet vthwiser/ om then wakande stafwen och siudande grytona/ som nordan efter kommo.

2. Propheterar han om thet Babyloniska fängelset; och theras förloßning. Hwarföre thetta stycket war af nöden.

Och thet war ock högeliga af nödene: ty efter een sådana grufwelig plåga skulle gå öfwer folcket/ så at thet platt skulle förskingrat och vthu sitt land bortfördt warda/ hade the frome hierta/ såsom Daniel och månge andre mått förtwifla på Gudh och all hans tilsäijelse/ såsom the ther icke annat kunde tänckia/ än at thet war nu platt vthe medh them/ och the af Gudi aldeles förkastade/ så at ingen Christus någon tijd meer skulle komma/ vtan Gudh hade för folckens synder skul i stoor harm sitt löfte och tilsäijelse tilbaka tagit: therföre måste Jeremia fram/ och förkunna straffet och wredena/ altså/ at thet icke ewigliga/ vtan allenast i en bestämd tijd/ nemliga/ i 70 åhr wara skulle/ och the sedan åter komma til nåde igen: af hwilken tilsäijelse han ock sigh sielfwan hafwer mäst tröstat/ och sigh ther medh vppehållet. Han hafwer eljes icke mycken tröst eller goda dagar haft.

Jeremia bedröfwade lägenhet och wilkor; samt hans ändalycht.

Ty han warenganska elände och bedröfwad Prophete/ och lefde vthi en jämmerlig och ond tijd. Ther til förde han ett dråpeligit swårt prediko ämbete/ såsom then ther öfwer fyratijo åhr långt/ alt in til fängelset/ hafwer måst medh ondt och argt folck träta/ och doch liten frucht skaffa: vtan see ther på at the ju länger ju argare wordo/ och altid wille dräpa honom/ och lade honom mycken plågo vppå. Ther til hafwer han måst vthlefwa/ och medh ögonen see landsens förstöring och folckens fängelse/ och mycken jämmer och blodz vthgiutelse; förvthan hwad han äntå sedan vthi Egypten hafwer måst predika och lida: förty/ man håller thet ther före/ at han af Judomen wardt stenad ihiäl vthi Egypten.

3. Propheterar han om Christo och hans rike. Hwad ordning Jeremia håller.

Ytterligare giör han ock såsom andre Propheter/ och propheterar om Christo och hans rike; besynnerliga vthi 23 och 31 Cap. ther han klarliga propheterar om Christi person; om hans rike/ om thet nya Testamentet/ och om thes gamla Testamentsens ända. Men thesse try stycke följa icke ordentliga hwart efter annat/ och äro icke delat ifrå hwart annat i bokene/ såsom the efter hwart annat skedde äro. Och synes förthenskul såsom Jeremia hade thenna book icke sielf giordt/ vtan är så i styckiom fattat något vthaf hans taal/ och i een book vpteknat: therföre måste man intet skiöta om ordningen.

Hwad man förnemliga skal lära af Jeremia.

Men wij läre vthaf Jeremia ibland annor stycke/ at gemenliga/ ju närmer straffet är/ ju argare warder folcket/ och ju meer man predikar för them/ ju meer the förachtat; så at man må taga ther på/ när Gudh wil straffa/ at han tå låter folcket förstockas/ på thet at the ju vthan all barmhertighet skola förgås/ och medh ingen bättring försona Gudz wrede. Altså måste the i Sodom icke allenast förachta then froma Loth; vtan ock (tå han lärde them) plåga honom/ och theras straff och plåga war doch för dörene. Pharao tå han nu skulle fördränckias i röda hafwet/ måste han dubbelt meer än tilförene plåga och martera Jsraels barn; och Jerusalem måste ock korsfästa Gudz Son/ tå thet nu platt förstöras skulle.

Huru Jeremia prophetia lämpar sigh til närwarande tider.

Altså går thet ock nu alstädes til: medan werldenes ände nalkas/ rasa menniskiorna/ och äro som alragalnast emot Gudh; lasta och fördöma Gudz ord/ ther the vppenbarliga och witterliga förnimma at thet Gudz ord och sanningen är. Ther bredo widh synas så mång grufwelig tekn och vnder/ både på himmelen och än fast på all creatur/ som them förskräckeliga hota. Och thet är ock wäl en sådana arg jämmerlig tijd/ och än argare än Jeremia tijd.

Men thet wil så wara och måste så wara/ at the skola säkre warda och säija: Frijd/ frijd/ thet hafwer ingen nödh/ och at man alt thet förfölja skal som Gudh hafwa wil/ och slå alt i wädret/ hwad the tekn hota/ in til thes/ som Paulus säger/ ett hastigt förderf kommer them öfwer/ och förgiör them förr än the thet warse warda. Doch skal Christus wäl weta bewara sina/ för hwilkas skul han sitt ord lysa låter i thenna onda tiden: såsom han i Babel bewarade Daniel och hans likar/ för hwilkas skul Jeremia Prophetia lysa måste. Them samma HERranom Christo ware lof och tack/ samt medh Fadrenom och them Heliga Anda i ewighet: Amen.

1. Capitel.

HÄr beskrifwes först Jeremia slächt/ när han hafwer begynt/ och huru länge han hafwer predikat/ v. 1. Sedan förmälar han/ huru HERren hafwer kallat honom til thetta ämbetet/ v. 4. Och hafwer genom twå syner låtit honom see/ at han wille hemsökia Juda och Jerusalem/ för theras ondsko/ v. 11. Och befalt honom predika här om oförskräckt: ty han wille wara medh honom/ v. 17.

I. Jngången som innehåller Jeremia härkomst/ fädernesland och tiden när han propheterat.

THetta är Jeremia ord/ Hilkia sons/ af the Prester i Anathoth i Ben Jamins land:

2. Til hwilken skedde HERrans ord i Josia tijd/ Amons sons/ Juda Konungs/ vthi tretonde ährena af hans rike;

3. Och sedan in til Joakims 8181 tijd/ Josia sons/ Juda Konungs/ alt in til ändan på ellofte åhrena Zedekia 8182/ Josia sons/ Juda Konungs 8193/ in til Jerusalems fängelse i femte månadenom.

II. Prophetens kallelse och vrsächt; samt hu ru Gudh hans vrsächt förlagt.

4. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

5. Jagh kände tigh förr än jagh tilredde tigh i moderlifwet; och vthkorade tigh förr än tu af modrene född wardt 8183/ och satte tigh til en Propheta ibland mång folck.

6. Men jagh sade: Ach HErre HERre/ jagh doger intet til at predika 8184 8194; ty jagh är för vng.

7. Tå sade HERren til migh: Säg icke/ jagh är för vng: vtan tu skalt gå tijt jagh sänder tigh/ och predika hwad jagh befaller tigh.

8. Fruchta tigh intet för them: ty jagh är när tigh 8185/ och wil frälsa tigh/ säger HERren.

9. Och HERren räckte vth sina hand/ och tog vppå min mun 8186/ och HERren sade til migh: Sij/ jagh sätter min ord i tin mun;

10. Sij/ jagh sätter tigh i dagh öfwer folck och rike/ at tu skalt vpryckia/ nederbryta 8187/ förstöra 8195 och förderfwa/ och byggia/ och plantera.

III. Hans kallelses stadfästelse genom twänne syner.

11. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade: Jeremia/ hwad seer tu? Jagh sade: Jagh seer en wakande staf.

12. Och HERren sade til migh: Rätt hafwer tu sedt: ty jagh wil waka öfwer mitt ord/ at jagh thet giöra skal.

13. Och HERrans ord skedde annan gången til migh/ och sade: Hwad seer tu? Jagh sade: Jagh seer een heet siudande gryto 8188 nordan efter.

14. Och HERren sade til migh: Nordan efter skal ondt komma 8189 öfwer alla the som i landena boo.

15. Ty sij/ Jagh wil kalla alla Förstar vthi the rike norr vth 8190/ säger HERren/ at the skola komma och sättia sin säte in för portarna i Jerusalem/ och alt omkring murarna/ och för alla Juda städer.

16. Och jagh skal låta rätten gå öfwer them för alla theras ondsko skul/ at the öfwergifwa migh/ och rökia androm gudom/ och tilbedia sina händers werck.

IV. Sielfwa befalningen at vthan räddhoga predika HERrans ord.

17. SÅ begiorda nu tina länder 8191/ och statt vp/ och predika them/ alt thet jagh biuder tigh: fruchta tigh intet för them/ lika som jagh skulle afskräckia tigh. 8196

18. Ty jagh wil i thenna dagh giöra tigh til en fast stadh/ til en jernpelare/ och til en korparmur 8192 i hela landena/ emot Juda Konungar/ emot hans Förstar/ emot hans Prester/ emot folcket i landena:

19. Så at om the än strida emot tigh/ skola the likwäl intet öfwerwinna tigh: ty jagh är när tigh/ säger HERren/ at jagh skal frälsa tigh.

2. Capitel.

HERren påminner sitt folck genom Jeremia/ huru mycket godt han them af ålder bewist hade/ v. 1. Och förwiter them theras stora otacksamhet ther emot/ v. 5. At the och theras lärare öfwergåfwo honom/ och tiente andra gudar/ v. 8. rc. Therföre woro the trälar och hwars mans roof wordne/ v. 14. Förwiter them at the sökte hielp hoos menniskior/ ther the doch af honom för sin ondsko så plågade wordo/ v. 18. Förekastar them at the af ålder hade warit honom olydige/ v. 20. Och wille doch synas frome och oskyldige/ v. 22. Men han öfwertygar them theras synder och obotferdighet/ v. 23. rc. Hotar them at the medh theras hielpare skulle til skam warda/ v. 36.

I. HERren påminner Judarna sina wälgierningar emot them.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Gack bort/ och predika vppenbarliga i Jerusalem/ och säg: Så säger HERren: Jagh täncker vppå then wälgierning som tigh skedde i tinom vngdom/ och then kärlek som jagh tigh bewiste/ tå tu war dägelig8197 8218/ tå tu följde migh i öknene/ vthi thet land ther man intet sår.

3. Tå Jsrael HERrans egen war/ och hans första frucht: then honom fräta wille/ han måste få skuld/ och olycka öfwer honom komma/ säger HERren.

II. Förwiter sitt folck theras otacksamhet/ och anförer åthskilliga theras synder.

4. HÖrer HERrans ord/ J af Jacobs huus/ och all slächte af Jsraels huus.

5. Thetta säger HERren: Hwad hafwer edra fäder fattas vppå migh 8198/ at the trädde ifrå migh/ och föllo in

til the onyttiga afgudar/ ther the doch intet förwärfde;

6. Och tänckte icke ens: Hwar är HERren then oß vthur Egypti land förde/ och ledde oß i öknene/ vthi een öde wilmark/ vthi een torro och mörko mark 8199/ vthi the mark ther ingen wistades/ eller någor menniskia bodde?

7. Och jagh hade eder in vthi ett godt land/ at J thes frucht och thes goda äta skullen; och tå J ther inkommen/ orenade J mitt land/ och giorden mitt arf til een styggelse.

At the öfwergåfwo honom/ och tiente andra gudar.

8. Presterna 8219 tänckte intet: Hwar är HERren? Och the Lärde achtade migh intet; och herdarna förde folcket ifrå migh/ och Propheterna propheterade om Baal/ och föllo in til the onyttiga afgudar.

9. Jagh måste ju altid träta medh eder och edrom barnabarnom/ säger HERren.

10. Går bort til Chittims öijar 8221/ och seer til/ och sänder til Kedar 8222/ och märcker granneliga/ och skåder til/ om thet går så ther til;

11. Om Hedningarna omskifta sina gudar/ ändoch the inga Gudar äro/ och mitt folck hafwer likwäl omskift sina härlighet vthi en onyttig afgud. 8200

12. Måtte doch himmelen gifwa sigh ther widh/ förskräckias och bäfwa 8201/ säger HERren.

13. Ty mitt folck giör een dubbel synd: **Migh som är een lefwandes källa öfwergifwa the/ och giöra sigh brunnar/ ja/ vsla brunnar; ty the gifwa intet watn.**

14. Ar tå Jsrael en träl eller lifegen/ at han hwars mans roof wara måste?

15. Ty leijonen ryta 8202 öfwer honom/ och ropa/ och föröda hans land/ och förbränna hans städer/ så at ther boor ingen vthi.

16. The af Noph 8203 och Thahpanhes 8223 förkrossa tigh hufwudet.

17. Thetta giör tu tigh sielf 8204/ i thet at tu öfwergifwer HERran tin Gudh/ så ofta han tigh then rätta wägen leda wil.

At the sökte hielp hoos menniskior.

18. Hwad hielper tigh thet at tu faar in vthi Egypten 8205/ och wilt dricka 8224 af thet watnet Sihor? Och hwad hielper tigh thet at tu faar til Assyrien/ och wilt dricka af älfwene (Phrath?)

19. Thet är tine ondskos skul 8206 at tu så plågad warder/ och tine olydnos/ at tu så näpst warder: **altså måste tu få weta och förfara hwad jämmer och sorg thet medh sigh hafwer 8207/ at tu öfwergifwer HERran tin Gudh/ och icke fruchtar migh/** säger HErren HERren Zebaoth.

At the hade af ålder warit olydige.

20. Ty tu hafwer af ålder sönderbrutit titt ook/ och sönderslitit tin band/ och sagt: Jagh wil icke så vndertryckt wara: vtan vppå all högh berg/ och vnder all gröön trää lop tu efter horerij. 8208

21. Men jagh hade planterat 8209 tigh til ett sött wijnträ 8210/ och til een ganska rättsinnig sädh: huru äst tu tå nu migh worden til ett bittert wildt wijnträ?

22. Och om tu än twådde tigh medh luut/ och toge ther mycken såpo til/ så synes doch tin ondska thes meer för migh/ säger HErren HERren.

Och wille doch synes oskyldige.

23. Huru tör tu tå säija: Jagh är intet oreen; jagh håller migh icke in til Baalim? Se til huru tu hafwer bedrifwit thet i dalenom/ och betänck huru tu giordt hafwer: tu lop omkring såsom een Camelinna vthi sinom heta;

24. Och såsom wildåsnen plägar i öknene/ tå han af stoor heta så oförwägen löper/ at ingen kan stilla honom: then som thet weta wil/ han torf icke wida löpa; på wäxledagomen 8225 seer man thet wäl.

25. Käre/ hålt doch stilla/ och löp icke så oförwägen: men tu sade: Ther warder intet af; jagh måste bola medh the främmande/ och löpa efter them.

26. Lika som en tiuf kommer til skam tå han gripen warder: altså skal Jsraels huus på skam komma/ samt medh theras Konungar/ Förstar/ Prester och Propheter; 8220

27. Hwilke til trädh säija: Tu äst min fader; och til stenen: Tu hafwer födt migh: ty the wände ryggen til migh/ och icke ansichtet; men när nödh är på/ så säija the: Vp/ och hielp oß.

28. Hwar äro tå tine gudar som tu tigh giordt hafwer? Bed them stå vp; lät see om the kunna hielpa tigh i tine nödh 8211: ty så många städer/ så många gudar hafwer tu/ Juda. 8212

29. Hwad wiljen J ännu gå til rätta medh migh? J ären alle ifrå migh falne/ säger HERren.

30. All hugg äro förgäfwes på edor barn/ the låta doch intet tuchta sigh 8213: ty edart swärd vpfräter likwäl edra Propheter såsom ett grymt leijon. 8214

31. Tu onda art/ gif acht vppå HERrans ord: är jagh nu worden Jsrael til en ökn eller ödemark? Hwij säger tå mitt folck: Wij äre herrar/ och wilje intet löpa efter tigh?

32. Een jungfru förgäter doch icke sin krantz/ eller een brudh sina heders gåfwo: men mitt folck förgäter 8215 migh ewinnerliga.

33. Hwad bepryder tu mycket titt wäsende/ at jagh skal wara tigh nådelig? Vnder sådana skeen bedrifwer tu ju meer och meer ondt.

34. Ther til finner man the fattigas och oskyldigas siälars blodh när tigh i all rum; och thet är icke hemligit/ vtan vppenbart vthi the samma rum.

35. Och tu säger ännu: Jagh är oskyldig; han wände sina wrede ifrå migh: sij/ jagh wil gå til rätta medh tigh/ om thet tu säger: Jagh hafwer icke syndat.

III. HERren vndsäger them medh straffet.

36. HWij hwekar tu tå så mycket/ och faller nu hijt och nu tijt; men tu skalt til skam warda medh Egypten/ lika som tu medh Assyrien til skam worden äst. 8216

37. Ty tu måste och tädan draga/ och slå tina händer tilhopa vppå hufwudet 8217: ty HERren skal låta titt hopp fela/ och intet skal lyckas tigh när them.

3. Capitel.

HERren ställer Judomen theras afguderij vnder ögonen/ och förmanar them til bättring/ v. 1. Klagar öfwer Jsraels rikes obotferdighet; och oansedt Juda rike såg huru han hade straffat Jsrael/ likwäl bättrade thet sigh intet/ vtan giordet ännu grofware/ v. 6. Befaller Jeremia förmana them til bättring/ så wille han ännu taga them til nåde/ v. 12. Låfwar at han ännu en gång wil vptaga them til sitt folck/ gifwa them lärare efter sitt hierta/ och tå skulle intet meer the Levitiske offer achtas/ vtan alle Hedningar samt medh them församkas til hans rike/ och tiena honom/ v. 14. Men the achtade sådant intet/ v. 20. Allena the botferdige bekänna/ at the hafwa fåfängt bemödt sigh medh theras fäders stadgar/ och förtörnat honom/ v. 23.

I. HERren förmanar them til bättring.

MAn säger: När en man skiljer sina hustru ifrå sigh/ och hon faar ifrå honom/ och tager en annan man/ tör han ock taga henne til sigh igen? Worde icke tå landet orenat 8226? Men tu hafwer bolat medh många bolar; doch kom igen til migh/ säger HERren.

2. Lyft tin ögon vp i högdena/ och se til huru tu allestädz horerij bedrifwer: på wägomen sitter tu 8227/ och wachtar vppå them/ lika som en röfware i öknene/ och orenar landet medh titt horerij och tin ondsko.

3. Therföre måste ock arlaregn borto blifwa/ och intet serlaregn komma: tu hafwer ett skiökio ansichte 8228; tu wilt icke meer skämmas:

4. Och ropar likwäl til migh: Käre fader/ tu mins vngdoms mästare; 8229

5. Wilt tu doch wredh wara ewinnerliga 8230? Och icke aflåta af tine grymhet? Sij/ tu lärer och giör thet ondt är/ och låter intet styra tigh.

II. Klagar öfwer theras obotferdighet.

6. OCh HERren sade til migh i Konung Josia tijd: Hafwer tu ock sedt hwad Jsrael then affälliga giorde? Hon gick bort vppå all högh berg/ och vnder all gröön trää/ och bedref ther horerij. 8231

7. Och jagh sade tå hon thetta altsammans giordt hade: Wändt tigh om til migh; men hon wände sigh intet: och hennes syster 8232 Juda then förhärda såg thet.

8. Och jagh såg/ at ändoch jagh then affälliga Jsraels horerij straffade/ och öfwergaf henne/ och gaf henne ett skiljobref 8233/ likwäl fruchtar sigh hennes syster then förhärda Juda intet; vtan går bort/ och bedrifwer ock så horerij.

9. Och af hennes horerijs rychte är landet orenat: förty/ hon bedrifwer horerij medh stock och steen.

10. Och i alt thetta/ omwänder sigh then förhärda Juda/ hennes syster/ intet til migh af alt hierta; vtan skrymtar/ säger HERren.

11. Och HERren sade til migh: Then affälliga Jsrael är from räknandes emot then förhärda Juda. 8234

III. Befaller Jeremia förmana them til bättring.

12. GAck bort/ och predika norr vth altså/ och säg: **Wändt om tu affälliga Jsrael/ säger HERren/ så wil jagh intet wända mitt ansichte ifrån eder: ty jagh är barmhertig 8235/ säger HERren/ och wil icke wredgas ewinnerliga.**

13. Allenast kän tina mißgierningar/ at tu emot HERran tin Gudh syndat hafwer/ och hijt och tijt lupet til främmande gudar/ vnder all gröön trää/ och hafwer icke lydt mine röst/ säger HERren.

IV. Låfwar ånnu vptaga them samt Hedningarna til sitt folck/ rc.

14. OMwänder eder/ J affälliga barn/ säger HERren: ty jagh wil trolåfwa eder migh 8242/ och wil hämta eder/ så at en skal föra en heel stadh/ och twå ett heelt land/ och jagh skal låta eder komma til Zion.

15. Och skal gifwa eder herdar 8236 8243/ efter mitt hierta/ the eder föda skola medh lärdom och wijshet.

16. Och thet skal skee/ när J wäxen til/ och ären månge wordne i landena/ så skal man/ säger HERren/ på then tiden intet meer tala om HERrans förbundz ark/ och intet meer komma honom ihogh/ eller ther af predika/ eller besökia honom/ eller något meer offra ther. 8244

17. Vtan på then tiden skal man kalla Jerusalem HERrans säte 8237/ och alle Hedningar skola församla sigh tijt/ för HERrans namn skul i Jerusalem; och skola icke meer wandra efter sins onda hiertas tanckar.

18. På then tiden skal Juda huus gå til Jsraels huus/ och skola tilsammans komma nordan efter/ in vthi thet land som jagh edra fäder til arfs gifwit hafwer.

19. Och jagh säger tigh til: O huru mäng barn wil jagh gifwa tigh/ och thet goda landet/ thet skiöna arfwet/ nemliga/ Hedningarnas kärna: och jagh säger tigh til: Tu skalt på then tiden kalla migh Käre Fader/ och intet wika ifrå migh.

V. Jsrael achtar thet intet.

20. MEn Jsraels huus achtar migh intet/ lika som een qwinna nu icke meer achtar sin bola/ säger HERren.

21. Therföre skal man få höra en klagelig grååt och jämmer af Jsraels barn på högarna: therföre at the illa giordt/ och HERransin Gudh förgätit hafwa. 8238

22. Så wänder nu om/ J affällige barn 8239/ så wil jagh hela eder af edro olydno.

VI. The botferdige bekänna/ at the fåfängt följt sina fäders stadgar.

SJj/ wij komme til tigh; ty tu äst HERren wår Gudh.

23. Sannerliga/ thet är icke vthan bedrägerij medh the högar/ och medh all berg; sannerliga/ Jsrael hafwer ingen hielp/ vtan allena af HERranom wårom Gudh. 8240

24. Och wåra fäders stichtningar 8241 8245/ the wij af vngdom hållet hafwa/ måste afgå medh skam; samt medh theras fåår/ fää/ söner och döttrar.

25. Ty ther wij förläte oß vppå/ thet är oß nu altsammans til skam; och ther wij tröste vppå/ ther måste wij nu skämmas widh: ty wij syndadom ther medh emot HERran wår Gudh/ både wij och wåre fäder/ alt ifrå wår vngdom och in til thenna dagh; och lyddom icke HERrans wår Gudz röst.

4. Capitel.

JEremia förmanar/ af HERrans mun/ sina åhörare til bättring/ at the skulle omwända sigh til HERran medh alfwar; bortläggia theras synder/ och omskära theras hierta/ v. 1. Eljes wille HERren låta the Chaldeer komma och förderfwa them/ v. 5. Förmanar them än til bättring/ v. 14. Och såsom afmålar huru fienderna

skulle komma; förhärja och föröda theras land/ v. 15. Och theras förbundz bröder skulle intet kunna hielpa them/ som nu hofwerade för them/ och lätes hålla medh them/ v. 30.

I. Prophe ten förmanar til bättring.

MJlt tu omwända tigh/ Jsrael/ säger HERren/ så wändt tigh til migh 8246: och om tu bortlägger tin styggelse ifrå mitt ansichte/ så skalt tu icke bortdrifwen warda.

2. Tå skalt tu swärja/ vthan skrymterij/ rätt och heligt: **Så wist som HERren lefwer 8247; och Hedningarna skola i honom wälsignade warda 8248/ och beröma sigh af honom. 8249**

3. Ty så säger HERren til them i Juda och i Jerusalem: Plöijer på nytt 8263/ och sår icke ibland törne. 8250

4. Omskärer eder HERranom/ och lägger bort edars hiertas förhud 8251/ J Juda män/ och Jerusalems inbyggiare; på thet min grymhet icke skal vthfara såsom en eld/ och brinna så at henne ingen vthsläckia kan 8252/ för edra ondsko skul.

II. Hotar medh krijg och förderf af the Chaldeer.

5. JA/ förkunner 8264 tå i Juda/ och roper högt i Jerusalem/ och säger: Blåser vp trummeter i landena; roper medh höga röst/ och säger: Församler eder/ och läter oß draga in vthi fasta städer.

6. Vpreser ett baneer i Zion; skicker eder i rotar/ och töfwer icke: ty jagh låter komma hijt een olycko ifrå nordan 8253/ och en stoor jämmer.

7. Leijonet 8265 kommer vthdragandes 8254 vthu sine kulo/ och Hedningarnas förderfware 8265 drager vth ifrå sitt rum; på thet han skal föröda titt land/ och vpbränna tina städer/ så at ther skal ingen boo vthi.

8. Therföre drager säcker vppå; gråter 8255 och jämrer eder: ty HERrans grymma wrede wil icke ifrån oß återwända.

9. På then tiden/ säger HERren/ skal Konungens och Förstarnas hierta förfalla; Presterna skola warda förfärade/ och Propheterna förskräckte.

10. Men jagh sade: Ach HErre HERre/ tu hafwer thet thesso folcke och Jerusalem fast mycket fela låtit/ tå the sade: Thet skal wara frijd när eder/ ändoch swärdet räcker alt in til siälena.

11. På then tiden skal man säija til thetta folcket/ och til Jerusalem: Ett tort wäder kommer vthöfwer bergen/ såsom vthur öknene/ på then wägen til mins folcks dotter/ icke til at kasta eller rensa:

12. Ja/ ett wäder 8266 kommer som them alt förstarckt wara skal: så wil jagh tå ock gå til rätta medh them.

13. Sij/ han faar bort åth såsom en skyy; och hans wagnar äro såsom ett stormwäder; hans hästar äro snarare än örnar: wee oß/ wij måste förderfwade warda.

III. Förmanar än til bättring.

14. SÅ twå 8256 nu/ Jerusalem/ titt hierta ifrån ondskone/ på thet at tigh må hulpet warda: huru länge skola the skadeliga läror när tigh blifwa?

IV. Afmålar huru fienden skulle komma/ och förstöra landet.

15. TY af Dan kommer ett roop 8257/ och ett ondt bodskap ifrån Ephraims berg.

16. Förkunner thet ibland Hedningarna: sij/ läter rychtet komma in til Jerusalem/ at wachtare 8267 komma af fierran landom/ och skola skrija emot Juda städer.

17. The skola beläggia them alt omkring/ såsom wachtare på markene: ty the hafwa förtörnat migh/ säger HERren.

18. Thet hafwer tu til löön för titt wäsende och tina gierningar 8258: tå skal titt hierta känna huru stoor tin ondska är.

19. O! huru är migh så ondt 8259 i hiertat; mitt hierta bultar i kroppen/ och hafwer ingen roo: ty min siäl hörer basuna liud/ och een slachtning;

20. Och ett mordskrij öfwer thet andra: ty hela landet warder förhärjat: medh hast warda mina hyddor och min tiäll förstörd.

21. Huru länge skal jagh nu see baneren/ och höra basuna liudet?

22. Men mitt folck är galet/ och troor migh intet; galne äro the/ och achtat intet: **wise nogh äro the til at giöra thet ondt är 8260; men at giöra thet godt är/ wilja the icke lära.**

23. Jagh såg vppå jordena/ sij/ hon war toom och öde; och vppå himmelen/ och han war mörk. 8261

24. Jagh såg vppå bergen/ och sij/ the bäfwade/ och alla högar darrade.

25. Jagh såg/ och sij/ ther war ingen menniskia; och alle foglar vnder himmelen woro bortflogne.

26. Jagh såg/ och sij/ åkermarken war öde/ och alle städer ther inne woro nederbrutne/ af HERranom/ och af hans grymma wrede.

27. Ty/ så säger HERren: Hela landet skal öde warda; och jagh skal platt intet skona. 8262

28. Therföre skal jorden wara bedröfwad/ och himmelen ofwan til sörjande: ty jagh hafwer thet sagt; jagh hafwer beslutit thet/ och thet skal intet ångra migh; jagh wil ock intet öfwergifwat.

29. Alle städer skola fly för resenärers och skyttors roop/ och löpa vthi tiocka skogar/ och krypa in vthi steenklyftor: alle städer skola stå öde/ så at ther boor ingen vthi.

30. Hwad wilt tu giöra/ tu förstörda? Om tu än prydde tigh med purpurkläde/ och medh gyldene klenodier/ och färgade titt ansichte/ så pryder tu tigh doch fåfängt: ty the som nu hofwera för tigh/ the skola förachta tigh; the skola gå efter titt lijf.

31. Förty/ jagh hörer ett roop såsom enes then ther föder; en ångest såsom enes then ther i första barnsnöd är; ett dottrenes Zions roop/ then ther klagar och vthslår händerna: Ach! wee migh/ jagh måste nästan förgås för dråp skul.

5. Capitel.

PRopheten klagar/ at icke en gudhfruchtig fans ibland hans folck/ v. 1. Jngen som bättrade sigh/ v. 3. Hwarken högh eller lågh/ v. 4. Therfore skulle Konungen i Babel komma och förderfwa them/ v. 6. The woro förhärde i theras ondsko; therföre kunde Gudh intet wara them nådelig: the mißbrukade Gudz namn/ och bedrefwo horerij/ v. 7. The förachtade HERrans ord/ v. 10. Therföre wille han låta fiendan komma/ och förstöra theras land/ v. 14. Förmanar them til bättring/ v. 20. Klagar än öfwer theras obotfärdighet/ v. 23. Ogudachtighet/ v. 25. Orättferdighet/ och öfwerwåld/ v. 27. Och hotar them medh straffet/ v. 29.

I. Propheten klagar at icke en from fans ibland hans folck.

GÅr omkring gatorna i Jerusalem/ och seer til/ och förfarer; och söker på thes gator/ **om J någon finnen som rätt giör/ och frågar efter trone/ så wil jagh wara honom nådelig.**

2. Och om the än sade: Så sant som HERren lefwer; så swärja the doch falskeliga.

3. **HERre/ tin ögon see efter trone:** tu slår them/ och the kännat intet 8268; tu plågar them/ men the bättra sigh intet: the hafwa ett ansichte hårdare än steen; och wilja icke omwända sigh.

4. Men jagh tänckte: Må skee/ at then arme hopen är oförståndig; weet intet af HERrans wägh/ och af sins Gudz rätt:

5. Jagh wil gå til the wäldiga/ och tala medh them; the måste ju weta af HERrans wägh/ och sins Gudz rätt: men the samme hade alle sönderbrutit oket/ och sönderslitit banden.

II. Hotar them medh the Babylonier; och vpräknar några theras synder.

6. THerföre skal ock leijonet 8284 som af skogen kommer/ sönderrifwa them/ och vlfwen af öknene skal förderfwa them/ och parden skal wachta på theras städer; alla the som ther vthgå/ skal han vpäta 8269**: ty theras synder äro alt förmånga; och the äro wordne förhärde vthi sine olydno.**

7. Huru skal jagh tå wara tigh nådelig? Efter tin barn öfwergifwa migh/ och swärja widh then som ingen gudh är: och nu medan jagh them mättat hafwer/ bedrifwa the hoor/ och löpa vthi horohuus.

8. Hwar och en wrenskas efter sin nästas hustru/ såsom wälfodrade stodhästar. 8270

9. Och skulle jagh icke för sådant hemsökia them/ säger HERren; och skulle min siäl icke hämnas öfwer sådant folck som thetta är? 8271

10. Bestormer hans murar/ och kaster them omkull/ och skoner intet; förer bort hans wijnqwistar 8285: **ty the äro icke HERrans.**

11. Vtan the förachta migh/ både Jsraels huus/ och Juda huus/ säger HERren.

12. The förneka HERran 8286**/ och säija: Thet är icke han/ och oß warder icke så illa gåendes** 8272**; swärd och hunger kommer intet öfwer oß:**

13. Propheterna tala mycket i wädret/ och hafwa intet Gudz ord: thet gånge them så sielfwom.

14. Therföre säger HERren Gudh Zebaoth: Efter Jsådana taal hafwen/ sij/ så wil jagh giöra min ord i tinom mun til en eld/ och thetta folck til trää/ och han skal förtära them.

15. Sij/ jagh skal låta komma öfwer eder af Jsraels huus/ säger HERren/ ett folck fierran efter; ett mächtigt folck/ hwilket thet första folck warit hafwer; ett folck hwilkes tungomål tu intet förstår/ och intet förnimma kan hwad the säija. 8273

16. Theras koger äro öpna grifter; ja/ the äro allesamman hieltar.

17. The skola förtära tin sädh/ och titt brödh; the skola vpäta tina söner och döttrar; the skola vpsluka tin fåår och titt fää; the skola förtära tin wijnträ och fikonaträ 8274: tina fasta städer/ ther tu förlåter tigh vppå/ skola the förderfwa medh swärd.

18. Och jagh skal på then tijd/ säger HERren/ intet skona eder. 8275

19. Och om the warda säijande: Hwij giör HERren wår Gudh oß alt thetta 8276? Så skalt tu swara them: Lika som J hafwen öfwergifwit migh/ och tienen främmande gudar vthi edart egit land; altså skolen J ock tiena främmandom vthi ett land thet icke edart är.

III. Förmanac til bättring; och vndsäger them medh vndergång.

20. THetta skolen J förkunna i Jacobs huus/ och predika i Juda/ och säija:

21. Hörer til J galna folck/ som intet förstånd hafwen; J som ögon hafwen/ och seen intet; öron hafwen/ och hören intet: 8277

22. Wiljen J icke fruchta migh/ säger HERren/ och intet förskräckias för migh/ som sätter hafwena sina strand/ therinnan/ thet altid blifwa måste/ och ther intet öfwergå? Och om thet än swallar/ så förmår thet doch intet; och om thes böljor än fast bulra/ så måste the doch icke ther öfwergå. 8278

23. Men thetta folcket hafwer ett affälligt och ohörsamt hierta; blifwa affällige/ och hållat så alt framåth;

24. Och säija icke en tijd i sitt hierta: Lät oß doch fruchta HERran wår Gudh/ then oß arlaregn och serlaregn gifwer i rättom tijd; och bewarar oß åhrswäxten troliga och åhrliga. 8279

25. Men edra mißgierningar förhindra thetta; och edra synder wända thetta goda ifrån eder.

26. Ty man finner ibland mitt folck ogudachtiga/ the ther ställa snaror och gildre för menniskiorna/ at the måga fånga them/ lika som foglasängiare giöra medh klofwar:

27. Och theras huus äro full medh bedrägerij/ lika som en foglabuur är full medh lockofoglar: **ther af warda the wäldige/ rike/ och fete.** 8280

28. The omgå medh ond stycker; the hålla ingen rätt; then faderlösa främja the icke i hans saak 8281/ doch går them wäl; och hielpa icke then fattiga til rätta.

29. Skulle jagh thet icke hemsökia/ säger HERren; och skulle min siäl icke hämnas vppå sådant folck som thetta är?

30. Thet står grufweliga och styggeliga til i landena.

31. Propheterna lära falskt 8282 8287/ och Presterna äro herrar i theras ämbete 8283; och mitt folck wil gierna så hafwat: huru wil eder gå för sådant på sidstone?

6. Capitel.

JEremia hotar Jerusalem medh olycko af theras fiendar/ v. 1. Orsaken/ at ther war intet annat än orätt/ ondska och öfwerwåld inne/ v. 7. Formanar them til bättring i tijd/ v. 8. Eljes wille HERren förderfwa hwad ännu qwart woro af Jsrael/ v. 9. Klagar at the achtade thet intet/ vtan höllo Gudz ord för gäckerij/ v. 10. Therföre måste han medh macht predika om theras förderf/ v. 11. Förty/ the foro alle efter girighet; woro säkre/ och wille wara ostraffade/ v. 13. HERren förmante them än fråga efter then rätta wägen; men the wille intet/ v. 16. Therföre skulle straffet komma/ v. 18. Och theras offer intet hielpa them/ v. 20. Ty the Babylonier skulle wist komma/ v. 22. Förmanar än til bättring/ v. 26. Och säger at HERren hade satt honom til en smältare/ at pröfwa och rensa sitt folck; men thet war alt odogse/ v. 27.

I. Propheten straffar folckets åthskilliga synder; och hotar flere gånger medh straff.

FÖrsamler eder/ J BenJamins barn/ vthur Jerusalem/ och blåser i trummeter på Thekoa wacht/ och reser vp ett baneer på Beth Cherems wacht: ty een olycka är på färde ifrå nordan 8288/ och en stoor jämmer.

2. Dottren Zion/ är såsom een dägelig och lustig äng:

3. Men ther skola herdar komma öfwer henne medh theras hiord; the skola vpslå sin tiäll alt omkring henne/ och i beet liggia hwar på sitt rum/ (och säija:)

4. Ruster eder til strijd emot henne; vp/ läter oß draga vp/ medan thet ännu bitrida dags är: eij! thet kommer aftonen/ och skuggen warder stoor.

5. Nu wäl/ så lät oß nu wara vppe/ thet wij än skulle draga tijt vp om nattena/ och förderfwa hennes palats.

6. Ty så säger HERren Zebaoth: Fäller trää/ och giörer bolwerck emot Jerusalem: ty thet är en stadh som hemsökt skal warda; är ther doch allsammans orätt inne.

7. Och lika som een källa vpwäller sitt watn/ så vpwäller ock hans ondska 8289: hans orätt och öfwerwåld ropar vp i himmelen; sitt mord och slagh bedrifwa the dagliga för migh.

8. Bättra tigh/ Jerusalem/ förr än mitt hierta wänder sigh ifrå tigh/ och jagh giör tigh til ett öde land/ ther ingen vthi boor.

9. Thetta säger HERren Zebaoth: Hwad qwart blifwit är af Jsrael/ thet måste ock efteråth afhämtat warda/ lika som af ett wijnträ: wijnhämtaren skal afhämta vthi korgen thet ena efter thet andra.

10. Ach! medh hwem skal jagh doch tala och betyga/ at doch någor wille hörat? Men theras öron äro oomskorne/ the kunna icke hörat: sij/ the hålla HERrans ord för gäckerij/ och wilja thet intet.

11. Therföre är jagh så full af HERrans trugande 8304/ at jagh icke kan låtat: giut vth både öfwer barnen på gatone/ och öfwer the män i rådet alt tilsammans: ty både man och qwinna/ både åldrig och vthgammal skola fångne warda.

12. Theras huus skola komma främmandom tilhanda/ samt medh åkrar och hustrur: ty jagh wil vthräckia mina hand/ säger HERren/ öfwer landsens inbyggiare.

13. Ty the fara allesammans efter girighet 8290/ både små och store: och både Propheter 8305 och Prester/ lära allesamman falska Gudztienst: 8291

14. Och trösta mitt folck i theras olycko/ at the skola thet ringa achta/ och säija: Thet står wäl til/ thet står wäl til; och thet står doch intet wäl til. 8292

15. Therföre skola the komma på skam/ at the sådana styggelse bedrifwa; ändoch the wilja oskämde 8306 wara/ och wilja intet skämma sigh 8293: therföre måste the falla hwar öfwer annan: och när jagh warder them hemsökiandes/ skola the falla/ säger HERren.

16. Thetta säger HERren: **Går vppå wägarna** 8307**/ och seer til/ och fråger efter the förra wägar/ hwilken then gode wägen är/ och wandrer ther vppå/ så skolen J finna roo för edra siälar** 8294; men the sade: Wij giöre thet intet.

17. Jagh hafwer satt wächtare 8295 öfwer eder: Achter vppå trummeternas liudh; men the sade: Wij giöret intet.

18. Therföre hörer/ J Hedningar/ och achter här vppå/ samt medh edart folck.

19. Tu jord/ hör til: **Sij/ jagh wil låta komma een olycko öfwer thetta folck/ nemliga/ theras förtienta löön/ at the icke achta min ord/ och förkasta min lagh.**

20. Hwad frågar jagh efter rökelse 8308/ som kommer af rika Arabien/ och efter godh caneel/ som kommer vtaf fierran land? Edor bränneoffer äro migh intet tacknemlig; och edor offer behaga migh intet. 8296

21. Therföre säger HERren altså: Sij/ jagh wil sättia thesso folckena een förargelse/ ther både fäder och barn skola sigh tilsammans vppå stöta/ och skola förgås/ then ene grannen medh them andra.

22. Thetta säger HERren: Sij/ ett folck warder kommandes nordan efter; och ett stort folck skal vpresa sigh hardt widh wårt land: 8297

23. The ther boga och spetz föra: thet är grufweligit/ och vthan barmhertighet: the fräsa såsom ett stormande haaf/ och rida på hästar/ rustade såsom krigsfolck emot tigh/ tu dotter Zion.

24. När wij få höra af them/ så skola oß wåra händer nedfalla: oß warder ångest och wee/ lika som ene i barnsnöd. 8298

25. Jngen gånge vth på markena/ och ingen vth vppå wägarna: ty thet är allestädz osäkert för fiendans swärd.

26. O tu mins folcks dotter/ drag en säck vppå/ och lägg tigh i asko; haf sorg 8299 lika som för enda sonen/ och beklaga tigh lika som the ther högeliga bedröfwade äro: ty förderfwaren kommer öfwer oß hasteliga. 8300

II. Propheten påminnes om sitt ämbete och thes werckan/ genom en liknelse.

27. JAgh hafwer satt tigh til en smältare 8301 8309 **i mitt folck/ thet så hårdt är;** at tu theras wäsende förfara och bepröfwa skalt.

28. The äro allesamman affällige/ wandrande förrädeliga: the äro allesamman förderfwat koppar och jern. 8302

29. Blåsbälgen 8310 är förbränd/ blydh förswinner; smältningen är förgäfwes: ty thet onda är icke ifråskildt.

30. Therföre heta the ock ett förkastat silfwer 8303: ty HERren hafwer förkastat them.

7. Capitel.

HERren befaller Jeremia förmana sitt folck til at bättra sigh/ och icke förlåta sigh ther vppå/ at the hade HERrans tempel hoos sigh/ v. 1. Eljes wille han så giöra medh theras tempel och stadh/ som han medh Silo giordt hade/ v. 12. Förbiuder honom bedia/ eller något läggia sigh vth för them: ty han såg hwad afguderij the bedrefwo/ v. 16. Han klagar ock ther öfwer/ at the allena omginges medh theras offer/ och woro hans ord olydige/ v. 21. Han hade förmant them dagliga genom sina Propheter; men the hörde them intet/ v. 25. Befaller Jeremia säija them thet/ v. 28. Och sörja öfwer them. Ty han hade förkastat sitt folck; och wille nu låta gå straffet öfwer them för theras afguderij/ v. 29.

I. HERren befaller Jeremia förmana til bättring; och icke förlåta sigh på templet.

THetta är thet ord som skedde til Jeremia af HERranom/ som sade:

2. Gack och statt i portenom åth HERrans huus/ och predika ther thetta ordet/ och säg: Hörer HERrans ord/ J alle af Juda/ J som gåån genom thenna porten/ til at tilbedia HERran.

3. Så säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh: **Bättrer edart lefwerne och wäsende 8311/ så wil jagh boo när eder i thesso rume. 8312**

4. Förlåter eder icke vppå lögn/ säijande: Här är HERrans tempel 8329/ här är HERrans tempel/ här är HERrans tempel:

5. Vtan bättrer edart lefwerne/ och wäsende/ at J giören hwar annan rätt;

6. Och giörer främlingenom/ them faderlösa och enkione intet öfwerwåld; och vthgiuter intet oskyldigt blodh i thesso rume/ och följer icke andra gudar efter/ til edar egen skada:

7. Så wil jagh ewinnerliga boo när eder i thesso rume/ i landena som jagh edra fäder gifwit hafwer.

8. Men nu förlåten J eder på lögn/ then intet nyttig är.

9. Ther til ären J tiufwar/ mordare/ hoorkarlar/ och meenedare; och röken in för Baal/ och följen främmande gudar efter/ the J intet kännen.

10. Sedan kommen J tå/ och gåån fram för migh i thesso huse/ thet efter mitt namn nämndt är/ och säijen: Thet hafwer ingen nödh medh oß/ medan wij sådana styggelse giörom.

11. Hållen J tå thetta huus 8313/ som efter mitt namn nämndt är/ för ena mordarekulo 8314? Sij/ jagh seer thet wäl/ säger HERren.

II. Eljes wille han giöra medh them såsom medh Silo.

12. GÅr bort til mitt rum i Silo 8315/ ther mitt namn tilförene bodt hafwer/ och seer til hwad jagh ther giordt hafwer/ för mins folcks Jsraels ondsko skul.

13. Efter J nu alle sådana stycke bedrifwen/ säger HERren/ och jagh eder tijdt och ofta predika låter/ och J wiljen icke hörat; jagh ropar/ och J wiljen intet swara: 8316

14. Så wil jagh sammalunda giöra medh thet huus/ som efter mitt namn nämndt är/ ther J eder vppå förlåten/ och medh thet rum som jagh edra fäder gifwit hafwer/ lika som jagh medh Silo giordt hafwer: 8317

15. Och skal kasta eder bort ifrå mitt ansichte/ lika som jagh bortkastat hafwer alla edra bröder/ alla Ephraims sädh.

16. Och skalt tu intet bedia för thetta folck/ eij heller någon klagan eller böön förebära/ eller läggia tigh vth för them in för migh: ty jagh wil intet höra tigh. 8318

17. Ty seer tu icke hwad the giöra i Juda städer/ och på gatomen i Jerusalem?

18. Barnen hämta weden/ och fäderna giöra vp elden; och qwinnorna giöra degen/ at the skola baka himmelens Drottning kakor/ och gifwa främmande gudar drickoffer/ på thet the skola förtörna migh: 8319

19. Men the skola icke giöra migh ther ondt medh/ säger HERren; vtan sigh sielfwom/ och skola til skam warda.

20. Therföre säger HErren HERren: Sij/ min wrede och min grymhet är vthguten öfwer thetta rum/ både öfwer folck och fää/ öfwer trään på markene/ och öfwer fruchtena på jordene/ och skal brinna/ så at ingen skal kunna släckiat.

III. HERren förkastar theras offer/ efter the intet bättrade sigh.

21. THetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Giörer edor bränneoffer och annor offer tilhopa/ och äter kött.

22. Ty på then dagen tå jagh förde edra fäder vthur Egypti land/ hafwer jagh intet sagt eller budit them om bränneoffer och annat offer: 8320

23. Vtan thetta böd jagh them/ och sade: Lyder min ord/ så wil jagh wara edar Gudh/ och J skolen wara mitt folck 8321: och wandrer på alla the wägar som jagh biuder eder/ på thet eder skal wäl gå. 8322

24. Men the wille intet höra/ eller böija sin öron här til/ vtan wandrade efter sitt egit rådh/ och efter sin onda hiertas tyckio 8323/ och gingo tilbaka/ och icke fram åth.

25. Ja/ ifrå then dagen at jagh edra fäder vthur Egypti land förde/ och in til thenna dagh/ **hafwer jagh dagliga sändt til eder alla mina tienare Propheterna:** 8324

26. Men the wille intet höra/ eller böija sin öron/ vtan äro halsstyfwe/ och giörat än wärre än theras fäder.

27. Och om tu än alt thetta säger them/ så höra the doch intet; ropar tu/ så swara the doch intet.

28. Therföre säg til them: Thetta är thet folck/ som HERran sin Gudh icke hörer/ eller sigh bättra wil: then rätta läran är platt borto/ och the predika ther nu intet meer af.

IV. Befaller Propheten sörja öfwer sitt folck/ rc.

29. SKär titt håår af/ och kasta thet ifrå tigh/ och jämra tigh klageliga på högomen: ty HERren hafwer förkastat och bortdrifwit thetta slächtet/ ther han öfwer förtörnad är.

30. Förty/ Juda barn giöra thet ondt är för min ögon/ säger HERren: the sättia sina styggelser vthi thet huus som efter mitt namn nämndt är/ på thet the skola orena thet.

31. Och byggia the altare Tophet 8330 vthi Hinnoms sons daal 8331/ at the skola vpbränna theras söner och döttrar i eld/ **hwilket jagh aldrig budit** 8332/ eller någor tijd i sinnet fått hafwer. 8325

32. Therföre/ sij/ then tiden kommer/ säger HERren/ at man intet meer skal kalla thet Tophet/ och Hinnoms sons daal/ vtan dräpodaal: och Tophet skal warda fult medh dödas grifter 8326/ therföre at ther intet annat rum på färde är.

33. Och thetta folcks kroppar skola himmelens foglom och diuromen på jordene til spijs warda 8327/ och ingen skal drifwa them ther ifrå.

34. Och jagh skal vthi Juda städer/ och på gatorna i Jerusalem/ borttaga glädies och frögds roop 8328; och brudgummas 8333 och brudz röst: ty landet skal öde wara.

8. Capitel.

GUdh hotar än sitt folck medh förderf och vndergång/ för theras afguderij/ v. 1. Befaller Propheten hålla them före theras obotferdighet/ genom några liknelser/ v. 4. Synnerlig theras lärares bedrägerij och falska läro/ v. 8. Theras girighet och andra laster/ v. 10. Vndsäger them medh straffet/ v. 12. At han wil borthämta hwad ännu qwart wore af them/ v. 13. Och thet skulle intet dröija/ v. 16. Ther öfwer Propheten sigh swårliga jämrar/ v. 18.

I. HERren hotar sitt folck medh förderf och vndergång.

PÅ then samma tiden/ säger HERren/ skal man kasta Juda Konungars been/ Förstarnas been/ Presternas been/ Propheternas been/ borgarenas been i Jerusalem/ vthu theras grifter:

2. Och man skal förskingra them vnder solene/ månan/ och allan himmelens häär/ hwilka the älskat/ och them tient/ och them efterfölgt/ och sökt/ och tilbedit hafwa: the skola intet meer vphämtade/ och begrafne warda/ vtan wara träck på jordene.

3. Och alle the qwarlefde af thesso ondo folcke/ på ehwad rum the äro/ tijt jagh them bortdrifwit hafwer/ skola heller wilja wara döde än lefwande/ säger HERren Zebaoth.

II. Håller them före theras åthskilliga synder;

4. THerföre säg til them: Thetta säger HERren: Hwar är någor/ om han faller/ then icke gierna står vp igen? Hwar är någor som willo går/ then icke gierna kommer vppå rätta wägen igen?

Obotferdighet.

5. Likwäl wil ju thetta folcket i Jerusalem gå willo vthan återwändo: the stå så hårdt på then falska Gudztienstene/ at the intet wilja låta sigh ther ifrån afwända.

6. Jagh seer och hörer/ at the lära icke rätt; ingen är then som ångrar sina ondsko/ och säger: Hwad giör jagh doch? The löpa alle sitt lopp/ lika som en grym häst i stridene.

7. En storck vnder himmelen weet sin tijd; een turturdufwa/ trana och swala märckia sin tijd/ när the igen komma skola; men mitt folck wil icke weta HERrans rätt.

Falska lärs.

8. Huru kunnen J doch säija: Wij wete hwad rätt är/ och hafwom HERrans lagh för oß? Är thet doch icke vtan lögn hwad the Skriftlärde gifwa oß före.

9. Therföre måste sådana lärare komma på skam/ förskräckte och fångne warda: **ty hwad godt kunna the lära/ tå the HERrans ord förkasta?**

Girighet.

10. Therföre skal jagh gifwa theras hustrur främmandom/ och theras åker them som them förjaga skola: ty the fara efter girighet 8334/ then ene medh then andra/ både små och store; och både Prester och Propheter lära falska Gudztienst; 8335 8345

Säkerhet.

11. Och trösta mitt folck vthi theras olycko/ at the skola thet ringa achta/ och säija: Thet står wäl til/ thet står wäl til; och thet står doch intet wäl til. 8336

III. Vndsäger them medh straff/ som hasteliga komma skulle.

12. THerföre skola the komma på skam/ at the sådana styggelse bedrifwa; ändoch the wilja oskämde wara/ och wilja intet skämma sigh 8337/ therföre måste the falla hwar öfwer annan: och när jagh warder them hemsökiandes skola the falla/ säger HERren.

13. Jagh wil så afhämta them/ säger HERren/ at inga drufwor skola blifwa qwara på wijnträd 8338/ och ingen fikon på fikonaträd 8339/ ja/ löfwen skola ock affalla; och thet jagh them gifwit hafwer/ thet skal them ifrå taget warda.

14. Hwar skole wij tå boo? Ja/ församler eder tå/ och lät oß draga in vthi the fasta städer/ och wänta ther efter hielp: ty HERren wår Gudh warder oß hielpandes medh en bitter dryck 8340 8346/ at wij så synde emot HERran.

15. Ja/ förlåter eder ther vppå/ at thet skal ingen nödh hafwa/ ändoch intet godt förhandene är; och at J skolen helade warda/ ändoch icke annat än ond såår förhandene är. 8341

16. Man hörer allaredo ifrå Dan 8347 gnyyn 8342 af theras hästar/ och theras hingstar skrija/ så at hela landet bäfwar therföre: och the komma/ och skola vpfräta landet medh alt thet ther vthi är/ staden samt medh alla the som ther vthi boo.

17. Ty sij/ jagh skal sända ormar och basilisker ibland eder/ the intet besworne 8343 äro; the skola stinga eder/ säger HERren.

IV. Propheten jämrar sigh öfwer theras förderf.

18. SÅ skal jagh hugswala migh af mine ångest och hiertans sorg.

19. Sij/ mins folcks dotter skal ropa ifrå fierran land: Wil nu HERren icke meer wara (Gudh) i Zion? Eller skal thet ingen Konung meer hafwa? Ja/ hwij hafwa the så förtörnat migh medh sin beläte/ och främmande fåfänga Gudztienst?

20. Skördetiden är framliden/ sommaren är sin wägh; och oß är ingen hielp kommen.

21. Migh ömkar swårliga at mitt folck så förderfwat är; jagh grämmer migh/ och hafwer ganska ondt.

22. Är tå nu ingen salwa 8344 i Gilead? Eller är ther ingen läkiare? Hwarföre är tå mins folcks dotter icke helad?

9. Capitel.

PRopheten klagar än/ at han icke tilfyllest kan gråta och sörja/ öfwer then jämmerliga förstöring/ som hans folck tilstundade/ v. 1. 10. 17. Hwilken the hade förorsakat medh theras horerij/ lögn/ wåld och bedrägerij/ som the foro medh/ v. 2. Jn summa/ ther medh at the ofwergafwo HERrans lagh/ lydde intet hans ord/ vtan följde sins hiertans tyckio/ som theras fäder them lärdt hade/ v. 12. Befaller them skaffa sigh gråterskor/ v. 17. Förmanar them förlåta sigh på ingen ting/ vtan på HERran: ty han wille icke långt til hemsökia både Judar och Hedningar/ v. 23.

I. Propheten qwider än widare öfwer sitt folcks jämmer.

ACh! thet jagh watn nogh hade i mitt hufwud/ och min ögon woro een tårakälla/ at jagh natt och dagh begråta måtte the slagna i mitt folck. 8348

2. Ach! thet jagh ett herberge hade i öknene/ så wille jagh öfwergifwa mitt folck/ och draga ifrå them:

II. Gifwer orsaken tilkänna.

TY the äro allesammans hoorkarlar/ och en arg hoop.

3. The skiuta medh sina tungor altsammans lögn/ och ingen sanning/ och fara alt medh wåld i landena; och gå ifrå then ena ondskone til then andra/ och achta migh intet/ säger HERren.

4. Hwar och en tage sigh wahra för sinom nästa; och troo icke heller sinom broder: ty en broder

vndertrycker then andra/ och en wän förråder then andra. 8349

5. En wän gäckar then andra/ och tala icke ett sant ord: the winläggia sigh ther om huru then ene skal bedraga then andra; och them tycker illa wara at the ännu icke kunna giörat wärre.

6. Ther är allestädz bedrägerij ibland them/ och för bedrägerij skul wilja the icke känna migh/ säger HERren.

7. Therföre säger HERren Zebaoth altså: Sij/ jagh wil smälta 8362 och probera them: ty hwad skal jagh annars giöra/ medan mitt folck så ställer sigh?

8. Theras falska tungor äro mordskott 8350**: medh sin mun tala the wänliga medh sinom nästa; men i hiertat wachta the efter honom.** 8351

9. Skulle jagh nu icke sådant hemsökia vppå them/ säger HERren; och skulle min siäl icke hämnas öfwer sådant folck som thetta är? 8352

10. Jagh måste gråta och jämra migh på bergen; och beklaga migh widh the fäbodar i öknene: ty the äro så platt förhärjade/ at ther boor ingen meer/ och man hörer ther nu intet färop meer: både himmelens foglar och diuren äro alle borto. 8353

11. Och jagh skal giöra Jerusalem til en steenhop/ och til een drakaboning 8354; och skal ödeläggia Juda städer/ at ther ingen inne boo skal.

12. Ach! at nu någor wijs wore/ och lade thet vppå hiertat 8355/ och förkunnade hwad HERrans mun til honom säger: **Hwarföre doch landet så förderfwat och förhärjat warder/ lika som een ödemark/ ther ingen wistas?**

13. Och HERren sade: **Therföre at the öfwergifwa min lagh/ som jagh them föregifwit hafwer/ och lyda intet min ord/ och lefwa ther eij heller efter:**

14. Vtan följa sins hiertas tyckio/ och Baalim/ såsom theras fäder them lärdt hafwa. 8363

15. Therföre säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh: Sij/ jagh skal spisa thetta folcket medh malört; och gifwa them galla dricka: 8356

16. Jagh skal förskingra 8357 them ibland Hedningarna/ hwilka hwarken the eller theras fäder känna; och skal sända swärd efter them/ til thes thet blifwer vthe medh them.

III. Råder beställa gråterskor.

17. SÅ säger HERren Zebaoth: Skaffer och beställer gråterskor 8358/ at the komma; och sänder efter the som thet wäl kunna:

18. Och begråta oß medh hast/ at wår ögon måga rinna medh tårar/ och wår ögnahwarf flyta medh watn:

19. At man må höra en klagogråt i Zion/ nemliga altså: Ach! huru äro wij så platt förstörde och til skam wordne? Wij måste rymma landet/ ty wåra boningar äro nederslagna.

20. Så hörer nu/ J qwinnor/ HERrans ord/ och edor öron fatte hans muns taal; lärer edra döttrar gråta/ och then ena läre then andra klagogråt/ nemliga altså:

21. Döden är igenom wår fenster infallen/ och vthi wår palats kommen/ til at dräpa barnen på gatone/ och

ynglingarna i gränderna.

22. Säg: Så säger HERren: Menniskiors kroppar skola liggia såsom träck på markene/ och såsom kärfwar efter skördomannen/ the ingen vptager.

IV. Förmanar them förlåta sigh på HERran allena.

23. THetta säger HERren: En wijs beröme sigh intet af sine wijshet; en starck beröme sigh intet af sin starckhet; en rijk beröme sigh intet af sin rikedom:

24. Vtan then som sigh beröma wil/ han beröme sigh ther af/ at han weet och känner migh 8359/ at jagh är HERren som giör barmhertighet/ rätt och rättferdigbet på jordene: ty sådant behagar migh/ säger HERren.

25. Sij/ then tijd kommer/ säger HERren/ at jagh hemsökia skal alla 8364 the omskorna medh the oomskorna;

26. Nemliga: Egypten/ Juda/ Edom/ Ammons barn/ Moab/ och alle the som boo vthi the rum i öknene 8360: ty alle Hedningar hafwa oomskoren förhud; men hela Jsraels huus hafwer oomskoret hierta. 8361

10. Capitel.

JEremia warnar Gudz folck/ at the icke skulle taga sigh efter Hedningarnas afguderij och widskepelse/ v. 1. Ty theras afgudar äro inge gudar/ vtan fåsängelighet/ v. 3. 8. 14. Men HERren är allena Gudh/ som kunde thet bewisa medh gierningarna/ och hade thet bewijst/ i thet han hade giordt himmel och jord/ rc. v. 6. 12. 16. Hotar them/ at HERren wille bortsliunga them vthu theras land/ v. 17. Klagar sorgeliga ther öfwer/ v. 19. Och beder at HERren wille medh måttelighet straffa/ och icke platt förgiöra them/ v. 23.

I. Propheten förmanar ifrån Hedningarnas afgudar/ och bewiser theras fåfängelighet.

HÖrer hwad HERren säger til eder/ J af Jsraels huus.

2. Thetta säger HERren: J skolen icke lära Hedningarnas sätt 8365/ och skolen intet fruchta eder för himmelens tekn 8366 8385/ såsom Hedningarna fruchta.

3. Ty Hedningarnas gudar äro icke vtan fåfängelighet 8367: the hugga ett trä i skogenom/ och mästaren giör thet til medh een yxa:

4. Och pryder thet medh silf och guld/ och fäster thet widh medh naglar och hamrar/ at thet icke omkull falla skal.

5. Sådant är nu intet annat än öfwerdragna stodar; the kunna intet tala 8368; så måste man ock bära 8369 them: ty the kunna intet gå: therföre skolen J intet fruchta eder för them: förty/ the kunna hwarken hielpa eller stielpa.

II. Wiser at HERren är allena Gudh; och jämnförer honom medh the styggeliga beläten.

6. MEn tigh/ HERre/ är ingen lijk 8370; tu äst stoor/ och titt namn är stort/ och tu kant thet bewisa medh gierningarna.

7. Ho skulle icke fruchta tigh/ tu Hedningarnas Konung 8371? Tigh skal man ju lyda: ty ibland alla Hedningarnas wisa/ och i all Konungarike är ingen tin like.

8. The äro allesamman dårar och galne 8372: ty ett trä måste ju wara een platt fåfäng Gudztienst. 8373

9. Silfskifwor förer man til på hafwet; guld ifrån Vphas/ af mästare och guldsmeder beredt: golt silke och purpur kläder man vppå them; och äro altsammans slöga mäns werck.

10. Men HERren är en rätt Gudh/ en lefwandes Gudh/ en ewig Konung: för hans wrede bäfwar jorden/ och Hedningarna kunna icke fördraga hans trugh. 8374

11. Så säger nu altså til them: **The gudar/ som himmel och jord icke giordt hafwa/ förgånge af jordene/ och vnder himmelen.**

12. Men han hafwer giordt jordena genom sina kraft/ och werldenes kretz beredt genom sina wijshet; och vthsträckt himmelen genom sitt förstånd. 8375

13. Tå han dundrar/ så är mycket watn vnder himmelen/ och drager vp dimbona ifrån jordenes ända: han giör liungelden i regnet; och låter wädret komma ifrå hemlig rum. 8376

14. Alla menniskior äro dårar medh sine kånst/ och alle guldsmeder stå medh skam medh sin beläte: ty theras beläte äro bedrägerij/ och hafwa intet lijf.

15. Thet är altsammans ett fåfängt och bedrägeligit werck; the måste förgås tå the hemsökte warda. 8377

16. Men sådana är icke han som Jacobs lott är; vtan han är then som all ting skapat hafwer/ och Jsrael är hans arfwedeel: han heter HERren Zebaoth.

17. Tag tin handel bort vthu landena/ tu som boor i then fasta (staden. 8386)

18. Ty så säger HERren: Sij/ jagh skal i thenna resone bortsliunga landsens inbyggiare/ och så plåga them at the thet känna skola.

III. Klagar jämmerligen i sitt folcks namn öfwer theras förstöring.

19. ACh! min jämmer och hiertans sorg: men jagh täncker at thet är min plåga; jagh måste lida henne.

20. Mitt tiäll är förstördt/ och all min tågh äro sönder: min barn äro borto/ och icke meer förhandene; ingen vprättar min hyddo igen/ och mitt tiäll slår ingen vp igen.

21. Ty herdarna äro til dårar wordne/ och fråga intet efter HERran: therföre kunna the ock intet rätt lära 8378/ vtan förskingra hiorden.

22. Sij/ ett rychte kommer/ och ett stort bäfwande af thet landet norr vth 8379/ at Juda städer skola öde läggias/ och til drakaboningar warda. 8380

IV. Beder/ at HERren wille lindra straffet/ och fast meer näpsa Hedningarna.

23. JAgh weet/ HERre/ at menniskiones wägh står icke til henne 8387; och thet står i ingens mans macht/ huru han wandra eller sin gång styra skal. 8381

24. Näps migh/ HERre/ doch medh måttelighet 8382/ och icke vthi tine grymhet 8383; på thet tu icke skalt platt giöra migh til intet.

25. Men giut tina wrede vth öfwer Hedningarna som intet känna tigh; och öfwer the slächte som intet åkalla titt namn: ty the hafwa vpfrätit och vpswolget Jacob; the hafwa giordt en ända medh honom/ och hans boning förödt. 8384

11. Capitel.

HERren befaller Propheten påminna Judarna thet förbund som han medh theras fäder giordt hade/ rc. v. 1. Och efter theras fäder thet intet hållit hade/ wille han låta skee them efter förbundsens ord/ v. 6. Efter han ock wäl wiste/ at the skulle wända sigh til theras förfäders synder/ v. 9. Wille han ock låta gå een olycko öfwer them/ ifrå hwilken theras afgudar intet skola hielpa them/ v. 11. Förbiuder Propheten bedia för them: ty han wille intet hörat/ medan the bedrefwo all skalckhet/ och mente sigh genom sin offer blifwa rene ther ifrå/ rc. v. 14. Vtan låta straffet gå ofwer theras ondsko/ v. 16. Sedan förkunnar Propheten/ huru the hade stämplat emot honom i Anathot/ v. 18. Hwilka HERren therföre hemsökia skulle/ v. 21.

I. HERren påminner Judarna sitt förbund medh theras fäder.

THetta är thet ord som til Jeremia skedde af HERranom/ som sade:

2. Hörer thetta förbundz ord 8388/ at J mågen säija them til Juda och Jerusalems inbyggiare;

3. Och säg til them: Så säger HERren Jsraels Gudh: Förbannad ware then som icke lyder thetta förbundz ord/

4. Som jagh edra fäder böd på then dagh jagh them vthur Egypti land förde/ vthur jernvgnen 8389/ och sade: Hörer mina röst/ och giörer som jagh eder budit hafwer; så skolen J wara mitt folck/ och jagh wil wara edar Gudh: 8390

5. På thet jagh må hålla then eed som jagh edra fäder sworit hafwer 8391/ til at gifwa them ett land/ ther miölk och hannog vthi flyter/ såsom thet i thenna dagh för ögon är. Jagh swarade/ och sade: Ja/ HERre/ thet ske altså.

II. Klagar at theras fäder intet hafwa hållit thet; eij heller the.

6. OCh HERren sade til migh: Predika all thessa orden vthi Juda städer/ och vppå gatorna i Jerusalem/ och säg: Hörer thetta förbundz ord/ och giörer ther efter.

7. Ty jagh hafwer betygat edra fäder/ ifrå then dagen jagh them vthur Egypti land förde/ in til thenna dagh/ och betygade städse/ och sade: Hörer mina röst.

8. Men the hörde intet/ och bögde eij heller sin öron här til/ vtan hwar och en gick efter sins ondas hiertas tyckio: therföre wil jagh ock öfwer them gå låta all thetta förbundz ord/ thet jagh them böd at the giöra skulle/ och the doch ther efter icke giordt hafwa.

9. HERren sade til migh: Jagh weet wäl huru the i Juda och Jerusalem gadda sigh tilhopa.

10. The wända sigh til sina förfäders synder/ hwilke min ord eij heller höra wille; vtan följde ock så andra gudar efter/ och tiente them: altså hafwer Jsraels huus och Juda huus nu (alt städes) brutit mitt förbund 8392/ thet jagh medh theras fäder giordt hafwer.

III. Therföre wille han låta komma een olycko öfwer them.

11. THerföre sij/ säger HERren: Jagh wil låta een olycko gå öfwer them/ then the icke vndkomma skola: och när the ropa til migh/ så wil jagh intet höra them. 8393

12. Så lät tå Juda städer/ och Jerusalems inbyggiare gå bort/ och ropa til the gudar/ hwilkom the rökt hafwa; men the skola intet hielpa them i theras nödh. 8394

13. Ty så många städer/ så många gudar hafwer tu/ Juda 8395; och så många gator som i Jerusalem äro/ så mång blygdealtare hafwen J vpsatt/ til at rökia för Baal.

14. Så bed nu tu intet för thetta folck/ och haf ingen åkallan eller böön för them 8396: ty jagh wil intet höra them/ när the ropa til migh i sine nödh.

15. Hwad hafwa mine wänner 8398 til at skaffa i mitt huus? **The bedrifwa alla skalckhet/ och mena thet heliga kötet** 8399 **skal taga thet bort af them:** och när the illa giöra/ så äro the glade ther öfwer.

16. HERren kallade tigh ett grönt/ skiönt/ fruchtsamt oljoträ; men nu hafwer han medh ett stort mordskrij vptändt en eld 8400 ther omkring/ så at thes qwistar måste förderfwade warda.

17. Ty HERren Zebaoth/ som tigh planterat hafwer/ hafwer lafwat tigh ondt/ för Jsraels huus/ och Juda huus ondsko skul/ then the bedrifwa/ så at the förtörna migh/ i thet the rökia för Baal.

IV. Propheten berättar huru the hade stämplat emot honom; och förkunnar them straff.

18. HERren hafwer migh thet vppenbarat/ så at jagh thet weet; och wijste migh hwad the hafwa för händer:

19. Nemliga/ at the wilja slachta migh/ lika som ett armt fåår: ty jagh wiste icke at the emot migh rådslaget hade/ och sagt: Lät oß förderfwa trädh medh sine frucht; och vthrota honom vthu the lefwandes land/ at på hans namn skal aldrig meer tänckt warda.

20. Men tu/ HERre Zebaoth/ tu rättwise domare; tu som bepröfwar niurar och hierta 8397**/ lät migh see tina hämnd** 8401 **öfwer them: ty jagh hafwer befalt tigh mina saak.**

21. Therföre säger HERren altså emot them i Anathoth/ hwilke efter titt lijf stå/ och säija: Spå oß intet i HERrans namn/ om tu annars icke döö wilt af wåra händer.

22. Therföre säger HERren Zebaoth altså: Sij/ jagh wil hemsökia them: theras vnge män skola medh swärd dräpne warda/ och theras söner och döttrar af hunger döö:

23. Så at intet af them skal qwart blifwa: ty jagh skal låta een olycko gå öfwer them i Anathoth/ på thet åhret tå the skola hemsökte warda.

12. Capitel.

PRropheten frågar här af Gudh/ först; hwarföre them ogudachtigom/ i synnerhet hans förföljarom så wäl går/ rc. v. 1. Får til swars/ at the skulle straffade warda/ v. 3. Sedan frågar han/ huru länge landet skulle stå så jämmerliga/ v. 4. Honom swaras/ at han än mera lida skulle/ v. 5. Och at Gudh skulle öfwergifwa sitt huus och sitt folck theras fiendom til roof/ v. 7. At the skulle warda förödde/ och än meer förderfwas/ v. 10. Doch wille han hemsökia theras grannar som thet giorde/ och frälsa them således/ v. 14. At om theras fiender lärde känna honom/ skulle the ock blifwa hans folck/ v. 16.

I. Prophetens twänne frågor; och ther på gifne swar.

HERre/ om jagh än medh tigh wille til rätta gå/ så behåller tu doch rätten; likwäl måste jagh tala medh tigh om rätten: **Hwij går them ogudachtigom så wäl** 8409**/ och the förachtare hafwa allahanda nogh?** 8402

2. Tu planterar them/ at the rota sigh/ och wäxa/ och bära frucht: tu låter them mycket tala om tigh/ och tu näpser them intet:

3. Men migh/ HERre/ känner tu/ och seer migh/ och pröfwar mitt hierta för tigh: men them låter tu gå frij/

lika som fåår/ **at the skola slachtade warda; och skonar them/ på thet the skola dräpne warda.**

4. Huru länge skal doch landet stå så jämmerliga/ och gräset på markene allestädz borttorkas för inbyggiarenas ondsko skul; at både diur och foglar ther intet meer äro 8403? Ty the säija: Ja/ han weet mycket 8410 huru oß gå skal.

5. Om the giöra tigh platz 8411 som til foot gå/ huru wil tigh gå/ tå tu medh resenärer löpa skalt? Och om tu söker efter säkerhet vthi the lande ther frijd är; hwad wil tå medh tigh warda widh then högmodiga Jordanen? 8404

6. Ty tine bröder/ och tins faders huus/ förachta tigh ock/ och ropa Jadut 8405 öfwer tigh: therföre troo tu them intet/ om the än tala wänliga medh tigh. 8406

7. Therföre hafwer jagh måst öfwergifwa mitt huus 8412/ och fly mitt arf 8412/ och gifwa mina älskeliga siäl vthi fienda hand.

8. Mitt arf är migh wordet såsom ett leijon i skogenom/ och ryter emot migh; therföre är jagh thy harmse worden.

9. Mitt arf är såsom en spräklot fogel/ om hwilken foglarna församla sigh: vp/ och församler eder all diur på markene; kommer/ och äter.

10. Månge herdar hafwa förderfwat min wijngård 8413/ och förtrampat min åker; the hafwa giordt min skiöna åker til een ökn; the hafwa giordt honom öde.

11. Jagh seer allaredo huru jämmerliga han förödd är: ja/ hela landet är öde; men ingen wil läggiat vppå hiertat.

12. Ty the förderfware komma öfwer alla högar i öknene/ och HERrans frätande swärd ifrå then ena landsens ända in til then andra; och intet kött skal frijd hafwa.

13. The såå hwete 8414/ men tistel skola the vpskära; the giöra sigh omaak nogh/ men the skola intet nyttiat; the skola icke glädias af sinom åhrswäxt 8407/ för HERrans grymma wrede skul.

II. HERren låfwar Judomen förloßning/ och Hedningomen omwändelse.

14. THetta säger HERren emot alla mina onda grannar/ som antasta then arfwedeel/ som jagh mino folcke Jsrael vthskift hafwer: Sij/ jagh skal ryckia them vthu theras land/ och taga Juda huus mitt vth ifrå them.

15. Och när jagh hafwer vthtagit them/ skal jagh åter förbarma migh öfwer them/ och skal låta hwar och en komma til sin arfwedeel/ och til sitt land igen.

16. Och thet skal skee/ om the lära af mitt folck/ at the swärja widh mitt namn 8408 8415: Så wist som HERren lefwer; lika som the tilförene hafwa lärdt mitt folck swärja widh Baal; så skola the vpbyggias ibland mitt folck.

17. Men om the icke höra wilja/ så skal jagh thet folcket vthryckia/ och förgiöra thet/ säger HERren.

13. Capitel.

HERren befaller Jeremia köpa en ny giording; gå bort/ och grafwan nedh widh Phrath/ v. 1. Efter en lång tijd befaller han tagan vp igen; tå war han förderfwad/ v. 6. Altså/ säger HERren/ skulle han förderfwa sitt folck/ efter the intet wille höra hans ord/ vtan gingo efter sin hiertas tyckio/ v. 8. Sedan befaller han honom

predika/ at alle läglar skulle medh wijn fyllas: altså skulle HERren fylla Juda inbyggiare/ at the skulle druckne warda/ och förströ them/ then ena ifrå then andra/ v. 12. Förmanar them til bättring/ v. 15. Widare befaller han säija Konungenom och Drottningene/ at the skulle blifwa af medh theras regemente/ v. 18. Sidst klagar han öfwer theras obotferdighet/ och hotar än medh straffet/ v. 23.

I. Propheten befalles afmåla thet Babyloniska fängelset.
1. Genom en giördel.

THetta säger HERren til migh: Gack bort/ och köp tigh en linnen giording/ och giorda tina länder ther medh; och giör honom icke wåtan.

2. Och jagh köpte en giording/ efter HERrans befalning/ och bandt honom kring om mina länder.

3. Så skedde HERrans ord annan gången til migh/ och sade:

4. Tag then giordingen/ som tu köpt/ och om tina länder bundit hafwer/ och statt vp/ och gack bort til Phrath/ och giöm honom ther vthi ena steenklyfto.

5. Jagh gick åstadh/ och giömde honom in widh Phrath/ som HERren migh budit hade.

6. Men en lång tijd ther efter sade HERren til migh: Statt vp och gack bort til Phrath/ och tag then giordingen igen/ som jagh bad tigh ther bortgiöma.

7. Jagh gick bort til Phrath/ och grof honom vp/ och tog giordingen af thet rum/ ther jagh honom lagt hade; och sij/ giordingen war förderfwad/ så at han intet meer dogde.

8. Tå skedde HERrans ord til migh/ och sade:

9. Thetta säger HERren: Lika så skal jagh förderfwa then stora högfärden i Juda och Jerusalem.

10. Thet onda folcket/ som min ord icke höra wilja/ vtan gå efter sin hiertas tyckio/ och följa andra gudar/ til at tiena och tilbedia them/ the skola warda lika som giordingen/ then intet meer doger.

11. Ty lika som en man binder giordingen om sina länder: altså hafwer jagh/ säger HERren/ omgiordat migh hela Jsraels huus/ och hela Juda huus/ at the skulle wara mitt folck/ til ett namn/ lof och ähro; men the wille icke höra.

2. Genom wijnläglar.

12. Så säg them nu thetta ordet: Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Alle läglar skola medh wijn fylte warda; så skola the säija til tigh: Ho weet thet icke/ at man skal fylla läglarna medh wijn?

13. Så säg til them: Thetta säger HERren: Sij/ jagh skal fylla alla the som i thetta land boo; Konungarna som på Davidz stool sittia; Presterna och Propheterna/ och alla Jerusalems inbyggiare/ så at the druckne warda.
8423

14. Och skal förströ them/ then ena medh then andra/ fäderna samt medh barnen/ säger HERren; och skal hwarken skona eller öfwersee/ eller barmhertig wara öfwer theras förderf.

II. Befalles at förmana til bättring.

15. SÅ hörer nu/ och märcker til/ och trotser icke: ty HERren hafwer thet sagt.

16. Gifwer HERranom edrom Gudi ährona/ förr än thet mörkt warder/ och förr än edre fötter stöta

sigh på the mörka berg 8424: så at J wänten efter liuset/ och han skal doch giörat alt til mörker och skugga: 8416

17. Men wiljen J thetta icke höra/ så måste doch min siäl hemliga gråta öfwer sådana stolthet; min ögon måste medh tårar flyta 8417/ at HERrans hiord fången warder.

III. Säija Konungen och Drottningen at the skulle mista regementet.

18. SÄg Konungenom och Drottningene: Såtter eder neder 8418: ty härlighetenes crona är eder af hufwudet fallen.

19. The städer söder vth äro tilslutne/ och ingen är som them vplåter; hela Juda är allsamman bortförd.

20. Vplyfter edor ögon/ och seer huru the nordan efter komma: hwar är nu hiorden som tigh befallen war; tin härliga hiord?

21. Hwad wilt tu säija/ tå han tigh så hemsökiandes warder? Ty tu hafwer så want them emot tigh/ at the Förstar och höfdingar wara wilja: hwad gäller/ tigh warder ångest vppå kommandes/ lika som ene qwinno i barnsnöd? 8419

22. Och om tu i tino hierta säija wille: Hwarföre wederfars migh doch sådant? För tina många mißgierningar skul 8420 är tin blygd vptäckt/ och tin been blottad. 8421

IV. Klaga öfwer theras obotferdighet.

23. KAn ock en Ethioper förwandla sina hudh/ eller en parde sina fläc-kar? Så kunnen J ock något godt giöra/ efter J ondt wane ären.

24. Therföre wil jagh förskingra them/ lika som strå/ thet för wädrena vthi öknene drifwit warder.

25. Thet skal wara tin löön och tin deel/ som jagh tigh tilmätit hafwer/ säger HERren: therföre at tu migh förgätit hafwer/ och förtröste vppå lögn.

26. Så wil jagh ock högt vptäckia tina blygd/ at man tina skam wäl see skal.

27. Förty/ jagh hafwer sedt titt horerij/ tina kätio/ titt oförskämda bolerij 8422; ja/ tin styggelse både på högom och på åkrom: wee tigh Jerusalem; när wilt tu doch någon tijd renad warda?

14. Capitel.

HERren förkunnar Jeremia/ at en dyyr tijd skulle komma öfwer Juda/ v. 1. Propheten beder om förlåtelse/ v. 7. HERren swarar/ at han endeliga wil hemsökia them; förbiuder honom bedia för them: ty han wille intet hörat/ v. 10. Jeremia vrsächtar them/ at theras Propheter försäkrade them om frijd och godh åhr/ v. 13. HERren swarar/ at theras Propheter bedrogo them: therföre skulle han straffa både theras Propheter och them/ v. 14. Jeremia beder än widare/ v. 19.

I. HERren förkunnar en dyyr tijd öfwer Juda.

THetta är thet ord som HERren til Jeremia sade/ om then dyra tiden:

2. Juda ligger jämmerliga/ hans portar stå i een ömkelig måtto; thet står klageliga til i landena 8425/ och i Jerusalem är ett stort roop.

3. The store sända the små efter watn; men tå the komma til brunnen/ så finna the intet watn/ och bära sin

käril toom heem igen: the gå sorgse och bedröfwade/ och omswepa sin hufwud:

4. Therföre at jorden refnar/ efter intet regnar på jordena: åkermännerna gå sorgse/ och omswepa sin hufwud:

5. Ty ock hinderna/ som på markene kalfwa/ öfwergifwa sina kalfwar/ efter intet grääs wäxer.

6. Wilåsnarna stå på bergen/ och luchta efter wädret lika som drakar; och försmächta efter ingen ört wäxer.

II. Jeremia beder om förskoning.

7. ACh! HERre/ wåra mißgierningar hafwa thet ju förtient; men hielp doch för titt namn skul: ty wår ohörighet är stoor/ ther wij emot tigh medh syndat hafwe.

8. Tu äst Jsraels tröst/ och hans nödhielpare; hwij skickar tu tigh lika som tu wore främmande i landena/ och såsom en gäst 8436**/ then icke meer än ena natt ther inne ligger?**

9. Hwij hafwer tu tigh såsom en hielte som förtwiflad är/ och som en kämpe then intet hielpa kan? Tu äst doch ju ibland oß/ HERre/ och wij nämnes efter titt namn: öfwergif oß icke.

III. HERren wil intet hörat; vtan förbiuder honom bedia för them.

10. SÅ säger HERren om thetta folcket: The löpa gierna hijt och tijt 8437/ och blifwa icke gierna hema: therföre hafwer HERren ingen wilja til them; vtan han täncker nu vppå theras mißgierningar/ och wil hemsökia theras synder. 8426

11. Och HERren sade til migh: Tu skalt intet bedia för thetta folck om nåde. 8427

12. Ty om the än fastade 8438**/ så wil jagh doch intet höra theras böön** 8428; och om the än hade bränneoffer och spijsoffer fram/ så behaga the migh doch intet: **vtan jagh wil giöra en ända vppå them medh swärd/ hunger och pestilentie.**

IV. Jeremia vrsäcktar them af theras Propheter.

13. TÅ sade jagh: Ach HErre HERre! Sij/ Propheterna säija them 8429: J skolen intet swärd see/ och ingen dyyr tijd få när eder; men jagh skal gifwa eder en godh frijd i thetta rumet.

V. HERren swarar sigh skola straffa både Propheter och them.

14. OCh HERren sade til migh: Propheterna spå lögn 8439 i mitt namn; jagh hafwer intet sändt them/ och intet befalt them/ och intet talat medh them: the predika eder falska syner/ spådom/ afguderij/ och sins hiertans bedrägerij. 8430

15. Therföre säger HERren om the Propheter som i mitt namn prophetera/ ändoch jagh them intet sändt hafwer/ och the likwäl predika at intet swärd eller dyyr tijd skal komma i thetta land: Sådana Propheter skola döö genom swärd och hunger.

16. Och folcket hwilko the prophetera/ skola af swärd och hunger liggia här och ther på gatomen i Jerusalem/ at ingen skal begrafwa them; sammalunda ock theras hustrur/ söner och döttrar: och jagh skal giuta theras ondsko vppå them.

17. Och tu skalt säija til them thetta ordet: Min ögon flyta medh tårar dagh och natt/ och wända intet åter: ty jungfrun mins folcks dotter är grufweliga plågad/ och jämmerliga slagen. 8431

18. Går jagh vth på markena/ sij/ så liggia ther the slagne medh swärd; kommer jagh in vthi staden/ så liggia ther the försmächtade af hunger: ty ock Propheterna och Presterna måste bortdraga vthi ett land thet the intet känna.

VI. Jeremia beder än ytterligare.

19. HAfwer tu tå förkastat Juda? Eller hafwer tin siäl een wämjelse til Zion? Hwij hafwer tu tå så slaget oß/ at oß ingen hela kan? Wij hoppades at thet skulle frijd warda; men här kommer intet godt: wij hoppades at wij skulle helade warda/ och sij/ här är nu mera wedermöda. 8432

20. HERre/ wij kännom wårt ogudachtiga wäsende/ och wåra fäders mißgierningar: ty wij hafwe syndat emot tigh: 8433

21. Men för titt namn skul/ lät oß icke skämda warda; lät tine härlighets säte 8434 **icke begabbat warda: kom doch ihogh/ och lät icke titt förbund medh oß återwända.**

22. Thet är doch ingen ibland Hedningarnas afgudar som regn gifwa kan: himmelen kan ock icke regna 8435**: tu äst ju HERren wår Gudh/ vppå hwilken wij hoppes: ty tu kant altsammans thetta giöra.**

15. Capitel.

HERren swarar Propheten/ at thet än Mose och Samuel bådo för them/ så wille han doch intet skona/ v. 1. Vtan hemsökia them medh sina plågor/ för Manasse synder skul/ v. 2. Och efter the hade öfwergifwit honom/ hade han vthräckt sina hand til at förderfwa them/ v. 6. Propheten klagar/ at hwar man bannade honom vthan sin skuld/ v. 10. Tå låfwar HERren sigh wilja behålla nägra af sitt folck/ och hemsökia theras fiendar/ v. 11. Doch sedan han hade bortdrifwit them vthu landet/ v. 13. Propheten beder/ at han wille icke öfwergifwa them/ eller dröija medh sin hielp/ rc. v. 15. HERren låfwar sigh wilja beskydda och bewara honom/ v. 19.

I. HERren påminner Propheten/ at ingen förbön skulle gälla för thet syndiga folcket.

OCh HERren sade til migh: Thet än Mose 8440 och Samuel 8441 före migh stode 8457/ så hafwer jagh doch intet hierta til thetta folcket 8442: drif them bort ifrå migh/ och lät them fara.

2. Och om the säija til tigh: Hwart skole wij? Så säg tu til them: Thetta säger HERren: Hwem döden 8443 drabbar/ vppå honom drabbe han; hwem swärdet drabbar/ vppå honom drabbe thet; hwem hungren drabbar/ vppå honom drabbe han; hwem fängelse 8444 drabbar/ vppå honom drabbe thet.

3. Ty jagh wil hemsökia them medh fyrahanda plågor 8445/ säger HERren; medh swärd/ at the skola slagne warda; medh hundar/ som them bortsläpa skola; medh himmelens foglar/ och medh diuren på jordene/ at the skola vpätne warda/ och förgås.

II. För Manasse skul i synnerhet wille han öfwergifwa them.

4. OCh jagh skal låta drifwa them hijt och tijt i all rike 8446 på jordene/ för Manasse skul 8447/ Jehiskia sons Juda Konungs/ för thet han i Jerusalem bedrifwit hafwer.

5. Ho wil tå förbarma sigh öfwer tigh Jerusalem? Ho wil tå medlidande medh tigh hafwa? Ho skal tå gå bort och förwärfwa tigh frijd?

6. Tu hafwer öfwergifwit migh/ säger HERren/ och äst affällig worden ifrå migh: therföre hafwer jagh

vthräckt mina hand emot tigh/ at jagh skal förderfwa tigh: migh ledes widh at förbarma migh.

7. Jagh skal kasta them medh een kastoskofwel bort vthu landet: och mitt folck/ som sigh icke ifrå sitt wäsende omwända wilja/ them skal jagh allasamman faderlösa giöra och förderfwa.

8. Migh skola ibland them flera enkior warda än sanden i hafwet är: jagh skal låta komma öfwer the vnga mäns moder en vppenbara förderfware; och ther medh låta öfwerfalla staden hasteliga/ och oförseendes:

9. Så at then som siu barn hafwer/ hon skal elända warda/ och af hiertat sucka: ty theras sool skal bittida på dagenom nedergå 8448/ at theras berömelse och glädie skal en ända hafwa; och the som qware blifwa skal jagh gifwa vthi swärd för theras fiendar/ säger HERren.

III. Propheten klagar öfwer ond ord för sina predikningar.

10. ACh! min moder/ at tu migh födt hafwer 8449/ öfwer hwilken hwar man Jadut 8450 ropar i hela landena: hafwer jagh doch vppå ocker hwarken länt eller taget; likwäl bannar migh hwar man.

IV. HERren låfwar sigh wilja behålla några af sitt folck.

11. HERren sade: Nu wäl/ jagh skal somliga af eder igen behålla: ty thet skal åter wäl gå; och jagh skal komma eder til hielp i nödh och ångest ibland fienderna.

12. Menar tu/ at icke någorstädz något jern 8458 är/ som kan sönderslå thet jern och koppar nordan efter?

13. Men jagh skal tilförene gifwa edart godz och ägodelar til sköfwels 8451/ så at J skolen få ther intet före/ och thet för alla edra synder skul/ som J vthi alla edra gränsor bedrifwit hafwen:

14. Och skal låta eder komma bort til edra fiendar/ vthi ett land thet J intet kännen: ty elden i mine wrede är öfwer eder vppå gången. 8452

V. Jeremia böön emot sina förföljare.

15. ACh! HERre/ tu wetst thet/ kom oß ihogh/ och lät tigh om oß wårda/ och hämnas oß vppå wåra förföljare; anamma oß/ och fördrög icke tina wrede 8459 **öfwer them: ty tu wetst at wij** 8460 **för tina skul försmädde warde.**

16. Emädan håller oß titt ord vppe/ tå wij thet få; och thet samma titt ord är wår hiertas frögd och tröst: ty wij äre ju nämnde efter titt namn/ HERre Gudh Zebaoth.

17. Wij gifwe oß icke i sällskap til the begabbare 8453/ eller frögdom oß medh them; vtan blifwe ensame för tine handz fruchtan skul: ty tu wredgas swårliga öfwer oß.

18. Hwij warar tå wår wedermöda så länge/ och wår såår äro så ganska ond/ at them ingen hela kan 8454? Tu äst oß worden lika som een källa/ then intet meer rinna wil.

VI. HERren låfwar beskydda honom.

19. THerföre säger HERren altså: Om tu håller tigh in til migh/ så wil jagh hålla migh til tigh/ och tu skalt blifwa min predikare: och om tu lärer the froma skilja sigh ifrå the onda/ så skalt tu wara min lärare; och förr än tu skulle falla in til them/ skola the falla til tigh:

20. Ty jagh hafwer giordt tigh til en fast kopparmuur 8455 emot thetta folcket; om the emot tigh strida/ så skola the doch intet förmå emot tigh 8456: ty jagh är när tigh/ til at hielpa tigh och frälsa tigh/ säger HERren.

21. Och skal frälsa tigh vthu the högmodigas hand; och förlossa tigh vthu the tyranners hand.

16. Capitel.

GUdh förbiuder Propheten taga sigh hustru/ eller föda barn/ v. 1. Gå i förjehuus/ v. 5. Eller glädiehuus hoos sitt folck/ v. 8. Ty HERren wille hemsökia them/ theras hustrur och barn/ och taga bort all theras glädie; at ock ingen skulle sörja öfwer them/ v. 2/ 6/ 9. Befaller honom säija them orsaken ther til/ at the hade öfwergifwit HERran/ och följde andra gudar/ v. 10. Doch wille HERren sedan frälsa them vthu theras siendars land/ v. 14. Och kalla them til sin församling/ v. 16. Tå han theras synder straffat hade/ v. 18. Ther af Propheten tröster sigh/ at ock Hedningarna medh tiden skulle lära känna HERrans namn/ v. 19.

I. HERren förbiuder Propheten/ 1. Taga hustru ibland sitt folck.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu skalt ingen hustru taga 8475 tigh/ eller föda några söner/ eller döttrar i thesso rume:

Orsaken.

3. Ty så säger HERren om the söner och döttrar/ som i thetta rumet födde warda; och om mödrarna/ som them föda; och om theras fäder som them föda i thesso lande:

4. The skola döö af kranckheter/ och hwarken begråtne eller begrafne 8461 warda; vtan skola til träck warda på markene: ther til skola the ock genom swärd och hunger förgås 8462/ och theras kroppar skola foglom vnder himmelen/ och diurom på markene til spijs warda. 8463

2. Gå i theras sörjehuus. Orsaken.

5. Ty så säger HERren: Tu skalt icke gå til begängelse/ och skalt eij heller någorstädz gå til begråtning/ eller medlidande 8476 öfwer them hafwa: ty jagh hafwer tagit min frijd ifrå thesso folcke/ säger HERren/ samt medh mine nådh och barmhertighet:

6. At både store och små skola döö i thesso lande; och intet begrafne/ eller begråtne warda/ och ingen skal rifwa sigh eller raka sitt håå 8477 öfwer them. 8464

7. Och man skal eij heller vthskifta brödh 8478 i then begråtning/ til at hugswala 8465 them öfwer liket; och eij heller gifwa them dricka 8478 af tröstbegarenom 8466 öfwer fader och moder.

3. J glädiehuus.

8. Therföre skalt tu intet gå in vthi något dryckiohuus/ til at sittia när them; eller til at äta/ eller til at dricka.

Orsaken.

9. Ty så säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh: Sij/ jagh skal borttaga af thesso rumena för edor ögon/ och medan J än lefwen/ frögdz och glädies röst/ brudgummas och brudz röst. 8467

II. Befaller honom säija folcket orsaken.

10. OCh när tu alt thetta thesso folckena sagt hafwer/ och the säija til tigh: Hwij talar HERren öfwer oß alla thenna stora olyckona? Hwilken är then mißgierning eller synd/ ther wij medh emot HERran wår Gudh syndat hafwe? 8468

11. Så skalt tu säija them: **Therföre at edre fäder/ säger HERren/ hafwa öfwergifwit migh/ och följdt**

andra gudar/ tient them/ och tilbedit them; men migh hafwa the förlåtit/ och intet hållit min lagh;

12. Och J ännu wärre giören än edre fäder 8469: ty sij/ hwar och en lefwer efter sins ondas hiertas tyckio/ på thet han icke skal lyda migh.

13. Therföre skal jagh drifwa eder vthu thetta landet/ in vthi ett land/ ther hwarken J eller edre fäder af weten 8470: ther skolen J tiena andra gudar/ dagh och natt; och ther skal jagh ingen nåde bewisa eder.

III. Låfwar förlosning ifrå Babel.

14. THerföre sij/ then tiden kommer/ säger HERren/ at man intet meer skal säija 8471: Så sant som HERren lefwer/ som Jsraels barn vthur Egypti land fördt hafwer:

15. Vtan/ Så sant som HERren lefwer/ som Jsraels barn fördt hafwer vthu nordlanden/ och vthur all land/ tijt han them vthdrifwit hafwer: ty jagh skal låta them igen komma vthi thet land/ som jagh theras fäder gifwit hafwer.

IV. Gifwer löfte om så wäl Judarnas som Hedningarnas kallelse och omwändelse til Christum.

16. SJj/ jagh skal vthsända många fiskiare 8479/ säger HERren/ the skola siskia them: och ther efter skal jagh vthsända många jägare 8479/ the skola fånga them på all berg/ på alla högar/ och i alla steenklyftor.

17. Ty min ögon see vppå alla theras wägar 8472/ at the icke skola kunna giöma sigh för migh; och theras mißgierning är för min ögon ofördold.

18. Men tilförene skal jagh dubbelt 8473 betala theras mißgierning och synd; therföre at the hafwa orenat mitt land medh theras afguderijs lijk 8480/ och giordt mitt land fult medh sin styggelse.

19. HERre/ tu äst min starckhet och kraft/ och min tilflycht vthi nödene; Hedningarna skola komma til tigh af werldenes ändar/ och säija: Wåre fäder hafwa haft falska och fåfänga gudar/ som intet hielpa kunna.

20. Huru kan een menniskia giöra them til gudar/ som inge gudar äro? 8474

21. Therföre sij/ nu wil jagh lära them/ och giöra them mina hand och mitt wälde kunnigt/ at the skola förnimma at jagh heter HERren.

17. Capitel.

GUdh klagar genom Propheten/ öfwer sitt folcks styfhet och obotferdighet/ och hotar them medh fängelse och träldom/ v. 1. Säger förbannelse öfwer them som förlåta sigh på menniskior; och wälsignelse öfwer them som trösta på honom/ v. 5. Han ransakar hierta och niurar/ och gifwer hwarjom och enom efter hans wägar/ v. 9. Alle the som förlåta sigh på ägodelar/ och öfwergifwa HERran/ måste til skam warda/ v. 11. Ther hoos beder Propheten emot sina bespottare/ at HERren wille wara hans tröst/ v. 14. Til thet sidsta befaller HERren honom förmana sitt folck til at hålla Sabbathen/ v. 19.

I. HERren klagar öfwer sitt folcks hårdnackenhet.

JUda synd är medh jernstyl 8494/ och medh skarp diamant skrifwen; och vthi theras hiertas taflor grafwen/ och vppå hornen af theras altare:

2. At theras barn skola ihogkomma the samma altare och lundar/ widh the gröna träå/ på the höga berg.

3. Men jagh skal gifwa tina högder til sköfwels/ både på berg och slätter/ samt medh tina håfwor/ och alla tina ägodelar/ för synderna skul/ i alla tina gränsor bedrefna.

4. Och tu skalt warda vthdrifwen vthu titt arf som jagh tigh gifwit hafwer/ och jagh skal giöra tigh til tina siendars träl/ vthi ett land/ thet tu intet känner: ty J hafwen vptändt mins wredes eld/ then ewinnerliga brinna skal. 8481

II. Förbannar them som förlåta sigh på menniskior.

5. THetta säger HERren: **Förbannad är then man/ som förlåter sigh vppå menniskio 8495/ och sätter kött sigh til arm/ och wiker medh sitt hierta ifrå HERranom.**

6. Han skal warda såsom liung 8482 i öknene; och skal intet få see then tilkommande tröstena: vtan skal blifwa vthi thet torra 8496 i öknene/ vthi een ofruchtsam och öde mark.

7. Men wälsignad är then man/ som förlåter sigh vppå HERran/ och HERren hans tröst är. 8483

8. Han är lika som ett trä/ thet widh watn planterat 8484/ och widh en bäck berotat är: ty om än en hete kommer/ så fruchtar thet sigh doch intet/ vtanthes löf blifwa gröön; och sörjer intet när ett tort åhr kommer/ men thet bär frucht vthan vphåll.

III. Warnar för högmod/ och at icke förlåta sigh på ägodelar.

9. Ett argt 8497 **illfundigt ting öfwer all ting är hiertat; ho kan vthransakat?**

10. Jagh HERren kan vthransaka hiertat/ och pröfwa niurarna 8485**; och gifwer hwarjom och enom efter hans wägar/ och efter hans gierningars frucht.**

11. Ty lika som en fogel som lägger sigh vppå ägg/ och vthkläcker them icke: altså är then som orätt godz församlar: ty han måste ther ifrå/ tå han thet alraminst täncker; och måste doch på sidstone hafwa spott ther til.

12. Men wår helgedoms rum/ nemliga/ Gudz härlighets säte/ är altid fast blifwit.

13. Ty/ HERre/ tu äst Jsraels hopp: alle the som tigh förlåta/ måste til skam warda/ och the affällige måste på jordene skrefne 8498 **warda: ty the öfwergifwa HERran/ som är een lefwandes watns källa.** 8486

IV. Propheten beder emot sina bespottare.

14. HEla tu migh/ HERre/ så warder jagh heel; hielp tu migh/ så är migh hulpet: ty tu äst min berömelse.

15. Sij/ the säija til migh: Hwar är tå HERrans ord? Käre/ lät kommat. 8487

16. Men jagh hafwer förthenskul icke flydt ifrå tigh/ min herde; så hafwer jagh ock intet begärat menniskiors roos 8488/ thet wetst tu: hwad jagh predikat hafwer/ thet är rätt in för tigh.

17. War icke tu migh förskräckelig/ min tröst i nödene.

18. Lät them til skam komma 8489 som migh förfölja/ och icke migh: lät them förskräckias/ och icke migh: lät olyckones dagh öfwer them gå/ och sönderslå them dubbelt. 8499

V. HERren tilsäger them godt som helga Sabbathen; och them ondt som honom ohelga.

19. SÅ säger HERren til migh: Gack/ och statt i folckens port/ ther Juda Konungar vth och in gå/ och i alla portar i Jerusalem;

20. Och säg til them: Hörer HERrans ord/ J Juda Konungar/ och hele Juda/ och alle Jerusalems inbyggiare/ som igenom thenna porten ingån.

21. Thetta säger HERren: Wachter eder/ och bärer ingen bördo om Sabbathsdagen genom portarna in i Jerusalem: 8490

22. Och förer ingen kleef på Sabbathsdagen vthur edor huus/ och giörer intet arbete; vtan helger Sabbathsdagen/ såsom jagh edra fäder budit hafwer. 8491

23. Men the höra intet/ och böija intet sin öron/ vtan blifwa halsstyfwe/ på thet the ju icke skola höra/ eller ock låta säija sigh.

24. Om J hören migh/ säger HERren/ så at J ingen bördo bären om Sabbathsdagen igenom thenna stadzporten/ vtan helgen honom/ och giören intet arbete på them dagenom:

25. Så skola ock igenom thenna stadzporten vth och in gå Konungar och Förstar/ som på Davidz stool sittia/ och rida/ och fara både medh wagn och hästar; the och theras Förstar/ samt medh alla the som i Juda och i Jerusalem boo/ och thenna staden skal ewinnerliga besutten warda. 8492

26. Och skola komma vth af Juda städer/ och the omkring Jerusalem liggia/ och vthaf BenJamins land/ af dalom och bergom/ och sönnan efter/ the ther framföra skola bränneoffer/ offer/ spijsoffer/ och tackoffer til HERrans huus. 8493

27. Men om J icke hören migh/ så at J helgen Sabbathsdagen/ och ingen bördo bären in genom the portar i Jerusalem på Sabbaths dagenom; skal jagh vptända en eld i thes portar/ then husen i Jerusalem förtära skal/ och intet vthsläckt warda.

18. Capitel.

JEremia får befalning at gå nedh til en krukomakare/ och see huru han handterade leret/ v. 1. Tå sade HERren honom/ at såsom leret är i krukomakarens hand/ så är ock Jsraels huus i hans hand/ v. 5. Hastigt talar han emot ett folck/ til at förderfwat: men om thet bättrar sigh/ så låter han ock sigh ångra thet onda han hade tänckt giöra thy/ v. 7. Befaller honom säija thet sino folcke/ och förmana til bättring/ v. 11. Och efter the intet wille lyda/ v. 12. Klagar HERren öfwer theras hastiga affall ifrå sigh/ och hotar them medh förderfwet/ v. 13. Men the stämplade moot Jeremia/ och wille tagan af wägen. v. 18. Therföre beder han emot them/ v. 19.

I. HERren förkunnar Jeremia sin macht och wilja/ medh een liknelse af en krukomakare.

THetta är thet ord som skedde af HERranom til Jeremia/ och sade:

2. Statt vp/ och gack nedh vthi krukomakarens huus: ther wil jagh låta tigh höra min ord.

3. Och jagh gick nedh i krukomakarens huus/ och sij/ han arbetade på skifwone.

4. Och krukan som han vthaf lerena giorde/ gick honom sönder i händerna: tå giorde han åter ena andra kruko/ såsom honom täcktes.

5. Tå skedde HERrans ord til migh/ och sade:

6. Kan jagh ock icke skicka migh/ såsom thenne krukomakaren/ medh eder af Jsraels huse/ säger HERren? **Sij/ såsom leret är i krukomakarens hand; så ären ock J af Jsraels huus i mine hand.** 8500

7. Hasteliga talar jagh emot ett folck och rike/ at jagh thet vthrota/ förhärja/ och förderfwa wil: 8501

8. Men om thet omwänder sigh ifrå sine ondsko/ then jagh emot talar; så skal jagh ock låta migh ångra thet onda/ som jagh tänckte giöra them. 8502

9. Och hasteliga talar jagh om ett folck och rike/ at jagh thet vpbyggia och plantera wil:

10. Men giör thet illa för min ögon/ så at thet icke hörer mina röst; så skal jagh ock låta migh ångra thet goda/ som jagh them låfwat hafwer/ at jagh them giöra skulle.

II. Befaller honom förmana sitt folck til bättring.

11. SÅ säg nu til them i Juda/ och til Jerusalems inbyggiare: Thetta säger HERren: Sij/ jagh bereder eder ena olycko/ och täncker något emot eder: therföre wände sigh hwar och en ifrå sitt onda wäsende/ och bättrer edart wäsende och anslag. 8503

12. Men the sade: Ther warder intet vthaf 8504; wij wilje wandra efter wåra tanckar/ och giöra hwar och en efter sins onda hiertas tyckio. 8505

13. Therföre säger HERren: Fråger doch ibland Hedningarna 8506: Ho hafwer någon tijd sådant hördt/ at Jungfrun Jsrael så ganska grufwelig ting giör?

III. Klagar/ öfwer theras hastiga affall/ och hotar medh förderfwet.

14. BLifwer doch sniön längre på stenomen i markene/ tå thet sniögar nedh af Libanon; och regnwatnet förlöper icke så snart/

15. Som mitt folck migh förgäter. 8507 The rökia gudom/ och komma förargelse åstadh vthan återwändo på sinom stigom/ och gånga på otrampadom wägom 8512;

16. På thet theras land skal til öde warda/ them til ewig skam/ så at then ther fram om går/ skal sigh förvndra/ och rista hufwudet. 8508

17. Ty jagh skal genom ett östanwäder 8509 förskingra them för theras fiendar; jagh skal wisa them ryggen och icke anletet tå the förderfwas.

IV. Jeremia åhörare stempla emot honom.

18. MEn the sade: Kommer/ och läter oß gå til rådz emot Jeremia: **ty Presterna kunna icke fara wille i lagen** 8510**/ och the gamlas rådh icke fela** 8513**/ och Propheterna kunna icke lära orätt:** kommer/ och läter oß slå honom ihiäl medh tungone/ och passa intet vppå hwad han säger.

V. Jeremia beder emot them.

19. HERre/ achta vppå migh/ och hör mina motståndares röst.

20. Ar thet rätt at man wedergäller ondt för godt? Ty the hafwa grafwit mine siäl ena groop: kom doch ihogh huru jagh före tigh stådt hafwer/ så at jagh talade theras bästa/ och wände tina grymhet ifrå them.

21. Så straffa nu 8514 theras barn medh hunger/ och lät them i swärd falla/ at theras hustrur och enkior vthan barn blifwa/ och theras män ihiälslagne/ och theras vnga män i strijd genom swärd dräpne warda;

8511

22. At ett roop vthaf theras husom må hördt warda/ huru tu medh hast hafwer låtit krigsfolck komma öfwer them: ty the hafwa grafwit ena groop til at fånga migh/ och lagt ena snaro för mina fötter.

23. Och efter tu HERre/ wetst all theras anslag emot migh/ at the wilja dräpa migh; så förlåt them icke theras mißgierning/ och lät theras synder icke vthstrukna warda för tigh: lät them störta in för tigh/ och handla medh them efter tina wrede.

19. Capitel.

HERren befaller Propheten taga een leerkruko/ samt några af the äldsta medh sigh/ och gå bort vthi Hinnoms daal/ v. 1. Ther skulle han säija them hwad olycko och förderf HERren wille låta komma öfwer Juda och Jerusalem för theras afguderij/ v. 3. Och til ett tekn/ skulle han slå sönder krukan för them/ at HERren medh theras land och stadh äfwen så fara skulle/ v. 10. Tå Jeremia thet giordt hade/ kom han igen/ och predikade sammaledz i HERrans huus gård/ v. 14.

I. Propheten befalles slå sönder ena kruko; och förkunna at så skulle Juda och förstöras.

SÅ sade HERren: Gack bort/ och köp tigh ena leerkruko af krukomakarenom/ samt medh några af the äldsta i folcket/ och the äldsta för Presterna;

2. Och gack bort vthi Hinnoms sons daal 8524/ som ligger för tegelportenom/ och predika ther the ord som jagh säger tigh:

3. Och säg: Hörer HERrans ord/ J Juda Konungar/ och Jerusalems inbyggiare: Så säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh: Sij/ jagh wil låta een sådana olycko komma öfwer thetta rumet/ at then thet hörer/ honom skal gälla i öronen: 8515

4. Therföre at the hafwa öfwergifwit migh/ och gifwit thetta rumet enom främmande gudh/ och rökt ther vthi androm gudom/ hwilka hwarken the/ eller theras fäder/ eller Juda Konungar kändt hafwa; och hafwa giordt thetta rumet fult medh oskyldigt blodh.

5. Ty the hafwa bygdt högder til Baal/ til at vpbränna sin barn Baal til bränneoffer/ **hwilket jagh them hwarken budit** 8525 **eller ther om talat hafwer/ och eij heller någon tijd vthi mitt hierta kommet är.** 8516

6. Therföre sij/ then tijd warder kommandes/ säger HERren/ at man thetta rumet intet meer kalla skal Topheth 8526/ eller Hinnoms sons daal 8524/ vtan dräpodaal. 8517

7. Ty jagh skal förstöra Juda och Jerusalems Gudztienst i thesso rumena/ och skallåta them falla genom swärd för theras fiendar/ och theras hand som efter theras lijf stå; och skal gifwa theras kroppar foglarna vnder himmelen/ och diuren på markene til maat: 8518

8. Och skal giöra thenna staden öde/ och til spott/ så at alle the som gå ther fram/ skola förvndra vppå alla hans plågor/ och bespotta honom. 8519

9. Jagh skal låta them äta sina söners och döttrars kött/ och en skal äta thens andras kött 8520/ vthi then nödh och ångest ther medh theras fiender/ och the som efter theras lijf stå/ them trängia skola. 8521

10. Och tu skalt sönderslå krukona för the män som medh tigh gångne äro;

11. Och säg til them: Thetta säger HERren Zebaoth: Rätt såsom man sönderslår en krukomakares käril/ så at

thet icke kan igen heelt warda: så skal jagh ock sönderkrossa thetta folck och thenna stadh/ och skola i Topheth begrafne warda/ therföre at ther skal eljes intet rum wara til begrafning.

12. Så wil jagh giöra medh thesso rumena/ och thes inbyggiare/ säger HERren/ at thenne staden skal warda lika som Topheth.

13. Ther til skola the huus i Jerusalem/ och Juda Konungars huus/ ju så oreen warda som thet rumet Topheth/ ja/ all huus ther the på taken allom himmelens häär rökt hafwa/ och androm gudom drickoffer offrat hafwa. 8522

II. Hwad Propheten efter sin återkomst ifrå Topheth predikat hafwer.

14. OCh tå Jeremia igen kom ifrå Topheth/ tijt HERren honom sändt hade til at prophetera/ gick han in i gården åth HERrans huus/ och sade til alt folcket:

15. Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Sij/ jagh skal låta komma öfwer thenna staden/ och öfwer alla hans städer all then olycko/ som jagh emot them talat hafwer: **therföre at the äro halsstyfwe/ och min ord intet höra wilja.** 8523

20. Capitel.

TÅ Jeremia thetta predikade/ slog honom en af Presterna/ och satte honom i fängelse/ v. 1. Annan dagen tog han honom vth igen: tå propheterade Jeremia emot honom och hela Juda/ at the medh alla theras håfwor skulle fångas til Babel/ v. 3. Sedan knorrar han emot HERran/ at han hade öfwertalt honom at antaga thet prophetiska ämbetet/ efter han så mycket ther vthi lida måste/ v. 7. Doch tröster han sigh af Gudz beskärm/ och beder emot sina fiendar/ v. 11. Men tå han åter kommer ihogh sin wedermödo/ förbannar han af otolighet sin födelse dagh/ v. 14.

I. Pashur slår Jeremia/ och kastar honom i fängelse.

MEn tå Pashur 8535 Jmmer son Prestens/ then för en öfwersta i HERrans huus satt war/ hörde Jeremia prophetera thessa orden;

2. Slog han Propheten Jeremia/ och kastade honom i fängelse 8527 i then öfra portenom Ben Jamins/ hwilken på HERrans huse är.

II. Jeremia kommer vthur fängelset/ och förkunnar straff öfwer Pashur och hela Juda.

3. OCh tå morgonen kom/ tog Pashur 8535 Jeremia åter vthu fängelset: tå sade Jeremia til honom: HERren kallar tigh icke Pashur/ vtan Magor 8536 alt omkring.

4. Ty så säger HERren: Sij/ jagh skal gifwa tigh samt medh alla tina wänner vthi een fruchtan/ och the skola falla genom sina fiendars swärd; thet skalt tu see medh tin ögon: och jagh skal öfwergifwa hela Juda vthi Konungens hand af Babel/ han skal föra them bort til Babel/ och dräpa them medh swärd.

5. Och jagh skal gifwa alt godset i thenna staden/ samt medh alt hans arbete/ och alla klenodier/ och alla Juda Konungars håfwor/ vthi theras fiendars hand/ så at the skola them skinna/ borttaga/ och til Babel föra. 8528

6. Och tu Pashur 8535/ skalt medh alt titt huusfolck gå fången/ och til Babel komma; ther skalt tu döö/ och begrafwen warda/ samt medh alla tina wånner hwilkom tu lögn predikar.

III. Knorrar at HERren hade kallat honom til en Prophete; och täncker öfwergifwa sitt ämbete.

7. HERre/ tu hafwer dragit 8537 migh/ och jagh hafwer migh draga låtet 8529; tu hafwer warit migh förstarck/ och hafwer wunnet: men jagh är ther öfwer kommen til spott dagliga/ och hwar man giör gäck af migh.

8. Ty sedan jagh talat/ ropat och predikat hafwer om then plågan och förderfwet/ är migh HERrans ord wordet til håån och spott dagliga.

9. Tå föll migh i sinnet: Jagh wil intet meer tänckia vppå honom/ och intet meer predika i hans namn: men i mino hierta och i minom benom wardt lika som en brinnande eld insluten/ så at jagh icke förmåtte thet lida/ och war hardt när förgången.

10. Ty jagh hörer huru månge banna migh/ och jagh måste allestädz wara rädder: Anklager/ wij wilje anklaga honom/ säija alle mine wänner och stalbröder; om wij kunne blifwa honom öfwermächtige/ och komma åth honom/ och hämnas öfwer honom.

IV. Doch tröster han sigh af Gudz beskärm: och beder emot sina förföljare.

11. MEn HERren är medh migh såsomen starck hielte: therföre skola mine förföljare falla/ och icke winna/ vtan skola på stoor skam komma/ therföre at the så dårliga handla; ewig skal then skammen wara/ och skal icke förgäten warda. 8530

12. Och nu/ HERre Zebaoth/ tu som pröfwar the rättferdiga/ och seer niurar och hierta 8531/ lät migh see 8538 tina hämnd öfwer them; ty jagh hafwer befalt tigh min saak.

13. Siunger HERranom/ lofwer HERran/ som hielper thens fattigas lijf vthu the ondas händer.

V. Ater giörs han otolig/ och bannar sin födelse dagh.

14. FÖrbannad ware then dagh/ ther jagh vthi född war; then dagen ware osignad/ på hwilkom min moder migh födt hafwer. 8532

15. Förbannad ware then som minom fader godh tidende bar/ och sade: Tu hafwer fått en vngan son/ på thet han skulle glädia honom.

16. Then mannen ware såsom the städer som HERren omwände 8533/ och honom thet intet ångrade: han höre ett skrijande om morgonen/ och om middagen ett jämrande:

17. At tu doch icke hafwer dräpit migh i moderlifwena; at min moder måtte warit min graf/ och hennes lijf måtte ewinnerliga hafwandes warit.

18. Hwij är jagh doch vthu moderlifwena framkommen/ at jagh sådana jämmer och hiertans sorg see måste/ och slita mina dagar medh skam? 8534

21. Capitel.

NÄr nu Jerusalem war belagt af the Chaldeer/ sände Konung Zedekia och lät fråga Propheten/ om ock HERren wille hielpa staden/ eller eij/ v. 1. Jeremia swarade/ at HERren wille ock sielf strida emot honom/ medh hunger/ pestilentie och swärd; och hwad qwart blefwe/ wille han gifwa i the Chaldeers händer/ at the skulle föras fångne til Babel/ v. 3. Förmanar them godwilleliga gifwa sigh/ at the måtte niuta lifwet/ v. 8. Och förmanar them än hålla rättwisan widh macht/ at HERren icke såsom en eld skulle platt förgiöra them/ v. 11.

I. Konung Zedekia låter fråga/ om HERren wille hielpa Jerusalem ifrå the Chaldeer.

THetta är thet ord som af HERranom skedde til Jeremia/ tå Konung Zedekia sände til honom Pashur Malchia son/ och Zephanja Maaseja Prestens son/ och lät säija honom:

2. Fråga doch HERran för oß: ty Nebucad Rezar 8543 Konungen i Babel örligar emot oß; at HERren doch wille giöra medh oß efter all sin vnder/ på thet han må draga ifrån oß.

II. Propheten swarar: Neij: vtan thet skulle förstöras; och thes inbyggiare föras til Babel.

3. Jeremia sade til them: Thetta säijer til Zedekia:

4. Så säger HERren Jsraels Gudh: Sij/ jagh skal wända the wapn tilbaka/ som J vthi edra händer hafwen/ ther J medh striden emot Konungen i Babel och emot the Chaldeer som eder omkring murarna belagt hafwa/ och skal församla them i en hoop mitt i stadenom.

5. Och jagh skal strida emot eder medh vthräckto hand/ medh starckom arm 8539/ medh stoor wrede/ grymhet och obarmhertighet:

6. Och skal slå inbyggiarena i thenna stadenom/ både folck och fää/ så at the skola döö i een stoor pestilentie.

7. Och ther efter/ säger HERren/ skal jagh gifwa Zedekia Juda Konung/ samt medh hans tienare/ och folckena/ som i thenna stadenom af pestilentie/ swärd och hunger qwarlefde äro/ vthi NebucadRezars händer Konungens i Babel/ och vthi theras fiendars händer/ och vthi theras händer som efter theras lijf stå/ at han så skal slå them medh swärdz ägg/ at ther ingen skonan/ eller nåde/ eller barmhertighet medh skal wara.

III. Råder them godwilleligen gifwa sigh.

8. OCh säg thesso folckena: Så säger HERren: Sij/ jagh sätter eder före/ wägen til lifwet/ och wägen til döden.

9. Hwilken som blifwer i thenna stadenom/ han måste döö igenom swärd/ hunger och pestilentie: men then som gifwer sigh vth til the Chaldeer som eder beläggia/ han skal blifwa lefwandes/ och skal behålla sitt lijf lika som ett byte. 8540

10. Ty jagh hafwer stält mitt ansichte öfwer thenna staden til olycko/ och til intet godt/ säger HERren; han skal Konungenom i Babel öfwergifwen warda/ at han skal vpbränna honom medh eld.

IV. Förmanar til bättring.

11. OCh hörer HERrans ord/ J af Juda Konungs huse.

12. Tu Davidz huus/ thetta säger HERren: Håller domen om morgonen/ och hielper then beröfwada vthu wåldzwerckarens hand 8541/ på thet min grymhet icke skal vthfara lika som en eld/ och brinna så at thet ingen vthsläckia kan/ för edart onda wäsende skul.

13. Sij/ säger HERren: Jagh säger tigh/ tu som boor i dalenom/ på bergen och på jämna markene/ och säger: Ho wil öfwerfalla oß/ eller komma in vthi wårt fäste?

14. Jagh wil hemsökia eder/ säger HERren/ efter edra gierningars frucht 8542: jagh skal vptända en eld vthi edar skogh/ han skal förtära alt thet ther omkring är.

22. Capitel.

JEremia förmanar Konungen och hans folck/ til at hålla rätt och rättwisa widh macht/ v. 1. Så wille HERren beskydda them/ at theras rike skulle blifwa beståndigt/ v. 4. Eljes hotar han them medh förderfwet/ v. 5. Sedan propheterar han emot Sallum Josia son/ at han intet skulle komma heem vthu fienda land tijt han fången war/ v. 10. Sammaledz emot Konung Jojakim och hans girighet och öfwerwåld/ at han therföre skulle vthsläpas af Jerusalem/ och få een åsna begrafning/ v. 13. Sidst emot Konung Jechonia/ at han skulle fångas til Babel/ wara ther en förachtad man/ och ingen af hans sädh komma til regementet/ v. 24.

I. Propheten förmanar til at hålla rätt och rättwisa widh macht.

THetta säger HERren: Gack nedh i Juda Konungs huus/ och tala ther thetta ordet/

2. Och säg: Hör HERrans ord/ tu Juda Konung/ som på Davidz stool sitter/ både tu/ och tine tienare/ och titt folck som igenom thenna portarna ingån;

3. Så säger HERren: Håller rätt och rättwiso/ och hielper then beröfwada vthu wåldzwerckarens hand 8544: och oförrätter icke främlingen/ then faderlösa och enkiona/ och giörer ingom öfwerwåld/ och vthgiuter icke oskyldigt blodh i thetta rumet.

II. Läfwar them hörsamom frijd; och hotar the ohörsama medh straff.

4. OM J thetta giören/ så skola Konungarna som på Davidz stool sittia/ infara genom thesses huus portar/ både til wagn och til häst/ samt medh theras tienare och folck. 8545

5. Men om J thetta icke hören/ så hafwer jagh sworit widh migh sielf/ säger HERren: Thetta huus skal förstördt warda.

6. Ty så säger HERren om Juda Konungs huus: Gilead/ tu äst migh hufwudet i Libanon; hwad gäller jagh skal giöra tigh til öde/ och städerna vthan inbyggiare?

7. Ty jagh hafwer bestält förderfware öfwer tigh/ hwar och en medh sin wapn; the skola omkull hugga tin vthwalda cedreträ/ och kasta them i elden.

8. Så skola månge Hedningar gå fram om thenna staden/ och säija emellan sigh: Hwij hafwer HERren altså handlat medh thenna stora stadenom? 8546

9. Och man skal swara: Therföre at the HERrans sins Gudz förbund öfwergifwit hafwa/ och tilbedit andra gudar/ och tient them.

III. Propheterar moot Sallum Josia son.

10. GRåter icke öfwer the döda/ och grämer eder icke öfwer them: men gräter öfwer then ther bortfaar/ och skal aldrig igen komma/ at han sitt fädernesland meer see må.

11. Ty så säger HERren om Sallum 8552 Josia son Juda Konungs/ som Konung är vthi sins faders Josia stadh/ som vthfaren är af thetta rum: Han skal intet komma här igen:

12. Vtan måste döö vthi thet rum tijt han för en fånga förd är/ och skal thetta land intet meer see.

IV. Emot Konung Jojakim.

13. WEe honom 8553 som vpbygger sitt huus medh synd 8547/ och sin maak medh orätt; then sin nästa för intet arbeta låter/ och icke gifwer honom sin löön: 8548

14. Och täncker: Nu wäl/ jagh wil byggia migh ett stort huus/ och ett wijdt palats; och låter hugga sigh

fenster ther vppå/ och panelar thet medh cedreträ/ och målar thet rödt.

15. Menar tu/ at tu wilt wara Konung/ efter tu prålar medh cedreträ? Hafwer tin fader ock icke ätit och drucket/ och blef ändoch likwäl widh rätt och rättferdighet; och honom gick wäl?

16. Han halp them elända och fattiga til rätt; och thet gick honom wäl af: är icke thetta rätzliga känna migh? Säger HERren.

17. Men tin ögon och titt hierta stå intet altså/ vtan på tin girighet/ på at vthgjuta oskyldigt blodh; til at giöra öfwerwåld och orätt.

18. Therföre säger HERren om Jojakim 8554 Josia son Juda Konung: Man skal intet begråta honom: (säijandes) Ach broder/ ach syster! Man skal intet begråta honom: (säijandes) Ach herre/ ach ädling!

19. Han skal lika som en åsne begrafwen warda/ försläpad och vthkastad för porten i Jerusalem.

20. Ja/ gack ock nu vp på Libanon/ och ropa och lät tigh höra i Basan/ och ropa af Abarim: ty alle tine älskare äro ömkelige.

21. Jagh hafwer tilförene sagt tigh thet/ tå thet ännu wäl stod medh tigh; men tu sade: Jagh wil intet hörat: altså hafwer tu giordt alla tina lifsdagar/ at tu intet hafwer hördt mina röst.

22. Wädret drifwer alla tina herdar/ och tine älskare fara bort fångne: ther måste tu tå til spott och skam warda för alla tina ondsko skul.

23. Tu som nu i Libanon boor/ och hafwer tin neste i cedreträ/ huru skiönliga skalt tu see vth/ när tigh wärck och sweda vppå kommer/ såsom ene i barnsnöd?

V. Emot Jechonia.

24. SÅ sant som jagh lefwer/ säger HERren: Om Chonia 8555 Jojakims son Juda Konung woro en signets ring 8549 på mine högra hand/ så skulle jagh äntå rifwa tigh ther af;

25. Och gifwa tigh them i händer som efter titt lijf stå/ och för hwilkom tu tigh fruchtar/ nemliga/ vthi NebucadRezars händer Konungens i Babel/ och the Chaldeers:

26. Och skal drifwa tigh/ och tina moder/ som tigh födt hafwer/ vthi ett annat land 8550/ ther edart fädernes land icke är/ och ther skolen J döö.

27. Och vthi thet land ther the af hiertat gierna igen woro/ skola the icke igen komma.

28. Hwilken en elände/ förachtad och fördrifwen man är doch Chonia? Ett wanwyrdt och vselt faat 8551: ach! huru är han doch samt medh sine sädh fördrifwen/ och vthi ett obekant land kastad?

29. O land/ land/ land! hör HERrans ord.

30. Thetta säger HERren: Skrifwer thenna mannen vp/ för en förderwad; för en man them i sina lifsdagar intet lyckas skal: ty han skal icke hafwa then lyckona/ at någor af hans sädh skal sittia på Davidz stool/ och länger öfwer Juda råda.

23. Capitel.

PRopheten ropar wee öfwer Gudz folcks herdar/ som förskingrade hans hiord; och hotar at HERren skulle hemsökia them/ v. 1. Och sedan församla sitt folck vthur all land/ och gifwa them trogna herdar i theras

stadh/ v. 3. Och tå wille han vpwäckia David rättferdighetenes frucht/ then en Konung wara skulle/ och heta: HERren wår rättferdighet/ v. 5. Sedan kommer han til Propheterna/ v. 9. Straffar theras laster och förargeliga lefwerne/ v. 11. Theras falska lära/ och bedrägerij/ v. 16. Och at the okallade lupo/ och predikade lögn i HERrans namn/ v. 21. Vndsäger them medh straffet/ v. 30. J synnerhet therföre at the försmädeliga kallade Gudz ord/ HERrans tunga/ v. 33.

I. HERren straffar otrogna herdar; och prisar the trogna.

MEe eder herdar 8556/ J som förderfwen/ och förskingren min fosterhiord/ säger HERren.

2. Therföre säger HERren Jsraels Gudh om the herdar som mitt folck regera: J hafwen förskingrat min hiord/ och bortdrifwit/ och icke besökt honom; sij/ jagh skal hemsökia eder för edart onda wäsende skul/ säger HERren.

3. Och jagh skal församla thet qwart är af minom hiord/ vthur all land tijt jagh them vthdrifwit hafwer/ och skal hafwa them heem igen til theras huus 8557/ at the skola wäxa och förökas.

4. Och jagh skal sättia herdar 8577 öfwer them/ som them skiöta skola 8558/ at the icke meer skola fruchta sigh eller förskräckias/ eller hemsökte warda/ säger HERren.

II. Låfwar sända Christum/ rc.

5. Sij/ then tiden kommer/ säger HERren/ at jagh skal vpwäckia David rättferdighetenes frucht 8559**/ och thet skal wara en Konung then wäl regera skal/ och skal vprätta rätt och rättferdighet på jordene.** 8578

6. På then tiden skal Juda hulpen warda 8560**/ och Jsrael säker boo: och thetta skal wara hans namn thet man honom kalla skal: HERren wår rättferdighet.** 8579

7. Therföre/ sij/ then tijd skal komma/ säger HERren/ tå man nu intet meer skal säija: Så sant som HERren lefwer/ som Jsraels barn vthur Egypti land fördt hafwer; 8561

8. Vtan/ Så sant som HERren lefwer/ som Jsraels huus sädh vthförde/ och hade af nordlanden/ och vthur all land tijt jagh them fördrifwit hafwer/ så at the skola nu boo i sitt land.

9. Emot Propheterna:

III. Straffar åter Propheterna/ både i lefwerne och lärdom.

MJtt hierta wil migh brista i mino lifwe/ all min been darra; migh är lika som enom drucknom manne/ och lika som enom then af wijn ragar/ för HERranom/ och för hans heliga ordom:

10. At landet så fult medh hoorkarlar är/ at landet så jämmerliga står/ at thet så förbannat är/ och ängiarna i öknene förtorkas; och theras lefwerne är ondt/ och theras regemente doger intet. 8562

11. Ty både Propheter och Prester äro skalckar: och jagh finner ock så theras ondsko i mino huse/ säger HERren.

12. Therföre är theras wägh lika som en slipper wägh i mörkrena/ ther the vppå slinta och falla: ty jagh skal låta komma olycko öfwer them/ theras hemsöknings åhr/ säger HERren.

13. Medh the Propheter i Samarien hafwer jagh sedt galenskap/ at the propheterade i Baal/ och förförde mitt folck Jsrael:

14. Men medh the Propheter i Jerusalem seer jagh een styggelse: huru the bedrifwa hoor/ och fara medh lögn 8580/ och styrckia the onda/ på thet at ju ingen skal omwända sigh af sine ondsko: the äro alle för migh lika som Sodoma/ och thes inbyggiare lika som Gomorra. 8563

15. Therföre säger HERren Zebaoth om Propheterna altså: Sij/ jagh skal spisa them medh malört/ och gifwa them galla dricka 8564: ty ifrå Propheterna i Jerusalem kommer vth skrymterij 8581 öfwer hela landet.

16. Thetta säger HERren Zebaoth: Hörer intet Propheternas ord the eder prophetera; the bedraga eder: ty the predika sins hiertas syner/ och icke vthaf HERrans mun. 8565

17. The säija them som migh försmäda: HERren hafwer thet sagt; Eder warder wäl gångandes; och allom them som wandra efter sins hiertas tyckio säija the: Thet kommer ingen olycka öfwer eder. 8566

18. Ty ho hafwer warit i HERrans rådh 8567/ then hans ord sedt och hördt hafwer? Ho hafwer förmärckt/ och hördt hans ord?

19. Sij/ ett HERrans wäder skal komma medh grymhet/ och ett förskräckeligit owäder falla the ogudachtiga öfwer hufwudet. 8568

20. Och HERrans wrede skal icke vphålla/ til thes han giör och vthrättar thet han i sinnet hafwer: här efter skolen J wäl förfarat.

IV. J synnerhet at the lupo okallade til at predika.

21. JAgh sände intet Propheterna/ likwäl lupo the: jagh talade intet medh them/ likwäl propheterade the. 8569

22. Ty om the hade blifwit widh mitt rådh/ och hade predikat mino folcke min ord/ så hade the omwändt 8582 **them ifrå theras onda wäsende/ och ifrå theras onda lefwerne.**

23. Är jagh icke en Gudh then hardt när 8583 **är/ säger HERren/ och icke en Gudh then fierran är?** 8570

24. Menar tu at någor kan så hemliga fördölja sigh/ at jagh icke kan see honom 8571**? Säger HERren: är icke jagh then som vpfyller himmel och jord?** Säger HERren.

25. Jagh hörer wäl at Propheterna predika/ och prophetera lögn 8580 i mitt namn/ och säija: Migh hafwer drömt/ migh hafwer drömt.

26. När wilja nu Propheterna igen wända? The ther lögn prophetera/ och prophetera sins hiertas bedrägerij;

27. Och wilja at mitt folck skal förgäta mitt namn för theras drömar skul som then ene för then andra predikar/ såsom theras fäder förgåto mitt namn för Baal skul. 8572

28. En Prophete som drömar hafwer/ han predike drömar 8584; men then som mitt ord hafwer/ han predike mitt ord rätt: huru när kommer agnar och hwete tilhopa? Säger HERren.

29. Är icke mitt ord lika som en eld/ säger HERren; och såsom en hammar then berg sönderslår?

30. Therföre sij: Jagh wil til the Propheter/ säger HERren/ som min ord stiela 8573 8585 then ene them andra.

31. Sij/ jagh wil til the Propheter/ säger HERren/ som sitt eget ord föra/ och säija: Han hafwer thet sagt.

32. Sij/ jagh wil til the som falska drömar prophetera/ säger HERren/ och predika them/ och förföra mitt folck medh sine lögn och lösachtig ting 8574; efter jagh doch intet hafwer sändt them/ och intet befalt them/ och the eij heller thesso folckena nyttige äro/ säger HERren.

V. Som ock at the kallade Gudz ord HERrans tunga.

33. OM thetta folck/ eller en Prophete/ eller en Prester warder tigh frågandes/ och säger: Hwilket är HERrans tunge 8575 8586? Så skalt tu säija til them hwad then tungen är: Jagh skal bortkasta eder/ säger HERren.

34. Och om en Prophete/ eller Prester/ eller folck warder säijandes: Thet är HERrans tunge; then samma skal jagh hemsökia/ och hans huus ther til.

35. Men så skal then ene tala medh them andra/ och säija sigh emellan: Hwad swarar HERren? Och hwad säger HERren?

36. Och kaller thet icke meer HERrans tunga: ty hwarjom och enom skal hans egen ord wara til en tunga/ efter J altså lefwandes Gudz/ HERrans Zebaoths wårs Gudz ord förwänden.

37. Therföre skolen J säija til Propheten altså: Hwad swarar HERren tigh? Och hwad säger HERren?

38. Nu medan Jsäijen HERrans tunge; therföre säger HERren altså: Efter J kallen ordet HERrans tunga/ och jagh til eder sändt hafwer/ och hafwer säija låtit/ at J icke skullen kallat HERrans tunga:

39. Sij/ så skal jagh taga eder bort/ och bortkasta eder samt medh stadenom/ som jagh eder och edra fäder gifwit hafwer/ ifrå mitt ansichte;

40. Och skal föga eder een ewig skam til/ och een ewig försmädelse/ then aldrig förgäten skal warda. 8576

24. Capitel.

JEremia förkunnar/ at HERren hade låtet honom see twå korgar; en medh godh fikon/ then andra medh ond/ som intet dogde äta/ v. 1. Och huru HERren sielf hade vthtydt samma syyn: nemlig/ at han wille lika så medh nåde ansee Konung Jechonia/ och the som godwilliga hade gifwit sigh fångna til Babel/ och hielpa them heem igen/ v. 4. Men Konung Zedekia/ och the som medh honom intet wille gifwa sigh/ skulle han förgiöra medh hunger/ pestilentie och swärd/ v. 8.

I. HERren wiser Propheten twå fikonakorgar.

SJj/ HERren wijste migh twå fikonakorgar satta in för HERrans tempel/ sedan NebucadRezar Konungen i Babel hade bortfördt Jechonia 8593 Jojakims son Juda Konung/ samt medh Juda Förstar/ timbermän och smeder ifrå Jerusalem/ och låtit them komma til Babel: 8587

2. Vthi them ena korgenom woro ganska godh fikon/ såsom the först mogna fikonen äro; vthi them andra korgenom woro ganska ond fikon/ så at man intet kunde äta them/ så ond woro the.

3. Och HERren sade til migh: Jeremia/ hwad seer tu? Jagh sade: Fikon: the goda fikonen äro ganska godh/ och the onda äro fast ond/ så at man intet kan äta them/ så ond äro the.

II. Säger honom hwad thet betydde.

4. TÅ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

5. Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Lika som thessa fikonen äro godh/ altså skal jagh nådeliga vptaga the fångar af Juda/ hwilka jagh hafwer låtit hädan fara in vthi the Chaldeers land;

6. Och skal nådeliga see til them/ och skal låta them komma hijt i landet igen/ och skal vpbyggia them/ och icke nederslå; jagh skal plantera them/ och icke vpryckia:

7. Och skal gifwa them hierta til at känna migh/ at jagh är HERren/ och the skola wara mitt folck/ och jagh wil wara theras Gudh: ty the skola af alt hierta 8594 wända sigh til migh. 8588

8. Men lika som the onda fikon så ond äro/ at man them icke äta kan 8589/ säger HERren: altså wil jagh bortgifwa Zedekia 8595 Juda Konung/ samt medh hans Förstar/ och hwad qwart blifwit är i Jerusalem; the som äro qwar blifne i thetta landet/ och the som vthi Egypti land boo. 8590

9. Jagh skal föga them olycko til/ och icke låta them blifwa vthi något rike på jordene/ så at the skola komma til skam/ til ett ordspråk/ til een fabel/ och til bannor/ i all rum tijt jagh them bortdrifwandes warder. 8591

10. Och skal sända swärd/ hunger och pestilentie ibland them/ til thes the skola förgås 8592 af landena/ som jagh them och theras fäder gifwit hafwer.

25. Capitel.

PRopheten klagar/ at han så länge hade predikat för sitt folck/ och andre Propheter sammaledz/ at the likwäl intet bättrade sigh/ v. 1. Therföre hade HERren befalt honom säija them/ at han wille låta Konung NebucadRezar förstöra theras och the omliggiande land/ och föra them fångna til Babel/ i 70 åhr/ v. 8. Men sedan skulle han hemsökia Konungen i Babel/ etc. v. 12. Altså skulle HERren låta komma öfwer all land thet Jeremia propheterat hade/ v. 13. Och til ett tekn/ befaller han honom i een syyn/ taga en kalk af hans hand/ och dricka all riken til/ at the thetta wist förwänta skulle/ v. 15. Ty skonade HERren icke sitt egit folck/ så måtte the andre icke heller wänta förskoning/ v. 28.

I. Propheten klagar öfwer sitt folcks obotferdighet.

THetta är thet ord som til Jeremia skedde öfwer alt Juda folck/ vthi fierde åhrena Jojakims Josia sons Juda Konungs/ hwilket thet första åhret är NebucadRezars Konungens i Babel:

2. Hwiket ock Propheten Jeremia talade til alt Juda folck/ och til alla Jerusalems inbyggiare/ och sade:

3. HERrans ord är skedt til migh/ ifrå tretonde åhrena Josia Amons sons Juda Konungs/ alt in til thenna dagh/ och jagh hafwer thet nu i try och tiugu åhr medh flijt predikat eder; men J hafwen icke welat hörat.

4. Så hafwer ock HERren sändt til eder alla sina tienare Propheterna ganska fliteliga 8596; men J hafwen intet welat höra them/ eller böija edor öron ther til/ at J måtten hörat.

5. Tå han sade: Omwänder eder hwar och en af sinom onda wägh/ och ifrån edart onda wäsende 8597/ så skolen J blifwa i landena/ som HERren eder och edra fäder gifwit hafwer i ewig tijd.

6. Efterföljer icke andra gudar/ så at J tienen och tilbedien them/ på thet J icke skolen förtörna migh/ genom edra händers werck/ och jagh eder olycko tilföga må.

7. Men J welen intet höra migh/ säger HERren/ på thet J ju skullen förtörna migh/ genom edra händers werck/ til edor egen olycko.

II. Hotar them/ at the medh andre skulle blifwa fångne i Babel 70 åhr.

8. THerföre så säger HERren Zebaoth: Efter J icke welen höra min ord:

9. Sij/ så skal jagh vthsända och komma låta all folck af nordan 8598/ säger HERren/ och min tienare NebucadRezar 8599 Konungen i Babel/ och skal låta them komma öfwer thetta land/ och öfwer them som ther vthi boo/ och öfwer alt thetta folck som här omkring ligger/ och skal gifwa them til spillo och förderfwelse/ och giöra them til håån och ewigt öde:

10. Och skal taga ifrå them all glädiesång/ brudgummas och brudz röst/ qwarns röst/ och lychtos lius: 8600

11. Så at alt thetta landet skal öde och förstördt liggia: och skola thenna folcken tiena Konungenom i Babel i siutijo åhr.

12. Men när the siutijo åhr 8601 vthe äro/ så skal jagh hemsökia Konungen i Babel/ och alt thet folcket/ säger HERren/ för theras mißgierningar skul; ther til ock the Chaldeers land/ och skal giöra til ett ewigt öde.

13. Altså skal jagh låta komma öfwer thetta land all min ord som jagh emot thet talat hafwer/ nemliga/ alt thet i thenna book skrifwit står/ thet Jeremia öfwer all folck spådt hafwer.

14. Och the skola ock så tiena/ ändoch the mächtig folck och wäldige Konungar äro: altså skal jagh wedergälla them efter theras förtienst/ och efter theras händers werck.

III. Til ett tekn dricker han them och all rike til en Begare.

15. TY så säger HERren Jsraels Gudh til migh: Tag thenna wijnbegaren fullan medh wrede vthaf mine hand/ och skänck ther vthaf allom folckom/ them jagh sänder tigh til:

16. At the måga dricka/ raga/ och blifwa galne/ för swärdena som jagh ibland them sända skal.

17. Och jagh tog begaren af HERrans hand/ och skänckte allom folckom/ ther HERren sände migh til:

18. Nemliga/ Jerusalem/ Juda städer/ hans Konungar och Förstar/ at the skola öde och förstörde liggia/ och skola wara til håån och bannor/ såsom thet nu i thenna dagh tilstår;

19. Theslikes Pharao 8602 Konungenom i Egypten/ samt medh hans tienarom/ hans Förstar och alt hans folck/

20. All land wäster vth; allom Konungom i Vz 8613 land/ allom Konungom i the Palestiners land 8603/ samt medh Askelon/ Gasa/ Ekron 8614/ och them igenlefdom i Asdod 8614/

21. Them af Edom 8604/ them af Moab 8605/ Ammons barnom 8606/

22. Allom Konungom i Tyro 8607; allom Konungom i Zidon 8608; Konungomen i the öijar på hinsidone hafwet/

23. Them af Dedan 8615/ them af Thema 8615/ them af Bus 8616/ och allom Förstom i the landzändar 8617;

24. Allom Konungom i Arabien/ allom Konungom wäster vth; the i öknene boo;

25. Allom Konungom i Simri 8618/ allom Konungom i Elam 8619/ allom Konungom i Meden;

26. Allom Konungom norr vth/ både när och fierran/ then ene medh then andra; och allom Konungom på jordene/ som på jordenes kretz äro: och Konung Sesach 8620 skal dricka efter thessa.

27. Och säg til them: Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Dricker/ at J druckne warden 8609/ spyn

och fallen/ och icke kunnen vpstå för swärdet som jagh ibland eder sända skal.

IV. Ty om HERren icke skonade sitt folck/ skulle the andre eij heller vndslippa.

28. OCh om the icke wilja taga begaren af tine hand och dricka/ så säg til them: Altså säger HERren Zebaoth: J skolen dricka.

29. Ty/ sij/ vthi them stadenom som af mitt namn nämnd är/ begynnar jagh til at plåga: menen J/ at J skolen ostraffade blifwa 8610? J skolen intet ostraffade blifwa: ty jagh kallar swärdet öfwer alla the som boo på jordene/ säger HERren Zebaoth.

30. Och tu skalt prophetera them all thessa orden/ och säg til them: HERren skal ryta vthu högdene/ och låta höra sin dunder vthaf sine heliga boning 8611: han skal ryta öfwer sina boning/ han skal siunga ena wiso 8621 lika som en wijntrampare/ öfwer alla landsens inbyggiare;

31. Hwilkes liudh skal höras in til werldenes ända: ty HERren hafwer til at skaffa i rätta medh Hedningomen/ och skal hålla en doom medh alt kött: the ogudachtiga skal han gifwa vnder swärd/ säger HERren.

32. Thetta säger HERren Zebaoth: Sij/ een plåga skal komma ifrå thet ena folcket til thet andra/ och ett stort wäder skal vpwäckt warda ifrå landsens sido.

33. Så skola the slagne af HERranom på samma tijd liggia/ ifrå then ena jordenes ända til then andra ändan: the skola intet warda begråtne/ eller vptagne/ eller begrafne/ vtan måste liggia på markene/ och til träck blifwa. 8612

34. Jämrer eder nu/ J herdar 8622/ och roper/ och wälter eder i asko/ J wäldige öfwer hiorden: ty tiden är kommen/ at J skolen slachtade och förströdde warda/ och skolen sönderfalla/ såsom ett kosteligit faat.

35. Och herdarna skola icke kunna fly/ och the wäldige öfwer hiorden skola icke vndkomma kunna.

36. Så skola herdarna ropa/ och the wäldige öfwer hiorden skola jämra sigh/ at HERren så hafwer öde lagt theras beet. 8623

37. Och theras ängiar/ ther så wäl tilstod/ äro förderfwada/ af HERrans grymma wrede.

38. Han hafwer öfwergifwit sina hyddo/ lika som ett vngt leijon; och så är theras land förstördt af tyrannens wrede/ och af hans grymma wrede.

26. Capitel.

HERren befaller Jeremia förkunna sitt folck/ at hwar thet icke bättrade sigh/ wille han så giöra medh Jerusalem och thes tempel/ som han medh Silo giordt hade/ v. 1. När nu Jeremia så hade predikat/ togo Presterna och folcket honom fatt/ och wille dräpit honom/ v. 7. Och som Juda Förstar kommo ther til medh/ anklagade the honom/ v. 10. Men tå Jeremia hade förswarat sigh/ at han af HERrans befalning så predikade/ v. 12. Woro några som af Micha exempel wille frija honom/ v. 16. Några wille af Vria exempel/ at han skulle dräpas/ v. 20. Doch blef han frijad genom Ahikam Saphan son/ at han icke wardt dräpen/ v. 24.

I. Jeremia förmanar til bättring/ eljes skulle templet och staden förstöras.

VThi Jojakims rikes begynnelse/ Josia sons Juda Konungs/ skedde thetta ord af HERranom/ och sade:

2. Thetta säger HERren: Gack in vthi gården/ åth HERrans huus/ och predika för alla Juda städer/ som ther

ingå til at tilbedia i HERrans huus/ all the ord som jagh tigh befalt hafwer at säija them; **och lägg ther intet bort af.** 8624

3. Om the til ewentyrs höra kunna och omwända sigh/ hwar och en ifrå sitt onda wäsende/ på thet jagh ock måtte ångra 8625 migh thet onda som jagh täncker at giöra them/ för theras onda wäsende skul.

4. Och säg til them: Thetta säger HERren: Om J icke hören migh/ så at J wandren vthi min lagh som jagh eder föresatt hafwer/

5. At J hören mina tienares Propheternas ord/ the jagh städse til eder sändt hafwer 8626/ och J doch intet höra willen:

6. Så skal jagh giöra medh thesso huse lika som medh Silo 8627/ och giöra thenna staden allom Hedningom på jorden til bannor. 8628

II. Presterna och folcket tagan fatt/ och wela dräpan.

7. TÅ nu Presterna/ Propheterna/ och alt folcket hörde Jeremia/ at han sådana ord talade i HERrans huus;

8. Och Jeremia nu vthtalat hade/ alt thet HERren honom befalt hade at säija allo folckena/ grepo honom Presterna/ Propheterna/ och alt folcket/ och sade: Tu måste döö.

9. Hwij dierfwes tu prophetera i HERrans namn/ och säija: Thet skal så gå medh thesso husena lika som medh Silo/ och thenne staden skal så öde warda/ at ther ingen meer inne boor? Och alt folcket församlade sigh i HERrans huus emot Jeremia.

10. Tå nu Juda Förstar thet hörde/ gingo the vthu Konungs huset vp i HERrans huus/ och satte sigh för HERrans nya port.

III. Jeremia blifwer anklagad; men förswarar sigh.

11. OCh Presterna/ och Propheterna talade in för Förstarna och allo folckena/ och sade: **Thenne är döden wärd; ty han hafwer predikat emot thenna staden** 8629**/ såsom J medh edor öron hördt hafwen.**

12. Men Jeremia sade til alla Förstarna/ och til alt folcket: HERren hafwer sändt migh/ at jagh thetta alt som J hördt hafwen predika skulle/ emot thetta huset/ och emot thenna staden.

13. Så bättrer nu edart wäsende och handel/ och hörer HERrans edars Gudz röst/ så skal ock HERren låta sigh ångra thet onda som han emot eder talat hafwer. 8630

14. Sij/ jagh är i edra händer; J mågen giöra medh migh såsom eder godt och rätt tyckes.

15. Doch skolen J weta/ at om J dräpen migh/ så läggen J oskyldigt blodh vppå eder sielfwa; vppå thenna staden och hans inbyggiare: ty i sanningene hafwer HERren sändt migh til eder/ at jagh alt thetta för edor öron tala skulle.

IV. Somlige wilja frija honom/ af Micha exempel.

16. TÅ sade Förstarna/ och alt folcket/ til Presterna och Propheterna: Thenne är icke saker til dödz: ty han hafwer talat til oß i HERrans wår Gudz namn.

17. Och några af the äldsta i landena stodo vp/ och talade til hela hopen af folcket/ och sade:

18. Vthi Hiskia Juda Konungs tijd/ war en Prophete benämnd Micha 8631 af Moresa/ han talade til alt Juda

folck/ och sade: Thetta säger HERren Zebaoth: Zion skal vpplögd warda såsom en åker/ och Jerusalem skal blifwa til en steenhop/ och (HERrans) huus berg til en willan skogh:

19. Likwäl lät Hiskia Juda Konung och hela Juda icke förthenskul döda honom; ja/ the fruchtade heller HERran/ och bådo in för HERranom; tå ångrade ock HERren thet onda som han emot them talat hade: therföre giöre wij ganska illa emot wåra siälar.

V. Somlige/ at han skal dräpas/ af Vria exempel.

20. WAr ock så en then ther propheterade i HERrans namn/ Vria Semaja son/ af Kiriath Jearim/ then samme propheterade emot thenna staden/ och emot thetta landet/ lika som Jeremia.

21. Men tå Konung Jojakim/ och alle hans wäldige och Förstar/ hans ord hörde/ wille Konungen låta döda honom. Och Vria förnam thet/ fruchtade sigh/ och flydde/ och foor in vthi Egypten:

22. Men Konung Jojakim sände några män in vthi Egypten/ ElNathan Achbors son/ och andra medh honom.

23. The förde honom vthur Egypten/ och hade honom in til Konung Jojakim; han lät tå dräpa honom medh swärd/ och lät begrafwa hans kropp snöpliga.

VI. Jeremia blifwer frijad genom Ahikam Saphan son.

24. ALtså war Ahikams Saphans 8632 sons hand medh Jeremia 8633/ at han icke kom i folckens händer/ at the hade mått dräpit honom.

27. Capitel.

PRopheten beskrifwer/ huru HERren hade befalt honom giöra sigh ett ook/ v. 1. Och fända thet til the omliggiande Konungar/ at låta them förstå/ thet HERren wille gifwa them vnder Konungen i Babel/ at the honom tiena skulle/ v. 6. Therföre skulle the intet höra theras Propheter/ rc. som them annat spådde/ v. 9. Thet samma predikade han för Zedekia Juda Konung/ v. 12. Och förmante honom intet höra sina falska Propheter som annat sade/ v. 14. Sammaledz til Presterna och alt folcket/ v. 16. Ty Nebucad Nezar skulle wist komma/ och föra bort hwad ännu qwarlefdt war i Jerusalem/ v. 19.

I. Jeremia befalles sända ett ook til the omliggiande Konungar.

VThi Jojakims rikes begynnelse 8645 Josia sons Juda Konungs/ skedde thetta ordet af HERranom til Jeremia/ och sade:

2. Thetta säger HERren til migh: Giör tigh ett ook/ och häng thet på tin hals/

3. Och sändt thet til Konungen i Edom/ til Konungen i Moab/ til Konungen öfwer Ammons barn/ til Konungen i Tyro/ och til Konungen i Zidon/ medh the sändningabod 8646 som til Zedekia Juda Konung til Jerusalem komne äro;

4. Och befall them/ at the säija sina herrar: Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Så skolen J säija edra herrar:

5. Jagh hafwer giordt jordena/ och menniskiona/ och diuren som på jordene äro/ genom mina stora kraft och vthräcktom arm/ och gifwer henne hwem jagh wil. 8634

II. Hwad ther medh skulle betydas.

6. MEn nu hafwer jagh gifwit all thenna landen vthi mins tienares hand Nebucad Nezars Konungens i Babel/ och hafwer theslikes gifwit honom the wildiur på markene/ at the honom tiena skola. 8635

7. Och all folck skola tiena honom/ hans sone/ och hans sona sone/ til thes hans landz tijd ock kommer; tå mång folck och stora Konungar skola läta tiena sigh af honom. 8636

8. Men hwilket folck och rike icke wil tiena Konungenom af Babel Nebucad Nezar/ och hwilken som icke gifwer sin hals vnder Konungens ook af Babel/ thet folcket skal jagh hemsökia medh swärd/ hunger och pestilentie/ säger HERren/ til thes jagh förgiör them genom hans hand.

9. Therföre hörer intet edra Propheter 8637/ spåmän/ drömtydare/ dagwäljare och trolkarlar/ som säija eder: J warden intet tienande Konungenom af Babel.

10. Förty the spå eder lögn/ på thet the skola draga eder långt bort vthur edart land/ och jagh tå vthdrifwer eder/ och J förgåns.

11. Ty hwilket folck som böijer sin hals vnder Konungens ook i Babel/ och tienar honom/ them skal jagh låta blifwa vthi sitt land/ at the måga ther byggia och boo/ säger HERren.

III. Propheten förmanar Konung Zedekia gifwa sigh vnder Konungen i Babel/ rc.

12. OCh jagh talade alt thetta til Zedekia 8638 Juda Konung/ och sade: Böijer edar hals vnder Konungens ook i Babel/ och tiener honom och hans folcke/ så skolen J blifwa lefwande.

13. Hwij wiljen J döö/ tu och titt folck/ genom swärd/ hunger och pestilentie? Såsom HERren sagt hafwer öfwer thet folck som Konungenom i Babel icke tiena wil.

IV. Warnar än ytterligare emot falska Propheter.

14. THerföre hörer the Propheters ord intet/ som säija eder: J warden intet tienande Konungenom af Babel: ty the prophetera eder lögn.

15. Och jagh hafwer intet sändt them/ säger HERren/ vtan the prophetera lögn 8639 i mitt namn/ på thet jagh skal vthdrifwa eder/ och J förgåns/ samt medh Propheterna som eder prophetera.

16. Och til Presterna/ och til alt thetta folcket talade jagh/ och sade: Thetta säger HERren: Hörer edra Propheters ord intet/ som eder prophetera/ och säija: Sij/ the kärille af HERrans huus komma nu snart ifrå Babel heem igen: förty/ the prophetera eder lögn.

17. Hörer them intet; vtan tiener Konungenom af Babel/ så blifwen J lefwande: hwij skulle doch thenna staden warda til ett öde?

18. Äro the Propheter/ och hafwa HERrans ord/ så lät them thet HERranom Zebaoth afbedia 8647/ at the qwarblefna kärillen i HERrans huus och Juda Konungs huus/ och i Jerusalem/ icke ock så til Babel förde warda.

19. Ty så säger HERren Zebaoth om stodarna/ och om hafwet/ och om stolarna 8640/ och om the tygh 8641 som ännu qwarblefne äro i thenna staden/

20. The Nebucad Nezar Konungen i Babel icke borttog/ tå han bortförde Jechonia Jojakims son Juda Konung/ ifrån Jerusalem til Babel/ samt medh alla Förstarna i Juda och Jerusalem. 8642

21. Ty så säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh/ om the tygh ännu qwarblefne äro i HERrans huus/ och i Juda Konungs huus/ och i Jerusalem: 8643

22. The skola til Babel förde warda/ och ther blifwa in til then dagen jagh söker them 8644/ säger HERren; och jagh låter them åter här vp komma til thetta rumet igen.

28. Capitel.

EN falsk Prophet Hanania benämnd/ propheterar ther emot/ at HERren skal innan tw åhr sönderbryta Konungens ook i Babel/ och låta HERrans huus kärille samt alla fångar komma heem igen/ v. 1. Jeremia önskar thet måtte så skee; doch förlägger han honom medh ett beskedh/ v. 5. Hanania tager träoket af Jeremia/ och bryter sonder/ til ett tekn at så skee skulle/ v. 10. Tå befalte HERren Jeremia giöra ett jernook igen/ til tekn at the intet skulle vndkomma Konungens ook i Babel/ v. 12. Och förkunna Hanania/ at han för sin lögn thet åhret skulle döö; hwilket ock så skedde/ v. 15.

I. Hanania propheterar emot Jeremia/ rc.

OCh i thet samma åhret/ vthi Zedekia Juda Konungs rikes begynnelse/ i femte månadenom af fierde åhrena/ talade Hanania Assurs son en Prophete af Gibeon til migh vthi HERrans huus/ i Presternas och alt folckens närwaro/ och sade:

2. Thetta säger HERren 8653 Zebaoth Jsraels Gudh: Jagh hafwer sönderbrutit Konungens ook i Babel.

3. Och förr än tw åhr förlidne äro/ skal jagh låta åter igen komma til thetta rumet alla HERrans huus kärille/ hwilka Nebucad Nezar Konungen i Babel hädan taget/ och til Babel fördt hafwer.

4. Ther til skal jagh ock låta Jechonia Jojakims son Juda Konung/ samt medh alla fångar af Juda/ som til Babel förde äro/ komma til thetta rumet igen/ säger HERren: ty jagh skal sönderbryta Konungens ook i Babel.

II. Jeremia swarar/ och förlägger honom.

5. TÅ swarade Propheten Jeremia til then Propheten Hanania/ vthi Presternas och alt folckens närwaro/ som i HERrans huus stodo;

6. Och sade: Amen; HERren giöre altså; HERren stadfäste tin ord som tu spådt hafwer/ at han låter HERrans huus kärille/ samt medh alla fångna/ komma til thetta rumet igen.

7. Men hör doch likwäl thetta ordet/ som jagh för tin öron/ och alt folckens öron talar:

8. The Propheter som för migh och för tigh warit hafwa af ålder/ the hafwa propheterat emot mång land och stoor rike/ om örlig/ om olycko/ och om pestilentie.

9. Men när en Prophete propheterar om frijd 8654**/ så warder man kännandes/ om HERren honom i sanningene sändt hafwer/ tå hans ord fulkomnad warda.** 8648

10. Tå tog Hanania oket 8649 af Prophetens Jeremia hals/ och sönderbröt thet.

11. Och Hanania sade i alt folckens närwaro: Thetta säger HERren: Lika så skal jagh sönderbryta Nebucad Nezars ook Konungens i Babel af all folcks hals/ förr än tw åhr förlidne äro. Och Propheten Jeremia gick sin wägh.

III. HERren befaller Jeremia giöra ett jernok igen.

12. MEn HERrans ord skedde til Jeremia/ sedan then Propheten Hanania hade sönderbrutit oket af Jeremia Prophetens hals/ och sade:

13. Gack bort/ och säg Hanania: Thetta säger HERren: Tu hafwer sönderbrutit träoket/ så giör nu ett jernok i samma staden. 8650

14. Ty thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Ett jernok hafwer jagh hängt allo thesso folckena på halsen/ ther the medh tiena skola Nebucad Nezar Konungenom i Babel/ och the måste tiena honom: ty jagh hafwer ock gifwit honom wildiuren på markene. 8651

IV. Och säija Hanania/ at han thet åhret skulle döö/ för sin lögn.

15. OCh Propheten Jeremia sade til then Propheten Hanania: Hör doch Hanania: HERren hafwer intet sändt tigh/ och tu hafwer åstadkommet/ at thetta folcket förlåter sigh vppå lögn.

16. Therföre säger HERren altså: Sij/ jagh skal taga tigh bort vthaf jordene; i thetta åhret skalt tu döö 8652: ty tu hafwer medh titt taal afwändt them ifrå HERranom.

17. Och så blef then Propheten Hanania död på thet samma åhret/ i siunde månadenom.

29. Capitel.

JEremia sänder bref til them som medh Konung Jechonia bortförde woro til Babel/ v. 1. Ther vthi han förmanar them/ at så förhålla sigh ther/ såsom the ther länge blifwa skulle/ v. 4. Ty efter 70 åhr wille HERren först hielpa them heem igen/ v. 10. Men Konung Zedekia och the igenlefda/ som icke wille gifwa sigh vnder Konungen i Babel/ skulle HERren förgiöra medh huuger/ pestilentie och swärd/ v. 16. Och the Propheter i Babel/ Achab och Zedekia/ som spådde them lögn i HERrans namn/ skulle han låta få en ömkelig dödh/ v. 20. Sedan/ efter Semaja genom sitt bref äggiade Presterna i Jerusalem moot Jeremia/ propheterar han at HERren skulle låta honom döö i fängelset/ rc. at han icke skulle få see theras förloßning ifrå Babel/ v. 24.

I. Jeremia bref til the fångna i Babel: ther vthi han

THetta äro the ord i the brefwena/ som Propheten Jeremia sände af Jerusalem til the igenlefda äldsta som bortförde woro/ och til Presterna/ och Propheterna/ och til alt folcket som Nebucad Nezar ifrån Jerusalem til Babel bortfördt hade;

2. Sedan Konung Jechonia/ och Drottningen/ medh kamererarena/ och Förstarna i Juda och Jerusalem/ samt medh timbermän och smeder i Jerusalem borto woro; 8655

3. Genom Elasa Saphan son/ och Gemaria Hilkia son/ hwilka Zedekia Juda Konung sände til Babel/ til Nebucad Nezar Konungen i Babel/ och sade:

(1) Förmanar them til trohet emot Konungen i Babel.

4. Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh/ til alla fångar som jagh hafwer låtit bortföra ifrån Jerusalem til Babel:

5. Bygger huus/ ther J vthi boo kunnen; planterer trägårdar/ ther J frucht af äta mågen.

6. Tager eder hustrur/ och föder söner och döttrar: gifwer edra söner hustrur 8663/ och gifwer edra döttrar män/ at the måga föda söner och döttrar: föröker eder ther/ så at J icke ären fåå.

7. Söker stadsens bästa 8664/ tijt jagh hafwer låtit bortföra eder/ och bedier för honom til HERran: ty tå honom wäl går/ så går eder ock wäl.

(2) At intet höra theras falska Propheter.

8. Ty thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Läter icke the Propheter som när eder äro/ och the spåmän bedraga eder/ **och skiöter intet edra drömer som J drömen:**

9. Ty the spå eder lögn 8656 i mitt namn: jagh hafwer intet sändt them/ säger HERren.

(3) Tröster them at the efter 70 åhr skulle warda förlossade.

10. Ty så säger HERren: När i Babel siutijo åhr vthe äro 8665/ så skal jagh besökia eder/ och skal vpwäckia mitt nådeliga ord öfwer eder/ at jagh skal låta eder komma til thetta rum igen. 8657

11. Ty jagh weet wäl hwad tanckar jagh hafwer om eder/ säger HERren/ nemliga/ fridsens tanckar/ och icke bedröfwelsens/ at jagh skal gifwa eder then ända som J wänten efter.

12. Och J skolen äkalla migh/ och gå och bedia migh/ och jagh skal höra eder.

13. J skolen sökia migh/ och finna migh: **ty om J migh af alt hierta** 8666 **söken:**

14. **Så skal jagh låta migh finna af eder/ säger HERren;** och jagh skal wända edart fängelse 8658/ och församla eder vthur all folck/ och vthaf all rum tijt jagh eder vthdrifwit hafwer/ säger HERren; och skal låta eder åter komma til thetta rum igen/ tädan jagh eder hafwer bortföra låtit.

(4) Förkunnat them theras förderf som ännu qware woro i Jerusalem.

15. Ty J menen/ at HERren hafwer vpwäckt eder Propheter i Babel. 8667

16. Ty thetta säger HERren/ om Konungen som på Davidz stool sitter/ och om alt folcket som i thenna stadenom boor/ nemliga/ om edra bröder som medh eder vthi fängelset icke vthdragne äro;

17. Ja/ så säger HERren Zebaoth: Sij/ jagh skal sända ibland them swärd/ hunger/ och pestilentie/ och skal så ställa migh medh them lika som medh the onda fikon/ the man wämjar widh at äta: 8659

18. Och skal förfölja them medh swärd/ hunger och pestilentie/ och skal icke låta them blifwa vthi nägot rike på jordene/ så at the skola warda til bannor/ til vnder/ til håån och spott ibland all folck/ tijt jagh them vthdrifwandes warder.

19. Therföre at the icke hafwa hördt min ord/ säger HERren/ the jagh städse medh mina tienare Propheterna til eder sändt hafwer; men J willen intet höra/ säger HERren. 8660

(5) Hwad Achab och Zedekia theras Propheter skulle öfwergå.

20. Men J alle/ som fångne bortförde ären/ the jagh hafwer ifrån Jerusalem til Babel draga låtit/ hörer HERrans ord:

21. Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh/ emot Achab Kolaja son/ och emot Zedekia Maaseja son/ hwilke eder lögn spå i mitt namn: Sij/ jagh skal gifwa them vthi Nebucad Rezars händer Konungens i Babel/ han skal låta slå them för edor ögon:

22. Så at man skal giöra bannor af them ibland alla fångar af Juda som i Babel äro/ och säija: HERren giöre tigh lika som Zedekia och Achab/ hwilka Konungen af Babel på eld stekia lät.

23. Therföre at the bedrefwo en galenskap i Jsrael/ och bedrefwo hoor medh annars mans hustrur/ och predikade lögn i mitt namn/ thet jagh them intet befalt hade: thetta weet jagh/ och betygar thet/ säger

HERren.

II. Jeremia propheterar emot Semaja then falska Propheten.

24. OCh emot Semaja af Nehelam skalt tu säija:

25. Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Therföre at tu vnder titt namn hafwer bref sändt til alt folcket som i Jerusalem är/ och til Presten Zephanja Maaseja son/ och til alla Presterna/ och sagt:

26. HERren hafwer satt tigh til en Prest vthi Prestens Jehojada stadh/ at J skolen tilsijare wara vthi HERrans huus öfwer alla vrsinniga 8661 8668 och spåmän/ at tu skalt sättia them i fångahuus och i stock.

27. Och nu/ hwij straffar tu tå icke Jeremia af Anathot/ then eder propheterar?

28. Therföre at han til oß i Babel sändt hafwer/ och låtit säija: Thet skal ännu länge wara; bygger huus ther J vthi boon/ och planterer trägårdar/ at J äten ther frucht af.

29. Och Zephanja Presten hade läsit thet samma brefwet/ och låtit Jeremia Propheten höra thet.

30. Therföre skedde HERrans ord til Jeremia/ och sade:

31. Sändt bort til alla fångarna/ och lät säija them: Thetta säger HERren emot Semaja af Nehelam: Therföre at Semaja propheterar eder/ och jagh hafwer doch intet sändt honom/ och hafwer giordt at J förlåten eder vppå lögn;

32. Therföre säger HERren altså: Sij/ jagh skal hemsökia Semaja af Nehelam/ samt medh hans sädh/ så at ingen af hans skal blifwa ibland thetta folcket/ och skal icke see thet goda som jagh thesso mino folcke giöra wil/ säger HERren: ty han hafwer medh sitt taal afwändt them ifrå HERranom. 8662

30. Capitel.

HERren befaller Propheten skrifwa vp thet han talade/ v. 1. Ty han wille i sinom tijd förlossa sitt folck/ och låta them komma heem igen/ v. 3. Oansedt thet gick ömkeliga medh them/ så skulle the likwäl ther vth hulpne warda/ v. 4. At the skulle blifwa qwitte theras ook/ och tiena sinom Gudh/ och Konung Davidz son/ then han them vpwäckia wille/ v. 8. Men alla theras plågare wille han förderfwa/ v. 11. och 16. Theras såår woro stoor/ för theras synder skul/ v. 12. Therföre wille han hela them igen/ v. 17. Låta theras stadh och tempel vpbyggias/ v. 18. Och then Förstan komma af them/ som honom offra skulle/ v. 21. Men them ogudachtigom få theras löön/ v. 23.

I. Propheteras om Judarnas förloßning ifrå Badel.

THetta är thet ord som af HERranom skedde til Jeremia:

2. Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Skrif 8676 tigh all the orden vthi ena book/ the jagh talar til tigh:

3. Ty sij/ then tiden kommer/ säger HERren/ at jagh mins folcks fängelse både Jsraels och Juda wända skal/ säger HERren/ och skal låta them igen komma vthi thet land som jagh theras fäder gifwit hafwer/ at the thet besittia skola.

II. Tröster emot thet swåra fängelset; i synnerhet af Messie ankomst.

4. OCh thesse äro the ord som HERren talade om Jsrael och Juda.

5. Ty så säger HERren: Sant äret/ thet går ju ömkeliga til medh eder/ thet är intet annat än fruchtan på färde/

och ingen frijd.

6. Men fråger doch ther efter/ och seer til/ om en mans person föda kan? Huru går thet tå til/ at jagh seer alla män hålla sina händer vppå sina länder/ såsom qwinnor i barnsnöd/ och at all ansichte så bleek äro?

7. Ach! thet är ju en stoor dagh 8669/ och hans like hafwer icke warit; och en bedröfwelse tijd är i Jacob/ likwäl skal them ther vth hulpet warda.

Om Christo.

8. Men thet skal skee på then tiden/ säger HERren Zebaoth/ at jagh hans ook 8677 sönderbryta skal af tinom hals/ och slita tin band sönder/ at tu ther vthi them främmandom intet meer tiena skalt:

9. Vtan the skola tiena HERranom sinom Gudh/ och sinom Konung David 8678/ **then jagh them vpwäckia skal.** 8670

10. Therföre fruchta tu tigh intet/ min tienare Jacob/ säger HERren/ och gif tigh icke Jsrael 8671: ty sij/ jagh wil hielpa tigh vthu fierran land/ och tina sädh vthu sins fängelses land; så at Jacob skal igen komma/ lefwa i frijd/ och nogh hafwa/ och ingen skal förskräckia honom.

11. Ty jagh är när tigh/ säger HERren/ at jagh skal hielpa tigh: ty jagh skal giöra en ända medh alla the Hedningar/ tijt jagh tigh förskingrat hafwer; men medh tigh wil jagh icke ända giöra: **men jagh wil näpsa tigh medh måttelighet/ på thet** 8679 **tu icke skalt hålla tigh oskyldig.**

12. Ty thetta säger HERren: Tin skade är alt för stoor/ och tin såår äro alt för ond:

13. Tina saak handlar ingen/ at han måtte förbinda them; tigh kan ingen läkia. 8672

14. Alle tine älskare förgäta tigh/ och fråga ther intet efter: jagh hafwer slaget tigh lika som jagh sloge en fienda/ och såsom en obarmhertig stupat tigh för tina stora mißgierningar skul/ och för tina starcka synder skul.

15. Hwad ropar tu öfwer tin skada/ och öfwer tin stora wärck? Hafwer jagh doch thetta giordt tigh för tina stora mißgierningar/ och för tina starcka synder skul.

III. Läfwar at sino folcke skulle åter hulyit warda/ och Jerusalems stadh och tempel vpbygde.

16. THerföre alle the som tigh frätit hafwa/ the skola vpfrätne warda/ och alle the som tigh ångest giordt hafwa/ skola fångne warda/ och the som tigh beröfwat hafwa/ skola beröfwade warda/ och alle the som tigh skinnat hafwa/ skola skinnade warda. 8673

17. Men tigh wil jagh åter helbregda giöra/ och hela tin såår/ säger HERren: therföre at man kallar tigh then fördrefna; och Zion/ then ther ingen efter frågar.

18. Thetta säger HERren: Sij/ jagh skal wända Jacobs hyddors fängelse/ och förbarma migh öfwer hans boning; och staden skal åter vthur askone vpbygd warda/ och templet skal stå som thet stå skal.

19. Och lof och frögd skal gå ther vth 8674: ty jagh skal föröka them/ och icke förminska; jagh skal giöra them stora/ och icke mindre.

20. Hans söner skola wara såsom tilförene/ och hans menighet skal trifwas för migh: ty jagh wil alla them hemsökia som honom plåga.

IV. Förkunnar åter Messie ankomst/ och the ogudachtigas vndergång.

21. OCh hans wäldige 8680 skal vthaf honom sielfwom född warda/ och hans Herre komma vthaf honom sielfwom/ och jagh skal låta honom nalkas migh/ och han skal för migh komma: ty hwilken är then eljes som medh så wiljogt hierta nalkas migh? Säger HERren.

22. Och J skolen wara mitt folck/ och jagh skal wara edar Gudh.

23. Sij/ ett HERrans wäder skal komma medh grymhet; ett förskräckeligit owäder skal falla the ogudachtiga öfwer hufwudet. 8675

24. Ty HERrans grymma wrede skal icke vphålla/ til thes han giör och vthrättar hwad han i sinnet hafwer: på sidstone skolen J wäl förnimma thet.

31. Capitel.

JEremia tröster Gudz folck/ at HERren wille åter låta them komma heem vthu theras fängelse/ planteras och wäxa til igen/ v. 1. The maste wäl gråta öfwer theras barn som the mista skulle; men han beder chem wara til fridz: ty theras barn skulle församlas igen vthu fienda land/ och hafwa mycket godt til at wänta/ v. 15. Förmanar them at omwända sigh til HERran: ty HERren wille skapa något nytt på jordene/ at een qwinna skulle omfatta en man/ v. 21. Och HERren skulle ännu församla och vpbyggia them/ v. 23. Och så skulle han giöra ett nytt förbund medh them/ at the skulle lära känna honom/ och få syndernas förlåtelse i hans namn/ v. 31. Ty han wille icke så förkasta them alla til ewig tijd/ v. 35.

I. HERren låfwar sigh ännu wilja församla och vpbyggia sitt folck.

PÅ then samma tiden/ säger HERren/ skal jagh wara alla Jsraels slächters Gudh/ och the skola wara mitt folck.

2. Så säger HERren: Thet folck som qwar blifwit är för swärdet/ hafwer funnet nåde i öknene; Jsrael drager bort til sina roo. 8697

3. HERren hafwer migh syntz 8698 i fierran land: Jagh hafwer ju altid och allstädes haft tigh kär; therföre hafwer jagh dragit tigh til migh af blotta barmhertighet.

4. Nu wäl/ jagh skal åter vpbyggia tigh/ så at tu skalt vpbygd heta/ tu jungfru Jsrael; tu skalt ännu medh frögd slå i trummo/ och vthgå i dantz. 8681

5. Tu skalt åter plantera wijngårdar på Samarie bergom; plantera skal man/ och pipa ther til.

6. Ty then tiden skal ännu komma/ at wachtare på Ephraims berg ropa skola: Vp/ och läter oß gå vp til Zion 8682/ til HERran wår Gudh.

7. Ty så säger HERren: Roper öfwer Jacob medh glädie/ och frögder eder öfwer hufwudet ibland Hedningarna; roper högt/ priser och säijer: HERre/ hielp tino folcke/ them igenblefnom i Jsrael.

8. Sij/ jagh skal låta them komma vthu nordlandet/ och wil församla them ifrån jordenes ändar/ både blinda/ halta/ hafwande qwinnor/ och them som nyfödt hafwa/ så at the skola i en stoor hoop hijt igen komma.

9. The skola komma gråtande och bediande/ så skal jagh leda them; jagh skal leda them vthmedh watubäcker en slättan wägh/ at the icke skola stöta sigh: ty jagh är Jsraels fader/ så är Ephraim min förstfödde son. 8683

10. Hörer/ J Hedningar/ HERrans ord/ och förkunner thet fierran på öijomen/ och säijer: Then som Jsrael förskingrat hafwer/ han warder honom ock igen församlandes/ och skal taga wahra vppå honom/ såsom en herde på sin hiord. 8684

11. Ty HERren skal förlossa Jacob/ och hielpa honom vthu thens mächtigas hand.

12. Och the skola komma och glädias på Zions högd/ och skola medh hopom sökia in til HERrans gåfwor/ nemliga/ til korn/ must/ oljo/ och vng fåår/ och oxar; **så at theras siäl skal warda lika som en waturik örtegård/** och skola intet meer bekymrade wara.

13. Altså skola jungfrurna lustiga wara i dantz; ther til vnge män och gamle/ then ene medh then andra: ty jagh skal förwandla theras ångest i glädie/ och trösta them/ och frögda them efter theras bedröfwelse.

14. Och jagh skal giöra Presternas hierta fult medh glädie/ och mitt folck skal mina gåfwor hafwa tilfyllest/ säger HERren.

II. Tröster them öfwer theras barn the mista skulle.

15. THetta säger HERren: Man hörer en klagelig röst/ och bitterlig grååt i högdene: Rachel begråter sin barn/ och wil intet låta sigh trösta öfwer sin barn; ty thet är vthe medh them. 8685

16. Men HERren säger altså: Lät af titt ropande och gråtande/ och tina ögons tårar: ty titt arbete är icke förgäfwes/ säger HERren: the skola igenkomma vthu fienda land.

17. Och tine efterkommande hafwa mycket godt wänta/ säger HERren: ty tin barn skola komma vthi sitt land igen.

18. Jagh hafwer wäl hördt huru Ephraim klagar: Tu hafwer späkt migh/ och jagh är ock späkt lika som en kååt kalf; omwänd tu migh 8699 så warder jagh omwänd ty tu HERre/ äst min Gudh.

19. När jagh omwänd wardt/ så giorde jagh bättring 8686 8700; ty sedan jagh lärde weta/ slår jagh migh vppå länderna 8701: ty jagh är på skam kommen/ och blyjes; ty jagh måste lida thet håån som jagh tilförene förtient hafwer.

20. Är icke Ephraim min älskelige son/ och mitt kära barn? Ty jagh kommer nu wäl ihogh hwad jagh medh honom talat hafwer: therföre brister migh mitt hierta för hans skul/ at jagh måste förbarma migh öfwer honom/ säger HERren.

III. Förmanar them omwända sigh; och vthlåfwar Messiam.

21. VPsätt tigh åminnelsetekn/ sätt tigh sörjotekn 8702/ och styr titt hierta in vppå then rätta wägen ther tu på wandra skalt: wändt om/ tu jungfru Jsrael/ wändt om igen til thessa tina städer.

22. Huru länge wilt tu wända tigh bort/ tu affälliga dotter/ then jagh igen hämta wil? Ty HERren skal något nytt skapa i landena: Een qwinna skal omfatta en man. 8703

23. Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Man skal ännu säija thetta ordet i Juda land/ och i thes städer/ tå jagh theras fängelse wändandes warder: HERren wälsigne tigh/ tu rättwisones boning/ tu helga berg.

24. Och Juda/ samt medh alla sina städer/ skola boo ther inne; ther til åkermän/ och the som medh hiord omkring fara.

25. Ty jagh skal wederqweckia the trötta siälar/ och mätta the bekymrada siälar.

26. Therföre wakade jagh vp/ och såg migh om/ och hade så sött sofwet.

27. Sij/ then tijd kommer/ säger HERren/ at jagh skal besåå Jsraels huus och Juda huus/ både medh folck och fää.

28. Och som jagh öfwer them wakat hafwer til at vpryckia/ sönderrifwa/ omkull slå/ förderfwa/ och til at plåga; så skal jagh ock waka öfwer them/ til at vpbyggia och plantera/ säger HERren.

29. På then samma tiden skal man intet meer säija: Fäderna hafwa ätit sura wijndrufwor/ och barnens tänder äro öma wordna: 8687

30. Vtan hwar och en skal döö för sina mißgierning; och hwilken menniskia som sura wijndrufwor äter/ honom skola hans tänder öma warda.

IV. Låfwar giöra ett nytt förbund medh sitt folck.

31. SJj/ then tijd kommer/ säger HERren/ tå skal jagh giöra ett nytt förbund 8704 **medh Jsraels huus/ och medh Juda huus:** 8688

32. Jcke sådant som thet förra förbundet war/ thet jagh medh theras fäder giorde/ tå jagh tog them widh handena/ at jagh skulle föra them vthur Egypti land; hwilket förbund the intet hållet hafwa/ och jagh måste twinga them/ säger HERren:

33. Vtan thetta skal wara förbundet som jagh skal giöra medh Jsraels huus/ efter thenna tiden/ säger HERren: Jagh skal gifwa min lagh vthi theras hierta 8689**/ och skrifwa them vthi theras sinne; och the skola wara mitt folck/ så wil jagh wara theras Gudh.** 8690

34. Och ingen skal lära 8691 **then andra** 8705**/ icke en broder then andra/ och säija: Kän HERran; vtan the skola alle känna migh/ både små och store/ säger HERren: ty jagh wil förlåta them theras mißgierningar/ och aldrig komma theras synder meer ihogh.** 8692 8706

35. Thetta säger HERren/ som gifwer solena dagenom til ett lius 8693/ och månan/ och stiernorna efter theras lopp nattene til lius; then som rörer hafwet/ at thes böljor fräsa; HERren Zebaoth är hans namn: 8694

36. När thenna ordningen afkommer för migh/ säger HERren/ så skal ock Jsraels sädh återwända/ så at thet icke meer skal wara ett folck för migh. 8695

37. Thetta säger HERren: Om man kan måla himmelen ofwan til/ och vthransaka jordenes grund/ så skal jagh ock förkasta hela Jsraels sädh 8696 8707/ för alt thet som the giöra/ säger HERren.

38. Sij/ then tijd kommer/ säger HERren/ at HERrans stadh skal vpbygd warda/ ifrå Hananeels torn alt in til hörnaporten.

39. Och rättesnöret skal gå ther ifrå länger vth/ alt in til then högen Gareb/ och wända sigh in åth Goath.

40. Och hele dödodalen/ och askoplatsen/ samt medh hela dödåkrenom/ alt in til Kidrons bäck/ in til hörnet af hästaportenom öster vth/ skal warda helig HERranom/ så at thet aldrig meer skal omkull rifwit 8708 eller afbrutit warda.

32. Capitel.

TÅ Jerusalem war belagt af Konung Nebucad Nezar/ war Jeremia kastad i fängelse af Konung Zedekia/ för thet han hade predikat/ at staden skulle blifwa förstörd/ och folcket föras til Babel/ v. 1. Ther befalte HERren honom köpa en åker af sin skyldman/ til ett tekn at the åter skulle komma heem ifrå Babel/ och besittia theras land igen/ v. 6. Hwilket han ock giorde/ v. 9. Sedan bad han Gudh innerliga/ v. 16. Och förvndrade sigh på thet HERren honom befalt hade/ v. 24. Tå swarade HERren: At staden skulle wist af the Chaldeer förstöras/ rc. för theras synder och obotferdighet/ v. 26. Doch wille han åter församla them vthur all land/ och vprätta medh them ett ewigt förbund/ rc. v. 36. Och the skulle åter köpa åkrar/ och boo i theras land såsom tilförene/ v. 42.

I. Jeremia sättes i fängelse för sin predikan.

THetta är thet ord som af HERranom skedde til Jeremia/ i tijonde åhrena Zedekia Juda Konungs/ hwilket thet adertonde åhret är Nebucad Rezars.

2. Tå belade Konungens häär af Babel Jerusalem: men Propheten Jeremia låg fången i gården för fångahuset/ i Juda Konungs huus/

3. Ther Zedekia Juda Konung hade låtit inläggia honom/ säijandes: Hwij propheterar tu/ och säger: Thetta säger HERren: Sij/ jagh gifwer thenna staden vthi Konungens händer i Babel/ och han skal winna honom: 8709

4. Och Zedekia Juda Konung skal icke vndkomma the Chaldeer/ vtan jagh skal gifwa honom vthi Konungens händer af Babel/ så at han skal muntliga tala medh honom/ och medh sin ögon see honom; 8710

5. Och han skal föra Zedekia til Babel/ ther skal han ock blifwa/ til thes jagh söker honom/ säger HERren: ty om J än striden emot the Chaldeer/ skal thet doch intet lyckas eder.

II. Befalles köpa en äker af sin skyldman/ såsom ett kännetekn til befrijelsen af fängelset; thet han ock giör.

6. OCh Jeremia sade: HERrans ord är skedt til migh/ och säger:

7. Sij/ Hanameel Sallum son tins faderbroders/ kommer til tigh/ och skal säija: Käre/ köp tu min åker i Anathoth: ty tu hafwer nästa byrdrätten ther til/ at tu skalt köpa honom. 8711

8. Altså kom Hanameel min faderbroders son til migh/ såsom HERren sagt hade i gården för fångahuset/ och sade til migh: Käre/ köp min åker i Anathoth/ som ligger i Ben Jamins land: ty tu hafwer arfrätt ther til/ och tu äst then näste; käre/ köp honom: tå förmärckte jagh/ at thet war HERrans ord.

9. Och köpte åkren af Hanameel mins faderbroders son i Anathoth/ och wog honom penningarna til/ siu siklar och tijo silfpenningar:

10. Och skref ett bref/ och försiglade thet/ och tog witne ther vppå/ och wog vp penningarna på een wägskål:

11. Och tog thet försiglada köpbrefwet til migh/ efter rätten och sedwänjan/ och een öpen vthskrift;

12. Och fick köpbrefwet Baruch Neria sone/ Mahaseja sons/ vthi Hanameels mins faderbroders sons/ och the witnes som i köpbrefwena stodo/ och alla Judarnas närwaro som i gården för fångahuset såto:

13. Och befalte Baruch för theras ögon/ och sade:

14. Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Tag thessa brefwen/ thet försiglada köpbrefwet/ samt medh thenna öpna vthskriftene/ och lägg them vthi ett leerkäril/ at the måga liggia förwarade i lång tijd.

15. Ty så säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Ännu skal man köpa huus/ åkrar och wijngårdar i thesso landena.

III. Beder at löftet måtte fulbordat warda.

16. OCh tå jagh hade fått Baruch Neria sone köpbrefwet/ bad jagh til HERran/ och sade:

17. O HErre HERre/ sij/ tu hafwer giordt himmel och jord genom tina stora kraft/ och genom tin vthräckta arm/ och ingen ting är för tigh omögelig. 8712

18. Tu som mångom tusendom wäl giör/ och wedergäller fädernas mißgierningar vthi theras barnas sköte efter them 8713**: tu store och starcke Gudh/ HERre Zebaoth är titt namn:**

19. Stoor i rådh/ och mächtig i gierningom; och tin ögon stå öpne öfwer alla menniskiors barnas wägar/ at tu skalt gifwa hwarjom och enom efter sitt wäsende/ och efter sins wäsendes frucht; 8714

20. Tu som vthi Egypti land tekn och vnder giorde/ alt in til thenna dagh/ både medh Jsrael och medh menniskiomen/ och giorde tigh ett namn/ såsom thet i thenna dagh är.

21. Och förde titt folck Jsrael vthur Egypti land/ genom tekn och vnder/ genom ena mächtiga hand/ medh enom vthräcktom arm/ och genom stoor förskräckning; 8715

22. Och gaf them thetta landet/ hwilket tu theras fäder sworit hade/ at tu them thet gifwa wille; ett land ther miölk och hannog vthi flöt.

23. Och tå the ther in kommo och besåto thet/ hörde the intet tina röst/ och wandrade eij heller efter tin lagh; och alt thet tu them budit hade at the giöra skulle/ thet giorde the intet: therföre tu ock hafwer låtit them alla thenna olyckona wederfaras.

24. Sij/ thenne staden är belagd/ så at han måste wunnen/ och för swärd/ hunger och pestilentie/ vthi the Chaldeers händer som emot honom strida/ gifwen warda; och lika som tu sagt hafwer/ så går thet nu/ thet seer tu.

25. Och tu HErre HERre/ säger til migh: Köp tu en åker för penningar/ och tag witne ther vppå; ändoch staden skal warda gifwen vthi the Chaldeers händer.

IV. HERren swarar Jeremia/ och låfwar bönhörelse.

26. OCh HERrans ord skedde til Jeremia/ och sade:

27. Sij/ jagh HERren är en Gudh öfwer alt kött 8716**: skulle något wara migh omögeligit?**

28. Therföre säger HERren altså: Sij/ jagh gifwer thenna staden vthi the Chaldeers händer/ och vthi Nebucad Rezars hand Konungens i Babel/ och han skal winna honom.

29. Och the Chaldeer som emot thenna staden strida/ skola komma här in/ och tända här elden vppå/ och bränna honom vp/ samt medh husen/ ther the Baal på taken rökt/ och androm gudom drickoffer offrat hafwa 8717/ på thet the skulle förtörna migh.

30. Ty Jsraels barn/ och Juda barn/ hafwa af theras vngdom giordt thet migh illa behagar; och Jsraels barn hafwa förtörnat migh genom sina händers werck/ säger HERren.

31. Ty ifrå then tiden at thenne staden bygd war/ tn til thenna dagh/ hafwer han giordt migh wredan och

grymman/ så at jagh måste bortkasta honom ifrå mitt ansichte;

32. För alla Jsraels barnas och Juda barnas ondsko skul/ then the bedrifwit hafwa/ på thet the skulle förtörna migh/ the/ theras Konungar/ Förstar/ Prester och Propheter 8726/ och the som boo i Juda och Jerusalem:

33. The hafwa wändt migh ryggen til/ och icke ansichtet 8718: ändoch jagh lät altstädes lära them; men the wille intet höra eller bättra sigh.

34. Ther til hafwa the satt sin styggelse vthi thet huus som namn hafwer af migh 8719/ på thet the skulle thet orena;

35. Och hafwa bygdt Baals högder/ i Hinnoms sons daal/ på thet the skulle vpbränna sina söner och döttrar för Molech/ **ther jagh them intet om befalt hafwer** 8720 8727**/ och kom migh icke heller någon tijd i sinnet/** at the sådana styggelse giöra skulle/ medh hwilko the så kommo Juda til at synda.

V. Förnyar löftet om sitt folcks befrijelse/ och thet nya förbundet.

36. OCh nu förthenskul säger HERren Jsraels Gudh altså om thenna staden/ ther J om säijen/ at han skal för swärd/ hunger och pestilentie vthi Konungens händer af Babel gifwen warda:

37. Sij/ jagh skal församla 8721 them vthur all land/ tijt jagh them bortdrifwer/ genom mina stora wrede/ grymhet och obarmhertighet; och skal låta komma them åter til thetta rumet igen/ at the skola boo trygge:

38. Och the skola wara mitt folck/ så wil jagh wara theras Gudh; 8722

39. Och skal gifwa them eens hierta 8723 **och wäsende/ at the skola fruchta migh i alla sina lifsdagar/ på thet them och theras barnom efter them skal wäl gå:**

40. Och skal giöra ett ewigt förbund 8724 **medh them/ så at jagh icke wil aflåta at giöra them godt; och skal gifwa them min fruchtan i hiertat/ at the icke skola wika ifrå migh.**

41. Och thet skal wara min lust at jagh må giöra them godt: och jagh skal plantera them i thesso lande troliga/ af alt hierta/ och af allo siäl.

42. Ty så säger HERren: Lika som jagh öfwer thetta folcket hafwer komma låtit alla thenna stora olyckona: altså skal jagh ock låta komma öfwer them alt thet goda som jagh til them sagt hafwer.

43. Och thet skola ännu åkrar köpte warda i thesso lande/ om hwilket J säijen: Thet skal öde liggia/ så at hwarken folck eller fää ther vthi blifwa skal/ och skal warda gifwit vthi the Chaldeers händer.

44. Likwäl skal man ännu köpa åkrar/ för penningar/ och bebrefwa/ försigla/ och betyga vthi Ben Jamins land/ och omkring Jerusalem/ och vthi Juda städer/ vthi the städer på bergomen/ vthi the städer i dalomen/ och vthi the städer söder vth 8725: ty jagh skal wända theras fängelse/ säger HERren.

33. Capitel.

MEdan Jeremia än satt i fängelset/ kom HERrans ord annan gången til honom/ och sade: At HERren skulle wäl låta Jerusalem förstöras/ och sitt folck föras til Babel/ v. 1. Doch wille han åter frälsa them tädan/ och hielpa them heem i sitt land igen/ at the ther vthi boo skulle såsom tilförene/ v. 6. Och then tiden skulle komma/ at han wille vpwäckia David rättferdighetenes frucht/ thet är; en Konung som rätt och rättferdighet vprätta skulle/ v. 14. Hwilkens rike och församling skulle wara så länge dagh och natt warade/ v. 17.

I. HERren förkunnar åter Jeremia Jerusalems förstöring.

OCh HERrans ord skedde til Jeremia annan gången/ tå han ännu innelychter war i gården för fångahuset/ och sade:

2. Thetta säger HERren som thetta giör/ HERren som thetta werckar och vthrättar: HERre är mitt namn:

3. Ropa til migh/ så wil jagh swara tigh/ och skal kungiöra tigh stoor och mächtig ting/ the tu intet wetst.

4. Ty så säger HERren/ Jsraels Gudh/ om thenna stadsens huus/ och om Juda Konungars huus/ som nederbrutne äro til at giöra bolwerck til wärn:

5. Och om them som här inkomne äro/ på thet the skola strida emot the Chaldeer/ at the måga vpfylla honom medh döda kroppar/ hwilka jagh i mine wrede och grymhet slå skal: ty jagh hafwer förgiömt mitt ansichte för thenna stadenom/ för alla theras ondsko skul:

II. Låfwar åter vprätta och hielpa sitt folck heem igen.

6. SJj/ jagh wil förbinda theras såår/ och giöra them helbregda/ och skal tillåta them theras böön om frijd och trohet.

7. Ty jagh wil wända Juda fängelse 8738/ och Jsraels fängelse/ och skal vpbyggia them lika såsom af begynnelsen:

8. Och skal rena them af all mißgierning/ ther the medh emot migh syndat hafwa/ och skal förlåta them all mißgierning ther the medh emot migh syndat och öfwerträdt hafwa. 8728

9. Och thet skal wara migh til ett glädienamn/ berömelse och prijs ibland alla Hedningar på jordene/ tå the få höra alt thet goda som jagh them giör; och skola förvndra sigh och förskräckias öfwer alt thet goda/ och öfwer all then frijd som jagh them gifwa wil.

10. Thetta säger HERren: Vthi thetta rumet/ ther J om säijen/ thet är öde/ efter hwarken folck eller fää i Juda städer/ och på gatomen i Jerusalem blifwer: The så förödde äro/ at ther hwarken folck/ borgare eller boskap vthi är/

11. Ther skal man ännu åter höra roop af frögd och glädskap/ brudgummas och brudz röst 8729/ och theras röst som säija: Tacker HERranom Zebaoth/ ty HERren är godh/ och giör ju altid wäl i ewighet 8730; och theras som tackoffer frambära til HERrans huus: ty jagh skal omwända landsens fängelse/ lika som af begynnelsen/ säger HERren.

12. Så säger HERren Zebaoth: Vthi thetta rumet thet så öde är/ at hwarken folck eller fää ther vthi är/ och i alla thes städer/ skola ännu herdars huus wara som hiordar föda skola;

13. Både i the städer på bergomen/ och i the städer i dalomen/ och i the städer söder vth/ i Ben Jamins land/ och omkring Jerusalem/ och i Juda städer 8731/ ther skola ännu vth-och ingå räknade hiordar/ säger HERren.

III. Gifwer löfte om Christo Davidz Son.

14. SJj/ then tijd kommer/ säger HERren/ at jagh thet goda ordet vpwäckia skal/ som jagh til Jsraels huus/ och Juda huus talat hafwer.

15. Vthi the samma dagar/ och i then samma tiden skal jagh låta vpgå David rätt,,ferdighetenes frucht 8732/ (8739 och thet skal wara ,,en Konung som wäl regera skal) och skal vp,,rätta rätt och

rättferdighet på jordene. 8733

16. På then samma tiden skal Juda frälst warda/ och Jerusalem säker boo/ och man skal kalla honom HERren wår rättferdighet. 8740

IV. Messie rike och församling skulle wara ewinnerliga.

17. TY så säger HERren: Thet skal icke fela/ en af David skal sittia på Jsraels huus stool. 8734

18. Theslikes skal eij heller någon tijd fela/ at Prester och Leviter skola wara för migh/ som bränneoffer giöra/ och spijsoffer 8741 vptända/ och offer slachta i ewig tijd.

19. Och HERrans ord skedde til Jeremia/ och sade:

20. Thetta säger HERren: Om mitt förbund medh dagh och natt återwänder 8735/ at ingen dagh eller natt är i sinom tijd:

21. Så skal ock mitt förbund om intet warda medh minom tienare David/ at han ingen son skal hafwa til en Konung på sinom stool; och medh Leviterna och Presterna mina tienare.

22. Lika som man intet räkna kan himmelens häär/ eller mäta sanden i hafwet: altså skal jagh föröka mins tienares Davidz sädh 8736/ och Leviterna som migh tiena.

23. Och HERrans ord skedde til Jeremia/ och sade:

24. Hafwer tu icke sedt hwad thetta folcket talar/ och säger: Hafwer doch HERren the twå slächterna förkastat/ som han vthkorat hade? Och försmäda 8742 mitt folck/ lika som the intet meer skulle wara mitt folck.

25. Thetta säger HERren: Håller jagh icke mitt förbund medh dagh och natt/ och then ordning medh himmel och jord:

26. Så wil jagh ock förkasta Jacobs och Davidz mina tienares sädh 8737/ at jagh af theras sädh icke tager them som råda skola öfwer Abrahams/ Jsaacs/ och Jacobs sädh: ty jagh skal omwända theras fängelse/ och förbarma migh öfwer them.

34. Capitel.

TÅ Nebucad Nezar nu stridde moot Jerusalem och Juda/ befalte Gudh Propheten säija Konung Zedekia/ at Jerusalem skulle wunnit och förstördt warda/ och han blifwa fången til Babel/ rc. v. 1. Och han giorde så/ v. 6. Samma tijd giorde Konung Zedekia förbund medh folcket i staden/ at the skulle vthropa ett friåhr/ at hwar och en skulle gifwa sin träl och trälinna frij/ v. 8. Som nu thetta skedt war/ wände the om/ och togo hwar sin träl igen/ v. 11. Tå böd HERren Jeremia säija them/ at efter the ock thetta emot hans budh och theras löfte giordt hade/ så skulle han vthropa öfwer them ett friåhr til swärd/ pestilentie och hunger/ til thes han förgiorde them/ rc. v. 12.

I. HERren befaller förkunna Konung Zedekia/ hwad honom och Jerusalem öfwergå skulle.

THetta är thet ord som af HERranom skedde til Jeremia/ tå Nebucad Nezar Konungen i Babel/ samt medh allom sinom häär/ och medh all rike på jordene som vnder hans wälde woro/ och medh all folck örligade emot Jerusalem/ och alla thes städer 8743/ och sade:

2. Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Gack bort/ och tala medh Zedekia Juda Konung/ och säg til honom:

Så säger HERren: Sij/ jagh skal gifwa thenna staden vthi Konungens händer i Babel/ och han skal bränna honom vp i eld. 8744

3. Och tu skalt icke vndkomma hans hand/ vtan warda gripen/ och i hans hand gifwen/ så at tu skalt see honom medh ögonen/ och muntliga tala medh honom/ och til Babel komma. 8745

4. Så hör doch/ tu Zedekia Juda Konung/ HERrans ord; thetta säger HERren om tigh: Tu skalt icke döö genom swärd:

5. Vtan tu skalt döö i frijd 8752: och lika som man hafwer brändt 8746 öfwer tina fäder the förra Konungar/ som för tigh warit hafwa/ så skal man ock bränna öfwer tigh/ och begråta tigh: Ach herre 8747! Ty jagh hafwer thet sagt/ säger HERren.

6. Och Propheten Jeremia talade all thessa orden til Zedekia Juda Konung i Jerusalem/

7. Tå Konungens häär i Babel allaredo stridde emot Jerusalem/ och emot alla qwarlefda Juda städer/ nemliga/ emot Lachis och Aseka: ty thesse såsom the fastaste städer woro ännu qwarblefne af Juda städer.

II. Konung Zedekia och folcket vthropa friåhr/ at gifwa theras trälar lösa.

8. THetta är thet ord som af HERranom skedde til Jeremia/ sedan Konung Zedekia ett förbund giordt hade medh allo folckena i Jerusalem/ til at vthropa ett friåhr;

9. Så at hwar och en skulle gifwa sin träl/ och hwar och en sina trälinno frij 8748/ the ther Ebreer och Ebreiske woro/ at then ene Juden icke skulle wara thens andras träl.

10. Tå lydde honom alle Förstarna/ och alt folcket som thet förbund vndergånget hade/ at hwar och en skulle gifwa sin träl och trälinno frij/ och icke meer hålla them för lifegna/ och gåfwo them lösa.

III. Sedan taga the them åter igen; och HERren förkunnar them therföre theras ofärd.

11. MEn något ther efter 8753 wände the om igen/ och togo the trälar och trälinnor åter til sigh/ som the frij gifwit hade/ och twingade them at the trälar och trälinnor wara måste.

12. Tå skedde HERrans ord til Jeremia af HERranom/ och sade:

13. Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Jagh hafwer giordt ett förbund medh edra fäder/ tå jagh förde them vthur Egypti land/ vthu träldomens huus/ och sade:

14. Tå siu åhr förlidne äro/ så skal hwar och en låta sin broder/ then en Ebreer är/ och sigh honom såldt och i sex åhr tient hafwer/ frij och löös 8749: men edra fäder hörde migh intet/ och bögde intet sin öron ther til.

15. Så hafwen J nu i dagh omwändt eder/ och giordt thet migh wäl behagade/ at J läten vthropa ett friåhr hwar och en sinom nästa/ och hafwen ther vppå giordt ett förbund in för migh vthi the huse som efter mitt namn nämndt är:

16. Men J hafwen åter sedan trädt ther ifrå/ och ohelgat mitt namn/ och hwar och en igentaget sin träl och trälinno/ the J haden frij gifwit/ at the skulle wara sine egne; och twingen them nu/ at the edra trälar och trälinnor wara måste.

17. Therföre säger HERren altså: J hörden icke migh/ at J måtten vthropat ett friåhr/ hwar och en sinom broder/ och sinom nästa: sij/ så ropar jagh/ säger HERren/ eder ett friåhr vth/ til swärd/ til pestilentie/ til hunger; och skal icke låta eder blifwa vthi något rike på jordene. 8750

18. Och the som öfwerträda mitt förbund/ och icke hålla thes förbundz ord/ som the för migh giordt hafwa/ them skal jagh så giöra/ lika som them kalfwenom then the i tw stycke höggo/ och emellan båda stycken gingo;

19. Nemliga: Juda Förstar/ Jerusalems Förstar/ the kamererare/ Presterna/ och alt folcket i landena/ som emellan stycken af kalfwen 8754 gångne äro:

20. Och skal gifwa them vthi theras fiendars hand/ och theras som efter theras lijf stå/ at theras kroppar skola foglomen vnder himmelen och diuromen på jordene til spijs warda. 8751

21. Och Zedekia Juda Konung/ och hans Förstar/ skal jagh gifwa vthi theras fiendars händer/ och i theras som efter theras lijf stå/ och i Konungens häärs händer af Babel/ hwilken nu ifrån eder afdragen är.

22. Ty sij/ jagh wil befalla them/ säger HERren/ och skal åter låta them komma in för thenna staden/ och the skola strida emot honom/ och winna honom/ och vpbränna honom i eld; och jagh skal föröda Juda städer/ så at ther ingen meer boo skal.

35. Capitel.

HERren befaller Propheten biuda the Rechabiter wijn dricka/ v. 1. Jeremia giorde så/ v. 3. Men the swarade/ at theras fader Jonadab hade förbudit them dricka wijn/ eller byggia huus/ rc. Therföre kunne the thet icke giöra/ v. 6. Tå befalte HERren Propheten predika thet för sitt folck/ at the Rechabiter lydde theras fader: men hans folck wille intet lyda honom/ v. 12. Therföre skulle han låta all then olycko komma öfwer them/ som han emot them talat hade/ v. 17. Men the Rechabiter wille han wälsigna/ therföre at the woro sin fader lydige/ v. 18.

I. Jeremia biuder the Rechabiter dricka wijn.

THetta är thet ord som af HERranom skedde til Jeremia/ i Jojakims Josia sons/ Juda Konungs tijd/ och sade:

2. Gack bort vthi the Rechabiters huus/ och tala medh them/ och haf them in vthi HERrans huus vthi en kamar/ och skänck them wijn.

3. Tå tog jagh Jaasanja Jeremia son/ Habazinia sons/ samt medh hans bröder/ och alla hans söner/ och hela Rechabiters huus;

4. Och hade them in vthi HERrans huus/ vthi Hanans barnas/ Jigdalja sons/ then Gudz mansens kamar/ hwilken widh Förstarnas kamar är/ ofwan för Maaseja Sallum sons/ dörawachtarens kamar.

5. Och jagh satte the Rechabiters huus barnom kannor före/ fulla medh wijn/ och skålar/ och sade til them: Dricker wijn.

II. The Rechabiter vrsächta sigh/ at theras fader hade förbudit them thet.

6. MEn the swarade: Wij dricke intet wijn 8757/ ty wår fader Jonadab Rechab son/ hafwer budit oß/ och sagt: J och edor barn/ skolen aldrig något wijn dricka;

7. Och intet huus byggia/ ingen sädh såå/ ingen wijngård plantera/ eller hafwa: vtan skolen boo i tiäll i alla edra lifsdagar: på thet J mågen länge lefwa i landena ther J vthi wandren.

8. Altså lydom wij wår faders röst Jonadabs Rechabs 8755 sons/ i alt thet han oß budit hafwer/ så at wij intet wijn dricke i wåra lifsdagar/ hwarken wij eller wåra hustrur/ eller söner/ eller döttrar:

9. Och byggiom eij heller någor huus ther wij vthi boo; och hafwom hwarken wijngårdar/ eller åkrar/ eller sädh:

10. Vtan boom vthi tiäll/ och lydom och giörom all ting såsom wår fader Jonadab oß budit hafwer.

11. Men tå Nebucad Rezar Konungen i Babel drog hijt vp i landet/ sade wij: Kommer/ läter oß draga til Jerusalem för the Chaldeers och Syrers häär; och så hafwe wij sedan blifwit här i Jerusalem.

III. HERren befaller Jeremia här af wisa/ the Rechaviters lydno/ och sitt folcks olydno.

12. TÅ skedde HERrans ord til Jeremia/ och sade:

13. Thetta säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh: Gack bort/ och säg til them i Juda/ och til the inbyggiare i Jerusalem: Wiljen J tå icke bättra eder/ så at J lyden min ord? Säger HERren.

14. Jonadabs ord Rechabs sons/ som han sinom barnom budit hafwer/ at the intet wijn dricka skulle/ the warda hållen/ så at the dricka intet wijn in til thenna dagh/ therföre at the lyda theras faders budh: men jagh hafwer tijdigt låtit predika eder/ likwäl hören i migh intet.

15. Så hafwer jagh ock tijdigt 8756 sändt til eder alla mina tienare Propheterna/ och låtit säija: Wänder eder om/ hwar och en ifrå sitt onda wäsende/ och bättrer edart lefwerne/ och efterföljer icke andra gudar til at tiena them/ så skolen J blifwa i landena som jagh eder och edra fäder gifwit hafwer: men J willen icke böija edor öron ther til/ eller höra migh.

16. Ändoch Jonadabs barn Rechabs sons/ sins faders budh hållet hafwa som han them budit hafwer: men thetta folcket hörer migh intet.

IV. Förkunnar Judomen straff/ och Rechabiterne wälsignelse.

17. THerföre så säger HERren Gudh Zebaoth/ och Jsraels Gudh: Sij/ jagh skal låta komma öfwer Juda/ och alla Jerusalems inbyggiare/ all then olycko som jagh emot them talat hafwer: therföre at jagh hafwer talat til them/ och the wille intet höra; jagh hafwer ropat/ men the wille intet swara migh.

18. Och til the Rechabiters huus sade Jeremia: Thetta säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh: Therföre at J edars faders Jonadabs budh lydt hafwen/ och hållet all hans budh/ och alt thet giordt som han eder budit hafwer;

19. Therföre säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh altså: Thet skal aldrig fela Jonadab Rechabs sone/ at ju någor af hans sädh altid för migh stå skal.

36. Capitel.

Jfierde åhrena Konung Jojakims/ böd HERren Jeremia/ skrifwa all sin ord i een book/ at folcket måtte bättra sigh när the hörde them/ v. 1. Tå lät han Baruch skrifwa/ och läsa them i HERrans huus/ v. 4. Men åhret ther efter vthropades en fastedag; tå laas ock Baruch i samma book för hela folcket/ v. 8. Sedan kallades han i Canceliet/ och laas henne för Förstarna/ v. 11. The sade thet Konungenom; och han lät ock läsa henne för sigh/ v. 19. Som nu någre bladh läsne woro/ lät han kasta henne i elden/ v. 23. Och böd taga fatt Propheten medh Baruch; men HERren förgiömde them/ v. 26. Tå böd HERren Jeremia skrifwa samma ord på nytt medh flera ther til/ och förkunna Konungenom sitt straff/ för thet han giordt hade/ v. 27. Och han giorde så/ v. 32.

I. HERren befaller Propheten skrifwa all sin ord i een book.

VThi fierde åhrena Jojakims Josia sons Juda Konungs/ skedde thetta ordet til Jeremia af HERranom/ och sade:

2. Tag ena book/ och skrif 8762 ther vthi alt thet taal som jagh til tigh talat hafwer öfwer Jsrael/ öfwer Juda/ och all folck/ ifrå then tiden 8758 tå jagh til tigh talat hafwer/ nemliga/ ifrån Josia tijd/ alt in til thenna dagh.

3. Om til ewentyrs Juda huus/ när the höra all then olycko som jagh hafwer i sinnet at giöra them/ sigh omwända måga/ hwar och en ifrå sitt onda wäsende/ på thet jagh måtte förlåta them theras mißgierningar och synder.

II. Baruch skrifwer HERrans ord af Jeremia mun.

4. TÅ kallade Jeremia Baruch Neria son: then samme Baruch skref vthi ena book af Jeremia mun all HERrans ord/ som han til honom talat hade.

5. Och Jeremia böd Baruch/ och sade: Jagh är fången/ så at jagh icke kan gå vthi HERrans huus:

6. Men gack tu ther in/ och läs bokena/ ther tu HERrans ord af minom mun vthi skrifwit hafwer/ för folckena i HERrans huus på fastodagomen 8763; och skalt theslikes läsa them för hela Juda öron/ som vthu theras städer inkomma.

7. Om the til ewentyrs måtte ödmiuka sigh medh bediande in för HERranom/ och omwända sigh hwar och en ifrå sitt onda wäsende: ty wreden och grymheten är stoor/ ther HERren emot thetta folcket om talat hafwer.

III. Baruch läs Jeremia book för folcket.

8. OCh Baruch Neria son giorde alt thet Propheten Jeremia honom befalt hade/ och laas HERrans ord vthu bokene i HERrans huus.

9. Men thet begaf sigh vthi femte åhrena Jojakims Josia sons Juda Konungs/ vthi nijonde månadenom/ at man förkunnade ena fasto för HERranom allo folckena i Jerusalem/ och allo folckena som vthaf Juda städer til Jerusalem kommo.

10. Och Baruch laas vthu bokene Jeremia ord i HERrans huus/ vthi Gemaria kamar/ Saphan sons Cancelerens/ i öfra gårdenom/ in för then nya porten 8759 åth HERrans huus för allo folckena.

IV. Sammaledes för Förstarna.

11. TÅ nu Michaja Gemaria son Saphan sons/ all HERrans ord vthu bokene hördt hade:

12. Gick han nedh vthi Konungs huset vthi Canceliet; och sij/ ther såto alle Förstarna/ Elisama Canceleren/ Delaja Semaja son/ Elnathan Achbor son/ Gemaria Saphan son/ och Zedekia Hanania son/ samt medh alla Förstarna.

13. Och Michaja förkunnade them all the ord som han hördt hade/ tå Baruch laas vthu bokene för folckens öron.

14. Tå sände alle Förstarna Judi Nethania son/ Selemia sons/ Cusi sons/ efter Baruch/ och läto säija honom: Tag then bokena medh tigh ther tu vthu för folckena läsit hafwer/ och kom hijt: och Baruch Neria son tog bokena medh sigh/ och kom til them.

15. Och the sade til honom: Sätt tigh/ och läs/ at wij måge hörat. Och Baruch laas för theras öron.

16. Och tå the all orden hördt hade/ förskräcktes the hwar emot then andra/ och sade til Baruch: Wij wilje förkunna Konungenom all thessa orden.

17. Och sporde the Baruch: Säg oß/ huru hafwer tu skrifwit all thessa orden vthu hans mun?

18: Baruch sade til them: Han laas migh all thessa orden til vthaf sinom mun/ och jagh skref them medh bläck vthi bokena.

V. Konungen låter ock läsan för sigh.

19. TÅ sade Förstarna til Baruch: Gack bort/ och förgöm tigh medh Jeremia/ så at ingen weet hwar J ären.

20. Men the gingo in til Konungen i förpalatset/ och läto bokena blifwa qwara i Elisama Cancelerens kamar/ och sade för Konungenom all thessa orden.

21. Tå sände Konungen Judi åstadh til at hämta bokena: han tog henne vthur Elisama Cancelerens kamar/ och Judi laas henne för Konungenom/ och allom Förstomen/ som för Konungenom stodo.

22. Men Konungen satt i winterhusena för skorstenen/ i nijonde månadenom.

VI. Jeremia book warder vpbränd.

23. SOm nu Judi try eller fyra bladh läsit hade/ skar han henne 8764 sönder medh enom skrifknif/ och kastade i elden/ som i skorstenenom war/ til thes boken platt vpbrändes i eldenom.

24. Och ingen förskräckte sigh eller sönderref sin kläder 8760/ hwarken Konungen/ eller hans tienare/ hwilke doch all thessa orden hördt hade.

25. Ändoch Elnathan/ Delaja/ och Gemaria bådo Konungen at han doch icke wille vpbränna bokena: men han hörde them intet.

26. Ther til böd äntå Konungen Jerahmeel Hammelech sone/ och Seraja Asriel sone/ och Selemja Abdeel sone/ at the skulle gripa Baruch skrifwaren/ och Jeremia Propheten: **men HERren hade förgiömt them.**

VII. HERren befaller Jeremia skrifwa een på nytt; och han giör så.

27. TÅ skedde HERrans ord til Jeremia/ sedan Konungen hade vpbrändt bokena/ och the ord som Baruch vthaf Jeremia mun skrifwit hade/ och sade:

28. Tag tigh åter een annor book/ och skrif all the förra orden ther vthi/ som i then första bokene stodo/ then Jojakim Juda Konung vpbrändt hafwer.

29. Och säg til Jojakim Juda Konung: Thetta säger HERren: Tu hafwer vpbrändt bokena/ och sagt: Hwij hafwer tu ther vthi skrifwit/ at Konungen af Babel komma skal/ och förderfwa thetta landet/ och giörat så at hwarken folck eller fää meer ther inne blifwa skal?

30. Therföre säger HERren om Jojakim Juda Konung: Thet skal ingen af hans sädh 8765 sittia på Davidz stool; och hans kropp skal vthkastad 8761 warda/ och liggia i heta om dagen/ och i frost om nattena.

31. Och jagh skal hemsökia honom och hans sädh/ och hans tienare/ för theras mißgierningar skul; och jagh skal låta komma öfwer them/ och öfwer Jerusalems inbyggiare/ och öfwer them i Juda/ alla then olycko som jagh til them talat hafwer/ och the doch intet höra wille.

32. Så tog Jeremia een annan book/ och fick henne Baruch Neria sone skrifwarenom: och han skref ther vthi

af Jeremia mun/ all the ord som i bokene stodo/ som Jojakim Juda Konung hade i eld vpbränna låtit: och til the samma wordo ännu mycket flere ord tillagd än the förra woro.

37. Capitel.

KOnung Zedekia och folcket äro HERranom olydige/ v. 1. Doch sänder Zedekia bodh til Propheten/ at han skal bedia för honom och folcket/ v. 3. Jeremia swarar/ at ändoch Konungen i Babel war nu dragen ifrå them/ skulle han likwäl snart komma igen och vpbränna Jerusalem i eld/ v. 6. Sedan wille Jeremia gå vthaf staden at beställa något/ tå blef han fången i porten/ såsom han hade welat rymma til the Chaldeer/ slagen och kastad i fängelse/ v. 11. Något efter lät Zedekia hämtan/ och frågan hemliga; tå swarade han thet samma/ v. 17. Och bad Konungen taga sigh vthu fångahuset. Och så befalte Konungen förwaran i gården för fångahuset/ etc. v. 18.

I. Zedekia och hans tienare wisa sigh olydige emot HERran: doch beder Zedekia Jeremia bedia för them.

OCh Zedekia Josia son wardt Konung vthi Chonia stadh Jojakims sons: ty Nebucad Rezar Konungen i Babel giorde honom til Konung i Juda land. 8766

2. Men han/ och hans tienare/ och folcket i landena/ lydde intet HERrans ord/ som han genom Propheten Jeremia talade.

3. Likwäl sände Konung Zedekia Jehuchal Selemja son/ och Zephania Maaseja son Presten/ til Propheten Jeremia/ och lät säija honom: Bed HERran wår Gudh för oß.

4. Ty Jeremia gick nu vth och in ibland folcket/ och ingen lade honom nu i fängelse.

5. Så war Pharaos häär dragen vthur Egypten: och the Chaldeer som för Jerusalem lågo/ tå the sådant rychte hörde/ woro ifrån Jerusalem afdragne.

II. HERren befaller Jeremia swara honom.

6. OCh HERrans ord skedde til Propheten Jeremia/ och sade:

7. Thetta säger HERren Jsraels Gudh: Så säger til Juda Konung/ then eder til migh sändt hafwer/ til at fråga migh: Sij/ Pharaos häär som eder til hielp vthdragen är/ skal åter draga heem igen vthi Egypten.

8. Och the Chaldeer skola komma igen/ och strida emot thenna staden/ och winna honom/ och vpbränna honom i eld.

9. Therföre säger HERren altså: Bedrager icke edra siälar/ så at J täncken: The Chaldeer draga wäl sin wägh: the skola intet draga sin wägh.

10. Och om J än slogen hela the Chaldeers häär som emot eder strida/ och några af them qware blefwe såre/ så skulle the äntå resa sigh vp hwar och en i sitt tiäll/ och vpbränna thenna staden medh eld.

III. Jeremia wil gå af staden; blifwer gripen/ slagen/ och kastad i fängelse.

11. SOm nu the Chaldeers häär ifrån Jerusalem afdragen war för Pharaos häär skul/

12. Gick Jeremia vthur Jerusalem/ och wille gå vthi Ben Jamins land/ til at bestyra ther om några ägor ibland folcket.

13. Och tå han kom vthi Ben Jamins port 8767/ så war ther en skickad för en portwachtare benämnd Jirija

Selemja son Hanania sons/ then samme tog fatt vppå Propheten Jeremia/ och sade: Tu wilt falla til the Chaldeer.

14. Jeremia sade: Thet är icke sant; jagh wil intet falla til the Chaldeer: men Jirija wille intet höra honom/ vtan grep Jeremia/ och hade honom bort til Förstarna.

15. Och Förstarna wordo wrede vppå Jeremia/ och läto slå honom/ och kastade honom i fängelse 8768 vthi Jonathans skrifwarens huus; then samma satte the til stockmästare.

16. Altså gick Jeremia in vthi kulona/ och fängelset/ och låg ther i långan tijd.

IV. Konung Zedekia låter hämtan/ och frågan hemliga.

17. OCh Konung Zedekia sände bort/ och lät hämta honom/ och frågade honom hemliga i sitt huus/ och sade: Är ock något ord på färde af HERranom? Jeremia sade: Ja; ty tu skalt Konungenom i Babel i händer gifwen warda.

V. Jeremia beder Konungen; och blifwer satt i gården för fängelset.

18. OCh Jeremia sade til Konungen Zedekia: Hwad hafwer jagh brutit emot tigh/ tina tienare och thetta folck/ at the hafwa kastat migh i fängelse?

19. Hwar äro nu edre Propheter/ som eder spådde/ och sade: Konungen i Babel warder intet kommandes öfwer eder/ eller öfwer thetta landet?

20. Och nu/ min herre Konung/ hör migh/ och lät mina böön något gälla för tigh/ och lät migh icke åter sändas vthi Jonathans skrifwarens huus/ at jagh ther döör.

21. Tå befalte Konung Zedekia/ at man skulle bewara Jeremia vthi gårdenom för fångahuset/ och lät gifwa honom om dagen ett brödh 8769 af bakarebodene/ til thes alt brödet i stadenom åthgånget war. Altså blef tå Jeremia vthi gårdenom för fångahuset.

38. Capitel.

JEremia förmante folcket gifwa sigh i the Chaldeers händer/ v. 1. Blef för sin predikan anklagad/ och kastad vthi ett slemt fängelse/ fult medh träck/ v. 4. Och wardt åter vptagen genom Ebed Melechs then Ethiopens förbön/ v. 7. Sedan lät Konungen hämtan/ och frågan hemliga/ v. 14. Och han swarade/ at om Konungen gåfwo sigh til the Chaldeer/ skulle han blifwa behållen: hwar och icke/ så skulle staden likwäl blifwa wunnen/ och han theslikes fången/ v. 17. Tå förböd Konungen honom säija thet för Förstarna/ v. 24. Så blef Jeremia i gården för fångahuset/ til thes staden wardt wunnen/ v. 28.

I. Jeremia råder folcket gifwa sigh vnder the Chaldeer.

MEn Sephatja Matthan son/ och Gedalia Pashur son/ och Juchal Selemja son/ och Pashur Malchia/ son hörde the orden som Jeremia til alt folcket talade/ och sade:

2. Thetta säger HERren: Then som blifwer i thenna stadenom/ han måste döö för swärd/ hunger och pestilentie; men then som vthgår til the Chaldeer/ han skal blifwa lefwandes/ och gå af medh sitt lijf/ såsom medh ett byte: 8770

3. Ty så säger HERren: Thenne staden skal gifwen warda Konungens häär af Babel/ och the skola winna honom.

II. Blifwer therföre kastad i ett slemt fängelse.

4. TÅ sade Förstarna til Konungen: Lät doch dräpa thenna mannen: ty medh thet sättet afwänder han thet krigsfolck som ännu qwart är i thenna stadenom; sammalunda ock alt folcket/ efter han sådana ord til them säger: ty then mannen söker icke efter thet som folckets bästa är/ vtan thet wärsta.

5. Konungen Zedekia sade: Sij/ han är i edra händer: ty Konungen förmår intet emot eder.

6. Tå togo the Jeremia/ och kastade honom vthi Malchias kulo Hammelech sons/ then på gården för fångahuset war: och släppte honom medh tågh neder i kulona/ ther intet watn vtan träck vthi war; och Jeremia sanck neder i träcken.

III. Ebed Melech hielper honom ther vth igen.

7. TÅ nu Ebed Melech then Ethiopen/ en kamererare i Konungs husena hörde/ at the hade kastat Jeremia vthi kulona/ och Konungen satt vthi Ben Jamins port:

8. Så gick Ebed Melech 8771 vthu Konungs husena/ och talade medh Konungenom/ och sade:

9. Minherre Konung/ the män handla illa medh Propheten Jeremia/ at the hafwa kastat honom i kulona/ ther han må af hunger döö; ty i stadenom är intet brödh meer.

10. Tå befalte Konungen EbedMelech then Ethiopen/ och sade: Tag tretijo män medh tigh af thessa/ och tag Propheten Jeremia vp vthu kulone förr än han döör.

11. Och EbedMelech tog männerna medh sigh/ och gick vthi Konungs huset vnder fataburen/ och tog ther gamla och vthslitna paltor/ och lät them neder medh ett reep til Jeremia i kulona.

12. Och EbedMelech then Ethiopen sade til Jeremia: Lät thenna gamla och vthslitna paltorna vnder tina armar omkring repet. Och Jeremia giorde så.

13. Och the drogo Jeremia vp medh repena vthu kulone/ och Jeremia blef så i gårdenom för fångahuset.

IV. Konungen låter hämta Jeremia/ och frågan hemliga.

14. OCh Konung Zedekia sände bort/ och lät hämta Propheten Jeremia til sigh/ til then tredie ingången på HERrans huus: och Konungen sade til Jeremia: Jagh wil fråga tigh något; käre/ fördöl intet för migh.

15. Jeremia sade til Zedekia: Om jagh säger tigh något/ så dräper tu migh doch; och om jagh gifwer tigh rådh/ så lyder tu migh intet.

16. Tå swor Konung Zedekia Jeremia hemliga/ och sade: Så sant som HERren lefwer/ then oß thenna siälena giordt hafwer/ wil jagh icke dräpa tigh/ eller få tigh the män i händer som efter titt lijf stå.

V. Jeremia swarar/ och råder honom gifwa sigh.

17. OCh Jeremia sade til Zedekia: Thetta säger HERren Gudh Zebaoth/ Jsraels Gudh: Om tu vthgår til Konungens Förstar af Babel/ så skalt tu blifwa lefwandes/ och thenne staden skal icke vpbränd warda/ vtan tu och titt huus skolen widh lijf blifwa.

18. Men om tu icke vthgår til Konungens Förstar af Babel/ så warder thenne staden vthi the Chaldeers händer gifwen/ och the skola vpbränna honom i eld; och tu skalt eij heller vndkomma theras händer.

19. Konung Zedekia sade til Jeremia: Jagh befruchtar migh/ at jagh må warda gifwen the Judar i händer/

som til the Chaldeer falne äro/ at the skola bespotta migh.

20. Jeremia sade: Man warder tigh intet gifwandes; käre/ hör doch HERrans röst/ then jagh tigh säger: så skal tigh wäl gå/ och tu skalt lefwandes blifwa.

21. Men om tu icke vthgår/ så är thetta thet ord som HERren migh vnderwist hafwer:

22. Sij/ alla the qwinnor som ännu qwara äro vthi Juda Konungs huus/ the måste vth til Konungens Förstar af Babel; the samma skola tå säija: Ach! tine tröstare hafwa bedraget och förfördt tigh/ och fördt tigh neder i träcken/ och låta tigh nu liggia.

23. Altså skola tå alla tina hustrur och barn vthkomma til the Chaldeer/ och tu sielf skalt icke kunna vndkomma theras händer: vtan tu skalt warda gripen af Konungenom i Babel/ och thenne staden skal medh eld vpbränd warda.

VI. Zedekia befaller Jeremia at han eij skulle gifwa Förstomen kunnigt hwad han swaradt.

24. OCh Zedekia sade til Jeremia: Se til at ingen får thessa orden weta; så warder tu icke dödad.

25. Och om Förstarna få weta at jagh hafwer talat medh tigh/ och the komma til tigh/ och säija: Säg/ hwad hafwer tu talat medh Konungenom? Döl thet icke för oß/ så wilje wij icke dräpa tigh; och hwad hafwer Konungen talat medh tigh?

26. Så säg til them: Jagh hafwer bedit Konungen/ at han icke skal låta migh åter komma vthi Jonathans huus igen/ at jagh icke blifwer ther död.

27. Tå kommo alle Förstarna til Jeremia/ och frågade honom: och han sade them såsom Konungen honom befalt hade. Så öfwergåfwo the honom/ efter the intet kunde förfara af honom.

28. Och Jeremia blef vthi gårdenom för fångahuset/ alt in til then dagen tå Jerusalem wunnet wardt: och ther war han tå Jerusalem wardt wunnet. 8772

39. Capitel.

HWad Jeremia här til hafwer propheterat om Jerusalems förstöring och thet Babyloniska fängelset/ begynner han här beskrifwa/ huru thet är fulbordat/ nemlig/ at Konung Nebucad Nezar af Babel/ är kommen för Jerusalem; hafwer wunnet staden v. 1. Fått Konung Zedekia fatt; sagt en doom öfwer honom/ etc. v. 4. Brändt vp staden; brutit nedh murarna/ och fördt folcket fånget til Babel/ v. 8. Men Propheten Jeremia befalte han gifwa löös/ efter hans wilja/ v. 11. Beskrifwer ock/ huru HERren hafwer låfwat frälsa EbedMelech/ therföre at han satte sina tröst vppå honom/ v. 15.

I. Jerusalem blifwer belagt och wunnet.

VThi nijonde åhrena Zedekia Juda Konungs/ i tijonde månadenom/ kom Nebucad Rezar Konungen i Babel/ och all hans häär för Jerusalem/ och belade honom. 8773

2. Och i ellofte åhrena Zedekia/ på nijonde dagen/ i fierde månadenom/ föllo the in i staden.

3. Och alle Konungens Förstar af Babel drogo ther in/ och höllo i medlesta portenom/ nemliga/ NergalSarEzer/ SamgarNebo/ Sarsechim öfwerste kamereraren/ NergalSarEzer hoffmästaren/ och alle andre Konungens Förstar af Babel.

II. Konung Zedekia fången/ etc.

4. SOm nu Zedekia Juda Konung/ samt medh sitt krigsfolck/ them såg/ flydde the om nattena vthu stadenom widh Konungs örtagården/ genom then porten emellan the twå murar/ och drogo bort åth markene.

5. Men the Chaldeers häär jagade efter them/ och fingo fatt på Zedekia i then markene widh Jericho; och fångade honom/ och förde honom til Nebucad Nezar Konungen i Babel til Riblath/ hwilket vthi the landena Hamath ligger: han sade en doom öfwer honom.

6. Och Konungen i Babel lät dräpa Zedekia barn för hans ögon i Riblath: och drap alla Juda Förstar.

7. Men Zedekia lät han stinga ögonen vth/ och binda honom medh kädior/ at han skulle föra honom til Babel.

III. Jerusalem förstöres/ och folcket föres til Babel.

8. OCh the Chaldeer brände vp både Konungs huset och borgare husen/ och bruto nedh murarna i Jerusalem.

9. Men hwad som ännu af folckena qwart i stadenom war/ och the som eljes til honom falne woro/ them förde NebuzarAdan höfwitzmannen allesammans fångna til Babel.

10. Men några af thet fattiga folcket/ som intet hade/ lät NebuzarAdan höfwitzmannen på then tiden qwara blifwa i Juda land/ och fick them wijngårdar och åkrar.

IV. NebucadRezar befaller gifwa Jeremia löös.

11. MEn Nebucad Rezar Konungen i Babel/ hade befalt NebuzarAdan höfwitzmannenom om Jeremia/ och sagt:

12. Tag honom/ och rama hans bästa/ och giör honom intet ondt/ vtan såsom han thet begärar af tigh/ så giör medh honom.

13. Tå sände NebuzarAdan höfwitzmannen/ och Nebusasban öfwerste kamereraren/ NergalSarEzer hoffmästaren/ och alle Konungens Förstar i Babel bort;

14. Och läto hämta Jeremia vthaf gårdenom för fångahuset 8774/ och befalte honom Gedalia Ahikams sone/ Saphans sons/ at han skulle hafwa honom vthi sitt huus/ och at han skulle blifwa när folckena.

V. HERren låfwar frälsa EbedMelech.

15. WAr ock HERrans ord kommet til Jeremia/ medan han ännu i gårdenom för fångahuset fången låg/ och hade sagt:

16. Gack bort/ och säg EbedMelech 8775 Ethiopenom: Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Sij/ jagh skal låta komma min ord öfwer thenna staden/ til olycko/ och til intet godt/ och tu skalt thet see på then tiden.

17. Men tigh wil jagh frija på then tiden/ säger HERren/ och skal icke gifwa tigh them i händer som tu fruchtar tigh före.

18. Ty jagh skal hielpa tigh ther vth/ så at tu icke skalt falla genom swärd/ vtan skalt gå af medh titt lijf såsom medh ett byte 8776; **therföre at tu hafwer satt tina tröst vppå migh/ säger HERren.**

40. Capitel.

NÄr the kommo til Rama medh fångarna/ lät höfwitzmannen Nebuzar Adan hämta Jeremia til sigh; bekände at HERrans ord emot Jerusalem woro fulbordade/ v. 1. Och gaf honom i skön/ antingen han wille följa medh til Babel/ eller ock blifwa qwar medh Gedalia/ hwilken Konung NebucadNezar hade satt öfwer landet/ v. 4. Jeremia blef qwar hoos Gedalia/ v. 6. Samkades ock månge andre af Judarna som flydde woro til honom/ v. 7. Tå warnade Johanan Kareah son Gedalia/ at Jsmael Nethanja son wille dräpa honom; men han trodde thet intet/ v. 13.

I. NebuzarAdan låter hämta Jeremia til sigh i Rama.

THetta är thet ord 8777 som af HERranom skedde til Jeremia/ tå NebuzarAdan höfwitzmannen gaf honom löös i Rama: ty han war ock bunden medh kädior ibland alla the som i Jerusalem och Juda fångne woro/ at man them til Babel bortföra skulle.

2. Tå nu höfwitzmannen hade låtit hämta Jeremia til sigh/ sade han til honom: **HERren tin Gudh hafwer talat thenna olyckona öfwer thetta rumet;**

3. Och HERren hafwer ock så låtit kommat/ och giordt som han thet sagt hafwer: ty i hafwen syndat emot HERran/ och icke lydt hans röst/ therföre är eder sådant wederfaret.

II. Gifwer honom i walet/ draga medh til Babel/ eller blifwa qwar.

4. NU sij/ jagh hafwer i dagh giordt tigh löös vthu kädiorna/ ther tina händer medh bundna woro: lyster tigh draga medh migh til Babel/ så kom/ jagh wil weta titt bästa; lyster tigh ock icke draga medh migh til Babel/ så lät thet blifwa: sij/ ther hafwer tu hela landet för tigh; hwar tigh tycker godt wara och tigh behagar/ tijt gack.

5. Ty fram länger warder ingen omwändning meer: therföre må tu wända om igen til Gedalia Ahikams son/ Saphan sons/ then Konungen i Babel öfwer Juda städer satt hafwer/ och blifwa när honom ibland folcket/ eller gå bort tijt tigh bäst täckes. Och höfwitzmannen gaf honom täring och skäncker/ och lät honom gå.

III. Jeremia blifwer qwar.

6. ALtså kom Jeremia til Gedalia Ahikams son i Mizpa/ och blef när honom ibland folcket som ännu i landena qwart blifwit war.

IV. The som hade flydt af Judarna/ komma igen til Gedalia.

7. TÅ nu the höfwitzmän/ som i markene lågo/ samt medh theras folck/ fingo weta at Konungen i Babel hade satt Gedalja Ahikams son öfwer landet/ och både öfwer män och qwinnor/ barn och the ringesta i landena/ som til Babel icke förde woro;

8. Kommo the til Gedalia i Mizpa/ nemliga: Jsmael Nethanja son/ Johanan och Jonathan Kareah söner/ och Seraja Thanhumeth son/ och Ephai söner af Nethophat/ och Jesania Mahachati son/ samt medh theras män. 8778

9. Och Gedalia Ahikams son/ Saphan sons/ giorde them och theras män en eed/ och sade: Fruchter eder intet at wara the Chaldeer vnderdånige: blifwer i landena/ och warer Konungenom i Babel vnderdånige/ så warder eder wäl gåendes. 8779

10. Sij/ jagh boor här i Mizpa/ på thet jagh skal tiena the Chaldeer som til oß komma: therföre församler in wijn/ och fikon/ och oljo/ och läter thet vthi edor faat/ och boor vthi edra städer som J fått hafwen.

11. Och alle the Judar som i Moabs land woro/ och Ammons barnas/ och i Edom/ och i all land/ tå the hörde

at Konungen i Babel hade låtit somliga qwara blifwa i Juda/ och satt Gedalia Ahikams son/ Saphan sons öfwer them;

12. Kommo the alle igen ifrån all rum tijt the hade fördrefne warit/ in vthi Juda land til Gedalia i Mizpa/ och församlade in ganska mycket wijn och sikon.

V. Johanan Kareah son warnar Gedalia för Jsmael Nethanja son.

13. MEn Johanan Kareah son/ samt medh alla höfwitzmännerna som i markene legat hade/ kommo til Gedalia i Mizpa/

14. Och sade til honom: Wetst tu ock at Baalis Ammons barnas Konung hafwer sändt hijt Jsmael Nethanja son/ at han skal slå tigh ihiäl? Så wille Gedalia Ahikams son icke troo them.

15. Tå sade Johanan Kareah son til Gedalia hemliga i Mizpa: Käre/ jagh wil gå bort/ och slå Jsmael Nethanja son ihiäl/ så at ingen skal få wetat: hwij skal han slå tigh/ at alle the Judar som til tigh församlade äro/ skola förströdde warda/ och the som ännu af Juda qware blefne äro/ förgås?

VI. Gedalia troor thet intet.

16. MEn Gedalia Ahikams son sade til Johanan Kareah son: Thet skalt tu icke giöra; thet är intet sant/ som tu om Jsmael säger.

41. Capitel.

NÅgot ther efter/ kom förbenämnde Jsmael medh några andra/ och drap Gedalja/ samt the Judar och Chaldeer som medh honom woro/ v. 1. Ther til 80 män som wille gå vp til Jerusalem at offra/ v. 4. Och han wille fördt thet igenlefda folcket in vthi the Ammoniters land/ v. 10. Men Johanan Kareah son kom medh något folck/ och fick honom them ifrån/ v. 11. Och tänckte draga in i Egypten: ty the fruchtade sigh för the Chaldeer/ efter Jsmael hade dräpit Gedalja then the öfwer landet satt hade/ v. 16.

I. Jsmael Nethanja son dräper Gedalia/ rc.

MEn i siunde månadenom/ kom Jsmael Nethanja son/ Elisama sons/ af Konungsligo slächt/ samt medh Konungens öfwerstar/ och tijo män medh honom/ til Gedalia Ahikams son i Mizpa/ och ther åto the tilhopa medh hwar annan i Mizpa.

2. Och Jsmael Nethanja son stod vp/ och the tijo män som medh honom woro/ och slogo Gedalia Ahikams son/ Saphan sons/ ihiäl medh swärd: therföre at Konungen i Babel honom öfwer hela landet satt hade.

3. Ther til slog Jsmael alla the Judar som när Gedalia woro i Mizpa/ och the Chaldeer som ther funnos/ och alla krigsmännerna.

4. Then andra dagen ther efter/ sedan Gedalja slagen war/ och thet ännu ingen wiste/

5. Kommo ottatijo män af Sichem/ af Silo/ och af Samarien/ och hade rakat af skägget/ och sönderrifwit sin kläder/ och sargat sigh 8780/ och båro spijsoffer och rökelse medh sigh/ at the thet skulle offra vthi HERrans huus.

6. Och Jsmael Nethanja son gick vth ifrå Mizpa emot them; gick och greet: som han nu kom til them/ sade han til them: J skolen komma til Gedalia Ahikams son.

7. Men tå the kommo mitt in vthi staden/ drap them Jsmael Nethanja son/ och the män som medh honom

woro/ widh brunnen. 8781

8. Men ther woro tijo män ibland/ the sade til Jsmael: Käre/ slå oß icke ihiäl; wij hafwe ägodelar i åkrenom/ af hwete/ biugg/ oljo och hannog. Altså hölt han vp/ och drap them icke medh the andra.

9. Men brunnen ther Jsmael the dödas kroppar vthi kastade/ som han slagit hade samt medh Gedalia/ är then/ som Konung Asa giöra lät emot Baesa Jsraels Konung 8782; honom vpfylte nu Jsmael Nethanja son medh the slagna.

II. Jsmael wil föra thet igenlefda folcket til the Ammoniter.

10. OCh thet folck som qwart war i Mizpa/ och Konungens döttrar/ förde Jsmael Nethanja son bort för fångar/ samt medh alt thet folck som igenlåtet war i Mizpa/ öfwer hwilka NebuzarAdan höfwitzmannen Gedalia Ahikams son satt hade/ och drog bort/ och wille öfwer in til Ammons barn.

III. Johanan Kareah son får them ifrå honom/ och wil föra them in i Egypten.

11. MEn tå Johanan Kareah son/ medh alla the höfwitzmän som medh honom woro/ fingo weta alt thet onda som Jsmael Nethanja son bedrifwit hade:

12. Togo the alt folcket til sigh/ och drogo bort emot Jsmael Nethanja son til stridz/ och kommo til honom widh thet stora watnet i Gibeon. 8783

13. Tå nu alt folcket som war medh Jsmael/ sågo Johanan Kareah son/ och alla the höfwitzmän som när honom woro/ wordo the glade.

14. Och alt thet folck/ som Jsmael hade bortfördt ifrå Mizpa/ wände tilbaka/ och föllo in til Johanan Kareah son.

15. Men Jsmael Nethanja son vndkom Johanan medh otta män/ och drog in til Ammons barn.

16. Och Johanan Kareah son/ samt medh alla höfwitzmännerna som medh honom woro/ togo alt thet qwarblefna folcket (som the igen taget hade ifrån Jsmael Nethanja son) af Mizpa til sigh/ efter thet Gedalia Ahikams son slagen war/ nemliga: krigsmän/ qwinnor och barn/ och kamererare/ som the af Gibeon igenhämtat hade;

17. Och drogo bort åth/ och kommo til herberge til Chimham widh BethLehem/ och wille draga in vthi Egypten/

18. För the Chaldeer: förty/ the fruchtade sigh för them/ efter Jsmael Nethanja son hade dräpit Gedalia Ahikams son/ then Konungen i Babel öfwer landet satt hade.

42. Capitel.

TÅ bådo Johanan Kareah son/ samt the andre öfwerstar och folcket Jeremia/ at han skulle fråga HERran för them/ hwad the giöra skulle; och låfwade sigh wilja lyda alt thet HERren them befalte/ v. 1. Jeremia giorde så; och HERren swarade/ at om the blefwe qwar i landena/ wille han wälsigna och vpbyggia them/ och the Chaldeer skulle intet skada them/ v. 7. Men om the drogo in i Egypten/ wille han ther förgiöra them genom hunger/ pestilentie och swärd/ v. 17. Thet sade Jeremia them/ och förmante them lyda HERrans ord/ v. 19.

I. Johanan och the igenlefde/ bedia Jeremia fråga HERran för sigh.

TÅ trädde fram alle höfwitzmännerna/ Johanan Kareah son/ Jesanja Hosaja son/ samt medh allo folckena/

både små och store;

2. Och sade til Propheten Jeremia: Käre/ lät wåra böön något gälla för tigh/ och bed för oß HERran tin Gudh/ om alla thessa igenlefda: ty/ thes wärr/ wij äre fåå igenblefne af mångom/ såsom tu sielfwer oß seer medh tin ögon;

3. At HERren tin Gudh wille kungiöra oß/ hwart wij draga/ och hwad wij giöra skole.

4. Och Propheten Jeremia sade til them: Nu wäl/ jagh wil höra eder; och sij/ jagh wil bedia HERran edar Gudh såsom J sagt hafwen; och alt thet HERren eder swarar/ thet wil jagh kungiöra eder/ och wil intet dölja vndan för eder.

5. Och the sade til Jeremia: HERren ware ett wist och sant witne emellan oß/ om wij icke giöre alt 8784 thet HERren tin Gudh genom tigh oß befallandes warder;

6. Ware sigh godt eller ondt/ så wilje wij lyda HERrans wår Gudz röst/ then wij sände tigh til; på thet oß må wäl gå/ tå wij HERrans wår Gudz röst lyde.

II. HERren swarar/ och afråder theras förslag om Egypten.

7. EFter tijo dagar skedde HERrans ord til Jeremia.

8. Ta kallade han Johanan Kareah son/ och alla höfwitzmännerna som när honom woro/ och alt folcket både små och stora/

9. Och sade til them: Thetta säger HERren Jsraels Gudh/ til hwilken J migh sändt hafwen/ at jagh skulle bära edor böön fram för honom;

10. Om J blifwen i thesso lande/ så wil jagh vpbyggia och icke omkull slå eder; jagh skal plantera och icke vpryckia eder 8785: ty thet onda som jagh eder giordt hafwer/ thet ångrar migh 8789 allaredo.

11. J skolen wäl säkre wara för Konungenom i Babel/ then J rädens före/ säger HERren; J skolen intet fruchta honom: ty jagh wil wara när eder/ at jagh skal hielpa och frälsa eder ifrå hans hand.

12. Jagh skal bewisa eder barmhertighet 8786/ och förbarma migh öfwer eder/ och föra eder vthi edart land igen.

13. Men om J säijen: Wij wilje icke blifwa i thesso landena/ på thet J ju icke skolen lyda HERrans edars Gudz röst;

14. Vtan säijen: Neij/ wij wilje draga in vthi Egypti land/ på thet wij intet örlig see måge/ eller höra basuners liudh/ och ingen hunger för brödz brist skul lida/ ther wilje wij blifwa.

15. Nu/ så hörer HERrans ord/ J qwarblefne af Juda: Thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Om J ställen edor ansichte til at draga in vthi Egypten/ så at J wiljen ther blifwa:

16. Så skal swärdet ther J fruchten eder före/ drabba på eder vthi Egypti land; och hungren then J rädens före/ skal allstädes följa eder vthi Egypten/ och skolen ther döö.

17. Ty ware sigh ho the kunna/ som sitt ansichte tijt ställa/ at the wilja draga in vthi Egypten/ ther til at blifwa/ the skola döö genom swärd/ hunger och pestilentie; och ingen skal qwar blifwa/ eller vndslippa thet onda/ som jagh skal öfwer them komma låta.

18. Ty så säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Lika som min wrede och grymhet 8787 är gången öfwer

Jerusalems inbyggiare/ så skal hon ock gå öfwer eder/ om J dragen in vthi Egypten: på thet J skolen warda til bannor/ til vnder/ til swärjande/ och til skam 8788/ och aldrig meer få see thetta rumet.

III. Jeremia förmanar the igenlefda/ at lyda HERrans ord.

19. HERrans ord gäller eder til/ J qwarblefne af Juda/ at J icke dragen in vthi Egypten: **therföre weter/ at jagh i dagh betygar eder;**

20. **Eljes seen J edra siälar illa före:** ty J sänden migh til HERran edar Gudh/ och saden: Bed HERran wår Gudh för oß; och alt thet HERren wår Gudh säijandes warder/ thet kungiör oß/ så wilje wij giöra ther efter.

21. Thet hafwer jagh nu i dagh låtit eder få weta; men J hafwen intet welat höra HERrans edars Gudz röst/ eller alt thet han migh til eder befalt hafwer.

22. Så skolen J nu weta/ at J genom swärd/ hunger och pestilentie döö måsten/ vthi thet rum tijt J achten at draga/ at J ther boo skolen.

43. Capitel.

SOm nu Jeremia vthtalat hade/ sade öfwerstarna at han lög: HERren hade intet talat medh honom/ eller sändt honom til them/ v. 1. Och wille intet lyda HERrans ord/ vtan togo folcket medh Propheten/ och drogo in i Egypten til Thahpanhes v. 4. Ther skedde HERrans ord til Propheten/ at han wille läta Konung NebucadRezar i Babel komma och winna Egypten/ och förderfwa hwad ther wore/ v. 8.

I. The öfwerdådige swara Jeremia/ at han liuger.

TÅ Jeremia all HERrans theras Gudz ord til alt folcket vthtalat hade/ såsom HERren theras Gudh honom all thessa ord til them befalt hade: 8790

2. Sade Asaria Hosaja son/ och Johanan Kareah son/ och alle öfwerdådige män til Jeremia: Tu liuger; HERren wår Gudh hafwer intet sändt tigh til oß/ eller sagt/ J skolen icke draga in vthi Egypten til at boo ther;

3. Men Baruch Neria son äggiar tigh emot oß/ på thet wij skolom the Chaldeer öfwergifne warda/ at the skola döda oß/ och bortföra oß til Babel.

II. Öfwerstarna föra the igenlefda samt Jeremia in i Egypten.

4. ALtså wille Johanan Kareah son/ och alle höfwitzmännerna/ samt medh allo folckena/ intet lyda HERrans röst/ at the måtte blifwit i Juda lande.

5. Vtan Johanan Kareah son/ och alle höfwitzmännerna/ togo til sigh alla qwarlefda af Juda/ the som ifrån all folck tijt flydde och igenkomne woro/ til at boo i Juda lande;

6. Nemliga/ män/ qwinnor och barn/ ther til Konungens döttrar/ och alla siälar som NebuzarAdan höfwitzmannen när Gedalia Ahikams sone/ Saphan sons låtit hade 8791; och Propheten Jeremia/ och Baruch Neria son.

7. Och drogo in vthi Egypti land: ty the wille intet höra HERrans röst; och kommo til Thahpanhes.

III. HERrans ord skeer til Jeremia i Egypten.

8. OCh HERrans ord skedde til Jeremia i Thahpanhes/ och sade:

9. Tag stora stenar/ och graf them neder vthi enom tegelvgn/ som är widh porten åth Pharaos huus i Thahpanhes/ så at the män af Juda see ther vppå:

10. Och säg til them: Så säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Sij/ jagh skal sända bort/ och låta hämta min tienare NebucadRezar Konungen i Babel 8792/ och skal sättia hans stool ofwan vppå thessa stenarna/ som jagh här nedergräfwit hafwer/ och han skal slå sin tiäll ther öfwer.

11. Och han skal komma/ och slå Egypti land/ och dräpa hwem thet vppå råkar; för fångar bortföra hwem thet vppå råkar/ medh swärd slå hwem thet vppå råkar. 8793

12. Och jagh skal tända eld vppå the afgudars huus vthi Egypten/ at han them vpbränner och bortförer: och han skal vthikläda sigh Egypti land/ lika som en herde vthikläder sigh sin mantel/ och draga sin wägh tädan medh frijd.

13. Och han skal sönderslå the belätestodar i BethSemes/ i Egypti land/ och vpbränna the afgudakyrkior vthi Egypten medh eld.

44. Capitel.

HERren låter förkunna sino folcke i Egypten/ at efter the hade sedt alt thet onda som war gånget öfwer Jerusalem och Juda för theras ondsko skul/ v. 1. Och the intet bättrade sigh/ vtan ännu rökte androm gudom/ v. 7. Så wille han ock hemsökia them i Egypten/ tijt the vndandragne woro/ medh hunger och swärd/ v. 11. The swarade/ at the wille intet lyda HERrans ord/ vtan giöra som them täcktes: ty så länge the rökte himmelens Drottning/ gick them wäl; men sedan är them all wedermöda påkommen/ v. 15. Tå sade Jeremia/ at thet syntes wäl på/ huru them war gånget förthenskul/ v. 20. Och efter the i thet sinnet blefwo/ skulle HERren giöra som sagt är/ at the omsider skulle förnimma/ hwilkens ord san blefwo/ hans eller theras/ v. 24. Och til ett tekn wille han låta thet samma gå öfwer Pharao som öfwer Zedekia gånget war/ v. 29.

I. HERren låter förkunna sino folcke i Egypten theras obotferdighet.

THetta är thet ord som til Jeremia skedde til alla Judar som vthi Egypti land bodde; nemliga/ i Migdol/ i Thahpanhes/ i Noph/ och the som i thet landet Pathros bodde/ och sade:

2. Thetta säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh: J hafwen sedt alt thet onda som jagh hafwer komma låtit öfwer Jerusalem/ och öfwer alla Juda städer; och sij/ i thenna dagh äro the öde/ och ther boor ingen vthi:

3. **Och thet för theras ondsko skul/** som the bedrefwo/ på thet the skulle förtörna migh/ och gingo bort och rökte/ och tiente androm gudom/ hwilka hwarken the eller J/ eller edre fäder känden.

4. Och jagh sände tijdigt til eder alla mina tienare Propheterna/ och lät säija eder: Giörer doch icke sådana styggelse the jagh hatar.

5. Men the lydde intet 8794/ och bögde eij heller sin öron ifrå sine ondsko/ at the måtte omwändt sigh/ och androm gudom icke rökt.

6. Therföre vptändes ock min wrede och grymhet/ och bran öfwer Juda städer/ och öfwer gatorna i Jerusalem/ så at the äro förstörde och öde wordne/ såsom thet i thenna dagh finnes.

7. Nu/ så säger HERren Gudh Zebaoth/ Jsraels Gudh: Hwij giören J doch thetta stora onda emot edart egit lijf? På thet ibland eder skal vthrotad warda både man och qwinna/ både barn och spenabarn af Juda/ och intet af eder qwart blifwa;

8. At J så förtörnen migh genom edra händers werck/ och rökien androm gudom vthi Egypti land/ tijt J dragne ären til at boo ther; på thet J skolen vthrotade warda/ och komma til bannor och försinädelse ibland alla Hedningar på jordene?

9. Hafwen J förgätit edra fäders olycko/ Juda Konungars olycko/ theras hustrurs olycko/ ther til edra egna olycko/ och edra hustrurs olycko/ som eder wederfaren är vthi Juda land/ och på gatomen i Jerusalem?

10. Likwäl äro the ännu in til thenna dagh intet ödmiukade/ och rädas heller intet: och wandra icke vthi min lagh och rätter/ som jagh eder och edra fäder föresatt hafwer.

II. Hotar them medh straffet.

11. THerföre säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh altså: Sij/ jagh skal sättia mitt ansichte emot eder til een olycko 8795/ och hela Juda skal vthrotat warda.

12. Och jagh skal taga the öfwerblefna af Juda/ som sitt ansichte stält hafwa til at draga in vthi Egypti land/ och boo ther: en ände skal warda medh them allom vthi Egypti land; genom swärd skola the falla/ och genom hunger skola the förgås/ både sinå och store: the skola döö genom swärd och hunger/ och skola warda til ett swärjande/ widvnder/ bannor och försmädelse. 8796

13. Jagh skal ock så hemsökia Egypti landz inbyggiare medh swärd/ hunger och pestilentie/ lika som jagh i Jerusalem giordt hafwer:

14. Så at ingen af Juda återlefwor skal vndkomma eller igen blifwa/ hwilka doch förthenskul hijt i Egypti land dragne äro/ til at boo här/ at the åter måtte komma vthi Juda land igen/ tijt the gierna igen komma wille/ och boo ther; men the skola intet komma tijt igen/ vndantagnom them allena som hädan fly.

III. Folcket swarar tretskt och oförståndeliga.

15. TÅ swarade alle män som wäl wiste at theras hustrur rökte androm gudom/ och alla qwinnor som ther i en stoor hoop stodo/ samt medh allo folckena/ som vthi Egypti land och i Pathros bodde/ och sade til Jeremia:

16. Efter thet ord som tu oß säger i HERrans namn/ wilje wij intet höra tigh: 8797

17. Vtan wij wilje giöra efter alt thet ord som vthaf wårom mun går/ och wilje rökia himmelens Drottning 8803**/ och offra henne drickoffer/ såsom wij och wåre fäder/ wåre Konungar och Förstar giordt hafwa i Juda städer/ och vppå gatomen i Jerusalem; tå hade wij ock brödh nogh** 8804**/ och oß gick wäl/ och sågom ingen olycko.**

18. Men sedan 8805 **wij återwände at rökia himmelens Drottning/ och offra henne drickoffer/ hafwe wij alla wedermödo lidit/ och äro genom swärd och hunger förgångne.**

19. Och om wij än rökie himmelens Drottning/ och drickoffer offre/ thet giöre wij ju icke vthan wåra mäns wilja 8798/ at wij bake henne kakor/ och drickoffer offre til hennes tienst? 8799

IV. Propheten förlägger theras swar.

20. TÅ sade Jeremia til alt folcket/ både män/ qwinnor/ och alt folcket som honom så swarat hade:

21. Ja/ jagh menar ock at HERren hafwer tänckt vppå thet rökiande/ som J vthi Juda städer/ och på Jerusalems gator bedrifwit hafwen/ samt medh edra fäder/ Konungar/ Förstar/ och alt folcket i landena/ och hafwer lagt thet vppå hiertat:

22. Så at HERren icke meer lida kunde edart onda wäsende och styggelse/ som J giorden: therföre ock edart land är wordet til öde/ widvnder och til bannor/ så at ther ingen inne boor/ såsom thet i thenna dag tilgår.

23. Therföre at J rökten/ och emot HERran syndaden/ och icke lydden HERrans röst/ och wandraden i hans lagh/ rätter och witnesbyrder/ förthenskul är eder ock sådana olycka wederfaren/ såsom thet i thenna dagh befinnes.

V. Hotar them på nytt medh straffet/ at the skulle förnimmat hwilken sant hade.

24. OCh Jeremia sade til alt folcket/ och til alla qwinnorna: Hörer HERrans ord/ alle J af Juda som vthi Egypti land ären.

25. Thetta säger HERren Zebaoth/ Jsraels Gudh: J och edra qwinnor hafwen medh edrom mun talat/ och medh edra händer fulkomnat thet J saden: Wij wilje hålla wår löfte som wij himmelens Drottning låfwat hafwe/ at wij henne rökie/ och drickoffer offre: nu wäl/ J hafwen hållet edart löfte/ och fulfölgdt thet medh gierningarna.

26. Så hörer nu HERrans ord/ J alle af Juda/ J som boon vthi Egypti land: Sij/ jagh swär widh mitt stora namn/ säger HERren/ at mitt namn icke meer skal genom någors mans mun af Juda vthi hela Egypti land nämndt warda/ then ther säger/ Så wist som HErren HERren lefwer.

27. Sij/ jagh wil waka 8800 öfwer them til ondt/ och intet godt/ så at ho som af Juda vthi Egypti land är/ han skal genom swärd och hunger förgås/ til thes at thet hafwer en ända medh them.

28. Men the som swärdet vndkomma/ the skola likwäl komma vthur Egypti land in vthi Juda land igen/ medh en liten hoop 8801; **och altså skola tå alle** the öfwerblefne af Juda/ som in vthi Egypti land dragne woro til at boo ther/ **förnimma** 8806 **hwilkens ord sant wordet är/ mitt eller theras.**

VI. Til ett tekn skulle the få see huru Konung Pharao ginge.

29. OCh thetta skal wara til ett tekn/ säger HERren/ at jagh eder i thesso rumena hemsökia wil/ på thet J skolen weta/ at min ord skola san warda öfwer eder til olycko.

30. Så säger HERren: Sij/ jagh skal öfwergifwa Pharao Hophra Konungen i Egypten vthi hans fiendars händer/ och theras som efter hans lijf stå/ lika som jagh Zedekia Juda Konung öfwergifwit hafwer 8802 vthi NebucadRezars Konungens i Babel hans fiendas hand/ och then efter hans lijf stod.

45. Capitel.

JEremia införer Baruch klagandes öfwer thet almenna förderf som tilftundade Juda och Jerusalem/ v. 1. Hwar på följer Gudz swar och tröst/ at han doch skulle blifwa behållen widh lifwet/ v. 4.

I. Jeremia införer Baruchs klagan öfwer folckets vndergång.

THetta är thet ord som Propheten Jeremia talade til Baruch Neria son/ tå han thessa orden skref i ena book 8807 vthaf Jeremia mun/ vthi fierde åhrena 8809 Jojakims Josia sons/ Juda Konungs/ och sade:

2. Thetta säger HERren/ Jsraels Gudh/ om tigh Baruch:

3. Tu sade: Wee migh/ huru hafwer HERren fogat migh jämmer til vppå min werck/ jagh suckar migh tröttan/ och finner ingen roo.

II. Gud swarar/ och tröster Baruch.

4. SÄg honom altså: Så säger HERren: Sij/ thet jagh vpbygdt hafwer/ thet bryter jagh neder/ och thet jagh planterat hafwer/ thet vprycker jagh samt medh alt thetta mitt egit land.

5. Och tu begärar tigh stoor ting? Begära thet intet: ty sij/ jagh wil låta olycko komma öfwer alt kött/ säger HERren: men tina siäl wil jagh gifwa tigh til ett byte 8808/ ehwart tu drager.

46. Capitel.

HÄr begynner Jeremia prophetera moot Hedningarna/ v. 1. Först emot Pharao Necho Konungen i Egypten/ at han skulle medh sitt folck af the Chaldeer warda slagen widh then älfwena Phrath/ v. 2. Sedan at Konung Nebucad Rezar i Babel skulle komma in vthi Egypten/ winna och förderfwa thet/ v. 13. Doch skulle thet åter sedan vpbygdt och besittit warda såsom tilförene/ v. 26. Ther af tröster han sitt folck/ at the skulle wäl ock hem sökte warda; doch wille HERren åter förlossa them af theras fängelse/ och hielpa them heem igen/ v. 27.

Här begynner Jeremia prophetera. I. EmotHedningarna/ och i synnerhet emot Konung Pharao och hans häär.

THetta är HERrans ord som til Propheten Jeremia skedde/ emot alla Hedningar.

2. Emot Egypten. 8810

EMot Pharao Necho häär Konungens i Egypten/ hwilken låg widh then älfwen Phrath i Charchemis/ then NebucadRezar Konungen i Babel slog vthi fierde åhrena Jojakims 8817 Josia sons/ Juda Konungs.

3. Reder til sköld och spiut/ och drager vth til slags.

4. Spänner hästar före/ och läter resenärer stiga til häst; sätter hielmer vppå/ och hwässer spiut/ och drager pantsare vppå.

5. Men huru kommer thet til/ jagh seer at the äro förtwiflade/ och gifwa flycht/ och theras hieltar slagne äro? The fly/ så at the intet see sigh om; förskräckelse är på alla sidor/ säger HERren.

6. Then raske kan icke vndfly/ eller then starcke vndkomma: norr vth widh then älfwen Phrath äro the falne och nederlagde.

7. Hwar är nu then som hijt vpdrog såsom en ström/ och hans böljor vplyfte sigh såsom i älfwene?

8. Egypten drog vp såsom en ström/ och hans böljor vplyfte sigh såsom i älfwene/ och sade: Jagh wil draga vp/ och öfwertäckia landet/ och förderfwa staden/ samt medh them som boo ther inne.

9. Nu wäl/ sitter vp på hästarna; ruller åstadh medh wagnarna/ läter the hieltar vthdraga; the Ethioper och vthaf Libyen/ som sköld föra/ och the skytter af Lydien.

10. Ty thetta är HErrans HERrans Zebaoths dagh/ en hämndadag/ at han skal hämnas öfwer sina fiendar; swärdet skal fräta/ och af theras blodh fult och drucket 8811 warda: ty the måste warda HErranom HERranom Zebaoth ett slachtoffer/ i nordlanden widh then älfwena Phrath.

11. Gack vp til Gilead/ och hämta salwo/ tu jungfru dotter vthur Egypten; men thet är fåfängt/ at tu mycken läkiedom brukar/ tu warder doch intet helbregda. 8812

12. Tin skam är ibland Hedningarna kunnig worden; af titt jämrande är landet fult: ty then ene hielten faller

öfwer then andra/ och liggia både tilsammans omkull.

II. Emot sielfwa landet Egypten.

13. THetta är HERrans ord som han talade til Propheten Jeremia/ tå Nebucad Rezar Konungen i Babel åstadh drog til at slå Egypti land:

14. Förkunner thet vthi Egypten/ och säijer til vthi Migdal; läter hörat i Noph och Thahpanhes/ och säijer: Ställ tigh til wärn; ty swärdet skal vpfräta alt thet omkring tigh är.

15. Huru går thet til/ at tine wäldige falla til markena/ och kunna icke blifwa ståndande? HERren hafwer så stört them omkull:

16. Han giör thet at månge af them falla/ at then ene medh then andra omkull ligger; så sade the: Vp/ läter oß draga til wårt folck vthi wårt fädernesland igen/ för tyrannens swärd.

17. Thet samma rope man efter them: Pharao Konungen i Egypten ligger/ han hafwer öfwergifwit sin tiäll.

18. Så sant som jagh lefwer/ säger then Konungen som HERren Zebaoth heter: Han skal komma farandes så högh/ som thet berget Thabor ibland bergen är/ och lika som Carmel 8813 widh hafwet är.

19. Skicka tigh til at färdas/ tu inbyggerska/ dotter Egypten: ty Noph skal warda öde och vpbrändt/ så at ingen skal boo ther vthi.

20. Egypten är en ganska skiön kalf; men slachtaren kommer nordan efter.

21. Och the dagakarlar 8818 som boo ther inne/ äro ock såsom gödda kalfwar; men the måste doch likwäl wända om/ warda alle tilsammans flychtige/ och skola intet kunna bestå: ty theras olyckos dagh skal öfwer them komma/ nemliga/ theras hemsöknings tijd.

22. The komma så at en gnyy går af harnesket/ och komma medh härskraft/ och föra yxer öfwer them såsom wedahuggare.

23. The samme skola så hugga vthi theras skogh/ säger HERren/ at thet skal intet kunna räknas: ty the äro flere än gräshoppor/ the ingen räkna kan.

24. Dottren Egypten står medh skam/ ty hon är thy nordländsko folckena i händer gifwin.

25. HERren Zebaoth Jsraels Gudh säger: Sij/ jagh wil hemsökia thet ämbetes folck i No 8814/ och Pharao och Egypten/ samt medh sina gudar och Konungar; ja/ Pharao/ medh alla the som förlåta sigh vppå honom:

26. Så at jagh skal gifwa them i theras händer/ som efter theras lijf stå/ och vthi Nebucad Rezars Konungens i Babel/ och hans tienares händer: och sedan skalt tu besitten warda/ lika som i förtiden/ säger HERren.

III. HERren tröster sitt folck.

27. MEn tu/ min tienare Jacob/ fruchta tigh intet/ och tu Jsrael förtwifla intet 8815: ty sij/ jagh skal hielpa tigh fierran efter/ och tina sädh vthu sins fängelses lande/ så at Jaeob skal igen komma/ och wara i frijd/ och hafwa nogh/ och ingen skal förskräckia honom.

28. Therföre fruchta tigh intet/ tu Jacob min tienare/ säger HERren; ty jagh är när tigh: medh allom Hedningom/ tijt jagh tigh fördrifwit hafwer/ skal jagh en ända giöra; **men på tigh wil jagh icke giöra en ända/ vtan skal näpsa tigh medh måttelighet/ på thet jagh icke skal låta tigh blifwa ostraffad.** 8816

47. Capitel.

HÄr propheteras emot the Philisteer/ v. 1. Tyrer och Zidonier/ at the ock af the Babylonier skulle hemsökte warda/ v. 4.

I. Propheteras moot the Philisteer.

THetta är HERrans ord som skedde til Propheten Jeremia emot the Philisteer 8819/ förr än Pharao slog Gaza. 8820

2. Så säger HERren: Sij/ watn skola vpromma nordan 8824 efter/ hwilka een flodh giöra skola/ så at både landet och hwad ther vppå är/ och städerna medh them som ther vthi boo/ skola sin wägh drifwa 8821: och menniskiorna skola ropa/ och alle landsens inbyggiare jämra sigh:

3. För then gnyy skul af theras starcka hästar/ som ther löpa/ och för thet buller af theras wagnar/ och theras hiuls slamrande/ så at fäderna icke skola see sigh om efter barnen/ så förtwiflade skola the wara:

II. Emot the Tyrer och Zidonier.

4. FÖr then dagen som kommer til at förstöra alla Philisteer/ och vthrota Tyron och Zidon 8822/ samt medh andra theras hielpare: ty HERren skal förstöra the Philisteer och the öijar Caphtor. 8823

5. Gaza skal skallot warda/ och Askelon samt medh the igenlefda/ vthi theras dalar förderfwas: huru länge wilt tu örliga?

6. O tu HERrans swärd/ när wilt tu doch hålla vp? Faar doch vthi tina skido/ och hwila tigh/ och war stilla.

7. Men huru kant tu vphålla/ medan HERren hafwer gifwit tigh befalning emot Askelon/ och stält tigh emot hamnarna widh hafwet.

48. Capitel.

PRopheteras emot the Moabiter/ huru theras land/ städer och gudar skulle jämmerliga förstöras/ v. 1. Therföre at the förläto sigh på theras befästningar och ägodelar/ v. 7. Woro säkre af långlig medgång/ v. 11. Vphofwo sigh emot HERran/ och begabbade hans folck/ v. 26. Woro högfärdige och trotsige/ v. 29. Doch skulle HERren i sinom tijd omwända theras fängelse/ v. 47.

I. Propheteras moot the Moabiter/ at the och theras land skulle ock förstöras.

EMot Moab 8825: så säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Wee them stadenom Nebo 8839: ty han är förstörd/ och ligger ömkeliga; Kiriathaim är wunnen/ fästet står ömkeliga och är nederrifwit.

2. Moabs tröst är vthe/ then han af Hesbon hade: ty man hafwer något ondt i tanckanom emot honom 8826/ nemliga; kommer/ wij wilje vthrota honom/ at han intet folck meer wara skal: och tu Madmen måste ock förderfwad warda/ swärdet skal efter tigh komma.

3. Man hörer ett roop i Horonaim om förderfwelse och stoor jämmer.

4. Moab är nederslagen: man hörer hans vnga barn ropa:

5. Ty the gå gråtande then wägen vp åth Luhit/ och fienderna höra ett jämmerrop på then wägen neder ifrå Horonaim;

6. Nemliga: Skynder eder bort/ och vndsätter edart lijf: men tu skalt wara såsom liung i öknene; 8827

II. Gifwes orsaker ther til. 1. Orsaken.

7. THerföre at tu förlätst tigh 8840 **vppå tina byggning** 8828**/ och vppå tina håfwor/ skalt tu ock wunnen warda:** och Chemos 8841 måste vth/ och draga sin wägh fången/ samt medh sina Prester och Förstar.

8. Ty förderfwaren skal komma öfwer alla städerna/ at icke en stadh vndslippa skal: ther skola både dalarna förderfwas/ och slättmarken förstörd warda: ty HERren hafwer thet sagt.

9. Käre/ läter Moab blomstras 8842/ han skal vthblomstrat hafwa/ och hans städer skola öde liggia/ at ther ingen vthi boo skal.

10. Förbannad 8843 **ware then som HERrans werck giör försumeliga;** förbannad ware then som sitt swärd vphåller/ at thet intet blodh vthgiuter.

2. Orsaken.

11. Moab hafwer af sinom vngdom warit säker/ och hafwer på sine drägg stilla legat/ och hafwer icke någon tijd warit vthguten af thet ena fatet vthi thet andra/ och icke någon tijd bortfarit vthi fängelse: therföre är honom hans smaak qwarblifwen/ och hans lucht hafwer intet förwandlat sigh.

12. Therföre sij/ säger HERren/ then tiden kommer/ at jagh skal sända honom vthtappare/ som honom vthtappa skola/ och giöra hans faat toom/ och sönderslå hans läglar.

13. Och Moab skal öfwer Chemos til skam warda/ lika som Jsraels huus öfwer BethEl 8829 til skam wordet är/ ther the doch förläto sigh vppå.

14. Huru dierfwens J säija: Wij äre hieltar och the rätte krigsmän?

15. Ändoch Moab måste förstörd warda/ och hans städer bestegne/ och hans bäste män måste nedergå til at dräpas/ säger Konungen/ som heter HERren Zebaoth.

16. Ty Moabs ofärd warder snart kommandes/ och hans olycka skal wäl hasta sigh.

17. Käre/ hafwer doch medlidande medh honom/ J som omkring honom boon/ och hans namn kännen/ och säijen: Huru är thet starcka riset och then härlige stafwen så sönderbruten?

18. Stig neder 8830 af härlighetene/ tu dotter som i Dibon boor/ och sätt tigh på thet torra: ty Moabs förderfware skal komma vp til tigh/ och sönderbryta tin fäste.

19. Gack in på wägen/ och se til tu inbyggerska i Aroer; fråga them som flydde och vndsluppne äro/ och säg: Huru går thet?

20. Ach! Moab är förödd och förderfwad; jämrer eder/ och roper/ förkunner thet i Arnon/ at Moab förderfwad är.

21. Straffet är gånget öfwer slätmarkena/ nemliga/ öfwer Holon/ Jahza/ Mephaath;

22. Dibon/ Nebo/ Beth Diblathaim;

23. Kiriathaim/ BethGamul/ Beth Meon;

24. Kirioth/ Bozra; och öfwer alla the städer i Moabs land/ ehwad the liggia fierran eller när.

25. Moabs horn är afhugget/ och hans arm är sönderbruten/ säger HERren.

3. Orsaken.

26. Giör honom drucknan 8831/ ty han hafwer vphäfwit sigh emot HERran/ at han må spy sigh/ och wrida händerna/ på thet han ock må til spott warda.

27. Ty Jsrael hafwer warit titt gabberij/ lika som han hade warit funnen ibland tiufwar: och efter tu sådant emot honom talat hafwer/ måste tu ock bortföras.

28. O J Moabs inbyggiare/ öfwergifwer städerna/ och boor vthi bergklippomen; och giörer lika som dufworna som boo högt vp i holen.

4. Orsaken.

29. Man hafwer ju altid sagt om then stolta Moab/ at han fast stolt är/ högfärdig/ högmodig/ trotsig och stoorsinnad. 8832

30. Men HERren säger: Jagh känner wäl hans wrede at han icke så mycket förmå/ och tager sigh före at giöra meer än i hans macht är.

31. Therföre måste jagh jämra migh öfwer Moab/ och ropa öfwer hela Moab/ och sörja öfwer thet folck i Kirheres.

32. Jagh måste gråta öfwer tigh Jaeser/ tu wijngård i Sibma: ty tine wijnqwistar äro farne öfwer hafwet/ och komne in til Jaesers haaf; förderfwaren är fallen in vthi tina sädh och wijnhämtning. 8833

33. Frögd och glädie är borto af markene och af Moabs land/ och man skal intet wijn meer prässa ther: wijntramparen skal intet meer siunga sina wiso/ 8834

34. För thet ropet skul i Hesbon alt in til Eleale/ hwilket man hörer in til Jahza/ ifrå Zoar then triggia åhrs kona 8844/ in til Horonaim: ty Nimrims watn skola ock vthtorkas. 8835

35. Och jagh skal/ säger HERren/ i Moab ther medh en ända giöra/ at the icke meer skola offra på högderna/ och rökia sinom gudom.

36. Therföre ryter mitt hierta öfwer Moab lika som en trummete; och öfwer thet folck i Kirheres ryter mitt hierta såsom en trummete: ty the hafwa fast förtaget sigh/ therföre måste the förgås.

37. All hufwud skola warda kullot/ och alt skägg afrakat; alla händer skola refna warda/ och hwar man skal draga säcker vppå. 8836

38. På all taak och gator allestädz i Moab skal man gråta: ty jagh hafwer sönderslagit Moab/ lika som ett onyttigt faat/ säger HERren.

39. O huru är han förderfwad/ huru jämrar han sigh/ huru skämliga hänger han hufwudet; och Moab är worden til spott och til een förskräckelse allom them/ som ther omkring boo.

40. Ty så säger HERren: Sij/ han flyger bortåth såsom en örn/ och vthräcker sina wingar öfwer Moab.

41. Kiriath är wunnen/ och the faste städer äro intagne; och the hieltars hierta i Moab skal på then tiden wara/ lika som ene qwinnos hierta i barnsnöd. 8837

42. Ty Moab måste förderfwad warda/ så at han intet folck meer wara skal/ therföre at han hafwer förhäfwet

sigh emot HERran.

43. Fruchtan/ kula och snara kommer öfwer tigh/ tu inbyggiare i Moab/ säger HERren.

44. Then som fruchtanen vndkommer/ han skal falla vthi kulona/ och then vthu kulone kommer/ han skal warda fången i snarone 8838: tå skal jagh låta komma öfwer Moab hans hemsöknings åhr/ säger HERren.

45. The som vndlöpa vthu slachtningene/ skola sökia tilflycht i Hesbon: men en eld skal gå vthaf Hesbon/ och en låge vthaf Sihon/ hwilken the rum i Moab och thet stridsama folcket förtära skal.

46. Wee tigh Moab/ förlorat är Chemos folck: ty man hafwer taget tina söner och döttrar och fördt them bort fångna.

III. Gifwes Moab förhoppning om befrijelse.

47. MEn vthi tilkommande tijd/ skal jagh omwända Moabs fängelse/ säger HERren. Thet ware nu sagt om straffet öfwer Moab.

49. Capitel.

JEremia propheterar moot the Ammoniter/ at theras land och städer skulle ock förstöras/ v. 1. Men så wille HERren omwända theras fängelse igen/ v. 6. Sammaledes emot the Edomiter/ v. 7. Emot the Syrer/ v. 23. Emot the Araber/ v. 28. Och Perser/ v. 34. Hwilkas fängelse HERren i tilkommande tider åter omwända wille/ v. 39.

I. Propheteras moot the Ammoniter.

EMot Ammons barn 8845 säger HERren altså: Hafwer nu Jsrael inga barn/ eller hafwer han inga arfwingar? Hwij besitter tå Malcham 8857 Gadz land/ och hans folck boor vthi hans städer?

2. Therföre/ sij/ then tiden kommer/ säger HERren/ at jagh skal låta höra ett krigsskrij öfwer Rabbath Ammons barnas/ at thet skal öde liggia vthi en hoop/ och thes döttrar medh eld vpbrända warda: men Jsrael skal besittia them/ af hwilkom the hafwa besuttne warit/ säger HERren.

3. Jämra tigh o Hesbon: ty Aj är förstörd: roper J Rabba döttrar/ och drager säcker vppå/ gråter och löper omkring på murarna: ty Malcham warder fången bortförd/ samt medh sina Prester och Förstar.

4. Hwad trotsar tu vppå tina dalar? Tine dalar äro fördränckte/ tu ohörsamma dotter/ som förlåter tigh vppå tina rikedomar/ och säger i titt hierta: Ho tör komma til migh?

5. Sij/ thetta säger HErren HERren Zebaoth: Jagh skal låta komma een fruchtan öfwer tigh af allom them som kring tigh boo/ så at hwar och en skal på sin wägh bortdrifwen warda ifrå then andra/ och ingen skal wara then som the flychtiga församlar.

6. Men ther efter skal jagh omwända Ammons barnas fängelse 8858/ säger HERren.

7. Emot Edom. 8846

II. Emot the Edomeer.

THetta säger HERren Zebaoth: Är nu ingen wijshet meer i Theman? Är nu intet rådh meer när barnen? Är theras wijshet vthe?

8. Flyr/ wänder eder om/ och giömer eder diupt neder/ J borgare i Dedan: ty jagh låter een ofärd komma

öfwer Esau/ hans hemsöknings tijd.

9. Wijnhämtare skola komma öfwer tigh/ the ther intet skola lefwa tigh efter sigh; och tiufwar om nattena skola komma öfwer tigh/ the skola stiäla sigh nogh. 8847

10. Ty jagh hafwer blottat Esau/ och vppenbarat hans hemlig rum/ så at han kan icke vndstinga sigh: hans sädh/ hans bröder/ och hans grannar äro förstörde/ at ingen af them meer förhandene är.

11. Doch hwad ther qwart blifwer af tina faderlösa/ them wil jagh lifwet vnna/ och tina enkior skola hoppas vppå migh.

12. Ty så säger HERren: **Sij/ the som intet förskyldt 8859 hafwa at dricka kalken/ the måste drickan/ och tu skulle ostraffad blifwa 8848?** Tu skalt intet ostraffad blifwa: vtan tu måste ock drickan.

13. Ty jagh hafwer sworet widh migh sielf/ säger HERren/ at Bozra skal wara til ett widvnder/ försmädelse/ förödning och bannor/ och alle hans städer til ett ewigt öde.

14. Jagh hafwer hördt af HERranom/ at ett bodskap 8849 är sändt til Hedningarna: Församler eder/ och kommer hijt emot honom/ och strider.

15. Ty sij/ jagh hafwer förnedrat tigh ibland Hedningarna/ och förachteligan giordt ibland menniskiorna.

16. Tin öfwerdådighet och tins hiertans högmod hafwer bedragit tigh/ efter tu boor i bergklyftor 8860/ och hafwer högh berg inne 8850: om tu titt näste så högt giorde som en örn/ så skal jagh äntå likwäl störta tigh ther neder/ säger HERren.

17. Altså skal Edom öde warda/ at alle the ther fram om gå/ skola förvndra sigh/ och hwißla öfwer alla hans plågor:

18. Lika som Sodoma och Gomorra 8851/ samt medh sina grannar omstördt är/ säger HERren/ så at ingen boor ther/ eller någor menniskia ther inne blifwa kan.

19. Ty sij/ han kommer vp lika som ett leijon ifrå then stolta Jordan 8852 emot the fasta hyddor: ty jagh wil låta honom snarliga löpa tijt; och ho weet hwilken then ynglingen 8861 är then jagh emot them rusta skal? Ty ho är migh lijk/ ho wil lära migh 8853? Och hwilken är then herden som migh emot stå kan?

20. Så hörer nu HERrans rådslag/ som han öfwer Edom hafwer/ och hans tanckar som han öfwer Themans inbyggiare hafwer: hwad gäller at wallebarnen 8862 skola bortsläpa them/ och förstöra theras boning/

21. Så at jorden skal bäfwa i theras fall/ och theras roop skal man höra på röda hafwet.

22. Sij/ han flyger vp såsom en örn/ och skal vthräckia sina wingar öfwer Bozra: på then tiden skal the hieltars hierta i Edom wara lika som ene qwinnos hierta i barnsnöd. 8854

23. Emot Damascon. 8855

III. Emot the Syrer.

HAmath och Arpad stå jämmerliga/ the åro förtwiflade/ ty the höra ond tidende: the som widh hafwet boo äro förskräckte/ så at the kunna ingen roo hafwa.

24. Damascus är förtwiflad/ och gifwer flychtena; han darrar/ och är i ångest och wärck/ lika som een qwinna i barnsnöd.

25. Huru? Är han nu icke öfwergifwen then beprisade och säkre staden?

26. Therföre skola hans vnge män liggia på hans gator/ och alle hans krigsmän falla på then tiden/ säger HERren Zebaoth.

27. Och jagh skal sticka eld på murarna i Damascon/ at han Benhadadz palats vptära skal.

28. Emot Kedar och Hazors riken/ hwilka NebucadRezar Konungen i Babel slog.

IV. Emot the Araber eller Jsmaeliter.

THetta säger HERren: Vp/ drager vp til Kedar/ och förstörer the barn öster vth.

29. Man skal taga them theras hyddor och hiordar bort/ theras tiäll och all theras tygh; och Cameler skola the bortföra/ och man skal förskräckeliga ropa öfwer them alt omkring.

30. Flyr/ läter lida eder tädan/ giömer eder diupt neder/ J inbyggiare i Hazor/ säger HERren: ty Nebucad Rezar Konungen i Babel hafwer rådslaget om eder/ och hafwer något i sinnet emot eder.

31. Nu vp/ drager vp emot ett folck som nogh hafwer/ och boor säkert/ säger HERren: the hafwa hwarken portar eller bomar/ och the boo allena för sigh.

32. Theras Cameler skola bortröfwade warda/ och theras myckla boskap borttagen: och jagh skal förströ them i all wäder/ the ther i wrånar boo; och på alla sidor skal jagh låta theras olycko komma öfwer them/ säger HERren.

33. Och Hazor skal warda til en drakaboning/ och til ett ewigt öde/ så at ther ingen boo skal/ och ingen menniskia ther vthi wistas.

V. Emot the Persianer.

34. THetta är HERrans ord som skedde til Jeremia Propheten emot Elam 8856/ vthi Zedekia Juda Konungs rikes begynnelse/ och sade.

35. Så säger HERren Zebaoth: Sij/ jagh skal sönderbryta Elams boga/ theras yppersta macht;

36. Och skal låta komma öfwer them the fyra wäder/ vthaf fyra himmelens ändar/ och skal förströ them vthi all the wädren/ at intet folck wara skal/ tijt icke ju någre fördrefne af Elam komma skola.

37. Och jagh skal giöra Elam förtwiflad för theras fiendar/ och för them som stå efter theras lijf/ och låta olycko komma öfwer them medh mine grymma wrede/ säger HERren; och skal sända swärdet efter them/ til thes jagh giör en ända vppå them.

38. Min stool skal jagh sättia 8863 i Elam/ och skal förgiöra ther både Konung och Förstar/ säger HERren.

39. Men i tilkommande tijd/ skal jagh wända Elams fängelse om igen/ säger HERren.

50. Capitel.

YTtermera propheterar han emot Babel/ och the Chaldeer/ at the skulle ock förstöras af the Perser/ v. 1. rc. Therföre at the berömde sigh af then seger the hade bekommit öfwer Gudz folck/ v. 11. och 17. At the hade syndat emot HERran/ v. 14. At the hade förstördt och ödelagt annor land/ v. 29. At the woro afgudadyrkare/ och förläto sigh på sina afgudar/ v. 38. Men Gudz folck skulle tädan förlossat warda/ och komma i sitt land igen/ v. 4. 19. 33.

I. Propheteras moot Babel.

THetta är thet ord som HERren genom Propheten Jeremia talat hafwer emot Babel 8864/ och the Chaldeers land.

2. Förkunner ibland Hedningarna/ och läter thet kunnigt warda; reser ett baneer vp/ vthroper thet/ och fördöljer thet icke/ och säijer: Babel är wunnen/ Bel 8883 står medh skam/ Merodach 8883 är sönderkrossad/ hans afgudar äro til skam wordne/ och hans gudar äro sönderslagne.

3. Ty nordan efter skal vpkomma ett folck emot them/ thet skal giöra theras land öde/ så at ingen skal boo ther vthi/ vtan både folck ock fää tädan fly. 8865

4. Vthi the dagar/ och i then tiden/ säger HERren/ skola Jsraels barn/ samt medh Juda barn komma/ och skola gå och gråta/ och sökia HERran sin Gudh.

5. The skola fråga efter then wägen 8884 åth Zion/ och wända sigh tijt: Kommer/ och wij wilje hålla oß in til HERran medh ett ewigt förbund/ thet aldrig skal förgätit warda.

6. Ty mitt folck är wordet lika som en borttapad hiord; theras herdar hafwa förfördt them/ och låtit them willo gå på bergomen/ så at the ifrå berg til högar gångne äro/ och hafwa förgätit sina hyddor.

7. Alt thet som til them kom/ thet vpåt them 8866; och theras fiender sade: Wij giöre intet orätt: ty the hafwa syndat 8867 emot HERran vthi rättferdighetenes boning/ och emot HERran som theras fäders hopp är.

II. Råder at fly ifrå Babel.

8. FLyr vthu Babel 8868/ och drager vthu Chaldee land/ och skicker eder såsom bockar fram för hiorden.

9. Ty sij/ jagh skal vpwäckia stoor folck medh hopom vthu nordlandet/ och låta them vpkomma in för Babel; the skola rusta sigh emot honom/ och skola winna honom; theras pilar äro lika som en godh krigsmans/ then intet misto skiuter.

10. Och Chaldee land skal warda til ett roof; så at alle the som röfwa thet/ skola ther nogh af hafwa/ säger HERren.

11. Therföre at J glädiens ther af/ och berömen eder/ at J min arfwedeel skinnat hafwen/ och springen lika som kåta kalfwar/ och wrenskens lika som starcka hästar.

12. Edor moder står medh stoor skam/ och then eder födt hafwer/ är til spott worden: sij/ ibland Hedningarna är hon then alraringasta 8885/ öfwergifwin/ torr och öde.

13. Ty för HERrans wrede skul/ måste han obygd och alstinges öde liggia/ så at alle the som framgå om Babel/ skola förvndra sigh/ och hwißla öfwer alla hans plågor. 8869

14. Ruster eder emot Babel alt omkring/ alle skyttor; skiuter til honom/ sparer icke pilarna: ty han hafwer syndat emot HERran.

15. Skrijer 8870 öfwer honom alt omkring; han måste gifwa sigh; hans grundwalar äro falne/ hans murar äro afbrutne: ty thet är HERrans hämnd; hämnens öfwer honom/ giörer honom lika som han giordt hafwer. 8871

16. Vthroter af Babel både then ther sår/ och then ther vpskär/ at hwar och en för tyrannens swärd wänder sigh til sitt folck/ och hwar och en flyr vthi sitt land.

17. Jsrael hafwer måst wara en förströdd hiord/ hwilken leijonen förskingrat hafwa: först vpåt honom Konungen i Assyrien; sedan förderfwade honom NebucadRezar/ Konungen i Babel.

18. Therföre säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh altså: Sij/ jagh skal hemsökia Konungen af Babel/ och hans land/ lika som jagh Konungen af Assyrien hemsökt hafwer.

19. Men Jsrael skal jagh låta komma heem til sin boning igen 8872/ at han skal föda sigh i Carmel och Basan; och på Ephraims berg och Gilead skal hans siäl mättad warda.

20. J then tiden 8886/ och i the dagar skal man sökia efter Jsraels mißgierning/ säger HERren; men man skal ingen finna: och Juda synd/ och ther skal ingen funnen war-da: ty jagh skal see vthöfwer medh them som jagh igen blifwa låter. 8873

21. Drag vp emot thet land som hela werldena trugat hafwer/ drag tijt vp/ och hemsök inbyggiarena; förhärja och förspill theras efterkommande/ säger HERren/ och giör alt thet jagh tigh befalt hafwer.

22. Thet är ett krigsrop i landena/ och stoor jämmer.

23. Huru går thet til/ at alla werldenes hammar 8874 sönderbruten och sönderslagen är? Huru går thet til/ at Babel ett öde worden är ibland alla Hedningar?

24. Jagh hafwer gildrat för tigh Babel/ therföre äst tu ock fången/ förr än tu thes förság tigh; man hafwer råkat vppå tigh/ och tu äst gripen: ty tu hafwer rett HERran.

25. HERren hafwer vplåtit sin fatabuur/ och haft fram sine wredes wapn: ty sådant hafwer HErren HERren Zebaoth vthi the Chaldeers land bestält.

26. Kommer hijt emot honom J ifrån ändanom/ öpner hans kornhuus; kaster honom vthi en hoop/ och gifwer honom til spillo/ så at ther intet qwart blifwer.

27. Dräper all hans barn/ hafwer them nedh til at slachtas: wee them/ ty dagen är kommen/ theras hemsöknings tijd.

28. Man hörer ett roop af the flychtiga/ och af the som vndsluppne äro vthu Babels land: på thet the skola förkunna i Zion HERrans wår Gudz hämnd/ och hans tempels hämnd. 8875

29. Kaller många emot Babel; belägger honom alt omkring alla bogaskyttor/ och läter ingen vndslippa; wedergäller honom såsom han förtient hafwer/ lika som han giordt hafwer/ så giörer honom igen 8876: ty han hafwer högmodeliga handlat emot HERran then Heliga i Jsrael.

30. Therföre skola hans vnge män falla vppå hans gator/ och alle hans krigsmän förgås på then tiden/ säger HERren.

31. Sij/ tu stolte/ jagh wil til tigh/ säger HErren HERren Zebaoth: ty tin dagh är kommen/ tine hemsöknings tijd.

32. Tå skal then stolte störta och falla/ så at ingen skal vprätta honom: jagh skal vptända hans städer medh eld/ then vptära skal alt thet ther omkring är.

III. Tröst för Jsraels barn af theras förloßning ifrå Babel.

33. THetta säger HERren Zebaoth: Sij/ Jsraels barn samt medh Juda barn måste wald och orätt lida: alle the som them för fångar bortfördt hafwa/ the hålla them/ och wilja icke gifwa them löös.

34. Men theras förlossare är starck/ han heter HERren Zebaoth/ han skal så vthrätta theras saak/ at han skal giöra landet bäfwande/ och inbyggiarena i Babel darrande.

35. Swärdet skal komma/ säger HERren/ öfwer the Chaldeer/ och öfwer the inbyggiare i Babel/ och öfwer hans Förstar/ och öfwer hans wisa.

36. Swärdet skal komma öfwer hans spåmän/ at the skola til dårar warda; swärdet skal komma öfwer hans starcka/ at the skola förtwifla.

37. Swärdet skal komma öfwer hans hästar och wagnar/ och til alla menighetena som ther inne är/ så at the skola warda såsom qwinnor 8877: swärdet skal komma öfwer hans fatabuur/ at han skal skiöflad warda.

38. Torka skal komma öfwer hans watn/ at thet skal vthtorkas: ty thet är ett afguda land/ och the trotsa vppå sina stygga afgudar.

39. Therföre skola odiur och stygge foglar boo ther inne/ och vnge strutser; och skal aldrig meer besitten warda/ eller någon ther inne wistas i ewig tijd. 8878

40. Lika som Gudh Sodom och Gomorra 8879/ samt medh theras grannar omstördt hafwer/ säger HERren/ at ther ingen vthi boo skal/ eller någor menniskia ther inne wistas.

41. Sij/ ett folck kommer nordan efter; månge Hedningar/ och månge Konungar skola vpresa sigh ifrå landsens sido.

42. The hafwa boga och sköld/ the äro grufwelige och obarmhertige: theras roop är såsom en dön af hafwet; the rida på hästar/ rustade 8880 såsom krigsmän/ emot tigh/ tu dotter Babel.

43. När Konungen i Babel theras rychte hörandes warder/ tå skal honom händer nederfalla: ångest och sorg skal honom vppå komma/ lika som ene qwinno vthi barnsnöd.

44. Sij/ han kommer vp såsom ett leijon ifrå then stolta Jordan/ emot the fasta hyddor: ty jagh skal låta honom hasteliga löpa tijt; och ho weet hwilken then ynglingen 8887 är/ then jagh emot them rusta skal? Ty ho är min like/ ho wil lära migh? Och hwilken är then herden/ som emot migh stå kan? 8881

45. Så hörer nu HERrans rådslag 8882/ thet han öfwer Babel hafwer/ och hans tanckar som han öfwer the inbyggiare vthi the Chaldeers land hafwer: hwad gäller at wallebarnen 8888 skola bortsläpa them/ och förstöra theras boning:

46. Och jorden skal bäfwa af thet skrijet/ och skal ibland Hedningarna spordt warda/ tå Babel wunnen warder.

51. Capitel.

HÄr propheterar Jeremia åter thet samma moot Babel/ at thet skulle jämmerliga förstöras/ v. 1. rc. Therföre at the så högmodeliga Gudz folck bekrigat/ skiöflat och fångat hade/ v. 24. 34. och 49. Men Gudz folck skulle åter tädan warda förlossad/ v. 5. och 50. Och thenna prophetien hafwer Jeremia sändt skrifwin til Babel medh Seraja Neria sone/ tå han medh Konung Zedekia drog til Babel/ v. 59. Och befalt honom läsa henne för them i Babel/ och sedan binda en steen ther widh och kasta henne i älfwena Phrath/ til ett tekn/ at Babel skulle sammaledz försänckt och förderfwat warda/ v. 61.

I. Propheteras än ytterligare moot Babel/ at thet skulle förstöras.

THetta säger HERren: Sij/ jagh skal vpwäckia ett skarpt wäder/ emot Babel/ och emot hans inbyggiare som

sigh emot migh satt hafwa;

2. Jagh skal sända kastare til Babel/ hwilke honom kasta 8900 skola/ och vthsopa hans land: thesse skola wara allstädes omkring honom på hans olyckos dagh.

II. Anföres orsakerne til samma förstöring.

3. TY hans skyttor skola intet kunna skiuta/ och hans wäpnade skola intet kunna wärja sigh: så skoner nu intet hans vnga män/ gifwer all hans häär til spillo; 8889

4. Så at the slagne liggia vthi the Chaldeers land/ och the genomstungne på hans gator.

5. Ty Jsrael och Juda skola icke öfwergifne warda af HERranom Zebaoth theras Gudh/ såsom enkior; ändoch theras land hafwer högeliga förbrutit sigh vppå then Heliga i Jsrael.

6. Flyr vthaf Babel 8890 8901/ på thet hwar och en må vndsättia sina siäl; at J icke förgås vthi hans ondsko: ty thetta är HERrans hämnda tijd/ och han wil betala honom.

7. Then gyldene kalken 8891 i Babel som alla werldena hafwer druckna giordt/ är vthi HERrans hand: alle Hedningar hafwa drucket af hans wijn/ therföre äro Hedningarna så galne 8902 wordne.

8. Huru hasteliga är Babel fallen 8892 och sönderslagen: jämrer eder öfwer honom; tager ock salwo 8893 til hans såår/ om han til ewentyrs måtte helad warda.

9. Wij läke Babel; men han wil intet läkt warda: så läter nu fara honom/ och lät oß hwar och en draga vthi sitt land: ty hans straff räcker alt vp til himmelen/ och sträcker sigh vp til skyyn.

10. HERren hafwer fram haft wåra rättferdighet 8903: kommer och läter oß förtälja HERrans wår Gudz werck i Zion.

III. The Babyloniers motstånd skulle wara fåfängt.

11. JA/ hwässer nu pilarna wäl/ och tilreder sköldarna; HERren hafwer vpwäckt Konungarnas modh i Meden: ty hans tanckar stå emot Babel/ at han skal förderfwa honom: ty thetta är HERrans hämnd/ hans tempels hämnd.

12. Ja/ reser nu baneer vp på murarna i Babel/ skicker wacht/ sätter wächtare/ beställer håld: ty HERren täncker något/ och skal theslikes fülfölja thet han emot Babels inbyggiare talat hafwer.

13. Tu som widh stoor watn boor/ och stora rikedomar hafwer/ tin ände är kommen/ och tin girighet är vthe.

14. HERren Zebaoth hafwer sworet thet widh sina siäl: Jagh skal vpfylla tigh medh menniskior/ lika som medh gräsmatkar/ the skola siunga tigh ena wiso.

15. Then som jordena genom sina kraft giordt hafwer/ och beredde werldenes kretz genom sina wijshet/ och himmelen skickeliga vthsträckte: 8894

16. Tå han dundrar/ så warder vnder himmelen mycket watn/ han vpdrager moln ifrån jordenes ända: han giör liungeld i regnena/ och låter wädret komma vthu hemlig rum. 8895

17. Alla menniskior äro dårar medh sine kånst 8904/ och alle guldsmeder bestå medh skam medh sin beläte: ty theras beläte äro bedrägerij/ och hafwa intet lijf.

18. The äro icke annat än fåfängelighet och förförisk werck: the måste förgås tå the hemsökte warda.

19. Men så är icke han som Jacobs deel är/ vtan han som all ting giör/ then äret/ och Jsrael är hans arfs staf/ HERren Zebaoth är hans namn.

20. Tu äst min hammar och krigswapn/ genom tigh skal jagh slå folck och förderfwa riken:

21. Jagh skal slå tina hästar och resenärer/ jagh skal sönderslå tina wagnar och theras foromän.

22. Jagh skal slå tina män och qwinnor: jagh skal slå tina gamla och tina ynglingar; jagh skal slå dräng och pigo.

23. Jagh skal slå tin herda och hiord; jagh skal slå tina åkermän och ook; jagh skal slå tina Förstar och herrar.

24. Ty jagh wil wedergälla Babel och allom Chaldeers inbyggiarom alla theras ondsko som the vppå Zion bedrifwit hafwa/ för edor ögon/ säger HERren.

25. Sij/ jagh skal til tigh tu skadeliga berg/ som hela werldena förderfwar/ säger HERren: jagh skal sträckia mina hand öfwer tigh/ och wälta tigh neder af bergena/ och giöra ett förbrändt berg af tigh.

26. At man af tigh hwarken hörnstenar eller grundstenar taga kan: vtan ett ewigt öde skalt tu wara/ säger HERren.

27. Reser vp baneer i landena/ blåser medh basuun ibland Hedningarna/ ruster Hedningarna emot honom/ kaller emot honom the Konungarike Ararat/ Minni och Ascenas 8905/ beställer höfwitzmän emot honom/ hafwer hästar fram lika som snorrande brömser.

28. Ruster Hedningarna emot honom/ nemliga/ Konungarna af Meden/ samt medh theras Förstar och herrar/ och alt theras wäldes land.

29. Och landet skal bäfwa och förskräckias: förty/ HERrans tanckar wilja fulkomnade warda emot Babel/ at han giör Babels land til ett öde/ ther ingen vthi boo skal.

30. The hieltar i Babel skola icke töra draga vth til stridz/ vtan blifwa på fästen; theras starckhet är borto/ och äro wordne såsom qwinnor 8896 8906: hans boningar äro vptände/ och hans bomar sönderbrutne.

31. Här löper then ena om then andra/ och thet ena bodskapet möter thy andro/ til at kundgiöra Konungenom i Babel/ at hans stadh wunnen är alt in til ändan;

32. Och hamnarna intagna/ och siögarna vthbrände/ och krigsfolcket blödigt wordet.

IV. Samma förstöring förklaras medh een liknelse af en tröskeloga.

33. TY thetta säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Dottren Babel är såsom en tröskeloge 8897/ när man ther på tröskar: hennes skördeand warder snart kommandes.

34. Nebucad Rezar Konungen i Babel hafwer vpfrätit migh/ och omstördt migh: han hafwer giordt ett toomt käril af migh; han hafwer vpslukat migh lika som en drake; han hafwer fylt sin buuk af mine kräselighet; han hafwer bortdrifwit migh.

35. Men nu finner sigh öfwer Babel then arghet som vppå migh och mitt kött bedrifwen är/ säger inbyggerskan i Zion; och mitt blodh öfwer the inbyggiare i Chaldeen/ säger Jerusalem.

36. Therföre säger HERren altså: Sij/ jagh skal vthrätta tigh tina saak/ och hämnas tigh; jagh skal vthtorka hans haaf/ och förtorka låta hans brunnar.

37. Och Babel skal warda til en steenhop/ och til een drakaboning/ til ett widvnder/ och til ett hwißlande/ at ther ingen vthi boo skal.

38. The skola allesamman ryta såsom leijon/ och ropa lika som the vnga leijon.

39. Jagh skal sättia them medh theras drickande 8907 vthi heta/ och giöra them druckna/ at the skola glade warda/ och sofwa en ewig sömn/ af hwilkom the aldrig vpwaka skola/ säger HERren.

40. Jagh skal nederföra them lika som lamb til at slachtas; såsom wädrar och bockar.

41. Huru är Sesach 8898 8908 så wunnen/ och then beprisade i allo werldene så intagen? Huru är Babel så til ett vnder worden ibland Hedningarna?

42. Ett haaf är gånget öfwer Babel/ och medh thes många böljor är han öfwertäckt.

43. Hans städer äro öfwergifne/ och til ett tort ödeland wordne; til ett land ther ingen vthi boor/ och ther ingen menniskia vthi wandrar.

44. Ty jagh hafwer hemsökt Bel i Babel/ och rifwit vthu hans hals thet han vpswolget hade; och Hedningarna skola intet meer löpa til honom: ty murarna i Babel äro ock så nederfalne.

V. Gudz folck förmanas draga vthaf Babel.

45. DRager ther vth/ mitt folck; hwar och en vndsättie sina siäl/ för HERrans grymma wrede.

46. Edor hierta måtte eljes week warda/ och vpgifwas för thet rychte som man i landena höra skal: ty vthi eno åhrena skal ett rychte gå/ och sedan i andro åhrena ock så ett rychte om wåld i landena/ och en Förste skal wara emot then andra.

47. Therföre sij/ then tijd kommer/ at jagh the afgudar i Babel hemsökia skal/ och theras hela land til skam warda skal/ och hans slagne ther inne liggia skola.

48. Himmel och jord/ och hwad ther vthi är skola glädia sigh 8899 öfwer Babel/ at hans förstörare nordan efter komne äro/ säger HERren.

49. Och lika som Babel i Jsrael the slagna fäldt hafwer/ altså skola the slagne i Babel fäldte warda vthi hela landena.

50. Så drager nu edar wägh J som swärdet vndflydt hafwen/ och töfwer icke länge; täncker vppå HERran vthi fierran land/ och läter Jerusalem liggia eder i hiertat.

51. Wij worom til skam komne/ tå wij then försmädelse höra måste/ och skammen betäckte wår ansichte/ tå the främmande kommo öfwer HERrans huus helgedom.

52. Therföre sij/ then tijd kommer/ säger HERren/ at jagh hans afgudar hemsökia skal/ och i hela landena skola the dödzsåre sucka.

53. Och om Babel vpstege i himmelen/ och satte sina macht vthi the höga fäste/ så skola doch förstörare ifrå migh komma öfwer honom/ säger HERren.

54. Man hörer ena röst i Babel/ och en stoor jämmer vthi the Chaldeers land:

55. Ty HERren förderfwar Babel; han förderfwar honom medh så stort skrij och rumor/ at hans böljor fräsa lika som stoor watn.

56. Ty förstöraren är kommen öfwer Babel/ hans hieltar warda grepne/ theras bogar warda sönderbrutne: ty hämndenes Gudh HERren betalar honom.

57. Jagh skal gióra hans Förstar/ Wisa/ herrar/ och höfwitzmän och krigsmän/ druckna/ så at the skola sofwa en ewig sömn/ ther the icke meer af vpwakna skola/ säger Konungen som heter HERren Zebaoth.

58. Thetta säger HERren Zebaoth: Murarna om then stora Babel skola vndergrafne warda/ och hans höga portar vpbrännas medh eld/ at Hedningarnas arbete skal fåfängt wara/ och vpbrännas hwad folcken medh mödo vpbygdt hafwa.

VI. Jeremia beskrifwer thenna förstöring; och sänder beskrifningen medh Sera Ja til Babel/ at först läsas/ och sedan kastas i Phrath.

59. THetta är thet ord som Propheten Jeremia befalte Sera Ja Neria sone/ Mahsea sons/ tå han medh Zedekia Juda Konung drog til Babel 8909/ vthi fierde åhrena hans rikes. Och Sera Ja war en fridsam Förste.

60. Och Jeremia skref all then olycko som öfwer Babel komma skulle/ vthi ena book/ nemliga/ all thenna orden som emot Babel skrifne äro.

61. Och Jeremia sade til SeraJa: Tå tu kommer til Babel/ så se til/ och lås all thessa orden;

62. Och säg: HERre tu hafwer talat emot thetta rumet/ at tu wille förderfwa thet/ så at ingen skulle boo här vthi/ hwarken folck eller fää/ vtan wara til ett ewigt öde.

63. Och när tu hafwer vthläset bokena/ så bindt en steen ther widh/ och kasta henne vthi Phrath;

64. Och säg: Altså skal Babel försänckt warda/ och icke vpkomma igen för then olycko/ som jagh skal öfwer honom komma låta/ vtan förgås. Alt här til hafwer Jeremia talat.

52. Capitel.

VPrepas korteliga/ först/ huru Jerusalem blef förstördt/ och folcket sånget til Babel/ nemlig/ at efter Konung Zedekia war ogudachtig/ såsom Jojakim för honom/ och föll af ifrå Konungen i Babel/ v. 1. Kom han igen/ belägrade och wan staden/ v. 4. Zedekia flydde/ blef fången/ ögonen honom vthstungne/ och förder til Babel/ v. 8. Sedan blef staden och templet vphrändt/ v. 12. All kostelig tygh af koppar och silfwer borttagne/ v. 17. En stoor hoop förnemliga af folcket dräpne/ v. 24. The andre bortförde; några fåå allena qwarlefde/ v. 28. Sedan huru Konung Jojakim blef vptagen vthu fängelset af Konung Evil Merodach tå han Konung wardt/ v. 31.

I. Beskrifwes Konungs Zedekie regements tijd/ och ogudachtighet.

ZEdekia war ett och tiugu åhra gammal tå han Konung wardt/ och regerade i ellofwa åhr i Jerusalem: hans moder heet Hamutal Jeremia dotter i Libna; 8910

2. Och giorde thet HERranom illa behagade/ lika som Jojakim giordt hade.

3. Ty HERrans wrede gick öfwer Jerusalem och Juda/ til thes han förkastade them ifrå sitt ansichte: och Zedekia föll af ifrå Konungen i Babel.

II. Huru Jerusalem är belägrat.

4. MEn i nijonde åhrena af hans rike på tijonde dagen i tijonde månadenom/ kom Nebucad Rezar Konungen i Babel medh all sin häär emot Jerusalem/ och belade honom/ och beskantsade honom alt omkring. 8911

5. Och staden war så belagd alt in til ellofte åhret Konungs Zedekia.

6. Men på nijonde dagen i fierde månadenom/ fick hungren öfwerhandena i stadenom; och landzfolcket hade intet meer til at äta.

Wunnek.

7. Tå föll man in i staden/ och alt krigsfolcket gåfwo flychtena/ och drogo vthu staden om nattena/ på then wägen åth then porten emellan the twå murar/ vth widh Konungs örtegården 8912: men the Chaldeer lågo kring om staden: och thesse drogo sin wägh bort åth i markene:

Zedekia fången.

8. Tå jagade the Chaldeers häär efter Konungen/ och fingo Zedekia fatt vthi then markene widh Jericho: tå förströdde sigh all hans häär ifrå honom.

9. Och the togo Konungen til fånga/ och förde honom vp til Konungen af Babel til Riblath/ thet i Hamath land ligger: han sade en doom öfwer honom.

10. Ther lät Konungen af Babel dräpa Zedekia barn för hans ögon/ och drap alla Juda Förstar i Riblath.

11. Men Zedekia lät han stinga ögonen vth/ och lät binda honom medh twå kädior; och Konungen af Babel förde honom altså til Babel/ och lade honom vthi fängelse in til thes han blef död.

Staden och templet vpbrändt.

12. På tijonde dagen i femte månadenom/ hwilket thet nitonde åhret war Nebucad Rezars Konungens i Babel/ kom NebuzarAdan höfwitzmannen/ then altid war när Konungenom i Babel/ til Jerusalem;

13. Och vpbrände HERrans huus/ och Konungs huset/ och all huus i Jerusalem; all stoor huus vpbrände han i eld.

14. Och all the Chaldeers häär som medh höfwitzmannenom war/ refwo nedh alla murarna i Jerusalem alt omkring.

15. Men thet fattiga folck/ och annat folck som ännu qwart war i stadenom/ och the som til Konungen af Babel falne woro/ och thet qwarblefna handwercks folcket/ förde NebuzarAdan höfwitzmannen fångna bort.

16. Och af thet fattiga folcket i landena/ lät Nebuzar Adan höfwitzmannen några blifwa qwara til wijngårdz folck/ och åkerfolck.

All koppar och silfwertygh borttagne.

17. Men the kopparstodar som woro i HERrans huus/ och stolarna/ och kopparhafwet i HERrans huus slogo the Chaldeer sönder/ och förde allan kopparen ther af til Babel.

18. Och kietzlar/ skoflar/ knifwar/ becken/ skålar och all koppartyg/ the man vthi Gudztienst plägade bruka/ togo the bort.

19. Ther til tog höfwitzmannen bort alt thet af guld och silfwer war/ i kannor/ rökpannor/ becken/ kietzlar/ liusastakar/ skedar/ och skålar:

20. The twå stodarna/ thet ena hafwet/ the tolf kopparoxar som vnder foten stodo/ hwilka Konung Salomo hade giöra låtit til HERrans huus; kopparen af all thenna tygen war öfwermåtton mycken.

21. Men båda stoderna woro hwar thera aderton alnar högh/ och ett tolf alna snöre war måttet omkring henne/ och war fyra finger tiock/ och war ihol: 8913

22. Och stod på hwar thera en kopparknapp fem alnar högh; och giordar och granatäple woro på hwar knappen alt omkring/ altsammans af koppar: och then ena stoden war såsom then andra; granatäplen ock så.

23. Och woro granatäplen ther vppå sex och nijotijo: all granatäplen woro hundrade på ene giord alt omkring.

The förnemlige af folcket dräpne.

24. Och höfwitzmannen tog then Presten Sera Ja vthaf första ordningen/ och then Presten Zephanja vthaf then andra ordningen/ och tre dörawachtare:

25. Och en kamererare vthaf stadenom/ som öfwer krigsfolcket satt war/ och siu män som när Konungenom wara måste/ hwilke i stadenom fundne wordo; ther til Sopher then härförstan/ then landzfolcket mönstra plägade; ther til sextijo män af landzfolcket/ som i stadenom fundne wordo.

26. Thessa tog NebuzarAdan höfwitzmannen/ och förde them til Konungen i Babel i Riblath.

27. Och Konungen i Babel slog them ihiäl i Riblath/ thet i Hamath lande ligger. Altså wardt Juda bortförd vthu sitt land. 8914

The andre bortförde.

28. Thetta är thet folck som NebucadRezar bortförde/ nemliga/ vthi siunde åhrena/ trytusend och tre och tiugu Judar.

29. Men vthi adertonde åhrena Nebucad Rezars/ ottahundrat och twå och tretijo siälar vthaf Jerusalem.

30. Och i tredie och tiugunde åhrena Nebucad Rezars förde NebuzarAdan höfwitzmannen bort siuhundrat och fem och fyratijo siälar af Juda: alla siälarna äro fyratusend och sexhundrat.

III. Jojachin warder vpsatt i Babel.

31. MEn vthi siunde och tretijonde åhrena ther efter at Jojachin Juda Konung bortförd war/ på femte och tiugunde dagen i tolfte månadenom/ vphof Evil Merodach Konungen i Babel/ vthi the åhrena tå han Konung wardt/ Jojachins Juda Konungs hufwud/ och lät honom vthu fängelset;

32. Och talade medh honom wänliga; och satte hans stool vthöfwer the Konungars stolar/ som när honom woro i Babel;

33. Och förwandlade honom hans fängelses kläder: och han åt in för honom altid i sina lifsdagar.

34. Och honom wardt altid gifwit af Konungenom i Babel hans vppehälle/ såsom honom förskickat war i all hans lifstijd/ alt in til hans ända.

Thetta capitel witnar at Jeremia war en sanfärdig Gudz Prophete/ efter hans prophetie om Juda och Jerusalem/ intet hafwer felat: eij heller the andre/ såsom af vthgången sedan är kunnigt wordet.

Ände på Propheten Jeremia.

Jeremia Klagowisor/

1. Capitel.

JEremia klagar ömkeligen vthi Juda och Jerusalems namn/ at the så jämmerliga woro förstörde/ fångne och i träldom komne/ v. 1. 3. rc. At både wänner och owänner them förachtade/ och ingen them halp eller tröstade/ v. 2. 7. 8. 16. 17. Och thet för theras swåra synder och öfwerträdelse/ v. 5. 8. 14. 18. Beder at HERren Gudh wille doch see ther til/ och hämnas på theras fiendar/ som han låfwat hade/ v 20.

I. Jeremia klagar öfwer Juda och Jerusalems försiöring.

HUru ligger then staden så öde/ som full medh folck war? Han är lika som een enkia? Then som een Förstinna ibland Hedningarna/ och een Drottning i landen war/ hon måste nu tiena?

2. Hon gråter om nattena/ så at tårarna löpa neder på kindbenen 8915: ingen är ibland alla hennes wänner som hugswalar henne: alle hennes näste förachta henne/ och äro hennes fiender wordne.

3. Juda är fången i elände och swår träldom: han boor ibland Hedningar/ och finner ingen roo; alle hans förföljare fara illa medh honom.

4. Wågarna til Zion liggia öde/ efter ingen kommer til högtiden: alle hans portar stå öde/ hans Prester sucka/ hans jungfrur see ömkeliga vth/ och han är bedröfwad.

II. Orsaken til theras förstöring woro theras stora synder

5. HAns owänner swäfwa alt i högdene/ hans fiendom går wäl 8916: ty HERren hafwer giordt honom full medh jämmer för hans stora synder skul/ och hans barn äro i fängelse 8917 bortdrefne för fiendanom.

6. All fägring är borto för dottrene Zion: hennes Förstar äro lika som wädrar/ the ther ingen beet finna/ och gå wanmächtige för plågarenom.

7. Jerusalem kommer ihogh i thenna tijd/ huru elände och öfwergifwen han är/ och huru mycket godt han af ålder haft hafwer: medan alt hans folck nederligger för fiendanom/ och ingen är som hielper; hans fiender see sina lust vppå honom/ och bespotta hans Sabbather.

8. Jerusalem hafwer syndat/ therföre måste han wara lika som een oreen qwinna: alle the som ährade honom/ the försmå honom nu/ efter the see hans skam 8918; men han suckar och faller neder til markena.

9. Hans oreenlighet loder widh hans klädefållar: han hade icke trodt at honom på sidstone så gå skulle; han är ju alt för grufweliga nederstött/ och hafwer ther til ingen som tröster honom: ach HERre! see vppå mitt elände; ty fienden högmodas fast.

10. Fienden hafwer kommet sina hand widh all hans klenodier: ty han måste see ther vppå/ at Hedningarna gingo in vthi hans helgedom/ om hwilka tu budit hafwer/ at the icke skulle komma vthi tina församling. 8919

11. Alt hans folck suckar och går om brödh/ sin klenodier gåfwo the för maat/ på thet the skulle wederqweckia siälena: ach HERre! see doch til/ och skåda huru förachtelig jagh worden är.

12. Eder allom säger jagh som gåån här fram om: Skåder doch/ och seer til/ om någor wärck kan wara sådana som min wärck/ then migh så vpäter: ty HERren hafwer giordt migh full medh jämmer/ på sine grymma wredes dagh.

13. Han hafwer sändt en eld af högdene vthi min been/ och låtit honom ther mächtig wara: han hafwer vthsatt ett nät för mina fötter/ och stött migh tilbaka; han hafwer giordt migh til ett öde/ så at jagh sörja

måste hela dagen.

14. Mina swåra synder hafwa vpwaknat genom hans straff/ och alla tilsammans kommet migh vppå halsen/ så at all min kraft migh förgås: HErren hafwer så farit medh migh/ at jagh icke meer vpkomma kan.

15. HErren hafwer nedertrampat alla mina starka som jagh hade: han hafwer låtit vthropa öfwer migh en högtijd/ til at förderfwa mina vnga män: HErren hafwer låtit jungfruna dottrena Juda trampa en präß.

16. Therföre gråter jagh så/ och både min ögon flyta medh watn 8920: ty hugswalaren/ som mina siäl wederqweckia skulle/ är långt bort ifrå migh: min barn äro borto; ty fienden hafwer öfwerhandena fått.

17. Zion räcker sina händer vth/ och ther är doch ingen som honom tröster: ty HERren hafwer budit alt omkring Jacob hans fiendom/ at Jerusalem skal emellan them wara lika som een oreen qwinna.

18. HERren är rättferdig/ ty jagh hafwer warit hans mun ohörsam 8921**:** hörer all folck/ och seer min wärck: mina jungfrur och ynglingar äro gångne vthi fängelse.

19. Jagh kallade på mina wänner; men the hafwa bedraget migh: mine Prester och äldste i stadenom äro försmächtade: ty the gå om brödh/ på thet the skola wederqweckia sina siäl.

III. Jeremia beder/ at HERren wille hämnas öfwer thetas förstörare.

20. ACh HERre! se doch huru bedröfwad jagh är/ at thet giör migh ondt i alt mitt lijf: mitt hierta dänger 8922 i minom kropp/ ty jagh är vpfylt medh stoor bitterhet: vthe hafwer swärdet/ och inne i husena döden giordt migh til een enkio.

21. Man hörer wäl at jagh suckar/ och hafwer doch ingen tröstare: alle mine fiender höra mina olycko/ och glädia sigh/ thet giör tu: så lät tå then dagen komma/ som tu vthropat hafwer/ at them skal gå lika som migh. 8923

22. Lät alla theras ondsko 8924 komma in för tigh/ och giör medh them/ såsom tu medh migh för alla mina mißgierningar skul giordt hafwer: ty mitt suckande är stort/ och mitt hierta är bedröfwat.

2. Capitel.

PRopheten ställer sigh än nogare för ögonen/ och sorgeligen afmålar sitt folcks jämmerliga förstöring/ nemliga/ at theras tempel war nederkastat/ v. 1. All theras fäste och boningar förstörde/ v. 2. Theras macht och rike sönderbrutit/ etc. v. 3. Summa: HERren war theras fiende worden/ och hade omstört all theras härlighet/ v. 4. etc. Orsaken; at theras Propheter hade predikat them til wilja/ och intet vppenbarat theras mißgierningar/ til thes them så gånget war/ v. 14. At alle theras fiender klappade händerna/ och hwißlade åth them/ v. 15. Förmanar them gråta och klaga ther öfwer/ och bedia HERran om hielp/ v. 18. Och lärer them så huru the skola thet göra/ v. 20.

I. Propheten afmålar än nogare sitt folcks förstöring.

HUru hafwer HErren förmörkrat dottrena Zion medh sine wrede? Han hafwer kastat Jsraels härlighet af himmelen neder på jordena: han hafwer icke tänckt vppå sin fotapall 8933 i sine wredes dagh.

2. HErren hafwer vthan barmhertighet alla Jacobs boningar förlagt: han hafwer i sine grymhet afbrutit dottrenes Juda fäste/ och slagit them omkull: han hafwer oskiärat både hennes rike/ och hennes Förstar.

3. Han hafwer sönderbrutit Jsraels starckhet vthi sine grymma wrede: han hafwer dragit sina högra hand tilbaka/ tå fienden kom/ och hafwer vptändt en eld i Jacob/ then alt omkring förtärer.8934

4. Han hafwer spänt sin boga lika som en fiende: sina högra hand hafwer han fördt såsom en owän/ och dräpet alt thet som lustigt war til seende/ och vthgutit sina grymhet/ lika som en eld vthi dottrenes Zions hyddo.

5. HErren är lika som en fiende: han hafwer omstört Jsrael/ han hafwer omstört alla hans palats/ och förderfwat hans fäste: han hafwer giordt dottrene Juda mycken klagan och sorg.

6. Han hafwer vpgrafwet hans tiäll lika som en örtegård/ och förderfwat hans boning: HERren hafwer låtit förgäta i Zion både helgedag och Sabbath/ och låtit i sine grymma wrede skämma både Konung och Prest.

7. HErren hafwer förkastat sitt altare/ och til spillo gifwit sin helgedom: han hafwer gifwit hans palats murar vthi fiendans händer/ så at the hafwa ropat i HERrans huus/ lika som vppå enom helgedag.

8. HERren tänckte til at förderfwa dottrenes Zions murar; han drog snöret 8925 ther öfwer/ och icke afwände sina hand/ til thes han henne förderfwade: tornen stå ömkeliga/ och muren ligger jämmerliga.

9. Hans portar liggia diupt neder i jordena; hans bomar hafwer han sönderbrutit/ och til intet giordt: hans Konungar och Förstar äro ibland Hedningarna/ ther the intet kunna öfwa lagen; och hans Propheter hafwa ingen syyn af HERranom. 8926

10. Dottrenes Zions äldste liggia på jordene/ och äro tyste 8935: the kasta stofft vppå sin hufwud/ och hafwa dragit säcker vppå sigh; Jerusalems jungfrur hängia theras hufwud neder åth jordene.

11. Jagh hafwer nästan gråtet migh ögonen vth/ så at thet giör migh ondt i mitt lijf 8927: min lefwer är vthguten vppå jordena öfwer mins folcks dotters jämmer/ tå spenabarn och öfwermagar försmächtades på gatomen i stadenom.

12. Tå the sade til sina mödrar: Hwar är brödh och wijn? Tå the försmächtades på gatomen i stadenom/ såsom the ther dödsåre woro/ och vpgåfwo sin anda i theras mödrars famn.

13. O tu dotter Jerusalem/ hwem skal jagh likna tigh widh? Och för hwad skal jagh hålla tigh/ tu jungfru dotter Zion? Widh hwad skal jagh likna tigh/ ther jagh tigh medh trösta måtte? Ty tin skade är stoor lika som ett haaf: ho kan hela tigh?

II. Förmäler orsaken til theras förderf.

14. TJne Propheter 8928 8936 hafwa tigh predikat lösa och dårachtiga syner/ och icke vppenbarat tigh tina mißgierning/ ther the medh måtte förtaget tigh titt fängelse: vtan hafwa predikat tigh lösa predikan/ på thet the skulle predika tigh vthu landena.

15. Alle the som ther fram om gå/ the klappa medh händerna/ hwißla åth tigh 8929/ och rista hufwudet öfwer dottrena Jerusalem: Är thetta then staden ther man af säger/ at han är then alraskiönaste/ af hwilkom alt landet gläder sigh?

16. Alle tine fiender gapa 8930 medh munnen emot tigh; hwißla til tigh/ gnißla medh tänderna/ och säija: Huy/ wij hafwe förderfwat honom; thetta är then dagen som wij begärat hafwe; wij hafwe fått thet/ wij hafwe lefwat så länge.

17. HERren hafwer giordt thet han i sinnet hade: han hafwer fulkomnat sitt ord som han långt tilförene budit hade 8931: han hafwer förderfwat vthan barmhertighet; han hafwer frögdat fiendan öfwer tigh/ och vphögdt tina owänners macht.

III. Förmanar them gråta och klaga thet för HERranom.

18. THeras hierta ropade til HErran: O tu dottrenes Zions muur/ lät tårar flyta både dagh och natt lika som en bäck; hålt intet vp/ och tin ögnasteen wände intet åter.

19. Statt vp om nattena/ och ropa/ vthgiut titt hierta i första wächtene in för HErranom lika som watn; lyft vp tina händer til honom/ för tin vnga barns siälar som af hunger döö i all gatomot.

IV. Ett sätt huru the bedia och klaga skulle.

20. HERre/ skåda doch/ och se til hwem tu så förderfwat hafwer: skola nu qwinnorna äta sin lifsfrucht 8932/ the yngsta barnen som näpliga en span lång äro? Skola Propheterna och Presterna vthi HErrans helgedom så dräpne warda?

21. På gatorna neder på jordene lågo både vnge och gamle; mina jungfrur och ynglingar äro falne genom swärd: tu hafwer dräpet på tine wredes dagh/ tu hafwer slachtat vthan barmhertighet.

22. Tu hafwer kallat mina fiendar alt omkring/ lika som til en helgedag/ så at på HERrans wredes dagh ingen vndsluppen och igenlefd är: the som jagh vpfödt och vpfostrat hafwer/ them hafwer fienden förgiordt.

3. Capitel.

JEremia klagar här sammaledes öfwer sin och sins folcks jämmer och eländighet/ v. 1. Beder Gudh at han wille see ther til/ och hoppas ännu at han skal hielpa them/ v. 19. Ty hans barmhertighet är ganska stoor/ v. 22. Berömer så tolamod och hopp vnder korsset/ hwilken härlig ting the äro/ v. 26. Ty HERren straffar icke på thet han skal förderfwa/ vtan at han må hielpa igen/ v. 31. Therföre skal man icke knorra emot honom/ vtan moot fina synder/ v. 37. Vpwäcker sedan sigh och sitt folck til at betrachta/ at the sådant medh sina synder förtient hade/ rc. v. 40. Klagar och gråter ther öfwer/ v. 43. Och beder at HERren wille vptaga theras saak och hämnas på theras fiendar/ v. 55.

I. Propheten klagar öfwer sin och sitt folcks eländighet.

JAgh är en elände man/ then hans grymhets rijs see måste.

2. Han hafwer ledt migh/ och låtet migh gå i mörkrena/ och icke i liusena.

3. Han hafwer wändt sina hand emot migh/ och handlar fast annorlunda medh migh altid.

4. Han hafwer giordt mitt kött och mina hudh gammal/ och sönderslaget min been.

5. Han hafwer bygdt emot migh/ och bewefwat migh vthi galla och mödo.

6. Han hafwer lagt migh vthi mörkret/ lika som the döda i werldene.

7. Han hafwer innemurat migh/ så at jagh icke vthkomma kan/ och satt migh vthi hårda fiettrar.

8. Och om jagh än ropade och både/ så stoppar han öronen til för mina böön.

9. Han hafwer igenmurat min wägh medh huggen steen/ och mina stigar igentäppt. 8937

10. Han hafwer wachtat efter migh lika som en biörn/ lika som ett leijon i lönlig rum. 8938

11. Han hafwer låtit migh fela om wägen; han hafwer rifwit migh i stycke sönder 8939/ och til intet giordt.

12. Han hafwer spändt sin boga/ och satt migh såsom ett måål 8940 för pilenom.

13. Han hafwer vthaf kogret låtit skiuta migh i mina niurar.

14. Jagh är worden til spott allo mino folcke/ och theras dagliga wisa. 8941

15. Han hafwer måttat migh medh bitterhet/ och gifwit migh malört dricka.

16. Han hafwer slaget mina tänder sönder i små stycke/ och wältrat migh vthi asko.

17. Min siäl är fördrifwin ifrå fridenom; goda dagar måste jagh förgäta.

18. Jagh sade: Mitt hopp är vthe 8947/ at jagh någon tijd meer skal wara när HERranom.

II. Beder Gudh see ther til/ och hoppas ånnu på honom: ty hans barmhertighet är stoor.

19. KOm doch ihogh huru jagh är elände och öfwergifwen/ och malört och galla drucket hafwer.

20. Tu warder ju ther vppå tänckiandes: ty min siäl säger migh thet.

21. Thet lägger jagh på hiertat/ therföre hoppas migh ännu.

22. HERrans mildhet är thet/ at ännu icke är vthe medh oß; hans barmhertighet hafwer ännu icke ända:

23. Vtan hon är hwar morgon ny; och tin trohet är stoor.

24. HERren är min deel 8942/ säger min siäl; therföre wil jagh hoppas vppå honom.

25. Ty HERren är godh them som hoppas vppå honom/ och the siäl som frågar efter honom.

III. Berömer tolamod och hopp vnder korsset.

26. Thet är een kostelig ting/ at man är tolig/ och hoppas vppå HERrans hielp.

27. Thet är een kostelig ting/ at man drager oket 8943 i vngdomen:

28. At en som öfwergifwen är hafwer tolamod/ när honom något vppå kommer;

29. Och sätter sin mun vthi stofft/ och wänter efter hoppet;

30. Och låter slå sigh widh kindbenet/ och lägger mycken försmädelse vppå sigh.

IV. Lärer hwarföre HERren straffar fina.

31. TY HErren drifwer icke ifrå sigh ewinnerliga:

32. Vtan han bedröfwar wäl; men han förbarmar sigh igen efter sin stora mildhet.

33. Ty han plågar och bedröfwar icke menniskiona af hiertat/

34. Lika som han wille platt vndertryckia låta the elända på jordene;

35. Och låta theras saak för Gudi orätta wara:

36. Och them falskeliga döma låta/ lika som HErren såge thet intet.

37. Ho tör tå säija/ at sådant skeer vthan HErrans befalning;

38. Och at hwarken ondt eller godt kommer igenom hans befalning? 8944

39. Hwij knorra tå menniskiorna altså medan the lefwa? Hwar och en knorre emot sina synder.

V. Förmanar sitt folck bekänna theras synder/ och bedia om nådh.

40. OCh lät oß ransaka och sökia wårt wäsende/ och omwända oß til HERran.

41. Lät oß vplyfta wår hierta samt medh händerna til Gudh i himmelen.

42. Wij/ wij hafwesyndat/ och olydige warit 8945**; therföre hafwer tu medh rätto intet skonat.**

VI. Klagar och gråter än öfwer thessa plågor.

43. VTan tu hafwer förmörkrat oß medh wrede; och förfölgdt och dräpet vthan barmhertighet.

44. Tu hafwer betäckt tigh medh en skyy/ at ingen böön ther igenom komma kunde.

45. Tu hafwer giordt oß til träck och slemhet ibland folcken.

46. Alle wåre fiender gapa medh munnen emot oß.

47. Wij warde förtryckte och plågade medh förskräckelse och ångest.

48. Min ögon rinna medh watubäcker öfwer mins folcks dotters jämmer.

49. Min ögon flyta och kunna icke aflåta: ty ther är ingen återwända:

50. Til thes HERren af himmelen skådar här nedh/ och seer ther til.

51. Mitt öga fräter migh lifwet bort för alla mins stadz döttrar skul.

52. Mine fiender hafwa besnärdt migh lika som en fogel/ vthan saak.

53. The hafwa förgiordt mitt lijf vthi ene kulo/ och kastat vppå migh stenar.

54. The hafwa ock begutit mitt hufwud medh watn; tå sade jagh: Nu är thet platt vthe medh migh.

VII. Beder at HERren wille vptaga theras saak/ etc.

55. MEn jagh åkallade titt namn/ HERre/ nedan vthu kulone: 8948 8946

56. Och tu hörde mina röst: bortgiöm icke tin öron för mitt suckande och ropande.

57. Nalka tigh til migh när jagh åkallar tigh/ och säg: Fruchta tigh intet.

58. Vthrätta tu HErre mins siäls saak/ och förlossa mitt lijf.

59. HERre se doch til huru orätt migh skeer/ och hielp migh til min rätt.

60. Tu seer alla theras hämnd/ och alla theras tanckar emot migh.

61. HERre tu hörer theras försmädelse/ och alla theras tanckar öfwer migh;

62. Mine motståndares läppar/ och theras rådslag emot migh dagliga.

63. Se doch ehwad the sigh läggia eller vpstå/ så qwäda the wisor om migh.

64. Wedergäll 8949 them HERre såsom the förtient hafwa.

65. Lät them theras hierta förskräckias/ och känna tina banno.

66. Förfölg them medh grymhet/ och förgiör them vnder HERrans himmel.

4. Capitel.

PRopheten klagar här synnerlig öfwer then swåra hunger och swult som hans folck ledo/ tå Jerusalem war belägrat/ v. 1. Til hwilken orsaken war/ at theras falske Propheter och Prester vthguto the rättferdigas blodh/ v. 13. Och thet så obarmherteliga/ at månge stygdes widh them/ ja ock Hedningarna spådde/ at them skulle gå illa therföre/ v. 14. För samma orsak hade ock HERren förströdt them/ och låtit fiendan få öfwerhandena öfwer them och theras Konung/ v. 16. Propheterar at HERren skal låta theras bespottare the Edomeer gå sammaledes för theras ondsko skul/ och förbarma sigh öfwer Zion igen/ v. 21.

I. Jeremia klagar öfwer then swåra hunger the ledo.

HUru är guldet så platt förmörkrat 8950/ och thet fina guldet så platt förwandlat/ och helgedomens 8956 stenar liggia förströdde på alla gator.

2. The ädla Zions barn lijk räknat widh guld/ huru äro the nu lijk räknat widh leerkärille/ the en pottomakares werck äro.

3. Drakarna gifwa sinom vngom spenarna/ och däggia them: men mins folcks dotter måste obarmhertig 8957 wara/ lika som en strutz i öknene.

4. Spenabarnena loder för torst skul tungan widh thes goom: the vnga barn ropa efter brödh/ och ingen är som them thet vthskifter.

5. The som tilförene åto thet alrakräseligasta/ the försmächta nu på gatomen: the som tilförene vpfödde woro i silke/ the måste nu liggia i träck.

6. Mins folcks dotters synd är större än Sodoms synd 8951/ then vthi ett ögnableck omstört wardt 8952/ och ingen hand kom ther widh.

7. Hennes Nazareer woro renare än sniö/ och blankare än miölk: theras färga war rödare än korall/ theras anseende war som en saphir.

8. Men nu är theras ansichte så förmörkrat af swarthet/ at man icke känner them på gatomen: theras hudh loder in til theras been/ och äro så torre som ett trä.

9. Them dräpnom medh swärd war bättre än them som af hunger dödde/ hwilke försmächta och förgås måste för hunger skul.

10. The alrabarmhertigasta qwinnorna måste koka sin egen barn; på thet the skulle hafwa them til maats 8953/ vthi mins folcks dotters jämmer.

11. HERren hafwer fulkomnat sina grymhet/ han hafwer vthgutit sina grymma wrede; han hafwer i Zion vptändt en eld/ hwilken ock hans grundwal vptärdt hafwer. 8954

12. Konungarna på jordene hade intet trodt thet/ eller alla menniskior på werldene/ at owännen och fienden skulle igenom Jerusalems portar kommet.

II. Orsaken ther til/ woro the falska Propheters blodskulder.

13. MEn thet är skedt för hans Propheters synder/ och för hans Presters mißgierningar skul 8955/ hwilke ther inne vthguto 8958 the rättferdigas blodh.

14. The gingo hijt och tijt på gatomen lika som blinde/ och woro besölade 8959 i blodh/ och kunde ock eij komma widh theras kläder.

15. Vtan ropade til them: Wiker vndan/ J orene/ wiker/ wiker/ kommer widh ingen ting: ty the skydde widh them/ och flydde för them/ så at man ock sade ibland Hedningarna: the blifwa ther icke länge.

III. För samma orsak lät ock HERren fiendan förströ them.

16. THerföre hafwer HERrans wrede förströdt them/ och wil icke meer see vppå them/ efter the icke ährade 8960 presterna/ och icke woro barmhertige öfwer the äldsta.

17. Likwäl gapade wår ögon efter fåfängelig 8961 hielp/ til thes the trötte wordo/ tå wij wänte efter ett folck som oß doch intet hielpa kunde.

18. Man jagade oß/ så at wij icke gå torde på wårom gatom: tå kom ock wår ände/ wåra dagar äro vthe/ wår ände är kommen.

19. Wåre förföljare woro snarare än örnar vnder himmelen: på bergomen hafwa the förfölgdt oß/ och i öknene wachtat efter oß.

20. HERrans smorde 8962 som wår tröst war/ är fången worden i theras kulor/ tå the oß förstörde/ på hwilken wij tröste/ at wij vnder hans skugga ibland Hedningarna lefwa skulle.

IV. Propheterar moot the Edomeer; och tröster Zion.

21. JA/ frögda tigh/ och war gladh/ tu dotter Edom som boor i Vz lande: ty kalken skal ock komma öfwer tigh; tu måste ock så drucken och blottad warda.

22. Men tin ondska hafwer en ända/ tu dotter Zion; han skal icke meer låta bortföra tigh: men tina ondsko/ tu dotter Edom/ skal han hemsökia/ och vptäckia tina synder.

5. Capitel.

PRopheten beder Gudh/ at han wille doch skåda och see til then eländighet the ledo både af hunger och fina fiendar/ v. 1. Suckar öfwer synden/ medh hwilken the sådant förtient hade/ v. 16. Och beder at HERren icke wille så platt förgäta them/ vtan förhielpa them åter heem i sitt land igen/ v. 19.

I. Jeremia böön om förskoning för theras elände.

TÄnck vppå/ HERre/ huru oß går; skåda/ och se vppå wår smälek.

2. Wårt arf är främmandom til deel wordet/ och wår huus vthländskom.

3. Wij äre faderlöse/ och hafwom ingen fader; wåra mödrar äro såsom enkior.

4. Watnet/ som oß tilhörde/ måste wij dricka för penningar; wår egen wedh måste wij betala.

5. Twång ligger oß på halsen/ och om wij än trötte warde/ så gifs oß doch ingen hwila.

6. Wij hafwe måst gifwa oß vnder Egypten och Assur/ på thet wij doch måtte få brödh/ och äta oß mätta.

7. Wåre fäder hafwa syndat och äro icke meer förhandene/ och wij måste theras mißgierningar vmgälla. 8963

8. Tienare äro rådande öfwer oß 8964/ och ingen är som oß vthu theras hand förlossar.

9. Wij måste hämta wårt brödh medh wår lifsfara/ för swärdena vthi öknene.

10. Wår hudh är förbränd såsom vthi enom vgn/ för then grufweliga hungren.

11. The hafwa skämdt qwinnorna i Zion/ och jungfrurna vthi Juda städer.

12. Förstarna äro af them vphängde/ och the gamlas person hafwer man intet ährat.

13. Ynglingarna hafwa måst draga qwarnena/ och the vnge stupa vnder wedabördor.

14. The gamle sittia intet meer i portarna/ och ynglingar bruka intet meer strängiaspel.

15. Wår hiertas glädie hafwer en ända; wår dantz är wänd vthi klagogråt.

II. Klagan öfwer begångna synder.

16. AF wårt hufwud är kronan fallen; **Ach wee at wij så syndat hafwe!**

17. Therföre är ock wårt hierta bedröfwat/ och wår ögon förmörkrat;

18. För Zions berg skul/ at thet så öde ligger; at räfwarna löpa ther öfwer.

III. Suckan efter befrijelse.

19. MEn tu/ HERre/ som blifwer ewinnerliga/ och tin stool i ewig tijd; 8965

20. Hwij wilt tu så platt förgäta oß/ och så länge platt öfwergifwa oß?

21. Hämta oß/ HERre/ åter til tigh 8966/ at wij måge komma heem igen: förnya wåra dagar lika som the fördom woro.

22. Ty tu hafwer förkastat oß/ och är alt förswårliga öfwer oß förtörnad.

Ände på Jeremia Klagowisor.

Then

Propheten Hesekiel/

Förspråket.

På hwad ort Hesekiel hafwer propheterat; och hwarföre Gudh honom vpwäckt hafwer.

HEsekiel foor vth medh Konung Jechonia/ såsom Daniel och andre flere wälwiljeliga/ vthi fängelset til Babel/ efter Jeremie rådh: såsom han ju altid rådde/ at the skulle gifwa sigh Konungenom af Babel/ så skulle the blifwa widh lijf/ och skulle icke stå honom emot/ eljes skulle the förgås och blifwa borto/ Jerem. 21. Tå the nu til Babel komne woro/ såsom Jeremia i 24 capitlet vthwiser/ och them wänliga tröster: så wordo the otolige/ och ångrade them öfwermåtton fast/ at the hade gifwit sigh: efter the sågo/ at the som i Jerusalem

qwarblefne woro/ och icke hade gifwit sigh/ hade ännu både staden och all ting inne/ och hoppades at giöra Jeremia til liugare/ och wäl måga förswara sigh för Konungenom i Babel/ och blifwa i landena.

Här til hulpe nu medh all macht the falske propheter/ som ju altid goda tröst gåfwo i Jerusalem/ at Jerusalem intet skulle wunnet warda; och Jeremia måste liuga som en kättare och en förförare. Ther slog ock medh til (såsom skee plägar) at the i Jerusalem berömde sigh lika som the ther redeliga och fasta medh Gudi och sitt fädernes land stodo: men the andre hade gifwit sigh/ och öfwergifwit Gudh och sitt fädernes land/ såsom trolöse och ährolöse förrädare/ the ther vppå Gudh intet trösta eller hoppas kunde; vtan gåfwo sigh til sina fiendar/ för sådana löst taal skul then lögnarens Jeremia/ etc. Thetta giorde them ondt och förbittrade them fast/ som sigh til Babel gifwit hade; och theras fängelse wardt them nu här af än så mycket swårare: o huru mycket ondt skola the hafwa önskat Jeremia/ then the hade efterlydt/ och han them så jämmerliga förfördt hade.

Hwar om Hesekiel hafwer propheterat; nemlig/ om thessa fem stycker. I. II. III. IV. V.

Therföre vpwäcker nu Gudh i Babel thenna Propheten Hesekiel/ til at trösta the fångar/ och til at prophetera emot the falska Propheter i Jerusalem/ och til at stadfästa Jeremia ord; hwilket han ock redeliga giör/ och mycket hårdare och meer propheterar/ huru Jerusalem skulle förstördt warda/ och folcket medh Konungenom och Förstomen förgås/ än Jeremia; och låfwar doch them ther bredowid theras igenkommelse och hemfärd igen i Juda landet. Och thet är thet förnemligaste stycket i Hesekiel som han i sinom tijd brukade; och drifwer thet alt in til thet 25 capitlet. Ther näst sträcker han ock sin prophetie in til annor land ther omkring/ hwilka ock af Konungenom i Babel skulle plågad warda/ alt in til thet 34 capitlet. Ther följa tå fyra skiöna capitel om Andan och Christi rike. Ther efter om then sidsta tyrannen i Christi rike/ Gog och Magog. Och widh ändan bygger han Jerusalem åter vp igen/ och tröster ther medh folcket/ at the skulle komma åter heem igen: men i andanom menar han then ewiga staden/ thet himmelska Jerusalem/ ther Vppenbarelse boken ock om talar.

1. Capitel.

HEsekiel beskrifwer här tijd och rum/ hwar HERren hafwer vppenbarat sigh/ och befalt honom predika/ nemliga/ vthi Chaldeen/ sedan Konung Jojachin war tijt förd ifrån Jerusalem/ v. 1. Tå hafwer Gudh låtit honom see i een syyn/ lika som ett stormwäder hade kommet medh een molnsky full medh eld/ v. 4. Och ther vthi syntes fyra diur medh åthskilliga ansichte/ v. 5. Och ther hoos hiul/ lika som fyra hiul innan i hwar annor/ etc. v. 15. Hwilke gingo rätt fram medh diuren hwart the gingo/ rörde af wädret/ som i them war/ v. 19. Men öfwer diuren syntes såsom en himmel/ etc. v. 22. Och öfwer himmelen en stool/ ther på satt en lijk ene menniskio/ etc. v. 26.

I. När och hwar HERren hafwer vppenbarat sigh Hesekiel.

VThi tretijonde åhrena 8972/ på femte dagen i fierde månadenom/ tå jagh war ibland the fångna widh then älfwena Chebar/ öpnade sigh himmelen/ och Gudh wijste migh syner.

2. Then samme femte dagen war vthi femte åhrena/ efter at Jojachin Juda Konung war fången bortförd.

3. Tå skedde HERrans ord til Hesekiel Busi son Prestens/ vthi the Chaldeers lande/ widh then älfwena Chebar 8973/ ther kom HERrans hand öfwer honom.

II. HERren låter Hesekiel see fyra diur/ rc.

4. OCh jagh såg/ och sij/ ther kom ett stormwäder nordan efter/ medh en stoor molnsky full medh eld/ så at thet glimmade alt omkring; och mitt vthi eldenom war thet ganska klart.

5. Och ther innan vthi war lika som fyra diur 8974; och ett af them war såsom een menniskia.

6. Och the hade hwarthera fyra ansichte/ och fyra wingar.

7. Och theras been stodo rätt; men theras fötter woro lika som oxa fötter/ och glimmade såsom glödande koppar;

8. Och hade menniskio händer vnder theras wingar/ på theras fyra sidor: ty the hade alle fyra theras ansichte och theras wingar.

9. Och wingarna woro ju hwar widh annan: och tå the gingo/ så behöfde the intet wända sigh; vtan hwart the gingo/ gingo the rätt fram åth.

10. Theras ansichte på högra sidone af the fyra woro lika som menniskios och leijons; men på wenstra sidone af the fyra woro theras ansichte lika som oxars och örns. 8967

11. Och theras ansichte och wingar woro ofwan til vthräckte/ så at ju twå wingar tilsammans slogo/ och medh twå wingar skyylte the sina kroppar.

12. Hwart the gingo/ tå gingo the rätt fram åth; och the gingo tijt som wädret bar/ och behöfde intet wända sigh tå the gingo.

13. Och diuren woro anseende/ lika som glödande kohl/ the ther brinna/ och lika som bloß emellan diuren: men elden gaf ett glimmande ifrå sigh/ och vthur eldenom gick ett liungande.

14. Och diuren lupo hijt och tijt lika som en liungeld.

III. Fyre dubbla hiul.

15. SOm jagh nu så såg thessa diuren/ sij/ tå stod ther ett hiul på jordene när the fyra diuren/ och war anseende lika som fyra hiul. 8975

16. Och the hiulen woro lika som en turkos/ och woro alla fyra thet ena som thet andra; och the woro anseende/ lika som ett hiul wore i the andro.

17. När the skulle gå/ så kunde the gå på alla fyra sidor/ och behöfde intet wända sigh när the gingo.

18. Theras lötar och högd woro förskräckelig/ och theras lötar woro full medh ögon alt omkring på alla fyra hiulen. 8968

19. Och när diuren gingo/ så gingo ock hiulen när them; och tå diuren vplyfte sigh ifrå jordene/ så vplyfte ock hiulen sigh.

20. Hwart wädret 8976 gick/ tijt gingo the ock/ och hiulen vplyfte sigh medh them: ty ett starckt wäder war i hiulomen.

21. När the gingo/ så gingo thesse ock: när the stodo/ så stodo thesse ock; och når the vplyfte sigh ifrån jordene/ så vplyfte sigh ock hiulen när them: ty ett starckt wäder war i hiulomen.

IV. Himmelen öfwer them.

22. MEn ofwan på diuren war lika som himmelen 8977/ såsom en christall/ förskräckelig/ rätt öfwer them vthsträckt;

23. Så at vnder himmelen stodo theras wingar/ then ene rätt emot then andra; och twå wingar öfwertäckte

hwars theras kropp.

24. Och jagh hörde wingarna dona lika som stoor watn/ och lika som en dön thens Alsmächtigas när the gingo/ och lika som en gnyy af enom häär: men när the stilla stodo/ så läto the wingarna neder.

25. Och när the stilla stodo/ och läto wingarna neder/ så dundrade i himmelen öfwer them.

V. Öfwer himmelen seer Hesekiel en/ lijk ene menniskio på en stool.

26. OCh öfwer himmelen som öfwer them war/ war lika som en saphir/ såsom en stool 8969/ **och på them stolenom satt en lijk ene menniskio.** 8978 8970

27. Och jagh såg/ och thet war såsom ett klart lius; och innan til war thet såsom en eld alt omkring: ifrå hans länder vp och neder/ såg jagh såsom en eld blänckia alt omkring.

28. Lika som regnbogen 8971 synes i molnskynom när rägnat hafwer/ så blänckte thet alt omkring. Thetta war HERrans härlighets anseende: och tå jagh thet sedt hade/ föll jagh vppå mitt ansichte/ och hörde en tala.

2. Capitel.

NÄr Hesekiel thetta sedt hade/ böd HERren honom stå vp/ v. 1. Och gå bort/ och predika för thet affälliga Jsraels folck/ v. 3. Befalte honom intet fruchta sigh/ oansedt the woro ett hårdt folck/ v. 6. Och til ett tekn gaf han honom ett sammanwikit bref/ at han skulle äta thet vp/ v. 8.

I. HERren befaller Hesekiel predika.

OCh han sade til migh: Tu menniskiobarn/ statt vp 8979 på tina fötter/ så wil jagh tala medh tigh.

2. Och tå han så talade medh migh/ kom jagh åter til migh igen/ och stod vp på mina fötter/ och hörde vppå honom som talade medh migh.

3. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ jagh sänder tigh til Jsraels barn/ til thet affälliga folcket/ som ifrå migh fallet hafwa; the medh theras fäder hafwa alt in til thenna dagh brutit migh emot.

4. Men the barn/ som jagh sänder tigh til/ äro hårdnackade/ och förstockade i hiertat/ til them skalt tu säija: Thetta säger HErren HERren:

5. Ehwad the hörat eller låtat: Thet är wäl ett ohörsamt folck/ så skola the doch likwäl weta/ at en Prophete ibland them är.

6. Och tu menniskiobarn/ skalt intet fruchta tigh 8983 för them huru the döma tigh; ther äro wäl gensträfwoge/ och hwaß törne 8980 emot tigh/ och tu boor ibland scorpioner: **men tu skalt intet fruchta tigh** 8983 **huru the döma tigh/ eller förfära tigh för theras trugh** 8981/ ändoch the wäl ett ohörsamt folck äro:

7. Vtan tu skalt säija them min ord/ ehwad the hörat eller låtat: ty thet är ett ohörsamt folck.

II. Til ett tekn/ får HERren honom ett sammanwikit bref/ at äta thet vp.

8. MEn tu menniskiobarn/ hör tu hwad jagh tigh säger/ och war icke ohörsam/ lika som the ett ohörsamt folck äro: Lät vp tin mun/ och ät 8982 hwad jagh tigh gifwer.

9. Och jagh såg/ och sij/ een hand wardt vthräckt til migh/ then hade ett sammanwikit bref;

10. Hwilket hon vplät för migh/ och thet war beskrifwit vthan och innan/ och ther war vthi skrifwit klagan/ ach och wee.

3. Capitel.

HEsekiel tog brefwet och åt thet vp/ v. 1. Tå befalte än HERren honom gå och predika som han sagt hade/ v. 4. Och låfwar at oansedt hans folck hade ena hårda panno/ så wille han likwäl giöra honom ena än hårdare såsom en diamant emot them/ v. 7. Och befalte honom gå/ v. 10. Och ett wäder lyfte honom vp/ och förden til the fångar som bodde widh then älfwen Chebar/ v. 12. Ther satt han sorgse i siu dagar/ v. 15. Sedan talade åter HERren til honom/ och satte honom til en wächtare öfwer sitt folck/ och befalte huru han skulle predika för onda och froma/ v. 16. Tädan böd HERren honom gå vth i markena/ ther wijste han honom åter then synen han förr såg/ och befalte honom wara en dumbe til thes han öpnade honom munnen igen/ v. 25.

I. Hesekiel äter vp ett bref.

OCh han sade til migh: Tu menniskiobarn/ ät 8984 hwad för tigh är/ nemliga/ thetta brefwet/ och gack bort och predika Jsraels huse.

2. Tå lät jagh min mun vp/ och han gaf migh brefwet til at äta.

3. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ tu måste thetta brefwet som jagh gifwer tigh/ äta i titt lijf/ och fylla tin buuk ther medh: tå åt jagh thet: och thet war i minom mun så sött som hannog. 8985

II. HERren befaller Propheten gå och predika för sitt folck.

4. OCh han sade til migh: Tu menniskiobarn/ gack bort til Jsraels huus/ och predika them min ord:

5. Ty jagh sänder tigh ju icke til ett folck som ett främmande mål och okunnoga tungo hafwer; vtan til Jsraels huus:

6. Ja/ icke til stoor folck som främmande mål och okunnoga tungo hafwa/ hwilkas ord tu icke förstå kan: och om jagh än sände tigh til them/ så skulle the doch gierna höra tigh. 8996

7. Men Jsraels huus wil intet höra tigh/ ty the wilja icke höra migh sielfwan: förty/ hela Jsraels huus hafwer ena hårda panno/ och förstockat hierta.

8. Men doch hafwer jagh giordt titt ansichte hårdt emot theras ansichte/ och tina panno emot theras panno. 8986

9. Ja/ jagh hafwer giordt tina panno så hårda som en diamant/ och hårdare än een bergklippa: therföre fruchta tigh intet/ och war intet förskräckt 8987 för them/ at the ett sådant ohörsamt folck äro.

III. HERren befaller än treie resan thet samma.

10. OCh han sade til migh: Tu menniskiobarn/ all min ord som jagh säger tigh/ them fatta medh hierta/ och hör medh öron;

11. Och gack bort til tins folcks fångar/ och predika 8988 them/ och säg til them: Thetta säger HErren HERren/ ehwad the hörat eller låtat.

IV. Hesekiel föres medh ett wäder tijt han skulle predika.

12. OCh ett wäder lyfte migh vp/ och jagh hörde baak migh en dön/ lika som af een stoor jordbäfning: **Wälsignad ware HERrans härlighet i sitt rum.**

13. Och jagh hörde ett ruskande af diurens wingar/ hwilke sigh slogo emot hwar annan; och bulret af hiulen som hardt när them woro/ och dönen vthaf een stoor jordbäfning.

14. Tå lyfte wädret 8997 migh vp/ och förde migh bort; och jagh foor bort/ och wardt swårliga förfärad: men HERrans hand hölt migh fastan.

15. Och jagh kom til the fångar som bodde widh then älfwena Chebar i skördatidenom/ och satte migh när them som ther såto 8989/ och blef ther medh them i siu dagar ganska sorgfull.

V. HERren säger Propheten/ hwad hans ämbete skal wara.

16. OCh tå the siu dagar framledne woro/ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

17. Tu menniskiobarn/ jagh hafwer satt tigh til en wächtare öfwer Jsraels huus/ tu skalt höra ordet af minom mun/ och giöra them ena förwarning på mina wägna. 8990

18. Om jagh säger them ogudachtiga: Tu måste döden döö/ och tu förwarar honom icke/ och säger honom thet icke/ at then ogudachtige tager sigh wara för sitt ogudachtiga wäsende/ på thet han må blifwa lefwandes/ så skal then ogudachtige döö för sina synder skul; men hans blodh wil jagh kräfja vthu tine hand.

19. Men om tu förwarar then ogudachtiga/ och han icke omwänder sigh ifrå sitt ogudachtiga wäsende och wägar/ så skal han för sina synder skul döö; men tu hafwer frijat tina siäl.

20. Och om en rättferdig wänder sigh ifrå sine rättferdighet/ och giör thet ondt är/ så skal jagh låta honom stöta sigh/ så at han måste döö: ty efter tu icke hafwer förwarat honom/ skal han för sina synder skul döö/ och hans rättferdighet/ som han giordt hafwer/ skal icke ansedd warda 8991; men hans blodh skal jagh eska vthu tine hand.

21. Men om tu förwarar then rättferdiga/ at han icke syndar/ och han syndar ock så intet/ så skal han lefwa: ty han hafwer taget sigh ther wara före; och tu hafwer frijat tina siäl.

VI. Propheten seer then förra synen annan gången.

22. OCh ther sammastädz kom HERrans hand öfwer migh/ och sade til migh: Statt vp och gack vth i markena/ ther wil jagh tala medh tigh.

23. Och jagh stod vp/ och gick vth i markena/ och sij/ tå stod ther HERrans härlighet lika som jagh henne widh älfwena Chebar sedt hade 8992; och jagh föll neder vppå mitt ansichte.

24. Och jagh wardt wederqweckt/ och stod vp på mina fötter 8993; och han talade medh migh/ och sade til migh: Gack/ och innelyck tigh vthi tino huse.

VII. HERren befaller honom wara en dumbe någon tijd.

25. OCh tu menniskiobarn/ sij/ man skal läggia band vppå tigh/ och binda tigh ther medh/ at tu icke skalt komma ifrå them.

26. Och jagh skal låta tina tungo loda widh tin goom/ så at tu skalt warda en dumbe/ och intet meer kunna straffa them: ty thet är ett ohörsamt folck. 8994

27. Men när jagh talar medh tigh/ så wil jagh öpna tigh munnen/ at tu til them säija skalt: Thetta säger HErren HERren: Then thet hörer han höret; then thet låter/ han låtet: ty thet är ett ohörsamt folck. 8995

4. Capitel.

GUdh befaller Hesekiel vthkasta Jerusalem på en tegelsteen/ och anställa såsom een belägring ther omkring/ til ett tekn at thet skulle ännu belägrat warda/ v. 1. Sedan befaller han honom läggia sigh 390 dagar på sin wenstra sido/ och 40 på then högra/ efter the åhr som Jsraels och Juda huus emot honom wandrat hade/ v. 4. Widare/ at han skal taga så mycken maat til sigh som han efter wist mått i medlertijd behöfde äta/ och baka sitt brödh widh träck/ v. 9. Til ett tekn at HERren wille plåga Jerusalem medh en stoor hunger för thes mißgierningar skul/ v. 16.

I. HERren befaller Propheten afmåla Jerusalems belägring för them i Babel.

OCh tu menniskiobarn/ tag en tegelsteen/ then lägg för tigh/ och vthkasta ther vppå Jerusalems stadh;

2. Och giör een bestalning ther omkring/ och bygg ett bolwerck ther om/ och giör en torfwald ther om/ och giör en häär ther om/ och sätt krigstyg alt ther omkring. 8998

3. Men för tigh tag ena jernpanno/ then lät wara för en jernmuur emellan tigh och staden/ och ställ titt ansichte emot honom/ och belägg honom: thet ware Jsraels huse ett tekn.

II. Befaller honom liggia 390 dagar på een sido; och 40 på then andra.

4. TU skalt ock läggia tigh på tina wenstra sido/ och Jsraels huus mißgierningar ofwan vppå: i så många dagar som tu ligger ther vppå/ så länge skalt tu ock bära theras mißgierningar.

5. Men jagh wil göra tigh theras mißgierningars åhr til dagatahl/ nemliga/ tryhundrade och nijotijo dagar: så länge skalt tu bära Jsraels huus mißgierningar.

6. Och när tu thetta fulkomnat hafwer/ skalt tu sedan läggia tigh vppå tina högra sido/ och skalt bära Juda huus mißgierningar i fyratijo dagar 8999: ty jagh gifwer tigh här ock ju en dagh för hwart åhr.

7. Och ställ titt ansichte och tin blotta arm emot thet belagda Jerusalem/ och prophetera ther emot.

8. Och sij/ jagh wil läggia band vppå tigh/ så at tu icke skalt kunna wända tigh af then ena sidone vppå then andra/ til thes tu hafwer ändat tina beläggnings dagar.

III. Befaller honom äta sin maat ester mått; och baka widh träck.

9. SÅ tag nu til tigh hwete/ biugg/ bönor/ ärter/ hers och hafra/ och lägg thet altsammans vthi ett faat/ och giör tigh så mång brödh ther af/ som dagarna månge äro/ i hwilkom tu vppå tine sido liggia skalt/ at tu hafwer ther af til at äta i tryhundrade och nijotijo dagar:

10. Så at tin maat som tu hwar dagen äta måste/ skal wara tiugu siklar swår: thetta skalt tu äta ifrå then ena tiden til then andra.

11. Watnet skalt tu ock dricka efter mått/ nemliga/ siette delen af ett hin; och thet skalt tu dricka ifrå then ena tiden til then andra.

12. Biuggkakor skalt tu äta/ hwilka tu för theras ögon widh menniskioträck 9004 baka skalt.

13. Och HERren sade: Altså skola Jsraels barn äta sitt orena brödh ibland Hedningarna 9000/ tijt jagh them

bortdrifwit hafwer.

14. Men jagh sade: Ach! HErre HERre; sij/ min siäl är ännu aldrig oreen worden/ ty jagh hafwer aldrig ifrå min vngdom alt in til thenna tiden ätit af något aas/ eller thet som hafwer rifwit warit/ och intet oreent kött är någon tijd vthi min mun kommet.

15. Men han sade til migh: Sij/ jagh wil tillåta tigh koträck för menniskioträck/ ther tu titt brödh widh giöra skalt;

IV. Gifwer tekn at Jerusalem skulle belägras och medh hunger twingas.

16. OCh sade til migh: Tu menniskiobarn/ sij/ jagh skal borttaga brödz vppehälle 9001 i Jerusalem/ så at the skola äta brödh efter wigt 9002/ och medh bekymmer/ och dricka watn efter mått medh bekymmer:

17. Therföre at thet skal fattas både brödh 9003 och watn/ och then ene skal sörja medh them andra/ och försmächta vthi sina mißgierningar.

5. Capitel.

SEdan befaller HERren Hesekiel skära sitt håår af/ och wägat i tree delar. Then ena delen skulle han bränna vp/ then andra slå medh swärd; och then tredie kasta i wädret/ v. 1. Til ett tekn/ at efter HERren hade gifwit Jerusalem sin lagh/ och the hade omwändt hans lagh i een ogudachtig läro etc. v. 5. Så wille han låta gå en doom ther öfwer/ och förgiöra thes inbyggiare; en deel medh hunger och pestilentie/ en deel medh swärd/ och en deel vthi fängelse/ landzflychtighet och elände/ v. 9.

I. HERren befaller Hesekiel skära sitt håår af/ och wägat i tree delar/ etc.

OCh tu menniskiobarn/ tag ett swärd så skarpt som en rakoknif/ och raka ther medh titt hufwud och titt skägg 9005/ och tag ena wägskål/ och skift hären ther medh ifrå hwart annat.

2. En tredie part skalt tu vpbränna i eld mitt i stadenom/ tå beläggnings dagarna vthe äro; annan tredie delen tag/ och slå then medh swärd alt omkring; then yttersta tredie delen kasta vthi wädret/ at jagh må draga vth swärdet efter them:

3. Men litet ther af tag och bindt widh tin mantels flijk.

4. Och tag åter något ther af/ och kasta thet i elden/ och brän thet vp i eldenom/ ther af skal en eld vthkomma öfwer hela Jsraels huus.

II. Wiser hwad thet betyda skulle.

5. SÅ säger HErren HERren: **Thetta är Jerusalem/ som jagh ibland Hedningarna satt hafwer/ och landther alt omkring:** 90069013

6. Men han hafwer omwändt min lagh vthi een ogudhachtiga läro/ mera än Hedningarna/ och mina rätter meer än landen som omkring honom liggia: ty the förkasta min lagh/ och wilja icke lefwa efter mina rätter.

7. Therföre säger HErren HERren altså: Efter J större ondsko bedrifwen än Hedningarna som omkring eder äro/ och intet lefwen efter min budh/ och giören intet efter mina rätter; vtan giören efter Hedningars sätt som omkring eder äro;

8. Therföre säger HErren HERren altså: Sij/ jagh skal ock til tigh/ och skal låta gå en doom öfwer tigh/ at

Hedningarna skola see ther vppå;

9. Och skal så giöra medh tigh/ som jagh aldrig någon tijd giordt hafwer/ eij heller här efter giöra skal/ för all tin styggelse skul:

10. Så at i tigh skola fäderna äta sin barn 9007/ och barnen sina fäder: och skal låta en sådana doom gå öfwer tigh/ at alle tine igenlefde skola i all wäder förströdde warda.

11. Therföre/ så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ efter tu hafwer medh tin styggelse och afgudom orenat min helgedom/ skal jagh ock bortskrapa tigh; och mitt öga skal intet skona tigh/ eller see öfwer medh tigh. 9008

12. Tredie delen af tigh skal döö af pestilentie/ och förgås af hunger; och then andre tredie delen skal falla för swärd alt omkring tigh; och then yttersta tredie delen skal jagh förströ i alla wäder 9009/ och draga vth swärdet efter them.

13. Altså skal min wrede fulkomnad warda/ och min grymhet öfwer them vthrättad warda/ at jagh skal få en hugnad 9010 öfwer them; och the skola förnimma/ at jagh HERren i mitt nijt talat hafwer/ när jagh mina grymhet vppå them vthrättat hafwer.

14. Jagh skal sättia tigh til ett öde och til een försmädelse för alla Hedningar/ som omkring tigh äro; för allas theras ögon som ther fram om gå.

15. Och tu skalt wara til een försmädelse/ håån/ exempel och widvnder/ allom Hedningom som omkring tigh äro/ när jagh låter rätten gå öfwer tigh/ medh wrede/ grymhet och wredeligit straff/ thet säger jagh HERren.

16. Och när jagh onda hungrens pilar ibland them skiutandes warder/ hwilke skadelige wara skola/ och jagh them vthskiuta skal til at förderfwa eder/ och låta hungren ju större och större warda öfwer eder/ och taga bort ifrån eder brödz vppehälle. 9011

17. Ja/ hunger och ond wildiur 9012 skal jagh låta komma ibland eder/ the skola giöra eder barnlösa: och ther skal pestilentie och blodh wanka ibland tigh; och swärdet skal jagh låta komma öfwer tigh: jagh HERren hafwer thet sagt.

6. Capitel.

HERren befaller Hesekiel prophetera moot sitt folck/ at han wille förderfwa och förgiöra them för theras afguderij och egna stichtningar skul/ v. 1. Doch wille han låta några igen blifwa ibland Hedningarna/ tijt han them fördrifwa wille. The skulle tå lära känna theras synder; ångra sigh/ och förstå at HERren thetta talat hade/ v. 8. Befaller honom slå samman händerna/ stampa medh fötterna/ och ropa wee öfwer theras ondsko och synder/ etc. v. 11.

I. HERren wille förderfwa sitt folck för theras afguderij/ rc.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ wändt titt ansichte åth Jsraels berg 9014 9021/ och prophetera emot them:

3. Och säg: J Jsraels berg 9015/ hörer HErrans HERrans ord; thetta säger HErren HERren både til berg och högar/ både til bäcker och dalar: Sij/ jagh skal låta komma swärdet öfwer eder/ och förgiöra edra högder/

4. At edor altare skola förödd warda 9016/ och edra afgudar sönderslagne; och skal låta ihiälslå edra kroppar

in för beläten.

5. Ja/ jagh skal fälla Jsraels barnas kroppar in för edor beläte 9017/ och förströ edor been kring om edor altare.

6. Ther J boon ther skola städerna öde warda/ och högderna öde läggias: ty man skal förläggia edor altare/ och giöra them öde/ och sönderslå edra afgudar/ och giöra them til intet/ och sönderslå edor beläte/ och förläggia thet J stichtat hafwen.

7. Och the slagne skola liggia ibland eder/ at J skolen förnimma at jagh är HERren.

II. Doch wille han låta igen blifwa några af them/ rc.

8. MEn jagh wil låta några igen blifwa af eder/ the ther swärdet vndslippa skola ibland Hedningarna/ när jagh eder i landen förströdt hafwer.

9. The samme edre igenblefne skola tå tänckia vppå migh ibland Hedningarna/ ther the fångne wara måste/ när jagh förkrossat hafwer theras horiska hierta/ thet ifrå migh wikit är/ och theras horiska ögon 9018/ som efter theras afgudar sedt hafwa: och them skal ångra then ondsko/ som the genom all sin styggelse bedrifwit hafwa;

10. Och skola förnimma at jagh är HERren/ och hafwer icke fåfängt talat/ at jagh sådana olycko skulle giöra them.

III. Befaller Propheten ropa wee öfwer all theras o ndsko.

11. THetta säger HErren HERren: Slå tina händer samman/ och stampa medh tina fötter/ och säg wee öfwer all then ondskos styggelse i Jsraels huus/ för hwilka skul the genom swärd/ hunger och pestilentie falla måste.

12. Then som långt borto är/ han skal döö af pestilentie/ och then hardt när är/ han skal falla genom swärd: men then som öfwerblifwer och therföre förwarad är/ han skal döö af hunger: altså skal jagh fulkomna mina grymhet ibland them:

13. At J förnimma skolen at jagh är HERren/ när theras slagne skola liggia ibland theras afgudar omkring theras altare/ på alla högar/ och på all berg/ och vnder all gröön trää 9019/ och vnder alla tiocka eker/ i hwilka rum the allahanda afgudom sött rökoffer giordt hafwa.

14. Jagh skal vthsträckia mina hand emot them/ och giöra landet toomt och öde/ alt ifrån öknene in til Diblath 9020/ ehwar the boo; och the skola förnimma at jagh är HERren.

7. Capitel.

PRopheten får befalning at predika thet samma/ nemliga/ at straffet war förhanden; änden war kommen/ och HERren wille döma sitt folck/ såsom the förtient hade/ v. 1. Ther emot skulle ingen krigsrustning hielpa/ v. 14. Jnge rikedomar/ medh hwilka the högfärdades/ v. 19. Eij heller theras Propheters/ eller åldrigas rådh/ v. 26. Vtan thet skulle gå them som the lefwat hade/ v. 27.

I. Hesekiel förkunnar at änden och straffet war förhanden.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ thetta säger HErren HERren om Jsraels land: Änden kommer/ änden kommer öfwer

alla fyra landsens ändar.

3. Nu kommer änden öfwer tigh: ty jagh skal sända mina grymhet öfwer tigh/ och skal döma tigh såsom tu förtient hafwer/ och skal gifwa tigh hwad all tin styggelse tilhörer.

4. Mitt öga skal intet skona tigh/ eller see öfwer medh tigh; vtan jagh skal gifwa tigh såsom tu förtient hafwer/ och tin styggelse skola komma ibland tigh/ at J förnimma skolen at jagh är HERren.

5. Thetta säger HErren HERren: Sij/ een olycka kommer efter then andra.

6. Änden kommer/ änden kommer/ han stöter vppå tigh; sij/ han kommer:

7. Han går allaredo vp/ och kommer fram öfwer tigh/ tu landsens inbyggiare: tiden kommer; jämmerdagen är hardt när/ tå intet siungande på bergomen är.

8. Nu wil jagh snarliga giuta mina grymhet öfwer tigh/ och fulkomna mina wrede vppå tigh/ och döma tigh såsom tu förtient hafwer/ och gifwa tigh hwad all tin styggelse tilhörer.

9. Mitt öga skal intet skona tigh/ eller see öfwer medh tigh; vtan jagh skal gifwa tigh såsom tu förtient hafwer/ och tin styggelse skola komma ibland tigh/ at J förnimma skolen/ at jagh är HERren som eder slår.

10. Sij/ dagen/ sij/ han kommer/ han kommer fram: riset blomstras 9027/ och then stolte grönskas.

11. Tyrannen hafwer vprest sigh/ til ett rijs öfwer the ogudachtiga; så at intet af them eller af theras folck/ eller af theras hoop skal någon tröst få.

12. Therföre kommer tiden/ dagen nalkas/ köparen frögde sigh intet/ och säljaren sörje intet: ty wreden kommer öfwer alla theras rikedomar.

13. Therföre skal säljaren intet meer skiöta om sitt sålda godz/ ty then som lefwer/ han skal hafwa thet: förty/ prophetien om all theras rikedom skal intet tilbaka gå: **therföre förhärde sigh ingen i sina mißgierning/ genom sina rikedomar.**

II. Ther emot skulle ingen krigsrustning hielpa.

14. LÄter man blåsa i basunen/ och tilreda all ting/ ther warder doch ingen til slags vthdragandes: ty min grymhet går öfwer alt hans folck.

15. Vthe på gatomen går swärdet/ i husomen går pestilentie och hunger: then på markene är/ han måste döö genom swärd; men then i stadenom är honom skal hunger och pestilentie vpfräta.

16. Och the som vndfly af them/ the måste wara på bergomen/ och lika som dufwor 9022 i dalomen/ hwilke alle tilsammans qwida/ hwar och en för sina mißgierning skul.

17. Alla händer skola nederfalla 9023/ och all knää skola wara ostadig somwatn.

18. Och the skola kläda sigh i säcker/ och medh fruchtan öfwergutne warda/ och all ansichte jämmerliga vthsee/ och all hufwud skola kullot warda. 9024

III. Jnga rikedomar/ filf eller guld.

19. THe skola kasta sitt silfwer vth vppå gatorna/ och sitt guld achta såsom träck: ty theras silfwer och guld skal intet kunna hielpa them på HERrans wredes dagh 9025; och skola doch intet kunna mätta sina siäl ther af/ eller fylla sin buuk ther af: **ty thet hafwer warit them een förargelse til theras**

mißgierningar.

20. Af sin ädla klenodier **ther the högfärd medh bedrefwo/** hafwa the sin grufwelses och styggelses beläte giordt; therföre skal jagh giöra them thet til oreenlighet:

21. Och skal gifwa thet främmandom i händer/ at the thet bortröfwa skola/ och them ogudachtigom 9028 på jordene til ett byte/ at the skola ohelga thet.

22. Jagh skal wända mitt ansichte ther ifrå/ at the ju min skatt 9029 wäl ohelga skola; ja/ röfware skola komma ther öfwer/ och ohelga thet.

23. Giör en gård omkring them: **ty landet är fult medh blodskulder/ och staden full medh öfwerwåld.**

24. Så skal jagh låta komma the argesta 9028 ibland Hedningarna/ at the skola taga theras huus in; **och skal giöra en ända på the wäldigas högfärd/** och ohelga theras kyrkior.

25. Vpryckiaren kommer/ så skola the frijd sökia/ och han skal intet wara ther.

IV. Jcke heller the lärdas eller åldrigas rådh.

26. EEn olycka skal komma efter then andra/ ett rychte öfwer thet andra: så skola the tå sökia ena syyn när Prophetanom; men ther skal hwarken lagen meer wara när Prestenom 9030/ eller rådh när the gamla. 9026

27. Konungen skal wara bedröfwad/ och Förstarna skola sorgeliga klädde wara/ och folckens händer i landena skola förtwiflada wara: **jagh skal så ställa migh medh them såsom the lefwat hafwa/ och skal döma them såsom the förtient hafwa/** at the skola förnimma at jagh är HERren.

8. Capitel.

HERren vppenbarar sigh för Hesekiel/ och förer honom vthi een syyn til Jerusalem/ och låter honom ther see/ först ett beläte/ som hans folck honom til ett förtreet i hans tempel satt hade/ v. 1. Sedan hafwer han honom ifrå thet ena rumet til thet andra/ och wiser honom hwad afguderij hans folck bedrefwo hemliga och vppenbarliga/ v. 7. Säger honom så/ at han therföre/ och för thet öfwerwåld the i landena drefwo/ medh grymhet och vthan skonsmål medh them handla wille/ v. 17.

I. HERren wiser Hesekiel hwad afguderij the drefwo i Jerusalem.

OCh thet begaf sigh vthi siette ahrena/ på femte dagen i siette månadenom/ at jagh satt i mino huse/ och the äldste af Juda såto för migh: ther föll HErrans HERrans hand öfwer migh.

2. Och sij/ jagh såg/ at hwad som nedan för hans länder war/ thet war lika som en eld; men ofwan hans länder war thet ganska klart. 9031

3. Och han räckte vth lika som ena hand/ och fattade migh i mitt hufwud håår: så vptog migh ett wäder 9032 emellan himmel och jord/ och förde migh til Jerusalem vthi ene Gudz syyn/ til then innersta dörena som norr vth är/ ther ett beläte stod huusherranom 9037 til förtreet.

4. Och sij/ ther war Jsraels Gudz härlighet/ lika som jagh henne tilförene sedt hade i markene. 9033

Ett beläte som the hade satt i HERrans huus.

5. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ lyft tin ögon vp norr vth: och tå jagh vplyfte min ögon norr vth/ sij/ tå stod thet förtretliga belätet norr vth widh altareporten/ ther man ingår.

6. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ seer tu ock hwad thesse giöra? Nemliga/ then stora styggelsen som Jsraels huus här giör/ at the ju skola drifwa migh långt ifrå minom helgedom: men tu skalt ännu see större styggelser.

Matkars och diurs beläter som the rökte före.

7. Och han hade migh in til gårdsens port/ och jagh såg/ och sij/ ther war ett hohl på wäggene.

8. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ bryt igenom wäggena: och som jagh bröt igenom wäggena/ sij/ tå war ther een dör.

9. Och han sade til migh: Gack ther in/ och see the slemia styggelser som the här giöra.

10. Och tå jagh kom in och såg til/ sij/ tå woro ther allahanda beläte/ matkars och diurs/ altsammans styggelse/ och allehanda Jsraels huus afgudar/ allestädz omkring wäggiarna giorda;

11. För hwilkom stodo siutijo män af the äldsta i Jsraels huus/ och Jaasanja Saphans son stod ock så ibland them; och hwar thera hade sitt rökwerck i handene/ och ett tiockt damb gick vp af rökwercket.

12. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ seer tu hwad the äldste af Jsraels huus giöra i mörkrena/ hwar och en i sin skiönasta kamar? Ty the säija: HERren seer oß intet/ vtan HERren hafwer öfwergifwit landet. 9034

Thammus som qwinnorna begreto.

13. Och han sade til migh: Tu skalt ännu see större styggelser som the giöra.

14. Och han hade migh in til then porten på HERrans huus som nordan til är; och sij/ ther såto qwinnor som begreto Thammus. 9038

15. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ seer tu thetta? Men tu skalt ännu större styggelser see än thesse äro.

16. Och han hade migh in vthi inra gården åth HERrans huus: och sij/ för dörene åth HERrans tempel/ emellan förhuset och altaret/ woro fem och tiugu män/ som hade wändt sin rygg åth HERrans tempel/ och ansichtet öster vth 9039/ och tilbådo emot solenes vpgång.

II. Huru HERren wille straffa thetta.

17. OCh han sade til migh: Tu menniskiobarn/ seer tu thetta? Är thetta Juda huse en ringa ting/ at the här all sådana styggelser giöra/ efter the doch eljes öfwer alt landet öfwerwåld och orätt bedrifwa/ och fara til och reta migh: och sij/ the hålla en löfqwist för näsone. 9040

18. Therföre skal jagh ock handla emot them medh grymhet/ och mitt öga skal hwarken skona them/ eller öfwersee medh them 9035: och om the än ropa medh höga röst för min öron/ så wil jagh doch intet höra them. 9036

9. Capitel.

SEdan ropar HERren til Propheten/ at thet war förhandene/ at Jerusalem skulle hemsökt warda/ v. 1. J thet samma såg Propheten sex män komma; en af them hade lijnkläder vppå/ och ett skriftyg; honom befalte HERren tekna i ännet alla them som suckade öfwer then styggelse som skedde i staden; them androm befalte han dräpa alla them som icke teknade blefwo/ begynnandes på hans helgedom/ v. 2. Tå bad

Propheten för staden/ och HERren swarade honom/ hwarföre han så oskonliga wille förgiöra sitt folck/ v. 8.

I. Propheten befalles förkunna Jerusalem thes vndergång: och huru en lijnklädd man teknar them som skulle blifwa behåldne.

OCh han ropade medh höga röst för min öron/ och sade: Thet är förhandene/ at staden skal hemsökt warda/ och hwar och en hafwe ett mordwapn i sine hand.

2. Och sij/ ther kommo sex män på wägen ifrån öfra portenom som norr vth är/ och hwar och en hade ett skadeligit wapn i sine hand: men ther war en ibland them/ som hade lijnkläder vppå/ och ett skriftyg widh sina sido/ och the gingo in och trädde in til kopparaltaret.

3. Och Jsraels Gudz härlighet steg vp ifrå Cherub/ öfwer hwilkom hon war/ in til huuströskelen/ och ropade til honom som lijnkläden på hade/ och skriftyget widh sina sido.

4. Och HERren sade til honom: Gack igenom Jerusalems stadh/ och tekna 9041 9045 the män i ännet medh ett tekn/ som sucka och jämra sigh öfwer then styggelse som ther inne skeer.

5. Men til the andra sade han/ migh åhörande: Går efter thessom igenom staden/ och slår ther inne: edor ögon skola ingen skona/ eller medh någon öfwersee.

6. Slår både gamla/ ynglingar/ jungfrur/ barn och qwinnor til dödz; men the som teknet hafwa på sigh/ ingen af them skolen J wederkomma: **begynner först vppå minom helgedom** 9042**:** och the begynte vppå the gamla män som för husena woro.

7. Och han sade til them: Ohelger huset/ och giörer gårdarna fulla medh döda kroppar; går här vth: och the gingo vth/ och slogo i stadenom.

II. Beder för Jerusalem.

8. OCh tå the vthslagit hade/ war jagh ännu qwarblifwen: och jagh föll på mitt ansichte/ ropade/ och sade: Ach! HErre HERre/ wilt tu tå förgiöra alla the qwarlefda i Jsrael/ at tu så vthgiuter tina wrede öfwer Jerusalem.

9. Och han sade til migh: **Jsraels huus och Juda huus mißgierning är alt för stoor: thet är icke annat än öfwerwåld och orätt i landena och i stadenom:** ty the säija: HERren hafwer öfwergifwit landet/ och HERren seer oß intet. 9043

III. HERren swarar sigh eij kunna skona.

10. THerföre skal mitt öga ock intet skona 9044/ och ingen nådh bewisa; vtan jagh skal giöra medh them som the förtient hafwa.

IV. Then lijnklädde mannen berättar sigh hafwa befalningen fulgiordt.

11. OCh sij/ then mannen som lijnkläden vppå hade/ och skriftyget widh sina sido/ swarade/ och sade: Jagh hafwer giordt såsom tu migh budit hafwer.

10. Capitel.

WJdare såg Propheten HERrans härlighet/ at han befalte then mannen i lijnkläden taga glödande kohl emellan Cherubim/ och strö öfwer staden: hwilket han ock giorde/ v. 1. och 6. Sedan reste sigh HERrans härlighet vp af Cherubim/ in åth huus tröskelen/ ther af huset fyltes medh tökno/ och gården vplystes/ och

dönen af Cherubim hördes vth på gården/ v. 4. Och Propheten såg then samma syyn/ nemliga the hiulen/ v. 9. Och the fyra diuren/ som han förr widh älfwena Chebar sedt hade/ v. 12. Och HERrans härlighet gick än widare/ och satte sigh öfwer thessa Cherubim/ v. 18. Tå flächtade the/ och gingo åth huusdören östan til/ v. 19.

I. HERren befaller samma man/ taga glödande kohl och strö öfwer staden.

OCh jagh såg/ och sij/ på himmelen ofwan Cherubims hufwud war lika som en saphir/ och ofwan på honom war lika som en stool.

2. Och han sade til then mannen i lijnkläden: Gack in emellan hiulen vnder Cherub/ och tag händerna fulla medh glödande kohl 9052/ som emellan Cherubim äro/ och strö them öfwer staden: och han gick in/ så at jagh såg tå han ther ingick.

3. Men Cherubim stodo på högra sidone i husena/ och gården wardt innan til full medh töckno. 9046

II. HERrans härlighet flyttier af Cherubim åth huuströskelen.

4. OCh HERrans härlighet reste sigh vp 9053 af Cherub alt in til huuströskelen/ och huset wardt fult medh töckno/ och gården full medh skeen af HERrans härlighet.

5. Och man hörde wingarna af Cherubim dona/ alt vth vppå gården 9054/ lika som alsmächtigs Gudz röst/ tå han talar.

6. Och tå han hade budit mannenom i the linnakläden/ och sagt: Tag eld emellan hiulen vnder Cherubim; gick han ther in/ och trädde in til hiulet.

7. Och Cherub räckte vth sina hand emellan Cherubim/ til elden som war emellan Cherubim/ tog ther af/ och fick mannenom i lijnklädomen i händerna: han tog ther widh/ och gick vth.

8. Och thet syntes på Cherubim lika som ens menniskios hand vnder theras wingar. 9047

III. Propheten seer then synen som han förr såg.

9. OCh jagh sågh/ och sij; fyra hiul stodo när Cherubim 9055/ widh hwar Cherub ett hiul: och hiulen woro vppå seende lika som en turchos. 9048

10. Och woro all fyra thet ena såsom thet andra/ lika som ett hiul hade warit vthi the andro.

11. När ett af them gick/ så gingo the all fyra/ och the behöfde icke wända sigh när the gingo: vtan hwart thet främsta gick/ tijt gingo the efter/ och behöfde intet wända sigh:

12. Samt medh theras hela kropp/ rygg/ händer och wingar: och hiulen woro full medh ögon alt omkring på alla fyra hiulen. 9049

13. Och han kallade hiulen kloot/ så at jagh thet hörde.

14. Så woro ther ock fyra ansichte; thet första ansichtet war en Cherub; thet andra war een menniskia; thet tredie ett leijon; thet fierde en örn. 9050

15. Och Cherubim swäfde i högdene: thet är rätt thet samma diuret som jagh såg widh then älfwena Chebar. 9051

16. När Cherubim gingo/ så gingo ock hiulen när them: och tå Cherubim flächtade medh wingarna/ at the

skulle lyfta sigh vp ifrån jordene/ så gingo ock hiulen intet ifrå them.

17. När the stodo/ så stodo thesse ock; vplyfte the sigh/ så vplyfte ock thesse sigh: ty ett starckt wäder war i them.

IV. HERraus härlighet flyttier länger vth åth dören östan til.

18. OCh HERrans härlighet gick åter igen ifrå huuströskelen/ och satte sigh ofwan på Cherubim.

19. Tå flächtade Cherubim medh sina wingar/ och vplyfte sigh ifrå jordene för min ögon: och tå the vthgingo/ gingo hiulen när them/ och the trädde vthi dörena af HERrans huus östan til/ och Jsraels Gudz härlighet war ofwan vppå them.

20. Thetta är thet diuret som jagh såg vnder Jsraels Gudh/ widh then älfwena Chebar/ och förmärckte at thet woro Cherubim:

21. Och hwarthera hade ju fyra ansichten/ och fyra wingar/ och vnder wingomen lika som menniskio händer.

22. Theras ansichte war lika som jagh them såg widh älfwena Chebar: och the gingo rätt fram åth.

11. Capitel.

TÅ blef ock Propheten tijt förd/ och HERren wijste honom 25 män i Jerusalem/ som alt ondt hade för händer/ och sade: Thet är intet så när at Jerusalem skal förstöras/ rc. HERren kan intet ombära then tienst och offer honom här skee/ v. 1. Befalte honom therföre prophetera emot them/ at efter the dråpo och offrade oskyldigt blodh i staden/ så wille han drifwa them ther vth/ och förgiöra them medh swärd i Jsraels gränsor/ v. 4. Tå blef strax en af them död Pelatja benämnd/ v. 13. Och HERren böd honom än prophetera/ at han skulle åter hielpa the förströdda af sitt folck heem/ och gifwa them en ny Anda/ rc. v. 14. Tå såg Propheten HERrans härlighet fara vthu staden/ v. 22. Och han syntes åter blifwa förd tilbaka i Chaldeen/ tijt han förra war/ v. 24.

I. HERren wiser Hesekiel 25 män/ som alt ondt drefwo i Jerusalem.

OCh ett wäder lyfte migh vp/ och förde migh in för porten åth HERrans huus/ hwilken öster vth är; och sij/ i then porten woro fem och tiugu män 9056: och jagh såg ibland them Jaasanja Assur son/ och Pelatja Benaja son/ som Förstar woro i folckena.

2. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ thesse män hafwa the tanckar som wilja illa lychtas; och the anslag som thenna stadenom skada skola.

3. Ty the säija: Thet är intet så när/ lät oß man byggia huus; han är grytan 9057/ wij äre kötet. 9067

II. Befaller honom prophetera emot them.

4. THerföre skalt tu menniskiobarn prophetera emot them.

5. Och HERrans Ande föll öfwer migh/ och sade til migh: Säg/ thetta säger HERren: J af Jsraels huus hafwen talat rätt/ edra tanckar känner jagh wäl.

6. J hafwen dräpit alt förmånga i thenna stadenom/ och hans gator liggia fulla medh döda. 9058 9068

7. Therföre säger HErren HERren altså: The som J ther inne dräpit hafwen/ the äro kötet/ och han är grytan:

men J måsten här vth.

8. Swärdet som J fruchten/ thet skal jagh låta komma öfwer eder/ säger HErren HERren.

9. Jagh skal drifwa eder ther vth/ och gifwa eder främmandom i händer/ och skal giöra eder idan rätt.

10. J skolen falla genom swärd; i Jsraels gränsor skal jagh döma eder/ och J skolen förnimma at jagh är HERren.

11. Men staden skal intet wara edor gryta/ eij heller J kötet ther inne; vtan i Jsraels gränsor skal jagh döma eder.

12. Och J skolen förnimma/ at jagh är HERren: ty J hafwen icke wandrat efter min budh/ och intet hållet mina rätter; vtan giordt efter Hedningarnas sätt/ som omkring eder äro.

III. En af them blifwer död/ nemligen Pelatja.

13. OCh tå jagh så propheterade/ blef Pelatja Benaja son död: och jagh föll vppå mitt ansichte/ och ropade medh höga röst/ och sade: Ach! HErre HERre/ tu giör platt en ända medh the igenlefda af Jsrael.

IV. HERren låfwar hielpa sitt folck heem igen/ och gifwa them en ny Anda.

14. TÅ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

15. Tu menniskiobarn/ tine bröder och närskylde fränder/ och hela Jsraels huus/ som ännu i Jerusalem boo/ säija wäl emellan sigh: The andre äro långt bortflydde ifrå HERranom; men wij hafwe landet inne.

16. Therföre säg tu: Thetta säger HErren HERren: Ja/ jagh hafwer låtit drifwa them långt bort ibland Hedningarna/ och förströdt them i landen; så wil jagh doch snarliga wara theras hielp/ i the land tijt the komne äro.

17. Therföre säg: Thetta säger HErren HERren: Jagh skal församla eder ifrå folcken vthu the land/ tijt J förströdde ären/ och gifwa eder Jsraels land. 9059

18. Tijt skola the komma/ och taga ther vth all styggelse och wämjelse.

19. Och jagh wil gifwa eder ett endrächtigt hierta 9060**/ och en ny Anda** 9061 9069 **ingifwa vthi eder/ och skal borttaga thet steenhiertat vthur edar kropp/ och gifwa eder ett kötthierta:** 9062

20. På thet the skola wandra i min budh/ och hålla mina rätter/ och giöra ther efter: och the skola wara mitt folck/ så wil jagh wara theras Gudh. 9063

21. Men them som wandra efter sin hiertas styggelse och grufwelse/ them skal jagh läggia theras wäsende vppå theras hufwud 9064**/ säger HErren HERren.**

V. HERrans härlighet faar ifrå Jerusalem.

22. TÅ flächtade Cherubim medh sinom wingom/ och hiulen gingo bredowidh them/ och Jsraels Gudz härlighet war ofwan vppå them.

23. Och HERrans härlighet vpfor 9065 9070 vthu staden/ och satte sigh vppå thet berget som ligger östan för stadenom. 9066

VI. Propheten synes åter komma tilbaka i Chaldeen.

24. OCh ett wäder vptog migh/ och förde migh i ene syyn och i Gudz Anda in vthi Chaldee land til fångarna; och then synen som jagh sedt hade/ förswan för migh.

25. Och jagh sade fångomen all HERrans ord/ som han migh wijst hade.

12. Capitel.

GUdh befaller Hesekiel skicka sigh som han wille färdas/ bryta sigh vth genom wäggen/ binda för ögonen/ och gå bort/ v. 1. Och han giorde så/ v. 7. Tå sade HERren/ at lika så skulle Juda Konung bryta sigh vthu Je-rusalem/ fly/ blifwa fången/ ögonen vthstungne/ och medh sitt folck föras til Babel/ och doch intet få see thet/ v. 8. HERren befalte honom ock förtära sin spijs medh bäfwande och sorg/ til ett tekn at the i Jerusalem skulle thet samma giöra/ v. 17. Än sade HERren honom/ at han skulle nederläggia the försmädeliga ordspråk the hade/ at efter thet drögdes medh hans ord/ så skulle ther intet blifwa af: ty han wille nu intet länger dröija/ vtan giöra hwad han sagt hade/ v. 21.

I. Propheten skickar sigh som han wille färdas; och hwad thet skulle betyda.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ tu boor ibland ett ohörsamt folck 9071**/ hwilke wäl ögon hafwa at the see måtte/ och wilja doch intet see; öron at the höra måtte/ och wilja doch intet höra** 9072**:** vtan äro ett ohörsamt folck.

3. Therföre tu menniskiobarn/ skicka tigh som tu wille färdas/ och drag tin wägh om liusa dagen för theras ögon: tu skalt bortfara ifrå titt rum til ett annat rum för theras ögon; om the til ewentyrs märckia wilja/ at the ett ohörsamt folck äro.

4. Och tu skalt hafwa tin tygh framme/ lika som tu färdas wille om liusa dagen för theras ögon: och tu skalt draga tin wägh om aftonen för theras ögon/ lika som man bortfar tå man wandra wil.

5. Och tu skalt bryta tigh genom wäggena för theras ögon/ och gack ther vth igenom.

6. Och tu skalt tagat vppå tina skuldror för theras ögon/ och när mörkt wordet är tin wägh draga; tu skalt binda om titt ansichte/ at tu icke skalt see landet: ty jagh hafwer satt tigh Jsraels huus til ett widvnder.

7. Och jagh giorde såsom migh befalt war; och bar min tygh fram/ lika som jagh färdas skulle om liusan dagh/ och om aftonen bröt jagh genom wäggena medh handene; och som thet war mörkt wordet/ tog jagh thet på skuldrorna/ och bar thet vth för theras ögon.

8. Och om morgonen bittida skedde HERrans ord til migh/ och sade:

9. Tu menniskiobarn/ hafwer Jsraels huus thet ohörsama folcket icke sagt til tigh: Hwad giör tu?

10. Så säg til them: Thetta säger HErren HERren: Thenna tungen gäller Förstan vppå i Jerusalem/ och hela Jsraels huus som ther är.

11. Säg: Jagh är edart widvnder: lika som jagh giordt hafwer/ altså skal eder skee/ at J måsten färdas och fångne förde warda.

12. Theras Förste skal bortförd warda på skuldrom i mörkrena/ och måste gå vth igenom wäggena then the bryta skola/ at the skola draga ther igenom: hans ansichte skal förskylas/ at han icke medh något öga seer landet.

13. Jagh skal ock kasta mitt näät öfwer honom/ at han i mine jagt fången warda skal 9073: och jagh wil låta

honom komma til Babel vthi the Chaldeers land/ thet han doch intet see skal 9077/ och ther måste han döö.

14. Och alle the som omkring honom äro/ hans hielpare och hans anhang/ skal jagh förströ i all wäder/ och draga vth swärdet efter them. 9074

15. Altså skola the förnimma at jagh är HERren/ när jagh bortdrifwer them ibland Hedningarna/ och förströr them i landen.

16. Men jagh skal låta några fåå af them igenblifwa för swärdena/ hungren och pestilentien; at the skola förtälja theras styggelse ibland Hedningarna tijt the kommande warda/ och skola förnimma at jagh är HERren.

II. HERren befaller Propheten äta och dricka medh darrande: Hwad thet betydde.

17. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

18. Tu menniskiobarn/ tu skalt äta titt brödh medh bäfwande/ och dricka titt watn medh darrande och sorg.

19. Och säg til folcket i landena: Thetta säger HErren HERren/ om inbyggiarena i Jerusalem i Jsraels land: The skola äta sitt brödh i sorg/ och dricka sitt watn i elände 9075: ty landet skal öde warda ifrå alt thet ther vthi är/ för alla inbyggiarenas ondsko skul.

20. Och the städer som wäl besatte äro/ skola toma/ och landet öde warda: altså skolen J förnimma at jagh är HERren.

III. Judarnas begabberij moot HERrans ord/ the doch skulle blifwa san/ om thet än drögdes.

21. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

22. Tu menniskiobarn/ hwad hafwen J för ett ordspråk vthi Jsraels land/ och säijen: **Efter thet dröijes så länge/ så blifwer nu intet meer af** 9078 **edra prophetier?**

23. Therföre säg til them: Thetta säger HErren HERren: Jagh skal läggia thet ordspråket neder/ at man thet intet meer bruka skal i Jsrael; och säg til them: Tiden är hardt när/ och alt thet som propheterat är.

24. Ty J skolen nu här efter förnimma/ at ingen syyn fela skal/ eller någon prophetie liuga emot Jsraels huus. 9076

25. Ty jagh är HERren; hwad jagh talar thet skal skee/ och intet länger fördrögt warda: vtan i edor tijd/ J ohörsamma folck/ skal jagh giöra thet jagh talar/ säger HErren HERren.

26. Och HERrans ord skedde til migh/ och sade:

27. Tu menniskiobarn/ sij/ Jsraels huus säger: **Then synen som thenne seer/ tijt är ännu långt** 9079**/ och propheterar om then tijd som ännu långt borto är.**

28. Therföre säg til them: Så säger HErren HERren: Thet jagh talar/ thet skal icke länger fördrögt warda; vtan skal skee/ säger HErren HERren.

13. Capitel.

HERren befaller Hesekiel prophetera moot the falska Propheter ibland hans folck/ som propheterade vthan hans befalning; intet straffade theras synder och wilfarelser: vtan hölde öfwer/ besmyckiade och vrsächtade

hwad the giorde/ v. 1. Sammaledes emot the falska Prophetissor/ som giorde hyende vnder armarna på folcket: thet är/ styrckte them i theras synder och säkerhet/ v. 17. Och låfwar sigh wilja frija sitt folck ifrå them/ v. 21. och 23.

I. Propheteras moot the falska Propheter.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ prophetera emot Jsraels Propheter 9080/ och säg til them som vtaf sitt egit hierta prophetera: Hörer HERrans ord.

3. Thetta säger HErren HERren: **Wee them galna Prophetomen/ som sin egen anda följa/ och hafwa doch ingen syyn.** 9081

4. O Jsrael/ tine Propheter äro lika som räfwar i öknene.

5. The träda icke fram för gapet 9082 9085**/ och giöra sigh icke til en muur omkring Jsraels huus/ och stå intet i stridene på HERrans dagh.**

6. Theras syner 9086 äro intet/ och theras prophetie är icke vtan lögn; the säija: HERren hafwer thet sagt; ändoch HERren hafwer intet sändt them; och winläggia sigh at the kunna hålla sin ord widh macht.

7. Äro icke edra syner intet/ och edor prophetie altsammans lögn? Och J säijen likwäl: HERren hafwer thet sagt; ändoch jagh thet intet sagt hafwer.

8. Therföre säger HErren HERren altså: Efter J prediken thet ther intet af warder/ och propheteren lögn/ så wil jagh til eder/ säger HErren HERren.

9. Och min hand skal komma öfwer the Propheter som predika thet ther intet vthaf warder/ och prophetera lögn: the skola intet wara vthi mins folcks församling/ och vthi Jsraels huus taal icke beskrefne warda/ eller komma vthi Jsraels land; och J skolen förnimma at jagh är HErren HERren.

10. Therföre at the förföra mitt folck/ och säija: Frijd/ ändoch ther är ingen frijd 9083: folcket bygger vp 9087 wäggena; men the bestryka 9088 henne medh löös kalck.

11. Säg til the bestrykare som medh lösom kalck bestryka/ at thet warder affallandes: ty ett slagregn warder kommandes/ och stort hagel fallandes/ och en wäderhwirfwel skal storma ther vppå.

12. Sij/ så skal wäggen falla: hwad gäller/ man warder tå til eder säijandes: Hwar är nu then beskrykningen som J struket hafwen?

13. Thetta säger HErren HERren: Jagh skal låta storma en wäderhwirfwel i mine grymhet/ och ett slagregn i mine wrede/ och stora hagelstenar i harm/ the skola alt omkull slå.

14. Och så skal jagh omkull slå wäggena/ then J medh löös kalck bestruket hafwen/ och kasta henne til jordena/ så at man skal see hennes grundwal/ at hon nedre ligger; och J skolen ock så ther inne förgås/ och förnimma at jagh är HERren.

15. Altså skal jagh fulkomna mina grymhet på wäggene/ och vppå them som henne medh lösom kalck bestryka/ och säija til eder: Här är hwarken wägg eller bestrykare.

16. Thetta äro Jsraels Propheter som til Jerusalem prophetera/ och predika om frijd/ ändoch ther ingen frijd är/ säger HErren HERren.

II. Emot the falska Prophetissor.

17. OCh tu menniskiobarn/ ställ titt ansichte emot döttrarna i titt folck/ hwilka prophetera vthaf sitt hierta; och prophetera emot them/

18. Och säg: Thetta säger HErren HERren: **Wee eder som giören menniskiomen hyende vnder armarna/ och örnagåt vnder hufwuden/ både vngom och gamlom til at fånga siälar:** när J nu hafwen fångat siålarna i mitt folck/ så säijen J them lijf til.

19. Och ohelgen migh i mitt folck/ för een hand full medh biugg/ och för en beta brödh/ ther medh at J dömen the siälar til dödz som doch intet döö skulle/ och dömen them til lijfs som doch icke lefwa skulle/ genom edra lögn ibland mitt folck/ som lögn gierna hörer.

20. Therföre säger HErren HERren: Sij/ jagh wil til edor hyende/ ther J siälarna medh gripen och förtrösten/ och skal ryckia them bort vndan edra armar/ och the siälar/ som J gripen och förtrösten/ lösa giöra;

21. Och skal sönderrifwa edor örnagåt/ och frija mitt folck vthur edra hand/ at J intet meer skolen gripa them: och J skolen förnimma at jagh är HERren.

22. Therföre at J falskeliga 9084 bedröfwen 9089 the rättferdigas hierta/ hwilka jagh intet bedröfwat hafwer; och hafwen styrckt the ogudachtigas händer/ så at the intet omwända sigh ifrå sitt onda wäsende/ på thet the måtte lefwande blifwa.

23. Therföre skolen J intet meer predika onyttiga läro/ eller prophetera: vtan jagh skal frija mitt folck vthur edra händer/ och J skolen förnimma at jagh är HERren.

14. Capitel.

NÅgre af the äldsta kommo til Hesekiel rc. v. 1. Tå befalte HERren honom säija them/ at efter the medh sitt hierta hängde til sina afgudar/ wille han ock swara them som the förtiente/ v. 2. Befaller honom förmana them til bättring/ v. 6. Ty hwilke som hälst trädde ifrå HERran til afgudar/ them wille han genom falska Propheter låta bedragas/ och sedan straffa både them och Propheterna/ v. 7. Widare säger HERren/ at när ett land syndar emot honom etc. wil han låta sina fyra plågor komma öfwer thet: och om än Noah/ Daniel och Job woro ther inne/ skulle han för theras skul icke skonat/ v. 12. Thet skulle them wederfaras i Jerusalem/ af hwilkom någre fåå igenlefde skulle snart komma i samma fängelse/ och trösta them/ v. 21.

I. Hwad HERren befaller säija någre af the äldsta.

OCh til migh kommo någre af the äldsta i Jsrael/ och satte sigh när migh. 9090

2. Tå skedde HERrans ord til migh/ och sade:

3. Tu menniskiobarn/ thesse männerna hängia medh sitt hierta in til sina afgudar/ och hålla fast vppå sins horerijs förargelse: skulle jagh tå swara them när the fråga migh? 9091

4. Therföre tala medh them/ och säg til them: Thetta säger HErren HERren: Hwilken menniskia af Jsraels huus hänger medh sitt hierta in til sina afgudar/ och håller fast vppå sins afguderijs förargelse/ och kommer til Propheten/ så wil jagh HERren swara honom/ såsom han förtient hafwer medh sitt stora afguderij:

5. På thet Jsraels huus skal bedraget warda i sitt hierta: therföre at the ifrå migh trädt hafwa genom mångahanda afguderij.

6. Therföre skalt tu säija til Jsraels huus: Thetta säger HErren HERren: Wänder eder om/ och träder ifrån

edart afguderij/ och wänder edor ansichte ifrån all edor styggelse.

II. The som medh skrymterij fråga HERran/ låter han blifwa bedragna.

7. TY hwilken menniskia af Jsraels huus/ eller någor främling som i Jsrael boor/ wiker ifrå migh 9092/ och medh sitt hierta hänger til sina afgudar/ och fast håller vppå sins afguderijs förargelse/ och kommer til Propheten/ på thet han skal fråga migh genom honom: honom wil jagh HERren sielfwer swara;

8. Och skal sättia mitt ansichte emot honom 9093/ och giöra honom til ett tekn och ordspråk 9094/ och skal ryckia honom vthu mitt folck/ at J förnimma skolen at jagh är HERren.

9. Men om en förförder Prophete något predikar 9095/ honom wil ock jagh HERren låta förförd warda 9096/ och skal vthräckia mina hand öfwer honom/ och vthrota honom vthu mitt folck Jsrael.9101

10. Altså skola the både vmgälla sina mißgierning: lika som frågarens mißgierning/ så skal ock Prophetens mißgierning wara.

11. På thet the icke meer skola förföra Jsraels huus ifrå migh/ och icke meer orena sigh vthi allahanda sin öfwerträdelse: vtan skola wara mitt folck/ och jagh skal wara theras Gudh/ säger HErren HERren.

III. När ett land syndar/ sänder HERren ther sina fyra plågor: såsom/ Hunger.

12. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

13. Tu menniskiobarn/ när landet syndar emot migh/ och ther til försmädar migh/ så skal jagh räckia mina hand öfwer thet/ och borttaga brödz vppehälle 9097/ och sända ther hunger in/ at jagh skal förgiöra ther både folck och. fää.

14. Och om än the tre 9102 männerna Noah/ Daniel/ och Job ther inne woro/ så skulle the allenast kunna frija sina egna siälar genom sina rättferdighet/ säger HErren HERren.

Ond diur.

15. Och om jagh läte komma ond diur 9098 in vthi landet/ hwilke folcket bortjagade/ och förödde thet/ så at ther ingen kunde inne wandra för diuren skul:

16. Och om thesse tre männerna woro ther inne: så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ the skulle hwarken kunna frija söner eller döttrar: vtan allena sigh sielfwa/ och landet måste öde warda.

Swärd.

17. Eller om jagh läte komma swärd vppå landet/ och sade: Swärd/ faar igenom landet; och worde altså både folck och fää förgiordt:

18. Och om the tre män woro ther inne: så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ the skulle hwarken kunna frija söner eller döttrar: vtan the allena skulle frijade warda.

Pestilentie.

19. Eller om jagh sände pestilentie 9099 vthi landet/ och vthgute mina grymhet ther öfwer/ och thet blodh kostade/ så at jagh förgiorde både folck och fää:

20. Och om Noah/ Daniel/ och Job woro ther inne: så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ the skulle icke igenom sina rättferdighet hwarken kunna vndsättia söner eller döttrar: vtan allena sina egna

siälar.

IV. Thessa plågor skulle komma öfwer the qwarblefna; men några vndslippa.

21. TY så säger HErren HERren: Om jagh sände mina fyra onda plågor 9100/ som är swärd/ hunger/ ond diur/ och pestilentie/ öfwer Jerusalem/ så at jagh ther inne förgiorde både folck och fää:

22. Sij/ så skola några ther inne ingenlefwas och vndslippa/ hwilke söner och döttrar ther vthföra skola/ och komma hijt til eder/ at J see skolen huru them går/ och trösta eder öfwer then olycko/ som jagh öfwer Jerusalem hafwer komma låtet/ samt medh alt annat thet jagh öfwer them hafwer komma låtet.

23. The skola wara edor tröst 9103 tå J få see huru them går/ och kunnen besinna/ at jagh icke vthan saak giordt hafwer/ hwad jagh ther inne giordt hafwer/ säger HErren HERren.

15. Capitel.

HERren liknar Jerusalems inbyggiare widh torra wijnqwistar/ hwilka til intet doga/ vtan at man bränner them vp/ v. 1. Therföre wille han ock så giöra medh them/ efter the hade försmädat honom/ v. 6.

I. Een liknelse tages af torra wijnqwistar.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ hwad är ett tört wijnträ för annat trä/ eller en wijnqwist för annat trä i skogen?

3. Tager man them och giör ther något vthaf? Eller giör man ther en nagla vthaf ther man något på hängia kan/ (såsom man giör af annat trä?)

4. Sij/ man kastar thet i elden 9104/ at thet förtärdt warder/ så at båda thes ändar förtärer elden/ och thes medelsta brinner vp: hwar til skulle thet nu doga/ doger thet ock til någors?

5. Sij/ tå thet ännu heelt war/ kunne man intet giöra ther af/ huru mycket mindre kan man nu här efter giöra ther af/ tå elden thet förtärdt och vpbrändt hafwer?

II. Lämpas på Jerusalems inbyggiare.

6. THerföre säger HErren HERren: Lika som jagh gifwer the torra wijnqwistar eldenom/ til at förtära för annat trä/ så skal jagh ock giöra medh Jerusalems inbyggiare.

7. Och skal sättia mitt ansichte emot them 9105/ at the icke skola vndkomma elden: vtan elden skal vpfräta them: och J skolen förnimma/ at jagh är HERren/ när jagh sätter mitt ansichte emot them:

8. Och giör landet öde: efter the hafwa försmädat migh/ säger HErren HERren.

16. Capitel.

HERren befaller Propheten förehålla Jerusalem och thes folck i liknelsewijs/ sina stora wälgierningar emot them/ v. 1. Theras stora otacksamhet här emot/ v. 15. Theras straff/ v. 35. Och huru han åter wille förbarma sigh öfwer them/ v. 53. Nemliga: at tå the i begynnelsen woro lika som ett wanwyrdt hittebarn/ v. 3. Hafwer han förbarmat sigh öfwer them/ vptagit/ klädt och vpfödt them/ v. 6. Och när the äro store wordne/ trolåfwat them sigh/ såsom til sin hustru/ v. 8. Och kosteliga beprydt i alla måtto/ v. 10. Men sedan the hade fått all ting nogh/ hafwa the såsom een skökia öfwergifwit honom/ och bolat medh främmande gudar/ v. 15. Förkoplat sigh medh the Egyptier/ Assyrier och Chaldeer/ v. 26. Och thet vthan löön/ v. 31. Therföre så

wille han ock låta gå en skökiorätt öfwer them; låta dräpa them/ och vpbränna theras huus/ v. 35. Efter the intet bättre woro än theras moder och systrar/ the Hetheer/ Samariter och Sodomiter/ v. 44. Ja än wärre/ v. 48. Doch wille han åter förbarma sigh öfwer them samt theras systrar/ och vprätta ett nytt förbund medh them/ at the skulle förnimma at han är HERren/ v. 53.

I. HERren förehåller Juda folcket sina wälgerningar moot them.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ vppenbara Jerusalems stadh sin styggelse:

3. Och säg: Thetta säger HErren HERren til Jerusalem: Titt fädernesland och titt slächte 9121 är vthaf the Cananeers land; tin fader 9121 af the Amoreer/ och tin moder af the Hetheer.

4. Titt slächte hafwer icke skoret tigh naflan bort/ tå tu född wardt; så hafwer man eij heller badat tigh medh watn/ at tu måtte reen wordit/ eij heller bestruket medh salt/ eij heller bebundet medh linda.

5. Ty ingen ömkade sigh öfwer tigh/ at han måtte förbarmat sigh öfwer tigh/ och bewijst tigh något af thenna stycken: vtan tu wardt kastad vth på markena: så förachtad war tin siäl/ tå tu född wardt.

6. Men jagh gick fram om tigh/ och såg tigh liggiande i titt blodh/ och sade til tigh: Tu skalt lefwa/ tå tu så vthi titt blodh lågst; ja/ til tigh sade jagh/ tå tu så i titt blodh lågst: Tu skalt lefwa.

7. Och jagh hafwer vpfödt tigh/ och låtit tigh stoor warda/ lika som een frucht på markene/ och wast nu vpwuxen/ och stoor och dägelig worden: tin bryst woro wäxt/ och tu hade fått skiönt långt håår; men tu wast ännu nakot och blygelig.

8. Och jagh gick fram om tigh/ och såg vppå tigh/ och sij/ tu wast manwäxt: tå bredde jagh mina kiortels flijk öfwer tigh/ och öfwertäckte tina blygd: och jagh trolåfwade tigh/ och gaf migh vthi förbund medh tigh/ säger HErren HERren/ at tu skulle wara min. 9106

9. Och jagh twådde tigh medh watn/ och vthwaskade tigh af titt blodh/ och smorde tigh medh balsam:

10. Och klädde tigh medh stickat kläder/ och drog skiöna skoor vppå tigh: jagh gaf tigh skiön kläder/ och gaf tigh silkesdok:

11. Och beprydde tigh medh klenodier/ och lade smide på tina armar/ och kädior vppå tin hals;

12. Och gaf tigh ett ännespan 9107 i titt änne/ och örnaringar i tin öron/ och een skiön crono vppå titt hufwud.

13. Summa/ tu blefst beprydd medh guld och medh silfwer/ och beklädd medh bästa lijnkläde/ silke och stickat werck: tu åt ock semlobröd/ hannog och oljo/ och wast öfwermåtton dägelig/ och fick ett rike.

14. Och titt rychte gick wida vth ibland Hedningarna för tina fägring skul/ then ganska fulkomlig war/ genom sådana prydning som jagh vppå tigh hängt hade/ säger HErren HERren.

II. Juda folcksens otacksamhet och synder emot Gudh.

15. MEn tu förläst tigh vppå tina fägring 9108; och efter tu så beprisad wast/ bedref tu horerij/ så at tu giorde tigh meenliga hwarjom och enom som fram om gick/ och giorde hans wilja.

16. Och tu tog af tin kläder/ och giorde tigh brokot altare ther af/ och bedref titt horerij ther vppå/ såsom aldrig någon tijd skedt är/ eller skee skal.

17. Och tu tog ock tin skiöna tygh/ som jagh tigh af mitt guld och silfwer gifwit hade/ och giorde tigh mans beläte ther af/ och bedref titt horerij medh them. 9109

18. Och tog tin stickade kläder/ och betäckte them ther medh; och mina oljo och rökwerck lade tu fram för them.

19. Min maat som jagh tigh gaf til at äta/ semlor/ oljo och hannog/ lade tu för them til en söt röök; ja/ thet kom ther til/ säger HErren HERren.

20. Tu togst tina söner och döttrar/ som tu migh födt hade/ och offrade them/ them til spijs: menar tu nu at thet een ringa ting är medh titt horerij?

21. At tu slachtar min barn 9110/ och låter them för them vpbränna:

22. Likwäl hafwer tu i all tin styggelse och horerij icke ens tänckt vppå tins vngdoms tijd/ huru blott och nakot tu wast/ och lågst i titt blodh.

23. Öfwer alla thessa tina ondsko/ ach wee/ wee tigh/ säger HErren HERren;

24. Bygde tu tigh bergkyrkior/ och giorde tigh bergaltare på alla gator.

25. Och främst på alla wägar 9122 bygde tu tin bergaltare/ och giorde tina fägring til een styggelse: tu neg medh tin been för alla the ther fram gingo/ och bedref stort bolerij.

26. Först bedref tu bolerij medh tinom grannom Egypti barnom/ hwilke stort kött hade/ och brukade stort bolerij til at reta migh.

27. Men jagh räckte mina hand vth emot tigh/ och styrde sådana titt sätt/ och äfwergaf tigh vthi tina fiendars wilja/ the Philisteers döttrars/ hwilke skämdes för titt skamlösa wäsende.

28. Sedan bedref tu bolerij medh Assurs barnom 9111/ och kunde thes icke mätt warda: ja/ tå tu hade bedrifwit bolerij medh them/ och thes icke mätt warda kunde:

29. Förökade tu äntå titt bolerij medh the köpmän af Chaldeen 9112: så kunde tu äntå ther medh icke mätt warda.

30. Huru skal jagh doch omskära titt hierta? Säger HErren HERren/ efter tu sådana enes arga horos gierningar giör:

31. Ther medh at tu bygde tina bergkyrkior främst på alla wägar/ och giorde tin altare på alla gator: ther til wast tu icke såsom een annor skiökia/ then man medh penningar köpa måste.

32. Eller som een hoorkona/ som vthi sins mans stadh tillåter en annan.

33. Ty allom androm skiökiom gifwer man penningar; men tu gifwer allom tinom bolarom penningar til/ och begåfwar them/ at the allstädes til tigh komma skola/ til at bedrifwa bolerij medh tigh.

34. Och man finner i tigh/ i titt horerij twärt emot thet waant är medh andra qwinnor: efter man intet löper efter tigh: vtan tu gifwer ock penningar til/ och man gifwer tigh inga penningar: altså giör tu tå twärt om.

III. Hwad straff them öfwergå skulle.

35. THerföre/ tu skiökia/ hör HERrans ord.

36. Thetta säger HErren HERren: Efter tu så gierna gifwer penningar til/ och vptäcker tina skam igenom titt

bolerij emot tina bolar/ och emot alla tins styggelses afgudar/ och vthgiuter tina barnas blodh/ hwilka tu them offrar:

37. Therföre sij/ jagh skal församla alla tina bolar/ medh hwilkom tu hafwer wällust bedrifwit/ samt medh allom them som tu för wänner håller/ til tina fiendar/ och jagh skal församla them båda emot tigh allestädz/ och skal vptäckia tina skam 9123/ at the alla tina skam see skola: 9113

38. Och skal låta gå ene horos och blodzvthgiuterskos rätt öfwer tigh/ och skal vthgiuta titt blodh medh grymhet och nijt:

39. Och skal gifwa tigh vthi theras hånder/ at the skola afbryta tina bergkyrkior/ och tin bergaltare nederrifwa/ och afkläda tigh tin kläder/ och borttaga tigh tin skiöna tygh/ och låta tigh sittia nakota och blotta.

40. Och the skola låta komma emot tigh stora hopar medh folck/ hwilka tigh stena skola/ och hugga tigh alla sönder medh sin swärd/ 9114

41. Och vpbränna tin huus medh eld 9115/ och giöra tigh tin rätt för många qwinnors ögon: altså skal jagh giöra en ända medh titt horerij/ at tu icke meer skalt gifwa penningar til:

42. Och skal släckia min harm vppå tigh/ och mätta mitt nijt vppå tigh/ at jagh må tilfridz warda/ och icke meer behöfwa wredgas:

43. Therföre at tu icke ihogkom tins vngdoms tijd; vtan rette migh medh alt thetta: therföre wil jagh ock läggia alla tina wägar vppå titt hufwud 9116/ säger HErren HERren: ty tu frågar ther intet efter/ at tu så öfwerdådeliga allahanda styggelse bedrifwer.

44. Sij/ alle the som ordspråk pläga bruka/ the skola thetta ordspråket säija om tigh: Dottren är såsom modren.

45. Tu äst tine moders dotter hwilken ifrå sin man och barn lop; och äst tina systrars syster/ hwilka ifrå sina män och barn lupo: edor moder är Hetheesk/ och edar fader en Amoreer.

46. Samarien är tin äldre syster medh sina döttrar som boo på wenstra sidone widh tigh/ och Sodom är tin yngre syster medh sina döttrar som boo på högra sidone widh tigh.

47. Ändoch tu likwäl icke lefwat hafwer efter theras wäsende/ eller giordt efter theras styggelse: ther fattas icke mycket vthi/ at tu icke slemmare ting giordt hafwer än the/ i alt titt wäsende.

IV. Theras mißgierningar jemnföras medh Sodoms och Samariens.

48. SÅ sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren: Sodom tin syster/ samt medh sina döttrar/ hafwer så icke giordt/ som tu och tina döttrar.

49. Sij/ **thet war tine systers Sodoms mißgierning:** 9117 **Högmod** 9124 **och all tings öfwerflödighet/ och godh frijd then hon och hennes döttrar hade: men them fattiga och torftiga giorde the icke (gierna) hielp.**

50. Vtan woro stolta/ och giorde styggelse för migh 9118; therföre hafwer jagh ock bortkastat them/ tå jagh begynte see ther til. 9119

51. Så hafwer ock Samarien icke giordt hälftena af tina synder: vtan tu hafwer så mycket meer giordt tin styggelser än hon/ at tu hafwer giordt tina systrar froma emot all tin styggelser som tu giordt hafwer.

52. Så bär ock nu tina skam/ tu som tina systrar froma giör genom tina synder/ i hwilkom tu större styggelser änthe giordt hafwer/ och hafwer giordt them fromare än tu äst: så skäm tigh nu/ och bär tina skam/ at tu tina systrar froma giordt hafwer.

V. Doch wille HERren förbarma sigh öfwer them/ och förnya förbundet medh them.

53. MEn jagh skal omwända theras fängelse/ nemliga/ thesse Sodoms 9125 fängelse/ och hennes döttrars; och thesse Samaries 9126 fängelse/ och hennes döttrars/ och thesse tins fängelses fångar samt medh them:

54. Så at tu måste bära tina skam och håån/ för alt thet tu giordt hafwer/ och J äntå likwäl tröstade warda.

55. Och tin syster/ thenna Sodom och hennes döttrar skola omwända warda/ lika som the tilförene warit hafwa/ och Samarien och hennes döttrar skola omwända warda/ lika som the tilförene warit hafwa: tu ock så medh tina döttrar skolen omwända warda/ lika som J tilförene warit hafwen.

56. Och tu skalt icke meer prisa then samma tina syster Sodom/ såsom på tins högmodz tijd:

57. Tå tin ondska ännu icke vptäckt war/ såsom på then tiden/ tå Syrie döttrar och the Philisteers döttrar allestädz skämde tigh/ och förachtade tigh alt omkring.

58. Tå J måsten bära edra laster och styggelser/ säger HERren.

59. Ty så säger HErren HERren: Jagh skal giöra tigh lika som tu giordt hafwer 9120/ at tu förachtade eden och bröt förbundet.

60. Men jagh wil tänckia vppå mitt förbund som jagh medh tigh giordt hafwer i tins vngdoms tijd; **och skal giöra ett ewigt förbund** 9127 **medh tigh.**

61. Så skalt tu komma tina wägar ihogh och skämmas/ tå tu tina äldre och yngre systrar til tigh tagandes warder/ the jagh tigh til döttrar gifwa skal/ doch icke af titt förbund:

62. Vtan jagh wil giöra mitt förbund 9128 medh tigh/ at tu förnimma skalt at jagh är HERren.

63. På thet tu skalt tänckia ther vppå/ och skämmas/ och för skam skul icke diärfwas vplåta tin mun/ när jagh tigh förlåtandes warder alt thet tu giordt hafwer/ säger HErren HERren.

N B. Then som Juda folcksens Historia wäl weet tilförene/ han förstår ock wäl thetta Capitel.

17. Capitel.

HERren befaller Hesekiel ställa Jsraels huus ena gåto före/ om twå örnar och ett wijnträ; ther medh han skulle straffa Konung Zedekia/ at han war affallen ifrå Konungen i Babel til Konungen i Egypten/ och skulle therföre intet blifwa beståndandes/ vtan ock warda fången och föras til Babel/ rc. v. 1. Såsom HERren sielf thet vthtyder/ v. 11. rc. Sedan låfwar HERren at han wille taga en teelning af ett cedreträ och plantera honom/ at ther af skulle warda ett stort trä/ thet är Christus af Davidz slächte/ hwilken en HERre öfwer alt blifwa skulle/ v. 22.

I. HERren befaller sättia sitt folck ena gåto före/ om twå örnar och ett wijnträ.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ gif Jsraels huse ena gåto och liknelse före/

3. Och säg: Thetta säger HErren HERren: En stoor örn 9129 9137 medh stora flygt och långa wingar/ och full medh fiedrar och brokot/ kom vppå Libanon/ och tog qwistarna bort af cedreträän;

4. Och bröt then öfwersta skatan af/ och förde honom in vthi krämarelandet/ och satte honom vthi then staden ther handlingen war. 9130

5. Han tog ock fröö af the landena/ och sådde thet vthi thet samma goda landet ther mycket watn war/ och satte thet såsom ett pijlträ.

6. Och thet wäxte och wardt ett stort wijnträ/ doch ganska lågt: ty thes qwistar bögde sigh neder emot sina root/ och war altså ett wijnträ/ thet qwistar och löf fick.

7. Och ther war en annar stoor örn medh stora wingar och många fiedrar; och sij/ thetta wijnträd hade een längtan i sina rötter til thenna örnen/ och vthräckte sina qwistar emot honom/ at thet måtte watnat warda af hans dike:

8. Och war doch på eno godo lande widh mycket watn planterat/ så at thet wäl hade mått fått qwistar/ frucht burit/ och ett stort wijnträ wordet.

9. Så säg nu: Altså säger HErren HERren: Skulle thet trifwas? Ja/ man skal vpryckia thes rötter/ och afrifwa thes frucht/ och man skal förtorka alla thes vpwäxta qwistar/ at the förfaalna: och thet skal icke skee genom en stoor arm eller mycket folck/ at man må föra honom af thes rötter bort.

10. Sij/ thet är planterat: men skulle thet trifwas? Ja/ så snart ther kommer ett östan wäder til/ så skal thet förtorkas på sin dike.

II. HERren vthtyder samma gåto sielf.

11. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

12. Käre/ säg til thet ohörsamma folcket: Weten J icke hwad thetta är? Och säg: Sij/ Konungen af Babel kom til Jerusalem/ och tog hans Konung och hans Förstar/ och förde them bort til sigh vthi Babel.

13. Och tog en af Konungsligo sädh/ och giorde ett förbund medh honom/ och tog en eed af honom 9131; men the wäldiga i landena tog han bort:

14. På thet at riket skulle ödmiukat blifwa/ och icke vphäfwa sigh/ at förbundet måtte hållet warda och ståndande blifwa.

15. Men then samma säden föll af ifrå honom/ och sände sitt bodskap vthi Egypten 9132/ at man skulle sända honom hästar och mycket folck: skulle thet lycka sigh medh honom? Eller skulle han komma ther wäl af medh som sådant giör? **Och then som förbund bryter/ skulle han slippa?** 9138

16. Så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ vthi then Konungens rum som honom til Konung satte/ hwilkens eed han förachtade/ och hwilkens förbund han bröt/ ther skal han döö/ nemliga i Babel.

17. Och skal Pharao intet blifwa ståndandes medh honom i örligena/ medh storom häär och mycket folck/ tå man torfwallar vpkasta/ och bolwerck vpbyggia skal 9133/ på thet at mycket folck skal slaget blifwa.

18. Ty efter han hafwer förachtat eden/ och brutit förbundet/ ther han sina hand vppå räckt hafwer/ och alt sådant bedrifwer/ skal han intet kunna vndslippa.

19. Therföre säger HErren HERren altså: Så sant som jagh lefwer/ skal jagh låta min eed then han förachtat

hafwer/ och mitt förbund som han brutit hafwer/ komma öfwer hans hufwud.

20. Ty jagh skal kasta mitt näät 9134 öfwer honom/ och han måste i min garn fången warda; och jagh skal låta honom komma til Babel/ och ther wil jagh wara i rätta 9135 medh honom: therföre at han sigh så emot migh förgripit hafwer.

21. Och alle hans flychtige/ som til honom hålla sigh/ skola falla genom swärd 9136/ och the som af them slippa/ skola i all wäder förströdde warda; och J skolen förnimma/ at jagh HERren hafwer thetta talat.

III. Gifwer löfte om Christo.

22. THetta säger HErren HERren: **Jagh skal ock så taga en teelning** 9139 **af ett högt cedreträ/ och bryta honom af öfwerst vppå thes qwistom/ och skal plantera honom vppå ett högt berg;**

23. Nemliga/ på thet höga berget Jsrael wil jagh plantera honom/ på thet han skal groo/ och bära frucht/ och warda ett stort cedreträ/ så at allehanda foglar skola kunna boo och blifwa vnder honom/ och vnder hans qwistars skugga.

24. Och all trää på markene skola förnimma/ at jagh HERren hafwer thet höga trädh förnedrat/ och thet läga trädh vphögdt/ och thet gröna trädh förtorkat/ och thet torra trädh grönskande giordt: Jagh HERren talar thet/ och giör thet ock så.

18. Capitel.

HERren förlägger thet ordspråket: Fäderna åto sura wijndrufwor/ men barnen äro ömtände wordne; och swär ther vppå/ at then som syndar/ han skal döö/ v. 1. Så at om en är from/ så skal han lefwa/ v. 5. Men om hans son blifwer ond/ så skal han intet lefwa för sins faders skuld/ v. 10. Blifwer åter thens ogudachtigas son from/ skal han intet bära sins faders mißgierning/ v. 14. Vtan hwar och en niuta sin egen gierning/ v. 19. Omwänder ock then ogudachtige sigh/ så skal hans synd wara förlåten/ och han skal lefwa/ v. 21. Träder ock en rättferdig af/ och syndar/ så skal han döö/ v. 24. Således giör HERren ingom orätt/ v. 26. Förmanar them omwända sigh/ rc. Ty han hafwer icke lust til then ogudachtigas dödh/ rc. v. 30.

I. Propheten förlägger thet ordspräket: Fäderna åto sura wijndrufwor/ rc.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Hwad drifwen J ibland eder vthi Jsraels land thetta ordspråket/ och säijen: Fäderna hafwa ätit sura wijndrufwor/ men barnomen äro tänderna ther af öma wordna? 9140 9153

3. Så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ sådant ordspråk skal intet meer gå ibland eder i Jsrael:

4. Ty sij/ alla siälar äro mina; fadrens siäl är så wäl min som sonens siäl: hwilken siäl som syndar/ hon skal döö.

II. Beskrifwer/ hwad en from/ och hwad en ogudachtig är.

5. OM nu een menniskia är from/ then ther rätt och wäl giör;

6. Then på bergomen icke äter 9154**/ then sin ögon icke vphäfwer til Jsraels huus afgudar; och sins nästas hustru icke besmittar/ och icke ligger när qwinno vthi hennes kranckhet:** 9141

7. Then ingom skada giör; then gäldenäromen sin pant igen gifwer 9142**; then ingom något ifrå tager medh wåld** 9143**; then sitt brödh delar medh them hungroga/ och kläder then nakota:** 9144

8. Then intet ockrar 9145; then ingen slem winning tager; then icke hielper til at giöra orätt; then emellan menniskiorna rätt dömer:

9. Then efter mina rätter wandrar/ och min budh håller/ så at han alfwarliga giör ther efter: thet är en from man/ han skal få lefwa/ säger HErren HERren.

10. Men om han föder en son 9155/ och then samme warder en mordare/ then ther blodh vthgiuter/ eller något af thessa stycke giör;

11. Och intet af the andra stycken giör: vtan äter på bergom/ och besmittar sins nästas hustru;

12. Giör them fattiga och elända skada; tager något medh wåld; icke igen gifwer pant; vphäfwer sin ögon til afgudar/ ther medh han een styggelse bedrifwer;

13. Får vth på ocker/ tager winning: skulle han lefwa? Han skal icke lefwa: vtan efter han sådana styggelse giordt hafwer/ så skal han döden döö; hans blodh skal wara öfwer honom. 9146

III. Låfwar/ at en from son skal intet omgälla sins faders mißgierning; vtan hwar och en skal niuta sin gierning.

14. MEn om han föder en son/ then ther alla sådana synder seer som hans fader giör/ och han fruchtar sigh/ och så icke giör:

15. Äter icke på bergom; vphäfwer icke sin ögon til Jsraels huus afgudar; besmittar icke sins nästas hustru:

16. Giör ingom skada; behåller icke pant; tager intet medh wåld; delar sitt brödh medh them hungroga/ och kläder then nakota:

17. Hielper icke emot then elända; tager intet ocker eller slem winning; vtan håller min budh/ och lefwer efter mina rätter: han skal intet döö för sins faders mißgierning skul/ vtan lefwa.

18. Men hans fader/ then wåld och orätt brukat hafwer/ och ibland sitt folck/ thet som intet doger giordt hafwer: sij/ han skal döö för sina mißgierning skul.

19. Så säijen J: Hwij skal sonen icke bära sins faders mißgierning? Therföre at han hafwer giordt rätt och wäl/ och hållet och giordt alla mina rätter/ skal han lefwa.

20. Ty hwilken siäl som syndar/ hon skal döö: sonen skal icke bära fadrens mißgierning; och fadren skal icke bära sonens mißgierning 9147: vtan thens rättferdigas fromhet skal wara öfwer honom/ och thens orättferdigas arghet skal wara öfwer honom.

IV. Förkunnar hwad wederfaras skal om en ogudachtig omwänder sigh/ och en from affaller.

21. MEn om en ogudachtig omwänder sigh ifrån alla sina synder som han giordt hafwer/ och håller alla mina rätter/ och giör rätt och wäl/ så skal han lefwa/ och icke döö.

22. Men på all hans öfwerträdelse som han giordt hafwer/ skal intet tänckt warda 9156: vtan skal lefwa för then rättferdighet skul 9157 som han giör.

23. Menar tu at jagh lust hafwer öfwer thens ogudachtigas dödh/ säger HErren HERren: och icke mycket meer/ at han omwänder sigh ifrå sitt onda wäsende och lefwer? 9148

24. Och om then rättferdige wänder sigh ifrå 9158 sine rättferdighet/ och giör thet ondt är/ och lefwer efter

all then styggelse som en ogudachtig giör/ skulle han lefwa? Ja/ all hans rättferdighet som han giordt hafwer/ skal intet ihogkommen warda 9149: vtan han skal döö vthi sin öfwerträdelse och syndom/ som han giordt hafwer.

25. Och äntå säijen J: HERren handlar icke rätt. Therföre hörer nu/ J af Jsraels huus: Hafwer jagh icke rätt/ och J orätt? 9150

V. Bewiser at Gudh giör ingom orätt.

26. TY när then rättferdige wänder sigh ifrå sine rättferdighet/ och giör thet ondt är/ så måste han döö; men han måste döö för sina ondsko skul/ som han giordt hafwer.

27. Twärt om/ när then ogudachtige wänder sigh ifrå sine orättferdighet/ som han giordt hafwer/ och giör nu rätt och wäl/ han warder behållandes sina siäl lefwande.

28. Ty efter han fruchtar sigh/ och wänder åter af sine ondsko/ så skal han lefwa/ och icke döö.

29. Och ännu säija the af Jsraels huus: HERren handlar icke rätt. Skulle jagh hafwa orätt? J af Jsraels huus hafwen orätt.

30. Therföre wil jagh döma eder/ J af Jsraels huus/ hwar och en efter hans wäsende/ säger HErren HERren.

VI. Förmanar til bättring.

THerföre wänder eder om/ och läter eder omwända/ på thet J icke skolen falla för mißgierningena skul.

31. Kaster ifrån eder all edor öfwerträdelse/ ther J medh öfwerträdt hafwen/ och giörer eder ett nytt hierta 9159/ och ny anda 9151: ty hwij wilt tu så döö/ tu Jsraels huus?

32. Ty jagh hafwer ingen lust til hans dödh som döör/ säger HErren HERren: therföre omwänder eder/ så fån J lefwa. 9152

19. Capitel.

PRropheten klagar i liknelse wijs öfwer Konung Joachas/ at han såsom ett vngt leijon wände sigh til roof/ til thes han blef fången/ och förd in i Egypten/ v. 1. Sammaledz öfwer Konung Jojachim/ at han thet samma giorde/ til thes han blef fången til Babel/ v. 5. Liknar Jerusalem widh ett wijnträ/ som war planterat på ett fruchtsamt rum och stort wuxit/ och ett östanwäder hade förtorkat thes qwistar och frucht; men nu stod thet på en torr platz/ och en eld af thes qwistar skulle snart vpbränna thet/ v. 10.

I. En klagogråt öfwer Konung Joachas.

MEn giör en klagogråt öfwer Jsraels Förstar;

2. Och säg: Hwij ligger tin moder lejinnan ibland lejinnorna/ och vpföder sina vngar ibland the vnga leijon?

3. En af them födde hon vp/ och ther wardt ett vngt leijon 9164 vthaf/ thet wande sigh til at rifwa och vpäta menniskior.

4. Tå Hedningarna hörde sådant om thet/ grepo the thet vthi theras kulor 9160/ och förde thet i kädior in vthi Egypti land.

II. Öfwer Konung Jojachim.

5. TÅ nu modren såg/ sedan hon hade länge hoppats/ at hennes hopp war borto/ tog hon en annan 9165 af sina vngar/ och giorde ther ett vngt leijon af.

6. Tå thet wandrade ibland lejinnorna/ wardt thet ett vngt leijon 9161/ thet ock så wandes til at rifwa och vpäta menniskior.

7. Thet förderfwade theras huus och theras städer/ så at landet och hwad ther vthi war/ grufwade sigh för thes rytandes röst.

8. Tå lade Hedningarna sigh af all land kring om thet 9162/ och kastade ett näät öfwer thet/ och grepo thet i thes kulor.

9. Och satte thet vthi ett galler/ och förde thet i kädior til Konungen i Babel; och man lät förwara thet/ at thes röst intet meer skulle hörd warda på Jsraels bergom.

III. Öfwer Jerusalem och Konung Zedekia/ samt the igenlefda af Juda.

10. TJn moder war lika som ett wijnträ/ som widh watn planterat war/ och thes frucht och qwistar woxo af thet myckla watnet;

11. At thes qwistar så starcke wordo/ at the til herraspiror dogde/ och thet wardt högt ibland wijnträn. Och tå man såg at thet så högt war och många qwistar hade;

12. Wardt thet i grymhet rifwit neder til jordena och förkastat; östan wäder 9163 förtorkade thes frucht/ och thes starcke qwistar wordo sönderbrutne/ så at the borttorkades/ och vpbrände wordo.

13. Men nu är thet planterat i öknene/ vthi eno torro och torstigo lande.

14. Och en eld gick vthaf thes starcka qwistar/ then förtärde thes frucht/ så at ther inge starcke qwistar meer vppå äro til några herraspiro: thet är een klagelig och jämmerlig ting.

20. Capitel.

NÅgre af the äldsta kommo til Hesekiel at fråga HERran/ v. 1. Tå befalte HERren säija: At han intet wille swara them/ v. 2. Vtan dod honom hålla them före sina stora wälgierningar som han them bewijst hade/ och theras stora otacksamhet och olydna här emot/ v. 4. Förlst i Egypten/ v. 5. Sedan i öknene/ v. 10. Än sedan the kommo in vthi Canaans land/ v. 27. Ja än på then tiden/ v. 30. Therföre wille han intet swara them/ v. 31. Vtan vthräckia sina hand/ och straffa them än hårdare i theras fängelses land/ och vthfäija the affälliga ifrå sigh/ v. 33. Doch wille han omsider åter samka them til sitt berg eller församling/ at the skulle tiena honom/ känna sin brott/ och förnimma at han är HERren/ v. 40. Ytterst får Hesekiel befalning at prophetera i liknelse wijs moot Jerusalem/ v. 45.

I. The äldste komma til Hesekiel/ at fråga HERran.

OCh thet begaf sigh i siunde åhrena/ på tijonde dagen i femte månadenom/ kommo någre af the äldsta i Jsrael til at fråga HERran/ och satte sigh neder för migh.

II. HERren befaller hälla them före sina wälgierningar/ och theras olydno.

2. TÅ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

3. Tu menniskiobarn/ tala medh Jsraels äldsta/ och säg til them: Thetta säger HErren HERren: Ären J komne til at fråga migh? Så sant som jagh lefwer/ jagh wil intet swar gifwa eder/ säger HErren HERren.

4. Men wilt tu menniskiobarn straffa them/ så må tu straffa them altså: Hålt them före theras fäders styggelse;

5. Och säg til them: Thetta säger HErren HERren: På then tijd jagh vthwalde Jsrael/ vphof jagh mina hand 9166 til Jacobs huus südh/ och lät them känna migh vthi Egypti land: ja jagh vphof 9178 mina hand til them/ och sade: Jagh är HERren edar Gudh.

Först vthi Egypten.

6. Men jagh vphof på samma tijd mina hand/ at jagh skulle föra them vthur Egypti land/ in vthi ett land som jagh them förseddt hade/ thet medh miölk och hannog flyter; ett ädla land för all land. 9167

7. Och sade til them: Hwar och en kaste bort styggelsen för sin ögon/ och orener icke eder på Egypti afgudar: ty jagh är HERren edar Gudh.

8. Men the woro migh ohörsamme/ och wille intet höra migh/ och ingen af them kastade sin styggelse bort för sin ögon/ och öfwergåfwo icke Egypti afgudar: tå tänckte jagh vthgiuta mina grymhet öfwer them/ och låta alla mina wrede gå öfwer them mitt vthi Egypti land:

9. Men jagh lät thet tilbaka för mitt namn skul/ at thet icke skulle ohelgat warda för Hedningomen/ ibland hwilka the woro/ och för hwilkom jagh hade gifwit migh them tilkänna/ at jagh them vthur Egypti land föra wille.

Sedan vthi öknene.

10. Och tå jagh them vthur Egypti land fördt hade/ och låtit them komma in vthi öknena;

11. Gaf jagh them min budh/ och lärde them mina rätter 9168/ genom hwilka menniskian lefwer 9179 then them håller. 9169

12. Jagh gaf them ock min Sabbath 9170/ til ett tekn emellan migh och them/ på thet the skulle lära/ at jagh är HERren som them helgar.

13. Men Jsraels huus war migh ock så ohörsamt vthi öknene 9171/ och lefde intet efter min budh/ och förachtade mina rätter/ genom hwilka menniskian lefwer som them håller/ och ohelgade min Sabbath ganska swårliga: tå tänckte jagh vthgiuta mina grymhet öfwer them vthi öknene/ och platt förgiöra them:

14. Men jagh lät thet tilbaka för mitt namn skul/ at thet icke skulle ohelgat 9172 warda ibland Hedningarna/ för hwilkom jagh them vthfördt hade.

15. Ock hof jagh mina hand vp emot them i öknene/ at jagh icke wille låta them komma in vthi thet land som jagh them gifwit hade/ thet medh miölk och hannog flyter; ett ädla land för all land.

16. Therföre at the förachtade mina rätter/ och lefde icke efter min budh/ och mina Sabbather ohelgade: ty the wandrade efter theras hiertas afgudar.

17. Men mitt öga skonade them/ at jagh icke förderfwade eller platt förgiorde them i öknene.

18. Och jagh sade til theras barn i öknene: J skolen icke lefwa efter edra fäders budh 9180/ och icke hålla theras rätter/ och icke orena eder vppå theras afgudar.

19. Ty jagh är HERren edar Gudh; efter min budh skolen J lefwa 9173/ och mina rätter skolen J hålla/ och giöra ther efter:

20. Och mina Sabbather skolen J helga/ at the skola wara ett tekn emellan migh och eder/ på thet J weta skolen/ at jagh HERren är edar Gudh.

21. Men barnen woro migh ock ohörsam/ lefde icke efter min budh/ höllo ock icke mina rätter/ så at the giorde ther efter/ genom hwilka menniskian lefwer then them håller; och ohelgade mina Sabbather: tå tänckte jagh vthgiuta mina grymhet öfwer them/ och låta alla mina wrede gå öfwer them i öknene.

22. Men jagh wände mina hand/ och lät thet tilbaka för mitt namn skul/ at thet icke skulle ohelgat warda för Hedningomen/ för hwilkom jagh them vthfördt hade.

23. Jagh hof ock mina hand vp emot them i öknene/ at jagh skulle förströ them ibland Hedningarna/ och förskingra them i landen;

24. Therföre at the icke höllo min budh/ och förachtade mina rätter/ och ohelgade mina Sabbather/ och sågo efter theras fäders afgudar.

25. Therföre gaf jagh them then lära som intet godh är 9174 9181; och the rätter vthi hwilka the intet lijf hafwa kunna.

26. Och förkastade them medh theras offer/ tå the vpbrände i eld all förstfödning 9175: på thet jagh skulle bedröfwa them/ och the lära skulle/ at jagh är HERren.

Än sedan the kommo in vthi Canaans land; Ja än på then dagen.

27. Therföre tala tu menniskiobarn medh Jsraels huus/ och säg til them: Thetta säger HErren HERren: Edra fäder hafwa ännu meer försmädat och trotsat migh.

28. Ty tå jagh hade låtit them komma in vthi landet/ öfwer hwilket jagh mina hand vphäfwet hade/ at jagh skulle thet gifwa them: hwar the någorstädz sågo en högh backa/ eller tiockqwistat trää/ ther offrade the sitt offer/ och båro tijt sina obehageliga gåfwor/ och rökte ther sin söta röök/ och vthguto ther sitt drickoffer. 9176

29. Men jagh sade til them: Hwad skal doch then högden tijt J gåån? Och så kallades thet een högd alt in til thenna dagh.

III. Therföre wille han intet swara them/ vthan än hårdare straffa them.

30. THerföre säg til Jsraels huus: Thetta säger HErren HERren: J orenen eder vthi edra fäders wäsende/ och bedrifwen horerij medh edor styggelse;

31. Och besmitten eder på edra afgudar/ hwilkom J offren edra gåfwor/ och vpbrännen edra söner och döttrar i eld/ alt in til thenna dagh: och jagh skulle gifwa eder af Jsraels huus swar? Så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ jagh skal intet swar gifwa eder.

32. Ther til/ tå J täncken: Wij wilje giöra lika som Hedningarna/ och såsom annor folck i landen/ och tilbedia stockar och stenar/ skal thet fela eder.

33. Så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ jagh skal råda öfwer eder medh starcka hand och vthräcktom arm/ och medh vthgutin grymhet;

34. Och skal föra eder ifrå folcken/ och församla eder vthu the land tijt J förströdde ären/ medh starcka hand/ medh vthräcktom arm/ och medh vthgutin grymhet;

35. Och skal låta eder komma vthi folcks ökn 9182/ och ther wara i rätta medh eder/ ansichte emot ansichte.

36. Lika som jagh medh edra fäder vthi öknene widh Egypten i rätta war/ rätt så skal jagh wara i rätta medh eder/ säger HErren HERren.

37. Jagh skal låta komma eder vnder riset/ och twinga eder vthi förbundsens bandom.

38. Och jagh skal vthfäija the affälliga/ och the som emot migh öfwerträda/ ibland eder; ja/ jagh skal föra them vthu thet land ther J nu boon/ och intet låta them komma 9183 in vthi Jsraels land/ at J lära skolen at jagh är HERren.

39. Therföre/ J af Jsraels huus; thetta säger HErren HERren: Efter J ju intet wiljen höra migh/ så giörer som eder täckes/ och hwar edra tiene sinom afgud: men mitt helga namn läter här efter oskämdt wara medh edor offer och afgudar.

IV. Doch wille han omsider åter samka them til sitt berg igen/ rc.

40. TY thetta säger HErren HERren: På mino heligo berge 9184/ på the höga bergena Jsrael/ ther skal hela Jsraels huus/ och alle the som i landet äro tiena migh: ther skola the wara migh tacknemlige/ och ther skal jagh eska vppå edor häfoffer och edars offers förstling/ medh alt thet J migh helgen.

41. J skolen warda migh tacknemlige medh sötom röök/ när jagh låter eder komma ifrå folcken/ och warder eder församlande vthu landen tijt J förströdde ären/ och jagh skal warda helgad i eder för Hedningomen.

42. Och J skolen förnimma/ at jagh är HERren/ när jagh hafwer låtit eder komma in vthi Jsraels land/ vthi thet land om hwilket jagh vphof mina hand/ at jagh thet edra fäder gifwa skulle.

43. Ther skolen J tänckia vppå edart wäsende/ och vppå all edar handel/ ther J vthinnan orenade ären/ och skolen hafwa ett mißhag til all edor ondsko/ som J bedrifwit hafwen.

44. Och skolen förnimma/ at jagh är HERren/ när jagh giör medh eder för mitt namn skul/ och icke efter edart onda wäsende och skadeliga handel/ tu Jsraels huus/ säger HErren HERren.

V. HERren befaller Hesekiel prophetera emot Jerusalem.

45. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

46. Tu menniskiobarn/ ställ titt ansichte emot Theman 9185/ och tala söder vth/ och prophetera emot then skogen i then markene söder vth;

47. Och säg til then skogen söder vth: Hör HERrans ord. Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh skal vptända i tigh en eld/ han skal förtära både färsk trää och torr 9186 9177/ så at man icke skal kunna vthsläckia hans låga: vtan alt thet som ifrå sönnan norr åth står/ thet skal vpbrändt warda.

48. Och alt kött skal see/ at jagh HERren thet vptändt hafwer/ och ingen thet vthsläckia kan.

49. Och jagh sade: Ach HErre HERre! the säija om migh: Thenne talar icke annat än förtäckt ord.

21. Capitel.

EFter folcket sade at Propheten talade förtäckt ord/ ty befaller HERren honom prophetera thet samma klarare: nemligen/ at han wille lata komma swärdet öfwer Jerusalem/ och dräpa både en och annan/ v. 1. Befaller honom sucka ther öfwer/ och säija them hwarföre/ v. 6. Biuder honom ock säija thet/ at swärdet war skärpt och vpfäijat/ v. 8. Ja/ thet skulle komma twäfalt/ och drabba på högra och wänstra sidan/ v. 4. Befaller än afmåla för them/ huru Konungen i Babel skulle resa åth Jerusalem; fråga sina spåmän/ belägra

och winna staden/ v. 18. Och huru Konung Zedekia skulle mista cronan/ til thes han kommo som henne hafwa skulle/ v. 25. Sedan skulle han prophetera moot the Ammoniter sammaledes/ v. 28.

I. Propheten befalles än klarare föreställa thet han genom liknelse föredragit.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ ställ titt ansichte emot Jerusalem/ och tala emot helgedomen/ och prophetera emot Jsraels land;

3. Och säg til Jsraels land: Thetta säger HERren: Sij/ jagh wil til tigh; jagh skal draga mitt swärd vthu skidone/ och skal dräpa i tigh både rättferdiga och orättferdiga. 9194

4. Efter jagh nu i tigh både rättferdiga och orättferdiga 9194 dräpa wil/ så skal mitt swärd fara vthu skidone öfwer alt kött ifrå sönnan in til norr.

5. Och alt kött skal förnimma/ at jagh HERren hafwer dragit mitt swärd vthu skidone; och thet skal icke igen instunget warda.

6. Och tu menniskiobarn skalt sucka/ in til thes at länderna wärckia vppå tigh; ja/ bitterliga skalt tu sucka/ så at the see thet.

II. Biudes berätta/ at swärdet är skärpt och vpfäijat.

7. OCh när the tå säija til tigh: Hwij suckar tu? Så skalt tu säija: För thet rychtet skul som kommer/ för hwilko all hierta förskräckias/ och alla händer falla neder/ alt modh faller/ och all knää flyta såsom watn: sij/ thet kommer/ och thet skal skee/ säger HErren HERren.

8. Och HERrans ord skedde til migh/ och sade:

9. Tu menniskiobarn/ prophetera och säg: Thetta säger HERren: Swärdet/ ja/ swärdet är skärpt och vpfäijat;

10. Thet är skärpt/ at thet slachta skal; thet är fäijat/ at thet blänckia skal: o huru glade wilje wij wara om han än giorde all trää til rijs 9195 öfwer the onda barn:

11. Men han hafwer vthfått ett swärd til at fäija/ at man thet taga skal; thet är skärpt och fäijat/ at man thet vthi dråparens händer gifwa skal.

12. Ropa och jämra tigh/ tu menniskiobarn; ty thet går öfwer mitt folck/ och öfwer alla the ther rådande äro i Jsrael/ hwilke til swärdet samt medh mino folcke församlade äro: therföre slå vppå tina länder. 9187

13. Ty han hafwer ofta näpst them; hwad hafwer thet hulpet? The onda barnas rijs wil intet hielpa/ säger HErren HERren.

14. Och tu menniskiobarn/ prophetera och slå tina händer tilsamman 9188: ty swärdet skal komma twäfalt/ ja trefalt; ett mordswärd/ een stoor slachtnings swärd/ så at thet drabba skal i kamrarna tijt the fly. 9189

15. Jagh skal låta klinga swärdet/ så at hiertan skola förskräckias/ och månge falla skola i alla theras portar 9190: ach huru bläncker thet/ och hugger åstadh til slachtning;

16. Och säija: Hugg både på högra sidona och then wänstra/ hwad som förekommer.

17. Så wil jagh tå medh mina händer wara gladh ther öfwer/ och låta mina wrede gå: jagh HERren hafwer thet sagt.

III. At afmåla Konungens resa i Babel åth Jerusalem.

18. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

19. Tu menniskiobarn/ giör twå wägar/ på hwilka komma skal Konungens swärd af Babel; men the skola både gå ifrån ett land: och sätt ett tekn främst på wägen åth stadenom 9191/ at thet tijt wisa skal.

20. Och giör wägen/ så at swärdet må komma til Rabbath Ammons barnas/ och i Juda til then fasta staden Jerusalem.

21. Ty Konungen i Babel skal sättia sigh i wägaskälet/ främst på båda wägarna/ at han skal låta spå för sigh/ skiuta medh pilar 9196 om lott/ fråga sina afgudar/ och skåda lefrar. 9197

22. Och spådomen skal wisa på högra sidona in åth Jerusalem/ at han skal låta föra tijt bockar 9198 och stöta ther hohl vppå/ och öfwerfalla honom medh stort roop och mord/ och at han skal låta föra bockar in för portarna/ och giöra ther en wall/ och byggia ther bolwerck.

23. Men then spådomen skal honom 9199 tyckia falsk wara/ han swärje så högt som han wil: men han 9200 skal tänckia vppå mißgierningarna 9201/ at han skal winna honom.

24. Therföre säger HErren HERren altså: Therföre at vppå eder tänckt warder för edra mißgierningar skul/ och edor ohörighet är vppenbar/ at man seer edra synder/ i alt thet J hafwen för händer; ja/ therföre at vppå eder tänckt warder/ skolen J medh wåld fångne warda.

IV. At Konung Zedekia skulle mista cronan/ til thes Christus komme/ som henne hafwa skulle.

25. OCh tu ogudachtige och fördömde Förste 9202 i Jsrael/ hwilkens dagh komma skal/ när mißgierningen til ända kommen är;

26. Thetta säger HErren HERren: Lägg bort hatten/ och tag af cronona: ty ther skal hwarken hatt eller crona blifwa: vtan then sigh vphögt hafwer 9203/ han skal förnedrad warda/ och then sigh förnedrat 9204 hafwer/ han skal vphögd warda.

27. Jagh skal giöra then cronona til intet/ til intet/ til intet/ til thes han kommer som henne hafwa skal/ honom wil jagh gifwa henne.

V. At prophetera emot the Ammoniter.

28. OCh tu menniskiobarn/ prophetera och säg: Thetta säger HErren HERren om Ammons barn 9192/ och om theras försmädande/ och säg: Swärdet/ swärdet är vthdragit/ at thet slachta skal; thet är vpfäijat/ at thet dräpa skal/ och skal blänckia:

29. Therföre at tu lät säija tigh falska syner och lögnspådom/ på thet tu ock skalt öfwergifwen warda ibland the ogudachtiga slagna/ hwilkom dagen kom tå mißgierningen til ända kommen war.

30. Och om thet än vthi skidona igen instunget worde/ så wil jagh doch döma tigh på thet rum ther tu skapad äst/ och i thet land ther tu född äst:

31. Och wil vthgiuta mina wrede öfwer tigh; jagh skal vpblåsa mine grymhets eld 9193/ och öfwerantwarda tigh sådana menniskiom i händer som bränna och förderfwa kunna.

32. Tu måste warda eldenom til spijs/ och titt blodh måste i landena vthgutit warda; och man skal icke meer tänckia vppå tigh: ty jagh HERren hafwer thet talat.

22. Capitel.

HERren befaller Hesekiel straffa Jerusalems stadh för sitt mord och afguderij/ v. 1. Sammaledz hans Förstar för theras öfwerwåld/ skam och last the öfwerdådeliga bedrefwo/ v. 6. Och hotar sigh wilja hemsökia them therföre/ v. 13. Han hade tänckt rensa sitt folck såsom silfwer; men thet war alt til slagg wordet/ och måste brännas vp/ v. 17. Befaller Propheten säija them thet/ v. 23. Ty theras Propheter/ Prester/ Förstar och folcket i landena/ woro alle såsom leijon och vlfwar; slogo vnder sigh medh orätt och öfwerwåld hwad the kunde; achtade intet Gudz budh/ v. 25. Och icke en war som wille förtaga hans wrede/ at hon måtte stillas/ v. 30.

I. Gudh befaller straffa Jerusalems stadh/ för hans mord och afguderij.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ wilt tu icke straffa then mordiska staden 9205/ och hålla honom före all hans styggelse? 9206

3. Säg: Så säger HErren HERren: O tu stadh/ som vthgiuter tinas blodh 9207/ på thet tin tijd skal komma/ och tu som afgudar giör när tigh/ på thet tu skalt orena tigh.

4. Tu förbryter tigh på thet blodh som tu vthgiuter/ och orenar tigh vppå the afgudar som tu giör/ ther medh tu låter tina dagar nalkas/ och beställer at tin åhr komma måste: therföre skal jagh giöra tigh til spott ibland Hedningarna/ och til håån i all land. 9208

5. Både när och fierran skola the bespotta tigh/ så at tu måste hafwa ett skändeligit rychte/ och stoor jämmer lida.

II. Sammaledes Förstarna.

6. SJj/ Förstarna i Jsrael hwar och en är mächtig när tigh til at vtgiuta blodh.

7. Fader och moder förachta the; främlinganom giöra the wåld och orätt/ enkior och faderlös barn förtryckia the.

8. Tu förachtar min helgedom/ och ohelgar mina Sabbather.

9. Förrädare äro vthi tigh/ på thet the skola vthgiuta blodh: the äta på bergomen 9209 9219/ och handla wrångwijsliga i tigh.

10. The blotta fädernas blygd/ och nödga qwinnorna i theras kranckhet; 9210

11. Och bedrifwa styggelig ting/ hwar och en medh sin skyldmans hustru 9211: the skämma sina egna söners hustrur öfwerdädeliga; the giöra sina egna systrar sina fäders döttrar skam.

12. The taga gåfwor til at vthgiuta blodh; the ockra och winna på hwar annan/ och bruka girighet emot sin nästa/ och öfwerfalla hwar annan/ och förgäta migh/ säger HErren HERren.

13. Sij/ jagh slår mina händer tilsamman 9212 öfwer then girighet som tu bedrifwer/ och öfwer thet blodh som i tigh vthgutit är.

14. Men menar tu at titt hierta kan thet lida/ eller tina händer thet fördraga/ på then tijd när jagh thet medh tigh giörandes warder? Jagh HERren hafwer thet sagt/ och wil ock så giörat.

15. Och skal förströ tigh ibland Hedningarna/ och bortdrifwa tigh i landen; och skal giöra en ända på tina slemhet:

16. Så at tu skalt ibland Hedningarna achtad warda såsom en förbannad/ och förnimma/ at jagh är HERren.

III. Gudz folck war alt til slagg wordet/ och halp intet rensa.

17. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

18. Tu menniskiobarn/ Jsraels huus är wordit migh til slagg/ all theras koppar/ ten/ jern och bly/ är i vgnenom wordet til slagg. 9213

19. Therföre säger HErren HERren altså: Efter J nu alle ären slagg wordne/ sij/ så skal jagh samka eder tilhopa i Jerusalem.

20. Lika som man tilhopa samkar silfwer/ koppar/ jern/ bly och ten in vthi en vgn/ at man må vpblåsa ther en eld vnder/ och smälta thet: altså wil jagh ock i mine wrede och grymhet sammansamka/ inlåggia/ och smälta eder.

21. Ja/ jagh skal sammansamka eder/ och vpblåsa mine wredes eld vnder eder/ at J ther vthi försmälta skolen.

22. Lika som silfret smälter i vgnenom/ så skolen J ock ther inne smälta/ och förnimma at jagh HERren hafwer vthgutit mina grymhet öfwer eder.

23. Och HERrans ord skedde til migh/ och sade:

24. Tu menniskiobarn/ säg til them: Tu äst ett land som intet står til rensande/ såsom ett ther intet regn vppå kommer på wredenes tijd.

IV. Propheter/ Prester/ Förstar och alt folcket war ondt.

25. THe Propheter som ther inne äro/ hafwa sigh tilhopa gaddat/ at the skola vpfräta siälar 9214**/ lika som ett rytande leijon tå thet röfwar:** the rifwa til sigh godz och penningar/ och giöra ther många enkior inne.

26. Thes Prester drifwa orätt vnder lagsens namn 9215/ och ohelga min helgedom: the hålla ingen åthskilnad emellan heligt och oheligt/ och achta intet hwad reent eller oreent är 9216/ och skiöta intet om mina Sabbather/ och jagh warder ohelgad ibland them.

27. Thes Förstar ther inne äro lika som glupande vlfwar/ til at vthgiuta blodh/ och förgiöra siälar för sina girighet skul.

28. Och thes Propheter bestryka 9220 them medh obrukat kalck 9217; predika fåfängelighet/ och prophetera them lögn/ och säija: Thetta säger HErren HERren/ ändoch at HERren hafwer thet intet sagt.

29. Folcket i landena brukar wåld/ och röfwa fritt/ och öfwerfalla the fattiga och elända/ och giöra främlingomen öfwerwåld och orätt.

V. Jngen war som wille förtaga Gudz wrede.

30. JAgh sökte ibland them/ om någor wille förtaga och stilla wredena 9218 **för migh/ at jagh icke skulle förderfwa landet; men jagh fan ingen.**

31. Therföre vthgiöt jagh mina wrede öfwer them/ och medh mine grymhets eld giorde jagh en ända medh them/ och gaf them theras förtienst vppå theras hufwud/ säger HErren HERren.

Thetta capitel läse hwar i sitt ständ medh flijt/ Lärare/ regenter och huusfåder/ at the här må märckia/ hwad grofwe laster i hwart stånd mäst äro gängse: för hwilka skul theras dagar pläga nalkas/ at the måste straffade warda.

23. Capitel.

GUdh befaller hålla Samarien och Jerusalem före theras afguderij och förtröstning på menniskio hielp/ i liknelsewijs: nemlig/ at the båda/ såsom twå skiökior hade strax i Egypten waant sigh til afguderij/ v. 1. Och HERren hafwer likwäl sedan tagit them sigh til ächta/ v. 4. Men then ena/ Samarien föll sedan af/ och bolade medh the Assyriers afgudar/ och förlät sigh vppå them/ v. 5. Tå straffade HERren henne/ och gaf henne i the Assyriers händer/ v. 9. Tå hennes syster Jerusalem thet såg/ bättrade hon sigh intet: vtan giorde thet än wärre medh the Chaldeer/ v. 11. Therföre wille han ock gifwa henne i theras händer/ v. 22. At hon så måste dricka sina systers kalck/ v. 32. Och befaller än Propheten hålla them alt thetta före/ v. 36.

I. Propheten håller Samarien och Jerusalem före theras afguderij/ vnder twå skiökiors namn.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ thet woro twå qwinnor ene moders döttrar.

3. Thessa bedrefwo horerij vthi Egypten/ alt ifrå sin vngdom: ther läto the handtera sin bröst/ och i vngdomenom kramma sina spenar:

4. Then äldre heet Ahala/ och hennes syster Ahaliba: och jagh tog them til ächta/ och the födde migh söner och döttrar: och Ahala heet Samarien/ och Ahaliba Jerusalem.

II. Samarien bolade först medh the Assyrier; och thes skraff.

5. AHala bedref horerij tå jagh hade tagit henne/ och war brinnande til sina bolar/ nemliga/ til the Assyrier 9229 som til henne kommo;

6. Til herrar och Förstar/ som medh silke beklädde woro/ och til alla vnga lustiga karlar/ til resenärar (och wagnar:)

7. Och bolade medh alla dägeliga karlar i Assyrien/ och orenade sigh medh allom theras afgudom/ ehwar hon til någon vptänd wardt.

8. Ther til öfwergaf hon icke sitt horerij medh them vthi Egypten/ hwilke när henne legat hade ifrå hennes vngdom/ och hennes bröst i hennes vngdom krammat/ och stort horerij medh henne bedrifwit hade.

9. Tå öfwergaf jagh henne 9230 vthi hennes bolars/ Assurs barnas hand 9221/ til hwilka hon i lust brinnandes war.

10. The vptäckte hennes skam/ och togo hennes söner och döttrar bort; men henne dråpo the medh swärd: och rychtet kom vth/ at thenna qwinnan straffad war.

III. Jerusalem bolade än wärre medh the Chaldeer; och hwad straff ther på följa skulle.

11. TÅ nu hennes syster Ahaliba thet såg/ bran hon i lusta mycket wärre än then andra/ och bedref horerij meer än hennes syster: 9222

12. Och war vptänd til Assurs barn 9223/ til herrar och Förstar som til henne wäl klädde kommo/ til resenärar (och wagnar/) och til alla vnga lustiga karlar.

13. Tå såg jagh/ at the båda hade i lika måtto orenat sigh:

14. Doch thessa bedref sitt horerij meer: ty tå hon såg målade män på wäggene i rödh färgo/ the Chaldeers beläte/

15. Begiordade om theras länder/ och spetsota brokota hattar på theras hufwud/ och alle anseende woro såsom wäldige wän/ efter then drägt som Babels och the Chaldeers barn i theras land hade:

16. Bran hon i lusta til them/ så snart hon them warse wardt/ och sände bodskap 9231 til them in vthi Chaldeen.

17. Tå nu Babels barn til henne kommo til at sofwa när henne/ wardt hon genom them orenad vthi sitt horerij; och wardt så orenad/ at hon leddes widh them.

18. Och tå hennes horerij och skam så alstinges vppenbar war/ leddes jagh ock widh henne/ lika som jagh widh hennes syster war ledse worden.

19. Men hon bedref sitt horerij ju meer och meer/ och tänckte vppå sins vngdoms tijd/ tå hon sitt horerij bedref vthi Egypti land.

20. Och bran i lusta til sina bolar/ hwilkas luste war lika som äsnars och hästars.

21. Och tu bedref tina otucht lika som i tinom vngdom/ tå the vthi Egypten handterade tin bröst/ och tina spenar krammade wordo.

22. Therföre/ o Ahaliba/ thetta säger HErren HERren: Sij/ tina bolar/ hwilka tu leddes widh/ skal jagh vpwäckia emot tigh/ och skal låta them komma alt omkring tigh; 9224

23. Nemliga/ Babels barn/ och alla Chaldeer/ medh höfwitzmän/ Förstar och herrar/ och alla Assyrier medh them/ dägeliga vnga män/ alla Förstar och herrar/ riddare och ädlingar/ och allahanda resenärer.

24. Och the skola komma öfwer tigh medh resig tygh/ och medh en stoor hoop folck/ och skola beläggia tigh medh spetser/ sköldar och hielmar alt omkring: them wil jagh befalla rätten/ at the skola döma öfwer tigh efter sin rätt.

25. Jagh skal låta mitt nijt gå öfwer tigh/ så at the skola handla obarmherteliga medh tigh: the skola skära tigh näso och öron af/ och hwad qwart blifwer/ thet skal falla genom swärd: the skola taga tina söner och döttrar bort/ och vpbränna thet qwart är i eld.

26. The skola draga tigh tin kläder vthaf/ och borttaga tin prydning.

27. Altså skal jagh giöra en ända vppå tine otucht och titt horerij medh Egypti land/ at tu icke meer skalt vphäfwa tin ögon efter them/ och icke meer tänckia vppå Egypten.

28. Ty så säger HErren HERren: Sij/ jagh skal öfwerantwarda tigh them i händer hwilkas fiende tu äst/ och på hwilka tu hafwer släckt tin lusta.

29. The skola hafwa sigh medh tigh såsom fiender/ och taga bort alt thet tu hafwer sammandragit/ och låta tigh nakota och blotta/ at tin skam skal vptäckt warda/ samt medh tine otucht och horerij.

30. Thetta skal tigh skee för titt horerij skul/ som tu medh Hedningomen bedrifwit hafwer/ och orenat tigh på theras afgudom.

31. Tu hafwer gångit på tine systers wägh: therföre gifwer jagh tigh ock hennes kalck 9225 vthi tina hand.

32. Thetta säger HErren HERren: Tu måste dricka tine systers kalck så diup och så widh som han är: tu skalt warda til så stort spott och håån/ at thet skal wara olideligit.

33. Tu måste tigh druckna dricka af then starcka drycken och jämren: ty tine systers Samarie kalck/ är en jämmers och sorgakalck.

34. Then samma måste tu slätt vthdricka/ och slå honom i stycker sönder/ och sönderrifwa tin bröst: ty jagh hafwer thet sagt/ säger HErren HERren.9226

35. Therföre säger HErren HERren altså: Therföre at tu hafwer förgätit migh/ och kastat migh baak om tin rygg/ så bär ock nu tina otucht och titt horerij.

IV. HERren befaller Propheten än hålla them thessa synder före/ samt theras straff.

36. OCh HERren sade til migh: Tu menniskiobarn/ wilt tu icke straffa Ahala och Ahaliba/ och hålla them före theras styggelse?

37. Huru the hafwa bedrifwit horerij/ och vthgutit blodh/ och bedrifwit horerij medh afgudom; ther til vpbrände the sin barn/ som the migh födt hade/ them til offer.

38. Ther vthöfwer hafwa the giordt migh thetta: the orenade min helgedom på then tiden/ och ohelgade mina Sabbather.

39. Ty tå the slachtade afgudomen sin barn/ gingo the på samma dagen in vthi min helgedom/ til at ohelga honom: sij/ sådant hafwa the begått vthi mino huse.

40. The hafwa ock sändt bodh efter män/ som vthu fierran land komma skulle: och sij/ när the kommo/ badade tu tigh/ och färgade tigh/ och prydde tigh medh smide/ them til ähro:

41. Och satt på ene skiöna säng 9227/ för hwilko stod ett bord tilredt/ ther rökte tu vppå/ och offrade mina oljo ther vppå:

42. Ther war ett stort glädierop; och mannomen/ som wida wägna ifrå mycket folck och af öknene komne woro/ gåfwo the smide vppå theras armar/ och skiöna krantsar på theras hufwud.

43. Men jagh tänckte: Hon är waan medh hoor af ålder; hon kan intet återwända af bolerij:

44. Ty man går til henne in/ lika som man til ena skiökio ingår; rätt så går man til Ahala och Ahaliba the otuchtiga qwinnor in.

45. Therföre skola the män/ som rätten fulfölja/ straffa them/ lika som man hoorkonor och blodz vthgiuterskor straffa skal: ty the äro hoorkonor/ och theras händer äro fulla medh blodh.

46. Altså säger HErren HERren: Föör vp öfwer them en stoor hoop/ och gif them til skiöfwels och roof;

47. At the måga stena them/ och stinga them igenom medh sin swärd/ och dräpa theras söner och döttrar/ och bränna theras huus vp medh eld. 9228

48. Altså skal jagh giöra en ända på otuchtene i landena/ **så at alla qwinnor skola see** 9232 **ther widh/** och icke giöra efter slika otucht.

49. Och man skal läggia edra otucht vppå eder/ och J skolen bära edra afgudars synder/ på thet J skolen förnimma/ at jagh är HErren HERren.

24. Capitel.

PRopheten får befalning at taga een gryto/ läggia ther kött vthi/ och siudat wäl: men efter widh grytan lodde mycket wederbrändt/ skulle han taga stycken vth/ och smälta grytan/ om hon kunde blifwa reen: hwilket beteknade/ at så skulle Jerusalem och hans inbyggiare plågas och twingas/ folcket vthödas/ staden förstöras/ och vpbrännas/ för theras synder och oreenlighet/ som eljes icke kunde aftwättas/ v. 1. Sedan tager HERren Prophetenom hans kära hustru ifrå/ och förbiuder honom sorja öfwer henne; til at betekna/ at HERren wille lika så taga sitt folck theras käresta ifrå/ nemliga/ sin helgedom/ samt theras söner och döttrar/ och the skulle icke få hålla någon klagegråt ther öfwer/ v. 15.

I. Hesekiel befalles taga een gryto/ och koka ther kött vthi/ rc. Hwad thet skulle betyda.

OCh HERrans ord skedde til migh/ i nijonde åhrena 9244/ på tijonde dagen i tijonde månadenom/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ skrif thenna dagen vp/ ja/ rätt thenna dagen: ty Konungen i Babel hafwer rätt på thenna dagen rustat sigh emot Jerusalem. 9233

3. Och gif the ohörsammo folckena een liknelse före/ och säg til them: Thetta säger HErren HERren: Sätt til ena gryto 9234/ sätt henne til/ och giut ther watn in.

4. Lägg stycken tilsammans ther vthi/ the ther in skola/ och the bästa stycken 9245/ låret och bogen; och fyll henne medh bästa märgstycken.

5. Tag thet bästa af hiordenom/ och giör en eld ther vnder/ til at koka märgstycken/ och lät thet flux siuda/ och lät märgstycken wäl kokas ther vthi.

6. Therföre säger HErren HERren altså: O then morderska staden 9235/ then een sådana gryta är/ i hwilko thet wederbrända wederloder/ och wil intet afgå: tag ther vth thet ena stycket efter thet andra/ och tu torf icke kasta lott om hwilket först vth skal.

7. Ty hans blodh är ther inne/ then han på ena bara häll/ och icke på jordena vthgutit hafwer/ ther man doch hade kunnat betäckt thet medh jord.

8. Och jagh hafwer ock så förthenskul samma blodh låtit vthgiuta 9236 vppå ena bara häll/ at thet icke skulle kunna förskylas/ på thet grymheten skulle komma öfwer them/ och thet måtte hämnadt warda.

9. Therföre säger HErren HERren altså: O tu mordiska stadh 9237/ then jagh til en stoor eld giöra wil;

10. Bär hijt mycken wedh; tändt vp elden/ at kötet må sudit warda/ och bekrydda thet wäl/ at märgstycken wederbrinna.

11. Sätt ock grytona toma vppå elden/ på thet hon må warda heet/ och hennes koppar förbrinna/ om hennes oreenhet bortsmältas/ och hennes wederbränna afgå kunde.

12. Men then wederbrännan/ ehuru fast thet ock brinner/ wil likwäl intet afgå: ty thet är alt förmycket wederbrändt/ och måste försmälta i eldenom.

13. Tin oreenhet är så förhärd/ at om jagh än gierna wille rensa tigh/ så wilt tu doch intet låta rensa tigh ifrå tine oreenhet: therföre kant tu nu här efter intet meer reen warda igen/ til thes min grymhet hafwer släckt sigh vppå tigh. 9238

14. Jagh HERren hafwer thet talat; thet skal komma/ jagh skal giörat/ och intet försumat; jagh wil intet skona/ eller låta migh thet ångra: vtan the skola döma tigh/ efter som tu lefwat och giordt hafwer/ säger

HErren HERren.

II. HERren tager Propheten hans hustru ifrån/ och förbiuder honom sörja. Hwad ther medh beteknades.

15. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

16. Tu menniskiobarn/ sij/ jagh skal genom ena plågo taga tigh bort tins ögons lust 9246: men tu skalt intet beklaga tigh eller gråta/ eller fälla några tårar.

17. Hemliga må tu sucka/ men ingen dödklagan föra: vtan skalt läggia tin skrudh vppå/ och draga tina skoor 9239 vppå; tu skalt icke skyla tin mun 9240/ och icke äta sorgabröd.

18. Och tå jagh om morgonen bittida medh folckena talat hade/ blef migh om aftonen min hustru död: och jagh giorde i then andra morgonen såsom migh befalt war.

19. Och folcket sade til migh: Wilt tu icke kungiöra oß hwad thet betyder som tu giör?

20. Och jagh sade til them: HERren hafwer talat medh migh/ och sagt:

21. Säg Jsraels huse/ at HErren HERren säger altså: Sij/ jagh skal ohelga min helgedom 9247 then edor högsta tröst/ edor ögons lust/ och edor hiertas önskan är; och edra söner och döttrar the J öfwergifwa måsten/ skola falla genom swärd.

22. Och J måsten giöra lika som jagh giordt hafwer: edar mun måste J intet skyla/ och intet sorgabröd äta:

23. Vtan skolen sättia edar skrudh vppå edor hufwud/ och draga edra skoor vppå: J skolen intet beklaga eder eller gråta 9241; vtan försmächta öfwer edra synder 9242/ och sucka hwar medh annan.

24. Och Hesekiel skal altså wara eder ett tekn 9243; at J giöra måsten lika som han giordt hafwer/ när thet så kommer: på thet J förnimma skolen/ at jagh är HErren HERren.

25. Och tu menniskiobarn/ på then tiden/ tå jagh ifrå them tager theras macht och tröst/ theras ögons lust/ och theras hiertas önsko/ theras söner och döttrar;

26. Ja/ på then samma tiden/ skal en then ther vndsluppen är/ komma til tigh/ och förkunna tigh thet.

27. På then tiden skal tin mun/ emot then som vndsluppen är/ vplåten warda/ at tu skalt tala/ och icke meer tiga: ty tu måste wara them ett tekn/ på thet the skola förnimma at jagh är HERren.

25. Capitel.

GUdh befaller Hesekiel prophetera moot the Ammoniter; at efter the hade frögdat sigh öfwer Juda folcksens straff och plågor/ så wille han ock hemsökia them/ at the skulle förnimma at han war HERren/ v. 1. Sammaledz the Moabiter/ v. 8. Edomeer/ v. 12. Och Philisteer/ för samma orsak skul/ v. 15.

I. Propheteras moot the Ammoniter.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ ställ titt ansichte emot Ammons barn 9248/ och prophetera emot them;

3. Och säg til Ammons barn: Hörer HErrans HERrans ord: Så säger HErren HERren: Therföre at J om min helgedom säijen: Hey/ thet är ohelgat/ och om Jsraels land/ thet är förödt/ och om Juda huus/ thet är i fängelse bortfördt;

4. Therföre sij/ jagh skal öfwergifwa tigh them österländska barnomen/ at the skola byggia ther sina borger/ och giöra ther sina boning: the skola äta tina frucht/ och dricka tina miölk.

5. Och jagh skal giöra Rabbach til Camelastall/ och Ammons barn til fårastall: och J skolen förnimma/ at jagh är HERren.

6. Ty så säger HErren HERren: Therföre at tu klappade medh tina händer/ och stampade medh tina fötter/ och så hånliga gladde tigh af alt hierta öfwer Jsraels land:

7. Therföre sij/ jagh skal vthräckia mina hand öfwer tigh/ och gifwa tigh Hedningomen til spijs/ och vthrota tigh ifrå folcken/ och förgiöra tigh vthu landen/ och nederläggia tigh/ och tu skalt förnimma at jagh är HERren.

II. Emot the Moabiter.

8. THetta säger HErren HERren: Therföre at Moab 9249 och Seir sagt hafwa: Sij/ Juda huus är lika som andra Hedningar 9255:

9. Sij/ så skal jagh öpna 9250 Moab sidona i hans städer/ och i hans gränsom/ thes kosteliga landsens/ BethJesimoth/ BaalMeon/ och Kiriathaim;

10. Them österländska barnomen/ samt medh Ammons barnom/ och skal gifwa them them til arfs/ så at man vppå Ammons barn intet meer tänckia skal ibland Hedningarna.

11. Och skal jagh låta gå rätten öfwer Moab/ at the skola förnimma/ at jagh är HERren.

III. Emot the Edomeer.

12. SÅ säger HErren HERren: Therföre at Edom 9251 hafwer hämnat sigh öfwer Juda huus/ och är medh sine hämnd brotzlig worden:

13. Therföre säger HErren HERren altså: Jagh skal vthräckia mina hand öfwer Edom/ och vthrota ther både folck och fää/ och giöra thet öde/ alt ifrå Theman in til Dedan/ och fälla them genom swärd.

14. Och skal åter hämnas 9256 öfwer Edom genom mitt folck Jsrael 9252/ och the skola giöra medh Edom efter mina wrede och grymhet/ at the skola förnimma mina hämnd/ säger HErren HERren.

IV. Emot the Philisteer.

15. THetta säger HErren HERren: Therföre at the Philisteer 9253 hafwa hämnas och släckt sitt gamla haat/ efter all sin wilja medh mins folcks skada; 9254

16. Therföre säger HErren HERren altså: Sij/ jagh skal vthräckia mina hand öfwer the Philisteer/ och förgiöra the dråpare/ och förstöra them som igenlefwas widh hafshamnena;

17. Och giöra een stoor hämnd vppå them/ och näpsa them medh grymhet: at the förnimma skola at jagh är HERren/ när jagh hafwer mina hämnd öfwer them gå låtit.

26. Capitel.

HEsekiel propheterar emot Tyrus/ at efter thet frögdade sigh såsom the andre öfwer Jerusalems förstöring/ så wille ock HERren låta thet förstöras/ v. 1. Och thet af Konung NebucadRezar/ hwilken skulle giöra thet til een baar klippa/ sådana som man fiskiarenät på vphängia plägar/ v. 7. Så at the mächtige ther öfwer skulle

sörja och förskräckias/ v. 15.

I. Propheteras moot Tyrus.

OCh thet begaf sigh i ellofte åhrena 9262/ på första dagen i (första) månadenom/ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ therföre at Tyrus säger om Jerusalem: Hey/ the folcks portar äro sönderbrutne; hon måste draga in til migh/ jagh måste herberga then förstörda:

3. Therföre säger HErren HERren altså: Sij/ jagh wil til tigh/ tu Tyrus 9257/ och skal låta många Hedningar vthkomma öfwer tigh/ lika som hafwet vplyfter sigh medh sina böljor.

4. The skola förderfwa murarna i Tyro/ och afbryta hans torn; ja/ jagh skal ock bortsopa stoftet ther vth/ och giöra ena bara klippo af honom;

5. Och ett skäär i hafwena/ ther man vppå vthsträcker fiskagarn: ty jagh hafwer thet talat/ säger HErren HERren: och han skal warda Hedningomen til roof.

6. Och hans döttrar som i markene liggia skola genom swärd dräpna warda/ och skola förnimma at jagh är HERren.

II. Genom hwem/ och huru thet skulle förstöras.

7. TY så säger HErren HERren: Sij/ jagh skal låta komma öfwer Tyro Nebucad Rezar Konungen i Babel nordan efter/ then en Konung är öfwer alla Konungar 9258/ medh hästar/ wagnar/ resenärar/ och medh en stoor hoop folck.

8. Han skal dräpa medh swärd tina döttrar/ som i markene liggia: men emot tigh skal han byggia bolwerck/ och giöra en torfwald/ och vphäfwa sköldar emot tigh.

9. Han skal medh bockar omkull stöta tina murar/ och medh sin wapn nederrifwa tin torn.

10. Stofftet af hans många hästar skal betäckia tigh: så skola ock tine murar bäfwa af dönen af hans hästar/ wagnar och resenärar/ när han indrager genom tina portar/ såsom man plägar indraga vthi then stadh som nederrifwen är.

11. Han skal medh sina hästars fötter 9259 förtrampa alla tina gator: titt folck skal han dräpa medh swärd/ och rifwa tina starcka stodar neder til jordena.

12. The skola röfwa titt godz bort/ och skiöfla tin handel; tina murar skola the afbryta/ och rifwa tin skiöna huus omkull/ och skola kasta tina stenar/ tträä och stofft i watnet.

13. Altså skal jagh giöra en ända vppå tins sångs liudh/ at man intet meer höra skal klanget af tina harpor. 9260

14. Och jagh skal giöra ena bara klippo af tigh/ och ett skäär ther man fiskagarn vppå vthsträcker/ så at tu skalt ther öde liggia: ty jagh är HERren then thetta talar/ säger HErren HERren.

III. Huru omliggiande Förstar skulle ther öfwer förskräckias.

15. THetta säger HErren HERren emot Tyrus: Hwad gäller at öijarna skola bäfwa när tu så grufweliga förfaller/ och tine sargade sucka/ hwilke vthi tigh skola dräpne warda.

16. Alle Förstar widh hafwet skola stiga nedh af theras säte/ och läggia sina kiortlar ifrå sigh/ och draga af sigh sin stickada kläder; och skola gå i sorgakläder/ och sittia på jordene/ och skola förskräckias och häpne warda öfwer titt hastiga fall.

17. The skola beklaga sigh öfwer tigh/ och säija om tigh: Ach! huru äst tu så platt öde worden/ tu namnkunnige stadh/ tu som widh hafwet lågst/ och så mächtig wast i hafwena/ samt medh tina inbyggiare/ at hela landet måste fruchta för tigh.

18. Ach! huru gifwa sigh öijarna öfwer titt fall/ ja/ öijarna i hafwena förskräckia sigh för tine ofärd.

19. Så säger HErren HERren: Jagh skal giöra tigh til en öde stadh 9263/ lika som andra städer ther ingen vthi boor/ och låta komma en stoor flodh öfwer tigh/ at stoor watn skola öfwertäckia tigh.

20. Och jagh skal störta tigh neder til them som fara vthi kulona/ til the döda 9264; och skal störta tigh neder vnder jordena/ och giöra tigh lika som ett ewigt öde/ medh them som vthi kulona fara; på thet at ingen skal boo vthi tigh/ och tu icke meer så pråla skalt ibland the lefwande.

21. Ty hasteliga skal jagh giöra en ända medh tigh/ at tu icke meer skalt wara til; så at när man frågar efter tigh/ skal tå ingen meer kunna finna tigh til ewig tijd 9261/ säger HErren HERren.

27. Capitel.

HEsekiel propheterar än emot Tyrus/ at efter thet högfärdades och berömde sigh af sin skiönhet/ rikedomar och stora handel/ v. 1. Så wille HERren låta komma ett östanwäder/ och sönderbråka thet/ at thet skulle förstördt och nederlagt warda/ så at alla som thet höra/ skola förskräckias ther öfwer/ v. 27.

I. Propheteras än emot Tyrus; thes skiönhet/ rikedom/ och stora handel.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ giör en klagogråt öfwer Tyrus; 9265

3. Och säg til Tyrus som ligger widh hafwet/ och handlar medh många öijars folck: Thetta säger HErren HERren: O Tyrus/ tu hafwer sagt: Jagh är then alraskiöneste.

4. Tina gränsor äro mitt i hafwena 9266 9276/ och tine byggningesmän hafwa tilpyntat tigh som alraskiönast.

5. Alt titt brädewerck hafwa the giordt af furoträ * af Senir/ och låtit föra cedreträ ifrå Libanon/ och giordt tin massträ ther vthaf;

6. Och tina åror af eketrä ifrå Basan/ och tina bäncker af elphenbeen/ och stolar af Chittims öijar.

7. Titt segel war af stickat silke vthaf Egypten/ och titt märke stickat ther vthi/ och titt täckelse af golt silke och purpur/ ifrå the öijar Elisa. 9277

8. The af Zidon och Arvad 9278 woro tine båtsmän/ och tu hade skickeliga män i Tyro til skepare.

9. The äldste och kloke af Gebal 9267 9279 måste byggia tin skep; all skep i hafwena och skepfolck fan man när tigh/ the hade sin handel i tigh.

10. The vthaf Persien/ Lydien och Libyen woro titt krigsfolck/ hwilke sina sköldar och hielmar vthi tigh vphängde/ och ther medh beprydde tigh.

11. The af Arvad 9278 woro i tinom häär/ alt omkring på tina murar/ och wächtare på tin torn; the hängde allestädz sina sköldar på murarna alt omkring/ och giorde tigh så dägeligan.

12. Tu hade tin handel på hafwena/ och lät komma allahanda waror/ silfwer/ jern/ ten och bly in vppå tin marknat.

13. Javan/ Thubal/ och Mesech 9268 handlade medh tigh/ och förde trälar och koppar in vppå tin marknat.

14. The af Thogarma 9269 förde tigh hästar/ och wagnar/ och mular in på tin marknat.

15. The af Dedan 9280 woro tine köpmän/ och tu handlade allestädz på öijomen/ the sålde tigh elphenbeen och hebenträ.

16. The Syrer hämtade ifrå tigh titt arbete som tu giorde/ och förde rubin/ purpur/ tapeter/ silke och flogel/ och christal in på tin marknat.

17. Juda och Jsraels land handlade ock medh tigh/ och förde tigh til tin marknat hwete af Minnith 9270 9281/ och balsam/ och hannog/ och oljo/ och mastix.

18. Hämtade ock Damascus titt arbete ifrå tigh/ och allahanda wahro/ för starckt wijn/ och kosteliga vll.

19. Dan/ och Javan/ och Meussal förde ock vppå tin marknat jernwerck/ casia och calmus/ at tu ther medh handla skulle.

20. Dedan 9280 handlade medh tigh/ medh täcken ther man vppå sitter.

21. Arabien/ och alle Förstar af Kedar 9271/ handlade medh tigh/ medh fåår/ wädrar och bockar.

22. The köpmän af Seba och Raema/ handlade medh tigh/ och förde til tin marknat allahanda kosteligit specerij/ och ädla stenar/ och guld.

23. Haran/ och Canne 9282/ och Eden/ samt medh the köpmän af Seba/ Assur och Chilmad woro ock tine köpmän.

24. Alle handlade the medh tigh/ medh kosteligit kläde/ medh silkes och stickade mantlar/ hwilka the vthi kosteliga cedrekistor och wäl förwarat til tin marknat förde.

25. Men skepen vthaf hafwet woro the yppersta i tinom marknat: altså äst tu mycket rijk och härlig worden mitt i hafwena:

26. Och tine skepmän förde til tigh på stort watn:

II. Beskrifwes huru Tyrus skulle förstöras/ och andre ther öfwer jämra sigh.

MEn ett östanwäder 9272 9283 skal sönderbråka tigh mitt vppå hafwena;

27. Så at tina waror/ köpmän/ handlare/ skaffare/ skepare och skepbyggiare/ och tine handterare/ och alle tine örligsmän/ och alt folcket i tigh/ skola förgås mitt vppå hafwena/ på then tiden tu nederlägges. 9273

28. Så at ock hamnerna 9274 warda bäfwande/ för tina skepares roop skul.

29. Och alle the som medh årom roo/ samt medh båtsmän och styromän/ skola stiga vthu skepen vp på landet;

30. Och högt ropa öfwer tigh/ bitterliga klaga/ och kasta stofft vppå sitt hufwud/ och besöla sigh i asko.

31. The skola raka sigh håret af öfwer tigh/ och draga säcker vppå sigh/ och af hiertat bitterliga gråta öfwer tigh/ och sörja: 9275

32. Och skola theras barn begråta tigh: Ach/ ho är någon tijd så stilla worden på hafwena/ som tu Tyrus?

33. Tå tu dref tin handel på hafwena/ giorde tu mång land rijk; ja/ medh tina många waror/ och tinom köpenskap giorde tu Konungarna på jordene rika.

34. Men nu äst tu af hafwena stört vthi thet rätta diupa watnet/ så at tin handel och alt titt folck i tigh förgånget är.

35. Alle the som på öijarna boo/ förskräckias öfwer tigh/ och theras Konungar grufwa sigh/ och see ömkeliga vth.

36. The köpmän i landena hwißla til tigh/ at tu så hastigt förgången äst/ och kan intet meer vpkomma.

28. Capitel.

ÄN widare propheterar han emot Tyrus/ synnerlig emot thes Konung/ at han för sin högfärd och stora modh/ skulle straffad och nederstört warda i kulona/ på thet han förnimma måtte/ at han war ingen Gudh som han mente/ v. 1. Sedan propheterar han emot Zidon/ at thet genom pestilentie och swärd skulle förstöras/ v. 20. Sidst om Jsraels folck: at HERren wille åter församla thet heem i sitt land igen/ på thet the skulle förnimma at han war HERren/ v. 25.

I. Propheteras moot Konungen i Tyrus.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ säg Förstanom 9291 i Tyrus: Thetta säger HErren HERren: Therföre at titt hierta vphäfwer sigh/ och säger: Jagh är Gudh; jagh sitter på enom stool såsom en Gudh mitt vppå hafwena 9284: ändoch tu äst een menniskia och icke Gudh 9285/ likwäl förhäfwer sigh titt hierta 9286/ lika som tu wore Gudh:

3. Sij/ tu håller tigh klokare än Daniel 9287/ så at tigh skal intet fördolt wara:

4. Och hafwer genom tina klokhet och förstånd kommet sådana macht åstadh/ och församlat rikedomar af guld och silfwer.

5. Och hafwer genom tina stora wijshet och handtering til så stora macht kommet; ther af äst tu så stolt worden/ at tu så mächtig äst.

6. Therföre säger HErren HERren altså: Efter titt hierta förhäfwer sigh lika som tu wore Gudh;

7. Therföre sij/ jagh skal sända främmande 9288 öfwer tigh/ nemliga/ Hedningarnas tyranner: the skola vthdraga sin swärd öfwer tina skiöna wijshet/ och giöra tina stora ähro til skam.

8. The skola störta tigh neder i kulona/ så at tu skalt döö mitt i hafwena/ lika som the slagne.

9. Hwad gäller om tu tå för tina dråpare säija skalt: Jagh är Gudh? Ändoch tu ingen Gudh äst/ vtan een menniskia/ och äst vthi tina dråpares hand.

10. Tu skalt döö lika som the oomskorne/ af the främmandes hand: ty jagh hafwer thet sagt/ säger HErren HERren.

11. Och HERrans ord skedde til migh/ och sade:

12. Tu menniskiobarn/ giör en klagogråt öfwer Konungen i Tyrus/ och säg til honom: Thetta säger HErren HERren: Tu äst thet alrahärligasta af ett skiönt werck/ full medh wijshet/ och öfwermåtton dägelig.

13. Tu äst en Gudz lustgård; och beprydd medh allahanda ädla stenar/ nemliga/ medh sarder/ topazer/ diamanter/ turkos/ onichin/ jaspis/ saphir/ rubijn/ smaragder och guld/ och hafwer af begynnelsen sedan tu Konung wardt/ prålat medh pipo och trummo.

14. Tu äst lika som en Cherub/ then sigh wida vthräcker och täcker: och jagh hafwer satt tigh vppå Gudz heliga berg 9292/ at tu ibland carbunkler wandra skulle.

15. Och wast ganska dägelig af begynnelsen 9293 til thes tin ondska funnen är.

16. Ty tu äst inwärtes full medh ondsko worden/ af tine stora handtering/ och hafwer syndat: therföre skal jagh ohelga tigh ifrå Gudz berg/ och skal bortkasta tigh/ tu vthräckte Cherub/ ifrå the carbunkler.

17. Och efter titt hierta förhäfwer sigh at tu så dägelig äst/ och tu hafwer låtit tina klokhet bedraga tigh i titt prål: therföre skal jagh störta tigh til jordena/ och giöra ett widvnder af tigh för Konungarna.

18. Ty tu hafwer förderfwat tin helgedom medh tine stora ondsko och orättom handel: therföre skal jagh låta en eld vthgå af tigh/ then tigh förtära skal/ och wil giöra tigh til asko på jordene/ så at hela werlden skal see ther vppå.

19. Alle the som känna tigh ibland Hedningarna/ skola grufwa sigh öfwer tigh 9289/ at tu så hastigt förgången äst/ och aldrig meer vpkomma kant.

II. Propheteras moot Zidon.

20. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

21. Tu menniskiobarn/ ställ titt ansichte emot Zidon 9290/ och prophetera emot honom/

22. Och säg: Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh wil til tigh Zidon/ och skal winna prijs vppå tigh: at man förnimma skal at jagh är HERren/ när jagh låter gå rätten öfwer honom/ och vppå honom bewiser at jagh är helig.

23. Och jagh skal sända ibland honom pestilentie och blodz vthgiutelse vppå hans gator/ och the skola dödzsåre falla ther inne genom swärd/ thet öfwer them gå skal alt omkring; och the skola förnimma/ at jagh är HERren.

24. Och skal sedan alt omkring Jsraels huus ther theras fiender äro/ intet törne blifwa/ som them stinga/ eller tistel som them ondt giöra skola; på thet the förnimma skola at jagh är HErren HERren.

III. Låfwas Jsrael förloßning ifrå Babel.

25. THetta säger HErren HERren: När jagh Jsraels huus församlandes warder ifrå folcken tijt the förströdde äro/ så skal jagh vppå them bewisa för Hedningomen at jagh är helig; och the skola boo vthi sitt land/ thet jagh minom tienare Jacob gifwit hafwer;

26. Och skola boo säkre ther inne/ och byggia huus/ och plantera wijngårdar; ja/ säkre skola the boo/ när jagh låter gå rätten öfwer alla theras fiendar alt omkring; och the skola förnimma at jagh HERren är theras Gudh.

29. Capitel.

HERren befaller Hesekiel prophetera moot Pharao Konungen i Egypten/ v. 1. At efter han högfärdades af sitt stora rike/ v. 3. Och tilsade ofta Gudz folck bedrägelig hielp/ v. 6. Wille HERren gifwa honom och hans folck i theras fiendars händer/ och ödeläggia theras land i 40 åhr/ v. 4. och 8. Sedan wille han åter församla them heem igen/ doch at the skulle blifwa ett föga rike/ v. 13. Ther hoos förkunnar HERren honom/ at han wil gifwa Konung NebucadRezar Egypti land til löön/ för thet omak han hade til at intaga Tyrus/ v. 17. Och låfwar åter vprätta Jsraels rike/ v. 21.

I. Propheteras moot Konung Pharao och Egypten.

VThi tijonde åhrena 9299/ på tolfte dagen i tijonde månadenom/ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ ställ titt ansichte emot Pharao Konungen i Egypten 9294/ och prophetera emot honom/ och emot hela Egypti land.

3. Predika och säg: Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh wil til tigh/ Pharao/ tu Konung i Egypten/ tu store drake 9295 som i watnena ligger/ och säger: Strömen 9300 är min/ och jagh hafwer giordt migh honom.

4. Men jagh skal läggia tigh ett bett i munnen/ och hängia fiskarna 9301 i tina floder widh tin fiäll/ och skal draga tigh vthu tinom ström/ samt medh alla fiskar i tina floder som widh tin fiäll hängia.

5. Jagh skal kasta tigh medh fiskarna bort vthu tin watn in vthi öknena; tu skalt falla vppå markene/ och intet igen vphämtad eller församlad warda/ vtan blifwa diuromen på markene/ och foglomen vnder himmelen til ett aas.

6. Och alle the som boo vthi Egypten/ skola förnimma at jagh är HERren/ therföre at the Jsraels huse en rörstaf 9302 woro; 9296

7. Hwilken/ tå the honom fattade/ söndergick och stack them genom sidona; när the stödde sigh widh honom/ gick han sönder/ och stack them i ländena.

8. Therföre säger HErren HERren altså: Sij/ jagh wil låta swärdet komma öfwer tigh/ och vthrota i tigh både folck och fää.

9. Och Egypti land skal warda toomt och öde; och the skola förnimma at jagh är HERren: therföre at han säger: Strömen 9300 är min/ och jagh hafwer giordt honom:

10. Therföre sij/ jagh wil til tigh och til tina strömar/ och skal giöra Egypti land toomt och öde/ ifrå thet tornet i Sevene 9297 alt in til Ethiopies gränsor;

11. At ther vthi hwarken fää eller folck gå eller boo skola/ i fyratijo åhr långt.

12. Ty jagh wil giöra Egypti land öde såsom thes öde gränsor/ och låta thes städer öde liggia såsom andra öde städer/ i fyratijo åhr långt; och skal förströ the Egyptier ibland Hedningarna/ och förjaga them bort i landen.

II. Låfwas at Egypten än skulle blifwa ett söga rike.

13. DOch thetta säger HErren HERren: När the fyratijo åhr vthe äro/ så skal jagh åter samka the Egyptier tilhopa ifrå folcken/ tijt the förströdde warda:

14. Och skal omwända Egypti fängelse/ och låta them komma vthi Patros 9298 land igen/ thet theras fädernesland är/ och skola wara ther ett fögo rike.

15. Ty thet skal wara litet emot annor rike/ och intet meer rådandes wara öfwer Hedningarna: och jagh skal förminska them/ så at the intet råda skola öfwer Hedningarna;

16. At Jsraels huus icke skal meer förlåta sigh vppå them/ och synda ther medh at the hålla sigh in til them; och skola förnimma/ at jagh är HErren HERren.

III. Tilsäijes NebucadRezar at få Egypten.

17. OCh thet begaf sigh vthi siunde och tiugunde åhrena/ på första dagenom i första månadenom/ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

18. Tu menniskiobarn/ NebucadRezar Konungen i Babel hafwer fördt sin häär medh stoor mödo in för Tyrus/ så at all hufwud woro skallot/ och alla axlar förslettna; och hans arbete är doch ännu honom eller hans häär för Tyrus intet lönt wordet.

19. Therföre säger HErren HERren altså: Sij/ jagh skal gifwa NebucadRezar Konungenom af Babel Egypti land/ at han skal taga bort alt thes godz/ och skal skinna och beröfwa thet/ på thet han må gifwa sinom häär sold:

20. Men Egypti land wil jagh gifwa honom för sitt arbete som han ther på giordt hafwer: ty the hafwa tient migh/ säger HErren HERren.

IV. Jsraels rike skulle vprättat warda.

21. PÅ then tiden skal jagh låta wäxa Jsraels huus horn/ och skal vplåta tin mun ibland them/ at the skola förnimma at jagh är HERren.

30. Capitel.

HERren befaller än prophetera moot Egypten/ at thet skulle genom krijg förstöras/ v. 1. Och thet af NebucadRezar Konungenom i Babel/ v. 10. Och thes städer ödeläggias/ v. 13. Sedan förkunnar HERren åter/ at han wille sönderbryta Konungens armar i Egypten/ v. 20. Och stärckia Konungens arm i Babel/ at han skulle winna Egypten/ och förderfwa thet/ v. 24.

I. Propheteras at Egypten skulle förstöras.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ prophetera och säg: Thetta säger HErren HERren: Jämrer eder/ och säijer: Ach! wee then dagen:

3. Ty dagen är hardt när; ja/ HERrans dagh 9303 är hardt när/ en mörk dagh: tiden är förhandene at Hedningarna komma skola;

4. Och swärdet skal komma öfwer Egypten 9304/ och Ethiopien måste förskräckias/ när the slagne vthi Egypten falla/ och thes folck bortfördt/ och thes grundwal vprifwen warder.

5. Ethiopien/ och Libyen/ och Lydien/ medh allahanda folck/ och Chub 9310/ och the som vthaf förbundsens land 9311 äro/ skola medh them falla genom swärd.

6. Thetta säger HERren: Egypti förswarare måste falla/ och thes machts högfärd måste förgås: ifrå tornet i Sevene 9305 skola the falla genom swärd/ säger HErren HERren:

7. Och skola öde warda såsom theras öde gränsor/ och theras städer öde liggia ibland andra öde städer: 9306

8. At the skola förnimma at jagh är HERren/ tå jagh giör en eld vthi Egypten/ så at alle the som them hielpa/ skola förderfwade warda.

9. På then tiden skola bodskap draga vth ifrå migh til skeps/ til at förskräckia Ethiopien thet nu så säkert är/ och een förskräckelse skal wara ibland them/ lika som thet gick medh Egypten tå thes tijd kom: ty sij/ thet kommer wisserliga.

II. Thet skulle skee igenom Konungen i Babel.

10. THetta säger HErren HERren: Jagh skal förminska then myckenhet vthi Egypten genom NebucadRezar Konungen i Babel.

11. Ty han och hans folck medh honom/ samt medh Hedningarnas tyranner äro ther til kallade/ at the skola förderfwa landet/ och skola vthdraga sin swärd emot Egypten; så at landet skal allestädz medh slagna fult liggia. 9307

12. Och jagh skal vthtorka strömarna 9308/ och sälja landet vthi arga menniskiors händer/ och skal föröda landet/ och hwad ther vthi är/ genom främmande: jagh HERren hafwer talat thet.

13. Thetta säger HErren HERren: Jagh skal förgiöra the beläte i Noph 9312/ och giöra en ända vppå afgudarna; och Egypten skal ingen Första meer hafwa/ och skal sända een förskräckelse vthi Egypti land.

14. Jagh skal giöra Patros 9312 öde/ och vptända en eld i Zoan 9312 och låta rätten gå öfwer No 9312:

15. Och skal vthgiuta min grymhet öfwer Sin 9312/ thet Egypti fasthet är/ och skal vthrota then myckenhet i No.

16. Jagh skal vptända en eld vthi Egypten; och Sin skal skee ångest och nödh/ och No skal nederrifwit warda/ och Noph dagliga bedröfwas.

17. The vnge män i Aven 9312 och PhiBeseth 9312 skola falla genom swärd/ och qwinnorna fångna bortförda warda.

18. Thahpanhes 9309 skal hafwa en mörkan dagh/ tå jagh Epypti ook slåendes warder/ så at hans machts högfärd skal ther inne en ända hafwa: han skal medh en skyy öfwertäckt warda/ och hans döttrar skola fångna bortförda warda.

19. Och jagh skal låta rätten gå öfwer Egypten/ at the skola förnimma at jagh är HERren.

III. Propheteras i synnerhet emot Konungen i Egypten.

20. OCh thet begaf sigh i ellofte åhrena/ på siunde dagen i första månadenom/ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

21. Tu menniskiobarn/ jagh skal sönderbryta Pharaos arm Konungens i Egypten; och sij/ han skal intet förbunden warda at han helas må; eller medh bandom tilbunden warda/ at han må starck blifwa/ och ett swärd fatta kunna.

22. Therföre säger HErren HERren altså: Sij/ jagh wil til Pharao Konungen i Egypten/ och skal bryta hans

armar sönder/ både then starcka och then swaga/ at swärdet skal falla honom vthu hans hand;

23. Och skal förströ the Egyptier ibland Hedningarna/ och förjaga them i landen.

24. Men Konungens armar af Babel wil jagh stärckia/ och gifwa honom mitt swärd i hans hand: och skal bryta Pharaos armar sönder/ så at han för honom stanka skal/ lika som en then til dödz såår är.

IV. Förkunnas at Konungens macht af Babel skulle förstärckt warda.

25. JA/ jagh wil stärckia Konungens armar af Babel/ på thet Pharaos armar skola sönderbråkade warda: at the skola weta at jagh är HERren/ när jagh gifwer Konungenom af Babel swärdet i handena/ at han thet öfwer Egypti land vthdraga skal.

26. Och jagh förströr the Egyptier ibland Hedningarna/ och förjagar them i landen/ at the skola förnimma at jagh är HERren.

31. Capitel.

ÄN widare befaller HERren Propheten hålla Konungen i Egypten före i liknelsewijs af skiön trää på Libano/ huru ringa han war emot Konungen i Assyrien/ v. 1. Nu war Konungen i Assur likwäl för sin högfärd skul/ nederstört af sätet/ och kunde icke bestå emot Konungen i Babel/ v. 10. Therföre skulle Konungen i Egypten som ringare war/ icke heller tänckia/ at han kunde stå emot honom/ vtan fara samma färd/ v. 18.

I. Assyriens vndergång beskrifwes genom liknelse af höga trään.

OCh thet begaf sigh i ellofte åhrena 9318/ på första dagen i tredie månadenom/ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ säg til Pharao Konungen i Egypten/ och til alt hans folck: Huru stoor menar tu tå at tu äst?

3. Sij/ Assur war lika som ett cedreträ på Libanon medh skiöna grenar/ och tiockt af löf och ganska högt/ så at thes skate stod högt vp ibland stora tiocka qwistar. 9313

4. Thet hade watn nogh/ at thet högt wardt/ och många källor/ at thet starckt wardt: thes strömer gingo alt omkring thes root/ och thes bäcker til all trää i skogenom.

5. Therföre är thet högre wordet än all trää på markene/ och fick många grenar och långa qwistar: ty thet hade watn nogh til at vthbreda sigh.

6. Alle himmelens foglar bodde vppå thes qwistar/ och all wildiur hade vngar vnder thes grenar/ och vnder thes skugga bodde mång och stoor folck. 9314

7. Thet hade skiöna/ stora och långa grenar: ty thes root hade mycket watn.

8. Och intet cedreträ war thesso lijkt i Gudz lustgård 9319; furoträän woro thes grenom intet liknande/ och mandelträän woro intet emot thes qwistar; ja/ thet war så dägeligit at thet öfwergick all trää i Gudz lustgård.

9. Jagh hafwer giordt thet så skiönt at thet fick så många qwistar/ at all lustig trää i Gudz lustgård båro afwund ther widh.

10. Therföre säger HErren HERren altså: Efter han så högh worden är/ at hans skate stod ibland stora höga tiocka qwistar/ och hans hierta vphof sigh at han så högh war;

11. Therföre hafwer jagh gifwit honom them mächtigasta 9320 ibland Hedningarna i händer: han skal wara til wercka medh honom/ och fördrifwan **såsom han medh sitt ogudachtiga wäsende förtient hafwer:**

12. At främmande skola vthrota honom/ nemliga/ Hedningarnas tyranner 9315/ och förskingra honom/ at hans qwistar skola liggia på all berg/ och i alla dalar/ och hans qwistar sönderbrutne widh alla bäcker i landena/ så at all folck på jordene måste bortdraga vndan hans skugga/ och öfwergifwa honom.

13. Och alle himmelens foglar såto på hans kullfallna bohl/ och all wildiur lade sigh på hans afhuggna qwistar.

14. På thet här efter intet trä widh watn skal förhäfwa sigh af sine högd/ at thes skate ibland stora tiocka qwistar står/ och at intet trä widh watn skal förhäfwa sigh öfwer the andra: ty the måste alle vnder jordena/ och dödenom öfwergifne warda/ lika som andra menniskior the ther vthi kulona fara.

15. Thetta säger HErren HERren: På then tiden tå han neder foor til helwetes/ tå giorde jagh en klagogråt/ at diupet öfwertäckte honom/ och hans strömar måste stilla stå/ och the stora watnen intet löpa kunde; och giorde thet så at Libanon sörgde öfwer honom/ och all träå i markene förtorkades öfwer honom.

16. Jagh förskräckte Hedningarna tå the hörde honom falla/ tå jagh nederstörte honom til helwetes medh them som vthi kulona fara: och all lustig träå vnder jordene vndte honom thet wäl 9316/ the ädlesta och bästa på Libanon/ och all the som widh watn ståndet hade.

17. Ty the måste ock medh honom neder åth helwetet/ til the slagna medh swärd/ efter the vnder hans arms skugga ibland Hedningarna bodt hade.

II. Lämpas på Egypten.

18. HUru stoor menar tu tå at tu äst/ medh titt prål och härlighet ibland the lustiga trään? Ty tu måste medh the lustiga trään fara neder vnder jordena/ och liggia ibland the oomskorna 9317/ hwilke medh swärd slagne äro: altså skal thet gå tigh Pharao medh allo tino folcke/ säger HErren HERren.

32. Capitel.

HÄr befaller HERren sammaledes prophetera emot Konung Pharao och Egypten/ at han wille låta dräpa honom samt hans folck/ androm til räddhoga och förskräckelse/ v. 1. Biuder sedan klaga öfwer theras och fleras vndergång/ v. 17.

I. Propheteras än emot Konung Pharao och Egypten.

OCh thet begaf sigh i tolfte åhrena/ på första dagen i tolfte månadenom/ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ giör en klagogråt öfwer Pharao Konungen i Egypten/ och säg til honom: Tu äst lika som ett leijon ibland Hedningarna/ och såsom en haaform 9321/ och springer vthi tina strömar/ och vprörer watnet medh tina fötter/ och giör thes strömar orena.

3. Thetta säger HErren HERren: Jagh skal vthkasta mitt näät öfwer tigh/ medh en stoor hoop folck/ hwilke tigh skola jaga in vthi min garn. 9322

4. Och jagh skal draga tigh i land/ och kasta tigh vppå markena/ at alle himmelens foglar skola sittia på tigh/ och all diur på jordene af tigh mätt warda. 9323

5. Och jagh skal kasta titt aas vppå bergen/ och medh tine högd vpfylla dalar.

6. Landet ther tu vthi simmer/ thet skal jagh medh titt blodh rödt giöra/ alt in til bergen; så at bäckerna skola af tigh fulle warda.

7. Och när thet nu medh tigh alt vthe är/ så skal jagh betäckia himmelen/ och förmörkra hans stiernor 9331/ och öfwerdraga solena medh moln/ och månen skal icke skina. 9324

8. All lius på himmelen skal jagh låta sörja öfwer tigh/ och wil giöra ett mörker i titt land/ säger HErren HERren.

9. Ther til skal jagh giöra tigh mångom til ett förskräckeligit exempel/ tå jagh låter Hedningarna förnimma tina plågo/ och mång land som tu intet känner.

10. Mång folck skola grufwa sigh öfwer tigh/ och theras Konungar förskräckias/ när jagh låter mitt swärd blänckia emot them/ och skola medh hast förfäras/ at hiertat må gifwa sigh i them/ öfwer titt fall.

11. Ty så säger HErren HERren: Konungens swärd af Babel skal dräpa tigh.

12. Och jagh skal fälla titt folck genom hieltars swärd/ och genom allahanda Hedningars tyranner 9325; the skola förhärja all Egypti härlighet/ och nederläggia all thes folck.

13. Och jagh skal förgiöra all thes diur widh the stora watnen/ at ingens menniskios foot/ och ingens diurs klöf skal them oreen giöra. 9326

14. Sij/ tå wil jagh giöra theras watn klar/ at theras strömar skola flyta såsom olja/ säger HErren HERren.

15. När jagh hafwer förlagt Egypti land/ och alt thet i landena är öde giordt/ och slagit alla the som ther vthi boo/ at the skola weta at jagh är HERren.

16. Thet skal wara en jämmer then man wäl begråta må; ja/ många Hedningarnas döttrar skola sådana gråt begå öfwer Egypten/ och alt thes folck skal man begråta/ säger HErren HERren.

II. Klagas om thet förderf som skulle öfwergå Egypten/ och flere. Nemligen

17. OCh i tolfte åhrena/ på femtonde dagen i samma månadenom/ skedde HERrans ord til migh/ och sade:

18. Tu menniskiobarn/ begråt folcket vthi Egypten/ och stört thet samt medh the starcka Hedningars döttrar neder vnder jordena/ til them som vthi kulona fara.

19. Hwar är nu titt prål? Stig neder/ och lägg tigh när the oomskorna. 9327

20. The skola falla ibland the slagna medh swärd: swärdet är allaredo fattat/ och vthdraget öfwer alt thes folck.

21. Ther om skola tala i helwete the starcke hieltar medh theras hielpare/ hwilke alle tijt nederfarne äro/ och liggia ther ibland the oomskorna och slagna medh swärd. 9328

Assur.

22. Ther ligger Assur medh alt sitt folck alt omkring begrafwen/ hwilke alle slagne och genom swärd falne äro.

23. Theras grafwer äro diupt i kulone/ och hans folck ligger allestädz omkring begrafwet/ hwilke alle slagne och genom swärd falne äro/ ther hela werlden fruchtade sigh före.

Elam.

24. Ther ligger ock Elam medh allom sinom hoop omkring begrafwen/ hwilke alle slagne och genom swärd falne/ och tijt nederfarne äro/ såsom the oomskorne/ vnder jordena: ther ock hela werlden för fruchtade/ och måste bära sina skam medh them som vthi kulona fara.

25. Man hafwer lagt them ibland the slagna samt medh allom theras hoop/ och the liggia omkring begrafne/ och äro alle såsom the oomskorne och slagne medh swärd/ för hwilkom ock hela werlden sigh fruchta måste; och måste bära sina skam medh them som i kulona fara/ och blifwa ibland the slagna.

Mesech och Thubal.

26. Ther ligger Mesech och Thubal 9329 medh all sin hoop omkring begrafwen/ hwilke alle oomskorne och medh swärd slagne äro/ för hwilkom ock sigh hela werlden fruchta måste.

27. Och alle andre hieltar som ibland the oomskorna falne/ och medh theras krigswärjor til helwetes farne äro/ och hafwa måst läggia sin swärd vnder sin hufwud/ **och theras mißgierning öfwer theras been kommen är/** hwilke doch förfärlige hieltar woro i hela werldene: altså måste the liggia.

28. Så skalt tu ock wisserliga ibland the oomskorna sönderkrossad warda/ och liggia ibland them som medh swärd slagne äro.

Edom.

29. Ther ligger Edom/ medh sina Konungar och alla sina Förstar ibland the slagna medh swärd/ och ibland the oomskorna/ medh andra som i kulona fara/ hwilke doch mächtige warit hafwa.

30. Ja/ alle Förstar nordan efter måste ock tijt; och alle Zidonier/ som medh the slagna nederfarne äro/ och theras förskräckeliga macht är til skam worden/ och the måste liggia ibland the oomskorna/ och them som medh swärd slagne äro/ och bära sina skam/ samt medh them som vthi kulona fara.

31. Thessa skal Pharao få see/ och hugna 9330 sigh medh allo sino folcke som vnder honom medh swärd slagne äro/ och medh sinom hela häär/ säger HErren HERren.

32. Ty hela werlden skal doch en gång fruchta sigh för migh/ at Pharao och all hans hoop/ ibland the oomskorna och medh swärd slagna/ liggia skal/ säger HErren HERren.

33. Capitel.

GUdh förehåller Propheten sitt ämbete/ genom een liknelse af en wächtare/ v. 1. Huruledes han troliga skulle warna the ogudachtiga/ v. 7. Och trösta the botfärdiga/ v. 10. Ty han hade ingen lust til the ogudachtigas dödh/ rc. v. 11. Sedan förtäljer Propheten/ huru en som war vndsluppen ifrån Jerusalem/ kom och förkunnade honom stadsens förstöring/ thet doch HERren honom tilförene hade vppenbarat/ v. 21. Och befalt honom giöra een skarp predikan för the igenlefda af sitt folck/ v. 23.

I. HERren Påminner Hesekiel om sitt ämbete/ och at han hade satt honom til en wächtare.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ predika emot titt folck/ och säg til them: Om jagh läte komma swärdet öfwer landet/ och folcket i landena toge en man ibland sigh/ och giorde honom til sin wächtare; 9332

3. Och han såge swärdet komma öfwer landet/ och bläste vthi trummeten/ och förwarade folcket:

4. Hwilken som nu trummetens liudh hörde/ och wille icke taga sigh wahra/ och swärdet komme och toge

honom bort/ hans blodh ware öfwer hans hufwud.

5. Ty han hörde trummetens liudh/ och tog sigh likwäl intet til wahra: therföre ware hans blodh öfwer honom: men then som tager sigh wahra/ han vndsätter sitt lijf.

6. Men om wächtaren såge swärdet komma/ och han icke bläste i trummeten/ och icke förwarade sitt folck: och swärdet komme och toge några bort/ the samme wordo wäl för sina synder skul borttagne; men theras blodh skal jagh kräfja vthu wächtarens hand.

7. Och nu/ tu menniskiobarn/ jagh hafwer satt tigh til en wächtare öfwer Jsraels huus: när tu hörer något vthaf minom mun/ at tu them på mina wägnar förwara skalt.

8. När jagh nu säger til then ogudachtiga: Tu ogudachtige måste döden döö; och tu säger honom thet icke/ at then ogudachtige må taga sigh til wahra för sitt wäsende: så skal wäl then ogudachtige döö för sitt ogudachtiga wäsende skul; men hans blodh wil jagh kräfja vthu tine hand.

9. Men förwarar tu then ogudachtiga för hans wäsende/ at han må wända sigh ther ifrån: och han icke wil wända sigh ifrå sitt wäsende; så skal han för sina synder skul döö/ och tu hafwer frälst tina siäl.

II. Befaller honom trösta the botferdiga; och förehålla them Gudz bekymmersamhet om menniskiones omwändelse.

10. THerföre tu menniskiobarn/ säg Jsraels huse: Så hafwen J sagt: Wår ondska och wåra synder liggia på oß/ at wij ther vnder förgås/ huru kunne wij tå lefwa?

11. Så säg nu til them: **Så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ jagh hafwer ingen lust til thens ogudachtigas dödh/ vtan at then ogudachtige omwänder sigh ifrå sitt wäsende och lefwer** 9333**: så omwänder eder** 9343 **doch nu ifrån edart onda wäsende; hwij wiljen J döö/ J af Jsraels huus?**

12. Och tu menniskiobarn/ säg til titt folck: När en rättferdig giör något ondt/ så skal thet intet hielpa honom at han from warit hafwer; och när en ogudachtig from warder/ så skal thet intet skada honom 9344/ at han ogudachtig warit hafwer: så kan ock then rättferdige icke lefwa om han syndar. 9334

13. Ty tå jagh säger til then rättferdiga/ han skal lefwa: och han förlåter sigh på sina rättferdighet/ och giör något ondt/ så skal all hans fromhet intet ansedd warda; vtan han skal döö i sine ondsko then han giör.

14. Men om jagh säger til then ogudachtiga/ at han skal döö: och han omwänder sigh ifrå sina synder/ och giör thet som rätt och godt är;

15. Så at then ogudachtige pant igen gifwer 9335/ och betalar hwad han röfwat hafwer/ och wandrar efter lifsens ord/ så at han intet ondt giör; så skal han lefwa/ och icke döö;

16. Och alla hans synder som han giordt hafwer skola förlåtna warda: ty han giör nu thet som rätt och godt är/ therföre skal han lefwa.

17. Så sägen ännu titt folck: HErren dömer icke rätt; ändoch the orätt hafwa. 9336

18. Ty om then rättferdige wänder sigh ifrå sine rättferdighet/ och giör något ondt/ så döör han ju medh skiäl therföre.

19. Och om then ogudachtige omwänder sigh ifrå sitt ogudachtiga wäsende/ och giör thet rätt och godt är/ så skal han ju medh skiäl lefwa:

20. Likwäl säijen J: HErren dömer icke rätt; ändoch jagh dömer eder af Jsraels huus/ hwar och en efter hans wäsende.

III. Propheten får kundskap/ at Jerusalem war förstördt.

21. OCh thet begaf sigh i tolfte åhrena af wårt fängelse/ på femte dagen i tijonde månadenom/ kom til migh en som vndsluppen war ifrån Jerusalem/ och sade: Staden är slagen. 9337

22. Och HERrans hand war öfwer migh om aftonen 9338/ förr än then vndsluppne kom 9339/ och vplät migh min mun/ til thes han om morgonen til migh kom: och vplät så min mun/ at jagh intet meer tiga kunde.

IV. Får befalning at predika moot the igenlefda af sitt folck.

23. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

24. Tu menniskiobarn/ the inbyggiare i thesso öde i Jsraels land/ säija altså: Abraham war icke vtan en man/ och ärfde thetta land; men wij ärom månge/ så ärfwe wij landet rätteligare.

25. Therföre säg til them: Thetta säger HErren HERren: J hafwen ätit blodh/ och vplyft edor ögon til afgudar/ och vthgutit blodh; och J menen at J wiljen besittia landet?

26. Ja/ J hållen fast på at mörda/ och gіören styggelse/ och then ene skämmer then andras hustru 9340; och menen at J wiljen besittia landet?

27. Så säg til them: Thetta säger HErren HERren: Så sant som jagh lefwer/ alle the som i öknene boo/ the skola falla genom swärd/ och hwad på markene är/ thet wil jagh gifwa diuromen til at vpäta/ och the som i fäste och i kulom äro/ the skola döö af pestilentie:

28. Ty jagh wil platt föröda landet/ och giöra en ända vppå thes högmod och macht; at Jsraels berg så öde skola warda/ at ingen skal ther fram gå.

29. Och the skola förnimma/ at jagh är HERren/ när jagh hafwer platt förödt landet/ för all theras styggelse skul som the giöra.

30. Och tu menniskiobarn/ titt folck talar emot tigh här och ther på gatomen/ och för portarna/ och then ene säger til then andra: Käre/ kommer och läter oß höra hwad doch HERrans ord är som han säger.

31. Och the skola komma til tigh vthi församlingene/ och sittia för tigh såsom mitt folck/ och skola höra tin ord; men intet giöra ther efter 9341: vtan skola hwißla åth tigh/ och likwäl lefwa framgent efter sina girighet.

32. Och sij/ tu måste wara theras wisa 9345/ then the gierna siunga och spela skola: altså skola the höra tin ord/ och intet giöra ther efter. 9342

33. Men när thet kommer som komma skal/ sij/ så skola the förnimma/ at en Prophete ibland them warit hafwer.

34. Capitel.

HERren befaller Hesekiel prophetera moot the otrogna herdar ibland hans folck/ hwilke födde sigh sielfwa/ och intet skiötte hans hiord/ v. 1. Låfwar sigh fielf wilja taga sin hiord til sigh/ wachta och skiöta honom såsom thet behöfdes/ v. 11. Han hotar sigh ock wilja döma the wanartiga bockar som förtrampade beten/ och orenade watnet för the andra fåren/ och stötte them ifrån/ v. 17. Och låfwar ther hoos/ at han wille

hielpa the swaga fåren/ och vpwäckia them en enig herda/ sin tienare David/ hwilken them wachta/ föda/ och i bästa beet föra skulle/ v. 23.

I. HERren straffar the otrogna herdar.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ prophetera emot Jsraels herdar; prophetera/ och säg til them: Thetta säger HErren HERren: Wee Jsraels herdom 9346 hwilke föda sigh sielfwa; skulle icke herdarna föda hiorden?

3. Men J åten thet feta/ och klädden eder medh vllene/ och slachtaden thet gödda 9347; men fåren willen J intet föda.

4. The swaga stärckten J intet/ och the siuka heladen J intet; thet såra förbunden J intet/ thet förwildta hämtaden J icke igen/ och thet borttapada vpsökten J icke: vtan strängeliga och hårdeliga hafwen J rådet öfwer them.

5. Och min fåår äro förskingrade lika som the ther ingen herdan hafwa/ och äro allom wildiurom til spijs wordne/ och platt förskingrade; 9348

6. Och gå wille här och ther på bergen/ och på allom högom backom/ och äro förströdd öfwer hela landet; och ingen är som efter them frågar/ eller något skiöter om them.

7. Therföre hörer/ J herdar/ HERrans ord;

8. Så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren: Efter J låten min fåår til rofs/ och min hiord allom wildiurom til spijs warda/ medan the ingen herdan hafwa; och mine herdar intet fråga efter min hiord/ vtan äro sådana herdar som föda sigh sielfwa/ men min fåår wilja the intet föda:

9. Therföre/ J herdar/ hörer HERrans ord:

10. Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh wil til the herdar/ och skal kräfja min hiord vthu theras händer/ och skal giöra en ända medh them/ at the skola intet meer herdar wara/ och skola intet meer föda sigh sielfwa; jagh skal frälsa min fåår vthu theras mun/ at the intet meer skola vpäta them.

II. Tilsäger sigh wilja sielf skiöta sin hiord.

11. TY så säger HErren HERren: Sij/ jagh skal sielf taga min hiord til migh/ och besökia them.

12. Lika som en herde besöker 9349 sin fåår/ tå the ifrå sinom hiord förwilde äro: altså skal jagh besökia min fåår/ och skal förlossa them ifrån all rum tijt the hafwa förströdde warit/ på then tiden tå mulet och mörkt war.

13. Jagh skal vthföra them ifrån all folck/ och församla them vthur all land/ och skal föra them vthi theras land/ och skal föda them på Jsraels bergom/ och i allom dalom/ och på alla lustiga platser i landena.

14. Jagh skal låta them komma på the bästa betena/ och theras hyddor skola stå på the höga berg i Jsrael: ther skola the liggia vthi roliga hyddor/ och hafwa feta beet på Jsraels bergom. 9350

15. Jagh wil sielf föda min fåår/ och skal låta them lägra sigh/ säger HErren HERren.

16. Jagh skal vpsökia thet borttapada/ och igenhämta thet förwildta/ och förbin-da thet sargada/ och stärckia thet swaga/ och hwad fett och starckt är/ skal jagh bewara; och skal skiöta them såsom the betorfwat.

III. Hotar the wanartige fåren.

17. MEn til eder/ min hiord/ säger HErren HERren altså: Sij/ jagh wil döma emellan fåår och fåår/ och emellan wädrar och bockar. 9351

18. Är thet icke nogh/ at J så goda beet hafwen/ och så öfwerflödeliga/ at J förtrampe thet medh fötterna? Och så skiöna källor til at dricka så öfwerflödeliga/ at J träden ther vthi medh fötterna/ och gioren them orena?

19. Så at min fåår äta måste thet J förtrampat hafwen/ och dricka thet J medh edra fötter oreent giordt hafwen.

20. Therföre så säger HErren HERren til them: Sij/ jagh skal döma emellan the feta och magra fåren:

21. Therföre at J springen til medh fötterna/ och stöten the swaga ifrån eder medh edrom hornom/ til thes J förskingren them all bort ifrån eder:

22. Och skal hielpa minom hiord/ at the intet meer skola til roof warda/ och skal döma emellan fåår och fåår.

IV. Låfwar sända then goda Herdan Christum.

23. OCh jagh skal vpwäckia them en enig Herda/ then them föda skal/ nemliga/ min tienare 9356 **David; han skal föda them/ och skal wara theras Herde.** 9352

24. Och jagh HERren skal wara theras Gudh; men min tienare David skal wara Försten ibland them/ thet säger jagh HERren.

25. Och jagh wil giöra ett fridzförbund medh them/ och borttaga all ond diur vthu landena/ at the skola säkre boo i öknene/ och i skogomen sofwa.

26. Jagh skal wälsigna them och alla mina högar alt omkring/ och låta regna vppå them i rättom tijd: thet skal wara ett nådeligit regn. 9353

27. Så at trään på markene skola bära sina frucht/ och jorden gifwa sin wäxt/ och the skola boo säkre i landena/ och skola förnimma at jagh är HERren/ när jagh hafwer sönderbrutit theras ook/ och hulpet them ifrå theras hand/ som the tiena måste.

28. Och the skola icke meer warda Hedningomen til roof/ och ingen diur på jordene skola meer vpäta them; vtan skola boo säkre vthan all fruchtan. 9354

29. Och jagh skal vpwäckia them ena berömda planto 9355 9357/ at the icke meer skola lida hunger i landena/ och ingen försmädelse meer lida ibland Hedningarna:

30. Och skola weta at jagh HERren theras Gudh när them är/ och at the af Jsraels huus äro mitt folck/ säger HErren HERren.

31. Ja/ J menniskior skolen wara min fosterfåår/ och jagh wil wara edar Gudh/ säger HErren HERren.

35. Capitel.

HEsekiel propheterar emot the Edomeer/ at efter the frögdades öfwer Jsraels barns mißgång/ och altid woro theras fiender/ rc. wille HERren ock låta swärdet komma öfwer them/ och ödeläggia theras städer och land/ at the skulle förnimma at han war HERren.

I. Propheteras moot the Edomeer.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ ställ titt ansichte emot Seirs berg 9358/ och prophetera ther emot;

3. Och säg til thet: Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh wil til tigh/ tu Seirs berg/ och vthsträckia mina hand emot tigh/ och giöra tigh slätt öde.

4. Jagh skal förläggia tina städer/ at tu skalt warda til ett öde/ och förnimma at jagh är HERren:

5. Therföre at J ju altid ären Jsraels barnas fiender 9359/ och jagen them vthi swärd/ tå them mißgår/ och theras synder straffada warda. 9360

6. Therföre/ så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ wil jagh ock giöra tigh blödande/ och skal thet blödandet icke vndslippa: efter tu hafwer lust til blodh/ skalt tu blödandet icke vndslippa.

7. Och jagh skal giöra Seirs berg toomt och öde/ så at ingen skal ther vppå wandra eller gå:

8. Och skal giöra thes berg och alla högar/ dalar och alla bäcker fulla medh döda/ som medh swärd skola slagne warda.

9. Ja/ til ett ewigt öde wil jagh giöra tigh/ at ingen vthi tina städer boo skal; och J skolen förnimma at jagh är HERren.

II. Gifwes orsaker til Edoms förödelse/ nemligen/ at the bespottade Gudh och hans folck.

10. OCh therföre at tu säger: Thessa båda folcken 9362 medh theras land måste warda min/ och wij wilje taga them in 9361/ **bodde än HERren ther vthi:**

11. Therföre/ så sant som jagh lefwer/ säger HErren HERren/ skal jagh giöra medh tigh efter tine wrede och haat/ lika som tu medh them giordt hafwer af blott haat; och skal warda känd när them/ när jagh tigh straffat hafwer.

12. Och tu skalt förnimma at jagh HERren all tin försmädelse hördt hafwer/ som tu emot Jsraels berg talat hafwer/ och sagt: Huy/ the äro förödde/ och oß gifne til at förderfwa:

13. Och hafwen berömt eder emot migh/ och talat högmodeliga emot migh; thet hafwer jagh hördt.

14. Så säger nu HErren HERren: Efter tu hafwer allestädz frögdat tigh i titt land/ så skal jagh giöra tigh til ett öde.

15. Och lika som tu hafwer frögdat tigh/ och meent at tu skulle intaga Jsraels huus/ therföre at thet öde war/ rätt så wil jagh giöra medh tigh/ at Seirs berg måste öde warda/ samt medh hela Edom/ och the skola förnimma at jagh är HERren.

36. Capitel.

GUdh befaller förkunna Jsraels barnom/ at efter theras fiender the igenlefde Hedningar frögdade sigh öfwer theras mißgång/ v. 1. Så wille han hemsökia och straffa them therföre/ v. 6. Men sitt folck Jsrael wille han församla i theras land igen/ at the ther boo och tilwäxa skulle/ v. 8. Och thet icke för theras förtienst eller helighet/ vtan för sitt namns ähro skul/ v. 16. Låfwar ock på then tiden rensa them ifrån alla theras synder/ och gifwa them ett nytt hierta/ rc. v. 24. At the skulle känna och ångra theras wäsende/ v. 31. Och så wille

han åter vpbyggia thet som hoos them nederrifwit war/ v. 33.

I. HERren hotar sigh wilja straffa sitt folcks fiendar.

OCh tu menniskiobarn/ prophetera Jsraels bergom/ och säg: Hörer HERrans ord/ J Jsraels berg. 9363

2. Thetta säger HErren HERren: Therföre at fienden säger om eder: Hey/ the fasta bergen äro nu wår: 9364

3. Therföre prophetera/ och säg: Thetta säger HErren HERren: Efter man allestädz föröder och förlågger eder/ och J ären them igenblefna Hedningomen til lott/ hwilke allestädz bespotta eder:

4. Therföre hörer J Jsraels berg HErrans HERrans ord: Så säger HErren HERren både til berg och högar/ til bäcker och dalar/ til thet förlagda öde/ och thes öfwergifna städer/ som them igenlefda Hedningomen alt omkring til roof och spott wordne äro:

5. Ja/ så säger HErren HERren: Jagh hafwer i mitt brinnande nijt talat emot the qwarblefna Hedningarna/ och emot hela Edom/ som mitt land intaget hafwa/ medh stoor berömelse och högmod/ til at förhärja och förläggia thet.

6. Therföre prophetera om Jsraels land/ och säg til berg och högar/ til bäcker och dalar: Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh hafwer talat i mitt nijt och grymhet/ efter J sådana försmädelse af Hedningomen lida måsten:

7. Therföre säger HErren HERren altså: Jagh vphäfwer mina hand 9376/ at edra grannar Hedningarna alt omkring skola åter bära sina skam:

II. Låfwar hielpa sitt folck heem/ för sitt namn skul.

8. MEn J Jsraels berg/ skolen grönskas igen/ och bära edra frucht mino folcke Jsrael; och thet skal skee snarliga.

9. Ty sij/ jagh wil wända migh til eder igen/ och see til eder/ på thet J skolen brukade och sådde warda.

10. Och jagh wil giöra at J månge warden/ ja/ hela Jsraels huus/ och städerna skola åter besatte/ och öden bygd warda:

11. Ja/ jagh skal gifwa eder folck och fää nogh/ at J skolen föröka eder/ och wäxa til: och jagh skal sättia eder ther in igen/ ther J tilförene bodden/ och skal giöra eder meer til godo än någon tijd tilförene/ och J skolen förnimma at jagh är HERren.

12. Jagh skal låta komma folck til eder/ hwilke mitt folck Jsrael wara skola/ the skola besittia tigh/ och tu skalt wara theras arfwedeel/ och skalt icke meer arfwingalös warda.

13. Thetta säger HErren HERren: Efter man thetta säger om eder: Tu hafwer många menniskior vpätit/ och hafwer giordt titt folck arfwingalöst:

14. Therföre skalt tu nu intet meer vpäta menniskior/ eller giöra titt folck arfwingalöst/ säger HErren HERren.

15. Och Hedningarna skola icke meer bespotta tigh/ eller försmäda tigh ibland folck/ och tu skalt intet meer förtapa titt folck 9377/ säger HErren HERren.

16. Och HERrans ord skedde ytterligare til migh:

17. Tu menniskiobarn/ tå Jsraels huus i sitt land bodde/ och orenade thet medh sitt wäsende och gierningom/ så at theras wäsende war för migh/ såsom ene qwinnos oreenhet vthi hennes kranckhet; 9365

18. Tå vthgiöt jagh mina grymhet öfwer them/ för thet blodh skul som the i landena vthgutit/ och thet genom sina afgudar orenat hade.

19. Och jagh förströdde them ibland Hedningarna/ och förjagade them vthi landen/ och dömde them efter theras wäsende och gierningar:

20. Och höllo sigh lika som Hedningarna tijt the kommo/ och ohelgade 9366 mitt helga namn/ så at man sade om them: Är thetta HERrans folck/ som vthu sitt land draga måste?

21. Men jagh förskonade för mitt helga namn skul/ hwilket Jsraels huus ohelgade ibland Hedningarna tijt the kommo.

22. Therföre skalt tu säija til Jsraels huus: Thetta säger HErren HERren: **Jagh giör thet icke för edra skul/ J af Jsraels huus/ vtan för mitt helga namn skul/** thet J ohelgat hafwen ibland Hedningarna/ til hwilka J komne ären.

23. Ty jagh wil helga och stort giöra mitt namn/ thet genom eder för Hedningomen ohelgat är/ thet J ibland them ohelgat hafwen; och Hedningarna skola förnimma at jagh är HERren/ säger HErren HERren/ när jagh bewiser migh för them vppå eder/ at jagh är helig.

24. Ty jagh wil hämta eder ifrå Hedningarna/ och församla eder vthur all land/ och låta eder komma vthi edart land igen.

III. Låfwar rensa sitt folck/ rc. och gifwa them ett nytt hierta.

25. OCh wil giuta reent watn 9378 **vppå eder** 9367/ **at J skolen rene warda ifrån all edor oreenhet** 9368**; och ifrån alla edra afgudar skal jagh rensa eder.**

26. Och jagh skal gifwa eder ett nytt hierta/ och en ny anda vthi eder 9369**/ och taga bort vthur edart kött thet steenhiertat/ och gifwa eder ett hierta af kött.**

27. Jagh skal gifwa min Anda 9370 **i eder/ och giöra ett sådana folck af eder som i min budh wandra/ och mina rätter hålla/ och ther efter giöra.**

28. Och J skolen boo vthi thet land som jagh edra fäder gifwit hafwer9371/ och skolen wara mitt folck/ och jagh skal wara edar Gudh.

29. Jagh skal giöra eder löös ifrån all edor oreenhet/ och skal säija til sädena at hon wäl trifwas skal/ och skal låta eder ingen hunger lida.

30. Jagh wil föröka fruchtena på trään/ och wäxten på markene/ på thet Hedningarna icke meer skola bespotta eder medh hunger.

31. Sij/ tå skolen J tänckia vppå edart onda wäsende/ och edra gierningar the icke goda woro/ och eder skal ångra edra synder och afguderij. 9372

32. Thetta wil jagh giöra icke för edra skul/ säger HErren HERren/ at J thet weta skolen; vtan J måste tå skola skämma eder och blyjas/ J af Jsraels huus/ öfwer edart wäsende.

33. Thetta säger HErren HERren: På then tiden tå jagh eder rensandes warder ifrån alla edra synder/ så wil

jagh åter besättia thessa städer/ och the öde skola åter bygde warda:

34. Och thet förstörda landet skal igen plögdt warda/ therföre at thet förhärjat war/ at alle the ther fram gå skola thet see/

35. Och säija: Thetta landet war förderfwat/ och nu är thet lika som en lustgård; och thesse städerna woro förstörde/ nederrefne och öde/ och stå nu wäl vpbygde/ och äro fulle medh folck.

36. Och the qvarblefne Hedningarna alt omkring eder/ skola förnimma at jagh är HERren/ then ther vpbygger hwad nederrifwit är/ och planterar thet förhärjat är: jagh HERren säger thet/ och giör thet ock. 9373

37. Thetta säger HErren HERren: Jsraels huus skal finna migh igen 9374/ at jagh bewiser migh emot them/ och jagh skal föröka them/ lika som een menniskio 9375 hiord.

38. Såsom een helig hiord/ såsom een hiord i Jerusalem/ på theras högtider/ så skola the förhärjade städer warda fulle medh menniskio hiordar/ och skola förnimma at jagh är HERren.

37. Capitel.

HERren wiser Hesekiel vthi een syyn the dödas vpståndelse/ v. 1. Och ther medh stadfäster sitt löfte/ at han skulle förlossa sitt folck vthur all theras nödh/ v. 11. Sedan befaller han honom giöra twå taflor/ etc. och fatta them tilsammans i ene hand/ v. 15. Til ett tekn/ at HERren wille hämta Jsraels och Juda huus heem igen ifrå Hedningarna/ tijt the förströdde woro/ och giöra ett huus af them/ v. 19. Och gifwa them en Konung och en enig Herda/ sin tienare David/ hwilken skulle wara theras Förste ewinnerliga/ rc. v. 24.

I. HERren wiser Hesekiel the dödas vpståndelse i een syyn.

OCh HERrans hand fattade migh/ och förde migh vth i HERrans Anda/ och satte migh på een slättmark/ then full låg medh (dödas) been:

2. Och han ledde migh ther igenom alt omkring; och sij/ benen lågo ther ganska mång på markene/ och sij/ the woro platt förtorkade.

3. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ menar tu ock at thessa benen åter måga lefwande warda? Och jagh sade: Tu wetst thet HErre HERre.

4. Och han sade til migh: Prophetera om thessa benen/ och säg til them: J förtorkada been/ hörer HERrans ord.

5. Thetta säger HErren HERren/ om thessa benen: Sij/ jagh skal låta komma anda vthi eder/ at J skolen lefwande warda.

6. Jagh skal gifwa eder senor/ och låta kött wäxa öfwer eder/ och draga öfwer eder hudh 9379/ och skal gifwa eder anda/ at J åter lefwande warden/ och skolen förnimma at jagh är HERren.

7. Och jagh propheterade såsom migh befalt war: och ther wardt en stoor gnyy tå jagh propheterade/ och sij/ benen rörde sigh/ och kommo åter tilhopa hwart och ett til sitt been.

8. Och jagh såg/ och sij/ ther wäxte senor och kött vppå/ och han öfwerdrog them medh hudh; men ther war ännu ingen ande vthi them.

9. Och han sade til migh: Prophetera til andan; prophetera tu menniskiobarn/ och säg til andan: Thetta säger

HErren HERren: Tu ande/ kom här til ifrå the fyra wäder/ och blås vppå thessa döda/ at the warda lefwande igen.

10. Och jagh propheterade såsom han migh befalt hade; tå kom ande vthi them/ och the wordo lefwande igen/ och reste sigh vp på sina fötter/ och the woro en ganska stoor hoop.

II. Bekräftar här medh sitt löfte om Jsraels förloßning.

11. OCh han sade til migh: Tu menniskiobarn/ thessa benen äro hela Jsraels huus; sij/ the säija nu: Wij äre torr been/ och wårt hopp är vthe/ och wij äre förtapade.

12. Therföre prophetera/ och säg til them: Thetta säger HErren HERren. Sij/ jagh skal vplåta edra grifter/ och wil hämta eder/ mitt folck/ ther vth/ och låta komma eder vthi Jsraels land.

13. Och J skolen förnimma at jagh är HERren/ tå jagh hafwer öpnat edra grifter/ och haft eder/ mitt folck/ ther vth.

14. Och jagh skal gifwa min anda vthi eder/ at J skolen få lijf igen/ och jagh skal sättia eder vthi edart land igen/ och J skolen förnimma/ at jagh är HERren: jagh talar thet/ och jagh giör thet ock/ säger HERren.

III. Befaller Hesekiel giöra twå taflor och fatta tilsammans/ til ett tekn/ at Juda och Jsrael skulle blifwa ett huus.

15. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

16. Tu menniskiobarn/ giör tigh een taflo/ och skrif ther vppå om Juda och theras medbröder Jsraels barn: och giör äntå een taflo/ och skrif ther vppå om Joseph och Ephraims slächt/ och om hela Jsraels huus/ theras medbröder.

17. Och fatta them båda tilsammans vthi tina hand/ så at thet warder alt een tafla.

18. Om nu titt folck talar til tigh/ och säger: Wilt tu icke kungiöra oß/ hwad tu ther medh menar?

19. Så säg til them: Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh wil taga Josephs slächt then när Ephraim är/ samt medh theras medbröder Jsraels slächte/ och skal läggia them in til Juda slächte/ och giöra een slächt af them bådom i mine hand.

20. Och skalt altså hålla the taflor/ ther tu vppå skrifwit hafwer/ vthi tine hand/ at the måga thet see.

21. Och tu skalt säija til them: Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh wil hämta Jsraels barn ifrå Hedningarna tijt the dragne äro/ och skal församla them ifrån alla orter/ och skal låta them komma vthi sitt land igen:

22. Och giöra alt ett folck vthaf them i landena på Jsraels bergom; och the skola allesamman hafwa en Konung/ och skola icke meer tw folck 9384 eller vthi tw Konungarike delat wara.

23. The skola eij heller meer orena sigh medh sina afgudar och styggelse/ och allahanda synder; jagh skal hielpa them vthur all rum ther the syndat hafwa/ och skal rensa them: och the skola wara mitt folck/ **och jagh wil wara theras Gudh.**

IV. Låfwar them at the skola bekomma en Konung och herda/ Christum Davidz son.

24. OCh min tienare David 9385 **skal waratheras Konung/ och allas theras enige herde** 9380; och skola wandra i minom rättom/ och hålla min budh/ och giöra ther efter.

25. Och the skola åter boo i landena som jagh minom tienare Jacob gifwit hafwer/ ther edra fäder vthi bodt hafwa: the och theras barn/ och barnabarn skola boo ther vthi ewinnerliga/ **och min tienare David skal wara theras Förste ewinnerliga.** 9381

26. Och jagh skal giöra medh them ett nådz förbund 9382**/ thet skal wara ett ewigt förbund medh them;** och skal vppehålla them/ och föröka them/ och min helgedom skal wara ibland them ewinnerliga.

27. Och jagh skal boo ibland them/ och wara theras Gudh/ och the skola wara mitt folck: 9383

28. Så at ock Hedningarna skola förnimma/ at jagh är HERren then Jsrael helig giör/ och min helgedom skal wara när them ewinnerliga.

38. Capitel.

PRopheten får befalning at prophetera om Gog och hans anhang/ v. 1. At han emot then sidsta tiden skal medh een ganska stoor krigsmacht vthrusta sigh/ och komma emot Gudz folck som tå säkre woro/ til at härja och förderfwa them/ v. 4. Han skal förorsaka en stoor förskräckelse/ v. 17. Men så wille HERren vnderliga hielpa sitt folck/ och nederläggia honom/ på thet at alle Hedningar skulle märckia at han är HERren/ v. 21.

I. Propheteras om Gog och hans anhang.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Tu menniskiobarn/ wändt tigh emot Gog 9395/ som i Magogs 9386 land är/ och en Förste är af the herrar i Mesech och Thubal/ och prophetera om honom/

3. Och säg: Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh wil til tigh Gog/ tu som en Förste äst af the herrar i Mesech och Thubal. 9387

II. Om hans infall i thet förlåfwade landet.

4. SJj/ jagh skal böija tigh omkring/ och läggia tigh ett betzl i munnen 9388/ och wil föra tigh vth medh allom tinom häär/ hästar och män/ hwilke alle wäl vthredde äro/ och vthaf them är en stoor hoop som allesammans föra spetz/ och sköld/ och swärd.

5. Tu hafwer medh tigh Perser/ Ethioper och Libyer/ hwilke allesammans föra sköld och hielm:

6. Ther til Gomer 9396 9389/ och all hans häär/ samt medh Thogarma 9396 huus som norr vth ligger/ medh allom hans häär; ja/ tu hafwer mycket folck medh tigh.

7. Nu wäl/ rusta tigh wäl/ tu och alle tine hopar som medh tigh äro/ och war tu theras höfwitzman:

8. Tu skalt likwäl på sidstone straffad warda: på yttersta tidenom skalt tu komma in vthi thet land som medh swärd igentaget/ och vthaf mång folck tilsamman kommet är/ nemliga/ in på Jsraels berg 9397/ hwilke i lång tijd öde warit hafwa/ och nu vthförd äro ifrå mång folck/ och boo alle säkre.

9. Tu skalt vpdraga och komma medh en stoor storm/ och skalt wara såsom ett moln thet landet öfwertäcker 9390/ tu och all tin häär/ och thet myckla folcket medh tigh.

10. Thetta säger HErren HERren: På then tiden skal tu sådant taga tigh före/ och skalt hafwa ondt i sinnet/

11. Och tänckia: Jagh wil öfwerfalla thet obewarada landet/ och komma öfwer them som säkre och vthan

sorg boo/ såsom the ther alle sittia vthan murar/ och hafwa hwarken bomar eller portar:

12. På thet tu må röfwa och skinna/ och låta tina hand gå öfwer the förstörda som igen komne äro/ och öfwer thet folck som vthaf Hedningomen samman hämtat är/ och skickar sigh til at berga sigh/ och som nogast hafwer satt sigh/ och mitt i landena boor.

13. Rika Arabien/ Dedan 9398/ och the köpmän på hafwena/ och alle the wäldige som ther äro/ the skola säija til tigh: Jagh menar ju tu äst rätt kommen 9399 til at röfwa/ och hafwer församlat tina hopar til at skiöfla/ på thet tu skalt borttaga silfwer och guld/ och församla boskap och ägodelar/ och stort roof drifwa.

14. Therföre prophetera tu menniskiobarn/ och säg til Gog: Thetta säger HErren HERren: Mån tu icke märckiat/ när mitt folck Jsrael säkert boor?

15. Så kommer tu tå ifrå titt rum/ nemliga/ ifrå the ändar norr vth/ tu och mycket folck medh tigh/ alle til häst/ en stoor hoop/ och en mächtig häär.

16. Och tu skalt draga vp öfwer mitt folck Jsrael/ lika som ett moln thet landet öfwertäcker: sådant skal skee på yttersta tidenom; men jagh wil therföre låta tigh komma in vthi mitt land/ på thet at Hedningarna skola lära känna migh/ när jagh på tigh/ o Gog/ helgad warder för theras ögon.

III. Hwad förskräckelse han åstadh komma skulle.

17. THetta säger HErren HERren: Tu äst then ther jagh i förtiden af sagt hafwer genom mina tienare Propheterna i Jsrael/ hwilke på then tiden propheterade/ at jagh wille tigh öfwer them komma låta. 9391

18. Och thet skal skee på then tiden/ när Gog komma skal öfwer Jsraels land/ säger HErren HERren/ skal min wrede 9400 vpstiga vthi mine grymhet.

19. Och jagh talar thetta i mitt nijt/ och i mine wredes eld 9392: ty på then tiden skal ett stort bäfwande 9393 warda i Jsraels land:

20. At för mitt ansichte bäfwa skola fiskarna i hafwet/ foglarna vnder himmelen/ diuren på markene/ och alt thet som kräker och röres på jordene; och alla menniskior som på jordene äro; och bergen skola omstört warda/ och wäggiar/ och alle murar nederfalla.

IV. Gogs ändalycht.

21. MEn jagh skal kalla swärdet öfwer honom på allom minom bergom/ säger HErren HERren/ så at hwars och ens swärd skal wara emot then andra. 9401

22. Och jagh skal döma honom medh pestilentie och blodh/ och skal låta regna slagregn medh hagelsteen/ eld och swafwel 9394 vppå honom och hans häär/ och vppå thet myckla folcket som medh honom är.

23. Altså skal jagh tå härlig/ helig och kunnig warda för många Hedningar/ at the förnimma skola/ at jagh är HERren.

39. Capitel.

HÄr propheterar han än widare/ om then härliga seger som Gudz folck öfwer Gog och hans anhang bekomma skulle/ v. 1. Ther af alle Hedningar skulle förmärckia HERrans doom/ v. 21. Och förnimma at Gudz folck tilförene för theras mißgierningar så plågade woro/ v. 23. Men HERren wille hielpa och förlossa them/ på thet the måtte lära känna theras synder/ och förstå at han war theras Gudh/ v. 25.

I. Vprepas then erhålne seger öfwer Gog.

OCh tu menniskiobarn/ prophetera emot Gog 9407/ och säg: Thetta säger HErren HERren: Sij/ jagh wil til tigh Gog/ tu som en Förste äst af the herrar i Mesech och Thubal: 9402

2. Sij/ jagh skal böija tigh omkring/ och vthlocka tigh/ och hämta tigh ifrå the ändar nordan efter/ och låta tigh komma in på Jsraels berg:

3. Och skal slå bogan vthu tine wenstra hand/ och bortkasta tina pilar vthu tine högra hand.

4. På Jsraels bergom 9408 skalt tu nederlagd warda/ tu medh allom tinom häär/ och medh thet folck som när tigh är: jagh skal gifwa tigh foglom ehwadan the flyga/ och diurom på markene til spijs. 9403

5. Tu skalt falla på markene: ty jagh HErren HERren hafwer thet sagt.

6. Och jagh skal kasta eld vppå Magog/ och vppå them som i öijarna 9409 säkre boo/ och the skola förnimma at jagh är HERren.

7. Ty jagh wil göra mitt helga namn kunnigt ibland mitt folck Jsrael/ och skal icke länger låta skämma mitt helga namn: vtan Hedningarna skola förnimma/ at jagh är HERren/ then helige i Jsrael.

8. Sij/ thet är allaredo kommet och skedt/ säger HErren HERren: thet är then dagen ther jagh om talat hafwer.

9. Och borgarena vthi Jsraels städer skola vthgå/ och göra en eld/ och vpbränna wapnen/ sköldar/ spetser/ bogar/ pilar/ stafrar och stänger/ och skola ther medh vppehålla eld i siu åhr:

10. Så at man intet skal behöfwa sammanhämta någon wedh på markene/ eller hugga i skogenom/ vtan medh the wapn skola the vppehålla eld; och skola skinna them af hwilkom the skinnade woro/ och skiöfla them af hwilkom the skiöflade woro/ säger HErren HERren.

11. Och thet skal på then tiden skee/ at jagh skal gifwa Gog ett rum til begrafning i Jsrael/ nemliga/ then dalen ther man går til hafwet öster vth; så at the ther fram gå/ skola grufwa sigh therföre/ efter man ther hafwer begrafwit Gog medh sinom hoop; och thet skal kallas Gogs hoops daal: 9410

12. Men Jsraels huus skal begrafwa them i siu månade långt/ at landet skal ther medh rensat warda. 9404

13. Ja/ alt folcket i landena skal hafwa til skaffa medh theras begrafning; och skal hafwa berömelse ther af/ at jagh på then dagen mina härlighet bewisat hafwer/ säger HErren HERren.

14. Och the skola vthskicka män/ som allestädz gå omkring i landena/ och medh them dödgrafware til at begrafwa the igenblefna på landena/ at thet må rensat warda; efter siu månader skola the begynna ransaka 9411 ther efter.

15. Och the som omkring landet gå/ och någorstädz ene menniskios been see/ the skola vpresa ther ett tekn/ til thes at dödgrafwarena begrafwa them ock så medh vthi Gogs hoops daal.

16. Så skal ock staden heta ther Hamona 9412: altså skola the rensa landet.

17. Nu tu menniskiobarn/ så säger HErren HERren: Säg allom foglom ehwadan the flyga/ och allom diurom på markene: Församler eder/ och kommer hijt/ kommer tilhopa alt omkring til mitt slachtoffer 9405/ thet jagh slachtar eder til ett stort slachtoffer på Jsraels bergom; och äter kött/ och dricker blodh.

18. The starckas kött skolen J äta/ och Förstarnas blodh på jordene skolen J dricka; wädrars/ lambars/

bockars/ oxars/ hwilke allesammans fete och wäl gödde äro:

19. Och skolen äta thet feta så at J mätte warden/ och dricka blodet at J druckne warden/ af thet slachtoffer som jagh eder slachtar.

20. Mätter eder nu öfwer mitt bord/ af hästar och resenärar/ af starckom och allahanda krigsfolcke/ säger HErren HERren.

21. Och jagh skal låta komma mina härlighet ibland Hedningarna/ at alle Hedningar skola see min doom som jagh hafwer gå låtit/ och mina hand then jagh vppå them lagt hafwer.

22. Och Jsraels huus altså förnimma skal at jagh HERren är theras Gudh/ ifrå then dagen och alt fram åth.

23. Och theslikes alle Hedningar skola förnimma/ at Jsraels huus för sina mißgierningar 9413 **skul/ och för thet the emot migh syndat hade/ bortförde woro:** hwarföre jagh fördolde mitt ansichte för them/ och öfwergaf them vthi theras fiendars händer/ så at the allesamman genom swärd falla måste.

24. Såsom theras synder och öfwerträdelse förtient hade/ giorde jagh them/ och fördolde altså mitt ansichte för them.

II. HERren låfwar sitt folck förloßnig ifrå sitt fängelse.

25. THerföre så säger HErren HERren: Nu wil jagh förlossa Jacobs fångar/ och förbarma migh öfwer hela Jsraels huus/ och nijt hafwa om mitt helga namn.

26. Men the skola gierna bära sin försmädelse och sina synder/ ther the medh emot migh syndat hafwa: när the säkre vthi sitt land boo måga/ så at them ingen förskräcker;

27. Och jagh them ifrå folcken heem igen hämtat/ och vthu theras fiendars land församlat hafwer/ och jagh i them helgad worden är/ in för många Hedningars ögon.

28. Altså skola the förnimma/ at jagh HERren är theras Gudh/ som them hafwer låtit bortföra ibland Hedningarna/ och åter låtit församla them vthi sitt land igen/ och icke en af them ther blifwa låtit.

29. Och skal icke meer fördölja mitt ansichte för them: ty jagh hafwer vthgutit min Anda 9406 öfwer Jsraels huus/ säger HErren HERren.

40. Capitel.

TÅ nu Jerusalem war förstördt och ödelagt/ och folcket war fånget til Babel/ syntes såsom thet skulle wara vthe medh Gudz folck och församling/ och the intet meer skulle komma sigh före igen. Therföre kommer HERren/ och wiser Hesekiel i een syyn ett nytt tempel/ och en ny stadh/ och ther medh tröster sitt folck/ at the skulle åter komma sigh före/ och then nye staden Christi rike och församling ibland them vprättas/ hwilken här medh beteknas. Och thenna synen beskrifwer han vthi the efterföljande capitel in til ändan.

J thetta capitlet förmäles/ huruledes han i een syyn blef förd in vthi Jsraels land/ v. 1. Ther såg han en man som medh ett mätesnöre och een mälestång afmätte/ först then yttersta muren til thet nya templet/ medh sin port/ kamrar och förhuus/ rc. v. 5. Ther näst then yttersta gården/ medh sine portar/ golf och kamrar/ v. 17. Sedan then medlesta gården/ v. 28. Och sammaledes then innersta/ v. 44. Och til thet sidsta förhuset för sielfwa templet/ v. 48.

I. HERren wiser Hesekiel thet nya templet som vprättas skulle.

VThi femte och tiugunde åhrena af wårt fängelse/ på tijonde dagen i första månadenom/ thet är thet fiortonde åhret efter at staden förderfwad wardt 9414: rätt på samma dagen kom HERrans hand öfwer migh/ och förde migh tijt bort/ 9415

2. Genom Gudz syyn/ nemliga/ vthi Jsraels land/ och satte migh vppå ett ganska högt berg; ther såg jagh ena syyn vppe lika som en bygd stadh söder vth.

3. Och tå han migh tijt fördt hade/ sij/ tå war ther en man/ hwilkens ansichte blänkte lika som koppar; han stod i portenom/ och hade ett mätesnöre 9416 och ena mälestång i sine hand.

4. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ se och hör grant til/ och tag wäl wahra vppå hwad jagh tigh wisa wil: ty förthenskul hafwer jagh haft tigh hijt/ at jagh tigh thet wisa skal; på thet at tu alt thet som tu här seer/ Jsraels huse förkunna skalt.

II. Then ytterste muren medh sin port.

5. OCh sij/ ther gick en muur vthan om huset alt omkring/ och mannen hade mälestångena i handene/ then war sex alnar och een twär hand lång 9417 9418: och han mälte byggningena til widd och högd/ alt medh ene stång.

6. Och han kom til porten som öster vth låg/ och gick ther vp åth hans trappor/ och mälte syllena åth porten/ hwarthera een stång bredh.

7. Och kamrarna/ som på båda sidor widh porten woro/ mälte han ock efter längden een stång/ och efter bredden een stång: och rumet emellan kamrarna/ war fem alnar bredt. Och han mälte ock så syllena vnder förhuset innan för porten/ een stång.

8. Och han mälte förhuset innan porten/ thet war een stång;

9. Och mälte förhuset til porten/ otta alnar/ och thes hoffmäijor ther vppå/ hwilka woro twå alnar: men förhuset stod innan för portenom.

10. Och kamrarna woro tre på hwarjo sidone widh porten östan til/ ju en så wijd som then andre; och på båda sidor stodo hoffmäijor/ hwilka woro lika stora.

11. Sedan mälte han bredden til dören i porten/ nemliga/ tijo alnar/ och högden åth portenom treton alnar.

12. Och framman för kamrarna woro rum på båda sidor/ ju een aln brede: men kamrarna woro ju sex alnar på båda sidor.

13. Ther til mälte han hela rumet ifrå kamaren på then ena sidone widh porten/ alt in til kamaren på then andra sidone/ thet woro fem och tiugu alnar/ och then ena dören stod emot then andra.

14. Han giorde ock torn/ sextijo alnar högh/ och för hwart tornet en frij plaan/ widh porten alt omkring.

15. Och in til förhuset åth innersta portenom ther man ingår/ woro femtijo alnar.

16. Och ther woro smaal fenster på kamrarna och tornen innan til/ widh porten alt omkring: altså woro ock fenster på förhusen alt omkring: och ofwan vppå tornen alt omkring war ett skiönt löfwerck.

III. Then ytterste gården.

17. OCh han hade migh fram bätter in til then yttra gården/ och sij/ ther woro kamrar och golf fram för gårdenom alt omkring/ och tretijo kamrar på golfwena.

18. Och golfwet emellan båda portarna nedan til/ war så långt som ifrå then ena porten in til then andra.

19. Och han mälte breddena af then nedra porten för then inra gården vthan til/ hundrade alnar både emot öster och norr.

20. Altså mälte han ock porten som norr vth låg/ til yttra gården/ til längd och bredd.

21. Then hade ock på hwarjo sidone tre kamrar; och hade theslikes sin torn och förhuus/ lika så stoor som vppå then förra porten/ femtijo alnar i längdene/ och fem och tiugu alnar i breddene;

22. Och hade sammalunda sin fenster och sina förhuus/ och löfwerck på tornen/ lika som then porten östan til/ och hade siu trappor ther man vpgick/ och hade sin förhuus ther före.

23. Och han mälte hundrade alnar ifrå then ena porten in til then andra; och porten til thet inra förhuset war twärt emot then porten som war norr vth/ och östan til.

24. Ther efter hade han migh ock vth söder vppå/ och sij/ ther war ock en port/ och han mälte hans torn och förhuus/ lika så stoor som the andra.

25. The hade ock fenster och förhuus omkring/ lika som the andra fenster/ femtijo alnar långt/ och fem och tiugu alnar bredt.

26. Och ther woro ock så siu trappor vpföre/ och ett förhuus ther före/ och löfwerck i hans torn på hwar sido.

27. Och han mälte ock så then porten åth inra gården söder vth/ nemliga/ hundrade alnar ifrå then ena södra porten til then andra.

IV. Then medleste gården.

28. OCh han hade migh fram bätter genom then södra porten in vthi inra gården/ och mälte then samma porten sönnan til/ lika så stoor som the andra:

29. Medh hans kamrar/ torn och förhuus/ och medh fenster och förhuus ther vppå/ lika så stoor som the andra alt omkring/ femtijo alnar långt/ och fem och tiugu alnar bredt.

30. Och ther gick ett förhuus omkring/ fem och tiugu alnar högdt/ och fem alnar bredt.

31. Thet samma stod framman för then yttra gården/ och hade ock så löfwerck på sin torn; men ther woro otta trappor ther man vpgick.

32. Sedan hade han migh ock til then inra porten öster vth/ och mälte honom lika så stoor som the andra;

33. Medh hans kamrar/ torn och förhuus/ och theras fenster/ och förhuus alt omkring/ lika så stoor som the andra/ femtijo alnar långt/ och fem och tiugu alnar bredt;

34. Och hade ock så ett förhuus emot then yttra gården; och löfwerck på tornen på båda sidor/ och otta trappor vpföre.

35. Sedan hade han migh ock til then porten norr vth/ then mälte han lika så stoor som the andra:

36. Medh hans kamrar/ torn och förhuus/ och theras fenster/ och förhuus alt omkring/ femtijo alnar långt/ och fem och tiugu alnar bredt:

37. Och hade ock så ett förhuus emot then yttra gården/ och löfwerck på tornen på båda sidor/ och otta

trappor vpföre.

38. Och nedan på tornen til hwar porten war en kamar 9419 medh een dör/ ther man twådde bränneoffret inne.

39. Men vthi förhusena för portenom stodo på hwar sidon tw bord/ ther man bränneoffer/ syndoffer och skuldoffer vppå slachta skulle.

40. Och vthan til widh sidorna/ ther man vpgår til porten norr vth/ stodo ock tw bord/ och vppå then andra sidone widh portens förhuus/ ock tw bord.

41. Altså stodo på hwar sidon för portenom fyra bord/ thet äro otta bord tilsammans/ ther man vppå slachtade.

42. Och the fyra borden/ giorde til bränneoffer/ woro af huggen steen/ ju half annor aln lång och bredh/ och een aln högh; ther man vppå lade allahanda tygh/ ther man bränneoffer och annor offer medh slachtade.

43. Och ther gingo listor omkring/ inbögda een twär hand höga; och vppå the borden skulle man läggia offerkötet.

V. Then innerste gården.

44. OCh vthan för then inre porten woro kamrar til sångare vthi inra gården/ en widh sidona åth then porten nordan til/ han wände sigh söder vppå; then andre widh sidona åth then porten östan til/ then wände sigh norr vppå.

45. Och han sade til migh: Then kamaren söder vppå liggiandes/ hörer them Prestomen til/ som i husena tiena skola:

46. Men then kamaren norr vppå/ hörer them Prestomen til/ som til altaret tiena: thet äro Zadoks barn/ hwilke allena af Levi barnom skola träda fram för HERran/ til at tiena honom.

47. Och han mälte planen i husena/ nemliga/ hundrade alnar långt/ och hundrade alnar bredt/ i fyrkant/ och altaret stod rätt framman för templet.

VI. Förhuset.

48. OCh han hade migh in vthi förhuset åth templet/ och mälte porten af förhuset/ och wäggiarna på båda sidor: the woro hwarthera fem alnar breda/ och hwar dören på båda sidor war tre alnar bredh:

49. Men förhuset war tiugu alnar högt/ och ellofwa alnar bredt/ och hade trappor ther man vpgick/ och pelare stodo nedan vnder tornen/ en på hwar sido.

41. Capitel.

WJdare afmäler och beskrifwer han sielfwa templet/ v. 1. Och thet alrahelgasia/ v. 3. Samt the omgånger och kamrar som skulle wara kring wäggiarna ther vppå/ v. 5. Sedan bakgården wästan för templet/ v. 12. Medh sin och templets stoffering/ v. 16. Och til thet sidsta dörarna åth templet/ och thet alrahelgasta/ v. 20.

I. Sielfwa templet.

OCh han hade migh in vthi templet/ och mälte pelarena/ the höllo på hwar sidon sex alnars bredd/ så bredt som huset war.

2. Och dören war tijo alnar bredh; men wäggiarna på båda sidor widh dörena woro hwarthera fem alnar breda: och han mälte rumet i templena/ thet hölt fyratijo alnar i längdene/ och tiugu alnar i breddene.

II. Thet alrahelgasta.

3. OCh han gick in vthi thet inra/ och mälte pelaren til porten/ then hölt twå alnar/ och porten hölt sex alnar/ och war hela portens bredd siu alnar.

4. Och han mälte tiugu alnar i längdene/ och tiugu alnar i breddene/ innan til i templena; och han sade til migh: Thetta är thet alrahelgasta.

III. Omgången på templet.

5. OCh han mälte sex alnar högt på wäggiarna af templet: ther woro gånger vppe allestädz omkring/ skifte vthi kamrar/ the woro allestädz fyra alnar wide.

6. Och the samma kamrarna woro på hwar sidon tre och tretijo/ ju then ena widh then andra: och ther stodo pelare nedre vthmedh wäggiarna af huset alt omkring/ som vppehöllo them.

7. Och ofwan vppå thessom woro ännu flere gånger omkring/ och woro gångerna ofwan til widare/ så at man gick vthaf then nedersta vp vthi then medelsta/ och vthaf them medelsta in vthi then öfwersta;

8. Och hwar stod ju sex alnar öfwer then andra.

9. Och öfwersta gångens bredd war fem alnar/ och pelarena båro vppe gångerna på husena.

10. Och thet war ju ifrå then ena wäggene i husena in til then andra/ tiugu alnar.

11. Och ther woro twå dörar vp til windstenen/ een norr vth/ then andra söder vth; och windstenen war fem alnar wijd.

IV. Bakgården wästan til.

12. OCh muren wäster vth war fem och siutijo alnar bredh/ och nijotijo alnar lång.

13. Och han mälte längdena af huset/ then hade öfwer alt hundrade alnar muur/ och hwad ther medh war.

14. Och widden framman för huset östan til/ medh thet som ther widh stod/ war ock så hundrade alnar.

15. Och han mälte längdena af byggningene/ medh alt thet ther widh stod/ ifrå then ena ändan til then andra/ thet war på hwar sidon hundrade alnar/ medh thet inra templet och förhusen i gårdenom:

16. Samt medh dörar/ fenster/ hörn och the tre gånger/ och brädewerck alt omkring.

V. Bakgärdens och templets stoffering.

17. HAn mälte ock huru högt thet war ifrå jordene vp til fenstren/ och huru bredh fenstren wara skulle/ och mälte ifrå dörene alt in til thet alrahelgasta/ vthan til och innan til alt omkring.

18. Och på hela husena alt omkring ifrå nedan och alt vp åth/ på dörom och wäggiom woro Cherubim 9422/ och löfwerck giordt emellan Cherub och Cherub/ och hwar Cherub hade tw hufwud:

19. På ene sidone såsom ens menniskios hufwud/ på then andra sidone såsom ett leijons hufwud: thetta war giordt i hela huset rundt omkring.

20. Från golfwet alt vp åth öfwer dören woro Cherubim och löfwerck giorde; theslikes på wäggena af templet.

VI. Dörarna åth templet och thet alrahelgasta.

21. OCh dören i templet war fyrkant/ och all ting war slögliga fögat in vthi thet andra.

22. Och träaltaret war tre alnar högt/ och twå alnar långt och bredt/ och thes hörn och alla thes sidor woro af träå: och han sade til migh: Thetta är bordet som för HERranom stå skal.

23. Och dörarna både åth templet och åth thet alrahelgasta/

24. Hade twå wingar/ the man vp och til lät.

25. Och ther woro ock så Cherubim och löfwerck 9420 vppå/ lika som på wäggiomen/ och ther woro starcke bomar före in moot förhuset.

26. Och woro trång fenster 9421/ och mycket löfwerck alt omkring/ på förhusena/ och på wäggiomen.

42. Capitel.

YTtermera afmäter han the kamrar som skulle wara vthi yttra eller mildra gården/ på både sidor/ nordan och sönnan widh templet/ v. 1. Och vnderwiser Propheten/ hwar til förbenämnde kamrar skulle brukas/ 13. Sidst afmäter han then yttersta gården/ huru lång han skulle wara på alla sidor eller kanter/ v. 15.

I. Kamrarna på båda sidor widh templet.

OCh han hade migh vth bort vthi yttra gården norr vth/ ibland the kamrar som lågo emot then byggningen som widh templet stod/ och emot templet norr vth.

2. Hwilken plaan hundrada alnar lång war ifrå portenom norr vth/ och femtijo alnar bredh:

3. Tiugu alnar woro emot then inra gården/ och emot golfwet i yttra gårdenom/ och tretijo alnar ifrå thet ena hörnet in til thet andra.

4. Och innan til för kamrarna war en plaan tijo alnar bredh; en wägh af een aln/ och theras dörar norr vth.

5. Och ofwan thenna kamrarna woro andre trängre kamrar; ty rumet i the nedra och medel kamrarna war icke stort:

6. Ty thet war triggia botna högt/ och hade doch inga pelare/ såsom gårdarna pelare hade; vtan woro satte slätt hwar vppå then andra.

7. Och then yttre gården war omfattad medh en muur ther kamrarna widh stodo/ then war femtijo alnar lång.

8. Och kamrarna stodo hwar efter then andra/ och femtijo alnar långt widh yttra gården: men rumet för templet war hundrada alnar långt.

9. Och nedan för kamrarna war en plaan öster vth/ ther man vthur yttra gårdenom gick.

10. Och widh muren östan til/ woro ock kamrar.

11. Och ther war ock så en plaan före/ lika som för the andra kamrarna nordan til: och all ting war lika/ medh längd/ bredd/ och alt thet ther vppå war/ såsom tilförene på the andra.

12. Och sönnan til woro ock lika sådana kamrar medh theras dörar/ och för planenom war then dören söder vth/ ther man fram kommer ifrå then muren som östan til ligger.

II. Hwar til thesse kamrar skulle brukas.

13. OCh han sade til migh: The kamrar norr vth/ och the kamrar söder vth emot templet/ the höra til helgedomen/ ther Presterna inne äta/ tå the offra HERranom thet alrahelgasta offret/ och the skola ther inläggia thet alrahelgasta offret/ nemliga/ spijsoffer/ syndoffer och skuldoffer: ty thet är ett heligt rum.

14. Och tå Presterna gå ther in/ skola the icke gå åter vthu helgedomenom igen vthi yttra gården; vtan skola tilförene afläggia sin kläder/ ther the vthi tient hafwa/ in vthi samma kamaren; ty the äro helig: och the skola draga sin andra kläder vppå/ och sedan vthgå ibland folcket.

III. Then ytterste gårdsens widd.

15. OCh tå han hade mält alt huset innan til/ hade han migh vth til then porten öster vth/ och han mälte ifrå honom alt ther omkring.

16. Öster vth mälte han femhundrada stänger långt.

17. Och norr vth mälte han ock femhundrada stänger långt:

18. Theslikes söder vth/ ock femhundrada stänger.

19. Och tå han kom wäster vth/ mälte han ock femhundrada stänger långt.

20. Altså hölt muren then han mält hade i fyrkant/ på hwar sidon femhundrada stänger/ alt omkring/ at thet helga skulle åthskildt wara ifrå thet ohelga.

43. Capitel.

NÄr Propheten således hade sedt thetta nya templet medh thes tilbehör afmält och färdigt/ såg han widare HERrans härlighet komma til thetta templet/ v. 1. Hwilken låfwade sigh wilja boo ther vthi ewinnerliga/ v. 6. Förtälde orsaken/ hwarföre han war wiken ifrå thet förra templet/ v. 8. Och befalte så Propheten wisa Jsraels barn een eftersyyn til thetta nya/ v. 10. Hurudana altare/ v. 13. Och hwad offer the ther vppå giöra skulle/ v. 18. Så wille han wara them nådelig/ v. 27.

I. Propheten seer HERrans härlighet komma til thet nya templet.

OCh han hade migh åter til then porten öster vth. 9423

2. Och sij/ Jsraels Guds härlighet 9430 kom östan efter/ och fräste lika som ett stort watn fräser; och thet wardt ganska liust på jordene af hans härlighet.

3. Och thet war rätt såsom then synen som jagh sedt hade widh then älfwena Chebar 9424/ tå jagh kom/ at staden skulle förstörd warda: tå föll jagh neder vppå mitt ansichte.

4. Och HERrans härlighet kom in vthi huset/ genom then porten öster vth.

5. Tå vptog migh ett wäder/ och förde migh in vthi then inra gården: och sij/ huset war altsammans liust af HERrans härlighet.

II. HERren låfwar sigh wilja boo ther vthi ewinnerliga.

6. OCh jagh hörde ena röst vthu huset; och en man stod när migh;

7. Han sade til migh: Tu menniskiobarn/ thetta är min stool ther jagh vppå sitter/ ther jagh ewinnerliga vthi boo wil ibland Jsraels barn: och Jsraels huus skal icke meer orena mitt helga namn/ hwarken the eller theras Konungar/ genom theras horerij/ och genom theras högder och grifter/ ther theras Konungar vthi liggia;

III. Hwarföre HERren öfwergaf thet förra templet.

8. HWilke sin tröskel 9431 satte widh min tröskel/ och sina dörar widh mina dörar/ så at ther icke war vtan een wägg emellan migh och them: och orenade så mitt helga namn/ genom sin styggelse som the giorde: hwarföre jagh ock förtärde them i mine wrede.

9. Men nu skola the bortläggia sitt horerij/ och sina Konungars grifter ifrå migh/ så wil jagh boo när them ewinnerliga.

IV. HERren befaller wisa sino folcke een fazun til templet.

10. OCh tu menniskiobarn/ wisa Jsraels huse templet/ at the måga skämma sigh widh sina mißgierningar/ och lät them taga sigh een fazun ther af.

11. Och när the nu skämma sigh widh alla sina gierningar/ så wisa them skapnaden och fazunen af huset/ thes vthgång och ingång/ och alt thes sätt/ ordning/ seder och rätter; och skrif them thet före/ at the thes sätt och seder hålla måga/ och giöra ther efter.

12. Men så skal man hållat i husena: på bergs högdena så wijdt som thet begripet är/ skal thet alrahelgasta wara: sij/ så skal thet hållas i husena.

V. Hurudana altar ther til skulle byggias.

13. MEn thetta är måttet af altaret/ efter then aln som een twär hand längre är/ än eljes een aln 9425: thes botn är een aln högh/ och een aln bredh/ och altaret räcker vp til listan/ som är alt omkring en span bredh: och thetta är högden af altaret.

14. Jfrå botnen på jordene/ in til nedre steget/ äro twå alnar til högden/ och een aln til breddena: men ifrå thet mindre steget in til thet större/ äro fyra alnar högden/ och een aln bredden;

15. Och HarEl fyra alnar högh/ och ifrå AriEl vp åth fyra horn.

16. Och AriEl war tolf alnar lång/ och tolf alnar bredh i fyrkant.

17. Och een skifwa war öfwer stenenom/ fiorton alnar lång/ och fiorton alnar bredh i fyrkant/ och een lista gick ther alt omkring/ een half aln bredh/ och thes botn war een aln högh/ och thes trappor woro öster vth.

VI. Hwad offer ther vppå skulle giöras/ at HERren skulle warda them nådelig.

18. OCh han sade til migh: Tu menniskiobarn/ thetta säger HErren HERren: Thetta skal wara altarets brukning/ när man offrar/ at man lägger ther bränneoffer vppå/ och stäncker ther blodh vppå.

19. Och Prestomen af Levi vthaf Zadoks slächt/ hwilke fram för migh gå til at tiena migh/ säger HErren HERren/ skalt tu få en vng oxa til syndoffer.

20. Och af hans blodh skalt tu taga/ och bestänckia ther medh thes fyra horn/ och the fyra hörnen af skifwone/ och omkring listona: ther skalt tu skiära thet medh och försonat. 9426

21. Och skalt taga syndoffrens oxa och vpbränna honom enstadz i husena/ som ther til skickat är/ vthan för helgedomen. 9427

22. Men på annan dagen skalt tu offra en getabock/ then vthan wanck är til ett syndoffer/ och skiära altaret ther medh/ lika som thet medh oranom skiärdt war.

23. Och när thet skiärande skedt är/ skalt tu offra en vng stuut/ then vthan wanck är/ och en wädur af hiordenom vthan wanck:

24. Och skalt offra them båda för HERranom/ och Presterna skola strö salt ther vppå/ och skola så offra them HERranom til bränneoffer.

25. Altså skalt tu i siu dagar then ena efter then andra/ dageliga offra en bock til syndoffer: och the skola offra en vng stuut/ och en wädur af hiordenom/ the både vthan wanck äro:

26. Och skola altså försona altaret i siu dagar långt/ och rena thet/ och fylla sina händer. 9428

27. Och efter the siu dagarna 9429/ skola Presterna på ottonde dagen och sedan altid/ offra på altarena sitt bränneoffer och tackoffer; så wil jagh wara eder nådelig/ säger HErren HERren.

44. Capitel.

TÅ HERren hade befalt om templet/ altaret och offren/ befaller han widare/ hwad Prester han wille hafwa i thetta templet/ nemliga en Första eller öfwersta Prest/ hwilken allena medh HERranom skulle ingå i thet helga etc. och äta brödh för honom/ v. 1. Sedan skulle icke såsom här til skedt war/ v. 6. Någon främmande eller oomskoren/ eller som hade trädt ifrå HERran til afgudar/ warda hans Prest/ v. 9. Vtan the af Zadoks slächte/ som hade hållit sigh ftadigt til HERran/ v. 15. Och the skulle förhålla sigh efter thet sätt som här efter föreskrifwes/ v. 17. rc.

I. Hwad Prester HERren wille hafwa i thetta templet: i synnerhet/ om then öfwerste Presten.

OCh han hade migh åter in til yttra porten åth helgedomenom öster vth; men han war tilsluten.

2. Och HERren sade til migh: Thenne porten skal blifwa tillyckt 9444/ och icke vpläten warda/ och ther skal ingen gå igenom/ vtan allena HERren Jsraels Gudh; och skal doch tillyckt blifwa:

3. Vndantagen Förstan: ty Försten skal sittia ther i til at äta brödh in för HERranom: genom förhuset skal han ingå/ och genom thet samma åter vthgå igen.

4. Sedan hade han migh bort til then porten för husena norr vth: och jagh såg/ och sij/ HERrans huus wardt fult medh HERrans härlighet; och jagh föll neder på mitt ansichte.

5. Och HERren sade til migh: Tu menniskiobarn/ märck grant til/ och se/ och hör granneliga på alt thet jagh tigh säija wil om alla seder och ordningar i HERrans huus; och gif acht vppå huru man sigh i helgedomenom hålla skal.

II. Jngen främmande eller oomskoren skulle warda Prest:

6. OCh säg the ohörsama Jsraels huse: Så säger HErren HERren: J af Jsraels huus/ hafwen nogh bedrifwit medh all edor styggelse:

7. Ty J läten komma främmande folck/ the ett oomskoret hierta/ och oomskoret kött hafwa/ in vthi min helgedom/ ther J medh ohelgen mitt huus/ när J offren mitt brödh/ talg och blodh/ och bryten altså mitt

förbund medh all edor styggelse.

8. Och hållen icke mins helgedoms sätt: vtan giören eder sielfwe ett nytt sätt i minom helgedom.

9. Therföre säger HErren HERren altså: Jngen främmande af oomskoret hierta/ och oomskoret kött skal komma in vthi min helgedom/ af allom främmandom som ibland Jsraels barn äro;

10. Ja/ eij heller the Leviter som ifrå migh trädde/ och medh Jsrael efter theras afgudar wille gångne äro/ therföre skola the bära sina synd.

11. Men the skola wachta dörena vppå mins helgedoms huus/ och ther giöra tienstena/ och skola slachta bränneoffer och annat offer/ som folcket fram bär/ och stå för Prestomen at the skola tiena them.

12. Therföre at the hafwa tient them för theras afgudom/ och gifwit Jsraels huse een förargelse til synd: therföre hafwer jagh räckt vth mina hand öfwer them/ säger HErren HERren/ at the måste bära sina synd.

13. Och skola icke offra för migh/ eller wara mine Prester 9432/ eij heller i min helgedom komma til thet alrahelgasta; vtan skola bära sina skam och sin styggelse som the giordt hafwa.

14. Therföre hafwer jagh giordt them til dörawachtare i husens tienst/ och til alt som ther giöras skal.

III. Vtan the som stadigt hafwa hållit sigh til HERran.

15. MEn the Prester af Leviterna/ Zadoks slächte/ som mins helgedoms sätt hållet hafwa/ tå Jsraels barn afföllo/ the skola gå fram för migh/ och tiena migh/ och stå för migh/ at the skola offra migh talg och blodh/ säger HErren HERren.

16. Och the skola ingå vthi min helgedom/ och träda in för mitt bord/ til at tiena migh/ och hålla mitt sätt.

IV. Hwad stadgar Presterna skulle hålla.

17. OCh tå the wilja ingå genom en port åth then inra gården/ så skola the draga lijnkläder 9433 vppå/ och hafwa intet vllet vppå/ så länge the ther inne i inra gårdenom tiena:

18. Och skola hafwa linna hufwor på sin hufwud/ och linna nederkläde om sina länder/ och skola icke omgiorda sigh alt förhårdt.

19. Och tå the gå vthu then yttra gårdenom til folcket/ skola the draga vthaf the kläder som the hafwa vthi tient/ och läggia them vthi helgedomens sacristie/ och åter draga the andra kläden vppå 9434/ at folcket icke skal synda vppå theras helga kläder.

20. Sitt hufwud skola the icke raka 9435/ och skola eij heller låta wäxa håret långt/ vtan skola låta omklippa sigh.

21. Och ther skal eij heller någor Prester dricka wijn 9436/ tå the vthi inra gårdenom tiena skola.

22. Och skola icke taga någon enkio eller bortdrefna til ächtenskap: vtan een jungfru vthaf Jsraels huses sädh/ eller ens Prests efterlefda enkio. 9437

23. Och the skola lära mitt folck hålla en åthskilnad emellan heligt och oheligt/ och emellan reent och oreent. 9438

24. Och när een saak för them kommer/ så skola the stå och döma 9439/ och tala efter mina rätter/ och hålla min budh och sätt/ och hålla mina högtider och Sabbather:

25. Och skola icke gå til någon dödan 9440/ och orena sigh; vndantagno allenast til fader och moder/ son eller dotter/ broder eller syster/ then ännu ingen man haft hafwer; på them måga the orena sigh:

26. Doch at sedan the äro renade/ skal man räkna them i siu dagar långt.

27. Och när han åter går in vthi helgedomen i inra gården/ til at tiena i helgedomenom/ så skal han offra sitt syndoffer/ säger HErren HERren.

28. Men then arfwedeel som the hafwa skola/ then wil jagh sielf wara; therföre skolen J intet eget land gifwa them i Jsrael: ty jagh är theras arfwedeel. 9441

29. The skola hafwa theras vppehälle af spijsoffer/ syndoffer och skuldoffer/ och alt spilgifwit i Jsrael skal wara theras.

30. Och all första frucht och förstfödning af all häfoffer/ skal höra Prestomen til 9442: J skolen ock gifwa Prestomen förstlingen af alt thet man äter/ **på thet at wälsignelse må blifwa vthi titt huus.**

31. Men thet som ett aas är/ eller rifwit/ ehwad thet är af fogel eller diur/ thet skola Presterna icke äta. 9443

45. Capitel.

WJdare förmäles/ huru HERren befaller them vthskifta landet/ nemliga så/ at the först skulle afmäla en deel för helgedomen och Presterna/ v. 1. Then andra för Leviterna/ v. 5. Then tredie för Staden/ v. 6. Och then fierde för Förstanom/ v. 7. At han icke skulle afhända then gemena man något/ hwilkom thet andra skulle tilhöra/ v. 8. sidan förmanar HERren Förstan til at hålla rätt och rättwiso widh macht/ v. 9. Och föreskrifwer them hwad the skulle gifwa til offer/ v. 13. Och när the/ samt theras Förste och Prester thet offra skulle/ v. 16.

I. Huru the skulle vthskifta landet.

NÄr J nu vthskiften landet genom lott 9445/ så skolen J afsöndra ett häfoffer af landena/ thet HERranom heligt wara skal/ fem och tiugutusend (stänger) långt/ och tijotusend bredt: then planen skal wara helig så wijd som han är.

2. Och här af skola komma til helgedomen ju femhundrade (stänger) i fyrkant 9446/ och ther til ett fritt rum omkring/ femtijo alnar.

3. Och på then samma planenom/ som fem och tiugu tusend (stänger) lång/ och tijotusend bredh är/ skal helgedomen stå/ och thet alrahelgasta.

4. Thet andra af the helgada markene/ skal höra Prestomen til som i helgedomenom tiena/ och fram för HERran träda til at tiena honom/ at the skola hafwa rum til huus; thet skal ock så heligt wara.

5. Men Leviterna som för husena tiena/ skola ock så hafwa fem och tiugutusend (stänger) långt/ och tijotusend bredt/ til sin deel til tiugu kamrar.

6. Och stadenom skolen J ock så låta en plaan för hela Jsraels huus/ femtusend stänger bredt/ och fem och tiugutusend (stänger) långt/ bredowid them afskilda planenom til helgedomen.

7. Förstanom skolen J ock gifwa en plaan/ på båda sidor emellan Presternas plaan och stadzplanen östan och wästan/ och skal wara lika lång både östan och wästan.

8. Thet skal wara hans egen deel i Jsrael/ på thet at mine Förstar icke meer skola taga mino folcke

bort thet them tilhörer: vtan skola låta landet Jsraels huse för theras slächter.

II. Huru theras Förste skulle förhålla sigh.

9. TY thetta säger HErren HERren: **Är thet icke ännu nogh/ J Jsraels Förstar? Läter af all oskiäl och wåld/ och giörer thet rätt och godt är/ och betunger icke så mitt folck meer/ säger HErren HERren.**

10. J skolen hafwa rätta wigt/ och rätta skäppo/ och rätt mått. 9447

11. Epha och bath skola all lika wara/ så at ett bath skal hålla tijonde delen af ett homer; och epha sammalunda tijonde delen af ett homer: ty efter homer skal man mäta them båda.

12. Men en sikel skal hålla tiugu gera 9448/ och een Mina giör tiugu siklar/ fem och tiugu siklar/ och femton siklar.

III. Hwad/ och på hwad högtider the skulle offra.

13. THetta skal nu wara häfoffret som J gifwa skolen/ nemliga/ siette delen af ett epha/ af ett homer hwete/ och siette delen af ett epha/ af ett homer biugg.

14. Och af oljo skolen J gifwa ett bath/ nemliga/ ju hwart tijonde bath af en cor/ och thet tijonde af homer: ty tijo bath giöra ett homer.

15. Och ju ett lamb af twhundrat fåår af hiordenom vthaf Jsraels hiordemark til spijsoffer/ och bränneoffer/ och tackoffer/ til försoning för them/ säger HErren HERren.

16. Alt folcket i landena skal bära sådana häfoffer til Förstan i Jsrael.

17. Och Försten skal offra sin bränneoffer/ spijsoffer och drickoffer på högtiderna/ nymånadom och Sabbather/ och vppå alla Jsraels huus stora högtidom: ther til giöra syndoffer och spijsoffer/ bränneoffer/ och tackoffer/ til försoning för Jsraels huus.

18. Thetta säger HErren HERren: På första dagen i första månadenom skalt tu taga en vng stuut/ then vthan wanck är/ och skiära helgedomen.

19. Och Presten skal taga af syndoffrens blodh/ och beständkia ther medh dörträän af huset/ och all fyra hörnen af altaret/ samt medh dörträän til porten åth inra gårdenom.

20. Altså skalt tu ock giöra på siunde dagen i månadenom/ om någrom hände wara förledd/ och förtaga sigh af owetenhet; på thet J mågen skiära huset.

21. På fiortonde dagen i första månadenom skolen J hålla Passah/ och heligt hålla i siu dagar/ och äta osyrat brödh. 9449

22. Och på samma dagen skal Försten offra för sigh/ och för alt folcket i landena/ en stuut til syndoffer. 9450

23. Men i the siu dagar af högtidene skal han hwar dagh giöra HERranom bränneoffer/ ju siu stutar och siu wädrar/ the ther vthan wanck äro/ och ju en getabock til syndoffer.

24. Men til spijsoffer skal han ju offra ett epha til hwar stuut/ och ett epha til hwar wädur/ och ju ett hin oljo til hwart epha.

25. På femtonde dagen i siunde månadenom/ skal han hålla heligt i siu dagar efter hwar annan 9451/ lika

som the andra siu dagar/ och rätt så hållat medh syndoffer/ bränneoffer/ spijsoffer och medh oljo.

46. Capitel.

YTtermera befaller HERren/ när och huruledes Försten samt thet meniga folcket skulle vpgå i templet/ offra och giöra theras böner til honom/ v. 1. Hwad offer han skulle giöra på alla Sabbather/ nymånader/ högtider/ friwiljogt/ och dageligen/ v. 4. Hwilkom han måtte skänckia något arfweliga/ eller eij/ v. 16. Hwarest Presterna och andre kyrkiotienare skulle koka thet helgat war/ v. 19.

I. När Försten och folcket skulle komma til kyrkio/ rc.

THetta säger HErren HERren: Then porten på inra gården som öster vth ligger/ skal i the sex söknadagar tilsluten wara; men om Sabbathsdagen/ och i nymånadenom/ skal man vplåta honom.

2. Och Försten skal träda vthan til vnder portens förhuus/ och blifwa ståndandes vthan til widh porten afsides: och Presterna skola offra hans bränneoffer och tackoffer 9452: men han skal tilbedia widh portens tröskel/ och sedan gå vth igen; men porten skal öppen blifwa/ alt in til aftonen.

3. Sammalunda ock folcket i landena skola tilbedia för HERranom/ i dörene åth samma port/ på Sabbatherna/ och nymånaderna.

II. När/ och hwad Försten skulle offra.

4. MEn bränneoffret/ som Försten för HERranom offra skal på Sabbathsdagenom/ skal wara sex lamb the vthan wanck äro/ och en wädur vthan wanck:

5. Och ju ett epha til wäduren/ til spijsoffer; men til lamben så mycket som han förmå/ til spijsoffer/ och ju ett hin oljo til ett epha.

6. Men i nymånadenom skal man offra en vng oxa then vthan wanck är/ och sex lamb/ och en wädur vthan wanck: 9453

7. Och ju ett epha til oxan/ och ett epha til wäduren/ til spijsoffer; men til lamben så mång epha som han förmår/ och ju ett hin oljo til ett epha.

8. Och när Försten går ther in/ så skal han gå in genom portens förhuus/ och åter gå ther vth igen.

9. Men folcket i landena/ som för HERran kommer på the stora högtider/ och ingår genom then porten norr vth til at tilbedia/ thet skal åter vthgå genom then porten sönnan til: och the som ingå genom then porten sönnan til/ the skola vthgå genom then porten nordan til; och skola icke gå vth igen genom porten ther the igenom ingångne äro/ vtan gå rätt fram åth vth:

10. Men Försten skal både ingå och vthgå medh them.

11. Och på helgedagomen/ och högtidomen/ skal man offra til spijsoffer/ ju til en stuut ett epha/ och ju til en wädur ett epha/ och til lamben så mycket en förmår/ och ju ett hin oljo til ett epha. 9454

12. Men tå Försten wil giöra ett friwiljogt bränneoffer eller tackoffer HERranom/ så skal man vplåta honom then porten östan til/ at han må offra sitt bränneoffer och tackoffer/ lika som han thet eljes på Sabbathen offra plägar: och när han går åter vth/ så skal man sluta porten igen efter honom.

13. Och han skal giöra HERranom dagliga ett bränneoffer/ nemliga/ ett åhrs gammalt lamb vthan wanck; thet samma skal han offra hwar morgon:

14. Och skal hwar morgon läggia ther vppå siette delen af ett epha til spijsoffer/ och tredie delen af ett hin oljo beblandat medh semlomiöl/ til spijsoffer HERranom: thet skal wara en ewig rätt om thet dagliga offret.

15. Och altså skola the offra lambet/ samt medh spijsoffrena och oljone/ hwar morgon til ett dagligit bränneoffer.

III. Hwilkom Försten måtte skänckia något arfliga/ rc.

16. THetta säger HErren HERren: När Försten gifwer enom sinom son en skänck af sitt arf/ thet samma skal höra hans sönom til/ och the skola besittia thet för ett arf.

17. Men om han något skäncker enom af sina tienare af sitt arf/ thet skola the besittia alt in til friåhret; och sedan skal thet falla in til Förstan igen: ty hans deel skal allena komma hans söner til.

18. Och skal Försten intet taga ifrå sind folcke af theras arfwedeel/ eller drifwa them ifrå theras ägor; vtan skal låta sinom barnom sina egna ägor: på thet at hwar slächten må widh sigh blifwa åthskiljeliga/ och hwar behålla thet honom tilhörer.

IV. Hwar Presterna skulle koka thet helga.

19. OCh han hade migh in i ingången widh sidon åth porten nordan til/ til helgedomens kamrar/ hwilke Prestomen tilhörde: och sij/ ther war ett rum vthi ett hörn wäster vth.

20. Och han sade til migh: Thetta är thet rumet ther Presterna skuldoffer och syndoffer koka skola/ och baka spijsoffer/ at the icke skola behöfwa bära thet vth i yttra gården; på thet folcket icke skal synda på thet helga.

21. Sedan hade han migh vth i then yttra gården/ och befalte migh gå vthi gårdsens fyra hörn: och sij/ ther war ett rum vthi hwart gårdsens hörn.

22. Och i the fyra gårdsens hörn woro rum til at rökia/ fyratijo alnar långa och tretijo alnar breda/ ju then ene så wijd som then andre.

23. Och ther gick en liten muur om them alla fyra: ther woro eldstäder giorde nedre vth medh muren alt omkring.

24. Och han sade til migh: Thetta är kokorumet ther tienarena i husena vthi koka skola/ thet som folcket offrar.

47. Capitel.

HERren wiser Propheten ett hälsosamt watn/ som flöt vthu templet in i hafwet/ och giorde all annor watn helbregda/ v. 1. Ther vthi skulle wara mycken fisk/ och månge fiskare/ v. 10. Och widh thes strander wäxa allahanda fruchtsam trää/ v. 12. Sedan beskrifwer han honom theras landz gränsor/ huru och hwilkom the thet vthskifta skulle/ v. 13.

I. Beskrifwes thet hälsosama watnet/ som skulle flyta vthu templet.

OCh han hade migh åter in för tempel dörena; och sij/ ther vthflöt ett watn vnder templets tröskel östan til: ty tempel dören war ock östan til; och watnet lop på templets högra sido/ vth medh altaret sönnan til.

2. Och han hade migh vth til then norra porten/ ifrå yttra portenom östan til; och sij/ watnet språng ther vth af högra sidone.

3. Och mannen gick vth öster vth/ och hade mätesnöret i handene; och han mälte tusende alnar/ och förde migh vthi watnet/ til thes at thet gick migh vp öfwer foten.

4. Och mälte ännu en gång tusende alnar/ och förde migh vthi watnet/ til thes thet gick migh vp til knään; och mälte åter tusende alnar/ och lät migh gå ther vthi/ til thes thet gick migh vp til länderna.

5. Så mälte han äntå tusende alnar/ och thet wardt så diupt at jagh icke meer kunde räckia botnen: ty watnet war så diupt at man ther öfwer simma måste/ och kunde icke räckia botnen.

6. Och han sade til migh: Tu menniskiobarn/ thetta hafwer tu ju sedt? Och han hade migh åter tilbaka åth strandena til bäcken.

7. Och sij/ ther stodo ganska mång trää i strandene på båda sidor.

8. Och han sade til migh: Thetta watnet som öster vth flyter/ skal flyta igenom slättmarkena vthi hafwet/ och ifrå thet ena hafwet vth i thet andra; och ifrå thet kommer vthi hafwet/ så skola the watnen sund warda.

9. Ja/ alt thet ther vthi lefwer och röres/ tijt thenne strömen kommer/ thet skal lefwa; och skal hafwa ganska många fiskar/ och all ting skal helbregda warda och lefwa/ tijt thenne strömen kommer.

II. Thes fiskare/ fiskar/ och fruchtsame trää widh stranden.

10. THer skola fiskare wara; ifrån EnGedi alt in til EnEglaim/ skal man vphängia fiskagarn: ty ganska många fiskar skola ther wara/ lika som i stora hafwena.

11. Men dammar och kärr skola intet helbregda warda/ vtan salta blifwa.

12. Och vthmedh then samma bäcken i strandene på båda sidor/ skola wäxa allahanda fruchtsam trää/ och theras löf skola intet förwisna/ eller theras frucht förrottna; och skola alla månader bära ny frucht: ty theras watn flyter vthu helgedomenom; theras frucht skal tiena til spijs/ och theras löf til läkiedom.

III. Thet heliga landets gränsor.

13. THetta säger HErren HERren: Thesse äro the gränsor/ ther J efter skolen vthskifta landet them tolf Jsraels slächtom: ty twå delar höra Josephs slächte til. 9455

14. Och J skolen vthskifta thet lika/ så them ena som them andra: ty jagh hafwer sworit/ at jagh wille gifwa edra fäder och eder landet til arfs. 9456

15. Thetta är nu landets gränsa norr vth/ ifrå stora hafwet/ ifrå Hethlon alt in til Zedad;

16. Nemliga/ Hamath/ Berotha/ Sibraim/ hwilke til Damascus och Hamath gränsa; och HazarTicon/ thet til Havran gränsar.

17. Thetta skal wara gränsan ifrå hafwet/ alt in til HazarEnon: och Damascus/ och Hamath skola wara änden norr vth.

18. Men then gränsan öster vth/ skolen J mäla emellan Havran och Damascus/ och emellan Gilead/ och emellan Jsraels land/ widh Jordan neder åth/ alt in til döda hafwet: thet skal wara gränsan öster vth.

19. Men then gränsan söder vth/ är ifrå Thamar/ alt in til thet watnet Meriba i Kades 9457/ och in moot älfwena widh stora hafwet 9458: thet skal wara gränsan söder vth.

20. Och then gränsan wäster vth/ är ifrå stora hafwet rätt fram alt in til Hamath: thet ware gränsan wäster

vth.

21. Altså skolen J vthdela landet ibland Jsraels slächter.

22. Och när J kasten lotten til at skifta landet emellan eder/ så skolen J hålla främlingarna som boo när eder/ och föda barn ibland eder/ lika som the ibland Jsraels barn infödde wore.

23. Och skola theslikes hafwa sin deel af landena/ hwar och en ibland then slächt ther han när boor/ säger HErren HERren.

48. Capitel.

TJl beslut befaller HERren/ huru thet helga landet skulle delas emellan the tolf Jsraels slächter; och säger först/ hwar siu slächter skulle få sin deel/ v. 1. Sedan/ hwar och huru stort rum the skulle ärna til helgedomen/ v. 8. Til Presterna/ v. 9. Til Leviterna/ v. 13. Til staden/ v. 15. Til förstaden/ v. 17. Til stadsens tienare/ v. 18. Och åth Förstanom/ v. 21. Ther hoos/ hwar the andre fem slächter skulle bekomma sin deel/ v. 23. Och sidst/ huru stoor skaden skulle wara/ v. 30. Och hwad han skulle kallas/ v. 35.

I. Thet helga landets deelning.

THetta äro namnen af slächterna: Norr vth/ ifrå Hethlon in til Hamath och HazarEnon/ och ifrå Damasco in til Hamath/ thet skal Dan hafwa för sin deel/ både öster och wäster.

Siu slächters deel.

2. Näst Dan/ skal Asser hafwa sin deel/ både öster och wäster.

3. Näst Asser/ skal Naphthali hafwa sin deel/ öster och wäster.

4. Näst Naphthali gränso/ skal Manasse hafwa sin deel/ öster och wäster.

5. Näst Manasse gränso/ skal Ephraim hafwa sin deel/ öster och wäster.

6. Widh Ephraims gränso/ skal Ruben hafwa sin deel/ öster och wäster.

7. Widh Rubens gränso/ skal Juda hafwa sin deel/ öster och wäster.

Helgedomens.

8. Men widh Juda gränso/ skolen J afskilja en deel ifrån öster och in til wäster/ then fem och tiugu tusend stänger lång och bredh är/ lika som eljes en deel är ifrån öster och in til wäster: ther skal helgedomen stå vppå.

Presternas.

9. Och ther ifrå skolen J afskilja HERranom en deel/ fem och tiugu tusend stänger lång/ och tijo tusend stänger bredh.

10. Och then samme helige delen skal höra Presterna til; nemliga/ fem och tiugu tusend stänger långt/ norr vth och söder vth/ och tijo tusend bredt/ öster vth och wäster vth: och HERrans helgedom skal stå ther mitt vthi.

11. Thet skal höra Presterna til/ som af Zadoks slächte äro/ hwilke mitt sätt hållet hafwa/ och woro icke affällige medh Jsraels barnom/ såsom Leviterna affällige woro.

12. Och skola the altså hafwa en egen deel af then afskilda markene/ ther thet alrahelgasta vthi är/ widh the Leviters gränso.

Leviternas.

13. Men Leviterna skola ock hafwa fem och tiugu tusend stänger i längdene/ och tijo tusend i breddene in widh Presternas gränso: all längd skal hafwa fem och tiugu tusend/ och bredden tijo tusend stänger:

14. Och skola intet ther af bortsälja/ eller bortbyta/ at landsens förstling icke skal bortkomma: ty thet är helgat HERranom.

Stadsens.

15. Men the fem tusend stänger som öfwer äro i breddene/ emot the fem och tiugu tusend stänger i längdene/ thet skal wara almänningen för stadenom at boo ther på/ och för förstadenom; och staden skal stå ther mitt vppå.

16. Och thet skal wara widden åth honom/ fyratusend och femhundrad stänger/ norr vth och söder vth; sammalunda öster vth och wäster vth/ ock fyratusend och femhundrad.

Förstadens.

17. Men förstaden skal hålla twhundrade och femtijo stänger/ norr vth och söder vth; theslikes ock öster vth och wäster vth/ twhundrade och femtijo stänger.

Stadsens tienares.

18. Men thet öfwer är af thes längd widh then afsöndrade och helgade marken/ nemliga/ tijotusend stänger/ öster vth och wäster vth/ thet hörer til theras vppehälle som stadenom tiena.

19. Och the som stadenom tiena/ the skola bruka thet/ ehwad slächt the af äro vthi Jsrael.

20. Och af all thenna afskilda delenom/ then på båda sidor hafwer i längdene och breddene fem och tiugu tusend stänger/ skolen J afskilja fierde delen/ thet skal wara stadsens eget.

Förstans.

21. Men hwad ännu öfwer är på båda sidor widh then afskilda helga delen/ och widh stadzdelen/ nemliga/ fem och tiugu tusend stänger/ öster vth och wäster vth/ widh slächternas delar/ thet skal altsammans höra Förstanom til: men then afsöndrade helgade marken/ och helgedomens huus skal wara ther mitt vthi.

22. Men hwad ther emellan ligger/ emellan Leviternas deel/ och emellan stadzdelen; summa/ hwad som öfwer är/ emellan Juda gränso och BenJamins gränso/ thet skal höra Förstanom til.

The andre fem slächters deel.

23. Och ther näst skola the slächterna wara som öfwer äro: BenJamin skal hafwa sin deel/ öster och wäster.

24. Men widh BenJamins gränso skal Simeon hafwa sin deel/ öster och wäster.

25. Widh Simeons gränso/ skal Jsaschar hafwa sin deel/ öster och wäster.

26. Widh Jsaschars gränso/ skal Sebulon hafwa sin deel/ öster och wäster.

27. Widh Sebulons gränso/ skal Gad hafwa sin deel/ öster och wäster.

28. Men näst Gad/ är then gränsan söder vth 9459/ bort emot Theman/ ifrå Thamar in til thet watnet Meriba i Kades/ och in moot älfwena alt in til stora hafwet.

29. Altså skal landet vthdeelt warda til arfs ibland Jsraels slächter/ och thet skal wara theras arf/ säger HErren HERren.

II. Stadsens widd/ portar/ och namn.

30. OCh så widh skal staden wara/ fyratusend och femhundrad stänger/ nordan til.

31. Och stadzportarna skola nämnde warda efter Jsraels slächters namn/ tre portar norr vth; then förste porten Rubens/ then andre Juda/ then tredie Levi.

32. Altså ock östan til/ fyratusend och femhundrad stänger: och sammalunda tre portar; nemliga/ then förste porten Joseph/ then andre Ben Jamin/ then tredie Dan.

33. Sönnan til ock sammalunda/ fyratusend och femhundrad stänger: och theslikes tre portar; then förste porten Simeon/ then andre Jsaschar/ then tredie Sebulon.

34. Altså ock wästan til/ fyratusend och femhundrad stänger: och tre portar; then förste porten Gad/ then andre Asser/ then tredie Naphthali.

35. Altså skal thet hafwa alt omkring/ adertoutusend stänger; och sedan skal tå staden kallat warda: Här är HERren.

Ände på Propheten Hesekiel.

Then

Propheten Daniel/

Förspråket.

Hwad Daniel hafwer warit för en man. Hwad hans book innehåller.

DAniel war ock en ibland the fångar/ som Konung NebucadNezar lät bortföra ifrå Jerusalem til Babel: men hwad honom ther wederfors/ och hwad han ther sedan wardt för en härlig och dråplig man/ både för Gudh och menniskior; huru stoor hugnat och tröst the elände hans medfångar Judarna af honom fingo och hade/ i sådana sin bedröfwelse/ gifwer thenna hans book och prophetie nogh tilkänna.

I. Cap.

Vthi första capitlet/ går fram för åth ett skiönt och härligit exempel om Daniels lefwerne; huru helig och gudfruchtig han war/ och hwilken een stoor och starck troo han hade til Gudh/ vthi ett så ödeligit och wildt Hedniskt wäsende/ och ibland så mång grufwelig förargelse/ som han ther i Babel dageliga see och höra måste; och blef doch likwäl fast och beståndig/ öfwerwinnandes alt sådant i sitt hierta: therföre bewiser ock Gudh honom (som strax efterföljer) så stora nådh/ och så högt ährar; först/ i andeliga måtto/ begåfwandes honom medh wijshet och förstånd öfwer alla menniskior; sedan ock i werdzliga/ ther han honom så högt såtter/ och så stoor vnder och werck genom honom skaffar och vthrättar.

II. Cap.

Vthi andra capitlet/ yppar sigh nu Daniels ähra och härlighet/ hwilken sigh fürorsaker/ och sitt vphof hafwer

af Konung NebucadNezars dröm/ tå Daniel samma dröm igenom Gudz vppenbarelse åter finner och vthtyder; och förthenskul warder en Förste i hela Babels rike/ och en Biskop eller öfwerste öfwer alla andeliga och lärda.

III. Cap.

Vthi tredie capitlet/ skrifwer han ett stort vndertekn af trone/ genom hwilka the tre män vthi enom glödande vgn/ så vnderliga och krafteliga behållne wordo: ther af skedde/ at Konungen lärde känna Gudh/ och lät skrifteliga vthropa öfwer hela sitt rike/ hans lof och prijs.

IV. Cap.

Vthi thet fierde capitlet/ står ett dråpeligit och förskräckeligit exempel emot the grymma och hätska tyranner: i thet/ at them stora och mächtiga Konungenom wett och skäl så alstinges borttagit warder/ at man måste binda honom medh kädior/ såsom en wild hund/ och låta honom gå i markene/ lika som then ingen menniskia när sigh lida kunde: doch är thet een ganska tröstelig och hugnelig wederlikning för alla froma herrar och Förstar/ at Gudh thenna tyranniska Konungen liknar widh ett skiönt trä/ thet all diur af sine frucht föder/ och vnder sin skugga hwila låter; gifwandes tilkänna then stora och margfalleliga nytto/ som menniskione genom öfwerhetena wederfars.

V. Cap.

Vthi femte capitlet/ kommer åter ett exempel emot the tyranner/ hwilket ännu förskräckeligare är än thet förra: ther Konungen lät sigh straffa/ och omwände sigh til Gudh medh rätto bättring/ ödmiukhet och bekännelse/ så at han vthan twifwel af en tyran/ en gudfruchtig och helig man blef. Men här warder then förstockade och obotferdige tyrannen/ som så säker och gladh lefde i sine ondsko/ vthan all barmhertighet straffad/ så at han lijf och lefwerne/ land och folck alt tillika mista och vmbära måste.

VI. Cap.

Vthi siette capitlet/ kommer ett skiönt hugneligit exempel/ ther en godh och from Konung Daniel så kär hafwer: men Daniel måste thet vmgälla/ när the stora Hansser/ hwilke honom bewisa en hoftack; och lychtas ther medh/ at han kastad wardt vthi een leijona kulo: men Gudh bewiser sigh åter redeliga och trösteliga/ och wänder thetta spelet så om/ at Daniels owänner måste sielfwe vthäta/ thet the för honom insoppat hade.

VII. Cap.

Vthi thet siunde capitlet/ begynnas the syner och prophetier/ om the tilkommande Konungariken/ och besynnerliga om Christi rike/ för hwilkes skul alla thessa syner skee; och i förstone/ the fyra rike/ som han tilförene vthi thet andra capitlet medh thet stora belätet beteknade; them seer han åter här vthi een annor form eller liknelse: nemliga/ vthi fyra diur/ alramäst för thet fierde diuret/ thet är/ thet Romerska riket skul/ ther af han något meer säija wil: förty vnder samma Romerska rike skulle thet alrastörsta ting på jordene skee/ nemliga/ at Christus skulle komma/ menniskiorna förlossas/ och werlden taga en ända.

VIII. Cap.

Vthi ottonde capitlet/ hafwer Daniel een besynnerlig syyn/ som icke lyder på hela werldena/ såsom then förra: vtan på hans folck Judarna/ huru them gå skulle för thet Romerska riket/ och förr än Christus komma skulle; nemliga/ vthi tredie rikena thens stora Alexanders/ tå the så jämmerliga skulle vndertryckte och plågade warda/ af then grufweliga tyrannen Antiocho.

IX. Cap.

Thet nijonde capitlet/ innehåller i förstone een ganska härlig böön/ ther Daniel beder för sitt folck/ som i Babel fånget war/ och för Jerusalems stadh och templet/ at Judarna måtte heem komma igen/ och Gudz tienst vprätta: then bönen warder hörd/ och honom blifwer vppenbarat/ huru mång åhr ännu woro til thes Christus komma/ och hans ewiga rike begynnas skulle. Och är thetta en ganska stoor och dråpelig vppenbarelse om Christo/ hwilken tiden så wist och noga bestämmer.

X. Cap.

Thet tijonde capitlet/ är ett förspråk på thet ellofte; doch skrifwer Daniel ther vthi något besynnerligit om Änglarna/ thet eljes i Skriftene ingenstädz warder befunnet; nemliga/ at the goda Änglar strida medh the onda/ och förswara menniskiorna. Kallar han ock the onda Änglar Förstar/ säijanbes: Then Försten af Grekeland/ rc.

XI. Cap.

Vthi ellofte capitlet/ propheterar Daniel sino folcke Judomen/ något sådant som han giör i thet ottonde capitlet/ om then stora Alexander/ och the tw Konungarike/ Syrien och Egypten; thet giör han alramäst för Antiochi skul/ som then ädle kallades/ hwilken Judarna plåga skulle: men han målar honom altså/ at orden på ändalychtene tijt lända/ at vnder Antiochi person beskrifwes Antichristus/ och drabbar han ther medh in på thenna wår yttersta tijd; ja/ mäst alle Lärare vthtyda ock endrächteliga sådana prophetie in vppå Antichristum/ såsom ock orden gifwat medh/ at han icke alstinges menar Antiochum allena: vtan blandar honom och Antichristum tilsamman.

XII. Cap.

Thet tolfte capitel/ såsom Lärarena thet endrächteliga vthläggia/ går altsamman vnder Antiochi namn in på Antichristum/ och in vppå thenna yttersta tiden/ ther wij vthi lefwe: therföre är här nu ingen Historia meer til sökiande; vtan thet klara och liusa Evangelium vthwiser wäl/ och säger hwarjom och enom i thenna tiden/ hwilken then rätte Antiochus är/ then sigh öfwer alla gudar vphäfwet/ och qwinno kärlek/ thet är/ ächtenskap intet achtat hafwer/ vtan förbudit thet/ och ther medh vpfylt werldena medh sins gudz afguderij/ och medh kötzlig otucht/ och vthdelat håfwor och rikedomar på jordene/ rc. Ther wilje wij ock låta blifwat widh: ty thetta capitels förstånd/ och Antiochi andeliga vthtydning står nu vthi förfarelsen; och/ såsom han säger/ skal the ködas vpståndelse/ och then rätta förloßningen icke långt ther efter följa.

Huru man medh frucht skal läsa Daniels book.

Then som nu thenna Daniels prophetie/ och annat sådant i Skriftene fruchtsamliga/ och icke förgäfwes läsa eller höra wil/ han blifwe icke hängiandes in til blotta orden eller historien/ sitt lösa förwett til botande: vtan lika som thetta skedt/ vthtydt och skrifwit är alla fattiga och elända menniskior til hugnat och tröst: så täncke ock han til/ här medh wederqweckia/ styreka och trösta sitt bedröfwada och blödiga hierta/ på thet at han i then sorg och wedermödo som han här på werldene lida måste/ icke gifwer sigh öfwer; vtan förbidar i tolamod then förloßning/ som alle gudfruchtige och frome Christne åstunda och hoppas/ i wårs HErras JEsu Christi tilkommelse: Gudh förläne oß sina näder. Amen.

1. Capitel.

NEbucadNezar Konungen i Babel belägrar/ och winner Jerusalem; förer bort Konung Jojakim och några andra af folcket/ samt en deel af Gudz huus kärille til Babel/ v. 1. Ther befaller han vthwälja några af fångarna/ och låta vptuchta them i the Chaldeers wijsdom i try åhr/ at the sedan skulle tiena Konungenom/ v. 3. Tå wardt Daniel medh sine stalbröder ther til tagen/ v. 6. Och efter the fruchtade Gudh/ rc. wälsignade han them medh dägelighet och förstånd öfwer andra/ v. 8. At the innan then förelagda tiden öfwergingo alla

wisa i Babels rike/ v. 17.

I. NebucadNezar winner Jerusalem/ och förer några fångna til Babel.

VThi tredie åhrena af Jojakims Juda Konungs rike/ kom Nebucad Nezar Konungen i Babel/ in för Jerusalem/ och belade thet. 9460

2. Och HErren gaf Jojakim Juda Konung honom i händer / och en hoop af kärille vthu Gudz huus; hwilken han lät föra in vthi Sinear 9464 9461 land/ i sins gudz huus/ och lade the kärillen vthi sins gudz fatabuur.

3. Och Konungen sade til Aspenas sin öfwersta kamererare/ at han skulle vthsökia honom af Jsraels barnom/ af Konunsliga slächt/ och herra barnom;

4. Några vnga dränger/ som ingen wanck hade: vtan dägelige woro/ förnuftige/ wise/ kloke/ och förståndige: hwilke skickelige woro til at tiena i Konungens gård/ och til at lära Chaldeiska skrift och mål.

5. Thessom bestälte Konungen hwad man them dageliga gifwa skulle af hans spijs/ och af thet wijn ther han sielf af drack: på thet at tå the så i try åhr vpfödde woro/ skulle the sedan tiena in för Konungenom.

II. Daniel och hans stalbröder vptuchtas i the Chaldeers wijsdom.

6. SÅ woro ibland them/ Daniel/ Hanania/ Misael/ och Asaria/ af Juda barnom:

7. Och then öfwerste kamereraren gaf them namn; och nämnde Daniel Beltesazzar/ och Hanania Sadrach/ och Misael Mesach/ och Asaria AbedNego.

8. Men Daniel satte sigh före i sitt hierta/ at han icke wille orena sigh medh Konungens spijs/ och medh thet wijn som han sielf drack: och bad öfwersta kamereraren/ at han icke skulle orena sigh.

9. Och Gudh gaf Daniel/ at öfwersta kamereraren wardt honom gunstig och godh.

10. Och han sade til honom: Jagh fruchtar för min herra Konungen/ then eder spijs och dryck bestyrdt hafwer: om han får see/ at edor ansichte äro magrare än the andra drängers/ som eder jämnåldrige äro/ så giören J migh brotsligan til döden in för Konungenom.

11. Tå sade Daniel til Melzar/ hwilkom öfwerste kamereraren/ Daniel/ Hanania/ Misael och Asaria befalt hade:

12. Försök doch thet medh tina tienare i tijo dagar/ och lät gifwa oß moos til at äta/ och watn til at dricka.

13. Och lät altså komma för tigh wår/ och the andra drängers ansichte som af Konungens spijs äta: och efter som tu tå seer/ ther efter giör medh tina tienare.

14. Och han hörde them ther vthinnan/ och försökte thet medh them i tijo dagar.

15. Och efter the tijo dagar/ woro the dägeligare och bättre widh huld/ än alle the dränger som spisades af Konungens spijs.

16. Så satte Melzar bort theras spijs och dryck/ then them tilskickad war/ och gaf them moos.

III. Daniel och hans stalbröder öfwergå alla the Chaldeers wisa.

17. MEn thesse fyras Gudh/ gaf them kånst och förstånd vthi allahanda skrift och wijshet 9465: men Daniel gaf han förstånd i alla syner och drömer.

18. Tå tiden förlupen war/ som Konungen förelagt hade/ at the skulle hafwas in för honom/ hade öfwerste kamereraren them in för Nebucad Nezar.

19. Och Konungen talade medh them: och wardt ingen ibland them alla funnen/ som Daniels/ Hanania/ Misaels/ och Asaria like war: och the wordo Konungens tienare. 9462

20. Och Konungen fan them i alla saker/ the han them frågade/ tijo sinnom klokare och förståndigare än alla stiernokikare och wisa i hela sino rike.

21. Och lefde Daniel in til Konung Cores första åhr. 9463

2. Capitel.

KOnung NebucadNezar såg en dröm/ och förgat honom/ v. 1. Tå kallade han alla wisa i sitt land/ at the skulle säija och vthtyda honom drömen/ v. 2. Men efter the intet kunde/ v. 4. Befalte han dräpa them/ v. 12. När Daniel thet förnam/ kom han för Konungen/ och begärade tijd til at säija honom drömen/ v. 14. Sedan bad han Gudh medh sina stalbröder/ v. 17. Och han vppenbarade honom drömen/ v. 19. Tå gick Daniel vp til Konungen; bad för the wisa/ v. 24. Och sade honom drömen/ v. 31. Och vthtydde honom/ v. 36. Ther af Konungen måste bekänna Daniels Gudh för en Gudh öfwer alla gudar/ v. 46. Och vphögde Daniel och hans stalbröder til stora herrar i sitt rike/ v. 48.

I. Konung NebucadNezar drömer; och pålägger sina wisa at vthtyda drömen.

VThi andro åhrena af NebucadNezars rike/ såg NebucadNezar en dröm/ af hwilkom han wardt förskräckt/ så at han waknade vp.

2. Tå lät han tilhopa komma alla stiernokikare och wisa/ och trulkarlar/ och Chaldeer/ at the skulle säija Konungenom sin dröm: the kommo/ och trädde fram för Konungen.

3. Och Konungen sade til them: Jagh hafwer haft en dröm som migh förskräckt hafwer; och jagh wil gierna weta hwad thet för en dröm warit hafwer.

II. The Chaldeers wise weta intet säija drömen; och dömas therföre til döden.

4. TÅ sade the Chaldeer til Konungen på Syriskt mål: Herre Konung/ Gudh låte tigh länge lefwa 9466; säg tinom tienarom drömen/ så wilje wij vthtyda honom.

5. Konungen swarade/ och sade til the Chaldeer: Thet är fallet migh vthu minnet; om J icke låten migh få weta drömen/ och vthtyden honom/ så skolen J platt förgiöras/ och edor huus skämliga förstörd warda. 9467

6. Om J ock låten migh få drömen weta/ och vthtyden honom/ så skolen J få skäncker/ gåfwor och stoor ähro af migh: therföre säger migh nu drömen/ och hans vthtydning.

7. The swarade åter/ och sade: Konungen säije sinom tienarom drömen/ så wilje wij vthtyda honom.

8. Konungen swarade/ och sade: Sannerliga/ jagh förmärcker at J fördröijen tiden/ efter J seen doch/ at thet är fallet migh vthu minnet.

9. Men om J icke säijen migh drömen/ så skal rätten gå öfwer eder/ lika som öfwer the ther taga sigh före at tala lögn och drafwel för migh/ så länge tiden skal förlöpa: therföre säger migh nu drömen/ så kan jagh märckia at J ock wäl finnen vppå vthtydningen.

10. Tå swarade the Chaldeer för Konungenom/ och sade til honom: Jngen menniskia är på jordene/ then thet

Konungen begärar/ säija kan; och är eij heller någon Konung/ ehuru stoor eller mächtig han är/ som sådant af någrom stiernokikare/ wisom eller Chaldee eskar.

11. Ty thet Konungen vppå eskar/ är för högt/ och är eij heller någon som thetta för Konungenom säija kan/ vndantagna gudarna/ hwilke icke boo när menniskiomen.

12. Tå wardt Konungen ganska wredh/ och böd förgiöra alla the wisa i Babel.

13. Och domen gick vth/ at man skulle dräpa the wisa: wardt ock så Daniel medh sina stalbröder sökt/ at man them dräpa skulle.

III. Daniel begärar dagh: beder Gudh at han wille vppenbara honom drömen.

14. TÅ förnam Daniel sådana doom och befalning/ af Arioch Konungens öfwersta domare/ hwilken vthfor til at döda the wisa i Babel.

15. Och han hof vp/ och sade til Konungens befalningsman Arioch: Hwarföre är thenna stränga domen vthgången ifrå Konungenom? Och Arioch lät Daniel thet förstå.

16. Så gick Daniel vp/ och bad Konungen/ at han skulle gifwa honom tijd til/ at han måtte säija Konungenom vthtydningena.

17. Sedan gick Daniel heem/ och gaf thet sina stalbröder/ Hanania/ Misael/ och Asaria tilkänna:

18. At the skulle bedia 9475 Gudh af himmelen om nådh til thenna hemlighet; at Daniel/ och hans medbröder/ samt medh the andra wisa i Babel/ icke förgiöras skulle.

19. Tå wardt thenna hemlig ting Daniel genom ena syyn om nattena vppenbarat: för hwilket Daniel lofwade Gudh af himmelen.

20. Och Daniel tog til at tala/ och säija: **Lofwat ware Gudz namn ifrån ewighet til ewighet 9468: ty hans är både wijshet och starckhet.**

21. Han förwandlar tider och stunder 9476; han sätter Konungar af/ och sätter Konungar vp; han gifwer the wisa theras wijshet/ och the förståndiga theras förstånd. 9469

22. Han vppenbarar thet diupt och hemligit är; han weet hwad i mörkrena ligger: ty när honom är altsammans lius.

23. Jagh tackar och lofwar tigh mina fäders Gudh/ at tu hafwer förlänt migh wijshet och starckhet; och hafwer nu thet vppenbarat ther wij tigh ombedit hafwe/ thet är/ Konungens ärende hafwer tu oß vppenbarat.

IV. Daniel vrsakar och hielper the wisa; och säger Konungenom drömen.

24. SÅ gick Daniel vp til Arioch/ then af Konungenom befalning hade til at dräpa the wisa i Babel/ och sade til honom altså: Tu skalt icke förgiöra the wisa i Babel; vtan haf migh vp til Konungen/ jagh wil säija Konungenom vthtydelsen.

25. Arioch hade Daniel medh hast vp för Konungen/ och sade til honom altså: En är funnen ibland Juda fångar/ som Konungenom vthtydningen säija kan.

26. Konungen swarade/ och sade til Daniel/ then the Beltesazzar kallade: Äst tu then samme som migh kan säija then dröm som jagh sedt hafwer/ och hans vthtydning?

27. Daniel swarade in för Konungenom/ och sade: Then hemlighet som Konungen eskar af the wisa/ lärda/ stiernokikare/ och spåmän/ står icke i theras macht at säija Konungenom:

28. Vtan Gudh af himmelen han kan vppenbara hemlig ting; han hafwer tedt Konungenom NebucadNezar hwad i tilkommande tider skee skal 9470. Tin dröm/ och tin syyn tå tu sof/ war thenna:

29. Tu Konung/ tänckte i tine säng/ huru thet måtte tilgå i framtiden: och then som hemlig ting vppenbarar/ han tedde tigh huru thet gå skulle.

30. Så är migh thenna hemlighet vppenbarad/ icke igenom mina wijshet/ lika som hon större wore än alles the som lefwa: vtan therföre at vthtydningen måtte Konungenom vnderwist warda/ och tu tins hiertas tanckar weta få.

31. Tu Konung sågst/ och sij/ ett ganska stort och högt beläte stod för tigh/ thet war grufweligit vppå see.

32. Thes belätes hufwud war af klart guld/ thes bröst och armar woro af silfwer/ buken och länderna woro af koppar;

33. Thes been woro af jern/ thes fötter woro somt af jern/ och somt af leer.

34. Sådant sågst tu/ til thes en steen nederrifwen wardt vthan händer/ han slog belätet vppå thes fötter som af jern och leer woro/ och förkrossade them.

35. Tå wordo all tilhopa förkrossat/ jernet/ leret/ kopparen/ silfret och guldet/ och wordo såsom agnar på enom sommorloga/ och wädret bortförde thet/ så at man kunde intet meer finna thet: men stenen som slog belätet/ wardt til ett stort berg/ så at thet vpfylte hela werldena.

V. Gifwer vthtydningen ther på; och lämpar på the fyra Monarchier. Then Babyloniska.

36. THetta är drömen: nu wilje wij säija vthtydningen för Konungenom.

37. Tu Konung/ äst en Konung öfwer alla Konungar 9471; then Gudh af himmelen/ rike/ macht/ starckhet och ähro gifwit hafwer.

38. Och alt thet ther menniskior boo/ och diuren på markene/ och foglarna vnder himmelen/ hafwer han gifwit i tina händer/ och förlänt tigh macht öfwer thetta alt: tu äst thet gyldene hufwudet.

Then Persiska. ThenGrekiska.

39. Efter tigh skal ett annat Konungarike vpkomma/ sämbre än titt: ther efter thet tredie Konungarike som af koppar är/ hwilket öfwer all land regera skal.

Then Romerska.

40. Thet fierde skal wara hårdt såsom jern: ty lika wist som jern sönderslår och sönderkrossar all ting; ja/ lika som jern sönderslår all ting/ så skal ock thetta sönderkrossa och sönderslå altsamman.

41. Men at tu sågst fötterna och tånar/ somt af leer och somt af jern: thet skal wara ett söndrat Konungarike; doch skal af jerns planto 9477 blifwa ther vthi/ såsom tu sågst jern beblandat medh leer.

42. Och at tånar på thes fötter somt af jern/ och somt af leer woro/ thet skal wara endeels ett starckt/ och endeels ett swagt rike.

43. Och at tu sågst jern beblandat medh leer/ skola the wäl beblanda sigh efter menniskios blodh

tilsammans: men the skola likwäl intet hängia tilhopa; lika som jern icke kan bemängias medh leer.

VI. Propheterar om Christi rike.

44. MEn vthi thessa Konungarikes tijd/ skal Gudh af himmelen vprätta ett Konungarike/ thet aldrig skal förlagt warda: och hans rike skal icke komma til något annat folck; thet skal förkrossa/ och förstöra all thessa riken; men thet skal blifwa i ewig tijd. 9472

45. Såsom tu sågst en steen nederrifwen af ett berg vthan händer/ hwilken sönderslog jernet/ kopparen/ leret/ silfret och guldet: altså hafwer nu then store Gudh tedt Konungenom hwad som framdeles skee skal: och thetta är wisserliga drömen/ och vthtydningen är rätt.

VII. Konungen bekänner Daniels Gudh: och Daniel blifwer vphögd.

46. TÅ föll Konungen NebucadNezar vppå sitt ansichte/ och tilbad 9478 in för Daniel; och befalte at man skulle giöra honom spijsoffer och rökoffer.

47. Och Konungen swarade Daniel/ och sade: **Thet är intet twifwel/ edar Gudh är en Gudh öfwer alla gudar/ och en Herre öfwer alla Konungar** 9473**/ then hemling ting vppenbara kan; efter tu thessa hemlig ting hafwer kunnat vppenbara.**

48. Och Konungen vphögde Daniel/ och gaf honom stora myckla skäncker; och giorde honom til en Första öfwer hela landet Babel/ och satte honom til en öfwersta öfwer alla the wisa i Babel.

49. Och Daniel bad Konungen/ at han måtte sättia Sadrach/ Mesach/ och AbedNego öfwer the landskap i Babel 9474: men Daniel sielf blef när Konungenom i hans gård.

3. Capitel.

KOnung NebucadNezar låter giöra ett stort beläte; sammankallar folck vthaf all sin land/ at the skola tilbedia thet/ v. 1. The tre Daniels stalbröder wilja intet tilbedia belätet/ v. 8. Och tå the warda anklagade/ och framhafde för Konungen/ wilja the äntå intet giörat/ v. 13. Therföre kastas the/ efter Konungens befalning/ vthi en brinnande vgn/ v. 19. Men HERren bewarar them/ at the intet warda skadde: ther af Konungen warder förskräckt/ v. 24. Kallar them vthur vgnen/ v. 26. Lofwar HERran theras Gudh/ och vphöijer them til stoor ähro/ v. 28. Låter afgå bref til sina vndersåtare/ v. 31.

I. NebucadNezar låter giöra ett beläte; och befaller tilbedia thet.

KOnung NebucadNezar lät giöra ett gyldene beläte 9485/ sextijo alnar högt/ och sex alnar bredt; och lät sättia thet i Babels land på en skiön plaan.

2. Och Konung NebucadNezar sände efter Förstar/ herrar/ landzhöfdingar/ domare/ fogtar/ rådherrar/ ämbetsmän/ och alla wäldiga i landet/ at the skulle komma tilsammans/ och wija thet belätet som Konungen NebucadNezar hade vpsättia låtit.

3. Tå kommo Förstarna/ herrarna/ landzhöfdingarna/ domarena/ fogterna/ rådherrarna/ ämbetsmännerna/ och alle wäldige i landet tilsamman/ til at wija belätet som Konung NebucadNezar hade vpsättia låtit; och the måste gå fram för belätet/ som NebucadNezar hade vpsättia låtit.

4. Och härolden ropade öfwerliudt: Thet läter eder sagt wara/ J all folck/ slächter och tungomål:

5. At när J hören basuner/ trummeter/ harpor/ gigor/ psaltare/ lutor och allahanda strängiaspel/ så skolen J nederfalla och tilbedia thet gyldene belätet som Konung NebucadNezar hafwer vpsättia låtit.

6. Men then som tå icke nederfaller och tilbeder/ han skal på samma stund kastas vthi en brinnande vgn.

7. Tå the nu hörde liudet af basuner/ trummeter/ harpor/ gigor/ psaltare/ och allahanda strängiaspel/ föllo neder all folck/ slächter och tungomål/ och tilbådo thet gyldene belätet/ som Konungen NebucadNezar hade vpsättia låtit.

II. Daniels stalbröder wilja intet tilbedia belätet.

8. STrax på samma stund/ gingo någre Chaldeiske män fram/ och anklagade Judarna; 9479

9. Begynte/ och sade til Konungen NebucadNezar: Herre Konung/ Gudh vnne tigh länge lefwa. 9480

10. Tu hafwer/ o Konung/ låtit vthgå ett budh/ at alle menniskior/ tå the hörde liudet af basuner/ trummeter/ harpor/ gigor/ psaltare/ lutor/ och allahanda strängiaspel/ skulle the nederfalla och tilbedia thet gyldene belätet:

11. Och then som icke nederfölle och tilbåde/ han skulle kastas vthi en brinnande vgn.

12. Nu äro här någre Judiske män/ hwilka tu öfwer the ämbete i Babels land satt hafwer 9481/ Sadrach/ Mesach/ och AbedNego: the samme förachta titt budh/ o Konung/ och wörda icke tina gudar/ och tilbedia icke thet gyldene belätet/ som tu hafwer vpsättia låtit.

13. Tå befalte NebucadNezar medh grymhet och wrede/ at man skulle hafwa fram för honom Sadrach/ Mesach och AbedNego: och männerna wordo framhafde för Konungen.

14. Tå talade NebucadNezar til them/ och sade: Huru är thet? Wiljen J/ Sadrach/ Mesach/ och AbedNego/ icke wörda min gudh/ och icke tilbedia thet gyldene belätet som jagh hafwer vpsättia låtit?

15. Nu wäl/ reder eder til/ så snart J hören liudet af basuner/ trummeter/ harpor/ gigor/ psaltare/ lutor/ och allahanda strängiaspel/ så faller neder/ och tilbeder belätet som jagh hafwer vpsättia låtit: om J icke tilbedien thet/ så skolen J på samma stund warda kastade vthi en brinnande vgn: lät see hwilken then Guden är/ som eder vthu mina händer tager.

16. Tå swarade Sadrach/ Mesach/ och Abed Nego/ och sade til Konung NebucadNezar: Thet är icke af nödene at wij sware tigh ther vppå:

17. Sij/ wår Gudh then wij dyrke/ kan wäl hielpa oß vthu then brinnande vgnen/ och frälsa oß vthu tine hand/ o Konung.

18. Och om han än icke thet giöra wil/ så skalt tu äntå weta/ o Konung/ at wij tina gudar intet wörde/ eij heller thet gyldene beläte/ som tu hafwer vpsättia låtit/ tilbedia wiljom.

III. Daniels stalbröder kastas in i en brinnande vgn.

19. TÄ wardt NebucadNezar full medh grymhet/ så at hans ansichte förwandlade sigh öfwer Sadrach/ Mesach/ och AbedNego; och befalte at man skulle giöra vgnen siu resor hetare än han eljes plägade wara:

20. Och böd the bästa krigsmän/ som vthi hans häär woro/ at the skulle binda Sadrach/ Mesach/ och AbedNego/ och kasta them vthi then brinnande vgnen.

21. Altså wordo thesse männerna vthi theras mantlar/ skoor/ hattar och annor kläder bundne/ och kastade vthi then brinnande vgnen.

22. Ty Konungens befalning måste man medh hast 9486 fulgiöra: och elden wardt så starck i vgnen/ at the män som Sadrach/ Mesach/ och AbedNego vpbränna skulle/ blefwo döde af eldzlåganom.

23. Men the tre männerna/ Sadrach/ Mesach/ och AbedNego/ föllo neder vthi then brinnande vgnen så bundne som the woro. 9487

IV. Konungen förskräckes/ at HERren bewarar them/ at the intet warda skadde.

24. TÅ förskräckte sigh Konung Nebucad Nezar/ och gick hastigt vp/ och sade til sitt Rådh: Hafwe wij icke låtit kasta tre män i elden bundna? The swarade/ och sade til Konungen: Ja/ herre Konung.

25. Han swarade/ och sade: Seer jagh doch fyra män lösa gå i eldenom/ och them skadar intet; och then fierde är lika som han wore en Guda son.

26. Och NebucadNezar gick fram för gapet på then brinnande vgnen/ och sade: Sadrach/ Mesach/ och AbedNego/ högsta Gudz tienare/ går här vth/ och kommer hijt. Så gingo Sadrach/ Mesach/ och AbedNego vthur eldenom.

27. Och Förstarna/ herrarna/ fogtarna/ och Konungens Rådh kommo tilsamman/ och sågo vppå/ huru elden ingen macht vppå thessa männernas kroppar bewisat hade; och theras hufwudhåår icke ens af swedet war/ och theras kläder intet skadt; ja/ man kunde icke känna någon eldzlucht vppå them. 9482

V. Lofwar theras Gudh/ och vpsätter them til ähro.

28. TÅ hof NebucadNezar sin röst vp/ och sade: Lofwad ware Sadrachs/ Mesachs/ och AbedNegos Gudh/ then sin Ängel vthsändt hafwer/ och halp sina tienare som vppå honom trodde/ och icke giorde efter Konungens budh/ vtan vthgåfwo theras lekame/ at the ingen gudh ähra eller tilbedia wille/ vtan allena sin Gudh.

29. Så är nu thetta mitt budh: At ho som hälst ibland all folck/ slächter och tungomål försmäder Sadrachs/ Mesachs/ och AbedNegos Gudh/ han skal förgiöras/ och hans huus skamliga förstördt warda 9483: **ty thet är ingen annar gudh/ som så hielpa kan som thenne.**

30. Och Konungen gaf Sadrach/ Mesach/ och AbedNego stort wälde i Babels land.

VI. Låter afgå bref til sin land.

31. KOnung NebucadNezar/ allom landom/ folckom och tungomålom: Gudh gifwe eder mycken frijd.

32. Migh synes godt wara/ at jagh förkunnar the tekn och vnder/ som Gudh then högste medh migh giordt hafwer.

33. Ty hans tekn äro stoor/ och hans vnder äro mächtig/ och hans rike är ett ewigt rike/ och hans wälde warar ifrå slächte til slächte. 9484

4. Capitel.

THetta capitlet innehåller sielfwa Konung NebucadNezars bref til sin land och folck; ther vthi han berättar: huruledes han i en dröm hade sedt ett stort trä/ rc. v. 1. Och at en wächtare kom af himmelen/ och befalte afhugga thet; doch skulle man låta stubben medh rötterna qwar/ rc. v. 10. Sedan/ huru Daniel/ tå ingen af the Chaldeers wise thet kunde/ blifwer befalt at vthtyda drömen/ v. 15. Thet han ock efterkommer/ v. 16. Huru drömen sedan är fulbordad: nemligen at han/ som betyddes medh thetta trädh/ är kommen ifrå sitt förstånd; är blifwen af medh sitt regemente/ och hafwer lefwat i markene såsom ett wildiur i siu åhr/ v. 25. Til thes

han lärde weta at regementet war thens Alrahögstes/ v. 31. Och så är han åter kommen til sitt förra wilkor igen/ v. 33. Therföre han prisade then Alrahögsta Gudh/ v. 34.

I. NebucadNezar berättar/ huru han i en dröm hade sedt ett stort trä rc.

JAgh NebucadNezar/ tå jagh godh roo hade i mitt huus/ och alt wäl tilstod i mitt palats:

2. Såg en dröm/ och wardt förskräckt; och the tanckar som jagh i mine säng hade/ öfwer synena som jagh sedt hade/ bedröfwade migh.

3. Och jagh befalte/ at alle the wise i Babel skulle komma vp för migh/ at the måtte säija migh hwad drömen betydde.

4. Tå hade man fram the stiernokikare/ wisa/ Chaldeer och spåmän; och jagh förtälde drömen för them: men the kunde intet säija migh hwad han betydde:

5. Jn til thes Daniel på thet sidsta kom för migh/ hwilken Beltesazzar kallas/ efter mins gudz namn 9488/ then the helga gudars anda hafwer: och jagh förtälde för honom drömen:

6. Beltesazzar/ tu öfwerste ibland the stiernokikare/ jagh weet at tu hafwer the helga gudars anda/ och tigh är intet fördoldt; säg migh mins dröms syyn/ then jagh sedt hafwer/ och hwad han betyder.

7. Så är thetta synen som jagh såg i mine säng: Sij/ ett trä 9489 stod mitt i landet/ thet war ganska högt/

8. Stort och tiockt; thes högd räckte vp i himmelen/ och vthwidgade sigh alt in til landsens ända;

9. Thes qwistar woro dägelige/ och båro mycken frucht/ ther alle af äta kunde: all diur i markene funno skugga vnder thy/ och foglarna vnder himmelen satte sigh på thes qwistar/ och alt kött hade sin födo ther af.

10. Och jagh såg een syyn i mine säng/ och sij/ en helig wächtare 9495 kom neder af himmelen;

11. Han ropade öfwerliudt/ och sade altså: Hugger trädh omkull/ och hugger bort qwiftarna/ och rifwer bort löfwet/ och förströr thes frucht/ så at diuren/ som ther vnder liggia/ löpa sin wägh/ och foglarna flyga bort af thes qwistar:

12. Doch/ läter stubban blifwa i jordene medh rötterna: men han skal gå i jern och kopparkädior i gräset på markene/ han skal liggia vnder himmelens dagg/ och warda wååt/ och skal föda sigh ibland diuren af gräset på jordene.

13. Och thet menniskliga hiertat 9496 skal warda ifrå honom taget/ och ett wildiurs hierta gifwas honom igen/ til thes at siu tider framgångne äro öfwer honom.

14. Thetta är beslutit i wächtarenas rådh/ och i the heligas taal rådslagit: **på thet the som lefwa/ måga känna/ at then Högste hafwer macht öfwer menniskiors rike/ och gifwer them hwem han wil/ och vphöijer the förnedrada ther til.** 9490

II. Befaller Daniel then samma vthtyda.

15. SÅdana dröm hafwer jagh Konung NebucadNezar sedt; men tu Beltesazzar/ säg hwad han betyder: ty alle the wise som i mitt rike äro/ kunna icke säija migh hwad han betyder; men tu kant thet wäl: ty the helga gudars ande är i tigh.

III. Daniel beder Gudh; och vthtyder drömen.

16. TÅ wardt Daniel/ then ock Beltesazzar heet/ häpen ther öfwer widh en tima långt/ och hans tanckar bedröfwade honom 9497; men Konungen sade: Beltesazzar/ lät icke drömen och hans vthtydning bedröfwa tigh. Tå hof Beltesazzar vp/ och sade: Ach min herre/ at thenna drömen gulle tina fiendar vppå/ och hans vthtydning tina owänner.

17. Trädh som tu sågst/ at thet war stort och tiockt/ och thes högd räckte vp til himmelen/ och vthwidgade sigh öfwer hela landet;

18. Och thes qwistar dägelige/ och thes frucht mycken war/ ther alle sina födo af hade/ och diuren på markene bodde ther vnder/ och himmelens foglar på thes qwistar såto;

19. Thet äst tu Konung/ som så stoor och mächtig äst: ty tin macht är stoor/ och räcker vp til himmelen/ och titt wälde sträcker sigh in til werldenes ända.

20. Men thet/ at Konungen såg en helig wächtare komma neder af himmelen/ och säija: Hugger trädh omkull/ och förgiörer thet; doch/ läter stubban medh sina rötter blifwa i jordene: men han skal gå i jern och kopparkädior i gräset på markene/ och liggia vnder himmelens dagg/ och warda wåter/ och föda sigh ibland diuren på markene/ til thes siu tider öfwer honom framledne äro;

21. Thetta är vthtydningen/ herre Konung/ och sådana thens Högstas rådh går öfwer min herra Konungen:

22. Man skal drifwa tigh bort ifrå folck/ och tu måste blifwa medh wildiur på markene/ och man skal tigh låta äta grääs såsom oxar/ och skalt liggia vnder himmelens dagg/ och warda wåter/ til thes siu tider öfwer tigh framledne äro: **på thet tu skalt besinna/ at then Högste hafwer wåld öfwer menniskiors rike/ och gifwer them hwem han wil.** 9491

23. Men thet som sagt är/ at man äntå skal låta blifwa stubban af trädh medh sina rötter qwar: titt rike skal blifwa tigh/ tå tu kändt hafwer machten i himmelen.

24. Therföre/ herre Konung/ lät mitt rådh täckias tigh/ och giör tigh löös ifrå tina synder/ genom rättferdighet 9498; och ledig ifrå tina mißgierningar/ genom wälgierningar emot the fattiga 9492; så hafwer han tolamod medh tina synder.

IV. Huru drömen är fulbordad.

25. ALt thetta wederfors Konung Nebucad Nezar.

26. Ty efter tolf månader/ tå Konungen gick på Konungs borgene i Babel/

27. Hof han vp/ och sade: Thetta är then store Babel som jagh vpbygdt hafwer til ett Konungs huus/ genom mina stora macht 9499/ mina härlighet til ähro.

28. Förr än Konungen thessa orden vthtalat hade/ kom een röst af himmelen: Tigh Konung NebucadNezar ware sagt: Titt rike skal tigh aftaget warda;

29. Och man skal drifwa tigh bort ifrå folck/ och tu skalt blifwa medh wildiur som på markene gå; grääs skal man tigh äta låta såsom oxar/ til thes siu tider öfwer tigh framledne äro: **på thet tu skalt förnimma/ at then Högste hafwer wåld öfwer menniskiors rike/ och gifwer them hwem han wil.**

30. J samma stund wardt ordet fulkomnat öfwer NebucadNezar; så at han wardt bortdrifwen ifrå folck/ och han åt grääs såsom oxar/ och hans lekamen låg vnder himmelens dagg/ och wardt wåter/ til thes hans håår wäxte såsom örnafiedrar/ och hans näglar wordo såsom foglakloor.

V. Huru Konungen erkändt HERrans hand; kommit til sigh igen/ och prisat Gudh.

31. EFfter then tiden/ hof jagh NebucadNezar vp min ögon til himmelen/ och kom åter til sinne igen/ och lofwade then Högsta; jagh prisade 9500 och ährade honom som lefwer ewinnerliga/ **hwilkens wälde är ewigt/ och hans rike warar slächte ifrå slächte.** 9493

32. Emot hwilkom alle the som på jordene boo/ för intet räknas: han giör alt såsom han wil/ både medh krafterna 9494 **i himmelen/ och medh them som boo på jordene; och ingen kan stå hans hand emot/ eller säija til honom: Hwad giör tu?**

33. På samma tijd kom jagh til sinne igen/ och til mina Konungsliga ähro/ til mina härlighet/ och til min skapnat; och mitt rådh och wäldige sökte migh; och jagh wardt åter satt vthi mitt rike igen/ och fick ännu större härlighet.

34. Therföre lofwar jagh NebucadNezar/ och ährar och prisar Konungen i himmelen: ty alla hans gierningar äro sanning/ och hans wägar äro rätte/ och then som stolt är/ kan han ödmiuka.

5. Capitel.

KOnung Belsazzar giör ett gästabod/ låter taga fram/ och dricka af the kärille/ som NebucadNezar hade tagit vthu templet i Jerusalem/ v. 1. Tå syntes honom een hand/ som skref några ord vppå wäggen twärt emot honom/ v. 5. Ther af wardt han förskräckt/ och lät kalla sina wisa/ at the skulle läsa och vthtyda them/ v. 6. Men the kunde intet/ v. 8. Tå kom Drottningen vp/ och angaf Daniel at han skulle kunnat/ v. 10. Daniel kom/ v. 13. Straffade hans afguderij och otacksamhet emot Gudh/ v. 17. Och vthtydde honom skriften/ v. 25. Och thet skedde som han sade/ v. 30. Darius af Meden antager riket/ v. 31.

I. Konung Belsazzar håller gästabod/ och dricker af the heliga kärillen.

KOnung Belsazzar giorde ett härligit gåstabod til sina wäldiga och höfwitsmän/ och drack sigh drucken medh them.

2. Och tå han drucken war/ böd han bära fram 9511 the gyldene och silfwer kärille/ som hans fader NebucadNezar vthu templet i Jerusalem borttaget hade 9501/ at Konungen medh sina wäldiga/ medh sina hustrur/ och medh sina frillor skulle dricka ther af.

3. Altså wordo framburne the gyldene kärille/ som vthu templet vthu Gudz huse i Jerusalem tagne woro; och Konungen 9502/ hans wäldige/ hans hustrur och frillor drucko ther af.

4. Och tå the så drucko/ lofwade the the gyldene/ silfwer/ koppar/ jern/ trä och steengudar. 9512

II. Een hand skrifwer på wäggen emot honom.

5. PÅ samma stund syntes finger/ såsom ene menniskios hand/ the skrefwo twärs öfwer ifrå liusastakan på then hwijtmenade wäggene i Konungs salenom; och Konungen wardt warse handena som skref.

6. Tå förwandlades Konungens ansichte/ och hans tanckar förskräckte honom/ så at hans länder bäfwade/ och hans been darrade.

III. Konungen kallar sina wisa til at vthtyda skriften: men the kunde intet.

7. OCh Konungen ropade öfwerliudt/ at man skulle låta komma wisa/ Chaldeer/ och spåmän; och lät säija til the wisa i Babel: Then menniskia som thenna skriftena läs/ och kan säija hwad hon betyder/ han skal warda klädd i purpur/ och bära een gyldene kädio om halsen/ och wara then tredie herren i mitt rike.

8. Så wordo alle Konungens wise vphafde: men the kunde hwarken läsa skriftena/ eller vnderwisa Konungenom vthtydningen.

9. Ther af förfärades Konungen Belsazzar ännu fastare/ och tapade platt sin hyy; och hans wäldige wordo illa til fridz.

IV. Daniel warder angifwen af Drottningen.

10. TÅ gick Drottningen 9513/ för sådana Konungens/ och hans wäldigas ärende skul/ vp i salen/ och sade: Herre Konung/ Gudh vnne tigh länge lefwa 9503; lät tina tanckar icke så förskräckia tigh/ och omskift icke så tin hyy.

11. Thet är en man i titt rike/ som hafwer the helga gudars anda 9504: ty vthi tins faders tijd 9514/ wardt i honom funnen vplysning/ klokhet/ och wijshet/ sådana som the gudars wijshet är; och tin fader/ Konung NebucadNezar satte honom öfwer the stiernokikare/ wisa/ Chaldeer/ och spåmän; 9505

12. Therföre at en högh ande wardt funnen i honom; ther til förstånd och klokhet til at vthtyda drömer/ råda vppå mörkt taal/ och vppenbara hemlig ting/ nemliga/ Daniel/ then Konungeu lät Beltesazzar kalla 9506: så lät nu kalla Daniel/ han warder wäl säijandes vthtydningen.

V. Konungen frågar Daniel om skriften.

13. TÅ hade man Daniel vp för Konungen; och Konungen sade til Daniel: Äst tu Daniel/ en af the fångar 9507 vthaf Juda/ hwilka Konungen min fader/ vthur Juda fördt hafwer?

14. Jagh hafwer hördt säijas om tigh/ at tu hafwer the helga gudars anda/ och at vplysning/ förstånd/ och högh wijshet i tigh funnen är.

15. Nu hafwer jagh låtit komma för migh kloka och wisa/ at the skulle läsa migh thenna skriftena/ och vnderwisa migh hwad hon betyder; och the kunna intet säija migh hwad sådant betyder:

16. Men om tigh hörer jagh/ at tu kant gifwa vthtydning/ och vppenbara thet hemligit är; kant tu nu läsa thenna skriftena/ och vnderwisa migh hwad hon betyder/ så skalt tu medh purpur klädd warda/ och bära een gyldene kädio om tin hals/ och wara then tredie herren i mitt rike.

VI. Daniel straffar Konungens afguderij/ rc.

17. TÅ swarade Daniel/ och sade in för Konungen: Behålt tina gåfwor sielf/ och gif tin skänck enom androm; jagh wil doch wäl läsa Konungenom skriftena/ och vnderwisa hwad hon betyder.

18. Herre Konung/ Gudh then högste gaf tinom fader NebucadNezar rike/ macht/ ähro och härlighet. 9508

19. Och för sådana macht skul som honom gifwin war/ fruchtade och räddes för honom all land/ och folck/ och tungomål: han drap hwem han wille/ han slog hwem han wille/ han vphögde hwem han wille/ han nedertryckte hwem han wille.

20. Men tå hans hierta vphof sigh/ at han wardt stolt och högmodig 9509**/ wardt han kastad ifrå sin Konungsliga stool/ och miste sina härlighet;**

21. Och wardt drifwen ifrå menniskior; och hans hierta wardt lijkt widh wildiur/ och han måste löpa ibland wildåsnar; och åt grääs såsom oxar/ och hans kropp låg vnder himmelens dagg/ och wardt wååt/ **til thes han**

lärde weta/ at then Högste hafwer wåld öfwer menniskiors rike/ och gifwer them hwem han wil.

22. Och tu Belsazar hans son/ hafwer icke ödmiukat titt hierta/ ändoch tu alt sådant wetst:

23. Vtan hafwer vphäfwit tigh emot himmelens Herra/ och man hafwer måst bära hans huus kärille fram för tigh; och tu/ tine wäldige/ tina hustrur/ och tina frillor hafwen drucket wijn ther af: **ther til lofwat the silfwergyldene-koppar-jern-trää-och steengudar/ hwilke hwarken see/ eller höra/ eller känna** 9510**: men then Guden/ som hafwer tin anda/ och alla tina wägar i sine hand/ hafwer tu intet ährat:**

24. Therföre är thenna handen sänd ifrå honom/ och then skrift som ther vpteknad står.

VII. Daniel vthtyder skriften; och thet skeer som han sade.

25. OCh thetta är skriften som ther vpteknad är: **Mene Mene/ Thekel Vpharsin.**

26. Och hon betyder thetta: Mene/ thet är: Gudh hafwer räknat titt rike/ och ändat thet.

27. Thekel/ thet är: Man hafwer wägit tigh på ene wågh/ och funnet tigh alt för lättan.

28. Peres/ thet är: Titt rike är åthskildt/ och gifwit the Meder och Perser.

29. Tå befalte Belsazar/ at man skulle kläda Daniel vthi purpurkläde/ och gifwa honom ena gyldene kädio om hans hals: och lät förkunna om honom/ at han war then tredie herren i rikena.

30. J then samma nattene/ wardt the Chaldeers Konung Belsazar ihiälslagen. 9515

VIII. Darios blifwer Konung.

31. OCh Darios vthaf Meden tog riket in/ tå han tw och sextijo åhr gammal war.

6. Capitel.

KOnung Darios/ satte Daniel til en förnemlig Första öfwer andra i landen/ v. 1. Thet förtröt them/ och the stämplade huru the skulle finna saak emot honom/ v. 4. Omsider bestälte the Konungens förbud/ at ingen skulle i 30 dagar tilbedia någon Gudh/ vtan Konungen allena/ v. 6. Som nu Daniel thet intet achtade/ vtan tilbad sin Gudh hwar dagh/ v. 10. Blef han anklagad/ v. 12. Och kastad i leijonakulan/ v. 16. Men efter Gudh sände sin Ängel/ och bewarade honom för leijonen/ v. 19. Lät Konungen tagan vp/ och kasta hans anklagare ther vthi/ v. 23. Och lät vthgå sin befalning/ at Daniels Gudh/ öfwer all hans rike skulle fruchtas och ähras/ v. 25.

I. Darios sätter Daniel til en förnemlig Förste i sitt rike.

OCh Darios syntes godt wara/ at han skulle sättia öfwer hela riket tiugu och hundrade landzhöfdingar.

2. Öfwer thessa satte han tre Förstar; then ene war Daniel/ hwilkom the landzhöfdingar skulle räkenskap giöra/ at Konungen thes mindre bekymmer hafwa skulle.

3. Men Daniel gick alla the Förstar och landzhöfdingar wijdt öfwer: ty en högh ande war i honom; therföre tänckte Konungen at sättia honom öfwer hela riket.

II. The andre förtryta thet; och stämpla moot honom.

4. FÖrthenskul foro the Förstar och landzhöfdingar ther efter/ huru the kunde finna een saak medh Daniel/ then emot riket wore; men the kunde ingen saak eller mißgierning finna: ty han war trogen/ så at man ingen

skuld eller ogierning medh honom finna kunde.

5. Tå sade männerna: Wij finne ingen saak medh Daniel/ vtan om hans Gudztienst.

III. Skaffa Konungens förbudh/ at ingen skulle tilbedia någon Gudh/ rc.

6. TÅ kommo the Förstar och landzhöfdingar tilhopa in för Konungen/ och sade til honom altså: Herre Konung Darios/ Gudh vnne tigh länge lefwa. 9516

7. The Förstar i rikena/ herrarna/ landzhöfdingarna/ Rådet/ och ämbetzmännerna hafwa alle betänckt/ at man skal låta vthgå een Konungslig befalning/ och ett strängt påbud/ at ho som hälst i tretijo dagar någon ting wil bedia af någon Gudh eller menniskio/ vtan af tigh Konung allena/ han skal warda kastad för leijon vthi gropena.

8. Therföre/ o Konung/ måste tu thetta budet stadfästa/ och vnderskrifwa tigh; på thet at thet icke skal omwändt warda/ efter the Meders och Persers rätt/ thet ingen öfwerträda dierfwes. 9517

9. Altså vnderskref sigh Konungen Darios.

IV. Daniel tilbeder Gudh.

10. SOm nu Daniel förnam/ at sådant budh vnderskrifwit war/ gick han vp i sitt huus; och han hade i sino sommorhuse öpna fenster emot Jerusalem 9518 9526: ther föll han tre resor 9519 om dagen vppå sin knää/ bad/ lofwade och tackade sin Gudh/ såsom han tilförene plägade giöra.

11. Tå kommo thesse männerna hopetals/ och funno Daniel bediandes/ och åkallandes in för sin Gudh.

V. Warder anklagad; och kastad i leijonakuian.

12. SÅ gingo the fram/ och talade medh Konungen om thet Konungsliga budet: Herre Konung/ hafwer tu icke vnderskrifwit ett budh/ at ho som hälst i tretijo dagar något både af någon Gudh/ eller af någon menniskio/ vtan af tigh Konungenom allena/ han skulle kastas för leijon i gropena? Konungen swarade/ och sade: Thet är sant/ och the Meders och Persers rätt skal ingen öfwerträda.

13. The swarade/ och sade för Konungen: Daniel en af Juda fångar 9520/ achtar hwarken tigh/ o Konung/ eller titt budh/ som tu vnderskrifwit hafwer: ty han beder tre resor om dagen.

14. Tå Konungen thetta hörde/ wardt han fast bedröfwad/ och winlade sigh storliga/ at han måtte frija Daniel; och arbetade ther om in til solen nedergick/ at han måtte hielpa honom.

15. Men männerna kommo samman til Konungen/ och sade til honom: Tu wetst/ herre Konung/ at the Meders och Persers rätt är/ at all budh och befalningar som Konungen beslutit hafwer/ skola oförwandlade blifwa.

16. Tå befalte Konungen/ at man skulle hafwa Daniel fram: och the kastade honom för leijonen i gropena; men Konungen sade til Daniel: Tin Gudh then tu vthan återwändo tienar/ han hielpe tigh.

17. Och the båro en steen fram/ then lade the på locket af gropene; honom försiglade Konungen medh sin egen ring/ och medh sina wäldigas ring/ på thet at ingen skulle eljes något bruka på Daniel.

18. Och Konungen gick sin wägh på sina borg/ och åt intet/ och lät ingen maat för sigh bära/ och kunde eij heller sofwa.

VI. Warder af Gudi bewarad/ och åter vptagen.

19. OM morgonen bittida tå thet dagades/ stod Konungen vp/ och gick medh hast til gropena/ ther leijonen vthi woro.

20. Och som han kom til gropena/ ropade han til Daniel medh sorgeliga röst; och Konungen sade til Daniel: Daniel/ tu lefwandes Gudz tienare/ hafwer ock tin Gudh them tu vthan återwändo tienar/ förmått frälsa tigh för leijonen? 9521

21. Tå talade Daniel medh Konungen: herre Konung/ Gudh vnne tigh länge lefwa; 9522

22. Min Gudh hafwer sändt sin Ängel/ hwilken leijonens mun tilhållet hafwer/ at the hafwa ingen skada giordt migh: ty för honom är jagh oskyldig funnen; så hafwer jagh eij heller något giordt emot tigh/ herre Konung.

23. Tå wardt Konungen ganska gladh/ och lät taga Daniel vthu gropene: och the togo Daniel vthu gropene/ och man fan platt ingen skada giord wara vppå honom; **ty han hade trodt sinom Gudh.**

VII. Hans anklagare kastas i samma rum.

24. TÅ lät Konungen komma fram the män som Daniel beklagat hade/ och kasta them in för leijonen i gropena/ samt medh theras barn och hustrur: och förr än the kommo nedh til botnen/ fingo leijonen them fatt/ förkrossade ock alla theras been.

VIII. Konungen biuder at Daniels Gudh skulle dyrckas i all land.

25. SEdan lät Konungen Darios skrifwa 9527 til all land/ och folck/ och tungomål: Gudh gifwe eder mycken frijd. 9523

26. Thetta är min befalning/ at vthi alt mins rikes herradöme/ skal man fruchta och rädas Daniels Gudh: ty han är then lefwande Gudh som blifwer ewinnerliga/ och hans rike är oförgängeligit/ och hans herradöme hafwer ingen ända. 9524

27. Han är en frälsare och nödhielpare/ och han giör tekn och vnder/ både i himmelen och på jordene: han hafwer frälst Daniel ifrå leijonen.

28. Och Daniel war wäldig i Darios rike/ och theslikes i Cores then Persens rike. 9525

7. Capitel.

DAniel förmäler/ huruledes han vthi een syyn hafwer sedt fyra åthskilliga diur vpstiga vthu hafwet/ hwart efter annat; hwilke stoor macht bekommo på jordene/ v. 1. Sedan/ huru en gammal hafwer satt sigh til at hålla en doom öfwer them/ v. 9. Och en såsom ens menniskios son är fram kommen; hafwer fått af honom ett ewigt wåld och rike/ at all land och folck skulle tiena honom/ v. 13. Samt huruledes en af Gudz Änglar hafwer honom thetta vthtydt och förklarat/ v. 16.

I. Daniel seer fyra diur vpstiga vthu hafwet.

VThi första åhrena Belsazars Konungens i Babel/ hade Daniel en dröm/ och syyn på sin säng: och han skref then samma drömen/ och författade honom altså:

2. Jagh Daniel såg een syyn om nattena/ och sij/ the fyra wäder vnder himmelen stormade 9536 emot hwart annat på stora hafwena.

3. Och fyra stoor diur 9537 stego vp vthu hafwet/ ju thet ena annorlunda än thet andra.

1. Ett leijon.

4. Thet första såsom ett leijon 9538/ och hade wingar såsom en örn 9528: jagh såg til/ in til thes at wingarna wordo thy afryckte/ och thet wardt tagit bort af jordene/ och thet stod på sina fötter såsom een menniskia; och thy wardt ett menniskligit hierta gifwit.

2. En biörn.

5. Och sij/ thet andra diuret ther näst/ war lijkt enom biörn 9539/ och stod på then ena sidone/ och hade i sinom mun ibland sina tänder tre stora långa tänder; och man sade til thet: Statt vp/ och ät mycket kött.

3. En parde.

6. Efter thetta såg jagh/ och sij/ ett annat diur lijkt enom parde 9540/ thet hade fyra wingar såsom en fogel på sin rygg: och thet samma diuret hade fyra hufwud; och thy wardt macht gifwen.

4. Thet fierde diuret.

7. Efter thetta såg jagh i thenna synene om nattena; och sij/ thet fierde diuret 9541 war grufweligit och förskräckeligit/ och mächta starckt; och hade stora jerntänder: åt omkring sigh/ och förkrossade/ och hwad qwart war/ trampade thet medh sina fötter: thet war ock mycket annars än the förra/ och hade tijo horn.

Thet litzla hornet.

8. Tå jagh nu skådade hornen/ sij/ tå gick ther vth ibland them ett annat litet horn 9542/ för hwilko the try främsta hornen afstött wordo; och sij/ thet samma hornet hade ögon såsom menniskio ögon/ och en mun then stoor ting talade.

II. Daniel seer then gamla sättia figh til at döma.

9. SÅdant såg jagh/ til thes stolar framsatte wordo 9543/ och then gamle satte sigh/ hwilkens kläde war sniöhwitt/ och håret på hans hufwud såsom reen vll; hans stool war altsammans eldzlåge/ och hans hiul brunno af eld.

10. Och af honom vthgick een lång eldstrima: tusende sinnom tusend tiente honom/ och tijo sinnom hundrade tusend stodo för honom 9529: domen wardt hållen/ och böekerna wordo vplätne. 9530

11. Jagh såg til/ för the stora ord skul som thet hornet talade: jagh såg til/ in til thes diuret dräpit wardt/ och thes kropp förgicks/ och i eld kastad wardt;

12. Och the andra diurs wälde ock så vthe war: ty them war en tijd och stund bestämd/ huru länge hwart thera wara skulle.

III. Seer ens menniskios son få ett ewigt rike.

13. JAgh såg i thenna synene om nattena; **och sij/ en kom i himmelens skyy/ såsom ens menniskios son 9531 9544/ alt in til then gamla/ och han wardt framhafd för honom.**

14. Honom gaf han wåld/ ähro och rike/ at all land/ och folck/ och tungomål skulle tiena honom: hans wälde är ewigt/ thet icke förgås/ och hans rike hafwer ingen ända. 9532

15. Jagh Daniel förskräckte migh therföre/ och sådana syyn förfärade migh.

IV. En Ängel vthtyder honom thenna synen.

16. OCh jagh gick til en af them som ther stodo/ och bad honom/ at han skulle gifwa migh een wiß vnderwijsning om alt thetta: och han talade medh migh/ och tedde migh hwad thet betydde:

17. Thesse fyra stora diur/ äro fyra rike/ som på jordena komma skola:

18. Men thens Högstas helige skola intaga riket/ och skola besittia thet i ewig tijd.

19. Sedan hade jagh gierna wist een wiß vnderwisning om thet fierde diuret/ hwilket platt annars war/ än all the andra/ ganska grufweligit; thet jerntänder och kopparkloor hade/ thet omkring sigh åt och förkrossade/ och thet qwart war medh sina fötter trampade:

20. Och om the tijo horn på thes hufwud: och om thet andra som vpwäxte/ för hwilko try afföllo: och om thet samma hornet som ögon hade/ och en mun som stoor ting talade/ och större war än the ther bredowid woro.

21. Och jagh såg thet samma hornet strida emot the heliga 9533/ och thet behölt segren emot them;

22. Til thes then gamle kom/ och hölt doom för thens Högstas heligom; och tiden kom/ at the helige intogo riket.

Synnerlig om thet fierde diuret.

23. Han sade altså: Thet fierde diuret skal wara thet fierde riket på jordene/ hwilket mächtigare skal wara än all rike; thet skal vpäta/ förtrampa och förkrossa all land.

24. The tijo horn/ betyda tijo Konungar 9545/ som i the rikena vpkomma skola: efter them skal en annan vpkomma/ han skal wara mächtigare än någor af the förra/ och skal vndertryckia tre Konungar.

25. Han skal försmäda then Högsta 9534/ och förstöra thens Högstas heliga 9535; och skal taga sigh före at förwandla tider och lagh 9546; men the skola warda gifne vthi hans hand i en tijd/ och några tider/ och en half tijd.

26. Ther efter skal domen hållen warda/ så skal tå hans wälde borttaget warda/ så at han skal i grund förderfwad och förgiord warda.

27. Men riket/ machten och wäldet vnder hela himmelen/ skal warda gifwit thens Högstas heligo folcke/ hwilkes rike ewigt är; och alt wälde skal tiena honom/ och lyda honom.

28. Thet war änden på talet. Men jagh Daniel wardt swårliga bedröfwad i mina tanckar/ och mitt ansichte förwandlade sigh vppå migh; doch behölt jagh talet i mitt hierta.

8. Capitel.

THer efter såg åter Daniel i een syyn/ en wädur medh tw horn/ hwilken bekom stoor macht på jordene/ v. 1. Men en getabock kom vp medh ett horn/ afstötte the tw hornen/ och förtrampade honom/ v. 5. Sedan gick ock hans ena horn sönder/ och fyra wäxte i thes stadh/ v. 8. Och af eno thera wäxte ett litet horn ganska stort/ alt in til himmelens häär/ så at thet nederstötte några af stiernorna/ v. 9. Ja/ thet wäxte in til Förstan för hären/ och tog bort til en tijd thet dagliga offret/ v. 11. Och tå Daniel hade gierna förstådt thenna synen/ kom Gabriel Ängelen/ v. 15. Och vthtydde henne/ v. 20.

I. Daniel seer i een syyn en wädur/ och en getabock stötas/ rc.

VThi tredie åhrena af Konung Belsazars rike/ syntes migh Daniel een syyn/ efter then som migh i förstone

syntz hade. 9547

2. Men jagh war/ tå jagh thenna syyn såg/ i Susan hufwudstadenom i Elams land 9551/ widh then älfwen Vlai. 9552

3. Och jagh hof vp min ögon/ och såg: och sij/ en wädur 9553 stod för älfwene/ och han hade tw högh horn; doch thet ena högre än thet andra/ och thet högsta wäxte sidst.

4. Jagh såg at wäduren stötte medh hornen wäster vth/ norr vth/ och söder vth; och intet diur kunde bestå för honom/ eller frija sigh ifrå hans hand: vtan han giorde hwad han wille/ och wardt stoor.

5. Och widh jagh gaf ther acht vppå/ så kom en getabock 9554 wästan efter/ öfwer hela jordena/ så at han intet kom widh jordena 9555; och then bocken hade ett skiönt horn emellan sin ögon.

6. Och han kom alt in til then wäduren som tw horn hade/ then jagh såg stå för älfwene/ och han lop i sine wrede wäldeliga in til honom.

7. Och jagh såg at han kom hardt in til wäduren/ och förgrymmade sigh öfwer honom/ och stötte til wäduren/ och sönderslog hans tw horn; och wäduren hade ingen macht til at stå honom emot/ vtan han stötte honom til markena/ och trampade vppå honom; och ingen förmåtte hielpa wäduren vthu hans hand.

8. Och then getabocken wardt ganska stoor; och tå han som starckast worden war/ gick thet stora hornet sönder/ och i thes stadh wäxte fyra 9556 skiöna/ emot fyra himmelens wäder.

9. Och af eno thera wäxte ett litet horn 9557; thet wardt ganska stort/ söder vth/ öster vth/ och in moot thet lustiga landet. 9548 9558

10. Och thet wäxte alt in til himmelens häär 9559/ och kastade somliga neder tädan/ och af stiernorna 9560 til jordena/ och trampade vppå them.

11. Ja/ thet wäxte alt in til Förstan för hären; och tog bort ifrå honom thet dagliga offret/ och förödde hans helgedoms boning.

12. Och sådana macht wardt honom gifwen emot thet dagliga offret/ för synderna skul/ så at han skulle slå neder sanningena/ och hwad han giorde/ skulle framgång hafwa.

13. Men jagh hörde en Heligan tala; och then samme Helige sade til en som talade: Huru länge skal doch thenna synen/ om thet dagliga offret/ wara/ och om synderna för hwilka skul thenna förödning skeer/ så at både helgedomen och hären förtrampad warder?

14. Och han swarade migh: Thet är twtusende och tryhundrade dagar/ efter afton och morgon räknandes 9561; så skal helgedomen åter wigder warda.

II. Åstundar förstå thenna synen.

15. OCh tå jagh Daniel såg then synena/ och hade gierna förståndet henne/ sij/ tå stod för migh såsom en man.

16. Och jagh hörde emellan Vlai ene menniskios röst/ som ropade och sade: Gabriel 9549/ vthtyd thessom synena/ så at han förstår henne.

17. Och han kom hardt in til migh: och jagh wardt förskräckt/ tå han kom/ och föll neder vppå mitt ansichte; och han sade til migh: Gif acht här vppå tu menniskiobarn/ ty thenna synen lyder vppå ändans tijd. 9562

18. Och tå han talade medh migh/ dignade jagh af wanmächtighet neder på mitt ansichte til jordena: men han tog vppå migh/ och rätte migh vp/ så at jagh blef ståndandes.

19. Och han sade: Sij/ jagh wil wisa tigh huru thet gå skal på yttersta wredenes tijd: ty änden hafwer sin bestämda tijd.

III. Gabriel Ängelen vthtyder honom synen.

20. WÄduren medh the tw horn som tu sågst/ äro the Konungar i Meden och Persien:

21. Men getabocken/ är Konungen i Grekeland: thet stora hornet emellan hans ögon/ är then förste Konungen. 9563

22. Men at fyra stodo i thes stadh/ tå thet sönderslaget wardt/ betyder at fyra rike 9564 skola vpkomma af thet folcket; men icke så mächtig som han war.

23. Efter thenna riken/ när öfwerträdelsen stoor worden är/ skal vpkomma en arg och listig Konung. 9565

24. Han skal warda måchtig/ doch icke genom sina kraft 9566; han skal vnderliga föröda 9550/ och skal hafwa framgång 9567/ at han thet vthrättar; han skal förstöra the starcka/ och thet heliga folcket.

25. Och genom hans klokhet skal hans bedrägerij framgå/ och han skal vphäfwa sigh i sitt hierta/ och genom framgång skal han många förderfwa/ och skal vpsättia sigh emot alla Förstars Första: men han skal vthan hand förlagd warda. 9568

26. Thenna synen om afton och morgon som tigh sagd är/ hon är san; men tu skalt hålla synena hemliga: ty thet är ännu en lång tijd tijt. 9569

27. Och jagh Daniel wardt swagh/ och låg i några dagar kranck: sedan stod jagh vp/ och bestälte Konungens ärende/ och förvndrade migh vppå synena; och ingen war som kunde reda migh henne vth.

9. Capitel.

NÄr thet Babyloniska riket kom til Darius/ förmärckte Daniel at the 70 åhrs fängelse/ om hwilka Jeremia talat hade/ woro ändade/ v. 1. Therföre wände han sigh til Gudh/ v. 3. Bekände fina och sins folcks synder/ v. 4. Och bad at han wille wara them nådelig/ och hielpa them heem/ at the måtte vpbyggia theras tempel och stadh igen/ v. 15. Tå kom Gudz Ängel Gabriel/ v. 20. Förkunnade honom/ icke allenast at han war bönhörd/ v. 22. Vtan ock huru långt thet skulle än wara til then vthlåfwade Christum/ nemligen 70 wekor/ v. 24. Huru han skulle dödad warda/ och sedan theras stadh och tempel förstöras/ v. 26. Och öde warda in til ändan/ v. 27.

I. Daniel förmärker at the 70 åhrs fängelse äro vthe.

VThi första åhrena Darios Ahasveros sons/ vthaf the Meders slächte/ hwilken öfwer the Chaldeers rike Konung wardt;

2. Vthi the samma första åhrena af hans rike/ förmärckte jagh Daniel i böckerna/ vppå thet åhratalet/ ther HERren om talat hade til Propheten Jeremia/ at Jerusalem skulle öde liggia i siutijo åhr. 9570

3. Och jagh wände migh til HErran Gudh/ til at bedia och åkalla medh fasto/ vthi säck och asko. 9571

II. Bekänner sina och sins folcks synder.

4. OCh jagh bad til HERran min Gudh/ bekände/ och sade: Ach HErre! tu store och förskräckelige Gudh/ tu som håller förbund och nåde 9572/ them som tigh älska/ och hålla tin budh:

5. Wij hafwe syndat/ giordt orätt/ hafwe warit ogudachtige/ och wordet affällige; wij hafwe wikit ifrå tin budh och rätter. 9573

6. Wij lydde icke tina tienare Propheterna/ som predikade i titt namn wårom Konungom/ Förstom/ fädrom/ och allo folckena i landena.

7. Tu HErre äst rättferdig; men wij måstom skämma oß 9574/ såsom thet ock nu går them af Juda/ och them af Jerusalem/ och hela Jsrael/ både them som när/ och them som fierran äro i all land/ tijt tu them vthkastat hafwer/ för theras mißgierningar skul/ som the emot tigh bedrifwit hafwa.

8. Ja HErre/ wij/ wåre Konungar/ wåre Förstar/ och wåre fäder/ måstom skämma oß/ at wij hafwe syndat emot tigh:

9. Men tin/ HErre wår Gudh/ är barmhertighet och förlåtelse 9575: ty wij äre affällige wordne;

10. Och lydde icke HERrans wår Gudz röst/ at wij hadom mått wandrat i hans lagh/ som han oß genom sina tienare Propheterna förelade: 9576

11. Vtan hele Jsrael öfwerträdde tin lagh/ och weko af/ så at the icke lydde tine röst: therföre hafwer ock then förbannelse och eed kommet öfwer oß/ som i Mose Gudz tienares lagh skrifwen står 9577: ty wij hafwe syndat emot honom.

12. Och han hafwer hållet sin ord 9578/ som han talat hafwer emot oß/ och wåra domare som oß döma skulle: så at han hafwer låtit gå så stoor olycko öfwer oß/ at sådant är icke skedt vnder hela himmelen/ såsom öfwer Jerusalem skedt är. 9579

13. Såsom thet skrifwit är i Mose lagh/ så är alt thetta stora onda öfwer oß gånget: icke bådom wij heller in för HERran wår Gudh/ at wij måttom wändt oß ifrå wåra synder/ och tänckt vppå tina sanning. 9586

14. Therföre hafwer icke heller HERren försumat sigh 9580 medh thenna olyckone/ vtan hafwer låtit henne gå oß vthöfwer: ty HERren wår Gudh/ är rättferdig 9581 i alla sina gierningar som han giör: ty wij lydde icke hans röst.

III. Beder om nådh och förlåtelse/ etc.

15. OCh nu/ HErre wår Gudh/ tu som titt folck vthur Egypti land medh starcka hand förde 9582/ och giorde tigh ett namn såsom thet nu är: wij hafwe ju syndat/ och hafwe (ty wärr) warit ogudachtige.

16. Ach HErre! för alla tina rättferdighet skul/ hålt vp af tine wrede och grymhet öfwer tin stadh Jerusalem/ och öfwer titt helga berg: ty för wåra synder skul/ och för wåra fäders nußgierningar skul/ lider Jerusalem och titt folck försmädelse/ när alla the som här omkring äro.

17. Och nu/ wår Gudh/ hör tins tienares böön och hans begäran/ och war miskundsam öfwer tin helgedom som förlagd är/ för HErrans skul.

18. Bög neder tin öron/ min Gudh/ och hör; lät vp tin ögon/ och skåda huru wij förstörde äro/ och staden som efter titt namn nämnder är: ty wij ligge in för tigh medh wåra böner/ icke vppå wåra rättferdighet/ vtan på tina stora barmhertighet.

19. Ach HErre! hör; Ach HErre! war miskundsam; Ach HErre! achta vppå/ och giör thet; fördrög icke/ för

tin egen skul/ min Gudh: ty tin stadh och titt folck är nämndt efter titt namn.

IV. Gabriel Ängelen swarar/ och vnderwiser honom/ om the 70 åhrs wekor/ som skulle än wara til Christum.

20. SOm jagh ännu så talade och bad/ och mina och mins folcks Jsraels synder bekände/ och låg medh mine böön in för HERranom minom Gudh/ för mins Gudz helga berg skul:

21. Rätt tå jagh så talade i mine böön/ flög then mannen Gabriel 9583 fram/ then jagh tilförene i synene sedt hade/ och tog vppå migh i aftonoffrens tijd.

22. Och han vnderwiste migh/ och talade til migh/ och sade: Daniel/ nu är jagh vthsänd til at vnderwisa tigh.

23. Ty tå tu begynte 9587 at bedia/ gick thenna befalningen vth; och jagh kommer förthenskul til at vnderwisa tigh: ty tu äst behagelig och täck; så märck nu til/ at tu må förstå synena.

24. Siutijo wekor 9588 äro bestämda öfwer titt folck/ och öfwer tin helga stadh; så skal öfwerträdelsen blifwa förtagen/ och synden betäckt/ och mißgierningen försonad/ och then ewiga rättferdigheten framhafd/ och synen och prophetien besiglad 9589/ och then alrahelgaste 9590 smord warda.

25. Så weet nu/ och märck til/ ifrå then tiden tå befalningen vthgår/ at Jerusalem skal igen vpbygd warda/ in til then Förstan Christum/ äro siu wekor; och twå och sextijo wekor/ så skola gatorna och murarna åter vpbygde warda 9584/ ändoch i bullersam tijd.

26. Och efter the twå och sextijo wekor/ skal Christus dödad warda/ och the skola icke wilja honom: och ett Förstans folck 9591 skal komma/ och förstöra staden och helgedomen/ så at thet skal blifwa ändat/ såsom igenom en flodh/ och efter stridena skal thet öde blifwa.

27. Men han skal mångom stadfästa förbundet i ena weko långt: och mitt i wekone skal offret och spijsoffret återwända/ och förödningenes styggelse 9585 stå bredo widh wingarna 9592/ och är beslutit at thet skal öde blifwa alt in til ändan.

10. Capitel.

DAniel förmäler/ huruledes han hafwer fastat och sörgt öfwer sitt folck/ v. 1. Och en man i stoor härlighet är kommen til honom/ v. 5. Ther öfwer han blef swåra förskräckt/ v. 7. Men een hand tog på honom/ halp honom vp/ v. 10. Och berättade huru then Försten af Persien hade stådt honom emot/ och hans folcke: men theras Förste Michael war kommen honom til hielp/ v. 13. Och nu wille han förkunna honom/ huru hans folcke här efter gå skulle/ v. 14. Och tå Daniel bäfwade för then synena/ tröstade åter en honom såsom een menniskia/ v. 15. Och berättade honom än/ om sin strijd medh Förstan af Persien/ v. 20.

I. Daniel får vppenbarelse; fastar och sörjer öfwer sitt folck.

VThi tredie åhrena Konungs Cores af Persien/ wardt Daniel/ then Beltesazzar heet 9593/ något vppenbarat/ thet wist/ och om dråplig ting är; och han achtade ther vppå/ och förstod synena wäl.

2. På samma tijd war jagh Daniel sorgse i tre wekor långt.

3. Jagh åt ingen kräselig maat 9600; kött och wijn kom intet i min mun/ och jagh smorde migh eij heller/ til thes tre wekor framledna woro.

4. På fierde och tiugunde dagen i första månadenom/ war jagh widh then stora älfwena Hiddekel:

II. Seer en man i stoor härlighet.

5. OCh vplyfte min ögon/ och såg: och sij/ ther stod en man 9594 9601 i lijnkläder 9595/ och hade ett gyldene bälte omkring sigh.

6. Hans kropp war såsom en Hyacint/ hans anlete syntes såsom en liungeld/ hans ögon såsom brinnande bloß/ hans armar och fötter såsom en glödandes koppar/ och hans taal war såsom en stoor döön. 9596

III. Blifwer ther öfwer förskräckt.

7. OCh jagh Daniel såg sådana syyn allena/ och the män som när migh woro/ sågo henne intet 9597: doch föll een stoor förskräckelse öfwer them/ så at the flydde bort/ och gömde sigh.

8. Och jagh blef allena/ och såg then stora synena: men ingen macht blef vthi migh/ och min hyy wardt förwandlad på migh/ och jagh hade ingen macht meer.

9. Och jagh hörde hans taal: och i thet jagh thet hörde/ seg jagh neder vppå mitt ansichte til jordena. 9598

IV. Warder tröstad/ och vnderwist hwilken som stod emot eller halp hans folck.

10. OCh sij/ een hand tog vppå migh/ och halp migh vppå knään/ och vppå händerna;

11. Och sade til migh: Tu älskelige Daniel/ gif acht vppå orden som jagh medh tigh talar/ och rees tigh vp: ty jagh är nu sänder til tigh. Och tå han sådant sade til migh/ reste jagh migh vp/ och darrade.

12. Och han sade til migh: Fruchta tigh intet Daniel: ty ifrå första dagenom tå tu af hiertat begärade förstå/ och betwingade tigh in för tin Gudh/ äro tin ord hörd/ och jagh är för tina skul kommen.

13. Men then Försten öfwer thet riket i Persien 9602/ hafwer ståndet migh emot i en och tiugu dagar; och sij/ Michael 9599 en af the yppersta Förstar kom migh til hielp; tå behölt jagh segren när Konungenom i Persien.

14. Men nu kommer jagh til at vnderwisa tigh/ huru tino folcke här efter gå skal: ty synen skal skee efter någon tijd.

15. Och som han thetta medh migh talade/ slog jagh mitt ansichte neder åth jordene/ och teg stilla.

16. Och sij/ en som war lijk ene menniskio/ tog vppå mina läppar: tå öpnade jagh min mun/ och talade/ och sade til honom som för migh stod: Min Herre/ mina ledamöter bäfwa migh öfwer synena/ och jagh hafwer ingen macht meer:

17. Och huru kan mins Herras tienare tala medh minom Herra/ efter ingen macht är nu meer vthi migh/ och jagh hafwer eij heller någon anda meer?

18. Tå tog åter en vppå migh/ hwilken war såsom een menniskia/ och han stärckte migh;

19. Och han sade: Fruchta tigh intet/ tu älskelige man; frijd ware medh tigh/ war tröst/ war tröst. Och som han medh migh talade/ förmannade jagh migh/ och sade: Tala min Herre; ty tu hafwer stärckt migh.

20. Och han sade: Wetst tu ock hwarföre jagh är kommen til tigh? Nu wil jagh åter mina färde/ och strida medh Förstanom i Persien: men när jagh faar mina färde/ sij/ så skal Försten af Grekeland 9603 komma:

21. Doch wil jagh låta tigh förstå hwad skrifwit är thet wisserliga skee skal: och ingen är then migh hielper ther vthinnan/ vtan edar Förste Michael.

11. Capitel.

WJdare förkunnar Ängelen honom/ huru en tijd lång ännu i werldene gå skulle/ nemligen/ at fyre mächtige Konungar skulle ännu komma i Persien/ v. 1. Sedan/ at en mächtig Konung skulle vpkomma/ hwilkens rike skulle fördelas i fyra/ v. 3. Än mera/ at tw af them/ nemliga söderlandet eller Egypten medh sine Konungar/ och nordlandet/ thet är Syrien medh sine Konungar/ hwar efter annan stoor och skadelig krijg sigh emellan föra skulle/ v. 5. Synnerlig/ at en Konung af Syrien skulle giöra stoor skada och förfång både androm/ v. 21. Som ock Gudz folck/ v. 28. Och huru the skulle hulpne warda/ v. 34. Yttermera kommer Ängelen vnder Epiphanis person til Antichristum/ at han efter then tiden komma skulle/ och vphäfwa sigh öfwer alt/ såsom en Gudh/ then all ting råda och regera wille/ v. 36. Han skulle wäl blifwa anfächtad af några; men han skulle medh macht wärja sigh/ och vndertryckia/ them/ v. 40. Til thes ett rychte komme som skulle förskräckian/ och sedan en ände warda medh honom/ v. 44.

I. Om the Konungar som ännu i Persiska Monarchien blifwa skulle.

JAgh stod ock medh honom vthi första åhrena Darios then Medens/ til at hielpa och styrckia honom.

2. Och nu wil jagh vnderwisa tigh hwad som i sanning skee skal: Sij/ tre Konungar skola ännu blifwa i Persien; men then fierde skal få större rikedomar än alle andre: och som han i sina rikedomar är alramächtigast/ skal han vpwäckia alla emot thet riket i Grekeland.

II. Grekiska Monarchien.

3. SEdan skal en mächtig Konung vpkomma/ och regera medh stora macht 9604/ och skal giöra ehwad han wil.

4. Och som han är kommen vppå thet högsta/ skal hans rike brista/ och dela sigh i fyra 9605 himmelens wäder; doch icke til hans affödo/ eij heller medh sådana macht som hans warit hafwer: ty hans rike warder vthrotat/ och skal komma främmandom til lott.

III. The krijg som emellan Egypten och Syrien blifwa skulle.

5. OCh Konungen i söderlanden/ then en af hans Förstar är/ skal mächtig warda; men emot honom skal ock en mächtig warda/ och regera/ hwilkens wälde skal stort warda.

6. Efter någor åhr skola the befrynda sigh tilhopa; och Konungens dotter i söderlanden skal komma til Konungen i norlanden/ til at giöra een förening: men hon warder icke blifwandes widh arms macht/ eij heller hennes sädh ståndandes; vtan hon skal warda öfwergifwin/ samt medh them som henne framförde/ och medh barnena/ och medh them som henne en tijd långt widh macht hållet hade.

7. Men en teelning af hennes slächte skal vpkomma/ han skal komma medh häärs kraft/ och falla in vthi Konungens fäste 9614 i norlanden/ och skal blifwa widh sigh/ och få öfwerhandena.

8. Och han skal bortföra theras gudar 9615 och beläter/ samt medh the kosteliga klenodier både af silfwer och guld in vthi Egypten; och skal blifwa wäl ståndandes för Konungenom i norlanden i någor åhr.

9. Och tå han hafwer draget igenom thet riket/ skal han draga heem i sitt land igen. 9616

10. Men hans söner skola warda wrede/ och samka tilhopa många härar: och then ene 9617 skal komma/ och fara fram åth såsom een flodh/ och åter reta then andra til wrede in för hans fäste.

11. Tå skal Konungen i söderlanden warda wredh/ draga vth och strida medh Konungenom i norlanden; och skal hämta tilhopa en så stoor hoop/ at then andre hopen skal warda gifwen honom i hans hand:

12. Och han skal föra samma hoop bort; och skal hans hierta förhäfwa sigh ther af/ at han så mång tusend nederlagt hafwer: men ther medh får han intet öfwerhandena medh honom.

13. Ty Konungen af norlanden skal åter samka en större hoop tilsammans än then förre war; och efter någor åhr skal han draga tijt medh stoor häärs kraft/ och medh stora rikedomar.

14. Och på samma tijd skola månge sättia sigh vp emot Konungen af söderlanden: skola ock theslikes någre affällige af tino folcke vphäfwa sigh/ och vpfylla prophetien/ och falla.

15. Altså skal Konungen af norlanden draga vth/ och bolwerck giöra/ och winna fasta städer 9618; och söderlandens armar skola icke kunna förtagat/ och hans bästa folck skola icke kunna stå emot:

16. Vtan han skal/ när han kommer til honom/ skaffa sin wilja/ och ingen skal kunna stå honom emot: han skal ock komma in vthi thet lustiga landet 9619/ och skal förderfwat genom thes hand.

17. Och skal ställa ther sitt ansichte efter/ at han må komma medh allo sins rikes macht; men han skal förlika sigh medh honom/ och skal gifwa honom sina dotter til hustru/ på thet han skal förderfwa honom: doch skal thet icke lyckas honom/ och ther warder intet af.

18. Ther efter skal han wända sigh emot öijarna/ och winna många af them: men en Förste skal twinga honom/ så at han måste wända igen medh skam; på thet honom icke skal wederfaras meer skam.

19. Altså skal han wända tilbaka til sins landz fäste; och skal stöta sigh/ och falla/ så at man intet skal finna honom meer.

20. Och i hans stadh skal en vpkomma/ hwilken sittia skal vthi Konungsliga ähro/ som en öfwerträdare och tyrann; men efter fåå dagar skal han förgås/ doch hwarken genom wrede eller strijd.

IV. Huru Antiochus Epiphanes skulle omgås medh Egypten.

21. VThi hans stadh skal vpkomma en förachtelig man/ hwilkom riksens ähra intet betänckt war: han skal komma och få sin wilja/ och intaga riket medh sötom ordom.

22. Och the armar 9620/ hwilke såsom een flodh komma/ skola för honom såsom medh ene flodh öfwerfalne och sönderbrutne warda; ther til ock then Förstén som förbundet medh giordt war.

23. Ty sedan han medh honom befryndat är/ skal han listeliga handla medh honom; och skal draga vp/ och warda honom öfwermächtig medh fögo folck.

24. Och thet skal lyckas honom/ så at han skal komma in vthi bästa städerna i landena/ och skal beskaffa thet hans fäder eller föräldrar icke giöra kunde/ medh roof/ skinnerij och byte; och skal fara efter the fasta städer/ och thet en tijd långt.

25. Och han skal vpwäckia sina macht/ och sitt hierta emot Konungen i söderlanden/ medh stoor häärs kraft: tå skal Konungen af söderlanden vprett warda til strijd/ medh een/ stoor mächtig häärs kraft; men han blifwer intet beståndandes: ty förräderij skal warda giordt emot honom.

26. Ja/ the som hans brödh äta/ the skola hielpa til at förderfwa honom 9606/ och hans häär vndertryckia/ så at ganska månge skola slagne warda.

27. Och båda Konungarnas hierta skal tänckia til/ huru the skola giöra hwar annan skada/ och skola doch öfwer ett bord tala falskeliga medh hwar annan; men thet skal fela them: ty änden är ännu bestämd in vppå en annan tijd.

V. J synnerhet emot Gudztiensten i Jerusalem; och huru han skulle sidst wunnen warda.

28. SEdan skal han draga heem igen medh stora rikedomar/ och skal ställa sitt hierta emot thet helga förbundet: ther warder han något beskaffandes; och sedan draga heem i sitt land igen.

29. Ther efter skal han äter på belägen tijd draga emot söderlanden; men thet skal icke lyckas honom i then andra resone/ såsom i then första.

30. Ty af Chittim skola skep komma emot honom/ så at han skal warda förtwiflad/ och måste wända tilbaka igen: tå skal han förgrymma sigh emot thet helga förbundet/ och skal beskaffat/ och skal see sigh om/ och draga them til sigh som thet helga förbundet öfwergifwa.

31. Och hans armar skola ther stå; the skola oskiära helgedomen 9607 i fästet/ och afläggia thet dagliga offret 9608/ och vpsättia een förödnings styggelse. 9609

32. Och han skal skrymta/ och gifwa them ogudachtigom/ som förbundet öfwerträda/ godh ord; men thet folck som sin Gudh känna/ skola förmanna sigh/ och beskaffat.

33. Och the förståndige i folcket skola lära många andra; therföre skola the förfölgde warda/ medh swärd/ eld/ fängelse och roof/ en tijd lång.

34. Men i then samma förföljelsen/ skal them likwäl skee een liten hielp; doch skola mänge gifwa sigh til them bedrägeliga.

35. Och the förståndige skola somlige förfölgde warda/ på thet the skola warda bepröfwade 9610/ rene och klare/ til thes at thet får en ända: ty thet är ännu en annar tijd förhandene.

VI. Om Antichristo/ hans vpkomst/ wälde och vndergång.

36. OCh Konungen 9621 skal giöra ehwad han wil/ och skal vphäfwa och vpkasta sigh öfwer alt thet Gudh är 9611/ och skal grufweliga tala 9612 emot then som är alla gudars Gudh/ och thet skal lyckas honom/ in til thes wreden är vthe: ty thet är beslutit huru länge thet skal wara.

37. Och sina fäders Gudh skal han intet achta; han skal icke achta vppå qwinnokärlek 9613 9622/ eller vppå någon Gudh: ty han skal vpsättia sigh emot alla.

38. Men sin egen gudh Maussim skal han dyrka: ty en gudh ther hans fäder intet af wist hafwa/ then skal han ähra medh guld/ silfwer/ ädla stenar/ och klenodier. 9623

39. Och han skal giöra them stora ähro/ som hielpa honom stärckia Maussim 9624/ medh then främmande guden som han vthwaldt hafwer: och skal giöra them til herrar öfwer stora rikedomar/ och vthskifta them landet til löön.

40. Och på ändalychtene skal Konungen af söderlanden stötas medh honom 9625: och Konungen af norlanden skal församla sigh emot honom/ medh wagnar/ resenärer/ och mång skep/ och skal infalla i landen/ och förderfwa/ och draga ther igenom:

41. Och skal infalla vthi thet lustiga landet/ och mänge skola dräpne warda: men thesse skola vndslippa hans hand/ Edom/ Moab/ och Ammons barnas Förstar. 9626

42. Och han skal sända sina macht i landen/ och Egypten skal icke vndslippa honom:

43. Vtan han skal medh sitt indragande warda rådandes öfwer gyldene och silfwer skattar/ och öfwer all klenodier i Egypten/ Libyen/ och Ethiopien. 9627

44. Men ett rychte skal förskräckia honom/ af östan och af nordan; så at han skal draga vth medh stora wrede/ i thet sinnet/ at han skal många förgiöra och förderfwa. 9628

45. Och han skal vpslå sins palatses tiäll emellan hafwen/ omkring thet lustiga helga berget 9629; til thes medh honom warder en ände 9630/ och ingen skal hielpa honom.

12. Capitel.

HÄr låfwas/ at then store Försten Michael skulle beskydda och frälsa the beträngda sina/ til thes han komme och vpwäckte the dö-da/ etc. v. 1. Men thenna prophetien skulle wara besiglad/ och icke tilfyllest förstås/ för then yttersta tiden/ v. 4. och 8. Talas ock något om tiden/ när thetta skee/ och huru länge thet wara måste/ v- 5. och 11.

I. Beskrifwes httersta tidernas bedröfwelser; och låfwas her emot hielp.

PÅ samma tiden 9636 skal then store Försten Michael/ som för titt folck står/ vpresa sigh: ty en sådana bedröfwad tijd skal komma/ at ingen slijk warit hafwer/ ifrå then tijd menniskior hafwa warit til/ in til then tiden 9631: vthi then samma tiden/ skal titt folck frälst warda/ alle the som i bokene skrefne äro.

II. Propheteras om the dödas vpständelse.

2. OCh månge the som vnder jordene sofwa liggia/ skola vpwakna; somlige til ewigt lijf/ somlige til ewig försmädelse och blygd. 9632

3. Men Lärarena skola lysa såsom himmelens skeen; och the som många vnderwisa til rättferdighet/ såsom stiernor i ewighet. 9633

III. Daniel vnderrättas om the yttersta tidorna.

4. OCh tu Daniel/ fördöl thenna orden/ och besigla 9637 thenna skriftena in til then yttersta tiden: så skola månge ther öfwer komma/ och finna ett stort förstånd.

5. Och jagh Daniel såg/ och sij ther stodo twå andre/ en på thenne strandene widh älfwena/ en annar på then andra strandene.

6. Och han sade til then som i lijnkläder 9634 ofwan vppå älfwenes watn stod: När skal tå änden warda medh sådana vnder?

7. Och jagh lydde til then mannen/ som i lijnkläden stod ofwan vppå watnena; och han hof vp sina högra och wänstra hand til himmelen/ och swor widh honom som lefwer ewinnerliga 9635/ at thet skulle wara til en tijd 9638/ och några tider/ och en half tijd: och när thes heliga folckens förskingring en ända hafwer/ så skal alt sådant skee.

8. Och jagh hörde thet/ men jagh förstod thet intet; och jagh sade: Min Herre/ hwad skal skee ther efter?

9. Han sade: Gack Daniel; ty thet är fördoldt och besigladt in til yttersta tiden.

10. Månge skola renade/ luttrade/ och bepröfwade warda; och the ogudachtige 9639 skola föra ett ogudachtigt wäsende: och the ogudachtige skola intet achtat; men the förståndige skola achtat.

11. Och ifrå then tiden/ när thet dagliga offret borttaget/ och förödelsens styggelse vpsatt warder/ skal wara tusende twhundrade och nijotijo dagar.

12. Wäl är honom som tå förbidar/ och räcker in til tusende tryhundrat och fem och tretijo dagar.

13. Men/ tu Daniel/ gack bort/ til thes änden kommer/ och hwila tigh/ at tu må vpstå i tinom deel/ när dagarna hafwa ända.

Ände på Propheten Daniel.

Then

Propheten Osea/

Förspråket.

Hwad tijd Osea hafwer lefwat.

OSea lefde och predikade/ såsom han sielf i titelen gifwer til förstå/ i then andra och sidsta Jerobeams Jsraels Konungs tijd. Vthi hwilken tijd ock Esaia i Juda/ ther til ock Amos och Micha/ lefde: men doch hafwer Osea warit then äldste ibland them.

Huru thet tilstod i hans tijd.

Så war Jerobeam ock en skiön lyckosam Konung/ then mycket i Jsraels Konungarike giorde/ såsom then andra Konunga Boken vthi 14. cap. betygar: doch blef han likwäl widh thet gamla sina förfäders Jsraels Konungars afguderij. Och hafwa i then tiden månge dråplige män i folckena warit/ och hafwa doch icke kunnat giöra folcket fromt: ty diefwulen hade kommet folcket vthi thet galna sinnet/ at the ju altid dråpo Propheterna/ och vpbrände sin barn afgudom/ och altså vpfylte landet medh blodskylder/ såsom han här i 1. cap. Jisreel therföre hotar.

Hwar om han hafwer predikat. 1. Emot sins folcks afguderij. 2. Om Christo.

Men thet synes såsom thenna Osee Prophetie ock icke aldeles heel och full skrifwin är: vtan allenast någor stycke vthu hans predikan fattat/ och vthi en book tilhopa samkat. Doch finner man så mycket ther vthi/ at han båda thessa ämbeten rikeliga och tilfyllest drifwit hafwer: först/ at han emot afguderijt i hans tijd hårdeliga predikat/ och folcket fast straffat hafwer/ samt medh Konungenom och hans Förstar och Presterna; ther öfwer han wisserliga hafwer måst lida döden/ såsom the andre/ och som en kättare emot Presterna/ och en vprorisk man emot Konungen/ dräpen warda: ty thet är en Prophetisk och Apostolisk dödh; så hafwer Christus sielfwer måst döö. Ther näst hafwer han ock wäldeliga och trösteliga propheterat om Christo och hans rike/ såsom 2/ 13/ och 14 cap. besynnerliga vthwisa.

Men thet han så ofta brukar thet ordet/ hora och horerij/ och i första capitlet tager ena skökio til hustru; skal ingen tänckia at han så otuchtig är/ både medh ord och gierningar: ty han talar andeliga. Och then samma skökian hafwer warit hans rätta ächta hustru/ och hafwer födt rätt ächta barn medh henne: vtan hustrun och barnen måste sådana skämlig namn bära/ thet afgudeska folcket til tekn och straff/ hwilket medh andeligit horerij/ (thet är/ medh afguderij) fult war; såsom han sielfwer i texten säger: Landet löper ifrå HERranom i bolerij. Lika som Jeremia bar then träkädion/ och bägaren til ett tekn; och gemeenliga alle Propheter giorde ju något thet sällsynt war/ folckena til tekn: altså måste här hans ächta hustru och barn ock ett horonamn hafwa/ til ett tekn moot thet horiska afgudiska folcket: ty thet är icke troendes/ at Gudh skulle bedia en Propheta bedrifwa horerij/ såsom somlige här Osea vthtyda wilja.

1. Capitel.

HERren befaller Osea taga sigh een skiökio til hustru/ til ett tekn/ at landet lop ifrå HERranom i bolerij medh sina afgudar/ v. 1. Befaller honom ock gifwa the barn som hon födde sådana namn/ som skulle betekna/ huru HERren wille straffa och hemsökia landet therföre/ v. 3. Sedan låfwar HERren/ at medh tiden skulle Jsraels barn warda så mång/ af them som nu intet woro hans barn/ at man them intet räkna kunde: ty Juda och Jsrael skulle hålla sigh vnder ett hufwud/ v. 10.

I. Hwad tijd Osea propheterat.

THetta är HERrans ord/ som skedde til Osea Beeri son/ vthi Vssia/ Jotham/ Ahas/ Jehiskia/ Juda Konungars tijd; och vthi Jerobeams Joas sons/ Jsraels Konungs tijd.

II. Gudh befaller Osea taga sigb een skiökio til hustru/ rc. och hwad thet skulle betyda.

2. OCh tå HERren först tog til at tala genom Osea/ sade HERren til honom: Gack bort/ och tag tigh ena skiökio til hustru/ och skiökio barn: ty landet löper ifrå HERranom i bolerij. 9640

3. Och han gick bort/ och tog Gomer Diblaims dotter; hon wardt hafwandes/ och födde honom en son.

4. Och HERren sade til honom: Kalla honom Jisreel: ty thet är ännu om en liten tijd til giörandes/ så wil jagh hemsökia the blodskylder i Jisreel 9641/ öfwer Jehu huus/ och skal giöra en ända medh Jsraels rike.

5. På then tiden skal jagh sönderbryta Jsraels boga/ vthi Jisreels daal.

6. Och hon wardt åter hafwandes/ och födde ena dotter; och han sade til honom: Kalla henne LoRyhama 9645: ty jagh wil intet meer förbarma migh öfwer Jsraels huus; vtan jagh wil bortkasta them.

7. Doch öfwer Juda huus wil jagh förbarma migh/ och skal hielpa them genom HERran theras Gudh 9646: men jagh wil icke hielpa them genom boga/ swärd/ strijd/ hästar eller resenärar.

8. Och tå hon afwandt hade LoRyhama 9645/ wardt hon åter hafwandes/ och födde en son.

9. Och han sade: Kalla honom LoAmmi 9647: ty J ären icke mitt folck; så wil jagh eij heller wara edar.

III. Löfte om Hedningarnas kallelse.

10. MEn talet på Jsraels barn skal warda lika som sanden i hafwena/ then man hwarken mäla eller räkna kan 9642 9648: och thet skal skee på thet rum ther man til them sagt hafwer: J ären icke mitt folck; ther skal man säija til them: O J lefwande Gudz barn. 9643

11. Ty Juda barn och Jsraels barn skola samman komma/ och skola hålla sigh alle vnder ett hufwud 9644 9649/ och draga vp vthu landena: ty Jisreels dagh skal wara en stoor dagh.

2. Capitel.

HERren straffar sitt folck för theras andeliga horerij/ v. 1. At the öfwergåfwo honom/ dyrkade afgudar/ och tilskrefwo them alt thet goda HERren them gaf/ såsom korn/ must/ oljo/ rc. v. 5. Och hotar therföre sigh wilja taga sådant igen/ rc. v. 9. Doch låfwar han åter/ at han wille vptaga them igen; giöra ett nytt förbund/ och trolåfwa them sigh i rättferdighet och nådh/ v. 14.

I. HERren straffar sitt folck för theras afguderij.

SÄijer edrom brödrom: The äro mitt folck; och edro syster/ at hon är i ynnest.

2. Säijer domen öfwer edra moder/ at hon är intet meer min hustru/ och jagh wil intet hafwa henne; beder

henne kasta bort sitt bolerij ifrå sigh/ och sitt horerij ifrå sin bröst;

3. På thet jagh icke skal afkläda henne nakna 9650/ och sättia henne lika som hon war tå hon född war/ och jagh tå giör henne såsom ett öde/ och såsom ett tort land/ at jagh icke låter henne döö af torst;9651

4. Och icke förbarmar migh öfwer hennes barn: ty the äro horobarn:

5. Och theras moder är een hora 9662; och then them burit hafwer/ hon håller sigh skämliga 9652/ och säger: Jagh wil löpa efter mina bolar/ hwilke migh gifwa brödh/ watn/ vll/ lijn/ oljo och dryck.

6. Therföre sij/ jagh skal igentäppa tin wägh medh törne/ och gärda ther en gård före/ at hon icke skal finna sina stigar.

7. Och tå hon löper efter sina bolar/ skal hon intet få them/ och icke finna them 9663 när hon söker efter them; och måste säija: Jagh wil gå til min förra man igen/ ther jagh bättre mådde än jagh nu mår.

8. Ty hon wil icke weta/ at jagh är then som gifwer henne korn/ must och oljo/ och hafwer gifwit henne mycket silfwer och guld/ ther the Baal af giordt hafwa.

9. Therföre wil jagh taga mitt korn och must igen i sinom tijd/ och bortwända mina vll och lijn/ ther hon sina blygd medh betäcker.

10. Nu wil jagh vptäckia hennes skam för hennes bolars ögon/ och ingen skal vndsättia henne vthu mine hand.

11. Och jagh skal giöra en ända medh all hennes frögd/ högtider/ nymånader/ Sabbather/ och alla hennes helgedagar.

12. Jagh skal öde 9653 giöra hennes wijnträ och fikonaträ/ efter hon säger: Thet är min löön som mine bolar gifwa migh; jagh skal giöra en skogh ther af/ at wildiuren skola vpäta thet.

13. Altså skal jagh hemsökia Baalims dagar öfwer henne/ hwilkom hon rökoffer giör 9654/ och pryder sigh medh span och halsband/ och löper efter sina bolar/ och förgäter migh/ säger HERren.

II. Gifwer löfte om Evangelio/ som medh tiden skulle predikas

14. THerföre sij/ jagh wil locka henne/ och föra henne vthi öknena/ och tala liufliga 9664 medh henne. 9655

15. Ther wil jagh gifwa henne sin rätta wijngård/ och Achors daal 9665/ ther man predika skal thet J hoppas skolen; och ther skal hon siunga lika som i hennes vngdoms tijd/ tå hon vthur Egypti land drog.9656

16. Och på then tiden/ säger HERren/ skalt tu kalla migh/ min man; och icke meer kalla migh/ min Baal.

17. Ty jagh skal låta Baalims namn bortkomma vthu hennes mun 9657/ så at man theras namn icke meer ihogkomma skal.

18. Och jagh skal på then tiden giöra them ett förbund 9658 9666 medh wildiuren på markene/ medh foglarna vnder himmelen/ och medh matkarna på jordene; och skal borttaga/ boga/ swärd och krijg vthu landena/ och låta them boo säkre. 9659

19. Jagh wil trolåfwa tigh migh i ewig tijd; jagh skal trolåfwa tigh migh vthi rättferdighet och doom/ vthi nådh och barmhertighet:

20. Ja/ vthi trone wil jagh trolåfwa tigh migh: och tu skalt känna HERran. 9660

21. På then tiden/ säger HERren/ wil jagh höra; jagh skal höra himmelen/ och himmelen skal höra jordena/

22. Och jorden skal höra kornet/ must och oljo/ och the skola höra Jisreel. 9667

23. Och jagh skal behålla henne migh för een sädh på jordene/ och förbarma migh öfwer henne som i ogunst war/ och säija til thet som intet war mitt folck: Tu äst mitt folck; och thet skal säija: Tu äst min Gudh. 9661

3. Capitel.

OSea får äter befalning om samma skiökio/ rc. v. 1. Til ett tekn at Jsraels barn en tijd lång skulle wara vthan Konung och Prest rc. v. 4. Och doch omsider omwända sigh til theras Konung Christum/ v. 5.

I. Propheten får åter befalning om samma skiökio.

OCh HERren sade til migh: Gack än en gång bort/ och älska then bolerska och horiska qwinnona; såsom HERren älskar Jsraels barn/ och the wända sigh likwäl til främmande gudar/ och bola för een kanno wijn skul. 9668 9672

2. Och jagh wardt medh henne öfwerens om femton silfpenningar/ och halftannat Homer biugg;

3. Och sade til henne: Hålt tigh efter migh en tijd långt/ och bedrif intet bolerij/ och tilstäd ingen annan: ty jagh wil ock hålla migh efter tigh. 9669

II. Hwad thet skulle betekna.

4. TY Jsraels barn skola i långan tijd blifwa vthan Konung 9673/ vthan Första/ vthan offer/ vthan altare/ vthan lifkiortel/ och vthan Theraphim.

5. Ther efter skola Jsraels barn omwända sigh/ och sökia HERran sin Gudh/ och sin Konung 9670 **David** 9674**/ och skola ähra HERran/ och hans nådh i yttersta tidenom.** 9671 9675

4. Capitel.

OSea förkunnar Jsraels rike Gudz wrede och straff/ för the margfalliga synder och laster/ som ther togo öfwerhandena/ v. 1. Och förmanar Juda rike/ at thet icke skulle efterfölja them/ vtan taga sigh wahra therföre/ v. 15.

I. Propheten straffar Jsrael för theras grofwa synder och laster.

HÖrer/ J Jsraels barn/ HERrans ord: ty HERren hafwer orsak til at straffa them som i landena boo: **ty ther är ingen trohet/ ingen kärlek/ intet Gudz ord i landena:**

2. Vtan Gudz hädelse/ lögn/ mord/ stöld och hoor hafwa fått öfwerhandena/ och then ena blodskulden kommer efter then andra.

3. Therföre skal landet stå jämmerliga/ och allom inbyggiaromen illa gå: ty ock diuren på markene/ och foglarna vnder himmelen/ och fiskarna i hafwet skola förkomma. 9676

4. Doch man torf icke straffa eller tuchta någon 9677**: ty mitt folck** (wil ostraffat wara; vtan) **tager sigh före at straffa Presterna.**

5. Therföre skalt tu falla om dagen/ och Propheten falla medh tigh om nattena; altså skal jagh tina moder späkia.

6. Mitt folck är förderfwat/ therföre at thet icke lära wil: **ty tu achtar intet Gudz ord/ therföre wil jagh ock intet achta tigh/ at tu min Prest wara skalt:** tu förgäter tins Gudz lagh/ therföre wil jagh ock förgäta tin barn. 9678

7. Ju flere the warda/ ju meer the synda emot migh: therföre skal jagh ju så högt giöra them til blygd/ som the i ährone högt vppe äro.

8. The äta mins folcks syndoffer/ och styrckia 9688 theras siäl i theras mißgierning:

9. Therföre skal folckena gå lika som Prestomen 9679: ty jagh skal hemsökia theras wäsende/ och wedergälla them såsom the förtiena:

10. Så at the skola äta/ och icke mätte warda 9680 9689; bedrifwa bolerij/ och thet skal intet bekomma them: therföre at the hafwa öfwergifwit HERran/ och intet achtat honom.

11. Bolerij/ wijn och must/ giöra menniskiorna galna. 9681

12. Mitt folck frågar sitt trä/ och theras staf predikar them: ty en bolerijs ande 9682 förförer them/ så at the bedrifwa bolerij emot sin Gudh.

13. Ofwan på bergen offra the/ och på högomen rökia the/ vnder eek/ lind och book/ efter the hafwa skiönan skugga 9683: therföre warda ock edra döttrar skiökior/ och edra brudar horor.

14. Och jagh wil eij heller förtagat/ tå edra döttrar och brudar skämda och horor warda: efter J vptagen een annor Gudztienst medh the horor/ och offren medh the slemma slunor: ty thet galna folcket wil slaget warda.

II. Förmanar Juda/ at taga figh wahra för sådana öfwerträdelser.

15. WJlt tu Jsrael ju bedrifwa bolerij/ at doch Juda icke ock finnes skyldig; går icke bort til Gilgal 9684/ och kommer icke vp til Beth Aven 9685/ och swärjer icke: Så sant som HERren lefwer. 9686

16. Ty Jsrael löper lika som een galen koo: så skal ock HERren låta föda them/ såsom ett lamb 9690 thet wildt löper.

17. Ty Ephraim 9687 hafwer gifwit sigh i sälskap medh afgudar: så lät honom fara.

18. The hafwa gifwit sigh vthi swalg och bolerij; theras herrar 9691 hafwa lust ther til/ at the komma skam åstadh.

19. Ett wäder skal bortdrifwa them/ hwilko the icke skola kunna emot stå/ och måste öfwer sina Gudztienst til blygd warda.

5. Capitel.

PRopheten förkunnar både Prester/ folcket och sielfwa Konungen i Jsrael/ at HERren wille straffa them/ efter the såsom een skiökia hade öfwergifwit honom/ och intet omwände sigh igen/ v. 1. Sammaledes Juda/ v. 5. Och om the äntå sökte HERran/ skulle the intet finna honom/ vtan warda öde/ v. 8. Så at ingen skulle kunna hielpa them/ v. 13.

I. Osea förkunnar Jsrael och Juda HERrans straff/ för theras synder.

SÅ hörer nu thetta/ J Prester 9692/ och achta här vppå/ tu Jsraels huus/ och fattat i öronen/ tu Konungens

huus: ty ett straff warder öfwer eder gångandes/ J som ena snaro i Mizpa 9693 9700 stält hafwen/ och ett vthsträckt näät i Thabor. 9694

2. The slachta 9701 fast mycket/ och bedraga folcket ther medh: therföre måste jagh straffa them allasamman.

3. Jagh känner Ephraim wäl/ och Jsrael är för migh intet fördold; at Ephraim är een skiökia/ och Jsrael een sluna.

4. The tänckia intet ther til/ at the måtte wända sigh til sin Gudh: ty the hafwa ett skiökio hierta/ och skiöta intet om HERran.

5. Therföre skal Jsraels högfärd 9702 för theras ansichte ödmiukad warda; och skola både Jsrael och Ephraim falla för theras ondsko skul: ock skal Juda falla medh them.

6. Så skola the komma medh sin fåår och fää til at sökia HERran; och doch intet finna honom: ty han hafwer wändt sigh ifrå them.

7. The förachta HERran/ och föda främmande barn 9695 9703; therföre skal ock nymånaden vpfräta them medh theras offer.

II. Straffet skulle blifwa så hårdt/ at ingen skulle kunna hielpa them.

8. JA/ blåser i Basuun i Gibea; ja/ trummeter i Rama; ja/ roper i BethAven/ på hinsidon Ben Jamin.

9. Ty Ephraim skal ett öde warda/ på then tijd jagh them straffandes warder: **ther om hafwer jagh Jsraels slächte troliga warnat.**

10. Juda Förstar äro like them som vthflyttia råmärke 9696; therföre wil jagh vthgiuta mina wrede öfwer them lika som watn.

11. Ephraim lider wåld/ och warder plågad; ther vthi skeer honom rätt: **ty han hafwer gifwit sigh vppå menniskio budh.**

12. Jagh är Ephraim såsom en maal/ och Juda huse een plåga.

13. Och tå Ephraim 9697 kände sina kranckhet/ och Juda 9698 sitt såår/ drog Ephraim bort til Assur/ och sände til Konungen i Jareb 9699: men han kunde intet hielpa eder/ eller hela edart såår.

14. Ty jagh är Ephraim lika som ett leijon/ och Juda huse lika som ett vngt leijon: jagh/ jagh rifwer/ och går min wägh; jagh förer them bort/ och ingen kan vndsättia them.

15. Jagh wil gå åter til mitt rum igen/ til thes the känna sina skuld/ och sökia mitt ansichte.

6. Capitel.

HÄr tröster åter Propheten sitt folck/ at när the wordo straffade af HERranom/ så skulle the befinna sigh; lära känna HERran/ och omwända sigh til honom/ v. 1. Och så wille han bewisa them alt godt/ v. 4. Doch förachtade the af Jsrael thet/ v. 7. Men the af Juda skulle ännu besinnat/ och omwände warda/ v. 11.

I. HERren tröstar the sina; och the anmana hwar annan til omwändelse.

NÄr them illa går 9716/ så måste the tå bittida sökia migh 9704/ (och säija:) Kommer/ wij wilje til

HERran igen: ty han hafwer rifwit oß/ han helar oß ock; han hafwer flagit oß/ han förbinder oß ock. 9705

2. Efter twå dagar 9717 giör han oß lefwande; på tredie dagen skal han vpwäckia oß 9706/ så at wij få lefwa in för honom.

3. Och så warde wij ther vppå achtande 9707/ och winläggia oß ther om/ at wij måge känna HERran: ty han kommer fram/ lika som en skiön morgonrodne; och skal komma oß lika som ett regn 9708/ såsom ett serla regn/ hwilket landet fuchtar.

II. HERren swarar them; och låfwar bewisa nådh.

4. Ohuru wäl wil jagh giöra emot tigh/ Ephraim; o huru wäl wil jagh giöra emot tigh/ Juda: ty then nådh som jagh eder bewisa wil/ skal wara såsom ett morgonmoln/ och lika som een dagg som om morgonen bittida faller. 9709

5. Therföre höflar 9718 jagh them genom Propheterna 9710/ och dödar them genom mins muns taal; at tin ord måga i liuset komma.

6. Ty jagh hafwer lust til kärlek/ och icke til offer; och til Gudz kundskap/ och icke til bränneoffer. 9711

III. Jsrael förachtar; men Juda besinnar/ och antager sådant.

7. MEn the öfwerträda förbundet lika som Adam 9712: ther vthi förachta the migh.

8. Ty Gilead 9713 är en stadh full medh afguderij/ och blodskulder.

9. Och Presterna samt medh sina stalbröder äro lika som röfware/ hwilke i försåt liggia/ och mörda 9719 på then wägen til Sichem 9714: ty the giöra hwad the wilja.

10. Jagh seer thet i Jsraels huus/ ther migh före grufwar: ty ther bedrifwer Ephraim bolerij/ Jsrael orenar sigh. 9715

11. Men Juda skal ännu hafwa ena skördeand för sigh/ när jagh mins folcks fängelse omwändandes warder.

7. Capitel.

PRropheten klagar häffteliga öfwer Jsraels synder och obotferdighet/ v. 1. Synnerlig öfwer theras afguderij/ v. 3. Och förtröstning på menniskio hielp/ v. 11. Therföre the ock af HERranom skola hårdt straffade warda/ v. 13.

I. HERren klagar öfwer Jsraels synder.

TÅ jagh Jsrael hielpa wil/ så finner man 9729 först Ephraims otro och Samarie ondsko/ så at the bedrifwa theste meer afguderij 9720: och ändoch the inbördes medh tiufwar/ och vthan til medh röfware plågade äro:

2. Likwäl wilja the intet märckia/ at jagh ther medh gifwer acht vppå alla theras ondsko: men jagh seer wäl theras wäsende/ som the allstädes bedrifwa.

3. The frögda Konungen genom sitt afguderij; och Förstarna genom sina lögner;

4. Och äro allesamman hoorkarlar/ lika som en bakovgn then bakaren heet giör/ när han vthknodat hafwer/

och låter degen igenom syras och jåsa.

5. J dagh är wår Konungs högtijd 9721 (säija the); så warda tå Förstarna hete lika som af wijn 9722: så biuder han the falska lärare til sigh.

6. Ty theras hierta är hett vthi theras gudelighet/ lika som en bakovgn/ när the offra och bedraga folcket: men theras bakare sofwer 9730 alla nattena/ och om morgonen brinner han i liusom låga.

7. Så äro the äntå så hete i gudelighet/ lika som en bakovgn: ändoch at theras domare vpfrätne warda/ och alle theras Konungar falla; likwäl är ther äntå ingen ibland them som åkallar migh.

8. Ephraim warder öfwerfallen 9723 af Hedningom; Ephraim är lika såsom een kaka then ingen omwänder: 9731

9. Vtan främmande vpäta hans kraft/ likwäl wil han intet achtat: han hafwer ock fått grå håår/ likwäl wil han intet achtat.

10. Och Jsraels högfärd warder för theras ögon ödmiukad 9724: likwäl omwända the sigh intet til HERran sin Gudh/ och fråga eij heller något efter honom i allo thesso.

11. Ty Ephraim är lika som een galen dufwa/ then intet achta wil: nu åkalla the Egypten/ nu löpa the til Assur. 9725

12. Men efter the så löpa nu hijt och nu tijt/ skal jagh kasta mitt näät öfwer them 9726/ och ryckia them neder/ lika som foglar vnder himmelen; jagh skal straffa them/ såsom man thet predikar9732 vthi theras församlingar.

II. Hotar medh ett häfftigt straffande.

13. WEe them 9727/ at the ifrå migh wika; the måste förderfwade warda: ty the äro ifrå migh affällige wordne; jagh wille wäl förlossa them/ om the icke afguderij emot migh lärde.

14. Så åkalla the migh ock intet af hiertana; vtan tiuta i sin lågre 9733: the församlas för maat 9734 och dryck skul/ och äro migh ohörsame.

15. Jagh lärer them/ och stärcker theras armar; men the tacka migh illa.

16. The omwända sigh doch icke rätteliga/ vtan äro lika som en falsk boge 9728: therföre måste theras Förstar falla genom swärd; theras trugh 9735 skal vthi Egypti land til spott warda.

8. Capitel.

HERren befaller förkunna sino folcke theras straff/ för thet the öfwerträdde hans förbund/ v. 1. Drefwo afguderij/ och förläto sigh på menniskio hielp/ v. 4. och 9. Ther emot theras myckna offer och många kyrkior intet skulle hielpa them/ v. 13.

I. HERren låter förkunna straff och förödelse öfwer Jsrael.

KOpa högt såsom en basuun 9736/ och säg: Han kommer 9749 allaredo öfwer HERrans huus lika som en örn 9737: therföre at the hafwa öfwerträdt mitt förbund/ och wordet affällige ifrå min lagh;

2. Skola the tå ropa til migh: Tu äst min Gudh; wij känne tigh/ wij Jsrael.

3. Men ehuru wäl man thet menar/ så låter doch Jsrael intet säija sigh: therföre måste fienden förfölja them.

II. Anförer äthskilliga theras synder/ såsom orsaker til straffet.

4. THe sökia Konungar 9750/ och achta intet migh: the hålla sigh in til Förstar/ och jagh måtte intet wetat 9738: af sitt silfwer och guld giöra the afgudar/ at the ju snarliga förgås skola.

5. Tin kalf 9739 9751/ o Samaria/ förkastar han: min wrede hafwer förgrymmat sigh öfwer them; thet kan icke länge stå/ the måste straffade warda.

6. Ty kalfwen är kommen ifrån Jsrael/ och en mästare hafwer giordt honom/ och han kan ju ingen Gudh wara: therföre skal Samarie kalf til stofft giord warda. 9740

7. Ty the såå wäder/ och skola vpskära owäder 9741: theras sädh skal icke vpkomma/ och theras frucht intet miöl gifwa; och om hon thet än gifwer/ så skola doch främmande äta thet vp. 9742

8. Jsrael warder vpäten 9743/ Hedningarna hafwa sigh medh honom/ lika som medh ett oterigt kärille:

9. Therföre at the löpa vp efter Assur/ såsom wilåsnen i willone 9744: Ephraim skäncker bolarom;

10. Ja/ gifwer ock Hedningom skatt 9745: the samma Hedningar wil jagh nu församla öfwer them 9746; the skola snart ledse warda widh Konungens och Förstarnas 9747 tunga.

11. Ty Ephraim hafwer giordt mång altare til at synda; så skola ock altaren warda honom til synd.

12. Om jagh än mycket predikar them om min lagh/ så kalla the thet kätterij. 9752

III. Theras skrymtachtiga Gudztienst skulle intet hielpa them.

13. THet the ännu mycket offra/ och frambära kött och äta 9753; så hafwer doch HERren intet behagh ther til 9748: vtan han wil ihogkomma theras ondsko/ och hemsökia theras synder/ som sigh til Egypten wända.

14. Jsrael förgäter sin skapare/ och bygger kyrkior 9754: så giör Juda många fasta städer; men jagh skal sända eld vthi hans städer/ han skal förtära hans huus.

9. Capitel.

GUdh hotar Jsraels rike för thes afguderij/ v. 1. Medh dyyr tijd/ v. 2. Medh oreen och obehagelig Gudztienst/ v. 3. Medh landzflychtighet och annor grufwelig straff/ v. 6. Gudh sielf påminner them sina wälgierningar/ och hotar medh straff/ v. 10. J synnerhet vndsäger them Propheten medh ofruchtsama qweder/ och försinada bröst/ rc. v. 14.

I. Propheten anklagar Jsraeliterna för theras synder.

TU behöfwer icke frögda tigh/ Jsrael/ eller beröma tigh öfwer annor folck: ty tin Gudztienst är ett horerij emot tin Gudh/ ther tu nytto medh söker/ at alla lador måga warda fulla medh korn.

2. Therföre skola ladorna och prässerna intet föda tigh; och winet skal tigh intet lyckas. 9755

3. Och the skola icke blifwa vthi HERrans land: vtan Ephraim måste åter in vthi Egypten 9756/ och måste äta vthi Assyrien thet oreent är. 9757

4. Ther kunna the intet giöra HERranom drickoffer af wijn/ eller eljes honom något til wilja: theras offer skal wara lika som the bedröfwades 9767 brödh/ af hwilkom orene warda alle the som ther af äta: ty sitt brödh måste the äta för sigh sielf/ och thet skal intet warda burit in vthi HERrans huus.

5. Hwad wiljen J tå giöra vthi åhrstidom/ och HERrans högtidom?

6. Sij/ the måste bort för förderfwarenom; Egypten skal hämta them 9758 tilhopa/ och Moph skal begrafwa them: netzla skal wäxa/ ther nu theras lustiga afgudars silfwer står; och törne vthi theras hyddom. 9759

7. Hemsökninges tiden är kommen/ wedergällelse tiden/ thet skal Jsrael wäl förnimma: Propheterna äro galne 9768/ och **the andelige äro vrsinnige/ för tina stora mißgierning/** och för thet stora hetzliga afguderijt skul.

8. The wächtare 9760 i Ephraim höllo sigh ett skifte in til min Gudh: men nu äro the Propheter/ som läggia honom snaro på alla hans wägar/ genom thet hetzliga afguderij vthi sins gudz huus.

9. The gå alt för diupt ther vthi/ och äro förderfwade/ såsom i Gibea tijd 9761 9769: therföre skal han komma theras ondsko ihogh/ och hemsökia theras synder.

II. Gudh sielf anföres/ påminnandes them sina wälgierningar/ och hotandes medh straff.

10. JAgh fan Jsrael i öknene lika som wijndrufwor/ och såg edra fäder lika som the första fikon på fikonaträd: men ther efter gingo the til Baal Peor 9762/ och låfwade sigh til then skamliga afguden; och wordo ju så styggelige som theras bolar.

11. Therföre måste Ephraims härlighet bortflyga såsom en fogel; så at the hwarken skola föda/ hafwande wara/ eller afla.

12. Och om the än vpfödde sin barn/ så wil jagh doch giöra them arfwingalösa/ så at the skola intet folck wara: och wee them när jagh ifrå them wiken är.

13. Ephraim/ som migh synes/ är planterad och skiön lika som Tyrus 9763: likwäl måste han nu få dräparenom sin barn vth.

III. Propheten förkunnar them några besynnerliga plågor.

14. HERre/ gif them: men hwad wilt tu gifwa them? Gif them ofruchtsama qweder 9764/ och försinada bröst. 9770

15. All theras arghet skeer i Gilgal 9765: ther hatar jagh them/ och skal för theras onda wäsende skul/ drifwa them bort vthu mitt huus/ och ingen kärlek meer bewisa them: ty alle theras Förstar äro affällige. 9766

16. Ephraim är slagen/ hans root är borttorkad 9771/ så at the ingen frucht meer bära kunna; och om the än födde/ så wil jagh doch then åstundada fruchtena af theras lifwe döda.

17. Min Gudh skal förkasta them/ therföre at the icke wille höra honom: och the måste gå willeråda ibland Hedningarna.

10. Capitel.

GUdh hotar Jsrael/ at han wille förstöra theras afguda kyrkior och altare/ v. 1. Samt theras gutna kalfwar som the dyrkade/ v. 5. Ja/ hela theras land och rike/ v. 9. Förmanar them til bättring/ v. 12. Men efter the sådant intet achtade/ vtan förläto sigh vppå sin macht/ skulle the förstörde warda/ som sagt är/ v. 13.

I. HERren hotar än widare Jsrael för theras afguderij.

JSrael är ett onyttigt wijnträ worden/ hans frucht är ock altså: så mycken frucht 9780 som han hafwer/ så

mång altare giör han 9772; ther landet alrabäst är/ ther stichta the alraskiönesta kyrkior.

2. Theras hierta är delat; och the syndade nu: men theras altare skola nederbrutne/ **och theras stichtningar förstörde warda.**

3. Ty the beröma sigh/ och säija: Konungen hafwer oß icke 9781 ännu/ och behöfwe wij intet fruchta 9782 HERran; hwad skulle Konungen giöra oß?

4. The swärja sigh tilhopa förgäfwes/ och giöra ett förbund: och sådana rådh grönskas lika som ogräs på alla forar i markene.

5. Samarie inbyggiare församla sigh til kalfwen 9773 i BethAven 9783: ty hans folck hafwer gråtet öfwer honom/ ther doch hans andelige 9774 plägade frögda sigh öfwer hans härlighet: ty han är bortförd ifrå them.

6. Ja/ kalfwen är förd in vthi Assyrien/ Konungen i Jareb til en skänck: altså måste Ephraim stå medh skam/ och Jsrael skämliga gå medh sitt anslag: 9775

7. Ty Konungen i Samarien är förswunnen/ lika som fradan på watnena.

8. The högder i Aven/ ther Jsrael medh syndade/ äro förlagda: tistel och törne wäxer på theras altare; och the skola säija: J berg förskyler oß/ och J backar faller öfwer oß. 9776

9. Jsrael/ tu hafwer syndat alt ifrå Gibea tijd 9777 9784: ther widh hafwa the ock blifwit: men en sådana strijd som emot the onda menniskior i Gibea skedde/ then skal intet fatta them:

10. Vtan jagh skal näpsa them efter min wilja; så at folck skola komma församlat öfwer them/ när jagh spänner them före medh theras båda kalfwar.

11. Ephraim är en kalf/ som sigh leda låter: jagh skal ock en gång tröska 9778 medh honom/ och wil fara öfwer hans skiöna hals; jagh skal lära Ephraim rida/ och Juda plöija/ och Jacob harfwa.

II. Förmanar til bättring.

12. THerföre sår rättferdighet 9785/ och vpskärer kärlek/ och plöijer 9779 annorlunda: medan tijd är at sökia HERran/ til thes han kommer/ och lärer eder rättferdighet.

III. Efter the framhärdade i sin ondsko/ skulle the förspörja sin vndergång.

13. TY J plöijen ogudachtighet/ och vpskären orättferdighet/ och äten lögns frucht: efter tu nu förlåter tigh vppå titt wäsende/ och vppå tina många hieltar;

14. Så skal vphäfwa sigh ett rumor i titt folck/ så at all tin fäste skola förstörd warda/ lika som Salman 9786 Arbeels huus förderfwade i stridenes tijd/ tå modren öfwer barnen slagen wardt:

15. Rätt så skal eder ock gå i BethEl/ för edra stora ondsko skul/ at Jsraels Konung skal om morgonen bittida 9787 nederlagd warda.

11. Capitel.

HERren förtäljer sina wälgierningar emot Jsrael/ samt theras öfwerträdelse och otacksamhet här emot/ v. 1. Vndsäger them therföre/ at the af Konungen i Assyrien skulle förderfwade warda/ v. 5. Klagar ock/ at the icke wille bättra sigh/ v. 7. Therföre/ han wäl hade orsak at aldeles förgiöra them: doch wille han thet icke giöra för sin barmhertighet skul/ v. 8. Vtan ännu vprätta sitt rike hoos them/ etc. v. 10. Föreställer åter Jsrael

theras afguderij/ och berömer ther emot Juda/ v. 12.

I. Gudh förtäljer sina wälgierningar emot Jsrael; och ther emot theras otacksamhet och obotferdighet.

TÅ Jsrael vng war/ hade jagh honom kär/ och kallade honom min son vthur Egypten: 9788

2. Men när man nu kallar honom; så wända the sigh bort 9789/ och offra Baalim/ och rökia in för beläte.

3. Jagh tog Ephraim i hans arm/ och ledde 9796 honom 9790; men the hafwa nu förgätit huru jagh halp them.

4. Jagh lät them draga ett lustigt ook/ och gå medh miuka tömar; och jagh tog oket vthaf them/ och gaf them foder:

5. På thet han ju icke skulle wända sigh åth Egypti land igen: så är nu Assur worden theras Konung: ty the wille intet omwända sigh.

6. Therföre skal swärdet komma öfwer theras städer/ och skal förtära och vpfräta theras bomar/ för theras anslag skul. 9791

7. Mitt folck hafwer ingen lust til at wända sigh til migh; och ehuru man predikar them/ så skickar sigh doch ingen til at höra.

II. Förklarar doch sitt barmhertiga hiertelag; och at han wille ännu ibland them vprätta sitt rike.

8. HWad skal jagh giöra af tigh/ Ephraim 9797? Huru skal jagh doch plåga tigh/ Jsrael? Skal jagh icke medh rätto giöra tigh såsom Adama/ och tilpynta tigh lika som Zeboim 9792? **Men mitt hierta hafwer ett annat sinne; min barmhertighet är så brinnande:**

9. At jagh icke giöra wil efter mine grymma wrede/ eller wända migh til/ at jagh platt förderfwar 9793 **Ephraim: ty jagh är Gudh/ och icke menniskia** 9794**; och är then Helige ibland tigh:** doch skal mitt rike icke wara i stadenom. 9798

10. Tå skal man efterfölja HERran; och han skal ryta såsom ett leijon: och när han ryter/ så skola the förskräckia sigh som wäster vth äro:

11. Och the vthi Egypten skola ock förskräckias såsom en fogel; och the i Assurs land/ lika som dufwor: och jagh wil sättia them vthi sin huus/ säger HERren.

III. Förehåller åter Jsrael thes afguderij; och berömer Juda.

12. VThi Ephraim är allstädes afguderij emot migh/ och i Jsraels huus falsk Gudztienst: men Juda håller sigh ännu fast in til Gudh/ och til then rätta heliga Gudztiensten. 9795

12. Capitel.

HERren förehåller Ephraim thes fåfänga förtröstning på menniskior/ v. 1. The wille wäl besmyckia theras Gudztienst medh Jacobs exempel/ v. 3. Men han förmanar them til bättring/ v. 5. Och straffar theras lärare som thet falskeliga indrogo/ v. 7. Säger sigh hafwa sedan fördt them vthur Egypten/ och gifwit them Propheter; them skulle the höra/ v. 9. och 13. Men efter the thet icke giorde/ vtan behöllo theras afguderij/ så wille han hemsökia them therföre/ v. 11. och 14.

I. HERren wiser Jsraels falska förtröstning på menniskior.

MEn Ephraim gapar efter wäder/ och löper efter östan wäder/ och giör hwar dagh meer afguderij och skada: the giöra förbund 9813 medh Assur 9799/ och föra Balsam 9800 vthi Egypten:

2. Therföre skal HERren beskärma Juda/ och hemsökia Jacob efter hans wägar/ och löna honom efter hans förtienst.

II. Jsrael förfächtar sin Gudztienst medh Jacobs exempel.

3. JA/ (säija the) han hafwer vndertryckt sin broder i moderlifwena 9801/ och af allo macht kämpat medh Gudi: 9802

4. Han kämpade medh Ängelen/ och wan: ty han greet och bad honom: ther hafwer han ju funnet honom i BethEl 9803 9814/ och ther hafwer han talat medh oß.

III. HERren förmanar them til bättring; och förlägger theras bewijs.

5. MEn HERren är Gudh Zebaoth; HERRE är hans namn. 9804

6. Så omwändt tigh nu til tin Gudh: giör barmhertighet och rätt 9805/ och hoppas alt städes vppå tin Gudh.

7. Men köpmannen hafwer een falsk wågh 9815 i sine hand/ och bedrager gierna.

8. Ty Ephraim säger: Jagh är rijk/ jagh hafwer nogh 9806; man skal intet ondt finna i alt mitt arbete/ thet synd är.

9. Men jagh HERren är tin Gudh alt ifrån Egypti land 9807/ och then tigh läter ännu i hyddom boo/ såsom man i åhrstider plägar;

10. Och talar til Propheterna; och jagh är then som så många prophetier gifwer/ och förkunnar genom Propheterna ho jagh är. 9808

11. Vthi Gilead är altsamman afguderij/ och i Gilgal offra the oxar fåfängeliga/ och hafwa så mång altare/ som skylarna på åkren stå.

12. Jacob måste fly 9816 vthi Syrie land 9809/ och Jsrael måste tiena för ena hustru; för ena hustru måste han wachta. 9810

13. Men ther efter förde HERren Jsrael vthu Egypten 9811/ genom en Prophet/ och lät bewara honom genom en Prophet. 9812

14. Men nu förtörnar honom Ephraim genom sina afgudar: therföre skal theras blodh komma öfwer them; och theras Herre 9817/ skal wedergälla them theras försmädelse.

13. Capitel.

HERren klagar än häffteliga öfwer Jsraels afguderij/ v. 1. Och stora otacksamhet/ v. 4. Och hotar sigh ock skola wedergälla them ther efter/ v. 7. Doch låfwar han ther hoos förlossa them vthu helwetit/ och hielpa them ifrå döden/ ändoch fåå af them then trösten märkia eller anamma skulle/ v. 14.

I. Gudh klagar åter öfwer Jsraels afguderij och otacksamhet.

TÅ Ephraim lärde afguderij 9818 9834 medh macht/ wardt han i Jsrael vphögd: sedan syndade the genom Baal 9819/ och wordo ther öfwer dräpne. 9835

2. Men nu synda the än mycket meer/ och giöra beläte af sitt silfwer 9820/ såsom the them vptänckia kunna/ nemliga afgudar/ the doch altsammans smedzwerck äro: likwäl predika the om them/ at then som kalfwarna kyssa wil/ han skal offra menniskior.

3. The samma skola hafwa morgonmoln/ och then dagg som bittida faller 9836: ja/ lika som agnar the vthaf loganom bortblåsa 9821: och såsom röken af en skorsteen.

4. Men jagh är HERren tin Gudh alt ifrån Egypti land 9822: och tu skulle ju ingen annan Gudh känna/ vtan migh; och ingen frälsare/ vtan migh allena. 9823

5. Jagh lät migh ju wårda om tigh i öknene/ i eno torro lande. 9824

6. Men efter the födde äro/ så at the äro mätte 9825 wordne/ och nogh hafwa/ vphäfwer sigh theras hierta: therföre förgäta the migh.

II. Hotar them medh straffet.

7. SÅ skal jagh ock warda emot them lika som ett leijon/ och lika som en parder: på wägenom wil jagh wachta efter them. 9826

8. Jagh skal möta them lika som en biörn 9827/ hwilkom hans vngar borttagne äro/ och skal sönderrifwa theras förstockada hierta/ och skal vpfräta them ther/ såsom ett leijon; wildiur skola rifwa them sönder.

9. Jsrael tu förer tigh i olycko 9837: ty tin hälsa står allena när migh.

10. Hwar är tin Konung/ som tigh hielpa må vthi alla tina städer? Och tine domare ther tu af sade: Gif migh Konung 9828 och Förstar?

11. Nu wäl/ jagh gaf tigh en Konung 9829 9838 i mine wrede/ och skal taga honom bort i mine grymhet.

12. Ephraims mißhandel är sammanbunden/ och hans synd är behållen 9830:

13. Ty honom skal wee warda såsom ene barnfödersko 9831: ty the äro oförsichtig barn; then tijd skal komma/ at theras barn måste förgås.

III. Gifwer löfte om Christo.

14. MEn jagh wil förlossa them vthu helwete/ och hielpa them ifrå döden: dödh/ jagh skal wara tigh een förgift; helwete 9839/ jagh skal wara tigh een plåga: 9832 doch är trösten fördold för min ögon:

15. Ty han skal skilja emellan bröder: ther skal ett östan wäder 9833 komma/ och HERren vpstiga ifrån öknene/ och vthtorka hans brunnar/ och vthöda hans källor: han skal borträfwa all kostelig tygh och håfwor.

14. Capitel.

GUdh hotar at Samarien skulle förstördt warda/ v. 1. Och förmanar them til bättring/ v. 2. Så wille han wara them nädelig/ hielpa och i alla måtto wålsigna them igen/ v. 5.

I. HERren hotar Samarien medh straff; och förmanartil bättring.

SAmarien 9840 skal öde warda/ ty the äro sinom Gudh ohörsame: the skola falla genom swärd/ och theras vnga barn sönderkrossade/ och theras hafwande qwinnor sönderrefna warda.

2. Omwänd tigh/ Jsrael/ til HERran tin Gudh 9841: ty tu äst fallen för tin mißhandel skul.

3. Tager thessa orden medh eder/ och wänder eder om til HERran/ och säger til honom: Förlåt oß alla synder/ och giör oß godt/ så wilje wij offra wåra läppars oxar. 9842

4. Assur skal intet hielpa oß/ och wij wilje icke meer rida på hästar/ och icke meer säija til wåra händers werck: J ären wår Gudh; vtan lät the faderlösa finna nådh när tigh.

II. Låfwar sin nådh och wälsignelse/ om the wille höra honom.

5. SÅ skal jagh åter hela theras afträdelse; gierna wil jagh hafwa them kär: tå skal jagh wända mina wrede ifrå them.

6. Jagh wil wara Jsrael lika som en dagg/ at han skal blomstras såsom een roos/ och hans rötter skola vthsträckia sigh såsom Libanon.

7. Och hans grenar vthwidga sigh/ at han skal wara så dägelig som ett oljoträ 9843/ och skal gifwa een sådana godhlucht som Libanon: 9844

8. Och skola åter sittia vnder hans skugga 9845; af korn skola the föda sigh/ och blomstras lika som ett wijnträ: hans åminnelse skal wara lika som winet på Libanon.

9. Ephraim/ bort medh the afgudar: jagh skal bönhöra honom/ och leda honom: jagh wil wara såsom ett grönt furoträ; på migh skal man finna tina frucht.

10. Ho är wijs/ then thetta förstår; och klook/ then thetta märcker 9846**? ty HERrans wägar äro rätte/ och the rättferdige wandra ther vppå** 9847**: men öfwerträdarena falla ther vppå.**

Ände på Propheten Osea.

Then

Propheten Joel/

Förspråket.

När Joel hafwer lefwat; och hwad han hafwer warit för man.

JOel låter icke förstå/ på hwad tijd han lefwat eller predikat hafwer: men the gamle säija/ at han war på then tijd tå Osea och Amos woro; thet låter man så godt wara. Men han hafwer warit en mild och sachtmodig man; straffar icke så skarpt som the andre Propheterna: vtan beder och klagar; wil gierna giöra menniskiorna froma medh godh ord/ och förwarar them för skada och olycko. Men honom skal wisserliga så wara gånget som androm Prophetom gånget är/ så at man hafwer intet trodt hans ordom/ vtan hållet honom för en dåra. Doch är han i thet nya Testamentet högt prisad: ty S. Petrus ställer honom fram/ Ap. G. 2:17. Så at Joel måste gifwa then första predikan/ som i then Christeliga kyrkione skedde/ nemliga/ i Jerusalem på Pingesdagh/ tå then Helge Ande nu gifwen war. Så förer S. Paulus the orden ock ganska härliga: Hwilken som åkallar HERrans namn/ han skal warda salig; thet ock så i Joels 2 Cap. står.

Hwar om han hafwer propheterat.

Vthi första Capitlet propheterar han thet tilstundande straff öfwer Jsraels folck/ at the skulle af the Assyrier förderfwade och bortförde warda; och kallar the Assyrier gräässmatkar/ grääshoppor/ flogmatkar/ rc. ty the Assyrier vpfrätte Jsraels rike/ thet ena stycket efter thet andra/ til thes the thet altsamman förderfwade. Doch måste på sidstone then Konungen Sanherib för Jerusalem nederlagd warda; hwilket Joel drager här in i

andra Cap. 20. v. ther han säger: Och then af nordan skal jagh drifwa långt bort ifrån eder.

Sedan propheterar han widh ändan af thet andra Capitlet och alt framåth/ om Christi rike och then Helga Anda/ och om thet ewiga Jerusalem. Men thet han om Josaphats daal talar/ huru HERren sielf skulle kalla ther alla Hedningar in för domen; hwilket ock the gamle fäder om then yttersta domen förstå/ är icke til förkastandes. Doch är lijkt/ at såsom Joel kallar then Christeliga kyrkiona/ thet ewiga Jerusalem/ så kallar han ock henne Josaphats daal: therföre/ at hela werlden warder igenom ordet kallad in i then Christeliga kyrkion/ och i henne dömd/ och genom predikanen straffad/ at the allesamman in för Gudh syndare äro/ såsom Christus säger: Sanningenes Ande skal straffa werldena för synd skul: ty Josaphats daal kallas domadaal; lika som Osea i thet andra Cap. ock kallar then Christeliga kyrkion Achors daal.

1. Capitel.

JOel föreställer sitt folck/ och såsom afmålar för them hela landsens jämmerliga tilstånd/ v. 2. Och ther af förmanar Presterna/ at the skulle bedia Gudh/ och låta vthropa een allmännelig fasto/ til at afbedia thetta/ v. 13.

I. Joel förkunnar sitt folck theras tilstundande straff.

THetta är HERrans ord/ som skedde til Joel Pethuels son.

2. Hörer thetta/ J äldste/ och achter här vppå/ alle inbyggiare i landena: om något sådant skedt är i edar tijd/ eller i edra fäders tijd?

3. Säijer edrom barnom ther af/ och läter edor barn säija thet för sin barn; och the samma barnen för sina efterkommande:

4. Nemliga/ hwad efter gräsmatken blifwer qwart/ thet vpäter gräshoppan; och hwad gräshoppan igen blifwa låter/ thet äter flogmatken; och hwad flogmatken blifwa låter/ thet fräter lusen. 9848

5. Waker vp J druckne/ och gråter/ och jämrer eder alle wijndrinckare efter must: ty han är eder ifrå edar mun borttagen.

6. Ty ett mächtigt folck och otaligt drager hijt vp vthi mitt land: thet hafwer tänder lika som ett leijon/ och oxlatänder lika som een leiinna.

7. Thet samma föröder min wijngård/ afbryter min fikonaträ/ barkar them/ och förkastar them/ så at theras qwistar äro hwite wordne.

8. Jämra tigh lika som een jungfru/ then en säck vppå drager för sin brudgumma skul:

9. Ty spijsoffer och drickoffer 9849 är borto ifrå HERrans huus; Presterna HERrans tienare sörja.

10. Marken är förödd/ och åkren står ömkeliga; kornet är förderfwat/ winet står jämmerliga/ och oljan klageliga.

11. Åkermännerna see skröpliga vth/ och wijngårdzmännerna gråta/ för hwete och korn skul/ at vthaf markene intet inbergas kan. 9850

12. Så stå ock wijnträn jämmerliga/ och fikonaträn klageliga; ther til granatträ/ palmträ/ äpleträ/ och all trää på markene äro förtorkat: ty menniskiornas frögd är til sorg worden.

II. Förmanar til böön och fasto.

13. OMgiorder eder/ och gråter/ J Prester; jämrer eder/ J altarens tienare; går in och ligger i säcker/ J mins Gudz tienare: ty både spijsoffer och drickoffer är borto af edars Gudz huus.

14. Helger ena fasto 9851 9855/ kaller tilhopa menigheten; församler the äldsta/ och alla landsens inbyggiare/ til HERrans edars Gudz huus; och roper til HERran:

15. Ach wee then dagen! ty HERrans dagh är hardt när/ och kommer såsom ett förderf ifrå them Alsmächtiga. 9852

16. Så skal maten för wår ögon borttagen warda/ och ifrå wår Gudz huus frögd och glädie.

17. Säden är bortrottnad i jordene/ kornhusen stå öde/ ladorna förfalla: ty kornet är förderswat.

18. O huru suckar boskapen? Fäät råmar 9853/ ty the hafwa ingen beet; och fåren försmächta.

19. HERre/ tigh åkallar jagh: ty elden hafwer afbrändt the lustiga planar i öknene/ och lågen hafwer vptändt all trää på markene.

20. Ja/ wildiuren ropa 9854 ock så til tigh: ty watubäckerna äro vthtorkade/ och elden hafwer förbrändt the lustiga planar i öknene.

2. Capitel.

JOel förkunnar här; först then förskräckelige jämmer och nödh/ som hans folck tilstundade af theras mächtiga fiendar/ v. 1. Sedan huru HERren förmanar them/ at the medh een alfwarsam bättring och een ödmiuk böön skulle sådant förekomma och afbedia/ v. 12. Så wille han wäl wara them nådig/ afwända straffet/ v. 18. Och wälsigna them medh alt godt/ v. 23. Ja/ han wille ther efter vthgiuta sin Anda öfwer them och alt kött/ rc. Så at eho som åkallade HERrans namn/ han skulle frälst warda/ v. 28.

I. Joel förkunnar sitt folck theras tilstundande nödh.

BLåser medh basuner 9856 i Zion/ roper på mino helgo berge; darrer alle landsens inbyggiare: ty HERrans dagh 9857 kommer/ och är hardt när;

2. En mörk dagh 9858/ en bister dagh/ en mulen dagh/ och dimbog dagh/ lika som morgonroden vthbreder sigh öfwer bergen; nemliga/ ett stort och mächtigt folck/ hwilkes like tilförene icke warit hafwer/ och hår efter icke warda skal i ewig tijd.

3. För honom går en förtärande eld/ och efter honom en brinnande låge: landet är för honom lika som en lustgård; men efter honom lika som een wild ökn/ och ingen skal vndslippa honom.

4. The äro til seende såsom hästar/ och ränna såsom resenärer.

5. The springa ofwan på bergen/ lika som ther wagnar bullrade/ och såsom en låge donar i halm/ såsom ett mächtigt folck som til stridz rustat är.

6. Folcken skola förskräckia sigh för honom: all ansichte äro så bleek som leerpottor. 9859

7. The skola löpa såsom hieltar/ och bestiga murarna såsom krigsmän: hwar och en skal draga rätt fram/ och intet försuma sigh.

8. Jngen skal hindra then andra/ vtan hwar och en skal gå i sin orden: och när the storma och infalla/ skola the intet såre warda.

9. The skola rida omkring i stadenom; löpa på murarna/ och stiga in vthi husen; och såsom en tiuf infalla igenom fenstren.

10. För honom darrar landet/ och himmelen bäfwar: sool och måne warda mörk/ och stiernorna förhålla sitt skeen: 9860

11. Ty HERren skal låta gå sin dunder för sinom häär: ty hans häär är ganska stoor och mächtig; han skal vthrätta hans befalning: ty HERrans dagh är stoor/ och fast förskräckelig 9861; ho kan lida honom?

II. Huru HERren förmanar them til bättring/ och til bönen.

12. SÅ säger nu HERren: **Wänder eder 9880 til migh af alt hierta 9881/ medh fastande/ medh gråtande/ och medh sörjande.** 9862

13. Rifwer edor hierta 9863/ och icke edor kläder/ och wänder eder til HERran edar Gudh: ty han är nådelig 9864/ barmhertig/ tolig/ och af stoor mildhet/ och låter sigh snart ångra straffet.

14. Ho weet/ han förbarmar sigh ju ännu/ och efter sitt straff nåde bewiser 9865/ til spijsoffer och drickoffer HERranom edrom Gudi.

15. Blåser medh Basuun i Zion; helger ena fasto 9866 9882; kaller menigheten tilhopa;

16. Församler folcket/ helger 9867 församlingena; sammankaller the äldsta/ hafwer the vnga barn och däggiobarn 9868 tilsammans: brudgummen gånge vthu sinom kammar/ och bruden vthu sitt maak.

17. Läter Presterna HERrans tienare gråta emellan förhuset och altaret/ och säija: HERre/ skona tino folcke/ och lät icke tin arfwedeel til skam warda/ så at Hedningarna få råda öfwer them: hwij wilt tu låta säija ibland folcken: Hwar är nu theras Gudh? 9869

III. Vthlåfwar sin nådh och wälsignelse på nytt.

18. SÅ skal tå HERren hafwa nijt om sitt land/ och skona sino folcke.

19. Och HERren skal swara/ och säija til sitt folck: Sij/ jagh skal sända eder korn/ must och oljo tilfyllest/ så at J skolen ther af nogh hafwa 9870; och skal icke meer låta eder på skam komma ibland Hedningarna.

20. Och skal jaga them af nordan långt bort ifrå eder/ och drifwa honom bort vthi ett tort och öde land; nemliga/ hans ansichte bort emot hafwet öster vth/ och hans ända bort emot yttersta hafwet: han skal rottna/ och luchta för sina högfärd skul.

21. Fruchta tigh intet/ tu land; vtan gläd tigh/ och war widh ett godt modh: ty HERren kan ock giöra mächtig ting.

22. Fruchter eder intet/ J diur på markene: ty boningarna i öknene skola grönskas/ och trään bära sin frucht/ och fikonaträn och wijnträn skola wäl bära.

23. Och J Zions barn frögder eder/ och warer glade i HERranom edrom Gudh/ then eder nådeligit regn gifwer/ och sänder eder neder morgonregn och aftonregn 9871 såsom tilförene.

24. At ladorna warda fulla medh korn/ och prässerna öfwerflödighet af must och oljo hafwa skola. 9872

25. Och jagh skal gifwa eder the åhren igen/ som gрääshoppor/ flogmatkar/ luus och gräasmatkar/ som min stora häär woro then jagh ibland eder sände/ vpätet hafwa: 9873

26. At J skolen hafwa nogh til at äta/ och prisa HERrans edars Gudz namn/ then ibland eder vnder giordt hafwer: och mitt folck skal icke meer til skam warda.

27. Och J skolen förnimma/ at jagh är mitt ibland Jsrael/ och at jagh är HERren edar Gudh/ och ingen meer 9874: och mitt folck skal icke meer til skam warda.

IV. Låfwar vthgiuta sin Helga Anda öfwer alt kött.

28. OCh ther efter skal jagh vthgiuta min Anda 9875 öfwer alt kött 9883/ och edra söner och döttrar skola prophetera; edre äldste skola hafwa drömer/ och edre ynglingar skola see syner.

29. Och wil jagh på then tiden vthgiuta min Anda/ både öfwer tienare och tienarinnor: 9876

30. Och skal gifwa vndertekn i himmelen/ och på jordene/ nemliga/ blodh/ eld/ och rökdamb.

31. Solen skal förwandlad warda vthi mörker/ och månen vthi blodh/ förr än then store och förskräckelige HERrans dagh kommer. 9877

32. Och thet skal skee; ho som hälst HERrans namn åkallandes warder/ han skal frälst warda 9878: ty på Zions berg 9879 och i Jerusalem skal een salighet wara/ såsom HERren sagt hafwer/ och när the andra qwar blefna/ the HERren kallandes warder.

3. Capitel.

TÅ wille ock HERren sammansamka alla Hedningar/ och döma them i Josaphats daal/ för thet the hade plågat och skinnat hans folck/ v. 10. The skulle wäl medh all macht sättia sigh ther emot/ och doch intet skaffa/ vtan öfwerwundne warda/ v. 9. Therföre förmanar han sina tienare/ at giöra sitt ämbete flitigt: ty thet wore nu rätte tiden/ v. 13. Och han wille fielf låta höra sina röst af Zion/ at all werlden skulle ther af röras. Men hans folck ther af hafwa tröst och beskärm/ v. 16. Tå skulle Jerusalem warda heligt/ och öfwerflöda medh alt godt/ v. 17. Thes fiender skulle öde blifwa/ v. 19. Men thet ewinnerliga besuttit warda/ v. 20.

I. HERren låfwar kalla Hedningarna/ och döma them/ rc.

TY sij/ vthi the dagar och i then samma ridenom/ när jagh omwändandes warder Juda och Jerusalems fängelse; 9894

2. Så wil jagh sammansamka alla Hedningar/ och skal föra them neder i Josaphats daal 9895/ och wara ther medh them til rätta 9896/ på mins folcks och mins arfwedels Jsraels wägna 9897/ at the hafwa förströdt them ibland Hedningarna/ och delat emellan sigh mitt land:

3. Och kastat lott öfwer mitt folck/ och gifwit piltar för maat/ och såldt pigor för wijn 9898/ och fördrucket them.

4. Och J af Zor 9884 och Zidon/ och alla Philisteers gränsor/ hwad hafwen J medh migh at giöra? Wiljen J trotsa migh? Nu wäl/ om J trotsen migh/ så skal jagh snarliga/ och medh hast wedergälla eder thet vppå edart hufwud.

5. J som hafwen tagit mitt silfwer och guld/ och min skiöna klenodier/ och fördt them in vthi edra kyrkior:

6. Ther til ock såldt Juda barn och Jerusalems barn the Greker/ på thet J ju skullen låta them komma långt bort ifrå sina gränsor.

7. Sij/ jagh skal vpwäckia them ifrå thet rum/ tijt J them såldt hafwen/ och skal wedergällat eder vppå edart

hufwud:

8. Och skal åter sälja 9899 edra söner och döttrar genom Juda barn; the skola tå sälja them in vthi rika Arabien/ eno folcke i fierran land: ty HERren hafwer thet talat.

II. Hedningarna skulle wäl sättia sigh ther emot; och doch öfwerwundne warda.

9. ROper thetta vth ibland Hedningarna: helger ena strijd 9900/ vp wäcker the starcka; läter komma och vpdraga alt krigsfolck;

10. Giörer af edrom plogbillom swärd/ och af edrom lijom spetser: then swage hålle sigh starck.

11. Gadder eder tilhopa/ och kommer hijt alle Hedningar alt omkring/ och församler eder: ther skal HERren nederläggia tina starcka. 9885

12. Står vp/ J Hedningar/ och drager vp til Josaphats daal: ty ther wil jagh sittia til at döma alla Hedningar alt omkring.

III. HERren förmanar sina tienare til flijt.

13. SLår til medh lijarna 9901/ ty säden är mogen 9886; kommer neder/ ty prässen är full/ och prässen löper öfwer: ty theras ondska är stoor.

14. Thet skal wara mycket folck här och ther i skiljodalenom 9902: ty HERrans dagh är hardt när i skiljodalenom.

15. Sool och måne 9903 skola förmörkas/ och stiernorna skola förhålla sitt skeen. 9887

IV. Kåfwar fielf låta höra sin röst af Zion/ rc.

16. OCh HERren skal ryta vthaf Zion 9888 9904/ och låta höra sina röst vthaf Jerusalem/ så at både himmel och jord skola bäfwa: men HERren skal wara sino folcke een tilflycht 9889 9905/ och Jsraels barnom ett fäste.

17. Och J skolen förnimma at jagh HERren edar Gudh boor i Zion på mino helgo berge; tå skal Jerusalem 9906 heligt wara/ och inge främmande mera wandra ther igenom. 9890

18. På then tiden skola bergen drypa 9907 sött wijn 9891/ och högarna flyta miölk/ och alle Juda bäcker skola gå fulle medh watn; och ther skal vthgå een källa 9892 9908 ifrå HERrans huus/ hon skal watna then dalen Sittim.

19. Men Egypten 9909 skal öde warda/ och Edom 9909 een wild ökn/ för then orätt skul som the på Juda barn bedrifwit hafwa/ och vthguto oskyldigt blodh i theras land. 9893

20. Men Juda 9910 skal besuttit warda ewinnerliga/ och Jerusalem 9910 til ewig tijd.

21. Och jagh skal icke låta theras blodh ohämnt blifwa: och HERren skal boo i Zion. 9910

Ett kort *extract* af Lutheri vthläggning öfwer thetta capitel.

Ände på Propheten Joel.

Then

Propheten Amos/

Förspråket.

På hwad tijd/ hwad/ och hwarest Amos predikat hafwer.

AMos låter förstå sin tijd/ nemliga/ at han i Osee och Esaie tijd lefwat och predikat hafwer; och emot the samma laster och afguderij/ eller falska helgon/ som Osea; predikar och förkunnar ock så thet Assyriska fängelset. Men han är ock så skarp/ och straffar Jsraels folck mäst öfwer hela bokena/ alt in til ändan på yttersta capitlet/ ther han om Christo och hans rike propheterar/ och ther medh besluter sina book; så at ingen Prophete tyckes så litet antahl af til säijelser om nådh/ och så platt alt igenom straff och hoot hafwa/ som han: hwarföre han ock wäl må kallas Amos/ thet är/ en tunge/ eller then swår och förtretlig är: besynnerlig efter han en herde är/ och icke af the Propheters orden/ såsom han sielf säger Cap. 7:14. Ther til vthgår af Juda slächte af Thekoa/ in vthi Jsraels rike/ och predikar ther såsom en främmande man. Therföre säget man ock/ at then Presten Amazia som han ther straffade/ skal hafwa slaget honom ihiäl medh een stång.

Huru man skal förstå the tre och fyra synder han talar om.

Vthi första capitlet synes han swår och mörk/ ther han om the tre och fyra synder talar: ther sigh ock månge i mångahanda måtto öfwer brutit hafwa/ och sökt sakena wida. Men texten synes thet klarliga nogh gifwa/ at the samma tre och fyra synder icke meer än enahanda synd äro: ty han näm ner ju/ och indrager allestädz enahanda synd/ såsom emot Damascon/ at the Gilead medh jernwagn sönderkrossat hade/ rc. Men han kallar sådana synder tre och fyra; therföre at the sådana synder icke bota eller bekänna: vtan ock rosa ther af/ och påcka lika som the hade giordt wäl/ såsom the falska helgon alle giöra. Ty wärre eller större kan synden icke warda/ än tå hon wil hållas för een helig och gudelig gierning.

Hwar Amos blifwer indragen i nya Testamentet.

Thenne Propheten warder twå resor indragen i nya Testamentet; först Ap. G. 7:42. ther S. Stephanus drager honom in vthaf 5 capitlet 25 vers emot Judarna; och ther medh bewiser/ at the Gudz lagh icke någon tijd hållet hade/ ifrå begynnelsen vthur Egypti land. Andra resone/ ther S. Jacob Ap. G. 15:15/ 16. vthi the första Apostlarnas möte drager honom in af yttersta capitlet 11 vers/ til at bewisa then Christeliga friheten: at Hedningarna i nya Testamentet icke plichtige äro til at hålla Mose lagh/ såsom Judarna sielfwe them ännu aldrig hållet hade/ eller hålla kunde/ såsom S. Petrus Ap. G. 15:10/ predikar. Och thet äro nu the tw förnemligaste stycken i Amos/ och tw ganska godh stycke.

1. Capitel.

AMos/ hwilken war en af the herdar i Thekoa/ propheterar/ v. 1. Emot the Syrer/ v. 3. Philisteer/ v. 6. Tyrer/ v. 9. Edomeer/ v. 11. Ammoniter/ v. 13. At HERren skulle hemsökia them för theras många synder; särdeles för then obarmhertighet skul/ som the bewiste på Jsraels barn.

I. Amos beskrifwes til sin person; och när han hafwer propheterat.

THetta är thet som Amos/ then ibland herdarna 9911 war i Thekoa/ öfwer Jsrael sedt hafwer/ vthi Vssia tijd Juda Konungs/ och i Jerobeams tijd Joas sons Jsraels Konungs/ tw åhr för jordbäfningen; 9912 9925

II. Får befalning at prophetera emot åthskilliga Hedningar.

2. OCh sade: HERren skal ryta af Zion 9913/ och låta höra sina röst af Jerusalem/ at hiordmarken skal stå

jämmerlig/ och Carmel ofwan til förtorkas.

3. Thetta säger HERren: För tre och fyra Damasci laster skul/ skal jagh icke skona them: therföre at the hafwa tröskat Gilead medh jerntaggar: 9914

4. Vtan jagh skal sända en eld vthi Hasaels huus/ han skal vptära Benhadadz palats. 9915

5. Och jagh skal sönderbryta bomarna i Damasco/ och vthrota inbyggiarena/ på then markene Aven/ samt medh honom som spiron håller 9916/ vthu thet skiöna huset; så at thet folck i Syrien skal til Kir bortfördt warda/ säger HERren.

Moot the Philisteer.

6. Så säger HERren: För tre och fyra Gaza laster skul/ wil jagh icke skona honom: therföre at the hafwa fångat än ytterligare the fångna 9917/ och fördrifwit them bort vthi Edoms land:

7. Vtan jagh skal sända en eld vthi murarna i Gaza/ han skal förtära hans palats.

8. Och skal vthkasta the inbyggiare i Asdod/ samt medh honom/ som spirona håller/ vthu Askelon/ och wända mina hand emot Ekron 9918; så at förgiöras skal/ hwad af the Philisteer ännu qwart blifwit är/ säger HErren HERren.

Emot Tyrus.

9. Thetta säger HERren: För tre och fyra laster skul/ then stadsens Zor 9919/ wil jagh intet skona honom: therföre at the än ytterligare bortdrefwo the fångar in vthi Edoms land/ och intet tänckte vppå brödra förbund:

10. Vtan jagh wil sända en eld vthi murarna i Zor/ han skal förtära hans palats. 9920

Emot Edom.

11. Så säger HERren: För tre och fyra Edoms laster skul/ skal jagh intet skona honom: therföre at han hafwer förfölgt sin broder medh swärd/ och förgiordt honom hans barn/ och altid warit honom arg i sine wrede/ och drifwit sina grymhet alt framgent: 9921

12. Vtan jagh skal sända en eld til Theman/ han skal förtära palatsen i Bozra. 9922

Emot Ammons barn.

13. Thetta säger HERren: För tre och fyra Ammons 9923 barnas laster skul/ wil jagh intet skona them: therföre at the hafwa sönderrifwit the hafwande qwinnor i Gilead/ på thet the skulle förwidga sina gränsor:

14. Vtan jagh skal vptända en eld vppå murarna i Rabba 9924/ han skal förtära hans palats/ tå man ropandes warder i stridztidenom/ och tå wädret kommandes warder i stormstidenom.

15. Så skal tå theras Konung samt medh sina Förstar warda fången bortförd/ säger HERren.

2. Capitel.

SEdan propheterar Amos emot the Moabiter/ v. 1. Och emot Juda rike/ v. 4. Samt Jsraels; at efter the ock förachtade HERrans lagh/ v. 6. Hwilkom han doch så mycket godt bewist hade/ v. 9. Så skulle han sammaledes hemsökia och straffa them/ v. 13.

I. Propheteras emot the Moabiter.

THetta säger HERren: För tre och fyra Moabs laster skul/ wil jagh intet skona honom: therföre at the hafwa vpbrändt Konungens been i Edom til asko: 9926

2. Vtan jagh wil sända en eld i Moab 9927/ han skal förtära palatsen i Kerioth; och Moab skal döö vthi buller/ roop/ och basuuns klang.

3. Och jagh skal borttaga domaren ifrå honom/ och dräpa alla hans Förstar medh honom/ säger HERren.

Emot Juda rike.

4. Thetta säger HERren: För tre och fyra Juda laster skul 9928/ wil jagh intet skona honom: **therföre at the förachta HERrans lagh/ och icke hålla hans rätter/ och låta sina lögn 9935 förföra sigh/ hwilka theras fäder efterfölgt hafwa:**

5. Vtan jagh wil sända en eld i Juda/ han skal förtära palatsen i Jerusalem.

Emot Jsraels rike.

6. Thetta säger HERren: För tre och fyra Jsraels laster skul/ wil jagh intet skona honom: therföre at the sälja the rättferdiga för penningar/ och the fattiga för ett paar skoor. 9929 9936

7. The gå medh fötterna öfwer the fattiga/ och hindra the elända allestädz: sonen och fadren sofwa när ena qwinno/ medh hwilko the ohelga mitt namn. 9930

8. Och widh all altare slösa the af förpantat kläder 9931/ och dricka wijn i sins Gudz huse/ af saköre.

II. Vpräknas Gudz synnerliga wälgierningar emot Jsraels barn.

9. NU hafwer jagh doch förlagt Amoreen för them 9932/ then så högh war som cedreträ/ och hans macht såsom eker; och jagh förderfwade hans frucht ofwan til/ och hans rötter nedan til.

10. Hafwer jagh ock fördt eder vthur Egypti land 9933/ och ledt eder vthi öknene i fyratijo åhr/ at J the Amoreers land besittia skullen:

11. Och af edrom barnom vpwäckt eder Propheter/ och af edrom ynglingom Nazareer. Är thet icke så/ J Jsraels barn? Säger HERren.

12. Så gåfwen J the Nazareer dricka wijn/ och Prophetomen buden J 9934/ och saden: J skolen intet prophetera. 9937

III. Förkunnas hwad straff them skulle öfwergå.

13. SJj/ jagh wil giöra ibland eder ett gnijslande/ såsom en wagn full af kärfwar gnijslar:

14. At then ther rask är/ skal icke kunna vndfly/ eij heller then starcke något förmå/ och then mächtige skal icke kunna vndsättia sitt lijf:

15. Och the bogaskyttor skola icke bestå; och then ther rask är til at löpa/ skal icke vndlöpa; och then ther rider/ skal icke redda sitt lijf:

16. Och then ther alramanligast är ibland the starcka/ måste i then tiden nakot vndfly/ säger HERren.

3. Capitel.

WJdare förehåller Amos Jsraels barn/ huru HERren hade vthwaldt och vptagit them fram för all annor folck på jordene/ v. 1. Men efter the passade på ingen rätt/ vtan bedrefwo all synd/ v. 9. Så skulle ock HERren wisserliga straffa them therföre/ v. 3. och 11.

I. Gudz wälgierning emot Jsraels barn.

HÖrer hwad HERren medh eder talar/ J Jsraels barn/ nemliga/ medh alla the slächter som/ jagh vthur Egypti land fördt hafwer/ och sade:

2. Vthaf alla slächter på jordene hafwer jagh vptaget eder allena 9938: therföre wil jagh ock hemsökia eder vthi alla edra mißgierningar.

3. Kunna ock twå wandra tilhopa/ vtan the draga öfwerens medh hwar annan?

4. Ryter ock ett leijon 9944 i skogenom/ vtan thet hafwer roof? Ropar ock ett vngt leijon vthu sine kulo/ vtan thet något fånget hafwer?

5. Kommer ock någor fogel i snarona på jordene/ ther ingen foglafängiare är? Tager man ock snarona vp af jordene/ then ännu intet fånget hafwer?

6. Blås man ock i basuun i enom stadh/ och folcket ther af icke förskräckes? Är ock något ondt i stadenom/ thet HERren icke giör? 9945 9939

7. Ty HErren HERren giör intet/ vtan han vppenbarar sinom tienarom Prophetomen sina hemlighet.

8. Leijonet ryter/ ho skulle icke fruchta sigh? HErren HERren talar/ ho skulle icke prophetera?

II. Jsraels: barns synder och otacksamhet.

9. FÖrkunner vthi palatsen i Asdod/ och vthi palatsen i Egypti land/ och säijer: Församler eder på Samarie berg/ och seer til/ hwilket stort mordskrij och orätt ther är.

10. The passa intet på någon rätt/ säger HERren; vtan öfwerwåld och skade går hwart om annat i theras husom.

III. Theras straff.

11. THerföre säger HErren HERren altså: Man skal beläggia thetta landet alt omkring/ och störta tigh neder ifrå tine macht/ och skinna tin huus.

12. Thetta säger HERren: Lika som en herde rycker eno leijone twå fötter/ eller ett stycke af ett öra vthu munnenom: altså skola Jsraels barn vthryckte warda/ the som boo i Samarien/ och hafwa i hörnet ett lägre 9946/ och i Damasco ena säng.

13. Hörer/ och betyger i Jacobs huus/ säger HErren HERren Gudh Zebaoth.

14. Ty på then tiden tå jagh Jsraels synder hemsökiandes warder/ wil jagh hemsökia the altare i BethEl 9940/ och bortbryta hornen af altaret/ at the skola falla neder på markena:

15. Och skal slå både winterhuus 9941 och sommorhuus 9942; och the elphenbeens huus 9943 skola til intet warda/ och mång huus förderfwat blifwa/ säger HERren.

4. Capitel.

AMos hotar the rika och wäldiga i Jsrael/ at the för theras wåld/ orätt och fyllerij/ skulle fångne bortföras/ v. 1. Samt then gemene man för theras falska gudztienst/ v. 4. At efter HERren hade hemsökt them medh åthskiliga plågor/ och the likwäl intet bättrade sigh/ skulle them således gå/ v. 6. Förmanar them therföre ännu til bättring/ v. 12.

I. Amos hotar the rika och mächtiga rc. medh fängelse för theras synder.

HÖrer thetta ordet/ J feta koor 9947 9959/ som på Samarie berg ären/ och gïören them fattiga orätt/ och förtrycken then elända/ och säijen til edra herrar: Bär hijt/ lät oß dricka.

2. HErren HERren hafwer sworit widh sina helighet/ sij/ then tiden kommer öfwer eder/ at man skal bära eder bort på stänger/ och edra efterkommande i fiskakietzlar: 9948

3. Och skolen vthgå igenom refwor/ hwar och en för sigh/ och in til Harmon 9960 bortkastade warda/ säger HERren.

4. Ja/ kommer hijt til BethEl/ och bedrifwer synd; och til Gilgal 9949/ at J mågen föröka synderna: och bären fram edor offer om morgonen/ och edra tijond på tredie dagen:

5. Och röker af suurdeg til tackoffer/ och prediker om friwiljogt offer/ och förkunner thet: ty J hafwen thet gierna så/ J Jsraels barn/ säger HErren HERren.

II. Klagar öfwer theras förhärdelse vnder åthskilligt plågande.

6. THerföre hafwer jagh ock i alla edra städer gifwit eder lediga tänder/ och brist på brödh 9950 i all edor rum: likwäl omwänden J eder intet til migh/ säger HERren.

7. Och jagh hafwer tilbaka hållit regn öfwer eder/ medan ännu tre månader woro in til skördetiden; och jagh lät regna vppå then ena staden/ och vppå en annan stadh lät jagh intet regna: en åker wardt beregnad/ och then andre åkren som intet beregnad wardt/ förtorkades.

8. Och twå eller tre städer drogo in til en stadh/ på thet the måtte dricka watn/ och kunde icke få sina nödtorft: likwäl omwänden J eder intet til migh/ säger HERren.

9. Jagh plågade eder medh torko/ och medh brandkorn; så åto ock gräsmatkar 9951 vp alt thet i edra lustgårdar/ wijngårdar/ på fikonaträ och oljoträ wäxte: likwäl omwänden J eder intet til migh/ säger HERren.

10. Jagh sände pestilentie ibland eder/ lika som vthi Egypten 9952: jagh drap edra vnga 9953 män medh swärd/ och lät bortföra edra hästar fångna: jagh lät stanket af edrom lägrom gå vp i edra näso; likwäl omwänden J eder icke til migh/ säger HERren.

11. Jagh omstörte somliga af eder/ lika som Gudh omstörte Sodom och Gomorra / så at J woren som en brand 9954/ then vthur eldenom ryckt warder; likwäl wänden J eder intet til migh/ säger HERren.

III. Förmanar them ännu til bättring.

12. THerföre wil jagh så giöra medh tigh/ Jsrael: efter jagh nu så wil giöra medh tigh/ så skicka tigh Jsrael/ och gack emot tin Gudh.

13. Ty sij/ han är then som giör bergen 9955/ skapar wädret 9956/ och kungiör menniskione hwad hon tala skal: han giör morgonrodnan (och) mörkret 9957; han går på jordenes högder 9958: han heter HERren Gudh

Zebaoth.

5. Capitel.

PRopheten giör een klagowisa öfwer Jsraels förderf/ v. 1. Och medh högsta alfwar förmanar them til bättring/ v. 6. Om the eljes wille vndwika then jämmer och nödh som HERren tänckte låta komma öfwer them/ v. 14. Theras offer och sång skulle intet hielpa them ther ifrå: ty HERren hade ther intet behagh til/ v. 21.

I. Amos giör een klagowisa öfwer Jsraels förderf.

HÖrer/ J af Jsraels huus/ thetta ordet: ty jagh måste giöra thenna klagowisona öfwer eder.

2. Jungfrun Jsrael är fallen/ så at hon intet meer vpstå kan: hon är stött neder til jordena/ och ingen är som vphielper henne.

3. Ty så säger HErren HERren: Then staden ther tusende vthgå/ ther skola icke vtan hundrade qware blifwa; och ther hundrade vthgå/ skola icke vtan tijo igen behåldne blifwa i Jsraels huus.

4. Therföre/ så säger HERren til Jsraels huus: Söker migh/ så skolen J lefwa.

5. Söker icke BethEl/ och kommer intet til Gilgal/ och går icke til BerSeba: förty/ Gilgal skal warda fånget bortfördt/ och BethEl skal i jämmer komma. 9961

II. Förmanar them til bättring.

6. SÖker HERran/ så skolen J lefwa/ på thet i Josephs huse icke vppå gå skal en eld/ hwilken förtärer/ och icke vthsläckias kan vthi BethEl.

7. J som förwänden rätten vthi malört 9962/ och stöten rättwisona neder til jordena;

8. Han giör siustiernorna och orion 9963; han giör af mörkret morgonen/ och af dagen mörka nattena: han kallar watnet i hafwena/ och giuter thet vppå jordenes kretz; han heter HERren: 9964

9. Then ther een förstöring beställer öfwer then starcka; och låter komma een förstöring öfwer then fasta staden.

10. Men the äro honom gramse/ som them vppenbara straffar/ och hafwa een styggelse widh then som hälsosamt lärer.

11. Therföre/ efter J vndertrycken then fattiga/ och tagen korn af honom i storom byrdom; så skolen J icke boo vthi husomen/ som J af huggen steen vpbygdt hafwen/ och icke dricka thet wijn/ som J vthi the skiöna wijngårdar planterat hafwen. 9965

12. Ty jagh weet edor öfwerträdelse/ then mycken är/ och edra synder/ the ther starcka äro: huru J trängen the rättferdiga/ och tagen gåfwor/ och vndertrycken the fattiga i domenom.

13. Therföre måste then kloke tiga 9972 på then tiden: ty thet är en ond tijd.

14. Söker thet goda/ och icke thet onda; på thet J lefwa mågen: så skal HERren Gudh Zebaoth wara medh eder/ såsom J berömmen.

15. Hater thet onda/ och älsker thet goda 9966; skaffer rätt i portenom: så skal HERren Gudh Zebaoth wara nådelig öfwer the igenlefda i Joseph.

16. Therföre/ så säger HERren Gudh Zebaoth/ HErren: Thet skal warda klagogråt på alla gator; och på alla wägar skal man säija: Ach wee/ ach wee! Och man skal kalla åkermannen til sorg/ och til klagogråt then ther gråta kan. 9967

17. Vthi alla wijngårdar skal klagogråt wara: ty jagh wil fara fram 9973 ibland eder/ säger HERren.

18. Wee them som begära 9968 HERrans dagh! Hwad skal han eder? Ty HERrans dagh är ett mörker/ och icke lius. 9969

19. Lika som tå någor flydde för ett leijon/ och honom mötte en biörn; och lika som någor in vthi ett huus komme/ och ledde sigh medh handene vth medh wäggene/ och en orm stunge honom.

20. Ty HERrans dagh skal ju wara mörk/ och icke lius; skum/ och icke klar?

III. Theras offer och sång skulle intet hielpa them ifrå tilstundande jämmer och nödh.

21. JAgh är edrom högtidom gramse/ och förachtar them: och kan icke lida edart rökoffer vthi edra församlingar. 9970

22. Och om J migh än offraden 9974 bränneoffer och spijsoffer/ så hafwer jagh doch ingen lust ther til; så orkar jagh ock icke see edart feta tackoffer.

23. Haf bort tina wisors buller ifrå migh: ty jagh orkar icke höra titt psaltarespel.

24. Men rätten skal vppenbarat warda lika som watn; och rättwisan såsom een starck flodh.

25. Hafwen J af Jsraels huus/ ock offrat migh slachtoffer och spijsoffer i öknene/ i fyratijo åhr långt? Ja/ skiönliga. 9971

26. J båren edars Molochs hyddor/ och edra afgudars beläte/ och edra gudars stierno/ som J eder sielfwe giordt haden.

27. Så skal jagh låta föra eder hädan bort til Damascus/ säger HERren/ som Gudh Zebaoth heter.

6. Capitel.

AMos hotar the stora ståtare i Juda och Jsrael/ hwilke regerade medh wåld; lefde i öfwerflödighet/ och bekymrade sigh intet om landsens skada/ v. 1. At HERren skulle giöra en ända medh them och theras slösande/ v. 7. Hälst medan the framhärdade i theras obotferdighet/ och förläto sigh på theras egen macht/ v. 12.

I. Predikas emot the wäldigas öfwerwåld/ ståt/ och slöserij.

MEe them stoltom i Zion/ och them som förlåta sigh vppå Samarie berg/ hwilke sigh hålla för the alrabästa 9975 i hela werldene; och regera i Jsraels huus/ såsom them täckes.

2. Går bort til Calne 9982/ och skåder; och tädan bort til Hamath then stora staden: och drager tädan neder til Gath the Philisteers; hwilka bättre Konungarike warit hafwa än thessa/ och theras gränsa större än edor gränsa:

3. Likwäl wordo the förjagade/ tå theras onda stund kom 9976; och J regeren medh öfwerwåld;

4. Och liggen i elphenbeens sängiar/ och prålen på edor tapeter; och äten thet bästa af hiordenom/ och the gödda kalfwar:

5. Och spelen på psaltare/ och dichten eder wisor 9977/ såsom David;

6. Och dricken wijn vthu skålar/ och smörjen eder medh balsam; **och bekymren eder intet om Josephs skada.** 9978 9983

7. Therföre skola the nu gå främst ibland them som fångne bortförde warda: och the prålares slösande skal återwända.

8. Ty HErren HERren hafwer sworet widh sina siäl 9979/ säger HERren Gudh Zebaoth: Migh förtryter Jacobs högfärd/ och är theras palatsom gramse; och jagh skal theslikes öfwergifwa staden medh alt thet ther vthi är.

9. Och om än tijo män qware blefwo vthi ett huus/ skola the likwäl döö:

10. Så at hwars och ens faderbroder/ och moderbroder tager honom/ och måste draga hans been vthu huset/ och säija til then som i husens kamar är: Äro ther ock flere? Och han skal swara: The äro alle sin koos; och skal säija: War til fridz; ty the wille icke at man på HERrans namn tänckia skulle.

11. Ty sij/ HERren hafwer budit at man skal slå the stora husen/ at the skola få refwor; och the små husen/ at the få hohl.

II. At the skulle förgäfwes förtrösta på sin macht och wälde.

12. HO kan ränna medh hästom 9984/ eller plöija medh oxom på hälleberget? Ty J wänden rätten vthi galla/ och rättwisones frucht vthi malört; 9980

13. Och förtrösten eder vppå thet som platt intet är/ och säijen: Äro wij icke mächtige och starcke nogh?

14. Therföre sij/ jagh skal vpwäckia ett folck öfwer eder af Jsraels huus/ säger HERren Gudh Zebaoth/ thet skal ängia eder ifrå thet rumet ther man går til Hamath/ in til pijlträ bäcken. 9981 9985

7. Capitel.

HERren wiser Amos Jsraels rikes förderf genom tre syner; förbst wiser han honom en hoop grääshoppor/ som skulle förderswat säden/ v. 1. Sedan en eld/ som skulle förtärdt landet/ v 4. Och sidst ett mätesnöre/ medh hwilket landet blef vthmätt til straff/ v. 7. Tå beklagade honom then Presten Amazia/ och wijste honom af landet/ v. 10. Men Amos förswarade sin kallelse/ och förkunnade honom/ hans huus/ och hela Jsrael/ theras förderf/ v. 14.

I. Amos seer grääshoppor/ som skulle förderfwat säden

HErren HERren wijste migh ena syyn; och sij/ ther stod en som giorde grääshoppor/ rätt tå som kornet begynte skiuta sigh i ax/ sedan Konungen hade låtit klippa sin fåår.

2. Som the nu wille bortfräta allan grödan på landena/ sade jagh: Ach HErre HERre! war nådelig; ho skal vphielpa Jacob igen? Ty han är ju fast ringa.

3. Tå ångrade 9986 thet HERranom; och HERren sade: Nu wäl/ thet skal icke skee.

II. Sedan en eld som skulle förtärdt landet.

4. HErren HERren wijste migh ena syyn; och sij/ HErren HERren kallade elden/ til at straffa/ ther medh han skulle förtära ett stort diup/ och han bortfrätte allaredo ett stycke.

5. Tå sade jagh: Ach HErre HERre! halt vp; ho skal vphielpa Jacob igen? Ty han är ju fast ringa.

6. Tå ångrade HERranom thet ock; och HErren HERren sade: Thet skal icke heller skee.

III. Och än ett mätosnöre/ som thet vthmätes medh til straffet.

7. MEn han wijste migh thenna synena; och sij/ HErren stod på enom muur/ then medh eno mätosnöre mäld war/ och han hade mätosnöret i sine hand.

8. Och HERren sade til migh: Hwad seer tu Amos? Jagh sade: Ett mätosnöre. Tå sade HErren til migh; sij/ jagh skal draga ett mätosnöre mitt igenom mitt folck Jsrael/ och intet meer öfwersee medh them. 9987

9. Vtan Jsaacs högder 9996 skola förödda/ och Jsraels kyrkior förlagda warda 9988: och jagh wil stå vp medh swärdena öfwer Jerobeams huus. 9989

IV. Amazia förklagar Amos/ och förwiser honom landet.

10. TÅ sände Amazia Presten i BethEl/ til Jerobeam Jsraels Konung/ och lät säija honom: Amos giör ett vpror emot tigh vthi Jsraels huus: landet orkar icke lida hans ord.

11. Ty Amos säger altså: Jerobeam måste döö genom swärd/ och Jsrael skal warda fången bortförd vthu sitt land.9990

12. Och Amazia sade til Amos: Tu Sijare 9997/ gack hädan/ och fly in vthi Juda land/ och föd tigh ther/ och prophetera ther;

13. Och prophetera intet 9991 meer i BethEl: ty thet är Konungens kyrkia 9992 och riksens huus.

V. Amos swarar/ och förkunnar honom/ rc. hans straff.

14. AMos swarade/ och sade til Amazia: Jagh är ingen Prophete 9998/ eller någon Prophetes son; vtan jagh är en fäherde 9993/ then mulbär afhämtar.

15. Men HERren tog migh ifrå hiordenom/ och HERren sade til migh: Gack bort/ och prophetera mino folcke Jsrael.

16. Så hör nu HERrans ord; tu säger: Prophetera intet 9994 emot Jsrael/ och tala intet emot Jsaacs huus.

17. Therföre säger HERren altså: Tin hustru skal i stadenom skämd warda/ och tine söner och döttrar skola falla genom swärd/ och tin åker skal medh snöre vthdelad warda: men tu skalt döö vthi ett oreent land/ och Jsrael skal vthu sitt land fördrifwen warda. 9995

8. Capitel.

HERren wiser Propheten en korg medh sommorfrucht; och låter honom ther af förstå/ at Jsraels förderf nu war förhanden/ v. 1. Ther hoos straffar han the rikas och mächtigas girighet och orätträdighet i mång stycker/ v. 4. Och hotar/ at han therföre skulle hemsökia och straffa them/ v. 7. J synnerhet/ at han skulle sända them hunger/ icke på brödh eller watn/ vtan efter HERrans ord/ ther igenom månge skulle försmächta/ och förgås/ v. 11.

I. HERren wiser Amos en korg medh sommorfrucht/ rc.

HErren HERren wijste migh ena syyn; och sij/ ther stod en korg 10011 medh sommorfrucht. 9999

2. Och han sade: Hwad seer tu Amos; men jagh swarade: En korg medh sommorfrucht. Tå sade HERren til migh: Änden är kommen på mitt folck Jsrael; jagh wil icke meer öfwersee medh them. 10000

3. Och the wisor vthi kyrkiomen skola vthi grååt wända warda på then tiden/ säger HErren HERren: ther skola mång död lekamen liggia allestädz/ the man skal hemliga bortbära.

II. Straffar the rikas girighet och vrättrådighet.

4. HÖrer thetta/ J som förtrycken then fattiga/ och förderfwen the elända i landena;

5. Och säijen: När wil tå then nymånaden 10001 hafwa en ända/ at wij måge korn sälja? Och Sabbathen/ at wij måge hafwa korn faalt/ och förminska skeppona 10002/ och förhöija siklen/ och förfalska wigtena?

6. På thet wij måge få the fattiga vnder oß för penningar/ och the torftiga för ett paar skoor 10012; och sälja agnar för korn? 10003

III. Hotar them medh straffet.

7. HERren hafwer sworet emot Jacobs högfärd: Hwad gäller/ om jagh sådana theras gierningar ewinnerliga förgäta skal?

8. Skulle för slijk stycker skul landet icke bäfwa/ och alla inbyggiarena gråta? Ja/ thet skal altsamman lika som medh en flodh 10004 öfwerlupet/ och bortfördt och öfwertäckt warda/ lika som floden 10013 giör vthi Egypten.

9. På then tiden/ säger HErren HERren/ skal jagh låta solena nedergå 10005 om middagen/ och landet mörkt warda om liusa dagen.

10. Jagh skal förwända edra högtides dagar i sorg 10006/ och alla edra wisor i klagogråt: och jagh skal låta komma en säck öfwer alla länder/ och giöra all hufwud kullot 10007; och skal giöra them ena sorg/ lika som man sörjer öfwer enda sonen 10008; och the skola få en ömkelig ända.

IV. J synnerhet medh hunger/ efter HERrans ord.

11. SJj tiden kommer/ säger HErren HERren/ at jagh skal sända en hunger 10014 i landet: icke en hunger efter brödh/ eller torst efter watn; vtan efter at höra HERrans ord:

12. Så at the skola löpa omkring hijt och tijt/ ifrå thet ena hafwet til thet andra/ ifrå norr och til öster/ til at sökia HERrans ord/ och skola doch icke finnat.

13. På then tiden skola skiöna jungfrur och ynglingar försmächta af törst.

14. The ther nu swärja widh Samarie synd 10015 10009/ och säija: Så sant som tin gudh i Dan 10010 lefwer; så sant som tin gudh i BerSeba lefwer: ty the skola så falla/ at the intet skola kunna vpstå igen.

9. Capitel.

AMos seer HErran vthi een syyn; och HErren förkunnar honom/ at han wille så hemsökia och straffa sitt folck Judarna/ v. 1. At ingen skulle vndslippa/ v. 2. Doch wille han medh tiden åter genom Christum vprätta sitt folck/ at the skulle besittia alla igenlefda Hedningar/ ibland hwilka hans namn skulle predikat warda/ v. 11.

I. HERren hotar sitt folck Judarna/ at han wille straffa them/ rc.

JAgh såg HErran ståndandes på altaret; och han sade: Slå vppå knappen/ så at dörträn bäfwa 10016: ty theras girighet skal komma them allom vppå theras hufwud; och jagh skal dräpa theras efterkommande medh swärd/ så at ingen vndfly eller vndslippa skal. 10017

2. Och om the än grofwe sigh neder i helwetet/ så skal doch min hand hämta them tädan; och om the än fore vp i himmelen/ skal jagh doch stöta them neder. 10018

3. Och om the än giömde sigh ofwan vppå Carmels berg/ så skal jagh doch ther vpsökia them/ och taga them tädan: och om the än giömde sigh för min ögon i hafsens diup/ så skal jagh doch befalla ormomen/ at the skola ther stinga them.

4. Och om the än fångne ginge för sina fiendar/ så wil jagh doch befalla swärdena/ at thet skal ther dräpa them: ty jagh wil hålla min ögon öfwer them til ondt/ och icke til godt. 10019

5. Ty HErren HERren Zebaoth är sådana; när han kommer widh ett land/ tå försmälter thet/ så at alle inbyggiarena gråta skola/ at thet skal alt öfwer them löpa lika som een flodh/ och öfwertäckia them lika som floden 10020 i Egypten giör.

6. Han är then som sin saal bygger i himmelen 10021/ och sina hyddo grundar på jordene: han kallar watnet i hafwena/ och giuter thet på jordena; HERRE heter han. 10022

7. Ären/ J Jsraels barn/ för migh icke lika som the Ethioper 10030/ säger HERren? Hafwer jagh icke fördt Jsrael vthur Egypten? Och the Philisteer vthu Caphthor 10023/ och the Syrer vthu Kir?

8. Sij/ HErrans HERrans ögon see vppå ett syndigt rike/ så at jagh platt förgiör thet af jordene: ändoch jagh icke Jacobs huus platt förgiöra wil 10024/ säger HERren.

9. Doch likwäl sij/ jagh wil befalla/ och Jsraels huus sichta låta ibland alla Hedningar/ lika som man sichtar medh ett såll/ och kornen skola icke falla vppå jordena.

10. Alle syndare i mitt folck skola döö genom swärd/ the ther säija: Then olyckan är intet så När/ och hon wederfars oß intet. 10025

II. Doch låfwar han åter vprätta sitt folck genom Christum.

11. PÅ then tiden skal jagh igen vprätta then förfallna Davidz hyddo 10031/ och igentäppa hennes refwor/ och igenbota hwad afbrutit är/ och skal vpbyggia henne lika som hon i förtiden warit hafwer: 10026

12. På thet at the besittia skola the qwarlefda i Edom/ och the qwarblefna ibland alla Hedningar/ öfwer hwilka mitt namn skal predikat warda 10027/ säger HERren then thetta giör.

13. Sij/ tiden kommer 10032/ säger HERren/ at man skal tillika plöija och vpskära 10033/ och tillika prässa wijn/ och såå; och bergen skola drypa sött wijn/ och alle backar skola fruchtsame wara. 10028

14. Ty jagh wil omwända mins folcks Jsraels fängelse; at the skola vpbyggia the öde städer/ och besittia them; plantera wijngårdar/ och dricka ther wijn af; giöra trägårdar/ och äta ther frucht af.

15. Ty jagh wil plantera 10029 them vthi sitt land/ så at the icke meer skola warda vthrotade vthu sitt land/ thet jagh them gifwit hafwer/ säger HERren tin Gudh.

Ände på Propheten Amos.

Then

Propheten ObadJa

Förspråket.

Hwar om ObadJa propheterar/ nemliga: först moot the Edomeer/ för thet haat the båro til Jsraels barn.

OBadJa gifwer icke til förstå/ på hwad tijd han lefwat hafwer; men hans prophetie går in vppå thet Babyloniska fängelsets tijd: ty han tröster Juda folck ther medh/ at the skola åter komma til Zion igen. Och förnemligast går hans prophetie emot Edom eller Esau/ hwilke ett besynnerligit haat och nijt båro til Jsraels folck/ och Juda; såsom thet plägar tilgå/ när wänner medh hwar annan oens warda/ och beshnnerliga när bröder emellan haat och owänskap kommer/ tå är medh then owänskapen ingen måtta. Altså woro här the Edomeer Judeska folckena öfwer alla måtto hätske/ och hade ingen större glädie/ än at the Judarnas fängelse see måtte; thet the ock berömde/ och bespottade them vthi theras jämmer och elände/ såsom mäst alle Propheterna skylla och straffa the Edomeer för sådana hätska ondsko/ såsom then 137 Psalmen v. 7. öfwer them klagar/ och säger: HERre/ tänck vppå the Edomeer på Jerusalems dagh/ tå the sade: Slå nedh/ slå nedh i grund.

Sedan om Christi rike.

Efter nu sådant giör öfwermåtton ondt/ om man the elända och bedröfwada/ som man medh rätto hugswala skulle/ ännu ther til i theras jämmer bespottar; leer åth them/ och påckar emot them/ ther medh troon vppå Gudh een stoor anfächtning lider/ och wäldeliga til förtwifling och otro rett warder: så sätter Gudh här en besynnerlig Prophet emot sådana förtretliga bespottare och anfächtare; och tröstar the bedröfwada/ och stärcker theras troo/ medh hotande och straffande emot samma hätska Edomeer/ thet är: the eländas bespottare/ och medh tilsäijelse om tilkommande hielp och vndsättning. Och thet är i sanningene een nödtorftig tröst/ och en nyttig Obad Ja vthi slika olycko och motgång.

På ändan propheterar han om Christi rike/ at thet skulle icke allenast wara i Jerusalem/ vtan allestädz: ty han blandar all folck medh hwart annat/ såsom Ephraim/ BenJamin/ Gilead/ the Philisteer/ Cananeer/ Zarphath: hwilket icke kan om Jsraels timeliga rike förståndet warda/ ther sådana slächter och folck i landena åthskild wara måste/ efter Mose lagh.

1. Capitel.

OBadJa propheterar emot the Edomeer/ at HERren wille hemsökia och förderfwa them genom theras fiendar/ v. 1. Therföre/ at the högfärdades/ och förläto sigh på theras befästningar/ v. 3. Och på förbund medh andra/ v. 7. Såsom ock förthenskul/ at the frögdades öfwer Gudz folcks jämmer och motgång/ v. 10. Sedan tröstar han sitt folck Judarna/ at HERren skulle doch behålla några af them/ och församla them ifrå theras fiendar/ så at the åter skulle besittia theras eget/ samt theras fiendars land/ v. 17.

I. Propheteras moot the Edomeer/ at the skulle straffade warda.

THetta är ObadJa syyn. Så säger HErren HERren om Edom 10034: Wij hafwe hördt af HERranom/ at ett bodskap är sändt ibland Hedningarna; Vp/ och läter oß örliga emot them.

2. Sij/ jagh hafwer giordt tigh ringa ibland Hedningarna/ och mycket förachtad. 10035

Först/ at the högfärdades/ och förläto sigh på sina befästningar.

3. Tins hiertas högmod hafwer bedragit tigh/ efter tu boor vthi steenklyftor 10049/ på tin höga slott/ och

säger i tino hierta: Ho wil drifwa migh här neder? 10036

4. Om tu än fore vppe i högdene lika som en örn/ och giorde titt näste ibland stiernorna/ så wil jagh likwäl draga tigh ther neder 10037/ säger HERren.

5. Om tiufwar 10050 eller förhärjare komma om nattena öfwer tigh/ o huru tyst skalt tu tå warda; ja/ the skola nogh stiäla: och om wijnhämtare öfwer tigh komma/ så skola the icke lefwa tigh någon efterhämtning. 10038

6. O huru skola the vthranska 10039 Esau/ och vpsökia hans håfwor!

Och på förbund medh androm.

7. Alle the som i förbund medh tigh äro/ the skola drifwa tigh bort vthu landet: the män ther tu sätter tin tröst til/ the skola bedraga tigh/ och öfwerfalla tigh; the som äta titt brödh/ the skola förråda tigh/ förr än tu wetst ther något af.

8. Hwad gäller/ säger HERren/ jagh skal på then tiden nederläggia the wisa i Edom/ och then klokhet 10040 på Esau herg.

9. Ty tine starcke i Theman skola förtwifla/ på thet the alle skola förgås genom mord/ på Esau berg:

Sedan/ at the frögdades öfwer Judarnas motgång.

10. För then orätt skul/ som emot tin broder Jacob bedrifwen wardt 10041/ skalt tu på all skam komma/ och til ewig tijd förlagd warda.

11. Then tijd tå tu emot honom stod/ tå främmande bortförde hans häär fångnan/ och vthländningar drogo in igenom hans portar/ och kastade lott 10042 öfwer Jerusalem/ tå wast tu lika som en af them.

12. Tu skalt intet meer see tina lust på tinom broder i hans eländes tijd/ och skalt icke meer glädia tigh öfwer Juda barn 10043 i theras jämmers tijd; och skalt icke tala så stolt ord medh tin mun i theras ångests tijd.

13. Tu skalt icke indraga genom mins folcks portar i theras jämmers tijd: tu skalt icke see tina lust 10044 på theras olycko vthi theras jämmers tijd: tu skalt icke sända emot theras häär vthi theras jämmers tijd.

14. Tu skalt icke stå i wägaskel/ til at mörda theras flychtiga: tu skalt icke förråda theras qwarblefna i theras ångests tijd.

15. Ty HERrans dagh är hardt när öfwer alla Hedningar: lika som tu giordt hafwer/ så skal tigh skee igen; och såsom tu förtient hafwer/ så skal thet komma tigh vppå titt hufwud igen. 10045

16. Ty lika som J på mitt helga berg drucket hafwen/ så skola alle Hedningar dricka alt framgent; ja the skola vthsupat och vthswälgat 10046/ at thet skal wara lika som ther aldrig något warit hade.

II. Judarna tröstas af Christi rike eller församling.

17. MEn på Zions berg skola ännu somlige hulpne warda/ the skola wara en helgedom: och Jacobs huus skal besittia sina besittiare. 10051

18. Och Jacobs huus skal en eld warda/ och Josephs huus en låge; men Esau huus strå: the skola vptända och förtära thet/ så at Esau huse intet skal qwart blifwa; ty HERren hafwer thet talat.

19. Och the söder vth/ skola besittia Esau berg/ och the i dalomen skola besittia the Philisteer; ja/ the skola besittia Ephraims mark/ och Samarie mark; och BenJamin Gileadz berg.

20. Och the fördrefne af thenna Jsraels barnas häär/ hwilke ibland the Cananeer alt in til Zarpath äro/ och the fördrefne af Jerusalems stadh/ hwilke i Sepharad äro/ skola besittia the städer söder vth.

21. Och frälsare 10052 skola vpkomma 10047 på Zions berg/ til at döma Esau berg: **altså skal tå riket wara HERrans.** 10048

Ände på Propheten ObadJa.

Then

Propheten Jona/

Förspråket.

Hwad Jona hafwer warit för en man.

THenna Propheten Jona wilja somlige hålla/ såsom Hieronymus vthwiser/ at han skal hafwa warit then enkiones son i Zarpath widh Zidon/ som födde Propheten Elia i then dyra tiden; i förra Konungabokene cap. 17. och Luc. 4:25/ 26. Tagandes orsak ther af/ at han siel fwer kallar sigh här Amitthai son/ thet är/ thens sanferdigas son: efter hans moder sade til Elia/ tå han honom af döda vpwäckt hade: Nu weet jagh/ at tins muns taal sanferdigt är. Thet doch icke synes lijkt wara: vtan hans fader heet Amitthai; på Latin Verax; på Swensko Sanferdig; och war vthaf Gath Hepher/ hwilken stadh ligger i Sebulons slächte/ Josua 19:13. Ty så står skrifwit i 14. cap. 22. vers/ i then andra Konungabokene: Konung Jerobeam igenskaffade in til Jsraels gränso alt ifrå Hamath in til thet hafwet i hedmarkene/ efter HERrans ord Jsraels Gudz/ som han talat hade genom sin tienare Jona Amitthai son/ then Propheten af Gath Hepher. Ther til war then enkian i Zarpath een Hednisk qwinna/ såsom Christus ock säger Luc. 4. Men Jona bekänner här i första capitlet at han war en Ebreer.

På hwad tijd han lefwat hafwer.

Så hafwe wij nu/ at Jona hafwer warit i Jerobeams tijd/ hwilkens fader fader hade warit Konung Jehu. På hwilkom tijd Konung Vssia regerade i Juda: på hwilkom tijd ock i samma Jsraels rike woro the Propheter Osea/ Amos/ och Joel/ i annor rum och städer. Ther af man wäl märckia kan/ hwilken dråpelig/ kostelig/ dyrbar man thenne Jona i Jsraels rike warit hafwer/ och Gudh genom honom stoor ting giordt hafwer; nemliga/ at Konung Jerobeam genom hans predikan så lyckosam war/ och wan alt igen thet Hasael Konungen i Syrien Jsraels rike afwunnet hade.

Hwad förnemligit Jona giordt hafwer.

Men thetta är öfwer alt thet han i sino folcke giorde/ at han torde angripa ett sådant stort mächtigt Konungarike Assyrien/ och så fruchtsamliga predika när Hedningomen/ then när sina egna icke hade så mycket medh mycken predikan vthrätta kunnat. Såsom Gudh wille ther medh wisa in på Esaie Prophetens ord i thet 52 cap. 15 vers: then thet icke hördt hafwer/ han skal hörat. Til ett exempel/ at alle the som ordet rikeliga hafwa/ the förachtat snarliga/ och the som icke kunna få thet/ the anammat gierna; såsom Christus Matth. 21:43. sielf säger: Gudz rike skal warda ifrån eder taget och gifwit eno folcke som frucht giör.

1. Capitel.

GUdh kallar Jona/ och befaller honom predika vthi Nineve/ v. 1. Men Jona flyr til hafs/ och menar sigh så kunna vndkomma/ v. 3. Tå lät HERren vpkomma en storm/ at skepet wille förgås/ v. 4. Som nu skepmännerna kastade lott ther om/ hwilken som orsaken skulle wara ther til/ föll lotten på Jona/ v. 7. The rådslå hwad the medh honom giöra skulle/ och han dömer sigh fielf/ v. 11. Tå wardt han kastad i hafwet/ v. 15.

I. HERren befaller Jona predika i Nineve.

HERrans ord skedde til Jona 10053 Amitthai son/ och sade:

2. Vp/ och gack in vthi then stora staden Nineve 10054/ och predika ther inne: förty/ hans ondska är kommen vp för migh. 10055

II. Jona flyr til hafs.

3. MEn Jona stod vp/ och flydde ifrå HERranom/ och wille vth til hafs/ och kom neder til Japho 10056: och tå han fan ett skepp som til hafs fara wille/ gaf han skeplön/ och steg ther vthi/ på thet han skulle fara medh them til hafs ifrå HERranom.

III. HERren låter komma en storm.

4. TÅ lät HERren komma ett stort wäder vppå hafwet/ och en stoor storm vphof sigh på hafwet/ så at man meente/ at skepet skulle söndergå.

5. Och skepmännerna fruchtade sigh/ och ropade hwar och en til sin gudh; och kastade the tygh som i skepena woro/ vthi hafwet/ at thet skulle lättare warda 10057: men Jona war stigen neder i skepet/ låg och sof.

6. Tå gick skeparen til honom/ och sade til honom: Hwij sofwer tu? Statt vp/ åkalla tin Gudh/ at Gudh til ewentyrs wille tänckia vppå oß/ at wij icke förgås.

IV. Skepmän kasta lott om orsaken til stormen; och lotten föll på Jona.

7. OCh then ene sade til then andra: Kommer/ wij wilje kasta lott 10060/ at wij förfara måge för hwilkens skul oß så illa går. Och tå the kastade lotten/ råkade thet på Jona. 10058

8. Tå sade the til honom: Säg oß/ hwarföre går oß så illa? Hwad är tin handel; och hwadan äst tu kommen; vthaf hwad land äst tu/ och af hwad folck äst tu?

9. Han sade til them: Jagh är en Ebreer/ och fruchtar HERran Gudh af himmelen/ som hafwet och thet torra giordt hafwer.

10. Tå fruchtade männerna storliga/ och sade til honom: Hwij hafwer tu tå thetta giordt? Ty the wiste at han flydde ifrå HERranom: ty han hade sagt them thet.

V. The rädslå om Jona; och han dömer sigh sielf.

11. TÅ sade the til honom: Hwad skole wij tå giöra medh tigh/ på thet hafwet måtte oß stilla warda? Ty hafwet gick fast vppå them.

12. Han sade til them: Tager/ och kaster migh i hafwet/ så stillas eder hafwet: ty jagh weet at sådana stoor storm öfwer eder kommer för mina skul.

13. Och männerna rodde/ at the måtte åter komma til landz igen; men the kunde intet: ty hafwet gick

swårliga vppå them.

14. Tå ropade the til HERran/ och sade: Ach HERre! lät oß icke förgås för thenna mansens siäl skul/ och räkna oß icke oskyldigt blodh til 10059: ty/ tu HERre/ giör såsom tigh täckes.

VI. Jona kastas i hafwet.

15. OCh the togo Jona/ och kastade honom i hafwet: tå wände hafwet igen af sinom storm.

16. Och männerna fruchtade HERran storliga/ och giorde HERranom offer och löfte.

2. Capitel.

HERren skaffade en fisk/ som vpslukade Jona/ v. 1. Och när han nu war vthi fiskens buuk/ bad han innerliga til HERran/ v. 2. Och HERren lät fisken vthsputa honom på landet igen/ v. 11.

I. En stoor fisk vpslukar Jona.

OCh HERren förskaffade en stoor fisk til at vpsluka Jona: och Jona war i fiskens buuk tre dagar/ och tre nätter. 10061

II. Jona beder HERran i fiskens buuk.

2. OCh Jona bad til HERran sin Gudh i fiskens buuk;

3. Och han sade: Jagh ropade til HERran i mine ångest/ och han swarade migh; jagh ropade vthu helwetes buuk/ och tu hörde mina röst. 10062

4. Tu kastade migh vthi diupet mitt i hafwet/ så at floderna kommo omkring migh; alla tina wåger och böljor gingo öfwer migh.

5. Jagh tänckte at jagh bortkastad war ifrå tin ögon: men jagh skal ännu få see titt helga tempel.

6. Watnen omhwärfde migh alt in til mitt lijf; diupet omgrep migh/ siöhwassen öfwertäckte mitt hufwud. 10063

7. Jagh sanck neder til bergsgrunden/ jorden hade beslutit migh medh sina bomar ewinnerliga: men tu hafwer fördt mitt lijf vthu förderfwet/ HERre min Gudh.

8. Tå min siäl öfwergaf sigh/ tänckte jagh vppå HERran/ och min böön kom til tigh/ vthi titt helga tempel.

9. Men the som förlåta sigh vppå sina gierningar/ hwilka doch intet äro/ the achta intet om nådena.

10. Men jagh wil offra medh tacksäijelse; min löfte wil jagh betala 10064 HERranom/ at han migh hulpet hafwer. 10065

III. Jona warder vthsputad på landet igen.

11. OCh HERren sade til fisken/ och han vthsputade Jona in vppå landet.

3. Capitel.

SEdan befalte HERren Jona annan gången/ v. 1. Och han stod vp/ gick til Nineve/ predikade ther/ och sörmante til bättring/ v. 3. Tå trodde the Nineviter; läto vthropa ena fasto/ och bättrade sigh/ v. 5. Och

HERren förskonte them medh thet straffet han them ärnat hade/ v. 10.

I. HERren befaller Jona annan gången.

OCh HERrans ord skedde annan gång til Jona/ och sade:

2. Statt vp/ och gack in vthi then stora staden Nineve/ och predika honom then predikan som jagh tigh säger.

II. Jona går åstadh/ och predikar i Nineve.

3. TÅ stod Jona vp/ och gick bort til Nineve 10066/ såsom HERren sagt hade: men Nineve war en Gudz stadh/ tre dagsresor stoor.

4. Och tå Jona begynte ingå ena dagsreso in i staden/ predikade han/ och sade: Thet är ännu fyratijo dagar/ och så skal Nineve förgås.

III. The Nineviter troo/ och bättra sigh.

5. TÅ trodde the Ninevitiske män 10067 vppå Gudh/ och läto predika fasto 10068 10072/ och drogo säcker vppå sigh/ både store och små.

6. Och tå thet kom för Konungen i Nineve/ stod han vp af sitt säte/ och lade af sitt purpur/ och tog en säck omkring sigh/ och satte sigh i asko; 10069

7. Och lät vthropa/ och säija i Nineve/ af Konungens och hans wäldigas befalning altså: Thet skal hwarken menniskia eller diur/ hwarken fää eller fåår något smaka; och man skal intet hafwa them i beet/ eller låta them watn dricka:

8. Och skola taga säcker om sigh/ både folck och fää/ och ropa stadeliga til Gudh; och hwar och en wände sigh ifrå sinom onda wägh/ och ifrå sina händers ondsko:

9. Ho weet? Gudh måtte omwända sigh/ och ångra thet 10070/ och wända sigh ifrå sine grymma wrede/ at wij icke förgås.

IV. HERren skonar them.

10. TÅ nu Gudh såg theras gierningar 10073/ at the omwände sigh ifrå sinom onda wägh/ ångrade Gudi 10071 thet onda som han talat hade/ at han them giöra wille; och giorde thet intet.

4. Capitel.

JOna förtröt/ at HERren icke lät straffet gå öfwer Nineve/ som han predikat hade/ v. 1. Giorde sigh ena hyddo vthan för staden/ at han måtte see hwad hända skulle/ v. 5. Ther lät HERren vpwäxa een kurbits som skygde för honom emot solenes heta; men hon förtorkades åter strax/ v. 6. Thet förtröt åter Jona; och han jämrade sigh ther öfwer/ v. 8. Ther af bewijste HERren/ sigh mycket skäligare jämra sigh/ om Ninebe skulle förgåts/ v. 9.

I. Jona förtryter/ at Nineve wardt skonat.

THet förtröt 10075 Jona ganska storliga/ och wardt wredh;

2. Och bad til HERran/ och sade: Ach HERre/ thet är thet som jagh sade/ tå jagh ännu war i mitt land; therföre jagh ock wille thet förekomma och fly til hafs: **ty jagh weet/ at tu äst en nådelig Gudh/ barmhertig/ långmodig/ och af stoor mildhet** 10074**/ och låter tigh ångra thet onda.**

3. Så tag tå nu mina siäl ifrå migh/ HERre: ty jagh wil hällre wara död/ än lefwa.

4. Men HERren sade: Menar tu/ at tu skäliga wredgas?

5. Och Jona gick vthu staden/ och satte sigh östan för staden: och giorde sigh ther ena hyddo; ther satte han sigh neder i skuggan/ til thes han måtte see hwad stadenom wederfaras skulle.

II. HERren låter een kurbits vpwäxa; och åter strax förtorkas.

6. MEn HERren Gudh förskaffade een kurbits/ then wäxte öfwer Jona/ at hon skulle skyggia öfwer hans hufwud/ och wederqweckia honom i hans wedermödo. Och Jona gladdes fast öfwer then kurbitsen.

7. Men Gudh förskaffade en matk/ om morgonen tå morgonrodnen vpgick; han åt kurbitsen/ så at hon förtorkades.

III. Jona wredgas åter; men HERren vnderwiser honom.

8. MEn tå solen vpgången war/ förskaffade Gudh ett tort östanwäder/ och solen stack Jona vppå hufwudet/ så at han wanmächtig wardt: tå önskade han sine siäl döden/ och sade: Jagh wille hällre wara död/ än lefwandes.

9. Tå sade Gudh til Jona: Menar tu/ at tu skäliga wredgas om kurbitsen? Och han sade: Jagh må wäl wredgas alt in til döden.

10. Och HERren sade: Tu jämrar tigh om kurbitsen/ ther tu intet vppå arbetat hafwer/ och hafwer eij heller låtit henne vpwäxa; hwilken i ene natt wardt/ och i ene natt förgicks:

11. Och jagh skulle icke jämra migh öfwer Nineve/ en sådana stoor stadh/ ther meer vthi är än hundrade tusend och tiugu tusend menniskior/ som intet weta åthskilja emellan sina högra hand/ och then wänstra; ther til ock mycken diur?

Ände på Propheten Jona.

Then

Propheten Micha/

Förspråket.

På hwad tijd Micha hafwer lefwat.

THen Propheten Micha hafwer warit i Esaia tijd. Han förer ock så samma Prophetes ord/ som i 2 Cap. stå. Ther af man wäl märckia kan/ huru the Propheter som på en tijd lefwat hafwa/ the hafwa ock om Christo så när enahanda ord predikat/ såsom the hade warit ther om til rådz medh hwar annan.

Hwar om han hafwer propheterat.

Men han är en af the härliga Propheter/ som folcket för theras afguderij skul mächteliga straffar/ och then tilkommande Christum och hans rike ju altid indrager: och är för allom androm i thet stycket en besynnerlig Prophete/ at han then staden BethLehem så wisserliga tyder/ och nämner ther Christus skulle född warda: therföre han ock i nya Testamentet högt prisad är; såsom Mattheus vthi 2 Cap. 6 v. wäl vthwiser. Summa/ han straffar/ han propheterar/ och predikar/ etc. Men på ändalychtene är thet hans mening: Om ännu all ting måste falla/ och både Jsrael och Juda förderfwas/ så skal doch Christus komma/ som skal giörat altsammans

godt. Lika som wij nu måste straffa/ tröfta/ och predika etc. och ther på säija: Om thet ännu ju altsamman förlorat är/ så skal doch Christus på yttersta dagen komma/ och hielpa oß af allo ondo.

1. Capitel.

MJcha propheterar emot Samarien/ och Jerusalem/ v. 1. At HERren them hårdeliga straffa och hemsökia wille/ v. För theras öfwerträdelse och synder skul. v. 5. Therföre måste Propheten gå blott och naken/ gråta och jämra sigh/ til ett tekn at them så wisserliga gå skulle/ v. 8.

I. Tiden/ på hwilken Micha emot Samarien och Jerusalem propheterat.

THetta är HERrans ord/ som skedde til Micha af Maresa 10076/ vthi Jothams/ Ahas/ och Jehiskia/ Juda Konungars tijd 10093: thet han såg öfwer Samarien/ och Jerusalem.

II. Förkunnar af HERrans mun/ at landet skulle för thes synder skull straffat warda.

2. HÖrer 10077 all folck; märck til/ tu land/ och hwad ther vthi är: ty HErren HERren hafwer at tala medh eder; ja/ HErren vthu sitt helga tempel. 10078

3. Ty sij/ HERren skal vthgå af sitt rum/ och nederkomma 10079/ och gå vppå högderna i landena: 10080

4. Så at bergen skola smälta 10081 vnder honom/ och dalarna skola refna: såsom wax smälter för eldenom/ såsom watn som nederåth flyta.

5. Alt thetta för Jacobs öfwerträdelse skul/ och för Jsraels huus synder 10094 skul. Hwilken är tå Jacobs öfwerträdelse? Är thet icke Samarien? Och hwilka äro Juda högder? Är thet icke Jerusalem?

6. Och jagh wil giöra Samarien til en steenhop i markene/ then man lägger omkring en wijngård/ och skal bortsläpa thes stenar vthi dalen/ och bryta thet neder i grund.

7. Alle thes afgudar skola sönderslagne warda/ och all thes winning 10095 medh eld vpbränd warda/ och skal jagh vthöda all thes beläte: ty the äro sammankomne af skiökio löön 10082/ och skola åter skiökio löön warda.

III. Til ett tekn måste gå blott/ gråta och jämra sigh ther öfwer.

8. THer måste jagh gråta öfwer/ och jämra migh 10083; jagh måste gå blott och naken 10084; jagh måste klaga såsom drakar/ och sörja såsom strutser: 10085

9. Ty til thes plågo är intet rådh/ hwilken alt in til Juda kommen är/ och skal räckia alt in til mins folcks port i Jerusalem. 10086

10. Förkunner thet ju icke i Gath 10087: läter icke höra at J gråten: vtan går in vthi sörjekamaren/ och sätter eder i asko. 10088

11. Tu skiöne stadh 10096 måste omkull medh all skam 10089; then stolte warder intet meer prålandes för ångest skul: ty grannen 10097 skal taga ifrå honom hwad han hafwer.

12. Then ohörsama staden hoppas/ at thet skal icke warda så ondt: men olyckan skal komma ifrå HERranom 10090/ och in til Jerusalems port.

13. Tu stadh Lachis 10091/ spän trafware före/ och faar tädan: ty tu hafwer warit dottrene Zion ett exempel til synd/ och hållet Jsraels afguderij.10098

14. Tu måste gifwa fångar så wäl som Gath: them stadenom Achsib 10092 skal fela förbundet medh Jsraels Konungar.

15. Jagh skal föra tigh/ o Maresa/ then rätta arfwingan; och thet härliga Jsraels rike skal warda een kula.

16. Lät afskära håren/ och gack kullot öfwer tin dägeliga barn; giör tigh platt kullot såsom en örn: ty the äro fångne ifrå tigh bortförde.

2. Capitel.

PRopheten ropar wee öfwer sins folcks girighet/ öfwerwåld och högfärd/ v. 1. Samt olydighet emot theras lårare/ rc. v. 6. Och vndsäger them medh landzflychtighet/ v. 10. Doch låfwar HERren åter församla och vprätta them/ igenom theras Konung och HERra CHristum/ v. 12.

I. Micha straffar sins folcks synder.

MEe them som fara efter at göra skada/ och hafwa ondt för händer vthi sina sänger 10099/ at the thet om morgonen tå liust warder/ fulkomna skola: ty the äro herrar. 10110

2. The rifwa åkrar 10100 til sigh/ och taga huus/ hwilka the wilja: altså bedrifwa the wåld medh hwars och ens huus/ och medh hwars och ens arf.

3. Therföre säger HERren altså: Sij/ jagh täncker något ondt öfwer thetta slächte/ ther J edran hals icke skolen vndan draga/ och icke gå så stolte: ty thet skal wara en ond tijd.

4. På then tiden skal man siunga ena wiso om eder/ och klaga: Thet är vthe/ skal man säija; Wij äre förstörde: Mins folcks land får en främmande herra 10101: När skal han åter skifta oß åkrarna til/ som han oß borttagit hafwer?

5. Ja wäl/ J skolen ingen deel behålla vthi HERrans menighet.

6. The säija: Man skal intet predika 10102: ty sådana predikan kommer oß intet widh; wij warde intet så til skam.

7. Jacobs huus tröster sigh altså: Menar tu/ at HERrans ande är så all borto 10103? Skulle han thetta wilja giöra 10104? Thet är sant/ mitt taal är liufligit them fromom.

8. Men mitt folck skickar sigh så/ at jagh theras fiende wara måste: ty the röfwa 10105 både kiortel och mantel/ af them som säkre gå/ lika som vthi ett örlig.

9. J drifwen mins folcks qwinnor ifrå sin lustiga huus 10106/ och borttagen altstädes min prydelse 10111 ifrå theras vnga barn.

II. Förkunnar/ at the skulle landzflychtige warda för theras olydno.

10. THerföre står vp/ J måsten edar wägh; J skolen här intet blifwa: för theras afguderij skul/ mäste the swårliga förderfwade warda. 10107

11. Fore jagh medh drafwel/ och wore en lögnpredikare 10108; och predikade/ huru the dricka och swälga skulle; thet wore en Prophete för thetta folck.

III. HERren låfwar åter vprätta them genom Christum.

12. MEn jagh wil församla tigh/ Jacob/ allan samman; och låta the qwarblefna i Jsrael tilhopa

komma: jagh wil hafwa them tilhopa såsomen hiord vthi ett fårahuus 10109 10112/ och såsom en hiord vthi sina hyddo; så at thet skal gny af menniskiom.

13. Hielten skal för them slå sigh igenom: the skola slå sigh igenom/ och gå vth och in genom porten; och theras Konung skal gå för them/ och HERren främst.

3. Capitel.

PRopheten klagar här/ först öfwer Regenterna i landet/ at the af girighet bedrefwo mycken orätt och öfwerwåld/ v. 1. Och hotar them medh straffet/ v. 4. Sammaledes öfwer Presterna/ at the otroligen giorde theras ämbete/ v. 5. Sedan fattar han them tilhopa/ och förkunnar them/ at för sådant skal Jerusalem förstördt warda/ v. 9.

I. Predikas emot herrarnas girighet och öfwerwåld.

OCh jagh sade: Hörer doch/ J höfwitzmän i Jacobs huus/ och J Förstar i Jsraels huus: J skullen medh rätto wara the som weta hwad rätt är. 10113

2. Men J haten thet goda/ och älsken thet onda; J skinnen them hudena af/ och köttet ifrå theras been;

3. Och äten mins folcks kött 10114: och när J hafwen dragit them hudena af/ så slå J them ock benen sönder/ och stycken thet ifrå hwart annat; lika som vthi een gryto/ och lika som kött vthi en kiettel.

4. Therföre när J nu til HERran ropande warden/ så skal han intet wilja höra eder: vtan skal fördölja sitt ansichte för eder/ på then samma tiden/ såsom J medh edro onda wäsende förtient hafwen. 10115

II. Emot Presternas otrohet i theras ämbete.

5. THetta säger HERren/ emot the Propheter som förföra mitt folck; the predika at thet skal gå wäl 10116/ när man gifwer them äta: men om man intet gifwer them i munnen/ så predika the at ett örlig skal komma.

6. Therföre skal edor syyn 10124 warda til een natt/ och edar spådom til ett mörker: solen skal nedergå öfwer Propheterna/ och dagen öfwer them mörk warda. 10117

7. Och Sijarena skola til skam warda/ och spåmännerna til spott; och måste allesamman skyla sigh om munnen 10118/ efter ther är intet Gudz ord.

8. Men jagh är full medh kraft/ och HERrans Anda; full medh rätt och starckhet/ at jagh förkunna tör Jacob sin öfwerträdelse/ och Jsrael sina synd.

III. Förkunnas them bådom theras straff.

9. SÅ hörer doch thetta/ J höfwitsmän i Jacobs huus/ och J Förstar i Jsraels huus/ J som styggens widh rätten/ och förwänden alt thet redeligit är: 10119

10. J som vpbyggen Zion medh blodh/ och Jerusalem medh orätt. 10120

11. Hans höfdingar döma för skäncker/ hans Prester lära för löön/ och hans Propheter prophetera för penningar 10121; förlåta sigh vppå HERran/ och säija: Är icke HERren ibland oß 10122? Oß kan ingen olycka vppå komma.

12. Therföre skal Zion för edra skul vpplögd warda såsom een åkermark/ och Jerusalem warda til en steenhop/ och templets berg til en skogsbacka. 10123

4. Capitel.

MJcha propheterar här om Christi rike/ at thet i yttersta tiden komma skulle/ och warda större än all rike på jordene/ at ock Hedningarna skulle begifwa sigh ther til/ v. 1. Och HERren Christus sielf wara Konung ther öfwer/ v. 7. Sedan straffar han Judarna/ at the höllo sigh in til andra/ lika som thenne Konungen intet komma skulle/ v. 9. Doch/ säger han/ måste the förstf fångas til Babel/ och åter tädan frälfte warda/ rc. v. 10. Hedningarna skulle wäl tänckia/ platt vthrota them: men HERren tänckte annat/ nemligen/ at the skulle twinga them vnder sigh/ v. 11.

I. Christi rike skulle warda stort/ och Hedningarna hålla sigh ther til.

MEn i yttersta dagarna 10137**/ skal thet berget** 10138 **som HERrans huus vppå står/ beredt warda/ högre än all berg/ och vphögdt öfwer högarna; och folck skola löpa ther til.** 10125

2. Och månge Hedningar skola gå/ och säija: Kommer/ läter oß gå vp til HERrans berg/ och til Jacobs Gudz huus/ at han lärer oß sina wägar/ och wij mågom wandra på hans stigar: ty af Zion skal vthgå lagen 10139**/ och HERrans ord af Jerusalem.** 10126

3. Han skal döma 10140 **ibland mycken folck/ och straffa många Hedningar i fierran land:** the skola giöra sin swärd til plogbillar 10141/ och sin spiut til lijar: intet folck skal vphäfwa swärd emot thet andra/ och skola intet örlig meer föra. 10127

4. Hwar och en skal sittia vnder sitt wijnträ och fikonaträ/ 10128 vthan fruchtan 10129: ty HERrans Zebaoths mun hafwer thet talat.

5. Ty hwart och ett folck skal wandra vthi sins gudz namn; men wij skole wandra i HERrans wår Gudz namn/ altid och i ewighet.

6. På then tiden/ säger HERren/ wil jagh församla then halta/ och sammansamka 10130 then fördrefna/ och then jagh plågat hafwer;

II. Christus sielf skulle wara Konung ther öfwer.

7. OCh wil giöra medh then halta/ at hon skal få arfwingar/ och giöra then swaga til stort folck 10131: **och HERren skal wara Konung öfwer them på Zions berg/ ifrå nu och i ewighet.** 10132

8. Och tu torn Eder 10133/ ett dottrenes Zions fäste/ tin gyldene roos 10142 skal komma/ titt förra herradöme/ dottrenes Jerusalems rike.

III. Straffas Judarnas mißtröstan.

9. HWarföre håller tu tigh tå in til andra wänner/ lika som tu icke skulle få thenna Konungen 10134? Eller lika som intet worde af thenna rådgifwarenom/ efter wärcken är tigh så vppåkommen/ lika som ene i barnsnöd?

IV. Förkunnas/ at Judarna wäl skulle fångas til Babel; men HERrans tanckar woro at förlossa them.

10. KÄra lid doch sådana wärck/ och stancka/ tu dotter Zion/ lika som een i barnsnöd: ty tu måste wisserliga vthu staden/ och boo på markene/ och komma til Babel; men tu skalt åter tädan hulpen warda; ther skal HERren förlossa tigh ifrå tina fiendar. 10135

11. Ty månge Hedningar skola ju församla sigh emot tigh/ och säija: Han är til spillo giord/ wij wilje see

våra lust vppå Zion.

12. Men the weta intet HERrans tanckar/ och märckia intet hans rådslag/ at han hafwer hämtat them tilhopa/ såsom kärfwar vthi ladona. 10136

13. Therföre statt vp/ och tröska 10143/ tu dotter Zion: ty jagh wil giöra tigh jernhorn/ och kopparkloor/ och tu skalt sönderkrossa mycken folck; så skal jagh til spillo gifwa theras godz HERranom/ och theras håfwor honom som råder öfwer hela werldena.

5. Capitel.

MJcha förkunnar/ at fast än fienderna skulle beläggia Jsraels folck/ v. 1. Skulle likwäl Messias blifwa födt i BethLehem/ hwilkens vthgång doch war af ewighet/ v. 2. At han skulle regera i HERrans kraft/ och warda härlig så wijdt som werlden är/ v. 4. Ther til; at Jsrael skulle warda frälst ifrå the Assyrier/ som nu plågade them/ v. 5. Än yttermera/ at the igenlefde af Jsrael skulle wara ibland Hedningarna såsom en dagg på gräset/ och ett vngt leijon ibland diuren/ til at behålla segren öfwer them/ v. 7. Och til thet sidsta/ at HERren ock på then tiden wille förstöra theras land och regemente medh theras afguderij/ samt alla the som icke wille lyda honom/ v. 10.

I. Jsrael skulle plågad warda; doch Christus i sinom tijd födas i BethLehem.

MEn nu/ tu krigerska/ rusta tigh: ty man skal beläggia oß/ och slå Jsraels domare vppå kindbenet 10144 medh rijs.

2. Och tu BethLehem Ephrata/ som liten äst ibland the tusende i Juda; vthaf tigh skal migh then komma/ som i Jsrael en Herre wara skal 10145: hwilkens vthgång warit hafwer af begynnelsen 10146/ och af ewighet.

3. Han låter plåga them 10150/ alt in til then tiden/ at hon som föda skal/ födt hafwer: så skola tå the hans igenlefde bröder igen komma til Jsraels barn.

4. Men han skal träda fram/ och regera vthi HERrans kraft/ och vthi sins HERras Gudz namns härlighet; och the skola boo säkert: ty han skal på then samma tiden warda härlig/ så wijdt som werlden är.

II. Jsrael skulle frälst warda ifrå the Assyrier.

5. THer til skole wij ock hafwa frijd för Assur/ then nu vthi wårt land infallen är 10147/ och wår huus förtrampat hafwer: ty siu herdar 10151/ och otta Förstar skola öfwer honom vpwäckte warda:

6. The ther Assurs land förderfwa skola medh swärd/ och Nimrods land 10148 medh theras bara wapn: altså skole wij ifrån Assur frälste warda/ then vthi wårt land infallen är/ och wåra gränsor förtrampat hafwer.

III. The igenlefde af Jsrael/ få seger öfwer alla Hedningar.

7. OCh skola the qwarlefde af Jacob wara ibland mång folck 10152/ lika som een dagg 10149 af HERranom/ och såsom dropparna på gräset/ thet efter ingen bidar/ eller efter menniskior wänter.

8. Ja/ the qwarlefde af Jacob skola wara ibland Hedningarna när mång folck/ lika som ett leijon ibland diuren i skogenom/ såsom ett vngt leijon ibland een fårahiord: then ingen afdrifwa kan/ när han drager ther igenom/ nedertrampar och rifwer:

9. Ty tin hand skal behålla segren emot alla tina fiendar/ at alle tine owänner måste vthrotade warda.

IV. Theras lekamliga regemente skulle få en ända.

10. PÅ then samma tiden/ säger HERren/ skal jagh taga tina hästar ifrå tigh 10153/ och förgiöra tina wagnar;

11. Och vthrota tins landz städer/ och bryta neder all tin fäste;

12. Och skal vthrota the trolkarlar när tigh/ at inge teknatydare när tigh blifwa skola.

13. Jagh skal förgiöra tin beläte och afgudar ifrå tigh/ at tu icke meer skalt tilbedia tina händers werck.

14. Och jagh skal nederhugga tina lundar/ och förläggia tina städer.

15. Och jagh skal drifwa hämnd medh grymhet och wrede/ på alla the Hedningar som icke höra wilja.

6. Capitel.

PRopheten förmäler/ huru HERren befaller honom straffa the mächtiga i Jsrael/ samt hela folcket/ v. 1. Och hålla them före hans wäl-gierningar emot them/ och theras otacksamhet/ v. 3. Och skrymtachtiga Gudztienst här emot/ v. 6. Och lärer them hwar medh the rätt skola dyrka och tiena Gudh/ v. 8. Sedan straffar han theras girighet och orättrådighet/ v. 9. Och vndsäger them medh HERrans plågor/ v. 13.

I. HERren befaller Propheten straffa sitt folck.

HÖrer doch hwad HERren säger: Statt vp/ och straffa bergen 10167/ och lät högarna 10167 höra tina röst.

2. Hörer/ J berg/ huru HERren straffa wil 10154/ samt medh the starcka jordenes fundament: ty HERren wil straffa sitt folck/ och wil näpsa Jsrael.

II. Hålla them före sina gierningar.

3. HWad hafwer jagh giordt tigh/ mitt folck/ och hwar medh hafwer jagh betungat tigh? Thet säg migh. 10155

4. Hafwer jagh doch fördt tigh vthur Egypti land 10156/ och förlossat tigh vthu träldoms huset/ och för tigh sändt Mosen/ Aaron och MirJam.

5. Mitt folck/ tänck doch ther vppå/ hwad Balak Konungen i Moab i sinnet hade 10157/ och hwad Bileam Beors son swarade honom 10158/ alt ifrå Sittim och in til Gilgal 10159/ ther J ju vppå märckia skullen/ at HERren hafwer giordt eder alt godt.

III. Föreställa them theras skrymtachtiga Gudztienst.

6. HWar medh skal jagh blidka HERran 10168? Medh bugande för them höga Gudenom? Skal jagh blidka honom medh bränneoffer och åhrsgamla kalfwar?

7. Menar tu at HERren hafwer behagh til mång tusend wädrar 10160/ eller til oljo/ om än otalige strömer fulle woro? Eller skulle jagh gifwa min första son för min öfwerträdelse? Eller mins lifs frucht för mine siäls synd?

IV. Wisa them thet rätta sättet til at tiena Gudh.

8. THet är tigh sagt/ menniskia/ hwad godt är/ och hwad HERren af tigh eskar/ nemliga: at hålla Gudz ord/ och bruka kärlek/ och wara ödmiuk för tinom Gudh. 10161 10169

V. Straffa sitt folcks girighet och orätträdighet.

9. HERrans röst skal ropa öfwer staden; men then titt namn fruchtar/ honom skal skee lycka: hörer J slächter/ hwad predikat warder:

10. Skulle jagh icke wredh warda öfwer thet oråttferdiga godset/ vthi thens ogudachtigas huus/ och at man wederstyggeligen giör måttet förlitet?

11. Eller skulle jagh gilla orätta wågh/ och falska wigt i säckenom? 10162

12. Genom hwilka hans rike mycken orätt giöra/ och hans inbyggiare bruka lögn/ och hafwa falska tungor i theras hals. 10163

VI. Hota them medh sina plågor.

13. THerföre wil jagh ock begynna plåga tigh/ och giöra tigh öde för tina synder skul.

14. Tu skalt icke hafwa nogh til at äta/ vtan skalt försmächta 10164: och hwad tu fattar/ thet skal doch likwäl intet vndkomma; och hwad som vndkommer/ skal jagh öfwerantwarda swärdena.

15. Tu skalt såå/ och intet vpskära: tu skalt oljo prässa/ och intet smörja tigh ther medh; och must pressa/ och intet wijn dricka. 10165

16. Ty J hållen Omri Gudztienst 10170/ och all Achabs huus werck 10170/ och följen theras läro: therföre wil jagh läggia tigh öde/ och thes inbyggiare/ så at man skal hwißla åth them10166/ och skolen til skam warda.

7. Capitel.

PRopheten klagar här/ först at the frome woro fåå wordne/ v. 1. Och ogudachtigheten tog öfwerhanden i all stånd/ v. 3. Sedan lärer han/ at man icke skal förlåta sigh på menniskior/ etc. v. 5. Widare tröster han sigh och sitt folck af Gudh sin Frälsare; at oansedt the nu af sina fiendar wordo vnderkufwade: så skulle the likwäl åter komma sigh före igen/ och theras fiender komma på skam/ v. 7. Tå Jerusalem skulle åter blifwa vpbygdt/ och Gudz ord öfwer hela werlden predikat warda/ v. 11. Beder at HERren wille regera sitt folck såsom af ålder/ v. 14. Thet ock HERren vthlåfwar/ v. 15. Ther af han åter berömer Gudz barmhertighet/ then han sinom bewisa skulle/ såsom han i förtiden tåfwat hade/ v. 18.

I. Micha klagar/ at ondskan tog öfwerhanden i all stånd.

ACh! thet går migh lika som enom then ther efterhämtar i en wijngård/ ther man inga wijndrufwor finner 10171 til at äta; och wille doch gierna hafwa then bästa fruchtena.

2. Gode män äro borto 10172 i thesso lande/ och the rättferdige äro intet meer ibland folcket: the fara alle efter at vthgiuta blodh; hwar och en jagar then andra/ at han skal förderfwa honom:

3. Och mena at the giöra ther wäl vthinnan/ när the ondt giöra 10173: hwad Försten wil/ thet säger domaren/ på thet han skal giöra honom een tienst igen: the wäldige tala efter sin egen wilja/ til at giöra skada/ och wrängiat hwart the wilja.

4. Then alrabäste ibland them/ är såsom törne/ och then alraredeligaste/ såsom tistel: men tå tina predikares dagh kommer/ när tu skalt hemsökt warda/ så skola the icke weta hwart the skola.

II. Lärer/ huru man i sådana tijd skal sigh förhålla.

5. JNgen tro sinom nästa; ingen förlåte sigh vppå Förstan: förwara tins muns dör för henne som sofwer på tinom arm. 10174

6. Ty sonen förachtar fadren; dottren sätter sigh vp emot modrena; sonahustrun är emot sin swäro 10175; och menniskiones fiender äro hennes egit huus folck.

III. Tröster sigh och sitt folck moot the ogudachtigas rasande.

7. MEn jagh wil see efter HERran/ och wänta efter Gudh min Frälsare: min Gudh skal höra migh.

8. Frögda tigh intet min fiendska/ at jagh nedre ligger 10184; jagh skal åter vpkomma: och om jagh sitter i mörkret/ så är doch HERren mitt lius.

9. Jagh wil bära HERrans wrede/ ty jagh hafwer syndat emot honom/ til thes han vthrättar mina saak 10176/ och skaffar migh rätt: han skal föra migh vthi liuset 10185/ så at jagh skal see mina lust vppå hans nådh.

10. Min fiendska måste thet see/ och bestå medh allo skam/ then nu til migh säger: Hwar är HERren tin Gudh 10177? Min ögon skola seet/ at hon såsom en träck på gatomen förtrampad warder.

IV. Förkunnar/ at Gudz församling skulle åter vprättas och förwidgas i hela werlden.

11. PÅ then tiden skola tine murar 10186 vpbygde warda/ och Gudz ord wida vthkomma.

12. Och vthi samma tidenom skola the af Assur 10187/ och the af the fasta städer komma til tigh/ ifrå the fasta städer alt in til flodena; ifrå thet ena hafwet in til thet andra/ ifrå thet ena berget in til thet andra. 10178

13. Ty landet skal öde warda 10188 för sina inbyggiare skul/ och för theras gierningars frucht skul.

V. Beder Gudh ther om.

14. MEn regera tu titt folck medh tinom staf/ tins arfwedeels hiord/ både the som boo vthi skogenom allena/ och på åkermarkene: lät them födas i Basan och Gilead/ såsom af ålder.

VI. HERren låfwar thet.

15. JAgh skal låta see them vnder 10179 10189/ lika som på then tijd tå the drogo vthur Egypti land:

16. At Hedningarna skola thet see/ och alle theras wäldige skämma sigh/ och läggia handena på sin mun/ och tilhålla sin öron.

17. The skola slekia stofft 10180 såsom ormar/ och darra såsom matkar på jordene vthi sin hohl: the skola fruchta sigh för HERranom wårom Gudh/ och förskräckias för tigh.

VII. Therföre han berömer Gudz nådh och barmhertighet/ etc.

18. HO är en sådana Gudh som tu äst 10181; then ther synder förlåter/ och tilgifwer tinom igenlefda arfwedeel theras mißhandel? Then icke behåller sina wrede ewinnerliga; ty han är barmhertig. 10182

19. Han skal ännu förbarma sigh öfwer oß/ slå wåra mißgierningar neder 10183/ och kasta alla wåra synder vthi hafsens diup.

20. Tu skalt hålla Jacob trohet 10190/ och Abraham then nådh som tu wåra fäder i förtiden sworit hafwer.

Ände på Propheten Micha.

Then

Propheten Nahum/

Förspråket.

När/ och hwar om Nahum propheterat hafwer.

THen Propheten Nahum propheterar om then förstöring/ som the Assyrier på Jsraels folck och Juda giöra skulle; såsom ock af Salmanasser och Sanherib/ för theras stora synder skul skedde: doch så wida/ at the återlefde frome skulle behåldne blifwa; såsom ock Ezechie och hans likom wederfors: ther före synes thet/ såsom han hade warit för Esaia/ eller ju widh samma Esaia tijd.

I. Om Jsraels och Juda förstöring af the Assyrier. II. Om the Assyriers och Rineve förstöring.

Ther näst förkunnar han then förstöring som thet Konungariket Assyrien öfwergå skulle/ besynnerlig then staden Nineve: hwilken tilförene i Jona tijd ganska from war; men ther efter åter full medh ondsko wardt/ och plågade the fångna af Jsrael ganska swårliga/ så at ock Tobias theras ondsko ett åndeligit förderf förkunnade/ och sade: Theras ondska skal gifwa them en ända. Altså tröster han efter sitt namn (ty Nahum är så mycket som Consolator; på Swensko en tröstare) Gudz folck/ huru theras fiender the Assyrier/ skola åter warda förstörde.

III. Om Christo.

Widh ändan af första capitlet säger han ock/ lika som Esaia i 52 capitlet om the goda Predikare/ som frijd och salighet förkunna på bergen; och beder Juda hålla sin fest medh glädie. Och ändoch thet samma kan förståndet warda om Ezechie tijd efter Sanherib/ tå Juda vndsatt wardt/ och för samma Sanherib ståndandes blef: så är thet ock likwäl een meenlig Prophetie om Christo/ at i Juda blifwa skulle thet goda bodskapet/ och then glada Gudztiensten/ genom Gudz ord lärd och bekräftigad: therföre han ju rätteliga en rätt Nahum heter och är.

1. Capitel.

NAhum beskrifwer här Gudz stora nijt och macht emot sina fiendar the ogudachtiga/ at han intet låter them ostraffade/ v. 2. Samt hans mildhet och nådh emot them som trösta vppå honom/ v. 7. Och ther af införer/ at han intet skal låta the Assyriers onda företagande emot sitt folck blifwa ostraffat/ v. 9. Vtan the må komma så mächtige som the kunna: så skola the likwäl medh theras Konung nederlagde warda/ v. 12. Sedan tröster han sitt folck af thet hugneliga Evangelio som medh tiden ibland them predikas skulle/ v. 15.

I. Nahum beskrifwer Gudz nijt och macht omot the ogudachtiga.

THetta är tungen 10191 öfwer Nineve/ och Nahums Propheties book af Elkos.

2. Gudh är nijtisk/ och HERren är en hämnare 10192; ja/ en hämnare är HERren/ och grym: HERren är en hämnare vppå sina fiendar/ och then ther sina owänner intet förgäter:

3. HERren är tolig 10193/ och af stora macht 10194/ och låter intet ostraffat blifwa: han är HERren/ hwilkens wägar äro vthi wäder 10204 och storm 10195/ och tiockt moln vnder hans fötter.

4. Then som näpser hafwet/ och förtorkar thet 10196/ och vthtorkar alla flodar 10197: Basan och Carmel

försinächta/ och hwad som blomstras på Libanons berg/ thet måste försmächta för honom.

5. Bergen bäfwa för honom/ och högarna förgås; jorden darrar 10198 för honom/ ther til jordenes kretz/ och alle the som boo ther vppå.

6. Ho kan blifwa ståndandes för hans wrede? Och ho kan blifwa för hans grymhet? Hans wrede brinner såsom en eld/ och hällebergen remna för honom.

II. Gudz mildhet emot them som fruchta honom.

7. HERren är mild/ och ett fäste vthi nödenes tijd 10199; och känner them som trösta vppå honom.

8. När floden löper öfwer/ så giör han en ända medh henne; men sina fiendar förföljer han medh mörker.

III. Propheterar moot the Assyrier och Nineve.

9. HWad är tå thet som J tagen eder före 10205 emot HERran? Han låter ther doch intet af warda: ty bedröfwelsen skal icke wara ewinnerliga.

10. Ty lika som när törne 10200/ the ännu om hwart annat wäxa/ och bästa musten hafwa/ warda vpbränd såsom heel torr strå:

11. Altså warder thet skalka rådet 10206 som af tigh kommer/ ondt tänckiandes emot HERran.

12. Thetta säger HERren: The komme så tilrustade och mächtige som the wilja/ så skola the likwäl omkull huggne warda/ och gå sin koos: ty jagh wil ödmiuka tigh 10207; men doch icke platt förderfwa tigh:

13. Vtan wil tå kasta hans ook/ som tu drager/ ifrå tigh/ och slita tin band sönder.

14. Men emot tigh 10208 hafwer HERren budit/ at ingen tins namns sädh meer blifwa skal: vthi tins Gudz huse wil jagh förgiöra tigh 10201; jagh skal gifwa tigh ena graf ibland afgudar och beläte/ och tu måste til skam warda.

IV. Tröster sitt folck af Christi Evangelio.

15. SJj/ på bergen komma ens godh bodskaps fötter 10202/ then ther godh tidende bär: Hålt tina högtider/ Jnda/ och betala tin löfte 10209: ty skalcken skal icke meer komma öfwer tigh/ thet är platt vthe medh honom. 10203

2. Capitel.

PRopheten afmålar/ huru Nineve skulle af the Chaldeer bekrigat/ öfwerwunnit och skiöflat warda/ v. 1. Och thes Regenters och mächtigas wåld och röfwerij skulle få en ända/ v. 11.

I. Propheteras at Nineve skulle wunnit/ och skiöflat warda.

FÖrskingraren 10214 10210 skal vpdraga emot tigh/ och beläggia fästen; men se tigh wäl om på wägarna/ rusta tigh thet bästa tu kant/ och stärck tigh thet mästa tu förmar 10211:

2. Man skal likwäl platt afhämta tigh/ och förderfwa tina wijnqwistar: ty HERren skal gifwa Jacob segren/ lika som han Jsrael segren gaf.

3. Hans starckas sköldar äro röde; hans häärfolck seer vth såsom purpur; hans wagnar lysa såsom en eld/ när thet drabba skal; theras spetser gå hwar om annan.

4. Wagnarna rulla på gatomen/ och bulra vppå wägomen: theras anseende är lika som bloß/ och gå hwar om annan/ lika som en liungeld.

5. Men han skal tänckia vppå sina wäldiga 10215: doch skola the falla ehwart vth the wilja/ och skola hasta sigh åth murarna/ och til skärmen/ ther the må säkre blifwa.

6. Men the portar widh floderna warda doch vplätne/ och palatset skal nederslås.

7. Drottningen skal fången bortförd warda/ och hennes jungfrur skola sucka lika som dufwor/ och slå sigh vppå sitt bröst.

8. Ty Nineve är lika som en damm full medh watn; men thet måste förflyta; Står/ står (skola the ropa); men ther skal ingen wända om igen.

9. Så röfwer nu silfwer/ röfwer guld: ty här är en skatt ther ingen ända vppå är/ och ganska mång kostelig klenodier.

10. Men nu måste han platt afhämtad/ och vthödd warda: at hans hierta måste förtwifla/ knään ostadig wara/ alla länder darra/ och alla kinder blekna/ lika som een leerpotta. 10212

II. Anföres orsakerna ther til.

11. HWar är nu the leijons boning/ och the vnga leijons wedemark/ ther leijonet och leijinnan medh the vnga leijon wistades/ och ingen torde rädda them bort? 10213

12. Vtan leijonet röfwade nogh för sina vngar/ och drap åth sina leijinnor: sina kulor vpfylte han medh roof/ och sina boning medh thet han rifwit hade.

13. Sij/ jagh wil til tigh/ säger HERren Zebaoth/ och vptända tina wagnar i röök/ och swärdet skal vpfräta tin vnga leijon/ och giöra en ända på titt röfwerij på jordene/ at man tina bodskaps röst 10216 intet meer höra skal.

3. Capitel.

NAhum propheterar än/ at Nineve samt the Assyrier/ för theras mord/ röfwerij och afguderij skulle af the Babylonier förstöras/ v. 1. Lika som then staden No/ v. 8. Ther emot hwarken theras befästningar/ v. 12. Eller theras wäldige krigsmän skulle något kunna hielpa them/ v. 17.

I. Propheteras än emot Nineve/ och the Assyrier.

MEe them mordiska stadenom 10217/ then ther full är medh lögn 10223 och röfwerij/ och wil af sitt röfwerij intet återwända:

2. Ty ther skal man höra sweper smälla/ och hiul bulra; hästar skrija/ och wagnar rulla.

3. Han förer vp resenärar medh blänckiande swärd/ och glimmande glafwen: ther liggia månge slagne/ och stora hopar medh kroppar/ så at på them intet tahl är/ och man öfwer theras kroppar falla måste.

4. Alt thetta för then dägeliga och lustiga skiökiones stora bolerij skul/ hwilken truldom brukar/ och medh sitt bolerij hafwer förwärfdt Hedningar/ och medh sin troldom land och folck.

5. Sij/ jagh wil til tigh/ säger HERren Zebaoth; jagh skal vpkasta tin klädefåll öfwer titt ansichte/ och skal wisa Hedningomen tina blotthet/ och Konungariken tina skam. 10218

6. Jagh skal giöra tigh ganska styggelig/ och skämma tigh/ och giöra tigh til een wederstyggelse;

7. At alle the som tigh see/ skola fly ifrå tigh/ och säija: Nineve är förderfwat; ho wil ömka sigh öfwer tigh/ och hwar skal jagh sökia tigh hugswalare?

8. Menar tu/ at tu äst bättre än then store staden No 10219 10224: som låg widh floderna/ och hade watn alt omkring sigh/ hwilkens murar och fäste war hafwet?

9. Ethiopien och Egypten war hans otaliga macht; Put och Libya woro tine hielpare: 10220

10. Likwäl måste han fördrifwen warda/ och fången bortdraga/ och hans barn äro på alla gator slagne; och om hans ädlingar kastade man lott/ och alle hans wäldige wordo satte i kädior och boijor.

11. Altså måste tu ock drucken warda/ och bortgiöma tigh/ och vpsökia ett fäste för fiendanom.

II. Wises at befästningar och wäldige män hielpa intet/ ther lagh och rätt icke hållas widh macht.

12. Alle tine faste städer 10225 äro lika som fikonaträ medh mogen fikon: när man skakar them/ falla the honom i munnen som them äta wil.

13. Sij/ titt folck skal i tigh warda til qwinnor 10226 10221; och tins landz portar skola tinom fiendom öpnade warda/ och elden skal vptära tina bomar.

14. Hämta tigh watn/ ty tu skalt belagd warda; förbättra tin fäste: gack vthi leret och trampa thet/ och giör starckt tegel.

15. Men elden skal vptära tigh/ och swärdet döda tigh; thet skal vpäta tigh lika som en flogmatk; thet skal öfwerfalla tigh lika som en flogmatk/ thet skal öfwerfalla tigh såsom gröshoppor.

16. Tu hafwer flera köpmän än stiernorna äro på himmelen: men nu skola the vthsprida sigh lika som flogmatk/ och flyga bort.

17. Tine Herrar äro så månge som gräshoppor/ och tine höfwitsmän lika som flogmätkar/ hwilke sigh lägra vppå gårdar i the kalla dagar; men när solen vpgår/ så draga the tädan/ at man icke weet hwar the blifwa.

18. Tine herdar skola sofwa 10222/ o Konung i Assur: tine mächtige skola läggia sigh; och titt folck skal vppå bergen förströdt warda/ och ingen skal församla them.

19. Jngen skal begråta tin skada/ eller bekymra sigh om tina plågo: vtan alle the som thetta om tigh höra/ skola klappa medh sina händer öfwer tigh: ty öfwer hwem är tin ondska vthan återwändo icke gången?

Ände på Propheten Nahum.

Then

Propheten Habacuc/

Förspråket.

Hwad Habacuc förnemliga predikat hafwer.

THenne Habacuc är en tröstprophete/ then folcket styrckia/ trösta och vppehålla skal/ at the icke förtwifla om Christi tilkommelse/ thet skicke sigh så sälsynt som thet wil: therföre brukar han alla kånfter och stycker som ther til tiena/ at troon må fast blifwa vthi theras hierta/ om then tilsagda Christo; och predikar altså:

Thet är wäl sant/ at för theras synder skul måste landet af Konungenom i Babel förstördt warda: doch skal förthenskul Christus och hans rike icke om intet blifwa: vtan then förstöraren Konungen i Babel/ skal ock sielf icke mycken lycko ther af hafwa; han måste ock så förtryckt warda. Ty thet är så Gudz werck och art/ at han hielper när nödh är/ och kommer mitt i rätta tidenom; såsom i thenne Prophetens wiso i 3 cap. står: Han täncker vppå barmhertighet/ när bedröfwelse för handene är. Och man säger: När tåget håller som hårdast/ så brister thet. Lika som wij ock måste trösta och vppehålla the Christna medh Gudz ord/ til then yttersta dagen: om thet än synes/ at Christus ther medh fast fördröijer/ och wil intet komma; såsom han ock sielfwer säger/ at han komma skal/ när man som minst täncker ther vppå; när the byggia/ plantera/ köpa/ sälja/ äta/ dricka/ taga sigh hustrur/ och manne gifwas/ rc. På thet doch någre måga/ om the icke alle/ kunna i trone behåldne warda. Ty här äret af nödene/ at man troor/ och predikar; såsom man dageliga wäl för ögonen seer.

På hwad tijd han hafwer lefwat.

Vthaf allo thesso seer man wäl/ at thenne Habacuc hafwer warit för thet Babyloniska fängelset/ til ewentyrs widh Jeremie tijd; är ock lätt til förstå/ hwad han wil och menar.

1. Capitel.

HAbacuc klagar öfwer the grufweliga synder som gingo i swang ibland hans folck/ v. 1. Och propheterar/ at the Chaldeer måste therföre komma/ förhärja och förderfwa theras land/ v. 5. Sedan beder han Gudh/ at thetta straffet måtte lända them til rättelse; och at han icke länge wille så låta the ogudachtiga hafwa framgång emot them som fromare äro/ v. 12.

I. Propheten klagar öfwer sins folcks stora synder.

THetta är then tunge 10227/ som Propheten Habacuc sedt hafwer.

2. HERre/ huru länge skal jagh ropa/ och tu wilt icke höra? Huru länge skal jagh ropa til tigh för öfwerwåld skuld/ och tu wilt icke hielpa?

3. Hwij låter tu migh see mödo och arbete 10228? Hwij hafwer tu låtit migh see roof och öfwerwåld? **Wåld går öfwer rätt.**

4. Therföre måste lagen blifwa tilbaka/ och ingen rätt kan til ända komma: ty then ogudachtige öfwerfaller then rättferdiga/ therföre gå wrånga domar.

II. Propheterar om thet Babyloniska fängelset.

5. SEer ibland Hedningarna; seer til/ och förvndrer eder: ty jagh wil något giöra i edrom tijd/ thet J icke troo skolen/ tå man ther om talar. 10229

6. Ty sij/ jagh wil vpwäckia the Chaldeer/ ett bittert och snart folck/ hwilket draga skal så wijdt som landet är/ til at intaga the boningar som icke åro theras.

7. Och skal wara grufweligit och förfärligit; och skal biuda och twinga såsom thet wil.

8. Theras hästar äro raskare än parder 10230/ så äro the ock ildzknare än vlfwar om aftonen 10231: hans resenärer draga medh storom hopom fierran efter/ lika som the flugo/ såsom örnar 10232 hasta sigh til ett aas. 10233

9. The komma allesamman til at giöra skada/ ehwart the wilja: ther gå the igenom lika som ett östanwäder;

och samka fångar tilhopa/ såsom sand. 10234

10. The skola bespåtta Konungar/ och begabba Förstar: all fäste skola wara them ett skämt; ty the skola giöra ther bolwerck före/ och winna them.

11. Tå skola the taga sigh ett nytt modh/ fara fram åth och synda: och så måste tå theras seger höra theras gudh til. 10235

III. Beder ar straffet må lända til rättelse/ och the ogudachtige förstörde warda.

12. MEn tu/ HERre/ min Gudh/ min Helige/ tu som äst af ewighet/ lät oß icke döö: vtan lät them/ HERre/ allenast wara oß til ett straff; och lät them/ o wår tröst 10236/ allenast tuchta oß.

13. Tin ögon äro reen/ så at tu icke orkar see thet onda 10237/ och kan icke see vppå jämmer: **hwij seer tu tå på the öfwerträdare; och tiger/ at then ogudachtige vpslukar then som fromare är än han?** 10238

14. Och låter menniskiorna gå lika som fiskar i hafwet; såsom matkar the ingen herra hafwa?

15. The dragat alt medh krook/ och fångat medh sin näät/ och församlat medh sin garn: thes frögda the sigh/ och äro glade.

16. Therföre offra the sinom nätom 10240/ och rökia sinom garnom 10239: efter thet theras deel är ther igenom så feet/ och theras maat så kräselig worden.

17. Therföre kasta the sin näät ännu altid vth/ och wilja icke återwända at dräpa folck.

2. Capitel.

EFter Prophetens åstundan/ förmanar HERren honom til tolamod och beständighet/ v. 1. Propheteras emot the Babylonier/ at the för theras omätteliga begärelse til at regera/ v. 5. Theras röfwerij/ v. 7. Girighet/ v. 9. Mord/ v. 10. Tyrannij/ v. 12. Bedrägerij/ v. 15. Och then orätt the hade bedrifwit vppå Gudz folck/ skulle hemsökte warda/ v. 17. Och tå skulle theras gutne gudar intet kunna hielpa them/ v. 18. Men Gudz folcke låfwas hans närwarelse/ v. 20.

I. På Prophetens åstundan/ förmanar HERren honom til beständighet.

HÄr står jagh på mine wacht 10241 10258/ och stiger på mitt fäste/ och skådar och seer til hwad migh sagt warder; och hwad jagh swara skal honom som migh straffar.

2. Men HERren swarar migh/ och säger: Skrif 10259 synena/ och måla henne vppå een taflo 10242/ at then ther fram om går/ må thet läsa/ (nemliga altså:)

3. Prophetian 10260 skal ju ännu fullkomnad warda i sinom tijd/ och skal på ändalychtene frij i liuset komma/ och icke fela: men om hon fördröijer/ så förbida henne/ hon kommer wisserliga/ och skal icke fördröija. 10243

4. Hwilken ther emot sträfwer/ hans siäl skal icke gå wäl: **ty then rättfärdige lefwer af sine troo.** 10244

II. Propheteras moot the Babylonier/ och theras många synder/ nemligen/ begärelse at regera.

5. MEn wijn bedrager then stolta mannen 10245/ at han icke blifwa kan; hwilken vthwidgar sina siäl såsom helwetet/ och är lika som döden then intet mättas kan: vtan samkar til sigh alla Hedningar/ och församlar til sigh all folck.

6. Hwad gäller? Thesse allesamman skola giöra ett ordspråk om honom/ och ena sago och gåto/ och säija: Wee then som sitt godz förmerar medh annars mans godz: huru länge wil thet wara? Och lader mycken träck vppå sigh.

Röfwerij.

7. O huru hastigt skola the vpstå som tigh bita/ och vpwaka the som tigh bortdrifwa/ och tu måste warda them til byte.

8. Ty tu hafwer många Hedningar beröfwat; så skola alle igenlefde af folcken 10246/ beröfwa tigh igen 10247: för menniskiors blodh skul/ och för then orätt skul som i landena/ och i stadenom/ och vppå alla som ther vthi boo/ bedrifwen är.

Girighet.

9. Wee then som girig 10248 är til sins huus wärsta: på thet han skal hafwa sitt näste vppe i högdene 10249 10261/ at han skal vndfly olycko.

Mord.

10. Men titt rådslag skal komma tino huse til skam: ty tu hafwer alt förmycket folck slaget/ och syndat öfwerdådeliga.

11. Ty stenarna i murenom skola ropa/ och bielkarna i tråtsningene skola swara them.

Tyrannij.

12. Wee then som bygger staden medh blodh 10262/ och tilreder staden medh orätt. 10250

13. Mån thet icke skee af HERranom Zebaoth? Hwad folcken tigh arbetat hafwa/ thet måste vpbrännas i eld/ och ther menniskiorna trötte vppå wordne äro/ thet måste förtapat warda.

14. Ty jorden skal full warda af HERrans ähros kundskap 10263**/ lika som watnet som öfwertäcker hafwet.** 10251

Bedrägerij.

15. Wee tigh som skäncker vthi för tin nästa/ och blandar tin galla ther vthi/ och giör en drucknan/ på thet tu skalt see hans blygd.

16. Man skal ock mätta tigh medh skam för ähro: så drick tu ock nu/ at tu må omkull liggia: ty kalken i HERrans högra hand skal omfatta tigh/ och tu måste skamliga spy för tina härlighet. 10252

Orätt på Gudz folck.

17. Ty then orätt vppå Libanon 10253 10264 bedrifwen/ skal öfwerfalla tigh/ och the förstörda diur 10254 skola förskräckia tigh: för menniskiors blodh skul/ och för then orätt skul som i landena/ och i stadenom/ och vppå alla the ther vthi boo/ bedrifwen är.

III. Theras gutne gudar skulle intet kunna hielpa them; men HERren skulle hielpa the sina.

18. HWad kan tå belätet hielpa/ thet thes mästare giordt hafwer/ och thet falska gutna belätet/ ther thes mästare förlät sigh vppå/ at han stumma afgudar giorde? 10255

19. Wee honom som säger til en stock: Waka vp; och til stumma stenen: Statt vp. Huru skulle thet kunna någon lära? Sij/ thet är öfwerdragit medh guld och silfwer/ och ther är ingen ande vthi.

20. Men HERren är i sitt helga tempel 10256: hela werlden ware tyst för honom. 10257

3. Capitel.

HAbacucs böön; vthi hwilken han först klagar HERranom/ at han förskräcktes af thet tilstundande Babyloniska fängelset: doch tröster han sigh/ at HERren altid täncker på barmhertighet mitt i nödene/ v. 1. Sedan berömer han Gudz stora macht och härlighet som han betedde sino folcke/ tå han gaf them sin lagh/ v. 3. Tå han vthförde them af Egypten/ v. 5. Tå han införde them i Canaans land/ och förgiorde mächtig land och Konungar för them/ rc. v. 6. rc. Och beder/ at han wille sammaledz bewisa sin macht på the Babylonier/ som emot them komma skulle/ v. 14. Klagar än yttermera öfwer landsens förstöring/ v. 16. Och tröster sigh åter af HERran sin Frälsare/ v. 18.

I. Habacucs böön/ beståendes af klagan öfwer fängelset/ och tröst af Gudz barmhertighet.

THetta är Prophetens Habacucs böön för the oskyldiga.

2. HERre/ jagh hafwer hördt titt rychte; 10277 så at jagh förskräcktes: HERre/ tu giör titt werck lefwande mitt i åhren 10278/ och låter thet kunnigt warda mitt i åhren: när bedröfwelse på färde är/ så täncker tu vppå barmhertighet.

3. Gudh kom sönnan efter/ och then Helge ifrå thet berget Paran 10265 10279: Sela. Af hans lof war himmelen full/ och af hans ähro war jorden full.

4. Hans skeen war såsom ett lius 10266/ strimor gingo af hans händer: ther war hans macht hemliga.

5. För honom gick pestilentie 10267 10280/ och plåga 10268 gick vth/ ehwart han gick.

6. Han stod/ och mälte landet; han såg til/ och förskingrade Hedningarna 10281: så at werldenes berg 10282 förkrossat wordo/ och sigh bucka måste alle högar 10282 i werldene/ tå han gick vthi werldene.

7. Jagh såg the Ethiopers hyddor i wedermödo/ och the Midianiters tiäll bedröfwat. 10283 10269

8. Wast tu icke HERre wredh i flodene 10284? Och tin grymhet i watnom/ och tin ogunst i hafwena 10270? Tå tu redst på tina hästar/ och tine wagnar behöllo segren. 10271

9. Tu drog fram bogan/ såsom tu slächterna sworet hade: Sela: och delade strömarna 10272 i landena.

10. Bergen sågo tigh/ och wordo bedröfwat 10273; watuströmen gick sin koos/ diupet lät höra sigh/ högden hof sina händer vp.

11. Sool och måne 10285 stodo stilla 10274; tine pilar foro bort åth medh ett skeen/ och tin glafwen medh liungeldz blänckiande.

12. Tu nedertrampade landet i wrede/ och söndertröskade Hedningarna i grymhet.

13. Tu drog vth til at hielpa tino folcke/ til at hielpa tinom Smorda 10286: tu sönderslogst hufwudet vthi thens ogudachtigas huse/ och blottade grunden alt in til halsen: Sela.

II. Beder emot the Babylonier.

14. O at tu wille banna hufwudens spiror 10287/ samt medh thes byar/ hwilke såsom ett wäder komma til at

förströ migh/ och glädia sigh lika som the vpslukte the älenda hemliga.

15. Tine hästar gå i hafwena 10288/ vthi stoor watns träck.

III. Klagar åter emot bedröfwelse.

16. EFter jagh sådant hörer/ så är min buuk bedröfwad; mine läppar darra af roop: waar går i minom benom/ jagh är bedröfwad widh migh: ach at jagh hwila måtte i bedröfwelsens tijd/ tå wij vpdrage til thet folck som emot oß strider.

17. Ty fikonträd skal icke grönskas/ och ther skal ingen frucht wara på wijnträn: arbetet vppå olioträd felar/ och åkrarna bära inga födo: och fåren skola ryckias vthu fårahusen/ och intet fää skal wara vthi fähusen. 10289

IV. Tröstar sigh af HERrans hielp.

18. MEn jagh wil glädia migh af HERranom; och gladh wara i Gudi minom Frälsare. 10275

19. Ty HERren HErren är min kraft/ och han skal giöra mina fötter lika som hiorta fötter 10276; och skal föra migh vp i högdena: så at jagh siunger på min strängiaspel.

Ände på Propheten Habacuc.

Then

Propheten ZephanJa

Förspråket.

När/ och hwar om ZephanJa propheterar. I. Om thet Babyloniska fängelset.

ZEphanJa hafwer warit i then Prophetens Jeremie tijd: ty han propheterade vnder Konung Josia/ såsom Jeremia/ efter som hans titel vthwiser. Therföre propheterar han ock thet samma som Jeremia propheterar/ nemliga: at Jerusalem och Juda skulle förstördt warda/ och folcket bortföras/ för theras obotsama onda lefwerne skul. Men han nämner icke Konungen i Babel/ then them förstöra och fånga skulle/ såsom Jeremia giör: vtan säger slätt/ at Gudh sådana olycko och plågo wille låta öfwer them komma/ på thet han måtte beweka them til bättring. Ty alle Propheterna hafwa icke kunnat tala thetta folcket i thet sinnet/ at Gudh skulle wara wredh på them. The påckade ju altid ther vppå/ at the woro och kallades Gudz folck. Och then som predikade/ at Gudh war wredh vppå them/ han måste wara en falsk Prophete/ och döö: förty/ the wille icke troo/ at Gudh så skulle öfwergifwa sitt folck: lika som man ock nu i thenna tijd förföljer och dräper them alla för kättare/ som lära/ at kyrkian skal fara will och synda/ och at Gudh måste straffa henne. Men han propheterar icke allenast Juda sädana olycko: vtan ock allom omliggiande landom och grannom/ såsom the Philisteer och Moab/ ja/ ock the Ethioper och Assur: förty/ Konungen i Babel skulle wara ett Gudz rijs öfwer all land.

II. Om Christi rike.

Vthi tredie capitlet propheterar han öfwermåtion härliga och klarliga/ om thet glädsama och saliga Christi rike/ som i hela werldene skulle vthbredt warda. Och ändoch han en liten Prophet är/ så talar han doch likwäl mycket meer om Christo/ än mänge andre store Propheter/ och hardt när/ meer än Jeremia. Ther medh han åter rikeliga tröster folcket/ på thet the vthi thet Babyloniska fängelset och olycko/ icke skulle förtwifla på Gudh/ såsom han hade ewinnerliga förkastat them; vtan skulle wisse wara/ at the efter sådana

straff skulle åter komma til nåde igen/ och få then tilsagda Frälsaren Christum/ medh hans härliga rike.

1. Capitel.

ZEphanJa hotar Juda och Jerusalem/ v. 2. För theras afguderij/ v. 4. At HERren skulle hårdeliga straffa them therföre/ v. 7. Ändoch the woro säkre och trodde thet intet/ v. 12.

I. Hwad tijd ZephanJa propheterat hafwer.

THetta är HERrans ord/ som skedde til ZephanJa Chusi son/ Gedalja sons/ Amarja sons/ Hiskia sons/ vthi Josia tijd Amon sons/ Juda Konungs.

II. ZephanJa hotar Juda och Jerusalem medh straff/ för theras afgudetij.

2. JAgh skal taga bort all ting vthu landena/ säger HERren.

3. Jagh skal borttaga både folck och fää 10290/ både himmelens foglar/ och fiskarna i hafwet/ samt medh afgudarna och the ogudachtiga; ja/ jagh skal vthrota menniskiorna af landena/ säger HERren.

4. Jagh skal vthräckia mina hand öfwer Juda/ och öfwer alla the som i Jerusalem boo: altså skal jagh borttaga thet qwart är af Baal/ ther til the namn/ Munkar 10304 och Prester vthu thesso rume. 10291

5. Och the som på taken 10292 tilbedia himmelens häär; the som honom tilbedia/ och swärja doch widh HERran 10293/ och widh Malcham 10305 ther jämte.

6. Och the som affalla ifrå HERranom/ och intet fråga efter HERran/ och intet achta honom.

7. Warer tyste 10294 för HERranom HERranom: ty HERrans dagh 10295 är förhandene; ty HERren hafwer tilredt ett slachtoffer 10296/ och budit ther sina gäster 10306 til.

8. Och på HERrans slachtoffers dagh/ skal jagh hemsökia Förstarna och Konungs barnen 10297/ och alla the som bära en främmande kyrkioskrud. 10307

9. Och skal jagh then tiden hemsökia them som öfwer tröskelen springa; the theras herrars huus vpfylla medh roof och bedrägerij.

10. På then tiden/ säger HERren/ skal vphäfwa sigh ett högt roop ifrå fiskaportenom 10298/ och en grååt ifrå them andra portenom/ och en stoor jämmer på högomen.

11. Jämrer eder J som boon i qwarnene 10308: ty hela krämare folcket är borto/ och alle the som penningar församla/ äro förgångne.

III. Beskrifwer theras säkerhet och hårdnackenhet; samt straffets swårhet.

12. PÅ then tiden skal jagh vthransaka Jerusalem medh lychtor/ och skal hemsökia them som liggia på sine drägg 10299 10309/ och säija i sitt hierta: HERren warder hwarken godt/ eller ondt giörandes.

13. Och theras ägodelar skola til roofs warda/ och theras huus til ett öde: the skola byggia huus/ och intet boo ther vthi; the skola plantera wijngårdar/ och intet wijn dricka ther af. 10300

14. Ty HERrans store dagh är hardt förhandene; han är hardt när/ och hastar sigh swårliga: när thet ropet om HERrans dagh kommandes warder/ så skola the starcke ropa bitterliga.

15. Ty thenne dagen är en grymhets dagh 10301; en bedröfwelses och ångests dagh; en wäders och storms

dagh; en mörkers och dimbos dagh; en molns och töknes dagh.

16. En basuuns och trummetes dagh/ emot the fasta städer och höga borger.

17. Jagh skal giöra menniskiomen bekymmer/ så at the skola gå omkring såsom the blinde: **therföre at the emot HERran syndat hafwa:** theras blodh skal vthgutit warda/ lika som thet stofft wore/ och theras kroppar såsom träck.

18. Theras silfwer och guld skal intet kunna hielpa them/ på HERrans wredes dagh 10302**:** vtan hela landet skal genom hans nijtz eld förtärdt warda: ty han skal snarliga en ända giöra 10303 medh alla the som boo i landena.

2. Capitel.

PRopheten förmanar sitt folck til bättring/ v. 1. Förr än HERrans wrede begynte brinna/ och straffet öfwer them kommo/ v. 2. Sedan propheterar han emot the Philisteer/ v 4. Moabiter/ och Ammoniter/ v. 8. At HERren skulle hemsökia och straffa them/ therföre at the hade försmädat hans folck/ v. 10. Sammaledes emot the Ethioper/ och Assyrier/ v. 12.

I. Zephan Ja förmanar sitt folck til bättring.

FÖrsamler eder/ och kommer hijt/ J obehageliga folck:

2. Förr än domen vthgår/ så at J om dagen bortryken såsom ett stofft/ förr än HERrans grymma wrede öfwer eder kommer/ förr än HERrans wredes dagh öfwer eder kommer.

3. Söker HERran/ alle J elände i landena/ J som hans rätter hållen: söker rättferdighetena/ söker ödmiukhetena; vppå thet at J på HERrans wredes dagh mågen beskyddade warda.

II. Propheterar moot the Philisteer.

4. TY Gaza måste öfwergifwen warda/ och Askelon förödd: Asdod skal om middagen förjagad warda/ och Ekron vthrotad warda.

5. Wee them som boo nedre widh hafwet/ the krigare; HERrans ord skal komma öfwer eder: Tu Canaan/ the Philisteers land/ jagh skal förgiöra tigh/ så at ther ingen meer boo skal. 10310

6. Ther skola nedre widh hafwet wara altsammans herdahuus/ och fårahuus.

7. Och thet samma skal warda them qwarlefdom af Juda huus til deel/ at the ther vppå beta skola: om aftonen skola the lägra sigh vthi Askelons husom/ tå nu HERren theras Gudh them återsökt/ och theras fängelse wändt hafwer.

III. Emot the Moabiter och Ammoniter.

8. JAgh hafwer hördt Moabs hädelse/ och Ammons barnas försmädelse 10311/ ther the medh hafwa försmädat mitt folck/ och berömt sigh öfwer theras gränsor.

9. Nu wäl/ så sant som jagh lefwer/ säger HERren Zebaoth Jsraels Gudh: Moab skal warda lika som Sodom/ och Ammons barn lika som Gomorra 10312; ja/ lika som en netzlebuske/ och een saltgrufwa/ och ett ewigt öde 10313: the qwarlefde af mitt folck skola beröfwa them/ och the öfwerblefne af mitt folck skola ärfwa them.

10. Thet skal wederfaras them för theras högfärd/ at the hafwa försmädat HERrans Zebaoths folck/ och berömt sigh öfwer them.

11. Förskräckelig skal HERren wara öfwer them: **ty han skal förläggia alla gudar** 10318 **på jordene; och alla öijar ibland Hedningarna skola tilbedia honom/ hwar och en i sitt rum.**

IV. Emot the Ethioper och Assyrier.

12. OCk skolen J Ethioper genom mitt swärd slagne warda.

13. Och han skal sträckia sina hand norr vth/ och förgiöra Assur; han skal giöra Rineve öde 10314/ tort/ såsom een ökn;

14. Så at sigh ther vthi lägra skola allahanda diur 10315 ibland Hedningarna: och rördromar och vfwar skola boo på theras torn/ och skola siunga i wijgskården/ och korpar på bielkomen: ty cedrebräden skola afrifne warda.

15. Thenne är then lustige staden/ then så säker bodde/ och sade i sitt hierta: Jagh äret 10316/ och ingen annan; huru är han så öde worden/ så at diuren boo ther inne? Och hwilken som ther fram om går/ han hwißlar til honom/ och slår medh handene öfwer honom. 10317

3. Capitel.

PRropheten ropar wee öfwer Jerusalem/ och thet Judeska folcket/ v. 1. För theras margfaldiga synder och obotferdighet skul/ v. 2. Och förkunnar/ at HERren therföre wille förstöra och föröda them/ v. 6. Ther hoos tröster han the froma och gudfruchtiga/ at HERren wille straffa theras fiendar; v. 8. Låta predika sitt hugneliga Evangelium för them/ v. 9. Förlåta them theras synder/ rc. v. 11. Och sättia them til ett lof på jordene/ v. 19.

I. Propheteras moot Juda folcket/ för theras obotferdighet.

MEe them styggeliga/ slemma/ och tyranniska stadenom. 10332

2. Han wil intet höra/ eller låta sigh tuchta; han wil icke trösta vppå HERran/ eller hälla sigh til sin Gudh.

3. Hans Förstar äro ther inne rytande leijon/ och hans domare vlfwar 10319 om aftonen/ hwilka intet låta qwart blifwa in til morgonen.

4. Hans Propheter äro lösachtige och förachtare; hans Prester oskiära helgedomen/ och bedrifwa wåld vnder lagsens skeen. 10320

5. Men HERren som ibland them är/ lärer wäl rätt/ och giör intet ondt 10321**: han låter hwar morgon vppenbarliga lära sina rätter/ och håller intet vp; men the onde wilja intet lära skämmas.** 10322

6. Therföre wil jagh vthrota thetta folcket/ föröda theras borger/ och giöra theras gator så toma/ at ingen ther på gå skal: theras städer skola förstörde warda/ så at ther ingen meer boor.

7. Jagh lät säija tigh: Migh skalt tu fruchta/ och låta tuchta tigh/ så worde hans boning icke vthrotad/ och intet ther af komme/ ther jagh honom medh hemsökia skal: men the woro oförsumlige til at giöra allahanda ondsko.

II. Tröstas the frome/ at theras fiender skulle straffade warda.

8. THerföre/ säger HERren/ måsten J ock bida migh/ til thes jagh vpstår i sinom tijd; tå jagh ock döma skal/ och församla Hedningarna/ och låta Konungariken tilhopa komma/ til at giuta mina wrede öfwer them; ja/ alla mina grymhets wrede: ty hela werlden skal igenom mins nijts eld förtärd warda. 10323

III. Gifwes löfte om Evangelii predikan i hela werldene.

9. TÅ wil jagh annorlunda låta predika til folcken medh wänliga läppar 10324 10333/ at the allesamman skola åkalla HERrans namn/ och tiena honom endrächteliga.

10. Man skal hafwa mina tilbediare/ the förströdda på hinsidon flodena i Ethiopien/ til migh för en skänck.

11. På then samma tiden skalt tu intet meer skämmas/ öfwer alt titt wäsende/ ther tu medh emot migh syndat hafwer: ty jagh wil taga the stolta helgon 10334 ifrå tigh/ at tu icke meer skalt vphäfwa tigh för mitt helga berg skul. 10325

12. Jagh skal låta öfwerblifwa i tigh ett fattigt 10326 ringa folck/ the skola trösta vppå HERrans namn.

13. The qwarblefne i Jsrael 10335 skola intet ondt giöra 10327/ eller lögn tala; och man skal icke finna någon bedrägelig tungo i theras mun: vtan the skola födas och roo hafwa/ vthan all fruchtan.

14. Frögda tigh/ tu dotter Zion/ ropa Jsrael; war gladh och frögda tigh af allo hierta/ tu dotter Jerusalem. 10328

15. Ty HERren hafwer borttaget titt straff 10336/ och afwändt tina fiendar 10337: HERren Jsraels Konung är när tigh/ at tu intet meer behöfwer fruchta tigh för någon olycko. 10329

16. På then samma tiden skal man säija til Jerusalem: Fruchta tigh intet; och til Zion: Lät tina händer icke nederfalla:

17. Ty HERren tin Gudh är när tigh/ en starck Frälsare: han skal frögda sigh öfwer tigh/ och wara tigh wänlig/ och förlåta tigh thet/ och skal glädias öfwer tigh medh höga röst.

18. The som igenom menniskiors stadgar plågade woro/ wil jagh bortskaffa/ at the skola ifrå tigh komma/ hwilke stadgar 10338 tin tunge woro/ för hwilka tu skyllat war.

19. Sij/ jagh skal på then tiden giöra en ända vppå alla them som tigh ondt giöra: och skal hielpa then halta/ och församla then fördrefna 10330; och skal sättia them til lof och ähro/ i all land ther man them förachtar.

20. På then tiden skal jagh låta komma eder här in; och på then samma tiden församla eder: ty jagh skal sättia eder til lof och ähro/ ibland all folck på jordene; tå jagh edart fängelse 10331 omwändandes warder/ för edra ögon/ säger HERren.

Ände på Propheten Zephan Ja.

Then

Propheten Haggai/

Förspråket.

På hwad tijd Haggai hafwer propheterat.

HAggai är then förste Propheten som folckena efter thet Babyloniska fängelset gifwen war/ genom hwilkens prophetie templet och Gudztiensten åter vprättad wardt. Ther til honom sedan efter twå månader ZacharJa til en stalbroder gifwen wardt/ på thet Gudz ord skulle genom twäggia witnes mun theste wissare trodt warda: ty folcket war vthi stort twifwel kommet/ om templet skulle någon tijd åter vphygdt warda.

Lutheri mening/ när the 70 åhrs wekor skola begynna räknas. Hwar om Haggai hafwer propheterat.

Och wij hålle/ at om thenna Propheten hoos Daniel 9 cap. 25 vers talat är/ ther han säger: Jfrå then tiden/ när befalningen vthgår/ at Jerusalem skal åter bygdt warda/ alt in til then Förstan Christum/ äro siu wekor/ och twå och sextijo wekor/ rc. Förty/ ändoch tilförene genom Konung Cores war ock een befalning vthgången/ at man skulle på hans (Konungens) kost och täring byggia vp templet igen/ så wardt thet doch förhindrat alt in til Haggai och ZacharJa tijd: tå Gudz befalning genom theras prophetie vthgick/ så hade thet framgång.

Men han straffar folcket/ at the intet achtade vppå/ huru templet och Gudztiensten vprättas skulle/ vtan alle woro flitige och girige på sitt egit godz och huus: therföre the ock plågade wordo medh hård åhr/ och skada på wijn/ korn/ och allahanda fruchter/ allom ogudachtigom til ett exempel/ som Gudz ord och tienst intet achta/ och ju altid krafsa vthi sin säck. På them alla gäller thenne text/ fåsom han säger: Theras säck skal holog och botnalös wara. Så finner man ock vthi alla historier: ther man icke wil föda Gudz tienare/ eller hielpa til at vppehålla hans ord/ ther låter han them flux krafsa tilhopa/ och fikas för sigh sielfwa/ och ju altid sammandraga; men han giör doch på sidstone hohl på säcken/ och blås ther in/ så at thet vthstuftar och bortflyger/ at ingen weet hwar thet blifwer: han wil ock äta medh/ eller the skola intet finna til at äta.

Han propheterar ock om Christo vthi andra capitlet/ at han skulle snart komma/ alla Hedningarnas tröst. Ther han någorlunda medh til förstå gifwer/ at Judarnas rike och lagh skulle hafwa en ända/ och hela werldenes Konungarike förstördt och Christo vnderdånigt warda; hwilket alt in til nu skedt är/ och alt in til yttersta dagen skeer: så skal thet tå altsamman fulkomnat warda.

1. Capitel.

HERren straffar sitt folck/ samt theras öfwerstar/ genom Haggai/ at the läto hans huus liggia öde/ och bygde vp theras egna huus/ v. 1. Säger sigh therföre hafwa plågat them medh hunger och dyr tijd/ v. 5. och 9. Och förmanar them än/ at the skulle taga sigh före/ och vpbyggia thet/ v. 8. Thenna förmaningen hörde öfwerstarna och alt folcket/ och begynte åter byggia på HERrans huus/ v. 12.

I. Tiden på hwilken Haggai propheterat.

VThi andro åhrena Konungs Darios/ vthi siette månadenom/ på första dagen i månadenom/ skedde HERrans ord genom then Propheten Haggai/ til Serubbabel Sealthiel son/ Juda Första/ och til Jehosua Jozadaks son/ then öfwersta Presten 10339/ och sade:

II. HERren straffar sitt folck at the läto hans huus liggia öde.

2. SÅ säger HERren Zebaoth: Thetta folcket säger: Tiden är ännu icke kommen/ at man HERrans huus byggia skal.

3. Och HERrans ord skedde genom then Propheten Haggai/ säijandes:

4. Mån tå edar tijd wara kommen/ at J boo skolen vthi hwälfdom husom/ och thetta huset måste öde stå?

III. Beder them märckia hwadh skada the hade ther af.

5. NU/ så säger HERren Zebaoth: Seer huru thet går eder.

6. J såån mycket/ och fören litet in; J äten/ och warden doch icke mätte; J dricken/ och warden doch intet otorstige; J kläden eder/ och kunnen doch icke wärma eder; **och then ther penningar förtienar/ han lägger them vthi en hologan pung.** 10340

7. Så säger HERren Zebaoth: Seer huru thet går eder.

IV. Förmanar them/ at the ännu skulle vpbyggia hans huus.

8. GÅr vp på berget/ och hämter trä/ och bygger huset: thet skal wara migh tacknemligit/ och jagh skal bewisa mina ähro 10341/ säger HERren.

9. Ty J wänten wäl efter mycket; och sij/ thet warder litet: och om J än fören thet heem/ så blås jagh doch thet bort. Hwij så/ säger HERren Zebaoth? **Therföre at mitt huus så öde står** 10345**; och hwar och en hastar medh sino huse:**

10. Therföre hafwer himmelen förhållet daggena öfwer eder/ och jorden sina frucht. 10342

11. Och jagh hafwer kallat torko 10343**/ både öfwer land och berg; öfwer korn/ wijn/ oljo/ och öfwer alt thet vthaf jordene kommer; och öfwer folck och fää/ och öfwer alt händers arbete.**

V. Öfwerstarna och folcket begynna byggia vp templet.

12. TÅ hörde Serubbabel Sealthiel son/ och Jehosua Jozadaks son/ then öfwerste Presten/ och alle öfwerblefne af folcket/ sådana HERrans theras Gudz röst/ och Prophetens Haggai ord; såsom HERren theras Gudh honom sändt hade: och folcket fruchtade sigh för HERranom.

13. Tå sade Haggai/ HERrans Ängel 10346/ som HERrans bodskap hade til folcket: Jagh är medh eder 10344/ säger HERren.

14. Och HERren vpwäckte Serubbabels anda/ Sealthiels sons/ Juda Förstas; och Jehosua anda/ Jozadaks sons/ thens öfwersta Prestens; och alt igenlefda folckens anda: så at the kommo/ och arbetade vppå HERrans Zebaoths theras Gudz huus.

2. Capitel.

HERren befaller här Propheten/ först/ at han skulle förmana öfwerstarna och folcket/ til at fara fort medh templets byggning/ v. 1. Ty han wille snart sända them Messiam/ alla Hedningars tröst; så skulle thetta templet skee större ähra och härlighet än thet förra/ v. 7. Sedan/ at han skulle åter säija them/ at så länge the icke höllo flitigt på byggningen/ så skulle all theras Gudztienst mißhaga honom; men ifrå then dagen the giorde sin flijt/ wille han wälsigna them/ v. 11. Til thet sidsta/ at han skulle trösta Serubbabel theras Första: at oansedt HERren wille låta förderfwa mång land genom krijg/ så wille han doch bewara honom såsom en signets ring/ v. 21.

I. HERren förmanar them byggia fort: ty han wille wara medh them.

PÅ fierde och tiugunde dagen/ i siette månadenom/ vthi andro åhrena Konungs Darios:

2. På första och tiugunde dagen/ i siunde månadenom/ skedde HERrans ord genom then Propheten Haggai/ och sade:

3. Tala til Serubbabel Sealthiel son/ Juda Första; och til Jehosua Jehozadak son/ then öfwersta Presten/ och til thet igenlefda folcket/ och säg:

4. Hwilken är ibland eder igenlefd/ som thetta huus i thes förra härlighet sedt hafwer 10347? Och huru synes eder nu ther om? Är thet icke så/ at thet tycker eder intet wara?

5. Och nu/ Serubbabel/ haf ett godt modh/ säger HERren: haf ett godt modh/ tu Jehosua Jehozadaks son/ öfwerste Prester: hafwer ett godt modh/ alt folck i landena/ säger HERren/ och arbeter: ty jagh är medh eder 10348/ säger HERren Zebaoth.

6. Efter thet ordet tå jagh ett förbund 10349 medh eder giorde/ när J vthur Egypten drogen; skal min Ande blifwa när eder: fruchter eder intet.

II. Låfwar sända Messiam/ alla Hedningars tröst.

7. TY så säger HERren Zebaoth: **Thet är ännu en liten tijd/ at jagh skal röra himmel och jord/ hafwet och thet torra;** 10350

8. Ja/ alla Hedningar skal jagh röra: så skal tå komma alla Hedningars tröst 10357**; och jagh wil giöra thetta huus fult medh härlighet/ säger HERren Zebaoth.**

9. Ty mitt är både silfwer och guld/ säger HERren Zebaoth.

10. Thetta sidsta husets härlighet 10351**/ skal större warda/ än thes förstas warit hafwer/ säger HERren Zebaoth: och jagh skal frijd** 10358 **gifwa i thesso rumena/ säger HERren Zebaoth.**

III. HERren straffar theras försumelse til at byggia templet.

11. PÅ fierde och tiugunde dagen/ i nijonde månadenom/ vthi andro åhrena Darios/ skedde HERrans ord til then Propheren Haggai/ och sade:

12. Thetta säger HERren Zebaoth: Fråga Presterna om lagen 10352/ och säg:

13. Om någor båre heligt kött vthi sins klädes sköt; och komme sedan medh sitt klädesköt widh brödh/ moos/ wijn/ oljo/ eller hwad thet för spijs wara kunde; worde thet ock heligt 10359? Och Presterna swarade/ och sade: Neij.

14. Haggai sade: Om nu en som af ett wederkommet aas oreen är/ komme widh något af thessa tingen/ worde thet ock oreent? Presterna swarade/ och sade: Thet worde oreent. 10353

15. Tå swarade Haggai/ och sade: Altså är ock thetta folcket/ och thessa menniskior för migh/ säger HERren: och alt theras händers werck/ och hwad the offra/ thet är oreent.

16. Och nu/ seer huru thet eder gånget är/ ifrå thenna dagen och tilförene/ förra än en steen på then andra lagd wardt af HERrans tempel:

17. At när en kom til kornhopen/ som skulle hålla tiugu mått/ så woro ther som nogast tijo: kom han til prässen/ och meente vpfylla femtijo åhm/ så woro ther som nogast tiugu. 10354

18. Ty jagh plågade eder medh torko/ brandkorn och hagel/ vthi allo edro arbete 10355: likwäl omwände J eder intet til migh/ säger HERren.

19. Så seer nu ther vppå/ ifrå thenna dagh/ och tilförene/ nemliga/ ifrå fierde och tiugunde dagen i nijonde månadenom/ alt in til then dagen tå HERrans tempel grundat wardt/ seer ther vppå.

20. Ty säden ligger ännu i lårarna/ och ingen ting bär ännu något; hwarken wijnträ/ fikonaträ/ granatträ/

eller oljoträ: men ifrå thenna dagen wil jagh gifwa wälsignelse. 10360

IV. HERren tröster Serubbabel/ at han wille bewara honom.

21. OCh HERrans ord skedde annan gången til Haggai/ på fierde och tiugunde dagen i månadenom/ och sade:

22. Tala til Serubbabel Juda Första/ och säg: Jagh skal röra himmel och jord:

23. Och skal omstörta rikers säter 10361/ och förgiöra the mächtiga Hedningarnas rike: och skal omstörta både wagn och resenär; så at både häst och man skola nederfalla/ hwar och en genom thens andras swärd.

24. På then samma tiden/ säger HERren Zebaoth/ skal jagh taga tigh/ Serubbabel Sealthiel son/ min tienare/ säger HERRen; och wil hålla tigh såsom en signets ring 10356: ty jagh hafwer vthwaldt tigh/ säger HERren Zebaoth.

Ände på Propheten Haggai.

Then

Propheten Zachar Ja/

Förspråket.

På hwad tijd ZacharJa hafwer lefwat.

THenne Propheten hafwer warit efter thet Babyloniska fängelset/ och hafwer medh sinom stalbroder Haggai hulpet til at vpbyggia Jerusalem och templet; och thet förströdda folcket åter tilsammans hämtat: på thet ett regemente och ordning åter skulle i landena vprättad warda.

Hwad han hafwer propheterat.

Och är sannerliga en af the alratrösteligaste Propheterua: ty han före och frambär ganska många/ skiöna/ och trösteliga syner/ och gifwer mång föt och liuflig ord före: på thet han må styrckia thet bedröfwada och förströdda folcket/ til at taga vppå byggningen och regementet/ hwilket alt in til then tiden stort och margfalligt motstånd lidit hade. Thetta giör han alt in til 5 cap.

Vthi 5 capitlet propheterar han vnder ens brefs/ och enes skäppos syyn/ om the falska lärare/ som ther efter vpkomma skulle i Judeska folckena/ the ther Christum försaka skulle; hwilken syyn ännu i thenna dagh drabbar vppå Judarna.

Vthi thet 6 propheterar han om Christi Evangelium/ och om thet andeliga templets i hela werldene vpbyggiande: efter Judarna försakade honom/ och icke wille hafwan.

Vthi 7 och 8 vphäfwer sigh ett spörsmål/ ther Propheten swarar til; tröster och förmanar them åter til byggningen och regementet; och besluter ther medh sådana sin tijdz prophetie om vpbyggningena igen.

Vthi 9/ går han in til tilkommande tider; och propheterar först cap. 9 huru then store Alexander skulle winna Tyrum/ Zidon/ och the Philisteer: på thet hela werlden skulle Christi tilstundande Evangelio öpnat warda: och förer then Konungen Christum in i Jerusalem på enom åsna/ rc. Men i 11 propheterar han/ at Christus skulle af Judomen såld warda/ för tretijo silfpenningar; therföre han ock them öfwergifwa skulle/ så at Jerusalem skulle på ändalychtene warda förstördt/ och Judarna i wilfarelse förstockade/ och förströdde; och altså Christi Evangelium och rike komma ibland Hedningarna efter Christi lidande/ ther han tilförene medh

skulle såsom en herde slagen/ och Apostlarna såsom fåår förströdde warda: ty han måste tilförene lida/ och altså in i sina härlighet komma.

Vthi yttersta capitlet/ som han Jerusalem förstördt hafwer/ tager han ock bort thet Levitiska Presterskapet/ samt medh thes wäsende/ tygh och helgedagar/ och säger: At all andelig ämbete skola meenlig warda/ ther medh at tiena Gudi/ och icke meer allenast af Levi slächt/ thet är: ther skola andre Prester/ andre helgedagar/ annor offer/ och annor Gudztienst komma/ hwilket andra slächter ock giöra kunna; ja/ ock Egypten/ och alle Hedningar. Hwad är thet annat/ än at thet gamla Testamentet tå klart aflägges/ och borttages.

1. Capitel.

HERren befaller ZacharJa förmana sitt folck til bättring/ at them icke skulle gå illa såsom theras fäder/ för theras olydighet skul/ v. 2. Zachar Ja seer ock vthi een syyn en man sittiande på en rödh häst/ rc. v. 7. Och får tilsäijelse af HERranom/ at Jerusalem skal åter warda tagit til nåde/ och vpbyggias igen/ v. 16. Sedan seer han fyra horn som hafwa förskingrat Juda/ och fyra smeder som them afstöta skulle/ v. 18.

I. Tiden i hwilken ZacharJa propheterat.

VThi ottonde månadenom/ i andro åhrena (Konungs) Darios/ skedde thetta HERrans ord til ZacharJa 10362 Berechia son/ Jddo sons/ then Propheten/ och sade:

II. ZacharJa förmanar Juda folcket til bättring.

2. HERren hafwer wredh warit vppå edra fäder.

3. Och säg til them: Thetta säger HERren Zebaoth: Wänder eder til migh 10370/ säger HERren Zebaoth; så wil jagh wända migh til eder 10363/ säger HERren Zebaoth.

4. Warer icke såsom edre fäder/ hwilkom the förre Propheter predikade/ och sade: Så säger HERren Zebaoth: Wänder eder ifrån edra onda wägar/ och ifrån edart onda wäsende 10364: men the hörde intet/ och skötte intet om migh/ säger HERren.

5. Hwar äro nu edre fäder och Propheter? Lefwa the ock ännu?

6. Hafwa min ord och mina rätter/ som jagh böd genom mina tienare Propheterna/ icke kommet in til edra fäder? At the hafwa måst wända sigh om/ och säija: Lika som HErren Zebaoth i sinnet hade at giöra emot oß/ efter som wij gingom och giordom; altså hafwer han ock giordt emot oß.

III. Seer en man på en rödh häst/ rc.

7. PÅ fierde och tiugunde dagen/ i ellofte månadenom/ som är then månaden Sebat/ vthi andro åhrena (Konungs) Darios/ skedde thetta HERrans ord til ZacharJa Berechia son/ Jddo sons/ then Propheten/ och sade:

8. Jagh såg om nattena; och sij/ en man 10371 satt på enom rödom häst/ och han hölt ibland myrtenträ i dalenom; och baak för honom woro röde/ brune/ och hwite hästar.

9. Och jagh sade: Min herre/ ho äro thesse? Och Ängelen 10365 som medh migh talade/ sade til migh: Jagh wil kungiöra tigh ho thesse äro.

10. Och mannen som hölt ibland myrtenträn/ swarade/ och sade: Thesse äro the som HERren vthsändt hafwer til at draga genom landet.

11. Men the swarade HERrans Ängel som ibland myrtenträn hölt/ och sade: Wij hafwe dragit igenom landet; och sij/ all land sittia stilla.

12. Tå swarade HERrans Ängel/ och sade: HERre Zebaoth/ huru länge wilt tu tå icke förbarma tigh öfwer Jerusalem/ och öfwer Juda städer/ vppå hwilka tu hafwer wredh warit i thessa siutijo åhr?

13. Och HERren swarade Änglenom/ som medh migh talade/ wänlig ord/ och tröstelig ord.

14. Och Ängelen/ som medh migh talade/ sade til migh: Predika och säg: Thetta säger HERren Zebaoth: Jagh hafwer stort nijt haft öfwer Jerusalem och Zion. 10366

IV. Får löfte/ at Jerusalem skal vpbyggias igen.

15. MEn jagh är ganska wredh vppå the stolta Hedningar: ty jagh war icke vtan litet wredh; men the hulpo til förderf. 10367

16. Therföre så säger HERren: Jagh wil åter wända migh til Jerusalem medh barmhertighet; och mitt huus skal ther vthi vpbygdt warda/ säger HERren Zebaoth: ther til skal timbersnöret i Jerusalem dragit warda. 10368

17. Och predika ytterligare/ och säg: Thetta säger HERren Zebaoth: Mina städer skal åter gå wäl/ och HERren skal åter trösta Zion/ och skal åter vthwälja Jerusalem. 10369

V. Seer fyra horn som förskingra Juda/ rc.

18. OCh jagh hof vp min ögon/ och såg; och sij/ ther woro fyra horn. 10372

19. Och jagh sade til Ängelen/ som medh migh talade: Ho äro thesse? Han sade til migh: Thesse äro the hornen som Juda/ Jsrael/ och Jerusalem förskingrat hafwa.

20. Och HERren wijste migh fyra smeder.

21. Tå sade jagh: Hwad wilja thesse giöra? Han sade: The hornen/ som Juda så förskingrat hafwa/ at ingen hafwer kunnat vplyfta sitt hufwud; til at afskräckia them/ äro thesse komne/ på thet the skola afstöta Hedningarnas horn/ hwilke hornet vphäfwit hafwa öfwer Juda land til at förskingra thet.

2. Capitel.

WJdare seer Propheten en man medh ett mätesnöre/ som skulle gå och afmäta thet nya Jerusalem/ rc. v. 1. Hwilken förmanar them som ännu qwarblefne woro i Babel/ at the ock skulle begifwa sigh tädan heem i sitt fädernesland/ v. 6. Och låfwar/ at han wille gifwa them Hedningarna til roof; boo när them/ och laga så/ at Hedningarna skulle ock warda hans folck/ v. 9.

I. Zachar Ja seer en man som afmäter thet nya Jerusalem.

OCh jagh hof min ögon vp/ och såg; och sij/ en man 10373 10384 hade ett mätesnöre i handene.

2. Och jagh sade: Hwart går tu? Men han sade til migh: Til at mäla Jerusalem 10385/ och see huru bredt och långt thet wara skal.

3. Och sij/ Ängelen 10386 som medh migh talade gick vth; och en annar Ängel 10387 gick vth emot honom/

4. Och sade til honom: Löp bort/ och tala til then vnga mannen/ och säg: Jerusalem skal besuttit warda vthan

murar 10388/ för mycket folck och fää skul/ som ther inne wara skal.

5. Och jagh wil/ säger HERren/ wara en eldzmuur 10389 ther omkring; och skal wara ther inne/ och bewisa migh härliga ther inne. 10374

II. HERren förmanar sitt folck/ at gifwa sigh heem ifrå Babel.

6. O/ o/ flyr vthu nordlandet 10390/ säger HERren: ty jagh hafwer förströdt eder vthi fyra wäder vnder himmelen/ säger HERren.

7. O Zion 10391/ tu som boor när dottrene Babel/ fly.

8. Ty/ så säger HERren Zebaoth: Han hafwer sändt migh 10392 til Hedningarna/ som eder beröfwat hafwa; theras macht hafwer en ända: then eder rörer/ han rörer hans ögnasteen. 10375

III. Låfwar sigh wilja wälsigna och bewara them.

9. TY sij/ jagh wil vphäfwa mina hand öfwer them/ at the skola warda them ett roof 10393/ som them tient hafwa; at J skolen förnimma/ at HERren Zebaoth migh sändt hafwer. 10376

10. Frögda tigh/ och war gladh/ tu dotter Zion 10377 10394: ty sij/ jagh kommer 10378/ och wil boo 10379 när tigh/ säger HERren.

11. Och på then tiden skola månge Hedningar gifwa sigh in til HERran 10380/ och skola wara mitt folck 10381: och jagh skal boo när tigh/ at tu skalt förnimma/ at HERren Zebaoth migh til tigh sändt hafwer.

12. Och HERren skal ärfwa Juda 10395 för sin deel/ vthi the helga landena; och skal åter vthwälja Jerusalem. 10382 10395

13. Alt kött ware stilla 10383 för HERranom: ty han är vpstånden ifrå sitt helga rum.

3. Capitel.

ÄN widare seer han Jehosua öfwerste Presten stå för HERrans Ängel/ och Satan ther hoos/ som wille förhindra honom templets byggning/ v. 1. Och han hörde at HERren näpste Satan/ v. 2. Tröstade Jehosua; förlät honom sina synder/ v. 3. Och stadfäste honom i sitt ämbete/ v. 5. Sedan/ at HERren låfwade honom/ at han wille låta komma sin tienare Zemah/ thet är/ Christum/ som skulle wara then rätte grundstenen til thet nya andeliga templet/ i hwilko alla synder på en dagh skulle borttagne warda/ v. 8.

I. ZacharJa seer/ och hörer/ at HERren styrcker öfwersta Presten/ rc. i sitt ämbete.

OCh migh wardt wijst/ then öfwerste Presten Jehosua/ ståndandes för HERrans Ängel 10406: och Satan stod på hans högra hand/ på thet han skulle stå honom emot. 10407

2. Och HERren sade til Satan: HERren näpse tigh Satan 10396 10408; ja/ HERren/ näpse tigh/ then Jerusalem vthwaldt hafwer: är icke thetta en brand 10409 som vthur eldenom vthhulpen är?

3. Och Jehosua 10397 hade oreen kläder 10410 vppå/ och stod för Änglenom:

4. Hwilken swarade/ och sade til them som för honom stodo: Tager the orena kläden vthaf honom. Och han sade til honom: Sij/ jagh hafwer taget tina synder ifrå tigh 10398/ och hafwer klädt tigh vthi högtides kläder. 10399

5. Och jagh sade: Sättier en reen hatt 10400 10411 vppå hans hufwud. Och the satte en reen hatt vppå hans

hufwud/ och drogo kläder vppå honom: och HERrans Ängel stod ther.

6. Och HERrans Ängel betygade Jehosua/ och sade:

7. Thetta säger HERren Zebaoth: Om tu wandrar på minom wägom/ och håller mina wacht 10412/ så skalt tu regera mitt huus/ och bewara mina gårdar: och jagh skal få tigh några af them som här stå 10413/ som tine ledsagare wara skola.

II. Hörer ock/ at han låfwar sända Christum/ rc.

8. HÖr til/ Jehosua/ öfwerste Prester/ tu och tine wänner 10401 som för tigh boo: ty the äro vndersmän: **ty sij/ jagh wil låta komma min tienare Zemah.** 10414 10402

9. Ty sij/ vppå then ena stenen 10403 10415**/ som jagh för Jehosua lagt hafwer/ skola siu ögön** 10404 10416 **wara: men sij/ jagh skal vthhugga honom** 10417**/ säger HERren Zebaoth; och skal borttaga thes landz synder på enom dagh.**

10. På then samma tiden/ säger HERren Zebaoth/ skal hwar biuda then andra 10418 vnder wijnträ 10405/ och vnder fikonaträ.

4. Capitel.

YTtermera wiser HERren ZacharJa en gyldene liusastaka/ stå emellan tw oljoträ/ v. 1. Och låter honom ther medh förstå/ at Serubbabel och Jehosua/ icke medh någon häär eller krigsmacht/ vtan genom Gudz Anda och kraft/ skulle fulborda hans tempel/ och vprätta Gudztiensten igen/ som the på begynt hade/ v. 4.

I. ZacharJa seer en liusastaka stå emellan tw oljoträ.

OCh Ängelen som medh migh talade/ kom igen/ och wäckte migh/ lika som en af sömn vpwäckt warder.

2. Och han sade til migh: Hwad seer tu?10419 Men jagh sade: Jagh seer/ och sij/ ther stod en liusastake 10421 allersamman af guld/ medh een skål ofwan vppå/ ther siu lampor 10422 på woro/ och ju siu slefwar widh ena lampo: 10423

3. Och tw oljoträ ther när; ett på högra sidone widh skålena/ thet andra på then wänstra.

II. Förklaras hwad thet betyda skulle.

4. OCh jagh swarade/ och sade til Ängelen/ som medh migh talade: Min Herre/ hwad är thetta?

5. Och Ängelen/ som medh migh talade/ swarade/ och sade til migh: Wetst tu icke hwad thetta är? Jagh sade: Neij/ min Herre.

6. Och han swarade/ och sade til migh: Thet är HERrans ord om Serubbabel: Thet skal icke skee igenom någor häär 10424/ eller macht; vtan igenom min Anda/ säger HERren Zebaoth.

7. Ho äst tu/ stora berg 10425/ som doch för Serubbabel een slättmark warda måste? Och han skal läggia then första stenen/ så at man ropa skal: Til lycko/ til lycko! 10420

8. Och HERrans ord skedde til migh/ och sade:

9. Serubbabels händer hafwa grundat thetta huset; hans händer skola ock fulkomnat: på thet J förnimma skolen/ at HERren Zebaoth migh til eder sändt hafwer.

10. Ty ho är then som thessa ringa dagar 10426 förachtar? J hwilkom man doch skal glädia sigh/ och see muurlodet vthi Serubbabels hand/ medh the siu som HERrans ögon 10427 äro/ the ther öfwer hela landet löpa.

11. Och jagh swarade/ och sade til honom: Hwad äro thessa tw oljoträn/ på högra och wänstra sidone widh liusastakan?

12. Och jagh swarade annan gång/ och sade til honom: Hwad äro the twå grenarna af oljoträn/ som stå widh the twå gyldene liusanäporna/ ther man medh aftager?

13. Och han sade til migh: Wetst tu icke hwad the äro? Jagh sade: Neij min Herre.

14. Och han sade: Thet äro the tw oljobarn 10428/ som stå när honom som råder öfwer alt landet.

5. Capitel.

HÄr seer Propheten/ först ett flygande bref; hwilket betydde then förbannelse/ eller falska lära som medh tiden genom the Phariseer/ Sadduceer/ och flere sådana/ i thet nya templet skulle vpkomma: hwilken doch HERren Christus medh sitt Evangelio fördrifwa skulle/ v. 1. Sedan/ seer han een skäppa medh een qwinna vthi/ som kastas en blyklimp vppå/ och föres sedan af twå qwinnor in vthi Sinear land: hwilket betyder thet samma/ v. 5.

I. ZacharJa seer ett flygande bref.

OCh jagh lyfte åter min ögon vp/ och såg: och sij/ ther war ett flygande bref. 10430

2. Och han sade til migh: Hwad seer tu? Och jagh sade: Jagh seer ett flygande bref/ thet är tiugu alnar långt/ och tijo alnar bredt.

3. Och han sade til migh: Thet är then förbannelsen 10429 som vthgår öfwer hela landet: ty alle tiufwar warda efter thetta bref frome dömde/ och alle meenedare warda efter thetta bref frome dömde.

4. Men jagh wil hafwat fram/ säger HERren Zebaoth/ at thet skal komma tiufwomen heem/ och them som falskeliga swärja widh mitt namn; och skal blifwa vthi theras huus/ och skal vptära thet medh thes trää och stenar.

II. Een qwinna vthi ene skäppo.

5. OCh Ängelen/ som medh migh talade/ gick vth/ och sade til migh: Lyft tin ögon vp/ och se/ hwad går ther vth?

6. Och jagh sade: Hwad är thet? Men han sade: Een skäppa 10431 går ther vth; och sade: Thet är theras anseende i allo landena.

7. Och sij/ ther foor en centener bly; och ther war een qwinna/ hwilken i skäppone satt.

8. Men han sade: Thet är afguderijt: och han kastade henne vthi skäppona/ och hof then blyklimpen ther ofwan vppå.

9. Och jagh lyfte min ögon vp/ och såg: och sij/ twå qwinnor gingo vth/ och hade wingar/ the ther drefwos af wädret; och thet woro wingar/ lika som storkas wingar: och the förde skäppona emellan jorden och himmelen.

10. Och jagh sade til Ängelen/ som medh migh talade: Hwart föra the skäppona?

11. Men han sade til migh: At henne skal ett huus bygdt och tilredt warda vthi Sinear land/ och ther satt warda på sin botn.

6. Capitel.

ZAcharJa seer fyra wagnar komma vth emellan tw berg/ medh åthskilliga hästar före/ v. 1. Och HERrans Ängel säger honom hwad the betyda/ v. 5. Sedan befaller HERren honom giöra twå cronor af silfwer och guld/ och sättia på Josua hufwud; och sedan förwara them i templet/ til ett tekn och åminnelse/ at then vthlåfwade Zemah/ eller Christus skulle wist komma/ och blifwa en Konung och Prest/ och vpbyggia thet rätta templet/ som är hans församling i hela werldene/ v. 9.

I. Propheten seer fyra wagnar/ medh åthskilliga hästar före.

OCh jagh lyfte åter min ögon vp/ och såg: och sij/ ther woro fyra wagnar 10439/ som gingo vth emellan tw berg/ och bergen woro af koppar.

2. För första wagnen woro röde hästar; för then andra wagnen woro swarte hästar.

3. För then tredie wagnen woro hwite hästar; för then fierde wagnen woro brokotte starcke hästar.

4. Och jagh swarade/ och sade til Ängelen som medh migh talade: Min Herre/ ho äro thesse?

Hwad the betyda.

5. Ängelen swarade/ och sade til migh: Thet äro the fyra wäder 10432 vnder himmelen/ som vthgå/ at the framträda skola för honom/ som råder öfwer all land. 10433

6. Ther the swarte hästarna före woro/ the gingo norr åth/ och the hwite gingo efter them; men the brokotte gingo söder åth.

7. The starcke gingo/ och drogo omkring/ så at the foro igenom all land; och han sade: Går åstadh/ och drager igenom landet. Och the drogo igenom landet.

8. Och han kallade migh/ och talade medh migh/ och sade: Sij/ the som norr åth draga/ the låta min Anda hwilas i nordlandena.

II. HERren befaller honom giöra twå cronor/ och sättia på Josua.

9. OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

10. Tag af fångomen/ nemliga/ af Heldai/ och af Tobia/ och af Jedaja; och kom tu på then samma dagen/ och gack in vthi Josia ZephanJa sons huus/ hwilke af Babel komne äro.

11. Men tag silfwer och guld/ och giör (twå) cronor/ och sätt them vppå Josua thens öfwersta Prestens hufwud/ Jozadakz sons:

Hwad thet betydde.

12. Och säg til honom: Thetta säger HERren Zebaoth: **Sij/ ther är en man som heter Zemah** 10434 10440**; vnder honom skal thet groo/ och han skal byggia HERrans tempel.**

13. Ja/ HERrans tempel skal han byggia; han skal bära skruden/ och skal sittia och råda på sinom

stool 10435; skal ock så wara en Prest 10436 på sinom stool/ och ther skal frijd wara emellan them båda.

14. Och cronorna skola wara Helem/ Tobia/ Jedaja/ och Hen ZephanJa sone/ til een åminnelse i HERrans tempel.

15. Och the skola komma fierran efter 10437 10441/ som vppå HERrans tempel byggia skola: så skolen J förnimma/ at HERren Zebaoth migh til eder sändt hafwer 10438: och thet skal skee 10442/ så framt J hörande warden HERrans edars Gudz röst.

7. Capitel.

NÅgre förnemlige af Judarna/ som ännu qware woro i Babel/ skicka budh til Jerusalem/ och fråga/ om the ännu länger skulle hålla theras fasta/ v. 1. Ther vppå låter HERren swara them/ at han hade them then fastan intet befalt/ v. 4. Vtan hälre/ at the skulle lefwa efter hans budh/ v. 8. Men efter the thet här til intet giordt hade/ v. 11. Hafwer han måst straffa them therföre/ v. 13.

I. Judarna i Babel låta fråga HERran om theras fasto.

OCh thet skedde i fierde åhrena Konungs Darios/ at HERrans ord skedde til ZacharJa/ på fierde dagen af nijonde månadenom/ then Chislev heter:

2. Tå SarEzer och RegemMelech/ samt medh theras män/ sände til BethEl/ til at bedia in för HERranom.

3. Och läto säija Prestomen som woro omkring HERrans Zebaoths huus/ och til Propheterna: Skal jagh ock ännu gråta i femte 10443 månadenom 10452/ och twinga migh 10453/ såsom jagh nu i några åhr giordt hafwer?

II. HERren swarar/ och wiser them/ hurudana theras fasta warit.

4. OCh HERrans Zebaoths ord skedde til migh/ och sade:

5. Tala til alt folcket i landena/ och til Presterna/ och säg: Tå J fastaden/ och jämraden eder/ i femte och siunde månadenom 10444 10454 i thesso siutijo åhr; hafwen J tå fastat migh? 10445

6. Eller tå J åten och drucken/ hafwen J icke ätit och druckit för eder sielf?

7. Är icke thetta som HERren predika lät genom the förra Propheter: tå Jerusalem ännu besuttit war/ och hade nogh/ samt medh sina städer omkring; och tå ther folck bodde/ både söder vth och i dalomen? 10446

III. Förklarar hwarvthi een rätt fasta består.

8. OCh HERrans ord skede til ZacharJa/ och sade:

9. Så säger HERren Zebaoth: **Dömer rätt 10447/ och hwar och en bewise godhet och barmhertighet vppå sin broder.**

10. Och giörer icke enkiom/ faderlösom/ främlingom/ och fattigom orätt; och ingen täncke något ondt emot sin broder i sitt hierta. 10448

IV. Påminner them theras förfäders synder; och at the medh rätta straffade äro.

11. MEn the wille intet achta ther vppå/ och wände ryggen til migh/ och förstockade sin öron/ at the icke

höra skulle.

12. Och giorde sin hierta lika som en diamant 10449/ at the icke skulle höra lagen/ och orden som HERren Zebaoth i sinom Anda sände genom the förra Propheter: therföre sådana stoor wrede af HERranom Zebaoth kommen är:

13. Och thet är så skedt/ som predikat wardt/ och the wille intet hörat; så wille jagh ock intet hörat/ tå the ropade 10450 10455/ säger HERren Zebaoth.

14. Altså hafwer jagh förströdt them ibland alla Hedningar/ hwilka the intet känna: och landet är efter them öde blifwit/ så at ther ingen vthi wandrar eller boor: och thet ädla landet är til ett öde giordt. 10451

8. Capitel.

HERren låfwar/ at han här efter intet meer skulle wara wredh vppå sitt folck Judarna/ vtan boo ibland them medh all nådh och wälsignelse/ v. 1. Allenast the wille hafwa ett fritt modh/ och giöra thet han them budit och befalt hade/ v. 16. Han låfwar ock ther hoos/ at Hedningarna skulle medh tiden omwände warda/ och lära känna och dyrka honom/ v. 20.

I. HERren låfwar sitt folck här efter sin nådh och wälsignelse.

OCh HERrans ord skedde til migh/ och sade:

2. Thetta säger HERren Zebaoth: Jagh hafwer nijt haft ganska swårliga om Zion/ och hafwer i stoor wrede nijt haft ther om. 10456

3. Så säger HERren: Jagh wänder migh åter til Zion/ och wil boo i Jerusalem/ så at Jerusalem skal kallas en sanfärdig stadh; och HERrans Zebaoths berg ett heligt berg.

4. Thetta säger HERren Zebaoth: Ther skola ännu här efter boo på Jerusalems gator gamle män och qwinnor/ och the som medh käpp gå af stoor ålder.

5. Och stadsens gator skola wara fulla medh små piltar och pigor/ som på gatomen leka.

6. Thetta säger HERren Zebaoth: Tycker them thetta omögeligit wara/ för thetta igenlefda folcks ögon i thenna tijd; skulle thet ock förthenskul omögeligit wara för min ögon? Säger HERren Zebaoth.

7. Thetta säger HERren Zebaoth: Sij/ jagh wil förlossa mitt folck ifrån österlandet/ och ifrå wästerlandet:

8. Och jaghskal låta them komma hijt/ til at boo i Jerusalem: och the skola wara mitt folck/ och jagh skal wara theras Gudh/ i sanning och rättferdighet.

9. Så säger HERren Zebaoth: Stärcker edra händer 10466/ J som hören thessa orden/ i thenna tijd/ genom Propheternas mun/ på then dagen tå grunden lagd wardt på HERrans Zebaoths huus/ at templet skulle bygdt warda.

10. Ty för thessa dagar/ war menniskiors arbete förgäfwes / och diurens arbete war om intet; och war ingen frijd/ them som vth och in foro för bedröfwelse: vtan jagh lät alla menniskior gå/ hwar och en emot sin nästa. 10457 10467

11. Men nu wil jagh icke giöra såsom i the förra dagar/ medh the öfwerblefna af thesso folcke/ säger HERren Zebaoth.

12. Vtan the skola wara fridsens sädh: wijnträd skal gifwa sina frucht/ och jorden gifwa sin wäxt/ och himmelen skal gifwa sina dagg; och jagh skal låta the öfwerblefna af thesso folcke/ alt thetta besittia.

13. Och thet skal skee/ lika som J af Juda huus/ och af Jsraels huus/ hafwen warit een förbannelse ibland Hedningarna; så wil jagh förlossa eder/ at J skolen wara een wälsignelse: allenast fruchter eder intet; och stärcker edra händer.

14. Så säger HERren Zebaoth: Såsom jagh tänckte at plåga eder/ tå edra fäder förtörnade migh/ säger HERren Zebaoth; och thet ångrade migh intet:

15. Altså täncker jagh nu igen/ i thessom dagom giöra wäl emot Jerusalem och Juda huus: allenast fruchter eder intet.

16. Men thetta är thet J giöra skolen: Hwar och en tale sanningena 10458 medh then andra; och dömer rätt 10459/ och skaffer frijd i edrom portom:

17. Och ingen täncke något ondt i sitt hierta emot sin nästa/ och älsker icke falska eder: ty alt sådant hatar jagh/ säger HERren.

18. Och HERrans Zebaoths ord skedde til migh/ och sade:

19. Så säger HERren Zebaoth: Fierde 10460 10468/ femte 10461 10469/ siunde 10462 10470/ och tijonde 10463 10471 månadens fasta/ skal wara Juda huse til een frögd och glädie/ och til glådsama åhrshögtider: allenast ålsker sanning och frijd.

II. Gifwer löfte om Hedningarnas omwändelse.

20. THetta säger HERren Zebaoth: Framdeles skola ännu komma mycken folck/ och många städers borgare. 10464

21. Och Borgarena af then ena staden skola gå til the andra/ och säija: Lät oß gå bort til at bedia in för HERranom/ och til at sökia HERran Zebaoth: wij wilje gå medh eder. 10465

22. Altså skola mång folck och Hedningar hopetahls komma til at sökia HERran Zebaoth i Jerusalem/ och bedia in för HERranom.

23. Så säger HERren Zebaoth: På then tiden skola tijo män 10472 af allahanda Hedningars mål fatta en Judisk man i klädefliken/ och säija: Wij wilje gå medh eder: ty wij höre at Gudh är medh eder.

9. Capitel.

ZAcharJa propheterar här/ at Judarnas grannar och fiender/ skulle så straffade och ödmiukade warda/ v. 1. At theras igenlefde omsider måste ock tiena HERranom/ lika som Judarna/ v. 7. Sedan at then vthlåfwade Judarnas Konung skulle komma til Jerusalem/ ridandes på en åsna/ och på enom vngom åsninnos fola/ hwilkens herradöme skulle wara ifrå thet ena hafwet in til thet andra/ v. 9. Han skulle vthsläppa genom sins förbundz blodh sina fångar vthu then kulone/ ther intet watn vthi är/ v. 11. Och genom sitt folck vndertwinga sigh Hedningarna/ v. 13.

I. Propheteras emot Judarnas fiendar.

THetta är then tunge ther HERren om talar/ öfwer thet landet Hadrach 10490/ och öfwer Damascon 10473/ ther thet sigh vppå förlåter: ty HERren seer vppå menniskiorna 10491/ och vppå alla Jsraels slächter.

2. Ther til ock öfwer Hamath 10474 10492/ som in til them gränsar; och öfwer Tyron 10475 och Zidon/ hwilke ganska kloke äro. 10476

3. Ty Tyrus bygger fäste/ och församlar silfwer lika som sand/ och guld såsom träck på gatomen. 10477

4. Men sij/ HErren skal förderfwa honom/ och skal slå hans macht som han på hafwena hafwer/ så at han skal wara lika som then medh eld vpbränd är.

5. När Asklon 10493 thet får see/ så skal han förskräckias 10478/ och Gaza 10491 skal fast bekymbrad warda: ther til skal Ekron bedröfwad warda/ tå han thetta seer: ty thet skal wara vthe medh Konungenom i Gaza 10479/ och i Asklon skal man intet boo.

6. Vthi Aßdod skola främmande boo: altså skal the Philisteers prål vthrotat warda.

7. Och jagh skal taga theras blodh vthu theras mun/ och theras styggelse mitt vthu theras tänder/ at the ock wårom Gudi igen blifwa skola 10480 10494/ at the måga warda lika som Förstar 10495 i Juda/ och Ekron lika som the Jebuseer. 10496

8. Och jagh skal besättia mitt huus 10497 medh krigsfolck 10498/ the ther vth-och indraga/ på thet plågaren 10499 icke meer skal öfwer them komma 10481: ty jagh hafwer nu sedt ther på medh min ögon. 10482

II. Gifwes tilsäijelse om Christo/ och hans wälgierningar.

9. MEn tu/ dotter Zion/ frögda tigh storliga; och tu dotter Jerusalem gläd tigh: sij/ tin Konung kommer til tigh 10483/ en rättferdig/ och en hielpare; fattig/ och rider på enom åsna/ och på enom vngom åsninnos fola.

10. Ty jagh wil taga bort wagnen 10500 af Ephraim/ och hästen ifrån Jerusalem; och stridzbogen skal sönderbruten warda: ty han skal lära frijd 10484 10501 ibland Hedningarna: och hans herradöme skal wara ifrå thet ena hafwet in til thet andra/ och ifrå flodene in til werldenes ända. 10485

11. Tu vthsläpper ock genom tins förbundz blodh 10486 tina fångar 10487 vthu kulone 10502/ ther intet watn vthi är.

12. Så wänder eder nu til fästet 10503/ J som vthi ett hopp fångne liggen: ty ock i dagh 10504 wil jagh förkunnat/ och wedergälla tigh thet dubbelt. 10505 10488

13. Ty jagh hafwer spändt migh Juda 10506 til en boga 10507/ och tilrustat Ephraim; och skal vpwäckia tin barn Zion 10508 öfwer tin barn Grekeland 10509/ och wil sättia tigh såsom ett hielta swärd. 10510

14. Och HERren skal synas öfwer them/ och hans pilar 10510 skola vthfara/ lika som en liungeld: och HErren HERren skal blåsa i basuun 10510/ och skal gå lika som ett sönnan wäder.

15. HERren Zebaoth skal beskydda them/ at the skola vpäta 10511/ och vnder sigh twinga medh sliungostenar; at the dricka skola och rumora/ lika som af wijn/ och fulle warda såsom een skål/ och såsom hörnen af altaret.

16. Och HERren theras Gudh skal på then tiden hielpa them/ såsom sins folcks hiord 10489: ty wigde stenar 10512 skola i hans land vpreste warda.

17. Ty hwad godt hafwa the för andra/ eller hwad dägeligit hafwa the för andra? Korn som föder ynglingar 10513/ och wijn som jungfruer föder.

10. Capitel.

WJdare förmanar Propheten til at bedia Gudh/ at han wille gifwa wälsignelse til Evangelii eller Christi rikes plantering/ v. 1. Ty the falske lärare giöra intet annat/ än drifwa theras lögn/ och förskingra HERrans hiord/ v. 2. Säger at HERren wille hemsökia them therföre/ och hemsökia sin hiord. Tå wille han ock tilrusta hieltar af Juda som skulle vnderkufwa sigh werldena/ etc. v. 3. Sammaledes af Ephraim/ etc. v. 7.

I. Förmaning til at bedia om Evangelii framgång.

SÄ beder nu af HERranom serla regn 10522/ så skal HERren giöra moln/ och gifwa eder regn nogh til all wäxt på markene. 10514

2. Ty afgudarna tala icke annat än wedermödo/ och spåmännerna see icke annat än lögn/ och tala icke annat än fåfänga drömar 10515/ och theras tröstning är intet: therföre gå the wille såsom fåår/ och äro försmächtade/ efter ther är ingen herde. 10516

II. Löfte om Apostlarnas seger öfwer hela werldena.

3. MJn wrede hafwer förgrymmat sigh öfwer herdarna/ och jagh skal hemsökia bockarna 10523: ty HERren Zebaoth skal sökia sin hiord/ nemliga/ Juda huus/ och skal tilrusta them 10524 såsom en wäl tilpyntad häst til stridz.

4. Hörn/ nagle 10517/ stridzboge och drifware/ skola alle bort ifrå them komma: 10525

5. Och skola likwäl äntå wara såsom hieltar 10526/ the ther träck trampa på gatomen i stridene/ och skola strida: ty HERren skal wara medh them/ at the resenärar skola til skam warda.

6. Och jagh skal stärckia Juda huus/ och hielpa Josephs huus/ och skal sättia them åter in igen: ty jagh förbarmar migh öfwer them/ och the skola wara såsom the woro/ förra än jagh fördref them: ty jagh HERren theras Gudh wil höra them. 10518

7. Och Ephraim skal wara såsom en hielte/ och theras hierta skal gladt warda lika som af wijn: ther til skola theras barn see thet/ och frögda sigh/ och theras hierta gladt wara i HERranom.

8. Jagh skalblåsa til them/ och församla them: ty jagh wil förlossa them/ och the skola förmera sigh/ såsom the sigh tilförene förmerat hafwa. 10519

9. Och jagh skal såå them ibland folck 10527/ at the skola tänckia vppå migh i fierran landom/ och skola medh sin barn lefwa och igen komma.

10. Ty jagh wil låta them igen komma vthur Egypti land 10528/ och skal församla them vthur Assyrien 10528/ och låta them komma vthi Gileadz land och Libanon/ och them skal intet fattas.

11. Och han skal gå igenom thet trånga hafwet 10520 10529/ och slå böljorna i hafwena/ at alla diupa floder skola vthtorkade warda: så skal tå förnedrat warda thet prål i Assyrien; och spiran vthi Egypten skal återwända.

12. Jagh skal stärckia them i HERranom/ så at the skola wandra vthi hans namn 10521/ säger HERren.

11. Capitel.

ÄN yttermera talar Propheten til Jerusalem/ at thet skulle åter förstöras/ v. 1. Sedan talar han här i Christi person/ at HERren befalte honom wachta sin fåår: ty theras herdar giorde icke annat än slachtade/ sålde/ och

riktade sigh af them/ rc. v. 4. Säger at han ock så giorde/ nemliga/ at han wachtade them medh sina twå stafrar/ lagen och Evangelio/ och förgiorde the otrogna herdar/ v. 7. Men efter the icke wille lida honom/ v. 8. Öfwergaf han them igen; sönderbröt och tog sina stafrar ifrå them/ v. 9. och 14. Förtäljer så huru the hafwa förachtat och såldt honom för 30 silfpenningar/ rc. v. 12. Än widare säger han huru HERren åter befalte honom taga på sigh en galen herdas person: ty han wille än låta otrogna herdar komma öfwer them/ hwilka han sammaledes straffa skulle/ v. 15.

I. Propheteras om Jerusalems andra förstöring.

LÄt vp tina dör Libanon 10538/ at eld må förtära tin cedreträ.

2. Jämrer eder J furoträ: ty cedreträn äro fallne/ och then härliga byggningen är förstörd: jämrer eder J eker i Basan: ty then fasta skogen är omkull huggen.

3. Man hörer herdarna 10539 jämra sigh: ty theras härliga byggning är förstörd; man hörer the vnga leijonen 10540 ryta: ty Jordans prål 10541 är förstördt.

II. Om Christi herda ämbete.

4. THetta säger HERren min Gudh 10542: Wachta slachtefåren:

5. Ty theras herrar slachta 10530 them/ och hålla thet för ingen synd 10531; sälja them/ och säija: Lofwad waxe HERren/ jagh är nu rijk; och theras herdar skona them intet.

6. Therföre wil jagh ock intet meer skona inbyggiarena i landena/ säger HERren; och sij/ jagh skal öfwergifwa menniskiorna/ hwar och en vthi thens andras hand 10532/ och vthi theras Konungs 10543 hand/ at the skola förkrossa landet/ och jagh skal intet hielpa them vthu theras hand.

7. Och jagh wachtade slachtefåren för the elända fåren skul 10544/ och tog twå stafrar til migh: then ena kallade jagh Lust 10545; then andra kallade jagh Wee 10546/ och wachtade fåren.

8. Och jagh förgiorde tre herdar 10547/ vthi enom månat 10548: ty jagh förmåtte icke lida them; så ledo the eij heller migh.

9. Och jagh sade: Jagh wil intet wachta eder: thet som döör thet döö 10533; thet som försmächtar/ thet försmächte; och the qwarblefna äte thet ena thes andras kött.

10. Och jagh tog min staf/ Lust/ och bröt honom sönder 10549/ på thet jagh skulle ryggia mitt förbund/ som jagh medh all folck giordt hade.

11. Och thet wardt på then dagen ryggiat: och the elände fåren 10550/ som medh migh höllo/ märckte ther af/ at thet HERrans ord war.

III. Huru Christus skulle warda såld för 30 silfpenningar.

12. OCh jagh sade til them 10551: Behagar thet eder/ så bärer hijt så mycket som jagh gäller; hwar icke/ så läter thet blifwa: och the wogo vp så mycket som jagh galt/ tretijo silfperningar. 10534

13. Och HErren sade til migh: Kasta thet bort/ at thet må enom pottomakare gifwit warda/ then kosteliga summan/ för hwilka jagh när them skattad är: och jagh tog the tretijo silfpenningar/ och kastade them vthi HERrans huus: på thet the skulle potromakarenom gifne warda. 10535

14. Och jagh bröt sönder then andra min staf 10552/ Wee: på thet jagh skulle borttaga bröderskapet emellan

Juda och Jsrael.

IV. Emot otrogna herdar.

15. OCh HERren sade til migh: Tag åter til tigh ens galns herdas 10553 tygh:

16. Ty sij/ jagh skal vpwäckia herdar i landena/ the ther icke skola besee thet försmächtada; thet slagna icke besökia/ och thet sönderbrutna icke hela/ och thet helbregda icke försörja: vtan the fetas kött skola the vpäta 10536/ och sönderrifwa theras klöfwar.

17. O afguda herdar som hiorden öfwergifwa 10537; swärdet komme öfwer theras arm 10554/ och vppå theras högra öga 10554: theras arm borttwine/ och theras högra öga warde mörkt.

12. Capitel.

HERren förkunnar widare/ huru Jerusalem och Juda/ thet är/ hans Apostlar/ samt hela hans församling/ skulle af Judom och Hedningom förfölgd warda: doch skulle hon bestå sigh: men the på henne förkrossade warda/ v. 1. Och låfwar ther til wilja gifwa henne sin Anda/ för sin dödh och pino skul/ öfwer hwilken hon ock mycket gråta/ och sammaledes lida måste/ v. 10.

I. Propheteras om Christi församlings lidande och beståndighet.

THetta är HERrans ordz tunge öfwer Jsrael 10566/ säger HERren/ then ther vthsträcker himmelen/ och grundar jordena/ och menniskiones anda giör vthi honom:

2. Sij/ jagh wil giöra Jerusalem 10567 til een fallskål 10555 allom folckom ther omkring: ty thet warder ock Juda gällandes/ när Jerusalem belagt warder.

3. Likwäl wil jagh på then tiden giöra Jerusalem til en tung steen allom folckom: alle the som wilja borthäfwa honom/ the skola förslita sigh på honom: ty alle Hedningar på jordene skola församla sigh emot honom.

4. På then tiden/ säger HERren/ skal jagh giöra hwar och en häst 10568 skyy/ och hans åsittiare vrsinnigan: men öfwer Juda huus wil jagh hafwa min ögon öpne 10556/ och plåga alla folcks hästar medh blindhet.

5. Och Förstarna i Juda skola säija vthi sitt hierta: Lät the borgare i Jerusalem hafwa ett godt modh i HERranom Zebaoth/ theras Gudh.

6. På then tiden skal jagh giöra Juda Förstar 10569 til en brinnande vgn i wedh/ och såsom en eldbrand 10557 i halm: så at the skola vpfräta 10570/ både på högra sidone och then wenstra/ all folck omkring sigh; och Jerusalem skal åter besuttet warda i sitt rum 10571/ i Jerusalem. 10558

7. Och HERren skal hielpa Juda hyddor/ såsom i förtiden: på thet Davidz huus icke skal högt beröma sigh 10572/ eller borgarena i Jerusalem emot Juda.

8. På then tiden skal HERren beskärma borgarena i Jerusalem: och thet skal skee/ at then ther swagh är på then tiden/ han skal wara såsom David 10559 10573; och Davidz huus skal wara såsom Gudz huus/ såsom HERrans Ängel för them.

9. Och på then tiden skal jagh tänckia til at nederläggia alla Hedningar/ som emot Jerusalem dragne äro.

II. Om then Helga Andas vthgiutelse; och Christi lidande.

10. MEn öfwer Davidz huus/ och öfwer borgarena i Jerusalem/ skal jagh vthgiuta nådz och böns Anda 10560: ty the skola see vppå migh/ then the genomstunget hafwa 10561: och skola begråta 10574 honom lika som man ett enda barn begråter 10562; och skola bedröfwa sigh om honom/ såsom man bedröfwar sigh om ett första barn.

11. På then tiden skal stoor klagogråt wara i Jerusalem/ lika som thet war medh Hadad Rimmon/ vthi then markene Megiddon. 10563

12. Och landet skal jämra sigh 10564/ hwart och ett slächte besynnerliga 10575; Davidz huus slächte besynnerliga/ och theras hustrur besynnerliga; Nathans huus slächte besynnerliga/ och theras hustrur besynnerliga:

13. Levi huus slächte besynnerliga/ och theras hustrur besynnerliga; Simei 10565 huus slächte besynnerliga/ och theras hustrur besynnerliga.

14. Altså alla andra slächter/ hwart och ett besynnerliga/ och theras hustrur ock så besynnerliga.

13. Capitel.

PRopheten förkunnar än yttermera/ at HERren wille gifwa sino folcke en frij öpen brunn/ emot synder och oreenhet/ v. 1. Han wille borttaga alle afgudar och spåmän/ etc. v. 2. Han wille theslikes låta slå sins folcks herda eller Första/ at fåren skulle förskingras/ v. 7. Men the som qwarblefwo/ skulle såsom silfwer genom eld rensade warda/ v. 8.

I. Propheteras om Dopet.

PÅ then samma tiden/ skal Davidz huus/ och borgarena i Jerusalem/ hafwa en frij öpen brunn/ emot synder och oreenhet. 10576

II. Om the Hedniska afgudars förstöring.

2. PÅ then tiden/ säger HERren Zebaoth/ skal jagh borttaga the afgudars namn vthu landena 10577; så at man intet meer skal komma them ihogh; ther til wil jagh ock bortdrifwa the spåmän/ och orena andar 10578 vthu landena.

3. Och skal skee/ at när någor meer spår/ så skola hans fader och moder/ the honom födt hafwa/ säija til honom: Tu måste döö: ty tu talar lögn vthi HERrans namn 10579: och altså skola fader och moder the honom födt hafwa/ stinga honom genom/ 10585 tå han spår.

4. Ty thet skal skee på then tiden/ at spåmännerna komma på skam medh sina syner/ tå the ther om spå; och skola icke meer draga hårkläder 10580 10586 vppå/ ther the medh bedraga:

5. Vtan han skal säija: Jagh är ingen Prophete/ vtan en åkerman: ty jagh hafwer tient menniskiom alt ifrå minom vngdom.

6. Men om man tå säger: Hwad är thet för såår 10587 vthi tina händer? Tå skal han säija: Så är jagh slagen/ vthi theras huus som migh älska.

III. Om Christi dödh/ och Lärjungarnas flycht.

7. SWärd/ vp öfwer min herda/ och öfwer mins folcks Första/ säger HERren Zebaoth: slå herdan/ så warda fåren förskingrad 10581: så wil jagh wända mina hand til the små. 10588

IV. Om the Christnas kors/ och förföljelse.

8. OCh thet skal skee/ vthi hwilket land/ säger HERren/ twå delar äro/ the skola bortryckias och förläggias; och tredie delen skal ther inne qwarblifwa.

9. Och jagh skal föra then samma tredie delen genom eld/ och rensa honom/ såsom man rensar silfwer/ och fäija honom/ såsom man fäijar guld 10582: thesse skola tå åkalla mitt namn/ och jagh skal höra them 10583: jagh skal säija: Thet är mitt folck; och the skola säija: HERren min Gudh. 10584

14. Capitel.

TJl thet sidsta förkunnar HERren/ at han wille wål låta Jerusalem lekamligen förstöras igen af Hedningom/ v. 1. Doch wille han åter andeligen strida moot samma Hedningar/ v. 3. Tå han skulle vpfara til himla af oljobergena widh Jerusalem/ och tädan dela sitt folck i hela werldena/ til at vprätta hans rike/ v. 4. Af hwilket Judarna mycket skulle förskräckias/ v. 5. Thet skulle wäl trögt gå til här medh i begynnelsen; men omsider bättre och lustigare/ v. 6. Tå skulle han låta sitt helga Evangelium gå öfwer hela werldena/ v. 8. Han sielf warda Konung/ v. 9. Och hans rike wäl och säkert besuttit warda/ v. 10. The som ther emot sigh hafwa vpsatt/ skulle af honom straffas och förstöras/ v. 12. Men the som öfwerblifwa/ omwändas til HERran/ och tiena honom/ v. 16. Och alle the som thet giöra/ warda HERranom helige/ vthan något anseende til stånd eller person/ v. 20.

I. Propheteras om Jerusalems andra förstöring.

SJj/ HERrans dagh kommer/ at tu skalt warda ett roof och byte.

2. Ty jagh skal församla allahanda Hedningar 10602 emot Jerusalem til strijd; och staden skal warda wunnen/ husen skinnad/ och qwinnor skämda 10589: hälften af stadenom skal fången bortföras/ och thet öfwerblefna folcket skal icke vthu stadenom drifwit warda.

II. Om Christi himmelsfärd/ och hans Lärjungars vthtog i hela werldena.

3. MEn HERren skal draga vth/ och strida 10603 emot the samma Hedningar/ såsom han plägar at strida/ i stridz tijd. 10590

4. Och hans fötter skola på then tiden stå på oljobergena/ som för Jerusalem ligger/ östan til: och oljoberget skal klofna 10604 mitt i tw stycker/ ifrån öster alt in til wäster/ ganska wijdt ifrå hwart annat; så at then ena hälften af bergena skal gifwa sigh norr vth/ och then andra söder vth.

5. Och J skolen fly för thenna dalenom emellan min berg 10605: ty then dalen emellan bergen/ skal räckia in til Azal: och skolen fly lika som J vthi förtiden flydden för jordbäfningene 10591/ i Vssia Juda Konungs tijd: så skal HERren min Gudh komma/ och alle helige medh tigh.

6. På then tiden skal intet lius wara 10606: vtan köld och frost.

7. Och en dagh skal warda/ then HERranom kunnig är/ hwarken dagh eller natt 10592 10607; och om aftonen 10608 skal thet liust blifwa.

III. Om Evangelii vthspridande i hela werldena.

8. PÅ then tiden skola rinnande watn 10593 10609 flyta vthaf Jerusalem; hälftena bort åth hafwet öster vth/ och then andra hälften bort åth thet yttersta hafwet 10594: och thet skal wara både winter och sommar.

9. Och HERren skal wara en Konung öfwer all land: på then tiden skal HERren wara en/ och hans namn ett.

10595

10. Och man skal gå i allo landena/ lika som på een slättmark 10610/ ifrå Gibea in til Rimmon 10596/ söder vth til Jerusalem: ty han skal vphögd 10611/ och besuttin warda i sitt rum 10597 10612/ ifrå BenJamins port 10613/ in til första portens rum/ alt in til hörneporten; och ifrå Hananeels torn/ in til Konungens präß.

11. Och man skal boo ther inne/ och ingen spillgifning skal meer wara: ty Jerusalem skal ganska säkert 10614 boo.

IV. Theras straff som sigh ther emot vpsättia.

12. OCh thetta skal wara plågan/ ther HERren all folck medh plåga skal/ som emot Jerusalem stridt hafwa: Theras kött skal förtwina 10615/ medan the ännu stå på theras fötter; och theras ögon förgås vthi sin hohl/ och theras tunga förfaras i theras mun.

13. På then tiden/ skal HERren låta komma ett stort buller 10616 ibland them: at then ene skal fatta then andra widh handena/ och läggia sina hand vppå thens andras hand.

14. Ty ock Juda skal strida emot Jerusalem 10617: på thet församlas skola alle the Hedningars godz som ther omkring äro; guld/ silfwer och kläder/ öfwermåtton mycket. 10598

15. Och så skal tå thenna plågan gå öfwer hästar/ mular/ Camelar/ åsnar/ och allahanda diur som i härenom äro/ såsom thenna plågan är.

V. Om Hedningarnas omwändelse.

16. OCh alle öfwerblefne ibland alla Hedningar/ som emot Jerusalem drogo/ skola åhrliga komma vp til at tilbedia 10599 Konungen/ HERran Zebaoth/ och til at hålla löfhyddo högtijd. 10618

17. Men hwad som hälst slächte på jordene icke kommer hijt vp til Jerusalem/ til at tilbedia Konungen/ HERran Zebaoth/ öfwer them skal intet regn komma. 10600

18. Och om the Egyptiers slächte icke vpfara/ och komma/ så skal öfwer them ock intet regna: thet skal wara plågan/ ther HERren alla Hedningar medh plåga skal/ som icke vpkomma til at hålla löfhyddo högtijd.

19. Ty thet skal wara the Egyptiers/ och alla Hedningars synd/ som icke vpkomma til at hålla löfhyddo högtijd.

20. På then tiden skal hästarnas rustning 10619 wara HERranom helig; och kietzlarna i HERrans huus skola wara lika som the skålar för altaret.

21. Ty alle kietzlar 10620 både i Jerusalem och Juda/ skola HERranom Zebaoth helige wara: så at alle the som offra wilja/ skola komma och taga them/ och koka ther vthi: och ingen Cananeesk skal meer wara vthi HERrans Zebaoths huus/ på then tiden. 10601

Ände på Propheten ZacharJa.

Then

Propheten Malachi/

Förspråket.

Hwad Malachi hafwer warit för en; när/ och hwar om han hafwer propheterat.

OM thenna Malachi hålla the Ebreer/ at han hafwer warit Esra. Thet må nu wara som thet kan/ medan man intet thet wist är om honom hafwer/ vtan så mycket som vthaf hans prophetie kan tagas/ nemliga: at han icke långt för Christi födelse/ och wisserliga then sidste Propheten warit hafwer: ty han säger ju i andra capitlet/ at Christus HERren skulle snart komma. Och är en härlig Prophete/ then ther härligit taal hafwer om Christo och Evangelio/ hwilket han kallar ett reent offer i hela werldene: ty igenom Evangelium warder Gudz nådh prisad/ hwilket är thet rätta rena tackoffret. Jtem/ han propheterar om Johannis Döparens tilkommelse; såsom Christus sielfwer Matth. 11/ thet vthtyder/ och kallar Johannes sin Ängel/ och Elia/ ther Malachi om skrifwer.

Ther vthöfwer straffar han ock sitt folck härdeliga/ at the icke gåfwo Prestomen sina tiend och annor plicht. Och när the gåfwo thet vth/ så gåfwo the thet fast otroliga: såsom siuk och skabbot fåår; och hwad the sielfwe icke hafwa wille/ thet måste them fattiga Prestomen och Predikaromen godt nogh wara. Såsom thet ock plägar tilgå/ at hwar som thet rätta Gudz ord och trogne Predikare äro/ the måste hunger och nödh lida. Falske lärare måste allstädes fyllest hafwa; ändoch at Presterna medh sådant offrande ock straffade wordo: at the sådant anammade och offrade/ thet kom girigheten åstadh. Men Gudh gifwer här til förstå/ at han hade ther ett stort mißhag til/ och kallar sådana otrohet öch ondsko een försmädelse/ then honom sielfwom skedde. Therföre han them ock hotar/ at han wil öfwergifwa them/ och anamma Hedningarna sigh til folck. Sedan straffar han Presterna besynnerliga/ at the förfalskade Gudz ord/ och otroliga lärde/ och förförde ther medh många/ och mißbrukade theras Prestaämbete: at the them icke straffade som offrade thet som intet dogde/ eller eljes icke frome woro: vtan lofwade them/ och sade them froma/ på thet the offer och nytto af them få måtte. Altså hafwer girighet och buksorg altid giordt i Gudz ord och Gudztienst skada/ och giör allstädes af Predikarom skrymtare.

Ock straffar han them/ at the bedröfwade och förachtade sina hustrur/ och ther medh ock sitt offer orenade: ty vthi Mose lagh war förbudit/ offra Gudi bedröfwat offer; och the som bedröfwade woro/ the måtte icke offra/ eij heller af offret äta. Här woro the nu orsaken til som sina hustrur bedröfwade/ och giorde them gråtande/ och wille medh Abrahams cxempel behielpa sigh/ then sina Agar måste vthdrifwa och bedröfwa: men han giorde thet icke sielfwiljandes/ lika som han eij heller af förwetenhet tog henne til ächta.

1. Capitel.

HERren förehåller Jsraels barn sin gunst och wälgierningar/ som han them fram för Esau och hans efterkommande bewijst hade/ v. 1. Och klagar öfwer theras otacksamhet/ ther vthi/ at the intet meer achtade honom/ än at the offrade honom hwad som intet dogde/ v. 6. Förmanar them förthenskul til bättring: ty sådana theras offer behagade honom intet/ v. 9. Alle Hedningar skulle medh tiden offra och tiena honom/ v. 11. Men the giorde thet ganska otroliga/ v. 12.

I. Gudz besynnerliga gunst emot Jsrael/ fram för Esau.

THetta är then tunge 10621 som HERren talade emot Jsrael/ genom Malachi.

2. Jagh hafwer eder kär/ säger HERren; så säijen J: Hwar medh hafwer tu oß kär 10622? Är icke Esau 10623 Jacobs broder/ säger HERren? Likwäl hafwer jagh Jacob kär:

3. Och jagh hatar Esau 10624 10631/ och hafwer giordt hans berg öde/ och hans arf drakomen til een ökn. 10625

4. Och om Edom säija wille: Wij äre förderfwade: doch wilje wij vpbyggia igen thet öde lagt är; tå säger HERren Zebaoth altså: Om the byggia/ så skal jagh nederbryta 10626: och thet skal heta the fördömda

landzändar/ och ett folck ther HERren är wredh vppå ewinnerliga.

5. Thet skola edor ögon see; och J skolen säija: HERren är härlig vthi Jsraels landzändom.

II. Jsraels otacksamhet ther emot/ medh theras falska offer.

6. EN son skal hedra sin fader 10627/ och en tienare sin herra: är jagh nu fader/ hwar är min heder? Är jagh HErre/ hwar fruchtar man migh? Säger HERren Zebaoth til eder/ Presterna/ som mitt namn förachten; så säijen J tå: Hwar medh förachte wij titt namn?

7. Ther medh at J offren oreent brödh vppå mitt altare; så säijen J: Hwar medh offre wij tigh något oreent? Ther medh at J säijen: HERrans bord är intet achtandes.

8. Och när J offren något thet blindt är/ så måste thet icke heta ondt: och när J offren något thet halt är eller kranckt 10628/ så måste thet ock intet heta ondt. Bär thet tinom Första: hwad gäller om tu skalt täckias honom/ eller om han wil see vppå tin person 10629? Säger HERren Zebaoth.

III. Förmaning til bättring.

9. SÅ bedier nu Gudh/ at han wille wara oß nådelig: ty thetta är skedt af eder; menen J at han skal see til edra person? säger HERren Zebaoth.

10. Hwilken är ock ibland eder then ena dör tillycker? J tänden ock ingen eld vppå mitt altare omsyß: jagh hafwer intet behagh i eder/ säger HERren Zebaoth; och spijsoffer af edra händer är migh icke täckeligit. 10630

IV. Löfte om Evangelii predikande i hela werldene.

11. MEn/ af solenes vpgång alt in til nedergången/ skal mitt namn härligit warda ibland Hedningarna; och i all rum skal mino namne rökt 10632/ och ett reent spijsoffer offrat warda: ty mitt namn skal härligit warda ibland Hedningarna/ säger HERren Zebaoth.

V. Klagan öfwer theras otrohet i offrande.

12. MEn J ohelgen thet/ ther medh at J säijen: HERrans bord är oheligt/ och thes offer är förachtat/ samt medh sinom spijs.

13. Och J säijen: Thet är icke vthan mödo: och slåån thet i wädret/ säger HERren Zebaoth; och J offren thet som röfwat/ halt och kranckt är/ och offren så spijsoffer: skulle sådant täckias migh ifrån edra hand? Säger HERren.

14. Förbannad ware then bedragaren/ then i sinom hiord hafwer en Han; och när han giör ett löfte/ så offrar han HErranom thet som intet doger: ty jagh är en stoor Konung/ säger HERren Zebaoth; och mitt namn är förskräckeligit ibland Hedningarna.

2. Capitel.

HERren hotar Presterna/ v. 1. At efter them borde taga wahra på lärona/ v. 5. Och the giorde thet intet/ v. 8. Så wille han hemsökia och straffa them therfore/ v. 9. J synnerhet/ at the/ samt andre af hans folck/ togo sigh Hedniska hustrur/ v. 10. Förachtade och bedröfwade theras egna inländska/ v. 13. Och besmyckiade thet medh Abrahams exempel. Thet HERren förlägger/ och förmanar them til bättring/ v. 15. Han klagar ock ther hoos/ at the beskyllade honom för orättferdighet/ efter han icke på stunden straffade the ogudachtiga/ v. 17.

I. HERren hotar the orrogna Prester/ rc.

OCh nu/ J Prester/ thetta budet gäller eder til.

2. Om J thet icke hören/ eller icke läggen thet vppå hiertat/ så at J gifwen mino namne ährona/ säger HERren Zebaoth; så skal jagh sända een förbannelse ibland eder/ och skal förbanna edor wälsignelse 10641; ja/ förbanna skal jagh them/ efter J icke willen läggia thet vppå hiertat. 10633

3. Sij/ jagh skal förbanna edra efterkommande/ och kasta eder träcken 10642 af edro offre vthi edart ansichte; och han skal loda widh eder.

4. Så skolen J tå förnimma/ at jagh sådana budh til eder sändt hafwer/ at thetta skulle wara mitt förbund medh Levi 10634/ säger HERren Zebaoth.

5. Ty mitt förbund war medh honom/ til lijf och frijd; och jagh gaf honom fruchtan/ så at han migh fruchtade/ och förskräcktes för mino namne.

6. Sanningenes lagh war vthi hans mun/ och ther wardt intet ondt funnet vthi hans läppar: han wandrade fridsamliga och redeliga för migh; och omwände många ifrå synd.

7. Ty Prestens läppar skola bewara lärona/ at man må befråga lagen af hans mun 10635**: ty han är en HERrans Zebaoths Ängel.** 10636

8. Men J ären afgångne ifrå wägenom/ och hafwen förargat många i lagen; och hafwen brutet Levi förbund/ säger HERren Zebaoth.

9. Therföre hafwer jagh ock giordt/ at J förachtade 10637 och försmädde ären för allo folckena: efter J icke hållen mina wägar/ och seen til personen i lagen.

II. Straffar them och andra som tagit sigh främmande hustrur/ rc.

10. TY hafwom wij icke alle en fader 10638? Hafwer icke alt en Gudh skapat oß? Hwij förachte wij tå then ene then andra/ och ohelgom förbundet som medh wåra fäder giordt är?

11. Ty Juda är worden en förachtare/ och i Jsrael/ och i Jerusalem skeer styggelse: ty Juda ohelgar HERrans helighet then han älskar; och bolar medh ens främmande gudz dotter. 10639 10643

12. Men HERren skal then som så giör/ vthryckia vthu Jacobs hyddo/ både mästaren och lärjungan/ samt medh honom som HERranom Zebaoth spijsoffer offrar.

13. Yttermera gioren J ock/ at för HERrans altare äro icke annat än tårar/ och grååt/ och suckande: så at jagh icke meer kan see til spijsoffret/ eller någrahanda tacknemligit vndfå af edra händer.

14. Och så säijen J: Hwarföre? Therföre at tu förachtar tina kära hustru/ then HERren tigh tilskickat hafwer/ och then tin make är/ hwilko tu förplichtad äst.

III. Förlägger theras insago/ af Abrahams exempel.

15. ALtså giorde icke then ene 10644/ hwilken doch war af enom storom anda. Men hwad giorde then ene? Han sökte then säden som af Gudi tilsagd war. Therföre seer eder före/ för edrom anda/ och ingen förachte sina kära hustru.

16. Äst tu henne wredh/ så skil tigh ifrå henne 10640/ säger HERren Jsraels Gudh; och gif henne en klädnat 10645 för försmädelsen/ säger HERren Zebaoth. Therföre seer eder före/ för edrom anda/ och förachter

henne icke.

IV. Klagar öfwer theras ogrundade beskyllande för orättferdighet.

17. Jhafwen rett HERran medh edart taal. Så säijen J tå: Hwar medh hafwe wij rett honom? Ther medh at J säijen: Then ther illa giör/ han behagar HERranom/ och han hafwer lust til honom; eller hwar är nu Gudh som straffar?

3. Capitel.

WJdare låfwar HERren/ sigh wilja sända them Johannes döparen och Christi förebodare; och så skulle HERren Christus strax ther efter sielf komma/ och rena sin församling/ såsom en guldsmed rensar silfret/ rc. v. 1. Förmanar them förthenskul til bättring/ v. 7. Synnerlig/ at the troliga skulle gifwa tiende/ til Presternas och Gudztienstens vppehälle; och låfwar them therföre sin wälsignelse/ v. 8. Sammaledes/ at the icke skulle förargas öfwer the ogudachtigas medgång: ty then dagh worde kommandes/ på hwilken the skulle förnimma/ hwad åthskildnat thet är/ hafwa tient Gudi/ och intet tient honom/ v. 13.

I. HERren låfwar sända Johannes Döparen/ och sedan Christus sielf.

SJj/ jagh wil vthsända min Ängel 10658/ then ther wägen för migh bereda skal 10646: och medh hast skal komma til sitt tempel Herren/ then J söken/ och förbundsens Ängel/ then J begären: sij/ han kommer/ säger HERren Zebaoth.

2. Men ho kan lida hans tilkommelses dagh? Och ho skal bestå/ tå han låter sigh see? Ty han är lika som en guldsmedz eld/ och såsom een waskerskos såpa.

3. Han skal sittia/ och smälta/ och fäija silfret; han skal fäija/ och rensa Levi söner/ lika som silfwer och guld: så skola the tå offra 10659 spijsoffer vthi rättferdighet HERranom. 10647

4. Och Juda och Jerusalems spijsoffer skal wäl behaga HERranom/ lika som fordom dags/ och i the förra åhr.

5. Och jagh skal komma til eder/ och straffa eder; och skal wara ett snart witne emot the trolkarlar/ hoorkarlar och meenedare 10648/ och emot them som wåld och orätt giöra dagakarlenom/ enkione och them faderlösa 10649/ och förtryckia främlingen 10650; och intet fruchta migh/ säger HERren Zebaoth.

6. Ty jagh är HERren/ then icke liuger 10651; och J Jacobs barn/ skolen icke allesamman förgås.

II. Förmanar til bättring; i synnerhet til at gifwa rätt tijonde.

7. Jhafwen ifrån edra fäders tijd altstädes afwikit ifrå min budh/ och intet hållet them. Så omwänder eder nu til migh/ så wil jagh ock wånda migh til eder 10652/ säger HERren Zebaoth. Så säijen J tå: Hwar vthinnan skole wij omwända oß?

8. Är thet rätt at een menniskia beswiker Gudh/ såsom J beswiken migh 10660? Så säijen J tå: Hwar medh beswike wij tigh? Medh tijond/ och häfoffer.

9. Therföre ären J ock förbannade/ så at all ting förswinner eder vndan händerna 10653: ty J beswiken migh allesamman.

10. Men förer migh tijondena allesammans vthi mina tijondelado/ at i mino huse må spijs wara: och bepröfwer migh här vthinnan/ säger HERren Zebaoth; om jagh ock icke vplåter eder himmelens fenster/ och giuter wälsignelse neder tilfyllest.

11. Och jagh wil för eder straffa frätaren 10654 10661/ at han icke skal förderfwa fruchtena på markene/ och at wijnträd i åkrenom icke skal wara eder ofruchtsamt/ säger HERren Zebaoth:

12. Så at alle Hedningar skola prisa eder saliga: ty J skolen wara ett kosteligit land/ säger HERren Zebaoth.

III. Gifwer tröst moot the ogudachtigas medgång.

13. Jtalen hårdeliga emot migh/ säger HERren; Så säije J tå: Hwad tale wij emot tigh?

14. Ther medh at J säijen: Thet är förgäfwes at man Gudi tienar 10655; och hwad båtar thet/ at wij hållom hans budh/ och förom ett strängt lefwerne för HERranom Zebaoth?

15. Therföre prise wij the förachtare: ty the ogudachtige wäxa til/ the försökia Gudh/ och thet går them altsammans wäl vthaf.

16. Men the som fruchta HERran trösta hwar annan altså: HERren märcker thet/ och hörer thet/ och ther är een tänckeskrift 10662 för honom skrifwin 10656/ för them som fruchta HERran/ och tänckia vppå hans namn.

17. The skola/ säger HERren Zebaoth/ wara min egendom 10657 på them dagenom/ then jagh giöra skal; och jagh wil skona them/ lika som man skonar sin egen son/ then honom tienar.

18. Och J skolen ther emot åter see/ hwad för en åthskildnad är emellan then rättferdiga och then ogudachtiga/ och emellan then som Gudi tienar/ och then som honom icke tienar.

4. Capitel.

PÅ then dagen/ säger HERren/ skulle the ogudachtige förderfwas och vthrotas/ v. 1. Men them som honom fruchta/ vpgår Christus rättferdighetenes sool/ at the skulle tilwäxa och förkofras/ v. 2. Förmanar them så til at hålla sigh/ thes förinnan widh Mose lagh/ v. 4. Och låfwar at han wille sända them Johannes Döparen/ vthi Elie kraft och anda/ och förr än then dagen komme/ v. 5.

I. Förkunnas Jerusalems yttersta förstöring; och Christi tilkommelse.

TY sij/ en dagh kommer som brinna skal/ lika som en vgn: så skola tå alle förachtare och ogudachtige wara halm/ och then tilkommande dagen skal vptända them/ säger HERren Zebaoth/ och skal hwarken lefwa them root eller qwist. 10663

2. Men eder som mitt namn fruchten/ skal vpgå rättferdighetenes sool 10664**/ och salighet vnder hennes wingar;** och J skolen gå vth och in/ och wäxa til/ lika som giödokalfwar.

3. J skolen trampa 10668 vppå the ogudachtiga: ty the skola warda til asko vnder edra fötter/ på them dagenom/ then jagh giöra skal/ säger HERren Zebaoth.

II. Förmanas i medlertijd at hålla sigh widh Mose lagh.

4. KOmmer ihogh Mose mins tienares lagh 10665/ then jagh honom befalte på thet berget Horeb til hela Jsrael; samt medh budh och rätter. 10666

III. Låfwas at sända Johannes Döparen.

5. SJj/ jagh skal sända eder then Propheten Elia 10667**/ förr än then store och förskräckelige HERrans dagh kommer:**

6. Han skal omwända fädernas hierta til barnen 10669/ och barnens hierta til fäderna: på thet jagh icke skal komma/ och slå jordena medh spilgifning.

Ände på Propheten Malachi.

Ände på then fierde delen af thet gamla Testamentet.

APOCRYPHA.

Thet äro: Böcker som icke finnas i then Ebreiska Biblien/ och äro förthenskul icke lika räknade widh the andra Böcker i then helga Skrift: doch nyttiga til at läsa;

Judith. Wijsheten. Tobias.	Syrach. Baruch. Twå Maccabeers Böcker.	Stycker af Esther. Stycker af Daniel. Manaße Böön.

Judiths Book/

Förspråket.

Om thenna Books trowärdighet.

OM man kunde af bepröfwada och wissa Historier bewisa thet som i thenna book beskrifwes/ wore thet een skiön ädla book: men hon synes swårliga wilja rima sigh medh andra Historier i Skriftene/ som then tiden böra infalla; hwilket skal wäl hafwa warit största orsaken/ hwarföre hon icke så fulleliga gillad/ eller i Biblien när the Ebreer kommen är.

Somlige mena henne wara een dicht.

Några mena ock/ at thet icke skal wara een Historia/ vtan eljes een skiön dicht/ ens heligs anderiks mans/ then ther hafwer welat afmåla och betekna/ then stora lycko och seger/ som Gudh allstädes gaf the Judeska folckena/ emot alla theras fiendar; lika som Salomo i sine Höga wiso ock dichtar/ och siunger om ena brudh: ther medh han ingen person/ eller något annat menar/ än hela Jsraels folck: och lika som S. Johannes i Vppenbarelsen/ och Daniel mång beläte och diur måla: ther medh the doch icke sådana personer/ vtan then hela Christeliga Kyrkion och riket mena: och Christus sielf gierna brukar liknelser och sådana dichter i Evangelio/ såsom ther han liknar himmelriket widh tijo jungfrur; så ock widh en köpman och perlo; widh ett sinapskorn/ widh fiskare och noot; widh en herda och fåår/ etc.

Hwarföre hon doch läses i församlingen.

Doch hafwa fäderna i förtiden tilstadt och welat/ at thenna book vthi een Christelig församling läsas och brukas skulle/ anseende then margahanda nyttiga lärdom som här föregifs: särdeles/ at här så härliga läres/ huru man skal medh trona hardt hålla sigh in til Gudh; åkalla och bedia honom/ när frestelsen och nöden vppå kommer. Hwarföre ock Wijshetenes book/ som the tyranner så hårdt straffar/ och Gudz barmhertighet prisar/ ganska wäl följer näst här efter/ til hwilka thenna book är lika som ett allmenneligit exempel.

1. Capitel.

ARphaxad war en mächtig Konung i Meden/ v. 1. Och blef öfwerwunnen af NebucadNezar Konungen i Nineve/ v. 5. Tå wardt NebucadNezar stolt/ och wille råda öfwer Judarna och the land ther omkring/ v. 7. Men the förachtade honom; och han hotade them medh vndergång/ v. 11.

I. Arphaxad blifwer öfwer wunnen af NebucadNezar.

ARphaxad the Meders Konung/ hade mång land och folck vnderkufwat sigh/ och bygde en stoor wäldig stadh/ then kallade han Ecbatana.

2. Hans murar giorde han altsamman vthaf huggen steen/ siutijo alnar höga/ och tretijo alnar tiocka.

3. Torn giorde han ther til hundrade alnar högh/ och tiugu alnar tiock i fyrkant; och stadzportarna giorde han så höga som torn:

4. Och förlät sigh vppå sina macht/ och stora häärs kraft.

5. Men NebucadNezar Konungen af Assyrien/ regerade vthi then stora staden Nineve; och örligade vthi tolfte åhrena af sitt rike emot Arphaxad.

6. Och the folck som widh älfwena Euphrates/ Tigris och Hydaspes bodde/ hulpo honom/ och slog honom på then stora markene som kallas Ragau/ hwilken i förtiden warit hade Ariochs/ Konungens i Elassar.

II. NebucadNezar blifwer stolt/ och wil jemwähl råda öfwer Judarna.

7. TÅ wardt NebucadNezars rike mächtigt/ och hans hierta stolt; och han sände bodskap til alla the som bodde i Cilicien/ Damascon/ och på Libanon/

8. J Carmel och i Kedar/ och til them i Galileen/ och på then stora markene Eßdrelom: 10670

9. Och til alla the som woro i Samarien/ och på hinsidone Jordan alt in til Jerusalem/ och i hela Gesem land/ och alt in til Ethiopies berg.

10. Til them alla sände NebucadNezar Konungen af Assyrien bodskap:

III. Judarna förachta honom; och han vptändes til wrede.

11. MEn the förachtade thet alle/ och läto boden medh skam heem fara igen.

12. Tå wardt Konungen NebucadNezar ganska wredh/ på all thenna landen/ och swor widh sin Konungsliga stool och rike/ at han öfwer all thenna landen hämnas skulle.

2. Capitel.

TÅ gick NebucadNezar til rådz medh sina Förstar och wäldiga/ v. 1. Och vthsände Holofernes sin krigs öfwersta/ medh mycket folck; medh Camelar och spijsning/ guld och penningar/ v. 4. Han öfwerwan all land och fasta städer/ ifrå Mesopotamien/ in til Cilicien/ och til then staden Joppe/ och drog sedan til Damascon/ v. 12.

I. NebucadNezar håller rådh/ och besluter at vthfärda sin häärhöfwitzman Holofernes.

VThi tretonde åhrena Konungs Nebucad Nezars/ på andra och tiugunde dagen i första månadenom/ wardt rådslaget i NebucadNezars huse Konungens af Assyrien/ at han skulle hämnas:

2. Och han lät komma til sigh alt sitt rådh/ Förstar och höfwitzmän.

3. Och han rådslog hemliga medh them; och hölt them före/ huru han hade i sinnet at vnderkufwa all thenna landen vnder sitt rike.

4. När them nu thet allom wäl behagade/ kallade Konung NebucadNezar sin häärhöfwitzman Holofernen/

5. Och sade: Drag vth emot all rike/ som wäster vth liggia/ och besynnerliga emot them som mitt budh förachtat hafwa.

6. Tu skalt ingo rike skona/ och alla fasta städer skalt tu migh vnderdåniga giöra.

7. Så kallade Holofernes höfwitzmännerna/ och öfwerstarna för thet Assyriska krigsfolcket; och rustade folcket til krigs/ såsom Konungen honom budit hade/ hundrade och tiugutusend til foot/ och tolftusend skyttor til häst.

8. Och lät alt krigsfolck draga fram för sigh medh otaliga Cameler/ mycken spijsning/ oxar och fåår/ vthan taal för sitt folck.

9. Och lät tilföra vthu hela Syrien korn i sin häär:

10. Men guld och penningar tog han öfwermåtton mycket medh sigh/ vthu Konungens kamar.

11. Och drog altså åstadh medh hela hären/ medh wagnar/ resenärer och skyttör/ hwilke jordena betäckte såsom gräshoppor.

II. Holofernes twingar många städer och folck vnder Nebucad Nezars lydno.

12. TÅ han nu öfwer Assyriska landsens gränso dragen war/ kom han til thet stora berget Ange/ på wenstra sidon widh Cilicien/ och tog alla theras byar och fasta städer in:

13. Och förstörde Melothi en namnkunnig stadh/ och skinnade all folck i Tharsis/ och Jsmaels barn 10671/ som bodde in moot öknena/ och söder i thet landet Chellon.

14. Han drog ock öfwer Phrath/ och kom in vthi Mesopotamien/ och förstörde alla höga städer som han fan/ ifrå then bäcken Mambre alt in til hafwet:

15. Och tog ther the gränsor in/ ifrå Cilicien alt in til Joppe gränsor/ som söder vth liggia:

16. Och förde ock så Midians barn 10672 bort/ och röfwade alt theras godz/ och slog alla the honom emot stodo medh swärdz ägg.

17. Sedan drog han neder i Damasci land i andenne/ och vpbrände all theras sädh/ och lät nederhugga all theras trää och wijngårdar.

18. Och hela landet fruchtade sigh för honom.

3. Capitel.

NÄr han nu hade intaget Mesopotamien/ Syrien/ Libyen och Cilicien/ v. 1. Tog han vth theras bästa ynglingar och krigsfolck; ther af förskräcktes all folck/ och gåfwo sigh vnder honom/ v. 7. Men han bröt neder theras städer/ och förstörde theras afgudar/ v. 11. Drog så til Gabaa til the Edomiter/ och vnderkufwade them/ v. 14.

I. Omliggiande Konungariken gifwa sigh vnder Holofernes.

TÅ sände the Konungar och Förstar af Syrien/ Mesopotamien/ Syrien Sobal/ Libyen och Cilicien/ theras bodskap vthur alla städer och land; the kommo til Holofernen/ och sade:

2. Wändt tina wrede ifrån oß: ty thet är bättre at wij tiene them stora Konungenom NebucadNezar/ och äro tigh hörsame/ och blifwe lefwande/ än at wij förgås/ och winne likwäl intet.

3. Alle wåre städer/ godz/ berg/ högar/ åkrar/ oxar/ fåår/ getter/ hästar och Cameler/ och hwad wij hafwe;

4. Ther til ock wårt tienstefolck/ är altsammans titt/ giör ther medh hwad tu wilt:

5. Ja/ ock wij/ samt medh wår barn/ äre tine tienare:

6. Kom til oß/ och blif wår gunstige herre/ och bruka wåra tienst såsom tigh täckes.

7. Så drog Holofernes neder af bergen medh alt krigsfolcket/ och intog the fasta städer och hela landet:

8. Och vthtog ther knechter/ thet bästa folck som han ibland them fan.

9. Ther af förskräcktes all land så swårliga/ at the regenter och ypperste af alla städer/ samt medh folckena kommo emot honom;

10. Och anammade honom medh krantsar 10673/ lius/ dantsar/ trummor och pipor:

11. Och kunde doch medh sådana wyrdning ingen nådh finna.

II. Holofernes förstörer theras städer/ och ödelägger theras Gudztienst.

12. TY han bröt omkull theras städer 10674/ och högg theras lundar neder:

13. Förty Konungen NebucadNezar hade budit honom/ at han skulle förläggia alla gudar i landomen/ på thet all folck som Holofernes betwingande worde/ skulle honom allena för en gudh prisa.

III. Strider moot the Edomeer; och winner them.

14. TÅ han nu Syrien Sobal/ Apamean och Mesopotamien igenom dragit hade/ kom han til the Edomeer i Gabaa land/

15. Och tog theras städer in/ och låg ther i tretijo dagar: therförinnan lät han alt sitt krigsfolck tilhopa komma.

4. Capitel.

TÅ kom een förskräckelse öfwer Jsrael/ ty the fruchtade at Holofernes måtte sammaledes giöra medh Juda och Jerusalem och templet/ v. 1. Men the förwarade bergen och wägarna in moot Jerusalem/ och ropade til Gudh/ v. 3. Efter Prestens Jojakims ord/ v. 11.

I. Jsraeliterna fruchta för Holofernes; och förwara fästningarna.

TÅ Jsraels barn/ som i Juda land bodde/ thet hörde/ fruchtade the sigh för honom swårliga;

2. Och bäfwan/ och förskräckelse kom them vppå: förty/ the hade fahra/ at han måtte så giöra medh Jerusalem och HErrans tempel/ som han the andra städer/ och theras afgudahusom giordt hade.

3. Therföre sände the in i hela Samarie land alt omkring/ in til Jericho/ och bemannade fästen på bergen;

4. Och giorde murar om theras byar/ och skaffade sigh spijsning til örligs.

II. Jojakim tröster/ och förmanar folcket til motwärn; i synnerhet at bedia HErr an.

5. OCh Presten Jojakim 10675 skref til alla them som bodde in emot Esdrelom 10676/ thet är/ in emot then stora markena widh Dothaim 10677; och til alla ther fienderna måtte igenom komma:

6. At the skulle förwara klipporna på bergen in emot Jerusalem.

7. Och Jsraels barn giorde altså/ som Jojakim HErrans Prester them befalte.

8. Och alt folcket ropade medh alfwar til HErran/ och ödmiukade sigh/ the och theras qwinnor/ medh fastande och bediande.

9. Men Presterna drogo säcker vppå/ och barnen lågo för HErrans tempel/ och HErrans altare öfwertäckte the medh en säck.

10. Och the ropade til HErran Jsraels Gudh endrächteliga/ at theras barn och hustrur icke skulle bortförde/ theras städer förstörde/ theras helgedom oskiärat/ och the af Hedningomen skämde warda.

11. Och Jojakim HErrans öfwerste Prester gick omkring/ förmanade hela Jsraels folck:

12. Och sade: J skolen ju weta/ at HErren warder edor böön 10682 hörandes/ om J icke aflåten medh fastande och bediande in för HErranom.

13. Täncker vppå Mose HErrans tienare/ then icke medh swärd/ vtan medh helig böön slog Amaleck 10678/ som sigh på sin kraft och macht/ på sin häär/ sköldar/ wagnar och resenärar/ förlät:

14. Så skal thet ock gå alla Jsraels fiendar/ om J så bättren eder som J begynnat hafwen.

III. Folcket efterkomma hans befalning.

15. EFter thenna förmaning bådo the HErran/ och blefwo för HErranom: 10679

16. Så at ock Presterna gingo i säcker 10680/ och hade asko på hufwudet 10681/ och giorde så HErranom bränneoffer;

17. Och bådo alle HErran af alt hierta/ at han wille sökia sitt folck Jsrael.

5. Capitel.

NÄr Holofernes hörde at the rustade sigh/ wardt han wredh/ och frågade hwad för folck thetta war/ v. 1. Tå swarade Achior/ och förtälde hela theras historia ifrån Abraham/ v. 5. Huru the drogo vthur Egypten; huru himmelens Gudh halp them/ at the togo in Canaans land/ och åter straffade them när the syndade/ v. 10. Men Holofernes tienare höllo NebucadNezar för then högsta guden/ och vndsade Achior/ samt Judarna swårliga/ v. 26.

I. Holofernes förtryter at Jsraeliterna wille sättia sigh til motstånd.

OCh thet wardt sagt Holoferni häärhöfwitzmannenom af Assyrien/ at Jsraels barn rustade sigh/ och wille wärja sigh/ och huru the hade intagit klipporna på bergen.

2. Tå förgrymmade sigh Holofernes/ och kallade alla the Moabiters och Ammoniters öfwerstar och höfwitzmän/

3. Och sade til them: Säger/ hwad är thetta för folck som på bergen boo? Hwad hafwa the för stora städer; hwad förmåga the/ och hwad hafwa the för krigsfolck och Konungar?

4. At the allena för alla andra i österlanden förachta oß/ och hafwa icke gånget emot oß/ at the måtte anammat oß medh frijd?

II. Achior then Ammoniten berättar theras härkomst/ wilkor och resor.

5. TÅ swarade Achior 10683/ en öfwerste för all Ammons barn 10684/ och sade: Min herre/ wilt tu gierna hörat/ så wil jagh säija tigh sanningena/ hwad thet för ett folck är som på bergen boor/ och intet liuga för tigh.

6. Thetta folcket är vthaf Chaldeen kommet; 10685

7. Och hafwer först bodt i Mesopotamien; förty the wille icke följa theras fäders gudar i Chaldeen:

8. Therföre öfwergåfwo the theras fäders seder/ hwilke många gudar hade; på thet the måtte tiena them ena Gudenom i himmelen/ then ock böd them draga tädan/ och boo vthi Haran. 10686

9. Tå nu i all the landen dyyr tijd war 10687/ foro the nedh i Egypti land 10688: ther äro the så månge wordne i fyrahundrat åhr 10689/ at man icke kunde räkna them.

10. Men tå Konungen i Egypten 10690 beswärade them medh leer och tegel/ til at byggia hans städer 10691/ ropade the til sin HErra 10692; han slog hela Egypten medh mångahanda plågo. 10693

11. Tå nu the Egyptier hade vthdrifwit them ifrå sigh 10694/ och plågan igen wände ifrå them/ och wille åter gripa them 10695/ och föra them til träldom igen;

12. Öpnade them himmelens Gudh hafwet 10696/ så at watnet på båda sidor stod fast/ såsom en muur/ och the gingo torrfötte på hafsens botn/ och kommo vndan.

13. Men tå the Egyptier skyndade sigh efter them/ medh theras hela häär/ wordo the alle fördränckte i hafwena/ så at ther blef icke en qwar/ som thet hade mått androm förkunna.

14. Och tå thetta folcket kom vthu röda hafwet/ lägrade thet sigh vthi then öknene widh Sina berg/ ther tilförene ingen menniskia boo eller sigh hålla kunde: 10697

15. Ther wardt thet bittra watnet sött/ så at the kunde drickat 10698; och the fingo brödh af himmelen i fyratijo åhr. 10699

16. Och hwart the drogo/ vthan boga/ pijl/ sköld och swärd/ ther stridde Gudh för them/ och wan seger:

III. Wiser ock at ingen kunde öfwerwinna Jsrael/ vtan när the syndade emot HErran.

17. OCh ingen kunde giöra thesso folckena skada/ vtan allena tå thet afföll ifrå HErrans sins Gudz budh.

18. Ty så ofta som the tilbådo någon annan än sin Gudh/ så wordo the slagne/ och bortförde medh all skam:

19. Men så ofta som thet ångrade them/ at the ifrå sins Gudz budh afwekne woro/ gaf åter himmelens Gudh them seger emot theras fiendar.

20. Therföre nederlade the/ the Cananeers Konungar/ Jebuseen/ Phereseen/ Hetheen/ Heveen/ Amoreen/ och alla wäldiga i Hes bon/ och togo theras land och städer in: 10700

21. Och thet gick them wäl/ så länge the icke syndade emot sin Gudh: förty/ theras Gudh hatar thet orätt är. 10701

22. The hafwa ock ofta för thenna tiden warit fördrefne af mång folck/ och bortförde i främmande land;

therföre at the woro afwekne ifrå thet budh/ som Gudh them gifwit hade/ at the ther vthi wandra skulle:

23. Men the äro nu nyligen igen komne 10702/ vthaf thet elände/ ther the vthi woro/ sedan the hafwa omwändt sigh til HErran sin Gudh; och hafwa åter satt sigh på thetta berg/ och boo åter nu i Jerusalem/ ther theras helgedom är.

IV. Gifwer rådh/ at fråga om Jsrael sigh emot sin Gudh försyndat hade.

24. THerföre/ min herre/ lät befråga/ om thetta folcket syndat hafwer emot sin Gudh; så wilje wij draga tijt vp/ och theras Gudh gifwer them wisserliga vthi tina händer/ så at tu betwingar them:

25. Men hafwa the icke syndat emot sin Gudh/ så skaffe wij intet emot them: ty theras Gudh beskärmar them; och wij blifwe hela landena til bespottelse.

V. The Assyrier blifwa af högfärd vptände til wrede.

26. TÅ Achior thetta sagt hade/ wordo alle Holofernis höfwitzmän wrede/ och tänckte wilja dräpa honom; och sade til hwar annan:

27. Ho är thenne som sådant säija tör/ at Jsraels barn skola wärja sigh emot Konung NebucadNezar och hans krigsfolck? Är thet doch altsamman nakot folck/ och inge krigsmän.

28. Men på thet Achior må see/ at han lugit hafwer/ så läter oß draga tijt vp; och när wij theras bästa folck gripe/ så wilje wij låta stinga Achior medh them twärt igenom:

29. På thet all folck skola fornimma at NebucadNezar är landsens Gudh/ och ingen annar.

6. Capitel.

WRedgades ock Holofernes storliga öfwer Achior/ och antwardade honom bundnan vthi the Jsraeliters händer/ v. 1. När Achior kom in i Bethulia/ sade han them all Holofernis ord och vpsåt/ v. 10. Men folcket greet/ och bad til HErran/ v. 14.

I. Holofernes vndsäger Achior/ och gifwer honom i Jsraeliternas händer.

SEdan förgrymmade sigh ock Holofernes vppå Achior/ och sade:

2. Huru dierfwes tu spå/ at thetta Jsraels folck skulle hafwa beskärm af sin Gudh 10703? När wij nu slå them såsom en man/ skalt tu få see/ at ingen annar Gudh är/ vtan allena NebucadNezar.

3. Och ther til skalt tu ock medh them/ af the Assyriers swärd genomstungen warda/ och hele Jsrael skal medh tigh förgiöras.

4. Så får tu förnimma/ at NebucadNezar hela werldenes herre 10706 är/ när tu medh mitt swärd genomstungen warder/ och ligger ibland the slagna Jsrael/ och måste döö och förderfwas.

5. Men menar tu/ at tin spådom wiß är/ så betorf tu icke förskräckias eller blekna.

6. Såsom them gåendes warder/ så skal tigh ock gå: ty jagh wil nu sända tigh til them/ på thet jagh må straffa tigh medh them.

7. Så befalte Holofernes sina tienare/ at the skulle taga fatt på Achior/ och föra honom bort til Bethulien vthi Jsraels barnas händer.

8. Och Holofernis tienare grepo honom; och tå the kommo öfwer slättmarkena in til berget/ drogo skyttor vth emot them.

9. Tå weko the afsides om berget/ och bundo Achior widh ett trä medh händer och fötter/ och stötten neder/ och läto så hängian; och foro til sin herra igen.

II. Achior berättar i Bethulien hwad förelupit war.

10. MEn Jsraels barn kommo nedh af Bethulien til honom/ och giorde honom löös/ och hade honom in i Bethulien/ och stälte honom mitt i folcket/ och frågade honom huru thet tilgånget war/ hwarföre the Assyrier honom hängdt hade.

11. På then samma tijd/ woro öfwerste i stadenom/ Ozias Micha son/ af Simeon slächte/ och Charmi/ then ock Othoniel heet:

12. För thessa äldsta/ och för allo folckena/ sade Achior alt thet Holofernes honom frågat/ och han honom swarat hade; och huru Holofernis folck hade för thet swaret skul welat dräpa honom.

13. Men Holofernes hade befalt/ at man skulle öfwerantwarda honom Jsraels barnom i händer/ på thet/ at när han Jsraels barn slagit hade/ skulle han ock tå straffa och förgiöra honom/ nemliga/ Achior: therföre at han sagt hade/ at himmelens Gudh skulle theras beskärmare wara.

III. Folcket i Bethulien gråter/ och ropar til Gudh.

14. TÅ Achior sådant sagt hade/ föll alt folcket på sitt ansichte/ och tilbådo HErran; greto allesammans/ och bådo til HErran/ och sade:

15. HErre/ himmelens och jordenes Gudh/ se vppå theras högmod 10704/ och på wårt elände; och se nådeliga til tina heliga/ och bewisa at tu icke öfwergifwer them som hoppas vppå tigh; och omstörter them som vppå sigh och sina macht trösta.

16. Altså greto the/ och bådo then hela dagen; och tröste Achior/ och sade:

17. Wåra fäders Gudh/ hwilkens macht tu prisat hafwer/ warder tigh altså wedergällandes/ at the icke skola få see sina lust på tigh; vtan tu skalt få see huru the slagne och nederlagde warda.

18. Och när HErren wår Gudh frijar oß/ så ware Gudh medh tigh ibland oß; och wilt tu/ så skalt tu medh alla tina boo när oß. 10705

19. Tå nu folcket skildes åth/ tog honom Ozias medh sigh vthi sitt huus/ och beredde en stoor nattward;

20. Och böd til sigh alla äldsta/ och plägade sigh wäl/ efter the länge fastat hade.

21. Sedan wardt åter folcket sammankallat/ och bådo om hielp af Jsraels Gudh/ vthi församlingene/ öfwer hela nattena.

7. Capitel.

SÅ drog tå Holofernes för Bethulien/ och belägrade thet/ v. 1. Och förtog them watnet/ af rännor och brunnar alt omkring/ v. 6. Som nu watnet begynte fela/ och stoor nödh war i staden/ wille the hafwa gifwit staden vp/ v. 11. Men Ozias tröste them/ och bad them förbida ännu i fem dagar/ v. 22.

I. Holofernes belägrar Bethulien.

PÅ annan dagen/ böd Holofernes sino krigsfolcke/ at man skulle vppe wara emot Bethulien:

2. Och hade hundrade och tiugu tusend til foot/ och tolf tusend til häst/ förvtan then hopen/ som han vthtagit hade af hwar stadh/ ther han något land intagit hade.

3. Thetta krigsfolcket rustade sigh altsammans emot Jsraels barn/ och lägrade sigh ofwan på thet berget emot Dothaim/ ifrå Belma alt in til Chelmon/ som ligger emot Esdrelom.

4. Tå nu Jsraels barn sågo thet myckla Assyriers folck/ föllo the på jordena/ och strödde asko på sin hufwud 10707/ och bådo alle endrächteliga/ at Jsraels Gudh wille låta see sina barmhertighet öfwer sitt folck.

5. Och the rustade sigh medh sin wapn/ och togo bergklipporna in/ och förwarade them dagh och natt.

II. Förwarar brunnarna; hwaraf förorsakas wattunöd och törst.

6. MEn när Holofernes ther omkring drog/ märckte han/ at vthan staden söder vth war en brunn/ hwilken medh rännor in i staden ledd war; thessa rännorna lät han hugga af.

7. Och ändoch the icke långt ifrå murenom små brunnar hade/ ther the hemliga watn hämtade; så war thet doch som nogast så mycket/ at the sigh ther medh wederqweckia kunde.

8. Therföre kommo the Ammoniter och Moabiter til Holofernes/ och sade: Jsraels barn töra intet wärja sigh emot oß/ vtan hålla sigh vppe i bergen och klippomen/ ther the säkre vnder äro.

9. Therföre lät förwara brunnarna/ at the intet watn hämta kunna/ så måste the döö vthan swärd; eller nöden skal trängia them ther til/ at the måste vpgifwa staden/ hwilken the mena oöfwerwinnelig wara/ efter han ligger på bergen.

10. Thetta rådet behagade Holofernes och hans krigsfolcke wäl; och lade ju hundrade widh hwar brunn.

III. Jsraeliterna ärna vpgifwa staden.

11. TÅ man nu i tiugu dagar hade förwarat brunnarna/ hade the af Bethulien intet watn meer/ hwarken i brunnar eller annorstädz/ så at thet en dagh länger räckia kunde: och man måste mäta folckena dagliga watnet til.

12. Tå kommo qwinnor och män/ vnge och gamle/ til Ozias och the äldsta/ beklagade sigh/ och sade:

13. Gudh ware domare emellan eder och oß 10708/ at J fören oß vthi een sådana nödh/ ther medh at J icke willen låta oß giöra frijd medh the Assyrier; efter Gudh hafwer doch gifwit oß vthi theras händer:

14. Och wij hafwe ingen hielp/ vtan måste försmächta af torst för theras ögon/ och jämmerliga förgås.

15. Therföre kaller folcket tilsamman/ at wij måge gifwa oß Holofernes medh wilja:

16. Ty thet är bättre/ at wij gifwe oß/ blifwe widh lijf/ och altså lofwe Gudh; än at wij förgås/ och för hela werldene på skam komme/ och skole see/ at wåra hustrur och barn så jämmerliga för wår ögon döö måste.

17. Wij betyge i dagh för himmel och jord/ och för wåra fäders Gudh/ then oß nu straffar för wåra synder skul/ at wij hade bedit eder vpgifwa Holofernes staden: at wij doch medh hast måtte döö för swärd/ och icke så länge af torst försmächta.

18. Tå wardt en stoor grååt och jämmer i hela folckena; somlige stodo länge och ropade til Gudh/ och sade:

19. Wij hafwe syndat samt medh wåra fäder; wij hafwe mißhandlat/ och ogudachtige warit. 10709

20. Men tu äst barmhertig/ therföre war oß nådelig/ och straffa tu oß sielf: och efter wij bekänne tigh/ så öfwergif oß icke Hedningomen/ som tigh intet känna.

21. På thet the icke skola säija: Hwar är nu theras Gudh?

IV Ozias folckets Förste råder at ther medh vpskiuta i några dagar.

22. SOm the nu länge ropat och gråtet hade/ och litet tystnade wordo/

23. Stod Ozias vp/ greet/ och sade: Käre bröder/ hafwer doch tolamod/ och läter oß ännu i fem dagar förbida hielp af Gudi;

24. Om han ock wille bewisa oß nådh/ och sitt namn härligit giöra.

25. Warder oß i thessa fem dagar icke hulpet/ så wilje wij giöra som J bedit hafwen.

8. Capitel.

THetta hörde Judith een enkia i Bethulien/ v. 1. Hon sände til the äldsta i staden/ och straffade them therföre/ at the wille sättia Gudi tijd och mått före/ v. 9. Förmanade them/ at the skulle ödmiuka sigh för HERranom; bedia honom/ och trösta folcket af the heligas exempel/ v. 16. Lät them så förnimma/ at hon wille gå vth til fiendan/ och något wåga emot them för sina bröder/ v. 30.

I. Judiths härkomst/ stånd/ wilkor/ och Gudzfruchtan beskrifwes.

THetta kom för Judith/ then een enkia war/ Merari dotter/ Vz sons/ Joseph sons/ Ozie sons/ Elai sons/ Jamnor sons/ Gedeon sons/ Raphaim sons/ Achitob sons/ Malchie sons/ Enan sons/ Nathanja sons/ Sealthiel sons/ Simeon sons/ Jsrael sons:

2. Och hennes man hade hetet Manasses: han war i kornandene död blefwen.

3. Ty tå han war på markene när sitt arbetes folck/ wardt han kranck af heta; och blef död i sinom stadh Bethulia/ och wardt begrafwen när sina fäder.

4. Han lefde Judith efter sigh: hon hade nu warit i try åhr och sex månader enkia:

5. Och hade giordt sigh ofwan i sitt huus en besynnerlig kamar/ ther hon vthi satt medh sina pigor:

6. Och war klädd vthi en säck/ och fastade dagliga; förvthan om Sabbathen/ nymånats/ och andra Jsraels huus högtider;

7. Och hon war dägelig och rijk/ och hade mycket tienste folck/ och gårdar fulla medh oxar och fåår.

8. Och hade ett godt rychte när hwar man/ at hon fruchtade Gudh/ och ingen kunde säija henne något ondt vppå.

II. Judith straffar Ozia och the äldstas rådh; och gifwer något hälsosamare widh handen.

9. THenna Judith när hon hörde/ at Ozias vthlåfwat hade/ vpgifwa the Assyrier staden efter fem dagar 10710/ sände hon efter the äldsta/ Chabri och Charmi.

10. Och tå the kommo til henne/ sade hon til them: Hwad skal thet wara/ at Ozias belefwat hafwer vpgifwa the Assyrier staden/ om oß innan fem dagar icke hulpet warder?

11. Ho ären J/ at J försöken Gudh?

12. Thet tienar icke til at förwerfwa nådh; vtan mycket snarare wrede och ogunst.

13. Wiljen J läggia HErranom tijd och dagh före/ efter edart sinne/ när han hielpa skal?

14. Doch HErren är tolig: therföre lät oß tyckia thetta illa wara/ och sökia nåde medh tårar.

15. Ty HErren wredgas icke såsom een menniskia/ så at han icke låter försona sigh: 10711

16. Therföre skole wij ödmiuka oß af hiertat/ och tiena honom:

17. Och medh tårar bedia in för honom/ at han/ efter sitt behagh/ wille bewisa oß barmhertighet. Och såsom wij nu sörja måste för theras högmod skul/ at wij efter thenna bedröfwelsen åter måge glädia oß: 10712

18. At wij wåra fäders synder icke efterfölgt hafwe/ hwilke sin Gudh öfwergåfwo/ och tilbådo främmande gudar. 10713

19. Therföre the theras fiendom gifne/ af them slagne/ fångne och skämde wordo:

20. Men wij känne ingen annan Gudh/ vtan honom allena; och wilje medh ödmiukhet wänta hielp och tröst ifrå honom: så skal han/ HErren wår Gudh/ frija wårt blodh ifrå wåra fiendar/ och nedertryckia och til skam giöra alla Hedningar som oß förfölja.

21. Och J/ käre bröder/ som ären the äldste/ tröster folcket medh edart taal/ at the betänckia huru wåre fäder ock försökte wordo/ at the skulle bepröfwade warda/ om the tiente Gudi af hiertat.

22. Minner them vppå/ huru wår fader Abraham margalunda försökt war 10714/ och wardt Gudz wän 10715/ sedan han medh margahanda anfächtningar bepröfwad war.

23. Altså hafwa ock Jsaac 10716/ Jacob 10717/ Moses/ och alle the som Gudi hafwa käre warit/ blifwit beståndande/ och hafwa måst mång bedröfwelse öfwerwinna:

24. Men the andre/ som icke hafwa welat anamma bedröfwelsen medh gudzfruchtan/ vtan medh otolighet knorrat 10718 emot Gudh och försmädt:

25. The wordo förgiorde af förderfwarenom och ormom. 10719

26. Therföre läter oß icke wara otolige vthi thetta lidandet:

27. Vtan bekännom/ at thet ett straff är af Gudi/ mycket mindre än wåra synder äro; och troo/ at wij näpste warda såsom hans tienare/ til bättring/ och icke til förderf.

III. Ozias och the äldste beröma Judith: och hon tager sigh på at något försökia emot fiendarna.

28. THer til swarade Ozias/ och the äldste: Thet är altsamman sant som tu sagt hafwer/ och i tinom ordom är intet til straffande:

29. Therföre bed för oß til HErran: förty/ tu äst een helig gudfruchtig qwinna.

30. Och Judith sade: Efter J hållen thet therföre/ at thet är af Gudi som jagh sagt hafwer;

31. Så pröfwer ock nu/ om thet jagh i sinnet hafwer at giöra/ vthaf Gudi är; och beder at Gudh gifwer ther lycko til.

32. Blifwer i thenna natt widh porten/ när jagh ther vthgår medh mine (pigo) Abra/ och beder/ at HErren i thessa fem dagar/ som J sagt hafwen/ wille trösta sitt folck Jsrael:

33. Men hwad jagh i sinnet hafwer/ ther skolen J intet fråga efter 10720; vtan beder allenast för migh til HErran wår Gudh/ til thes jagh åter kungiör eder hwad J giöra skolen.

34. Och Ozias Juda Försten sade til henne: Gack i frijd/ HErren ware medh tigh/ och hämne oß på wåra fiendar. Och så gingo the åter ifrå henne.

9. Capitel.

OCh Judith bad/ at Gudh wille slå the Assyrier/ såsom han fordom slog the Sichemiter/ v. 1. Såsom the Egyptier/ v. 6. At HERren wille gifwa henne kraft och modh til sitt förehafwande/ v. 14. På thet Gudztiensten måtte widh macht blifwa/ och Gudz namn allena prisat/ v. 18.

I. Judith beder troligen Gudh om framgång.

SEdan gick Judith vthi sin kamar/ och beklädde sigh medh en säck/ och strödde asko på sitt hufwud/ och föll neder för HErranom/ och ropade til honom/ och sade:

2. HErre/ mins faders Simeons Gudh/ som fick honom swärd 10727/ til at straffa Hedningarna/ som jungfruna förkränckt/ och til skam giordt hade; 10721

3. Och hafwer låtit fånga theras hustrur och döttrar igen/ och beröfwa them/ genom tina tienare som i titt nijt brinnande woro: hielp migh fattiga enkio/ HErre min Gudh.

4. Förty/ all then hielp som fordomdags/ och sedan någon tijd skedd är 10722/ then hafwer tu giordt; och hwad tu wilt/ thet måste skee:

5. Ty om tu hielpa wilt/ så kan thet icke fela; och tu wetst wäl/ huru tu fienderna straffa skalt.

II. Anförer förriga tiders exempel/ om Gudz bistånd/ styrckiandes ther af sin förtröstan.

6. SE nu vppå the Assyriers häär/ lika som tu i förtiden sågst vppå the Egyptiers häär 10723/ tå the jagade efter tina tienare medh stoor macht/ och förläto sigh vppå sina wagnar/ resenärar och myckla krigsfolck:

7. Men tå tu såg på them/ wordo the förtwiflade.

8. Och diupet skyndade sigh öfwer them/ och watnet fördränckte them.

9. Altså skee ock nu thessom/ HErre/ the ther trösta på sin macht/ wagnar/ spetser och skott: 10724

10. Och intet känna tigh/ och komma intet ihogh/ at tu/ HErre wår Gudh/ äst then som stillar örlig af begynnelsen/ och kallas medh skiäl/ HErre.

11. Räck tin arm vth såsom i förtiden/ och slå fienderna genom tina macht/ at the förgås genom tina wrede/ som beröma sigh at the wilja förstöra tin helgedom/ och ohelga tins namns tabernakel/ och medh sitt swärd omkullslå titt altare.

12. Straffa theras högmod genom theras egit swärd:

13. At han medh sin egen ögon gripen warder/ när han seer vppå migh/ och medh min liufliga ord bedragen warder.

14. Gif migh ett modh/ at jagh migh för honom och hans macht icke förskräcker/ vtan at jagh må omstörta honom.

15. Thet skal wara tins namns ähra/ at een qwinna hafwer nederlagt honom.

16. Ty tu HErre/ kant wäl gifwa seger vthan all myckenhet 10725/ och hafwer ingen lust til hästars starckhet: the högferdige hafwa icke någon tijd behagat tigh; men altid hafwer tigh behagat the eländas och ödmiukas böön. 10726

17. O HErre/ himmelens Gudh/ watnens skapare/ och all creaturs HErre/ hör mina fattiga böön/ som allenast på tina barmhertighet dristar.

18. Tänck/ HErre/ på titt förbund/ och gif migh in hwad jagh tala och tänckia skal/ och gif migh lycko ther til: på thet titt huus må blifwa i helighet;

19. Och alle Hedningar förnimma at tu äst Gudh/ och ingen annar/ vtan tu allena.

10. Capitel.

THer efter stod Judith vp/ lade sin enkiokläder af/ och fick sina pigo wijn och oljo/ och en säck medh spijsning/ v. 1. Gick så medh henne vth genom stadzporten/ v. 6. Om morgonen kom hon til the Assyriers wacht/ v. 11. The förde henne in vthi Holofernis tiäll/ hwilket ganska kosteligit war/ v. 17.

I. Judith drager kosteliga kläd er vppå.

TÅ hon nu vthbedit hade/ stod hon vp/ och kallade sina (pigo) Abra.

2. Och gick neder i huset/ lade säcken af/ och drog sin enkiokläder vtaf:

3. Och twådde sigh/ och smorde sigh medh kosteligit watn/ och flätade sitt håår/ och satte ena hufwo vppå/ och tog sin skiöna kläder vppå/ och beprydde sigh medh span och smide/ och tog all sin skrudh vppå.

4. Och HErren gaf henne nåde/ at hon dägelig war til anseende: ty hon beprydde sigh icke vthaf kätja/ vtan Gudi til lof.

5. Och hon fick sine pigo en lägel full medh wijn/ och ena kruko full medh oljo/ och en säck ther hon vthi hade fikon/ miöl och brödh/ thet hon äta måtte 10728/ och gick åstadh.

6. Och widh porten fan hon Ozias/ och the äldsta/ som wänte henne/ efter som thet öfwerlagt war.

7. Och the förvndrade sigh på hennes dägelighet.

8. Doch frågade the intet hwad hon i sinnet hade 10729/ vtan släppte henne vth/ och sade: Wåra fäders Gudh gifwe tigh nådh/ och läte titt vpsåt wäl gå/ at Jsrael må glädias af tigh/ och titt namn räknat warda ibland the heliga.

9. Och alle the som ther woro/ sade: Amen/ Amen.

10. Men Judith bad/ och gick sin wägh medh sine pigo.

II. Judith kommer til the Assyriers läger.

11. OCh tå hon om morgonen bittida gick nedh för berget/ mötte henne the Assyriers hållare/ och föllo til henne/ och frågade henne/ hwadan hon war kommen; och hwart hon wille.

12. Och hon swarade 10730: Jagh är een Ebreisk qwinna/ och hafwer flydt ifrå them: ty jagh weet/ at the måste komma eder i händer; therföre at the hafwa förachtat eder/ och icke wille nådh sökia/ och gifwa sigh medh wilja:

13. Therföre hafwer jagh tagit migh före/ at komma in för Förstan Holofernes/ at jagh må gifwa honom theras hemlighet tilkänna/ och säija honom/ huru han må lätteliga öfwerwinna them/ så at han icke en man ther öfwer mista torf.

14. Medan the nu så talade/ sågo the på henne/ och förvndrade sigh ganska swårliga/ at hon så dägelig war;

15. Och sade: Thet måste hielpa tigh/ at tigh kom thet til råda/ at tu til wår herra gå wilt:

16. Ty när tu för honom kommer/ så warder han tigh nådelig/ och tu skalt af hiertat wäl behaga honom.

III. Judith warder förd in i Holofernis tiäll.

17. OCh the hade henne in vthi Holofernis paulun/ och sade honom om henne; och tå hon för honom kom/ wardt han strax vptänd til henne.

18. Och hans tienare sade til hwar annan: Thet Ebreiska folcket är sannerliga icke förachtandes/ thet så dägeliga qwinnor hafwer: skulle man för så dägeliga qwinnor skul icke strida?

19. Tå nu Judith såg Holofernes sittiande vnder sitt tapete/ thet härliga wirkat war medh purpur och guld/ och medh smaragder/ och många ädla stenar vthstofferat;

20. Föll hon för honom nedh/ och tilbad honom: och Holofernes bad åter vprätta henne.

11. Capitel.

NÄr nu Judith blef af Holofernes gunsteliga vptagen/ beprisade hon hans och NebucadNezars macht och goda regemente/ v. 1. Låter så honom förnimma hwad nödh och förskräckelse Judarna woro vthi/ medan the hade förtörnat sin Gudh/ v. 8. Säger sigh af Gudi wara vthsänd/ at hon skulle förkunna honom theras förderf/ v. 13. Thet behagade Holofernes och the Assyrier ganska wäl/ v. 18.

I. Holofernes förtröstar Judith om nådh och ynnest.

OCh Holofernes sade til henne: Haf ett godt modh/ och fruchta tigh intet; ty jagh hafwer aldrig någon menniskio skada giordt/ som sigh vnder Konung NebucadNezar gifwit hafwer:

2. Och hade icke titt folck förachtat migh/ så hade jagh icke någon tijd en spetz vplyft emot them.

3. Nu säg: Hwarföre äst tu ifrå them weken/ och til migh kommen?

II. Judith berömer Holofernes/ och hans goda regemente.

4. JUdith swarade/ och sade: Hör doch tina tienarinno nådeliga; om tu så giöra wilt som tin tienarinna tigh säger/ så warder HErren tigh lycko och seger gifwandes.

5. Gudh gifwe NebucadNezar lycko och salighet/ hela landsens Konunge/ som tigh vthsändt hafwer/ alla ohörsama til straffande; ty tu förmå giöra honom vnderdånig/ icke allenast folcket/ vtan ock all diur på markene:

6. Ty titt förnuft och wijshet är namnkunnig i hela werldene; och hwar man weet/ at tu then wäldigaste Førsten äst i hela rikena/ och titt goda regemente warder prisat öfwer alt.

7. Så wete wij ock/ hwad Achior sagt hafwer 10731/ och huru tu ther emot medh honom giordt hafwer:

8. Ty wår Gudh är så wredh för wåra synder skul/ at han genom sina Propheter hafwer förkunna låtit/ at han wil straffa folcket för theras synder skul.

III. Låfwar honom seger emot Juda folcket.

9. EFter nu Jsraels folck weet/ at the sin Gudh förtörnat hafwa/ så äro the för tigh förskräckte:

10. Ther til lida the stoor hunger/ och måste för torst skul försmächta;

11. Och hafwa nu tagit sigh före/ at the wilja slachta sin boskap/ på thet the måga dricka blodet ther af: 10732

12. Och äta thet heliga offret 10735/ i korn/ wijn och oljo/ thet them Gudh förbudit hafwer/ at the ock icke skulle komma ther widh: therföre är thet wist/ at the måste förgås/ efter the sådant giöra:

13. Och efter jagh thet weet/ hafwer jagh rymdt ifrå them; och HErren hafwer sändt migh til tigh/ at jagh tigh thetta säija skal.

14. Ty än tå jagh är til tigh kommen/ så är jagh doch icke therföre affallen ifrå Gudi/ vtan wil ännu tiena minom Gudh när tigh:

15. Och tin tienarinna måste gå vth/ och tilbedia Gudh: han warder migh vppenbarandes/ när han wil gifwa them löön för theras synder. Så wil jagh tå komma/ och gifwa tigh thet tilkänna/ och föra tigh mitt igenom Jerusalem/ så at tu skalt få alt Jsraels folck/ såsom fåår the ther ingen herdan hafwa;

16. Och icke en hund skal töra skälla emot tigh. 10733

17. Ty Gudh hafwer migh thetta vppenbarat/ efter han på them wredh är/ och hafwer sändt migh hijt/ at jagh tigh thet säija skal.

IV. Finner stoor gunst medh sitt taal.

18. THetta talet behagade Holofernes och hans tienare wäl; och the förvndrade sigh på hennes wijshet/ och sade emellan sigh:

19. Thenna qwinnones like är icke på jordene/ medh dägelighet och wijshet.

20. Och Holofernes sade til henne: Thet hafwer Gudh så skickat/ at han hafwer sändt tigh hijt/ förr än folcket i mina hand komme.

21. Om tin Gudh thetta så giör som tu säger/ så skal han ock wara min Gudh 10736; och tu skalt stoor warda när Konung NebucadNezar/ och titt namn skal prisat warda i hela rikena. 10734

12. Capitel.

OCh Holofernes lät henne blifwa vthi skattkamaren/ och wille låta spisa henne af sitt bord; men hon wille thet icke/ v. 1. Han tilstadde henne ock i tree dagar gå vth afton och morgon til at bedia/ v. 4. På fierde dagen böd han sina nästa tienare och Judith til gäst/ v. 10. Hon kom til honom/ och åt när honom/ af thet hennes piga hade henne tilredt/ v. 13. Och Holofernes blef mycket drucken/ v/ 20.

I. För Judith förordnas rum i skattkamaren: och om hennes spijs.

TÅ lät han henne komma in vthi sin skattkamar/ at hon ther blifwa skulle; och befalte at man skulle spisa henne af hans bord.

2. Men Judith swarade/ och sade: Jagh tör icke ännu äta af tinom spijs 10737/ på thet jagh icke skal synda; vtan jagh hafwer något litet medh migh tagit/ ther wil jagh äta vthaf.

3. Tå sade Holofernes: När thet vptärdt är/ som tu medh tigh haft hafwer/ hwadan skulle wij tå skaffa tigh något igen?

4. Judith swarade: Min herre/ så wist som tu lefwer/ förr än tin tienarinna alt thet förtärdt hafwer/ tå skal Gudh genom migh vthrätta/ hwad han i sinnet hafwer.

II. Judith bebegärer tilstånd at giöra sina böner: thet henne ock blifwer efterlåtit.

5. OCh tå tienarena wille hafwa henne in i kamaren/ såsom han befalt hade/ bad hon at man måtte tilstädia henne om afton och morgon vthgå/ och giöra sin böön til HErran.

6. Så böd Holofernes sina kamartienare/ at man skulle låta henne i tre dagar frij vth och in gå/ til at bedia sin böön til Gudh.

7. Och om aftonen gick hon vth i dalen för Bethulien/ och twädde sigh i watnena.

8. Sedan bad hon til HErran Jsraels Gudh/ at han wille gifwa henne lycko/ til at förlossa sitt folck:

9. Och gick åter in vthi paulunet/ och hölt sigh reen/ och åt intet för aftonen.

III. Holofernes biuder til sigh Judith til gäst.

10. OCh på fierde dagen/ giorde Holofernes sina nästa tienare allena een aftonmåltijd; och sade til Bagoa sin kamartienare: Gack bort/ och tala för then Ebreiska qwinnone/ at hon icke förwägrar at komma til migh.

11. Ty thet wore een skam 10738 när the Assyrier/ at een sådana qwinna skulle obelägrad ifrån oß komma/ och hafwa gäckat en man.

12. Så kom Bagoa til Judith/ och sade: O dägelig qwinna/ förwägrer icke at komma til min herra til een ähro/ och medh honom äta och dricka/ och giöra eder gladh.

13. Tå sade Judith: Huru tör jagh försaka thet minom herra?

14. Alt thet honom liuft är/ thet wil jagh gierna giöra i alla mina lifsdagar.

15. Och hon stod vp/ och beprydde sigh/ och gick in för honom/ och stod för honom.

16. Tå berördes Holofernis hierta: ty han war vptänd medh begärelse til henne.

17. Och sade til henne: Sätt tigh/ drick/ och war gladh: ty tu hafwer funnet nådh för migh.

18. Judith swarade: Ja herre/ jagh wil wara gladh: ty jagh är i alla mina lifsdagar aldrig så högeliga ährad worden.

19. Och hon åt och drack för honom/ thet hennes piga för henne beredt hade:

IV. Han öfwerlastar sigh medh fyllerij.

20. OCh Holofernes war gladh medh henne/ och drack så mycket/ at han aldrig hade plägat så dricka.

13. Capitel.

NÄr nu alle gingo i säng/ blef Judith hoos Holofernes allena i kamaren/ v. 1. Och som han somnade/ drog hon hans swärd vth/ högg honom hufwudet af/ och fick sin pigo/ v. 6. Ther medh gingo the vth til stadzporten/ ropade til wächtarena/ och kallade the äldsta/ v. 11. Hwilke när the sågo hwad som skedt war/ lofwade the Gudh/ och berömde Judith/ v. 18. Sedan kallade the Achior/ at han skulle see hwad HErren medh hans fienda giordt hade/ v. 26.

I. Judith blifwer allena medh Holoferne i kamaren.

TÅ thet nu ganska seent wardt/ gingo hans tienare bort vthi theras tiäll/ och the woro allesamman druckne. 10739

2. Och Bagoa pyntade Holofernis kamar til; och gick sin wägh.

3. Och Judith blef allena när honom i kamaren.

4. Som nu Holofernes låg i sängene/ war drucken/ och sof/

5. Sade Judith til sina pigo/ at hon skulle stå vthan för dörene/ och wachta.

II. Beder; och hugger Holoferni hufwudet af.

6. OCh Judith trädde fram til sängena/ och bad hemliga medh tårar/ och sade:

7. HErre Jsraels Gudh/ styrck migh/ och hielp migh nådeliga at fulkomna thet werck/ som jagh medh alt förtröstande på tigh företaget hafwer/ at tu vphöijer tin stadh Jerusalem/ såsom tu låfwat hafwer.

8. Efter sådana böön/ gick hon fram til stodena wedh hofdagärden åth sängene/ och tog swärdet 10743 til sigh/ som ther på hängde/ och drog thet vth.

9. Och fattade honom i håret/ och sade åter: O HErre Gudh/ styrck migh i thenna stundene.

10. Och hon högg honom twå resor i halsen medh all macht: sedan skar hon honom hufwudet af 10740/ och wälte kroppen vthu sängene/ och tog täckenet medh sigh.

III. Kommer igen til Bethulien/ och bebodar seger.

11. SEdan gick hon vth/ och fick Holofernis hufwud sine pigo/ och bad sticka i säcken:

12. Och gingo tilsammans vth/ såsom the wane woro/ lika som the wille gå til at bedia/ igenom lägret: och gingo omkring genom dalen/ på thet the måtte komma hemliga til stadzporten.

13. Och Judith ropade til wächtarena: Läter vp porten; ty Gudh är medh oß; han hafwer gifwit Jsrael seger.

14. Tå nu wächtarena hörde hennes röst/ kallade the strax stadsens äldsta tijt:

15. The kommo alle til henne: ty the mißhoppade allaredo/ at hon skulle något komma igen.

16. Och the tände vp bloß/ och gingo omkring henne/ til thes hon kom vppå en plaan:

17. Och hon bad them wara stilla/ och höra til;

IV. Förmanar folcket til lofwande och tacksäijande; thet the ock giöra.

18. OCh sade altså: Tacker HErranom wårom Gudh/ then icke öfwergifwer them som troo vppå honom: han hafwer bewisat barmhertighet genom migh sina tienarinno/ såsom han Jsraels huse låfwat hafwer; och hafwer i thenna natt nederlagt sins folcks fienda/ genom mina hand.

19. Och hon drog Holofernis hufwud vth/ och wijste them thet/ och sade: Seer/ thetta är Holofernis/ the Assyriers häärhöfwitzmans hufwud; och seer/ här är ett täcken/ ther han låg vnder/ tå han drucken war: ther hafwer HErren wår Gudh genom een qwinnos hand förgiordt honom.

20. Så sant som HErren lefwer/ hafwer han genom sin Ängel bewarat migh/ at jagh icke är besmittad worden/ medan jagh hafwer vthe warit/ och hafwer migh vthan synd hijt igen komma låtit/ medh stoor glädie och seger:

21. Therföre tacker honom alle: ty han är godh 10741/ och hielper altid.

22. Och the tackade alle HErranom/ och sade til henne: Lofwad ware HErren/ som genom tigh hafwer i dagh giordt wåra fiendar til skam.

23. Och Ozias Jsraels folcks Förste sade til henne: Wälsignad äst tu dotter/ af HERranom them alrahögsta Gudi/ öfwer alla qwinnor på jordene.

24. Och lofwad ware HErren/ som himmel och jord skapat hafwer/ then tigh hafwer lycko gifwit/ til at dräpa wåra fiendars höfwitzman:

25. Och hafwer giordt titt namn så härligit/ at tigh altid prisande warda alle the som HErrans werck achta: therföre at tu icke hafwer skonat titt lijf/ vthi tins folcks bedröfwelse och nödh/ vtan hafwer thet frälsat för HErranom wårom Gudh.

26. Och alt folcket sade: Amen/ Amen.

V. Berättar för Achior hwad HErren giordt hade.

27. SEdan hade the Achior fram: til honom sade Judith: Jsraels Gudh then tu prisade/ at han på sina owänner hämnas kan/ han hafwer i thenna natt the ogudachtigas hufwud förgiordt/ genom mina hand.

28. Och at tu thet see må/ så är här Holofernis hufwud/ som Jsraels Gudh högmodeliga försmädde/ och tigh medh döden hotade/ tå han sade: När Jsraels folck gripit warder/ så wille han tigh medh them genomstinga låta. 10742

VI. Achior warder af frögd häpen; och prisar Gudh.

29. OCh tå Achior Holofernis hufwud såg/ wardt han så häpen/ at han war eij bättre än död.

30. Sedan tå han åter til sigh kom/ föll han til hennes fötter/ och sade:

31. Wälsignad äst tu af tinom Gudh/ vthi alla Jacobs hyddor: förty/ Jsraels Gudh skal på tigh prisad warda/ när all folck som titt namn höra få.

14. Capitel.

SÅ gaf tå Judith folckena rådh/ at the skulle hängia Holofernis hufwud öfwer muren/ och falla vth til the Assyrier/ v. 1. The giorde så/ v. 7. Men the Assyrier begynte bulra för dörene af Holofernis tiäll/ at han måtte vpwakna/ v. 8. När the kommo in/ sågo the kroppen vthan hufwud liggiandes i blodet/ v. 13. Ther af wardt en jämmer och ett stort skrij vthi the Assyriers lägre/ v. 15.

I. Judith råder folcket giöra vthfall på the Assyrier.

SEdan sade Judith til alt folcket: Käre bröder/ hörer migh; så snart som dagen kommer/ så hänger hufwudet vth för muren; 10744

2. Och tager edra wärjor/ och faller allesamman vth i enom hoop/ och medh stort roop.

3. Så fly the som på wachtene äro/ och skola wäckia sin herra vp til slags.

4. Och när höfwitzmännerna komma til Holofernis paulun/ och få see kroppen ther liggiandes i blodet/ så warda the förskräckte: 10745

5. Och när J märcken at the äro förtwiflade/ och gifwa flychtena/ så följer flux efter: ty HErren hafwer gifwit them vnder edra fötter.

II. Achior warder omwänd til Gudz kundskap.

6. TÅ nu Achior såg/ at Jsraels Gudh hulpet hade/ öfwergaf han thet Hedniska sättet/ och trodde på Gudh/ och lät omskära sigh; och wardt räknad i hopen medh Jsrael/ han och alle hans efterkommande/ alt in til thenna dagh. 10746

III. Holoferni hufwud hänges vth för muren; och the af Bethulien falla an the Assyrier.

7. OCh tå dagen vpgick/ hängde the hufwudet vth öfwer muren/ och togo sina wärjor/ och föllo vth i enom hoop/ och medh stort roop.

8. Tå the i wachtene thet sågo/ lupo the til Holofernis paulun:

9. Och the som ther inne woro/ giorde ett buller för hans kamar/ ther han af wakna skulle.

10. Ty man torde icke klappa/ eller gå in i kamaren til Förstan af Assyrien.

11. Men tå the Assyriers höfwitzmän kommo/ sade the til kamartienarena:

12. Går in/ och vpwäcker honom: ty mösserna äro vthlupne vthu theras hohl/ och äro så dristige wordne/ at the töra nu angripa oß.

IV. Holofernes warder funnen död.

13. SÅ gick Bagoa in/ och trädde fram til hängslet/ och klappade medh händerna: ty han meente at han hade sofwit när Judith: och han lydde til/ om han något rörde sigh.

14. Som han intet förnam/ lyfte han förhängslet vp; tå han såg kroppen liggiande vthan hufwud i sitt blodh på jordene/ ropade han och jämrade sigh medh höga röst/ och ref sin kläder sönder.

V. The Assyrier blifwa til spott.

15. OCh såg in i Judiths kamar; och tå han icke fan henne/ lop han vth til krigsfolcket:

16. Och sade: Een ensam Ebreisk qwinna/ hafwer hela NebucadNezars huus af Assyrien til spott och håån giordt för hela werldene: förty Holofernes ligger ther döder på jordene/ och hufwudet är honom af hugget.

17. Tå höfwitzmännerna af Assyrien thet hörde/ refwo the sin kläder sönder/ och förskräcktes öfwermåtton fast; och ther wardt ett stort skrij ibland them.

15. Capitel.

TÅ flydde the Assyrier af förskräckelse/ v. 1. Men Jsraels män jagade efter them vthur alla städer; och fingo stort byte/ v. 3. Ther efter kom Jojakim til at see Judith; och the prisade henne/ v. 9. Och när the vthdelade rofwet/ gåfwo the Judith mycken kostelig tygh/ som Holofernes haft hade/ v. 13.

I. Jsrael jagar efter the Assyrier.

TÅ nu krigsfolcket hörde/ at Holoferni war hufwudet borto 10747/ förskräcktes the/ och wordo försoffade 10748/ och kunde intet rådh hålla hwad the giöra skulle/ så war modet them borto:

2. Och gåfwo flychtena/ at the måtte vndkomma the Ebreer/ som the sågo ther emot sigh draga.

3. Och tå Jsraels barn sågo/ at fienderna flydde/ skyndade the sigh efter medh stort roop och trummeter.

4. Men efter the Assyriers ordan förskingrad war/ och Jsraels barn i theras ordan drogo/ slogo the alla the som the hinna kunde.

5. Och Ozias 10749 sände til alla städer i Jsraels land;

6. Så at man vppe war i alla städer/ och jagade efter fienderna/ alt vthu landet.

7. Men thet qwarlefda folcket i Bethulien/ föll in vthi the Assyriers lägre/ skinnade och förde bort hwad the Assyrier ther lefdt hade/ och fingo mycket godz ther af.

8. Men the andre/ när the igen kommo/ hade the medh sigh alt thet hine medh sigh fördt hade/ i boskap och annat godz/ och hela landet wardt rijkt af sådana roof.

II. Jojakim och the andre Presterna prisa Judith.

9. THer efter kom Jojakim 10750 öfwerste Presten i Jerusalem til Bethulien/ medh alla Presterna/ på thet the skulle see Judith.

10. Och hon gick fram til them. Tå prisade the henne allesamman/ och sade: Tu äst Jerusalems crona/ Jsraels glädie; tu äst hela folckens ähra/

11. At tu een så loflig gierning giordt hafwer/ och een så stoor wälgierning Jsrael bewijst hafwer/ at Gudh hafwer åter frälst them: wälsignad äst tu för Gudi ewinnerliga.

12. Och alt folcket sade: Amen/ Amen.

III. Af rofwet bekommer Judith silfwer och guld.

13. OCh tå man nu i tretijo dagar byte vthskift hade/

14. Gåfwo the Judith kostelig tygh/ som Holofernes haft hade/ i guld/ silfwer/ kläder/ och ädla stenar.

15. Och hwar man war gladh/ sungo och sprungo/ både vnge och gamle.

16. Capitel.

THer efter sång Judith HErranom en lofsång för then märckeliga seger han hade gifwit genom hennes hand/ v. 1. Så drogo the til Jerusalem/ och vphängde Holofernis wapn i templet/ offrade och gladdes/ v. 22. Och Judith blef een enkia i Bethulien all sin lifstijd/ och blef begrafwen när sin man Manasse/ v. 25.

I. Judith i en lofsång berömer Gudz stora werck.

TÅ sång Judith HErranom thenna wisona/ och sade:

2. Speler HErranom medh trummor/ och klinger honom medh cymbaler: siunger honom een ny wiso: warer glade/ och åkaller hans namn.

3. HErren är then som örlig stilla kan 10751/ HERre kallas hans namn.

4. Han strider för sitt folck/ at han skal frija oß ifrån alla wåra fiendar.

5. Assur kom vthaf bergen nordan efter/ medh een stoor macht: hans myckenhet öfwertäckte watnen/ och hans hästar öfwertäckte landet.

6. Han hotade at bränna mitt land/ och dräpa mina vnga män; barn och jungfrur bortföra:

7. Men HErren then alsmächtige Gudh hafwer straffat honom/ och gifwit honom vthi een qwinnos händer.

8. Ty ingen man eller någon kämpe hafwer nederlagt honom/ och ingen hielte hafwer angripet honom: vtan Judith Merari dotter/ hafwer medh sine fägring nederlagt honom. 10752

9. Ty hon aflade sin enkiokläder/ och tog skiön kläder vppå/ Jsraels barn til glädie.

10. Hon beströk sigh medh kosteligit watn/ och flätade sitt håår til at bedraga honom.

11. Hennes skiöne skoor förblindade honom; hennes fägring grep hans hierta: men hon högg honom hufwudet af:

12. Så at the Perser och Meder gåfwo sigh för sådana manlig gierning:

13. Och the Assyriers häär jämrade sigh; tå mine elände fram kommo/ som af torst försmächtade woro.

14. Vnge dränger genomstungo them/ och slogo them i flychtene såsom barn: the äro nederslagne/ af HErrans mins Gudz häär.

15. Lät oß siunga een ny wiso/ HErranom wårom Gudh.

16. HErre Gudh/ tu äst Gudh then mächtige/ som stoor ting giör/ och ingen kan tigh emot stå.

17. All ting måste tiena tigh: ty hwad tu säger thet måste skee 10753. Tå tu gifwer enom modh/ thet måste fram gå/ och tino orde kan ingen emot stå.

18. Bergen måste darra/ och stenarna försmälta/ såsom wax för tigh: 10754

19. Men the som tigh fruchta/ them bewiser tu stora nådh: ty alt offer och talg är alt förringa för tigh; men fruchta HErran/ thet är mächta stort. 10755

20. Wee Hedningomen/ som mitt folck förfölja: ty then alsmächtige HErren hämnas på them/ och hemsöker them på hämndenes dagh.

21. Han skal plåga theras kropp medh eld och matkar/ och the skola brinna/ och jämra sigh i ewighet. 10756

II. Judith och alt folcket drog til Jerusalem/ offrade/ och gladdes.

22. EFter sådana seger/ drog alt folcket ifrå Bethulien til Jerusalem/ at tilbedia HErran; och renade sigh/ och offrade 10760 bränneoffer/ och hwad the låfwat hade.

23. Och Judith vphängde all Holofernis wapn i templet 10757/ och thet täckenet som hon af hans säng tagit hade; at thet skulle HErranom spillgifwit wara ewinnerliga.

24. Och folcket war gladt i Jerusalem när helgedomenom medh Judith/ i tre månader/ och höllo högtijd af segren.

25. Sedan drog hwar och en heem igen til sitt: och Judith kom ock heem igen til Bethulien/ och wardt högeliga ährad i hela Jsraels land. 10758

III. Beskrifwes Judiths ålder/ dödh/ begrafning/ och åminnelse.

26. OCh hon tog ingen man igen efter sins mans Manasses dödh.

27. Och hon wardt ganska gammal/ och blef i sins mans huus/ til thes hon hundrat och fem åhra gammal war;

28. Och sina (tienarinno) Abra giorde hon frija: ther efter blef hon död i Bethulien; och man begrof henne när hennes man Manasse.

29. Och folcket hade sorgegråt öfwer henne i siu dagar 10759; och alt sitt godz skifte hon vth ibland sins mans wänner.

30. Och så länge hon lefde/ och än länge sedan/ torde ingen draga emot Jsrael.

31. Och dagen af thenna segren warder för een stoor högtijd hållen af the Ebreer/ och firad af them ewinnerliga.

Ände på Judiths book.

Wijshetenes Book/

Förspråket.

Om thenna books *authoritet/* och vphofsman.

OM thenna book hafwer länge ett twifwel warit/ om hon skal räknas ibland then helga Skrifts rätta böcker/ eller icke: besynnerliga/ efter såsom hennes mästare låter sigh höra i 9 capitlet/ såsom Konung Salomo talade öfwer hela bokena/ hwilken ock af wijshet i Konungabokene högt beprisad warder. Men the gamle Fäder hafwa slätt söndrat henne ifrå then heliga Skrift/ och hållet/ at hon vnder Konung Salomos namn giord är: på thet at hon vnder ens sådana högtberömd Konungs namn och person/ måtte thes meer achtad och ansedd warda/ när the wäldiga på jordene/ til hwilka hon först och främst skrifwin är. Och wore til ewentyrs allaredo länge sedan förkommen/ om hennes mästare/ then ringa til anseende warit hafwer/ hade henne vnder sitt eget namn vthgå låtit.

Philo hålles för mästare til thenna book.

Men the hålla/ at Philo skal hafwa warit mästaren til thenna book/ hwilken vthan twifwel/ en af the alralärdaste war/ som Judiska folcket efter Propheterna haft hafwer/ såsom han medh andra böcker och werck nogh bewisat hafwer. Ty vthi Keiser Caligule tijd/ tå Judarna så skändeliga af några Greker/ såsom Appione Alexandrino/ och andra flere/ medh lastskrifter och hånlig ord försmädde wordo/ och sedan in för Keisaren så slemliga belugne och beförde/ wardt förnämnde Philo af Judisko folckena vthsänd til Keisaren/ til at förswara och vrsaka Judarna. Som nu Keisaren så förbittrad war på Judarna/ at han wijste them ifrå

sigh/ och icke wille höra them/ lät Philo/ såsom en man then ther oförskräckt och widh ett godt modh war/ höra sigh/ och sade til sina Judar: Nu wäl/ käre bröder/ förskräckens icke förthenskul/ vtan warer alle til fridz: ty efter menniskio hielp är oß all afslagen/ så kommer oß wisserliga Gudh til hielp.

Tilfälle til thenna book.

Af sådana grund och orsak/ synes thenna book vthsluten wara/ at Philo/ som medh sine och Judarnas saak och rätt in för Keisaren intet rum finna kunde/ wänder sigh til Gudh/ och hotar the wäldiga och skändeliga liugare medh Gudz stränga doom: therföre talar han ock så mächtigt och skarpt i första och andra capitlet emot the förgiftiga onda tungor/ som förfölja och dräpa then rättferdiga och oskyldiga/ för sanningen skul: och förer sedan in emot the wäldiga/ the stora och förfärliga Gudz doms exempel/ som Gudh öfwer Konung Pharao och the Egyptier giorde för Jsraels barn skul. Thetta giör han ock medh så dråplig mächtig ord/ at han medh hwart och ett af them gierna wille drabba in vppå Keisaren/ the Romare/ och the Grekers förgiftiga tungor/ som emot Judarna så hätske woro/ och medh sådana grufwelig exempel afskräckia them/ och trösta Judarna.

Vthi then Romerska kyrkian är mycken sång giord af thenna book.

Men sedan är thenna book af mångom/ för en rätt book af then helga Skrift hållen: och besynnerliga är hon i then Romerska kyrkion så högt räknad/ at vthaf någro book i hela Skriftene/ är näpliga så mycken sång giord/ som vthaf henne: til ewentyrs af then orsak/ at the tyranner warda här medh ord så hårdt straffade; och twärt om/ the helige martyrer så högeliga tröstade. Och hafwa the i Rom/ ther the Christne meer än någor annorstädz i werldene förfölgde och marterade wordo/ alramäst brukat och drifwit thenna book/ efter thet hon rimade sigh så wäl medh sakene/ ther hon hotar the tyranner/ och tröster the froma: ändoch at the mång stycker ther vthi intet förståndet/ vtan fast ofta wrängt/ och medh håret draget hafwa; såsom ock eljes hela Skriftene ofta skedt är/ och ännu dagliga skeer.

Är wärd at läsas af höga och låga.

Öfwer thetta/ är här mycket godt vthi/ thet wäl wärdt är at man läs: men besynnerliga skulle the wäldige thetta läsa/ som emot theras vnderdånar och the oskyldiga för Gudz ord skul/ hätske och tyranniske äro: förty/ them samma talar han til i 6 capitlet/ v. 10. och bekänner at thenna book til them skrifwin är/ ther han säger: Eder/ J tyranner/ gäller mitt taal til/ rc. Och betygar han ganska härliga/ at then werldzliga Öfwerheten hafwer sitt wälde af Gudi/ och äro Gudz ämbetesmän/ the som henne hafwa/ hwilkom han ock hotar/ therföre at the sådana Gudz befalning tyranniskliga bruka.

Orsaken/ hwarföre hon kallas Salomos wijshet.

Men man kallar thenna book/ Salomos wijshet/ therföre at hon/ såsom sagt är/ vnder Salomos namn och person dichtad är/ och så härliga priser wijsheten; gifwandes före hwad hon är/ hwad hon förmå/ och hwadan hon kommer: men thetta är thet alrabästa här vthi/ at hon så högt priser och lofwar Gudz ord/ och tillägger thet altsamman Gudz orde/ som Gudh någon tijd krafteliga giordt hafwer/ både medh owänner och wänner. Vthaf hwilko man klarliga förnimma kan/ at han kallar här wijshet/ icke the Hedniska mästares diupsinniga och kloka tanckar/ och mennisklig förnuft/ vtan Gudz helga ord. Och hwad tu här vthi för lof och prijs/ om wijsheten hörer/ så weet/ at thet icke om annat än Gudz ord sagt är: ty han säger ock sielf i 16 capitlet/ v. 7/ at Jsraels barn woro icke födde genom thet himmelska brödet/ eller helbregda giorde genom then kopparormen/ vtan genom Gudz ord/ såsom Christus Matth. 4:4. ock säger. Therföre lärer han/ at wijsheten kommer af ingo andre/ än af Gudi: och förer så vthu Skriftene mång exempel ther på/ och lägger thet wijshetene til/ som Skriften lägger Gudz orde til.

Är een vthläggning öfwer thet första budet.

På sidstone är thenna book een rätt vthläggning til första budet: ty här seer tu/ at han alt genom lärer fruchta Gudh/ och sättia tröst til honom; förskräcker medh Gudz wredes exempel them som intet fruchta Gudh: och twärt om/ tröster och styrcker medh Gudz nådes exempel/ them som honom troo/ och hafwa sin tröst til honom/ hwilket är thet rätta förståndet på första budet. Ther af man ock märckia kan/ at vthaf första budet/ såsom vthaf en hufwudbrunn springer och flyter all wijshet: och är i sanningen samma budh then rätta solen/ af hwilko alle wise see/ hwad the see: ty then som Gudh fruchtar och honom troor/ han är full medh wijshet; alla werldenes mästare/ mächtig til ord och gierningar/ en domare öfwer all läro och lefwerne/ som för Gudi gäller. Twärt om/ then som thet första budet icke hafwer/ och hwarken fruchtar Gudh/ eller tröster vppå honom/ han är full medh galenskap/ kan intet/ och är intet. Och thet är then förnemligaste orsaken/ hwarföre thenna book wäl må läsas/ at man må lära fruchta Gudh/ och trösta på honom: ther til han oß hielpe medh sine nådh. Amen.

1. Capitel.

THe mächtige warda förmante til rättwiso och gudzfruchtan/ v. 1. Ty Gudz Ande flyr ifrå the wrångwisa; han seer all ting/ v. 5. Och skal hafwa them fram för domen/ v. 9. Man skal icke gifwa sigh til säkerhet och försmädelse/ eller störta sigh sielfwiljandes i förderfwet/ v. 11.

I. Een förmaning til Regenter och andra/ at öfwa rättferdighet/ gudzfruchtan/ rc.

ÄLsker rätthetena 10761/ J som regeren på jordene: täncker at HErren hielpa kan/ och fruchter honom medh alfwar:

2. Ty han låter sigh finna af them/ som icke försökia honom/ och beteer sigh them som icke mißtro honom. 10762

3. Men wrångwisa tanckar 10763 äro fierran ifrå Gudh; och när straffet kommer/ bewiser thet hwad the för dårar warit hafwa.

4. Ty wijsheten kommer icke vthi ena arga siäl/ och boor icke vthi then kropp/ som syndene vndergifwen är.

II. Wises hwad nytto the hafwa at wänta som wijsheten älska; och hwad straff the som henne förachta.

5. TY then Helge Ande som rätt lärer/ flyr the afgudeska/ och wiker ifrå the wrångwisa 10764/ hwilke straffade warda medh synder som them skal hända vthi komma.

6. Ty wijsheten är så from 10765/ at hon icke låter lastaren ostraffad blifwa: ty Gudh är witne öfwer alla tanckar/ och känner all hierta wisserliga/ och hörer all ord:

7. Ty werldenes kretz är full af HErrans Anda/ och han som talet känner/ är allestädz.

8. Therföre kan then icke fördold blifwa som orätt talar 10766/ och rätten som honom straffa skal/ skal icke fela honom:

9. Ty hans ogudachtiga anslag måste komma fram för domen/ och hans taal 10767 för HErran/ at hans odygd må straffad warda.

10. Ty thet nitiska 10768 örat 10773 hörer all ting; och lastarens bespottelse blifwer icke fördold.

III. Warning emot försmädelse/ bannor/ och säkerhet.

11. SÅ tager eder nu wahra/ at J icke försmäden/ och håller edra tungor ifrå bannor: ty thet J hemliga talen medh hwar annan i örat/ skal icke så fåfängt afgå: ty then mun som liuger/ dräper siälena.

12. Farer icke så efter döden medh edor wilfarelse/ och står icke efter förderf medh edra händers werck:

13. Ty Gudh hafwer icke giordt döden/ och hafwer icke lust til the lefwandes förderf. 10769

14. Vtan han hafwer all ting skapat/ at the i sitt wäsende blifwa skola: och hwad i werldene skapat warder/ thet är godt/ och ther är intet skadeligit vthi. 10770

15. Ther til är helwetes rike 10774 icke på jordene; ty rättheten är odödelig:

16. Vtan the ogudachtige stå ther efter/ både medh ord och gierningar: ty the hålla honom 10775 för sin wän/ och fara bort/ och förbinda sigh medh honom 10771: ty the äro ock thes wärde 10772/ at the skola höra honom til.

2. Capitel.

THe ogudachtige förachta Gudz ord/ om Gudh/ om menniskiones salighet och fördömelse/ v. 1. Förnöta theras lifstijd i wällust; i wåld och orätt/ och the rättferdigas förtryck/ v. 6. The känna icke Gudz domar/ och hwarföre the skapade äro: vtan hielpa sielfwe til theras förderf/ v. 21.

I. Beskrifwes the ogudachtigas lefwerne/ i wällust/ öfwerwåld/ yppighet; och the fromas förföljelse.

TY the äro ogudachtige/ och säija: Thet är een stackot och mödosam ting medh wårt lijf 10776: och när een menniskia död är/ så är thet platt vthe 10777 medh henne; och weet man ingen som af helwetet igen kommen är. 10778

2. Oförsedt 10791 äre wij födde; och fare åter bort såsom wij aldrig warit hade: ty andadrägten i wåra näsor är en röök/ och wårt taal är een gnista som af wårt hierta vthgår:

3. När thet vthsläckt är/ så är lifwet borto som en falske/ och anden förswinner såsom ett tunt wäder.

4. Och wårt namn warder medh tiden förgätet/ och ingen täncker vppå hwad wij giordt hafwe: wårt lijf förlider såsom thet wore en molnsky/ och förgås såsom een dimba/ then af solenes skeen fördrifwin/ och af hennes heta förtärd är.

5. Wår tijd är såsom en skugge 10779 then bort far; och när wij borto äre/ kommer man intet igen: ty thet är fast försiglt 10780/ at ingen skal igen komma.

6. Så kommer nu/ och läter oß lefwa wäl 10781/ medan wij kunne/ och bruka oß medan wij vnge äre.

7. Wij wilje fylla oß medh bästa wijn och salwo 10782; lät oß icke försuma majeblomstren. 10792

8. Lät oß bära krantsar af vnga roser förr än the faalna.

9. Lät ingen af oß wara lottlös i wårt braskande: at man allestädz må spörja/ huru wij glade warit hafwe; wij hafwe doch intet meer ther af/ än thet.

10. Lät oß öfwerfalla then fattiga rättferdiga/ och skona ingen/ hwarken enkio eller gammal man; lät oß intet achta the gamla gråhärogas straff:

11. Alt thet wij giöra kunne/ skal wara rätt: ty hwilken icke giöra kan hwad honom lyster/ han gäller intet.

12. Så lät oß nu wachta efter then rättferdiga: ty han giör oß mycken olust/ och sätter sigh emot wåra gierningar/ och straffar oß/ at wij synde emot lagen/ och vthropar wårt wäsende för synd. 10783

13. Han gifwer före at han känner Gudh/ och berömer sigh at han är Gudz barn;

14. Och straffar thet wij i hiertat hafwe.

15. Han är oß swår/ ock til at see: ty hans lefwerne rimar sigh icke medh androm/ och hans wäsende är platt annorlunda.

16. Han håller oß för flåk/ och flyr wåra gierningar såsom slemhet; och gifwer före huru the rättferdige stå wäl på sidstone/ och berömer sigh/ at Gudh är hans fader. 10784

17. Så lät oß doch see/ om hans ord san äro/ och försökia/ huru thet wil lychtas medh honom.

18. Är then rättferdige Gudz barn/ så hielper han honom 10785/ och frijar honom ifrå hans motståndares hand.

19. Medh smälek och qwahl wilje wij plåga honom/ at wij måge see huru from han är/ och förnimma huru tolig han är:

20. Wij wilje fördöma honom til en skämlig ködh 10786; tå får man känna honom af hans ord.

II. Gudz rättwisa doom skal änteligen på them vppenbar warda.

21. SÅdant hafwa the för händer/ och fela: theras ondska 10793 hafwer förblindat them 10787/ at the icke känna Gudz lönliga domar: 10788

22. Ty the hafwa icke thet hoppet/ at ett heligt lefwerne skal lönt warda/ och achta intet then ähro/ som ostraffeliga siälar få skola.

23. Ty Gudh hafwer skapat menniskiona til ewigt lijf/ och giordt honom til ett beläte 10789/ at han skulle sådana wara som han är:

24. Men genom diefwulens afwund är döden kommen i werldena: 10790

25. Och the som på hans sido äro/ hielpa ock ther til.

3. Capitel.

THe rättferdigas siälar äro i Gudz hand/ v. 1. Han tuchtar them til bättring; han pröfwar them/ och låter them komma til ähro/ v. 5. Men the ogudachtiga straffar han/ v. 10. The ofruchtsame som HErran fruchta/ äro Gudi och menniskiom täcke/ v. 13. Men hoorbarn/ och the ogudachtigas myckla afföda/ hafwer ingen wälsignelse/ v. 16.

I. Om the gudfruchtigas salighet/ och the ogudachtigas fördömelse.

MEn the rättferdigas siälar äro i Gudz hand 10794/ och intet dödzqwal kommer widh them.

2. För the oförståndiga synas the såsom the dödde/ och theras aflidande warder räknat för een pina;

3. Och theras affärd för ett förderf: men the äro i frijd.

4. Om the än i menniskiors åsyn mycket lida/ så hafwa the doch ett wist hopp 10795/ at the aldrig döö skola. 10796

5. The warda något litet agade; men them skal mycket godt wederfaras 10797: ty Gudh försöker them

10798/ och finner them at the äro honom wärde.

6. Han bepröfwar 10799 them såsom guld i vgnen/ och anammar them såsom ett fulkomligit offer.

7. Och på then tijd när Gudh seer ther til/ skola the klarliga skina 10800/ och fara såsom eldzlåge öfwer strå. 10805

8. The skola döma Hedningarna 10801/ och råda öfwer all folck/ och HErren skal råda öfwer them til ewig tijd.

9. Ty the som på honom trösta/ the förnimma at han trofast är; och the som faste äro i kärleken/ them låter han icke taga ifrå sigh 10802: ty hans helige äro vthi nådh och barmhertighet/ och han hafwer ett vpseende på sina vthkorada.

10. Men the ogudachtige skola straffade warda/ såsom the fruchtade: ty the achtade intet then rättferdiga/ och weko ifrå HErranom.

11. Ty then som wijshet och tuchtan förachtar/ han är vsel; och theras hopp är intet/ och theras arbete är fåfängt/ och hwad the giöra/ är vthan nytto.

12. Theras qwinnor äro galna/ och theras barn skalkar: förbannat är alt thet som af them födt är.

II. The fromas ofruchtsamhet/ och wälsignelse.

13. TY salig är then ofruchtsama 10803 som obesmittad är/ then ther oskyldig är för een syndelig säng: hon skal thet niuta på then tiden/ tå man siälarna döma skal.

14. Sammalunda ock then ofruchtsame/ som intet orätt giör medh sine hand/ eller något ondt täncker emot HErran/ honom warder gifwen för hans troo een besynnerlig gåfwa/ och en bättre deel 10804 i HErrans tempel:

15. Ty godt arbete gifwer härlig löön/ och förståndsens root 10806 förgås icke.

III. The okyskas fruchtsamhet och förbannelse.

16. MEn hoorbarn 10807 skola icke trifwas/ och sädh af een orätt säng skal förgiord warda.

17. Och om the än länge lefde/ så måste the doch på ändalychtene komma til skam/ och theras ålderdom skal doch på sidstone vthan ähro wara.

18. Döö the ock bittida/ så hafwa the doch intet hoppas/ eller någon tröst i domsens tijd:

19. Ty the orättferdige 10808 taga en ond ända.

4. Capitel.

WJse mannen faar än fort at beröma the froma/ fast the äro ofruchtsame/ v. 1. Och straffa the ogudachtiga/ fast the äro fruchtsame/ v. 3. Sedan wiser han/ at Gudh ofta kallar then gudfruchtiga bittida af werldene; therföre at han är honom kär/ och wil icke tilstädia at han skal warda förförd af the onda/ v. 7. The ogudachtige kunna thet icke besinna/ ändoch at them tilstundar een ond ändalycht/ Gudz straff och ewig fördömelse/ v. 15.

I. The fromas ofruchtsamhet är Gudi behagelig; och the ofromas fruchtsamhet mißhagelig.

BÄttre är hafwa inga barn/ ther man from är: ty thet samma hafwer ewigt lof medh sigh; ty thet warder mycket afhållet/ både när Gudh och menniskior.

2. Ther thet är/ anammar man thet för ett exempel: men then thet icke hafwer/ så önskar han thet likwäl/ och prålar i en ewig krantz/ och behåller segren af kyskhetenes kamp.

3. Men then store fruchtsame hopen af the ogudachtiga/ är intet nyttig; och hwad som af horerij planterat warder/ thet rotar sigh icke diupt/ eller får någon fast grund.

4. Och om the än en tijd långt grönskas på qwistarna/ efter the alstinges löst stå/ warda the af wädret omakade/ och af starckt wäder vthrotade: 10809

5. Och the otidige teelningar warda sönderbrutne/ och theras frucht är intet nyttig; omogen til at äta/ och doger intet.

6. Ty the barn som vthaf een oächta säng födde warda 10810/ the måste witna om ondskona emot föräldrarna/ när man them frågar.

II. The gudfruchtigas tidiga dödh är bättre än the ogudachtigas långa lijf.

7. MEn then rättferdige om han än bittida döör/ så är han doch i rolighet.

8. Ty ålderdomen är ährlig/ icke ther af/ at han länge warar/ eller mång åhr hafwer.

9. Klokhet ibland menniskiorna äro the rätta grå håren/ och ett obesmittat lefwerne är then rätta ålderdomen.

10. Ty han behagar Gudi wäl/ och är honom kär: och warder borttagen ifrå lifwet ibland syndare; 10811

11. Och warder bortryckt/ at ondskan icke skal förwända hans förstånd/ eller falsk lära bedraga hans siäl. 10812

12. Ty ond exempel förföra och förderfwa enom thet goda; och then onda begärelsen förwänder ett oskyldigt hierta.

13. Han är snarliga fulkommen worden/ och hafwer vpfylt mång åhr:

14. Ty hans siäl behagade Gudi: therföre hästade han medh honom vthu thetta onda lefwernet.

15. Men menniskiorna som thetta see/ achta thet intet/ och läggiat intet på hiertat; nemliga/ at Gudz helige äro i nådh och barmhertighet/ och at han hafwer ett vpseende vppå sina vthkorada:

16. Ty then rättferdige som död är/ fördömer the ogudachtiga som lefwa; och en vng som snarliga fulkommen warder/ dömer thes orättferdigas långa lijf.

17. The see wäl thens wisas ända; men the weta icke hwad HErren hafwer i sinnet om honom/ och hwarföre han bewarar honom.

18. The see thet wäl/ och achtat intet: ty HErren begabbar them: och skola ther efter skämliga falla/ och wara til een försmädelse ibland the döda ewinnerliga.

19. Och han skal nederstörta them oförsedt/ och rifwa them bort af grundenom/ så at the platt förläggias.

20. Och the skola wara i ångest/ och theras åminnelse skal förgås; men the skola komma förtwiflade medh theras synders samwet/ och theras synder skola straffa them vnder ögonen.

5. Capitel.

THe helige skola medh een ewig salighet belönte warda/ v. 1. När the onde thet see/ skola the swårliga förskräckias/ jämra och förvndra sigh öfwer sin dårskap/ v. 2. Öfwer theras ondsko och korta tijd/ v. 13. The rättferdige warda medh ewig glädie och härlighet beprydde/ v. 16. Men Gudz wrede medh allahanda plågo skal komma öfwer the ogudachtiga/ v. 18.

I. The fromas frimodighet på yttersta dagen.

TÅ warder then rättferdige ståndandes vthi een stoor frimodighet/ emot them som honom bedröfwat/ och hans arbete 10822 förkastat hafwa.

II. The ogudachtigas klagan öfwer sin olycksalighet; sin korta och illa anlagda lifstijd.

2. NÄr the samme tå see thet/ skola the grufweliga förskräckias för sådana salighet/ then the intet förmodat hade:

3. Och skola tala medh hwar annan/ och ångra sigh/ och sucka för andans ångest skul: Thenne är nu then som wij tilförene hade för spott och spee.

4. Wij galne höllom hans lefwerne för vrsinnighet/ och hans ändalycht för en skam:

5. Huru är han nu räknad ibland Gudz barn/ och hans arfwedeel ibland the heliga? 10813

III. Vprepas the gudfruchtigas belönande; och the ogudachtigas afstraffande.

6. THerföre hafwe wij felat om rätta wägen; och rättwisones lius hafwer icke lyst oß/ och förståndsens sool är oß icke vpgången.

7. Wij hafwe gångit altsammans orätta och skadeliga wägar/ och hafwe wandrat på willa stigar; men HErrans wägh hafwe wij icke wetat.

8. Hwad hielper oß nu wårt prål? Hwad gagnar oß nu rikedom och högmod?

9. Alt är thet framfarit såsom en skugge 10814/ och såsom ett rychte som öfwergår:

10. Såsom ett skep bortlöper i wågene/ hwilkes spor/ sedan thet framgångit är/ eller thes wägh i wågene/ man intet finna kan: 10815

11. Eller såsom en fogel/ som flyger i wädrena/ af hwilkens wägh intet meer synes: ty han flächtar och slår i wädret/ drifwer och åthskiljer thet medh sina swäfwande wingar; och sedan finner man intet tekn af sådana flygt.

12. Eller som en pijl til ett måål afskuten warder/ ther thet åthskilda wädret straxt tilhopa faller igen/ så at man intet kan märckia/ hwilket han farit hafwer.

13. Sammalunda ock wij/ strax wij födde äre/ hafwe wij fått en ända: 10816

14. Och hafwe wij intet dygdatekn bewisat; vtan äre förtärde i wåro ondsko.

15. Sådana ord skola the tala i helwetet/ som syndat hafwa: ty thens ogudachtigas hopp 10817 är såsom stofft 10818 af wädret förströdt/ och såsom een tun frada af enom storm fördrifwen/ och såsom en röök af wädret bortblåst/ och såsom man snart en förgäter/ then icke meer än en dagh gäst hafwer.

16. Men the rättferdige 10819 skola lefwa ewinnerliga; och HErren är theras löön 10820/ och then Högste hafwer omsorg för them:

17. Therföre skola the få ett härligit rike/ och een skiön crono af HErrans hand: ty han skal beskärma them medh sine högra hand/ och förswara them medh sinom arm.

18. Han skal taga sitt nijt 10821 för ett harnesk/ och tilrusta creaturen til hämnd öfwer fiendarna.

19. Han skal påtaga rättwisona för een kräweto/ och skal vppå sättia en sträng doom för en hielm.

20 Han skal taga helighet för en oöfwerwinnerlig sköld.

21. Han skal hwässa sina grymma wrede til ett swärd; och werlden skal draga vth medh honom til stridz emot the owisa.

22. Liungeldz skott skola drabba rätt/ och skola komma vthu skyyn/ såsom af en hårdbänd boga til målet:

23. Och tiockt hagel skal falla af dunderslagsens wrede; så skal ock hafsens watn förgrymma sigh emot them/ och strömarna skola swårliga samman falla;

24. Och ett starckt wäder skal ock läggia sigh emot them/ och skal förströ them såsom en wäderhwirfwel.

6. Capitel.

KOnungar och Regenter warda här förmante til rättwiso/ at the måga vndfly Gudz straff/ v. 1. Och til wijshet/ hwilken gifwer rolighet och långwarigt regemente/ v. 10. Ty wijsheten hafwer warit af begynnelsen/ och mångas wijshet är landsens wälfärd/ v. 24.

I. Regenter warnas för orätt/ hwilken föröder land och rike.

ORättwisa giör all land öde/ och ondt lefwerne omstörter the wäldigas säte.

2. Så hörer nu/ J Konungar/ och märcker; lärer/ J domare på jordene. 10823

3. Fatter i öronen/ J som öfwer många råden/ J som vphäfwen eder öfwer folcken.

4. Ty eder är Öfwerheten gifwen af HErranom/ och wäldet af them Högsta 10824: hwilken efterfråga wil huru J handlen/ och ransaka hwad J för händer hafwen.

5. Ty J ären hans rikes ämbetsmän; men J stån edart ämbete icke wäl före/ och hållen ingen rätt/ och giören icke efter som HErren skickat hafwer.

6. Han skal ganska grufweliga och snarliga komma öfwer eder/ och en ganska hård doom skal gå öfwer öfwerherrarna: 10825

7. Ty them som ringa äro/ wederfars nåde; men the mächtige skola mächteliga straffade warda. 10826

8. Ty then som en HErre är öfwer alla/ han fruchtar icke för någors mans person 10827; icke skyr han heller för någon macht; han hafwer giordt både små och stora/ och hafwer lika omsorg för alla;

9. Men öfwer the mächtiga skal en hård doom hållen warda.

II. Förmanas til wijshet/ som gifwer roligt och lyckosamt regemente.

10. TJl eder/ J tyranner/ talar jagh; på thet J må lära wijshet/ och icke afwiken:

11. Ty then som heliga läro helgeliga behåller/ han warder helig hållen; och then som henne wäl lärer/ han blifwer wäl widh sigh.

12. Så läter nu mitt taal behaga eder; begärer thet/ och läter lära eder.

13. Ty wijsheten är dägelig och oförgängelig/ och låter gierna see sigh af them som henne älska/ och låter sigh finna af them som sökia henne:

14. Ja/ hon möter/ och gifwer sigh sielf tilkänna/ them som henne gierna hafwa.

15. Then som gierna hafwer henne snarliga/ han behöfwer icke hafwa ther mycken mödo om; han finner henne för sine dör/ wachtandes på sigh.

16. Ty åstunda henne/ är then rätta klokheten; och then som wakar efter henne/ han betorf icke långa omsorg hafwa:

17. Ty hon går omkring/ och söker then henne wärd är; och låter gierna see sigh i wägenom/ och wachtar vppå honom/ at hon må möta honom.

18. Ty ther en gierna låter vnderwisa sigh/ ther är wisserliga wijshetenes begynnelse; och then henne achtar/ han låter gierna vnderwisa sigh.

19. Then som gierna låter vnderwisa sigh/ han håller hennes budh; men ther man håller buden/ ther är wisserliga ett heligt lefwerne.

20. Men then ther ett heligt lefwerne förer/ han nalkas Gudi.

21. Then som nu lust hafwer til wijshet/ honom giör hon til en herra.

22. Wiljen J nu/ J tyranner i folckena/ gierna Konungar och Förstar wara;

23. Så håller wijshetena för ögon 10828/ på thet J mågen ewinnerliga råda.

III. Om wijshetenes begynnelse/ och thes nyttigheter.

24. MEn hwad wijshet är/ och hwadan hon kommer/ wil jagh nu förkunna eder/ och wil icke fördölja eder hemlighetena: vtan vthransaka henne af creaturens begynnelse; och wil vppenbarliga gifwa henne före/ och icke spara sanningena.

25. Ty jagh wil medh then förgiftiga afwunden intet skaffa hafwa: ty en sådana hafwer ingen deel i wijshetene.

26. Men ther the wise månge äro/ ther står wäl til i werldene; och en klook Konung är folckens wälfärd.

27. Therföre läter vnderwisa eder genom min ord; och thet skal komma eder wäl til måtto.

7. Capitel.

ALla menniskior hafwa enahanda ingång i werldena/ och enahanda vthgång/ v. 1. Allom warder wijshet gifwen/ som ther om bedia/ sökia och älska henne: then henne bekommer/ är Gudi behagelig/ v. 7. Hwilken sådana Gudz gåfwo bekommer/ han hafwer Gudz Anda medh sigh/ then all ting weet/ och är en omätelig skatt/ v. 18.

I. Alle hafwe wij enahanda begynnelse och ända.

JAgh är ock een dödelig menniskia/ såsom andre/ födder af then menniskios slächte som först skapad war:

2. Och hafwer fått kötz skapnat/ tijo månader långt i blodh sammanlupen 10829/ af mans sädh genom lusta i sambländning.

3. Och hafwer theslikes/ tå jagh född war/ tagit anda til migh af thet meenliga wädret: och är ock så fallen vppå jordena/ som oß alla ens bär; och hafwer ock så min första röst warit grååt/ som alla andras:

4. Och är vpfostrad i linda/ medh omsorg.

5. Ty ingen Konung hafwer någon annan begynnelse til sin födelse:

6. Vtan alle hafwa enahanda ingång til lifwet/ och lika vthgång. 10830

II. Af HErranom kommer wijshet.

7. THerföre bad jagh; och migh wardt gifwin klokhet: jagh åkallade/ och migh tilkom wijshetenes ande: 10831

8. Och jagh hölt meer af henne/ än af Konungarike och Förstadöme; och rikedom hölt jagh för intet emot henne.

9. Jagh liknade ingen ädla steen widh henne: ty alt guld är såsom en ringa sand emot henne/ och silfwer är såsom träck räknandes emot henne. 10832

10. Jagh hade henne kärare än all sundhet och fägring/ och vthwalde migh henne för ett lius: ty thet skeen som af henne går/ vthsläckes icke.

III. Medh wijshet kommer alt godt.

11. MEn alt godt är migh kommet medh henne/ och otalig rikedom i hennes hand. 10833

12. Jagh war gladh i all ting/ ty wijsheten gick för migh i allo thy; men jagh wiste icke at sådant kom af henne.

13. Enfalleliga hafwer jagh lärdt henne/ mildeliga delar jagh henne vth; hennes rikedom wil jagh icke fördölja:

14. Ty hon är menniskiomen en oändelig skatt; the som honom bruka/ warda Gudz wänner/ och äro tacknemlige/ therföre at them gifwit är/ at the låta vnderwisa sigh.

15. Gudh hafwer gifwit migh at tala wijsliga/ och efter sådana wijshets gåfwo rätt tänckia: ty han är then som förer in på wijshetenes wägh/ och regerar the wisa:

16. Ty vthi hans hand äro både wij och wårt taal; ther til all klokhet och kånst i all ärende:

17. Ty han hafwer gifwit migh en wiß kundskap på all ting 10835; så at jagh weet huru werlden giord är/ och elementens kraft:

18. Tidsens begynnelse/ ända och medel; huru dagen länges och stäckes/ huru åhrsens tider sigh förwandla:

19. Och huru åhret omlöper; huru stiernorna stå.

20. Hwad art tam och otam diur hafwa; huru wädret så stormar/ och hwad menniskiorna hafwa i sinnet; mångahanda plantors art/ och rötters kraft.

21. Jagh weet alt thet hemligit och fördolt är: ty wijsheten som en mästare är til alla kånst/ hafwer migh thet lärdt.

22. Ty vthi henne är en ande/ som förståndig är/ helig/ enig/ margfallig/ skarp/ behändig/ wältalig/ reen/ klar/ sachtmodig/ wänlig/ alfwar/ frij/ godwiljog/ tyckesam/ fast/ wiß/ säker:

23. Förmår alt/ seer alt/ och går genom alla andar/ ehuru förståndige/ klare och skarpe the äro.

24. Ty wijsheten är alrabehändigast; hon faar och går genom all ting/ så alstings klar är hon:

25. Ty hon är ett damb vthaf Gudz kraft/ och een strima 10836 af thens Alsmächtigas härlighet.

26. Therföre kan intet oreent komma til henne: ty hon är ett skeen af thet ewiga liuset/ och Gudz krafts obesmittade spegel/ och hans godhets beläte; 10834

27. Hon är enig/ och giör doch all ting/ hon blifwer thet hon är/ och förnyar doch all ting; och ju altid gifwer sigh vthi the helga siälar/ och giör Gudz wänner och Propheter:

28. Ty Gudh älskar ingen/ vtan han blifwer widh wijshetena.

29. Hon är härligare än solen/ och alla stiernor; och när man liknar henne widh liuset/ går hon wijdt vthöfwer:

30. Ty liuset måste wika för nattena; men ondskan öfwerwinner aldrig wijshetena.

8. Capitel.

WJjshet är warachtig/ och bör sökias af vngdomen; ty hon lärer oß Gudz wilja/ och alla Christeliga dygder/ v. 1. Hon gifwer godh rådh/ at alt må wäl tilgå/ och wijsliga vthrättat warda/ v. 9. Af henne kommer reen wällust/ och ewigt lof/ v. 17. Huru hon står at bekomma/ v. 18.

1. Wijsheten berömes widare 1. af thes warachtighet och nytto.

HOn räcker ifrå then ena ändan/ til then andra mächteliga/ och regerar all ting wäl.

2. Af thes skiönhet och ädelhet.

2. Then samma hafwer jagh älskat/ och sökt henne alt ifrå min vngdom/ och tänckte taga migh henne til brudh: ty jagh hafwer fått kärlek til hennes fägring.

3. Hon är vthaf en härlig adel: ty hennes wäsende är när Gudi/ och HErren öfwer all ting/ hafwer henne kär.

3. At af henne kommer Gudz kundskap/ och alla dygder.

4. Hon är thet hemliga rådet vthi Gudz kundskap/ och gifwer honom före hwad han giöra skal.

5. Om rikedom är een kostelig ting medan man lefwer; hwad är rikare än wijsheten/ som all ting giör?

6. Om klokheten giör thet; hwilken ibland alla är en klokare mästare än hon?

7. Om någor hafwer rätthet kär/ är hennes arbete icke annat än dygder: ty hon lärer tucht/ klokhet/ rättwiso och starckhet 10838/ hwilke ting alranyttigast äro/ medan menniskian lefwer.

8. Om man begärer mycket weta/ så kan hon råka på/ både thet framfarit är/ och thet tilkomma skal: hon förstår sigh vppå förtäckt ord/ och kan vplösa kloka gåtor; tekn och vnder weet hon tilförene/ och huru thet

gå skal på tider och stunder.

4. Godh rådh/ snälhet och försichtighet.

9. Jagh hafwer beslutit/ at jagh wil taga migh henne i sälskap: ty jagh weet at hon warder migh godh rådh gifwandes/ och tröster migh vthi sorg och bedröfwelse.

10. Genom henne hafwer en yngling ähro ibland folck/ och heder när the gamla.

11. Jagh skal warda skarpsinnig funnen i dome/ och in för the mächtiga skal man förvndra sigh vppå migh:

12. Tå jagh tiger/ skola the bida efter migh; tå jagh talar/ skola the achta ther vppå: och om jagh länge talar/ skola the hålla handena för munnen. 10837

13. Genom henne får jagh ett odödeligit namn/ och låter een ewig åminnelse när mina efterkommande.

14. Jagh skal regera folck/ och Hedningar skola blifwa mina vnderdåner.

15. Grufweliga tyranner skola fruchta sigh/ när the migh höra; när folckena skal jagh godh finnas/ och i örlig en hielte.

16. Blifwer jagh ock hema/ så hafwer jagh mina roo medh henne: ty man ledes intet widh hennes vmgängelse/ eller hafwer någor olust medh henne/ vtan heller lust och glädie.

5. Reen wällust; ewig prijs och glädie.

17. Sådant betänckte jagh medh migh/ och lade thet på hiertat: ty the som medh henne i skylskap äro/ hafwa een ewig warelse: och the som i hennes wänskap äro/ hafwa een reen wällust; 10839

18. Och en oändelig rikedom kommer genom hennes händers arbete 10840/ och klokhet i hennes samwaro och samtaal/ och ett godt loford af hennes vmgängelse/ och samtaal.

II. Huru wise mannen hafwer henne eftertrachtat.

JAgh gick omkring til at sökia/ at jagh måtte komma henne til migh.

19. Ty jagh war ett barn af godh art/ och hade fått een godh siäl:

20. Men tå jagh wäl vpföddes/ wäxte jagh til en obesmittad kropp.

21. Men tå jagh förnam/ at jagh icke annars kunde kysk blifwa/ vtan Gudh gåfwe migh thet (och thet samma war ock klokhet/ kunna besinna hwars nådh thet war/) gick jagh til HErran/ och bad honom/ och sade af alt mitt hierta.

9. Capitel.

EEn kostelig böön om wijshet/ hwilken gifwer starckhet/ förstånd/ och skickelighet/ v. 1. Regerar/ bewarar/ vthrättar at wår werck täckias Gudi/ och förer til saligheten/ v. 10. Ther ibland anföres om menniskiones blindhet i lekamliga och andeliga saker/ v. 13.

I. Een härlig böön til Gudh om wijshet; och bewekande orsaker/ at then eftertrachta.

OMine fäders Gudh 10849/ och all barmhertighets HErre/ tu som all ting genom titt ord giordt; 10841

2. Och menniskiona genom tina wijshet beredt hafwer/ at han råda skulle öfwer creaturen 10842/ som af tigh

giorde äro:

3. At han werldena regera skulle/ medh helighet och rättferdighet 10843/ och döma medh rätt hierta;

4. Gif migh wijshetena 10844/ then allestädz omkring titt säte är; och förkasta migh icke vth ifrå tin barn:

5. Ty jagh är tin tienare/ och tine tienarinnos son/ een swag menniskia/ som icke länge lefwer/ och hafwer ett ringa förstånd i lagh och rätt:

6. Och om än någor ibland menniskiors barn fulkommelig wore/ så gäller han doch intet/ om han icke hafwer then wijshet 10850 som af tigh går.

7. Tu hafwer vthkorat migh til en Konung 10845 öfwer titt folck/ och til en domare öfwer tina söner och döttrar:

8. Och befalte migh/ at jagh skulle byggia tigh ett tempel på titt helga berg/ och ett altare i tins bonings stadh/ thet lijkt skulle wara widh thet helga tabernaklet/ som tu i förtiden tilreda lätst: 10846

9. Och tin wijshet medh tigh/ then tin werck weet/ och när war tå tu giorde werldena 10847/ och weet hwad tigh behagar/ och hwad rätt är i tin budh.

10. Sändt henne nedh af tinom helga himmel/ och af tine härlighets säte; sändt henne/ at hon är när migh/ och arbetar medh migh/ at jagh må förstå hwad tigh täckt är: 10851

11. Ty hon weet alt/ och förstår thet: och lät henne leda migh i minom gierningom skickeliga/ och bewara migh genom sina härlighet.

12. Så warda min werck tigh racknemlig/ och jagh dömer tå titt folck rätt/ och blifwer wärdig til at sittia på mins faders säte:

II. Klagan om menniskiones oförstånd/ jemwäl i lekamliga/ fast meer i andeliga saker.

13. TY hwilken menniskia weet Gudz rådh; eller hoo kan tänckia hwad Gudh wil? 10848

14. Ty een dödelig menniskios tanckar fela/ och wår anslag äro owiß.

15. Ty then dödelige kroppen beswärar siälena/ och then jordeska boningen förtungar sinnet/ som mycket täncker.

16. Wij råke som nogast på thet här på jordene är/ och finne medh platz på thet som förhandene är.

17. Ho wil tå vthransaka thet i himmelen är? Ho kan weta titt rådh? Vtan tu gifwer wijshet/ och sänder tin Helga Anda af högdene:

18. Och altså rätteliga tilgår hwad man för händer hafwer på jordene/ och menniskiorna lära hwad tigh täckt är;

19. Och genom wijshetena salige warda.

10. Capitel.

HÄr warder beprisat wijshetenes kraft och werckande när the heliga fäder/ för syndafloden/ v. 1. Och efter syndafloden/ v. 5. Och tå Jsraels barn drogo vthaf Egypten/ v. 15.

I. Wijsheten berömes af många exempel; såsom af Adam.

THen samma wijsheten bewarade honom/ som först giord och allena skapad war/ til en werldenes fader; 10852

2. Och vthförde honom vthu hans synd 10873; och gaf honom kraft til at råda öfwer all ting. 10853

Kain.

3. När then orättferdige ifrå henne i sine wrede afföll/ wardt han förderfwad/ ther af han så hätskeliga drap sin broder. 10854

Noah.

4. Och när jorden för samma saak skul/ medh flodene förderfwad wardt/ halp åter wijsheten 10874/ och regerade then rättferdiga genom ett ringa trä. 10855

Abraham.

5. Tå Hedningarna allesammans 10875 illa lefde i wilfarelse/ fan hon then rättferdiga 10856/ och behölt honom ostraffeligan för Gudh/ och lät honom blifwa fastan emot thet faderliga hiertat til sonen. 10857

Loth.

6. Hon frälste ock så then rättferdiga/ tå the ogudachtige förgingos; tå han flydde för elden som öfwer the fem städer föll: 10858

7. Hwilket land öde står/ och ännu ryker/ til witnesbyrd öfwer ondskona/ samt medh trään som omogen frucht 10876 bära; och saltstoden som ther står/ til then otrogna siälenes åminnelse.

8. Ty the som icke achta wijshetena/ the hafwa icke allenast then skadan/ at the icke känna thet goda; vtan lefwa ock efter sigh them lefwandom een åminnelse/ så at the icke kunna fördolde blifwa/ i thet ther the vthi wille farit hafwa:

9. Men wijsheten frälsar them/ som hålla sigh in til henne/ vthur alla mödo:

Jacob.

10. Then samma ledsagade then rättferdiga/ som för sins broders wrede fly måste 10859/ then rätta wägen/ och wijste honom Gudz rike/ och lät honom förstå hwad heligt är:

11. Och halp honom i hans arbete/ at han wäl kom sigh före/ och wan myckla ägodelar medh sitt arbete. 10860

12. Och war hon när honom tå han öförrättad wardt 10861/ af them som giorde honom öfwerwåld; och hon riktade honom/ och bewarade honom för fienderna/ och lät honom säker blifwa för them som gingo honom efter: och gaf honom seger i en starck kamp/ at han skulle förnimma/ huru gudachtighet 10877 är mächtigare än all ting.

Joseph.

13. Hon öfwergaf icke then rättferdiga tå han bortsåld war 10862/ vtan bewarade honom för synd:

14. Hon följde honom neder i fångahuset/ och öfwergaf honom icke i boijomen 10863: til thes hon lät honom få ena rikes spiro 10864/ och macht öfwer them som honom öfwerwåld giordt hade; och giorde them

til liugare som honom förklagat hade/ och gaf honom een ewig härlighet.

Jsraeliterna medh Mose.

15. Then samma frälste thet helga folcket och ostraffeliga sädena/ ifrå Hedningarna/ som them plågade: 10865

16. Hon kom in i HErrans tienares siäl 10866/ och stod them grufweliga Konungenom emot genom vnder och tekn:

17. Hon lönte them heligom theras arbete 10867/ och ledsagade them genom vnderliga wägar; och war them til ett skiul om dagen/ och om nattena til en låga såsom af stiernor. 10868

18. Hon förde them genom röda hafwet/ och ledde them genom stoor watn: 10869

19. Men theras fiendar fördränckte hon/ och thessa drog hon vthu diupsens afgrund 10870: therföre togo the rättferdige roof af the ogudachtiga/ och prisade 10871 titt helga namn/ HErre/ och lofwade endrächteliga tina segersamma hand:

20. Ty wijsheten öpnade the dumbars mun/ och giorde the tungor wältalande/ som intet tala kunde. 10872

11. Capitel.

JGenom wijsheten förer Gudh the froma vthu förderfwet/ v. 1. Han näpser sina medh barmhertighet; men the ogudachtiga förgiör han vthan nåde/ v. 10. Han förmår vthrusta creaturen til hämnd/ och okänd diur öfwer the dårar/ v. 16. Ty all ting äro vthi Gudz hand; men han är barmhertig/ och älskar alt thet som han giordt hafwer/ v. 22.

I. Wijsheten förde Jsrael igenom öknen/ och förderfwade thes fiendar.

HOn förde theras werck genom en helig Prophetes hand/

2. Och ledde them genom ena willa ökn 10878/ så at the tiäll vpslogo i wildmarkene:

3. Och stodo emot sina fiendar/ och hämndes öfwer sina motståndare. 10879

4. Tå them törste/ åkallade the tigh/ och them wardt watn gifwit vthaf höga bergena; 10880

5. Och släckte törsten vthu hårda stenenom.

6. Och ther theras fiender medh plågade wordo/ genom thet samma skedde thessom godt/ tå the nödh ledo.

7. Ty såsom hine förskräcktes 10894 för blodet/ som kommet war i then staden/ ther flytande watn warit hade 10881/ til näpst för thet budet/ at man barnen dräpa måste: 10882

8. Altså gafst tu thessom watn nogh oförsedt.

9. Och lät see ther medh genom hinas törst/ huru tu plågade fienderna.

10. Ty tå thesse försökte 10883/ och medh nåde näpste wordo/ förnummo the huru the ogudachtige medh wrede dömde och plågade woro.

11. Thessa hafwer tu förmanat/ och bepröfwat såsom en fader; men hina såsom en sträng Konung straffat och fördömdt:

12. Och blefwo både the som borto woro/ och the som när woro alle ens plågade:

13. Ty them kom dubbel sorg vppå/ ther til ock suckan/ tå the tänckte vppå hwad warit hade.

14. Ty tå the hörde/ at thessom skedde ther godt igenom/ ther the igenom plågade wordo/ förnummo the HErran:

15. Ty then som the tilförene förachteliga fördrifwit/ och förkastat och begabbat hade 10884/ på honom måste the på sidstone sigh förvndra/ tå thet så vthgick/ at theras törst icke så war som the rättferdigas.

II. Gudh förmår vthrusta all creatur til hämnd öfwer the ogudachtiga.

16. ALtså ock för the galna tanckar skul/ som the hade i sin orätta handel/ genom hwilka the så bedragne woro/ at the tilbådo oskäliga matkar/ och förachtelig diur 10885/ sände tu ibland them en stoor hoop oskälig diur til hämnd: 10886

17. At the förnimma skulle/ **at hwar medh någor syndar/ ther medh warder han plågad.** 10887

18. Ty tine alsmächtiga hand/ genom hwilka tu werldena af oberedt ämne 10888 skapat hafwer/ war icke omögeligit sända öfwer them en hoop biörnar/ eller frimodig leijon: 10889

19. Eller ock på nytt skapa/ grym och okänd diur/ eller the som eld sputade/ eller the som en grym röök vthpustade/ eller the som grufweliga gnister af ögonen vthgå läto;

20. Hwilke icke allenast medh sargande måtte förgiordt them/ vtan ock wäl medh theras förskräckeliga syyn dräpit them:

21. Ja/ the kunde ock wäl thes förvtan fallet genom en bläst/ förfölgde af hämndene/ och genom tins krafts anda förströdde wordet.

III. Berömes Gudz macht/ mildhet/ och nåde.

22. MEn tu hafwer all ting skickat medh mått 10890/ taal och wigt: ty stoor förmågo är altid när tigh/ och ho kan stå emot tins arms kraft?

23. Ty hela werlden är för tigh såsom tungan 10895 på wågskålene/ och såsom en droppe af morgondaggene/ som faller på jordena. 10891

24. Men tu förbarmar tigh öfwer all ting 10892: ty tu hafwer macht öfwer all ting/ och öfwerseer 10893 medh menniskiornas synder/ at the sigh bättra skola.

25. Ty tu älskar alt thet som til är/ och hatar intet 10896 **af alt thet tu giordt hafwer: ty tu hafwer intet beredt** 10896 **ther tu haat til hade.**

26. Huru kunde någon ting blifwa/ hwar tu icke wille? Cller huru kunde thet widh sigh blifwa/ som tu icke kallat hade?

27. Men tu skonar all ting: ty the äro tin/ HErre/ tu som lifwet älskar.

12. Capitel.

GUdh straffar långsamliga/ the froma til bättring; the onda och styggeliga afgudadyrkare theslikes/ v. 1. Han kunde wäl medh hast förgiöra the obotferdiga/ och ingen hafwer macht at förhindra honom/ v. 9. Ty

han är rättwijs/ mächtig/ och sachtmodig/ v. 15. Han dröijer medh sina/ at the måga bättra sigh; medh the obotferdiga/ at them icke må fattas tijd til bättring/ om någon förmaning kunde hielpa/ v. 19.

I. Gudh straffar långsamliga; men är doch rättwijs och mächtig.

OCh tin oförgängelige Ande är i all ting:

2. Therföre straffar tu togliga them som falla/ och förmanar them medh tuchtan hwar vthi the synda/ at the må blifwa ondskone qwitte/ och troo vppå tigh/ HErre.

3. Ty tå tu wast the förra tins helga landz inbyggiarom 10906 ogunstig: 10897

4. Therföre at the styggelig ting bedrefwo medh troldom;

5. Och wille genom wåra fäders händer 10898/ nederläggia the ogudeliga offrare/ och the som sin barn omildeliga dråpo 10899/ the som åto menniskio kött/ och drucko grufweligit blodh/ ther medh the meente at giöra tigh een gudztienst;

6. Och the som föräldrarna woro/ dråpo the siälar som ingen hielp hade:

7. På thet at thet land som för tigh thet alraädlasta war/ måtte warda een wärdig boning för Gudz barn.

8. Likwäl skonade tu them såsom menniskiom/ och sände fram före tina förelöpare/ nemliga/ tin häär/ getingar 10900/ på thet the skulle långsamliga förgiöra them.

9. Jcke war tigh omögeligit/ at vndergifwa the onda them godom i stridene/ eller förgiöra them genom gräselig diur/ eller medh ett hårdt ord alla tilsammans:

10. Men tu dömde them långsamliga/ och låt them hafwa rum til bättring; ändoch tigh icke owetterligit war/ at the woro af en ond art/ och theras ondska them medfödd/ och at the aldrig skulle få sigh annat sinne:

11. Ty the woro een förbannad sädh af begynnelsen. Så behöfde tu ock ingen fruchta/ om tu them förlåtit hade theras synder:

12. Ty ho wil säija til tigh: Hwad giör tu? Eller ho wil stå emot tin doom? Eller ho wil skylla tigh för the fördrefna Hedningar/ hwilka tu skapat hafwer? Eller ho wil vpsättia sigh för en hämnare emot tigh/ för the orättferdiga menniskior skul?

13. Ty vthan tigh är ingen Gudh/ tu som omsorg hafwer för all ting 10901/ at tu skalt bewisa huru tu icke orätt dömer.

14. Ty hwarken Konungar eller tyranner 10907 kunna träda fram emot tigh/ tå tu straffar.

15. Efter tu nu rättwijs äst/ så regerar tu ock all ting rättwijsliga/ och håller icke at thet wäl höfwes 10908 titt majestät någon fördöma/ som straff icke förtient hafwer:

16. Ty tin starckhet är rättwisones wälde; och efter tu råder öfwer alla/ så skonar tu ock allom.

17. Ty tu hafwer bewijst tin starckhet vppå them/ som icke trodde at tu så alstings mächtig wast: och hafwer bewijst tigh på them som öfwerdådige 10909 woro.

18. Men tu/ mächtige regerare/ dömer medh sachtmodighet/ och regerar oß medh mycken förskoning: ty tu förmår alt thet tu wilt.

II. Gifwer tijd och rum til bättring.

19. MEn titt folck lärer tu medh sådana gierningar/ at man skal wara from och godh; och tin barn gifwer tu ther medh til förstå/ at the skola wara widh ett godt hopp/ at tu wilt anamma bättring för syndena.

20. Ty medan tu tina barnas fiendar/ och the som til döden skyldige woro/ medh sådana fördrögning och förskoning straffade/ och gaf them tijd och rum/ at the måtte bättra sigh;

21. Huru mycket meer äst tu wäl betänckt/ när tu dömer tin barn/ medh hwilkas fäder tu en eed och förbund/ om mång godh löfte giordt hafwer.

22. Therföre så ofta som tu wåra fiendar plågar/ giör tu oß thet til tuchtan/ at wij skole medh flijt achta vppå tina godhet: och om wij än worde dömde/ at wij doch likwäl skola trösta vppå tina barmhertighet. 10902

23. Therföre tu ock plågade the orättferdiga 10910/ som förde ett oskäligit lefwerne medh sin styggelse:

24. Ty the woro så alstings diupt komne i wilfarelsen/ at the ock höllo the diur/ som när theras fiendar förachtat woro/ för gudar 10903; bedragne såsom oförståndig barn.

25. Therföre hafwer tu ock sändt ibland them ett spotzligit straff 10904/ såsom ibland oförståndig barn.

26. När the nu sådana spotzligit 10911 straff intet achtade/ kommo the vthi Gudz alfwarliga straff:

27. Ty the wordo genom thet samma plågade/ som the för gudar höllo 10905: hwilket them swårliga förtröt/ tå the nu sågo honom som the tilförene icke känna wille/ och måste bekännan för en san Gudh: therföre ock fördömelse på sidstone öfwer them kom.

13. Capitel.

EEn stoor fåfängelighet är medh alla menniskior som Gudh icke känna/ vtan hålla Gudz skapade creatur för gudar/ af hwilkas beskådelse them hade bort lära känna Skaparen/ v. 1. Men the äro the vslaste som dyrka guld/ silfwer/ träbeläte/ theras händers werck/ som intet hielpa kunna/ o. 10.

I. Stoor blindhet är medh them som Gudh icke känna.

ALla menniskior äro af naturen fåfängelige/ som af Gudi intet weta/ och af the goda ting som man seer/ icke känna honom som är/ och icke see vppå wercken ho mästaren är: 10912

2. Vtan hålla antingen/ elden eller blåsten/ eller snara wädret/ eller stiernorna/ eller mächtigt watn/ eller sool och måna på himmelen/ som werldena regera 10913/ för gudar. 10914

3. Men om the än behagh hade til theras dägeliga skapnat/ så at the förthenskul höllo them för gudar/ skulle the medh rätto hafwa besinnat/ huru mycket bättre han är/ som öfwer sådant en HErre är: ty then som til all fägring en mästare är/ han hafwer thetta alt skapat.

4. Och om the förvndrade sigh på theras macht 10920 och kraft/ skulle the medh rätto hafwa märckt/ huru mycket mächtigare han är/ som alt sådant tilredt hafwer:

5. Ty af sådana stoor fägring och skapelse/ kan ju skaparen såsom vthi ett beläte känd warda.

6. Ändoch öfwer thessa icke än så mycket klagande är: ty the kunde ock wäl fara wille/ när the sökte efter Gudh/ och hade gierna funnet honom:

7. Ty tå the omgingo medh hans creatur/ och begrundade them/ wordo the fångne i theras beskådelse 10915/ efter creaturen/ som man seer/ äro så dägelige:

8. Likwäl äro the icke ther medh vthan skuld:

9. Ty/ hafwa the så mycket kunnat besinna/ at the kunde högt achta creaturen/ hwij hafwa the icke snarare funnet vppå honom/ som är HErren ther öfwer?

II. Afgudadyrkares vselhet warder beskrefwen.

10. MEn the äro vsle 10916/ och theras hopp må wäl räknas ibland the döda/ hwilke kalla thet Gudh som menniskior giordt hafwa/ såsom guld och silfwer/ thet kånsteliga tilpyntat är; och diurs beläte eller onyttiga stenar/ som i gammal tijd beredde woro:

11. Såsom när en timberman then arbete söker/ afhugger ett trä 10917/ täljer och slätar thet wäl/ och giör ther något slögt och kånsteligit af/ thet man til nödtorft brukar på werldene;

12. Men spänerna af thet arbetet/ brukar han til at koka sin maat medh/ at han äta må.

13. Men hwad qwart är ther af/ thet eljes intet nyttigt är/ såsom thet krokot och qwistigt trä är/ tager han och snider thet medh flijt/ tå han ledig är/ och tilsnickar thet medh sine kånst mästerliga/ och giör thet til ene menniskios eller något förachteligit diurs liknelse:

14. Och färgar thet medh röda och hwita färgo/ rödt och dägeligit: och om ther någor fläck vppå är/ then öfwerstryker han.

15. Sedan giör han honom ett skiönt huus 10918/ och fäster honom in til wäggena medh jern 10919/ så at han icke faller; så wäl besörjer han honom:

16. Ty han weet wäl/ at han intet kan hielpa sigh sielf: ty thet är icke vtan ett beläte/ och behöfwer wäl hielp.

17. Och tå han beder för sitt godz/ för sina hustru och för sin barn/ skämmes han icke tala medh honom/ som intet lijf hafwer:

18. Och åkallar then skröpeliga om hälso; beder then döda om lijf/ och åkallar honom om hielp/ som intet förmår;

19. Och then som icke gå kan/ om een godh reso; och then som ingen macht hafwer/ beder han/ at hans winning/ wärf och handtering/ skal wäl gå.

14. Capitel.

ETt skep är bättre at förlåta sigh på/ än ett afguda beläte; ty ther på wågar man sitt lijf/ och warder hulpen/ v. 1. Såsom Noah i flodene/ v. 6. Men både afgudarna och theras mästare äro förbannade/ v. 8. Begynnelsen til afguderij är ähregirighet/ v. 13. Ty the som wille giöra tyranner til wilja/ hafwa dyrkat theras beläte såsom gudar/ v. 16. Ther vthöfwer hafwa the dräpit theras barn afgudom/ och fallet vthi styggeligit raserij/ hoor/ mord/ tiufnat/ meened/ och allahanda gräseliga synder/ v. 22. Och samkat vthöfwer sigh dubbelt straff/ v. 30.

I. The som medh skep sökia sin näring/ böra lita på Gudz milda styrelse/ och icke på afgudar.

SAmmalunda giör ock then som segla wil/ och achtar fara genom grymma wågar; han åkallar ett trä thet mycket skröpligare är/ än skepet thet han faar medh:

2. Ty thet är vpfunnet ther til/ at man näring ther medh sökia skal/ och mästaren hafwer thet medh kånst tilredt.

3. Men tin försichtighet/ o Fader/ regerar thet: ty tu gifwer ock wägh i hafwena 10921/ och mitt i wågene ett trygt lopp:

4. Ther medh tu bewiser/ huru tu i all rum mächtig äst til at hielpa/ thet man än gåfwe sigh til siös vthan skep.

5. Doch efter tu icke wilt at thet skal fåfängt liggia/ som tu genom tina wijshet skapat hafwer/ skeer thet/ at menniskiorna wåga sitt lijf in vppå ett sådant fögo trä/ och warda i skepena behåldne/ medh hwilko the genom hafsens wågh fara.

6. Ty ock fordomdags/ tå the högmodige Reser 10922 förgiorde wordo/ flydde the/ på hwilka hopp blef/ at the skulle föröka werldena igen/ vthi ett skep 10923/ thet tin hand regerade/ och lefde så werldene sädh efter sigh.

7. Ty sådant trä är wälsignelse wärdt/ ther man rätt medh handlar:

8. Men förbannelse är thet wärdt/ som medh händer snickat warder/ ja/ ock han som thet snickar: thenne therföre/ at han thet snickade; hint therföre/ at thet gudh kallat wardt/ och är doch ett förgängeligit ting. 10924

9. Ty Gudh är bådom lika hätsk; then ogudachtiga/ och hans ogudachtiga werck: 10925

10. Och måste wercket samt medh mästaren plågat warda.

11. Therföre warda ock the Hedningars afgudar hemsökte: ty the äro vthaf Gudz creatur wordne til een styggelse/ och menniskiors siälom til förargelse/ och them oförståndigom til een snaro:

12. Ty vprätta afgudar/ är thet alrastörsta horerij/ och theras vpfund/ är ett skadeligit exempel på werldene:

II. Beskrifwes begynnelsen och tilfället til afguderij.

13. AF begynnelsen hafwa the intet warit/ och skola eij heller ewigt blifwa:

14. Vtan genom menniskiors fåfänga wyrdning/ äro the komne i werldena/ och therföre vptänckte/ at menniskiorna kunna icke länge lefwa.

15. Ty en fader/ tå han sörgde och greet för sin son skul/ then han förbittida mist hade/ lät han giöra honom ett beläte/ och begynte nu hålla honom/ som een död menniskia war/ för en gudh/ och stichtade för sina tienare een gudztienst och offer:

16. Sedan wardt medh tiden sådant ogudachtigt sätt hållet för en lagh/ at man ock måste wyrda beläte efter tyranners budh.

17. Sammalunda/ hwilka folcket icke kunde närwärandes hedra/ therföre at the så fierran bodde/ läto the vthmåla ansichtet af fierran land/ och giorde ett skiönt beläte efter then härliga Konungen; på thet the måtte medh flijt giöra honom til wilja/ så frånwarandes som närwarandes.

18. Så halp ock mästarens stora flijt til at styrckia sådana gudztienst ibland the oförståndiga:

19. Ty tå någor wille tiena Förstanom til tacka/ giorde han belätet medh all kånst alsomdägeligast:

20. Men menige hopen/ som genom sådana skiön werck vpwäckt war/ begynte hålla then för en gudh/ som litet tilförene för een menniskio hedrad war.

21. Af slijk stycke kom bedrägerij i werldena; när menniskiomen gick något vppå/ eller wille giöra tyrannom något til wilja/ gåfwo the steen och trää sådana namn/ som them intet borde.

III. Then blindhet och styggelse som födes af afguderij/ medh thes straff.

22. SEdan läto the sigh icke ther medh nöija/ at the foro wille i Gudz kundskap/ vtan ändoch the lefde vthi ett sådant wildt och galet wäsende/ kallade the likwäl sådana krijg och skada/ frijd:

23. Ty antingen dräpa the sin barn til offer 10926/ eller hålla någon gudztienst/ then intet höfwes nämna/ eller öfwa sigh i oskäligit fråtserij/ efter owanligit sätt.

24. Och hafwa nu icke meer/ antingen nägot reent lefwerne eller ächtenskap; vtan then ene dräper then andra medh list/ eller bedröfwar honom medh hoor:

25. Och ibland them går om hwart annat 10927/ blodh/ mord/ tiufwerij/ bedrägerij/ otro/ trugh/ meened/ the fromas orolighet; 10928

26. Otacksamhet/ vng hiertas förargelse/ stumma synder/ frändsämjospild/ hoor/ otucht:

27. Ty tiena the skändeliga afgudar/ är vphof/ orsak och ände til alt ondt.

28. Hålla the helgedagar/ så hafwa the sigh som galet folck; spå the/ så är thet altsammans lögn: the lefwa icke rätt/ och äro snare til at swärja sigh meen.

29. Ty medan the troo vppå the lijflösa gudar/ befruchta the sigh för ingen skada/ när the swärja falskt.

30. Doch warder rättwijsliga öfwer them kommandes/ både thet/ at the icke rätta mening hafwa om Gudh/ then stund the achta vppå afgudar/ och thet/ at the swärja falskt/ och achta intet heligt. 10929

31. Ty the orättferdigas ondska tager ända/ icke efter thet wåld/ som the hafwa när the swärja/ vtan efter thet straff/ som the förtiena medh theras syndande.

15. Capitel.

THen Gudh fruchtar/ hörer honom til/ om han än råkade falla; och warder bewarad för afguderij/ v. 1. Stoor fåkunnighet är medh alla afgudamakare/ v. 7. Som icke skiöta hwad fördömelig werck the giöra/ sökiandes ther medh en ringa båtnat/ v. 12. Och tilbedia så theras händers werck/ som intet lijf hafwa/ och ringare äro än the sielfwe/ som them tilbedia/ v. 14.

I. Gudh regerar medh mildhet/ och bewarar för afguderij.

MEn tu wår Gudh/ äst mild och trofast/ och tolig 10930/ och regerar all ting medh barmhertighet.

2. Och om wij än synde/ äre wij likwäl tine/ och kännom tina macht; medan wij nu sådant wete/ synde wij icke/ ty wij äre räknade för tina:

3. Men känna tigh 10931/ är een fulkommelig rättferdighet/ och weta tina macht/ är een root til ewigt lijf.

4. Ty menniskiors onda funder förföra oß icke så/ icke heller målares onyttiga arbete/ nemliga/ något brokot beläte medh mångahanda färgo;

5. Hwilkes skapnat förargar the oförständiga/ och the som gierna illa giöra 10936/ hafwa ock sin lust til the liflösa och döda beläte.

6. Sådana frucht äro the ock wärde/ både the som them giöra/ och the som them åstunda och dyrka.

II. Theras dårachtighet som giöra sigh afgudar/ och tilbedia them

7. OCh en krukomakare som thet blöta leret medh mödo arbetar/ giör allahanda käril til wår brukning; men han giör af enahanda leer/ både the käril som til reenlighet och til oreenlighet tiena 10932: men til hwad hwart och ett skal brukat warda/ thet står til krukomakaren.

8. Men thet är ett vselt arbete/ tå han af samma leer/ en amächtig gudh giör; och är doch sielf icke långt tilförene af jord giorder/ och innan en kort tijd skal åter tijt igen/ tädan han vthtagen är 10933/ tå siälen som han haft hafwer/ ifrå honom tagen warder:

9. Men hans omsorg står icke ther vthi/ at han arbeta skal/ icke heller at han hafwer så stackot lijf/ vtan at han må kämpa medh guldsmeder och silfsmeder/ at han må giörat efter koppargiutares kånst; och håller thet för een ähro/ at han falskt arbete giör.

10. Ty hans hiertas tanckar äro såsom aska/ och hans hopp ringare än jord/ och hans lefwerne förachteligare än leer:

11. Then stund han icke kände then honom giordt hafwer/ och ingiöt honom siälena som i honom werckar/ och inbläste honom en lefwande anda. 10934

12. The hålla ock menniskiones lefwerne för skämt/ och menniskiones vmgängelse för en marknat/ gifwandes före at man måste allestädz sökia winning; ja/ ock genom ond stycke:

13. Thesse weta för alla/ at the synda/ när the sådana lösachtig ting och beläte af jord och leer giöra.

14. Men the äro galnare och vslare än ett barn/ nemliga/ tins folcks fiender/ som them vndertryckia:

15. At the alla Hedningars afgudar för gudar hålla/ hwilkas ögon intet see/ och theras näsor intet luchta/ eij heller theras öron höra; fingren på theras händer handtera intet/ och theras fötter äro ganska sene til at gå. 10935

16. Ty een menniskia hafwer giordt them/ och then som anda hafwer af enom androm/ hafwer tilpyntat them.

17. Men een menniskia kan ju icke giöra thet henne lijkt är/ än sider en Gudh: ty efter hon dödelig är/ så giör hon ju wisserliga en dödan medh sina ogudachtiga händer; hon är ju sielf bättre/ än thet hon dyrkar: ty hon lefwer ju; men thet aldrig.

18. Ther til dyrka the ock the alrastyggeligasta diur/ hwilke om man liknar widh annor oförnuftig diur/ äro the mycket wärre.

19. Ty the äro icke hyggelig såsom annor diur/ the ther lustig äro til seende/ och äro af Gudi hwarken prisat eller wälsignat. 10937

16. Capitel.

THe plågor som Gudh sänder them ondom til straff/ tiena them fromom til förbättring/ v. 1. Och HErren vppehåller sina vnderliga/ v. 20.

I. Gudz werck äro them ondom til straff; them fromom til bättring.

THerföre wordo the medh lika ting/ som wäl wärdt war/ straffade/ så at the blefwo plågade af en hoop onda matkar.

2. Emot hwilka plågo tu giorde tino folcke godt/ och beredde them en nymäres maat/ nemliga/ åkerhöns til kost 10938/ ther the lyste efter:

3. På thet/ at the som til sådana maat lust hade/ skulle genom sådana gifwin och tilskickad åkerhöns lära hafwa återhåld/ ock vthaf naturlig nödtorft; men the andre som en liten tijd brist hade/ skulle af en ny spijs deelachtige warda.

4. Ty thet skulle så gå til/ at hinom som tyranniskliga handlade/ skulle sådana brist wederfaras/ som intet vphålla skulle; men thessom skulle allenast betees/ huru theras fiender wordo plågade.

5. Kommo ock så wäl öfwer thessa ond och grym diur/ och wordo betne och förderfwade af onda ormar: 10939

6. Doch warade icke then plågan länge/ vtan the wordo en liten tijd förskräckte/ til een förwarning/ ty the hade ett hälsosamt tekn/ på thet the skulle tänckia på budet i tin lagh.

7. Ty the som wände sigh til thet samma teknet 10940 10950/ wordo helbregda/ icke genom thet som the skådade;

8. Vtan genom tigh som är allas Frälsare; och ther medh bewijste tu wårom fiendom/ at tu äst then som hielper ifrån alt ondt.

9. Men hine wordo ihiäl betne af gräshoppor 10941 och flugor/ och kunde ingen hielp finna til sitt lijf: ty the woro thes wärde/ at the skulle ther medh plågade warda.

10. Men tinom barnom kunde ock the etterfulla drakars tänder intet skada: ty tin barmhertighet kom them til hielp/ och helade them:

11. Ty the wordo therföre så straffade/ och strax helade igen: på thet the skulle lära tänckia på tin ord/ och icke fördiupt falla i glömskona/ vtan blifwa owikelige widh tina wälgierningar: 10951

12. Ty hwarken örter eller plåster helade them/ vtan titt ord/ HErre/ som alla helar. 10942

13. Ty tu hafwer wåld både öfwer lijf och dödh/ och förer neder til helwetes portar/ och vp igen. 10943

14. Men om een menniskia någon dräper genom sina ondsko/ så kan hon icke igenhämta andan som vthfaren är/ eller igenföra siälena som afskild är.

15. Men thet är omögeligit vndfly tina hand:

16. Ty the ogudachtige/ som icke wille känna tigh/ the wordo stupade genom tin mächtiga arm/ tå the medh owanligit regn 10944/ hagel/ watn/ som the icke vndwika kunde/ förfölgde/ och af eld vptärde wordo.

17. Och thet war thet alravnderligasta/ at elden bran som mäst i watnena 10952/ thet doch plägar all ting vthsläckia: ty werlden strider för the rättferdiga.

18. Stundom war eldzlågan så spaak 10945/ at han icke vpbrände the diur/ som til the ogudachtiga sände woro; vtan at the sielfwe see måste/ at the af Gudz doom altså plågade wordo:

19. Stundom bran lågan i watnena öfwer eldzmacht/ på thet han thet orättferdiga slächtet förgiöra skulle.

II. Gudh föder och försörjer sina vnderliga.

20. THer emot födde tu titt folck medh Ängla spijs 10946/ och sände brödh af himmelen vthan arbete beredt/ hwilket förmåtte gifwa allahanda lust 10953/ och war hwarjom och enom efter hans smaak:

21. (Ty om man hoppas vppå tigh/ giör thet tinom barnom vppenbart huru söt tu äst) ty hwar och en giorde ther af hwad han wille/ efter som han fick lustena til/ at thet så eller så smaka skulle:

22. Men hijtse blef ock sniö och ijs i eldenom 10947/ och försmulto intet; på thet the skulle förnimma/ huru elden/ som ock i haglena bran och regnena liungade/ förderfwade fiendernas frucht.

23. Samme eld/ på thet the rättferdige skulle spisade warda/ måste förgäta sin egen kraft:

24. Ty creaturet tå thet tienar tigh såsom skaparenom/ är thet kraftigt til plågo öfwer the orättferdiga/ och sachtar sigh them til godo som troo på tigh.

25. Therföre lät thet sigh ock på then tijd i allahanda förwandla/ och war tienstachtigt i then gåfwo som alla födde efter hwars och ens wilja/ såsom han thet behöfde:

26. På thet tin barn/ som tu/ HErre/ kär hade/ skulle lära/ at icke wäxt frucht föder menniskiona/ vtan titt ord vppehåller them som troo på tigh. 10948

27. Ty thet som af eldenom icke förtärdt wardt 10954/ när thet warmt blef af ett fögo solskeen/ försmälte thet strax: 10949

28. På thet kunnigt skulle warda/ at man skal tacka tigh allaredo förr än solen vpgår/ och träda fram för tigh när liuset vpgår:

29. Ty een otacksamlig menniskios hopp/ skal förgås såsom rimfrost om wintren/ och förflyta såsom ett onyttigt watn.

17. Capitel.

GUdz domar äro obegripelige; thet ock syntes vpyå the Egyptier som medh mörker och förskräckelse wordo plågade/ v. 1. Swartekånst kunde them intet hielpa/ ifrå theras fruchtan/ nödh och samwets qwahl/ v. 7. ångest och allehanda förskräckelse plågade them/ v. 14.

I. At Gudz domar äro vnderlige/ bewises af the Egyptiers förskräckelse.

STore och osäijelige äro tine domar/ HErre; therföre fela 10957 ock the fåwitske menniskior:

2. Ty tå the meente at the skulle vndertryckia thet helga folcket/ wordo the såsom orättferdige af mörkret bundne/ och af then långa nattene fångne 10955/ och såsom flychtige lågo the innelyckte vnder taak för then ewiga wijsheten.

3. Och tå the meente at theras synder skulle fördolda/ och vnder en blind täckelse förgätna wara/ wordo the grufweliga förströdde/ och genom spökelse förskräckte.

4. Ty ock kulan ther the inne woro/ kunde icke bewara them vthan fruchtan: tå war en dön omkring them/ ther the af förskräcktes/ och faseliga syner syntes/ ther af the förfärades:

5. Och elden kunde medh ingen macht lysa them; icke heller thet klara skenet af stiernorna kunde then gräseliga nattena liusa giöra.

6. Men them syntes wäl en sielfbrinnande eld full medh förskräckelse: tå wordo the för sådana spökelse förfärade/ thet doch intet war; och tänckte at ther war ännu något wärre på ferde/ än thet the sågo.

II. Swartekånst kunde intet hielpa/ emot nödh och samwets qwahl.

7. SWartekånstenes kocklerij war ock om intet 10958/ och hennes berömelse wardt til skam: 10956

8. Ty the som plägade bortdrifwa fruchtan och förskräckelse ifrå the krancka siälar/ the wordo sielfwe krancke/ så at man ock bespottade theras rädzlo.

9. Och om än ingen sådana faselighet hade förskräckt them/ så hade the doch mått förgås af räddhoga/ tå the wildiur ibland them kommo/ och the många ormar så hwäste/ at the icke gierna sågo vp i wädret/ thet the doch icke wäl vmbära kunde:

10. Ty/ at en så förtwiflad är/ thet giör hans egen ondska/ som honom öfwertygar och fördömer:

11. Och ett förskräckt samwet förseer sigh altid thet wärsta.

12. Ty fruchtan kommer ther af/ at man icke tröster förswara sigh/ och weet sigh icke heller någon hielp.

13. Men ther liten tröst är i hiertat/ giör then samma förtwiflelsen meer bekymmer/ än plågan sielf.

III. Beskrifwes Egyptiernas nödh/ ångest/ och förskräckelse.

14. MEn the som än sofwo i then samma nattene/ hwilken een grufwelig och een rätt natt/ och vthu thet grufweliga diupa helwetet kommen war/

15. Wordo somlige qwalde af spökeliga syner; somlige kommo ther til/ at the icke annat wänte sigh än döden:

16. Ty een hastig och oförsedd fruchtan kom vppå them; så at hwar en befunnen war/ ther war han såsom han hade besluten warit i hächtelse/ förwarad vtan jern;

17. Ehwad han war en åkerman/ eller en herde/ eller en arbetare i öknene; vtan han måste ther han funnen war/ lida sådana ovndwikelig nödh:

18. Ty the woro all eens medh enahanda mörkrens kädio bundne. Om något wäder hördes blåsa/ eller foglasång i buskomen/ eller någon dön af löpande watn;

19. Eller af fallande och bulrande stenar/ eller at kååt diur lupo/ hwilken the icke sågo; eller at grufwelig wildiur tiuto/ eller motskall gick af hohl berg/ tå förskräckte thet them/ så at the platt gåfwo sigh öfwer.

20. Hela werlden hade klart lius/ och war oförhindrad i sina gierningar:

21. Allena öfwer thessa stod een diup natt/ hwilken war een liknelse til thet mörker/ som öfwer them komma skulle; men the woro sigh sielfwe swårare än mörkret.

18. Capitel.

MEn Jsraels barn wordo icke sålunda plågade/ v. 1. Och när the Egyptier wille dräpa the heligas barn/ lät HErren förgiöra en stoor hoop af theras barn/ hwilke af Ängelen slagne wordo/ och somlige i röda hafwet fördränckte/ v. 3. Så kom ock plåga öfwer Jsraels barn i öknene; then doch icke länge warade/ v. 20.

I. Jsraels barn wordo icke plågade såsom the Egyptier.

MEn tine helige hade ett stort lius/ och fienderna hörde wäl theras röst; men the sågo them intet: 10959

2. Och the lofwade tigh/ at the icke sådant ledo; och tackade/ at the som tilförene af them skada lidit hade/ icke hämnades vppå them; och önskade/ at the ju måtte blifwa långt ifrå them.

3. Ther emot gafsttu thessom ena eldstod 10960/ som them wijste then okända wägen/ och lät solena intet skada them i then härliga resone.

4. Ty hine woro ock thes wärde/ at the liuset mista/ och i mörkrena såsom vthi hächtelse liggia skulle; efter the tin barn fångna höllo/ genom hwilka lagsens oförgängeliga lius werldene gifwas skulle.

5. Och som the tänckte dräpa 10961 the heligas barn/ men ett af them 10970 som vthkastades 10962/ wardt them til straff behållet/ tog tu en stoor hoop af theras barn bort 10963/ och förderfwade them på en tijd i mächtigt watn. 10964

6. Then samma natten war wåra fäder tilförene kunnig worden 10965/ på thet the skulle wisse wara/ och glädia sigh af löftet/ ther the trodde vppå.

7. Och titt folck wänte altså efter the rättferdigas hälso/ och efter fiendernas förderf.

8. Ty tå tu plågade fienderna/ giorde tu oß/ hwilka tu til tigh kallade/ härliga:

9. Och tå the fromas heliga barn offrade 10971 tigh hemliga/ och endrächteliga handlade Gudz lagh/ tå togo the sigh vppå/ såsom helige/ lida ondt och godt medh hwar annan/ och fäderna sungo lofsång för them.

10. Men ther emot hördes fiendernas roop fast annorlunda/ och man hörde klagelig gråât här och ther öfwer barnen: 10966

11. Ty thet gick alt lika plåga öfwer herran och tienaren; och Konungen måste thet samma lida/ som then menige man.

12. Och the hade allesammans otaliga många döda/ the af enahanda dödh döde woro; så at the lefwande icke räckte til at begrafwa them: ty vthi een stund war theras ädlesta afföda borto:

13. Och ther the tilförene icke troo wille/ förhindrade af trolkarlomen/ måste the nu/ sedan alle förstfödningarna dräpne wordo/ bekänna at thetta folcket war Gudz barn.

14. Ty tå alt war stilla och tyst/ och rätt midnatt war;

15. Kom titt alsmächtiga ord neder af himmelen/ af Konungsligo säte/ såsom en mächtig krigsman 10967/ mitt i landet som förderfwat skulle warda:

16. Nemliga/ thet skarpa swärdet/ som ett strängt bodh förde/ stod och vpfylte all rum medh döda; och ändoch thet stod på jordene/ räckte thet likwäl vp til himmelen.

17. Tå förskräckte them hastigt grufweliga drömers syyn; och oförsedd förfärelse kom öfwer them:

18. Och här låg then ene/ och ther then andre half döde/ så at man wäl kunde seet vppå them/ för hwad saak the döde blefwo:

19. Ty drömarna som them förskräckt hade/ gåfwo thet wäl förvth tilkänna; på thet the icke skulle förderfwas/ owetande hwarföre the så plågade woro.

II. Jsraels plåga warade icke länge; vtan försonades genom Aarons förbön.

20. THet kom ock tå dödsens anfächtning på the rättferdiga/ och i öknene skedde en skada i folckena; men wreden warade icke länge:

21. Ty medh hast kom then ostraffelige mannen/ som för them stridde/ och förde sins ämbetes wapn/ nemliga/ böön och försoning 10968 medh rökwerck/ och stod emot wredene/ och giorde en ända på then jämren: ther medh han bewijste/ at han war tin tienare.

22. Men han öfwerwan thet förskräckeliga wäsendet/ icke medh lekamlig macht/ eller medh wärjos kraft/ vtan medh ordet kastade han plågaren vnder sigh/ tå han förtälde eeden och förbundet/ som fäderna låfwat war.

23. Ty tå nu the döde fast föllo then ena öfwer then andra/ stod han ther emellan/ och stilte wredena/ och förtog henne wägen til the lefwande:

24. Ty vthi hans sida kiortel war all prydningen 10969 10972/ och fädernas ähra 10973 på the fyra steenradar ingrafwen/ och tin härlighet på hans hufwudz hatt.

25. För sådana stycke måste förderfwaren wika/ och thet fruchta: ty thet war ther medh nogh/ at wreden ther medh allenast försökt 10974 wardt.

19. Capitel.

THe Egyptiers fåkunniga anslag/ v. 1. Jsraels barns beskydd och vnderliga förloßning/ v. 6. Theras siendars straff/ och margfalliga plågor v. 12.

I. Huru the Egyptiers hämndgiriga anslag fela.

MEn them ogudachtigom kom wrede vppå/ vthan barmhertighet alt in til ändan: ty han wiste wäl tilförene hwad the framdeles giöra skulle;

2. Nemliga/ at tå the hade budit them draga sin wägh/ och låtet ledsaga them medh flijt/ at the tå skulle ångra thet/ och jaga efter them:

3. Ty medan the ännu sörgde/ och klagogråt höllo widh the dödas grifter/ föllo the på ett annat oråd 10975/ at the wille förfölja them såsom flychtiga/ hwilka the doch medh stoor böön vthdrifwit hade. 10976

4. Men thet måste så gå/ at the til en sådana ända komma skulle/ som the förtient hade/ och måste förgäta hwad them wederfarit war; på thet the skulle få ena fulkommeliga plågo/ som them tilbaka stod:

5. Och titt folck skulle förfara ena vnderliga reso; men hine ett nytt sätt til dödz finna.

II. Om Gudz folcks vnderliga förloßning.

6. TY hela creaturet som sin egen art hade/ förwandlade sigh twärt om efter titt budh/ hwilko the tiente; på thet tin barn skulle vthan skada bewarade warda.

7. Molnskyn war ther/ och öfwerskygde lägret 10977; ther tilförene watn stod/ syntes torra landet: vthaf röda hafwet blef en wägh vthan hinder/ och af the mächtiga böljor een gröön mark: 10978

8. Genom hwilka alt folcket gick/ som vnder tine hand beskärmat wardt/ seendes sådana vnderlig vnder:

9. Och gingo såsom hästar i beet 10979/ och sprungo såsom lamb/ och lofwade 10980 tigh/ HErre/ som them frälste.

10. Ty them kom ännu ihogh/ huru thet tilgånget war i theras elände/ huru jorden i then stadh hon diur gifwa plägade/ gaf flugor/ och watnet gaf många paddor för fiskar. 10981

11. Ther efter sågo the ock een ny art af foglar/ tå the lusta fingo/ och beddes kräselig maat: ty åkerhöns 10982 kommo til them ifrå hafwet/ til at bota theras lusta.

III. Om the Egyptiers åthskilliga plågor; och ytterligare om Gudz folcks vnderfulla befrijande.

12. KOm ock så straff öfwer syndarena medh tekn/ som medh mächtigt liungande skedde 10983: ty thet war rätt/ at the sådant ledo för theras arghet skul/ efter the hade illa farit medh gästerna.

13. Somlige/ när the kommo som intet wiste hwart the skulle/ anammande them intet; men somlige twingade the gäster/ som them godt giordt hade/ til träldom.

14. Och icke thet allena/ vtan them skal ännu een annor besökning öfwerkomma/ therföre at the foro så illa medh the främmande.

15. Men somlige them som the medh glädie anammat hade 10984/ och läto them niuta stadzrätt medh sigh/ plågade the medh stoor wedermödo. 10985

16. Men the wordo ock slagne medh blindhet/ lika som the för then rättferdigas dör 10986/ medh så tiockt mörker öfwerfalne/ at hwar och en sökte gången til sin dör.

17. Elementen gingo om hwart annat/ såsom strängerna på ett psaltarespel om hwar annan klinga/ och doch wäl lyda tilsamman/ som man seer för ögonen:

18. Ty thet som plägade wara på landena/ thet war i watnena/ och thet som i watnena plägade wara/ gick på landena.

19. Elden war mächtig i watnena öfwer sina kraft/ och watnet förgat sina kraft til at släckia. 10987

20. Twärt om/ edzlågen förtärde icke the dödeliga diurs kött som ther vthi gingo/ och försmälte icke heller then odödeliga maten 10989: then doch som en ijs snarliga försmälter. 10988

21. HErre/ tu hafwer i all ting ährat och härligit giordt titt folck/ och icke förachtat them/ vtan altid och allstädes warit them biståndig.

Ände på Wijshetenes Book.

Tobie Book/

Förspråket.

Thenna Bokens art och innehåll.

HWad om Judiths book sagt är/ thet må man ock säija om thenna Tobie book. Är thet een historia/ så är thet een skiön helig historia: men är thet een dicht/ så är thet i sanning een rätt skiön/ hälsosam/ nyttig dicht eller spel/ ens Poetes rijk af anda. Och skal man så hållat/ at hoos Judarna hafwa warit mång sådan spel och dichter/ them the öfwat hafwa på högtider och Sabbather/ til at inbilda vngdomen Gudz ord och gierningar medh lust: synnerlig när the så to i frijd och godt regemente. Ty the hafwa haft högt vplyste män/ Propheter/ sångare/ dichtare/ och sådana/ hwilke hafwa flitigt drifwit Gudz ord på allahanda sätt.

Jämnföres medh the Grekers maneer at lära dygder.

Och gifwe Gudh/ at the Greker theras wijs til at spela comedier och tragedier hade taget af Judomen/ såsom ock mycken annan wijshet och Gudztienst. Ty Judith föreställer een godh/ alfwar/ rättskaffans tragedia: så gifwer ock Tobias een wacker/ liuflig/ gudhfruchtig comedia. Ty såsom Judiths book vthwiser huru thet medh land och folck ofta jämmerligen tilgår; huruledes tyranner i förstone högfärdeliga rasa/ och på sidstone skänneliga til marken falla: altså låter thenna Tobie book see/ huru thet stundom enom fromom bonda eller borgare illa går; hwad wedermöda som är i ächtenskaps stånd: åter huru Gudh altid nådeliga hielper/ och på sidstone medh glädie besluter: på thet ächta folck må lära hafwa tolomod/ och gierna lida allahanda bedröfwelse/ på een förhoppning/ i rätta Gudz fruchtan och ena stadiga troo.

The här i Boken anförde namn förklaras.

Och seer thet Grekiske exemplaret så vth/ som thet hade warit ett spel: ty thet talar alt i Tobie person/ såsom personer i spel pläga giöra: sedan är en mästare kommen som hafwer sådant spel författat i ett ordentligit taal. Här til stämma ock namnen wäl öfwerens: ty Tobias heter en from man; han föder åter en annan Tobias/ och måste lefwa i sorg och fahra/ både för tyranner och grannar. Blifwer ther til (på thet ju ingen olycko må wara allena) ock så blind/ och på sidstone medh sin kära Hanna oens: the sända bort sin son; och är ju ett eländigt sorgefult lefwerne. Hanna/ är nådeful; thet är een älskelig huusfru/ then i kärlek och sämjo lefwer medh sin man. Then diefwulen Asmodeus heter en dråpare eller en förderfware; thet är en huusdiefwul/ som alt hindrar och förderfwar/ at man medh barn och folck ingen wägs kommer. Sara/ är så mycket som een kämperska/ eller segerwinnerska/ som på lychtene får öfwerhandena/ winner och behåller segeren. Så är ock ther Ängelen Rayhael/ thet är/ läkiare eller helare; han kallar sigh Azarias/ thet är/ hielpare eller bistånd; then stora Ananie son/ thet är/ Gudz/ som är thet högsta biståndet/ bodh och vthskickade: ty Gudh hielper at hålla huus/ och står ächta folck bij; eljes wore the thenne Asmod ingestädes frij. Är förthenskul ock thenna boken oß Christnom nyttig och godh til at läsa/ såsom ens härlig Hebreisk Poetes/ then icke lättfärdiga/ vtan the rätta saker handlar/ och öfwermåtton Christeliga drifwer och beskrifwer. Efter en sådan book följer rätteliga Jesus Syrach/ som then ther en rätt lärare och tröstare är för gemene man/ och för en huusfader i allahanda saker; och Tobias äfwen ett exempel til en sådana book.

1. Capitel.

TObias en af the fångar som Salmanasser bortförde/ en gudfruchtig/ gifmild och rättwijs man/ v. 1. Hans hustru heet Hanna/ hans son Tobias; medh them kom han til Nineve: ther lefde han gudeliga; hölt sigh frå afguderij; och fick ynnest hoos Konungen/ v. 9. Men för Sennacheribs tyrannij skul flydde han vndan/ til thes Konungen wardt ihiäl slagen af sina söner/ v. 21.

I. Tobie slächt/ fädernes land/ och fängelse vnder Salmanassar.

THet war en man benämnd Tobias/ vthaf Naphthali slächte/ vthaf en stadh i öfra Galileen/ ofwan Asser/ widh wägen på wenstra sidone in moot hafwet.

2. Then samme wardt medh fången i Salmanassars tijd Konungens i Assyrien. 10990

II. Hans gudfruchtighet/ och stadighet ifrån vngdomen.

3. OCh ändoch han så ibland främmande fången war/ så föll han doch likwäl icke ifrå Gudz ord: och alt thet han hade/ thet delade han medh sina medfångna bröder och fränder.

4. Och ändoch han yngst war i then slächtene Naphthali/ så hade han sigh doch likwäl intet barnsliga.

5. Och tå hwar man tiente the guldkalfwar/ som Jerobeam Jsraels Konung hade giöra låtit 10991/ flydde han doch sådana styggelse:

6. Och hölt sigh til templet/ och til Gudz tienst i Jerusalem/ och tiente ther HErranom/ och bad til Jsraels Gudh:

7. Gaf ock sin förstling 10992 och tijond ganska troliga/ så at han altid i tredie åhrena gaf them främmandom/ enkiom och faderlösom theras tijond. 10993

8. Sådant hölt han alt ifrån vngdomenom/ efter HErrans lagh.

III. Hans ächtenskap medh Hanna; och om hans son Tobias.

9. TÅ han nu vpwäxt war/ tog han ena hustru/ benämnd Hanna/ ock af Naphthali slächte 10994/ och hade medh henne en son/ then han ock Tobias nämnde:

10. Och lärde honom Gudz ord strax af vngdomen/ at han skulle fruchta Gudh/ och fly syndena.

IV. Huru han vnder warande fängelse sigh förhållit emot Gudh och sin nästa.

11. OCh tå han medh sine hela slächt/ medh sine hustru och barn ibland fångarna bortförd wardt/ in vthi then staden Nineve/

12. Och hwar man åt af offer Hedningarnas maat/ bewarade han sigh/ och besmittade sigh icke medh sådana maat.

13. Och efter han fruchtade HErran af alt hierta/ gaf Gudh honom nådh in för Salmanasser Konungen i Assyrien:

14. Så at han gaf honom låf at gå frij hwart han wille/ och beställa hwad han til beställande hade.

15. Så foor han nu til alla them som fångne woro/ och tröste them medh Gudz ord.

16. Och han kom vthi then staden Rages 10995 i Meden/ och hade medh sigh tijo pund silfwer/ ther Konungen honom medh begåfwat hade.

17. Och tå han såg ibland andra Jsraeliter en benämnd Gabel af sine slächt/ then ganska fattig war/ fick han honom thet samma silfret/ och tog ena handskrift af honom ther på.

18. Men långt ther efter/ tå Salmanasser död war/ och hans son Sennacherib efter honom regerade/ then Jsraels barnom hätsk war;

19. Gick Tobias dagliga til alla Jsraeliter/ och tröste them/ och delade medh hwariom och enom af sina ägodelar hwad han förmåtte:

20. The hungroga spisade han/ the nakota klädde han/ the slagna och döda begrof han.

V. Hans flycht/ och efter Sennacheribs dödh/ hans igenkomst.

21. MEn Konung Sennacherib war flydd vthaf Judea/ tå Gudh honom slagit hade 10996 för hans försmädelse skul. Tå han nu igen kom/ war han förgrymmad/ och lät många af Jsraels barn dräpa; thessas kroppar beskaffade Tobias til begrafning.

22. Som nu Konungen thet förnam/ böd han dräpa honom/ och tog ifrå honom alla hans ägodelar: 10997

23. Men Tobias flydde medh sine hustru och son vndan/ och blef hemliga när goda wänner.

24. Men efter fem och fyratijo dagar/ wardt Konungen af sina egna söner slagen. 10998

25. Och Tobias kom åter heem igen: och alt hans godz wardt honom igen gifwit.

2. Capitel.

TObias böd sin slächt til måltijd/ v. 1. Begrof the döda som slagne lågo på gatone/ och lät sigh icke ther ifrå förhindra/ v. 3. Ther efter blef han blind; och hans wänner begabbade honom/ v. 10. Han förmanar ock sina huftru/ at hon icke skulle befatta sigh medh annars godz: ther öfwer wardt hon wredh/ och bespottade honom/ v. 19.

I. Tobias wiser frikostighet emot sina landzmän.

THer efter/ på HErrans högtijd/ tå Tobias i sitt huus een härlig måltijd tilredt hade/ sade han til sin son:

2. Gack vth/ och biud the gudfruchtiga af wåra slächt/ at the måga medh oß äta.

II. Bekymrar sigh om the dödas begrafning.

3. OCh tå han åter inkom igen/ sade han sinom fader Tobias/ at en af Jsrael låg död på gatone.

4. Tå stod Tobias strax vp ifrå bordet förr än han åt/ och gick til then döda kroppen/ och tog honom vp/ och bar honom hemliga in i sitt huus/ på thet han skulle hemliga begrafwa honom om nattena.

5. Och som han hade giömt hemliga bort liket/ åt han sitt brödh i ångest;

6. Och tänckte på thet ordet som HErren genom Propheten Amos sagt hade: Edre helgedagar skola wändas vthi gråtodagar. 10999

7. Och om nattena gick han bort/ och begrof then döda.

8. Men hans wänner straffade honom alle/ och sade: Konungen hafwer nu för then saken skul nyliga welat låta dräpa tigh 11000/ och tu slapp som nogast vndan; och ännu begrafwer tu döda?

9. Men Tobias fruchtade Gudh meer än Konungen/ och bar the slagna hemliga tilsammans/ och behölt them hemliga i sitt huus; och om nattena begrof han them.

III. Blifwer blind/ och wiser ther widh sin tolighet.

10. MEn thet begaf sigh en dagh/ at han inkom/ sedan han hade begrafwet några döda; och war trött/ och lade sigh vth medh wäggene/ och somnade:

11. Och een swala träckiade vthu sitt näste; thet samma föll honom hett i ögonen/ ther af han blind wardt.

12. Men sådana bedröfwelse lät Gudh komma öfwer honom/ på thet efterkommandena skulle hafwa ett exempel til tolamod af honom/ såsom af them heliga Job: 11001

13. Och efter han ifrån vngdomen altid hade fruchtat Gudh och hållet hans budh/ knorrade han intet eller förtörnades emot Gudh/ at han hade låtit honom warda blind:

14. Vtan blef beståndandes vthi Gudz fruchtan/ och tackade Gudi i alla sina lifsdagar.

15. Och lika som Konungarna bespottade then heliga Job 11002/ altså begabbade Tobiam hans egne wänner/

16. Och sade: Hwar är nu tin förtröstning/ therföre tu tina almosor gifwit hafwer/ och så många döda

begrafwet?

17. Och Tobias straffade them/ och sade: Säger icke så:

18. Ty wij äre the heligas barn/ och wänte efter ett lijf/ som Gudh gifwa skal them som i trone starcke och faste blifwa för honom.

IV. Warnar sin hustru för stolit godz; och hon wredgas ther öfwer.

19. MEn Hanna hans hustru arbetade fliteliga medh sina hand/ och födde them medh spinnande.

20. Och thet begaf sigh/ at hon een vng geet heem bar:

21. Och tå hennes man Tobias hörde henne bräkia/ sade han: Seer til at hon icke stolen är; får henne rätta ägandenom igen 11003: ty oß bör icke äta af stolet godz/ eller komma ther widh.

22. För thetta talet skul wardt hans hustru wredh; swarade/ och sade: Ther seer man at tin förtröstning är fåfäng 11004/ och tina almosor förtapada.

23. Medh thessa och annor flera ord/ förekastade hon honom hans elände.

3. Capitel.

TÅ bad Tobias/ at Gudh wille förlåta honom synderna/ och taga honom af werldene medh frijd/ v. 1. På samma dagh/ när Sara Raguels dotter blef förfmädad af sins faders tiensteqwinno/ fastade hon/ och bad Gudh wille wända ifrå henne thenna försmädelsen/ v. 7. Och tröste sigh widh Gudz godhet/ v. 21. Tå hörde Gudh bägges theras böön/ och sände sin Ängel Raphael them til hielp/ i samma stundene/ v. 24.

I. Tobias giör sin böön/ tröstandes sigh medh Gudz näde.

TÅ suckade Tobias swårliga/ och begynte medh grååt bedia;

2. Och sade: HErre/ tu äst rättferdig/ och alt thet tu giör är rätt 11005/ och altsammans godhet och trohet.

3. Och nu/ min HErre/ war migh nådelig/ och hämnas icke öfwer mina synder/ och kom icke ihogh mina och mina fäders mißgierningar:

4. Ty efter wij icke hafwe hållet tin budh/ så äre wij ock wårom fiendom öfwergifne/ at the beröfwa oß/ fångna hålla/ och dräpa; och wij ärom til skam/ til spott och håån wordne them främmandom/ tijt tu oß förströdt hafwer. 11006

5. Och nu HErre/ förskräckelige äro tine domar/ efter wij icke hafwe hållit tin budh/ och icke rätt wandrat för tigh.

6. HErre/ bewisa migh nådh/ och tag min anda bort i frijd: ty jagh wil heller död wara än lefwa.

II. Sara Raguels dotter warder försmädd; och beder Gudh om hielp.

7. OCh thet begaf sigh then samma dagen/ at Sara Raguels dotter vthi the Meders stadh Rages/ ock måste förkastelse höra af ene sins faders tiensteqwinno:

8. Ty hon hade warit gifwin siu män/ them ena efter them andra; och en ond ande Asmodeus benämnd/ hade dräpit them alla/ strax the kommo i säng til henne.

9. Therföre försmädde 11011 henne hennes faders tiensteqwinna/ och sade: Gudh gifwe at wij aldrig en son eller dotter af tigh see måge på jordene/ tu mannamörderska: wilt tu ock dräpa migh/ såsom tu the siu män dräpit hafwer?

10. Efter the orden gick hon i en kamar ofwan i huset/ och åt eller drack intet i tre dagar/ och i tre nätter:

11. Och wände icke igen at bedia och gråta/ och bad Gudh/ at han henne ifrå then försmädelsen lösa wille.

12. Ther efter på tredie dagen tå hon sin böön lychtat hade/ lofwade hon Gudh/ och sade:

13. Lofwat ware titt namn/ HErre/ wåra fäders Gudh: ty när tu äst wredh/ så bewiser tu nådh och mildhet 11007/ och i bedröfwelsen förlåter tu synderna/ them som åkalla tigh.

14. Til tigh/ min HErre/ wänder jagh mitt ausichte; til tigh lyfter jagh min ögon vp/

15. Och beder tigh/ at tu förlossar migh ifrå thenna stora försmädelsen; eller tag migh hädan.

16. Tu wetst/ HErre/ at jagh ingen man begärat hafwer/ och hafwer behållet mina siäl rena ifrån all ond lusta:

17. Och aldrig hafwer hållet migh in til otuchtigt eller lättferdigt sälskap.

18. Men en man at taga/ hafwer jagh samtyckt i tine fruchtan/ och icke af förwet:

19. Och antingen hafwer jagh warit icke them wärd/ eller the hafwa icke warit migh wärde; och tu hafwer til ewentyrs behållet migh til en annan man:

20. Ty titt rådh står icke vthi menniskiors wåld.

21. Men thet weet jagh förwisso/ then som Gudi tienar/ han warder efter frestelsen tröstad 11008/ och ifrå bedröfwelse förlossad/ och efter näpsten finner han nådh:

22. Ty tu hafwer ingen lust til wårt förderf 11009: ty efter owäder låter tu åter skina solena/ och efter jämmer och grååt/ begåfwar tu oß rikeliga medh glädie. 11010

23. Tino namne ware ewinnerliga ähra och lof/ tu Jsraels Gudh.

III. Bägges theras böön blifwer hörd.

24. Jsamma stundene wardt bägges theras böön hörd för HErranom i himmelen.

25. Och HErrans Ängel then helige Raphael wardt vthsänd/ at han skulle hielpa them bådom/ efter theras böön alt på en tijd för HErranom framförd war.

4. Capitel.

NÄr nu Tobias tänckte at han skulle döö/ kallade han sin son/ och förmante honom til wyrdning emot sina föräldrar; til Gudz fruchtan/ v. 1. Och til benägenhet emot the fattiga/ v. 7. Til kyskhet/ sachtmodighet och rättrådighet/ v. 13. Sedan gaf han honom fullmacht at vthkräfja af Gabel i Rages/ thet silfwer han honom länt hade/ v. 21.

I. Tobias wänter förloßning; och gifwer sin son åthskilliga lifsreglor.

TÅ nu Tobias tänckte at hans böön hörd war/ at han döö måtte/ kallade han sin son til sigh;

2. Och sade: Käre son/ hör mins muns ord/ och behålt them fast i titt hierta.

3. När Gudh tager mina siäl bort 11012/ så begraf min lekamen; och hedra tina moder 11013 alla tina lifsdagar:

4. Kom ihogh/ hwad fahra hon ståndet hafwer/ tå hon tigh vnder sitt hierta drog. 11014

5. Och når hon död är/ begraf henne när migh.

6. Och haf Gudh för ögon och i hiertat alla tina lifsdagar; och tag tigh wahra/ at tu icke samtycker i någon synd/ och giör emot Gudz budh.

7. Af tina ägodelar hielp the fattiga/ och wändt tigh icke ifrå the fattiga 11015/ så skal åter Gudh see mildeliga til tigh igen.

8. Hwar tu kant/ så hielp them torftiga. 11016

9. Hafwer tu mycket/ så gif rikeliga; hafwer tu litet/ så gif doch af thet litzla medh godo hierta: 11017

10. Ty tu församlar tigh een godh löön i nödene.

11. Ty almosan förlöser af allo synd 11028/ och ifrå dödenom/ och öfwergifwer icke i nödene. 11018

12. Almosan är een godh tröst för them högsta Gudh.

13. Tag tigh wahra/ min son/ för all skörlefnad 11019; och hålt tigh til inga andra/ vtan allenast til tina hustru. 11020

14. Högfärd lät icke råda i titt hierta/ eller i tinom ordom: förty/ hon är en begynnelse til alt förderf. 11021

15. Then som för tigh arbetar/ honom gif strax sin löön/ och förhålt ingom hans förtienta löön. 11022

16. Hwad tu icke wilt at man giör tigh/ thet giör tu eij heller enom androm. 11023

17. Titt brödh dela medh them hungroga/ och betäck the nakotta medh tin kläder. 11024

18. Gif almoso af titt brödh och wijn/ widh the fromas begrafning 11025; och ät icke eller drick medh syndarom.

19. Sök altid rådh när the wisa:

20. Och tacka Gudh altid/ och bed/ at han tigh regerar/ och at tu i alt thet tu tigh företager/ följer hans ord.

II. Gifwer honom befalning at vthfordra then innestående skuld af Gabel.

21. TU skalt ock weta/ min son/ at jagh then tijd tu ännu ett barn wast/ länte Gabel i then staden Rages i Meden/ tijo pund silfwer; och hans handskrift hafwer jagh här när migh: 11026

22. Therföre tänck til at tu må komma til honom/ och kräfja vppå sådana penningar/ och få honom sina handskrift igen.

III. Förmanar honom til nöijachtighet.

23. SÖrg intet/ min son: wij äre wäl fattige; men wij få mycket godt/ om wij fruchte Gudh/ fly syndena/ och giöre thet godt är. 11027

5. Capitel.

THen vnge Tobias låfwade sin fader hörsamhet/ och förfrågade sigh widare om penningarnas inkräfjande/ v. 1. Fadren vnderwiste honom/ och gaf rådh at han skulle sökia sigh en godh stalbroder på wägen/ v. 3. Sonen gick vth/ och fan en Ängel/ then han meente war en vng man/ som war beredd til at wandra samma wägen/ v. 5. Then hade han in til sin fader/ v. 10. När fadren hade hördt honom/ sände han them åstadh; v. 16. Tå jämrade sigh hans moder ther öfwer/ at han bortdragen war/ men Tobias hennes man tröstade henne/ v. 22.

I. Vnge Tobias låfwar wisa hörsamhet; och begärer närmare vnderwisning om skuldens vthkräfjande.

TÅ swarade then vnge Tobias sinom fader/ och sade: Alt thet tu migh sagt hafwer/ min fader/ wil jagh giöra.

2. Men huru jagh thessa penningarna inkräfja skal/ thet weet jagh icke; han känner migh intet/ så känner jagh ock intet honom: hwad skal jagh föra honom för ett tekn/ at han må troo migh? Så weet jagh eij heller wägen tijt.

II. Fadren swarar/ och råder honom vthsee sigh en trogen resebroder.

3. TÅ swarade honom hans fader/ och sade: Hans handskrift hafwer jagh när migh; när tu honom then wiser/ så får han tigh wäl strax penningarna.

4. Gack nu bort/ och sök vp en trogen stalbroder/ then för lika tijt medh tigh faar/ at tu må få sådana penningar igen i min lifstijd.

III. Tobias finner en Ängel som wil ledsaga honom.

5. SÅ gick then vnge Tobias vth/ och fan en dägelig vng man ståndande; then war klädd och beredd til at wandra:

6. Och wiste icke at thet war Gudz Ängel; helsade honom/ och sade: Hwadan äst tu/ gode stalbroder?

7. Och han sade: Jagh är en Jsraelite. Och Tobias sade til honom:

8. Wetst tu wägen in vthi the Meders land? Och han swarade: Jagh weet honom wäl/ och hafwer ofta wandrat honom/ och hafwer i herberge legat när wår broder Gabel/ then ther boor i them stadenom Rages i Meden/ som ligger på thet berget Ecbathana.

9. Och Tobias sade til honom: Käre/ töfwa litet/ til thes jagh säger thet minom fader igen.

10. Och Tobias gick in/ och sade sådant sinom fader: och fadren förvndrade sigh/ och bad/ at then vnge mannen skulle gå in.

11. Och han gick in til then gamla/ och helsade honom/ och sade: Gudh gifwe tigh glädie.

12. Och Tobias sade til honom: Hwad skal jagh hafwa för glädie/ som i mörkret sittia måste/ och icke kan see himmelens lius.

13. Och vnge mannen sade til honom: Haf tolamod/ Gudh warder tigh snart hielpandes.

14. Och Tobias sade til honom: Wilt tu ledsaga min son til then staden Rages i Meden til Gabel/ så wil jagh gifwa tigh tin löön när tu igen kommer.

15. Och Ängelen sade til honom: Jagh wil ledsaga honom tijt/ och hafwa honom hijt heem til tigh igen.

16. Och Tobias sade til honom: Jagh beder tigh/ säg migh/ vthaf hwad huus/ och af hwad slächte äst tu?

17. Och Ängelen Raphael sade: War til fridz/ är thet icke nogh/ at tu ett bodskap hafwer; hwad behöfwer tu weta hwadan jagh är?

18. Doch på thet tu skalt thes mindre omsorg hafwa/ så wil jagh säija tigh thet: Jagh är Azarias 11031 thens stora Ananie son.

19. Och Tobias sade: Tu äst af ett godt slächte; jagh beder tigh/ at tu wilt icke tagat til myßtycke/ at jagh efter titt slächte frågat hafwer.

20. Och Ängelen sade: Jagh wil ledsaga tin son helbregda bort/ och helbregda föran tigh heem igen.

21. Tobias sade: Så farer åstadh; Gudh ware medh eder på wägenom/ och hans Ängel ledsage eder.

IV. Modren Hanna wiser sigh otolig öfwer sin sons bortresa; men blifwer af sin man rättad.

22. TÅ giorde Tobias sigh redo medh alt thet han wille medh sigh hafwa/ och helsade fader och moder/ och foor medh sin stalbroder åstadh.

23. Och hans moder begynte til at gråta/ och sade: Wår ålders tröst hafwer tu oß borttagit och försändt: 11029

24. Jagh wille at the penningar aldrig hade warit til/ ther tu hafwer bortsändt honom före.

25. Wij hade wäl warit til fridz medh wår fattigdom; thet wore en stoor rikedom/ at wår son när oß wore. 11030

26. Och Tobias sade: Gråt icke; wår son skal wäl frisk och helbregda bort och heem igen fara/ och tin ögon skola see honom:

27. Ty jagh troor at en godh Gudz Ängel ledsagar honom/ och skal all ting wäl skicka som han för händer hafwer/ så at han skal medh glädie komma til oß igen.

28. Altså tigde hans moder stilla/ och gaf sigh til fridz.

6. Capitel.

NÄr the kommo til then älfwen Tigris/ fick Tobias ther en stoor fisk/ v. 1. Ther af behölt han hiertat/ gallan och lefrena/ efter Ängelens rådh/ til läkiedomar/ v. 5. Sedan blef han af honom förmant/ at han skulle taga Sara Raguels dotter til hustru/ v. 10. Men efter Tobias förwägrade sigh/ v. 14. Vnderwiste honom Ängelen/ huru han sigh i thetta ärendet förhålla skulle/ v. 16.

I. Vnge Tobias ställes på wägen i fahra af en fisk.

OCh Tobias drog sin wägh/ och en huud följde honom: och i första dagsresone kommo the til then älfwen Tigris.

2. Och han gick bort til at twå sina fötter; och sij/ en stoor fisk sprang ther vth/ och wille vpsluka honom.

3. För honom wardt Tobias förfärad/ och ropade medh höga röst/ och sade: Ach herre/ han wil vpsluka migh.

II. Ängelen gifwer rådh at fånga fisken/ och taga några hans inelfwer til läkiedom.

4. OCh Ängelen sade til honom: Tag honom i gelena/ och dragen vp; och han drog honom på landet/ och han spraslade ther för hans fötter.

5. Tå sade Ängelen: Hugg fisken sönder; hiertat/ gallan och lefrena bewara til tigh: förty/ the äro ganska godh til läkiedom.

6. Och några stycke af fiskenom stekte the/ och togo medh sigh på wägen: thet andra saltade the/ på thet the skulle hafwat i wägenom til thes the kommo til then staden Rages i Meden.

7. Tå frågade Tobias Ängelen/ och sade til honom: Jagh beder tigh/ Azaria min broder/ at tu wille säija migh/ hwad man för läkiedom giöra kan af the stycker/ som tu hafwer bedit migh bewara.

8. Tå sade Ängelen: När tu lägger ett stycke af hiertat och lefrena 11037 på glödena/ så fördrifwer then röken allahanda ond spökelse/ både ifrå man och qwinno/ så at thet ingen skada meer giöra kan:

9. Och gallen af fiskenom är godh/ til at smörja ögon medh/ at hinnan ther medh fördrifwas skal.

III. Ängelen giör förslag at anlända til herberge hoos Raguel.

10. OCh Tobias sade: Hwar wilje wij indraga til herberge?

11. Och Ängelen swarade/ och sade: Här är en man benämnd Raguel/ tin närskylde frände af tine slächt/ han hafwer ena endesta dotter/ then heter Sara/ och eljes ingen barn meer:

12. Tigh äro alle hans ägodelar beskärde 11032; och tu skalt taga then dottrena:

13. Therföre begära henne af hennes fader/ så skal han gifwa tigh henne til hustru.

IV. Tobias giör inwändning moot ächtenskap medh Raguels dotter.

14. TÅ sade Tobias: Jagh hafwer hördt at hon allaredo tilförene siu män gifwin är/ the äro alle döde 11033: ther til säger man at en ond ande hafwer dräpit them.

15. Therföre fruchtar jagh/ at migh ock så gå måtte; så fingo tå mine föräldrar döö af sorg 11034/ efter jagh är enda barn.

V. Ängelen förlägger sådant; och gifwer närmare rådh.

16. TÅ sade Ängelen Raphael: Hör til/ jagh wil säija tigh öfwer hwilka diefwulen macht hafwer;

17. Nemliga/ öfwer the samma som Gudh förachta/ och allena för okyskhet skul taga sigh hustrur/ såsom the oförnuftiga diur.

18. Men tu/ när tu medh tine brudh i kamaren kommer/ så skalt tu i tre dagar hafwa återhåld af henne/ och bedia medh henne.

19. Och i then samma nattene när tu lägger hiertat och lefrena 11037 af fiskenom på glödena/ så skal diefwulen fördrifwen warda.

20. Men then andra nattena skal tu tuchteliga til henne gå/ såsom the helige Patriarcher:

21. Men i then tredie nattene skalt tu få wälsignelse/ at helbregda barn af eder födas skola.

22. Men när tredie natten framliden är/ så skalt tu foga tigh til jungfruna medh gudzfruchtan/ meer vthaf begärelse til frucht 11035/ än vthaf ondom lusta: på thet at tu och tin barn måga få then wälsignelse som

Abrahams sädh tilsagd är. 11036

7. Capitel.

SÅ kommo the i Raguels huus/ och han vndfick them wänliga/ v. 1. Och Tobias bad honom om hans dotter Sara/ v. 9. Tå gaf honom Raguel sina dotter til hustru; wälsignade them/ och lofwade Gudh/ v. 13.

I. Raguel vndfår thessa främmanda medh glädie; och blifwer vnderwisad om Tobie slächt.

OCh the drogo in til Raguel/ och Raguel vndfick them medh glädie.

2. Och han såg vppå Tobias/ och sade til Hanna sina hustru: O huru lijk är thenne vnge mannen wårom frända.

3. Och som han thet talade/ sade han: Hwadan ären J/ mine bröder? The sade: Vthaf Naphthali slächte äro wij/ vthaf the fångar i Nineve.

4. Raguel sade til them: Kännen J Tobias min broder? Och the sade: Ja/ wij känne honom wäl.

5. Och som han nu mycket godt talade om Tobias/ sade Ängelen til Raguel: Then Tobias som tu frågar efter/ han är thenna vnga mansens fader.

6. Och Raguel bögde sigh til honom/ greet/ och föll honom om halsen/ och kyste honom;

7. Och sade: O min käre son/ wälsignad ware tu: ty tu äst ens rätt from mans son. 11038

8. Och Hanna hans hustru/ och Sara hans dotter begynte ock til at gråta.

II. Måltijd anställes; men Tobias wärfwer först om ächtenskap medh dottren Sara.

9. SEdan bad Raguel slachta ett fåår/ och giöra måltijd redo: och the bådo them/ at the skulle sättia sigh til bordz.

10. Tå sade Tobias: Jagh wil i dagh hwarken äta eller dricka/ vtan tu först tillåter migh een böön/ och tilsäger migh Sara tina dotter til gifwande.

11. Tå Raguel thet hörde/ wardt han förskräckt: ty han tänckte vppå hwad the siu män wederfaret war/ hwilkom han samma sina dotter tilförene gifwit hade/ och fruchtade sigh/ at thessom måtte ock så warda gåendes.

12. Och tå han intet swara wille/ sade Ängelen til honom: Fruchta tigh intet at gifwa honom pigona: förty tin dotter är honom beskärd til hustru/ efter han fruchtar Gudh; therföre hafwer ingen annar kunnat fått henne.

III. Ächtenskaps förbund blifwer samtyckt och fast stält.

13. TÅ sade Raguel: Jagh twiflar ther intet vppå/ at Gudh mina bittra tårar och böön hördt hafwer.

14. Och troor at han förthenskul hafwer låtit eder til migh komma/ på thet min dotter måtte thenna här få vthaf sine slächt efter Mose lagh 11039; och nu haf tu ther intet twifwel vppå/ jagh wil gifwa tigh henne.

15. Och tog dottrenes hand/ och slog henne Tobie vthi handena/ och sade: Abrahams Gudh/ Jsaacs Gudh/ Jacobs Gudh/ ware medh eder/ och hielpe eder tilhopa/ och gifwe sin wälsignelse rikeliga öfwer eder.

16. Och the togo ett bref/ och skrefwo ächtenskaps förbund:

17. Och lofwade Gudh/ och höllo måltijd.

18. Och Raguel kallade sina hustru Hanna til sigh/ och bad henne pynta then andra kamaren til:

19. Och hade sina dotter Sara ther in 11040/ och hon greet.

20. Och han sade til henne: Haf ett godt modh min dotter/ himmelens HErre gifwe tigh glädie för then sorg som tu lidit hafwer.

8. Capitel.

EFter aftonmåltijd när Tobias kom medh jungfruna i kamaren/ lade han af hiertat och lefrena på glödene/ v. 1. Och the stodo både vp/ och bådo Gudh fliteliga/ v. 4. Men Raguel war mycket bekymbrad om them/ v. 11. När han tå fan them helbregda/ sofwande medh hwar annan/ wardt han gladh/ v. 15. Och han samt hans hustru prisade Gudh/ v. 16. Lät tilreda een måltijd/ och gladdes medh sina wänner/ v. 19.

I. Tobias warder förd til jungfruna i kamaren.

OCh efter aftonmåltijd hade the then vnga Tobias in til jungfruna i kamaren.

2. Och Tobias kom ihogh Ängelens ord/ och tog vthu sine wätsko ett stycke af hiertat och lefrene/ och lade thet på glödena: 11041

3. Och Ängelen Raphael grep andan 11042 11049/ och bandt honom fierran i öknene vthi Egypten.

4. Sedan förmanade Tobias jungfruna/ och sade: Sara statt vp/ och lät oß bedia Gudh/ i dagh/ i morgon och öfwermorgon 11043/ ty i thessa tre nätterna wilje wij bedia/ ther efter wilje wij oß hålla tilsamman såsom ächtafolck:

5. Ty wij äre the heligas barn/ och oß bör icke begynna sådana stånd såsom Hedningar/ the ther Gudh förachta.

II. Tobias och Sara bedia Gudh om beskydd.

6. OCh the stodo vp/ och bådo både fliteliga/ at Gudh wille bewara them.

7. Och Tobias bad/ och sade: HErre min Gudh/ tu wåra fäders Gudh/ tigh skola lofwa himmelen/ jorden/ hafwet/ alla älfwer och brunnar/ och all creatur/ och hwad ther vthi är: 11044

8. Tu hafwer giordt Adam vthaf en jordklimp/ och gafst honom Eva til een hielp. 11045

9. Och nu HErre/ tu wetst/ at jagh icke för ond lusta skul hafwer thessa mina syster til hustru tagit/ vtan på thet jagh må föda barn 11046/ genom hwilka titt heliga namn ewinnerliga må prisat och lofwat warda.

10. Och Sara sade: HErre förbarma tigh öfwer oß/ at wij både måge komma til wår ålder medh hälso.

III. Raguel är sorgfällig om thessa ächta makar/ och skickar at besee theras tilstånd.

11. OCh widh midnats tijd/ kallade Raguel sina tienare/ och gick medh them/ at the skulle grafwa ena graf:

12. Ty han sade/ thet må til ewentyrs honom ock gånget wara/ såsom the andra siu som henne hafwa skulle.

13. Och när the grafwena grafwit hade/ kom Raguel til sina hustru/ och sade:

14. Sändt ena pigo bort/ och lät tilsee om han ock död är/ på thet wij måge begrafwa honom för dagen.

15. Och pigan gick bort i kamaren/ och fan them båda helbregda/ och sofwande när hwar annan; och hon bar them thetta goda bodskapet igen.

IV. Raguel prisar Gudh som them hafwer bewarat.

16. OCh Raguel och hans hustru Hanna tackade Gudh/ och sade: Wij tacke tigh/ HErre/ Jsraels Gudh/ at icke så skedt är som wij befruchtade: 11047

17. Ty tu hafwer bewijst barmhertighet medh oß/ och fördrifwit wår fienda then oß bekymrade: tu hafwer förbarmat tigh öfwer thessa tw enda barnen:

18. Och nu/ HErre/ gif them/ at the altid måga lofwa tigh för sådana nådh/ och altid offra tigh prijs och lof: på thet andra menniskior måga på them förnimma/ at tu allena äst Gudh i hela werldene.

V. Lät tilreda een måltijd; och gladdes medh sina wänner.

19. OCh strax befalte Raguel sina tienare/ at the medh hast skulle kasta grafwena igen förr än thet dagades.

20. Och sine hustru befalte han/ at hon skulle åter tilreda ena måltijd/ och skaffade them all nödtorft på wägen.

21. Och han bad slachta twå feta oxar/ och fyra fåår/ och böd alla sina grannar och wänner til gäst.

22. Och Raguel förmanade och bad Tobias högeliga/ at han wille blifwa i twå wekor 11048 när honom.

23. Och af alla sina ägodelar gaf han Tobias hälftena; och giorde een skrift/ at efter hans dödh skulle ock then andra hälften komma Tobias til.

9. Capitel.

TÅ bad Tobias Ängelen at han wille draga til Gabel i Rages/ til at taga the penningarna af honom/ och biuda honom til bröllop/ v. 1. Han giorde så/ v. 6. Och the kommo i Raguels huus/ hälsade them/ och gladdes medh them i gudzfruchtan/ v. 8.

I. Vnge Tobias begärar at Ängelen wille resa til Gabel.

TÅ kallade Tobias Ängelen til sigh/ then han meente wara een menniskio/ och sade til honom: Azaria min broder/ jagh beder tigh/ hör min ord:

2. Om jagh än gåfwe migh sielf tigh til en träl/ så wore thet doch intet emot tina wälgierningar.

3. Doch beder jagh tigh/ tag thenna tienarena och Camelarna/ och drag bort til Rages i Meden til Gabel/ och få honom thenna handskriftena/ och tag penningarna af honom 11050/ och bed honom/ at han wille komma til mitt bröllop:

4. Ty tu wetst/ at min fader räknar stunder och dagar/ och om jagh en dagh förlänge borto wore/ så worde hans siäl bedröfwad.

5. Och tu wetst huru mycket Raguel migh bedit hafwer/ så at jagh icke kan försakat.

II. Ängelen efterkommer samma begäran.

6. SÅ tog Ängelen Raphael fyra Raguels tienare til sigh/ och twå Camelar/ och foor til Rages/ och fan Gabel/ och fick honom handskriftena/ och anammade penningarna af honom: 11051

7. Och förtälde honom om Tobie son alt thet skedt war/ och böd honom til bröllop.

III. Kommer medh Gabel tilbaka til Raguels huus; och the frögdade sigh medh hwar annan.

8. OCh tå the tilhopa kommo vthi Raguels huus/ funno the Tobia öfwer bord sittiandes: och sij/ han stod vp emot them/ och the kyste hwar annan. Och Gabel greet/ och lofwade Gudh/

9. Och sade: Wälsigne tigh Jsraels Gudh/ ty tu äst en froms/ rättferdigs/ och gudfruchtigs mans son 11052/ hwilken them fattigom mycket godt giordt hafwer.

10. Wälsignad ware tin hustru/ och tine föräldrar.

11. Och Gudh gifwe at J mågen see edor barn/ och edor barnabarn in til tredie och fierde slächte: och wälsignad ware tin sädh af Jsraels Gudh/ then ewinnerliga styrer och regerar.

12. Och tå the alle hade sagt/ Amen/ satte the sigh til bordz; men gästabodet och glädiena höllo the vthi gudzfruchtan.

10. Capitel.

SOm nu then gamle Tobias samt hans hustru sågo at thet drögdes/ begynte the mycket sörja; modren alramäst/ v. 1. Och Tobias tröstastade henne; men thet kunde intet hielpa/ v. 6. När Raguel såg at han icke länger kunde behålla then vnga Tobias när sigh/ gaf han honom dottrena/ och hälftena af sina ägodelar; wälsignade them så/ och lät them ifrå sigh/ v. 10.

I. Then gamle Tobias och hans hustru sörja öfwer sin son.

SOm nu then vnge Tobias för sitt bröllop skul länge borto war/ begynte then gamle Tobias hans fader til at sörja/ och sade: Hwarföre mån min son så länge borto wara; eller hwad mån förhålla honom?

2. Til ewentyrs Gabel är död/ och ingen wil få honom penningarna igen.

3. Och the wordo ganska sorgse/ både Tobias och hans hustru Hanna/ och greto både/ at theras son på förelagdom tijd icke heem kommen war.

4. Och hans moder greet så swårliga/ at hon intet wille låta hugswala sigh/ och sade: Ach min son/ ach min son? Hwij hafwe wij låtit tigh wandra/ wår enda glädie/ wår enda tröst i wår ålder/ wårt hierta och wår arfwinge? 11053

5. Wij hade rikedomar nogh haft/ om wij icke hade låtit tigh bort fara. 11054

6. Och Tobias sade til henne: Tig/ och war til fridz/ wårom son går thet/ om Gudh wil/ wäl/ han hafwer en godh trogen stalbroder medh sigh.

7. Men hon wille intet låta hugswala sigh/ och lop alla dagar vth/ och såg på alla wägar tädan han komma skulle/ om hon någorstädz kunde warda honom warse.

8. Men Raguel sade til sin mågh Tobias: Blif när oß; jagh wil sända ett bodh til Tobias tin fader/ och låta honom få weta at tigh går wäl.

9. Och Tobias sade: Jagh weet/ at min fader och min moder nu räkna alla dagar och stunder/ och äro för

mina skul högeliga bekymrade.

II. Raguel låter Tobias och hans hustru Sara ifrå sigh medh wälsignande och förmanande.

10. OCh när Raguel medh mång ord bad Tobias/ och han thet ingaledes giöra wille/ befalte han honom Sara/ och gaf honom hälften af alla sina ägodelar/ i tienare/ tienarinnor/ boskap/ Cameler/ och oxar/ och många penningar/ och lät honom gladan och i godo måtto ifrå sigh draga/

11. Och sade: HErrans helige Ängel ware när tigh på wägenom/ och före tigh helbregda åter heem igen/ at tu må finna tina föräldrar helbregda: och gifwe Gudh/ at min ögon måga see edor barn förra än jagh döör.

12. Och föräldrarna togo dottrena och kyste henne/ och läto henne ifrå sigh:

13. Och förmanade henne/ at hon ju skulle hålla sins mans föräldrar i ähro/ såsom sina egna föräldrar; hafwa sin man kär/ regera tienstefolcket fliteliga/ hålla sigh sielfwa tuchteliga.

11. Capitel.

NÄr the nu woro komne til Haran/ drog Tobias medh Ängelen föreåth/ v. 1. Som nu hans moder blef them warse/ bodade hon thet sinom man/ v. 5. Men Raphael vnderwiste honom hwad han skulle giöra/ v. 7. Och hans föräldrar kommo emot honom/ v. 9. Tå tog Tobias af fiskens galla/ och smorde sins faders ögon/ och han fick sin syyn igen/ v. 13. Och Sara kom medh sitt följe efter sin dagar/ v. 18.

I. Vnge Tobias drager föråth heem til sin fader.

OCh på wägenom tå the kommo til Haran/ hwilket halfwäges är åth Nineve/ på ellofte dagen/

2. Sade Ängelen: Tobias/ min broder/ tu wetst i hurudana måtto tu förlät tin fader:

3. Om tigh så täckes/ wilje wij gå fram föråth/ och läta tina hustru medh boskapenom sachta efter komma.

4. Och som Tobias thet så wäl täcktes/ sade Raphael: Tag medh tigh af fiskens galla/ ty tu skalt behöfwat. Så tog Tobias af fiskens galla medh sigh; och the drogo så fram föråth;

5. Men Hanna satt dagliga widh wägen på ett berg/ så at hon kunde wida see omkring sigh.

6. Och widh hon nu på samma rum efter honom vthsåg/ fick hon see sin son långt borto/ och kände honom strax; och lop bort/ och bodade thet sinom man/ och sade: Sij/ tin son kommer.

7. Och Raphael sade til Tobias: Strax at tu kommer i huset/ så bed och ropa til HErran/ och tacka honom/ och gack sedan til tin fader/ och kyß honom:

8. Och strax smör honom om ögonen medh gallan af fiskenom/ som tu när tigh hafwer; så skola strax hans ögon öpnat warda/ och tin fader åter få see/ och ganska gladh warda.

9. Tå lop hunden fram föråth/ som the medh sigh tagit hade 11055/ och fleckrade medh sin rumpo/ språng och skickade sigh gladeliga:

10. Och hans blinde fader stod medh hast vp/ och hastade sigh så fast at han stötte sigh. Tå kallade han en dräng til sigh/ som honom ledde widh handena/ til at möta sin son:

11. Thet samma giorde ock modren; och the kyste honom/ och greto både för glädie skul.

12. Och tå the bedit hade/ och tackat Gudi/ satte the sigh tilsammans neder.

II. Then gamle Tobias får sin syyn igen.

13. TÅ tog Tobias af fiskens galla 11057/ och smorde sins faders ögon:

14. Och han led thet widh en half stund; och hinnan gick honom vthaf ögonen/ lika som huden af ett ägg:

15. Och Tobias tog thet/ och drog thet vthaf hans ögon/ och strax fick han sina syyn igen.

16. Och the prisade Gudh/ han och hans hustru/ och alle the som thet fingo weta.

17. Och Tobias sade: Jagh tackar tigh/ HErre/ tu Jsraels Gudh/ at tu hafwer näpst migh 11056/ och åter hulpet migh igen/ så at jagh min kära son igen see kan.

III. Sara medh sitt följe kommer efter.

18. OCh efter siu dagar kom Sara hans sons hustru/ medh alt sitt tienstefolck/ boskap/ och Cameler/ och förde myckla penningar medh sigh/ och theslikes the penningar som han af Gabel vndfått hade.

19. Och Tobias förtälde sina föräldrar/ huru mycket godt Gudh medh honom giordt hade/ genom then stalbrodren som medh honom farit hade.

20. Och Achior/ och Nabath/ Tobie fränder/ kommo til honom/ och önskade honom lycko; giorde sigh glada medh honom/ öfwer alt thet goda som Gudh honom gifwit hade:

21. Och i siu dagar åto the tilhopa/ och woro glade.

12. Capitel.

OCh Tobias rådslog medh sin fader hwad the skulle gifwa then vnga mannenom som honom följgdt hade/ v. 1. Och the tilbudo honom hälftena af alt thet the medh sigh fördt hade/ v. 4. Men han böd them/ at the skulle prisa Gudh för sådana nåde/ v. 6. Och vppenbarade them huru Gudh hade hördt theras böön; och at han war en HErrans Ängel/ v. 11. Sedan tröstade han them; och förswan vthu theras åsyyn/ v. 16.

I. Tobias rådslår medh sin fader hwad the skulle gifwa Ängelen.

SEdan kallade Tobias sin son til sigh/ och sade: Hwad skole wij doch gifwa then helige mannen/ som medh tigh farit hafwer?

2. Och Tobias swarade sinom fader: Käre fader/ huru kunne wij wedergälla honom the wälgierningar som han migh giordt hafwer?

3. Han hafwer fördt migh helbregda bort och heem igen: han hämtade the penningar af Gabel sielfwer/ och halp migh til thenna hustruna; ther til fördref han then onda andan/ och giorde hennes föräldrar glada: ja/ han halp migh sielfwom/ tå migh then store fisken vpsluka wille/ och halp tigh åter til tina syyn igen; och hafwer giordt oß öfwermåtton mycket godt: huru kunne wij tå wedergälla honom sådana wälgierningar?

4. Men jagh beder tigh/ min fader/ biud honom hälftena af alla the håfwor som wij medh oß fördt hafwe/ at han them anamma wille.

5. Och både fadren och sonen kallade honom afsides; och bådo honom/ at han wille anamma hälftena af alla the ägodelar/ som the medh sigh fördt hade.

6. Och han sade hemliga til them: Lofwer J och tacker Gudi af himmelen för hwar man/ at han eder sådana nådh bewisat hafwer:

7. Konungars och Förstars rådh och hemlighet skal man förtiga; men Gudz werck skal man härliga prisa/ och vppenbara.

8. Een sådana böön medh fasto och almoso/ är bättre än mycket guld sammansamka til en skatt:

9. Ty almosor förlösa 11064 ifrå döden/ vthskrapa synderna/ och behålla widh lijf. 11058

10. Men the ogudachtige bringa sigh sielfwa om lifwet. 11059

II. Ängelen vppenbarar them/ huru Gudh hade sändt honom.

11. SÅ wil jagh nu vppenbara sanningena/ och icke fördölja eder then hemliga befalningen:

12. Tå tu så bitterliga greet och bad 11060/ och stod vp ifrå måltidene/ och begrof the döda/ bewarade liken hemliga i tino huse/ och begrof them om nattena/ tå bar jagh tina böön fram för HErran.

13. Och efter tu wast Gudi kär/ så måste thet så wara; vthan anfächtning måste tu icke blifwa: på thet tu skulle bepröfwad warda. 11061

14. Och nu hafwer Gudh vthsändt migh/ at jagh skulle bota tigh/ och fördrifwa then onda andan/ som När Sara tins sons hustru war: 11062

15. Och jagh är Raphael en af the siu Änglar som ståm för HErranom.

III. Tobias och hans son förskräckias; men Ängelen tröstar them/ och sedan förswinner.

16. OCh som the thet hörde/ wordo the förfärade/ bäfwade/ och föllo på sitt ansichte på jordena.

17. Och Ängelen sade til them: Hafwer ett godt modh/ och fruchter eder intet:

18. Ty thet jagh när eder warit hafwer/ thet hafwer Gudh så welat; honom lofwer och tacker.

19. Thet syntes wäl såsom jagh hade ätit och drucket medh eder 11063; men jagh brukar osynlig maat/ som ingen menniskia see kan:

20. Och nu är thet tijd/ at jagh åter går til then migh vthsändt hafwer; tacker J Gudi/ och förkunner hans vnder.

21. Och som han thet sagt hade/ förswan han för theras ögon/ och the sågo honom intet meer:

22. Och the föllo neder i tre timar/ och tackade Gudi: sedan stodo the vp/ och sade sådant efter/ och förkunnade hans stora vnder.

13. Capitel.

TObias lofsiunger HErranom för sina godhet/ som straffar och vptager til nåde igen; vpwäcker ock andra ther til at the förkunna Gudz vnderwerck/ v. 1. Sedan propheterar han at Jerusalem skal åter vpbygdt warda/ v. 11.

I. Tobias prisar Gudh för sina wälgierningar.

MEn then gamle Tobias vplät sin mun/ lofwade Gudh/ och sade: HErre/ tu äst en stoor starck Gudh/ och titt rike warar ewinnerliga.

2. Tu näpser och hugswalar igen; tu kant kasta neder i helwetet/ och åter taga ther vth igen 11065: tina hand

kan ingen vndfly.

3. J Jsraels barn/ lofwer HErran/ och priser honom för Hedningomen:

4. Ty therföre hafwer han förströdt eder ibland Hedningarna som intet känna honom/ på thet J skolen förkunna hans vnder/ och Hedningarna förnimma/ at ingen alsmächtig Gudh är/ vtan han allena.

5. Han hafwer näpst oß för wåra synder skul/ och genom sina mildhet hielper han oß igen.

6. Seer hwad han medh oß giordt hafwer/ och medh fruchtan och darrande tacker honom: lofwer honom vthi hans werck/ och priser honom som ewinnerliga regerar.

7. Och jagh wil ock så prisa honom i thesso lande/ ther wij fångne inne liggia: ty han hafwer bewisat sin vnder öfwer ett syndafult folck.

8. Therföre omwänder eder/ J syndare/ och giörer något thet godt är för Gudi/ och troor at han bewiser eder godt:

9. Och jagh wil nu af hiertat glädia migh i Gudi.

10. Lofwer HErran J hans vthkorade; håller glädiedagar/ och priser honom.

II. Propheterar om Jerusalems vprättelse.

11. JErusalem/ tu Gudz stadh/ Gudh skal näpsa tigh för tina gierningar skul; men han skal åter förbarma sigh öfwer tigh:

12. Lofwa HErran/ för sina gåfwo/ och prisa then ewiga Gudh/ at han åter skal vpbyggia tina hyddo/ och igenhämta alla tina fångar 11070/ så at tu må glädia tigh ewinnerliga.

13. Tu skalt lysa såsom ett skinande lius 11066/ och i alla ändar på jordene skal man ähra tigh.

14. Af fierran land 11067 skal man komma til tigh/ och skäncker bära: i tigh skal man tilbedia HErran/ och tu skalt kallas en helgedom;

15. HErrans stora namn skal man åkalla i tigh.

16. Förbannade skola warda alle the som tigh förachta; fördömde skola warda alle the som tigh försmäda; wälsignade skola warda alle the som tigh vpbyggia:

17. Men tu skalt glädia tigh öfwer tin barn; ty the warda alle wälsignade/ och skola in til HErran församkade warda.

18. Wäl them som tigh älska/ och them som tigh önska at tigh skal wäl gå. 11068

19. Min siäl lofwa HErran: ty HErren wår Gudh skal förlossa Jerusalems stadh ifrån all hans bedröfwelse.

20. Wäl migh/ om the igenlefde af mine sädh få see Jerusalem i hans härlighet.

21. Jerusalems portar skola af saphir och smaragder bygde warda/ och alle hans murar af ädla stenar alt omkring. 11069

22. Medh hwijt och reen marmor skola alla hans gator lagda warda; och på alla gator skal man siunga Halleluja.

23. Lofwad ware Gudh/ then honom vphögt hafwer/ och hans rike blifwe ewinnerliga öfwer honom: Amen.

14. Capitel.

THer efter lefde Tobias i fyratijo åhr/ och blef död/ v. 1. Och för sin dödh kallade han sin son och sonabarn; förkunnade them at Nineve skulle förstördt warda/ och Jerusalem åter vpbyggias/ v. 5. Förmanade them/ at the ju skulle draga ifrå Nineve/ när the honom och hans hustru begrafwet hade/ v. 10. Altså drog Tobias ifrå Nineve/ när han sina moder begrafwet hade/ in i Meden til sin swär; ther blef han ock död/ när han hade lefwat i 99 åhr/ v. 14.

I. Then gamla Tobie öfrige lifstijd/ dödh/ och begrafning.

SEdan thetta skedt war/ och Tobias hade fått sin syyn igen/ lefde han ännu tw och fyratijo åhr/ och såg sin barnabarn.

2. Och som han nu hundrade och tw åhr gammal war/ wardt han i Nineve ährliga begrafwen.

3. Ty tå han sex och femtijo åhra gammal war/ wardt han blind/ och vthi sextijonde åhrena fick han synen igen.

4. Och then andra sin lifstijd lefde han medh glädie/ och wäxte til i gudzfruchtan/ och blef död i godom frijd.

II. Hans prophetia om Nineve och Jerusalem.

5. MEn för sin dödh kallade han sin son Tobias för sigh/ och siu vnga dränger sins sons barn/ och sade til them:

6. Nineve skal snart förstördt warda 11071; ty HErrans ord felar icke; men i Meden skal äntå sedan en tijd långt wara frijd/ och wåre bröder som vthur Jsraels land förströdde äro/ skola igen komma.

7. Och wårt land som nu öde ligger/ skal åter allestädz besätt warda/ och Gudz huus som vpbrändt är/ skal åter bygdt warda 11072/ och alle the som Gudh fruchta skola komma tijt igen.

8. Och Hedningarna skola ock öfwergifwa theras afgudar/ och skola komma til Jerusalem/ och ther boo:

9. Och alle Hedningar och Konungar skola glädia sigh ther vthi/ och tilbedia Jsraels Gudh.

III. Hans yttersta förmaning til sin barn.

10. SÅ hörer nu/ mine söner/ edar fader: tiener HErranom i sanning/ och håller eder rättsinneliga in til honom: 11073

11. Giörer hwad han budit hafwer/ och lärer sådant edor barn/ at the ock almoso gifwa/ at the altid fruchta Gudh/ och förlåta sigh vppå honom af allo hierta.

12. Och käre barn/ hörer migh/ och blifwer icke här i Nineve; vtan när J ock edra moder begrafwet hafwen när migh i mine graf/ sedan står vp/ at J mågen komma hädan:

13. Ty jagh seer at Nineve synd skal giöra thy en ända.

IV. Vnge Tobie resa ifrå Nineve til Rages.

14. OCh strax efter sine moders dödh/ drog Tobias ifrå Nineve medh sine hustru/ barn/ och barnabarn/ och foor in i Meden til sin swär och sine hustrus fränder/ och fan them friska och helbregda i enom godom

roligom ålder/ och han skiötte them.

15. Och när the blefwo döde/ lade han ock theras ögon tilhopa; och fick altså hela arfwet och Raguels ägodelar/ och lefde alt in til femte slächte/ och såg sin barn och barnabarn.

V. Hans ålder/ samt hans/ och hans families dygdelefwerne.

16. OCh som han nijo och nijotijo åhra gammal war/ the han i gudzfruchtan medh glädie lefwat hade/ begrofwo honom hans fränder:

17. Och alt hans slächte blef vthi ett heligt lefwerne och vmgängelse/ så at the både Gudi och menniskiom/ och allom them som i landena bodde/ täcke woro.

Ände på Tobie book.

Jesu Syrachs Book/

Förspråket.

Om thenna books namn.

THenna book plägar på Latin kallas Ecclefiasticus/ then doch rättare bör efter sin mästare kallas Jesus Syrach/ såsom Mose/ Josue/ Esaie/ och alla Propheters böcker/ af theras mästare nämnde warda. Och är hon af the gamla Fäder icke räknad ibland then heliga Skrifts egentliga/ vtan eljes för een skiön/ och en wijs mans book: ther widh thet ock må blifwa.

Hwadan hon tagen är.

Thenne Jesus Syrach/ som han i sitt förspråk bekänner/ war kommen in vthi Egypten i Konung Evergetis tijd/ och ther hafwer han ändat och fulbordat thenna book/ hwilken hans faderfader tilförene begynt hade. Och synes såsom han af många böcker här sammanhämtat hafwer thet bästa han fan: ty här vthi är icke thet ena stycket ordentliga fattat efter thet andra/ såsom ens mästares arbete; vtan blandas tilhopa om hwart annat/ såsom thet af många mästare och böcker sammansamkat wore: lika som hannogen sugs/ och sammanhämtas af mångahanda blomster. Och är lijkt/ at thenne Jesus Syrach hafwer warit af Konung Davidz slächte/ och kommen af Amos Syrach/ then en öfwerste Förste war i Juda huus (som man af Philone vthtaga kan) widh twhundrat åhr för Christi födelse/ icke långt ifrå the Maccabeers tijd.

Hwar til hon är nyttig.

Thet är een nyttig book för then meniga man: ty här vthi winlägges at giöra en man/ besynnerliga en huusfader/ gudfruchtig/ from och snäll: huruledes han skal skicka sigh emot Gudh/ Gudz ord/ Prester/ föräldrar/ hustru/ barn/ egen kropp/ ägodelar/ tienare/ grannar/ wänner/ fiendar/ Öfwerhet och hwar man: så at man wäl måtte kalla henne een book om huustucht/ eller om ens froms huusfaders dygder/ hwilket ock then rätta andeliga tuchtan är/ och kallas skulle.

Jesu Syrachs eget förspråk på hans book.

MÅnge och märkelige män hafwa warit/ som oß vthaf lagen/ Prophetomen/ och androm theras efterföljarom wijshet lärdt hafwa/ och kommer sådan wijshets lära vthan twifwel Jsraels folcket til ähro: therföre skola the som henne hafwa och läsa/ icke warda ther allene wise vthaf/ vtan ock medh skrifwande och lärande/ androm tiena.

Jesu Syrachs fader hade först begynt skrifwa thenna book.

Min faderfader Jesus/ sedan han enkannerliga hade winlagt sigh om at läsa lagen/ Propheterna och andra böcker flera/ som oß af wåra fäder lefda äro/ och wäl ther vthinnan öfwad war/ tog han sigh före at ock så något skrifwa om wijshet och goda seder: på thet the som gierna wilja lära och kloke warda/ skulle ther af thes förståndigare/ och til ett godt lefwerne skickeligare blifwa.

Hwarföre beder jagh/ at J thet samma täckeliga anamma/ och medh granna acht läsa wiljen/ och tolamod medh oß hafwa/ om wij icke så wältalande äre som behöfdes: ty thet som på Ebreiskt mål skrifwit är/ när man thet komma låter in på ett annat tungomål/ lyder thet icke så wäl; eij allenast thenna min book/ vtan ock jemwäl lagen/ Propheterna och andra böcker lyda fast annars/ tå the på sitt egit tungomål vthtalas.

Hwad tijd Syrach hafwer thetta skrifwit.

Tå jagh nu kom in vthi Egypten/ i ottonde och tretijonde åhrena vthi Konungs Ptolomei Evergetis tijd/ och blef ther så länge han lefde/ fick jagh ther tilfälle til at mycket godt läsa och skrifwa: therföre syntes migh godt och nyttigt wara ther om winläggia migh/ och taga migh then mödon vppå/ at jagh thenna book vthtolka måtte. Och efter jagh tijd ther til hade/ arbetade jagh ther om/ at jagh måtte fulkomna henne/ och i liuset komma låta: på thet at ock the främmande som lära wilja/ måga ther af wänjas til goda seder/ och efter HErrans lagh lefwa.

1. Capitel.

ALl wijshet hafwer af HErranom sin begynnelse/ v. 1. Af Gudz ord får man ett rätt förstånd om Gudh och hans werck/ v. 5. HErrans fruchtan är then bästa wijsheten/ v. 11. Skrymterij/ ähregirighet och stortalighet är HErranom mißhagelig/ och warder hårdeliga straffad/ v. 36.

I. All wijshet är af Gudi.

ALl wijshet är af HErranom Gudi/ och är när honom ewinnerliga. 11074

2. Ho hafwer tilförene betänckt/ huru mycken sand i hafwet; huru många droppar i regnet/ och huru månge werldenes dagar warda skulle? Ho hafwer tilförene mält/ huru högh himmelen/ huru wijd jorden/ huru diupt hafwet warda skulle?

3. Ja/ ho hafwer lärdt Gudh hwad han giöra skulle? 11075

4. Ty hans wijshet är för all ting.

II. Gudz ord är wijshetenes källa.

5. GUdz thens alrahögstas ord/ är wijshetenes brunn 11076; och thet ewiga budet är hennes källa:

6. Ho kunde eljes weta/ huru man wijshet och klokhet öfwerkomma skulle?

7. En är then Alrahögste/ all tings skapare/ alsmächtig/ en wäldig Konung/ och ganska förskräckelig;

8. Then på sinom thron sitter/ en HErre Gudh.

9. Han hafwer genom sin Helga Anda förkunnat henne 11077; han hafwer all ting tilförene betänckt/ wetat och mält: 11078

10. Och vthgutit wijshetena öfwer all sin werck/ och öfwer alt kött/ efter sine nådh; och gifwer henne them

som älska honom.

III. Gudz ord lärer oß fruchta och älska Gudh.

11. HErrans fruchtan är ähra och prijs/ frögd/ och een härlig crona. 11079

12. HErrans fruchtan giör hiertat gladt/ och giör frögd och glädie ewinnerliga.

13. Then som HErran fruchtar/ honom warder wäl gångandes i yttersta nödene/ och han warder på ändalychtene wälsignelse behållandes.

14. Älska Gudh thet är then alraskiönesta wijsheten:

15. Och then henne seer/ han älskar henne: ty han seer huru stoor vnder hon giör.

16. HErrans fruchtan är begynnelsen til wijshetena 11080/ och är i hiertans grund allenast när the trogna/ och boor allenast när the vthkorada qwinnor/ och man finner henne allenast när the rättferdiga och trogna.

17. HErrans fruchtan är then rätta gudztiensten/

18. Som bewarar och giör hiertat fromt/ och gifwer frögd och glädie.

19. Then som fruchtar HErran/ honom warder wäl gångandes/ och när han tröst behöfwer/ skal han warda wälsignad.

20. Fruchta Gudh/ är wijshet; hon riktar och förer alt godt medh sigh. 11081

21. Hon vpfyller hela huset medh sina gåfwor; och alla kamrar medh sin skatt.

22. HErrans fruchtan är wijshetenes crona;

23. Och gifwer rikan frijd och hälso.

24. Thenna wijshet giör rättsliga kloka menniskior/ och then som fast håller sigh in til henne/ honom hielper hon vth medh ähro:

25. Ty HErrans fruchtan är wijshetenes root/ och hennes qwistar grönskas ewinnerliga. 11082

26. HErrans fruchtan förtager synderna: 11083

27. Ty then som vthan fruchtan är/ han täckes icke Gudi/ och hans öfwerdådighet skal omstörta honom:

28. Men en sachtmodig förbidar then tiden som honom trösta skal.

29. Ty ändoch hans saak til en tijd vndertryckt warder/

30. Så skola doch the frome prisa hans wijshet.

31. Gudz ord är them ogudachtiga een styggelse: 11086

32. Ty thet är wijshetenes skatt/ then honom fördold är. 11084

33. Min son/ wilt tu wijs warda/ så lär budorden/ så warder tigh Gudh wijshet gifwandes:

34. Ty HErrans fruchtan är then rätta wijsheten och tuchten;

35. Och troon och tolamod täckes Gudi wäl.

IV. Warning emot skeenhelighet och förmätenhet/ som hafwa at wänta sitt straff.

36. SE til/ at tin gudzfruchtan icke är ett skrymterij; och tiena honom icke medh falskt hierta.

37. Sök icke prijs när menniskiom genom skrymtan; och se til hwad tu talar/ troor eller för händer hafwer.

38. Och vphäf tigh icke sielf/ at tu icke faller/ och på skam kommer;

39. Och HErren vppenbarar tin arghet/ och omstörter tigh vppenbarliga för menniskiomen:

40. Therföre at tu vthi een rätt gudzfruchtan icke tient hafwer/ och titt hierta hafwer falskt warit. 11085

2. Capitel.

EN rätt Gudz tienare måfte wara tolig i frestelsen/ och icke afwika/ v. 1. Trösta på honom/ och icke förtwifla/ v. 7. Ty the som HErran fruchta/ the hålla hans budh/ och hoppas på honom/ v. 18.

I. Man skal bereda sigh til frestelse.

MJn son/ wilt tu wara en Gudz tienare/ så red tigh til frestelse: 11087

2. Statt fasta/ och lid/ och följ icke strax om tu warder lockad ther ifrå.

3. Hålt tigh in til Gudh/ och wik icke af/ på thet tu ju må starckare warda.

4. Alt thet tigh vppå kommer thet lid/ och war tolig i all bedröfwelse:

5. Ty lika som guldet genom eld/ altså warda ock the som Gudi behaga genom bedröfwelsens eld bepröfwade. 11088

6. Tröst vppå Gudh/ så warder han tigh vthhielpandes: rätta tina wägar/ och hoppas vppå honom. 11089

II. Trösta på Gudh.

7. JSom fruchten HErran/ tröster vppå honom; ty han felar eder intet. 11090

8. J som fruchten HErran/ hoppens thet bästa af honom;

9. Så warder eder nådh och tröst altid wederfarandes.

10. J som fruchten HErran/ förbider hans nådh/ och wiker icke af/ at J icke förgås.

11. Seer vppå the gamlas exempel/ och märcker them: hwilken är någon tijd på skam kommen/ som vppå HErran förhoppats hafwer?

12. Hwilken är någon tijd förlåten/ som i gudzfruchtan biifwit hafwer? Eller hwilken är någon tijd af honom försmådd/ som honom åkallat hafwer?

13. Ty HErren är nådelig och barmhertig 11091/ och förlåter synderna/ och hielper i nödh. 11092

14. Wee them som förtwifla på Gudh/ och icke faste stå/ och them ogudachtiga som böijer sigh hijt och tijt. 11093 11096

15. Wee them förtwifladom/ ty the troo intet; therföre warda the ock intet beskärmade.

16. Wee them som icke vthhärda:

17. Huru wil them gå/ tå HErren them hemsökiandes warder?

III. Och hålla hans budh.

18. THe som fruchta HErran/ the troo hans ord; och the som hafwa honom kär/ the hålla hans budh: 11094

19. The som HErran fruchta/ the giöra thet honom liuft är/ och the som hafwa honom kär/ the hålla lagen rätt.

20. The som fruchta HErran/ the skicka sitt hierta/ och ödmiuka sigh för honom/

21. Och säija: Wij wilje heller falla vthi HErrans händer/ än i menniskiors händer: 11095

22. Ty hans barmhertighet är ju så stoor/ som han sielfwer är.

3. Capitel.

THen som ährar fader och moder och tienar them/ han warder wälsignad/ och vndwiker straffet/ v. 1. Jngen må fara efter högre kall/ ty han kan näpliga förstå thet han hafwer/ v. 19. Och stort modh hafwer mångan kommet på fall/ v. 26. Man skal fara efter wijshet/ och beflita sigh om hielpsamhet emot torftiga/ v. 31.

I. Hedra fader och moder.

KÄra barn/ hörer migh edar fader 11097/

2. Och lefwer altså: på thet eder skal wäl gå:

3. Ty HErren wil/ at fadren skal af barnen ährad warda; och hwad modren barnomen biuder/ wil han at hållas skal.

4. Then som ährar sin fader/ hans synd warder Gudh icke straffandes; 11103

5. Och then sina moder ährar/ han samkar en godh skatt.

6. Then sin fader ährar/ han skal ock få glädie af sin barn; och tå han beder/ warder han bönhörd.

7. Then sin fader ährar/ han får thes länger lefwa; och then som för HErrans skul hörsam är/ på honom hafwer modren een förtröstning.

8. Then som fruchtar HErran/ han ährar ock fadren/ och tienar sinom föräldrom/ och håller them för sina herrar.

9. Ähra fader och moder medh gierningom/ medh ordom/ och tolamod:

10. På thet theras wälsignelse må komma öfwer tigh.

11. Ty fadrens wälsignelse bygger barnomen huus; men modrenes banna rifwer them neder.

12. Bespotta icke tins faders brist 11098: ty thet är tigh ingen ähra:

13. Ty ähra fadren/ är tin egen ähra; och förachta modrena/ är tin egen skam.

14. Kära barn/ skiöt tinom fader i hans ålderdom/ och bedröfwa honom ju icke/ så länge han lefwer:

15. Och se öfwer medh honom om han barnslig warder/ och förachta honom ju icke/ therföre at tu skickelig äst.

16. Ty then wälgierning som fadrenom bewisas/ warder aldrig förgäten; och tigh skal godt skee/ om tu än en syndare äst:

17. Och på tigh skal tänckt warda i nödene/ och tina synder skola förgås 11104/ såsom ijs af solene.

18. Then som sin fader öfwergifwer/ han skal warda skämd; och then sina moder bedröfwar/ han är förbannat af HErranom.

II. Statt icke efter högt kall.

19. KÄra barn/ blif gierna vthi nedrigt stånd; thet är bättre än alt thet werlden faar efter.

20. Ju högre tu äst/ ju meer ödmiuka 11105 tigh 11099/ så warder tigh HErren huld:

21. Ty HErren är then Alrahögste/ och giör doch stoor ting genom the ödmiuka.

22. Faar icke efter högre stånd/ och tänck icke öfwer tina förmågo; vtan hwad Gudh tigh befalt hafwer/ ther tagh altid wahra vppå:

23. Ty thet gagnar tigh intet/ at tu gapar efter thet tigh intet befalt är; 11100

24. Och hwad titt ämbete intet wederkommer/ ther war icke förwetten:

25. Ty tigh är wäl meer befalt än tu kant vthrätta.

26. Sådant sinne hafwer bedragit många/ och theras öfwerdådighet hafwer omstördt them.

27. Ty then som gierna gifwer sigh vthi fahra/ han förgås ther vthinnan;

28. Och ene öfwerdådige menniskio går på ändalychtene illa.

29. Een öfwerdådig menniskia giör sigh sielf mycket ondt/ och åstadh kommer then ena jämren efter then andra:

30. Ty högmod giör aldrig något godt/ och kan icke annat än ondt wäxa ther vthaf.

III. Faar efter wijshet och hielpsamhet.

31. EEn förnuftig menniskia lärer gierna Gudz ord;

32. Och then som wijshetena hafwer kär/ han hörer gierna til.

33. Såsom watnet vthsläcker en brinnande eld/ altså vthskrapar almosan synderna/ 11101

34. Och then öfwerste wedergällaren warder thet framdeles betänckiandes 11102/ och wil bewara honom i olyckone.

4. Capitel.

MAn skal gifwa almoso/ och hielpa then torftiga/ v. 1. Fly trätor/ och giöra rätt/ v. 7. Then wijshet älskar han warder vphögd/ v. 12. Bättre är något lida för sanningen/ än tillåta thet orätt är/ eller tilfoga androm någon oskiäl/ v. 23. Man skal icke låfwa rundt/ och hålla tunt/ v. 34. Jcke wara i sitt huus grym eller sniken/

v. 35.

I. Förmaning at wara hielpsam emot the torftiga.

KÄra barn/ lät icke then fattiga lida nödh/ och war icke hård emot then torftiga.

2. Förachta icke then hungroga/ och bedröfwa icke then torftiga i hans armod. 11106

3. Ett bedröfwat hierta/ bedröfwa icke ännu meer/ och fördrög icke them fattiga gåfwona. 11107

4. Thens eländes böön sön icke/ och wändt icke titt ansichte ifrå then fattiga.

5. Wändt icke tin ögon ifrå then torftiga 11108/ på thet han icke skal klaga öfwer tigh:

6. Ty then honom giordt hafwer/ han hörer hans böön/ tå han medh bedröfwat hierta öfwer tigh klagar.

II. Wachta sigh för trätor.

7. WAr icke trätosam för rätta/ och hålt domaren i ähro.

8. Hör then fattiga gierna/ och swara honom liufliga och sachtmodeliga.

9. Hielp then som öfwerwåld skeer ifrå then honom orätt giör; och war oförskräckt när tu döma skalt.

10. Halt tigh emot the faderlösa såsom en fader/ och emot theras moder såsom en huusfader:

11. Så blifwer tu såsom en thens Alrahögstas son/ och han skal hålla tigh kärare än tin moder tigh håller. 11109

12. Wijsheten vphöijer 11110 sin barn/ och tager them vp som henne sökia:

13. Then henne kär hafwer/ han hafwer lifwet kärt; och then henne fliteliga söker/ han skal stoor glädie få.

14. Then som fast håller sigh widh henne/ han skal stoor ähro få/ och hwad han tager sigh före/ ther gifwer honom HErren lycko til.

15. Then som Gudz ord ährar/ han giör then rätta gudztiensten 11111; och then thet älskar/ honom älskar ock HErren.

16. Then som wijshetene lyder/ han kan andra menniskior lära; och then som håller sigh til henne/ han skal trygger boo.

17. Then vthan falskhet är/ han skal få henne;

18. Och hans efterkommande skola trifwas:

19. Och om hon i förstone annorlunda ställer sigh emot honom/ och giör honom ångest och wedermödo/ och bepröfwar honom medh sitt rijs/ och försöker honom medh sine tuchtan/ til thes hon befinner/ at han vthan falskhet är/

20. Så skal hon åter komma til honom på rätta wägen/ och frögda honom;

21. Och skal vppenbara honom sina hemlighet.

22. Men om han warder falsk befunnen/ skal hon öfwergifwa honom/ at han måste förgås.

III. At älska sanningen.

23. KÄra barn/ bruka tiden/ och tag tigh wahra för orätta saker:

24. Och skäms icke för titt lijf skul/ bekänna thet rätt är:

25. Ty man kan så skämmas/ at man syndar ther medh;

26. Och man kan ock så skämmas/ at man nåde och ähro hafwer ther af.

27. Lät ingen person beweka tigh til skada/ eller förskräckia tigh til förderf:

28. Vtan bekän frij thet rätt är när man folcke hielpa skal; 11113

29. Ty genom bekännelse warder sanningen och rätten vppenbar.

30. Tala icke emot sanningene/ vtan lät hånet 11114 öfwer tigh gå/ om tu i sakene brotzlig äst.

31. Skäms icke at bekänna om tu brutit hafwer/ och strid icke emot strömen.

32. Tiena icke enom dåra i hans saak/ och se icke på hans wäldighet:

33. Vtan förswara sanningena in til döden/ så skal HErren Gudh strida för tigh.

34. War icke såsom the ther stort vthlåfwa 11115/ och giöra doch platt intet ther til.

IV. Jcke wara grym i sitt huus/ och orättwijs emot betiente.

35. WAr icke ett leijon i titt huus/ och icke grym emot titt huusfolck.

36. Tin hand skal icke öpen wara altid til at taga/ och igenlyckt til at gifwa. 11112 11116

5. Capitel.

JNgen skal högmodas af rikedomar eller macht; eller synda vppå Gudz barmhertighet/ v. 1. Eller dröija medh bättringene/ v. 8. Orätt godz hielper intet/ v. 10. Stadigt taal höfwes enom man wäl/ v. 11. Men en örnataslare är wärre än en tiuf/ v. 16.

I. Förmaning at icke wara högmodig.

FÖrlåt tigh icke vppå tina rikedomar/ och tänck icke; jagh hafwer nog för migh. 11117

2. Fölg icke tin öfwerdådighet efter/ om tu än kant kommat åstadh; och giör icke hwad tigh lyster.

3. Och tänck icke; ho wil förbiuda migh thet? Ty HErren/ then öfwerste hämnaren/ warder thet hämnandes.

II. Jcke mißbruka Gudz godhet.

4. TÄnck icke; jagh hafwer wäl förr syndat/ och migh är intet ondt wederfarit: ty HErren är wäl tolig; men han låter tigh intet blifwa ostraffad.

5. Och war icke så säker/ om tin synd icke ännu straffad är/ at tu therföre alt framgent synda wilt.

6. Tänck ock icke; Gudh är mycket barmhertig/ han straffar migh intet/ jagh synde så mycket jagh wil.

7. Han kan så snart wredh warda som han nådelig är 11118/ och hans wrede öfwer the ogudachtiga wänder

intet åter. 11119

III. Jcke vpskiuta sin bättring.

8. THerföre fördrög icke at omwända tigh til HErran/ och skiut thet icke ifrå then ena dagen in til then andra:

9. Ty hans wrede kommer hasteliga/ och skal hämnas och förderfwa tigh.

IV. Jcke förlåta sigh på orätt godz.

10. PÅ orätt godz förlåt tigh intet: ty thet hielper tigh intet 11120/ tå anfächtningarna vppå komma.

V. Jcke wara ostadig i sin ord.

11. LÄt tigh icke omföras af allahanda wäder/ och följ icke hwar och en wägh/ såsom the ostadiga hierta giöra:

12. Vtan war stadig i tin ord/ och blif widh enahanda taal.

13. War redo til at höra/ och swara hwad rätt är/ och förhasta tigh icke. 11121

14. Förstår tu sakena/ så vnderwisa tin nästa; hwar ock icke/ så hålt munnen til: 11122

15. Ty talet lägger ähro in/ och talet lägger ock så skam in; och menniskiona fäller hennes egen tunga.

VI. Jcke wara örnataslare och belackare.

16. WAr icke en örnataslare/ och förtala icke medh tine tungo.

17. En tiuf är een skändelig ting; men en belackare är mycket slemare.

18. Hålt thet icke ringa/ ware sigh litet eller stort.

6. Capitel.

HO sigh af belackare förleda låter/ håller sigh mycket klokan/ och förachtar andra/ han kommer på skam/ v. 1. Wänner äro icke alle til troende; men en trogen wän är een Gudz gåfwa/ v. 6. Then wijshet älskar han warder ährad/ v. 18. Af Gudz ord lärer man wijshet/ v. 35.

I. Warning emot smickerachtighet och förmätenhet.

LÄt icke draga tigh ther til/ at tu tinom wän wredh warder: ty sådana belackare komma på ändalychtene til skam.

2. Lät tigh icke tyckia förklook 11138 wara 11123/ så at tu straffar hwar man;

3. At titt löf icke förfaalnar/ och tin frucht förderfwas/ och tu ock en gång warder såsom ett tort trä:

4. Ty een sådana förgiftig menniskia skadar sigh sielfwo/ och warder sinom owännom til spott.

5. Twärt om: then som all ting til thet bästa vthtyder/ han giör sigh många wänner; och then som talar i sakene til thet bästa/ om honom talar man ock thet bästa igen. 11124

II. Stoor åthskilnat på wänner: hälst när omtränger.

6. HÅlt tigh wänliga medh hwar man 11125; men betro näpliga enom ibland tusende:

7. Betro ingom wän 11126/ vtan tu hafwer försökt honom i nödh:

8. Ty månge äro wänner/ så länge the kunna nytto ther af hafwa; men i nödene blifwa the intet beståndande.

9. Och månger man är wän/ then snarliga blifwer owän; och wiste han ett mord medh tigh/ han sade thet wäl.

10. Äro ock somlige bordwänner/ och hålla intet i nödene: 11127

11. Medan tigh wäl går/ så är han tin stalbroder/ och lefwer i titt huus/ lika som han ock wore ther huusbonde:

12. Men går tigh illa/ så står han tigh emot/ och låter ingenstädz finna sigh.

13. Skil tigh ifrå tina owänner; och tag tigh likwäl ock så til wahra för tina wänner.

14. En trogen wän är ett starckt beskärm; then honom hafwer/ han hafwer en mächtig skatt.

15. En trogen wän står icke til betalandes medh några penningar eller godz.

16. En trogen wän är lifsens tröst; then ther fruchtar Gudh/ han får en sådana wän:

17. Ty then som fruchtar Gudh/ honom lyckar thet sigh medh wänner/ och såsom han är/ altså skal ock hans wän wara.

III. Wijshet är en edel ting.

18. KÄra barn/ lät lära tigh wijshet ifrån vngdomen 11128/ så warder en wijs man af tigh.

19. Ställ tigh in til henne/ såsom then ther plöijer och såår/ och wänt efter hennes goda fruchter.

20. Tu måste til en liten tijd för hennes skul hafwa mödo och arbete 11139; men ganska snart skal tu nyttia hennes fruchter. 11129

21. Bitter är hon them oförsöktom/ och en sielfswyrding blifwer intet widh henne: 11130

22. Ty hon är honom en hård pröfwosteen 11131/ och han kastar henne snarliga ifrå sigh.

23. Sigh rosa wäl månge af wijshet; men the weta fögo ther af.

24. Kära barn/ hör mina läro/ och förachta icke mitt rådh.

25. Gif tina fötter vthi hennes fiätrar; och tin hals vthi hennes halsjern. 11132

26. Bög tina axlar och bär henne 11133/ och statt icke emot hennes band.

27. Hålt tigh til henne af alt titt hierta/ och blif medh alla krafter på hennes wägh.

28. Fråga efter henne/ och sök henne 11134/ så warder tu henne finnandes/ och när tu får henne/ så lät henne icke ifrå tigh:

29. Ty på ändalychtene skal tu få tröst af henne/ och tin sorg skal wändas tigh til glädie: 11135

30. Och hennes fiätrar skola warda tigh en starck skärm/ och hennes halsjern en härlig klädnat.

31. Hon hafwer ena guldcrono medh een purpur hufwo:

32. Then samma klädnat skalt tu ikläda tigh/ och then samma skiöna cronon skal tu sättia på tigh.

33. Kära barn/ wilt tu lida/ så warder tu wijs; lägger tu thet på hiertat/ så warder tu klook:

34. Hörer tu henne gierna/ så får tu henne; och tilböijer tu tin öron/ så warder tu wijs.

35. War gierna när the gamla; och hwar en wijs man är/ til honom hålt tigh. 11136

IV. Af Gudz ord lärer man wijshet.

HÖr gierna Gudz ord/ och märck gierna wijshetenes goda ordspråk.

36. Ther tu seer en förnuftig man/ til honom skynda tigh/ och gack altstädes vth och in medh honom.

37. Betrachta alt stadigt Gudz budh 11137/ och tänck altid vppå hans ord/ han skal giöra titt hierta fulkomligit/ och gifwa tigh wijshet såsom tu begärar.

7. Capitel.

MÅnge skiöne lärdomar/ nyttige til ett ährligit och gudfruchtigt lefwerne/ förestälte vthi afrådande ifrå wissa laster/ och tilrådande til wissa dygder.

I. Afrådes orättferdighet.

GJör intet ondt/ så wederfars tigh intet ondt.

2. Hålt tigh ifrån orätt/ så kommer tigh icke olycka på.

3. Så icke på orättferdighetenes åker/ så vpskär tu ther icke siufalt igen.

Ähregirighet och förmätenhet.

4. Träng tigh icke in vthi något ämbete för Gudi; och faar icke efter wälde 11140 när Konungenom.

5. Lät tigh icke tyckia för Gudi/ at tu äst godh nogh 11141 ther til; och lät tigh icke tyckia när Konungenom/ at tu äst wijs nogh ther til.

6. Längta icke efter at wara domare: ty genom tina förmågo/ skalt tu icke kunna giöra alt thet rätt som orätt är: måtte hända at tu fruchtar för then wäldiga/ och låter så rätten falla medh skam.

Vpror och trätosamhet.

7. Kom icke vpror 11162 åstadh i stadenom; och häng icke in til then meniga man:

8. På thet tu icke dobbel skul draga skalt: ty ther måste ingen ostraffad blifwa.

9. Tänck ock icke: Gudh warder therföre mitt stora offer anseendes; och när jagh therföre offrar Gudi them alrahögsta/ så anammar han thet wäl.

Twifwelachtig- och omildhet.

10. När tu beder/ så twifla intet: 11142

11. Och war icke trögh til at gifwa almoso.

12. Bespotta icke then bedröfwada 11143: ty en är til/ som kan både förnedra och vphöija.

Lögn och mångtalighet.

13. Dichta icke lögn emot tin broder/ eller emot tin wän. 11144

14. Wän tigh icke widh lögn: ty thet är en skadelig wane.

15. Haf icke mycket af munnen när the gamla; och när tu beder/ så haf icke mång ord. 11145

Mißtröstan och säkerhet.

16. Om tigh tungt warder medh tine näring och åkerwerck/ thet lät icke förtryta tigh 11146: ty Gudh hafwer så skapat thet. 11147

Ondt sälskap.

17. Förlåt tigh icke ther vppå/ at hopen är stoor ther tu medh illa giör:

18. Vtan tänck/ at straffet är icke långt ifrå tigh:

19. Therföre ödmiuka tigh af hiertat: ty eld och matkar är hämnden öfwer the ogudachtiga. 11148 11163

Ostadighet i wänskap.

20. Öfwergif icke tin wän för något godz skul/ eller tin trogna broder för bästa guld.

21. Skil tigh icke ifrån ene förnuftiga och froma qwinno: ty hon är ädlare än något guld.

Omildhet emot tienare och creatur.

22. En trogen träl/ och wiljog arbetare/ hålt icke illa. 11149

23. En from träl haf kär 11150/ och hindra honom icke/ om han frij warda kan.

24. Hafwer tu boskap/ så skiöt honom 11151/ och är han tigh nyttig/ så behålt honom.

II. Tilrådes at tuchta sina barn.

25. HAfwer tu barn/ så tuchta them/ och bög theras hals alt ifrån vngdomenom. 11152

26. Hafwer tu döttrar/ så bewara theras kropp/ och städ them icke sielfswåld.

27. Försee tina dotter/ så hafwer tu giordt een stoor gierning; och gif henne en förnuftig man.

Älska sin hustru.

28. Hafwer tu ena hustru som tigh älskar/ så lät icke wända tigh ifrå henne/ til at bortdrifwa henne; och troo icke haterskone. 11164

Ähra föräldrarna.

29. Hedra tin fader af alt hierta; och förgät icke huru tung tu tine moder worden äst: 11153

30. Och kom ihogh/ at tu af them född äst: och hwad kan tu giöra them för thet som the emot tigh giordt hafwa?

Fruchta HErran; och ähra Presterna.

31. Fruchta HErran af alt hierta 11154; och hålt hans Prester i alla ähro.

32. Älska then tigh giordt hafwer/ af alla krafter 11155; och öfwergif icke hans tienare. 11156

33. Fruchta HErran/ och ähra Presterna;

34. Och gif them sin deel/ såsom tigh budit är; 11157

35. Af förstling och skuldoffer/ och häfoffer/ och hwad meer til offer/ och allahanda helig förstling helgat warder.

Gifwa almoso.

36. Räck them fattiga tina hand/ på thet tu skalt rikeliga wälsignad warda/ 11158

Hafwa medlidande.

37. Och tin wälgierning tigh täckan giöra/ för alla lefwande menniskior: ja/ bewisa ock tina wälgierningar på the döda. 11159 11165

38. Lät icke the gråtande vthan tröst; vtan sörg medh the sörjande. 11160

39. Lät tigh icke tungt wara at sökia then siuka 11161: ty förthenskul warder tu älskad.

Betänckia dödeligheten.

40. Ehwad tu giör/ så tänck vppå ändan/ så giör tu aldrig illa.

8. Capitel.

MEdh them wäldigom skal man icke träta/ v. 1. The åldriga och wisa icke förachta/ v. 7. Jcke reta then ogudachtiga/ v. 13. Warliga omgå medh låån/ och medh löfte/ v. 15. Jcke träta medh domaren/ medh en sticken eller galen; icke vppenbara okändom sina hemlighet/ v. 17.

I. Förmaning at taga sigh wahra för åthskilliga odygder.

TRät icke medh them wäldiga/ at tu icke faller honom i händer.

2. Trät icke medh them rika/ at han icke blifwer tigh förswår.

3. Ty månge låta muta sigh medh penningar 11166; och gåfwor beweka ock så Konungars hierta.

4. Trät icke medh enom trätosamom/ at tu icke bär wedh vppå hans eld. 11167

5. Skämta icke medh een grof menniskio/ at hon icke försmäder tina slächt.

6. Förkasta icke honom sina synder/ som sigh bättrar; och kom ihogh/ at wij ännu alle skuld vppå oß hafwe. 11168

7. Förachta icke ålderdomen: ty wij achte ock gamle warda.

8. Gläd tigh icke at tin owän döör; kom ihogh/ at wij alle döö måste.

9. Förachta icke hwad the wise tala 11169; vtan rätta tigh efter theras ordspråk:

10. Ty af them kant tu något lära/ och huru tu tigh hålla skalt ibland myndigt folck.

11. Lät tigh icke tyckia at tu klokare äst än the gamle: ty the hafwa ock lärdt af sina fäder:

12. Ty af them kant tu lära/ huru tu skalt swara tå thet behöfwes.

II. Vnderwisning om förhållande emot motwilliga och sielfswåldiga.

13. VPblås icke thens ogudachtigas eld 11173/ at tu ock icke medh vpbrännes.

14. Fåts icke widh en lastare/ at han icke förwänder tigh tin ord.

15. Läna icke enom mächtigare än tu äst; men länar tu/ så hålt thet såsom thet borttapat wore. 11170

16. Gack icke i borgan öfwer tina förmågo; men om tu giör thet/ så tänck til ock betala.

17. Trät icke emot domaren: ty man afsäger domen efter som han wil.

18. Wandra icke medh enom öfwerdådigom 11171/ at han icke kommer tigh i olycko: ty han giör hwad han wil/ och så måste tu för hans dårskap skul skada lida.

19. Kifwa icke medh en sticken/ och gack icke allena medh honom i markene: ty han achtar blodz vthgiutelse såsom intet; och ther tu ingen hielp hafwer/ dräper han tigh.

20. Medh en galen 11174 man haf intet rådh: ty thet går honom intet til hiertat. 11172

21. För enom främmande giör intet thet tu wilt hafwa dolt: ty tu wetst icke hwad ther af komma må.

22. Vppenbara icke titt hierta för hwar man; måtte hända at han tackar tigh illa.

9. Capitel.

HUru man skal rätt omgå medh sin hustru/ v. 1. Vndfly skiökior/ v. 3. Älska gamla wänner/ v. 14. Huru/ och medh hwilkom man skal omgås/ v. 16. Yttterst/ om goda och onda regenter/ v. 24.

I. Wahrsamt vmgänge medh qwinnor.

HAf icke mißtancka om tina hustru then tigh kär är: ty sådana mißtancke kommer intet godt åstadh.

2. Gif icke qwinnone wåld öfwer tigh/ at hon icke warder tin herre.

3. Fly 11181 ena skiökio/ at tu icke kommer i hennes snaro.

4. Wän tigh icke til ena sångersko/ at hon icke griper tigh medh sitt smicker.

5. Se icke efter pigor/ at tu til them icke vptänd warder. 11175

6. Befatta tigh icke medh skiökior/ at tu icke blifwer titt qwitt. 11176

7. Gapa icke omkring hijt och tijt i stadenom/ och löp icke vthi hwar wrå.

8. Wändt titt ansichte ifrå dägeliga qwinnor; och se icke efter andra qwinnors skapnat: 11177

9. Ty dägeliga qwinnor hafwa giordt mångan man galen; 11178

10. Och ond luste brinner ther af såsom en eld. 11179

11. Sitt icke när ens annars hustru;

12. Och famntag henne icke.

13. Gack icke til drycks medh henne/ at titt hierta icke skal dragas in til henne/ och titt sinne icke förwillas.

II. Bekymmersamt förhållande medh wänner.

14. ÖFwergif icke en gammal wän: ty tu wetst icke om tu så mycket winner vppå en ny.

15. En ny wän är nytt wijn; lät thet gammalt warda/ så smakar thet tigh wäl.

16. Skiöt intet 11182 om en ogudachtigan i hans stora härlighet: ty tu wetst icke hwad ända thet wil taga medh honom. 11180

17. Lät tigh icke täckias the ogudachtigas anslag: ty the warda aldrig frome/ alt in til helwetet.

18. Hålt tigh ifrå then som macht hafwer til at dräpa/ så behöfwer tu icke fruchta/ at han dräper tigh:

19. Om tu ju måste vmgå honom/ så förgrip tigh icke/ at han icke tager tigh lifwet af/ tå tu minst täncker ther vppå:

20. Och weet at tu wandrar ibland snaror/ och går ofwan vppå höga spitser. 11183

21. Lär medh all flijt känna tin nästa; och om tu behöfwer rådh/ så sök them när wisom menniskiom:

22. Och befråga tigh medh the förståndiga; och vthrätta alla tina saker efter Gudz ord.

23. War i sälskap medh froma menniskior; och war gladh; doch medh gudzfruchtan.

III. Om en förståndig och oförståndig regent.

24. WErcket prisar mästaren; och en wisan Första hans handel.

25. Thet är een fahrlig ting vthi ett regemente medh en swassare; och en oförwägen bladrare 11184 kommer vppå skam.

10. Capitel.

SYrach lärer ytterligare hwad åthskilnat som är emellan goda och onda regenter/ v. 1. Förmanar at regenter medh späkt regera; icke wåldsamliga/ högfärdeliga/ eller medh grymhet/ vtan i gudzfruchtan/ v. 6. At the hafwa the wisa i ähro/ oan sedt the äro fattige/ v. 26. Jcke mängia sigh i annars ämbete/ v. 30. J nöden trösta sigh widh sin ordentliga och lagliga kallelse/ v. 31. The skola ähra hwar ock en efter som han wärd är/ vthan anseende/ v. 33.

I. En godh regent är een Gudz gåfwa; men en ond är en landzförderfware.

EN wijs regent är sträng/ och hwar een wijs Öfwerhet är/ ther går all ting skickeliga til. 11185

2. Såsom en regent är/ så äro ock hans befalningsmän; såsom Rådet är/ så äro ock borgarena. 11186

3. En owijs Konung förderfwar land och folck 11187; men när the wäldige kloke äro/ så står staden wäl. 11188

4. Regementet på jordene står i Gudz hand; han gifwer henne vndertiden en dugelig regent.

5. Vthi Gudz hand står 11189/ om thet lyckas medh en regent; han gifwer honom ock en loflig Canceler. 11199

6. Hämnas icke för noga alt högmod; och släck icke tin harm när tu straffa skalt. 11190

7. Them högfärdigom äro både Gudh och menniskior hätske: förty the handla för bådom them orätt. 11191

II. Orsaken hwarföre land och regemente warda omstörte.

8. FÖr wåld/ orätt och girighet skul/ kommer ett rikes regement ifrå thet ena folcket in til thet andra.

9. Hwad högmodas tu arma mull och aska? 11192

10. Som doch icke annat äst än en slem träck/ then stund tu ännu lefwer:

11. Och om än läkiaren länge ther om mödar sigh/

12. Så går thet doch på ändalychtene altså: J dagh Konung/ i morgon död:

13. Och när menniskian är död/ så äta honom ormar och matkar.

III. Högfärd är een orsak til alla synder.

14. THer af kommer all högfärd/ när een menniskia affaller 11200 ifrå Gudi/ och hennes hierta wiker ifrå sinom skapare:

15. Och högfärd drifwer til alla synder; then ther medh faar/ han kommer mång styggelse åstadh.

16. Therföre hafwer HErren altid låtit högmod komma på skam/ och på ändalychtene omstördt thet.

17. Gudh hafwer the högfärdiga Förstar nederkastat af sätet/ och vpsatt the ödmiuka: 11193

18. Gudh hafwer the stålta Hedningars root vthrotat/ och planterat ödmiuka i theras stadh.

19. Gudh hafwer Hedningarnas land omwändt/ och i grund förderfwat. 11194

20. Han hafwer låtit them borttorkas och förderfwas/ och vthskrapat theras namn på jordene.

21. At menniskiorna äro högfärdige och grymme/ thet är af Gudi icke skapat.

22. Menniskian är icke ond skapad: vtan then som fruchtar Gudh/ han blifwer medh ähro beståndandes;

23. Men then som Gudz budh öfwerträder/ han kommer vppå skam.

24. Och the som Gudh fruchta/ the hålla sin regent widh ähro/ therföre bewarar han them.

25. Thet skal hwarken rijk eller fattig/ hwarken stoor eller liten af något annat beröma sigh/ än at han fruchtar Gudh. 11195

IV. The wise böra hållas i ähro; och för sin fattigdom icke förachtas.

26. THet doger platt intet/ at man en fattigan förståndigan försmår/ och en rikan ogudachtigan ährar.

27. Förstar/ herrar/ och regenter äro i stoor ähro; men så store äro the icke som en ther fruchtar Gudh.

28. Enom wisom tienare måste herren tiena 11196; och en förnuftig herre knorrar 11201 intet ther om.

29. Giör icke efter titt egit hufwud i titt ämbete; och giör tigh icke stolt när man tigh behöfwer.

V. Man skal hålla sigh widh sin kallelse.

30. THet är bättre at man achtar sin sytzlo ther han sigh medh behielper/ än at han tager sigh mycket före/ och ther medh en tiggiare warder. 11197

31. Min son/ vthi motgång war tröst/ och drista vppå titt ämbete: 11198

32. Ty then som wantröster vppå sitt ämbete/ ho wil hielpa honom? Och ho wil hålla honom widh ähro/ som sitt ämbete sielf oährar?

33. Then fattige warder ährad för sin klokhet skul/ och then rike för sina ägodelar skul:

34. Men är klokheten prijslig i enom fattigom/ huru mycket meer i enom rikom? Och hwad enom rikom illa står/ thet står enom fattigom mycket meer illa.

11. Capitel.

WJjshet vphöijer/ v. 1. Man bör ingen för stort anseende prisa/ v. 2. Jngen skal högfärdas af sitt prål: ty Gudh är mächtig/ v. 4. Jcke förhasta sigh i dömande/ v. 7. Thet är fåfängeligit at fara efter rikedom och stoor ähro/ medh mycken mödo och karghet: ty Gudh gifwer thet hwem han wil/ v. 10. Then Gudh fruchtar han warder wälsignad/ v. 21. Säkerhet är skadelig: ty på sidstone warder enom wedergullet efter som han lefwat hafwer/ v. 25. Huru man skal warsamligen herbergera/ och sigh medh främmande inlåta/ v. 31.

I. Wijshet fordrar til ähro/ rc.

EN ringa mans wijshet låter honom komma til ähro/ och sätter honom när Förstar. 11202

2. Tu skalt ingen prisa för hans stora anseende skul; icke heller någon förachta för hans fögo anseende skul:

3. Ty Biet är en liten fogel/ och gifwer doch then alrasötesta frucht.

II. Warning emot högfärd och högmod.

4. FÖrhäf tigh icke af tin kläder/ och war icke stolt i tine ähro11203 11218: ty HErren är vnderlig i sin werck/ och ingen weet hwad han giöra wil.

5. Månge tyranner hafwa måst sittia nedre på jordene; och cronan är satt vppå then ther man intet vppå tänckte. 11204

6. Månge store herrar äro omkull falne/ och wäldige Konungar äro androm i händer komne. 11205

III. At eij döma förhastigt.

7. FÖrdöm ingen förr än tu af sakene wetst; ransaka först/ och straffa sedan. 11206

8. Tu skalt icke döma förr än tu sakena förhördt hafwer; och lät folck först vthtala. 11207

9. Blanda tigh icke vthi annars mans saker/ och sitt icke öfwer orättom doom. 11208

IV. Wår möda kan litet vthrätta: Gudh gifwer hwem han wil.

10. MJn son/ slå icke tigh vthi mångahanda handel: ty om tu tager tigh mångahanda före/ winner tu ther icke mycket vppå 11209; om tu än fast står ther efter/ så får tu thet icke thes heller/ ehwart tu tigh wänder/

så kommer tu doch intet ther vth.

11. Månger lägger sigh thet när nogh/ och fikes efter rikedomar/ och giör icke annat än hindrar sigh sielf ther medh. 11210

12. Twärt om/ giör månger sigh maak then wäl hielp behöfde; är ther til swag och fattig:

13. Then seer Gudh til medh nåde/ och hielper honom vthur vselhet 11211/ och låter honom så komma til ähro/ at månge förvndra sigh vppå honom.

14. Thet kommer altsamman af Gudi/ lycka och olycka/ lijf och dödh/ fattigdom och rikedom. 11212

15. The froma gifwer Gudh the rikedomar som blifwa:

16. Och hwad han beskärdt hafwer/ thet hafwer altid framgång.

17. Månger man är karg/ och spar/ och warder ther rijk igenom/ och täncker at han hafwer nogh lagt tilhopa för sigh;

18. Och säger: Nu wil jagh hafwa goda dagar/

19. Äta och dricka af mina ägodelar/ 11213

20. Och han weet icke at stunden så när är/ at han måste alt lefwa androm/ och döö. 11214

V. Then sigh på Gudh förlåter/ han warder wälsignad.

21. BLif vthi Gudz ord/ och öfwa tigh ther vthi/ och statt vthi tin kallelse;

22. Och skiöt intet efter huru the ogudachtige fara efter godz:

23. Sätt tu tin tröst til Gudh/ och blif vthi tin kallelse: ty thet är HErranom alstinges lätt/ giöra en fattig rikan.

24. Gudh wälsignar the fromas ägodelar/ och när tiden kommer/ förkofra the sigh snarliga.

25. Säg icke 11219: Hwad hielper migh thet/ och hwad hafwer jagh ther förinnan:

26. Säg icke 11219: Jagh hafwer nogh/ huru skal migh något fattas?

27. När tigh wäl går/ så tänck at tigh kan åter gå illa; och tå tigh illa går/ så tänck at tigh kan åter gå wäl:11215

28. Ty HErren kan lätteliga wedergälla hwarjom och enom i dödenom/ såsom han förtient hafwer.

29. Een ond stund giör/ at man all glädie förgäter; och när menniskian döör/ så får hon weta huru hon lefwat hafwer:

30. Therföre skalt tu ingen rosa för hans ända: ty hwad en för en man warit hafwer/ thet finner sigh när hans efterkommandom.

VI. Wahrsamhet i herbergerande.

31. HErberga icke hwar och en i tino huse: ty werlden är full medh otrohet och list.

32. Ett falskt hierta är såsom en lockofogel widh gildret/ och wachtar efter huru han kan gripa tigh:

33. Ty hwad han godt seer/ thet vthtyder han til thet wärsta; och thet alrabästa beskämmer han som alramäst.

34. Vthaf ene gnisto warder en stoor eld 11216; och then ogudachtige wänder intet igen/ förr än han blodh vthgiuter.

35. Tag tigh wahra för sådana skalckar/ the hafwa intet godt i sinnet/ at the icke hängia vppå tigh een ewig skam.

36. Tager tu en främmande in til tigh/ så giör han tigh oro/ och drifwer tigh vth ifrå tin egendom. 11217

12. Capitel.

WJj skole see grant til huru wij wåra wälgierningar bewise/ at wij icke skade oß sielfwom ther medh/ v. 1. Wänner rönas bäst i nödene/ v. 8. Owänner äro icke til troende/ om wij än äre förlikte medh them: ty the kunna icke aflåta sitt haat/ v. 10.

I. Man bör tilse huru wälgierningar anläggias.

MJlt tu godt giöra/ så se til hwem tu giör thet/ så förtienar tu tack ther vppå.

2. Giör them goda godt/ så warder thet tigh rikeliga wedergullet; om icke af honom/ så skeer thet wisserliga af HErranom:

3. Men the arge skalckar som för wälgierningar intet tacka/ them warder intet wäl gångandes.

4. Gif them gudfruchtiga 11220; och förbarma tigh intet öfwer then ogudachtiga.

5. Giör them elända godt/ och gif them ogudachtiga intet.

6. Behålt titt brödh för honom/ och gif honom intet 11227/ at han ther igenom icke styrckt warder/ och vnderträder tigh:

7. Tu skalt wäl få dubbelt så mycket ondt af honom/ som tu honom godt giordt hafwer: ty then Alrahögste är the ogudachtigas owän/ och wil straffa them. 11221

II. Hwad man wänner och owänner tiltro kan.

8. TÅ enom wäl går/ så kan han icke rätt känna en wän; men när illa går/ så kan owännen ock icke dölja sigh.

9. Ty när enom wäl går/ thet förtryter hans owän; men när thet går illa/ så draga sigh ock wännerna ifrå honom. 11222

10. Tro tinom owän aldrig: ty såsom jernet altid på nytt rostas/ altså låter han eij heller sina ondsko. 11223

11. Och om han än niger och bugar/ så se doch grant til/ och tag tigh wahra för honom: om tu än polerar honom såsom en spegel/ så blifwer han äntå rostig.

12. Tag honom icke in til tigh/ at han icke drifwer tigh bort 11224/ och träder in vthi titt rum: sätt honom icke bredo widh tigh/ at han icke skal begynna fara efter titt säte/ och tu tå på sidstone på min ord tänckia måste/ och ångra tigh.

13. Lika som när en beswärjare 11225 biten warder af ormen/ ther ömkar sigh ingen öfwer; såsom eij heller

tå en vmgår medh wildiur/ och af them rifwen warder: altså går thet ock medh then som håller sigh in til en ogudachtigan/ och blandar sigh vthi hans synder:

14. Han blifwer wäl en tijd lång när tigh; men om tigh begynnnar mißgå/ så bidar han intet.

15. Owännen gifwer wäl godh ord/ och klagar sigh fast för tigh/ och skickar sigh wänliga:

16. Han kan ock ther til gråta 11226; men i hiertat täncker han/ huru han skal störta tigh i gropena; och om han får tilfälle/ kan han icke af titt blodh mätt warda.

17. Om någor wil giöra tigh skada/ så är han then förste:

18. Han skickar sigh såsom han wille hielpa tigh/ och skiuter tigh omkull oförwarandes.

19. Han rister sitt hufwud/ och leer i näfwan/ bespottar tigh/ och slår hufwudet vp.

13. Capitel.

J Thetta capitlet lärer Syrach at man icke gierna skal vmgås medh the mächtiga: ty theras vmgänge går mäst på fördeel vth/ v. 1. Men skal thet ju wara/ så måtte man see sigh wäl före/ v. 12. Then vthan skada wil blifwa/ han skal vmgå sin lika/ v. 19. En ondan känner man på hans vpsyn/ och på hans förehafwande/ v. 31.

I. The mächtigas vmgänge är swårt.

THen som kommer widh tiäro/ han besmittar 11228 sigh ther af; och then som gifwer sigh i sälskap medh them högfärdiga/ han lärer högfärd.

2. Gif tigh icke i sälskap medh them wäldiga och rika/ tu lägger eljes een swår byrdo vppå tigh.

3. Hwad skulle een leerkruka när ene koppargryto? Ty om the stöta på hwar andra/ så går hon sönder.

4. Then rike giör orätt/ och trotsar 11229 äntå ther til; men then fattige måste lida/ och tacka äntå ther til medh:

5. Så länge han hafwer nytto af tigh/ brukar han tigh; men när tu icke meer förmår/ så låter han fara tigh.

6. Så länge tu något hafwer/ tärer han medh tigh/ och ther gifwer han intet om/ at tu warder förderfwad.

7. När han behöfwer tigh/ kan han wäl apa tigh/ och leer til tigh/ låfwar tigh mycket/ och gifwer tigh the bästa ord/ och säger: Behöfwer tu något?

8. Och biuder tigh en gång eller tre til gäst swikliga/ så länge han får titt af tigh/ och bespottar tigh på sidstone:

9. Och om han än seer tina nödh/ låter han likwäl fara tigh/ och rister hufwudet öfwer tigh:

10. Therföre see til/ at tin enfaldighet icke bedrager tigh;

11. Och låter tigh vthi olycko komma.

12. Om en mächtiger wil draga tigh til sigh/ så nekat/ så drager han tigh thes meer.

13. Träng tigh icke sielf in til honom/ at tu icke bortdrifwen warder: drag tigh ock icke alt förmycket vndan/ at man ju kan bruka tigh i nödene.

14. Säg icke neij/ om han tigh något befaller; men förlåt tigh icke ther på/ om han tigh fast wänlig är: ty han försöker tigh ther medh/ och medh sina liufliga åthäfwor/ hörer han tigh vth. 11234

15. Tå han ogunstig warder/ så blifwer han intet widh sådana wänlig ord;

16. Och skämtar icke medh straff och fängelse:

17. Therföre tag tigh wahra/ och se tigh wäl före:

18. Tu lefwer i stoor fahra.

II. Hwar och en kommer bäst öfwerens medh sin like.

19. HWart och ett diur håller sigh in til sin lika;

20. Så skal ock hwar och een menniskia hålla sigh in til sin lika.

21. Thet är rätt såsom vlfwen gåfwe sigh i sälskap medh fåren/ när en ogudachtig gifwer sigh i sälskap medh the froma. 11230

22. Såsom Hyena 11235 gifwer sigh i sälskap medh hunden; altså ock then rike medh then fattiga.

23. Såsom leijonet vpäter wilåsnan i markene/ så vpäta the rike the fattiga.

24. Såsom then högfärdige wämjar widh thet ringa är/ så wämjar ock then rike widh then fattiga.

25. När then rike faller/ så hielpa honom hans wänner vp: när then fattige faller/ stöta ock hans wänner honom neder.

26. När en riker icke rätt giordt hafwer/ så äro månge the honom hielpa: när han sigh medh ordom förtagit hafwer/ så måste man thet låta så rätt wara:

27. Men när en fattig icke rätt giordt hafwer/ så kan man thet wäl högt wäga; och om han än wijsliga talar/ så finner han doch intet rum.

28. När then rike talar/ så tiger hwar man/ och hans ord vphöijer man i himmelen:

29. Men när then fattige talar/ så säger man: Ho är thenne 11231? Och om han felar något/ så måste han strax vmgällat.

30. Rikedom är wäl godh/ när man brukar honom vthan synd: men thens ogudachtigas fattigdom/ lärer honom tala mycket ondt.

III. Thens ondas vpsyn röijer honom.

31. HWad en i sinnet hafwer/ thet seer man på hans ögon 11232/ ehwad thet är godt eller ondt.

32. Hafwer han godt i sinnet/ så seer han lustigt vth 11233; men then som hemligit ondt hafwer i sinnet/ han kan therföre icke hafwa roo.

14. Capitel.

THen är lycksalig/ som vprichtig är/ och som hoppas vppå HERran/ v. 1. Men en rijk then girig är/ han giör hwarken sigh eller androm godt/ v. 3. Och får aldrig nogh/ v. 9. Man skal giöra sigh sielfwom godt af sino/ och gifwa Gudi sin deel/ v. 11. Giöra wäl emot wänner/ v. 13. Och icke förgäta then fattiga/ v. 14. Ty döden

kommer snarliga/ och alle måste wij döö/ v. 15. Man skal altså beflita sigh om en himmelsk wijshet/ v. 22.

I. Vprichtighet och godt samwet gifwa fägnad.

WÄl är honom som icke gifwer ond rådh 11236/ och icke ther af ondt samwet hafwer.

2. Wäl är honom som icke hafwer ett ondt samwet/ och hans hopp honom icke förfallet är.

II. Girighet är een vsel ting.

3. ENom armling står icke wäl/ at han är rijk/ och hwad skulle godz och penningar enom kargom vsling?

4. Then ther mycket församlar/ och sigh sielfwom intet godt giör/ han samlar åth androm 11237/ och andra skola förslösat.

5. Then sigh sielfwom intet godt giör 11238/ hwad godt skulle han giöra androm? Han hafwer aldrig någon glädie af sitt godz.

6. Jngen skändeligare ting är/ än at en vnner sigh icke sielfwom godt 11239; och thet är then rätta plågan för hans ondsko:

7. Giör han något godt/ så weet han ther wisserliga intet af/ och på sidstone warder han ther otolig öfwer.

8. Thet är een ond menniskia som icke gitter see/ at man giör folcke godt/ vtan wänder sitt ansichte bort/ och förbarmar sigh öfwer ingen.

9. Een girig menniskia låter aldrig nöija sigh åth sin deel 11240/ och kan för girighet icke trifwas.

10. En nijtsk seer icke gierna at man äter; och thet giör honom ondt/ at han skal maat gifwa.

III. Man bör icke försuma giöra sigh sielfwom och sinom wännom godt.

11. MJn son/ giör tigh sielfwom godt af tino; och gif HErranom offer som honom bör.

12. Kom ihogh at döden intet försumar sigh/ och tu wetst ju wäl hwad förbund tu medh dödenom hafwer.

13. Giör tinom wännom godt för tin ända; och gif them fattiga 11241 efter tin förmågo.

IV. Gifwa then fattiga/ och betänckia sin dödelighet.

14. FÖrgät icke the fattiga när tu en gladh dagh hafwer/ så wederfars tigh ock then glädie som tu begärar. 11242

15. Tu måste doch tin mödosama swett androm låta 11243/ och titt arbete arfwingomen öfwergifwa.

16. Gif gierna/ så warder tigh gifwit 11244; och helga 11249 tina siäl:

17. Ty när tu döder äst/ så hafwer tu vthtärdt.

18. Alt kött 11245 förslits såsom ett kläde; ty thetta är thet gamla förbundet: Tu måste döö. 11246

19. Såsom thet går til medh grönt löf på ett skiönt trä; somt faller af/ somt wäxer åter vp: 11247

20. Altså går thet ock menniskiomen; somlige döö/ somlige warda födde.

21. All förgängelig ting måste taga en ända/ och the som ther medh vmgå; the förgås ock så medh.

V. Winläggia sigh om himmelsk wijshet.

22. WÄl är then som altid vmgår medh Gudz ord 11248/ och thet vthlägger och lärer;

23. Betrachtar thet i hiertat/ och grundeliga lärer förståt: och frågar ju meer och meer efter wijshetene/ och skyndar sigh efter henne ehwart hon går;

24. Och seer in genom hennes fenster/ och lyder vthan för hennes dör.

25. Sitt herberge söker han hardt widh hennes huus/ och vpsätter sina hyddo widh hennes wägg; och thet är honom ett godt herberge:

26. Han hafwer ock sin barn in vnder hennes skiul/ och blifwer vnder hennes löf;

27. Ther vnder warder han beskärmad för heta/ och hafwer ther ena härliga boning.

15. Capitel.

THen Gudz ord älskar och then rätta wijsheten/ han skal hlifwa beskärmad i fahrligheten; warda vphögd och få een ewig crono/ v. 1. En ogudachtig lärer icke efter Gudz wilja/ v. 7. Och må icke mißbruka Gudz ord til at betäckia sin falska läro/ v. 11. Ty huru hwar och en lefwa skal/ thet är honom vppenbarat af Gudz ord/ v. 14. Och för Gudz ögon all ting vppenbar/ v. 20.

I. Hwad nytta ther af flyter at man älskar then himmelska wijsheten.

SÅdant giör ingen vtan then som HErran fruchtar; och then sigh widh Gudz ord håller/ han finner henne:

2. Och hon skal möta honom som een moder; och skal vndfå honom såsom een vng brudh:

3. Hon skal spisa honom medh förståndz brödh 11250/ och gifwa honom dricka af wijshetenes watn: 11251

4. Ther igenom warder han starck/ at han kan fast stå; han håller sigh widh henne/ at han icke på skam kommer.

5. Hon skal förhöija honom öfwer hans nästa/ och skal öpna honom hans mun vthi församlingene.

6. Hon skal kröna honom medh glädie och frögd/ och medh ett ewigt namn begåfwa honom:

II. Hwad skada följer på Gudz ordz föracht; och at skyla falsk lära medh Gudz ord.

7. MEn the galne finna henne intet; och the ogudachtige kunna icke see henne:

8. Ty hon är långt ifrå the högfärdiga; och the skrymtare weta intet af henne.

9. En ogudachtig kan intet rätt lära: ty thet kommer icke af Gudi: 11252

10. Ty til en rätt läro hörer wijshet/ ther gifwer tå Gudh nåden til.

11. Tu torf icke säija: Hafwer jagh orätt lärdt/ så hafwer Gudh giordt thet 11258: ty hwad han hatar/ thet skulle tu icke giöra.

12. Tu torf icke säija: Hafwer jagh orätt lärdt/ så hafwer han bedraget migh: ty han behöfwer ingen ogudachtigan:

13. Ty HErren hatar alt afguderij/ och then honom fruchtar/ han skyr therföre.

14. Han skapade menniskiona af begynnelsen 11253/ och gaf henne thet walet:

15. Wilt tu/ så hålt buden/ 11254

16. Och giör thet honom behagar vthi een rätt förtröstning.

17. Han satte tigh eld och watn före/ tag til hwilket tu wilt.

18. Menniskian hafwer lifwet och döden för sigh 11255: hwilket hon wil/ thet warder henne gifwit:

19. Ty Gudz wijshet är stoor/ och han är mächtig/ och seer all ting: 11256

III. För Gudh gäller intet skrymterij.

20. OCh hans ögon see vppå them som fruchta honom 11257/ och han weet wäl hwad rätt giordt eller skrymterij är.

21. Han biuder ingom at han skal ogudachtig wara/ och gifwer ingom lof til at synda.

16. Capitel.

ETt godt barn/ är bättre än månge ostyrige/ v. 1. The froma hielper Gudh; men then ogudachtiga straffar han/ nu såsom i the förra tider/ v. 5. Och skal ingen begifwa sigh til säkerhet: ty HErren seer all ting/ och dömer/ v. 15. Ty skal man på hans werck achta huru han all ting wäl skapat och skickat/ v. 23.

I. Om godh och ond barn.

GLäd tigh icke/ at tu mång ostyrig barn hafwer/ och sätt icke ther vppå lijt/ at tu mång barn hafwer/ om the icke Gudh fruchta:

2. Förlåt tigh icke vppå them/ och tröst icke vppå theras förmågo:

3. Ty bättre är ett godt barn/ än tusende ogudachtige. 11259

4. Och bättre är döö vthan barn/ än ogudachtig barn hafwa.

5. En from man kan en stadh vphielpa; men om the ogudachtige än månge äro/ warder han äntå genom them öde lagd.

6. Ther af hafwer jagh i mina dagar mycket sedt/ och mycket mera hördt.

II. Gudz stränga wrede emot synden.

7. ELden vpbrände then hela ogudachtiga hopen/ och wreden gick vppå öfwer the otrogna. 11260

8. Han skonade intet the gamla resar 11261/ hwilke i theras starckhet förgingos:

9. Han skonade icke heller them/ när hwilkom Lot en främling war; vtan fördömde them för theras högmod skul: 11262

10. Och förderfwade thet hela landet vthan barmhertighet/ hwilket the medh synder vpfylt hade. 11263

11. Altså tog han ock bort sexhundrat tusend 11264/ therföre at the ohörsame woro: huru skulle han tå låta en ohörsam ostraffad blifwa?

12. Ty han är wäl barmhertig; men han är ock grym 11265: han låter blidka sigh; men han straffar ock grufweliga. Så stoor som hans barmhertighet är/ så stort är ock hans straff; och han dömer hwar och en efter som han förtienar.

13. Then ogudachtige skal medh sinom orätt icke vndslippa/ och thens fromas hopp skal icke borto blifwa. 11266

14. All wälgierning skal finna sitt rum/ och hwarjom ochenom skal wederfaras/ såsom han förtient hafwer. 11267

III. At icke wara säker: ty Gudh seer all ting.

15. SÄg icke/ HErren seer intet efter migh; ho frågar efter migh vthi himmelen?

16. Jbland så stoor hoop kommer han migh intet ihogh; hwad är jagh emot så stoor een werld?

17. Ty sij/ hele himmelen alt omkring/ hafwet och jorden bäfwa; 11268

18. Berg och dalar darra 11269/ tå han hemsöker/ skulle han tå icke see in vthi titt hierta?

19. Men hwad han giöra wil/ thet seer ingen; och wädret som förhandene är/ märcker ingen menniskia:

20. Och han kan mycket giöra/ thes sigh ingen förseer; och ho kan vthsäija eller lidat tå han dömer?

21. Men sådana trugh är förlångt borto vthur ögonen;

22. Och när een fåwitsk menniskia hörer thet/ blifwer hon doch widh sin galenskap och wilfarelse.

IV. Man bör achta på Gudz werck.

23. MJn son/ hör migh och lär wijshet/ och märck vppå min ord medh alfwar:

24. Jagh wil gifwa tigh een wiß läro/ och klarliga vnderwisa tigh.

25. Gudh hafwer af begynnelsen wäl skickat sin creatur/ 11270

26. Och gifwit hwarjo och eno sitt egit werck;

27. Och håller them i sådana skick framgent/ så at the vthrätta sitt ämbete altid:

28. Och intet af them hindrar thet andra; vtan äro ju altid hans befalning lydig.

29. Ytterligare hafwer han ock sedt vppå jordena/ och vpfylt henne medh sin goda ting:

30. Och giorde jordena fulla medh diur/ hwilke åter til jord komma.

17. Capitel.

HUru Gudh i synnerhet skapat menniskian/ hwilken han giorde til en herra öfwer all creatur/ och vppenbarade henne sina rätter/ v. 1. Han regerar alla menniskior/ och bewarar them/ och dömer theras gierningar/ v. 14. Therföre skal man omwända sigh til HErran/ och tiena honom/ v. 21. Gudz werck äro omätelig och obegripelig; men menniskiornas gierningar och lefwerne är ther emot intet/ v. 28.

I. Menniskian är ädlare skapad än all annor creatur.

GUdh skapade menniskiona vthaf jord; 11271

2. Och giorde henne åter til jord; 11272

3. Och bestämde henne sin lifstijd; och skapade them båda/ hwart til sina art 11287/ och giorde them efter sitt beläte. 11273

4. Han gaf them at alt kött them fruchta måste; och the skulle råda öfwer diur och foglar: 11274

5. Han gaf them förnuft/ mål/ ögon/ öron/ och förstånd/

6. Och känslo 11275 11288; och wijste them både godt och ondt.

7. Och han såg besynnerliga til them för annor diur;

8. Til at wisa them sitt stora majestät:

9. Han lärde them/ och gaf them lifsens lagh:

10. Han giorde ett ewigt förbund medh them 11289/ och vppenbarade them sina rätter. 11276

11. The sågo hans majestät medh sin ögon/ och hörde hans härliga röst medh sin öron: 11277

12. Och han sade til them: Tager eder wahra för all orätt; och befalte hwarjom och enom sin nästa.

13. Theras wäsende är altstädes för honom/ och intet fördoldt.

II. Gudh regerar sitt folck.

14. VThi all land skickade han herskap; 11278

15. Men öfwer Jsrael är han sielf Herre worden.

16. Alla theras gierningar äro för honom vppenbara såsom solen; och hans ögon see vthan vphåll alt theras wäsende:

17. Och all theras arghet är honom ofördold; och alla theras synder äro för honom vppenbara.

18. Han bewarar menniskiones wälgierningar/ såsom en signetsring; och goda gierningar/ såsom en ögnasteen.

19. Och på sidstone skal han vpwaka/ och wedergälla hwarjom och enom öfwer hans hufwud/ såsom han förtient hafwer. 11279

20. Men the som bättra sigh/ them låter han til nåde komma; och the som trötte äro/ tröster han 11280/ at the icke förtwifla.

III. Förmanas til syndabättring.

21. SÅ omwändt tigh nu til HErran/ och öfwergif titt syndiga lefwerne. 11281

22. Bed HErran/ och wändt åter af thet onda: 11282

23. Hålt tigh in til then Högsta/ och wändt tigh ifrå orätt;

24. Och hata afguderij medh alfwar.

25. Ho wil lofwa then Högsta vthi helwete? 11283

26. Ty allena the lefwande kunna lofwa; the döda/ såsom the ther intet meer äro til/ kunna intet lofwa:

27. Therföre lofwa HErran/ medan tu lefwer och helbregda äst.

IV. Gudh är omätelig i sina gierningar.

28. O Huru stoor är HErrans barmhertighet 11284/ han låter sigh nådeligan finna allom them/ som omwända sigh til honom:

29. Ty hwad kan doch een menniskia wara/ medan hon icke är odödelig?

30. Hwad är klarare än solen/ likwäl måste hon förgås; och hwad kött och blodh vptäncker/ thet är ju ondt. 11285

31. Han seer himmelens omäteliga högd; men alla menniskior äro mull och stofft. 11286

18. Capitel.

BErömes än ytterligare Gudz rättferdighet/ macht/ och barmhertighet/ v. 1. Ther emot beskrifwes menniskiones swaghet och skröplighet/ v. 6. Therföre förbarmar sigh Gudh öfwer them/ v. 9. Sedan råder Syrach til gifmildhet/ v. 15. Til lärachtighet/ til bättring/ och til een oskrymtad gudztienst/ v. 19. Warnar för ond begärelse/ v. 30. Och slöserij/ v. 32.

I. Gudh beskrifwes af sin fulkomlighet.

MEn then ther lefwer ewinnerliga/ alt thet han giör thet är fulkommeligit 11290; HErren är allena rättferdig: 11291

2. Jngen kan vthtala hans werck:

3. Ho kan begripa hans stora vnder? 11292

4. Ho kan mäta hans stora macht? Ho kan förtälja hans stora barmhertighet?

5. Man kan hwarken förminska eller föröka henne/ och kan hans stora vnder icke begripa.

II. Menniskian af thes ofulkomlighet.

6. MEn een menniskia när hon än sitt bästa giordt hafwer/ så är thet äntå som nogast begynt; och tå hon menar at hon hafwer fulkomnat thet/ så fattas ther ännu mycket:

7. Ty hwad är menniskian? Hwar til doger hon? Hwad kan hon fromma eller skada?

8. Om hon länge lefwer/ så lefwer hon hundrade åhr 11293: såsom en droppe watn emot hafwet/ och såsom ett sandkorn emot sanden i hafwet/ så ringa äro hennes åhr emot ewighetena.

III. Huru Gudh förbarmar sigh öfwer menniskian.

9. THerföre hafwer Gudh tolamod medh them/ och vthgiuter sina barmhertighet öfwer them: 11294

10. Han seer och weet wäl/ huru the skola alle höra dödenom til: 11295

11. Ty förbarmar han sigh thes rikeligare öfwer them.

12. Ens menniskios barmhertighet går allenast öfwer hennes nästa; men Gudz barmhertighet går öfwer alla werldena. 11296

13. Han straffar och tuchtar 11297/ han lärer och skiöter såsom en herde sin hiord: 11298

14. Han förbarmar sigh öfwer alla the som sigh vnderwisa låta/ och fliteliga Gudz ord höra.

IV. Rådes til gifmildhet.

15. MJn son/ när tu någrom godt giör/ så knorra icke; och när tu något gifwer/ så bedröfwa honom icke medh hård ord. 11299

16. Daggen swalar hetan/ altså är ett godt ord bättre än gåfwan:

17. Ja/ ett ord är stundom bättre kommet än een stoor gåfwa; och een rättsinnig menniskia gifwer båda.

18. Men en dåre förwiter enom ohöfwitskeliga/ och een oliuflig gåfwa är icke behagelig.

V. Til lärachtighet/ och skyndesam bättring.

19. LÄr först sielfwer/ förr än tu andra lärer:

20. Hielp tigh först sielfwan/ förr än tu andra läker. 11300

21. Straffa tigh först sielfwan/ förr än tu andra dömer/ så skalt tu nådh finna/ tå andre straffade warda.

22. Bida icke medh tine bättring/ til thes tu kranck warder/ vtan bättra tigh medan tu än synda kant: fördrög icke from warda/ och töfwa icke medh tins lefwernes bättring alt in til döden.

VI. At tiena Gudh vthan skrymtan.

23. OCh wilt tu Gudi tiena/ så lät thet wara titt alfwar 11301/ at tu icke försöker Gudh.

24. Tänck vppå then wrede som på ändalychtene kommandes warder; och på hämndena/ tå tu hädan måste. 11302

25. Ty tå man mätt är/ skal man likwäl tänckia at man åter hungra kan; och tå man rijk är/ skal man tänckia at man åter fattig warda kan: 11303

26. Ty thet kan för aftonen wäl annars warda/ än thet om morgonen war 11304; och alt thetta skeer medh hast för Gudi.

27. Een wijs menniskia är vthi allo thesso omhogse/ och tager sigh wahra för synder/ medan hon ännu synda kan:

28. Then som förståndig är/ han tager sådana wijshet til sigh/ och then som henne får/ han lofwar henne.

29. Then sådana läro rätt lärdt hafwer/ han kan hålla sigh wijsliga/ och wäl ther om tala til förbättring.

VII. Afrådes ifrån ond begärelse/ och slöserij.

30. FÖlg icke tin onda begärelse 11305/ vtan bryt tin wilja:

31. Ty om tu följer tin onda begärelse/ så giör tu tigh sielf tinom owännom til spott.

32. War icke en slösare/ och wän tigh icke til at slösa 11306/ at tu icke warder en tiggiare:

33. Och när tu icke mera penningar i pungenom hafwer/ måste tu på ocker taga.

19. Capitel.

DRyckenskap och lösachtighet komma en på obestånd/ v. 1. Man skal icke snart troo/ och icke strax säija efter hwad man hörer/ v. 4. Listighet och ilfundighet bör icke hållas for wijshet/ v. 19. Vthwärtes kännemärcken til ens illistighet/ v. 26.

I. Afrådes ifrå dryckenskap.

EN arbetare then sigh gierna full dricker/ han warder icke rijk 11307; och then som en ringa ting icke achtar/ han kommer ju meer och meer af sigh.

Lösachtighet.

2. Wijn och qwinnor giöra wisa män galna: 11308

3. Och the som vmgås medh skiökior/ the warda wille/ och få mott och matk til löön/ och torkas bort androm til ett märkeligit exempel.

At wara snartrogen.

4. Then som snarliga troor/ han är lättsinnig; och tå han låter så förföra sigh/ giör han sigh sielf skada.

Glädia sigh af skalckhet.

5. Then som glädes ther af/ at han skalckhet bedrifwa kan/ han warder förachtad; men then som onyttiga sqwallrare hatar/ han förwarar sigh för skada.

Säija efter alt thet man hörer.

6. Hörer tu något ondt/ säg thet icke efter: ty tiga skader tigh intet. 11309

7. Tu skalt hwarken säijat för wän eller owän;

8. Och vppenbara thet icke/ om tu thet vthan ondt samwet giöra kant.

9. Ty man hörer tigh wäl/ och achtar ther vppå; men man hatar tigh likwäl.

10. Hafwer tu något hördt/ lät thet medh tigh döö/ så hafwer tu ett roligit samwet: ty tu brister ju icke sönder ther af.

11. Men en dåre wil vth ther medh/ såsom ett tidigt barn vth wil.

12. Tå ett ord kommer til en dåra/ så är thet lika som en pijl såte honom i lårena.

II. Rådes til broderligit warnande.

13. TAla här om til tin nästa 11310 11313/ til ewentyrs han hafwer sådant icke giordt; men hafwer han giordt thet/ at han icke giör så meer.

14. Tala här om til tin nästa/ til ewentyrs han hafwer icke sagt sådant; men hafwer han sagt thet/ at han icke meer giör thet.

15. Tala ther om til tin wän: ty thet liugs gierna vppå folck.

16. Therföre troo icke alt thet tu hörer: thet slipper stundom enom ett ord fram/ och han menar thet doch icke altså: ty ho är then/ hwilkom icke vnderstundom ett ord vndfaller? 11311

17. Tala tinom nästa ther om til/ förr än tu medh honom träter/ och tänck vppå Gudz budh:

18. Ty gudzfruchtan giör/ at man wijsliga handlar i alla saker/ och Gudz budh lärer klokliga fara i all handel.

At skilja listighet ifrå klokhet.

19. Listighet är icke wijshet/ och the ogudachtigas bedrägerij är icke klokhet:

20. Vtan är een ondska och afguderij/ och altsamman galenskap och owijshet.

21. Bättre är een fögo klokhet medh gudzfruchtan/ än een stoor klokhet medh Gudz förachtning.

22. Månger är skarpsinnig/ och doch en skalck/ och kan draga sakena hwart han henne hafwa wil:

23. Then samme kan hängia hufwudet/ och see alfwart vth/ och är doch altsammans bedrägerij:

24. Han slår ögonen neder/ och lyder til medh skalcka öron/ och om tu icke hafwer acht vppå honom/ så förraskar han tigh.

25. Och om han förswag är til at giöra tigh skada/ så hafwer han doch thet icke fördrag/ när han sin tijd seer:

At vthwärtes märckia ens sinne.

26. Man seer thet wäl på honom/ och en förnuftig märcker mannen på hans åthäfwor: 11312

27. Ty hans klädnat/ löije och gång wisa honom vth.

20. Capitel.

VNderwijsning om straff och rättwiso/ v. 1. Om gåfwor/ v. 10. Om dårars taal och galenskap/ v. 17. Och lögn/ v. 26. The wisas taal och gierningar/ v. 29. Om mutor och nedergrafwen skatt/ v. 31.

I. Warnas emot otidigt straffande.

MAn straffar ofta sin nästa i otijd/ och giorde wijsligare at han tigde.

2. Bättre är fritt straffa/ än draga hemligit haat;

3. Och then thet tager til tacka/ honom kommer thet til fromma.

Emot orättwiso.

4. Then som wåld brukar i rättenom 11314/ han är lika som en huuswachtare/ hwilken ena jungfru skämmer/ then han bewara skulle.

5. Somlige tiga/ therföre at the icke kunna förswara sigh:

6. Somlige tiga/ och wachta vppå sin tijd.

7. En wijs man tiger til thes han seer sin tijd 11315; men en framfoos dåre/ kan icke bida efter tiden.

8. Then som mycket hafwer af munnen/ han giör sigh mißhagelig; och then sigh myckit wälde tiltager/

honom warder man ogunstig.

9. Mångom lyckas i ondom sakom; men thet lyckas honom til förderf.

Otidiga gåfwor.

10. Man gifwer ofta något/ ther man städer thet illa: twärt om/ gifwer man/ ther han thet ganska wäl städer.

11. Then som mycket prålar/ han förderfwas ther öfwer; men then sigh förnedrar/ han warder vphögd.

12. Månger köper i förstone lätt 11320; men sedan betalar han thet dyrt nogh.

13. En wijs man giör sina gåfwo behageliga medh liuflig ord; men hwad the dårar gifwa/ thet giöra the sielfwe mißhageligit. 11316

14. Ens dåras gåfwa kommer tigh icke mycket til fromma: ty medh ett öga gifwer han/ och medh siu ögon seer han hwad han therföre igen få skal.

15. Han gifwer litet/ och förwiter mycket/ och vthropar thet såsom en wijntappare:

16. J dagh läner han/ i morgon wil han hafwat igen. Thesse äro olidelige menniskior:

Dårachtiga och orätta gierningar.

17. En dåre klagar 11321: Migh är ingen trofast; ingen tackar migh för mina wälgierningar:

18. Och the som mitt brödh äta/ tala intet godt om migh.

19. O huru ofta och af mångom warder han bespottad.

20. Han faller fahrligare genom sådana taal/ än om han neder af loftet fölle: altså går thet them ondom/ at the doch på sidstone hasteliga falla måste. 11317

21. En grof otuchtig menniskia hafwer mycket af munnen/ och talar obetänckt alt thet honom i sinnet faller.

22. Om än en dåre något godt talar/ så doger thet doch intet: ty han talar thet icke i rättom tijd.

23. Mångom förtager hans fattigdom/ at han icke illa giör: ther af hafwer han then fördeel/ at han icke ett ondt samwet hafwer.

24. Månger giör heller thet ondt är/ än at han skal mista sin heder; och giör thet för ogudachtiga menniskior skul.

25. Månger tienar them andra til orätta saker; och medh thet samma får han honom til owän.

26. Lögn är en slem skamfläck på ene menniskio/ och är meenlig när otuchtadom menniskiom.

27. En tiuf är icke så ond/ som en then sigh til lögn wänjer; men på sidstone komma the både på förderf.

28. Liuga är menniskione een skamlig ting/ och hon kommer aldrig til ähro.

II. Förmanas at tala wijsliga.

29. EN wijs man kommer sigh sielf til ähro/ genom sitt wisa taal; och en klook man warder afhållen när Förstar.

At flitigt bruka jorden.

30. Then som wäl brukar sin åker/ han giör drossan storan 11318; och then sigh håller in til Förstar/ så at han ther achtad blifwer/ han kan mycket ondt förtaga.

Achta sigh för mutor.

31. Skäncker och gåfwor 11319 förblinda the wisa/ och läggia them ett betzl i munnen/ at the icke straffa kunna.

Jcke dölja sina gåfwor.

32. En wijs man then sigh intet bruka låter/ och en nedergrafwen skatt/ hwar til äro the både nyttige?

33. Bättre är at then owise fördöljer sigh/ än then wise.

21. Capitel.

MAn skal taga sigh wahra för synd och öfwerwåld/ ty sådant får en ond ända/ v. 1. Then wise anammar läro/ v. 7. Wise och dårar hafwa åthskilliga egenskaper/ v. 12. Dårars taal är ledsamt; men the wisas liufligit och nyttigt/ v. 19. Dårar äro olydige/ skamdierfwe/ framtalige/ oskickelige/ v. 22.

I. Warning at fly synden.

MJn son/ hafwer tu syndat/ så wändt igen 11322/ och bed at thet förra giordt är/ må ock förlåtit warda.

2. Fly för syndene såsom för en orm: ty om tu kommer henne förnär/ så stinger hon tigh:

3. Hennes tänder äro såsom leijons tänder 11323/ och dräpa menniskiona.

4. Hwar och een synd är såsom ett skarpt swärd/ och giör sådana såår som ingen hela kan.

Jcke bruka öfwerwåld.

5. Then som öfwerwåld 11330 och orätt giör/ han måste på sidstone en tiggiare warda; och then stolt är/ then kommer på sidstone ifrå huus och heman.

6. Ty så snart then elände ropar/ så hörer Gudh thet/ och hämnden kommer snarliga:

Jcke förachta straff.

7. Then som icke låter säija sigh/ han är allaredo på thens ogudachtigas wägh. 11331

8. Och then som fruchtar Gudh/ han besinnar sigh; men then som hårdnackad är/ honom seer Gudh fierran efter/ och en förståndig märcker wäl/ at han förgås wil.

Jcke byggia sitt huus medh främmande penningar.

9. Then sitt huus bygger medh annars mans penningar/ han samkar sigh stenar til sina graf. 11324

10. The ogudachtigas hoop är såsom blåår/ the medh eld förtäras skola.

Jcke vmgås medh ogudachtiga.

11. The ogudachtiga gå wäl på en slätt wägh/ hwilkens ände helwetes afgrund är.

II. Åthskilnadt emellan wisa och dårar.

12. THen som Gudz budh håller/ han följer icke sitt egit hufwud:

13. Och fruchta Gudh medh alfwar/ är wijshet. 11325

14. Ther icke förnuft inne är/ ther anammas ingen lära.

15. Somlige äro förnuftige nogh; men the komma ther medh mycket ondt åstadh.

16. Ens wijs mans lära rinner 11332 som een flodh/ och såsom en lefwandes källa.

17. Ens dåras hierta 11326 är såsom ett käril thet ther läker/ och kan ingen läro hålla.

18. Tå en förnuftig een godh läro hörer/ så lofwar han henne och vthwidgar henne 11327: om en dåre hörer henne/ så mißhagar hon honom/ och han kastar henne baak om sigh.

19. Ens dåras taal tynger såsom een byrda på wägenom; men när en wijs talar/ är thet lustigt höra.

20. Vthi rådslag hafwer man acht vppå hwad then wise talar/ och hwad han råder/ thet gäller.

21. Ens dåras taal är såsom ett fallet huus/ och thens oförståndigas rådh/ kan man icke weta hwad thet är.

22. När man wil vnderwisa en dåra/ så skickar han sigh lika som man wille läggia honom en fiätter både på händer och fötter.

23. Men en wijs räknar thet för een gyldene prydning/ och för ett smide på högra armen. 11328

24. En dåre löper fritt enom in i huset; men en förnuftig hafwer ther een försyn widh.

25. En dåre seer fritt 11333 enom in genom fenstret; men en förnuftig blifwer vthan före ståndandes.

26. Thet är oförnuft/ lyda widh dörena; en förnuftig håller thet för een skam.

27. The margtalige bladra thet icke mycket til sakena tienar; men the wise wäga sin ord medh guldwigt. 11329

28. Dårar hafwa sitt hierta i munnen; men the wise hafwa sin mun i hiertat.

29. En dåre leer öfwerliudt; en wijs leer til måtto.

30. När en ogudachtig bannar en skalck/ så bannar han sigh sielfwom.

31. Örnataslare giöra sigh sielfwa skada/ och ingen hafwer them gierna när sigh.

22. Capitel.

OM lättia/ v. 1. Om ond och osedig barn/ v. 3. Tidige förmaningar äro nyttige; men dårar achta them intet/ v. 6. Man sörjer öfwer en dåra meer än öfwer en dödan: en wijs man vndflyr honom/ v. 10. Man skal tryggia sigh widh godt samwet/ v. 19. Jcke bekymra/ försmåda eller förachta sin wän/ v. 25. Vtan wara trogen/ och giöra honom bistånd/ v. 28. Beflita sigh om at styra sina tungo/ v. 33.

I. Beskrifwes een laat.

EEn laat menniskia är lika som en steen then i träcken ligger:

2. Then honom vptager/ han måste stryka händerna ther efter.

II. Osedige barn.

3. EN otuchtig son är sinom fader een skam.

4. Een förnuftig dotter får wäl man: och een osedig dotter låter man wäl blifwa; och hon bekymrar sin fader:

5. Och then ther dierf är/ hon är både fadrenom och mannenom til wanheder/ och warder af bådom hatad.

III. Otidiga förmaningar.

6. ETt taal som i otijd skeer/ är såsom ett strängiaspel ther en sörgse är: straff och låro skal man i rättom tijd bruka.

IV. Dårar som intet bättra sigh af någon lärdom.

7. THen en dåra lärer/ han återlimar een söndrig kruko/ och giör rätt såsom när man wäcker en man af hårdom sömn.

8. Then som medh en dåra talar/ han talar medh en sofwande:

9. När thet vthe är/ så säger han: Hwad är thet?

10. Öfwer en dödan plägar man gråta 11334/ ty han hafwer icke meer liuset; men öfwer en dåra skalt tu gråta/ at han intet förstånd hafwer.

11. Man skal icke alt förmycket gråta öfwer en dödan/ ty han är til roo kommen:

12. Men en dåras lijf är wärre än döden.

13. J siu dagar 11335 gråter man öfwer en dödan; men öfwer en dåra och ogudachtigan i alla hans lifsdagar.

14. Tala icke mycket medh en dåra/ och vmgås icke mycket medh en oförståndig:

15. Hålt tigh ifrå honom/ at tu icke kommer i platz 11341 11336/ och af hans oreenlighet besmittas.

16. Wik ifrå honom/ så blifwer tu medh frijd/ och kommer icke i ångest och nödh för hans dårskap skul.

17. Hwad är swårare än bly? Och huru wil man annars kalla en dåra än bly? 11337

18. Lättare är at bära sand/ salt och jern/ än ena oförståndiga menniskio.

V. Godt samwet är ett fast wärn.

19. LJka som ett huus thet fast förbundet är vthi ett annat huus/ af stormwäder icke omkull faller: altså ock ett hierta som på sine saak wist är/ thet fruchtar sigh för ingen förskräckelse.

20. Såsom een skiön plåstring på een slät wägg icke kan bestå emot regn/

21. Eller en gård på ett högt berg moot wäder:

22. Altså står icke heller ens dåras blödiga hierta i sitt anslag emot någon förskräckelse.

23. Om man kramar ögat/ så går ther tårar vth;

24. Och om man drabbar en på hiertat/ så låter han märckia sigh.

VI. Trogen wänskap skal vnderbyggias.

25. THen som kastar ibland foglar 11338/ han skygger them bort; och then som sin wän försmäder/ han åthskiljer wänskapen.

26. Om tu än droge vth titt swärd emot tin wän/ så giör tu ther medh icke så ondt som medh försmädelse:

27. Ty J kunnen wäl warda wänner igen/ tå tu icke flyr honom/ och talar medh honom: ty man kan all ting förlika/ vndantagno försmädelse/ förachtning/ hemlighets vppenbarelse 11339/ och arg list: i thessa stycker förjagas wännen.

28. Blif tinom wän trogen vthi hans fattigdom/ at tu tigh medh honom glädia må när honom wäl går.

29. Statt fast medh honom tå honom illa går/ på thet tu må ock niuta hans wälmågo godt åth.

30. Röök och damb går före ther elden brinna wil: altså plägar thet ock komma ifrå försmädelse til blodz vthgiutelse.

31. Skäm tigh icke at förswara tin wän/ och fly honom icke:

32. Skeer tigh något ondt af honom/ ho thet hörer/ han tager sigh til wahra för honom.

VII. Önskan at kunna styra sin tungo.

33. O At jagh kunde sättia ett låås för min mun/ och tryckia ett fast insegel på mina läppar/ at jagh ther igenom icke komme på fall/ och min tunga icke förderfwade migh. 11340

23. Capitel.

SYrach beder at Gudh wille bewara honom för åthskilliga synder; i synnerhet för försmädare/ v. 1. Onda lustar/ v. 4. Förtaal/ v. 7. Lättfärdigt swärjande och bannande/ v. 9. Okyskhet och horerij/ v. 22. Thes skam och förbannelse/ v. 32. Wijsheten berömes/ v. 37.

I. Syrach beder emot försmädare.

HErre Gudh fader/ och mins lifs Herre/ lät migh icke råka ibland försmädare/ och lät migh icke ibland them förderfwas.

2. O at jagh kunde hålla mina tanckar medh betzl/ och tuchta mitt hierta medh Gudz ord; och at jagh icke sparde migh om jagh något felade:

3. På thet jagh icke skal giöra synd/ och stoor wilfarelse vthi komma/ och mycket ondt bedrifwa/ medh hwilko jagh måtte nederfalla för mina owänner/ och them til spott warda.

Onda lustar.

4. HErre Gudh fader/ och mins lifs Herre/ bewara migh för otuchtigt öga;

5. Och wändt ifrå migh all ond lusta.

6. Lät migh icke råka vthi slöserij och okyskhet; och bewara migh för skamlöst hierta.

II. Afråder förtaal.

7. KÄra barn/ lärer hålla munnen: ty then honom håller/ han förtager sigh icke medh ordom:

8. Såsom the ogudachtige/ och försmädare/ och stolte/ ther igenom falla.

Lättferdigt fwärjande.

9. Wän icke tin mun til at swärja/ och föra Gudz namn. 11342

10. Ty lika som en dräng then ofta medh rijs slagen warder/ icke vthan strimor är:

11. Altså kan ock then icke wara af synd reen/ som ofta swär/ och Gudz namn förer.

12. Then som ofta swär/ han syndar ofta/ och plågan skal icke blifwa ifrå hans huus.

13. Swär han och förstår thet icke/ så syndar han likwäl; Förstår han thet/ och förachtar thet/ så syndar han twäfalt: 11343

14. Men swär han fåfängt 11356/ så är han doch icke vthan synd; hans huus skal hårdeliga straffat warda.

15. Thet är ock så ett dödeligit bannande 11357/ ther beware Gudh Jacobs huus före:

16. Och the gudachtige fly sådant/ och besmitta sigh icke medh thessa synd.

17. Wän icke tin mun til lättferdigt swärjande: ty thet kommer af ondt vpsåt.

18. Förgät icke tins faders och tine moders läro 11344/ så skalt tu sittia ibland herrar.

19. Tu skalt ock icke förgäten warda/ at tu icke wäns widh dårskap/ och på sidstone gierna såge at tu icke född wore/ och förbannar tin födelse dagh.

20. Then sigh wän til at förtala/ han bättrar sigh icke i sina lifsdagar.

21. Annan gång synda/ thet är förmycket; then tredie gången hafwer straff medh sigh.

Okyskhet och horerij.

22. Then som vptänd är medh heta/ han är såsom en brinnande eld/ och wänder icke igen/ til thes han vpbränner sigh sielf.

23. Een okysk menniskia hafwer ingen roo i sinom kropp/ til thes hon vptänder en eld.

24. Ene okysko menniskio är all maat 11358 söt/ och wänder icke igen til thes hon fullkomnar thet.

25. En man som sitt ächtenskap bryter/ och täncker widh sigh sielf/ ho seer migh? 11345

26. Mörkret är omkring migh/ och wåggiarna skyla migh/ så at ingen seer migh: hwem skulle jagh sky före; then Högste achtar intet mina synder. 11346

27. Thenne skyr allena för menniskiors ögon:

28. Och kommer intet ihogh at HErrans ögon mycket klarare äro än solen/ och see alt thet menniskiorna giöra; och skåda ock så in vthi hemliga wråår. 11347

29. All ting äro honom kunnig förr än the skapat warda/ så wäl som sedan the skapade äro. 11348

30. Then samme mannen skal vppenbarliga i stadenom straffad warda; 11349

31. Och skal gripen warda/ tå han sigh thes minst förseer:

III. Vthmärker okyskhets skam och förbannelse.

32. ALtså skal thet gå then qwinno som sin man öfwergifwer/ och en arfwinga af enom androm får:

33. Först är hon Gudz budh olydig; ther näst syndar hon emot sin man; ther vthöfwer får hon genom sitt horerij barn af enom androm.

34. Thessa skal man vthkasta af församlingene 11350/ och hennes barn måste thet vmgälla: 11351

35. Hennes barn skola intet rota sigh/ och hennes qwistar skola icke frucht bära. 11352

36. Hon låter een förbannad åminnelse efter sigh; och hennes skam warder aldrig afskrapad. 11353

IV. Berömmer wijsheten.

37. THer af lära efterkommanderna/ at intet är bättre än fruchta Gudh 11354/ och intet sötare än at achta på Gudz budh. 11355

24. Capitel.

THen rätta wijsheten är af Gudi och af hans helga ord/ v. 1. Hon boor i Zion vthi Gudz församling/ v. 12. Och vthsprider sigh i hela werldena/ v. 22. Hon är författad i Gudz lagh och then helga Skrift/ hwilken är ett omäteligit haaf/ och ett lius som vplpser alla menniskior/ v. 32.

I. Himmelska wijshetenes berömelse.

MJsheten 11376 prisar sigh/ och ibland folcket rosar hon sigh.

2. Hon predikar vthi Gudz församling/

3. Och lofwar sigh vthi hans rike/

4. Och säger altså: Jagh är Gudz ord/

5. Och swäfwer öfwer hela jordena/ såsom en skyy.

6. Mitt tiäll är i högdene/ och min stool vthi skyyn.

7. Jagh allena är allestädz/ så wijdt som himmelen är/

8. Och så diupt som afgrunden är.

9. Allestädz i hafwet; allestädz på jordene; 11359

10. Jbland all folck; ibland alla Hedningar: 11360

11. När thessom allom hafwer jagh sökt boning/ at jagh någorstädz kunde rum finna.

12. Tå böd migh Skaparen åth all ting/ och then migh skapat hafwer/ bestälte migh ena boning/

13. Och sade: Vthi Jacob skalt tu boo/ och Jsrael titt arf wara. 11361

14. För werldena af begynnelsen är jagh skapad/ och skal blifwa ewinnerliga 11362/ och hafwer i tabernaklet tient in för honom;

15. Och sedan i Zion fått ett wist rum 11363: och han satte migh vthi then helga staden/ at jagh i Jerusalem regera skulle.

16. Jagh hafwer rotat migh när ett ährat folck 11364/ thet Gudz arfwedeel är:

17. Jagh är högh vpwäxt såsom ett cedreträ på Libanon 11365/ och såsom en cypreß på Hermons berg:

18. Jagh är vpwäxt/ såsom ett palmträ widh watn/ och såsom rosenstielker the i Jericho 11366 wåxa;

19. Såsom ett dägeligit oljoträ på een frimark: jagh är vpwuxen såsom een lönn.

20. Jagh gaf een liuflig lucht ifrå migh/ såsom caneel och kosteliga örter/ och såsom thet bästa myrrham:

21. Såsom galban och onich och myrrham/ och såsom rökelse i templet.

22. Jagh vthräckte mina grenar såsom een eek/ och mina qwistar woro dägelige och lustige.

23. Jagh gaf een söt lucht ifrå migh såsom ett wijnträ; 11367

24. Och min blomster båro ährliga och rika frucht.

25. Kommer hijt til migh alle J som migh begåren/

26. Och mätter eder af mine frucht.

27. Min predikan är sötare än hannog; och min gåfwa sötare än hannogs kaka. 11368

28. Then af migh äter/ han hungrar ju meer efter migh; 11369

29. Och then af migh dricker/ han törster ju meer efter migh.

30. Then migh hörer/ han kommer icke på skam;

31. Och then migh följer/ han skal oskyldig blifwa.

II. Wijshetenes brunn är Gudz ord.

32. ALt thetta är förbundsens book 11370/ som medh them högsta Gudi giord är:

33. Nemliga/ lagen/ hwilken Mose Jacobs huse til en skatt befalt hafwer: 11371

34. Ther af wijsheten vthflutin är/ såsom then älfwen Pison 11372/ tå hon stoor är;

35. Och såsom then älfwen Tigris/ tå hon flöder om wårena:

36. Ther af förståndet vthflutit är/ såsom Euphrates tå hon stoor är; och såsom Jordan i andenne. 11373

37. Vthaf then samma är tuchtan vthgången såsom ett lius; och såsom then älfwen Nilus om hösten.

38. Then hafwer icke warit til som henne vthlära kunde/ och warder eij heller någon tijd then henne vthgrunda kan:

39. Ty hennes sinne är rikare än något haaf/ och hennes ord diupare än någon afgrund.

40. Af migh flyta många bäcker in vthi örtagårdarna/ lika som man inledde ther watn.

41. Ther watnar jagh mina örtagårdar;

42. Och fuchtar mina ängiar.

43. Ther warda mina bäcker til stora strömar;

44. Och mine strömer warda store siögar.

45. Ty min lära lyser så wida som then liusa morgon/ och skijn fierran; 11374

46. Och min lära vthgiuter prophetien/ then ewig blifwa måste.

47. Ther seen J/ at jagh icke allenast arbetar för migh; vtan för alla the som wijshet begära. 11375

25. Capitel.

OM mångahanda godh och ond ting/ v. 1. Om listiga och onda qwinnor/ v. 19.

I. Syrach berömer try ting; och lastar try ting.

TRy skiön stycke äro/ som både Gudi och menniskiom wäl behaga:

2. När bröder 11377 öfwerens äro/ och grannar 11378 älska sigh/ och man och qwinna wäl begå sigh medh hwarannan. 11379

3. Try stycke äro som jagh af hiertat hatar/ och theras wäsende förtryter migh fast:

4. När en fattig högfärdig är; och en riker gierna liuger; och en gammal dåre en horkarl är.

II. Berömlig ålderdom.

5. OM tu intet samkar tilhopa i vngdomenom/ hwad wilt tu finna i ålderdomenom?

6. O huru härliga står thet/ när the gråhärige äro wise/

7. Och the gamle kloke; och herrarna förnuftige och förståndige.

8. Thet är the gamlas crona 11380/ när the mycket förfarit hafwa/ och theras ähra är/ at the Gudh fruchta.

III. Tijo ting vpräknas/ som befrämja ens menniskios wälfärd.

9. NJjo stycke äro som jagh i mitt hierta håller högeliga prisande/ och thet tijonde wil jagh medh minom mun prisa:

10. En man som glädie hafwer af sin barn; then ther lefwer/ til thes han får see sina owänner nederlagda warda.

11. Wäl är honom som ena förnustiga hustru hafwer; then medh sitt taal ingen skada giör 11381; then icke tiena måste någrom then thet icke wärd är.

12. Wäl honom som en trogen wän hafwer: wäl honom som klook är;

13. Och then som lärer tå man thet gierna hörer.

14. O huru stoor är then som wijs är;

15. Men then som fruchtar Gudh/ öfwer honom är ingen:

16. Ty gudzfruchtan går öfwer alt.

17. Then som henne fast håller/ widh hwem kan man likna honom?

18. Jngen wärck är så stoor som hiertans sorg.

IV. Beskrifwes illistiga och argsinnada qwinnor.

19. JNgen listighet är öfwer qwinnors listighet.

20. Jntet försåt är öfwer hatarens försåt.

21. Jngen hämnd är öfwer owännens hämnd.

22. Jntet hufwud är så listigt som ormens 11382 hufwud; och ingen wrede är så bitter som qwinno wrede.

23. Jagh wille hälre boo ibland leijon och drakar/ än medh een ond qwinno: 11383

24. När hon wredh warder/ så förwandlar hon sin hy/ och warder leed som en säck:

25. Hennes man måste hafwa skam vthaf henne; och när man förekastar honom thet/ giör thet honom i hiertat ondt.

26. All arghet är ringa emot qwinnors arghet; henne ske thet them ogudachtiga skeer.

27. Een qwinna som mycket hafwer af munnen/ är enom stillom manne såsom en sandig wägh vpåth/ för enom gamlom man.

28. Lät thet icke bedraga tigh at hon är dägelig; 11384

29. Och begära henne icke förthenskul.

30. Om een qwinna giör mannen rijk/ så blifwer ther intet annat af än kijf och kråtz/ förachtelse och stoor smälek.

31. Een ond qwinna giör ett bedröfwat hierta/ olustigt ansichte/ och hiertans ångest.

32. Een qwinna ther af mannen ingen glädie hafwer/ hon giör honom ledosam widh all ting.

33. Synden är kommen af qwinnone 11385/ och för hennes skul måste wij alle döö. 11386

34. Såsom man icke skal gifwa watnena rum/ så skal man eij heller låta qwinnone sin wilja:

35. Wil hon icke wara efter tin hand/ så skil henne 11388 ifrå tigh. 11387

26. Capitel.

EEn dygdesam qwinna är een Gudz gåfwa/ v. 1. Men onda oskickeliga och lösachtiga qwinnor äro ett syndastraff/ v. 5. Een dierf dotter skal hårdt hållas/ v. 13. Een from och skickelig gläder sin man/ och är mycken ähra wärd/ v. 16. Otack samhet och affall ifrå trona äro grofwa synder/ v. 24. Medh köphandel följer gierna synd/ v. 27.

I. Om dygdesama/ och oskickeliga qwinnor.

MÄl är them manne som een dygdesam 11389 qwinno hafwer/ ther af lefwer han dubbelt så länge:

2. Een godh boqwinna 11390 är sinom man een glädie/ och giör honom ett roligit lefwerne.

3. Een dygdesam qwinna är een ädla gåfwa/ och warder honom gifwin som fruchtar Gudh: 11391

4. Ehwad han är rijk eller fattig/ så är hon doch honom een tröst/ och giör honom altid gladh. 11392

5. Try ting äro förskräckelig/ och thet fierde är grufweligit:

6. Förräderij/ vpror/ vthgiuta oskyldigt blodh;

7. Hwilke stycke allesamman wärre äro än döden.

8. Men thet är een hiertans sorg/ när een mißtrogen qwinna kifwar medh ene andro/ och skämmer henne för hwar man.

9. När en hafwer ena onda qwinno/ så är thet rätt såsom ett olika paar 11400 oxar/ som jämte hwar annan draga skola:

10. Then henne får/ han får en scorpion.

11. Een drucken qwinna är een stoor plåga: ty hon kan icke skyla sin skam.

12. Een bolersk qwinna känner man vppå hennes otuchtiga syyn/ och vppå hennes ögon. 11393

II. Een dierf dotter hålles hårdt.

13. ÄR tin dotter icke blygsam/ så hålt henne hårdt/ på thet hon icke skal drifwa något ondt/ medan hon så frij är.

14. När tu märcker/ at hon dierfweliga om sigh seer/ så se wäl til: hwar tu thet icke giör/ och hon giör ther öfwer tigh emot/ så torf tu thet icke vndra.

15. Såsom en wandrare then torstig är/ låter hon sin mun vp/ och dricker thet nästa watn som hon få kan/ och sätter sigh ther hon en stock finner/ och tager widh hwad hon få kan.

II. Een from qwinna af ädla dygder.

16. EEn liuflig qwinna 11394 gläder sin man/ och när hon förnufteliga medh honom vmgår/ vpfriskar hon honom hans hierta.

17. Een qwinna som tiga kan är een Gudz gåfwa.

18. Och een wältuchtad qwinna står icke til at betala. 11395

19. Jngen ting är kärare på jordene än een tuchtig qwinna;

20. Och intet kosteligare än een kysk qwinna.

21. Såsom solen när hon vpgången är/ är een prydelse på HErrans höga himmel: altså är een dygdesam qwinna een prydelse i sitt huus.

22. Een dägelig qwinna/ then ther from är/ hon är såsom een klar lampa 11401 på them heliga liusastakanom. 11396

23. Een qwinna som ett stadigt sinne hafwer/ är såsom the gyldene stolpar 11401 på silfwer fötterna. 11397

IV. Straffas otacksamhet och affall ifrå trona; samt orättrådighet i handel.

24. TW stycke äro som migh förtryta; och thet tredie giör migh wredh:

25. När man låter en stridsam man på sidstone fattigdom lida; och wisa rådgifware på sidstone förachtas: 11398

26. Och then af rätta trone affaller til een orätta troo; thenna hafwer Gudh til swärd fördömt. 11399

27. En köpman kan medh platz taga sigh wahra för orätt/ och en krämare för synd.

27. Capitel.

KÖphandel wil gierna hafwa synd medh sigh; men then Gudh fruchtar han warder beskyddad/ v. 1. Man skal icke hafwa lättferdigt taal/ swärja/ eller vppenbara hemlighet/ v. 12. En falskan hatar både Gudh och menniskior/ v. 25. Man skal icke trängta efter ens annans ofärd/ v. 28. Jcke wredgas/ v. 33.

I. Medh köphandel följer gierna synd.

FÖr penningar skul giöra många orätt; och the som rike wilja warda 11402/ the wända ögonen bort. 11411

2. Såsom en nagle tränges in emellan twå stenar i muren:

3. Så tränger 11412 ock synden sigh in emellan säljaren och köparen.

4. Om han icke medh flijt håller sigh vthi HErrans fruchtan/ så warder hans huus snart omstördt.

5. Tå man sichtar/ så blifwa sådorna qwara: altså hwad menniskian tager sigh före/ loder ju något oreent ther widh.

6. Lika som vgnen pröfwar the nya krukor: altså bepröfwar bedröfwelsen menniskiones sinne. 11403

II. Menniskior pröfwas af talet.

7. PÅ fruchtene märcker man huru trädh hafwer rychtat wordet: altså märcker man på talet huru hiertat skickat är. 11404

8. Tu skalt ingen prisa/ vtan tu hafwer hördt honom: ty på talet kännes mannen.

9. Följer tu rätthetena efter/ så får tu henne/ och ikläder tigh henne såsom en skiön kiortel.

10. Foglarna draga sigh in til sina likar: altså håller sanningen sigh in til them som henne lyda.

11. Såsom leijonet wachtar efter rofwet: altså griper synden på sidstone ogierningsmannen.

12. En gudfruchtig talar altid thet hälsosamt är; men en dåre förwandlas såsom månen.

13. När tu ibland the owisa äst/ så märck hwad tiden lida wil; men ibland the wisa må tu hållat fram.

14. The dårars taal är öfwermåtton förtretligit/ och theras löije är icke vthan synd; och the kitzla 11413 sigh doch ther medh.

15. Ther man mycket swärjande 11405 hörer/ ther står honom håret öfwer ända: och theras kijf giör/ at man måste hålla öronen til.

16. När the högfärdige kifwa tilhopa/ så följer ther blodz vthgiutelse medh/ och är förtretligit at höra vppå/ tå the hwarannan skämma.

III. Man skal icke vppenbara hemlighet.

17. THen som hemlighet vppenbarar/ han tappar trona/ och skal icke sedan få en trogen wän. 11406

18. Haf tin wän för ögon/ och hålt honom troo:

19. Men om tu vppenbarar hans hemlighet/ så får tu honom intet igen. 11414

20. Then sin wän mister/ han hafwer ther så ondt af/ som then hwilkens owän vndkommer.

21. Lika som tu släpper en fogel vthu handene: altså är thet ock när tu mister tin wän: 11407

22. Tu får honom intet igen: tu behöfwer intet löpa efter honom/ han är förlångt borto; han är vndsprungen såsom een rå vthu nätet. 11408

23. Såår kan man förbinda; spotsk ord kan man försona:

24. Men then som hemlighet vppenbarar/ medh honom är thet vthe.

IV. Jcke bruka falskhet.

25. THen som blinckar medh ögonen/ han hafwer ondt i sinnet 11409/ och låter intet wända sigh ther ifrå.

26. För tigh kan han wäl sötliga tala/ och lofwar fast thet tu talar; men på baken talar han annorlunda/ och förwänder tigh tin ord.

27. Jagh kan ingen ting så illa lida som then samma; och HErren lider honom eij heller.

V. Jcke stå efter ens annars skada; och icke wredgas.

28. THen som kastar en steen vp i högt/ honom faller han neder vppå hufwudet: then som någon hemliga stinger/ han sargar sigh sielf.

29. Then ena groop gräfwer/ han faller sielf ther vthi. 11410

30. Then som gildrar för en annan/ han griger sigh sielf: then enom androm skada giöra wil/ honom kommer thet sielfwom på hans hals/ så at han icke weet hwadan.

31. The högfärdige bruka håån och spott; men hämnden wachtar vppå them/ såsom ett leijon.

32. The som glädia sigh när them froma illa går/ the warda fångne i snarone; och hiertans sorg skal förtära them förr än the döö.

33. Wrede och grymhet äro styggelig/ och en ogudachtig brukar sådant.

28. Capitel.

MAn skal icke hämna sigh sielf/ vtan förlåta/ v. 1. Jcke vmgås medh kijf och långsama trätor/ v. 10. Örnataslare och klaffare komma mycket ondt åstadh/ v. 15. The froma warda therföre beskyddade; men olyckan går öfwer the ogudachtiga/ v. 26.

I. Warning för hämndgirighet.

THen sigh hämnar/ öfwer honom skal HErren hämnas igen 11415; och skal ock så behålla honom hans synder.

2. Förlåt tinom nästa hwad han tigh emot brutit hafwer; och bed tå/ så warda tina synder ock förlåtna. 11416

3. Een menniskia behåller wrede emot then andra/ och wil sökia nåde när HErranom:

4. Hon är obarmhertig emot sin lika 11417/ och wil för sina synder bedia:

5. Hon är icke vthan kött och blodh/ och behåller wrede; ho wil tå förlåta henne sina synder?

6. Tänck vppå ändan 11418/ och lät owänskap fara/ then döden och förderf söker;

7. Och blif vthi budorden. 11419

8. Tänck vppå budet/ och öfwergif titt hoot emot tin nästa. 11420

9. Tänck på thens Högstas förbund/ och förlåt fåwitsskona.

Trätor.

10. Haf kijf fördrag 11421/ så blifwa många synder tilbaka:

11. Ty een wredsam menniskia vptänder kijf/ och en ogudachtig kommer oredo åstadh emellan goda wänner/ och hitsar them emot hwarannan 11422/ som godan frijd hafwa.

12. När weden är mycken/ så warder elden thes meer; och när menniskiorna wäldige äro/ warder wreden thes större; och om menniskiorna rike äro/ warder wreden thes starckare: och om trätan länge warar/ så brinner thet thes meer.

13. Redebogen wara til at träta/ thet vptänder en eld; och snar wara til kijfs/ thet vthgiuter blodh.

14. Om tu blås på een gnisto/ så warder ther af en stoor eld; men spottar tu vppå een gnisto/ så slocknar hon; och både kan af tin mun komma.

Klaffare.

15. Örnataslare 11423 och falske arge munnar äro förbannade: ty the vpwäckia ondt emellan them som godan frijd hafwa.

16. Een ond tunga giör många menniskior oens;

17. Och drifwer them vthu thet ena landet i thet andra:

18. Hon nederslår fasta städer/ och förstörer förstadöme.

19. Een ond tunga bortdrifwer redeliga qwinnor 11425; och giör them qwitt widh thet the hafwa haft mödo och arbete före:

20. Then henne lyder/ han hafwer aldrig roo/ och kan ingenstädz medh frijd blifwa.

21. Gißlen giör strimor; men een ond tunga sönderslår been och altsamman.

22. Månge äro falne genom swärdz ägg; men aldrig så månge som för onda tungor.

23. Wäl är honom som för een ond tungo bewarad är/ och för henne oplågad blifwer/ och hennes ook icke

bära måste/ och vthi hennes bandom icke bunden är:

24. Ty hennes ook är af jern/ och hennes band af koppar.

25. Hennes plåga är bittrare än döden/ och wärre än helwetet.

II. The fromas beskydd; och the ogudachtigas förderf.

26. MEn hon warder then gudfruchtiga intet vndertryckiandes/ och han warder i then elden intet brinnandes.

27. Then som öfwergifwer HErran/ han skal falla ther vthi/ och ther vthi brinna/ och thet skal intet vthsläckt warda: thet skal öfwerfalla honom såsom ett leijon/ och förderfwa såsom en parde.

28. Tu omgärdar tina ägor medh törne; hwij giör tu icke mycket meer een dör och bom för tin mun?

29. Tu wäger titt silfwer och guld in; hwij wäger tu ock icke tin ord på guldwigt? 11424

30. Tag tigh wahra/ at tu ther igenom icke staplar/ och faller för tina owänner/ som wachta vppå tigh.

29. Capitel.

OM låån: om godh och ond betalning/ v. 1. Barmhertighet emot then nödstälta/ v. 12. Och löfte/ huru månger warder ther igenom bedragen/ v. 18. Thet ens egit är/ thet hafwer man vthan förtret/ v. 28.

I. Om låån/ och thes betalning.

THen sinom nästa länar/ han giör ena barmhertiga gierning 11426; och then som ägodelar hafwer/ han skal thet giöra.

2. Läna tinom nästa när han betorf; och få ock så tu tinom nästa igen i förelagdom tijd:

3. Hålt hwad tu sagt hafwer/ och handla icke bedrägeliga medh honom/ så finner tu altid tina nödtorft.

4. Månger menar/ at thet är funnet som han på borgan tager; och bedröfwar honom som honom hulpet hade.

5. Han kysser enom handena/ tå han länar af honom/ och talar så ödmiukeliga för sins nästas penningar skul;

6. Men när han skal gifwa thet igen/ så förhalar han thet/ och klagar fast: Thet är dyyr tijd.

7. Och om han än förmå thet/ gifwer han som nogast hälftena igen/ och räknar honom thet til för een winning:

8. Om han icke förmår thet/ så giör han honom the penningar qwitt: så hafwer tå then samme köpt sigh en owän för sina egna penningar:

9. Och hin betalar medh bannor och lastan; och gifwer honom smälegen ord för tackena.

10. Månger länar ogierna/ vthaf ingen ond mening; vtan han fruchtar at han warder sitt qwitt.

11. Doch haf tolamod medh tinom nästa i nödene; och giör then almoson ther til/ at tu gifwer honom tijd.

II. Barmhertighet moot nödstälta.

12. HJelp then fattiga för budet skul 11427/ och lät honom icke gå slappo ifrå tigh i nödene:

13. Vmbär gierna tina penningar för tins broders och nästas skul; och gräf them icke neder vnder en steen/

ther the doch förfaras.

14. Samka tigh en skatt 11428 efter thens Alrahögstas budh/ han warder tigh bättre än något guld.

15. Lägg tina almoso i ett besynnerligit rum 11429 11435/ och hon skal vthhielpa tigh ifrån all olycko: 11430

16. Hon skal strida för tigh emot tina owänner/ 11431

17. Bättre än någor sköld eller spetz. 11432

III. Försichtighet i löfte.

18. EN from man låfwar för sin nästa;

19. Men een skamlös menniskia låter blifwa honom.

20. Förgät icke tins löftesmans wälgierning:

21. Ty han hafwer vthsatt sigh sielf för tigh.

22. En ogudachtig förer sin löftesman i skada;

23. Och en otacksam låter sin förlossare sittia i fahra.

24. Gå i löfte/ hafwer många rika menniskior förderfwat/ och kastat them hijt och tijt/ såsom wågen i hafwet:

25. Thet hafwer myndiga män bortdrifwit/ så at the vthi främmande land måste huuswille gå.

26. Om en ogudachtig i löfte gått hafwer/ och vmgår medh swenker/ at han må komma sigh ther vth/ then warder icke straff vndkommandes.

27. Hielp tin nästa vth så mycket tu kant; och se tigh före at tu icke sielf kommer ther öfwer på skada.

IV. Förnöijelse af sitt egit förråd.

28. THet är nogh til thetta lefwernet/ at man hafwer watn och brödh/ kläder och huus/ ther han sina nödtorft 11436 medh skyla kan. 11433

29. Bättre är een ringa näring vnder ett brädeskiul thet egit är/ än ett kosteligit bord ibland främmande. 11434

30. War til fridz ehwad tu hafwer litet eller mycket: ty thet är ett skamligit lefwerne/ gå huus frå huus.

31. Ther en är främmande/ tör han icke låta sin mun vp:

32. Han måste låta them in til sigh/ och låta them dricka medh sigh/ och ingen tack få:

33. Han måste ther til höra bitter ord/ nemliga: Gack/ tu främmande/ och duka bord; lät migh äta medh tigh hwad tu hafwer.

34. Jtem: Drag här vth; jagh hafwer fått en ärlig gäst/ jagh måste hafwa huset/ min broder drager in til migh.

35. Sådant är enom förnuftigom man swårt 11437/ at han för herberge skul sådana ord höra skal/ och at man förwiter honom/ thet han honom länt hafwer.

30. Capitel.

THen sitt barn agar/ han får ther ähra/ nytto och glädie af/ v. 1. Men then sitt barn i sielfswåld vpföder/ han får ther sorg af/ v. 7. Ett sundt lijf är bättre än många ägodelar/ v. 14. Siukdom är wärre än döden: ty en siuklig menniskia hafwer ingen nytto af sina ägodelar/ v. 17. Therföre skal man lefwa wäl/ vndfly sorg och wrede/ v. 22.

I. Barn skal man aga.

THen sitt barn kärt hafwer/ han håller thet städse vnder riset/ på thet han framdeles skal få glädie af thy. 11438

2. Then sitt barn i tucht håller/ han skal fa glädie af thy/ och betorf icke skämmas11439 widh thet när sina kända.

3. När en tuchtar sin son/ bedröfwar han sin owän/ och gläder sina wänner:

4. Ty om hans fader döör/ så är thet lika som han wore intet död: ty han hafwer sin lika efter sigh lefdt.

5. Tå han lefde såg han sina lust/ och hade glädie af honom: tå han blef död/ behöfde han intet sörja:

6. Ty han hafwer efter sigh låtit ett förswar emot sina owänner/ och then ther wännom åter til wilja wara kan.

II. Jcke städia them sielfswåld.

7. MEn then som widh sitt barn för flaat är/ han klagar thes strimor; och så ofta som thet gråter/ förskräcker han sigh.

8. Ett agalöst barn warder owyrdigt/ såsom en otam häst.

9. War flaat för tin son/ så måste tu framdeles fruchta för honom; lek medh honom/ så bedröfwar han tigh framdeles.

10. Skämta icke medh honom/ at tu icke framdeles medh honom sörja skalt/ och tina tänder på sidstone gnidzla måste.

11. Lät honom icke sin wilja i vngdomenom/ och vrsaka icke hans dårskap.

12. Bög hans hals medan han ännu vng är; och slå honom i ryggen/ medan han ännu liten är 11440: på thet han icke skal warda halsstyf/ och tigh olydig.

13. Lär titt barn/ och lät thet icke gå fåfängt/ at tu icke ther öfwer kommer vppå skam.

III. Ett sundt lijf är een ädla gåfwa.

14. THet är bättre at en är fattig/ och ther medh helbregda och frisk/ än rijk och osund.

15. Wara frisk och helbregda/ är bättre än guld; och en helbregda kropp/ är bättre än mycket godz;

16. Jngen rikedom är liknandes widh en helbregda kropp; och ingen glådie lijk widh hiertans glädie.

17. Döden är bättre än ett kranckt lefwande/ eller en städig kranckhet.

18. Thet är lika som en godh rätt för en mun then intet äta kan; och såsom then maat then man sätter widh

ens dödz mans grift:

19. Ty hwad är offret afgudenom nyttigt? Han kan doch hwarken äta eller luchta. 11441

20. Så är thet ock medh enom rikom/ then Gudh siukan giör:

21. Han seer thet wäl medh ögonen/ och ther efter suckar; och är såsom en snöpter then när ene jungfru ligger och suckar.

IV. Man bör achta sigh för sorg och wrede.

22. GJör tigh icke sielf sorg; och plåga tigh icke sielf medh tina egna tanckar:

23. Ty ett gladt hierta är menniskiones lijf; och hennes frögd är hennes långa lijf. 11442

24. Giör tigh godt/ och styrck titt hierta; och drif sorgena långt bort ifrå tigh:

25. Ty sorg dräper många menniskior/ och tienar doch ingenstädz 11444 til.

26. Nijt och wrede förkorta lifwet; och sorg giör mannen gamlan förr än tijd är. 11443

27. Eno glado hierta smakar all ting wäl/ som han äter.

31. Capitel.

GJrighet förtärer kroppen/ och kommer en på förderf/ v. 1. Then som rikedom rätt brukar/ han är lof wärd/ v. 8. Widh thens rikas bord skal man wara tuchtig/ och äta måtteliga/ v. 12. Man skal wara idkesam och gifmild/ v. 26. Jcke öfwerflöda/ vtan dricka til wederqweckelse/ v. 30. Jcke komma olust åstadh i gästabud/ v. 39.

I. Warning för girighet.

MAka efter rikedomar/ förtärer kroppen; och ther om sörja/ låter icke sofwa.

2. När en ligger och sörjer/ så waknar han altid vp; såsom een stoor kranckhet altid vpwäcker.

3. Then är rijk/ som arbetar och samlar penningar/ och håller vp emellan åth/ och nyttiar them:

4. Men then är fattig/ som arbetar/ och thet lyckas honom intet; och om han än vphåller/ så är han doch en stackar.

5. Then penningar älskar/ han blifwer icke vthan synd; och then förgängeligit 11445 söker/ han måste medh förgås.

6. Månge komma på olycko för penningen skul/ och förderfwas ther öfwer för sin ögon:

7. The som honom offra 11446 11453/ them störter han neder; och the oförsichtiga griper han.

8. Wäl är them rika som ostraffelig funnen warder/ och icke söker penningar. 11447

9. Ho är then? Så wilje wij lofwa honom: ty han giör mächtig ting ibland sitt folck.

10. Then här vthinnan bepröfwad och rättsinnig funnen warder/ han warder medh skiäl lofwad: Han kunde wäl giöra illa/ och giorde doch icke; skada giöra/ och giorde doch icke:

11. Therföre blifwer hans godz; och the helige prisa hans almoso.

II. Bord reglor.

12. NÄr tu sitter widh ens rijks mans bord/ så öpna icke tina käftar/

13. Och tänck icke: Här är nogh til at äta:

14. Vtan tänck/ at ett argt öga är nidskt.

15. Ty hwad är nidskare än ett sådant öga? Och gråter tå thet seer en taga til.

16. Tag icke til af alt thet tu seer;

17. Och tag icke thet för honom i fatena ligger.

18. Märck til widh tigh sielf/ hwad tin näste gierna eller ogierna hafwer; och hålt tigh förnufteliga i all stycker.

19. Ät som een menniskia 11454 hwad för tigh satt är; och ät icke alt förmycket/ på thet at man icke skal warda tigh wredh.

20. För tucht skul hålt tu först vp; och war icke en omättelig frässare/ at tu icke får ogunst.

21. När tu ibland många sitter/ så tag icke tu först til.

22. Een sedig menniskia låter sigh medh een ringa ting nöija; therföre torf han icke i sine säng hicka:

23. Och när magen widh måttelighet hållen warder/ så sofwer man lusteliga; så kan en bittida stå vp om morgonen/ och är lustig widh sigh sielf.

24. Men en omättelig fråssare sofwer oroliga/ och hafwer magawärck och buukref.

25. Om tu förmycket ätit hafwer/ så statt vp; gack bort och kasta vp/ thet är tigh hälsosamt.

III. Förmaning til idkesamhet och gifmildhet.

26. MJn son/ hör migh/ och förachta migh icke; at min ord på sidstone icke komma tigh igen.

27. Tag tigh något före til at arbeta/ så kommer tigh icke någor kranckhet vppå.

28. En gifmild man lofwa menniskiorna/ och säija: Han är en ährlig man; och sådant är ett godt lof:

29. Men om en karig vsling talar hela staden illa/ och man säger rätt ther vthi. 11448

IV. Til måttelighet i wijndrickande.

30. WAr icke en wijndrinckare 11449: ty wijn förderfwar många menniskior.

31. Äsian pröfwar lödningen; altså pröfwar ock winet öfwerdådig hierta/ när the druckne äro.

32. Wijn wederqwecker menniskiones lijf/ om man dricker thet måtteliga. 11450

33. Och hwad är thet för ett lefwande/ ther intet wijn är?

34. Wijn är skapat ther til/ at thet skal giöra menniskiona glada.

35. Wijn drucket til nödtorft/ frögdar kropp och siäl: 11451

36. Men om man dricker ther förmycket af/ hafwer thet alt ondt medh sigh. 11452

37. Dryckenskap giör en galen dåra ännu galnare/

38. Så at han trotsar och pockar/ til thes han stött/ slagen och sargad warder.

39. Straffa icke tin nästa vthi dryckenskap/ och försmäd honom icke vthi hans glädie.

40. Gif honom icke ond ord/ och möt honom icke medh hårdt taal:

32. Capitel.

SYrach påminner huru man sigh i gästabod skicka skal/ v. 1. Annat höfwes them gamlom/ och annat ynglingom i samqwämd/ v. 4. Man skal ock i tijd gå heem/ v. 15. Sedan råder han til Gudzfruchtan/ v. 18. Och at taga widh hälsosamma rådh/ v. 22.

I. Gästabodz reglor.

ÄSt tu förordnad til skaffare/ förhäf tigh icke: vtan hålt tigh lika widh them/ och laga tigh efter them/ så sitter tu rätt;

2. Och gif ther til hwad tigh bör/ om tu wilt sittia ther medh:

3. På thet the måga wara glade medh tigh: ther får tu ähro medh/ och man kallar tigh en sedig och belefwad man.

4. Then äldste skal tala 11455; ty thet bör honom/ såsom then ther förfaren är;

5. Och förhindra icke spelmännerna.

6. Och om man wisor siunger/ så häng icke ther vthi medh/ och spar tina wijshet til en annan tijd. 11456

7. Såsom en rubin lyser i skiönt guld/ altså pryder ock sången gästabodet.

8. Såsom en smaragd i skiönt guld wäl står:

9. Altså stå wisor ock wäl ther godt wijn är.

10. En yngling må ock wäl tala en gång eller twå/ när han behöfwer thet:

11. Och när man honom frågar/ skal han giöra thet kort;

12. Och hålla sigh såsom then ther icke mycket weet/ och hällre tiga:

13. Och skal icke hålla sigh lika widh herrarna; och när en gammal talar/ icke falla vthi hans taal.

14. Toordön hafwer stoor liungeld 11461 medh sigh; blygd giör stoor ynnest.

15. Statt ock i tijd vp/ och war icke then sidste:

16. Vtan gack snart heem/ och lek ther/ och giör hwad tu wilt: doch at tu intet ondt giör/ och widh ingen illa låter 11462.

17. Vtan tacka för alt thetta honom som tigh skapat/ och medh sitt goda wälplägat hafwer.

II. HErrans fruchtan.

18. THen som fruchtar HErran/ han låter gierna lära sigh; och then som bittida skickar sigh ther til/ han warder nådh finnandes.

19. Then som efter Gudz ord frågar/ han skal rikeliga få thet 11457; men then som icke menar thet medh alfwar/ han warder icke vtan wärre ther af.

20. Then som fruchtar HErran/ han drabbar vppå then rätta lärona/ och kommer rättferdighetena til at lysa såsom ett lius.

21. En ogudachtig låter icke straffa sigh/ och weet hielpa sigh medh annars exempel 11463 i sin anslag.

22. En förnuftig man förachtar icke godh rådh;

23. Men en öfwerdådig och högfärdig rädes intet/ ändoch han giordt hafwer hwad han wille.

III. Goda rådh.

24. GJör intet vthan rådh/ så ångrar tigh thet icke sedan thet giordt är.

25. Gack icke then wägen ther tu på falla må/ eller ther tu tigh på stenar stöta må.

26. Förlåt tigh icke ther på at wägen slät är 11458: ja/ tag tigh ock wahra för tin egen barn.

27. Ehwad tu hafwer för händer/ så haf tröst til Gudh 11459 af alt hierta: ty thet är hålla Gudz budh.

28. Then som sätter troo til Gudz ord/ han achtar buden 11460; och then som tröster vppå HErran/ honom skal intet fattas.

33. Capitel.

THen som HErran fruchtar han warder vplyst och bewarad; men then ogudachtige lyder hwarken rådh eller förmaningar; är säker och ostadig/ v. 1. Jcke achtandes Gudz skickelse/ och åthskilnad på tider/ menniskior/ ondt och godt/ v. 6. Man skal sielf råda öfwer sina ägodelar i all sin tijd/ v. 19. och regera sina tienare och vnderdåner medh beskedelighet/ v. 25.

I. The gudfruchtigas fördeel för the ogudachtiga.

THen som fruchtar Gudh/ honom wederfars intet ondt; vtan tå han frestad är/ skal han åter förlossad warda. 11464

2. En wijs man hatar icke Gudz ord; men en skrymtare swäfwer som ett skep på stormande hafwet.

3. Een förståndig menniskia håller sigh fast widh Gudz ord; och Gudz ord är henne wist såsom ett klart taal.

4. Blif wiß på sakene/ och tala sedan ther om; lät först wäl lära tigh/ så kant tu swara.

II. The dårar skiöta intet Gudz ordning.

5. ENs dåras hierta 11465 är såsom ett hiul på wagnenom; och hans tanckar löpa omkring såsom ett hiulsnaf.

6. Såsom en stodhäst gnäggiar åth all skiut/ så hänger ock en skrymtare 11472 in til alla bespottare/

7. Och säger: Hwij skulle then ena dagen wara heligare än then andre? Efter solen giör ju alla dagar i åhrena lika.

8. HErrans wijshet hafwer så åthskildt them/ och han hafwer så skickat åhrstider och helgedagar. 11466

9. Han hafwer somliga vthwaldt och helgat för andra dagar.

10. Lika som alla menniskior äro af jordene/ och Adam af stofft skapad: 11467

11. Och HErren hafwer doch åthskildt them efter sine margfaldeliga wijshet/ och hafwer skickat mångahanda sätt ibland them: 11468

12. Somliga 11473 hafwer han wälsignat/ vphögdt och helgat/ och til sina tienst kallat; men somliga 11473 hafwer han förbannat/ och förnedrat/ och bortkastat them vthaf theras stand.

13. Ty the äro vthi hans hand/ såsom leer vthi pottomakarens hand; han giör alla sina gierningar såsom honom täckes. 11469

14. Altså äro ock menniskiorna vthi hans hand/ som them giordt hafwer; och han gifwer hwarjom och enom såsom honom synes godt wara. 11470

15. Altså är thet goda skickat emot thet onda/ och lifwet emot döden/ och then gudfruchtige emot then ogudachtiga: altså skåda all thens Högstas werck/ så äro altid tw skickat emot tw/ och ett emot thet andra.

16. Jagh hafwer sidst vpwaknat/ såsom en then ther efterhämtar om hösten:

17. Och Gudh gaf migh ther wälsignelse til/ at jagh ock hafwer fylt mina prässar såsom i fullom höst.

18. Skåder huru jagh icke för migh arbetat hafwer; vtan för alla the som gierna lära wilja. 11471

III. Förmaning at wara sielf herre öfwer sitt/ medan man lefwer.

19. HÖrer migh/ J store herrar; och J regenter i folcket/ lägger thet på hiertat.

20. Gif icke tinom son/ hustru/ broder och wän wåld öfwer tigh så länge tu lefwer/ och öfwergif ingom tina ägodelar/ at tigh icke ångrar thet/ och tu måste bedia them ther om.

21. Medan tu lefwer och anda hafwer/ vndergif tigh ingo andro menniskio.

22. Thet är bättre at tin barn behöfwa tigh/ än at tu måste see them i händerna.

23. Blif tu then öfwerste i tinom ägodelom; och lät icke taga tina ähro bort:

24. När tin ände kommer/ at tu måste ther ifrå/ sij/ tå skift titt arf vth.

IV. Regera sin tienare medh förnuft.

25. ÅSnanom bör hans foder/ gißl och byrda: altså tienarenom sitt brödh/ straff och arbete.

26. Hålt tin tienare til arbete/ så hafwer tu roo för honom: låter tu honom gå fåfäng/ så wil han wara en junker.

27. Ook och tömar böija halsen; en ondan tienare hugg och slagh:

28. Drif honom til arbete/ at han icke går fåfäng.

29. Fåfäng gå/ lärer mycket ondt.

30. Lägg honom arbete vppå thet enom tienare tilhörer; lyder han tigh icke/ så sätt honom i stocken: doch lägg ingom alt förmycket vppå/ och hålt måtto i all ting.

31. Hafwer tu en tienare/ så lät tigh wårda om honom såsom om tigh sielfwan: ty then honom något giör/ han menar titt lijf och lefwerne: hafwer tu en tienare/ så lät hålla honom som thet wore tu sielf 11474/ ty tu behöfwer honom såsom titt egit lijf.

32. Håller tu honom illa/ så at han löper bort ifrå tigh/ hwar wil tu sökia honom igen?

34. Capitel.

EGna tanckar och drömar/ föra mången i wilfarelse/ v. 1. Sådana flättia behöfwes icke til at lära Gudz wilja/ v. 8. Öfnjng i Gudz ord gifwer förstånd/ v. 9. Och HErrans fruchtan gifwer fritt modh i anfächtningen/ v. 16. Gudh hafwer intet behagh til the ogudachtigas offer/ v. 21. Eller til theras fastande och böön som straxt åter synda/ v. 28.

I. Drömer och fåfänga tanckar förföra mången.

OWisa menniskior bedraga sigh sielfwa medh galen förhoppning; och dårar förlåta sigh vppå drömar.

2. Then som drömar achtar 11475/ han tager efter skuggan; och faar efter at gripa wädret.

3. Drömer är icke annat än beläte vthan warelse.

4. Hwad oreent 11485 är/ huru kan thet reent wara; och hwad falskt är/ huru kan thet sant wara?

5. Egen spådom/ och vthtydning/ och drömer äro intet/ och the giöra doch swåra tanckar:

6. Och om thet icke kommer igenom thens Högstas inskiutelse 11486/ så hålt intet ther af:

7. Ty drömer bedraga många menniskior/ och thet felar för them som byggia ther vppå.

8. Man torf ingen lögn 11487 ther til/ at man skal hålla Gudz budh; och man hafwer nogh af Gudz ord/ när man rätt lära wil.

II. Öfning i Gudz ord skajfar förstånd.

9. EN wäl öfwad man förstår mycket; och en wäl förfaren kan tala om wijshet:

10. Men then ther intet öfwad är/ han förstår fögo;

11. Och the wille andar komma mycket ondt åstadh.

12. Tå jagh ännu i wilfarelse war/ kunde jagh ock mycket lära/ och war så lärd/ at jagh icke kunde alt säijat.

13. Och kom ofta i dödzfahra ther öfwer/ til thes jagh ther ifrå förlossad wardt.

14. Nu seer jagh/ at the gudfruchtige hafwa then rätta Andan: 11476

15. Ty theras hopp står til honom/ som them hielpa kan.

III. Gudzfruchtan gifwer modh.

16. THen som fruchtar HErran/ han torf för ingen ting förskräckias/ eller bäfwa: ty han är hans hopp. 11477

17. Wäl är honom som fruchtar HErran. 11478

18. Hwar vppå förlåter han sigh; hwad är hans tröst?

19. HErrans ögon see vppå them som älska honom: 11479 han är ett mächtigt beskärm/ een stoor starckhet/ een skygd emot hetan/ ett skiul emot then heta middag/ een bewarning emot staplande/ een hielp emot fall:

20. Then hiertat frögdar/ och giör ansichtet gladt; och gifwer hälso/ lijf och wälsignelse.

IV. The ogudachtigas offer är Gudi mißhageligit.

21. THen som offrar af orättfärdigt godz 11488/ hans offer är een bespottelse: 11480

22. Och sådana the ogudachtigas bespottelse behagar Gudi intet.

23. The ogudachtigas gåfwor behaga them Högsta alsintet; och synderna låta icke försona sigh medh mycket offer. 11481

24. Then som offrar af thens fattigas godz/ han giör lika som then ther slachtar sonen för fadrens ögon.

25. Then fattige hafwer intet vtan något litet brödh; then som giör honom ther widh qwitt/ han är en mördare.

26. Then som enom förtager hans bergning/ han dräper sin nästa.

27. Then som icke gifwer arbetarenom sin löön/ han är en dråpare. 11482

V. Thet är förgäfwes fasta för sin synd/ och åter giöra then samma.

28. NÄr en bygger 11489/ och åter omkull rifwer/ hwad hafwer han ther af annat än arbete?

29. När en beder/ och åter bannar/ huru skal HErren bönhöra honom?

30. Then sigh twår när han widh en dödan kommet hafwer/ och kommer åter widh honom igen/ hwad hielper honom hans twagning? 11483

31. Altså är then menniskia som för sina synder fastar/ och syndar ju altid igen: ho skulle hans böön höra/ och hwad hielper honom hans fasta? 11484

35. Capitel.

GUdh hafwer lust til them/ som honom fruchta/ them som barmhertighet och rättferdighet öfwa/ v. 1. Som gierna gifwa Gudi sin deel/ v. 10. Och then icke förminska/ v. 14. Och til them/ som icke giöra enkiom och them eländom något ondt: ty Gudh hörer theras roop/ och är ther öfwer en hämnare/ v. 16.

I. Fruchta Gudh och hålla hans budh är thet bästa offer.

HÅlla Gudz budh/ thet är ett rijkt offer: 11490

2. Achta Gudz budh högh/ thet offret hielper wäl.

3. Then Gudi tackar/ thet är ett rätt semlooffer.

4. Then barmhertighet öfwar/ han giör thet rätta tackoffret.

5. Öfwergifwa syndena/ thet är een Gudztienst som HErranom behagar; och wända igen at göra illa/ thet är ett rätt försonings offer:

6. Men tu skalt icke therföre komma tomer 11491 11495 fram för HErran:

7. Ty sådant måste man ock giöra för Gudz budh skul.

8. Thens rättferdigas offer giör altaret rijkt/ och hans rökiande är sött för them Högsta.

9. Thens rättferdigas offer är tacknemligit; och han skal aldrig warda förgäten.

10. Gif Gudi sina ähro medh gladh ögon; och tin förstling vthan all brist. 11492

11. Hwad tu gifwer 11496 thet gif gierna; och helga tina tijond glader.

12. Gif them Högsta efter som han tigh gifwit hafwer; och hwad tin hand förmå/ thet gif medh gladh ögon: 11493

13. Ty HErren som wedergällaren är/ skal löna tigh thet siufalt.

14. Förminska icke tina gåfwo/ thet är icke tacknemligit.

15. Sök icke fördeel 11497 tå tu offra skalt: ty HErren är en hämnare/ och för honom gäller intet anseende til personen. 11494

II. Gudh seer til enkiors och the bedröfwadas böön.

16. HAn hielper them fattiga/ och anseer ingen person/ och hörer thens oförrättades böön.

17. Han förachtar icke thens faderlösas böön; eller enkiona när hon beklagar sigh.

18. Enkiones tårar flyta wäl neder åth kindbenet:

19. Men the ropa vp åth öfwer honom som them vthträngt hafwer.

20. Then Gudi tienar medh lust/ then är tacknemlig/ och hans böön räcker alt vp i skyyn.

21. Thens eländes böön tränger sigh genom skyyn/ och wänder icke igen/ til thes hon fram kommer/ och wiker icke af/ til thes then Högste seer ther til.

22. Och HErren skal rätt döma och straffa/ och skal icke fördröijat/ eller någon förhaalning lida: til thes han sönderslår the obarmhertigas länder;

23. Och hämnas öfwer sådana menniskior/ och förgiör alla the/ som hinom emot äro/ och omstörter the orättferdigas macht;

24. Och gifwer hwarjom och enom efter hans gierningar; och löner them såsom the förtient hafwa:

25. Och hämnas öfwer sitt folck; och gläder them medh sine barmhertighet.

26. Lika som regnet wälkommet är/ tå torka är: altså kommer ock barmhertigheten i nödene til rättan tijd.

36. Capitel.

SYrach beder at Gudh wille straffa och förskräckia sins folcks fiendar/ v. 1. Och taga Jsrael til nåde: at hans ord må warda predikat/ och löftet fulkomnat/ v. 13. All ord äro icke til troende/ v. 20. Een godh hustru är en wiß wän/ v. 24.

I. Syrachs böön emot them som Gudz folck förfölgde.

HErre alsmächtig Gudh/ förbarma 11504 tigh öfwer oß;

2. Och se här til/ och förskräck all folck: 11498

3. Lyft tina hand vp öfwer the främmande/ at the måga see tina macht.

4. Såsom tu för theras ögon helgad warder när oß 11499; altså bewisa tigh ock härligan på them för wår ögon:

5. På thet the måga känna såsom wij känne/ at ingen annar Gudh är/ än tu HErre.

6. Giör ny tekn och ny vnder:

7. Bewisa tina hand och högra arm härliga:

8. Vpwäck tin wrede/ och vthgiut grymhet: 11500

9. Ryck bort motståndaren; och sönderkrossa owännen:

10. Och skynda tigh ther medh/ och tänck vppå tin eed/ at man må prisa tin vnderliga werck.

11. Eldsens wrede förtäre them som så säkre lefwa; och the som tino folcke ondt giöra/ förgånge.

12. Slå Förstarnas hufwud sönder/ som wåre owänner äro/ och säija: Wij äret 11505 allene.

13. Församla alla Jacobs slächter/ och lät them titt arf wara såsom af begynnelsen.

14. Förbarma tigh öfwer titt folck/ som af tigh namn hafwer; och öfwer Jsrael/ then tu kallar tin första son. 11501

15. Förbarma tigh öfwer Jerusalems stadh/ ther tin helgedom är/ och ther tu boor.

16. Vprätt Zion igen 11502/ at titt ord må ther åter vptagas/ och tin ähra i folckena stoor warda.

17. Bewisa tigh emot them som af begynnelsen tin egendom warit hafwa; och fulkomna the prophetier som i titt namn förkunnade äro.

18. Wedergäll them som wänta efter tigh/ at tine Propheter måga finnas sanferdige.

19. Hör HErre theras böön som åkalla tigh/ efter Aarons wälsignelse 11503 11506 öfwer titt folck: på thet alle the som på jordene boo måga känna/ at tu HErre then ewige Guden äst.

II. Ens mans taal måste pröfwat warda.

20. BUken tager allahanda maat til sigh; doch är then ene maten bättre än then andre.

21. Såsom tungan smakar willebråden/ altså märcker wäl ett förståndigt hierta falsk ord.

22. Een swikfull menniskia kan föra en vthi olycko; men en som förfaren är/ kan taga sigh ther wahra före.

23. Alla mödrar hafwa söner kära; doch är stundom een dotter bättre än en son.

III. Een from hustru är en trogen wän.

24. EEn dägelig qwinna gläder sin man; och en man hafwer ingen ting kärare:

25. Om hon ther til är wänlig och from/ så sinner man icke thens mans lika.

26. Then ena hustru hafwer/ hans godz förkofrar sigh; och han hafwer een trogen hielp/ och en stolpa som han kan stödia sigh widh.

27. Ther ingen gård omkring är/ ther förskingras godset; och ther ingen hustru är/ ther går huusbonden willeråda.

28. Såsom man icke betror enom stråtröfware/ som löper ifrå then ena staden til then andra: altså betror man icke enom man som intet näste hafwer; vtan måste ther indraga/ som mörkret tager honom.

37. Capitel.

MÅnge wänner swika ofta när omtränger/ v. 1. Otrogne rådgifware see meer på sin fördeel än på ens annars skada/ v. 8. Men the gudfruchtigas/ fromas och wisas rådh är hälsosamt/ v. 15. Måttelighet i maat och dryck hafwer hälso medh sigh/ v. 30.

I. Månge wänner äro swikfulle.

HWar och en wän säger wäl: Jagh är ock wän; men somlige äro wänner allenast medh namnet.

2. När wänner hwars annars owänner warda/ blifwer hatet in til döden.

3. Ach/ hwadan kommer doch thet onda 11507/ at all werlden så full medh falskhet är?

4. När wännenom wäl går/ så glädia the sigh medh honom; men när honom illa går/ så warda the hans owänner: 11508

5. The sörja medh honom för bukens skul; men ther nöden kommer/ så hålla the sigh til skölden. 11515

6. Förgät icke tin wän tå tu gladh äst;

7. Och kom honom ihogh tå tu rijk warder.

II. Rådgifware äro icke alle gode.

8. HWar och en rådgifware wil råda; men somlige råda på sin egen nytto.

9. Therföre tag tigh wahra för rådgifware; betänck tilförene om thet godt är: ty han täncker til ewentyrs råda sigh sielfwom til godo/ och wil låta tigh wågat/

10. Och säger: Tu äst på rätta wägenom; och han står likwäl emot tigh/ och seer til huru thet gå wil.

11. Hålt intet rådh medh then ther någon ond mening hafwer til tigh; och tag icke them til rådz som afwund til tigh hafwa.

12. Lika som tu ena qwinno frågade/ huru man hennes medträtersko wänlig wara skulle; eller en förskräcktan/ huru man örliga skulle: eller en köpman/ huru högt han wille räkna tina waror emot sina; eller en köpare/ huru dyrt tu titt gifwa skulle;

13. Eller en nijtskan/ huru man wäl giöra skulle: eller en obarmhertigan/ huru man nåde bewisa skulle; eller en latan/ om stort arbete:

14. Eller en dagakarl then ingenstädz besittiandes är/ huru man icke skal gå vthaf arbetet; eller en latan huusknecht/ om många syslor.

III. The gudfruchtige/ frome och wise gifwa bästa rådet.

15. MEdh thessa menniskior gack eij til rådz: vtan hålt tigh stadigt til gudfruchtiga menniskior/ ther tu wetst at the hålla Gudz budh:

16. The som så sinnade äro som tu äst; hwilke medlidande medh tigh hafwa/ om tu i någon måtto staplar;

17. Och blif widh theras rådh: ty tu finner intet trognare rådh. 11509

18. Och en sådana kan ofta bättre see een ting/ än siu wächtare som vppe på wachtene sittia:

19. Doch i allo 11516 thesso åkalla ock then Högsta/ at han främjer tina gierningar/ och låter tigh intet fela.

20. Förr än tu något begynner/ befråga tigh; och förr än tu något giör/ tag ther rådh til:

21. Ty om man hafwer något nytt för händer/ ther måste ett komma af thesso fyra/ at thet skal antingen godt eller ondt warda/ lifwet eller döden ther af följa: och alt thetta regerar tungan altid.

22. Månger är wäl skickelig til at råda androm/ och är sigh sielfwom intet nyttig.

23. Månger wil klokliga råda/ och man hörer honom doch icke gierna; then samma blifwer en tiggare:

24. Ty han hafwer icke af HErranom nådena ther til; och ingen wijshet är vthi honom.

25. Månger är wijs genom egen förfarning; han skaffar nytto medh sitt rådh/ och drabbar rätt.

26. En wijs man kan lära sitt folck/ och skaffar nytto medh sitt rådh/ och drabbar rätt. 11510

27. En wijs man warder högt lofwad/ och alle the honom see/ prisa honom.

28. Hwar och en hafwer en bestämd tijd til at lefwa 11511; men Jsraels tijd hafwer intet tahl.

29. En wijs hafwer när sitt folck ett stort anseende; och hans namn blifwer ewinnerliga.

IV. Måttelighet hafwer hälso medh sigh.

30. MJn son/ pröfwa hwad tinom kropp sundt är/ och se hwad honom osundt är/ thet gif honom icke: 11512

31. Ty allehanda tienar icke hwarjom manne; så förmå eij heller hwar man allahanda.

32. Öfwerfyll tigh icke medh allahanda kräselig maat/ och ät icke förgirigt: 11513

33. Ty mycket ätande giör en kranckan; och en omättelig fråssare får siukdom. 11514

34. Månge hafwa ätit sigh ihiäl; men then som måttelig är/ han lefwer thes länger.

38. Capitel.

LÄkiare och läkiedomar äro een Gudz gåfwa; doch skal man i siukdom först fly til Gudh/ v. 1. Öfwer the döda skal man sörja; låta begrafwa them/ och sedan wända åter af sörjande/ v. 16. En lärare kan intet annat

arbete skiöta/ än studera i Skriften; ty åkermän och handwercksmän måste achta på theras arbete/ och hafwa icke tijd til at studera/ v. 25.

I. Läkiarekånst är loflig.

ÄHra läkiaren medh tilbörlig ähro/ at tu må få honom i nödene:

2. Ty HErren hafwer skapat honom: och läkiedomen kommer ifrå then Högsta; och Konungarna ähra honom.

3. Läkiarens kånst vphöijer honom/ och giör honom stoor när Förstar och herrar.

4. HErren låter läkiedomen wäxa vthaf jordene; och en förnuftig förachtar honom icke.

5. Wardt doch thet bittra watnet sött af ett trä 11517/ på thet man thes kraft känna skulle:

6. Och han hafwer sådana kånst gifwit menniskione/ på thet han skulle prisad warda vthi sin vnderwerck:

7. Ther medh helar han och fördrifwer sweda/ och apothekaren giör läkiedom ther af.

8. Gudz werck kan man icke all räkna/ och han gifwer alt thet godt är på jordene.

II. Gudh är then bäste läkiaren.

9. MJn son/ när tu kranck äst/ så förachta thetta icke; vtan bed HErran/ så giör han tigh helbregda. 11518

10. Lät af syndene 11525/ och giör tina händer ostraffeliga/ och rensa titt hierta ifrån all mißgierning.

11. Offra sötan röök/ och semlor til tänckeoffer; och gif ett fett offer 11519/ såsom tu måste hädan.

12. Sedan lät läkiaren til tigh: ty HErren hafwer skapat honom; och lät honom icke ifrå tigh/ efter tu doch behöfwer honom.

13. Then stund kan komma/ at them krancka allena genom hina 11526 hulpet warder/ 11520

14. När the bedia HErran/ at medh honom må bättre warda/ och får hälso til at länger lefwa.

15. Then som för sinom skapare syndar/ han måste komma läkiarenom i händer. 11521

III. Huru man skal sörja öfwer the döda; och låta ährliga begrafwa them.

16. MJn son/ när en döör/ så begråt 11522 honom/ och beklaga tigh såsom then ther stoor sorg fått hafwer; och swep hans kropp efter tilbörlighet/ och lät komma honom ährliga til grafwa.

17. Tu skalt gråta bitterliga/ och hierteliga bedröfwad wara/ och klagogråt hålla/ ther efter som han warit hafwer/

18. Åth minsto en dagh eller twå/ på thet man icke skal förtala tigh; och tag ock så åter hugswalelse igen 11523/ at tu icke sorgfull warder:

19. Ty af sorg kommer döden/ och hiertans ångest förswagar krafterna. 11524

20. Sorg och fattigdom giör hiertana wee vthi frestelsen öfwermåtton.

21. Lät icke sorgena in vthi hiertat/ vtan slå henne ifrå tigh 11527; och tänck vppå ändan/ och förgät thet icke:

22. Ty ther är intet igenkommande/ thet hielper honom intet; men tigh giör tu skada.

23. Tänck på honom/ såsom han är död blifwen/ så måste tu ock döö: J går borde migh/ i dagh tigh.

24. Sedan then döde nu i roo ligger/ så wändt ock tu igen at tänckia på honom; och hugswala tigh åter öfwer honom/ efter hans ande nu hädan skild är.

IV. Jemnföres ens lärares arbete medh andra handwercksmäns/ som icke kunna studera Skriften.

25. THen som Skriftena lära skal/ han kan intet annat arbete 11528 skiöta; och när man lära skal/ måste man intet annat hafwa giöra.

26. Huru kan then achta på läro som plöija måste/ och then gierna oxarna medh gislene drifwer/ och medh sådana werck vmgår/ och weet intet annat än om oxar tala?

27. Han måste tänckia huru han skal bruka åkren; och måste seent och arla gifwa konar foder.

28. Altså ock the snickare och timbermän/ hwilke dagh och natt arbeta/ och snida belätewerck/ och winläggia sigh mångahanda arbete at giöra: the måste tänckia/ at thet må rätt giordt warda/ och bittida och seent hålla ther vppå/ at the måga fulkomnat.

29. Altså en smedh/ han måste wara när sitt städh/ och wachta på sina smidio: han warder wanmächtig af elden/ och arbetar sigh trött öfwer äsion.

30. Hammaren slår honom öronen full; han seer ther på/ huru han kan giöra sin gierning rätt:

31. Och måste tänckia huru han skal giöra thet redo/ och bittida och seent hålla ther vppå/ at han må wäl lychtat.

32. Altså en krukomakare/ han måste taga wahra på sitt arbete/ och omdrifwa skifwona medh sina fötter; och måste altid giöra sina gierning medh omsorg; och hafwer sitt wissa dagsarbete.

33. Han måste medh sina armar vthaf leret tilpynta sitt kärille; och måste bucka sigh trött neder til sina fötter:

34. Han måste tänckia vppå/ huru han skal wäl glasera thet; och bittida och seent sopa vgnen.

35. Alle thesse lita vppå sitt handwerck; och hwar och en winlägger sigh/ at han må kunna sitt arbete.

36. Man kan icke vmbära them i stadenom:

37. Men man kan ingen wägh sända them; the kunna ock icke hafwa någon befalning/ eller regera i menighetene.

38. The kunna icke hafwa förstånd til at lära Skriftena/ och predika rätt och rättferdighet.

39. The kunna icke läsa någor ordspråk: vtan måste wachta vppå timelig bergning/ och tänckia intet widare/ än hwad the medh theras arbete winna kunna.

39. Capitel.

EN Lärare måste sökia wijshet i Gudz ord och Historier; omgå höga och låga/ och försökia sigh i främmande land/ v. 1. Han skal bedia för sigh/ och för folcket; betänckia Gudz ord för sigh sielf/ och sedan vthtyda thet androm/ v. 7. Ytterligare förmanas alle til at prisa Gudh/ som all ting wäl skickar och lagar

menniskiomen til nytto/ v. 16. Han hafwer alt skickat them fromom til godo/ v. 21. Och rustar creaturen til hämnd öfwer the onda/ v. 27.

I. Hwad en lärare dör weta och vthrätta.

MEn then sigh ther til gifwa skal/ at han skal lära 11542 thens Högstas lagh/ han måste vthsökia alla the gamlas wijshet/ och studera i Propheterna.

2. Han måste märckia vppå märckeliga mäns bedref/ och achta på them hwad the betyda och lära.

3. Han måste lära andelig ordspråk/ och öfwa sigh vthi diupt taal:

4. Han kan tiena Förstar/ och wara när herrar.

5. Han weet skicka sigh i främmande land: ty han hafwer försökt hwad ibland folck doger eller icke doger;

6. Och täncker vppå/ huru han skal bittida vpstå til at sökia HErran/ then honom skapat hafwer/ och beder in för then Högsta.

7. Han vpläter sin mun trösteliga/ och beder för hela folckens synder.

8. Och när HErren altså blidkad är/ så gifwer han honom wijshetenes Anda rikeliga:

9. Så at han kan gifwa wijs rådh/ och lära medh macht: therföre han HErranom tackar i sine böön.

10. Och HErren gifwer nåde ther til/ at hans rådh och lära hafwer framgång.

11. Och han betäncker thet först när sigh sielf; sedan säger han sitt rådh och läro vth/ och bewiser thet medh then helga Skrift:

12. Och månge förvndra sigh på hans wijshet; och hon skal aldrig förgås.

13. Han warder aldrig förgäten; och hans namn blifwer ewinnerliga. 11529

14. Hwad han lärdt hafwer/ skal man widare predika; och församlingen skal prisa honom:

15. Medan han lefwer/ hafwer han större namn än andre tusende; och efter hans dödh blifwer honom samma namnet.

II. Förmaning til Gudz lof.

16. JAgh hafwer ännu något meer til at säija: ty jagh är såsom en full måne.

17. Hörer migh/ J heliga barn/ och wäxer 11530 såsom roser widh bäcker plantade:

18. Och gifwer söta lucht 11531 ifrån eder såsom rökelse; blomstrens såsom liljor/ och luchter wäl:

19. Sinnger lofsång/ och lofwer HErran i alla hans gierningar; priser hans namn härliga.

20. Tacker honom/ och lofwer honom medh siungande och klingande/ och säger i tacksäijelse altså:

III. All Gudz werck äro gode/ och menniskiomen til gagn.

21. ALl HErrans werck äro ganska godh 11532; och hwad han biuder/ thet skeer i rättom tijd; 11533

22. Och man torf icke säija: Hwad skal thetta? Ty vthi sin tijd komma the önskad: såsom tå watnet genom

hans budh stod vp som murar; och watnen genom hans ord stodo/ lika som the hade warit inneslutne. 11534

23. Ty hwad han genom sitt budh skaffar/ thet är lustigt; 11535 och man torf icke klaga/ at något fattas i hans hielp.

24. Alla menniskiors gierningar äro för honom; och för hans ögon är intet fördoldt: 11536

25. Han seer all ting/ ifrå werldenes begynnelse alt in til ändan på werldene; och för honom är ingen ting ny. 11537

26. Man torf icke säija: Hwad skal thetta? Ty han hafwer skapat hwart och ett/ så at thet ju til någors tiena skal.

IV. Jämnföres Gudz wälgierningar emot the froma/ medh hans werde emot the ogudachtiga.

27. TY hans wälsignelse flyter såsom en ström/ och fuchtar jordena såsom een watuflod:

28. Twärt om/ drabbar hans wrede vppå Hedningarna/ lika som när han låter ett watufult land förtorkas.

29. Hans werck äro när the heliga rätt; men the ogudachtige stöta sigh vppå them.

30. Alt thet af begynnelsen skapat är/ thet är them fromom godt 11538; men them ogudachtigom skadeligit.

31. Menniskian behöfwer til sitt lijf/ watn/ eld/ jern/ salt/ miöl/ hannog/ miölk/ wijn/ oljo/ och kläder. 11539

32. Alt thetta kommer the froma til godo/ och the ogudachtiga til skada.

33. Äro ock wädren endeels skapat til hämnd/ och genom sin storm giöra the skada:

34. Och när straff komma skal/ så äro the grym/ och fulfölja hans wrede som them skapat hafwer.

35. Eld/ hagel/ hunger/ döden; alt thetta är skapat til hämnd: 11540

36. The wildiur/ scorpioner/ ormar/ och swärdet/ äro ock skapat til hämnd/ til at förderfwa the ogudachtiga.

37. Medh glädie giöra the hans befalning/ och äro redo hwart han behöfwer them på jordene; och när stunden kommer/ stå the intet tilbaka.

38. Thetta är thet jagh begynte och tänckte at skrifwa/

39. Nemliga: at all HErrans werck äro godh 11541/ och hwart thera är i finom tijd nyttigt:

40. Så at man icke torf säija: Thet är icke alt godt: ty hwart och ett är i sinom tijd kosteligit.

41. Therföre skal man lofwa och tacka HErrans namn/ medh hierta och mun.

40. Capitel.

SYrach beskådar then vselhet/ sorg/ oro/ förskräckelse och fahrlighet/ som alle äro vndergifne här i werldene/ v. 1. Lärer at orättferdighet hielper intet/ och hafwer förbannelse medh sigh/ v. 11. Men fromhet/ ährlighet i handel/ godt huusregemente/ Christeligit ächtenskap/ wänlighet/ wijshet/ medh HErrans fruchtan/ är een rätt sällhet/ v. 17. Tiggia/ och lefwa af ens annars bord/ är een förachtelig ting/ v. 29.

I. Beskrifwes menniskiones eländighet här i werldene.

EEn vsel och jämmerlig ting är medh alla menniskiors lefwerne/ alt ifrå moderlifwet in til thes the i jordene/ then allas wåra moder är/ begrafne warda. 11543

2. Här är altid sorg/ fruchtan/ wäntan; och på sidstone döden:

3. Så wäl när then som i stoor ähro sitter/ som när then ringasta på jordene:

4. Så wäl när then som silke och crono bär/ som när then ther i groft blagarn klädd är. Här är altid wrede/ nijt/ wedermöda/ ofrijd och dödzfahre/ kijf och trätta:

5. Och när en om nattena på sine säng hwilas och sofwa skal/ komma honom många tanckar före.

6. Om han än een liten roo får/ så är thet doch intet: ty han förskräckes i drömom 11544/ såsom han sågo fiendar:

7. Och när han vpwaknar/ och seer at han säker är/ så är thet honom lika som them ther vthur een slachtning vndkommen woro/ och förvndrar/ huru ther ingen fahre hafwer på färde warit.

8. Sådant wederfars allo köte/ både menniskiom och fänat; men them ogudachtigom siufalt meer.

9. Mord/ blodh/ kijf/ swärd/ olycka/ hunger/ förderf och plåga:

10. Alt thetta är skickat emot the ogudachtiga 11545: ty ock floden för theras skul komma måste.

11. Alt thet som vthaf jordene kommer/ måste åter komma til jord igen 11546/ såsom all watn flyta åter i hafwet igen. 11547

II. Mutor och orättferdighet komma en på skam.

12. ALla mutor och orätt godz måste förgås; men sanningen blifwer ewinnerliga.

13. The ogudachtigas godz förtorkas såsom en bäck; såsom en toordön vthbullrar sigh i regnet.

14. The äro glade så länge the taga mutor; men på sidstone skola the doch förgås.

15. The ogudachtigas efterkommande skola inga grenar få; och the orättferdigas root står på een baar klippo:

16. Och om hon än stode nogh sanckt och widh watn/ skal hon likwäl vthrotad warda/ förr än hon mogen warder.

III. Hwar vthi een menniskios rätta lycksalighet består.

17. MEn giöra wäl 11549/ är såsom en wälsignad örtagård; och barmhertighet blifwer ewinnerliga.

18. Then som bergar sigh medh sitt arbete/ och låter sigh nöija/ han hafwer ett roligit lefwerne 11548; thet är sinna en skatt öfwer alla skattar.

19. Barn föda/ och stadh förbättta/ thet giör een ewig åminnelse; men een ährlig qwinna meer än thenna både.

20. Wijn och strängiaspel frögda hiertat; men wijshet är lusteligare än the både.

21. Pipor och harpor lyda wäl; men ett wänligit taal bättre än the både.

22. Titt öga seer gierna thet som täckt och dägeligit är; men een grön sädh hällre än thenna både.

23. En wän kommer til then andra i nödene; men man och qwinna mycket meer.

24. En broder hielper them andra i nödh; men barmhertighet hielper mycket meer.

25. Guld och silfwer hålla en man vppe; men mycket meer ett godt rådh.

26. Penningar och godz giöra modh; men mycket meer HErrans fruchtan.

27. HErrans fruchtan fattas intet/ och behöfwer ingens mans hielp.

27. HErrans fruchtan är en wälsignad örtagård/ och intet är så dägeligit som hon är.

IV. Tiggia är een vnd sydsla.

29. MJn son/ gif tigh icke til at tiggia 11550; thet är bättre wara dödh än tiggia.

30. Then sigh förlåter vppå ens annars bord/ han achtar icke berga sigh medh ährone: ty han måste synda 11551 för ens annars maat skul;

31. Men ther tager en förnuftig wijs man sigh wahra före.

32. Tiggia smakar enom skamlösom munne wäl; men thet bekommer honom på sidstone illa.

41. Capitel.

DÖden är förskräckelig them rikom/ och hugnelig them bedröfwadom/ v. 1. The ogudachtige äro förachtade och förbannade: the frome hafwa ett ewigt namn/ och komma icke på skam/ v. 8. Then skam bedrifwer/ är ohöfwelig och orättwijs/ han måste skämma sigh/ v. 18.

I. Hwem döden bitter/ och hwem han behagelig är.

ODödh/ huru bitter äst tu/ när een menniskia täncker vppå tigh/ som goda dagar och nogh hafwer/ och vthan sorg lefwer;

2. Och them i all ting wäl går/ och ännu wäl äta gitter.

3. O dödh/ huru wäl giör tu emot them torftiga; then ther swag och gammal är;

4. Then i allo sorg ligger/ och hafwer doch intet bättre til at hoppas eller wänta.

5. Fruchta icke döden; kom ihogh at thetta är altså skickat af HErranom/ öfwer alt kött/ både theras som för tigh warit hafwa/ och efter tigh komma skola.

6. Och hwad står tu emot Gudz wilja/ ehwad tu lefwer i tijo/ hundrade eller tusend åhr:

7. Ty i dödenom frågar man intet/ huru länge en lefwat hafwer.

II. The ogudachtige skola förgås; och the frome blifwa behålne widh ett ährenamn.

8. THe ogudachtigas barn/ och the som gifwa sigh i sällskap medh the ogudachtiga/ warda til een styggelse.

9. The ogudachtigas barnas arfgodz måste förgås/ och theras efterkommande skola förachtade warda.

10. Barnen skola klaga öfwer en ogudachtig fader: ty för hans skul äro the förachtade.

11. Wee eder/ J ogudachtige/ som öfwergifwen thens Högstas lagh:

12. Ehwad J lefwen eller döö/ så ären J förbannade.

13. Lika som alt thet af jordene kommer/ åter til jord warder 11552; altså komma the ogudachtige vthu förbannelse til fördömelse.

14. Ens menniskios lidande må här wara så länge hon lefwer; men the ogudachtigas namn måste vthskrapat warda: ty thet doger intet.

15. Se til at tu behåller ett godt namn; thet blifwer wissare än tusende stora guldskattar. 11553

16. Lifwet ware så godt som thet kan/ så warar thet doch en liten tijd; men ett godt namn blifwer ewinnerliga.

17. Min barn/ när eder wäl går/ så seer til/ och blifwer vthi Gudzfruchtan.

III. Hwar af man må skämmas.

18. HWij skämmes J widh min ord?

19. Man skämmes ofta/ tå man sigh intet skämma skal; och gillar ofta thet man icke gilla skal.

20. Skämme sigh fader och moder af horerij; en Förste och herre af lögn:

21. En domare och rådgifware af orätt 11554; een menighet och folck af olydno:

22. En näste och wän at skada giöra; en granne af stöld.

23. Skäm tigh at tu medh tinom arm ligger på brödet öfwer bord.

24. Skäm tigh at tu icke wäl består i räkenskap/ och at tu icke tackar när man tigh helsar.

25. Skäm tigh at see efter skökior/ och at wända titt ansichte ifrå tina fränder:

26. Skäm tigh at förwandla arfwedeel och morgongåfwo; och at begära ens annars hustru. 11555

27. Skäm tigh at begära ens annars tienarinno/ och at stå widh hennes säng.

28. Skäm tigh at förwita tinom wän; och när tu gifwer honom något/ förwit honom thet icke. 11556

29. Skäm tigh at säija efter/ alt thet tu hördt hafwer/ och at vppenbara hemligit betrodt taal 11557: altså skämmes tu rätt/ och warder allom menniskiom kär och afhållen.

42. Capitel.

THen Gudz budh håller/ giör rätt/ och achtar sitt/ han torf icke skämmas/ v. 1. Om döttrar är stoor fahre: therföre måste the achtas wäl/ v. 9. Af qwinnor warder tu lätteligen bedragen/ v. 12. Sedan priser Syrach Gudh som alt hafwer giordt; alt seer och regerar/ v. 15.

I. Hwar af man icke bör skämmas.

MEn om thessa stycker skäm tigh intet/ och giör för ingens mans skul orätt 11558: nemliga/ af Gudz lagh och thens Högstas förbund;

2. At hålla then gudfruchtiga widh rätt:

3. At troliga handla medh nästa och stalbröder; at låta skyldmän få sin arfwedeel:

4. At winläggia tigh om rätt mått och wigt hålla: at til fridz wara ehwad tu winner mycket eller litet:

5. At rätt handla medh timelig godz i köpande och säljande: at lära barn medh winläggning: at slå arga drängar.

6. At förwara titt wäl för een ond qwinno: at alt wäl igenläsa ther mycken tiltagning är:

7. Hwad man skal få them i händer/ alt räkna och afwäga; all vthgift och vpbörd vpskrifwa.

8. At vnderwisa the flåkotta och oförståndiga/ och vthgamla menniskior/ at the icke träta medh the vnga: altså warder tu een skickelig menniskia/ och af hwar man lofwad.

II. Lössinta döttrar skal man wäl achta.

9. EEn dotter then ännu ogift är/ giör fadrenom mycken wako; och omsorgen om henne tager honom mycken sömn bort: när hon vng är/ at hon må föråldras; eller när hon en man får/ at han må warda henne hätsk.

10. Eller at medan hon ännu jungfru är/ må skämd/ och i fadrens huus hafwandes warda; eller när hon när manne är/ at hon icke håller sigh ährliga; eller at han ingen barn medh henne få må.

11. Om tin dotter icke är blygachtig/ så hålt henne hårdt 11559/ at hon icke giör tigh tinom owännom til spott/ och hele staden får nogh tala om tigh/ och tu måste af hwar och en skam höra/ och för alla menniskior blyias.

12. Se tigh icke om efter dägeliga 11560 menniskior/ och war icke förgierna ibland qwinfolck:

13. Ty lika som af kläder kommer maal/ altså kommer ock mycket ondt af qwinnom. 11561

14. Thet är tryggare boo när en ond man/ än när een smeken qwinno/ then honom til håån och spott kommer.

III. Gudz vnderliga werck warda prisade.

15. JAgh wil nu prisa HErrans werck/ vthaf then heliga Skrift hans werck förkunna/ såsom jagh thet läsit hafwer.

16. Solen gifwer allo werldene lius/ och hennes lius är thet alraklaresta liuset.

17. Thet är ock them heligom ännu icke gifwit af HErranom/ at the all hans vnder vthtala kunna: ty then alsmächtige HErren hafwer giordt them så stoor/ och all ting äro förstoor til at lofwa/ såsom thet wärdt är.

18. Han allena ransakar afgrunden och menniskiornas hierta/ och weet hwad the tänckia: 11562

19. Ty HErren weet all ting/ och seer på hwilken tijd hwart och ett skee skal.

20. Han förkunnar hwad skedt är/ och hwad skee skal/ och vppenbarar hwad fördoldt är: han förstår all hemlighet/ och honom är ingen saak fördold. 11563

21. Han bewiser sina stora wijshet härliga; och han är ifrån ewighet in til ewighet:

22. Man kan hwarken giöra honom större eller mindre; och han betorf intet rådh.

23. O huru lustig äro all hans werck 11564/ ändoch man som nogast kan besinna ena gnisto ther af: 11565

24. Allsamman lefwa the 11566/ och blifwa så ewinnerliga; och til hwad han behöfwer them/ äro the all hörsam.

25. Altid äro tw emot tw 11567/ och ett emot ett; och hwad han giör/ ther fattas intet vthi:

26. Och hafwer skickat hwart och ett til hwad thet besynnerligen nyttigt skal wara.

43. Capitel.

JSynnerhet prisas Gudh genom sin werck/ såsom i himmelen/ v. 1 J skyyn/ i wädret/ v. 12. Och i hafwet/ v. 25. Genom hwilkens ord all ting bestå. Hwarföre hans härlighet bör af allom prisad warda/ v. 28.

I. Gudz vnderliga werck i sirmamentet.

OCh ho kan see sigh mätt af hans härlighet? Man seer hans härlighet på then stora högd/ på thet klara firmamentet/ på then dägeliga himmelen. 11568

Solen.

2. När solen 11569 vpgär/ förkunnar hon dagen; hon är ett thens Högstas vnderwerck:

3. Om middagen torkar hon jordena; och ho kan för hennes heta blifwa?

4. Hon hetar meer än många vgnar/ och bränner bergen/ och blås heta ifrå sigh/ och gifwer så klart skeen ifrå sigh/ at hon förblindar ögonen:

5. Thet måtte wara en stoor HErre/ som henne giordt hafwer/ och budit henne så snart löpa.

Månen.

6. Och månen måste i allo werldene skina i sin tijd/ och åthskilja månaderna/ och vthskifta åhret. 11570

7. Efter månan räknar man högtiderna 11571; han är ett lius som aftags/ och wäxer åter til igen;

8. Han giör månaden; han wäxer och förwandlar sigh vnderliga.

Stiernor.

9. Lyser ock hele himmelens häär i högdene vthi firmamentet/ och the klara stiernor pryda himmelen.

10. Altså hafwer HErren i högdene budit them vplysa werldena:

11. Genom Gudz ord hålla the sin skick/ och waka sigh intet trött.

Regnbogen.

12. Se vppå regnbogan/ och lofwa then honom giordt hafwer 11572: ty han hafwer een ganska dägelig färgo.

13. Han hafwer giordt himmelen wackert rund alt omkring/ och thens Högstas hand hafwer vthsträckt honom. 11573

Sniö. Liungeld.

14. Genom hans ord faller stoor sniö; och han låter vnderliga liunga hwart om annat/ så at himmelen öpnar sigh;

15. Och molnskynar swäfwa såsom foglar flyga.

Hagel.

16. Han giör genom sina macht skynar tiocka/ så at hagel ther vthfaller:

Toordön.

17. Hans toordön förskräcker jordena/ och bergen darra för honom.

Wäder.

18. Genom hans wilja blås sunnan wäder/ och nordan wäder:

19. Och såsom foglarna flyga/ så wända sigh wädren/ och blåsa sniö tilsamman/ så at han drifwer ihoop/ lika som gräshoppor gifwa sigh neder.

20. Han är så hwijt/ at han förblindar ögonen; och hiertat måste förvndra sigh på sådant sälsynt regn.

Rijmfrost. Jis.

21. Han giuter vth rijmfrost på jordena såsom salt; och tå thet frys/ warder ther ijs af såsom spetsade pålar.

22. Och när thet kalla nordanwäder blås/ så warder watnet til ijs: ther watn är/ ther blås thet öfwer/ och drager watnena såsom ett harnesk på.

23. Thet förderfwar berg/ och förbränner ökner/ och förtorkar alt thet grönt är såsom en eld:

24. Ther emot hielper ett tiockt moln; och een dagg efter hetan/ then wederqwecker altsamman igen.

Hafwet; thes gränsor och fahrlighet.

25. Genom sitt ord förtager han hafwena at thet icke bryter vth 11577/ och hafwer satt ther öijar vthi.

26. The som på hafwet fara/ the säija af thes fahrlighet; och wij som höre thet/ förvndre oß:

27. Ther äro sälsyn vnder/ mångahanda diur och hwalfiskar; ther måste man nu segla igenom.

II. Efter all ting bestå igenom Gudz ord/ skola hans werck prisade warda.

28. SUmma: Genom hans ord bestå all ting.

29. Om wij än mycket säije/ så kunne wij doch icke räckia ther in til. Korteliga: Han är thet altsamman.

30. Om wij än altsamman högt lofwe/ hwad är thet? Han är doch ännu mycket högre än all hans werck:

31. HErren är osäijeliga stoor/ och hans macht är vnderlig. 11574

32. Lofwer 11575 och priser HErran så högeliga som J förmå/ han är äntå högre.

33. Priser honom af alla krafter/ och wänder icke igen:

34. Likwäl hinne J icke ther in til.

35. Ho hafwer sedt honom/ at han af honom säija måtte?

36. Ho kan så högt prisa honom som han är 11576? Thet är minst 11578 som wij see af hans werck/ ty mycket större äro oß ännu fördold:

37. Ty alt thet som til är/ thet hafwer HErren giordt/ och gifwer thet them gudfruchtigom til at weta.

44. Capitel.

SYrach berömer the heliga fäder; theras goda regemente/ wisa rådh/ prophetier och andeliga wisor/ v. 1. Therföre the ock äro af Gudi wälsignade/ v. 10. Vpräknar så then ena efter then andra/ Enoch/ Noah/ Abraham/ Jsaac/ Jacob/ v. 16.

I. The helige fäder berömes i gemeen.

LÅt oß lofwa the ährliga män/ och wåra fäder then ena efter then andra.

2. Mång härlig ting hafwer HErren giordt medh them af begynnelsen genom sina stora macht:

3. The hafwa sin rike wäl regerat/ och märkeliga gierningar giordt: the hafwa gifwit wijsliga rådh och propheterat:

4. The hafwa land och folck regerat 11579 medh rådh och Skriftenes förstånd:

5. The hafwa sångkånsten lärdt/ och andeliga wisor dichtat:

6. The hafwa ock rike warit/ och många ägodelar haft/ och i frijd regerat så länge the här woro.

7. Altså hafwa the alle i sin tijd loflige warit/ och medan the lefde/ högt achtade:

8. Och efter sigh left ett ährligit namn:

9. Men the andre hafwa ingen prijs/ och äro förgångne/ lika som the aldrig warit hade 11580: och tå the än lefde/ woro the lika som the icke hade lefwat/ och theras barn efter them sammaledes.

10. Men them heliga menniskiomen/ hwilkas rättferdighet icke förgäten warder/ är ett godt arf blifwit/ samt medh theras barnom.

11. Theras efterkommande blefwo i förbundet/ och för theras skul hafwa theras barnabarn blifwit ewinnerliga;

12. Och theras lof skal icke förgås.

13. The äro begrafne i frijd; men theras namn lefwer ewinnerliga: 11581

14. Folcket talar om theras wijshet/

15. Och församlingen förkunnar theras lof.

II. J synnerhet Enoch.

16. ENoch täcktes HErranom wäl/ och wardt borttagen 11582/ på thet han skulle wara werldene een förmaning til bättring.

Noah.

17. Noe wardt funnen ostraffelig; och i wredenes tijd fan han nådh/ 11583

18. Och war qwar behållen på jordene tå floden kom.

19. Han fick thet förbundet för werldene/ at alt kött icke meer skulle genom flodena förderfwat warda. 11584

Abraham.

20. Abraham then högprisade fadren åth mycket folck/ han hafwer icke sin lika i åhrone.

21. Han hölt thens Högstas lagh/ och Gudh giorde medh honom ett förbund 11585/ och stichtade thet förbundet i hans kött; och han wardt funnen trogen/ tå han försökt wardt: 11586

22. Therföre låfwade Gudh honom medh enom eed/ at genom hans sädh skulle alle Hedningar wälsignade warda 11587; och han såsom jordenes stofft skulle förökad warda:

23. Och hans sädh vphögd såsom stiernorna/ och arfwingar blifwa ifrå thet ena hafwet in til thet andra/ och ifrån älfwene alt in til werldenes ända.

Jsaac.

24. Och then samma wälsignelsen öfwer alla menniskior/ och förbundet stadfäste han ock medh Jsaac/ för hans fader Abraham skul; 11588

Jacob.

25. Och lät thet komma och blifwa in på Jacob: 11589

26. Honom wålsignade han nådeliga 11590/ och gaf honom arfwet; afskilde hans deel/ och skifte honom vth i the tolf slächter.

45. Capitel.

SEdan talar han om Mose/ och hans ämbete/ v. 1. Om Aaron/ om hans klädnat och Presterskap/ v. 7. Om Dathans vpror/ och Aarons arfwedeel/ v. 22. Huru Pinehas hade nijt öfwer synden/ och blef stadfäst i Presterskaps förbundet/ v. 28.

I. Widare berömes Moses.

HAn lät komma af honom then heliga mannen Mosen/ then ther allo werldene kär och täck war; och hwilkom både Gudh och menniskior hulde woro 11591/ hwilkens namn högt prisat warder.

2. Honom ährade han ock/ såsom the heliga fäder/ och fast vphögde honom/ så at owännerna måste fruchta honom: och lät honom göra mång tekn medh ordom. 11592

3. Han giorde honom härlig för Konungom/ och gaf honom befalning til sitt folck/ och wijste honom sina härlighet.

4. Han vthkorade honom til ett heligt stånd 11607/ för hans troo och sachtmodighet skul/ och vthwalde honom af alla menniskior.

5. Han lät honom höra sina röst/ och hade honom in vthi thet mörka molnet. 11593

6. Han gaf honom budorden närwarandes/ nemliga/ lifsens och wijshetenes lagh 11594/ at han skulle lära Jacob förbundet/ och Jsrael sina rätter.

Aaron.

7. Han vphögde ock så Aaron hans broder 11595/ af samma Levi slächt honom likan.

8. Han giorde ett ewigt förbund medh honom/ och gaf honom Presterskapet i folckena. 11596

9. Han klädde honom ährliga och dägeliga/ och drog en härlig kiortel på honom; och lade allahanda prydning på honom. 11597

10. Han tilpyntade honom medh kosteligit smide; han drog nederklädet vppå honom/ then sida kiortelen/ och lifkiortelen:

11. Och hängde många gyldene bielror och knappar på honom alt omkring/ at the skulle klinga/ tå han vth- och ingick/ och thet klanget hördt warda i helgedomenom/ och ther medh för Gudi på hans folck tänckt warda:

12. Ja/ then helga kiortelen medh guld/ golt silke/ och skarlakan stickadan;

13. Machtskölden på brystet medh Lius och Rätt; konsteliga wirkadan medh ädla stenar/ ther the tolf Jsraels slächters namn vthi grafne/ och i guld genom steensnidare fattade woro/ at på them skulle för Gudi tänckt warda.

14. Thet gyldene spannet 11598 på hattenom/ ther helighet vthi grafwen war; hwilket alt war härligit/ kosteligit/ lustigt och dägeligit:

15. Man hafwer thes lika för thetta eij sedt.

16. Thet måtte ock ingen annar hafwa vppå; vtan hans söner allena/ och sonasöner til ewig tijd.

17. Hans offer wordo dageliga twå gångor giord:

18. Moses fylte honom händerna/ och smorde honom medh then heliga oljon. 11599

19. Medh honom wardt förbund giordt/ at han och hans söner skulle tiena honom ewinnerliga/ så länge himmelens dagar woro 11600; wara Prester och wälsigna hans folck i hans namn. 11601

20. Han vthwalde honom af alla lefwande/ at han spijsoffer och rökoffer HErranom offra skulle/ til een söt lucht och åminnelse/ til at försona folcket.

21. Han befalte honom sins ordz ämbete/ at han skulle lära Jacob sin witnesbyrd/ och vplysa Jsrael medh sin lagh.

II. Beskrifwes Dathans och Abirams vpror.

22. SJgh satte wäl andre vp emot honom/ och båro afwund til honom i öknene/ nemliga/ the som medh Dathan och Abiram woro/ och then rasande roten Korah: 11602

23. Men HErren såg thet/ och thet behagade honom intet/ och the wordo vpswolgne i een grym wrede.

24. Han lät see ett förskräckeligit vnder på them/ och vptärde them medh sin eld.

25. Han ährade Aaron ännu ytterligare/ och gaf honom en arfwedeel/ nemliga/ all förstling delade han

honom til. 11603 För alla andra skickade han honom alraförst brödh nogh:

26. Ty the skulle äta HErrans offer/ hwilket han honom och hans sädh gaf.

27. Men the måste ingen deel hafwa i landena/ eller arf taga medh folckena/ vtan HErren war theras deel och arf.

III. Pinehas/ ochthe nijt.

28. PJnehas Eleazars son war then tredie i thenna ähro: han hade nijt i gudzfruchtan. 11604

29. Och tå folcket afföll/ stod han troliga/ fast och frimodig/ och försonade Jsrael. 11605

30. Therföre wardt honom gifwit fridsens förbund/ at han skulle förestå helgedomen och folcket/ och han medh sine sädh hafwa presterlig wärdighet ewinnerliga. 11606

31. Lika som förbund giordes medh David af Juda slächte/ at allenast en af hans söner skulle Konung wara:

32. Altså skulle ock Aaron och hans sädh wara ther arfwingar til: at the skulle lära oü wijshet/ och regera hans folck rätt/ på thet theras stånd och härlighet icke skulle förgås/ vtan blifwa när them ewinnerliga.

46. Capitel.

JOsua vnderwerck och manliga gierningar warda beskrefne/ v. 1. Sedan Caleb/ v. 9. Och the domare/ v. 13. Ther näst Samuel; hans troo och rättrådighet/ v. 16.

I. Beskrifwes Josua medh sina vnderwerck.

JEsus 11620 Naue war en hielte i strijd/ och en Prophete efter Mose: 11608

2. Hwilken efter sitt namn en stoor seger behölt för Gudz vthkoradom: och the hämnades på fienderna/ af hwilkom the angrepne wordo/ på thet Jsrael skulle få sitt arf.

3. Han fick ähro/ tå han vthräckte handena/ och drog sitt swärd emot städerna:

4. Ho hafwer tilförene så manliga ståndet? Han fångade HErrans fiendar.

5. För hans skul stod solen; och en dagh wardt så lång som twå. 11609

6. Han åkallade then Högsta och mächtiga/ tå han trängde sina owänner på alla sidor; och HErren then store bönhörde honom/ och lät mächtiga stora hagelstenar falla på fienderna.

7. Och slog motståndarena ihiäl tå the nederdrogo: och Hedningarna wordo warse hwad thesse för wapn hade;

8. Och at HErren war sielf närwarandes i stridene/ och jagade efter the wäldiga.

II. Caleb.

9. OCh i Mose tijd giorde han/ och Caleb Jephunne son/ een godh gierning/ tå the stodo emot hopen/ och förtogo folckena synda/ och stilte skadeligit vpror: 11610

10. Therföre blefwo allena the twå behåldne 11611 af sexhundrat tusend män/ och förde folcket til arfwet i landet/ ther miölk och hannog inne flyter.

11. Och HErren hölt Caleb widh lijfs krafter alt in til sin ålder 11612/ at han vpdrog vppå bergen i landena/ och hans sädh besatt arfwet:

12. På thet all Jsraels barn see måtte/ huru godt thet är at lyda HErranom.

III. The doma re i gemeen.

13. OCh the domare hwar och en widh sitt namn/ hwilke icke bedrefwo afguderij/ eller afföllo ifrå HErranom/ the warda ock prisade:

14. Theras been grönskas 11613 ännu altid ther the liggia;

15. Och theras namn warder prisat i theras barnom/ til hwilken thet ärft är.

IV. Samuel i synnerhet.

16. OCh Samuel HErrans Prophete/ then af sin Gudh älskad war/ han vprättade ett Konungarike/ och smorde Förstar öfwer hans folck. 11614

17. Han dömde menighetena efter HErrans lagh; och HErren såg åter til Jacob:

18. Och Propheten wardt funnen rättsinnig och trogen/ och man förnam/ at han war i sina prophetier sanferdig worden. 11615

19. Han åkallade HErran then mächtiga/ tå han sina fiendar på alla sidor trängde/ och offrade vng lamb: 11616

20. Och HErren dundrade neder af himmelen/ och lät höra sigh vthi ett stort wäder; 11617

21. Och slog the Förstar af Tyro/ och alla the Philisteers herrar:

22. Och för sin ändalycht förr än han blef död/ betygade han för HErranom och hans Smorda/ at han af några menniskio icke hade tagit penningar/ ja/ icke en skoo: och ingen menniskia kunde honom något skylla. 11618

23. Och sedan han nu afsomnad war/ propheterade 11621 han/ och förkunnade Konungenom hans ända/ och lät höra sigh vthu jordene/ och spådde/ at thet ogudachtige folcket skulle borto blifwa. 11619

47. Capitel.

OM Davidz berömeliga gierningar/ och heliga Psalmer/ v. 1. Om Salomo/ hans wijsdom/ ordspråk/ och fall/ v. 14. Om Roboam/ v. 27. Och Jerobeam/ v. 29.

I. Berömes David af sina gierningar.

THer efter i Davidz tijd propheterade Nathan. 11622

2. Och David war af Jsraels barn så vthkorad/ som thet feta af offret Gudi tilägnat war:

3. Han omgicks medh leijon lika som han hade lekt medh kidh; och medh biörnar såsom medh lamb. 11623

4. Vthi sin vngdom slog han en resa ihiäl 11624/ och tog försmädelsen bort ifrå sitt folck.

5. Han vphof sina hand/ och kastade medh sliungo/ och slog then stolta Goliath neder:

6. Ty han åkallade HErran then högsta; han stärckte honom hans hand/ at han slog then starcka krigsmannen/ och vphögde sins folcks horn.

7. Han lät prisa honom för tijo tusend 11625/ och ährade honom medh Gudz wälsignelse at han Konungs crono fick.

8. Han slog fienderna alleskädz/ och förlade sina motståndare the Philisteer/ och bröt theras horn sönder/ såsom thet ännu i thenna dagh sönderbrutit är.

9. För hwar och een gierning tackade han them Heliga/ them Högsta medh een dägelig wiso: 11626

10. Han sång af alt hierta/ och älskade then honom giordt hade.

11. Han stichtade sångare 11627 widh altaret/ och lät them siunga sina söta wisor.

12. Och skickade härliga hålla helgedagar/ och at man öfwer hela åhret skulle dageliga begå åhrstider/ medh HErrans namns lof/ och medh siungande om morgonen i helgedomenom:

13. HErren förlät honom hans synder 11628/ och vphögde hans horn ewinnerliga: och giorde ett förbund medh honom/ at riket och Konungs sätet i Jsrael skulle når honom blifwa. 11629

II. Beskrifwes Salomo af sin lycksalighet och fall.

14. EFter honom wardt hans wise son Salomo Konung/ then fadren goda roo skaffat hade/ at han i frijd regera måtte: 11630

15. Ty Gudh hade giordt all ting stilla omkring honom/ på thet han hans namne ett huus byggia skulle/ och en helgedom vprätta/ som blifwa skulle ewinnerliga.

16. O huru wäl lärde tu i tinom vngdom/ och tu wast full af förstånd/ såsom watn öfwertäcker ett land.

17. Och tu hafwer alt vpfylt medh ordspråk och läro 11631/ och titt namn wardt beropat fierran på öijarna 11632; och för tin frijd 11633 skul wast tu älskad och afhållen.

18. All land förvndrade sigh på tina wisor/ ordspråk/ liknelse och vthläggningar;

19. Och lofwade HErran then Jsraels Gudh heter:

20. Tu kom så mycket guld åstadh som ten/ och så mycket silfwer som bly. 11634

21. Titt hierta gaf sigh in til qwinnor/ och tu lätst förwilla tigh/ och lätst komma en fläck på tina ähro: 11635

22. Och giorde thet så at tin barn måste förkastad warda; och wrede gick öfwer tina efterkommande/ tin dårskap til straff/

23. Tå riket åthskildt wardt 11636/ och i Ephraim ett afgudiskt rike vpkom.

24. Men HErren wände sigh icke ifrå sine barmhertighet/ och förändrade icke sin vthlåfwada werck/ och förgiorde icke aldeles sins vthwaldas efterkommande/ och kastade icke bort sins älskares sädh: 11637

25. Vtan behölt ännu något qwart af Jacobs folck/ och ena root af David.

26. Och Salomo afsomnade medh sina fäder;

III. Roboam.

27. OCh lefde efter sigh af sine sädh Roboam 11638/ en owijs man til at regera folcket: 11639

28. Then intet förstånd hade/ och then medh sitt egit sinne 11640 giorde folcket affälligt:

IV. Jeroboam.

29. THer til ock Jeroboam Nebat son/ hwilken Jsrael förde in på afguderij/ och kom Ephraim til at synda. 11641

30. Och theras synder wordo fast många/ så at the på sidstone vthu sitt land fördrefne wordo: 11642

31. Ty the vptogo allahanda afguderij/ til thes at hämnden öfwer them kom.

48. Capitel.

HÄr warder berömd Elias; hans nijt/ vnder och prophetier/ v. 1 Sedan Eliseus/ v. 13. Ezechias/ v. 19. Vthi hwilkens tijd Esaia lefde/ v. 25.

Beskrifwes Elias.

OCh then Propheten Elias kom fram såsom en eld/ och hans ord bran såsom ett bloß.

2. Han lät komma hård åhr öfwer them 11643/ och förminskade them i sitt nijt:

3. Ty genom HErrans ord lyckte han himmelen til: i tre 11644 gånger lät han komma eld neder.

4. O huru härlig hafwer tu Elias warit medh tin vndertekn: hwilken är så härlig som tu?

5. Genom thens Högstas ord vpwäckte tu en dödan 11645/ och hade honom vthu helwetet igen:

6. Tu störte stolta Konungar vthu theras säng 11646/ och förgiorde them.

7. Tu hörde på Sina berg thet tilkommande straffet 11661/ och hämndena 11647 på Horeb.

8. Tu propheterade Konungomen som straffa skulle/ och skickade Propheter efter tigh. 11648

9. Tu wardt borttagen vthi ett wäder medh en brinnande wagn och hästom. 11649

10. Tu war förskickad/ at tu straffa skulle i sinom tijd/ til at stilla wredena förr än grymheten kom/ at wända fädernas hierta in til barnen 11650/ och i rätta laget föra Jacobs slächte.

11. Wäl är them som tigh see/ och för tin wänskap skul/ skola ährade warda.

12. Ther så wij thet rätta lifwet.

Eliseus.

13. Tå Elias borto war i wädrena/ så kom hans ande rikeliga vppå Eliseus 11651: i sinom tijd förskräckte han sigh för ingen Första 11652/ och ingen kunde öfwerwinna honom.

14. Han lät icke twinga sigh; och tå han död war/ propheterade ännu hans lekamen. 11662

15. Tå han lefde/ giorde han tekn/ och tå han död war/ giorde han vnder. 11653

16. Likwäl halp alt thetta intet 11663/ at folcket måtte bättra sigh/ och återwändt af sina synder/ til thes the vthu sitt land drefne/ och vthi all land förströdde wordo:

17. Och en liten hoop blef qwar; och en Förste i Davidz huus/

18. Jbland hwilka somlige giorde thet Gudi behagade 11654; men somlige syndade swårliga.

Konung Ezechias.

19. Ezechias befäste sin stadh/ och ledde ther watn in; han lät gräfwa i hälleberget/ och giöra brunnar. 11655

20. Vthi hans tijd drog Sanherib vp/ och sände Rabsake; han vphof sina hand emot Zion/ och trotsade medh stort högmod. 11656

21. Tå darrade theras hierta och händer/ och the ängslades såsom een qwinna i barnsnöd. 11657

22. Och the åkallade then barmhertiga HErran/ och lyfte sina händer vp til honom:

23. Och then Helige i himmelen bönhörde them snarliga/ och förlossade them genom Esaia: 11658

24. Han slog the Assyriers häär/ och hans Ängel förgiorde them: 11659

25. Ty Ezechias giorde thet HErranom behagade/ och blef beståndandes på sins faders Davidz wägh/ såsom Esaia honom lärde/ then en stoor och sanfärdig Prophete war i sine prophetie.

26. På then samma tiden/ gick solen tilbaka igen/ och han förlängde Konungens lijf. 11660

27. Han propheterade medh en rijk Anda/ hwad på sidstone skee skulle; och gaf them bedröfwadom i Zion tröst/ ther the sigh medh ewinnerliga trösta måtte.

28. Han förkunnade tilkommande och fördold ting förr än the skedde.

49. Capitel.

JOsias warder berömd/ v. 1. Jeremia/ v. 9. Hesekiel/ v. 10. The tolf Propheter/ v. 12. Serubbabel/ Nehemias/ Enoch/ Joseph/ Seth/ Sem/ Adam/ v. 13.

Berömes Konung Josias.

JOsie namn är såsom ädla rökwerck vthur Apotheken:

2. Thet är sött i munnen såsom hannog/ och som ett strängiaspel ther man wijn dricker.

3. Han hade stora nåde til at omwända folcket/ och afguderijs styggelse afläggia. 11664

4. Han hölt sitt hierta in til HErran/ och vprättade then rätta Gudztiensten igen/ tå landet fult war medh afguderij.

5. Alle Konungar/ förvtan David/ Ezechias och Josias/ hafwa förbrutit sigh:

6. Ty the förläto thens Högstas lagh.

7. Sedan war thet vthe medh Juda Konungar: ty the måste öfwergifwa sitt rike androm/ och sina härlighet främmande folcke.

8. The vpbrände then vthwalda helgedomens stadh/ och giorde hans gator öde: 11665

9. Såsom Jeremia propheterat hade/ hwilken the illa plågade 11666: then i moderlifwet til en Prophet vthkorad war 11667/ at han vthrota/ nederbryta och förstöra/ och åter vpbyggia och plantera skulle.

Hesekiel.

10. Hesekiel såg HErrans härlighet i een syyn 11668/ then han honom wijste vthaf Cherubims wagn:

11. Han propheterade emot fiendarna/ och förkunnade them tröst som rätthetena giorde.

The tolf mindre Propheter.

12. Och the tolf Prophеters been grönskas 11669 11678 ännu ther the liggia: ty the hafwa tröstat Jacob/ och vthlåfwat förloßning/ ther the wisserliga vppå hoppas skulle.

Serubbabel och Jesus Jozadaks son.

13. Huru wilje wij prisa Serubbabel? Hwilken war såsom en ring 11670 på högra handene.

14. Och Jesus Jozadaks son/ hwilken 11671 i sin tijd vpbygde templet/ och vprättade HErranom thet heliga huset igen/ som blifwa skulle til een ewig härlighet;

Nehemias.

15. Och Nehemias är altid lofwandes/ som oß the nederlagda murar vprättade igen/ och satte vp portar och bomar/ och vpbygde wår huus igen. 11672

Enoch.

16. Jngen är på jordene skapad/ then Enochs like är: ty han är borttagen af jordene: 11673

Joseph.

17. Josephs icke heller/ hwilken en herre war öfwer sina bröder/ och sins folcks vppehållare: 11674

18. Hans been wordo åter hemförd. 11675

Seth/ Sem.

19. Seth 11676 och Sem woro ibland folcket i stora ähro:

Adam.

20. Men Adam är ährad öfwer alt thet som lefwer/ at han then förste af Gudi skapad war. 11677

50. Capitel.

SJmons öfwerste Prestens gierningar warda prisade/ v. 1. Hans klädnat och tienst i templet/ v. 6. Folckets wälsignande/ v. 22. Ther näst straffas alla skrymtare/ tyranner och olydige/ v. 27. Sedan följer beslutet på thenna book/ v. 29.

I. Prisas Simon Onie son.

SJmon Onie son öfwerste Prester/ then i sin tijd vpbygde gångerna kring om huset/ och satte ther pelare vp:

2. Och vphögde grunden dubbelt så högdt/ och åter vpfärdade omgången ofwan på templet.

3. Vthi hans tijd woro brunnerna förfallne; them bewarade han medh koppar:

4. Han sörgde för sins folcks skada/ och giorde staden fastan emot fiendarna.

5. Han giorde een härlig gierning/ at han lät folcket åter komma til een rätt ordning igen.

Hans klädnat.

6. Tå han framgick vth för förlåten/ så lyste han som een morgonstierna genom molnet/ såsom en full måne.

7. Såsom solen skijn vppå thens Högstas tempel/ såsom regnbogen medh sine dägeliga färgo:

8. Såsom een dägelig roos om wårena/ såsom liljor widh watn/ såsom ett rökelseträ om wårtijd:

9. Såsom ett vptändt rökelse i rökelsekaret:

10. Såsom ett gyldene kärille medh allahanda ädla stenar beprydt.

11. Såsom ett fruchtsamt oljoträ/ och såsom ett ganska högt cypreßträ.

Offer och tienst i templet.

12. Tå han ikládde sigh then skiöna sida kiortelen/ och hela skruden 11679 på lade/ och gick fram til thet heliga altaret/ tå prydde han helgedomen alt omkring.

13. Men när han tog offerstycket vthu Presternas händer/ och widh elden stod/ then på altaret bran;

14. Tå stodo hans bröder alt omkring honom/ såsom cedreträ planterat på Libanon/ och omringade honom såsom palmqwistar;

15. Och alle Aarons söner i sinom skrudh/ och hade HErrans offer i sina händer för hela Jsraels församling:

16. Och han fulkomnade sitt ämbete på altaret/ och giorde altså them Högsta/ them alsmächtiga ett skiönt offer.

17. Han räckte sina hand vth medh dryckoffer/ och offrade rödt wijn/ och vthgiöt på altarens botn/ til een söt lucht them Högsta then allas Konung är.

18. Tå ropade Aarons söner högt/ och blåste 11680 medh trummeter/ och giorde ett mächtigt skall/ at på them skulle tänckt warda för them Högsta.

19. Tå föll medh hast altsamman folcket neder til jordena på sin ansichte/ och tilbådo HErran sin alsmächtiga högsta Gudh:

20. Och sångarena lofwade honom medh psalmer; och thet skall i hela husena af thet söta liudet.

21. Och folcket bad HErran then Högsta/ at han wille nådelig wara: til thes Gudztiensten vthe war/ och the sitt ämbete ändat hade.

Huru han wälsignade folcket.

22. Tå han nu gick neder igen/ så räckte han sina hand vth öfwer hela Jsraels församling/ och gaf them HErrans wälsignelse 11681 medh sinom mun/ och önskade them hälso i hans namn.

23. Så bådo the åter/ och anammade wälsignelse af them Högsta/

24. Och sade: Nu tacker Gudi alle/ then stoor ting giör i alla ändar; then oß lefwande bewarar alt ifrå moderlifwet/ och giör oß alt godt. 11682

25. Han gifwe oß ett gladt hierta 11684/ och förläne frijd altid i wårom tijd i Jsrael:

26. Och at hans nådh må altid när oß blifwa/ och frälsa oß så länge wij lefwe.

II. Vthmärckas någre skrymtare och olydige.

27. TWäggehanda 11685 folck hatar jagh af hiertat; men thy tredie är jagh så gramse/ at ingom såsom them:

28. The Samariter/ the Philisteer/ och thet galna folcket i Sichem.

III. Beslut på Syrachs Book.

29. THessa läro och wijshet hafwer i thenna book skrifwit Jesu Syrachs son af Jerusalem/ och vthgutit thenna läro af sitt hierta.

30. Wäl är honom som sigh här vthi öfwar; och then som lägger henne på hiertat/ han warder wijs:

31. Och om han giör ther efter/ så warder han til all ting dogse: ty HErrans lius leder honom. 11683

51. Capitel.

SYrach tackar Gudh som honom hulpet hafwer vthu mycken fahrlighet/ v. 1. Sedan lärer han medh sitt exempel huru han hafwer af vngdomen sökt wijshet/ och funnet henne/ v. 18. Förmanar så alla at the thet samma göra/ och ställa sitt lefwerne ther efter/ v. 31.

Jesu Syrachs sons böön.

I. Syrach tackar Gudh som honom frijat ifrå fiendar.

JAgh tackar tigh HErre Konung/ och lofwar tigh Gudh min frälsare.

2. Jagh tackar tino namne/ at tu mitt beskärm och hielp äst/ och förlossat hafwer min kropp vthu förderf;

3. Vthu falska tungors 11689 snaro/ och ifrå them som medh lögn fara.

4. Och hafwer hulpet migh emot fiendar/ och frijat migh efter tina stora och högtprisada barmhertighet; ifrå theras rytande som migh vpsluka wille:

5. Jfrå theras hand som efter mitt lijf stodo; vthu mycken bedröfwelse ther jagh vthi låg:

6. Vthu branden som migh omhwärfdt hade; mitt vthur elden/ at jagh icke vpbran ther vthi: vthu thet diupa helwetes swalg;

7. Jfrå the falska klaffare och liugare in för Konungenom/ och ifrå orättom doom.

8. Jagh war hardt när dödenom/ och mitt lijf war så när nedersunket til helwetet. 11686

9. Jagh war omhwärfd/ och ingen halp migh:

10. Jagh sökte hielp när menniskiom/ och fan ingen.

11. Tå tänckte jagh HErre vppå tina barmhertighet/ och huru tu altid hulpet hafwer:

12. Ty tu vthielper alla the som wänta efter tigh/ och förlossar them vthu Hedningarnas händer.

13. Jagh bad til Gudh emot theras grymhet; och bad om förloßning ifrå dödenom:

14. Och åkallade HErran min fader och Herra/ at han icke skulle öfwergifwa migh i nödene/ och när the högmodige trotsade/ och jagh ingen hielp hade.

15. Jagh lofwar titt namn vthan återwändo/ och jagh prisar och tackar tigh: ty min böön wardt hörd.

16. Och tu hafwer hulpet migh vthu förderf/ och ifrån alt ondt.

17. Therföre wil jagh/ HErre/ tacka tigh och lofwa/ och prisa titt namn.

II. Förtäljer hwad flijt han anwändt at winna wijshet.

18. TÅ jagh ännu vng war/ förr än jagh förförd wardt/ sökte jagh wijshetena vppenbarliga medh mine böön:

19. J templet bad jagh ther om/ och wil sökia henne alt in til min ända:

20. Mitt hierta frögdade sigh öfwer henne/ lika som tå wijnbären mogna.

21. Jagh gick rätta wägen til henne/ och frågade alt ifrån vngdomen efter henne: jagh lydde ther efter/ och vndfick henne.

22. Tå lärde jagh wäl/ och förkofrade migh fast genom henne:

23. Therföre tackar jagh honom som migh wijshet gaf.

24. Jagh satte migh före at giöra ther efter/ och winläggia migh om thet goda; och jagh kom icke på skam ther öfwer.

25. Jagh stod af hiertat ther efter/ och winlade migh giöra ther efter.

26. Jagh lyfte mina händer vp til himmelen:

27. Tå wardt min siäl vplyst genom wijshet/ at jagh kände min galenskap.

28. Jagh stod efter henne medh alfwar; hon och jagh wordom ett hierta af begynnelsen/ och jagh fan henne rena: therföre warder jagh icke förkastad 11690.

29. Mitt hierta längtade efter henne; och jagh fick en godh skatt:

30. HErren hafwer gifwit migh genom henne ena nya tungo/ ther wil jagh lofwa honom medh.

III. Förmanar andra at lefwa efter sitt exempel.

31. NAlker eder hijt til migh J oförfarne/ och kommer til migh i schola:

32. Och hwad eder fattas/ thet kunnen J här lära: ty J ären wisserliga fast törstige.

33. Jagh hafwer öpnat min mun och lärdt: täncker nu til/ och köper eder wijshet/ medan J kunnen få henne 11691 vthan penningar; 11687

34. Och gifwer edar hals vnder hennes ook/ och läter lära eder; man finner henne nu hardt när.

35. Seer vppå migh/ jagh hafwer en liten tijd haft mödo och arbete 11688/ och hafwer funnet en stoor

hugnat.

36. Tager widh lärona/ lika som widh en stoor silfskatt; och behåller henne/ lika som en stoor hoop guld.

37. Glädiens af Gudz barmhertighet/ och skämmens 11692 icke widh hans lof:

38. Giörer hwad eder budit är/ medan J tijd hafwen/ så löner han eder wäl i sinom tijd.

Ände på Jesu Syrachs sons Book.

Baruchs Book/

Förspråket.

THenna Book är fast ringa/ eho ock thenne Baruch är: ty thet är icke likt/ at S. Jeremie tienare/ then ock Baruch heet/ hwilkom thenne Epistel tillagd warder/ icke högre och rikare i Andanom wara skulle än thenne Baruch är: drager ock icke åhratalet medh Historierna öfwerens. Doch är han icke onytteliga här insatt medh the andra/ efter han så hårdt skrifwer emot afguderij/ och håller Mose lagh före.

Men then tredie och fierde Esre böcker/ som i somliga the Latiniska Biblier stå/ synas icke så wigtige wara/ at the skola sättias här ibland: ther til finnas the icke heller i then Grekeska Biblien; för hwilka saker skul/ the ock i then Tyska Biblien vthelåtna äro.

1. Capitel.

BAruch vplaas sin book för fångarna i Babel/ v. 1. Men the greto/ fastade/ och bådo; och sände til Jerusalem Gudz huuskärille/ v. 5. Medh een summo penningar/ at the skulle offra och bedia för them/ v. 10. The bekände sina synder och olydno emot Gudz Propheter/ som war rätta orsaken til thetta stora straffet/ v. 14.

I. Rumet och tiden ther Baruch skrifwit hafwer.

THetta är thet taal som Baruch Neria son/ Mahasia sons/ Sedechia sons/ Zedei sons/ Helkia sons/ vthi een book skref i Babel:

2. J femte åhrena/ på siunde dagen i månadenom/ på then tiden när the Chaldeer Jerusalem wunnit/ och medh eld vpbrändt hade. 11693

II. Baruch vpläs sin book för fångarna i Babel.

3. OCh Baruch laas thenna bokena för JechonJa Joakims son/ Juda Konung 11694/ och för all folckens öron som ther til kom;

4. Och för Förstarnas öron/ och för Konunga sönerna/ och för the äldsta; och för allo folckena både små och stora/ som bodde i Babel widh then älfwen Sud.

III. Fångarna gråta/ och sända penningar til Jerusalem.

5. OCh the greto/ fastade och bådo medh alfwar in för HErranom/

6. Och lade tilhopa hwadh hwar och en förmåtte/

7. Och sånde til Jerusalem til Joakim Helkia son Salom sons/ Presten/ och til the (andra) Presterna/ och til alt folcket som medh honom war i Jerusalem:

8. At han skulle föra in i Juda landet the HErrans huuskärille/ som i förtiden vthu templet borttagne woro/ på tijonde dagen i them månadenom Sivan/ nemliga/ the silfkärille som Zedekia Hosia son/ Juda Konung tilrådet hade/

9. Sedan NebucadNezar Konungen i Babel hade bortfördt JechonJa/ och Förstarna/ och fångarna/ och the wäldiga/ och landzfolcket ifrån Jerusalem/ och til Babel haft hade. 11695

10. Och skrefwo them altså: Sij/ wij sånde eder penningar; ther köper före/ bränneoffer/ syndoffer/ rökelse och spijsoffer/ och offrer thet på HErrans wår Gudz altare.

11. Och beder för NebucadNezars lijf Konungens i Babel/ och för Belsazzers hans sons lijf/ at theras dagar på jordene wara måga/ så länge som himmelens dagar 11696 wara:

12. Så skaffar oß HErren nogh och goda dagar/ och wij få lefwa vnder Nebucad Nezars skugga Konungens i Babel; och vnder Belsazzers hans sons skugga/ och tiena them i långan tijd/ och nåde för them finna.

13. Och beder för oß til HErran wår Gudh: ty wij hafwe syndat emot HErran wår Gudh/ och hans grymhet och wrede är icke ifrån oß wänd/ alt in til thenna dagh.

IV. Bekänna sina synder/ och wisa orsaken til straffet.

14. OCh läser thenna bokena: ty wij hafwe förthenskul sändt henne til eder/ at J henne läsa skolen i HErrans huse på helgedagar och åhrstider/

15. Och säijer: HErren wår Gudh är rättferdig; men wij bäre wåra skam medh rätto. 11697 Såsom thet nu them af Juda går/ och them af Jerusalem/

16. Och wårom Konungom/ och wårom Förstom/ och wårom Prestom/ och wårom Prophetom/ och wårom fädrom.

17. Förthenskul at wij för HErranom syndat/ och honom icke trodt hafwe;

18. Och icke lydt HErrans wår Gudz röst/ at wij hade mått wandrat efter hans budh/ som han oß gifwit hafwer.

19. Ja/ ifrå then tiden tå HErren wåra fäder vthur Egypti land förde/ alt in til thenna dagh/ hafwe wij HErranom wårom Gudh ohörsame warit/ och hafwe förachtat at lyda hans röst.

20. Therföre är nu öfwer oß kommet thet straff och förbannelse/ som HErren förkunnat hafwer genom sin tienare Mose 11698/ tå HErren wåra fäder vthur Egypti land förde/ på thet han skulle gifwa oß ett land ther miölk och hannog vthi flöt. 11699

21. Och wij lydde intet HErrans wår Gudz röst/ såsom Propheterna oß sade/ the han til oß sände:

22. Vtan hwar och en gick efter sitt onda hiertas sinne 11700/ och tientom främmande gudar/ och giordom thet ondt war för HErranom wårom Gudh.

2. Capitel.

THe bekänna ytterligare theras synder/ v. 1. Bedia om syndernas förlåtelse/ v. 11. Och prisa Gudz barmhertighet/ v. 27.

I. Fångarna fara fort at bekänna sina synder.

OCh HErren hafwer hållet sitt ord/ som han talade til oß och wåra domare/ Konungar och Förstar som Jsrael regera skulle/ och til them af Jsrael och Juda.

2. Och hafwer sådana stort straff öfwer oß gå låtit/ så at thes like vnder hela himmelen icke skedt är/ som Jerusalem öfwergånget är/ lika som i Mose lagh skrifwit står:

3. At een menniskia sin sons/ och sine dotters kött äta skulle. 11701

4. Och han gaf them bort til trälar i all rike/ som alt omkring liggia/ til een försmädelse och bannor 11702 ibland all folck: som omkring oß äro/ ibland hwilka HErren them förströdt hafwer.

5. Och the warda ju altid vndertryckte/ och kunna intet vpkomma igen: ty wij hafwe syndat emot HErran wår Gudh/ i thet/ at wij hans röst icke lydt hafwe.

6. HErren wår Gudh är rättferdig; men wij och wåre fäder bäre wåra skam medh rätto 11703/ såsom thet nu går:

7. Alt thet onda som HErren emot oß talat hafwer/ thet är öfwer oß kommet: 11704

8. Och wij hafwe icke bedit HErran/ at hwar och en måtte omwända sigh ifrå sins onda hiertas tanckar. 11705

9. Och HErren hafwer wakat öfwer oß til olycko/ then han öfwer oß hafwer gå låtit: ty HErren är rättferdig i alla sina gierningar/ som han oß budit hafwer:

10. Men wij lydde intet hans röst/ at wij hade mått wandrat efter HErrans budh/ som han oß gifwit hafwer. 11706

II. Bedia om förlåtelse.

11. OCh nu HErre Jsraels Gudh/ tu som titt folck vthur Egypti land fördt hafwer medh starcka hand 11707/ medh stora macht och högt wälde/ genom tekn och vnder/ och hafwer giordt tigh ett namn såsom thet nu är.

12. Wij hafwe ju syndat/ och hafwe (ty wärr) ogudachtige warit/ och hafwe giordt emot all tin budh.

13. Ach HErre wår Gudh/ wändt åter af tine grymhet öfwer oß: ty wij äre fast ringa 11708 wordne ibland Hedningarna/ tijt tu oß förströdt hafwer.

14. Hör HErre wåra böön och wår begäran/ och hielp oß för tina skul/ och lät oß nåde finna när them som oß bortfördt hafwa:

15. På thet hela werlden må weta/ at tu HErre wår Gudh äst: ty Jsrael och hans sädh är ju nämnd efter tigh.

16. Se HErre vthaf titt heliga huus 11709/ och tänck doch vppå oß: bög HErre/ titt öra/ och hör doch.

17. Vplät tin ögon/ HErre/ och se doch: ty the döde i helwetet 11710/ hwilkas ande vthaf kroppenom faren är/ tala intet om HErrans härlighet och rättferdighet:

18. Vtan een siäl som swårliga bedröfwad är/ och luto och ömkeliga går/ och sin ögon så när vthgråtit hafwer/ och hungrog är/ hon talar/ HErre/ om tina härlighet och rättferdighet.

19. Och nu HErre wår Gudh/ wij liggie in för tigh medh wåra böner/ icke för wåra fäders och wåra Konungars rättferdighet skul: 11711

20. Vtan för tina barmhertighet skul: efter tu tina grymhet och wrede hafwer öfwer oß gå låtit/ såsom tu

genom tina tienare Propheterna talat hafwer/ och sagt:

21. Så säger HErren: Böijer edra skuldror/ och gifwer eder vnder Konungen i Babel/ så skolen J få blifwa i landena 11712/ som jagh edra fäder gifwit hafwer:

22. Men om J HErrans röst icke lyden/ gifwandes eder vnder Konungen i Babel/

23. Så wil jagh vthur Juda städer och vthur Jerusalem borttaga glädies och frögds röst/ och brudgummas och bruds röst 11713/ och hela landet skal öde stå/ och ingen ther vthi boo.

24. Men wij lydde intet tine röst/ at wij hade mått gifwit oß vnder Konungen i Babel: therföre hafwer tu hållet tin ord/ som tu talat hafwer genom tina tienare Propheterna/ så at man wåra Konungars been och wåra fäders been vthu theras grafwar kastat och förströdt hafwer/

25. At the om dagen i solene/ och om nattena i daggene legat hafwa; och hafwa ganska jämmerliga dödt/ genom hunger/ swärd och fängelse. 11714

26. Och för Jsraels huus och Juda huus mißgierning skul/ hafwer tu titt huus/ ther man titt namn åkalla plägar/ så förstöra låtit/ som nu för ögon är.

III. Prisa Gudz barmhertighet.

27. OCh tu HErre wår Gudh hafwer medh oß ganska nådeliga 11719 och efter alla tina stora barmhertighet handlat:

28. Såsom tu genom tin tienare Mose talat hafwer 11715/ på then dagen tå tu böd honom at skrifwa tin lagh för Jsraels barn/ och sade:

29. Om J icke lyden mine röst/ så skal wisserliga thenne hopen/ then fast stoor är/ ganska ringa warda ibland Hedningarna/ tijt jag them förströ skal:

30. Ty jagh weet doch wäl/ at the migh intet höra skola: ty thet är ett halsstyft folck: men the skola omwända sigh i landena 11716/ ther the inne fångne liggia/ och skola lära weta/ at jagh HErren theras Gudh är.

31. Och jagh skal gifwa them ett förståndigt hierta; och öron the ther höra.

32. Så skola the tå prisa migh i landena ther the fångne inne äro; och skola tänckia vppå mitt namn:

33. Och skola wända sigh ifrå sina hårda nackar/ och ifrå sina synder: ty the skola tänckia vppå/ huru theras fäder gånget är/ som för HErranom syndat hafwa.

34. Och jagh skal föra them åter i thet land igen 11717/ som jagh theras fäder Abraham/ Jsaac och Jacob sworit hafwer/ och the skola ther rådande warda; och jagh skal föröka them/ och icke förminska:

35. Och skal giöra ett ewigt förbund 11720 medh them/ at jagh skal wara theras Gudh/ och the mitt folck 11718; och skal icke meer fördrifwa mitt folck Jsrael vthu landena/ som jagh them gifwit hafwer.

3. Capitel.

BAruch beder at Gudh wille förlåta Jsrael sina mißgierning/ v. 1. Lärer them orsaken til theras olycko/ nemliga at the hafwa öfwergifwit then rätta wijsheten/ v. 9. Hwilken allena är i Gudz församling til finnandes/ v. 15.

I. Baruch beder för Jsrael.

ALsmächtige HErre Jsraels Gudh/ i thenna stora ångest och nödh ropar jagh til tigh:

2. Hör och war nådelig/ HErre: ty wij hafwe syndat emot tigh.

3. Tu regerar ewinnerliga 11721; men wij förgås framgent.

4. Alsmächtige HErre/ tu Jsraels Gudh/ hör nu Jsraels böön/ som i dödsens swalg äro/ och theras barnas böön/ som emot tigh syndat/ och HErrans theras Gudz röst icke lydt hafwa: therföre hafwer ock straffet alt jämt vppå oß warit.

5. Tänck icke vppå wåra fäders mißgierningar; vtan tänck nu vppå tina hand/ och vppå titt namn:

6. Förty/ tu HErre/ äst ju wår Gudh 11722/ så wilje wij/ HErre/ lofwa tigh.

7. Ty therföre hafwer tu gifwit tin fruchtan i wår hierta/ at wij titt namn åkalla/ och tigh i wårt fängelse lofwa skole: ty alla wåra fäders mißgierningar/ som för tigh syndat hafwa/ gå oß til hiertat:

8. Wij som nu i wårt fängelse äre/ tijt tu oß bortdrifwit hafwer/ til een försmädelse/ til een banno och styggelse 11723 för alla wåra fäders mißgierningar skul/ som ifrå HErranom sinom Gudh afwiket hafwa.

II. Gifwer orsaken til Jsraels fall/ nemligen rätta wijshetenes föracht.

9. HÖr Jsrael lifsens budh 11724/ tag grant wahra ther vppå/ och behålt them wäl.

10. Huru kommer thet til/ Jsrael/ at tu i Hedningars land försmächtas?

11. At tu i främmande land äst? At tu orenar tigh ibland the döda 11725? At tu ibland them räknad äst som i helwetet fara?

12. Thet är saken/ at tu wijshetenes brunn 11726 öfwergifwit hafwer.

13. Hade tu på Gudz wägh blifwit/ tu hade wäl altstädes i frijd bodt. 11727

14. Så lär nu rätta wijshetena/ på thet tu må förfara/ ho then är som ett långt lijf/ godz/ frögd och frijd gifwer.

III. Hwarest thenna wijsheten icke finnes.

15. HWilken weet hwar hon boor? Hwilken hafwer i hennes kamar warit?

16. Hwar äro Hedningarnas Förstar/ som råda öfwer wildiuren på jordene?

17. The ther spela medh himmelens foglar/ the ther silfwer och guld församla/ ther menniskiorna sina tröst på sättia/ och kunna aldrig mätta ther af warda:

18. Ty the förwärfwa penningar/ och läggia sigh ther winning om/ och är doch altsamman fåfängt:

19. The äro vthrotade och vthi helwetit farne/ och andre äro i theras rum komne.

20. The efterkommande see wäl liuset 11728/ och boo på jordene/ och drabba doch icke på then wägen/ ther man wijshet finner: 11729

21. Ty the förachta henne; ther til hafwa ock theras barn wille gånget.

22. J Canaan hörer man intet af henne; i Theman seer man henne intet.

23. Hagars barn sökia wäl efter then jordeska wijshetena; theslikes the köpmän af Meran/ och the i Theman/ hwilke sigh kloka tyckia låta: men the drabba doch icke på wägen/ ther man wijshet finner.

IV. Hwarest hon finnes/ nemligen i Gudz församling.

24. O Jsrael/ huru härligit är HErrans huus; huru wijdt och stort är thes bonings rum?

25. Thet hafwer ingen ända/ och är omäteliga högt.

26. Thet woro i förtiden Reser 11730/ store namnkunnige män/ och gode krigsmän:

27. The samma vthwalde HErren intet/ eller vppenbarade them förståndsens wägh:

28. Och efter the icke hade wijshetena/ äro the vthi sin dårskap förgångne.

29. Hwilken är faren vp i himmelen: och hafwer hämtat henne/ och fördt henne neder af skyyn? 11731

30. Hwilken hafwer öfwer hafwet farit/ och funnet henne/ och för kosteligit guld hemfördt henne?

31. (Summa) Thet är ingen som wägen weet/ tijt ther man wijshet finner.

32. Men then all ting weet/ han känner henne/ och hafwer genom sitt förstånd funnet henne: then ther jordena af ewig tijd 11734 beredt hafwer/ och vpfylt henne medh allahanda diur.

33. Then ther liuset vpgå låter/ och när han kallar thet igen/ så måste thet lyda honom.

34. Stiernorna lysa 11732 i theras ordning medh glädie;

35. Och när han kallar them så swara the: här äre wij; och lysa medh glädie för hans skul/ som them skapat hafwer.

36. Thetta är wår Gudh/ och ingen kan widh honom liknas: 11733

37. Han hafwer wijshet funnit/ och gifwit henne sinom tienare Jacob/ och Jsrael sinom älskeliga.

38. Sedan hafwer hon syntz på jordene/ och medh menniskiomen bodt.

4. Capitel.

BAruch lärer at Gudz ord är then rätta wijshetenes vrsprung; och hwad frucht ther af följer at thet i wördning hålles/ v. 1. Wiser at synden är orsaken til Jsraels fängelse/ v. 5. Och beskrifwer Jerusalems klagan öfwer sin barn/ och theras stora sorg/ v. 8. Tröster them åter/ och förmanar them til tolamod och böön til Gudh/ at them må hulpet warda/ v. 21. Men theras förföljare skola komma på skam/ v. 31. Och förkunnar them glädie/ v. 36.

I. Then himmelska wijshetenes vphof är af Gudz helga ord.

THenna wijsheten är then boken om Gudz budh/ och om lagen then ewig är: alla the henne hålla/ the skola lefwa; men the som öfwerträda henne/ the måste döö.

2. Wändt tigh åter ther til/ Jacob/ och tag ther widh; wandra efter ett sådant lius/ som för tigh lyser.

3. Öfwergif icke androm tina ähro/ och tin skatt eno främmande folcke.

4. O/ salige äre wij/ Jsrael: ty Gudh hafwer oß sin wilja vppenbarat: 11735

II. Orsaken til Jsraels fängelse.

5. HAf ett godt modh mitt folck/ tu Jsraels prijs.

6. J ären Hedningomen sålde/ icke til förderf 11738: men therföre at J Gudh förtörnat hafwen/ ären J edrom fiendom öfwergifne.

7. Ty J hafwen förtörnat then eder skapat hafwer/ i thet/ at J icke Gudi/ vtan dieflom offrat hafwen.

III. Jerusalem klagar öfwer samma fängelse.

8. JHafwen förgätit then ewiga Gudh/ then eder skapat hafwer/ och bedröfwat Jerusalem/ then eder vpfödt hafwer:

9. Ty han hafwer sedt Gudz wrede/ som öfwer eder komma skulle/ och sagt: Hörer til J Zions inbyggiare/ Gudh hafwer tilskickat migh stoor sorg:

10. Ty jagh hafwer sedt mina söners och döttrars fängelse/ hwilket then Ewige öfwer them hafwer komma låtit.

11. Jagh hafwer vpfödt them medh glädie; men medh grååt och sorg hafwer jagh sedt them föras bort.

12. Jngen glädie sigh öfwer migh/ at jagh een enkia och af mångom öfwergifwin är: jagh är giord til ett öde/ för mina barns synder skul:

13. Ty the äro afwekne ifrå Gudz lagh/ och hafwa icke kändt hans rätter: the hafwa icke lefwat efter Gudz befalning/ och hafwa intet hållet hans budh.

14. Kommer hijt/ J Zions inbyggiare/ och förkunner mina söners och döttrars fängelse/ som then Ewige öfwer them hafwer komma låtit:

15. Ty han hafwer låtit komma öfwer them ett folck fierran efter; ett grufweligit folck/ af ett okunnigt mål. 11736

16. Hwilke icke skona then gamla/ eller förbarma sigh öfwer barn. The samme hafwa bortfördt enkiones kära (söner)/ och bedröfwat the ensammas döttrar:

17. Men huru kan jagh hielpa eder?

18. Ty then som thenna olyckona öfwer eder hafwer komma låtit/ han skal frälsa eder vthur edra fiendars händer.

19. Drager hän/ J käre barn/ drager hän; men jagh är öfwergifwen ensam.

20. Jagh hafwer min glädies kläder afdragit/ och sorgakläder pådragit: jagh wil ropa til then Ewiga i alla mina dagar.

IV. Baruch tröster Jerusalems inbyggiare.

21. HAfwer ett godt modh/ barn; roper til Gudh/ så skal han förlossa eder vthu fiendernas wåld och hand.

22. Ty jagh hoppas än/ at then Ewige skal hielpa eder/ och jagh skal glädie få af them Heliga/ för then barmhertighet skul/ then eder af wårom ewiga Frälsare snarliga wederfaras skal.

23. Jagh hafwer låtit eder fara medh sorg och grååt; men Gudh skal gifwa eder migh igen medh glädie och frögd ewigliga.

24. Och lika som Zions inbyggiare edart fängelse sedt hafwa/ så skola the ock snart see hielp af edrom Gudh/ then öfwer eder komma skal medh stoor härlighet och ewiga tröst.

25. J barn/ lider toleliga then wrede/ som af Gudi öfwer eder kommer: ty tin fiende hafwer förfölgdt tigh; och tu skalt innan en kort tijd see hans förderf/ och skalt träda vppå hans hals.

26. Min kräseliga (barn) måste gå på en ond wägh: the äro bortförde såsom een hiord/ af siendom borttröfwad.

27. Hafwer ett godt modh/ J barn/ och roper til Gudh: ty han som hafwer eder bortföra låtit/ han skal intet förgäta eder.

28. Therföre/ såsom J hafwen winlagt eder til at afwika ifrå Gudh; altså wänder nu om/ och winlägger eder tijo sinnom meer at sökia HErran:

29. Ty then som thetta straff öfwer eder hafwer gå låtit/ han skal hielpa eder/ och en ewig glädie skaffa.

30. Jerusalem/ haf ett godt modh: ty then skal trösta tigh/ efter hwilkom tu nämnd äst.

V. Hotar at the som them förtryckia skola förgås.

31. VSle ware the som tigh plågat/ och sigh öfwer titt fall glädt hafwa.

32. Vsle ware the städer/ hwilkom tin barn tient hafwa; och vsel/ then tin barn fången håller:

33. Ty såsom han öfwer titt fall sigh glädt/ och öfwer titt förderf frögdat hafwer: altsä skal han bedröfwad warda/ när han förödd blifwer.

34. Och jagh skal borttaga hans macht/ ther han sigh vppå förlåter/ och wända hans berömelse vthi klagogråt:

35. Ty en eld skal komma öfwer honom ifrå them Ewiga i många dagar; och dieflarna skola sina boning ther inne hafwa i långan tijd.

VI. Förkunnar åter Jsrael glädie.

36. SE tigh om Jerusalem öster vth/ och se then tröst som tigh af Gudi kommer: 11737

37. Sij/ tin barn som bortförd äro/ komma; ja/ the komma församlade både af östan och wästan/ genom thens Heligas ord/ och prisa Gudz ähro.

5. Capitel.

BAruch tröster än ytterligare the fångna af Jsrael/ och tilsäger them förloßning/ v. 1. Vndsäger theras förföljare medh förnedring: men tilsäger sina hugnad och glädie/ v. 7.

I. Baruch fortfar medh tilsäijelse om förloßning.

KLäd af tigh Jerusalem tin sorgakläder/ och kläd vppå tigh een härlig prydning af Gudi ewigliga.

2. Kläd vppå Gudz rättferdighets kiortel/ och sätt thens Ewigas härlighets crono vppå titt hufwud:

3. Ty Gudh skal vppenbara tina härlighet vnder hela himmelen:

4. Ty titt namn skal af Gudi nämndt warda ewigliga: Frijd/ rättferdighet/ prijs och gudachtighet.

5. Statt vp Jerusalem/ och stig vp i högdena/ och se tigh om öster vth 11739/ och se tin barn som både af östan och wästan församlad äro/ genom thens Heligas ord/ och glädia sigh/ at Gudh åter hafwer tänckt vppå them.

6. The äro til foot af fienderna ifrå tigh bortförde; men Gudh förer them til tigh vphögd medh ähro/ såsom riksens barn.

II. Hotar förföljarena medh vndergång; och tilsäger them fångnom tröst.

7. TY Gudh wil all högh berg förnedra/ och the långa strander och dalar vpfylla jämt medh landena: på thet Jsrael må säker wandra/ och prisa Gudh.

8. Men skogarna och all wälluchtande trää/ skola af Gudz befalning öfwerskyggia Jsrael:

9. Ty Gudh skal igen hämta Jsrael medh glädie/ genom sina härliga tröst/ medh barmhertighet och sine rättferdighet.

6. Capitel.

JEremia bref/ i hwilko han förkunnar them thet Babyloniska fängelset/ v. 1. Sedan förmanar han them/ at the skola icke tiena the Babyloniers gudar: och låter see medh mång bewijs/ at the icke kunna hielpa eller förswara sigh sielfwa/ mycket mindre andra/ v. 5. Omsider alfwarligen afråder afgudars dyrckan/ v. 64.

I. Propheten förkunnar Juda folcket thet Babyloniska fängelset.

THetta är vthskriften af thet bref/ som Jeremia sände til them som fångne skulle bortförde warda til Babel: af Konungenom i Babel/ ther vthi han them sådant förkunnar/ som honom Gudh befalt hade.

II. Wiser at theras synder äro orsaken ther til.

1. FÖr edra synder skul/ som J emot Gudh giordt hafwen/ skolen J til Babel fångne bortförde warda/ af NebucadNezar Konungenom i Babel:

2. Och i Babel måsten J blifwa i en lång tijd/ nemliga/ i siutijo åhr: sedan wil jagh åter föra eder ther vth igen medh frijd.

3. Men ther förinnan skolen J vthi Babel see/ at man på axlom bär silfgudar/ guldgudar och trägudar 11740/ för hwilkom Hedningarna fruchta.

III. Förmanar them achta sigh för the Babyloniers afguderij.

4. THerföre seer eder före/ at J icke giören sådant efter them/ och icke Hedningomen like warden.

5. Och när J få see folcket/ som före och efter går/ tilbedia afgudar/ så säijer i edor hierta: HErre/ tigh skal man tilbedia:

6. Ty min Ängel skal wara när eder/ och jagh skal hämnas edra siälar.

IV. Beskrifwer afgudars fåfängelighet.

7. THeras tunga är af mästaren wäl tilpyntad/ och the äro medh guld och silfwer vthstofferade/ och hafwa vthskorna tungor; men thet äro inga rätta tungor/ och kunna intet tala. 11741

8. The bepryda them medh guld/ lika som ena jungfru til dantz/ sättia cronor på them;

9. Och Presterna stiäla af afgudomen silfwer och guld/ och förtärat medh skökior i horohuset;

10. Och pryda the silfgudar/ guldgudar och trägudar medh kläder/ såsom the woro menniskior:

11. Men the kunna icke förwara sigh för rost och maal.

12. Och om man kläder en purpurmantel vppå them/ så måste man afwiska them stofftet som lägger sigh ther på.

13. Och han bär een spiro i handene såsom en Konung/ och kan doch ingen straffa then honom emot giör:

14. Han hafwer ock ett swärd och ena yxa i handene; men han kan intet wärja sigh för tiufwar och röfware: ther på seer man wäl/ at the inge gudar äro; therföre fruchter them intet.

15. Lika som ett faat thet een menniskia brukar/ onyttigt är/ när thet sönderslagit är; rätt så äro theras afgudar:

16. När man sätter them i theras huus/ så warda the fulle medh stofft/ af theras fötter som ther ingå:

17. Och Presterna förwara the afgudars tempel/ medh dörar/ låås och bomar/ at the icke skola af röfware bortstulne warda; lika som när man sätter en i fängelse/ och förwarar/ then som Konungenom emot brutit hafwer/ och til döden dömd är.

18. The tända för them lampor vp/ och mycket flera för them än för sigh sielfwa; och the see doch intet:

19. The äro såsom bielkarna i husena; och matkarna som på jordene krypa/ äta theras hierta och theras kläder vp/ och the kännat doch intet.

20. J theras ansichte äro the swarte af röken i husena.

21. Nattskäfwor/ swalor och andre foglar sättia sigh på theras hufwud; theslikes ock kattor.

22. Ther af kunnen J ju märckia at the inge gudar äro: therföre fruchter them intet.

23. Thet guld som man på them hänger til at pryda them medh/ thet skijn intet/ när man icke afwiskar rosten; och tå man giöt them/ kände the thet intet.

24. Af allahanda kostelig materia hafwer man tilrådet them/ och ther är doch intet lijf vthi.

25. Efter the intet gå kunna/ så måste man bära them på axlarna 11742; ther på menniskiorna ju see kunna/ at thet skämlige gudar äro.

26. Ock måste the skämma sigh af them/ som ähra them: therföre at the hwarken sielfwe vpstå kunna/ när the falla neder på markena; eller röra sigh/ när man them vprätta någorstädz sätter; och om han lutar/ kan han icke rätta sigh vp: och lika som man sätter them dödom offer före; altså sätter man thet ock them före.

V. Huru Presterna och andra mißbruka theras afguda offer.

27. MEn theras Prester förfara theras offer/ som them gifwit warder; theslikes ock theras qwinnor giöra sigh ther wäldagar af/ och gifwa hwarken them fattiga eller them kranka ther något af.

28. Orena qwinnor 11743/ och the som i barnsäng liggia/ komma widh theras offer; ther af J ju märckia kunnen/ at the inge gudar äro: therföre fruchter them intet.

29. Och hwar vthaf skulle the gudar kallas? Förty qwinnor skiöta them guldgudomen/ silfgudomen/ och trägudomen;

30. Och Presterna sittia i theras tempel medh wida koorkåpor; raka af skägget/ och hafwa plättar/ sittia ther medh blott hufwud;

31. Tiuta och ropa för sina afgudar/ såsom man plägar vthi the dödas begängelse.

32. Presterna stiäla bort theras kläder/ och kläda sina hustrur och barn ther medh.

33. Ehwad man giör them godt eller ondt/ så kunna the doch intet wedergällat:

34. The hwarken förmåga sättia en Konung vp eller af: the kunna hwarken penningar eller godz gifwa; om någor låfwar them något/ och håller thet intet/ så kräfja the thet intet.

35. The kunna icke taga ena menniskio ifrå dödenom/ eller hielpa enom swagom för them starcka.

36. The kunna ingen blind seende giöra: the kunna intet hielpa ene menniskio i nödene.

37. The förbarma sigh intet öfwer enkior/ och hielpa intet them faderlösa:

38. Ty the äro träå/ medh guld och silfwer beprydde/ like widh the stenar som man vthu berget hugger: therföre måste the til skam warda/ som them ähra.

39. Huru skal man tå hålla them för gudar/ eller så kalla them?

40. Efter ock the Chaldeer icke mycket af them hålla: ty när the en dumba see/ then intet tala kan/ honom hafwa the in för Bel/ och säija/ at dumben skal åkalla honom/ lika som han förstode thet.

41. Och ändoch the weta/ at ther intet lijf vthi them är/ likwäl löpa the til them.

42. Men qwinnor sittia för kyrkiomen omgiordade medh togh/ och bära oliwokärnar til offer:

43. Och om någor then ther framgår/ tager ena bort til sigh/ och ligger när henne/ så berömer sigh then samma emot the andra/ at the icke hafwa så wärdiga warit som hon/ at toget måtte them vplöst wordit.

VI. Mästarenas fåfängelighet som them giöra.

44. ALt thet som genom them skeer/ thet är altsamman bedrägerij; huru skal man tå hålla them för gudar/ eller så kalla them?

45. Af mästare och guldsmeder äro the giorde; och hwad mästarena wilja/ thet måste ther af warda/ och intet annat.

46. Och the som them giordt hafwa/ kunna icke länge lefwa; huru skulle the gudar wara/ som af them giorde äro?

47. Therföre gifwa the efterkommandomen icke annat än förargelse och orsak til skämligit afguderij:

48. Ty när ett örlig eller eljes något ondt vppå kommer/ så rådslå Presterna emellan sigh/ hwar the sigh samt medh afgudomen bortgiöma skola.

49. Therföre kan man wäl märckia/ at the inge gudar äro/ efter the sigh sielfwa hwarken för örlig eller annan olycko beskärma kunna.

VII. Sluteligen wisar afgudars fåfängelighet.

50. TY thet är doch icke annat än trägudar/ förgylte och försilfrade gudar: therföre kan man nu här efter wäl weta/ at thet ett bedrägerij är/ allom Hedningom och Konungom vppenbart/ och icke gudar/ vtan af menniskiors händer giorde/ och ingen gudom är i them.

51. Therföre kan hwar och en märckia/ at the inge gudar äro:

52. Förty the sättia ingen Konung i landet; the gifwa menniskiomen intet regn;

53. Och taga sigh intet före til at regera eller straffa/ icke mera än foglarna som i wädret hijt och tijt flyga.

54. Om the trägudars/ förgylta och försilfrada gudars huus af eld vptändt warder/ så löpa Presterna ther ifrån/ och förwara sigh för skada; men the brinna vp såsom andre bielkar.

55. The kunna hwarken Konungom eller någro krigsfolcke emot stå: huru skal man tå them för gudar hålla eller kalla?

56. The trägudar/ försilfrade och förgylte gudar/ kunna intet beskärma sigh för tiufwar och röfware: ty the äro them förstarcke/ så at the beröfwa them/ och afkläda them;

57. Taga theras guld/ silfwer och kläder bort/ och komma sin wägh: så kunna the intet hielpa sigh sielfwom.

58. Therföre är en Konung som sina macht bewisa kan/ eller ett nyttigt boting/ som i husena behöfwes/ eller een dör som huset förwarar/ eller en trästod vthi en Konungslig saal/ mycket bättre/ än en sådana amächtig afgud.

59. Solen/ månen och stiernorna skina/ och äro lydige i thet som Gudh biuder them;

60. Theslikes liungelden lyser/ at man seer honom; wädret blås i all land;

61. Och när Gudh befaller skyarna löpa öfwer hela werldena/ så giöra the hwad han them biuder: 11744

62. Altså ock elden ofwan efter slår berg och skogar/ och giör hwad honom budit är; men afgudarna kunna hwarken röra sigh eller något giöra.

63. Therföre skal man icke hålla them för gudar/ eller så kalla them: ty the kunna hwarken straffa eller hielpa.

VIII. Förmanar Jsraels barn taga sigh för them til wahra.

64. EFter J nu weten/ at the inge gudar äro/ så fruchter them intet;

65. Ty the kunna hwarken Konungar förbanna eller wälsigna:

66. The kunna ock icke låta see Hedningomen någon tekn på himmelen; the kunna icke liust giöra såsom solen/ eller ett skeen gifwa såsom månen.

67. The oförnuftiga diur äro bättre än the; the kunna doch löpa in vthi een kulo/ och förwara sigh.

68. Therföre är thet aldeles vppenbart/ at the inge gudar äro.

69. Ty såsom ett spook i trägårdenom intet förwara kan/ så äro ock theras trägudar förgylte och försilfrade gudar til intet nyttige.

70. Och lika som en buske i trägårdenom/ ther allehanda foglar på boo; eller lika som en döder/ then i grafwene ligger/ så äro theras trägudar/ förgylte och försilfrade gudar.

71. Ock kan man ther af märckia/ at the inge gudar äro: ty thet skarlakan som the på sigh hafwa/ warder af maal vpätet; och the sielfwe ther til medh på ändalychtene/ så at hwar man bespottar them.

72. Wäl är then menniskio som rättferdig är/ och inga afgudar hafwer; then warder icke til spott.

Ände på Propheten Baruch.

Then Första Boken

the Maccabeers.

Förspråket.

Thenna Book är nyttig til at förstå Propheten Daniel.

THenna Book är ock een af the som icke räknas i then Ebreiska Biblien/ ändoch hon/ i taal och ord/ lika sätt håller medh the andra böcker i then helga Skrift; och hade icke warit illa wärd räknas ther ibland/ efter hon så nyttig och nödtorftig är/ til at förstå then Propheten Daniel i thet 11 cap. Förty/ thet Daniel i samma capitel propheterar om then styggelsen/ och Jsraels folcks wedermödo; om then litzla hielpen (som han ther säger) och stora förföljelsen/ både af Hedningar och falska Judar: thet betygar thenna book fulkomnat wara/ vnder Konung Antiocho then ädla/ hwilken/ vthi the Maccabeers tijd/ så grufweliga handlade medh thet Judiska folcket/ och medh thes Gudztienst/ then han sigh företagit hade platt förläggia: ty är hon ock oß Christnom nyttig til at läsa.

Antiochus är en figur til Antichristum.

Först/ efter samma Antiochus warder hållen för en figur eller beläte til Antichristum: therföre at han sådana styggelse och Gudztiensts förstöring sigh företog/ icke långt för then första Christi tilkommelse/ läre wij ther af känna then rätta Antichristum/ hwilken för then andra och sidsta Christi tilkommelse Gudz allmoga/ (thet är the Christna) och then sanskylliga Gudztiensten förstöra och förläggia skal. På thet wij/ när wij sådant hafwe för ögonen/ och förfare/ icke skole förskräckias/ vtan vndfå och fast hålla oß widh then tröst/ at wij samt medh alla Christna/ skole äntå på ändalychtene blifwa behåldne/ ehuru stoor förföljelsen och diefwulens grymhet någon tijd wara kan: ty wij see ju ock then samma hielpen/ ändoch hon synes liten och ringa/ som Gudh allaredo begynnat hafwer oß bewisa.

Han warder genom Evangelium nederlagd.

Och är thet heliga Evangelium thet swärd/ medh hwilko Antichrist i wår tijd warder manligen angripen/ icke vthan hans märckeliga skada och nederlag/ ändoch thet mycken blodz vthgiutelse och lidande kostar. Såsom Gudh genom the Maccabeers swärd sitt folck vndsatte/ ändoch thet icke skedde vthan förföljelse och stoor hiertans sorg. Likwäl renade the äntå templet/ och vprätte åter Gudztiensten/ och kommo folcket tilhopa igen vthi thet förra regementet/ lika som Evangelium i thenna tiden ock vthfäijar alt afguderij/ såsom Christus säger/ at hans Änglar skola bortrydia all förargelse vthu hans rike; och församlar åter the rätta Christna tilhopa/ vthi then gamla rätta Christna troon/ och til sanskylliga goda gierningar och Gudztienst.

Här är ock en tröst emot alla kättare.

Ther näst/ at wij oß ock thes trösta skole/ at Gudh halp them icke allenast emot Antiochus och Hedningarna/ vtan ock emot the förrädare och affälliga Judar/ som sigh gåfwo in til Hedningarna/ och hulpo til at förfölja/ plåga och dräpa sitt egit folck och bröder: at om än the falske Christne och kättare sättia sigh emot oß/ plåga och skada giöra/ så swårliga som Antichrist sielf/ skole wij likwäl wara widh godt modh och oförskräckte: förty/ Daniel hafwer thet altså sagt/ och förkunnat oß thet til tröst: Thet måste så gå; at wårt folcks barn skola bewisa sigh förrädeliga emot oß/ och hielpa fast til at förfölja oß: therföre kunne wij icke stort bättre hafwat/ än the frome ibland Judarna thet hade/ vnder Antiocho eller theras Antichrist/ när theras falska bröder.

Gudh är en hämnare öfwer alla tyranner och kättare.

Men på sidstone warda likwäl the samma fiender och förrädare/ af Gudi ganska mächteliga straffade/ och blifwer theras tyrannij och förräderij icke ohämnt. At wij gladeliga och medh ett fritt modh/ måge ock ansee våra Antichrister/ tyranner och kättare/ och vthbida theras stora hoot och trotsan: warande wisse ther vppå/ at the icke skola länge så drifwat; mycket mindre ther til kommat som the i sinnet hafwa: vtan (lika som Antiochus och the förrädare) ganska snarliga få sin förtienta löön/ såsom thet allaredo en godh deel skedt är/ och skeer dagliga meer/ ändoch the förstockade och förblindade skiöta thet intet; ther ligger icke heller macht vppå/ the wilja förfarat lika som hine giorde: gifwe Gudh at thet tå snarliga skee måtte: Amen.

1. Capitel.

SEdan Alexander Magnus hade intagit Persien; ther til mång land och Konungarike/ och blef död/ v. 1. Delade hans öfwerstar och wäldige riket emellan sigh: och af them vpkom Antiochus/ v. 9. På then tiden föll Jsrael vthi afguderij/ v. 12. Men Antiochus stärckte sigh/ tog in Egypten/ och fick mycket byte: han kom ock til Jerusalem/ och skiöflade templet/ v. 17. Tw åhr ther efter/ sände han en höfwitzman/ han skiöflade staden/ befäste borgena/ och förstörde Gudztiensten/ v. 30. Sedan böd Antiochus at enahanda Gudztienst skulle wara öfwer alt riket; och han vprättade Hednisk Gudztienst i Jerusalem/ v. 43.

I. Then store Alexanders bedrifter och dödh.

ALexander Philippi son Konung i Macedonien/ then förste Monarch af Grekeland/ drog vthaf thet landet Chittim/ och förde stoor örlig; intog fasta städer/ och slog the Persers Konung Darius;

2. Och sedan andra Konungar i all land vnderkufwade sigh.

3. Och drog ju altid framåth/ och intog all land och Konungarike:

4. Och ingen torde sättia sigh vp emot honom; och han wardt stolt/ och hade ett mächtigt godt krigsfolck.

5. Som han nu the Konungariken inne hade/ föll han i kranckhet.

6. Men tå han förmärckte/ at han skulle döö/

7. Kallade han til sigh sina Förstar/ som medh honom af vngdom vpfödde woro/ och satte them til höfwitzmän öfwer landen/ medan han ännu lefde.

8. Sedan blef Alexander död/ tå han i tolf åhr regerat hade.

II. Huru hans efterkommande sigh förhållit.

9. EFter hans dödh kom riket til hans Förstar 11745; the togo landen in/ hwar och en höfwitzman sitt rum;

10. Och giorde sigh alle til Konungar: och the och theras efterkommande regerade i lång tijd; och stort örlig

war emellan them/ och mycken jämmer wardt allestädz i hela werldene.

III. J synnerhet Antiochus then ädle.

11. VThaf en ibland thessa Förstar/ wardt född een skadelig ond root 11746/ benämnd Antiochus then ädle/ then i Rom i gißlan 11747 stådt hade för sin fader then stora Antiochus: och thenne Antiochus then ädle/ begynte regera vthi hundrade siunde och tretijonde åhrena af thet Grekiska riket 11762

IV. Jsraeliterna giöra förbund medh Hedningarna; och falla i afguderij.

12. PÅ thenna tiden woro i Jsrael onde män; the höllo folckena före/ och sade: Läter oß giöra förbund medh Hedningarna här omkring/ och taga widh theras Gudztienst: ty wij hafwe mycket måst lida/ sedan wij satte oß vp emot Hedningarna.

13. Thenna meningen behagade them wäl;

14. Och ther wordo några af folckena sände til Konungen; han befalte them at vptaga hedniskt sätt.

Hednisk spelhuus i Jerusalem vptagne.

15. Tå vptogo the i Jerusalem hednisk spelhuus; 11748

16. Och höllo ingen omskärelse meer/ och föllo ifrå thet heliga förbundet/ och höllo sigh såsom Hedningar/ och wordo platt förstockade/ til at bedrifwa all skam och laster.

V. Antiochus bekrigar/ och winner Egypten;

17. SOm nu Antiochus hade befäst sigh i rikena/ tog han sigh före/ at wilja ock så wara rådandes öfwer thet Konungariket Egypten/ på thet han skulle hafwa båda riken:

18. Och drog in vthi Egypten 11749 wäl rustad/ medh wagnar/ elephanter/ resenärar och mång skep;

19. Och örligade medh Ptolemeus Konungenom i Egypten: men Ptolemeus fruchtade sigh och flydde/ och månge Egyptier kommo om halsen.

20. Och Antiochus intog the fasta städer i Egypten/ och röfwade ther mycket godz/ och förde bort.

VI. Angriper Jsraeliterna och Jerusalem;

21. MEn sedan Antiochus altså vthi Egypten wunnet hade/ och drog heem igen vthi hundrade tredie och fyratijonde åhrena/ drog han genom Jsrael/

22. Och kom til Jerusalem medh mycket folck;

Sköflar templet;

23. Och gick öfwerdådeliga in i helgedomen 11750/ och lät borttaga gyldene altaret/ liusastakan/ och hwad ther til hörde; bordet ther skådobröden på lågo/ begarer/ skålar/ gyldene mortarer/ förlåten/ cronorna/ 11751 och gyldene prydningen på templet/ och slog thet altsamman sönder;

24. Och tog silfwer och guld/ och kostelig kärill 11752/ och the fördolda skattar/ så många som han fan/ och förde medh sigh i sitt land/

25. Och lät slå mycket folck ihiäl/ och vthropa smälig budh.

26. Och i hela Jsrael/ och ehwar the bodde/ war een stoor hiertans sorg:

27. Och Förstarna sörgde/ och the äldste/ och jungfrur och qwinnor sågo jämmerliga vth:

28. Män och qwinnor klagade; och hela landet wardt bedröfwat/

29. För then grufwelighet skul som ther skedde: och hela Jacobs huus war fult medh jämmer.

Låter plundra staden;

30. Och efter tw åhr/ sände Konungen en höfwitzman 11753 i Juda; han kom medh mycket krigsfolck til Jerusalem/

31. Och begärade at man skulle inlåta honom/ så wille han ingen skada giöra: men thet war altsammans bedrägerij.

32. Tå the nu trodde honom/ och läto honom in/ öfwerföll han staden förrädeliga/ och slog mycket folck af Jsrael;

33. Och skinnade staden; vpbrände husen/ bröt murarna neder;

34. Och förde bort qwinnor/ och barn/ och boskap.

35. Och Davidz borg befäste han medh starcka murar och torn;

36. Och besatte henne medh en ogudachtig hoop/ som all skalckhet ther på bedrefwo/

37. Och röfwade wärjor och spijs vthu staden Jerusalem/ och läto komma vppå borgena:

38. Och belade ther helgedomen/ och wachtade på folcket som vthi templet gingo/ och slogo vthaf borgene in i helgedomen/ til at förtaga Gudztiensten;

39. Och vthguto mycket oskyldigt blodh widh helgedomen/ och ohelgade honom.

40. Och borgarena i Jerusalem flydde bort/ och the främmande blefwo i Jerusalem/ och the som ther födde woro/ måste wika.

41. Helgedomen wardt öde; Helgedagar wordo altsammans sorgodagar 11754/ Sabbatherna icke annat än jämmer/ och all theras härlighet wardt til intet.

42. Så härligit och så högt som Jerusalem tilförene warit hade/ så jämmerligit och elände måste thet på then tiden wara.

Biuder at hålla enahanda Gudztienst i alt riket;

43. Och Antiochus lät ett budh vthgå öfwer sitt hela Konungarike/ at all folck skulle endrächteliga enahanda Gudztienst hålla.

44. Tå öfwergåfwo all folck sin lagh/ och samtyckte Antiochi sätt.

45. Och månge af Jsrael föllo ther ock in til/ och offrade afgudom/ och ohelgade Sabbathen.

46. Antiochus sände ock bref til Jerusalem/ och i alla Juda städer; ther vthi han böd/ at the Hedningarnas Gudztienst anamma skulle:

47. Och bränneoffer/ spijsoffer/ syndoffer i helgedomenom;

48. Sabbathen och andra högtider afläggia:

49. Och befalte/ at man helgedomen och thet helga folcket Jsrael ohelga skulle:

50. Och lät vpsättia altare/ tempel och afgudar/ och offra swinakött 11755 och annor oreen diur:

51. Och förböd omskärelsen/ och böd wänja folcket widh all styggelse/ at the Gudz lagh och rätter förgäta måtte/ och annat sätt vptaga.

52. Och hwilken som hälst icke war Antiochus hörsam/ then skulle man dräpa.

53. Thetta bodet lät han vthgå öfwer hela sitt rike; och skickade höfwitzmän/ som folcket twinga skulle til alt sådant at hålla.

54. Thesse bestälte at i Juda offrades/ och budo at så hållas skulle:

55. Och månge af folckena föllo ifrå Gudz lagh in til them. 11756

56. Alt ondt bedrefwo the i landena; och förjagade Jsraels folck/ at thet måste bortgiöma sigh/ och vndstinga sigh i klyfter såsom flychtige.

Jnförer förödelsens styggelse; thet är Jovis Olympii beläte.

57. Vthi hundrade fem och fyratijonde åhrena/ på femtonde dagen i then månadenom Caslev 11763/ lät Konung Antiochus sättia förödelsens styggelse 11757 på Gudz altare:

58. Och lät vpsättia altare i alla Juda städer/ så at man vppenbart på gatomen/ och hwar man för sitt huus rökia och offra måtte:

59. Och lät sönderrifwa Gudz lags böcker/ och vpbränna them; 11758

60. Och dräpa alla them ther Gudz förbundz böcker när funnos; och alla them som Gudz lagh höllo.

VII. Månge blifwa twungne giöra affall; men ock månge blifwa beständige.

61. OCh thetta giorde the medh theras krigsfolck i hwar månat när folcket tilsamman kom i städerna.

62. Och på femte och tiugunde dagen i månadenom/ offrade the på altarena/ som the vpsatt hade emot HErrans altare; 11759

63. Och the qwinnor som theras barn omskåro/ wordo dräpna 11760/ såsom Antiochus budit hade:

64. Föräldrarna wordo i sinom husom dräpne; och barnen ther inne vphängde.

65. Men månge af Jsraels folck blefwo beståndande/ och wille intet oreent äta; och läto hällre dräpa sigh/ än at the skulle orena sigh; 11761

66. Och wille icke affalla ifrå Gudz helga lagh/ therföre wordo the förgiorde.

67. Och thet war en ganska stoor wrede öfwer Jsrael.

2. Capitel.

MEn Matathias Presten i Modin/ samt hans söner/ jämrade sigh öfwer Jerusalems olycko/ v. 1. Och wille

icke öfwergifwa lagen/ och offra afgudom/ v. 15. Vtan flydde vp på bergen/ v. 27. Månge af them som flydde wordo dräpne af Konungens folck/ efter the icke wille wärja sigh om Sabbathen/ v. 31. Men Matäthias stärckte sigh/ wardt Hedningarna öfwermächtig/ och vprättade Gudztiensten/ v. 39. När han gammal war och skulle döö/ förmanade han sina söner/ til at manligen strida för lagen och för Gudz folck/ v. 49. Blifwer sedan död/ begrafwen och begråten/ v. 69.

I. Presten Matathias medh sina söner sörjer öfwer Jerusalems olycko.

MEn ther war en Prest Matathias Johannis son Simeons sons/ af Jojaribs 11764 slächte vthaf Jerusalem/ han bodde på thet berget Modin:

2. Och hade fem söner 11765/ Johannan medh thet wedernamnet Gaddis;

3. Simon medh thet wedernamnet Thaßi;

4. Juda medh thet wedernamnet Maccabeus;

5. Och Eleazar medh thet wedernamnet Avaran; och Jonathan medh thet wedernamnet Apphus:

6. Thesse jämrade sigh swårliga öfwer thet stora eländet i Juda och Jerusalem.

7. Och Matathias klagade/ och sade: Ach/ at jagh ther til skal född wara/ at jagh mins folcks och then heliga stadsens förstöring see skal/ och sittia ther stilla til/ och låta fiendarna drifwa sin egen wilja.

8. The främmande hafwa helgedomen inne/ och Gudz tempel är såsom een fördömd menniskia:

9. Thes prydning hafwer man bortfördt: the gamle äro på gatomen slagne; och the vnge män äro af the främmande genomstungne:

10. Riket är allom Hedningom til deel wordet/ at the thet skinna;

11. All thes härlighet är borto: thet war een Drottning/ nu är thet een tienarinna:

12. Sij/ wår helgedom och wår berömelse och prijs är borto; Hedningarna hafwa thet öde lagt:

13. Hwem skulle ännu lysta lefwa?

14. Och Matathias ref sönder sin kläder/ han och hans söner/ och drogo säcker vppå/ och sörgde swårliga.

II. Wil icke öfwergifwa HErrans lagh/ och offra afgudom.

15. TÅ nu Antiochi höfwitzmän kommo ock tijt/ til at ock så twinga them som in i Modin stadh flydde woro/ at affalla ifrå Gudz lagh/ och til at offra och rökia:

16. Tå föllo månge af Jsraels folck til them 11766; men Matathias och hans söner blefwo ståndande.

17. Och Antiochi höfwitzmän sade til Matathia: Tu äst then ypperste och wäldigaste i thenna stadh/ och hafwer många söner/ och äst mycket befryndad:

18. Therföre gack tu först fram/ och giör hwad Konungen budit hafwer/ såsom all land; ther til ock Juda män/ som ännu i Jerusalem äro/ giordt hafwa/ så behåller tu och tine söner en gunstig Konung/ och warder begåfwad medh guld och silfwer/ och medh stora gåfwor.

19. Tå sade Matathias frij vth: Om än all land Antiocho hörsam woro/ och hwar och en ifrå sina fåders lagh afföllе/ och samtyckte i Konungens budh;

20. Så wil jagh/ och mine söner/ och bröder doch icke affalla ifrå wåra fäders lagh.

21. Ther beware oß Gudh före: thet wore oß icke godt/ at wij ifrå Gudz ord och ifrå Gudz lagh afffölle.

22. Wij wilje intet samtyckia i Antiochi budh/ och wilje intet offra eller affalla ifrå wår lagh/ och ett annat sätt vptaga.

III. Matathias wiser sin nijt om Gudztiensten:

23. TÅ han altså vthtalat hade/ gick en Jude fram för alla theras ögon/ och offrade afgudomen på altarena i Modin/ såsom Konungen budit hade.

24. Thet såg Matathias/ och thet stack honom i hiertat/ och hans nijt om lagen bran;

25. Och han lop til/ och drap widh altaret then Judan och Antiochi höfwitzman/ och kastade altaret omkull;

26. Och drog nijt om lagen/ såsom Pinehas 11767 giorde Simri Salomi son.

IV. Flyr på bergen.

27. OCh Matathias ropade högt öfwer hela staden: Hwilken som nijt hafwer om lagen/ och förbundet hålla wil/ han drage medh migh vthu stadenom.

28. Altså flydde han och hans söner vp på bergen/ och läto blifwa i stadenom alt thet the hade.

29. Och månge frome menniskior drogo vth i öknena/

30. Och blefwo ther medh hustrur och barn/ och theras boskap: ty tyrannijt war alt förstort wordet.

V. The som icke wilja wärja sigh om Sabbathen/ warda dräpne.

31. MEn tå Konungens folck i Jerusalem vthi Davidz stadh hörde/ at några satte sigh vp emot Konungens budh/ och hade gifwit sigh vthu städerna/ til at vndstinga sigh hemliga i öknene/ och ther behålla sigh/ och at mycket folck war til them dragit/

32. Skyndade the sigh til at öfwerfalla them om Sabbathen;

33. Och läto säija them: Wiljen J ännu icke hörsame wara? Drager här vth/ och giörer hwad Konungen budit hafwer/ så skolen J säkre wara.

34. Ther til swarade the: Wij wilje icke draga här vth; achte eij heller ohelga Sabbathen 11784/ såsom Konungen biuder.

35. Och the ther vthan före stormade til klipporna;

36. Och the ther inne woro/ warde sigh intet; kastade icke en steen vth/ täpte icke heller klyfterna til;

37. Och sade: Wij wilje så döö i wåra oskyldighet; himmel och jord skola witne wara/ at J oß medh wåld och orätt dräpen:

38. Altså wordo the ther inne öfwerfalne om Sabbathen 11768/ och theras hustrur och barn och boskap dräpne/ widh tusend personer.

VI. Matathias förmanar sitt folck at giöra motstånd om Sabbathen.

39. TÅ Matathias och hans wänner sådant hörde/ giorde thet them ganska ondt/

40. Och sade til hwar annan: Wilje wij alle så giöra som wåre bröder/ och icke wärja oß emot Hedningarna/ til at vndsättia wårt lijf och lagen/ så hafwa the lätt til at platt förläggia oß.

41. Och the beslöto widh sigh: Om the angripa oß på Sahbathen/ så wilje wij wärja oß/ på thet wij icke alle förgås/ såsom wåre bröder i klyfterna förmördade äro.

42. Och sigh församlade en stoor hoop frome menniskior tilhopa/ som alle beståndande blefwo i lagen;

43. Och alle the som för tyrannijt flydde/ kommo til them:

44. Therföre rustade the sigh ock/ och slogo många ogudachtiga och affälliga i sitt nijt och wrede; men the andre gåfwo flychten/ och vndkommo til Hedningarna.

45. Sedan drog Matathias och hans wänner flux omkring Jsraels land/ och ref altaren neder igen;

46. Och omskar barnen/ som ännu oomskorne woro;

47. Och antastade the ogudachtiga; och thet lyckades them/

48. Så at the förswarade lagen emot alla Hedningars och Konungars macht/ at the ogudachtige inge herrar öfwer them wordo.

VII. Tröster och förmanar sina söner til ståndachtighet.

49. MEn som nu Matathia fast gammal war/ sade han för sin classdödh til sina söner: Här är öfwer oß kommet ett stort tyrannij och förföljelse/ och een stoor grymhet och hårdt straff:

50. Therföre/ käre söner/ hafwer nijt om lagen/ och wåger edart lijf för wåra fäders förbund;

51. Och kommer ihogh hwilka gierningar wåra fäder i sinom tijd giordt hafwa/ så skolen J een stoor ähro/ och ett ewigt namn förwärfwa.

52. Abraham wardt försökt 11769/ och blef fast trone; thet är honom räknat wordet til rättferdighet. 11770

53. Joseph hölt budet 11771 i sin bedröfwelse/ och wardt en herre i Egypten. 11772

54. Pinehas wår fader hade nijt om Gudz ähro/ och fick thet förbundet/ at Presterskapet när honom blifwa skulle. 11773

55. Josua 11774 vthrättade then befalning som honom gifwin war; therföre wardt han en öfwerste Förste i Jsrael. 11775

56. Caleb gaf witnesbyrd/ och straffade folcket 11776; therföre fick han ett besynnerligit arf. 11777

57. David blef trogen och rättsinnig för Gudh; therföre ärfde han Konungariket til ewig tijd. 11778

58. Elias drog nijt om lagen 11779/ och wardt förd vp i himmelen. 11780

59. Anania/ Azaria och Misael trodde/ och wordo frijade vthur eldenom. 11781

60. Daniel för sina oskyldighet skul/ wardt frijad ifrå leijonen. 11782

61. Altså kommer ihogh hwad i hwar tiden skedt är/ så skolen J finna/ at alle the som trösta vppå Gudh/ the blifwa widh sigh.

62. Therföre fruchter eder intet för the ogudachtigas trugh: ty theras härlighet är träck och matk.

63. J dagh swäfwer han i högdene/ i morgon ligger han nedre/ och är intet meer til/ tå han åter til jord worden är/ och hans vpsåt om intet blifwer.

64. Therföre/ käre barn/ warer oförskräckte 11783/ och blifwer faste widh lagen/ så skal Gudh åter giöra eder härliga igen.

65. Edar broder Simon är wijs; honom hörer såsom en fader:

66. Judas Maccabeus är starck och en hielte/ han skal wara höfwitzman och föra örliget.

67. Och tager til eder alla the som lagen hålla; hämnens thet wåld som på edart folck giordt är:

68. Och betaler Hedningomen såsom the förtient hafwa/ och blifwer medh alfwar widh lagen.

VIII. Blifwer död/ begrafwen och begråten.

69. SEdan wälsignade han them/ och wardt församlad til sina fäder/ och blef död i hundrade sex och fyratijonde åhrena. 11785

70. Och sönerna begrofwo honom i hans fäders graf i Modin; och hele Jsrael sörgde honom swårliga.

3. Capitel.

THer efter blef Judas Maccabeus höfwitzman vthi sins faders stadh/ v. 1. Han slog Apollonium/ och Seron the Syrers öfwersta/ v. 10. Therföre blef Antiochus mycket wredh/ och sände Lysiam/ at han skulle förderfwa Judalandet/ v. 27. Men Judas förbandt sigh medh sina bröder; församlade folcket/ och drog vp til Mizpa: ther tilbådo the/ och ropade til HErran/ v. 42. Sedan skickade han folcket och drog åstadh/ v. 54.

I. Judas Maccabeus blifwer höfwitzman/ och inlägger ähra medh sin frimodighet och försichtighet.

OCh Judas Maccabeus kom vthi sins faders stadh; *

2. Och hans bröder och alle the som hade hållet sigh til hans fader/ hulpo honom emot fienderna/ och slogo them medh glädie.

3. Och Judas förwärfde folckena stora ähro. han drog vth i sitt harnesk såsom en hielte/ och beskärmade sin häär medh sitt swärd.

4. Han war frimodig såsom ett leijon/ och oförskräckt såsom ett vngt rytande leijon/ när thet något jagar.

5. Han vpsökte the affälliga och ogudachtiga/ som trängde folcket til at affalla ifrå lagen; straffade och vpbrände them:

6. Så at hans fiender förskräcktes för honom allestädz/ och flydde: och the affällige wordo förtryckte/ och han fick lycko och seger.

7. Thetta förtröt mångom Konungom; men Jacob war thet en glädie/ och honom en ewig prijs och ähra.

8. Han foor genom Juda städer/ och förgiorde the ogudachtiga ther inne/ och afwände wredena af Jsrael.

9. Och han war allestädz i landena namnkunnig/ så at alle förtryckte lupo til honom.

II. Judas öfwerwinner Apollonium;

10. THer emot samkade Apollonius en stoor häär af Hedningomen och af Samarien/ til at strida emot Jsrael.

11. Tå Judas thet hörde/ drog han emot honom/ och hölt een slachtning medh honom/ och drap honom/ och en stoor hoop fiendar medh honom; men the som vndsluppo/ flydde.

12. Och Judas fick roof/ och tog Apollonij swärd/ thet han sedan förde i alla sina lifsdagar.

och Seron:

13. Ther efter tå Seron höfwitzman i Syrien hörde/ at the frome höllo sigh in til Juda/ och at ther war ett stort tahl folck församlat/

14. Sade han: Jagh wil inläggia ähro/ at jagh i hela rikena må prisad warda/ och wil slå Judas och hans hoop/ som Konungens budh förachtat hafwa.

15. Therföre rustade han sigh/ och een stoor macht drog medh honom/ på thet the måtte hämnas öfwer Jsrael; och kommo alt in til Bethoron.

16. Tå drog Judas emot honom medh en liten hoop:

17. Men när the sågo fienderna/ sade the til Judas: Wij äre fåå; ther til äre wij swage af fastande: huru skole wij tå slås medh en sådana stoor och starck hoop?

och thet efter giord förmaning/ genom fåå.

18. Men Judas sade: Thet kan wäl skee at en liten hoop öfwerwinner en storan: ty Gudh kan wäl genom fåå gifwa seger/ så wäl som genom många. 11786

19. Förty segren kommer af himmelen 11787/ och icke af stoor myckenhet. 11788

20. The förlåta sigh på sina stora macht/ och wilja dräpa och skinna oß/ wåra hustrur och barn:

21. Men wij måste wärja oß/ och strida för wårt lijf/ och för wår lagh:

22. Therföre skal Gudh nederläggia them för wår ögon: J skolen intet fruchta them.

23. Tå han altså vthtalat hade/ föll han til fiendarna/ förr än the thes förságo sigh/ och slog Seron och hans folck på flychtena;

24. Och jagade them ifrå Bethoron neder åth in på slättmarkena; och slog ottahundrat ihiäl: the som vndsluppo/ flydde in vthi the Philisteers land.

25. Så kom een fruchtan i all folck ther omkring/ för Juda och hans bröder:

26. Och i all land talade man om Juda och hans gierningar; och thet kom ock för Konungen.

III. Antiochus förgrymmar sigh/ och sänder Lysiam emot Juda och Jerusalem.

27. TÅ nu Antiochus alt thetta hörde/ förgrymmade han sigh ganska swårliga; sände vth/ och lät giöra ett vthbod i sitt hela rike/ och fick een stoor macht tilhopa:

28. Och tog til sina skattar/ och lade redo en åhrs sold/ och böd at man skulle allstädes wara rustad.

29. Men tå han såg at han icke hade penningar nogh/ och at landet för örligit skul/ som han nu länge emot lagen fördt hade/ icke mycket gifwa kunde/

30. Befruchtade han sigh/ at han icke skulle kunna sådana omkostning länger draga/ såsom här til dags/ tå han sold och gåfwor vthgaf meer än alle Konungar för honom:

31. Therföre wardt han bedröfwad/ och drog in vthi Persien/ til at beskatta landet/ och samka penningar tilhopa:

32. Och lät blifwa i landena en Första benämnd Lysias: honom giorde han til höfwitzman öfwer hela riket/ ifrån Euphrates alt in til Egypten;

33. Och befalte honom sin son then vnga Antiochum/ efter han skulle fara vthu landet:

34. Och fick honom hälftena af krigsfolcket/ och elephanterna/ och gaf honom befalning om alla saker; och om Judea och Jerusalem/

35. At han tijt mera folck sända skulle/ til at vthrota thet qwarblefna folcket i Jsrael och Jerusalem;

36. Och vthdela landet främmandom/ och sättia ther allestädz Hedningar in.

37. Vthi hundrade 11795 siu och fyratijonde åhrena/ drog Konungen vthaf sinom stadh Antiochien öfwer Euphrates/ vp åth öfwerlanden.

38. Men Lysias vthwalde några Förstar/ Konungens wänner/ til höfwitzmän/ nemliga/ Ptolomeus Dorimenis son/ Nieanor/ och Gorgias:

39. Och fick them fyratijotusend män til foot/ och siutusend til häst/ at the skulle draga in i Judee land/ och vthrota Judarna/ såsom Konungen befalt hade.

40. Såsom the nu medh thenna hären vthdragne woro/ lägrade the sigh först widh Ammao på slättmarkene.

41. Tå köpmännerna i the land ther omkring thet hörde/ kommo the i lägret/ och förde många penningar medh sigh/ til at köpa Jsraels barn medh/ at the skulle theras trälar wara: och vthaf Syrien och ifrå the andra Hedningar drog them meer krigsfolck til.

IV. Judas Maccabeus ställer sigh til motwärn;

42. TÅ nu Judas och hans bröder sågo/ at förföljelsen wardt större/ och at fienderna lågo widh gränsona/ och förnummo at Konungen hade budit förderfwa hela Juda/

43. Woro the oförskräckte/ och förenade sigh/ at the wille vndsättia sitt folck/ och strida för the helga:

44. Therföre församlade the sitt krigsfolck tilhopa/ på thet the skulle wara tilsammans/ och wachta vppå när man skulle angripa fiendarna; och at the skulle tilsammans bedia om nådh och hielp af Gudi.

45. Men på then tiden war Jerusalem öde/ och ther bodde ingen borgare meer; och helgedomen war ohelgad medh enom afgud/ som ther inne satt war 11789: och Hedningarna hade borgena inne/ och all härlighet war af Jacob borttagen/ och man hörde ther hwarken pipo eller harpo:

Giör sin Gudztienst i Mizpa;

46. Therföre kom folcket tilhopa i Mizpa twärt öfwer Jerusalem: ty Jsrael måste i förtiden tilbedia i Mizpa. 11790 11796

47. På thetta rumet kommo the ock nu tilsamman/ fastade ther/ och drogo säcker vppå; strödde asko på sin hufwud/ och refwo sönder sin kläder;

48. Och båro fram lags böckerna/ som Hedningarna sökia läto/ til at skrifwa och måla sina afgudar ther vthi: 11791

49. The förde ock Prestakläden tijt/ förstling och tijond/ och giorde Nazareer/ hwilke sin bestämda tijd hålla måste; 11792

50. Och ropade klageliga i himmelen: Hwart skole wij thetta föra?

51. Ty tin helgedom är orenad; tine Prester äro förjagade:

52. Och sij/ alle Hedningar församla sigh emot oß/ på thet the skola platt förläggia oß; tu wetst hwad the emot oß i sinnet hafwa:

53. Huru kunne wij för them blifwa/ vtan tu hielper oß/ wår Gudh?

54. Sedan lät Judas kalla folcket tilhopa medh basuner; 11793

55. Och giorde ett regemente/ öfwerstar/ höfwitzmän och skickmästare:

56. Och lät vthropa/ at the som huus bygdt/ eller hustru fäst/ eller wijngård planterat hade/ eller the som rädde woro/ at the måtte draga heem igen/ såsom lagen thet tillåter. 11794

och drager emot fiendan.

57. Sedan drogo the åstadh/ och slogo ock sitt lägre widh Ammao sönnan til.

58. Och Judas förmanade sitt folck/ och sade: Ruster eder/ och warer oförskräckte/ at J redo i morgon ären til at strida emot thessa Hedningar/ som oß och wår helgedom achta förläggia:

59. Thet är oß lideligare/ at wij döö i stridene/ än at wij skole see sådana jämmer på wårt folck/ och på helgedomenom:

60. Men hwad Gudh i himmelen wil/ thet ske.

4. Capitel.

TÅ kom emot honom Gorgias/ medh fem tusend män; them slog Judas/ och skiöflade lägret/ v. 1. När Lysias thet hörde/ församlade han mycket folck emot honom; men Judas bad HErran/ föll til/ och slog honom på flychtena/ v. 26. Sedan drog han vp til Jerusalem och renade helgedomen; förnyade altaren/ vprättade Gudztiensten/ v. 36. Och the offrade medh stoor glädie och tacksäijelse; bygde och befäste helgedomen/ och Bethzura/ v. 52.

I. Gorgias medh sin häär warder nederlagd af Judas.

OCh Gorgias tog fem tusend män til foot/ och tusend resenärar the bästa/ och drog om nattena hemliga in til Judarnas lägre/

2. Til at öfwerfalla them oförsedt: och någre the ther på borgene legat hade/ förde hopen.

3. Men Judas war förr vppe medh bästa hopenom/ at han måtte komma förra/ och förraska fiendarna/ och slå them/ medan the ännu lågo här och ther förströdde.

4. Tå nu Gorgias til Juda lägre kom/ och fan ther ingen;

5. Drog han efter them på bergen/ och meente at the woro för honom flydde.

6. Men Judas skyndade sigh/ at han om morgonen bittida skulle komma på slättmarkena medh trytusend män/ hwilke doch intet harnesk hade/ vtan allenast sin kläder/ och swärd.

7. När the nu sågo/ at fienderna wäl rustade woro medh harnesk/ och hade ett starckt resig tygh/ och woro rätt krigsfolck;

8. Sade Judas 11805 til sitt folck: Fruchter eder intet för thenna stora hopen/ och förskräckens intet för theras macht:

9. Kommer ihogh huru wåre fäder i röda hafwet frälste wordo/ tå Pharao medh en stoor häär efter them drog: 11797

10. Lät oß ropa i himmelen/ så warder HErren ock oß nådelig/ och täncker på thet förbund/ som han medh wåra fäder giordt hafwer/ och skal nederläggia wåra fiendar för wår ögon;

11. Och alle Hedningar skola förnimma/ at thet är Gudh som hielper/ och frälsar Jsrael.

12. Tå nu Hedningarna sågo at Judas emot them kom/

13. Drogo ock the vthu lägrena til at möta Judas.

14. Men Judas lät blåsa i trummeterna/ och slog til fiendarna: och Hedningarna wordo slagne på flychtena/ så at the flydde öfwer slättmarkena/ och the ytterste föllo för swärd:

15. Ty Judas jagade efter them alt in til Assaremoth/ och in til Edoms mark emot Asdod och Jamnia/ och ther blefwo döde widh trytusend män.

16. Men tå Judas wände om igen/ böd han sino folcke/

17. Och sade: J skolen intet taga af rofwet: ty wij måste ännu slå ena slachtning.

18. Gorgias och hans hoop är för oß på bergen: therföre blifwer i ordan/ och wärjer eder: sedan när J hafwen slagit fiendarna/ så kunnen J säkre och vthan fahra taga rofwet.

19. Tå Judas så talade/ gaf sigh en hoop fram vthaf bergen:

20. Och Gorgias såg/ at hans folck slagit war/ och lägret vpbrändt: ty han såg röken/ ther af kunde han förnimma hwad skedt war:

21. Ther til sågo the Judas och hans krigsfolck på slättmarkene redo til slags:

22. Therföre förskräcktes Gorgias ganska swårliga/ och flydde in i Hedningarnas land

23. Altså wände Judas om igen/ til at röfwa lägret/ och fick ett stort roof/ mycket guld/ silfwer/ silke/ purpur och stort godz.

24. Sedan drogo the heem/ tackade och lofwade Gudh medh sånger/ och sade: Tacker HErranom 11805/ ty han är mild/ och hans mildhet warar ewinnerliga. 11798

25. På thenna dagen fick Jsrael en härlig seger.

II. Lysias warder ock slagen.

26. MEn the Hedningar som vndkomne woro/ kommo til Lysias/ och sade honom huru them gånget war.

27. Som Lysias thet hörde/ wardt han swårliga bedröfwad/ at thet icke så gånget war som Konungen befalt hade.

28. Therföre församlade åter Lysias i nästa åhret ther efter mycket krigsfolck/ sextijotusend män til foot/ och femtusend resenärar/ til at nederläggia Judarna.

29. Thenne hären drog in vthi Jdumeen/ och lägrade sigh widh Bethzura: tijt kom ock Judas medh tijotusend män.

30. Men tå han såg/ at fienderna så mycket folck hade/ bad han 11805 och sade: Lof ware tigh tu Jsraels Frälsare/ tu som genom tins tienares Davidz hand slog then stora kämpan 11799; och en heel Hedningarnas häär gafst vthi Jonathans Sauls sons och hans tienares händer: 11800

31. Jagh beder tigh/ at tu ock wille gifwa thessa wåra fiendar vthi tins folcks Jsraels händer/ at the medh theras macht och resenärar til skam warda:

32. Gif them ett förskräckt och förtwiflat hierta;

33. Slå them neder medh theras swärd/ som tigh kär hafwa: på thet tigh må lofwa och prisa alle the som titt namn känna.

34. Sedan slog han til them; och Lysias miste widh femtusend män.

35. Men tå Lysias såg/ at hans folck flydde/ och Judarna oförskräckte woro/ och at the redo woro/ både til at ährliga lefwa eller ährliga döö/ drog han af til Antiochien/ til at åter vptaga krigsfolck/ och ännu starckare draga emot Judarna igen.

III. Judas läter rena helgedomen.

36. MEn Judas och hans bröder sade: Efter wåre fiender äro förjagade/ så lät oß draga vp och skiära helgedomen igen.

37. Therföre kom krigsfolcket tilhopa/ och drogo allesammans vp på Zions berg.

38. Och tå the sågo/ at helgedomen förödd war/ altaret ohelgat/ portarna vpbrände/ och på planen ther omkring war grääs wäxt/ såsom i en skogh/ eller på bergen/ och Presternas cellar förfallne woro/

39. Tå refwo the sin kläder/ och hade stoor gråät; strödde asko på sitt hufwud;

40. Föllo neder på sitt ansichte/ och läto trummeta/ och ropade i himmelen.

41. Och Judas vthwalde en hoop/ til at förtaga fiendarna som på borgene woro/ at the icke vthfalla skulle/ medan han lät skiära helgedomen:

42. Och tog Prester ther til/ som sigh intet orenat/ vtan i lagen beståndige warit hade.

43. Thesse skiärde helgedomen/ och båro then styggelsen och the orena stenar 11806 bort på oheligt rum.

44. Efter ock bränneoffers altaret ohelgat war/ höllo the rådh huru the ther medh fara skulle;

45. Och funno ett godt rådh/ nemliga/ at man skulle platt rifwa thet neder/ på thet ingen förargelse måtte komma ther af/ efter Hedningarna hade ohelgat thet: therföre wardt thet altsamman nederbrutit.

46. Och the förwarade stenarna på berget när husena på ett besynnerligit rum/ til thes en Prophete måtte komma/ som sade hwad man ther medh giöra skulle.

47. Men the togo andra nya ohuggna stenar 11801/ såsom lagen lärer/ och bygde ett nytt altare/ sådant som thet förra warit hade:

48. Och bygde vp helgedomen igen/ och the stolar och Prestacellar i husena:

49. Och läto ny helig kärille giöra/ gyldene liusastakan/ rökaltaret/ och bordet 11802/ och båro them åter in i templet;

50. Och satte rökwerck på altaret/ och vptände lamporna på liusastakanom/ at the i templena lysa skulle;

51. Lade bröden på bordet/ och hängde vp förlåten/ och pyntade templet aldeles vp igen.

IV. Offrar/ och vprättar Gudztiensten.

52. OCh på femte och tiugunde dagen i nijonde månadenom/ som kallas Caslev 11807/ vthi hundrade otta och fyratijonde åhrena/

53. Stodo the bittida vp/ och offrade åter efter lagen på bränneoffers altaret.

54. Thetta war thet första offret/ sedan Hedningarna helgedomen oskiärdt hade: och thetta offret wardt åter vprättat medh sånger/ pipor/ harpor och cymbaler.

55. Och alt folcket föll neder på ansichtet/ tilbådo/ och lofwade HErran i himmelen/ then them lycko och seger gifwit hade;

56. Och höllo thes nya altarens högtijd i otta dagar/ och offrade ther på bränneoffer/ och tackoffer medh glädie;

57. Och prydde templet medh gyldene krantsar 11803 och sköldar/ och giorde nya portar och cellar.

58. Och ganska stoor glädie war i folckena/ at then skammen ifrå them tagen war/ som Hedningarna hade kommet them vppå.

59. Och Judas/ och hans bröder/ och alt Jsraels folck beslöto/ at man åhrliga ifrå femte och tiugunde dagen thens månandens Caslev 11807/ i otta dagar långt/ thes nya altarens högtijd 11808 11804 medh glädie och tacksäijelse hålla skulle.

V. Befäster helgedomen/ och Bethzura.

60. OCh the bygde fasta murar och torn omkring helgedomen på Zions berg/ så at Hedningarna icke kunde intaga och föröda helgedomen/ såsom tilförene.

61. Och Judas lade ther krigsfolck in/ til at förwara helgedomen: han befäste ock Bethzura/ på thet folcket måtte ett fäste inne hafwa emot Jdumeen/ ther the sigh inne hålla och wärja kunde.

5. Capitel.

THer efter slog han the Jdumeer/ Beans barn/ och Ammon/ v. 1. Och the Hedningar som woro infalne i Galaad och i Galilea/ v. 9. Sedan vndsatte han sina bröder/ som belagde woro/ och wan the fasta städer i Galaad/ v. 24. Han slog ock Timotheum samt hans häär; förstörde Karnaim/ tijt the flydde woro/ och Ephron/ v. 37. Men Joseph och Azaria wordo slagne på flychtena/ efter the icke lydde Jude röst/ v. 55. Så

drog Judas emot Esau barn; want Hebron/ och Asood vthi the Philisteers land/ v. 65. Och vpbrände theras afgudar och altare/ v. 68.

I. Judas nederlägger åthskilliga Hedningar.

MEn tå Hedningarna ther omkring hörde/ at altaret war åter vpsatt/ och helgedomen skiärd war/ förgrymmade the sigh ganska swårliga;

2. Och tänckte til huru the måtte vthrota hela Jacobs slächte; och begynte vppå at dräpa alla Judar widh theras gränsor.

Esau barn.

3. Men Judas drog in vthi Jdumeen emot Esau barn/ och öfwerföll them i Arabath/ ther the Jsraels barn belagt hade/ och slog många Jdumeer ihiäl/ och beröfwade them.

Bean.

4. Efter ock Beans barn hade på stråtene begått försåt och mord emot Jsraels barn/

5. Tänckte ock Judas ther vppå; belägrade them/ och gaf them til spillo/ och vpbrände theras borg medh alla the ther vppå woro.

Ammon.

6. Sedan drog han emot Ammon/ hwilke wäl rustade woro/ och hade mycket krigsfolck/ och en höfwitzman Timotheus.

7. Therföre hölt Judas många slachtningar medh them/ och sick seger;

8. Och wan then staden Jazer/ medh andra omliggiande byar; och drog sedan tilbaka igen in i Judeen.

9. Men the Hedningar i Galaad/ woro ock vppe emot Jsrael i theras gränso/ til at förgiöra them; men folcket flydde in vppå then borgena Datheman;

10. Och skrefwo til Judas och hans bröder altså: Hedningarna här omkring hafwa församlat sigh alle emot oß/ på thet the skola förderfwa oß alla;

II. Sänder sin broder Simon til Galileen emot Timotheus/ at vndsättia sina bröder.

11. THeras höfwitzman är Timotheus: thesse wilja bestorma wåra borg/ ther wij in vppå flydde äro.

12. Therföre bedie wij/ at tu wille komma oß til hielp/ och vndsättia oß/ ty wij äre fåå: förty fienderna hafwa många nederlagt;

13. Och i Tubin dräpit widh tusende män; och theras qwinnor/ barn och ägodelar bortfördt.

14. Tå man thessa brefwen laas/ kommo flere bodh vthu Galileen/ hwilke sönderrefwo sin kläder;

15. Och sade klageliga/ at Hedningarna vthaf alla städer ther omkring/ hade medh macht öfwerfallet Galileen/ vthaf Ptolemais/ Tyrus och Sidon/ och at hela Galileen full war medh fiendar/ til at vthrota Jsrael.

16. Som nu Judas och folcket thetta hörde/ höllo the rådh huru the sina bröder i thenna nödh hielpa måtte.

17. Och Judas befalte sinom broder Simon/ at han skulle vthwälja sigh en besynnerlig hoop/ och draga in i

Galileen/ til at ther vndsättia bröderna; så wille han och hans broder Jonathas draga in i Galaad.

18. Och giorde Joseph Zacharia son och Azaria til höfwitzmän för thet andra folcket/ som hema blef til at bewara Judeen:

19. Och befalte at the skulle regera folcket/ och intet draga vth til at angripa fiendarna/ til thes han komme igen.

20. Och Simon drog in i Galileen medh trytusend män; Judas in i Galaad medh ottatusend.

21. Tå nu Simon kom in i Galileen/ hölt han många slachtningar medh Hedningomen/ och wan/ och jagade them alt in til Ptolemais in för porten/

22. Så at widh trytusend Hedningar blefwo slagne; och Simon tog theras roof.

23. Sedan kom han igen til sina bröder i Galileen/ och til Arabath/ och bad them medh hustrur och barn draga medh sigh in i Judeen/ och förde them tijt medh stoor glädie.

III. Reser öfwer Jordan; förstärcker sigh/ och winner fasta städer.

24. MEn Judas Maccabeus och Jonathas hans broder/ drogo öfwer Jordan in i öknena tre dagsleder.

25. Tå kommo til them the Nabatheer/ och vndsingo them wänliga/ och förtälde them huru theras bröder i Galaad gick;

26. Och at månge woro bortförde fångne til Barasa/ Bosor/ Alima/ Caßbon/ Mageth och Karnaim/ hwilke allesamman woro store och faste städer;

27. At ock månge i the andra Galaadz städer fångne lågo: therföre beslöto the/ at the strax om morgonen ther efter wille draga emot the samma fasta städer/ och bestorma them.

28. Och Judas wände tilbaka ena dagsled/ och bestormade then staden Bosor/ förr än the thes förspågo sigh/ och tog honom in/ och lät dräpa alt mankön ther inne/ och tog roof/ och vpbrände staden.

29. Sedan reste han strax om nattena til borgena ther hans bröder belagde woro:

30. Och tå han om morgonen tijt kom/ såg han ther en mächtig stoor hoop folck vthan tahl/ som stegar och krigsrustning båro/ och begynte til at storma.

31. Och i stadenom war ett klageligit roop/ så at thet skall vp i himmelen.

32. Tå förmanade Judas sitt folck/ at the wille strida för sina bröder/ til at vndsättia them;

33. Och giorde tre hopar/ och slog baak vppå them i stormenom/ och lät trummeta; och folcket ropade högt/ och bådo til Gudh.

34. Men när Timothei häär såg/ at Judas war baak them/ flydde the/ och wordo hårdeliga slagne/ så at af them blefwo i then dagen widh ottatusend döde.

35. Sedan drog Judas til Maspha/ stormade och tog then in/ och lät dräpa alt mankön ther inne/ tog roof/ och vpbrände staden.

36. Sedan wan han Caßbon/ Mageth/ Bosor/ och the andra städer i Galaad.

IV. Winner åter seger öfwer Timotheus; och intager

37. MEn Timotheus samkade åter en stoor häär tilhopa/ och lägrade sigh in moot Raphon/ på hinsidon bäcken.

38. Tå sände Judas speijare tijt/ och lät besee huru starcke fienderna woro/ och huru the lågo: thesse sade honom igen/ at thet war en ganska stoor hoop/ af allom Hedningom ther omkring;

39. At the ock krigsfolck vthaf Arabien när sigh hade/ them the sold gifwa måste; och at hären på hinsidon widh bäcken sigh lägrat hade/ och woro rustade til slags:

40. Therföre drog Judas vth emot them. Och Timotheus sade til sina höfwitzmän: Om Judas kommer til bäcken/ och är så dristig at han tör draga hijt öfwer/ så kunne wij intet stå honom emot/ vtan han slår oß:

41. Men om han fruchtar/ och tör icke hijt öfwer bäcken/ så wilje wij öfwer watnet til honom och öfwerfalla honom/ och slån.

42. Tå nu Judas til bäcken kom/ skickade han Presterna in til watnet/ och böd them/ at the skulle drifwa alt folcket vthöfwer/ at the måtte hielpa at slå fiendarna/ och ingen skulle tilbaka blifwa.

43. Tå nu Judas och all hans häär så först öfwer watnet kommo/ flydde fienderna/ och läto sina wärjor falla/ och kommo vthi ett tempel i then staden Karnaim.

Karnaim.

44. Men Judas tog staden in/ och vpbrände templet/ och alla the ther inne woro: och Karnaim wardt förstördt/ och kunde intet bestå för Judas.

45. Sedan lät Judas komma tilhopa alt Jsraels folck som i Galaad war/ små och stora/ qwinnor och barn/ at the skulle draga medh in i Judeen.

Ephron.

46. Och på wägenom kommo the til en stoor fast stadh Ephron/ som i härstråtene låg/ ther man igenom måste/ och kunde icke draga ther omkring.

47. Nu wille the i Ephron icke låta Judas ther igenom; vtan blefwo inne i stadenom/ och höllo portarna til.

48. Men Judas sände til them/ sade them frijd til/ och bad wänliga/ at man skulle låta honom ther igenom: ty them skulle ingen skade skee af hans folck; han begärade intet/ vtan allenast draga ther igenom: men the i Ephron wille icke låta them in.

49. Tå lät Judas vthropa i hela härenom/ at krigsfolcket skulle slå sin ordan/ och storma til staden/ hwar och en hoop af sitt rum.

50. Altså stormade the til staden i then hela dagen/ och then hela nattene/ och togo honom in.

51. Och Judas lät dräpa alt mankön ther inne/ tog roof/ och förstörde honom;

52. Och drog ther igenom öfwer the döda kroppar; och kommo öfwer Jordan på slättmarkena in moot Bethsan.

53. Och Judas dref vppå folcket som efterst war/ och tröste them i hela resone/ til thes han förde them in i Judee land.

54. Tå drogo the vp på berget Zion medh stoor glädie/ och offrade bränneoffer/ at Gudh them seger gifwit/

och medh glädie heem igen komma låtit hade.

V. Joseph och Azaria/ som krigade af sitt eget rådh och öfwerdådighet warda slagne.

55. MEn medan Judas och Jonathas i Galaad woro/ och Simon theras broder i Galileen för Ptolemais;

56. Och Joseph Zacharia son/ och Azaria höfwitzmännerna hörde af theras seger och stora gierningar/

57. Sade the: Wij wilje ock ähro inläggia/ och slå vppå Hedningarna som här omkring äro;

58. Och budo sino krigsfolcke/ at the skulle vppe wara; och drogo til Jamnia.

59. Tå drog vth emot them Gorgias medh sinom häär;

60. Och slog Joseph och Azaria på flychtena/ och jagade them alt in til Judee land. Och Jsrael miste i then dagen mycket folck/ nemliga/ widh twtusend män:

61. Therföre/ at the Jude och hans broders befalning intet lydde/ och hade tagit sigh före af egen öfwerdådighet prijs winna:

62. Ändoch the icke woro the män som Gudh förlänt hade/ at Jsrael genom them skulle hulpet warda.

63. Men Judas och hans bröder wordo mycket achtade i hela Jsrael/ och när alla Hedningar:

64. Och ehwar man nämnde them/ ther wordo the prisade.

VI. Judas segrar öfwer Hebron och andra orter/ samt wiser sitt nijt om Gudztiensten.

65. OCh Judas drog vth medh sina bröder emot Esau barn söder vth/ och tog in Hebron och the byar ther omkring/ och vpbrände hans murar och torn;

66. Och wände om igen in i Hedningarnas land åth Samarien.

67. Ther hade månge Prester dräpne warit/ hwilke ock förstolte woro/ och angrepo fiendarna orådeliga och vthan befalning.

68. Sedan drog Judas til Asdod i Hedningarnas land/ och bröt afguda altaren neder/ och vpbrände afgudarna/ och tog roof i städerna/ och kom heem igen i Juda land.

6. Capitel.

SOm nu Antiochus hade belagt Elimais/ och kunde icke winnan; sporde ock theslikes huru thet war gånget i Judea/ blef han dödz siuk/ v. 1. Befalte Philippo sin son/ och blef död; och hans son blef Konung i hans stadh/ v. 10. Men Judas belade Zions borg; hwilket när blef klagat för Antiocho/ kom han medh en stoor häär in til Bethzura/ v. 18. Tå drog Judas emot honom/ och slog honom af sexhundrat män/ v. 42. Och the i Bethzura gåfwo sigh för hungers skul/ v. 49. Sedan belade han helgedomen/ v. 51. Giorde frijd medh Judarna/ v. 58. Och drog bort emot Philippum/ som ett vproor begynt hade i Antiochien/ v. 63.

I. Antiochus söker at intaga then rika staden Elimais; men lyckades icke.

MEn tå Konung Antiochus vppe i rikena hijt och tijt foor/ hörde han om then namnkunniga staden Elimais i Persien/ at ther war mycket guld och silfwer/ och store rikedomar;

2. Och at i templet woro store ägodelar och gyldene kläder/ harnesk och sköldar/ som Philippi son

Alexander Konungen af Macedonien tijt gifwit hade.

3. Therföre kom Antiochus för staden/ til at taga honom in/ och skinnan; men the i stadenom wordo förwarade:

4. Therföre woro the vppe til at wärja sigh. Och Antiochus kunde intet skaffa 11809: vtan måste åter draga sin wägh; och wände om igen åth Babylon medh stoor ångest.

II. Förnimmer ock at hans anslag i Judeen icke hade framgång.

5. TÅ fick han bodh/ at hans häär/ som han in i Juda land sändt hade/ war slagen;

6. Och at Lysias hade måst fly; och at Judarna i hans lägre stora ägodelar/ och mycken wapn wunnit hade/ ther medh the sigh sedan bättre rustat hade/ och woro mächtigare wordne:

7. Och hade vthkastat styggelsen 11810 vthu templet i Jerusalem/ och bewarat helgedomen medh fasta murar igen/ såsom tilförene; och hade theslikes befäst Bethzura.

III. Blifwer betagen af sorg/ och dödzsiuk; lemnar förwaltningen af riket sin höfwitzman Philippo/ och döör.

8. TÅ Antiochus thetta hörde/ wardt han ganska swårliga förskräckt/ och wardt högeliga bedröfwad/ och lade sigh neder/ och wardt af bedröfwelse kranck/ at hans vpsåt icke hade framgång fått:

9. Och blef länge i then samma stadenom: förty/ bedröfwelsen wardt ju länger ju större; och giorde honom så swag/ at han förnam at han döö måste:

10. Therföre kallade han sina wänner til sigh/ och sade til them: Jagh kan ingen sömn meer få/ för stort bekymmer/ och hiertans sorg skul/ som jagh hafwer.

11. Ach! huru hafwer thet så alstinges omwändt sigh medh migh: så länge som jagh regerat hafwer/ hafwer jagh glädie och seger haft/ och hafwer af minom älskad och afhållen warit:

12. Men nu är jagh så af hiertat bedröfwad/ och kommer ihogh thet onda som jagh i Jerusalem bedrifwit hafwer/ tå jagh all gyldene och silfwerkäril bort förde vthu templet/ och lät dräpa oskyldigt folck i Judeen.

13. Ther af kommer migh nu all thenna olyckan/ och måste vthi främmande land/ af thenna bedröfwelsen döö.

Philippus.

14. Och han kallade en sin wän Philippus/ then skickade han til höfwitzman öfwer hela riket:

15. Och fick honom eronona/ mantelen och ringen; och befalte honom vpföda sin son/ then vnga Antiochum/ och insättian i riket.

16. Sedan blef Antiochus död i then samma stadenom/ i hundrade nijo och fyratijonde åhrena.

Antiochi son Ant. Evpator blifwer Konung.

17. Tå nu Lysias hörde/ at Konungen död war/ giorde han til Konung Antiochi thens Ädlas son/ then vnga Antiochum/ hwilkens tuchtemästare han warit hade/ och kallade honom Evpator.

IV. Judas belägger Zions borg.

18. NU giorde Hedningarna/ som borgena på Zion ännu inne hade/ Jsraels folcke mycken skada i

helgedomenom: förty the hade ett godt fäste.

19. Therföre tog sigh Judas före at bestalla them/ på thet han måtte nederläggia them.

20. Och folcket kom tilsamman i hundrade och femtijonde åhrena/ och båro therföre allahanda krigsrustning och skott.

21. Och någre Hedningar drogo vthaf borgene/ på thet the skulle fara til Konungen/ til at sökia hielp: til them gåfwo sigh månge affällige af Jsrael;

22. The foro medh them til Konungen/ och sade: Hwij wilt tu icke straffat/ och hämna wåra bröder?

23. Ty wij wille wara tinom fader vnderdånige/ och hans budh hörige:

24. Tå föll oß wårt folck ifrå/ och ther the fingo någon af oß fatt/ så dråpo the honom/ och skifte wårt arf emellan sigh:

25. Och plågade icke allenast oß/ vtan bedrefwo sådant i hela landena.

26. Och nu hafwa the belagt borgena i Jerualem/ til at intaga henne; och hafwa befäst helgedomen/ och Bethzura.

27. Om tu icke skyndar tigh til at förtaga them thet/ så warda the starckare/ och giöra meer skada; och tu skalt sedan intet meer kunna betwinga them.

V. Antiochus drager medh stoor macht til Jerusalem at vndsättia borgen.

28. TÅ Konungen sådant hörde/ förgrymmade han sigh swårliga/ och lät kalla tilsamman sina Förstar och höfwitzmän öfwer footfolck/ och öfwer resenärar;

29. Och tog vp främmande knechter vthaf öijarna; 11811

30. Och fick tilhopa hundradetusend män til foot/ tiugutusend til häst/ och twå och tretijo elephanter/ som til krijg wante woro.

31. Thenne hären drog igenom Jdumeen; och tå the kommo i landet/ belade the Bethzura/ och hade ther före mångahanda krigsrustning til storm: men Judarna föllo vth/ och brände vp thet wereket/ och stridde manliga.

32. Och Judas drog af ifrå Zions borg/ och kom medh härenom til Bethzachara emot Konungens lägre.

33. Tå war Konungen om morgonen bittida vppe för dagh/ och förde hären then wägen til Bethzachara/ och lät giöra slagordan/ och trummeta;

34. Och besputa elephanterna medh rödt wijn 11812/ och mulbärs must/ til at framreta them och förtörna them.

35. Och delade elephanterna ibland hoparna/ altså/ at til hwar och en elephant/ wordo skickade tusend män til foot medh stålhielmar och harnesk/ och femhundrat hästar.

36. Thesse wachtade så på elephanten/ at the icke weko ifrå honom/ och hwart man wände elephanten/ tijt måste the ock.

37. Och hwar och en elephant bar ett torn af träå/ ther twå och tretijo krigsmän inne woro/ och Moremannen som bestien regerade.

38. Thet andra resigtyget skickade han på båda sidor til at bewara footfolcket/ at thet icke skulle blifwa skingrat ifrå hwar annan.

39. Och tå solen vpgick/ och skeen på the gyldene sköldar/ glimmade thet hela berget ther af/ lika som thet hade altsammans warit eld.

40. Och Konungens häär drog en deel vppå berget/ en deel nedre på slättmarkene/ i godh ordan och warliga:

41. Och then som hörde them/ han förskräcktes för then grufweliga dönen/ och then stora myckenheten/ och för gnyyn som the medh harnesk och jern giorde: ty thet war ett ganska stort och wälrustat folck.

VI. Judas ställer sigh til motwärn/ och slår en deel af hans häär.

42. OCh Judas drog ock så emot honom i sin ordan/ til at wärja sigh/ och slog sexhundrat ihiäl af Konungens häär.

Eleazar.

43. Och en benämnd Eleazar Saura son/ gaf acht på en elephant/ at han war högre och bättre rustad än the andre/ och tänckte at Konungen hade warit ther på;

44. Och wågade sigh/ på thet han måtte hielpa sitt folck Jsrael/ och få ett ewigt namn;

45. Och lop til medh stoor dristighet/ och trängde sigh genom fiendarna/ och drap många af them på båda sidor;

46. Och kom sigh vnder elephanten/ och stack honom/ så at elephanten omkull föll på honom/ och blef död; och föll ock så honom ihiäl.

47. Men efter Judarna sågo/ at Konungens häär een så stoor macht war/ weko the afsides/ och öfwergåfwo fiendarna i then gången.

48. Therföre drog Konungens häär fram til Jerusalem/ och kom vthi Judeen.

VII. Antiochus intager Bethzura/ och bemächtigar sigh helgedomen.

49. MEn the i Bethzura/ kunde för hunger skul icke länger blifwa ther inne: ty thet war thet siunde åhret/ ther man vthi måste låta markena hwila 11813; och the fingo leide af Konungenom/ at the måtte säkre vthgå.

50. Så tog Konungen Bethzura in/ och lade ther krigsfolck in/ til at bewara samma fäste:

51. Och drog fram til Zion/ och belade helgedomen i en lång tijd/ och vprätte ther allahanda skott.

52. Men Jsraels folck warde sigh i helgedomenom i många dagar; och giorde ock skott och krigsrustning emot fiendarna:

53. Men the hade ock intet til at äta/ efter thet war thet siunde åhret/ och the främmande Judar/ som vthu Hedningarnas landom i Judeen för säkerhet skul förde woro/ hade alla spijsning förtärdt.

54. Och the helige wordo fast fåå; förty the blefwo af hunger döde: therföre måste the draga ifrå hwar annan/ och fördela sigh vthi andra städer.

VIII. Höfwitzmannen Philippus blifwer vprorisk emot Antiochus.

55. J Medlertijd förnam Lysias/ at Philippus/ hwilkom Konungens fader Antiochus then vnga/ Konungen och riket i sinom lifztijd befalt hade/

56. War igen kommen vthu Persien och Meden/ medh thet krigsfolck som Konungen tijt fördt hade; och at Philippus tog sigh regementet före:

57. Therföre skyndade han sigh bort vthur Judeen åter heem i riket igen/ och sade til Konungen och til höfwitzmännerna: Wij lide här nödh/ och hafwe intet til at äta/ och miste mycket folck/ och thetta rumet är mächta fast/ och wij hafwe wäl hema beställa/ ther meer macht på ligger/ at erhålla frijd i riket.

IX. Antiochus giör frijd medh Judarna; men håller intet:

58. LÄt oß giöra frijd medh thesso folckena/

59. Och tillåta at the hålla sin lagh såsom tilförene; förty the äro wrede/ och örliga allenast therföre/ at wij theras lagh afläggia wilje.

60. Thetta talet behagade Konungenom och Förstomen wäl. Och Konungen sände til them/ at giöra frijd medh them:

61. Men tå the vthkommo vthu sitt fäste/ drog Konungen ther in.

62. Och tå han såg at thet så fast war/ hölt han intet sin eed/ vtan böd åter bryta murarna neder alt omkring.

X. Reser til Antiochien/ och dämpar Philippi vproriska förehafwande.

63. SEdan drog han medh hast bort til Antiochien. Tå förnam han/ at Philippus hade sigh ther vpkastat för en Konung: medh honom örligade han/ och tog staden in igen.

7. Capitel.

WJdh then tiden kom Demetrius Seleuci son åter i sitt rike v. 1. Och Antiochus blef dräpen af krigsfolcket/ v. 4. Så giorde Demetrius Bacchides til krigsöfwersta/ och Alcimus til öfwersta Prest/ v. 5. The handlade bedrägeliga/ och dråpo många/ och beklagade Judas/ v. 10. Therföre sände Demetrius Nicanor sin öfwersta: han foor efter at gripa Judas; bespottade Presterna/ och swor at han wille vpbränna helgedomen/ v. 26. Men Presterna bådo HErran/ och Nicanor drog til Bethoron/ v. 36. ther blef han slagen af Juda samt all hans häär/ v. 43. Judarna hålla ihogkommelse af segren/ v. 48.

I. Demetrius kommer til regementet i Syrien.

VThi hundrade första och femtijonde åhrena/ kom Demetrius Seleuci 11824 son ifrå Rom åter i sitt rike/ och tog en stadh 11814 in widh hafwet/ medh fögo folck/ och regerade ther såsom en Konung.

2. Och tå han i hufwudstaden Antiochien kom/ grep krigsfolcket Antiochus och Lysias/ til at öfwerantwarda them samma åth Demetrius.

3. Men tå thet Demetrio sagt wardt/ böd han/ at man skulle intet låta them komma för hans ögon:

II. Antiochus och Lysias blifwa dräpne.

4. THerföre dråpo krigsfolcket them: och Demetrius hade riket inne.

5. Tå kommo til honom månge ogudachtige och affällige vthaf Jsrael; och then ypperste af them war Alcimus/ hwilken gierna hade wordet öfwerste Prest.

6. Thesse beklagade Judas och sitt egit folck 11815/ och sade: Judas och hans bröder hafwa dräpit/ eller vthu wårt land fördrifwit alla them/ som tigh wille hörsame wara:

7. Therföre sändt tijt någon som tu betroor/ och lät besee huru the oß och Konungens land förderfwat hafwa/ och lät straffa them/ och alt theras anhang.

III. Bacchides blifwer höfwitzman; och Alcimus öfwerste Prest.

8. THerföre giorde Konungen Bacchides sin wän/ then i rikena wäldig war/ och then Konungen mycket betrodde/ til höfwitzman öfwer thet hela landet på thesso sidone Euphrats:

9. Och sände medh honom then affälliga Alcimus/ then han til öfwerste Prest giorde/ och befalte honom straffa Jsraels folck.

IV. Thesse handla swikliga emot Judas och hans anhöriga.

10. OCh the drogo in i Juda land/ medh en stoor häär; och sände bodskap til Judas och hans bröder/ til at handla om frijd/ och skickade sigh lika som the wille frijd hålla medh honom:

11. Men thet war altsamman bedrägerij; therföre trodde honom Judas intet: förty han såg/ at the wäl rustade woro/ och en stoor häär medh sigh förde.

12. Men månge Prester kommo til Alcimus och Bacchides/ och månge af them fromom i Jsrael/

13. Som sigh godt försågo til Alcimus; och begärade frijd/

14. Och sade: Alcimus är en Prest af Aarons slächte/ han måste ingen otro bewisa oß.

15. Och Alcimus sade them frijd til/ och giorde en eed/ och sade: Wij wilje eder och edra wänner intet ondt giöra.

16. När the nu så trodde honom/ lät han gripa sextijo af them/ och drap them alla på en dagh/ såsom skriften säger:

17. Tina heligas kött hafwa the diurom gifwit 11816: the hafwa vthgiutit blodh omkring Jerusalem såsom watn/ och ther war ingen som them begrof.

18. Therföre kom een ganska stoor fruchtan och förskräckelse i folcket/ hwilke klagade/ at ther war hwarken troo eller redleighet i Alcimus: ty han hölt intet sin eed.

19. Och Bacchides drog sin wägh ifrån Jerusalem/ och belade Bethzecha 11817; och sände vth och lät många gripa/ som tilförene hade gifwit sigh til honom/ och för otro skul åter hade gifwit sigh ifrå honom; och lät många af them dräpa/ och kastade them vthi een stoor kulo. 11818

20. Sedan befalte Bacchides Alcimo landet/ och lät krigsfolck när honom: och han drog åter til Konungen.

21. Och Alcimus hadet före medh macht/ at warda öfwerste Prest:

22. Och drog in til sigh alla affälliga i Jsrael; och tog medh wåld Juda land vnder sigh/ och plågade Jsraels folck ganska swårliga.

23. Tå nu Judas såg/ at Alcimus och the affällige af Jsrael mycken stoor skada i Jsrael giorde/

24. Foor han åter omkring öfwer hela Juda land/ och straffade the affälliga/ och förtog them/ at the icke meer så hijt och tijt i landena fara torde.

25. Men tå Alcimus såg/ at Judas och hans folck åter wäldig war/ och at han icke kunde stå them emot/ drog han åter til Konungen/ och beklagade them hårdeliga.

V. Nicanor kommer i Judeen/ och faar efter at fånga Judas medh list.

26. THerföre sände Konungen en stoor Första Nicanor tijt/ hwilken Jsraels folcke fast ogunstig war/ och böd honom platt nederläggia Jsraels folck.

27. Och Nicanor drog medh en stoor häär til Jerusalem/ och sände bodh til Judas och hans bröder bedrägeliga/ hwilke skulle låtas lika som han wille frijd medh them hålla/ och säija:

28. Wij wilje hålla frijd medh hwar annan/ jagh och J; och wil medh fögo folck fridsam komma/ at jagh må tala medh tigh.

29. Altså kom Nicanor til Juda/ och the vndfingo hwar annan/ och talade medh hwar annan fridsamliga; men thet war bestält at man Judas ther gripa skulle.

30. Thetta wardt Juda vnderwist/ at Nicanor therföre til honom kommen war/ at han medh thetta bedrägerij måtte gripa honom: therföre tog han sigh wahra för honom/ och wille intet meer komma til honom.

31. Och tå Nicanor förmärckte/ at hans vpsåt war vppenbart wordet/ drog han emot Judas/ och hölt ena slachtning medh honom widh Caphar Salama:

VI. Femtusend warda slagne.

32. THer miste Nicanor femtusend män/ och hans häär måste fly in vppå Davidz borg.

VII. Nicanor bespottar Gudztiensten/ och swär at han wille vpbränna templet.

33. SEdan kom Nicanor ock vp til helgedomen/ på Zions berg: och Presterna/ och the äldste/ gingo vth til at vndfå honom fridsamliga/ och til at wisa honom/ at the för Konungenom stort offer giorde.

34. Men Nicanor bespottade them medh theras Gudztienst/ och försmädde och ohelgade offren;

35. Och swor en eed/ och sade: Om J icke antwarden migh Judas och hans häär i mina hand/ så skal jagh vpbränna thetta huset 11819/ så snart som jagh medh lycko här igen kommer; och drog sin wägh medh stoor grymhet.

VIII. Presterna och Judas bediaGudh om hielp.

36. MEn Presterna gingo in/ och trädde fram för altaret i templet/ och greto/ och sade:

37. O HErre/ efter tu thetta huus vthwaldt hafwer/ at man tigh här åkalla/ och om tigh predika skal; 11820

38. Så bedie wij at tu wille hämnas öfwer thenna Nicanor och hans häär/ och komma ihogh at the tin helgedom och tigh försmädt hafwa; och at tu wille förjaga them vthu landet/ och nederläggia them.

39. Och Nicanor drog sin wägh ifrån Jerusalem/ och lägrade sigh widh Bethoron: ther kom ännu en häär vthu Syrien til honom/ til at hielpa honom.

40. Men Judas lägrade sigh twärt emot honom widh Adasa/ medh trytusend män/ och bad til Gudh/ och sade:

41. HErre Gudh/ tå Konungs Sanheribs sändningabod tigh försmädde 11821/ sände tu vth en Ängel/ han slog hundrade fem och ottatijotusend män ihiäl: 11822

42. Altså slå thessa wåra fiendar i dagh för wår ögon; och döm thenna Nicanor efter hans stora mißgierning: på thet andre måga förnimma/ at tu honom therföre straffat hafwer/ at han tin helgedom försmädt hafwer.

IX. Nicanor samt hans häär blifwer slagen af Juda.

43. OCh på tretonde dagen thens månadens Adar 11825/ höllo the een slachtning medh hwar annan/ och Nicanor blef alraförst slagen.

44. Och tå hans häär thet såg/ kastade the wärjorna ifrå sigh/ och flydde.

45. Men Judas jagade efter them/ ena dagsreso/ ifrån Adasa alt in til Gazera/ och lät trummeta:

46. At alt folck vthaf allom byom ther omkring på landena/ skulle vth til honom komma/ och hielpa slå fiendarna; och the kommo til Judas/ och höllo sigh åter in til honom: altså wardt Nicanors häär slagen/ och ingen slapp vndan.

47. Och Judas tog theras roof/ och förde thet medh sigh bort: men Nicanor lät han hugga hufwudet af/ och then högra handena/ then han til eeden vthräckt hade/ tå han försmädde och helgedomenom hotade; och lät både hufwud och hand medh bortföra/ och i Jerusalem vphängia. 11823

X. Judarna hålla glädiehögtijd.

48. TÅ wardt åter folcket ganska gladt/ och höllo thenna dagen helig medh stoor glädie;

49. Och skickade at man åhrliga på thenna dagen/ nemliga then tretonde dagen i then månaden Adar 11825 helig hålla skulle. Altså wardt åter frijd i Juda land i en liten tijd.

8. Capitel.

MEn när Judas hörde om the Romares redelighet/ stora macht/ och seger i Hispanien/ Franckeriket/ Macedonien/ Asien och Grecien/ v. 1. Sände han Eupolemus och Jason/ och giorde ett förbund medh them/ v. 17. The Romare skrefwo ock til Demetrius/ at han skulle låta Judarna medh frijd/ v. 31.

I. Judas blifwer vnderrättad om the Romares redelighet/ stridbarhet/ och skickeliga regemente.

MEn Judas hörde at the Romare woro swåra mächtige/ och gierna togo främmande folck i beskyddning/ som när them hielp sökte; och at the troo och redelighet höllo.

2. Ty han hörde huru mächtiga gierningar the giordt hade emot Gallos/ hwilka the betwingat och vnder sigh kufwat hade:

3. Och huru stoor örlig the vthi Hispanien fördt/ och the bergwerck/ ther man guld och silf gräfwer/ intagit hade; och at the mång land fierran ifrå Rom/ medh stoor förnuft och alfwarhet wunnet hade/ och behöllo them:

4. At the ock många wäldiga Konungar/ som i theras land medh macht indragne woro/ slagit och förjagat hade/ och theras rike vnder sigh tagit:

5. Och at the nyliga Konungen af Chittim 11829 Philippus/ och sedan hans son Persen öfwerwunnet hade:

6. Och om then stora Antiochus Konungen i Asien/ hwilken emot the Romare medh hundrade och tiugu elephanter/ medh stort resig tygh och wagnar dragen war: men the Romare slogo hans häär; 11826

7. Och twingade honom/ at han om frijd bedia måste/ och lade honom och hans arfwingom efter honom en

stoor skatt på/ som the the Romare åhrliga gifwa måste; och måste han ther til sända the Romare gislan. 11827

8. The togo honom ock ifrån Jndien/ Meden och Lydien/ the alraädlasta landen/ och gåfwo them Konung Eumenes.

9. Ock satte sigh the Greker medh stora macht emot them:

10. Men the sände en höfwitzman emot Grekerna/ han slog them/ och tog landet in; och lät i städerna bryta murarna neder/ at the måste frijd hålla/ och hörsame wara.

11. Sådana alfwarhet bewijste the emot alla sina fiendar/ så at the alla them betwingade/ som sigh emot them satte.

12. Men medh wänner och förbundzbröder höllo the godh frijd/ och höllo troo/ och woro mächtige; och man fruchtade them i all land.

13. Hwem the hulpo/ han wardt beskyddad och widh sitt rike behållen: men then the straffa wille/ han wardt ifrå land och rike förjagad;

14. Och wordo ganska mächtige: och ther war een sådana dygd medh them/ at ingen giorde sigh til Konung.

15. The hade ock ingen Konung/ vtan ett Rådh; thet woro tryhundrade och tiugu män/ the regerade wäl.

16. Och åhrliga vthwalde man en höfwitzman/ som i alla theras land hade til at biuda; honom måste the alle hörsame wara: och ther war ingen högfärd/ nijt eller twedrägt när them.

II. Affärdar sändningabod/ och söker förbund medh the Romare.

17. OCh Judas vthwalde Eupolemus Johannis son Jacobs sons/ och Jason Eleazars son/ och sände them til Rom/ til at giöra en wänskap och förbund medh the Romare;

18. At the skulle hielpa them/ at Jsraels Konungarike icke skulle warda vndertryckt af the Greker.

19. Thesse drogo til Rom en lång wägh/ och kommo för Rådet/ och sade altså:

20. Judas Maccabeus/ och hans bröder/ och thet Judeska folcket hafwa sändt oß til eder/ at giöra en frijd och förbund medh eder/ at J wiljen taga oß i beskyddning/ såsom wänner och förbundzbröder.

III. Förbundet emellan the Romare och Judarna.

21. THet behagade the Romare wäl;

22. Och läto skrifwa förbundet i mässings taflor/ hwilka the sände til Jerusalem til een åminnelse til sådana giord frijd och förbund/ och lydde altså:

23. Gudh gifwe the Romare och the Judar lycko och frijd/ til watn och land/ och beware them för örlig och fiendar ewinnerliga.

24. Men om the Romare örlig få/ i Rom eller i theras landom och herradömom/

25. Så skola Judarna troliga hielpa the Romare/ efter som nöden thet kräfwer:

26. Och skola the Romares fiendom ingen spijsning/ wärjo/ penningar/ skep eller annor ting tilskicka: thetta eska the Romare af Judomen; och Judarna skola thessa stycken troliga hålla/ vthan alt swijk och arga list.

27. Twärt emot ock om Judarna få örlig/ så skola the Romare troliga hielpa them/ efter som nöden thet kräfwer:

28. Och skola Judarnas fiendom ingen spijsning/ wärjo/ penningar/ skep eller annor ting tilskicka: thet säija the Romare them til/ och wilja sådant förbund troliga och vthan swijk hålla.

29. Altså är thet förbundet emellan the Romare och Judarna giordt.

30. Men om framdeles 11828 then ene parten eller then andre flera stycken betäncker ther til at sättia/ eller något til at förwandla/ eller ther af at taga/ thes skal hwar parten macht hafwa; och hwad the ther til sättia/ eller ther af taga/ thet skal altsamman stadigt och fast hållet warda.

IV. The Romares skrifwelse til Demetrius/ och förmaning til fridsamhet emot Judarna.

31. THer ock Konung Demetrius på Judarna wåld brukar/ ther hafwe wij altså skrifwit honom til: Hwarföre plågar tu wåra wänner och förbundzbröder?

32. Om the ytterligare öfwer tigh klaga/ så måste wij beskydda them/ och wilje angripa tigh både til watn och land.

9. Capitel.

THer efter sände Demetrius Bacchides och Alcimus medh en stoor häär emot Judas/ v. 1. Judarna förskräcktes och förskingrades/ v. 5. Judas drog vth medh ottahundrade män/ och stridde medh them/ och wardt slagen/ v. 13. Efter Jude dödh blef Jonathas höfwitzman i hans stadh/ v. 28. Han hämnades öfwer sins broders Johannis dödh/ v. 35. Och slog Bacchides på flychtena widh Jordan/ v. 43. Så blef tå Alcimus död/ v. 54. Åter kom Bacchides och belade Bethbesen/ v. 58. Men Simon slog honom på flychtena/ v. 65. Och Jonathas giorde frijd medh honom/ v. 70.

I. Bacchides och Alcimus skickades in i Judeen.

JMedlertijd tå Demetrius förnam/ at Nicanor medh sinom häär slagen och nederlagd war/ sände han åter i Judeen thessa twå/ Bacchides och Alcimus; och medh them sitt alrabästa krigsfolck/ som i slachtningene plägade på högra sidone stå.

2. Thesse drogo åth Galgala/ och belade och intogo Masloth i Arbela/ och dråpo ther mycket folck.

3. Ther efter i hundrade och andro och femtijonde åhrena i första månadenom/ drogo the til Jerusalem;

4. Och tädan til Berea medh tiugutusend män til foot/ och twtusend til häst.

II. Jude folck förskingras af räddhoga för fiendarnas myckenhet.

5. OCh Judas lägrade sigh widh Laisa medh trylusend män.

6. Men tå hans folck såg/ at fienderna een sådana stoor macht hade/ wordo the förskräckte/ och flydde bort/ så at icke flere när Juda blefwo än ottahundrad män.

7. Tå Judas thetta såg/ at hans häär icke blef tilhopa/ och fienderna doch trängde in vppå honom/ wardt han bekymrad: och tå han såg/ at han intet rum hade til at trösta sitt folck/ och åter hämta them tilhopa igen/

8. Sade han i thenna ångest til the qwarblefna: Vp/ och läter oß försökia om wij fiendarna angripa och slå kunne.

9. Men the wille icke/ och afrådde thet/ och sade: Thet är icke mögeligit at wij något skaffe; vtan lät oß i thenna gången wika och draga af igen/ och hämta wåra bröder tilsamman/ som ifrån oß flydde äro/ sedan wilje wij åter draga til fiendarna/ och slå til them: nu äre wij alt förfåå.

10. Men Judas sade: Bort thet at wij skulle fly: är wår tijd kommen/ så wilje wij ährliga döö för wåra bröder skul/ och icke låta wåra ähro til skam warda.

11. Och fienderna woro vppe/ och slogo sin ordan altså: The förste woro skyttorna/ och the bäste krigsmännerna stodo främst i spetsen: Resenärerna woro delade i twå hopar/ på hwarjo sidone en:

12. Höfwitzmannen Bacchides war på then högra sidone: medh thenna ordan drogo the til/ medh stort roop och trummetande.

III. Doch slår Judas til Bacchides medh 800 män.

13. SÅ lät ock Judas trummeta/ och drog til them/ och hölt ena slachtning medh them/ ifrå morgonen alt in til aftonen/ så at jorden bäfwade af stoor rumor.

14. Tå nu Judas såg at Bacchides sielf samt medh then största machtene war på then högra sidone/ tå sökte han ther sielf til; han och the andre som sitt lijf wågade/ och förskräckte them:

15. Och slogo then hopen på högra sidone på flychtena/ och jagade efter them alt in til thet berget widh Asdod.

16. Men tå the på wänstra sidone thet sågo/ at Judas jagade efter them/ skyndade the sigh ock efter Judas.

IV. Judas blifwer slagen; begrafwen/ och högeliga begråten.

17. TÅ måste Judas wända sigh emot thessa/ och warde sigh länge: och thet skedde een hård slachtning/ så at ther wordo månge såre och döde på båda sidor;

18. Och Judas wardt ock på sidstone slagen 11832. Tå flydde the som qware woro.

19. Och Jonathas och Simon togo sins broders Juda kropp/ och begrofwo honom i sina fäders graf i Modin.

20. Och alt Jsraels folck sörgde efter Judas i långan tijd/ och beklagade sigh öfwer honom swårliga/ och sade:

21. Ach at then hielten fallen är/ som Jsrael beskyddat och frälsat hafwer.

22. Thetta är Historien om Judas; men han hafwer eljes mång flera stoor ting bedrifwit/ hwilka för myckenheten skul icke alle beskrifne äro.

V. Bacchides drifwer stort öfwerwåld på Judarna.

23. EFter Jude dödh/ wordo the ogudachtige och affällige åter wäldige i hela Jsraels land.

24. Och i thenna tiden war stoor hunger i landena/ så at alt folcket gaf sigh vnder Bacchides.

25. Tå vthwalde Bacchides ogudachtiga män; them giorde han til ämbetzmän:

26. Och lät allestädz vpsökia Jude anhang och wänner/ och för sigh komma/ på thet han måtte hämnas vppå them/ och bruka sitt gabberij på them.

27. Och i Jsrael war een sådana bedröfwelse och jämmer/ at thes like icke warit hade efter Propheternas tijd.

VI. Jude broder Jonathas blifwer höfwitzman.

28. THerföre kom Jude anhang tilhopa/ och sade til Jonathas: 11830

29. Efter tins broders Jude ödh hafwe wij ingen meer hans lika/ then oß beskydda må för wåra fiendar och Bacchides/ the oß förfölja:

30. Therföre vthwälje wij tigh i hans stadh/ för en Första och höfwitzman/ til at föra thetta örlig.

31. Altså wardt Jonathas theras Förste/ och regerade i sins broders stadh.

32. Tå Bacchides thetta förnam/ lät han sökia honom/ på thet han måtte förgiöran.

33. När Jonathas och Simon hans broder thet förmärckte/ flydde the/ och alle the som när them woro/ in vthi öknena Thecoe/ och slogo ett lägre widh then siön Asphar.

34. Thetta förnam Bacchides/ och stod vp/ och drog emot them.

VII. Johannes Jonathe broder blifwer fången/ och dräpen af Jambri söner.

35. NU hade Jonathas sändt sin broder Johannes/ en höfwitzman/ til sina wänner the Nabatheer/ til at bedia them/ at the theras håfwor och godz vthi theras stadh taga och bewara wille.

36. Men Jambri söner drogo vthu Medaba/ och öfwerföllo Johannes/ och grepo honom; och togo af honom alt thet han medh sigh förde/ och hade thet in i sin stadh.

VIII. Jonathas och Simon hämnas sin broders dödh.

37. THer efter wardt Jonathe och Simon hans broder vnderwist/ at Jambri söner tilredde ett stort bröllop/ och skulle hämta brudena ifrå Nadabath medh stort prål: ty hon war en Förstas dotter vthaf Canaan.

38. Nu tänckte Jonathas och Simon ther vppå/ at thesse theras broder Johannes dräpit hade: therföre drogo the vp/ och förgiömde sigh widh berget/ och wachtade efter Jambri barn.

39. Tå nu brudgummen drog ther fram medh sina wänner/ och medh mycket folck och ägodelar/ medh pipor och trummor/ och kosteligom skrudh/

40. Tå föllo Jonathas och Simon vth ifrå berget/ och slogo til them/ och dråpo många/ så at the som vndsluppo/ måtte fly til berget; och togo bort theras ägodelar.

41. Tå wardt af bröllopet een sorg/ och af pipandet en grååt.

42. Altså hämnades the thet mord/ som på theras broder bedrifwit war; och wände om igen/ och drogo in til Jordan.

IX. Vpmuntrar sitt folck/ och strider medh Bacchides på Sabbathen.

43. NU kom Bacchides ock til Jordan medh en stoor häär på Sabbathen.

44. Tå sade Jonathas til sitt folck: Vp/ och ruster eder til slags: ty nu kunnen J här icke stilla liggia/ såsom tilförene:

45. Förty/ fienderna äro förhandene/ och wij måste wärja oß/ efter wij doch icke vndkomma kunne: ty wij hafwe fiendar både för oß och efter oß: så är Jordan på then ena sidon/ på then andra äro kärr och berg.

46. Therföre skolen J ropa i himmelen/ at J ifrå fienderna måge hulpne warda.

47. Och the kommo til slags/ och Jonathas slog til Bacchides; men Bacchides wek tilbaka.

48. Tå språng Jonathas och hans folck i Jordanen/ och kommo öfwer älfwena; och Bacchidis folck torde icke gifwa sigh i älfwen.

49. Och i thenna dagen föllo på Bacchidis sido tusend män.

X. Bacchides fäster sigh i Judeen.

50. THerföre drog Bacchides af igen/ och kom til Jerusalem/ och tog til at befästa städerna i landena: han lät byggia portar och höga murar om Jericho/ Amao/ Bethoron/ Bethel/ Tamnata/ Phara och Topo:

51. Och lade ther krigsfolck in/ til een wacht/ hwilke Jsrael plåga skulle.

52. Theslikes lät han befästa Bethzura/ Gazara/ och borgena i Jerusalem; och lade ther ock krigsfolck in/ och besörgde them medh spijsning:

53. Och tog the ypperstas barn til gislan/ och behölt them på borgene i Jerusalem.

XI. Alcimus drifwer wåld på templet; och blifwer slagen af HErranom.

54. VThi hundrade tredie och femtijonde åhrena i then andra månadenom/ böd Alcimus ock så nederbryta the innersta murarna 11831 af gården/ som alranäst för templet war/ hwilka the helige Propheter hade byggia låtit.

55. Och tå man thetta begynte/ slog Gudh Alcimus/ så at thet som begynnat war/ blef åter förhindrat: ty slaget rörde honom/ så at han intet tala kunde/ eller något beställa och skaffa om sina saker;

56. Och blef så död i storom wärck.

57. Men tå Bacchides såg/ at Alcimus war död/ drog han åter sin wägh til Konungen: så wardt frijd och roo i landena i tw åhr.

XII. Bacchides ärnar öfwerfalla Jonathas.

58. MEn the affällige i landena höllo ett rådh/ och sade: Jonathas och hans anhang sittia stilla/ och hafwa frijd/ och äro säkre; lät oß nu åter kalla Bacchides/ han kunde nu gripa them allasamman på ena natt.

59. Altså foro the til Bacchides/ och sade honom sitt rådh.

60. Tå war Bacchides vppe medh en stoor häär/ och sände hemliga bref til sitt anhang i Juda land/ at the Jonathas/ och alle the som när honom woro/ gripa skulle; men thetta anslaget wardt Jonathe förkunnat/ therföre skaffade the intet:

61. Vtan Jonathas grep widh femtijo the yppersta af then affälliga och ogudachtiga hopen/ och lät dräpa them.

62. Sedan weko Jonathas/ och Simon/ och theras folck/ in vthi öknena/ vthi en förstörd byy Bethbesen: then bygde han vp igen/ och giorde honom fast.

63. Tå nu Bacchides thet förnam/ war han vppe medh sinom hela häär/ och lät ock resa Judarna;

XIII. Blifwer afslagen.

64. OCh drog in för Bethbesen/ och belade honom i lång tijd/ och bestormade honom/ och giorde skott och krigsrustning ther före.

65. Men Jonathas befalte stadenom sinom broder Simon/ och han foor medh en hoop vth;

66. Och slog Odares och hans bröder/ och Phaserons barn i theras hyddom: men efter thet lyckades honom/ lop meer folck til honom/ så at han starckare wardt.

67. J medler tijd föll ock Simon vthu stadenom in i fiendarnas lägre/ och vpbrände krigsrustningen;

68. Och slog Bacchides på flychtena. Och Bacchides harmades swårliga/ at hans anslag och togh fåfängt war:

69. Och wardt gramse öfwer the affälliga Judar/ som honom rådt hade/ til at åter komma i landet igen; och lät många dräpa af them/ och redde sigh til at draga sin wägh i sitt land igen.

XIV. Jonathas giör frijd medh Bacchides.

70. TÅ Jonathas thet förnam/ sände han bodh til honom/ til at giöra frijd medh honom/ och bad honom/ at han wille gifwa rofwet igen/ och fångarna lösa.

71. Thet samtyckte Bacchides gierna/ och giorde såsom Jonathas begärade/ och swor honom en eed/ at han intet meer wille giöra honom ondt i alla sina lifsdagar:

72. Och fick honom rofwet och fångarna af Juda lösa igen i Juda land; och wände om/ och drog i sitt land/ och kom icke meer i Juda land igen.

73. Altså wardt åter frijd i Jsrael: och Jonathas bodde i Machmas/ och regerade ther öfwer folcket/ och nederlade the affälliga af Jsrael.

10. Capitel.

TÅ kom Alexander Antiochi thens ädlas son til Ptolemais/ v. 1. Therföre rustade sigh Demetrius/ och sökte wänskap hoos Jonathas/ v. 2. Men Alexander skref Jonathas til/ och giorde honom til öfwersta Prest/ v. 15. När Demetrius thet hörde/ låfwade han Judomen mycken frihet/ v. 22. Men the trodde honom intet/ v. 46. Så drog Demetrius emot Alexander/ och wardt slagen/ v. 48. Alexander giorde wänskap medh Ptolemeus/ och tog hans dotter Cleopatra til hustru/ v. 51. Jonathas blef af honom ock Ptolemeus mycket ährad/ v. 59. Ther efter kom Demetrii son medh Apollonius emot Jonathas/ v. 67. Men Jonathas slog them på flychtena; tog många städer in/ v. 74. Och drog åter til Jerusalem/ v. 87.

I. Alexander Epiphanis son kommer til Ptolemais.

VThi hundrade och sextijonde åhrena/ kom Alexander Antiochi thens ädlas son/ och tog then staden Ptolemais in/ och regerade ther.

II. Demetrius sätter sigh emot honom/ och söker wänskap hoos Jonathas.

2. MEn tå Demetrius thet förnam/ församlade han en stoor häär/ och drog emot Alexander til at förjaga honom.

3. Therföre skref Demetrius til Jonathas/ och sade honom til/ at han frijd medh honom hålla wille/ och giöra honom alt godt.

4. Ty han tänckte: Thet är bättre/ at jagh drager honom tilförene til migh/ förr än han gifwer sigh til Alexander emot migh:

5. Therföre/ at jagh hans broder dräpit/ och hans folck mycket ondt giordt hafwer.

6. Och Demetrius skref til Jonathas/ och förlåfwade honom krigsfolck vptaga och hålla/ och giöra krigsrustning/ och at han hans förbundzbroder wara skulle: och befalte at man skulle gifwa Jonathas then gislan löös igen/ som på borgene war.

7. Therföre kom Jonathas til Jerusalem/ och lät läsa thetta bref för allo folckena/ och för them som på borgene woro.

8. Som the nu hörde at Konungen förlåfwade honom vptaga krigsfolck/ och krigsrustning giöra/ och at Konungen honom för en förbundzbroder hölt/ fruchtade the sigh swårliga för honom/

9. Och gåfwo honom gislanen löös; och Jonathas fick them theras föräldrom igen.

10. Altså begynte Jonathas til at boo i Jerusalem/ och byggia och förbättra staden igen;

11. Och lät vpbyggia murarna 11833/ och befästa Zions berg medh goda starcka murar/ altsamman af huggen steen.

12. Altså wardt Jerusalem åter fast bygdt:

13. Och Hedningarna i små städerna som Bacchides hade låtit fasta giöra/ flydde ther vth bort i sitt land;

14. Allena Bethzura behöllo the inne: och tijt lupo the affällige: ty ther hade the sitt tilhåld.

III. Alexander giör Jonathas til öfwerste Prest.

15. TÅ nu Alexander förnam/ at Demetrius sökte wänskap när Jonathas; och hörde the prijsliga gierningar/ som Jonathas och hans bröder giordt hade/ sade han:

16. En sådana wäldig man finner man icke: therföre wilje wij skrifwa honom til/ at han wår wän och förbundzbroder wara skal.

17. Och skref altså:

18. Konung Alexander tilbiuder sinom broder Jonathas hälso:

19. Wij höre tigh prisas för en dråplig man/ och wärdan at tu wår wän äst:

20. Therföre sättie wij tigh til en öfwersta Prest öfwer titt folck/ och skalt kallas Konungens wän; och sände tigh här medh purpurkläde och een gyldene crono: therföre hålt tigh troliga in til oß/ och blif wår wän.

21. Altså drog Jonathas thet Presterliga klädet vppå/ vthi hundrade och sextijonde åhrena i siunde månadenom i löfhyddohögtidene/ och församlade en häär/ och lät mycken krigsrustning giöra.

IV. Demetrius giör ther emot Judomen stora löften.

22. MEn tå Demetrius thetta förnam/ wardt han swårliga bedröfwad/

23. At Alexander afwände Judarna ifrå honom/ och til sigh/ och ther igenom starckare wardt;

24. Och tänckte at han wille ock wänliga skrifwa them til/ och ähro och ägodelar låfwa/ på thet the skulle

säija honom hielp til.

25. Och skref altså: Konung Demetrius tilbiuder Judomen hälso:

26. Wij hafwe gierna hördt/ och thet är oß een stoor glädie/ at J icke ifrån oß affallen til wåra fiendar/ vtan medh all trohet när oß blifwen:

27. Therföre bedie wij/ at J wiljen ännu så framgent troliga när oß blifwa/ och icke eder ifrån oß afwända låta.

28. Thessa edra trohet wilje wij wedergälla/ och lisa eder ifrå mycken tunga; och meer frihet gifwa/ och nåder giöra.

29. Och gifwer jagh nu alla Judar skatten frij 11834/ tollen af saltet; kronogärdena/ then tredie skäppon af sädene/ och then hälften af allahanda frucht på trään/ som migh tilkommer:

30. Jfrå thenna tunga skal nu här efter Juda land/ och the try fögderijn som ther til höra i Samarie land/ och Galileen/ frijat wara i allom tijd.

31. Och Jerusalem skal heligt och fritt wara för all tunga/ skatt och tijond.

32. Jagh wil ock borgena i Jerusalem eder igen vplåta/ och them öfwersta Prestenom öfwergifwa henne/ at han skal intaga henne/ och läggia ther folck vppå/ hwem han wil til at bewara henne.

33. Och alle fångne Judar i mino rike/ skola warda löse gifne och frij wara; och the och theras boskap skola för skatt frij wara.

34. Och skola the frihet hafwa i allo mino rike til at hålla sina Sabbather/ Nymånat/ och andra förelagda högtider:

35. Och tre dagar för och efter högtidena/ af hwar man oförhindrade wara i theras Gudztienst.

36. Och man skal tretijotusend män i Judeen vthwälja/ them wil jagh sold gifwa såsom mitt andra krigsfolck; och the skola vthi Konungens fasta städer skickade warda.

37. Och vthaf them skola några vthwalde warda/ the Konungen vthi sin största handel såsom sitt betrodda Rådh bruka skal: Judarna skola ock inga främmande/ vtan egna höfwitzmän hafwa vthaf them vthwalda/ på thet the sin lagh hålla måga lika som i Juda landena.

38. Och the try fögderij i Samarie land och Galilea/ som til Judea höra/ skola ingom vnderdånig wara/ vtan allena öfwersta Prestenom: på thet man må weta/ at han allena en herre ther öfwer är.

39. Then staden Ptolemais/ och the landzändar ther omkring/ som ther til höra/ gifwer jagh templena i Jerusalem/ til then omkost som på offret går.

40. Jagh wil ock förskaffa til templets byggning åhrliga femtontusend siklar silfwer af min egen vpbyrd.

41. Och hwad jagh af ålder vthaf min ämbete hafwer skyldig warit at gifwa til templet/ thet skal them här efter gifwit warda.

42. Och the femtusend siklar silfwer/ som mine ämbetsmän af templets vpbyrd bortwändt hafwa/ the skola åter åhrliga Prestomen tilhöra.

43. Och skal templet thenna frihetena hafwa/ at hwilken i hela mino rike ett straff förtient hafwer/ och flyr in

i templet/ han skal wara ther säker til lijf och godz.

44. Til templets byggning och förbättring/ och murarnas och tornens i Jerusalem/

45. Och eljes i landena/ wil Konungen ock stå omkosten af sin egen vpbyrd.

V. Judarna kunde eij sättia troo ther til; vtan höllo wänskap medh Alexander.

46. MEn tå man thetta bref för Jonathas och folckena laas/ wille the icke troo honom/ och togo ther intet widh: förty the wiste wäl/ hwilken otrohet och grufweligit tyrannij han tilförene emot Jsrael brukat hade: 11835

47. Och beslöto at giöra Alexander hielp/ then tilförene wänskap när them sökt/ och frijd tilsagt hade: thessom giorde the hielp i hela hans lifstijd.

VI. Alexander öfwerwinner och slår Demetrius.

48. TÅ nu Alexander och Demetrius emot hwar annan drogo/ och til slags kommo medh hwar annan/ tå flydde Demetrij häär:

49. Och Alexander skyndade sigh efter honom;

50. Och giorde een grufwelig slachtning/ ifrå morgonen alt in til aftonen; och Demetrius wardt i then samma dagen slagen.

VII. Alexander befryndar sigh medh Ptolemeus; och får hans dotter Cleopatra til hustru.

51. THer efter sände Alexander bodh til Ptolemeus Konungen i Egypten/ medh thetta wärf:

52. Efter jagh åter i mitt rike kommen är/ och sitter på Konungsligo säte/ och hafwer åter fått regementet vnder migh/ och hafwer förjagat Demetrius/ och mitt arfland igen wunnet:

53. Så begärar jagh giöra wänskap medh tigh; och beder tigh/ at tu wille gifwa migh tina dotter til ächta:

54. Så wil jagh hålla migh emot tigh såsom tin mågh/ och tacksam wara/ och henne een Konungslig morgongåfwo gifwa.

55. Ther til swarade Ptolemeus/ och önskade Alexander lycko/ at han åter i sins faders land kommen war/ och sitt riket wunnet hade:

56. Och låfwade honom så wilja giöra/ som han skrifwit hade/ och begärade/ at han til honom i Ptolemais komma wille: ther wille the sielfwe tala widh hwar annan/ och thet giftermål fullfölja.

57. Vthi hundrade andro och sextijonde åhrena/ foor Ptolemeus medh sine dotter Cleopatra vthur Egypten/ och kommo til Ptolemais:

58. Ther kom ock Konung Alexander; och Cleopatra wardt Alexandro gifwin/ och bröllopet wardt medh stort Konungsligit prål hållet.

VIII. Jonathas blifwer ock kallad/ och hållen i ähro af Konungarna.

59. OCh Konung Alexander skref Jonathe til/ och kalladen til sigh.

60. Tå kom Jonathas medh stoor härlighet til Ptolemais til båda Konungarna/ och skänckte them och theras wänner kosteliga gåfwor af guld och silfwer/ och fan gunst när them.

61. Och någre affällige af Jsrael kommo tijt til at beklaga Jonathas; men Konungen wille intet höra them:

62. Vtan befalte at Jonathas sin kläder afläggia och purpurkläde vppå draga skulle; hwilket ock så skedde.

63. Tå satte Konungen honom när sigh/ och befalte sinom Förstom/ at the medh honom omkring i stadenom gå skulle/ och vthropa låta/ at ingen skulle beklaga honom/ eller eljes bekymran.

64. Men tå hans åklagare sågo at Konungen honom så högt ährade/ at han bad honom ikläda sigh purpur/ och thetta om honom vthropa lät/ så flydde the alle sin wägh.

65. Och Konungen giorde honom stora ähro/ och lät skrifwa honom ibland sina yppersta wänner/ och giorde honom til en höfwitzman och til nästa Rådh.

66. Sedan drog Jonathas til Jerusalem igen medh glädie/ och i godom frijd.

IX. Demetrius then vnge/ och Apollonius kommer emot Jonathas.

67. VThi hundrade fem och sextijonde åhrena/ kom Konung Demetrius then förra Demetrij son ifrå Creta in i sitt arfrike.

68. Tå wardt Alexander ganska swårliga förskräckt/ och kom til Antiochien.

69. Men Demetrius drog Apollonium höfwitzmannen i nedra Syrien til sigh; han samkade en häär tilhopa/ och lägrade sigh i Jamnia/ och sände til Jonathas then öfwersta Presten/ och lät säija honom:

70. Jngen giör oß motstånd/ vtan tu allena/ och giör at man migh förachtar: tu trotsar wäl på bergomen; 11836

71. Men wilt tu een manlig gierning giöra/ så drag neder på slättmarkena: ther lät oß försökiat medh hwar annan.

72. Om tu wilt fråga huru starcke wij äre/ jagh och the andre som medh migh draga och migh hielpa/ så skal man säija tigh: J skolen intet kunna blifwa för thetta folcket/ för hwilkom edra fäder twå gångor vthi theras egit land slagne äro:

73. Mycket mindre kant tu på slättmarkene för ett sådana mächtigt folck til häst och foot bestå/ ther ingen berg och stenar äro/ tijt man fly kunde.

X. Jonathas håller sigh manligen; tager Joppe och flera orter in; och nederlägger Apollonius.

74. TÅ Jonathas sådant braskande hörde/ wardt han wredh/ och vthwalde tijotusend män/ och drog vth ifrån Jerusalem: och hans broder Simon kom til honom til at hielpa honom.

75. Och han lade sigh för Joppe; men the i Joppe stadh läto honom intet in: ty Apollonius hade lagt ther folck inne til een wacht; therföre bestormade them Jonathas.

76. Tå förskräcktes the i stadenom/ och läto portarna vp: altså tog Jonathas then staden Joppe in.

77. Tå Apollonius thetta förnam/ lade han sigh för Joppe medh trytusend resenärer/ och medh mycket footfolck/ och stälte sigh lika som han wille draga sin wägh til Asdod/ på thet han måtte låcka Jonathas vth på slättmarkena: ty han hade stort resigtyg/ ther han sigh vppå förlät.

78. Jonathas skyndade sigh efter honom til Asdod/ och drog försichteliga i sin ordan rustad til slachtning;

79. Men Apollonius hade hemliga tilbaka låtit i lägrena tusend resenärar.

80. Nu märckte Jonathas at ther war folck hemliga baak honom fördolt: therföre tå the kommo til hans folck/ hölt Jonathas i sin ordan.

81. Tå skuto the resenärer på folcket i then hela dagen ifrå morgonen alt in til aftonen/ til thes theras hästar trötte wordo.

82. Sedan tog Simon sin häär/ och slog til fiendarna: tå flydde resenärerna/ ty the woro trötte.

83. Och wordo hijt och tijt i markene förströdde/ och flydde til Asdod/ och skyndade sigh in i thens afgudens Dagons tempel 11837/ til at vndsättia ther sitt lijf.

84. Men Jonathas skinnade staden Asdod/ och the byar ther omkring/ och vpbrände them: han vpbrände ock afguda templet/ medh alla the ther in flydde woro;

85. Och summan på them som slagne och brände woro/ war tilhopa widh ottatusend män.

86. Ther efter drog Jonathas medh härenom in för Ascalon: ther gingo borgarena af stadenom vth emot honom/ och gåfwo sigh/ och vndfingo honom medh stoor härlighet.

XI. Kommer til Jerusalem/ och blifwer ährad af Konung Alexander.

87. ALtså drog Jonathas åter til Jerusalem medh sin häär och rofwet.

88. Och tå Alexander thetta hörde/ ährade han Jonathas ännu högre;11838

89. Och sände honom ett gyldene bälte/ såsom thet man allena enom Konungs frända plägar gifwa; ther til skänckte han honom Accaron/ och hwad ther til hörer/ til en egendom.

11. Capitel.

OCh Ptolemeus kom åter/ och wille fördrifwa Alexander/ v. 1. Tå flydde Alexander/ v. 8. Och Zabdiel then Araben drap honom/ v. 17. Ptolemeus blef ock strax död/ v. 18. Och Demetrius tog riket in/ v. 19. Jonathas belade borgena i Jerusalem: drog så til Demetrius/ och tilsade honom tryhundrat centener guld; therföre fick han hela Judeen frij/ v. 20. Men Tryphon samt krigsfolcket och the af Antiochien/ satte sigh vp emot Demetrius/ v. 38. Tå vndsatte honom Jonathas medh trytusend krigsmän/ v. 41. Likwäl kom Tryphon och giorde Antiochus Alexandri son til Konung/ hwilken ährade Jonathas högt/ v. 54. Och Jonathas wan Ascalon och Gaza/ v. 60. Och slog Demetrij höfwitzmän trytusend män af/ v. 67.

I. Ptolemei list emot Alexander.

OCh Konungen i Egypten församlade folck/ så mycket som sanden i hafwet är/ och mång skep/ och foor efter at komma Alexanders rike vnder sigh medh bedrägerij/ på thet han båda riken hafwa måtte:

2. Therföre drog han in i Syrien medh thetta skeen/ lika som han komme som en wän: tå vplät man för honom alla städer/ och drog emot honom/ och vndfick honom härliga; thet ock Alexander befalt hade/ efter han hans swäär war.

3. Men i hwilken stadh Ptolemeus kom/ ther lät han en hoop krigsfolck inne til een wacht.

4. Och tå han til Asdod kom/ wijste the honom/ huru Jonathas Dagons tempel/ ther til ock staden vpbrändt och förlagt hade; och huru the döde kroppar här och ther förströdde lågo/ och backar vpkastade widh wägen/ ther man the slagna medh hopom vnder begrafwet hade.

5. Och sade Konungenom/ at Jonathas then skadan giordt hade/ på thet the honom en ogunstig Konung giöra skulle: men Konungen tigde ther stilla til.

6. Och Jonathas drog ock Konungenom emot til Joppen. Ther talade the medh hwar annan/ och blefwo ther tilhopa then nattena vthöfwer:

7. Och Jonathas fölgde Konungenom alt in til then älfwen Eleutherus; sedan drog han åter heem igen til Jerusalem.

II. Ptolemeus fördrifwer Alexander/ och gifwer Demetrius sina dotter.

8. OCh Konung Ptolemeus tog städerna in alt in til Seleucien widh hafwet/ och tog sigh före/ at fördrifwa Alexander:

9. Och sände bodh til Demetrius/ at han skulle komma til honom/ til at giöra ett förbund medh honom/ så wille han gifwa honom sina dotter/ then Alexander hade/ och wille hielpa honom/ at han måtte Konung warda;

10. Och sade: At thet hade ångrat honom/ at han Alexander sina dotter gifwit hade:

11. Och gaf Alexandro skuld/ at han hade ståndet efter hans lijf och efter riket.

12. Han bewiste ock sitt haat vppenbarliga/ och wände sigh ifrån Alexander/ och tog dottrena ifrå honom/ och gaf henne Demetrius.

13. Och tå Ptolemeus til Antiochien kom/ satte han båda cronorna vppå sigh/ Egypti rikes och Asie rikes.

14. Men Konung Alexander war på then tiden i Cilicien: ty några städer woro ther ifrå honom affalne.

15. Tå han nu om Ptolomeus hörde/ drog han emot honom til at strida medh honom: men Ptolemeus war starckeliga rustad/ och drog emot honom/ och förjagade honom.

16. Och Alexander flydde in i Arabien/ at han måtte ther säker wara: och Konung Ptolemeus war ganska mächtig.

III. Alexandro hugges hufwudet af.

17. THerföre lät Zabdiel then Araben hugga hufwudet af sin gäst Alexander/ och sände til Konung Ptolemeus:

IV. Ptolemeus blifwer död.

18. OCh Ptolemeus blef död på tredie dagen ther efter. Tå wordo the krigsmän/ som Ptolemeus i städerna lagt hade/ ock dräpne af folckena i städerna.

V. Demetrius blifwer Konung i Syrien.

19. ALtså tog Demetrius riket in/ i hundrade siu och sextijonde åhrena.

VI. Jonathas belägger borgena; blifwer förklagad; drager til Demetrius/ gifwer honom skäncker/ och winner frihet för Judarna.

20. JThenna tiden samkade Jonathas sitt folck i Juda land tilhopa/ til at intaga borgena igen i Jerusalem/ och lät vprätta ther före bolwerck och skott.

21. Så drogo någre affällige til Konung Demetrius/ och beklagade Jonathas/ och sade/ at han borgena belagt hade.

22. Tå wardt Konungen swårliga wredh/ och drog hastigt til Ptolemais/ och skref Jonathe til/ at han borgena icke beläggia skulle/ vtan hastigt komma til honom i Ptolemais; ther wille han medh honom om några saker handla.

23. Men tå nu thetta bodet til Jonathas kom/ lät han intet af at beläggia borgena: och vthwalde några af the äldsta i Jsrael/ och Prester som medh honom fara skulle/ och stod vp/ och wågade sitt lijf:

24. Och tog mång kostelig klenodier medh sigh/ af guld/ silfwer och kläder/ och drogo til Ptolemais til Konungen/ och fan ynnest när honom.

25. Tå nu hans folcks affällige anklagade honom/

26. Hölt Konungen honom ährliga/ lika som han tilförene hållen war/ och giorde honom stora ähro för alla sina Förstar: dags haft hade/ och hölt honom för sin yppersta wän.

28. Jonathas bad ock Konungen/ at han hela Judeen/ och the try fögderijn i Samarien och Galileen skattfrij gifwa wille 11839/ och böd sigh at gifwa för thessa frihet trehundrat eentener guld.

29. Thet samtyckte Konungen/ och gaf Jonathas ther bref vppå; the lydde altså:

30. Konung Demetrius tilbiuder sinom broder Jonathas och Judeska folckena hälso:

31. Wij sände eder een vthskrift af ett bref som wij til wår fader Lasthenen för edra skul skrifwit hafwe: på thet J thet weta mågen.

32. Konung Demetrius tilbiuder Lastheni sinom fader hälso:

33. Wij hafwe i sinnet at giöra wårom wännom/ och trogna förbundzbrödrom Judomen godt/ för theras troskap och wänskap emot oß.

34. Therföre stadge wij/ at Presterna i Jerusalem/ hela Judeen/ och the tre städer/ Apherema/ Lydda och Ramatha/ och theras tilhöring inne hafwa skola.

35. Wij gifwe them ock frij alt thet som the Konungenom tilförene åhrliga hafwa gifwa måst; sädh/ frucht/ tijond/ skatt/ salt/ toll/ och cronogärd:

36. Jfrån alt thetta skola the nu här efter frij wara 11840/ och sådana frihet skal them stadig och fast hållen warda.

37. Thessa brefs vthskrift skal man Jonathe gifwa/ at man skal läggia henne på thet heliga berget/ såsom på ett ährligit och vppenbart rum.

VII. Demetrius förtror sigh främmande krigsfolck; blifwer therföre bekrigad af sina egna/ hwilke anfördes af Tryphon.

38. TÅ nu Konung Demetrius såg at i hela rikena frijd war/ och at ingen meer satte sigh vp emot honom/ öfwergaf han krigsfolcket/ som i rikena hema woro/ hwar och en i sin stadh igen: men thet främmande krigsfolcket/ som han på öijarna här och ther vptagit hade/ behölt han när sigh: therföre wardt thet inländska folcket honom ganska hätskt.

39. Men tå Tryphon en af höfwitzmännerna/ som fordom Alexanders wän warit hade/ såg/ at krigsfolcket

emot Konung Demetrius ett haat hade/ foor han bort til then Araben Emalkuel/ hwilken then vnga Antiochum Alexanders son vpfödde.

40. Thessom gaf han in/ at han honom then vnga drängen antwarda skulle/ så wille han sättia honom i sins faders rike igen: och sade them Arabenom/ huru och för hwad saak krigsfolcket hatade Demetrius/ och blef altså en tijd långt när then Araben.

VIII. Jonathas/ efter begäran/ sänder krigsfolck til Demetrius.

41. JMedlertijd skref Jonathas Konung Demetrius til/ och bad honom/ at han wille biuda them som på borgene lågo/ draga af/ och honom borgena öfwergifwa: ty the giorde Jsrael mycken skada.

42. Tå skref Demetrius Jonathe altså til: Jcke allena thetta/ som tu begärar/ vtan mycket meer ähro och godt wil jagh tigh och tino folcke giöra/ så snart som jagh kan:

43. Men nu är jagh i stoor fahra: therföre giör så wäl emot migh/ och sändt migh hielp; ty alt mitt krigsfolck är ifrå migh affallet/ och sätter sigh emot migh.

44. Therföre sände honom Jonathas tretusend goda krigsmän: the kommo til Antiochien til Konungen; och Konungen wardt af theras tilkommelse mächteliga gladh.

45. Så giorde alt folcket i stadenom ett vplop/ widh hundrade och tiugutusend män/ och wille slå Konungen ihiäl.

46. Men Konungen flydde vppå sina borg: tå tog folcket gatorna in/ och wille bestorma borgena.

47. Therföre kallade Konungen Judarna til sigh/ at the måtte beskydda honom. Tå lupo Judarna alle til Konungen/ och fördelde sigh på gatorna;

48. Och slogo i then dagen hundrat tusend män/ och satte elden på staden/ och togo roof: altså vndsatte the Konungen.

49. Tå nu folcket i stadenom såg/ at Judarna woro stadenom förmächtige wordne/ gåfwo the sigh öfwer/ och ropade til Konungen/ och bådo om frijd/ at Judarna måtte stillade warda/ och icke meer dräpa folcket/ at staden icke platt förödd worde.

50. Så wardt frijd; och Judarna lade sin wapn ifrå sigh/ och wordo högeliga ährade af Konungenom/ och namnkunnige i hela rikena:

51. Och drogo heem til Jerusalem igen/ och hade mycket godz medh sigh/ som the i kriget wunnet hade.

IX. Demetrij otacksamhet.

52. TÅ nu Demetrius åter säker war/ och riket medh frijd inne hade/

53. Hölt han Jonathe intet af thet han honom låfwat hade; och wände sigh aldeles ifrå honom/ och war honom otacksam för hans wälgierningar/ och bewiste honom all otro.

X. Antiochus Alexandri son blifwer Konung.

54. JCke långt efter/ kom Tryphon igen medh then vnga Antiochus: thenne Antiochus wardt Konung/ och satte crono vppå:

55. Och alt thet krigsfolck som Demetrius hade orlåf gifwit/ kom til honom. Tå the nu medh Demetrius

stridde/ slogo the honom på flychtena/ och förjagade honom.

56. Och Tryphon tog the elephanter/ och wan Antiochien.

57. Och then vnge Antiochus skref Jonathe til/ och stadfäste honom i hans öfwersta prestadömes ämbete/ och samtyckte/ at han the fyra städer 11841 besittia och behålla skulle/ och wara Konungens wän.

58. Och sände honom gyldene kärille/ och förlåfwade honom 11842/ at bruka guld öfwer bord/ och purpur och gyldene bälte bära.

59. Och Simon Jonathe broder/ giorde han til höfwitzman öfwer thet landet/ ifrå Tyro alt in til Egypten.

XI. Jonathas winner Ascalon och Gaza.

60. TÅ nu Jonathas vthdrog öfwer älfwena/ och kom i städerna ther omkring/ tå drog til honom alt krigsfolcket i Syrien/ til at hielpa honom. Och tå han för Ascalon kom/ gingo borgarena emot honom/ och vndfingo honom ährliga/ och gåfwo sigh.

61. Ther efter drog han för Gaza; men the af Gaza wille icke inlåta honom: therföre belade han staden/ och vpbrände förstäderna ther omkring/ och tog roof.

62. Tå bådo the af Gaza om frijd; och Jonathas giorde frijd medh them/ och tog några af theras barn til gislan/ och sände them til Jerusalem: men han drog fram igenom landet alt in til Damascon.

63. Men tå han hörde/ at Konung Demetrij höfwitzmän woro medh en stoor häär komne in til Kedes 11843 i Galileen/ til at taga the land in som Konungen honom fått hade;

64. Tå drog han emot them/ och lät sin broder Simon ther qwaran i landena.

65. Han drog in för Bethzura/ och belade thet i lång tijd så hårdt/ at the intet vthfalla torde.

66. Therföre bådo the om frijd: och Simon giorde frijd medh them/ och lät them frij vthdraga/ och tog staden in/ och lade ther krigsfolck in til een wacht.

XII. Jonathas strider medh Hedningarna.

67. MEn Jonathas drog medh sinom häär til then siön Genesara/ och war om morgonen bittida vppe/ och kom i then slättmarkena Hazar: 11844

68. Tå drogo Hedningarna emot honom på slättmarkene/ och hade en hoop hemliga fördoldan i bergomen.

69. Tå nu Jonathas slog til then andra hopen/ föll then fördolde hopen vthaf bergen/ och slogo ock til honom.

70. Tå flydde hela Jonathe häär/ och ther blef ingen/ vtan allena höfwitzmännerna/ Mattathia Absaloms son/ och Judas Calphi son.

71. Tå ref Jonathas sin kläder/ och strödde jord på sitt hufwud/ och bad.

72. Och drog åter til fiendarna/ och slog them på flychtena.

73. Tå nu hans folck/ som tilförene flydt war/ thetta såg/ wände the om til at hielpa Jonathas/ och jagade efter fiendarna alt in til Kedes i theras lägre; och the giorde ther ock ett lägre:

74. Och ther blefwo på then dagen döde widh trytusend Hedningar: sedan drog Jonathas til Jerusalem igen.

12. Capitel.

SOm nu Jonathas frijd hade alt omkring/ sände han bort/ och lät förnya förbundet medh the Romare/ v. 1. Och medh them af Sparta/ v. 5. Sedan kommo Demetrij höfwitzmän emot Jonathas: doch när the sågo honom rustadan til stridz/ flydde the/ v. 24. Och Jonathas kom til Jerusalem igen/ v. 35. Nu tänckte Tryphon huru han kunde komma Asie rike vnder sigh/ och förgiöra Jonathas/ v. 39. therföre lockade han Jonathas falskeligen in til Ptolemais; slog så portarna til/ och grep honom/ v. 42. Tå drog folcket heem/ och begreto Jonathas/ v. 52.

I. Jonathas förnyar förbundet medh the Romare;

MEn tå Jonathas såg/ at han nu någon rolighet fått hade/ vthwalde han några som han til Rom sände/ til at förnya och igen vprätta förbundet medh the Romare.

2. Han skref ock them af Sparta til/ och til annor rum flera.

3. Tå nu sändningaboden til Rom kommo/ gingo the för Rådet/ och sade: Jonathas öfwerste Presten/ och Judeska folcket hafwa sändt oß hijt/ til at åter förnya thet förbund som emellan oß i förtiden giordt war. 11845

4. Och the Romare gåfwo them ett bref och leide/ at the säkre heem igen draga måtte.

II. Och medh them af Sparta.

5. OCh Jonathas skref them af Sparta altså til:

6. Jonathas öfwerste Prest/ och folckens Äldste/ och Presterna/ och Judeska folcket/ tilbiuda sinom brödrom them af Sparta/ hälso.

7. För några åhr sedan/ skref edar Konung Areus 11847 til wår öfwersta Prest Onias/ at J wåre bröder ären/ såsom samma bref innehåller:

8. Och Onias vndfick edor sändningabod ährliga/ och tog widh wänskapen och förbundet/ om hwilket i brefwena skrifwit war.

9. Ändoch wij nu i thenna gång/ ingen främmande hielp behöfwe/ och tröst hafwom til Gudz ord/ thet wij dagliga läse:

10. Så sände wij doch likwäl bodh til eder/ til at förnya och stadfästa bröderskapet och wänskapen emellan oß/ på thet wij honom icke förgäta skole: ty thet är nu en lång tijd/ sedan J til oß sänden.

11. Therföre weter/ at wij altid på helgedagarna/ och alla andra dagar/ tå man offrar/ i wåra böner och offer på eder tänckie/ såsom thet bör sigh at tänckia på bröder:

12. Och edor ähra och wälfärd/ är oß een glädie;

13. Men wij hafwe i medlertijd stora nödh lidit/ och swårt örlig haft medh the Konungar här omkring;

14. Men wij hafwe icke welat möda eder och andra wåra wänner och förbundzbröder i thesso wåro örlige:

15. Ty wij hafwe haft hielp af himmelen/ och Gudh hafwer beskyddat oß för wåra owänner/ och vndertryckt wåra fiendar.

16. Men efter wij nu sände thessa wår sändningabod/ Numenius Antiochi son och Antipater Jasons son/ til

the Romare/ til at åter förnya wänskap och förbund medh them;

17. Så hafwe wij ther bredo widh befalt/ at the skulle ock fara til eder/ och hälsa eder på wåra wägna/ och öfwerantwarda eder thetta bref/ til at förnya wårt bröderskap;

18. Och bedie om ett swar. 11846

19. Men thetta är vthskriften af brefwet/ som Areus 11847 Konungen i Sparta fordom til oß sände.

20. Areus 11847 Konung i Sparta/ tilbiuder Onie them öfwersta Prestenom/ hälso:

21. Wij finne i wåra gamla skrifter/ at the af Sparta och Judarna äro bröder/ efter både folcken af Abraham komne äro.

22. Medan wij nu sådant wete/ bedie wij/ at J wiljen skrifwa oß til/ huru eder går.

23. Och om eder så behagar/ så skal wår boskap/ håfwor och ägodelar/ och hwad wij förmåge/ wara såsom thet wore edart egit; och thet edart är/ skal wara lika som thet wore wårt egit. Thetta hafwe wij befalt at förkunna eder.

III. Demetrij höfwitzmän rusta sigh emot Jonathas; men taga flychten.

24. SEdan hörde Jonathas/ at Demetrij höfwitzmän åter medh större macht ån tilförene kommo/ och wille draga emot honom.

25. Therföre drog han vth ifrån Jerusalem emot them/ vthi thet landet Hemath: ty han wille icke bida så länge/ at the föllo honom först in vthi hans land.

26. Tå han nu speijare in i fiendarnas lägre sände/ kommo the och sade/ at fienderna hade beslutit öfwerfalla them i then nattene:

27. Therföre böd Jonathas sinom häär om aftonen/ at the waka/ och i then hela nattene i harnesk ock rustade wara skulle/ och skickade folck alt omkring lägret i wacht.

28. Men tå fienderna sågo/ at Jonathas til slags rustad war/ kom them een fruchtan vppå/ så at the stodo vp/ och drogo sin wägh; och på thet at man thetta icke förmärckia skulle/ läto the många eldar i lägrena här och ther giöra:

29. Therföre tänckte intet Jonathas/ at the skulle draga sin wägh/ in til om morgonen bittida: ty han såg eldarna här och ther i lägrena.

30. Men om morgonen jagade han efter them/ och kunde icke vphämta them/ til thes the allaredo woro öfwer älfwena Eleutherum.

31. Tå wände sigh Jonathas til the Araber/ som kallas Zabadei/ slog them/ och tog theras roof.

32. Och wände sigh om til Damascum/ och förhärjade landet alt omkring.

33. Men Simon drog til Ascalon/ och til the fasta städer ther när. Sedan wände han sigh til Joppe:

34. Ty han förnam/ at the wille gifwa sigh Demetrii höfwitzmän i händer: therföre kom han förr/ och tog Joppe in/ och lade ther krigsfolck in/ til at bewara staden.

IV. Jonathas kommer til Jerusalem/ och befäster thet.

35. SEdan kom Jonathas heem igen/ och hölt ett rådh medh the äldsta i folckena/ at man några städer i Judeen befästa skulle;

36. Och giöra murarna i Jerusalem högre/ och byggia en högh muur emellan borgena och staden: på thet staden måtte ifrå borgene skild wara/ at the på borgene icke kunde ther vthfalla in i staden/ och at man intet skulle kunna föra them til/ eller sälja them.

37. Tå nu folcket kom tilsamman/ och begynte at byggia/ efter muren öfwer bäcken öster vth förfallen war/ bygde the thet samma stycket vp igen som kallas Caphnatha.

38. Och Simon bygde then borgena Adida i Sephela/ och giorde henne fast/ och bewarade henne medh en starck port.

V. Tryphon trachtar efter Asie rike; och huru han måtte förgiöra Jonathas.

39. NU hade Tryphon före/ at komma Asie rike vnder sigh/ och sättia crono vppå/ och dräpa Konungen then vnga Antiochus.

40. Men efter han befruchtade/ at Jonathas måtte thet förtaga/ och draga emot honom/ sökte han ock efter/ huru han måtte få fatt på Jonathas och förgiöran.

41. Therföre drog han til Bethsan: tijt kom ock Jonathas medh fyratijotusend män/ wäl rustad.

VI. Tryphon griper Jonathas genom ett falskt föregifwande.

42. MEn tå Tryphon såg/ at Jonathas een stoor macht när sigh hade/ fruchtade han/ och torde intet vppenbart emot honom företaga:

43. Vtan vndfick honom härliga/ och befalte sina wänner at ährliga hålla honom; och gaf honom skäncker/ och böd sinom häär/ at the skulle Jonathe hörsame wara såsom honom sielfwom:

44. Och sade til Jonathas: Hwij giör tu folckena sådana omak/ efter wij doch intet örlig hafwe?

45. Lät them fara heem igen/ allena vthtag tigh något fögo folck som när tigh blifwa/ och drag medh migh til Ptolemais; staden wil jagh få tigh in/ och the andra fasta städer/ och wil befalla tigh alt krigsfolcket och ämbetsmännerna: ty jagh måste åter fara mina färde; allena för then saken skul är jagh nu hijt kommen: therföre fölg migh doch.

46. Jonathas trodde honom/ och lät sitt folck ifrå sigh heem draga in i Juda land;

47. Och behölt allena trytusend när sigh/ ther af sände han twtusend til Galileen; men thet ena tusendet drog medh honom.

48. Tå nu Jonathas in i Ptolemais stadh kom/ lät Tryphon läsa portarna igen/ och grep Jonathas/ och lät dräpa hans folck:

49. Och sände footfolck och resenärar in i Galileen vppå then wida markena/ til at ock nederläggia thet andra Jonathe krigsfolck:

50. Men tå the förnummo at Jonathas fången och förgiord 11848 war medh alt sitt folck/ förmanade the hwar annan/ och rustade sigh til slachtning/ och drogo trösteliga emot fiendarna.

51. Men tå fienderna sågo/ at thet skulle gälla them om lifwet/ efter thesse wille wärja sigh/ wände the om/ och drogo sin wägh.

VII. Folcket begråter Jonathas.

52. TÅ drog folcket ock heem igen i Juda land medh frijd/ och begreto Jonathas/ och the andra som medh honom dräpne 11848 woro/ och hele Jsrael båro stoor sorg för Jonathas skul.

53. Och alle Hedningar ther omkring begynte öfwerfalla och plåga folcket;

54. Och sade: The hafwa intet hufwud och ingen beskyddning meer; nu wilje wij draga emot them/ och vthrota them/ och vthstryka theras namn på jordene.

13. Capitel.

SÅ blef tå Simon höfwitzman i Jonathas stadh: han befåste Jerusalem/ och tog in Joppe/ v. 1. Tå tilböd Tryphon Simon om han wille lösa Jonathas: han giorde så; men Tryphon behölt Jonathas/ och drap honom/ v. 14. Han förgiorde ock then vnga Antiochus/ och wardt sielf Konung/ v. 31. Tå befäste Simon städerna; han sände bodh til Demetrius/ och fick Judalandet fritt/ v. 33. Han tog in Gaza/ v. 43. Och want borgena i Jerusalem/ v. 49. Och sin son Johannes giorde han til en öfwersta/ v. 54.

I. Simon tröstar folcket; och blifwer höfwitzman i Jonathas stadh.

TÅ nu Simon 11849 hörde/ at Tryphon en stoor häär tilhopa hade/ til at draga emot Juda land och förderfwa thet;

2. Och såg at folcket war försoffat och förskräckt/ kom han til Jerusalem/ och tröste folcket/

3. Och sade: J weten hwilken swår örlig jagh och mine bröder och min fader/ för lagen och för helgedomen fördt hafwe; och hafwen sedt then nödh som hele Jsrael vthi warit hafwer:

4. Vthi hwilko alle mine bröder för Jsraels skul förgångne äro/ och ther lefwer nu ingen meer af them/ vtan jagh allena.

5. Nu begärar jagh intet at skona mitt lijf i thenna bedröfwelsen; ty jagh är icke bättre än mine bröder/ och begärar icke bättre hafwat än the:

6. Vtan wil hämnas mitt folck/ wår helgedom/ wåra hustrur och barn; ty alle Hedningar här omkring/ äro förgrymmade på oß/ och församla sigh tilhopa/ til at förläggia oß.

7. Af thenna tröstning fick folcket hierta igen/ och tog ett modh;

8. Och swarade ther til/ och ropade: Tu skalt blifwa wår höfwitzman i Jude och Jonathe tine bröders stadh/ til at föra wårt örlig;

9. Och wij wilje wara tigh hörsame/ i allo the som tu biuder oß.

10. Tå kallade Simon krigsfolcket tilsamman/ och befalte at man murarna i Jerusalem hastigt fulkomna skulle/ på thet staden alt omkring wäl bewarad och fast wara måtte:

11. Och sände Jonathas Absaloms son medh en häär til Joppe; och Jonathas dref fiendarna vthur Joppe/ och behölt staden inne.

12. Tå drog Tryphon vthaf Ptolemais medh stora macht til at infalla i Juda land/ och förde Jonathas fångnan medh sigh.

13. Men Simon drog emot honom/ och lägrade sigh på then slättmarken widh Addus.

II. Tryphon tilbiuder Simon at lösa Jonathas; men alt bedrägeligen.

14. MEn tå Tryphon förnam/ at Simon i sins broders Jonathe stadh höfwitzman worden war/ och achtade slås medh honom/ sände han bodh til Simon/ och lät säija honom:

15. Jagh hafwer behållet Jonathas för een summo penningar/ som han Konungenom af ämbeten skyldig blifwen är:

16. Wilt tu nu sända migh hundrat centener/ och hans twå söner til gislan gifwa/ at han icke ifrån oß affaller/ och sedan sigh emot oß sätter/ tå han löös worden är/ så wil jagh gifwa tigh honom löös.

17. Men ändoch Simon wäl märckte/ at thet war altsammans bedrägerij/ bestälte han likwäl/ at penningarna och barnen til Tryphon sände wordo:

18. På thet folcket icke skulle klaga öfwer honom/ at Jonathas måste förthenskul förgås/ at han icke wille lösa honom:

19. Therföre sände han honom barnen medh the hundrat centener; men Tryphon hölt ingen troo/ och wille Jonathas intet löös gifwa.

20. Ther vthöfwer drog Tryphon ock framåth/ på thet han måtte komma i landet och giöra skada/ och drog vth medh landet på then wägen åth Ador; men Simon medh sinom häär war allstädes jämte honom/ och hwar han infalla wille/ ther förtog honom thet Simon.

21. Sände ock the på borgene bodh til Tryphon/ at han igenom öknena til them draga skulle/ förr än Simon thes förSåge sigh/ och skulle them spijsning tilföra låta:

22. Therföre wille Tryphon medh alt sitt resig tygh hastigt vppe wara/ och til them komma; men i then samma nattene föll en ganska diup sniö/ hwilken honom förhindrade/ at han icke kom.

23. Sedan drog han in i Galaad/ och widh Baschama lät han dräpa Jonathas medh hans söner/ och the wordo ther begrafne.

24. Ther efter drog Tryphon i sitt land igen.

25. Tå sände Simon bort/ och lät hämta sins broders kropp/ och lade honom i hans faders graf i Modin.
11850

26. Och hela Jsrael sörgde i lång tijd klageliga öfwer Jonathas.

27. Och Simon lät giöra sinom fader och sina bröder en högh graf af huggen steen;

III. Jonathas medh twå sina söner blifwer dräpen; begråten/ och härliga begrafwen.

28. OCh siu stodar ther på sättia hwar widh andra/ fadrenom/ modrene/ och the fyra brödrena:

29. Och lät stora pelare ther omkring giöra/ medh theras wapn til een ewig åminnelse; och ofwan wapnen lät han sättia vthhuggen skep/ the man på hafwet see kunde.

30. Thenna grafwen i Modin/ står ännu på thenna dagh.

IV. Tryphon dräper then vnga Antiochus/ och kastar sigh vp för Konung.

31. MEn Tryphon förde then vnga Antiochus bedrägeliga hijt och tijt i landena/ til thes han hemliga drap honom.

32. Sedan satte han sigh sielf crono vppå/ och wardt Konung i Asien; och plågade Juda land ganska swårliga.

V. Simon befäster städer/ och förbinder sigh medh Demetrius.

33. MEn Simon bygde och befäste många städer i Juda land/ medh tiocka murar och högh torn/ och starcka portar; och bestälte spijsning in i the fasta städer.

34. Och sände sändningabod til Konung Demetrius/ och bad om then förloßning af then tunga/ som Tryphon honom pålagt hade: ty Tryphon bedref icke annat än roof och mord i landena.

35. Ther på swarade Demetrius/ och skref altså:

36. Konung Demetrius tilbiuder them öfwersta Prestenom Simon/ och the äldsta/ och Judeska folckena/ hälso:

37. Then guldcronona samt medh palmen then J migh sänden/ hafwe wij vndfått/ och äre beredde at giöra en godh frijd medh eder; och skrifwa befalningsmännerna til/ at the gifwa eder all then tunga frij/ som wij eder tilförene låfwat hafwe frij at gifwa.

38. Och hwad wij eder tilsagdt hafwe/ thet skal troliga/ stadigt och fast hållet warda; all fäste som J bygdt hafwen/ skolen J behålla och inne hafwa;

39. Och förlåtom eder hwad J i medlertijd emot oß giordt hafwen; cronogärdena och annan skatt/ som Jerusalem hafwer gifwa måst/ then gifwe wij eder frij: 11851

40. Och the som oß tiena wilja/ them wilje wij anamma/ och emellan oß skal en godh frijd och enighet wara.

41. Vthi hundrade och siutijonde åhrena/ wardt Jsrael förvst frij igen ifrå Hedningomen:

42. Och man tog til at skrifwa i theras bref och handlingom altså: Vthi första åhrena Simons öfwersta Prestens och Judarnas Förstas.

VI. Simon winner Gaza;

43. PÅ thenna tiden belade Simon then staden Gaza/ och vpsatte ther bolwerck och skott före/ och bestormade staden/ och fick ett torn in:

44. Och the som på tornet kommo/ sprungo in i staden: tå wardt folcket i stadenom förfärat/ och förtwiflade medh allone:

45. Och lupo medh hustrur och barn vppå murarna/ och sönderrefwo sin kläder/ och ropade högt/ och bådo om nådh/

46. Och sade: Straffa oß icke efter wåra ondsko/ vtan war oß nådelig/ så wilje wij gierna hörsame wara.

47. Thetta bewekte Simon/ så at han icke dödade them: men han böd them draga vthu stadenom bort; och lät rena husen/ ther the afgudar insatt hade.

48. Sedan drog han in i staden/ och tackade och lofwade Gudh/ och lät all styggelse borttaga och vthrota/ och satte ther folck in som Gudz lagh höllo/ och giorde staden fast/ och bygde sigh sielfwom ett huus ther inne.

49. Och the på borgene i Jerusalem woro belagde/ så at ther ingen vth eller in komma/ och ther hwarken

köpa eller sälja kunde/ och ledo så stoor hunger/ at många af hunger döö måste:

och borgena i Jerusalem.

50. Therföre ropade the til Simon/ och bådo om frijd/ och gåfwo sigh. Så giorde Simon nådh medh them/ och lät them lefwa; men the måste bort af borgene/ och Simon lät rena borgena igen ifrån all styggelse:

51. Och tog henne in på tredie och tiugunde dagen/ i them andra månadenom/ i hundrade första och siutijonde åhrena; och drog ther in medh lofsånger och palmqwistar/ och allahanda strängiaspel/ och tackade Gudi/ at the thetta stora tyrannijt öfwer Jsrael woro qwitte wordne:

52. Och böd/ at man then dagen åhrliga begå skulle medh glädie.

53. Och på bergena bygde han murar omkring templet widh borgena/ och giorde them ännu fastare/ och bodde ther vppe/ han/ och the han när sigh hade.

VII. Johannes Simons son warder höfwitzman.

54. OCh efter han såg/ at hans son Johannes en dugelig man war/ giorde han honom til höfwitzman öfwer alt krigsfolcket/ och lät honom boo i Gazara.

14. Capitel.

STrax ther efter blef Demetrius fången i Persien/ v. 1. Och Simon behölt landet i roo och godom frijd/ v. 4. Therföre förnyade the Romare och the af Sparta förbundet medh honom/ v. 16. Men Juda folcket och the äldsta författade Simons och hans broders manliga gierningar i ena skrift/ och giorde honom til en Första/ v. 27. Thet samma stadfäste ock Konung Demetrius/ v. 38.

I. Demetrius blifwer fången i Persien.

VThi hundrade andro och siutijonde åhrena/ rustade sigh Konung Demetrius/ och drog in i Meden efter hielp emot Tryphon.

2. Men tå Arsaces 11859 Konungen i Persien och Meden förnam/ at Demetrius war in i hans rike dragen/ sände han en höfwitzman vth emot honom/ och befalte/ at han honom fånga/ och lefwandes til sigh föra skulle.

3. Thenne höfwitzmannen slog Demetrij folck/ och grep honom/ och förden til sin Konung Arsaces. Tå hölt honom Arsaces fångnan/ och lät bewaran.

II. Simon regerar wäl och fridsamligen.

4. TÅ kom Juda land til roo/ och ther blef godh frijd så länge som Simon lefde. Och Simon regerade ganska wäl/ och giorde landena mycket godt 11852/ så at the gierna hade honom för herra i alla hans lifsdagar.

5. Och tog han medh stoor ähro then staden Joppe in/ och hamnena ther widh; ther han vthskepa kunde til hafs bort åth öijarna:

6. Och wan sino folcke flera land/ och giorde gränsorna widare/ och förlossade många/ som tilförene vndertryckte och fångne woro.

7. Han hade Gazara inne/ och Bethzura/ och borgena i Jerusalem/ och renade henne igen: och ingen torde sättia sigh vp emot honom.

8. Hwar och en brukade sina mark i godom frijd; och landet war fruchtsamt/ och trään båro wäl.

9. The äldste såto i regementet oförhindrade/ och höllo godh ordning; och the borgare förkofrade sigh i theras bärgning/ och bestälte wärjor och förrådh til örlig.

10. Simon bestälte ock förrådh af korn i städerna/ så at the til nödtorft nogh försörgde woro/ och war namnkunnig i hela werldene.

11. Han hölt frijd i landena/ så at altsammans war glädie i Jsrael.

12. Och hwar och en besatt sin wijngård och sin trägård medh frijd/ och betorfde intet fruchta sigh: ty ingen torde öfwerfalla them.

13. Och the Konungar i Syrien kunde them på then tijd ingen meer skada giöra.

14. Och han hölt rätt i landena/ och beskyddade the fattiga ibland sitt folck för öfwerwåld/ och straffade all orätt/ och förgiorde the ogudachtiga.

15. Helgedomen pyntade han åter härliga til/ och lät flera helig tygh ther inne giöra.

III. The Romare förnya förbundet medh Simon.

16. OCh tå man i Rom och i Sparta hörde/ at Jonathas dräpen war/ tyckte them thet allom illa wara.

17. Men tå the Romare hörde/ at Simon hans broder öfwerste Prester war/ och hade landet inne/ och fiendarna förjagat hade/

18. Förnyade the förbundet/ som the tilförene medh Juda och Jonathas hans bröder giordt hade/ och skrefwo i mässings taflor/ och sände honom. 11853

19. Thessa skrift laas man i Jerusalem för folckena.

IV. Sammaledes ock the af Sparta

20. OCh skrefwo the af Sparta 11854 til Simon altså: Rådh och borgare i Sparta/ tilbiuda öfwersta Prestenom Simon/ och the äldsta/ och Prestomen/ och Judeska folckena sinom brödrom/ hälso.

21. Edor sändning abod kommo til oß/ och talade medh oß/ och förtälde at J edra fiendar hafwen förtryckt medh stoor ähro/ och nu en godh frijd hafwen/ hwilket oß een stoor glädie är:

22. Wij hafwe ock i wåra stadzbook skrifwa låtit hwad the wärfwat hafwa/ altså: The Judars sändningabod/ Numenius Antiochi son/ och Antipater Jasonis son/ kommo til oß/ til at förnya wänskap emellan the Judar och oß.

23. Och wij beslötom/ at man the sändningabod ährliga vndfå skulle/ och theras taal vthi wåra stadzbook skrifwa låta/ til een ewig åminnelse. Thetta swar skrefwo the them öfwersta Prestenom Simon.

V. Simons sändningabod til Rom; och theras tilbaka.

24. THer efter sände åter Simon Numenium til Rom 11855/ at föra tijt en stoor gyldene sköld/ tusend pund swår/ och til at förnya förbundet.

25. Tå nu the Romare hörde sändningaboden/ sade the: Wij måste ju giöra Simon och hans barnom een ähro:

26. Ty han ock hans bröder hafwa manliga hållet sigh/ och Jsrael beskyddat/ och fiendarna fördrifwit: therföre belefwade the Romare/ at Judarna skulle frij wara; och thet läto the i mässings taflor skrifwa/ at man thet widh pelarena på Zions berg vpslå skulle.

VI. Judarnas tänckeskrift om Simons och hans bröders gierningar.

27. THessa efterföljande skrift hafwer man giordt på adertonde dagen i them månadenom Elul 11860/ i hundrade andro och siutijonde åhrena/ i tredie åhrena thens öfwersta Prestens Simons i Saramel;

28. Vthi then stora församlingen af the äldsta/ af Prester och folcket i hela Juda land.

29. Hwarjom och enom ware kunnigt och vppenbart/ at vthi the stora swåra örlig/ som i wår land warit hafwa/ hafwa Simon Mathathie son af Jaribs slächte 11856/ och hans bröder/ sitt lijf wågat/ och giordt sins folcks fiendom motstånd: på thet helgedomen och Gudz lagh icke skulle förlagd warda/ och flytt sino folcke stora ähro:

30. Ty Jonathas hämte folcket tilsamman igen/ och fattade regementet/ och wardt öfwerste Prester:

31. Men tå han blef död 11857/ kommo fienderna igen/ och wille förderfwa landet/ och helgedomen öde läggia.

32. Tå stod Simon vp/ och förde örligit emot wåra fiendar/ och skaffade wårom häär wärjor/ och gaf them sold af sina egna penningar och godz;

33. Och befäste städerna i Juda land/ och Bethzura widh gränsona/ ther fienderna tilförene sin wapn och krigsrustning inne hade/ och lade ther Judar in til een wacht.

34. Han befäste ock Joppe in widh hafwet/ och Gazara in moot Asdod: ty Gazara hade tilförene warit fiendernas fäste; men Simon tog thet in/ och satte ther Judar in/ och giorde ther ett godt regemente.

VII. Simon blifwer vthwald til en Första öfwer Judafolcket.

35. EFter nu folcket sådana Simons trohet förfarit hade/ och wiste the wälgierningar som han folckena giordt hade/ vthwalde honom folcket til sin Första och öfwersta Prest/ för hans fromhet och trohet skul/ som han allo folckena bewisade/ och allestädz winlade sigh/ at giöra sino folcke godt:

36. Ty i hans tijd/ gaf Gudh lycko genom hans händer/ at Hedningarna vthu wårt land och ifrån Jerusalem/ och vthaf borgene fördrefne wordo/ ther the sigh vppehöllo och föllo vth/ och förödde helgedomen/ och nedertryckte then rena Gudztiensten.

37. Men Simon tog borgena in/ och lade ther Judar vppå/ til at beskydda staden Jerusalem och landet/ och bygde murarna i Jerusalem högre.

VIII. Simons wälde blifwer stadfäst af Demetrio.

38. OCh Konung Demetrius stadfäste honom i öfwersta Prestadömet;

39. Och hölt honom för sin wän/ och giorde honom stora ähro:

40. Ty han förnam/ at the Romare Judarnas sändningabod ährliga hördt hade/ och hade giordt ett förbund medh them/ och tagit them i sin beskyddning:

41. Och at thet Judeska folcket och theras Prester belefwat hade/ at Simon theras Förste och öfwerste Prester wara skulle ewigliga/ til thes/ at Gudh them then rätta Propheten 11861 vpwäckte. 11858

42. At han ock höfwitzman wara skulle/ och bewara helgedomen/ och sättia ämbetsmän i landena/ och all krigsrustning och fäste i sitt wåld hafwa;

43. Och at hwar man skal honom hörsam wara/ och all bodh skola i hans namn vthgå/ och skal purpur och gyldene stycke draga.

44. Alt thetta skal troliga och fast hållet warda af allo folckena och allom Prestomen/ och ingen skal sigh ther emot sättia; och ingen skal macht hafwa til at kalla folcket tilhopa i landena/ eller purpur eller gyldene bälte draga/ vtan han allena.

45. Men then ther emot handlar/ eller tager sigh före thenna ordningen bryta/ eller om intet giöra/ han skal saker wara.

46. Altså låfwade alt folcket wara Simon hörsamt.

47. Och Simon samtyckte ther vthinnan/ och wardt öfwerste Prester och Judarnas Förste.

48. Och folcket befalte/ at man thessa skrift vthi mässings taflor skrifwa skulle/ och vphängia i omgångenom af templet/ på ett vppenbart rum;

49. Och een vthskrift ther vthi skattkistona läggia/ at Simon och hans efterkommande altid wiste ther finna henne.

15. Capitel.

SKref ock Antiochus Demetrij son til Simon/ och stadfäste honom frihetena och regementet/ v. 1. Then samme tog riket in/ fördref Tryphon/ och belade honom i Dora/ v. 10. Widh then tiden skrefwo the Romare til all omliggiande land och härskap/ förbiudandes them giöra Judomen något hinder på theras frihet/ v. 15 J medlertijd belade Antiochus Tryphon än hårdare/ v. 25. Wardt afwänd ifrå Simon/ intet hållandes af sitt förra löfte/ v. 26. Han sände Athenobius/ och sade Simon örlig til/ v. 28. Simon swarar på hans fordran/ v. 33. Tryphon flydde til siös/ v. 37. Cendebeus blef vthsänd emot Judarna/ v. 38.

I. Antiochus Demetrij son stadfäster Simon i regementet.

OCk skref Konung Antiochus 11864/ Demetrij 11862 son/ vthaf öijomen til Simon/ och thet Judeska folcket altså:

2. Konung Antiochus tilbiuder Simon öfwersta Prestenom och Judeska folckena hälso.

3. Efter några vproriske hafwa migh mitt arfrike ifrå tagit/ så achtar jagh åter tagat in igen/ och låta thet til rätta arfwingar komma; och hafwer therföre främmande krigsfolck vptagit/ och skepp byggia låtit;

4. Och wil draga in i riket/ på thet jagh the vproriska straffa må/ som i mitt rike stoor skada giöra/ och många städer öde giordt hafwa:

5. Therföre gifwer jagh tigh frij/ alt thet Konungarna tigh tilförene fritt gifwit hafwa;

6. Och gifwer tigh macht til at slå egit mynt i titt land;

7. Och Jerusalem och helgedomen skola frij wara. Tu skalt ock behålla all fäste som tu bygdt hafwer/ och alt här til inne haft hafwer/ och all krigsrustning som tu giordt hafwer;

8. Och gifwer tigh frij alt thet man Konungenom skyldig är/ eller eljes Konungenom tilhörer/ ifrå thenna

tiden och ewigliga;

9. Och när wij wårt rike infå igen/ så wilje wij tigh och tino folcke och templena/ ännu större ähro giöra/ så at J vthi hela rikena skolen namnkunnige warda.

II. Antiochus fördrifwer Tryphon/ och belägger honom.

10. VThi hundrade fierde och siutijonde åhrena/ kom Antiochus igen i sitt arfland/ och alt krigsfolcket föll ifrå Tryphon och in til honom/ och ther blef ganska litet när Tryphon.

11. Tå Konung Antiochus drog efter honom/ flydde han til Dora widh hafwet:

12. Ty han såg thet wara vthe medh sigh/ och at krigsfolcket ifrå honom afföll.

13. Men Antiochus drog efter honom til Dora/ medh hundrade och tiugutusend män til foot/ och ottatusend til häst/

14. Och belade staden/ til land och watn/ så at ther ingen vth eller in komma kunde.

III. Numenius kommer ifrå Rom/ och medbringar the Romares bref til omliggiande Konungar.

15. WJdh thenna tiden kommo ifrå Rom/ Numenius/ och the andre som medh honom vthsände woro 11863/ och förde bref til Konungar och herskap/ hwilke lydde altså:

16. Lucius Borgmästare i Rom/ tilbiuder Konung Ptolemeo hälso.

17. Simon öfwerste Presten och Judeska folcket/ hafwa skickat sin sändningabod til oß/ til at förnya wänskap och förbund emellan oß;

18. Och hafwa ther bredowidh sändt oß en gyldene sköld om tusende pund:

19. Therföre skrifwe wij til Konungar och annor herskap/ at the emot Judarna intet giöra skola/ och them och theras städer och land icke öfwerfalla: at the ock ingom emot them hielpa skola:

20. Ty wij hafwe then skölden af them til oß taget.

21. Om ock någre ohörsame vthu theras land til eder flydde woro/ at J tå wille sända the samma til Simon öfwersta Presten igen/ at han them efter sin lagh straffa må.

22. Altså hafwe wij ock skrifwit til Konung Demetrium/ til Attalum/ til Aretham/ til Arsacen;

23. Och i all land/ och til Sampsaci/ och til them i Sparta/ til Delo/ Mindo/ Sicyon/ Caria/ Samos/ Pamphylia/ Lycia/ Halicarnasso/ Rhodis/ Faselis/ Co/ Side/ Gortyna/ Gnido/ Cypren och Cyrene.

24. Och vthskriften af thetta bref/ hafwe wij sändt them öfwersta Prestenom Simon/ och Judeska folckena.

IV. Antiochus belägger Tryphon än hårdare.

25. JMedler tijd förde Antiochus ännu en annan häär för Dora/ til at hårdare beläggia staden/ och giorde krigsrustning therföre/ och bestormade staden starckeliga/ så at Tryphon ther inne beslutin war/ och kunde hwarken vth eller in komma.

V. Simon wil sända Antiochus hielp; men han wille thet eij antaga.

26. OCh Simon sände Antiocho til hielp/ twtusend män/ godt vthwaldt folck; och mycket guld och silfwer/

och wärjor:

27. Men Antiochus tog ther intet widh/ och hölt intet hwad han tilförene låfwat hade/ och wände sigh aldeles ifrå Simon.

VI. Antiochus söker genom Athenobius tilfälle til örlig emot Simon.

28. OCh sände en sin wän til honom benämnd Athenobius/ at han medh honom handla skulle/ och altså säija: J hafwen Joppe och Gazara/ och borgena i Jerusalem intaget/ hwilket alt til mitt rike hörer;

29. Och hafwen landet ther omkring förhärjat/ och storan skada i mino rike giordt/ och taget migh bort mitt arfland:

30. Therföre eskar jagh thessa städer igen af eder/ som J migh aftagit hafwen/ och allan skatten af städerna/ som J inne hafwen vthan Judalandet.

31. Men hwar J thet icke giöra wiljen/ så gifwer migh för the städer femhundrat centener silfwer/ och för then skadan och skatten/ ock femhundrat centener: men om J icke heller achte thet giöra/ så wilje wij örliga emot eder.

32. Tå Athenobius Konungens wän til Jerusalem kom/ och såg Simons härliga wäsende/ och thet prål medh guld och silfwer/ och huru han eljes rustad war/ så förvndrade han ther swårliga vppå/ och hölt honom före/ hwad Konungen honom befalt hade.

VII. Simon förlägger Athenobij förmenta skiäl.

33. THer på gaf honom Simon thetta swar: Thet land som wij igen intaget hafwe/ thet är wåra fäders arf/ och hörer eljes ingom til; men wåre fiender hafwa thet en tijd långt medh wåld och orätt inne haft:

34. Therföre hafwe wij nu wårt egit til oß igen tagit/ och ingom något afhändt/ thet hans warit hafwer.

35. Men at tu ther öfwer klagar/ at wij Joppe och Gazara intaget hafwe/ thet hafwer thenna orsak: Man giorde wåro lande och woro folcke stoor skada ther vthaf: doch wilje wij therföre gifwa hundrade centener.

VIII. Athenobius reser i wrede ifrå Simon/ och vphissar Antiochus.

36. THer på gaf Athenobius inga swar/ vtan wardt wredh/ och foor sin wägh til Konungen/ och sade honom Simons swar/ och af hans härlighet/ och hwad han sedt hade.

IX. Tryphon flyr til siös.

37. TÅ förgrymmade sigh Konungen ganska swårliga: men Tryphon kom sigh tädan til siös/ och flydde til Ortosia.

X. Cendebeus förordnas til höfwitzman/ och skickas emot Judarna.

38. SÅ giorde Konungen Cendebeum til höfwitzman öfwer thet landet widh hafwet/ och fick honom krigsfolck til häst och til foot;

39. Och befalte honom/ at han sigh lägra skulle widh Judee gränso/ och skulle befästa then staden Cedron/ och byggia ett fäste på bergena/ och skulle til Judarna in i landet falla: men Konungen jagade efter Tryphon/ til at gripa honom.

40. Tå nu Cendebeus til Jamnia kom/ slog han in vppå Judarna/ förhärjade theras land/ och lät mycket folck

dräpa/ och grep många/ och förde them bort: och bygde then staden Cedron;

41. Och lade ther krigsfolck in/ at the ther widh gränsona skulle vthfalla/ och förläggia härstråten/ såsom Konungen befalt hade.

16. Capitel.

JOhannes beswärar sigh hoos sin fader/ at Cendebeus infallit i landet/ v. 1. Tå giorde Simon Judas och Johannes sina söner til öfwerstar/ v. 2. The drogo åstadh emot Cendebeus/ v. 4. Men han flydde/ v. 8. Ptolemeus en höfwitzman öfwer Jericho/ Simons mågh/ trachtade efter regementet/ v. 11. Han öfwerföll Simon i Jericho/ och slog honom samt twå hans söner ihiäl/ v. 16. Han wille ock hafwa dräpit Johannes/ som war i Gazara/ v. 19. Men thet blef honom kundgiordt: therföre tog han them fatt/ som vthsände woro/ och drap them/ v. 21.

I. Johannes klagar hoos sin fader öfwer fiendans infall.

THerföre drog Johannes ifrå Gazara 11865 vp til sin fader Simon/ och sade honom/ at Cendebeus war honom in i landet fallen/ och hade skada giordt.

II. Simon förmanar sina söner til frimodighet.

2. TÅ kallade Simon twå sina äldsta söner för sigh/ Judas och Johannes/ och sade til them: Jagh och mine bröder/ och mins faders huus/ hafwe ifrån vngdom alt in til thenna tijd/ örlig fördt emot Jsraels folcks fiendar/ och Gudh hafwer oß lycko gifwit/ at Jsrael är ofta genom wåra händer hulpen worden:

3. Men efter jagh nu gammal och swag är/ så skolen J träda in i min och mina bröders stadh/ och skolen vthdraga och för edart folck strida: Gudh hielpe eder af himmelen/ och ware medh eder.

III. Johannes och Judas draga emot Cendebeus.

4. OCh han lät vthwälja i landena/ tiugutusend män/ och några resenärar: medh thenna hopen drog Johannes och Judas emot Cendebeus/ och lågo om nattena i Modin:

5. Men om morgonen tå the kommo vth på slättmarkena/ kom en stoor häär emot them til häst och til foot: nu war ther ett watn emellan båda härarna.

6. Tå drog Johannes in til watnet/ och wände sigh emot fiendarna; men tå han såg/ at folcket skydde widh at gifwa sigh i watnet/ så wågade han sigh först ther vthi/ och kom vthöfwer watnet. Tå hopen thet såg/ följde the honom efter.

7. Sedan slog Johannes sin ordan til slachtning/ och skickade resenärarna när footfolcket; men fienderna hade ett mycket mächtigare resigtygh.

IV. Cendebeus flyr.

8. MEn tå Johannes lät trummeta medh Presternas basuner 11866/ och slog til fiendarna/ gaf Cendebeus flychtena medh sinom häär/ och ther wordo månge såre och slagne: och the andre flydde in vthi en fast by.

9. Vthi thesse slachtning wardt ock Judas Johannis broder såår: men Johannes jagade efter fiendarna/ in til thet fästet Cedron/ 11867

10. Och fienderna flydde in på fästen/ i the landena widh Asdod. Tå vpbrände Johannes the samma fäste/ så at fienderna widh twtusend män döde blefwo. Sedan drog Johannes heem igen i Juda land medh frijd.

V. Ptolemeus Simons mågh trachtar efter riket.

11. MEn ther war en höfwitzman öfwer thet landet Jericho/ benämnd Ptolemeus Abobi son/ han war swåra rijk:

12. Och öfwerste Presten Simon hade gifwit honom sina dotter:

13. Therföre war han stålt/ och foor efter/ at han måtte warda herre i landena/ och sökte efter/ huru han måtte Simon och hans söner af daga taga medh list.

14. Tå nu Simon i Juda landena omkring foor/ til at besee och skicka regementet/ och kom til Jericho/ medh twå sina söner/ Mattathia och Juda/ vthi hundrade siu och siutijonde åhrena/ i elofte månadenom/ som kallades Sabat: 11868

15. Tå vndfick them Abobi son in på sina borg/ som heet Doch/ och redde them een härlig måltijd til; men thet war altsammans bedrägerij: ty han fördolde ther krigsfolck vppe hemliga.

VI. Dräper sin swärfader och twå hans söner förrädeligen.

16. OCh tå Simon och hans söner woro glade/ och wäl drucket hade/ war Ptolemeus vppe medh sina tienare/ och togo sina wärjor/ och föllo in til Simon ther the såto til bordz/ och slogo honom/ samt medh the twå söner och tienarena/ ihiäl.

17. Thenna skenliga otro giorde Ptolemeus i Jsrael/ och bewiste honom sådana arghet för sina wälgierningar.

18. Sedan skref han thetta til Konungen Antiochus/ och bad/ at han wille sända honom krigsfolck til hielp/ til at intaga landet och städerna medh all tilhöring.

VII. Täncker ock förgiöra Johannes.

19. HAn sände ock en hoop til Gazara/ til at förgiöra Johannes/ och skref til höfwitzmännerna/ at the til honom komma skulle/ så wille han gifwa them stoor sold och skänkningar.

20. Ock sände han vth krigsfolck til at intaga Jerusalem och helgedomen.

VIII. Johannes blifwer warnad/ och dräper the vthskickada.

21. MEn ett bodskap kom fram föråth til Gazara: han sade Johanni/ at hans fader och hans bröder dräpne woro/ och at så bestält war/ at man ock skulle förgiöra honom.

22. Tå Johannes thetta hörde/ wardt han swårliga förfärad/ och lät gripa them/ som vthsände woro til at dräpa honom: och som han befan/ at the wille förmördt honom/ lät han dräpa them.

23. Men hwad Johannes sedan meer giordt hafwer/ och the örlig som han fördt hafwer/ och huru han regerat och bygdt hafwer/

24. Thet är altsamman beskrifwit vthi een besynnerlig book/ om hans tijdz regemente/ så länge han efter sin fader öfwerste Prester war.

Ände på första boken Maccabeers.

Then Andra Boken

the Maccabeers.

Förspråket.

Thenna Book kunde rättare kallas then Första.

THenna kallas och hetes wara then andra Boken Maccabeers/ såsom titelen vthwisar: men thet kan icke wara rätt; efter hon förtäljer någor stycker såsom skedde äro förr än thet/ som i första bokene beskrifwes/ och kommer icke länger än in til Judas Maccabeus/ thet är/ in til siunde capitlet i första bokene: så at hon måtte rättare kallas/ then första än then andra; medh mindre man wille kalla henne en annor book/ och icke then andra boken Maccabeers; alium scilicet, non secundum. Men hon må följa här medh för then härliga historien skul/ om the siu Martyrer Maccabeer/ och theras moder/ och annor flere stycker.

Twifwelsmål om thenna Book.

Men thet synes såsom icke hade en alt skrifwit/ vtan at hon skal wara sammanhämtad vthaf många böcker. Så hafwer hon ock en hård knuut i 14 cap. medh then Rasias som drap sigh sielf: ther öfwer ock S. Augustinus och flere af the gamla Fäder sigh bekymra. Ty sådant exempel doger intet/ och är icke til prisandes/ om thet än kunde lidit och någorlunda wäl vthtydt warda. Ther til beskrifwer han ock i första capitlet/ v. 16. Antiochi dödh/ annorlunda än i then första ooken cap. 6:16. såsom ock annorlunda än i thenna book cap. 9:28. Och snarast sagt/ så wäl som then första boken kunde hafwa wordit intagen i talet ibland the heliga Skrifts böcker. Så wärdskyldt är then andra boken/ ther vthkastad: ändoch här är wäl något godt vthi. Men thetta alt stånde til läsaren/ at han sielf här om känner och dömer.

1. Capitel.

THe Judar i Jerusalem skrefwo til sina bröder i Egypten/ och önskade them lycko/ v. 1. Förmanade them at bålla kyrkiowigning/ v. 9. Skrefwo ock til Aristobulus; tackade Gudh som them hade hulpet ifrå theras fiendar/ och förgiordt Antiochus/ v. 10. The läto them ock så förnimma/ på hwad dagh the wille högtideliga begå templets rening/ v. 18. Förtäljande huru elden vthi templet blef bortgömd/ för thet Babyloniska fängelset/ v. 19. Och sedan af Nehemie böön/ och Presternas lofsång/ v. 24.

I. Judarna i Jerusalem skrifwa til sina bröder i Egypten/ önskande them lycko och ståndachtighet.

WJj Judar/ edre bröder/ som i Jerusalem och i hela Judeska landena boom/ önskom eder Judom wårom brödrom/ som vthi Egypten ären/ hälso.

2. Gudh wälsigne eder/ och täncke på sitt förbund/ som han Abraham/ Jsaac och Jacob sina trogna tienare tilsagt hafwer:

3. Och gifwe eder ett rättsinnigt hierta/ at J vthi hans lagh faste och beståndige blifwen;

4. Och förläne eder/ at J flitige ären i hans budh; och tröste eder:

5. Han höre edra böner/ och ware eder nådelig/ och öfwergifwe eder icke i nödene:

6. Altså bedie wij altid för eder. 11869

Påminna them sitt förriga bref och sitt tilstånd.

7. Wij skrefwe eder til i wåra högsta nödh/ tå Jason och hans anhang ifrå thet heliga landet/ och ifrå rikena affällig wardt; 11870

8. Och vpbrände wåra portar/ och vthguto oskyldigt blodh: tå bådom wij/ och HErren bönhörde oß/ och wij offrade honom semlomiöl 11871/ och vptände lamporna 11872/ och lade skådobröden 11873 fram:

Begära nu at the wille hålla medh them kyrkiowigning.

9. Och begärom nu/ at J wiljen hålla kyrkiowigning medh oß i them månadenom Caslev. 11874

II. Skrifwa ett annat bref til Aristobulus.

10. DAtum i hundrade nijo och sextijonde åhrena/ i Konung Demetrij tijd 11875. Wij i Jerusalem och hela Judeen/ samt medh the äldsta/ och Johannes/ önskom Aristobulo Konungs Ptolemei Scholamästare/ som af presterlig slächt är/ och the andra Judar/ som vthi Egypten äro/ hälso.

Wisa sin frögd öfwer Antiochi afgång.

11. Wij må wäl tacka Gudh/ at han oß vthu så stora nödh förlossat hafwer/ wij som oß emot en sådana mächtig Konung wärja måste:

12. Ty Gudh hafwer wåra fiendar vthu them heliga stadenom bortdrifwit/ alt in i Persien:

13. Ther wardt Konungen medh sin oöfwerwinliga häär i Nane tempel dräpen 11884/ af Nane Presters list. 11876

14. Ty tå Antiochus tijt kom/ samt medh sina wänner/ til then gudinnan Diana/ lika som han wille bedas til henne/ och alla penningar vthu templet til en brudskatt taga.

15. Och tå Nane Prester thet frambåro/ och han medh någrom vthi Capellet gången war/ lyckte the templet efter sigh igen;

16. Och kastade honom/ och alla the medh honom woro/ medh stenar ihiäl: sedan höggo the honom i stycker sönder/ och kastade them vth.

17. Gudi ware lof altid/ at han the ogudachtiga så borttagit hafwer. 11877

Förmäla sitt vpsåt/ at hålla templets renings högtijd.

18. Så/ efter wij på femte och tiugunde dagenom i Caslev månad achte begå templets rening/ så hafwe wij thet welat eder kunnigt warda/ på thet J ock then samma högtidena medh oß begå mågen: lika som man then dagen begår/ på hwilken Nehemias elden funnet hafwer/ tå han templet och altaret bygde/ och åter offrade.

Taga til exempel Nehemie högtijd öfwer then igenfundna h. elden.

19. Ty tå wåre fäder bortförde wordo i Persien/ förgiömde Presterna elden 11878 af altarena/ vthi ene diupa torra groop/ och förwarade honom/ så at ingen fick wetat. 11879 11885

20. Som nu efter många åhr Nehemias/ efter Gudz wilja heem igen af Konungenom sänd wardt/ sände han samma Presters efterkommande/ som elden bortgiömdt hade/ at the skulle sökia honom vp igen: men som the oß hafwa förstå låtit/ funno the ingen eld/ vtan ett tiockt watn;

21. Thet samma bad han them vpösa och fram bära. Tå nu all ting til offret redo war/ befalte Nehemias at the skulle giuta thet watnet på weden och på offret/ som på wedenom låg.

22. Som the nu thet giordt hade/ och solen wäl vpkommen war/ och molnet förgånget war/ tå vptändes ther en stoor eld; thes förvndrade sigh alle.

23. Tå begynte Presterna och folcket til at bedia/ til thes at offret vphrändt war/ och Jonathas sång före; men the andre swarade honom medh Nehemia.

Anföra Nehemie böön/ och hwad sigh meer tildragit hafwer.

24. Men thetta war Nehemie böön: HERre wår Gudh/ tu som all ting skapat hafwer/ och äst förskräckelig/ starck och rättwijs/ och barmhertig/ och allena then rätte och gode Konungen:

25. Tu som allena alla gåfwor gifwer 11880/ tu som allena rättfärdig/ alsmächtig och ewig äst: tu som förlossar Jsrael ifrån alt ondt: tu som wåra fäder vthwaldt och helgat hafwer;

26. Anamma thetta offret för alt Jsraels folck/ och bewara och helga titt arf:

27. Hämta oß/ som förströdde äro/ tilsamman igen; förlös the som Hedningomen tiena måste/ och se til oß som förachtade äro/ ther hwar man stygges widh: på thet Hedningarna doch förnimma måga/ at tu wår Gudh äst. 11881

28. Straffa them som oß vndertryckia/ och oß medh stort högmod all skam påläggia:

29. Plantera åter titt folck i tino heligo rume/ såsom Mose sagt hafwer. 11882

30. Sedan sungo Presterna lofsånger ther til/ til thes at offret förtärdt wardt.

31. Ther efter böd Nehemias giuta thet watn som qwart war/ på the stora stenar.

32. Ther gick ock en låge vp; men thet wardt förtärdt af eldsens låga på altarena: 11883

33. Thetta wardt strax vppenbart/ och kom in för Konungen af Persien/ huru i the rume/ som elden förgiömd war/ wardt watn funnet/ och thet samma hade vptändt offret.

34. Så försökte Konungen thet ock/ och lät vthsöndra thet rumet och fridkallat;

35. Och gaf mycket guld ther til.

36. Och Nehemie stalbröder kallade thet rumet/ Nechpar/ thet vthtydes rening; somlige kallat ock Nephthar.

2. Capitel.

NÄr Juda folcket blef bortfördt til Babel/ lät Jeremias förwara elden/ tabernaklet och arken på thet berget Nebo/ v. 1. Om thetta och om templets wigning är skrifwit vthi the böcker/ som Nehemias och Judas läto tilhopa sökia/ v. 9. Men i thenna book warder the Maccabeers historia korteliga tilhopa dragen af the fem böcker som Jason ther om skrifwit hafwer/ v. 20.

I. Berättelse huru Jeremias förgiömt elden/ tabernaklet/ och arken.

MAn finner ock i skrifterna/ at Jeremias Propheten 11886 hade befalt them som bortförde wordo/ at the elden medh sigh taga skulle/ ther tilförene om sagt är; 11887

2. Och fått them lagen medh/ på thet the ju HErrans budh icke förgäta skulle/ och icke låta förföra sigh/ när the the gyldene och silfwer afgudar och theras prydning såge. 11888

3. Och befalte them mycket sådant meer/ at the lagen vthu sitt hierta icke skulle falla låta.

4. Så stod ock vthi samma skrift/ at Propheten efter Gudz befalning hade budit them/ at the witnesbyrdsens

tabernakel och arken 11889 medh sigh taga skulle.

5. Som the nu kommo til thet berget/ ther Mose vppå warit/ och Gudz arfweland sedt hade 11890/ fan Jeremias ena groop; ther inne förgiömde han tabernaklet/ och arken/ och rökoffers altaret/ och täpte holet sedan til.

6. Men somlige som ock medh gingo/ wille märckia och tekna rumet; men the kunde icke finnat.

7. Tå Jeremias thet förnam/ straffade han them/ och sade: Thetta rumet skal ingen menniskia finna eller weta/ til thes HErren sitt folck åter tilhopa förer/ och them nådelig warder: tå skal HErren wäl vppenbara thet.

8. Och man skal tå få see HErrans härlighet i enom molnsky11891/ såsom han i Mose tijd syntes; och lika som Salomo bad 11892/ at han thet rumet helga wille.

9. Och Jeremias förtälde them ock så/ huru Salomo offrade 11893/ tå templet wigdes och redo war:

10. Och huru Mose bad HErran/ och elden af himmelen förtärde offret 11894: altså bad Salomo/ och elden förtärde ock bränneoffret. 11895

11. Och såsom Mose sagt hade/ at hans offer skulle af eld förtärdt warda/ och icke ätit: 11896

12. Altså offrade Salomo ock i otta dagar. 11897

II. Om Judarnas böcker.

13. THetta alt finner man i skrifterna/ som i Nehemie tijd skrefna äro: och lika som han Konungarnas/ Propheternas och Davidz böcker/ och Konunga bref om offer åter tilhopa sökte/ och ett Librij vprättade;

14. Altså giorde ock Judas/ och hwad böcker ther förkomne woro/ medan örlig i landena war/ hämte han tilsamman:

15. Och wij hafwe them här: wiljen J läsa them/ så läter hämta them ifrån oß.

16. Efter wij nu sådana högtijd begå wilje/ så hafwe wij welat eder thet skrifwa; ty thet hörer eder til/ at J thet ock hållen.

17. Men wij hoppes til Gudh/ at HErren som sitt folck hielper/ och oß arfwet igen gifwer: nemliga/ riket och Presterskapet/ och helgedomen;

18. Såsom han i lagen vthlåfwat hafwer/ skal snart förbarma sigh öfwer oß: och skal vthur wida werldene åter föra oß tilhopa til thet helga rumet: 11898

19. Såsom han oß allaredo vthu stoor olycko hulpet/ och rumet renat hafwer. 11899

III. J synnerhet om Jude historia af Jasons böcker sammandragen.

20. MEn then historien om Judas then Maccabeen/ och hans bröder/ och om thens öfwersta Prestens rening/ och huru man altaret wigt hafwer:

21. Och om örliget emot Antiochus then ädla 11900/ och hans son Evpator; 11901

22. Och om teknen af himmelen/ hwilke them som Judaskapet manliga beskyddade/ vppenbarad wordo/ at the som en sådana liten hoop woro/ hela landet skinnat/ och een stoor myckenhet af Hedningomen på flychtena slaget/ och efter them jagat hafwa;

23. Och ytterliga om templet/ huru man thet åter bygdt 11902/ såsom man thet allaredo allestädz weet/ och staden sina frihet igen fått hafwer/ så at all annor lagh aflagd äro/ och allena HErrans skal hållen warda/ hwilken oß nu godt wil och nådelig är.

Jason.

24. Thetta och annor ting flere/ ther Jason fem böcker af giordt hafwer/ thet achte wij här på thet kortasta tilhopa draga:

25. Ty wij see/ huru talet tilhopa mängdt är/ så at thet wil swårt wara/ historierna/ som så tilhopa blandade äro/ rätt fatta:

26. Therföre hafwe wij welat så giörat/ at man gierna skulle läsat/ och lättare behållat kunna/ och hwarjom manne nyttigt wara.

27. Och sannerliga/ wij märckie/ at thet oß wäl swårt wara wil/ at wij oß then mödon företaget hafwe; ty ther wil mycket omak och stoor flijt til.

28. Lika som thet icke vthan arbete tilgår/ ther en ena måltijd bereda/ och gästerna wäl pläga wil: likwäl wilje wij doch intet see ther til/ vtan thenna mödo androm til tienst gierna vppå oß taga.

29. Vthi historien i sigh sielfwo wilje wij intet förwandla: vtan låtat blifwa/ såsom thet tilförene skrifwit är/ vndantagno/ at wij thet kortare tilhopa draga wilje.

30. Och lika som en timberman/ när han ett nytt huus bygger/ intet widare täncker/ än at han så giör thet/ at thet ett bestånd hafwer: men huru man thet måla eller pryda skal/ ther läter han en annan före sörja:

31. Altså wilje wij ock giöra: wij wilje then som historien i förstone skrifwit hafwer/ therföre sörja låta/ huru han all ting talat/ och all stycke medh flijt vtharbetat hafwer.

32. Men wij wilje intet meer giöra/ än som alrakortast författa summona.

33. Och wilje nu gå til historien/ och thetta såsom til en ingång sagt hafwa: på thet förspråket icke större warder än hela historien.

3. Capitel.

NÄr nu Seleucus och andra Konungar begynte mycket gifwa til templet i Jerusalem/ v. 1. Drog Simon fogden bort/ och kungiorde Apollonius om templets stora rikedomar/ v. 4. Tå sände Konungen Heliodorus/ at han skulle borttaga samma templets penningar/ v. 7. Thet wille öfwerste Presten förhindra/ v. 10. Och hela staden bad til HERran/ och jämrade sigh/ v. 15. Som nu Heliodorus kom til Gudzkistan/ syntes them en bewäpnad Riddare och twå vnga män/ the slogo honom til jordena/ v. 22. Men Onias öfwerste Presten bad Gudh för honom/ at han behölt lifwet/ v. 31. Heliodorus offrar/ v. 35. Och warnar Konungen för then skattens intagande/ v. 37.

I. Konungar sända skäncker til templet.

SOm man nu åter i godom frijd i Jerusalem bodde/ och lagen hade sin gång/ efter then öfwerste Presten Onias så from war/ och så fliteliga achtade ther vppå/

2. Wordo ock Konungarna benägne til at ähra staden/ och sände härliga skäncker i templet: 11903

3. Så at Seleucus Konungen i Asien vthaf sin ämbeter skicka lät all omkost/ som man til offret betorfde.

II. Simon templets fogde förråder thes skatt/ och kungiör Apollonius thes rikedomar.

4. NU war på then tiden en templets fogde/ som heet Simon en BenJamite/ han war öfwersta Prestens owän/ therföre at han honom hans skalckhet i stadenom icke städia wille.

5. Men efter Onias honom förmächtig war/ foor han 11904 bort til Apollonius Thrasei son/ höfwitzmannen i nedra Syrien och Phenicien:

6. Och sade honom/ huru Gudzkistan i Jerusalem öfwermåtton rijk af penningar war/ och hade öfwerflödeliga nogh/ så at man til offret intet betorfde/ och at Konungen måtte thet wäl til sigh taga.

III. Heliodorus warder vthsänd til at skiöfla templet.

7. TÅ nu Apollonius til Konungen kom/ sade han honom/ hwad Simon honom om penningarna sagt hade: tå vthskickade Konungen Heliodorus sin kamererare/ och gaf honom befalning/ at han skulle the penningar hämta.

8. Heliodorus giorde strax redo/ och gaf före/ at han skulle i nedra Syrien och Phenicien ränto vpbära: men hans mening war/ at han Konungens befalning vthrätta wille.

9. Som han nu til Jerusalem kom/ och öfwerste Presten honom wänliga vndfått hade/ förtälde han honom/ hwad hans herre honom befalt hade/ och hwarföre han ther kommen war; och frågade/ om thet så war/ eller icke.

IV. Öfwerste Presten söker at hindra thet; och hela staden ställer sigh jämmerligen.

10. TÅ swarade honom then öfwerste Presten: Thet är en deel när oß nedersatt i goda troo/ then enkior och faderlös barn tilhörer;

11. Thet andra är Hircani Tobie/ then en dråpelig man war; och at thet war ingalunda såsom then förrädaren Simon sagt hade/ vtan war icke meer än fyrahundrade centener silfwer/ och twhundrat centener guld:

12. Så wore thet en stoor orätt/ at taga thet så bort/ och them som sitt thy helga templena/ som i hela werldena högt ährat och frijat är/ betrodt hade/ theras ifrå beswika skulle.

13. Men Heliodorus blef widh Konungens befalning/ och sade/ han måste ju tagat:

14. Och kom på enom bestämdom dagh i templet/ och wille beseet: tå wardt en stoor jämmer i hela stadenom;

15. Presterna lågo i sinom heliga skrudh för altarena/ och åkallade Gudh i himmelen/ hwilken sielf budit hade/ at man thet som när enom i goda troo nedersatt är/ icke förfara skal/ at han them som sitt på thet rumet i goda troo nedersatt hade/ wille thet förwara.

16. Men then öfwerste Presten hade sigh så ömkeliga/ at honom ingen vtan stort medlidande ansee kunde:

17. Ty man såg thet på hans ansichtes hyy/ at han i stoor ångest war:

18. Ty han war så alstinges förskräckt/ at han darrade; ther man lätteliga af märckia kunde/ huru sorgfult hiertat war. Men folcket här och ther i husomen lupo tilhopa/ och bådo tilsamman/ efter the sågo at templet i förachtelse komma skulle.

19. Och qwinnorna drogo säcker vppå sigh/ och lupo omkring gatorna: och Jungfrurna/ som eljes ibland folcket icke gingo/ lupo til porten och vppå murarna; somliga lågo i fenstren/

20. Och löfte allesamman sina händer vp til himmelen/ och bådo.

21. Thet war både jämmerligit/ at folcket så alstinges förskräckt/ och öfwerste Presten så bedröfwad war.

V. Heliodorus warder straffad af Gudi.

22. MEdan the nu så then alsmächtiga Gudh åkallade/ at han them/ som thet godset ther i goda troo insatt hade/ thet förwara wille/

23. Tänckte Heliodorus sitt vpsåt vthrätta: och som han widh Gudzkistona stod medh krigsknechtar/

24. Giorde then alsmächtige Gudh ett stort tekn/ så at han/ och the som när honom woro/ sigh för Gudz macht förskräckte/ och i storom räddhoga neder til markena föllo.

25. Ty the fingo see en häst then wäl vthpyntad war/ ther satt en förfärlig Riddare vppå; then rände medh alla macht til Heliodorus/ och språng vppå honom medh främra twå fötterna/ och han som satt på hästenom/ hade ett heelt gyldene harnesk vppå.

26. The sågo ock twå vnga män som starcke och dägelige woro/ och ganska wäl klädde; the stodo på båda sidor widh Heliodorus/ och slogo medh alla macht vppå honom/

27. Så at han af wanmächtighet seg neder til jordena/ och synen förgicks honom.

28. Så togo the honom/ som nyliga medh stort prål och medh allom sinom krigsknechtom in i skattkamaren gången war/ och båro honom vth på enom stool/ och hans macht 11905 halp honom platt intet:

29. Så at man HErrans Gudz kraft vppenbarliga märckia kunde: och han låg så för dödenom/ och talade icke ett ord.

30. Men Judarna lofwade Gudh/ at han sitt tempel så ährat hade: och templet som tilförene medh räddhoga och förskräckelse fult warit hade/ wardt nu fult medh glädie och frögd/ efter thetta thens alsmächtiga Gudz tekn.

VI. Onias beder Gudh för honom; och han blifwer förskont.

31. MEn somlige af Heliodori wänner kommo/ och bådo Onias/ at han doch wille bedia HErran/ at han Heliodoro/ som nu låg i siälatogan/ lifwet skänckia wille.

32. Men efter öfwerste Presten fruchtade/ at Konungen måtte få en ondan tancka til Judarna/ lika som the Heliodorus något giordt hade/ offrade han för honom/ at han måtte helbregda warda.

33. Och tå han bad/ syntes åter the twå vnge männerna i theras förra klädnat/ och sade til Heliodorus: Tacka them öfwersta Prestenom Onias fliteliga; förty/ för hans skul hafwer HErren tigh lifwet skänckt;

34. Och förkunna allestädz HErrans stora kraft/ efter tu af himmelen straffad äst: och tå the thet talat hade/ förswunno the.

VII. Heliodorus offrar/ och råder Konungen/ at eij widare tänckia på then skatten.

35. MEn Heliodorus offrade HErranom/ och låfwade honom mycket/ at han honom lifwet igen gifwit hade; och tackade Onias/ och foor sedan til Konungen.

36. Och sade hwarjom manne/ huru han medh sin ögon thens Alrahögstas werck sedt hade.

37. Men när Konungen frågade/ hwem han meente at han til Jerusalem sända skulle/ then något vthrätta

måtte:

38. Swarade honom Heliodorus: Om tu någon owän hafwer/ eller en som achtar drifwa tigh vthaf riket/ honom sändt tijt: om then samme så straffad warder som jagh straffad är/ och kommer ther af medh lifwet/ så må tu wäl tagan igen.

39. Ty Gudh är krafteliga i thet rumet/ och then som i himmelen boor/ seer ther til/ och hielper thy: och the som ther skada giöra wilja/ them straffar han/ och slår them ihiäl.

40. Thetta ware nu nogh sagt om skattkamaren och Heliodorus.

4. Capitel.

MEn Simon begynte een stoor träto emot Onias öfwersta Presten/ v. 1. Tå Seleucus död war/ låfwade Jason Antiocho een stoor summo/ at han måtte warda öfwerste Prest/ v. 7. Han vprättade spelhuus och Hedniskt sätt i Jerusalem/ v. 12. Han sände ock tryhundrade drachmas til Tyrus at offra Herculi/ v. 18. När Antiochus kom ifrån Egypten/ blef han af Jason wäl vndfången/ v. 21. Men try åhr ther efter gick Menelaus öfwersta Prestadömet honom vndan/ v. 23. Doch blef han strax afsatt; och Lysimachus kom i hans stadh/ v. 27. Ther efter skedde ett vpror i Tharsis; och Menelaus bestälte Andronichus/ och lät dräpa Onias/ v. 33. Therföre lät Antiochus aflifwa Andronichus ther sammastädes/ v. 37. Ther efter blef Lysimachus beklagad/ at han hade stulet i templet/ v. 39. Men the som honom beklagade/ blefwo oskyldige dömde til döden/ v. 45.

I. Simon förföljer Onias.

MEn Simon som skatten och sitt fädernes land så förrådt hade 11906/ talade alt ondt om Onias/ huru han sådana ofärd hade åstadh kommet/ som Heliodorus wederfaren war:

2. Och gaf honom skuld/ at han sökte efter warda herre i landena; ändoch han stadenom alt godt giorde/ och war sino folcke huld/ och tog granneliga wahra på Gudz lagh.

3. Tå nu hatet och nitet så stort war/ at Simons anhang några ther öfwer ihiäl slogo:

4. Och Onias såg/ at mycket ondt vthaf sådana twedrächt komma måtte/ efter Apollonius höfwitzmannen i nedra Syrien så förgrymmade sigh/ och Simons arghet styrckte 11907/ foor han til Konungen;

5. Jcke til at beklaga sitt folck/ vtan landena och folckena til godo:

6. Ty han såg/ om Konungen intet giorde ther til/ så woro thet omögeligit länge behålla frijd/ eller stilla Simons ondsko.

7. Men tå Seleucus död war/ och regementet til Antiochus then Ädla 11908 kom/ stod Jason 11911 Onie broder efter öfwersta Prestadömet;

II. Jason står efter öfwersta Prestadömet.

8. OCh sade Konungenom til/ om han thet så beskaffade/ tryhundrat och sextijo centener silfwer/ och af then andra vpbyrdene ottatijo centener.

9. Och ther vthöfwer sade han honom ännu eljes til/ hundrade och femtijo centener/ om man honom tillåta wille/ at han vprättade ther spelhuus/ och them i Jerusalem efter the Antiocheners sätt lärde.

10. Tå Konungen thetta belefwade/ och han Prestadömet fick/ så waande han strax sitt folck vppå thet hedniska sättet:

11. Och thet goda lofliga sättet af the gamla Konungar skickat/ lade han platt af/ genom Johannes Eupolemi fader/ then til Rom sänd war 11909/ til at giöra förbund medh the Romare: och bortlade the gamla ährliga lagh/ och vprättade annor oährlig sätt igen.

III. Jason vprättar Hedniska spelhuus i Jerusalem; och befaller offra Herculi.

12. VNder borgene bygde han ett spelhuus/ och skickade at the starckaste vnge män sigh ther inne öfwa måste.

13. Och thet Hedniska wäsendet fick altså öfwerhandena:

14. Så at Presterna intet meer achtade på at offra/ eller på templet/ vtan lupo i spelhuset 11910/ och sågo huru man ther båll slog/ och annor spel dref:

15. Och läto altså theras fäders seder fara/ och höllo the Hedniska seder för kosteliga.

16. The måste ock wäl betalat: och the samma som the sådana spel wille efter giöra/ skickade Gudh öfwer them/ och the måste straffa them:

17. Ty medh Gudz ord är icke til skämtande; thet finner sigh doch på sidstone.

18. Tå man nu thet stora spelet i Tyro hölt/ och Konungen ther sielf när war/

19. Sände then skalcken Jason några Antiochener vth/ lika som the hade warit af Jerusalem/ at the ock thet spelet skåda skulle; och sände medh them tijt tryhundrade drachmas/ at man Herculi ther af offra skulle: men the som thet befalt war/ sågo at thet intet wille skicka sigh/ och wille intet brukat ther til/ vtan läggiat til något annat:

20. Therföre/ ändoch han thet til Herculis offer sändt hade/ så bestälte the doch skeprustning ther före.

IV. Antiochus kommer til Jerusalem; och blifwer fägnad af Jason.

21. MEn efter Ptolemeus Philometor then vnge Konungen i Egypten sin första riksdag vthropat hade/ sände Antiochus Apollonium Mnestei son til samma riksdag in vthi Egypten: men tå han förnam/ at man icke wille hafwa honom til en förmyndare/ foor han tilbaka igen/ och tänckte/ huru han sitt rike i frijd förwara måtte: och kom til Joppe/ och tädan til Jerusalem:

22. Och wardt af Jason och hela stadenom härliga vndfången/ och intagen medh blåß och stoor triumph; sedan drog han i Phenicien igen.

V. Menelaus vndangår Jason öfwersta Prestaämbetet.

23. MEn efter try åhr/ sände Jason Menelaus förnämnda Simons broder tijt/ at han skulle föra Konungenom penningar/ och at gifwa honom tilkänna om några saker/ som tå af nödene woro.

24. Och tå han när Konungenom i ynnest kom/ smekrade han för honom/ och skaffade öfwersta Prestadömet in til sigh/ och gaf Konungenom tryhundrat centener silfwer meer än Jason:

25. Och kom altså medh Konungens befalning til Jerusalem igen/ och handlade icke såsom en öfwerste Prester/ vtan som en grym tyran/ och som ett grufweligit wildiur.

26. Altså wardt Jason/ som sin broder ifrå sitt ämbete drifwit hade/ åter afdrifwen af enom androm/ och måste fly in vthi the Ammoniters land.

VI. Blifwer afsatt; och Lysimachus kommer i hans stadh.

27. OCh Menelaus behölt regementet: men tå han the penningar/ som han låfwade Konungenom/ icke kunde tilsamman komma;

28. Och Sostratus höfwitzmannen på borgene thet krafde/ såsom Konungen honom befalt hade/ lät Konungen them båda för sigh komma;

29. Och satte Menelaus af/ och skickade hans broder Lysimachus i hans stadh; och Sostratus satte han til ämbetzman i Cypren.

30. Tå thet altså beställt war/ giorde the Tharser och Malloter ett vpror/ therföre at the Konungens frillo skänckte woro.

31. Tå war Konungen hastigt vppe/ at han thet vpror stilla måtte; och lefde then Förstan Andronichus ther för en stadhållare.

32. Tå Menelaus thet förnam/ tänckte han at han läglighet hade/ til at åter komma til sitt stånd igen; och staal några gyldene klenodier vthu templet/ och skänckte them Andronichus; och somt sålde i Tyro/ och i andra omliggiande städer.

33. Tå Onias thet fick weta/ gaf han sigh til ett fridkallat rum i Daphne/ hwilket för Antiochien ligger/ och straffade honom.

VII. Andronichus omgår listeliga medh Onia/ och dräper honom.

34. MEn Menelaus kom til Andronichus allena/ och förmanade honom/ at han Onias gripa skulle: thet giorde han/ gick til honom/ och talade för honom medh list/ gaf honom ock sina hand och en eed ther på/ så at han kom honom vthu sine frihet; ty han wiste at Onias förság sigh intet godt til honom: och tå han nu så hade kommet honom ther vth/ drap han honom emot all rätt:

35. Thetta giorde icke allena Judomen ondt/ vtan thet förtröt ock mångom af Hedningomen/ at han then froma mannen så oredeliga dräpit hade.

36. Tå nu Konungen alla saker i Cilicien vthrättat hade/ och drog åter heem igen/ lupo Judarna i alla städer til honom; och somlige af Hedningomen theslikes/ och klagade för honom/ at Onias oskyldig dräpen war.

VIII. Antiochus later therföre afrätta Andronichus.

37. OCh Antiochus bekymrade sigh af hiertat ther swårliga om/ och tyckte illa wara/ at then ährlige frome mannen så jämmerliga förgiord war.

38. Och förgrymmade sigh öfwer Andronichus/ och lät afkläda honom purpurklädet/ samt medh annor prydning/ och föra honom kring om hela staden/ och på sidstone lät rätta honom på samma rum/ ther han Onias dräpit hade: altså straffade honom Gudh igen efter hans förtienst.

IX. Lysimachus beträdd at hafwa begått tiufwerij i templet/ blifwer tagen och anklagad.

39. MEn som Lysimachus af sins broders Menelai rådh vthaf templet mycket stulit hade/ och ropet ibland folcket kommet war/ församlade sigh menigheten emot Lysimachus/ tå the gyldene klenodier redo en stoor hoop borto woro.

40. Tå nu menigheten sigh församlat hade och swårliga wredh wardt/ rustade Lysimachus trytusend män/ och wille wärja sigh medh macht; och satte öfwer them en gamlan listigan höfwitzman.

41. Tå borgarena thet sågo/ togo somlige stenar/ somlige starcka stänger/ somlige kastade them medh asko vnder ögonen:

42. Så at ganska månge af them såre/ och somlige platt nederslagne wordo/ och the andre alle sin wägh lupo; och then tempelröfwaren grepo the widh skattkamaren.

43. Sedan togo the sigh före/ at hafwa honom för rätta.

44. Och efter Konungen til Tyro kommen war/ läto the tre Rådsens sändningabod sättia sakena fram för honom/ at han en doom ther öfwer säija skulle.

X. Genom mutor och skäncker warder tempelröfwaren löös; och the oskyldige dömde til döden.

45. SOm nu saken wille gå Menelaus vnder ögonen/ låfwade han Ptolemeus en stoor hoop penningar/ om han honom när Konungenom löös bedia kunde.

46. Tå gick Ptolemeus allena til Konungen i hans saal/ ther han sigh i swalade/ och talde honom i thet sinnet:

47. At han Menelaus/ som alt ondt giordt hade/ löös gaf/ och dömde the fattiga män til döden; the doch ock när the Tatare wäl hade oskyldige dömde wordit;

48. Ock the som folckens och templets saak som alratroligast handlade/ the wordo så oskyldeliga dräpne.

49. Thetta giorde somligom i Tyro ondt; och the läto ährliga begrafwa them.

50. Men Menelaus blef widh ämbetet/ af någras hielp som wäldige woro i gårdenom/ som nytto af honom hade/ och wardt ju länger ju argare/ och lade borgaromen alla plågo vppå.

5. Capitel.

NÄr Antiochus drog annan gången in i Egypten/ syntes vnderlig krigstekn i wädret/ v. 1. Och Jason kom medh tusend män/ och tog in Jerusalem/ v. 5. Men han måste åter fly/ och döö i främmande land/ v. 7. Strax ther efter kom Antiochus; tog Jerusalem in/ och drap alla them han ther inne fan/ och sköflade templet/ v. 11. Så drog han medh alt thet han röfwat hade til Antiochien/ och lefde några skalckar i Jerusalem/ v. 22. Ther til sände han tijt Apollonius; han drap många/ v. 24. Men Judas Maccabeus vndkom/ och flydde i öknena/ v. 27.

I. Vndertekn i wädret/ som hotade medh krijg.

PÅ samma tiden drog Antiochus annan gången in vthi Egypten; 11912

2. Men man såg i hela stadenom i fyratijo dagar långt/ vppe i wädrena/ resenärar i gyldene harnesk/ medh lång glafwen i en slagordan.

3. Och man såg huru the drabbade tilhopa/ och sigh medh sköldar och glafwen warde; och huru the drogo swärden vth/ och skuto emot hwar annan; och huru thet gyldene harnesket blänckte/ och at the mångahanda harnesk hade.

4. Tå bad hwar man/ at thet ju intet ondt betyda måtte.

II. Jason tager in Jerusalem/ och drifwer stort tyrannij.

5. MEn ther kom ett falskt rychte/ huru Antiochus skulle wara död: tå tog Jason widh tusend män til sigh/

och slog til staden förr än the sigh thet försågo; och som han medh sina hade bestigit murarna/ och fått staden in/ flydde Menelaus vp på borgena;

6. Men Jason drap sina borgare jämmerliga/ och tänckte intet/ medan thet så lyckades medh honom emot hans fränder/ at thet hans stora olycka war: vtan lät sigh tyckia/ at han fick seger emot sina fiendar/ och icke emot sina borgare.

III. Måste fly; blifwa ömkeligen död/ och icke begrafwen.

7. MEn han kunde doch likwäl icke intaga regementet/ vtan fick sin löön såsom han förtient hade/ och flydde medh skam åter in i the Ammoniters land.

8. Ther wardt han på sidstone förklagad för Aretha the Arabers Konung/ så at han vthu then ena staden i then andra fly måste/ och ingenstädz säker war: och hwar man war honom hätsk/ såsom en then ifrå sin lagh affällig war; och hwar man förbannade honom/ såsom en förrädare och sins fädernes landz fiende; och blef så fördrifwen in vthi Egypten.

9. Och såsom han många vthu theras fädernes land fördrifwit hade: altså måste han ock sielf i elände döö i Lacedemon; ther han förhoppades sigh wara i godt behåld/ efter the woro fränder tilhopa.

10. Men såsom han många obegrafna bortkastat hade/ så blef han ock död/ så at ingen hafwer begråtit honom; och hade icke allenast then olyckona/ at han i sitt fädernesland icke begrafwen wardt/ vtan kunde eij heller i främmande land någon begrafning få.

IV. Antiochus slår Jerusalem medh swärdzägg; och sköflar templet.

11. TÅ sådant kom för Konungen/ tänckte han/ at hela Judeen skulle ifrå honom affalla; och drog i grymhet vthur Egypten/ och tog Jerusalem in medh wåld; 11913

12. Och böd krigsfolckena/ at the skulle ihiäl slå vthan alla barmhertighet/ alt thet the på gatone och i husomen funno.

13. Så slog man ihiäl then ena medh then andra/ vnga och gamla/ män och qwinnor/ barn och jungfrur; ja/ ock barnen i waggone.

14. At altså vthi tre dagar ottatijotusend slagne/ fyratijotusend fångne/ och widh ottatijotusend sålde wordo.

15. Men Antiochus lät sigh ther icke åthnöija/ vtan angrep ock thet alrahelgasta rumet/ som på jordene war; och Menelaus then förrädaren hade honom ther in.

16. Tå röfwade han medh sina förbannada händer the heliga kärillen; och alt thet the andre Konungar til templet gifwit hade/ til prydelse och härlighet/ thet tog han medh sina syndiga händer bort;

17. Och högmodades fast/ och såg icke/ at HErren sådant komma lät öfwer them som i stadenom woro/ för theras synder skul.

18. Thet war saken/ hwarföre Gudh thet heliga rumet så skamliga trachtera lät: eljes hade Antiocho wäl så gånget/ som thet gick Heliodorus/ then af Konung Seleucus vthsänd war til at skinna skattkamaren; och wardt ther öfwer fullwäl slagen/ så at han måste af sitt öfwerdådiga vpsåt aflåta. 11914

19. Ty Gudh hafwer icke vthwaldt folcket för rumet skul; vtan rumet för folcket skul:

20. Therföre måste ock thet heliga templet medh lida/ tå folcket straffat wardt/ såsom thet twärt om nöt folcket godt åth: ty lika som templet af fiendarna intagit wardt/ tå HErren wredh war/ så är thet åter til ähro

och til rätt kommet/ tå HErren them åter gunstig wardt.

21. Men summan af alt thet Antiochus vthaf templena röfwade/ är adertonhundrat centener silfwer; them tog han medh sigh/ och drog flux til Antiochien medh sådana stolthet och högfärd/ at han tänckte så giörat/ at man på landena skep bruka måtte/ lika som på hafwena; och at man på hafwena wandra skulle/ lika som på landena.

V. Antiochus reser til Antiochien/ lemnandes några skalckar i Jerusalem.

22. OCh lät i Jerusalem några skalckar blifwa efter sigh til befalningsmän/ Philippum af Phrygien/ then ännu argare och wärre war än hans herre;

23. J Garizim Andronichum/ och til them båda Menelaum/ then ännu argare war än alle andre/ til at plåga sitt egit folck.

VI. Apollonius dräper mycket folck i Jerusalem på Sabbathsdagen.

24. MEn efter Antiochus Judomen så ganska hätsk war/ sände han then skändeliga skalcken Apollonius/ medh tw och tiugutusend män i landet 11915/ och böd honom/ at han alla fullwäxta män skulle slå ihiäl; men qwinnor och vngt folck sälja.

25. Som han nu för Jerusalem kom/ hölt han sigh fridsamliga alt in til Sabbathsdagen/ ther Judarna på heligt hålla 11916: tå böd han sino folcke/ at the skulle medh hast rusta sigh.

26. Som nu hwar man lop til/ och wille see hwad ther på färde war/ lät han alla dräpa them; och kom altså medh hela hären in i staden/ och slog ihiäl en ganska stoor hoop.

VII. Judas Maccabeus medh sina bröder flyr.

27. MEn Judas Maccabeus kom vndan medh nijo bröder/ och drog åth öknena och vp i bergen 11917/ och ther vppehölt han sigh/ och the som sigh til honom gåfwo/ medh grääs och örter: på thet han ibland the orena Hedningar icke lefwa skulle.

6. Capitel.

NÅgot ther efter/ lät Antiochus orena templet; offra förbudit offer/ och ohelga Sabbathen/ v. 1. Så blefwo ock the som bodde i Hedniska städer/ twingade til afguderij/ och dödade/ v. 8. Jbland andra twa qwinnor som omskorit fina barn/ v. 10. Sådant tilstadde Gudh til at pröfwa och aga sina/ v. 12. Och en åldrig man/ Eleazar benämnd/ blef mycket twingad/ at han skulle äta then maat som förbuden war i lagen/ v. 18. Men när han thet ingalunda giöra wille/ blef han plågad och slagen til dödz/ v. 29.

I. Antiochus twingar Judarna til afguderij.

JCke långt ther efter/ sände Konungen en gammal man af Antiochien/ at han Judarna twinga skulle/ til at affalla ifrå theras fäders lagh/ och Gudz lagh intet meer hålla;

2. Och at han templet i Jerusalem orena skulle/ och kalla thet Jovis Olympij kyrkio 11918; och templet i Garizim 11919/ Jovis Xenij kyrkio/ efter främmande folck bodde ther.

3. Men sådant jämmerligit wäsende giorde hwar man ganska ondt:

4. Ty Hedningarna swolgo och frassade i templena/ och bedrefwo all otucht medh qwinfolck vthi thet heliga rumet; och båro ther mångahanda tingest in/ som icke låfligit war.

5. Man offrade på altaret 11920 förbudit offer i lagen;

6. Och hölt hwarken Sabbath eller andra wanliga högtides dagar/ och ther torde platt ingen sigh märckia låta/ at han en Jude war:

7. Vtan man dref them medh wåld i alla månader til offer/ när Konungens födzlodag war; men när man Bacchi fest begick/ så twingade man Judarna/ at the Bacchus til ähro medh gröna krantsar gå måste.

8. Man hade ock af Ptolemei ingift 11921/ låtit ett budh vthgå til Hedningarnas städer/ som omkring Jerusalem woro/ at the allestädz skulle twinga Judarna til offer;

9. Och om några ther faste widh stodo/ at the medh Hedningomen icke hålla wille/ them skulle man strax dräpa: ther såg man en stoor jämmer.

II. Twå qwinnor blifwa förgiorda/ samt medh theras barn.

10. TWå qwinnor wordo beförda/ at the sina söner hade omskära låtit: them bandt man barnen widh bröstet/ och förde them omkring i hela staden/ och kastade them på sidstone öfwer muren.

11. Somlige stungo sigh bort om nätterna i kulor/ på thet the måtte hålla Sabbathen; them samma/ när thet Philippo 11922 sagt wardt/ brände man vp: ty the wille intet wärja sigh 11928/ på thet the icke skulle bryta Sabbathen. 11923

III. Påminnelse huru Gudh agar the sina.

12. MEn jagh måste här förmana läsaren/ at han icke förargas öfwer thenna jämmer: vtan tänckie/ at straffet them icke til förderf/ vtan oß til een förwarning wederfarit är: 11924

13. Ty thet är een stoor nådh/ at Gudh styrer syndarena/ at the icke altid hafwa framgång/ och är hardt när them medh straffet:

14. Ty wår HErre Gudh bidar icke så länge medh oß som medh annor folck/ hwilka han låter gå/ til thes the theras synders mått vpfylt hafwa/ at han tå sedan straffar them:

15. Vtan förtager thet oß/ at wij icke giörat alt förmycket/ och han tå på sidstone icke på oß hämnas skal.

16. Therföre hafwer han aldrig medh allone tagit sina barmhertighet bort ifrån oß: och om han än oß medh een olycko näpst hafwer/ så hafwer han doch icke platt öfwergifwit sitt folck. 11925

17. Thetta hafwer jagh här til een förmaning welat sagt hafwa: nu wilje wij åter komma til historien igen.

IV. Eleazar blifwer twingad til at äta swinakött.

18. THet war en af the yppersta skriftlärda/ benämnd Eleazar/ en åldrig doch ganska dägelig man: honom bruto the munnen vp medh wåld/ at han swinakött 11926 äta skulle;

19. Men han wille hällre ährliga döö/ än så medh skam lefwa/ och led thet toleliga.

20. Och tå han vthgick til at pinas/ straffade han them som förbudit kött åto/ för at behålla ther medh thetta timeliga lifwet.

21. The som nu ther til skickade woro/ at the skulle twinga folcket til at äta swinakött emot lagen/ efter the honom i lång tijd kändt hade/ togo the honom öfwer en sido/ och sade/ at the wille bära honom kött/ thet han wäl äta måtte: men han skulle låtas/ som thet wore offrat swinakött/ och åte thet Konungenom til wilja:

22. På thet han måtte altså blifwa widh lijf/ och niuta thet then gamla kundskapen åth.

23. Men han betänckte sigh altså/ som ock hans stora ålder och grå hufwud/ och hans goda lefwerne/ som han af vngdom fördt hade/ wäl höfdes/ och medh Gudz lagh öfwer ett drog; och sadet klarliga vth: Sänder migh man vnder jordena i grafwena.

24. Ty thet wille minom ålder icke wäl stå/ at jagh ock så skrymta skulle/ at the vnge tänckia måtte/ Eleazar/ then nu nijotijo åhr gammal är/ är ock nu en Hedning worden;

25. Och the altså genom mitt skrymterij förförde warda/ at jagh så för menniskiom låtes/ och mitt lijf en sådana liten tijd/ som jagh ännu til at lefwa hafwer/ altså frijade: thet wore migh een ewig skam.

26. Och sannerliga/ hwad hade jagh ther vthaf/ om jagh än altså menniskiors straff vndflydde/ efter jagh icke Gudz händer/ ehwad jagh lefwer eller döör/ vndfly kan? 11927

27. Therföre wil jagh nu gladeliga döö/ såsom thet migh gamlom manne wäl står;

28. Och them vngom ett godt exempel efter migh låta/ at the wiljeliga och frimodige för then härliga heliga lagen döö wilja.

V. Eleazar warder slagen til dödz.

29. TÅ han thessa orden altså talat hade/ hade man honom bort til plågona: men the som ledde honom/ och hade tilförene warit honom gunstige/ förgrymmade sigh ock öfwer honom för thessa orden skul: ty the meente/ at han them af een stålthet sagt hade.

30. Men som the honom slagit hade/ så at han nu döö måste/ suckade han/ och sade: HErren/ hwilkom intet fördoldt är/ han weet thet/ at jagh the hugg och sweda/ som jagh på minom kropp lider/ wäl hade mått vndwikit/ om jagh hade welat; men efter siälene/ lider jagh thet gierna för Gudz skul.

31. Och altså led han af/ och lät medh sinom dödh ett trösteligit exempel efter sigh: thet icke allenast vngt folck/ vtan hwar och en til dygd förmana skal.

7. Capitel.

WOrdo ock siu bröder famt medh modren grepne/ och twingade at the skulle äta swinakött: när the thet icke wille giöra/ lät Konungen aflifwa sex af them; the tröstade hwar annan/ och woro tolige/ v. 1. Modren war ock ganska frimodig/ förmanandes them til tolsamhet/ v. 20. Men Antiochus tog then yngsta sonen för sigh; låfwade honom stora rikedomar/ om han ifrå lagen afträda wille/ v. 24. Han förmante ock modren/ at hon skulle styrckia sin son ther til/ v. 25. Men the höllo sigh hardt widh Gudz lagh/ och wordo både jämmerliga förgiorde/ v. 30.

I. Siu bröder warda efter hwar annan pijnte och dräpne/ efter the eij wille äta swinakött.

THer wordo ock siu bröder medh theras moder grepne/ och medh gislar och remar slagne/ och twingade af Konungenom/ at the swinakött äta 11942 skulle; thet them i lagen förbudit war. 11929

2. Tå sade then äldste ibland them altsä: Hwad wilt tu mycket fråga och af oß weta? Wij wilje hällre döö/ än något emot wåra fäders lagh handla.

3. Tå wardt Konungen wredh/ och böd/ at man medh hast pannor och kietzlar öfwer elden sättia skulle.

4. När thet giordt war/ böd han/ at man them äldsta tungona vthskära skulle/ och händer och fötter afhugga/

så at the andre bröderna och modren sågo ther vppå.

5. Som han nu så stympad war/ lät han dragan til elden/ och i pannone brådas: och tå lågen alt omkring slog in i pannona/ förmanade the hwar annan samt medh modrene/ at the skulle manliga döö/

6. Och sade: HERren Gudh skal wäl see på rätthetena/ och wara oß nådelig/ såsom Mose betygar i sinom sång: och han är sinom tienarom nådelig. 11930

7. Som then förste afliden war/ hade man then andra ock tijt/ at the sitt gabberij medh honom bedrifwa måtte; och drogo honom hudh och håår af hufwudet/ och frågade honom om han wille äta swinakött/ eller hela kroppen i all ledamot pina låta?

8. Men han swarade på sitt mål/ och sade: Jagh giör thet eij: tå togo the honom/ och pijnte honom/ lika som then första.

9. Som thet nu i thet yttersta medh honom war/ sade han: Tu förbannade menniskia tager migh wäl thet timeliga lifwet bort; men alla werldenes HERre skal oß/ som för hans lagh skul döö/ vpwäckia 11931 til ett ewigt lijf.

10. Sedan togo the then tredie/ och bedrefwo ock sitt gabberij medh honom; och tå the thet af honom eskade/ räckte han tungona fritt vth 11932/ och vthsträckte händerna/

11. Och sade medh ett fritt modh: Thessa ledamoter hafwer Gudh af himmelen gifwit migh: therföre wil jagh gierna låta them fara för hans lagh skul: ty jagh hoppas/ han gifwer migh them wäl igen; 11933

12. Men Konungen och hans tienare förvndrade sigh/ at then ynglingen så frimodig war/ och så platt intet achtade pinona.

13. Tå thenne död war/ pinade the ock then fierde/ och gislade honom.

14. Men som han nu döö skulle/ sade han: Thet är een stoor tröst/ at wij hoppes/ när menniskiorna dräpa oß/ at Gudh oß åter til lifs vpwäckia skal: men tu warder intet vpwäckt til lifs. 11934

15. Ther efter togo the then femte/ och gislade honom ock:

16. Han såg vppå Antiochus/ och sade til honom: Tu äst een menniskia/ och måste döö: men efter tu wäldig på jordene äst/ så giör tu hwad tu wilt; men thet skalt tu doch icke tänckia/ at Gudh oß platt öfwergifwit hafwer: 11935

17. Bida en liten tijd/ så skalt tu förnimma huru mächtig Gudh är/ then tigh och titt slächte plåga skal.

18. Efter thenna hade the ock then siette fram; then samme sade ock/ tå han nu döö skulle: Faar icke wild/ ty wij hafwe thetta lidandet wäl förtient/ therföre/ at wij emot wår Gudh syndat hafwe/ och han handlar förfärliga medh oß:

19. Men thet skal intet gå tigh så lätt af/ at tu så rasar emot Gudh. 11936

II. Modrens frimodighet.

20. MEn thet war ett stort vnder medh modrene/ och är ett exempel thet wäl wärdt är/ at man thet om henne skrifwer: ty hon såg sina söner alla siu på en dagh/ then ena efter then andra pinas/ och led thet medh stort tolamod/ för thet hopp skull/ som hon til Gudh hade.

21. Thet giorde henne frimodiga/ så at hon på sitt mål/ then ena efter then andra tröste/ och tog ett manligit

hierta til sigh/

22. Och sade til them: Jagh är ju edor moder/ och hafwer eder födt; men andan och lifwet hafwer icke jagh gifwit eder/ eller edor ledamot altså giordt:

23. Therföre skal han som werldena och alla menniskior skapat hafwer/ nådeliga gifwa eder anda och ledamot igen 11937/ lika som J thet nu för hans lagh skul wågen och fara låten.

III. Antiochi förmaning til then yngsta och modren; och huru the ock sin ståndachtighet wijst hafwa.

24. TÅ Antiochus thet hörde/ meente han/ at hon förachtade och bespottade honom på sitt mål/ och tog then yngsta sonen för sigh/ then ännu qwar war/ och förmanade honom medh godom ordom/ och sade honom til medh en eed/ om han ifrå sina fäders lagh afträda wille/ så skulle han en nådelig herra i honom hafwa/ och han wille giöra honom rikan och til en herra.

25. Men tå han intet wille låta säija sigh/ lät Konungen komma modrena för sigh/ och förmanade henne/ at hon doch wille tälja sonen i thet sinnet/ på thet han måtte blifwa widh lijf.

26. Tå han henne medh mång ord bedit hade/ låfwade hon honom/ at hon så giöra wille;

27. Men hon bespottade ther medh tyrannen: ty hon gick til sonen/ och talade hemliga på sitt mål medh honom/ och sade: Tu mitt kära barn/ som jagh i nijo månader vnder mitt hierta burit/ och widh try åhr däggiat/ och medh stoor mödo vpfödt hafwer/ förbarma tigh doch öfwer migh:

28. Se på himmelen och jordena/ och alt thet ther inne är; thetta altsamman hafwer Gudh af intet giordt/ och wij menniskiorna äro ock så giorde:

29. Therföre fruchta tigh intet för bödlenom/ vtan dö gierna/ såsom tina bröder: på thet then nådige Gudh tigh medh tina bröder åter lefwande giör/ och eder migh igen gifwer. 11938

30. Tå modren medh sonenom ännu så talade/ sade ynglingen: Hwar efter wänten J? Täncker intet/ at jagh här vthinnan tyrannenom hörsam wara wil: vtan jagh wil hålla lagen/ som wårom fädrom genom Mose gifwen är;

31. Men tu som Judomen alt ondt giör/ tu skalt för HErranom wårom Gudh intet vndkomma:

32. Wij lide för wåra synder skul/ thet är sant;

33. Och om än then lefwandes Gudh til en tijd vppå oß wredh är/ och oß straffar och näpser/ så skal han doch åter sinom tienarom nådelig warda. 11939

34. Men tu ogudachtige förbannade menniskia/ högmodas icke af titt wälde alt förmycket/ och förlåt tigh icke vppå fåfängelig hopp/ at tu Gudz barn förföljer:

35. Ty tu hafwer ännu thens alsmächtigas Gudz doom/ som all ting seer 11940/ icke vndkommet.

36. Mine bröder/ som til en liten tijd hafwa sigh pina låtit/ the förwänta nu thet ewiga lifwet efter Gudz löfte 11941; men tu skalt efter Gudz doom straffad warda/ såsom tu medh titt högmod förtient hafwer.

37. Och jagh wil vthgifwa mitt lijf och lefwerne för mina fäders lagh/ såsom mine bröder/ och ropa til Gudh/ at han snart wille sino folcke nådelig warda; men tu måste ännu sielf genom stora pino och qwahl bekänna/ at han allena then rätte Gudh är:

38. Men Gudz wrede skal på migh och mina bröder återwända/ then öfwer alt wårt folck medh rätto gången

är.

39. Tå Konungen thetta hörde/ wardt han swårliga vptänd af wrede/ och lät honom ännu hårdare pina än the andra: ty thet förtröt honom/ at the ännu bespottade honom ther til.

40. Altså blef ock thenne ährligen död; och satte all sin tröst vppå Gudh.

IV. Modren wardt ock dräpin.

41. PÅ sidstone wardt modren ock dödad.

42. Thetta ware nu nogh om the hedniska offren/ och thet grufweliga pinandet.

8. Capitel.

TÅ församlade Judas Maccabeus/ af the igenlefda/ sextusend män/ och wäpnade sigh/ v. 1. Therföre kom Nicanor och Gorgias medh en stoor häär emot honom/ v. 8. Men Judas tröstade och förmante sina/ och förtälde them huru Gudh plägade vnderliga hielpa sitt folck/ v. 12. Sedan slog han til them/ och fick öfwerhandena; tog mycket roof/ och prisade Gudh/ v. 21. Han hölt ock många slachtningar medh Bacchides och Timotheus/ v. 30.

I. Judas rustar sigh emot fiendarna.

MEn Judas Maccabeus och hans stalbröder/ gingo hemliga här och ther i byarna/ och kallade tilhopa sina fränder/ och eljes alla them som widh Judarnas troo blefne woro/ så at han widh sextusend män tilhopa fick.

2. Och the åkallade Gudh/ at han til thet fattiga folck see wille/ som af hwar man plågat wardt/ och wille förbarma sigh öfwer templet/ hwilket the ogudachtiga menniskior ohelgat hade;

3. Och öfwer then förderfwade staden/ som platt öde wardt; och at han doch thet oskyldiga blodh/ som til honom ropade/ höra wille;

4. Och tänckia vppå the oskyldiga barnen/ som emot all rätt dräpne wordo; och öfwer sins namns försmädelse hämnas wille.

5. Och Maccabeus medh sinom hoop/ plågade Hedningarna ganska swårliga: ty HErren wände åter af sine wrede/ och wardt them nådelig igen.

6. Han öfwerföll städer och byar förr än the sigh thes förságo/ och tände elden på them 11943; och intog the alrabeqwämesta rumen/ och giorde fiendomen stoor skada:

7. Men alramäst bedref han thet om nattena/ så at man om hans bedref wida talade.

II. Philippus gifwer thet tilkänna; och Nicanor och Gorgias sändas moot Juda.

8. MEn tå Philippus 11944 såg/ at han ju länger ju starckare wardt/ efter honom så lyckades/ skref han til Ptolemeus 11945 höfwitzmannen i nedra Syrien och Phenicien/ om hielp: ty Konungenom låg ther stoor macht på.

9. Tå sände Ptolemeus sin bästa wän Nicanor 11946 Patrocli son tijt medh tiugutusend män/ at han Judarna platt vthrota skulle; och fick honom en höfwitzman til hielp/ benämnd Gorgias/ then en förfaren krigsman war.

10. Men Nicanor tånckte/ at han wille för fångna Judar samka the penningar/ som Konungen the Romare

åhrliga gifwa måste/ nemliga/ twtusend centener:

11. Therföre sände han medh hast hijt och tijt til the städer widh hafwet/ och lät vthropa/ at han Judarna sälja wille/ nijotijo Judar för en centener: ty han tänckte icke/ at straffet af Gudi war honom så när.

III. Judas förmanar och styrcker sina.

12. TÅ nu Judas hörde om then häär som Nicanor förde/ hölt han sina Judar före/ som när honom woro/ huru en häär komma skulle.

13. The som nu förskräckte woro 11947/ och hade icke then tröst til Gudh/ at han straffa skulle/ the lupo sin wägh och flydde.

14. Men the andre sålde hwad the hade/ och bådo HErran/ at han ju förlossa wille them/ som Nicanor allareda såldt hade/ förr än han them fångat hade.

15. Och om han icke wille giörat för theras skul/ at han tå wille giörat för förbundet skul/ som han medh theras fäder giordt hade; och för sitt härliga stora namn skul/ ther the efter nämnde woro.

16. Som nu Maccabeus sitt folck tilhopa hämtat hade widh sextusend/ förmanade han them i förstone/ at the sigh för fiendarna icke förskräckia 11948/ eller för then stora Hedninga hopen/ som them emot rätt och oredeliga plågade/ fruchta skulle:

17. Vtan wärja sigh manliga; och tänckia vppå the försmädelse/ som the thy heliga rumena giordt hade/ och huru the staden försmädt och plågat/ och lagen aflagt hade.

18. The förlåta sigh (sade han) på sitt harnesk/ och äro fulle medh högmod; men wij förlåte oß på then alsmächtiga Gudh 11949/ som i ett ögnableck icke them allena/ som nu emot oß komma/ vtan hela werldena nederslå kan.

19. Han förtälde them ock alla historier/ huru Gudh så ofta theras fäder nådeliga hulpet hade: huru vnder Sennacherib hundrade fem och ottatijotusend män i ene natt nederlades; 11950

20. Huru thet tilgick i then slachtningene i Babylon emot the Galater/ tå the alle i stora nödh komne woro/ ottatusend Judar och fyratusend Macedonier: huru the Macedonier för fruchtan skul stilla höllo/ och the ottatusend Judar allena medh Gudz hielp/ hundrade och tiugutusend män slogo/ och stort godz ther medh fingo.

IV. Judas bereder sigh; och slår Nicanor af nijotusend.

21. TÅ han them medh sådana ord ett hierta giordt hade/ så at the för lagen skul och sitt fädernes land/ gierna döö wille/

22. Giorde han fyra hopar/ och skickade sina bröder främst i spetsen/ at the them föra skulle/ nemliga/ Simon/ Joseph och Jonathas/ och fick hwar thera femtonhundrat män.

23. Sedan lät han Eleazar läsa then heliga bokena/ och gaf them ett tekn/ at Gudh them hielpa skulle; och drog så främst i spetsen för the andra/ och slog til Nicanor.

24. Och then alsmåchtige Gudh stod medh them 11951/ så at the then hela hären på flychtena slogo/ och giorde många såra/ och slogo ihiäl midh nijotusend:

25. Och jagade så efter them som komne woro til at köpa Judar/ och togo penningarna af them.

26. Doch måste the wända om igen/ ty thet war aftonen för Sabbathen: thet war saken hwij the höllo vp at jaga efter them.

27. Ther efter togo the rofwet/ och fingo harnesk och wärjor/ och höllo Sabbathen: och lofwade och prisade Gudh/ som them på then dagen frälsat hade/ och åter begynte bewisa sina nåder.

28. Efter Sabbaths dagen bytte 11952 the rofwet vth ibland the fattiga/ enkior och faderlösa; och thet öfwer war/ behöllo the för sigh och sin barn.

29. Och the höllo ena meenliga böön/ at then barmhertige Gudh sina wrede medh allone bortwända wille.

V. Winner ock flera slachtningar emot Bacchides och Timotheus.

30. SEdan höllo the många slachtningar medh Timotheus och Bacchides/ och slogo öfwer tiugutusend män/ och togo fästen in/ och vthskifte rofwet lika emellan sigh/ och emellan the fördrefna/ faderlösa/ enkior och gamla.

31. Och tå the rofwet tagit hade/ båro the wärjorna vp på fästningen/ och förde altså stort roof til Jerusalem;

32. Och dråpo en höfwitzman när Timotheus; en ogudachtig man/ then Judarna mycket plågat hade.

9. Capitel.

NÄr nu Antiochus vthu Persien kom/ och sporde huru thet war gånget medh Nicanor och Timotheus/ hastade han och wille hämnas öfwer Judarna/ v. 1. Men Gudh slog honom medh siukdom/ v. 5. Ther til föll han af wagnen/ och wardt mycket swag/ v. 7. Tå ödmiukade han sigh för HErran/ och wille tå giöra wäl emot Jerusalem och templet/ v. 12. Och medan siukdomen icke wille aflåta/ vtan förökades meer och meer/ skref han Judarna til/ och giorde sin son til Konung/ v. 18. Blef död/ 28.

I. Antiochus drager medh skam vthur Persien.

WJdh samma tiden måste Antiochus medh skam draga vthur Persien igen. 11953

2. Ty när han til Persepolis dragen war/ och hade achtat at skinna templet och intaga staden/ woro borgarena vppe och waarde sigh/ och drefwo Antiochus til ryggia/ så at han medh skam afdraga måste.

3. Som han nu i Ecbatana 11954 war/ kom för honom/ huru Nicanor och Timotheus gånget war:

4. Tå förgrymmade han sigh/ och tänckte til at hämnas then smäleken på Judarna; och foor dagh och natt/ på thet han måtte snart komma tijt: ty Gudz wrede dref honom: ty han så högmodeliga sagt hade/ at så snart han til Jerusalem komme/ så wille han giöra af stadenom ena dödas graf:

II. Gudz straff öfwer Antiochus.

5. THerföre straffade honom then alsmächtige HErren Jsraels Gudh/ medh een hemlig plågo/ som ingen läkia kunde: förty/ så snart han thet talat hade/ fick han ett sådant bukref/ och sådana wärck i tarmarna/ at man honom intet hielpa kunde.

6. Och sannerliga honom skedde alt rätt: therföre/ at han annat folck medh mångahanda och ohörda plågor pinat hade.

7. Likwäl wände han icke åter af sitt högmod/ vtan wardt ännu meer harmse på Judarna/ och war vptänd af ondsko/ och skyndade sigh; och i rennandet föll han så hårdt af wagnenom/ at thet giorde honom ondt i alla

hans ledamot.

8. Så måste han/ som tilförene sigh af stort högmod tyckia lät/ at han wille biuda hafwena/ och sättia bergen på hwart annat/ af ett fall sigh på een hästabår föra låta/ så at man klarliga såg Gudz macht på honom:

9. Och wäxte matkar 11955 vthaf then ogudachtiga kroppen/ och förrottnade medh stoor sweda och wärck/ så at heel stycke föllo vthaf hans kropp/ och luchtade så illa/ at ingen för stanck blifwa kunde.

10. Och han som tilförene sigh tyckia lät/ at han kunde taga vp i himmelen/ honom kunde nu ingen bära för thet olideliga stancket skul.

11. Tå måste han af sitt högmod aflåta/ och bekänna sigh/ efter han af Gudi så angripen war/ och wärcken ju större wardt;

III. Antiochus ödmiukar sigh för Gudh.

12. OCh kunde på sidstone icke sielf then stancken meer lida. Tå sade han: Thet är ju rätt at man ödmiukar sigh för Gudi/ och at een dödelig menniskia icke så öfwerdådig är/ at hon sigh tyckia låter at hon är Gudi lijk.

13. Och then arge menniskian tog til at bedia HErran/ then sigh nu intet meer öfwer honom förbarma wille; 11956

14. Och låfwade/ at han then heliga staden/ som han tilförene achtade förderfwa/ och een dödas graf ther vthaf giöra/ wille frij låta:

15. Och Judarna the han tilförene icke wärda hölt/ at the skulle begrafne warda/ vtan wille them foglom och diurom til spijs gifwa/ them wille han frij låta/ såsom the borgare i Athen.

16. Och thet heliga templet/ som han tilförene beröfwat hade/ wille han medh allahanda gåfwor ähra/ och mycket meer helig tygh tijt gifwa/ än ther tilförene warit hade; och hwad åhrliga til offer behöfdes/ thet wille han af sine egna rento gifwa.

17. Ther til wille han sielf en Jude warda/ och i all rum Gudz macht prisa och förkunna.

IV. Antiochi skrifwelse til Judarna.

18. MEn tå kranckheten icke wille stillas/ ty Gudz rättwisa wrede war så hård öfwer honom kommen/ förtwiflade han på sitt lijf/ och skref thenna ödmiukeliga skriftena til Judarna/ såsom här efter följer:

19. Antiochus Konung och Förste/ tilbiuder them froma Judomen hälso.

20. Om J medh edar barn helbregda och friske ären/ och eder wäl går/ ther tackar jagh Gudi före; men jagh är swårliga kranck.

21. Efter jagh gierna wille en meenlig frijd hålla/ såsom ock nöden kräfwer/ medan jagh på resone vthaf Persien kranck worden är/ så täncker jagh gunsteliga vppå edor trohet och wänskap:

22. Ändoch jagh hoppas/ thet skal bättre medh migh warda.

23. Och efter min fader/ när han vp i öfwerlanden drog/ giorde en Konung efter sigh;

24. På thet man weta måtte/ om något vppå komme/ eller ofrid worde/ hwilken herre wara skulle/ och riket icke söndrat blefwe:

25. Altså ock jagh/ efter jagh seer/ at the omliggiande Förstar fara efter mitt rike/ om migh illa ginge/ så hafwer jagh min son Antiochus til Konung giordt/ then jagh eder ofta troliga befalt hafwer/ när jagh i öfwerlanden drog: then samma befaller jagh eder ock nu.

26. Therföre förmanar jagh och beder eder för alla wälgierningar skul/ som jagh eder allom/ och särdeles hwarjom för sigh bewisat hafwer/ at J migh och minom son här efter wänlige och trofaste blifwa wiljen:

27. Ty jagh förseer migh thes til honom/ at han skal sigh emot eder gunsteliga och wänliga hålla/ och mina seder efterfölja.

V. Antiochi dödh.

28. ALtså blef then mordaren och Gudz hädaren Antiochus död 11957 i storom wärck/ såsom han androm giordt hade/ vthi främmande land/ och i wildmarkene/ medh en jämmerlig dödh.

29. Och Philippus/ then medh honom vpfödd war/ lät honom komma til jordena; och efter han fruchtade för Antiochi son/ flydde han in vthi Egypten til Konung Ptolemeus Philometor.

10. Capitel.

SEdan tog Judas templet in; renade thet/ och offrade på samma dagh tå Hedningarna thet orenat hade/ v. 1. När Antiochus Evpator Konung wardt/ satte han Lysias til en öfwersta/ v. 10. Men Ptolemeus Macron blef afsatt/ v. 12. Gorgias blef ock en öfwerste/ och satte sigh emot Judarna/ v. 14. Men Judas bemannade sigh; tog mång fäste in/ och drap them som ther inne woro/ v. 16. Tå kom Timotheus medh en ganska stoor häär emot honom/ v. 24. Men Gudh halp honom vnderliga/ at the wordo slagne/ v. 25. Och Timotheus flydde til Gazara/ v. 32. Så kom Judas ther före; stormade staden/ och drap Timotheus/ rc. v. 33. Och folcket lofwade Gudh therföre/ v. 38.

I. Judas renar templet; offrar/ och håller högtijd.

ALtså gaf Gudh Maccabeus och hans hoop thet modh/ at the intogo templet och staden igen; 11958

2. Och förstörde the andra altare och kyrkior som Hedningarna här och ther på gatomen vpbygdt hade.

3. Och sedan the templet renat hade/ giorde the ett annat altare/ och togo flintosteen och slogo eld/ och offrade åter/ hwilket i tw åhr och sex månader icke skedt war; och offrade rökwerck/ och vptände lamporna/ och lade fram skådobröden. 11959

4. Tå nu sådant alt skedt war/ föllo the på sitt ansichte neder för HErranom/ och bådo/ at han ju icke meer wille låta them komma i sådana jämmer: vtan om the meer syndade emot honom/ at han tå wille nådeliga straffa them/ och icke gifwa them vthi the Gudz lastares the grufweliga Hedningars händer.

5. Och Gudh skickade thet så/ at templet på then dagen renat wardt 11960/ på hwilkom Hedningarna thet orenat hade/ nemliga/ på femte och tiugunde dagen i them månadenom Caslev;

6. Och the höllo medh glädie otta dagar helg/ såsom i löfhyddohögtidene; och tänckte ther på/ at the för en kort tijd sina löfhyddohögtijd i wildmarkene/ och klyftomen/ såsom wildiur hållet hade.

7. Och båro mey och gröna qwistar och palm 11961; och lofwade Gudh/ som them then segren gifwit hade/ at the hans tempel rena måtte.

8. The läto ock vthgå ett bodh öfwer hela Judaskapet/ at man åhrliga skulle then dagen helig hålla. 11962

9. Och altså hafwer Antiochus then ädle en ända.

II. Antiochus Evpator blifwer Konung; och sätter Lysias til höfwitzman.

10. NU följer om Antiochus Evpator thens ogudachtigas Antiochi son/ hwad örlig vnder honom altid warit hafwa.

11. Tå Evpator Konung wardt/ satte han Lysias/ then tilförene i Phenicien och nedra Syrien en höfwitzman war/ til en öfwersta Första.

III. Ptolemeus Macron blifwer afsatt för sin trohet emot Judarna.

12. MEn Ptolemeus Macron/ then Judarna gierna widh rätt hållet hade/ efter the nu länge så mycket öfwerwåld och orätt lidit hade/ arbetade ther om/ at man skulle låta them medh frijd.

13. För then saken skul beklagade honom hans wänner för Evpator/ och kallade honom vppenbart en förrädare: therföre/ at han then öna Cypren/ then honom Philometor befalt hade/ Antiocho them ädla vpgifwit hade/ och måste hafwa ett ringare ämbete. Tå grämmade han sigh så swårliga/ at han medh förgift förgiorde sigh sielf.

IV. Gorgias och the Edomeer anfalla Judarna.

14. TÅ nu Gorgias öfwer the landzändar höfwitzman wardt/ tog han krigsknechtar vp/ och lade sigh besynnerliga emot Judarna.

15. Thet samma togo the Edomeer sigh ock före: hwar the thet förmåtte/ ther drefwo the Judarna vthu fästen och lägligom byom/ och togo the affälliga Judar til sigh/ som vthaf Jerusalem förjagade woro.

V. Judas tager the fasta byar igen.

16. TÅ samkade sigh Maccabeus och hans hoop/ och bådo 11963/ at Gudh wille stå medh them;

17. Och föllo in til the Edomeer i the fasta byar/ och togo them medh wåld in 11964/ och slogo ihiäl alla them som sigh på murarna til wärn stälte/ och hwem the eljes öfwerkommo/ widh tiugutusend:

18. Men them vndflydde in på tw starck torn/ widh nijotusend/ som sigh emot storm rustat hade.

19. Tå skickade Maccabeus Simon/ Joseph och Zacheus ther til/ och sick them så mycket folck/ at the til storm starcke nogh woro; och han drog fram bätter för andra städer.

20. Men then hopen som när Simon war/ lät sigh beweka medh penningar/ af them som på tornen woro/ och togo fem och tretijotusend gyldene af them/ och läto komma them ther af.

21. Tå nu Maccabeus thet fick weta/ hade han höfwitzmännerna tilsamman/ och anklagade them/ at the sina bröder för penningar såldt/ och fiendarna bortkomma låtit hade;

22. Och lät döda them såsom förrädare/ och stormade strax the tw tornen:

23. Och thet lyckades honom/ och drap ther vthi the tw fästen meer än tiugutusend män.

VI. Timotheus kommer emot Judas medh mycket folck.

24. MEn Timotheus/ then Judarna tilförene slagit hade 11965/ rustade sigh medh mycket främmande folck/ och församlade ett stort resig tygh vthaf Asien/ och kom i then mening/ at han Judarna platt förläggia wille.

VII. Judas och hans häär giöra sin böön/ och anfalla fiendan.

25. OCh tå han kom til landet/ bådo Maccabeus och hans hoop til HErran/ och strödde asko på sitt hufwud/ och drogo säcker vppå;

26. Och föllo neder för altaret/ och bådo/ at Gudh them nådelig/ och fiendomen onådelig wara wille; och at han wille sättia sigh emot them/ som sigh emot honom satte/ såsom i lagen skrifwit står. 11966

27. Tå the nu altså bedit hade/ togo the sina wärjor/ och drogo ett godt stycke wägs vth ifrå staden/ til thes the kommo in til fiendarna.

28. Och så snart som solen vpgick/ slogo the til hwar annan/ ändoch thet en olik häär war: ty Judarna hade en godh tröst til HErran/ hwilket ett wist tekn til segren är 11967; men the andre hade begynt altsammans vthaf högmod och öfwerdådighet.

VIII. Timotheus warder afslagen/ och flyr til Gazara.

29. SOm nu slachtningen alrastarckast stod/ syntes fiendomen af himmelen fem härlige män på hästom 11968 medh gyldene betzl/ och twå drogo fram för Judomen;

30. Och the höllo när Maccabeus/ och waarde honom medh theras wärjor/ så at ingen kunde giöra honom skada:

31. Och skuto pilar och dunderskott in på fiendarna/ så at the förblindade och flychtige wordo.

32. Och ther wordo slagne tiugutusend och femhundrat til foot/ och sexhundrat resenärer;

33. Men Timotheus flydde til Gazara en fast by/ hwilken then höfwitzmannen Chereas inne hade.

IX. Judas belägger och intager Gazara/ och dräper Timotheus/ rc.

34. TÅ lade sigh Maccabeus och hans hoop ther före i fyra dagar:

35. Men the i byenom förläto sigh ther på/ at han så högt låg/ och försmädde och brukade munnen öfwermåtton illa.

36. Men på femte dagen harmades tiugu vnge män för försmädelsen skul/ och lupo manliga medh en storm til muren/ och slogo ihiäl i harmenom hwad the öfwerkommo.

37. Them följde the andre och bestego muren/ och tände elden på tornen/ och vpbrände the Gudz försmädare:

38. Somlige höggo portarna vp/ at hele hopen ther in komma kunde; och togo altså staden in/ och ihiälslogo Timotheus/ then sigh vthi ena groop förgiömdt hade/ och Chereas hans broder/ och Apollophanes.

X. Folcket tackar Gudh för segren.

39. SOm the alt thetta giordt hade/ prisade the HErran medh lofsånger/ then Jsrael så stoor wälgierning bewisat/ och them seger gifwit hade.

11. Capitel.

TÅ samlade Lysias en stoor häär/ och drog in i Judeen/ v. 1. Men Judas bad Gudh/ och drog emot them/ och slog them en stoor hoop af/ så at Lysias måste fly/ v. 6. Therföre betänckte han sigh/ och giorde frijd medh

Judomen/ och skref them til/ v. 13. Thet stadfäste Konungen medh sitt bref til Lysias/ v. 22. Lät them så få templet igen/ v. 25. Han skref ock sielf Judarna til/ och tilstadde them frij leide vthi sitt land/ v. 27. Så skrefwo ock the Romare them til/ stadfästande thet Antiochus giordt hade/ v. 34.

I. Lysias kommer medh stoor macht in i Judeen.

TÅ nu Lysias/ Konungens förmyndare och skyldman och öfwerste Rådh 11969/ alt thetta weta fick/ giorde thet honom fast ondt:

2. Och han församlade ottatijotusend män/ och hela resig tyget/ och drog i then mening emot Judarna/ at han wille sättia Hedningar i staden;

3. Och bruka templet til sina åhrliga nytto/ såsom andra Hedningars kyrkior/ och förläna 11974 Presterskapet hwart åhr.

4. Men han tänckte intet/ at Gudh ännu mächtigare war 11970; vtan förlät sigh vppå then stora hopen/ then han til häst och til foot hade/ och vppå the ottatijo elephanter.

5. Som han nu in i Judeen kom/ lade han sigh för Bethzura 11971/ thet ifrån Jerusalem fem stadier wägs låg på ett berg.

II. Judas rustar sigh; beder/ warder styrckt/ och öfwerwinner Lysias.

6. MEn tå Maccabeus och the medh honom woro/ thet hörde/ at han bestormade staden/ bådo the och hele hopen medh suckan och tårar HErran 11972/ at han en godh Ängel vthsända wille Jsrael til hielp.

7. Och Maccabeus war then förste som sigh rustade/ och förmanade the andra/ at the wille wågat medh honom/ och hielpa sina bröder.

8. Och drogo altså medh hwar annan frimodige; men så snart the vthu staden Jerusalem kommo/ syntes them en man på en häst 11973/ i hwijt kläder och gyldene harnesk/ och drog fram för them.

9. Tå lofwade the alle then barmhertiga Gudh/ och wordo dristige/ så at the sina fiendar slå wille/ om the än alragrymmesta diur woro/ och jernmurar för sigh hade.

10. Medh sådana modh drog hele hären åstadh/ medh sinom hielpare/ then them then barmhertige Gudh af himmelen sändt hade:

11. Och slogo til fiendarna såsom leijon/ och slogo af them ihiäl ellofwatusend til foot/ och sextonhundrat til häst;

12. Och drefwo the andra alla på flychtena/ så at mäste hopen the som vndan kommo/ såre wordo; och Lysias sielf flydde ock skändeliga/ och vndkom.

III. Lysias söker giöra frijd medh Judas.

13. MEn Lysias war en förnuftig man: tå han nu widh sigh sielf tänckte på slachtningena then han tappat hade/ och såg at Judeska folcket oöfwerwinneligit war/ efter Gudh then alsmächtige them bistånd giorde/ sände han til them/ och böd them frijd til;

14. Och sade them ther bredowid til/ at han wille beweka Konungen/ at han theras gode wän warda skulle.

15. Maccabeus lät sigh ther åth nöija: ty han såg/ at thet war thet bästa. Och Konungen samtyckte then dagtingan/ som Lysias medh Maccabeus och Judomen giordt hade.

IV. Hans bref til Judarna.

16. OCh thet bref som Lysias Judomen tilskref/ lydde altså: Lysias tilbiuder Judomen hälso.

17. Johannes och Absalom edor sändning abod/ hafwa fördt ett bref/ och bedit om then saak/ ther the om vthsände woro.

18. Hwad nu Konungenom föregifwas skulle/ thet hafwer jagh giordt/ och han hafwer alt thet belefwat som mögeligit är:

19. Om J blifwen trofaste och hållen troo/ så wil jagh ännu här efter beflita migh/ at jagh på edart bästa wara må.

20. Och på hwar och en artikel för sigh/ hafwa edor och min sändningabod befalning at vnderwisa eder ytterligare.

21. Här medh Gudi befallandes. Datum i hundrade otta och fyratijonde åhrena/ på fierde och tiugunde dagen/ i them månadenom Dioscori.

V. Konungens bref til Lysias.

22. KOnungens bref lydde altså: Konung Antiochus tilbiuder sinom broder Lysie hälso.

23. Efter wår fader hädan skild/ och en gudh worden är 11975/ så är oß ingen ting kärare/ än at frijd i wåro rike wara må/ på thet hwar och en må skiöta sitt.

24. Nu hafwe wij hördt/ at Judarna icke hafwa welat samtyckia til theras Gudztiensts förwandling til thet hedniska sättet; vtan wilja blifwa widh sina troo; och bedia förthenskul/ at man skal them ther widh blifwa låta.

25. Efter wij nu hållet så godt wara/ at thetta folck ock i frijd lefwa må och roligit blifwa: så är wår mening/ at man får them theras tempel igen/ och låter them widh theras regemente och wäsende blifwa/ såsom theras förfäder thet hållet hafwa.

26. Så giör tu wäl/ om tu sänder några til them til at giöra frijd medh them/ på thet at the/ när the wåra mening weta/ måga säkre wara/ och hwar och en vthan fahra achta på thet han för händer hafwer.

VI. Antiochi bref til Judarna.

27. KOnungens bref til Judarna/ lydde altså: Konung Antiochus tilbiuder Judarnas Rådh och menighet hälso.

28. Om eder allom wäl ginge/ thet hörde wij gierna: oß går thet ännu wäl.

29. Menelaus hafwer berättat för oß/ huru J begären fara in i wår land/ och hafwa edar handel när oß:

30. Therföre skola alla the Judar som emellan thetta och then tretijonde dagen Aprilis fara wilja/ een frij säker leide hafwa/

31. Til at hålla sigh medh ätande och annat efter sin lagh/ såsom tilförene; och skal ingom något ondt wederfaras/ för thet som här til emot oß giordt är.

32. Thes til witnesbyrd/ hafwe wij welat sända Menelaus til eder/ til at widare vnderwisa eder ther om.

33. Här medh Gudi befallandes: i hundrade otta och fyratijonde åhrena/ på femtonde dagen Aprilis.

VII. The Romares bref til Judarna.

34. OCh skrefwo the Romare Judomen til/ såsom här efter följer: Qvintus Memmius/ och Titus Manlius the Romares sändningabod tilbiuda Judomen hälso.

35. Alt thet Lysias Konungens skyldman eder tillåtit hafwer/ thet samtycke wij ock:

36. Men efter honom synes så godt wara/ at man några artiklar låter framsättia för Konungen/ så rådens widh medh hwar annan/ och sänder medh thet alraförsta någon til oß/ at wij måge förena oß medh hwar annan: ty wij drage nu til Antiochien:

37. Therföre skynder eder/ och sänder några/ på thet wij måge weta huru J til sinnes ären.

38. Här medh Gudi befallandes.

12. Capitel.

DOch hade Judarna ingen frijd för the nästa Syriska höfwitzmän/ v. 1. Twhundrat Judar blefwo fördränckte i Joppe/ v. 3. Therföre vpbrände Judas theras skep/ och slog många ihiäl/ v. 5. Sammaledes i Jamnia/ v. 8. Sedan öfwerwant han the Araber/ v. 10. Och Caspin/ en wäldig stadh/ v. 13. Han nederlade ock Timothei wacht/ v. 17. Samt hans häär/ v. 20. Men Timotheus flydde/ v. 22. J Ephron slog han fem och tiugutusend/ v. 27. Drog så emot Gorgias/ och öfwerwan honom/ v. 32. Han fan afgudaklenodier hoos the slagna/ v. 39. Och han sände twtusend drachmas til Jerusalem til ett syndoffer för the slagna af Jsrael/ v. 43.

I. The Syriske höfwitzmän giöra Judomen oro.

VThi hundrade otta och fyratijonde åhrena på femtonde dagen Aprilis/ tå thenna förlikning så besluten war 11976/ drog Lysias til Konungen; och Judarna brukade sin åker.

2. Men höfwitzmännerna ther i landena/ Timotheus och Apollonius thens ädla Apollonij son/ och Hieronymus/ och Demophon samt medh Nicanor höfwitzmannenom i Cypren/ läto them ingen frijd eller roo hafwa.

II. Twhundrat Judar blifwa förrådde i Joppe.

3. OCh the i Joppe giorde ett förrädeligit stycke: förty/ the talade Judarna som när them bodde/ i thet sinnet/ at the medh hustrur och barn i skep/ som ther til bestälte woro/ stiga skulle/ såsom theras gode wänner.

4. Tå nu Judarna thetta giorde/ såsom thet i stadenom beslutit war/ och hade ingen fahra för någon ofrijd/ och the vppå hafwet kommo/ dränckte the them alla widh twhundrat personer.

5. Som nu Judas hörde/ huru grufweliga man medh hans bröder handlat hade/ böd han sitt folck vp/ och ropade til Gudh then rättferdiga domaren; 11977

6. Och drog emot them/ som hans bröder mördt hade/ och tände om nattena elden på hamnena/ och vpbrände skepen allsamman: och hwad ther för folck war i hamnena/ them drap han medh swärd.

7. Men efter staden igenläst war/ drog han af/ i then mening/ at han snart igen komma/ och staden förläggia wille.

III. Ett annat förräderij i Jamnia.

8. HOnom wardt ock bodat/ huru the i Jamnia hade thet samma tagit sigh före/ medh the Judar som när

them bodde:

9. Therföre föll han ock om nattena til them in/ och vpbrände them hamnena/ och all skepen/ så at man såg elden in til Jerusalem/ thet doch twhundrat och fyratijo stadier wägs ther ifrå låg.

IV. Judas öfwerwinner the Araber och Casyiner.

10. SEdan drog han nijo stadier wägs fram bätter emot Timotheus: tå woro i håld för honom widh femtusend Araber/ och femhundrat resenärer;

11. Och slogos medh honom/ och höllo een stoor slachtning: och Judas medh sinom hoop behölt/ genom Gudz hielp/ segren; och efter the Araber ther tappade/ bådo the honom om frijd/ och sade honom til/ at the wille gifwa honom fää/ och eljes hielp giöra.

12. Judas tänckte/ såsom ock wäl sant war/ at the kunde wäl wara honom nyttige/ och sade them frijd til: och tå the thetta sigh emellan låfwat hade/ drogo the åter heem igen.

13. Han föll ock in i en stadh/ som medh bryggior wäl bewarad/ och medh murar befäst war/ ther mångahanda folck inne bodde/ och heet Caspin.

14. Men the i stadenom förläto sigh på sina fasta murar/ och stora förrådh i spijsning/ och frågade icke mycket efter Juda och hans hoop; ja/ the bespottade them ther til medh/ och försmädde them/ och bannade them skämliga.

15. Tå ropade Judas och hans hoop til then mächtiga alla werldenes Herra 11978/ then i Josua tijd vthan all krigsrustning/ then man til storm brukar/ Jericho nederkastade: 11979

16. Och lupo medh grymhet til muren/ och togo altså staden in/ och slogo otaliga många menniskior ihiäl/ så at dammen som ther widh låg/ och wäl twå stadier wägs bredh war/ syntes såsom altsamman blodh.

V. Slår Timothei macht.

17. THer efter drogo the länger fram åth/ siuhundrat och femtijo stadier wägs/ och kommo til Tharah/ til the Judar som man Tubianer 11980 kallar.

18. Men the funno intet Timotheus: ty han hade draget sigh tädan/ och intet vthrättat; vtan allenast/ at han vthi en liten stadh een starck wacht lagt hade.

19. Tå stodo vp twå höfwitzmän vthaf Maccabei hoop/ Dositheus och Sosipater/ och nederlade alla them som Timotheus ther til wacht igen låtit hade/ meer än tijotusend män.

VI. Öfwerwinner Timotheus.

20. MEn Maccabeus skickade sitt folck/ och skifte thet i några hopar/ och drog emot Timotheus/ then ther hundrade och tiugutusend footknechtar/ och femtonhundrat resenärar när sigh hade.

21. Tå nu Timotheus förnam/ at Judas emot honom drog/ sände han qwinnor och barn/ och hwad som til slags icke dogde/ in vthi en liten stadh Carnion 11981/ then vppe i trånga bergen låg/ så at man honom icke beläggia kunde.

22. Men som han första Maccabei hoop see fick/ kom fiendomen een fruchtan och förskräckelse vppå/ efter han emot them war/ och sigh see lät/ som all ting seer: och togo til at fly/ then ene hijt then andre tijt/ så at the sigh sielfwe/ then ene then andra sargade. 11982

23. Men Judas tryckte efter/ och slog the ogudachtiga/ och drap af them widh tretijotusend män.

24. Och Timotheus kom Dositheus och Sosipater i händerna/ och bad them swårliga/ at the icke skulle döda honom: ty han hade många theras fäder och bröder/ som ock döö måste/ om han dödad worde.

25. Tå han sigh nu förplichtade/ at han skulle them oskadda på en förelagd dagh öfwerantwarda/ läto the honom för sina bröder skul lösan.

26. Ther efter drog Maccabeus til Carnion och Atargation/ och slog ihiäl widh fem och tiugutusend menniskior.

VII. Jntager Ephron/ och the Scythers stadh.

27. EFter thetta togh och slachtning drog Judas emot then fasta staden Ephron 11983/ vthi hwilkom Lysias och eljes mycket folck war: men the vnge män/ som för stadenom stodo/ waarde sigh redeliga; förty the hade skott och wärjor nogh.

28. Tå ropade the til HErran 11984/ then medh macht fiendernas starckhet sönderbråkar/ och togo staden in/ och dråpo fem och tiugutusend menniskior.

29. Ther efter drogo the tädan emot the Scythers stadh/ then ther sexhundrat stadier wägs ifrån Jerusalem ligger.

30. Men efter Judarna/ som när the Scyther bodde/ gåfwo them witnesbyrd/ huru the them all wänskap i them swåra tidenom bewijst hade/ höllo the sigh ock wänliga medh them;

31. Och tackade them therföre/ och bådo at the ock så här efter wille them gunstige wara: och drogo så sedan til Jerusalem/ och kommo rätt til Pingsdagarna 11985 heem igen.

VIII Judas reser emot Gorgias/ och drifwer honom på flychten.

32. MEn efter Pingsdagarna drogo the emot Gorgias the Edomeers höfwitzman;

33. Och han mötte them medh trytusend footknechtar/ och fyrahundrat resenärar:

34. Och tå thet gick til slags/ blefwo ther några fåå Judar slagne.

35. Och Dositheus en starck resenär af Bacenors hoop grep Gorgias/ och hölt honom i mantelen/ och tog honom medh wåld/ och wille fånga honom lefwande; men en resenär vthaf Thracien rände til honom in/ och högg honom armen af/ så at Gorgias vndkom til Maresa. 11986

36. Tå sigh nu Gorgie hoop länge waarde/ och nödh för handene war/ ropade Judas til HErran/ at han them hielpa och för them strida wille;

37. Och ropade til sitt folck på Ebreisko/ och begynte en sång. Tå wände sigh Gorgie folck på flychtena oförseendes;

38. Och Judas drog medh sitt folck in vthi then staden Odollam: och efter thet war ännu i Pingsdaga wekone/ renade the sigh efter lagen/ och höllo ther sammastädz Sabbath.

IX. Finner när the döda afgudaklenodier; emot hwilka han giör een warning.

39. PÅ annan dagen ther efter/ kommo the til Juda/ på thet the skulle hämta sina döda/ såsom man plägar/ och begrafwa them när sina fäder.

40. Tå the nu vthdrogo/ funno the när hwar och en slagen/ vnder skiortorne klenodier af afgudom i Jamnia/ hwilket Judomen i lagen förbudit är 11987. Tå wardt thet vppenbart för hwar man/ hwarföre thesse slagne woro.

41. Så tackade the Gudh then rättwisa domarenom 11988/ som thet hemliga så i liuset hade komma låtit:

42. Och bådo honom/ at han icke för then syndenes skul wille förgiöra them alla: och then hielten Judas förmanade hopen trösteliga/ at the ther efter wille taga sigh wahra för synd/ efter the sågo för ögonen/ at thesse för sina synd skul slagne woro.

X. Judas sänder 2000 drachmas til Jerusalem/ til syndoffer.

43. THer efter böd han them läggia tilsamman ena gärd/ twtusend drachmas silfwer: them sände han til Jerusalem för ett syndoffer 11990/ och giorde ther wäl och skiäliga vthi/ at han om vpståndelsen 11989 een förmaning giorde.

44. Ty om han icke hoppatz hade/ at the som slagne woro/ åter vpstå skulle/ så hade thet warit förgäfwes och een dårhet/ at bedia för the döda.

45. Men efter han betänckte/ at the som i een rätt troo dödde/ glädie och salighet förhoppas skulle/ så hafwer thet een godh och helig mening warit.

46. Therföre hafwer han ock för thessa döda bedit/ på thet at synderna måtte them förlåtna warda.

13. Capitel.

SÅ kom Antiochus medh een ganska stoor macht emot Judeen/ v. 1. Ther styrckte honom Menelaus til/ och blef therföre af honom dräpen/ v. 3. Antiochus förgrymmar sigh/ v. 9. Men Judas och folcket ropade til Gudh/ v. 10. Drog så til fiendarna i Modin/ och slog af them fyratusend/ v. 15. Sedan drog Antiochus för Bethzura; ther vthrättade han intet/ v. 18. Rodochus en förrädare blifwer straffad/ v. 21. Tå förnam Antiochus at Philippus/ hans stadhållare i Antiochien/ war fallen ifrå honom: therföre giorde han frijd medh Judarna/ och ährade templet och Judas mycket/ v. 23.

I. Antiochus drager medh een stoor macht in i Judeen.

VThi hundrade nijo och fyratijonde åhrena/ kom för Judas och hans sällskap/ at Antiochus Evpator/ medh een stoor macht emot Judeen drog;

2. Och Lysias hans förmyndare och öfwerste Rådh medh honom/ och hade hundrade och tijotusend Grekiska footknechtar/ och femtusend och tryhundrat til häst/ twå och tiugu elephanter/ och tryhundrat wagnar medh jerntaggar. 11991

II. Ther til styrckte honom Menelaus; och blef therföre jämmerligen dödad.

3. THer til hade Menelaus ock gifwit sigh til them/ och förmanade Antiochus medh stort skrymterij til sins fäderneslandz förderf/ på thet han ther igenom thet öfwersta Prestaämbetet få kunde.

4. Men Konungen öfwer alla Konungar 11992/ vpwäckte Antiochi hogh/ så at han then affälliga skalcken straffade; ty Lysias sade honom/ huru han een orsak war til ofriden: therföre lät han föra honom til Berea/ och efter theras landz sedh/ på thet samma rumet dräpan:

5. Ty ther war ett torn femtijo alnar högt/ fult medh asko/ och på askone stod ett omlöpande och taggat hiul;

6. Ther medh hiulbråkade man then Gudz försmädaren och stora ogierningsmannen.

7. Medh en sådana dödh måste then affällige Menelaus ock döö/ och intet begrafwen warda.

8. Och honom skedde rätt: ty efter han så ofta syndade emot HErrans altare/ ther then helige elden och askan på war/ måste han ock på asko dödad warda.

III. Konungen wiser grymhet emot Judarna; men Judas och menigheten ropa til Gudh.

9. MEn Konungen war swårliga förgrymmad på Judarna/ och achtade så grufweliga hafwa sigh medh them/ som hans fader sigh medh them haft hade. 11993

10. Thet förnam Judas/ och böd hela folckena/ at the skulle åkalla HErran dagh och natt/ at han ännu/ såsom ofta tilförene/ wille hielpa them emot them som lagen/ fäderneslandet/ och thet heliga templet beröfwa wille;

11. Och at han folcket/ som nu ju något litet andarum haft hade/ icke åter vthi the förbannade Hedningars händer gifwa wille.

12. Tå the nu thetta endrächteliga tilhopa giorde/ och bådo then alsmächtiga Gudh medh gråtande och fastande 11994/ och lågo i tre hela dagar på jordene/ tröste them Judas/ och bad them komma til sigh.

13. Och tå han och the äldste tilsammans kommo/ war han til rådz medh them/ at förr än Konungen medh sinom häär in i Judeen komme/ och staden intoge/ wille han draga emot honom/ och medh Gudz hielp ända sakena.

14. Och befalte sigh så Gudi/ och förmanade sitt folck/ at the frimodige alt in til döden strida wille/ til at förswara lagen/ templet/ staden/ fäderneslandet/ och regementet.

IV. Judas slår af Antiochi häär 4000 män.

15. OCh han lägrade sigh widh Modin/ och gaf them thessa orden til en lösn: **Gudh gifwer segren.** Sedan stod han vp om nattena medh the alrabästa krigsknechterna/ och föll in i Konungens lägre/ och slog ihiäl widh fyratusend män/ och then främsta elephanten 11995/ samt medh allom them som i tornena ther vppå woro.

16. Ther medh förde the een stoor förskräckelse och fruchtan i hela lägret: och drogo ährliga och lyckosamliga tädan.

17. Thetta skedde om morgonen/ tå thet dagades; ty Gudh hade theras hielpare warit.

18. Men sedan Konungen försökt hade/ at Judarna så dristige woro/ wände han om/ och drog tädan wäglöst;

19. Och förde sitt folck för Judarnas fäste Bethzura 11996/ ther ingen wacht inne war; men han wardt ther ock på flychtena slagen/ och vthrättade intet/ och fick skada:

20. Ty Judas sände all nödtorft in i fästet.

V. Förrädaren Rodochus får sitt straff.

21. MEn ther war en ibland Judarna benämnd Rodochus/ han gaf fienderna tilkänna alla hemlighet: men man wardt thes warse/ och grep honom och dref honom bort.

VI. Antiochus tappar slachtningen;

22. THer efter wardt Konungen annars til sinnes/ och giorde frijd medh them i

och giör frijd medh Judarna.

Bethzura/ och drog tädan/ och slogs medh Judas/ och tappade slachtningena.

23. Och efter han förnummet hade/ at Philippus affallen war/ then han i Antiochien för en stadhållare efter sigh låtit hade/ wardt han swårliga förskräckt/ och lät handla medh Judomen/ och förlikte sigh medh them/ och swor/ at han then förlikning hålla skulle/ och blef theras wän; och offrade/ och ährade templet/ och hölt sigh wänliga emot staden;

24. Och tog Maccabeus til sin wän/ och giorde honom til höfwitzman alt ifrå Ptolemais 11997 in til the Gerrener.

25. Men tå Konungen til Ptolemais kom/ sågo the Ptolemaiske förlikningena icke gierna; ty the fruchtade/ at man them ingen troo hålla skulle/ lika som the ingen troo hållet hade.

26. Tå steg Lysias vppenbart vp/ och orsakade Konungen/ och talade så för them/ at the gåfwo sigh til fridz/ och stillade sigh/ at the sigh alt godt til honom försee skulle. Sedan drog han tilbaka igen til Antiochien. Så är thet medh thenna Konungens reso och igenkommelse tilgånget.

14. Capitel.

EFter try åhr/ förnam Judas at Demetrius hade slaget Antiochus och Lysias/ v. 1. Så kom Alcimus til Demetrius/ och förklagade Judas samt Juda folcket/ v. 3. Therföre sände han Nicanor emot them/ v. 11. Men Judas åkallade Gudh/ och slog til honom/ v. 15. Tå betänckte sigh Nicanor så/ at han giorde frijd medh Juda/ v. 18. Thet klagade Alcimus för Konungen: therföre fick Nicanor befalning at han skulle fånga Judas; men han drog sigh vndan/ v. 26. Swor at han wille slå neder templet/ v. 31. Nicanor sökte efter Judas; och Presterna giorde förbön för templet/ v. 34. Nicanor wille ock hafwa fångat en ährlig man/ Rhazis benämnd; men han stack sigh sielf igenom/ och störte sigh nedh för muren/ v. 37.

I. Demetrius Konung i Syrien rustar sigh moot Judarna.

MEn efter try åhr/ förnam Judas och hans sällskap/ at Demetrius Seleuci son medh mycket folck och medh mång skep til Tripolis kommen war/ 11998

2. Och landet intaget/ och Antiochus samt medh sinom förmyndare Lysias slagit hade.

II. Alcimus beklagar Judas och hans folck.

3. MEn Alcimus/ then tilförene öfwerste Prest/ och i förföljelsens tijd skämliga affallen war 11999/ och nu tänckte/ at han ingalunda lefwandes blifwa/ eller til öfwersta Prestaämbetet igen komma måtte;

4. Han foor til Konung Demetrius i hundrade första och femtijonde åhrena/ och förde honom ena gyldene crono/ och en palm/ och oljoqwistar/ som templet tilhörde.

5. Och i första dagenom förtöfwade han/ til thes han tijd såg til sitt onda vpsåt. Tå nu Demetrius lät kalla honom på Rådet/ och frågade huru thet tilstod medh Judarna/ och hwad the före hade;

6. Tå swarade han altså: The Judar som sigh the froma kalla 12000/ hwilkas höfwitzman Judas Maccabeus är/ vpwäckia ju altid krijg och vplop/ och låta rikena ingen frijd.

7. The hafwa ock migh mina fäderliga härlighet/ nemliga/ Prestadömet beröfwat/ therföre är jagh hijt

kommen;

8. Först och främst Konungenom til godo/ och at jagh honom troliga menar: ther näst/ at jagh ock mino folcke gierna någon rådh skaffa wille; ty medh sådana oskickelighet måtte hela wårt slächte förgås.

9. Therföre wärdiges Konungen see til sakena/ och efter sina högprisada mildhet/ landena och hela wåro slächte i thenna saak råda och hielpa:

10. Ty så länge Judas lefwer/ är thet icke mögeligit/ at ther frijd i landena warder.

III. Nicanor blifwer sänd emot Judas.

11. TÅ han thetta talat hade/ förgrymmade sigh ock the andre emot Judas/ och vprette Demetrius emot honom/

12. Så at han strax lät kalla til sigh Nicanor höfwitzmannen öfwer the elephanter/ och skickade honom til en höfwitzman emot Judarna:

13. Och befalte honom/ at han Judas nederläggia/ och hans hoop förströ/ och Alcimus til öfwersta Prest insättia skulle.

14. Tå församlade sigh til Nicanor alle the Hedningar/ som Judas vthu landena förjagat hade/ och hoppades/ at Judarnas olycka skulle theras lycka wara.

IV. Judas och hans hoop ropa til Gudh/ och anfalla fiendarna.

15. SOm nu Judas och hans sällskap hörde at Nicanor emot them drog/ och Hedningarna allestädz sigh til honom gåfwo/ beströdde the sigh medh asko/ och åkallade Gudh 12001/ som sitt folck af werldenes begynnelse bewarat/ och sin hoop vppenbarliga hulpet hade.

16. Tå nu theras höfwitzman them vpböd/ stodo the vp/ och slogo til fiendarna widh then litzla staden Dessa.

17. Men Simon Jude broder kom til mangels medh Nicanor; och Nicanor hade fultnär slagen wordet/ efter fienderna slogo til honom/ förr än han them warse blef.

V. Nicanor giör frijd medh Judarna.

18. TÄ nu Nicanor hörde/ at Judas sådana stolt folck när sigh hade/ som lijf och lefwerne manliga wågade för sitt fädernes land/ fruchtade han sigh/ och wille ingen slachtning medh them hålla:

19. Vtan sände Possidonius Theodotus/ och Mattathias til honom/ at giöra frijd medh honom.

20. Tå the nu länge ther öfwer rådslogo/ och theras höfwitzman folckena alla saker före hölt/ och the om sakena eens wordo/ samtyckte the om förlikningena;

21. Och bestämde en dagh före/ ther the både allene tilhopa komma skulle. Tå nu then dagen kom/ satte man hwarjom thera en stool:

22. Och Judas skickade några i sitt harnesk icke långt ther ifrå/ på thet fienderna icke oförsedt skulle honom något ondt stycke bewisa: och the talade hwad som behöfdes medh hwar annan.

23. Och Nicanor blef en tijd långt i Jerusalem/ och tog sigh intet före emot them/ och lät sitt krigsfolck draga af:

24. Och hölt Judas i ähro för folckena/ och hade sigh wänliga emot honom:

25. Förmanade honom ock/ at han sigh hustru taga/ och barn föda skulle. Altså tog Judas sigh hustru/ och hade godh frijd/ och achtade på sin bärgning.

VI. Alcimus beklagar Nicanor för Konungen.

26. TÅ nu Alcimus såg/ at thesse twå woro medh hwarannan öfwerens/ och frijd giordt hade/ drog han åter til Demetrius/ och anklagade Nicanor/ at han war otrogen worden; ty han hade giordt Judas Konungens fienda til öfwersta Prest i hans stadh.

27. Tå wardt Konungen af thenna skalckens lögn vpwäckt och swårliga förtörnad/ och skref Nicanor til/ at honom platt intet behagade/ at han frijd medh Judarna giordt hade; och böd honom/ at han medh hast skulle taga fatt på Maccabeus/ och sändan til Antiochien.

28. Som nu Nicanor sådana befalning fick/ wardt han bedröfwad/ och war icke wäl til fridz/ at han ingen troo hålla skulle; och Judas hade doch intet förbrutit sigh.

29. Men doch/ efter han emot Konungen intet dierfdes/ tänckte han at fånga honom medh list.

30. Tå nu Maccabeus förmärckte/ at han icke så wänliga hölt sigh medh honom som tilförene/ och lät sigh wäl tyckia/ at thet skulle icke mycket godt betyda/ tog han några til sigh/ och stack sigh vndan för honom.

VII. Nicanor söker efter Judas; och swär sigh wilja nederslå templet.

31. SOm nu Nicanor såg/ at Maccabeus honom klokeliga förekommet hade/ gick han vthi thet skiöna heliga templet/ och böd Prestomen som ther offrade/ at the skulle få honom mannen vth.

32. Men tå the högeliga sworo/ at the icke wiste hwar han war/ räckte han sina högra hand vp åth templet;

33. Och han swor: Om J icke öfwerantwarden migh Judas bundnan/ så wil jagh thetta Gudz huus nederbryta 12002/ och rifwa altaret omkull/ och sättia Baccho 12003 ena skiöna kyrkio i samma staden igen.

34. Och tå han thet sagt hade/ gick han sin wägh.

VIII. Presterna bedia för templet.

MEn Presterna 12004 räckte sina händer vp åth himmelen/ och åkallade honom som theras folck altid beskyddat hade/

35. Och sade: HErre/ ändoch tu ingen ting betorf/ så hafwer doch thet likwäl tigh behagat/ at titt tempel ther tu vthi boor/ ibland oß wara skulle:

36. Therföre/ tu helige Gudh/ hwilkom allena tilhörer alt thet heligt är/ bewara titt huus ännu/ thet wij nyliga renat hafwe/ at thet icke åter orenat warder; och styr falska tungor.

IX. Rhazis blifwer efterjagad/ och dräper sigh sielf.

37. MEn Nicanor wardt sagt/ huru en af the äldsta i Jerusalem benämnd Rhazis/ war en sådana man/ som fädernas lagh älskade/ och allestädz ett godt loford och sådana ynnest ibland sina borgare hade/ at hwar man kallade honom Judarnas fader:

38. Han hade ock för thenna tiden ther om anklagad och förfölgd warit/ och hade lijf och lefwerne för then Judeska trona manliga wågat.

39. Tå nu Nicanor bewisa wille/ huru swårliga hätsk han Judomen war/ sände han meer än femhundrat krigsknechtar vth/ som honom fånga skulle:

40. Ty han meente/ at om han honom fångade/ så skulle han them en stoor skada giöra.

41. Men när the stormade til porten af tornet ther han vppe war/ och bådo hämta eld/ och tände på porten; och han märckte/ at han fången war/ tå wille han sielf stinga12007 sigh igenom:

42. Ty han wille hällre ährliga döö/ än them ogudachtigom i händer komma/ och af them skamliga begabbad warda 12005: men i then ångesten drabbade han sigh icke rätt.

43. Tå the nu i hopom föllo in til honom/ vndlop han vppå muren/ och störte sigh manliga neder ibland folcket.

44. Men the weko vndan/ på thet han måtte hafwa rum: och han föll på länderna.

45. Men han lefde ännu likwäl/ och stod vp i grymhet/ ändoch han fast blödde/ och såren honom ondt giorde/ och lop genom folcket bortåth/ och steg vp på en högh steen.

46. Och tå honom blodet alt förlupit war/ tog han ännu tarmarna vthu kroppen/ och kastade them ibland krigsknechtarna/ och ropade til Gudh/ som öfwer lijf och anda en HErre är/ at han wille honom alt thetta igen gifwa 12006; och blef så död.

15. Capitel.

SEdan tänckte Nicanor at han wille öfwerfalla Judas i Samarien/ v. 1. Men Judas förmante sina/ och förtälde them ena syyn/ som han sedt hade/ v. 7. När Judas såg at fienderna så månge och wäl rustade woro/ ropade han til Gudh om hielp/ v. 17. Tå drog Nicanor fram/ och wardt slagen/ och medh honom fem och tretijotusend/ v. 20. Så höggo the honom handena af/ och hufwudet/ och förde thet til Jerusalem/ v. 30. Folcket lofwade Gudh/ v. 34. Slutet på thenna boken/ v. 38.

I. Nicanor drager vth/ til at öfwerfalla Judas.

MEn tå Nicanor hörde/ at Judas medh sitt sällskap war i Samarien/ tänckte han/ at han wille om Sabbathen slå til them vthan fahra.

2. Och tå Judarna/ som han medh sigh nödgat hade/ förmanade honom/ at han icke så jämmerliga wille förgiöra them/ vtan här vthi skona helgedagen/ then Gudh sielf ährat och helgat hade: 12008

3. Tå frågade them then hufwudskalcken: Then som Sabbathen budit hafwer/ är han HErre i himmelen?

4. Och tå the swarade honom: Ja/ thet är then lefwandes HErren: han är HErre i himmelen/ som then siunde dagen helig hålla budit hafwer.

5. Ther swarade han til: Så är jagh herre på jordene/ och biuder eder/ at J skolen rusta eder/ och giöra Konungens befalning fult.

6. Men han kunde likwäl sitt vpsåt icke fulkomna: och Nicanor war stolt/ och påckade/ och war wiß ther på/ at han stoor ähro inläggia skulle emot Judas.

II. Judas förmanar och tröster sina; berättandes them ena syyn.

7. MEn Maccabeus hade ett fast hopp/ at HErren skulle giöra honom bistånd;

8. Och tröste them som när honom woro/ at the för Hedningomen/ som emot them woro/ intet fruchta skulle/ vtan tänckia vppå then hielp/ som them ofta tilförene af himmelen skedd war/ och ännu hoppas vppå tilkommande seger och hielp/ then HErren them sända skulle:

9. Och tröste them altså vthu lagen och Propheterna; och drog them til minnes the lyckosama slachtningar/ som the tilförene giordt hade/ och giorde them altså ett hierta.

10. Och tå han them altså förmanat hade/ förtälde han them ock huru Hedningarna syndat/ och emot theras eedz beplichtelse giordt hade.

11. Och rustade them altså/ icke medh tröst vppå spetz eller sköld/ vtan medh tröst vppå Gudz ord. Han sade them ock ena syyn/ som han sedt hade/ then wäl war til troendes/ ther the alle ett modh af fingo: 12009

12. Och war thenna synen: Onias 12010 then öfwerste Presten/ som en dråplig/ ährlig/ mild och wältalande man warit hade/ then sigh af vngdom til dygd beflitat hade/ han räckte vp sina händer/ och bad för hela Juda folcket.

13. Sedan syntes honom en annar gammal härlig man i kostelig kläder/ och i en ganska härlig skapnad.

14. Och Onias sade til Judas: Thenne är Jeremias then Gudz Propheten/ som tina bröder mycket kära hafwer/ och beder stadigt för folcket/ och för then heliga staden.

15. Sedan fick Jeremias medh sina händer Jude ett gyldene swärd/

16. Och sade til honom: Tag thet helga swärdet som tigh Gudh gifwer/ ther medh tu fiendarna slå skalt.

III. Griper fiendan an vnder böön och åkallan.

17. TÅ nu Judas them medh sådana skiön ord/ the them ett hierta och modh giorde/ tröstat hade/ beslöto the/ at the intet lägre giöra wille/ vtan medh hast draga til fiendarna/ och manliga slå til them/ och giöra en ända på sakene: ty staden och Gudztiensten och templet stodo i stoor fahra.

18. Och sannerliga hustrur och barn/ bröder och fränder/ achtade the icke så mycket: men theras sorg war om thet helga templet.

19. Och the som i stadenom blefwo/ woro i stoor sorg för theras krigsfolck.

20. Som thet nu til slags komma skulle/ och fienderna sigh församlade/ och theras ordan slagit/ och elephanterna i sitt rum skickat/ och resig tyget på båda sidor stält hade;

21. Och Maccabeus fiendarna och theras mångahanda rustning/ och the förskräckeliga diuren såg/ tå vpräckte han sina händer til himmelen/ och bad then vnderliga Gudh/ som all ting seer 12011: ty han wiste wäl/ at segren icke kommer genom harnesk 12012/ vtan at Gudh gifwer honom/ them han then vnner;

22. Och bad altså: HErre/ tu vthsände i Ezechie Juda Konungs tijd tin Ängel/ och then samme slog i Sennacheribs lägre hundrade fem och ottatijo tusend män. 12013

23. Så sändt ock nu/ o HErre i himmelen/ en godh Ängel för oß/ til at förskräckia fiendarna.

24. Lät them förskräckias för tinom starcka arm/ som medh Gudz försmädelse emot titt helga folck draga; och ther medh hölt han vp at tala.

25. Altså drog Nicanor medh sinom hoop fram/ medh trummetande och stort roop.

26. Men Judas och hans hoop slogo til fiendarna/ medh bediande och ropande til Gudh.

IV. Nicanor slagen/ samt all hans häär.

27. MEdh händerna slogo the; men medh hiertan ropade the til Gudh/ och slogo widh fem och tretijo tusend män: och the gladdes ganska storliga/ at Gudh sigh så nådeliga bewijst hade.

28. Tå nu slachtningen ändad war/ och the drogo af igen/ kände the Nicanor på harnesket/ at han ock slagen war.

29. Tå vphof sigh ett stort skrij och frögd/ och lofwade Gudh på sitt mål.

V. Nicanor blifwer hand och hufwud afhuggen/ och tungan vthrifwen.

30. OCh Judas/ som lijf och godz för sitt folck wågat/ och ifrå vngdom sino folcke mycket godt giordt hade/ böd at man skulle Nicanor hufwudet och handena vp til axlena afhugga/ och medh til Jerusalem föra.

31. Som han nu tijt kom/ kallade han sitt folck tilhopa/ och skickade Presterna för altaret/ och sände efter fiendarna vppå borgene;

32. Och wijste them Nicanors hufwud/ och thens försinädarens hand/ som han emot thens Alsmächtigas helga huus vthräckt/ och sigh högeliga fördristat hade.

33. Han skar ock them ogudachtiga Nicanor tungona af/ och böd hugga henne i stycker sönder för foglarna; och handena som han så vrsinneliga brukat hade/ in moot templet vphängia.

VI. Folcket tackar och lofwar Gudh högtideligen.

34. OCh alt folcket lofwade Gudh i himmelen/ och sade: Lofwad ware han som sitt rum bewarat hafwer/ at thet icke är orenat wordet.

35. Och han satte Nicanors hufwud vp 12014/ så at hwar man af borgene thet see kunde/ til ett vppenbara tekn/ at HErren them hulpet hade.

36. Thet wardt ock endrächteliga af allom beslutit/ at man then dagen icke förgäta skulle:

37. Vtan hållan heligan: nemliga/ then tretonde dagen i them tolfte månadenom/ then Adar på Syrisko heet/ en dagh för Mardochei högtijd. 12015

VII. Beslut på thenna book.

38. SÅ wil jagh nu thenna bokena här medh besluta/ sedan Nicanor nederlagd war/ och Judarna staden igen wunnet hade.

39. Och om jagh thet til tacka giordt hafwer/ thet såge jagh gierna: men är thet alt förringa/ så hafwer jagh doch giordt så mycket som jagh förmåtte.

40. Ty altid wijn/ eller altid watn dricka/ thet är icke lustigt/ vtan stundom wijn/ och stundom watn dricka/ thet är lustigt: altså är thet ock lustigt/ tå man mångahanda läs: thet ware änden.

Ände på then andra boken Maccabeers.

HÄr följa några stycker som höra til Esthers book och Propheten Daniel; hwilka förthenskul ther afsöndrat och vthsatt blefwo/ at the icke finnas i then Ebreiska Biblien; och här insatt igen/ på thet the icke förkomma skulle: medan här ock något godt ibland är/ besynnerliga then lofsången/ Benedicite.

Stycker af Esthers

Book/

Thetta stycket må läsit warda efter tredie capitlet i Esthers Book.

ARtaxerxis bref: ther vthi han påbiuder/ at alle Judar/ hwilka Haman nämnandes worde/ skulle på en dagh förgiöras.

MEn så lydde brefwet: Then store Konungen Artaxerxes af Jndien alt in til Ethiopien/ tilbiuder the hundrade och siu och tiugu Förstar/ samt medh vnderdånarne/ hälso.

2. Ändoch jagh en mächtig Konung är/ och then störste herren på jordene/ så hafwer jagh doch icke welat förhäfwa migh af mine macht/ vtan winlagt migh nådeliga och sachtmodeliga regera/ och friden then hwar man gläder sigh åth/ widh macht hålla/ på thet hwar och en i rolighet lefwa/ och sin handel drifwa må:

Haman berömes.

3. Therföre hölt jagh medh mina Förstar ett rådh/ huru thetta bäst skee måtte: tå giorde migh Haman min alraklokeste/ käreste och trogneste Rådh/ then näst Konungenom then högste är 12016/ kunnigt:

4. Huru ther war ett folck som i all land förströdt war/ som besynnerlig lagh hölt/ emot all landz och folcks seder/ och alstädes Konungarnas budh förachtade/ ther igenom the frijd och enighet i rikena förhindrade.

5. Som wij nu sådant förnumme/ at ett folck sigh emot hela werldena sätter/ och sin egen sedh håller/ och wår budh ohörsamt är/ ther igenom the stoor skada giöra/ och frijd och enighet i wåro rike förhindra;

6. Så befalte wij/ at alle the som Haman öfwerste Försten och then högste näst Konungenom/ wår fader/ vthwisandes warder/ medh hustrur och barn genom theras fiendars swärd/ vthan all barmhertighet förgiöras skola/ och ingom skonat warda: och thet på fiortonde dagen i then tolfte månadenom Adar i thesso åhrena:

7. På thet the ohörsame alle på enom dagh måga slagne warda/ och en beståndig frijd i wåro rike blifwa må.

Thetta stycket må man läsa efter ändan på fierde capitlet/ förr än thet femte begynnes.

MArdochei böön/ ther han beder Gudh emot Haman; och at HErren wille frälsa sitt folck.

OCh Mardocheus bad til HErran/ och förtälde hans vnderwerck/ och sade:

9. HErre Gudh/ tu äst then alsmächtige Konungen/ all ting står i tine macht/ och tinom wilja kan ingen emot stå/ när tu Jsrael hielpa wilt.

10. Tu hafwex giordt himmel och jord/ och alt thet ther vthi är: 12017

11. Tu äst allas HErre/ och ingen kan stå tigh emot:

12. Tu wetst all ting/ och hafwer thet sedt/ at jagh icke af stolthet eller förachtelse icke hafwer welat tilbedia then högmodiga Haman.

13. Ty jagh wore redobogen Jsrael til godo/ at ock wälwiljeliga kyssa hans fötter:

14. Vtan hafwer thet giordt af fruchtan/ at jagh then ähro som minom Gudi bör/ icke gåfwe ene menniskio/ och ingen annan tilbåde än min Gudh.

15. Och nu HErre/ tu Konung och Abrahams Gudh/ förbarma tigh öfwer titt folck: ty wåre fiender wilja förderfwa oß/ och vthrota titt arf/ som tu af begynnelsen haft hafwer. 12018

16. Förachta icke tin hoop/ then tu vthur Egypten förlossat hafwer.

17. Hör mina böön/ och war tino folcke nådelig/ och wändt wåra sorg i glädie/ på thet wij måge lefwa och prisa titt namn; och lät icke theras mun som tigh lofwa tillyckias.

18. Och hela Jsrael ropade af alla krafter til HErran; ty the woro i dödsens nödh. DRottning Esther wände sigh ock til HERran/ v. 1. Klagade öfwer Hedningarnas afguderij/ v. 8. Bad at Gudh wille lära henne wijsliga tala för Konungenom/ och hielpa sitt folck/ v. 11.

OCh Drottningen Esther wände sigh ock til HErran i sådana dödzkamp; 12019

2. Och aflade sin Drottninga kläder/ och drog sorgakläder vppå/ och för ädla watn och balsam/ strödde hon asko och stofft vppå sitt hufwud/ och twingade sin kropp medh fasto; och på all rum ther hon tilförene gladh warit hade/ ther ryckte hon sitt håår vth/

3. Och bad til Jsraels Gudh/ och sade: HErre/ tu som allena wår Konung äst/ hielp migh elända:

4. Jagh hafwer ingen annan hielpare/ vtan tigh allena/ och nöden är för handene.

5. Jagh hafwer hördt af minom fader/ HErre/ at tu Jsrael ifrån alla Hedningar vthsöndrat/ och wåra fäder af ålder til ett ewigt arf vptagit hafwer 12020/ och hållet them hwad tu talat hafwer.

6. Wij hafwe syndat för tigh/ therföre hafwer tu öfwergifwit oß i wåra fiendars händer.

7. HErre/ tu äst rättfärdig/ ty wij hafwe theras gudar dyrckat.

8. Men nu låta the sigh icke nöija ther åth/ at the oß i stort twång hålla:

9. Vtan sin seger läggia the ock sinom afgudom til/ och wilja titt löfte om intet giöra/ och titt arf vthrota/ och theras mun/ som tigh lofwa/ tilstoppa/ och tins tempels och altares ähro förläggia:

10. Och Hedningomen vplåta munnen/ til at prisa afgudars macht/ och beröma en dödelig Konung ewinnerliga.

11. HErre/ gif icke tina spiro them som intet äro/ på thet the icke skola lee åth wår jämmer: vtan wändt theras rådh öfwer them/ och förgiör then som thetta öfwer oß åstadh kommer.

12. Tänck vppå oß/ HErre/ och bewisa tigh i wåra nödh; och stärck migh/ HErre/ tu alla gudars och härskaps Konung. 12021

13. Lär migh/ huru jagh för leijonet tala skal; och wändt hans hierta/ at han må wårom fienda hätsk warda/ at han medh sitt anhang må förgås.

14. Och vndsätt oß genom tina hand/ och hielp migh tine tienarinno/ then ingen annor hielp hafwer/ vtan tigh HErre allena.

15. Tu som all ting wetst och känner/ at jagh ingen glädie hafwer til then ähro/ som jagh när the ogudachtiga hafwer/ och ingen lust til the Hedningars och främmandes giftermål.

16. Tu wetst/ at jagh thet giöra måste/ och at jagh intet achtar then härliga prydelsen/ som jagh på mitt hufwud bär/ när jagh ståått föra måste: vtan håller henne såsom en oreen dook/ och bär henne icke/ vtan tå

jagh måste stååt föra.

17. Och hafwer jagh icke någon tijd medh Haman ätit/ eller glädie haft widh Konungens bord/ eller drucket af offerwijn.

18. Och tin tienarinna hafwer icke någon tijd gladh warit/ sedan jagh hijt kom/ alt in til thenna tijd; vtan i tigh allena/ HErre/ tu Abrahams Gudh.

19. Hör the öfwergifnas röst/ tu starcke Gudh öfwer alla/ och fräls oß ifrå the ogudachtigas hand/ och förlossa migh vthu mine nödh.

Thetta stycket må wara een glossa/ på begynnelsen af thet femte Capitlet.

PÅ tredie dagen smyckiade hon sigh/ och gick in för Konungen/ v. 4. När han tå såg på henne/ beswimade hon af förskräckelse/ v. 9. Men Konungen wardt bekymrad om henne/ och war henne nådig/ v. 11.

Esther smyckiar sigh/ och går in för Konungen.

OCh på tredie dagen/ lade hon sin dagliga kläder af/ och drog sin Drottninga skrudh vppå; 12022

5. Och war ganska dägelig; och åkallade Frälsaren Gudh/ then all ting seer.

6. Och tog twå tienstapigor medh sigh/ och stödde sigh sachteliga widh then ena;

7. Men then andra följde henne/ och bar vppe kiortelen efter henne:

8. Och hennes ansichte war ganska dägeligit/ liufligit/ och gladlynt; men hennes hierta war fult medh ångest och sorg.

Esther förskräcker sigh för Konungens anseende.

9. Och tå hon genom alla dörar inkom/ gick hon fram twärt öfwer emot Konungen/ ther han satt på sinom Konungsliga stool/ vthi sin Konungsliga kläder/ the af guld och ädla stenar woro; och war förfärlig til at see vppå.

10. Tå han nu lyfte ögonen vp/ och såg wredeliga på henne/ tå bleknade Drottningen 12023/ och seg neder beswimandes/ och lade hufwudet nedh på tienstapigona.

Konungen wiser henne nådh.

11. Tå förwandlade Gudh Konungenom hans hierta til mildhet; och han wardt omhogse om henne/ och språng af sin stool/ och tog henne i famnen/ til thes hon kom til sigh igen;

12. Och talade henne wänliga til: Hwad wilt tu/ Esther? Jagh är tin broder/ fruchta tigh intet;

13. Tu skalt icke döö: ty thetta budet kommer alla andra widh; icke tigh; kom hijt fram.

15. Och han hof then gyldene spiron vp/ och kom widh hennes axl/ och kyste henne/ och sade: Säg hwad tu wilt?

16. Och hon swarade: Tå jagh såg vppå tigh/ tyckte migh/ at jagh såg en Gudz Ängel 12024/ therföre wardt jagh förfärad för titt stora Majestät:

17. Ty tu äst fast förskräckelig/ och titt anseende är ganska härligit.

18. Och widh hon så talade/ seg hon åter nedh vthi een beswimelse.

19. Men Konungen wardt förskräckt/ samt medh sina tienare/ och tröste henne.

Artaxerxis bref.

20. Vthi fierde åhrena/ Konungs Ptolemei och Cleopatre/ båro Dositheus/ then sigh för en Prest vthgaf/ vthaf Levi-slächte/ och Ptolemeus hans son/ thetta bref om Purim 12025; och sade/ at Lysimachus/ Ptolemei son/ thet i Jerusalem vthtolkat hade.

Thetta stycket må man läsa/ efter ändan på thet ottonde Capitlet/ för thet nijonde.

KOnung Artaxerxes lät bref vthgå til alla landzändar/ vthi hwilka han klagar öfwer Haman/ och hans likar; huru the mißbruka höga Herrars gunst/ sigh och mångom til förderf/ v. 1. Såsom Haman här giorde/ hwilken wille förgiöra Mardocheus/ och alla Judar: på thet han thes lättare kunde förgiöra Konungen; och komma riket vnder the Macedonier/ v. 10. Therföre hade Konungen låtit hängia honom i en galga; och tillät Judomen sina förra Gudztienst/ och wilkor/ v. 17.

ARtaxerxes/ then store Konungen/ alt ifrå Jndien in til Ethiopien/ tilbiuder the hundrade siu och tiugu Förstar/ samt medh vnderdänerna/ helso.

2. Wij befinne/ at månge äro som Förstarnas hyllest 12029 mißbruka/ och af then ähro/ som them wederfars/ stolte och arge warda;

3. Så at the icke allenast vndertryckia vnderdånerna/ vtan tänckia ock träda Herrarna sielfwa vnder fötterna/ af hwilkom the vphögde äro:

4. Och giöra eij allenast emot naturlig redelighet genom otacksamhet/ vtan äro genom högfärd så förblindade/ at the ock mena/ at Gudh/ som vppå the froma seer/ skal sådana otrohet icke straffa.

Hamans list/ och otrohet.

5. The bedraga ock froma Förstar/ på thet the måga vthgiuta oskyldigt blodh:

6. Och föra them i all olycko/ som troliga och redeliga tiena:

7. Hwilkes exempel man icke allenast i the gamla historier finner/ vtan ock ännu dagliga förfaar/ huru mycket ondt sådana otrogne rådh åstadh komma.

8. Efter oß nu bör see til/ at här efter frijd i riket blifwa må;

9. Så måste wij vnderstundom/ efter sakenes läglighet/ förandra thet wij tilförene budit hafwe/ när wij annorlunda befinnet/ än wij hafwe vnderwiste warit/ och äre icke alt förhastige i sakene.

10. Efter nu Haman Hamadathi son/ then vthaf Macedonien/ och icke vthaf the Persiers blodh/ och icke af wåra milda art/ vtan när oß en främling är:

11. Them wij/ såsom wij medh alla Nationer pläge/ alla gunst bewisat/ och så vphögt hafwe/ at wij honom wår fader kallade/ och af hwar man såsom then näste när Konungenom ährad wardt;

12. Är så stolt worden/ at han wille taga sigh före/ at skilja oß både ifrå riket och ifrå lifwet.

13. Förty Mardocheum/ then igenom sina trohet och wälgierning wårt lijf vndsatt hafwer 12026/ och jemwäl wåra oskyldiga Drottning Esther/ samt medh alt hennes folck/ hafwer han falskeliga och oredeliga beklagat

12027/ så at the alle skulle förgiorde wordit:

14. Och så sedan/ när the hade warit af wägen som oß bewara/ hafwer han ock tänckt at dräpa oß/ och the Persers rike in til the Macedonier draga.

15. Men wij befinne/ at Judarna som then förtwiflade skalcken wille dräpa låta/ äro oskyldige/ hafwa godh lagh/

16. Och thens alrahögsta/ största och ewiga Gudz barn äro/ then wåra förfäder/ och oß thetta riket gifwit hafwer/ och ännu widh macht håller.

17. Therföre skolen J icke hålla eder widh thet bref/ som Haman när oß åstadh kommet hafwer:

18. Ty för sådana gierning skul är han medh alla sine slächt för portenom i Susan i en galga vphängd 12028; och Gudh hafwer medh en hast lönt honom/ efter som han förtient hade.

19. Men thetta budh/ som wij eder nu sände/ skolen J vthi alla städer förkunna/ at Judarna sin lagh frij hålla måga.

20. Och om man them öfwerwåld giöra wille på tretonde dagen/ thens tolfte månadens/ som kallas Adar/ så skolen J beskydda them; på thet the vppå the samma hämnas måga:

21. Ty then samma dagen hafwer then alsmächtige Gudh them til een glädie wändt/ på hwilkom thet vthwalda folcket skulle dräpne wordet.

22. Therföre skolen J ock thenna dagen/ medh andra högtides dagar/ helig hålla medh all glädie:

23. På thet oß/ och allom them/ som the Persier trogne äro/ må wälgå; och thetta ett exempel blifwa/ huru otrohet skal straffad warda.

24. Men hwilket land eller stadh thetta budh icke håller/ thet skal medh swärd och eld förstördt warda/ så at hwarken menniskia eller diur/ eller någor fogel skal ther meer inne boo kunna.

Thetta stycket må man läsa i begynnelsen/ eller i ändan: ty drömen hafwer warit förr än thetta skedde/ och vthtydelsen sedan.

MArdocheus drömde/ at twå drakar gingo emot hwar annan/ til at strida: men the helige wunno stridena/ v. 1. När han waknade/ märckte han/ at then drömen betydde Hamans list/ emot honom/ och Juda folcket/ v. 12.

VThi andro åhrena/ thens stora Konungens Artaxerxes/ på första dagen i them månadenom Nisan/

2. Hade Mardocheus/ then en Jude war/ Jairi son/ Semei sons/ Kis sons/ af BenJamins slächt/ en dröm;

3. Och bodde i then staden Susan/ en ährlig man/ och i Konungens gård mycket afhållen:

4. Men han war en af the fångar/ som NebucadNezar/ Konungen i Babel/ af Jerusalem hade bortfördt medh Jechonia Juda Konung.

5. Och thetta war hans dröm: Ett skrij och buller/ dunder och jordbäfning/ och förskräckelse vphof sigh på jordene.

6. Och sij/ ther woro twå store drakar/ the gingo emot hwar annan til at strida:

7. Och skrijt war så stort/ at all land woro vppe til at strida emot ett heligt folck.

8. Och thet war en dagh af stort mörker/ bedröfwelse och ångest/ och en stoor jämmer och förskräckelse war på jordene.

9. Och thet helga folcket war högeliga bedröfwat/ och fruchtade sigh för sina olycko/ och sågo sigh icke annat före än döden: och the ropade til Gudh.

10. Och efter sådana roop/ brast vth en stoor ström vthaf en liten brunn.

11. Och solen gick vp/ och wardt klart; och the elände wunno/ och dråpo the stolta.

12. Som nu Mardocheus vpwaknade efter drömen/ tänckte han vppå/ hwad Gudh ther medh meente; och behölt drömen i sitt hierta/ och tänckte vppå honom alt in til nattena/ och hade gierna wetat hwad han betydde.

Vthtydningen.

4. OCh Mardocheus sade: Gudh hafwer thet altsammans skickat.

5. Jagh täncker på min dröm; och thet är rätt så skedt som migh drömt hafwer.

6. Then litzle brunnen/ som til en stoor ström wardt/ tå solen skeen och klart wardt/ thet är Esther/ hwilken Konungen til ächta tog/ och til een Drottning giorde.

7. The twå drakar/ äro jagh/ och Haman.

8. Then ene betyder Hedningarna/ som tilhopa kommo/ och Judarnas namn vthskrapa wille.

9. Then andre betyder mitt folck Jsrael/ thet til HErran ropade: och HErren halp sino folcke/ och förlossade oß ifrå thenna olycko; han giör stoor tekn och vnder ibland Hedningarna:

10. Ty han hafwer altid en åthskildnad hållet/ emellan sitt folck/ och Hedningarna.

11. Och när stunden kommen är/ at Hedningarna som alrastoltast/ och wij som alraswagast warit hafwe/ och Gudh thet hafwer döma skolet;

12. Hafwer han tå tänckt vppå sitt folck/ och sino arfwe segren gifwit.

13. Och thessa dagar/ skal man hålla i Adars månat/ på fiortonde och femtonde dagenom i samma månat/ i all glädie/ och medh stoor flijt/ när folcket tilsamman kommer; och skola altså ewigliga i Jsraels folck håldne warda.

Ände på the Stycker af Esther.

Stycker af Daniel/

Historia om Susanna/ och Daniel.

JOjakim/ en man i Babylon/ hade Susanna til hustru/ Helkie dotter/ v. 1. Til henne blefwo vptände twå domare/ gamle män/ v. 5. The kommo til henne i trägården/ ther hon war allena/ och gåfwo sin otilbörliga begärelse tilkänna/ v. 15. Men efter hon theras onda wilja icke samtyckte/ v. 22. Beklagade the henne/ och witnade falskeliga emot henne; och sade/ at the vthi hoordom hade funnet henne medh en vng man/ v. 27. Therföre blef Susanna dömd til döden/ v. 41. Som hon nu leddes til döden/ kom Daniel/ och kallade them

tilbaka för rätten/ v. 45. Och öfwertygade thessa domare/ at the hade lugit vppå henne/ v. 51. Tå förde the them til döden/ och dråpo them/ v. 61. Susanne slächt tackade Gudi/ at hon wardt befrijad/ v. 63.

I. Susanna/ Helkie dotter/ Jojakims hustru.

EN man war i Babylon/ benämnd Jojakim:

2. Han hade ena hustru som heet Susanna/ Helkie dotter: hon war ganska dägelig och gudfruchtig:

3. Ty hon hade froma föräldrar/ som henne lärdt hade/ efter Mose lagh.

4. Och hennes man Jojakim war ganska rijk/ och hade en skiön trägård widh sitt huus: och Judarna kommo alt städes tilsamman när honom/ efter han then ypperste war ibland them alla.

II. Twå domare warda vptände til Susanna medh begärelse.

5. MEn ther wordo/ i the åhrena/ twå äldste ibland folcket til domare satte; thet woro sådane män/ som the ther HErren om sagt hade: Theras domare bedrifwa all skalckhet i Babylon:

6. The samme kommo dagliga til Jojakim; och then som någon saak hade/ han måste ther för them komma.

7. Och när folcket bortgånget war om middagen/ plägade Susanna gå vth i sins mans trägård.

8. Och tå the äldste sågo henne dagliga ther ingå/ wordo the af ond lusta til henne vptände;

9. Och blefwo vrsinnige 12030 ther öfwer/ och kastade ögonen så hårdt vppå henne/ at the intet kunde see vp til himmelen/ och tänckte hwarken på Gudz ord eller straff.

10. Men the woro både tillika vptände til henne;

11. Och then ene skämdes vppenbara thet för them andra/ och hwar thera hade gierna bolat medh henne:

12. Och togo dagliga grant wahra på henne/ at the måtte få see henne:

13. Men then ene sade til then andra: Hey/ lät oß gå heem/ ty thet är måltijd.

14. Och när the ifrå hwar annan gångne woro/ så wände hwar thera om igen/ och kommo åter tilhopa. Tå nu then ene then andra frågade/ bekände the både sin onda lusta. Sedan wordo the öfwerens/ at taga ther wahra vppå/ när the kunde finna qwinnona allena.

15. Och tå the en beqwämlig dagh bestämdt hade/ til at wachta efter henne/ kom Susanna medh twå pigor/ såsom hennes plägsed war/ in i trägården til at twå sigh: ty thet war fast hett.

16. Och ther war ingen menniskia i trägårdenom/ vtan allena thesse twå äldste/ hwilke sigh hemliga förgiömdt hade/ och wachtade vppå henne.

17. Och hon sade til sina pigor: Hämter migh balsam och såpo/ och sluter trägården til/ på thet jagh må twå migh.

18. Och pigorna giorde som hon befalte/ och slöto trägården til: och gingo vth åth lönportenom/ på thet the taga skulle hwad hon hafwa wille; och wordo männerna intet warse: förty the hade förgiömdt sigh.

19. Tå nu pigorna vthe woro/ så kommo the twå äldste fram/ och lupo til henne/ och sade:

20. Sij/ trägården är igensluten/ och ingen seer oß; och wij äre brinnande i tin kärlek: therföre giör wår wilja:

21. Men om tu icke wilt/ så wilje wij bekänna emot tigh/ at wij en vng man när tigh allena funnet hafwe/ och at tu för then saken skul tina pigor vthsändt hafwer.

III. Susanna nekar til theras begäran.

22. TÅ wardt Susanna suckande/ och sade: Ach! i huru stoor ångest är jagh nu; ty om jagh thetta giör/ så hörer jagh dödenom til: men om jagh icke giör thet/ så kommer jagh icke vthur edra händer.

23. Doch wil jagh hällre oskyldig komma i menniskiors händer/ än synda emot HErranom.

24. Och begynte til at ropa medh höga röst: men the äldste ropade ock öfwer henne.

25. Och then ene lop til porten åth trägårdenom/ och lät honom vp.

26. Tå nu gårdzfolcket sådana roop hörde/ lupo the vth i trägården genom lönporten/ til at see hwad henne tilkommet war.

IV. Domarena bära falsk witnesbyrd emot henne.

27. OCh the äldste togo til at säija om henne/ så at tienarena skämdes för hennes skul: ty sådant hade aldrig tilförene om Susanna hördt wordet.

28. Och på then andra dagen/ tå folcket i Jojakims hennes mans huse tilhopa kom/ tå kommo ock the twå äldste fulle medh falsk list emot Susanna/ på thet the skulle komma henne til dödz;

29. Och sade til alt folcket: Sänder bort/ och läter hämta hijt Susanna Helkie dotter/ Jojakims hustru.

30. Och tå hon framkallad wardt/ kom hon medh sina föräldrar/ och barnom/ och medh hela sine slächt:

31. Men hon war ganska subtilig och dägelig;

32. Therföre budo thesse skalckar taga doken af henne/ ther hon sigh medh omhwifwat hade/ på thet the sigh af hennes dägelighet förlusta skulle.

33. Och alle the som när henne stodo och kände henne/ the greto för hennes skul.

34. Och the twå äldste stodo vp mitt ibland folcket/ och lade händerna på hennes hufwud.

35. Men hon gret/ och hof sin ögon vp åth himmelen: ty hennes hierta hade tröst til HErran.

36. Och the äldste togo til at säija: Tå wij twå allene i trägårdenom omkring gingo/ så kom hon ther in medh twå pigor/ och slöt trägården igen/ och sände pigorna ifrå sigh.

37. Så kom en vng man til henne/ som sigh förgiömdt hade/ och lade sigh när henne.

38. Men tå wij afsides i trägårdenom sådana skam sågom/ lupe wij hastigt tijt/ och funne them när hwar annan.

39. Men öfwer then vnga mannen/ kunde wij icke mächtige warda; ty han war oß förstarck/ och stötte vp porten/ och språng sin wägh.

40. Men henne toge wij fatt vppå/ och frågade ho then vnge mannen war; men hon wille intet säijat för oß: thetta witne wij.

V. Susanna blifwer dömd til döden.

41. OCh folcket trodde the twå/ såsom domarom och äldstom i folckena/ och dömde Susanna til döden.

Susanne böön.

42. Men hon ropade medh höga röst/ och sade: HErre/ ewige Gudh/ som känner all hemlighet/ och wetst all ting tilförene/ förr än the skee;

43. Tu wetst/ at thesse hafwa burit falsk witnesbyrd emot migh: och nu sij/ jagh måste döö/ ändoch jagh är ther oskyldig vthi/ som the skämliga öfwer migh lugit hafwa.

44. Och Gudh bönhörde hennes röst.

VI. Daniel beslår witnen medh lögn; och frijar henne.

45. OCh tå man förde henne bort til döden/ vpwäckte Gudh ens vngs mans anda/ som heet Daniel:

46. Han tog til at ropa medh höga röst: Jagh wil oskyldig wara til thetta blodet.

47. Och alt folcket wände sigh om til honom/ och frågade honom/ hwad han medh sådana ord meente.

48. Men han gick fram ibland them/ och sade: Ären J af Jsrael sådana dårar/ at J ena Jsraels dotter fördömen förr än J sakena ransaken/ och på henne wisse warden:

49. Wänder om igen in för rätten: ty thesse hafwa burit falskt witnesbyrd emot henne.

50. Och alt folcket wände medh hast om igen; och the äldste sade til Daniel: Sätt tigh här när oß/ och vnderwisa oß/ efter Gudh tigh til sådant domare ämbete kallar.

51. Och Daniel sade til them: Skiljer them åth ifrå hwar annan/ så wil jagh höra hwar thera för sigh.

52. Och tå the åthskilde woro/ kallade han then ena til sigh/ och sade til honom: Tu arge gamle skalck/ nu drabba tina synder vppå tigh/ som tu tilförene bedrifwit hafwer/

53. Tå tu orättan doom afsade/ och fördömde the oskyldiga/ och sade the skyldiga lösa; ändoch HErren budit hafwer: Tu skalt the froma och oskyldiga icke döda. 12031

54. Hafwer tu nu thessa sedt/ så säg: vnder hwad trä hafwer tu funnet them tilhopa? Men han swarade: Vnder ene lind.

55. Tå sade Daniel: Rätt så/ HErrans Ängel skal finna tigh/ och dela tigh i tw: ty medh tine lögn kommer tu tigh sielf om titt lijf.

56. Och tå thenne borto war/ lät han ock then andra för sigh komma/ och sade til honom: Tu Canaans art/ och icke Juda; dägeligheten hafwer dårat tigh/ och then onde lusten hafwer titt hierta förwändt.

57. Altså hafwen J skickat eder medh Jsraels döttrar/ och the hafwa för fruchtan skul måst giöra edar wilja: men thenna Juda dotter hafwer intet welat til edra ondsko samtyckia.

58. Nu säg/ vnder hwad trä hafwer tu them tilhopa gripit? Men han swarade: Vnder ene eek.

59. Tå sade Daniel: Rätt så/ HErrans Ängel skal tigh tekna/ och skal sönderhugga tigh i stycker: ty medh tine lögn kommer tu tigh sielf om titt lijf.

60. Tå begynte alt folcket ropa medh höga röst/ och prisade Gudh/ then them hielper som vppå honom hoppas och trösta.

VII. The twå falske domare dömas til döden.

61. OCh stodo vp emot the twå äldsta/ efter Daniel medh theras ord hade them öfwertygat/ at the falsk witne woro/

62. Och giorde medh them efter Mose lagh/ såsom the på sin nästa förskyllat hade 12032/ och dråpo them: altså wardt i then samma dagen thet oskyldiga blodet vndsatt.

VIII. Susanne anhörige lofwa Gudh för hennes befrijelse.

63. MEn Helkia samt medh sine hustru/ lofwade Gudh för Susanna theras dotter/ medh Jojakim hennes man/ och hela slächtene/ at intet oährligit medh henne funnet wardt.

64. Och Daniel wardt stoor för folckena ifrå then dagen/ och alt sedan.

Om Bel i Babel.

JBabylon war en afgud som kallades Bel; then wille Daniel icke tilbedia/ ty han war medh menniskiors händer giord/ v. 1. Men Konungen hölt honom för en gudh/ efter han åt och drack; och han kallade Presterna/ och frågade them/ ho thet myckla offret förtärde? v. 7. The swarade: Bel/ v. 9. Tå bewiste Daniel/ at Presterna åto thet vp/ v. 13. När Konungen thet såg/ lät han dräpa them/ v. 20.

EFter Astyagis dödh/ kom riket til Cyrus vthaf Persien.

I. Bel/ the Babyloniers gudh.

OCh Daniel war alstädes när Konungenom/ och härligare hållen än alle Konungens wänner.

2. Nu hade the i Babylon en afgud/ then kallades Bel; honom måste man dagliga offra tolf skeppor hwete/ och fyratijo fåår/ och sex mått wijn.

3. Och Konungen tiente them afgudenom sielf/ och gick dagliga bort til at tilbedia honom; men Daniel tilbad sin Gudh.

II. Daniel wil icke tilbedia honom.

4. OCh Konungen sade til honom: Hwij tilbeder tu ock icke Bel? Men han sade: Jagh tienar icke afgudom/ som medh händer giorde äro 12033/ vtan lefwande Gudi/ som himmel och jord giordt hafwer 12034/ och en HErre är öfwer alt thet som lefwer.

5. Tå sade Konungen til honom: Håller tu tå icke Bel för en lefwande gudh? Seer tu icke huru mycket han dagliga äter och dricker?

6. Men Daniel log/ och sade: Herre Konung/ lät icke förföra tigh: ty thenne Bel är innan til icke annat än leer/ och vthan til koppar/ och hafwer ännu aldrig ätit. 12035

III. Konungen frågar Presterna om offret/ ho thet förtärer.

7. TÅ wardt Konungen wredh/ och lät kalla alla sina Prester/ och sade til them: Om J icke säijen migh/ ho som thetta offret förtärer 12036/ så skolen J döö:

8. Men kunnen J bewisa/ at Bel sådant förtärer/ så skal Daniel döö; ty han hafwer försmädt Bel. Och Daniel sade: Ja herre Konung/ thet ske rätt såsom tu sagt hafwer.

IV. Presterna swara/ at Bel thet giorde.

9. MEn the woro siutijo Bels Prester/ förvthan theras hustrur och barn: och Konungen gick medh Daniel in vthi Bels tempel.

10. Tå sade hans Prester: Sij/ wij wilje gå här vth/ och tu herre Konung skalt sielf sättia tijt maten och drycken/ och tilsluta dörena efter tigh/ och besigla henne medh tin egen ring;

11. Och hwar tå tu om morgonen bittida igen kommer/ icke finner/ at Bel hafwer thet altsamman förtärdt/ så wilje wij gierna döö; eller Daniel skal döö/ then sådant vppå oß lugit hafwer.

12. Men the förläto sigh ther vppå/ at the en hemlig gång vnder bordet giordt hade; genom then samma gingo the altid tijt in/ och förtärde hwad ther war.

V. Daniel låter see at Presterna förtära offret.

13. TÅ nu Presterna vthe woro/ lät Konungen sättia maten fram för Bel. Men Daniel befalte sina tienare/ at the asko hämta skulle/ och lät strö henne öfwer hela templet för Konungenom: sedan gingo the vth/ och slöto dörena til/ och besiglade henne medh Konungens ring/ och gingo sin wägh.

14. Men Presterna gingo om nattena ther in/ efter som the wane woro/ medh sina hustrur och barn/ åto och drucko vp altsamman hwad ther war.

15. Och om morgonen ganska bittida/ war Konungen vppe/ och Daniel medh honom;

16. Och Konungen sade til Daniel: Är insiglet obrutit? Men han swarade: Ja/ herre Konung.

17. Och så snart dören vplåten war/ såg Konungen vppå bordet/ och ropade medh höga röst: Bel/ tu äst en stoor gudh/ och intet bedrägerij är medh tigh.

18. Men Daniel log/ och hölt Konungen/ at han icke skulle gå ther in/ och sade: Se nedh vppå jordena/ och märck/ hwars äro thessa fiäten?

19. Konungen swarade: Jagh seer wäl fiät efter män/ qwinnor och barn.

VI. Konungen låter dräpa Presterna.

20. TÅ wardt Konungen wredh/ och lät gripa Presterna/ och theras hustrur och barn: och the måste wisa honom the hemliga gånger/ ther the igenom vth och in gångne woro/ och förtärdt hade hwad på bordena war.

21. Och Konungen lät dräpa them/ och Bel gaf han Daniel i wåld: han förstörde honom och hans tempel.

Om Drakan i Babel.

THer war ock en drake the tilbådo/ v. 22. Honom förgiorde Daniel/ v. 25. Therföre blef Daniel af the Babylonier beklagad/ och kastad i leijonakulona/ v. 27. Men HErren spisade honom ther/ och beskyddaden för leijonen/ v. 32. På siunde dagen/ lät Konungen draga honom ther vth/ och kastade them för leijonen som honom beklagat hade/ v. 39.

I. En drake i Babel.

THer war ock en stoor drake/ then the i Babel tilbådo. Och Konungen sade til Daniel:

23. Huru? Wilt tu ock om honom säija/ at han icke annat är/ än en koppar afgud? Sij/ han lefwer ju; ty han äter och dricker/ och tu kant icke säija/ at han icke en lefwande gudh är: therföre bed til honom.

II. Daniel wil then samma icke tilbedia; vtan förgiör honom.

24. MEn Daniel swarade: Jagh wil tilbedia HErran min Gudh: ty han är en lefwande Gudh;

25. Men tu herre Konung/ gif migh låf/ så wil jagh förgiöra drakan vthan swärd eller stång: och Konungen sade: Ja/ thet ware tigh låfwat.

26. Tå tog Daniel tiäro/ flott och håår/ och söd thet tilhopa/ och giorde ther kakor af/ och kastade them drakanom i halsen: och draken brast mitt i tw; och Daniel sade: Sij/ thetta äro edra gudar.

III. The Babylonier warda vproriske för drakan skul.

27. TÅ the i Babel nu sådant hörde/ förtröt thet them swårliga/ och giorde ett vplop emot Konungen/ och sade: Wår Konung är en Jude worden: ty han hafwer förstördt Bel/ och dräpit drakan/ och förgiordt Presterna.

28. Och the gingo fram för Konungen/ och sade: Få oß Daniel hijt; hwar icke/ så wilje wij dräpa tigh och titt hela huus.

29. Tå nu Konungen såg/ at the trängde medh wåld in vppå honom/ måste han öfwergifwa them Daniel.

IV. Daniel blifwer kastad för leijon.

30. OCh the kastade honom in för leijon i ena kulo; ther låg han i sex dagar inne:

31. Och ther woro siu leijon i kulone/ them gaf man dagliga twå menniskior/ och tw fåår: men i thessa dagar/ gaf man them intet/ på thet the Daniel vpäta skulle.

V. Habacuc spisar Daniel i leijonakulone.

32. MEn ther war en Prophete Habacuc i Judeen/ han hade kokat wälling/ och skurit brödh vthi ett diupt faat/ och gick ther medh bort i markena/ på thet han skulle thet bära til skördemän.

33. Och HErrans Ängel sade til Habacuc: Then maten som tu bär/ måste tu föra til Daniel i Babel/ vthi leijonakulone.

34. Och Habacuc swarade: HErre/ jagh hafwer then staden Babel aldrig sedt/ och weet intet hwar then kulan är.

35. Tå fattade Ängelen honom widh hiessan 12037/ och förde honom lika som ett starckt wäder in til Babel til kulona.

36. Och Habacuc ropade/ och sade: Daniel/ Daniel/ tag här then maat som tigh Gudh sändt hafwer.

37. Och Daniel sade: HErre Gudh/ tu täncker ju ännu vppå migh/ och öfwergifwer icke them som åkalla tigh/ och tigh kär hålla.

38. Och han stod vp och åt: men Gudz Ängel förde i samma stund Habacuc i sitt rum igen.

VI. Konungen prisar Gudh; låter taga Daniel vhr kulone/ och kasta hans anklagare ther in.

39. OCh Konungen kom på siunde dagen/ til at begråta Daniel: och tå han til kulona kom/ och ther in såg/ tå

satt Daniel mitt ibland leijonen;

40. Och Konungen ropade högt/ och sade: O HErre/ tu Daniels Gudh/ tu äst en stoor Gudh/ och ingen annar Gudh är/ vtan tu allena.

41. Och han lät taga honom vthu kulone: men the andra/ som foro efter hans förderf/ them lät han kasta i kulona; och the wordo medh hast för hans ögon af leijonen vpslukne.

Asarie Böön. Efter Daniels 3 cap. 23 v.

ASaria prisade Gudh i vgnenom; bekände sina och sins folcks synder/ v. 25. Sedan bad han/ at Gudh wille wara nådelig sino folcke; hielpa them/ och straffa Hedningarna som them förtryckte/ v. 34. Altså bewarade Gudh Asaria i vgnenom/ at elden icke kunde skada honom/ v. 46.

MEn the 12038 gingo mitt i låganom/ i then brinnande vgnen; prisade Gudh/ och lofwade HErran.

I. Asaria ropar til Gudh/ och bekänner sina synder.

25. OCh Asaria stod mitt i glödande vgnenom/ vplät sin mun/ bad och sade:

26. Lofwad ware tu/ HErre/ wåra fäders Gudh/ och titt namn warde prisat och ährat ewigliga:

27. Ty tu äst rättferdig i alt thet tu oß giordt hafwer: alla tina gierningar äro rättsinniga; och hwad tu giör/ thet är rätt/ och alle tine domar äro ostrasfelige.

28. Tu giör oß rätt/ at tu oß straffat hafwer medh sådana straff/ som tu öfwer oß hafwer gå låtit/ och öfwer Jerusalem then helga wåra fäders stadh: ja/ tu giör rätt och wäl ther vthinnan/ för wåra synder skul:

29. Ty wij hafwe syndat och illa giordt/ ther medh/ at wij ifrå tigh wekne äro/ och allestädz emot tigh giordt hafwe;

30. Och tin budh intet lydt/ eller them achtat/ at wij hade mått giordt ther efter/ såsom tu oß befalt hafwer/ på thet oß wål gå måtte.

31. Therföre hafwer tu rätt giordt/ at tu thetta alt hafwer öfwer oß gå låtit;

32. Och gifwit oß i wåra owänners/ ogudachtigas och onda menniskiors händer/ och them orättwisa och grufweligasta Konungenom på jordene.

33. Och wij töre icke vplåta wår mun/ så äre wij til skam och spott wordne för tinom tienarom/ och för allom them som fruchta tigh.

II. Beder om hielp och förloßning.

34. MEn drif oß doch icke bort medh allo/ för titt helga namn skul/ och förkasta icke titt förbund;

35. Och tag icke tina barmhertighet ifrån oß/ för Abrahams tins älskeliga wäns 12039/ och tins tienares Jsaacs/ och Jsraels tins heligas skul:

36. Hwilkom tu låfwat hafwer theras sädh föröka/ såsom stiernorna på himmelen/ och såsom sanden widh hafwet. 12040

37. Ty/ HErre/ wij äre ringare wordne än alle Hedningar/ och äre nu the förachtadaste på jordene/ för wåra synder skul;

38. Så at wij nu ingen Första/ Propheta eller lärare/ och hwarken bränneoffer eller dagligit offer/ eller spijsoffer/ eller rökwerck meer hafwe: och hafwe intet rum/ ther wij för tigh offra/ och nåde finna måtte:

39. Vtan medh ett bedröfwat hierta/ och förkrossadom anda komme wij in för tigh:

40. Likawist som wij bränneoffer af wädrar och oxar och mång tusend feet fåår fram båre: så lät nu doch wårt offer i dagh gälla och täckeligit wara in för tigh: ty tu låter them icke til skam warda/ som vppå tigh hoppas.

41. Altså komme wij nu medh alt hierta/ och söke titt ansichte medh fruchtan:

42. Therföre lät oß icke til skam warda/ vtan giör oß/ HErre/ efter tina nåde/ och efter tina stora barmhertighet;

43. Och vthielp oß efter tin vnderliga werck; och gif tino namne ährona/ HErre:

44. At the måga skämma sigh alle som tinom tienarom emot giöra/ och til skam warda för tine stora macht och wälde/ och theras macht förstörd warda:

45. På thet the måga förfara/ at tu äst HErren/ allena Gudh/ härlig på jordenes kretz.

III. Gudh frälsar them ifrå then grufweliga lågan.

46. OCh Konungens tienare som them i vgnen kastat hade/ höllo intet vp/ vtan kastade ju altid til/ swafwel och tiäro/ och blåår/ och tort rijs:

47. Så at lågen ofwan til vthslog/ widh nijo och fyratijo alnar högt:

48. Och tärde omkring sigh/ och vpbrände the Chaldeer/ som han ther när vgnenom tilräckia kunde.

49. Men HErrans Ängel gick medh them/ som medh Asaria woro in i vgnen/

50. Och dref vth eldzlågan af vngnenom/ och giorde i vgnenom/ lika som een kall dagg/ så at elden icke ens kom widh them/ eller brände them/ eller skadade them.

The tre Mäns Lofsång i eldenom.

THe tre män lofwa Gudh i then glödande vgnen/ v. 51. Och vpwäckia all creatur til at prisa honom/ v. 57. The förmana ock alla menniskior/ at the thet samma giöra wille/ v. 81. Besluta så medh tacksäijelse/ för then hielp som them wederfaren är/ v. 87.

I. The tre mänlofwa Gudh.

TÅ begynte the tre 12041 tilsamman siunga/ prisade och lofwade Gudh vthi vgnen/ och sade:

52. Lofwad ware tu HErre wåra fäders Gudh/ prisad och vphögd ewinnerliga. Lofwat och prisat ware titt härliga och helga namn; och warde prisat och vphögt ewinnerliga.

53. Lofwad ware tu vthi titt helga härliga tempel/ prisad och vphögd ewinnerliga.

54. Lofw ad ware tu som på Cherubim sitter/ och seer in i diupet/ prisad och vphögd ewinnerliga.

55. Lofwad ware tu på tinom härliga Konungsliga stool/ prisad och vphögd ewinnerliga.

56. Lofwad ware tu vthi himmelens fäste/ prisad och vphögd ewinnerliga.

II. Vpwäckia all creatur at lofwa HErran.

57. ALl HErrans werck 12042 lofwe HErran/ och prise och vphöije honom ewinnerliga.

58. J himlar 12043 lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

59. Lofwer HErran J HErrans Änglar 12044/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

60. All watn ofwan himmelen 12045 lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

61. Alle HErrans häärskarar lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

62. Sool och måne 12046 lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

63. Alla stiernor i himmelen lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

64. Regn och dagg lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

65. All wäder 12047 lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

66. Eld och hete lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

67. Hagel och ijsbarck lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

68. Dagh och natt lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

69. Lius och mörker lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

70. Jjs och frost lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

71. Rijm och sniö lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

72. Liungeld och moln lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

73. Jorden lofwe HErran/ prise och vphöije honom ewinnerliga.

74. Berg och högar 12048 lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

75. Alt thet som vthur jordene wäxer lofwe HErran/ prise och vphöije honom ewinnerliga.

76. J brunnar lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

77. J haaf och älfwer/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

78. J hwalfiskar / och hwad sigh i watnena rörer 12049/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

79. Alle foglar vnder himmelen/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

80. All wildiur och fänat 12050/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

III. Förmana menniskiorna at giöra thet samma.

81. J Menniskiors barn/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

82. Jsrael lofwe HErran/ prise och vphöije honom ewinnerliga.

83. J HErrans Prester/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

84. J HErrans tienare/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

85. J andar och the rättferdigas siälar/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

86. J helige/ som elände och bedröfwade ären/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

IV. Besluta medh tacksäijelse.

87. ANania/ Asaria och Misael/ lofwer HErran/ priser och vphöijer honom ewinnerliga.

88. Ty han hafwer förlossat oß vthu helwetet;

89. Och hafwer hulpet oß ifrå döden/ och frälst oß vthu then glödande vgnen/ och mitt i elden bewarat oß.

90. Tacker HErranom/ ty han är godh/ och hans mildhet warar ewinnerliga. 12051

91. Alle J som HErran fruchten/ lofwer alla gudars Gudh/ priser och vphöijer honom/ at hans mildhet warar ewinnerliga.

Manasse Böön/ Juda Konungs/ tå han fången war i Babel. 2. Chrön. 33. efter 12 v.

MAnasse vphöijer Gudz macht och godhet/ v. 1. Och bekänner sina synder/ för hwilka han ett bedröfwat samwet hafwer/ v. 8. Och beder hierteliga at Gudh wille honom hans mißgierning förlåta/ v. 11.

I. Manasse prisar Gudz rättferdighet och barmhertighet.

HErre alsmächtige/ wåra fäders Abrahams/ Jsaacs och Jacobs 12052/ och theras rättferdiga sädz Gudh/

2. Tu som himmel och jord medh alt thet ther vthi är/ giordt hafwer;

3. Och hafwer besiglat hafwet medh titt budh/ och hafwer beslutet och besiglat diupet/ 12053

4. Til tins förskräckeliga och lofliga namns ähro/ så at hwar man måste förskräckias för tigh/ och fruchta för tine stora macht.

5. Ty tin wrede och hotan öfwer syndarena är odrägelig:

6. Men then barmhertighet som tu vthlåfwar/ är omätelig/ och kan icke vthransakas:

7. Ty tu äst HErren then alrahögste öfwer hela jordena/ långmodig och ganska mild/ och straffar icke menniskiorna gierna: ty tu HErre hafwer tilsagt boot och bättring til syndernas förlåtelse. 12054

II. Bekänner sina synder.

8. MEn efter tu äst the rättferdigas Gudh/ så hafwer tu icke satt them rättferdiga Abraham/ Jsaac och Jacob boot 12055/ som emot tigh intet syndade:

9. Men jagh hafwer syndat/ och mina mißgierningar äro flere än sanden widh hafwet är/ och är krökt i swår jernband 12056/ och hafwer inga roo:

10. Therföre/ at jagh hafwer vpwäckt tina wrede/ och mycket illa giordt in för tigh/ ther medh/ at jagh sådana styggelse/ och så stoor förargelse åstadh kommet hafwer.

III. Beder hierteligen om syndernas förlåtelse.

11. THerföre böijer jagh nu mins hiertas knä/ och beder tigh HErre om nåde. Ach HErre! jagh hafwer syndat; syndat hafwer jagh/ och känner mina mißgierningar.

12. Så beder jagh nu/ och förmanar tigh (innerligen suckar) förlåt migh thet/ o HErre/ förlåt migh thet; lät migh icke i mina synder förgås/ och lät straffet icke blifwa ewigt öfwer migh:

13. Vtan wärdigas hielpa migh owärdigan/ efter tina stora barmhertighet:

14. Så wil jagh lofwa tigh i alla mina lifsdagar: ty tigh lofwar all himmelens häär/ och tigh skal man prisa altid och ewinnerliga: Amen.

Ände på Gamla Testamentets Böcker.

Thet Nya

Testamentet

Jnnehåller efterföljande Böcker:

Evangelisterna/ och Apostlarna.

Stockholm/

Tryckt åhr 1702.

Förspråk

På thet Nya Testamentet.

SÅsom thet gamla Testamentet är een Book/ ther vthi Gudz lagh och budh skrifne äro/ och sedan hwad skedt är/ både medh them/ som samma Gudz lagh hållet; så ock medh them/ som them icke hållet hafwa: altså är ock thet Nya Testamentet een Book/ i hwilko Evangelium och Gudz löfte äro skrifne; samt medh thet som skedt är/ både medh them/ som ther vppå trodt/ och them som icke trodt hafwa.

Hwad thet ordet Evangelium betyder.

Ty Evangelium är ett Grekiskt ord/ och lyder så mycket som godt bodskap/ godh nymäre/ godh ny tidende/ godt anskrij/ ther af man säger/ och siunger/ och är gladh. Såsom tå David öfwerwan then stora Goliath/ kom ett godt anskrij och tröstelig ny tidende ibland then Judeska almogen/ at theras grufwelige fiende war slagen/ och the frijade och frälste woro/ och kommo til frijd och rolighet: ther af the sungo och sprungo/ och woro glade: altså är ock nu thetta Gudz Evangelium och Nya Testament/ ett godt nymäre/ och anskrij/ som vthropat är i alla werldena/ af Apostlarna/ om en rätt och sanskyllig David/ then medh syndene/ döden och diefwulen stridt/ och them öfwerwunnet hafwer; och ther medh alla them/ som i syndene fångne/ dödenom tilägnade/ och vnder diefwulens wåld woro/ vthan all fortienst förlossat hafwer; giordt them rättferdiga/ lefwande och saliga/ och låtit them komma til frijd/ och heem igen til Gudh: hwarföre the ock wäl måge siunga/ och lofwa Gudh/ och glädias: om the eljes thet fulkomliga troo/ och i trone beståndige blifwa kunna.

Hwarföre thenna Book kallas thet Nya Testamentet.

Sådana anskrij och tröftelig nymäre/ eller Evangelisk och gudelig ny tidende/ kallas ock ett Nytt Testament: therföre/ at såsom thet är ett testament/ när en dödsiuk menniskia beskickar om sina ägodelar/ at the efter hennes dödh benämndom arfwingom vthdelas skola; så hafwer ock Christus/ förr än han led döden/ beskickat och befalt vthropa sådana Evangelium i hela werldena; och ther medh allom them som ther vppå troo/ tilägnat alt sitt godz och ägodelar: thet är/ sitt lijf/ medh hwilko han döden vpswolget hafwer; sina rättferdighet/ medh hwilka han syndena afskrapat hafwer; och sina salighet/ medh hwilka han then ewiga fördömelsen öfwerwunnet hafwer. Så kan ju nu een fattig menniskia/ som medh syndene/ döden och helwetet bekaijad är/ intet trösteligare någon tijd få höra/ än sådana dyrbar/ och liufligit bodskap om Christo: ty måste ock hennes hierta storliga frögdas och glädias ther öfwer/ om hon eljes troor/ at så i sanning är.

Om Evangelio är talat i thet gamla Testamentet;

Och hafwer Gudh/ til at styrckia sådana troo/ thetta sitt Evangelium och Testament/ tijdt och ofta genom Propheterna i thet gamla Testamentet vthlåfwat: såsom Paulus säger Rom. 1: 1. Jagh är afskild til at predika Gudz Evangelium/ hwilket han tilförene vthlåfwat hafwer genom sina Propheter/ i then helga Skrift/ om sin Son/ then honom född är af Davidz sädh.

Til ormen.

Och at wij något om somlig sådana tilsäijelser eller löfte röre/ war thet thet första/ tå Gudh sade til ormen/ 1. Mos. 3: 15. Jagh skal sättia en fiendskap emellan tigh och qwinnona/ och emellan tina sädh och hennes sädh: then samme skal söndertrampa titt hufwud/ och tu skalt stinga honom i hans hääl. Christus är thenna

qwinnones sädh eller afföda/ hwilken ormens/ thet är/ diefwulens hufwud/ som är synden/ döden/ helwetet och all hans kraft söndertrampat hafwer: ty vthan thenna säden/ kan ingen menniskia vndkomma döden eller helwetet.

Til Abraham.

Jtem/ wardt thet ock Abraham tilsagt/ 1. Mos. 22: 18. Vthi tine sädh skola all folck på jordene wälsignat warda. Christus är then samma Abrahams sädh/ som S. Paulus säger Gal. 3: 16. Han hafwer wälsignat hela werldena genom Evangelium: ty ther Christus icke är/ ther är ännu förbannelse/ som kom öfwer Adam/ och all hans barn/ tå han syndat hade/ at the allesamman skulle wara sake til döden och helwetet. Emot then förbannelse/ wälsignar nu Evangelium hela werldena/ ther medh/ at thet vthropar och vppenbarliga förkunnar/ at hwilken som troor vppå thenna Abrahams sädh/ han skal wara wälsignad: thet är/ han skal wara löös ifrå syndene/ döden och helwetet/ och blifwa rättferdig/ lefwandes och salig til ewig tijd. Såsom Christus sielfwer säger Joh. 11: 26. Hwilken som troor vppå migh/ han skal aldrig döö.

Til David.

Wardt thet ock så David tilsagt 2. Sam. 7: 12. Ther Gudh sade: Jagh skal vpwäckia tina sädh efter tigh: han skal byggia mino namne ett huus; och jagh skal stadfästa hans rike ewinnerliga. Jagh skal wara hans fader/ och han skal wara min son/ rc. Thet är Christi rike/ ther om Evangelium lyder; ett ewigt rike/ lifsens/ salighetenes och rättferdighetenes rike/ vthi hwilko alle the som troo/ blifwa af medh syndenes och dödsens fängelse.

Jtem/ hoos Propheterna.

Mång sådana Evangeliska löften och tilsäijelser/ finnas ock i the andra Propheterna/ såsom Mich. 5: 2. Och tu Beth Lehem Ephrata/ som liten äft ibland Juda tusende; vthaf tigh skal migh komma then/ som i Jsrael en Herre wara skal.

Jtem/ Osee 13: 14. Jagh skal lösa them vthu helwete/ och hielpa them ifrå döden.

Evangelium är een predikan om Christo.

Så see wij nu/ at Evangelium icke annat är/ än een predikan och förkunning om Christo/ Gudz och Davidz Son/ san Gudh och menniskia: hwilken medh sin lödh och vpståndelse alla menniskiors/ som på honom troo/ synd/ dödh och helwete öfwerwunnet och borttagit hafwer. At Evangelium altså ett stackot och ett långt taal är/ och then ene må thet beskrifwa stäckre/ then andre längre. Then beskrifwer thet längre/ som många Christi gierningar och ord beskrifwer: såsom the fyre Evangelifter giöra. Men then beskrifwer thet stäckre/ som intet skrifwer om Christi gierningar: vtan korteliga föregifwer/ hurulunda han genom sin helga dödh och vpständelse/ syndena/ döden och helwetet öfwerwunnet hafwer/ för them som på honom troo: såsom S. Petrus och Paulus giöra.

Therföre må tu see til/ at tu icke giör af Christo Mose/ eller een lagbok af Evangelio/ såsom här til dags skedt är. Förty/ Evangelium faar icke enkom efter wåra gierningar/ at wij ther medh frome och salige warda skole; ja/ thet fördomer sådana gierningar: vtan thet faar allenast efter troon på Christum/ at han hafwer för oß öfwerwunnet syndena/ döden och helwetit/ och altså giordt oß froma/ lefwande och saliga; icke genom wåra gierningar/ vtan genom sina egna gierningar/ dödh och pino: at wij oß måge tiltaga och egna hans dödh och seger/ likawist som wij thet sielfwe giordt hade.

Christus lärer ock om lagen.

Men thet Christus vthi Evangelio/ ibland annat lärer ock theslikes lagen/ och gifwer mång budh/ skal icke

räcknas för hans yppersta och rätta wärf/ som han hade hijt til werldena: vtan thet skal räknas såsom alla andra hans wälgierningar/ ther medh han wåra skröplighet tiente. Och lika som när man weet hwad hans gierningar och bedref war/ weet man äntå icke ther medh thet rätta Evangelium: ty ther medh wetst tu ännu icke/ at han tigh til godo/ syndena/ döden och helwetit öfwerwunnit hafwer. Altså är ock icke thet weta Evangelium/ när tu än sådana läro och budh wetst: vthan tå then rösten kommer/ som säger: Christus är tin egen/ medh lefwerne/ läro/ gierningom/ dödh/ vpståndelse/ och alt thet han är/ hafwer/ giör och förmår.

Åthskilnad emellan Christus/ och Mose.

Altså see wij ock/ at han icke nödgar eller twingar/ vtan wänliga låckar/ säijandes: Salige äro the fattige/ rc. Och Apostlarna bruka ock theslikes sådana ord: Jagh förmanar/ jagh beder/ rc. Så at man allestädz ju seer/ huru Evangelium icke är een lagbok/ vtan rätzliga är een predikan eller förkunning om Christi wälgierningar/ som han oß bewisat och tilägnat hafwer/ om wij troo.

Men Mose i sina böcker drifwer/ twingar/ trugar/ slår och straffar grufweliga: ty han är en lagskrifware och-drifware. Ther af kommer/ at enom Christnom är ingen lagh satt/ som S. Paulus säger/ 1. Tim. 1: 4. Förthenskul/ at han genom trona rättferdig/ lefwandes och salig är; och behöfwer nu intet meer/ än at han sådana troo medh goda gierningar bewisar.

Ja/ hwar troon är/ kan hon icke annat än bewisa sigh/ lära och bekänna sådana Evangelium för andra menniskior/ och wågar sitt lijf therföre. Och alt thet man lefwer och giör/ thet skickar han sin nästa til nytto och hielp. Jcke allenast/ at han til sådana nådh ock komma må: vtan tienar honom ock medh lijf/ godz/ och alt thet han åstadh kommer; såsom han seer/ at Christus giordt hafwer/ och följer altså Christi exempel efter.

Thet meente ock Christus/ tå han på sidstone intet annat budh gaf än om kärleken; på hwilkom man känna skulle hans Lärjungar/ och the rätta Christna: ty hwar kärleken och gierningarna icke vthbrista och efterfölja/ ther är icke then sanskylliga troon; ther hafwer Evangelium ännu icke rätt fäst sigh/ och Christus är ther icke rätteliga känder. Sij/ thetta är nu thet rätta sättet til at läsa thet Nya Testamentet/ och hela then helga Skrift. Therföre/ winlägge sigh hwar och en from Christen thet hålla/ at han icke mänger lagen och Evangelium tilhopa medh hwart annat.

S. Matthei Evangelium/

Förspråket.

SAnctus Mattheus begynner sin Evangeliska Historia af Christi härkomst efter mandomen; och vpräknar hans slächtregister alt ifrån Abraham. Beskrifwer så hans föräldrar/ och hans födelse/ cap. 1. Sedan om the wisa män/ som kommo til Christum af österlanden: om Herodis grymhet; och om Christi landzflychtighet/ cap. 2.

II. Ther näst skrifwer han om Johanne/ och hans döpelse; och huru han döpte Christum/ cap. 3. Huru Christus blef frestad i öknene/ och drog sedan in i Galileen: begynte ther predika/ och kalla Lärjungar/ cap. 4.

III. Christi predikan som han hade på berget/ cap. 5. 6. 7. Hans vnderwerck; och samtaal medh Johannis lärjungar/ cap. 8. 9.

IV. Sedan gifwer han tilkänna/ huru Christus vthsände Apostlarna/ cap. 10. Och betygade för Johannis lärjungar/ at han war Messias/ cap. 11. Och mång annor Christi vnderwerck; samtaal medh the Phariseer/ cap. 12. Och liknelser/ cap. 13. Ther näst om Johannis dödh: Christi mening om Fädernas stadgar; om himmelrikes nycklar/ cap. 14. 15. 16. Om Christi förklaring/ cap. 17. Och vnderwisning til sina Lärjungar/

cap. 18.

V. Om Christi resande in i Judeen/ cap. 19. Hans sidsta intogh til Jerusalem; vnderwerck/ disputatz medh the Herodianer och Phariseer; predikan/ liknelser/ prophetier/ cap. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

VI. Om Christi Nattward/ pino/ dödh och vpståndelse/ cap. 26. 27. 28.

1. Capitel.

JEsus Christus wår frälsare/ är födder af Abrahams sädh: och woro ifrån Abraham til David fiorton leder/ v. 1. Jfrå David til thet Babyloniska fängelset ock fiorton leder/ v. 6. Och sedan fiorton in til Christum/ v. 11. Så hände sigh/ at när JEsus war aflad i Marie lifwe af then Heliga Anda/ wille Joseph/ hwilkom hon trolåfwad war/ hafwa öfwergifwit henne/ v. 18. Ty vppenbarades honom HErrans Ängel i sömnen/ förmanandes honom/ at han skulle taga henne til sigh/ v. 20. Och han giorde så/ v. 24.

I. Christi slächtregister.

THetta är boken af JEsu Christi börd12057/ hwilken som är Davidz son/ Abrahams sons.

2. Abraham födde Jsaac 12058: Jsaac födde Jacob 12059: Jacob födde Juda 12060/ och hans bröder.

3. Juda födde Pharez/ och Zara/ af Thamar 12061: Pharez födde Hezrom 12062: Hezrom födde Aram. 12063

4. Aram födde Aminadab: Aminadab födde Nahasson: Nahasson födde Salmon.

5. Salmon födde Bcas/ af Rahab: Boas födde Obed/ af Ruth 12064: Obed födde Jesse.

6. Jesse födde Konung David. 12065

KOnung David födde Salomon 12066 12086/ af henne som war Vrie hustru.

7. Salomon födde Roboam 12067: Roboam födde Abia 12068: Abia födde Asa. 12069

8. Asa födde Josaphat 12070: Josaphat födde Joram 12071: Joram födde Osia.

9. Osia födde Joatham 12072: Joatham födde Achas 12073: Achas födde Ezechia. 12074

10. Ezechia födde Manasse 12075: Manasse födde Amon12076: Amon födde Josia. 12077

11. Josia födde Jechonia och hans bröder 12078/ widh thet Babyloniska fängelset.

12. MEn efter thet Babyloniska fängelset/ födde Jechonia Salathiel 12079: Salathiel födde Zorobabel. 12080

13. Zorobabel födde Abiud: Abiud födde Eliachim: Eliachim födde Asor.

14. Asor födde Zadoch: Zadoch födde Achim: Achim födde Eliud.

15. Eliud födde Eleazar: Eleazar födde Mattham: Mattham födde Jacob.

16. Jacob födde Joseph/ Marie man; af hwilko är födder JEsus/ som kallas Christus.

17. Så äro alle lederna/ ifrån Abraham in til David/ fiorton leder: ifrå David til thet Babyloniska fängelset/ ock fiorton leder: ifrå thet Babyloniska fängelset in til Christum/ ock fiorton leder.

II. Christi födelse.

18. JEsu Christi födelse gick så til. Når Maria hans moder war trolåfwad Joseph/ förr än the kommo samman/ fans hon wara hafwandes af then Heliga Anda. 12081

III. HErrans Ängel vppendaras Joseph.

19. MEn efter Joseph war en from man/ och wille icke röija henne 12087/ tänckte han hemliga öfwergifwa henne. 12082

20. När han thetta tänckte/ sij/ tå vppenbarades honom i sömnen HErrans Ängel/ och sade: Joseph Davidz son/ rädz icke taga Maria tin hustru til tigh: ty thet som är aflat i henne/ thet är af then Heliga Anda.

21. Och hon skal föda en Son/ och tu skalt kalla hans namn JEsus 12083: ty han skal frälsa sitt folck ifrå theras synder. 12084

22. Thetta är alt skedt/ på thet fulbordas skulle thet af HErranom sagt är genom Propheten/ som sade:

23. Sij/ een Jungfru skal warda hafwandes/ och föda en Son/ och the skola kalla hans namn Emmanu El 12085; thet är så mycket sagt: Gudh medh oß.

24. När Joseph waknade vp af sömnen/ giorde han som HErrans Ängel hade honom befalt; och tog sina hustru til sigh.

25. Och kände henne intet/ til thes 12088 hon födde sin första Son/ och kallade hans namn JEsus.

2. Capitel.

NÄr JEsus födder war/ kommo wise män af österlanden til Jerusalem/ at the måtte tilbedia honom/ v. 1. Som nu Herodes förnam/ at han skulle födas i Beth Lehem/ bad han at männerna wille fara tijt/ och sedan komma och säija honom/ hwarest barnet woro/ v. 3. Men the kommo intet tilbaka igen; och Joseph flydde medh barnet in vthi Egypten/ v. 12. Tå lät Herodes förgiöra all swänbarn i Jerusalem/ v. 16. Efter Herodis dödh/ kom Joseph tilbaka igen/ och bodde i Nazareth/ v. 19.

I. Wise män komma af österlanden.

NÄr JEsus war födder 12089 i Beth Lehem i Judeska landet/ i Konung Herodis tijd; sij/ tå kommo wise män 12098 af österlanden til Jerusalem/

2. Och sade: Hwar är then nyfödde Juda Konungen? Ty wij hafwe sedt hans stierno 12090 i österlanden/ och äre komme at tilbedia honom.

II. Herodes förskräckes; och frågar hwar barnet skulle födas.

3. NÄr Konung Herodes thet hörde/ wardt han bedröfwad/ och hele Jerusalems stadh medh honom:

4. Och lät församla alla the öfwersta Presterna/ och Skriftlärda ibland folcket/ och frågade them/ hwar Christus skulle födas.

5. Och the sade honom: J Beth Lehem i Judeska landet: ty thet är så skrifwit genom Propheten:

6. Och tu Beth Lehem i Judeska landet/ äst ingalunda 12099 then minste ibland Juda Förstar: ty vthaf tigh skal migh komma then Försten/ som öfwer mitt folck Jsrael en Herre wara skal. 12091

7. Tå kallade Herodes lönliga the wisa männerna til sigh/ och besporde granneliga af them/ hwad tijd stiernan syntes.

8. Och sände them så til Beth Lehem/ och sade: Farer tijt/ och bespörjer granneliga efter barnet; och när J thet finnen/ så säger migh thet igen/ at jagh kan ock komma/ och tilbedia honom.

III. The wise män finna barnet; tilbedia/ och gifwa thy skäncker.

9. NÄr the hade hördt Konungen/ foro the åstadh: och sij/ stiernan/ som the sedt hade i österlanden/ gick för them/ så länge hon kom/ och blef beståndandes öfwer ther barnet war.

10. När the sågo stiernona/ wordo the ganska glade;

11. Och gingo in i huset/ och funno barnet medh Maria thes moder; och föllo neder/ och tilbådo honom; och vpläto sina håfwor/ och skänckte honom guld/ rökelse/ och myrrham. 12092

IV. Joseph flyr/ efter Gudz befalning/ in i Egypten.

12. SEdan fingo the vppenbarelse i sömnen/ at the skulle icke komma igen til Herodes; och foro så en annan wägh heem i sitt land igen.

13. När the woro bortfarne/ sij/ tå vppenbarades HErrans Ängel Joseph i sömnen/ säijandes: Statt vp/ och tag barnet/ och thes moder til tigh; och fly in vthi Egypti land/ och blif ther så länge jagh säger tigh til: ty thet kommer ther til/ at Herodes skal sökia efter barnet/ til at förgiöra thet.

14. Han stod vp/ och tog barnet/ och thes moder/ om nattena til sigh/ och flydde in vthi Egypti land;

15. Och blef ther in til Herodis dödh: på thet at fulbordas skulle/ thet som sagt war af HErranom genom Propheten/ som sade: Vthaf Egypten hafwer jagh kallat min Son. 12093

V. Herodes dräper the meenlösa barn.

16. NÄr Herodes nu såg/ at han war beswiken af the wisa män/ blef han ganska wredh; och sände vth/ och lät slå ihiäl all swenbarn i Beth Lehem/ och i alla thes gränsor/ the som twäggia åhra och ther förnedan woro/ efter then tiden/ som han hade granneliga bespordt af the wisa wän.

17. Tå blef fulkomnat thet som af Jeremia Propheten sagt war/ när han sade:

18. J högdene wardt hörd een röst/ stoor klagomål/ gråått/ och mycken skrään: Rachel 12094 gråter sin barn/ och wil icke låta hugswala sigh; ty thet war vthe medh them. 12095 12100

VI. Joseph medh barnet kommer tilbaka.

19. Men när Herodes war död/ sij/ tå vppenbarades HErrans Ängel Joseph i sömnen i Egypti land/

20. Och sade: Statt vp/ och tag barnet/ och thes moder til tigh; och faar in i Jsraels land: ty the äro döde som foro efter barnets lijf. 12096

21. Han stod vp/ och tog barnet/ och thes moder til sigh/ och foor in vthi Jsraels land.

22. Men när han hörde/ at Archelaus war rådandes i Judeska landet/ i sin faders Herodis stadh/ räddes han fara tijt; och fick befalning af Gudi i sömnen/ och foor in vthi Galilee landzändar.

23. Och kom/ och bodde i then staden/ som heter Nazareth; at thet skulle fulkomnas som war sagt genom Propheterna: Han skal kallas Nazareus. 12097

3. Capitel.

WJdh then tiden kom Johannes Döparen i öknena/ och döpte; predikade/ och förmante til bättring/ v. 1. Förkunnade ock så Christi närwarelse/ v. 11. Tå kom Christus til honom/ och lät döpa sigh: när han steg vp af watnet/ kom then Helige Ande öfwer honom; och Gudz röst hördes af himmelen/ v. 13.

I. Johannes döper/ och kallar til bättring.

JThen tiden kom Johannes Döparen/ och predikade 12101 i öknene i Judeska landet/

2. Och sade: Giörer bättring; himmelriket är kommet hardt när: 12102

3. Och han är then/ som Esaias Propheten talade om/ och sade: Ens ropandes röst är i öknene 12116; Bereder HErrans wägh/ giörer hans stigar rätta. 12103

4. Men Johannes hade kläder af Camelahåår/ och en lädergiording om sina länder: hans maat war gräshoppor 12117/ och wilhannog. 12104

5. Tå gick Jerusalems stadh vth til honom/ och hela Judeska landet/ och all land som liggia vth medh Jordan;

6. Och läto döpa sigh af honom i Jordan/ och bekände sina synder. 12105

7. Tå han såg många vthaf the Phariseer och Sadduceer komma til sin döpelse/ sade han til them: J huggormars 12118 afföda 12106/ ho hafwer eder föregifwit/ at J skolen vndfly then tilkommande wrede? 12107

8. Giörer förthenskul sådana frucht/ som bättring tilhörer; 12108

9. Och täncker icke/ at J welen säija widh eder sielf: Wij hafwom Abraham til fader 12109: ty jagh säger eder/ at Gudh är mächtig vpwäckia af thessa stenar Abrahe barn.

10. Nu är ock yxen satt til rotena på trään: therföre hwart och ett trä/ som icke giör goda frucht/ blifwer afhugget/ och kastat i elden. 12110

11. Jagh döper eder i watn/ til bättring; men then efter migh kommer/ är starckare än jagh/ hwilkens skoor jagh icke är wärdig at bära: han skal döpa eder medh then Heliga Anda/ och medh eld. 12111

12. Och han hafwer sina kastoskofwel i sine hand/ och han skal rensa sin loga/ och han skal församla sitt hwete i ladona; men agnarna skal han vpbränna i ewinnerlig eld. 12112

II. Christus warder döpt af Johanne.

13. TÅ kom JEsus af Galileen til Jordan/ til Johannes/ at han skulle låta döpa sigh af honom. 12113

14. Men Johannes förwägrade honom/ och sade: Migh behöfwes at jagh worde döpt af tigh/ och tu kommer til migh?

15. Tå swarade JEsus/ och sade til honom: Lät thet nu så skee; så bör thet sigh wara medh oß/ at wij vpfylle alla rättferdighet 12119. Tå tilstadde han honom thet.

16. Och när JEsus war döpt/ steg han strax vp af watnet: och sij/ tå wardt honom himmelen öpnad; och han såg Gudz Anda nederfara som een dufwa/ och komma öfwer honom. 12114

17. Och sij/ een röst af himmelen sade: **Thenne är min käre Son/ i hwilkom jagh hafwer ett godt**

behagh. 12115

4. Capitel.

SEdan blef JEsus frestad af diefwulen/ v. 1. Drog så in i Galileen; och bodde ther/ efter Skrifterna/ v. 12. Ther begynte han predika/ v. 17. Och kallade Petrus/ Andreas/ Jacobus/ och Johannes/ v. 18. Han lärde ock i Synagogorna; och botade många siuka/ v. 23.

I. Christus warder frestad af diefwulen.

TÅ wardt JEsus förd af Andanom i öknena/ på thet han skulle försökias af diefwulen. 12120

2. Och när han hade fastat i fyratijo dagar/ och fyratijo nåtter 12121/ så hungrade honom.

3. Och frestaren 12122 gick fram til honom/ och sade: Äst tu Gudz Son/ så säg/ at thesse stenar warda brödh.

4. Tå swarade han/ och sade: Thet är skrifwit: Menniskian lefwer icke allenast widh brödh/ vtan af hwart och ett ord/ som går af Gudz mun. 12123

5. Tå tog diefwulen honom medh sigh til then heliga staden/ och satte honom öfwerst på tinnarna af templet;

6. Och sade til honom: Äst tu Gudz Son/ så gif tigh här vth före; ty thet är skrifwit 12124: Han skal gifwa sinom Änglom befalning om tigh; och the skola båra tigh på sina händer/ at tu icke skalt stöta tin foot emot stenen.

7. Tå sade JEsus til honom: Thet är ock skrifwit: HErran tin Gudh skalt tu icke fresta. 12125

8. Tå tog åter diefwulen honom medh sigh vppå ett ganska högt berg/ och wijste honom all rike i werldene/ och theras härlighet;

9. Och sade til honom: Alt thetta wil jagh gifwa tigh/ om tu faller neder/ och tilbeder migh.

10. Tå sade JEsus til honom: Gack bort/ Satan; ty thet är skrifwit 12126: HErran tin Gudh skalt tu tilbedia/ och honom allena skalt tu tiena.

11. Tå öfwergaf diefwulen honom; och sij/ Ånglarna gingo fram/ och tiente honom.

II. Reser in i Galileen/ och begynner ther predika.

12. TÅ nu JEsus hörde/ at Johannes war fången/ drog han in i Galileen; 12127

13. Och öfwergaf Nazareth; och kom och bodde i Capernaum/ som ligger widh hafwet/ på gränson widh Zabulon och Nephthalim:

14. På thet at fulkomnas skulle/ thet som sagt war genom Esaia Propheten/ som sade:

15. Thet landet Zabulon/ och thet landet Nephthalim/ widh hafsens wägh/ på thenna sidon Jordan/ och then hedniska Galileen. 12128

16. Folcket som satt i mörkret/ hafwer sedt ett stort lius; och them som bodde i dödsens engd och skugga/ är ett lius vpgånget.

17. Jfrå then tiden begynte JEsus til at predika/ och sade: Giörer bättring; himmelriket är kommet hardt när. 12129

III. Kallar Petrus/ Andreas/ Jacobus/ och Johannes.

18. NÄr JEsus gick vth medh thet Galileeska hafwet/ såg han twå bröder 12130/ Simon som kallas Petrus 12131/ och Andreas hans broder/ the kastade sin näät i hafwet: ty the woro fiskiare.

19. Och han sade til them: Följer migh; jagh wil giöra eder til menniskiors fiskiare.

20. The öfwergåfwo strax näten/ och följde honom.

21. Och när han gick fram bätter/ säg han twå andra bröder/ Jacob Zebedei son/ och Johannes hans broder/ i båten medh theras fader Zebedeus/ botande sin näät 12132; och han kallade them.

22. Strax öfwergåfwo the båten/ och sin fader/ och följde honom.

IV. Lärer i Synagogorna; och botar the krancka.

23. OCh JEsus gick omkring alt Galileeska landet/ och lärde i theras Synagogor/ och predikade Evangelium om riket 12133/ och botade allahanda siukdom och kranckhet i folcket.

24. Och hans rychte gick öfwer hela Syrien: och the hade til honom alla the ther krancke woro af mängahanda siukdom/ och wårckbrutna/ och besatta/ och månaderasanda/ och borttagna; och han giorde them alla helbregda.

25. Och honom följde mycket folck vthaf Galileen/ och vthaf the tijo städer/ och vthaf Jerusalem/ och vthaf Judeen/ och vthaf the land på thenna sidon widh Jordan. 12134

5. Capitel.

TÅ satte sigh JEsus vppå ett berg/ och lärde sina Lärjungar/ hwilken then rätta saligheten är/ v. 1. Huru en rätt lärare skal sigh ställa i sitt ämbete/ v. 13. Om lagsens rätta bruuk i gemeen/ v. 17. Sedan vthtydde han thet femte/ v. 21. Siette/ v. 27. Och andra budet/ v. 33. Förmante til tolsamhet til at lida orätt/ v. 38. Och til en Christelig kärlek/ både emot wänner och owänner/ v. 42.

Christi predikan på berget:

NÄr han såg folcket/ steg han vppå ett berg; och som han hade satt sigh/ gingo hans Lärjungar fram til honom.

2. Tå öpnade han sin mun/ lärde them 12176/ och sade:

I. Om the saligas egenskaper.

3. SAlige äro the som äro andelige fattige: ty himmelriket hörer them til. 12135

4. Salige äro the bedröfwade: ty the skola få hugswalelse. 12136

5. Salige äro the sachtmodige: ty the skola besittia 12177 jordena. 12137

6. Salige äro the som hungra och törsta efter rättferdighetena: ty the skola blifwa mättade. 12138

7. Salige äro the barmhertige: ty them skal skee barmhertighet. 12139

8. Salige äro the reenhiertade: ty the skola see Gudh. 12140

9. Salige äro the fridsame 12178: ty the skola kallas Gudz barn.

10. Salige äro the som lida förföljelse för rättwison skul: ty them hörer himmelriket til. 12141

11. Salige ären J/ när menniskiorna försmäda och förfölja eder/ och säija alt ondt emot eder/ liugande/ för mina skul: 12142

12. Glädiens och frögden eder 12143; ty edor löön är stoor i himmelen 12144: förty/ the hafwa sammalunda förfölgdt Propheterna/ som hafwa warit för eder. 12145

II. Apostlarnas ämbete.

13. JÄren jordenes salt: är thet så at saltet mister sin sälto/ hwar medh 12179 skal man tå salta 12146? Til intet meer är thet nyttigt/ vtan at man kastar thet vth/ och låter thet trampas af menniskiomen.

14. J ären werldenes lius 12147: icke kan then staden döljas/ som ligger på ett berg.

15. Jcke tänder man heller lius/ och sätter thet vnder ena skeppo/ vtan på en liusastaka; at thet lyser allom them som i huset äro. 12148

16. Så läter edart lius lysa för menniskiomen/ at the måga see edra goda gierningar/ och prisa edar Fader som är i himmelen. 12149

III. Lagsens rätta förstånd och bruuk. /

17. JSkolen icke mena/ at jagh är kommen til at vplossa lagen eller Propheterna: jagh är icke kommen til at vplossa/ vtan til at fulborda.

18. Ty jagh säger eder försant/ til thes at himmel och jord förgås/ warder eij förgången then minste bokstafwen/ icke heller en prick af lagen 12150/ förr än thet är alt skedt.

19. Therföre/ hwilken som vplossar 12180 ett 12151 af thessa minsta buden/ och lärer så menniskiorna/ han skal kallas then minste 12181 i himmelriket: men hwilken som thet giör/ och lärer/ han skal kallas stoor 12182 i himmelriket.

20. Ty jagh säger eder/ at vtan edor rättferdighet öfwergår the Skriftlärdas och the Phariseers 12152 12183/ tå skolen J icke komma i himmelriket.

21. J hafwen hördt/ at them gamlom sagt är: Tu skalt icke dräpa 12153; men hwilken som dräper/ han skal wara skyldig vnder domen.

22. Men jagh säger eder/ at hwilken som förtörnas 12154 på sin broder/ han skal wara skyldig vnder domen: men hwilken som säger/ Racha 12184/ til sin broder/ han är skyldig vnder rådet: men hwilken som säger/ tu dåre 12185/ han är skyldig til helwetis eld.

23. Therföre om tu offrar tina gåfwo på altaret/ och kommer så ihogh/ at tin broder hafwer något emot tigh: 12155

24. Så lägg ther tina gåfwo nedh för altaret/ och gack först vort/ och förlika tigh medh tin broder; och kom sedan/ och offra tina gåfwo.

25. Tu skalt wara tin trätobroder benägen 12186 til wänskap snart/ medan tu ännu äst medh honom på

wägen 12156; at tin trätobroder antwardar tigh icke domarenom/ och domaren antwardar tigh tienarenom/ och tu kastas så i hächtelse.

26. Sannerliga säger jagh tigh: Tu warder ther icke vthkommandes/ til thes tu hafwer betalat then yttersta stärfwen.

27. J hafwen hördt/ at thet war sagt them gamlom: Tu skalt icke giöra hoor. 12157

28. Men jagh säger eder: Hwilken som seer 12158 på ena qwinno til at begära henne/ han hafwer allaredo giordt hoor medh henne i sitt hierta.

29. Om så är/ at titt högra öga är tigh til förargelse/ så rif thet vth 12187/ och kastat ifrå tigh: thet är tigh bättre/ at ett titt ledamot förderfwas/ än at tin hela kropp skulle kastas til helwetes. 12159

30. Är thet ock så/ at tin högra hand är tigh til förargelse/ så hugg henne af/ och kasta henne ifrå tigh: thet är tigh bättre/ at ett titt ledamot förderfwas/ än at hela kroppen kastas til helwetes.

31. Thet är ock sagt: Hwilken som öfwergifwer sina hustru/ han skal gifwa henne ett skiljobref. 12160

32. Men jagh säger eder: Hwilken som hälst öfwergifwer sina hustru/ vtan för hoor skul/ han kommer henne til at giöra hoor: och hwilken ena öfwergifna tager til hustru/ han giör hoor. 12161

33. Åter hafwen Jhördt/ at thet war sagt them gamlom: Tu skalt icke swärja tigh meen 12162; vtan skalt hålla HErranom tin eed.

34. Men jagh säger eder/ at J skolen alsintet swärja 12188 12163; hwarken widh himmelen: ty han är Gudz stool; 12164

35. Eller widh jordena: ty hon är hans fotapall; eij heller widh Jerusalem: ty thet är en mächtig Konungs stadh. 12165

36. Eij heller skalt tu swärja widh titt hufwud: ty tu förmå icke giöra ett hår hwitt eller swart.

37. Men edart taal skal wara: Ja/ ja; neij/ neij 12166: hwad ther öfwer är/ thet är af ondo.

IV. Tolsamhet.

38. J Hafwen hördt/ at thet är sagt: Öga för öga/ tand för tand. 12167

39. Men jagh säger eder/ at J skolen icke stå thet onda emot 12189 12168: vtan är thet så/ at någor slår tigh widh thet högra kindbenet/ så wändt honom ock thet andra til. 12169

40. Och om någor wil gå til rätta medh tigh/ och taga tin kiortel ifrå tigh/ lät honom ock hafwa kåpona medh. 12170

41. Och om någor nödgar tigh ena milo/ så gack twå medh honom.

V. Christelig kärlek emot wänner och owänner.

42. GJf honom som af tigh bedes/ och wändt tigh icke ifrå honom/ som något wil läna af tigh. 12171

43. J hafwen hördt/ at thet är sagt: Tu skalt älska tin nästa/ och hata tin fienda. 12172

44. Men jagh säger eder: Älsker edra owänner; wälsigner them som eder banna; giörer wäl emot them som eder hata; beder för them som giöra eder skada/ och förfölja eder: 12173

45. På thet J skolen wara edar Faders barn/ som är i himmelen: ty han låter sina sool vpgå öfwer onda och goda/ och låter regna öfwer rättferdiga och orättferdiga:

46. Förty om J ålsken them som eder älska/ hwad fåån J för löön? Giöra ock icke the Publicaner 12190 thet samma? 12174

47. Om J hafwen eder wänliga emot edra bröder allenast/ hwad besynnerligit giören J? Giöra icke ock så the Publicaner?

48. Warer förthenskul fulkomlige/ såsom edar himmelske Fader fulkomlig är. 12175

6. Capitel.

HAn lärde ock huru man skulle rätt gifwa almoso/ v. 1. Rätt bedia/ v. 5. Fasta/ v. 16. Rikedomar samla/ v. 19. Och måttelig omsorg hafwa om thet lekamliga/ v. 24.

Christus faar i samma predikan fort/ och lärer: 1. Om almoso.

HAfwer acht vppå edra almoso 12191/ at J icke gifwen henne för menniskiomen/ på thet J skolen warda sedde af them; annars hafwen J ingen löön när edar Fader/ som är i himmelen.

2. När tu nu gifwer almoso/ lät icke stöta i basuun för tigh/ som the skrymtare giöra i Synagogorna/ och vppå gatorna; at the skola warda prisade af menniskiomen: sannerliga säger jagh eder/ the hafwa fått sin löön.

3. Men när tu wilt gifwa almoso/ så lät tina wenstra hand icke weta/ hwad then högra giör:

4. På thet tin almosa blifwer lönlig; och tin Fader som i löndom seer/ wedergäller tigh thet vppenbarliga. 12192

5. OCh när tu beder/ skalt tu icke wara som the skrymtare: förty the stå gierna i Synagogorna/ och i gatohörnen och bedia/ at the skola blifwa sedde af menniskiomen: sannerliga säger jagh eder/ the hafwa fått sin löön.

6. Men när tu beder/ så gack in i tin kamar/ och slå dörena til/ och bed tin Fader hemliga 12193: och tin Fader som i löndom seer/ skal tigh thet wedergälla vppenbarliga.

7. Och när J bedien/ skolen J icke wara mångtaloge/ såsom Hedningarna: ty the mena/ at the skola warda hörde för sin många ord skul. 12194

8. Warer förthenskul them icke like: edar Fader weet wäl hwad eder giörs behof/ förr än J bedien honom.

9. Therföre skolen J bedia altså 12195: **Fader wår/ som äst i himlom/ helgat warde titt namn.**

10. Tilkomme titt rike: ske tin wilje såsom i himmelen/ så ock på jordene.

11. Gif oß i dagh wårt dagliga brödh:

12. Och förlåt oß wåra skulder/ såsom ock wij förlåtom them oß skyldige äro.

13. Och inled oß icke i frestelse; vtan fräls oß ifrån ondo. Ty riket är titt/ och machten/ och härligheten/ i ewighet 12196: Amen.

14. Ty om J förlåten menniskiomen theras brott/ så förlåter ock edar himmelske Fader eder. 12197

15. Men om J icke förlåten menniskiomen theras brott/ så skal edar Fader icke heller för låta eder edor brott. 12198

III. Om fasty.

16. NÄr som J fasten/ skolen J icke wara som J woren bedröfwade/ såsom the skrymtare: ty the förwandla sin ansichte/ at the skola synas för menniskiomen medh sin fasto: sannerliga säger jagh eder/ the hafwa redo sin löön.

17. Men när tu fastar/ så smör 12199 titt hufwud/ och twå titt ansichte:

18. At tu icke synes för menniskiomen medh tine fasto; vtan för tin Fader/ som lönligen är: och tin Fader/ som seer i löndom/ wedergäller tigh thet vppenbarliga.

IV. Rikedomars samlande.

19. JSkolen icke församla eder ägodelar på jordene 12200/ ther maal och rost förderfwar them; och ther som tiufwar grafwa/ och stiäla:

20. Vtan församler eder ägodelar i himmelen 12201/ ther hwarken rost eller maal förderfwar them; och ther tiufwar icke grafwa/ eller stiäla.

21. Ty ther edre ägodelar äro/ ther är ock edart hierta.

22. Kropsens lius är ögat: är titt öga enfålligt/ så warder tin hele kropp lius. 12202

23. Men är titt öga argt/ så warder tin hele kropp mörk. Är thet nu så/ at liuset som är i tigh/ är mörker/ huru stort blifwer tå mörkret sielft?

V. Om girighet och buksorg.

24. JNgen kan tiena twå herrar: ty at han antingen skal hata then ena/ och then andra älska; eller han håller sigh in til then ena/ och then andra förachtar han: J kunnen icke tiena Gudi och Mammon. 12203 12207

25. Therföre säger jagh eder: Sörjer icke för edart lijf/ hwad J skolen äta och dricka; och icke för edar kropp/ hwad J skolen kläda eder medh 12204: är icke lifwet meer än maten/ och kroppen meer än kläden?

26. Seer vppå foglarna vnder himmelen: the såå intet/ och intet skära the heller vp/ och församla intet i ladorna; och edar himmelske Fader föder them 12205: ären J icke mycket meer än the?

27. Hwilken ibland eder är/ som medh sin omsorg förmår sättia een aln til sina längd?

28. Och för hwar skul sörjen J för kläden? Skåder liljorna på markene huru the wära: the arbeta intet/ eij heller spinna.

29. Doch säger jagh eder/ at icke Salomo i all sin härlighet war så klädd som een af them.

30. Kläder nu Gudh så gräset på markene/ hwilket doch i dagh står/ och i morgon kastas i vgnen; skulle han icke mycket meer giöra thet eder/ o J kleentrogne?

31. Så skolen J nu icke hafwa omsorg/ säijande: Hwad skole wij äta? Eller/ hwad skole wij dricka? Eller/ hwad skole wij kläda oß medh?

32. Ty alt sådant sökia Hedningarna: edar himmelske Fader weet wäl/ at alt thetta giörs eder behof. 12206

33. Söker först efter Gudz rike/ och hans rättferdighet; så faller eder alt thetta til.

34. Sörjer icke förthenskul för morgondagen: ty morgondagen hafwer sielf sina omsorg medh sigh: thet är nogh/ at hwar dagh hafwer sin egen plågo. 12208

7. Capitel.

WJdare lärde han/ at man skal icke wrängwisliga döma om sin nästa; vtan betrachta sitt egit feel/ v. 1. Jcke gifwa hundom thet heligt är/ v. 6. Wara trägen i bediande/ v. 7. Giöra thet rätt är/ v. 12. Sökia then wägen som länder til saligheten/ v. 13. Vndfly falsk lära och skrymterij/ v. 15. Och grunda sina troo på Gudz ord/ hwilket icke swiker/ v. 24. Huru folcket Christi predikan ansedt v. 28.

Än widare lärer Christus: 1. Om wrängt dömande moot sin nästa.

DÖmer icke 12226/ på thet J icke skolen warda dömde. 12209

2. Ty medh then doom som J dömen/ skolen J dömde warda: och medh thet mätt som J mäten/ skal eder mätet warda. 12210

3. Huru seer tu ett grand i tins broders öga/ och warder icke warse en bielka i titt öga? 12211

4. Eller/ huru säger tu tinom broder: Hålt/ jagh wil taga vth grandet af titt öga; och sij/ en bielke är i titt öga?

5. Tu skrymtare/ kasta först vth bielkan af titt öga; sedan se til/ huru tu kant vthtaga grandet af tins broders öga.

II. Om heliga tings vthdelande.

6. JSkolen icke gifwa hundomen 12227 thet heligt är 12228/ och edra pärlor skolen J icke kasta för swijn 12229; at the icke trampa them medh sina fötter/ och wända sigh om emot eder/ och rifwa eder.

III. Om Bönen.

7. BEder/ och eder skal warda gifwit; söker/ och J skolen finna; klapper/ och eder skal vplåtas: 12212

8. Ty then som beder/ han får 12213/ och then som söker/ han finner/ och honom som klappar/ warder vplåtet.

9. Eller/ hwilken är then menniskia ibland eder/ at om hans son bedes brödh af honom/ som binder honom en steen? 12214

10. Eller/ om han bedes fisk/ mån han tå räckia honom en orm?

11. Är thet nu så/ at J som onde ären/ kunnen likwäl gifwa edor barn goda gåfwor; huru mycket meer warder edar Fader som är i himmelen/ gifwandes them godt som bedas af honom?

IV. Lagsens innehåld.

12. ALt thet J nu wiljen menniskiorna skola giöra eder/ thet giörer J ock them 12215: ty thetta är lagen och Propheterna. 12216

V. Wägen til saligheten.

13. BÄr in igenom then trånga porten 12217: ty then porten är wijd/ och then wägen är bredh/ som drager til

fördömelse; och the äro många som gå på honom.

14. Och then porten är trång/ och then wägen smaal/ som drager til lifwet; och fåå äro the som finna honom.

VI. Falsk lära/ skrymterij/ och thes egenskaper.

15. WAchter eder för the falska Propheter/ som komma til eder i fårakläder; men inwärtes äro the glupande vlfwar. 12218

16. Vthaf theras frucht skolen J känna them: icke hämtar man wijndrufwor af törne; eij heller fikon af tistel.

17. Så bär hwart och ett godt trä goda frucht: men ett ondt trä/ bär onda frucht? 12219

18. Ett godt trä kan icke bära onda frucht; icke kan heller ett ondt trä bära goda frucht.

19. Hwart och ett trä/ som icke bär goda frucht/ skal afhuggas/ och kastas i elden. 12220

20. Therföre skolen J känna them på theras frucht.

21. Jcke warder hwar och en kommandes in i himmelriket/ som säger til migh/ HErre/ HErre 12221: vtan then som giör 12222 mins Faders wilja/ som är i himmelen.

22. På then dagen warda många säijande til migh: HErre/ HErre/ hafwe wij icke propheterat vthi titt namn/ och i titt namn vthdrifwit dieflar/ och i titt namn många kraftiga gierningar giordt?

23. Tå skal jagh bekänna them: Jagh kände eder aldrig; går ifrå migh/ J ogiernings män. 12223

VII. Om rätta trones grund Gudz ord.

24. THerföre/ hwar och en som hörer thessa min ord/ och giör ther efter 12230/ honom liknar jagh widh en wijs man/ som sitt huus bygde på ett hälle berg. 12224

25. Så föll slagregn/ och kom flodh/ och wädret blåste/ och stötte på huset/ och föll doch icke omkull: ty thet war grundat på hälleberget.

26. Och hwar och en som hörer af migh thessa ord/ och giör icke ther efter/ han liknas widh en fåwitsk man/ som bygde sitt huus på sanden:

27. Och föll slagregn/ och kom flodh/ och wädret blåste/ och stötte på huset; och thet föll omkull/ och thes fall war stort.

VIII. Sluteligen/ hwad Christi predikan werckat hafwer.

28. OCh thet begaf sigh/ när JEsus lychtade thetta talet/ wardt folcket förskräckt öfwer hans lärdom.

29. Ty han predikade wäldeliga 12225/ och icke som the Skriftlärde.

8. Capitel.

SEdan JEsus kom nedh af berget/ botade han en spitelskan/ v. 1. Och höfwitzmansens dräng i Capernaum/ v. 5. Petri swära/ och många andra/ v. 14. Lärer några som wille följa honom/ v. 18. Så foor han öfwer hafwet; ther stillade han stormen/ v. 23. Och när han kom vthöfwer/ halp han twå besatta ifrå the orena andar/ v. 28. Men audarna foro vthi en swinahiord/ v. 30.

I. JEsus renar en spitelskan.

NÄr han nu gick neder af berget/ följde honom mycket folck.

2. Och sij/ ther kom en spitelsk man/ och tilbad honom/ och sade: HErre/ wilt tu 12245/ så kant tu giöra migh renan. 12231

3. Tå räckte JEsus vth sina hand/ och tog på honom/ säijandes: Jagh wil/ war reen: och strax wardt han reen vthaf sin spitelsko.

4. Och JEsus sade til honom: Se til/ at tu säger thet för ingom; vtan gack bort/ och lät Presten see tigh/ och offra then gåfwo/ som Mose budit hafwer/ til ett witnesbyrd öfwer them. 12232

II. Helar en höfwitzmans dräng.

5. MEn när JEsus gick in vthi Capernaum 12233/ kom en höfwitzman til honom/ och bad honom/

6. Säijandes: HErre/ min tienare ligger hema borttagen/ och hafwer stoor wedermödo.

7. Tå sade JEsus til honom: Jagh wil komma/ och bota honom.

8. Tå swarade höfwitzmannen/ och sade: HErre/ jagh är icke wärdig 12234/ at tu skalt gå in vnder mitt taak; vtan säg allenast ett ord/ så blifwer min tienare helbregda.

9. Ty jagh är ock een menniskia vnder annars mans wåld/ och hafwer krigsknechtar vnder migh: och jagh säger 12246 til then ena: Gack/ och han går; och til then andra: Kom/ och han kommer; och til min dräng: Giör thet/ och han giör så.

10. När JEsus thetta hörde/ förvndrade han sigh/ och sade til them som honom följde: Sannerliga säger jagh eder/ jagh hafwer icke funnet sådana troo i Jsrael.

11. Men jagh säger eder/ at månge warda kommande af östan och wästan 12235 12247/ och skola sittia medh Abraham/ Jsaac/ och Jacob i himmelriket.

12. Men riksens barn skola warda vthkastade 12236 i thet yttersta mörkret: ther skal wara grååt och tandagnislan. 12237

13. Och JEsus sade til höfwitzmannen: Gack/ och som tu troor/ så ske tigh: och i samma stundene blef hans tienare helbregda.

III. Hielyer Petri swära; och andra som besatte woro.

14. OCh när JEsus kom i Petri huus/ och såg/ at hans swära låg/ och hade skälfwosott: 12238

15. Tå tog han på hennes hand/ och skälfwosoten öfwergaf henne: och hon stod vp/ och tiente them.

16. Och när aftonen kom/ hade the til honom många som woro besatte: och han dref vth andarna medh ord; och alla them som ondt hade/ botade han. 12239

17. På thet fulbordas skulle/ thet som sagt war genom Esaia Propheten/ som säger: Han hafwer tagit på sigh wåra skröplighet/ och wåra siukdomar hafwer han burit. 12240

IV. Vnderwiser några som wille följa honom.

18. OCh när JEsus såg mycket folck omkring sigh/ böd han/ at man skulle fara vthöfwer på hinsidon hafwet.

19. Och kom en Skriftlärd til honom/ och sade til honom: Mästar/ jagh wil följa tigh ehwart 12248 tu går.

12241

20. Tå sade JEsus til honom: Räfwarna hafwa kulor 12249/ och foglarna vnder himmelen näste; men menniskiones Son hafwer intet/ ther han må luta sitt hufwud til.

21. Och en annar af hans Lärjungar sade til honom: HErre/ gif migh låf/ at jagh går först bort/ och begrafwer min fader.

22. Tå sade JEsus til honom: Följ tu migh/ och lät the döda begrafwa 12250 sina döda.

V. Faar medh skep/ och näpser wädret.

23. OCh han steg i skepet 12242/ och hans Lärjungar följde honom.

24. Och sij/ en stoor storm wäxte vp i hafwet/ så at wågen slog vthöfwer skepet; och han sof.

25. Tå gingo Lärjungarna til/ och wäckte honom vp/ säijande: HErre/ fräls oß; wij förgås.

26. Tå sade han til them: J kleentrogne/ hwij rädens J? Och stod vp/ och näpste wädret/ och hafwet 12243; och thet wardt stilla lugnet.

27. Men menniskiorna förvndrade sigh/ och sade: Hwad är thenne för en/ at wädret och hafwet äro honom lydig?

VI. Befrijar twänne besatta; och dieflarna fara in i swinahiorden.

28. OCh när han kom på hinsidon hafwet/ vthi the Gergeseners landzändar/ kommo twå besatte 12244 medh diefwulen emot honom löpande/ vthgångne af grifter; och woro ganska gräselige/ så at ingen kunde resa then wägen fram.

29. Och sij/ the ropade/ och sade: Ach! JEsu/ Gudz Son/ hwad hafwe wij medh tigh giöra? Äst tu kommen til at plåga oß förr än tijd är?

30. Så gick ther långt ifrån en stoor swinahiord i beet.

31. Tå bådo honom dieflarna/ och sade: Är thet så/ at tu drifwer oß vth/ så låfwa oß/ at wij farom vthi then swinahiorden.

32. Tå sade han til them: Farer 12251. Tå foro the vth/ och foro in i swinahiorden: och sij/ hele swinahiorden lop och brådstörte sigh i hafwet/ och druncknade i watnet.

33. Men herdarna flydde bort; och gingo in i staden/ och förkunnade altsammans/ och huru thet war tilgånget medh them som besatte woro.

34. Och sij/ tå gick hela staden vth emot JEsum: och tå the sågo honom/ bådo the at han wille gå bort vthu theras landzändar.

9. Capitel.

NÄr JEsus kom tilbaka igen til Capernaum/ botade han en borttagnan/ v. 1. Så gick han tädan/ och kallade Mattheus/ v. 9. Han swarade ock til Johannis lärjungars spörsmål om fasto/ v. 14. Han halp een qwinna ifrå blodgång/ v. 20. Och vpreste ens öfwerstas dotter ifrå döda/ v. 25. Gaf twå blinda theras syyn/ v. 27. Halp en besattan ifrå diefwulen/ v. 32. Och predikade i städerna och Synagogorna om Gudz rike/ v. 35.

I. JEsus botar en borttagnan.

TÅ steg han i skepet/ och foor vthöfwer igen/ och kom vthi sin stadh: 12264

2. Och sij/ the hade in för honom en borttagnan 12252/ som låg vthi ene säng. När nu JEsus såg theras troo/ sade han til then borttagna: War widh ett godt modh/ min son/ tina synder förlåtas tigh.

3. Och sij/ somlige vthaf the Skriftlärda sade widh sigh sielfwa: Thenne häder Gudh.

4. Men när JEsus såg theras tanckar/ sade han: Hwij täncken J ondt i edor hierta?

5. Hwilket är lättare säija? Tina synder förlåtas tigh; eller säija: Statt vp/ och gack?

6. Men på thet J skolen weta/ at menniskiones Son hafwer macht på jordene til at förlåta synder/ sade han til then borttagna: Statt vp/ tag tina säng/ och gack i titt huus.

7. Och han stod vp/ och gick heem.

8. När folcket thet såg/ förvndrade the sigh/ och prisade Gudh/ som sådana macht hade gifwit menniskiom.

II. Kallar Mattheus.

9. OCh när JEsus gick tädan/ såg han en man sittiandes widh tollen/ som heet Mattheus; och han sade til honom: Följ migh: tå stod han vp/ och följde honom. 12253

10. Och thet begaf sigh/ at när han satt widh bord i hans huus/ sij/ ther kommo månge Publicaner och syndare/ och såto til bordz medh JEsu och hans Lärjungar.

11. När the Phariseer thet sågo/ sade the til hans Lärjungar: Hwij äter edar mästare medh Publicaner och syndare?

12. När JEsus thet hörde/ sade han til them: The helbregda behöfwa icke läkiare/ vtan the krancke;

13. Men går/ och lärer hwad thet är: Jagh hafwer lust til barmhertighet/ och icke til offer 12254: jagh är icke kommen til at kalla the rättferdiga/ vtan syndare 12265 til bättring. 12255

III. Johannis lärjungar fråga om fasto; och Christus swarar.

14. TÅ kommo til honom Johannis lärjungar/ och sade: Hwij faste wij och Phariseerne så mycket/ och tine Lärjungar fasta intet? 12256

15. Tå sade JEsus til them: Huru kan bröllops folcket sörja 12266/ så länge brudgummen är när them? Men the dagar skola komma/ at brudgummen skal tagas ifrå them/ och tå skola the fasta.

16. Jngen lappar 12267 ett gammalt kläde medh en ny klut: ty han rifwer likwäl kluten af klädena igen/ och holet blifwer wärre:

17. Eij heller låter man nytt wijn i gamla flaskor; annors gå flaskorna sönder/ och winet spilles vth/ och flaskorna förderfwas: vtan man låter nytt wijn i nya flaskor/ så blifwer både förwarat.

18. Widh han thetta talade til them/ sij/ tå kom en öfwerste 12257/ och tilbad honom/ och sade: HErre/ min dotter är nu strax blifwen död; men kom/ och lägg tina hand på henne/ så blifwer hon lefwandes.

19. JEsus stod vp/ och följde honom/ och hans Lärjungar.

IV. Christus hielper een qwinna ifrå vlodgång.

20. OCh sij/ een qwinna/ som hade lidit blodgång i tolf åhr/ gick baak efter honom/ och kom widh hans klädafåll:

21. Ty hon sade widh sigh sielf: Måtte jagh allenast komma widh hans kläder/ så blefwe jagh helbregda.

22. Tå wände JEsus sigh om/ och som han såg henne/ sade han: War widh goda tröst/ dotter/ tin troo hafwer hulpet tigh. Och qwinnan wardt helbregda i samma stund.

23. Och när JEsus kom i öfwerstans huus/ och säg piparena 12268/ och folcket sorlande/

24. Sade han til them: Går edra färde; pigan är icke död/ men hon sofwer. Och the giorde spee af honom.

V. Vpreser öfwerstans dotter ifrå döda.

25. NÄr nu folcket war vthdrifwit/ gick han in/ och tog henne i handen/ och pigan stod vp.

26. Och thetta rychtet gick öfwer thet hela landet.

VI. Gifwer twå blinda theras syyn.

27. OCh när JEsus gick tädan/ fölgde honom twå blinde/ the ropade/ och sade: O Davidz Son/ förbarma tigh öfwer oß.

28. Och när han kom i huset/ stego the blinde fram til honom; och JEsus sade til them: Troon J at jagh kan thetta giöra eder? Tå sade the til honom: Ja/ HErre.

29. Tå tog han på theras ögon/ och sade: Ske eder efter edra troo.

30. Och theras ögon wordo öpnade; och JEsus hotade them/ säijandes: Seer til at ingen får thetta weta.

31. Men the gingo vth/ och berychtade honom i thet hela landet.

VII. Han vthdrifwer en diefwul.

32. NÄr thesse woro vthgångne/ sij/ tå hade the ena menniskio fram för honom som war en dumbe/ och besatt: 12258

33. Och när diefwulen war vthdrifwen/ talade dumben: och folcket förvndrade sigh/ och sade: Sådant hafwer aldrig warit sedt i Jsrael.

34. Men the Phariseer sade: Medh then öfwersta diefwulen drifwer han dieflar vth. 12259

VIII. Predikar Evangelium i städer och Synagogor.

35. OCh JEsus gick omkring i alla städer och byar/ lärde i theras Synagogor/ och predikade Evangelium om riket/ och helade allahanda siuko/ och allahanda kranckhet ibland folcket. 12260

36. Och när han såg folcket/ ömkade han sigh öfwer them/ at the woro förlåtne/ och förskingrade 12261/ som the fåår som ingen herdan hade. 12262

37. Tå sade han til sina Lärjungar: Säden är mycken/ och arbetarena äro fåå: 12263

38. Beder förthenskul sädenes HErra/ at han sänder arbetare i sina sädh.

10. Capitel.

THer efter kallade han sina Apostlar/ hwilke woro tolf; och gaf them macht til at giöra vndertekn/ och predika i hans namn/ v. 1. Han lärde them/ huru the sigh ställa skulle emot the froma/ och emot Gudz ordz fiendar/ v. 9. The skulle wara försichtige/ och förwänta Gud; Andas bistånd i nödene/ v. 16. Reda sigh til förföljelse/ och wara tolige/ v. 21. Så skulle the/ och alle som them anamma/ få een ewig löön/ v. 32.

I. Christus kallar the tolf sina Apostlar.

OCh han kallade sina tolf Lärjungar til sigh/ och gaf them macht öfwer the orena andar/ at the skulle drifwa them vth/ och bota allahanda siukdom/ och allahanda kranckhet. 12269

2. Men thessa äro the tolf Apostlars namn 12270: Then förste Simon/ som kallas Petrus/ och Andreas hans broder; Jacobus Zebedei son/ och Johannes hans broder:

3. Philippus/ och Bartholomeus; Thomas/ och Mattheus/ som hade warit en Publican; Jacobus Alphei son/ och Lebbeus 12302 medh thet wedernamnet Thaddeus:

4. Simon af Cana/ och Judas Jscharioth/ then ock förrådde honom.

II. Sänder vth/ och lärer them huru the sigh förhålla skulle.

5. THessa tolf sände JEsus vth/ och böd them/ och sade: Går icke på Hedningarnas wägh/ och går icke i the Samariters städer:

6. Vtan går hällre til the borttapada fåår af Jsraels huus. 12271

7. Men går/ och prediker/ och säger: Himmelriket är kommet hardt när. 12272

8. Giörer the siuka helbregda/ the spitelska rena: reser vp the döda; vthdrifwer dieflar: J hafwen fått förgäfwes/ så skolen J ock gifwa förgäfwes.

9. Hafwer icke 12303 guld/ icke heller silfwer/ icke heller penningar i edra pungar: 12273

10. Och inga wägskräppo/ och icke twå kiortlar/ icke skoor/ och ingen staf: ty arbetaren är wärd sin maat. 12274

11. Men hwar J gåån in vthi en stadh eller byy/ så bespörjer/ om ther någor inne är/ som thes wärdig är; och blifwer ther/ til thes J dragen tädan. 12275

12. Men när J gåån in i ett huus/ så helser thet.

13. Och är thet så/ at thet huset är wärdigt/ så kommer edar frijd öfwer thet: är thet ock icke wärdigt/ så kommer edar frijd til eder igen.

14. Och ther som ingen anammar eder/ eller hörer edor ord/ så går vthaf thet huset eller staden/ och skudder stofftet 12304 vthaf edra fötter. 12276

15. Sannerliga säger jagh eder: Sodome och Gomorre land warder drägeligare på domedag/ än them stadenom. 12277

III. Förmanar them til försichtighet; läfwandes bistånd i nödene.

16. SJj/ jagh sänder eder såsom fåår ibland vlfwar 12278: warer förthenskul snälle såsom ormar/ och

enfållige som dufwor. 12279

17. Men wachter eder för menniskiomen: ty the skola öfwerantwarda eder på sin Rådhuus; och vthi theras Synagogor skola the hudflängia eder. 12280

18. Och J skolen warda framdragne för Förstar och Konungar/ för mina skul 12281/ til witnesbyrd öfwer them/ och öfwer Hedningarna.

19. Och när som the nu öfwerantwarda eder/ så warer icke bekymrade/ huru/ eller hwad J skolen tala: ty thet skal eder gifwas i samma stundene/ hwad J tala skolen: 12282

20. Förty thet ären icke J som talen/ vtan thet är edar Faders Ande/ som talar i eder.

IV. Bereder them at möta förföljelse.

21. THen ene brodren skal öfwerantwarda then andra til döden/ och fadren sonen; och barnen skola sättia sigh vp emot föräldrarna/ och dräpa them: 12283

22. Och J skolen warda hatade af allom/ för mitt namn skul 12284: men hwilken som står fast vthi ändan/ han skal blifwa salig. 12285

23. När the förfölja eder i then ena staden/ så flyr til then andra. Sannerliga säger jagh eder: J skolen icke hafwa orkat fara omkring alla Jsraels städer/ förr än menniskiones Son kommer.

24. Lärjungen är icke öfwer mästaren; och icke heller tienaren öfwer sin herra: 12286

25. Thet är lärjunganom nogh/ at han är såsom hans mästare/ och tienarenom/ at han är såsom hans herre. Hafwa the kallat huusbondan Beelzebub 12287/ huru mycket meer skola the så kalla hans huusfolck?

26. Rädens förthenskul intet för them: ty thet är intet fördolt/ som icke skal warda vppenbarat; och intet lönligit/ som icke skal blifwa witterligit. 12288

27. Hwad jagh säger eder i mörkret/ thet säger i liuset: och hwad som sägs eder i örat/ thet prediker på taken.

28. Och rädens icke för them som dräpa kroppen/ och hafwa doch icke macht at dräpa siälena: vtan rädens meer honom/ som kan förderfwa både siäl och kropp i helwete.

29. Säljas icke twå spärfwerför en skärf? Och en af them faller icke på jordena edar Fader förvtan.

30. Äro ock edor hufwudhår all räknat. 12289

31. Therföre skolen J icke rädas: J ären ju meer wärde än många spärfwer. 12290

V. Låfwar sina stadiga bekännare een ymnig wedergälning.

32. THerföre/ hwar och en som migh bekänner för menniskiom/ honom wil jagh ock bekänna för min Fader/ som är i himmelen. 12291

33. Men then som migh wedersakar för menniskiom/ honom skal jagh ock wedersaka för min Fader/ som är i himmelen. 12292

34. J skolen icke mena/ at jagh är kommen til at sända frijd på jordena 12305: jagh är icke kommen til at sända frijd/ vtan swärdet. 12293

35. Ty jagh är kommen til at giöra menniskiona skilachtiga emot sin fader/ och dottrena emot sina moder/

och sonahustruna emot sina swäro. 12294

36. Och menniskiones egit huusfolck/ warda hennes fiender. 12295

37. Hwilken som älskar fader och moder meer än migh/ han är migh icke wärd: och hwilken som älskar son eller dotter meer än migh/ han är migh icke wärd. 12296

38. Och hwilken som icke tager sitt kors 12306 på sigh/ och följer migh/ han är migh icke wärd. 12297

39. Hwilken som finner sitt lijf/ han skal borttapa thet; och hwilken som borttapar sitt lijf för mina skul/ han skal finna thet. 12298

40. Hwilken som eder anammar/ han anammar migh; och hwilken som migh anammar/ han anammar honom/ som migh sändt hafwer. 12299

41. Hwilken som anammar en Prophet i ens Prophetes namn/ han skal få ens Prophetes löön; och hwilken som anammar en rättferdig i ens rättferdigs namn/ han skal få ens rättferdigs löön. 12300

42. Och hwilken som gifwer enom af thessa minsta en begare kalt watn dricka allenast/ i ens Lärjungas namn/ sannerliga säger jagh eder: Thet skal icke blifwa honom olönt. 12301

11. Capitel.

JEsus går widare/ och predikar/ v. 1. Til honom kommo Johannis lärjungar/ vthsände af Johannes/ hwilkom han betygade/ at han war Messias/ v. 2. Och han berömde Johannes storliga för folcket/ v. 7. Sedan begynte han klaga öfwer Juda folcket/ och förbrå them theras otro/ v. 16. Och han prisade Gudh/ och hans vnderliga domar/ v. 25. Prisar Gudz vnderliga domar/ och gifwer them betungadom härlig tröst/ v. 28.

I. JEsus går fram bätter/ och lärer.

OCh thet begaf sigh/ när JEsus sådana budh til sina tolf Lärjungar fulkomnat hade/ gick han tädan fram bätter/ på thet han skulle lära/ och predika i theras städer.

II. Johannis sändningabod til Christum; och Christi swar.

2. NÄr Johannes/ som tå war i fängelset/ hörde Christi gierningar/ sände han twå sina lärjungar; 12307

3. Och lät säija honom: Äst tu then som komma skal/ eller skolom wij förbida någon annan?

4. Tå swarade JEsus/ och sade til them: Går/ och säger Johanni igen/ hwad J hafwen hördt och sedt:

5. The blinde see/ the halte gå/ the spitelske giöras rene/ och the döfwe höra 12308; the döde resas vp/ och them fattigom warder predikat Evangelium. 12309

6. Och salig är then/ som icke warder förargad i migh.

III. Christus berömer Johannes.

7. NÄr som the gingo bort/ begynte JEsus tala til folcket om Johanne: Hwad gingen J vth i öknena til at see? Willen J see en röö/ som drifs hijt och tijt af wädret? 12310

8. Eller hwad gingen J vth til at see? Willen J see ena menniskio i leen kläder? Sij/ the som draga leen kläder/ äro i Konunga husen.

9. Eller hwad gingen J vth til at see? Willen J see en Prophet? Ja/ jagh säger eder/ meer än en Prophet.

10. Ty han är then samme/ om hwilken skrifwit är: Sij/ jagh sänder min Ängel för titt ansichte/ hwilken skal tilreda tin wägh för tigh. 12311

11. Sannerliga säger jagh eder: Jbland them som äro födde af qwinnor/ är ingen vpkommen som är större än Johannes Döparen: doch likwäl then som är minst i himmelriket/ han är större än han. 12312

12. Men ifrå Johannes Döparens dagar/ och til thenna dagen/ lider himmelriket wåld 12324; och the wäldige rifwa thet til sigh.

13. Ty alle Propheterna/ och lagen hafwa spädt in til Johannem: 12313

14. Och om J wiljen anammat/ han är Elias som komma skulle. 12314

15. Then som hafwer öron til at höra/ han höre. 12315

IV. JEsus klagar öfwer Judarnas otro.

16. MEn widh hwem skal jagh likna thetta slächtet? Thet är lijkt barnom/ som vppå torget sittia/ och ropa til sina stalbröder; 12316

17. Och säija: Wij hafwe pipat för eder/ och J willen intet dantsa: wij hafwe sunget sorgasång til eder/ och J willen intet gråta.

18. Johannes är kommen/ och hwarken åt eller drack; och the säija: Han hafwer diefwulen.

19. Menniskiones Son är kommen/ äter och dricker; och the säija: Sij/ hwilken fråtsare/ och wijndrinckare är then mannen/ Publicaners och syndares wän. Och wijsdomenom warder rätt gifwit vthaf sinom barnom.

20. Tå begynte han til at förwita the städer/ i hwilkom han hade giordt sina mästa krafter/ och the hade likwäl intet bättrat sigh:

21. Wee tigh Chorazin/ wee tigh Bethsaida: ty hade sådana krafter warit giorda i Tyro och Sidon/ som i eder giorda äro/ the hade långo vthi säck och asko giordt syndabättring. 12317

22. Doch säger jagh eder/ at Tyro och Sidoni skal drägeligare warda på domadag än eder.

23. Och tu Capernaum/ som äst vphögd alt in til himmelen/ tu skalt blifwa nederstött alt in til helwete: förty/ hade sådana krafter skedt i Sodoma/ som i tigh skedde äro/ thet hade stått än i dagh;

24. Doch säger jagh eder: The Sodomeers lande skal drägeligare warda på domadag/ än tigh. 12318

V. Prisar Gudz vnderliga domar; och tröstar the betungade.

25. JThen tiden swarade JEsus/ och sade: Jagh prisar tigh/ Fader/ himmelens och jordenes HErre/ at tu hafwer thetta 12325 doldt för the wisa/ och förnumstiga/ och hafwer thet vppenbarat för the fåkunniga. 12319

26. Ja/ Fader/ så hafwer warit behageligit för tigh.

27. All ting äro gifwin migh i wåld af minom Fader 12320: och ingen känner Sonen/ vtan Fadren; och ingen heller känner Fadren/ vtan Sonen/ och then som Sonen wil thet vppenbara. 12321

28. Kommer til migh/ J alle 12326 som arbeten/ och ären betungade; och jagh wil wederqweckia eder.

29. Tager på eder mitt ook/ och lärer af migh: ty jagh är mild och ödmiuk af hiertat 12322; och J skolen finna roo til edra stälar: 12323

30. Ty mitt ook 12327 är lustigt/ och min börda är lätt.

12. Capitel.

NÄr Christi Lärjungar en tijd vpryckte ax om Sabbathen/ knorrade the Phariseer öfwer them; men han förswarade them medh Davidz exempel/ v. 1. Han helade ock ens mans hand om Sabbathen/ som förwisnad war; och många andra botade han/ efter Esaie ord/ v. 9. Sedan vthdref han diefwulen af en besattan/ v. 22. Tå sade Phariseerna/ at han thet giorde af diefwulens macht/ v. 24. Men han straffade them/ för sådana försmädelse och synd emot then Heliga Anda/ v. 25. Phariseerna begära tekn; men thet blifwer them wägradt/ v. 38. Han kungiorde ock/ hwilke hans moder/ och rätte bröder äro/ v. 46.

I. The Phariseer knorra öfwer Lärjungarna; men Christus förswarar them.

JThen tiden gick JEsus genom sädh på Sabbathen; och hans Lärjungar woro hungrige/ och begynte vpryckia ax/ och äta. 12328

2. När the Phariseer thet sågo/ sade the til honom: Sij/ tine Lärjungar giöra thet som icke låfligit 12329 är giöra på Sabbathen;

3. Men han sade til them: Hafwen J icke läsit hwad David giorde/ när han och the som medh honom woro hungrade? 12330

4. Huru han gick in i Gudz huus/ och åt skådobröden 12331/ som honom icke war låfligit äta; icke heller them som medh honom woro/ vtan allenast Prestomen. 12332

5. Eller hafwen J icke läsit i lagen/ at på Sabbathen bryta 12333 Presterna Sabbathen i templet; och äro likwäl vthan skuld?

6. Men jagh säger eder/ at här är then som är meer än templet.

7. Men wisten J hwad thet wore: Jagh hafwer lust til barmhertighet/ och icke til offer 12334/ tå dömden J icke the oskyldiga:

8. Ty menniskiones Son är en HErre/ theslikes ock öfwer Sabbathen. 12355

II. Christus helar ens bortwisnada hand om Sabbathen; som ock många andra siuka.

9. TÅ gick han täd an frambätter/ och kom i theras Synagogo: 12335

10. Och sij/ ther war en man/ som hade ena bortwisnada hand 12336: och the sporde honom/ säijande: Må man ock hela om Sabbathen *? På thet the måtte anklaga honom.

11. Tå sade han til them: Hwilken är then menniskia ibland eder/ som hafwer ett fåår/ och om thet faller i gropena om Sabbathen/ går han icke och fattar vthi thet/ och drager thet vp?

12. Huru mycket bättre är nu een menniskia än ett fåår? Therföre må man ju giöra wäl på Sabbathen.

13. Och sade han til mannen: Räck vth tina hand; och han vthräckte henne/ och hon wardt färdig igen/ såsom then andra.

14. Tå gingo the Phariseer vth/ och lade rådh emot honom/ huru the måtte förgiöra honom: 12337

15. Men när JEsus thet förnam/ gick han tädan: och honom följde mycket folck/ och han giorde them alla helbregda;

16. Och hotade them/ at the icke skulle vppenbara honom:

17. På thet fulkomnas skulle/ thet som sagt war genom Propheten Esaias/ som sade:

18. Sij/ min tienare/ then jagh vthwaldt hafwer; min käreste/ i hwilkom min siäl hafwer ett godt behagh: jagh skal sättia min Anda på honom/ och han skal förkunna Hedningomen domen: 12338

19. Han skal icke kifwa eller ropa/ och hans röst skal man icke höra på gatomen.

20. Then röö som krossad är/ skal han icke sönderbryta; och wekan som ryker/ skal han icke vthsläckia 12339/ til thes han vthförer domen til en seger.

21. Och i hans namn skola Hedningarna hoppas.

III. Hielper en besattan.

22. TÅ hades fram til honom en som war besatt medh diefwulen/ han war blind och dumbe; then giorde han helbregda/ så at samme blinde och dumbe både talade och såg. 12340

23. Och alt folcket blef förskräckt/ och sade: Är thenne icke Davidz son.

IV. Phariseerna försmäda honom; men han straffar them för synd emot then H. Anda.

24. MEn när the Phariseer thet hörde/ sade the: Han vthdrifwer icke dieflar/ vtan medh Beelzebub/ dieflarnas öfwersta. 12341

25. Tå nu JEsus förstod theras tanckar/ sade han til them: Hwart och ett rike/ som är twedrächtigt emot sigh sielft/ thet blifwer öde: och hwar och en stadh/ eller huus/ som är twedrächtigt emot sigh sielft/ blifwer icke ståndandes.

26. Är thet nu så/ at Satan drifwer Satan vth/ tå är han twedrächtig emot sigh sielf: huru blifwer tå hans rike beständandes?

27. Och är thet så/ at jagh drifwer dieflar vth medh Beelzebub/ medh hwem drifwa tå edor barn them vth? Therföre skola the wara edra domare.

28. Men är thet så/ jagh drifwer dieflar vth medh Gudz Anda/ tå är ju Gudz rike kommet til eder.

29. Eller/ huru kan någor gå i ens mächtigs mans huus/ och beröfwa honom hans boting bort/ vtan han först binder then mächtiga/ och så sedan skinnar hans huus? 12342

30. Hwilken som icke är medh migh/ han är emot migh: och hwilken som icke församlar medh migh/ han förskingrar.

31. Förthenskul säger jagh eder: All synd och försmädelse blifwer menniskiomen förlåten: men försinädelse emot Andan 12356/ skal icke blifwa menniskiomen förlåten. 12343

32. Och hwilken som säger något emot menniskiones Son/ thet warder honom förlåtet: men hwilken som säger något emot then Helga Anda/ thet warder honom icke förlåtet/ hwarken i thenna/ eller i then tilkommande werld. 12357

33. Giörer antingen trädh godt/ så warder fruchten godh; eller ock giörer trädh ondt/ så warder fruchten ond:

ty af fruchtene känner man trädh. 12344

34. J huggormars afföda 12345/ huru kunnen J tala något godt/ medan J ären sielfwe onde? Ty ther hiertat medh fult är/ ther af talar munnen.

35. Een godh menniskia/ bär godt fram af hiertans goda fatabur: och een ond menniskia/ bär ondt fram af en ond fatabur. 12346

36. Men jagh säger eder/ at för hwart och ett fåfängt ord/ som menniskiorna tala/ skola the giöra räkenskap på domedag.

37. Ty af tin ord skalt tu blifwa rättferdig hållen; och af tin ord skalt tu warda fördömd.

V. The begära tekn; men Christus förlägger them.

38. TÅ swarade någre vthaf the Skriftlärda och the Phariseer/ och sade: Mästar/ wij wilje see tekn af tigh. 12347

39. Swarade han/ och sade til them: Thetta wrånga och horiska slächtet söker efter tekn; och thy skal intet tekn gifwas/ annat än Jone Prophetens tekn. 12348

40. Ty såsom Jonas war i tre dagar och i tre nätter i hwalfiskens buuk; så skal menniskiones Son wara i tre dagar och i tre nätter i jordene. 12349

41. The Ninewitiske män skola stå vp på domen medh thetta slächtet/ och fördöma thet: ty the bättrade sigh efter Jone predikan 12350; och sij/ här är meer än Jonas.

42. Drottningen af söderlanden skal stå vp på domen medh thetta slächtet/ och fördöma thet: ty hon kom ifrån jordenes ända/ til at höra Salomons wijsdom 12351; och sij/ här är meer än Salomon.

43. När then orene anden är vthfaren af menniskione/ så wandrar han genom the rum som torr äro; söker efter hwilo/ och finner ingen. 12352

44. Så säger han: Jagh wil komma igen i mitt huus/ ther jagh vthgick: och när han kommer/ finner han thet tomt/ och reent sopat/ och prydt.

45. Så går han bort/ och tager siu andra andar til sigh/ the som wärre äro än han sielfwer; och tå the ther inkomma/ boo the ther: så blifwer then menniskiones sidsta wärre än thet första 12353. Så warder ock tilgångandes medh thetta wrånga slächtet.

VI. Christus lärer hwilke sin rätta moder och bröder äro.

46. WJdh han ännu talade til folcket/ sij/ hans moder och bröder * stodo vthan före/ och wille tala medh honom.

47. Tå sade en til honom: Sij/ tin moder och tine bröder stå vthe/ och wilja tala medh tigh.

48. Tå swarade han/ och sade til then som honom bodade: Hwilken är min moder/ och hwilke äro mine bröder?

49. Och räckte vth handena åth sina Lärjungar/ och sade: Sij/ min moder/ och mine bröder.

50. Ty hwar och en som giör mins Faders wilja/ som är i himmelen/ han är min broder/ och syster/ och moder. 12354

13. Capitel.

JEsus steg vthi ett skep; satte sigh/ och sade folckena een liknelse om sädesmannen/ v. 1. Och vthtydde henne sinom Lärjungom/ v. 10. Sedan sade han them många liknelser/ om ogräs/ sinapskorn/ och om suurdeg/ v. 24. Åter/ een liknelse om en fördold skatt; om ena pärlo/ och om ena noot/ v. 44. Kom så igen til Capernaum/ och lärde i theras Synagogor; men the förachtade honom/ v. 53.

I. JEsus talar til folcket genom liknelser;

PÅ then dagen gick JEsus vth af huset/ och satte sigh vth medh hafwet. 12358

2. Och ther församlades mycket folck til honom/ så at han steg vthi ett skep/ och satte sigh; och alt folcket stod på strandene.

I. Af en sädesman.

3. Och han talade medh them mångahanda i liknelser/ säijandes: Sij/ en sädesman 12359 gick vth och skulle såå.

4. Och när han sådde/ föll somt widh wägen; och kommo foglarna/ och åto thet vp.

5. Somt föll på steenören/ ther thet hade icke mycken jord; och gick snart vp: ty thet hade icke diupa jord:

6. Men när solen gick vp/ förwisnade thet; och efter thet hade inga rötter/ torkades thet bort.

7. Och somt föll ibland törne: och törnebuskarna vpwäxte/ och förqwafde thet.

8. Och somt föll i goda jord/ och giorde frucht; somt hundradefalt/ somt sextijofalt/ och somt tretijofalt.

9. Hwilken som hafwer öron til at höra/ han höre. 12360

10. Tå stego Lärjungarna fram/ och sade til honom: Hwij talar tu til them medh liknelser? 12361

11. Tå swarade han them/ och sade: Eder är gifwit at weta himmelrikes lönlighet 12362; men them är thet icke gifwit.

12. Ty hwilken som hafwer 12382/ honom skal gifwas/ at han skal nogh hafwa: men then som icke hafwer/ af honom skal ock warda tagit thet han hafwer. 12363

13. Förthenskul talar jagh them til medh liknelser: ty medh seende ögon see the intet/ och medh hörande öron höra the intet: ty the förstår icke.

14. Och på them warder fulkomnat Esaie prophetie/ som säger: Medh öronen skolen J höra/ och skolen icke förstår; och medh seende ögon skolen J see/ och skolen icke förnimmat. 12364

15. Ty thetta folcks hierta är förstockat/ och theras öron höra illa/ och theras ögon hafwa the igenlyckt: på thet the icke ens skulle see medh ögonen/ och höra medh öronen/ och förstå medh hiertat/ och omwända sigh/ at jagh måtte hela them.

16. Men salig äro edor ögon/ at the see/ och edor öron/ at the höra. 12365

17. Sannerliga säger jagh eder/ at månge Propheter/ och rättferdige hafwa begärat see thet J seen/ och fingo doch icke seet; och höra thet J hören/ och fingo doch icke hörat.

18. Så hörer nu J thenna liknelsen om sädesmannen. 12366

19. Hwar någor hörer ordet om riket/ och förstår thet icke/ så kommer then onde/ och rifwer thet bort som sådt är i hans hierta: thet är then som widh wägen sådder war.

20. Men then som war sådder på steenören/ är then som hörer ordet/ och tager thet strax gladeliga.

21. Men han hafwer ingen root i sigh sielf/ vtan står til en tijd: och när bedröfwelsen och förföljelsen påkomma för ordet skul/ strax förargas han.

22. Men then som war sådder ibland törne/ är then som hörer ordet: och thesse werldenes bekymmer och rikedomsens sweek förqwäfwer ordet; och han blifwer vthan frucht.

23. Men then som war sådder i goda jord/ är then som hörer ordet/ och förstår thet; och bär ock så frucht/ så at somt giör hundradefalt/ somt sextijofalt/ och somt tretijofalt.

2. Ogräs ibland hwetet.

24. Een annor liknelse satte han them före/ och sade: Himmelriket är lijkt ene menniskio/ som sådde goda sädh i sin åker:

25. Men tå folcket sof/ kom hans owän/ och sådde ogräs mitt ibland hwetet; och gick sin wägh.

26. Tå nu säden wäxte/ och bar frucht/ syntes ock ogräset.

27. Tå gingo huusbondans tienare fram/ och sade til honom: Herre/ sådde tu icke goda sädh i tin åker/ hwadan hafwer han tå ogräs?

28. Tå sade han til them: Thet hafwer owännen giordt. Sade tienarena til honom: Wilt tu/ at wij gåm/ och hämte thet bort.

29. Tå sade han: Neij; på thet/ at när J vprycken ogräset/ icke skolen ock ther medh vpryckia hwetet.

30. Läter båda wäxa in til skördetiden: och i skördetiden/ wil jagh säija skördemännomen: Hämter först ogräset samman/ och binder thet i knippor til at vpbrännas; men hwetet församler i mina lado. 12367

3. Ett senapskorn.

31. Een annor liknelse satte han them före/ och sade: Himmelriket är lijkt ett senapskorn 12383 12368/ som en man tog/ och sådde i sin åker;

32. Hwilket minst är af all fröö: men när thet warder vpwäxt/ är thet störst ibland krydder/ och blifwer ett trä/ så at foglarna vnder himmelen komma/ och göra sin näste på thes qwistar.

4. En suurdeg.

33. Een annor liknelse sade han til them: Himmelriket är lijkt enom suurdeg 12369/ hwilken een qwinna tog/ och blandade i tre skäppor miöl/ til thes thet blef altsammans surt.

34. Thetta alt talade JEsus i liknelser til folcket; och vthan liknelse talade han intet til them: 12370

35. At thet skulle fulkomnas/ som sagt war genom Propheten/ som sade: Jagh skal öpna min mun i liknelser; och skal vthtala thet hemligit warit hafwer ifrå werldenes begynnelse. 12371

36. Tå skilde JEsus folcket ifrå sigh/ och kom heem. Och hans Lärjungar stego fram til honom/ och sade: Vthtyd oß thenna liknelsen om åkrens ogräs.

37. Tå swarade han/ och sade til them: Menniskiones Son är then som then goda sädena sår.

38. Åkren är werlden: then goda säden/ äro riksens barn: ogräset äro hins ondas 12372 barn.

39. Owännen som sådde/ är diefwulen: skördetiden är werldenes ände: skördemännerna äro Änglarna. 12373

40. Såsom nu ogräset hämtes samman/ och brännes vp medh eld; så skal thet skee på thenna werldenes ända.

41. Menniskiones Son skal sända sina Änglar/ och the skola församla all förargelse vthaf hans rike/ och them som illa giöra.

42. Och skola kasta them vthi en brinnande vgn: ther skal wara grååt och tandagnislan. 12374

43. Tå skola the rättferdige skina såsom solen i theras Faders rike 12375. Hwilken öron hafwer til at höra/ han höre.

5. En fördold skatt.

44. Åter är himmelriket lijkt enom skatt 12384/ som fördold war vthi en åker/ hwilken en man fan/ och fördolde honom; och af rätto glädie som han hafwer ther af/ går han bort/ och säljer alt thet han hafwer/ och köper then åkren. 12376

6. En kostbar pärla.

45. Åter är himmelriket lijkt enom köpman/ som sökte efter goda pärlor.

46. Och när han hade funnet ena kosteliga pärlo/ gick han bort/ och sålde alt thet han ägde/ och köpte henne.

7. Een noot.

47. Åter är himmelriket lijkt ene noot som kastades i hafwet/ och församlade allahanda fiskar.

48. Och när hon wardt full/ drogo the henne til landz/ och såto så/ och hämte vth the goda i sin käril; men the onda kastade the bort.

49. Så skal thet ock skee på werldenes ända: Änglarna skola vthgå/ och skilja the onda ifrå the rättwisa; 12377

50. Och kasta them i en brinnande vgn; ther skal wara grååt och tandagnislan.

51. Tå sade JEsus til them: Förstoden J thetta alt? Sade the til honom: Ja/ HErre.

52. Tå sade han til them: Therföre/ hwar och en Skriftlärd/ som til himmelriket lärd 12385 är/ han är lijk en huusbonda/ som af sin fatabuur bär fram nytt och gammalt. 12386

II. JEsus lärer i sitt fädernesland; och blifwer förachtad.

53. OCh thet begaf sigh/ när JEsus hade lychtat thessa liknelser/ gick han tädan;

54. Och kom i sitt fädernesland 12378/ och lärde i theras Synagogo; så at the ock förvndrade sigh storliga/ och sade: Hwadan kommer thenne sådana wijsdom och krafter?

55. Ar han icke en timbermans son? Heter icke hans moder Maria? Och hans bröder/ Jacob/ och Joses/ och

Simon/ och Judas? 12379

56. Och hans systrar/ äro the icke alla när oß? Hwadan kommer honom tå alt thetta?

57. Och the förargades öfwer honom. Men JEsus sade til them: En Prophet är icke förachtad/ vtan i sitt fädernesland/ och i sitt huus. 12380

58. Och han giorde ther icke mång tekn 12381/ för theras otro skul.

14. Capitel.

NÄr Herodes hörde JEsu rychte/ meente han at thet hade warit Johannes Döparen: honom hade han låtit hugga hufwudet af/ Herodias dotter til wilja/ v. 1. Och JEsus drog bort i öknen; ther spisade han femtusend män/ medh fem brödh och twå fiskar/ v. 13. När the drogo tädan/ kom JEsus gångandes på watnet til sina Lärjungar i båten/ v. 22. Tå wille Petrus gå til honom; men han begynte siunka. Och the tilbådo honom/ v. 28. Och giorde många fiuka helbregda/ v. 34.

I. Herodes håller före at JEsus war Johannes Döparen/ then han hade låtit dräpa.

JThen tiden/ hörde Herodes Tetrarcha 12400 JEsu rychte;

2. Och sade til sina tienare: Thenne är Johannes Döparen; han är vpstånden ifrå the döda/ therföre giör han sådana krafter. 12387

3. Ty Herodes hade gripit Johannem 12388/ bundet/ och lagt honom i hächtelse/ för Herodias/ sins broders Philippi hustru skul. 12389

4. Förty Johannes hade sagt til honom: Tigh är icke låfligit hafwa henne.

5. Och han hade gierna dräpit honom; men han räddes för folcket: ty the höllo honom för en Prophet. 12390

6. När tå Herodes begick sin födelsedag 12391/ dantsade Herodias dotter för them; och thet behagade Herodi.

7. Therföre låfwade han henne widh en eed/ at han wille gifwa henne/ hwad hon begärade.

8. Tå sade hon/ såsom hennes moder hade lärdt henne tilförene: Gif migh här på ett faat Johannis Döparens hufwud.

9. Och Konungen blef bedröfwad: doch för eden skul/ och för theras skul som såto öfwer bord medh honom/ böd han/ at thet skulle gifwas henne.

10. Och sände bort/ och lät afhugga Johannis hufwud i hächtelset.

11. Och hans hufwud wardt framburit på ett faat/ och gifwit pigone; och hon bar thet til sina moder.

12. Och hans lärjungar kommo/ och togo hans lekamen/ och begrofwo honom: och gingo sedan bort/ och förkunnade thet JEsu.

II. JEsus faar neder i öknen/ och spisar ther 5000 män.

13. NÄr JEsus thet hörde/ foor han tädan medh skep/ afsides bort vthi een ödemark. När folcket thet hörde/ kommo the efter honom til foot ifrå städerna.

14. Och JEsus gick vth/ och såg thet myckla folcket/ och warkunnade sigh öfwer them 12392/ och giorde theras krancka helbregda.

15. Och när thet led åth aftonen/ gingo hans Lärjungar til honom/ och sade: Här är een ödemark/ och tiden är förliden; lät folcket gå ifrå tigh/ at the må gå bort i byarna/ och köpa sigh maat. 12393

16. Tå sade JEsus til them: Thet giörs icke behof/ at the bortgå; gifwer J them äta.

17. Tå sade the til honom: Wij hafwe här icke meer än fem brödh/ och twå fiskar. 12394

18. Sade han: Tager migh them hijt.

19. Och han böd folcket sättia sigh nedh på gräset: och tog the fem brödh/ och the twå fiskar; såg vp i himmelen/ och tackade 12395; bröt thet/ och gaf Lärjungomen bröden/ och Lärjungarna gåfwo så folcken. 12396

20. Och the åto alle/ och wordo mätte. Och the togo vp thet öfwer war i styckiom/ tolf korgar fulla.

21. Och the som ätit hade/ woro widh femtusend män/ förvthan qwinnor och barn.

III. Skiljer Lärjungarna och folcket ifrå sigh; och går på watnet.

22. OCh strax dref JEsus sina Lärjungar/ at the skulle stiga i skepet/ och fara fram före vthöfwer/ så länge han skilde folcket ifrå sigh. 12397

23. Och när han hade skildt folcket ifrå sigh/ gick han vp på ett berg allena/ til at bedia: och när aftonen kom/ war han ther allena.

24. Men skepet war tå allaredo mitt på hafwet/ och led platz i wågene: förty wädret war emot.

25. Men i then fierde wächtene 12401 om natten/ kom JEsus til them/ gångandes på hafwet.

26. Och när Lärjungarna sågo honom gå på hafwet/ wordo the förfärade/ och sade: Thet är ett spökelse; och ropade af räddhoga.

27. Men JEsus talade them strax til/ och sade: Warer widh ett godt modh: thet är jagh/ warer icke förfärade.

IV. Petrus wil ock gå på watnet; men begynner siunka.

28. TÅ swarade honom Petrus/ och sade: HErre/ äret tu/ så biud migh komma til tigh vppå watnet.

29. Tå sade han: Kom. När Petrus tå steg vthaf skepet/ begynte han gå på watnet/ at han skulle komma til JEsum:

30. Men när han såg/ at wädret war starckt/ wardt han förfärad: och som han begynte siunka/ ropade han/ och sade: HErre/ hielp migh.

31. Och strax räckte JEsus vth handena/ och fattade vthi honom/ och sade til honom: O tu kleentrogne/ hwij twiflade tu?

32. Och när the woro inkomne i skepet/ stillade wädret sigh.

33. Men the som woro i skepet/ gingo fram och tilbådo honom/ och sade: Wisserliga äst tu Gudz Son.

V. JEsus botar många siuka.

34. OCh när the woro öfwerfarne/ kommo the vthi thet landet Genesaret. 12398

35. Och när folcket ther sammastädz förnummo honom/ sände the bodh i hela landet ther omkring; och hade alla siuka til honom:

36. Och bådo honom/ at the måtte allenast taga på hans klädafåll: och the som togo ther vppå/ blefwo alle helbregda. 12399

15. Capitel.

TÅ förlade han the Phariseers mening om the gamlas stadgar/ som icke hade grund i Gudz ord/ v. 1. Och vnderwiste sina Lärjungar/ hwad thet är som orenar menniskiona/ v. 15. Sedan halp han then Cananeeska qwinnones dotter ifrå diefwulen; och många andra ifrå sina siukdomar/ v. 21. Fyratusend män spisade han medh siu brödh och några fåå fiskar/ v. 32.

I. JEsus swarar på Phariseernas fråga/ om fädernas stadgar.

TÅ kommo til JEsum the Skriftlärde/ och the Phariseer af Jerusalem 12402/ och sade:

2. Hwij bryta tina Lärjungar the äldstas stadgar? Förty the twå intet sina händer/ när the skola äta brödh.

3. Han swarade/ och sade til them: Hwij bryten ock J Gudz budh för edra stadgar skul?

4. Ty Gudh hafwer budit/ och sagt: Tu skalt ähra fader och moder 12403: och hwilken som bannar fader eller moder/ han skal döden döö. 12404

5. Men J säijen: Hwar och en må säija til fader eller moder: Thet är alt Gudi gifwit 12418/ som tu skulle få af migh/ tigh til nytto 12405 12419. Ther medh skeer tå/ at ingen hedrar sin fader eller sina moder;

6. Och hafwen ther medh giordt Gudz budh til intet/ för edra stadgar skul.

7. J skrymtare/ Esaias hafwer rätt spådt om eder/ säijandes:

8. Thetta folcket nalkas migh medh sin mun/ och hedrar migh medh sina läppar; men theras hierta är långt ifrå migh. 12406

9. Men the tiena migh fåfängt/ lärande then lärdom som är menniskio budh. 12407

10. Och han kallade til sigh folcket/ och sade til them: Hörer/ och förstår.

11. Thet besmittar icke menniskiona/ som ingår genom munnen: vtan thet som vthgår af munnen/ thet besmittar menniskiona.

12. Tå stego hans Lärjungar fram/ och sade til honom: Wetst tu/ at Phariseerna förargades/ när the hörde thetta ordet?

13. Han swarade/ och sade: Hwar och een planterning 12420/ som min himmelske Fader icke planterat hafwer/ skal vpryckias medh rötter. 12408

14. Läter fara them; the äro blinde och blindas ledare 12409: hwar nu en blinder leder en blindan/ så falla the både i gropena.

II. Lärer hwad thet är som menniskiorna besmittar.

15. TÅ swarade Petrus/ och sade til honom: Vthtyd oß thenna liknelsen. 12410

16. Tå sade JEsus: Ären J ock ännu oförståndige?

17. Förstån J icke ännu/ at alt thet som ingår genom munnen/ thet går i buken/ och hafwer sin naturliga vthgång?

18. Men thet som går vthaf munnen/ thet kommer ifrå hiertat; och thet besmittar menniskiona:

19. Ty af hiertat 12411 **vthgå onda tanckar/ mord/ hoor/ skörlefnat/ tiufwerij/ falsk witne/ hädelse.**

20. Thet äro the stycke som besmitta menniskiona: men äta medh otwagna händer/ besmittar icke menniskiona.

III. Botar then Cananeeska qwinnan/ och många andra siuka.

21. OCh JEsus gick tädan/ och kom i Tyri och Sidons landzändar: 12412

22. Och sij/ een Cananeesk qwinna kom af the landzändar/ och ropade til honom/ och sade: O HErre/ Davidz Son/ förbarma tigh öfwer migh: min dotter qwåls jämmerliga af diefwulen.

23. Men han swarade henne icke ett ord. Tå stego hans Lärjungar fram/ och bådo honom/ och sade: Skil henne ifrå tigh; ty hon ropar efter oß.

24. Men han swarade/ och sade: Jagh är icke vthsänd/ vtan til the borttapada fåår af Jsraels huus. 12413

25. Men hon kom/ och tilbad honom/ säijandes: HErre/ hielp migh.

26. Tå swarade han/ och sade: Thet är icke höfweligit/ at taga brödet ifrå barnen/ och kasta thet för hundarna.

27. Swarade hon: Ja/ HErre; doch likwäl äta hundarna af the smolor/ som falla vthaf theras herrars bord.

28. Tå swarade JEsus/ och sade til henne: O qwinna/ tin troo är stoor; ske tigh som tu wilt: och hennes dotter blef helbregda i samma stund.

29. Och JEsus gick tädan länger fram/ och kom til thet Galileeska hafwet 12414; och gick vp på ett berg/ och satte sigh ther.

30. Och til honom kom mycket folck/ och hade medh sigh halta/ blinda/ dumbar/ lemmalösa/ och många andra/ och kastade them för JEsu fötter; och han giorde them helbregda: 12415

31. Så at folcket förvndrade sigh/ när the sågo the dumbar tala/ the lemmalösa färdiga/ the halta gå/ the blinda see; och prisade Jsraels Gudh.

IV. Spisar fyratusend män.

32. OCh JEsus kallade sina Lärjungar til sigh/ och sade: Jagh ömkar migh öfwer folcket: ty the hafwa nu i tre dagar töfwat när migh/ och hafwa intet äta; och jagh wil icke låta them ifrå migh fastande/ at the icke skola gifwas vp i wägen. 12416

33. Tå sade hans Lärjungar til honom: Hwar skole wij få här i öknene så mycket brödh/ ther wij kunne mätta så mycket folck medh?

34. Sade JEsus til them: Huru mång brödh hafwen J? The sade: Siu/ och några små fiskar.

35. Tå böd han folcket sättia sigh nedh på jordena.

36. Och tog the siu brödh/ och fiskarna/ tackade/ bröt/ och gaf sina Lärjungar; och Lärjungarna gåfwo folckena. 12417

37. Och the åto alle/ och wordo mätte: och vptogo thet öfwer war/ i styckiom/ siu korgar fulla.

38. Och the som åto woro fyratusend män/ förvthan qwinnor och barn.

39. Och när han hade skildt folcket ifrå sigh/ steg han til skeps/ och kom vthi then gränson widh Magdala.

16. Capitel.

WJdh then tiden kommo the Phariseer och Sadduceer/ och begärade tekn af himmelen: men han hölt them före Jone Prophetens tekn/ v. 1. Så lärde han tå sina Lärjungar/ huru the skulle vndflv the Phariseers wilfarelse/ v. 5. Och Petrus giorde een härlig bekännelse om Christo/ i alla Lärjungarnas namn; och fick macht til at binda och lösa/ v. 13. Sedan förkunnade them JEsus om sitt lidande/ och allas theras som wille följa honom/ v. 21.

I. The Phariseer begära tekn; och Christus swarar ther på.

TÅ stego the Phariseer och Sadduceer fram/ och frestade honom/ begärandes/ at han wille låta them see tekn af himmelen. 12421

2. Men han swarade/ och sade til them: Om aftonen säijen J: Thet blifwer klart wäder; förty himmelen är rödh; 12422

3. Och om morgonen: Thet blifwer owäder i dagh; ty himmelen är rödh/ och olustig. J skrymtare/ om himmelens skepelse kunnen J döma; kunnen J ock icke döma om tidsens tekn? 12442

4. Thet wrånga och horeska slächtet söker efter tekn; och tekn skal icke gifwas them/ vtan Jone Prophetes tekn 12423. Och så öfwergaf han them/ och gick sin wägh.

II. Christus warnar Lärjungarna för Phariseernas suurdeg.

5. OCh när hans Lärjungar woro komne vthöfwer på then andra stranden/ hade the förgätit taga brödh medh sigh. 12424

6. Tå sade JEsus til them: Seer til/ och förwarer eder för the Phariseers och Sadduceers suurdeg. 12425

7. Tå tänckte the widh sigh sielfwa/ och sade: Wij hafwe intet brödh tagit medh oß.

8. När JEsus thet förnam/ sade han til them: J kleentrogne/ hwad bekymrar thet doch eder/ at J icke hafwen tagit brödh medh eder?

9. Förstån J icke ännu/ eller minnens om the fem brödh emellan the femtusend män/ och huru många korgar J vptogen? 12426

10. Jcke heller om the siu brödh emellan the fyratusend män/ och huru många korgar J tå vptogen? 12427

11. Huru kommer thet tå til/ at J icke kunnen förstå/ at jagh icke sade eder om brödh/ (tå jagh sade:) J skolen förwara eder för the Phariseers och Sadduceers suurdeg?

12. Så förstodo the tå/ at han hade icke budit them taga sigh wahra för brödz suurdeg; vtan för the Phariseers

och Sadduceers lärdom.

III. Christi fråga om menniskiones Son; och Petri bekännelse.

13. TÅ kom JEsus i then engden Cesarea Philippi/ och frågade sina Lärjungar/ och sade: Hwem säger folcket migh menniskiones Son wara? 12428

14. Tå sade the: Somlige Johannem Döparen 12429; somlige Eliam; somlige Jeremiam/ eller en af Propheterna.

15. Sade han til them: Hwem säijen J migh tå wara?

16. Tå swarade Simon Petrus/ och sade: **Tu äst Christus lefwandes Gudz Son.** 12430

17. Tå swarade JEsus/ och sade til honom: Salig äst tu Simon/ Jona son: ty kött och blodh hafwer tigh thet icke vppenbarat; vtan min Fader/ som är i himmelen. 12431

18. Och jagh säger tigh igen/ at tu äst Petrus 12432 12443/ och vppå thetta hälleberget 12433 12444 skal jagh byggia mina Församling; och helwetes portar skola icke warda henne öfwermächtige.

19. Och jagh skal gifwa tigh himmelrikes nycklar: alt thet tu binder på jordene/ thet skal wara bundet i himmelen: och alt thet tu löser på jordene/ thet skal wara löst i himmelen. 12434

20. Tå böd han sina Lärjungar/ at the skulle för ingen säija/ at han war JEsus Christus. 12435

IV Christus förkunnar sitt och sina efterföljares lidande.

21. JFrå then tiden begynte JEsus förkunna 12436 sina Lärjungar/ huru han måste gå til Jerusalem/ och lida mycket af the äldsta/ och af the öfwersta Presterna/ och af the Skriftlärda; och dräpas/ och tredie dagen vpstå igen.

22. Och Petrus tog honom afsides/ och begynte straffa honom/ och sade: HErre/ skona tigh sielf; thetta wederfares tigh icke.

23. Tå wände han sigh om/ och sade til Petrum: Gack bort ifrå migh/ tu Satan; tu äst migh til hinders 12445: ty tu besinnar icke thet Gudi tilhörer/ vtan thet menniskiom tilhörer.

24. Tå sade JEsus til sina Lärjungar: Hwilken som wil följa migh/ han wedersake sigh sielf/ och tage sitt kors vppå sigh/ och följe migh. 12437

25. Ty hwilken som wil behålla sitt lijf/ han skal mista thet: och hwilken som mister sitt lijf för mina skul/ han skal finna thet. 12438

26. Hwad hielper nu thet menniskione/ om hon förwärfwer hela werldena/ och får doch skada til sin siäl? Eller hwad kan menniskian gifwa/ ther hon kan igenlösa sin siäl medh? 12439

27. Förty thet skal skee/ at menniskiones Son skal komma i sins Faders härlighet/ medh sina Änglar 12440; och tå skal han löna hwarjom och enom efter hans gierningar. *

28. Sannerliga säger jagh eder: Här äro några ståndande/ som icke skola smaka döden 12446/ til thes the få see menniskiones Son komma i sitt rike. 12441

17. Capitel.

SEx dagar ther efter gick JEsus medh några sina Lärjungar på ett högt berg/ och wardt förklarad för them/ medh stoor härlighet/ v. 1. När han gick nedh af berget/ vnderwiste han them om Elie til kommelse/ v. 9. Sedan vthdref han en diefwul; och sade för Lärjungomen orsakena/ hwij the icke kunde drifwa honom vth/ v. 14. Åter sade han them om sitt lidande/ v. 22. Och han sände Petrum/ at han skulle gifwa skattpenning them som ther på krafde/ v. 24.

I. Christus warder förklarad på berget.

OCh sex dagar ther efter/ tog JEsus Petrum/ och Jacobum/ och Johannem hans broder til sigh; och hade them afsides vp på ett högt berg; 12447

2. Och wardt förklarad för them: och hans ansichte skeen som solen; och hans kläder wordo hwijt som ett lius.

3. Och sij/ them syntes Mose/ och Elias/ talande medh honom.

4. Tå swarade Petrus/ och sade til JEsum: HErre/ här är oß godt wara: wilt tu/ så wilje wij här giöra tre hyddor; tigh ena/ och Mosi ena/ och Elie ena.

5. Widh han ännu talade/ sij/ en lius skyy omskygde them; och sij/ een röst vthu skyyn sade: **Thenne är min käre Son/ i hwilkom jagh hafwer ett godt behagh; honom hörer.** 12448

6. Och när Lärjungarna thet hörde/ föllo the på sitt ansichte/ och wordo swårliga förfärade.

7. Men JEsus gick til/ och tog på them/ och sade: Står vp/ och rädens icke.

8. Men tå the vplyfte sin ögon/ sågo the ingen/ vtan JEsum allena.

II. Vnderwiser Lärjungarna om Elie tilkomst.

9. OCh när the gingo nedh af berget/ böd JEsus them/ och sade: Säger för ingen thenna synena 12449/ til thes menniskiones Son är vpstånden ifrå the döda.

10. Och frågade honom hans Lärjungar/ och sade: Hwij säija tå the Skriftlärde/ at Elias måste komma tilförene?

11. JEsus swarade/ och sade til them: Elias skal ju komma först 12450/ och skicka all ting i lagh igen.

12. Men jagh säger eder: Elias är allaredo kommen/ och the kände honom intet; vtan giorde honom hwad the wille. Sammalunda skal ock menniskiones Son lida af them.

13. Tå förstodo Lärjungarna/ at han sade them om Johanne Döparen.

III. Vthdrifwer en diefwul.

14. OCh när the kommo til folcket/ steg en man 12451 fram/ bögde för honom sin knää;

15. Och sade: HErre/ förbarma tigh öfwer min son: ty han är månaderasande/ och lider stoor jämmer: ty han faller ofta i elden/ och ofta i watnet:

16. Och jagh hade honom fram för tina Lärjungar/ och the kunde intet hielpa honom.

17. Tå swarade JEsus/ och sade: O tu otrogna och genwördiga slächte/ huru länge skal jagh wara medh eder? Huru länge skal jagh lida eder? Hafwer honom hijt.

18. Och JEsus hotade honom/ och diefwulen gick vth af honom; och drängen wardt helbregda i samma stund.

19. Tå gingo Lärjungarna til JEsum afsides/ och sade: Hwij kunde icke wij drifwa honom vth?

20. JEsus sade til them: För edra otro skul. Sannerliga säger jagh eder: Om J hafwen trona som ett senapskorn/ tå mågen J säija til thetta berget: Gack hädan tijt bort/ och thet skal gå; och eder warder intet omögeligit. 12452

21. Men thetta slaget går icke vth/ vtan medh böön och fasto.

IV. Förkunnar sitt lidande.

22. MEn tå the wistades i Galileen/ sade JEsus til them: Thet skal skee/ at menniskiones Son warder öfwerantwardad i menniskiors händer: 12453

23. Och the skola dräpa honom: och tredie dagen skal han stå vp igen. Och the wordo storliga bedröfwade.

V. Gifwer skatt/ för sigh och Petro.

24. OCh när the kommo til Capernaum/ gingo the/ som skattpenningen plägade vpbära/ til Petrum/ och sade: Plägar icke edar mästare gifwa skattpenning?

25. Tå sade han: Ja 12454; och som han kom i huset/ förekom honom JEsus/ och sade: Hwad synes tigh/ Simon? Af hwem taga jorderikes Konungar toll eller skatt? Af sin barn/ eller af the främmande?

26. Sade Petrus til honom: Af the främmande. Tå sade JEsus til honom: Så äro ju barnen frij. 12455

27. Men på thet wij icke skole förarga them/ så gack til hafwet/ och kasta vth kroken/ och then första fisk tu får/ tag: och när tu låter vp hans mun/ warder tu finnandes en penning; then tag/ och få honom vth/ för migh/ och tigh.

18. Capitel.

TÅ frågade honom hans Lärjungar/ hwilken then störste wore i himmelriket/ v. 1. Men han stälte them ett barn före/ förmanandes them til at vndfly högfärd/ v. 2. Och the enfaldigas förargelse/ v. 6. Han lärde them ock huru the skulle sigh förhålla emot the oroliga och trätosama/ v. 15. När tå Petrus wille weta huru ofta han skulle gifwa sinom nästa til; swarade honom JEsus medh een liknelse/ om en tienare/ som war sinom herra skyldig tijotusend pund/ v. 21.

I. Lärjungarnas spörsmål/ om then största i himmelriket; och Christi swar.

JThen tiden/ gingo Lärjungarna til JEsum/ och sade: Hwilken är then störste i himmelriket? 12456

2. Tå kallade JEsus fram ett barn/ och stälte thet mitt ibland them;

3. Och sade: Sannerliga säger jagh eder/ vtan J omwänden eder/ och warden såsom barn 12457/ skolen J icke komma i himmelriket.

4. Hwilken nu sigh sielf så förnedrar som thetta barnet/ han är then störste i himmelriket:

5. Och hwilken som vndfår ett sådant barn i mitt namn/ han vndfår migh. 12458

II. Warning emot förargelse.

6. MEn hwilken som förargar en af thessa små/ som troo på migh/ honom wore bättre/ at en qwarnsteen wore bunden widh hans hals/ och han säncktes nedh i hafsens diup. 12459

7. Wee werldene för förargelse skul: ty förargelse måste ju komma 12460; doch/ wee the menniskio/ genom hwilka förargelse kommer.

8. Är thet så/ at tin hand eller tin foot är tigh til förargelse/ så hugg honom af/ och kastan ifrå tigh: bättre är tigh ingå vthi lifwet halt/ eller lemmalös/ än tu skulle hafwa twå händer och twå fötter/ och kastas i ewinnerlig eld. 12461

9. Och är thet så/ at titt öga är tigh til förargelse/ rif thet vth/ och kastat ifrå tigh: bättre är tigh/ at tu ingår i lifwet enögder/ än tu skulle hafwa tw ögon/ och kastas i helwetes eld.

10. Seer til/ at J förachten ingen af thessa små: ty jagh säger eder/ at theras Änglar 12462 i himmelen see altid mins Faders ansichte/ i himlom.

11. Ty menniskiones Son är kommen til at frälsa thet som förtapat war. 12463

12. Huru synes eder? Om een menniskia hade hundrade fåår/ och ett af them fore wildt; öfwergifwer hon icke the nijo och nijotijo på bergen/ och går bort/ och söker efter thet som foor wildt; 12464

13. Och händer thet så/ at hon finner thet igen/ sannerliga säger jagh eder/ hon glädz mera ther öfwer/ än öfwer the nijo och nijotijo/ som icke foro wildt.

14. Så är ock icke edar himmelske Faders wilje/ at någor af thessa små skal borttapad warda.

III. Om försonlighet/ och fridsamhet.

15. MEn om tin broder syndar tigh emot/ så gack/ och straffa 12465 honom emellan tigh och honom allena: hörer han tigh/ så hafwer tu förwärfwat tin broder; 12466

16. Men hörer han tigh icke/ så tag ännu medh tigh en eller twå: på thet all saak skal bestå widh twäggia eller treggia witnes mun: 12467

17. Hörer han them icke/ så säg thet församlingene: hörer han icke församlingena/ så hålt honom såsom en Hedning och Publican. 12468

18. Sannerliga säger jagh eder: **Alt thet J binden på jordene/ thet skal wara bundet i himmelen: och alt thet J lösen på jordene/ thet skal wara löst i himmelen.** 12469

19. Yttermera/ säger jagh eder: Ther twå af eder komma öfwerens på jordene/ hwad ting thet hälst kan wara som the bedia om 12473/ skal them thet wederfaras 12470 af minom Fader/ som är i himlom.

20. Ty hwar twå eller tre äro församlade i mitt namn 12474/ **ther är jagh mitt ibland them.**

IV. Petri fräga/ huru ofta han skulle förlåta; och JEsu swar genom liknelse.

21. TÅ steg Petrus fram til honom/ och sade: HErre/ huru ofta skal min broder synda emot migh/ och jagh skal förlåta honom thet? Är siu resor nogh? 12471

22. Tå sade JEsus til honom: Jagh säger tigh/ icke siu resor; vtan siutijo sinom siu resor.

23. Förthenskul är himmelriket liknat widh en Konung/ som wille hålla räkenskap medh sina tienare:

24. Och när han begynte räkna/ kom en fram för honom/ som honom war skyldig tijotusend pund;

25. Och efter han hade icke ther han kunde betala medh/ böd herren at han skulle säljas/ och hans hustru/ och barn/ och alt thet han ägde/ och betalas medh.

26. Tå föll then tienaren nedh/ och tilbad honom/ och sade: Herre/ haf tolamod medh migh/ jagh wil alt betala tigh.

27. Tå warkunnade Herren sigh öfwer then tienaren/ och lät honom löös/ och gaf honom til thet han war skyldig.

28. Tå gick then tienaren vth/ och fan en af sina medtienare/ som honom war skyldig hundrade penningar; och han tog fatt på honom/ och fick honom i halsen/ drog honom/ och sade: Betala thet tu äst skyldig.

29. Tå föll hans medtienare til hans fötter/ och bad honom/ säijandes: Haf tolamod medh migh/ jagh wil alt betala tigh:

30. Men han wille icke; vtan gick bort/ och kastade honom i fängelse/ så länge han betalade thet han war skyldig.

31. Tå nu andre hans medtienare sågo thet som skedde/ tycke them thet ganska illa wara/ och kommo/ och kungiorde sinom Herra alt thet skedt war.

32. Tå kallade hans Herre honom för sigh/ och sade til honom: Tu skalckachtige tienare/ alt thet tu skyldig wast/ gaf jagh tigh til/ ty tu bad migh:

33. Skulle tu ock icke hafwa förbarmat tigh öfwer tin medtienare/ såsom jagh förbarmade migh öfwer tigh?

34. Och hans Herre wardt wredh/ och antwardade honom bödlarna i händer/ til thes thet war alt betalat/ som han honom skyldig war.

35. Så skal ock min himmelske Fader giöra eder/ om J icke förlåten af edor hierta/ hwar och en sinom broder thet the bryta. 12472

19. Capitel.

SEdan swarade JEsus til the Phariseers fråga/ om man må skiljas widh sina hustru/ och för hwad orsak skul/ v. 1. The hade ock barn til honom; och han wälsignade them/ v. 13. Sedan frågade honom en yngling/ hwad han skulle giöra/ at han måtte få ewinnerligit lijf? Tå bad han honom först hålla budorden/ sedan (om han wille wara fulkomlig) skulle han sälja alt thet han ägde/ och gifwa the fattiga/ v. 16. Han vnderwiste ock sina Lärjungar/ hwad the skulle få til löön/ som för Evangelij bekännelse något lida i thenna werldene/ v. 27.

I. JEsu resa af Galileen til Judeen.

OCh thet begaf sigh/ när JEsus hade fulkomnat thet talet/ gick han vthaf Galileen/ och kom in i Judee landzändar 12475/ widh sidon af Jordan:

2. Och honom följde mycket folck; och han giorde them ther helbregda.

II. Phariseernas fråga om ächtenskaps skilnad; och Christi swar.

3. TÅ gingo the Phariseer fram til honom/ frestade honom/ och sade til honom: Är thet ock rätt/ at man skil

sigh widh sina hustru/ för allahanda saker skul?

4. Tå swarade han/ och sade til them: Hafwen J icke läsit/ at then som giorde menniskiona af begynnelsen/ man och qwinno giorde han them? 12476

5. Och sade: Förthenskul skal man öfwergifwa fader och moder/ och blifwa när sine hustru; och the tw warda ett kött: 12477

6. Så äro the icke nu tw/ vtan ett kött: thet nu Gudh hafwer sammanfogat/ skal menniskian icke åthskilja.

7. Tå sade the til honom: Hwij böd tå Moses gifwa skiljobref/ och öfwergifwa henne? 12478

8. Sade han til them: För edart hiertas hårdhet 12495 skul/ tilstadde Moses/ at J måtten öfwergifwa edra hustrur; men af begynnelsen war thet icke så.

9. Men jagh säger eder: Hwar som skil sina hustru ifrå sigh/ vtan för hoor skul/ och tager ena andra/ han giör hoor; och then som tager then öfwergifna/ han giör hoor. 12479

10. Tå sade hans Lärjungar til honom: Hafwer mansens saak sigh så medh hustrune/ tå är icke godt gifwa sigh i ächtenskap.

11. Tå sade han til them: Hwar man tager icke thetta ordet; vtan the hwilkom thet blifwer gifwit: 12480

12. Ty somlige snöpte äro/ som så äro födde af moderlifwet; och somlige snöpte äro/ som äro snöpte af menniskiom; och somlige snöpte äro/ som sigh sielfwa 12496 hafwa snöpt för himmelriket skul 12481. Hwilken som kan tagat/ han taget.

III. Barn wälsignas af JEsu.

13. TÅ wordo barn burne til honom/ at han skulle läggia händer på them/ och bedia; men Lärjungarna näpste them. 12482

14. Tå sade JEsus: Läter betämma barnen/ och förmener them icke komma til migh: ty sådana hörer himmelriket til. 12483

15. Och när han hade lagt händer på them/ gick han tädan.

IV. JEsu samtahl medh en rijk yngling/ om wägen til lifwet;

16. OCh sij/ en gick fram/ och sade til honom: Gode Mästar/ hwad godt skal jagh giöra/ at jagh må få ewinnerligit lijf? 12484

17. Tå sade han til honom: Hwij kallar tu migh godan? Jngen är godh/ vtan Gudh allena: men wilt tu ingå til lifwet/ så hålt budorden.

18. Sade han til honom: Hwilka? Sade JEsus: Tu skalt icke dräpa: Tu skalt icke bedrifwa hoor: Tu skalt icke stiäla: Tu skalt icke bära falsk witne. 12485

19. Hedra tin fader/ och tina moder 12486: och/ tu skalt älska tin nästa/ såsom tigh sielf. 12487

20. Tå sade then vnge mannen til honom: Alt thetta hafwer jagh hållet af min vngdom; hwad fattas migh ännu?

21. Sade JEsus til honom: Wilt tu wara fulkomlig 12497/ så gack bort/ säl thet tu hafwer/ och gif the fattiga/ och tu skalt få en skatt i himmelen 12488; och kom/ och följ migh.

22. När then vnge mannen hörde thetta ordet/ gick han bedröfwad bort: ty han hade många ägodelar.

V. JEsus lärer/ huru swårt thet är enom rikom gå in i himmelriket.

23. TÅ sade JEsus til sina Lärjungar: Sannerliga säger jagh eder: Them rika är swårt gå in i himmelriket. 12489

24. Och yttermera säger jagh eder: Thet är lättare/ at en Cameel går genom ett nålsöga/ än at en rijk kommer i Gudz rike.

25. När Lärjungarna thetta hörde/ wordo the ganska förfärade/ och sade: Ho kan tå warda salig?

26. Tå såg JEsus til them/ och sade til them: För menniskiom är thet omögeligit; men för Gudi äro all ting mögelig. 12490

VI. Petri fråga; och Christi swar/ om theras löön/ som följa sigh.

27. TÅ swarade Petrus/ och sade til honom: Sij/ wij hafwe öfwergifwit all ting/ och följgdt tigh: hwad skole wij få therföre? 12491

28. Tå sade JEsus til them: Sannerliga säger jagh eder/ at J/ som migh hafwen efterföljgdt; i then nya födelsen/ när menniskiones Son warder sittiandes på sins majestäts säte/ tå skolen ock J sittia på tolf säte/ dömande the tolf Jsraels slächte. 12492

29. Och hwar och en som öfwergifwer huus/ eller bröder/ eller systrar/ eller fader/ eller moder/ eller hustru/ eller barn/ eller åkrar/ för mitt namn skul/ han skal få hundradefalt/ och ärfwa ewinnerligit lijf; 12493

30. Men månge the främste blifwa the ytterste/ och the ytterste the främste. 12494

20. Capitel.

SÅ sade han them een liknelse om en huusbonda/ som legde arbetare i sin wijngård/ v. 1. Sedan drog han vp til Jerusalem/ och på wägen förkunnade han om sitt lidande/ v. 17. Tå kom Zebedei söners moder/ och bad honom/ at hennes söner måtte blifwa högt achtade i hans rike/ v. 20. Men the andre Lärjungarna knorrade ther öfwer/ v. 24. På wägen/ widh Jericho/ gaf han twå blinda sin syyn/ v. 29.

I. JEsus lärer genom liknelser/ om en huusbonda/ och en wijngård.

FÖrty himmelriket är lijkt enom huusbonda/ som gick vth bittida om morgonen/ til at leija sigh arbetare i sin wijngård:

2. Och när han hade warit öfwerens medh arbetarena om en wiß dagspenning/ sände han them i sin wijngård.

3. Sedan/ gick han vth widh tredie stunden/ och såg några andra ståndande fåfänga på torget;

4. Och sade til them: Går ock J vthi min wijngård/ och hwad skiäligit är/ wil jagh gifwa eder:

5. Och the gingo. Och åter gick han vth widh siette/ och nijonde stunden/ och giorde sammaledes.

6. Men widh then ellofte stundena gick han vth/ och fan några andra ståndande fåfänga; och sade til them: Hwij stån J här hela dagen fåfänge?

7. The sade til honom: Ty ingen hafwer legdt oß. Tå sade han til them: Går ock J vthi min wijngård/ och

hwad skiäligit är/ skolen J få.

8. När aftonen kom/ sade wijngårdzherren til sin skaffare: Kalla fram arbetarena/ och gif them theras löön/ begynnandes på the sidsta/ in til the första.

9. Och när the kommo fram/ som widh ellofte stundena komne woro/ fick hwarthera dagspenningen.

10. Men när the förste kommo/ meente the/ at the skulle fått meer: och fingo ock hwarthera dagspenningen: 12509

11. Och när the så fingo/ knorrade the emot huusbondan;

12. Och sade: Thesse sidste hafwa arbetat en tima/ och tu giorde them lika medh oß/ som hafwa burit dagsens tunga och hetan.

13. Tå swarade han enom af them/ och sade: Min wän/ jagh giör tigh ingen orätt: wast tu icke öfwerens medh migh om en wiß dagspenning?

14. Tag thet tigh tilhörer/ och gack tin wägh: men jagh wil gifwa thenna sidsta så mycket som tigh.

15. Eller må jagh icke giöra vthi min ting hwad jagh wil? Seer tu förthenskul illa vth/ at jagh så godh är?

16. Altså warda the ytterste the främste/ och the främste the ytterste 12498: **ty månge äro kallade; men fåå äro vthwalde.** 12499

II. Förkunnar åter sitt lidande.

17. OCh så drog JEsus vp til Jerusalem/ och tog the tolf Lärjungarna til sigh på wägen/ och sade til them:

18. Sij/ wij farom vp til Jerusalem/ och menniskiones Son skal öfwerantwardas them öfwersta Prestomen/ och them Skriftlärdom; och the skola döma honom til döden. 12500

19. Och the skola öfwerantwarda honom Hedningomen/ til at begabbas/ och hudflängias/ och korsfästas 12501; och tredie dagen skal han vpstå igen.

III. Zebedei söners moder anmäler sina söner; och blifwer af Christo vnderwist.

20. TÅ steg Zebedei söners moder fram til honom/ medh sina söner/ tilbad honom/ och begärade något af honom. 12502

21. Tå sade han til henne: Hwad wilt tu? Sade hon til honom: Lät thessa twå mina söner sittia i titt rike; then ena på tina högra hand/ och then andra på tina wenstra.

22. Tå swarade JEsus/ och sade: J weten icke hwad J bedien; kunnen J dricka then kalken 12510 12503 som jagh skal dricka/ och döpas medh thet dopet som jagh döpes medh? Tå sade the til honom: Ja/ wäl.

23. Sade han til them: Min kalk skolen J wist dricka/ och döpas medh the doop/ som jagh döpes medh: men sittia på mina högra hand och wenstra/ står icke migh til at gifwa; vtan them som thet tilredt är af minom Fader.

IV. Lärjungarna knorra öfwer Zebedei söner; men vnderättas af Christo.

24. NÄr the tijo thet hörde/ wordo the mißlynte på the twå bröderna. 12504

25. Tå kallade JEsus them til sigh/ och sade: J weten/ at werldzlige Förstar äro rådande/ och the som herrar

äro/ hafwa machtena. 12505

26. Så skal thet icke wara ibland eder: vtan then som wil wara mächtig ibland eder/ han ware edar tienare.

27. Och hwilken ibland eder wil wara then främste/ han ware edar dräng.

28. Såsom menniskiones Son är icke kommen/ på thet han wil låta tiena sigh: vtan at han wil tiena 12506/ **och gifwa sitt lijf til återlösning för många.** 12507

V. JEsus gifwer twå blinda sin syyn.

29. OCh när the gingo vthaf Jericho/ följde honom mycket folck.

30. Och sij/ twå blinde såto widh wägen 12508; och när the hörde/ at JEsus gick ther fram/ ropade the/ och sade: Ach HErre/ Davidz Son/ förbarma tigh öfwer oß:

31. Men folcket näpste them/ at the skulle tiga. Tå ropade the thes meer/ och sade: Ach HErre/ Davidz Son/ förbarma tigh öfwer oß.

32. Tå stadnade JEsus/ och kallade them/ och sade: Hwad wiljen J at jagh skal giöra eder?

33. The sade til honom: HErre/ at wår ögon måtte öpnas.

34. Tå warkunnade JEsus sigh öfwer them/ och tog på theras ögon; och strax fingo the sina syyn/ och följde honom.

21. Capitel.

NÄr han nu kom inridandes i Jerusalem/ vppå ene åsninno/ ropade folcket/ Hosianna/ v. 1. Och han dref vth the köpmän och wäßlare af templet: therföre knorrade Presterna/ v. 10. Om morgonen förbannade han ett fikonaträ/ så at thet torckades/ v. 18. Sedan disputerade han medh the öfwersta Presterna/ om sitt ämbete/ v. 23. Och han sade them een liknelse om en man/ som hade twå söner/ v. 28. Sedan om en wijngård/ v. 33. Theslikes om hörnestenen/ af then 118 Davidz Psalm/ v. 42.

I. Christi inridande i Jerusalem; och huru folcket öfwer honom ropar.

OCh när the nalkades Jerusalem/ och kommo til Bethphage/ widh oljoberget/ sände JEsus twå sina Lärjungar; 12511

2. Och sade til them: Går i byyn/ som ligger för eder; och strax warden J finnande ena åsninno bundna/ och folan när henne: löser them/ och leder til migh.

3. Och om någor talar eder til/ så säger: HErren behöfwer them; och strax släpper han them.

4. Thetta är alt skedt/ at thet skulle fulkomnas som sagt är genom Propheten/ som sade:

5. Säger til dottrena Zion: **Sij/ tin Konung kommer til tigh/ sachtmodig/ ridandes** på ene åsninno/ och på een arbetes åsninnos fola. 12512

6. Lärjungarna gingo bort/ och giorde som JEsus hade them befalt:

7. Och ledde til honom åsninnona/ och folan; och lade sin kläder på them/ och satte honom ther vppå.

8. Mycket folck bredde sin kläder på wägen: the andre skåro qwistar af trään/ och strödde på wägen. 12513

9. Men folcket som föregick/ och the som efterfölgde/ ropade/ och sade: Hosianna 12531/ Davidz Sone; wälsignad ware han som kommer i HErrans namn; Hosianna 12531/ i högdene. 12514

10. Och när han kom in i Jerusalem/ vprörde sigh hela staden/ och sade: Ho är thenne?

11. Tå sade folcket: Thenne är JEsus/ then Propheten/ af Nazareth 12515 i Galileen.

II. Hwad sigh i templet tildrager.

12. OCh gick JEsus in i Gudz tempel/ och dref vth alla the ther köpte och sålde i templet: och omstötte wäßlare borden/ och dufwomånglarenas säte; 12516

13. Och sade til them: Thet är skrifwit; Mitt huus skal kallas ett bönehuus 12517; men J hafwen giordt ena röfwarekulo ther af. 12518

14. Och til honom kommo blinde/ och halte i templet; och han giorde them helbregda.

15. När the öfwerste Presterna och the Skriftlärde sägo the vnder/ som han giorde; och barnen som ropade i templet/ säijande: Hosianna 12531/ Davidz Sone; blefwo the mißlynte:

16. Och sade til honom: Hörer tu hwad thesse säija? Tå sade JEsus til them: Hwij icke? Hafwen J aldrig läsit: Af barnas/ och spenabarnas mun hafwer tu fulkomnat lofwet? 12519

17. Tå öfwergaf han them/ och gick vthu staden til Bethanien/ och blef ther.

III. JEsus bannar ett fikonaträ; och thet torckas.

18. OM morgonen när han gick in i staden igen/ hungrade honom. 12520

19. Och han fick see ett fikonaträ widh wägen/ och gick ther til/ och fan intet ther vppå/ vtan allenast löf; och sade til thet: Wäxe aldrig här efter frucht på tigh. Och fikonaträd blef strax tort.

20. Och när Lärjungarna sågo thet/ förvndrade the sigh/ och sade: Huru är thet fikonaträd så snart torkat?

21. Tå swarade JEsus/ och sade til them: Sannerliga säger jagh eder: Om J hafwen trona/ och twiflen intet/ så warden J icke allenast giörande sådant som medh fikonaträd skedde; vtan jemwäl/ om J säijen til thetta berget: Häf tigh vp/ och kasta tigh i hafwet/ tå skal thet skee. 12521

22. Och alt thet J bedien i bönene/ troendes/ thet skolen J få. 12522

IV. Han disputerar medh öfwersta Presterna/ och the äldsta/ om sin kallelse.

23. OCh när han kom i templet/ gingo the öfwerste Presterna och the Äldste i folcket til honom/ ther han lärde/ och sade: Af hwad macht giör tu thetta? Och hwilken hafwer gifwit tigh thenna machten? 12523

24. Tå swarade JEsus/ och sade til them: Jagh wil ock spörja eder ett ord: om J säijen migh thet/ wil jagh ock säija eder/ af hwad macht jagh thetta giör:

25. Hwadan war Johannis döpelse? Af himmelen/ eller af menniskiom? Tå tänckte the widh sigh sielfwa/ och sade: Säijom wij/ af himmelen; tå säger han til oß: Hwij trodden J tå honom icke?

26. Säijom wij ock: Af menniskiom; så rädes wij folcket: ty alle höllo Johannes för en Prophet. 12524

27. Tå swarade the JEsu/ och sade: Wij wete thet icke. Sade han til them: Jcke heller säger jagh eder af hwad macht jagh thetta giör.

V. Föreställer Judarna theras hårdnackenhet/ genom liknelser:

28. MEn hwad synes eder? En man hade twå söner; och gick til then första/ och sade: Son/ gack/ och arbeta i dagh i min wijngård.

1. Af twå söner.

29. Han swarade/ och sade: Jagh wil icke. Sedan ångrade honom thet/ och gick åstadh.

30. Ock gick han til then andra/ och sade sammalunda. Tå swarade han/ och sade: Ja/ Herre; och gick intet.

31. Hwilken af the twå giorde thet fadren wille? The sade til honom: Then förste. Sade JEsus til them: Sannerliga säger jagh eder/ at Publicaner/ och skökior skola gå i himmelriket förr än J. 12532 12525

32. Johannes kom til eder/ och lärde eder rätta wägen 12526/ och J trodden honom intet; men Publicaner/ och skökior trodde honom: och ändoch J thet sågen/ hafwen J doch sedan ingen bättring giordt/ at J måtten trodt honom.

2. Af en wijngård.

33. Hörer een annor liknelse: Thet war en huusbonde/ som planterade en wijngård 12527/ och gärde ther gård omkring/ och grof en präß ther inne/ och bygde ett torn; och vthlegde honom wijngårdzmännom/ och foor vthländes.

34. När nu fruchtenes tijd kom/ sände han sina tienare til wijngårdzmännerna/ at the skulle vpbära hans frucht.

35. Tå togo wijngårdzmännerna fatt på hans tienare/ then ena hudflängde the/ then andra slogo the ihiäl/ then tredie stenade the.

36. Åter sände han andra tienare/ flera än the första: och the giorde them sammaledes.

37. På thet sidsta/ sände han sin son til them/ och sade: The hafwa ju ena försyyn för min son.

38. Men när wijngårdzmännerna sågo sonen/ sade the emellan sigh: Thenne är arfwingen; kommer/ läter oß slå honom ihiäl 12528/ och så få wij hans arfwedeel.

39. Och the togo fatt på honom; drefwo honom vthaf wijngården/ och slogo honom ihiäl.

40. När nu wijngårdzherren kommer/ hwad skal han giöra åth the wijngårdzmännerna?

41. Sade the til honom: The onda skal han illa förgiöra; och leija sin wijngård androm wijngårdzmännom/ the som gifwa honom fruchtena i rättom tijd.

3. Af en hörnsteen.

42. Tå sade JEsus til them: Hafwen J aldrig läsit i Skriftene? **Then stenen som byggningzmännerna bortkastade/ han är blifwen en hörnsteen** 12529**: Af HErranom är thetta skedt; och är vnderligit för wår ögon.**

43. Therföre säger jagh eder/ at Gudz rike skal tagas ifrån eder/ och warda gifwit Hedningomen/ som giöra thes frucht.

44. Och hwilken som faller 12533 på thenna stenen/ han warder krossad 12530; men vppå hwilken han

faller/ then slår han sönder i stycker.

45. Och när the öfwerste Presterna och Phariseerna hörde hans liknelser/ förnummo the/ at han talade om them.

46. Och the wille hafwa tagit fatt på honom; men the räddes för folcket: ty the höllo honom för en Prophet.

22. Capitel.

ÅTer sade han them een liknelse/ om en Konung/ som giorde bröllop äth sin son/ v. 1. Han swarade ock the Phariseer och Herodianer/ til theras fråga om skattpenningen/ v. 15. Sedan til the Sadduceers spörsmål/ om een qwinno/ som hade haft siu män; och vnderwiste them om vpståndelsen/ v. 23. Än frågade honom the Phariseer om thet yppersta budet i lagen/ v. 34. Therföre sporde han them igen/ om Christo/ hwars son han war/ v. 41.

I. JEsus lärer genom een liknelse/ af ett bröllop och bröllopskläder.

OCh swarade JEsus/ och talade them åter til genom liknelser/ säijandes:

2. Himmelriket är lijkt enom Konung/ som giorde bröllop 12534 åth sin son:

3. Och sände vth sina tienare/ at the skulle kalla them som budne woro til bröllopet: och the wille icke komma.

4. Åter sände han vth andra tienare/ säijandes: Säger them som budne äro: Sij/ jagh hafwer tilredt min måltijd; mine oxar och min gödeboskap äro slachtad/ och all ting äro redo 12535; kommer til bröllop.

5. Men the försumade thet; och gingo bort/ then ene til sin afwelsgård/ then andre til sin köpenskap.

6. Och somlige togo fatt på hans tienare/ hädde och dråpo them.

7. När Konungen thet hörde/ wardt han wredh/ och sände vth sina härar/ och förgiorde the dråpare/ och brände vp theras stadh.

8. Tå sade han til sina tienare: Bröllopet är tilredt; men the som woro budne/ woro icke wärdige.

9. Therföre går vth på wägarna; och alla the J finnen/ kaller til bröllopet.

10. Och tienarena gingo vth på wägarna/ och församlade alla så många the funno/ både onda och goda: och borden wordo all full sätt.

11. Tå gick Konungen in/ at han skulle besee gästerna/ och såg ther en man som war icke klädd i bröllopskläder; 12536

12. Och sade til honom: Min wän/ huru kom tu här in/ och hafwer icke bröllopskläder 12551? Och han tigde.

13. Tå sade Konungen til tienarena: Binder honom händer och fötter/ och kaster honom i thet yttersta mörkret: ther skal wara grååt och tandagnislan. 12537

14. Ty månge äro kallade/ och fåå vthkorade. 12538

II. Swarar på Phariseernas fråga/ om skattpenningen.

15. TÅ gingo the Phariseer bort/ och lade rådh/ huru the måtte beslå honom medh orden. 12539

16. Och sände sina lärjungar til honom/ medh the Herodianer/ och sade: Mästar/ wij wete at tu äst sanfärdig/ och lärer Gudz wägh rätt/ och tu rädes för ingen: ty tu seer icke efter menniskiors person.

17. Så säg oß: Huru synes tigh? Är thet rätt/ at man gifwer Keisarenom skatt/ eller eij?

18. När JEsus märckte theras skalckhet/ sade han: Hwij fresten J migh/ J skrymtare?

19. Läter migh see myntet på skattpenningen. Och the fingo honom penningen.

20. Och han sade til them: Hwars beläte och öfwerskrift är thetta?

21. The sade til honom: Keisarens. Tå sade han til them: Så gifwer Keisarenom 12552 thet Keisarenom tilhörer 12540/ och Gudi thet Gudi tilhörer.

22. När the thet hörde/ förvndrade the sigh; och öfwergåfwo honom/ gångande ifrå honom.

III. På the Sadduceers fråga/ om vpståndelsen.

23. PÅ then dagen gingo til honom the Sadduceer/ som säija/ at ingen vpståndelse är 12541/ och frågade honom/

24. Säijande: Mästar/ Mose sade: Om någor blifwer dödh barnlös/ tå skal hans broder taga hans hustru til ächta/ och vpwäckia sinom broder sädh. 12542

25. När oß woro siu bröder; then förste tog sigh hustru/ och blef död: och efter han hade ingen sädh/ lefde han sina hustru sinom broder.

26. Sammalunda ock then andre/ och then tredie/ alt in til then siunde.

27. Sidst af allom blef ock qwinnan död.

28. När nu vpståndelsen skeer/ hwilkens hustru af the siu blifwer hon? Ty the hafwa alle haft henne.

29. Tå swarade JEsus/ och sade til them: J faren wille/ och weten icke Skriftena/ eij heller Gudz kraft.

30. Ty i vpståndelsen/ hwarken tager man sigh hustru/ eller qwinna gifs manne: vtan the äro lika som Gudz Änglar i himmelen.

31. Men om the dödas vpståndelse/ hafwen J icke läsit hwad eder sagt är af Gudi/ som sade:

32. Jagh är Abrahams Gudh/ och Jsaacs Gudh/ och Jacobs Gudh 12543? Gudh är icke the dödas Gudh/ vtan theras som lefwande äro.

33. Och när folcket sådant hörde/ förvndrade the sigh öfwer hans lärdom. 12544

IV. På en Pharisees fråga om yppersta budet i lagen.

34. NÄr the Phariseer hörde/ at han hade stoppat the Sadduceer munnen til/ församlade the sigh.

35. Och en af them som war en Skriftlärd/ frestade honom/ säijandes:

36. Mästar/ hwilket är thet yppersta budet i lagen? 12545

37. Tå sade JEsus til honom: **Tu skalt älska HErran tin Gudh/ af alt titt hierta/ och af allo tine siäl/ och**

af all tin hogh. 12546

38. Thetta är thet yppersta/ och största budet.

39. Thet andra är thesso lijkt: **Tu skalt älska tin nästa som tigh sielf.** 12547

40. På thessa tw buden hänger all lagen/ och Propheterna. 12548

V. Samtal emellan Christum och the Phariseer/ om Christi person.

41. NÄr nu the Phariseer woro tilhopa/ frågade them JEsus/

42. Och sade: Hwad synes eder om Christo? Hwars son är han? Sade the til honom: Davidz. 12549

43. Tå sade han til them: Hwij kallar tå David honom i Andanom HErra? säijandes:

44. HErren sade til min HErra: Sätt tigh på mina högra hand/ til thes jagh lägger tina fiendar tigh til en fotapall. 12550

45. Efter nu David kallar honom HErra/ huru är han tå hans son?

46. Och ingen kunde swara honom ett ord: och ifrå then dagen dristade sigh eij heller någor at fråga honom något meer.

23. Capitel.

TÅ begynte han een weeklagan/ öfwer the Phariseers och Skriftlärdas högfärd/ falska lära/ girighet/ skrymterij/ och mordgirighet/ v. 1. Therföre propheterar han om then olycko/ straff och förstöring/ som Jerusalems stadh/ och them allom skulle öfwergå/ v. 33.

I. Christi klagan/ öfwer Phariseernas åthskilliga laster och odygder.

TÅ talade JEsus til folcket/ och til sina Lärjungar/

2. Säijandes: På Mose stool 12553 12583 sittia the Skriftlärde och Phariseer.

3. Alt thet the biuda eder hålla/ thet häller och giörer; men efter theras gierningar giörer icke: ty the säija/ och giöra intet.

4. The binda tunga och odrägeliga bördor tilsamman/ och läggia menniskiomen på härdarna; men the wilja icke sielfwe röra them medh ett finger. 12554

5. Men alla sina gierningar giöra the/ på thet the skola warda sedde af menniskiomen 12555: the giöra sina tänckeskrifter 12556 breda/ och fållarna 12557 på sin kläder stora:

6. The sittia gierna främst widh borden/ och i Synagogorna: 12558

7. Och wilja gierna warda helsade på torgen/ och heta af menniskiomen/ Rabbi/ Rabbi.

8. Men J skolen icke låta kalla eder Rabbi 12559: ty en är edar Mästare/ Christus; och J ären alle bröder.

9. Och J skolen ingen fader 12560 kalla eder på jordene: ty en är edar Fader/ som är i himlom.

10. Och J skolen icke låta kalla eder mästare: ty en är edar Mästare/ Christus.

11. Then som är ypperst ibland eder/ han skal wara edar tienare: 12561

12. Ty then sigh vphöijer/ han ska warda förnedrad; och then sigh förnedrar han skal warda vphögd. 12562

13. Wee eder/ Skriftlärde och Phariseer; J skrymtare/ som tilsluten 12584 himmelriket för menniskiomen: J gåån icke ther sielfwe in/ och them som in wilja/ tilstådien J icke ingå. 12563

14. Wee eder/ Skriftlärde och Phariseer; J skrymtare/ som vpäten enkiors huus/ förebärande långa böner: förthenskul skolen J fa thes hårdare fördömelse. 12564

15. Wee eder/ Skriftlärde och Phariseer; J skrymtare/ som faren omkring watn och land/ at J skolen giöra en Proselyt 12585: och när han giord är/ giören J honom til helwetes barn/ dobbelt meer än J sielfwe ären.

16. Wee eder/ blinde ledare 12565/ ty J säijen: Hwilken som swär widh templet/ thet är intet; men then som swär 12566 widh guldet i templet/ han är saker.

17. J galne och blinde; hwilket är yppare/ guldet/ eller templet som helgar guldet?

18. Och hwilken som swär widh altaret/ thet är intet; men then ther swär widh offret/ som ther vppå är/ han är saker.

19. J galne/ och blinde/ hwilket är yppare/ offret/ eller altaret som helgar offret? 12567

20. Therföre/ then som swär widh altaret/ han swär widh thet sielft/ och widh alt thet ther på är.

21. Och then som swär widh templet/ han swär widh thet sielft/ och widh honom som ther vthi boor. 12568

22. Och then som swär widh himmelen/ han swär widh Gudz stool/ och widh honom som ther vppå sitter.

23. Wee eder/ Skriftlärde och Phariseer; J skrymtare/ som giören tijond 12569 af mynto/ dill/ och kumin; och låten bestå thet som swårast är i lagen/ nemliga/ domen/ barmhertigheten/ och troon: thetta skulle man giöra/ och thet andra icke låta. 12570

24. J blinde ledare/ som silen 12586 myggior/ och vpswälgen Camelen.

25. Wee eder/ Skriftlärde och Phariseer; J skrymtare/ som giören drickekaret och fatet reent vthan til 12571; men innan til äro all ting full medh roof och orenlighet. 12587

26. Tu blinde Pharisee/ giör först reent thet som är innan til i drickekaret/ och i fatet/ at thet vthwärtes är/ må ock reent warda.

27. Wee eder/ Skriftlärde och Phariseer; J skrymtare/ som ären like the grafwar/ som vthan til äro hwitmenade 12572/ hwilka vthwärtes synes dägeliga; men innan til äro the fulla medh the dödas been/ och all orenlighet.

28. Så synes ock J vthwärtes för menniskiomen rättferdige; men inwärtes ären J fulle medh skrymterij och odygd.

29. Wee eder/ Skriftlärde och Phariseer; J skrymtare/ som vpbyggen Propheternas grafwar/ och pryden the rättferdigas grifter/ 12573

30. Säijande: Hade wij warit i wåra fäders tijd/ wij skullom icke hafwa warit deelachtige medh them i Propheternas blodh.

31. Så betygen J tå öfwer eder sielfwa/ at J ären theras barn/ som Propheterna dråpo.

32. Nu wäl/ vpfyller ock J edra fäders mått.

II. Prophetie/ om tilstundande straff och vndergång.

33. JOrmar/ J huggormars afföda/ huru skolen J vndfly helwetes fördömelse? 12574

34. Therföre sij/ jagh sänder 12588 til eder Propheter/ och wisa/ och Skriftlärda: och somliga af them skolen J dräpa/ och korsfästa; och somliga af them skolen J hudflängia i edra Synagogor/ och förfölja ifrå then ena staden til then andra. 12575

35. På thet öfwer eder skal komma alt rättferdigt blodh/ som är vthgutit på jordene/ ifrå thens rättferdiga 12576 Abels blodh 12577/ in til Zacharie Barachie 12589 sons blodh/ hwilken J dråpen emellan templet och altaret. 12578

36. Sannerliga säger jagh eder/ at alt thetta skal komma vppå thetta slächtet.

37. Jerusalem/ Jerusalem/ tu som dräper Propheterna/ och stenar them som äro sände til tigh; huru ofta hafwer jagh welat församla tin barn/ lika som hönan församlar sina kyklingar vnder sina wingar 12579/ och J willen icke? 12580

38. Sij/ edart huus skal eder blifwa öde. 12581

39. Ty jagh säger eder: Efter thenna tiden skolen J icke see migh/ til thes J skolen säija: Wälsignad ware han som kommer i HErrans namn. 12582

24. Capitel.

NÄr JEsus gick vthaf templet/ förkunnade han sinom Lärjungom/ hwad tekn som skulle gå för Jerusalems förftöring/ och för werldenes ända: nemliga/ krijg/ siukdomar/ och allahanda nödh; the Christnas förföljelse/ afguderij/ falska Christi/ och falska Propheter/ v. 1. Och på fidstone tekn i himmelen/ och menniskiones Sons tekn i skyyn/ v. 29. Men dagen och stunden weet Gudh allena/ v. 36. Wij skole förthenskul waka/ och förbida wår HErra medh fruchtan/ v. 42.

I. JEsus beseer templets byggning; och förkunnar the tekn som skola föregå Jerusalems förstöring.

TÅ gick JEsus sin wägh vthaf templet; och hans Lärjungar gingo til honom/ at the skulle låta honom see templets byggning. 12590

2. Tå sade JEsus til them: Seen J icke alt thetta? Sannerliga säger jagh eder: Här skal icke låtas en steen på then andra/ som icke blifwer nederbruten. 12591

3. Och när han satt på oljoberget/ gingo hans Lärjungar til honom afsides/ och sade: Säg oß när thetta skal skee? Och hwad warder för tekn til tin tilkommelse/ och werldenes ända?

4. Tå swarade JEsus/ och sade til them: Seer til at ingen förförer eder: 12592

5. Ty månge skola komma i mitt namn/ och säija: Jagh är Christus; och skola förföra många.

6. J skolen få höra örlig/ och rychte af örlig: seer til/ at J blifwen icke försoffade: ty alt thetta måste skee; men thet är icke strax änden.

7. Thet ena folcket skal resa sigh vp emot thet andra/ och thet ena riket emot thet andra: och skola blifwa

pestilentier/ och hunger/ och jordbäfning/ mångastädz.

8. Tå skal nöden alraförst begynnas.

9. Tå skola the öfwerantwarda eder vthi twång/ och dräpa eder: och J skolen blifwa hatade af all folck/ för mitt namn skul. 12593

10. Och tå skola många förargas/ och inbyrdes then ene förråda then andra/ och inbyrdes hata hwar annan.

11. Och många falske Propheter skola vpkomma/ och förföra många.

12. Och efter thet ondskan får öfwerhandena/ warder kärleken i mångom förkolnad:

13. Men then som blifwer fast vthi ändan/ han warder salig.

14. Och thetta Evangelium om riket/ skal warda predikat i hela werldene/ til ett witnesbyrd öfwer alt folck: och tå skal änden komma.

II. Huru förödelsens styggelse skulle bemötas.

15. NÄr J nu fån see förödelsens styggelse 12616 12594/ af hwilko sagt är genom Daniel Propheten 12595/ ståndande i thet helga rumet: then som läs thet/ han gifwe acht ther vppå;

16. The som tå i Judeska landet äro/ fly the på bergen:

17. Och then som är vppå taket/ han stige icke nedh/ til at taga något vthaf sitt huus.

18. Och then som är vthe på markene/ gånge icke tilbaka efter sin kläder:

19. Men wee them som hafwande äro/ och them som dija gifwa/ i then tiden.

20. Men beder at edor flycht skeer icke om wintren 12617/ eller om Sabbathen.

21. Ty tå skal warda een stoor wedermöda/ så at hon hafwer icke warit sådana ifrå werldenes begynnelse och til thenna tiden/ eij heller warda skal.

22. Och om the dagar icke worde förstäckte/ tå worde intet kött frälst: men för the vthwalda skul/ skola the dagar warda förstäckte. 12596

23. Om någor säger tå til eder: Sij/ här är 12618 Christus/ eller ther/ så troor thet intet. 12597

24. Ty falske Christi/ och falske Propheter skola vpkomma/ och skola göra stoor tekn och vnder; så at om mögeligit wore/ skola ock the vthwalde förförde warda. 12598

25. Sij/ jagh hafwer sagt eder thet fram före åth.

26. Therföre/ om the tå säija til eder: Sij/ han är vthi öknene 12619/ går icke vth: Sij/ han är i kamaren/ troor thet icke.

27. Ty såsom liungelden går vth af öster/ och synes alt in til wäster; så warder ock menniskiones Sons tilkommelse.

28. Men ther som åtelen 12620 är/ tijt församla sigh ock örnarna. 12599

III. Tekn som i synnerhet infalla för werldenes ända.

29. MEn strax efter then tidsens wedermödo/ skal solen blifwa mörk/ och månen skal icke gifwa sitt skeen/ och stiernorna skola falla af himmelen/ och himlarnas krafter skola bäfwa: 12600

30. Och tå skal synas menniskiones Sons tekn i himmelen: och tå skola all slächte på jordene jämra sigh/ och skola see menniskiones Son komma i himmelens skyy/ medh stora kraft och härlighet. 12601

31. Och han skal vthsända sina Änglar/ medh höga basuna röst: och the skola församla hans vthwalda ifrå the fyra wäder; ifrå then ena himmelens ända til then andra. 12602

V. Huru man sigh ther emot skal bereda/ och fly säkerhet.

32. AF fikonaträd lärer een liknelse: När nu thes qwistar knoppas/ och löfwet begynnar springa vth/ så weten J/ at sommaren är hardt när:

33. Så ock/ när J seen alt thetta/ så weter/ at thet är hardt för dörene. 12603

34. Sannerliga säger jagh eder: Thetta slächtet skal icke förgås/ förr än alt thetta skeer: 12621 12604

35. Himmel och jord skola förgås; men min ord skola icke förgås. 12605

36. Men om then dagen/ och om then stundena weet ingen/ icke Änglarna i himmelen/ vtan min Fader allena. 12606

37. Men lika som thet war i Noe tijd/ så skal ock menniskiones Sons tilkommelse wara. 12607

38. Ty såsom the woro i the dagar för flodena; the åto och drucko/ togo hustrur/ och gåfwes mannom 12608/ in til then dagen/ tå Noe gick i arken: 12609

39. Och wiste intet af/ förr än floden kom/ och tog them allasamman bort: så skal ock menniskiones Sons tilkommelse wara.

40. Tå skola twå wara vthe på markene: then ene blifwer vptagen/ then andre blifwer qwar låten: 12610

41. Twå skola mala på ene qwarn: then ena blifwer vptagen/ then andra blifwer qwar låtin.

42. Waker förthenskul: ty J weten icke hwad stund edar HErre warder kommandes. 12611

43. Men thet skolen J weta/ at wiste huusbonden hwad stund tiufwen 12612 skulle komma/ förwisso wakade han/ och läte icke vpbryta sitt huus.

44. Therföre warer J ock redo: ty then stund J icke menen/ warder menniskiones Son kommandes.

45. Hwilken är nu en trogen och snäll tienare/ som herren hafwer satt öfwer sitt huusfolck/ at han skal gifwa them maat i rättom tijd. 12613

46. Salig är then tienaren/ som hans herre finner så giörande/ när han kommer:

47. Sannerliga säger jagh eder/ han skal sättia honom öfwer alla sina ägodelar. 12614

48. Men om så är/ at then onde tienaren säger i sitt hierta: Min herre kommer icke ännu brått:

49. Och begynnar så slå sina medtienare; ja/ äta och dricka medh the druckna:

50. Så kommer thens tienarens herre/ then dagh han icke wänter honom/ och then stund han icke menar;

51. Och skal sönderhugga honom/ och gifwa honom hans löön medh skrymtare. Ther skal wara grååt och tandagnislan. 12615

25. Capitel.

SÅ liknade han himmelriket widh tijo jungfrur/ af hwilka fem woro fäwitska/ fem wisa/ v. 1. Och widh en man som foor vthländes/ och fick vth sina ägodelar sinom tienarom på ocker/ v. 14. Sedan lät han them förnimma/ huru thet skulle tilgå vppå then yttersta domen; och at hwar och en tå skulle få löön efter sina gierningar/ v. 31.

I. Himmelriket liknas widh tijo jungfrur.

TÅ warder himmelriket lijkt tijo jungfrur/ som togo sina lampor/ och gingo vth emot brudgumman.

2. Men fem af them woro wisa/ och fem fåwitska.

3. The fåwitska togo sina lampor 12637/ och togo inga oljo medh sigh:

4. Men the wisa togo oljo i sin kärille/ samt medh lampomen.

5. Tå nu brudgummen drögde/ blefwo the alla sömniga/ och sofwo.

6. Men om midnatz tijd wardt ett anskrij: Sij/ brudgummen kommer; går vth emot honom.

7. Tå stodo alla the jungfrurna vp/ och redde sina lampor til.

8. Tå sade the fåwitska til the wisa: Gifwer oß af edro oljo; ty wåra lampor slockna.

9. Tå swarade the wisa/ säijande: Jngalunda; på thet både oß och eder icke skal fattas: vtan går hällre til them som sälja/ och köper til eder sielfwa.

10. När the gingo och skulle köpa/ kom brudgummen: och the som redo woro/ gingo in medh honom i bröllopet; och dören tilstängdes. 12622

11. På thet sidsta kommo ock the andra jungfrurna/ och sade: Herre/ Herre/ lät vp för oß.

12. Tå swarade han/ och sade: Sannerliga säger jagh eder: Jagh känner eder intet. 12623

13. Waker förthenskul; ty J weten hwarken dagh eller stund/ när menniskiones Son är kommandes. 12624

II. Och widh en man/ som fick vth sina ägodelar på ocker.

14. TY lika som en man then vthländes foor/ kallade sina tienare/ och fick them sina ägodelar i händer. 12625

15. Och fick enom fem pund 12638/ enom tw/ och enom ett; hwarjom efter hans macht 12639: och foor strax bort.

16. Tå gick then bort/ som fem pund hade fått/ och handlade medh them; och wan annor fem pund:

17. Sammaledes ock then som tw hade fått/ wan ock annor tw.

18. Men then som ett hade fått/ gick bort/ grof i jordena/ och bortgiömde sins herras penningar.

19. En lång tijd ther efter/ kom the tienares herre/ och hölt räkenskap medh them.

20. Tå steg han fram som hade fått fem pund/ och bar fram annor fem pund/ och sade: Herre/ tu fick migh fem pund; sij/ annor fem pund hafwer jagh wunnet medh them.

21. Tå sade hans herre til honom: Ach! tu gode och trogne tienare/ öfwer een ringa ting hafwer tu warit trogen/ jagh skal sättia tigh öfwer mycket 12626: gack in i tins herras glädie.

22. Tå gick ock then fram som hade fått tw pund/ och sade: Herre/ tu fick migh tw pund; sij/ annor tw hafwer jagh wunnet ther medh.

23. Tå sade hans herre til honom: Ach! tu gode och trogne tienare/ öfwer een ringa ting hafwer tu warit trogen/ jagh skal sättia tigh öfwer mycket: gack in i tins herras glädie.

24. Tå kom ock then fram/ som hade fått ett pund/ och sade: Herre/ jagh wiste at tu äst en sträng man; tu vpskär ther tu intet sådde/ och vphämtar ther tu intet strödde:

25. Och jagh fruchtade migh/ gick bort/ och giömde titt pund i jordene; sij/ här hafwer tu thet tigh tilhörer.

26. Tå swarade hans herre/ och sade til honom: Tu onde och late tienare; wiste tu/ at jagh vpskär ther jagh intet sådde/ och vphämtar ther jagh intet strödde;

27. Så skulle tu hafwa fått wäßlarena mina penningar; och när jagh hade kommet/ hade jagh ju fått mitt medh winning:

28. Therföre tager af honom pundet/ och gifwer honom som tijo pund hafwer.

29. Ty hwarjom och enom som hafwer/ skal warda gifwit/ och han skal hafwa nogh: men then som icke hafwer/ thet som han hafwer/ skal ock tagas ifrå honom. 12627

30. Och then onyttiga tienaren kaster vthi thet yttersta mörkret: ther skal wara grååt och tandagnislan. 12628

III. Yttersta domsens proceß.

31. MEn när menniskiones Son kommer i sitt majestät/ och alle helige Änglar medh honom/ tå skal han sittia på sins härlighets stool; 12629

32. Och för honom skola församlas all folck 12630: och han skal skilja them then ena ifrå then andra/ såsom en herde skil fåren ifrå geterna: 12631

33. Och fåren skal han ställa på sina högra sido/ och geterna på then wenstra.

34. Tå skal Konungen säija til them som äro på hans högra sido: Kommer J mins Faders wälsignade/ och besitter thet riket/ som eder är tilredt ifrå werldenes begynnelse.

35. Ty jagh war hungrig/ och J gåfwen migh äta: jagh war torstig/ och J gåfwen migh dricka: jagh war huuswil/ och J herbergaden migh: 12632

36. Nakot/ och J klädden migh; siuk/ och J sökten migh: jagh war i hächtelse/ och J kommen til migh. 12633

37. Tå skola the rättferdige swara honom/ och säija: HErre/ när sågom wij tigh hungrigan/ och spisadom tigh; eller torstigan/ och gåfwom tigh dricka?

38. När sågom wij tigh wara huuswillan/ och herbergadom tigh? Eller nakotan/ och kläddom tigh?

39. Eller när sågom wij tigh siukan/ eller i hächtelse/ och kommom til tigh?

40. Tå skal Konungen swara/ och säija til them: Sannerliga säger jagh eder: Thet J hafwen giordt enom af thessa minsta mina bröder/ thet hafwen J giordt migh. 12634

41. Tå skal han ock säija til them på wenstra sidone: Går bort ifrå migh 12635/ J förbannade/ vthi ewinnerlig eld/ som dieflenom och hans änglom tilredd är.

42. Ty jagh war hungrig/ och J gåfwen migh icke äta: jagh war torstig/ och J gåfwen migh icke dricka.

43. Jagh war huuswil/ och J herbergaden migh icke; nakot/ och J klädden migh icke: jagh war siuk/ och i hächtelse/ och J sökten migh icke.

44. Tå skola ock the swara honom/ och säija: HErre/ när såge wij tigh hungrigan/ eller torstigan/ eller huuswillan/ eller nakotan/ eller siukan/ eller i hächtelse/ och hafwom icke tient tigh?

45. Tå skal han swara them/ och säija: Sannerliga säger jagh eder: Hwad Jicke hafwen giordt enom af thessa minsta/ thet hafwen J ock icke giordt migh.

46. Och thesse skola tå gå vthi ewiga pino; men the rättferdige i ewinnerligit lijf. 12636

26. Capitel.

TWå dagar för Påska/ war JEsus i Bethanien: ther kom een qwinna/ och smorde honom medh dyrbar smörjelse/ v. 1. Tå gick Judas til the öfwersta Presterna/ til at förråda honom/ v. 14. Men JEsus åt Påskalambet i Jerusalem medh sina Lärjungar/ och instichtade Nattwarden/ v. 17. Gick så vth til oljoberget i en örtegård/ och bad tre resor/ v. 30. Ther blef han fången/ och förd til Caiphas/ v. 47. Och bekände för Rådet/ at han war Christus Gudz Son: blef så af them dömd til döden/ v. 59. Tå förswor honom Petrus/ och sade at han intet kände honom/ v. 69.

I. Christus påminner Lärjungarna om sitt nu instundade lidande.

OCh thet begaf sigh/ när JEsus hade lychtat all thessa ord/ sade han til sina Lärjungar:

2. J weten/ at twå dagar här efter warder Påska 12640; och menniskiones Son skal öfwerantwardas til at korsfästas.

II. Judarna rådslå/ huru the måtte gripa JEsum.

3. TÅ församlade sigh the öfwerste Presterna/ och the Skriftlärde/ och the Äldste i folcket/ vthi then öfwersta Prestens palats/ som heet Caiphas;

4. Och rådslogo 12641/ huru the måtte få gripa JEsum medh list/ och dräpa honom.

5. Doch sade the: Jcke i högtiden/ at ett vplop icke warder i folckena.

III. Een qwinna smörjer Christi hufwud; och thes förehafwande blifwer förswarat emot Lärjungarnas insago.

6. TÅ nu JEsus war i Bethanien/ i then spitelska Simons huus;

7. Steg een qwinna fram til honom/ och hade ett glaas medh dyyr smörjelse; och giöt thet på hans hufwud 12642/ ther han satt widh bord.

8. Tå hans Lärjungar thet sågo/ wordo the mißlynte/ och sade: Hwad giordes thenna förspilning behof?

9. Thenna smörjelse måtte man hafwa wäl dyrt såldt/ och gifwit the fattiga.

10. När JEsus thet förnam/ sade han til them: Hwij gióren J thenna qwinnone illa til fridz? Ty hon hafwer giordt medh migh een godh gierning 12677:

11. J hafwen altid fattiga när eder 12643; men altid hafwen J icke migh. 12644

12. Thet hon hafwer vthgutit thenna smörjelsen på min lekamen/ thet hafwer hon giordt migh til begrafning. 12678

13. Sannerliga säger jagh eder/ hwar som hälst i hela werldene thetta Evangelium warder predikat/ skal ock thetta som hon giorde/ sagt warda henne til åminnelse.

IV. Judas mäler sigh an at förråda sin HErra.

14. TÅ gick en af the tolf/ som heet Judas Jschárioth 12645/ bort til the öfwersta Presterna; 12646

15. Och sade: Hwad wiljen J gifwa migh/ at jagh förråder eder honom? Och the wordo öfwerens medh honom om tretijo silfpenningar. 12647

16. Och ifrå then tiden/ sökte han tilfälle/ at han måtte förråda honom.

V. Påskalainbet tilredes; ätes: och Christus vthmärcker then honom förräda skulle.

17. MEn på första Sötbrödzdagen/ gingo Lärjungarna til JEsum/ och sade til honom: Hwar wilt tu/ at wij skole tilreda tigh äta Påskalambet? 12648

18. Tå sade han: Går in i staden til en/ och säger honom: Mästaren låter säija tigh; min tijd är hardt när: när tigh wil jagh hålla Påska/ medh mina Lärjungar.

19. Och Lärjungarna giorde som JEsus befalte them/ och tilredde Påskalambet.

20. Och om aftonen satte han sigh til bordz medh the tolf.

21. Och widh the åto/ sade han: Sannerliga säger jagh eder/ en af eder skal förråda migh. 12649

22. Tå wordo the swårliga bedröfwade/ och begynte hwar i sin stadh säija til honom: HErre/ icke är jagh then samme?

23. Tå swarade han/ och sade: Then som medh migh doppade handena i fatet/ han skal förråda migh. 12650

24. Menniskiones Son warder gåendes/ som skrifwit är om honom 12651: men wee then menniskio/ af hwilko menniskiones Son warder förrådd: thet wore the menniskione bättre/ at hon aldrig hade född warit.

25. Tå swarade Judas/ som förrådde honom/ och sade: Mästar/ icke är jagh then samme? Sade han til honom: Tu sadet.

VI. JEsus instichtar Nattwarden.

26. MEn när the åto/ tog JEsus brödet; tackade/ och bröt/ och gaf Lärjungomen/ och sade: Tager/ äter; thetta är min lekamen. 12652

27. Och han tog kalken/ och tackade/ gaf them/ och sade: Dricker här af alle.

28. Ty thetta är min blodh/ thes nya Testamentsens/ hwilken vthguten warder för mångom 12653/ **til syndernas förlåtelse.**

29. Jagh säger eder: Här efter skal jagh icke dricka 12679 af thenna wijnträs frucht/ in til then dagen jagh warder thet drickandes nytt medh eder i mins Faders rike. 12654

VII. Går vth til oljoberget; warnar Larjungarna; och beder i örtegården.

30. OCh när the hade sagt lofsången/ gingo the vth til oljoberget.

31. Tå sade JEsus til them: J thenna nattene skolen J alle förargas i migh 12655: ty thet är skrifwit: Jagh skal slå herdan/ och fåren af hiorden skola warda förskingrat. 12656

32. Men när jagh är vpstånden igen/ wil jagh gå fram för eder i Galileen. 12657

33. Tå swarade Petrus/ och sade til honom: Om än alle förargades i tigh/ så skal jagh doch likwäl aldrig förargas.

34. Sade JEsus til honom: Sannerliga säger jagh tigh/ at i thesso nattene/ förr än hanen gaal/ skalt tu neka migh tre resor. 12658

35. Sade Petrus til honom: Om jagh skulle än döö medh tigh/ wil jagh icke neka tigh: Sammaledes sade ock alle Lärjungarna.

36. Tå kom JEsus medh them på then platsen som kallas Gethsemane; och sade til Lärjungarna: Sitter här/ så länge jagh går tijt bort och beder. 12659

37. Och han tog Petrum til sigh/ och the twå Zebedei söner 12660/ och begynte bedröfwas och ängslas.

38. Tå sade JEsus til them: Min siäl är bedröfwad 12661 in til döden; blifwer här/ och waker medh migh.

39. Och han gick litet ifrå them/ föll nedh på sitt ansichte/ bad/ och sade: Min Fader/ är thet mögeligit/ så gånge thenne kalken ifrå migh: doch icke som jagh wil/ vtan som tu.12662

40. Och han kom til Lärjungarna/ och fan them sofwande; och sade til Petrum: Så förmåtten J icke waka ena stund medh migh?

41. Waker/ och beder 12663/ at J fallen icke vthi frestelse: Anden är wiljog; men kötet12680 är swagt.

42. Åter gick han bort annan gång/ och bad/ säijandes: Min Fader/ om thet är icke mögeligit at thenne kalken går ifrå migh/ medh mindre jagh dricker honom/ så ske tin wilje.

43. Så kom han/ och fan them åter sofwande: ty theras ögon woro tung:

44. Och han lät tå blifwa them/ och gick åter bort/ och bad tredie gången/ säijandes samma orden.

45. Tå kom han til sina Lärjungar/ och sade til them: Ja/ sofwer nu/ och hwiler eder: sij/ stunden är kommen/ och menniskiones Son skal antwardas i syndares händer.

46. Står vp/ och läter oß gå: sij/ then är här/ som migh förråder.

VIII. Blifwer fången af Juda och hans skara/ och förd til thet andeliga Rådet.

47. OCh widh han än talade: sij/ tå kom Judas/ en af the tolf/ och medh honom en stoor skare/ medh swärd/ och medh stafrar/ vthsände af the öfwersta Presterna/ och af the Äldsta i folcket.12664

48. Men then som förrådde honom/ hade gifwit them ett tekn/ säijandes: Hwilken jagh kysser/ then äret; tager honom.

49. Tå steg han hastigt fram til JEsum/ och sade: Hel Rabbi; och kyste honom.

50. Tå sade JEsus til honom: Min wän/ hwar efter kommer tu? Tå stego the fram/ och båro händer på JEsum/ och grepo honom.

51. Och sij/ en af them/ som woro medh JEsu/ räckte vth handena/ drog vth sitt swärd/ och slog thens öfwersta Prestens tienare/ och afhögg hans öra. 12665

52. Tå sade JEsus til honom: Stick titt swärd i sitt rum: ty alle the som taga til swärd 12681/ the skola förgås 12682 medh swärd. 12666

53. Eller menar tu/ jagh kunde icke bedia min Fader/ at han skickade til migh meer än tolf legioner 12683 Änglar?

54. Huru blefwe tå Skriften 12667 fulkomnad/ at så skee skal?

55. J samma stundene sade JEsus til skaran: Lika som til en röfware ären J vthgångne/ medh swärd och stafrar/ til at taga fatt på migh: hwar dagh hafwer jagh suttit när eder/ i templet lärandes/ och J hafwen icke gripit migh:

56. Men thetta är alt skedt/ på thet Propheternas skrifter skulle fulkomnas. Tå öfwergåfwo alle Lärjungarna honom/ och flydde. 12668

57. Men the som hade gripit JEsum/ ledde honom til then öfwersta Presten Caiphas; ther the Skriftlärde och the Äldste församlade woro. 12669

58. Men Petrus följde honom långt efter/ in til then öfwersta Prestens palats; och gick in/ och satte sigh när tienarena/ på thet han skulle see ändan.

59. Men the öfwerste Presterna/ och the Äldste/ och hela Rådet/ sökte falskt witnesbyrd emot JEsum/ at the måtte dräpa honom; och funno intet. 12670

60. Och ändoch mång falsk witne kommo fram/ funno the likwäl intet. På thet sidsta kommo tw falsk witne/

61. Och sade: Thenne hafwer sagt; Jagh kan bryta nedh Gudz tempel/ och byggia thet vp i tre dagar. 12671

62. Och then öfwerste Presten stod vp/ och sade til honom: Swarar tu intet til thet som thessa witna emot tigh?

63. Men JEsus tigde. Och then öfwerste Presten swarade/ och sade til honom: Jagh beswär tigh widh lefwandes Gudh/ at tu säger oß/ om tu äst Christus/ Gudz Son.

64. Sade JEsus til honom: Tu sade thet. Doch säger jagh eder: Här efter skolen J få see menniskiones Son sittia på kraftenes högra hand 12672/ och komma i himmelens skyy.

IX. Dömes ther til döden/ efter falska witnen.

65. TÅ ref then öfwerste Presten sin kläder sönder/ och sade: Han hafwer förhädat Gudh; hwad giörs oß nu meer witne behof? Sij/ nu hörden J hans hädelse.

66. Hwad synes eder? Tå swarade the/ och sade: Han är saker til döden.

67. Tå spottade the i hans ansichte/ och slogo honom medh näfwarna; somlige kinpustade honom; 12673

68. Och sade: Spå oß/ Christe/ hwilken är then som tigh slog.

X. Blifwer förnekad af Petrus.

69. MEn Petrus satt vthanföre i palatset; och ther kom til honom een tiensteqwinna/ och sade: Tu wast ock medh JEsu af Galileen. 12674

70. Men han nekade för allom/ och sade: Jagh weet icke hwad tu säger.

71. Och när han gick vth genom dörena/ såg honom een annor (tiensteqwinna)/ och sade til them som ther woro: Thenne war ock medh JEsu Nazareno.

72. Åter nekade han/ och swor: Jagh känner icke mannen.

73. Och litet efter/ stego the fram som ther stodo/ och sade til Petrum: Wisserliga äst tu ock en af them 12675: ty titt tungomål röijer tigh.

74. Tå begynte han förbanna sigh/ och swärja/ at han kände icke mannen. Och strax gool hanen.

75. Tå kom Petrus ihogh JEsu ord/ som han hade sagt honom: Förr än hanen gaal/ skalt tu neka migh tree resor: nch gick vth/ och greet bitterliga. 12676

27. Capitel.

OM morgonen antwardade the JEsum Pontio Pilato/ v. 1. Judas gick bort/ och hängde sigh sielf/ v. 3. Men Pilatus förhörde JEsum/ och dömde honom til döden/ v. 11. Och the korsfäste honom; bytte hans kläder emellan sigh/ och bespottade honom/ v. 27. Widh han nu gaf vp andan/ skedde mång vndertekn/ v. 45. Sedan kom Joseph af Arimathia/ och begrof honom i sina graf/ v. 57. Men the öfwerste Presterna och Pilatus/ läto besegla grafwen/ v. 62.

I. JEsus ledes til then werldzliga domaren.

MEn om morgonen höllo alle öfwerste Presterna/ och the Åldste i folcket rådh emot JEsum/ at the måtte dräpa honom. 12684

2. Och ledde honom bundnan/ och öfwerantwardaden Landzhöfdinganom Pontio Pilato. 12685

II. Judas hänger sigh sielf.

3. NÄr Judas/ som honom förrådde/ såg at han war dömder/ ångrade thet honom/ och bar igen the tretijo silfpenningar til the öfwersta Presterna/ och til the Äldsta;

4. Och sade: Jagh hafwer illa giordt/ at jagh hafwer förrådt meenlöst blodh. Tå sade the: Hwad kommer thet oß widh? Ther må tu see tigh om.

5. Och han kastade silfpenningarna i templet/ och gick sin wägh; och gick bort/ och hängde sigh sielf. 12686

6. Men the öfwerste Presterna togo silfpenningarna/ och sade: Man må icke kasta them i offerkistona: ty thet är blodz wärd.

7. Och när the hade hållet rådh/ köpte the ther medh en krukomakares åker/ til främmandes begrafning:

8. Af hwilko then platsen heter blodplats/ in til thenna dagh. 12687

9. Tå wardt fulkomnat thet som sagt war genom Jeremias Propheten 12688/ som sade: Och the hafwa tagit tretijo silfpenningar/ ther then sålde medh betalad wardt/ hwilken the köpte af Jsraels barn.

10. Och the hafwa them gifwit för en krukomakares åker; som HErren migh befalt hade.

III. JEsus förhörs af Pilato; och efter Judarnas trägna anhällande dömes til döden.

11. OCh JEsus stod för Landzhöfdinganom; och Landzhöfdingen frågade honom/ och sade: Äst tu Judarnas Konung 12689? Tå sade JEsus til honom: Tu säger thet. 12690

12. Och när han anklagades af the öfwersta Presterna/ och af the Äldsta/ swarade han intet.

13. Tå sade Pilatus til honom: Hörer tu icke huru mycket the betyga emot tigh?

14. Och han swarade honom icke til ett ord/ så at Landzhöfdingen förvndrade sigh storliga.

15. Men om högtides dagen plägade Landzhöfdingen gifwa folckena en fånga löös/ hwilken som the begärade. 12691

16. Och hade han på then tijd en berychtad 12716 fånga/ som heet Barabbas.

17. Och när the woro församlade/ sade Pilatus til them: Hwilken wiljen J/ at jagh skal gifwa eder löös/ Barabbam; eller JEsum/ som kallas Christus? 12717

18. Ty han wiste/ at the hade öfwerantwardat honom för afwund skul.

19. Och när han satt på domstolen/ sände hans hustru til honom/ och lät säija honom: Befatta tigh intet medh thenna rättferdiga mannen; jagh hafwer mycket lidit i dagh i sömnen för hans skul.

20. Men the öfwerste Presterna/ och the Äldste/ gåfwo folckena in/ at the skulle begära Barabbam/ och förgiöra JEsum. 12692

21. Tå swarade Landzhöfdingen/ och sade til them: Hwilken af thessa twå wiljen J at jagh skal gifwa eder löös? The sade: Barabbam. 12693

22. Tå sade Pilatus til them: Hwad skal jagh tå giöra af JEsu/ som kallas Christus 12718? Sade the til honom alle: Lät korsfästa honom.

23. Tå sade Landzhöfdingen: Hwad hafwer han doch illa giordt? Tå skrijade the ännu meer/ och sade: Lät korsfästa honom.

24. Men när Pilatus såg/ at han kunde intet skaffa/ vtan sorlet blef ju meer/ tog han watn/ och twådde sina händer för folckena/ och sade: Oskyldig är jagh i thenna rättferdiga mansens blodh: J mågen see eder ther om.

25. Tå swarade alt folcket/ och sade: Hans blodh komme öfwer oß/ och öfwer wår barn.

26. Tå gaf han them Barabbam löös; men JEsum lät han hudflängia/ och öfwerantwardade honom/ at han skulle korsfästas. 12694

IV. Vthledes til Golgotha; och blifwer korsfäst.

27. TÅ togo Landzhöfdingans krigsknechtar JEsum til sigh in på Rådhuset/ och församlade hela skaran til honom;

28. Och afklädde honom/ och klädde på honom en purpurmantel:

29. Och wredo samman ena törnecrono/ och satte på hans hufwud/ och fingo honom een röö i sina högra

hand/ och bögde knää för honom/ och begabbade honom/ och sade: Hel Judarnas Konung.

30. Och the spottade på honom/ och togo röör/ och slogo ther medh hans hufwud. 12695

31. Och när the hade begabbat honom/ klädde the mantelen af honom/ och klädde på honom hans kläder/ och ledde honom bort til at korsfästan.

32. Och när the gingo vth/ funno the en man af Cyrene/ som heet Simon; honom twingade the til/ at han skulle bära hans kors. 12696

33. Och tå the kommo til thet rumet som kallas Golgotha/ thet är/ til hufwudskallaplatsen/ 12697

34. Gåfwo the honom ätikio dricka/ blandad medh galla 12698: och när han smakade thet/ wille han icke drickat.

V. Hwad sigh tildragit in til hans dödh; och ther ibland/ Christi ord på korßet.

35. MEn sedan the hade korsfäst honom/ bytte the hans kläder/ och kastade lott ther om 12699; på thet fulbordas skulle/ thet som sagt war genom Propheten 12700: The hafwa bytt min kläder emellan sigh/ och på min klädnat hafwa the kastat lott.

36. Och the såto ther/ och togo wahra på honom.

37. Och the satte hans saak/ skrifwin öfwer hans hufwud: Thenne är JEsus Judarnas Konung. 12701

38. Och tå wordo twå röfware korsfäste medh honom 12702/ then ene på then högra sidon/ och then andre på then wänstra.

39. Men the som gingo ther fram/ hädde honom/ och riste sin hufwud; 12703

40. Och sade: Tu/ som bryter nedh Gudz tempel/ och bygger thet i tre dagar vp 12704/ hielp tigh sielf: äst tu Gudz Son/ så stig nedh af korßet.

41. Sammaledes ock the öfwerste Presterna/ medh the Skriftlärda/ och the Äldsta/ begabbade honom/ och sade:

42. Andra hafwer han hulpit/ sigh sielf kan han icke hielpa: är han Jsraels Konung12705/ så stige nu nedh af korßet/ och wij wilje troo honom:

43. Han hafwer tröst på Gudh: han frälse nu honom/ om han är något om honom; ty han hafwer sagt: Jagh är Gudz Son. 12706

44. Thet samma kastade ock röfwarena honom före/ som medh honom korsfäste woro. 12707

45. Och ifrå siette timan/ wardt ett mörker öfwer hela landet/ in til nijonde timan.

46. Och widh then nijonde timan/ ropade JEsus medh höga röst/ och sade: Eli/ Eli/ Lama Sabachthani? Thet är: Min Gudh/ min Gudh/ hwij hafwer tu öfwer gifwit migh? 12708

47. Men några som ther stodo/ när the thet hörde/ sade the: Han åkallar Elias.

48. Och strax lop en af them/ och tog en swamp/ och fylte honom medh ätikio/ och satte then på een röö/ och gaf honom dricka. 12709

49. Men the andre sade: Hålt/ lät see om Elias kommer och hielper honom.

50. Åter ropade JEsus medh höga röst/ och gaf vp Andan. 12710

VI. Vndertekn/ som på hans dödh följgdt.

51. OCh sij 12719/ förloten 12711 i templet remnade i tw stycker/ ifrå ofwan och nedh igenom; och jorden skalf/ och hällebergen remnade:

52. Och grafwerna öpnades; och mång the heligas lekamen/ som sofwet hade/ stodo vp;

53. Och gingo vthaf sina grafwar/ efter hans vpståndelse/ och kommo i then heliga staden/ och vppenbarades mångom.

54. Men höfwitzmannen/ och the som medh honom woro/ och wachtade på JEsum/ när the sågo jordbäfningen/ och the ting som skedde/ räddes the swårliga/ och sade: Wisserliga war thenne Gudz Son. 12712

55. Och ther woro många qwinnor 12713/ ståndande långt ifrå/ och sågo vppå/ the som hade följgdt JEsum af Galileen/ och tient honom.

56. Jbland hwilka war Maria Magdalena; och Maria/ Jacobi och Jose moder; och Zebedei söners moder.

VII. Blifwer begrafwen.

57. MEn om aftonen kom en rijk man af Arimathia/ benämnd Joseph/ hwilken ock war JEsu Lärjunge: 12714

58. Han gick til Pilatum/ och beddes JEsu lekamen: tå böd Pilatus/ at han skulle warda honom gifwen.

59. Och när Joseph hade tagit lekamen/ swepte han honom i ett reent linkläde:

60. Och lade honom i sina nya graf 12715/ som han vthugget hade vthi ett hälleberg; och wälte en stoor steen för dörena åth grafwene/ och gick sina färde.

61. Tå woro ther Maria Magdalena/ och then andra Maria/ sittiande emot grafwena.

VIII. Grafwen blifwer förseglad.

62. DAgen efter tilredelsedagen/ kommo tilsamman the öfwerste Presterna/ och the Phariseer/ in för Pilatus;

63. Och sade: Herre/ oß kommer ihogh/ at then förföraren sade/ när han än lefde: Efter tre dagar wil jagh stå vp.

64. Biud förthenskul/ at man förwarar grafwena/ in til tredie dagen/ at hans Lärjungar icke komma/ och stiela honom bort/ och säija folckena: Han är vpstånden ifrå the döda; och blifwer så then sidsta willan wärre än then första.

65. Tå sade Pilatus til them: Ther hafwen J wachtena; går/ och förwarer/ som J kunnen.

66. Tå gingo the bort/ och förwarade grafwena medh wächtare/ och beseglade stenen.

28. Capitel.

PÅ första Sabbathen/ kommo några qwinnor til grafwen; tå kom HErrans Ängel/ och wältade stenen ifrå grafwenes dör/ och betedde them at Christus war vpstånden/ v. 1. När the gingo tilbaka/ mötte them JEsus/

v. 8. Men wächtarena togo penningar/ och fördolde hwad som skedt war/ v. 11. Ther efter vppenbarades JEsus sinom Lärjungom i Galileen/ och sände them vth til at predika/ och döpa/ och kalla til bättring/ v. 16.

I. HErrans Ängel vnderwiser qwinnorna/ at Christus är vpstånden.

OM Sabbaths aftonen 12728/ i gryningen på första Sabbathen/ kom Maria Magdalena/ och then andra Maria/ til at besee grafwena: 12720

2. Och sij/ thet wardt een stoor jordbäfning: ty HErrans Ängel steg nedh af himmelen/ och gick fram/ och wälte stenen ifrå dörene/ och satte sigh på honom:

3. Och han war påseendes som en liungeld; och hans kläde hwijt som en sniö.

4. Och wächtarena blefwo förskräckte af räddhoga/ och wordo som the hade warit döde.

5. Men Ängelen swarade/ och sade til qwinnorna: Rädens icke; ty jagh weet/ at J söken JEsum/ som war korsfäster.

6. Han är icke hår: han är vpstånden/ som han sagt hade 12721: kommer/ och seer rumet/ ther HErren war lagder vthi.

7. Och går snart/ och säger hans Lärjungom/ at han är vpstånden ifrå the döda: och sij/ han skal gå fram för eder vthi Galileen 12722; ther skolen J see honom: sij/ jagh hafwer sagt eder thet.

II. Qwinnorna möta JEsum på wägen.

8. OCh the gingo snarliga ifrå grafwene/ medh räddhoga/ och stoor glädie/ löpande til at kungiörat hans Lärjungom.

9. Och widh the gingo/ til at kungiörat hans Lärjungom 12723/ sij/ tå mötte JEsus them/ och sade: Hel eder. Tå gingo the fram/ och togo på hans fötter/ och tilbådo honom.

10. Tå sade JEsus til them: Rädens icke; går/ och kungiörer thet mina bröder 12724/ at the gå til Galileen/ ther skola the få see migh. 12725

III. Wächtarena bestickas medh penningar.

11. NÄr the gingo bort/ sij/ någre af wächtarena kommo i staden/ och kungiorde them öfwerste Prestomen alt thet som skedt war.

12. Och the församlade sigh medh the Äldsta/ och rådgiorde; och gåfwo krigsknechterna een stoor summo penningar;

13. Och sade: Säger/ hans Lärjungar kommo om nattena/ och stulo honom bort/ medan wij sofwe.

14. Och om thet kommer för Landzhöfdingan/ wilje wij stilla honom/ och begå thet så/ at J skolen wara vthan fahra.

15. Och the togo penningarna/ och giorde som the woro lärde. Och thetta talet är berychtat ibland Judarna/ in til thenna dagh.

IV. JEsus vppenbarar sigh i Galileen för Lärjungarna; sändandes them få vth til at predika och döpa.

16. MEn the ellofwa Lärjungarna gingo til Galileen/ vp på ett berg/ som JEsus hade them förelagdt.

17. Och när the sågo honom/ tilbådo the honom: men somlige twiflade.

18. Och JEsus gick fram/ och talade medh them/ och sade: **Migh är gifwin all macht** 12726 **i himmelen/ och på jordene.**

19. Går förthenskul vth/ och lärer all folck 12727**; och döper them/ i namn Faders/ och Sons/ och thens Helga Andas.**

20. Och lärer them hålla alt thet jagh hafwer eder befalt: och sij/ jagh är när eder alla dagar/ in til werldenes ända.

Ände på S. Matthei Evangelium.

S. Marci Evangelium/

Förspråket.

SAnctus Marcus skrifwer i förstone om Johanne Döparen/ huru han döpte Christum: och at Christus begynte predika/ och giöra vndertekn/ cap. 1.

II. Thernäst/ huru han kallade Lärjungar; disputerade/ lärde/ och giorde stoor vnder i Galileen/ Gadara/ och vthi sitt fädernesland/ cap. 2. 3. 4. 5. 6.

III. Huru han vthsände sina Lärjungar. Och beskrifwer han Johannis dödh; Christi vnderwerck; samtal medh the Phariseer/ och medh sina Lärjungar: Christi förklaring/ och hwad ther efter följde/ cap. 7. 8. 9.

IV. Christi sidsta resa in i Judeen/ och til Jerusalem; och hwad som hände på wägen: Hans samtal medh the Phariseer och Sadduceer i Jerusalem. cap. 10. 11. 12. Prophetie om Jerusalems förstöring/ och then yttersta dagen/ cap. 13.

V. Om hans pino/ dödh/ begrafning/ vpståndelse: och huru han vppenbarades sinom Lärjungom/ och vthsände them i hela werlden/ cap. 14. 15. 16.

1. Capitel.

GEgynnelsen af JEsu Christi Evangelio. Johannes kom i öknena/ predikade/ döpte/ och förkunnade Christi närwarelse/ v. 1. Kom ock JEsus/ och lät döpa sigh/ v. 9. Sedan blef han frestad af diefwulen/ v. 12. Begynte så predika/ och kalla Lärjungar/ v. 14. När han nu kom til Capernaum/ lärde han i Synagogon: ther vthdref han en diefwul; halp Petri swära ifrå skälfwo/ och många andra ifrå theras siukdomar/ v. 21. Så gick han tädan/ och predikade i nästa städerna/ v. 35. Ther kom en spitelsk för honom/ och wardt renad ifrå sina spitelsko/ v. 40.

I. Johannes Döparen bereder Christo wägen: förmanar til bättring; och döper.

THetta är begynnelsen af JEsu Christi Gudz Sons Evangelio;

2. Såsom skrifwit är i Propheterna: Sij/ jagh sänder min Ängel fram för titt ansichte/ hwilken bereda skal tin wägh för tigh: 12729

3. Ens ropandes röst är i öknene: Bereder HErrans wägh; giörer hans stigar rätta. 12730

4. Johannes war i öknene/ döpte/ och predikade bättringenes döpelse/ til syndernas förlåtelse. 12731

5. Och til honom gingo vth hela Judeska landet/ och the vthaf Jerusalem; och läto sigh alle döpa af honom/ i Jordans flodh/ och bekände sina synder. 12732

6. Och Johannes war klädd medh Camelahår 12733/ och medh en lädergiording om sina länder; och åt gräshoppor 12734/ och wildhannog.

7. Och predikade/ och sade: En kommer efter migh/ som starckare är än jagh/ hwilkens skotwenger jagh icke wärdig är at nederfalla och vplösa. 12735

8. Jagh döper eder medh watn: men han skal döpa eder medh them Helga Anda. 12736

II. Christus låter döpa sigh af Johanne.

9. OCh thet begaf sigh i the dagar/ at JEsus kom vthaf Galileen ifrå Nazareth/ och lät sigh döpa af Johanne/ i Jordan. 12737

10. Och strax steg han vp vthu watnet/ och såg himlarna öpnas; och Andan/ såsom een dufwo/ nederkomma öfwer honom. 12738

11. Och een röst kom af himmelen: **Tu äst min käre Son/ i hwilkom migh wäl behagar.** 12739

III. Frestas af diefwulen.

12. OCh Anden dref honom strax vthi öknena: 12740

13. Och han war i öknene i fyratijo dagar/ och frestades af Satana; och war medh wildiuren: och Änglarna tiente honom. 12741

IV. Begynner predika/ och kalla Lärjungar.

14. MEn sedan Johannes wardt fången/ kom JEsus vthi Galileen 12742/ och predikade Evangelium om Gudz rike/

15. Säijandes: Tiden är fulkomnad/ och Gudz rike är för handene: bättrer eder 12743/ och troor Evangelio.

16. När han gick vth medh thet Galileeska hafwet/ såg han Simon/ och Andream hans broder/ kasta sin näät i hafwet: ty the woro fiskiare. 12744

17. Och JEsus sade til them: Följer migh/ och jagh wil giöra eder til menniskiofiskiare.

18. Strax gåfwo the sin näät öfwer/ och följde honom.

19. Och tå han gick tädan litet fram bätter/ såg han Jacobum Zebedei son/ och Johannem hans broder/ at the i båtenom bygde sin näät. 12745

20. Och strax kallade han them: tå öfwergåfwo the sin fader Zebedeum vthi båten/ medh legodrängerna/ och följde honom.

V. Kommer til Capernaum: lärer i Synagogon; och botar många siuka.

21. OCh the gingo til Capernaum: och strax/ om Sabbatherna/ gick han in i Synagogon/ och lärde. 12746

22. Och the förvndrade storliga på hans lärdom: förty han lärde wäldeliga 12758/ och icke såsom the Skriftlärde. 12747

23. Och i theras Synagogo war een menniskia besatt medh then orena andan 12748; och han ropade/

24. Och sade: Ach/ hwad hafwe wij medh tigh beställa/ JEsu Nazarene? Äst tu kommen til at förderfwa oß 12749? Jagh weet ho tu äst/ nemliga/ then Gudz Helige.

25. Och JEsus näpste honom/ säijandes: Tig/ och gack vthaf menniskione.

VI. Beder i öknene: predikar i nästa städerna; och vthdrifwer dieflar.

26. TÅ ref then orene anden honom/ och ropade högt/ och foor vth af honom.

27. Och alle förvndrade sigh swårliga/ så at the sporde hwar annan til/ och sade: Hwad är thetta? Hwad ny lärdom är thetta? Ty han biuder the orena andar medh wäldighet/ och the lyda honom.

28. Och hans rychte gick strax alt omkring i Galilee gränsor.

29. Och the gingo strax vthu Synagogon/ och kommo vthi Simons och Andree huus 12750/ medh Jacobo och Johanne.

30. Och Simons swära låg siuk i skälfwo: och strax sade the honom om henne.

31. Tå gick han til/ och reste henne vp/ och tog henne widh handena; och i thet samma öfwergaf skälfwosiukan henne/ och hon gick sedan och tiente them.

32. Om aftonen tå solen nedergången war/ hade the til honom allahanda siuka/ och them som qwaldes af dieflar: 12751

33. Och hele staden war församlad för dörena.

34. Och han giorde många helbregda/ som krancke woro af allahanda siukdom; och dref vth många dieflar/ och tilstadde icke dieflarna tala: ty the kände honom. 12752

35. Och om morgonen ganska bittida för dagh/ stod han vp/ och gick vth: och JEsus gick bort vthi ett öde rum 12753/ och ther bad han.

36. Och Simon kom efter farandes/ och the medh honom woro.

37. Och tå the funno honom/ sade the til honom: Alle sökia tigh.

38. Sade han them: Lät oß gå vthi nästa städerna/ at jagh ock ther predikar: ty förthenskul är jagh kommen. 12754

39. Och han predikade i theras Synagogor/ öfwer hela Galileen/ och vthdref dieflar.

VII. JEsus renar en spitelskan.

40. OCh til honom kom en spitelsk man 12755/ och bad honom/ föll på knää för honom/ och sade til honom: Wilt tu/ så kant tu giöra migh reen.

41. Tå warkunnade sigh JEsus öfwer honom/ och vthräckte sina hand/ och tog vppå honom/ och sade: Jagh wil/ war reen.

42. Och när han thet sagt hade/ gick strax spitelskan af honom/ och han wardt reen.

43. Och JEsus hotade honom/ och sänden strax ifrå sigh;

44. Och sade honom: Se til/ at tu säger ingom thetta; vtan gack bort/ och wisa tigh Prestenom 12756; och offra för tin rening/ thet Mose budit hafwer/ til ett witnesbyrd öfwer them.

45. Men tå han vthgången war/ begynte han förkunna mycket/ och berychta thet som skedt war 12757; så at han icke nu meer kunde vppenbarliga gå in vthi staden/ vthan blef vthe i öde rum: och the kommo til honom af alla ändar.

2. Capitel.

ÅTer kom han til Capernaum; ther halp han en borttagnan til sin hälso/ v. 1. Sedan kallade han Mattheum/ och satt til bordz i hans huus/ medh Publicaner och syndare/ v. 13. Han swarade ock til the Phariseers spörsmål/ hwarföre hans Lärjungar icke fastade/ v. 18. Theslikes/ hwij han tilstadde/ at hans Lärjungar plåckade ax om Sabbathen/ v. 23.

I. JEsus kommer åter til Copernaum/ och botar en borttagnan.

OCh efter några dagar/ gick han åter in i Capernaum 12759: och thet spordes at han war i huset.

2. Och strax församlades ther månge/ så at the icke rum hade/ icke heller vthan för dörene: och han hade taal för them.

3. Och the hade fram för honom en borttagnan/ then ther framburen war af fyra. 12760

4. Och tå the icke kunde komma til honom/ för folcket skul/ refwo the taket på huset ther han war/ och giorde ett hol på taket/ och medh togh släppte neder sängena/ ther then borttagne vthi låg.

5. När JEsus såg theras troo/ sade han til then borttagna: Min son/ tina synder ware tigh förlåtna.

6. Så woro ther någre vthaf the Skriftlärde sittiande/ som tänckte i sin hierta:

7. Hwij talar thenne sådana hädelse? Ho kan förlåta synder/ vtan allena Gudh? 12761

8. Och strax JEsus förnam thet i sinom Anda/ at the sådant tänckte widh sigh sielfwa/ sade han til them: Hwij täncken J sådant i edor hierta?

9. Hwilket är lättare säija til then borttagna: Tina synder ware tigh förlåtna; eller säija: Statt vp/ och tag tina säng/ och gack?

10. Men på thet J skolen weta/ at menniskiones Son hafwer macht på jordene förlåta synder/ sade han til then borttagna:

11. Tigh säger jagh: Statt vp; tag tina säng/ och gack i titt huus.

12. Och strax stod han vp/ tog sina säng/ och gick vth i allas theras åsyn; så at alle vndrade storliga; och prisade Gudh/ säijande: Sådant såge wij aldrig.

II. Kallar Mattheus; och får sigh maat i hans huus.

13. OCh han gick åter vth til hafwet/ och alt folcket kom til honom; och han lärde them.

14. Och tå JEsus gick ther fram/ såg han Levi/ Alphei son/ sittiandes widh tollen/ och sade til honom: Följ migh 12762: och han stod vp/ och följde honom.

15. Och thet begaf sigh/ tå han satt til bordz i hans huus/ såto ock theslikes månge Publicaner och syndare til

bordz medh JEsu och hans Lärjungar: ty the woro månge som hade följgdt honom.

16. Och tå the Skriftlärde och Phariseer sågo/ at han åt medh the Publicaner och syndare/ sade the til hans Lärjungar: Hwij äter och dricker han medh Publicaner och syndare?

17. När JEsus thet hörde/ sade han til them: The ther helbregda äro/ behöfwa icke läkiare/ vtan the som krancke äro: jagh är icke kommen til at kalla the rättferdiga/ vtan syndare til bättring. 12763

III. Swarar på Phariseernas fråga om fastande.

18. OCh Johannis lärjungar/ och the Phariseers fastade mycket; och the kommo och sade til honom: Hwij fasta Johannis lärjungar och the Phariseers/ och tine Lärjungar fasta intet? 12764

19. Sade JEsus til them: Bröllopsfolcket/ kunna the fasta/ så länge brudgummen är medh them? Så länge the hafwa brudgumman när sigh/ kunna the icke fasta.

20. Men the dagar skola komma/ at brudgummen skal warda ifrå them tagen; och tå skola the fasta i the dagar.

21. Och ingen sömar en klut 12771 af nytt kläde på gammalt kläde: förty/ han rifwer doch thet nya stycket ifrå thet gamla/ och holet warder wärre. 12765

22. Och ingen låter nytt wijn vthi gamla flaskor; annars slår thet nya winet flaskorna sönder/ och winet spilles vth/ och flaskorna förderfwas; vtan nytt wijn skal man låta i nya flaskor.

IV. Lärjungarna hämta ax om Sabbathen; anklagas af Phariseerna/ öch förswaras af Christo.

23. OCh thet begaf sigh/ at han på Sabbathen gick genom sädh; och hans Lärjungar begynte/ widh the gingo/ taga af axen. 12766

24. Och the Phariseer sade til honom: Sij/ hwij giöra the om Sabbathen/ thet som icke låfligit är? 12767

25. Tå sade han til them: Hafwen J aldrig läsit hwad David giorde/ tå honom omträngde/ och war hungrig/ han och the ther medh honom woro? 12768

26. Huru han gick in i Gudz huus/ vnder then öfwersta Presten Abjathar 12772/ och åt skådobröden 12773 12769/ hwilke ingom woro låflige äta/ vtan Prestomen; och gaf theslikes them som medh honom woro.

27. Och han sade til them: Sabbathen är giord för menniskiones skul/ och icke menniskian för Sabbathens skul.

28. Så är nu menniskiones Son en HErre/ theslikes ock öfwer Sabbathen. 12770

3. Capitel.

SÅ gick han åter in i Synagogon/ och giorde en man helbregda om Sabbathen/ v. 1. Men Phariseerna trachtade efter huru the måtte förgiöra honom: therföre gick han afsides vth til hafwet/ och giorde många helbregda/ v. 6. Han vthwalde ock tolf Apostlar/ v. 13. Sedan swarade han til the Phariseers försmädelse/ bewisandes huru the syndade emot then Helga Anda/ v. 20. Han lärde them ock hwilke hans rätta bröder och systrar woro/ v. 31.

I. JEsus botar ens förwisnada hand om Sabbathen.

OCh han gick åter in vthi Synagogon: och ther war en man/ som hade ena bortwisnada hand: 12774

2. Och the wachtade på honom/ om han ock skulle bota honom om Sabbathen; på thet at the skulle få anklaga honom.

3. Tå sade han til mannen/ som then wisna handen hade: Gack hijt fram.

4. Och sade til them: Hwilket thera är låfligit/ giöra wäl om Sabbathen/ eller giöra illa? Hielpa lifwet/ eller dräpa? Tå tigde the.

5. Tå såg han vppå them medh wrede/ och förömkade sigh öfwer theras hiertas blindhet/ och sade til mannen: Räck vth tina hand; och han räckte henne vth: och handen wardt honom färdig igen/ såsom then andra.

II. Phariseerna rådslå emot honom; men han wiker vndan.

6. MEn the Phariseer gingo vth/ och höllo strax rådh medh the Herodianer/ emot honom 12775/ huru the kunde förgiöra honom.

7. Men JEsus medh sina Lärjungar gick afsides bort til hafwet: och honom följde ett stort tahl folck/ vthaf Galileen/ och vthaf Judeen; 12776

8. Och vthaf Jerusalem/ och vthaf Jdumeen/ och vthaf hinsidon Jordan; och the ther bodde widh Tyrus och Sidon/ en ganska stoor hoop folck/ som kommo til honom/ när the hörde af hans gierningar.

9. Och sade han til sina Lärjungar/ at the skulle fly honom en bååt för folcket skul/ at the icke skulle trängia honom.

10. Förty han giorde många helbregda/ så at the öfwerföllo honom/ och wille taga på honom/ så månge som några plågo hade.

11. Och the orene andar/ när the sågo honom/ föllo the neder för honom/ och ropade/ säijande: Tu äst Gudz Son.

12. Och han hotade them hårdeliga/ at the icke skulle vppenbara honom. 12777

III. JEsus vthwäljer/ och vthsänder Apostlar.

13. OCh han steg vp på ett berg/ och kallade til sigh hwilka han wille; och the kommo til honom. 12778

14. Och tå skickade han tolf/ at the skulle wara medh honom/ och at han skulle vthsända them til at predika:

15. Och at the skulle hafwa macht/ til at bota siukdomar/ och vthdrifwa dieflar.

16. Och gaf Simon thet namnet Petrus: 12779

17. Och Jacobus Zebedei son; Johannes Jacobs broder; och nämnde them Boanerges 12786; thet är sagt: Tordöns barn.

18. Och Andreas/ och Philippus/ och Bartholomeus/ och Mattheus/ och Thomas/ och Jacobus Alphei son/ och Thaddeus/ och Simon Cananeus:

19. Och Judas Jscharioth/ then honom ock förrådde.

20. Och the kommo i huset; och folcket församlade sigh åter/ så at the icke tijd hade til at äta.

21. Och när the thetta hörde/ som honom åkomne woro/ gingo the vth/ och wille taga fatt på honom/ och

sade: Han kommer ifrå sigh. 12787

IV. JEsu hielpesamhet bemötes medh försmädelse.

22. MEn the Skriftlärde/ som af Jerusalem nederkomne woro/ sade: Han hafwer Beelzebub; och medh then öfwersta diefwulen drifwer han dieflar vth. 12780

V. JEsus förlägger thetta/ wisandes at the syndade emot then H. Anda.

23. TÅ kallade han them til sigh/ och sade til them i liknelser: Huru kan en Satan then andra vthdrifwa? 12781

24. Och om ett rike söndrat warder emot sigh sielft/ tå kan thet riket icke stå:

25. Och ther ett huus är söndrat emot sigh sielft/ thet huset kan icke blifwa ståndandes.

26. Sätter nu Satan sigh vp emot sigh sielf/ och är söndrad/ tå kan han icke blifwa beståndandes/ vtan thet är tå vthe medh honom.

27. Jngen kan infalla vthi ens starcks huus/ och taga hans huustyg bort/ vtan han först binder then starcka; och så skinnar han hans huus. 12782

28. Sannerliga säger jagh eder: Alla synder warda menniskiors barnom förlåtna; ock försmädelse/ ther medh the försmäda: 12783

29. Men then ther försmäder then Heliga Anda/ han hafwer ingen förlåtelse i ewig tijd: vtan blifwer saker til ewig fördömelse.

30. Ty the sade: Han hafwer then orena andan.

VI. Lärer/ hwilka hans rätta moder och bröder woro.

31. OCh tå kom hans bröder/ och hans moder 12784; och stodo vthe/ och sände några til honom/ som honom vthkalla skulle.

32. Och folcket satt när honom/ och the sade til honom: Sij/ tin moder/ och tine bröder äro ther vthe/ och sökia efter tigh. 12785

33. Han swarade them/ och sade: Ho är min moder/ och mine bröder?

34. Och tå han omkring sedt hade på Lärjungarna/ som ther kring om honom såto/ sade han: Sij/ min moder/ och mine bröder.

35. Ty then som giör Gudz wilja/ han är min broder/ och min syster/ och min moder.

4. Capitel.

THer efter satte sigh JEsus vthi ett skep/ och lärde folcket om Gudz rikes lägenhet/ igenom liknelser; först om en sädesman/ v. 1. Sedan om ett lius/ v. 21. Åter om ena sädh; och om ett sinapskorn/ v. 26. Så foor han öfwer hafwet; och ther vpwäxte en stoor storm: men han näpste wädret/ och thet wardt stilla/ v. 35.

I. JEsus lärer folcket vthu skepet/ genom liknelser:

OCh han begynte åter lära widh hafwet: och til honom församlades mycket folck/ så at han måste stiga vthi

ett skep/ och satt ther på hafwet 12788; och alt folcket blef på landet widh hafwet.

2. Och han lärde them mycket genom liknelser 12789; och sade til them vthi sin predikan:

1. Af en sädesman.

3. Hörer til; sij/ en sädesman gick vth til at såå:

4. Och hände sigh widh han sådde/ föll somt widh wägen; och foglarna vnder himmelen kommo/ och åto thet vp.

5. Men somt föll på steenören/ ther icke mycken jord war; och thet gick strax vp: ty ther war icke diup jord.

6. Men tå solen gick vp/ förwisnade thet; och efter thet war icke wäl berotat/ förtorkades thet.

7. Och somt föll i törne; och törnen wäxte vp/ och förqwafde thet; och thet bar ingen frucht.

8. Och somt föll i goda jord/ och thet bar frucht/ som vpgick/ och wäxte: ett bar tretijofalt/ och ett sextijofalt/ och ett hundradefalt.

9. Och han sade til them: Then ther öron hafwer til at höra/ han höre.

10. Tå han nu allena war/ sporde the/ som medh honom woro/ medh the tolf/ honom til om thenna liknelsen. 12790

11. Och han sade til them: Eder är gifwit at weta Gudz rikes hemlighet; men them ther vthan til äro/ skeer all ting genom liknelser:

12. På thet the skola medh seende ögon see/ och doch likwäl icke förnimmat; och medh hörande öron höra/ och doch icke förståt 12791: på thet the sigh icke ens skola omwända/ och synderna them förlåtna warda.

13. Och han sade til them: Förstån J icke thenna liknelsen? Huru wiljen J tå förstå alla liknelser?

14. Sädesmannen sår ordet.

15. Men thesse äro the som widh wägen äro/ ther ordet sådt warder; och the hafwa thet hördt/ strax kommer Satan/ och tager bort ordet/ som sådt war i theras hiertan. 12792

16. Altså äro ock the/ som på steenören sådde äro: tå the hafwa hördt ordet/ anamma the thet strax medh frögd;

17. Och the hafwa inga rötter i sigh/ vtan stå til en tijd: tå någor bedröfwelse kommer vppå/ eller förföljelse för ordet skul/ strax förargas the.

18. Och thesse äro the som i törne sådde äro; the ther höra ordet;

19. Och thenna werldenes omsorger/ och the bedrägelige rikedomar/ och mycken annor begärelse 12793/ gå ther in/ och förqwäfja ordet/ och thet warder ofruchtsamt.

20. Och thesse äro the/ som vthi goda jord sådde äro; the ther ordet höra/ och anammat/ och bära frucht/ somt tretijofalt/ och somt sextijofalt/ och somt hundradefalt.

2. Af ett lius.

21. Och han sade til them: Jcke warder ett lius vptändt förthenskul/ at man skal sättia thet vnder ena skeppo/

eller vnder bordet? Skeer thet icke förthenskul/ at thet skal vpsättias på liusastakan? 12794

22. Ty intet är fördoldt/ som icke vppenbaras skal; eij heller hemligit/ som icke skal vpkomma. 12795

23. Then ther öron hafwer til at höra/ han höre. 12796

24. Och han sade til them: Seer til hwad J hören: medh hwad mått J mälen/ ther skola andra mäla eder medh 12797; och eder warder äntå tilgifwit/ J som hören thetta:

25. Ty then ther hafwer/ honom warder gifwit; och then ther icke hafwer/ af honom skal ock tagit warda thet han hafwer. 12798

3. Äter af sädenes wäxt.

26. Och han sade: Så är Gudz rike/ som en man kastar ena sädh i jordena;

27. Och sofwer/ och står vp/ natt och dagh; och säden går vp/ och wäxer/ så at han ther intet af weet:

28. Ty jorden bär vthaf sigh sielf/ först brudd/ sedan ax/ sedan fulbordat hwete i axena.

29. När nu fruchten mogen är/ strax brukar han lijan/ ty skördetiden är förhanden.

4. Af ett sinapskorn.

30. Och han sade: Widh hwem skole wij likna Gudz rike? Och medh hwad liknelse skole wij betekna thet?

31. Thet är såsom ett sinapskorn 12799/ hwilket tå thet sådt warder i jordena/ är thet mindre än all annor fröö på jordene.

32. Och tå thet sådt är/ går thet vp/ och warder större än all annor krydder/ och får stora grenar/ så at foglarna vnder himmelen/ måga boo vnder thes skugga.

33. Och medh mång sådana liknelser 12800 sade han them ordet/ efter som the förmåtte hörat:

34. Och vthan liknelse talade han intet til them: men Lärjungomen vthtydde han all ting afsides.

II. JEsus far öfwer hafwet/ och näpser wädret.

35. OCh then samma dagen/ tå aftonen wardt/ sade han til them: Lät oß fara vthöfwer/ på then andra stranden. 12801

36. Så läto the folcket gå/ och togo honom medh skepet/ ther han redo vthi war: woro ock theslikes någor annor skep medh honom.

37. Och ther vpwäxte en stoor storm/ och wågen slog in i skepet/ så at thet förfyltes.

38. Och han sof baak i skepet på ett hyende: tå wäckte the honom vp/ och sade til honom: Mästar/ skiöter tu intet ther om/ at wij förgås?

39. Och tå han vpwäckt war/ näpste han wädret/ och sade til hafwet: Tig/ och war stilla. Och wädret sachtade sigh/ och wardt ett stort lugn.

40. Och han sade til them: Hwarföre ären J så rädde? Huru kommer thet til/ at J icke hafwen trona?

41. Och the wordo ganska förskräckte/ och sade emellan sigh: Ho är thenne? Ty wädret och hafwet äro honom lydig.

5. Capitel.

NÄr han kom öfwer hafwet in i the Gadareners land/ mötte honom en som war besatt medh många dieflar: them dref han vth/ och lät them fara vthi een swinahiord/ v. 1. Kom så tilbaka igen öfwer hafwet/ och halp een qwinna ifrå blodgång/ v. 21. och 25. Sedan vpwäckte han Jairi dotter af döda/ v. 35.

I. JEsus vthdrifwer dieflarna af en besattan: och the fara vthi een swinahiord.

SÅ kommo the öfwer hafwet/ in i the Gadareners engd. 12802

2. Och strax han steg vthu skepet/ lop emot honom/ vthu grifter/ en man/ besatt medh then orena andan;

3. Then ther plägade boo vthi grifter: och ingen kunde honom binda medh kädior:

4. Förty han hade många resor warit bunden medh fiättrar/ och kädior; och kädiorna woro sletna af honom/ och fiättrarna sönderslagne: och ingen kunde späkia honom.

5. Och han war altid/ dagh och natt/ på bergen/ och i grifterna/ ropade/ och slog sigh sielf medh stenar.

6. Tå han nu såg JEsum fierran ifrå sigh/ lop han til/ och föll neder för honom;

7. Och ropade 12813 medh höga röst/ och sade: Hwad hafwer jagh medh tigh giöra/ JEsu/ thens högstas Gudz Son? Jagh beswär tigh widh Gudh/ at tu icke qwäl migh.

8. Tå sade han til honom: Faar vthaf menniskione/ tu orene ande.

9. Och sporde han honom: Hwad är titt namn? Swarade han/ och sade: Legio är mitt namn; förty wij äre månge.

10. Och han bad honom storliga/ at han icke skulle drifwa honom bort vthu then engden.

11. Och ther war widh bergen een stoor swinahiord 12803/ then ther gick och födde sigh.

12. Och dieflarna bådo honom alle/ säijande: Sändt oß i swinen/ at wij må fara in vthi them.

13. Och JEsus tilstadde them thet strax. Och the orene andar drogo strax vth/ och foro in vthi swinen: och hiorden brådstörte sigh i hafwet; och the woro widh twtusend; och wordo fördränckte i hafwet.

14. Men the som skiötte swinen/ flydde/ och förkunnade thet in i staden/ och på bygdene: och the gingo vth til at see/ hwad skedt war.

15. Och kommo til JEsum/ och sågo honom som hade besatt warit/ och haft legionen/ sittiandes kläddan/ och widh sin skiäl; och wordo förfärade.

16. Och the som thet sedt hade/ förtälde them hwad then besatta wederfarit war; och om swinen.

17. Och the begynte bedia honom/ at han skulle draga vthu theras engd. 12804

18. Och tå han war stigen til skeps/ bad honom then som hade besatt warit/ at han måtte wara när honom: 12805

19. Men JEsus tilstadde thet icke; vtan sade til honom: Gack tina färde vthi titt huus til tina/ och förkunna them/ huru stoor ting HErren hafwer giordt medh tigh/ och hafwer miskundat sigh öfwer tigh.

20. Och han gick sina färde/ och begynte förkunna vthi the tijo städer/ huru stoor ting JEsus medh honom giordt hade. Och alle förvndrade sigh.

21. Och tå JEsus war öfwerfaren igen medh skepet/ församlades til honom mycket folck; och war widh hafwet. 12806

22. Och sij/ ther kom en af Synagogones Öfwerstar/ benämnd Jairus 12807: och tå han fick see honom/ föll han nedh för hans fötter;

23. Och bad honom storliga/ och sade: Min dotter är i sitt yttersta; jagh beder tigh at tu kommer/ och lägger händer på henne/ at hon måtte wederfås/ och lefwa.

24. Och han gick medh honom: och honom följde mycket folck/ och the trängde honom.

II. JEsus hielper een qwinna ifrå blodgång.

25. OCh ther war een qwinna/ som hade haft blodgång 12808 i tolf åhr:

26. Och hade mycket lidit af mångom läkiarom/ och förtärdt ther medh alt sitt/ och hade doch ingen hielp förnummit; vtan thet wardt hällre wärre medh henne.

27. Tå hon hörde om JEsu/ kom hon ibland folcket baak efter/ och tog på hans kläder:

28. Ty hon sade: Kunde jagh åth minsto taga på hans kläder/ tå wordo jagh helbregda.

29. Och strax förtorkades hennes blodz källa: och hon kände thet i kroppen/ at hon botad war vthaf then plågon.

30. Och JEsus kändet strax i sigh sielf/ at kraft vthgången war af honom 12809; och wände sigh om ibland folcket/ och sade: Ho kom widh min kläder?

31. Och hans Lärjungar sade til honom: Seer tu icke/ folcket tränger tigh på alla sidor/ och tu säger: Ho kom widh migh?

32. Och han såg omkring efter henne/ som thet giordt hade.

33. Men qwinnan fruchtade/ och bäfwade: ty hon wiste hwad medh henne skedt war; och kom/ och föll neder för honom/ och sade honom alla sanningena.

34. Tå sade han til henne: Dotter/ tin troo hafwer giordt tigh helbregda 12810: gack medh frijd/ och war helbregda af tine plågo.

III. JEsus vpwäcker Jairi dotter.

35. WJdh han ännu talade/ kommo någre ifrå Synagogones Öfwersta/ och sade: Tin dotter är död; hwij giör tu Mästaren yttermera omak? 12811

36. Men strax JEsus hörde talet som sades/ sade han til Synagogones Öfwersta: Fruchta tigh intet; allenast troo.

37. Och han tilstadde icke/ at honom någor följa skulle/ förvtan Petrus/ och Jacobus/ och Johannes Jacobi broder.

38. Och så kom han i Synagogones Öfwerstas huus/ och fick see sorlet/ och them som mycket sörgde och greto.

39. Och han gick in/ och sade til them: Hwad sorlen J/ och gråten? Pigan är icke död; men hon sofwer. 12812

40. Och the giorde gäck af honom. Tå dref han alla vth/ och tog medh sigh pigones fader och moder/ och them som medh honom woro/ och gick in ther pigan låg:

41. Och fattade pigona widh handena/ säijandes til henne: Talitha kumi; thet vthtydes: Piga/ jagh säger tigh/ statt vp.

42. Och strax stod pigan vp/ och gick: och hon war widh tolf åhr gammal. Och the wordo öfwermåtton förskräckte.

43. Och han förböd them strängeliga/ at ingen skulle thet weta: och böd gifwa henne äta.

6. Capitel.

SÅ gick han tädan/ och kom vthi sitt fädernesland; ther förachtade the honom/ v. 1. Men han predikade allestädes/ och vthsände sina Apostlar/ til at predika/ och giöra vndertekn/ v. 7. När Herodes thet hörde/ meente han/ at thet hade warit Johannes/ then han hade låtit halshugga i fängelset/ v. 14. Och JEsus drog öfwer hafwet i öknen: ther spisade han femtusend män/ medh litet förrådh/ v. 30. När the foro tilbaka/ kom han gångandes til them på watnet/ v. 45. Tå han kom i thet landet Genesaret/ halp han många siuka til hälso/ v. 53.

I. JEsus predikar i sitt fädernesland; men medh föga framgång.

OCh han gick vth tädan/ och kom in vthi sitt fädernesland 12814: och hans Lärjungar följde honom.

2. Och när Sabbathen kom/ begynte han lära i Synagogon 12815; och månge som thet hörde/ förvndrade sigh storliga/ säijande: Hwadan kommer honom thetta? Och hwad wijsdom är thenne/ som honom gifwen är/ och sådana krafter som skee igenom hans händer?

3. Är icke thenne then timbermannen/ Marie Son 12816/ Jacobi broder/ och Jose/ och Jude/ och Simons? Åro ock icke hans systrar här när oß? Och the förargades på honom.

4. Tå sade JEsus til them: En Prophete warder icke förachtad/ vtan i sitt fädernesland/ och ibland sina fränder/ och sitt folck. 12817

5. Och han kunde ther ingen kraft giöra 12818: vtan thet/ at han lade händerna på några fåå siuka/ och botade them.

6. Och han förvndrade sigh på theras otro: och han gick omkring i byarna allestädz ther omkring/ och lärde. 12819

II. Vthfänder sina Apostlar.

7. OCh han kallade för sigh the tolf/ tog til at vthsända them/ twå och twå; gifwandes them macht emot the orena andar. 12820

8. Och böd them/ at the intet skulle taga medh sigh til wägs/ vtan käppen allena; icke skräppo/ icke brödh/ inga penningar i pungen: 12821

9. Vtan the skulle wara skodde 12822; och at the icke skulle kläda sigh vthi twå kiortlar.

10. Och sade til them: Hwar som hälst J ingån vthi ett huus/ blifwer ther/ til thes J dragen tädan. 12823

11. Och hwilken som icke anammar eder/ eller icke hörer eder/ går ther vth/ och skudder af eder thet stofft som är vnder edra fötter 12824/ til witnesbyrd öfwer them. Sannerliga säger jagh eder: Drägeligare warder Sodome och Gomorre på domedagh/ än them stadenom.

12. Och the gingo vth/ och predikade/ at man skulle bättra sigh: 12825

13. Och vthdrefwo många dieflar/ och smorde många krancka medh oljo 12849 12826/ och botade them.

III. Herodes menar at JEsus war Johannes/ then han hade låtit halshugga.

14. OCh fick Konung Herodes thetta höra: ty hans namn war redo kunnigt; och sade: Then Johannes som döpte/ är vpstånden ifrå the döda 12827; och therföre giör han sådana krafter.

15. Somlige sade: Thet är Elias; och somlige sade: Thet är en Prophete; eller såsom en af Propheterna. 12828

16. Tå Herodes sådant hörde/ sade han: Thenne är Johannes/ som jagh halshögg; han är vpstånden ifrå the döda.

17. Ty Herodes hade sändt bort/ och låtit gripa Johannes/ och satt honom i fängelse/ för Herodias/ sins broders Philippi hustru skul: ty han hade tagit henne til hustru; 12829

18. Men Johannes sade til Herodes: Tigh är icke låfligit/ at hafwa tins broders hustru. 12830

19. Men Herodias gick efter hans argesta/ och hade gierna dräpit honom; och kunde doch icke komma thes widh:

20. Ty Herodes fruchtade Johannem 12831/ wetandes/ at han war en from och helig man; och achtade 12850 honom; och lydde honom i mång stycke/ och hörde honom gierna.

21. Tå nu en belägen dagh kom/ at Herodes/ på sin födelse dagh 12832/ gaf the öfwersta/ och höfwitzmän/ och the yppersta i Galileen/ en aftonkost;

22. Gick Herodias dotter in/ och dansade/ och thet behagade Herodi/ och them ther medh honom såto widh bordet. Tå sade Konungen til pigona: Bed vthaf migh hwad tu wilt/ jagh wil gifwa tigh thet;

23. Och swor henne en eed: Hwad tu bediandes warder af migh/ wil jagh gifwa tigh/ alt in til hälften af mitt rike.

24. Hon gick vth/ och sade til sina moder: Hwad skal jagh bedia? Hon sade: Johannis Döparens hufwud.

25. Och hon gick strax medh hast in til Konungen/ och bad/ säijandes: Jagh wil/ at tu gifwer migh nu strax på ett faat Johannis Döparens hufwud.

26. Tå wardt Konungen bedröfwad: doch för eden skul/ och för theras skul som ther såto widh bordet/ wille han icke wisa henne af: 12833

27. Vtan strax sände Konungen bödelen/ och böd inhämta hans hufwud. Han gick åstadh/ och halshögg honom i fångahuset: 12834

28. Och bar fram hans hufwud på ett faat/ och fick pigone; och pigan fick thet sine moder.

29. Tå hans lärjungar thet sporde/ kommo the/ och togo hans lekamen vp/ och begrofwo honom.

IV. JEsus lärer i ödemarcken; och spisar 5000 män.

30. OCh Apostlarna församlades til JEsum/ och förkunnade honom all stycke; och hwad the giordt och lärdt hade. 12835

31. Tå sade han til them: Kommer J allene afsides medh migh vthi ödemarken/ och hwilen eder något litet: ty ther woro månge som gingo til och ifrå/ så at the hade icke tijd til at äta. 12836

32. Och så foor han bort afsides til skeps vthi ödemarken. 12837

33. Och folcket såg/ at the foro sina färde: och månge kände honom/ och lupo tijt tilsammans af alla städer til foot/ och kommo fram förr än the/ och församlades til honom.

34. Så gick JEsus vth/ och fick see thet myckla folcket/ och warkunnade sigh öfwer them 12838: förty/ the woro såsom fåår/ the ingen herdan hade 12839; och begynte lära them mycket.

35. Och tå nu dagen war fast framliden/ gingo hans Lärjungar til honom/ och sade: Här är öknen/ och tiden är fast förliden; 12840

36. Släpp them ifrå tigh/ at the måga gå bort i byarna/ och torpen här omkring/ och köpa sigh brödh: ty the hafwa intet äta.

37. Tå swarade han them/ och sade: Gifwer J them äta 12841. Tå sade the til honom: Skole wij gå bort/ och köpa för twhundrade penningar brödh/ och gifwa them äta?

38. Tå sade han til them: Huru mång brödh hafwen J? Går/ och seer til. Och sedan the hade sedt til/ sade the: Fem/ och twå fiskar. 12842

39. Tå böd han them/ at the skulle sättia sigh alle i maatskap/ i gröna gräset.

40. Och the satte sigh i hopar/ hundrade och hundrade/ femtijo och femtijo.

41. Och så tog han the fem brödh/ och the twå fiskar; och vplyfte sin ögon til himmelen 12843/ tackade 12844/ och bröt bröden/ och fick sinom Lärjungom/ at the skulle läggia för them; och the twå fiskar bytte han emellan them alla.

42. Och the åto alle/ och wordo mätte.

43. Och togo sedan vp tolf korgar fulla medh styckiom/ och af fiskomen.

44. Och the ther ätit hade/ woro widh femtusend mäu.

V. Lärjungarna fara åter öfwer: JEsus går på watnet/ och stillar stormen.

45. OCh strax dref han sina Lärjungar/ at the skulle gå til skeps/ och fara för honom öfwer hafwet til Bethsaida/ medan han skilde folcket ifrå sigh. 12845

46. Och när han hade skildt them ifrå sigh/ gick han tädan vp på ett berg/ til at bedia. 12846

47. Och tå aftonen kom/ war skepet mitt på hafwet/ och han på landet allena: 12847

48. Och han såg/ at the hade platz medh roende: ty wädret war them emot. Och widh fierde wächten om nattena/ kom han til them/ gångandes på hafwet; och han wille gå fram om them.

49. Och när the sågo honom gångandes på hafwet/ meente the thet hade warit ett spökelse/ och ropade:

50. Ty the sågo honom alle/ och wordo förskräckte; tå talade han them strax til/ och sade til them: Warer widh een godh tröst/ jagh äret; warer icke rädde.

51. Och han steg vp til them i skepet/ och wädret stillade sigh: och the wordo storliga förskräckte/ förvndrande widh sigh sielfwa öfwermåtton.

52. Ty the hade icke fått förstånd 12851 af bröden: ty theras hierta war förblindat.

VI. J landet Genesaret botar han många siuka.

53. OCh tå the öfwerfarne woro/ kommo the til thet landet Genesaret 12848/ och lade ther i hamn.

54. Och när the gingo vthu skepet/ kände the honom strax:

55. Och lupo omkring allan then landzändan; och begynte omkring föra the siuka på sängar/ tijt the hörde han war.

56. Och hwar han ingick/ i byar/ eller städer/ eller torp/ ther lade the kranck a på gatorna/ och bådo honom/ at the åth minsto måtte taga på hans klädefäll: och så månge som kommo widh honom/ the wordo helbregda.

7. Capitel.

TÅ disputerade han medh the Phariseer/ om the Äldstas stadgar/ hwilka the sigh sielfwe hafwa vppä tagit til at hålla/ förgätande Gudz budh/ v. 1. Och han lärde them/ hwar medh menniskian warder orenad/ v. 14. Så gick han in til Tyri och Sidons gränsor; ther halp han een Grekisk qwinnos dotter ifrå diefwulen/ v. 24. Åter kom han til thet Galileeska hafwet; ther halp han en döfwan/ then ock en dumbe war/ til sina hälso/ v. 31.

I. Christus disputerar medh Phariseerna/ om fädernas stadgar.

OCh til honom församlades the Phariseer/ och någre af the Skriftlärda/ som ifrå Jerusalem komne woro. 12852

2. Och tå the fingo see/ at somlige hans Lärjungar åto brödh medh meenliga 12869/ thet är/ medh otwagna händer/ straffade the thet:

3. Ty the Phariseer/ och alle Judar äta icke/ vtan the altid twå händerna; hållande the Äldstas stadgar:

4. Och när the komne äro vthaf torget/ äta the icke vtan the äro twagne. Och mycket sådant är/ som the hafwa tagit sigh vppå at hålla/ som är/ at twå dryckekar/ och krukor/ och kopparkar/ och bord.

5. Sedan frågade honom the Phariseer/ och the Skriftlärde: Hwij wandra icke tine Lärjungar efter the stadgar/ som the Äldsta vppåbudit hafwa; vtan äta brödh medh otwagna händer?

6. Tå swarade han/ och sade til them: Wäl hafwer Esaias propheterat om eder/ J skrymtare/ som skrifwit är: Thetta folcket ährar migh medh läpparna; men theras hierta är långt ifrå migh: 12853

7. Men fåfängt dyrka the migh/ lärande then lärdom/ som är menniskiors budh: 12854

8. Ty J bortkasten Gudz budh/ och hållen menniskors stadgar/ som är/ at twå krukor/ och dryckekar: och mycket sådant giören J.

9. Och han sade til them: Skiönliga bortkasten J Gudz budh/ på thet at J skolen hålla edar stadga.

10. Ty Mose hafwer sagt: Ähra tin fader/ och tina moder 12855. Och: Then ther bannar fader eller moger/ han skal döden döö. 12856

11. Men J säijen: Een menniskia må säija til fader/ och moder: Corban 12870; thet är sagt: Gudi är thet gifwit/ som tigh af migh skulle hafwa kommit til nytto.

12. Och tillåten så icke/ at han något giör sinom fader/ eller sine moder:

13. Och gioren Gudz ord om intet medh edar stadga 12857/ som J vppå lagt hafwen. Och mycket sådant gioren J.

II. Lärer/ hwar af menniskian warder orenad.

14. OCh han kallade til sigh alt folcket/ och sade til them: Hörer migh alle/ och förstår. 12858

15. Jntet går vthanefter in i menniskiona/ thet henne besmitta kan: men thet som går vthaf menniskione/ thet är thet som besmittar menniskiona. 12859

16. Then ther hafwer öron til at höra/ han höre. 12860

17. Och tå han skildes ifrå folcket/ och kom i huset/ frågade hans Lärjungar honom om liknelsen. 12861

18. Och han sade til them: Ären J ock så oförståndige? Förstån J icke ännu/ at alt thet vthanefter ingår i menniskiona/ thet kan icke besmitta henne?

19. Ty thet går icke in i hennes hierta/ vtan i buken; och hafwer sin naturliga vthgång/ ther all maat medh rensas.

20. Och han sade: Thet vthaf menniskione går/ thet besmittar menniskiona:

21. Ty innanefter/ vthu menniskiors hierta 12862/ vthgå onda tanckar/ hoor/ bolerij/ mandråp/

22. Stöld/ girighet/ swek/ listighet/ otuchtighet/ ondt öga/ hädelse/ högfärd/ galenskap; 12871

23. All thenna onda stycke gå innanefter vth/ och the besmitta menniskiona.

III. Een Grekisk qwinnos dotter warder frijad ifrå diefwulen.

24. SÅ stod han vp tädan/ och gick in i Tyri och Sidons gränsor 12863: och gick in vthi ett huus/ och wille at thet ingen weta skulle; och kunde doch icke blifwa fördold.

25. Ty een qwinna/ hwilkens dotter hade en oreen anda/ strax hon fick höra om honom/ kom hon/ och föll nedh för hans fötter.

26. Och thet war een Grekisk qwinna/ vthaf Syrophenice/ och bad honom/ at han wille vthdrifwa diefwulen af hennes dotter.

27. Men JEsus sade til henne: Lät barnen först mätte warda; thet är icke höfweligit/ at man tager barnens brödh/ och kastar för hundarna. 12864

28. Tå swarade hon/ och sade til honom: Ja/ HErre; doch äta hundarna/ vnder bordet/ vthaf barnens smolor.

29. Tå sade han til henne: För thetta talet skul/ gack; diefwulen är vthgången af tine dotter.

30. Och tå hon kom i sitt huus/ fan hon diefwulen vthgången wara/ och dottrena liggiandes på sängene.

IV. JEsus botar en döfwan; then ock en dumbe war.

31. OCh tå han åter vthgick ifrå Tyri och Sidons gränsor/ kom han til thet Galileeska hafwet/ mitt genom the landzändar widh the tijo städer. 12865

32. Och the hade fram för honom en döfwan/ then ther ock en dumbe war 12866; och bådo honom/ at han wille läggia handena på honom.

33. Tå tog han honom afsides vth ifrå folcket/ och satte sina finger i hans öron/ och spottade vth 12867/ ther medh han tog på hans tungo:

34. Och såg vp i himmelen/ suckade 12868/ och sade til honom: Hephethah; thet är sagt: Vplät tigh.

35. Och strax öpnades hans öron/ och hans tungos band wardt löst; och han talade redeliga.

36. Och böd han them/ at the skulle ingom säijat: men ju meer han thet förböd/ ju meer the förkunnade thet.

37. Och the förvndrade sigh öfwermåtton/ säijande: Alt hafwer han wäl bestält; the döfwa låter han höra/ och dumbar tala.

8. Capitel.

WJdh then tiden/ spisade han åter fyratusend menniskior/ på vnderligit sätt/ v. 1. Och när Phariseerna begärade tekn af honom/ blef thet them förnekat/ v. 10. Han förwarade ock sina Lärjungar för the Phariseers suurdeg/ v. 14. Widh Bethsaida gaf han en blindan sin syyn/ v. 22. Och när han kom til Cesarea/ frågade han sina Lärjungar/ hwad the trodde om honom/ v. 27. Och han förkunnade them om sitt lidande; förmanandes them til tolamod och stadighet i bekännelsen/ v. 31.

I. JEsus spisar 4000 menniskior.

VThi the dagar/ tå folcket war ganska mycket/ och hade intet thet the äta kunde/ kallade JEsus til sigh sina Lärjungar/ och sade til them:

2. Jagh warkunnar migh öfwer folcket: ty the hafwa nu i tre dagar töfwat när migh/ och hafwa intet äta: 12872

3. Och om jagh låter them fastande gå heem/ gifwas the vp i wägen: ty somlige vthaf them woro komne långwäga.

4. Och hans Lärjungar swarade honom: Hwar tager man brödh här i öknene/ ther man them medh mätta kan?

5. Tå sporde han them: Huru mång brödh hafwen J? Swarade the: Siu.

6. Och han böd folcket sättia sigh nedh på jordena: och han tog the siu brödh; tackade/ bröt/ och gaf sina Lärjungar/ at the skulle läggia them fram: och the lade fram för folcket.

7. Hade the ock några små fiskar: och tå han wälsignadt hade/ bad han ock läggia them fram.

8. Så åto the/ och wordo mätte: och the togo vp siu korgar medh aflefwor som öfwer woro.

9. Och the ther ätit hade/ woro widh fyratusend: och så lät han fara them.

II. The Phariseer begära tekn.

10. OCh strax steg han til skeps/ medh sina Lärjungar/ och kom in til the landzändar Dalmanutha. 12873

11. Och the Phariseer gingo vth/ och begynte disputera medh honom/ frestande honom/ och begärande af honom tekn af himmelen. 12874

12. Tå suckade han i sinom Anda/ och sade: Hwij söker thetta slächtet tekn? Sannerliga säger jagh eder; thesso slächte skal intet tekn gifwas. 12875

13. Så gaf han them öfwer; och gick åter i skepet/ och foor vthöfwer.

III. JEsus warnar Lärjungarna för the Phariseers suurdeg.

14. OCh the hade förgätit taga brödh/ så at the hade icke meer än ett brödh medh sigh i skepet. 12876

15. Tå böd han them/ säijandes: Seer til/ wachter eder för the Phariseers suurdeg/ och för Herodis suurdeg. 12877

16. Och the tänckte hijt och tijt/ säijandes emellan sigh: Thet äret/ wij hafwe intet brödh.

17. Tå JEsus thet förnam/ sade han til them: Hwad bekymren J eder/ at J hafwen icke brödh? Kunnen J ännu intet achta/ eller förstå? Hafwen J ännu edor hierta förblindat? 12878

18. Hafwandes ögon/ och seen intet? Och hafwandes öron/ och hören intet?

19. Och minnens J icke/ tå jagh bröt fem brödh ibland femtusend; huru många korgar vptogen J fulla medh aflefwor? Sade the: Tolf. 12879

20. Och tå jagh bröt siu brödh ibland fyratusend/ huru många korgar vptogen J vthaf the aflefwor? The sade: Siu. 12880

21. Och han sade til them: Hwij förstån J tå intet?

IV. Gifwer en blind sin syyn.

22. OCh han kom til Bethsaida: och the hade fram för honom en blindan/ och bådo honom/ at han wille taga på honom.

23. Och så tog han then blinda widh handena/ och ledde honom vthu byyn; och spottade 12881 i hans ögon/ och lade händer på honom/ och frågade honom/ om han något såg.

24. Tå såg han vp/ och sade: Jagh seer folcket gå/ lika som thet wore träå. 12891

25. Sedan lade han åter händerna på hans ögon/ och giorde thet så/ at han fick synen igen: och wardt så botad/ at han sedan såg klarliga alla.

26. Och han lät gå honom heem/ och sade: Gack intet in i byyn; och säg icke heller thet någrom ther inne.

V. JEsus frågar om Lärjungarnas troo; och Petrus giör sin bekännelse.

27. OCh JEsus gick vth/ och hans Lärjungar/ til the byar widh Cesarea/ som kallas Philippi; och i wägen frågade han sina Lärjungar/ säijandes til them: Hwem säger folcket migh wara? 12882

28. The swarade: Johannes Döparen; och somlige Elias; och somlige en af Propheterna.

29. Tå sade han til them: Hwem säijen J migh wara? Swarade Petrus/ och sade til honom: Tu äst Christus.

30. Tå hotade han them/ at the skulle ingom säija om honom:

VI. JEsus förkunnar sitt lidande.

31. OCh begynte til at vnderwisa them/ at menniskiones Son skulle mycket lida/ och förkastas af the Äldsta/ och af the öfwersta Presterna/ och af the Skriftlärda/ och dödas; och efter tre dagar vpstå igen. 12883

32. Och talade han thet talet vppenbart. Tå tog Petrus honom til sigh/ och begynte näpsa honom.

33. Tå wände han sigh om/ och såg på sina Lärjungar/ och näpste Petrum/ säijandes: Gack bort ifrå migh/ tu Satan 12884: ty tu besinnar icke thet Gudi tilhörer/ vtan thet menniskior tilhörer.

VII. Förmanar Lärjungarna til ståndachtighet.

34. OCh kallade han til sigh folcket/ medh sina Lärjungar/ och sade til them: Then migh wil följa/ han försake sigh sielf/ och tage sitt kors vppå sigh/ och följe migh. 12885

35. Ty then som wil behålla sitt lijf/ han skal mista thet: och then som mister sitt lijf/ för mina och Evangelij skul/ han skal thet behålla. 12886

36. Ty hwad hielper thet menniskione/ om hon kunde winna hela werldena/ och togo skada til sin siäl?

37. Eller hwad kan een menniskia gifwa/ ther hon sin siäl medh lösa må? 12887

38. Men then som blyjes widh migh/ och min ord/ vthi thetta horeska och syndiga slächtet 12888; widh honom skal ock menniskiones Son blyjas 12889/ när han kommer i sins Faders härlighet/ medh the Helga Änglar. 12890

9. Capitel.

JEsus förkunnar sitt rikes härlighet/ v. 1. Sex dagar ther efter wardt han förklarad för them vppå ett berg/ v. 2. Sedan vnderwiste han them om sin vpståndelse; och om Elia/ som komma skulle för HErrans dagh/ v. 9. När han kom til Lärjungarna/ hade the fram en som war besatt medh en stum anda/ then Lärjungarna intet kunde vthdrifwa; men han dref honom vth/ v. 14. Åter sade han them om sitt lidande/ v. 30. Och förmante them til enighet och ödmiukhet/ v. 33. Tå wardt honom sagt om en som giorde vnder i hans namn/ v. 38. Och han böd them/ at the skulle vndfly förargelse/ och wara enige/ v. 42.

I. Christus förkunnar sin härlighets vppenbarelse; och warder sielf förklarad.

OCh han sade til them: Sannerliga säger jagh eder/ någre äro ibland them som här stå/ the ther icke skola smaka döden/ til thes the få see Gudz rike komma medh kraft. 12892

2. Och efter sex dagar/ tog JEsus Petrum/ Jacobum/ och Johannem til sigh; och hade them allena vp på ett högt berg afsides; och wardt förklarad för them: 12893

3. Och hans kläder wordo klar/ och ganska hwijt/ såsom sniö/ at ingen färgare på jordene kan giöra them så hwijt.

4. Och them syntes Elias/ medh Mose; och the talade medh JEsu.

5. Tå swarade Petrus/ säijandes til JEsum: Rabbi/ här är oß godt at wara; lät oß giöra här tre hyddor/ tigh een/ Mosi een/ och Elie een.

6. Men han wiste icke hwad han sade: ty the woro häpne wordne.

7. Och en skyy kom/ som öfwerskygde them; och een röst kom vthaf skyyn/ och sade: **Thenne är min käre Son; honom hörer.** 12894

8. Och i thet samma/ som the sågo sigh om/ sågo the ingen wara ther när them/ vtan allena JEsus.

II. Vnderwiser Lärjungarna om sin vpståndelse; och om Elie ankomst.

9. MEn tå the gingo neder af berget/ böd han them/ at the skulle ingom säija hwad the sedt hade/ förr än menniskiones Son wore vpstånden ifrå the döda. 12895

10. Och the behöllo thet ordet när sigh/ och befrågade emellan sigh/ hwad thet skulle wara/ at han sade vpstå ifrå the döda.

11. Och the sporde honom/ säijande: Hwad är thet/ som the Skriftlärde säija/ at Elias måste komma först? 12896

12. Men han swarade/ och sade til them: Elias skal ju komma först/ och sättia all ting i lagh igen: och at menniskiones Son skal mycket lida/ och förachtad warda/ såsom skrifwit är. 12897

13. Men jagh säger eder: Elias är kommen 12898/ och the giorde honom alt thet the wille/ såsom skrifwit war om honom.

14. Tå han kom til sina Lärjungar/ såg han mycket folck omkring them; och the Skriftlärda disputerande medh them.

15. Och strax alt folcket såg honom/ wordo the häpne; och lupo til/ och helsade honom.

16. Och han sporde the Skriftlärda: Hwad disputeren J medh them?

III. Hielper en besattan ifrå diefwulen.

17. OCh en af folcket swarade/ och sade: Mästar/ jagh hafwer haft min son hijt til tigh/ then ther hafwer en stum anda: 12899

18. Och tå han tager honom fatt/ faar han illa medh honom; och han fradgas/ och gnislar medh sina tänder/ och förtwinar. Jagh talade medh tina Lärjungar/ at the skulle drifwa honom vth; och the kunde icke.

19. Tå swarade han honom/ och sade: O J otrogna slächte; huru länge skal jagh wara när eder? Huru länge skal jagh lida eder? Leder honom hijt til migh.

20. Och the ledden fram til honom. Tå anden fick see honom/ strax foor han illa medh honom 12900; och föll neder på jordena/ och wälte sigh/ och fradgades.

21. Tå sporde han hans fader til: Huru länge är sedan thetta kom honom vppå? Tå sade han: Vthaf barndom.

22. Och han hafwer ofta kastat honom i elden/ och i watnet/ at han måtte förgiöra honom: men förmå tu något/ så warkunna tigh öfwer oß/ och hielp oß.

23. JEsus sade til honom: Om tu troo kant; all ting äro mögelig honom som troor. 12901

24. Och strax ropade drängsens fader/ medh gråtande tårar/ säijandes: HErre/ jagh troor; hielp mina otro.

25. När JEsus såg at folcket lop til medh/ näpste han then orena andan/ och sade til honom: Tu ande/ döfwer och dumbe/ jagh biuder tigh/ gack vth af honom; och gack intet meer här efter in vthi honom.

26. Så ropade anden/ och foor ganska illa medh honom/ och gick vth: och han wardt som han hade warit död; så at månge sade: Han är död.

27. Tå tog JEsus honom widh handena/ och reste honom vp; och han stod vp.

28. Och när han kom heem i huset/ frågade hans Lärjungar honom afsides: Hwij förmåtte icke wij vthdrifwa honom? 12902

29. Sade han til them: Thetta slächtet kan medh ingen ting vthfara/ vtan medh böön och fasto.

IV. Förkunnar åter sitt lidande.

30. OCh the gingo tädan/ och wandrade genom Galileen: och han wille icke/ at någor skulle wetat.

31. Ty han vnderwiste sina Lärjungar/ och sade til them: Menniskiones Son skal warda öfwerantwardad i menniskiors händer/ och the skola döda honom 12903; och tå han är dödad/ skal han på tredie dagen vpstå.

32. Men the förstodo intet hwad han sade/ och torde icke spörja honom.

V. Förmanar til ödmiukhet; och at vndfly trätosamhet.

33. SÅ kom han til Capernaum: och när han war kommen i huset/ sporde han them: Hwad handlade J eder emellan i wägen?

34. Men the tigde: förty the hade handlat emellan sigh i wägen/ hwilken af them ypperst war. 12904

35. Och tå han hade satt sigh/ kallade han the tolf/ och sade til them: Hwilken som wil then främste wara/ han skal wara ytterst af allom/ och allas tienare. 12905

36. Och så tog han ett barn/ och stälte thet mitt ibland them: och tå han hade tagit thet i sin famn 12906/ sade han til them:

37. Hwilken som anammar ett sådant barn i mitt namn/ han anammar migh 12907: och hwilken migh anammar/ han anammar icke migh/ vtan honom som migh sändt hafwer.

VI. Vnderwiser Lärjungarna om en vndersman; och warnar moot förargelse.

38. MEn Johannes swarade honom/ säijandes: Mästar/ wij sågom en vthdrifwa dieflar vthi titt namn/ och han följer oß icke; och wij förbude honom thet/ efter han icke följer oß. 12908

39. Tå sade JEsus: Förbiuder honom icke: ty ingen är then som giör krafter i mitt namn/ som snarliga kan tala ondt på migh: 12909

40. Förty then ther icke är emot oß/ han är medh oß. 12910

41. Men hwilken som gifwer eder dricka en begare watn/ i mitt namn/ therföre at J Christo tilhören/ sannerliga säger jagh eder/ han skal ingalunda mista sin löön. 12911

42. Och hwilken som förargar 12912 en af the små som troo på migh/ bättre wore honom/ at widh hans hals hängdes en qwarnsteen/ och han bortkastades vthi hafwet.

43. Nu/ om tin hand wore tigh til förargelse/ hugg henne af: bättre är tigh enhändtan ingå vthi lifwet/ än at tu hafwer twå händer/ och faar til helwetet/ vthi ewig eld: 12913

44. Ther theras matk icke döör/ och elden icke vthsläckes. 12914

45. Och om tin foot wore tigh til förargelse/ hugg honom af: tigh är bättre/ at tu ingår vthi lifwet halter/ än at tu hafwer twå fötter/ och warder kastad til helwetet/ vthi ewig eld:

46. Ther theras matk icke döör/ och elden icke vthsläckes.

47. Och om titt öga wore tigh til förargelse/ rif thet vth: bättre är tigh/ at tu enögder ingår vthi Gudz rike/ än at tu skulle hafwa tw ögon/ och bortkastas i helwetes eld:

48. Ther theras matk icke döör/ och elden icke vthsläckes.

49. Ty hwar och en måste medh eld saltad warda 12918/ och alt offer måste medh salt saltas. 12915

50. Salt är ett godt ting: hwar nu saltet mister sin sälto/ hwar medh skal man salta 12916? Hafwer salt vthi eder/ och hafwer frijd emellan eder inbyrdes. 12917

10. Capitel.

SÅ gick han åter in i Judeen/ v. 1. Ther swarade han til thet spörsmålet/ om hionelags skilnad/ v. 2. Tog barn til sigh/ och wälsignade them/ v. 13. Han swarade ock til then rika ynglingens spörsmål/ om goda gierningar/ v. 17. Så ock Petro/ om theras löön/ som för Christi bekännelse något lida/ v. 28. Åter sade han them om sitt lidande/ v. 32. Tå begärade Zebedei söner/ at the måtte blifwa the ypperste i hans rike; ther öfwer knorrade the andre: men han förmante them til ödmiukhet/ v. 35. På wägen widh Jericho gaf han en blindan sin syyn/ v. 46.

I. Christi resa in i Judeen.

OCh tå han stod vp tådan/ kom han vthi Judee landzändar/ widh sidon af Jordan 12919: och folcket församlades åter til honom; och åter lärde han them/ såsom hans seder war.

II. Christus swarar the Phariseer på theras fråga/ om hionelags skilnad.

2. TÅ gingo the Phariseer til/ och frågade honom: Är thet ock mannenom låfligit skilja sina hustru ifrå sigh? Frestande honom.

3. Tå swarade han/ och sade til them: Hwad hafwer Mose budit eder?

4. Sade the: Mose tilstadde skrifwa ett skiljobref/ och öfwergifwa henne. 12920

5. Swarade JEsus/ och sade til them: För edor hiertas hårdhet skul/ skref han eder thetta budet.

6. Men af första skapelsen/ hafwer Gudh giordt them/ man och qwinno: 12921

7. Förthenskul skal man öfwergifwa sin fader och moder/ och blifwa widh sina hustru: 12922

8. Och the tw warda ett kött: så äro the nu icke tw/ vtan ett kött. 12923

9. Hwad Gudh hafwer tilhopa fogat/ thet skal menniskian icke åthskilja. 12924

10. Och i huset/ frågade hans Lärjungar honom på nytt om samma ärende.

11. Och han sade til them: Hwilken som skil sina hustru ifrå sigh/ och tager ena andra/ han bedrifwer hoor emot henne. 12925

12. Och om qwinnan öfwergifwer sin man/ och tager en annan/ hon bedrifwer hoor.

III. Tager barn til sigh/ och wälsignar them.

13. OCh the hade barn til honom/ at han skulle taga på them; men Lärjungarna näpste them/ som them fram hade. 12926

14. Men när JEsus thet såg/ wardt han mißlynt/ och sade til them: Läter barnen komma til migh/ och förmener them icke: ty sådana hörer Gudz rike til. 12927

15. Sannerliga säger jagh eder: Hwilken som icke vndfår Gudz rike såsom ett barn/ han kommer ther aldrig in.

16. Och han tog them vp i famnen/ och lade händerna på them/ och wälsignade them. 12928

IV. Swarar then rike ynglingen på hans spörsmål/ om wägen til lifwet.

17. OCh tå han tädan vthgången war på wägen/ lop en til/ och föll på knää för honom/ och frågade honom: Gode Mästar/ hwad skal jagh giöra/ at jagh måtte få ewinnerligit lijf? 12929

18. Men JEsus sade til honom: Hwij kallar tu migh godan? Jngen är godh 12949/ vtan en/ thet är Gudh.

19. Budorden 12930 wetst tu: Tu skalt icke bedrifwa hoor: Tu skalt icke dräpa: Tu skalt icke stiäla: Tu skalt icke tala falskt witnesbyrd: Tu skalt ingen bedraga: Ähra tin fader/ och moder.

20. Tå swarade han/ och sade til honom: Mästar/ thet hafwer jagh alt hållet vthaf min vngdom.

21. JEsus såg på honom/ och älskade honom/ och sade til honom: Ett fattas 12950 tigh; gack bort/ säl alt thet tu hafwer/ och gif the fattiga/ och tu skalt få en skatt i himmelen 12931; och kom/ följg migh/ och tag korßet vppå tigh.

22. Och han wardt bedröfwad af talet/ och gick bort sörjandes: ty han hade många ägodelar.

23. Och JEsus såg sigh om/ och sade til sina Lärjungar: Huru swårliga kunna the rike komma in vthi Gudz rike. 12932

24. Men hans Lärjungar wordo förskräckte af hans ord. Tå swarade åter JEsus/ och sade til them: Huru swårt är thet/ käre barn/ them som sättia sina tröst 12933 på sina rikedomar/ ingå vthi Gudz rike.

25. Lättare är en Cameel gå igenom ett nålsöga/ än en rijk gå in vthi Gudz rike.

26. Men the förvndrade sigh öfwermåtton/ och sade widh sigh sielfwa: Ho kan tå warda salig?

27. Men JEsus såg på them/ och sade: För menniskiom är thet omögeligit; men icke för Gudh: **ty när Gudi äro all ting mögelig.** 12934

V. Gifwer ock Petro swar/ på hans fråga/ om belöning.

28. OCh Petrus begynte säija til honom: Sij/ wij hafwe öfwergifwit all ting/ och följgdt tigh. 12935

29. Swarade JEsus/ och sade: Sannerliga säger jagh eder: Jngen är then som hafwer öfwergifwit huus/ eller bröder/ eller systrar/ eller fader/ eller moder/ eller hustru/ eller barn/ eller åkrar/ för min/ och Evangelij skul;

30. Then icke får hundradefalt igen/ nu i thenna tiden 12951/ huus/ och bröder/ och systrar/ och mödrar/ och barn/ och åkrar 12952/ medh förföljelsen 12953; och i tilkommande werld ewinnerligit lijf. 12936

31. Men månge the som the främste äro/ warda the ytterste/ och the ytterste the främste. 12937

VI. Berättar om sitt tilstundande lidande.

32. OCh the woro på wägen/ gångande vp til Jerusalem 12938: och JEsus gick för them/ och the woro förskräckte/ och gingo efter honom/ fruchtande sigh. Så tog JEsus åter til sigh the tolf/ och begynte säija them/ hwad honom öfwergå skulle:

33. Sij/ wij gåm vp til Jerusalem; och menniskiones Son skal öfwerantwardas the öfwersta Presterna/ och the Skriftlärda; och the skola fördöman til dödz/ och öfwerantwardan Hedningomen:

34. Och the skola begabban/ och hudflängian/ bespottan/ och dödan; och tredie dagen skal han vpstå igen.

VII. Zebedei söners begäran; och Christi ther på följde swar/ medh förmaning til ödmiukhet.

35. TÅ gingo til honom Jacobus och Johannes/ Zebedei söner/ och sade: Mästar/ wij wilje at tu giör oß hwad som hälst wij bedie. 12939

36. Sade han til them: Hwad wiljen J jagh skal giöra eder?

37. Sade the til honom: Gif oß/ at wij sittie/ then ene på tine högra hand/ och then andre på tine wänstra/ vthi tin härlighet.

38. Men JEsus sade til them: J weten icke hwad J bedien: kunnen J dricka then kalken som jagh dricker? Och döpas medh then döpelsen ther jagh medh döpes? 12940

39. Tå sade the til honom: Ja/ kunne wij så. Sade JEsus til them: Then kalken jagh dricker/ skolen J ock dricka; och medh then döpelse ther jagh medh döpes/ skolen J döpas:

40. Men sittia på mine högra och wänstra hand/ står icke migh til at gifwa; vtan them händer thet/ som thet beredt är. 12941

41. När the tijo hörde thetta/ begynte the wara illa til fridz medh Jacobo och Johanne. 12942

42. Men JEsus kallade them til sigh/ och sade til them: J weten/ at werldzlige Förstar äro rådande/ och the mächtige ibland them hafwa wälde: 12943

43. Men thet skal icke så wara ibland eder: vtan then som ibland eder wil ypperst wara/ han skal wara edar tienare.

44. Och then som ibland eder wil wara then främste/ han skal wara allas dräng: 12944

45. Ty ock menniskiones Son är icke kommen/ på thet han skulle låta tiena sigh; vtan på thet han wille tiena 12945/ och gifwa sitt lijf til återlösning för många. 12946

VIII. Bartimeus bekommer sin syyn igen.

46. OCh the kommo til Jericho. Och tå han gick vth af Jericho/ och hans Lärjungar/ och en mächtig stoor hoop folck 12947; tå satt ther widh wägen en blinder/ Bartimeus Timei son/ tiggiandes. *

47. Och när han hörde/ at thet war JEsus af Nazareth/ begynte han ropa/ och säija: JEsu Davidz Son/ warkunna tigh öfwer migh.

48. Och månge näpste honom/ at han skulle tiga: men han ropade thes meer/ Davidz Son/ warkunna tigh öfwer migh.

49. Så stadnade JEsus/ och lät kalla honom. Och the kallade then blinda/ och sade til honom: War widh ett

godt modh; statt vp/ han kallar tigh.

50. Han kastade ifrå sigh sin mantel/ stod vp/ och kom til JEsum.

51. Tå swarade JEsus/ och sade til honom: Hwad wilt tu/ at jagh skal giöra tigh? Then blinde sade til honom: Rabboni/ at jagh måtte få min syyn.

52. JEsus sade til honom: Gack/ tin troo hafwer giordt tigh helbregda 12948. Och strax fick han sin syyn/ och fölgde JEsum i wägen.

11. Capitel.

NÄr JEsus nalkades Jerusalem/ sände han bort/ och lät hämta en åsnafola/ och red in i Jerusalem/ v. 1. Om aftonen gick han vth til Bethanien. Andre morgonen tå han gick in i staden/ förbannade han ett fikonaträ/ så at thet torkades/ v. 11. Sedan kom han i templet; ther dref han vth them som köpslagade i templet/ v. 15. Han lärde ock sina Lärjungar/ hwad kraft som war medh trona och bönen/ v. 22. Påminte them om försonlighet/ v. 25. När han åter kom til Jerusalem/ tredie dagen/ frågade honom the Phariseer af hwad macht han alt thetta giorde/ v. 27. JEsus frågade them igen om Johannis döpelse/ v. 29.

I. Om Christi sidsta inridande i Jerusalem.

OCh tå the kommo in moot Jerusalem/ til Bethphage/ och Bethanien/ widh oljoberget/ vthsände han twå af sina Lärjungar; 12954

2. Och han sade til them: Går i byyn som för eder är; och strax J kommen ther in/ warden J finnande en fola bunden/ ther ännu ingen menniskia på suttit hafwer; löser honom/ och hafwer honom hijt.

3. Och om någor säger til eder: Hwij giören J thetta? Säger: HErren behöfwer honom; och tå skal han strax sända honom hijt.

4. Så gingo the bort/ och funno folan bunden för dörene/ widh wägamotet/ och löste honom.

5. Och somlige som ther stodo/ sade til them: Hwad giören J/ at J lösen folan?

6. Tå sade the til them/ såsom JEsus hade budit them; och så läto the betämma them.

7. Och the hade folan til JEsum/ och kastade sin kläder 12955 på honom; och han satte sigh ther vppå. 12956

8. Och månge bredde sin kläder på wägen; och somlige skåro qwistar af trään/ och strödde på wägen.

9. Och the ther före gingo/ och ther efter fölgde/ ropade/ och sade: Hosianna 12971; wälsignad ware then som kommer i HErrans namn. 12957

10. Wälsignat ware wårs faders Davidz rike/ som kommer i HErrans namn; Hosianna 12971 i högdene.

II. Huru han förbannar ett fikonaträ.

11. OCh HErren gick in i Jerusalem/ och i templet/ och besåg all ting: och när thet led åth aftonen/ gick han vth til Bethanien/ medh the tolf.

12. Och dagen ther efter/ tå the gingo vth ifrå Bethanien/ hungrade honom: 12958

13. Och han fick see ett fikonaträ ther långt ifrå/ som löf hade: tijt kom han/ om han til ewentyrs måtte finna

ther något vppå; och tå han kom tijt/ fan han ther intet annat än löf: ty thet war icke tå tijd til fikon.

14. Och JEsus swarade/ och sade til thet: Äte aldrig någor här efter frucht af tigh til ewig tijd. Och hans Lärjungar hörde thet.

III. Vthdrifwer them som köpslaga i templet.

15. OCh the kommo til Jerusalem. Och JEsus gick in i templet/ och begynte vthdrifwa them som sålde och köpte i templet; och förstörte the wäslares bord/ och theras stolar som dufwor sålde: 12959

16. Och stadde icke til/ at någor bar något genom templet.

17. Och han lärde/ och sade til them: Är icke skrifwit? Mitt huus skal kallas/ ett bönehuus allom folckom 12960; men J hafwen giordt thet til een röfware kulo. 12961

18. Och the Skriftlärde/ och öfwerste Presterna/ fingo thet höra; och begynte sökia efter/ huru the kunde förgiöra honom 12962: men the fruchtade för honom: ty alt folcket förvndrade sigh på hans lärdom.

19. Och tå aftonen kom/ gick han vthu staden.

20. Och om morgonen gingo the ther fram om/ och sågo fikonaträd förtorkat wara in til roten.

21. Tå kom Petrus thet ihogh/ och sade til honom: Rabbi/ sij/ thet fikonaträd som tu bannade är förtorkat. 12963

Lärer om trones kraft.

22. JEsus swarade/ och sade til them: Hafwer trona til Gudh.

23. Sannerliga säger jagh eder/ hwilken som hälst sade til thetta berg: Häf tigh vp/ och kasta tigh i hafwet; och han twiflade intet i sitt hierta/ vtan trodde 12964 så skee skola som han sade; honom skal skee alt thet han säger.

24. Therföre/ säger jagh eder: Alt thet J bedien i edra böner/ troor at J fån thet/ så skal thet skee eder. 12965

25. Och när J stån och bedien/ så förlåten/ om J något hafwen emot någon: på thet edar Fader/ som i himmelen är/ skal ock förlåta eder edra brister. 12966

26. Men om J icke förlåten/ så skal icke heller edar Fader/ som är i himmelen/ förlåta thet J bryten.

IV. The Phariseers spörsmål til Christum; och Christi til them

27. OCh som the kommo åter til Jerusalem/ och han gick i templet/ kommo til honom the öfwerste Presterna/ och the Skriftlärde/ och the Äldste; 12967

28. Och the sade til honom: Af hwad macht giör tu thetta? Och hwilken hafwer gifwit tigh thenna machten 12968/ at tu thetta giöra skalt?

29. JEsus swarade/ och sade til them: Jagh wil ock något spörja eder; swarer migh/ så wil jagh säija eder/ af hwad macht jagh thetta giör.

30. Johannis döpelse/ war then af himmelen/ eller af menniskior? Swarer migh.

31. Och the tänckte widh sigh/ och sade: Säije wij/ af himmelen; tå säger han: Hwij trodden J honom icke tå? 12969

32. Men säije wij/ at then war af menniskiom/ rädes wij för folcket: ty alle höllo Johannes för en san Prophet. 12970

33. Och så swarade the/ säijande til JEsum: Wij wete thet icke. Swarade JEsus/ och sade til them: Jcke heller säger jagh eder/ af hwad macht jagh thetta giör.

12. Capitel.

TÅ sade han them een liknelse om wijngårdzmännerna/ som dråposins herras tienare/ samt hans son/ v. 1. Han swarade ock til theras spörsmål/ om skattpenningen/ v. 13. Sammaledes til the Sadduceers fråga/ om vpståndelsen/ v. 18. Och them Skriftlärda/ om thet yppersta budet i lagen/ v. 28. Så sporde han them igen om Christo/ hwars son han war/ v. 35. Han straffade ock the Phariseers högfärd/ och girigbet/ v. 38. Och prisade then fattiga enkiones offer/ v. 41.

I. Christus talar til the Phariseer genom liknelser. 1 Af otacksama wijngårdzmän.

OCh han begynte tala them til i liknelser: En man plantade en wijngård 12972/ och gärde ther omkring en gård/ och grof en präß/ och bygde ett torn: och legde honom vth wijngårdzmännom; och foor så vth i främmande land.

2. Och tå rätta tiden war/ sände han sin tienare til wijngårdzmännerna/ at han skulle anamma af wijngårdzmännerna vthaf wijngårdsens frucht:

3. Men the togo honom/ och slogo honom/ och läto honom gå ifrå sigh tomhändtan.

4. Åter sände han til them en annan tienare: then kastade the hufwudet sönder medh steen/ och läto honom gå ifrå sigh försmäddan.

5. Åter sände han en annan/ then dråpo the; och många andra/ somliga hudflängde the/ och somliga dråpo the.

6. Så hade han ännu en enda son/ then han kär hade; honom sände han ock til them på thet sidsta/ säijandes: The hafwa ju een försyyn för min son.

7. Men wijngårdzmännerna sade emellan sigh: Thenne är arfwingen 12973; kommer/ läter oß dräpa honom 12974/ så warder arfwedelen wår.

8. Tå togo the honom/ och dråpo honom/ och kastaden vthu wijngården.

9. Hwad skal nu wijngårdzherren giöra? Han skal komma/ och förgiöra wijngårdzmännerna/ och få wijngården androm.

2. Af en hörnsteen.

10. Hafwen J ock icke läsit thenna Skriften? **Then stenen/ som byggningsmännerna bortkastade/ är worden en hörnsteen:** 12975

11. Af HErranom är thetta giordt; och är vnderligit för wår ögon.

12. Och the sokte efter at gripa honom; men the räddes för folcket: ty the förstodo/ at han sade thenna liknelsen om them. Så gåfwo the honom öfwer/ och gingo sin wägh.

II. Christus vthreder theras fråga/ om skattpenningen.

13. OCh sände the til honom några af the Phariseer/ och the Herodianer/ at the skulle gripa honom i orden. 12976

14. Tå the kommo/ sade the til honom: Mästar/ wij wete at tu äst sanferdig/ och skiöter om ingen: ty tu seer icke efter menniskiors person/ vtan lärer Gudz wägh rätt: Är thet ock rätt/ at man gifwer Keisarenom skatt/ eller icke? Skole wij gifwan/ eller icke gifwan?

15. Men han förstod theras skrymtan/ och sade til them: Hwij fresten J migh? Tager hijt penningen/ at jagh må see honom.

16. Och the båro honom fram. Tå sade han til them: Hwars beläte och öfwerskrift är thetta? Sade the til honom: Keisarens.

17. Tå swarade JEsus/ och sade til them: Så gifwer Keisarenom hwad Keisarenom tilhörer/ och Gudi thet Gudi tilhörer 12977. Och the förvndrade sigh på honom.

III. Swarar på the Sadduceers spörsmål/ om vpståndelsen.

18. SÅ kommo the Sadduceer til honom/ hwilke säija/ at ingen vpståndelse är 12978; och sporde honom/ säijande:

19. Mästar/ Mose hafwer skrifwit oß/ om någors mans broder döör/ och låter hustru efter sigh/ och låter ingen barn efter sigh/ tå skal hans broder taga hans hustru/ och vpwäckia sinom broder sädh. 12979

20. Thet woro siu bröder: och then förste tog sigh hustru; och han blef död/ och lefde ingen sädh efter sigh.

21. Och then andre tog henne/ och blef död; then icke heller lefde sädh efter sigh. Och then tridie sammalunda.

22. Så at siu togo henne/ och lefde doch ingen sädh. Sidst af allom/ dödde ock hustrun.

23. Hwilkens theras hustru skal hon nu wara/ i vpståndelsen/ tå the skola vpstå? Ty siu hade haft henne til hustru.

24. Swarade JEsus/ och sade til them: J faren wille/ therföre at J icke weten Skriftena/ eij heller Gudz kraft.

25. Ty tå the vpståndne äro ifrå the döda/ tager man sigh icke hustru/ och icke gifs heller hustru manne: vtan the äro såsom Änglar/ som i himmelen äro. 12980

26. Men om the döda/ at the skola vpstå/ hafwen J icke läsit J Mose book/ huruledes Gudh talade medh honom i buskanom/ säijandes: Jagh är Abrahams Gudh/ och Jsaacs Gudh/ och Jacobs Gudh? 12981

27. Han är icke the dödas Gudh/ vtan theras Gudh som lefwa. Så faren J nu mycket wille.

IV. Gifwer en Skriftlärd vnderwijsning/ om thet yppersta budet i lagen.

28. TÅ gick en fram af the Skriftlärda/ then ther på hördt hade/ huru the tilhopa disputerat hade/ och hade sedt/ at han hade wäl swarat them/ och sporde honom til: Hwilket är thet yppersta af all budorden? 12982

29. JEsus swarade honom: Thet yppersta af all budorden är thetta: Hör/ Jsrael; HErren wår Gudh/ är allena HErre. 12983

30. Och: Tu skalt älska tin HErra Gudh/ af alt titt hierta/ och af allo tine siäl/ och af all tin hogh/ och af allo tine macht 12984. Thetta är thet yppersta budet.

31. Och thet andra är theßo lijkt: Älska tin nästa/ som tigh sielf 12985. Jntet annat budh är större än thessa.

32. Och then Skriftlärde sade til honom: Mästar/ tu hafwer alt rätt sagt/ at Gudh är en/ och ingen annar är förvthan honom.

33. Och at älska honom af alt hierta/ och af alt förstånd/ och af allo siäl/ och af allo macht: och älska sin nästa som sigh sielf/ thet är meer än bränneoffer/ och all offer.

34. Tå JEsus såg/ at han wijsliga swarat hade/ sade han til honom: Tu äst icke långt ifrå Gudz rike. Och sedan torde ingen fråga honom.

V. Föreställes the Skriftlärda een fråga/ om Christi person.

35. OCh swarade JEsus/ och sade/ lärandes i templet: Huru säija the Skriftlärde/ at Christus är Davidz son? 12986

36. Ty David/ genom then Helga Anda/ säger: HErren sade til min Herra; sätt tigh på min högra hand/ til thes jagh hafwer satt tina owänner tigh til en fotapall. 12987

37. Så kallar nu David honom Herra: hwadan är han tå hans son? Och en stoor deel af folcket hörde honom gierna.

VI. Christus warnar emot Phariseernas laster och odygder.

38. OCh han lärde them/ och sade til them: Wachter eder för the Skriftlärda 12988: the gå gierna i sijd kläder/ och låta gierna hälsa sigh på torgen;

39. Och sittia gierna främst i Synagogorna/ och främst widh bordet i gästaboden:

40. Hwilke vpäta enkiors huus 12989/ förebärande långa böner: thesse skola få thes swårare fördömelse.

VII. Berömer een fattig enkios offer.

41. OCh satte sigh JEsus twärt emot offerkistona 12990/ och såg vppå/ huruledes folcket lade penningar i kistona: och månge rike lade mycket in.

42. Och een fattig enkia kom/ och lade in twå skärfwar/ thet war en penning.

43. Tå kallade han sina Lärjungar til sigh/ och sade til them: Sannerliga säger jagh eder: Thenna fattiga enkian lade meer 12992 in i kistona/ än alle the andre som ther inlade. 12991

44. Ty the hafwa alle inlagt af thet them öfwerlop: men hon inlade/ vthaf sin fattigdom/ alt thet hon hade/ alla sina näring.

13. Capitel.

NÄr han gick vth af templet/ förkunnade han sinom Lärjungom om Jerusalems förstöring/ rc. berättar sedan om then yttersta dagen/ v. 1. Tekn ther til/ skulle wara falska Christi/ v. 3. Örlig och nödh/ v. 7. The Christtrognas förföljelse och oenighet/ v. 9. Förödelsens styggelse i thet heliga rumet/ v. 14. Falska Propheter/ v. 21. Naturens förandring; och menniskiones Sons tekn i skyyn/ v. 24. Tå skulle the Christne wara glade/ waka och bedia/ v. 28.

I. Christus propheterar om Jerusalems förstöring.

OCh tå han gick vth af templet/ sade til honom en af hans Lärjungar: Mästar/ se hurudana stenar/ och hurudana byggning är thetta. 12993

2. JEsus swarade/ och sade til honom: Seer tu thenna stora byggningen? En steen warder icke qwarliggiandes på then andra/ then icke afbruten warder. 12994

II. Lärer/ om thes föregående tekn.

3. OCh tå han satt på oljoberget/ twärt emot templet/ frågade honom Petrus/ och Jacobus/ och Johannes/ och Andreas/ afsides:

4. Säg oß/ när thetta skal skee? Och hwad tekn är ther til/ när thetta skal alt fulbordas? 12995

5. Swarade JEsus/ och begynte säija: Seer til at ingen bedrager eder: 12996

6. Ty månge warda kommande i mitt namn/ säijande: Jagh är Christus: och the skola bedraga många. 12997

7. Men när J fån höra örlig/ och örligs rychte/ warer icke bedröfwade: ty thet måste så skee; men thet är icke strax änden.

8. Thet ena folcket skal vpsättia sigh emot thet andra/ och thet ena riket emot thet andra 12998: och jordbäfning skal warda mångastädz; och hunger/ och förskräckelser skola warda. Thetta är begynnelsen til wedermödon.

9. Men tagen J eder wahra: ty the skola öfwerantwarda eder in på Rådhusen/ och Synagogorna: och J skolen warda hudflängde/ och framdragne för Förstar/ och Konungar/ för mina skul 12999/ til ett wittnesbörd öfwer them.

10. Och Evangelium mäste först predikat warda för all folck. 13000

III. Huru the sigh försichteligen ther emot skicka skulle.

11. NÄr the nu draga eder fram/ och öfwerantwarda eder/ så hafwer ingen omsorg/ hwad J skolen säija; och täncker ther intet på fram före åth: vtan/ hwad eder ingifwit warder i samma stunden/ thet taler 13001: ty thet ären icke J som talen/ vtan then Helge Ande.

12. Och then ene brodren skal öfwerantwarda then andra i döden/ och fadren sonen; och barnen skola sigh vpsättia emot föräldrarna/ och hielpa til at döda them. 13002

13. Och J skolen warda förhatade af allom/ för mitt namn skul: men then som härder in til ändan/ han warder salig. 13003

IV. Förkunnar werldenes ända; och thes föregående tekn.

14. MEn tå J fån see förödelsens styggelse 1301613004/ ther af sagt är genom Propheten Daniel/ ståndandes ther thet icke skal: (then thet läs/ han förstå thet) the som tå äro i Judeen/ the flyy vp på bergen:

15. Men then ther är på taket/ han gånge icke neder i huset/ och gånge icke in/ til at taga något vthu sitt huus.

16. Och then som är på åkren/ han wände icke tilbaka/ til at taga sin kläder.

17. Wee them som hafwande äro/ eller dija gifwa/ i the dagar.

18. Men beder/ at edor flycht icke skeer om winteren:

19. Ty i the dagar warder sådana bedröfwelse/ at slijk hafwer icke warit/ ifrå creaturens begynnelse/ them Gudh skapat hafwer/ in til nu; och eij heller warder.

20. Och hwar HErren icke hade förkortat the dagar/ worde intet kött saligt: men för the vthkorade skul/ som han vthkorat hafwer/ förkortade han dagarna.

21. När tå någor wille säija til eder: Sij/ här är Christus; eller/ sij/ han är ther: troor thet intet: 13005

22. Ty falske Christi/ och falske Propheter skola vphäfwa sigh/ och skola giöra tekn och vnder 13006/ så at the ock skola förföra 13007 the vthkorada/ om mögeligit wore.

23. Men tager J eder wahra: sij/ jagh hafwer sagt eder all ting fram före åth. 13008

24. Men i the dagar/ efter then bedröfwelsen/ skal solen förmörkias; och månen skal icke gifwa sitt skeen: 13009

25. Och himmelens stiernor skola nederfalla; och himlarnas krafter skola bäfwa.

26. Och tå skola the få see menniskiones Son komma i skyyn/ medh stoor macht och härlighet. 13010

27. Och tå skal han sända sina Änglar/ til at församla sina vthkorada/ ifrå fyra wäder; ifrå jordenes ända in til himmelens ända.

V. Huru then skulle bemötas.

28. LÄrer af sikonaträd een liknelse: När nu thes qwister är kleen/ och begynnar bära löf/ så weten J/ at sommaren är när: 13011

29. Sammalunda ock/ när J seen thetta skee/ så weter/ at thet är när för dörene.

30. Sannerliga säger jagh eder/ at thetta slächtet skal icke förgås/ förr än alt thetta skedt är. 13012

31. Himmel och jord skola förgås: men min ord skola icke förgås. 13013

32. Men om then dagen/ och then stunden/ weet ingen; icke Änglarna som i himmelen äro/ eij heller Sonen; vtan Fadren allena. 13014

33. Seer til; waker/ och beder: ty J weten icke när tiden är. 13015

34. Såsom en man then ther drog bort i främmande land/ och lät blifwa sitt huus/ och gaf sina tienare macht/ och hwarjom och enom sina syslo/ och böd dörawachtaren/ at han skulle waka.

35. Waker förthenskul: ty J weten icke när huusbonden kommer; antingen om aftonen/ eller midnatstijd/ eller i hönsgälden/ eller om morgonen:

36. At tå han kommer hasteliga/ han icke skal finna eder sofwande.

37. Men hwad jagh säger eder/ thet säger jagh allom: Waker.

14. Capitel.

FÖr Påskahögtiden/ sökia Judarna at fånga och döda Christum/ v. 1. När han war i Bethanien/ kom een qwinna/ och smorde honom medh kostelig smörjelse/ v. 3. Strax ther efter/ begynte Judas tänckia huru han kunde förråda honom/ v. 10. Och JEsus sände/ och lät bereda för sigh i Jerusalem; ther åt han Påskalambet/

v. 12. Jnstichtade Nattwarden/ v. 22. Gick så vth i örtegården til at bedia/ v. 32. Blef ther förrådd af Juda/ och fången bortförd til Caiphas/ v. 43. Ther blef han förhörd/ och dömd til döden/ v. 53. Petrus förnekar sin Mästare/ v. 66.

I. Judarna rådslå/ huru the måtte fånga Christum.

OCh twå dagar ther efter/ instundade Påska och Sötbrödzdagarna 13017: och the öfwerste Presterna/ och the Skriftlärde sökte efter/ huru the kunde swikliga få fatt på honom/ och döda honom.

2. Men the sade: Jcke om högtidesdagen/ at ett vplop icke skeer ibland folcket.

II. Een qwinna smörjer Christum; och blifwer af honom förswarad emot Lärjungarnas omilda omdöme.

3. OCh tå han war i Bethanien/ i then spitelska Simons huus/ widh han satt til bordz/ kom een qwinna/ som hade ett glaas medh oförfalskat och kosteligit Nardus smörjelse; hon bröt glaset sönder/ och vthgiöt thet på hans hufwud. 13018

4. Så woro ther några som icke togo thet wäl widh sigh/ och sade: Hwar efter förspilles thenna smörjelsen?

5. Ty thet måtte wäl warit såldt meer än för tryhundrade penningar/ och gifwit fattigom; och läto illa på henne.

6. Tå sade JEsus: Läter henne medh frijd; hwij giören J henne illa til fridz? Hon hafwer giordt een godh gierning på migh:

7. Ty Jhafwen altid fattiga när eder 13019; och när som hälst J wiljen/ kunnen J giöra them til godo: men migh hafwen J icke altid.

8. Thet hon kunde/ thet giorde hon: hon är förekommen at smörja min lekamen til begrafning.

9. Sannerliga säger jagh eder: Hwar thetta Evangelium predikat warder vthi hela werldene/ skal ock thetta/ som hon giorde/ sagt warda/ henne til åminnelse.

III. Judas förråder Christum.

10. OCh Judas Jscharioth/ en af the tolf/ gick bort til the öfwersta Presterna/ på thet han skulle förråda honom them i händer. 13020

11. När the thet hörde/ wordo the glade/ och låfwade honom/ at the wille gifwa honom penningar: och han sökte/ huru han lämpeligast kunde förråda honom.

IV. Förordnas om Påskalambets ätande.

12. PÅ första Sötbrödzdagen/ tå man offrade Påskalambet/ sade hans Lärjungar til honom: Hwar wilt tu/ at wij skole gå och reda til/ at tu äter Påskalambet? 13021

13. Och han sände twå af sina Lärjungar/ och sade til them: Går in i staden/ och ther möter eder en man/ bärandes ena kruko watn; följer honom efter:

14. Och hwar han ingår/ säger til huusbondan: Mästaren låter säija tigh: Hwar är gästahuset/ ther jagh medh minom Lärjungom kan äta Påskalambet?

15. Och han skal wisa eder en stoor saal/ beredd och tilpyntad: ther reder til för oß.

16. Och hans Lärjungar gingo vth/ och kommo in i staden/ och funno som han them sagt hade; och tilredde

Påskalambet.

17. Tå nu aftonen wardt/ kom han medh the tolf. 13022

18. Och widh the såto til bordz och åto/ sade JEsus: Sannerliga säger jagh eder/ en af eder/ som äter medh migh/ skal förråda migh. 13023

19. Men the begynte wara illa til fridz/ och sade til honom/ hwar i sin stadh: Är thet jagh? Och then andre: Är thet jagh?

20. Han swarade/ och sade til them: En af the tolf/ then som tager i fatet medh migh. 13024

21. Ja/ menniskiones Son warder så gångandes/ som skrifwit är om honom: men wee the menniskio/ genom hwilken menniskiones Son warder förrådder: the menniskio wore bättre/ at hon icke wore född. 13025

V. Christus instichtar Nattwarden.

22. OCh widh the åto/ tog JEsus brödet; tackade/ och bröt thet/ och gaf them/ och sade: Tager/ äter/ thetta är min lekamen. 13026

23. Och tog kalken/ och tackade/ och gaf them; och the drucko ther af alle.

24. Och sade han til them: Thetta är min blodh/ thes nya testamentsens/ hwilken för många 13055 **vthguten warder.**

25. Sannerliga säger jagh eder/ här efter skal jagh icke dricka af wijnträs frucht/ in til then dagen/ at jagh dricker thet nytt i Gudz rike.

VI. Päminner Lärjungarna om theras plicht.

26. OCh tå the hade sagt lofsången/ gingo the vth på oljoberget. 13027

27. Och JEsus sade til them: J skolen alle i thenna nattene förargas på migh 13028: ty thet är skrifwit: Jagh skal slå herdan; och fåren warda förskingrat. 13029

28. Men tå jagh är vpstånden/ wil jagh gå fram för eder vthi Galileen. 13030

29. Tå sade Petrus til honom: Om än alle förargades/ skal jagh icke förargas. 13031

30. JEsus sade til honom: Sannerliga säger jagh tigh/ i dagh/ i thenna natt/ förr än hanen hafwer twå resor galet/ skalt tu tre resor försaka migh. 13032

31. Tå sade han äntå ytterligare: Ja/ skulle jagh än döö medh tigh 13033/ jagh skal icke försaka tigh. Sammalunda sade the ock alle.

VII. Vthstår en swår kamp i örtegården.

32. OCh the kommo på then platsen/ som kallades Gethsemane. Och han sade til sina Lärjungar: Sitter här/ så länge jagh går afsides til at bedia. 13034

33. Och så tog han medh sigh Petrum/ och Jacobum/ och Johannem/ och begynte til at förskräckias/ och ängslas 13035;

34. Och sade til them: Min siäl är bedröfwad alt in til döden 13036; blifwer här/ och waker.

35. Och han gick litet fram bätter/ och föll nedh på jordena/ och bad/ at om mögeligit wore/ skulle then stunden vndgå honom 13037;

36. Och sade: Abba/ Fader; all ting äro tigh mögelig: vndrag 13056 migh thenna kalken: doch icke hwad jagh wil/ vtan hwad tu wilt. 13038

37. Och han kom/ och fan them sofwande; och sade til Petrum: Simon/ sofwer tu? Förmåtte tu icke waka ena stund? 13039

38. Waker/ och beder/ at J icke kommen vthi frestelse: anden är wiljog; men kötet är swagt. 13040

39. Och så gick han åter bort/ och bad; och talade samma orden.

40. Och tå han kom igen/ fan han them åter sofwande: ty theras ögon woro tung; och the wiste icke hwad the honom swarade.

41. Och han kom tredie gången/ och sade til them: Ja/ sofwer nu/ och hwiler eder; thet är nogh/ stunden är kommen: sij/ menniskiones Son warder öfwerantwardad vthi syndares händer.

42. Står vp/ lät oß gå: sij/ then migh förråder är hardt när.

VIII. Judas förer an skaran/ som griper JEsum; och Lärjungarna fly.

43. OCh strax/ medh samma orden/ steg Judas fram/ then ther en war af the tolf; och medh honom ett stort tahl folck/ medh swärd och stafrar/ ifrå the öfwersta Presterna/ och the Skriftlärda/ och the Äldsta. 13041

44. Så hade then som förrådde honom/ gifwit them ett tekn/ säijandes: Hwilken jagh kysser/ then äret; tager fatt på honom/ och förer honom warliga.

45. Och som han kom/ trädde han hasteliga fram til honom/ och sade til honom: Rabbi/ Rabbi; och kyste honom. 13042

46. Tå båro the händer på honom/ och grepo honom.

47. Men en/ af the ther när stodo/ drog vth sitt swärd/ och slog öfwersta Prestens tienare/ och högg honom ett öra af.

48. Och JEsus swarade/ och sade til them: Såsom til en röfware ären J vthgångne/ medh swärd och stafrar/ til at gripa migh.

49. Jagh hafwer hwar dagh warit när eder i templet/ och lärdt/ och J togen intet fatt på migh: men thetta skeer/ på thet at Skrifterna skola fulbordas. 13043

50. Och Lärjungarna gåfwo honom tå alle öfwer/ och flydde. 13044

51. Men en vnger man följde honom/ klädd på blotta kroppen vthi ett linkläde; och vnge män grepo honom.

52. Men han lät fara linklädet/ och kom vndan ifrå them naken.

IX. Christus föres til thet andeliga Rådet; hwarest han blifwer förhörd/ och dömd til döden.

53. SÅ ledde the JEsum til then öfwersta Presten/ och medh honom församlades alle öfwerste Presterna/ och the Äldste/ och Skriftlärde: 13045

54. Och Petrus följde långt efter honom/ til thes han kom vthi then öfwersta Prestens palats; och satte sigh

ibland tienarena/ och wärmde sigh widh liuset.

55. Men the öfwerste Presterna/ och hela Rådet/ sökte efter witne emot JEsum/ at the måtte låta döda honom; och kunde doch ingen finna: 13046

56. Ty månge hade burit falskt witnesbyrd emot honom: doch giorde theras witnesbyrd icke fyllest.

57. Tå stodo några vp/ och båro falskt witnesbyrd emot honom/ och sade:

58. Wij hörde honom säija: Jagh wil nederslå thetta templet/ som är medh händer vpbygdt/ och i tre dagar sättia ett annat vp igen/ vthan händer vpbygdt. 13047

59. Och theras witnesbyrd giorde äntå icke fyllest.

60. Tå stod then öfwerste Presten vp ibland them/ och frågade JEsum/ säijandes: Swarar tu intet? Hwad witna thesse emot tigh? 13048

61. Men han tigde/ och swarade platt intet 13049. Åter sporde then öfwerste Presten/ och sade til honom: Äst tu Christus/ thens wälsignades Son?

62. JEsus sade: Jagh är så: och J skolen få see menniskiones Son sittia på kraftenes högra hand/ och komma i himmelens skyy. 13050

63. Tå ref then öfwerste Presten sin kläder sönder/ och sade: Hwad behöfwe wij nu mera witne?

64. J hörden hädelsen: hwad synes eder? Tå fördömde the honom alle/ at han war saker til dödz.

65. Och somlige begynte til at spotta på honom/ och förtäckia hans ansichte/ och slå honom medh näfwarna/ säijande til honom: Spå til. Och tienarena kindpustade honom. 13051

X. Petrus förnekar Christum.

66. OCh Petrus war nedre i palatset 13052: tå kom een öfwersta Prestens tiensteqwinna:

67. Och tå hon fick see Petrum wärma sigh/ såg hon på honom/ och sade: Tu wast ock medh JEsu Nazareno.

68. Tå nekade han/ och sade: Jagh känner honom intet; eij heller weet jagh hwad tu säger. Och så gick han vth i gården/ och hanen gool.

69. Och qwinnan såg honom åter/ och begynte säija til the ther når stodo: Thenne är vthaf them. 13053

70. Tå nekade han åter. Och litet ther efter/ talade the åter til Petrum/ som når stodo: Sannerliga äst tu vthaf them; ty tu äst ock en Galileesk man/ och titt mål lyder ther efter.

71. Tå begynte han til at förbanna sigh/ och swärja: Jagh känner icke thenna mannen/ ther J om talen.

72. Och åter gool hanen. Tå begynte Petrus draga til minnes thet ordet som JEsus hade sagt til honom: Förr än hanen hafwer galet twå resor/ skalt tu försaka migh tre resor. Och han begynte til at gråta. 13054

15. Capitel.

SEdan antwardade the honom Pilato/ v. 1. Och begärade/ at han wille gifwa Barabbam löös/ och korsfäfta JEsum/ v. 6. Tå lät han hudflängia och korsfästa honom ibland twå röfware/ v. 15. Och the kastade lott på hans kläder; hädde och begabbade honom/ v. 20. Så gaf han vp andan/ medh vnderteckn och stort roop/ v.

37. Och Joseph af Arimathia begrof honom i een vthuggen graf/ v. 42.

I. JEsus öfwerantwardas them werldzligom/ och i synnerhet Pilato.

OCh strax/ om morgonen/ höllo the öfwerste Presterna rådh/ medh the Äldsta/ och Skriftlärda/ och medh hela Rådet; och bundo JEsum/ och ledde honom bort/ och antwardade honom Pilato. 13057

2. Och Pilatus frågade honom: Äst tu then Judarnas Konung? Tå swarade han/ och sade til honom: Tu säger thet. 13058

3. Och öfwerste Presterna anklagade honom om mång ting.

4. Tå frågade åter Pilatus honom/ och sade: Swarar tu intet 13059? Se/ huru mång stycke the witna på tigh.

5. Men JEsus swarade sedan platt intet/ så at Pilatus förvndrade sigh.

II. Judarna begära at Barabbas må löös gifwas; och JEsus korsfästas.

6. SÅ plägade han i Påskahögtidene gifwa them en fånga löös/ hwilken the hälst begärade. 13060

7. Så war ther en/ benämnd Barabbas/ som gripen war/ medh somliga the ther ett vplop giordt hade/ och hade vthi vploppet bedrifwit ett dråp. 13061

8. Tå ropade folcket/ och begynte bedia/ at han skulle giöra them/ som hans plägsed altid war.

9. Swarade Pilatus/ säijandes: Wiljen J at jagh skal eder löös gifwa Judarnas Konung?

10. Ty han wiste/ at the öfwerste Presterna hade vthaf afwund öfwerantwardat honom.

11. Men öfwerste Presterna äggiade folcket/ at han hällre skulle gifwa them Barabbam löös. 13062

12. Pilatus swarade åter/ och sade til them: Hwad wiljen J tå/ at jagh skal giöra honom/ then J kallen Judarnas Konung?

13. Tå ropade the åter: Korsfäst honom.

14. Pilatus sade til them: Hwad hafwer han tå illa giordt? Tå ropade the ännu fastare: Korsfäst honom.

III. JEsus blifwer hudflängd; dömd til döden; vthledd/ och korsfäst.

15. SÅ wille tå Pilatus giöra folckena fyllest/ och gaf them Barabbam löös: och öfwerantwardade them JEsum/ at han skulle hudflängias/ och korsfästas. 13063

16. Tå hade krigsknechterna honom in vthi Rådhuset; och kallade tilhopa hela skaran. 13064

17. Och klädde honom vthi ett purpurkläde; och wredo tilhopa ena crono af törne/ och satte på honom: 13065

18. Och begynte til at helsa honom: Hel/ Judarnas Konung.

19. Och slogo hans hufwud med een röö/ och spottade på honom; föllo på knää/ och tilbådo honom.

20. Och när the hade så begabbat honom/ afklädde the honom purpurklädet/ och klädde honom vthi sin egen kläder; och ledde honom vth til at korsfästan. 13066

21. Tå twingade the en man som ther fram gick/ benämnd Simon af Cyrene/ Alexandri och Rufi fader/ then

af markene inkom/ at han måste bära hans kors. 13067

22. Och the ledde honom på thet rumet Golgotha 13068; thet är/ om man thet vthtyder/ hufwudskallaplatsen.

23. Och the gåfwo honom bemyrrat wijn dricka; men han tog thet intet til sigh.

24. Och när the hade korsfäst honom/ bytte the hans kläder 13069/ kastandes lott på them/ hwad hwar få skulle:

25. Och thet war widh tredie timan 13087: och the korsfäste honom.

26. Och thet man skylte honom före/ war skrifwit öfwer hans hufwud/ nemliga/ Judarnas Konung. 13070

27. Och the korsfäste medh honom twå röfware; en på hans högra/ och then andra på hans wenstra sido. 13071

28. Och så blef Skriften fulbordad/ som säger: Jbland ogierningsmän wardt han räknad. 13072

IV. Blifwer hädd och försmädd in til sin dödh.

29. OCh the som gingo ther fram om/ hädde honom/ och riste sin hufwud 13073/ och sade: Twij tigh: skiönliga slår tu omkull templet/ och i tre dagar vpbygger thet: 13074

30. Frija tigh sielfwan/ och stig neder af korsset. 13075

31. Sammalunda ock the öfwerste Presterna/ giorde spee af honom emellan sigh/ widh the Skriftlärda/ och sade: Androm hafwer han hulpet/ sigh sielfwom kan han icke hielpa.

32. Christus Jsraels Konung/ stige nu neder af korßet/ at wij måtte thet see/ och troo. Och the ther korsfäste woro medh honom/ försmädde honom ock.

33. Och i siette timan/ wardt ett mörker öfwer alt landet/ til nijonde timan. 13076

34. Och i nijonde timan/ ropade JEsus medh höga röst/ säijandes: Eloi/ Eloi/ Lamma Sabachthani? Thet är vthtydt: Min Gudh/ min Gudh/ hwij hafwer tu öfwergifwit migh? 13077

35. Och somlige the ther när stodo/ och hörde thet/ sade: Sij/ Eliam kallar kan.

36. Så lop en til medh en swamp/ vpfyltan medh ätikio; then satte han på een röö/ och böd honom dricka 13078/ och sade: Hålt; lät see om Elias kommer til at taga honom neder.

37. Tå ropade JEsus medh höga röst/ och gaf vp andan. 13079

V. Hwad på hans dödh följgt.

38. OCh förlåten 13080 i templet remnade i tw stycke/ ifrån öfwerst och neder igenom. 13081

39. Tå höfwitzmannen/ som stod ther när genmot honom/ såg/ at han medh ett sådant roop gaf vp andan/ sade han: Sannerliga war thenne mannen Gudz Son. 13082

40. Och woro ock qwinnor ther/ som långt ifrå thetta skådade 13083: ibland hwilka war Maria Magdalena/ och Maria litzle Jacobs och Jose moder/ och Salome:

41. Hwilka ock/ medan han war i Galileen/ hade följgt honom/ och tient honom; och många andra/ som

medh honom vpfarit hade til Jerusalem. 13084

VI. Huru han blifwer begrafwen.

42. TÅ aftonen kom/ efter thet war tilredelsedagen/ then som går för Sabbathen;

43. Kom Joseph/ bördig af then staden Arimathia/ en ährlig Rådherre/ then ock wänte efter Gudz rike: han tog sigh dristighet til/ och gick in til Pilatum/ och beddes af honom JEsu lekamen. 13085

44. Tå förvndrade Pilatus/ at han allaredo war död; och kallade til sigh höfwitzmannen/ och frågade/ om han länge sedan död war.

45. Och tå han thet förnummet hade af höfwitzmannenom/ gaf han Joseph lekamen.

46. Och han köpte ett lijnkläde/ och tog honom nedh/ och swepten vthi lijnklädet/ och lade honom nedh vthi ena graf 13086/ som vthhugggen war vthi ett hälleberg; och wälte en steen för grafwenes dör.

47. Men Maria Magdalena/ och Maria Jose/ sågo til hwart han lades.

16. Capitel.

TÅ Sabbathen framgången war/ kommo qwinnor til grafwena/ och sågo HErrans Ängel; han bodade them om Christi vpståndelse/ v. 1. Sedan vppenbarades han sielf Marie Magdalene/ och them som gingo til Emaus/ v. 9. På sidstone Apostlomen; och sände them vth i werldena til at predika/ v. 14. Och så foor han ifrå them vp i himmelen/ v. 19.

I. Några gudfruchtiga qwinnor komma/ och wilja smörja JEsum.

OCh tå Sabbathen framgången war/ köpte Maria Magdalena/ och Maria Jacobi/ och Salome/ wälluchtande krydder; på thet the skulle komma och smörja honom. 13088

2. Och på then ena Sabbathen/ kommo the til grafwena/ ganska bittida/ tå solen vpgick:

3. Och sade emellan sigh sielfwa: Ho skal wälta oß stenen ifrå grafwenes dör?

4. Och tå the sågo til/ sågo the stenen wara afwältan/ then ganska stoor war.

II. En HErrans Ängel förkunnar/ honom wara vpstånden.

5. OCh när the ingångne woro vthi grafwena/ sågo the en vng man 13089 sittiandes på högra sidon/ klädd i ett sidt hwitt kläde; och the wordo förfärada.

6. Men han sade til them: Warer icke förfärada; J söken JEsum af Nazareth/ som korsfäst war; han är vpstånden 13090/ han är icke här: sij/ rumet ther the hade lagt honom.

7. Men går bort/ och säger hans Lärjungar/ och Petro/ at han går fram för eder vthi Galileen: ther skolen J få see honom 13091/ såsom han eder sagt hafwer.

8. Och the gingo hasteliga ther vth/ och flydde ifrå grafwene 13092: ty them war bäfning och häpenhet på kommen: icke heller sade the något för någrom; ty the räddes.

III. JEsus bekräftar thet/ medh mänga vppenbarelser.

9. MEn när JEsus vpstånden war om morgonen/ på första Sabbathsdagen/ syntes han först Marie Magdalene

13093/ af hwilka han siu dieflar vthdrifwit hade. 13094

10. Hon lop bort/ och bodade them som plägade wara medh honom/ the ther sörjande och grätande woro.

11. Och the samme/ när the hörde/ at han war lefwandes/ och war sedder af henne/ trodde the intet.

12. Ther efter/ tå twå 13095 af them wandrade vth åth landzbygden/ syntes han them vthi een annor skepelse.

13. Och the gingo ock bort/ och bodadt thet them androm; och the trodde icke heller them.

IV. J synnerhet vppenbarar han sigh Apostlomen; och vthsänder them at predika.

14. SEdan/ när the ellofwa 13096 såto til bordz/ syntes han them/ och förkastade them theras otro/ och hiertas hårdhet/ at the icke trodt hade them/ som hade sedt honom wara vpstånden.

15. Och sade til them: Går vth i hela werldena/ och prediker Evangelium allom creaturom. 13097

16. Then ther troor/ och blifwer döpt/ han skal warda salig: men then ther icke troor/ han skal warda fördömd. 13098

17. Men them som troo/ skola thesse tekn efterfölja: genom mitt namn skola the vthdrifwa dieflar 13099; the skola tala medh nya tungor. 13100

18. The skola fördrifwa ormar 13101: och om the dricka något thet dödeligit är/ skal thet them intet skada: på the krancka skola the läggia händerna/ så warder thet bättre medh them. 13102

V. Om Christi himmelsfärd; och Apostlarnas förrättande.

19. TÅ nu HErren JEsus medh them talat hade/ wardt han vptagen i himmelen/ och sitter på Gudz högra hand. 13103

20. Men the gingo vth/ och predikade allestädz; och HErren werckade medh them/ och stadfäste ordet medh efterföljande tekn. 13104

Ände på S. Marci Evangelium.

S. Luce Evangelium/

Förspråket.

SAnctus Lucas handlar i sin Evangeliska historia; först/ om Johannis Döparens föräldrar: huru Ängelen Gabriel bebodade hans/ sedan Christi födelse/ cap. 1. Ther näst/ huru thet tilgick medh Christi födelse och barndom/ cap. 2.

II. Om Johannis predikan: Christi döpelse/ och slächtregister/ cap. 3. Huru han blef frestad af diefwulen; begynte predika/ giöra vndertekn/ och kalla Lärjungar/ cap. 3. 4. 5.

III. Huru han vthwalde tolf Apostlar; och vnderwiste them: ther näst/ om Johannis spörsmål/ och Christi swar; hans predikan/ och vnderwerck i Galileen/ cap. 6. 7. 8.

IV. Sedan beskrifwer han/ huru Christus vthsände the tolf Apostlar/ och siutijo Lärjungar; hans disputats och samtaal medh the Phariseer; förmaning til sina Lärjungar; vnderwerck/ bättrings predikan/ och förmaning til the Phariseer/ cap. 9. 10. 11. 12. 13. Vmgänge medh syndare/ och vnderwisning om the

timeliga håfwors rätta bruuk/ cap. 14. 15. 16.

V. Christi sidsta resa til Jernsalem; och hwad som hände på wägen/ cap. 17. 18. 19. Hans inridande i Jerusalem; disputats medh the Phariseer: prophetie om then yttersta domen/ cap. 19. 20. 21.

VI. Huru han instichtade Nattwarden; blef förrådd/ pijnt/ dödad/ och begrafwen: ther näst/ om hans vpståndelse/ och himmelsfärd/ cap. 22. 23. 24.

1. Capitel.

LUcas gifwer tilkänna tilfället och orsaken til thenna historia/ v. 1. Vthi Konung Herodis tijd/ kom Ängelen Gabriel/ och bebodade Zacharie/ om Johannis födelse/ v. 5. Och til ett tekn wardt Zacharias mållös/ v. 18. Siette månaden ther efter bodade Ängelen Marie om Christi födelse/ v. 26. Tå stod Maria vp/ och besökte Elisabet/ och sång thet skiöna Magnificat, v. 39. Tre månader therefter blef Johannes född/ v. 57. Och hans fader prisade Gudh medh en härlig lofsång/ v. 67.

I. Evangelistens ingång til thenna historien.

EFter månge hafwa tagit sigh före/ at beskrifwa the ting/ som ibland oß alrawissast äro;

2. Såsom the oß sagt hafwa/ som af begynnelsen thet medh sin ögon sågo 13105/ och sielfwe en deel woro af thet the sade: 13147

3. Syntes ock migh/ sedan jagh af begynnelsen all ting granneliga vthfrågat hafwer/ ordenteligen skrifwa tigh til/ min gode Theophile; 13106

4. At tu må förfara wissa sanningen/ om the stycker/ ther tu om vnderwister är.

II. Zacharie slächte/ och tilstånd; och huru Gabriel förkunnar honom Johannis Döparens födelse.

5. VThi Herodis/ Judee Konungs tijd/ war en Prest/ vthaf Abie skifte 13107/ benämnd Zacharias: och hans hustru af Aarons döttrar/ benämnd Elisabet.

6. The woro både rättferdige för Gudh/ wandrande i all HErrans budh och stadgar/ ostraffeliga.

7. Och the hade inga barn: ty Elisabet war ofruchtsam; och både woro the framlidin i sin ålder.

8. Så begaf thet sigh/ tå han i sitt skifte skulle hålla sitt Prestaämbete för Gudi;

9. Efter Presterskapets sedh/ och thet föll på honom at han skulle vptända rökelse 13108; gick han in i HErrans tempel:

10. Och alt folcket war vthan til 13109/ och bad/ så länge rökelsen skedde.

11. Så syntes honom HErrans Ängel/ ståndandes på högra sidon widh rökaltaret. 13110

12. Och Zacharias wardt förskräckt/ tå han såg honom; och en räddhoge föll öfwer honom.

13. Tå sade Ängelen til honom: War icke förfärad/ Zacharia: ty tin böön är hörd; och tin hustru Elisabet skal föda tigh en son/ hwilkens namn tu skalt kalla Johannes.

14. Och tigh skal warda glädie och frögd: och många skola frögdas af hans födelse:

15. Ty han skal warda stoor för HErranom: wijn och starcka drycker skal han icke dricka 13111; och skal

strax i moderlifwet 13112 vpfylt warda medh then Helga Anda;

16. Och han skal omwända 13113 många af Jsraels barn til HErran/ theras Gudh.

17. Och han skal gå för honom/ medh Elie anda och kraft 13114/ til at omwända fädernas hierta til barnen/ och the ohöriga til the rättferdigas snällhet; och giöra HErranom ett beredt folck.

18. Tå sade Zacharias til Ängelen: Hwar af skal jagh thetta weta? Ty jagh är gammal/ och min hustru är framliden i åldren. 13115

19. Ängelen swarade/ och sade til honom: Jagh är Gabriel 13116/ som står i Gudz åsyn 13117; och är vthsänd til at tala tigh til/ och boda tigh thenna goda tidenden:

20. Och sij/ tu skalt warda mållös/ och skalt intet kunna tala/ in til then dagen tå thetta skeer: therföre/ at tu icke trodde minom ordom/ hwilke skola fulkomnat warda i sin tijd.

21. Och folcket förbidde Zachariam/ och förvndrade sigh at han så länge dwaldes i templet:

22. Men tå han vthgick/ kunde han intet tala medh them: och så förmärckte the/ at han hade sedt någon syyn i templet; och han teknade them/ och blef mållös.

23. Och thet begaf sigh/ tå hans ämbetes dagar vthe woro/ gick han heem i sitt huus.

24. Och efter the dagar/ wardt hans hustru Elisabet hafwandes; och fördolde sigh i fem månader/ och sade:

25. Så hafwer nu HErren giordt medh migh/ i the dagar tå han såg til migh/ på thet han skulle borttaga min försmädelse 13118 ibland menniskiorna.

III. Ängelens bodskap til Maria/ om Christi födelse.

26. VThi siette månaden/ wardt Gabriel Ängel vthsänd af Gudi/ vthi en stadh i Galileen/ benämnd Nazareth;

27. Til een jungfru/ som förlåfwad war enom man/ hwilkens namn war Joseph/ af Davidz huus; och jungfrunes namn Maria. 13119

28. Och Ängelen kom in til henne/ och sade: Hel/ full medh nådh 13148: HErren är medh tigh; wälsignad 13149 tu ibland qwinnor.

29. Tå hon såg honom/ wardt hon förfärad af hans taal; och tänckte vppå/ hurudana helsning thetta war.

30. Tå sade Ängelen til henne: Fruchta tigh icke/ Maria: ty tu hafwer funnet nådh 13150 för Gudi.

31. Sij/ tu skalt afla i titt lijf/ och föda en Son 13120/ hwilkens namn tu skalt kalla JESUS: 13121

32. Han skal warda stoor/ och kallas thens Högstas Son: och HErren Gudh skal gifwa honom hans faders Davidz säte: 13122

33. Och han skal wara en Konung öfwer Jacobs huus i ewig tijd; och på hans rike skal ingen ände wara. 13123

34. Tå sade Maria til Ängelen: Huru skal thetta tilgå? Ty jagh weet af ingen man.

35. Ängelen swarade/ och sade til henne: Then Helge Ande skal komma öfwer tigh/ och thens Högstas kraft skal öfwerskyggia tigh: therföre ock/ thet helga som af tigh födt warder/ skal kallas Gudz Son.

36. Och sij/ Elisabet tin fränka/ hafwer ock aflat en son i sin ålderdom; och thetta är siette månaden åth henne som hetes wara ofruchtsam:

37. Ty för Gudh är ingen ting omögelig. 13124

38. Tå sade Maria: Sij/ HErrans tienarinna: warde migh efter titt taal. Och Ängelen skildes ifrå henne.

IV. Maria besöker Elisabet; och siunger sitt Magnificat.

39. VThi the dagar/ stod Maria vp/ och gick i bergsbygdena medh hast/ vthi Jude stadh:

40. Och kom vthi Zacharie huus/ och helsade Elisabet.

41. Och thet begaf sigh/ tå Elisabet hörde Marie helsning/ språng barnet vthi hennes lijf: och Elisabet wardt vpfylt medh then Helga Anda;

42. Och hon ropade medh höga röst/ och sade: Wälsignad tu ibland qwinnor/ och wälsignad tins lijfs frucht.

43. Och hwadan kommer migh thetta/ at mins HErras moder kommer til migh?

44. Sij/ tå rösten af tine helsning kom i min öron/ språng barnet af glädie i mitt lijf.

45. Och salig äst tu som trodde 13125: ty all ting warda fulbordat/ som tigh sagt äro af HErranom.

46. OCh Maria sade: Min siäl prisar storliga HErran:

47. Och min ande frögdar sigh i Gudi/ minom Frälsare:

48. Ty han hafwer sedt til sine tienarinnos ringhet 13126: sij/ här efter warda all slächte migh saliga kallandes. 13127

49. Ty then Mächtige hafwer giordt mächtig ting medh migh; och hans namn är heligt:

50. Och hans barmhertighet warar ifrå slächte til slächte 13128/ öfwer them som fruchta honom.

51. Han hafwer bedrifwit macht medh sinom arm/ och förskingrat 13129 them som högfärdige äro vthi theras hiertas sinne.

52. The mächtige hafwer han satt af sätet/ och vpsatt the ringa. 13130

53. The hungriga hafwer han medh godh ting vpfylt/ och the rika hafwer han låtit toma blifwa. 13131

54. Han hafwer vptagit sin tienare Jsrael; tänckiandes på sina barmhertighet: 13132

55. Såsom han sagt hafwer til wåra fäder/ Abraham/ och hans sädh 13133/ til ewig tijd.

56. Och Maria blef när henne widh tre månader; och gick så heem i sitt huus igen.

V. Johannes födes; och Zacharias giör sin lofsäng.

57. SÅ wardt tå Elisabet tiden fulbordad at hon skulle föda; och hon födde en son.

58. Och hennes grannar och fränder fingo höra/ at HErren hade giordt stoor barmhertighet medh henne/ och frögdade sigh medh henne.

59. Och thet begaf sigh/ på ottonde dagen kommo the til at omskära barnet 13134; och kallade honom efter

hans fader Zacharias.

60. Tå swarade hans moder/ och sade: Jngalunda; men han skal heta Johannes.

61. Tå sade the til henne: Vthi tine slächt är ingen/ som hafwer thet namnet.

62. Så teknade the hans fader/ hwad han wille kalla honom.

63. Och han eskade ena taflo/ ther han vthi skref/ säijandes: Johannes är hans namn: och alle förvndrade sigh ther på.

64. Och strax öpnades hans mun/ och hans tunga/ och han talade/ lofwandes Gudh.

65. Och stoor fruchtan kom öfwer alla theras grannar: och rychtet om alt thetta gick vthöfwer alla Judeska bergsbygdena.

66. Och alle the som thet hörde/ sattet i sitt hierta/ säijande: Hwad mån warda vthaf thetta barnet? Ty HErrans hand war medh honom.

67. Och hans fader Zacharias wardt vpfyld medh then Helga Anda/ propheterade/ och sade:

68. LOfwad ware HErren/ Jsraels Gudh: ty han hafwer besökt/ och förlossat sitt folck. 13135

69. Och hafwer vprättat oß salighetenes horn 13151/ vthi sins tienares Davidz huus. 13136

70. Såsom han i förtiden talat hafwer/ genom sina helga Propheters mun: 13137

71. At han skulle frälsa oß ifrå wåra owänner/ och vthur allas theras hand som hata oß.

72. Och bewisa barmhertighet medh wåra fäder/ och minnas på sitt helga testamente: 13138

73. Och på then eed/ som han sworit 13139 hafwer wårom fader Abraham/ at gifwa oß;

74. At wij frälste vthu wåra owänners hand/ måtte honom tiena 13140 vthan fruchtan:

75. J helighet 13141/ och rättferdighet/ för honom/ i alla wåra lifsdagar.

76. Och tu barn skalt kallas thens Högstas Prophete; tu skalt gå för HErranom/ til at bereda hans wägar: 13142

77. Och gifwa hans folcke salighetenes kunskap 13152/ til theras synders förlåtelse: 13143

78. Genom wår Gudz innerliga barmhertighet/ genom hwilka vpgången 13144 13153 af högdene hafwer oß besökt;

79. Til at vppenbaras 13145 them/ som sittia i mörkret och dödsens skugga; och styra wåra fötter på fridsens wägh.

80. Och barnet wäxte vp/ och stärcktes i Andanom 13146: och wistades i öknene/ til then dagen han skulle fram komma för Jsraels folck.

2. Capitel.

WJdh then tiden drog hwar slächt til sin stadh/ och Joseph medh Maria til Beth Lehem/ til at låta beskatta sigh/ v. 1. Ther blef Marie tiden fulbordad: och hon födde Christum werldenes Frälsare/ v. 6. Och Gudz

Ängel vppenbarade thet herdomen på markene/ v. 8. Han blef ock omskuren/ v. 21. Och framhafd för HErranom/ efter lagen/ v. 22. Ther kommo tilstädes/ Simeon/ och Hanna Prophetissa/ v. 25. När han war tolf åhr gammal/ disputerade han medh Lärarena i templet/ så at alle förvndrade sigh/ v. 41.

I. Vnder beskattningen/ som påbuden war/ föddes Christus i Beth Lehem.

THet begaf sigh i then tiden/ at af Keisar Augusto vthgick ett budh/ at all werlden skulle beskattas: 13178

2. Och thenna beskattning war then första/ och skedde vnder then höfdingen öfwer Syrien/ Cyrenio.

3. Och the gingo alle/ hwar vthi sin stadh/ til at låta beskatta sigh.

4 Så foor ock Joseph vp af Galileen/ af then staden Nazareth/ in vthi Judeska landet/ til Davidz stadh/ som heter BethLehem 13154: ty han war af Davidz huus och slächt: 13155

5. På thet han skulle låta beskatta sigh medh Maria sin trolåfwada hustru/ hwilken hafwandes war.

6. Så begaf sigh/ medan the woro ther/ wordo dagarna fullbordade at hon skulle föda.

7. Och hon födde sin förstfödda Son 13156/ och swepte honom i lindakläder/ och lade honom neder i een krubbo: ty them war icke rum i herbergena.

II. HErrans Ängel vppenbarar thet för herdarna.

8. OCh i then samma engden woro någre herdar/ the ther wakade/ och höllo wård om nattena öfwer sin hiord.

9. Och sij/ HErrans Ängel stod när them/ och HErrans klarhet kringskeen them; och the wordo storliga förfärade.

10. Och sade Ängelen til them: Warer icke förfärade: sij/ jagh bodar eder stoor glädie/ hwilken allo folckena wederfaras skal:

11. Ty i dagh är eder födder Frälsaren/ som är Christus HErren/ i Davidz stadh.

12. Och thetta skal wara eder för tekn: J skolen finna barnet swept i lindakläder/ nederlagt i een krubbo.

13. Och strax wardt medh Ängelen ett stort tahl af then himmelska häärskaran 13157/ the ther lofwade Gudh/ och sade:

14. Åhra ware Gudh i högdene 13158; och frijd 13159 på jordene/ och menniskiomen en godh wilje. 13179 13160

15. Och thet begaf sigh/ at Änglarna foro ifrå them vp i himmelen/ och herdarna begynte säija emellan sigh: Läter oß nu gå til BethLehem/ och see thet som wij hafwe hördt skedt wara/ thet HErren oß vppenbarat hafwer.

16. Och the gingo hasteliga/ och funno Maria/ och Joseph/ och barnet nederlagt i krubbon.

17. Och tå the thet sedt hade/ berychtade the vth hwad them sagt war om thetta barnet.

18. Och alle the thet hörde/ förvndrade sigh på the ting som them sagd woro af herdarna.

19. Men Maria giömde all thessa ord/ betrachtandes them i sitt hierta.

20. Och herdarna gingo tilbaka igen/ prisade och lofwade Gudh/ öfwer alt thet the hördt och sedt hade/ såsom them sagt war.

III. Christus blifwer omskuren.

21. OCh tå otta dagar woro framgångne/ at barnet skulle omskäras 13161/ kallades hans namn JESUS: hwilket så kallat war af Ängelen/ förr än han aflad wardt i moderlifwet. 13162

IV. Framhafwes i templet.

22. OCh tå theras renselsedagar 13163 woro fulkomnade/ efter Mose lagh/ hade the honom til Jerusalem/ på thet the skulle bära honom fram för HErran;

23. Såsom skrifwit är i HErrans lagh: Alt mankön/ som först öpnar moderlifwet/ skal kallas heligt HErranom. 13164

24. Och på thet the skulle offra/ såsom sagt war i HErrans lagh 13165/ ett paar turturdufwor/ eller twå vnga dufwor.

V. Simeons/ samt Hannas witnesbyrd/ och wälsignande.

25. OCh sij/ i Jerusalem war en man/ benämnd Simeon/ och then mannen war rättferdig/ och gudfruchtig/ och wänte efter Jsraels tröst; och then Helge Ande war medh honom.

26. Och han hade fått swar af then Helga Anda/ at han icke skulle see döden/ vtan han hade sedt tilförene HErrans Christ.

27. Och han kom af Andans tilskyndelse i templet. Och föräldrarna båro in barnet JEsum/ at the skulle giöra för honom/ såsom sedwänja war i lagen:

28. Tå tog han honom i sin famn/ och lofwade Gudh/ och sade:

29. HErre/ nu låter tu tin tienare fara i frijd 13166 13180/ efter som tu sagt hafwer:

30. Ty min ögon hafwa sedt tina salighet: 13167

31. Hwilka tu beredt hafwer för allo folcke;

32. Ett Lius til Hedningarnas vplysning 13168/ och titt folck Jsrael til prijs.

33. Och Joseph/ och hans moder förvndrade sigh på thet som sades om honom.

34. Och Simeon wälsignade them/ och sade til Maria hans moder: Sij/ thenne är satt til ett fall 13169/ och vpståndelse mångom i Jsrael; och til ett tekn/ hwilko emot sagt warder. 13170

35. Ja/ ett swärd skal ock gå igenom tina siäl 13171; på thet mång hiertans tanckar skola vppenbaras.

36. Och ther war een Prophetissa/ benämnd Hanna/ Phanuels dotter/ af Asser slächte/ hon war kommen til en stoor ålder; och hade lefwat i siu åhr medh sin man/ ifrå sin jungfrudom:

37. Och war nu een enkia widh fyra och ottatijo åhr: hon kom aldrig bort vthu templet 13172/ tienandes Gudi/ medh fasto och böner/ natt och dagh.

38. Hon kom ock ther til i samma stundene/ och prisade HErran; och talade om honom til alla them som i Jerusalem wänte förloßning.

VI. Christus blifwer i Nazareth; och stärckes i Andanom.

39. OCh tå the all ting fulbordat hade/ efter HErrans lagh/ drogo the in i Galileen igen/ vthi sin stadh Nazareth.

40. Men barnet wäxte vp/ och förstärcktes Andanom/ och vpfyltes medh wijshet; och Gudzi nådh war medh honom. 13173

VII. Kommer vp til Jerusalem/ och disputerar medh the Skriftlärda.

41. OCh hans föräldrar gingo åhrliga til Jerusalem/ til Påskahögtiden. 13174

42. Och tå han wardt tolf åhra gammal/ och the vpfarne woro til Jerusalem/ efter högtidenes sedwänjo;

43. Och the fulkomnat hade dagarna/ och gingo heem igen/ blef pilten JEsus qwar i Jerusalem/ och Joseph och hans moder wiste ther intet af:

44. Men the meente at han war i sällskapet/ och the gingo ena dagsledh; och sökte honom ibland fränder och wänner.

45. Och tå the icke funno honom/ gingo the til Jerusalem igen/ och sökte honom.

46. Så begaf thet sigh/ efter tre dagar/ funno the honom i templet/ sittiandes mitt ibland the Lärare/ hörandes them/ och frågandes them:

47. Och alle the honom hörde/ förskräckte sigh öfwer hans förstånd och swar. 13175

48. Och tå the sågo honom/ förvndrade the sigh; och hans moder sade til honom: Min Son/ hwij giorde tu oß thetta? Sij/ tin fader och jagh hafwe sökt efter tigh/ sörjande.

49. Och han sade til them: Hwad är thet at J sökten migh? Wisten J icke/ at vthi the stycker som min Fader tilhöra/ bör migh wara?

50. Och the förstodo icke 13176 ordet/ som han medh them talade.

51. Och så foor han nedh medh them/ och kom til Nazareth/ och war them vnderdånig: men hans moder giömde all thessa ord vthi sitt hierta.

52. Och JEsus wäxte til i wijsdom/ ålder och nåde/ för Gudh och menniskior. 13177

3. Capitel.

PÅ femtonde åhret af Tiberij regemente/ begynte Johannes predika och döpa/ v. 1. Och han vnderwiste them/ hwar i sitt stånd/ hwad the giöra skulle/ v. 10. Til thes han blef kastad i fängelse af Herode/ v. 19. Wardt ock Christus döpt af Johanne: hans ätt ifrån Joseph/ tilbaka/ alt in til Adam/ woro siu och fyratijo leder/ v. 24.

I. Johannes begynnar predika/ och vnderwisa åthskilliga stånd.

VThi femtonde åhrena/ af Tiberij Keisaredöme/ tå Pontius Pilatus war Landzhöfding i Judeen; och Herodes war Tetrarcha i Galileen; och Philippus hans broder Tetrarcha i Jtureen/ och i then engden Trachonitis; och Lysanias Tetrarcha i Abilene:

2. Vnder the öfwersta Presterna/ Hannas/ och Caiphas 13181/ kom Gudz befalning til Johannes Zacharie

son/ i öknene.

3. Och han kom i alla then engden widh Jordan/ och predikade 13182 bättringenes döpelse/ til syndernas förlåtelse.

4. Såsom skrifwit är i then boken af Esaie Prophetes ordom 13183/ then ther säger: Vthi öknen är een ropandes röst: Bereder HErrans wägh; giörer hans stigar rätta.

5. Alla dalar skola vpfyllas; och all berg och backar skola förnedras: och thet krokot är/ skal rätt warda/ och thet ojämt är/ skal wändas i slätta wägar:

6. Och alt kött skal see 13202 Gudz salighet. 13184

7. Så sade han tå til folcket/ som vthgick til at döpas af honom: J huggormars afföda/ ho hafwer eder föregifwit/ at J vndkomma skolen then tilkommande wrede? 13185

8. Giörer förthenskul tilbörlig bättrings frucht; och tager eder icke före at säija widh eder sielf: Wij hafwe Abraham til fader 13186: ty jagh säger eder: Gudh är mächtig vpwäckia Abrahe söner afthessa stenar.

9. Och nu är allaredo yxen satt til rotena på trään: hwart och ett trä/ som icke bär goda frucht/ warder afhugget/ och kastat i elden. 13187

10. Och folcket frågade honom/ säijande: Hwad skole wij tå giöra? 13188

11. Swarade han/ och sade til them: Then ther twå kiortlar hafwer/ han gifwe then som ingen hafwer 13189; och then ther maat hafwer/ giöre sammalunda.

12. Så kommo ock the Publicaner til at döpas; och sade til honom: Mästar/ hwad skole tå wij giöra?

13. Sade han til them: Kräfwer icke meer vth än eder förelagt är.

14. Frågade ock krigsmän honom/ säijande: Hwad skole tå wij giöra? Sade han til them: Giörer ingom öfwerwåld 13203 och orätt 13204/ och läter eder nöija åth edor löön.

15. Så begynte tå folcket hafwa een gissan/ och alle tänckte i sin hierta om Johanne/ om han icke war Christus.

16. Tå swarade Johannes/ och sade til alla: Jagh döper eder i watn; men en warder kommandes som starckare är än jagh/ hwilkens skoremar jagh icke wärd är at vplösa: han skal döpa eder medh them Helga Anda/ och medh eld. 13190

17. Hwilkens kastoskofwel är vthi hans hand/ och han skal rensa sin loga/ och församla hwetet vthi sina lado; men agnarna skal han vpbränna vthi ewig eld. 13191

18. Och mång annor stycke förmanade han/ och predikade för folcket.

II. Blifwer af Herode kastad i fängelse.

19. TÅ Herodes Tetrarcha wardt straffad af honom/ för Herodias sins broders Philippi hustru skul 13192; och för alt thet onda som Herodes giorde:

20. Öfwer alt thetta/ lade han Johannem i hächtelse.

III. JEsus blifwer döpt.

21. OCh thet begaf sigh/ tå alt folcket lät sigh döpa/ och JEsus wardt ock döpt 13193/ och bad/ öpnades himmelen.

22. Och then Helge Ande kom nedh i lekamlig hamn/ såsom een dufwa på honom; och een röst kom af himmelen/ som sade: **Tu äst min älskelige Son** 13194**; vthi tigh behagar migh.**

IV. Christi slächtregister.

23. OCh JEsus begynte wara widh tretijo åhr: och han wardt hållen för Josephs son 13195; hwilken war Eli son:

24. Hwilken war 13196 Matthat son: hwilken war Levi son: hwilken war Melchi son: hwilken war Janna 13205 son: hwilken war Joseph son:

25. Hwilken war Matthathie son: hwilken war Amos son: hwilken war Naum son: hwilken war Esli son: hwilken war Nagge son:

26. Hwilken war Maath son: hwilken war Matthathie son: hwilken war Semei son: hwilken war Joseph son: hwilken war Juda son:

27. Hwilken war Johanna son: hwilken war Rhesa son: hwilken war Zorobabel son: hwilken war Salathiel son: hwilken war Neri son:

28. Hwilken war Melchi son: hwilken war Addi son: hwilken war Kosam son: hwilken war Elmodam son: hwilken war Er son.

29. Hwilken war Jose son: hwilken war Eliezer son: hwilken war Jorim son: hwilken war Matthat son: hwilken war Levi son:

30. Hwilken war Simeon son: hwilken war Juda son: hwilken war Joseph son: hwilken war Jonan son: hwilken war Eliakim son:

31. Hwilken war Melea son: hwilken war Mainan son: hwilken war Mattatha son: hwilken war Nathan 13197 son: hwilken war Davidz son:

32. Hwilken war Jesse son: hwilken war Obed son: hwilken war Boos son: hwilken war Salmon son: hwilken war Naasson 13198 son:

33. Hwilken war Aminadab son: hwilken war Aram son: hwilken war Esrom son: hwilken war Phares son: hwilken war Juda son:

34. Hwilken war Jacob son: hwilken war Jsaac son: hwilken war Abraham son: hwilken war Thara son: hwilken war Nachor son: 13199

35. Hwilken war Saruch son: hwilken war Ragau son: hwilken war Phaleg son: hwilken war Eber son: hwilken war Sala son:

36. Hwilken war Cainan son: hwilken war Arphaxad son: hwilken war Sem son 13200: hwilken war Noe son: hwilken war Lamech son:

37. Hwilken war Mathusala son: hwilken war Enoch son: hwilken war Jared son: hwilken war Maleleel son: hwilken war Cainan son:

38. Hwilken war Enos son: hwilken war Seth son: hwilken war Adam son 13201: hwilken war Gudz.

4. Capitel.

SEdan blef JEsus frestad af diefwulen/ v. 1. Och han lärde i Synagogorna; i Galileen/ och i Nazareth vthlade han Esaie Prophetens ord/ v. 14. Men the wredgades på honom/ och drefwo honom vth ifrå sigh/ v. 28. Therföre gick han til Capernaum/ v. 31. Ther halp han en besattan ifrå die fwulen/ v. 33. Och Petri swära ifrå skälfwo/ v. 38. Och många andra ifrå sina siukdomar/ v. 40.

I. JEsus blifwer frestad af diefwulen.

SEdan gick JEsus ifrå Jordan igen/ full medh then Helga Anda; och wardt hafder af Andanom vthi öknena; 13206

2. Och frestades i fyratijo dagar 13207 af diefwulen; och åt intet i the dagar: vtan tå the åndade woro/ sedan hungrade honom.

3. Tå sade diefwulen til honom: Äst tu Gudz Son/ så säg til thenna stenen/ at han warder brödh.

4. Tå swarade JEsus/ och sade til honom: Thet är skrifwit: Menniskian lefwer icke allenast af brödh/ vtan af hwart och ett Gudz ord. 13208

5. Och diefwulen hade honom på ett högt berg/ och wijste honom all rike i werldene/ vthi ett ögnableck. 13209

6. Och diefwulen sade til honom: Tigh wil jagh gifwa all thenna machten/ och theras härlighet: ty the äro migh i händer gifwin/ och hwem jagh wil/ gifwer jagh them.

7. Wilt tu nu falla nedh/ och tilbedia migh/ så skola the all höra tigh til.

8. JEsus swarade/ och sade til honom: Gack bort ifrå migh/ Satan: ty thet är skrifwit 13210: Tin HErra Gudh skalt tu tilbedia/ och honom allena skalt tu dyrka.

9. Ock hade han honom til Jerusalem/ och satte honom vp på tinnarna af templet/ och sade til honom: Äst tu Gudz Son/ så gif tigh här nedh före. 13211

10. Ty thet är skrifwit 13212: Han skal befalla sina Änglar om tigh/ at the skola förwara tigh:

11. Och bära tigh på sina händer/ at tu icke stöter tin foot emot stenen.

12. Tå swarade JEsus/ och sade til honom: Thet är sagt: Tu skalt icke fresta HErran tin Gudh. 13213

13. Och sedan diefwulen hade fulkomnat all frestelsen/ foor han ifrå honom til en tijd.

II. JEsus predikar i Galileen/ och i Nazareth.

14. OCh JEsus kom/ genom Andans kraft/ in i Galileen igen 13214: och rychtet gick vth om honom i all then engden ther omkring. 13215

15. Och han lärde i theras Synagogor/ och wardt prisad af allom.

16. Och han kom til Nazareth 13216/ ther han vpfödder war: och gick om Sabbaths dagen in i Synagogon/ som hans sedwänja war/ och stod 13217 vp och wille läsa.

17. Tå wardt honom fången Esaie Prophetens book: och tå han lät vp bokena/ fan han thet rumet/ ther skrifwit står:

18. HErrans Ande är öfwer migh/ therföre at han hafwer smordt migh 13218; til at förkunna Evangelium them fattigom hafwer han sändt migh/ til at läkia the förkrossada hierta; til at predika the fångar frihet/ och them blindom syyn/ och them sönderslagnom förloßning; 13219

19. Til at predika HErrans behageliga åhr 13220.

20. Sedan lade han boken tilhopa/ och fick tienarenom/ och satte sigh: och allas theras ögon/ som i Synagogone woro/ achtade på honom.

21. Tå begynte han til at säija til them: J dagh är thenna Skrift fulbordad/ för edor öron.

22. Och the båro honom alle witnesbyrd/ och förvndrade sigh på the nådefulla ord 13221/ som gingo af hans mun; och sade: Ar icke thenne Josephs son? 13235

23. Tå sade han til them: Wisserliga må J säija til migh thenna liknelsen: Läkiare/ läk tigh sielfwan: huru stoor ting hafwe wij hördt i Capernaum skedd wara; giör ock sådana här i titt fädernesland.

24. Sade han: Sannerliga säger jagh eder; Jngen Prophete är afhållen i sitt fädernesland. 13222

25. Men jagh säger eder i sanning: Många enkior woro i Jsrael/ vthi Elie tijd/ tå himmelen igenlyckt war i try åhr/ och sex månader 13223; tå stoor hunger war öfwer hela landet.

26. Och til ingen af them wardt Elias sänd; vtan til ena enkio/ vthi Sareptha Sidons. 13224

27. Och månge spitelske woro i Jsrael/ i Elisei Prophetens tijd; och ingen af them wardt reen giord/ förvtan Naeman 13225 af Syrien.

III. The wredgas på honom/ wiljandes störta honom vthför berget.

28. OCh alle the i Synagogon woro/ vpfyltes medh wrede/ tå the thetta hörde;

29. Och vpreste sigh emot honom/ och drefwo honom vthu staden/ och ledde honom vth öfwerst på klinten af berget/ ther theras stadh på bygder war/ och wille stört honom ther vthföre: 13226

30. Men han gick mitt igenom them sin wägh. 13227

IV. Christus kommer til Capernaum.

31. OCh han kom nedh til then staden Capernaum 13228/ i Galileen; och ther lärde han them om Sabbatherna.

32. Och the förvndrade sigh på hans lärdom: ty medh hans taal war wällighet. 13229

V. Ther botar han en besattan.

33. OCh vthi Synagogon war een menniskia besatt medh en oreens diefwuls anda 13230; och han ropade medh höga röst/

34. Säijandes: Hey/ hwad hafwe wij medh tigh/ JEsu Nazarene? Äst tu kommen til at förderfwa oß? Jagh weet ho tu äst/ nemliga/ then Gudz Helige.

35. Och JEsus näpste honom/ säijandes: War tyst/ och gack vth af honom. Och diefwulen kastade honom mitt ibland them/ och gick vth af honom/ och giorde honom ingen skada.

36. Och een förfärelse kom öfwer them alla: och the talade inbyrdes medh hwar annan/ säijande: Hwad skal

thetta wara? Ty han biuder the orena andar medh macht och wällighet/ och the gå vth.

37. Och rychtet gick vth om honom allestädz i the landzändar ther omkring.

Petri swära.

38. Tå JEsus vpstod vthu Synagogon/ gick han in i Simons huus. Och Simons swära betwingades medh stora skälfwosott 13231: tå bådo the honom för henne.

39. Och han trädde in til henne/ och näpste skälfwone: och skälfwan öfwergaf henne; och hon stod strax vp/ och tiente them.

Athskillige andra siuka.

40. Tå solen nedergick/ alle the som hade siukt folck af allahanda siukor/ ledde them til honom: och han lade händerna på hwar och en/ och giorde them helbregda. 13232

41. Foro ock så dieflarna vth af mångom/ ropade/ och sade: Tu äst Christus Gudz Son: tå näpste han them/ och stadde icke til at the skulle tala: ty the wiste/ at han war Christus. 13233

42. Tå dager wardt/ gick han vth i ödemarken 13234: och folcket sökte honom/ och kommo til honom/ och förhöllo honom/ at han icke skulle gå ifrå them.

43. Tå sade han til them: Andra städer måste jagh ock predika Gudz rike: ty jagh är ther til sänd.

44. Och han predikade vthi the Synagogor i Galileen.

5. Capitel.

NÄr nu mycket folck trängde sigh in til honom/ steg han in vthi en bååt/ och lärde them vthu båten: sedan wälsignade han Petri fiskafänge; och kallade honom samt hans stalbröder til Apostlaämbetet/ v. 1. Ther efter botade han en spitelskan/ v. 12. Och en borttagnan/ v. 17. Han kallade ock Mattheum/ v. 27. Och betygade/ hwarföre hans Lärjungar icke fastade/ såsom Johannis lärjungar/ och the Phariseer/ v. 33.

I. JEsus lärer vthu båten.

OCh thet begaf sigh/ tå folcket föll honom öfwer/ på thet the skulle höra Gudz ord; och han stod vth medh siön Genesaret. 13236

2. Och han såg twå båtar stå i siöstranden: men fiskarena woro vthgångne af them/ til at twå sin näät. 13237

3. Tå gick han in vthi en bååt/ som war Simons/ och bad honom/ at han skulle läggia litet vth ifrå landet. Och han satte sigh/ och lärde folcket vthu båten.

II. Wälsignar Petri fiskafänge.

4. TÅ han wände igen tala/ sade han til Simon: Lägg vth på diupet/ och kaster eder näät vth til drägt. 13238

5. Tå swarade Simon/ och sade til honom: Mästar/ wij hafwe arbetat hela nattena/ och fått intet; men/ på tin ord/ wil jagh kasta vth näten.

6. Och tå the thet giorde/ besluto the en mächta stoor hoop fiskar; och theras näät gick sönder.

7. Och the winkade til sina stalbröder/ som woro vthi then andra båten/ at the skulle komma och hielpa

them. Och the kommo/ och vpfylte båda båtarna/ så at the begynte siunka.

8. Tå Simon Petrus thet såg/ föll han til JEsu knää/ säijandes: HErre/ gack vth ifrå migh: ty jagh är een syndig menniskia.

9. Ty een förskräckelse war kommen öfwer honom/ och öfwer alla the medh honom woro/ för thetta fiskafänget skul/ som the fått hade:

10. Sammalunda ock öfwer Jacobum/ och Johannem Zebedei söner/ som Simons stalbröder woro. Tå sade JEsus til Simon: War icke förfärad; här efter skalt tu taga menniskior. 13239

11. Och the förde båda båtarna i land/ och öfwergåfwo altsammans/ och följde honom. 13240

III. Botar en fpitelskan.

12. SÅ begaf thet sigh/ tå han war vthi en stadh; och sij/ ther war en man full medh spitelsko: när han fick see JEsum/ föll han nedh på sitt ansichte/ och bad honom/ säijandes: HErre/ om tu wilt/ kant tu giöra migh renan. 13241

13. Tå räckte han vth handena/ och tog på honom/ säijandes: Jagh wil/ war reen. Och strax gick spitelskan bort af honom.

14. Och han böd honom/ at han thet för ingom säija skulle; vtan gack (sade han) och wisa tigh Prestenom/ och offra för tin renselse 13242/ efter som Mose budit hafwer/ them til witnesbyrd.

15. Och rychtet gick äntå widare vth om honom; och mycket folck församlade sigh/ at the skulle höra honom/ och blifwa botade af honom ifrå theras kranckheter.

16. Men han gick afsides bort i ödemarkena/ och bad.

IV. Hielper åthskilliga krancka; och ther iyland en borttagnan.

17. OCh thet begaf sigh på en dagh/ tå han lärde/ och ther woro the Phariseer/ och Skriftlärde sittiande/ som komne woro vthaf alla städer i Galileen/ och Judeen/ och af Jerusalem; och HErrans kraft war til at giöra them helbregda.

18. Och sij/ några män båro ena menniskio på en säng/ hwilken borttagen war 13243/ och the sökte efter/ huru the skulle komma honom in/ och läggian fram för honom.

19. Och tå the icke funno/ för folcket skul/ på hwilko sidon the skulle bäst komma honom in/ stego the vp på taket/ och släppte honom nedh genom taket/ medh sängen/ mitt för JEsum.

20. Och tå han såg theras troo/ sade han til honom: Menniskia/ tina synder warda tigh förlåtna.

21. Och the Skriftlärde/ och Phariseer begynte tänckia/ säijande: Ho är thenne/ som talar Gudz hädelse? Ho kan förlåta synder/ vtan Gudh allena? 13244

22. Tå JEsus förmärckte theras tanckar/ swarade han/ och sade til them: Hwad täncken J vthi edor hierta?

23. Hwilket är lättare säija: Tina synder warda tigh förlåtna; eller säija: Statt vp/ och gack? 13245

24. Men på thet 13253 J skolen weta/ at menniskiones Son hafwer macht på jordene förlåta synder/ sade han til then borttagna: Tigh säger jagh/ statt vp/ tag tina säng/ och gack i titt huus.

25. Och han stod strax vp för theras ögon; tog sängena ther vthi han legat hade/ och gick sina färde heem i

sitt huus/ och prisade Gudh.

26. Och the förskräcktes alle/ och lofwade Gudh/ och wordo fulle medh fruchtan/ säijande: Wij hafwe sedt i dagh sälsyn ting.

V. Kallar Mattheus til Apostlaämbetet.

27. SEdan gick han vth/ och fick see en Publican/ benämnd Levi/ sittiandes widh tollen/ och sade til honom: Följ migh. 13246

28. Han stod vp/ och följde honom/ och öfwergaf altsamman.

29. Och Levi giorde honom ett stort gästabod i sitt huus: och ther woro en stoor hoop Publicaner/ och andre som medh them til bordz såto. 13247

30. Och the Skriftlärde/ och Phariseer knorrade emot hans Lärjungar/ säijande: Hwij äten J/ och dricken medh Publicaner och syndare?

31. Tå swarade JEsus/ och sade til them: The behöfwa icke läkiare som helbregda äro/ vtan the som krancke äro. 13248

32. Jagh är icke kommen til at kalla the rättferdiga/ vtan syndare til bättring. 13249

VI. Swarar på Phariseernas fråga/ om fasto.

33. TÅ sade the til honom: Hwij fasta Johannis lärjungar så ofta/ och bedia så mycket; sammalunda ock the Phariseers lärjungar; men tine Lärjungar äta/ och dricka? 13250

34. Sade han til them: Jcke kunnen J drifwa bröllops folcket til at fasta/ så länge brudgummen är när them? 13251

35. Men the dagar skola komma/ at brudgummen warder tagen ifrå them: tå skola the fasta i the dagar.

36. Och han sade ock til them een liknelse: Jngen sätter en klut af nytt kläde på gammalt kläde 13252; annars söndersliter han thet nya/ och then kluten af thet nya skicker sigh icke efter thet gamla.

37. Och ingen låter nytt wijn vthi gamla flaskor; annars slår thet nya winet flaskorna sönder/ och spilles vth/ och flaskorna blifwa förderfwade.

38. Vtan nytt wijn skal man låta vthi nya flaskor/ och så blifwa the både förwarat.

39. Och ingen som dricker gammalt wijn/ begärar strax nytt; ty han säger: Thet gamla är bättre.

6. Capitel.

SÅ begaf thet sigh/ at hans Lärjungar vpryckte ax om Sabbathen; ther öfwer knorrade the Phariseer: men han stälte them Davidz exempel före/ v. 1. Han botade ock ens mans hand som bortwisnad war/ om Sabbathen/ v. 6. Sedan gick han vp på ett berg; ther vthwalde han tolf Apostlar/ v. 12. Och han lärde them om then rätta saligheten/ hwar vthi hon står/ v. 20. The skulle ock wara fridsame/ v. 27. Barmhertige; gierna förlåta/ och icke lätteliga döma andra/ v. 36. Ty efter som troon är/ så äro ock gierningarna/ v. 43. Påminner om rätta grunden til at lära och lefwa/ v. 46.

I. Christi Lärjungar hämta ax om Sabbathen; och JEsus förswarar them.

OCh thet begaf sigh på en Eftersabbath 13297/ at han gick igenom sädh: och hans Lärjungar ryckte vp ax 13254/ och gnuggade sönder medh händerna/ och åto.

2. Tå sade somlige af the Phariseer til them: Hwij giören J thet som icke är låfligit giöra om Sabbatherna? 13255

3. Swarade JEsus/ och sade til them: Hafwen J icke läsit hwad David giorde/ tå han hungrade/ och the medh honom woro? 13256

4. Huru han gick in i Gudz huus/ och tog skådobröden/ och åt/ och gaf theslikes them som medh honom woro: hwilket ingom låfligit war at äta/ vtan allenast Prestomen. 13257

5. Och sade han til them: Menniskiones Son är en HErre/ theslikes ock öfwer Sabbathen. 13258

II. JEsus botar ens mans hand om Sabbathen.

6. OCh thet begaf sigh på en annan Sabbath/ at han gick in vthi Synagogon/ och lärde: och ther war een menniskia/ hwilkens högra hand war borttwinnat. 13259

7. Och the Skriftlärde/ och Phariseer wachtade på honom/ om han någon helbregda giorde på Sabbathen/ at the måtte finna något/ ther the kunde anklagan före.

8. Men han förstod theras tanckar/ och sade til menniskiona/ som then twinnade handen hade: Statt vp/ och gack fram. Han stod vp/ och gick fram.

9. Tå sade JEsus til them: Jagh skal spörja eder: Må man giöra wäl om Sabbatherna/ eller giöra illa? Hielpa lifwet/ eller förspillat?

10. Och han såg sigh om på them alla/ och sade til menniskiona: Näck vth tina hand. Han ock så giorde. Och hans hand wardt honom färdig/ såsom then andra. 13260

11. Men the wordo vrsinnige/ och talades widh emellan sigh/ hwad the skulle giöra åth JEsus.

III. Beder på berget; och vthwäljer tolf Apostlar.

12. SÅ hände thet vthi the dagar/ at han vthgick vppå ett berg til at bedia 13261; och blef ther öfwer nattena i bönen til Gudh.

13. Och tå dager wardt/ kallade han sina Lärjungar; och vthwalde tolf af them 13262/ hwilka han ock kallade Apostlar:

14. Simon/ then han ock kallade Petrus 13263/ och Andreas hans broder/ Jacobus/ och Johannes/ Philippus/ och Bartholomeus;

15. Mattheus/ och Thomas/ Jacobus Alphei son/ och Simon som kallas Zelotes;

16. Och Judas Jacobs (son/) och Judas Jschariothes/ then ock förrädaren war.

17. Och han gick neder medh them/ och stod på en plats i markene/ och hele hopen af hans Lärjungar/ och ganska mycket folck vthaf alt Judeska landet/ och Jerusalem/ och ifrå Tyrus och Sidon/ som widh hafwet liggia: 13264

18. Hwilke komne woro/ på thet the wille höra honom/ och warda botade af sina siukdomar. Och the som qwalde woro af the orena andar/ wordo helbregda.

19. Och alt folcket foor efter at taga på honom: ty af honom gick kraft/ som alla botade. 13265

IV. JEsus lärer sina Lärjungar/ om rätta saligheten.

20. OCh han lyfte vp sin ögon öfwer sina Lärjungar/ och sade 13266: Salige ären J fattige: ty Gudz rike hörer eder til.

21. Salige ären J som nu hungren: ty J skolen blifwa mättade 13267. Salige ären J som nu gråten: ty J skolen lee. 13268

22. Salige warden J/ tå menniskiorna hata eder/ och afskilja eder/ och banna eder; och bortkasta edart namn/ såsom thet ondt wore/ för menniskiones Son skul: 13269

23. Glädiens och frögdens 13270 på then dagen: ty sij/ edor löön är mycken i himmelen: sammalunda hafwa theras fäder 13271 ock giordt Prophetomen.

24. Men wee eder som rike ären: ty J hafwen edar hugnad. 13272

25. Wee eder som mätte ären: ty J skolen hungra 13273. Wee eder som nu leen: ty J skolen gråta och sörja. 13274

26. Wee eder/ tå alla menniskior lofwa eder: ty sammalunda hafwa ock theras fäder giordt them falska Prophetomen.

V. Förmanar them älska sina owänner.

27. MEn eder som hören/ säger jagh: Älsker edra owänner 13275; giörer them godt som hata eder.

28. Wälsigner them som eder banna; och beder för them som eder orätt giöra. 13276

29. Then tigh slår på thet ena kinbenet/ them hålt ock thet andra til 13298 13277: och then tigh tager mantelen ifrå/ honom förhålt icke heller kiortelen.

30. Hwarjom och enom som något begärar af tigh/ honom gif 13278: och af then som tina ting tager ifrå tigh/ bedz intet igen.

31. Och såsom J welen at menniskiorna skola giöra eder/ giörer ock J them sammalunda. 13279

32. Och om J älsken them som eder älska/ hwad tack hafwen J therföre? Ty syndarena älska ock them/ af hwilka the älskade warda. 13280

33. Och om J giören them godt som eder godt giöra/ hwad tack hafwen J therföre? Ty syndarena giöra thet ock.

34. Och om J länen 13281 them ther J hoppens få något igen/ hwad tack hafwen J therföre? Ty syndarena läna ock syndarom/ på thet the skola få lika igen.

35. Vtan hällre älsker edra owänner 13282 13299/ och giörer wäl/ och läner/ förhoppandes ther intet af; och edor löön skal wara mycken/ och Jskolen wara thens Högstas barn: ty han är mild emot the otacksama och onda.

VI. At wara barmhertig; gierna förläta/ och icke omildt döma.

36. WArer förthenskul barmhertige/ såsom edar Fader ock barmhertig är. 13283

37. Dömer icke/ så warden J icke dömde 13284: fördömer icke/ så warden J icke fördömde: förlåter/ så warder eder förlåtit.

38. Gifwer/ så warder eder gifwit 13285: ett godt mått/ wäl stoppat/ skakat och öfwerflödande skal man gifwa vthi edart sköt: ty medh samma mått som J mäten/ skola andra mäta eder. 13286

39. Och han sade til them een liknelse: Kan ock en blinder leda en blindan 13287? Falla the icke både i gropena?

40. Lärjungen 13300 är icke öfwer sin mästare: men hwar och en är fulkommen/ tå han är såsom hans mästare. 13288

41. Hwad seer tu ett grand vthi tins broders öga; men en bielka vthi titt egit öga warder tu intet warse? 13289

42. Eller huru kant tu säija til tin broder: Broder hålt/ jagh wil borttaga grandet 13290/ som vthi titt öga är; och tu seer icke sielf bielkan vthi titt öga? Tu skrymtare/ tag först bort bielkan vthu titt öga/ och sedan se til/ at tu kant vthtaga grandet/ som är i tins broders öga. 13291

VII. Förklarar genom liknelse af trä/ at troon wiser sigh i gierningarna.

43. TY thet är icke godt trä som giör onda frucht; eij heller ondt trä som giör goda frucht: 13292

44. Ty hwart och ett trä warder kändt af sine frucht: ty icke hämtar man heller fikon af törne; eij heller hämtar man wijnbär af tistelen. 13293

45. Een godh menniskia bär godt fram vthaf sins hiertas goda fatabuur; och een ond menniskia bär ondt fram vthaf sins hiertas onda fatabuur: ty ther af hiertat fult är/ thet talar munnen af. 13294

VIII. Förmanar sluteligen/ at läggia en sast grund til läran/ och lefwernet.

46. HWad kallen J migh/ HErra/ HErra 13295; och giören doch icke hwad jagh säger eder?

47. Hwilken som kommer til migh/ och hörer min ord/ och giör ther efter/ jagh wil läta eder see hwem han lijk är. 13296

48. Han är lijk enom man som bygger ett huus; hwilken grof diupt/ och lade grundwalen på hälleberget: tå floden kom/ strömade hon in på huset/ och kunde doch intet röra thet: ty thet war grundat på hälleberget.

49. Men then ther hörer/ och icke giör/ han är lijk enom man som bygde sitt huus på jordena/ vthan grundwal: ther strömade floden in på/ och strax föll thet; och thes huus fall war stort.

7. Capitel.

EFter thenna predikan kom JEsus til Capernaum; ther halp han ens höfwitzmans tienare til hälso/ v. 1. Gick så til Nain; ther vpwäckte han ens enkios son ifrå döda/ v. 11. När Johannes thetta hörde/ sände han/ och lät fråga honom/ om han war Messias: och när han ther til swarat hade/ begynte han beröma Johannes för folcket/ v. 18. Han straffade ock them som icke bättrade sigh; vtan förachtade Gudz rådh om theras salighet/ v. 29. Och han gick i ens Pharisees huus/ til at få sigh maat: ther kom een synderska/ och twådde hans fötter medh tårar; och smorde them/ v. 36. Tå tilsade han henne syndernas förlåtelse/ v. 44.

I. JEsus kommer til Capernaum/ och botar höfwitzmansens tienare.

TÅ han all sin ord vthtalat hade för folcket/ gick han til Capernaum.

2. Och en höfwitzmans tienare 13301 låg dödsiuk/ och han war honom kär.

3. Tå han hörde af JEsu/ sände han the äldsta af Judarna til honom/ och bad honom/ at han wille komma/ och giöra hans tienare helbregda.

4. Tå the kommo til JEsum/ bådo the honom fliteliga/ säijande: Han är wärd/ at tu giör honom thet:

5. Ty han hafwer wårt folck kärt; och hafwer bygdt oß Synagogon.

6. Tå gick JEsus medh them. Och tå han icke långt war ifrå huset/ sände höfwitzmannen sina wänner til honom/ och sade: HErre/ giör tigh icke omak: ty jagh är icke wärdig/ at tu går vnder mitt taak;

7. Hwarföre jagh ock icke räknade migh sielfwan wärdigan til at komma til tigh: vtan säg medh ett ord/ så warder min tienare helbregda.

8. Ty jagh är ock en man stadder vnder härskap/ och hafwer krigsknechter vnder migh; och jagh säger til then ena: Gack/ och han går; och til then andra: Kom/ och han kommer; och til min tienare: Giör thet/ och han giör så.

9. Tå JEsus thetta hörde/ förvndrade han sigh på honom/ och wände sigh om/ och sade til solcket som följde honom: Thet säger jagh eder/ så stora troo hafwer jagh icke funnet i Jsrael.

10. Och the som vthsände woro/ gingo heem igen/ och funno tienaren helbregda som siuk war.

II. Vpwäcker enkiones son i Nain.

11. SÅ begaf thet sigh sedan/ at han gick vthi then staden som kallas Nain; och medh honom gingo månge hans Lärjungar/ och mycket folck.

12. Tå han nu kom in til stadzporten/ sij/ tå bars ther vth en döder/ sine moders ende son/ och hon war enkia; och en stoor hoop folck af staden gick medh henne.

13. Tå HErren såg henne/ warkunnade han sigh öfwer henne/ och sade til henne: Gråt icke.

14. Och han gick til/ och tog på bårena; och the som båro/ stadnade. Tå sade han: Jagh säger tigh vnger man/ statt vp. 13302

15. Och then döde satte sigh vp/ och begynte tala: och han fick honom hans moder.

16. Och en räddhoge kom öfwer alla/ och the prisade Gudh 13303/ säijande: En stoor Prophete 13304 är vpkommen ibland oß/ och Gudh hafwer sökt sitt folck. 13305

17. Och thetta rychtet om honom/ gick vth öfwer alt Judeska landet/ och all the land ther omkring.

III. Johannis sändebod til Christum; och Christi swar.

18. OCh Johannis lärjungar vnderwiste honom om alt thetta.

19. Och han kallade til sigh twå af sina lärjungar/ och sände them til JEsum 13306/ säijandes: Äst tu then som komma skal/ eller skole wij wänta någon annan?

20. Tå männerna kommo til honom/ sade the: Johannes Döparen sände oß til tigh/ säijandes: Äst tu then som komma skal/ eller skole wij wänta en annan?

21. På samma tiden giorde han många helbregda af siukdomar och plågor/ och onda andar; och gaf mångom blindom syyn.

22. Tå swarade JEsus/ och sade til them: Går/ och säger Johanni igen/ hwad J sedt och hördt hafwen: The blinde see/ the halte gå/ the spitelske warda rene; the döfwe höra/ the döde stå vp igen; them fattigom warder Evangelium predikat: 13307

23. Och salig är then som icke förargas på migh.

IV. Christus berömer Johannes för folcket.

24. OCh tå Johannis sändebod woro sin wägh gångne/ begynte JEsus tala til folcket om Johannes: Hwad gingen J vth i öknen til at see? Willen J see een röö som drifs af wädret? 13308

25. Eller hwad gingen J vth til at see? Willen J see een menniskio klädd i leen kläder? Sij/ the som hafwa härlig kläder vppå/ och lefwa i kräslighet/ äro i Konungs gårdarna.

26. Eller hwad gingen J vth til at see? Willen J see en Prophet? Ja/ säger jagh eder/ ock meer än en Prophet.

27. Han är then ther om skrifwit är: Sij/ jagh sänder min Ängel för titt ansichte/ hwilken tin wägh bereda skal för tigh. 13309

28. Ty jagh säger eder/ at ibland them som af qwinnor födde äro/ är ingen större Prophete vpkommen än Johannes Döparen: doch likwäl/ then ther minst är 13318 i Gudz rike/ han är större än han.

V. JEsus klagar öfwer Juda folcksens blindhet.

29. OCh alt folcket som honom hörde/ och the Publicaner/ gåfwo Gudi rätt/ och läto sigh döpa medh Johannis döpelse.

30. Men the Phariseer/ och the lagkloke förachtade Gudz rådh emot sigh sielfwa/ och läto sigh intet döpa af honom.

31. Sedan sade HErren: Widh hwem skal jagh doch likna menniskiorna af thetta slächtet? Och hwem äro the like? 13310

32. The äro like widh barn/ som sittia på torget/ och ropa emot hwar annan/ och säija: Wij hafwe pipat för eder/ och J hafwen intet dantsat: Wij hafwe sunget sorgasång för eder/ och J greten intet.

33. Ty Johannes Döparen kom/ och hwarken åt brödh/ eller drack wijn 13311; och J säijen: Han hafwer diefwulen.

34. Menniskiones Son är kommen/ äter/ och dricker; och J säijen: Sij/ then mannen är en fråssare/ och wijndrinckare; the Publicaners och syndares wän.

35. Och wijsdomenom warder rätt gifwit af all sin barn. 13312

VI. Een synderska twår JEsu fötter/ i Simons huus.

36. SÅ bad honom en af the Phariseer/ at han skulle få sigh maat medh honom: och han gick vthi Phariseens huus/ och satt ther til bordz.

37. Och sij/ een qwinna i staden/ som hade warit een synderska/ tå hon förnam/ at han til bordz satt i Phariseens huus/ bar hon tijt ett glas medh smörjelse: 13313

38. Och stod baak för honom widh hans fötter/ gråtandes/ och begynte wäta hans fötter medh tårar/ och torkade medh sitt hufwudhår; och kyste hans fötter/ och smorde them medh smörjelse.

39. Tå then Phariseen som honom budit hade/ såg thetta/ sade han widh sigh sielf: Wore thenne en Prophet/ wisserliga wiste han/ ho och hurudana thenna qwinnan är/ som handterar honom: ty hon är een synderska. 13314

40. Tå swarade JEsus/ och sade til honom: Simon/ jagh hafwer något säija tigh. Han sade: Mästar/ säg.

41. En man hade twå gällenärar: en war honom skyldig femhundrade penningar/ och then andre femtijo:

42. När the icke macht hade at betala/ gaf han them bådom til. Säg nu/ hwilken af them warder honom mera älskandes?

43. Swarade Simon/ och sade: Jagh menar at then som han gaf mera til. Tå sade han til honom: Rätt dömde tu.

VII. Huru Christus henne bemöter.

44. OCh så wände han sigh til qwinnona/ och sade til Simon: Seer tu thenna qwinnona? Jagh gick in i titt huus: tu hafwer intet watn gifwit migh til mina fötter 13315; men hon hafwer wätt mina fötter medh tärar/ och torkat medh sitt hufwudhår.

45. Tu hafwer icke kyst migh; men hon/ sedan jagh här ingick/ hafwer icke låtet af kyssa mina fötter.

46. Mitt hufwud hafwer tu icke smordt medh oljo; men hon hafwer smordt mina fötter medh smörjelse.

47. Hwarföre säger jagh tigh: Henne warda många synder förlåtna; ty hon älskade mycket 13319: men then som mindre förlåtes/ han älskar mindre.

48. Sedan sade han til henne: Synderna förlåtas tigh.

49. Tå begynte the/ som medh honom til bordz såto/ säija widh sigh: Ho är thenne/ som ock synder förlåter? 13316

50. Tå sade han til qwinnona: Tin troo hafwer frälst tigh 13317; gack medh frijd.

8. Capitel.

THer efter/ gick han omkring i städerna/ och predikade/ v. 1. Och han sade them een liknelse/ om en sädesman; och vthtydde henne för Lärjungarna/ v. 4. Sedan om ett lius/ v. 16. Så foor han öfwer hafwet til Gadara; och på resone stillade han stormen/ v. 22. När han kom vthöfwer/ vthdref han många dieflar af en besattan/ och tillät at the foro vthi en swinahiord/ v. 26. Tå han kom tilbaka igen/ halp han een qwinno ifrå blodgång; och vpwäckte Jairi dotter ifrå döda/ v. 40. och 49.

I. JEsus går omkring/ och predikar; hafwandes i följe Lärjungarna/ och några qwinnor.

OCh thet begaf sigh ther efter/ at han wandrade i städer och byar/ predikade/ och förkunnade Evangelium om Gudz rike; och the tolf medh honom:

2. Ther til några qwinnor/ som han hade helbregda giordt ifrå the onda andar/ och kranckheter/ nemliga: Maria/ som kallas Magdalene 13320/ af hwilka siu dieflar vthgångne woro; 13321

3. Och Joanna Chuse hustru/ Herodis fogtes; och Susanna/ och många andra/ som honom tiente af sina

ägodelar.

II. Lärer genom liknelse/ af en sädesman;

4. TÅ nu mycket folck kom tilhopa/ och vthaf städerna sökte til honom/ talade han genom liknelse: 13322

5. En sädesman gick vth til at såå sina sädh; och widh han sådde/ föll somt widh wägen/ och wardt förtrampat/ och foglarna vnder himmelen äto thet.

6. Och somt föll på hälleberget; och tå thet vpgick/ förtorkades thet: ty thet hade ingen wätsko.

7. Och somt föll ibland törne; och törnen gingo medh vp/ och förqwafde thet.

8. Och somt föll i goda jord; och thet gick vp/ och giorde hundradefall frucht. Tå han thetta sade/ ropade han: Then ther hafwer öron til at höra/ han höre.

9. Tå frågade honom hans Lärjungar/ hurudana thenna liknelsen war. 13323

10. Han sade til them: Eder är gifwit weta Gudz rikes hemlighet 13324; men them androm genom liknelse: på thet at ändoch the see/ skola the likwäl icke see; och ändoch the höra/ skola the likwäl icke förstå. 13325

11. Så är nu thenna liknelsen. Säden är Gudz ord: 13326

12. Men the som widh wägen/ thet äro the som höra: sedan kommer diefwulen/ och tager bort ordet vthu theras hierta; at the icke troo skola/ och blifwa frälste.

13. Men the som på hälleberget/ thet äro the/ som när the höra/ anamma the ordet medh glädie: och the hafwa inga rötter/ the ther troo til en tijd; och tå frestelsen påkommer/ falla the ther ifrå. 13327

14. Men thet som föll ibland törnen/ äro the som höra; och gå bort/ och warda förqwafde af omsorger/ och rikedomar 13328/ och lifsens wällust; och bära ingen frucht.

15. Men thet vthi goda jord/ äro the som höra ordet/ och behålla thet vthi ganska godt hierta; och bära frucht i tolamod.

Och af ett lius/ som vptändt är.

16. Men ingen vptänder ett lius/ och skyler thet vnder något kaar/ eller sätter vnder bäncken: vtan sätter thet på liusastakan/ at the som ingå/ skola få see liuset. 13329

17. Ty thet är intet lönligit/ som icke skal warda vppenbart; och intet fördoldt/ thet icke skal kunnigt warda/ och vpkomma skal i liuset. 13330

18. Seer förthenskul til/ huru J hören: ty then ther hafwer/ honom warder gifwit; och then ther intet hafwer/ thet han menar sigh hafwa/ thet skal ock tagas ifrå honom. 13331

III. Vnderwiser/ hwilke hans rätta moder/ och bröder äro.

19. SÅ gingo til honom/ hans moder/ och hans bröder 13332; och kunde doch icke komma til honom/ för folcket skul.

20. Tå wardt honom bodat/ och sagt: Tin moder/ och tine bröder stå här vthe/ och wilja see tigh.

21. Swarade han/ och sade til them: Min moder/ och mine bröder äro thesse/ som höra Gudz ord/ och giörat. 13333

IV. Far öfwer hafwet/ och näpser wädret.

22. SÅ begaf thet sigh på en dagh/ at han steg vthi ett skep/ medh sina Lärjungar; och sade til them: Lät oß fara öfwer siön. Och the lade vthaf. 13334

23. Sedan widh the foro öfwer/ somnade han: och ther reste vp ett stort wäder på siön; och the förfyltes/ och woro i stoor fahra.

24. Tå gingo the til/ och wäckte honom vp/ säijande: Mästar/ Mästar/ wij förgås. Tå stod han vp/ och näpste wädret/ och watnens wågh; och så wände thet igen/ och blef stilla.

25. Och han sade til them: Hwar är edar troo? Men the fruchtade/ och förvndrade/ säijandes emellan sigh: Ho må thenne wara? Ty han biuder både wädrena och watnena; och the lyda honom. 13335

V. Vthdrifwer dieflar af en besattan; och låfwar them fara i swinahiorden.

26. OCh the foro til the Gadareners engd/ hwilken är twärt öfwer Galileen. 13336

27. Och tå han vthgången war af skepet på landet/ mötte honom en man vthaf staden/ hwilken hade haft diefwulen i lång tijd: och han hade inga kläder på; eij heller blef i husen/ vtan i grifter.

28. Tå han såg Jesum/ ropade han/ och föll nedh fram för honom/ och sade medh höga röst. Hwad hafwer jagh giöra medh tigh/ JEsu/ thens högstas Gudz Son? Jagh beder tigh/ at tu icke qwäl migh.

29. Ty han böd them orena andanom/ at han skulle fara vthaf mannenom: ty han hade länge plågat honom: och han wardt bunden i kädior/ och förwarad i fiättrar/ och slet sönder banden/ och wardt drifwen af diefwulen bort i öknen.

30. Tå frågade JEsus honom/ och sade: Hwad är titt namn? Han sade: Legio; ty månge dieflar woro inkomne i honom.

31. Och the bådo honom/ at han icke skulle biuda them fara vthi afgrunden.

32. Men ther war en stoor swinahiord/ som ther gick och födde sigh på berget. Tå bådo the honom/ at han wille tilstädia them fara in i swinen: och han tilstadde them thet.

33. Tå foro dieflarna vthu menniskione/ och foro in vthi swinen: och hiorden brådstörte sigh vthi siön/ och fördränckte sigh.

34. Men när the/ som wachtade swinen/ sågo hwad ther skedde/ flydde the/ och båro tidenden i staden/ och på bygdena.

35. Tå gingo the vth/ til at see hwad ther skedt war/ och kommo til JEsum; och funno mannen/ ther dieflarna vthaf farne woro/ klädd/ och widh sin sinne/ sittiandes widh JEsu fötter; och wordo förfärade.

36. Och the som thet sedt hade/ förkunnade them theslikes/ huruledes then besatte war helbregda worden.

37. Och hele hopen af the Gadareners omliggiande bådo honom/ at han wille fara ifrå them 13337: ty them war en stoor räddhoge påkommen. Tå steg han til skeps/ och foor tilbaka igen.

38. Men mannen/ ther dieflarna woro vthaf farne/ bad honom/ at han måtte blifwa när honom 13338. Men JEsus sände honom ifrå sigh/ säijandes:

39. Gack vthi titt huus igen/ och säg vthaf/ huru stoor ting Gudh medh tigh giordt hafwer. Och han gick

bort/ och förkunnade öfwer hela staden/ huru stoor ting JEsus hade giordt medh honom.

40. Och thet begaf sigh/ tå JEsus kom igen/ vndfick honom folcket: ty alle wänte efter honom.

41. Och sij/ ther kom en man som heet Jairus/ och war en Öfwerste för Synagogon; han föll nedh för JEsu fötter/ bediandes honom/ at han wille gå i hans huus: 13339

42. Ty han hade ena enda dotter/ widh tolf åhra gammal/ och hon begynte siälas: men i wägen widh han gick tijt/ trängde honom folcket.

VI. Hielper een qwinno ifrå blodgång.

43. OCh een qwinna/ som blodgång 13340 hade haft i tolf åhr/ och hade förtärdt alt thet hon åtte på läkiare/ och kunde doch botas af ingom;

44. Hon gick baak efter/ och tog på hans klädefåll; och strax stillades hennes blodgång.

45. Och JEsus sade: Ho är then som tog på migh? Tå the alle nekade/ sade Petrus/ och the medh honom woro: Mästar/ folcket tränger tigh/ och omakar tigh/ och tu säger: Ho tog på migh?

46. Tå sade JEsus: Någor hafwer ju tagit på migh; ty jagh kände/ at kraft gick af migh.

47. Tå qwinnan såg/ at thet icke war lönligit/ kom hon skälfwandes/ och föll nedh för hans fötter/ och förkunnade för allo folckena/ för hwad saak skul hon hade tagit på honom/ och huruledes hon blef strax helbregda.

48. Tå sade han til henne: War tröst/ min dotter; tin troo hafwer frälst tigh: gack medh frijd.

VII. Gifwer Jairi dotter lijf.

49. WJdh han ännu talade/ kom en vthaf Öfwerstans huus för Synagogon/ säijandes til honom: Tin dotter är död; giör icke Mästaren omak. 13341

50. Tå JEsus hörde thet ordet/ sade han til pigones fader: Rådz intet; vtan troo allenast/ och hon warder helbregda.

51. Tå han kom i huset/ stadde han ingom ingå medh sigh; vtan Petrum/ Jacobum/ och Johannem/ och fadren/ och modren til pigona.

52. Men the greto alle/ och jämrade sigh öfwer henne. Tå sade han: Gråter icke; pigan är icke död/ men hon sofwer.

53. Tå giorde the spee af honom; wäl wetandes at hon war död.

54. Men han dref them alla vth/ och tog henne widh handena/ och ropade/ säijandes: Piga/ statt vp. 13342

55. Och hennes ande kom igen/ och hon stod strax vp: och han böd gifwa henne maat.

56. Och hennes föräldrar förskräcktes. Men han böd them/ at the ingom säija skulle/ hwad ther skedt war.

9. Capitel.

SEdan vthsände han Apostlarna til at predika/ och gaf them macht til at giöra vnderwerck/ v. 1. Och thet mißhagade Herodi/ v. 7. Therföre drog JEsus bort i öknene: ther spisade han femtusend män/ v. 10. Han

sporde ock ther sina Lärjungar/ hwad the trodde om honom: och han förmante them til stadighet vthi Evangelij bekännelse/ v. 18. Otta dagar ther efter wardt han förklarad för them/ v. 28. Andra dagen vthdref han en diefwul/ v. 37. Han sade them ock om sitt lidande/ v. 44. Och näpste Lärjungarna för theras högfärd/ v. 46. Drog så vp til Jerusalem/ v. 51. Lärer/ hwilke sine rätta efterföljare äro/ v. 57.

I. JEsus vthsänder Apostlarna.

SEdan kallade JEsus tilhopa the tolf/ och gaf them macht och wåld öfwer alla dieflar; och at the siukdomar bota kunde: 13343

2. Och sände them vth til at predika Gudz rike 13344; och giöra the siuka helbregda.

3. Och sade til them: Tager intet medh eder til wägs/ icke käpp/ eller skräppo/ icke brödh/ icke penningar; hafwer eij heller twå kiortlar. 13345

4. Och i hwad huus J ingån 13346/ ther blifwer/ til thes J dragen tädan. 13347

5. Och hwilke icke anamma eder/ så går vth af then staden/ och skudden ock stofftet af edra fötter/ til witnesbyrd öfwer them. 13348

6. Och the gingo vth/ och wandrade omkring i byarna/ predikade Evangelium/ och giorde helbregda allestädz.

II. JEsu gierningar mißhaga Herodi.

7. TÅ fick Herodes Tetrarcha höra alt thet som bedrefs af honom; och honom begynte mißhaga: ty thet sades af somligom/ at Johannes war vpstånden af döda: 13349

8. Af somligom/ at Elias war vppenbarad: af somligom/ at någon Prophet af the gamla war vpstånden.

9. Och Herodes sade: Johannem hafwer jagh halshugget: men ho är thenne/ ther jagh sådant af hörer? Och begärade see honom.

III. JEsus spisar 5000 män.

10. OCh Apostlarna kommo igen/ och förtälde honom alt thet the giordt hade. Tå tog han them medh sigh/ och gick afsides vthi ena ödemark 13350/ som ligger widh then staden som kallas Bethsaida.

11. Tå folcket thet förnam/ kommo the efter honom: och han vndfick them/ och talade medh them om Gudz rike; och giorde them helbregda som thet behöfde.

12. Men dagen begynte warda framliden: tå gingo the tolf fram/ och sade til honom: Lät folcket ifrå tigh/ at the gå vthi köpstäderna/ och nästa bygdena; ther the måga gästa/ och finna maat: ty wij äre här i ödemarkene. 13351

13. Han sade til them: Gifwer J them äta. Tå sade the: Wij hafwe icke flera brödh än fem/ och twå fiskar; vtan at wij gå bort/ och köpe maat til alt thetta folcket.

14. Och woro the icke långt ifrå femtusend män. Tå sade han til sina Lärjungar: Läter them sättia sigh nedh/ i hwart maatskapet femtijo.

15. Och the giorde så/ och läto them alla sättia sigh nedh.

16. Tå tog han the fem brödh/ och the twå fiskar; vplyfte sin ögon i himmelen/ tackade ther öfwer/ bröt/ och

fick Lärjungarna/ at the skulle sedan läggiat fram för folcket.

17. Och the åto alle/ och wordo mätte. Sedan wardt vptagit thet som them öfwerlop/ tolf korgar fulle medh stycker.

IV. På Christi tilfrågan giöra Apostlarna sin bekännelse; och han förmanar them til ftändachtighet.

18. OCh thet begaf sigh/ tå han war allena i sina böner/ woro ock några hans Lärjungar medh honom; them frågade han/ och sade: Hwem säija folcket migh wara? 13352

19. Tå swarade the/ och sade: Johannes Döparen 13353; somlige Elias; och somlige/ at någon Prophet af the gamla är vpstånden.

20. Tå sade han til them: Hwem säijen tå J migh wara? Swarade Petrus/ och sade: Tu äst Gudz Christ. 13354

21. Och han hotade them/ och förböd/ at the skulle thet någrom säija;

22. Och sade: Menniskiones Son måste mycket lida 13355/ och bortkastas af the Äldsta/ och öfwersta Presterna/ och Skriftlärda/ och dräpas; och tredie dagen vpstå igen.

23. Sade han ock til them alla: Hwilken migh efterfölja wil/ han wedersäije sigh sielf/ och tage sitt kors på sigh hwar dagh/ och följe migh. 13356

24. Ty then som wil behålla sitt lijf/ han skal mista thet: och ho som mister sitt lijf för mina skul/ han skal thet behålla. 13357

25. Och hwad kommer thet menniskione til godo/ om hon wunne hela werldena/ och förtapar sigh sielf/ eller giör skada på sigh sielf?

26. Hwilken som blyjes widh migh/ och min ord/ widh honom skal ock menniskiones Son blyjas 13358/ tå han kommer i sin/ och sins Faders/ och the helga Änglars härlighet.

27. Men jagh säger eder förwisso/ at några äro af them som här stå/ the ther icke skola smaka döden/ til thes the få see Gudz rike. 13380 13359

V. Om Christi förklaring på berget.

28. SÅ begaf thet sigh/ widh otta dagar efter thessa orden/ at han tog til sigh Petrum/ och Johannem/ och Jacobum; och gick vp på ett berg til at bedia. 13360

29. Och widh han bad/ wardt hans ansichte förwandlat/ och hans klädnat war hwijt och skinande.

30. Och sij/ twå män talade medh honom/ som woro Moses/ och Elias:

31. Och syntes i härlighet/ och talade om hans afgång/ som han fulborda skulle i Jerusalem.

32. Men Petrus/ och the medh honom woro/ förtyngdes af sömn 13361: tå the vpwaknade/ sågo the hans klarhet/ och the twå män stå när honom.

33. Och thet begaf sigh/ tå the gingo ifrå honom/ sade Petrus til JEsum: Mästar/ oß är godt här wara: lät oß giöra tre hyddor/ een til tigh/ och een til Mosen/ och een til Eliam; och wiste icke hwad han sade.

34. Och widh han så sade/ kom en skyy/ och kringskygde them: och the wordo förfärade/ widh the wordo inwefwade i skyyn.

35. Och een röst hördes vthu skynom/ then ther sade: **Thenne är min älskelige Son** 13362**; honom hörer.** 13363

36. Och i thet samma rösten hördes/ funno the JEsum wara allena. Och the tigde/ och förkunnade ingom i the dagar något af thet the sedt hade.

VI. JEsus vthdrifwer en diefwul; thet Lärjungarna icke kunde.

37. SÅ hände sigh dagen ther efter/ tå the gingo nedh af berget/ mötte honom mycket folck. 13364

38. Och sij/ en man af folcket ropade 13365/ och sade: Mästar/ jagh beder tigh/ se til min son; ty han är mitt enda barn.

39. Sij/ anden begriper honom/ och strax ropar han: och han sliter honom/ så at han fradgas; och han faar medh nödh ifrå honom/ tå han honom slitit hafwer.

40. Och jagh bad tina Lärjungar/ at the skulle vthdrifwa honom; och the kunde icke.

41. Tå swarade JEsus/ och sade: O tu otrogna och genstörtiga slächte/ huru länge skal jagh wara när eder/ och lida eder? Haf tin son hijt.

42. Och widh han nu framgick/ ref och slet diefwulen honom. Men JEsus näpste then orena andan/ och giorde pilten helbregda/ och fick honom sinom fader igen.

43. Och alle wordo förskräckte öfwer Gudz härlighet. Tå alle vndrade på alt thet han giorde/ sade han til sina Lärjungar:

VII. Förkunnar Lärjungarna sitt lidande.

44. FAtter thessa orden vthi edor öron: ty thet skal skee; menniskiones Son warder öfwerantwardad i menniskiors händer. 13366

45. Men the förstodo icke thetta ordet; och thet war fördoldt för them/ at the thet icke kunde förstå: och the fruchtade at fråga honom om thet ordet. 13367

VIII. Lärjungarnas träta/ om förträdet.

46. OCh kom ibland them en tancke/ hwilken thera skulle störst wara. 13368

47. Tå JEsus såg theras hiertas tanckar/ tog han ett barn/ och stälte thet när sigh;

48. Och sade til them: Hwilken som anammar thetta barnet i mitt namn/ han anammar migh 13369: och then migh anammar/ han anammar honom som migh sändt hafwer: men then ther minst är ibland eder alla/ han skal wara störst. 13370

49. Tå swarade Johannes/ och sade: Mästar/ wij sågom en som vthdref dieflar vnder titt namn/ och wij förbudom honom thet; efter thet han icke följer medh oß. 13371

50. Sade JEsus til, honom: Förbiuder honom intet: ty then ther icke emot oß är/ han är medh oß. 13372

IX. Christi sidska resa til Jerusalem; tå han ock ftraffar Lärjungarnas otidiga ifwer.

51. OCh thet begaf sigh/ tå tiden fulbordad war/ at han skulle hädan tagen warda 13373/ wände han sitt ansichte til at fara åth Jerusalem.

52. Och han sände bodh fram för sigh: the gingo/ och kommo in til en stadh/ som the Samariter vthi bodde/ at the skulle reda för honom.

53. Och the vndfingo honom intet: ty han hade wändt sitt ansichte til at draga til Jerusalem. 13374

54. Tå hans Lärjungar/ Jacobus/ och Johannes thet sägo/ sade the: HErre/ wilt tu/ så wilje wij säija/ at elden måtte komma nedh af himmelen/ och förtära them; såsom ock Elias giorde? 13375

55. Men JEsus wände sigh om/ och näpste them/ säijandes: J weten icke hwars andas 13381 J ären.

56. Ty menniskiones Son är icke kommen til at förderfwa menniskiornas siälar/ vtan til at frälsa them 13376. Och the gingo tädan vthi en annan byy.

X. Om Christi rätta efterföljare.

57. OCh thet begaf sigh/ widh the gingo på wägen/ sade en til honom: Jagh wil följa tigh hwart tu går/ HErre. 13377

58. Sade JEsus til honom: Räfwarna hafwa kulor/ och foglarna vnder himmelen näste: men menniskiones Son hafwer icke ther han kan luta sitt hufwud til.

59. Men han sade til en annan: Följ migh. Tå sade han: HErre/ lät migh först gå bort/ och begrafwa min fader. 13378

60. Tå sade JEsus til honom: Lät the döda 13382 begrafwa sina döda; men tu/ gack/ och förkunna Gudz rike.

61. En annar sade: HErre/ jagh wil följa tigh; men lät migh först gå och skilja migh ifrå them som i mitt huus äro. 13379

62. Sade JEsus til honom: Hwilken som sätter sin hand til plogen/ och seer tilbaka/ han är icke beqwäm til Gudz rike.

10. Capitel.

ÅTer sände han vth andra siutijo/ til at predika om Gudz rike/ v. 1. Och han giorde een weeklagan öfwer Chorazin och Bethsaida/ v. 13. Men the siutijo kommo tilbaka medh glädie/ v. 17. Tå frögdades han i Andanom/ och prisade Gudz vnderliga domar/ v. 21. Han gladdes ock öfwer sina Lärjungars sälhet/ som lefde i then saliga tiden/ v. 23. Och en lagklok frestade honom/ medh spörsmål: ty swarade honom JEsus medh een liknelse/ om en man som föll i röfware händer/ v. 25. Så kom han til gäst til een qwinno som heet Martha: hon bekymrade sigh medh mycken tienst; men hennes syster hörde Gudz ord/ v. 38.

I. JEsus vthsänder 70 Lärjungar/ medh nägra wissa påminnelser.

SEdan skickade HErren andra siutijo; och sände them twå och twå fram för sigh/ i alla städer och rum/ tijt han komma wille.

2. Och sade til them: Säden är stoor; men arbetarena äro fåå: beder förthenskul sädenes Herra/ at han vthsänder arbetare i sina sädh. 13383

3. Går: sij/ jagh sänder eder såsom lamb ibland vlfwar. 13384

4. Bärer ingen säck/ eij heller skräppo/ eij heller skoor 13385; och helser ingen i wägen. 13386

5. Vthi hwad huus J kommen/ säger först: Frijd ware thesso huse. 13387

6. Och om ther någor är fridsens barn/ så skal eder frijd blifwa på honom: hwar och icke/ så kommer han til eder igen.

7. Vthi thet samma huus blifwer; äter/ och dricker hwad eder föresäts: ty arbetaren är sin löön wärd 13388. Går icke vthu huus i huus.

8. Och vthi hwad stadh i kommen/ och the anamma eder/ äter hwad eder föresäts:

9. Och giörer the siuka helbregda/ som ther äro; och säger til them: Gudz rike är kommet hardt när eder. 13389

10. Vthi hwad stadh J kommen/ och the icke anamma eder/ så går vth 13390 på hans gator/ och säger:

11. Thet stofft som lodde widh oß af edar stadh/ skake wij af på eder: doch skolen J weta/ at Gudz rike war kommet hardt när eder.

12. Jagh säger eder/ at Sodome skal drägeligare warda på then dagen/ än them stadenom.

II. Förer een weeklagan öfwer Chorazin/ Bethsaida/ och Capernaum.

13. WEe tigh/ Chorazin; wee tigh/ Bethsaida: ty hade sådana krafter warit giorda vthi Tyro och Sidon/ som the giorde äro vthi eder/ långo sedan hade the suttit vthi säck och asko/ och giordt syndabättring. 13391

14. Doch skal Tyro och Sidoni drägeligare warda på domenom/ än eder.

15. Och tu Capernaum/ som vphäfwen äst alt in til himmelen/ tu skalt nederstört warda til helwete.

16. Hwilken eder hörer/ han hörer migh; och then eder förachtar/ han förachtar migh: men then migh förachtar/ han förachtar honom som migh sändt hafwer. 13392

III. Lärjungarna komma tilbaka medh frögd: JEsus vnderrättar them/ och prisar Gudz vnderliga domar.

17. MEn the siutijo kommo igen medh glädie/ och sade: HErre/ dieflarna äro oß ock vnderdånige i titt namn.

18. Tå sade han til them: Jagh såg Satanam falla 13393 af himmelen såsom en liungeld.

19. Sij/ jagh hafwer gifwit eder macht at trampa på ormar och scorpioner; och öfwer all fiendans kraft; och eder skal intet warda skadandes. 13394

20. Doch frögder eder icke ther af/ at andarna äro eder vnderdånige: vtan frögder eder/ at edor namn äro skrifwin i himmelen. 13395

21. J samma stundena/ frögdade sigh JEsus i Andanom/ och sade: Jagh prisar tigh/ Fader/ himmelens och jordenes HErre/ at tu hafwer thetta fördolt för the wisa och kloka 13396; och hafwer thet vppenbarat för the fåkunniga; ja/ Fader: ty så hafwer warit behageligit för tigh.

22. All ting äro migh antwardat af minom Fader 13397: och ingen weet ho Sonen är/ vtan Fadren; och ho Fadren är/ vtan Sonen; och then som Sonen wil thet vppenbara. 13398

IV. Berömer then saliga tiden/ i hwilken Lärjungarna lefde.

23. OCh han wände sigh om til sina Lärjungar afsides/ och sade: Salig äro the ögon/ som see thet J seen.

13399

24. Ty jagh säger eder: Månge Propheter/ och Konungar åstundade 13400 see thet J seen/ och fingo doch icke seet; och höra thet J hören/ och fingo doch icke hörat.

V. En lagklob frestar JEsum. och JEsus wiser hans ofulkomlighet/ medh een liknelse.

25. OCh sij/ en lagklok stod vp/ och frestade honom/ säijandes: Mästar/ hwad skal jagh giöra/ at jagh må få ewinnerligit lijf? 13401

26. Tå sade han til honom: Hwad är skrifwit i lagen? Huru läs tu?

27. Swarade han/ och sade: **Tu skalt älska tin HErra Gudh/ af alt titt hierta/ och af allo tine siäl/ och af alla tina krafter/ och af allom tinom hogh** 13402**; och tin nästa/ som tigh sielf.** 13403

28. Tå sade han til honom: Rätteliga swarade tu; giör thet/ så får tu lefwa. 13404

29. Tå wille han giöra sigh sielfwan rättferdigan/ och sade til JEsum: Hwilken är tå min näste?

30. Tå swarade JEsus/ och sade: En man foor nedh af Jerusalem til Jericho/ och kom i röfware händer; och the klädde af honom/ och sargade honom/ och gingo tädan/ och läto honom liggia halfdödan.

31. Så hände sigh/ at en Prest foor neder äth samma wägen: och tå han fick see honom/ gick han fram om honom:

32. Sammalunda ock en Levit/ tå han kom til thet samma rumet/ gick han fram/ och såg på honom; och gick sedan fram om honom.

33. Men en Samaritan reste samma wägen/ och kom til honom: och när han såg honom/ warkunnade han sigh öfwer honom:

34. Och gick til/ och förbandt hans såår/ och giöt ther oljo och wijn in; och laden på sin öök/ och förde honom til herberget/ och skiötte honom.

35. Then andra dagen foor han tädan/ och tog fram twå penningar/ och gaf wärdenom/ och sade til honom: Skiöt honom; och hwad tu meer kostar på honom/ wil jagh betala tigh/ när jagh kommer igen.

36. Hwilken af thessa tre synes tigh nu hafwa warit hans näste 13407/ som för röfwarena kommen war?

37. Sade han: Then som bewiste honom barmhertighet. Tå sade JEsus til honom: Gack/ och giör tu sammaledes.

VI. JEsus kommer til gäst hoos Martha; och gifwer sitt omdöme om henne/ och hennes syster Maria.

38. MEn thet begaf sigh/ tå the wandrade/ gick han vthi en liten stadh; och een qwinna/ benämnd Martha/ vndfick honom vthi sitt huus. 13405

39. Och hon hade een syster/ benämnd Maria; hon satte sigh widh JEsu fötter 13406/ och hörde hans vrd.

40. Men Martha bekymrades medh idkelig tienst. Hon gick fram/ och sade: HErre/ skiöter tu intet ther om/ at min syster låter migh tiena allena? Så säg henne nu/ at hon hielper migh.

41. Swarade JEsus/ och sade til henne: Martha/ Martha/ tu hafwer omsorg och bekymmer om mängahanda.

42. Men ett är nödtorftigt: Maria hafwer vthkorat then goda delen/ hwilken henne icke skal ifrå tagas.

11. Capitel.

OCh honom bad en af hans Lärjungar/ at han wille lära them bedia/ v. 1. Tå lärde han them ett bönesätt/ v. 2. Och hwad kraft een rätt böön hafwer/ v. 5. Och han vthdref en diefwul af ena menniskio: men the Phariseer sade/ at han thet giorde medh Beelzebubs macht/ v. 14. Men han förswarade sigh medh godh skiäl/ v. 17. Och när the begärade tekn/ wille han intet tekn gifwa them/ v. 29. Sedan frågade honom en af the Phariseer/ hwij han åt medh otwagna händer; ther på han swarade/ v. 37. Tå begynte han een stoor weeklagan öfwer the Phariseers skrymterij och ogudachtighet/ v. 42. Men the sökte listeligen til at gripa honom medh orden/ v. 53.

I. JEsus lärer sina Lärjungar bedia.

OCh thet begaf sigh/ at han bad vthi ett rum; tå han wände igen/ sade en af hans Lärjungar til honom: HErre/ lär oß bedia/ såsom ock Johannes lärde sina lärjungar.

2. Tå sade han til them: När J bedien/ säijer så: 13408 **Fader wår/ som äst ihimlom/ helgat warde titt namn. Tilkomme titt rike: ske tin wilje såsom i himmelen/ så ock på jordene.**

3. Gif oß altid wårt dageliga brödh:

4. Och förlät oß wåra synder: ty ock wij förlåte allom som oß skyldige äro. Och inled oß icke vthi frestelse; vtan fräls oß ifrån ondo.

II. Vnderwiser/ om bönenes kraft och böönhörelsen.

5. OCh sade han 13409 til them: Hwilken är ibland eder/ som hafwer en wän/ och han går til honom om midnatstijd/ och säger til honom: Käre wän/ läna migh try brödh:

6. Ty min wän är kommen til migh/ wägfarandes/ och jagh hafwer intet läggia för honom.

7. Och then som innanföre är swarar/ och säger: Giör migh icke omak; dören är nu stängd/ och min barn äro medh migh i säng; jagh kan icke stå vp/ och få tigh thet.

8. Jagh säger eder: Om han än icke vpstår/ och får honom thet/ therföre at han är hans wän; likwäl/ therföre at han så trägen är/ står han vp/ och får honom så mycket han behöfwer.

9. Så säger ock jagh eder: Beder/ och eder skal gifwit warda: söker/ och J skolen finna: klapper/ och eder skal warda vplåtit. 13410

10. Ty then ther beder/ han får/ och then ther söker/ han finner/ och then ther klappar/ honom warder vplåtet.

11. Hwilken ibland eder är then fader/ om hans son bedes brödh af honom/ som gifwer honom en steen 13411? Eller/ om han bedes fisk/ mån han gifwa honom en orm för fisk?

12. Eller/ om han bedes ägg/ mån han få honom en scorpion?

13. Kunnen nu J/ som onde ären/ gifwa edor barn goda gåfwor; huru mycket meer skal edar himmelske Fader gifwa then Helga Anda/ them som bedia honom?

III. Vthdrifwer en diefwul/ som war en dumbe: och förswarar sigh emot the Phariseers försmädelse.

14. OCh han vthdref en diefwul/ som war en dumbe 13412: och när diefwulen war vthdrifwen/ talade dumben; och folcket förvndrade sigh.

15. Men somlige af them sade: Han vthdrifwer dieflar medh Beelzebub/ dieflarnas öfwersta. 13413

16. Och somlige frestade honom/ begärandes af honom tekn af himmelen. 13414

17. Men efter han wiste theras tanckar/ sade han til them: Hwart och ett rike/ som söndrar sigh emot sigh sielft/ thet warder förödt 13415; och huus faller på huus.

18. Är ock nu Satan söndrad emot sigh sielf/ huru warder tå hans rike ståndandes? Efter J säijen/ at jagh vthdrifwer dieflar medh Beelzebub.

19. Men om jagh vthdrifwer dieflar medh Beelzebub/ medh hwem drifwa tå edor barn them vth? Therföre skola the wara edra domare.

20. Men om jagh vthdrifwer dieflar medh Gudz finger/ så är ju Gudz rike kommet til eder.

21. Tå en starck bewäpnad bewarar sitt huus/ så blifwer thet i frijd som han äger: 13416

22. Men ther en starckare tilkommer/ och öfwerwinner honom; tager han bort all hans wapn/ ther han tröste vppå/ och skifter hans roof. 13417

23. Then icke medh migh är/ han är emot migh; och then icke församlar medh migh/ han förskingrar. 13418

24. När then orene anden går vth af menniskione/ wandrar han kring om torra platser/ söker efter hwilo/ och finner ingen 13419. Tå säger han: Jagh wil komma igen vthi mitt huus/ ther jagh vthgick:

25. Och när han kommer/ finner han thet reent sopat/ och wäl tilpyntat.

26. Tå går han åstadh/ och tager til sigh siu andra andar/ som skadeligare äro än han; och the gå ther in/ och boo ther: och then menniskiones sidsta warder wärre än thet första. 13420

27. Och thet begaf sigh/ tå han thetta sade/ hof een qwinna sina röst vp ibland folcket/ och sade til honom: Salig är then qweden som tigh burit hafwer/ och the spenar som tu dijt hafwer.

28. Men han sade: Ja/ salige äro the som höra Gudz ord/ och giöma thet. 13421

IV. Swarar them som begära tekn af himmelen.

29. TÅ folcket trängdes in til/ begynte han säija: Thetta är ett ondt slächte: the begära tekn; och tekn skal them icke gifwit warda/ vtan Jone Prophetens tekn. 13422

30. Ty såsom Jonas war the Nineviter ett tekn/ så skal ock menniskiones Son wara thesso slächte.

31. Drottningen af Söderlanden skal vpstå på domen/ medh the män af thetta slächtet/ och skal fördöma them: ty hon kom ifrå werldenes ända/ til at höra Salomons wijsdom 13423; och sij/ här är meer än Salomon.

32. The Ninevitiske män skola vpstå på domen/ medh thetta slächtet/ och skola fördöma thet: ty the giorde bättring efter Jone predikan 13424; och sij/ här är meer än Jonas.

33. Jngen vptänder ett lius/ och sätter thet vthi något hemligit rum/ eller vnder een skeppo; vtan på liusastakan/ at the som inkomma/ skola få see af liuset. 13425

34. Ögat är kropsens lius 13440: när nu titt öga är enfalligt/ så warder ock all tin kropp lius: är thet ock argt/ så warder ock tin kropp mörk. 13426

35. Therföre se til/ at liuset/ som i tigh är/ icke warder mörker.

36. Om nu tin kropp är allsammans lius/ och hafwer ingen deel af mörkret/ så warder han allersamman lius; och vplyser tigh såsom en klar liungeld.

V. En Pharisee vndrar at Christus äter medh otwagna händer.

37. OCh widh han talade/ bad honom en Pharisee/ at han skulle få sigh maat medh honom. Tå gick han in medh honom/ och satte sigh til bordz.

38. Men tå Phariseen såg/ at han icke twådde sigh förr än han gick til bordz 13427/ förvndrade han sigh.

39. Tå sade HErren til honom: J Phariseer ggiören reent thet som vthwärtes är på dryckekaret/ och fatet; och thet inwärtes är i eder/ är fult medh roof och ondsko. 13428

40. J dårar/ then som giorde thet vthwärtes är/ hafwer han ock icke giordt thet inwärtes är?

41. Doch gifwer almoso 13429 13441 af thet J hafwen; och sij/ så äro eder all ting reen.

VI. Christi straff/ och weeklagan öfwer the Phariseer.

42. MEn wee eder/ Phariseer: ty J giören tijond af mynto och ruto/ och allahanda kåål; och domen/ och Gudz kärlek låten J blifwa tilbaka 13430: ja/ man måste thetta giöra/ och doch thet andra icke låta.

43. Wee eder/ Phariseer: ty J sittien gierna främst i Synagogorna/ och wiljen helsade warda på torgen. 13431

44. Wee eder/ Skriftlärde/ och Phariseer/ J skrymtare: ty J ären såsom the grifter 13432 som intet synas/ ther folcket går vppå/ och weet ther intet af.

45. Tå swarade en af the lagkloka/ och sade til honom: Mästar/ tu försmäder ock oß medh thessa orden.

46. Tå sade han: Wee ock eder/ J lagkloke: ty J läggen bördor på menniskiorna/ hwilka the icke draga kunna/ och J tagen icke sielfwe på bördona medh ett edart finger. 13433

47. Wee eder/ J som byggen the Propheters grifter; men edre fäder slogo them ihiäl. 13434

48. Sannerliga/ J betygen/ at J hållen ther af som edre fäder giordt hafwa: ty the slogo them ihiäl/ och J byggen theras grifter vp.

49. Therföre säger ock Gudz wijsdom: Jagh skal sända til them Propheter/ och Apostlar; och af them skola the några döda/ och förfölja. 13435

50. På thet at af thetta slächtet skal vthkrafdt warda 13436 alla Propheters blodh/ som vthgutin är/ sedan werlden war skapad:

51. Jfrån Abels 13437 blodh/ in til Zacharie blodh/ som förgiordes emellan altaret och templet 13438: wisserliga säger jagh eder/ warder thet vthkrafdt af thetta slächtet.

52. Wee eder/ J lagkloke: ty J hafwen fått nyckelen til förståndet; sielfwe gå J intet in/ och förwägren them som ingå wilja. 13439

VII. The Phariseer sökia besnärja JEsum medh list.

53. NÄr han nu thetta sade til them/ begynte the lagkloke/ och Phariseer gå hårdt åth honom/ och listeliga

fråga honom om mång stycker medh försåt:

54. Sökiandes efter/ at the något weda kunde af hans mun/ ther the måtte beklaga honom före.

12. Capitel.

OCh han lärde sina Lärjungar/ at the skulle taga sigh wahra för skrymterij/ v. 1. Jcke rädas för menniskiom/ vtan för Gudh; och wara stadige i bekännelsen/ v. 4. Tå bad honom en/ at han wille wara domare om hans arfskifte; men han wille icke: vtan förwarade them för girighet/ medh een liknelse om en rikan åkerman/ v. 13. The skulle icke sörja för thet lekamliga/ v. 22. vtan wara jifmilde/ brinnande i trone/ wakande såsom en tienare/ then altid wänter sin herra heem/ v. 32. Ty Christi lära skulle hafwa mycken twedrächt medh sigh/ v. 49. The skulle döma om tidsens tekn/ v. 54. Och wara fridsame/ v. 58.

I. Ehristus warnar Lärjungarna/ för the Phariseers skrymterij.

NÄr nu församlat wardt otaliga mycket folck/ så at the trampade på hwar annan/ begynte han säija til sina Lärjungar: Förft/ tager eder wahra för the Phariseers suurdeg 13442/ som är skrymterij.

2. Ty intet är fördolt/ som icke warder vppenbarat; och intet lönligit/ som icke vpkommer. 13443

3. Therföre/ hwad J sagt hafwen i mörkret/ thet skal warda hördt i liuset; och thet J talat hafwen i örat i kamrarna/ thet skal predikat warda ofwan på taken.

II. Lärer/ för hwem man skal rädas; och förmanar at wisa stadighet.

4. MEn jagh säger eder/ minom wännom: Rädens icke för them som döda kroppen; och sedan hafwa the intet hwad the meer giöra kunna. 13444

5. Men jagh wil wisa eder hwem J skolen rädas: Rädens honom/ som sedan han dödat hafwer/ hafwer han ock macht at bortkasta til helwete: ja/ säger jagh eder/ honom rädens.

6. Köpas icke fem sperfwar för twå små penningar? Och en af them är icke förgäten för Gudi. 13445

7. Ja/ edor hufwudhår äro ock all räknat 13446: therföre/ fruchter eder intet; J ären bättre än många sperfwar.

8. Men jagh säger eder: Hwilken migh bekänner för menniskior/ honom skal ock menniskiones Son bekänna 13447 in för Gudz Anglar.

9. Men then migh nekar för menniskior/ han skal ock nekad warda för Gudz Änglar.

10. Och then ther talar ett ord emot menniskiones Son/ thet skal warda honom förlåtit: men then som häder then Helga Anda/ thet skal icke förlåtas. 13448

11. När the nu draga eder fram i Synagogorna/ och för Öfwerheten/ och för the wäldiga; hafwer ingen omsorg/ hwad och huruledes J swara/ eller hwad J säija skolen: 13449

12. Ty then Helge Ande skal lära eder/ i samma stundene/ hwad J säija skolen.

III. Christus ålitas wara domare öfwer arfskifte: men wägrar sigh/ och warnar för girighet.

13. TÅ sade en af folcket til honom: Mästar/ säg minom broder/ at han byter medh migh arfwedelen.

14. Sade han til honom: Menniskia/ ho hafwer skickat migh til domare/ eller skiftare öfwer eder?

15. Och han sade til them: Seer til/ och tager eder wahra för girighet: ty ens (menniskios) lijf hänger icke ther på at hon många ägodelar hafwer. 13450

16. Och sade han een liknelse til them/ säijandes: Thet war en riker man/ hwilkens åker bar frucht nogh.

17. Tå tänckte han widh sigh sielf/ säijandes: Hwad skal jagh giöra? Ty jagh hafwer icke ther jagh kan läggia mina frucht vthi.

18. Och sade: Thetta wil jagh giöra: Jagh wil rifwa omkull mina lador/ och byggia vp större; och tijt wil jagh församla alt thet migh wäxt är/ och mina ägodelar:

19. Och säija til mina siäl: Siäl/ tu hafwer mycket godt förwarat in til mång åhr; giör tigh goda dagar/ ät/ drick/ war gladh. 13451

20. Men Gudh sade til honom: Tu dåre/ i thenna natt skal man kalla tina siäl ifrå tigh: ho skal tå få/ thet tu tilredt hafwer? 13452

21. Altså går thet ock honom/ som sigh församlar ägodelar/ och icke är rijk för Gudi. 13453

22. Och han sade til sina Lärjungar: Therföre säger jagh eder: Hafwer icke omsorg 13473 för edart lijf/ hwad J äta skolen; eller för edar kropp/ hwad J skolen kläda eder medh. 13454

23. Lifwet är meer än maten/ och kroppen meer än kläden?

24. Seer på korparna: ty the såå intet/ eij heller vpskära; the hafwa hwarken källare eller lado; och Gudh föder them 13455: huru mycket ären J bättre än foglarna? 13456

25. Hwilken af eder/ kan medh sin omsorg föröka til sin wäxt en aln? 13457

26. Kunnen J nu icke thet som minst är: hwarföre hafwen J tå omsorg för thet andra?

27. Seer på liljorna/ huru the wäxa: the arbeta intet/ och eij heller spinna: men jagh säger eder: Jcke Salomon i all sin härlighet war så klädd/ som en af them.

28. Efter nu Gudh så kläder gräset/ som i dagh wäxer på markene/ och i morgon kastas i vngnen; huru mycket meer skal han kläda eder/ J kleentrogne?

29. Therföre fråger ock J intet efter/ hwad J skolen äta/ eller dricka: och farer icke i högdena: 13474

30. Ty efter alt thetta sökia Hedningarna i werldene: men edar Fader weet wäl/ at J sådant behöfwen.

31. Vtan söker hällre efter Gudz rike/ så faller eder alt thetta til. 13458

IV. Förmanar til gifmildhet/ och wakosamhet emot yttersta dagen.

32. FRuchta tigh icke/ tu klene hiord: ty edars Faders godwilje 13459 är så/ at han wil gifwa eder riket.

33. Säljer 13475 hwad J hafwen/ och gifwer almoso: giörer eder säcker som icke föråldras; en skatt 13460 som aldrig minskas i himmelen/ ther tiufwen aldrig tilkommer/ eij heller någor maal förderfwar.

34. Ty ther edar skatt är/ ther blifwer ock edart hierta.

35. Läter edra länder wara omgiordade 13461/ och edor lius brinnande:

36. Och warer J the menniskior like som wänta sin herra/ tå han igen komma skal ifrå bröllopet; at när han

kommer och klappar/ låta the honom strax vp.

37. Salige äro the tienare/ hwilka herren finner wakande tå han kommer; sannerliga såger jagh eder: Han skal vpskörta sigh/ och låta them sittia til bordz/ och han skal tå gå och tiena them.

38. Och om han kommer vthi then andra wäckten/ och vthi then tredie wäckten/ och finner så; salige äro the tienare. 13462

39. Men thetta skolen J weta/ at om huusbonden wiste på hwad stund tiufwen 13463 komma skulle/ förwisso wakade han/ och icke tilstadde vpbryta sitt huus.

40. Therföre/ warer ock J redo: ty then stund J icke täncken/ skal menniskiones Son komma. 13464

41. Tå sade Petrus til honom: HErre/ säger tu til oß thenna liknelsen/ eller ock til alla?

42. Tå sade HErren: Hwar finner man en trogen och snäll skaffare 13465/ then hans herre sätter öfwer sitt tienstafolck/ at han them i rättan tijd gifwer hwad them behörer?

43. Salig är then tienaren/ then herren finner så giöra/ tå han kommer.

44. Sannerliga säger jagh eder/ han skal sättia honom öfwer alt thet han åger.

45. Men om then tienaren sade i sitt hierta: Min herre dröijer fast at komma igen; och begynte slå tienarenar/ och tienarinnorna/ och äta/ och dricka/ och warda drucken.

46. Så kommer thens tienarens herre/ på then dagen han thet sigh icke förmodar/ och på then stundene then han icke weet; och skal hugga honom i stycker/ och skal sättia hans lott medh the otrogna. 13466

47. Men then tienaren/ som wiste sins herras wilja/ och icke beredde sigh/ och icke giorde efter hans wilja/ han skal lida mycken hugg: 13467

48. Men then ther icke wiste/ och giorde doch thet som hugg wärdt war/ han skal fåå hugg lida: ty them som mycket gifwit är/ af honom skal mycket warda vthkrafdt; och hwem mycket befalt är/ af honom skal warda mycket äskat.

V. Päminner/ at sanningenes ord hafwer twedrägt medh sigh.

49. JAgh är kommen til at vptända en eld 13476 på jordene 13468: och hwad wil jagh hällre/ än at han allaredo brunne?

50. Men jagh måste medh een döpelse döpas *: och huru ängslas jagh/ til thes hon fulbordad warder?

51. Menen J at jagh är kommen til at sända frijd på jordena? Neij/ säger jagh eder: vtan wisserliga twedrägt. 13469

52. Ty här efter skola fem wara skilachtige vthi ett huus; tre emot twå/ och twå emot tre.

53. Fadren skal wara emot sonen/ och sonen emot fadren: modren emot dotterna/ och dottren emot moderna: swäran emot sina sonahustru/ och sonahustrun emot sina swäro. 13470

VI. Råder at af teknen döma om tiderna.

54. SAde han ock til folcket: När J fån see en skyy vpgå wäster vth/ strax säijen J: Regn kommer 13471; och thet skeer så.

55. Och när J seen sönnanwäder blåsa/ säijen J: Thet blifwer warmt; och thet skeer så.

56. J skrymtare/ himmelens och jordenes skepelse kunnen J bepröfwa; hwij pröfwen 13477 J icke tå thenna tiden?

57. Hwij dömen J icke ock vthaf eder sielfwa hwad rätt är?

VII. At beflita sigh om försonlighet.

58. NÄr tu nu går medh tin trätobroder til öfwerstan/ så winlägg tigh i wägen/ at tu blifwer honom frij 13472; at han til ewentyrs icke drager tigh fram för domaren/ och domaren antwardar tigh stockmästaren/ och stockmästaren kastar tigh i fängelset.

59. Jagh säger tigh: Tu warder ther icke vthkommandes/ til thes tu betalat hafwer then yttersta skärfwen.

13. Capitel.

TÅ hölt han them före the Galileers exempel/ som Pilatus hade dräpit/ förmanandes them til bättring: han lade ock ther til een likneise om ett fikonaträ/ v. 1. Om Sabbathen halp han een qwinna som war krumpen/ til sin hälso; och swarade öfwerstanom för Synagogon til hans knorrande/ v. 10. Sedan liknade han Gudz rike widh ett senapskorn/ v. 18. Och widh en suurdeg/ v. 20. Han lärde ock huru the skulle winläggia sigh/ at the kunde ingå genom then trånga porten/ v. 23. Tå blef honom sagt at Herodes wille dräpa honom/ v. 31. Och han klagade öfwer Jerusalem/ som altid dräper Propheterna/ v. 34.

I. JEsus förmanar/ genom några exempel och liknelser/ til skyndesam bättring.

PÅ samma tijd/ woro ther några tilstädes/ som bodade honom om the Galileer/ hwilkas blodh Pilatus hade blandat medh theras osfer.

2. Tå swarade JEsus/ och sade til them: Menen J at thesse Galileer woro syndare för alla Galileer/ efter the sådant ledo?

3. Neij/ säger jagh eder: vtan om J icke bättren eder/ skolen J alle sammalunda förgås. 13495

4. Eller the aderton/ som tornet i Siloa föll vppå/ och drap them/ menen J at the brotzlige woro för alla menniskior som boo i Jerusalem?

5. Neij/ säger jagh eder: vtan om J icke bättren eder/ skolen J alle sammalunda förgås.

6. Sade han ock thenna liknelsen: En man hade ett fikonaträ planterat i sin wijngård 13478/ och han kom och sökte frucht ther på/ och fan ingen. 13479

7. Tå sade han til wijngårdzmannen: Sij/ nu i try åhr hafwer jagh kommet/ och sökt frucht på thetta fikonaträd/ och jagh finner ingen: hugg thet bort; hwar efter skal thet förhindra jordena?

8. Han swarade/ och sade til honom: Herre/ lät stå thet ännu i thetta åhret/ så länge jagh grafwer omkring thet/ och göder thet:

9. Om thet så kunde bära frucht; hwar ock icke/ så hugg thet sedan bort.

II. Hielper een krumpen qwinna til hälsan om Sabbathen; och förswarar thet.

10. OCh han lärde om Sabbathen vthi een Synagogo.

11. Och sij/ ther war een qwinna/ som hade haft kranckhetenes anda i aderton åhr; och war krumpen/ och förmåtte icke vplyfta hufwudet.

12. När JEsus såg henne/ kallade han henne til sigh/ och sade til henne: Qwinna/ war frij af tine kranckhet.

13. Och han lade händerna på henne: och strax reste hon sigh vp/ och prisade Gudh.

14. Tå swarade öfwersten för Synagogon/ och war wredh/ at JEsus helade på Sabbathen/ och sade til folcket: Sex dagar äro ther J mågen arbeta på 13480; kommer på them/ och läter hela eder; icke på Sabbathen.

15. Tå swarade HErren honom/ och sade: Tu skrymtare/ löser icke hwar och en af eder om Sabbathen sin oxa eller åsna ifrå krubbone/ och leder bort at watna? 13481

16. Måtte man tå icke lösa af thetta bandet/ på Sabbathen/ thenna Abrahams dotter/ hwilka Satan bundet hafwer/ sij/ nu i aderton åhr?

17. Och tå han thetta sade/ skämde sigh alle som honom emot ståndet hade: och alt folcket gladde sigh af the härliga gierningar som giordes af honom.

III. Liknar Gudz rike widh ett senapskorn;

18. SÅ sade han tå: Hwem är Gudz rike lijkt? Och widh hwad skal jagh likna thet?

19. Thet är lijkt widh ett senapskorn 13482/ som en man tog/ och sådde i sin örtagård; och thet wäxte/ och blef ett stort trä/ och foglarna vnder himmelen bodde på thes qwistar.

Och en suurdeg.

20. Och åter sade han: Wtdh hwad skal jagh likna Gudz rike?

21. Thet är lijkt enom suurdeg/ hwilken een qwinna tog/ och lade in vthi tre skeppor miöl/ til thes thet surnade altsammans. 13483

22. Och han gick igenom städer och byar/ och lärde 13484/ och tog wägen åth Jerusalem.

IV. Swarar på then frågan/ om fåå skulle warda salige.

23. OCh en sade til honom: HErre/ äro the ock fåå som warda salige? Tå sade han til them:

24. Winlägger eder ther om/ at J kunnen ingå igenom then trånga porten 13485: ty månge säger jagh eder skola sökia ther efter/ at the må inkomma/ och skola doch icke kunna. 13496

25. Sedan huusbonden hafwer vpståndet/ och låtet dören igen; och J begynnen stå vthe/ och bulta på dören/ säijande: Herre/ Herre/ lät vp för oß. Och han swarar/ och säger til eder: Jagh weet intet af eder hwadan J ären. 13486

26. Tå skolen J begynna säija: Wij hafwom ätit och drucket medh tigh/ och tu hafwer lärdt på wåra gator.

27. Och han skal säija: Jagh säger eder/ jagh weet intet af eder hwadan J ären; går ifrå migh/ alle J ogierningsmän. 13487

28. Och ther skal wara grååt och tandagnislan 13488; när J fån see Abraham/ Jsaac/ och Jacob/ och alla Propheterna i Gudz rike; och eder vthdrifwas.

29. Och the skola komma ifrån östan/ och wästan/ och nordan/ och sönnan/ och skola sittia til bordz i Gudz rike. 13489

30. Och sij/ thet äro några ytterste/ som skola warda the främste; och några främste/ som skola warda the ytterste. 13490

V. Christo warder sagt at Herodes wille dräpa honom; ther på han swarar.

31. SAmma dagen gingo några Phariseer fram/ och sade til honom: Skynda tigh/ och gack hädan; ty Herodes wil dräpa tigh.

32. Tå sade han til them: Går/ och säger them räfwenom: Sij/ jagh vthdrifwer dieflar/ och helar/ i dagh och i morgon; och tredie dagen warder thet ändat medh migh.

33. Doch 13497 likwäl måste jagh ännu wandra i dagh/ och i morgon/ och öfwermorgon: ty thet kan icke wara/ at en Prophet förgås annorstädz än i Jerusalem.

VI. Christus påminner Jerusalem thes otacksamhet; och hotar medh straff.

34. JErusalem/ Jerusalem/ tu som dräper Propheterna/ och stenar them som sändas til tigh; huru ofta wille jagh församla tin barn/ likawist som foglen sitt näste vnder sina wingar 13491; och J willen icke? 13492

35. Sij/ edart huus skal warda eder öde 13493; och säger jagh eder/ at J skolen icke see migh til thes tiden kommer/ at J warden säijande: Wälsignad är han som kommer i HErr ans namn. 13494

14. Capitel.

OCh tå han satt til bordz vthi ens Pharisees huus/ om Sabbathen/ botade han en watusichtigan/ v. 1. Han lärde ock them/ som budne woro/ een bordregla/ v. 7. Och huuswärden/ hwilka han hälst skulle biuda/ v. 12. Sedan sade han them een liknelse/ om en man som giorde en stoor Nattward/ v. 15. Ther efter/ när mycket folck följde honom/ lärde han them/ at om the wille följa honom/ skulle the wedersaka alt thet lekamliga/ och bereda sigh til korßet/ v. 25.

I. JEsus botar en watusichtigan om Sabbathen.

OCh thet hände sigh/ at han kom vthi ens mans huus/ som war en öfwerste för the Phariseer/ om en Sabbath/ til at få sigh maat/ och the wachtade på honom. 13498

2. Och sij/ een watusichtig menniskia war ther för honom.

3. Tå swarade JEsus/ och sade til the lagkloka/ och Phariseer: Må man någon hela om Sabbathen?

4. Och the tigde. Men han tog honom til sigh/ och giorde honom helbregda; och lät gåån.

5. Och han swarade/ säijandes til them: Hwilkens edars åsne/ eller oxe faller vthi brunnen/ och går han icke strax til at draga honom vth/ om Sabbathsdagen: 13499

6. Och the kunde intet swara honom ther til.

II. Gifwer een bordregla om högmod.

7. TÅ sade han ock til them/ som budne woro/ een liknelse; märckiandes/ huru the sökte efter at sittia främst/ säijandes til them:

8. När tu blifwer budin af någrom til bröllop/ så sätt tigh icke i främsta rumet 13500; at icke til ewentyrs någor kommer som budin är af honom/ och är ährligare än tu:

9. Och tå kommer han/ som både tigh och honom budit hafwer/ och säger til tigh: Gif thenna rum; och tå måste tu medh blygd begynna sittia nedh bätter.

10. Vtan hällre när tu warder budin/ gack/ och sätt tigh i yttersta rumet; at tå han kommer/ som tigh budit hafwer/ må han säija til tigh: Min wän/ sitt vp bätter; och tå skeer tigh heder för them som ther medh tigh til bordz sittia.

11. Ty hwar och en som vphöijer sigh/ han skal warda förnedrad; och then sigh förnedrar/ han skal warda vphögd. 13501

III. Befaller biuda fattiga rc. til måltijd.

12. SAde han ock theslikes til honom som honom budit hade: När tu giör middags måltijd/ eller nattward/ biud icke tina wänner/ eller tina bröder/ eller tina fränder/ eller tina grannar/ som rike äro; at the icke biuda tigh igen/ och löna tigh tina wälgierning:

13. Vtan hällre tå tu giör gästabod/ kalla the fattiga/ siuka/ halta/ blinda. 13502

14. Och salig äst tu; ty the förmå icke löna tigh igen: men tigh warder igen lönt i the rättferdigas vpståndelse.

IV. Tager liknelse/ om then stora nattwarden.

15. MEn tå en af them/ som widh bordet såto/ thetta hörde/ sade han til honom: Salig är then som äter brödh i Gudz rike.

16. Tå sade han til honom: En man hade tilredt en stoor nattward 13503/ och böd många.

17. Och vthsände sin tienare/ then stund nattwarden skulle stå/ at han skulle säija them som budne woro: Kommer; ty all ting äro nu redo. 13504

18. Och the begynte allesammans vrsaka sigh. Then förste sade til honom: Jagh hafwer köpt ett jordagodz/ och jagh måste gå vth och besee thet; jagh beder tigh/ giör min vrsäkt.

19. Och then andre sade: Jagh hafwer köpt fem paar oxar/ och jagh måste gå bort och försökia them; jagh beder tigh/ giör min vrsäkt.

20. Och then tredie sade: Jagh hafwer tagit migh hustru/ och therföre kan jagh icke komma.

21. Och tienaren kom/ och sade sin herra alt thetta igen. Tå wardt huusbonden wredh/ och sade til sin tienare: Gack snarliga vth på gator/ och gränder i staden/ och the fattiga/ och krymplingar/ halta/ och blinda haf här in.

22. Och tienaren sade: Herre/ jagh hafwer giordt som tu böd/ och här är ännu rum.

23. Tå sade herren til tienaren: Gack vth på wägar och gårdar; och nödga them at komma här in/ på thet at mitt huus måtte warda fult.

24. Ty jagh säger eder/ at ingen af the män/ som bodne woro/ skal smaka min nattward.

V. Lärer/ at then som Christum följa wil/ måste mycket lida.

25. OCh gick mycket folck medh honom; och han wände sigh om/ och sade til them:

26. Hwilken som kommer til migh/ och icke hatar 13508 sin fader och moder/ och hustru och barn/ och bröder/ och systrar/ och ther til sitt egit lijf/ han kan icke wara min Lärjunge. 13505

27. Och hwilken som icke bär sitt kors/ och följer migh/ han kan icke wara min Lärjunge. 13506

28. Hwilken är then af eder/ som wil byggia ett torn/ och icke först sitter och öfwerlägger bekostningen/ om han hafwer thet han behöfwer/ til at fulborda thet medh?

29. At tå han hafwer lagt grundwalen/ och icke kan fulborda thet/ alle the som få seet/ icke skola begynna giöra spee af honom/

30. Och säija: Thenne mannen hafwer begynt byggia/ och förmåtte icke fulbordat.

31. Eller hwad Konung wil gifwa sigh til örligs/ och strida emot en annan Konung/ sitter han icke först och täncker/ om han förmå medh tijotusend möta honom/ som kommer emot honom medh tiugutusend?

32. Annars medan hin ännu långt borto är/ sänder han bodskap til honom/ och beder om frijd.

33. Sammalunda/ hwar och en af eder/ som icke wedersakar 13509 alt thet han åger/ han kan icke wara min Lärjunge.

34. Saltet är godt: men om saltet mister sin sälto/ medh hwad skal man salta? 13507

35. Thet är hwarken nyttigt i jordene/ eller i dyngione; vtan man kastar thet bort. Then ther öron hafwer til at höra/ han höre.

15. Capitel.

NÄr nu the Phariseer sågo/ at JEsus vmgick medh Publicaner och syndare/ knorrade the ther vthöfwer/ v. 1. Ther til swarade han them medh een liknelse/ om en man som hade hundrade fåår/ v. 3. Om een qwinno som hade tijo penningar/ v 8. Och om en man som hade twå söner: af hwilka then ene drog bort i främmande land/ och förtärde alt sitt medh skökior/ v. 11.

I. Phariseerna knorra/ at Christus vmgås medh syndare.

OCh til honom gingo allehanda Publicaner och syndare 13510/ at the måtte höra honom.

2. Och the Phariseer/ och Skriftlärde knorrade/ och sade: Thenne vndfår syndare/ och äter medh them.

II. Christus wiser sin barmhertighet genom liknelser: 1. Af ett bortmist fåår.

3. TÅ sade han til them thenna liknelsen/ säijandes:

4. Hwilken är then man ibland eder/ som hafwer hundrade fåar/ och om han tapar bort ett af them/ låter han icke the nijo och nijotijo vthi öknene/ och går efter thet som borto är/ til thes han finner thet? 13511

5. Och tå han hafwer thet funnet/ lägger han thet på sina axlar medh glädie.

6. Och när han kommer heem i sitt huus/ kallar han tilhopa sina wänner och grannar/ och säger til them: Glädiens medh migh; ty jagh hafwer funnet mitt fåår/ som borttapat war. 13512

7. Jagh säger eder/ at sammalunda warder ock glädie i himmelen/ öfwer en syndare then sigh bättrar/ meer

än öfwer nijo och nijotijo rättferdiga/ som ingen bättring behöfwa. 13513

2. Af en borttapad penning.

8. Eller hwad qwinna är/ som hafwer tijo penningar/ om hon borttapar en af them/ tänder hon icke vp lius/ och sopar huset/ och söker granneliga/ til thes hon finner honom?

9. Och tå hon funnet hafwer/ kallar hon tilhopa sina wänner och granqwinnor/ och säger: Glädiens medh migh; ty jagh hafwer funnet min penning som jagh tapat hade.

10. Sammalunda säger jagh eder/ warder glädie för Gudz Änglom/ öfwer en syndare som sigh bättrar.

11. Och han sade: En man hade twå söner.

3. Then förlorade sonen.

12. Och then yngre af them sade til fadren: Fader/ få migh then parten af ägodelarna som migh tilkommer. Och han bytte ägodelarna them emellan.

13. Och icke många dagar ther efter/ tå then yngre sonen hade lagt all sin ting tilhopa/ fo or han långt bort i främmande land: och ther förfoor han sina ägodelar/ och lefde öfwerflödeliga.

14. Och sedan han alt förtärdt hade/ wardt en stoor hunger i thet landet; och han begynte lida nödh:

15. Och gick bort/ och gaf sigh til en borgare ther i landet; och han sände honom til sin afwelsgård/ at han skulle sköta hans swijn.

16. Tå begärade han vpfylla sin buuk medh draf ther swinen medh föddes; och honom gaf ingen.

17. Tå besinnade han sigh sielf/ och sade: Huru månge mins faders legodränger hafwa brödh nogh; och jagh förgås här i hunger.

18. Jagh wil stå vp/ och gå til min fader/ och säija til honom: Fader/ jagh hafwer syndat i himmelen/ och för tigh.

19. Jagh är icke nu wärd kallas tin son: giör migh såsom en af tina legodränger.

20. Och så stod han vp/ och kom til sin fader. Och tå han ännu långt ifrå war/ såg honom hans fader/ och begynte warkunna sigh öfwer honom 13514/ och lop emot honom/ föll honom om halsen/ och kyste honom.

21. Och sonen sade til honom: Fader/ jagh hafwer syndat i himmelen/ och för tigh; och är icke wärd här efter kallas tin son.

22. Tå sade fadren til sina tienare: Bärer fram then yppersta klädningen/ och kläder honom ther vthi; och får honom en ring på hans hand/ och skoor på hans fötter.

23. Och hafwer hijt then gödda kalfwen/ och slachter honom: wij wilje äta/ och giöra oß gladh.

24. Ty thenne min son war död/ och hafwer fått lijf igen: han war borttapad/ och är funnen igen. Och the begynte giöra sigh gladh.

25. Men then äldre hans son war vthe på markene: och när han kom/ och nalkades husena/ hörde han siungas och dantsas:

26. Och kallade en af sina tienare/ och frågade honom hwad thet war.

27. Tå sade han til honom: Tin broder är kommen; och tin fader lät slachta then gödda kalfwen/ at han hafwer honom helbregda igen.

28. Tå wardt han wredh/ och wille icke gå in. Tå gick hans fader vth/ och bad honom.

29. Swarade han/ och sade til fadren: Sij/ jagh tienar tigh i så mång åhr/ och hafwer aldrig gånget af titt budh; och tu gaf migh aldrig ett kidh/ at jagh måtte giöra migh gladh medh mina wänner.

30. Men sedan thenne tin son kommen är/ som sina ägodelar hafwer förtärdt medh skökior/ hafwer tu til honom slachtat then gödda kalfwen.

31. Tå sade han til honom: Min son/ tu äst altid när migh/ och alt thet mitt är/ thet är titt.

32. Man måste nu glädias och frögdas: ty thenne tin broder war död/ och fick lijf igen; och war borttapad/ och är igen funnen.

16. Capitel.

HAn sade ock sinom Lärjungom een liknelse/ om then otrogna gårdzfogden/ och then orätta mammon/ v. 1. Lärandes/ huru man skal rätt bruka the timeliga Gudz gåfwor/ v. 9. Thetta höllo Phariseerna för spott: men han straffade them; gifwandes tilkänna/ at lagsens lära warade in til Johannem/ v. 14. Sedan sade han them een liknelse/ om then rika mannen/ och then arma Lazaro/ v. 19.

I. Christus föreställer een liknelse/ om then otrogna gårdzfogden.

SAde han ock til sina Lärjungar: Thet war en riker man/ som hade en gårdzfogda/ then wardt berychtad för honom/ at han förfoor hans ägodelar.

2. Tå kallade han honom/ och sade til honom: Hwij hörer jagh sådant af tigh? Giör räkenskap af titt fögderij: ty tu måste icke länger wara min fogde.

3. Tå sade fogden widh sigh sielf: Hwad skal jagh giöra? Ty min herre tager ifrå migh fögderijt; grafwa orkar jagh icke/ tiggia blyjes jagh.

4. Nu wäl/ jagh weet hwad jagh wil giöra/ at tå jagh warder satt af mitt fögderij/ måga the anamma migh vthi sin huus.

5. Tå kallade han til sigh alla sins herras gällenärar/ och sade til then första: Huru mycket äst tu min herra skyldig?

6. Sade han: Hundrade tunnor oljo. Tå sade han til honom: Tag titt bref/ och sätt tigh snart nedh/ och skrif femtijo.

7. Sedan sade han til then andra: Huru mycket äst tu skyldig? Sade han til honom: Hundrade pund hwete. Sade han til honom: Tag titt bref/ och skrif ottatijo.

8. Och herren prisade then orätta fogdan/ at han wijsliga giorde: ty thenna werldenes barn äro wisare än liusens barn 13515/ vthi sitt slächte.

II. Om mammon; och jordiska ägodelars rätta bruuk.

9. OCh jagh säger eder: Giörer eder wänner af then orätta mammon 13516 13527; på thet at när J behöfwen/ skola the anamma eder vthi ewinnerliga hyddor.

10. Then ther trogen är 13528 i thet minsta 13517/ han är ock trogen i thet meer är: och then i thet minsta orätt är/ han är ock orätt i thet meer är.

11. Ären Jnu icke trogne vthi then orätta mammon; ho wil tå betro eder om thet sanskylliga?

12. Och om J ären icke trogne vthi ens annars; ho wil få eder thet edart är?

13. Jngen tienare kan tiena twå herrar: ty antingen skal han hata then ena/ och älska then andra; eller ock hålla sigh in til then ena/ och förachta then andra. J kunnen icke tiena Gudi och Mammon. 13518

III. Straffat the Phariseer/ och vnderwiser them om lagsens rätta förstånd.

14. ALt thetta hörde ock the Phariseer/ som girige woro 13519/ och giorde spee af honom.

15. Och han sade til them: J ären the som gioren eder sielfwa rättferdiga för menniskiom; men Gudh weet edor hierta 13520: ty thet som för menniskiom högt är/ ther stygges Gudh widh.

16. Lagen och Propheterna hafwa propheterat in til Johannem: ifrå then tiden warder Gudz rike förkunnat genom Evangelium/ och hwar man giör wåld på thet. 13521

17. Men snarare skola himmel och jord förgås/ än en tytel af lagen falla. 13522

18. Then ther öfwergifwer sina hustru/ och tager ena andra/ han bedrifwer hoor: och then ther tager henne/ som af mannen öfwergifwin är/ han bedrifwer hoor. 13523

IV. Framförer een liknelse om rika mannen/ och Lazaro.

19. THet war en riker man som klädde sigh i purpur och kosteligit linkläde/ och lefde hwar dagh kräseliga.

20. Och thet war ock en fattig/ benämnd Lazarus/ then ther låg för hans dör full medh såår:

21. Begärandes släckia sin hunger af the smolor/ som föllo af thens rika mansens bord. Doch kommo hundar/ och slekte hans såår.

22. Så hände thet sigh/ at then fattige blef död/ och wardt förder af Änglarna vthi Abrahams sköt. Blef ock then rike död/ och wardt begrafwen.

23. Som han nu i helwete och i pinone war/ lyfte han sin ögon vp/ och fick see Abraham långt ifrå/ och Lazarum i hans sköt;

24. Ropade han/ och sade: Fader Abraham/ warkunna tigh öfwer migh; och sändt Lazarum/ at han doppar thet yttersta af sitt finger i watn/ och swalar mina tungo: ty jagh pinas swårliga i thenna låganom. 13524

25. Tå sade Abraham: Min son/ tänck vppå/ at tu hade godt medan tu lefde 13525; och Lazarus hade ther emot ondt: men nu hafwer han hugnad/ och tu pinas.

26. Och öfwer alt thetta/ är emellan oß och eder befäst ett stort swalg/ så at the som wilja fara hädan til eder/ the komma thes icke widh; eij heller fara tädan/ och hijt öfwer til oß.

27. Tå sade han: Så beder jagh tå tigh fader/ at tu sänder honom vthi mins faders huus:

28. Ty jagh hafwer fem bröder/ at han förwarar them/ at the ock icke komma vthi thetta pinorumet.

29. Sade Abraham til honom: The hafwa Mosen och Propheterna/ höre them. 13526

30. Tå sade han: Neij fader Abraham; men kommer någor til them af the döda/ tå bättra the sigh.

31. Tå sade han til honom: Höra the icke 13529 Mosen och Propheterna/ så troo the icke heller/ om någor af the döda vpstode.

17. Capitel.

HAn lärde ock om förargelse/ och huru the skulle gierna förlåta hwad andra emot them bryta/ v. 1. Om trona/ v. 5. Och om wära gierningars ringhet/ v. 7. På resone när han drog til Jerusalem/ renade han tijo spitelsko män ifrå theras spitelsko/ v. 11. Sedan lärde han om Gudz rikes lägenhet; och huru thet skulle tilgå i Christi tilkommelse/ v. 20.

I. Christus lärer om förargelse.

OCh han sade til sina Lärjungar: Thet är omögeligit/ at icke skulle komma förargelser 13530: men wee honom/ genom hwilken the komma:

2. Bättre woro honom at en qwarnsteen hängdes widh hans hals/ och worde kastad i hafwet/ än han skulle förarga en af thessa små.

Enighet och förlikning.

3. Wachter eder. Om tin broder bryter tigh emot/ så straffa honom/ och om han bättrar sigh/ så förlåt honom thet. 13531

4. Och om han bryter tigh emot siu resor om dagen/ och han siu resor om dagen wänder sigh om igen til tigh/ säijandes: Migh ångrar thet/ så förlåt honom. 13532

Trones art.

5. Och Apostlarna sade til HErran: Föröka oß trona.

6. Tå sade HErren: Om J haden trona såsom ett senapskorn/ och saden til thetta mulbärträd: Ryck tigh vp/ och försätt tigh i hafwet/ tå lydde thet eder. 13533

Goda gierningars ofulkomlighet.

7. Hwilken af eder hafwer en tienare/ som går widh plogen/ eller wachtar boskap/ tå han kommer heem af markene/ at han säger til honom: Gack strax/ och sitt til bordz?

8. Vtan säger han icke hällre til honom? Red til nattwarden/ och vpskörta tigh/ och tiena migh medan jagh äter och dricker; och sedan ät tu och drick.

9. Mån han tacka them samma tienarenom/ at han giorde som honom budit war? Neij/ menar jagh.

10. Sammalunda ock J/ när J hafwen giordt 13550 alt thet som eder budit är/ så säger: Wij äre onyttige tienare; wij hafwe giordt thet wij worom plichtige at giöra.

II. På sin sidsta resa til Jerusalem/ botar JEsus tijo spitelska män.

11. OCh thet begaf sigh/ tå han gick til Jerusalem/ foor han mitt genom Samarien och Galileen.

12. Och tå han kom vthi en by/ mötte honom tijo spitelske män/ the stodo långt ifrå:

13. Och the vphögde sina röst/ säijande: JEsu Mästar/ warkunna tigh öfwer oß.

14. När han them såg/ sade han til them: Går/ och wiser eder Presterna 13534. Och hände sigh/ widh the gingo wordo the rene.

15. Men en af them/ tå han såg/ at han war reen worden/ kom han igen/ och prisade Gudh medh höga röst;

16. Och föll på sitt ansichte för hans fötter/ tackandes honom: och han war en Samarit.

17. Tå swarade JEsus/ och sade: Woro icke tijo rene giorde? Hwar äro tå the nijo?

18. Jngen är funnen som kom igen til at prisa Gudh/ vtan thenne främlingen?

19. Och sade til honom: Statt vp/ gack/ tin troo hafwer frälst tigh. 13535

III. Vnderwiser om sitt rikes tilstånd/ och sin sidsta tilkommelse.

20. OCh tå han frågad wardt af the Phariseer/ när Gudz rike komma skulle/ swarade han them/ och sade: Gudz rike kommer icke medh vthwärtes 13551 åthäfwor.

21. Eij heller warder man säijande: Sij här/ eller sij/ ther äret: ty sij/ Gudz rike är inwärtes i eder.

22. Och han sade til Lärjungarna: Then tijd skal komma/ at J skolen begära see en af menniskiones Sons dagar/ och J skolen icke få seen.

23. Och the skola säija til eder: Sij här/ sij ther: går icke åstadh/ och följer icke heller. 13536

24. Ty såsom liungelden liungar ofwan af himmelen/ och lyser öfwer alt thet vnder himmelen är: altså skal ock menniskiones Son wara på sin dagh. 13537

25. Men tilförene måste han mycket lida 13538/ och förkastas af thetta slächtet.

26. Och såsom thet skedde vthi Noe tijd/ så skal thet ock skee vthi menniskiones Sons dagar. 13539

27. The åto/ drucko; män togo hustrur/ och qwinnor gåfwos mannom 13540/ in til then dagen tå Noe gick in i arken 13541; och floden kom och förgiorde them alla.

28. Sammalunda ock/ såsom thet skedde vthi Loths tijd: the åto/ drucko/ köpte/ sålde/ planterade/ bygde. 13542

29. Men then dagen/ tå Loth gick vthaf Sodoma 13543/ regnade eld och swafwel af himmelen/ och förgiorde them alla.

30. Efter thet sättet warder thet ock gåendes på then dagen/ när menniskiones Son skal vppenbaras.

31. På then dagen/ then som är på taket/ och hans boting i huset/ han stige icke neder til at taga them: sammalunda ock/ then i markene är/ gånge icke tilbaka igen efter thet han lefdt hafwer. 13544

32. Kommer ihogh Loths hustru. 13545

33. Hwilken som faar efter at förwara sin siäl/ han skal mista henne; och then som mister henne/ han fordrar henne til lifs. 13546

34. Jagh säger eder: J then natten skola twå liggia vthi ene säng; then ene warder vptagen/ och then andre warder qwarlåten. 13547

35. Twå skola mala tilhopa; then ena warder vptagen/ och then andra warder qwarlåten. 13548

36. Twå skola wara i markene; then ene warder vptagen/ och then andre warder qwarlåten.

37. Tå swarade the/ och sade til honom: Hwar tå HErre? Sade han til them: Ther som åtelen är/ tijt församlas ock örnarna. 13549

18. Capitel.

HAn sade ock een liknelse/ om en orättferdig domare och een fattig enkia/ v. 1. Och til them som tröste på sin egen rättferdighet/ een liknelse om een Pharisee och Publican/ v. 9. Han tog ock barn til sigh/ och wälsignade them/ v. 15. Sedan swarade han til then rika ynglingens spörsmål/ om goda gierningar/ v. 18. Theslikes til Petri frågo/ v. 28. Så tog han the tolf til sigh/ och förkunnade them om sitt lidande/ v. 31. När han kom til Jericho/ satt en blinder widh wägen; honom gaf han sin syyn/ v. 35.

I. Christus föreställer een liknelse/ om bönenes kraft.

SAde han ock een liknelse til them/ ther om/ at man skal altid bedia/ och icke förtröttas/ 13552

2. Säijandes: En domare war vthi en stadh/ then icke fruchtade Gudh/ och eij heller hade försyyn för några menniskio.

3. Så war i samma stadh een enkia/ hon kom til honom/ och sade: Hielp migh ifrå min trätobroder;

4. Och han wille icke til någon tijd. Sedan sade han widh sigh: Ändoch jagh icke fruchtar Gudh/ eij heller hafwer försyyn för någon menniskio:

5. Doch förthenskul/ at thenna enkian öfwerfaller migh så swåra/ måste jagh fly henne rätt/ at hon icke skal komma på thet sidsta/ och ropa på migh.

6. Och sade HErren: Hörer här hwad then orätta domaren säger.

7. Skulle ock icke Gudh hämnas sina vthkorade/ som ropa til honom dagh och natt 13553; skulle han hafwa tolamod ther medh? 13574

8. Jagh säger eder/ at han skal hämnas them snarliga. Doch likwäl tå menniskiones Son kommer/ mån han skola finna troo på jordene? 13554

II. Om Phariseens/ och Publicanens böön.

9. SAde han ock til somliga/ som tröste på sigh sielfwa/ at the woro rättferdige/ och försmådde andra/ thenna liknelsen:

10. Twå män gingo vp i templet til at bedia; then ene en Pharisee/ och then andre en Publican.

11. Phariseen stod och bad 13555 så widh sigh sielf: Jagh tackar tigh Gudh/ at jagh är icke såsom andra menniskior/ röfware/ orättferdige/ hoorkarlar/ eller ock såsom thenne Publicanen.

12. Jagh fastar twå resor i wekone/ och gifwer tijond af alt thet jagh åger.

13. Och Publicanen stod långt ifrå/ och wille icke lyfta sin ögon vp til himmelen 13556; vtan slog sigh för sitt bröst/ och sade: Gudh miskunda tigh öfwer migh syndare.

14. Jagh säger eder/ thenne gick tädan heem igen rättferdigad/ meer än then andre 13575: ty then sigh

vphöijer/ han warder förnedrad; och then sigh förnedrar/ han warder vphögd. 13557

III. JEsus wälsignar små barn.

15. SÅ båro the ock barn til honom/ at han skulle taga på them: tå hans Lärjungar thet sågo/ näpste the them. 13558

16. Men JEsus kallade them til sigh/ och sade: Läter barnen komma til migh/ och förmener them icke: ty sådana hörer Gudz rike til. 13559

17. Sannerliga säger jagh eder/ hwilken som icke tager Gudz rike som ett barn 13560/ han skal icke komma ther in.

IV. Håller samtal medh en rijk yngling.

18. OCh frågade honom en öfwerste/ säijandes: Gode Mästar/ hwad skal jagh giöra/ at jagh må få ewinnerligit lijf? 13561

19. Sade JEsus til honom: Hwij kallar tu migh godan? Jngen är godh/ vtan allena Gudh.

20. Budorden 13562 wetst tu: Tu skalt icke bedrifwa hoor: Tu skalt icke dräpa: Tu skalt icke stiäla: Tu skalt icke säija falskt witnesbyrd: Tu skalt ähra tin fader/ och tina moder.

21. Tå sade han: Alt thetta hafwer jagh hållet af min vngdom.

22. Tå JEsus thet hörde/ sade han til honom: Än fattas tigh ett 13576; säl bort alt thet tu hafwer/ och skift emellan the fattiga/ och tu skalt få en skatt i himmelen 13563; och kom/ och följ migh.

23. Tå han thet hörde/ wardt han storliga bedröfwad: ty han war ganska rijk.

24. Tå JEsus såg honom wara mächta bedröfwad/ sade han: O medh huru stoor platz komma the i Gudz rike/ som penningar hafwa: 13564

25. Ty snarare kan en Cameel gå igenom ett nålsöga/ än en riker komma in i Gudz rike.

26. Tå sade the som thet hörde: Ho kan tå warda salig?

27. Men han sade: **Thet omögeligit är för menniskiom/ thet är mögeligit för Gudh.** 13565

28. Tå sade Petrus: Sij/ wij hafwe all ting öfwergifwit/ och följt tigh. 13566

29. Sade han til them: Sannerliga säger jagh eder; ingen är then som hafwer öfwergifwit huus/ eller föräldrar/ eller bröder/ eller hustru/ eller barn för Gudz rike skul/ 13567

30. Then icke skal igen få mycket meer i thenna tiden 13568 13577; och i tilkommande werld ewinnerligit lijf.

V. Förkunnar sitt lidande.

31. TÅ tog JEsus til sigh the tolf/ och sade til them: Sij/ wij gåm vp til Jerusalem/ och all ting skola fulbordat warda 13569/ som skrifwin är af Propheterna om menniskiones Son. 13570

32. Ty han skal öfwerantwardas Hedningom 13571/ och begabbas/ och försmädas/ och bespottas.

33. Och sedan the hafwa hudflängdt honom/ skola the döda honom; och tredie dagen skal han vpstå igen.

34. Men the förstodo ther intet af/ och talet war them så fördolt/ at the icke förstodo hwad som sades.

VI. Gifwer en blindan sin syyn.

35. SÅ hände sigh/ at när han kom in moot Jericho/ satt en blinder widh wägen och tiggde: 13572

36. Och när han hörde folcket fram gå/ frågade han hwad thet war.

37. Tå sade the til honom/ at JEsus af Nazareth gick ther fram.

38. Tå ropade han/ och sade: JEsu Davidz Son/ warkunna tigh öfwer migh.

39. Men the som före gingo/ näpste honom/ at han skulle tiga: men han ropade thes meer: Davidz Son/ warkunna tigh öfwer migh.

40. Tå stadnade JEsus/ och böd leda honom til sigh. Tå han kom fram/ frågade han honom/

41. Säijandes: Hwad wilt tu/ at jagh skal giöra tigh? Tå sade han: HErre/ at jagh måtte få min syyn.

42. Och JEsus sade til honom: Haf tina syyn; tin troo hafwer frälst tigh. 13573

43. Och strax fick han sin syyn igen; och följde honom/ prisandes Gudh. Och alt folcket/ som thetta sågo/ lofwade Gudh.

19. Capitel.

NÄr JEsus gick igenom Jericho/ vndfick honom Zacheus/ och blef omwänd til Christi troo/ v. 1. Sedan sade JEsus een liknelse/ om en man som fick vth sina penningar på ocker/ v. 11. Som the nu nalkades oljoberget/ lät han hämta en åsnafola/ och red in i Jerusalem/ v. 28. Tå han fick see staden/ greet han öfwer honom/ och propheterade om hans förstöring/ v. 41. Och tå han kom in i templet/ dref han vth them som ther köpslagade; och lärde hwar dagh ther inne/ v. 45.

I. Zacheus vndfår Christum.

OOch han drog in/ och gick genom Jericho.

2. Och sij/ ther war en man/ benämnd Zacheus/ han war en öfwerste för the Publicaner; och war rijk.

3. Och sökte efter at han skulle få see JEsum ho han war; men han kom icke thes widh/ för folcket skul: ty han war liten til wäxt.

4. Så lop han fram före/ och steg vp vthi ett mulbärträ/ på thet han skulle få see honom: ty han skulle gå ther fram.

5. Och när JEsus kom til then platsen/ såg han vp/ och fick see honom/ och sade til honom: Zachee/ stig snarliga nedh: ty i dagh måste jagh gästa i titt huus.

6. Han steg snarliga nedh/ och vndfick honom gladeliga.

7. Och när the thet sågo/ knorrade the alle/ at han ingången war til at gästa när en syndare.

8. Men Zacheus steg fram/ och sade til HErran: Sij/ HErre/ hälftena af mina ägodelar gifwer jagh the fattiga; och om jagh hafwer någon bedragit 13578/ thet gifwer jagh fyradobbelt igen. 13579

9. Tå sade JEsus til honom: J dagh är thesso huse salighet wederfaren; efter han är ock Abrahams son.

10. Ty menniskiones Son är kommen/ til at vpsökia och frälsa thet som förtapat war. 13580

II. Liknelse om en man som vthfick sina penningar på ocker.

11. NÄr the nu thetta hörde/ sade han äntå een liknelse/ efter han war hardt widh Jerusalem/ och the meente at Gudz rike skulle strax vppenbarat warda.

12. Så sade han tå: En ädla man foor långt bort i främmande land 13581/ til at intaga sigh ett rike/ och komma igen.

13. Tå kallade han til sigh tijo sina tienare/ och fick them tijo pund/ och sade til them: Handler här medh/ til thes jagh igen kommer.

14. Men hans borgare hatade honom/ och sände bodskap efter honom/ säijande: Wij wilje icke at thenne skal råda öfwer oß.

15. Och thet begaf sigh/ at han kom igen/ och hade fått riket: tå böd han kalla the tienare til sigh/ som han hade fått penningarna/ at han måtte weta/ huru hwar och en af them handlat hade.

16. Så kom then förste/ och sade: Herre/ titt pund hafwer förwärfwat tijo pund.

17. Och han sade til honom: Ach! tu gode tienare; vthi een liten ting hafwer tu warit trogen 13582/ tu skalt hafwa macht öfwer tijo städer.

18. Och then andre kom/ och sade: Herre/ titt pund hafwer wunnet fem pund.

19. Och han sade til honom: War ock tu satter öfwer fem städer.

20. Och then tredie kom/ och sade: Herre/ se här titt pund/ som jagh hade bewarat vthi en swetteduk:

21. Jagh war rädder för tigh: ty tu äst en sträng man: tu tager thet vp/ som tu icke hafwer nederlagt/ och vpskär thet tu icke hafwer sådt.

22. Sade han til honom: Af tin egen mun 13583 dömer jagh tigh/ tu onde tienare: wiste tu at jagh är en sträng man/ vptager thet jagh intet nederlade/ och vpskär thet jagh intet sådde:

23. Hwij fick tu tå icke mina penningar in i wäslobäncken; at när jagh komme/ måtte jagh ju krafdt them igen medh ocker?

24. Och han sade til them som ther när stodo: Tager thet pundet ifrå honom/ och får honom som hafwer tijo pund. 13584

25. Tå sade the til honom: Herre/ han hafwer tijo pund.

26. Ty jagh säger eder/ at then som hafwer/ honom skal warda gifwit: och then som icke hafwer/ honom skal ock warda ifrå tagit thet han hafwer. 13585

27. Doch the mina owänner/ som icke wille at jagh skulle råda öfwer them/ leder hijt/ och dräper them här för migh.

28. Och tå han thetta sagt hade/ gick han tädan/ och reste vp åth Jerusalem. 13586

III. Christi inridande i Jerusalem.

29. OCh thet begaf sigh/ at när han kom til Bethphage/ och Bethanien/ widh thet berget som kallas

oljoberget/ sände han twå sina Lärjungar/ 13587

30. Säijandes: Går in i byyn/ som för eder ligger: när J kommen ther in/ skolen J finna en åsnafola bunden/ ther ännu ingen menniskia på suttit hafwer; löser honom/ och hafwer honom hijt.

31. Och om någor frågar eder/ hwij J lösen honom/ så säger til honom: Ty HErren behöfwer honom.

32. Så gingo the åstadh som sände woro/ och funno som han hade sagt them.

33. Och när the löste folan/ sade hans herrar til them: Hwij lösen J folan?

34. Tå sade the: Ty HErren behöfwer honom.

35. Och the ledde honom til JEsum; lade sin kläder på folan 13588/ och satte JEsum ther vppå.

36. Och ther han fram foor/ bredde the sin kläder på wägen. 13589

37. Och tå han när kom/ och drog nedh för oljoberget/ begynte hele hopen af hans Lärjungar medh frögd och höga röst lofwa Gudh/ öfwer alla the krafter/ som the sedt hade/

38. Säijandes: Wälsignad ware han som kommer en Konung i HErrans namn 13590; frijd 13591 ware i himmelen/ och ähra i högden. 13592

39. Och några ibland folcket/ som woro af the Phariseer/ sade til honom: Mästar/ näps tina Lärjungar.

40. Men han swarade/ och sade til them: Jagh säger eder: Om the tigde/ skulle stenarna ropa. 13593

IV. JEsus gråter öfwer Jerusalem.

41. OCh tå han kom fram/ och fick see staden/ gret han öfwer honom;

42. Och han sade: Om tu ock wiste hwad tin frijd tilhörer/ så worde tu thet wisserliga i thenna tinom dagh betänckiandes; men nu är thet fördoldt för tin ögon.

43. Ty then tijd skal komma öfwer tigh/ at tine owänner skola tigh beläggia/ och skantsa kring om tigh/ och trängia tigh på alla sidor:

44. Och the skola nederslå tigh til jorden/ och tin barn som i tigh äro; och the skola icke låta igen i tigh steen på steen 13594: therföre at tu icke känna kunde then tiden/ ther tu vthi sökt war.

V. Vthdrifwer them som köpslagade i templet; och lärer ther.

45. SÅ gick han in i templet/ och begynte vthdrifwa them som ther inne sålde och köpte/ 13595

46. Säijandes til them: Thet är skrifwit: Mitt huus är ett bönehuus 13596; men J hafwen thet giordt til een röfwarekulo.

47. Och han lärde hwar dagh i templet. Men the öfwerste Presterna/ och the Skriftlärde/ och the ypperste ibland folcket/ sökte efter at the kunde förgiöra honom: 13597

48. Och the kunde icke finna/ hwad the skulle giöra: ty alt folcket hölt sigh in til honom/ och hörde honom.

20. Capitel.

NÄr han nu så lärde i templet/ frågade honom the Phariseer/ af hwad macht han thet giorde. Tå sporde han

them igen/ om Johannis döpelse/ v. 1. Och han sade them een liknelse/ om wijngårdzmännerna som dråpo sins herras son/ v. 9. Och om hörnstenens bortkastande/ v. 17. Sedan swarade han the Phariseers vthskickade/ om skattpeuningen/ v. 20. Och til the Sadduceers spörsmål/ om vpståndelsen/ v. 27. Han sporde ock the Skriftlärda om Christo/ hwars son han war/ v. 41. Och han straffade theras högfärd och girighet/ i folcksens närwaro/ v. 45.

I. The Phariseers spörsmål til Christum; och Christi til them.

OCh thet begaf sigh på en af the dagar/ at han lärde folcket i templet/ och predikade Evangelium: tå församlade sigh the öfwerste Presterna/ och the Skriftlärde/ medh the Äldsta; 13598

2. Och sade til honom: Säg oß/ af hwad macht giör tu thetta? Eller ho är then som hafwer tigh gifwit thenna machten? 13599

3. Swarade JEsus/ och sade til them: Jagh wil ock spörja eder ett ord; swarer J migh:

4. War Johannis döpelse af himmelen/ eller af menniskior? 13600

5. Tå begynte the tänckia widh sigh/ säijande: Säijom wij/ af himmelen; tå säger han: Hwij trodden J icke honom tå?

6. Men säijom wij/ af menniskior; tå stenar oß alt folcket: ty the hålla thet ju så före/ at Johannes war en Prophet.

7. Ty swarade the/ at the icke wiste hwadan thet war.

8. Tå sade JEsus til them: Jcke heller säger jagh eder/ medh hwad macht jagh thetta giör.

II. Om wijngårdzmännerna.

9. OCh han begynte säija til folcket thenna liknelsen: En man planterade en wijngård 13601/ och fick honom vth wijngårdzmannom/ och foor bort i främmande land i lång tijd.

10. När tijd war/ sände han en tienare til wijngårdzmännerna/ at the skulle låta honom få af wijngårdsens frucht: men wijngårdzmännerna hudflängde honom/ och sänden ifrå sigh medh toma händer.

11. Sedan sände han ock en annan tienare; then hudflängde the ock/ och försmädde honom/ och sänden ifrå sigh medh toma händer.

12. Åter sände han then tredie; then giorde the ock såran/ och drefwö honom vth.

13. Tå sade wijngårdzherren: Hwad skal jagh giöra? Jagh wil sända min älskeliga son; kan hända/ at tå the see honom/ hafwa the försyyn för honom.

14. Tå wijngårdzmännerna fingo see honom/ tänckte the widh sigh sielfwa/ säijande: Thenne är arfwingen 13602; kommer/ wij wilje slå honom ihiäl 13603/ at arfwedelen må blifwa wår.

15. Och så drefwo the honom vthu wijngården/ och dråpo honom. Hwad skal nu wijngårdzherren giöra them samma?

16. Han skal komma/ och förgiöra thessa wijngårdzmännerna/ och vthfå wijngården androm. När the thetta hörde/ sade the: Bort thet.

III. Om hörnstenen.

17. TÅ såg han på them/ och sade: Hwad är tå thet som skrifwit står: Then stenen som byggningsmännerna bortkastade/ han är worden en hörnsteen? 13604

18. Hwilken som faller vppå then stenen/ han warder krossad: men then han vppå faller/ honom slår han all sönder i stycker. 13605

19. Och öfwerste Presterna/ medh the Skriftlärde/ sökte efter at the kunde få taga fatt på honom i samma stunden; men the räddes för folcket: ty the förstodo/ at han hade sagt thenna liknelsen emot them.

IV. Om skattpenningen.

20. OCh the achtade på honom/ och sände vth wächtare/ som lätos wara rättferdige; på thet the skulle taga honom widh orden 13606/ och öfwerantwarda honom herskapet/ och i landzherrans wåld.

21. Och the frågade honom/ säijande: Mästar/ wij wete at tu säger och lärer thet rätt är/ och seer icke til personen; vtan lärer Gudz wägh rätt. 13607

22. Är thet rätt at wij gifwe Keisaren skatt/ eller eij?

23. Tå han förmärckte theras illfundighet/ sade han til them: Hwij fresten J migh?

24. Läter migh see penningen; hwars beläte och öfwerskrift hafwer han? Swarade the/ och sade: Keisarens.

25. Sade han til them: Så gifwer 13618 nu Keisarenom thet Keisarenom tilhörer 13608/ och Gudi thet Gudi tilhörer.

26. Och the kunde icke straffa hans taal för folcket; vtan förvndrade sigh på hans swar/ och tigde.

V. The Sadduceers spörsmål/ om vpståndelsen; och Christi swar.

27. TÅ gingo några fram til honom af the Sadduceer/ hwilke ther neka vpståndelsen 13609/ och frågade honom/

28. Säijande: Mästar/ Moses hafwer skrifwit oß/ at om någors mans broder blifwer död then hustru hafwer/ och döör barnlös/ at hans broder skal taga hans hustru/ och vpwäckia sinom broder sädh. 13610

29. Så woro nu siu bröder: och then förste tog sigh hustru/ och blef död barnlös.

30. Och then andre tog henne/ och blef ock theslikes död barnlös.

31. Then tredie tog henne: sammalunda ock alle siu; och läto inga barn efter sigh/ och blefwo döde.

32. Sidst/ efter them alla/ blef ock qwinnan död.

33. Vthi vpståndelsen/ hwilkens theras hustru skal hon wara? Efter thet siu hade haft henne til hustru.

34. Tå swarade JEsus/ och sade til them: Thenna werldenes barn taga sigh hustrur/ och gifwas mannom.

35. Men the som warda wärdige til then werldena/ och til vpståndelsen ifrå the döda/ the hwarken taga hustrur/ eller gifwas manne;

36. Och eij heller kunna the mera döö: ty the warda lika medh Änglarna; och äro Gudz barn 13611/ medan the äro vpståndelsens barn.

37. Men at the döde vpstå/ bewisade Moses widh buskan/ tå han kallade HErran/ Abrahams Gudh/ och

Jsaacs Gudh/ och Jacobs Gudh. 13612

38. Gudh är icke the dödas/ vtan the lefwandes Gudh: ty honom lefwa alle.

39. Tå swarade några af the Skriftlärde/ säijande: Mästar/ tu sade rätt.

40. Och the dierfdes icke yttermera något fråga honom.

VI. Om Christi person.

41. MEn han sade til them: Huru säija the Christum wara Davidz Son? 13613

42. Och sielfwer David säger i Psalmbokene: HErren sade til min Herra: Sätt tigh på mina högra hand; 13614

43. Til thes jagh nederlägger tina owänner tigh til en fotapall. 13615

44. Så kallar nu David honom Herra: huru är han tå hans Son?

VII. Om Phariseernas högfärd/ och annat okynne.

45. TÅ sade han til sina Lärjungar/ vthi alt folckens åhöro:

46. Tager eder wahra för the Skriftlärda/ som wilja gå vthi sidh kläder/ och wilja gierna warda helsade på torgen/ och sittia främst i Synagogorna/ och sittia främst i gästaboden. 13616

47. The vpfräta enkiors huus/ förebärandes långa böner; the skola få thes större fördömelse. 13617

21. Capitel.

OCh tå the offrade/ såg han ther vppå; och han berömde then fattiga enkiones offer/ v. 1. Sedan propheterade han om Jerusalems förftöring/ v. 5. Och om werlienes ända/ v. 25.

I. Christi omdöme om een fattig enkios offer.

OCh han såg til/ achtandes på huru the rike lade sina gåfwor vthi offerkistona. 13619

2. Så fick han ock see ena fattiga enkio/ som lade ther twå skärfwer in.

3. Och han sade: Sannerliga säger jagh eder: Thenna fattiga enkian lade meer in/ än alle the andre:

4. Ty the hafwa alle inlagt til Gudz offer/ af thet them til öfwerlops är; men hon hafwer af sin fattigdom inlagt alt thet hon åtte. 13620

II. Prophetie/ om Jerusalems förstöring.

5. OCh tå somlige sade om templet/ at thet war prydt medh härliga stenar och klenodier13621/ sade han:

6. The dagar warda kommande/ at vthaf alt thet J seen/ skal icke låtas steen vppå steen/ then icke skal afbrutin warda. 13622

7. Tå frågade the honom/ och sade: Mästar/ när skal thetta skee? Och hwad tekn är när thetta skee skal?

8. Sade han: Seer til/ at J icke warden förförde; ty många skola komma vnder mitt namn 13623/ och säija: Jagh äret; och tiden instundar. Följer them icke efter.

9. Men när J hören örlig och vpror/ warer icke förfärade: ty sådant måste först skee; men thet är icke strax änden.

10. Och han sade til them: Folck skal resa sigh vp emot folck/ och rike emot rike: 13624

11. Och stoor jordbäfning skal warda mångastädz/ och hunger/ och pestilentier; och förskräckelse/ och stoor tekn skola skee vthaf himmelen.

12. Men för alt thetta/ skola the taga fatt på eder 13625/ och förfölja eder/ och öfwerantwarda eder in på sin Rådh/ och i hächtelse; dragandes eder för Konungar och Förstar/ för mitt namn skul.

13. Och thet skal eder wederfaras til ett witnesbyrd.

14. Så håller thet fast vthi edor hierta/ at J ingen omsorg hafwen/ huru J skolen förswara eder: 13626

15. Ty jagh skal gifwa eder mun och wijsdom 13627/ ther alle the/ som sättia sigh emot eder/ icke skola kunna emot säija/ eij heller emot stå.

16. J skolen ock öfwerantwardas af föräldrar/ och af bröder/ fränder och wänner 13628; och the skola döda somliga af eder. 13629

17. Och J skolen warda hatade af allom/ för mitt namn skul: 13630

18. Och ett håår af edart hufwud skal icke förgås. 13631

19. J skolen behålla edra stälar genom edart tolamod.

20. När J nu seen/ at Jerusalem warder belagt medh en häär/ tå skolen J weta/ at thes förödelse 13632 är förhanden.

21. The tå äro i Judeen/ the fly vp åth bergen; och the ther mitt inne äro/ the gånge vth; och the som vthe i landet äro/ the gånge icke ther in:

22. Ty at tå äro hämndadagarna 13633/ at fulbordas skal alt thet som skrifwit är.

23. Men wee them som hafwande äro/ och them som dija gifwa i the dagar: ty stoor plåga warder på jordene/ och wrede öfwer thetta folck.

24. Och the skola falla för swärdz ägg/ och fångne bortförde warda til allahanda folck: och Jerusalem skal förtrampat warda af Hedningom/ til thes Hedningarnas 13644 tijd fulkomnad warder. 13634

III. Tekn som skola gå för werldenes ända.

25. OCh skola skee tekn i solen/ och i månan/ och i stiernorna 13635: och på jordene warder folckena ångest/ och the skola förtwifla. Och hafwet/ och wågen skola mycket bulra:

26. Och menniskiorna borttorkas för räddhoga skul/ ther af at the förbida thet som hela werldena öfwergå skal: ty himmelens krafter skola bäfwa.

27. Och tå skola the få see menniskiones Son/ komma i skyyn/ medh macht och stora härlighet. 13636

28. Men tå thetta begynnar skee/ seer vp/ och lyfter edor hufwud vp: ty tå nalkas edor förlosning. 13637

29. Och han sade them een liknelse 13638: Seer på fikonaträd/ och all trää.

30. När the nu knoppas/ kunnen J tå see och weta af eder sielf/ at sommaren är när.

31. Altså ock J/ när J seen thetta skee/ skolen J weta/ at Gudz rike är när.

32. Sannerliga säger jagh eder: Thetta slächtet skal icke förgås/ förr än thet alt skedt är:

33. Himmel och jord skola förgås; men min ord skola icke förgås. 13639

34. Men wachter eder/ at edor hierta icke förtungat warda medh swalg och dryckenskap 13640/ och medh thetta lefwernes omsorg/ så at then dagen kommer eder förhastigt vppå.

35. Ty han warder kommandes/ såsom een snara 13641 öfwer alla som boo på jordene.

36. Så waker nu altid/ och beder 13642/ at J mågen vndfly alt thetta som komma skal/ och stå för menniskiones Son.

37. Och han lärde om dagen i templet; men om nattena gick han vth/ och wistades på oljoberget. 13643

38. Och alt folcket war bittida vppe til honom i templet/ til at höra honom.

22. Capitel.

FÖr Påskahögtiden/ gick Judas til the öfwerfta Presterna/ och vthlåfwade at han wille förråda JEsum/ v. 1. Och JEsus gick in i Jerusalem; ther åt han Påskalambet/ v. 7. Och stichtade Nattwarden/ v. 19. Sedan sade han them om sin förrädare/ v 21. Stillade theras träta/ v. 24. Och vnderwiste them om then fahran som tilstundade/ v. 31. Gick så vth til oljoberget til at bedia/ v 39. Ther blef han fången/ och förd i öfwersta Prestens huus/ v. 47. Kom ock Petrus ther in/ och swor at han intet kände honom/ v. 55. Men JEsum begabbade the/ och dömden til döden/ v. 63.

I. Presternas vpsåt/ at dräpa Christum/ befrämjes genom Judas.

TÅ tilstundade Sötbrödzhögtiden/ then Påska kallas. 13645

2. Och the öfwerste Presterna/ och Skriftlärde sökte efter/ huru the kunde dräpa honom 13646; men the fruchtade för folcket.

3. Och gick Satanas in vthi Judas/ som kallades Jscharioth 13647/ och war en af the tolf.

4. Han gick bort/ och talade medh the öfwersta Presterna och Föreståndarena/ huruledes han skulle fly honom them i händer.

5. Och the gladdes/ och woro öfwerens medh honom/ at the skulle gifwa honom penningar.

6. Och han låfwade them thet; och sökte efter läglighet/ at han måtte öfwerantwarda honom them vthan buller.

II. JEsus äter Påskalambet.

7. SÅ kom tå Sötbrödzdagen/ på hwilkom man måste offra Påskalambet. 13648

8. Ta sände han Petrum/ och Johannem/ säijandes: Går/ och bereder oß Påskalambet/ at wij thet äte.

9. Tå sade the til honom: Hwar wilt tu/ at wij skole bereda thet?

10. Sade han til them: Sij/ när J kommen in i staden/ warder eder mötandes en man som bär ena watukruko;

följer honom i huset ther han ingår:

11. Och säger huusbondanom: Mästaren låter säija tigh: Hwar är herberget/ ther jagh må äta Påskalambet medh mina Lärjungar?

12. Och han skal wisa eder en storan saal bereddan; reder ther til.

13. The gingo åstadh/ och funno som han them sagt hade; och redde til Påskalambet.

14. Och tå tijd war/ satte han sigh nedh/ och the tolf Apostlar medh honom. 13649

15. Och han sade til them: Jagh hafwer medh mycken åstundan begärat äta thetta Påskalambet medh eder/ förr än jagh lider:

16. Ty jagh säger eder/ at jagh här efter icke skal äta 13677 ther af/ til thes thet fulkomnat warder i Gudz rike.

17. Och han tog kalken/ tackade/ och sade: Tager honom/ och skifter eder emellan:

18. Ty jagh säger eder/ at jagh icke skal dricka thet af wijnträ kommet är/ til thes Gudz rike kommer. 13650

III. Jnstichtar Nattwarden.

19. OCh han tog brödet; tackade/ och bröt/ och gaf them 13651/ säijandes: Thetta är min lekamen/ som för eder gifwen warder; thet giörer til min åminnelse:

20. Sammalunda ock kalken/ efter Nattwarden/ säijandes: Thetta är kalken/ thet nya Testamentet i mitt blodh/ som för eder vthgutet warder.

IV. Vnderwiser them om sin förrädare.

21. DOch sij/ mins förrädares hand är medh migh på bordet. 13652

22. Och menniskiones Son warder gångandes/ efter som thet beslutit är 13653: doch wee then menniskio/ af hwilko han warder förrådder.

23. Och the begynte fråga emellan sigh/ hwilken then war af them som thet giöra skulle.

V. Lärjungarnas träta stillas af Christo.

24. SÅ wardt ock een träta emellan them 13654/ hwilken thera skulle synas wara ypperst.

25. Tå sade han til them: Werldzlige Konungar regera; och the/ som machtena hafwa/ kallas nådige Herrar:

26. Men J icke så; vtan then som störst är ibland eder/ han skal wara som then yngste 13655; och then ther ypperst är/ han ware såsom en tienare.

27. Ty hwilken thera är större/ then som sitter/ eller then som tienar? Är icke han som sitter? Men jagh är mitt ibland eder/ såsom then som tienar. 13656

28. Men J ären the samme som medh migh blifwit hafwen vthi mina frestelser.

29. Och jagh wil beställa eder riket 13657/ såsom min Fader hafwer thet beställt migh:

30. At J skolen äta och dricka öfwer mitt bord/ i mitt rike; och skolen sittia på stolar 13658/ och döma tolf

Jsraels slächter.

VI. Christus förkunnar then tilstundande fahra; hwar på följer Petri runda löfte.

31 OCh HErren sade: Simon/ Simon/ sij/ Satanas hafwer begärat eder 13659/ at han skulle sälla eder såsom hwete.

32. Men jagh hafwer bedit för tigh/ at tin troo skal icke om intet warda: och när tu nu omwänder äst/ så styrck tina bröder.

33. Tå sade han til honom: HErre/ jagh är redobogen gå medh tigh/ både i hächtelse/ och i döden.

34. Tå sade han: Jagh säger tigh/ Petre/ i dagh skal icke hanen gala/ förr än tu tre resor nekar at känna migh. 13660

35. Och han sade til them: När jagh sände eder vthan säck/ vthan skräppo/ och vthan skoor/ hafwer eder något fattas? Tå sade the: Jntet. 13661

36. Tå sade han til them: Men nu/ ho som säck hafwer/ han tage honom; sammalunda ock skräppo; och then ther icke hafwer/ han sälje sin kiortel/ och köpe swärd.

37. Ty jagh säger eder/ at thet ännu måste fulbordas på migh/ som skrifwit är: Han är räknad ibland ogierningsmän 13662. Ty hwad som skrifwit är om migh/ thet hafwer en ända.

38. Tå sade the: HErre/ sij/ här äro tw swärd. Tå sade han til them: Thet är nogh. 13678

VII. Christi vthgång til oljoberget; och böön i örtegården.

39. OCh han gick vth/ som hans seder war/ til oljoberget 13663; och hans Lärjungar följde honom til thet rumet.

40. Och tå han kom tijt/ sade han til them: Beder/ at J icke kommen vthi frestelse. 13664

41. Och han gick ifrå them widh paß ett steenkast; och föll nedh på sin knää/ och bad/ 13665

42. Säijandes: Fader/ är så tin wilje/ tag thenna drycken ifrå migh; doch likwäl ske icke min wilje/ vtan tin.

43. Och syntes honom en Ängel af himmelen/ och styrckte honom.

44. Och han wardt betagen af en mächta stoor ängest/ och bad länge 13666; och hans swett war såsom blodzdroppar/ löpande nedh på jorden. 13667

45. Och tå han vpstod af bönene/ och kom til sina Lärjungar/ fan han them sofwande af bedröfwelse:

46. Och sade til them: Hwij sofwen J? Står vp/ och beder/ at i icke kommen vthi frestelse.

VIII. Christus blifwer fången/ och förd i öfwersta Prestens huus.

47. WJdh han ännu talade/ sij/ en hoop medh folck 13668/ och en vthaf the tolf/ som heet Judas/ gick för them/ och trädde fram til JEsum/ til at kyssa honom.

48. Men JEsus sade til honom: Juda/ förråder tu menniskiones Son medh kyssande?

49. Tå sågo the som när woro/ hwad på färde war/ och sade til honom: HErre/ skole wij taga til swärdz?

50. Och en af them slog öfwersta Prestens tienare/ och högg af hans högra öra. 13669

51. Tå swarade JEsus/ och sade: Läter kommat 13679 här til; och så tog han på hans öra/ och helade honom.

52. Och JEsus sade til the öfwersta Presterna/ och Föreståndarena 13680 i templet/ och til the Äldsta som til honom komme woro: Såsom til en röfware ären J vthgångne/ medh swärd/ och medh stafrar. 13670

53. Ändoch jagh hafwer dagliga warit medh eder i templet/ och J kommen edra händer intet widh migh; men thetta är edar stund/ och mörksens macht.

54. Så grepo the honom/ och ledden/ och haden in i öfwersta Prestens huus 13671. Men Petrus följde långt efter.

IX. Petrus förnekar Christum.

55. TÅ giorde the en eld mitt i palatset/ och såto ther widh: och Petrus satte sigh ibland them. 13672

56. Tå een tiensteqwinna fick see honom sittiandes widh liuset/ såg hon på honom/ och sade: Thenne war ock medh honom.

57. Tå nekade han honom/ och sade: Qwinna/ jagh känner honom intet.

58. Och litet efter/ såg honom en annar/ och sade: Tu äst ock af them. Men Petrus sade: Menniskia/ jagh är thet icke.

59. Och litet ther efter widh en tima/ kom en annar/ och sannade thet samma/ säijandes: Sannerliga/ war han ock medh honom: ty han är ock en Galileesk man.

60. Och Petrus sade: Menniskia/ jagh weet icke hwad tu säger. Och i thet samma/ widh han ännu talade/ gool hanen.

61. Och HErren wände sigh om/ och såg på Petrum: och tå begynte Petrus tänckia på HErr ans ord 13673/ huru han honom sagt hade: Förr än hanen hafwer galet/ skalt tu tre resor neka migh.

62. Och Petrus gick vth/ och greet bitterliga.

X. JEsus begabbas; och dömes til döden af the andeliga.

63. OCh the män som höllo JEsum/ begabbade honom/ och slogo honom: 13674

64. Bundo för hans ögon/ slogo hans ansichte/ och frågade honom/ säijande: Spå/ ho är then som tigh slog?

65. Och mycken annor förhädelse sade the til honom.

66. Och som thet dagades/ församlade sigh the äldste i folcket/ och the öfwerste Presterna/ och the Skriftlärde/ och hade honom in för sitt Rådh/ 13675

67. Säijande: Äst tu Christus/ säg thet oß? Och han sade til them: Om jagh eder thet säger/ så troon J thet intet:

68. Frågar jagh ock/ så swaren J intet; eij heller släppen J migh.

69. Här efter skal menniskiones Son sittia på Gudz krafts högra hand. 13676

70. Tå sade the alle: Så äst tu ju Gudz Son? Sade han: J säijen at jagh så är.

71. Tå sade the: Hwar efter begärom wij ännu witnesbyrd? Wij hafwe sielfwe hördt thet af hans mun.

23. Capitel.

OCh the ledde honom til Pilatum/ v. 1. Men Pilatus sände honom til Herodes/ v. 6. Åter leddes han til Pilatum/ v. 11. Och när han hade förhördt honom/ wille han gifwa honom löös/ v. 13. Tå ropade hele hopen af folcket/ och klagade på honom/ v. 18. Therföre dömde honom Pilatus til döden/ v. 24. Och han blef korsfäst emellan twå röfware/ och mycket försmädad/ v. 32. Så gaf han vp andan/ medh stort roop/ och mång vndertekn/ v. 46. Tå han nu död war/ begrof honom Joseph af Arimathia vthi een ny vthhuggen graf/ v. 50.

I. JEsus blifwer antwardad Pilato.

TÅ stod vp hele hopen af them/ och ledde honom bort til Pilatum; 13681

2. Och begynte til at klaga på honom/ säijande: Thenna hafwe wij beslaget ther medh/ at han förwänder folcket/ och förbiuder gifwa Keisarenom skatt 13682/ och säger sigh wara Christus en Konung. 13683

3. Och Pilatus frågade honom/ säijandes: Äst tu Judarnas Konung 13684? Tå swarade han honom/ och sade: Tu säger thet.

4. Tå sade Pilatus til öfwersta Presterna/ och til folcket: Jagh finner ingen brott medh thenna mannen.

5. Men the höllo sitt taal fram/ säijande: Han giör vpror ibland folcket/ lärandes öfwer alt Judeska landet/ begynnandes i Galileen/ och sedan alt hijt.

II. Pilatus sänder JEsum til Herodes.

6. TÅ Pilatus hörde nämnas Galileen/ frågade han/ om han war en Galileesk man.

7. Och tå han förnam/ at han war vnder Herodis wälde 13713/ försände han honom til Herodes 13685: ty han war ock i Jerusalem på then tiden.

8. Tå Herodes fick see JEsum/ wardt han ganska gladh; ty han hade i lång tijd haft åstundan til at see honom: ty han hade mycket hördt om honom 13686/ och hoppades få see något tekn giöras af honom.

9. Och han frågade honom om mång stycker; men han swarade honom intet.

10. Stodo ock öfwerste Presterna/ och the Skriftlärde/ och klagade swårliga på honom.

11. Men Herodes medh sitt folck förachtade honom/ och begabbade honom/ och klädde honom vthi ett hwitt kläde/ och sände honom igen til Pilatum.

12. Och Pilatus och Herodes wordo wänner emellan sigh på samma dagh 13687: ty emellan them hade tilförene warit owänskap.

III. Pilatus witnar om Christi oskyldighet.

13. TÅ kallade Pilatus tilhopa the öfwersta Presterna/ och Föreståndarena/ och folcket;

14. Och sade til them: J hafwen fått migh thenna mannen/ såsom then ther hafwer förwändt folcket; och sij/ jagh hafwer förhördt honom i edor närwaro/ och finner doch ingen af the ogierningar medh thenna mannen 13688/ ther J anklagen honom före;

15. Och eij heller Herodes: ty jagh försände eder til honom; och sij/ man kunde intet komma på honom thet

döden wärdt war:

16. Therföre wil jagh näpsan 13689/ och släppan.

17. Ty han skulle om högtidena gifwa them en löös. 13690

18. Tå ropade hele hopen/ och sade: Tag thenna af wägen; och gif oß Barabbam löös: 13691

19. Then ther låg i fängelset/ för ett vplop skul/ som i staden skedt war/ och för ett mandråp.

20. Åter talade Pilatus til them/ och wille gifwa JEsum löös.

21. Tå ropade the/ och sade: Korsfäst/ korsfäst honom.

22. Tå sade han tredie resona til them: Hwad hafwer han tå illa giordt? Jagh finner ingen dödzsak medh honom; therföre wil jagh näpsan/ och gifwan löös.

23. Men the lade åth medh stort roop/ och begärade/ at han skulle korsfästas: och theras/ och the öfwersta Presternas roop/ wardt ju meer och meer.

IV. Dömer Christum til döden.

24. TÅ dömde Pilatus/ at så skee skulle som the begärade: 13692

25. Och gaf them löös/ then i fängelset satt war för vplopet och dråpet skul/ then the begärat hade: men JEsum öfwerantwardade han theras wilja. 13693

26. Och tå the ledde honom vth/ fingo the en fatt som heet Simon af Cyrene/ then ther kom af markene/ honom lade the korßet vppå/ at han skulle bära thet efter JEsum. 13694

27. Men honom följde en stoor hoop folck/ och qwinnor/ the ther greto och ömkade sigh öfwer honom.

28. Tå wände sigh JEsus om til them/ och sade: J Jerusalems döttrar/ gråter icke öfwer migh; vtan gråter öfwer eder sielfwa/ och öfwer edor barn.

29. Ty sij/ the dagar warda kommande/ i hwilkom the skola säija: Salige äro the ofruchtsama/ och the qweder som intet födt hafwa/ och the spenar som ingom hade dija gifwit.

30. Tå skola the begynna säija til bergen: Faller öfwer oß; och til högarna: Skyler oß. 13695

31. Ty är thetta skedt på thet färska trädh/ hwad skal tå skee på thet torra? 13696

V. JEsus blifwer korsfäst; och hwad sigh sedan tildragit.

32. LEddes ther ock vth twå andre ogierningsmän medh honom/ til at aflifwas.

33. Och tå the kommo til thet rumet/ som kallas hufwudskallaplatsen 13697/ ther korsfäste the honom; och the ogierningsmän medh honom; then ena på then högra sidon/ then andra på then wenstra. 13698

34. Och sade JEsus: Fader/ förlåt them thet: ty the weta icke hwad the giöra 13699. Och the bytte hans kläder/ kastandes lott på them. 13700

35. Och folcket stod och såg vppå: och the öfwerste/ samt medh them/ begabbade honom 13701/ säijande: Androm hafwer han hulpet/ hielpe sigh nu sielfwom/ om han är Christus/ then Gudz vthkorade.

36. Begabbade ock honom krigsknechterna/ och gingo til/ och räckte ätikio til honom/

37. Säijande: Äst tu Judarnas Konung/ så hielp tigh sielf.

38. War ock een öfwerskrift skrifwin öfwer honom/ medh Grekiska/ Latiniska/ och Ebreiska bokstäfwer: Thenne är Judarnas Konung. 13702

39. Men en af the ogierningsmän/ som vphängde woro/ hädde honom/ och sade: Äst tu Christus/ så hielp tigh sielf/ och oß.

40. Tå swarade then andre/ straffade honom/ och sade: Fruchtar tu icke heller Gudh/ tu som äst i samma fördömelsen?

41. Och är thet wäl rätt medh oß: ty wij lide thet wåra gierningar wärda äro; men thenne hafwer intet ondt giordt.

42. Och sade han til JEsum: HErre/ tänck på migh/ tå tu kommer i titt rike.

43. Och sade JEsus til honom: Sannerliga säger jagh tigh/ i dagh skalt tu wara medh migh i paradis.

44. Och war thetta widh siette timan 13714; och ett mörker wardt öfwer hela landet/ alt in til nijonde timan. 13703

45. Och solen miste sitt skeen; och förlåten 13704 i templet remnade mitt i tw.

VI. JEsus blifwer död: och hwad ther på följt.

46. OCh JEsus ropade medh höga röst/ och sade: Fader/ jagh befaller min Anda i tina händer 13705: och tå han hade thet sagt/ gaf han vp Andan.

47. Tå höfwitzmannen såg hwad ther skedde/ prisade han Gudh/ och sade: Sannerliga war thenne en rättferdig man. 13706

48. Och alt folcket som tijt gånget war at see här på/ tå the sedt hade hwad ther skedde/ slogo the sigh för sin bröst/ och gingo heem igen.

49. Men alle hans kände wänner/ och qwinnor som honom följt hade af Galileen/ stodo långt ifrå/ och sågo ther på.

VII. JEsus warder begrafwen.

50. OCh sij/ en man benämnd Joseph 13707/ en Rådherre/ then war en godh och rättferdig man;

51. Och hade icke samtyckt theras rådh och gierning: och han war bördig af then Judarnas stadh Arimathia; then ther ock åstundade efter Gudz rike; 13708

52. Han gick til Pilatum/ och beddes JEsu lekamen;

53. Och tog honom nedh/ swepte honom vthi ett linkläde/ och laden nedh i ena graf 13709/ som vthhuggen war vthi steen/ ther än tå ingen hade vthi lagd warit.

54. Och thet war tilredelsedagen/ och Sabbathen begynte gå vppå. 13710

55. Och följde ther några qwinnor 13711 efter/ som medh honom komna woro af Galileen/ och besågo grafwena/ och huruledes hans lekamen lagd war;

56. Och gingo sedan tilbaka igen/ och tilredde wälluchtandes krydder/ och sinörjelse: men om Sabbathen woro the stilla/ som budit war i lagen. 13712

24. Capitel.

PÅ första Sabbathen/ kommo qwinnor til grafwena; them bodade Gudz Änglar at JEsus war vpstånden/ v. 1. Sedan vppenbarade han sigh sielf them som gingo til Emaus/ v. 13. Och Apostlomen i Jerusalem/ v. 36. Och han vthtydde them Skrifterna; låfwade them then Heliga Anda/ v. 44. Wälsignade them; och foor så ifrå them vp i himmelen/ v. 50.

I. Qwinnomen som sökte JEsum/ vppenbaras af Änglarna Christi vpståndelse.

PÅ then ena Sabbathen/ ganska bittida om morgonen/ kommo the til grafwena/ bärande the wälluchtande krydder som the tilredt hade/ och några medh them. 13715

2. Så funno the stenen afwältan ifrå grafwene:

3. Och gingo in/ och funno intet HErrans JEsu lekamen.

4. Och thet begaf sigh/ at tå the ther om bekymrade woro/ sij/ så stodo när them twå män i skinande kläder.

5. Tå wordo the förfärade/ och slogo sin ansichte neder åth jordene. Tå sade the til them: Hwij söken J then lefwande ibland the döda?

6. Han är icke här/ han är vpstånden: kommer ihogh huru han sade eder13716/ tå han ännu war i Galileen/

7. Säijandes: Menniskiones Son måste öfwerantwardas i syndiga menniskiors händer/ och korsfästas; och vpstå på tredie dagen.

8. Och så begynte the komma ihogh hans ord: 13717

9. Och gingo tilbaka ifrå grafwene/ och bodade 13718 thetta alt them ellofwa/ och allom them androm.

10. Och thet war Maria Magdalena/ och Johanna/ och Maria Jacobi/ och andra som medh them woro 13719/ the thetta sade til Apostlarna.

11. Och theras ord syntes för them såsom galenskap; och the trodde them intet.

12. Men Petrus stod vp/ och lop til grafwena 13720: och tå han lutade sigh ther in/ fick han see linkläden liggiande allena; och gick sina färde/ förvndrandes widh sigh sielf hwad ther skedt war.

II. JEsus vppenbaras Lärjungomen som gå til Emaus.

13. OCh sij/ twå 13721 af them gingo på samma dagen til en by/ som låg widh sextijo stadier wägs ifrån Jerusalem/ benämnd Emaus.

14. Och the talade hwar medh annan/ om alt thet som skedt war.

15. Och hände sigh/ tå the talades widh/ och befrågade hwar annan/ nalkades ock JEsus 13722/ och gick medh them.

16. Men theras ögon woro förhållen/ at the icke kände honom.

17. Tå sade han til them: Hwad är thet för taal/ som J hafwen eder emellan/ widh J gån/ och ären

bedröfwade?

18. Tå swarade en thera/ som heet Cleophas/ och sade til honom: Äst tu allena ibland främmande män i Jerusalem/ som icke weet hwad ther skedt är i thessa dagar?

19. Sade han til them: Hwad? Sade the til honom: Om JEsu Nazareno/ som war en Prophet 13723/ mächtig både i gierningar och ord/ för Gudi/ och allo folckena.

20. Och huruledes the öfwerste Presterna/ och wåre Förmän öfwerantwardade honom i dödsens fördömelse/ och korsfäste honom.

21. Men wij hoppades/ at han skulle wara then/ som förlossa skulle Jsrael 13724: och öfwer alt thetta är nu tredie dagen/ sedan thet skedde.

22. Och några qwinnor af wåra/ hafwa förskräckt oß; the ther bittida om morgonen hade kommet til grafwena: 13725

23. Och tå the icke funno hans lekamen/ kommo the och sade/ at the ock Änglasyn sedt hade/ hwilke sagt hade/ at han lefwer.

24. Och någre af them/ som medh oß woro/ gingo bort til grafwen/ och funno såsom qwinnorna sagt hade; men honom funno the intet.

25. Tå sade han til them: O J galne/ och seenhiertade til at troo/ vthi alt thet som Propheterna sagt hafwa:

26. Skulle icke Christus sådant lida 13726/ och sedan ingå vthi sin härlighet?

27. Och han begynte på Mose/ och alla Propheterna/ och giorde vthtydelse för them i alla Skrifter/ som woro om honom. 13727

28. Och the begynte nalkas in til byyn/ tijt the wille/ och han låtz som han wille gå länger fram.

29. Och the nödgade 13728 honom/ säijande: Blif när oß; ty thet lider åth aftonen/ och dagen är förliden. Och så gick han in/ til at blifwa när them.

30. Och thet begaf sigh/ tå han satt til bordz medh them/ tog han brödet; tackade/ bröt thet/ och fick them.

31. Och theras ögon öpnades/ at the kände honom: och så förswan han vthu theras åsyn.

32. Och the sade emellan sigh: War icke wårt hierta brinnande i oß/ tå han talade medh oß i wägen/ och vthtydde oß Skrifterna?

33. Och i samma stundene stodo the vp/ och gingo til Jerusalem igen/ och funno församlada the ellofwa/ och the som medh them woro:

34. The ther sade: HErren är sannerliga vpstånden/ och är synter af Simone. 13729

35. Och the förtälde hwad skedt war i wägen; och huru han wardt känd af them/ i thet han bröt brödet.

III. JEsus vppenbarar sigh sinom Lärjungom i Jerusalem.

36. SOm the nu här om talade/ stod JEsus sielf mitt ibland them 13730/ och sade til them: Frijd ware eder.

37. Tå wordo the förfärade/ och fruchtade/ menandes at the sågo en Anda.

38. Tå sade han til them: Hwij ären J förfärade? Och hwij vpstiga sådana tanckar vthi edor hierta?

39. Seer mina händer/ och mina fötter 13731/ at thet är jagh sielf: tager på migh/ och skåder; ty Anden hafwer icke kött och been/ såsom J seen migh hafwa.

40. Ock tå han hade thet sagt/ wijste han them händer och fötter.

41. Och som the ännu icke trodde för glädie skul/ vtan förvndrade sigh/ sade han til them: Hafwen J här något at äta? 13732

42. Tå fingo the honom fram ett stycke stekt fisk/ och något af een hannogskako.

43. Och han tog thet/ och åt ther af i theras åsyn.

44. Och han sade til them: Thetta äro the ord som jagh sade til eder 13733/ tå jagh ännu war medh eder/ at alt måste fulbordas som skrifwit är i Mose lagh/ och i Propheterna/ och i Psalmerna/ om migh.

45. Tå öpnade han them theras sinne/ at the förstodo Skrifterna;

46. Och sade til them: Så är thet skrifwit; och så måste Christus lida/ och tredie dagen vpstå ifrå the döda: 13734

47. Och predikas i hans namn bättring/ och syndernas förlåtelse 13735/ ibland all folck/ begynnande på Jerusalem.

48. Och J ären witne til alt thetta. 13736

49. Och sij/ jagh wil sända öfwer eder mins Faders löfte: men J skolen blifwa i staden Jerusalem/ til thes J warden beklädde medh kraft af högdene. 13740 13737

IV. Ehristus faar vp til himmelen.

50. OCh han hade them vth til Bethanien 13738; och vplyfte sina händer/ och wälsignade them.

51. Och skedde/ tå han them wälsignat hade/ skildes han ifrå them/ och vpfoor i himmelen. 13739

52. Och the tilbådo honom; och gingo sedan in i Jerusalem igen medh stora glädie:

53. Och woro altid i templet/ prisade/ och lofwade Gudh: Amen.

Ände på S. Luce Evangelium.

S. Johannis Evangelium/

Förspråket.

1. Påska.

SAnctus Johannes skrifwer alraförst/ om Christi Gudom och ewiga warelse; och hwad Johannes Döparen witnade om honom: huru han begynte kalla Lärjungar/ och giöra vnderwerck: thernäst/ hans samtaal medh Judarna i Jerusalem/ om Påska/ och medh Nicodemus; och hwad han ther efter giorde i Judeen/ cap. 1. 2. 3.

2. Påska.

II. Sedan/ om hans reso igenom Samarien in i Galileen/ och tilbaka til Jerusalem til Påskahögtiden; och

hwad ther skedde/ cap. 4. 5.

3. Påska.

III. Thernäst/ huru han spisade femtusend män i öknene: gick på watnet; predikade i Capernaum/ cap. 6. Drog til Jerusalem til löfhyddohögtiden; disputerade medh the Skriftlärda; och öpnade ens mans ögon som war blind födt/ cap. 7. 8. 9.

4. Påska.

IV. Beskrifwer han Christi färd til kyrkiomässe högtiden i Jerusalem; och hwad ther skedde/ cap. 10. Huru han vpwäckte Lazarum ifrå döda; och Maria smorde hans fötter: sedan om hans inridande til Jerusalem; huru han hölt Nattward medh sina Lärjungar/ och twådde theras fötter/ cap. 11. 12. 13.

V. Een härlig tröstpredikan och vnderwisning/ som han hade til sina Lärjungar/ näst för sin mödh; och huru han bad för sina församling/ cap. 14. 15. 16. 17.

VI. Christi pina/ dödh/ begrafning/ och vpståndelse: och at han på mångahanda sätt vppenbarade sinom Lärjungom at han war wisserliga vpstånden/ cap. 18. 19. 20. 21.

1. Capitel.

JEsus Christus är en Gudh af ewighet; genom honom är werlden skapad: han gifwer lijf/ och vplyser alla/ v. 1. Johannes blef född i werldena/ at han här om witna skulle; och huru Gudh är menniskia worden/ v. 6. Thetta witnade han för the Phariseer/ och för folcket: och at han hörde Gudz röst af himmelen om honom/ och såg Gudz Anda komma öfwer honom i dopet/ v. 19. Han vthwiste ock JEsum medh fingeren/ betygandes/ at han war Messias/ v. 35. Ther efter kallade JEsus några Lärjungar til sigh/ och gick in i Galileen/ v. 43.

I. Evangelisten bewiser at Christus är en ewig Gudh medh Fadrenom.

JBegynnelsen war Ordet; och Ordet war när Gudi; och Gudh war Ordet. 13741

2. Thet samma war i begynnelsen när Gudi.

3. Genom thet äro all ting giord 13742; och thy förvthan är intet giordt/ thet giordt är.

4. J thy war lifwet 13743; och lifwet war menniskiornas lius:

5. Och liuset lyser i mörkret; och mörkret hafwer thet icke begripit. 13744

II. Johannes Döparen gifwer många witnesbyrd om Christo; och vthwiser honom medh sitt finger.

6. EN man war sänd 13745 af Gudi/ som heet Johannes:

7. Han kom til witnesbyrd; på thet han skulle witna om Liuset/ at alle skulle troo genem honom.

8. Jcke war han Liuset; men (han war sänd) til at witna om Liuset.

9. Thet war thet sanna Liuset 13746/ hwilket vplyser alla menniskior 13772 som komma i werlden.

10. J werldene war thet/ och igenom thet är werlden giord 13747; och werlden kände thet icke.

11. Han kom til sitt egit/ och hans egne anammade honom icke.

12. Men allom them som honom anammade/ gaf han macht at blifwa Gudz barn 13748/ them som troo på hans namn.

13. Hwilke icke af blodh/ icke heller af kötzlig wilja/ icke heller af någors mans wilja/ vtan af Gudi födde äro. 13749

14. Och Ordet wardt kött 13750/ och bodde ibland oß; och wij sågom hans härlighet 13751/ såsom enda sonsens härlighet af Fadrenom/ full 13752 medh nådh och sanning.

15. Johannes witnar om honom/ ropar/ och säger: Thenne waret/ om hwilken jagh sagt hafwer: Efter migh skal komma 13753/ then för migh warit hafwer; ty han war förr än jagh:

16. Och af hans fullhet 13754 hafwe wij alle fått/ och nådh för nådh. 13773

17. Ty genom Mosen är lagen gifwen 13755: nådh och sanning är kommen genom JEsum Christum.

18. Jngen hafwer någon tijd sedt Gudh 13756: ende Sonen som är i Fadrens sköt/ han hafwer thet kungiordt.

19. Och thetta är Johannis witnesbyrd 13757/ tå Judarna sände Prester och Leviter af Jerusalem/ at the skullefråga honom: Ho äst tu?

20. Och han bekände/ och försakade icke; och bekände han: Jcke är jagh Christus. 13758

21. Tå frågade the honom: Hwad tå; äst tu Elias? Han sade: Jagh är thet icke. Äst tu en Prophet 13759? Och han swarade: Neij.

22. Tå sade the til honom: Ho äst tu; at wij måge gifwa them swar som oß sändt hafwa? Hwad säger tu om tigh sielf?

23. Sade han: Jagh är ens ropandes röst i öknene: Rödier HErrans wägh 13760/ som Esaias Propheten sagt hafwer.

24. Och the som sände woro/ woro af the Phariseer.

25. Och the frågade honom/ och sade til honom: Hwij döper tu tå/ medan tu äst icke Christus; icke heller Elias/ icke heller en Prophet?

26. Swarade them Johannes/ och sade: Jagh döper medh watn; men mitt ibland eder står then J icke kännen. 13761

27. Han är then som efter migh komma skal/ hwilken för migh warit hafwer: hwilkens skotwäng jagh icke wärdig är vplösa.

28. Thetta skedde i Bethabara 13774/ på hinsidon Jordan/ ther Johannes döpte.

29. Dagen ther efter/ såg Johannes JEsum komma til sigh/ och sade: **Sij/ Gudz Lamb** 13762**/ som borttager werldenes synd.**

30. Thenne äret/ om hwilken jagh sagt hafwer: Efter migh skal komma en man/ then för migh warit hafwer: ty han war förr än jagh;

31. Och jagh kände honom icke: men på thet han skulle warda vppenbar i Jsrael/ förthenskul är jagh kommen/ til at döpa medh watn. 13763

32. Och Johannes witnade/ och sade: Jagh såg Andan nederkomma i dufwo liknelse af himmelen 13764/ och blef på honom;

33. Och jagh kände honom icke: men then som migh sände til at döpa medh watn 13765/ han sade til migh: Öfwer hwilken tu får see Andan nederkomma/ och blifwa på honom/ han är then som döper medh then Helga Anda.

34. Och jagh såg thet/ och witnade/ at han är Gudz Son.

III. JEsus anträder sitt läro ämbete; och kallar några Lärjungar.

35. DAgen ther efter/ stod åter Johannes/ och twå af hans lärjungar.

36. Och som han fick see JEsum gå/ sade han: **Sij/ Gudz Lamb.**

37. Och the twå hans lärjungar hörde honom tala/ och följde JEsum.

38. Tå wände JEsus sigh om/ och såg them följa sigh/ och sade til them: Hwad söken J? Tå sade the til honom: Rabbi (thet betyder Mästar) hwar wistas tu?

39. Tå sade han til them: Kommer/ och seer. The kommo/ och sågo hwar han wistades; och blefwo then dagen när honom: och thet war widh tijonde timan.

40. Och war Andreas Simonis Petri broder/ en af the twå som hade hördt af Johanne; och följde JEsum.

41. Han fan först sin broder Simon 13766/ och sade til honom: Wij hafwe funnit Messiam 13775/ thet betyder then Smorda.

42. Och han hade honom til JEsum. Tå JEsus fick see honom/ sade han: Tu äst Simon Jona son; tu skalt heta Cephas/ thet betyder hälleberg. 13767

43. Dagen ther efter wille JEsus gå vth i Galileen; och fan Philippum/ och sade til honom: Följ migh.

44. Och war Philippus af Bethsaida/ Andree och Petri stadh.

45. Philippus fan Nathanael/ och sade til honom: Then som Mose hafwer skrifwit om i lagen/ och Propheterna 13768/ hafwe wij funnet/ JEsum Josephs son af Nazareth. 13769

46. Och Nathanael sade til honom: Kan något godt komma af Nazareth? Philippus sade til honom: Kom/ och se. 13770

47. JEsus såg Nathanael komma til sigh/ och sade om honom: Sij/ en rätt Jsraelit/ i hwilkom intet swek är.

48. Tå sade Nathanael til honom: Hwar af känner tu migh? JEsus swarade/ och sade til honom: Förr än Philippus kallade tigh/ tå tu wast vnder fikonaträd/ såg jagh tigh.

49. Nathanael swarade/ och sade til honom: Rabbi/ tu äst Gudz Son; tu äst Jsraels Konung.

50. JEsus swarade/ och sade til honom: Efter thet jagh sade tigh/ at jagh såg tigh vnder fikonaträd/ troor tu: större ting än thesse äro skalt tu få see.

51. Och sade til honom: Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Här efter skolen J få see himmelen öpen/ och Gudz Änglar fara vp och neder öfwer menniskiones Son. 13771

2. Capitel.

TRedie dagen ther efter/ wardt ett bröllop i Cana i Galileen: ther wände han watn i wijn/ och vppenbarade sina härlighet/ v. 1. Sedan drog han vp til Jerusalem i Påskahögtiden; och kom i templet/ och dref vth them som ther inne köpslagade/ v. 13. Tå frågade honom Judarna efter tekn; och han swarade them om sins krops tempel/ at the skulle thet nederslå/ så wille han i tre dagar byggia thet vp/ v. 18.

I. Om bröllopet i Cana/ ther JEsus wänder watn i wijn.

OCh på tredie dagen wardt ett bröllop i Cana i Galileen; och JEsu moder war ther.

2. Wardt ock theslikes JEsus buden/ och hans Lärjungar til bröllopet.

3. Och tå winet begynte fattas/ sade JEsu moder til honom: The hafwa intet wijn.

4. Tå sade JEsus til henne: Qwinna/ hwad hafwer jagh medh tigh 13783? Min tijd är icke ännu kommen.

5. Tå sade hans moder til tienarena: Hwad han säger eder/ thet giörer.

6. Så woro ther sex steenkrukor/ som satte woro efter sättet om Judarnas rening 13776/ hållandes hwar thera tw eller try mått.

7. Tå sade JEsus til them: Fyller vp krukorna medh watn: och the fylte them öfwerfulla.

8. Och han sade til them: Läter nu vthi/ och bärer til kökemästaren: och the båro.

9. När tå kökemästaren smakade winet/ som watn warit hade/ och icke wiste hwadan thet kommet war; men tienarena som watnet öst hade/ wiste thet/ kallade han brudgumman/

10. Och sade til honom: Hwar man sätter först fram thet goda winet; och när the äro wordne druckne/ tå thet som sämbre är. Tu hafwer giömt thet goda winet alt här til.

11. Thetta war thet första tekn/ som JEsus giorde i Cana i Galileen/ och vppenbarade sina härlighet; och hans Lärjungar trodde 13784 på honom.

12. Ther efter foor han nedh til Capernaum/ han och hans moder/ och hans bröder/ och hans Lärjungar; och blefwo ther i fåå dagar.

II. JEsus drifwer vth them som köpslaga i templet.

13. OCh war Judarnas Påska hardt när; och JEsus foor vp til Jerusalem:

14. Och fan i templet 13785 them som sålde fää/ och fåår/ och dufwor/ och wäßlare sittiande.

15. Tå giorde han ena gißl af togh/ och dref them alla vth af templet/ medh fåår och fää/ och bortspilte wäßlarenas penningar/ och störte borden omkull. 13777

16. Och sade til them som dufwor sålde: Hafwer thetta bort hädan; och giörer icke af mins faders huus ett marknatshuus.

17. Tå kommo hans Lärjungar ihogh thet som skrifwit är: Tins huus nijtälskan hafwer frätet migh. 13778

III. Judarna begära tekn af JEsu; men hanswarar them om sins krops tempel.

18. TÅ swarade Judarna/ och sade til honom: Hwad tekn låter tu oß see 13779/ at tu skalt thetta giöra?

19. Swarade JEsus/ och sade til them: Slår thetta templet neder/ och i tre dagar wil jagh thet vprätta. 13780

20. Tå sade Judarna: J sex och fyratijo åhr är thetta templet vpbygdt/ och tu wilt thet vprätta i tre dagar!

21. Men han sade om sins krops tempel.

22. Och när han war vpstånden ifrå the döda/ kommo hans Lärjungar ihogh/ at han hade thet sagt them 13781; och trodde Skriftene/ och thet taal som JEsus sagt hade.

23. Tå han nu war i Jerusalem/ om Påskana på högtidesdagen/ trodde månge på hans namn/ tå the sågo hans tekn som han giorde.

24. Men JEsus betrodde icke sigh sielfwan them; ty han kände alla:

25. Och behöfde icke at någor skulle witna om menniskiona: ty han wiste wäl hwad i menniskione war. 13782

3. Capitel.

OCh en man af the Phariseer benämnd Nicodemus/ kom til JEsum; medh honom talade han om then nya födelsen/ v. 1. Om sitt lidande/ v. 13. Om Gudz nådiga wilja om menniskiones salighet; om theras otro/ ondsko/ blindhet/ och fördömelse/ v. 16. Ther efter wistades JEsus i Judeen/ och döpte; och Johannes theslikes/ v. 22. Han wijste sina lärjungar til JEsum/ som församlingenes rätte brudgumme war/ och af Gudi ther til vthsänd/ v. 25.

I. Nicodemus kommer til JEsum om nattena; och blifwer vnderwist om wägen til saligheten.

OCh war en man af the Phariseer/ som heet Nicodemus 13786/ en öfwerste ibland Judarna:

2. Han kom til JEsum om nattena/ och sade til honom: Rabbi/ wij wete at tu äst kommen af Gudi för en lärare; ty ingen kan giöra the tekn som tu giör/ vtan Gudh är medh honom. 13787

3. JEsus swarade/ och sade til honom: Sannerliga/ sannerliga säger jagh tigh: Vtan en blifwer född på nytt 13788/ kan han icke see Gudz rike.

4. Tå sade Nicodemus til honom: Huru kan een menniskia födas/ när hon är gammal? Jcke kan hon på nytt gå in i sins moders lijf/ och födas?

5. Swarade JEsus: Sannerliga/ sannerliga säger jagh tigh: **Vtan en warder född af watn och Andanom/ kan han icke ingå i Gudz rike.** 13789

6. Thet som är födt af kött 13816/ thet är kött; och thet som är födt af Andanom/ thet är Ande.

7. Förvndra icke/ at jagh sade tigh/ at J måsten födas på nytt.

8. Wädret blås 13817 hwart thet wil/ och tu hörer thes röst; och tu wetst icke 13790 hwadan thet kommer/ eller hwart thet faar: altså är hwar och en som af Andanom född är.

9. Nicodemus swarade/ och sade til honom: Huru kan thetta skee? 13791

10. JEsus swarade/ och sade til honom: Äst tu en mästare i Jsrael/ och wetst icke thetta?

11. Sannerliga/ sannerliga säger jagh tigh: Wij tale thet wij wete/ och thet wij hafwe sedt/ thet witne wij 13792; och wårt witnesbyrd anammen J icke.

12. Troon J icke/ när jagh säger eder om jordist ting; huru skolen J tå troo/ om jagh säger eder om himmelsk

ting?

13. Och ingen faar vp i himmelen/ vtan then som foor neder af himmelen/ menniskiones Son som är i himmelen. 13793

14. Och såsom Moses vphögde ormen i öknene 13794/ altså måste ock menniskiones Son warda vphögd: 13795

15. På thet at hwar och en som troor på honom/ skal icke förgås/ vtan få ewinnerligit lijf. 13796

16. Ty så älskade Gudh werldena/ at han vthgaf sin enda Son/ på thet/ at hwar och en som troor på honom/ skal icke förgås/ vtan få ewinnerligit lijf. 13797

17. Ty icke hafwer Gudh sändt sin Son i werldena/ at han skal döma werldena; vtan på thet at werlden skal warda salig genom honom. 13798

18. Hwilken som troor på honom/ han warder icke dömd 13799: men hwilken som icke troor/ han är redo dömd/ efter thet han icke trodde i Gudz enda Sons namn.

19. Men thetta är domen/ at Liuset är kommet i werldena/ och menniskiorna älskade meer mörkret än Liuset: ty theras gierningar woro onda. 13800

20. Ty hwar och en som illa giör/ hatar liuset 13801/ och kommer icke til liuset/ at hans gierningar skola icke warda straffade:

21. Men then som giör sanningena/ han kommer til liuset/ at hans gierningar skola warda vppenbara: ty the äro giorde i Gudi.

II. JEsus döpte i Judeen; och Johannes theslikes.

22. THer efter kom JEsus och hans Lärjungar i Judeska landet/ och wistades ther medh them/ och döpte. 13802

23. Döpte ock theslikes Johannes i Enon/ hardt widh Salim 13803; ty ther war mycket watn: och the kommo/ och läto döpa sigh: 13804

24. Ty Johannes war icke äntå kastad i hächtelse. 13805

III. Johannes swarar på frågan/ om reningen; och witnar om Christo.

25. TÅ kom vp ett spörsmål ibland Johannis lärjungar/ samt medh Judarna/ om reningen.

26. Och kommo til Johannem/ och sade til honom: Rabbi/ then som war när tigh på hinsidon Jordan/ then tu witnade om 13806/ sij/ han döper/ och alle komma til honom.

27. Johannes swarade/ och sade: Menniskian kan intet taga/ vtan thet warder henne gifwit af himmelen. 13807

28. J ären sielfwe min witne/ at jagh sade: Jcke är jagh Christus; vtan jagh är sänd för honom.13808

29. Then som brudena hafwer/ han är brudgumnten; men brudgummans wän/ som står och hörer honom/ han frögdar sigh af brudgummans röst: thenna min frögd är nu fulbordad.

30. Honom bör wäxa til/ och migh bör förminskas.

31. Then som ofwan efter kommer/ han är öfwer alla: then af jordene är/ han är af jord/ och af jordene talar han; then af himmelen kommer/ han är öfwer alla.

32. Och thet han hafwer sedt och hördt/ thet witnar han 13809; och hans witnesbyrd anammar ingen.

33. Then som anammar hans witnesbyrd/ han hafwer besiglt 13818/ at Gudh är sanfärdig. 13810

34. Ty then Gudh sändt hafwer/ han talar Gudz ord: ty Gudh gifwer icke Andan efter mått. 13811

35. Fadren älskar Sonen/ och alt hafwer han gifwit honom i händer. 13812

36. Hwilken som troor Sonenom/ han hafwer ewinnerligit lijf 13813: men then som icke troor Sonenom/ han skal icke få see lifwet 13814; vtan Gudz wrede blifwer öfwer honom. 13815

4. Capitel.

THer efter drog JEsus in i Galileen; och gick igenom Samarien/ v. 1. Och widh Jacobs brunn talade han medh een Samaritisk qwinno/ om lefwandes watn/ v. 5. Om ett rätt tilbediande/ v. 19. Och vppenbarade henne at han war Messias; och qwinnan förkunnade thet för folcket/ v. 25. När hans Lärjungar kommo til honom/ sade han them om sins Faders wilja; och at tå woro tijd til at predika Evangelium/ v. 27. Och the Samariter trodde på honom/ v. 39. Åter kom han til Cana i Galileen; ther giorde han Konungsmansens son helbregda/ som låg för döden/ v. 43.

I. JEsus drager åter in i Galileen.

TÅ nu HErren förnam/ at Phariseerna hade hördt/ at JEsus giorde flera Lärjungar/ och döpte 13819/ än Johannes:

2. (Ändoch JEsus döpte icke sielf/ vtan hans Lärjungar:)

3. Öfwergaf han Judeen/ och drog åter in i Galileen.

4. Så måste han gå genom Samarien.

II. Kommer til Jacobs brunn/ och håller samtaal medh een Samaritisk qwinno.

5. OCh när han kom til en stadh i Samarien/ som kallas Sichar/ widh en boolstadh/ som Jacob gaf sinom son Joseph: 13820

6. Och ther war Jacobs brunn. Och efter thet JEsus war trötter af wägen/ satte han sigh så nedh widh brunnen; och thet war widh siette timan.

7. Tå kom een qwinna af Samarien/ til at hämta watn. Sade JEsus til henne: Gif migh dricka:

8. Ty hans Lärjungar woro gångne in i staden til at köpa maat.

9. Tå sade then Samaritiska qwinnan til honom: Huru bedes tu/ som äst en Jude/ dricka af migh/ som är een Samaritisk qwinna? Ty Judarna hafwa ingen handel medh the Samariter. 13821

Om lefwande watn.

10. JEsus swarade/ och sade til henne: Förstode tu Gudz gåfwo/ och ho then är som säger til tigh: Gif migh dricka; tå beddes tu af honom/ och han gåfwo tigh lefwandes watn. 13822

11. Sade qwinnan til honom: HErre/ icke hafwer tu thet tu kant tagat medh/ och brunnen är diuper; hwadan hafwer tu tå le fwandes watn? 13823

12. Mån tu wara meer än wår fader Jacob/ som gaf oß brunnen/ och drack af honom/ medh sin barn/ och sin boskap.

13. Tå swarade JEsus/ och sade til henne: Hwar och en som dricker af thetta watnet/ han warder törstig igen: 13824

14. Men hwilken som dricker af thet watn som jagh honom gifwer/ han skal icke törsta til ewig tijd 13825: vtan thet watn som jagh honom gifwer/ skal blifwa i honom een källa medh springande watn i ewinnerligit lijf. 13826

15. Tå sade qwinnan til honom: HErre/ gif migh thet watnet/ at jagh icke törster/ eller behöfwer komma hijt efter watn.

16. Sade JEsus til henne: Gack/ kalla tin man/ och kom hijt.

17. Swarade qwinnan/ och sade: Jagh hafwer ingen man. Sade JEsus til henne: Tu sade rätt/ jagh hafwer ingen man:

18. Ty tu hafwer haft fem män/ och then tu nu hafwer/ är icke tin man; thet sade tu sant.

19. Tå sade qwinnan til honom: HErre/ jagh seer at tu äst en Prophet. 13827

Om thet rätta tilbediande.

20. Wåre fäder hafwa tilbedit på thetta berget; och J säijen/ at i Jerusalem är thet rum/ ther man tilbedia skal. 13828

21. JEsus sade til henne: Qwinna/ troo migh: then tijd kommer/ at hwarken på thetta berget/ eller i Jerusalem/ skolen J tilbedia Fadren.

22. J weten icke hwad J tilbedien 13829; men wij wete hwad wij tilbedie: ty saligheten är af Judomen. 13830

23. Men then tijd kommer/ och är nu allaredo/ at rätte tilbediare skola tilbedia Fadren i Andanom och sanningen: ty Fadren wil ock sådana hafwa/ som honom tilbedia skola.

24. Gudh är en Ande 13831; och the honom tilbedia/ skola tilbedia honom i Andanom och i sanningen.

At han war Messias.

25. Tå sade qwinnan til honom: Jagh weet at Messias skal komma/ som kallas Christus: när han kommer/ warder han oß all ting vnderwisandes.

26. Sade JEsus til henne: Jagh är then samme/ som talar medh tigh. 13832

III. Vnderwiser sina Lärjungar om sins Faders wilja/ och Evangelij förkunnande.

27. OCh i thet samma kommo hans Lärjungar/ och vndrade ther på/ at han talade medh qwinnone 13839; doch sade ingen: Hwad frågar tu/ eller hwad talar tu medh henne?

28. Tå lät qwinnan stå sina kruko/ och gick in i staden/ och sade til thet folcket:

29.. Kommer/ och seer en man/ som migh hafwer sagt alt thet jagh hafwer giordt: mån han icke wara Christus?

30. Tå gingo the af staden/ och kommo til honom.

31. Ther emellan bådo Lärjungarna honom/ säijande: Rabbi/ ät.

32. Sade han til them: Jagh hafwer maat at äta/ ther J intet af weten.

33. Tå sade Lärjungarna emellan sigh: Mån någor hafwa burit honom äta?

34. Sade JEsus til them: Min maat 13840 är thet/ at jagh giör hans wilja som migh sändt hafwer/ och fulbordar hans werck.

35. Säijen J icke/ fyre månader äro ännu/ och skördatimen kommer? Sij/ jagh säger eder: Lyfter vp edor ögon/ och beseer markena; ty hon begynnar hwitna til skörd. 13833

36. Och then ther vpskär han tager löön/ och församlar frucht til ewinnerligit lijf; på thet at både then som sår/ och then som vpskär/ skola tilsamman glädias.

37. Ty här är thet ordet sant/ at en annar är then som sår/ och en annar som vpskär.

38. Jagh sände eder vth at vpskära/ thet J hafwen intet arbetat: andre 13841 hafwa arbetat/ och J ären ingångne i theras arbete.

IV. Samariterne/ af qwinnan anförde/ komma til honom.

39. OCh månge Samariter af then staden trodde på honom/ för qwinnones taal skul/ som witnade/ at han hade sagt henne alt thet hon hade giordt.

40. När nu the Samariter kommo til honom/ bådo the honom/ at han wille blifwa när them: och han blef ther i twå dagar.

41. Och mycket flere trodde för hans ord skul;

42. Och sade til qwinnona: Nu troo wij icke för titt taal skul; ty wij hafwe sielfwe hördt/ och wete at han är wist Christus/ werldenes Frälsare. 13834

V. Kommer åter til Cana/ och giör Konungsmansens son helbregda.

43. MEn twå dagar ther efter/ gick han tädan/ och drog in i Galileen:

44. Ty JEsus witnade sielf/ at en Prophet warder intet afhållen i sitt fädernesland. 13835

45. Och när han kom i Galileen 13836/ vndfingo the Galileer honom/ efter the all ting sedt hade/ som han giordt hade i Jerusalem/ på högtidesdagen: ty the hade ock warit til högtidesdagen.

46. Så kom åter JEsus i Cana i Galileen/ ther han hade giordt wijn af watn 13837. Och ther war en Konungsman/ hwilkens son låg siuk i Capernaum:

47. När han hörde/ at JEsus war kommen af Judeen til Galileen/ gick han til honom/ och bad honom/ at han wille komma nedh/ och giöra hans son helbregda: ty han låg för döden.

48. Tå sade JEsus til honom: Vtan J seen tekn och vnder/ troon J icke. 13838

49. Konungsmannen sade til honom: HErre/ kom nedh/ förr än min son döör.

50. Sade JEsus til honom: Gack/ tin son lefwer. Tå trodde mannen ordena/ som JEsus sade til honom/ och gick.

51. Och i thet han gick nedh/ mötte honom hans tienare/ och bebodade honom/ säijande: Tin son lefwer.

52. Tå besporde han medh them/ hwad stund thet war wordet bättre medh honom. Och the sade til honom: J går/ på siunde timan/ öfwergaf skälfwan honom.

53. Tå förstod fadren/ at thet war then timen/ i hwilkom JEsus hade sagt til honom: Tin son lefwer: och han trodde/ och alt hans huus.

54. Thetta är nu thet andra teknet/ som JEsus giorde/ när han kom af Judeen i Galileen.

5. Capitel.

THer efter foor JEsus til Jerusalem; och tå han kom til then dammen Bethesda/ halp han en man til hälsan/ som hade legat på säng i 38 åhr/ v. 1. Ther öfwer knorrade Judarna/ efter thet skedde på Sabbathen/ v. 10. JEsus swarade/ at Fadren hade gifwit honom macht til at gifwa lijf; döma/ ock vpwäckia af döda/ v. 19. Han bewiste ock af Johannis witnesbyrd/ af sin vnderwerck/ och af Skrifterna/ at han war Messias/ vthsänd af Fadrenom/ v. 30.

I. JEsus kommer til Jerusalem/ och botar en siukan widh dammen Bethesda.

THer efter war een Judarnas högtijd 13842; och JEsus foor vp til Jerusalem.

2. Men i Jerusalem är en dam/ widh fårahuset/ som heet på Ebreisko Bethesda 13870/ och hade fem skiul:

3. Ther vthi lågo en stoor hoop siuke/ blinde/ halte/ borttwinade/ och bidde efter at watnet skulle röras.

4. Ty en Ängel steg nedh i dammen på en wiß tijd/ och rörde watnet: then ther nu först steg nedh i watnet/ sedan thet war rördt/ han blef helbregda/ ehwad siukdom han hade.

5. Så war ther en man/ som hade warit siuk i otta och tretijo åhr.

6. Tå JEsus fick see honom ther han låg/ och förnam/ at han nu i lång tijd hade legat siuk/ sade han til honom: Wilt tu blifwa helbregda?

7. Swarade then siuke honom: HErre/ jagh hafwer ingen som hafwer migh i dammen/ när watnet är rördt; men förr än jagh kommer/ tå är en annar stigen in för migh.

8. Tå sade JEsus til honom: Statt vp/ tag tin säng/ och gack. 13843

9. Och strax blef then mannen helbregda/ och tog sin säng/ och gick: och thet war på en Sabbathsdag. 13844

II. Judarna knorra/ at thetta skedde på Sabbathen.

10. TÅ sade Judarna til honom som war worden helbregda: Thet är Sabbath; tigh är icke låfligit 13845 bära sängena.

11. Swarade han them: Then som giorde migh helbregda/ han sade til migh: Tag tin säng/ och gack.

12. Tå sporde the honom: Ho är then mannen som tigh sade/ tag tin säng/ och gack?

13. Men han som helbregda war worden/ wiste icke ho han war: ty JEsus war vndan wiken/ efter mycket folck war i thet rumet.

14. Ther efter fan JEsus honom i templet/ och sade til honom: Sij/ tu äst worden helbregda; synda icke här efter/ at tigh icke wederfars något wärre. 13846

15. Tå gick then mannen bort/ och sade Judomen/ at JEsus war then som honom hade helbregda giordt.

16. Och therföre förfölgde Judarna JEsum/ och sökte efter at döda honom/ efter han thetta giorde på Sabbathen.

17. Tå swarade JEsus them: Min Fader werckar in til nu; och jagh werckar ock. 13871 13847

18. Therföre sökte Judarna äntå meer efter at döda honom: ty han eij allenast bröt Sabbathen; vtan ock sade/ Gudh wara sin Fader/ giörandes sigh sielf lijk medh Gudh. 13848

III. JEsus bewisar/ at honom är all macht gifwin af Fadrenom;

19. TÅ swarade JEsus/ och sade til them: Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder/ Sonen kan intet giöra af sigh sielf; vtan thet han seer Fadren giöra: ty alt thet han giör/ thet giör ock Sonen. 13849

20. Ty Fadren älskar Sonen 13850/ och wisar honom alt thet han giör; och warder än wisandes honom större werck än thessa äro/ at J skolen vndra ther på.

21. Ty såsom Fadren vpwäcker the döda/ och giör them lefwande; så giör ock Sonen lefwande hwem han wil.

22. Ty icke dömer heller Fadren någon; vtan hafwer all doom gifwit Sonenom: 13851

23. På thet alle skola hedra Sonen/ såsom the hedra Fadren. Hwilken som icke hedrar Sonen/ han hedrar icke Fadren 13852/ som honom sändt hafwer.

24. Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: **Hwilken som hörer mitt taal/ och troor honom som migh sändt hafwer/ han hafwer ewinnerligit lijf/** och kommer icke i domen 13853; vtan är gången ifrå döden til lifwet. 13854

25. Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Then tijd skal komma/ och är nu allaredo/ at the döde 13855 skola höra Gudz Sons röst; och the henne höra/ the skola lefwa.

26. Ty såsom Fadren hafwer lijf i sigh sielfwom/ så hafwer han ock gifwit Sonenom hafwa lijf i sigh sielfwom:

27. Och hafwer theslikes gifwit honom macht at döma; therföre/ at han menniskiones Son är. 13872

28. Förvndrer eder icke öfwer thetta: ty then stund skal komma/ i hwilko alle the i grifterna äro/ skola höra hans röst. 13856

29. Och the som wäl hafwa giordt/ skola framgå til lifsens vpståndelse; men the som illa hafwa giordt/ til domsens vpståndelse. 13857

IV. Och at han war werldenes frälsare; beropandes sigh på Johannis/ och Fadrens witnesbyrd.

30. JNtet kan jagh giöra af migh sielf. Som jagh hörer/ så dömer jagh; och min doom är rätt: ty jagh söker icke min wilja; vtan Fadrens wilja som migh sändt hafwer. 13858

31. Om jagh witnar om migh sielf/ tå är mitt witnesbyrd icke sant.

32. En annar är som witnar om migh 13859; och jagh weet/ at thet witnesbyrd sant är/ som han witnar om migh.

33. J sänden til Johannes/ och han gaf witnesbyrd 13860 til sanningen:

34. Men jagh tager intet witnesbyrd af menniskio; vtan säger thetta/ på thet J skolen warda salige.

35. Han war ett brinnande och skinande lius; och J willen en tijd långt frögdas i hans lius.

36. Men jagh hafwer ett större witnesbyrd 13861 än Johannis witnesbyrd: ty the werck som Fadren hafwer gifwit migh/ at jagh skal fulborda; the samma werck som jagh giör/ witna om migh 13862/ at Fadren hafwer sändt migh.

37. Och Fadren som migh sände/ han hafwer witnat om migh 13863: J hafwen hwarken någon tijd hördt hans röst/ eller sedt hans skepelse: 13864

38. Och hans ord hafwen J icke blifwandes i eder; ty J troon icke honom som han sändt hafwer.

39. Ransaker 13865 Skrifterna 13866: ty J menen eder hafwa ewinnerligit lijf i them; och the äro the som witna om migh. 13867

40. Och J wiljen icke komma til migh/ at J måtten få lijf.

41. Jagh tager ingen prijs af menniskior.

42. Men jagh känner eder/ at J icke hafwen Gudz kärlek vthi eder.

43. Jagh är kommen i mins Faders namn/ och J anammen migh icke: kommer en annar i sitt egit namn/ then warden J anammande.

44. Huru kunnen J troo/ J som tagen prijs hwar af androm; och then prijs som kommer allena af Gudh/ söken J intet? 13868

45. J skolen icke mena/ at jagh skal anklaga eder för Fadren: thet är en som eder anklagar/ nemliga Moses/ then J hoppens vppå.

46. Haden J trodt Mosi/ så haden J ock trodt migh: ty om migh hafwer han skrifwit. 13869

47. Men troon J icke hans skrifter; huru skolen J tå troo min ord?

6. Capitel.

THer efter foor JEsus öfwer hafwet i öknena; ther spisade han femtusend män medh fem brödh och twå fiskar/ v. 1 Och tå hans Lärjungur drogo tilbaka igen/ kom han gångandes til them på watnet/ v. 16. Tå kom folcket åter til honom i Capernaum: ther begynte han ett långt samtaal medh them/ om sins kötz ätande/ som är then oförgängeliga maten/ som gifwer lijf och salighet/ v. 24. Ther vthöfwer förargades månge af hans Lärjungar/ och öfwergåfwo honom/ v. 60. Men Apostlarna och Petrus bekände at han war Christus Gudz Son/ v. 67. Och förrädaren warder vthmärckt/ v. 70.

I. JEsus faar öfwer hafwet/ och spisar 5000 män.

THer efter foor JEsus öfwer thet Galileeska hafwet/ som är widh then staden Tyberias.

2. Och mycket folck följde honom/ therföre at the sågo hans tekn/ som han giorde medh them som siuke woro.

3. Och gick JEsus på ett berg/ och satte sigh ther medh sina Lärjungar:

4. Och tå tilstundade Påska 13873/ Judarnas högtijd.

5. Tå lyfte JEsus vp sin ögon/ och såg at mycket folck kom til honom/ och sade til Philippum: Hwar få wij köpa brödh/ at thesse må äta? 13874

6. Thet sade han til at försökia honom; ty han wiste wäl/ hwad han wille giöra.

7. Swarade honom Philippus: För twhundrade penningar brödh/ wore them icte nogh/ til at hwar finge ett litet stycke.

8. Tå sade til honom en af hans Lärjungar/ Andreas/ Simon Petri broder:

9. Här är en pilt/ som hafwer fem biuggbröd/ och twå fiskar; men hwad förslår thet ibland så många? 13875

10. Sade JEsus: Läter folcket sättia sigh. Och på thet rumet war mycket gräs. Tå satte sigh nedh widh femtusend män.

11. Och JEsus tog bröden; tackade 13876/ och fick Lärjungomen/ och Lärjungarna skifte ibland them som såto: sammaledes ock af fiskarna/ så mycket han wille.

12. Tå the woro mätte/ sade han til sina Lärjungar: Hämter tilhopa stycken som öfwerblifne äro/ at the icke förfaras.

13. Så hämte the tilhopa/ och vpfylte tolf korgar medh styckiom/ som öfwer woro af fem biuggbröd efter them som ätit hade.

14. När nu the menniskiorna sågo/ at JEsus hade giordt teknet/ sade the: Wisserliga är thenne then Propheten 13877 som komma skal i werldena.

15. När tå JEsus förnam/ at the wille komma och taga honom/ och giöra honom til Konung/ gick han åter afsides bort vppå berget/ han sielf allena. 13878

II. Lärjungarna fara öfwer hafwet; och JEsus går på watnet.

16. OCh när aftonen kom/ gingo hans Lärjungar nedh til hafwet;

17. Och stego til skeps/ och foro öfwer hafwet til Capernaum; och thet war redo mörkt wordet: och JEsus war icke til them kommen.

18. Tå blåste ett stort wäder/ och wågen begynte gå.

19. När the nu rodt hade widh fem och tiugu eller tretijo stadier/ fingo the see JEsum gå på hafwet/ och nalkas skepet; och the wordo förfärade.

20. Tå sade han til them: Thet är jagh/ rädens icke.

21. Och the wille hafwa tagit honom in i skepet: och i thet samma war skepet widh landet/ som the foro til.

22. Dagen ther efter/ när folcket som stod på hinsidon hafwet/ såg at ther war intet annat skep än thet ena som hans Lärjungar woro vthi stegne: och at JEsus war icke instigen medh sina Lärjungar i skepet/ vtan

hans Lärjungar woro bortfarne allena;

23. Men annor skep kommo af Tyberias/ hardt til thet rumet ther the hade ätit brödet/ genom HErrans tacksäijelse.

III. JEsus kommer til Capernaum/ och talar medh Judarna om then oförgängeliga maten.

24. NÄr tå folcket såg/ at JEsus war icke ther/ eij heller hans Lärjungar/ stego the ock i skepen/ och kommo til Capernaum/ och sökte JEsum.

25. Och tå the funno honom på hinsidon hafwet/ sade the til honom: Rabbi/ när komst tu hijt?

26. Swarade JEsus them/ och sade: Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: J söken migh icke förthenskul/ at J hafwen sedt tekn; vtan förthenskul at J hafwen ätit af brödet/ och ären wordne mätte.

27. Wercker 13906/ icke then maat som förgås/ vtan then som blifwer til ewinnerligit lijf/ then menniskiones Son eder gifwa skal 13879: ty honom hafwer Gudh Fader besiglt. 13907 13880

28. Tå sade the til honom: Hwad skole wij giöra/ at wij wercka kunne Gudz werck?

29. Swarade JEsus/ och sade til them: Thet är Gudz werck/ at J troon på then han sändt hafwer. 13881

30. Tå sade the til honom: Hwad tekn 13882 giör tu tå/ at wij see kunne/ och troo tigh? Hwad werckar tu?

31. Wåre fäder åto Manna i öknene; som skrifwit är: Han gaf them brödh af himmelen til at äta. 13883

32. Tå sade JEsus til them: Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Jcke gaf Mose eder thet brödet af himmelen 13884; men min Fader gifwer eder thet rätta brödet af himmelen.

33. Ty thet är Gudz brödh som nederkommer af himmelen/ och gifwer werldene lijf.

34. Tå sade the til honom: HErre/ gif oß altid thetta brödet.

Lifsens brödh.

35. Sade JEsus til them: Jagh är lifsens brödh: hwilken som kommer til migh/ han skal icke hungra; och hwilken som troor på migh/ han skal aldrig törsta. 13885

36. Men jagh hafwer sagt eder/ at J hafwen ock sedt migh; och troon doch icke.

37. Alt thet min Fader gifwer migh/ thet kommer til migh: och then til migh kommer/ honom kastar jagh icke vth.

38. Ty jagh är nederkommen af himmelen/ icke at jagh skal giöra min wilja/ vtan hans wilja som migh sändt hafwer. 13886

39. Och thet är mins Faders wilje som migh sändt hafwer/ at jagh intet borttapa 13887 skal af alt thet han migh gifwit hafwer: vtan at jagh skal vpwäckia thet på yttersta dagen.

40. Thetta är nu hans wilje/ som migh sändt hafwer/ at hwar och en som seer Sonen/ och troor på honom/ han skal hafwa ewinnerligit lijf 13888: och jagh skal vpwäckia honom på yttersta dagen.

41. Tå knorrade Judarna ther öfwer/ at han sade: Jagh är thet brödet som nederkommet är af himmelen/

42. Och sade: Är icke thenne JEsus/ Josephs son/ hwilkens fader och moder wij känne 13889? Huru säger

han tå: Jagh är nederkommen af himmelen?

43. Tå swarade JEsus/ och sade til them: Knorren icke emellan eder.

44. Jngen kan komma til migh/ vtan Fadren som migh sändt hafwer/ drager honom: och jagh skal vpwäckia honom på yttersta dagen.

45. Thet är skrifwit i Propheterna: The skola alle warda lärde af Gudi 13890: hwar och en som thet nu hördt hafwer af Fadren/ och lärdt thet/ han kommer til migh.

46. Jcke så/ at någor hafwer sedt Fadren 13891; vtan then som är af Gudi/ han hafwer sedt Fadren.

47. Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Hwilken som troor på migh/ han hafwer ewinnerligit lijf. 13892

48. Jagh är lifsens brödh.

49. Edre fäder åto Manna i öknene 13893/ och äro blefne döde. 13894

50. Thetta är thet brödet/ som nederkommer af himmelen/ på thet then ther af äter/ skal icke döö.

51. Jagh är thet lefwandes brödet som nederkommer af himmelen 13895: hwilken som äter af thetta brödet/ han skal lefwa ewinnerliga: och thet brödet som jagh gifwa skal/ är mitt kött/ hwilket jagh gifwa skal för werldenes lijf.

52. Tå kifwade Judarna emellan sigh/ säijande: Huru 13896 kan thenne gifwa oß sitt kött til äta?

53. Sade JEsus til them: Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Vtan J äten 13908 menniskiones Sons kött/ och dricken hans blodh/ tå hafwen J icke lijf i eder. 13897

54. Hwilken som äter mitt kött/ och dricker min blodh/ han hafwer ewinnerligit lijf; och jagh skal vpwäckia honom på yttersta dagen.

55. Ty mitt kött är then rätta maten/ och min blodh är then rätte drycken.

56. Hwilken som äter mitt kött/ och dricker min blodh/ han blifwer i migh/ och jagh i honom.

57. Såsom lefwandes Fadren hafwer migh sändt/ och jagh lefwer för Fadrens skul; så ock then som äter migh/ han skal ock lefwa för mina skul.

58. Thetta är thet brödet/ som af himmelen nederkommet är 13898: icke såsom edre fäder åto Manna/ och äro blefne döde: then som äter thetta brödet/ han skal lefwa ewinnerliga.

59. Thetta sade han i Synagogon/ tå han lärde i Capernaum.

IV. Somlige af Christi Lärjungar förargas af hans taal/ och öfwergifwa honom.

60. MEn månge af hans Lärjungar/ när the thetta hörde/ sade: Thetta är ett hårdt taal; ho kan thet höra?

61. Så efter JEsus wiste widh sigh sielf/ at hans Lärjungar knorrade ther öfwer/ sade han til them: Förtörnar 13909 thetta eder?

62. Huru skal tå skee/ när J warden seende menniskiones Son vpstiga tijt han förra war? 13899

63. Anden är then som giör lifachtig; kötet är intet nyttigt: the ord jagh säger eder/ äro ande/ och äro lijf. 13900

64. Men några af eder äro/ som icke troo: ty JEsus wiste 13901 wäl af begynnelsen/ hwilke the woro som icke trodde; och hwilken honom förråda skulle.

65. Och han sade: Förthenskul sade jagh eder/ at ingen kan komma til migh/ vtan thet warder honom gifwit af minom Fader.

66. Jfrå then tiden gingo många af hans Lärjungar til ryggia/ och wandrade intet länger medh honom.

V. Christus frågar/ om ock Apostlarna wille gå bort; och Petrus giör sin bekännelse.

67. TÅ sade JEsus til the tolf: Jcke wiljen J ock gå bort?

68. Swarade honom Simon Petrus: HErre/ til hwem skole wij gå? Tu hafwer ewiga lifsens ord: 13902

69. Och wij troo/ och hafwe förnummit/ at tu äst Christus/ lefwandes Gudz Son. 13903

70. Swarade them JEsus: Hafwer jagh icke eder tolf vthwaldt 13904? Och en af eder är en diefwul. 13905

71. Men thet sade han om Juda Simons Jscharioth: ty han war then som honom förråda skulle/ och war en af the tolf.

7. Capitel.

OCh JEsus wiftades i Galileen/ v. 1. Men hans broder styrckte honom/ at han skulle draga vp til löfhyddohögtiden/ v. 3. Sedan the woro vpdragne/ drog ock han hemligen vp/ v. 10. Mitt i högtiden kom han vp i templet/ och lärde ther/ v. 14. Tå begynte folcket mycket disputera emellan sigh/ om han war Christus/ v. 25. Therföre wille the öfwerste Presterna låta gripa honom: men han talade än widare medh them/ v. 32. Och mycken twedrägt war emellan them; likwäl kom ingen sina hand widh honom/ v. 40. Nicodemus wille förswara honom; men Judarna tala ther emot/ v. 50.

I. JEsus wistas i Galileen; men hans bröder wille intala honom at resa til Jerusalem.

THer efter wistades JEsus i Galileen: ty han wille icke wistas i Judeen/ therföre at Judarna foro efter at dräpa honom.

2. Och war tå hardt widh Judarnas löfhyddohögtid. 13910

3. Tå sade hans bröder 13911 til honom: Gack hädan; och gack in i Judeen/ at tine Lärjungar må ock see tin werck som tu giör.

4. Ty ingen som wil vppenbar wara/ förhandlar något hemliga: om tu thet giör/ så vppenbara tigh för werldene.

5. Ty hans bröder trodde icke heller på honom. 13912

6. Tå sade JEsus til them: Min tijd är icke än kommen; men edar tijd är altid redo.

7. Werlden kan icke hata eder; men migh hatar hon 13913: ty jagh bär witne om henne/ at hennes werck äro ond. 13914

8. Går J vp til thenna högtidesdagen: jagh wil icke ännu gå vp til thenna högtiden: ty min tijd är icke ännu fulbordad. 13915

9. Tå han hade thetta sagt til them/ blef han i Galileen.

II. Han går ock vp til löfhyddohögtiden; men hemligen.

10. MEn när hans bröder woro vpgångne/ tå gick ock han vp til högtiden/ doch icke vppenbarliga/ vtan så hemliga.

11. Tå sökte Judarna efter honom i högtidene/ och sade: Hwar är han? 13916

12. Och mycket mummel war ibland folcket om honom; ty somlige sade: Han är godh 13917; och somlige sade: Neij; men han förförer folcket.

13. Doch talade ingen vppenbarliga om honom/ för Judarnas rädzlo skul. 13918

III. JEsus lärer i templet.

14. TÅ nu half högtiden war öfwerstånden/ gick JEsus vp i templet/ och lärde.

15. Och Judarna förvndrade sigh/ och sade: Huru kan thenne skrift/ efter han är icke lärd?

16. Swarade them JEsus/ och sade: Min lärdom är icke min/ vtan hans som migh sändt hafwer. 13919

17. Hwilken som wil lyda hans wilja/ han warder förnimmandes/ om thenna lärdom är af Gudi/ eller om jagh talar af migh sielf.

18. Hwilken som talar af sigh sielf/ han söker sin egen prijs: men then som söker hans prijs som honom hafwer sändt/ han är sanfärdig 13920/ och orättferdighet är icke i honom.

19. Gaf icke Moses eder lagen 13921? Och likwäl giör ingen af eder lagen fult 13922 13946: hwij söken J efter at döda migh? 13923

20. Swarade folcket/ och sade: Tu hafwer diefwulen 13924; ho söker efter at döda tigh?

21. Swarade JEsus/ och sade til them: Jagh giorde ena gierning/ och ther vndren J alle på.

22. Förthenskul gaf Moses eder omskärelsen; icke at hon är af Mose/ vtan af fäderna 13947; och likwäl omskären 13925 J menniskiona om Sabbathen. 13948

23. Tager nu menniskian omskärelsen om Sabbathen/ på thet at Mose lagh icke skal warda brutin; på migh blifwen J mislynte/ at jagh giorde hela menniskiona helbregda om Sabbathen?

24. Dömer icke efter ansichtet; vtan dömer en rätt doom. 13926

IV. Åthskilliga meningar om Christo äro på färde.

25. TÅ sade någre af Jerusalem: Är icke thenne then the fara efter at döda?

26. Och sij/ han talar fritt/ och the tala intet til honom: weta nu wåre öfwerste förwisso/ at han är wist Christus?

27. Doch/ wij wete hwadan thenne är 13927: men när Christus kommer/ weet ingen hwadan han är.

28. Tå ropade JEsus i templet/ lärde/ och sade: Ja/ J kännen migh/ och J weten hwadan jagh är; och jagh är icke kommen af migh sielf: vtan then migh sändt hafwer/ han är sanfärdig 13928/ then J icke kännen.

29. Men jagh känner honom 13929: ty jagh är af honom; och han sände migh.

30. Tå foro the efter at gripa honom; doch kom ingen sina händer widh honom 13930: ty hans tijd war icke

än tå kommen.

31. Men månge af folcket trodde på honom 13931/ och sade: När Christus kommer/ icke warder han meer tekn giörandes/ än thenne giordt hafwer?

V. Öfwerste Presterna wilja låta fånga JEsum; men han talade wäldeliga.

32. SÅ hörde the Phariseer/ at folcket mumlade sådant om honom: och sände Phariseerna/ och the öfwerste Presterna tienarena vth/ til at gripa honom.

33. Tå sade JEsus til them: Jagh är ännu en liten tijd när eder; och så går jagh bort til honom som migh sändt hafwer. 13932

34. J skolen sökia migh/ och intet finna migh: och ther jagh är/ tijt kunnen J icke komma. 13933

35. Tå sade Judarna emellan sigh: Hwart wil thenne gå/ at wij skole icke finna honom? Mån han wilja gå vth ibland Hedningarna/ som här och ther förströdde äro/ och lära Hedningarna?

36. Hwad är thet för ett taal som han sade: J skolen sökia migh/ och intet finna migh? Och ther jagh är/ tijt kunnen J icke komma?

37. Men på yttersta dagen i högtidene/ then ock störst war 13934/ stod JEsus/ och ropade/ säijandes: Hwilken som törster/ han komme til migh/ och dricke. 13935

38. Hwilken som troor på migh/ såsom Skriften säger/ af hans qwed skola flyta lefwandes watns strömer. 13936

39. Men thet sade han om Andan/ hwilken the få skulle som på honom trodde 13937: ty then Helge Ande 13949 war icke än tå på färde 13938; ty JEsus war icke ännu förklarad.

VI. Andra twistigheter om Christo.

40. TÅ nu månge af folcket hörde thetta talet/ sade the: Thenne är sannerliga en Prophet? 13939

41. En part sade: Thenne är Christus. Men somlige sade: Jcke skal Christus komma af Galileen? 13940

42. Säger icke Skriften/ at Christus skal komma af Davidz sädh/ och af then staden Beth Lehem 13941/ ther David war?

43. Och wardt een twedrägt ibland folcket för hans skul. 13942

44. Och somlige af them wille gripa honom; men ingen kom händer widh honom.

Tienarena kunna icke gripa JEsum.

45. Tå kommo tienarena til öfwersta Presterna/ och Phariseerna; och the sade til them: Hwij hafwen J icke haft honom hijt?

46. Tienarena swarade: Aldrig hafwer någor menniskia så talat som thenne mannen.

47. Swarade them Phariseerna: Ären J icke ock förförde?

48. Jcke hafwer nägor af öfwerstarna/ eller Phariseerna trodt på honom? 13943

49. Vtan thetta folcket/ som icke weet lagen/ är förbannat.

VII. Nicodemus lägger sigh vth för Christo; men Judarna förkasta thet.

50. TÅ sade til them Nicodemus/ then som kom til honom om nattene 13944/ hwilken war en af them:

51. Jcke dömer wår lagh någon menniskio/ medh mindre man först förhörer honom/ och får weta hwad han giör? 13945

52. Swarade the/ och sade til honom: Äst tu icke ock en Galilee? Ransaka/ och se/ at af Galileen är ingen Prophet vpkommen.

53. Och så gick hwar och en heem til sitt.

8. Capitel.

ANdre dagen hade the fram för honom een qwinno/ som hade bedrifwit hoor/ at han skulle döma henne: men han lät gå henne odömdan/ v. 1. Sedan disputerade han länge medh the Skriftlärda/ om sin läro/ och kallelse/ v. 12. Om sin warelse/ och om sitt lidande/ v. 25. Om trona/ och hwilke the rätte Abrahams barn äro/ v. 31. Han bewijste ock/ at han war vthan synd/ och af Gudi: men the försmädde honom/ och wille på sidstone stena honom/ v. 46.

I. JEsus lärer i templet; och Phariseerna hafwa fram een hoorkona.

TÅ gick JEsus vth på oljoberget.

2. Och om morgonen bittida kom han åter i templet/ och alt folcket kom til honom; och han satte sigh/ och lärde them.

3. Tå hade the Skriftlärde och Phariseer til honom ena qwinno/ som war beslagen medh hoor; och när the hade ledt henne fram/

4. Sade the til honom: Mästar/ thenna qwinnan är beslagen medh hoor.

5. Och Mose hafwer budit oß i lagen/ at sådana skola stenas 13950; men hwad säger tu?

6. Thetta sade the/ til at försökia honom/ at the kunde anklaga honom. Tå bögde JEsus sigh nedh/ och skref medh fingret på jordena.

7. När the nu så stodo fast på sin frågo/ reste han sigh vp/ och sade til them: Hwilken af eder vthan synd är/ han kaste första stenen på henne. 13951

8. Och bögde sigh åter nedh/ och skref på jordena.

9. När the thetta hörde/ och woro i samwetet öfwertygade/ gingo the vth/ hwar efter annan/ begynnandes på the äldsta in til the sidsta: och JEsus blef allena/ och qwinnan ther ståndandes.

10. När JEsus reste sigh vp/ och såg ingen/ vtan qwinnona/ sade han til henne: Qwinna/ hwar äro tine äklagare? Hafwer ingen dömt tigh?

11. Sade hon: HErre/ ingen; sade JEsus: Jcke heller dömer jagh tigh 13966. Gack bort/ och synda icke här efter.

II. JEsus hållet ett skarpt samtaal medh the Skriftlärda/ om sin lära/ och kallelse.

12. ÅTer talade JEsus til them/ säijandes: Jagh är werldenes Lius 13952; then migh följer/ han skal icke

wandra i mörkret/ vtan han skal få lifsens Lius.

13. Tå sade Phariseerna til honom: Tu witnar om tigh sielf; titt witnesbyrd är icke sant.

14. Swarade JEsus/ och sade til them: Om jagh än witnar om migh sielf/ så är mitt witnesbyrd sant 13953: ty jagh weet hwadan jagh kommen är/ och hwart jagh går; men J weten icke hwadan jagh kommer/ och hwart jagh går.

15. J dömen efter kötet; jagh dömer ingen.

16. Och om jagh än dömde/ är min doom rätt: ty jagh är icke allena; vtan jagh/ och Fadren/ som migh sändt hafwer.

17. Är ock så skrifwit i edor lagh/ at twäggie menniskiors witnesbyrd är sant. 13954

18. Jagh är then som bär witnesbyrd om migh sielf; bär ock Fadren/ som migh sändt hafwer/ witnesbyrd om migh.

19. Tå sade the til honom: Hwar är tin Fader? JEsus swarade: J kännen hwarken migh/ eller min Fader. Om J känden migh/ tå känden J ock min Fader:

20. Thesse ord talade JEsus widh offerkistona/ lärandes i templet: och ingen tog fatt på honom; ty hans tijd war icke ännu kommen. 13955

21. Tå sade åter JEsus til them: Jagh går bort/ och J skolen sökia migh/ och skolen döö vthi edra synder. Tijt jagh går/ kunnen J icke komma. 13956

22. Tå sade Judarna: Mån han tå wilja dräpa sigh sielf/ medan han säger: Tijt jagh går/ kunnen J icke komma?

23. Och han sade til them: J ären nedan efter/ och jagh är ofwan efter: J ären af thesso werldene/ jagh är icke af thesso werldene. 13957

24. Så hafwer jagh nu sagt eder/ at J skolen döö i edra synder: ty om J icke troon/ at thet är jagh/ skolen J döö i edra synder.

25. Tå sade the til honom: Ho äst tu? Och JEsus sade til them: Alraförst jagh/ som talar medh eder.

26. Jagh hafwer mycket som jagh måtte tala/ och döma om eder: men then migh sändt hafwer/ är sanfärdig 13958; och thet jagh hafwer hördt af honom/ thet talar jagh i werldene.

27. Men the förstodo icke/ at han talade til them om Fadren.

28. Tå sade JEsus til them: När J hafwen vphögdt menniskiones Son 13959/ tå skolen J förstå/ at thet är jagh; och at jagh giör intet af migh sielf: vtan hwad Fadren hafwer lärdt migh/ thet talar jagh.

29. Och then migh sändt hafwer/ är medh migh. Fadren låter migh icke blifwa allena: ty jagh giör altid thet honom täckt är.

30. När han thetta talade/ trodde månge på honom.

31. Tå sade JEsus til the Judar/ som trodde på honom: Om J blifwen widh min ord/ så ären J mine rätte Lärjungar.

32. Och J skolen förstå sanningen; och sanningen skal giöra eder frij. 13960

33. The swarade honom: Wij äre Abrahams sädh/ och hafwe aldrig någors trälar warit: huru säger tå tu: J skolen warda frij?

34. Swarade them JEsus: Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder/ at hwar och en som syndena giör/ han är syndenes träl. 13961

35. Men trälen blifwer icke i huset ewinnerliga; sonen blifwer ewinnerliga.

36. Om Sonen giör eder frij/ så ären J rätzliga frij.

37. Jagh weet at J ären Abrahams sädh: men J faren efter at döda migh; ty mitt taal hafwer intet rum i eder.

38. Jagh talar thet jagh hafwer sedt när minom Fader; och J gjören thet J hafwen sedt när edar fader.

39. Swarade the/ och sade til honom: Abraham är wår fader. Sade JEsus til them: Woren J Abrahams barn/ tå giorden J Abrahams gierningar.

40. Nu faren J efter at döda migh/ som är then man/ then eder hafwer sagt sanningena/ hwilka jagh hördt hafwer af Gudi: thet giorde icke Abraham.

41. J giören edars faders gierningar. Tå sade the til honom: Wij äre icke oächta födde; wij hafwe en Fader/ nemliga Gudh.

42. JEsus sade til them: Wore Gudh edar Fader/ så älskaden J ju migh: ty af Gudi är jagh vthgången och kommen; ty jagh är icke heller kommen af migh sielf; men han hafwer migh sändt.

43. Hwij kännen J icke mitt taal? Ty J kunnen icke höra mitt taal.

44. J ären af then fadren diefwulen/ och edars faders begär wiljen J efterfölja: han hafwer warit en mandråpare af begynnelsen/ och blef icke ståndandes i sanningene; ty sanningen är icke i honom 13962: när han talar lögnena/ talar han af sitt egit; ty han är lögnachtig/ och thes fader.

45. Men efter thet jagh säger eder sanningena/ troon J migh intet.

III. Vthgången af samtalet/ at Judarna wille försmäda och stena honom.

46. HWilken af eder straffar migh för synd? Säger jagh nu eder sanningena/ hwij troon J migh icke?

47. Then ther af Gudi är/ han hörer Gudz ord: therföre hören J icke/ at J icke ären af Gudi. 13963

48. Tå swarade Judarna/ och sade til honom: Säije wij icke rätt/ at tu äst en Samarit/ och hafwer diefwulen? 13964

49. JEsus swarade: Jagh hafwer icke diefwulen; men jagh prisar min Fäder/ och J hafwen försmädat migh.

50. Jagh söker icke efter min prijs: then är wäl til/ som ther efter söker/ och dömer.

51. Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Hwilken som giömer mitt taal/ han skal icke see döden til ewig tijd.

52. Tå sade Judarna til honom: Nu hafwe wij förstådt/ at tu hafwer diefwulen. Abraham är döder/ och Propheterna; och tu säger: Hwilken som giömer min ord 13967/ han skal icke smaka döden ewinnerliga.

53. Äst tu meer än wår fader Abraham/ som döder är? Propheterna äro ock döde: hwem giör tu tigh sielfwan?

54. JEsus swarade: Är thet så/ at jagh prisar migh sielf/ så är min prijs intet: min Fader är then som migh prisar/ hwilken J säijen wara eder Gudh.

55. Och J kännen honom doch intet; men jagh känner honom: och om jagh sade at jagh icke kände honom/ worde jagh en liugare/ lika som J; men jagh känner honom/ och håller hans taal.

56. Abraham edar fader frögdades/ at han skulle få see min dagh; han såg 13968 honom/ och wardt gladh.

57. Tå sade Judarna til honom: Femtijo åhr hafwer tu icke ännu/ och Abraham hafwer tu sedt!

58. JEsus sade til them: Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Förr än Abraham war född/ är jagh.

59. Tå togo the vp stenar/ til at kasta honom 13965. Men JEsus giömde sigh vndan; och gick vth af templet.

9. Capitel.

LÄrjungarna förestälte een fråga om en blind/ v. 1. JEsus swarade ther på; och giorde then blinde seende/ v. 3. Ther öfwer förargades the Phariseer/ efter thet skedde på Sabbathen: somlige höllo JEsum för en Prophete/ v. 13. Och efter the icke trodde at mannen war blind född/ frågade the hans föräldrar och honom mycket ther om/ och om JEsu/ v. 15. Men mannen som hade warit blind/ vndrade ther vppå/ at the icke kände JEsum; och the drefwo honom vth ifrå sigh/ v. 30. Tå fan honom JEsus/ och styrckte honom i trone/ v. 35. Och förestälte Phariseerna theras blindhet/ v. 40.

I. Lärjungarnas spörsmål/ om en blind född.

OCh gick JEsus fram om/ och såg en man som war blind född.

2. Och hans Lärjungar sporde honom til/ och sade: Rabbi/ hwilken syndade/ thenne/ eller hans föräldrar/ at han skulle födas blind?

3. JEsus swarade: Hwarken hafwer thenne syndat/ eller hans föräldrar; men på thet Gudz werck skola vppenbaras på honom.

4. Jagh måste wercka hans werck som migh sändt hafwer/ medan dagen är: natten kommer/ tå ingen kan wercka.

5. Så länge jagh är i werldene/ är jagh werldenes Lius. 13969

II. JEsus gifwer enom sin syyn om en Sabbath.

6. TÅ han thetta sagt hade/ spottade han på jordena/ och giorde en träck af spotten/ och smorde medh träcken på thens blindas ögon:

7. Och sade til honom: Gack bort/ och twå tigh i dammen Siloa (thet betyder Sänder.) Han gick och twådde sigh/ och kom igen/ och hade sin syyn.

III. Judarnas åthskilliga omdömen om thetta vnderwercket.

8. TÅ sade grannarna/ och the som honom förr sedt hade/ at han war en tiggiare: Är icke thenne then som satt och tigde?

9. Somlige sade: Thet är han; somlige sade: Han är honom liker. Men han sielf sade: Thet är jagh.

10. Tå sade the til honom: Huru wordo tin ögon öpnat?

11. Swarade han/ och sade: Then mannen som kallas JEsus/ giorde en träck/ och smorde min ögon/ och sade til migh: Gack til dammen Siloa/ och twå tigh. Och när jagh gick och twådde migh/ fick jagh synen.

12. Tå sade the til honom: Hwar är han? Sade han: Jagh weet thet icke.

IV. Phariseernas spörsmål/ til then blinda/ och til hans föräldrar.

13. TÅ hade the honom/ som blind hade warit/ til the Phariseer.

14. Och thet war på en Sabbath/ när JEsus giorde träcken/ och öpnade hans ögon.

15. Åter sporde honom/ ock the Phariseer/ huru han hade fått synena. Han sade til them: Han lade migh träck på ögonen/ och jagh twådde migh/ och hafwer nu min syyn.

16. Tå sade några af the Phariseer: Thenne mannen är icke af Gudi/ efter han icke håller Sabbathen. Somlige sade: Huru kan een syndig menniskia giöra thessa tekn? Och een twedrågt war emellan them.

17. Åter sade the til then blinda: Hwad säger tu om honom/ at han hafwer öpnat tin ögon? Tå sade han: En Prophet är han.

18. Men Judarna trodde icke om honom/ at han hade warit blind/ och hade fått synena/ til thes the kallade föräldrarna/ hans som synen hade fått:

19. Och sporde them til/ och sade: Är thenne eder son/ then J säijen wara blind född? Huru seer han nu?

20. Tå swarade them hans föräldrar/ och sade: Wij wete at thenne är wår son/ och at han war blind född.

21. Men huru han nu seer/ wete wij icke; eller hwem hans ögon öpnat hafwer/ wete icke wij: han är åldrig nogh/ spörjer honom til; tale sielf för sigh.

22. Thetta sade hans föräldrar/ therföre at the räddes för Judarna 13970: ty Judarna hade tå redo beslutet emellan sigh/ at hwilken som bekände honom wara Christus/ han skulle vthkastas af Synagogon.

23. Förthenskul sade hans föräldrar: Han är åldrig nogh; spörjer honom sielf.

24. Åter kallade the mannen som hade warit blind/ och sade til honom: Gif Gudi ährona: wij wete/ at thenne mannen är en syndare.

25. Swarade han/ och sade: Om han är en syndare/ weet jagh icke; ett weet jagh/ at jagh war blind/ och seer nu.

26. Åter sade the til honom: Hwad giorde han tigh? Huru öpnade han tin ögon?

27. Han swarade them: Jagh sade thet nu eder/ hörde J thet icke? Hwij welen J nu åter höra thet? Wiljen J ock warda hans Lärjungar?

28. Tå bannade the honom/ och sade: War tu hans Lärjunge; wij äre Mose lärjungar:

29. Wij wete/ at Gudh hafwer talat til Mosen; men hwadan thenne är/ wete wij icke. 13971

V. Mannen förvndrar sigh/ at the icke känna Christum.

30. TÅ swarade then mannen/ och sade til them: Thet är ju vnderligit/ at J icke skolen weta hwadan han är; och likwäl hafwer han öpnat min ögon.

31. Wij wete/ at Gudh icke hörer syndare; vtan then som är gudfruchtig/ och följer hans wilja efter/ honom hörer han. 13972

32. Jfrå werldenes begynnelse är icke hördt/ at någor hafwer thens ögon öpnat/ som hafwer warit blind född.

33. Wore han icke af Gudi/ så kunde han intet giöra.

34. The swarade/ och sade til honom: Tu äst aller födder i synd/ och wilt lära oß! Och så drefwo the honom vth.

VI. JEsus styrcker honom i trone; och förbrår Phariseerna theras blindhet.

35. OCh fick JEsus höra/ at the honom vthdrifwit hade: och när han fan honom/ sade han til honom: Troor tu på Gudz Son?

36. Han swarade/ och sade: HErre/ ho är han/ at jagh må troo på honom?

37. Och JEsus sade til honom: Tu hafwer sedt honom/ och thet är then som talar medh tigh.

38. Tå sade han: HErre/ jagh troor: och han tilbad honom.

39. Och JEsus sade: Til en doom 13973 är jagh kommen i thenna werldena; at the som icke see/ skola warda seende; och the som see/ skola warda blinde.

40. Och någre af the Phariseer/ som woro medh honom/ hörde thetta/ och sade til honom: Månne wij ock wara blinde?

41. Sade JEsus til them: Woren J blinde/ tå haden J icke synd; men nu säijen J: Wij see; therföre blifwer edor synd. 13974

10. Capitel.

WJdare talade JEsus medh them i liknelsewijs/ om fåår/ och goda herdar/ och legoherdar/ v. 1. Och sade sigh wara then gode herden/ v. 11. Een twedrägt vpkom ibland Judarna/ om Christo/ v. 19. Så war tå i Jerusalem kyrkiomässa: tijt kom JEsus; och blef tilfrågad af Judarna/ om han war Messias/ v. 22. När han tå bekände at han war så/ och ett medh Fadrenom/ v. 25. Togo the stenar/ och wille stena honom: ty the sade at han talade hädelse/ v. 31. Men JEsus förswarade sigh/ v. 34. Judarna wille äter gripa honom; men han wek vndan/ v. 39.

I. JEsus lären om fårahuset/ och herdar.

SAnnerliga/ sannerliga säger jagh eder: Hwilken icke går in genom dörena i fårahuset; vtan stiger annorstädz in/ han är en tiuf/ och en röfware.

2. Men hwilken som går in genom dörena/ han är herden til fåren:

3. För honom låter dörawården vp/ och fåren höra hans röst: och sin egen fåår kallar han widh namn/ och leder them vth.

4. Och när han hafwer släppt sin egen fåår vth/ går han för them/ och fåren följa honom efter: ty the känna hans röst.

5. Men then främmande följa the icke; vtan fly ifrå honom: ty the känna icke theras röst som främmande äro.

6. Thenna liknelsen sade JEsus til them; men the förstodo icke hwad thet war/ som han sade them.

7. Åter sade JEsus til them: Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Jagh är dören för fåren:

8. Alle the som för migh 13987 komne äro/ the äro tiufwar och röfware; men fåren hörde them intet.

9. Jagh är dören; hwilken som ingår igenom migh/ han skal blifwa salig; och skal ingå/ och vthgå/ och finna beet.

10. Tiufwen kommer icke/ vtan til at stiäla/ slachta/ och förgiöra: jagh är kommen/ på thet the skola hafwa lijf/ och öfwer nogh hafwa.

II. Christus är then gode herden.

11. JAgh är then gode herden 13975: then gode herden låter sitt lijf för fåren.

12. Men then som legder är/ och icke är herden/ hwilkom fåren icke tilhöra/ seer vlfwen komma/ och öfwergifwer fåren/ och flyr; och vlfwen bortrycker/ och förskingrar fåren.

13. Men then legde flyr: ty han är legd/ och wärdar intet om fåren.

14. Jagh är then gode herden/ och känner min fåår/ och min känna migh:

15. Såsom Fadren känner migh/ och jagh känner Fadren 13976; och jagh låter mitt lijf för fåren.

16. Jagh hafwer ock annor fåår/ som icke äro af thetta fårahuset; them måste jagh ock draga här til/ och the skola höra mina röst: och thet skal warda ett fårahuus/ och en herde. 13977

17. Förthenskul älskar Fadren migh/ at jagh låter mitt lijf; på thet jagh skal åter tagat igen.

18. Jngen tager thet af migh; men jagh låter thet af migh sielf: jagh hafwer macht at låta thet/ och jagh hafwer macht taga thet igen. Thetta budet fick jagh af minom Fader.

III. Twedrägt ibland Judarna/ om Christo.

19. TÅ wardt åter een twedrägt ibland Judarna/ för thetta talet skul.

20. Månge af them sade: Han hafwer diefwulen 13978/ och är vrsinnig; hwij hören J honom?

21. Somlige sade: Sådana ord äro icke thens mans som diefwulen hafwer: icke kan diefwulen öpna the blindas ögon.

IV. J kyrkiomässo högtiden fråga Judarna JEsum/ om han war Christus.

22. SÅ wardt tå i Jerusalem kyrkiomässa; och thet war winter.

23. Och JEsus gick i templena/ i Salomons förhuus.

24. Tå kringhwärfde Judarna honom/ och sade til honom: Huru länge 13988 förhalar tu medh oß? Säg oß frij/ om tu äst Christus.

V. JEsus swarar them wäldeliga.

25. JEsus swarade them: Jagh hafwer sagt eder thet/ och J troon thet icke; gierningarna som jagh giör i mins Faders namn/ the bära witne om migh. 13979

26. Men J troon thet icke: ty J ären icke af min fåår 13980/ såsom jagh sade eder.

27. Min fåår höra mina röst/ och jagh känner them/ och the följa migh:

28. Och jagh gifwer them ewinnerligit lijf/ och the skola icke förgås ewinnerliga; ingen skal heller ryckia them vthu mine hand.

29. Min Fader som migh them gifwit hafwer/ är större än alle 13981; och ingen kan ryckia them vthaf mins Faders hand.

30. Jagh/ och Fadren ärom ett. 13982

VI. Judarna wilja stena JEsum; men han wiker vndan.

31. TÅ togo åter Judarna stenar/ til at stena honom. 13983

32. JEsus swarade them: Jagh hafwer många goda gierningar bewist eder af minom Fader; för hwilka af them stenen J migh?

33. Judarna swarade honom/ och sade: För godh gierning skul stene wij tigh icke/ vtan för hädelsen skul; och at tu/ som äst een menniskia/ giör tigh sielf til Gudh.

34. JEsus swarade them: Är icke skrifwit i edor lagh: Jagh sade/ J ären gudar? 13984

35. Hafwer han nu kallat them gudar/ til hwilka Gudz ord skedde; och Skriften kan icke warda om intet:

36. Och J säijen doch til honom som Fadren helgat hafwer/ och sändt i werldena: Tu häder Gudh 13985; therföre at jagh säger: Jagh är Gudz Son?

37. Giör jagh icke mins Faders gierningar/ så troor migh intet.

38. Men giör jagh them/ troor tå gierningomen/ om J icke wiljen troo migh; på thet J skolen förstå/ och troo/ at Fadren är i migh/ och jagh i honom. 13986

VII. JEsus bewiser sin kallelse af sina gierningar.

39. ÅTer foro the efter at gripa honom; och han gick vthu theras händer:

40. Och drog äter bort på hinsidon Jordan/ til thet rumet ther Johannes hade först döpt; och blef ther.

41. Och månge kommo til honom/ och sade: Johannes giorde intet tekn; men alt thet Johannes om thenna sagt hafwer/ är sant.

42. Och trodde månge ther på honom.

11. Capitel.

OCh Lazarus/ then JEsus älskade/ låg siuk i Bethanien/ v. 1. Blef ock strax död/ v. 7. Så kom JEsus tijt/ och fan honom hafwa legat i fyra dygn i grafwene/ v. 17. Tå gick JEsus til grafwena/ samt Martha/ Maria/ och månge Judar/ och wäckte honom vp; och han kom vthu grafwene/ v. 28. När öfwerste Presterna thet hörde/ rådslogo the hwad the skulle giöra: tå gaf them Caiphas rådh/ at the skulle döda honom/ v. 46.

I. Lazarus är siuk/ och blifwer död.

OCh låg en man kranck/ benämnd Lazarus/ af Bethanien/ af Marie och hennes systers Marthe byy.

2. Och war Maria then som smorde HErran medh smörjelse/ och torckade hans fötter medh sitt håår 13989; hwilkens broder Lazarus låg siuk.

3. Tå sände hans systrar til honom/ och sade: HErre/ sij/ then tu kär hafwer/ ligger siuk.

4. När JEsus thet hörde/ sade han: Thenne siukdomen är icke til dödz/ vtan til Gudz ähro; at Gudz Son skal ther af ährad warda.

5. Och hade JEsus Martham/ och hennes syster/ och Lazarum kär.

6. När han tå hörde/ at han war siuk/ blef han ther i samma rumet twå dagar.

7. Ther efter sade han til Lärjungarna: Lät oß åter gå in i Judeen.

8. Lärjungarna sade til honom: Rabbi/ nu wille Judarna stena tigh; och åter går tu tijt?

9. JEsus swarade: Åro icke tolf timar om dagen? Hwilken som wandrar om dagen/ han stöter sigh icke: ty han seer thenna werldenes lius.

10. Men then som wandrar om nattena/ han stöter sigh: ty liuset är icke i honom.

11. Thetta talade han; och sedan sade han til them: Lazarus wår wän sofwer; men jagh går at vpwäckia honom af sömnen.

12. Tå sade hans Lärjungar: HErre/ sofwer han/ så warder thet bättre medh honom.

13. Men JEsus talade om hans dödh; och the meente/ at han hade talat om lekamlig sömn.

14. Så sade tå JEsus vppenbarliga: Lazarus är död.

15. Och jagh glädz för edra skul/ at jagh icke war ther/ på thet J troo skolen: men läter oß gå til honom.

16. Tå sade Thomas/ som kallas twilling/ til Lärjungarna: Lät ock oß gå/ at wij må döö medh honom.

II. JEsus kommer til Bethanien; och vpwäcker honom.

17. TÅ kom JEsus/ och fan honom redo hafwa legat fyra dygn i grafwena.

18. Och war Bethanien icke långt ifrån Jerusalem/ widh femton stadier wägs.

19. Och månge af Judarna woro komne til Martha och Maria/ at the skulle hugswala them öfwer theras broder.

20. När Martha hörde/ at JEsus kom/ lop hon emot honom; men Maria satt hema.

21. Tå sade Martha til JEsum: HErre/ hade tu warit här/ hade min broder icke blifwit död.

22. Men jagh weet ännu/ at alt thet tu bedes af Gudi/ thet warder Gudh gifwandes tigh.

23. Sade JEsus til henne: Tin broder skal stå vp igen. 13990

24. Sade Martha til honom: Jagh weet/ at han skal vpstå i vpståndelsen 13991/ på yttersta dagen.

25. Sade JEsus til henne: Jagh är vpståndelsen/ och lifwet: hwilken som troor på migh/ han skal lefwa/ om han än död blefwe:

26. Och hwar och en som lefwer/ och troor på migh/ han skal icke döö ewinnerliga 13992: troor tu thet?

27. Sade hon til honom: Ja/ HErre; jagh troor at tu äst Christus/ Gudz Son 13993/ som komma skulle i werldena.

28. Och när hon thetta hade sagt/ gick hon bort/ och kallade Maria sina syster lönliga/ och sade: Mästaren är kommen/ och kallar tigh.

29. När hon thet hörde/ stod hon strax vp/ och kom til honom.

30. Ty JEsus war icke äntå kommen in i byyn; vtan war på samma rum/ ther Martha hade kommet emot honom.

31. Tå nu Judarna/ som medh henne woro i huset/ och hugswalade henne/ sågo Maria/ at hon stod hasteliga vp/ och gick vth/ följde the henne/ och sade: Hon går til grafwena/ at hon skal gråta ther.

32. Tå Maria kom tijt som JEsus war/ och såg honom/ föll hon til hans fötter/ och sade til honom: HErre/ hade tu warit här/ wore min broder icke död.

33. När JEsus såg henne gråta/ och Judarna/ som woro komne medh henne/ ock gråta/ förbittrade han sigh i Andanom/ och bedröfwades i sigh sielf;

34. Och sade: Hwar laden J honom? Sade the til honom: HErre/ kom och se.

35. Och JEsus greet.

36. Tå sade Judarna: Sij/ huru kär hade han honom.

37. Men somlige af them sade: Kunde icke han/ som öpnade thens blindas ögon 13994/ hafwa så giordt/ at thenne icke hade blifwit död?

38. Tå förbittrades åter JEsus i sigh sielf/ och kom til grafwena. Och thet war een kula; och en steen lagd ther vppå.

39. Sade JEsus: Tager bort stenen. Sade til honom Martha/ hans syster som död war: HErre/ han luchtar redo; ty han hafwer warit död i fyra dygn.

40. JEsus sade til henne: Sade jagh icke tigh/ at om tu trodde/ skulle tu få see Gudz härlighet?

41. Tå togo the stenen bort af rumet/ ther then döde lagder war. Och JEsus hof vp sin ögon/ och sade: Fader/ jagh tackar tigh/ at tu hafwer hördt migh.

42. Doch weet jagh at tu hörer migh altid; men för folcket skul som här omkring står/ säger jagh thet/ på thet the troo skola/ at tu migh sändt hafwer.

43. Och tå han thet sagt hade/ ropade han medh höga röst: Lazare/ kom vth.

44. Och han som död war kom vth/ bunden om händer och fötter medh swepekläde: och hans ansichte war förtäckt medh en swetteduk. JEsus sade til them: Löser honom/ och läter honom gå.

45. Tå trodde månge af Judarna på honom/ som komne woro til Maria/ och sågo thet JEsus giorde.

III. Öfwerste Presterna hålla rådslag/ huru the måtte döda JEsum.

46. MEn somlige gingo bort til the Phariseer/ och sade them hwad JEsus hade giordt.

47. Tå församlade the öfwerste Presterna och Phariseerna ett Rådh 13995/ och sade: Hwad giöre wij? Ty thenne mannen giör mång tekn.

48. Läte wij honom så blifwa/ tå troo alle på honom; och rhe Romare komma/ och taga bort wårt land och folck.

49. Men en af them/ widh namn Caiphas/ som war öfwerste Prest på thet åhret/ sade til them: J weten intet:

50. Eij heller besinnen J/ at oß är bättre/ at en man döör för folcket 13996/ än alt folcket skulle förgås.

51. Thet sade han icke af sigh sielf; men efter han war öfwerste Prest om thet åhret/ propheterade han 13997: ty JEsus skulle döö för folcket:

52. Och eij allenast för folcket/ vtan at han församla skulle Gudz barn/ som förströdde woro.

53. Jfrå then dagen/ rådslogo the emellan sigh/ at the skulle döda honom.

54. Så wandrade nu icke JEsus meer vppenbarliga ibland Judarna: vtan gick tädan i then landzändan widh öknen/ i en stadh som heter Ephrem; och wistades ther medh sina Lärjungar.

55. Och instundade tå Judarnas Påska: och månge gingo vthaf landet vp til Jerusalem/ för Påska/ at the skulle rena sigh.

56. Tå sökte the efter JEsum/ och talades widh emellan sigh/ ståndande i templet: Hwad synes eder/ at han är icke kommen til högtidesdagen?

57. Och hade öfwerste Presterna/ och the Phariseer budit på/ at hwilken som wiste hwar han wore/ skulle han thet kungiöra/ at the måtte gripa honom.

12. Capitel.

SEx dagar för Påska kom han til Bethanien/ v. 1. Ther smorde Maria hans fötter medh kostelig smörjelse/ v. 3. Men Judas blef mißlynt öfwer then bekostnaden/ v. 4. Och Christus rättade honom/ v. 7. Judarna wille ock döda Lazarus/ v. 9. Dagen ther efter red han in til Jerusalem/ och folcket ropade Hosianna/ v. 12. Tå sades honom om några som begärade see honom/ v. 20. Swarade han/ säijandes hwad the lida skulle som honom följa wille/ v. 23. Och tå han bad/ hördes een röft af himmelen/ v. 27. Sedan sade han them om sitt lidande/ v. 31. Men Judarna trodde intet på honom/ ändoch han predikade/ och giorde mång vnder/ v. 37. JEsus förklarade sitt ordz kraft hoos the trogna/ och at the skola döma the otrogna/ v. 44.

I. JEsus kommer åter til Bethanien: ther smorde Maria hans fötter.

SEx dagar för Påska kom JEsus til Bethanien 13998/ ther Lazarus hade warit död/ then han vpwäckte ifrå the döda.

2. Ther giorde the honom en nattward; och Martha tiente: men Lazarus war en af them som medh honom widh bord såto.

3. Tå tog Maria ett pund smörjelse/ af kosteligit oförfalskat Nardus/ och smorde JEsu fötter/ och torkade hans fötter medh sitt håår 13999: och huset vpfyltes medh lucht af smörjelsen.

II. Judas förtryter sådant; men JEsus förswarar thet.

4. TÅ sade en af hans Lärjungar/ Judas Simons Jscharioth/ som honom förråda skulle:

5. Hwij wardt icke thenna smörjelsen såld för tryhundrade penningar/ och gifwit fattigom?

6. Thet sade han icke/ at honom wårdade något om the fattiga; vtan förty han war en tiuf/ och hade pungen 14000/ och bar thet gifwit wardt.

7. Tå sade JEsus: Lät henne blifwa; hon hafwer thet bewarat til mins begrafwelses dagh.

8. Ty J hafwen altid fattiga när eder 14001; men migh hafwen J icke altid.

III. Öfwerste Presterna wilja ock dräpa Lazarum.

9. SÅ förnam mycket folck af Judarna/ at han war ther; och kommo tijt/ icke allenast för JEsu skul/ vtan ock at the skulle see Lazarum/ then han vpwäckt hade ifrå the döda.

10. Tå rådslogo the öfwerste Presterna/ at the ock skulle dräpa Lazarum:

11. Ty månge af Judarna gingo bort för hans skul/ och trodde på JEsum.

IV. Christi inridande i Jerusalem; och huru folcket thet ansedt.

12. DAgen ther efter/ när folcket/ som tå mycket kommet war til högtidesdagen/ hörde at JEsus kom til Jerusalem; 14002

13. Togo the palmqwistar/ och gingo vth emot honom/ och ropade: Hostanna; Wålsignad han som kommer i HErrans namn 14003/ Jsraels Konung.

14. Och fick JEsus ena åsninno/ och satte sigh ther vppå; såsom skrifwit är:

15. Rädz icke/ tu dotter Zion: sij/ tin Konung kommer/ sittiandes på een åsninnos fola. 14004

16. Thetta förstodo hans Lärjungar icke medh thet första: vtan tå JEsus war förklarad/ kommo the ihogh/ at thetta war skrifwit om honom/ och at the hade thetta giordt honom.

17. Witnade ock folcket om honom/ som medh honom warit hade/ när han kallade Lazarum vthaf grafwene/ och wäckte honom vp ifrå the döda.

18. Förthenskul kom ock folcket emot honom/ at the hörde/ han hade giordt thet teknet.

19. Tå sade Phariseerna emellan sigh: J seen/ at J intet kunnen skaffa: sij/ hela werlden löper efter honom.

V. Några Greker begära see JEsum; hwaraf han haar tilfälle at vnderwisa om sitt/ och sina efterföljares lidande.

20. WOro ock några Greker/ af them som vpfarne woro at tilbedia i högtidene:

21. The gingo til Philippum/ som war af Bethsaida i Galileen; och bådo honom/ säijande: Herre/ wij wilje see JEsum.

22. Philippus kom/ och sade thet för Andrea: Andreas och Philippus sade thet åter til JEsum.

23. JEsus swarade them/ säijandes: Tiden är kommen/ at menniskiones Son skal warda förklarad.

24. Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Vtan hwetekornet som faller i jordena warder dödt/ så blifwer thet allena; men warder thet dödt 14018/ så bär thet mycken frucht.

25. Hwilken som älskar sitt lijf/ han skal mista thet: och hwilken som hatar sitt lijf i thenna werldene/ han

skal behålla thet til ewinnerligit lijf. 14005

26. Then migh tienar/ han följe migh; och hwar jagh är/ ther skal ock min tienare wara 14006: hwilken migh tienar/ honom skal min Fader ähra.

VI. När JEsus bad/ hördes een röst af himmelen/ hwilken förklaras af Christo.

27. NU är min siäl bedröfwad: och hwad skal jagh säija? Fader/ hielp migh vthu thenna stundene: doch är jagh förthenskul kommen til thenna stundena.

28. Fader/ förklara titt namn. Tå kom een röst af himmelen/ och sade: Jagh hafwer thet förklarat/ och skal ännu förklarat.

29. Folcket/ som stod och hörde thet/ sade: Thet war en toordön. Somlige sade: En Ängel talade medh honom.

30. Swarade JEsus/ och sade: Thenna rösten kom icke för mina skul/ vtan för edra skul.

31. Nu går domen öfwer thenna werldena: nu skal thenne werldenes förste vthkastas. 14007

32. Och om jagh warder vphögd ifrå jordene 14008/ skal jagh draga alla til migh.

33. Men thet sade han/ til at betekna/ medh hwad dödh han döö skulle.

34. Swarade honom folcket: Wij hafwe hördt af lagen/ at Christus blifwer ewinnerliga 14009; huru säger tå tu/ menniskiones Son måste vphöijas? Ho är thenne menniskiones Son?

35. Tå sade JEsus til them: Än är Liuset medh eder til en kort tijd 14010: wandrer medan J hafwen Liuset/ at mörkret begriper eder icke: hwilken som wandrar i mörkret/ han weet icke hwart han går.

36. Medan J hafwen Liuset/ troor på Liuset/ at J må blifwa Liusens barn. Thetta sade JEsus; och gick bort/ och dolde sigh för them.

VII. Om Judarnas förstockelse.

37. OCh ändoch han giorde så mång tekn för them/ likwäl trodde the intet på honom;

38. At thet talet skulle fulkomnas/ som Esaias Propheten sagt hade: HErre/ ho troor wår predikan; och hwem är HErrans arm vppenbarad? 14011

39. Therföre kunde the icke troo: ty Esaias hafwer åter sagt:

40. Han hafwer förblindat 14019 theras ögon/ och förhärdt theras hierta; at the icke skola see medh ögonen 14012/ och icke förstå medh hiertat/ och omwända sigh/ at jagh måtte hela them.

41. Thetta sade Esaias/ när han säg hans härlighet/ och talade om honom.

42. Doch likwäl trodde ock månge af the öfwersta på honom: men the bekände thet icke/ för the Phariseer skul/ at the icke skulle vthkastas af Synagogon.

43. Ty the höllo meer af menniskiors prijs/ än af Gudz prijs. 14013

VIII. Christus wiser sin ordz kraft hoos the trogna; och at the skola döma the otrogna.

44. TÅ ropade JEsus/ och sade: Then som troor på migh/ han troor icke på migh/ vtan på honom som migh

sändt hafwer: 14014

45. Och then migh seer/ han seer honom som migh sändt hafwer.

46. Jagh är kommen i werldena för ett Lius 14015/ at hwar och en som troor på migh/ skal icke blifwa i mörkret.

47. Och hwilken som hörer min ord/ och icke troor/ icke dömer jagh honom: **ty jagh är icke kommen til at döma werldena; vtan at jagh skal frälsa werldena.** 14016

48. Hwilken migh förachtar/ och tager icke min ord/ han hafwer then honom döma skal: thet talet jagh talat hafwer/ skal döma honom på yttersta dagen.

49. Ty jagh hafwer icke talat af migh sielf; vtan Fadren som migh sändt hafwer/ han hafwer budit migh/ hwad jagh skal säija/ och hwad jagh skal tala. 14017

50. Och jagh weet/ at hans budh är ewinnerligit lijf: therföre/ hwad jagh talar/ thet talar jagh såsom Fadren hafwer sagt migh.

13. Capitel.

FÖr Påskahögtiden stod JEsus vp af Nattwarden/ och twådde Lärjungarnas fötter/ v. 1. Lät förnimma om Juda/ som skulle förråda honom/ v. 10. Förmante them til ödmiukhet/ och inbördes sämjo/ v. 12. Sedan begynte han ängslas/ och sade them vthtryckeligare om Juda/ at han skulle förråda honom/ v. 21. Han påminte them om sin förklaring/ v. 31. Och förmante åter them til inbördes kärlek/ v. 33. Och sade Petro om hans tilstundande fall/ v. 36.

I. Efter JEsu tijd kommen war/ twår han Lärjungarnas fötter.

FÖr Påskahögtiden 14020/ efter JEsus wiste at hans tijd war kommen/ at han gå skulle af thenna werldene til Fadren/ såsom han hade älskat sina/ som woro i werldene/ så älskade han them vthi ändan.

2. Och tå Nattwarden war giord/ och diefwulen hade redo ingifwit Jude Simons Jscharioth i hiertat/ at han skulle förråda honom:

3. Wiste ock JEsus/ at Fadren hade alt gifwit honom i händer 14021/ och at han war vthgången af Gudi/ och gick til Gudh:

4. Stod han vp af Nattwarden/ och lade af kläden; och tog ett linnet kläde/ och bandt om sigh.

5. Sedan lät han watn i ett becken/ och begynte twå Lärjungarnas fötter/ och torkade medh thet linna klädet/ som han war ombunden medh.

6. Så kom han tå til Simon Petrus. Och han sade til honom: HErre/ skulle tu twå mina fötter?

7. JEsus swarade/ och sade til honom: Thet jagh giör/ wetst tu icke nu/ här efter skalt tu thet få weta.

8. Petrus sade til honom: Aldrig skalt tu twå mina fötter. JEsus swarade honom: Om jagh icke twår tigh/ tå hafwer tu ingen deel 14034 medh migh.

9. Tå sade til honom Simon Petrus: HErre/ icke allenast mina fötter/ vtan ock händer/ och hufwud.

10. JEsus sade til honom: Then som twagen är/ honom giörs icke behof/ vtan at twå fötterna; men han är all reen: och J ären rene 14022/ doch icke alle.

11. Ty han wiste ho then war/ som honom förråda skulle; therföre sade han: J ären icke rene alle.

II. Förmanar them til ödmiukhet emot hwar annan.

12. SEdan han tå hade twaget theras fötter/ och tagit sin kläder på sigh igen/ och satt sigh/ sade han åter til them: Weten J hwad jagh eder giordt hafwer?

13. J kallen migh Mästare/ och HErre 14023; och J säijen rätt: ty jagh är ock så.

14. Hafwer nu jagh/ som är eder HErre och Mästare/ twaget edra fötter/ så skolen J ock inbyrdes twå hwar annars fötter.

15. Jagh hafwer gifwit eder efterdömelse 14024/ at såsom jagh giorde eder/ så skolen J ock giöra.

16. Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Tienaren är icke förmeer än hans herre; icke är heller sändabodet förmeer/ än han som honom sändt hafwer. 14025

17. Om J thetta weten/ salige ären J om J thet giören.

18. Jcke talar jagh om eder alla: jagh weet hwilka jagh hafwer vthkorat; men på thet at Skriften skal warda fulkomnad: Then ther äter brödh medh migh/ han trampade migh medh sin foot. 14026

19. Nu säger jagh eder thet/ förr än thet skeer/ at när thet är skedt/ skolen J troo/ at thet är jagh.

20. Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Hwilken som vndfår then jagh sänder/ han vndfår migh; men hwilken som migh vndfår/ han vndfår honom som migh sändt hafwer. 14027

III. Förrädaren Judas warder vthmärckt.

21. NÄr JEsus hade thetta sagt/ wardt han bedröfwad i Andanom; och betygade/ och sade: Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder/ at en af eder skal förråda migh. 14028

22. Tå sågo Lärjungarna hwar på annan/ och woro twehogse/ om hwem han talade.

23. Och war en af hans Lärjungar/ som satt widh bordet in til JEsu bröst/ then JEsus hade kär: 14029

24. Til honom winckade Simon Petrus/ at han fråga skulle/ ho then war som han talade om.

25. När han nu låg in til JEsu bröst/ sade han til honom: HErre/ hwilken äret?

26. Swarade JEsus: Then äret/ som jagh räcker indoppade brödet. Och när han hade indoppat brödet/ gaf han thet Jude Simons Jscharioth:

27. Och efter then betan/ foor Satan in i honom. Så sade tå JEsus til honom: Thet tu giör/ giör snart.

28. Men ingen af them som widh bordet såto/ förstod/ til hwad han sade honom thet.

29. Ty somlige meente/ efter Judas hade pungen 14030/ at JEsus hade sagt honom: Kiöp hwad behof giörs til högtides dagen; eller at han skulle gifwa the fattiga något.

30. När han tå tagit hade then betan/ gick han strax vth: och thet war natt.

IV. JEsus lärer om sitt förklarande; och förmanar åter Lärjungarna til inbördes kärlek.

31. TÅ han war vthgången/ sade JEsus: Nu är menniskiones Son förklarad/ och Gudh är förklarad i honom:

32. Är nu Gudh förklarad i honom/ så skal ock Gudh förklara honom i sigh sielfwom/ och skal snart förklara honom.

33. Kära barn/ jagh är ännu en liten tijd när eder/ J skolen sökia migh: och såsom jagh sade Judomen: Tijt jagh går/ kunnen J icke komma 14031; så säger jagh ock nu eder.

34. Ett nytt budh 14035 gifwer jagh eder/ at J älsken eder inbyrdes 14032/ såsom jagh hafwer älskat eder; på thet J ock skolen älska eder inbyrdes.

35. Ther af skola alle förstå/ at J ären mina Lärjungar/ om J hafwen kärlek inbyrdes.

V. Håller samtaal medh Petro/ och förkunnar hans fall.

36. TÅ sade Simon Petrus til honom: HErre/ hwart går tu? Swarade honom JEsus: Tijt jagh går/ kant tu nu icke följa migh; men här efter skalt tu följa.

37. Sade Petrus til honom: HErre/ hwij kan jagh icke nu följa tigh? Mitt lijf wil jagh låta för tigh.

38. JEsus swarade honom: Skulle tu låta titt lijf för migh? Sannerliga/ sannerliga säger jagh tigh: Hanen skal icke gala/ förr än tu hafwer tre resor nekat migh. 14033

14. Capitel.

HAn tröstade ock sina Lärjungar/ af then nytto som skulle följa medh hans bortgång/ v. 1. Lärde them wägen til saligheten/ v. 5. Styrckte them i trone; och låfwade them then Helga Anda/ v. 12. Förmante them til kärlek til Gudh/ och hans budh/ v. 15. Så skulle the bekomma then Helga Anda/ och ett fulkomligit förstånd/ v. 25. Sedan lyste han sin frijd öfwer them/ v. 27.

I JCsus tröstar sina Lärjungar emot sin bortgång.

OCh han sade til sina Lärjungar: Edart hierta ware icke bedröfwat: troon J på Gudh/ så troor ock på migh.

2. J mins Faders huus äro många boningar: om så icke wore/ säger jagh doch eder/ at jagh går bort til at bereda eder rum.

3. Och om jagh än går bort til at bereda eder rum/ skal jagh likwäl komma igen/ och taga eder til migh; at hwar jagh är/ ther skolen J ock wara: 14036

4. Och hwart jagh går/ weten J/ och wägen weten J.

II. Lärer them wägen til saligheten.

5. THomas sade til honom: HErre/ wij wete icke hwart tu går; och huru kunne wij weta wägen?

6. JEsus sade til honom: **Jagh är wägen/ och sanningen/ och lifwet:** ingen kommer til Fadren/ vtan genom migh.

7. Känden J migh/ så känden J ju ock min Fader: och nu kännen J honom/ och hafwen sedt honom.

8. Philippus sade til honom: HErre/ lät oß see Fadren/ så hafwe wij nogh.

9. Sade JEsus til honom: Jagh är så lång tijd när eder/ och tu känner migh icke: Philippe/ then migh seer/ han seer Fadren 14037; och huru säger tu: Lät oß see Fadren?

10. Troor tu icke at jagh är i Fadrenom/ och Fadren i migh? Orden som jagh talar til eder/ talar jagh icke af migh sielf: Fadren som är i migh/ han giör gierningarna.

III. Styrcker them til trona; och förmanar them älska Gudh/ och hans ord.

11. TRoor migh/ at jagh är i Fadrenom/ och Fadren i migh: eljes/ troor migh för gierningarna skul.

12. Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: Then ther troor på migh/ the gierningar som jagh giör/ skal ock han giöra; och skal giöra större än thessa: ty jagh går til Fadren.

13. Och alt thet J bedien i mitt namn/ thet skal jagh giöra 14038; på thet at Fadren skal prisad warda i Sonenom.

14. Hwad J bedien i mitt namn/ thet skal jagh giöra.

15. Älsken J migh/ så håller min budh.

16. Och jagh skal bedia Fadren/ och han skal gifwa eder en annan Hugswalare 14045/ at han skal blifwa när eder ewinnerliga:

17. Sanningenes Anda/ then werlden icke kan vndfå: ty hon seer honom icke/ och känner honom icke; men J kännen honom: ty han blifwer när eder/ och skal wara i eder.

18. Jagh skal icke låta eder wara faderlösa; jagh skal komma til eder.

19. Än är en liten tijd/ och werlden seer migh icke meer; men J skolen see migh: ty jagh lefwer; J skolen ock lefwa.

20. På then dagen skolen J förstå/ at jagh är i minom Fader; och J i migh/ och jagh i eder.

21. Then min budh hafwer/ och håller them/ han är then migh älskar: och then migh älskar/ han skal warda älskad af minom Fader; och jagh skal älska honom/ och honom skal jagh vppenbara migh.

22. Sade til honom Judas/ icke then Jscharioth: HErre/ hwad är thet tå/ at tu skalt vppenbara tigh oß/ och icke werldene?

23. Swarade JEsus/ och sade til honom: Then migh älskar/ han warder hållandes min ord 14039/ och min Fader skal älska honom; och wij skole komma til honom/ och blifwa boende när honom.

24. Men then migh icke älskar/ han håller icke min ord: och thet ordet J hören/ är icke mitt/ vtan Fadrens som migh sändt hafwer.

IV. Låfwar them then Helga Anda: och

25. THetta hafwer jagh talat til eder/ medan jagh hafwer warit när eder.

gifwer them frijd.

26. Men Hugswalaren then Helge Ande/ hwilken Fadren skal sända 14040 i mitt namn/ han skal lära eder all ting/ och påminna eder/ alt thet jagh eder sagt hafwer.

27. Friden låter jagh eder; min frijd gifwer jagh eder: icke gifwer jagh eder/ såsom werlden gifwer. Edart hierta ware icke bedröfwat/ eij heller rädes.

28. J hörden/ at jagh sade eder: Jagh går bort/ och kommer åter til eder. Haden J migh kär/ tå gladdens J ju at

jagh sade: Jagh går til Fadren; ty Fadren är större än jagh. 14041

29. Och nu sade jagh eder thet/ förr än thet skeer/ at J troo skolen när thet skedt är. 14042

30. Här efter talar jagh icke mycket medh eder: ty thenna werldenes förste kommer; och i migh hafwer han intet. 14043

31. Men på thet at werlden skal förstå/ at jagh hafwer Fadren kär/ och så giör 14046 som Fadren migh budit hafwer 14044: står vp; läter oß gå hädan.

15. Capitel.

OCh han stälte them före een liknelse om ett wijnträ/ huru the skulle af Evangelij lära mycken frucht skaffa/ v. 1. Förmanandes them til at älska Gudh; hålla hans budh/ och älska hwarannan inbördes/ v. 9. Han gifwer them ock tilkänna then förföljelse the hade til at förwänta af werldene; och skulle the förnimma then Heliga Andas tröst ther emot/ v. 18.

I. JEsus förmanar Lärjungarna til ståndachtighet/ genom liknelse af ett wijnträ.

JAgh är ett sant wijnträ 14047/ och min Fader är en wijngårdzman:

2. Hwar och en green i migh/ som icke bär frucht/ then tager han bort; och hwar och en som bär frucht/ then rensar han/ at han meer frucht bära skal.

3. Nu ären J rene 14048/ för thet taal skul som jagh hafwer talat medh eder.

4. Blifwer i migh/ och jagh i eder: såsom grenen kan icke bära frucht af sigh sielf/ medh mindre han blifwer i wijnträd; så kunnen icke heller J/ vtan J blifwen i migh.

5. Jagh är wijnträd/ J ären grenarna; then som blifwer i migh 14049/ och jagh i honom/ han bär mycken frucht: ty migh förvthan kunnen J intet giöra.

6. Hwilken som icke blifwer i migh/ han skal bortkastas/ såsom en green/ och förtorkas; och man binder them samman/ och kastar i elden 14050/ och the brinna.

7. Om J blifwen i migh/ och min ord blifwa i eder/ alt thet J welen/ må J bedas/ och thet skal skee eder. 14051

8. Ther vthinnan är min Fader prisad/ at J bären mycken frucht 14052; och warden mine Lärjungar.

II. Påminner them ock om kärlek til Gudh/ och til wår nästa.

9. SÅsom Fadren hafwer älskat migh/ så hafwer jagh ock älskat eder: blifwer i min kärlek. 14062

10. Om J hållen min budh/ så blifwen J i minom kärlek; såsom ock jagh hafwer hållet mins Faders budh/ och blifwer i hans kärlek.

11. Thetta hafwer jagh talat til eder/ at min glädie skal blifwa i eder/ och edor glädie fulkommen warda.

12. Thetta är mitt budh/ at J skolen älska eder inbyrdes 14053/ såsom jagh hafwer älskat eder.

13. Jngen hafwer större kärlek/ än at en låter sitt lijf för sina wänner.

14. J ären mine wänner/ om J giören hwad jagh biuder eder.

15. Här efter säger jagh icke/ at J ären tienare: ty tienaren weet icke hwad hans herre giör; men wänner hafwer jagh kallat eder: ty alt thet jagh hafwer hördt af minom Fader/ hafwer jagh kungiordt eder.

16. J hafwen icke vthkorat migh; men jagh hafwer vthkorat eder/ och tilskickat eder/ at J skolen gå 14054/ och giöra frucht/ och edor frucht skal blifwa: på thet/ at hwad J bedien Fadren i mitt namn/ thet skal han gifwa eder.

17. Thetta biuder jagh eder/ at J älsken eder inbyrdes.

III. Förkunnar them förföljelse af werlden.

18. OM werlden hatar eder/ så weter/ at hon hafwer hatat migh förr än eder.

19. Woren J af werldene/ så älskade werlden thet hennes wore: men efter thet J icke ären af werldene/ vtan jagh hafwer eder vthwaldt ifrå werldene/ therföre hatar werlden eder. 14055

20. Kommer ihogh min ord/ som jagh hafwer sagt eder: Tienaren är icke förmeer än hans herre: 14056 hafwa the förfölgdt migh/ så skola the ock förfölja eder; hafwa the hållit min ord/ så warda the ock hållande edor.

21. Men alt thetta skola the giöra eder för mitt namn skul: ty the känna icke honom som migh sändt hafwer. 14057

22. Hade jagh icke kommet/ och talat medh them/ så hade the icke synd: men nu hafwa the ingen vrsächt för sina synd. 14058

23. Then migh hatar/ han hatar ock min Fader.

24. Hade jagh icke giordt the gierningar ibland them/ som ingen annar giordt hafwer/ så hade the icke synd 14063: men nu hafwa the sedt thet/ och hata doch både migh/ och min Fader.

25. Doch är thet skedt/ at thet talet fulkomnas skal/ som i theras lagh skrifwit är: The hafwa hatat migh vthan saak. 14059

IV. Låfwar them tröst af then Helga Anda.

26. MEn när Hugswalaren kommer/ then jagh skal sända eder af Fadrenom; sanningenes Ande/ som vthgår af Fadrenom/ han skal bära witnesbyrd om migh. 14060

27. J skolen ock theslikes witna: ty J hafwen warit medh migh af begynnelsen. 14061

16. Capitel.

YTterligare sade han them om then förföljelse the skulle lida/ v. 1. Och hwad nytta the skulle förnimma af hans bortgång/ v. 5. Låfwade sigh wilja sända them then Helga Anda: hwilken skulle straffa werldena; och leda them vthi alla sanning/ v. 8. Åter talade han om sin bortgång: doch wille han åter see them/ och wända theras sorg i glädie/ v. 16. Förmante them til at bedia medh flijt; så skulle the förnimma hielp i nödene/ v. 23. Lärjungarna erkände hans tydeliga vnderwisning/ v. 29. Och Christus vnderwiste/ och tröstade them ytterligare/ v. 31.

I. Christus förkunnar Lärjungarna än ytterligare the tilkommande förföljelser.

THetta hafwer jagh sagt eder/ på thet J icke skolen förargas.

2. The skola vthskiuta eder af Synagogorna: men then tijd skal komma/ at then eder dräper/ skal mena sigh giöra Gudi tienst ther medh.

3. Och thetta skola the giöra eder/ ty the känna icke Fadren/ eij heller migh. 14064

4. Men thetta hafwer jagh sagt eder/ at när then tiden kommer/ skolen J komma ihogh/ at jagh hafwer thet sagt eder. Thetta hafwer jagh icke sagt eder af begynnelsen/ ty jagh war medh eder. 14065

II. Wiser hwad nytto the hade at wänta af hans bortgång.

5. MEn nu går jagh til honom som migh sändt hafwer; och ingen af eder spör migh/ hwart jagh går.

6. Men efter thet jagh hafwer thetta sagt eder/ är edart hierta wordet fult medh bedröfwelse.

7. Doch säger jagh eder sanningen: Eder är nyttigt at jagh bortgår; ty om jagh icke bortgår/ kommer icke Hugswalaren til eder: men går jagh bort/ så skal jagh sända honom til eder.

III. Beskrifwer then Helga Andas ämbete.

8. OCh när han kommer/ skal han straffa werldena för synd/ och för rättferdighet/ och för doom:

9. För synd 14073: ty the troo icke på migh:

10. Men för rättferdighet: ty jagh går til Fadren/ och här efter seen J migh intet:

11. Men för doom: ty thenne werldenes förste är nu dömd. 14066

12. Jagh hafwer ännu mycket säija eder; men J kunnen thet icke nu bära.

13. Men när han kommer som är sanningenes Ande/ han skal leda eder vthi alla sanning 14067: ty han skal icke tala af sigh sielf; men hwad han hörer/ thet skal han tala/ och thet som skee skal/ skal han förkunna eder.

14. Han skal prisa migh: ty af mino skal han taga/ och förkunna eder.

15. Alt thet Fadren hafwer/ thet är mitt 14068: förthenskul sade jagh/ at han skal taga af mino/ och förkunna eder.

IV. Berättar widare om sin bortgång; och at theras bedröfwelse skal wändas i glädie.

16. NÅgon liten tijd/ och J seen migh intet; och åter/ en liten tijd/ och J fån see migh: ty jagh går til Fadren.

17. Tå sade några af hans Lärjungar emellan sigh: Hwad är thet han säger oß? En liten tijd/ och J seen migh intet? Och åter: En liten tijd/ och J fån see migh; och at jagh går til Fadren?

18. Tå sade the: Hwad är thet han säger: En liten tijd? Wij wete icke hwad han talar.

19. Tå märckte JEsus/ at the wille spörja honom; och sade til them: Ther om frågen J emellan eder/ at jagh sade: En liten tijd/ och J seen migh intet; och åter: En liten tijd/ och J fån see migh?

20. Sannerliga/ sannerliga säger jagh eder: J skolen gråta/ och jämra eder; men werlden skal glädias: J skolen warda bedröfwade; men edor sorg skal wändas i glädie.

21. När qwinnan föder barn/ hafwer hon sorg; ty hennes stund är kommen: men när hon hafwer födt barnet/ kommer hon sin bedröfwelse intet ihog: ty hon glädz at menniskian är född i werldena.

22. Så hafwen J ock nu bedröfwelse; men jagh skal åter see eder/ och edart hierta skal glädias/ och ingen skal taga edor glädie ifrån eder.

23. Och på then dagen skolen J intet spörja migh.

V. Lärer them om bönenes art/ och kraft.

SAnnerliga/ sannerliga säger jagh eder: Alt thet J bedien Fadren i mitt namn/ skal han gifwa eder. 14069

24. Här til hafwen J icke bedit i mitt namn: beder/ och J skolen få/ at edor glädie må warda fulkommen.

25. Thetta hafwer jagh talat til eder medh förtäckt ord: then tijd skal komma/ at jagh icke skal tala medh eder medh förtäckt ord; vtan vppenbarliga skal jagh förkunna eder om min Fader.

26. På then dagen skolen J bedia i mitt namn: och jagh säger icke eder/ at jagh skal bedia Fadren för eder.

27. Ty Fadren sielf hafwer eder kär/ efter thet J haden migh kär/ och trodden/ at jagh är vthgången af Gudi. 14070

28. Jagh gick vth af Fadren/ och kom i werldena: åter öfwergifwer jagh werldena/ och går til Fadren.

VI. Lärjungarna giöra sin bekäunelse om Christo; och Christus tröstar them.

29. SAde hans Lärjungar til honom: Sij/ nu talar tu vppenbarliga/ och säger inga förtäckt ord.

30. Nu wete wij/ at tu wetst all ting/ och tigh giörs icke behof/ at någor spör tigh 14074: therföre troo wij/ at tu äst vthgången af Gudi. 14071

31. Swarade JEsus them: Nu troon J?

32. Sij/ tiden tilstundar/ och är redo kommen/ at J warden förskingrade/ hwar och en til sitt/ och låten migh blifwa allena 14072; men jagh är icke allena: ty Fadren är medh migh.

33. Thetta hafwer jagh talat medh eder/ at J skolen hafwa frijd i migh: i werldene hafwen J twång; men warer widh een godh tröst/ jagh hafwer öfwerwunnet werldena.

17. Capitel.

SEdan vplyfte han sin ögon/ och bad at Gudh wille förklara honom/ v. 1. Han bad ock för sina Lärjungar/ at Gudh wille bewara them ifrån ondo; helga them i sanningene/ v. 9. Samt alla them som troo skulle igenom theras ord/ v. 20. På thet alle medh them måge salige warda/ v. 24.

I. JEsus beder at Gudh wille förklara honom.

THetta talade JEsus; och lyfte vp sin ögon til himmelen/ och sade: Fader/ stunden är kommen 14075; förklara tin Son/ at tin Son förklarar ock tigh.

2. Såsom tu hafwer gifwit honom macht 14076 öfwer alt kött/ at allom them som tu hafwer honom gifwit/ skal han gifwa ewinnerligit lijf.

3. Och thetta är ewinnerligit lijf/ at the känna tigh allena sannan Gudh; och then tu sändt hafwer/ JEsum Christum.

4. Jagh hafwer förklarat tigh på jordene; jagh hafwer fulbordat thet werck/ som tu migh gifwit hafwer/ at

jagh giöra skulle.

5. Och nu/ Fader/ förklara tu migh när tigh sielfwom/ medh then klarhet som jagh hade när tigh/ förr än thenna werlden war.

6. Jagh hafwer vppenbarat titt namn menniskiomen/ som tu hafwer migh gifwit af werldene: the woro tine/ och tu hafwer gifwit migh them/ och the hafwa hållet tin ord.

7. Nu hafwa the förstådt/ at alt thet tu migh gifwit hafwer/ är af tigh.

8. Ty the ord tu hafwer migh gifwit/ hafwer jagh gifwit them/ och the togo widh them: och hafwa sannerliga förstådt/ at jagh är vthgången af tigh/ och hafwa trodt at tu migh sändt hafwer. 14077

II. Sedan beder han för sina Lärjungar;

9. JAgh beder för them: för werldene 14084 beder jagh icke/ vtan för them som tu hafwer migh gifwit; ty the äro tine.

10. Och alt mitt är titt/ och titt är mitt 14078; och jagh är förklarad i them.

11. Och nu är jagh icke meer i werldene; men the äro i werldene/ och jagh kommer til tigh. Helge Fader/ förwara/ genom titt namn/ them som tu migh gifwit hafwer/ at the blifwa ett/ såsom ock wij. 14079

12. När jagh war medh them i werldene/ förwarade jagh them i titt namn: them tu migh gifwit hafwer/ hafwer jagh förwarat/ och ingen af them är borttapad/ vtan thet förlorade barnet/ at Skriften skulle fulbordas. 14080

13. Nu kommer jagh til tigh/ och talar thetta i werldene; på thet the skola hafwa mina fulkomliga glädie i sigh.

14. Jagh hafwer fått them tin ord/ och werlden hafwer hatat them/ efter the icke äro af werldene; såsom ock jagh icke är af werldene.

15. Jcke beder jagh/ at tu skalt taga them af werldene; vtan at tu förwarar them ifrån ondo.

16. The äro icke af werldene; såsom ock jagh icke är af werldene.

17. Helga them i tine sanning: titt taal är sanning.

18. Såsom tu hafwer migh sändt i werldena/ så hafwer ock jagh sändt them i werldena.

19. Och jagh helgar migh sielf för them; at the skola ock wara helgade i sanningene.

III. Och för alla Christrogna/ at the mäga salige warda.

20. MEn icke beder jagh allenast för them; vtan ock för them/ som genom theras ord skola troo på migh.

21. At the skola alle wara ett/ såsom tu/ Fader/ i migh/ och jagh i tigh; at the ock skola wara ett i oß/ på thet at werlden skal troo 14085/ at tu hafwer migh sändt. 14081

22. Och jagh hafwer gifwit them then härlighet som tu migh gifwit hafwer; at the skola wara ett/ såsom ock wij ärom ett.

23. Jagh i them/ och tu i migh; at the skola wara fulkomne vthi ett 14082: och at werlden skal förstå/ at tu migh sändt hafwer/ och älskade them/ såsom tu ock migh älskade.

24. Fader/ jagh wil/ at ther jagh är/ skola ock the wara medh migh 14083/ som tu migh gifwit hafwer; at the skola see mina härlighet/ then tu migh gifwit hafwer: ty tu hafwer älskat migh förr än werlden war skapad.

25. Rättwise Fader/ werlden hafwer icke kändt tigh; men jagh hafwer kändt tigh: och thesse hafwa förstådt/ at tu migh sändt hafwer.

26. Och jagh hafwer kungiordt them titt namn/ och skal kungiörat: på thet at then kärlek som tu hafwer älskat migh medh/ skal wara i them/ och jagh i them.

18. Capitel.

NÄr han thetta sagt hade/ gick han vth i en örtegård/ v. 1. Ther blef han förrådd af Juda/ v. 3. Men Petrus tog til swärd/ och högg öfwersta Prestens dräng örat af/ v. 10. Och the förde JEsum til Hannam; sedan til Caipham; tijt följde Petrus medh/ och förnekade ther Christum/ v. 12. Sedan blef JEsus förhörd af Caipha: och åter förnekade honom Petrus/ v. 19. Så togo the JEsum/ och förde honom på rådhuset; ther blef han förhörd af Pilato/ v. 28. Tå witnade Pilatus om hans oskyldighet/ och wille gifwa honom löös; men the begärade Barabbas/ v. 38.

I. JEsus går vth i örtegården.

TÅ JEsus hade thetta sagt/ gick han vth medh sina Lärjungar/ öfwer then bäcken Kedron 14086: ther war en örtegård 14087/ i hwilken han ingick/ och hans Lärjungar.

2. Så wiste ock Judas/ som förrådde honom/ rumet: ty JEsus plägade ofta komma tijt medh sina Lärjungar.

II. Judas medh sin skara kommer/ och griper JEsum.

3. TÅ nu Judas 14088 hade tagit medh sigh skaran/ och the öfwersta Presternas/ och Phariseernas tienare/ kom han tijt/ medh lychtor/ och bloß/ och wärjor.

4. Och efter JEsus wiste alt thet honom wederfaras skulle/ gick han fram/ och sade til them: Hwem söken J?

5. Swarade the honom: JEsum af Nazareth. Sade JEsus til them: Jagh äret. Stod ock Judas/ som honom förrådde/ medh them.

6. När han tå sade til them: Jagh äret; stego the til ryggia/ och föllo til jordena.

7. Tå sporde han them åter til: Hwem söken J? The sade: JEsum af Nazareth.

8. JEsus swarade: Jagh sade eder/ at thet är jagh; söken J migh/ så läter thessa gå.

9. På thet the ord skulle warda fulkomnat/ som han sagt hade: Af them tu migh gifwit hafwer/ bortkapade jagh ingen. 14089

III. Petrus tager til swärd.

10. TÅ hade Simon Petrus ett swärd/ och drog thet vth/ och högg til öfwersta Prestens dräng/ och högg hans högra öra af: och war drängsens namn Malchus.

11. Tå sade JEsus til Petrum: Stick titt swärd i skidona: Skal jagh icke dricka then kalken/ som min Fader migh gifwit hafwer?

IV. JEsus bindes/ och föres til öfwersta Presterna.

12. MEn skaren/ och höfwitzmannen/ och Judarnas tienare togo fatt på JEsum/ och bundo honom: 14090

13. Och ledde honom bort/ först til Hannas 14100: ty han war Caiphe swär/ hwilken i thet åhret war öfwerste Prest. 14091

14. Och Caiphas war then som hade gifwit Judomen rådet/ at thet war nyttigt/ at een menniskia dödde för folcket. 14092

V. Petrus förnekar Christum.

15. OCh följde Simon Petrus JEsum/ och en annar Lärjunge: then samme Lärjungen war känder medh öfwersta Presten/ och gick in medh JEsu i öfwersta Prestens palats;

16. Men Petrus stod vthan för dörene. Tå gick then andre Lärjungen vth/ som känder war medh öfwersta Presten/ och talade til dörawårdinnan/ och hade Petrum in.

17. Tå sade dörawårdinnan til Petrum: Äst icke ock tu af thenna mansens Lärjungar? Han sade: Jagh är thet icke.

18. Men drängerna/ och tienarena/ som hade giordt en kooleld/ ty thet war kalt/ stodo och wärmde sigh: medh them stod ock Petrus/ och wärmde sigh.

VI. JEsus blifwer förhörd af Caiphas.

19. TÅ sporde öfwerste Presten JEsum om hans Lärjungar/ och om hans lärdom.

20. JEsus swarade honom: Jagh hafwer vppenbarliga talat för werldene; jagh hafwer altid lärdt i Synagogon/ och i templet/ ther alle Judar komma tilsamman; och hemliga hafwer jagh intet talat.

21. Hwij spör tu migh? Spör them til/ som hördt hafwa hwad jagh hafwer talat til them: sij/ the weta hwad jagh hafwer sagt.

22. När han thetta sade/ gaf en af tienarena/ som ther när stodo/ JEsu en kinpust/ säijandes: Skalt tu så swara öfwersta Presten?

23. JEsus swarade honom: Hafwer jagh illa talat/ så witna om ondt; men hafwer jagh wäl talat/ hwij slår tu migh?

24. Och Hannas hade sändt honom bundnan til öfwersta Presten Caiphas.

25. Men Simon Petrus stod och wärmde sigh. Tå sade the til honom: Äst icke ock tu af hans Lärjungar 14093? Han nekade/ och sade: Jagh är thet icke.

26. Tå sade til honom en af öfwersta Prestens tienare/ thens frände som Petrus hade hugget örat af: Såg icke jagh tigh medh honom i örtagården?

27. Tå nekade åter Petrus thet: och strax gool hanen.

VII. JEsus blifwer förhörd af Pilato.

28. TÅ ledde the JEsum ifrå Caiphas in för Rådhuset: och thet war om morgonen 14094; och the gingo icke in i Rådhuset/ at the icke skulle warda besmittade 14095/ vtan at the måtte äta Påskalambet.

29. Tå gick Pilatus vth til them/ och sade: Hwad klagomål hafwen J emot thenna mannen? 14101

30. Tå swarade the/ och sade til honom: Wore han icke en ogierningsman/ så hade wij icke öfwerantwardat tigh honom.

31. Tå sade Pilatus til them: Tager Jhonom/ och dömer honom efter edor lagh. Tå sade til honom Judarna: Oß är icke låfligit at döda någon.

32. På thet JEsu taal skulle fulkomnas/ som han sagt hade 14096/ tå han gaf tilkänna/ medh hwad dödh han döö skulle.

33. Tå gick Pilatus åter in i Rådhuset/ och kallade JEsum/ och sade til honom: Äst tu Judarnas 14097 Konung?

34. JEsus swarade: Säger tu thet af tigh sielf; eller hafwa andra sagt tigh thet om migh?

35. Pilatus swarade: Jcke är jagh en Jude: titt folck och the öfwerste Presterna hafwa tigh migh öfwer antwardat; hwad hafwer tu giordt?

36. JEsus swarade: Mitt rike är icke af thenna werldene: om mitt rike wore af thenna werldene/ tå fächtade ju mine tienare ther om/ at jagh icke worde Judomen öfwerantwardad; men mitt rike är icke hädan.

37. Tå sade Pilatus til honom: Så äst tu doch en Konung? JEsus swarade: Tu säger thet; jagh är en Konung: ther til är jagh född/ och är ther til kommen i werldena/ at jagh skal witna medh sanningene. Hwar och en som är af sanningene/ han hörer mina röst.

38. Sade Pilatus til honom: Hwad är sanning? 14102

VIII. Pilatus wil gifwa JEsum löös; men Judarna begära Barabbam.

OCh när han thet sagt hade/ gick han åter til Judarna/ och sade til them: Jagh finner ingen saak medh honom.

39. J hafwen sedwänjo/ at jagh skal gifwa eder en löös om Påska; wiljen J tå icke/ at jagh skal gifwa eder Judarnas Konung löös? 14098

40. Åter ropade the alle/ och sade: Jcke thenna/ vtan Barabbam 14099. Och Barabbas war en röfware.

19. Capitel.

TÅ lät Pilatus hudflängia och mycket försmäda honom: sedan wille han åter gifwa honom löös; men folcket ropade/ och sade/ at han war vprorisk emot Keisaren/ v. 1. När Pilatus thet hörde/ dömde han honom til döden; och lät korsfästa honom/ v. 13. Och krigsknechterna kastade lott om hans kläder/ v. 23. Så stod JEsu moder widh korßet; henne antwardade han Johanni/ v. 25. Och the gåfwo honom ätikio til at dricka/ v. 28. Ther efter slogo krigsknechterna the korsfäftas been sönder: men efter JEsus war död/ stucko the hans sido vp medh ett spiut/ v. 31. Och Joseph af Arimathia begrof honom i sin graf/ v. 38.

I. Pilatus läter hudflängia och smäda JEsum.

TÅ tog Pilatus JEsum/ och hudflängde honom. 14103

2. Och krigsknechterna wredo samman ena krono af törne/ och satte på hans hufwud/ och hängde ett purpurkläde på honom;

3. Och sade: Hel/ Judarnas Konung: och gåfwo honom kinpustar.

4. Tå gick åter Pilatus vth/ och sade til them: Sij/ jagh hafwer honom vth til eder/ at J förstå skolen/ at jagh finner ingen saak medh honom.

5. Tå gick JEsus vth/ och bar ena törnekrono/ och ett purpurkläde. Och han sade til them: Sij menniskian.

6. När the öfwerste Presterna och tienarena sågo honom/ ropade the/ och sade: Korsfäst/ korsfäst. Pilatus sade til them: Tager J honom/ och korsfäster: ty jagh finner ingen saak medh honom.

7. Judarna swarade honom: Wij hafwe lagh; och efter wår lagh skal han döö: ty han hafwer giordt sigh sielf til Gudz Son.

8. Tå Pilatus hörde thet talet/ fruchtade han ännu meer:

9. Och gick åter in i Rådhuset/ och sade til JEsum: Hwadan äst tu? JEsus swarade honom intet.

10. Tå sade Pilatus til honom: Talar tu intet medh migh? Wetst tu icke/ at jagh hafwer macht at korsfästa tigh; och hafwer macht at släppa tigh?

11. JEsus swarade: Tu hade ingen macht öfwer migh/ wore hon tigh icke gifwin ofwan efter: förthenskul hafwer han större synd/ som migh hafwer tigh öfwerantwardat.

12. Och ifrå then tiden sökte Pilatus efter/ at gifwa honom löös: men Judarna ropade/ och sade: Gifwer tu honom löös/ så äst tu icke Keisarens wän: ty then som sigh giör til Konung/ han är emot Keisaren.

II. Dömer honom til korsfästas.

13. NÄr Pilatus hörde thet talet/ hade han JEsum vth/ och satte sigh på domstolen/ på thet rum/ som kallas Lithostrotos; på Ebreisko Gabbatha.

14. Och thet war Påska tilredelsedag/ widh siette timan; och han sade til Judarna: Sij/ edar Konung.

15. Tå ropade the: Tag bort/ tag bort/ korsfäst honom. Pilatus sade til them: Skal jagh korsfästa edar Konung? Swarade öfwerste Presterna: Wij hafwe ingen Konung/ vtan Keisaren.

III. JEsus blifwer förd til Golgotha.

16. TÅ öfwerant wardade han honom them/ at han skulle korsfästas. 14104 Tå togo the JEsum/ och ledde honom bort.

17. Och han bar sitt kors/ och gick vth på thet rum/ som kallas hufwudskallaplatsen; på Ebreisko Golgotha.

18. Ther korsfäste the honom/ och twå andra medh honom/ hwar på sina sido; och JEsum mitt vthi.

19. Tå skref Pilatus een öfwerskrift/ och satte på korßet. Och war så skrifwit: JEsus af Nazareth Judarnas Konung. 14105

20. Thenna öfwerskriftena låso månge af Judarna: ty rumet ther JEsus war korsfäst/ war hardt widh staden: och thet war skrifwit på Ebreisko/ och Grekisko/ och Latin.

21. Tå sade Judarnas öfwerste Prester til Pilatum: Skrif icke/ Judarnas Konung; vtan at han hafwer sagt: Jagh är Judarnas Konung.

22. Pilatus swarade: Hwad jagh hafwer skrifwit/ thet hafwer jagh skrifwit.

IV. Krigsknechterna kasta lott på Christi kläder.

23. TÅ nu krigsknechterna hade korsfäst JEsum/ togo the hans kläder/ och giorde fyra delar 14106/ en deel hwarjom krigsknecht; och kiortelen medh: men kiortelen war icke sömad/ vtan wirckad/ ifrån öfwerst och alt igenom.

24. Tå sade the emellan sigh: Skärom honom icke sönder/ vtan kastom lott om honom/ hwem han skal tilhöra; at Skriften skulle warda fulkomnad/ som säger: The hafwa bytt min kläder emellan sigh/ och kastat lott på min kiortel 14107. Och thetta giorde krigsknechterna.

V. JEsus befaller sin moder Johanni.

25. TÅ stodo widh JEsu kors/ hans moder/ och hans moders syster/ Maria Cleophe hustru/ och Maria Magdalena.

26. Och när JEsus fick see modrena/ och Lärjungan/ then han älskade/ ther när ståndande/ sade han til sina moder: Qwinna/ sij/ tin son.

27. Sedan sade han til Lärjungan: Sij/ tin moder. Och ifrå then tiden tog Lärjungen henne til sigh.

28. Sedan efter JEsus wiste/ at nu all ting woro fulkomnat/ at Skriften skulle fulbordas/ sade han: Migh törster. 14108

29. Tå stod ther ett käril/ fult medh ätikio: och the vpfylte en swamp medh ätikio/ och kringlade Jsop/ och höllo thet honom för munnen. 14109

VI. Gifwer vp andan.

30. TÅ nu JEsus hade tagit ätikiona/ sade han: Thet är fulkomnat; och bögde nedh hufwudet/ och gaf vp andan.

VII. Hwad sigh sedan tildragit.

31. MEn efter thet war tilredelsedagen 14115/ at kropparna icke skulle blifwa qware på korßet öfwer Sabbathen: ty samma Sabbaths dagh war stoor/ bådo Judarna Pilatum/ at theras been skulle sönderslås/ och the borttagas.

32. Tå kommo krigsknechterna/ och sönderslogo thens förstas been/ och thens andras/ som war korsfäst medh honom.

33. När the kommo til JEsum/ och sågo honom allaredo wara död/ slogo the icke hans been sönder.

34. Vtan en af krigsknechterna/ stack vp hans sido medh ett spiut; och strax gick vth blodh/ och watn.

35. Och then thetta såg/ hafwer thet witnat/ och hans witnesbyrd är sant; och han weet/ at han säger sant/ på thet J ock troo skolen.

36. Och skedde thetta/ på thet Skriften skulle fulbordas: J skolen intet been sönderslå på honom. 14110

37. Och åter säger een annor Skrift: The skola see/ i hwem the stunget hafwa. 14111

VIII. JEsus blifwer begrafwen.

38. THer efter bad Pilatum Joseph af Arimathia 14112/ som war JEsu Lärjunge/ doch lönligen/ för Judarnas rädzlo skul 14113/ at han måtte taga JEsu lekamen: och Pilatus tilstadde thet: altså kom han/ och tog JEsu lekamen.

39. Kom ock theslikes Nicodemus/ som tilförene hade kommet til JEsum om nattena 14114/ och bar een bländning af Mirrham och Aloe/ widh hundrade pund.

40. Så togo the tå JEsu lekamen/ och swepte thet i linkläder/ medh wälluchtande krydder/ såsom Judarna pläga begrafwa.

41. Och war på thet rumet ther han korsfäst war/ en örtagård/ och i örtagården een nyy graf/ ther ännu ingen hade warit vthi lagd:

42. Ther lade the tå JEsum/ för Judarnas tilredelsedag skul/ efter grafwen war när.

20. Capitel.

PÅ första Sabbathen kom Maria Magdalena; sedan Petrus medh en annan Lärjunga/ och funno JEsum wara vpstånden/ v. 1. Tå blef Maria warse twå Änglar; och strax vppenbarades henne JEsus/ v. 11. Om aftonen vppenbarade han sigh the tolf; och gaf them macht til at förlåta synder/ v. 19. Otta dagar ther efter vppenbarade han sigh åter för Lärjungarna/ och för Thomas/ v. 26. Och så slutas thessa vppenbarelser medh Christi vnderwerck/ v. 30.

I. Maria Magdalena/ Petrus/ och Johannes komma til grafwen.

PÅ then ena Sabbathen/ kom Maria Magdalena 14116 om morgonen/ tå ännu mörkt war/ til grafwena/ och såg stenen wara borto af grafwene.

2. Tå lop hon/ och kom til Simon Petrus/ och til then andra Lärjungan/ som JEsus älskade/ och sade til them: The hafwa tagit HErran bort vthaf grafwene/ och wij wete icke hwart the hafwa lagt honom.

3. Tå gick Petrus vth/ och then andre Lärjungen/ och kommo til grafwena. 14117

4. Både lupo the tillika; och then andre Lärjungen lop före/ snarare än Petrus/ och kom först til grafwena.

5. Och när han lutade sigh nedh/ fick han see lakanen lagd; doch gick han icke in.

6. Så kom tå Simon Petrus efter honom/ och gick in i grafwena/ och såg lakanen lagd:

7. Och swetteduken/ som hade warit om hans hufwud/ icke lagd när lakanen/ vtan afsides i ett rum tilhopa swept.

8. Tå gick ock then andre Lärjungen in/ som förr war kommen til grafwena/ och såg thet/ och troddet. 14126

9. Ty the förstodo icke än tå Skriftena/ at han skulle vpstå ifrå the döda.

10. Och Lärjungarna gingo åter tilhopa igen.

II. Maria får see Änglarna; och sedan JEsum.

11. MEn Maria stod och greet vthan för grafwene. Widh hon nu så greet/ lutade hon sigh in i grafwena; 14118

12. Och fick see twå Ånglar i hwijt kläder/ sittiande 14119 then ena widh hufwudet/ och then andra widh fötterna/ ther the hade lagt JEsu lekamen.

13. The sade til henne: Qwinna/ hwad gråter tu? Sade hon til them: The hafwa tagit bort min HErra; och jagh weet icke hwart the hafwa lagt honom.

14. När hon thetta sade/ wände hon sigh tilbaka/ och fick see JEsum ståndande; och wiste icke at thet war JEsus. 14120

15. Sade JEsus til henne: Qwinna/ hwad gråter tu? Hwem söker tu? Hon meente at thet hade warit örtagårdz mästaren/ och sade til honom: Herre/ hafwer tu burit honom bort; säg migh hwart tu hafwer lagt honom/ och jagh wil tagan.

16. JEsus sade til henne: Maria. Tå wände hon sigh om/ och sade til honom: Rabbuni; thet är Mästar.

17. Sade JEsus til henne: Kom icke widh migh; ty jagh är icke ännu vpfaren til min Fader: men gack til mina bröder 14121/ och säg them: Jagh faar vp til min Fader/ och edar Fader; och til min Gudh/ och edar Gudh.

18. Maria Magdalena kom/ och bodade Lärjungomen at hon hade sedt HErran; och at han hade sagt henne thetta.

III. JEsus vppenbarar sigh Lärjungomen;

19. MEn om aftonen/ på then samma Sabbathen 14127/ tå dörarna woro lyckta 14128/ ther Lärjungarna woro församlade/ för Judarnas rädzlo skul/ kom JEsus/ och stod mitt ibland them 14122/ och sade til them: Frijd ware eder.

20. Och när han hade thetta sagt/ lät han them see händerna/ och sina sido. Tå wordo Lärjung arna glade/ at the sågo HErran.

21. Tå sade JEsus åter til them: Frijd ware eder; såsom Fadren hafwer migh sändt/ så sänder ock jagh eder.

22. När han thetta sagt hade/ blåste han på them/ och sade til them: **Tager then Helga Anda:**

23. Hwilkom J förlåten synderna/ them förlåtas the; och hwilkom J behållen them/ them äro the behållna. 14123

24. Men Thomas/ en af the Tolf/ hwilken kallas Twilling/ war icke medh them/ när JEsus kom.

25. Tå sade the andre Lärjungarna til honom: Wij sågom HErran. Sade han til them: Vtan jagh seer holen efter spikarna i hans händer/ och stinger mitt finger i holen efter spikarna/ och stinger min hand i hans sido/ troor jagh thet icke.

IV. För Thomas i synnerhet.

26. OCh otta dagar ther efter/ woro åter hans Lärjungar inne/ och Thomas medh them: tå kom JEsus/ widh dörarna woro lyckta/ och stod mitt ibland them/ och sade: Frijd ware eder.

27. Sedan sade han til Thomas: Räck hijt titt finger/ och se mina händer; och räck hijt tina hand/ och stick henne i mina sido: och war icke twifwelachtig/ vtan trogen.

28. Thomas swarade/ och sade til honom: Min HErre/ och min Gudh.

29. JEsus sade til honom: Efter tu såg migh/ Thoma/ troor tu: Salige äro the som icke see/ och doch troo. 14124

V. Slutet af thessa vppenbarelser.

30. GJorde ock JEsus mång annor tekn/ i sina Lärjungars åsyn/ som i thenna bokene icke äro skrifne. 14125

31. Men thesse äro skrifne/ **på thet J troo skolen/ at JEsus är Christus Gudz Son; och at J genom trona skolen hafwa lijf i hans namn.**

21. Capitel.

SEdan vppenbarades han Lärjungomen som fiskiade widh Tyberias haaf; och bad them kasta vth nätet på högra sidone/ v. 1. Ther frågade han Petrum tre resor/ om han älskade honom: och sade hwad honom ther efter hända skulle/ v. 15. Tå frågade Petrus om Johanne/ som thetta Evangelium hafwer skrifwit/ hwad af honom blifwa skulle/ v. 20. Mång annor tekn giorde JEsus; men thet behöfwes icke at the alle skulle warda beskrefue/ v. 25.

I. JEsus vppenbarar sigh Lärjungomen widh Tyberias haaf.

THer efter vppenbarade åter JEsus sigh för Lärjungarna/ widh Tyberias haaf; och vppenbarade han sigh i så måtto:

2. Simon Petrus/ och Thomas/ som kallas Twilling/ woro tilsamman; och Nathanael/ som war af Cana i Galileen/ och Zebedei söner/ och twå andre af hans Lärjungar.

3. Sade Simon Petrus til them: Jagh wil gå och fiskia. The sade til honom: Wij gåm ock medh tigh. The gingo vth/ och stego strax i båten; och i then natten fingo the intet.

4. Tå nu morgon war/ stod JEsus på strandene: doch wiste Lärjungarna icke at thet war JEsus.

5. Sade JEsus til them: Barn/ hafwen J något til maats? The swarade honom: Neij.

6. Tå sade han til them: Kaster vth nätet på högra sidona om båten/ så warden J finnande. Tå kastade the vth; och kom så mycken fisk/ at the förmåtte thet icke draga.

7. Tå sade then Lärjungen/ som JEsus älskade 14129/ til Petrum: HErren äret. När Simon Petrus hörde/ at thet war HErren/ bandt han om sigh kiortelen/ ty han war naken/ och gaf sigh i siön.

8. Men the andre Lärjungarna kommo medh båten: ty the woro icke långt ifrå landet/ vtan widh paß twhundrade alnar; och drogo fiskanätet.

9. Och när the woro stegne på landet/ sågo the ther wara lagda glödh/ och en fisk ther på/ och brödh.

10. JEsus sade til them: Tager hijt af the fiskar som J nu fingen.

11. Simon Petrus steg in/ och drog nätet vp på landet/ fult medh stora fiskar/ hundrade femtijo och tre: och ändoch the woro så månge/ gick likwäl nätet icke sönder.

12. Sade JEsus til them: Kommer/ och äter. Och ingen af Lärjungarna dierfdes til at spörja honom: Ho äst tu? Efter the wiste/ at thet war HErren.

13. Tå kom JEsus/ och tog brödet/ och gaf them; och fisken sammaledes.

14. Thetta war nu tredie reson/ at JEsus vppenbarades sinom Lärjungom/ sedan han war vpstånden ifrå the döda.

II. Christi spörsmål til Petrum; och hwad honom hända skulle.

15. TÅ the nu hade ätit/ sade JEsus til Simon 14132 Petrum: Simon Jona/ älskar tu migh meer än thesse 14133? Han sade til honom: Ja HErre/ tu wetst at jagh älskar tigh. Sade han til honom: Föd min lamb.

16. Åter sade han til honom: Simon Jona/ älskar tu migh? Han sade til honom: Ja/ HErre/ tu wetst at jagh älskar tigh. Sade han til honom: Föd min fåår.

17. Sade han til honom tredie reson: Simon Jona/ älskar tu migh? Petrus wardt bedröfwad/ at han sade tredie reson til honom/ älskar tu migh? Och sade til honom: HErre/ tu wetst all ting; tu wetst at jagh älskar tigh. Sade JEsus til honom: Föd min fåår.

18. Sannerliga/ sannerliga säger jagh tigh: När tu wast vng/ omgiordade tu tigh sielf/ och gick hwart tu wille; men tå tu warder gammal/ skalt tu vthräckia tina händer/ och en annar skal omgiorda tigh/ och leda tigh tijt tu icke wilt. 14130

19. Men thet sade han/ gifwandes tilkänna/ medh hwad dödh han skulle prisa Gudh. Och tå han hade thetta sagt/ sade han til honom: Följ migh.

III. Petri fräga om Johannes; och Christi swar.

20. PEtrus wände sigh om/ och såg then Lärjungan följa/ som JEsus älskade; hwilken ock i Nattwarden låg in til hans bröst/ och sade: HErre/ hwilken är then tigh förråder?

21. Tå Petrus såg honom/ sade han til JEsum: HErre/ hwad skal tå thenne?

22. Sade JEsus til honom: Om jagh wille at han skulle blifwa til thes jagh kommer/ hwad kommer thet tigh widh? Följ tu migh.

23. Tå gick ett taal vth ibland bröderna: Thenne Lärjungen döör icke. Och JEsus sade icke til honom: Han döör icke; vtan/ om jagh wille/ at han skulle blifwa til thes jagh kommer/ hwad kommer thet tigh widh?

24. Thenne är then Lärjungen som witnar här om/ och then thetta skrifwit hafwer; och wij wete at hans witnesbyrd är sant.

IV. Slutet af thenna Evangeliska historien.

25. ÄRo ock mång annor 14134 ting/ som JEsus giorde 14131/ hwilken om the thet ena medh thet andra skrifwes/ troor jagh/ at werlden skulle icke kunna begripa the böcker/ som skrifwas skulle: Amen.

Ände på S. Johannis Evangelium.

Apostla Hierningar/

Af S. Luca beskrifna.

Förspråket.

FÖrst/ beskrifwer S. Lucas vthi thenna boken Christi himmelsfärd/ och then Heliga Andas gåfwos vthdeelning ibland Apostlarna: Petri predikan/ och vnderwerck i templet/ cap. 1. 2. 3. Therföre han medh Johanne blef satt i fängelse/ och framhafd för Rådet/ cap. 4. 5.

II. Sedan skrifwer han om the siu skaffare eller syslomän/ ibland hwilka war Stephanus/ som disputerade medh Evangelij motståndare/ och blef stenad/ cap. 6. 7. Om then trulkarlen Simone/ och Drottning Candaces kamererare/ cap. 8. Och om Pauli omwändelse/ cap. 9.

III. Huru Petrus blifwer/ igenom Gudz vppenbarelse/ sänd til Cornelium. Christi troo blifwer planterad i Antiochien/ cap 10. 11. Herodes dräper Jacobum/ och fängslar Petrum. Paulus och Barnabas predika i

Cypro/ Papho/ och Pisidia. Warda vthdrefne af Jconio/ och komma til Lystram och Derben/ cap. 12. 13. 14. Thernäst/ om thet möte som Apostlarna hålla i Jerusalem öfwer omskärelsen och lagsens ceremonier/ cap. 15.

IV. Ther efter warder förmält om Pauli resa/ huru han drager omkring och stadfäster församlingarna/ ther han tilförene hade predikat; och hwad han hafwer lidit/ lärdt och giordt i Troada/ Macedonien/ Thessalonica/ Athen/ Corintho/ Kenchrea och Epheso/ cap. 16. 17. 18. 19. Hans resa til Jerusalem; och huru han blef fången/ cap. 20. 21.

V. Här vppå följer/ huru Paulus blef förhörd i Jerusalem/ cap. 22. 23. Sedan för Felice/ Festo/ och Agrippa/ vthi Cesareen/ cap. 24. 25. 26. Tädan han blef sänd medh skep til Rom/ om hösten igenom stoor lifsfahra: ther han sedan blef i tw åhr/ cap. 27. 28.

1. Capitel.

SEdan HErren JEsus vpstånden war ifrå döda/ och hade betedt sigh Lärjungomen/ böd han them/ at the i Jerusalem skulle förbida then Helga Andas gåfwo/ v. 1. Och han blef vptagen i theras åsyn/ och foor vp i himmelen/ v. 9. Men Lärjungarna gingo til Jerusalem igen/ och woro tilhopa vthi böner/ v. 12. Vthi the dagar stod Petrus vp/ och förmante them at the skulle wälja en Apostel/ vthi Jude stadh/ v. 15. Och the vthwalde Matthiam/ v. 23.

I. Lucas berättar hwad Christus giordt och budit sina Lärjungar efter sin vpståndelse.

TJl förene hafwer jagh talat/ min gode Theophile/ om alt thet JEsus begynte både giöra och lära:

2. Jn til then dagen han vptagen wardt/ sedan han Apostlomen/ som han vthwaldt hade/ genom then Helga Anda/ hade gifwit befalning. 14135 14151

3. Hwilkom han ock efter sin pino betedde sigh lefwandes/ medh mångahanda bewijsning/ tå han lät sigh see 14136 af them i fyratijo dagar/ och talade medh them om Gudz rike.

4. Och tå han hade församlat them/ böd han them/ at the icke skulle gå vthaf Jerusalem; vtan förbida Fadrens löfte/ ther J af hördt hafwen (sade han) af migh. 14137

5. Ty Johannes döpte i watn; men J skolen döpte warda i them Helga Anda 14138/ icke många dagar här efter.

6. Tå the nu församlade woro/ frågade the honom/ säijande: HErre/ skalt tu i thenna tiden vprätta igen Jsraels rike?

7. Tå sade han til them: Thet hörer icke eder til at weta tijd och stund/ som Fadren hafwer satt i sine macht.

8. Men J skolen vndfå thens Helga Andas kraft 14139/ som öfwer eder komma skal; och skolen wara min witne 14140 14152 i Jerusalem/ och i hela Judeen/ och Samarien/ och (sedan) in til jordenes ända.

II. Om Christi himmelsfärd.

9. OCh när han thetta sagt hade/ wardt han i theras åsyn vptagen 14141: och en skyy tog honom bort vthaf theras syyn.

10. Och som the vpsågo i himmelen efter honom/ widh han vpfoor; sij/ twå män stodo när them klädde i hwijt kläder;

11. The ther ock sade: J Galileeske män/ hwij stån J och seen vp i himmelen? Thenne JEsus som vptagen är ifrån eder i himmelen/ han skal så komma/ som J honom sedt hafwen vpfara i himmelen.

III. Lärjungarna/ och andre gudfruchtige blifwa tilhopa i Jerusalem.

12. SEdan gingo the til Jerusalem igen/ ifrå berget/ som heter oljoberget/ hwilket ligger ifrå Jerusalem widh een Sabbaths reso.

13. Och tå the inkommo/ stego the vp i salen'/ ther the städigt blefwo; Petrus/ och Jacobus/ Johannes/ och Andreas/ Philippus/ och Thomas/ Bartholomeus/ och Mattheus/ Jacobus Alphei/ och Simon Zelotes/ och Judas Jacobi. 14142

14. Alle thesse woro städigt tilhopa/ endrächtige i böner och förmanelse; samt medh qwinnomen 14143/ och medh Maria JEsu moder/ och medh hans bröder.

IV. Efter Petri påminnelse om Jude affall/ blifwer Matthias wald til Apostlaämbetet.

15. VThi the dagar stod Petrus vp ibland Lärjungarna/ och sade: och war hopen af namnen tilsamman widh tiugu och hundrade:

16. J män och bröder/ then Skriften måste fulbordas 14144/ som then Helge Ande lågo sagt hade genom Davidz mun/ om Judas/ som theras ledsagare 14145 war som grepo JEsum.

17. Ty han war räknad i wårt tahl/ och hade fått medh oß thetta ämbetet.

18. Och han förwärfde en åker för orättferdig löön 14146; och vphängde sigh 14147/ och remnade mitt i tw/ och alla hans inelfwer gåfwo sigh vth.

19. Och thet är vppenbart wordet allom them som boo i Jerusalem; så at then åkren kallas på theras måål Akeldama/ thet är/ blodz åker. 14148

20. Ty thet är skrifwit i Psalmboken: Theras heman warde öde/ och ingen ware som ther vthi boor 14149: och hans ämbete få en annar. 14150

21. Så måste nu en af thessa män/ som medh oß warit hafwa/ i allan then tijd som HErren JEsus vth och in gick medh oß/

22 Jfrån Johannis döpelse/ til then dagen/ at han ifrån oß tagen wardt/ medh oß ett witne warda til hans vpståndelse.

23. Och the satte twå i walet/ Joseph/ som kallas Barsabas/ medh thet wedernamnet Justus/ och Matthiam.

24. Och bådo/ och sade: Tu HErre/ som känner allas hierta/ wisa vth/ hwilken af thessa twå tu vthwaldt hafwer;

25. At han skal få thenna tiensten/ och Apostlaämbetet/ ther Judas ifrå fallen är/ at han skulle bortgå i sitt rum.

26. Och the kastade lott ther om; och lotten föll på Matthiam: och han wardt räknad til the ellofwa Apostlar.

2. Capitel.

TÅ Pingesdagen fulkomnad war/ vndfingo the then Heliga Anda i synliga måtto; och begynte tala medh annor tungomål/ så at månge förvndrade sigh ther vppå/ v. 1. Tå stod Petrus vp/ och predikade för folcket/

om Gudz Andas gåfwo/ v. 14. Om Christo; om hans dödh/ vpståndelse/ och himmelsfärd/ v. 22. När the thetta hörde/ stack thet them i hiertat; och the läto döpa sigh på then dagen widh trytusend/ v. 37. Och the hade all ting meenlig; woro endrächteliga tilhopa i böner/ och förökades dagliga/ v. 42.

I. Apostlarna bekomma then Helga Anda.

OCh tå Pingesdagen fulkomnad war/ woro the alle endrächteliga tilsammans.

2. Och wardt hastigt ett döön af himmelen/ såsom ett mächtigt stort wäder kommet hade; och vpfylte alt huset ther the såto.

3. Och them syntes sönderdelada tungor/ såsom af eld 14153; och blef sittiandes på hwar och en af them.

4. Och the wordo alle vpfylte af them Helga Anda 14154/ och begynte til at tala medh annor tungomål 14155/ efter som Anden gaf them at tala.

5. Så woro i Jerusalem boende Judar/ gudfruchtige män/ af allahanda folck/ som vnder himmelen är.

6. Tå nu thenna rösten skedt hade/ kom tilsammans mycket folck/ och wordo förhäpne: ty the hörde them tala hwar och en medh sitt egit måål.

7. Och wordo alle förskräckte/ och förvndrade sigh/ säijande emellan sigh: Sij/ äro icke alle thesse/ som tala/ Galileeske?

8. Huru höre wij tå hwar och en sitt tungomål/ ther wij vthi födde äre?

9. Parther/ och Meder/ och Elamiter/ och the som boo vthi Mesopotamien/ och i Judeen/ och Cappadocien/ Ponto/ och Asien:

10. Phrygien/ och Pamphylien/ Egypten/ och i the Libye landzändar widh Cyrenen/ och the vthländningar af Rom;

11 Judar/ och Proselyter/ Creter/ och Araber: wij höre them medh wåra tungor tala Gudz dråpeliga werck.

12. Och förskräckte the sigh alle/ och förvndrade sigh/ säijande emellan sigh: Hwad mån thetta wilja wara?

13. Och somlige giorde gäck af them/ och sade: Thesse äro fulle medh sött wijn.

II. Petrus förlägger fiendarnas försmädelser; och predikar om then Helga Andas gåfwor/ Christi dödh/ och vpståndelse.

14. TÅ stod Petrus vp/ medh the ellofwa/ och hof vp sin röst/ och talade til them: J Judeske män/ och J alle som boon i Jerusalem; thetta skal eder wetterligit wara/ och anammer min ord i edor öron:

15. Ty thesse äro icke druckne/ såsom J menen; efter thet är tredie timen på dagen 14175:

16. Vtan thet är thet som sagt är genom Propheten Joel: 14156

17. Och thet skal skee vthi the yttersta dagarna/ säger Gudh: Jagh skal vthgiuta af minom Anda öfwer alt kött 14157 14176: och edre söner/ och edra döttrar skola prophetera; och edre ynglingar skola see syner/ och edre äldste skola dröma drömer.

18. Och öfwer mina tienare/ och öfwer mina tienarinnor/ skal jagh i the dagar vthgiuta af minom Anda; och the skola prophetera.

19. Och jagh skal gifwa vnder ofwan i himmelen/ och tekn neder på jordene; blodh/ och eld/ och rökdamb 14158:

20. Solen skal wändas i mörker/ och månen i blodh/ förr än then store och vppenbarlige HErrans dagh kommer.

21. Och skal skee/ at hwar och en som åkallar HErrans namn/ han skal blifwa salig. 14159

22. J män af Jsrael/ hörer thessa orden: JEsum af Nazareth/ then man som när eder af Gudi bewisad är 14160/ medh krafter/ och vnder/ och tekn/ som Gudh hafwer giordt genom honom ibland eder; såsom J ock sielfwe weten:

23. Honom/ efter han af Gudz betänckta rådh och försyn 14177/ vthgifwen war/ hafwen J taget genom onda mäns händer/ korsfäst/ och dödat.

24 Then hafwer Gudh vpwäckt 14161/ och lossat dödsens sweda; efter omögeligit war/ at han skulle behållas af honom.

25. Ty David säger om honom: Jagh hafwer altid föresatt HErran för min ögon; ty han är migh på högra handene/ at jagh icke skal rörd warda. 14162

26. Förthenskul är mitt hierta gladt/ och min tunga frögdar sigh; skal ock så mitt kött hwilas i förhoppning.

27. Ty tu öfwergifwer icke mina siäl i helwete; och tilstäder icke at tin Helige skal see förgängelse.

28. Tu hafwer migh kungiordt lifsens wägar; tu skalt vpfylla migh medh frögd för titt ansichte.

29. J män och bröder/ man må fritt tala medh eder om then Patriarchen David: han är död/ och begrafwen 14163; och hans graf är när oß in til thenna dagh.

30. Efter han nu war en Prophet/ och wiste at Gudh hade tlåfwat honom medh en eed/ at han af hans ländz frucht skulle efter kötet vpwäckia Christum til at sittia på hans säte: 14164

31. Såg han thet framföre åth/ och talade om Christi vpståndelse/ at hans siäl icke är öfwergifwen vthi helwete; icke heller hans kött hafwer sedt förgängelse. 14165

32. Thenna JEsum hafwer Gudh vpwäckt 14166; ther wij alle witne til äro.

33. Medan han nu medh Gudz högra hand vphögd är/ och löfte fått hafwer af Fadrenom om then Helga Anda/ hafwer han vthgutit thetta J nu seen och hören.

34. Ty icke hafwer David vpfaret i himmelen; men han säger: HErren sade til min Herra/ sätt tigh på mina högra hand 14167;

35. Til thes jagh nederlägger tina owänner tigh til en fotapall.

36. Så skal nu hela Jsraels huus weta förwisso/ at thenna JEsum/ som J korsfäst hafwen/ hafwer Gudh giordt til en HErra och Christ.

III. Hwad Petri predikan werckat hafwer.

37. TÅ the thetta hörde/ fingo the en styng 14168 i hiertat; och sade til Petrum/ och til the andra Apostlarna: J män och bröder/ hwad skole wij göra?

38. Sade Petrus til them: Giörer bättring 14178/ och hwar och en af eder läte sigh döpa i JEsu Christi namn/ til syndernas förlåtelse 14169; och J skolen vndfå then Helga Andas gåfwo.

39. Ty eder är löftet giordt/ och edrom barnom 14170/ och allom them som fierran äro/ hwilka HErren wår Gudh/ här til kallandes warder. 14171

40. Betygade han ock medh mång annor ord/ och förmanade them/ säijandes: Läter hielpa eder ifrå thetta onda slächtet.

41. The som tå gierna anammade hans taal/ the läto sigh döpa: och kommo til hopen på then dagen widh trytusend siälar.

42. Och blefwo the städigt ståndande vthi Apostlarnas lärdom/ och i deelachtighet/ och i brödz brytelse/ och i böner.

43. Och een fruchtan kom vppå hwarjo och ena siäl; och mång vnder och tekn giordes af Apostlarna.

44. Och alle the som trodde/ woro tilsammans/ och hade all ting meenlig. 14172

45. Sina ägodelar och håfwor sålde the/ och delade them medh alla/ såsom hwar och en behöfde.

46. Och hwar dagh woro the städigt och endrächteliga i templet; och bruto brödh 14173 här och ther ihusen/ ätandes medh hwar annan i frögd: och låfwade Gudh i theras hiertans enfallighet.

47. Och the hade ynnest när alt folcket 14174. Och HErren förökade hwar dagh församlingen medh them som salige wordo.

3. Capitel.

SÅ gingo Petrus och Johannes vp i templet: ther giorde the en krympling färdigan/ at han gick/ och prisade Gudh/ v. 1. Ther öfwer förvndrade sigh folcket storliga/ v. 9. Tå sade them Petrus/ at han war helbregda giord i JEsu namn/ then the korsfäst hade/ v. 12. Och han kallade them til bättring/ och vthtydde them Skrifterna/ v. 17.

I. Petrus och Johannes giöra en krympling helbregda.

SÅ gingo Petrus och Johannes tilhopa vp i templet/ widh bönestunden/ som war then nijonde timen.

2. Och ther war en man/ ofärdig alt ifrå sine moders lijf/ som lät sigh bära: then satte the hwar dagh för dörena åth templet/ som heet then skiöna/ at han skulle bedas almoso af them som ingingo i templet.

3. Tå han fick see Petrum/ och Johannem/ at the wille gå in i templet/ bad han them om almoso.

4. Tå såg Petrus på honom/ medh Johanne/ och sade: Se på oß.

5. Tå såg han på them/ förhoppandes at han skulle något få af them.

6. Tå sade Petrus: Silfwer och gull hafwer icke jagh; men thet jagh hafwer/ thet gifwer jagh tigh: J JEsu Christi Nazareni namn/ statt vp/ och gack.

7. Och tog honom widh högra handena/ och reste honom vp: och strax wordo hans fötter och been stadig.

8. Han språng vp/ och stod/ och gick; och följde them in i templet/ gick och språng hijt och tijt/ prisandes Gudh.

9. Tå fick alt folcket see honom/ at han gick och lofwade Gudh:

10. Och kände honom/ at han war then samme som plägade sittia efter almoso/ widh then skiöna dörena för templet: och wordo fulle medh vndersamhet och förskräckelse/ öfwer thet honom wederfarit war.

11. Tå nu thenne mannen/ som ofärdig warit hade/ och helbregda giord war/ hölt sigh in til Petrum och Johannem/ lop alt folcket til them i förhuset 14179/ som kallas Salomons/ och förvndrade sigh.

II. Petrus predikar/ och kallär til bättring.

12. TÅ Petrus thet såg/ swarade han til folcket: J män af Jsrael/ hwij vndren J här vppå? Eller hwij seen J på oß/ likawist som wij af wår egen kraft eller förtienst 14188 hade thet åstadh kommet/ at thenne hafwer fått sin gång?

13. Abrahams/ och Jsaacs/ och Jacobs Gudh 14180/ wåra fäders Gudh/ hafwer förklarat sin Son JEsum/ hwilken J öfwerantwardat hafwen/ och förnekat in för Pilatus/ tå han dömde/ at han skulle gifwas löös. 14181

14. Men J förnekaden then Helga och Rättferdiga; och bäden at mandråparen skulle gifwas eder. 14182

15. Och lifsens Första 14189 dråpen J: then hafwer Gudh nu vpwäckt ifrå the döda 14183; til hwilket wij witne äre.

16. Och hafwer genom trona på hans namn/ på thenna som J seen och kännen/ stadfäst sitt namn: och troon 14184 som är genom honom 14190 hafwer gifwit thenna hans helbregda/ i allas edra åsyn.

17. Nu/ käre bröder/ weet jagh wäl/ at J thet giordt hafwen af fåkunnighet/ såsom ock edre öfwerste.

18. Men Gudh som genom alla sina Propheters mun föresagt hafwer/ at Christus skulle lida/ han hafwer nu så fulbordat thet.

19. Så bättrer eder nu/ och wänder eder om; på thet edra synder måga afskrapade warda:

20. At wederqweckelsens tijd 14191 tå kommer för HErrans ansichte/ när han sändandes warder/ then eder nu tilförene predikad är/ JEsum Christum.

21. Hwilken himmelen intaga måste/ til then tijd/ at igen vprättat warder alt thet Gudh sagt hafwer genom alla sina helga Propheters mun/ af werldenes begynnelse.

22. Ty Moses hafwer sagt til fäderna: **HErren edar Gudh skal eder vpwäckia en Prophet vthaf edra bröder/ såsom migh; honom skolen J höra i alt thet han eder säijandes warder.** 14185

23. Och thet skal skee/ at hwar och een siäl/ som icke hörer then Propheten/ hon skal vthkastas ifrå folcket.

24. Och alle Propheterna/ ifrå Samuel/ och sedan så månge som talat hafwa/ hafwa bodat thessa dagarna.

25. J ären Propheternas och förbundsens barn 14192/ thet Gudh hafwer giordt medh wåra fäder/ säijandes til Abraham: J tine sädh skola all folck på jordene wälsignat warda. 14186

26. Eder först och främst hafwer Gudh vpwäckt sin Son JEsum/ och sändt honom til at wälsigna eder 14187/ at hwar och en af eder skulle sigh omwända ifrå sine ondsko. 14193

4. Capitel.

MEdan the nu så talade/ kommo Presterna och Föreståndarena i templet/ och satte them i hächtelse/ v. 1. Andre dagen hade the them för rätta: tå bekände Petrus/ at the thet giordt hade i JEsu namn/ v. 5. Men the förbödo them/ at the intet meer skulle tala eller lära i JEsu namn/ v. 13. Och the gingo sin wägh; prisade och åkallade Gudh/ v. 27. Predikade om Christo. Och alle gåfwo sina ägodelar til gemena bästa; och Apostlarna deelte hwarjom och enom efter som han behöfde/ v. 32.

I. Apostlarna blifwa fångne.

TÅ the nu talade til folcket/ kommo ther til Presterna/ och Föreståndaren i templet/ och the Sadduceer;

2. Och togo thet illa widh sigh/ at the lärde folcket/ och förkunnade i JEsu/ vpståndelsen ifrå the döda 14194:

3. Och togo fatt på them/ och satte them i hächtelse til annan dagen: ty thet war redo aftonen.

4. Men månge af them/ som orden hördt hade/ trodde; och wardt talet på männerna widh femtusend.

II. Tå the an dra dagen ställes för rätta/ giör Petrus een härlig bekännelse.

5. SÅ begaf thet sigh dagen ther efter/ at theras Öfwerste/ och Äldste/ och Skriftlärde i Jerusalem;

6. Och Hannas öfwerste Prest/ och Caiphas 14195/ och Johannes/ och Alexander/ och så månge som woro af öfwersta Prestaslächtet/ församlade sigh:

7. Och hade them fram för sigh/ och frågade them: Af hwad macht/ eller i hwad namn hafwen J thetta giordt?

8. Petrus/ full medh then Helga Anda/ sade til them: J Öfwerste för folcket/ och Äldste i Jsrael:

9. Efter wij i dagh blifwe dömde för thenna wälgierningen på thenna siuka mannen/ genom hwilka han är helbregda worden:

10. Så skal thet eder allom wetterligit wara/ och allo Jsraels folcke/ at genom JEsu Christi Nazareni namn/ then J korsfäst hafwen/ then Gudh vpwäckt hafwer ifrå the döda 14196/ står nu thenne helbregda för eder.

11. Han är then stenen som af eder byggningsmännerna förkastad är; och är worden en hörnsteen: 14197

12. Och i ingom androm är salighet: ty thet är icke heller något annat namn 14204 **vnder himmelen menniskiomen gifwit/ i hwilko wij skole salige warda.** 14198

III. Judarna förvndra sigh öfwer Apostlarnas frimodighet; doch förbiuda them predika i Jerusalem.

13. NÄr the sågo sådana alfwarlighet i Petro/ och Johanne; och funno doch/ at the woro olärde/ och lekmän/ förvndrade the sigh/ och drogo käntzlo på them/ at the hade warit medh JEsu.

14. Och mannen sågo the ståndandes ther när them/ som helbregda war giorder: ty the kunde ther intet emot säija:

15. Vtan bådo them gå vth af Rådet/ och handlade sedan emellan sigh/

16. Säijande: Hwad skole wij giöra åth thessa männerna? Ty ett vppenbart tekn är giordt af them/ och är kunnigt allom them som boo i Jerusalem; och wij kunne icke neka thet.

17. Men på thet at thet icke skal widare vthkomma ibland folcket/ wilje wij alfwarliga förbiuda them/ at the

här efter icke tala i thetta namnet för någro menniskio.

18. Och the kallade them/ och bådo/ at the ingalunda meer tala/ eller lära skulle i JEsu namn. 14199

19. Tå swarade Petrus/ och Johannes/ och sade til them: Om thet är rättferdigt för Gudi/ at wij höre eder meer än Gudh 14200/ ther om mån J sielfwe döma:

20. Ty wij kunne icke förtiga thet wij sedt och hördt hafwe.

21. Tå hotade the them/ och läto gå them/ intet finnandes/ huruledes the kunde pina them för foleket skul: ty alle prisade Gudh för thet som skedt war.

22. Ty mannen war öfwer fyratijo åhr/ på hwilkom thetta helbregda teknet skedt war.

IV. Huru genom Apostlarnas lofsäijande/ och böön/ samt the första Christnas samdrächtighet Christi rike är förmerat wordet.

23. SEdan the läto them gå/ kommo the til sina/ och kungiorde them alt thet the öfwerste Presterna/ och Äldste til them sagt hade.

24. Tå the thet hörde/ vphofwo the endrächteliga sina röst til Gudh/ och sade: HErre/ tu äst Gudh/ som giordt hafwer himmel och jord/ hafwet/ och alt thet som ther vthi är.

25. Tu som genom tin tienares Davidz mun sagt hafwer: Hwij hafwa Hedningarna vprest sigh/ och folcket taget sigh före thet fåfängt är? 14201

26. Jorderikes Konungar trädde tilhopa/ och Förstarna församlade sigh ihoop/ emot HErran/ och emot hans Christ.

27. Sannerliga församlade sigh emot tin helga Son JEsum/ then tu smordt hafwer/ både Herodes/ och Pontius Pilatus/ medh Hedningarna/ och Jsraels folck:

28. Til at giöra hwad tin hand och rådh tilförene beslutit hade 14205/ at skee skulle.

29. Och nu/ HErre/ se til theras trugh/ och gif tina tienare/ at the medh alla tröst tala tin ord:

30. Vthräckiandes tina hand ther til/ at sundhet/ och tekn/ och vnder/ måga giöras genom tin helga Sons JEsu namn.

31. Och tå the bedit hade/ rördes rumet ther the vthi församlade woro; och the wordo alle fulle af them Helga Anda/ och talade Gudz ord medh tröst. 14202

32. Och vthi hela hopen som trodde/ war ett hierta och een siäl: och ingen af them sade något wara sitt af thet han åtte; vtan all ting woro them meenlig. 14203

33. Och Apostlarna båro medh stora kraft 14206 witnesbyrd til HErrans JEsu Christi vpståndelse; och stoor nådh war öfwer them alla.

34. Och ingen war heller ibland them som något fattades: ty så månge som åkrar eller huus åtte/ the sålde them/ och båro wärdet för thet som the såldt hade:

35. Och lade fram för Apostlarnas fötter; och delades hwarjom och enom/ efter som honom behof war.

36. Men Joses/ som ock kallades af Apostlarna Barnabas/ thet vthtydt är: Hugswalelsens son/ en Levit bördig af Cypren;

37. Han hade en åker/ then sålde han/ och bar fram wärdet/ och ladet för Apostlarnas fötter.

5. Capitel.

TÅ kom Ananias medh sine hustru Saphira/ och bar fram sina ägodelar; men somt hade han vndstungit: therföre föllo the både döde för Petro/ v. 1. Efter nu stoor vnder giordes af Apostlarna/ v. 12. Togo Presterna och the Sadduceer/ och satte them i fängelset. v. 17. Men HErrans Ängel lät them vth/ v. 18. Åter hade the them för Rådet: och efter the intet kunde skaffa/ begynte the rädslå huru the kunde förgiöra them/ v. 25. Tå swarade Gamaliel/ och rådde/ at man skulle låta them betämma/ v. 34. Och the hudflängde them/ och läto them gå/ v. 40.

I. Ananias/ och Saphira warda dödade.

MEn en man/ benämnd Ananias/ medh Saphira sin hustru/ sålde sina ägor;

2. Och hade lagt affides något af wärdet/ medh sine hustrus wetskap: och en deel bar han fram/ och lade för Apostlarnas fötter.

3. Tå sade Petrus: Anania/ hwij hafwer Satanas vpfylt titt hierta/ at tu skulle liuga för them Helga Anda/ och vndstinga somt af wärdet för åkren?

4. Tu hade wäl kunnat behållan/ tå tu honom hade: och tå han såld war/ war han ock i titt wåld. Hwarföre hafwer tu sådant företagit i titt hierta? Tu hafwer icke lugit för menniskior/ vtan för Gudi.

5. Tå Ananias hörde thessa orden/ föll han nedh/ och gaf vp andan: och en stoor räddhoge kom öfwer alla them som thetta hörde.

6. Tå stodo vnge män vp; togo honom af wägen/ båro honom bort/ och begrofwon.

7. Widh tre stunder ther efter/ kom ock hans hustru/ och wiste icke hwad skedt war/ och gick in.

8. Tå swarade Petrus henne: Säg migh/ hafwen J ock för så myckit såldt åkren? Tå sade hon: Ja/ hafwe wij så.

9. Tå sade Petrus til henne: Hwarföre woren J öfwerens/ at J skullen fresta Herrans Anda? Sij/ theras fötter som hafwa begrafwit tin man/ äro för dörene/ och the skola ock strax bära tigh vth.

10. Och strax föll hon nedh för hans fötter/ och gaf vp andan. Tå gingo the vnge män in/ och funno henne dödan; och båro henne vth/ och jordade henne när hennes man.

11. Och en stoor räddhoge kom öfwer hela församlingena/ och öfwer alla them som thetta hörde.

II. Stoor vnder giöras af Apostlarna.

12. OCh igenom Apostlarnas händer giordes mång tekn och vnder ibland folcket: och the woro endrächteliga alle vthi Salomons förhuus.

13. Men ingen annor dierfdes gifwa sigh in til them; vtan folcket hölt mycket af them.

14. Och hopen wäxte meer til/ af them som trodde HErranom/ både män och qwinnor:

15. Så at the vthbåro på gatorna siuka menniskior/ och lade them i sängiar/ och på bårar/ at tå Petrus kom gångandes/ måtte åth minsta hans skugge skyggia på någon af them.

16. Och församlade sigh en stoor hoop af nästa städerna til Jerusalem/ och förde tijt siuka/ och the som besatte woro medh the orena andar; och the wordo alle helbregda.

III. Apostlarna fängslas; men Gudz Ängel förlossar them.

17. TÅ stod then öfwerste Presten 14216 vp/ och alle the medh honom woro/ hwilke äro thet partij/ som kallas the Sadduceers; och wordo fulle medh nijt;

18. Och togo fatt på Apostlarna/ och satte them vthi almänneligit fängelse.

19. Men HErrans Angel lät dörena vp på fångahuset om nattena/ och hade them vth/ och sade:

20. Går/ och står i templet/ och säijer folckena all the ord som thetta lifwet tilhöra.

21. Tå the thetta hördt hade/ gingo the bittida om morgonen i templet/ och begynte til at lära. Tå kom then öfwerste Presten/ och the medh honom woro/ och kallade Rådet tilhopa/ och alle the Äldsta ibland Jsraels barn; och sände til fångahuset/ at the skulle hämta them.

22. Tå tienarena kommo/ och funno them icke i fångahuset/ kommo the igen/ och bodade them/

23. Säijande: Fångahuset funne wij ju granneliga igenläst/ och wächtarena ståndande vthan för dörene; men tå wij vpläste/ funne wij ther ingen.

24. Tå öfwerste Presten/ och templets Föreståndare/ och andre öfwerste Presterna hörde thetta talet/ begynte the warda twehogse om them/ hwad ther af warda wille.

IV. Apostlarna lära i templet; men hafwas therföre för Rädet.

25. TÅ kom en/ och bodade them: Sij/ the män som J insatt haden i fängahuset/ the äro i templet/ stä och lära folcket.

26. Tå gick föreståndaren medh tienarena/ och hade them fram vthan wåld: ty the räddes för folcket/ at the skulle stena them.

27. Och tå the hade ledt them tijt/ hade the them fram för Rådet; och then öfwerste Presten frågade them/

28. Säijandes: Hafwe wij icke en tijd och annan budit eder/ at J icke skullen lära i thetta namnet 14207? Och sij/ J hafwen vpfylt Jerusalem medh edar lärdom/ och wiljen draga öfwer oß thenna mansens blodh.

29. Tå swarade Petrus/ och Apostlarna/ och sade: Man måste meer lyda Gudh/ än menniskior. 14208

30. Wåra fäders Gudh hafwer vpwäckt 14209 JEsum/ then J dräpit hafwen/ och vphängdt på trädh:

31. Then hafwer Gudh medh sina högra hand vphögdt/ för en Höfding 14210 och Frälsare/ til at gifwa Jsrael bättring/ och syndernas förlåtelse. 14211

32. Och wij äre honom för witne 14212 til thet wij säijom; så ock then Helge Ande/ then Gudh gifwit hafwer them som honom lydachtige äro.

33. Tå the thetta hörde/ skar thet them i hiertat/ och the begynte rådslå/ at the måtte dräpa them.

V. Gamaliel gifwer hälsosamt rådh om Apostlarna.

34. TÅ stod en Pharisee vp i Rådet/ benämnd Gamaliel 14213/ en lagkloker/ then ibland alt folcket mycket afhållen war/ och bad at Apostlarna skulle som snarast gå afsides vth;

35. Och sade til them: J män af Jsrael/ seer til hwad J gιören medh thessa män.

36. För thessa dagar hof Theudas sigh vp 14214/ säijandes sigh någon wara; honom föll en hoop folck til widh fyrahundrat: han wardt ihiälslagen/ och alle the som trodde honom wordo förskingrade/ och kommo til intet.

37. Efter honom hof Judas sigh vp af Galileen/ i the dagar tå beskattningen skedde; han afwände mycket folck efter sigh: han blef ock borto/ och alle the som honom lydt hade wordo förskingrade.

38. Och nu säger jagh eder: Kommer intet widh thessa männerna/ vtan läter them betämma: ty är thetta rådh eller werck af menniskior/ så warder thet wäl om intet:

39. Men är thet af Gudi/ så kunnen J icke slå thet neder; så framt J welen icke finnas strida emot Gudh.

VI. Apostlarna blifwa hudflängde; men the lära äntå medh frögd.

40. TÅ föllo the alle in til hans rådh: och kallade Apostlarna/ läto hudflängia them/ och budo them/ at the icke skulle tala i JEsu namn; och läto gå them.

41. Men the gingo medh frögd ifrå Rådet/ at the woro wärdige lida smälek för hans namn skul: 14215

42. Och höllo hwar dagh vppå vthan återwändo/ at lära och predika Evangelium om JEsu Christo/ vthi templet/ och i all huus.

6. Capitel.

WJdh then tiden vthwalde Apostlarna samt menigheten/ siu män til skaffare öfwer theras förrådh och vthspijsning/ v. 1. Men Stephanus/ en af thessa siu/ giorde vnder/ och stoor tekn ibland folcket/ v. 8. Tå satte sigh några vp emot honom/ och disputerade medh honom/ v. 9. Och the förförde honom för the Äldsta; hade honom för Rådet/ och båro falsk witnesbyrd emot honom/ v. 11.

I. Siu skaffare warda vthwalde at förestå spijsningen.

VThi the dagar/ tå hopen af Lärjung arna förökades/ begynte the Greker knorra emot the Ebreer: therföre at theras enkior wordo förachtade vthi then dagliga tienstene. 14218

2. Tå kallade the tolf hela hopen af Lärjungarna tilsamman/ och sade: Thet är icke tilbörligit/ at wij skole öfwergifwa Gudz ord/ och achta hwad på bordet komma skal.

3. Söker förthenskul vth/ käre bröder/ siu män af eder/ som godt rychte hafwa/ och fulle äro medh them Helga Anda/ och wijsdom; them wilje wij befalla thetta ärendet.

4. Men wij wilje achta på bönen/ och at förkunna Gudz ord.

5. Och thet talet täcktes wäl hela hopen: och the vthwalde ther til Stephanus/ som war en man full medh troo och them Helga Anda; och Philippus 14217/ och Prochorus/ och Nicanor/ och Timon/ och Parmenas/ och Nicolaus/ som war en Proselyt af Antiochien.

6. Them hade the fram för Apostlarna. Och the bådo/ och lade händer på them.

7. Och Gudz ord förkofrade sigh/ och hopen af Lärjungarna wardt ganska stoor i Jerusalem: och en stoor hoop af Presterna wordo trone lydachtige.

II. Stephanus giör tekn; och dispurerar medh the otrogna.

8. MEn Stephanus/ som war full medh troo och starckhet/ giorde vnder/ och stoor tekn ibland folcket.

9. Tå reste sigh nägre vp af then Synagogon/ som kallades the Libertiners/ och the Cyreners/ och the Alexandriners/ och the Cilicers/ och Asianers/ och begynte til at disputera medh Stephanus.

10. Och the förmåtte icke stå emot then wijsdom/ och then Anda som talade.

III. Falsk witne warda andragne emot Steyhanus.

11. TÅ vndersatte the några män/ som skulle säija: Wij hafwe hördt honom säija hädesk ord emot Moses/ och emot Gudh.

12. Och the äggiade folcket/ och the Äldsta/ och the Skriftlärda; och gingo til/ och togo fatt på honom/ och hade honom in för Rådet.

13. Och drogo fram falsk witne/ the ther sade: Thenne mannen wänder icke igen at tala hädesk ord emot thetta helga rumet/ och emot lagen:

14. Ty wij hörde honom säija: JEsus af Nazareth skal kulslå thetta rumet/ och skal förwandla the stadgar/ som Moses hafwer fått oß.

15. Och alle the på Rädet såto/ sågo på honom/ och sågo hans ansichte likawist som ens Ängels ansichte.

7. Capitel.

TÅ begynte han påminna them Gudz löfte til fäderna/ begynnandes ifrån Abraham/ v. 1. Jn til Moses/ v. 17. Och thet löftet han fick/ v. 30. Och huru theras fäder altid hade warit Gudz röst/ och hans tienare olydige/ v. 35. Och dyrckat afgudar/ v. 40. Sedan bewijste han them/ at Gudh icke boor i sådana huus/ som medh händer bygde äro/ v. 44. Och straffade them hårdeliga therföre/ at the altid stå Gudh emot/ såsom theras fäder giordt hade/ v. 51. Så drefwo the honom vthu staden/ och stenade honom/ v. 54.

I. Stephanus förtäljer Gudz wälgierningar/ och löfte til fäderna;

TÅ sade then öfwerste Presten: Hafwer thetta sigh ock så?

2. Tå sade han: J män/ bröder/ och fäder/ hörer här til. Härlighetenes Gudh syntes wårom fader Abraham/ medan han war i Mesopotamien/ förr än han bodde i Haran;

3. Och sade til honom: Gack vthu titt land/ och ifrå tine slächt; och kom i thet land som jagh wil wisa tigh. 14219

4. Tå foor han vth af the Chaldeers land/ och bodde i Haran 14220: och tädan/ tå hans fader war död/ lät han föra honom hijt i thetta land 14221/ ther J nu vthi boon:

Til Abraham.

5. Och gaf honom ingen arfwedel här inne/ icke en foot bredt. Och han låfwade honom/ at han skulle honom thet gifwa til at besittia/ och hans sädh efter honom/ then tijd han ännu inga barn hade.

6. Men Gudh sade altså: Tin sädh skal warda främmande/ vthi främmande land; och the skola hafwa them vnder sigh i träldom/ och fara illa medh them i fyrahundrade åhr. 14222

7. Och thet folck som the tiena skola/ wil jagh döma/ sade Gudh: och sedan skola the gå ther vth/ och skola tiena migh i thetta rum.

8. Och han gaf honom omskärelsens förbund 14223: och han födde Jsaac 14224/ och omskar honom på ottonde dagen: och Jsaac födde Jacob 14225; och Jacob födde the tolf Patriarcher. 14226

9. Och the Patriarcher sälde Joseph för afwund skul/ in vthi Egypten 14227: och Gudh war medh honom.

10. Och han halp honom vthur all hans bedröfwelse/ och gaf honom nådh/ och wijsdom in för Pharao/ Konungen i Egypten: och han satte honom til höfwitzman öfwer Egypten/ och öfwer alt sitt huus. 14228

11. Så kom hunger 14229 öfwer hela Egypti land/ och Canaan/ och stoor twång; och wäre fäder funno ingen födo.

12. Men tå Jacob hörde/ at vthi Egypten war korn/ sände han wåra fäder första gången vth. 14230

13. Och tå han åter sände them vth/ wardt Joseph känder af sina bröder14231: och Pharao wardt vnderwist om Josephs slächt. 14232

14. Tå sände Joseph/ och kallade sin fader Jacob til sigh/ och all sin slächt/ til fem och siutijo siälar. 14233

15. Och Jacob foor nedh til Egypten; och blef död 14234/ han och wåre fäder:

16. Och wordo förde til Sichem 14235/ och lades i griften/ som Abraham köpt 14236 hade för penningar af Hemors barn/ som war Sichems (son).

17. Tå nu tiden tilstundadade om löftet 14237/ om hwilket Gudh hade sworit Abraham/ wäxte folcket/ och wardt förökat vthi Egypten: 14238

18. Til thes ther vpkom en annar Konung/ then intet wiste af Joseph. 14239

19. Han gick wårt slächte efter medh list/ och foor illa medh wåra fäder/ så at the vthkasta måste sin barn/ at the icke skulle blifwa lefwande. 14240

20. Samma tiden wardt Moses född/ och han war Gudi tåcker; och wardt fostrader i sins faders huus i tre månader. 14241

21. Tå han sedan vthkastad wardt/ tog Pharaos dotter honom vp/ och födde honom vp sigh för en son. 14242

22. Och wardt Moses lärd i all then wijsdom som the Egyptier hade; och war mächtig i ord och gierningar.

23. Men tå han wardt fyratijo åhr gammal/ kom honom i hiertat/ at han wille besee sina bröder Jsraels barn.

24. Och tå han såg/ at enom af them skedde orätt/ halp han honom/ och hämnade hans skada som orätt skedde/ och slog then Egyptien. 14243

25. Och han meente/ at hans bröder skulle förstå/ at Gudh genom hans hand skulle frälsa them: men the förstodo thet intet.

26. Och dagen ther efter/ syntes han ibland them/ ther the trätte tilhopa; och wille förlika them/ säijandes: J män/ J ären bröder/ hwij giören J hwarannan orätt? 14244

27. Men then som orätt giorde sinom nästa/ han stötte honom bort/ säijandes: Ho hafwer satt tigh til höfwitzman och domare öfwer oß?

28. Mån tu wilja slå migh ihiäl/ såsom tu slog then Egyptien i gåår?

29. Tå flydde Moses/ för thetta talet skul/ och wardt en främling vthi thet landet Madian; ther han twå söner födde.

30. Och efter fyratijo åhr/ syntes honom HErrans Ängel/ i öknene widh thet berget Sina/ vthi en brinnande låga vthu buskanom. 14245

31. Tå Moses thet såg/ förvndrade han sigh om then synena: men tå han gick fram/ och skulle skåda/ skedde HErrans röst til honom:

32. Jagh är tina fäders Gudh/ Abrahams Gudh/ Jsaacs Gudh/ och Jacobs Gudh. Tå wardt Moses förfärad/ och torde icke see tijt.

33. Tå sade HErren til honom: Lös tina skoor af tina fötter: ty thet rum/ som tu står vppå/ är ett heligt land.

34. Jagh hafwer wäl sedt mins folcks twång/ som är vthi Egypten/ och hafwer hördt theras suckan/ och är nederstigen til at frälsa them: så kom nu hijt/ jagh wil sånda tigh vthi Egypten. 14246

II. Föreställer Judarna Gudz nådewerck; och ther emot theras förhärdelse/ och thet ther på följde straff.

35. THenna Mosen/ som the försakade/ säijande: Ho giorde tigh til höfwitzman/ och domare? Honom (säger jagh) hafwer Gudh sändt för en höfwitzman/ och förlossare/ genom Ängelens hand/ som honom syntes i buskanom.

36. Han förde them vth/ giörandes vnder och tekn/ vthi Egypten/ och vthi röda hafwet 14247/ och vthi öknene/ i fyratijo åhr. 14248

37. Thenne är Moses/ som sade til Jsraels barn: En Prophet skal HErren edar Gudh vpwäckia eder af edra bröder/ såsom migh; honom skolen J höra. 14249

38. Thenne war then som vthi församlingen i öknene war medh Ängelen/ som talade medh honom på Sina berg 14250/ och medh wåra fäder: han vndfick lifsens ord til at gifwa oß:

39. Hwilkom edre fäder wille icke lydachtige waka; vtan drefwo honom ifrå sigh/ och wände sigh om medh sitt hierta til Egypten;

40. Säijande til Aaron: Giör oß gudar/ som gå för oß; ty wij wete icke hwad thenna Mosi wederfarit är/ som oß vthfördt hafwer af Egypti land. 14251

41. Och giorde the en kalf/ i the dagar; och offrade offer til afgudar/ och frögdade sigh öfwer sina händers werck. 14252

42. Tå wände Gudh sigh om/ och gaf them ther til/ at the dyrckade himmelens härskap 14253; såsom skrifwit står i Propheternas book 14254: J Jsraels huus/ hafwen J ock i the fyratijo åhr offrat migh i öknene offer och fää?

43. Och J vptogen Molochs tabernakel/ och edars Gudz Remphans stierno; the beläte som J giordt haden/ til at tilbedia them: och jagh skal bortkasta eder vthom Babylonien.

III. Wiser i hwad huus Gudh sin boning hafwer.

44. WÅre fäder hade witnesbyrdsens tabernakel vthi öknene; såsom han them förskickat hade/ säijandes til Mosen/ at han skulle giöra thet efter then eftersyn som han sedt hade. 14255

45. Hwilket ock wåre fäder anammade 14256/ och förde thet medh Josua vthi thet land som Hedningarna

inne hade/ hwilka Gudh vthdref för wåra fäders ansichte/ in til Davidz tijd:

46. Hwilken fan nådh för Gudi/ och bad/ at han måtte finna ett tabernakel til Jacobs Gudh. 14257

47. Men Salomon bygde honom ett huus. 14258

48. Doch then Alrahögste boor icke vthi the tempel som medh händer giord äro 14259; såsom Propheten säger:

49. Himmelen är mitt säte/ och jorden är min fotapall. Hwad huus wiljen J tå byggia migh/ säger HErren; eller hwad rum är til mina hwilo?

50. Hafwer icke min hand giordt thetta altsammans?

IV. Straffar Judarna för theras hårdnackenhet.

51. JHårdnackade/ och oomskorne i hiertat och öron 14260/ J stån altid emot then Helga Anda; sasom edra fäder/ sammalunda ock J.

52. Hwilken af Propheterna hafwa icke edra fäder förfölgdt? The hafwa ihiälslagit them 14261 som förkunnade thens Rättferdigas 14262 tilkommelse/ hwilkens förrädare och dråpare J nu woren:

53. J/ som vndfingen lagen genom Ängla skickelse 14263; och höllen then intet.

V. Judarna förbittras emot Stephanus; drifwen vth/ och stenan.

54. TÅ the thetta hörde/ skar thet them i theras hierta/ och beto samman tänderna öfwer honom.

55. Men han/ full af them Helga Anda/ säg vp i himmelen/ och fick see Gudz härlighet/ och JEsum stå på Gudz högra hand;

56. Och han sade: Sij/ jagh seer himmelen öpen/ och menniskiones Son stå på Gudz högra hand.

57. Tå ropade the medh höga röst/ och höllo sin öron til/ och stormade alle tillika til honom:

58. Och drefwo honom vthu staden/ och stenade honom. Och witnen lade sin kläder af widh en vng mans fötter/ som heet Saulus. 14264

59. Och the stenade Stephanum; och han åkallade/ och sade: HErre JEsu/ anamma min anda.

60. Och så bögde han sin knää neder/ och ropade medh höga röst: HErre/ räkna them icke thenna synden 14265. Och när han hade thet sagt/ afsomnade han.

8. Capitel.

THer efter blef förföljelsen stoor i Jerusalem; och Saulus lät sigh mycket ther til bruka/ v. 1. Philippus predikade i Samarien/ ther månge lärde om Christo/ v. 4. Simon/ en trulkarl/ och månge andre blefwo döpte. v. 9. Så kommo tijt Petrus/ och Johannes: the bådo/ och lade händerna på them; och the fingo then Helga Anda/ v. 14. När Simon thet såg/ böd han them penningar/ at han ock måtte få then machten/ v. 18. Men Petrus straffade honom therföre/ v. 20. Widh then tiden förde Gudz Ande Philippum til Drottningenes Camarerare af Ethiopien; honom omwände han til Christi troo/ v. 26. Och döpte honom/ v. 36. Philippus wardt funnen i Azot/ och predikade. v/ 40.

I. Stoor förföljelse i Jerusalem; hwilken ock befordras genom Saulus.

OCh Saulus hade samtyckt hans dödh 14266. Men på samma tijd/ wardt een stoor förföljelse emot then församling 14269 som war i Jerusalem: och the wordo alle förströdde omkring i Judee land/ och i Samarien/ förvthan Apostlarna.

2. Och några gudfruchtige män skiötte Stephanum/ och hade stoor grååt öfwer honom.

3. Men Saulus tog til at föröda församlingena; gick hijt och tijt i husen/ och drog fram män och qwinnor/ och lät sättia them i fängelse. 14267

II. Philippus predikar i Samarien.

4. MEn the som förströdde woro/ foro omkring/ och predikade 14270 ordet.

5. Och Philippus kom nedh vthi en stadh i Samarien/ och predikade för them om Christo.

6. Men folcket gåfwo acht vppå hwad Philippus sade; hörandes endrächteliga/ och seendes the tekn som han giorde:

7. Ty the orene andar foro vth af mängom som medh them besatte woro/ ropande medh höga röst: och månge borttagne och ofärdige wordo helbregda.

8. Och i then staden wardt stoor glädie.

III. Simon trulkarlen döpes; och begärer kiöpa Gudz vnders kraft för penningar.

9. SÅ war ther en man/ benämnd Simon/ som tilförene vthi then staden plägade bruka truldom/ och hade förwilt thet Samaritiska folcket/ säijandes sigh wara mycket myndigan.

10. Til honom höllo sigh alle både små och store/ säijande: Thenne är Gudz kraft/ hwilken stoor är.

11. Men the höllo sigh therföre til honom/ at han i lång tijd hade förwilt them medh sin truldom.

12. När the nu trodde Philippo/ som predikade om Gudz rike/ och om JEsu Christi namn/ wordo ther både män och qwinnor döpte.

13. Tå trodde ock Simon medh; och när han döpt war/ hölt han sigh in til Philippum: och tå han såg sådana tekn och krafter skee/ förvndrade han sigh storliga.

14. Tå nu Apostlarna/ som i Jerusalem woro/ fingo höra/ at Samarien hade anammat Gudz ord/ sände the til them Petrum/ och Johannem.

15. När the kommo ther nedh/ bådo the för them/ at the skulle få then Helga Anda.

16. Ty han war icke än tå fallen på någon thera; vtan the woro allenast döpte i HErrans JEsu namn.

17. Tå lade the händer på them/ och the fingo then Helga Anda.

18. När Simon såg/ at then Helge Ande gafs ther medh/ at Apostlarna lade händer på them/ böd han them penningar/ 14271

19. Säijandes: Gifwer ock migh then machten/ at hwem som hälst jagh lägger händer vppå/ han får then Helga Anda.

IV. Petrus straffar honom hårdeliga.

20. TÅ sade Petrus til honom: Thet tu fördömd worde medh tina penningar; efter tu menar at Gudz gåfwa kan fås för penningar.

21. Tu hafwer hwarken deel eller lott i thetta ordet: ty titt hierta är icke rätt för Gudi.

22. Therföre bättra tigh af thenna tine ondsko/ och bed Gudh/ at tigh tins hiertas tanckar måga förlåtna warda:

23. Ty jagh seer/ at tu äst full medh bitter galla/ och bebunden i wrånghet.

24. Tå swarade Simon/ och sade: Beder J HErran för migh/ at migh intet öfwergår af thet J saden.

25. Och sedan the hade betygat/ och talat HErrans ord/ wände the om igen åth Jerusalem; och predikade Evangelium i många städer i Samarien.

V. Philippus befalles möta Candaces kamererare; then han omwänder/ och döper.

26. MEn HErrans Ängel talade til Philippum/ och sade: Statt vp/ och gack söder vth/ then wägen som löper neder åth ifrå Jerusalem/ til Gaza som öde är.

27. Så stod han vp/ och gick. Och sij/ en Ethiopisk man en kamererer/ och wäldig när Drottning Candaces vthi Ethiopien/ hwilken hon hade satt öfwer alla sina håfwor; han war kommen til Jerusalem ther at tilbedia:

28. Och foor heem igen/ satt på sin wagn/ och laas then Propheten Esaias.

29. Tå sade Anden til Philippus: Gack fram/ och gif tigh in til thenna wagnen.

30. Tå lop Philippus fram/ och hörde honom läsa Propheten Esaias/ och sade: Förstår tu ock hwad tu läs?

31. Tå sade han: Huru skulle jagh förståt/ vtan migh någor wijstet? Och bad Philippus/ at han skulle vpstiga/ och sittia när sigh.

32. Och thet han laas i Skriftene war thetta: Såsom ett fåår wardt han ledder til at slachtas; och såsom ett lamb är tyst för honom som klipper thet/ så hafwer han icke öpnat sin mun. 14268

33. J hans förnedring är hans doom borttagen: men ho kan vthtala hans lifs längd 14272? Ty hans lijf är borttaget af jordene.

34. Tå swarade kamereraren Philippo/ och sade: Jagh beder tigh/ om hwem hafwer Propheten thetta sagt/ om sigh/ eller om någon annan?

35. Tå öpnade Philippus sin mun/ och begynte af thenna Skriftene predika Evangelium för honom om JEsu.

36. Och widh the foro fram åth wägen/ kommo the til ett watn: och kamereraren sade: Sij watnet; hwad hindrar/ at jagh icke döpes?

37. Tå sade Philippus: Om tu troor af alt hierta/ så må thet wäl skee. Han swarade/ och sade: Jagh troor JEsum Christum wara Gudz Son.

38. Och han lät hålla wagnen: och the stego nedh i watnet/ både Philippus och kamereraren; och han döpte honom.

39. Och när the gingo vp vthu watnet/ tog HErrans Ande Philippum bort/ och kamereraren såg honom intet sedan; vtan foor sin wägh/ och war gladh.

VI. Philippus predikar i Azot.

40. OCh Philippus wardt funnen i Azot; och wandrade omkring/ och predikade Evangelium i alla städer/ til thes han kom til Cesarea.

9. Capitel.

MEn Saulus förfölgde swårliga Gudz församling i Jerusalem: drog ock så i then meningen til Damascum/ v. 1. Tå blef han på wägen omwänd til Christi troo/ af Christo sielf/ v. 3. Och döpt af Anania i Damasco/ v. 10. Ther begynte han strax predika om Christo/ v. 20. När nu Judarna foro efter at dräpa honom/ drog han til Jerusalem/ och sedan til Tarsum/ v. 23. Ther efter kom Petrus til Lydda; ther botade han en borttagnan/ v. 32. Och i Joppe vpwäckte han Tabitha ifrå döda/ v. 36.

I. Saulus förföljer the Christna.

MEn Saulus hade ännu i sinnet trugh och slagh 14273 emot Herrans Lärjungar: och gick til öfwersta Presten;

2. Och han beddes af honom bref til the Synagogor i Damasco/ at hwem han finna kunde af thenna wägen/ män eller qwinnor/ them skulle han föra bundna til Jerusalem. 14274

II. Blifwer omwänd til Christi troo.

3. OCh widh han war i wägen/ och nalkades in til Damascum/ tå kringskeen honom hasteliga ett skeen af himmelen. 14275

4. Och han föll nedh på jordena/ och hörde ena röst/ säijandes til sigh: Saul/ Saul/ hwij förföljer 14280 tu migh?

5. Tå sade han: Ho äst tu/ HErre? Sade HErren: Jagh är JEsus/ then tu förföljer; tigh är swårt at spierna emot vdden.

6. Tå skalf han/ och bäfwade/ och sade: HErre/ hwad wilt tu jagh skal giöra? Sade HErren til honom: Statt vp/ och gack in i staden 14281/ och ther skal tigh warda sagt/ hwad tu giöra skalt.

7. Och the män som woro i sällskap medh honom/ stodo förskräckte/ hörandes wäl röstena/ och doch likwäl sågo the ingen. 14276

8. Tå stod Saulus vp af jordene/ och vplät sin ögon/ och kunde doch ingen see; vtan the togo honom widh handena/ och ledde honom in i Damascum.

9. Och han war i tre dagar/ så at han såg intet/ och intet åt/ eij heller drack.

III. Får sin syyn igen; och warder döpt i Damasco af Anania.

10. SÅ war vthi Damasco en Lärjunge/ benämnd Anamias; til honom sade HErren vthi een syyn: Anania. Och han sade: HErre/ här är jagh.

11. Och HErren sade til honom: Statt vp/ och gack in på then gaton/ som kallas then Rätta/ och sök vthi Juda huus en som heter Saulus/ af Tarsen: ty sij/ han beder.

12. Och han hafwer sedt i synen en man/ som heter Ananias/ inkomma/ och läggia handena på sigh/ at han skulle få sin syyn 14282 igen.

13. Tå swarade Ananias: HErre/ jagh hafwer hördt af mångom om thenna mannen/ huru mycket ondt han giordt hafwer tinom heligom vthi Jerusalem:

14. Och här hafwer han nu macht af the öfwersta Presterna/ til at binda alla the som åkalla titt namn.

15. Tå sade HErren til honom: Gack; ty han är migh en vthkorad redskap/ at han skal bära mitt namn in för Hedningar/ och för Konungar/ och för Jsraels barn.

16. Och jagh skal wisa honom/ huru mycket han lida skal för mitt namn skul.

17. Och Ananias gick åstadh/ och kom i huset; lade händer på honom/ och sade: Saul/ käre broder/ HErren hafwer sändt migh/ JEsus som syntes tigh i wägen som tu kom/ at tu skalt få tin syyn igen/ och vpfyllas medh them Helga Anda.

18. Och strax föllo af hans ögon såsom fiäll/ och han fick sin syyn/ och stod vp/ och lät döpa sigh:

19. Och tog maat til sigh/ och förstärckte sigh. Och war Saulus medh the Lärjungar som i Damasco woro i några dagar:

IV. Predikar om Christo.

20. OCh strax begynte han i Synagogorna predika Christum/ at han war Gudz Son.

21. Och förvndrade sigh alle som honom hörde/ och sade: Är icke thenne som i Jerusalem förstörde alla the som åkalla thetta namnet 14277? Och hijt är kommen ther vppå/ at han skulle föra them bundna til öfwersta Presterna?

22. Men Saulus förkofrade sigh ju meer och meer; och öfwerwan the Judar som bodde i Damasco/ bewisandes/ at thenne war Christus.

V. Judarna wilja dräpa Saulus; men han förwaras af Lärjungarna/ och kommer til Jerusalem.

23. EFter många dagar gingo Judarna til rådz emellan sigh/ at the skulle dräpa honom.

24. Men Saulus wardt förwarad om theras försåt: och the wachtade i portarna dagh och natt/ at the skulle få dräpa honom. 14278

25. Men Lärjungarna togo honom om natten/ och släppte honom öfwer muren/ och läto honom neder vthi en korg.

26. När Saulus kom til Jerusalem 14279/ böd han til at gifwa sigh in til Lärjungarna: och the woro alle rädde för honom/ icke troendes/ at han war worden Lärjunge.

27. Men Barnabas tog honom til sigh/ och hade honom bort til Apostlarna 14283: och förtälde them/ huru han hade sedt HErran i wägen/ och at han hade talat medh honom; och huru han hade manliga bewist sigh i JEsu namn vthi Damasco.

28. Och war han sedan medh them i Jerusalem/ gick vth och in/ och talade tröstelig a i HErrans JEsu namn:

29. Och talade/ och disputerade emot the Greker. Men the sökte efter at dräpa honom.

30. Tå bröderna thet förnummo/ fordrade the honom in til Cesareen/ och läto honom fara til Tarsum.

31. Så hade tå nu församlingarna frijd öfwer hela Judeen/ och Galileen/ och Samarien/ och förkofrade sigh: wandrandes i HErrans räddhoga/ och vpfyltes medh then Helga Andas tröst.

VI. Petrus kommer til Lydda/ och botar then borttagna Eneas.

32. SÅ hände sigh/ at tå Petrus wandrade allestädz omkring/ kom han ock til the heliga som bodde i Lydda.

33. Ther fan han en man/ benämnd Eneas/ som nu i otta åhr legat hade på säng/ och han war borttagen.

34. Och Petrus sade til honom: Enea/ bote tigh JEsus Christus; statt vp/ och bädda åth tigh sielfwom: och strax stod han vp.

35. Och honom sågo alle som bodde i Lydda/ och i Sarona/ och wordo omwände 14284 til HErran.

VII. Tabitha/ een gudfruchtig qwinna/ vpwäckes af Petro.

36. MEn i Joppe war een lärjunginna 14285/ benämnd Tabitha: thet vthtydes Dorcas/ thet är een rå; hon war full medh goda gierningar/ och almosor som hon gaf.

37. Så hände sigh i the dagar/ at hon wardt siuk/ och blef död: och the twådde henne/ och lade henne i salen.

38. Och efter Lydda war icke långt ifrå Joppe/ och Lärjungarna hörde at Petrus war ther/ sände the twå män til honom/ och bådo/ at han wille giöra sigh thet omak/ och komma til them.

39. Tå stod Petrus vp/ och kom til them. Och tå han war kommen/ hade the honom in i salen: och kring om honom stodo alla enkior gråtande/ och wijste honom kiortlar och kläder/ som Dorcas hade giordt them/ medan hon war medh them.

Petrus vpwäcker Tabeam af döda.

40. Tå dref Petrus them alla vth/ och föll nedh på sin knä/ och bad; och wände sigh om til kroppen/ och sade: Tabitha/ statt vp. Tå öpnade hon sin ögon: och som hon fick see Petrum/ satte hon sigh vp igen.

41. Och han räckte henne handena/ och reste henne vp; och kallade the heliga/ och enkiorna/ och antwardade them henne lefwandes.

42. Och thet wardt kunnigt öfwer hela Joppe: och månge begynte troo på HErran.

43. Så begaf sigh/ at han blef i många dagar i Joppe/ när en som heet Simon/ som war en lädermakare.

10. Capitel.

VThi Cesareen war en höfwitzman/ som heet Cornelius; honom befalte Gudh/ genom een syyn/ at han skulle sända efter Petrum/ och låta vnderwisa sigh: och han giorde så/ v. 1. Såg ock Petrus ena syyn/ och hörde ena röst/ som böd at han icke skulle hålla någon maat för meenlig/ v. 10. Tå kommo Cornelij bodskap til honom; och han drog medh them/ v. 17. När han kom til Cesareen/ och hade hördt Cornelius/ v. 24. Predikade han för them om JEsu Nazareno/ v. 34. Och the fingo then Helga Anda/ och läto döpa sigh/ v. 44.

I. Cornelius en höfwitzman i Cesareen seer een syyn.

VThi Cesareen war en man/ benämnd Cornelius/ en höfwitzman/ af then skaran som heet then Walske:

2. Gudelig/ och gudfruchtig 14299 medh alt sitt huus/ gifwandes folckena mycken almoso/ och bediandes Gudh altid.

3. Han såg vthi een syyn vppenbarliga/ widh nijonde timan på dagen/ Gudz Ängel inkomma til sigh/ och säija til sigh: Corneli.

4. Tå såg han vppå honom/ och wardt förfärad/ och sade: Hwad äret Herre? Tå sade han til honom: Tina böner/ och tina almosor äro vpkomne i åminnelse för Gudh.

5. Så sändt nu några män til Joppe/ och kalla til tigh Simon/ som ock kallas Petrus:

6. Han gäster när en som heter Simon lädermakare/ och hans huus är widh hafwet; then skal säija tigh hwad tu giöra skalt.

7. Och tå Ängelen/ som talade medh Cornelio/ war bortgången/ kallade han til sigh twå sina tienare/ och en gudfruchtig krigsknecht/ af them som togo wahra på honom:

8. Och förtälde them alt thetta/ och sände them til Joppe.

II. Een syyn blifwer wijst Petro.

9. PÅ then andra dagen/ tå the woro på wägen/ och begynte lida in til staden/ gick Petrus vp i salen/ til at bedia/ widh siette timan.

10. Och som han wardt hungrig/ wille han få sigh maat: och widh the tilredde/ kom en dwale öfwer honom:

11. Och han såg himmelen öpen/ och nederkomma til sigh ett faat/ såsom ett stort linnet kläde/ tilhopa bundet i alla fyra hörnen/ nederlåtet på jorden:

12. Vthi hwilko woro allahanda fyrafött diur på jorden/ och wildiur/ och the som krypande äro/ och the som flygande äro vnder himmelen.

13. Och een röst skedde til honom: Statt vp/ Petre; slachta/ och ät.

14. Tå sade Petrus: Jngalunda HErre; ty jagh hafwer aldrig ätit något meenligit/ eller orent.

15. Och rösten sade andra reso til honom: Thet Gudh hafwer reent giordt/ thet behöfwer tu icke kalla meenligit.

16. Och thetta skedde ock så tredie reson: och wardt fatet sedan igen vptaget i himmelen.

III. Petrus blifwer kallad af Cornelio; kommer/ och håller samtaal medh honom.

17. OCh tå Petrus begynte bekymrad warda widh sigh sielf/ hwad syyn thetta skulle wara/ som han sedt hade: sij/ männerna som sände woro af Cornelio/ woro för dörene/ och frågade efter Simons huus:

18. Och kallade the en vth/ och sporde/ om Simon/ som ock kallades Petrus/ war ther til herberge.

19. Och widh Petrus tänckte på synena/ sade Anden til honom: Sij/ ther äro tre män som sökia efter tigh.

20. Så statt nu vp/ och stig nedh/ och gack medh them/ intet twiflandes; ty jagh hafwer sändt them. 14286

21. Så steg Petrus nedh til männerna/ som sände woro af Cornelio til honom/ och sade: Sij/ jagh är then som J söken; för hwad saak ären J komne?

22. Swarade the: Cornelius then höfwitzmannen/ som är en rättferdig och gudfruchtig man/ och hafwer witnesbyrd af alt Judeska folcket/ hafwer fått befalning af en helig Ängel/ at han skulle kalla tigh vthi sitt huus/ och höra ord af tigh.

23. Tå kallade han them in/ och behölt them ther til herberges. Dagen ther efter foor Petrus medh them; och några bröder af Joppe följde honom.

24. Och then andra dagen kommo the in vthi Cesareen: och Cornelius förbidde them/ och hade kallat tilhopa sina fränder/ och sina bästa wänner.

25. Och tå ther til kom/ at Petrus skulle ingå/ gick Cornelius emot honom/ och föll nedh för hans fötter/ och tilbad honom.

26. Men Petrus reste honom vp/ säijandes: Statt vp; jagh är ock een menniskia.

27. Och som han hade talat medh honom/ gick han in/ och fan ther många som församlade woro;

28. Och sade til them: J weten/ at icke plägar låfligit wara/ at en Judesk man må vmgå eller komma til någon främmande 14287: men Gudh hafwer migh vnderwist/ at jagh inga menniskio skal räkna meenliga eller orena:

29. Therföre är jagh ock otwifwelachteligen kommen/ sedan jagh wardt kallad af eder. Så frågar jagh eder nu/ för hwad saak hafwen J kallat migh?

30. Tå sade Cornelius: Fyra dagar sedan/ fastade jagh in til thenna stunden/ och bad i mitt huus widh nijonde timan: och sij/ en man stod för migh i skinande kläder;

31. Och sade: Corneli/ tin böön är hörd/ och Gudh hafwer tänckt vppå tina almosor.

32. Så sändt nu några til Joppe/ och kalla til tigh Simon/ som ock kallas Petrus: han gäster vthi Simons lädermakares huus/ vth medh hafwet: när han kommer/ skal han tala medh tigh.

33. Så sände jagh och strax til tigh/ och tu giorde wäl at tu kom. Så äre wij nu här alle för Gudi/ til at höra alt thet tigh af Gudi befalt är.

IV. Petri predikan i Cesareen.

34. TÅ öpnade Petrus sin mun/ och sade: **Nu förnimmer jagh i sanning/ at när Gudi är intet anseende til personen;** 14288

35. Vtan i allahanda folck then som fruchtar honom/ och giör rätttferdigheten/ han är honom täck.

36. J weten wäl om thet talet/ som Gudh vthsändt hafwer til Jsraels barn/ bebodandes frijd genom JEsum Christum/ hwilken är HErre öfwer alt.

37. Om hwilket taal berychtat är öfwer hela Judeska landet/ och först begynt af Galileen/ efter then döpelsen som Johannes predikade. 14289

38. Huru Gudh hafwer smordt JEsum af Nazareth medh then Helga Anda/ och kraft; hwilken wandrade omkring/ giörandes wäl/ och hielpandes allom som besatte woro af diefwulen: ty Gudh war medh honom. 14290

39. Och wij äre witne til alt thet han giordt hafwer/ i Judeska landet/ och i Jerusalem: then dräpo the/ och hängde på trädh.

40. Thenna hafwer nu Gudh vpwäckt 14291 på tredie dagen/ och låtit honom warda vppenbar;

41. Jcke allo folckena/ vtan oß/ som Gudh tilförene til witne vthwaldt hade 14292: wij som åtom och druckom medh honom/ sedan han war vpstånden ifrå the döda.

42. Och han böd oß/ at wij skulle predika för folcket/ och witna at han är then som af Gudi tilskickad är/ til

en Domare öfwer lefwande och döda. 14293

43. Honom bära alle Propheterna 14294 witnesbyrd/ at hwar och en 14295 som troor på honom/ han skal få syndernas förlåtelse genom hans namn. 14296

V. Hwad samma predikan werckat hafwer.

44. WJdh Petrus ännu talade thessa orden/ föll then Helge Ande på alla them som talet hörde.

45. Och the trogne af omskärelsen/ som medh Petro komne woro/ förvndrade sigh/ at then Helga Andas gåfwa wardt ock vthguten öfwer Hedningarna:

46. Ty the hörde them tala medh tungomål 14297/ och prisa Gudh.

47. Tå swarade Petrus: Kan någor förbiuda/ at thesse icke döpas i watn/ som fått hafwa then Helga Anda/ så wäl som wij? 14298

48. Och så lät han döpa them i HErrans namn. Och the bådo honom/ at han skulle blifwa när them i några dagar.

11. Capitel.

TÅ Petrus kom til Jerusalem/ sade han Lärjungomen/ och them som woro af omskärelsen/ orsaken hwarföre han war ingången til Hedningarna/ v. 1. Och the som förströdde woro i then förföljelsen/ som war för Stephani skul/ predikade allstädes; ock för the Greker i Antiochien/ v. 19. Tijt blef ock Barnabas sänd til at styrckia them: han tog Saulum tijt til sigh; och ther begynte Lärjungarna först kallas Christne/ v. 22. Kom ock Agabus tijt/ och propheterade om then dyra tiden som war vnder then Keisaren Claudius/ v. 27.

I. The af omskärelsen knorra öfwer Petrum; men Petrus förswarar sigh.

TÅ fingo Apostlarna/ och the bröder som medh them woro i Judeen/ höra/ at ock Hedningarna anammade Gudz ord.

2. Och tå Petrus kom vp til Jerusalem/ begynte the som woro af omskärelsen/ kifwa medh honom;

3. Säijande: Tu hafwer ingånget til the män som förhud hafwa/ och hafwer ätit medh them.

4. Tå begynte Petrus förtälja them af begynnelsen/ thet ena medh thet andra/ säijandes:

5. Jagh war i Joppe stadh bediandes: tå kom jagh vthi en dwala/ och såg ena syyn; nemliga/ ett faat nederkomma/ såsom ett stort linnet kläde fyrahörnat/ nederlåtit af himmelen; och thet kom in til migh. 14300

6. Och när jagh gaf ther acht vppå medh ögonen/ wardt jagh warse/ och fick see fyrafött diur på jordene/ och wildiur/ och the ther krypande äro/ och the ther flygande äro vnder himmelen.

7. Och hörde een röst/ säijandes til migh: Statt vp/ Petre; slachta/ och ät.

8. Och jagh sade: Jngalunda/ HErre; ty intet meenligit eller oreent hafwer någon tijd kommet i min mun.

9. Swarade migh åter rösten af himmelen: Thet Gudh hafwer reent giordt/ thet måste tu icke räkna meenligit.

10. Och thet skedde tre resor: och wardt alt åter vptagit i himmelen.

11. Och sij/ i thet samma woro tre män för huset/ ther jagh vthi war/ the ther sände woro til migh af Cesareen.

12. Och sade Anden til migh/ at jagh skulle gå medh them/ och twifla intet. Tå följde migh ock thesse sex bröderna/ och wij kommo vthi mansens huus.

13. Och han förtälde för oß/ at han hade sedt en Ängel i sitt huus 14301/ then ther för honom stod/ och sade til honom: Sändt vth några män til Joppe/ och kalla til tigh Simon/ som ock kallas Petrus:

14. Then skal säija tigh ord/ hwar medh tu skalt frälst warda/ och alt titt huus.

15. När jagh hade begynt mitt taal/ föll then Helge Ande nedh på them/ såsom han ock i förstone nederföll på oß. 14302 14308

16. Så kom migh ihogh thet HErren sagt hade: Johannes hade döpt eder i watn; men J skolen döpte warda i them Helga Anda. 14303

17. Efter nu Gudh hafwer gifwit them lika gåfwo medh oß/ som troddom på HErran JEsum Christum; ho är jagh/ at jagh kunde stå emot Gudh?

18. När the thetta hörde/ tigde the/ och prisade Gudh/ säijande: Så hafwer ock nu Gudh gifwit Hedningomen bättring til lifs.

II. Evangelium warder predikat i Antiochien; hwarest the först warda nämnde Christne.

19. OCh the som förströdde 14304 woro/ för then bedröfwelsen skul/ som påkommen war för Stephani skul/ wandrade omkring alt in til Phenicen/ och Cypren/ och Antiochien/ talandes ordet för ingom/ vtan allenast för Judomen.

20. Och woro några män ibland them/ af Cypren/ och Cyrenen; när the kommo til Antiochien/ talade the ock til the Greker/ predikandes HErran JEsum.

21. Och HErr ans hand war medh them: och en stoor hoop togo widh trona/ och omwände 14309 sigh til HErran.

22. Så kommo tå tidende här om för then församling som war i Jerusalem: tå sände the Barnabam/ at han skulle fara til Antiochien.

23. När han ther kom/ och fick see Gudz nådh/ wardt han gladh; och förmanade them alla/ at the af hiertat skulle faste blifwa/ och hålla sigh in til HErran:

24. Ty han war en godh man/ och full medh then Helga Anda/ och troo. Och en stoor hoop medh folck förökades in til HErran.

25. Sedan foor Barnabas til Tharsen/ och wille vpsökia Saulum.

26. Tå han honom fan/ tog han honom medh sigh til Antiochien. Och så begaf thet sigh/ at the ett heelt åhr omgingo medh then församlingene/ och lärde mycket folck: och at Lärjungarna begynte först ther i Antiochien kallas Christne.

III. Agabus propheterar om then dyra tiden.

27. OCh vthi the dagar/ kommo några Propheter til medh af Jerusalem til Antiochien.

28. Och en af them/ benämnd Agabus 14305/ stod vp/ och vnderwiste them genom Andan/ at en stoor hunger komma skulle öfwer hela werldena: hwilken som skedde vnder then Keisaren Claudius.

29. Tå satte Lärjungarna sigh före/ efter som hwar förmåtte/ at sända något til hielp til the bröder som bodde i Judeen. 14306

30. Hwilket the ock giorde; och sände til the Äldsta/ genom Barnabe och Sauli hand. 14307

12. Capitel.

PÅ then tiden drap Herodes Jacobum/ Johannis broder/ v. 1. Han tog ock Petrum/ och lade honom i hächtelse: men HErrans Ängel halp honom ther vth/ v. 3. Och han kom i Marie Johannis moders huus/ och kungiorde thet bröderna; och drog så tädan/ v. 11. På then tiden war Herodes förtörnad på them i Tyro och Sidon; men the giorde feijd medh honom/ v. 20. Och när Herodes en tijd talade til folcket af domstolen/ slog honom HErrans Ängel; och han blef död/ v. 21.

I. Herodes dräper Jacobum medh swärd; och fängslar Petrum.

PÅ samma tijd tog Konung Herodes fatt på några af församlingene til at pina them.

2. Och drap han Jacobum Johannis broder medh swärd.

3. Och tå han såg/ at thet behagade Judomen wäl/ tog han ock fatt på Petrus: och thet war om Sötebrödzdagarna.

4. Tå han nu fick fatt på honom/ satte han honom i fängelse/ antwardandes honom fyra qwarteer 14312 krigsknechtar til at förwaran: achtandes efter Påskana hafwa honom vth för folcket.

5. Och Petrus förwarades i fängelset. Men församlingen hade böön til Gudh för honom vthan återwändo. 14313

6. När nu Herodes wille haft honom före/ i then samma nattene sof Petrus emellan twå krigsknechtar/ bunden medh twå kädior; och wachtarena woro för dörene/ och togo wahra på fängelset.

II. En Ängel förlossar Petrum vthu fängelset.

7. OCh sij/ HErrans Ängel stod för honom/ och ett skeen lyste i huset/ och stötte Petrum på sidona/ och wäckte honom vp/ säijandes: Statt vp snarliga. Och kädiorna föllo vthaf hans händer.

8. Och sade Ängelen til honom: Bindt om tigh/ och tag tina skoor vppå; han ock så giorde. Och han sade til honom: Tag tin kiortel vppå/ och följ migh.

9. Och så gick han vth/ och följde honom; och wiste icke at thet war sant som skedde af Ängelen/ vtan meente/ at han hade sedt een syyn.

10. Och the gingo fram genom then första och andra wachten/ och kommo til jernporten som drog åth staden: then öpnades them af sigh sielf; och the gingo ther vth/ dragandes fram åth een gato långt: och i thet samma kom Ängelen ifrå honom.

11. Tå Petrus kom til sigh igen/ sade han: Nu weet jagh förwisso/ at HErren hafwer sändt sin Ängel/ och tagit migh vthu Herodis hand/ och ifrån all Judeska folckens åstundan.

12. Och tå han besinnade sigh/ kom han til Marie huus/ som war Johannis moder/ then ock kallades Marcus:

och ther woro månge församlade/ och bådo.

13. Tå Petrus klappade på porten/ gick een piga vth at höra ho ther war/ benämnd Rode.

14. Och tå hon kände Petri röst/ lät hon icke vp porten/ för glädie skul: vtan lop in/ och bodade them/ at Petrus stod för porten.

15. Tå sade the til henne: Tu äst icke widh tin sinne; tå stod hon fast ther på/ at thet war så. Tå sade the: Hans Ängel 14314 äret.

16. Men Petrus hölt vppå at klappa. När the tå vpläto/ fingo the see honom/ och förvndrade sigh.

17. Tå teknade han them medh handene/ at the skulle tiga/ och förtälde them/ huru HErren hade frälst honom vthu fängelset; och han sade: Giörer Jacobo och bröderna bodh här om. Sedan gick han ther vth/ och drog bort på en annan stadh.

18. Men tå dager wardt/ war icke litet bekymmer ibland krigsknechterna/ hwad af Petro skulle wordet.

19. Och Herodes hade bodh efter honom/ och fan honom icke: ty lät han ransaka wachterna/ och hafwa them bort 14315. Och foor nedh af Judeen til Cesareen/ och dwaldes ther.

20. Och Herodes war illa til fridz medh them af Tyro och Sidon. Men the kommo endrächtige til honom/ och talade widh Blastum/ som Konungens kammererare war/ och begärade frijd: ty theras landzände hade sin näring af Konungens land.

III. Herodes blifwer flagen af Ängelen/ och döör.

21. TÅ beståmde Herodes en dagh/ och klädde sigh vthi Konungslig kläder/ och satte sigh på domstolen/ och hade ett taal til them:

22. Och folcket ropade: Gudz röst är thetta/ och icke menniskiors.

23. Och strax slog honom HErrans Ängel/ therföre at han icke gaf Gudi ährona; och han wardt vpfräten af matkar/ och gaf vp andan.

24. Men Gudz ord wäxte och förökades. 14310

25. Men Barnabas/ och Paulus foro igen til Jerusalem/ och fingo then vndsättning 14311 14316 ifrå sigh; och togo medh sigh Johannes/ som ock kallades Marcus.

13. Capitel.

VThi Antiochien blefwo Barnabas och Saulus efter Gudz befalning afsöndrade/ och skickade til Cypren/ v. 1. När the kommo til Paphum/ wille Sergius/ landzhöfdingen höra them/ v. 6. Men Elymas en trulkarl förhindrade them; therföre slog honom Paulus medh blindhet/ v. 8. Sedan kommo the til Antiochien i Pisidia; predikade i Synagogon/ och bewiste at Christus war Messias/ som vthläfwad är i Skrifterna v. 13. Men efter the icke wille antaga them/ drogo the tädan til Jconium/ v. 42.

I. Paulus och Barnabas warda sände til Cypren.

OCh woro vthi then församling i Antiochien någre Propheter/ och Lärare: ibland them war Barnabas/ och Simeon/ som kallades Niger; och Lucius af Cyrenen/ och Manahen/ som war vpfödd medh Herode Tetrarcha; och Saulus.

2. När the samme tiente HErranom/ och fastade/ sade then Helge Ande: Skiljer migh vth Barnabam/ och Saulum 14317/ til thet werck/ som jagh hafwer kallat them til. 14318

3. Tå fastade the/ och bådo/ och lade händer på them 14319/ och läto them fara.

4. Och som the sände woro af then Helga Anda/ drogo the til Seleuciam; och seglade tädan in til Cypren.

5. Och tå the woro i then staden Salamine/ predikade the Gudz ord vthi Judarnas Synagogor: och Johannem hade the för en tienare.

II. Landzhöfdingen Sergius wil höra them.

6. OCh tå the öfwerfarit hade öna alt in til (then staden) Paphum/ funno the ther en trulkarl 14320/ som war en falsk Prophete/ en Jude/ som heet Bar Jesus.

7. Han war medh landzhöfdinganom/ som heet Sergius Paulus/ hwilken en förståndig man war. Han kallade til sigh Barnabam/ och Saulum/ och begärade höra Gudz ord.

III. Elymas/ som thet wille hindra/ warder slagen medh blindhet.

8. MEn trulkarlen Elymas/ ty hans namn vthtydes så/ stod them emot/ och wille wända landzhöfdingan ifrå trone.

9. Men Saulus/ then ock Paulus heet/ full medh then Helga Anda/ såg på honom;

10. Och han sade: O tu diefwuls barn/ full medh alt bedrägerij/ och medh alla list/ fiende til alt thet rättferdigt är/ tu läter icke af at förwända HErrans rätta wägar.

11. Och nu sij/ HErrans hand är öfwer tigh/ och tu skalt warda blind/ och icke see solena en tijd långt. Och strax föll på honom tökna och mörker: och han gick omkring/ sökiandes efter at någor måtte tagan widh handena/ och ledan.

12. Tå landzhöfdingen 14355 såg hwad skedt war/ trodde han/ och förvndrade sigh öfwer HErrans lärdom.

IV. Pauli äthskilliga resor; och hans predikan vthi Antiochien.

13. TÅ Paulus/ och the medh honom woro/ foro ifrå Papho/ kommo the til Pergen i Pamphylien; och Johannes 14321 skildes ifrå them/ och foor igen til Jerusalem.

14. Men the drogo genom the landzändar ifrå Pergen/ och kommo til Antiochien/ i thet landet Pisidien; och gingo in vthi Synagogon om Sabbathsdagen/ och satte sigh.

15. Och sedan lagen woro läsen/ och Propheterna/ sände the öfwerste af Synagogon til them/ säijande: J män och bröder/ hafwen J något at tala til folckets förmanelse/ så talen.

16. Tå stod Paulus vp/ och gaf tekn 14322 medh handene/ at the skulle wara tyste/ och sade: J män af Jsrael/ och J som fruchten Gudh/ hörer här til:

17. Thetta folcks Jsraels Gudh hafwer vthwaldt wåra fäder/ och vphögt folcket/ tå the främlingar woro vthi Egypti land 14323; och fördt them ther vth medh högom arm. 14324

18. Och widh fyratijo åhr långt/ led han theras seder vthi öknen: 14325

19. Och nederlade siuhanda folck 14326 vthi Canaans land; och skifte theras land emellan them medh lott. 14327

20. Och sedan/ widh femtijo och fyrahundrade åhr/ gaf han them domare 14328/ in til Propheten Samuel.

21. Och ther efter begärade the Konung 14329: och Gudh gaf them Saul 14330 Kis son/ en man af Ben-Jamin slåchte/ i fyratijo åhr.

22. Sedan satte han honom af/ och vpsatte öfwer them David til en Konung/ hwilkom han gaf witnesbyrd/ och sade: Jagh hafwer funnit David Jesse son/ en man efter mitt hierta 14331/ han skal giöra all min wilja.

23. Af hans sädh hafwer Gudh vptagit Jsraels Frälsare/ JEsum/ efter som han låfwat hade. 14332

24. Såsom Johannes predikade Jsraels folcke döpelse til bättring/ förr än han begynte. 14333

25. Och när Johannes hade vpfylt sitt lop/ sade han: Then Jhållen migh före/ then är jagh icke; men sij/ han kommer efter migh 14334/ hwilkens skoor jagh icke wärdig är draga af hans fötter.

26. J män och bröder/ Abrahams slächtes barn/ och the som ibland eder fruchta Gudh/ eder är thenna salighetenes ord sändt. 14335

27. Ty the som bodde i Jerusalem/ och theras öfwerste/ efter the icke kände honom 14336/ eller Propheternas röster/ som alla Sabbather läsas 14337/ vpfylte the them medh sin doom.

28. Och ändoch the ingen dödzsak funno medh honom/ beddes the likwäl af Pilato/ at han skulle dräpa honom. 14338

29. Och när the hade fulbordat alt thet som skrifwit war om honom/ togo the honom neder af trädh/ och lade honom i grafwena. 14339

30. Men Gudh hafwer vpwäckt honom ifrå the döda: 14340

31. Och han hafwer warit sedder 14341 i många dagar/ af them som medh honom vpkomne woro ifrå Galileen til Jerusalem/ hwilke hans witne äro til folcket.

32. Och wij förkunnom eder/ at thet löfte 14342 som til fäderna giordt war/ thet hafwer Gudh fulkomnat oß theras barnom/ i thet han vpwäckt hafwer JEsum;

33. Såsom i andra Psalmen skrifwit är: Tu äst min Son/ i dagh hafwer jagh födt tigh. 14343

34. Men at han vpwäckte honom ifrå the döda/ så at han icke skal meer igen komma til förgängelighet/ sade han så: Then nådh 14344 som David låfwad är/ skal jagh eder troliga hålla.

35. Therföre säger han ock annorstädz: Tu skalt icke tilstädia/ at tin helige skal see förgängelse. 14345

36. Ty tå David i sinom tijd hade tient Gudz wilja/ afsomnade han 14346/ och wardt lagd til sina fäder/ och såg förgängelse.

37. Men then som Gudh vpwäckt hafwer/ han såg ingen förgängelse.

38. Så skal eder nu wetterligit wara/ J män och bröder/ at genom honom warder eder förkunnad syndernas förlåtelse; 14347

39. Och af allo ther J icke medh kunden rättferdige warda vthi Mose lagh: men hwilken som troor på thenna/ han warder rättferdigad. 14348

40. Så seer nu til/ at eder icke öfwerkommer thet som sagt är i Propheterna:

41. Seer til/ J förachtare/ och förvndrer eder/ och warder til intet: ty jagh skal wercka i edra dagar ett werck/ thet J icke troo skolen/ om någor thet eder förtäljer. 14349

V. Månge anamma ordet; men the härdnackade Judar förfölja Apostlarna/ och jaga them af staden.

42. NÄr nu Judarna woro gångne vthu Synagogon/ bådo Hedningarna/ at the wille hafwa thessa orden för them på nästa Sabbathen.

43. Tå folcket war åthskildt/ följde Paulum och Barnabam månge Judar/ och gudfruchtige Proselyter; til hwilka the talade/ och rådde them at the skulle blifwa stadige i Gudz nådh.

44. Men på nästa Sabbathen ther efter/ församlade sigh så när hele staden/ til at höra Gudz ord.

45. Och när Judarna sågo folcket/ wordo the fulle medh nijt/ och sade twärt emot thet som Paulus sade/ emotsäijandes och talandes hädelse.

46. Tå togo Paulus och Barnabas tröst til sigh/ och sade: Eder borde man först säija Gudz ord 14350; men efter thet J drifwen thet ifrån eder/ och hållen eder owärdiga til ewinnerligit lijf/ sij/ så wilje wij wända oß til Hedningarna. 14351

47. Ty HErren hafwer så budit oß: Jagh hafwer satt tigh Hedningomen för ett Lius 14352/ at tu skalt wara salighet in til jordenes ända.

48. Och Hedningarna hörde thetta medh glädie/ och prisade HErrans ord; och trodde så månge som beskärde 14356 woro til ewinnerligit lijf.

49. Och HErrans ord wardt vthspridt öfwer alla then engden.

50. Men Judarna togo til at äggia gudeliga och ährliga qwinnor/ och the öfwersta i staden; och vpwäckte förföljelse 14353 emot Paulum och Barnabam/ och drefwo them vthu sina landzändar.

51. Men the skuddade stofftet 14354 af sina fötter på them/ och kommo til Jconien. Och Lärjungarna wordo vpfylte medh frögd/ och then Helga Anda.

14. Capitel.

SOm the nu begynte predika vthi Jconien/ wardt een twedrächt vthi staden: therföre flydde the/ v. 1. Och i Lystra giorde Paulus en man färdigan i fötterna/ v. 8. Tå meente folcket i staden at the woro gudar/ och wille offra them/ v. 11. Men Apostlarna gåfwo sigh vth ibland folcket/ och förhindrade thet/ v. 14. Och någre Judar äggiade folcket/ at the stenade Paulus/ v. 19. Ther efter drogo the til Derben/ Lystram/ Pisidien/ Pamphylien och Pergen/ och sedan til Antiochien/ v. 20.

I. Apostlarna predika vthi Jconien; men somlige af folcket giöra vplopp.

SÅ hände sigh vthi Jconien/ at the kommo tilsammans/ och predikade vthi Judarnas Synagogo: så at en mächtig stoor hoop af Judarna/ och jemwäl af Grekerna begynte troo.

2. Men the Judar som icke trodde/ vpwäckte och rette Hedningarnas sinne emot bröderna.

3. Så blefwo the ther i lång tijd/ och handlade stadeliga/ i HErranom/ som witnesbyrd gaf til sina nådz ord/ och lät skee tekn och vnder 14357 genom theras händer.

4. Och begynte then menige man i staden söndra sigh; så at somlige höllo medh Judomen/ och somlige

medh Apostlomen.

5. Och wardt ett vplop giordt af Hedningarna/ och Judarna/ och theras öfwerstar/ så at the wille öfwerfalla them medh wåld/ och stena them. 14358

6. Hwilket tå the förnummo/ flydde 14359 the til the städer i Lycaonien/ Lystra/ och Derben/ och then engden alt ther omkring:

7. Och predikade ther Evangelium.

II. J Lystra giör Paulus en krympling färdig i fötterna.

8. OCh en man i Lystra/ kranck i sina fötter/ satt ther ofärdig ifrå sins moders lijf/ och hade aldrig gånget.

9. Thenne hörde Paulum tala. Så såg han på honom/ och förmärckte at han hade troo til at få sina helbregdo.

10. Ty sade han til honom medh höga röst: Vprätt tigh på tina fötter. Och han språng vp 14360/ och begynte til at gå.

III. Hedningarna wilja offra Paulo och Barnaba; men the wägrade thet.

11. TÅ folcket såg thet Paulus giordt hade/ vphofwo the sina röst på Lycaoniskt måål/ säijande: Gudar äro komne nedh til oß i menniskio liknelse. 14361

12. Och the kallade Barnabam Jupiter; men Paulum kallade the Mercurius/ efter han förde ordet.

13. Och Jupiters Prest/ som war för theras stadh/ hade oxar och krantsar fram för dörena/ och wille samt medh folcket offra.

14. Tå Apostlarna/ Paulus och Barnabas thet hörde/ refwo the sin kläder 14362 sönder/ och sprungo vth ibland folcket/ ropandes;

15. Och säijandes: J män/ hwij gićren J thetta? Wij äre ock menniskior/ lika som J/ dödelige 14363: och förkunnom eder Evangelium/ at J skolen omwändas ifrå thenna fåfängheten in til lefwandes Gudh/ som giordt hafwer himmel och jord/ och hafwet/ och alt thet vthi them är: 14364

16. Hwilken i framliden tijd hafwer låtit alla Hedningar gå sina egna wägar. 14365

17. Ändoch han icke lät sigh sielfwan wara vthan witnesbyrd 14375/ i thet han giorde wäl emot oß/ gifwandes oß regn och fruchtsam tijd af himmelen; vpfyllandes wår hierta medh maat/ och glädie. 14366

18. Och tå the thetta sade/ stilte the folcket medh platz/ at the icke offrade til them.

IV. Paulus warder stenad; men kommer sigh före igen.

19. SÅ kommo ther några Judar til/ vthaf Antiochien och Jconien; hwilke så bestämplade medh folcket/ at the stenade 14367 Paulum/ och släpade honom vthu staden/ menandes at han war död.

20. Och widh Lärjungarna stodo ther omkring honom/ reste han sigh vp 14368/ och gick in i staden.

V. Evangelium predikas/ och stadfästes på äthskilliga orter.

OCh dagen ther efter/ färdades han tädan medh Barnabas til Derben:

21. Och predikade Evangelium i then staden. Och tå the ther många lärdt hade/ kommo the igen til Lystra/

och Jconien/ och Antiochien:

22. Styrckiandes Lärjungarnas siälar/ och förmanandes at the skulle blifwa stadige i trone 14369; och at igenom mycken bedröfwelse måste wij ingå i Gudz rike. 14370

23. Och när the hade vthwaldt 14371 Prester för hwar och een församling/ och hade bedit och fastat/ befalte the them HErranom/ then the vppå trodde.

24. Och the foro igenom Pisidien/ och kommo in vthi Pamphylien. 14372

25. Och tå the predikat hade i Perge/ foro the neder til (then staden) Attalien.

26. Och tädan seglade the til Antiochien/ tädan the vthi Gudz nådh befalte 14373 woro/ til thet werck som the vthrättat hade.

27. Och tå the ther kommo/ hade the tilhopa församlingena/ och vnderwiste them/ hwad Gudh medh them giordt hade 14374; och at han vplåtit hade trones dör för Hedningomen.

28. Och the blefwo ther medh Lärjungarna ett godt skifte.

15. Capitel.

OCh ther blef ibland bröderna een stoor twedrächt/ om man i nya Testamentet behöfde hälla omskärelsen och lagsens ceremonier: therföre sände the Paulum medh Barnaba til Jerusalem/ v. 1. Ther kommo Apostlarna tilhopa; och beslöto/ at sådant intet behöfdes til saligheten/ vtan allena Gudz nådh och Christi troo/ v. 6. Så sände the några män medh them tilbaka/ och skrefwo them thenna swaren til/ v. 22. Några dagar ther efter/ blef Paulus medh Barnaba oens/ therföre at han icke wille hafwa Marcum medh sigh til församlingarna: och the drogo ifrå hwarannan/ hwar på sin wägh/ v. 36.

I. Brödernas twist om omskärelsen/ och om lagen.

OCh kommo någre neder af Judeen/ och lärde bröderna: Vtan J låten eder omskära efter Mose sätt 14376/ så kunnen J icke blifwa salige. 14377

2. Tå wardt een twedrächt och träta/ icke then minsta/ så at Paulus och Barnabas föllo emot them: och therföre skickade the/ at Paulus och Barnabas/ och någre andre af them/ skulle vpfara til Apostlarna/ och til Presterna i Jerusalem/ för thetta spörsmålet skul. 14378

3. Och så wordo the förfordrade af församlingene/ och foro genom Phenicen/ och Samarien/ och förtälde Hedningarnas omwändelse; och giorde ther medh allom brödromen stoor glädie.

4. När the nu kommo til Jerusalem/ wordo the vndfångne af församlingene/ och af Apostlarna/ och the Äldsta: och the förkunnade alt thet Gudh hade giordt medh them.

5. Tå reste sigh vp någre af the Phariseers partij/ som widh trona tagit hade/ säijande/ at man måste omskära them/ och biuda vppå/ at man hålla skulle Mose lagh.

II. Apostlarnas möte i Jerusalem.

6. TÅ församlade sigh Apostlarna och Presterna/ til at ransaka om thet ärendet.

7. Och när nu fast ther om frågat war/ stod Petrus vp/ och sade til them: J män och bröder/ J weten at vthi förgången tijd ibland oß hafwer Gudh vthwaldt/ at Hedningarna hörde Evangelij ord genom min mun/ och

trodde. 14379

8. Och Gudh/ som hiertat känner 14380/ witnade medh them/ gifwandes them then Helga Anda/ så wäl som oß: 14381

9. Och giorde ingen åthskildnad 14397 14382 emellan oß/ och them; vtan reengiorde theras hierta genom trona.

10. Hwij fresten J tå nu Gudh/ at J wiljen läggia thet ook på Lärjungarnas hals/ thet hwarken wåra fäder/ eller wij bära kunde? 14383

11. Vtan genom HErrans JEsu Christi nådh 14384 troo wij/ at wij skole salige warda/ såsom ock the. 14385

12. Tå tigde hele hopen/ och hörde på Barnabas/ och Paulus/ som förtälde hwad tekn och vnder Gudh genom them ibland Hedningarna 14398 giordt hade.

13. När the tystnade/ swarade Jacobus/ och sade: J män och bröder/ hörer migh:

14. Simeon hafwer förtäldt/ huruledes Gudh först sökt hafwer/ och anammat ett folck til sitt namn vthaf Hedningarna. 14386

15. Och medh honom draga öfwerens Propheternas ord; såsom skrifwit är:

16. Ther efter wil jagh komma igen/ och åter vpbyggia Davidz tabernakel/ som förfallet är; och wil bota the refwor som ther på äro/ och vprätta thet: 14387

17. At thet som qwart är af menniskiorna/ skola spörja efter HErran; och theslikes alla Hedningar/ öfwer hwilka mitt namn 14399 nämndt är/ säger HErren/ som alt thetta giör.

18. Gudi är all hans werck kunnig/ ifrå werldenes begynnelse.

19. Therföre besluter jagh/ at man icke skal bekymra them som af Hedningarna omwändas til Gudh:

20. Vtan at man skrifwer them til/ at the hafwa återhåld af afgudars besmittelse 14388/ och af bolerij 14389/ och af thet som förqwafdt är/ och af blodh. 14390

21. Ty Moses hafwer af ålder i alla städer them som honom predika vthi Synagogorna/ ther han på alla Sabbather läsen warder. 14391

III. Apostlarnas bref til Antiochien.

22. TÅ belefwade Apostlarna och Presterna/ medh hela församlingene/ at man vthwalde några män af them/ och sände til Antiochien medh Paulo och Barnaba: nemliga/ Judas/ som kallades Barsabas/ och Silas/ som woro ypperste männerna ibland bröderna.

23. Och the fingo them bref i händerna/ widh thetta sinnet: Wij Apostlar/ och Äldste/ och bröder/ önskom them brödrom som äro af Hedningomen vthi Antiochien/ och Syrien/ och Cilicien/ hälso.

24. Efter wij hördt hafwe/ at någre äro vthgångne 14400 af oß 14392/ och hafwa förwildt eder medh läro/ och förwändt edra siälar/ biudandes/ at J skolen låta eder omskära/ och hålla lagen/ them wij thet icke befalt hafwe. 14393

25. Therföre syntes oß endrächteliga i wåra församling/ at taga några män vth/ och sända til eder/ medh oß älskeligom/ Barnaba och Paulo:

26. Som äro the män/ som sina siälar vthsatt hafwa/ för wårs HErras JEsu Christi namn.

27. Så sände wij nu Judas och Silas; the som ock medh munnen skola säija eder thet samma.

28. Ty them Helga Anda/ och oß syntes ingen yttermera tunga läggia på eder/ vtan thessa stycken som af nödene äro:

29. Nemliga/ at J hafwen återhåld 14394 af thy som afgudom offrat är 14401/ och af blodh 14402/ och af thet förqwafdt är/ och af bolerij 14403: för hwilken stycke om J eder förwaren/ så giören J wäl. Farer wäl.

30. När the nu hade fått sin afsked/ kommo the til Antiochien; och församlade then meniga man/ och fingo them brefwet.

31. När the thet läsit hade/ wordo the glade af then trösten. 14404

32. Men Judas och Silas/ efter the ock woro Propheter/ förmanade the bröderna medh mång ord/ och styrckte them.

33. Och blefwo ther i någon tijd: och wordo sedan igensände medh frijd ifrå bröderna til Apostlarna.

34. Och Silas täcktes at blifwa ther.

35. Men Paulus och Barnabas wistades i Antiochien/ lärandes och förkunnandes HErrans ord/ medh mångom androm.

IV. Paulus och Barnabas warda oenige.

36. MEn efter några dagar/ sade Paulus til Barnabas: Wij wilje fara tilbaka igen/ och besee wåra bröder/ i alla städer ther wij HErrans ord förkunnat hafwe/ huru the hafwa sigh.

37. Men Barnabas rådde/ at the skulle taga medh sigh Johannem/ then ock Marcus kallades. 14395

38. Tå wille icke Paulus/ at then skulle följa them/ som hade trädt ifrå them i Pamphylien 14396/ och icke följgdt them til wercket.

39. Och så skarp wardt theras träta/ at then ene skildes ifrå then andra. Och Barnabas tog Marcum til sigh/ och seglade til Cypren.

40. Men Paulus vthwalde Silam/ och foor sina färde/ befalter i Gudz nådh af bröderna:

41. Och wandrade omkring i Syrien och Cilicien/ styrckiandes församlingarna.

16. Capitel.

TÅ Paulus kom til Lystra/ omskar han Timotheus/ v. 1. Och när han hade styrckt församlingarna i Asien/ v. 4. Drog han in i Macedouten/ v. 12. Ther omwände han Lydia til Christi troo/ vthi Philippis/ v. 13. Han vthdref ock en spådoms anda af een piga/ v. 16. Och blef therföre satt i fängelse/ v. 19. Men HErren halp honom ther vth/ medh een jordbäfning/ v. 25. Wachtmästaren wille dräpa sigh sielf; men blef omwänd til Gudz kundskap/ v. 27. Sedan kommo Rådherrarna/ och togo them vthu fängelset/ och läto them fara/ v. 35.

I. Paulus låter omskara Timotheum; och styrcker församlingarna efter Andans förordning.

OCh han kom til Derben/ och Lystra 14405: och sij/ ther war en lärjunge 14425/ benämnd Timotheus 14406/ een Judesk qwinnos son/ then ther trogen war 14407; men fadren war en Greek.

2. Then samme hade ett godt rychte af the bröder som woro i Lystris/ och Jconien.

3. Tå wille Paulus/ at han skulle fara medh honom; och tog och omskar honom/ för the Judar skul 14408 som woro i the rum: ty the wiste alle/ at hans fader war en Greek.

4. Och ther the foro genom städerna/ befalte the them hålla the stadgar som af Apostlarna och Presterna i Jerusalem beslutne woro. 14426 14409

5. Och wordo the församlingar stadfästa i trone/ och förökades på talet hwar dagh.

6. Tå the wandrade genom Phrygien/ och Galatie landskap/ wardt them förmeent af them Helga Anda tala ordet i Asten.

7. Therföre foro the in i Mysien/ och bödo til at fara in i Bithynien; och Anden tilstadde them icke.

8. Men tå the hade farit genom Mysien/ foro the nedh til Troadem. 14410

9. Och een syyn syntes Paulo om nattena: En Macedonisk man stod och bad honom/ säijandes: Faar in i Macedonien/ och hielp oß.

10. Och strax han hade sedt synena/ tänckte wij til at fara in i Macedonien; och wore wisse ther vppå/ at HErren hade kallat oß til at predika Evangelium för them.

11. Tå wij nu seglade af Troade/ kommo wij wår rätta koos til Samothracien; och dagen ther efter til Neapolis:

12. Och tädan til Philippos/ som är ypperste staden i Macedonien/ och är en fristad 14427. Och wistades wij vthi then staden några dagar.

II. Purpurkrämerskan Lydia blifwer omwänd.

13. OCh om Sabbathsdagen ginge wij vth af staden til älfwena/ ther man plägade bedia; och satte oß nedh/ och talade medh qwinnor/ som ther tilsamman kommo.

14. Och een gudelig qwinna/ benämnd Lydia/ een purpurkrämerska/ vthaf the Thyatirers stadh/ lydde til: och HErren öpnade hennes hierta/ at hon gaf acht på thet Paulus sade.

15. Och hon lät sigh döpa/ och alt sitt huus: och bad them/ säijandes: Om J hållen migh therföre/ at jagh troor på HErran/ så kommer i mitt huus/ och blifwer ther. Och hon nödgade oß.

III. Paulus vthdrifwer en spådoms anda.

16. OCh hände sigh/ tå wij gingom til bönen/ mötte oß een piga som hade en spådoms anda 14411/ och hon drog sina herrar mycken båtning 14412 til/ medh sin spådom.

17. Hon fölgde Paulum och oß efter/ och ropade/ säijandes: Thesse männerna äro högsta Gudz tienare/ the ther eder förkunna salighetenes wägh:

18. Och thet giorde hon i många dagar. Men Paulus tog thetta illa widh sigh/ och wände sigh om/ säijandes til andan: Jagh biuder tigh/ widh JEsu Christi namn 14413/ at tu faar vth af henne. Och han foor vth i samma stund.

IV. Paulus och Silas blifwa slagne/ och kastade i fängelse.

19. TÅ hennes herrar sågo/ at hoppet war borto til theras båtning/ togo the fatt på Paulus och Silas/ och

drogo them på torget til the öfwersta. 14414

20. Och antwardade them Rådherrarna i händer/ säijande: Thesse männerna giöra ena willo 14415 i wår stadh/ efter the äro Judar:

21. Och lära thet sätt som oß icke höfwes anamma eller hålla/ efter wij äre Romerske.

22. Och folcket lop ihoop emot them; och Rådherrarna refwo theras kläder sönder/ och läto hudflängia them medh rijs. 14416

23. Och när the hade mycket slagit them/ kastade the them i fängelse/ och befalte fångawachtaren/ at han skulle granneliga taga wahra på them.

24. Tå/ efter han fick så sträng befalning/ kastade han them in i innersta fångahuset/ och slog en stock öfwer theras fötter.

V. The warda förlossade vthu fängelset.

25. OM midnatztijd woro Paulus och Silas i sina böner/ och lofwade Gudh medh sång; och fångarna hörde them.

26. Och medh hast wardt een stoor jordbäfning 14417/ så at grundwalen i fångahuset bäfwade: och strax wordo alla dörarna öpna 14418/ och allas theras boijor wordo lösa. 14419

VI. Fångawachtaren fruchtar sigh; men blifwer omwänd til Christi troo.

27. TÅ waknade fångawachtaren/ och fick see dörarna på fångahuset öpna/ och drog sitt swärd vth/ wiljandes dräpa sigh sielf: och meente at fångarna woro bortflydde.

28. Tå ropade Paulus medh höga röst/ säijandes: Giör tigh sielfwom intet ondt; ty wij äre alle här.

29. Tå beddes han ett lius/ och gaf sigh ther in/ och föll nedh för Pauli och Sile fötter/ bäfwandes:

30. Och han hade them vth/ och sade: Herrar/ hwad skal jagh giöra 14420/ at jagh må blifwa salig? 14428

31. Tå sade the: Tro på HErran JEsum/ så blifwer tu och titt huus saligt. 14421

32. Och talade för honom HErrans ord/ och för allom them som i hans huse woro.

33. Och i samma stunden om natten/ tog han them til sigh/ och twådde theras såår: och lät sigh strax döpa/ och alt sitt folck.

34. Och hade them heem i sitt huus/ och gaf them maat 14422; frögdandes sigh/ at han medh alt sitt huus trodde Gudi.

VII. Rädherrarna förmana Apostlarna gå vth af fängelset.

35. TÅ dager wardt/ sände Rådherrarna stadztienarena/ säijande: Släpp the männerna vth.

36. Thetta talet förkunnade fångawachtaren Paulo: Rådherrarna hafwa budit/ at J skolen släppas; går förthenskul vth/ och farer i frijd.

37. Tå sade Paulus til them: The hafwa hudflängdt oß vppenbarliga/ vthan lagh och doom/ ändoch wij äre Romerske 14423/ och kastat oß i fängelse; och wilja nu hemliga hafwa oß här vth! Neij/ icke så; vtan komme sielfwe/ och tage oß här vth.

38. Tå bådade stadztienarena Rådherromen thessa ord. Tå wordo the förfärade/ hörande at the woro Romerske:

39. Och kommo tijt/ och förmante them; och togo them vth/ bediande at the vthgå skulle af staden. 14424

40. Tå gingo the vthu fängelset/ och kommo til Lydia: och när the hade sedt bröderna/ och styrckt them/ foro the sina färde.

17. Capitel.

THer efter kom Paulus til Thessalonica/ och predikade om Christo i Synagogon/ v. 1. Tå giorde Judarna ett vplop/ och wille öfwerfalla honom/ v. 5. Men bröderna släppte Paulus och Silas vth: the drogo til Berea/ och predikade ther/ v. 10. Tijt kommo Judarna/ och vprette folcket emot them/ v. 13. Therföre flydde Paulus til Athen: och disputerade ther/ och predikade om Christo/ v. 14. Och på domplatsen/ om then okända Guden; om the dödas vpftåndelse/ och then yttersta domen/ v. 22.

I. Paulus predikar i Thessalonica.

OCh tå the foro genom Amphipolis/ och Apollonien/ kommo the til Thessalonica/ ther een Judasynagoga war.

2. Ther gick Paulus in til them/ efter som hans seder war; och i tre Sabbather talade han för them vthu Skrifterna:

3. Förklarade och bewiste/ at Christus måste lida 14429/ och vpstå ifrå the döda: och at thenne är Christus JEsus/ hwilken jagh (sade han) förkunnar eder.

4. Och somlige af them trodde 14430/ och gåfwo sigh in til Paulum och Silam: theslikes ock en mächta stoor hoop af gudfruchtiga Greker; och ther til the yppersta qwinnor/ wäl många.

II. Judarna stifta vpror emot Paulus.

5. TÅ wordo the otrogne Judar fulle medh nijt 14431/ och togo til sigh några arga skalckar löös partij; och samlade sigh i en rota/ och giorde ett vplop i staden/ trängiande sigh in til Jasons huus/ och wille draga them ther vth för folcket.

6. Och tå the icke funno them/ drogo the Jason och några bröder til the öfwersta i staden/ och ropade: Thesse som hela werldena förwilla 14432/ äro ock nu hijt komne:

7. Och them hafwer Jason hemliga vndfånget; och the alle giöra emot Keisarens budh/ och säija af en annan Konung/ som är JEsus. 14433

8. Och the vprette folcket/ och öfwerstarna i staden/ som sådant hörde.

9. Och the anammade en vrsäkt af Jason/ och af the andra/ och släppte them.

III. Paulus predikar i Berea.

10. MEn bröderna släppte strax om nattena vth 14434 Paulus och Silas/ och läto them fara til Berea. När the kommo tijt/ gingo the in i Judarnas Synagogo:

11. Ty the woro the ädlaste ibland them i Thessalonica; the anammade ordet ganska wiljeliga/ alla dagar sökiande 14435 i Skrifterna/ om thet ock så hade sigh.

12. Och månge af them trodde/ och ährliga Grekiska qwinnor och män/ wäl månge.

13. Men när the Judar i Thessalonica förnummo/ at Gudz ord wardt ock i Berea af Paulo förkunnat/ kommo the tijt/ och vprette ock så ther folcket.

14. Och strax läto bröderna Paulum vth/ at han gick alt in til hafwet: men Silas och Timotheus blefwo ther qware.

IV. Paulus predikar i Athen.

15. MEn the som förfordrade Paulum/ följde honom til Athen: och the fingo befalning til Silas/ och Timotheus/ at the skulle medh hast komma til honom/ och foro sina färde.

16. Och tå Paulus förbidde them i Athen/ wardt hans ande vptänd i honom/ tå han såg staden afgudadyrkan vndergifwen wara.

17. Och disputerade han medh the Judar/ och the gudfruchtiga vthi Synagogon/ och på torget/ hwar dagh/ medh them som kommo til honom.

18. Och några Philosophi/ nemliga the Epicureer/ och Stoicer/ begynte kämpas medh honom. Och somlige sade: Hwad wil thenne sqwalraren säija? Och somlige sade: Thet synes som han wille förkunna några nya gudar; therföre at han förkunnade them Evangelium om JEsu/ och vpståndelsen.

19. Och the togo fatt på honom/ och ledde honom på domplatsen/ säijande: Måge wij icke weta/ hwad thenne nye lärdomen är/ som tu lärer?

20. Ty tu gifwer wår öron ny stycker före: så wilje wij nu weta hwad thet wara skal.

21. Och the af Athen/ och alle the främmande som ther wistades/ achtade på intet annat/ än at säija eller höra något nytt.

22. Tå stod Paulus mitt på domplatsen/ och sade: J män af Athen/ jagh seer at J vthi all stycke omgån medh wantro:

23. Ty jagh hafwer gånget omkring/ och skådat edor gudzdyrkan/ och fan ett altare/ ther på skrifwit stod: Them okända gudenom. Then J nu dyrken owetande/ honom förkunnar jagh eder.

24. Gudh som hafwer giordt werldena/ och alt thet ther vthi är 14436/ efter han är HErre öfwer himmel och jord/ boor han icke vthi the tempel/ som medh händer vpbygd äro; 14437

25. Eij heller dyrkas medh menniskio händer/ behöfwandes någon ting 14438/ efter han gifwer allom lijf/ anda 14439/ och alt.

26. Och hafwer giordt alt menniskio slächtet af ett blodh/ til at boo på hela jordene; och satt them före beskärda tider/ och skickat huru wijdt och långt the boo skola. 14440

27. På thet at the skola sökia HErran/ om the måtte kunna kännan och finnan 14441/ ändoch han är icke långt ifrå hwarjom och enom af oß.

28. Ty i honom lefwe wij/ röroms/ och hafwe warelse 14442: såsom ock några af edra Poeter sagt hafwa: Ty wij äre ock hans slächte. 14448

29. Äre wij nu Gudz slächte/ så skole wij icke tänckia/ at gudomen är lijk widh guld och silfwer/ eller stenar kånsteliga vthuggna/ eller widh menniskiors fund. 14443

30. Och ändoch Gudh hafwer öfwersedt här til dags sådana fåwitskhets tijd 14444/ förkunnar han doch nu menniskiomen/ at alle allestädz 14449 skola bättra sigh. 14445

31. Ty han hafwer satt en dagh före/ på hwilken han skal döma jordenes kretz medh rättferdighet/ genom then man i hwilkom han thet beslutit hafwer 14446/ gifwandes allom trona före/ i thet han honom vpwäckt hade ifrå the döda. 14447

32. Tå the hörde nämnas the dödas vpståndelse/ giorde somlige ther gäck af; och somlige sade: Wij wilje än yttermera höra tigh ther om.

33. Och så gick Paulus vth ifrå them.

34. Och någre män höllo sigh in til honom/ och trodde: ibland hwilka war Dionysius/ en af Rådet/ och een qwinna/ benämnd Damaris/ och andre medh them.

18. Capitel.

TÄdan kom Paulus til Corinthum: ther arbetade han hoos en paulunsmakare/ och lärde i Synagogon/ v. 1. Men Judarna talade hädelse emot honom: doch trodde månge af Hedningarna/ v. 5. Och Judarna beklagade honom för landzhöfdingan; men han wille intet höra them/ v. 12. Ther ifrå drog han til Syrien; och i Kenchrea/ v. 18/ lät han raka sitt hufwud: drog så igenom Ephesus/ Cesareen/ Antiochien/ Galatien/ och Phrygien/ v. 22. Tå kom til Ephesus en Jude/ benämnd Apollo/ han talade drifteliga i Synagogon/ bewisandes at JEsus war Christus/ v. 24.

I. Paulus predikar i Corintho; och hwad eljes hans handwerck är.

THer efter foor Paulus af Athen/ och kom til Corinthus:

2. Och ther fan han en Juda/ benämnd Aqwila 14450/ bördig af Ponto/ then nyliga kommen war af Walland/ och Priscilla hans hustru: ty Claudius hade budit vppå/ at alle Judar skulle fara vth af Rom; och hölt han sigh in til them:

3. Ty han war af samma handwerck; och blef när them/ och arbetade 14451: och war theras handwerck at giöra paulun.

4. Och disputerade han vthi Synagogon på alla Sabbather/ dragandes ther til både Judar och Greker. 14452

5. Och tå Silas och Timotheus 14453 kommo ifrå Macedonien/ twingade Anden Paulus at betyga Judomen/ at JEsus war Christus.

6. Och tå the sade ther emot/ och talade hädelse 14454/ skakade han kläden 14455/ och sade til them: Edart blodh ware öfwer edart hufwud 14456: här efter går jagh nu oskyldig til Hedningarna.

7. Och så gick han tädan/ och kom vthi ens mans huus som heet Justus/ then ther war en gudfruchtig man/ hwilkens huus war hardt widh Synagogon.

8. Men Crispus 14457 Öfwersten för Synagogon/ trodde HErranom/ medh alt sitt huus: och månge Corinthier 14467/ som på hörde/ trodde och läto sigh döpa.

9. Och sade HErren til Paulum vthi een syyn om natten: Fruchta tigh intet 14458/ vtan tala/ och tig icke:

10. Ty jagh är medh tigh/ och ingen skal binda til at giöra tigh skada: ty jagh hafwer mycket folck i thenna staden. 14459

11. Så blef han ther ett åhr/ och sex månader/ lärandes them Gudz ord.

II. Paulus warder anklagad för landzhöfdingan;

12. MEn tå Gallion war landzhöfding öfwer Achaia/ reste Judarna sigh vp endrächteliga emot Paulum/ och hade honom fram för domstolen/

13. Säijande: Thenne mannen gifwer menniskiomen in at dyrka Gudh emot lagen.

14. Och som Paulus nu achtade vplåta sin mun/ sade Gallion til Judarna: Wore någor orätt skedd/ eller någor dråpelig ogierning/ wore wäl tilbörligit at jagh hörde eder/ J Judar:

15. Men/ är något spörsmål om ord och namn/ och om edor lagh/ ther mågen J sielfwe see eder om: ty ther öfwer wil jagh ingen domare wara.

16. Och han dref them ifrå domstolen.

17. Tå togo alle Grekerna fatt på Sosthenes 14460/ Öfwerstan för Synagogon/ och slogo honom fram för domstolen: och Gallion skiötte ther intet om.

III. Drager til Syrien.

18. SEdan Paulus hade tå warit ther i lång tijd/ helsade han bröderna/ och seglade sina färde til Syrien/ och följde honom Priscilla och Aqwila; och han rakade sitt hufwud i Kenchrea: ty han hade ett löfte. 14461

19. Och kom tädan til Ephesum/ och ther lät han them blifwa: men han gick in i Synagogon/ och disputerade medh Judarna.

20. Och the bådo honom/ at han skulle blifwa i längre tijd när them: tå wille han icke;

21. Vtan han helsade them/ säijandes: Jagh måste ju änteliga wara i Jerusalem i then högtiden som instundar: men sedan wil jagh komma til eder igen/ om Gudh wil 14462. Och så foor han ifrån Epheso.

22. Och han kom til Cesareen: och tå han hade warit vppe/ och helsat församlingena/ foor han nedh til Antiochien.

23. Och sedan han ther i någon tijd warit hade/ foor han sina färde/ och wandrade alt bort åth genom Galatiska landet och Phrygien/ styrckiandes alla Lärjungarna.

IV. Hwad Apollos haft för händer i Synagogon.

24. TÅ kom til Ephesum en Jude/ benämnd Apollos 14463/ bördig af Alexandrien/ en wältalig man/ och mächtig i Skrifterna.

25. Thenne war vnderwist i HErrans wägh; och talade/ vptänder i Andanom/ och försammade icke lära thet HErranom tilhörde/ och wiste allenast säija af Johannis döpelse. 14464

26. Och han begynte dristeliga tala vthi Synagogon. Tå Priscilla och Aqwila 14465 hörde honom/ togo the honom til sigh/ och vthtydde för honom ännu grundeligare Gudz wägh.

27. Och tå han wille färdas til Achaia/ skrefwo 14468 bröderna/ och förmanade Lärjungarna/ at the skulle vndfå honom. Och tå han fram kom/ war han them som trodde/ mycket til tröst genom nådena. 14466

28. Ty han öfwerwan Judarna skarpeliga/ och vppenbarliga bewisade medh Skrifterna/ at JEsus war Christus.

19. Capitel.

NÄr Paulus åter kom til Ephesum/ woro ther några som woro döpte medh Johannis döpelse: them lade Paulus händerna vppå; och the fingo then Helga Anda/ v. 1. Men Paulus lärde i Synagogon/ och i Tyranni schola/ och giorde stoor vnderwerck/ v. 8. Ther woro ock beswärjare/ som wille vthdrifwa en diefwul; men the kunde intet/ v. 13. Månge vpbrände sina böcker ther trulkånst vthi war/ v. 19. På then tiden skedde ett vplop/ thet en guldsmed åstadh kom/ som heet Demetrius: ty han fruchtade om sitt handwerck/ och om Diane tempel/ för Pauli predikan skul/ v. 23. Tå kom Canceleren/ och talade medh folcket/ och stillade bullret/ v. 35.

I. Paulus lärer i Epheso; och vnderwiser om Johannis döpelses kraft.

OCh begaf sigh/ medan Apollos war i Corintho/ at Paulus wandrade genom the öfra landen/ och kom til Ephesum: ther fan han några Lärjungar;

2. Och han sade til them: Hafwen J fått then Helga Anda/ sedan J trodden 14469? Tå sade the til honom: Wij hafwe icke ens hördt/ om någor Helig Ande är til.

3. Och han sade til them: Hwar medh ären J tå döpte? The sade: Medh Johannis döpelse. 14470

4. Tå sade Paulus: Johannes döpte medh bättringens döpelse/ och sade folckena/ at the skulle troo på then som komma skulle efter honom; thet är/ på Christum JEsum:

5. Och at/ tå the thet hörde/ läto the döpa sigh i HErrans JEsu namn.

6. Och tå Paulus lade händer på them/ kom then Helige Ande öfwer them 14471; och the begynte tala medh tungomål/ och propheterade.

7. Och alle thesse woro widh tolf män.

II. Faar fort medh lärande i Epheso i tw ähr.

8. OCh han gick in i Synagogon/ och talade dristeliga i tre månader/ disputerade och rådde til Gudz rike.

9. Och efter thet några af them wordo förhärde/ och icke trodde 14472/ vtan talade illa om then wägen för then meniga man/ gick han ifrå them/ och afskilde Lärjungarna/ disputerandes dageliga vthi ens mans schola/ som heet Tyrannus.

10. Och thetta gick så til i tw åhr: så at alle the som bodde i Asien/ hörde HErrans JEsu ord/ både Judar och Greker.

11. Och Gudh giorde icke ringa krafter 14473 genom Pauli händer:

12. Så at the ock togo swettedukar och skiörte/ som widh hans krop hade kommet 14474/ och lade på the siuka: och siukdomen gick vthaf them/ och the onde andar foro vth.

III. The beswärjare warda til skam; och the vpbrände sina böcker.

13. SÅ woro några Judar beswärjare/ som foro omkring/ the togo sigh före åkalla HErrans JEsu namn/ öfwer them som hade the onda andar/ säijande: Wij beswärje eder widh JEsum/ then Paulus predikar.

14. Och ibland them som thetta giorde/ woro en Judes siu söner/ Scewe öfwersta Prestens.

15. Tå swarade then onde anden/ och sade: JEsum känner jagh wäl/ och Paulum weet jagh wäl; men ho ären

J?

16. Och mannen som then onde anden vthi war/ språng vppå them/ och wardt them öfwermächtig; och kastade them vnder sigh/ så at the nakne och sargade vndflydde vthaf thet huset.

17. Och thetta wardt allom wetterligit/ både Judom och Grekom som bodde i Epheso: och en räddhoge föll öfwer them alla/ och HErrans JEsu namn wardt storliga prisat.

18. Och många af them som trodde/ kommo och bekände/ och förkunnade hwad the vthrättat hade.

19. Men många af them som förwetna kånster brukat hade/ båro fram böckerna/ och brände vp i hwars mans åsyn: och tå theras wärde räknat wardt/ wardt thet funnet til femtijo tusend penningar.

20. Så fast wäxte tå HErrans ord/ och kom til macht. 14475

21. Tå thetta skedt war/ satte Paulus sigh före i Andanom 14476/ at fara genom Macedonien och Achaia til Jerusalem 14477/ säijandes: När jagh hafwer warit ther/ måste jagh ock see Rom.

22. Tå sände han til Macedonien/ twå af them som honom tiente 14478/ nemliga Timotheum/ och Erastum; men sielf blef han qwar til en tijd i Asien.

IV. Demetrius förorsakar vpror i Epheso.

23. PÅ then tiden wardt icke litet buller om then wägen.

24. Ty thet war en guldsmed/ benämnd Demetrius/ som giorde silftempel til Diana/ ther the en stoor winning 14479 af hade/ som thet handwerck brukade:

25. Hwilka han tilhopa kallade/ och the ther slijkt arbete plägade bruka/ och sade: J män/ J weten at wij hafwe wår näring af thetta handwercket:

26. Och J seen och hören/ at thenne Paulus hafwer bedragit eij allenast i Epheso/ vtan så när i hela Asien/ och förwändt mycket folck/ säijandes/ at thet är icke gudar/ som giöras medh menniskio händer. 14480

27. Och warder icke allenast gällandes then delen af wårt handwerck/ at thet nederlägs; vtan jemwål ock at then stora gudinnones Diane tempel/ warder för intet hållet: och måtte tå skee/ at hennes härlighet afkommer/ then doch hela Asien och hela werlden dyrkar.

28. När the thetta hörde/ wordo the fulle medh wrede/ och ropade/ säijande: Stoor är the Ephesiers Diana.

29. Och i hela staden wardt ett vplop: och the föllo hasteliga til/ alle medh ett modh in på skådoplatsen/ och togo fatt på Gaius/ och Aristarchus/ som woro af Macedonien/ och af Pauli sällskap.

30. Och Paulus wille gånget in i hopen til folcket: tå wille Lärjungarna thet icke tilstädia.

31. Sände ock någre af the Öfwersta i Asien/ som hans wänner woro/ til honom/ och bådo/ at han skulle icke gifwa sigh in på platsen.

32. Och andre ropade annat: ty menigheten war förbistrad/ och mästa delen wiste icke/ för hwad saak the woro församlade.

33. Och somlige af folcket drogo Alexandrum fram/ then Judarna framstötte. Tå teknade Alexander medh handene/ at the skulle wara tyste 14481/ och achtade förswara sigh för folcket.

34. När the förnummo/ at han war en Jude/ ropade the alle medh en mun/ så när i twå timar/ säijande: Stoor

är the Ephesiers Diana.

V. Canceleren stillar vplopet.

35. TÅ Canceleren hade stillat folcket/ sade han: J män af Epheso/ ho är then menniskia som icke weet/ at Ephesiers stadh dyrkar then stora gudinnan Diana/ och thet beläte som af himmelen nederkommet är?

36. Så efter ther säger ingen emot/ måsten J stilla eder/ och intet orådeligit företaga.

37. J hafwen dragit thessa männerna fram/ som hwarken äro kyrkioröfware/ eller edor gudinnos försmädare.

38. Om Demetrius/ och the medh honom äro af hans handwerck/ hafwa saak emot någon/ så hafwer man Rådh/ och rättgång/ och fogtar: ther må the klaga och swara hwar annan.

39. Men hafwen J om något annat handla/ tå må thet åthskiljas vthi någon tilbörlig samqwämd.

40. Ty thet är fahra/ at wij komme i skul/ för thet vplop som i dagh skedt är/ efter ingen saak på färde är/ ther wij kunne någon skiäl af taga til thetta vplop. Och tå han thet sagt hade/ lät han folcket gå.

20. Capitel.

EFter thet vplopet drog Paulus omkring i Macedonien/ Grecien/ och Asien/ v. 1. J Troade vpwäckte han en yngling/ som föll sigh til dödz vthur ett fenster/ v. 7. Sedan drog han til Asson; och tädan til Miletum/ v. 13. Ther kallade han til sigh Presterna i Epheso/ och påminte them hwad han i Asien lidit hade/ och ännu lida skulle i Jerusalem/ v. 17. Förmanandes them til stadighet/ vthi then lära som han them förkunnat hade: och at the skulle hafwa acht på församlingen/ v. 25. Så befalte han them Gudh: och när the bedit hade/ gick han til skeps/ v. 32.

I. Paulus drager in i Macedonien; predikar/ och lärer.

TÅ nu vplopet wardt stillat/ kallade Paulus Lärjungarna til sigh/ och helsade them/ och foor sina färde til at draga in vthi Macedonien. 14482

2. Och när han hade wandrat genom the landzändar/ och förmanat them medh mycket taal/ kom han in i Grekeland:

3. Och han blef ther i tre månader. Och efter Judarna hade satt försåt för honom/ när han skulle fara in i Syrien/ fick han för rådh/ at wända om igen genom Macedonien.

4. Och följde honom alt in til Asien/ Sopater af Bereen; och af Thessalonica/ Aristarchus 14483/ och Secundus/ och Gaius 14484 af Derbe/ och Timotheus 14485; och af Asien/ Tychicus 14486/ och Trophimus. 14487

5. Thesse foro fram före/ och bidde oß i Troade.

6. Men wij segladom af Philippis/ efter Påskadagarna/ och kommom til them i Troade innan fem dagar; och töfwade ther i siu dagar.

II. Vpwäcker Eutychus i Troade.

7. PÅ en Sabbath/ tå Lärjungarna kommo tilsammans til at bryta brödet 14488/ hade Paulus ett taal för them/ efter han wille annan dagen färdas/ och fördrögde han talet in til midnatt.

8. Och mång lius woro vptänd i salen ther the församlade woro.

9. Så satt ther en yngling vthi ett fenster/ benämnd Eutychus/ och war förtyngd af swår sömn: och widh Paulus länge talade/ tog sömnen honom så swårliga/ at han föll nedh af tredie botnen/ och wardt vptagen döder.

10. Tå steg Paulus nedh/ och lade sigh på honom/ och tog omkring honom 14489/ och sade: Warer icke bedröfwade; ty siälen är ännu vthi honom.

11. Sedan gick han vp igen/ och bröt brödet/ och åt: och talade sedan länge medh them/ til thes thet dagades; och så färdades han.

12. Och hade the then ynglingen fram lefwandes; och woro ther af icke litet tröstade.

13. Men wij stegom til skeps/ och forom tädan til Asson/ achtandes ther intaga Paulum: ty han hade så skickat/ och han wille fara landwägen.

14. När wij tilhopa kommom i Asson/ togo wij honom in/ och kommom sedan til Mitylenen.

15. Tädan seglade wij/ och kommom dagen näst efter in moot Chium: och så dagen ther efter/ kommom wij til Samum/ och töfwade i Trogillio; och nästa dagen efter/ kommom wij til Miletum.

16. Ty Paulus hade satt sigh före at segla fram om Ephesus/ på thet at han icke skulle förtöfwa sigh i Asien: ty han hastade sigh/ om mögeligit 14490 hade warit/ at han kunde warit i Jerusalem om Pingsdagarna.

III. Förmanar the Prester i Epheso.

17. OCh sände han af Mileto bodh til Ephesum/ och kallade til sigh Presterna i församlingene.

18. När the kommo til honom/ sade han til them: J weten/ huruledes jagh hafwer warit när eder altid/ ifrå första dagen jagh kom in i Asien; 14491

19. Tienandes HErranom medh all ödmiukhet/ och medh många tårar och frestelse/ som migh wederforos af Judarnas försåt.

20. Så at jagh hafwer intet försumat/ thet eder kunde wara til nytto/ at jagh ju hafwer förkunnat eder/ och lärdt eder vppenbarliga/ och synnerliga:

21. Betygandes både för Judar ock Greker/ then bättring som är in för Gudh/ och then troo som är til wår HErra JEsum Christum. 14492

22. Och nu sij/ jagh bunden i Andanom/ färdas til Jerusalem/ icke wetandes hwad migh ther öfwergå skal:

23. Vtan at then Helge Ande i alla städer betygar/ och säger/ at boijor och bedröfwelse står migh före. 14493

24. Doch achtar jagh thet intet; eij heller är migh sielfwom mitt lijf kärt 14494: på thet jagh skal fulkomna mitt lop medh glädie/ och thet ämbete som jagh anammat hafwer af HErranom JEsu 14495/ til at betyga Evangelium om Gudz nådh.

25. Och nu sij/ jagh weet/ at här efter fån J icke see mitt ansichte J alle/ ther jagh fram farit hafwer/ och predikat Gudz rike.

26. Therföre betygar jagh eder på thenna dagen/ at jagh oskyldig är för allas blodh:

27. Ty jagh hafwer icke försumat/ medh mindre jagh hafwer förkunnat eder alt Gudz rådh.

28. Så hafwer nu acht på eder/ och på allan hiorden 14496/ i hwilkom then Helge Ande hafwer eder satt til

Biskopar 14497 14506/ at regera Gudz församling/ hwilka han hafwer förwerfwat medh sitt blodh. 14498

29. Ty jagh weet thet/ at sedan jagh skils ifrån eder/ skola komma ibland eder swåra vlfwar 14499/ the ther hiorden icke spara skola.

30. Och af eder sielfwom 14500 skola män vpkomma/ som tala skola thet orätt är/ och draga lärjungar til sigh.

31. Therföre waker/ och täncker vppå/ at jagh i try åhr 14501/ natt och dagh/ icke hafwer återwändt förmana hwar och en medh tårar.

IV. Tager afsked af them/ och stiger til skeps.

32. OCh nu/ bröder/ befaller jagh eder Gudi/ och hans nådz orde/ hwilken mächtig är vpbyggia eder/ och gifwa eder arfwedeel ibland allom them som helgade warda. 14502

33. Jngens mans silfwer/ eller guld/ eller kläder hafwer jagh begärat. 14503

34. Men J weten sielfwe/ at thessa händerna hafwa tient til min nödtorft 14504/ och theras som medh migh woro.

35. All ting hafwer jagh wijst eder/ at så måste man arbeta/ och vptaga the swaga/ och tänckia på HErrans JEsu ord/ som han sade: Saligare är gifwa än taga.

36. Och när han thetta sagt hade/ föll han på sin knä/ och bad medh allom them. 14505

37. Och wardt en stoor grååt medh allom them: och the föllo Paulo om halsen/ och kyste honom;

38. Sörjande mäst för thet ordet skul/ som han sagt hade/ at the skulle icke meer få see hans ansichte. Och så följde the honom til skeps.

21. Capitel.

JFrå Mileto seglade han til Tyrus/ v. 1. Ther ifrå til Ptolemais/ och til Cesareen; och kom i Philippi Evangelistens huus: ther propheterade Agabus/ hwad Paulo hända skulle i Jerusalem/ v. 7. Men Paulus lät intet förhindra sigh/ vtan drog til Jerusalem/ och helsade bröderna/ v. 12. The gåfwo honom rådh/ at han skulle rena sigh medh några flere/ och gå in i templet/ v. 20. När Judarna fingo see honom/ giorde the ett vplop/ och togo fatt på honom/ v. 27. Tå höfwitzmannen fick thet höra/ tog han honom vthu theras händer/ v. 31. Paulus begärer/ och får låf at tala/ v. 37.

I. Paulus reser genom äthskilliga orter.

SOm nu skedde/ at wij lade af tädan/ och foro ifrå them/ kommo wij rätta kosen til Coum: och dagen näst efter til Rhodum/ och tädan til Patara.

2. Och ther funge wij ett skep som achtade sigh til Phenicien/ ther stego wij vthi/ och ladom vthaf.

3. Och som Cypren begynte komma oß i sichtet/ lätom wij thet på wänstro handena/ och sigladom til Syrien/ och kommom til Tyrum: ty ther lossade skepet vp ladningena.

4. Och efter wij funne ther Lärjungar/ blefwe wij ther i siu dagar. Och the sade Paulo genom Andan/ at han skulle icke fara vp til Jerusalem. 14507

5. Och tå the dagar förlupne woro/ droge wij wåra färde: och the följde oß alle/ samt medh hustrur och

barn/ til thes wij kommom vthu staden: och på stranden fölle wij på knä/ och bådom. 14508

6. Och sedan wij hade helsat hwar annan/ ginge wij til skeps; och the gingo til sitt igen.

7. Men wij hölle seglatsen fram ifrå Tyro/ och kommom neder til Ptolemais: och ther helsade wij bröderna/ och blefwe ther en dagh medh them.

II. J Cesareen kommer han til Philippum Evangelisten/ hwarest Agabus förkunnar honom then förestående fahra i Jerusalem.

8. DAgen ther efter/ kommom wij/ som wore medh Paulo/ til Cesareen; och gingom in vthi Philippi 14509 Evangelistes huus/ hwilken en war af the siu/ och blefwom när honom.

9. Och han hade fyra döttar/ jungfrur som propheterade. 14510

10. Och medan wij worom ther i många dagar/ kom ther en Prophete til vthaf Judeen/ benämnd Agabus. 14511

11. Tå han war kommen til oß/ tog han Pauli bälte/ och bandt sigh fötter och händer/ och sade: Thet säger then Helge Ande; then man som thetta bältet tilhörer/ skola Judarna så binda i Jerusalem/ och antwarda honom i Hedninga händer. 14512

III. Emot giord åthwarning reser Paulus frimodeliga til Jerusalem.

12. NÄr wij thetta hörde/ bådom wij/ och the som vthaf then staden woro/ at han icke skulle draga vp til Jerusalem.

13. Tå swarade Paulus/ och sade: Hwad giören J/ gråtandes/ och bedröfwandes mitt hierta? Jagh är redebogen/ icke allenast bindas/ vtan jemwäl döö i Jerusalem/ för HErrans JEsu namn skul. 14513

14. Och efter han lät intet säija sigh/ gåfwe wij oß til fridz/ säijande: Warde HErrans wilje. 14514

15. Efter the dagar/ redde wij oß til/ och forom vp til Jerusalem.

16. Ock kommo någre Lärjungar medh oß af Cesareen/ the ther medh sigh hade en gamlan Lärjunga/ som war af Cypren/ benämnd Mnason/ när hwilkom wij gästa skulle.

IV. Huru han sigh i Jerusalem förhållit/ och renat hafwer.

17. OCh när wij komme til Jerusalem/ vndfingo oß bröderna gierna.

18. Dagen ther efter gick Paulus medh oß in til Jacobum 14515; och alle the Äldste församlades.

19. Tå han them helsat hade/ förtälde han them altsammans thet ena medh thet andra/ som Gudh giordt hade/ genom hans tienst/ ibland Hedningarna.

20. Tå the thet hörde/ prisade the HErran/ och sade til honom: Tu seer/ käre broder/ huru mång tusend Judar äro som troo; och alle hafwa nijt 14516 om lagen.

21. Och the hafwa hördt af tigh/ at tu lärer alla the Judar som boo ibland Hedningarna/ at the skola träda ifrå Mose lagh; säijandes/ at the icke skola omskära sin barn/ och icke wandra efter som waant är.

22. Hwad är thet tå? Then menige man måste äntliga församlas: ty the få wäl höra/ at tu äst kommen.

23. Så giör nu som wij säije tigh: Wij hafwe här fyra män/ som löfte hafwa på sigh. 14517

24. Them tag til tigh/ och rena tigh medh them/ och bekosta ther något vppå/ at the raka sitt hufwud: och ther af kunna alle weta/ at thet är intet som the hördt hafwa om tigh; vtan at tu ock så wandrar/ at tu ock håller lagen.

25. Men the Hedningar som widh trona tagit hafwa/ them hafwe wij tilskrifwit/ och beslutit/ at the intet sådant behöfwa at hålla: vtan at the taga sigh wahra för thet afgudom offrat är/ och för blodh/ och för thet som förqwafdt är/ och för bolerij. 14518

26. Dagen ther efter/ tog Paulus männerna til sigh/ och lät rena sigh medh them 14519: och gick in i templet/ förkunnandes at reningsdagarna woro fulbordade/ til thes vthoffrat war/ för hwar och en af them.

V. Om Judarnas vpror moot Paulum.

27. TÅ the siu dagar när vthe woro/ och the Judar som woro af Asien/ fingo see honom i templet/ vprette the alt folcket/ och togo fatt på honom/

28. Ropande: J män af Jsrael/ hielper; thetta är then man/ som alla allestädz lärer/ emot folcket/ emot lagen/ och emot thetta rumet: och ther vthöfwer hafwer han dragit Greker in i templet/ och giordt thetta helga rumet oskiärdt.

29. Ty the hade sedt Trophimus 14520 af Epheso i staden medh honom; och meente at Paulus hade haft honom in i templet.

30. Och wardt ett vplop i hela staden/ och folcket församlades/ och togo Paulum 14521/ och drogo honom vthu templet. Och strax wordo portarna tilläste.

VI. Huru höfwitzmanen tagit honom vthu Judarnas händer i förwahr.

31. OCh som the wille dräpit honom/ fick then öfwerste höfwitzmannen för krigsfolcket bodh/ huru hela Jerusalem war vprest.

32. Tå tog han strax til sigh krigsknechterna och höfwitzmännerna/ och kom löpandes til them: och när the fingo see höfwitzmannen och krigsknechterna/ wände the igen at slå Paulum.

33. Och gick höfwitzmannen fram/ och tog fatt på honom/ och lät binda honom medh twå kädior: och sporde ho han war/ eller hwad han giordt hade.

34. Men ibland folcket ropade then ene så/ och then andre så: och efter han kunde intet förfara thet wist war/ för sorlet skul/ lät han föra honom i lägret.

35. Och när han kom til trapporna/ hände sigh/ at krigsknechterna måste bära honom/ för öfwerwåld skul som gick af folckena.

36. Ty ther följde ganska mycket folck efter/ och ropade: Tag bort 14522 honom.

VII. Paulus begärer/ och får tilstånd at tala til folcket.

37. OCh som nu Paulus begynte komma in i lägret/ sade han til höfwitzmannen: Må jagh ock tala medh tigh? Tå sade han: Kant tu tala Grekisko?

38. Äst icke tu then Egyptiske mannen/ som för thessa dagar giorde ett vplop/ och hade vth i öknena fyratusend mördare?

39. Tå sade Paulus: Jagh är en Judesk man/ af Tarsen 14523 i Cilicien/ en borgare i then namnkunniga

staden: jagh beder tigh/ städ til at jagh må tala til folcket.

40. Och han tilstadde thet. Tå stod Paulus på trappone/ och teknade til folcket medh handene 14524. Tå nu wardt een stoor tysta/ talade han til them på Ebreiskt måål/ säijandes:

22. Capitel.

TÅ begynte Paulus förtälja Judomen hwar han war födde och vptuchtad; och huru han förfölgde the Christna/ v. 1. Thernäst/ huru JEsus syutes honom; och huru han blef döpt af Anania/ v. 6. Och huru HErren syntes honom i Jerusalem/ och sände honom til at predika Hedningomen/ v. 17. Tå begynte åter Judarna ropa på honom; men hofwitzmannen böd hudflängia och ransaka honom: doch/ efter han hörde at han war Romersk/ lät han honom löös/ och lät förhöra honom för Rådet/ v. 22.

I. Paulus förtäljer sin härkomst/ vptuch telse/ och omildhet emot the Christna.

J Män/ bröder/ och fäder/ hörer min vrsäkt/ som jagh nu giör för eder.

2. Och tå the hörde/ at han talade på Ebreisko til them/ thes meer liud gåfwo the honom. Och han sade:

3. Jagh är en Judesk man/ född i Tarsen 14525 i Cilicien; men vpfödd här i staden/ widh Gamaliels fötter 14526/ granneliga lärder vthi fädernas lagh/ hafwandes nijt 14527 om Gudh/ såsom ock J alle i thenna dagh.

4. Och hafwer förfölgdt thenna wägen alt in til döden/ bindandes/ och kastandes i fängelse/ både män och qwinnor. 14528

5. Såsom ock öfwerste Presten migh witne är/ och hele hopen af the Äldsta: af hwilkom jagh hade taget bref til bröderna/ och foor til Damascum 14529/ at föra ock them som ther woro bundna til Jerusalem/ at the skulle blifwa näpste.

II. Betygar om sin omwändelse; och huru HErren sändt honom til Hedningarna.

6. SÅ hände sigh/ widh jagh war på wägen/ och kom in moot Damascum/ widh middags tijd/ at ett stort skeen 14530 af himmelen liungade kring om migh hasteliga.

7. Och jagh föll nedh på jordena/ och hörde ena röst/ säijandes til migh: Saul/ Saul/ hwij förföljer tu migh?

8. Och jagh swarade: Ho äst tu/ HErre? Sade han til migh: Jagh är JEsus af Nazareth/ then tu förföljer.

9. Och the som medh migh woro/ sågo skenet/ och wordo förfärade; men röstena hörde the intet hans som talade medh migh. 14531

10. Tå sade jagh: HErre/ hwad skal jagh giöra? Tå sade HErren til migh: Statt vp/ och gack in i Damascum; och ther skal tigh sagt warda/ om alt thet tigh förelagt är til at giöra.

11. Och efter jagh såg intet/ för then klarheten skul som gick af thet skenet/ wardt jagh ledd widh handena af mina följare som medh migh woro/ och kom in i Damascum.

Ananias.

12. Och ther war en gudfruchtig man efter lagen/ benämnd Ananias 14532/ ett godt rychte hafwandes när alla Judar som ther bodde:

13. Han kom til migh/ och stod/ och sade til migh: Saul/ käre broder/ haf tin syyn igen. Och i samma stundene fick jagh min syyn/ och såg honom.

14. Tå sade han: Wåra fäders Gudh hafwer beredt tigh 14533/ at tu skalt känna hans wilja/ och see then Rättferdiga/ och höra röstena af hans mun:

15. Ty tu skalt wara honom ett witne för alla menniskior/ om thet tu sedt och hördt hafwer.

16. Och nu/ hwad töfwar tu? Statt vp/ och lät tigh döpa/ och twå af tina synder 14534/ åkallandes HErrans namn.

17. Tå hände sigh/ at när jagh war kommen igen til Jerusalem 14535/ och bad i templet/ at jagh wardt tagen vthi ena syyn:

18. Och såg honom/ säijandes til migh: Lät lida tigh/ och gack snarliga vthu Jerusalem; ty the warda icke anammande titt witnesbyrd om migh.

19. Och jagh sade: HErre/ the weta sielfwe/ at jagh drog i hächtelse/ och hudflängde allestädz i Synagogorna them som trodde på tigh.

20. Och tå tins witnes Stephani blodh vthgutit wardt/ war jagh ock medh/ och samtyckte hans dödh/ och wachtade theras kläder som dråpo honom. 14536

21. Och han sade til migh: Gack; ty jagh wil sända tigh fierran bort til Hedningarna. 14537

III. Judarnas anskrij emot Paulum.

22. MEn the hörde honom alt in til thetta ordet. Tå vphofwo the sina röst/ och sade: Tag bort 14538 sådana menniskio af jordene: ty thet är icke tilbörligit/ at han skal lefwa.

IV. Huru höfwitzinannen förhåller sigh emot honom.

23. OCh tå the så ropade/ och kastade sin kläder af/ och hofwo stofft vp i wädret;

24. Lät höfwitzmannen leda honom in i lägret/ och böd/ at han skulle hudflängias/ och ransakas/ at han måtte få weta/ för hwad saak the hade så ropat på honom.

25. Och tå han honom bundet hade medh togh/ sade Paulus til vnderhöfwitzmannen som när stod: Mågen J ock hudflängia någon Romersk man/ och odömdan? 14539

26. Tå vnderhöfwitzmannen thet hörde/ gick han til öfwersta höfwitzmannen/ och bodade honom/ säijandes: Hwad wilt tu giöra; ty thenne mannen är en Romare.

27. Tå gick öfwersta höfwitzmannen til honom/ och sade: Säg migh/ äst tu ock en Romare? Tå sade han: Ja.

28. Tå swarade höfwitzmannen: Jagh hafwer köpt thetta borgerskapet medh een stoor summo. Tå sade Paulus: Jagh är ock födder (en Romare).

29. Och strax gingo the ifrå honom/ som skulle hafwa ransakat honom: och höfwitzmannen begynte fruchta/ sedan han fick weta/ at han war en Romare/ och at han hade bundet honom.

30. Dagen ther efter wille han weta förwisso/ för hwad saak han war beklagad af Judomen: och löste honom vthu banden/ och lät öfwersta Presterna komma tilhopa/ och hela Rådet/ och lät Paulum komma fram för them.

23. Capitel.

SOm han nu begynte tala för Rådet/ böd öfwerste Presten at the skulle slå honom på munnen/ v. 1. Och efter Paulus sade sigh wara en Pharisee/ och hafwa hopp om vpståndelsen/ wordo the Pharise er och Sadduceer oense/ v. 6. Therföre lät höfwitzmannen åter föra honom i lägret: och HErren tröstade honom om natten/ i een syyn/ v. 10. Dagen ther efter hade Judarna bestält ett försåt/ som skulle dräpa Paulum/ v. 12. Men när thet blef kungiordt höfwitzmannenom/ v. 16. Lät han något krigsfolck draga medh honom/ och förskref honom til Felicem landzhöfdingan/ som war i Cesareen/ v. 22.

I. Paulus förswarar sigh för Rådet.

TÅ såg Paulus på Rådet/ och sade: J män och bröder/ jagh hafwer wandrat för Gudi vthi ett godt samwet 14540/ alt in til thenna dagh.

2. Tå böd then öfwerste Presten Ananias them som ther när stodo/ at the skulle slå honom på munnen. 14541

3. Tå sade Paulus til honom: Gudh skal slå tigh/ tu hwitmenada wägg 14542: sitter tu/ och skalt döma migh efter lagen/ och biuder slå migh emot lagen? 14543

4. Och the ther när stodo/ sade: Bannar tu Gudz öfwersta Prest?

5. Tå sade Paulus: Jagh wiste icke/ käre bröder/ at han war öfwerste Prester; ty thet är skrifwit: Tu skalt icke banna tins folcks öfwersta. 14544

II. The Phariseer och Sadduceer blifwa oenige.

6. OCh efter Paulus wäl wiste/ at en part af them woro Sadduceer/ och annan parten Phariseer/ ropade han in för Rådet: J män och bröder/ jagh är en Pharisee/ och en Pharisees son: jagh warder dömder för hoppet och the dödas vpståndelse skul. 14545

7. Och tå han thet sagt hade/ wardt een twedrächt emellan the Phariseer/ och the Sadduceer; och hopen wardt söndrad.

8. Ty the Sadduceer säija/ at ingen vpståndelse är 14546/ och ingen Ångel/ och ingen Ande; men the Phariseer bekänna båda.

9. Och så wardt ett stort roop. Och the Skriftlärde/ af thet Phariseeska partij/ stodo vp/ och begynte kämpas/ och sade: Wij finnom intet ondt medh thenna mannen 14547: om så kan hända/ at Anden hafwer talat medh honom/ eller en Ängel/ så lät oß icke strida emot Gudh. 14548

10. Och efter thet begynte warda ett stort vplop/ fruchtade öfwerste höfwitzmannen/ at the skulle sönderslita Paulum; och lät krigsknechterna gå nedh/ och ryckia honom bort ifrå them/ och föra honom i lägret.

11. Och nattena ther efter/ stod HErren när honom/ och sade: War widh ett godt modh 14549/ Paule; ty såsom tu hafwer witnat om migh i Jerusalem/ så måste tu ock witna i Rom.

III. Judarnas försåt för Paulum.

12. TÅ dager wardt/ slogo sigh tilhopa någre af Judarna/ och förbannade sigh/ at the hwarken äta eller dricka skulle/ til thes the hade dräpit Paulum: 14550

13. Och woro meer än fyratijo män/ som så hade sworet sigh tilhopa.

14. Thesse gingo til the öfwersta Presterna/ och til the Äldsta/ och sade: Wij hafwe widh förbannelse beplichtat oß sielfwa/ ingen ting smaka/ til thes wij hafwe dräpit Paulus.

15. Så måån J nu förkunna öfwersta höfwitzmannenom och Rådet/ at han hafwer honom fram för oß i morgon/ lika som wij wille få weta något wissare om honom: men förr än han kommer fram/ äre wij redo/ til at dräpa honom.

16. Tå Pauli systerson hörde sådana försåt; kom han/ och gick in i lägret/ och bodade thet Paulo.

17. Tå kallade Paulus til sigh en af the vnderhöfwitzmän/ och sade: Haf thenna ynglingen bort til öfwersta höfwitzmannen; ty han hafwer något vnderwisa honom.

18. Och han tog honom medh sigh/ och hade honom til öfwersta höfwitzmannen/ och sade: Paulus som bunden är/ kallade migh til sigh/ och bad at jagh skulle hafwa thenna ynglingen til tigh/ som något hafwer säija tigh.

19. Tå tog öfwersta höfwitzmannen honom widh handena/ och gick afsides medh honom/ och frågade honom: Hwad är thet som tu hafwer vnderwisa migh?

20. Tå sade han: Judarna hafwa samfält sigh/ at the wilja bedia tigh/ at tu skalt i morgon lata Paulum komma vth för Rådet/ såsom the wille vthfråga något wissare om honom.

21. Men lyd them intet: ty meer än fyratijo män af them/ wilja wara i försåt för honom/ the sigh förbannat hafwa/ at the icke skola äta eller dricka/ til thes the hafwa dräpit honom: och nu äro the redo/ och wänta/ at tu thet vthlåfwa skalt.

IV. Lystas sänder Paulum til landzhöfdingan Felix.

22. SEdan lät öfwersta höfwitzmannen ynglingen gå sina färde/ och böd honom/ at han för ingom säija skulle/ at han honom sådant vnderwist hade.

23. Och kallade til sigh twå vnderhöfwitzmän/ och sade: Giörer redo twhundrade krigsknechtar/ at the fara til Cesareen; och siutijo resenärar/ och twhundrade skyttor/ til tredie timan på natten.

24. Och tilreder någon fartyg/ ther man kan sättia Paulum vppå/ at the måga föra honom oskaddan til landzhöfdingan Felicem.

25. Och skref ett bref widh thetta sinnet:

26. Claudius Lysias/ them mächtiga landzhöfdinganom Felici/ helso.

27. Thenna mannen hade Judarna gripit/ och wille dödat honom: och ther kom jagh til medh krigsfolcket/ och tog honom ifrå them 14551/ efter jagh förnam at han war en Romare.

28. Och när jagh wille weta sakena/ som the hade emot honom/ lät jagh honom komma in för theras Rådh.

29. Så fan jagh/ at han skyldter wardt om någor spörsmål i theras lagh: och doch ingen skul hade som dödh eller hächtelse wärd war.

30. Och wardt migh vnderwist om försåt/ som Judarna hade bestält för honom: och strax sände jagh honom til tigh/ och böd hans åklagare/ at hwad the hafwa emot honom/ thet skola the säija för tigh. Faar wäl.

31. Tå togo krigsknechterna Paulum/ efter som them befalt war/ och förde honom om nattena til Antipatridem.

32. Och dagen ther efter/ läto the resenärarna följa honom/ och the kommo igen i lägret.

33. När the kommo til Cesareen/ och fingo landzhöfdingan brefwet; hade the ock theslikes Paulum fram för honom.

34. Tå landzhöfdingen hade läsit brefwet/ och frågat honom af hwad land han war; och hade förstådt/ at han war af Cilicien/ sade han:

35. Jagh wil höra tigh när tine äklagare komma ock tilstädes. Och lät förwara honom vthi Herodis rådhuus.

24. Capitel.

FEm dagar ther efter kom öfwerste Presten samt några andra/ och beklagade honom i Cesareen/ v. 1. Tå swarade Paulus/ at han trodde alt thet i lagen och Propheterna skrifwit war/ v. 10. Och sade sigh wara oskyldig i alt thet the beklagade honom före/ v. 17. Men Felix skiöt saken op/ och hade honom sedan ofta för sigh/ v. 22. Och han hade honom fången i tw åhr: sedau lefde han honom fångnan Porcio Festo/ som blef landzhöfding i hans stadh/ v. 27.

I. Paulus warder beklagad för landzhöfdingen genom Tertullus.

EFter fem dagar/ foor öfwerste Presten Ananias nedh/ medh the Äldsta/ och medh en förspråkare/ benämnd Tertullus: thesse gingo til landzhöfdingen emot Paulum.

2. Och tå han war förekallad/ begynte Tertullus klaga/ och säija:

3. At wij lefwe i mycken rolighet vnder tigh/ och mång ting beställas i goda måtto i thesso folcke genom tina försichtighet/ högmächtige Felix; thet anamme wij altid och allestädz gierna/ medh all tacksäijelse.

4. Men på thet at jagh icke alt förlänge skal förhålla tigh/ beder jagh tigh/ at tu hörer oß någor fåå ord/ för tin dygd skul.

5. Wij hafwe funnet thenna mannen wara skadelig/ then vplop vpwäcker allom Judom öfwer hela werldena; och är en mästare för the Nazareners partij:

6. Then ock tilbudit hafwer giöra templet oskiärdt 14552; then wij ock gripit hade/ och wille dömt honom efter wår lagh.

7. Men höfwitzmannen Lysias kom ther til medh stora macht/ och tog honom vthu wåra händer: 14553

8. Biudandes/ at hans åklagare skulle komma til tigh; af hwilkom tu kant sielfwer vthfråga/ och låta tigh vnderwisa om all ärende/ ther wij klage honom före.

9. Och Judarna sade ock ther til medh/ at så war.

II. Paulus förswarar sigh.

10. TÅ swarade Paulus/ när landzhöfdingen teknade honom/ at han skulle tala: Efter jagh nu wäl weet/ at tu nu i mång åhr hafwer domare warit för thetta folck/ wil jagh medh thes frijare modh förswara migh.

11. Ty tu kant wäl märckia/ at icke är meer än tolf dagar sedan jagh kom vp til Jerusalem/ til at bedia.

12. Och hwarken funno the migh i templet disputera medh någrom/ eller giöra något vplop ibland folcket/ hwarken i Synagorna/ eller i staden: 14554

13. Och icke heller kunna the bewisa the stycker/ ther the klaga migh före.

14. Doch bekänner jagh för tigh/ at jagh så dyrkar mina fäders Gudh/ efter then wägen/ som the kalla partij/ at jagh troor alt thet i lagen och Propheterna skrifwit är:

15. Och hafwer samma hoppet til Gudh/ ther the ock sielfwe efter wänta/ som är/ at the dödas vpståndelse skal skee/ både the rättferdigas/ och orättferdigas. 14555

16. Ja/ för samma saak skul lägger jagh migh win om/ hafwa ett obesmittat samwet/ in för Gudh/ och in för menniskior altid. 14556

17. Men nu efter mång åhr/ kom jagh/ och skulle föra några almosor 14557 til mitt folck/ och offer:

18. J hwilkom the funno migh/ at jagh lät rena migh 14558 i templet/ vthan alt vplop och buller.

19. Men någre Judar woro af Asten/ hwilka nu borde wara här til städes för tigh/ och klaga/ om the något hade emot migh.

20. Eller säije thesse samme/ om the funno någor oskiäl medh migh/ medan jagh står här för Rådet.

21. Vtan för thetta ena ordet skul/ tå jagh stod ibland them/ och ropade om the dödas vpståndelse/ dömes jagh af eder i dagh. 14559

III. Landzhöfdingen giör vpskof i saken.

22. TÅ Felix thetta hörde/ förhalade han them; wäl wetandes/ huru fatt war om thenna wägen/ och sade: Tå höfwitzmannen Lystas kommer här nedh/ wil jagh migh vnderwisa låta om edra saak.

23. Och befalte vnderhöfwitzmannen/ at han skulle förwara Paulum/ och låta honom hafwa roo 14560/ och ingen af hans förmena/ at wara honom til tienst/ eller gå til honom.

24. Efter några dagar/ kom Felix medh sin hustru Drusilla/ och hon war en Judinna. Tå kallade han Paulum före/ och hörde honom om trona på Christum.

25. Men tå Paulus talade om rättferdighet/ och om kyskhet/ och om then tilkommande domen/ wardt Felix förskräckt 14562/ och sade: Gack tina färde i thenna resone; när jagh får beläglig tijd ther til/ wil jagh låta kalla tigh.

26. Men han förhoppades ock så/ at han skulle få penningar af Paulo/ på thet han skulle gifwa honom löös: för hwilka saak skul/ han ock ofta kallade honom til sigh/ och talade medh honom.

IV. Paulus sitter fängen i tw åhr.

27. TÅ nu tw åhr woro förlupne/ kom Porcius Festus i Felix stadh: men Felix wille giöra Judomen til wilja/ och lät Paulum blifwa efter sigh fången. 14561

25. Capitel.

STrax Festus kom i landet/ begynte Judarna handla medh honom emot Paulum; men han stämde them til Cesareen/ v. 1. Tijt kommo the/ och beklagade honom/ v. 6. Tå wille Festus låta honom fara til Jerusalem; therföre skiöt Paulus sigh til Keisaren/ v. 9. Efter några dagar kom Konung Agrippa nedh til Festum; honom berättade han Pauli saak/ v. 13. Och hade Paulum fram för honom/ v. 22.

I. Paulus warder anklagad för Festus.

TÅ nu Festus war kommen i landet/ foor han efter tre dagar vp ifrå Cesareen til Jerusalem.

2. Tå kommo then öfwerste Presten/ och the ypperste af Judarna til honom emot Paulum/ och förmanade honom;

3. Och bådo om ynnest emot honom/ at han wille kalla honom til Jerusalem: och the satte försåt för honom/ til at dräpa honom i wägen.

4. Tå swarade Festus/ at Paulus skulle wäl förwaras i Cesareen; men innan en kort tijd/ wille han draga tijt igen.

5. The som nu kunna ibland eder/ (sade han)/ komme tijt nedh medh oß; och klage tå på honom/ om the hafwa något emot honom.

6. Och sedan han hade töfwat ther när them meer än i tijo dagar/ foor han nedh til Cesareen: och dagen ther efter/ satt han för rätta/ och lät Paulum komma fram.

7. Tå han fram kommen war/ stodo the Judar kring om honom/ som af Jerusalem nederkomne woro/ och båro mång och swår klagomål före emot Paulum/ som the icke bewisa kunde.

8. Och han förswarade sigh/ at han intet brutit hade/ hwarken emot Judalagen/ eller emot templet/ eller emot Keisaren. 14563

II. Paulus skiuter sigh til Keisaren.

9. TÅ wille Festus giöra Judomen til wilja/ och swarade Paulo/ och sade: Wil tu fara vp til Jerusalem/ och ther här om stå til rätta för migh?

10. Sade Paulus: Jagh står för Keisare rätt/ och ther bör migh dömas: Judomen hafwer jagh ingen orätt giordt/ såsom tu ock sielfwer bäst wetst.

11. Men hafwer jagh någrom giordt skada/ eller något thet döden wärdt är/ begått/ tå wedersakar jagh icke döö: är thet ock intet sådant som the åklaga migh före/ kan ingen gifwa migh them så bort 14564: jagh skiuter migh til Keisaren.

12. Tå hade Festus samtaal medh Rådet/ och swarade: Til Keisaren hafwer tu skutit tigh; til Keisaren skalt tu ock fara.

III. Festus förtäljer för Konung Agrippa om Pauli saak.

13. OCh tå några dagar woro framlidne/ foro Konung Agrippa och Bernice nedh til Cesareen/ och skulle helsa Festum.

14. Och medan the dwaldes ther i många dagar/ förtälde Festus Konungenom Pauli saak/ säijandes: Felix hafwer låtit här efter sigh en man fången: 14565

15. Om hwilken/ tå jagh kom til Jerusalem/ vnderwiste migh the öfwerste Presterna/ och Judarnas äldste/ begärandes doom emot honom.

16. Och jagh swarade them: Thet är icke the Romerskas sedh/ bortgifwa några menniskio til at förgiöras/ förr än then som anklagad warder/ hafwer åklagarena jämte sigh/ och får rum til at förswara sigh i sakene: 14566

17. Therföre tå the hijt kommo/ vthan all fördröijelse/ dagen ther efter satt jagh för rätta/ och hade mannen före.

18. Tå åklagarena kommo före/ båro the ingen saak fram/ then jagh hade tänckt.

19. Men the hade någor spörsmål medh honom/ om sina wantro/ och om en som kallades JEsus/ then död war/ och Paulus stod ther vppå/ at han lefde.

20. Men tå jagh icke förstod migh i sakene/ sade jagh: Om han wille fara til Jerusalem/ och ther stå til rätta ther om.

21. Och efter Paulus hade skotzmål/ at Keisaren skulle känna om hans saak/ lät jagh förwara honom/ til thes jagh kunde sända honom til Keisaren.

IV. Paulus blifwer framhafd för Agrippa.

22. TÅ sade Agrippa til Festum: Jagh wille ock gierna höra mannen. J morgon/ sade han/ skalt tu få höran.

23. Dagen efter kom Agrippa och Bernice medh stort ståt/ och gingo in på Rådhuset/ medh höfwitzmännerna/ och the yppersta i staden; och wardt Paulus efter Festi befalning framhafder.

24. Och sade Festus: Konung Agrippa/ och J män alle som medh oß tilstädes ären: Här seen J then mannen/ om hwilken hele hopen af Judarna hafwer bedit migh/ både i Jerusalem/ och här/ ropandes/ at honom borde icke lefwa länger.

25. Men jagh fan honom intet bedrifwit hafwa/ thet döden wärdt war: 14567

26. Men efter han skiöt sigh til Keisaren/ så achtar jagh ock sända honom. Men hwad jagh skal skrifwa Herranom om honom thet wist är/ hafwer jagh icke; hwarföre hafwer jagh nu honom här fram för eder/ och mäst för tigh/ Konung Agrippa/ at när ther om ransakat är/ må jagh hafwa hwad jagh skrifwa skal.

27. Ty migh synes orätt wara/ at sända någon fången/ och icke ther medh gifwa sakena tilkänna/ för hwilka han anklagad är.

26. Capitel.

TÅ talade Paulus för Agrippa om sina troo/ och sitt hopp om vpståndelsen/ v. 1. Theslikes/ huru han förfölgde the Christna/ v. 9. Och hwad honom hände på wägen til Damascum; huru han blef sänd til at predika/ v. 12. Thetta hans taal war Festo sälsynt: men Agrippa dömde at han wäl kunde gifwas löös/ hwar han icke hade skutit sigh til Keisaren/ v. 24.

I. Paulus berättar för Agrippa/ om sin förra ondsko emot the Christina; samt kallelse til Apostlaämbetet.

TÅ sade Agrippa til Paulum: Tigh tilstädies/ at tu talar för tigh. Tå räckte Paulus sina hand vth/ och talade för sigh:

2. Jagh håller migh nu lycksaligan/ at jagh skal förswara migh i dagh in för tigh/ Konung Agrippa/ i all the stycker/ ther jagh öfwer anklagad warder af Judomen.

3. Alramäst medan jagh weet at tu äst förståndig på the sedwänjor/ öch spörsmål/ som ibland Judarna äro: hwarföre beder jagh tigh/ at tu wille höra migh toleliga.

4. Mitt lefwerne ifrån vngdomen/ huru thet af begynnelsen ibland thetta folck i Jerusalem warit hafwer/ weta alle Judar/

5. Som migh förr kändt hafwa/ om the wilja beståt: ty jagh hafwer warit en Pharisee 14568/ hwilket är thet

strängesta partij vthi wår gudztienst.

6. Och nu står jagh här för rätten/ för hoppet skul til thet löfte som skedt är til wåra Fäder af Gudi: 14569

7. Til hwilket the tolf wår slächte förhoppas sigh komma skola/ tienande Gudi stadeliga/ natt och dagh: för thetta hopp skul/ Konung Agrippa/ warder jagh anklagad af Judomen.

8. Hwij warder thet hållet af eder otroligit/ om Gudh vpwäcker the döda?

9. Jagh meente wäl hoos migh sielf/ at jagh mycket giöra skulle/ stridandes emot JEsu Nazareni namn: 14570

10. Som jagh ock giorde i Jerusalem: och många heliga kastade jagh i fängelse/ ther til jagh macht tagit hade af the öfwersta Presterna; och tå the dräpne wordo/ förde jagh domen. 14583

11. Och i alla Synagogor pinade jagh them ofta/ och nödgade them til hädelse; och war them så mycket ondsinnig/ at jagh förfölgde them ock vthi the främmande städer.

12. För hwilka saak/ när jagh foor til Damascum/ medh öfwersta Presternas macht och förlåf:

13. Widh middags tijd/ o Konung/ såg jagh i wägen ett skeen af himmelen 14571/ klarare än soolskenet/ skinandes kring om migh/ och them som medh migh foro.

14. Och när wij alle föllo nedh til jordena/ hörde jagh ena röst tala til migh/ och säija på Ebreisko: Saul/ Saul/ hwij förföljer tu migh? Tigh är swårt at spierna emot vdden.

15. Tå sade jagh: Ho äst tu/ HErre? Sade han: Jagh är JEsus/ then tu förföljer.

16. Men rees tigh vp/ och statt på tina fötter: ty ther til hafwer jagh vppenbarat migh för tigh/ at jagh skal skicka tigh til en tienare/ och witne om thet tu sedt hafwer; och theslikes om thet jagh tigh ännu vppenbara skal.

17. Och wil frälsa tigh för folcket/ och för Hedningarna/ til hwilka jagh nu sänder tigh:

18. At tu skalt öpna theras ögon 14572/ at the skola omwändas ifrå mörkret til liuset 14573/ och ifrå Satans macht til Gudh; at the skola få syndernas förlåtelse/ och lott ibland them som helgade äro/ genom trona til migh. 14574

19. Så war jagh icke ohörig then himmelska synene/ Konung Agrippa:

20. Vtan begynte förkunna först för them/ som woro i Damasco och Jerusalem 14575/ och öfwer alt Judeska landet/ och sedan theslikes Hedningomen 14576/ at the skulle bättra sigh/ och omwända sigh til Gudh/ giörandes sådana gierningar som bättring tilhörde. *

21. För then saken skul grepo Judarna migh i templet/ och bödo til at dräpa migh. 14577

22. Doch hafwer jagh nutit Gudz hielp ther til/ at jagh ännu står i thenna dagh/ betygandes både små och stora; intet annat säijandes/ än thet Propheterna sagt hafwa at skee skulle/ och Moses:

23. At Christus lida skulle/ och wara then förste 14578 af the dödas vpståndelse/ och förkunna ett lius folckena/ och Hedningomen.

II. Huru Festus och Agrippa fälla sitt omdöme om Paulus.

24. TÅ han nu sådant för sigh swarat hade/ sade Festus medh höga röst: Tu äst rasande/ Paule; mycken

kånst hafwer giordt tigh rasande.

25. Och sade han: Min gode Feste/ jagh är intet rasande; vtan talar san och förnuftig ord.

26. Ty Konungen weet thetta wäl/ för hwilkom jagh ock trösteliga talar: ty jagh håller thet så före/ at intet ther af är honom fördoldt; ty thet är icke skedt lönliga. 14579

27. Troor tu Propheterna/ Konung Agrippa? Jagh weet at tu troor.

28. Tå sade Agrippa til Paulum: Fögo ting fattas at tu talar så för migh/ at jagh warder Christen.

29. Och sade Paulus: Jagh både wäl af Gudi/ ehwad ther fattas fögo eller mycket vthi/ at eij allenast tu/ vtan ock alle the som migh höra i dagh/ worde sådana som jagh är14580/ vndantagne thessa banden.

30. Och när han thetta talat hade/ stod Konungen vp/ och landzhöfdingen/ och Bernice/ och the som såto ther medh them.

31. Och widh the gingo afsides/ talade the emellan sigh/ säijande: Thenne mannen hafwer intet giordt/ thet döden eller band wärdt är. 14581

32. Och sade Agrippa til Festum: Thenne mannen måtte wäl wordet löös gifwen/ hade han icke skutit sigh til Keisaren. 14582

27. Capitel.

SÅ blef Paulus sänd til Rom medh skep/ v. 1. Och efter thet war mycket lidit på åhret/ och seglatsen war fahrlig/ wille han at the skulle läggia sigh i winterläger/ v. 9. Men the seglade til siös/ och kommo i stoor nödh/ v. 11. Tå talade Paulus medh them/ och gaf them godh förtröstning/ v. 21. När the nu begynte nalkas til landet/ kastade the ankar vth/ v. 27. Och togo maat til sigh/ v. 33. Om morgonen/ läto the skepet drifwa i land/ och kommo alle oskadde in på landet/ v. 39.

I. Paulus blifwer stöledes sänd til Rom.

SEdan nu beslutit war/ at wij skulle segla til Walland/ antwardade the Paulum/ och några andra fångar vnderhöfwitzmannenom/ som heet Julius/ af then Keiserska skaren. 14584

2. Och som wij stege vthi ett Adramytiskt skep/ och skulle segla vth medh Asien/ lade wij af: och medh oß blef Aristarchus 14585 en Macedonisk man/ af Thessalonica.

3. Och dagen ther efter/ lade wij til Sidon. Och Julius foor wäl medh Paulo/ och tilstadde/ at han gick til sina wänner/ och lät giöra sigh til godo. 14586

4. Och när wij lade tädan/ seglade wij vth medh Cypren; ty wädret war oß emot:

5. Och seglade wij öfwer hafwet/ som är emot Cilicien och Pamphylien/ och kommom in til Myra som är i Lycien.

6. Och ther fick höfwitzmannen ett skep som war af Alexandria/ och segla skulle til Walland; ther satte han oß in.

7. Och tå wij långsamliga seglat hade i många dagar/ och som nogast komma kunde in moot Gnidum/ för motwäder skul/ seglade wij in vnder Creta/ widh Salmone.

8. Och kommom som nogast fram om/ och in til ett rum/ som kallades Skiöna hamn; och war staden Lasea

icke långt ther ifrå.

II. Han råder at taga winterläger.

9. TÅ nu mycken tijd war förlupen/ och seglatsen begynte wara fahrlig/ therföre/ at ock fastan war allaredo förliden 14590/ förmanade Paulus them/

10. Och sade til them: J män/ jagh seer at seglatsen wil wara medh wedermödo/ och stoor skada/ icke allenast til skep och godz/ vtan jemwäl på wårt lijf.

III. Andre råda at fortsättia resan: men the komma i swår siönöd.

11. MEn höfwitzmannen trodde skeparenom/ och styremannenom/ meer än thet Paulus sade.

12. Och efter ther war icke hamn til at liggia i winterläge/ föllo the mästa parten på thet rådet/ at läggia tädan/ at the/ om någorlunda skee kunde/ måtte komma til Phenicen/ och liggia ther i winterläge: then hamnen är på Creta/ för sudwäst och nordwäst.

13. Och som nu sönnan wäder begynte blåsa/ meente the hafwa efter sin wilja: och tå the lade ifrån Asson/ seglade the vth medh Creta.

14. Men icke långt efter/ stack sigh vp emot them ett iligt wäder/ som kallas nordost.

15. Och tå skepet wardt begripit/ och kunde icke begå sigh för wädret/ läte wij drifwa för wädret;

16. Och kommom vnder ena öö/ som kallas Clauda/ och kundom medh platz få in båten.

17. Tå the tagit then vp/ brukade the hielp/ och bundo skepet: och tå the fruchtade/ at thet skulle komma på sandräfwelen 14591/ kastade the vth ett hinderfat 14592/ och läto så wräka.

18. Och som stormen gick oß swårliga vppå/ kastade the dagen ther efter godset vth.

19. Och tredie dagen kastade wij skepredzskapen vth medh wåra händer.

20. Och tå hwarken sool eller stiernor syntes i många dagar/ och stormen låg oß swårliga vppå/ war oß alt hopp borto om wår wälfärd.

IV. Paulus tröstar skepfolcket.

21. OCh tå the nu i lång tijd intet ätit hade/ stod Paulus vp mitt ibland them/ och sade: J män/ thet hade wäl tilbörligit warit/ at J haden hördt migh/ och icke lagt ifrå Creta/ och icke kommet oß thenna wedermödon och skadan vppå.

22. Och nu förmanar jagh/ at J waren widh ett godt modh: ty ingom af eder skal något skada til lifwet/ vtan allena skepet.

23. Ty i thenna nattene stod Gudz Ängel när migh/ then jagh tilhörer/ och then jagh dyrkar/ och sade:

24. Fruchta tigh intet/ Paule/ tu måste komma fram för Keisaren: och sij/ Gudh hafwer gifwit tigh alla the som segla medh tigh.

25. Therföre warer widh ett godt modh/ J män: ty jagh troor Gudi/ at så skeer som migh sagt är.

26. Vppå ena öö 14587 skole wij wräkne warda.

27. Tå fiortonde natten kom/ och wij forom vthi Adria/ widh midnatz tijd/ tycktes skepmännerna/ at them syntes ett land:

28. Och kastade vth lodet/ och funno tiugu famnar diup; och kommo litet länger fram/ och kastade åter lodet/ och funno femton famnar diup.

29. Och så fruchtade the/ at the skulle komma på något skarpt grund/ och kastade fyra ankar vth af bakskepet/ och önskade at dagas skulle.

30. Tå sökte skepmännerna efter/ huru the skulle komma sina färde vthu skepet/ och kastade vth båten i hafwet vnder thet skien/ at the wille föra vth ankare af framskepet.

31. Tå sade Paulus til höfwitzmannen/ och til krigsknechterna: Vtan thesse blifwa i skepet/ så warden icke J behåldne.

32. Tå höggo krigsknechterna af fästona til båten/ och läto honom fara.

V. Räder them at the få sigh maat.

33. OCh som dagen begynte synas/ rådde Paulus them allom/ at the skulle få sigh maat; och sade: Thetta är fiortonde dagen/ at J hafwen förbidt/ och blifwit fastande/ och hafwen intet taget til eder.

34. Hwarföre råder jagh eder at J fåån eder maat: ty thet hörer edra wälfärd til: ty ingens edars ett hår skal falla af hans hufwud.

35. Och när han thet sagt hade/ tog han brödet/ och tackade 14588 Gudh i allas theras åsyn: och tå han thet brutit hade/ begynte han äta.

36. Tå wordo the alle widh ett bättre modh/ och begynte ock the äta.

37. Och wij woro i skepet alle tilhopa/ twhundrade sex och siutijo siälar:

38. Och tå the woro mätte/ lättade the skepet/ och kastade vth hwete i hafwet.

VI. Skepet drifwes; och the komma doch oskadde i land.

39. NÄr dager wardt/ kände the intet landet: men the wordo warse ena wijk/ i hwilko een strand war/ tijt the meente wilja låta drifwa skepet/ om the kunde.

40. Och när the hade vptagit ankaren/ gåfwo the sigh til siös/ och vplöste roderbanden/ och hade vp seglet til wäders/ och läto gå åth stran dene.

41. Doch kommo the på en räfwel/ och skepet stötte 14589: och framskepet blef ståndandes fast orörligit; men bakskepet lossades af wågene.

42. Men krigsknechterna tyckte rådh wara slå fångarna ihiäl/ at tå the vthsummo/ icke skulle någor vndfly.

43. Men höfwitzmannen wille förwara Paulum/ och stilte them ifrå thet rådet/ och bad/ at the som simma kunde/ skulle gifwa sigh först vth åth landet:

44. Och the andre/ somlige på bräder/ och somlige på skepswraket. Och ther medh skedde/ at the vndsluppo alle behåldne i land.

28. Capitel.

NÄr the kommo på landet/ förnummo the at thet war then öön Melite/ v. 1. Ther blef Paulus stucken af en orm; men han skuddade ormen i elden/ och blef oskadd/ v. 3. Han botade ock Publij fader ifrå skälfwo/ v. 7. Efter tre månader seglade the til Syracusa/ v. 11. Ther ifrå til Regium/ och til Puteolos; och sedan til Rom/ v. 13. Ther kallade Paulus Judarna tilhopa/ och gaf tilkänna hwarföre han war tijt kommen/ v. 17. Och han vthtydde them Skrifterna om JEsu/ bewisandes at han war Christus/ v. 23. Och han predikade obehindrad i Rom i tw åhr/ v. 30.

I. Paulus ankommer til Melite.

OCh tå the vndkomne woro/ fingo the weta/ at 14593 öön heet Melite.

2. Och folcket 14610 bewiste oß icke liten ähro/ vndfängandes oß alla: och vptände en godh eld/ för regnet skul som oß öfwerkommet war/ och för kölden skul.

II. Blifwer stucken af en orm/ och doch oskadd.

3. OCh tå Paulus bar tilhopa en hoop medh rijs/ och lade på elden/ kröp en huggorm vth ifrå wärman/ och stack hans hand.

4. Men tå folcket såg ormen hängiandes widh hans hand/ sade the emellan sigh: Thenne mannen måste wara en mandråpare/ hwilken hämnden icke tilstäder lefwa/ ändoch han nu vndkommen är för hafwet.

5. Men han skuddade ormen i elden/ och honom skadde ther intet af. 14594

6. Men the meente skee skola/ at han skulle vpswälla/ eller strax falla neder och döö. Tå the länge wänte ther efter/ och sågo/ at honom intet ondt wederfors/ wände the sigh vthi ett annat sinne/ och sade/ at han war en gudh. 14595

III. Hielper Publij fader ifrå skälfwo.

7. OCh ther icke långt ifrå/ hade then öfwerste öfwer öna/ benämnd Publius/ en afwelsgård: then vndfick oß til herberge/ och foor wäl medh oß i tre dagar.

8. Och hände sigh/ at Publij fader låg siuk i skälfwosot och bukref: til honom gick Paulus in; och när han hade bedit/ lade han händer på honom/ och giorde honom helbregda. 14596

9. Och tå thet war skedt/ kommo ock andre the som siukdom hade ther på öne/ och gingo fram/ och wordo helbregda.

10. Hwilke oß giorde mycken ähro: och när wij forom wåra färde tädan/ läto the komma in medh oß hwad nödtorftigt war.

IV. Huru hans resa warder fortsatt til Rom.

11. EFter tre månader/ seglade wij wära färde vthi ett skep ifrån Alexandria/ som ther vnder öön hade legat i winterläge/ vthi hwilkes baneer stod Castor och Pollux. 14611

12. Och när wij kommom til Syracusa/ blefwo wij ther i tre dagar.

13. Tädan seglade wij omkring/ och kommom til Regium. Och en dagh ther efter/ blåste sunnan wäder vp/ så at wij kommom then andra dagen ther efter til Puteolos.

14. Och efter wij funne ther bröder/ worde wij bedne/ at wij skulle blifwa när them i siu dagar: och så komme wij til Rom.

15. Och tå bröderna fingo höra om oß/ gingo the emot oß in til Appij forum/ och til Tretabern. När Paulus them såg/ tackade han Gudi/ och tog tröst til sigh.

V. Huru han sigh i Rom förhåller.

16. OCh när wij kommom in i Rom/ öfwerantwardade vnderhöfwitzmannen fångarna öfwerhöfwitzmannenom: men Paulo wardt tilstadt wara för sigh sielf 14597/ medh en krigsknecht som tog wahra på honom.

17. Efter tredie dagen/ kallade Paulus tilhopa the yppersta af Judarna. Och när the kommo/ sade han til them: J män och bröder/ ändoch jagh intet giordt hade emot wårt folck/ eller emot fädernas stadgar 14598/ wardt jagh likwäl bunden 14599 öfwerantwardad vthur Jerusalem i the Romares händer.

18. Hwilke/ tå the migh ransakat hade 14600/ wille the släppt migh/ efter ingen dödzsak fans medh migh. 14601

19. Men efter Judarna sade ther emot/ nödgades jagh skiuta migh til Keisaren 14602; icke så/ at jagh något hafwer/ ther jagh wil anklaga mitt folck före.

20. För thenna saken skul hafwer jagh kallat eder/ at jagh måtte see eder/ och tala medh eder: ty för Jsraels hopp skul 14603/ är jagh ombunden medh thenna kädion. 14604

21. Tå sade the til honom: Wij hafwe hwarken fått bref om tigh af Judeen; eij heller hafwer någor af bröderna tädan kommet/ och bebodat oß/ eller talat något ondt om tigh.

22. Och begäre wij nu af tigh höra/ huru tu thet hafwer före: ty om thetta partijt är oß wetterligit/ at allestädz sägs ther emot. 14605

VI. Huru han predikar för Judarna.

23. OCh tå the hade satt honom en dagh före/ kommo the en stoor hoop til honom i herberget/ hwilkom han vthtydde/ och betygade Gudz rike; och gaf them före om JEsu/ vthaf Mose lagh/ och vthaf Propheterna 14606/ ifrå morgonen och in til aftonen.

24. Och somlige trodde 14607 thet som sades; och somlige trodde icke.

25. Och som the icke drogo öfwer ens/ gingo the tädan/ tå Paulus them ett ord sagt hade/ at then Helge Ande rätt talat hafwer til wåra fäder/ genom Propheten Esaias/

26. Säijandes: Gack til thetta folcket/ och säg: J skolen höra medh öronen/ och icke förstå; och see medh ögonen/ och icke kunna besinnat. 14608

27. Ty thetta folcks hierta är förhärdt/ och the höra swårliga medh sin öron/ och sin ögon hafwa the igenlyckt: at the icke någon tijd skola see medh ögonen/ och höra medh öronen/ och förstå medh hiertat/ at the måtte omwändas/ at jagh them hela måtte.

28. Så skal eder nu wetterligit wara/ at thenna Gudz salighet är sänd til Hedningarna 14609/ och the skola hörat.

29. Och när han hade thet sagt/ gingo Judarna vth ifrå honom/ och hade emellan sigh mycken disputering.

VII. Förer samma ämbete i Rom obehindrad i 2 åhr.

30. MEn Paulus blef i hela tw åhr vthi thet huus han legdt hade; och vndfick alla the som ingingo til honom.

31. Predikandes Gudz rike/ och lärde om HErran JEsu/ medh all tröst: och ingen förböd honom thet.

Ände på Apostla Gierningar.

S. Pauli Epistel

Til the Romare.

Förspråket.

Thenna Epistels berömelse: At hon är hufwudstycket på nya Testamentet.

THenne Epistel är thet rätta hufwudstycket af nya Testamentet/ och thet alraklarasta Evangelium. Then wäl wärd är/ at een Christen menniskia eij allenast wiste henne ord ifrån ord vthan til; vtan ock dageliga ther medh vmginge/ såsom medh siälenes dagliga brödh. Ty hon kan aldrig förmycket eller forwäl läsen eller betrachtad warda. Och ju meer hon handteras/ ju kosteligare warder hon/ och ju bätter smakar hon. Therföre är ock nu thetta förspråk giordt/ medh hwilko beredes/ såsom en ingång i samma Epistel/ så at hon må thes bätter förstås. Ty hon hafwer här til dags medh många glossor mycket warit förmörkad/ then doch af sigh sielf är ett klart lius/ nogh förmåendes vplysa och förklara hela Skriftena.

Någre ordz vthtydning i thenna Epistel;

J förstone måste wij lära känna orden/ och weta/ hwad S. Paulus menar medh thessa ord/ lagh/ synd/ nådh/ troo/ rättferdighet/ kött/ ande/ och sådana flere; annars är föga nytta läsa här vthi.

Såsom: hwad lagh här märcker.
Gudz lagh kräfwer hiertans grund.

Thetta ordet lagh/ måste här icke förstås som man plägar ther medh förstå en lärdom/ hwad man giöra eller låta skal. Såsom thet tilgår medh menniskiors lagh/ ther man giör lagen fyllest medh gierningom/ om thet än icke skedde af hiertat: men Gudh dömer efter hiertans grund. Therföre wil ock hans lagh hafwa hlertans grund; och låter sigh icke nöija medh gierningarna: vtan hällre straffar the gierningar som icke giöras af hiertat/ såsom skrymterij och lögn: för hwilka saak alla menniskior kallas lögnachtige/ Psal. 116: 11. Ty ingen menniskia håller/ eller kan hålla Gudz lagh af hiertans grund; vtan hwar man finner i sigh sielf oluft til thet goda/ och lust til thet onda: ther nu icke är frij lust til thet goda/ ther är icke hiertans grund til Gudz lagh. Och ther medh är ther ock wisserliga synd och Gudz förtörnelse/ ehuru åhrligit lefwerne och goda gierningar vthwärtes skina.

Lagsens fulbordare.
Lagen förökar synden.

Ther af besluter S. Paulus i thet andra Capitlet/ at Judarna äro alle syndare; och säger/ at allenast the som lagen fulborda/ äro rättferdige för Gudi. Och wil ther medh/ at ingen fulbordar lagen medh gierningar; vtan säger hällre til them: Tu lärer/ man skal icke giöra hoor/ och tu giör hoor. Jtem: J hwilko tu dömer en annan/ i thet samma fördömer tu tigh sielf/ tå tu giör thet samma som tu dömer. Såsom han wille säija: Tu lefwer dageliga vthwärtes i lagsens gierningar/ och dömer them som icke så lefwa/ och tu wetst lära hwar man. Tu seer een agn i ens annars öga; men i titt egit öga warder tu icke warse en bielka: ty ändoch tu wäl vthwärtes håller lagen medh gierningar/ för fruchtan skul/ at tu skalt warda straffad/ eller för löön skul/ som tu wänter tigh therföre; så giör tu doch thet alt vthan lust och kärlek til lagen; ja/ medh olust och twång/ och giorde gierna annars/ om icke lagen wore: af hwilko följer/ at tu af hiertat är lagsens fiende. Hwad är tå thet tu lärer andra icke stiela/ tå tu sielf äst en tiuf i hiertat: och fulfölgdet gierna vthwärtes medh gierningarna/ om tu

torde. Som ock icke plägar länge wara medh sådana skrymtare/ förr än thet brister wäl vth medh vthwärtes gierningar. Så lärer tu tå andra; men tigh sielf intet/ och wetft icke sielf hwad tu lärer: hafwer eij heller rätteliga förstådt lagen; ja/ lagen förökar syndena/ som han säger i 5 Capitlet. Therföre at menniskian warder icke vtan lagsens fiende/ ju meer lagen vthkräfwer/ thet man icke giöra kan.

Lagen är andelig.

Therföre säger han i 7 Cap. 14. v. Lagen är andelig. Hwad är thet? Om lagen woro lekamlig/ tå skedde henne fyllest medh gierningar: men efter hon är andelig/ giör henne ingen fyllest/ vtan alt thet tu giör/ ginge af hiertans grund. Men ett sådant hierta gifwer ingen vtan Gudz Ande; then giör menniskiona lika widh lagen/ at hon får lust til lagen af hiertat/ och giör sedan alt/ icke af fruchtan eller twång/ vtan af fritt hierta. Så är nu lagen andelig/ i thet hon wil medh sådana andeligit hierta älskas och fulbordas/ och kräfwer en sådana Anda. Ther han icke är i hiertat/ ther blifwer synd/ olust/ och fiendskap emot lagen/ then doch godh/ rätt och helig är.

Hwad thet är giöra lagsens gierningar.

Så skalt tu nu wänjas widh orden/ at ther skil mycket på/ giöra lagsens gierningar/ och fulborda lagen. Lagsens gierningar/ är alt thet menniskian giör eller giöra kan af lagen/ af sin egen frij wilja/ och egna krafter: men all then stund medh sådana gierningar/ är olust i hiertat/ och twång til lagen/ äro sådana gierningar alla förtapada/ och til intet nyttiga. Thet menar S. Paulus i 3 Capitlet 20. v. tå han säger: Genom lagsens gierningar warder ingen menniskia rättferdig för Gudi. Här af seer tu nu/ at icke annat är än bedrägerij/ ther somlige lära/ at man medh gierningar skal bereda sigh til nådena: huru kan then bereda sigh medh gierningar til thet godt är/ som ingen godh gierning vthan olust och owiljogt hierta giör? Huru skal then gierning wara Gudi behagelig/ som af ett olustigt och owiljogt hierta går?

Hwad thet är: Fulborda lagen.
Troon kommer genom Evangelium.

Men fulborda lagen/ är medh lust och kärlek giöra lagsens gierningar/ och lefwa ährliga och wäl/ frij vthan lagsens twång/ lika som ingen lagh eller straff wore. Men sådana lust eller frij kärlek/ gifwer then Helge Ande in i hiertat/ som han säger i 5 Capitlet. 5. v. Men Anden warder icke gifwen/ vtan allenast vthi/ medh/ och genom trona på JEsum Christum/ som han säger i första Capitlet. Så kommer icke troon/ vtan allenast genom Gudz ord eller Evangelium/ thet Christum förkunnar/ huru han är Gudz Son och menniskia/ döder och vpstånden för wåra skul; såsom han i 3/ 4/ och 10 Capitlet säger.

Troon allena giör rättferdig.
Troon vprättar lagen.

Här af kommer/ at troon allena giör menniskiona rättferdiga/ och fulbordar lagen: ty hon förer Anda medh sigh af Christi förtienst. Men Anden giör menniskiona lustiga och frihiertade/ såsom lagen kräfwer: så gå tå goda gierningar sielfkrafdt af trone: thet menar han i 3 Capitlet/ sedan han lagsens gierningar bortkastat hade/ at thet lyder/ såsom han wille nederläggia lagen genom trona. Neij (säger han) wij vprätte lagen genom trona: thet är/ wij fulborde lagen genom trona.

Hwad synd hår märcker.
Otron är vpsprunget til all synd.

SYnd heter i Skriftene/ icke allenast then vthwärtes gierningen: vtan alt thet som drager och tilböijer til then vthwärtes gierningena/ nemliga hiertans grund medh alla krafter: så at ingen vthwärtes gierning kan räknas ond/ och kallas synd/ vtan hon går af hiertans grund. Och seer Skriften besynnerliga til hiertat/ och på rotena

och vrsprunget til all synd/ som är otron i hiertans grund. Så/ at såsom troon allena rättferdigar/ och hafwer Andan och lust medh sigh til goda vthwärtes gierningar: så syndar ock otron allena/ och vpwäcker kötet/ och giör lust til onda vthwärtes gierningar/ såsom Adam och Eve skedde i Paradis/ 1. Mos. 3.

Ormahufwudet.

Här af kommer/ at Christus nämner allena otrona synd/ Joh. 16: 9/ tå han säger: Anden skal straffa werldena för synd; ty at the icke trodde på migh. Therföre/ förr än goda eller onda gierningar skee/ såsom godh eller ond frucht/ måste tilförene wara i hiertat troo eller otro/ såsom een root/ musten och hufwudkraften til alla synd. Hwilken ock therföre kallas i Skriftene ormahufwud/ och gamla drakans hufwud/ thet qwinnones sädh eller afföda/ som är Christus/ sönderkrossa skulle/ såsom Adam låfwat wardt.

Hwad nådh och gåfwa skilja på.
Ond luste och synd blifwa än qwar i them heligom.

NÅdh och gåfwa skil vppå. Nådh heter rätzliga Gudz gunst och hullhet/ som han hafwer til oß i sigh sielf/ af hwilka han warder benägen til at giuta i oß sin Anda medh hans gåfwor. Såsom i 5 Capitlet wäl vthtryckes/ tå han säger: Nådh och gåfwa i Christo/ rc. Och ändoch gåfwan och Anden dagliga förkofra sigh/ och äro icke ännu så fulkomliga/ at ond luste och synd blifwa ju ännu qware i oß/ och strida emot Andan/ såsom han säger 17 Capitlet/ och Gal. 5. cap. Och såsom i 1. Mos. 3 sagt är/ at ett haat skulle wara emellan qwinnones sädh och ormens sädh; så giör likwäl nåden så mycket/ at wij för Gudi wardom aldeles räknade rättferdige: ty hans nådh delar eller styckiar sigh icke/ såsom gåfworna giöra; vtan anammar oß aldeles vthi Gudz hyllest för Christi skul/ then wår förswarare och medlare är/ och för thet at gåfworna äro begynta i oß.

The Christne äro rättferdige/ och doch syndare.

Så förstår tu tå thet 7 Capitlet/ ther S. Paulus kallar sigh ännu en syndare. Och doch vthi thet 8 säger/ at vthi them som i Christo äro/ är intet fördömeligit. För kötet skul thet ännu odödat är/ äre wij ännu syndare: men efter wij troo på Christum/ och hafwom Andans begynnelse/ är oß Gudh så gunstig och nådelig/ at han sådana synd intet achta eller döma wil; vtan wil giöra medh oß efter trona i Christo/ til thes synden warder dödad.

Hwad troo är.

TRoo är icke någor mennisklig mening eller dröm/ then somlige hålla för troo. Hwilke/ när the see ingen bättring i lefwernet/ eller goda gierningar efterfölja/ ehuru wäl the om troon höra mycket talas/ falla the vthi then willo/ at the säija: Troon är icke nogh; man måste giöra gierningarna/ skal man warda from och salig. Thet kommer ther af: tå the höra Evangelium/ så falla the til/ och giora sigh af sina egna krafter en tancka i hiertat/ som säger: Jagh troor; thet hålla the tå för een rätt troo. Men såsom thet är en mennisklig dicht och tancke/ kan thet intet förwandla hiertat til någon godhet; therföre följer ther ock ingen bättring i lefwernet.

Trones kraft och werckan.

Men troo är ett Gudz werck i oß/ thet oß förwandlar/ och på nytt föder af Gudi/ Joh. 1. Och dödar then gamla Adam/ och giör oß platt andra menniskior i hierta/ hogh/ sinne/ och i alla krafter; och hafwer then Helga Anda medh sigh: hon är ett lifachtigt och kraftigt ting/ så at omögeligit är/ at hon icke altid skulle giöra thet godt är. Hon frågar ock icke om goda gierningar skola giöras: vtan förr än man frågar/ hafwer hon giordt them/ och är alt jämt i öfningene. Men then sådana gierningar icke giör/ then är een trolös menniskia; famlar och söker omkring sigh efter trona/ och efter goda gierningar/ och weet hwarken hwad troo eller goda gierningar äro.

Troon och gierningarna kunna intet skiljas åth.

Troo är een lifachtig och stadig förtröstning til Gudz nådh/ så wiß at man tusende resor dödde ther öfwer. Och sådana förtröstning på Gudz nådh/ gifwer menniskione lust och wilja til Gudh/ och til alt thet skapat är/ hwilket then Helge Ande giör i trone. Ther af warder man wiljog och lustig til at giöra allom godt vthan twång; allom til tienst wara; all ting lida Gudi til wilja och lof/ then honom sådana nådh bewisat hafwer: så at omögeligit är/ skilja gierningarna ifrå trone/ såsom omögeligit är skilja lågan och wärman ifrån eldenom. Therföre tag tigh wahra för tin egen falska tancka/ och för onyttiga sqwalrare/ som låtas wise wara mycket at döma om trona/ och goda gierningar/ och äro doch alrastörste dårat. Bed Gudh at han werckar trona i tigh/ annars blifwer tu wäl vthan troo til ewig tijd/ ehwad tu täncker eller giör.

Hwad rättferdighet är. Gudz rättferdighet.

RÄttferdighet är nu sådana troo/ och heter Gudz rättferdighet/ eller then för Gudi gäller: therföre at Gudh gifwer henne/ och räknar henne för rättferdighet/ för Christi wår medlares skul/ och kommer menniskiona til at gifwa hwarjom och enom thet honom bör: ty genom trona warder menniskian qwitt widh synden/ och får lust til Gudz budh: ther medh gifwer hon Gudi hans ähro/ och betalar honom hwad hon honom skyldig är: men menniskiomen är han wiljeliga til tienst/ medh thet han kan; och betalar ock så ther medh hwarjom manne. Sådana rättferdighet kan icke wår natur/ frij wilje/ eller wåra krafter åstadh komma. Ty såsom ingen kan sigh sielfwom gifwa trona: så kan ock ingen af sigh sielf borttaga otrona: huru wil han tå borttaga någon then minsta synd? Therföre är alt falskt/ skrymterij och synd/ som vthan trona eller i otrone skeer/ Rom. 14: 23/ thet skine så godt som thet kan.

Hwad kött och anda märckia
Een kötzlig menniskia.

KÖtt och anda måste tu icke så här förstå/ at kött är allenast thet okyskhet på rörer; och ande thet som inwärtes i hiertat på rörer. Vtan kött kallar Paulus/ såsom Christus Joh. 3: 6/ alt thet af kött födt är/ hela menniskiona medh krop och siäl/ medh förnuft och all sinne/ therföre at alt thetta handlar efter kötet: så at tu ock wäl må kalla then kötzlig/ som vthan nåden om höga andeliga saker mycket talar eller lärer; såsom tu wäl sorstå må af kötsens werck/ som Paulus vpräknar/ Gal. 5: 19/ 20/ 21. Ther han ock kätterij och haat kallar kötsens werck. Och Rom. 8: 3/ säger han: At lagen warder förswagad för kötet skul; hwilket icke om okyskhet/ vtan om alla synder och alramäst om otro sagt är/ hwilken then alraandeligasta synden är.

Een andelig menniskia.

Twärt emot må tu ock kalla then menniskio andelig/ som all ting handlar efter Andan/ ändoch hon medh vthwärtes gierningar vmgår; såsom Christus tå han Lärjungarnas fötter twådde: och Petrus tå han förde båten och fiskiade. Så at kött är then menniskia/ som inwärtes och vthwärtes lefwer och werckar/ thet som til kötsens nytto och timeligit lefwerne tienar. Ande är then menniskia/ som inwärtes och vthwärtes lefwer och werckar/ thet som til Andan och til thet tilkommande lifwet tienar.

Hwad vthi hwart Capitel läres. Såsom i thet 1: At alle menniskior äro syndare; och äro vnder Gudz wrede.
En Evangelist Lärares ämvete.

Vthan sådana förstånd om thessa ord/ warder tu aldrig förståndandes thenna Epistelen/ eller någon book i then helga Skrift. Therföre tag tigh wahra för alla lärare/ som thessa ord annars bruka/ ware sigh ho the hälst wara kunna. Nu wele wij see til Epistelen.

EFter en Evangelisk Predikare tilhörer i förstone at straffa och til synd giöra medh Gudz lagh/ alt thet som vthan Andan och trona på Christum lefwat warder: af hwilko menniskian drags til at känna sigh sielfwan; thet är/ sin egen skröplighet och jämmer; och warder ther af ödmiukad/ och begärar hielp. Så giör ock S. Paulus här/ begynnandes i första Capitlet straffa otrona/ och the grofwa synder/ the ther skeenbarliga äro/

såsom Hedningarnas synder woro/ och ännu äro andra fleres/ som lefwa vthan Gudz nådh; och säger: Gudz wrede af himmelen warder vppenbar genom Evangelium öfwer alla menniskior/ för theras ogudachtighet/ och odygd skul: ty ändoch the weta och dagliga finna/ at en Gudh är/ så är doch naturen vthan nåden af sigh sielf så ond/ at hon hwarken tackar eller ährar honom; vtan förblindar sigh sielf/ och faller vthan återwändo vthi argare wäsende/ til thes hon kommer til afguderij/ stumma synder/ och alla laster; och ther til medh låter sådant ostraffat blifwa på androm.

J thet 2: Jemwäl the som wnas vthwärtes frome.
Skrymtares art.
Paulus låter ingen blifwa vthan synd.

Vthi 2 Capitlet/ sträcker han ock sådana straff widare vth på them som synas vthwärtes frome wara/ och synda doch hemliga; sådana som Judarna woro/ och ännu alle skrymtare äro/ som vthan lust och kärlek wäl lefwa: men i hiertat äro the Gudz lags fiender; och doch gierna döma andra. Såsom alla skrymtares art är/ at the hålla sigh sielfwa klara och rena; och äro doch fulle medh girighet/ haat/ högfärd/ och alla slemhet/ Matth. 23. Hwilke äro the samme som Gudz mildhet förachta; och efter sins hiertas hårdhet/ samka öfwer sigh Gudz wrede. Så at Paulus/ såsom en rätt lagsförklarare/ låter ingen blifwa vthan synd: vtan förkunnar allom them Gudz wrede/ som af naturen eller sin egen kraft wilja hafwa ett godt lefwerne/ och låter them icke bättre wara än the vppenbara syndare. Ja/ han säger/ at the äro hårdhiertade och obotfärdige.

Thet 3: At Judar och Hedningar äro alle syndare.
Och kunna allenast genom trona blifwa rättferdige.

Vthi 3 Capitlet/ giör han them båda lika/ och säger/ at then ene är som then andre/ allesammans syndare för Gudh: vtan thet/ at Judarna hade Gudz ord/ ändoch månge af them trodde intet ther vppå. Doch är förthenskul Gudz trofasthet och sanfärdighet icke vthe. Och drager han thet talet i 51 Psal. 6 v. här in/ at Gudh blifwer rätt i sin ord. Sedan kommer han åter ther på/ och bewiser ock så genom Skrifter/ at the alle äro syndare/ och at ingen genom lagsens gierningar warder rättferdig: vtan lagen är gifwin til at man må kunna känna syndena. Ther efter begynnar han tå/ och lärer then rätta wägen/ huru man skal warda from och salig/ och säger: The äro alle syndare/ och vthan berömelse för Gudi: men the måste vthan förtienst warda rättferdige genom trona på Christum/ then oß sådant förskyllat hafwer medh sitt blodh/ och är oß worden en nådastool af Gudi/ then oß alla framfarna synder förlåter; medh hwilko han bewiser/ at hans rättferdighet/ som han gifwer i trone/ hielper oß allenast/ hwilken på then tiden genom Evangelium vppenbarad/ och tilförene genom lagen och Propheterna betygad war. Altså warder lagen genom trona vprärtad: ändoch lagsens gierningar ther medh nederläggias/ så at man icke kan beröma sigh af them.

Thet 4: At Abraham blef allenast genom trona rättferdig.

Vthi thet 4: Som han nu vthi the 3 första Capitlen/ vppenbarat hafwer syndena/ och lärdt trones wägh til rättferdighetena/ begynnar han nu möta några insagor och gensägningar: och tager före then som the mäst alle pläga hafwa/ som höra talas om trona/ huruledes hon rättferdigar vthan gierningar/ och säija: Skal man tå nu inga goda gierningar giöra? Altså håller han här Abraham före/ och säger: Hwad hafwer tå Abraham giordt medh sina gierningar; hafwer thet alt om intet warit? Woro hans gierningar intet nyttiga? Och besluter/ at Abraham vthan alla gierningar/ allenast genom trona wardt rättferdig/ så platt/ at förr än han hade giordt then gierningen/ at han omskar sigh/ wardt han prisad i Skriftene/ at han genom sina troo rättferdig war/ 1. Mos. 15: 6. Hafwer nu then gierningen/ som war hans omskärelse/ intet giordt til hans rättferdighet/ then doch Gudh honom böd/ och war ju een godh gierning/ at han Gudi hörig war: så warder ock wisserliga ingen annor godh gierning något giörandes til rättferdigheten. Vtan såsom omskärelsen war Abrahe til ett vthwärtes tekn/ af hwilko han sina rättferdighet i trone bewiste/ så äro ock alla goda gierningar icke annat än vthwärtes tekn/ som följa af trone/ och bewisa at menniskian är för Gudi inwärtes

rättferdig/ såsom en godh frucht bewiser at trädh är godt.

The som troo/ äro Abrahams barn och arfwingar.

Ther medh stadfäster nu S. Paulus/ såsom medh ett kraftigt exempel vthu Skriftene/ thet han tilförene lärdt hade i 3 Capitlet/ om trona: och drager ther til ännu ett Davidz witnesbyrd i 32 Psal. 1/ 2 v. Then ock säger/ at menniskian warder rättferdig vthan gierningar; ändoch hon icke vthan gierningar är/ tå hon rättferdig worden är. Sedan sträcker han thet exempel vth emot alla andra lagsens gierningar; och besluter/ at Judarna icke kunna wara Abrahams arfwingar/ allenast för blodsens skul/ mycket mindre för lagsens gierningar skul: vtan the måste ärswa Abrahams troo/ om the wilja wara rätte arfwingar. Efter Abraham/ förr än lagen kommo/ antingen omskärelsens/ eller Mose/ war rättferdig worden genom trona/ och kallad en fader åth allom them som troo. Och så mycket meer/ at lagen kommer snarare wrede åstadh än nådh; efter ingen fulbordar lagen medh kärlek och lust: therföre måste allena troon hämta then nåden vp/ som Abraham låfwad war. Ty sådana exempel äro ock för wåra skul skrifna/ at wij ock troo skole.

Thet 5: Hwilke trones fruchter och werck äro.
The werckhelige weta intet af the sanskylliga gterningar/ som af troon komma.

Vthi thet 5 Capitlet/ kommer han til trones frucht och werck/ såsom är frijd/ frögd/ kärlek til Gudh/ och hwar man; säkerhet/ frimodighet/ och stadigt hopp i bedröfwelsen: ty sådant följer alt efter/ ther troon rätt är/ för thet osäijeliga goda skul/ som Gudh oß bewisat hafwer i Christo/ at han hafwer låtet honom döö för wåra skul/ förr än wij honom ther om bedia kunde; ja/ tå wij ännu fiender worom. Så hafwe wij nu/ at troon vthan alla gierningar rättferdigar; och at icke följer förthenskul/ at man inga goda gierningar giöra skal; vtan/ at the sanskylliga gierningar icke vthe blifwa: af hwilkom the werckhelgon intet weta/ och dichta sigh sielfwom egna gierningar/ ther hwarken frijd/ frögd/ säkerhet/ kärlek/ hopp/ eller nägor Christelig giernings art vthi är.

Ther näst brukar han en lustig vthgång och spacering/ och förtäljer hwadan både synd och rättferdighet/ dödh och lijf kommer; och sätter thessa twå emot hwar annan/ Adam och Christum/ och wil så säija: Therföre måste Christus komma/ såsom en annar Adam/ then oß sina rättferdighet tilägna skulle/ genom een ny andelig födslo i trone/ såsom then andre Adam hafwet låtet komma syndena på oß/ genom then gamla kötzliga födslon.

Jngen kan hielpa sigh sielf vthu synden.

Så warder åter här medh kunnigt och fast/ at ingen kan hielpa sigh vthu syndene til rättferdighet medh sina krafter/ lika som han eij heller afstyra kan/ at han icke warder kötzliga födde. Warder ock här medh bewisat/ at Gudz lagh/ som medh rätto hielpa skulle (om annars något hielpa skulle til rättferdighet) är eij allenast kommen medh ingen hielp; vtan hafwer ock förökat syndena: ty then onda naturen får thes större olust til lagen/ och wil thes meer släckia sin lusta/ ju meer lagen thet förbiuder: så at ju bätter man förstår lagen/ ju meer besinnar man sin armod; och at han thes bätter behöfwer Christum/ then wår skröpliga natur medh sina nåde hielpa kan.

Thet 6: At the/ som genom trona äro rättferdigade/ skola strida moot kötet/ och föra ett nytt lefwerne. Troon strider vthan återwändo moot synden.

Vthi thet 6 Capitlet/ tager han sigh före trones yppersta werck/ som är andans strijd emot kötet/ til at fulkomliga döda syndena och begärelsen/ som ännu qwar är/ sedan man rättferdig worden är. Och lärer oß/ at wij icke så aldeles ärom frijade genom trona ifrå synderna/ at wij platt fåfänge och säkre wara skole/ såsom ingen synd på färde wore: men ther är ännu synd/ ändoch hon icke warder räknad til fördömelse/ för trona skul/ som emot henne strider. Therföre hafwe wij nogh til at skaffa medh oß sielfwom/ så länge wij

lefwe/ at wij måge späkia wår krop; döda hans lustar/ och twinga hans lemmar/ at the blifwa andanom hörige/ och icke lustanom: medh hwilko wij Christi dödh och vpståndelse like warde/ och wår döpelse fult giöre (then ock syndenes dödh/ och nådenes nya lefwerne betyder) til thes wij aldeles rene warde af syndene/ och lekamliga vpstå medh Christo/ och lefwe ewinnerliga.

Hwad thet är/ wara vthan lagh/ och wara vnder lagh.

Och thet kunde wij giöra/ (säger han) efter wij äre vthi nådene/ och icke vthi lagen: hwilket han sielf vthlägger/ at wara vthan lagh/ är icke så myeket sagt/ som ingen lagh hafwa/ at hwar man må giöra hwad honom lyster. Men wara vnder lagen/ är när wij vthan nådh vmgå medh lagsens gierningar. J the måtto är synden wisserliga wäldig genom lagen; efter ingen är lagen huld af naturen/ hwilket stoor synd är: men nåden giör/ at wij älske lagen. Så är ther tå ingen synd meer/ och lagen är icke meer emot oß/ vtan eens medh oß.

Frihet ifrå synd och lagh.

Thet samma är then rätta friheten ifrå syndene och lagen/ af hwilko han in til ändan skrifwer i thetta Capitlet/ at thet är icke vtan een frihet/ til at giöra godt medh lust/ och hafwa ett godt lefwerne vthan lagsens twång. Therföre är then friheten een andelig frihet/ then icke borttager lagen/ vtan gifwer thet lagen kräfwer/ nemliga/ lust och wälwiljoghet/ medh hwilko lagen ftillad warder/ och hafwer sedan intet drifwa eller kräfja. Lika som tu enom något skyldig wore/ och kunde icke betalat: ifrå honom måste tu i tweggiahanda måtto löös warda. J een måtto/ at han intet tager af tigh/ vtan rifwer sin räkenskap sönder. J andra måtto/ om en godh man för tigh betalade/ och gåfwe tigh/ ther medh tu hans räkenskap fyllest giorde. Widh sådant sätt hafwer Christus giordt oß frij för lagen. Therföre är thetta ingen kötzlig frihet/ then intet giöra skal: vtan then ther mycket och allahanda giör/ och then för lagsens maning och skuld frij är.

Thet 7: Bekräftas thet medh een liknelse/ af ächtenskapet.

Vthi thet 7 Capitlet/ stadfäster han sådant medh een liknelse om ächtenskapet. Såsom tå en man döör/ är qwinnan ock löös/ och then ene them andra löös: icke så/ at then qwinnan icke måtte eller skulle taga sigh en annan man; vtan mycket meer/ at hon nu alraförst frij är til at taga en annan/ thet hon tilförene icke giöra kunde/ förr än hon war af medh honom. Så är ock wårt samwet bundet in til lagen vnder then gamla menniskian: när then dödad är genom Andan/ så är samwetet fritt/ och thet ena the andro löst. Jcke så/ at samwetet skulle intet giöra: vtan nu alraförst hålla sigh in til then andra mannen Christum/ och giöra lifsens frucht.

Synden vpwaknar/ och warder wäldigare genom lagen.

Ther efter sträcker han widare vth syndenes och lagsens art/ huruledes synden allenast genom lagen wäldig warder. Ty then gamla menniskian warder icke vthan thes hätskare emot lagen/ efter hon icke kan betala thet lagen kräfwer: ty hennes natur är synda/ och kan af sigh sielf icke annat. Therföre är lagen hennes dödh/ och all hennes pina. Jcke at lagen är ond/ vtan at then onda naturen icke lida kan/ at lagen kräfwer godt af henne: såsom en krancker icke kan lida/ at man kräfwer af honom/ at han skal löpa och springa/ och annat sådant giöra/ som en helbregda man tilhörer.

Lagsens ämbete/ när man thet rätt förstår.

Therföre besluter S. Paulus här/ at hwar lagen rätzliga künd och alrabäst fattad warder/ ther giör hon icke annat/ än låter oß förstå wåra synd/ och dödar oß medh henne/ och giör oß plichtiga til ewig wrede och straff. Såsom thet alt wäl fins och förfars i samwetet/ ther lagen rätzliga drabbat hafwer: så at man måste något annat hafwa/ och meer än lagen/ ther menniskian from och salig medh skal wara. Men the som icke

känna lagen rätt/ the äro blinde/ och gå medh öfwerdådighet ther til/ och mena giöra lagen fyllest medh gierningar: ty the weta icke/ huru mycket lagen kräfwer/ nemliga/ ett fritt/ wiljogt och lustigt hierta.

Andans strijd medh kötet vthi the heliga.

Ther näst låter han förstå/ huru anden och kötet strida medh hwart annat vthi menniskione: och sätter sigh sielf för ett exempel/ at wij måge lära rätzliga känna thet wercket/ som är at döda syndena vthi oß sielfwa; och kallar både andan och kötet lagh: therföre/ at såsom Gudz lags art är/ at hon drifwer och vthkräfwer; så drifwer ock kötet/ och vthkräfwer emot andan/ och wil hafwa sin wilja. Twärt om/ drifwer anden och vthkräfwer emot kötet/ och wil hafwa sin wilja. Thenne striden warar i oß så länge wij lefwe; vthi then ena meer/ vthi then andra mindre/ ther efter som anden eller kötet starekare warder: och är doch hela menniskian sielf/ både ande och kött/ som strider medh sigh sielf/ til thes hon warder allsamman andelig.

Thet 8: At ändoch the rättferdige icke kunna aldeles afläggia kötet/ blifwa the likwäl behålne/ medan the strida ther emot.

Vthi thet 8 Capitlet/ tröster han sådana stridare/ at kötet icke skal fördöma them: och sträcker widare vth/ hwad kötsens eller andans art är/ och huru anden kommer af Christo/ then oß sin Helga Anda gifwit hafwer/ then oß giör andeliga/ och förtrycker kötet: och försäkrar oß/ at wij äntå äre Gudz barn/ ehuru fast synden brytz i oß/ så länge wij följe andan/ och stridom emot syndena/ til at döda henne. Och efter ingen ting så godh är til at döfwa nedh kötet medh/ som korßet och lidande/ tröster han oß vthi lidandet/ ther af/ at wij hafwe bistånd af andanom/ af kärlekenom/ och af all Creatur/ nemliga/ at både anden suckar i oß/ och Creaturen ängslas medh oß/ at wij måtte förlossade warda ifrå kötet och syndene. Och så see wij/ at thesse 3/ thet 6/ 7/ och 8 Capitlen/ drifwa vppå thet ena trones werck/ som är/ döda then gamla Adam/ och twinga kötet.

Thet 9/ 10/ och 11: Om Gudz ewiga försyn och skickelse. Besee til 9 cap. til the Rom.

Vthi 9/ 10/ och 11 Capitlet/ lärer han oß om Gudz ewiga försyn: af hwilko vrsprungeliga vthgår/ ho ther troo/ eller icke troo skal; ifrå synden löös warda/ eller icke löös warda. Och therföre är thet platt vthu wåra händer tagit/ och alt ställdt i Gudz händer/ om wij skole warda gode/ och frälsas: och thet är oß wäl alramäst af nöden: ty om thet stode til oß/ äre wij så owisse och swage/ at wisserliga ingen menniskia worde salig: vtan diefwulen worde oß allom öfwermächtig. Men efter Gudh är wiß/ och hans försyn kan intet fela/ och ingen honom något förtager/ hafwe wij ännu hopp emot synden.

Huru man skal rätt lära Gudz försyn.

Men här är them förwitnom och stoltom andom ett måhl föresatt/ hwilke sitt förstånd ther til föra/ at the begynna strax i förstone ransaka efter Gudz försyns diuphet/ och bekymra sigh fåfängeliga ther medh/ om the beskärde äro af Gudi. Thesse förstörta sigh sielfwa/ så at the antingen falla i wanhopp/ eller låta gå för wind och wågh/ som man plägar säija/ och wårda icke hwart thet bär vppå: men följ tu thenna Epistel i hennes ordning. Bekymra tigh först medh Christo och Evangelio/ at tu må känna tina synd/ och hans nådh: ther näst/ at tu strider emot syndena/ såsom här i 2/ 3/ 4/ 5/ 6/ 7/ och 8/ Capitlen läres. Sedan när tu vthi thet 8/ kommen äst/ vnder korßet och lidandet/ thet warder tå tigh rätt lärandes om Gudz försyn; vthi 9/ 10/ 11/ Capitlen/ huru tröstelig hon är: ty man kan icke wäl handla om Gudz försyn vthan skada/ och vthan hemlig mißhag emot Gudh/ medh mindre man drager korßet/ lider/ och i dödznöd är. Therföre måste then gamle Adam tilförene wäl dödad warda/ förr än han lider thessa ting/ och dricker thetta starcka winet. Therföre se tigh före/ at tu icke ännu wijn dricker/ medan tu på spenan ligger. Hwar och een lära hafwer sina måtto/ tijd och ålder.

Thet 12: Läres åter at the rättferdige skola beflita sigh om ett nytt lefwerne/ och goda gierningar.

Vthi 12 Capitlet/ lärer han then rätta Gudztiensten/ och giör alla Christna menniskior til Prester/ at the offra skola/ icke penningar eller fää/ såsom i lagen; vtan sin egen lekamen/ i thy man dödar hans begärelse. Ther näst beskrifwer han then vthwärtes vmgängelsen/ som Christna menniskior skola hafwa i thet andeliga regementet: huru the lära/ predika/ regera/ tiena/ gifwa/ lida/ älska/ lefwa/ och giöra skola emot wänner/ owänner/ och hwar man. Thet äro the gierningar som en Christen giör: ty (som sagt är) troon är icke fåfäng.

Thet 13: At the skola ock wara Öfwerhetene vnderdånige/ rc.

Vthi thet 13 Capitlet/ lärer han oß wara thet werldzliga regementet höriga och lydiga/ hwilket förthenskul skickat är: ändoch thet kan ingen giöra godh för Gudh/ så giör thet likwäl så mycket/ at the gode hafwa vthwärtes frijd och beskärm; och the onde skola hafwa een fruchtan/ och icke så fritt giöra illa: therföre är thet ock them godom til prijs/ ändoch the intet behöfwat. På ändan fattar han alt i kärlekenom/ och besluter thet på Christi efterdömelse/ at såsom han oß giordt hafwer/ så skole ock wij giöra; och följa honom efter.

Thet 14: At the icke skola förarga the swaga samweten/ rc.

Vthi 14 Capitlet/ lärer han fara sachta medh them som äro swage i trone/ och skona them/ och icke bruka then Christeliga friheten them til skada/ vtan til förbättring: hwar så icke skeer/ följer ther af twedrächt och Evangelij förachtelse: ther doch icke liten macht på ligger. Så är bättre något litet wika för the swaga/ til thes the warda starckare/ än at hela Evangeliska läran skulle borto blifwa.

Thet 15: At the skola lida/ och vndraga the swaga.

Vthi 15 Capitlet/ sätter han Christum för ett exempel/ at wij ock the andra swaga lida skole/ the ther i vppenbara synder och onda seder bräckelige äro/ hwilka man måste icke bortkasta/ vtan lida så länge the bättre warda: ty så hafwer Christus giordt medh oß/ och giör ännu dagliga/ lidandes mycken odygd och oseder medh oß/ och hielper oß ther vthaf alt jämt. Ther efter til een beslutning/ beder han för them; låfwar them/ befaller them Gudh/ och prisar sitt ämbete. Och beder them om hielp och vndsättning til the fattiga i Jerusalem. Och är altsammans kärlek/ ther han om talar/ och ther han medh vmgär.

Thet 16: At the skola wachta sigh för menniskioläro.

Vthi 16 och yttersta Capitlet/ helsar han sina wänner. Men ther ibland förmänger han een ganska ädla förwaring för menniskio läro: hwilken ibland then Christeliga och Evangeliska läron/ kunde medh tiden infalla och förargelse giöra: lika som han förr sedt hade the många menniskliga stadgar och budh/ som nu alla werldena fördrängt hafwa/ och thenna Epistelen och hela Skriftena/ och jemwäl allan andan och trona vthsläckt hafwa/ så at nu icke meer qwart är än then afguden/ buken/ hwilkens tienare S. Paulus kallar them. Gudh förlosse oß ifrå them: Amen.

Altså finnes i thenna Epistel/ hwad en Christen bör weta.

Altså finnom wij vthi thenna Epistel tilfyllest/ hwad een Christen menniskia bör at weta/ nemliga/ hwad lagh är; hwad Evangelium/ synd/ straff/ nådh/ troo/ rättferdighet/ Christus/ Gudh/ goda gierningar/ kärlek/ hopp/ kors. Och huru wij oß hålla skole til hwar man/ hwad han är ond eller godh/ starck eller swag/ wän eller owän/ och til oß sielfwa: och ther til hafwer han alt thetta mächteliga grundat medh Skrifter/ medh sitt exempel och Propheternas/ så at här är intet meer önskandes: och synes så/ at S. Paulus wille här vthinnan medh thet alrakortesta författa/ alt thet een Christelig och Evangelisk läro tilhörer; och en ingång giöra vthi hela gamla Testamentet: ty vthan twifwel/ then som thenna Epistel wäl hafwer i hiertat/ han hafwer thes gamla Testamentsens lius och kraft när sigh: therföre skal hwar och en Christen gierna öfwa sigh ther vthi. Ther gifwe Gudh sina nådh til: Amen.

1. Capitel.

PAulus helsar the Romare/ v. 1. Och tackar Gudh för theras omwändelse och troo/ v. 8. Säger sigh hafwa åstundat komma til them/ at han ock måtte predika för them Christi Evangelium/ v. 9. Ty han skämmes icke ther widh: efter thet är een Gudz kraft/ allom til salighet som troo/ v. 16. Therföre at ther vthi vppenbaras Gudz rättferdighet af trone/ v. 17. Tager så vppå/ och bewiser at alle menniskior äro syndare/ och vnder Gudz wrede/ v. 18. Först om Hedningarna/ som hafwa öfwergifwit Gudh/ och wändt sigh til afgudar/ v. 19. Och äro therföre af Gudi åter öfwergifne i all synd och orättferdighet/ v. 24.

I. Jngången/ i hwilken Paulus helsar the Romare.

PAulus/ JEsu Christi tienare/ kallad til Apostel/ afskild 14612 til at predika Gudz Evangelium:

2. Hwilket han tilförene vthlåfwat hafwer genom sina Propheter i then helga Skrift/ 14613

3. Om sin son/ then född är af Davidz sädh/ efter kötet: 14614

4. Hwilken är krafteliga bewisad 14615 Gudz Son/ efter Andan 14640 som helgar/ ther af/ at han stod vp ifrå the döda 14616/ nemliga JEsus Christus wår HErre:

5. Genom hwilken wij hafwe fått nådh 14617/ och Apostlaämbete/ til at vprätta trones lydno 14618/ ibland alla Hedningar/ i hans namn:

6. Jbland hwilka J ock ären kallade af JEsu Christo.

7. Allom them som i Rom äro/ Gudz kärestom/ kalladom heligom 14619. Nådh ware medh eder/ och frijd af Gudi wårom Fader/ och HErranom JEsu Christo.

II. Tackar Gudh för theras troo; och säger sigh åstunda predika them Evangelium.

8. J Förstone/ tackar jagh min Gudh/ genom JEsum Christum/ för eder alla/ at i hela werldene talas om edra troo.

9. Ty Gudh är mitt witne/ hwilkom jagh tienar i minom anda/ vthi Evangelio som är om hans Son/ at jagh vthan återwändo täncker på eder: 14620

10. Bediandes altid i mina böner/ at jagh doch någon tijd måtte få en lyckosam wägh/ om Gudh wille/ til at komma til eder. 14621

11. Ty jagh åstundar see eder/ på thet jagh måtte några andeliga gåfwo dela medh eder/ til at styrckia eder;

12. Thet är: At jagh samt medh eder måtte få hugswalelse 14622 genom bägges wåra troo/ edra och mina.

13. Jagh wil icke dölja för eder/ bröder/ at jagh hafwer ofta haft i sinnet komma til eder/ ändoch jagh hafwer warit förhindrad alt här til 14623: på thet jagh måtte ock någon frucht skaffa ibland eder/ såsom ibland andra Hedningar.

14. Jagh är plichtig 14624 både Greker och Barbarer 14641/ både wisa och owisa.

15. Therföre/ så mycket migh står til giörandes/ är jagh redebogen/ at jagh ock predikar eder Evangelium/ som i Rom ären.

III. Bewiser at then rätta rättferdigheten kommer af trona.

16. TY jagh skämmes 14625 **icke widh Christi Evangelium: ty thet är Gudz kraft** 14626/ **allom them til salighet som troo: Judomen först/ så ock Grekomen.** 14627

17. Therföre/ at ther vthinnan warder Gudz rättferdighet 14642 vppenbar 14628/ af troo i troo 14629 14643; som skrifwit är: **Then rättferdige skal lefwa af sine troo.** 14630

IV. Klagar öfwer menniskians ogudachtighet: och at ingen warder rättferdig af lagsens gierningar.

18. TY Gudz wrede af himmelen 14644 warder vppenbar öfwer alla menniskiornas ogudachtighet och orättferdighet/ the ther förhålla sanningena i orättferdighet.

19. Ty thet som förstås kan om Gudh/ är them vppenbart 14631: ty Gudh hafwer them thet vppenbarat:

20. Ther medh at hans osynliga wäsende/ och hans ewiga kraft/ och Gudom warder beskådad/ när the besinnas af gierningarna 14632/ nemliga af werldenes skapelse: så at the äro vthan vrsächt.

21. Medan the förstodo Gudh/ och hafwa icke prisat honom som en Gudh/ och eij heller tackat; vtan wordo fåfängelige i sina tanckar 14645/ och theras osörnuftiga hierta är wordet mörkt. 14633

22. Tå the höllo sigh för wisa/ äro the wordne dårar: 14634

23. Och hafwa förwandlat thens oförgängeliga Gudz härlighet vthi beläte/ thet eij allenast giordt war efter förgängeliga menniskiors/ vtan jemwäl efter foglars/ och fyraföts/ och krypande diurs liknelse. 14635

24. Therföre hafwer ock Gudh öfwergifwit 14636 them i theras hiertans lustar/ vthi orenlighet/ til at skäma sin lekamen inbyrdes:

25. Hwilke förwandlat hafwa Gudz sanning 14646 i lögn; och hafwa ährat och dyrckat the ting som skapat äro/ öfwer honom som them skapat hafwer/ hwilken är wälsignad ewinnerliga: Amen.

26. Therföre hafwer ock Gudh öfwergifwit them i skämliga lustar: ty theras qwinnor hafwa förwandlat then naturliga brukningena/ vthi then som är emot naturen. 14637

27. Sammaledes ock männerna hafwa öfwergifwit then naturliga qwinnones brukning/ och hafwa brunnet i sin lusta til hwar annan; man medh man 14638 bedrifwit slemhet/ och fått/ som tilbörligit war/ theras willos rätta löön i sigh sielfwom.

28. Och såsom the intet achtade hafwa Gudh i käntslo/ hafwer Gudh öfwergifwit them i ett wrångt sinne 14647/ til at bedrifwa obeqwämlig ting:

29. Fulle medh all orättferdighet/ bolerij/ arghet/ girighet/ ondsko; fulle medh afwund/ mord/ kijf/ swek/ otucht:

30. Örnataslare/ bakdantare/ Gudz förachtare/ wåldzwerckare/ högferdige/ stolte/ illfundige/ föräldromen olydige:

31. Oförnuftige/ ordlöse/ okärlige/ trolöse/ obarmhertige.

32. Hwilke/ äntå the Gudz rättwiso weta/ at the som sådant giöra/ äro wärde döden/ likwäl giöra the thet icke allenast/ vtan ock hålla medh them som thet giöra. 14639

2. Capitel.

SEdan bewiser han thet samma om them/ som i vthwärtes måtto synas frome och ostraffelige/ at ändoch the synas fromare än andre/ så at the ock fördöma andra; så äro the therföre intet vrsäktade: vtan efter the likwäl begära eller giöra hemliga/ thet som the döma andra före/ så äro the sammaledes vnder Gudz wrede och lagsens förbannelse/ v. 1. Och oansedt icke alle hafwa Gudz lagh beskrifwin såsom Judarna/ så weta the likwäl af naturen någorlunda lagen/ och skola förthenskul ther efter dömas/ v. 11. Men Judarna som hafwa Gudz beskrefna lagh/ rc. och doch öfwerträda henne/ skola efter lagen dömde warda/ v. 17.

I. The som synas frome och döma andra/ äro ock syndare.

THerföre äst tu vthan vrsäkt/ o menniskia/ eho tu äst som dömer. Ty medh thet samma tu dömer en annan/ fördömer tu tigh sielf 14648/ efter tu giör thet samma som tu dömer.

2. Ty wij wete/ at Gudz doom är rätt/ öfwer them som sådana giöra.

3. Eller menar tu/ o menniskia/ som dömer them som sådana giöra/ och giör thet samma/ at tu skalt kunna vndfly Gudz doom?

4. Eller förachtar tu hans godhets/ tolsamhets 14663/ och långmodighets 14664 rikedom/ icke förståndandes/ at Gudz mildhet kåckar tigh til bättring? 14649

5. Vtan efter tina hårdhet/ och obotferdiga hierta/ samkar tu tigh sielfwom wrede/ på wredenes dagh 14650/ när Gudz rättwisa doom blifwer vppenbar;

6. Hwilken gifwa skal hwarjom och enom efter hans gierningar; 14651

7. Nemliga/ prijs och ähro/ och oförgängeligit wäsende/ them som medh tolamod vthi goda gierningar fara efter ewigt lijf.

8. Men them som enträtne äro/ och icke wilja lyda sanningene 14652/ vtan lyda orätthetene/ ogunst och wrede;

9. Bedröfwelse/ och ångest öfwer hwar och een menniskios siäl som illa giör: först Judarnas/ Grekernas ock så.

10. Men heder/ och ähra/ och frijd hwarjom och enom som wäl giör: först Judomen/ Grekomen ock så.

II. Hedningarna warda dömde efter naturlig lagh.

11. TY Gudh seer icke efter personen. 14653

12. Alle the som vthan lagh syndat hafwa/ the warda ock vthan lagh förtapade: och alle som vthi lagen hafwa syndat/ the warda medh lagen dömde:

13. Ty the äro icke rättferdige för Gudi/ som höra lagen; vtan the som giöra efter lagen 14665/ the warda rättferdige håldne. 14654

14. Therföre/ om Hedningarna som icke hafwa lagen/ giöra doch af naturen 14666 thet lagen innehåller; the samme ändoch the icke hafwa lagen/ äro the likwäl sigh sielfwom lagh:

15. Hwilke bewisa lagsens werck wara skrifwit i theras hiertan/ ther theras samwet bär them witne/ och theras tanckar som sigh inbyrdes anklaga/ eller ock vrsaka. 14667

16. På then dagen när Gudh menniskiornas lönligheter döma 14655 skal/ genom JEsum Christum/ efter mitt Evangelium.

III. Judarna skola dömas efter Gudz beskrefna lagh.

17. SJj/ tu kallas en Jude/ och förlåter tigh på lagen/ och berömer tigh af Gudi: 14656

18. Och wetst hans wilja: och efter tu äst vnderwister i lagen/ pröfwar tu hwad bäst är;

19. Och betröster tigh wara en ledare them som blinde äro/ och them ett lius/ som i mörkret äro;

20. Them en tuchtomästare som dårachtige äro; them en lärare som enfållige äro; och hafwer formen til thet som wetandes/ och rätt är i lagen.

21. Nu lärer tu andra/ och lärer tigh intet sielf 14657. Tu predikar: Man skal icke stiäla; och tu stiäl.

22. Tu säger: Man skal icke giöra hoor; och tu bedrifwer hoor: Tu stygges widh afguderij; och tu beröfwar 14668 Gudi thet honom tilhörer.

23. Tu berömer tigh af lagen 14658; och wanhedrar Gudh medh lagsens öfwerträdning:

24. Ty för edra skul warder Gudz namn försmädat ibland Hedningarna/ såsom skrifwit är. 14659

25. Omskärelsen doger/ om tu håller lagen: men håller tu icke lagen/ så är tin omskärelse worden en förhud.

26. Om nu förhuden 14669 håller lagsens rättferdighet/ mån icke hans förhud blifwa räknad för omskärelse?

27. Och ther medh skeer tå/ at thet som af naturen är förhud/ och fulkomnar lagen/ skal döma tigh/ som vnder bokstafwen och omskärelsen bryter lagen.

28. Ty thet är icke Jude/ som vthwärtes är Jude 14660; eij heller thet omskärelse/ som vthwärtes skeer på kötet:

29. Vtan thet är Jude/ som inwärtes dolder är: och hiertans omskärelse 14661/ är omskärelse/ then som skeer i andanom 14670/ och icke efter bokstafwen 14671; hwilkens prijs icke är af menniskiom/ vtan af Gudi. 14662

3. Capitel.

THet samma bewiser han om Judarna: at ändoch the hade then förmonen fram för Hedningarna/ at them woro betrodde Gudz ord och löfte/ v. 1. Så hade the likwäl för Gudi alzingen fördeel: vtan woro syndare för honom/ så wäl som Hedningarna/ v. 9. Jnförer så ther af/ at ingen kan af lagsens gierningar warda rättferdig/ v. 20. Vtan allena af Gudz nådh/ genom then förloßning som skedd är i Christo JEsu/ och genom trona på honom/ v. 21. rc.

I. Judarna hafwa wäl någon fördeel för Hedningarna.

HWad fördeel hafwa tå Judarna? Eller hwad är omskärelsen nyttig?

2. Jo/ ganska mycket. Först/ at them hafwer warit betrodt thet Gudh talat hafwer. 14672

3. Hwad macht ligger ther på/ at somlige af them icke trodde 14673? Skulle theras otro giöra Gudz trohet om intet? 14674

4. Bort thet. **Ware hällre Gudh sanferdig** 14675/ **och hwar och een menniskia lögnachtig** 14676 14699; **såsom skrifwit är: På thet tu blifwer rättferdig i tin ord/ och öfwerwinner när tu dömes.** 14677

5. Är thet nu så/ at wår orättferdighet prisar Gudz rättferdighet; hwad wilje wij säija? Är tå Gudh orättferdig som wredgas ther öfwer? Jagh talar efter menniskio sätt;

6. Bort thet: ty huru kunde Gudh tå döma werldena? 14678

7. Ty om Gudz sanning worde yppare 14700 af mine lögn honom til prijs/ hwij skulle jagh tå ännu dömas som en syndare?

8. Och icke hällre giöra såsom wij wardom försmädde/ och som någre säija/ at wij skole säija: Lät oß giöra ondt/ på thet ther kommer godt af? Hwilkas fördömelse är all rätt.

II. Men för Gudh äro the både syndare.

9. HUru är tå ther om? Hafwe wij någon fördeel för them? Alzingen. Ty wij hafwe thet nu bewisat/ at både Judar och Greker äro alle vnder synd: 14679

10. Som skrifwit står: **Then är icke til som rättferdig är; icke en.** 14680

11. Jngen är ock then som förståndig är; ingen är som achtar Gudh.

12. Alle hafwa afwiket; allesamman äro onyttige wordne: ingen är som godt giör; icke til en.

13. Theras strupe är een öpen graf; theras tungor bruka the til swek 14681; **huggormaetter vnder theras läppar.** 14682

14. Theras mun är full medh bannor och bitterhet. 14683

15. Theras fötter snare til at vthgiuta blodh. 14684

16. Förtryckelse och wedermöda i theras wägar;

17. Och fridsens wägh weta the icke.

18. Gudz räddhoge är icke för theras ögon. 14685

19. Så wete wij/ at alt thet lagen säger/ thet säger hon til them som vnder lagen äro; at hwar och en mun skal tilstoppas 14686/ **och all werlden skal för Gudi brotzlig warda:**

III. Och kunna intet af lagsens gierningar warda rättferdige; 1 vtan thet måste skee genom trona på Christum.

20. THerföre at intet kött 14701 **kan af lagsens gierningar warda rättferdigt för honom** 14687: **ty af lagen känner man syndena.** 14688

21. Men nu är Gudz rättferdighet 14689 **vthan lagsens tilhielp vppenbar worden/ bewist genom lagen och Propheterna:** 14690

22. Then Gudz rättferdighet/ säger jagh/ som kommer af JEsu Christi troo/ til alla/ och öfwer alla the som troo. Ty här är ingen åthskildnad; 14691

23. Allesamman äro the syndare 14692 14702/ **och hafwa intet beröma sigh af för Gudi:**

24. Och warda rättferdige vthan förskyllan/ af hans nådh 14693/ **genom then förloßning som i Christo**

JEsu skedd är: 14694

25. Hwilken Gudh hafwer satt för en nådastol genom trona i hans blodh 14695: i hwilko han låter see sina rättferdighet/ i thy at han förlåter synderna 14696/ som blefna woro vnder Gudz tolamod; 14697

26. Til at låta see i thenna tiden sina rättferdighet: på thet han allena skal wara rättferdig/ och giöra then rättferdigan/ som är af JEsu troo.

27. Hwar är nu tin berömelse? Hon är vthelyckt. Medh hwad lagh? Medh gierningarnas lagh? Neij; vtan medh trones lagh.

28. Så hålle wij nu thet/ at menniskian warder rättferdig af trone/ vthan lagsens gierningar. 14698

29. Eller är Gudh allenast Judarnas Gudh? Är han ock icke Hedningarnas Gudh? Jo wisserliga/ ock Hedningarnas.

30. Efter thet en Gudh är/ som giör omskärelsen rättferdig af trone/ och förhudena genom trona.

31. Giöre wij tå lagen om intet medh trone? Bort thet; vtan wij vprättom 14703 lagen.

4. Capitel.

THetta bewiser han nu yttermera: först af Abrahams exempel/ at så är han rättferdig worden/ nemliga af trone/ v. 1. Sedan af Konung Davidz witnesbyrd/ som ock sätter wår salighet vthi syndernas förlåtelse/ v. 6. Til thet tredie ther af: at Abraham wardt rättferdig/ förr än han blef omskuren/ eller fick någon lagh/ v. 9. Til thet fierde: at Abraham bekom löftet genom trones rättferdighet/ v. 13. Och til thet sidsta: at thet må wara af nådh/ och thes wissare/ v. 16. Sedan beskrifwer han trones egenskap af Abrahams troo/ at hon är een wiß förlåtelse på Gudz löfte/ ehuru omöijelige the synas för wår ögon/ v. 18. Och sådant lämpas på andra/ v. 23.

I. Trones rättferdighet bewises af Abrahams exempel/ rc.

HWad säije wij tå/ wår fader 14704 Abraham efter kötet hafwa funnet?

2. Thet säije wij: Är Abraham rättferdig worden af gierningarna/ så hafwer han thet han må beröma sigh af; men icke för Gudi.

3. Men hwad säger Skriften? **Abraham trodde Gudi/ och thet wardt honom räknat til rättferdighet.** 14705

4. Men honom som håller sigh widh gierningarna/ warder lönen icke räknad af nådh/ vtan af plicht. 14706

5. Men honom som icke håller sigh widh gierningarna/ vtan troor på honom som then ogudachtiga giör rättferdigan/ hans troo warder honom räknad til rättferdighet.

Af Davidz witnesbyrd.

6. Såsom ock David säger/ **at saligheten är thens menniskios/ hwilko Gudh tilräknar rättferdighetena/ vthan gierningar.**

7. Salige äro the som theras orättferdigheter äro förlåtna/ och theras synder äro öfwerskylta. 14707

8. Salig är then man/ som Gudh ingen synd tilräknar.

Ther af at Abraham wardt rättferdig för omskärelsen.

9. Mån nu thenna saligheten allenast wara kommen öfwer omskärelsen/ eller och öfwer förhudena? Wij säije ju/ at Abrahe wardt troon räknad til rättferdighet.

10. Huru blef hon tå honom tilräknad? När han war i omskärelsen/ eller när han war i förhudene? Jcke i omskärelsen/ vtan i förhudene.

11. Men han tog omskärelsens tekn 14708 för ett insigel til trones rättferdighet/ hwilka han hade i förhudene 14724: at han skulle wara allas theras fader som i förhudene trodde 14709/ at sådant skulle ock räknas them för rättferdighet:

12. Theslikes ock omskärelsens fader/ icke them allenast som äro af omskärelsen/ vtan ock them som wandra i trones footspor/ som war i wår faders Abrahams förhud.

13. Ty thet löftet/ at han skulle warda werldenes arfwinge 14710/ är icke skedt Abrahe och hans sädh/ igenom lagen/ vtan igenom trones rättferdighet. 14711

14. Ty om the som lyda til lagen/ äro arfwingar/ så är troon onyttig worden/ och löftet är blifwit om intet.

15. Ty lagen kommer wrede åstadh 14712: ty ther ingen lagh är/ ther är icke heller öfwerträdelse. 14713

16. Therföre måste thet wara af trone/ at thet skal wara af nådh/ och löftet fast blifwa allo sädene 14725; icke honom allenast som är af lagen/ vtan ock honom som är af Abrahams troo/ hwilken är allas wåra fader: 14714

17. Som skrifwit är: **Jagh hafwer satt tigh til en fader öfwer mänga Hedningar** 14715; **för Gudi then tu trodt hafwer/** hwilken the döda giör lefwande/ och kallar the ting som icke äro/ lika som the woro.

II. Abrahams troos egenskap beskrifwes.

18. OCh han trodde på thet hopp/ ther intet hopp war/ at han skulle warda många Hedningars fader/ som sagt war til honom: Så skal tin sädh wara. 14716

19. Och han wardt icke swag i trone/ och achtade icke sin halfdöda krop: ty han war när hundrade åhra gammal; eij heller Saras halfdöda qwed. 14717

20. Ty han twiflade intet på Gudz löfte medh otro; vtan wardt starck i trone 14718/ gifwandes Gudi åhrona. 14726

21. Och war fulwiß ther på/ at then som låfwade/ han war ock mächtig thet at hålla. 14719

22. Therföre war thet ock räknat honom til rättferdighet.

Och lämpas på alla.

23. Så är thetta icke allenast skrifwit 14720 för hans skul/ at honom tilräknat wardt:

24. Vtan ock för wåra skul/ som thet ock så tilräknat warder/ när wij troom på honom/ som wår HErra JEsum vpwäckte ifrå the döda: 14721

25. Hwilken för wåra synder skul är vthgifwen 14722; **och för wåra rättferdighet skul vpwäckt.** 14723

5. Capitel.

NÄr Paulus så hafwer bewijst at alle mennisktor äro syndare/ och kunna icke igenom lagen warda rättferdige; vtan af Gudz nådh genom trona på Christum: beskrifwer han widare hwad nytto och frucht thenna trones rättferdighet hafwer medh sigh; nemliga/ frijd och frij tilgång hoos Gudh; hopp om then tilstundande härligheten; berömmelse vthi bedröfwelsen; then Heliga Andas deelachtighet/ rc. v. 1. Sedan giör han een skiön förliknelse emellan Christum och Adam: at såsom synd och döden äro komne i werldena genom Adam/ så äro nådh och lijf komne genom Christum/ v. 12. rc.

I. Hwad frucht och nytta trones rättferdighet hafwer medh sigh.

MEdan wij nu rättferdige wordne äro af trone/ hafwe wij frijd medh Gudh/ genom wår HErra JEsum Christum; 14727

2. Genom hwilken wij hafwe ock en tilgång 14728 i trone til thenna nådh/ som wij vthi ståm/ och berömmom oß af hoppet som wij hafwe til then härlighet som Gudh gifwa skal.

3. Och icke thet allenast: vtan wij berömmom oß ock i bedröfwelsen 14729; wetande/ at bedröfwelse giör tolamod; 14730

4. Och tolamod giör förfarenhet; förfarenhet giör hopp:

5. Men hoppet låter icke komma på skam: ty Gudz kärlek är vthguten i wår hierta/ genom then Helga Anda/ som oß gifwen är.

6. Ty ock Christus/ then stund wij ännu swage worom efter tiden/ hafwer lidit döden för oß syndare. 14731

7. Nu wil näpliga någor döö för thet som rätt är: för thet som godt är/ torde til ewentyrs någor döö.

8. Therföre beprisar Gudh sin kärlek til oß/ at Christus är död för oß/ när wij ännu wore syndare. 14732

9. Så warde wij ju mycket meer behåldne genom honom för wredene 14733/ efter wij äre rättferdige giorde i hans blodh.

10. Ty efter wij wordom förlikte 14734 medh Gudi/ genom hans sons dödh/ then stund wij ännu wore owänner 14735: mycket meer/ efter wij äre förlikte/ blifwe wij nu behäldne genom hans lijf.

11. Jcke allenast thet: vtan wij berömmom oß ock af Gudi 14743/ genom wår HErra JEsum Christum/ genom hwilken wij nu förlikningen fått hafwe.

II. Förliknelse emellan Adam och Christum.

12. THerföre/ såsom igenom ena menniskio är synden kommen i werlden 14736/ och för syndenes skul döden 14737; och är så döden kommen öfwer alla menniskior/ efter the alle syndat hafwa.

13. Ty synden war wäl i werldene alt in til lagen: men ther ingen lagh är/ ther achtas icke synden. 14738

14. Vtan döden war wäldig alt ifrån Adam in til Mosen; öfwer them ock/ som icke hade syndat i sådana öfwerträdelse som Adam/ hwilken är hans liknelse 14744 som tilkommande war. 14739

15. Men thet hafwer sigh icke så medh gåfwone/ som medh syndene: ty om igenom ens (menniskios) synd äro månge döde; så är mycket meer Gudz nädh och gåfwa mångom rikeliga wederfaren/ genom JEsum Christum/ som then ena menniskian war i nådene.

16. Och är icke gåfwan allenast öfwer ena synd/ såsom förderfwet är kommet för thens ena syndarens ena synd: ty domen är kommen af ene synd til fördömelse; men gåfwan af många synder til rättferdighet.

17. Ty om döden hafwer för ens synd skul/ wäldig warit igenom en 14745; mycket meer skola the som vndfå nådenes och gåfwones fulhet til rättferdighet/ wara wäldige i lifwena genom en/ JEsum Christum.

18. Ty såsom för ens synd skul/ är fördömelse kommen öfwer alla menniskior 14740; så kommer ock igenom ens rättferdighet lifsens rättferdning öfwer alla menniskior.

19. Ty såsom för ene menniskios 14746 olydno äro månge wordne syndare; så warda ock för ens lydno skul månge rättferdige.

20. Men lagen är ock så här medh inkommen 14741/ at synden skulle öfwerflöda: men ther synden öfwerflödde/ ther öfwerflödde tå nåden mycket meer: 14742

21. På thet/ at såsom synden hafwer wäldig warit til döden; så skulle ock nåden wäldig wara genom rättferdighetena til ewinnerligit lijf/ genom JEsum Christum.

6. Capitel.

NÄr Apostelen så hafwer låtit see hwad frucht och nytta trones rättferdighet hafwer medh sigh/ lärer han them som således genom trona äro rättferdige wordne/ at the icke meer skola lefwa syndene/ hwilko the äro döde blefne: vtan förmanar them at lefwa Gudi vthi ett nytt lefwerne/ och beflita sigh om alla goda gierningar; thet han medh synnerlig skiäl här drifwer och bewisar/ v. 1.

I. Huru the skola lefwa som äro rättferdige wordne.

HWad wilje wij tå säija? Skole wij blifwa i syndene/ på thet nåden skal öfwerflöda?

2. Bort thet: wij som äre döde ifrå syndene/ huru skulle wij ännu lefwa i henne?

3. Weten J icke/ at alle wij som äre döpte til Christum JEsum 14747/ wij äre döpte til hans dödh? 14764

4. Så äre wij ju begrafne medh honom/ genom dopet 14748/ i döden: at såsom Christus är vpwäckt ifrå the döda 14749/ genom fadrens härlighet/ så skole ock wij wandra i ett nytt lefwerne. 14750

5. Ty om wij samt medh honom inplantade wardom til en lika dödh/ så warde wij ock vpståndelsen like: 14751

6. Wetande/ at wår gamla menniskia är korsfäst medh honom 14752; på thet at syndakroppen skal warda om intet/ at wij icke här efter skole tiena syndene.

7. Ty then som döder är/ han är rättferdigad ifrå syndene. 14765 14753

8. Äre wij nu döde medh Christo/ så troo wij/ at wij ock skole lefwa medh honom: 14754

9. Wetande/ at Christus som ifrå the döda vpwäckt är/ döör intet meer: döden får intet meer macht öfwer honom. 14755

10. Ty thet han blef död/ blef han syndene död en gång 14756: men thet han lefwer/ lefwer han Gudi.

11. Så håller ock J eder therföre/ at J ären döde syndene; och lefwen Gudi/ genom Christum JEsum wår HErra.

II. Förmaning at taga sigh wahra för synden.

12. SÅ läter nu icke syndena wäldig wara 14766 i edar dödeliga lekamen/ så at J henne efterföljen vthi

hennes lustar.

13. Och gifwer icke syndene edra lemmar til orättferdighetenes wapn: vtan gifwer eder sielfwa Gudi 14757/ lika som the ther döde hafwa warit/ och nu lefwa; och edra lemmar Gudi/ til rättferdighetenes wapn.

14. Ty synden skal icke warda wäldig öfwer eder: efter J ären icke vnder lagen/ vtan vnder nådene. 14767

15. Huru tå? Skole wij synda/ medan wij äre icke vnder lagen 14758/ vtan vnder nådene? Bort thet.

16. Weten J icke at hwem J gifwen eder för tienare til at lyda/ hans tienare ären J som J lydige ären14759; ehwad thet är meer syndene/ til döden/ eller lydnone/ til rättferdighetena?

17. Men lofwad ware Gudh/ at J hafwen warit syndenes tienare/ och ären doch af hiertat lydige wordne/ vthi then lärdoms eftersyn/ som J ären gifne til.

18. Men nu/ medan J ären frijade ifrå syndene/ ären J rättferdighetenes tienare wordne. 14760

19. Jagh talar här om efter menniskiors sätt/ för edra kötzliga skröplighet skul; lika som J hafwen edra lemmar gifwit oreenlighetene och orättferdighetene til tienst/ ifrå then ena orättferdighetene til then andra: så gifwer ock nu edra lemmar rättferdighetene til tienst/ at the måga warda helige.

20. Ty tå J woren syndenes tienare/ tå woren J frij ifrå rättferdighetene.

21. Hwad gagn haden J tå af thet/ ther J nu blyjens widh? Ty til sådant är döden ändalychten. 14761

22. Men nu/ medan J ären frij wordne ifrå syndene/ och wordne Gudz tienare/ hafwen J edor frucht/ at J helige warden; och til ändalycht/ ewinnerligit lijf.

23. Ty syndenes löön är döden 14762; men Gudz gåfwa är thet ewiga lifwet/ genom Christum JEsum wår HErra. 14763

7. Capitel.

APostelen bewisar än/ at the som genom Christum äro frijade ifrå lagen/ och rättferdige wordne/ skola lefwa Christo vthi ett nytt lefwerne: såsom een qwinna som hafwer mist sin förra man/ och hafwer fått en annan/ hon måste sedan lefwa efter hans sinne/ v. 1. Ther hoos beskrifwer han hwad lagsens ämbete är/ nemliga/ vppenbara och straffa synden/ rc. v. 7. Och til thet tredie/ then strijd som är emellan andan och kötet/ medan en lefwer här på jordene. Och alt thetta framställer han i sigh sielf/ eller i sitt egit exempel/ v. 14.

I. Wises wår frihet ifrå lagen/ medh liknelse vthaf een qwinno som är enom man begifwin.

MEten J icke/ käre bröder/ (ty jagh talar medh them som lagen weta/) at lagen regnerar öfwer menniskiona/ så länge hon lefwer?

2. Ty een qwinna som i mans wåld är/ så länge mannen lefwer/ är hon bunden til lagen: men om mannen döör/ så blifwer hon löös ifrå mansens lagh. 14768

3. Men om hon är medh en annan man medan hennes man lefwer/ tå warder hon kallad een hoorkona14769: men döör mannen/ så är hon frij ifrå lagen/ at hon icke warder een hoorkona/ om hon är när en annan man.

4. Så ären ock J/ mine bröder/ dödade ifrå lagen 14770 14783/ genom Christi lekamen: at J skolen wara när enom androm/ nemliga/ när honom som är vpstånden ifrå the döda/ på thet wij skole giöra Gudi frucht.

5. Ty tå wij worom kötzlige/ tå woro the syndiga begärelser/ som lagen vpwäckte/ mächtig i wåra lemmar/

at giöra dödenom frucht. 14771

6. Men nu äre wij frijade ifrå lagen; döde ifrå henne/ som oß hölt fångna: så at wij skole tiena vthi ett nytt wäsende efter andan/ och icke vthi thet gamla wäsende efter bokstafwen. 14772

II. Lagsens ämbete är: Vppenbara synden.

7. HWad wilje wij tå säija? Är lagen synd? Bort thet: men syndena kände jagh icke/ vtan af lagen 14773: ty jagh hade intet wist af begärelsen/ hade icke lagen sagt: Tu skalt icke begära. 14774

8. Tå tog synden tilfälle af budordet/ och vpwäckte i migh all begärelse: ty vthan lagen/ war synden död. 14775

9. Och jagh lefde fordom vthan lagh: men när budordet kom/ fick synden lijf igen;

10. Och jagh wardt död: så fans tå/ at budordet/ som migh war gifwit til lifs 14776/ thet war migh til dödz.

11. Ty synden tog tilfälle af budordet/ och beswek migh/ och drap migh ther medh.

12. Så är wäl lagen helig/ och budordet heligt/ och rättferdigt/ och godt. 14777

13. Är tå thet som godt är/ wordet migh til dödz? Bort thet: men synden/ på thet hon skulle synas wara synd/ hafwer medh thet godt är/ werckat döden i migh; på thet synden skulle warda öfwermåtton syndig genom budordet.

III. Beskrifwes striden emellan andan och kötet.

14. TY wij wete/ at lagen är andelig; men jagh är kötzlig/ sålder vnder syndena. 14778

15. Ty jagh weet icke hwad jagh giör: ty jagh giör icke hwad jagh wil; vtan thet jagh hatar/ thet giör jagh. 14779

16. Om jagh nu giör 14784 thet jagh icke wil/ så samtycker jagh/ at lagen är godh.

17. Så giör icke nu jagh thet/ vtan synden som boor i migh.

18. Ty jagh weet/ at i migh/ thet är/ i mitt kött/ boor icke godt 14780: wiljan hafwer jagh; men at giöra godt/ thet finner jagh icke.

19. Ty thet goda som jagh wil/ thet giör jagh intet: vtan thet onda som jagh icke wil/ thet giör jagh.

20. Om jagh nu giör thet jagh icke wil/ så giör icke nu jagh thet/ vtan synden som boor i migh.

21. Så finner jagh nu migh een lagh/ jagh som wil giöra thet godt är/ at thet onda loder widh migh.

22. Ty jagh hafwer lust til Gudz lagh 14781/ efter then inwärtes menniskiona: 14785

23. Men jagh seer een annor lagh i mina lemmar/ som strider emot then lagh som i min hogh är 14782/ och griper migh fången vthi syndenes lagh/ som är i mina lemmar.

24. Jagh arme menniskia/ ho skal lösa migh ifrå thenna dödsens krop? 14786

25. Gudi tackar jagh/ genom JEsum Christum wår HErra. Så tienar jagh nu Gudz lagh medh hogen; men medh kötet tienar jagh syndenes lagh.

8. Capitel.

HÄr vppå besluter nu Paulus/ at ändoch the rättferdige i Christo altid hafwa strijd medh kötet/ så är doch intet fördömeligit i them/ efter the icke följa kötet vtan Andan/ och Christus hafwer them frijat iftå syndenes och dödsens lagh/ v. 1. Sedan förmanar han them/ at the medh Andan altid döda kötsens gierningar/ på thet måga wara Gudz barn/ och Christi medarfwingar/ v. 12. Och til thet tredie tröstar han them vnder korßet/ efter the något medh Christo här i werldene lida måste/ v. 17.

I. Jngen fördömelse är i them som äro i Christo.

SÅ är nu intet fördömeligit 14817 i them som äro i Christo JEsu/ the som icke wandra efter kötet/ vtan efter Andan.

2. Ty Andans lagh/ som lijf gifwer i Christo JEsu/ hafwer giordt migh frij 14787 ifrå syndenes och dödsens lagh.

3. Ty thet som lagen icke kunde åstadh komma/ i thet hon wardt förswagad 14788 **af kötet/ thet giorde Gudh/ sändandes sin Son i syndelig kötz liknelse/ och fördömde syndena i kötet genom synd:** 14818 14789

4. På thet/ then rättferdighet som lagen äskar/ skulle warda fulbordad i oß/ som icke wandrom efter kötet/ vtan efter Andan.

5. Ty the som kötzlige äro/ the äro kötzliga 14819 sinnade: men the som andelige äro/ the äro andeliga 14820 sinnade. 14790

6. Ty kötsens sinne är döden: men andans sinne är lijf och frijd. 14791

7. Ty kötzligit sinne är en fiendskap emot Gudh: efter thet är icke Gudz lagh vnderdånigt; icke kan thet heller.

8. Men the som äro kötzlige/ kunna icke wara Gudi täcke.

9. Men J ären icke kötzlige/ vtan andelige: om Gudz Ande annars boor i eder 14792: ty hwilken icke hafwer Christi Anda/ han hörer icke honom til.

10. Men om Christus är i eder/ så är wäl lekamenen död/ för syndenes skul: men Anden är lifwet/ för rättferdighetenes skul.

11. Om nu hans Ande/ som JEsum vpwäckte ifrå the döda/ boor i eder; så skal ock then/ som Christum vpwäckte ifrå the döda 14793/ giöra edor dödeliga lekamen lefwande 14794/ för sin Anda skul/ som i eder boor.

II. Förmaning til at döda kötsens gierningar medh Andan.

12. SÅ äre wij nu/ käre bröder/ skyldige/ icke kötena/ at wij skole lefwa efter kötet: 14795

13. Ty om J lefwen efter kötet/ så skolen J döö: men om J döden kötsens gierningar 14796 medh andanom/ så skolen J lefwa.

14. Ty alle the som drifwas af Gudz Anda/ the äro Gudz barn. 14797

15. Ty J hafwen icke fått träldomsens anda/ åter til räddhoga 14798: vtan J hafwen fått vthkorada barns

14799 Anda/ i hwilkom wij rope: Abba/ käre Fader. 14800

16. Then samme Anden witnar 14801 medh wår anda/ at wij äre Gudz barn:

III. Tröst vnder kors och bedröfwelse.

17. ÄRe wij nu barn/ så äre wij ock arfwingar; nemliga/ Gudz arfwingar/ och Christi medarfwingar: om wij annars lidom medh honom/ at wij ock medh honom komma mågom til härligheten. 14802

18. Ty jagh håller thet så före/ at thenna tidsens wedermöda/ är icke lika emot then härlighet/ som på oß vppenbaras skal. 14803

19. Ty creaturens högeliga åstundan wänter efter/ at Gudz barn skola vppenbaras.

20. Efter creaturen äro wanskelighetene vnderkastade emot sin wilja; men för hans skul/ som them vnderkastat hafwer/ på een förhoppning.

21. Ty creaturen skola ock warda frij af förgängelighetenes träldom 14821/ til Gudz barnas härliga frihet.

22. Ty wij wete/ at hwart och ett creatur suckar/ och ängslas 14822 medh oß/ alt här til:

23. Och icke the allenast; vtan ock wij sielfwe/ som hafwom Andans förstling/ suckom ock widh oß sielfwa efter barnaskapet/ och wäntom wår krops förloßning. 14804

24. Ty wij äre wäl salige wordne/ doch i hoppet; men hoppet om thet synes/ är thet icke hopp: ty huru kan man hoppas thet man seer? 14805

25. Om wij nu hoppes thet wij icke seem 14806/ så wänte wij thet medh tolamod.

26. Sammaledes hielper ock Anden wåra skröplighet: ty wij wete icke hwad wij skolom bedia 14807/ såsom thet bör sigh: vtan sielfwer Anden manar godt för oß/ medh osäijeliga suckan.

27. Men han som skådar hiertan 14808/ han weet hwad Andans sinne är: ty han manar för helgonen/ efter Gudz behag.

28. Men wij wete/ at them som hafwa Gudh kär/ tiena all ting til thet bästa/ the som efter vpsåtet äro kallade.

29. Ty hwilka han hafwer föresedt 14823/ them hafwer han ock beskärdt 14809/ at the skulle wara hans Sons beläte like: på thet han skal wara then förstfödde ibland många bröder.

30. Men them som han hafwer beskärdt/ them hafwer han ock kallat: och them han hafwer kallat/ them hafwer han ock giordt rättferdiga: men them som han hafwer giordt rättferdiga/ them hafwer han ock giordt härliga.

31. Hwad wilje wij nu säija här til? **Är Gudh för oß/ ho kan wara emot oß?** 14810

32. Hwilken ock icke hafwer skonat sin egen Son 14811**/ vtan gifwit honom vth för oß alla; huru skulle han icke ock gifwa oß all ting medh honom?**

33. Hwilken wil äklaga them som Gudh hafwer vthkorat? Gudh är then som rättferdigar. 14812

34. Hwilken är then som wil fördöma 14813**? Christus är then som lidit hafwer döden: ja/ han är ock then som vpwäckt är; then ock sitter på Gudz högra hand** 14814**/ och manar godt för oß.**

35. Ho kan skilja oß ifrå Christi kärlek? Bedröfwelse/ eller ångest/ eller förföljelse/ eller hunger/ eller nakenhet/ eller fahrlighet/ eller swärd?

36. Såsom skrifwit är: **För tina skul wardom wij dödade hela dagen; wij wardom håldne såsom slachtofåär.** 14815

37. Men i alt thetta öfwerwinne wij 14816/ genom honom som oß älskat hafwer.

38. Ty jagh är wiß ther på/ at hwarken dödh/ eller lijf/ eller Änglar/ eller Förstadöme/ eller wäldigheter/ eller the ting som nu äro/ eller the ting som tilkomma skola;

39. Eller höghet/ eller diuphet/ eller något annat creatur/ skal skilja oß ifrå Gudz kärlek/ som är i Christo JEsu wårom HErra.

9. Capitel.

THe tre följande capitel handla icke förnemligast och så egentligen om the trognas ewiga vthkorelse/ och the otrognas förkastelse; ja/ aldeles intet om något sådant vthkorande och förkastande/ som är omedelbart och owilkorligit: vtan här talas i synnerhet om Juda folckets förmoner i jämnförande medh Hedningarna; och huru the hafwa genom otro förskutit Christum/ och then igenom honom sigh tilbudna nåden/ hållandes sigh widh lagsens vthwärtes gierningar. Ther emot wordo Hedningarna/ genom en allmän och solenne kallelse/ antagne i Gudz församlings gemenskap. etc. Paulus wisar altså i thetta 9 capitlet/ först/ huru sorgse han är öfwer sina skyllmäns Judarnas förkastande/ v. 11. Sedan swarar han til några insagor/ och wiser på hwad grund ett sådant vthkorande och förkastande stält är/ v. 6. Och för thet tredie låter han see af Propheterna/ at Hedningarna skulle warda vptagne/ och Judarna förskutne igen/ v. 25. Orsaken är: at Hedningarna anamma trona på Christum/ och warda ther igenom rättferdige; men Judarna sökia än theras rättferdighet genom lagen/ v. 30.

I. Om Judarnas förkastelse; och Hedningarnas antagande.

JAgh säger sanningen i Christo/ och liuger icke/ som mitt samwet bär migh ther witne til i them Helga Anda:

2. At jagh hafwer ena stora sorg/ och idkeliga pino i mitt hierta. 14824

3. Ty jagh hafwer sielfwer önskat migh bortkastad ifrå Christo/ för mina bröder skul 14825/ som migh kötzliga skylde äro:

4. Hwilke äro af Jsrael/ hwilkom barnaskapet tilhörer/ och härligheten/ och förbundet/ och lagen/ och gudztiensten/ och löften: 14826

5. Hwilkas äro fäderna 14827/ ther Christus af födder är/ på kötsens wägna/ **hwilken är Gudh** 14828 **öfwer all ting/ lofwad ewinnerliga: Amen.**

II. Judarnas vthkorelse är icke skedd efter härkomsten.

6. THetta säger jagh icke förthenskul/ at Gudz ord äro om intet worden 14829: ty the äro icke alle Jsraeliter som äro af Jsrael: 14830

7. Jcke äro the heller alle söner/ at the äro Abrahams sädh: **vtan i Jsaac skal tigh kallas säden.** 14831

8. Thet är: Jcke äro the Gudz barn/ som äro barn efter kötet: vtan the som äro barn efter löftet 14832/ the

warda räknade för sädh.

9. Ty thetta är löftes ordet: **Jagh skal komma i thenna tiden; och Sara skal hafwa en son.** 14833

Eij heller efter förtienst/ vtan af nädh.

10. Och icke allenast thet; vtan ock Rebecca wardt en gång hafwandes af Jsaac wårom fader. 14834

11. Ty förr än barnen woro född/ och hade hwarken godt eller ondt giordt/ (på thet Gudz vpsåt skulle blifwa ståndandes efter vthkorelsen/ icke för gierningarnas skul/ vtan af kallarens nåde/)

12. Wardt thenne sagt: **Then större skal tiena them mindra.** 14835

13. Såsom skrifwit är: Jacob älskade jagh; men Esau hatade jagh. 14836 14853

III. Een insaga; och swar ther vppå.

14. HWad wilje wij tå säija? Är Gudh orättferdig? Bort thet. 14837

15. Ty han säger til Mosen: Hwilkom jagh är nådelig/ honom är jagh nådelig; och öfwer hwilken jagh förbarmar migh/ öfwer honom förbarmar jagh migh. 14838

16. Så står thet nu icke til någors mans wilja eller lop; vtan til Gudz barmhertighet.

17. Ty Skriften säger til Pharao: Ther til hafwer jagh vpwäckt tigh/ at jagh skal bewisa mina macht på tigh; och at mitt namn skal warda förkunnat i all land. 14839

18. Så förbarmar han nu sigh öfwer hwem han wil; och hwem han wil/ förhärdar 14854 han. 14840

Een annor insaga af thet förra swaret.

19. Så må tu säija til migh: Hwad skyllar han tå oß? Ho kan stå emot hans wilja?

20. O menniskia/ ho äst tu/ som wil träta medh Gudh? Jcke säger thet ting som giordt är/ til sin mästare: Hwij hafwer tu giordt migh sådana? 14841

21. Hafwer icke en pottomakare macht at giöra af en klimp ett kaar til heder/ och thet andra til wanheder? 14842

Förkastelsen skeer efter Gudz rättwisa.

22. Therföre tå Gudh wille låta see wredena/ och kungiöra sina macht/ hafwer han medh stoor tolsamhet lidit 14843 wredsens kaar/ som äro tilredd 14855 til fördömelse.

23. På thet han skulle kungiöra sina härlighets rikedom på barmhertighetenes kaar/ som han hafwer tilredt til härlighet. 14844

24. Hwilka han ock kallat hafwer/ nemliga oß/ icke allenast af Judomen/ vtan ock af Hedningomen.

IV. Hedningarnas vthkorelse/ och Judarnas förkastelse bewisas af Propheterna.

25. SÅsom han ock säger genom Oseas: **Thet som icke war mitt folck/ thet skal jagh kalla mitt folck** 14845**: och then migh intet kär war/ skal jagh kalla min kära.**

26. Och thet skal skee/ at ther som hafwer warit sagt til them: J ären icke mitt folck; ther skola the

warda kallade lefwandes Gudz barn. 14846

27. Men Esaias ropar för Jsrael: **Om talet på Jsraels barn än wore som sanden i hafwet/ så skola doch the igenlefde warda salige.** 14847

28. Ty han skal wäl låta förderfwa them/ och doch likwäl stilla 14856 thet förderfwet til rättferdighet: ty HErren skal stilla förderfwet på jordene.

29. Och såsom Esaias sade tilförene: Hade icke HErren Zebaoth igenlefdt oß sädh/ tå hade wij warit såsom Sodoma/ och lika som Gomorra. 14848

30. Hwad wilje wij tå säija? Thet säije wij: Hedningarna som icke farit hafwa efter rättferdighetene/ the hafwa fått rättferdigheten: then rättferdighet menar jagh/ som af trone 14857 kommer.

31. Men Jsrael som foor efter rättferdighetenes lagh/ kom icke til rättferdighetenes lagh. 14849

32. Hwarföre? Therföre/ at the icke sökte thet af trone; vtan såsom af lagsens gierningar: ty the stötte sigh på förtörnelsestenen: 14850

33. Såsom skrifwit är: **Sij/ jagh lägger i Zion en förtörnelsesteen** 14858**/ och ena förargelseklippo** 14851**: och hwar och en som troor på honom/ skal icke komma på skam.** 14852

10. Capitel.

PAulus lärer än/ hwarföre Judarna äro förskutne/ och icke rättferdige wordne/ etc. v. 1. Sedan/ hwad åthskilnad är emellan lagsens och trones rättferdighet/ v. 5. Jtem/ genom hwad medel wij bekomme een saliggiörande troo/ v. 14. Och til thet sidsta/ huru Propheterna långt tilförene hafwa förkunnat thenna Judarnas förkastelse/ och Hedningarnas kallelse/ v. 19.

I. Orsaker til Judarnas förskiutande.

BRöder/ mins hiertans begär och böön til Gudh/ är för Jsrael/ at the måtte warda salige:

2. Ty jagh bär witne medh them/ at the hafwa nijt 14859 om Gudh; doch icke wijsliga.

3. Ty the förstå icke Gudz rättferdighet; vtan fara efter at vprätta sin egen rättferdighet/ och äro så icke Gudz rättferdighet vndergifne. 14860

4. Ty Christus är lagsens ände 14861**/ til rättferdighet hwarjom och enom som troor.**

II. Athskildnad emellan lagsens och trones rättferdighet.

5. MOses skrifwer om then rättferdighet som kommer af lagen: **at hwilken menniskia som thet giör/ hon lefwer ther vthi.** 14876 14862

6. Men then rättferdighet som är af trone/ säger så: **Säg icke i titt hierta; ho wil fara vp i himmelen** 14863 14877? Thet är/ at hämta Christum här nedh:

7. Eller/ ho wil fara nedh i diupet? Thet är/ at hämta Christum vp igen ifrå the döda.

8. Men hwad säger (Skriften?) **Ordet är hardt när tigh/ nemliga/ i tinonm mun/ och i titt hierta** 14864: thetta är thet ordet om trona/ som wij predikom.

9. Ty om tu bekänner medh tinom mun JEsum 14865/ at han är HErren; och troor i titt hierta/ at Gudh hafwer vpwäckt honom ifrå the döda/ så warder tu salig.

10. Ty medh hiertans troo warder man rättferdig/ och medh munsens bekännelse warder man salig.

11. Ty Skriften säger: **Hwar och en som troor på honom/ skal icke komma på skam.** 14866

12. Thet är ingen åthskildnad 14867 emellan Juda/ och Greek: ty en HErre är öfwer alla/ riker 14868 öfwer alla them som åkalla honom.

13. Ty hwar och en som åkallar HErrans namn/ skal warda salig. 14869

III. Hwadan man skal bekomma een saliggiörande troo.

14. MEn huru skola the åkalla then the hafwa icke trodt på? Och huru skola the troo honom/ som the hafwa intet hördt af? Och huru skola the höra/ vthan Predikare?

15. Och huru skola the predika/ vtan the warda sände? Såsom skrifwit är: **O huru liuflige äro theras fötter som frijd förkunna; theras som godt förkunna.** 14870

16. Men the äro icke alle Evangelio lydige: ty Esaias säger: **HErre/ ho troor wår predikan?** 14871

17. Så är troon af predikanen; men predikanen genom Gudz ord.

18. Så säger jagh nu: Hafwa the icke hördt thet? **Theras liud är ju vthgånget i all land/ och theras ord til werldenes ändar.** 14872

IV. Prophetier om Judarnas förkastelse/ rc.

19. MEn jagh säger: Hafwer tå Jsrael thet icke fått weta? Then förste Moses säger: **Jagh skal vpwäckia eder til nijt medh thet folck/ som icke är folck; och medh ett galet folck skal jagh reta eder.** 14873

20. Dristar ock Esaias sigh til/ och säger: **Jagh är funnen af them som intet sökte migh; och är worden vppenbar them/ som intet sporde efter migh.** 14874

21. Men til Jsrael säger han: **Hela dagen hafwer jagh vthräckt mina händer til thet otrogna och genstörtiga folcket.** 14875

11. Capitel.

HÄr tröster Paulus sitt folck Judarna/ at the äro icke aldeles förkastade/ vtan en deel af them blifwa wäl ännu behållne/ v. 1. Sedan förmanar han Hedningarna/ at the icke skulle förhäfwa sigh af theras kallelse/ v. 17. Ty the kunde wäl ock blifwa förskutne/ och Judarna vptagne igen/ om the icke framhärda i otrone/ v. 21. Til thet sidsta förvndrar han sigh öfwer Gudz obegripeliga domar härvthinnan/ v. 33.

I. Paulus tröster Judarna/ at the woro icke alle förkastade.

SÅ säger jagh nu: Hafwer tå Gudh bortkastat sitt folck? Bort thet 14878: ty jagh är ock en Jsraelit/ af Abrahams sådh/ af Ben Jamins slächte. 14879

2. Gudh hafwer icke bortkastat sitt folck 14904/ som han hade föresedt 14905 tilförene 14880. Eller weten J icke hwad Skriften säger om Elias? Huru han går fram för Gudh emot Jsrael/ och säger:

3. HErre/ the hafwa dräpit tina Propheter/ och hafwa slagit nedh tin altare: och jagh är allena igenblifwen; och the fara efter mitt lijf. 14881

4. Men hwad säger honom Gudz swar? Jagh hafwer migh igenlefdt siutusend män/ som icke hafwa bögdt sin knää för Baal. 14882

5. Så är thet ock i thenna tiden medh the igenlefda 14883/ efter nådenes vthkorelse.

6. Är thet nu af nådh/ så är thet icke af gierningom 14884; annars wore nådh icke nådh: är thet ock af gierningom/ så är thet nu icke nådh; annars är gierning icke gierning.

7. Huru äret tå? Thet Jsrael söker/ thet får han icke 14885; men vthkorelsen 14905 får thet: the andre äro förblindade.

8. Såsom skrifwit är: Gudh hafwer gifwit them en förbittrad anda; ögon/ at the icke see skola/ och öron/ at the icke höra skola/ alt här til dags. 14886

9. Och David säger: Lät theras bord warda een snaro/ och til bekaijelse/ och til förargelse 14887/ och them til theras rätta löön.

10. Warde theras ögon förblindad/ at the icke see; och bög theras rygg altid.

11. Så säger jagh nu: Hafwa the tå förthenskul stött sigh/ at the skulle falla? Bort thet: men af theras fall hände Hedningomen salighet 14888/ på thet at han ther medh skulle vpwäckia them til nijt.

12. Är nu theras fall werldenes rikedom/ och theras förminskelse är Hedningarnas rikedom; huru mycket meer theras fullhet?

13. Eder Hedningomen säger jagh: efter thet jagh är Hedningarnas Apostel 14889/ prisar jagh mitt ämbete:

14. Om jagh kunde någorledes vpwäckia them som mitt kött äro til nijt/ och giöra några saliga af them. 14890

15. Ty om theras bortkastelse 14906 är werldenes försoning/ hwad blifwer tå theras vptagelse annat/ än lijf ifrå the döda.

16. Är förstlingen 14907 helig/ så är ock wäl hele degen helig: och om roten är helig/ så äro ock qwistarna helige.

II. Förmanar Hedningarna/ at the icke förhäfwa sigh af sin kallelse.

17. OM nu någre af qwistarna äro afbrutne 14891; och tu som war ett wiloljoträ blef ther inympad igen/ och är worden deelachtig af oljoträns root och fetma:

18. Så beröm tigh icke emot qwistarna: om tu berömer tigh/ så bär ju icke tu rotena/ vtan roten bär tigh.

19. Så säger tu tå: Qwistarna äro afbrutne/ på thet jagh skulle inympas.

20. Sant säger tu: the äro afbrutne för otron skul 14908; men tu äst ståndandes genom trona: war icke förstålt i titt sinne/ vtan war i räddhoga. 14892

21. Ty hafwer Gudh the naturliga qwistar icke skonat; se til/ at han icke heller skonar tigh.

22. Så se nu här Gudz godhet och stränghet: strängheten på them som föllo; och godheten på tigh/ så framt tu blifwer i godhetene: annars warder tu ock afhuggen: 14893

23. Och the inympas igen/ om the icke blifwa i otrone: ty Gudh är mächtig åter inympa them.

24. Ty äst tu af ett naturligit wiloljoträ afhuggen/ och förvthan naturen inympad vthi ett sanskylligt oljoträ: huru mycket meer måga the/ som naturlige qwistar äro/ inympas vthi sitt egit oljoträ?

25. Käre bröder; jagh wil icke fördölja eder thenna hemlighet/ på thet J icke skolen högmodas widh eder sielfwa/ at blindheten är Jsrael endels wederfaren/ til thes Hedningarnas fulhet inkommen är; 14894

26. Och så warder hele Jsrael salig 14909; såsom skrifwit är: **Af Zion skal then komma/ som frija skal/ och afwända ogudachtigheten af Jacob.** 14895

27. Och thetta är mitt Testament 14896 **medh them/ tå jagh borttager theras synder.** 14897

28. Efter Evangelium håller jagh them för owänner/ för edra skul: men efter vthkorelsen hafwer jagh them kär/ för fäderna skul.

29. Ty Gudz gåfwor och kallelse äro fådana/ at han kan them icke ångra.

30. Ty såsom ock i fordom icke trodden på Gudh; och hafwen doch nu öfwer theras otro fått barmhertighet. 14898

31. Så hafwa ock nu the icke welat troo på then barmhertighet/ som eder wederfaren är/ at them måtte ock barmhertighet wederfaras.

32. Ty Gudh hafwer alt beslutet vnder otro 14899 14910**/ på thet han skal förbarma sigh öfwer alla.**

III. Paulus förvndrar sigh öfwer Gudz obegripeliga domar.

33. OHwilken diuphet af then rikedom/ som är/ både i Gudz wijsdom och kund skap: huru obegripeliga äro hans domar/ och oransakelige hans wägar. 14900

34. Ty ho hafwer kändt HErrans sinne? Eller ho hafwer warit hans rådgifware? 14901

35. Eller ho hafwer gifwit honom något tilförene/ thet honom skal betalat warda? 14902

36. Ty af honom/ och igenom honom/ och i honom äro all ting 14903: honom ware ähra i ewighet: Amen.

12. Capitel.

HÄr kommer Apostelen igen til then läran om goda gierningar/ hwilken han begynte handla i thet 6/ 7/ och 8 cap. Och förmanar här först i gemeen til ett nytt och Gudi behageligit lefwerne/ v. 1. Sedan i syn nerhet til åthskilliga dygder och goda gierningar/ hwilka man i texten see kan/ v. 3.

I. Förmaning til ett nytt lefwerne/ och goda gierningar.

SÅ förmanar jagh nu eder/ käre bröder/ widh Gudz barmhertighet/ at J vthgifwen edor lekamen til ett offer 14911/ som är lefwande/ heligt/ och Gudi behageligit/ edra skiäliga Gudztienst. 14912 14944

2. Och håller eder icke efter thenna werldene; vtan förwandler eder medh edars sinnes förnyelse/ at J mågen förfara/ hwad Gudz gode/ behagelige/ och fulkomlige wilje är. 14913

II. Nägra wissa lefwernes reglor.

3. TY jagh säger igenom then nådh 14914/ som migh gifwin är/ hwarjom och enom af eder/ at ingen hålle

meer af sigh/ än honom bör hålla; vtan hålle sigh så at ther är måtta medh/ efter som Gudh hafwer vthdelat 14915 hwarjom och enom trones mått.

4. Ty såsom wij vthi en lekamen hafwe många lemmar; men alle lemmar hafwa icke alt samma ämbete: 14916

5. Så äre wij nu månge en lekamen i Christo 14917; men inbördes äre wij hwar annars lemmar:

6. Och hafwe åthskiljeliga gåfwor/ efter then nådh som oß gifwin är 14918. Hafwer någor prophetiam/ så ware hon eens medh trone. 14945

7. Hafwer någor ett ämbete 14919/ så achte han ther på: lärer någor 14946/ så achte han på lärona.

8. Förmanar någor 14946/ så achte 14920 han på förmaningen: gifwer någor/ så gifwe vthi enfaldighet 14921: regerar någor/ så regere medh omsorg: giör någor barmhertighet/ så giöre thet medh frögd. 14922

9. Kärleken ware vthan skrymtan 14923: hater thet onda/ blifwandes widh thet godt är. 14924

10. Warer hwar medh annan wänlige/ vthi broderlig kärlek 14925: then ene förekomme then andra medh inbyrdes heder. 14926

11. Warer icke tröge vthi thet J hafwen för händer: warer brinnande 14927 i Andanom: skicker eder efter tiden. 14928

12. Warer glade i hoppet 14929; tolige 14930 i bedröfwelse: håller på bedia. 14931

13. Delar edart til the heligas nödtorft 14932: herberger gierna. 14933

14. Taler wäl om them som gå efter edart argasta: taler wäl/ och önsker them icke ondt. 14934

15. Glädiens medh them som glade äro; och gråter medh them som gråta.

16. Eens 14935 til sinnes medh hwar annan: håller icke mycket af eder sielfwa 14936; vtan håller eder lika widh them som ringa äro: håller eder icke sielfwa för kloka. 14937

17. Giörer ingom ondt för ondt 14938: winlägger eder om thet som ährligit är/ in för hwar man. 14939

18. Om mögeligit är 14947/ så mycket som til eder står/ så hafwer frijd medh alla menniskior. 14940

19. Hämnens eder icke sielfwe 14941/ käre wänner; vtan läter (Gudz) wrede hafwa rum: ty thet är skrifwit: **Min är hämnden/ jagh skal wedergällat/ säger HErren.** 14942

20. Om nu tin owän hungrar/ så gif honom maat; törster han/ så gif honom dricka 14943: när tu thet giör/ så församlar tu glödande kohl 14948 på hans hufwud.

21. Lät tigh icke öfwerwunnen warda af thet onda; vtan öfwerwin thet onda medh thet goda.

13. Capitel.

APostelen förmanar än til goda gierningar: såsom först til hörsamhet och lydna emot Öfwerheten/ v. 1. Sedan til kärlek emot wår nästa/ v. 8. Och sidst til ett ährligit och nychtert lefwerne/ v. 11.

I. Förmaning til lydna emot Öfwerheten.

HWar och en ware Öfwerhetene som wäldet hafwer vnderdånig: ty ingen Öfwerhet är/ vtan af Gudi 14949:

then Öfwerhet som är/ hon är skickad af Gudi.

2. Therföre/ ho sigh sätter emot Öfwerheten/ han sätter sigh emot Gudz skickelse: men the som sättia sigh ther emot/ the skola få en doom öfwer sigh.

3. Ty the som wäldet hafwa/ äro icke them til räddhoga som wäl giöra; vtan them som illa giöra 14950. Wilt tu icke fruchta för Öfwerheten/ så giör thet godt är/ så får tu prijs af honom:

4. Ty han är Gudz tienare/ tigh til godo. Men giör tu thet ondt är/ så må tu rädas: ty han bär icke swärdet förgäfwes; vtan han är Gudz tienare/ en hämnare honom til straff som illa giör.

5. Förthenskul måste man wara vnderdånig/ icke allenast för straffet skul/ vtan ock för samwetet skul: 14966

6. Therföre måsten J ock gifwa skatt 14967; ty the äro Gudz tienare/ som sådant skola skiöta.

7. Så gifwer nu hwarjom och enom thet J plichtige ären: them skatt/ som skatt bör 14951; them toll/ som toll bör; them rädzl/ som rädzl tilhörer; them heder/ som heder tilhörer.

II. Til kärlek emot wår nästa.

8. WArer ingom något skyldige/ vtan at J älskens inbyrdes: ty then som älskar then andra/ han hafwer fulbordat lagen. 14952

9. Ty thet som sagt är 14953: Tu skalt icke giöra hoor: Tu skalt icke dräpa: Tu skalt icke stiäla: Tu skalt icke bära falskt witne: Tu skalt icke begära; och annat sådant budh/ thet beslutes i thetta ordet: Tu skalt älska tin nästa som tigh sielf. 14954

10. Kärleken giör sin nästa intet ondt. Så är nu kärleken lagsens fulbordan. 14955

III. Til ett ährligit och nychtert lefwerne.

11. OCh medan wij sådant wete/ nemliga tiden/ at nu är stunden til at vpstå af sömnen 14956/ efter wår salighet är nu närmer/ än tå wij troddet. 14968

12. Natten är framfaren/ och dagen är kommen: therföre läter oß bortkasta mörksens gierningar 14957/ och ikläda oß liusens wapn. 14958

13. Läter oß ährliga 14959 wandra/ såsom om dagen: icke i fråtserij/ och dryckenskap 14960; icke i kamrar och okyskhet 14961; icke i kijf och nijt: 14962

14. Vtan ikläder 14963 eder HErran JEsum Christum 14964; och fodrer kötet 14969/ doch icke til kätia. 14965

14. Capitel.

PAulus förmanar först/ at man icke skal mißbruka then Christeliga friheten/ til at förachta eller förarga the swaga/ v. 1. Sedan/ at then ene icke skal fördöma then andra för the vthwärtes ceremonier/ eller ting som i sigh fielfwa äro frije och wilkorlige/ v. 3. Vtan at hwar och en giör thet som tienar til enighet/ och sin nästas förbättring; och thet ingens samwet förkräncker eller förargar/ v. 19.

I. Förmanar til at rätt bruka then Christeliga friheten.

THen swaga i trone/ tager vp 14970; och bekymrer icke 14989 samwetet. 14971

2. Then ene troor/ at han må allahanda äta; men then som swag är/ han äter kåål.

3. Then ther äter/ han förachte icke honom som icke äter; och then som icke äter/ han döme icke honom som äter 14972: ty Gudh hafwer honom vptagit.

4. Ho äst tu/ som dömer ens annars tienare 14973? Sinom egnom herra står han/ eller faller; men han kan wäl warda ståndandes: ty Gudh är wäl mächtig til at giöra honom ståndande.

5. Then ene giör åthskildnad emellan dagh och dagh 14974; then andre håller alla dagar lika: hwar och en ware wiß 14990 i sitt sinne.

6. Hwilken som achtar någon dagh/ thet giör han HErranom; och hwilken icke achtar någon dagh/ han giör thet ock HErranom. Hwilken som äter/ han äter HErranom: ty han tackar Gudi. Then ther icke äter/ han icke äter HErranom/ och tackar Gudi. 14975

7. Ty ingen af oß lefwer sigh sielfwom 14976; och ingen döör sigh sielfwom.

8. Lefwe wij/ så lefwe wij HErranom; döö wij/ så döö wij HErranom: ehwad wij nu lefwe eller döö/ så höre wij HErranom til. 14977

9. Ty Christus är ther på både död/ och vpstånden/ och äter lefwandes worden/ at han skal wara HErre/ både öfwer lefwande och döda. 14978

10. Men tu/ hwij dömer tu tin broder? Eller tu andre/ hwij förachtar tu tin broder? Ty wij måste alle stå fram för Christi domstool. 14979

11. Såsom skrifwit står: **Så sant som jagh lefwer/ säger HErren/ migh** 14991 **skola all knää böijas** 14980**; och alla tungor skola bekänna Gudh.**

12. Så måste nu hwar och en af oß giöra Gudi räkenskap för sigh sielf. 14981

II. Warnar för omildt dömande i wilkorliga ting.

13. THerföre lät oß nu icke meer döma hwar annan: vtan dömer hällre så/ at ingen förtörnar sin broder/ eller förargar. 14982

14. Jagh weet wäl/ och är thes wiß i HErranom JEsu/ at ingen ting äro af sigh sielf meenlig 14983 14992: vtan then som håller thet för meenligit/ honom är thet meenligit. 14984

15. Doch/ om tin broder warder bedröfwad öfwer tin maat/ så wandrar tu allaredo icke efter kärleken. **Förderfwa icke/ medh tin maat/ then som Christus hafwer lidit döden före.** 14993 14985

16. Therföre flyr thet så/ at edart goda 14994 icke warder vndergifwit menniskiors förtaal.

17. Ty Gudz rike är icke maat eller dryck 14986**; vtan rättferdighet/ och frijd/ och frögd i them Helga Anda.**

18. Then ther vthi tienar Christo/ han är Gudi täck/ och menniskiomen bepröfwad.

III. Råder til enighet och frijd.

19. SÅ lät oß nu fara efter thet som til fridz tienar/ och thet som tienar til förbättring inbyrdes.

20. Förderfwa icke för maat skull Gudz werck. All ting äro wäl reen 14987; men honom är thet icke godt/

som äter medh sitt samwets förkränckelse.

21. Godt är tigh/ at tu äter intet kött/ eller dricker intet wijn; eij heller något ther tin broder stöter sigh på/ eller förargas 14988/ eller förswagas.

22. Hafwer tu troon/ så haf henne när tigh sielf för Gudi. Salig är then som sigh intet samwet giör/ om thet han bepröfwar.

23. Men then som twifwelachtig är/ äter han/ så är han fördömd: ty han äter icke af troon: **ty alt thet icke går af trone** 14995**/ thet är synd.**

15. Capitel.

APostelen förmanar än/ at man skal vndraga theras skröplighet som swage äro; och beflita sigh ther om/ at alle endrächteliga må tiena Gudh/ v. 1. Såsom Christus/ oansedt han i sin person allena predikade Judomen/ til at stadfästa lösten til fäderna/ så hafwer han likwäl efter prophetierna/ ock vptagit the blinda Hedningar/ v. 8. Sedan vrsäktar han sin dristiga skrifwelse/ ther af/ at han war theras Apostel/ och mäste förthenskul giöra sin flijt medh them/ v. 14. Säger sigh ock wilja komma til Rom i sin resa åth Hispanien/ när han först något i Jerusalem hafwer vthrättat/ v. 22. Och fidst/ begärar han at the skola ihogkomma honom i sina böner til Gudh/ v. 30.

I. Förmaning til tolamod medh the swaga; och til enighet.

SKole ock wij som starcke äre/ draga theras skröplighet/ som swage äro 14996 15027/ och icke täckias oß sielfwom.

2. Så skicke sigh hwar och en af oß/ at han måtte täckias sin nästa til godo/ til förbättring. 14997

3. Ty ock Christus täcktes icke sigh sielfwom; vtan såsom skrifwit står 14998: **Theras försmädelser som tigh försmäda/ hafwa fallet öfwer migh.**

4. Ty hwad som hälst föreskrifwit är/ thet är skrifwit oß til lärdom 14999: at wij/ genom tolamod/ och Skriftenes tröst/ skola hafwa een förhoppning.

5. Men Gudh/ som tolamod och trösten gifwer/ gifwe eder/ at J ären inbyrdes eens til sinnes 15000/ efter Christum JEsum.

6. At J medh enom hogh/ och medh enom mun/ mågen prisa Gudh/ och wårs HErras JEsu Christi Fader.

7. Therföre/ vptager hwar then andra 15001/ såsom ock Christus hafwer vptagit oß til Gudz ähro.

II. Prophetier/ om Hedningarnas kallelse.

8. MEn jagh säger/ at JEsus Christus war omskärelsens tienare 15028/ för Gudz sanning skul/ til at fast giöra the löften som til fäderna skedde: 15002

9. Men at Hedningarna skola ähra Gudh/ för barmhertigheten skul 15003; såsom skrifwit är: **Förthenskul skal jagh prisa tigh ibland Hedningarna/ och siunga tino namne.** 15004

10. Och åter säger han: **Glädiens/ J Hedningar/ medh hans folck.** 15005

11. Och äntå sedan: **Lofwer HErran alle Hedningar/ och priser honom all folck.** 15006

12. Och åter säger Esaias: **Thet skal wara Jesse root** 15007**/ och then som vpstå skal at råda öfwer Hedningarna: på honom skola Hedningarna hoppas.** 15008

13. Men Gudh som hoppet gifwer/ vpfylle eder medh alla frögd och frijd i trone: at J hafwen ett fulkommeligit hopp/ genom thens Helga Andas kraft.

III. Paulus vrsäktar sin dristighet/ af sin kallelse.

14. MJne bröder/ jagh weet wäl 15029 sielf af eder/ at J ären fulle af godhet/ vpfylte medh all kundskap 15009/ förmående förmana hwar then andra. 15010

15. Doch likwäl/ bröder/ hafwer jagh skrifwit eder endeels dristeliga til/ at kommat eder til sinnes/ för then nådh 15011 skul/ som migh gifwin är af Gudi;

16. At jagh skal wara JEsu Christi tienare ibland Hedningarna 15012/ offrandes Gudz Evangelium: at Hedning arna skola warda ett offer/ Gudi anammeligit/ helgat genom then Helga Anda.

17. Therföre hafwer jagh/ ther jagh må beröma migh af igenom Christum JEsum/ i thet Gudi tilhörer. 15030

18. Ty jagh dristar icke nägot tala/ thet icke Christus werckade igenom migh/ til at giöra Hedningarna lydachtiga/ genom ord/ och gierningar; 15013

19. Genom tekns/ och vnders kraft/ och genom Gudz Andas kraft: så at ifrån Jerusalem/ och the land ther omkring liggia alt in til Jllyricum/ hafwer jagh vpfylt medh Christi Evangelium;

20. Och beflitat migh at predika Evangelium/ ther Christus icke ens hade warit nämnd 15031: på thet jagh icke skulle byggia på ens annars grund; 15014

21. Vtan/ såsom skrifwit står: **Them som intet hafwer kungiordt warit om honom/ the skola thet see; och the som af honom intet hördt hafwa/ the skola thet förstå.** 15015

IV. Låfwar komma til Rom/ tå han reser åth Hispanien.

22. THet är ock saken/ hwarföre jagh ofta hafwer warit förhindrad at komma til eder. 15016

23. Nu/ efter jagh icke meer rum hafwer i thessa landen/ och hafwer doch i mång åhr åstundat komma til eder; 15017

24. Tå jagh reser vth i Hispanien/ wil jagh komma til eder: ty jagh hoppas/ at tå jagh reser ther igenom/ skal jagh få see eder; och sedan warda af eder hulpen tijt at komma: doch at jagh ju först någon lust hafwer haft af edor omgängelse.

25. Men nu faar jagh hädan til Jerusalem 15018/ til at giöra them heligom tienst. 15019

26. Ty the som boo vthi Macedonien/ och Achaien/ hafwa belefwat giöra någon vndsättning 15020 them fattigom heligom som äro i Jerusalem.

27. Ty the hafwa så belefwat/ och äro them ock plichtige: förthenskul/ at efter the hafwa delat medh Hedningarna sin andeliga ting/ är tilbörligit/ at the äro them til tienst medh theras lekamliga ting. 15021

28. Tå jagh nu bestält hafwer/ och försiglat 15032 them thenna frucht/ wil jagh komma tilbaka igen/ och genom edar (stadh) fara til Hispanien.

29. Men jagh weet/ när jagh kommer til eder/ warder jagh kommandes medh Christi Evangelij fulkomliga

wälsignelse. 15022

V. Begärar theras förböön hoos Gudh.

30. MEn/ käre bröder/ jagh förmanar eder genom wår HErra JEsum Christum/ och igenom Andans kärlek/ at J migh vthi mitt arbete hielpen/ medh edra böner för migh til Gudh: 15023

31. At jagh må frälst warda ifrå the otrogna 15024 i Judeen; och at min tienst/ som jagh giör i Jerusalem/ må anammelig warda them heligom:

32. At jagh må medh glädie komma til eder genom Gudz wilja 15025/ och wederqweckia migh medh eder.

33. Men fridsens Gudh 15026 ware medh eder allom: Amen.

16. Capitel.

PAulus commenderar brefbäraren/ v. 1. Och befaller helsa några Christna i Rom/ v. 3. Och förmanar them alla/ at the taga sigh wäl til wahra för falska lärare/ v. 17. Låter ock helsa them af några sina medhielpare och åhörare i Corintho/ v. 21. Besluter så hela Epistelen medh een tacksäijelse/ i hwilken han thet helga Evangelium märckeliga beskrifwer/ v. 25.

I. Paulus anmälar Pheben; och befaller helsa några Christna i Rom.

JAgh befaller eder wåra syster Phebe/ hwilken är i församlingenes tienst i Kenchrea:

2. At J henne vndfången i HErranom/ såsom helgon höfwes; och giörer henne bistånd i all ärende/ ther hon eder behöfwer: ty hon hafwer mångom/ ock jemwäl migh sielfwom/ warit til godo.

3. Helser Priscilla/ och Aqvila 15033/ mina hielpare i Christo JEsu:

4. Hwilke för mitt lijf hafwa wågat sin hals: them tackar icke allenast jagh/ vtan ock alla Hedningars församlingar.

5. Helser ock församlingena i theras huus: helser Epenetus/ min älskeliga/ hwilken war then första frucht i Achaien/ i Christo.

6. Helser Maria/ then ther mycket arbete för oß haft hafwer.

7. Helser Andronicus/ och Junia/ mina fränder och medfångar/ the ther märckelige äro ibland Apostlarna; the ther ock för migh woro i Christo.

8. Helser Amplia/ min älskeliga i HErranom.

9. Helser Vrbanus/ wår hielpare i Christo; och Stachis/ min älskeliga.

10. Helser Apellen/ then ther bepröfwad är i Christo: helser them som äro af Aristobuli huus.

11. Helser Herodion/ min frända: helser them som äro af Narcisci huus i HErranom.

12. Helser Tryphena/ och Tryphosa/ the ther arbeta i HErranom: helser Persiden/ mina älskeliga/ som mycket arbetat hafwer i HErranom.

13. Helser Rufum/ then vthkorada i HErranom; och hans moder/ och mina.

14. Helser Asyncritum/ Phlegontem/ Herman/ Patroban/ Hermen/ och the bröder som medh them äro.

15. Helser Philologum/ och Julian/ Nereum/ och hans syster/ och Olympam; och all helgon när them.

16. Helser eder inbördes medh en helig kyß 15034: helsa eder Christi församlingar.

II. Förmanar them at taga sigh wahra för falska lärare.

17. KÄre bröder/ jagh förmanar eder/ at J hafwen vpseende på them som twist och förargelse 15052 åstadh komma/ emot then lärdom som J hafwen lärdt; och wiker ifrå them. 15035

18. Ty sådane tiena icke HErranom JEsu Christo/ vtan sinom buuk 15036: och igenom söt ord och sinekiande taal förföra 15037 theras hierta som meenlöse äro.

19. Ty edar lydachtighet är vthkommen til hwar man. Therföre frögdar jagh migh öfwer eder 15038: **men jagh wil at J ären wise på thet goda/ och enfaldige på thet onda.** 15039

20. Men fridsens Gudh 15040 förträde Satanam vnder edra fötter snarliga. Wårs HErras JEsu Christi nådh ware medh eder 15041: Amen.

III. Berättar at någre trogne i Corintho helsa them.

21. HElsar eder Timotheus 15042/ min medhielpare/ och Lucius 15043/ och Jason 15044/ och Sosipater 15045/ mine fränder.

22. Helsar jagh Tertius eder/ som brefwet skrifwit hafwer/ i HErranom.

23. Helsar eder Gajus/ min och hela församlingenes wärd: helsar eder Erastus 15046/ stadsens Räntomåstare/ och Quartus brodren.

24. Wårs HErras JEsu Christi nådh/ ware medh eder allom: Amen. 15047

IV. Besluter Epistelen medh een tacksäijelse.

25. MEn honom som macht hafwer at stadfästa eder/ efter mitt Evangelium/ och predikan af JEsu Christo/ efter hemlighetenes vppenbarelse 15048/ then af ewig tijd här til hafwer förtegad warit:

26. Men nu vppenbarad/ och kungiord 15049/ igenom Propheternas skrifter/ af ewiga Gudz befalning; på thet troon skal få lydachtighet 15050 ibland alla Hedningar:

27. Gudi/ som är allena wijs/ ware prijs och ähra/ genom JEsum Christum/ i ewighet 15051: Amen.

Til the Romare.

Sänd ifrå Corintho/ medh Phebe/ som i församlingenes tienst war i Kenchrea.

S. Pauli Epistel then förra

Til the Corinther.

Förspråket.

Summa vppå/ hwad thenne Epistel innehåller.
Hufwudftycket i then Christeliga läran.

JThenna Epistel förmanar S. Paulus the Corinther: At the i trone/ och then lärdom/ som the af honom hördt

hade/ endrächtige blifwa skulle; och alramäst beflita sigh ther om/ at the wäl och grundeliga thet lärde/ som mäst wårdar/ och hufwudstycket är i sakene/ nemliga: At Christus är wår salighet/ på hwilkom alla menniskiors förnuft och wijsdom sigh stöter och förargar. Ty såsom ock nu i wår tijd/ medan thet helga Evangelium är kommet i liuset/ månge finnas/ hwilke/ förr än the thetta stycket wäl och fulkomliga lärdt hafwa/ wilja synas wise och kloke/ til at om allahanda tala och döma; och weta doch een ganska ringa ting af sakene. Hwar af kommer/ at the mångastädz oenighet/ partij och alt ondt opwäckia och åstadh komma.

Hwad S. Paulo händt är.
Partij och förargelser hoos the Corinther.

Så gick thet ock til medh the Corinther: ibland hwilka/ tå Paulus them then Christeliga trona och frihetena lärdt hade/ funnos strax några brädwise som sigh läto mycket tyckia/ the doch intet annat giorde eller åstadh kommo i then Christeliga församlingen/ än twedrächt och partij. Så at en wille wara Paulisk/ then andre Apollisk; en Cephisk/ then andre Christisk. Then ene wille hafwa omskärelsen/ then andre icke. En part wille hafwa ächtenskap/ en annar icke. Somlige wille äta thet afgudom offrat war; somlige ock icke. Somlige wille hafwa werldzliga frihet. Woro ock några qwinnor/ som wille gå barhufda; och annat sådant.

Så länge ther til kom/ at en ibland them mißbrukade frihetena/ och tog sin stiufmoder til ächta. Och somlige höllo intet af the dödas vpståndelse: somlige icke mycket af Sacramentet. Och gick ther medh ganska illa och oskickeliga til/ at hwar och en wille wara mästare/ och lära/ laga och giöra medh Evangelio/ Sacramentet/ och trone/ huru han sielf wille. Men hufwudstycket/ som är: At Christus är wår salighet/ rättferdighet och förloßning/ förachtade the/ och läto blifwa/ lika som the ther vthi hade warit vthlärde.

Summan vppå thet 1/ 2/ 3/ och 4 Capitlet.

Sådana skadeliga wijshet straffar och fördömer S. Paulus ganska skarpeliga/ och säger frij: At thet icke annat är än en galenskap/ ther man intet förstår eller rätzliga weet/ hwarken af Christo/ Andanom eller någor Gudz gåfwo/ som oß i Christo gifwen är: vtan behöfwer/ och måste nu sådant först lära. Thetta giör han i the första 4. Capitlen.

5. Cap.

J thet 5/ straffar han then obeqwämliga gierningen/ hans/ som tog sin stiufmoder til ächta; och wil/ at han skulle banlyst/ och dieflenom gifwen warda. Och gifwer ther medh tilkänna thet rätta sättet/ til at bruka ban: hwilket på vppenbarliga laster/ medh församlingenes samtycke skee skal. Såsom ock Christus/ Matth. 18: 15/ 16/ 17/ lärer.

6. Cap.

J thet 6/ straffar han kijf och trätor/ in för rätta; besynnerliga ther thet skedde in för Hedningarna och the otrogna: och lärer/ at the sielfwe inbördes skulle förlika sakerna/ eller lida orätt.

7. Cap.

J thet 7/ gifwer han een vnderwisning om kyskhet och ächtenskap; lofwar kyskheten och jungfrulefnad i then måtto/ at han är nyttig ther til/ at en thes frijare är til at skiöta Evangelium. Såsom ock Christus Matth. 19: 12/ lärer/ om the kyska/ som för himmelriket eller Evangelij skul/ så äro. Men S. Paulus wil/ at kyskhet skal onödd och otwingad/ och vthan fahra til större synd/ hållen warda: eljes är ächtenskapet bättre än then kyskhet/ som brinner i idkelig lusta.

8/ 9/ 10/ och 11/ Cap.

J thet 8/ in til thet 12/ handlar han i mångahanda måtto/ huru wij skole hafwa oß emot the swaga samweten/ i vthwärtes saker/ som är medh maat/ dryck/ kläder/ Sacrament. Och förbiuder allestädz/ at the starcke icke skola förachta the swaga: såsom ock han sielf (ändoch han war en Apostel) hade likwäl återhåld af mycket/ thet han hade wäl mått giöra. För hwilka saak the starcke nu wäl måga fruchta sigh/ efter i förtiden så månge i Jsrael förgingos/ the doch allesamman genom tekn och vnder/ vthur Egypti land förde woro/ och meente sigh starcka wara. Och giör han ther medh någor vthlop til nyttiga lärdomar.

12 och 13 Cap.

J thet 12/ in til thet 14/ handlar han om Gudz gåfwor/ at the äro mångahanda/ ibland hwilka doch kärleken är then bästa: at the icke skola högmodas/ vtan tiena hwar annan endrächteliga: efter en Gudh är/ en Herre/ en Ande/ och alt ett/ ehuru margfalleligit thet ock är.

14 Cap.

J thet 14/ lärer han Predikare/ Propheter/ och sångare/ at the skickeliga skola bruka sina gåfwor/ och icke vtan til förbättring/ och icke til sin egen prijs/ ehwad thet är predikan/ kånst eller förstånd/ etc.

15 Cap.

J thet 15/ straffar han them som orätt lärdt och trodt hade/ om vpständelsen ifrå the döda.

16 Cap.

J thet 16/ och yttersta/ förmanar han them om broderliga hielp til the fattiga och wedertorftiga i Jerusalem.

1. Capitel.

PAulus helsar the Corinther/ v. 1. Och tackar Gudh för then nådh och gåfwor/ som han them gifwit hade genom Christum/ v. 4. Sedan förmanar han them/ at the skulle wara enige/ och icke söndra sigh som the giorde: at then ena hölt sigh til Paulum/ then andra til en annan/ och berömde sigh hwar af sin lärare/ v. 10. Ty Paulus war intet korsfäst för them/ eij heller woro the döpte i hans namn/ v. 13. Vtan han war sänd til at enfaldigt predika Evangelium om Christo/ them wisom en galenskap; men them som trodde een kraft til salighet/ v. 17. På thet the icke skulle beröma sigh af något; vtan af Christo JEsa/ then Gudh hade giordt them til wijsdom och salighet/ v. 30.

I. Paulus helsar the Corinther.

PAulus/ kallad til JEsu Christi Apostel/ genom Gudz wilja/ och Sosthenes 15053 broderen.

2. Gudz församling som är i Corintho/ them helgadom genom Christum JEsum/ kalladom heligom 15054: samt medh allom 15055 15088 them/ som åkalla wårs HErras JEsu Christi namn/ vthi hwart och ett rum/ theras och wårt.

3. Nådh ware eder/ och frijd af Gudi wårom Fader/ och HErranom JEsu Christo. 15056

II. Tackar Gudh för the gåfwor han them gifwit hade.

4. JAgh tackar min Gudh altid för edra skul 15057/ för then Gudz nådh som eder gifwin är genom Christum JEsum:

5. At J vthi all stycke rike wordne ären genom honom/ i all ord/ och all kundskap. 15058

6. Såsom predikanen om Christo i eder kraftig worden är;

7. Så at eder icke fattas någor gåfwa/ och wänten wårs HErras JEsu Christi vppenbarelse. 15059

8. Hwilken eder ock stadfäster 15060 in til ändan/ at J ostraffelige 15061 ären på wårs HErras JEsu Christi dagh.

9. Ty Gudh är trofast 15062/ genom hwilken J kallade ären/ til hans Sons JEsu Christi wårs HErras deelachtighet. 15063 15089

III. Förmanar them til enighet i läran.

10. MEn/ käre bröder/ jagh förmanar eder/ widh wårs HErras JEsu Christi namn/ at J talen alle ett 15064; och at ibland eder ingen twedrächt är: vtan at J ären fulborda vthi ett sinne och ene mening.

11. Ty migh är förekommet/ mine bröder/ om eder/ medh them som tiena Chloe/ at ibland eder äro trätor.

12. Men jagh säger/ som hwar och en af eder säger: Jagh är Paulisk/ jagh är Apollisk 15065/ jagh är Cephisk 15066/ och jagh är Christisk.

13. Mån Christus wara söndrad? Mån Paulus wara korsfäst för eder? Eller ären J döpte i Pauli namn?

14. Jagh tackar Gudh/ at jagh ingen edra döpt hafwer; vtan Crispum 15067/ och Gajum. 15068

15. At ingen kan säija/ at jagh hafwer i mitt namn döpt.

16. Theslikes döpte jagh Stephane 15069 huusfolck: sedan weet jagh icke/ om jagh någon annan döpt hafwer.

17. Ty Christus hafwer icke sändt migh til at döpa 15090/ vtan til at förkunna Evangelium; icke medh klokt 15070 taal: på thet Christi kors icke skulle om intet warda. 15091

18. Ty thet taal om korßet/ är en galenskap 15071 them som förtapas; men oß som salige wardom/ är thet een Gudz kraft. 15072

19. Ty skrifwit är: **Jagh skal om intet giöra the wisas** 15092 **wijsdom; och the förståndigas förstånd skal jagh förkasta.** 15073

20. Hwar äro the kloke? Hwar äro the Skriftlärde? Hwar äro thenna werldenes wise 15074? Hafwer icke Gudh thenna werldenes wijshet giordt til galenskap? 15075

21. Ty efter werlden icke kunde genom sin wijsdom känna Gudh i hans wijsdom 15076; så täcktes Gudi medh dårachtiga predikan frälsa them som troo.

22. Efter thet Judarna begära tekn 15077/ och Grekerna sökia efter wijshet:

23. Men wij predike then korsfästa Christum/ Judomen een förargelse/ och Grekomen en galenskap. 15078

24. Men them samma/ Judom och Grekom/ som kallade äro/ predike wij Christum/ Gudz kraft 15079/ och Gudz wijsdom.

25. Ty Gudz galenskap 15093 är wisare än menniskior/ och Gudz swaghet är starckare än menniskior.

26. Käre bröder/ seer på edor kallelse: icke månge kötzliga wise/ icke månge mächtige/ icke månge ädlingar äro kallade. 15080

27. Men thet som galet war för werldene/ hafwer Gudh vthwaldt; på thet han skulle giöra the wisa til skam: och thet swagt war för werldene/ hafwer Gudh vthwaldt; på thet han skulle giöra thet til skam/ som starckt är. 15081

28. Och thet som war oädla och förachtat för werldene/ hafwer Gudh vthwaldt/ och thet intet är: på thet han skulle giöra thet til intet/ som något är.

29. På thet intet kött skal kunna beröma 15082 sigh för honom.

30. Af hwilkom J ock ären i Christo JEsu/ **then oß af Gudi är giord til wijsdom** 15083**/ och til rättferdighet** 15084**/ och til helgelse** 15085**/ och til förloßning.** 15086

31. På thet/ som skrifwit står: **Then som berömer sigh/ han beröme sigh i HErranom.** 15087

2. Capitel.

THer hoos skrifwer han/ at han ock intet annat hafwer predikat them/ än Evangelium om then korsfästa Christo/ och thet icke medh kånstig ord efter menniskio wijsdom; vtan medh Andans och kraftenes bewisning/ v. 1. Hwilket är then hemliga Gudz wijshet/ som thenna werldenes Öfwerstar intet hafwa förstådt/ v. 6. Vtan Gudh hafwer thet vppenbarat genom sin Anda/ v. 10. Efter then naturliga menniskian kan sådant intet förstå/ eller begripa/ v. 14.

I. Apostelen förmälar/ hwad och huru han hafwer predikat.

OCh jagh/ käre bröder/ tå jagh kom til eder 15094/ kom jagh icke medh högh ord/ eller högh wijsdom 15095/ at förkunna eder Gudz witnesbörd.

2. Ty jagh hölt migh icke ther före/ at jagh något wiste ibland eder/ vtan JEsum Christum/ och honom korsfästan. 15096

3. Och jagh war medh eder i swaghet 15097/ och medh räddhoga/ och medh mycket bäfwande. 15098

4. Och mitt taal/ och min predikan war icke i kånstelig ord efter menniskiors wijsdom; vtan vthi Andans/ och kraftenes bewisning:

5. At edor troo icke skal stå 15114 på menniskiors wijsdom/ vtan på Gudz kraft. 15099

II. Hwad Evangelium är; och huru thet vppenbarat warder genom then Hel. Anda.

6. MEn thet wij tale om/ är wijsdom när the fulkommeliga: doch icke thenna werldenes/ eller thenna werldenes Öfwerstars wijsdom 15100/ hwilke förgås.

7. Men wij tale om then hemliga fördolda 15101 15115 Gudz wijsdom/ then Gudh för werldenes begynnelse 15102 förskickat hafwer/ til wåra härlighet;

8. Hwilken ingen af thenna werldenes Förstar kändt hafwer 15103: ty om the then kändt hade/ så hade the aldrig korsfäst härlighetenes HErra. 15104

9. Vtan såsom skrifwit är: **Thet intet öga sedt hafwer/ och intet öra hördt/ och vthi ingen menniskios hierta stigit är 15105/ thet hafwer Gudh beredt them/ som honom älska.**

10. Men oß hafwer Gudh thet vppenbarat 15106 genom sin Anda 15107: ty Anden vthransakar all ting; ja/ ock Gudz diuphet.

11. Ty hwilken menniskia weet hwad i menniskione är 15108/ vtan menniskiones ande 15109 som är i henne? Så weet ock ingen hwad i Gudi är/ vtan Gudz Ande.

12. Men wij hafwe icke fått thenna werldenes anda/ vtan then Anda som är af Gudi 15110; at wij weta kunne hwad oß af Gudi gifwit är.

13. Hwilket wij ock tale/ icke medh sådana ord som menisklig wijsdom lärer 15111/ vtan medh sådana ord som then Helge Ande lärer; och dömom andeliga saker andeligen.

III. Hwad then naturliga menniskian förmår i andeliga saker.

14. **MEn then naturliga** 15116 **menniskian förnimmer intet af thet Gudz Anda tilhörer: ty thet är honom en galenskap/ och kan icke begripat** 15112**: ty thet måste andeliga dömas.**

15. Men then andelige 15117 dömer all ting/ och warder af ingom dömd.

16. Ty ho hafwer kändt HErrans sinne 15113? Eller ho wil vnderwisa honom? Men wij hafwe Christi sinne.

3. Capitel.

WJdare straffar han them/ at the än woro kötzlige; efter the kifwade/ och berömde sigh hwar af sin lärare/ lika som then ene hade warit förmeer än then andre/ v. 1. The doch intet annat woro än tienare/ genom hwilka the hade anammat trona/ v. 5. Allenast then ene hade plantat; then andre watnade/ v. 6. Then ene lagt grunden; then andre bygdt ther vppå/ v. 9. Men grunden allena/ then the skulle hålla sigh widh/ war Christus JEsus/ v. 11. Förmanar them så/ efter the woro then Hel. Andas tempel/ at the thet icke förderfwa medh sådana kötzliga gierningar/ v. 16. Vtan then som wisast syntes wara/ han hålle sigh för then enfalligesta/ på thet han måtte beröma sigh i Christo allena/ v. 18.

I. Paulus straffar the Corinthers trätor om theras Lärare.

OCh jagh/ käre bröder/ kunde icke tala medh eder/ såsom medh andeligom; vtan såsom medh kötzligom/ såsom medh barnom i Christo.

2. Miölk hafwer jagh gifwit eder dricka/ och icke maat: ty J förmåtten thet icke 15118; eij heller ännu förmågen:

3. Förthenskul J ären ännu kötzlige: ty medan ibland eder är nijt/ och kijf/ och twedrächt 15119/ ären J icke tå kötzlige 15120/ och wandren efter menniskio sätt?

4. Ty tå en säger: Jagh är Paulisk 15136; och then andre säger: Jagh är Apollisk 15121; ären J icke tå kötzlige?

5. Ho är nu Paulus? Ho är Apollos 15122? Annat än tienare/ genom hwilka J hafwen anammat troon; och doch som HErren hafwer hwarjom och enom gifwit.

6. Jagh hafwer plantat/ Apollos hafwer watnat 15123; men Gudh hafwer gifwit wäxten.

7. Så är nu han intet som plantar; icke heller han som watnar: vtan Gudh som wäxten gifwer.

8. Men then som plantar/ och then som watnar/ then ene är som then andre: men hwar och en skal få sin löön efter sitt arbete. 15124

9. Ty wij äre Gudz medhielpare 15125: J ären Gudz äkerwerck/ Gudz byggning. 15126

II. Wisar them til then ena grunden/ Christum JEsum.

10. JAgh af Gudz nåde 15127/ som migh gifwin är/ hafwer lagt grundwalen/ såsom en wijs byggiomästare/ en annar bygger ther vppå 15128: men hwar och en se til huru han bygger ther vppå.

11. Ty en annan grund 15129 **kan ingen läggia/ än then som lagder är/ hwilken är JEsus Christus.**

12. Hwar nu någor bygger på thenna grund guld/ silfwer 15137/ ädla stenar/ trää/ höö/ strå:

13. Så warder hwars och ens werck vppenbart: ty dagen skal giörat klart/ hwilken i elden vppenbar warder; och hurudana hwars och ens werck är/ thet skal elden bepröfwa. 15138 15130

14. Warder någors werck blifwandes/ som han ther vppå bygdt hafwer/ så får han löön.

15. Men warder någors werck förbrändt/ så warder han straffad 15139: men han sielfwer warder salig; doch såsom genom eld.

III. Förmanar at the icke förderfwa Gudz tempel genom förmätenhet.

16. WEten J icke at J ären Gudz tempel 15131; och at Gudz Ande boor i eder?

17. Hwilken Gudz tempel förderfwar/ honom skal Gudh förderfwa: ty Gudz tempel är heligt/ hwilket J ären.

18. Jngen bedrage sigh sielf. Hwilken ibland eder låter sigh tyckia at han är wijs15132/ han warde galen i thenna werld/ at han må warda wijs.

19. Ty thenna werldenes wijshet är galenskap för Gudi: efter som skrifwit är: Han griper the wisa vthi theras klokhet: 15140 15133

20. Och åter: HErren weet the wisas tanckar/ at the äro fåfängelige. 15134

21. Så beröme sigh ingen af menniskior; alt är thet edart: 15141

22. Ware sigh Paulus/ eller Apollos/ ware sigh Cephas/ eller werlden/ ware sigh lifwet/ eller döden/ ware sigh thet nu är/ eller thet komma skal; alt är thet edart: 15141

23. Men J ären Christi 15135; och Christus är Gudz.

4. Capitel.

APostelen förehåller them än/ hwad the skulle hålla theras lärare före/ nemliga/ icke annat än för Christi tienare/ och skaffare/ etc. Therföre skulle the icke döma them/ v. 1. Eij heller beröma sigh af them/ eller af något annat: ty hwad the hade/ thet hade the vndfått af HErranom/ v. 6. Ja/ Apostlarna sielswe/ af hwilkom the wille beröma sigh/ woro af androm achtade för werldenes afskrap/ v. 9. Vrsäktar sigh så/ at han så fritt förmanar them: ty han war theras fader/ och hade födt them i Christo genom Evangelium/ v. 14. Och til beslut befaller han them Timotheum/ v. 17. Och låfwar sigh wilja komma til them/ v. 18.

I. Hwad man skal hålla Gudz ordz Lärare före.

THer skal man hålla oß före/ at wij äre Christi tienare 15142/ **och skaffare** 15143 **til Gudz hemlighet.** 15166

2. Nu söker man intet ibland skaffarena annat/ än at the finnas måga trogne. 15144

3. Men migh är thet en ringa ting/ at jagh warder dömd af eder/ eller af mennisklig dagh 15167: dömer jagh migh icke heller sielf.

4. Jagh weet intet medh migh; doch ther vthinnan är jagh icke rättferdigad 15145: men HErren är then migh dömer.

5. Therföre dömer icke förr än tijd är 15146/ så länge at HErren kommer 15147/ hwilken ock skal låta komma thet i liuset/ som i mörkrena fördoldt är/ och vppenbara hiertas anslag: och tå warder hwarjom och enom prijs af Gudi.

6. Men thetta hafwer jagh/ käre bröder/ vthtydt på migh/ och på Apollos/ för edra skul/ at J af oß lära måtten/ at ingen hålle meer af sigh 15148 än som nu skrifwit är: på thet J icke högmodens emot hwar annan för någors mans skul.

7. Ty ho framsätter tigh? Eller hwad hafwer tu/ thet tu icke vndfått hafwer 15149? Hafwer tu thet vndfått/ hwij berömer tu tigh tå/ lika som tu thet icke vndfått hade?

8. J ären nu mätte/ J ären nu rike wordne 15168/ J regneren vthan oß: och gåfwe Gudh at J regneraden/ på thet wij ock måtte regnera medh eder.

II. Hwad werlden håller them före.

9. MEn migh tycker/ at Gudh hafwer vthgifwit oß Apostlar för the alraringasta 15150/ såsom the ther dödenom äro ämnade 15151: ty wij äre wordne ett widvnder 15152 werldene/ och Änglomen/ och menniskiomen.

10. Wij äre dårar/ för Christi skul; men J ären kloke 15153 i Christo: wij swage 15154; J starcke: J härlige; wij förachtade.

11. Alt in til thenna tijd lide wij både hunger och torst/ och äre nakne; och warde kindpustade 15155/ och hafwe intet wist heman:

12. Och arbetom/ werckande medh wåra egna händer 15156. Tå wij blifwe bannade/ wälsigne wij 15157: tå wij blifwe förfölgde/ lide wij.

13. Tå wij blifwe hädde/ bedies wij före: såsom werldenes afskrap 15158 15169 äre wij wordne/ hwars mans afhugg/ til thenna dagh.

III. Apostelen förmanar sina Corinther/ såsom en fader sin barn; låfwandes sigh wilja komma til them.

14. THetta skrifwer jagh icke förthenskul/ at jagh wil skämma eder; men jagh förmanar eder/ såsom min kära barn. 15159

15. Ty om J än haden tijotusend tuchtomästare i Christo/ så hafwen J doch icke många fäder: jagh hafwer födt 15160 eder i Christo JEsu/ genom Evangelium.

16. Therföre förmanar jagh eder/ warer mine efterföljare. 15161

17. För samma saak skul hafwer jagh sändt til eder Timotheum/ hwilken är min käre son 15162/ och trogen i HErranom; at han skal draga eder til minnes mina wägar som äro i Christo/ såsom jagh allestädz/ och i alla församlingar lärer.

18. Somlige af eder äro så vpbläste/ lika som jagh icke skulle komma til eder.

19. Men jagh wil innan en kort tijd komma/ om HErren wil 15163; och tå skal jagh röna/ icke theras ord/ som så vpbläste äro/ vtan kraft.

20. Ty Gudz rike står icke i ordom/ vtan i kraft. 15164

21. Hwad wiljen J? Skal jagh komma medh rijs 15165 til eder/ eller medh kärlek/ och sachtmodigom anda?

5. Capitel.

NÄr Apostelen hafwer straffat theras trätor/ och förmanat them til enighet/ straffar han them ock för andra laster som wanckade ibland them: såsom i thetta capitel för bolerij/ at the ledo en ibland sigh som hade sin egen styfmoder/ v. 1. Honom banlyser han här medh theras samtyckio/ och sluter honom vthu församlingen/ v. 3. At en liten suurdeg icke skal syra hela degen/ v. 6. Vtan the må rätt hålla Påska i reenhetenes osyrade degh/ v. 8. Lärer så och förmanar them/ at the skilja sigh ifrå the ogudachtiga/ rc. v. 9.

I. Apostelen banlyser en bolave hoos the Corinther.

THet går ett allmänneligit rychte/ at bolerij är ibland eder; och sådant bolerij ther ock icke Hedningarna weta af säija/ at en hafwer sins faders hustru. 15170

2. Och J ären vpbläste/ ther J mycket hällre skullen hafwa sörgdt: på thet at then sådant bedrifwit hafwer/ måtte vthkastas ifrån eder.

3. Men jagh/ såsom then medh kroppen frånwarandes är/ doch medh andan närwarandes 15171/ hafwer allaredo såsom närwarandes beslutit/

4. J wårs HErras JEsu Christi namn 15172/ vthi edor församling medh minom anda/ och samt medh wårs HErras JEsu Christi kraft/

5. At then som thet så bedrifwit hafwer/ skal gifwas Satane i wåld 15173/ til kötsens förderf: på thet anden må salig blifwa på HErrans JEsu dagh.

6. Edor berömelse är icke godh 15174. Weten J icke/ at litet suurdeg försyrer hela degen? 15175

7. Renser förthenskul vth then gamla suurdegen/ at J mågen blifwa en ny degh 15183/ såsom J ock ären osyrade: ty wij hafwe ock ett Påskalamb 15176/ som är Christus/ offrader för oß. 15177

8. Therföre läter oß hålla Påska/ icke vthi then gamla suurdegen/ och icke vthi ondskones och arghetenes suurdeg; vtan vthi reenhetenes och sanningenes osyrade 15178 degh.

II. Förmanar them at skilja sigh ifrå the ogudachtiga.

9. JAgh hafwer skrifwit eder til vthi brefwena 15179/ at J intet skullen hafwa skaffa medh bolare. 15180

10. Thet menar jagh icke om thenna werldenes bolare/ eller om giriga/ eller om röfware/ eller om afgudadyrkare: annars måsten J rymma vthu werlden. 15184

11. Men nu hafwer jagh skrifwit eder/ at J skolen intet hafwa skaffa medh them: nemliga/ om någor wore som kallas en broder/ och är en bolare/ en girig/ en afgudadyrkare/ en skändare/ en drinekare/ eller en röfware; medh sådana skolen J ock icke äta. 15181

12. Ty hwad kommer migh widh döma them som vthe äro 15185? Dömer icke J them som inne äro?

13. Men them som vthe äro/ dömer Gudh: drifwer ock sielfwe then vth ifrån eder som onder är. 15182

6. Capitel.

HÄr straffar Paulus the Corinther; förft/ at the förde theras trätor och twistiga saker för Hedniska domare/ v. 1. Och icke heller toleliga ledo något af hwar annan/ v. 7. Ja/ at the giorde hwar androm orätt/ v. 8. Ther the doch wiste/ at the orättferdige/ och andre sådana intet skulle ärfwa Gudz rike/ v. 9. Sedan straffar han them/ som vnder een Christelig frihets namn giorde hwad the wille/ v. 12. Och förmanar them så åter/ at the skulle vndfly bolerij/ efter the woro Christi lemmar och then Heliga Andas tempel/ rc. v. 13.

I. Paulus straffar the Corinther/ at the trätte för Hedniska domare.

SJtter någor edra/ som något hafwer vthe ståndandes medh en annan/ sigh döma låta vnder the orättferdiga/ och icke hällre vnder the heliga?

2. Weten J icke at the helige skola döma werldena 15186? Skal nu werlden dömas af eder/ ären J tå icke gode nogh til at döma the ringa saker?

3. Weten J icke at wij skole döma Änglarna? Huru mycket meer timmelig ting?

4. Men J/ när J hafwen några saker om timmelig ting/ så tagen J them som förachtade 15200 äro i församlingene/ och sättien them til domare.

5. Eder til blygd säger jagh thetta: Är ther ju platt ingen wijs ibland eder? Eller en som kan döma emellan sin broder/ och broder?

6. Vtan then ene broderen träter medh then andra; och ther til in för the otrogna.

7. Thet är allaredo een brist medh eder/ at J gån medh hwar annan til rätta 15201: hwij låten J icke hällre giöra eder orätt? Hwij låten J icke hällre giöra eder skada? 15187

8. Ja/ J giören orätt och skada/ och thet brödromen.

9. Weten J icke/ at the orättferdige icke skola ärfwa Gudz rike? Farer icke wille: hwarken bolare/ eller afgudadyrkare/ eller horkarlar/ eller the weklingar/ eller drängiaskändare;

10. Eller tiufwar/ eller girige/ eller drinckare/ eller hädare/ eller röfware/ skola ärfwa Gudz rike. 15188

11. Och thetta woren 15189 J somlige: men J ären aftwagne/ J ären helgade/ J ären rättferdigade/ genom HErrans JEsu namn/ och genom wår Gudz Anda.

II. Warnar them/ at eij mißbruka sin frihet; och förmanar ifrå bolerij.

12. JAgh hafwer macht til alt 15202; men thet är icke alt nyttigt 15190: jagh hafwer macht til alt 15202; men ingen ting skal taga migh fången.

13. Maten til buken/ och buken til maten 15191: men Gudh skal både maat och buuk til intet giöra 15192: men kroppen icke til bolerij; vtan HErranom/ och HErren kroppenom.

14. Men Gudh hafwer vpwäckt HErran 15193; han skal ock så vpwäckia oß/ genom sina kraft. 15194

15. Weten J icke/ at edre kroppar äro Christi lemmar 15195? Skulle jagh nu taga Christi lemmar/ och giöra ther skiökio lemmar af? Bort thet.

16. Eller weten J icke/ at then sigh håller til een skiökio/ han blifwer en krop medh henne? Ty the warda/ säger han/ tw vthi ett kött. 15196

17. Men then som håller sigh til HErran/ han är en Ande medh honom. 15197

18. Flyr bolerij. All synd som menniskian giör/ är vthan kroppen: men then som bedrifwer bolerij/ han syndar på sin egen krop.

19. Eller weten J icke/ at edar krop är thens Helga Andas tempel 15198 15203/ som är i eder/ hwilken J hafwen af Gudi; och ären icke edre egne?

20. Ty J ären dyrt köpte 15199. Therföre priser nu Gudh vthi edar krop 15204/ och i edrom anda/ hwilke Gudi tilhöra.

7. Capitel.

WJdare swarar Apostelen til een the Corinthers skrifwelse/ om ächtenskap/ enkio- och jungfrulefnad. Först/ at thet woro godt lefwa vthan ächtenskap: men til at vndfly bolerij/ är bättre at begifwa sigh ther til/ v. 1. Sedan/ at the som redan äro begifne i ächtenskap/ intet må skiljas åth/ fast then ene maken än wore ochristen/ om han eljes wil blifwa hoos then andra/ v. 10. Jnförer så i gemeen/ at vthi hwad stand en är/ må han wäl blifwa; thet förhindrar intet ens salighet/ v. 17. Til thet sidsta berömer han jungfruståndet: doch wil han at ingen skal nödgas ther til; vtan wara hwarjom fritt/ gifwa sigh i ächtenskap/ eller blifwa ther ifrån/ om han hafwer gåfwa til at lefwa kyskeliga thes förvthan/ v. 25.

I. Paulus swarar på een fråga/ hwad man skal hålla om ächtenskap.

NU ther J migh om skrefwen/ swarar jagh. Thet är mannenom godt 15217 at han intet befattar sigh medh hustru.

2. Doch likwäl/ til at vndfly bolerij/ hafwe hwar och en sina hustru/ och hwar och een sin man.

3. Mannen skal låta få hustrune skyldig wälwiljoghet 15205; och sammalunda hustrun mannen.

4. Hustrun hafwer icke sielf macht öfwer sin egen krop/ vtan mannen: sammalunda mannen hafwer icke macht öfwer sin egen krop/ vtan hustrun.

5. Drager eder icke vndan för hwar annan/ vtan thet skeer medh bägges edra samtyckio/ til en tijd/ at J mågen hafwa tom til fasto och böner: och kommer så igen tilsammans/ at diefwulen icke skal fresta eder för edor okyskhet skul.

6. Men sådant säger jagh eder efter tilstädelse/ och icke efter budh.

7. Vtan jagh wille hällre at alla menniskior woro såsom jagh är 15218: men hwar och en hafwer sina egna gåfwo af Gudi 15206; then ene så/ then andre så.

8. Them ogiftom/ och enkiom säger jagh: Godt är them om the blifwa såsom ock jagh.

9. Men kunna the icke hålla sigh/ så gifte sigh: ty thet är bättre gifta sigh än brinna.

II. Biuder/ at ächta folck må icke skiljas åth.

10. MEn them giftom biuder icke jagh/ vtan HErren: Hustrun skilje sigh icke ifrå mannen. 15207

11. Skils hon ock ifrå honom/ så blifwe ogift/ eller förlike sigh medh mannen igen; och mannen öfwergifwe icke hustruna.

12. Them androm säger jagh/ icke HErren: Om så är/ at en broder hafwer ena otrogna 15219 hustru/ och

hon hafwer wilja til at boo medh honom/ skilje tå han icke henne ifrå sigh.

13. Och om een qwinna hafwer en otrogen man/ och han hafwer wilja til at blifwa När henne/ skilje icke tå honom ifrå sigh.

14. Ty then otrogne mannen är helgad 15220 genom hustruna; och then otrogna hustrun är helgad 15220 genom mannen: annars wordo edor barn oreen; men nu äro the helig.

15. Om ock then otrogne wil skiljas/ så lät honom skiljas. En broder eller syster är icke bunden til egendom i sådana fallom; vtan i frijd hafwer Gudh kallat oß.

16. Ty huru wetst tu/ qwinna/ om tu kant giöra mannen salig 15208? Eller huru wetst tu/ man/ om tu kant giöra hustruna saliga?

17. Doch såsom Gudh hafwer hwarjom och enom vthdelat.

III. Ens stånd eller wilkor förhindrar intet hans salighet.

HWar och en/ såsom HErren honom kallat hafwer/ så wandre han. Och så stadgar jagh i alla församlingar.

18. Är någor omskoren kallad/ han begäre icke förhud 15221: är någor kallad i förhuden/ han läte icke omskära sigh.

19. Omskärelsen är intet/ och förhuden är intet; vtan hålla Gudz budh. 15209

20. Hwar och en blifwe vthi then kallelse i hwilka han kallad är. 15210

21. Äst tu kallad i träldom/ haf ther ingen sorg om: doch kant tu frij warda/ så bruka thet hällre:

22. Ty then som i träldom kallad är i HErranom/ han är HErrans frij: sammalunda ock then som kallad är i frihet/ han är Christi egen worden. 15211

23. J ären dyrt köpte 15212; blifwer icke menniskiors trälar. 15213

24. Hwar och en/ käre bröder/ ther han vthi kallad är/ ther blifwe han vthi när Gudi.

IV. Gifwer sitt omdöme om jungfrulefnad.

25. MEn om jung frur hafwer jagh icke HErrans budh 15222; vtan jagh säger mina mening/ såsom then ther barmhertighet fått hafwer af HErranom/ til at wara trogen.

26. Så menar jagh nu sådant wara godt/ för then nödh som förhanden är/ at menniskione skal godt wara/ så blifwa. 15214

27. Äst tu widh hustru bunden/ begära icke skiljas widh henne: äst tu ock vthan hustru/ så begära icke hustru.

28. Men gifter tu tigh/ syndar tu intet: och om een jungfru gifter sigh/ syndar hon intet: doch warda sådana lidande lekamlig bekymmer: men jagh skonade eder gierna.

29. Men thet säger jagh: Käre bröder/ tiden är kort. Öfwer thetta: The som hustrur hafwa/ ware såsom the inga hade:

30. Och the som gråta/ såsom the intet grete; och the som frögda sigh/ såsom the frögdade sigh intet; och the som köpa/ såsom the behöllo thet intet:

31. Och the som bruka thenna werldena/ såsom the brukade icke: ty thenna werldenes wäsende förgås. 15215

32. Men jagh wille gierna/ at J woren vthan omsorg. Then ther ogift är/ han achtar thet HErranom tilhörer 15223/ huru han skal täckias HErranom.

33. Men then som gifter sigh/ han achtar hwad werldene tilhörer/ at han skal behaga hustrune.

34. Och thet skil på een qwinna/ och een jungfru: then som ogift är/ hon achtar thet HErranom tilhörer/ at hon skal blifwa helig både til krop och til anda: men then som gifter sigh/ hon achtar thet werldene tilhörer/ huru hon skal behaga mannenom.

35. Men thetta säger jagh til thet som eder kan gagneligit wara 15224; och icke at jagh wil kasta band på eder 15225: vtan på thet J skolen efterfölja thet ährligit är/ och blifwa widh HErran/ vthan alt hinder.

36. Men om någor låter sigh tyckia/ at thet icke wäl skickar sigh medh hans jungfru/ sedan hon wäl manwäxt är/ och thet wil icke annars wara/ så giöre som han wil/ han syndar intet; han läte henne gifta sigh.

37. Men om en sätter sigh fast före/ efter han onödd är/ och hafwer sin frij wilja 15226/ och besluter thetta i sitt hierta/ at låta sina jungfru så blifwa/ han giör wäl.

38. Then nu vthgifter henne/ han giör wäl: men then icke vthgifter henne/ han giör bätter. 15227

39. Hustrun är bunden til lagen/ så länge hennes man lefwer 15216: men när hennes man är afsomnad/ är hon frij at gifwa sigh enom androm/ hwem hon wil; doch at thet skeer i HErranom.

40. Men saligare är hon/ om hon så blifwer/ efter mitt sinne: jagh menar/ at jagh ock hafwer Gudz Anda.

8. Capitel.

HÄr lärer Apostelen them/ huruledes the efter een rätt Christelig frihet skulle vmgås medh afguda offer/ v. 1. Nemliga så/ at the icke förarga the swaga ther medh/ v. 9.

I. Paulus lärer/ huru man skal vmgås medh afguda offer.

MEn om afguda offer 15228 wete wij: ty wij hafwe alle förstånd 15242. Förståndet vpbläs 15243; men kärleken förbättrar. 15229

2. Om någor låter sigh tyckia at han weet något; han weet ännu intet/ huru honom bör weta. 15230

3. Men then som älskar Gudh/ han är känd af honom.

4. Så wete wij nu om then maat 15231 som offras afgudar; at afguden är intet 15232 i werldene/ och at ingen Gudh är vtan en. 15233

5. Och ändoch några äro som kallas gudar/ hwad thet är i himmelen/ eller på jordene; såsom månge gudar/ och månge herrar äro:

6. Så hafwe wij doch allenast en Gudh 15234 15244/ Fadren; af hwilkom all ting äro/ och wij vthi honom 15235; och en HErra JEsum Christum/ genom hwilken all ting äro/ och wij genom honom. 15236

7. Men hwar man hafwer icke förståndet: ty somlige giöra sigh ännu samwet om afgudarna/ ätande thet för afguda offer; och efter theras samwet är swagt/ warder thet ther medh befläckiat. 15237

8. Men maten främjar oß intet för Gudi 15238: äte wij/ så warde wij intet bättre ther medh; äte wij icke/ så warde wij ock icke thes sämre.

II. Förmanar/ at man icke förargar the swaga.

9. SEer til likwäl/ at thenna edor frihet icke kommer them til förargelse/ som swage äro. 15239

10. Ty om någor får see tigh/ tu som förståndet hafwer/ sittia och äta i afguda huus/ warder tå icke hans samwet som swagt är/ draget ther medh/ til at äta afguda offer?

11. Och så warder then swage brodren öfwer titt förstånd förtapad/ then Christus hafwer lidit döden före. 15240 15245

12. När J således synden på bröderna/ och sargen theras swaga samwet/ tå synden J på Christum.

13. Therföre/ om maten förargar min broder/ wille jagh aldrig äta kött til ewig tijd; på thet jagh icke skal wara minom broder til förargelse. 15241

9. Capitel.

APostelen lärer än/ af sitt egit exempel/ huru man skal rätt bruka then Christeliga friheten: och bewisar först/ at han war en Apostel/ v. 1. Och hade fritt til at äta och dricka hwad han wille/ v. 4. At hafwa hustru medh sigh/ v. 5. At taga besolning för thet han predikade Evangelium/ v. 7/ och 13. Men han hafwer thet icke giordt: vtan lidit allahanda; på thet Christi Evangelium ther igenom icke skulle förhindras/ v. 12. Ja/ han hafwer giordt sigh til hwars mans tienare; på thet han thes flera til saligheten draga skulle/ v. 9. Sedan förmanar han til achtsamhet och återhåll/ ther af/ at wij äre like them som löpa på wädjobanen/ v. 24.

I. Paulus lärer rätt bruka then Christeliga friheten/ af sitt exempel.

ÄR jagh icke en Apostel? Är jagh icke frij? Hafwer jagh icke sedt 15246 wår HErra JEsum Christum? Ären icke J mitt werck i HErranom? 15247

2. Är jagh icke androm en Apostel/ så är jagh åth minsto edar Apostel: ty insiglet til mitt Apostlaämbete ären J/ vthi HErranom.

3. Them som migh fråga/ är thetta mitt swar.

4. Hafwe wij icke macht til at äta/ och dricka? 15248

5. Hafwe wij icke macht at omföra medh oß een hustru 15249 15269 som een syster 15270 är/ såsom the andre Apostlar och HErrans bröder 15250/ och Cephas?

6. Eller hafwer jagh och Barnabas allena icke macht sammaledes giöra? 15251

Taga besolning för thet han predikade.

7. Ho tienar til krijg på sin egen sold någon tijd? Ho planterar en wijngård/ och icke åter af hans frucht? Eller ho wachtar en hiord/ och äter icke af hiordsens miölk? 15252

8. Mån jagh tala sådant efter menniskio sätt 15271? Säger ock icke lagen thet samma?

9. Ty vthi Mose lagh är skrifwit: **Tu skalt icke binda munnen til på oxan som tröskar** 15253. Mån Gudi wara omsorg 15272 om oxar?

10. Säger han icke thet alt för wåra skul? Ty för wåra skul är thet skrifwit: At then som plöijar/ han skal plöija på een förhoppning; och then som tröskar/ han skal tröska på een förhoppning/ at han må af sitt hopp deelachtig warda. 15254

11. Hafwe wij nu sådt eder thet andeligit är: synes eder thet mycket wara/ at wij vpskäre edor lekamliga ting? 15255

12. Äro andre wordne deelachtige i thenna machten när eder; hwij icke mycket meer wij? Men wij hafwe sådana macht icke brukat 15256 15273; vtan wij lidom allahanda/ at wij icke något hinder giöra skole Christi Evangelio.

13. Weten J icke/ at the som offra/ the hafwa sina näring af offret 15257? Och the som skiöta altaret/ the warda ock altaret åthniutande?

14. Så hafwer ock HErren skickat/ at the som förkunna Evangelium/ skola ock hafwa sina näring af Evangelio. 15258

15. Men jagh hafwer thes intet brukat 15259: jagh skrifwer ock icke förthenskul ther om/ at så skee skal medh migh: jagh wore hällre död/ än at någor skulle min berömelse om intet giöra. 15260

16. Ty at jagh förkunnar Evangelium/ thes torf jagh icke beröma migh: ty jagh måste thet giöra 15261; och wee migh om jagh Evangelium icke förkunnar.

17. Giör jagh thet gierna/ så warder migh lönt: men giör jagh thet nödigt/ så är migh doch thet ämbetet befalt. 15262

18. Hwad är tå nu min löön 15274? Nemliga/ at jagh predikar Christi Evangelium/ och giör thet frij omsyß; på thet jagh icke skal mißbruka mina macht som jagh hafwer vthi Evangelio.

Men han lämpade sigh efter sina åhörares förbättring.

19. Therföre/ ändoch jagh är frij för hwar man/ hafwer jagh likwäl giordt migh til hwars mans tienare; på thet jagh må winna thes flera.

20. Judomen är jagh worden såsom en Jude 15263; på thet jagh skal winna Judarna: them som vnder lagen äro/ är jagh worden lika som jagh vnder lagen wore; på thet jagh skal winna them som vnder lagen äro.

21. Them som vthan lagh äro/ är jagh worden lika som jagh vthan lagh wore 15264: ändoch jagh icke är vthan Gudz lagh/ vtan är i Christi lagh; på thet jagh them winna må/ som vthan lagh äro.

22. Them swagom är jagh swag worden 15265/ på thet jagh winna må the swaga: jagh är hwarjom manne worden allahanda/ på thet jagh skal ju några saliga giöra. 15266

23. Men sådant giör jagh för Evangelij skul/ på thet jagh skal warda thes deelachtig.

II. Paulus förmanar til achtsamhet/ och återhäll.

24. WEten icke J/ at the som löpa på wädjobanen/ alle löpa the; men en får lönen 15267? Löper så/ at J fån thet.

25. Ty hwar och en som kämpar/ han hafwer återhåll i all ting: the ther vppå/ at the skola få een förgängelig crono; men wij een oförgängelig. 15268

26. Men jagh löper icke såsom til något owist 15275; så kämpar jagh icke/ såsom then som hugger i wädret:

27. Vtan jagh späker min lekamen/ och vnderkufwar honom; på thet jagh icke predikar androm/ och warder sielfwer straffelig.

10. Capitel.

THet Apostelen i thet förra capitlet begynte förmana til/ fulföljer han här; och förehåller them först: at the gamle fäder i öknene/ woro wäl alle deelachtige af the Gudz wälgierningar/ och Sacramente/ som tå woro förhanden: men efter månge af them intet achtade sigh/ vtan giorde som them lyste/ blefwo the borto/ v. 1. Therföre skulle the achta sigh för samma synder/ v. 6. Synnerlig för afguderij/ at the icke skulle fara såsom the/ v. 11. Sedan/ at the i HErrans Nattward woro deelachtige wordne af hans lekamen och blodh: therföre skulle the icke giöra sigh deelachtiga medh afgudom/ eller dieflom/ och äta af theras offer/ v. 15. Sidst efterlåter han them åter/ at the må bruka sin Christeliga frihet i maat och dryck; doch så at the ingen förarga/ vtan hällre förbättra/ v. 23.

I. Fäderna wordo för sin otacksamhet straffade.

KÄre bröder/ jagh wil icke dölja för eder/ at wåre fäder woro alle vnder skyyn 15276/ alle gingo the genom hafwet; 15277

2. Och alle wordo the vnder Mose döpte/ i skynom/ och i hafwet;

3. Och hafwa alle enahanda 15310 andelig 15311 maat ätet; 15278

4. Och alle enahanda andelig dryck drucket 15279: ty the drucko af then andeliga klippon 15280/ som them medfölgde; hwilken klippa war Christus.

5. Men månge af them woro icke Gudi behagelige: ty the wordo nederslagne i öknene. 15281

6. Men thetta är oß skedt til exempel; at wij icke skole hafwa begärelse til thet ondt är/ såsom the begärelse hade. 15282

7. Warer icke heller afgudadyrkare/ såsom somlige af them/ som skrifwit är: Folcket satte sigh nedh at äta/ och dricka; och stodo vp til at leka. 15283

8. Läter oß icke heller drifwa horerij/ såsom somlige af them besmittade sigh medh horerij 15284; och föllo på en dagh try och tiugutusend.

9. Läter oß ock icke fresta Christum/ såsom somlige af them frestade 15285 honom; och wordo dräpne af ormar. 15286

10. Knorrer ock icke/ såsom somlige af them knorrade 15287; och wordo dräpne af förderfwarenom. 15288

11. Alt sådant wederfors them til ett exempel 15289: men thet är oß skrifwit til een förwarning/ på hwilka werldenes ände kommen är.

12. Therföre/ then som låter sigh tyckia han står/ han se til at han icke faller. 15290 15312

13. Eder hafwer ingen frestelse ännu påkommet/ vtan then mennisklig är: **men Gudh är trofast/ som icke låter eder frestas öfwer edra förmågo: vtan giör medh frestelsen en vthgång** 15291**/ så at J kunnen dragat.**

14. Therföre/ mine käreste/ flyr ifrån afgudadyrkan. 15292

II. Hwad deelachtighet man får medh Christo i hans Nattward.

15. JAgh talar såsom medh förståndigom; betrachter J hwad jagh säger:

16. **Wälsignelsens kalk/ then wij wälsigne/ är icke han Christi blodz deelachtighet? Thet brödet som wij bryte** 15313/ **är icke thet Christi lekamens deelachtighet?** 15293

17. Ty thet är ett brödh 15314; så äre wij månge en lekamen 15294/ efter wij alle af eno bröde 15314 deelachtige äre.

18. Seer på Jsrael efter kötet: the som äta offren/ äro the icke deelachtige af altaret? 15295

19. Hwad skal jagh tå säija? Ar afguden något? Eller är thet något som afgudom offras? Neij. 15296

20. Men thet säger jagh: At hwad Hedningarna offra/ thet offra the dieflom 15297/ och icke Gudi. Nu wil jagh icke/ at J skolen deelachtige wara medh dieflomen.

21. J kunnen icke dricka HErrans kalk/ och dieflarnas kalk: J kunnen icke 15315 deelachtige wara af HErrans bord/ och dieflarnas bord. 15298

22. Eller wilje wij reta 15299 HErran? Mån wij wara starckare än han?

III. Allahanda må man äta/ allenast ingen ther af förargas.

23. JAgh hafwer macht til alt; men thet är icke alt nyttigt 15300: jagh hafwer macht til alt; men thet kommer icke alt til förbättring.

24. Jngen söke sitt/ vtan annars bästa. 15301

25. Alt thet faalt är i köttboden/ thet äter/ och fråger intet ther efter för samwetet skul:

26. Ty jorden är HErrans 15316**/ och alt thet ther på är.** 15302

27. När nu en otrogen biuder eder til gäst/ och J wiljen gå til honom/ så äter alt thet eder förelägs/ och fråger intet ther efter 15303 för samwetet skul.

28. Men om tå någor säger til eder: Thetta är offrat afgudom/ så äter icke/ för hans skul som thet vnderwiste/ och för samwetek skul 15304: ty jorden är HErrans 15316/ och alt thet ther på är.

29. Samwetet/ säger jagh; icke titt/ vtan thens andras: ty hwarföre skulle jagh låta döma 15317 mina frihet af ens annars samwet? 15305

30. Ty om jagh äter ther af medh tacksåijelse 15306/ hwij skulle jagh tå lastad warda för thet jagh tackar före?

31. Hwad J nu äten/ eller dricken/ eller **hwad J giören/ så giörer alt Gudi til ähro.** 15307

32. Warer sådana/ at J ingen förargen 15308/ hwarken Juda/ eller Greek/ eller Gudz församling.

33. Såsom ock jagh i all ting är allom til wilja/ icke sökiandes min/ vtan mångs mans nytto 15309/ at the måga warda salige.

11. Capitel.

EFter giord förmaning/ v. 1. Lärer Apostelen the Corinther hälla sigh skickeliga i theras församling: nemliga/ at manspersoner icke skulle bedia eller prophetera medh holdt hufwud; eij heller qwinnespersoner medh oholdt/ rc. v. 2. Sedan straffar han theras oskick the hade/ när the skulle gå til HErrans Nattward/ v. 17. Förtäljer så för them/ huru Christus sielf thenna Nattwarden instichtat hade/ v. 23. Och ther af lärer och förmanar them/ huru the wärdeliga honom bruka skola/ v. 26.

I. Paulus förmanar först; och lärer sedan/ huru skickeliga bör tilgå.

WArer mine efterföljare/ såsom ock jagh Christi. 15318

2. Käre bröder/ jagh prisar eder at J täncken på migh i all stycke/ och hållen thet sätt som jagh eder föresatt hafwer.

3. Så wil jagh/ at J weta skolen/ at Christus är hwars och ens mans hufwud 15319: men mannen är qwinnones hufwud; men Gudh är Christi hufwud. 15320 15334

4. Hwar och en man/ som beder/ eller propheterar/ och hafwer något på hufwudet/ han skämmer sitt hufwud.

5. Men een qwinna/ som beder/ eller propheterar medh oholdt hufwud/ hon skämmer sitt hufwud: ty thet wore icke annars än som hon wore rakad.

6. Wil hon icke hölja sigh/ så skäre ock håret medh af: nu efter thet står illa 15321/ at henne är håret afskoret/ eller afrakat/ så hölje sigh.

7. Men mannen skal icke hölja sitt hufwud: ty han är Gudz beläte 15322 och ähra: men qwinnan är mansens ähra. 15335

8. Ty mannen är icke af qwinnone; vtan qwinnan af mannenom. 15323

9. Och mannen är icke skapad för qwinnone skul; vtan qwinnan för mansens skul.

10. Therföre skal qwinnan hafwa ena macht 15336 på hufwudet 15324/ för Änglarna skul. 15337

11. Doch/ är hwarken mannen vthan qwinnona/ eller qwinnan vthan mannen/ i HErranom.

12. Ty såsom qwinnan är af mannenom/ så är ock mannen genom qwinnona: men altsammans af Gudi.

13. Dömer widh eder sielfwa/ om thet är dägeligit/ at een qwinna beder Gudh ohold?

14. Eller/ lärer icke naturen eder thet/ at enom man är wanheder/ om han hafwer långt håår?

15. Men qwinnone een ähra/ at hon hafwer långt håår: håret är henne gifwit til at skyla sigh medh.

16. Är ther ock någor ibland eder/ then i thetta ärendet enträten 15325 är/ han wete/ at wij hafwe icke then seden; och icke Gudz församlingar heller.

II. Straffar the Corinthers oskick widh HErrans Nattward.

17. MEn thetta måste jagh befalla: Jagh kan icke prisa/ at J tilhopa kommen icke til förbättring/ vtan til förwärring.

18. J förstone/ när J kommen tilhopa i församlingene/ hörer jagh/ at ibland eder är skiljachtighet 15326; thet jagh ock wäl endeels troor.

19. Ty ibland eder måste ju wara 15338 partij 15327: på thet the rättsinnige skola warda vppenbare 15328 ibland eder.

20. När J nu tilhopa kommen/ så håller man tå icke HErrans Nattward.

21. Ty tå man skal hålla nattward/ tager hwar och en sin egen nattward fram före åth: och then ene hungrar/ then andre är drucken.

22. Hafwen J nu icke huus/ ther J vthi äta eller dricka mågen? Eller förachten J Gudz församling/ och skämmen them som intet hafwa? Hwad skal jagh säija eder? Skal jagh prisa eder? Här vthi prisar jagh eder intet.

III. Vprepar för them Christi egen instichtelse.

23. TY jagh hafwer vndfått af HErranom/ thet jagh ock eder gifwit hafwer: ty HErren JEsus/ i then natten tå han förrådder wardt/ tog han brödet; 15329

24. Tackade/ bröt thet/ och sade: Tager/ äter; thetta är min lekamen/ som för eder brytes: thetta giörer til min åminnelse.

25. Sammalunda ock kalken/ efter nattwarden/ och sade: Thenne kalk är thet nya testamentet i minom blodh: thetta giörer/ så ofta J dricken/ til min åminnelse.

IV. Lärer/ huru the wärdeliga skulle gå til HErrans Nattward.

26. TY så ofta J äten af thetta brödh/ och dricken af thenna kalk/ skolen J förkunna HErrans dödh/ til thes han kommer. 15330

27. Hwilken nu owärdeliga äter af thetta brödh/ eller dricker af HErrans kalk/ han blifwer saker 15339 på HErrans lekamen och blodh.

28. Men pröfwe 15340 menniskian sigh sielfwa 15331/ och äte så af thet brödet/ och dricke af then kalken.

29. Ty then owärdeliga äter och dricker/ han äter och dricker sigh sielfwom domen/ icke åthskiljandes 15341 HErrans lekamen. 15339

30. Therföre äro ock månge swage och krancke ibland eder/ och en stoor deel sofwa. 15342

31. Ty om wij sielfwe dömde oß/ så worde wij icke dömde. 15332

32. Men tå wij dömde warde/ så warde wij näpste 15333 af HErranom; på thet wij icke medh werldene skola fördömde warda.

33. Therföre/ mine käre bröder/ när J tilhopa kommen til at äta/ så bide then ene then andra.

34. Men hungrar någor/ han äte hema; på thet J icke tilhopa kommen til fördömelse. Thet andra wil jagh skicka 15343/ när jagh kommer.

12. Capitel.

WJdare påminner Paulus the Corinther/ at the hade warit Hedningar/ och gått til stumma afgudar; men nu woro the komne til theu rätta trona/ och ther igenom bekommit många andeliga gåfwor/ v. 1. Lärer them så först/ hwadan thesse gåfwor woro komne/ nemliga/ vthaf Gudz Anda/ som alt werckar i allom/ v. 4. Sedan/ huru the skulle bruka thessa gåfwor; icke androm til förachtt/ vtan til gagn och godo; ja/ hela församlingen

til vpbyggelse/ v. 7. Lika som then ene lemmen vthi kroppen/ icke förachtar then andra; vtan hielper och befordrar honom/ at hela kroppen må blifwa widh macht/ v. 12.

I. Paulus lärer them som af Hedningar wordit Christne/ hwadan the andeliga gåfwor komma.

OM the andeliga gåfwor/ wil jagh/ käre bröder/ icke fördölja eder.

2. J weten/ at J hafwen warit Hedningar 15344 15365/ och gått til the stumma afgudar/ efter som J förförde woren.

3. Therföre giör jagh eder wetterligit/ at ingen förbannar JEsum/ som genom Gudz Anda talar 15345: och ingen kan kalla JEsum en HErra/ vtan genom then Helga Anda. 15346

4. Gåfworna äro mångahanda 15347 15366; men Anden är en. 15348

5. Och ämbeten äro mängahanda 15349; men HErren är en.

6. Och krafterna äro mångahanda; men Gudh är en/ som alt werckar i allom. 15367

II. Vnderwiser ock huru man skal rätt bruka them.

7. VThi hwarjom och enom bewisa sigh Andans gåfwor til gagns.

8. Them ena warder gifwit af Andanom tala om wijsdom 15350: them andra tala om förstånd/ af samma Andanom.

9. Enom androm troon/ af samma Andanom: enom androm helbregda gåfwa 15351/ af samma Andanom.

10. Enom androm vnderlig ting giöra 15352: enom androm prophetia: enom androm åthskilja andar 15353: enom androm mångahanda tungomål 15354: enom androm tungomåls vthtydelse. 15355

11. Men alt thetta werckar then samme ene Anden/ delandes hwarjom sitt 15356/ såsom honom täckes. 15368

III. Tager liknelse af lemmar vthi en krop.

12. TY såsom en lekamen är/ och hafwer doch många lemmar; men alle lemmar af en lekamen/ ändoch the äro månge/ äro the doch en lekamen: sammalunda ock Christus. 15357

13. Ty wij äre vthi enom Anda alle döpte 15358 til en lekamen/ ehwad wij äre Judar eller Greker 15359/ tienare/ eller frije 15360; och hafwe alle drucket 15369 til en Anda. 15361

14. Ty lekamen är icke en lem/ vtan månge.

15. När nu foten wille säija: Jagh är icke hand: therföre är jagh icke af lekamenom; skulle han förthenskul icke wara af lekamenom?

16. Och om örat wille säija: Jagh är icke öga: therföre är jagh icke af lekamenom; skulle thet förthenskul icke wara af lekamenom?

17. Om hele lekamen wore öga/ hwar blefwe tå hörslen? Wore han aller hörsl/ hwar blefwe luchten?

18. Men nu hafwer Gudh satt lemmarna hwar för sigh/ särdeles vthi lekamen/ såsom han wille.

19. Om nu alle lemmar woro en lem/ hwar blefwe tå lekamen?

20. Men nu äro lemmarna månge/ och lekamen är en. 21. Ögat kan icke säija til handena: Jagh behöfwer tigh intet; eller hufwudet til fötterna: Jagh behöfwer eder intet.

22. Vtan mycket meer the kropsens lemmar/ som synas swagast wara/ äro oß mäst af nöden:

23. Och the wij hålle blygeliga wara/ them lägge wij mästa ähron vppå: och the oß snyppeliga synas/ them pryde wij alramäst.

24. Ty the som dägelige äro/ behöfwa intet: men Gudh hafwer så tilhopa mängt lekamenen/ och the lemmar som något fattades/ thes meer prydelse tillagt:

25. På thet i lekamenen skal ingen skiliachtighet wara: vtan alle lemmar skola then ene för then andra eens omsorg hafwa.

26. Och om en lem lider något/ så lida alle lemmarna medh: och om en lem warder härliga hållen/ så frögda sigh alle lemmarna medh.

27. Men J ären Christi lekamen 15362 och lemmar/ hwar efter sin deel.

28. Och Gudh hafwer satt 15363 i församlingene/ först Apostlar/ ther näst Propheter/ sedan lärare/ sedan kraftwerckare/ sedan helbregdo gåfwor/ hielpare/ regerare/ mångahanda tungomål.

29. Äro the alle Apostlar? Äro the alle Propheter? Äro the alle lärare? Äro the alle kraftwerckare?

30. Hafwa the alle helbregdo gåfwor? Tala the alle mång tungomål? Kunna the alle vthtyda?

31. Men farer efter the yppersta gåfworna 15364: och jagh wil ännu wisa eder en kosteligare wägh.

13. Capitel.

HÄr berömer Paulus kärleken/ på thet at man the andra gåfwor/ som sagt är/ icke skal bruka emot kärleken/ sigh til berömelse/ och androm til föracht; vtan som kärleken fordrar/ androm til godo. Förft ther af/ at vthan kärleken så äro the andra gåfwor intet nyttiga/ v. 1. Sedan af hans härliga egenskaper/ v. 4. Och sidst ther af/ at kärleken skal bilfwa/ när the andra gåfworna återwända/ v. 8.

I. Paulus berömer kärleken/ af hans högnödighet.

OM jagh talade medh menniskiors och Anglars tungor/ och hade icke kärleken/ så wore jagh en liudande malm/ eller een klingande bielra.

2. Och om jagh kunde prophetera 15370/ och wiste all hemlighet/ och alt förstånd/ och hade alla troo 15381/ så at jagh försatte berg 15371/ och hade icke kärleken/ så wore jagh intet.

3. Och om jagh gåfwe alla mina ägodelar the fattiga/ och läte min lekamen brinna 15382/ och hade icke kärleken/ så wore thet migh intet nyttigt.

II. Anförer andra hans egenskaper och nyttigheter.

4. KÄrleken är tolig och mild 15372: kärleken afwundas intet; kärleken skalckas intet/ han vpbläses icke:

5. Han skickar sigh icke ohöfweliga 15383; han söker icke sitt 15373/ han förtörnas icke/ han täncker intet argt:

6. Han glädz icke öfwer orättferdighet 15374; men han frögdar sigh öfwer sanningen. 15375

7. Han fördrager all ting 15376/ han troor all ting/ han hoppas all ting/ han lider all ting.

III. Beskrifwer hans warachtighet.

8. KÄrleken wänder aldrig åter 15384/ ändoch prophetierna skola återwända/ och tungomålen skola afkomma/ och förståndet skal återwända.

9. Ty wij förstå endeels 15377 15385/ och prophetere endeels.

10. Men tå thet kommer som fulkomligit är/ så wänder thet åter som endeels är.

11. Tå jagh war ett barn 15386/ talade jagh som ett barn/ och hade sinne som ett barn/ och hade barnsliga tanckar: men sedan jagh wardt man/ lade jagh bort thet barnsligit war.

12. Ty wij see nu genom en spegel/ vthi ett mörkt taal 15378; men tå ansichte emot ansichte 15379: nu känner jagh endeels; men tå skal jagh kännat/ såsom jagh ock känd är. 15380

13. Men nu blifwer troon/ hoppet/ kärleken/ thessa try 15387: men störst 15388 ibland them är kärleken.

14. Capitel.

SEdan Apostelen hafwer berömt kärleken/ förmanar han/ at man skal fara efter honom; och ther hoos winläggia sigh om the andra gåfwor/ synnerliga om gåfwa til at prophetera/ v. 1. Ty (såsom han widlyfteliga bewiser) gåfwa til at prophetera är förmeer och nyttigare/ än til at tala medh åthskillig tungomål/ medh mindre någor är som thet vthtyder/ v. 2. rc. Lärer så huru man båda gåfworna rätt bruka skal/ androm til vpbyggelse och förbättring/ v. 26. Sidst förbinder han qwinfolcken tala i församlingen; vtan the må fråga sina män hema/ om the wilja något weta/ at alt måtte skickeliga tilgå/ v. 34.

I. Man skal fara efter kärleken och andeliga gåfwor.

FArer efter kärleken: winlägger eder om andeliga gåfwor 15389; doch mäst/ at J propheteren. 15401

2. Ty then som talar medh tungomål 15390 15402/ han talar icke menniskiom/ vtan Gudi: ty ingen hörer ther til/ vtan han talar hemlighet i Andanom.

3. Men then som propheterar/ han talar menniskiomen til förbättring/ och til förmanelse/ och til tröst.

4. Then som talar medh tungomål/ han förbättrar sigh sielf: men then som propheterar/ han förbättrar församlingen.

5. Jagh wille wäl/ at J alle tala kunden medh tungomål; men mycket hällre at J propheteraden: ty then som propheterar/ han är större än then som medh tungomål talar; vtan han thet vthtyder/ på thet församlingen får någon förbättring.

6. Men nu/ käre bröder/ om jagh komme til eder/ och talade medh tungomål/ hwad wore jagh eder nyttig? Vtan jagh talar medh eder/ antingen medh vppenbarelse 15403/ eller medh förstånd 15404/ eller medh prophetia 15405/ eller medh läro?

7. Hafwer sigh doch så medh the ting/ som liud giöra ifrå sigh/ och doch intet lijf hafwa/ såsom een pipa eller een harpa/ tå the icke gifwa åthskiljeligit liud ifrå sigh/ huru kan man weta hwad pipat eller harpat är?

8. Så ock om en basuun gifwer een owissa röst/ ho giör sigh tå redo til stridz?

9. Så ock J/ om J talen medh tungomål/ och icke talen thet som förstås kan/ huru skal man weta hwad talat

är? Ty J talen i wädret.

10. Så mångahanda slagh är på rösterna i werldene/ och ingen af them är otydelig.

11. När jagh nu icke weet vthtydningen på rösten/ blifwer jagh honom som talar barbarisk; och then som talar/ blifwer för migh barbarisk.

12. Sammalunda ock J/ medan J faren efter andeliga gåfwor/ winlägger eder om församlingenes bästa/ at J nogh hafwen.

13. Therföre then som talar medh tungomål/ han bedie/ at han må ock kunna thet vthtyda.

14. När jagh nu beder medh tungone/ så beder min ande; men mitt sinne är vthan frucht. 15407

15. Huru skal thet tå gå til? Nemliga så: Jagh skal bedia i andanom; jagh skal ock bedia medh sinnet 15408: jagh skal siunga i andanom; jagh skal ock siunga medh sinnet. 15408 15391

16. När tu nu wälsignar i andanom/ huru skal tå then som står i thens olärdas stadh/ swara tigh Amen på tin tacksäijelse? Efter han icke förstår hwad tu säger.

17. Tu säger wäl een godh tacksäijelse; men then andre warder ther af intet förbättrad.

18. Jagh tackar min Gudh/ at jagh talar meer medh tungomål än J alle.

19. Men jagh wil hällre tala i församlingene fem ord medh mitt sinne 15409/ på thet jagh vnderwisa må andra/ än eljes tijotusend ord medh tungomål.

20. Käre bröder/ warer icke barn i förståndet: vtan warer barn i ondskone; men i förständet warer fulkomlige. 15392

21. J lagen är skrifwit: **Jagh wil tala medh andra tungor/ och medh andra läppar til thetta folck/ och the skola doch icke än så höra migh/ säger HErren.** 15393

22. Så äro nu tungomålen för ett tekn 15410/ icke them som troo/ vtan them som icke troo: men prophetien är twärt emot/ icke them som otrogne äro/ vtan them som trogne äro.

23. Hwar nu hela församlingen tilhopa komme på en stadh/ och talade alle medh tungomål/ och ther kommo några olärde eller otrogne in/ månde the icke skola säija/ at J haden mist sinnet?

24. Hwar J nu alle propheteraden 15411/ och ther komme någor otrogen eller olärd in/ han worde straffad af them allom/ och dömd af allom:

25. Och så worde thet som lönligit är i hans hierta vppenbart; och så fölle han på sitt ansichte/ tilbådo Gudh/ och bekände at sannerliga wore Gudh i eder. 15394

II. Huru man thessa gåfwor rätt bruka skal.

26. HUru är thet tå/ käre bröder? När J tilsammans kommen/ så hafwer hwar och en af eder en Psalm; han hafwer lärdom/ han hafwer tungomål/ han hafwer vppenbarelse/ han hafwer vthtydelse 15395: läter thet alt skee til förbättring.

27. Hwar nu någor talar medh tungomål/ thet giöre han sielf annar/ eller på thet mästa sielf tredie/ och tå ymsom; och en tyde thet vth.

28. Är han icke en vthtydare/ så tige i församlingene; men tale widh sigh sielf/ och til Gudh.

29. Men Propheterna tale twå eller tre 15412; och the andre döme ther om. 15413

30. Men hwar så händer/ at them som sitter/ warder något vppenbarat/ så tige then förste. 15396

31. J mågen wäl alle prophetera/ then ene efter then andra/ på thet alle måga lära/ och alle warda förmanade.

32. Och Propheternas andar äro Prophetomen vnderdånige: 15414

33. Ty Gudh är icke oskickelighetenes/ vtan fridsens Gudh/ såsom vthi alla the heligas församlingar. 15397

III. Qwinnorna må icke lära allmänt i församlingen.

34. EDra qwinnor tige vthi församlingarna: ty them är icke tilstadt at tala/ vtan at the äro vnderdåniga 15398/ såsom ock lagen säger.

35. Men wilja the nägot lära/ så skola the fråga sina män hema: thet står icke qwinnor wäl/ at the tala i församlingene. 15399

36. Eller är Gudz ord vthkommet ifrån eder? Eller är thet allena kommet til eder?

37. Ther nu någor låter sigh tyckia/ at han är en Prophete/ eller andelig/ han besinne hwad jagh skrifwer eder: ty thet äro HErrans budh. 15400

38. Men är någor oförståndig/ han ware oförståndig.

39. Therföre/ käre bröder/ lägger eder win om/ at J propheteren/ och förmener icke at tala medh tungomål.

40. Läter all ting ährliga och skickeliga tilgå.

15. Capitel.

HÄr kommer Apostelen til then läran om the dödas vpståndelse: och påminner först the Corinther/ huru han lärdt/ och huru the trodt hade; nemliga/ at Christus war döder/ och vpstånden ifrå the döda/ efter Skrifterna/ v. 1. Ther af bewiser han så/ at the döde skola sanfärdeliga vpstå/ v. 12. Och bekräftar thet samma medh flera argument/ v. 21/ rc. Sedan beskrifwer han huru thet skal tilgå medh the dödas vpståndelse; och hurudana the döde skola warda efter vpståndelsen/ v. 3 5. Sidst förmanar han them til stadighet i thenna läran/ v. 58.

I. Wår troo styrckes af Christi vpståndelse ifrå the döda.

KÄre bröder/ jagh minner eder på Evangelium 15415/ som jagh eder förkunnat hafwer/ hwilket J ock anammat hafwen; i hwilko J ock stån:

2. Genom hwilket J ock salige warden 15416/ huruledes jagh eder thet förkunnade/ om J hafwen thet behållet; vtan så är/ at J förgäfwes trodt hafwen. 15417

3. Ty jagh hafwer i förstone eder föregifwit/ thet jagh ock vndfått hafwer 15418/ at Christus är döder för wåra synder/ efter Skrifterna: 15419 15461

4. Och at han är begrafwen 15420; och at han vpstånden 15421 är på tredie dagen 15422/ efter Skrifterna. 15461

5. Och at han wardt sedder af Cepha/ sedan af the tolf. 15423

6. Sedan wardt han sedder af meer än femhundrat bröder 15462 på en tijd/ af hwilkom ännu månge lefwa; men mäste delen äro afsomnade.

7. Ther efter wardt han sedder af Jacobo; och sedan af alla Apostlarna. 15424

8. På sidstone efter allom/ wardt han ock sedder af migh 15425/ såsom af en then ther otidig född är.

9. Ty jagh är then ringaste 15426 ibland Apostlarna/ så at jagh är icke wärd kallas Apostel: therföre at jagh hafwer förfölgt Gudz församling. 15427

10. Men af Gudz nådh/ är jagh thet jagh är: och hans nådh hafwer icke fåfäng warit i migh 15428; vtan jagh hafwer meer arbetat än the alle 15429: doch icke jagh/ vtan Gudz nådh/ som i migh är.

11. Thet ware nu jagh/ eller the/ så predike wij/ och så hafwen J trodt.

II. J Ehristi vpståndelse grundar sigh ock the Christnas.

12. ÄR nu Christus predikad för eder/ at han är vpstånden ifrå the döda; hwarföre säija tå somlige ibland eder/ at the födas vpståndelse är intet?

13. Är nu the dödas vpståndelse intet/ så är ock Christus icke heller vpstånden.

14. Är Christus icke vpstånden/ så är wår predikan fåfäng; så är ock edor troo fåfäng.

15. Och wij wardom fundne falsk Gudz witne/ at wij emot Gudh witnat hafwe/ at han hafwer vpwäckt Christum 15430; then han icke vpwäckt hafwer/ om the döde icke vpstå.

16. Ty om the döde icke vpstå/ så är icke heller Christus vpstånden.

17 Är Christus icke vpstånden/ så är edor troo fåfäng; och så ären J ännu vthi edra synder.

18. Så äro ock the förtapade som i Christo afsomnade äro.

19. Om wij allenast i thetta lifwet hafwe hoppet til Christum/ så äre wij vslast ibland alla menniskior.

20. Men nu är Christus vpstånden ifrå the döda/ och worden förstlingen ibland them som sofwa. 15431

21. Efter döden är genom een menniskio 15432**/ ock genom een menniskio the dödas vpståndelse.** 15433

22. Ty såsom alle döö vthi Adam/ så skola ock alle i Christo warda lefwande giorde.

23. Hwar och en vthi sin egen ordning 15434: förstlingen Christus; sedan the som Christo tilhöra vthi hans tilkommelse.

24. Sedan änden/ tå han öfwerantwardar Gudi och Fadrenom riket 15463; och aflägger all herradöme/ och alla öfwerhet/ och wäldighet. 15435

25. Ty han måste regnera 15436/ til thes han lägger alla sina fiendar vnder sina fötter. 15437

26. Then ytterste fienden döden/ skal warda borttagen.

27. Ty all ting hafwer han lagt vnder hans fötter 15438: så/ när han säger/ at all ting honom vndergifwen äro

15439/ är nogh vppenbart/ at han vndantagen är/ som honom all ting vndergifwit hafwer. 15440

28. Tå nu all ting honom vndergifwen äro; så warder ock tå sonen sielf vndergifwen 15441 15464 honom/ som honom all ting vndergifwit hafwer: på thet at Gudh blifwer alt i allom.

29. Hwad giöra the eljes som sigh döpa låta öfwer the döda; om the döde ingalunda vpstå/ hwij låta the sigh tå döpa öfwer the döda? 15465

30. Och hwij stå wij altid vthi fahra? 15442

31. Widh wår berömelse som jagh hafwer i Christo JEsu wårom HErra/ döör jagh hwar dagh. 15443

32. Hafwer jagh efter menniskio mening vthi Epheso stridt medh wildiur; hwad hielper migh thet/ om the döde icke vpstå? Lät oß äta/ och dricka: ty i morgon måste wij döö. 15444

33. Läter icke förföra eder: **ondt snack** 15466 **förkräncker goda seder.**

34. Waker vp 15445 rätteliga/ och synder icke: ty somlige weta intet af Gudi: til blygd säger jagh eder thetta.

III. Huru thet skal tilgå i the dödas vpståndelse.

35. MÅtte nu någor säija: Huru skola the döde vpstå 15446? Och medh hurudana lekamen skola the komma?

36. Tu dåre/ thet tu såår/ thet får icke lijf/ vtan thet blifwer dödt. 15447

37. Och thet tu såår/ är ju icke then kroppen som warda skal/ vtan ett blott korn/ nemliga/ hwete/ eller annat sådant.

38. Men Gudh gifwer thy en krop/ såsom han wil; och hwarjo och eno af sädene sin egen krop.

39. Jcke är alt kött enahanda kött: vtan menniskiors kött är annat; annat är fääs/ annat är fisks/ och annat är fogels.

40. Och thet äro himmelske kroppar/ och jordeske kroppar: men een annor härlighet hafwa the himmelske/ och een annor the jordeske.

41. Een annor klarhet hafwer solen/ och een annor klarhet hafwer månen/ och een annor klarhet stiernorna: ty een stierna går öfwer then andra i klarheten.

42. Sammaledes ock the dödas vpståndelse: thet warder sådt förgängeligit/ och skal vpstå oförgängeligit.

43. Thet warder sådt i snöplighet/ och skal vpstå i härlighet: thet warder sådt i skröplighet/ och skal vpstå vthi kraft. 15448

44. Thet warder sådt ett naturligit 15467 lekamen/ och skal vpstå ett andeligit 15467 lekamen. Man hafwer ett naturligit lekamen; man hafwer ock ett andeligit lekamen.

45. Såsom skrifwit är: Then första menniskian Adam/ är giord til naturligit lijf 15449; och then yttersta Adam 15450/ til andeligit lijf.

46. Men then andelige lekamen är icke then förste/ vtan then naturlige; sedan then andelige.

47. Then första menniskian/ är af jordene jordisk; then andra menniskian är HErren af himmelen. 15451

48. Hurudana then jordiska är/ sådana äro ock the jordiske: och hurudana then himmelska är/ sådana äro ock the himmelske.

49. Och som wij hafwe burit thens jordiskas liknelse 15452/ så skole wij ock bära thens himmelskas liknelse. 15453

50. Men thetta säger jagh/ käre bröder/ at kött och blodh kunna icke ärfwa Gudz rike 15454 15468; och thet förgängeliga skal icke ärfwa oförgängelighet.

51. Sij/ jagh säger eder een hemlighet 15455: Wij skole icke alle afsofwa; men alle måste wij förwandlade warda/

52. Vthi en punct/ vthi ett ögnableck/ medh yttersta basunen 15456: ty basunen skal lyda/ och the döde skola vpstå oförgängelige/ och wij skole förwandlade warda.

53. Ty thetta förgängeliga måste ikläda sigh oförgängelighet; och thetta dödeliga måste ikläda sigh odödelighet. 15457

54. Men tå thetta förgängeliga ikläder sigh oförgängelighetena/ och thetta dödeliga ikläder sigh odödelighetena; så warder thet ordet fulkomnat/ som skrifwit är: **Döden är vpswolgen** 15469 **vthi segren.** 15458

55. Tu dödh/ hwar är tin vdd? Tu helwete/ hwar är tin seger?

56. Dödsens vdd är synden; syndenes kraft är lagen. 15459

57. Men Gudi ware tack/ som oß segren gifwit hafwer/ genom wår HErra JEsum Christum. 15460

IV. Förmaning til stadighet i thenna läran.

58. THerföre/ mine käre bröder/ warer faste/ owiklige/ och rike vthi HErrans werck altid; efter thet J weten/ at edart arbete är icke fåfängt i HErranom.

16. Capitel.

PAulus förmanar the Corinther/ at samla någon hielp til the fattiga och förfölgda Christna i Jerusalem/ v. 1. Och låfwar sigh framdeles wilja komma til them/ v. 5. Sedan befaller han them Timotheum/ v. 10. Samt några andra personer/ som Gudz församling til godo tient hade/ v. 15. Förmanar them til stadighet/ v. 13. Och besluter så medh helsningar/ v. 19. Och een förbannelse önskan öfwer them som icke älska Chriskum JEsum/ v. 22.

I. Paulus fordrar hielp til the fattiga i Jerusalem.

NU om then vndsättning 15470 til the heliga/ såsom jagh i the församlingar vthi Galatia befalt hafwer/ så giörer ock J.

2. Ju på then ena Sabbathen/ lägge hwar och en af eder när sigh sielf/ och samke tilhopa hwad han åstadh kommer: på thet tå jagh kommer/ icke skola tå först samlas samma vndsättningar.

3. Men tå jagh kommen är/ the som J tå medh edart bref ther til hafwa wiljen/ them wil jagh sända/ at the framföra edra gåfwor til Jerusalem.

4. Om så behöfwes/ at jagh ock faar tijt/ tå måga the följa migh.

5. Men jagh wil komma til eder/ när jagh drager genom Macedonien: ty genom Macedonien skal jagh draga. 15471

6. Men när eder warder jagh til ewentyrs töfwandes 15472/ eller ock öfwer wintren blifwandes/ at J migh förfordra mågen ehwart jagh resandes warder.

7. Jagh wil intet nu see eder vthi min framfärd: ty jagh hoppas at jagh får någon tijd dwäljas när eder/ om HErren thet tilstäder. 15473

8. Men jagh wil blifwa i Epheso in til Pingsdaga:

9. Ty migh är öpnad een stoor och kraftig dör 15485 15474; och månge motståndare äro.

II. Commenderar några personer.

10. OM Timotheus kommer 15475/ så seer til/ at han är vthan fahra när eder: ty han werckar ock HErrans werck/ såsom ock jagh.

11. Så förachte nu ingen honom 15476; vtan fordrer honom i frijd/ at han må komma til migh: ty jagh wänter honom medh bröderna.

12. Men om Apollo broderen weter/ at jagh ofta hafwer förmanat honom/ at han skulle komma til eder medh bröderna: men hans wilje war ingalunda på thenna tijd komma; doch warder han likwäl kommandes/ tå honom så belägeligit warder.

III. Förmanar til stadighet.

13. WAker/ står i trone/ bruker eder manliga/ warer starcke. 15477

14. All edor ting läter skee i kärlekenom.

15. Jagh förmanar eder/ käre bröder/ J kännen Stephane huusfolck 15478/ at the äro förstlingen i Achaja/ och at the hafwa skickat sigh sielfwa them heligom til tienst:

16. På thet J ock sådana menniskior skolen vnderdånige wara 15479/ och hwarjom och enom som medwerckar och arbetar. 15480

17. Jagh frögdar migh af Stephane tilkommelse/ och Fortunati/ och Achaici: ty hwad migh fattades i eder/ thet hafwa the vpfylt.

18. The hafwa ock wederqweckt min och edar anda. Så kännens nu widh sådana. 15481

IV. Besluter medh helsningar/ rc.

19. EDer helsa the församlingar vthi Asia: helsa eder mycket i HErranom/ Aqvila/ och Priscilla 15482/ medh then församling som är i theras huus.

20. Helsa eder alle bröderna: helser eder inbyrdes medh en helig kyß. 15483

21. Jagh Paulus helser eder medh mine hand. *

22. Hwilken HErran JEsum Christum icke hafwer kär/ han ware Anathema 15486/ Maran-Atha.

23. HErrans JEsu Christi nådh ware medh eder. 15484

24. Min kärlek ware medh eder alla i Christo JEsu: Amen.

Then förra Epistel til the Corinther.

Sänd af Philippis/ genom Stephanas/ och Fortunatus/ och Achaicus/ och Timotheus.

S. Pauli Epistel then andra

Til the Corinther.

Förspråket.

Åthskilnad emellan then förra och thenna andra Epistelen.

VThi then första Epistelen/ hafwer S. Paulus härdeliga straffat the Corinther i mång stycke; starckt wijn gutit them i såren/ och förskräckt them. Men efter en Apostel bör wara en tröstelig Predikare/ och vprätta the blödiga och förskräckta samweten/ meer än förskräckia: therföre prisar han them nu igen vthi thenna Epistelen; och giuter ock så oljo in i såren/ och håller sigh ganska wänliga til them/ och beder igen vptaga medh kärlek en som syndat hade/ then the ifrå sigh drifwit hade.

Hwad i thenna Epistelen förnemligen handlas.

Vthi thet första och andra Capitlet bewiser han them sin kärlek/ huruledes han all ting talat/ giordt/ och lidit hafwer til theras nytto och salighet/ at the skulle ju försee sigh til honom alt godt.

1/ 2/ Cap.
3/ 4/ 5/ Cap.

Ther näst prisar han thet Evangeliska ämbetet/ hwilket thet högfta och trösteligaste ämbetet är/ samwetet til nytto och salighet: och betygar/ at thet ädlare är än lagsens ämbete; och huru thet förfolgdt warder/ och doch trifs i them som troo/ och giör ett hopp genom korßet/ til ewinnerlig härlighet. Men mebh alt thetta antastar han the falska Apostlar/ som drefwo lagen emot Evangelium/ och lärde icke annat än vthwärtes helighet/ thet är/ skrymterij; och läto then inwärtes otrones last blifwa: och thet giör han i 3/ 4/ och 5 Cap.

6/ 7/ Cap.

Vthi 6/ och 7/ förmanar han them/ at the sådana predikan efterfölja medh gierningar och lidande: och besluter ther medh theras prijs/ på thet han skal vpwäckia them til at hållat fram.

8/ 9/ Cap.

Vthi 8/ och 9/ förmanar han them/ at the ock timelig hielp och vndsättning giöra skola them fattigom heligom i Jerusalem/ i then härda tiden/ efter the hade i förstone/ tå the anammade Christendomen/ öfwergifwit alt thet the ätte/ Ap. G. 4: 34.

10/ 11/ 12 Cap.

Vthi 10/ 11/ 12/ hafwer han skaffa medh the falska Apostlar.

13. Cap.

Vthi 13/ hotar han them som syndat hade/ och icke bättrade sigh.

1. Capitel.

PAulus helsar the Corinther/ v. 1. Sedan tackar han Gudh som honom hugswalat hade i sin bedröfwelse/ v. 3. Och förtäljer så vthi hwad nödh och bedröfwelse han hade warit/ v. 8. Ther han doch hade ett godt samwet/ at han i all enfallighet och reenhet wandrade för Gudh/ v. 12. Sidst vrsäktar han sigh/ at han hade förandrat sitt rådh/ och icke war kommen til them efter sitt löfte/ v. 15. Så woro icke förthenskul/ hans predikan och Gudz löfte i Christo förandrade; vtan the woro Ja och Amen i honom/ v. 18. Berättar af hwad orsak han icke är kommen til them/ v. 23.

I. Paulus helsar the Corinther.

PAulus/ JEsu Christi Apostel/ genom Gudz wilja/ och broderen Timotheus: then Gudz församling som är i Corintho/ samt medh all helgon/ som äro vthi hela Achajen:

2. Nådh ware medh eder/ och frijd af Gudi wårom Fader/ och HErranom JEsu Christo. 15487

II. Tackar Gudh som honom hugswalat hade.

3. WÄlsignad ware Gudh och wårs HErras JEsu Christi Fader/ barmhertighetenes Fader/ och all hugswalelses Gudh; 15488

4. Som oß hugswalar i all wår bedröfwelse/ at wij ock hugswala kunne them som i allahanda bedröfwelse äro/ medh then hugswalelse ther Gudh oß medh hugswalar. 15489

5. Ty såsom Christi lidande är mycket kommet öfwer oß 15490; så kommer ock mycken hugswalelse öfwer oß genom Christum. 15491

6. Men hwad wij hafwe bedröfwelse eller hugswalelse/ så skeer thet eder til godo 15508. Är thet bedröfwelse/ så skeer thet eder til hugswalelse och salighet 15492: hwilken salighet är kraftig/ om J liden toleliga/ i then mått on som wij lide: är thet hugswalelse/ så skeer thet ock eder til hugswalelse och salighet: är ock wårt hopp stadigt för eder:

7. Efter wij wete/ at såsom J ären deelachtige i lidandet/ så warden J ock deelachtige i hugswalelsen.

III. Förtäljer sin nödh/ som han hade warit vthi.

8. TY wij wilje icke fördölja eder/ käre bröder/ wår bedröfwelse/ som oß wederfaren är vthi Asien 15493: ty wij wore förtungade öfwermåtton/ och öfwer machten/ så at wij ock twiflade om lifwet:

9. Och satte oß så före/ at wij skulle wisserliga döö: thet skedde förthenskul/ at wij ingen tröst skola sättia på oß sielfwa 15494; vtan på Gudh som vpwäcker the döda.

10. Hwilken oß af slijk dödh 15495 frijat hafwer/ och ännu dagliga frijar; och hoppoms på honom/ at han skal oß ännu här efter frija/

11. Genom edra böners hielp 15496 för oß; på thet at af många personer må skee mycken tack för oß/ för then gåfwo/ som oß gifwin är.

12. Ty wår berömelse är thetta/ nemliga/ wårt samwetz witnesbyrd/ at wij vthi enfallighet och Gudz reenhet/ icke vthi kötzlig wijshet 15497/ vtan i Gudz nådh/ hafwe wandrat på werldene; men alramäst när eder.

13. Ty wij skrifwe eder intet annat än thet J läsen/ och tilförene weten. Migh hoppas/ at J skolen ock så befinna (oß) alt in til ändan;

14. Såsom J hafwen oß endeels befunnet: ty wij äre edor berömelse; såsom ock J ären wår berömelse/ på HErrans JEsu dagh. 15498

IV. Vrsäktar sigh at han icke war kommen til them; och gifwer orsaken ther til.

15. OCh på then förtröstning wille jagh kommet til eder tilförene 15499/ at jagh måtte eder dubbelt wara til wilja;

16. Och genom eder fordenskap färdas til Macedonien 15500/ och ifrå Macedonien komma til eder igen/ och af eder fordras til Judeen.

17. Tå jagh thetta så tänckte/ månde jagh thet giöra af någon lössinnighet? Eller mån min anslag wara kötzlig? Neij: vtan när migh är ja/ ja; och neij/ är neij.

18. Men Gudh är trofast/ at wårt ord til eder är icke wordet ja och neij. 15501

19. Ty Gudz Son JEsus Christus/ som ibland eder är predikad af oß/ nemliga/ af migh och Siluano/ och Timotheo/ hafwer icke warit ja och neij/ vtan thet war ja i honom.

20. Ty all Gudz tilsäijelse äro ja i honom/ och äro Amen 15509 i honom/ Gudi til ähro genom oß.

21. Men Gudh är then oß stadfäster samt medh eder i Christo/ och hafwer smordt 15510 oß: 15502

22. Och försiglat 15510 oß/ och gifwit vthi wår hierta Andans pant. 15503 15510

23. Jagh kallar Gudh til witne 15504 på min siäl/ thet jagh icke ännu kom til Corinthum/ thet är skedt förthenskul/ at jagh skonade eder. 15505

24. Jcke at wij äre herrar 15506 öfwer eder på trones wägna; vtan wij äre hielpare 15507 til edor glädie: ty J stån i trone.

2. Capitel.

I. Paulus gifwer orsak til sin skrifwelse.

APostelen förklarar ytterligare/ hwarföre han wille skrifwa them til förr än han kommer/ v. 1. Sedan lindrar han och vrsächtar sin stränga sentens emot then hoorkarlen som hade tagit sin ftyfmoder/ v. 5. Och befaller at the skulle taga honom til gunst/ och anamma honom i församlingen igen/ v. 6. Berättar them så/ huru han medh stoor nytto och frucht hade predikat Christi Evangelium/ v. 12.

MEn jagh hafwer thet betänckt medh migh sielf/ at jagh icke åter medh ångest wil komma til eder.

2. Ty om jagh bedröfwar eder/ ho är tå then som frögdar migh/ vtan then som warder af migh bedröfwad?

3. Och thet samma hafwer jagh skrifwit eder/ at när jagh komme til eder/ icke skulle få sorg af them 15511/ ther jagh hällre skulle få glädie af; efter jagh hafwer then tröst til eder alla/ at min frögd är allas edra frögd.

4. Ty jagh skref eder til vthi stoor bedröfwelse och hiertans ångest medh många tårar; icke på thet J skullen bedröfwas/ vtan på thet J skullen förstå then kärlek/ som jagh enkannerliga hafwer til eder.

II. Vrsäktar och lindrar sin gångna doom öfwer hoorkarlen.

5. HHwar nu någor 15512 hafwer bedröfwelse åstadh kommet/ then hafwer icke bedröfwat migh 15521/ vtan endeels; på thet jagh icke skal betunga eder alla.

6. Men thet är nogh 15522/ at then samme af mångom så straffad är; 15513

7. Så at J nu thes meer twärt emot skolen öfwersee medh honom/ och hugswala honom/ på thet han icke skal vpsluken warda vthi förmycken bedröfwelse.

8. Therföre förmanar jagh eder/ at J bewisen honom kärlek.

9. Ty therföre hafwer jagh ock skrifwit eder til/ at jagh skulle bepröfwa eder/ om J lydige ären i all ting.

10. Then J förlåten något/ then förlåter ock jagh: ty hwem ock jagh förlåter något/ thet förlåter jagh för edra skul/ i Christi stadh:

11. På thet wij icke skole warda bedragne af Satana: ty oß är icke owitterligit hwad han i sinnet hafwer.

III. Paulus prisar sitt ämbete/ och hwad han vthrättat hade.

12. MEn tå jagh kom til Troadem 15514/ til at predika Christi Evangelium/ och migh vplåten wardt een dör 15515 i HErranom;

13. Hade jagh ingen roo vthi min anda: therföre at jagh icke fan min broder Titum; vtan giorde ther min afsked/ och foor til Macedonien. 15516

14. Men Gudi wari lof/ som altid låter oß seger behålla i Christo; och vppenbarar luchten af sin kundskap 15517/ genom oß allestädz.

15. Ty wij äre Gudi een godh Christi lucht/ både ibland them som salige warda; ock så ibland them som förtapade warda:

16. Thessom een dödzlucht til döden; men them androm lifsens lucht til lifs 15518: ho är nu här dogse til? 15519

17. Ty wij äre icke såsom månge/ the ther förfalska 15523 Gudz ord; vtan af reenhet 15520/ och såsom af Gudi/ tale wij för Gudh i Christo.

3. Capitel.

EFter Apostelen i thet förra Capitlet begynte prisa sitt ämbete/ och hwad han ther vthi hade vthrättat; förswarar han sigh här/ at oansedt han icke tog prijsbref af androm ther om/ såsom the falske Apostlar giorde/ så woro the (nemliga/ the Corinther) nogh witne och skiäl ther til/ hwad han vthrättat hade/ v. 1. Ändoch han icke af sigh sielf/ vtan af Gudz nådh hade thet vthrättat/ v. 4. Tager så til at beröma Evangelium/ och thes ämbete/ öfwer lagen och lagsens ämbete i mång stycker/ v. 6. Särdeles/ at ingen kan förstå lagen/ vtan han warder omwänd/ och troor Evangelio/ v. 12.

I. Paulus förswarar sitt ämbetes och flijts berömelse.

SKole wij tå åter begynna prisa oß sielfwa? Eller behöfwe wij/ såsom några andre/ prijsbref til eder/ eller ock prijsbref ifrån eder? 15524

2. J ären wårt bref 15543 15525/ beskrifwit vthi wår hiertan/ hwilket kändt och läset warder af alla menniskior:

3. Efter J bewisen/ at J ären Christi bref/ beredt genom wår tienst/ och skrifwit/ icke medh bleck/ vtan medh lefwande Gudz Anda; icke i taflor af steen 15526/ vtan i hiertans 15527 taflor af kött. 15528

II. Tilskrifwer Gudi hwad han ther i vthrättat hade.

4. MEn een sådana tröst 15544 hafwe wij til Gudh/ genom Christum:

5. Jcke at wij beqwämlige äre af oß sielfwom något tänckia/ såsom af oß sielfwom: 15529 men äre wij til något beqwämlige/ så är thet af Gudi;

6. Hwilken ock oß beqwämliga giordt hafwer/ til at föra thes nya Testamentsens 15530 ämbete 15531; icke bokstafsens 15545/ vtan Andans:

III. Förhöijer Evangelij och thes ämbete öfwer lagsens ämbete.

TY bokstafwen dödar; men Anden 15546 giör lefwande. 15532

7. Hade nu thet ämbetet klarhet som genom bokstafwen dödar/ och i stenar vthgrafwet 15533 är/ så at Jsraels barn icke kunde see på Mose ansichte 15534/ för hans ansichtes klarhet skul/ then doch återwänder:

8. Hwij skulle icke mycket meer thet ämbetet som Andan gifwer/ hafwa klarhet?

9. Ty om thet ämbete som fördömelse predikar/ hafwer klarhet/ mycket meer går thet ämbete öfwer i klarhet som rättferdighet predikar. 15535

10. Och ther til medh/ thet som förklarat wardt/ war doch i thenna måtton lika som intet förklarat/ emot thenna öfwerswinneliga klarheten.

11. Ty hade thet klarhet som återwänder/ mycket meer hafwer thet klarhet som warachtigt är.

IV. Lagen förstås icke förvthan troon på Christum.

12. EFter wij nu sådant hopp hafwe/ äre wij mycket dristige; 15536

13. Och giöre icke såsom Moses/ then ett täckelse 15547 hängde för sitt ansichte 15537/ så at Jsraels barn icke kunde see vppå thes ända/ som återwänder:

14. Vtan theras sinnen äro förstockade 15538: ty alt in til thenna dagh/ blifwer samma täckelse oborttaget öfwer gamla Testamentet/ när the läsat/ hwilket i Christo återwänder. 15539

15. Men in til thenna dagh/ tå Moses läsen warder/ hänger täckelset för theras hierta.

16. Men om the omwände sigh til HErran/ så worde täckelset borttaget. 15540

17. Ty HErren är en Ande 15541: ther nu HErrans Ande är/ ther är frihet.

18. Men nu skåde wij alle/ såsom vthi en spegel/ HErrans klarhet medh vptäckt ansichte 15542; och wij warde förklarade vthi samma beläte/ ifrå then ena klarhetene til then andra/ såsom af HErrans Anda.

4. Capitel.

WJdare säger Apostelen/ at efter han ett sådana ämbete hade/ så vthrättade han thet ock medh all flijt och trohet/ v. 1. Men om thet hoos någon intet skaffade/ så skedde thet hoos them som diefwulen förblindade/ at the icke skulle kunna see sanningen/ v. 3. Doch/ säger han/ wore the/ som thetta ämbete förde/ swage personer/ at kraften mätte tilskrifwas Gudi/ v. 7. Och the måste mycket lida therföre/ v. 8. Men så war thetta theras tröst/ at om the lede medh Christo/ så skulle the ock lefwa medh honom/ rc. v. 10. Om then vthwärtes menniskian förginges/ så förnyades doch then inwärtes/ v. 16. Och at theras lidande war timeligit; men then

härlighet som the förwänte war ewig/ v. 17.

I. Paulus förswarar än sin trohet i thet höga Evangelij ämbete.

THerföre/ medan wij ett sådant ämbete hafwe/ efter som oß barmhertighet wederfaren är/ så warde wij icke försumelige:

2. Vtan flym ock hemlig skam 15548 15572/ och farom icke medh skalckhet; förfalskom 15549 eij heller Gudz ord: vtan medh vppenbara sanning bewisom oß wäl för alla menniskiors samwet/ i Gudz åsyn. 15550

II. Gifwer orsaker/ hwarföre thet hoos somliga ingen frucht skaffade.

3. ÅR nu wårt Evangelium förtäckt/ så är thet förtäckt för them som förtapade warda: 15551

4. J hwilkom thenna werldenes gudh 15573 hafwer förblindat the otrognas sinnen 15552/ at them icke skal lysa Evangelii lius af Christi klarhet 15553/ hwilken Gudz beläte är. 15554

5. Ty wij predike icke oß sielfwa/ vtan JEsum Christum/ at han är HErren; men wij edra tienare 15555 för JEsu skul.

6. Ty Gudh är then som böd liuset vthu mörkret lysa 15556/ och lyste vthi wår hierta/ at igenom oß måtte vplysning skee af Gudz klarhets kundskap/ i JEsu Christi ansichte. 15574

III. Han förringar sin person: förtäljer hwad han måste lida; och hwad han tröstade sigh widh.

7. MEn wij hafwe thessa håfwor vthi leerkar 15557 15575/ på thet at then stora kraften skal wara af Gudi/ och icke af oß. 15558

8. Wij warde allestädz trängde; men wij ängsles intet: wij bekymres; men wij gifwe oß icke öfwer.

9. Wij lide förföljelse; men wij warde icke öfwergifne: wij blifwe vndertryckte; men wij förgås icke. 15559

10. Wij omföre altid HErrans JEsu dödh 15560 på wår lekamen 15561 15576: på thet at ock JEsu lijf må på wår lekamen vppenbart warda.

11. Ty wij som lefwe/ wardom altid öfwergifne i döden för JEsu skul 15562: på thet at ock JEsu lijf skal vppenbart warda på wårt dödeliga kött. 15563

12. Så är nu döden mächtig i oß; men lifwet i eder.

13. Efter wij hafwe then samma trones anda/ som skrifwit är: Jagh troor/ therföre talar jagh 15564: så troo wij ock/ therföre tale wij ock:

14. Wetandes/ at then som hafwer vpwäckt HErran JEsum 15565/ han skal ock vpwäckia oß 15566 genom JEsum/ och ställa oß medh eder.

15. Ty thet skeer alt för edra skul: på thet then öfwerflödiga wälgierning/ ther månge tacka/ skal rikeliga komma Gudi til prijs. 15567

16. Therföre förtröttes wij intet; vtan ändoch wår vthwärtes menniskia förgås/ så warder doch then inwärtes 15568 förnyad dagh frå dagh.

17. Ty wår bedröfwelse/ then doch timelig och lätt är 15569/ föder i oß 15577 een ewig och öfwer alla måtto wichtig härlighet: 15570

18. Wij som icke see efter the ting som synas/ vtan the som icke synas 15571: ty the ting som synas/ äro timelig; men the som icke synas/ äro ewig.

5. Capitel.

ÄN säger Apostelen/ war theras tröst/ at om the än satte efter thenna förgängeliga kroppen/ så hade the doch en oförgängelig til at förwänta i himmelen/ then the ock längtade efter/ v. 1. Och therföre säger han/ winlade the sigh at altid wandra Gudi behagelige/ efter the måste alle komma för Christi domstool/ och få hwar och en som han lefwat hafwer/ v. 9. Sedan förswarar han åter sitt ämbete och sin berömelse/ at hwad han ther vthi giorde/ thet giorde han Gudi til ähro/ och them til vpbyggelse/ v. 11. Som han Christo skyldig war/ v. 14. Säger så hwad hans ämbete är; nemliga/ predika then försoning som är skedd i Christo/ v. 17. Therföre han ock förmanar them til at försona sigh medh Gudh/ v. 20.

I. Paulus tröster sigh/ och andra/ af then tilkommande härligheten.

MEn wij wete/ at om thenna hyddones wårt jordiska huus 15578 nederslaget warder/ så hafwe wij ena byggning af Gudi bygd; ett huus/ icke medh händer giordt/ thet ewigt är i himmelen. 15579

2. Och öfwer thet samma sucke wij ock/ efter wårt heman som af himmelen är; och oß längtar/ at wij ther medh måge öfwerklädde warda: 15580

3. Doch om wij klädde/ och icke nakne 15605 finnes. 15581

4. Ty medan wij äre vthi thenna hyddone/ sucke wij/ och äre betungade; efter wij wilje icke afklädde/ vtan hällre öfwerklädde warda 15606/ på thet/ at thet dödeliga måtte vpswolget warda af lifwet. 15582

5. Men then oß ther til bereder 15583/ är Gudh/ then oß Andan til pant gifwit hafwer. 15584

6. Så äre wij förthenskul widh goda tröst altid/ och wete/ at så länge wij hafwe heman vthi lekamen/ så äre wij icke hema när HErranom: 15585

7. Ty wij wandrom i trone/ och see honom intet. 15586

8. Men wij hafwe tröst/ och hafwe mycket meer lust til at vthe wandra ifrå lekamen/ och hema wara när HErranom. 15587

9. Therföre hwad wij äre hema/ eller vthe wandrande/ winlägge wij oß ock/ at wij måge honom täckias.

10. Ty wij mäste alle vppenbarade warda för Christi domstool 15588**: på thet hwar och en skal få efter som han handlat hafwer medan han lefde/ ehwad thet är godt eller ondt.** 15589

II. Förswarar åter sitt ämbebete emot the falska Apostlat/ och säger hwad sitt ämbete är.

11. EFter wij nu wete/ at HErren är fruchtandes 15590/ fare wij sachta 15607 medh menniskiorna; men Gudi äre wij vppenbare: jagh hoppas/ at wij ock äre vppenbare vthi edor samwet. 15591

12. Wij prise oß icke åter för eder; men wij gifwe eder tilfälle til at beröma eder af oß 15592: på thet J något hafwa skolen emot them 15608/ som sigh efter anseendet/ och icke efter hiertat beröma. 15593

13. Ty äre wij förstränge 15609/ så äre wij thet Gudi; eller äre wij måttelige/ så äre wij eder måttelige. 15594

14. Ty Christi kärlek twingar oß så/ efter wij thet hålle 15610/ at om en är död för alla/ så äro the alle döde:

15. Och han är förthenskul död för alla/ at the som lefwa/ skola icke nu lefwa sigh sielfwom/ vtan honom 15595 **som för them död och vpstånden är.**

16. Så känne wij nu ingen ifrå thenna tijd efter kötet 15611: och om wij än hafwe kändt Christum 15596 efter kötet/ så känne wij honom doch nu intet meer.

17. Hwar nu någor är i Christo/ så är han ett nytt creatur 15597; thet gamla är förgånget: sij/ all ting äro ny worden. 15598

18. Men altsamman är af Gudi/ then oß medh sigh sielf försonat hafwer genom JEsum Christum15599/ och gifwit oß ämbetet at predika samma försoning.

19. Ty Gudh war i Christo 15600**/ och försonade werldena medh sigh sielfwom** 15601**/ och förbrådde them intet theras synder/ och hafwer beskickat ibland oß försoningenes ord.**

III. Förmanar til bättring.

20. SÅ äre wij nu sändningabod i Christi stadh: ty Gudh förmanar genom oß: så bedie wij nu i Christi stadh/ läter försona eder medh Gudh.

21. Ty then ther af ingen synd wiste 15602**/ honom hafwer han för oß giordt til synd** 15612 15603**: på thet wij skulle warda Gudz rättferdighet genom honom.** 15604

6. Capitel.

SÅsom Apostelen begynte i thet förra capitlet förmana the Corinther/ så fulföljer han thet än: och förmanar them här; först til at wandra Evangelio wärdeliga/ v. 1. J synnerhet til tolamod i allahanda nödh och bedröfwelse/ rc. v. 5. Och ther hoos tröster them/ at the intet skulle ängslas för hans skul/ at han hade något hårdt skrifwit them til i thet förra brefwet/ rc. v. 11. Sedan at the icke skulle draga i ook/ thet är/ hafwa mycket vmgänge medh the otrogna/ så at the efterfölgde theras lefwerne/ v. 14.

I. Förmaning til ett ostraffeligit lefwerne.

JA/ wij såsom medhielpare 15613 förmane eder/ at J icke vndfången Gudz nådh fåfängt. 15614

2. Ty han säger: **Jagh hafwer bönhördt tigh i behagelig tijd/ och jagh hafwer hulpet tigh på salighetenes dagh 15615:** sij/ nu är then behageliga tiden; sij/ nu är salighetenes dagh. 15616

3. Läter oß ingom i någon måtto förargelse gifwa 15617: på thet wårt ämbete må ostraffat blifwa:

J synnerhet til tolamod/ rc.

4. Vtan läter oß i all ting bewisa oß såsom Gudz tienare 15618: i stort tolamod/ i bedröfwelse/ i nödh/ i ångest;

5. J slagh/ i fängelse/ i vpror/ i arbete 15619/ i wako/ i fasto;

6. J reenlefnad/ i förstånd/ i långmodighet/ i mildhet/ i then Helga Anda/ i en oskrymtad kärlek;

7. J sanningenes ord/ i Gudz kraft 15620 genom rättferdighetenes wapn 15621/ til högra sidon/ och til then wänstra:

8. Genom ähro och smälek/ genom ondt rychte och godt rychte; såsom bedragare/ och doch sanfärdige:

9. Såsom okände/ och doch kände; såsom the ther döö/ och sij/ wij lefwom; såsom näpste/ och doch icke dräpne: 15622

10. Såsom bedröfwade/ och doch altid glade; såsom fattige/ och doch många rika giörande; såsom intet hafwande/ och doch all ting ägande. 15623

11. O J Corinther/ wår mun hafwer öpnat sigh til eder; wårt hierta är gladt.

12. För wåra skul behöfwen J icke ängslas 15634: men at J ängslens/ thet giören J af een hiertelig mening. 15624

13. Jagh talar medh eder såsom medh min barn 15625/ at J ock så ställen eder emot migh; och warer ock så glade.

II. Förmaning til at fly the otrognas vmgänge.

14. DRager icke vthi främmande ook medh the otrogna 15626: ty hwad hafwer rättferdigheten beställa medh orättferdighetene? Eller hwad deelachtighet hafwer liuset medh mörkret? 15627

15. Eller huru förlika sigh Christus och Belial 15628? Eller hwad deel hafwer then trogne medh them otrogna?

16. Eller huru kommer Gudz tempel öfwerens medh afgudar 15629: ty J ären lefwandes Gudz tempel 15630/ såsom Gudh säger: **Jagh wil boo vthi them/ och wandra vthi them; och jagh wil wara theras Gudh/ och the skola wara mitt folck.** 15631

17. Therföre går vth ifrå them/ och skiljens ifrå them 15632**/ säger HErren/ och kommer intet widh thet oreent är; och så skal jagh vndfå eder;**

18. Och wara edar Fader/ och J skolen wara mine söner och döttrar 15633**/ säger alswåldige HErren.**

7. Capitel.

HÄr besluter Apostelen sin förmaning/ at the skulle wachta sigh för all besmittelse/ och beflita sigh om ett heligt lefwerne/ v. 1. Och berättar ther hoos huru mycket han war hugswalad af them/ at han hörde them så giöra/ v. 3. Och at thet han tilförene något hårdt skref them til/ hade tient them til bättring/ v. 8. Såsom ock ther af/ at han icke fåfängt hade berömt them för Tito: vtan Titus hade funnet them sådana som han sagt hade/ v. 13.

I. Paulus besluter sin förmaning; och berömer theras lydno och bättring.

EFter wij nu hafwe sådana löfte 15635/ mine käreste/ så giörom oß rena 15636 af all kötsens och andans besmittelse 15647/ fulbordande helgelsen i Gudz räddhoga.

2. Fatter oß 15648: wij hafwe ingom giordt skada 15637/ wij hafwe ingen bedraget/ wij hafwe ingen beswiket.

3. Sådana säger jagh icke til at fördöma eder: ty jagh sade eder tilförene 15638/ at J ären i wår hierta til at döö och lefwa medh eder.

4. Jagh hafwer mycken tröst til eder: jagh berömer migh mycket af eder: jagh är vpfyld medh hugswalelse: jagh är vthi osäijeliga glädie 15639/ i all wår bedröfwelse.

5. Ty när wij kommom vthi Macedonien/ tå hade wårt kött ingen roo 15640/ vtan allstädes worom wij vthi bedröfwelse 15641; vthwärtes strijd/ inwärtes räddhoge. 15642

6. Men Gudh hugswalar them som sörtryckte äro; han hugswalade oß genom Titi tilkommelse.

7. Doch icke allenast genom hans tilkommelse: vtan jemwäl genom then hugswalelse han fått hade af eder; och förkunnade oß edra åstundan/ edar grååt/ edart nijt om migh/ så at jagh blef äntå yttermera gladh.

II. Wiser orsaken och nyttan af sin förriga skarpa skrifwelse.

8. TY thet jagh bedröfwade eder medh mitt bref/ thet ångrar migh intet: och om thet än ångrade migh 15643: doch medan jagh seer/ at samma bref hafwer til ewentyrs en tijd långt bedröfwat eder;

9. Så frögdar jagh migh nu icke ther af/ at J worden bedröfwade/ vtan at J worden bedröfwade til bättring: ty J ären bedröfwade wordne efter Gudz sinne/ så at J ingen skada lidit hafwen af oß i någor måtto.

10. Ty then sorg som är efter Gudz sinne 15649/ **hon kommer åstadh bättring til salighet** 15644**/ then man icke ångrar: men werldenes sorg** 15650/ **hon kommer åstadh döden.**

11. Sij/ thet samma at J bedröfwade worden efter Gudz sinne/ hwilken omsorg thet hafwer giordt i eder; ja sannerliga vrsäkt/ mißhag/ räddhoga/ åstundan/ nijt/ hämnd: ty J hafwen bewisat i all stycker/ at J rene ären vthi then saken.

12. Therföre/ ändoch jagh skref eder til/ så är thet likwäl icke skedt för hans skul som skadan giordt hade; icke heller för hans skul som skadan skedd war/ vtan förthenskul/ at wår flijt til eder skulle vppenbar warda när eder för Gudi.

13. Therföre hafwe wij nu fått hugswalelse/ ther af at J hugswalade ären: doch än mycket meer hafwe wij gladt oß för Titi frögd skul: ty hans ande wardt wederqweckt af allom eder.

14. Hwad jagh hafwer berömt migh om eder för honom/ thet blyjes migh intet; vtan såsom wij all ting i sanningen hafwe eder sagt/ så är ock wår berömelse för Tito san worden.

15. Och hans hierta är öfwermåtton wäl til sinnes om eder/ tå han täncker på allas edra lydno/ huruledes J vndfingen honom medh räddhoga och bäfwan. 15645

16. Jagh frögdar migh/ at jagh alt godt må försee migh til eder. 15646

8. Capitel.

WJdare förtäljer Apostelen hwilken rijk hielp the i Macedonien hade församlat til the fattiga Christna i Judeen/ och Jerusalem/ v. 1. Och förmanar the Corinther/ at the thet samma giöra wille/ v. 7. Titus medh några andra woro förordnade til at vptaga henne/ hwilke wäl troliga skulle ther medh omgås/ v. 16.

I. Berättar om the Macedoniers hielpsamhet emot the Christna i Judeen.

JAgh giör eder kunnigt/ käre bröder/ om then Gudz nådh som gifwin är vthi the församlingar/ som äro i Macedonien. 15651

2. Ty theras glädie är osäijelig/ tå the genom mycken bedröfwelse bepröfwade wordo; och ändoch the ganska fattige woro/ hafwa the likwäl rikeliga gifwit i all enfallighet. 15652

3. Ty the woro wälwiljoge efter allo sine macht/ och öfwer sina macht; thet betygar jagh:

4. Bediandes oß medh mycken förmaning/ at wij anamma wille wälgierningen/ och tienstenes deelachtighet som skickad war til helgonen. 15663 15653

5. Och icke som wij hade hoppas/ vtan the gåfwo sigh sielfwa först HErranom/ och sedan oß/ genom Gudz wilja.

6. At wij måstom förmana Titum/ at såsom han hade tilförene begynt/ så skulle han ock nu fulfölja sådana godwiljoghet när eder.

II. Förmanar the Corinther at giöra thet samma.

7. MEn såsom J vthi all stycker rike 15654 ären i troo/ och i ordom/ och i förstånd/ och i all flijt/ och i edor kärlek til oß/ så flyr thet så/ at J ock i thenna edor vndsättning rike ären.

8. Jcke så/ at jagh biuder eder något; vtan efter andre så winläggia sigh/ försöker jagh ock edar kärlek/ om han sanskyllig är.

9. Ty J weten HErrans JEsu Christi godwiljoghet/ at ändoch han war rijk/ wardt han likwäl fattig 15655 **för edra skul/ på thet J genom hans fattigdom skullen rike warda.**

10. Mitt rådh 15656 gifwer jagh här vthi: ty thet är eder nyttigt 15657/ efter J för ett åhr sedan haden begynt 15664/ icke allenast giöra/ vtan jemwäl wilja. 15658

11. Fulföljen nu medh gierningene såsom J begynten/ at såsom wiljen war redebogen/ så fulföljer ock af thet J förmågen.

12. Ty tå wiljen är först godh/ så är han tacknemlig 15659/ efter then deel han hafwer/ och icke efter thet han icke hafwer.

13. Jcke skeer thetta i then mening/ at andre skola hafwa nogh/ och i trång/ vtan at thet skal gå lika til:

14. At edar rikedom tienar theras fattigdom i thenna (dyra) tijd/ och theras rikedom hielper edra fattigdom/ på thet lika tilgå skal.

15. Som skrifwit är: **Then ther mycket samlade/ han hade intet öfwerlöpse; och then ther litet samlade/ honom fattades intet.** 15660

III. Berömer Titi och andra medhielpares trohet och flijt at insamla sådan hielp.

16. MEn Gudi ware tack/ som sådana flijt gifwit hafwer vthi Titi hierta til eder.

17. Ty han tog then förmaning på sigh; ja sannerliga/ han war så flitig/ at han tog sigh före sielfwiljandes fara til eder.

18. Men wij hafwe sändt medh honom en broder/ then prijs hafwer i Evangelio i alla församlingar.

19. Och icke thet allenast; vtan han är ock skickad af församlingarna 15661/ til at wara wår följeslage til thenna vndsättning/ som beställes af oß HErranom til ähro/ och edar goda wilja til prijs.

20. Och förwarar/ at oß ingen straffa kan för thenna rika vndsättning skul/ som af oß beständ warder:

21. Och seer ther på/ at thet redeliga tilgår/ icke allenast för HErranom/ vtan ock för menniskiom 15662.

22. Och hafwe wij sändt medh honom wår broder/ then wij ofta bepröfwat hafwe i mång stycke/ at han flitig

är/ och nu mycket meer flitig: och försee wij oß storliga til eder:

23. Ehwad thet är för Titi skul/ hwilken min stalbroder och medhielpare är när eder/ eller för wåra bröder skul/ som äro församlingarnas Apostlar/ och Christi ähra. 15665

24. Läter nu skina någon bewisning til eder kärlek/ och wår berömelse af eder/ på them; ja ock vppenbarliga för församlingarna.

9. Capitel.

APostelen förmanar them än om samma hielp; först ther af/ at han hade reds berömdt them hoos the Macedonier/ för theras tilsäijelse/ v. 1. Sedan/ at Gudh skulle them thet rikeliga wedergälla/ v. 6. Ja/ ock medh alla andelig wälsignelse/ v. 8. Och til thet tredie/ at Gudh dlefwe ther igenom lofwad och prisad/ v. 12.

I. Förmaning til at hielpa the fattiga i Judeen.

OM then vndsättning/ som skeer helgonen 15666/ är icke behof/ at jagh skrifwer eder til.

2. Ty jagh weet edar godwilja 15667/ af hwilken jagh berömer migh ibland them i Macedonien/ at Achajen war redo för ett åhr sedan; och edart efterdöme vpwäckte många.

3. Doch hafwer jagh sändt thessa bröder/ therföre at wår berömelse om eder/ icke skal fåfäng wara vthi thetta ärende; och at J ären redo/ såsom jagh hafwer sagt om eder:

4. På thet om the af Macedonien medh migh komma/ och finna eder icke redo/ at wij (jagh wil icke säija/ J) icke tå skolen få een blygd af sådana berömelse.

5. Syntes migh ock af nöden wara/ at förmana bröderna/ at the först foro til eder/ och tilredde then vndsättning som tilförene vthlåfwad war: at hon ligger redo/ såsom een godh vndsättning/ och icke som någor karghet.

II. Försäkran om een rijk wedergälning af Gudi.

6. MEn thet säger jagh: Then som sparliga sår/ han skal ock sparliga vpskära: och then som sår i wälsignelse/ han skal ock vpskära i wälsignelse. 15668

7. Hwar och en som han sielf wil; icke medh olust/ eller af twång 15669: **ty en gladan gifware älskar Gudh.**

8. Gudh är mächtig så lagat/ at allahanda nådh rikeliga blifwer i eder/ at J vthi all ting altid nogh hafwen/ nogh mächtige til alla goda gierningar.

9. Såsom skrifwit är: **Han hafwer vthströdt/ och gifwit the fattiga: hans rättferdighet blifwer i ewig tijd.** 15670

10. Men then som räcker sädesmannenom thet han sår/ han skal ock räckia eder brödet til at äta/ och skal föröka edra sädh/ och låta wäxa edra rättferdighets frucht: 15673

11. At J rike blifwen i all ting/ vthi all enfallighet 15671 15674/ hwilken i oß werckar/ at Gudi skeer tack.

III. Gudh blifwer sålunda ährad och prisad.

12. TY thenna vndsättning/ icke allenast vpfyller then brist som helgonen hafwa; vtan jemwäl öfwerflödar

ther til/ at månge tacka Gudi 15672/ the som thenna hielp wäl täckes;

13. Och prisa Gudh för edor vnderdåniga bekännelse i Christi Evangelio/ och för edra enfalliga meddelan medh them och allom:

14. Och theslikes i theras böner för eder: hwilka ock längta efter eder/ för then öfwerswinnande Gudz nådh/ som är i eder.

15. Men Gudi ware tack för sina osäijeliga gåfwo.

10. Capitel.

HÄr begynner Apostelen förswara sigh emot the falska Apostlar som förachtade honom för hans ringa anseende/ tå han war närwarandes/ och förtalade honom såsom han af kötzliga affecter skulle handla medh them; och säger/ at han icke medh kötzlig wapn och wärjo/ vtan medh andelig war vthrustad/ til at nederläggia alt thet som satte sigh vp emot Christum och hans rike/ ther hade han bekommit macht til/ v. 1. Swarar på theras inwändningar/ v. 7. Och at hans person så war medh gierningarna närwarandes/ som han medh bref war frånwarandes/ v. 9. Ändoch han icke wille beröma sigh sielf/ ock af andras arbete/ som hans motståndare giorde/ v. 12.

I. Paulus förswarar sigh emot the falska Apostlar.

MEn jagh Paulus förmanar eder/ genom Christi sachtmodighet och mildhet; jagh som ringa är/ när jagh är när eder; men frånwarandes är jagh dristig widh eder.

2. Men jagh beder eder/ at jagh icke skal nödgas närwarandes handla dristeliga/ och bruka then dierfhet/ som man migh tillägger/ emot några som oß räkna såsom wij wandrade efter kötet.

3. Ty ändoch wij wandre i kötet/ likwäl stride wij icke efter kötet.

4. Ty wår krigswapn äro icke kötzlig/ vtan mächtig för Gudh/ at nederslå fäste: 15675

5. Medh hwilko wij kulslå the anslag/ och all höghet som sigh vphäfwer emot Gudz kundskap; och til fånga taga alt förnuft vnder Christi lydno:

6. Och äro redobogne at hämnas alla olydno/ när edor lydna fulbordad är.

II. Förlägger några emot sigh giorda inwändningar.

7. DÖmen J efter ansichtet? Om någor förlåter sigh ther på/ at han hörer Christo til/ han täncke thet ock medh sigh sielf/ at såsom han hörer Christo til/ så höre ock wij Christo til. 15676

8. Och om jagh ock något meer berömde 15677 migh om wåra macht 15678/ hwilka HErren oß gifwit hafwer/ eder til förbättring/ och icke til förderf/ wille jagh äntå icke blyjas.

9. Men thetta säger jagh/ på thet J icke skolen tänckia/ at jagh hade welat förskräckia eder medh bref.

10. Ty brefwen/ säija the/ äro swår och starck; men lekamliga närwarelsen är swag/ och orden förachtelig.

11. Then sådana är/ han täncke/ at sådana som wij äre medh orden i brefwen frånwarande/ så äre wij ock wäl medh gierningen närwarande.

12. Ty wij töre icke sättia eller räkna oß ibland them/ som sigh sielfwa prisa 15679: men efter the mäta sigh widh sigh sielfwa/ och hålla allena af sigh sielfwa/ förstå the intet.

13. Men wij beröme oß icke öfwer måtton 15680 15685: vtan allena efter reglones mått/ medh hwilko Gudh hafwer oß afmätet ett mått 15681 til at hinna ock alt in til eder.

14. Ty wij försträckiom oß icke öfwer måtton/ lika som wij icke hint hade in til eder: ty wij äre ju ock komne alt in til eder/ medh Christi Evangelio:

15. Jcke berömandes oß öfwermåtton af annars mans arbete. förhoppandes at skee skal/ tå edor troo begynnar wäxa vthi eder/ at wij efter wåra reglo wilje widare komma:

16. Och predika ock them Evangelium/ som boo vthom eder/ och icke beröma oß af thet genom främmande reglo tilredt är.

17. Men then sigh berömer/ han beröme sigh i HErranom. 15682

18. Ty then som lofwar sigh sielf/ han är icke bepröfwad 15683; vtan then HErren lofwar. 15684

11. Capitel.

APostelen förswarar sigh än emot the falska Apostlar; först/ at han war then som hade predikat them Evangelium/ och trolåfwat them Christo JEsu: ändoch han nu fruchtade at the läto förföra sigh ifrå honom/ af them som doch ingen annan Christum eller Evangelium kunde predika än then samma/ v. 1. Sedan/ at han hade predikat them vthan löön: ändoch thet blef honom illa vthtydt/ thet skulle the falske Apostlar eftergiöra/ v. 7. Vrsäktar sigh så åter/ at han så måste beröma sigh/ och begärar the wille thet lida/ efter the wäl meer ledo af androm/ v. 16. Til thet tredie/ at han war af så godh härkomst som the; hade meer arbetat/ mera lidit och vthstådt/ etc. för Christi Evangelium än någon annan/ etc. v. 22.

I. Paulus förswarar sigh än moot the falska Apostlar;

JAgh wille/ at J migh något litet lida willen vthi min fåwitsko: doch/ J liden migh wäl.

2. Ty jagh nijtälskar eder i Gudz nijt 15686: ty jagh hafwer fäst eder enom man/ på thet jagh skulle fly Christo een reen jungfru.

1. at han war then som hade predikat them Evangelium.

3. Men jagh fruchtar/ at til ewentyrs icke skeer/ at såsom ormen beswek Eva medh sin ilfundighet 15687; så warda ock edor sinne förwänd ifrån enfålligheten i Christo.

4. Ty/ om then som til eder kommer/ predikar eder en annan 15688 JEsum/ then wij icke predikade; eller om J vndfån en annan Anda/ then J icke vndfått hafwen; eller ett annat Evangelium/ thet J icke anammat hafwen/ så liden J them medh rätto.

5. Ty jagh håller migh icke ringare 15689/ än the höge Apostlar äro.

6. Och ändoch jagh är enfållig i talet 15690; så är jagh doch icke enfållig i förståndet 15691: doch wij äre nogh kände allestädz när eder. 15692

2. At han hade predikat them vthan löön.

7. Eller hafwer jagh syndat/ at jagh hafwer förnedrat migh/ på thet J skullen vphögde warda? Ty jagh hafwer förkunnat eder Evangelium vthan löön. 15693

8. Andra församlingar hafwer jagh beröfwat/ och tagit löön af them 15694/ ther jagh eder medh tiente.

9. Och tå jagh war när eder/ och migh fattades något/ förtungade jagh ingen: ty hwad migh fattades/ vpfylte the bröder som komne woro af Macedonien: och i all ting hölt jagh migh/ at jagh ingom war til tunga15695; och wil ännu så hålla migh.

10. Så wist som Christi sanning är i migh/ så skal thenna berömelse migh icke förtagen 15715 warda 15696 vthi Achaje landzändar.

11. För hwad saak? Therföre at jagh icke älskar eder? Gudh weet thet.

12. Men thet jagh giör/ thet wil jagh ock giöra/ på thet jagh skal förtaga them tilfällen/ som tilfälle sökia til at beröma sigh/ at the äro såsom wij.

13. Ty sådana falske Apostlar/ och bedrägelige arbetare/ taga sigh vppå Christi Apostlars person.

14. Och thet är ock icke vnder: ty ock sielfwer Satan förskapar sigh vthi liusens Ängel.

15. Therföre är icke vnder/ at hans tienare ock så förskapa sigh/ lika som the ther wore rättferdighetenes predikare: hwilkas ände skal warda efter theras gierningar.

Här vrsäktar han åter sin berömelse.

16. Åter säger jagh/ at ingen skal tänckia at jagh är fåwitsk: annars/ tager migh ock an såsom en fåwitsk man/ at jagh ock något litet må beröma migh. 15697

17. Thet jagh nu talar/ thet talar jagh icke såsom i HErranom/ vtan såsom i fåwitskhet/ efter wij äre komne vthi berömelse.

18. Efter nu månge beröma sigh af kötet/ wil ock så jagh beröma migh. 15698

19. Ty J fördragen gierna the fåwitska/ efter J ären sielfwe wise.

20. J fördragen/ om någor giör eder til trälar; om någor eder vpäter/ om någor eder ifrå tager/ om någor förhäfwer sigh öfwer eder/ om någor eder slår i ansichtet.

3. At han war af så godh slächt som the; hade meer arbetat och lidit än the.

21. Thet säger jagh efter smälighet 15716/ såsom wij wore swage wordne 15699. Hwad nu någor vppå dristar/ (jagh talar i fåwitsko) ther på dristar jagh ock.

22. The äro Ebreer/ så är jagh ock 15700: the äro Jsraeliter/ jagh ock: the äro Abrahams sädh/ jagh ock.

23. The äro Christi tienare (jagh talar i fåwitsko) jagh är fast meer 15701: jagh hafwer meer arbetat 15702: jagh hafwer meer hugg fått: jagh hafwer oftare warit fången: ofta warit i dödz nödh.

24. Af Judomen hafwer jagh fem resor fått fyratijo slag/ ett mindre. 15703

25. Tre resor hafwer jagh warit stupad medh rijs 15704: ena reso stenad 15705: tre resor hafwer jagh warit i skepsbrott 15706: natt och dagh hafwer jagh warit i hafsens diup.

26. Jagh hafwer ofta färdas: jagh hafwer warit i fahrlighet i floder; i fahrlighet ibland mördare; i fahrlighet ibland Judarna; i fahrlighet ibland Hedningarna; i fahrlighet i städerna; i fahrlighet i öknene; i fahrlighet på hafwet; i fahrlighet ibland falska bröder. 15707

27. J mödo och arbete; i mycken wako; i hunger och torst; i mycken fasto; i frost och nakenhet. 15708

28. Förvthan thet som eljes påkommer/ nemliga/ at jagh dagliga öfwerlupen warder/ och bär omsorg för alla församlingar. 15709

29. Ho är swag 15717/ och jagh warder icke swag 15710? Ho förargas 15711/ och jagh brinner icke? 15718

30. Efter jagh ju skal beröma migh/ så wil jagh beröma migh af min swaghet. 15712

31. Gudh och wårs HErras JEsu Christi Fader/ hwilkom ware prijs i ewighet/ weet at jagh icke liuger. 15713

32. Landzhöfdingen vthi Damasco på Konung Arete wägna/ förwarade the Damasceners stadh/ och wille gripit migh.

33. Och jagh wardt i en korg genom ett fenster öfwer muren nedersläppt 15714/ och vndslap hans händer.

12. Capitel.

YTterligare berättar han/ at han hade fått stora syner och vppenbarelser af HErranom/ v. 1. Ändoch han intet wille beröma sigh ther af/ vtan hällre af sine swaghet/ v. 5. Besluter så thenna sin förswarelse ther medh/ at han war nödgad til at giöra henne/ och skiuter til them sielfwa/ at han vthi ingen ting war ringare än någon af the höga Apostlar/ antingen i tolamod eller kraftiga gierningar/ v. 11. Vndantagandes thet/ at han intet hade betungat them/ v. 13. Låfwar så at han än tredie resan wille komma til them sammaledes/ v. 14. Allenast han måtte finna them som han önskade/ v. 20.

I. Apostelen berättar/ at han hade warit i then tredie himmelen/ rc.

MJgh är ju icke nyttigt at beröma migh: doch wil jagh nu komma til syner och HErrans vppenbarelser.

2. Jagh känner en man i Christo/ för fiorton åhr/ war han i lekamen/ thet weet jagh icke/ eller vthan lekamen/ weet jagh ock icke; Gudh weet thet. Then samme wardt vpryckt in til tredie himmelen. 15719

3. Then samma mannen känner jagh/ om han i lekamen/ eller vthan lekamen war/ thet weet jagh icke; Gudh weet thet.

4. Han wardt vpryckt til Paradis/ och hörde ovthsäijeliga ord/ hwilka ingen menniskia säija må.

II. Han wille doch intet beröma sigh/ vtan af sin swaghet.

5. THer af wil jagh beröma migh: men af migh sielf wil jagh intet beröma migh/ vtan af mine swaghet. 15720

6. Och om jagh wille beröma migh/ så giorde jagh intet fåwitskliga 15721; ty jagh wille säija sanningen: men jagh hafwer thet likwäl fördrag/ på thet ingen skal högre achta migh än som han seer på migh/ eller hörer af migh.

7. Och på thet at jagh migh icke af the stora vppenbarelser förhäfwa skulle/ wardt migh gifwen en påle 15734 i kötet/ Satans ängel 15722/ then migh kindpusta skulle/ på thet jagh icke skulle förhäfwas öfwermåtton.

8. För hwilka saak jagh bad tre resor HErran/ at han skulle komma ifrå migh.

9. Och han sade til migh: Lät tigh nöija åth mine nådh; ty min kraft är mächtig 15735 i the swaga. Therföre wil jagh alrahälst beröma migh af mine swaghet/ på thet Christi kraft skal boo i migh.

10. Therföre är jagh widh godt modh/ i swaghet/ i förachtelse/ i nödh/ i förföljelse/ i ångest/ för Christi skul:

ty när jagh swag är/ så är jagh starck.

III. Förswarar sluteligen sitt ämbetes förrättande.

11. JAgh är fåwitsk worden medh berömelse: ther til hafwen J nödgat migh: ty jagh skulle warda prisad af eder/ efter thet jagh icke är ringare än någor af the höga Apostlar/ ändoch jagh är intet. 15723

12. Ty ens Apostels tekn 15724 äro ju skedd ibland eder/ medh alt tolamod; medh tekn/ och vnder/ och mächtiga gierningar.

13. Vthi hwad deel hafwen J warit ringare än the andra församlingar? Annat än thet/ at jagh sielf intet hafwer warit eder til tunga 15725: förlåter migh then orätten.

IV. Läfwar sigh än wilja komma til them.

14. SJj/ jagh är redobogen tredie reson 15726 komma til eder/ och wil intet heller betunga eder: ty jagh söker icke edart 15727/ vtan eder: therföre at barnen skola icke draga tilhopa föräldromen/ vtan föräldrarna barnomen.

15. Men jagh wil ganska gierna vthgifwa migh/ och vthgifwen warda för edra siälar 15728 15736; äntå J litet älsken migh 15729/ then doch ganska mycket älskar eder.

16. Men läter nu så wara/ at jagh intet hafwer betungat eder: likwäl/ medan jagh war listig/ hafwer jagh fångat eder medh list.

17. Hafwer jagh beskattat eder medh någrom/ som jagh hafwer sändt til eder?

18. Jagh bad Titum 15730/ och sände medh honom en broder; hafwer ock Titus beskattat eder? Hafwe wij icke wandrat vthi enom anda? Hafwe wij icke wandrat i samma footsporet?

19. Åter/ menen J at wij vrsake oß för eder? Wij tale i Gudz åsyn i Christo: men mine käreste/ alt thetta skeer eder til förbättring. 15731

20. Ty jagh fruchtar/ at tå jagh kommer/ må skee at jagh finner eder icke såsom jagh wil/ och J finnen icke migh som J welen 15732: at ther är i någon måtto trätor/ nijt/ wrede/ kijf/ förtaal/ örnataslan/ vpbläsning/ vproor.

21. At jagh åter kommer/ och min Gudh betrycker migh när eder: och måste sörja 15733 öfwer många som tilförene syndat hafwa/ och icke hafwa giordt boot för theras oreenlighet/ skiörachtighet och otucht/ som the bedrifwit hafwa.

13. Capitel.

YTtermera säger Apostelen/ at tå han komme/ skulle han intet skona the obotfärdiga grofwa syndare ibland them/ v. 1. Förmanar them förthenskul til bättring/ at han icke måtte nödgas bruka then stränghet och macht honom gifwin war/ v. 5. Sidst tröster han them; helsar them/ och önskar them alt godt af Gudi/ v. 11.

I. Apostelen hotar the obotferdiga.

KOmmer jagh tredie gången 15737 til eder/ så skola vthi twå eller tre måns mun 15738 alla saker bestå.

2. Jagh hafwer thet sagt eder tilförene/ och säger eder thet tilförene/ såsom närwarandes/ i then andra reson; och skrifwer thet nu frånwarandes/ them som tilförene syndat hafwa/ och allom them androm: Om jagh åter

kommer/ skal jagh intet skona. 15739

3. Efter J söken at J en gång skolen förnimma honom som i migh talar 15740/ nemliga/ Christum/ hwilken när eder intet swag är/ vtan är mächtig ibland eder.

4. Ty ändoch han wardt korsfäst i swagheten 15741/ så lefwer han likwäl i Gudz kraft 15742: och ändoch wij ock äre swage i honom/ så lefwe wij likwäl 15750 medh honom/ vthi Gudz kraft/ när eder.

II. Förmanar til bättring.

5. FÖrsöker eder sielfwa/ om J ären i trone; bepröfwer eder sielfwa 15743. Eller kännen J eder icke sielfwa/ at JEsus Christus är vthi eder? Vtan så kunde wara/ at J odugelige ären.

6. Men jagh hoppas/ at J wäl skolen känna/ at wij icke odugelige ärom.

7. Och önskar jagh af Gudi/ at J intet ondt gIören; icke på thet wij skulle synas dugelige: vtan at J skolen giöra hwad redeligit är; och wij blifwe tå som wij odugelige worom. 15744 15751

8. Ty wij kunnom intet emot sanningene; vtan medh sanningene.

9. Men wij frögde oß när wij swage äre 15745/ och J mächtige: och thet samma önske wij ock/ nemliga/ edor fulkomlighet.

10. Therföre skrifwer jagh ock thetta frånwarandes/ på thet tå jagh är tilstädes/ icke skal sträng wara 15746/ efter then macht som HErren hafwer migh gifwit til förbättring/ och icke til förderf.

III. Besluter medh helsning/ och en godh önskan.

11. PÅ sidstone/ käre bröder/ frögder eder; warer fulkomne/ tröster eder/ warer eens sinnade 15747/ warer fridsame 15748: så blifwer kärlekens och fridsens Gudh när eder.

12. Helser eder inbyrdes medh en helig kyß 15749: helsa eder all helgon.

13. Wårs HErras JEsu Christi nådh/ och Gudz kärlek/ och then Helga Andas deelachtighet/ ware medh eder allom: Amen. Then andra Epistel til the Corinther: Sänd af Philippis i Macedonien/ medh Tito/ och Luca.

S. Pauli Epistel

Til the Galater.

Förspråket.

Tilfälle til thenna Epistel.

THe Galater woro af S. Paulo dragne til then rätta trona och Evangelium. Men sedan han war ifrå them skild/ kommo falske Apostlar/ som hade warit the rätta Apostlarnas lärjungar/ och wände them om igen: så at the trodde/ at the genom lagsens gierningar måste warda salige; och at the syndade/ om the icke lagsens gierningar höllo/ såsom ock Actor. 15/ några märckelige män i Jerusalem föregåfwo.

Hwad här läres och handlas.

Emot thessa vphöijer S. Paulus sitt ämbete/ och wil intet ringare hållen warda än en annar Apostel. Och berömer sigh/ at hans lära och ämbete allena war af Gudi: på thet han nederslå skulle the falska Apostlarnas

berömelse/ hwilke sigh medh the rätta Apostlars gierningar och namn berömde. Och säger/ at thet är icke rätt/ thet ock en Ängel eller han sielf annorlunda predikade; så mycket mindre/ om Apostlarnas lärjungar/ eller the sielfwe annars lärde.

Cap. 1/ och 2.

Thetta giör han i thet första och andra Capitlet. Och besluter/ at vthan förtienst/ vthan gierningar/ vthan lagh/ allena genom Christum måste hwar och en rättferdig warda.

Cap. 3/ och 4.

Vthi 3/ och 4/ bepröfwar han alt thetta medh Skrifter/ exempel och liknelse; och bewiser/ at lagen mycket meer kommer synd och förbannelse åstadh/ än rättferdighet/ hwilken vthan lagh fulbordad warder/ allenast af nåden/ then oß af Gudi genom Christum låfwad och gifwin är.

Cap. 5/ och 6.

Vthi 5/ och 6/ lärer han kärlekens gierningar som trona följa skola.

1. Capitel.

PAulus helsar först the Galater/ v. 1. Sedan straffar han them/ at the så snart hade låtit sigh förföra ifrå thet rena Evangelio/ som han them predikat hade/ v. 6. Och förbannar them som annorlunda thet predikade än han/ v. 8. Bewisar så/ at thet han hade predikat/ war icke någor menniskio lära: ty han hade thet vndfått af Christo sielf/ v. 11. Och hade predikat thet förr än han talade eller befrågade sigh medh någon af the andra Apostlar/ v. 15.

I. Paulus helsar the Galater.

PAulus Apostel/ icke af menniskior/ icke heller genom menniskio: vtan genom JEsum Christum15752; och Gudh Fader/ som honom vpwäckt hafwer ifrå the döda: 15753

2. Och alle bröder som när migh äro; the församlingar i Galatien:

3. Nådh ware medh eder/ och frijd af Gudh Fader/ och wårom HErra JEsu Christo: 15754

4. Som sigh sielf 15771 för wåra synder gifwit hafwer 15755/ på thet han skulle vthtaga oß ifrå thenna närwarandes onda werld/ efter Gudz och wårs Faders wilja:

5. Hwilkom ware prijs ifrån ewighet til ewighet: Amen.

II. Förvndrar sigh at the så snart hade låtit förföra sigh ifrå hans lära.

6. MJgh förvndrar/ at J så snarliga låten eder afwända ifrå then som eder kallat hafwer vthi Christi nådh/ til ett annat Evangelium!

7. Ändoch intet annat är: vtan at någre äro the eder förwilla 15756/ och wilja förwända Christi Evangelium.

8. Men om ock wij/ eller en Ängel af himmelen annorlunda predikade 15772 Evangelium för eder/ än wij eder predikat hafwe/ han ware förbannad.

9. Såsom wij nu sadom/ så säije wij än en tijd: Om någor wore then eder predikar Evangelium annorlunda än J vndfått hafwen 15757/ han ware förbannad.

10. Predikar jagh nu menniskiom eller Gudi til wilja? Eller söker jagh täckias menniskiom? Hade jagh hår til dags welat täckts menniskiom/ så wore jagh icke Christi tienare. 15758

III. Bewisar at han hade sin lära af Gudi.

11. MEn jagh giör eder witterligit/ käre bröder/ at thet Evangelium som är predikat af migh/ är icke menniskligit. 15759

12. Ty jagh hafwer thet icke fått af menniskio/ icke heller lärdt; vtan genom JEsu Christi vppenbarelse. 15760

13. Ty J hafwen wäl hördt min vmgängelse fordom i Judaskapet/ at jagh öfwermåtton förfölgde Gudz församling 15761/ och förstörde henne:

14. Och wäxte til meer och meer i Judaskapet/ vthöfwer många mina likar i mitt slächte; och hölt migh strängeliga widh fädernas stadgar.

15. Men tå Gudi täcktes/ som migh af mins moders lijf 15762 afskildt hafwer/ och kallat migh 15763 genom sina nådh ther til:

16. At han wille vppenbara sin Son genom migh 15764/ at jagh skulle genom Evangelium förkunna honom ibland Hedningarna 15765; strax föll jagh til/ och befrågade migh intet ther om medh kött och blodh; 15766

17. Och kom icke heller til Jerusalem igen/ til them som woro Apostlar för migh: vtan foor bort i Arabien/ och kom åter til Damascum.

18. Sedan efter try åhr/ kom jagh igen til Jerusalem 15767/ til at see Petrum; och blef när honom i femton dagar.

19. Men af the andra Apostlar såg jagh ingen/ vtan Jacobum HErrans broder. 15768

20. Men thet jagh skrifwer eder/ sij/ Gudh weet 15769 at jagh icke liuger.

21. Ther efter kom jagh in vthi the land Syrien och Cilicien. 15770

22. Men jagh war okänd til ansichtet för the Christeliga församlingar i Judeen.

23. Vtan the hade allenast hördt/ at then som fordom förfölgde oß/ han predikar nu trona/ som han fordom förstörde.

24. Och the prisade Gudh för mina skul.

2. Capitel.

OCh widare säger han/ tå han omsider kom til the förnämsta Apostlar i Jerusalem/ nödgades han intet förandra sin lära i thet ringesta/ v. 1. Eij heller lärde han något af them: vtan tå the förnummo hans kallelse/ och hwad han vthrättat hade/ woro the öfwerens medh honom/ at han så fort skulle predika för Hedningarna/ och the för Judarna/ v. 6. Ja/ thet meer är: tå han såg Petrum/ nästan then förnämsta Apostlen/ icke nogh försichteliga bära sigh åth i några stycker/ straffade han och rättade honom i saken/ v. 11. Kommer så til hufwudstycket thet han wil drifwa/ och säger/ at ingen warder rättfärdig genom lagsens gierningar; vtan genom trona på Christum: thet han medh några skiäl bewiser/ v. 15.

I. Paulus bewiser at hans lära kom öfwerens medh the andra Apostlars.

SEdan/ efter fiorton åhr/ foor jagh åter vp til Jerusalem 15773 medh Barnaba/ och tog Titum ock medh migh.

2. Och foor jagh tijt vp 15774 efter een vppenbarelse/ och befrågade migh medh them om Evangelium/ som jagh förkunnar ibland Hedningarna; besynnerliga medh them/ som för något woro räknade: på thet jagh icke skulle löpa fåfängt 15790/ eller redo lupit hafwa. 15775

3. Men icke wardt heller Titus som medh migh war/ nödgad til at låta omskära sigh 15776/ ändoch han war en Greek.

4. Ty tå några falske bröder sigh medh inträngde/ och medh inkomne woro 15777/ til at bespeija wår frihet/ som wij hafwe i Christo JEsu/ på thet the skulle komma oß i träldom: 15791

5. Wekom wij för them icke een stund til vnderdånighet: på thet Evangelij sanning skulle blifwa beståndandes när eder.

6. Men af them som något räknade woro/ hurudana the fordom warit hade 15792/ thet kommer migh intet widh: Gudh achtar icke menniskiones anseende 15778: men the som något woro räknade/ lärde migh intet.

7. Vtan heller twärt emot; tå the sågo at migh betrodt war Evangelium til förhuden 15779 15793/ lika som Petro til omskärelsen:

8. (Ty then som medh Petro war kraftig til Apostlaämbetet ibland omskärelsen/ then hafwer ock medh migh kraftig warit ibland Hedningarna;) 15780

9. Och förnummo then nådh som migh gifwin war/ räckte Jacobus/ och Cephas/ och Johannes/ hwilke såsom pelare räknade woro/ migh och Barnabe handena/ och förenade sigh medh oß/ så at wij skulle predika ibland Hedningarna/ och the ibland omskärelsen.

10. Allenast at wij skulle tänckia på the fattiga; hwilket jagh ock så hafwer winlagt migh at giöra. 15781

II. Hafwer någon skilachtighet medh Petro.

11. MEn tå Petrus kom til Antiochien/ stod jagh honom vppenbarliga emot: ty klagomål war kommen öfwer honom.

12. Ty förr än några woro komne ifrån Jacobo/ åt han 15794 medh Hedningarna: men tå the kommo/ vndrog han sigh/ och skilde sigh ifrå them; ty han fruchtade them som woro af omskärelsen.

13. Och the andre Judar skrymtade ock medh honom/ så at Barnabas wardt ock bedragen til at skrymta medh them.

14. Men tå jagh såg/ at the icke rätteliga wandrade efter Evangelij sanning/ sade jagh til Petrum vppenbarliga för allom: Medan tu/ som äst en Jude/ lefwer som en Hedning 15782/ och icke som en Jude/ hwarföre twingar 15783 tu tå Hedningarna til at lefwa efter Juda sättet?

15. Ändoch wij af naturen äre Judar/ och icke syndare af Hedningomen: 15784

III. Hufwudstycket/ thet Apostelen drifwer/ medh några bewijs.

16. LJkwäl/ efter wij wete/ at menniskian icke warder rättferdig genom lagsens gierningar/ vtan genom trona på JEsum Christum 15785: så troo wij ock på Christum JEsum/ at wij skole rättferdige warda genom trona på Christum/ och icke af lagsens gierningar: therföre at intet kött 15795 warder

rättferdigat genom lagsens gierningar.

17. Men skulle wij/ som söke warda rättferdige genom Christum/ ock ännu sielfwe finnas wara syndare/ så wore Christus en syndatienare 15796? Bort thet.

18. Ty om jagh bygger thet samma vp igen/ som jagh nederslaget hade/ så giör jagh migh sielf til en öfwerträdare.

19. Men jagh är genom lagh 15797 död ifrå lagen 15786/ på thet jagh skal lefwa Gudi: jagh är korsfäst medh Christo: 15787

20. Men jagh lefwer/ doch icke nu jagh/ vtan Christus lefwer i migh: ty thet jagh nu lefwer i kötet/ thet lefwer jagh i Gudz Sons troo/ then migh älskat hafwer/ och gifwit sigh sielf vth för migh. 15788

21. Jagh bortkastar icke Gudz nådh: **ty om rättferdigheten kommer af lagen/ så är Christus fåfängt död.** 15789

3. Capitel.

THet samma bewisar han här medh flera skiäl; först/ af trones frucht/ at wij genom trona hafwe fått then Helga Anda/ v. 1. Sedan/ af Abrahams exempel/ at han är så blifwen rättferdig/ v. 6. Til thet tredie/ af thet löftet som war gifwit Abraham/ 1. Mos. 12: 3. v. 8. Til thet fierde/ af lagsens egen sentens/ at hon förbannar alla menniskior/ efter the icke hålla henne/ v. 10. Til thet femte/ af Prophetens Habacuc witnesbyrd/ v. 11. Til thet siette/ af Christi ämbete/ at han hafwer förlossat oß ifrå lagen/ v. 13. Til thet siunde/ af tiden när löftet war gifwit; nemliga/ förr än lagen/ och kunde såsom ett testamente icke ogillas genom lagen/ v. 15. Til thet ottonde/ efter thet skänckes/ och icke förtienas/ v. 18. Sedan låter han see hwarföre tå lagen wardt gifwin; nemliga för öfwerträdelsen skul/ at hon skulle wara en tuchtemästare til Christum/ v. 19. Vnder hwilken wij intet meer äre/ sedan Christus kom/ v. 25.

I. Flere bewijs/ at ingen warder rättferdig genom lagen/ vtan genom trona.

OJ oförståndige Galater/ ho hafwer kiust 15798 eder/ at J icke skullen lyda sanningene? Hwilkom JEsus Christus för ögonen målad war/ och nu ibland eder korsfäst är.

2. Thetta wil jagh allenast weta af eder: hafwen J vndfått Andan genom lagsens gierningar/ eller genom trones predikan? 15799

3. Ären J så oförständige? J hafwen begynt i Andanom/ wiljen J nu lychtat i kötet? 15820

4. Hafwen J tå så mycket lidit fåfängt? Om thet eljes fåfängt är.

5. Then som nu gifwer eder Andan/ och giör sådana krafter ibland eder/ giör han thet genom lagsens gierningar/ eller genom trones predikan?

6. Såsom Abraham hafwer trodt Gudi/ och thet är räknat honom til rättferdighet: 15800

7. Så weten J ju nu/ at the som äro af trone/ the äro Abrahams barn. 15801

8. Men Skriften hafwer sedt fram före åth/ at Gudh giör Hedningarna rättferdiga genom trona: therföre förkunnade hon Abrahe: **J tigh skola alle Hedningar wälsignade warda.** 15802

9. Så warda nu the som af trone äro/ wälsignade medh then trogna Abraham.

10. Ty alle the som medh lagsens gierningar omgå/ the äro vnder förbännelse. Ty thet är skrifwit: **Förbannad ware hwar och en/ som icke blifwer widh alt thet som skrifwit är i lagboken/ så at han thet giör.** 15803

11. Men at ingen warder rättferdig för Gudi genom lagen 15804/ är vppenbart: **ty then rättferdige skal lefwa af (sine) troo.** 15805

12. Men lagen är icke af trone: vtan then menniskia som så giör/ hon lefwer ther af. 15806

13. Christus hafwer förlossat oß ifrå lagsens förbannelse/ tå han wardt een förbannelse för oß 15807**; ty thet är skrifwit: Förbannad är hwar och en som hänger på trädh:** 15808

14. På thet Abrahams wälsignelse komma skulle öfwer Hedningarna i Christo JEsu; och wij så vndfå måtte Andans löfte genom trona.

15. Käre bröder/ jagh wil tala efter menniskio sätt: Man förachtar ju icke ene menniskios testamente/ tå thet gillat är 15809; man lägger icke heller något ther til.

16. Nu är ju Abraham och hans sädh löftet tilsagt 15810: han säger icke/ vthi säderna/ såsom i mångom; vtan såsom vthi enom/ **vthi tine sädh/ som är Christus.**

17. Men thet säger jagh: Thet testamentet som tilförene af Gudi fast giordt war på Christum/ warder icke ogillat/ så at löftet skulle om intet warda medh lagen/ hwilken gifwin war fyrahundrat och tretijo ähr ther efter. 15811

18. Ty om arfwet förtientes genom lagen/ så worde thet icke gifwit genom löftet 15812: men Gudh hafwer thet Abraham genom löftet frij skänckt.

II. Hwarföre lagen är gifwin.

19. HWad skal tå lagen 15821? Hon är kommen ther til för öfwerträdelserna skul 15813/ til thes säden skulle komma/ hwilko löftet skedt war/ och är skickat af Änglarna vthi medlarens hand. 15822

20. Men medlaren är icke ens medlare; men Gudh är en.

21. Är tå lagen emot Gudz löften? Bort thet: men om een lagh wore gifwin som kunde lefwande giöra/ så wore rättferdigheten sannerliga af lagen:

22. Men Skriften hafwer alt beslutit vnder synd 15814**/ på thet löftet skulle komma genom JEsu Christi troo/ them som troo.**

23. Men förr än troon kom/ woro wij förwarade vnder lagen/ och beslutne til then troo som vppenbaras skulle.

24. Så hafwer nu lagen warit wår tuchtomästare til Christum 15815: på thet wij skole warda rättferdige af trone.

III. The som troo på Christum/ äro frijade vndan lagen.

25. NU/ sedan troon kommen är/ äre wij icke länger vnder tuchtomästaren:

26. Ty J ären alle Gudz barn 15816 **genom trona på Christum JEsum.**

27. Ty J så månge som döpte ären til Christum/ hafwen eder iklädt Christum. 15817

28. Här är icke Jude/ eller Greek; här är icke tienare eller frij; här är icke man eller qwinna: alle ären J en 15818 i Christo JEsu.

29. Ären J nu Christi/ så ären J ju Abrahams sädh/ och arfwingar efter löftet. 15819

4. Capitel.

THet Apostelen sade i thet förra Capitlet/ at sedan Christus kom/ ärom wij intet meer vnder lagen/ förklarar han här medh een liknelse/ af en arfwinge som är vnder förmyndare/ så länge han är barn: men sedan blifwer han frij/ rc. v. 1. Och wore en dåre om han åter wille gifwa sigh vnder förmyndare/ v. 8. Påminner så the Galater medh hwad wälwiljoghet the vndfingo honom/ tå han först predikade för them/ at the icke heller nu skulle wredgas/ om han sade them sanningen/ v. 13. Kommer så åter igen/ och bewiser thet samma af the twå Abrahams söner/ Jsmaels och Jsaacs historia/ v. 21.

I. Bewisas at the som troo på Christum/ äro frijade vndan lagen.

MEn jagh säger: Så länge arfwingen är barn/ är ingen åthskilnad emellan honom och en tienare; ändoch han är herre öfwer alla ägodelarna:

2. Vtan är vnder förmyndare och förståndare in til then tiden/ som af fadrenom förelagd är.

3. Sammalunda ock wij/ tå wij worom barn/ wore wij twingade vnder vthwärtes stadgar. 15823

4. Men tå tiden 15824 **wardt fulkommen/ sände Gudh sin Son/ föddan af qwinno/ giordan vnder lagen** 15825:

5. På thet han skulle förlossa them som vnder lagen woro/ at wij skullom få barnaskapet. 15826

6. Efter J nu ären söner/ hafwer Gudh sändt sins Sons Anda vthi edor hiertan/ hwilken ropar/ Abba/ käre Fader. 15827

7. Så är här nu icke meer tienare/ vtan son: är han son/ så är han ock Gudz arfwinge genom Christum. 15828

II. Ställer the Galater före theras ostadighet.

8. MEn then tijd J intet känden Gudh/ tienten J them som af naturen icke äro gudar. 15829

9. Men nu medan J Gudh kändt hafwen/ ja mycket meer kände ären af Gudi 15830/ hwij wänden J eder tå om til the swaga 15831 och wedertorftiga stadgar igen/ hwilkom J på nytt tiena wiljen? 15832

10. J hållen 15833 dagar och månader/ högtider och åhrstider.

11. Jagh fruchtar om eder/ at jagh til ewentyrs icke hafwer fåfängt arbetat på eder.

12. Warer såsom jagh är 15847/ efter jagh ock är såsom J. 15848

III. Huru the Galater hade vndfägnat Pauli predikan.

KÄre bröder/ jagh beder eder/ J hafwen migh intet emot giordt:

13. J weten/ at jagh genom kötsens swaghet 15834 i förstone predikade eder Evangelium.

14. Och min frestelse/ som jagh led på kötsens wägna/ hafwen J intet förachtat/ icke heller försmådt: vtan anammaden migh såsom en Gudz Ångel 15835; ja/ såsom Christum JEsum. 15836

15. Huru salige woren J tå? Jagh är edart witne/ at om thet hade mögeligit warit/ haden J edor ögon vthtaget/ och gifwit migh.

16. Är jagh tå nu worden edar owän/ at jagh säger eder sanningen?

17. The nijtälska eder 15849 icke rätteliga 15837/ vtan wilja draga eder ifrå migh/ at J skolen nijtälska them.

18. Så är nu wäl godt nijtälska/ tå thet skeer om thet godt är altid/ och icke allenast tå jagh tilstädes är.

19. Min kära barn/ hwilka jagh på nytt föder 15838 medh ångest/ til thes Christus kommer til stadga vthi eder.

20. Jagh wille wäl/ at jagh nu wore när eder/ och förwandla kunde mina röst: ty jagh weet här näst ingen rådh medh eder.

IV. Skilnad emelian lagen och Evangelium bewisas af Jsmaels och Jsaaes historia.

21. SÄger migh/ J som wiljen wara vnder lagen: hafwen J icke hördt lagen?

22. Ty thet är skrifwit/ **at Abraham hade twå söner; en af tienstaqwinnone** 15839/ **then andra af then frija.** 15840

23. Men then som war af tienstaqwinnone/ han war födda efter kötet: men then af the frijo/ han war född genom löftet. 15841

24. Hwilka ord betyda något: ty thessa äro the tw testamenten; ett af thet berg Sina/ som föder til träldom/ hwilket är Agar:

25. Ty Agar heter i Arabien thet berg Sina/ och sträcker sigh moot Jerusalem/ thet nu är/ och är icke frij medh sinom barnom.

26. Men thet Jerusalem som ofwan til är 15842/ thet är then frija; hon är allas wår moder.

27. Ty thet är skrifwit: **War gladh/ tu ofruchtsama/ tu som intet föder; brist vth och ropa/ tu som icke är hafwandes** 15843: ty then ensamma hafwer flera barn/ än then som man hafwer.

28. Men wij/ käre bröder/ äre löftsens barn efter Jsaac. 15844

29. Men såsom then som tå född war efter kötet/ förfölgde 15845 honom som född war efter Andan: så går thet ock nu.

30. Men hwad säger Skriften? **Drif vth tienstaqwinnona medh hennes son: ty tienstaqwinnones son skal icke blifwa arfwinge medh thens frijos son.** 15846

31. Så äre wij nu/ käre bröder/ icke tienstaqwinnones söner/ vtan thens frijos.

5. Capitel.

EFter nu Christus hafwer frijat oß ifrå lagen/ förmanar Apostelen/ at wij vthi then friheten skole blifwa beftåndige/ och icke låta oß åter fånga vnder lagsens träldom/ v. 1. Straffar them för sitt afträdande/ v. 7.

Råder så/ at wij icke låtom frihetena gifwa kötet tilfälle; vtan älskom hwar annan/ v. 13. Dödom kötsens gierningar/ v. 16. Och beflitom oß om Andans frucht/ v. 22.

I. Paulus förmanar til at behålla then Christeliga friheten.

SÅ blifwer nu ståndande vthi then frihet/ medh hwilko Christus oß frijat hafwer 15850; och läter eder icke på nytt fångas vnder träldomsens ook.

2. Sij/ jagh Paulus säger eder: Om J låten eder omskära 15851/ är eder Christus intet nyttig.

3. Men jagh betygar åter hwarjom och enom som sigh låter omskära/ at han är plichtig 15872 til at hålla hela lagen.

4. J hafwen mist Christum/ J som genom lagen wiljen rättferdige warda/ och J ären falne ifrå nådene.

5. Men wij wänte vthi Andanom/ genom trona/ then rättferdighet som man hoppas skal. 15852

6. Ty i Christo JEsu är intet bewändt/ hwarken omskärelse eller förhud 15853; vtan troon som werckar genom kärleken. 15873

II. Straffar theras affall ifrå trone.

7. J Lupen wäl; ho hafwer hindrat eder 15854/ at J icke skullen troo sanningene?

8. Sådana tilskyndelse är icke af honom som eder kallat hafwer. 15855

9. Litet af suurdeg försyrar hela degen. 15856

10. Jagh förseer migh til eder i HErranom/ at J tagen eder icke annat sinne: men then eder förwillar 15857/ han skal draga sin doom/ eho han är.

11. Om jagh ännu/ käre bröder/ predikar omskärelsen/ hwij lider jagh ännu förföljelse 15874 15858? Så wore korßens förargelse om intet 15875 worden.

12. Gåfwe Gudh at the ock afskorne worde/ som eder bekymra.

III. Räder at döda kötet/ och lefwa efter Andan.

13. MEn/ käre bröder/ J ären kallade til frihet: allenast seer til/ at J icke låten frihetena gifwa kötet tilfälle 15859 15876; vtan genom kärleken tiener then ene them andra. 15860

14. Ty all lagen 15877 warder fulbordad vthi ett ord; thet är: **Älska tin nästa som tigh sielf.** 15861

15. Men om J medh hwar annan bitens 15862 och frätens/ så seer til at J icke ymsom af hwar annan vpätne warden.

16. Men jagh säger: Wandrer i Andanom 15863/ så fulkomnen J icke kötsens begärelse. 15864

17. Ty kötet hafwer begärelse emot Andan/ och Anden emot kötet: the samma äro emot hwart annat/ så at J icke giören hwad J wiljen. 15865

18. Om J regerens af Andanom/ så ären J icke vnder lagen. 15866

19. Men kötsens gierningar 15867 äro vppenbara/ som är hoor/ bolerij/ oreenlighet/ lösachtighet;

20. Afguderij/ truldom/ owänskap/ kijf/ nijt/ wrede/ trätor/ twedrächt/ partij;

21. Afwund/ mord/ dryckenskap/ fråtserij/ och sådant meer: ther jagh eder tilförene af sagt hafwer/ och säger ännu tilförene/ at the som sådana giöra/ skola icke ärfwa Gudz rike. 15868

22. Men Andans frucht 15869 är kärlek/ frögd/ frijd/ långmodighet/ mildhet/ godhet/ troo;

23. Sachtmodighet/ kyskhet: emot sådant är icke lagen.

24. Men the som Christo tilhöra/ korsfästa sitt kött/ samt medh lustar och begärelse. 15870

25. Om wij nu lefwe i Andanom/ så läter oß ock wandra i Andanom. 15871

26. Läter oß icke begära fåfängelig prijs/ til at förtörna och hata hwar annan inbyrdes.

6. Capitel.

APostelen förmanar än til flera dygder/ såsom til tolamod medh them som råka falla i någon synd/ rc. v. 1. Til tacksamhet emot them som predika Gudz ord/ v. 6. Til godachtjghet emot hwar man/ v. 9. Besluter så ther medh/ at han säger them orsakerna/ hwarföre the falske Apostlar drefwo omskärelsen/ v. 11. Men han sökte icke sådant medh sin predikan/ v. 14. Och säger ther hoos/ at i Christo achtas hwarken omskärelse eller förhud/ vtan ett nytt creatur/ v. 15. Och önskar så Gudz nådh öfwer them alla som thenna läran behöllo/ v. 16.

I. Förmaning til tolamod medh them som falla.

KÄre bröder/ om een menniskia råkade falla i någon synd/ J som andelige 15878 ären/ vprätter 15879 honom medh sachtmodigom anda; och se vppå tigh sielf/ at tu icke ock frestad warder.

2. Jnbyrdes drager hwar annars bördo 15880/ och så fulborden J Christi lagh. 15881 15895

3. Therföre/ om någor låter sigh tyckia något wara/ ändoch han intet är/ han bedrager sigh sielf. 15882

4. Men hwar och en bepröfwe sin egen gierning/ och så skal han allenast vthi sigh sielf hafwa berömelse/ och icke vthi androm: 15896

5. Ty hwar och en skal draga sina bördo. 15883

II. Til tacksamhet emot them som lära oß Gudz ord.

6. **THen som vnderwisad warder medh ordom/ han dele alt godt medh honom/ som honom vnderwisar.** 15884

7. Farer icke wille/ Gudh låter intet gäcka sigh: ty hwad menniskian sår/ thet skal hon ock vpskära. 15885

8. Then som sår i sitt kött/ han skal af kötet vpskära förgängelighet: men then som sår i Andanom/ han skal vpskära af Andanom ewinnerligit lijf. 15886

III. Til godachtighet emot hwar man.

9. OCh när wij giöre godt/ lät oß icke ledas 15887 widh: ty wij skole ock i sinom tijd vpskära vthan återwändo.

10. Medan wij nu tijd hafwe/ lät oß giöra godt 15888 emot hwar man; men alramäst emot them som wåre

medbröder äro i trone.

IV. Beslutet/ som korteligen vprepar hwad tilförene lärdt är.

11. SEer huru stort bref jagh eder tilskrifwit hafwer medh min egen hand.

12. The som wilja täckias efter kötet 15897/ the nödga eder til omskärelsen/ allenast förthenskul/ at the icke skola förfölgde warda medh Christi kors. 15889

13. Ty ock the samme/ som låta omskära sigh/ hålla intet lagen: vtan the wilja/ at J skolen låta omskära eder/ på thet the måga beröma sigh af edart kött.

14. Men bort thet/ at jagh af någon ting skulle beröma migh/ vtan af wårs HErras JEsu Christi kors: genom hwilken werlden är migh korsfäst 15898/ och jagh werldene. 15890

15. **Ty i Christo JEsu gäller intet/ hwarken omskärelse eller förhud** 15891/ **vtan ett nytt creatur.** 15892

16. Och alle the som efter thenna reglo 15899 wandra/ öfwer them ware frijd och barmhertighet/ och öfwer Gudz Jsrael. 15893

17. Jngen giöre migh meer bekymmer: ty jagh drager på min krop wårs HErras JEsu tekn. 15894 15900

18. Wårs HErras JEsu Christi nådh ware medh edrom anda/ käre bröder: Amen. **Til the Galater/ sänd af Rom.**

S. Pauli Epistel

Til the Epheser.

Förspråket.

Hwad Paulus lärer i thenna Epistel. Cap. 1/ 2/ 3.

VThi thenna Epistel lärer S. Paulus vthi förstone/ hwad Evangelium är; huru thet allena föresedt är af Gudi i ewighetene/ och genom Christum förtient och vthgånget är: at alle the som ther på troo/ skola warda rättferdige/ frome/ lefwande/ salige/ och frij ifrå lagen/ syndena och döden. Thet giör han i the 3 första capitlen.

Cap. 4.

Ther efter lärer han sky alla biläro och menniskiobud: på thet wij blifwe widh ett hufwud/ wisse/ rättsinnige/ och fulkomlige warde i Christo allena/ i hwilkom wij thet altsamman hafwe/ så at wij vthan honom intet betorfwom. Och thetta giör han i 4 Capitlet.

Cap. 5 och 6.

Ther efter lärer han at öfwa och bewisa trona medh goda gierningar/ och fly syndena/ och strida medh andelig wapn emot diefwulen: medh hwilko wij genom korßet mågom ståndande blifwa i hoppet.

1. Capitel.

PAulus helsar först the Epheser/ v. 1. Sedan tackar han Gudh som hafwer kallat honom och andra til sin

kundskap och nådh genom JEsum Christum: såsom han them i Christo för werldenes begynnelse/ til thenna sin nådz lof vthwaldt hade/ v. 3. Genom hwilken ock the (nemliga the Epheser) woro komne til samma kundskap/ v. 13. Therföre han ock tackar Gudh/ och beder at han them än widare ther vthi vplysa wille/ v. 15. At the måtte förstå Gudz godhet och kraft/ v. 18. Som thenna sin Son Christum hade vpwäckt/ och satt til en HErra öfwer alt thet som nämnas kan i thenna och then tilkommande werlden/ v. 20.

I. Paulus helsar the Epheser.

PAulus/ JEsu Christi Apostel/ genom Gudz wilja: them heligom 15901 som vthi Epheso äro/ och trognom i JEsu Christo.

2. Nådh ware medh eder/ och frijd af Gudi wårom Fader/ och HErranom JEsu Christo. 15902

II. Tackar Gudh som honom och andra hafwer kallat til sin nådh; och ibland them the Epheser.

3. WÄlsignad 15903 ware Gudh och wårs HErras JEsu Christi Fader/ then oß wälsignat hafwer medh all andelig wälsignelse/ i the himmelska ting/ genom Christum.

4. Såsom han oß vthwaldt 15904 hafwer i honom 15927/ förr än werldenes grund lagder war/ at wij skole wara helige och ostraffelige 15905 för honom vthi kärleken.

5. Och hafwer taget oß sigh sielfwom til barn 15906/ genom JEsum Christum/ efter sins wiljas goda behagh:

6. Sina härliga nådh til lof/ genom hwilka han hafwer oß täcka giordt vthi honom som kärkommen är. 15907

7. J hwilkom wij hafwom förloßning genom hans blodh 15908/ syndernas förlåtelse/ efter hans nådz rikedomar. 15909

8. Af hwilka han oß rundeliga deelachtiga giordt hafwer/ vthi all wijsdom och klokhet.

9. Och hafwer oß låtit få weta sins wiljas hemlighet 15910/ efter sitt goda behagh 15911/ och hafwer thet framhaft igenom honom: 15912

10. At thet skulle predikat warda/ tå tiden 15913 fulkomnad war: på thet all ting skulle sammanfattat 15928 warda i Christo/ både thet i himmelen och på jordene är genom then samma. 15914

11. Genom hwilken wij ock komne äre til arfwedelen 15915/ beskärde efter hans vpsåt/ som all ting werckar 15929 efter sin egen wiljas rådh:

12. At wij skole wara hans härlighet til lof/ wij som tilförene hoppadoms på Christum.

13. Genom hwilken ock J hördt hafwen sanningenes ord/ som är edor salighets Evangelium: vthi hwilkom J ock/ sedan J trodden/ ären bestglade wordne medh löftsens Helga Anda: 15916

14. Hwilken wårt arfs pant 15917 är/ til wår förloßning 15918: at wij skulle warda hans egendom 15919/ hans härlighet til prijs.

III. Beder/ at han them än meer ther i vplysa wille;

15. THerföre ock jagh/ efter jagh hördt hafwer af then troo som i eder är til HErran JEsum/ och edar kärlek til all helgon:

16. Wänder jagh icke åter at tacka Gudh för eder/ altid tänckiandes på eder i mina böner: 15920

17. At wårs HErras JEsu Christi Gudh/ härlighetenes Fader/ wille gifwa eder wijsdomsens och

vppenbarelsens Anda til sin kundskap.

At the mätte förstå Gudz godhet och kraft;

18. Och vplysa edars förståndz ögon: at J förstå kunnen hwad hopp han hafwer kallat eder vthi/ och huru rijk hans arfs härlighet är vthi helgonen:

19. Och huru öfwerswinnerliga stoor hans kraft är til oß/ som troom efter hans mächtiga starckhets werckan: 15921

Som hafwer vpwäckt Christum/ och satt honom til en HErra.

20. Hwilka han werckade i Christo/ tå han vpwäckte honom ifrå the döda 15922/ och satte honom på sin högra hand 15930 i himmelen: 15923

21. Öfwer all Förstadöme/ wälde/ macht/ herradöme/ och alt thet som nämnas kan 15924/ icke alnast i thenna werldene/ vtan ock i then tilkommande.

22. Och hafwer all ting lagt vnder hans fötter 15925**/ och hafwer satt honom församlingene til ett hufwud** 15926 **öfwer all ting:** 15931

23. Hwilken är hans krop/ och hans vpfyllelse/ som alt i allom vpfyller. 15932

2. Capitel.

GUdh hafwer ock them/ tå the woro döde i syndene/ och af naturen wredenes barn/ så wäl som andre/ v. 1. Samt medh Christo giordt lefwande/ och insatt i thet himmelska wäsendet/ v. 4. Och thet af nådh/ och icke efter någon förtienst/ v. 8. Ther af Apostelen sedan förmanar them/ at the skulle tänckia på hwad eländighet the förr hade warit vthi/ v. 11. Och hwad härlighet the nu wore tilkomne: nemliga the woro ett wordne medh Gudz folck/ och hade bekommit frijd/ och frij tilgång hoos honom/ såsom hans eget huusfolck/ v. 13.

I. Gudh hafwer giordt them lefwande ifrå theras synder/ rc.

OCh eder ock så/ tå J döde woren genom öfwerträdelser och synder: 15958 15933

2. Ther J vthi fordom wandraden/ efter thenna werldenes lopp/ efter then förstan 15934 som macht hafwer i wädret/ nemliga/ efter then andan som nu werckar vthi otrones barn: 15935

3. Jbland hwilka wij ock alle fordom wandrat hafwe/ vthi wårt kötz begärelser/ och giordom hwad kötet och sinnet lyßte; **och worom af naturen wredsens barn/ såsom ock the andre.**

4. Men Gudh som är rijk 15936 i barmhertigheten/ för sin stora kärlek skul/ ther han oß medh älskat hafwer;

5. Then tijd wij ännu döde worom i synderna 15958 15937/ hafwer han oß/ samt medh Christo giordt lefwande 15938: (genom nådena ären J frälste)

6. Och hafwer samt medh honom vpwäckt oß/ och samt medh honom satt oß i thet himmelska wäsendet i Christo JEsu.

7. På thet han i tilkommande tijd bewisa skulle sine nådz öfwerswinnerliga rikedom/ genom sina mildhet öfwer oß/ i Christo JEsu.

8. Ty af nådene 15939 **ären J frälste/ genom trona; och thet icke af eder/ Gudz gåfwa är thet:**

9. Jcke af gierningar/ på thet ingen skal beröma sigh. 15940

10. Ty wij äre hans werck 15941/ skapade i Christo JEsu til goda gierningar/ til hwilka Gudh oß tilförene beredt hafwer 15942/ at wij vthi them wandra skole.

II. Beder them så betänckia/ hwad the förr hade warit/ och the nu woro.

11. THerföre/ täncker ther på/ at J som fordom efter kötet hafwen warit Hedningar 15943/ och worden kallade förhud/ af them som kallas omskärelse efter kötet/ then medh handene skeer:

12. At J på then tijd woren vthan Christo/ främmande/ och vthan Jsraels borgareskap 15944/ och främmande ifrå löftsens testament/ intet hopp hafwande/ och woren vthan Gudh i werldene.

13. Men nu/ J som i Christo JEsu ären/ och fordom fierran woren/ ären nu när wordne/ genom Christi blodh.

14. Ty han är wår frijd/ then af bådom 15959 hafwer giordt ett 15945: och hafwer nederbrutit medelbalken/ i thet/ at han igenom sitt kött borttog owänskapen. 15946

15. Nemliga/ lagen 15960 som i budordom stod 15947; på thet han skulle af twåm skapa ena nya 15948 menniskio i sigh sielfwom/ och frijd giöra:

16. Och at han skulle försona them båda medh Gudi vthi en krop/ genom korßet: och hafwer dödat owänskapen genom sigh sielf. 15949

17. Och är kommen/ och hafwer igenom Evangelium bådat eder frijd/ J som fierran woren; så ock them som när woro. 15950

18. Ty genom honom hafwe wij både tilgång 15951 vthi en Anda til Fadren.

19. Så ären J icke nu mera gäster och främmande: vtan helga manna medborgare/ och Gudz huusfolck; 15952

20. Vpbygde 15953 på Apostlarnas och Propheternas grund 15954/ ther JEsus Christus öfwerste hörnestenen 15955 är:

21. På hwilken hela byggningen tilhopa fogad/ wäxer til ett heligt tempel 15956 i HErranom.

22. På hwilkom ock J medh vpbygde warden/ Gudi til ett heman 15957/ genom Andan.

3. Capitel.

APostelen berättar sigh wara fången therföre/ at han thetta predikade/ v. 1. Han/ hwilkom thet ämbetet war af Gudi befalt/ at han thetta predißa skulle: nemliga/ then länge fördolda och nu vppenbarada hemligheten/ at Hedningarna skulle ock wara deelachtige af then nådh som låfwad war i Christo JEsu/ rc. v. 2. Ther af förmanar han them/ at the icke skulle vpgifwas för hans lidande skul/ v. 13. Och beder åter/ at Gudh wille styrckia och förmera them vthi thenna troon/ och kundskapen/ samt alla andeliga gåfwor/ v. 14. Besluter så medh een tacksäijelse til Gudh/ v. 20.

I. Apostelen säger/ at han för thenna sin predikan och theras skul war fängen.

FÖr thenna saak skul/ är jagh Paulus Christi JEsu fånge 15961 för eder/ Hedningar:

2. Om J eljes hördt hafwen om Gudz nådz ämbete 15962/ som migh gifwit är til eder;

3. At thenna hemlighet 15963 är migh genom vppenbarelse 15964 förkunnad/ såsom jagh tilförene medh fåå ord skref.

4. Af hwilko/ om J thet läsen/ J mågen märckia mitt förstånd i Christi hemlighet:

5. Hwilket icke kunnigt giordt är i förtiden menniskiors barnom/ såsom thet nu vppenbarat är hans heliga Apostlar och Propheter genom Andan: 15965

6. Nemliga/ at Hedningarna skola wara medarfwingar/ och samma lekamens och hans löftes deelachtige 15966 i Christo/ genom Evangelium:

7. Hwilkets tienare jagh worden är/ efter then gåfwo af Gudz nådh som migh gifwin är 15967/ efter hans krafts werckning.

8. Migh/ som är then alraringaste 15968 ibland all helgon/ är thenna nådh gifwin 15969/ at jagh skal ibland Hedningarna förkunna the obegrundeliga Christi rikedomar;

9. Och i liuset frambära 15970 för hwar man/ hurudana deelachtighet är i then hemlighet 15971/ som här til dags i werldene hafwer fördold warit i Gudi/ then all ting skapat hafwer genom JEsum Christum. 15972

10. På thet nu skulle kunnigt warda förstadömen 15978 och herradömen i himmelen/ på församlingene/ Gudz margfalleliga wijshet;

11. Efter then försyn af werldenes begynnelse/ hwilka han bewijst hafwer i Christo JEsu wårom HErra:

12. Genom hwilken wij hafwe dristighet och tilgång 15973 medh all förtröstntng/ genom trona på honom.

II. Förmanar them at the therföre icke vpgifwas, och beder Gudh styrckia them medh sin Anda.

13. THerföre beder jagh/ at J icke vpgifwens för mina bedröfwelser skul/ som jagh lider för eder/ hwilka äro eder til prijs. 15974

14. Förthenskul böijer jagh min knää til wårs HErras JEsu Christi Fader;

15. Then ther rätte Fadren är öfwer alt thet Fader heter i himmelen och på jordene:

16. At han wille gifwa eder kraft/ efter sine härlighets rikedomar/ at J starcke 15975 warden genom hans Anda/ til then inwärtes menniskian: 15976

17. At Christus må boo genom trona i edor hierta; stadeliga rotade och grundade i kärlekenom: 15977

18. At J mågen begripa medh all helgon/ hwad bredden 15979/ och längden/ och diupet/ och högden är:

19. Och ther medh känna Christi kärlek/ then all kundskap öfwergår 15980: på thet J mågen vpfylte warda medh allahanda Gudz fulhet. 15981

20. Men honom som rikeliga förmår giöra/ öfwer alt thet wij bediom/ eller tänckiom/ efter then kraft som werckar i oß;

21. Honom ware ähra i församlingen/ genom Christum JEsum/ i allan tijd/ ifrån ewighet til ewighet: Amen.

4. Capitel.

HÄr af förmanar Apostelen them än yttermera; först/ at the efter thenna kallelsen tilbörligen wandra skulle:

i synnerhet/ at the genom ödmiukhet/ sachtmodighet/ och tolamod skulle beflita sigh om een Christelig enighet/ v. 1. Ty therföre war Christus vpfaren til himla/ och hade gifwit menniskiomen äthskilliga gåfwor och ämbeter/ at the skulle ther medh tiena hwar annan til hans krops vpbyggelse/ v. 7. Ther hoos/ at the skulle taga sigh wahra för thet förra Hedniska lefwernet/ och föra ett nytt lefwerne i Christo JEsu/ v. 17.

I. Förmaning til ett Christeligit lefwerne; synnerliga til enighet.

SÅ förmanar jagh nu eder/ jagh fången 15982 i HErranom/ at J wandren såsom tilbörligit är/ i then kallelse 16017 ther J vthi kallade ären; 15983

2. Medh alla ödmiukhet/ och sachtmodighet: medh tolamod/ vndragandes then ene them andra i kärlekenom: 15984

3. Winläggiandes eder at hålla Andans eenhet/ genom fridsens band.

4. En krop 15985/ och en Ande 15986/ såsom J ock kallade ären vthi ett edars kallelses hopp:

5. En HErre 15987/ een troo/ ett doop/ en Gudh/ och allas wåra Fader; 15988

6. Hwilken är öfwer eder alla/ genom eder alla/ och i eder alla.

II. Gudh gifwer åthskilliga gåfwor i sin församling.

7. MEn hwarjom och enom af oß är gifwen nådh/ efter Christi gåfwos mått. 15989

8. Therföre säger han: **Han är vpstigen i högden/ och hafwer fördt fängelset** 16018 **fånget** 15990**/ och hafwer gifwit menniskiomen gåfwor.**

9. Men thet han vpfaren 15991 är/ hwad är thet annat än han foor först här nedh/ vthi the nedersta jordenes rum?

10. Then ther nederfor/ han är ock then ther vpfor öfwer alla himlar 15992/ på thet han skulle all ting vpfylla. 16019

11. Han hafwer ock somliga satt til Apostlar/ somliga til Propheter/ somliga til Evangelister 15993/ somliga til Herdar/ och Lärare: 15994

12. At the helige skola skickelige 16020 wara/ til ämbetsens werck/ genom hwilket Christi lekamen 15995 må vpbygd warda:

13. Til thes at wij alle kommom til ena troo/ och Gudz Sons kundskap/ och wardom en fulkommen man/ then ther är vthi Christi fulbordiga ålders mått.

14. På thet wij icke meer skolom wara barn 15996/ och låta oß beweka och omföras af allahanda lärdoms wäder 15997/ genom menniskiors skalckhet 16021 och illfundighet/ medh hwilka the falla til/ at the måga bedraga oß.

15. Men warom rättsinnige i kärlekenom/ och wäxom til i all stycke i honom som hufwudet 15998 är/ Christus:

16. Af hwilkom hele kroppen tilhopa foges/ och en lem hänger in til then andra genom all ledamöten 15999/ ther then ene tienar them andra/ efter thet werck som hwar lem hafwer i sitt mått/ och giör at kroppen wäxer sigh sielf til förbättring/ genom kärleken.

III. Förmaning ifrån ett Hedniskt lefwerne och åthskilliga odygder.

17. SÅ säger jagh nu/ och betygar thet i HErranom/ at J icke meer wandren/ såsom the andra Hedningar wandra/ i theras sinnes fåfängelighet:

18. Hwilkas förstånd förmörkrat är/ och the bortkomne ifrå thet lijf/ som af Gudi är/ genom then fåwitsko som i them är/ och genom theras hiertas blindhet. 16000

19. Hwilke/ sedan the wordo förstockade/ gåfwo the sigh sielfwa vthi otucht 16001/ til at bedrifwa all oreenlighet/ samt medh girighet.

20. Men J hafwen icke så lärdt Christum:

21. Om J annars honom hördt hafwen/ och vthi honom lärde ären/ huru ett rättsinnigt wäsende är i JEsu.

22. Så lägger nu bort ifrån eder then gamla menniskian/ ther J förra medh vmgingen/ hwilken genom lusta i wilfarelse sigh förderfwar: 16002

23. Och förnyer eder i edar sinnes Anda; 16003

24. Och ikläder eder then nya menniskiona/ then efter Gudh skapad är/ i sanskylliga rättferdighet och helighet. 16004

25. Therföre/ lägger bort lögnen/ och taler sanningen 16005/ hwar och en medh sin nästa; efter wij ärom inbyrdes lemmar. 16006

26. Wredgens/ och synder icke 16007: läter icke solena gå nedh öfwer edra wrede.

27. Gifwer ock icke lastarenom rum. 16008

28. Then ther stolet hafwer/ han stiele icke meer: vtan hällre arbete 16009 medh sina händer thet godt är; på thet han något skal hafwa dela medh then som nödtorftig är.

29. Jntet ohöfwiskt 16010 taal gånge vthaf edar mun; vtan thet nyttigt 16011 är til förbättring/ ther thet behöfwes: at thet må them som thet höra til tacka wara.

30. Och bedröfwer icke Gudz Helga Anda 16012/ ther J medh besiglade 16013 ären til förloßningenes dagh. 16014

31. All bitterhet/ och grymhet/ och wrede/ och roop/ och hädelse ware långt ifrån eder/ samt medh alla ondsko.

32. Men warer inbyrdes til hwar annan wänlige/ godhiertige 16015; och förlåter then ene them andra/ såsom ock Gudh genom Christum hafwer förlåtet eder. 16016

5. Capitel.

APostelen förmanar them än; först i gemeen/ til ett Christeligit lefwerne; och widh namn/ til några dygder/ och ifrå några laster och odygder/ v. 1. Sedan i synnerhet ächta folck/ huru the skola förhålla sigh emot hwar andra/ vthaf Christi och hans församlings exempel/ v. 22.

I. Förmaning i gemeen/ til ett Christeligit lefwerne.

SÅ warer nu Gudz efterföljare/ såsom älskelig barn. 16022

2. Och wandrer i kårlekenom/ såsom ock Christus hafwer älskat oß 16023/ och vthgifwit sigh sielf för oß til gåfwo och offer 16024/ Gudi til een söt lucht.

3. Bolerij och all slemhet/ eller girighet/ läter ibland eder icke ens nämnda 16025 warda/ såsom helgon tilhörer:

4. Och slem ord/ eller gäckerij/ eller skämt/ som icke höfwes 16026: vtan hällre tacksäijelse.

5. Ty J skolen weta/ at ingen bolare/ eller oreen/ eller giriger/ hwilken är en afgudadyrkare 16027/ hafwer arfwedeel vthi Christi och Gudz rike. 16028

6. Läter eder ingen förföra 16029 medh fåfäng ord: ty för sådana plägar Gudz wrede komma öfwer otrones barn. 16030

7. Therföre warer icke theras stalbröder.

8. Ty J woren fordom mörker 16055; men nu ären J lius i HErranom 16031: wandrer såsom liusens barn: 16032

9. Ty Andans frucht 16033 är vthi all godhet/ och rättferdighet/ och sanning:

10. Och pröfwer hwad HErranom täckt är. 16034

11. Och hafwer ingen deelachtighet 16035 medh the onyttiga mörksens werck 16036; vtan straffer them hällre.

12. Ty hwad hemliga af them skeer/ thet är ock skämligit at säija.

13. Men alt thetta warder vppenbart/ när thet af liuset 16056 straffat warder: ty alt thet vppenbart warder/ thet är lius. 16037

14. Therföre säger han: **Waka vp/ tu som sofwer** 16038**; och statt vp** 16039 **ifrå the döda** 16040/ **så warder Christus tigh vplysandes.**

15. Så seer nu til huru J wandren wijsliga 16041; icke som the owise/ vtan som wise.

16. Och skicker eder efter tiden 16057: ty tiden är ond. 16058

17. Therföre/ warer icke oförständige/ vtan förståndige hwad HErrans wilje är. 16042

18. Och dricker eder icke druckna af wijn 16043/ af hwilko ett oskickeligit 16059 wäsende kommer: vtan vpfyllens af them Helga Anda;

19. Talandes emellan eder i psalmer/ och lofsånger/ och andeliga wisor: siungandes och spelandes HErranom vthi edor hierta: 16044

20. Altid tacksäijandes Gudi och Fadrenom för hwar man/ vthi wårs HErras JEsu Christi namn. 16045

21. Ymsom vnderdänige then ene them andra 16046 i Gudz räddhoga.

II. Förmaning i synnerhet til ächta folck.

22. HUstrurna ware sina män vnderdåniga 16047/ såsom HErranom.

23. Ty mannen är hustrunes hufwud: såsom ock Christus är församlingenes hufwud 16048; och han är ock

sins krops hälsa.

24. Såsom nu församlingen är vnderdånig Christo/ så skola ock hustrurna vthi all ting wara sina män vnderdåniga.

25. J män/ älsker edra hustrur 16049/ såsom ock Christus älskade församlingen/ och hafwer vthgifwit sigh sielf för henne: 16050

26. På thet han henne helga skulle/ och hafwer giordt henne rena i watnsens badh/ genom ordet: 16051

27. På thet han skulle beställa sigh sielf ena församling then härlig är/ then ingen fläck eller skrynckio hafwer 16052/ eller annat sådant: vtan at hon skulle wara helig och ostraffelig.

28. Så skola ock männerna älska sina hustrur/ såsom sina egna kroppar. Then sina hustru älskar/ han älskar sigh sielf.

29. Ty ingen hafwer någon tijd hatat sitt egit kött: vtan hällre föder och fordrar thet; såsom ock HErren församlingen:

30. Ty wij äre ledamöter af hans krop 16053/ af hans kött/ och af hans benom.

31. Förthenskul skal menniskian öfwergifwa sin fader och moder/ och blifwa widh sin hustru; och af twäm warder ett kött. 16054

32. Thenna hemlighet 16060 är stoor: men jagh talar om Christo och församlingen.

33. Doch ock J/ hwar i sin stadh/ älske sina hustru/ såsom sigh sielf: men hustrun hafwe mannen i wyrdning.

6. Capitel.

AN lärer och förmanar han i synnerhet/ huru barn skola förhålla sigh emot theras föräldrar; och föräldrarna emot barnen/ v. 1. Jtem/ huru tienare skola ställa sigh emot sina herrar; och herrarna emot theras tienare/ v. 5. Sedan i gemeen/ huru hwar och en medh then andeliga rustningen skal vthtyga sigh emot diefwulen och hans anlop/ v. 10. Sidst/ begärar han theras förbön til Gudh/ at han frimodeliga måtte predika Christi Evangelium/ v. 18. Säger sigh hafwa sändt Tychicum/ at kundgiöra them om sin lägenhet/ v. 21. Och biuder them ther medh fara wäl/ v. 23.

I. Förmaning til barn/ och föräldrar.

JBarn/ warer hörige edra föräldrar i HErranom: ty thet är rättwist. 16061

2. Hedra tin fader och moder 16062/ hwilket är thet första budh/ som löfte medh sigh hafwer:

3. På thet tigh skal wäl gå/ och tu må blifwa långlifwad på jordene.

4. J fäder/ reter 16063 icke edor barn til wrede; vtan vpföder them i tucht/ och HErrans förmaning. 16064

II. Förmaning til tienare/ och herrar.

5. JTienare/ warer hörige edrom lekamligom herrom 16065/ medh räddhoga och bäfwan/ i edor hiertas enfallighet/ såsom Christo.

6. Jcke tienande allena för ögonen/ såsom menniskiom til wilja: vtan/ såsom Christi tienare/ giörande thet Gudh wil vthaf hiertat.

7. Medh wälwiljoghet läter eder tyckia/ at J tienen HErranom/ och icke menniskiom:

8. Wetande/ at hwad godt hwar och en giör/ thet skal han igen få af HErranom 16066/ ehwad han är tienare/ eller frij.

9. Och J herrar/ giörer ock thet samma emot them/ och öfwergifwer trugh: wetande/ at ock edar HErre är i himmelen/ och för honom är intet anseende til personen. 16067

III. Til hwar och en/ at rusta sigh moot diefwulen medh Gudz harnesk.

10. PÅ thet sidsta/ käre bröder/ warer starcke i HErranom/ och i hans starckhets macht.

11. Jkläder eder alt Gudz harnesk 16068/ på thet J mågen stå emot diefwulsens listiga anlop.

12. Ty wij hafwom icke strijd emot kött och blodh: vtan emot förstar och wäldiga/ nemliga/ emot werldenes herrar/ the som regera i thenna werldenes mörker 16069/ emot the onda andar vnder himmelen.

13. Therföre/ tager på eder alt Gudz harnesk 16070; at J mågen emotstå i then onda dagen/ och all ting wäl vthrätta/ och beståndande blifwa.

14. Så står nu omgiordade kring om edra länder medh sanningene 16071/ och ikläddde rättferdighetenes kräfweto;

15. Och fötterna skodde/ at J mågen redo wara til fridsens Evangelium. 16080

16. Men öfwer all ting/ tager trones sköld/ medh hwilkom J kunnen vthsläckia all hins ondas glödande skott.

17. Och tager på eder salighetenes hielm 16072/ och Andans swärd 16073/ som är Gudz ord.

IV. Förmaning til böner och förböner/ för sigh och all helgon.

18. JAll böön och åkallan/ altid bediande i Andanom; och waker ther til/ medh all idkelighet/ och böön för all helgon; 16074

19. Och för migh/ at migh måtte gifwit warda tala dristeliga medh öpen mun 16075/ at jagh måtte kunnoga giöra Evangelij hemlighet:

20. Hwilkes bodskap 16076 jagh är i thenna kädion 16077; på thet jagh ther vthi må frij tala/ som migh bör tala.

V. Sluter medh berättelse om sitt tilstånd/ samt helsning.

21. MEn på thet J mågen ock weta huru medh oß tilstår/ och hwad jagh giör/ skal Tychicus 16078 min älskelige broder/ och trogne tienare i HErranom/ eder vnderwisa.

22. Hwilken jagh therföre sände til eder 16079/ at J skolen få weta/ huru medh migh tilstår; och at han skulle trösta edor hierta.

23. Frijd ware bröderna/ och kärlek medh trone/ af Gudh Fader/ och HErranom JEsu Christo.

24. Nådh ware medh allom som wår HErra JEsum Christum rättsinneliga kär hafwa: Amen. **Sänd af Rom til the Epheser/ medh Tychico.**

S. Pauli Epistel

Til the Philipper.

Förspråket.

Hwad thenne Epistel innehåller.
Cap. 1/ och 2.

JThenna Epistel prisar S. Paulus the Philipper/ och förmanar them/ at the skola blifwa och wandra i een rätt troo/ och wäxa til i kärlekenom. Så/ efter the falske Apostlar och wercklärare giöra altid trone skada/ warnar han them för sådana; och bär them före mångahanda Predikare/ somliga goda/ och somliga onda; theslikes ock sigh sielfwan medh sina lärjungar Timotheo och Epaphrodito. Thetta giör han i thet 1/ och 2 Capitlet.

Cap. 3.

J thet 3/ bortkaftar han then trolösa och menniskliga rättferdighetena/ hwilken af the falska Apostlar lärd och hållen warder: och sätter sigh sielf för ett exempel/ at han i sådana rättferdighet härliga lefwat hade; och håller doch nu intet ther af/ för Christi rättferdighet skul/ then han fick medh trone.

Cap. 4.

J thet 4/ förmanar han them til frijd och godh vthwärtes omgängelse medh hwar annan; och tackar them för theras skänck/ som the honom sändt hade.

1. Capitel.

NÄst sin wanliga helsning/ v. 1. Tackar Apostelen Gudh för the Philipper/ at the woro deelachtige wordne i Christi Evangelio; och beder/ at han them än widare ther vthi vplysa och stadfästa wille/ v. 3. Sedan berättar han/ huruledes Evangelium genom hans fängelse meer och meer fick framgång/ v. 12. Och säger sigh wara beredd til at döö therföre: doch för theras bästa wille han än någon tijd lefwa/ v. 22. Begynner så förmana them/ at the skulle wandra wärdeliga Evangelio/ och beflita sigh at the samdrächtige och stadige ther vthi blifwa måtte/ v. 27.

I. Paulus helsar the Philipper.

PAulus och Timotheus JEsu Christi tienare: allom heligom 16081 i Christo JEsu/ som äro i Philippis/ samt medh Biskopar/ och tienare.

2. Nådh ware medh eder/ och frijd af Gudi wårom Fader/ och HErranom JEsu Christo. 16082

II. Tackar Gudh/ at the woro komne til Evangelij kundskap

3. JAgh tackar min Gudh så ofta jagh täncker på eder: 16083

4. Hwilket jagh altid giör i alla mina böner för eder alla/ och giör samma böön medh glädie: 16084

5. At J ären deelachtige wordne i Evangelio/ ifrå första dagen in til nu.

6. Och förseer migh thet samma/ at then vthi eder ett godt werck 16085 begynt hafwer/ han skal thet ock fulborda in til JEsu Christi dagh.

7. Såsom migh rätt är/ at jagh then meningen hafwer om eder alla: therföre/ at jagh i minom boijom 16086/ i hwilkom jagh förswarar och stadfäster Evangelium/ hafwer eder i mitt hierta/ såsom the ther alle medh migh deelachtige ären i nådene.

8. Ty Gudh är mitt witne/ huru jagh åstundar eder alla af hiertans grund i JEsu Christo: 16087

9. Och beder/ at edar kärlek ju meer och meer må rijk warda i all kundskap/ och i alt förstånd:

10. At J mågen bepröfwa hwad bäst är 16088: på thet J mågen wara rene 16089/ och ingom til förargelse in til Christi dagh;

11. Vpfylte medh rättferdighetenes frucht 16090/ hwilken genom JEsum Christum kommer/ til Gudz prijs och lof. 16091

III. Berättar them om Evangelij framgång af sitt fängelse.

12. JAgh wil at J weta skolen/ käre bröder/ at thet medh migh skedt är/ thet är meer kommet Evangelio til framgång:

13. Så at mina boijor äro vppenbara wordna i Christo/ öfwer hela Rådhuset/ och när alla andra.

14. Och at månge bröder i HErranom/ styrckte 16092 af minom boijom/ äro thes dristigare wordne/ til at tala ordet vthan räddhoga.

15. Somlige predika ock Christum för afwund och träto skul; och somlige vthi een godh mening.

16. Hine predika Christum af kijf/ och icke reenliga; menandes ther medh föröka bedröfwelsen 16101 til min fängelse:

17. Men thesse af kärlek; wetandes at jagh här ligger til Evangelij förswarelse.

18. Hwad äret tå? At ju Christus förkunnad warder/ i hwad måtto thet skee kan/ antingen af tilfälle/ eller sanskylleliga: ther af frögdar jagh migh/ och jemwäl frögda wil.

19. Ty jagh weet/ at thet kommer migh til salighet/ genom edra böön 16093/ och JEsu Christi Andas tilhielp.

20. Såsom jagh wisserliga wänter och förhoppas/ at jagh vthi ingen ting skal til blygd komma; vtan medh all frihet/ såsom altid/ så ock nu måtte Christus afhållen warda i minom lekamen/ ehwad thet är genom lijf/ eller genom dödh.

21. Ty Christus är mitt lijf/ och döden är min winning.

22. Men efter thet at lefwa i kötet 16094/ tienar meer til at giöra frucht/ så weet jagh icke hwilket jagh vthwälja skal:

23. Ty både delarna liggia migh hårdt vppå. Jagh åstundar skiljas hädan/ och wara när Christo 16095: hwilket ock mycket bättre wore:

24. Men thet är meer nödtorftigt blifwa i kötet för edra skul.

25. Och weet jagh wisserliga/ at jagh skal blifwa/ och medh eder allom wara 16096/ eder til godo/ och til trones frögd:

26. På thet J mågen storliga beröma eder af migh 16097 i Christo JEsu/ genom min igenkommelse til eder.

IV. Förmanar them til enighet och stadighet.

27. ALenast/ wandrer såsom Christi Evangelio wärdt är 16098: at hwad jagh heller kommer och får eder see/ eller fråwarandes får höra om eder/ at J blifwen ståndande vthi enom Anda och ene siäl/ samt medh oß

kämpande vthi Evangelij troo.

28. Och vthi ingen ting förskräcken eder för edra motståndare/ hwilket them är ett tekn til förtapelse; men eder til salighet/ och thet af Gudi. 16099

29. Ty eder är gifwit för Christo/ icke allenast at J troon på honom/ vtan jemwäl liden för hans skul; 16100

30. Hafwande samma stridena som J sågen i migh/ och J nu hören om migh.

2. Capitel.

APostelen förmanar them än; först/ til endrächtighet/ kärlek/ och ödmiukhet/ v. 1. Af Christi exempel/ hwilken efter sin förnedring är kommen til högsta ähra och majestät/ v. 5. Sedan/ til lydighet och åhoga om theras salighet/ v. 12. Til tolamod/ och i een summa/ til at wandra oftraffeligen Evangelio i thenna onda werldene/ v. 14. Widare förtröster han them/ at han hoppades snart få sända Timotheum/ såsom ock sielf komma til them/ v. 19. Sidst säger han sigh nu sända Epaphroditum; vrsäktar hans drögsmål/ och befaller honom them til thet bästa/ v. 25.

I. Paulus förmanar them än til samdrächt och ödmiukhet: tagandes skiäl af Christi förnedring och vphöijelse.

ÄR nu någor förmaning när eder i Christo; är någor tröst i kärlekenom; är någor Andans deelachtighet; är någor hiertelig kärlek och barmhertighet:

2. Så vpfyller mina glädie/ at J ären eens til sinnes/ lika kärlek hafwande/ endrächtige/ samhållige: 16102

3. At intet skeer medh kijf eller fåfäng ähro; vtan medh ödmiukhet/ räkne hwar then andra yppare än sigh. 16103

4. Seer icke hwar på sitt egit bästa; vtan hwar och en på ens annars bästa. 16104

5. Hwar och en ware så til sinnes/ som ock Christus JEsus war: 16105

6. Hwilken/ äntå han war i Gudz skepelse/ räknade han icke för roof/ Gudi jämlik wara: 16106

7. Vtan förnedrade 16107 sigh sielf/ tagandes på sigh en tienares skepelse 16108/ och wardt lika som een annor menniskia/ och i åthhäfwor funnen som een menniskia;

8. Ödmiukade 16109 sigh sielf 16110; wardt lydig 16111 in til döden/ ja/ in til korßens dödh.

9. Therföre hafwer ock Gudh förhögt 16112 honom 16125/ och gifwit honom ett namn/ thet öfwer all namn är:

10. At i JEsu namn skola sigh böija all knää 16113/ theras som i himmelen/ på jordene/ och vnder jordene äro; 16126

11. Och alla tungor skola bekänna/ at JEsus Christus är HErren 16114/ Gudh Fader til ähro.

II. Råder til lydighet/ tolamod/ och ett oftraffeligit lefwerne.

12. SÅ mine älskelige/ som J altid hafwen warit lydige/ icke allenast i mine närwaro/ vtan ock nu mycket meer i mine fråwaro/ skaffer medh fruchtan och bäfwan/ at J salige warden.

13. Ty Gudh är then som werckar 16115 i eder/ både wilja och gierning 16127/ efter sitt goda behagh.

14. Giörer all ting vthan knorr och twekan: 16128

15. På thet J mågen wara oförtalade och rene/ och Gudz barn ostraffelig/ mitt ibland thet wanartiga och wrånga slächtet 16116; ibland hwilka lyser såsom lius i werldene: 16117

16. At J blifwen widh lifsens ord/ migh til een berömelse 16118 på Christi dagh/ at jagh icke fåfängt lupet/ eller fåfängt arbetat hafwer. 16119

17. Och om jagh än offras 16120 16129 öfwer edra troos offer och Gudztienst/ så gläder jagh migh/ och frögdar migh medh eder alla. 16121

18. För thet samma skul skolen J ock glädias/ och skolen glädias medh migh.

III. Låfwar sända Timotheum/ och komma sielf til them.

19. MEn jagh hoppas i HErranom JEsu/ at jagh innan kort warder sändandes til eder Timotheum 16122: at jagh ock må warda widh ett godt modh/ tå jagh förnimmer huru medh eder tilstår.

20. Ty jagh hafwer ingen then som så aldeles lika medh migh til sinnes är/ then så hierteliga omsorg hafwer för eder.

21. Ty the sökia alle efter sitt egit 16123/ icke thet Christo JEsu tilhörer.

22. Men J weten at han bepröfwad är: ty såsom ett barn medh fadrenom/ hafwer han medh migh tient vthi Evangelio.

23. Honom hoppas migh nu sända/ thet första jagh hafwer besedt min ärende.

24. Jagh tröster ock på HErran/ at jagh ock sielf snart kommandes warder.

IV. Sänder/ och commenderar them Epaphroditum.

25. MJgh hafwer ock synts nödtorftigt wara/ sända til eder Epaphroditum broderen/ min medhielpare/ och medstridare/ och edar Apostel/ then ock migh vthi mine nödtorft tienar.

26. Efter han hade een åstundan til eder alla/ och war storliga bekymrad ther af/ at J spordt haden honom kranckan.

27. Som han ock wisserliga war dödzsiuk: men Gudh förbarmade sigh öfwer honom/ och icke allenast öfwer honom/ vtan ock öfwer migh/ at jagh icke skulle få sorg på sorg.

28. Jagh hafwer nu sändt honom thes snarare/ at J skolen få see honom/ och thes gladare warda igen/ och jagh thes mindre sorg hafwa.

29. Så vndfår nu honom i HErranom medh alla glädie; och the sådana äro/ them hafwer i wyrdning: 16124

30. Ty för Christi werck skul war han dödenom så när kommen/ at han fögo tänckte på lifwet; på thet han skulle tiena migh i edar stadh.

3. Capitel.

HÄr förmanar Apostelen/ at the skulle wachta sigh för the falska Apostlar/ som drefwo lagen medh omskärelsen/ v. 1 Och lärer/ hwilke som äro the rätte omskorne/ v. 3. Säger så: Om någor skulle förlåta sigh på lagen och lagsens rättferdighet/ tå måtte han thet giöra/ v. 4. Men nu räknade han then för skada och

träck; på thet han måtte hafwa then rättferdighet som kommer af trone på Christum/ v. 7. Ändoch han här vthi icke ännu war fulkommen/ så sträckte han sigh likwäl ther efter/ v. 12. Förmanar them/ at the skulle ock så giöra/ och wara hans efterföljare/ v. 15. Beskrifwer så the falska Apostlars/ v. 18. Och twärt om/ the rätta Christnas wandel och lefwerne/ v. 20.

I. Paulus warnar the Philipper för the falska Apostlar.

YTterligare/ mine bröder/ frögder eder i HErranom 16130. At jagh eder ju alt thet samma skrifwer/ thet förtryter migh intet; men thet giör eder thes wissare.

2. Wachter eder för the hundar/ wachter eder för the onda arbetare 16131/ wachter eder för afskärelsen. 16154

II. Jemnförer lagsens och trones rättferdighet af sitt eget exempel.

3. TY wij äre omskärelsen 16132/ wij som tiene Gudi i Andanom 16133/ och berömom oß af Christo JEsu/ och sättiom icke tröst på kötet. 16155

4. Ändoch jagh ock wäl må trösta på kötet 16155. Hwar en annar sigh tyckia låter/ at han må förtrösta sigh på kötet/ jagh mycket meer: 16134

5. Som på ottonde dagen omskoren är 16135/ en af Jsraels folck och Ben Jamins slächte/ en Ebree af Ebreer/ efter lagen en Pharisee:

6. Efter nitet förföljandes församlingen 16136/ efter then rättferdighet som är af lagen ostraffelig. 16156

7. Men thet migh een winning war/ thet hafwer jagh räknat för skada/ för Christi skul.

8. Ja/ jagh räknar thet alt för skada/ emot then öfwerswinnerliga mins HErras Christi JEsu kundskap/ för hwilkens skul jagh alt hafwer för skada räknat/ och håller thet för träck/ **på thet jagh må winna Christum;**

9. Och warda funnen i honom/ icke hafwandes mina rättferdighet som kommer af lagen/ vtan then som af Christi troo kommer; nemliga/ then rättferdighet som af Gudi kommer genom trona: 16137

10. Til at känna honom/ och hans vpståndelses kraft/ och hans pinos deelachtighet/ lijk worden hans dödh: 16138

11. Om jagh ock måtte komma emot honom i the dödas vpståndelse.

12. Jcke at jagh allaredo hafwer thet fattat/ eller allaredo fulkommen är: men jagh faar fast ther efter/ om jagh thet ock fatta må/ som jagh ock fattad 16139 är af Christo JEsu. 16157

13. Käre bröder/ jagh kan icke säija/ at jagh ännu sielf thet fattat hafwer; men ett säger jagh: Jagh förgäter thet til ryggia är 16140/ och sträcker migh til thet som framman til är;

14. Jagandes efter målet som föresatt är 16141/ til then löön som förehålles ofwan efter af Gudz kallelse i Christo JEsu. 16142

III. Förmanar the Philipper at wara hans efterföljare.

15. SÅ månge wij nu fulkomne äre 16158/ warom så sinnade/ och om J något annorlunda hålla skolen/ så läter Gudh eder thet vppenbara;

16. Doch så/ at wij vthi thet ther wij allaredo tilkomne äre/ wandrom efter ena reglo 16143 16159/ och äre

eens sinnade. 16144

17. Warer ock/ käre bröder/ mine efterföljare 16145/ och seer på them som så wandra/ som J oß för een efterdömelse hafwen. 16146

IV. Föreställer the falska Apostlars/ och the rätta Christnas wandel och vmgängelse.

18. TY månge wandra/ af hwilkom jagh eder ofta sagt hafwer 16147: men nu säger jagh ock gråtandes/ fiendar til Christi kors: 16148

19. Hwilkas ände är förtapelse/ och theras buuk theras Gudh/ och theras ähra til skam 16149/ the ther achta hwad jordene tilhörer. 16150

20. Men wår vmgängelse är i himmelen 16151/ tädan wij ock wänte Frälsaren HErran JEsum Christum: 16152

21. Hwilken wår skröpeliga lekamen skal förklara 16153: på thet han skal giöra honom lijk medh sinom förklarada lekamen/ af then kraft/ ther han medh förmår sigh all ting vnderläggia.

4. Capitel.

APostelen förmanar än/ til ståndachtighet i then rena Evangelij lära/ v. 1. Til enighet/ v. 2. Hielpesamhet/ v. 3. Frögd i HErranom/ v. 4. Sachtmodighet/ v. 5. Böön och åkallan/ v. 6. Samt alla Christeliga dygder/ v. 8. Sedan tackar han them för theras wälgierningar/ och then hielp som the honom ofta giordt hade/ och synnerlig nu genom Epaphroditum/ v. 10. Besluter så medh helsningar/ v. 21.

I. Förmaning til ståndachtighet/ enighet/ och andra Christeliga dygder.

SÅ/ mine kåre och önskade bröder/ min frögd/ och min crona 16160/ blifwer så ståndande i HErranom 16161/ mine älskelige.

2. Evodiam förmanar jagh/ och Syntychen förmanar jagh/ at the äro eens til sinnes i HErranom.

3. Ja/ jagh beder ock tigh min rättsinniga maka 16175/ war them behielpelig som medh migh öfwer Evangelium stridt 16162 hafwa/ samt medh Clement/ och andra mina medarbetare/ hwilkas namn äro vthi lifsens book. 16163 16176

4. Frögder eder i HErranom altid; och åter säger jagh/ frögder eder. 16164

5. Edor sachtmodighet läter allom menniskiom kunnoga warda. HErren är när.

6. Hafwer ingen omsorg: vtan edart begär ware kunnigt in för Gudh 16165/ i all ting medh böön/ åkallan/ och tacksäijelse.

7. Och Gudz frijd 16166/ som öfwergår alt förstånd/ förware edor hierta/ och edart sinne/ i Christo JEsu.

8. Yttermera/ käre bröder/ hwad sant är/ hwad ährligit är/ hwad rätt/ hwad kyskt/ hwad liufligit/ hwad wäl lyder; är någor dygd/ och är något lof/ täncker ther efter. 16167

9. Hwad J ock lärdt/ och vndfått/ och hördt/ och sedt hafwen på migh/ thet giörer; och så warder fridsens Gudh medh eder. 16168

II. Tacksäijelse för then förähring the hade sändt honom.

10. MEn jagh är storliga frögdad i HErranom/ at J ären åter komne ther til/ at J hafwen omsorg om migh: ändoch J wäl alstädes omsorg haft hafwen; men tiden sade icke så til.

11. Thetta säger jagh icke therföre/ at migh något fattas: ty jagh hafwer lärdt ibland them jagh vmgår/ låta migh nöija. 16169

12. Jagh kan lågh wara; jagh kan ock högh wara: allestädz och i all ting är jagh skickelig/ både mätt/ och hungrig wara; både nogh hafwa/ och nödh lida. 16170

13. All ting förmår jagh genom Christum/ som migh mächtigan giör.

14. Doch hafwen J rätt giordt/ at J hafwen tagit eder min bedröfwelse til.

15. Weten J ock wäl/ J Philipper/ at af första Evangelij begynnelse/ tå jagh drog vthu Macedonien/ ingen församling hafwer något delat medh migh 16171/ efter räkenskap/ i vthgift och vpbörd/ vtan J allena:

16. Ty J sänden ena reso/ och så andra til migh i Thessalonica/ til min nödtorft.

17. Jcke at jagh söker sådana skäncker; vtan söker ther efter/ at vthi edar räkenskap skal een öfwerflödig frucht finnas. 16172

18. Ty jagh hafwer alt/ och öfwerflödar/ och är vpfyld/ sedan jagh vndfick medh Epaphroditus/ thet som ifrån eder sändt war/ een söt lucht/ ett offer/ Gudi täckt och anammeligit. 16173

19. Men min Gudh skal eder vpfylla 16174 alla edra nödtorft/ efter sina rikedomar i härlighetene/ genom Christum JEsum.

20. Men Gudi och wårom Fader ware prijs af ewighet til ewighet: Amen.

III. Epistelen slutes medh helsningar.

21. HElser all helgon i Christo JEsu. Eder helsa the bröder som medh migh äro.

22. Eder helsa all helgon/ enkannerliga the som äro vthaf Keisarens huus.

23. Wårs HErras JEsu Christi nådh ware medh eder allom: Amen. **Skrifwen af Rom/ medh Epaphroditus.**

S. Pauli Epistel

Til the Colosser.

Förspråket.

Hwad thenne Epistel innehäller.

SÅsom then Epistelen til the Galater/ skickar sigh efter then Epistelen til the Romare/ och fattar på samma mening medh fåå ord/ thet i then andra widare vthsträcker: så skickar sigh thenne til the Colosser/ efter then til the Epheser; och innehåller thet samma medh fåå ord.

Cap. 1.

J förstone prisar han the Colosser/ och önskar them blifwa i trone/ och förkofra sigh. Och vthtyder hwad Evangelium och troo är/ nemliga/ een wijshet then Christum för en HErra och Gudh känner/ korsfästan för oß/ hwilken här til i werldene hafwer fördold warit/ och nu genom hans ämbete framburen är. Och thetta

giör han i första Capitlet.

Cap. 2.

J thet 2 Capitlet/ förwarar han them för menniskio läror/ hwilka läror altid äro trone emot. Och målar han them så härliga vth/ at the ingenstädz i Skriftene finnas så vthmälada; och straffar them mästerliga.

Cap. 3.

J thet 3/ förmanar han them/ at the vthi klara trona fruchtsame blifwa/ medh allahanda goda gierningar inbyrdes. Och beskrifwer hwad allahanda ståndz egen gierning är.

Cap. 4.

J thet 4/ befaller han sigh vthi theras böner; helsar/ och styrcker them.

1. Capitel.

PAulus helsar the Colosser/ v. 1. Och säger sigh tacka Gudh/ at han hade spordt theras troo på Christum/ rc. v. 4. Såsom ock bedia Gudh/ at han them än widare ther vthi vplysa och stadfästa wille/ v. 9. Sedan begynner han förtälja/ hwad nädh och wälgierning Gudh oß bewijst hafwer genom sin Son Christum/ v. 12. Hwad Christus är til sin person/ v. 15. Hwad hans ämbete/ beställning/ och wälgierningar äro/ v. 20. Hwilke äro förkunnade i Evangelio/ til hwilket han en tienare war/ at han thet lära och predika skulle/ v. 23.

I. Paulus helsar the Colosser.

PAulus/ JEsu Christi Apostel/ genom Gudz wilja/ och Timotheus broderen:

2. The helgon och trogna bröder i Christo/ som äro i Colossen: Nådh ware medh eder/ och frijd af Gudi wårom Fader/ och HErranom JEsu Christo. 16178

3. Wij tackom Gudi och wårs HErras JEsu Christi Fader/ och bediom altid för eder. 16179

II. Tackar Gudh för theras troo.

4. TY wij hafwe spordt edra troo i Christo JEsu/ och (edar) kärlek til all helgon: 16180

5. För thet hopp skul som eder är förwarat i himmelen: af hwilket J tilförene hördt hafwen/ genom Evangelij sanna ord;

6. Som til eder kommet är/ såsom ock i alla werldena/ och är fruchtsamt 16181/ såsom ock i eder/ ifrå then dagh J hörden och förnummen Gudz nådh i sanningene.

7. Som J ock lärdt hafwen af Epaphra 16182/ wår älskeliga medtienare/ hwilken är en trogen Christi tienare för eder:

8. Then ock oß vnderwist hafwer edar kärlek i Andanom.

III. Beder Gudh at han them widare vplysa wille.

9. THerföre ock wij/ ifrå then dagh wij thet hördom/ wände wij icke igen bedia för eder/ och önska/ at J mågen vpfylte warda medh hans wiljas kundskap/ vthi all andelig wijsdom och förstånd: 16183

10. At J mågen wandra wärdeliga 16184 HErranom/ til alt behagh: och ären fruchtsame 16185 i alla goda

gierningar; och wäxen til i Gudz kundskap;

11. Och stärckte warden medh allo kraft/ efter hans härliga macht/ vthi alt tolamod och långmodighet/ medh glädie:

IV. Berömer Gudz wälgierningar emot oß genom Christum.

12. OCh tacken Fadrenom/ som oß hafwer beqwäma giordt til at deelachtige wara i the heligas arfwedeel i liuset: 16186

13. Hwilken oß vthtaget hafwer ifrå mörksens wäldighet 16187; och hafwer försatt oß vthi sins älskeliga 16188 Sons rike:

14. J hwilkom wij hafwe förloßning genom hans blodh 16189/ nemliga/ syndernas förlåtelse.

V. Beskrifwer Christi person/ ämbete/ och bestälning.

15. HWilken är osynliga Gudz beläte 16190/ förstfödder för all creatur. 16209

16. Ty genom honom äro all ting skapat 16191/ som i himmelen och på jordene äro/ synlige och osynlige/ ware sigh thron/ eller härskap/ eller Förstadöme/ eller Öfwerhet 16192: alt är skapat genom honom/ och til honom.

17. Och han är för alla/ och all ting bestå i honom.

18. Och han är hufwudet 16193 16210 til kroppen/ nemliga/ til församlingena/ hwilken är begynnelsen/ förstfödd ifrå the döda 16194/ på thet han i all ting skal hafwa föregången.

19. Ty behageligit hafwer warit (Fadrenom) at all fullhet 16195 16211 skulle boo i honom;

20. Och at han genom honom all ting försona skulle medh sigh sielf; til fridz ställandes 16196 genom blodet på hans kors/ både thet på jordene och i himmelen är.

21. Och eder som fordom woren främmande/ och fiender medh sinnet i onda gierningar: 16197

22. Men nu hafwer han försonat eder medh sins kötz lekamen/ genom döden; på thet han skulle ställa eder heliga/ och ostraffeliga 16198/ och obesmittade i sin åsyn:

VI. Förmanar til beständighet i Evangelio/ hwilkes tienare han worden är.

23. OM J annars blifwen i trone 16199/ grundade/ och faste/ och orörlige ifrå thet hopp som i Evangelio är/ hwilket J hördt hafwen/ och predikat är för all creatur 16200 som vnder himmelen äro/ hwilkas jagh Paulus är en tienare worden.

24. Nu frögdar jagh migh vthi mitt lidande för eder/ och vpfyller i mitt kött/ hwad som fattas i Christi lidande 16201 16212/ för hans lekamen/ som är församlingen:

25. Hwilkens tienare jagh worden är/ efter Gudz predikoämbete 16202/ thet migh gifwit är ibland eder/ at jagh Gudz ord rikeliga predika skal;

26. Nemliga/ then hemlighet/ hwilken fördold 16203 hafwer warit ifrå werldenes begynnelse/ och ewig tijd; men nu är vppenbar 16204 worden hans helgon:

27. Hwilkom Gudh wille kunnigt giöra/ hwilken thenna hemlighetenes härliga rikedom 16205 är ibland Hedningarna 16206/ hwilken är Christus vthi eder/ härlighetenes hopp;

28. Then wij förkunnom/ förmanande hwar menniskia/ och lärande hwar menniskia i all wijsdom; på thet wij skole ställa hwar menniskia fulbordada 16207 i Christo JEsu:

29. Ther jagh ock på arbetar och kämpar 16208 efter hans werckan/ som krafteliga werckar i migh.

2. Capitel.

WJdare låter Apostelen them förstå hwad åhoga han hade om them/ at the måtte tilwäxa i Christi kundskap/ v. 1. Och icke ther ifrå bedragne warda/ v. 4. Förmanar them så/ at the skulle blifwa stadige ther vthi/ v. 6. Och icke låta förföra sigh/ antingen af them som drefwo Philosophien/ och menniskio stadgar/ v. 8. Ty the hade altsammans i Christo/ v. 9. The woro döpte i honom/ v. 11. Begrafne/ vpståndne/ v. 12. Och lefwande giorde medh honom: at the skulle wara frije för sådana stadgar/ v. 13. Eller af them som drifwa lagen: ty hon war allena en skugge til Christum/ v. 16. Eller ock af them som medh skrymterij föregåfwo egendichtad ödmiukhet/ och andelighet/ och ther medh weko ifrå hufwudet Christo/ v. 18. Ty thet hade allenast ett skeen til wijsdom then ingen är/ v. 22.

I. Paulus läter the Colosser förstä sin åhoga om them.

SÅ wil jagh at J weta skolen/ hwilken kamp 16213 jagh hafwer om eder/ och om them som äro i Laodicea/ och om alla them som min person i kötet icke sedt hafwa:

2. På thet theras hierta måga få någon hugnad 16214/ och sammanfögade warda i kärlekenom/ til all rikedom/ vthi fulkomligit förstånd/ til at kunna besinna Gudz hemlighet/ både Fadrens och Christi; 16215

3. Vthi hwilkom fördolda liggia alla wijsdoms och förståndz håfwor.

4. Men thetta säger jagh/ på thet ingen skal bedraga eder medh klook ord. 16216 16241

5. Ty ändoch jagh är ifrån eder efter kötet; är jagh doch när eder i andanom 16217/ frögdar migh och seer edor skickelse/ och edar troos stadighet på Christum.

II. Förmanar them til stadighet i then rena läran.

6. SÅsom J nu anammat hafwen HErran Christum JEsum/ så wandrer i honom; 16218

7. Och warer rotade och vpbygde i honom/ och warer faste i trone/ såsom J lärde ären; och warer i henne rikeliga tacksame. 16219

III Warnar them för allahanda förfalskad lära/ genom Philosophiens mißbruk;

8. SEer til/ at eder icke någor bortröfwar medh Philosophia 16242 och fåfängt bedrägerij/ efter menniskiors stadgar/ och efter werldenes stadgar 16220/ och icke efter Christum:

9. Ty i honom 16243 **boor all Gudomsens fulhet** 16221 **lekamliga.** 16244

10. Och J ären i honom fulkomne 16222 16245/ hwilken är hufwudet öfwer all förstadöme och wäldighet: 16223

11. J hwilkom J ock omskorne ären medh then omskärelse som skeer vthan händer 16224/ tå J afladen syndakroppen 16225 i kötet/ nemliga/ medh Christi omskärelse;

12. J thet/ at J medh honom begrafne ären genom dopet 16226; i hwilkom J ock vpståndne ären genom trona/ then Gudh werckar/ hwilken honom vpwäckt hafwer ifrå the döda.

13. Han hafwer ock giordt eder lefwande medh honom/ tå J döde woren i synderna/ och vthi edars kötz förhud 16227: och hafwer förlåtet oß alla synder;

14. Och afplånat then handskrift 16246 som oß emot war/ hwilken af stadgarna kom/ och war oß emot; och then hafwer han taget oß af wägen/ och näglat widh korßet.

15. Och hafwer blottat förstadömen 16228 och wäldigheterna/ och fördt them vppenbarliga/ och giordt en härlig seger 16229 af them/ genom sigh sielf.

16. Så läter nu ingen giöra eder samwet 16230 **öfwer maat** 16231/ **eller dryck/ eller öfwer bestämda helgedagar** 16232/ **eller nymänader/ eller Sabbather:**

17. Hwilket är skuggen af thet som tilkommande war; men kroppen sielf är i Christo. 16233

18. Läter ingen taga eder lönen ifrå/ then som wandrar efter egen godtyckio i Ängla ödmiukhet och andelighet/ i the ting han aldrig sedt 16234 hafwer/ och är förgäfwes vpbläst i sitt kötzliga sinne;

19. Och håller sigh icke widh hufwudet 16235/ af hwilko hela lekamenen genom leder och ledamot kraft får/ och tilsammans hänger/ och tilwäxer i then förökelse som Gudh gifwer.

20. Efter J nu döde ären medh Christo 16236/ **ifrå the werldzliga stadgar/ hwij låten J eder tå begripas medh beskrefna stadgar** 16237/ **lika som J ännu lefden i werldene?**

21. The ther säija: **Tu skalt icke komma widh thet; icke smaka thet; icke handtera thet:**

22. Hwilket doch alt förgås i brukningene/ och är efter menniskiors budh och lärdom: 16238

23. Hwilke hafwa wäl ett skeen 16239 **af wijsdom/ genom sielftagen andelighet och ödmiukhet/** och ther igenom at the icke skona kroppen/ och giöra icke kötena thes ähro 16247 til thes nödtorft. 16240

3. Capitel.

NÄr Apostelen så hafwer warnat them för Philosophia/ Mosaiska och menniskio stadgar/ på thet the icke skulle mena/ at them war fritt lefwa som them lyste/ kommer han här och förmanar them/ först i gemeen: at efter the woro döde och vpståndne medh Christo/ v. 1. Så skulle the ock döda kötet/ v. 5. Och afkläda then gamla menniskian medh sina begärelser/ v. 8. Och åter ikläda sigh then nya menniskian/ medh alla Christeliga dygder/ v. 10. Synnerliga medh kärlek/ v. 14. Och Gudz ordz flitiga öfning/ v. 16. Sedan i synnerhet ächta folck/ v. 18. Barn och föräldrar/ v. 20. Tienare; och huru the skola ställa sigh emot hwar annan/ v. 22.

I. Paulus wisar the rätta Christnas plicht; och hwad laster the böra taga sigh wahra före.

OM J nu ären vpständne medh Christo 16248/ så söker thet ofwan til är 16276/ ther Christus är sittiandes på Gudz högra hand. 16249

2. Farer efter thet som ofwan til är; icke efter thet som på jordene är.

3. Ty J ären döde/ och edart lijf är fördolt medh Christo i Gudi. 16250

4. Men när edart lijf Christus vppenbarat warder/ tå warden ock J vppenbarade medh honom i härligheten. 16251

5. Så döder 16252 nu edra lemmar som på jordene äro; bolerij/ oreenlighet/ lusta/ ond begärelse 16253/ och

girighet/ hwilken afgudadyrkan är. 16254

6. För hwilka stycker skul/ Gudz wrede kommer öfwer otrones barn: 16255

7. Vthi hwilka J ock fordom wandraden/ tå J ther vthi lefden. 16256

8. Men lägger ock nu J bort 16257 altsammans; wrede/ grymhet/ ondsko/ färsmädelse/ skämlig ord/ af edar mun.

9. Liuger icke för hwar annan: afkläder eder then gamla menniskian 16258 medh hans gierningar;

II. Hwad dygder the skulle beflita sigh om i gemeen.

10. OCh ikläder eder then nya 16259/ then ther förnyas til hans kundskap och beläte 16260/ som honom skapat hafwer.

11. Ther icke Greek och Jude är/ omskärelse och förhud/ Barbarisk och Scytisk/ tienare och frij/ vtan alt i allom Christus. 16261

12. Så kläder 16262 eder nu/ såsom Gudz vthkorade/ helgon och älskelige/ vthi hiertans barmhertighet/ wänlighet/ ödmiukhet/ sachtmodighet/ långmodighet: 16263

13. Och vndrager hwar annan/ och förlåter hwar androm/ om någor hafwer någon klagomål emot then andra: såsom ock Christus eder förlåtit hafwer/ så giörer ock J. 16264

14. Men öfwer alt thetta ikläder eder kärleken/ hwilken är fulkomlighetenes band. 16265 16277

15. Och Gudz frijd 16266 regere 16278 i edor hierta/ til hwilken J ock kallade ären 16267 vthi en lekamen; och warer tacksame.

16. Läter Christi ord rikeliga boo vthi eder medh all wijsdom: lärer och förmaner eder inbyrdes medh psalmer och lofsånger/ och andeliga wisor i nådene/ och siunger HErranom i edart hierta. 16268

17. Och alt thet J giören medh ord eller gierning/ thet giörer alt i HErrans JEsu namn; och tacker Gudi och Fadrenom genom honom. 16269

III. J synnerhet ställer han sin förmaning til huusståndet.

18. J Hustrur/ warer edra män vnderdåniga 16270/ såsom tilbörligit är/ i HErranom.

19. J män/ älsker edra hustrur 16271; och warer icke bittre emot them.

20. J barn/ warer edra föräldrar lydige i all ting: ty thet täckes wäl HErranom. 16272

21. J fäder/ reter icke edor barn 16273: på thet the icke skola warda kleenmodige.

22. J tienare/ warer lydige edra kötzliga herrar i all ting: icke medh tienst för ögonen/ såsom menniskiom til wilja/ vtan medh hiertans enfållighet/ och medh gudzfruchtan. 16274

23. Alt hwad J giören/ thet giörer af hiertat/ såsom HErranom/ och icke menniskiom.

24. Och weter/ at J af HErranom skolen få arfsens löön: ty J tienen HErranom Christo.

25. Men then som orätt giör/ han skal vndfå hwad han orätt giordt hafwer; och warder intet anseende til personen. 16275

4. Capitel.

PAulus påminner herrarna om theras plicht emot tienarena/ v. 1. Sedan förmanar han til böön och tacksäijelse/ i synnerhet för Evangelij framgång/ v. 2. Jtem/ at the försichteliga skulle vmgås medh the otrogna/ v. 5. Sedan säger han sigh sända Tychicum och Onesimum/ at the skulle berätta huru medh honom tilstod/ och få weta huru thet hade sigh medh them/ v. 7. Besluter så medh helsningar/ v. 10.

I. Påminnelse til herrar och huusbönder.

J Herrar/ hwad lika och rätt är/ thet bewiser tienaromen; wetande/ at J hafwen ock en HErra i himmelen. 16279

II. Förmaning til böön och tacksäijelse.

2. HÅller vppå bedia 16280/ och waker ther vthi medh tacksäijelse;

3. Bediande ock så för oß: at Gudh wille vplåta oß ordsens dör 16281/ til at tala Christi hemlighet 16282/ för hwilket jagh ock bunden är:

4. At jagh må thet vppenbara/ såsom migh bör at tala.

III. Om försichtighet i vmgänge medh the otrogna.

5. WAndrer wijsliga medh them som vthan til äro; och skicker eder efter tiden. 16283

6. Edart taal ware altid liufligit/ och medh salt förmängt 16284/ at J weten huru J skolen swara hwarjom och enom.

IV. Hwad Tychicus skulle vthrätta.

7. HUru medh migh går/ skal Tychicus min älskelige broder/ och trogne tienare och medtienare i HErranom/ eder alt kundgiöra: 16285

8. Hwilken jagh hafwer til eder sändt/ förthenskul/ at han skal få weta/ huru thet hafwer sigh medh eder/ och at han må hugswala edor hierta;

9. Samt medh Onesimo 16286/ minom trogna och älskeliga broder/ hwilken en af eder är: the skola eder vnderwisa alt/ huru här tilstår.

V. Athskilliga helsningar.

10. HElsar eder Aristarchus 16287 min medfånge 16288; och Marcus 16289 Barnabe sysling/ af hwilkom J hafwen fått några befalningar: kommer han til eder/ så vndfår honom;

11. Och JEsus som kallas Justus/ hwilke äro af omskärelsen: thesse äro allena mine medhielpare til Gudz rike; the migh ock warit hafwa til hugnad:

12. Helsar eder ock Epaphras/ then en af eder är/ Christi tienare/ altid arbetandes för eder i böner 16290/ på thet J mågen blifwa ståndande fulkomlige/ och vpfylte i all Gudz wilja.

13. Jagh bär witnesbyrd medh honom/ at han hafwer mycken omsorg om eder/ och them i Laodicea 16291/ och them i Hierapoli.

14. Helsar eder Lucas läkiaren/ then älskelige/ och Demas. 16292

15. Helser the bröder i Laodicea/ och Nympham/ och then församling som i hans huus är.

16. Och tå Epistelen är läsen 16293 när eder/ så beställer/ at han warder ock läsen för then församling i Laodicea: och at J ock then Laodiska Epistelen läsen.

17. Och säger Archippo 16294: Se på ämbetet som tu fått hafwer i HErranom/ at tu thet vthrättar.

18. Mina helsning medh mine Pauli hand 16295. Täncker på mina boijor 16296. Nådh ware medh eder: Amen. 16297

Skrifwen af Rom/ medh Tychicus och Onesimus.

S. Pauli Epistel then förra

Til the Thessalonicer.

Förspråket.

Cap. 1/ och 2. Hwad Apostelen i thenna Epistel handlar.

THenna Epistelen skrifwer S. Paulus af synnerlig kärlek och Apostolisk omsorg. Ty han prisar them vthi the tw första Capitlen/ at the af honom anammat hade Evangelium medh sådana alfwarlighet/ at the ther vthi ståndande blefwo i lidande och förföljelse; och woro wordne allom ett godt exempel i trone: och lika medh Christo och hans Apostlar/ ledo af sina egna fränder och landzmän förföljelse/ som han ock sielf Paulus när them lidit hade/ them til ett exempel: så tackar han ock nu Gudh/ at hans Evangeliska predikan hafwer sådana frucht giordt när them.

Cap. 3.

J thet 3/ bewiser han sina flijt och omsorg/ at sådant hans arbete och theras lofliga begynnelse/ icke skulle warda förstörd genom diefwulen och hans Apostlar/ medh menniskiors läror. Therföre hade han tilförene sändt til them Timotheum/ til at sådant vnderwisa. Och tackar Gudh/ at sådant ännu fans rätteliga tilgånget när them/ och önskar them ännu förökas och förkofras.

Cap. 4.

J thet 4/ förmanar han them/ at the taga sigh wahra för synd/ och giöra emot hwar annan thet godt är: ther til swarar han them til ett spörsmål/ som the honom medh Timotheo frågat hade/ om the dödas vpståndelse: om the skulle alle tillika/ eller then ene efter then andra vpstå.

Cap. 5.

J thet 5/ skrifwer han om domedag/ huru han skal snarliga och hasteliga komma: och gifwer them nägor godh ordning före/ til at regera the andra; och huru the sigh hålla skulle emot andra medh lefwerne och lärdom.

1. Capitel.

PAulus helsar the Thessalonicer/ v. 1. Och säger sigh tacka och bedia Gudh för them/ ihogkommandes theras stadighet i trone/ kärleken och hoppet til Christum/ hwilket the genom hans predikan bekommit hade/ v. 2. Och at the här vthi woro hans efterföljare wordne/ mångom til exempel och efterdömelse/ v. 6.

I. Apostelen helsar the Thessalonicer.

PAulus/ och Silvanus 16298/ och Timotheus: then församling i Thessalonica/ vthi Gudh Fader och HErranom JEsu Christo: Nådh ware medh eder/ och frijd af Gudi wårom Fader/ och HErranom JEsu Christo. 16299

II. Berömer theras troo/ kärlek/ och hopp til Christum.

2. WJj tackom Gudi altid för eder alla/ och hafwom eder i åminnelse i wåra böner vthan återwändo: 16300

3. Tänckiandes på edart werck 16301 i trone/ och på edart arbete i kärleken/ och på edart tolamod i hoppet/ hwilket är wår HErre JEsus Christus/ för Gudi och wårom Fader.

4. Ty/ käre bröder/ af Gudi älskade/ wij wete huru J ären vthwalde: 16302

5. At wärt Evangelium hafwer warit när eder/ icke allenast medh ordom 16303/ vtan både i kraft 16304/ och i them Helga Anda 16305/ och i fulla wißhet/ såsom J weten/ hurudana wij worom när eder/ för edra skul.

III. At the här vthi woro androm til ett exempel wordne.

6. OCh J ären wordne wåre efterföljare 16306/ och HErrans; och hafwen anammat ordet 16307 ibland mång bedröfwelse/ medh then Helga Andas frögd: 16308

7. Så at J ären wordne en efterdömelse allom trognom vthi Macedonia/ och Achaja.

8. Ty af eder är HErrans ord vthgånget/ icke allenast i Macedonia/ och Achaja: vtan ock i all rum är edor troo/ som J hafwen til Gudh/ vthkommen/ så at oß är icke behof at säija något.

9. Ty the sielfwa förkunna om eder/ hurudana ingång wij hadom til eder; och huru J omwände worden til Gudh ifrån afgudarna 16309/ til at tiena then lefwande och sanna Gudh;

10. Och til at wänta hans Son af himmelen 16310/ hwilken han vpwäckt hafwer ifrå the döda 16311/ JEsum/ then oß frälsar ifrå then tilkommande wrede. 16312

2. Capitel.

APostelen påminner them/ huru troliga och fliteliga han hade predikat them Christi Evangelium/ v. 1. Tackar äter Gudh/ at the thet ock anammat hade/ icke som menniskiors/ vtan (som thet i sanning war) såsom Gudz ord: för hwilket the ock mycket lidit hade/ v. 13. Sidst berättar han/ sigh twå resor hafwa ärnat komma til them; men han war af Satan förhindrad/ v. 17.

I. Påminner them/ huru han hade predikat them Evangelium.

KÄre bröder/ J weten sielfwe wår ingång til eder/ at han war icke fåfäng: 16313

2. Vtan såsom wij tilförene hade lidit/ och försmädde warit vthi Philippis 16314/ som J weten/ worom wij äntå widh godh tröst i wårom Gudh/ til at tala när eder Gudz Evangelium medh mycken kämpning. 16315

3. Ty wår förmaning war icke til wilfarelse/ icke heller til oreenlighet/ icke heller medh list: 16316

4. Vtan såsom wij af Gudi bepröfwade worom/ at oß Evangelium betrodt är til at predika 16317/ så talom wij: icke såsom wij wille täckias menniskiom 16318/ vtan Gudi/ then ther pröfwar wår hierta.

5. Ty wij hafwe icke vmgått medh smekligom ordom 16319/ såsom J weten/ icke heller medh tilfälle til girighet 16320; Gudh är thes witne. 16321

6. Hafwom icke heller sökt prijs af menniskiom/ hwarken af eder/ eller androm. 16322

7. Ändoch wij wäl hadom haft macht 16323 at förtunga eder 16335/ såsom Christi Apostlar 16324: men wij worom milde 16325 när eder/ lika som een amma fostrar sin barn.

8. Så hafwom wij hiertans lust haft til eder/ at dela medh eder/ icke allenast Gudz Evangelium/ vtan ock wårt egit lijf 16326: ty J ären oß käre wordne.

9. J minnens wäl/ käre bröder/ wårt arbete/ och wår mödo 16327: ty dagh och natt arbetade wij/ på thet wij ingen af eder skulle förtunga; och predikadom ibland eder Gudz Evangelium.

10. Thes ären J witne/ och Gudh/ huru helgeliga/ huru rättferdeliga/ och ostraffeliga wij vmgingom medh eder som trodden.

11. Såsom J weten/ at wij/ såsom en fader sin barn/ hafwe förmanat och tröstat hwar och en ibland eder;

12. Och betygat/ at J wärdeliga skullen wandra för Gudi 16328/ then eder kallat hafwer til sitt rike och härlighet.

II. Huru the thet anammat; och hwad the therföre lidit hade.

13. FÖr hwilket wij ock vthan återwändo tackom Gudi/ at tå J anammaden af oß thet predikade ordet om Gudh/ anammaden J thet icke såsom menniskiors ord/ vtan såsom thet sannerliga är/ som Gudz ord 16329/ hwilken ock werckar i eder som troon.

14. Ty J ären wordne/ käre bröder/ the Gudz församlingars efterföljare/ som vthi Judeen äro/ i Christo JEsu/ at J thet samma lidit 16330 hafwen af edra egna fränder/ som the af Judomen. 16331

15. Hwilke ock HErran JEsum dråpo/ och sina egna Propheter; och hafwa förföldt oß 16332/ och täckias icke Gudi/ och allom menniskiom äro the emot:

16. Förbiuda oß vnderwisa Hedningomen/ ther medh the skola salige warda/ på thet the skola fulkomna sina synder altid 16333: ty wreden är kommen öfwer them in til ändan.

III. Säger sigh hafwa ärnat komma til them; men han war förhindrad.

17. MEn wij/ käre bröder/ sedan wij til någon tijd hade mist eder efter ansichtet/ och icke efter hiertat/ hafwe wij thes meer hastat til at see edart ansichte/ medh stoor begärelse.

18. Therföre hadom wij welet komma til eder (jagh Paulus) twå resor; och Satanas hafwer oß förhindrat.

19. Ty hwad är wärt hopp/ eller frögd/ eller cronan til wår berömelse 16334? Ären ock icke J thet/ för wårom HErra JEsu Christo/ i hans tilkommelse?

20. J ären ju wår prijs och frögd.

3. Capitel.

WJdare säger Apostelen sigh therföre hafwa sändt Timotheum/ at han skulle trösta them i theras bedröfwelse/ v. 1. Sedan hwad glädie och hugswalelse han hade bekommit/ när Timotheus kom igen/ och wiste berätta honom om theras troo/ kärlek och ståndachtighet/ v. 6. Önskar så/ at han måtte än en gång komma til them; och at HErren wille förmera och styrckia them i kärleken och ett heligt lefwerne/ in til sin dagh/ v. 11.

I. Säger sigh hafwa sändt Timotheum/ at trösta them.

THerföre kundom wij icke länger hafwat fördrag/ och oß syntes/ at wij vthi Athen allena skulle qware blifwa.

2. Och hafwe sändt Timotheum 16336/ wår broder/ och Gudz tienare/ och wår hielpare i Evangelio Ehristi/ til at styrckia och trösta eder i edra troo:

3. På thet ingen skulle läta wika sigh vthi thenna bedröfwelse: ty J weten at wij ärom ther til satte. 16345 16337

4. Ty när wij worom när eder/ sade wij eder thet tilförene/ at wij måste lida bedröfwelse; såsom ock skedt är/ och J weten.

5. Therföre kunde jagh ock icke länger hafwat fördrag/ vtan sände åstadh: på thet jagh skulle förfara edra troo/ at til ewentyrs frestaren 16338 icke hade försökt eder/ och wårt arbete hade tå fåfängt wordet. 16339

II. Hwad glädie han hade fått/ när Timotheus kom igen.

6. MEn nu nyliga/ sedan Timotheus kommen war til oß ifrån eder/ och vnderwiste oß edra troo och kärlek; och at J altid täncken på oß til thet bästa/ och åstunden at see oß/ såsom ock wij eder:

7. Wordom wij/ käre bröder/ hugswalade på eder/ vthi all wår bedröfwelse och nödh/ genom edra troo.

8. Ty wij lefwe nu/ efter J stån i HErranom.

9. Hwad tack kunne wij Gudi säija för eder/ för all then glädie som wij hafwe af eder/ för wår Gudh?

10. Wij bedie dagh och natt ganska mycket/ at wij mågom see edart ansichte 16340/ och vpfylla thet i edra troo fattas. 16346

III. Beder at HErren wille förmera och styrckia them in til ändan.

11. MEn Gudh sielfwer och wår Fader/ och wår HErre JEsus Christus/ skicke wår wägh til eder.

12. Men HErren föröke eder/ och läte kärleken öfwerflöda inbyrdes 16341/ och til hwar man; såsom ock wij äre til eder:

13. At edor hierta måga styrckt 16342/ och ostraffelig 16343 blifwa i helighet/ för Gudi/ och wårom Fader/ vthi wårs HErras JEsu Christi tilkommelse 16344/ medh all hans helgon.

4. Capitel.

YTtermera förmanar Apostelen them til en rätt Christelig wandel; i synnerhet/ at the skulle fly horerij; at the icke skulle förtryckia hwar andra/ vtan bewisa sin kärlek emot hwar man/ och i stillhet nära sigh medh sina händer/ v. 1. Sedan lärer han them/ at the måtteliga sörja the döda/ efter the skola vpstå igen/ v. 13. Berättar så/ huru thet skal tilgå i the dödas vpståndelse/ v. 15.

I. Förmaning til ett Christeligit lefwerne.

YTtermera/ käre bröder/ bedie wij eder/ och förmane/ genom wår HErra JEsum/ såsom J hafwen vndfånget af oß/ huru J wandra skolen 16347/ och täckias Gudi/ at J ju meer fulkomlige warden.

2. Ty J weten hwad budh wij gåfwom eder/ genom HErran JEsum.

3. Ty thetta är Gudz wilje 16348/ edor helgelse/ at J fly bolerij;

4. Och hwar och en af eder weet behålla sitt faat i helgelse och ähro:

5. Jcke vthi lustig begärelse/ såsom Hedningar/ the som af Gudi intet weta. 16349

6. Och at ingen förtrycker eller swiker sin broder i någon handel 16350: ty HErren är hämnaren öfwer alt thetta; såsom wij ock eder tilförene sadom och betygadom.

7. Ty Gudh hafwer icke kallat oß til oreenlighet/ vtan til helgelse. 16351

8. Then ther nu förachtar/ han förachtar icke någon menniskio/ vtan Gudh 16352/ then sin Helga Anda hafwer gifwit i eder.

9. Men om broderlig kärlek giörs icke behof at jagh skrifwer eder: ty J ären sielfwe lärde af Gudi 16353/ at J skolen älska eder inbyrdes. 16354

10. Och thet gijören J ock på alla bröderna/ som i hela Macedonien äro: men wij förmane eder/ käre bröder/ at J ju meer fulkomlige warden:

11. Och winlägger eder/ at J ären rolige/ och skiöter edor egen stycke; och arbeter medh edra händer 16355/ såsom wij eder budit hafwe:

12. At J hafwen eder ährliga 16356 medh them som vthan til äro; och at J theras intet betorfwen. 16362

II. Tröst och lärdom af the dödas vpståndelse/ och then yttersta dagen.

13. MEn wij wilje icke dölja för eder/ käre bröder/ om them som afsomnade äro/ at J icke sörjen 16357 såsom the andre/ the ther intet hopp hafwa.

14. Ty om wij troo/ at JEsus är döder och vpstånden; så skal ock Gudh them som afsomnade äro/ genom JEsum framhafwa medh honom. 16358

15. Ty thetta säije wij eder/ såsom HErrans ord: at wij som lefwe och igenblifwe vthi HErrans tilkommelse/ skole icke förekomma them som sofwa. 16359

16. Ty sielfwer HErren skal stiga nedh af himmelen medh härskrij/ och Öfwerängels röst/ och medh Gudz basuun/ och the döde i Christo skola vpstå i förstone: 16360

17. Ther efter wij som lefwe/ och igen blifwe/ wardom tillika medh them borttagne i skyyn emot HErran i wädret; och så skole wij blifwa när HErranom altid. 16361

18. Så tröster eder nu medh thessa orden inbyrdes.

5. Capitel.

EFter Apostelen i thet förra Capitlet talade om the dödas vpständelse/ och then yttersta dagen/ talar han här widare om tiden/ när then dagen komma skal/ och förmanar them/ at the sigh ther til wärdeliga bereda skulle/ v. 1. Sedan förmanar han them til kärlek och fridsamhet emot theras lärare/ v. 12. Och til åthskilliga Christeliga dygder emot hwar man/ v. 14. Besluter så medh een godh önskan och wanlig helsning/ v. 23.

I. Om tiden/ när then ytterste dagen skal komma.

MEn om tider och stunder 16363/ käre bröder/ är icke behof at skrifwa eder.

2. Ty J weten wäl/ at HErrans dagh skal komma såsom en tiuf om nattena. 16364

3. Therföre när the warda säijande: Thet är frijd/ och all ting vthan fahra/ tå skal them hasteligit förderf öfwerkomma; lika som födzlopinan qwinnone påkommer/ som hafwandes är/ och the skola icke kunna vndfly. 16365

4. Men J/ käre bröder/ ären icke vthi mörkret 16366/ at then dagen/ såsom en tiuf/ skal få eder fatt.

5. Alle J ären liusens barn/ och dagsens barn: wij hörom icke nattene til/ icke heller mörkret.

II. Förmaning at bereda sigh ther til.

6. SÅ läter oß nu icke so fwa såsom the andre; vtan läter oß waka 16367 och nöchtre wara. 16368

7. Ty the som sofwa/ the sofwa om nattena; och the som druckne äro/ the äro druckne om nattena. 16369

8. Men wij som dagen tilhöre/ skole nöchtre wara/ iklädde trones och kärlekens kräfweto; och salighetenes hopp för en hielm. 16370

9. Ty Gudh hafwer icke satt oß til wrede 16371/ vtan at äga salighet 16372/ genom wår HErra JEsum Christum;

10. Then för oß död är: på thet/ ehwad wij wake eller sofwe/ skole wij lefwa samt medh honom. 16373

11. Therföre förmaner eder inbyrdes; och vpbygger hwar then andra/ såsom J ock giören.

III. Påminnelse om kärlek och benägenhet emot theras lärare; och om åthskilliga dygder.

12. MEn wij bedie eder/ käre bröder/ at J kännen them som arbeta ibland eder/ och stå eder före i HErranom/ och förmana eder: 16374

13. Håller them thes kärare/ för theras werck skul; och warer fridsame 16391 medh them.

14. Men wij bedie eder/ käre bröder/ förmaner the oseduga 16375; tröster the kleenmodiga/ hielper the swaga 16376/ warer långmodige widh hwar man.

15. Seer til/ at ingen wedergäller någrom ondt för ondt 16377: vtan altid farer efter thet goda inbyrdes/ och medh hwar man. 16378

16. Warer altid glade. 16379

17. Bedien vthan återwändo. 16380

18. Warer tacksamme i all ting: ty thet är Gudz wilje om eder/ genom JEsum Christum. 16381

19. Vthsläcker icke andan. 16392 16382

20. Förachter icke Prophetier. 16383

21. Men pröfwer all ting 16384; och behåller thet godt är.

22. Flyr alt thet som ondt synes.

IV. Besluut/ medh önskan och helsning.

23. MEn sielfwer fridsens Gudh 16385 helge eder öfwer alt/ at edar hele ande 16393/ och siäl/ och krop/

måtte wara behållen vthan straff 16386/ i wårs HErras JEsu Christi tilkommelse.

24. Han är trofast som eder kallat hafwer 16387; then thet ock wäl fulbordar.

25. Käre bröder/ beder för oß.

26. Helser alla bröderna vthi en helig kyß. 16388

27. Jagh beswär eder widh HErran/ at J thenna Epistelen läsa låten för alla helga bröderna. 16389

28. Wårs HErras JEsu Christi nådh ware medh eder: Amen. 16390

Til the Thessalonicer then förra/ skrifwen af Athen.

S. Pauli Epistel then andra

Til the Thessalonicer.

Förspråket.

Tilfälle til thenna Epistel; och hwad här vthi handlas.

VThi then förra Epistelen hade S. Paulus swarat the Thessalonicer til ett spörsmål om domedag/ at han skulle komma oförwarandes/ såsom en tiuf om nattena. Af hwilko the meente af ett falskt förstånd/ at domedag war hardt förhandene. Ther på skrifwer han nu thenna Epistelen/ och förklarar sigh sielf.

Cap. 1.

J thet första Capitlet tröster han them medh then ewiga lönen til theras troo och tolamod i alt lidande; och medh thet straff/ som theras förföljare öfwergå skal i ewinnerlig pino.

Cap. 2.

J thet 2 lärer han/ huru för domedag/ måste thet Romerska riket afkomma/ och Antichrist sigh vpkasta för Gudh i Christenheten/ och medh falska läror och tekn bedraga then otrogna werldena/ til thes at Christus kommer/ och förstörer honom medh sin härliga tilkommelse/ och dödar honom tilförene medh een andelig predikan.

Cap. 3.

J thet 3 giör han några förmaningar/ och besynnerliga/ at the skulle straffa the fåfänga/ som icke wilja sigh bärga medh sina egna händer; och at the skulle fly them/ om the icke bättrade sigh. Hwilket mycket synes lyda emot them/ som i Påwedömet kallas andelige personer.

1. Capitel.

NÄst sin wanliga helsning/ v. 1. Berömer Apostelen the Thessalonicers troo/ kärlek/ och tolamod vnder theras kors och förföljelse/ v. 3. Och tröster them medh Christi härliga tilkommelse til then vttersta domen/ at the tå skola få roo; men theras förföljare ewigt förderf/ v. 5. Önskar så/ at Gudh wille fulborda thet goda wercket som han medh them begynt hade/ v. 11.

I. Paulus helsar the Thessalonicer.

PAulus/ och Silvanus/ och Timotheus 16394: then församling i Thessalonica/ i Gudi wårom Fader/ och

HErranom JEsu Christo.

2. Nådh ware medh eder/ och frijd af Gudi wårom Fader/ och HErranom JEsu Christo. 16395

II. Berömer theras troo och tolamod.

3. WJj skole tacka Gudi altid för eder 16396/ käre bröder/ såsom tilbörligit är: ty edor troo förökas storliga/ och allas edra kärlek öfwerflödar inbyrdes: 16397

4. Så at wij sielfwe beröme 16398 oß i Gudz församlingar/ af edart tolamod och troo/ vthi alla edra förföljelser och bedröfwelser som J liden:

III. Tröster them af Christi tilkommelse til domen.

5. SÅsom ett bewijs til Gudz rättwisa doom 16399: på thet J mågen warda wärdige til Gudz rike 16406/ för hwilket J ock liden. 16400

6. Efter thet är rättwijst för Gudi/ gifwa them bedröfwelse igen som eder bedröfwa; 16401

7. Men eder som bedröfwens/ rolighet medh oß: tå HErren JEsus vppenbar warder af himmelen/ samt medh sine krafts Änglar; 16402

8. Och medh eldzloga/ til at hämnas öfwer them som icke känna Gudh/ och öfwer them som icke lydige äro wårs HErras JEsu Christi Evangelio: 16403

9. Hwilke pino lida skola/ thet ewiga förderfwet/ af HErrans ansichte/ och af hans härliga macht; 16404

IV. Beder/ at Gudh wille fulborda thet han medh them begynt hade.

10. TÅ han skal komma 16405 til at förklaras i sin helgon/ och vnderlig warda i allom them som troo: ty wårt witnesbyrd til eder om then dagen/ hafwen J trodt.

11. Och förthenskul bedie wij ock altid för eder/ at wår Gudh wille giöra eder wärdiga til thenna kallelsen/ och vpfylla alt godhetenes vpsåt och trones werck i kraftene:

12. På thet wårs HErras JEsu Christi namn må prisat warda på eder/ och J på honom/ efter wår Gudz och HErrans JEsu Christi nådh.

2. Capitel.

APostelen förmanar/ at the icke skulle låta förföra sigh af them som föregåfwo/ at then ytterste dagen tå skulle wara förhanden/ v. 1. Ty HErrans dagh skulle icke komma förr än Antichristus medh sin lögn och förförelse wore kommen/ och wore vppenbar worden/ v. 3. Sedan tackar han Gudh som them til salighet vthwaldt hade genom trona på Christum/ v. 13. Förmanar them til stadighet/ v. 15. Och beder at Gudh wille styrckia them i all sanning och ett heligt lefwerne in til ändan/ v. 16.

I. Förkunnar/ at then yttersta dagen icke skulle komma förr än Antichristus komme.

MEn wij bedie eder/ käre bröder/ för wårs HErras JEsu Christi tilkommelse/ och för wåra församlings skul i honom;

2. At J icke snarliga låten beweka 16407 eder ifrån edart sinne; icke heller förskräckia/ hwarken genom anda 16408 16422/ eller genom ord/ eller genom bref/ lika som thet sändt wore af oß/ såsom Christi dagh förhanden wore.

3. Läter ingen förföra eder i någon måtto: ty han kommer icke 16409/ vtan tilförene skeer affall 16410 16423/ och vppenbar warder syndenes menniskia 16411 16424 förtapelsens barn.

4. Hwilken är en motståndare/ och vphäfwer sigh öfwer alt thet Gudh eller Gudz tienst kallas; så at han sätter sigh i Gudz tempel 16425/ **såsom en Gudh/ och gifwer sigh före som han wore Gudh.** 16412

5. Minnens J icke/ at jagh sade eder thetta/ tå jagh ännu war när eder?

6. Och hwad ännu hindrar/ weten J; at han skal warda vppenbar i sin tijd.

7. Ty han werckar allaredo ondskona hemliga 16413 16426: allenast then ther nu hindrar/ han måste komma af wägen.

8. Och så warder tå then Onde vppenbar/ hwilken HErren skal dräpa medh sins muns Anda 16414 16427; **och skal giöra en ända medh honom/ genom sin tilkommelses vppenbarelse:**

9. Hwilkens tilkommelse skeer efter Satans werckan 16415/ **medh alla lögnachtiga krafter** 16428/ **och tekn/ och vnder:** 16416

10. Och medh all förförelse til orättferdighet/ ibland them som förtapade warda 16417**: therföre at the icke anammade kärleken til sanningena** 16429/ **at the måtte salige wordet.**

11. Förthenskul skal Gudh sända them kraftig wilfarelse 16418/ **så at the skola troo lögnene:**

12. På thet the skola alle dömde warda/ som icke hafwa trodt sanningene/ vtan hafwa lust til orättferdigheten.

II. Han tackar/ och beder Gudh för them; och förmanar them til ståndachtighet.

13. MEn wij skole altid tacka Gudi för eder 16419/ käre bröder/ älskade 16420 af HErranom/ at Gudh hafwer eder vthwaldt til salighet af begynnelsen/ genom Andans helgelse/ och i sanningenes troo. 16430

14. J hwilko han eder kallat hafwer genom wårt Evangelium/ til wårs HErras JEsu Christi härliga egendom.

15. Så står nu/ käre bröder/ och håller eder widh the stadgar 16431 som J lärdt hafwen/ ehwad thet är skedt af wårt ord eller bref. 16421

16. Men sielfwer wår HErre JEsus Christus/ och Gudh och wår Fader/ then oß älskat hafwer/ och gifwit een ewig tröst/ och ett godt hopp genom nådena:

17. Han hugswale edor hierta/ och styrcke eder vthi all lärdom/ och goda gierningar.

3. Capitel.

WJdare förmanar han them/ at the skulle bedia för honom och hans medarbetare/ at Gudz ord måtte hafwa sin framgång/ v. 1. At the skulle fly them som oskickeliga lefde/ v. 6. Jcke älska lättia: vtan nära sigh ährliga medh sitt arbete/ v. 8. Och at the skulle skilja ifrå sigh them som äro Gudz ord olydige/ v. 14. Besluter så medh een godh önskan/ v. 16.

I. Förmaning til at bedia för Gudz ordz framgång.

YTtermera/ käre bröder/ beder för oß/ at HErrans ord må hafwa framgång 16432/ och prisat warda/ såsom ock när eder.

2. Och at wij mågom frijade warda ifrå wanartiga 16453 och arga menniskior 16433: ty troon är icke hwars mans. 16434

3. Men HErren är trofast 16435/ then eder styrckia skal 16436/ och bewara för thet onda. 16437

4. Men wij försee oß til eder 16438 i HErranom/ at J giören/ och giörande warden/ hwad wij eder budit hafwe.

5. Men HErren styre edart hierta til Gudz kärlek/ och til Christi tolamod.

II. At fly them som förargeliga lefwa.

6. OCh biudom wij eder/ käre bröder/ i wårs HErras JEsu Christi namn/ at J dragen eder ifrå 16439 hwar och en broder/ som oskickeliga wandrar/ och icke efter then stadga/ som han hafwer fått af oß.

7. Ty J weten sielfwe 16440/ huru J skolen oß efterfölja 16441: förthenskul wij hadom oß icke oskickeliga ibland eder: 16442

III. At fly lättia.

8. JCke heller taget brödet til giefwes af någrom: vtan medh arbete och mödo 16443/ natt och dagh hafwe wij brukat oß/ på thet wij ingen af eder skulle wara til tunga. 16444

9. Jcke therföre/ at wij thes icke macht hadom 16445: vtan at wij skulle gifwa oß sielfwa eder til efterdömelse/ at efterfölja oß. 16446

10. Och tå wij worom när eder/ bude wij eder sådant/ at ho ther icke wille arbeta/ han skulle icke heller äta. 16447

11. Ty wij höre/ at somlige ibland eder vmgås oskickeliga/ och arbeta intet/ vtan drifwa fåfängio.

12. Men them som sådana äro/ biude wij/ och förmane genom wår HErra JEsum Christum/ at the arbeta medh stilhet/ och äta sitt egit brödh. 16448

13. Men J/ käre bröder/ förtröttens icke giöra thet godt är. 16449

IV. At skilja sigh ifrå the ohörsama.

14. OM nu någor icke wille lyda wårt ord/ honom tekner vp i ett bref/ och hafwer ingen vmgängelse medh honom 16450/ på thet han skal blyjas.

15. Doch håller honom icke såsom en owän: vtan förmaner honom såsom en broder.

V. Sluut/ medh önskan och helsning.

16. MEn sielfwer fridsens HErre gifwe eder frijd altid/ i allahanda måtto. HErren ware medh eder allom. 16451

17. Helsning medh mine Pauli hand 16452/ hwilket är teknet i all bref. Så skrifwer jagh:

18. Wårs HErras JEsu Christi nådh ware medh eder allom: Amen. * **Sänd af Athen.**

S. Pauli Epistel then förra

Til Timotheum.

Förspråket.

Summan på hela Epistelen/ och på hwart Capitel för sigh.

THenna Epistelen skrifwer S. Paulus til een eftersyn för alla Biskopar/ huru the lära och regera skola Christenhetena i all stånd: på thet icke skal behöfwas regera the Christna efter menniskiors sinne.

Cap. 1.

J thet första Capitlet befaller han/ at en Biskop skal allstädes lära then rätta trona och kärleken/ och stå emot the falska lagspredikare/ hwilke bredo widh Christum och Evangelium drifwa wilja lagsens gierningar. Och fattar vthi een kort summo then hela Christeliga lärona: hwar lagen tienar til/ och hwad Evangelium är. Och sätter sigh sielf allom syndarom och bedröfwat samwet/ til ett trösteligit exempel.

Cap. 2.

J thet 2/ befaller han bedia för all stånd. Och förbiuder qwinnom predika; och at the icke heller pryda sigh alt för kosteliga/ vtan äro männerna höriga.

Cap. 3.

J thet 3/ beskrifwer han hwad för personer/ Biskopar/ eller Prester/ och theras hustrur wara skola. Sammalunda tienarena/ them man kallar Diaconos/ och theras hustrur. Och prisar/ at någor i sådana måtto begärer Biskop wara.

Cap. 4.

J thet 4/ förkunnar han the falska Biskopar/ och theras hoop/ som framdeles komma skulle; the ther ock förbiuda skulle ächtenskap och maten/ och drifwa spelet twärt emot thet han lärdt hafwer/ medh menniskiors läror.

Cap. 5.

J thet 5/ befaller han/ huru man beställa skal medh enkior och vnga qwinnor: och hwilka enkior man skal vppehålla af församlingenes hielp; och huru man goda Biskopar eller Prester i ähro hålla skal; och huru man them straffa skal/ som straffelige äro.

Cap. 6.

J thet 6/ förmanar han Biskoparna/ at the blifwa widh thet klara Evangelium/ drifwa thet både medh lärdom och lefwerne/ hafwa onyttig och förweten spörsmål fördragh/ hwilken icke til annat företagas än til at sökia ther medh werldzlig roos och rikedomar.

1. Capitel.

PAulus helsar Timotheum/ v. 1. Och förmanar honom/ at han skulle förwara sina åhörare för falsk lära och onyttiga fabler/ v. 3. Och säger så hwad summan är på lagen/ v. 5. Och hwar til hon är gifwin/ v. 8. Sedan tackar han Gudh/ som hade giordt honom af en förföljare til Evangelij tienare/ v. 12. Och säger så hwad summan är på Evangelio/ v. 15. Och befaller Timotheo/ at han thet bewara och förfächta skulle/ v. 18.

I. Apostelen helsar Timotheum.

PPaulus/ JEsu Christi Apostel/ efter Gudz wårs Frälsares och HErrans JEsu Christi befalning 16454/ then

wårt hopp är: 16455

2. Timotheo/ minom rättsinniga son i trone 16456: Nådh/ barmhertighet/ frijd af Gudi wårom Fader/ och af JEsu Christo wårom HErra. 16457

II. Beder honom warna sina åhörare för falsk lärdom.

3. SÅsom jagh bad tigh/ at tu skulle blifwa qwar i Epheso/ tå jagh foor in i Macedonien 16458/ så giör ock: at tu må biuda somligom/ at the ingen annan lärdom efterfölja; 16459

4. Och ingen acht gifwa på fabler och slächtregister/ the ingen ända hafwa/ och åstadh komma spörsmål 16460/ meer än förbättring til Gudh/ i trone.

III. Säger summan på lagen; och hwar til lagen är gifwin.

5. TY hufwudsumman af budet/ är kärleken 16461 **af ett reent hierta/ och af ett godt samwet/ och af een oskrymtad troo:**

6. Jfrå hwilken somlige hafwa farit wille/ och äro omwände til onyttigt sqwaller; 16462

7. Och wilja wara mästare i Skriften/ och förstå icke hwad the säija/ eller hwad the hålla.

8. Wij wete wäl at lagen är godh 16463/ tå man henne rätteliga brukar.

9. Wetandes/ **at them rättferdiga är ingen lagh satt** 16464 16475: vtan orättferdigom och olydigom/ ogudachtigom och syndarom/ oheligom och oandeligom/ fadermördarom och modermördarom/ mandråparom;

10. Bolarom/ drängiaskändarom/ menniskiotiufwom/ liugarom/ meenedarom; och hwad annat sådant är/ thet en hälsosam lärdom emot faller.

11. Efter thens saliga Gudz härliga Evangelium/ hwilket migh betrodt är.

IV. Tackar Gudh/ som hade satt honom til Evangelij predikare.

12. OCh jagh tackar wårom HErra Christo JEsu/ som migh hafwer giordt mächtig/ och räknat migh trogen/ och satt i thet ämbetet;

13. Jagh/ som tilförene war en försmädare/ och en förföljare/ och en wåldzwerckare 16465; men migh är barmhertighet wederfaren 16466: ty jagh hafwer thet giordt owetandes/ i otro. 16467

14. Men wårs HErras nådh hafwer thes meer öfwerflödat/ genom trona/ och kärleken/ i Ehristo JEsu.

V. Sätter summan af Evangelij lära.

15. THet är ett fast ord/ och i allo måtto wäl wärdt at man thet anammar/ at Christus JEsus är kommen i werldena/ til at frälsa syndare 16468; **ibland hwilka jagh är then förnämligaste.**

16. Men migh är wederfaren barmhertighet/ på thet JEsus Christus skulle på migh förnämliga bewisa alla långmodighet/ them til efterdöme som på honom troo skulle til ewinnerligit lijf.

17. Men Gudi them ewiga Konungenom/ oförgängeligom/ osynligom/ allena wisom/ ware prijs och ähra/ i alla ewighet 16469: **Amen.**

VI. Befaller Timotheum behålla och förswara thenna läran.

18. THetta budet/ befaller jagh 16476 tigh/ min son Timothee/ efter the förra prophetier 16477 om tigh/ at tu brukar tigh ther vthi som en godh krigsman; 16470

19. Hafwandes trona/ och godt samwet 16471: hwilket somlige hafwa bortdrifwit/ och äro skepbrutne wordne i trone:

20. Af hwilkom är Hymeneus 16472/ och Alexander 16473: hwilka jagh Satane antwardat hafwer 16474; på thet the skulle lära icke meer försmäda.

2. Capitel.

SEdan förmanar Apostelen/ at man skal hafwa böner för alla menniskior/ i synnerhet för Öfwerheten/ v. 1. Ty Gudh wil at alle skola salige warda/ v. 4. Och biuder ther huruledes the skola bedia/ v. 8. J synnerhet huru qwinnor skola förhålla sigh i theras Gudztienst/ v. 9. Så wäl som emot theras män/ v. 12. Och tröster them i theras stånd/ v. 15.

I. Förmaning til at hafwa böner för alla menniskior; i synnerhet för Öfwerheten.

SÅ förmanar jagh nu/ at man för all ting hafwer böner/ åkallan/ föreböner/ och tacksäijelse för alla menniskior:

2. För Konungar/ och för alla Öfwerhet 16478: på thet wij måge lefwa vthi ett roligit och stilla lefwerne/ i all Gudachtighet och ährlighet.

II. Bewekande orsaker ther til.

3. TY sådant är godt och tacknemligit för Gudi wårom Frälsare:

4. Som wil at alla menniskior skola frälste warda 16479**/ och til sanningenes kundskap komma.**

5. Ty thet är en 16480 **Gudh/ och en medlare** 16481 **emellan Gudh och menniskior/ nemliga/ then menniskian Christus JEsus:**

6. Hwilken sigh sielf gifwit hafwer för alla til återlösn 16482**/ at sådant skulle i sin tijd predikat warda.** 16483

7. Ther jagh ock vthi skickad är en Predikare och Apostel: jagh säger sanningen i Christo/ och liuger icke 16484/ Hedningarnas lärare 16485/ i trone och sanningene.

III. Huru man skal bedia.

8. SÅ wil jagh nu/ at männerna bedia i all rum 16486/ och vplyfta heliga händer 16487/ vthan wrede och twekan. 16488 16496

IV. Huru qwinnor skola förhälla sigh i församlingene/ och emot sina män.

9. SAmmalunda ock/ at qwinnorna pryda sigh i höfweligom klädebonat/ medh blygachtighet och kyskhet 16489; icke medh flätat håår/ eller guld/ eller pärlor/ eller kostelig klädnad: 16490

10. Vtan/ såsom the qwinnor höfwes som gudachtighet bewisa/ medh goda gierningar.

11. Een qwinna läte lära sigh i stillhet/ medh all vnderdånighet. 16491

12. Men qwinnone städer jagh icke/ at hon andra lärer 16492 16497; och icke heller råder öfwer mannen: vtan ware i stillhet.

13. Ty Adam wardt först skapad 16493/ och sedan Eva: 16494

14. Och Adam wardt icke bedragen 16498; vtan qwinnan wardt bedragen 16495/ och kom öfwerträdelsen åstadh.

V. Tröst för qwinnespersoner.

15. MEn hon warder likwäl salig/ genom barnsbyrden 16499/ **om hon blifwer i trone/ och kärlekenom/ och i helgelse/ medh kyskhet.**

3. Capitel.

WJdare beskrifwer Apostelen/ hwad dygder som kräfjas othi en Biskop/ v. 1. Såsom ock vthi andra Gudz ordz tienare/ v. 8/ och 12. Samt theras hustrur/ v. 11. På thet at Timotheus skulle weta huruledes han skulle förestå Gudz församling/ hwilko Gudh sanningen och then höga hemligheten om Christo vppenbarat hafwer/ v. 14.

I. Hwad dygder som kräfjas vthi en Biskop;

THet är ju ett fast ord: Om någor begärar 16507 ett Biskops ämbete/ han åstundar een godh gierning.

2. Så skal nu en Biskop wara ostraffelig 16500; ene hustrus man/ wakande/ nöchter/ sedug/ gästgifware/ lärachtig.

3. Jngen drinckare/ icke bitter/ icke sniken efter slem winning; vtan mild/ icke trätosam 16501/ icke girig:

4. Then sitt huus wäl förestår; then ther lydig barn hafwer medh alla ährlighet.

5. Hwar nu någor icke kan förestå sitt egit huus/ huru skal han förestå Gudz församling?

6. Jcke Nychristen: på thet han icke skal vpbläsas/ och falla i lastarens doom.

7. Han måste ock hafwa ett godt witnesbyrd af them som vthan til äro 16502 16508: på thet han icke skal falla vthi lastarens försmädelse och snaro.

II. Såsom ock vthi andra kyrkiotienare/ rc.

8. SAmmalunda ock tienarena 16509/ skola ährlige 16503 wara/ icke twetalige/ icke drinckare/ icke snikne efter slem winning:

9. Hållandes trones hemlighet medh ett reent samwet.

10. Och the skola först försökias: och sedan skola the tiena/ när ingen kan straffa them.

11. Theras hustrur sammaledes skola ock ährliga wara/ icke förtalerskor; nöchtre/ trofasta i all ting.

12. Tienarena 16509 skola wara ene hustrus män/ the sin barn wäl förestå/ och sin egen huus.

13. Ty the ther wäl tiena/ förwärfwa sigh ett godt vpsteg 16504/ och mycken tröst 16505 i trone/ som är i Christo JEsu.

14. Thetta skrifwer jagh tigh/ förhoppandes skee skola/ at jagh kommer snart til tigh.

15. Och om så hände/ at jagh förtöfwar/ at tu må weta/ huruledes tu vmgå skalt vthi Gudz huus/ som är lefwandes Gudz församling/ en pelare/ och sanningenes grundwal. 16510

16. Och vthan twifwel är gudachtighetenes hemlighet stoor: Gudh är vppenbar worden i kötet 16506/ rättferdigad i Andanom 16511/ synt Änglomen/ predikad Hedningomen/ trodd i werldene/ vptagen i härligheten.

4. Capitel.

HÄr förkunnar Apostelen/ at i the yttersta tider skulle vpkomma falske lärare/ som skulle förbiuda ächtenskapet/ och giöra åthskilnad på maat/ v. 1. Hwilket han befaller Timotheo predika androm/ at the må weta thet föreåth/ v. 6. Sedan befaller han honom/ at han skal fly fabler/ och öfwa sigh i gudachtighet; thet hafwer nytto medh sigh/ v. 7. Och til thet tredie/ förmanar han honom til trohet och flijt i sitt ämbete/ at han måtte föregå andra til förbättring/ både medh lefwerne och lärdom/ v. 12.

I. Prophetia om Antichristi lära.

MEn Anden säger klarliga/ at i yttersta tiderna skola somlige falla ifrå trone 16512/ hållande sigh in til bedrägeliga andar/ och diefla lärdom:

2. Genom them som medh skrymterij tala lögn/ och hafwa brändt tekn i sin samwet; 16527

3. Och förbiuda ächtenskap; binda skona maten/ som Gudh skapat hafwer 16513 til at taga medh tacksäijelse 16514/ them trognom/ och them som hafwa förstådt sanningena.

4. Ty alt thet Gudh skapat hafwer är godt/ och intet bortkastandes/ som medh tacksäijelse tagit warder. 16515

5. Ty thet warder helgat genom Gudz ord och bönen.

II. Befalning at Timotheus sådant förkunnar.

6. NÄr tu sådant gifwer bröderna före/ så blifwer tu en godh JEsu Christi tienare: såsom tu vpfödder äst i trones ordom/ och godh lärdom 16516/ medh hwilken tu altid warit hafwer.

7. Men oandeliga och kärlinga fabler lät fara: 16517

III. Förmaning til gudachtighet/ trohet/ och flijt i ämbetet.

MEn öfwa tigh sielf til gudachtighet.

8. Ty lekamlig öfning är föga til nytto 16518: men gudachtighet är nyttig til all ting/ och hafwer löfte om thetta lifwet/ och thet tilkommande.

9. Thet är ju ett fast ord/ och i alla måtto wäl wärdt/ at man thet anammar. 16519

10. Ty ther på arbete wij ock/ och wardom försmädde/ at wij hoppes på lefwandes Gudh/ som är alla menniskiors Frälsare 16520/ men besynnerliga theras som troo.

11. Sådant biud/ och lär.

12. Jngen förachte tin vngdom 16521: vtan war them trognom en eftersyn 16522/ i ord/ i omgängelse/ i kärlek/ i Andanom/ i trone/ i kyskhet.

13. Hålt på at läsa/ förmana/ lära/ til thes jagh kommer.

14. Försuma icke then gåfwo som i tigh är 16523/ then tigh gifwin är genom prophetien 16524/ medh Presternas händers åläggning. 16525

15. Thetta achta; blif ther vthi: på thet tin förbättring må hwarjom manne vppenbar warda.

16. Haf acht på tigh sielfwan/ och på lärdomen; blif i thessa stycker: ty om tu så giör/ frälsar tu tigh sielfwan/ och them som tigh höra. 16526

5. Capitel.

APostelen lärer Timotheum; först/ huru han skal förmana både the gamla/ och the vnga/ v. 1. Sedan/ hwad enkior som skola antagas at vppehållas af församlingen/ och hwilka än må begifwa sigh i ächtenskap/ och stå huus före/ v. 4. Til thet tredie/ huru Prester skola warda hållne/ v. 17. Medh några andra små stycker/ v. 21.

I. Huru gamle och vnge böra förmanas.

THen gamla skal tu icke hårdeliga straffa: vtan förmana såsom en fader 16528; the vnga såsom bröder:

2. The gamla qwinnor såsom mödrar; the vnga såsom systrar/ medh all kyskhet.

II. The enkiors dygder som skulle vppehällas af församlingen.

3. HEdra enkiorna/ the ther rätta enkior äro.

4. Om någor enkia hafwer barn/ eller barnabarn/ sådana skola först lära wäl regera sitt egit huus/ och giöra såsom föräldrarna them giordt hafwa: ty thet är wäl giordt/ och Gudi tacknemligit.

5. Men thet är een rätt enkia/ som eensam 16529 16543 är/ then sitt hopp sätter til Gudh/ och blifwer altid i böner och åkallan natt och dagh:

6. Men then som lefwer i wällust/ hon är lefwandes död.

7. Sådant biud/ at the äro ostraffeliga.

8. Hwar nu någor sina/ besynnerliga sitt huusfolck/ icke försörjer; then hafwer försakat trona 16530/ och är argare än en Hedninge.

9. Lät inga enkio vthwäljas yngre än sextijo åhr: then som hafwer warit ens mans hustru;

10. Och witnesbyrd hafwer om goda gierningar: om hon hafwer vpfödt barn; om hon hafwer herbergat 16531; om hon hafwer twaget the heligas fötter 16532 16544; om hon hafwer hulpet the bedröfwada; om hon i alla goda gierningar hafwer idkelig warit.

11. Men the vnga enkior lät fara: ty när the begynna kätias 16545 emot Christum/ så wilja the gifta sigh;

12. Och hafwa sin doom/ at the then första troon 16546 brutet hafwa.

13. Ther til medh äro the fåfänga/ och lära löpa omkring i husen: ja/ icke allenast fåfänga/ vtan ock sqwallerfulla/ och förwitna/ och tala thet som icke borde. 16533

14. Så wil jagh nu/ at the vnga enkior gifta sigh/ föda barn/ stå huus före/ intet tilfälle gifwa

motståndarenom til at tala illa.

15. Ty några hafwa allaredo wändt tilbaka efter Satanam. 16547

16. Hwar nu någor trogen man/ eller qwinna hafwer enkior/ han försörje them/ och läte icke församlingen förtungas; at thet må them tilräckia som rätta enkior äro.

III. Om Prester/ huru the skola hållas/ rc.

17. THe Prester som wäl förestå/ skal man hålla wara dubbel heder wärda; mäst the/ som arbeta i ordet och lärdomen. 16534

18. Ty Skriften säger: **Tu skalt icke binda munnen til på oxan som tröskar** 16535**: och/ En arbetare är sin löön wärd.** 16536

19. Tilstäd ingen klagomål emot en Prest/ vtan medh tw eller tre witne. 16537

20. The som synda/ straffa för allom/ at andre skola ock fruchta. 16538

IV. Förmaning til Timotheum och andra/ om ett skickeligit lefwerne.

21. JAgh betygar för Gudi 16539/ och HErranom JEsu Christo/ och för the vthkorada Änglar/ at tu håller thetta/ vthan egen godtyckio 16548/ och giör intet efter weeld.

22. Lägg icke hastigt händerna på någon 16540; och giör tigh icke heller deelachtig i annars mans synder: hålt tigh sielfwan kysk.

23. Drick icke länger watn/ vtan bruka något fögo wijn 16541/ för tin maga skul/ och at tu ofta siuk är.

24. Somliga menniskiors synder äro vppenbara 16542 16549/ at man them tilförene döma kan: men somliga warda sedan vppenbara.

25. Sammalunda äro ock somliga goda gierningar vppenbara; och the andra blifwa ock intet fördolda.

6. Capitel.

YTtermera lärer Apostelen/ huru trälar skola förhålla sigh emot theras herrar/ v. 1. Sedan beskrifwer han the förföriska lärare; och förmanar Timotheum/ at han ingen gemenskap skulle hafwa medh them/ v. 3. Eij heller medh girighet/ v. 6. Vtan hällre beflita sigh om rättferdighet/ gudachtighet/ och andra lofliga dygder/ v. 11. Til thet tredie befaller han honom biuda them rikom/ at the rätt bruka theras rikedomar/ v. 17. Och til besluut/ at han then rena läran troliga förwarar/ v. 20.

I. Huru tienare skola förhälla sigh emot theras herrar.

TRälarna som vnder ook äro/ skola hålla sina herrar alla ähro wärda 16550: på thet Gudz namn och lärdom icke skal försmädd warda.

2. Men the som hafwa trogna herrar/ the skola icke förachta them/ förthenskul the äro bröder; vtan wara thes meer tienstachtige/ at the trogne/ och älskade/ och deelachtige vthi wälgierningene 16577 äro. Sådant lär/ och förmana.

II. Förmaning til at fly falska lärare.

3. HO ther annars lärer 16551/ och icke blifwer widh wårs HErras JEsu Christi hälsosama ord/ och widh then lärdom som är om gudachtigheten:

4. Han är förmörkrad 16578/ och weet intet 16552/ vtan är siuk 16579 i spörsmål och ordaträtor 16553/ af hwilkom födes afwund/ kijf/ försmädelse/ onda mißtanckar:

5. Onyttiga disputeringar 16554 emellan the menniskior som i sitt sinne förderfwade äro/ ifrå hwilko sanningen är borttagen/ the ther mena/ at gudachtigheten är een winning 16555 16580. Drag tigh ifrå sådana. 16556

III. Warning för girighet.

6. MEn wara gudelig/ och låta sigh nöija/ är winning nogh. 16557

7. Ty wij hafwe intet fördt in i werldena: therföre är thet klart/ at wij icke heller kunne något föra här vth. 16558

8. Vtan tå wij hafwe födo och kläder/ så lätom oß ther medh nöija. 16559

9. Men the som wilja rike warda/ falla vthi frestelse och i snaro 16560/ och i många dårachtig och skadelig begärelse/ the ther sänckia menniskiorna vthi förderf och fördömelse.

10. Ty girighet är een root til alt ondt: til hwilka somlige hafwa haft lust/ och äro ther medh wille farne 16561 **ifrå trone/ och hafwa giordt sigh sielfwa mycken bedröfwelse.** 16562 16581

IV. Påminnelse/ at beflita sigh om låfliga dygder/ och flijt i ämbete.

11. MEn tu/ Gudz menniskia/ fly sådant: faar efter rättferdigheten/ gudachtigheten/ troon/ kärleken/ tolamod/ sachtmod. 16563

12. Kämpa en godh trones kamp 16564: fatta 16565 ewinnerligit lijf/ til hwilket tu ock kallad äst/ och bekändt hafwer en godh bekännelse för mång witne.

13. Jagh biuder tigh för Gudi 16566/ som all ting giör lefwande 16567; och för Christo JEsu/ som vnder Pontio Pilato betygat hafwer en godh bekännelse: 16568

14. At tu håller budet/ obesmittat/ ostraffelig/ in til wårs HErras JEsu Christi vppenbarelse:

15. Hwilka oß betee skal i sin tijd then salige/ och allena wäldige Konungen öfwer alla Konungar 16569/ och HErren öfwer alla Herrar.

16. Then ther allena hafwer odödelighet; then ther boor vthi ett lius ther ingen tilkomma kan; then ingen menniskia sedt hafwer/ icke heller see kan 16570: honom ware ähra och ewigt rike: Amen.

V. Huru the rike skola förhålla sigh.

17. BJud them som rike äro i thenna werld/ at the icke äro stoorsinte/ icke heller sättia sitt hopp på the owissa rikedomar 16571; vtan på lefwande Gudh/ hwilken oß all ting rikeliga gifwer til at nyttia:

18. At the giöra wäl/ och rike warda på goda gierningar 16572; gierna gifwa/ äro oförtrutne:

19. Sammansamka sigh sielfwom en godh grund framdeles 16573; at the måga fatta ewinnerligit lijf.

VI. Besluut/ medh warning emot wilfarelser.

20. O Timothee/ förwara thet tigh betrodt är 16574; och fly oandelig och onyttig ord och trätor 16575/ som gå af falskeliga berömd kånst:

21. Hwilka somlige föregifwa/ och fara wille om trona 16576. Nådh ware medh tigh: Amen.

Sänd af Laodicea/ hwilken är hufwudstaden i Phrygia Pacatiana.

S. Pauli Epistel then andra

Til Timotheum.

Förspråket.

Summa på thenna Epistel. Cap. 1/ och 2.

J Thenna Epistelen förmanar S. Paulus Timotheum/ at han fulföljer såsom han begynt hafwer/ at drifwa Evangelium: thet ock wäl af nöden war/ efter månge woro som wille affalla; och falske andar och lärare vpkomma allestädz: för hwilka saak enom Biskop tilhörer altid at waka och arbeta vthi Evangelio.

Cap. 3/ och 4.

Men besynnerliga förkunnar han/ i thet 3 och 4 Capitlet/ then fahrliga tiden emot werldenes ända/ i hwilkom ett falskt andeligit lefwerne skulle förföra alla werldena medh vthwärtes skeen: vnder hwilko allahanda ondska och odygd skulle beskyyld warda.

1. Capitel.

PAulus helsar Timotheum/ v. 1. Och berömer hans oskrymtada troo/ v. 3. Sedan förmanar han honom til at vpwäckia the gåfwor som Gudh honom gifwit hade/ v. 6. Til at lida något för Evangelij skul/ v. 8. Til at behålla the helsosama ordz eftersyn/ som han af honom hördt hade/ v. 13. Til at bewara then sigh betrodda Evangelij skatt/ v. 14. Klagar ther hoos öfwer them i Asia/ som woro honom ifrå falne/ v. 15. Och berömer Onesiphori stadighet/ v. 16.

I. Paulus helsar Timotheum.

PAulus/ JEsu Christi Apostel/ genom Gudz wilja/ til at predika lifsens löfte/ i Christo JEsu:

2. Minom kära son Timotheo: Nådh/ barmhertighet/ frijd af Gudh Fader/ och Christo JEsu wårom HErra. 16582

II. Berömer hans ståndachtighet i trone.

3. JAgh tackar Gudi/ then jagh tienar ifrå mina föräldrar 16583/ vthi ett reent samwet 16584/ at jagh vthan vphåld hafwer tin åminnelse i mina böner/ natt och dagh. 16585

4. Och migh längtar efter at see tigh/ när jagh täncker på tina tårar 16586; på thet jagh medh glädie måtte vpfyld warda.

5. Och jagh drager migh til minnes then oskrymtada troo 16587 som i tigh är/ then tilförene bodde vthi tine fadermoder Loide/ och i tine moder Evnica; är jagh wiß at sammalunda ock i tigh.

III. Förmanar til at vpwäckia the vndfångna gåfwor; och til at lida något för Evangelio.

6. FÖr hwilka saak skul jagh förmanar tigh/ at tu vpwäcker Gudz gåfwo som i tigh är/ genom mina händers påläggning. 16588 16607

7. Ty Gudh hafwer icke gifwit oß räddhogans anda 16589; vtan kraftenes/ och kärlekens/ och tuchtighetenes. 16608

8. Therföre/ skäm tigh icke widh wårs HErras witnesbyrd 16590; icke heller widh migh 16591/ som är hans fånge 16592: vtan war deelachtig vthi Evangelij bedröfwelse 16593/ efter Gudz kraft;

9. Then oß frälsat hafwer/ och kallat medh en helig kallelse; icke efter wåra gierningar/ vtan efter sitt vpsåt 16594/ och nådh 16595/ then oß gifwin är i Christo 16609 JEsu/ för ewig tijd. 16596

10. Men nu är hon vppenbar worden genom wår Frälsares JEsu Christi vppenbarelse 16597/ then ther döden borttagit 16598 hafwer/ och lifwet/ och ett oförgängeligit wäsende framburit i liuset 16599/ genom Evangelium.

11. Vthi hwilket jagh är satter til en Predikare/ och Apostel/ och Hedningarnas lärare. 16600

12. För hwilka saak skul jagh ock thetta lider 16601/ och skämmes doch intet: ty jagh weet på hwem jagh troor/ och är wiß at han förmår förwara mitt betrodda godz 16610 in til then dagen.

IV. Påminner at behålla the hälsosama ordasätt/ som han lärdt hade.

13. HÅlt tigh efter the hälsosama ordz eftersyn/ som tu hördt hafwer af migh 16602/ om trona/ och kärleken i Christo JEsu.

14. Thetta goda betrodda godset bewara 16603 genom then Helga Anda/ then vthi oß boor.

V Klagar öfwer några affällingar; och berömer Onesiphori stadighet.

15. TU wetst/ at alle the som i Asien äro 16604/ hafwa wändt sigh ifrå migh 16605: ibland hwilka är Phygellus/ och Hermogenes.

16. HErren gifwe Onesiphori huse barmhertighet 16606: ty han hafwer ofta wederqweckt migh/ och skämdes icke widh mina kädio:

17. Vtan tå han war i Rom/ sökte han fliteliga efter migh/ och fan migh.

18. Gifwe honom HErren/ at han finner barmhertighet när HErranom på then dagen: och i huru mång stycke han migh til tienst war i Epheso/ wetst tu bäst.

2. Capitel.

WJdare förmanar Apostelen honom/ at thet han af honom lärdt hade/ skulle han åter befalla androm/ som thet flerom lära kunde/ v. 1. Förmanar honom ther hoos til tolamod och stadighet i sitt ämbete/ medh mång argument/ v. 3. Warnar honom för ordaträtor/ och fåfäng spörsmål/ v. 14/ 16/ och 23. Och förmanar honom än til flijt och försichtighet i sitt kall/ v. 15. Sedan tröster han honom emot then förargelse som kunde komma af andras affall och oskickelighet/ v. 19. Sidst förmanar han åter til åthskilliga dygder/ som vthi hans ämbete kräfjas/ v. 22.

I. Förmaning til trohet/ flijt/ tolamod/ och stadighet/ rc.

SÅ stärck tigh nu/ min son/ genom nådena/ som är i Christo JEsu.

2. Och hwad tu af migh hördt hafwer genom mång witne/ thet befalla trogna menniskior/ som ock duglige äro at lära andra. 16611

3. Lid och vmgäll såsom en godh JEsu Christi stridzman. 16612

4. Jngen stridzman befattar sigh medh närings handel: på thet han skal täckias honom/ som honom til en stridzman vptagit hafwer.

5. Hwar ock nu någor kämpar/ han krönes icke/ vtan han redeliga kämpar. 16613

6. Åkermannen/ som åkren brukar/ honom bör först få af fruchtene. 16614

7. Märck hwad jagh säger: men HErren skal gifwa tigh i all ting förstånd.

8. Tänck på JEsum Christum/ som är vpstånden ifrå the döda/ af Davidz sädh 16615/ efter mitt Evangelium:

9. Vthi hwilket jagh bedröfwelse lider in til boijor 16616/ såsom en ogierningsman: men Gudz ord är icke bundet.

10. Therföre lider jagh thet alt/ för the vthkorada skul 16617 16636/ at the skola ock få salighet i Christo JEsu/ medh ewiga härlighet.

11. Thet är ju ett fast ord: Döö wij medh/ så skole wij lefwa medh: 16618

12. Lide wij/ så skole wij medh regnera 16619: om wij försake honom/ så försaker ock han oß. 16620

13. Troo wij honom icke/ så blifwer han doch trofast 16621: han kan icke neka sigh sielf.

II. Warning för ordaträtor/ rc.

14. SÅdant förmana/ och betyga för HErranom/ at the icke träta om ord til ingen nytto 16622/ vtan til at afwända them som på höra.

15. Winlägg tigh at bewisa tigh Gudi en bepröfwad och ostraffelig arbetare/ som rätt delar 16637 sanningenes ord.

16. Men oandelig och onyttig ord kasta bort 16623: ty thet hielper mycket til ogudachtighet:

17. Och theras taal fräter omkring sigh/ såsom kräfwetan: ibland hwilka är Hymeneus 16624/ och Philetus;

18. The ther om sanningen felat hafwa 16625/ säijande vpståndelsen redo skedd wara 16626: och hafwa förwändt somliga menniskiors troo.

III. Tröst emot andras affall och oskickelighet.

19. MEn then faste Gudz grund blifwer ståndandes/ och hafwer thetta insegel: HErren känner sina 16627; och hwar och en som åkallar Christi namn/ gånge ifrån orättferdighetene.

20. Men vthi ett stort huus/ äro icke allenast gyldene och silffat/ vtan jemwäl träfat och leerfat; och somlig til heder/ och somlig til wanheder. 16628

21. Hwar nu någor renar sigh ifrå sådant folck/ han warder ett helgat faat til heder/ huusherranom brukeligit/ beredt til alt godt werck. 16629

IV. Förmaning til åthskilliga dygder; i synnerhet för en lärare.

22. FLy vngdomsens lustar; men faar efter 16630 rättferdigheten/ troon/ kärleken/ frijd medh allom them som af reent hierta åkalla HErran. 16631

23. Men förkasta dårachtig 16638 och öfwerdådig spörsmål/ wetandes/ at the föda träto af sigh. 16632

24. Men HErrans tienare skal icke wara trätosam/ vtan liuflig widh hwar man; lärachtig 16633/ then the onda lida kan;

25. Och medh sachtmodighet 16634 straffa them som emot stå: om Gudh en gång wil gifwa them bättring 16635/ til at förstå sanningen;

26. Och besinna sigh ifrå diefwulsens snaro/ af hwilkom the fångne äro efter hans wilja.

3. Capitel.

APostelen förkunnar/ at vthi the yttersta tiderna skola vpkomma onda och wanartiga menniskior/ v. 1. Af hwilkom äro the som löpa omkring och bedraga enfalliga menniskior ifrå trone/ v. 6. Och förfölja sanningen/ v. 8. Men theras galenskap skal warda vppenbar/ v. 9. Och förmanar Timotheum at fly sådana/ v. 5. Wara tolig/ v. 10. Stadig/ v. 14. Och hålla sigh widh then H. Skrift/ then han af barndom lärdt hade/ v. 15.

I. Prophetia om förargeliga menniskior i the yttersta tiderna.

MEn thetta skalt tu weta/ at vthi yttersta dagarna tilstunda fahrlige tider. 16639

2. Ty ther warda kommande menniskior/ som älska sigh sielfwa; girige/ stortalige/ högfärdige/ försinädare/ föräldromen olydige/ otacksame/ ogudachtige;

3. Okärlige/ hårdnackade/ skändare/ okyske/ omilde/ hatande thet goda;

4. Förrädare/ öfwerdådige/ vpbläste; the ther meer älska wällust än Gudh:

5. Hafwandes ett skeen 16640 til gudachtighet; men thes kraft försaka the. Och fly sådana. 16641

6. Af them äro the som löpa vthu thet ena huset i thet andra 16642/ och föra qwinfolck fångna/ som medh synder betungada äro/ och drifwas af mångahanda lustar.

7. Altid läras the/ och kunna doch aldrig komma til sanningenes kundskap.

8. Men såsom Jannes och Jambres stodo emot Mose 16643: så stå ock thesse emot sanningene; thet äro menniskior/ förderfwade i sitt sinne 16644/ odugelige til trona. 16645

9. Men the skola icke länger hafwa framgång: ty theras galenskap warder allom vppenbar/ såsom ock hinas war. 16646

II. Förmaning til tolamod af Apostelens exempel.

10. MEn tu hafwer förnummet min lärdom/ mitt sätt/ mitt vpsåt/ mina troo/ min långmodighet/ min kärlek/ mitt tolamod; 16647

11. Mina förföljelser/ mina bedröfwelser/ som migh öfwergingo i Antiochien/ Jconio/ Lystris: hurudana förföljelser jagh ther led 16648; och af alt hafwer HErren förlossat migh. 16649

12. Och alle the ther gudeliga wilja lefwa i Christo JEsu/ måste lida förföljelse. 16650

13. Men medh onda menniskior och bedragare/ warder thet ju länger ju argare: the förföra/ och warda förförde.

III. Påminnelse til stadighet: och then H. Skrifts berömelse.

14. MEn tu/ blif widh thet tu lärdt hafwer 16651/ och thet tigh betrodt är/ wetandes/ af hwem tu thet lärdt hafwer.

15. Och efter tu af barndom hafwer kunnat then helga Skrift/ kan hon tigh vnderwisa til salighet/ genom trona på Christum JEsum.

16. Ty all Skrift af Gudi vthgifwin/ är nyttig til lärdom 16652/ til straff/ til bättring/ til tuchtan i rättferdighet:

17. At een Gudz menniskia 16653 skal wara fulbordad/ til alla goda gierningar skickelig.

4. Capitel.

YTermera förmanar Apostelen honom/ at han medh all flijt skulle predika Gudz ord/ och giöra sitt ämbete/ v. 1. Ty then tiden skulle komma/ at the intet skola lida hälsosam lärdom/ v. 3. Och hans tijd war nu förhanden/ at han skulle skiljas hädan/ v. 6. Sedan befaller han honom komma til sigh/ v. 9. Och taga Marcum/ samt några andra saker medh sigh/ v. 11. Klagar ther hoos öfwer Alexandri ondsko/ v. 14. Och andras ostadighet/ v. 16. Besluter så medh helsningar/ v. 19.

I. Apostelen förmanar Timotheus til flijt och trohet. i ämbetet.

SÅ betygar jagh nu för Gudi 16654/ och HErranom JEsu Christo/ then ther döma skal lefwande och döda/ i sin tilkommelse/ och i sitt rike:

2. Predika ordet; hålt vppå/ i tijd och i otijd/ straffa/ truga/ förmana/ medh all sachtmodighet 16655 och lärdom.

3. Ty then tijd skal komma/ at the icke skola kunna lida hälsosam lärdom: vtan skola efter sina egna lustar samla sigh lärare; **efter them klijar i öronen:**

4. Och skola wända sin öron ifrå sanningen/ och wända sigh til fabler. 16656

5. Men tu/ war waken i all ting/ lid och vmgäll 16657; giör ens Evangelisk Predikares 16658 werck; vthrätta titt ämbete redeliga.

II. Berättar om sin tilstundande ändalycht.

6. TY jagh offras 16659 nu/ och tiden tilstundar/ at jagh skal skiljas hädan. 16660

7. Jagh hafwer kämpat en godh kamp/ jagh hafwer fulbordat lopet 16661; jagh hafwer hållet trona.

8. Här efter är migh förwarad rättferdighetenes crona 16662/ hwilka HErren migh gifwa skal 16671 på then dagen/ then rättferdiga domaren: men icke migh allenast/ vtan ock allom them/ som älska hans vppenbarelse.

III. Befaller honom komma til sigh.

9. WJnlägg tigh/ at tu kommer snarliga til migh.

10. Ty Demas 16663 hafwer öfwergifwit migh/ och fått kärlek til thenna werldena; och är faren til Thessalonica; Crescens til Galatien; Titus til Dalmatien.

11. Lucas är allena medh migh. Tag Marcum til tigh/ och haf honom medh tigh: ty han är migh mycket nyttig til tienst.

12. Tychicus 16664 hafwer jagh sändt til Ephesum.

13. Then mantel som jagh tilbaka lät i Troade när Carpus/ haf medh tigh tå tu kommer/ och böckerna/ ock enkannerliga the pergamenten.

IV. Klagar öfwer Alexandri ondsko/ och mångas ostadighet.

14. ALexander 16665 kopparsmeden hafwer migh mycket ondt bewijst: HErren betale honom 16672 efter hans gierningar.

15. Tag ock tu tigh wahra för honom: ty han hafwer swårliga ståndet emot wår ord.

16. Vthi min första förswarelse stod ingen när migh/ vtan alle öfwergåfwo migh; thet warde them icke tilräknat.

17. Men HErren stod medh migh/ och styrckte migh: på thet genom migh skulle predikanen stadfäst warda/ och alle Hedningar höra skulle: och jagh är frijad af leijonens mun.

18. Men HErren skal förlossa migh af all ond gierning/ och frälsa migh til sitt himmelska rike: hwilkom ware ähra ifrån ewighet til ewighet: Amen.

V. Besluter medh helsningar.

19. HElsa Priscam/ och Aquilam 16666/ och Onesiphori huusfolck. 16667

20. Erastus 16668 blef i Corintho: men Trophimum 16669 lät jagh qwar i Mileto siuk.

21. Winlägg tigh at tu kommer för winteren. Tigh helsar Eubulus/ och Pudens/ och Linus/ och Claudia/ och alle bröderna.

22. HErren JEsus Christus ware medh tin anda 16670. Nådh ware medh eder: Amen.

Then andra Epistelen til Timotheum/ skrifwen af Rom/ tå Paulus åter hades fram för Keisar Neronem.

S. Pauli Epistel

Til Titum.

Förspråket.

Summan på hwart Capitel i thenna Epistel. Cap. 1.

THetta är en kort Epistel; men doch likwäl een ganska Christelig lära/ i hwilko mästerliga författat är alt thet en Christen af nöden är at weta och efterlefwa.

J förstone lärer han hwad en Biskop eller Soknaprest wara skal för en man/ nemliga: then som from och lärd är til at predika Evangelium/ och förläggia the falska lärare/ som gierningar och menniskio stadgar lära. Hwilke altid strida emot trona/ och förfora samwetet ifrå then Christeliga friheten/ vthi menniskiors

gierningars fängelse: lika som the skulle fromma giöra för Gudi/ the doch til intet nyttiga äro.

Cap. 2.

J thet 2/ lärer han allahanda stånd/ gamla/ vnga/ qwinnor/ män/ herrar och tienare/ huru the skola sigh hålla/ såsom the ther Christus medh sin dödh til arf och egendom förwärfwat hafwer.

Cap. 3.

J thet 3/ lärer han the werldzliga Herskapena hörig och lydig wara/ och gifwer åter före then nådh som Christus oß förwärfwat hafwer/ at ingen skal mena thet wara nogh/ at man är öfwerhetene hörig och lydig/ efter all wår rättferdighet är intet för Gudi. Och befaller/ at man fly skal them/ som partij och kätterij åstadh komma.

1. Capitel.

PAulus helsar Titum/ v. 1. Och säger at han therföre hade leeft honom qwar i Creta/ at han skulle besättia städerna medh Prester/ v. 5. Beskrifwer så först/ hwad en Biskop eller Prest skal wara för en man/ v. 6. Och hwad hans ämbete är/ v. 9. Sedan/ hurudana the förförare och falska lärare äro/ v. 10. Och befaller honom straffa them/ at the må låta blifwa theras fabler och menniskiors budh/ v. 13.

I. Paulus berättar om sin kallelse; och helsar Titum.

PAulus/ Gudz tienare/ men JEsu Christi Apostel/ til at predika Gudz vthwaldom trona och sanningenes kundskap/ hwilken til Gudachtighet 16673 förer/

2. J hoppet til ewinnerligit lijf/ thet Gudh/ som icke liuga kan 16674/ för ewig tijd * vthlåfwat hafwer; 16675

3. Men i sinom tijd hafwer han vppenbarat 16676 sitt ord/ genom predikan then migh betrodd 16677 är/ efter Gudz wår Frälsares befalning:

4. Minom rättsinniga son Tito/ efter bägges våra troo: Nådh/ barmhertighet/ frijd af Gudh Fader/ och HErranom JEsu Christo wårom Frälsare. 16678

II. Huru Titus war lemnad i Creta til at beställa lärare; och hurudana the wara skulle.

5. FÖrthenskul lät jagh tigh qwar i Creta/ at hwad som ännu fattades/ skulle tu fulkomliga beställa/ och besättia städerna här och ther medh Prester 16679/ såsom jagh tigh befalt hafwer:

6. Then som är ostraffelig 16680/ ene hustrus man; then ther trogen barn hafwer/ oberychtad för öfwerflödighet/ och genstörtighet.

7. Ty en Biskop bör wara ostraffelig/ såsom en Gudz skaffare; icke ensinnig/ icke sticken/ ingen drinckare 16681/ icke bitter/ icke sniken efter slem winning: 16682

8. Vtan gästgifware 16683/ och älskar thet godt är; tuchtig/ rättwijs/ helig/ kysk;

9. Och håller sigh widh thet ord/ som wist är och lära kan: på thet han må mächtig wara at förmana genom hälsosam lärdom 16684/ och öfwerwinna them som ther emot säija.

III. Beskrifwes falske lärare/ och huru man sigh emot them förhålla skal.

10. TY månge äro genstörtige/ onyttige sqwalrare 16685/ och bedragare/ besynnerliga the af omskärelsen: 16686

11. Hwilkom man måste tilstoppa munnen: the som hela husen förwända 16687/ och lära thet intet doger 16688/ för slem winning skul. 16689

12. En af them hafwer sagt/ theras egen Prophet 16695: The Creter äro altid liugare/ ond diur/ och late bukar.

13. Thetta witnesbyrd är sant. Therföre straffa them skarpliga/ at the äro rätte i trone;

14. Och icke achta på the Judeska fabler 16690/ och menniskiors budh 16691/ som sigh draga ifrå sanningen. 16692

15. Them som rene äro 16696/ äro all ting reen: men them orenom och otrognom/ är intet reent 16693; vtan både theras sinne och samwet är oreent.

16. The säija sigh känna Gudh; men medh gierningarna neka the thet 16694: efter the äro styggelige för Gudh/ och olydige/ och til alla goda gierningar odugelige.

2. Capitel.

THer hoos lärer och befaller Apostelen honom/ huru han skal förmana hwar i sitt stånd til goda gierningar/ v. 1. Och medh sitt eget exempel them föregå/ v. 7. Ty therföre hafwer Gudh bewijst oß sin nådh genom Christum/ at wij skole försaka alla ogudachtighet/ och beflita oß om ett gudfruchtigt lefwerne/ och alla goda gierningar/ v. 11.

I. Paulus lärer/ huru hwar och en skal lefwa i sitt stånd. Gamle män.

MEn tala tu såsom tilbörligit är/ efter en hälsosam lärdom.

2. The gamla/ at the äro nöchtre/ ährlige/ tuchtige 16706/ rätte i trone/ i kärlekenom/ i tolamod.

Gamla qwinnor.

3. The gamla qwinnor theslikes/ at the ställa sigh såsom heligom höfwes 16697; icke förtalerskor/ icke drinckerskor/ goda lärerskor:

Vnga qwinnor.

4. At the vnga qwinnor lära tucht af them; älska sina män/ hafwa sin barn kär;

5. Wara seduga/ kyska/ huusachtiga/ froma/ sina män vnderdåniga 16698: på thet Gudz ord icke skal försmädt warda.

Vnge män.

6. Sammalunda förmana ock the vnga män/ at the äro tuchtige.

Lärare.

7. Vthi all ting ställ tigh sielf för een eftersyn 16699 til goda gierningar/ medh oförfalskad lärdom/ medh ährlighet;

8. Medh hälsosam och ostraffelig ord: på thet han som emot står/ må blyjas/ intet ondt hafwandes/ thet han om oß säija kan. 16700

Tienare.

9. Tienarena/ at the äro sinom herrom vnderdånige/ och vthi all ting behagelige 16701/ icke genswarige;

10. Jcke otrogne: vtan alla goda trohet bewisande: på thet the måga pryda Gudz wår Frälsares lärdom i all stycke.

II. Orsaken/ hwarföre man sålefwa skal.

11. TY Gudz nådh/ hälsosam allom menniskiom/ är vppenbarad; 16702

12. Och lärer oß/ at wij skole försaka alla ogudachtighet/ och werldzlig lusta/ och lefwa tuchteliga/ rättferdeliga/ och gudeliga i thenna werlden: 16703

13. Och wänta thet saliga hoppet/ och then stora Gudz och wår Frälsares JEsu Christi härliga vppenbarelse: 16704

14. Then sigh sielf gaf för oß: på thet han skulle förlossa oß ifrån all orättferdighet/ och rena oß sigh sielfwom ett folck til egendom 16705**/ thet sigh om goda gierningar befliter.**

III. Påminner Titum alfwarligen här om förmana.

15. SÅdant tala/ och förmana/ och straffa medh fult alfwar 16707. Lät ingen förachta tigh.

3. Capitel.

WJdare befaller han honom förmana til hörsamhet emot Öfwerheten/ och til alla goda gierningar/ v. 1. Särdeies til mildhet och sachtmodighet emot hwar man/ v. 2. Ty the hade fordom warit owettige och ogudachtige/ v. 3. Men nu woro the af Gudz nädh salige giorde genom dopet för Christi skul/ at the skulle winläggia sigh om goda gierningar/ v. 4. Sedan/ at han skulle fly fåfäng och falsk läro/ samt thes lärate/ v. 9. Befaller honom så framdeles komma til sigh/ rc. v. 12. Och besluter medh wanlig helsning/ v. 15.

I. Förmanar til hörsamhet emot Öfwerheten och andra.

FÖrmana them/ at the äro Förstarna och Öfwerheten vnderdånige och lydige 16708; redebogne til alla goda gierningar:

2. Om ingen illa tala/ icke trätosame: vtan milde 16719/ bewisandes all sachtmodighet til alla menniskior. 16709

II. Gifwer orsaken ther til/ och wiser hwar til wij äre frälste.

3. TY wij worom ock fordom owise/ ohörige/ wilfarande/ tienande begärelsom och mångahanda lustom/ och wandradom i ondsko och afwund/ hätske/ och hatadom hwar annan inbyrdes. 16710

4. Men sedan Gudz wår Frälsares godhet och kärlighet til menniskiorna vppenbarades; 16711

5. Jcke för rättferdighetenes gierning 16712 **skul/ som wij giordt hade: vtan efter sina barmhertighet** 16713**/ giorde han oß saliga/ genom then nya födelsens badh** 16714**/ och then Helga Andas förnyelse;**

6. Hwilken han öfwer oß rikeliga vthgutit hafwer 16715/ genom wår Frälsare JEsum Christum:

7. På thet wij skole rättferdige warda genom hans nådh/ och arfwingar blifwa til ewinnerligit lijf/ efter hoppet. 16716

8. Thet är ju ett fast ord: thetta wil jagh at tu lärer såsom thet ther wist är 16720/ at the som Gudi trodt hafwa/ winläggia sigh i goda gierningarföregå: ty sådant är menniskiomen godt och nyttigt.

III. Warnar emot fåfäng lära/ och falska lärare.

9. MEn dårachtig spörsmål/ och slächtregister/ och trätor/ och kämpning om lagen/ förkasta: ty the äro onyttig och fåfäng. 16717

10. Fly een kättersk menniskio/ tå han en gång och annan förmanad är: 16718

11. Wetandes/ at en sådana är förwänd/ och syndar såsom then sigh sielf fördömt hafwer.

12. Tå jagh til tigh sänder Artheman/ eller Tychicum/ så skynda tigh snart til migh til Nicopolis: ty jagh hafwer satt migh före at blifwa ther öfwer wintren.

13. Zenan then lagkloka/ och Apollo/ fordra medh flijt/ at them intet fattas.

14. Men lät ock them som wåre äro 16721/ lära i goda gierningar föregå/ ther thet behöfwes/ at the icke äro ofruchtsame.

IV. Sluter medh helsning och önskan.

15. HElsa tigh alla som medh migh äro. Helsa them/ som oß älska i trone. Nådh ware medh eder allom: Amen. **Skrifwen af Nicopolis i Macedonien.**

S. Pauli Epistel

Til Philemon.

###Förspråket.

THenne Epistel gifwer före ett mästerligit liufligit exempel om Christelig kärlek: ty här see wij/ huru S. Paulus vndfår then fattiga Onesimus/ och fördagtingar honom för hans herra ganska kärliga/ och ställer sigh icke annars/ än som han hade warit then samma Onesimus/ som brutit hade.

Doch giör han thet icke såsom medh wåld eller twång/ som han wäl hade mått; vtan läter fara sin rätt och macht/ ther medh han endeels twingar Philemon ther til/ at han ock skal hafwa sin rätt fördrag. Lika som Christus giordt hafwer medh sin Fader/ så giör ock Paulus medh Philemon för Onesimo. Ty Christus hafwer ock låtet fara sin rätt/ och öfwerwunnet sin Fader medh kärlek/ och ödmiukt/ at han måste afläggia sina wrede och goda rätt/ och taga oß til nåder för Christi skul/ som så alfwarliga lägger sigh vth för oß/ och tager sigh thet så när om oß.

Hwad man af thenna Epistel skal lära; och hwad hon innehåller.

APostelen helsar Philemon/ v. 1. Och tackar Gudh för hans kärlek och troo til Christum/ v. 4. Ther hoos beder han honom/ at han wille anamma sin förlupna tienare Onesimus til gunst igen/ efter han war nu omwänd til Evangelij gemenskap/ och worden bägges theras broder i Christo/ v. 8. Beder ock at han wille bereda sigh herberge/ v. 22. Och besluter så medh helsningar/ v. 23.

I. Paulus helsar Philemon.

PAulus/ Christi JEsu fånge 16722/ och Timotheus broderen: them älskeliga/ och wårom hielpare Philemon;

2. Och the älskeliga Apphie/ och Archippo wår medstridare; och then församling som i titt huus är: 16723

3. Nådh ware medh eder/ och frijd af Gudi wårom Fader/ och HErranom JEsu Christo. 16724

II. Tackar Gudh för hans troo til Christum.

4. JAgh tackar min Gudh/ och hafwer tin åminnelse altid i mina böner: 16725

5. Efter jagh hörer af tin kärlek/ och then troo som tu hafwer til HErran JEsum/ och emot all helgon: 16726

6. At tin troo som wij hafwe medh hwar annan/ må kraftig warda/ genom kundskapen på alt godt som J hafwen i Christo JEsu.

7. Ty wij hafwe stoor glädie och hugnad af tin kärlek: at helgonen äro hierteliga wederqweckte af tigh/ käre broder.

III. Beder för Onesimo.

8. THerföre/ ändoch jagh hafwer i Christo een stoor tröst/ til at biuda tigh thet tigh bör giöra:

9. Doch likwäl/ för kärlekens skul beder jagh hällre/ jagh som en sådana är/ nemliga/ then gamle Paulus/ och ännu ther vthöfwer en JEsu Christi fånge.

10. Så förmanar jagh tigh/ för min son Onesimo 16727 16732/ then jagh födde 16728 i minom bandom: 16733

11. Then tigh fordom onyttig war; men nu/ både tigh och migh wäl nyttig är:

12. Hwilken jagh nu igensändt hafwer: men anamma tu honom såsom mitt hierta.

13. Jagh hade welat behålla honom när migh/ at han skulle tient migh i tin stadh/ vthi Evangelij bandom:

14. Men jagh wille intet giöra vthan titt samtycke: på thet titt goda icke skulle wara nödgat/ vtan sielfwiljogt.

15. Men therföre til ewentyrs foor han sin wägh til en tijd/ at tu skulle få honom ewigan igen;

16. Jcke nu såsom en tienare/ vtan meer än en tienare; ja/ såsom en älskelig broder/ besynnerliga migh; huru mycket meer tigh/ både efter kötet 16734/ och efter HErran? 16735

17. Hwar tu nu håller migh för tin medbroder/ så anamma honom lika som migh.

18. Om han tigh någon skada giordt hafwer/ eller något skyllig är/ thet räkna migh til.

19. Jagh Paulus hafwer thetta skrifwit medh mine hand/ jagh wil betalat: at jagh icke skal säija/ at tu tigh sielfwan migh plichtig äst.

20. Ja/ käre broder/ städ til at jagh hafwer lust af tigh i HErranom; wederqweck mitt hierta i HErranom.

21. Jagh hafwer skrifwit tigh til/ förtröstandes 16729 på tina lydachtighet/ wetandes/ at tu giör wäl meer än jagh säger.

IV. Begärar bereda sigh herberge; och sluter medh helsning och önskan.

22. THer medh bered migh herberge: ty jagh hoppas/ at jagh medh edra böners hielp/ eder gifwen warder. 16730

23. Helsa tigh Epaphras/ min medfånge i Christo JEsu;

24. Marcus/ Aristarchus/ Demas/ Lucas/ mine hielpare.

25. Wårs HErras JEsu Christi nådh ware medh edar anda 16731: Amen.

Sänd af Rom/ medh Onesimus tienaren.

Then Epistel

Til the Ebreer.

Förspråket.

EHuruwäl någre Lärare hafwa tilförene twiflat om thenna Epistel skulle kunna räknas ibland the Canoniske böcker/ eller wara skrifwen af Apostelen Paulo/ så är doch sedermera genom nogare vndersökning befunnit/ honom böra ansees icke allenast för Apostolisk/ vtan ock Paulisk/ fast än icke så nödigt är/ bekymmersamligen fråga/ hwad wercktyg then Helge Ande welat bruka. Wisserliga är thenne en ganska grundrijk Epistel/ then ibland annat om Christi Presterskap mästerligen vnderwiser/ och thet gamla Testamentet härligen och klarligen vthtyder/ och består af följande stycker:

I. Beskrifwes Christi person/ cap. 1/ 2.

II. Bewises at Christus förer ett öfwerste Prestaämbete/ icke efter Aarons/ vtan efter Melchisedechs sätt och wijs; och at han hafwer icke sådana successorer som Aaron/ vtan han är en ensam öfwerste Prest/ som sigh sielf vpoffrat hafwer en gång/ rc. cap. 3/ 4/ 5/ 6/ 7/ 8/ 9/ 10.

III. Anföres en saliggiörande troos beskrifwelse/ och thes åthskillige exempel af gamla Testamentet/ cap. 11.

IV. Gifwes een trogen förmaning til tolamod och ett rätt Evangeliskt lefwerne/ cap. 12/ 13.

1. Capitel.

VErömes nya Testamentsens lära för thet Gamla: at i thet gamla Testamentet hafwer Gudh talat genom Propheterna: men nu i thet Nya genom Sonen sielf/ v. 1. Hwilken är så mycket högre än alle andre/ at han är arfherre öfwer alt; och igenom honom är werlden skapad/ v. 2/ och 10. At han är Fadrens rätta beläte/ och håller all ting widh macht. At han hafwer rensat oß ifrå wåra synder/ och sitter på Gudz högra hand/ v. 3/ och 13. At han är högre än alle Änglar/ v. 4. Ja/ alle Gudz Änglar måste tilbedia honom/ rc. v. 6.

I. Hwad förmon nya Testamentsens sära hafwer för thet Gamla.

FOrdom talade Gudh ofta/ och i mångahanda måtto 16736/ til fäderna/ genom Propheterna:

2. På thet yttersta i thessa dagar 16737 hafwer han talat til oß genom Sonen; hwilken han satt hafwer til arfwinga 16758 öfwer all ting 16738; genom hwilken han ock werldena giordt hafwer. *

II. Bewisas af Christi höghet och Majestät fram för Änglar och all creatur.

3. HWilken/ efter han är hans härlighets skeen/ och hans wäsendes rätta beläte 16739/ och bär 16740 all ting medh sitt kraftiga ord 16741/ och hafwer rensat wåra synder genom sigh sielf 16742/ sitter han på Majestätsens högra sido 16759 i högdene; 16743

4. Så mycket bättre worden än Änglarna/ som han för them högre namn ärfdt 16760 hafwer. 16744

5. Ty/ til hwilken af Änglarna hafwer han någon tijd sagt: **Tu äst min Son/ i dagh hafwer jagh födt tigh** 16745? Och åter: **Jagh skal wara hans Fader** 16746**/ och han skal wara min Son?** 16747

6. Och åter/ tå han införer then förstfödda 16748 i werldena/ säger han: Och alle Gudz Änglar skola tilbedia honom. 16749

7. Men om Änglarna säger han: Han giör sina Änglar andar/ och sina tienare eldzlåga. 16750

8. Men til Sonen: Gudh/ tin stool wahrar ifrån ewighet til ewighet: tins rikes spira är een rättwijs spira. 16751

9. Tu hafwer älskat rättferdighetena/ och hatat orättferdighetena: therföre hafwer/ Gudh/ tin Gudh sinordt tigh 16752 medh glädienes oljo/ meer än tina medbröder.

10. Och tu/ HErre/ grundade jordena af begynnelsen/ och himlarna äro tina händers werck. 16753

11. The skola förgås; men tu skalt blifwa: och the skola alle föråldras såsom ett kläde: 16754

12. Och såsom en klädnad skalt tu förwandla them/ och the warda förwandlade: men tu blifwer then samme/ och tin åhr hafwa ingen ända. 16755

13. Men til hwilken af Änglarna hafwer han någon tijd sagt: **Sätt tigh på mina högra hand** 16759**/ til thes jagh lägger tina fiendar tigh til en fotapall?** 16756

14. Äro the icke allesammans tienstandar 16757/ vthsände til tienst/ för theras skul som salighetena ärfwa skola?

2. Capitel.

HÄr af införes nu/ at efter nya Testamentsens lära är så mycket förmeer än thet Gamla/ at hon är gifwin genom sielfwa Sonen; och ther til medh mång tekn bekräftad: så skole wij henne thes meer achta/ v. 1. Sedan berömes åter Christi höghet och Majestät/ at han är worden en HErre öfwer all Gudz händers werck/ v. 5. Och bewises til thet tredie/ at thenna hans höghet wardt intet förringad ther igenom/ at han godwillig led döden för oß/ af the orsaker/ för hwilka skul han Mandom anammat och döden lidit hafwer/ v. 10.

I. Jnföres/ at man nya Testamentsens lära thes meer achta skal.

THerföre skole wij thes bätter taga wahra på thet oß sagt är/ at wij til ewentyrs icke förderfwes:

2. Ty wardt thet ordet fast 16761/ som genom Änglarna 16762 talat war; och all öfwerträdelse och olydighet hafwer fått sin rätta löön: 16763

3. Huru skole wij vndfly/ om wij sådana salighet icke achte 16764? Hwilken/ sedan hon först predikad wardt af HErranom 16765/ är kommen in på oß/ af them som thet hördt hade. 16766

4. Och Gudh hafwer gifwit witnesbyrd 16767 ther til medh tekn/ vnder och mångahanda krafter/ och medh then Helga Andas vthskiftelse 16768/ efter hans wilja.

II. Berömes åter Christi höghet och Majestät.

5. TY han hafwer icke vndergifwit Änglomen 16769 then tilkommande werldena 16770/ ther wij om tale.

6. Men en betygar enestädz/ och säger: Hwad är menniskian/ at tu täncker på honom? Eller menniskiones Son/ at tu söker honom? 16771

7. Tu hafwer en liten tijd låtet honom öfwergifwen wara 16789 af Änglarna: medh ähro och prijs hafwer tu kröntt honom/ och satt honom öfwer tina händers werck. 16772 16790

8. All ting hafwer tu lagt vnder hans fötter 16773. J thet han nu all ting hafwer honom vnderlagt/ hafwer han intet vndantaget/ thet honom icke vnderlagt är 16774. Doch see wij icke ännu all ting wara honom vnderlagd.

9. Men JEsum/ som en liten tijd hafwer öfwergifwen warit af Änglarna/ see wij för dödsens lidande skul krönt wara medh ähro och prijs: på thet han af Gudz nådh skulle smaka döden för alla. 16775

III. Bewises at hans höghet war intet förringad genom hans lidande.

10. TY thet höfde honom/ för hwilkens skul all ting äro/ och genom hwilken all ting äro 16776/ then ther mång barn til härlighet fördt hade/ at han theras salighets höfdinga 16777 skulle genom lidande fulkommen giöra. 16778

11. Efter then som helgar/ och the som helgade warda 16779/ äro alle af enom 16780 16791: therföre skämmes han ock icke kalla them bröder/ 16781

12. Säijandes: Jagh wil förkunna titt namn minom brödrom/ och mitt i församlingen prisa tigh. 16782

13. Och åter: Jagh wil sättia min tröst til honom 16783. Och åter: Sij/ jagh/ och barnen som Gudh migh gifwit hafwer. 16784

14. Efter barnen hafwa kött och blodh/ är ock han thes deelachtig worden 16785: på thet han skulle genom döden nederläggia honom/ som döden i wåld hade/ thet är diefwulen; 16786

15. Och giöra them frij/ som i alt sitt lefwerne genom dödsens räddhoga måste trälar wara. 16787

16. Ty han tager ingenstädz på sigh Änglarna; vtan Abrahams sädh tager han på sigh.

17. Therföre måste han i all stycke wara bröderna lijk: på thet han skulle wara barmhertig/ och en trogen öfwerste Prest för Gudi/ at försona folckens synder. 16788

18. Ty ther af at han wardt pijnt och frestad/ kan han hielpa them som frestas.

3. Capitel.

FÖljer een förmaning af the samma: nemligan/ at efter Christus är Gudz Apostel och öfwerste Prest/ honom trogen i alt såsom Moses/ ja så mycket förmeer än Moses/ som en byggemästare/ och huusherre eller son i huset/ är förmeer än huset/ eller en tienare ther vthi: så skole wij beflita oß om/ at wij blifwe stadige i then troo och förtröstning som wij på honom fått hafwom/ v. 1. Sedan/ af then 95 Psalmen/ vthi hwilken oß föreställes Jsraels barus exempel/ huru the för sin olydno och afträdelse straffade wordo/ v. 7.

I. Förmaning til stadighet i Christi lära: af hans höghet öfwer Mose.

THerföre/ J helige bröder/ som deelachtige ären vthi then himmelska kallelsen 16792/ achter på Apostlen

16793/ och öfwersta Presten 16794/ then wij bekännom/ Christum JEsum.

2. Hwilken trogen är/ honom som honom giordt hafwer/ såsom ock Moses/ i alt hans huus. 16795

3. Så mycket större ähro wärd än Moses/ som han hafwer större ähro som huset bygde 16796/ än sielfwa huset.

4. Ty hwart och ett huus bygges af någon; men Gudh är then som all ting giordt hafwer. 16797

5. Och Moses war trogen i alt hans huus/ såsom en tienare/ the ting til witnesbyrd som framdeles yppas skulle. 16798

6. Men Christus såsom en Son/ i sitt huus: hwilket huus wij ärom 16799/ om wij annars förtröstningen/ och hopsens berömelse/ in til ändan fast behålle. 16800 16807

II. Ett annat exempel och bewijs/ tagit af then 95 Psal.

7. THerföre/ såsom then Helge Ande säger 16801: J dagh/ om J få höra hans röst/

8. Så förhärder icke edor hierta; såsom skedde i wredene på frestelsedagen/ i öknene: 16802

9. Tå edra fäder frestade migh; the bepröfwade/ och sågo min werck/ i fyratijo åhr.

10. Therföre wardt jagh wredh på thetta slächtet/ och sade: Altid fara the wille medh hiertat; men the wiste icke mina wägar.

11. Så at jagh ock swor i mine wrede: The skola icke komma vthi mina rolighet. 16803 16808

12. Seer til/ käre bröder/ at til ewentyrs vthi någon edra icke är ett argt och otroget hierta/ som träder ifrå lefwandes Gudh.

13. Vtan förmaner eder sielfwa alla dagar/ så länge thet nämnes/ J dagh 16804 16809: at ingen ibland eder blifwer förhärd genom syndenes bedragelse.

14. Ty wij ärom deelachtige wordne af Christo: om wij annars trona/ som wij begynt hafwe/ fast behålle in til ändan. 16807

15. Emedan thet sägs: J dagh/ om J få höra hans röst/ så förhärder icke edor hierta/ såsom skedde i wredene.

16. Ty somlige som henne hörde/ förtörnade honom: men icke alle som farne woro vthaf Egypten/ genom Mosen.

17. Men hwilkom war han wredh i fyratijo åhr? War han icke them som syndat hade/ hwilkas kroppar förföllo i öknene? 16805

18. Men hwilkom swor han tå/ at the icke skulle komma in i hans rolighet/ vtan them otrognom? 16806

19. Och wij seem/ at the icke kunde ingå/ för otrone skul.

4. Capitel.

THen förmaning som begyntes i thet förra Capitlet/ och drefs af then 95 Psalmen/ fulföljes här vthu samma Psalm/ af then rolighet som ther om talas: nemligen/ at efter Gudh hafwer än låfwat sina rolighet them som troo hans ord/ så skole wij then igenom wår otro icke försuma/ v. 1. och 11. Sedan bewises at een rolighet

än tilstundar Gudz folcke/ them som troo hans ord/ v. 4. Hwilket här af sin kraft vphöijes och berömes/ v. 12. Ther hoos följer en tröst för the swaga i trone/ ther af/ at Christus är en sådana öfwerste Prest/ som kan hafwa medlidande medh the swaga/ v. 14.

I. Förmaning at troo och behålla Christi lära: af then rolighet som ther på följer.

SÅ lät oß nu fruchta/ at wij icke försume thet löfte/ som är/ at wij skole ingå i hans rolighet; och at ibland oß icke någor tilbaka blifwer.

2. Ty thet är ock oß förkunnat/ så wäl som them: men thet halp them intet/ at the hörde ordet; efter the som hörde/ satte ther icke troo til.

3. Ty wij som troom/ ingåm i rolighetena; som han sade: Såsom jagh swor i mine wrede/ the skola icke ingå i mina rolighet 16810; ther doch the werck fulbordad woro af werldenes begynnelse.

II. Bewises at een rolighet tilstundar them som troo Gudz ord.

4. TY han sade enstadz om then siunde dagen altså: Och Gudh hwilade på siunde dagen af all sin werck. 16811

5. Och åter nu här: The skola icke ingå i min rolighet.

6. Efter thet är ännu för handene/ at somlige skola ther ingå/ och the som thet i förstone bebodat wardt/ äro icke komne ther til/ för otroon skul:

7. Lägger han åter en dagh före/ efter så lång tijd/ och säger genom David: J dagh/ såsom sagt är/ i dagh/ om J hören hans röst 16812/ så förhärder icke edor hierta.

8. Ty om Josue hade kommet them til rolighet/ hade han ingalunda om en annan dagh sedan sagt.

9. Therföre står Gudz folcke een rolighet tilbaka.

10. Ty then som ingången är vthi hans rolighet/ han hafwer ock fått hwilo af sin werck/ såsom Gudh af sin.

11. Så winläggiom oß nu/ at wij mågom inkomma vthi thenna roligheten/ på thet icke någor skal falla vthi samma otroos efterdömelse.

III. Gudz ordz kraft.

12. TY Gudz ord är lefwandes/ och kraftigt/ och skarpare än något tweäggiat swärd 16813: och går igenom/ til thes thet åthskiljer siäl och anda 16822/ och märgh och been; och är en domare 16814 öfwer tanckar och hiertans vpsåt.

13. Och för honom är intet creatur osynligit: vtan all ting äro blott och vppenbar för hans ögon 16815: om honom tale wij.

IV. Tröst af Christi Prestaämbete.

14. EFter wij nu hafwe en stoor öfwersta Prest 16816/ JEsum Gudz Son/ som i himmelen faren är/ så lät oß hålla bekännelsen. 16817

15. Ty wij hafwe icke en öfwersta Prest/ som icke kan warkunna sigh öfwer wår swaghet 16818; vtan then som frestad 16819 är i all ting/ lika som wij/ doch vthan synd. 16820

16. Therföre lät oß trösteliga framgå til Nådastolen 16821: at wij måge få barmhertighet/ och finna nådh/ på then tijd oß hielp behöfwes.

5. Capitel.

THer af/ at i thet förra Capitel rördes något om Christi öfwersta Prestaämbete/ begynnas här then läran widlyftigare handlas. Och läres här förstl/ igenom en förliknelse medh thet Levitiska Prestaämbetet/ at Christus icke okallad/ vtan kallad af sin himmelska Fader/ är worden wår öfwerste Prest/ efter Melchisedeks sätt; samt hwad thetta är för ett ämbete/ och hwad han ther igenom oß förwärfwat hafwer/ v. 1. Sedan straffas the Ebreer för theras oförstånd i thenna läran/ v. 11.

I. Läres om Christi öfwersta Prestaämbete.

FÖrty/ hwar och en öfwerste Prest/ then af menniskiom vthtags/ han warder satt för menniskiorna/ i the ting som Gudi på röra/ at han skal offra gåfwor och offer för synderna. 16823

2. Then ther kan warkunna sigh öfwer them/ som fåkunnige äro/ och wille fara: efter han är ock sielf belagd medh swaghet. 16824

3. Therföre måste han ock/ såsom för folcket/ så ock för sigh sielf offra/ för synder. 16825

4. Och ingen tager sigh sielf ähro 16826; vtan then som ock kallad warder af Gudi/ lika som Aaron. 16827

5. Så hafwer ock icke Christus giordt sigh sielf härligan/ at han skulle warda öfwerste Prest; vtan then16828 som sade til honom: **Tu äst min Son/ i dagh hafwer jagh födt tigh.** 16829

6. Såsom han ock annorstädz säger: Tu äst en Prest i ewig tijd/ efter Melchisedeks sätt. 16830 16836

7. Och hafwer på sins kötz dagar 16837 **offrat böön och åkallan/ medh starckt roop och tårar** 16831**/ til honom som honom frälsa kunde ifrå döden: och wardt bönhörd/ therföre at han hölt Gudh i wyrdning.** 16838

8. Och äntå han war Gudz Son/ hafwer han doch af thy han led/ lärdt lydno. 16832

9. Och tå han fulkommen wardt 16833**/ blef han allom them som honom lyda/ en orsak til ewig salighet:**

10. Kallad af Gudi en öfwerste Prest/ efter Melchisedeks sätt.

II. The Ebreer straffas för theras oförstånd.

11. THer om wij hade wäl mycket tala; men thet är swårt/ efter J ären så oförståndige.

12. Och J/ som länge sedan skulle warit lärare/ behöfwen åter/ at man lärer eder the första bokstäfwerna af Gudz ord; och at man gifwer eder miölk/ och icke stadig maat. 16834

13. Ty hwem man ännu miölk gifwa måste/ han är oförfaren i rättferdighetenes ord: ty han är ett barn. 16835

14. Men them som fulkomne äro/ tilhörer stadig maat/ the som genom wanan öfwade äro i sinnen/ til at åthskilja godt och ondt.

6. Capitel.

HÄr warda the förmante/ först/ til at förkofra sigh vthi Evangelij lära och Christi kundskap/ v. 1. Sedan/ at taga sigh wahra för affall/ vthaf thet skräckeliga straff som ther på följer/ v. 4. Och sidst/ til at blifwa beständige i trone/ och hoppet om thet vthlåfwade arfwet/ v. 9. Af Abrahams exempel/ v. 12. Och Gudz oryggeliga eed ther på/ v. 17.

I. Förmaning til förkofring i Christi lära.

THerföre/ wilje wij låta bestå then lärdom som lyder på begynnelsen til ett Christeligit lefwerne/ och taga thet före/ som til fulkomligheten drager: icke på nytt läggiande grunden til bättring af döda gierningar/ til trona på Gudh;

2. Til döpelsen/ til lärdom/ til händers päläggning/ til the dödas vpståndelse/ och til then ewiga domen.

3. Och thet wilje wij giöra/ om Gudh annars thet tilstäder. 16839

II. Warning för affall.

4. TY thet är omögeligit 16840/ at the som en gång vplyste äro 16841/ och smakat hafwa then himmelska gåfwon/ och deelachtige wordne äro af then Helga Anda;

5. Och smakat hafwa thet goda Gudz ord/ och then tilkommande werldenes kraft:

6. Om the affalla 16850/ och på nytt sigh sielfwom korsfästa Gudz Son/ och för spott hålla; at the skola igen förnyas til bättring. 16842

7. Ty jorden som indricker regnet/ som ofta kommer på henne/ och bär them beqwäma örter som henne bruka/ hon får wälsignelse af Gudi.

8. Men then törn och tistel bär/ hon är odugelig/ och närmast förbannelsen; hwilkens ändalycht är/ at hon skal brännas.

III. Förmaning til ständachtighet i trone.

9. MEn wij försee oß/ J älskelige/ til eder thet bättre är/ och thet salighetene närmer är: ändoch wij så talom.

10. Ty Gudh är icke orättwijs 16843/ at han förgäter edra gierning och arbete i kärlekenom 16844/ som J bewisat hafwen på hans namn/ tå J tienten helgonen/ och ännu tienen.

11. Men wij begäre/ at hwar och en af eder then samma flijt bewiser/ til at hålla hoppet fast alt in til ändan:

12. At J icke tröge blifwen/ vtan theras efterföljare/ som genom trona och långmodighet få thet arf som vthlåfwat är.

13. Ty när Gudh låfwade Abrahe 16845/ tå han ingen större hade/ ther han widh swärja kunde/ swor han widh sigh sielf/

14. Och sade: Sannerliga/ jagh wil wälsigna tigh/ och föröka tigh. 16846

15. Och så/ efter han i tolamod förbidde/ fick han thet som vthlåfwat war.

16. Ty menniskiorna swärja widh then ther större är än the; och them emellan blifwer en ände på alla trätor/ om thet stadfäst blifwer medh en eed. 16847

17. Men tå Gudh wille rikeliga bewisa arfwingomen til löftet sins vpsåts fasthet/ lade han ther en eed vppå:

18. At wij genom tw owikelig ting/ i hwilkom omögeligit är/ at Gudh liuga skulle 16848/ ena starcka tröst hafwa skullom/ wij som ther til flydt hafwe/ at wij måtte få thet hopp som tilbudit är:

19. Hwilket wij hålle såsom ett säkert och fast wår siäls ankare; thet ock ingår in til thet som innan för förloten är.

20. Tijt Förelöparen för oß ingången är/ JEsus/ en öfwerste Prest worden til ewig tijd/ efter Melchisedeks sätt. 16849

7. Capitel.

SEdan the Ebreer igenom then inmängda straffpredikan och förmaning i thet förra Capitlet äro något bättre beredde til at achta hwad som talas/ fulföljes åter then läran om Christi öfwersta Prestaämbete. Och liknas här Christus widh Melchisedek/ v. 1. Och bewisas så först/ at Melchisedek war högre än Abraham och the Levitiske Prester/ ther af/ at han hafwer wälsignat Abraham/ och tagit tijonde af honom. Ther af följer/ at Christus är ock högre än the/ v. 4. Sedan/ at thet Levitiska Presterskapet medh sin lagh hafwer en ända/ efter Gudh hafwer låfwat och gifwit en annan Prest/ efter Melchisedeks sätt/ v. 11. En fulkomligare och warachtigare Prest/ v. 5. Och thet medh en eed/ v. 20. Til thet tredie/ at Christus är en fulkomligare Prest än the Levitiske/ af theras och Christi förliknelse/ v. 23.

I. Christus liknas widh Melchisedek.

THenne Melchisedek war Konung i Salem/ högsta Gudz Prest: then Abrahe mötte/ tå han igenkom ifrå then Konunga slachtning/ och wälsignade honom: 16851

2. Hwilkom ock Abraham gaf tijonde af all ting. Först vthtolkas 16866 han/ rättwisones Konung; men sedan/ är han ock Salems Konung/ thet är/ fridsens Konung:

3. Vthan fader/ vthan moder/ vthan slächt 16867; och hafwer hwarken begynnelse på dagarna/ eller ända på lifwet: men han är lijk worden widh Gudz Son/ och blifwer Prest i ewighet.

II. Bewisas at Christus är högre än Abraham och the Levitiske Prester af Melchisedeks höghet.

4. MEn seer huru stoor then är/ som ock Abraham Patriarchen gaf tijonde af bytet. 16852

5. Men Levi söner/ tå the Presterskapet anamma/ hafwa befalning taga tijond 16853 af folcket/ thet är/ af sina bröder/ efter lagen; äntå the ock af Abrahams länder komne äro.

6. Men then/ hwilkens slächte icke räknas ibland them/ han tog tijond af Abraham/ och wälsignade honom som löftet hade. 16854

7. Nu nekar thet ingen/ at thet som mindre är/ tager wälsignelse af thet som större är.

8. Och här taga the menniskior tijond som dödelige äro: men ther han/ som betygas om/ at han lefwer.

9. Och/ om jagh så säija skal: Levi/ som tijondena plägar taga/ wardt ock tijondat i Abraham:

10. Ty han war äntå i sins faders länder/ tå Melchisedek honom mötte.

At thet Levitiska Presterskapet är aflagt.

11. Är nu fulkomlighet skedd genom thet Levitiska Presterskapet/ ty ther vnder fick folcket lagen; hwad behöfde säijas/ at en annan Prest vpkomma skulle 16855/ efter Melchisedeks sätt/ och icke efter Aarons

sätt?

12. Ty ther Preskerskapet förwandlat warder/ ther måste ock lagen förwandlas.

13. Ty then som thetta sägs om/ är af ett annat slächte/ af hwilko aldrig någor skötte altaret.

14. Ty thet är ju vppenbart/ at wår HErre är kommen af Juda slächte 16856: til hwilkens slächte Moses intet talat hafwer om Presterskapet.

15. Och är thet ännu klarare/ medan en annar Prest efter Melchisedeks sätt vpkommer:

16. Hwilken icke är giord efter kötzlig budordz lagh 16868/ vtan efter oändelig lifs kraft.

17. Ty han betygar: **Tu äst en Prest ewinnerliga/ efter Melchisedeks sätt.** 16857

18. Ty ther medh skeer/ at then förra lagh afkommer/ för hennes swaghet och onytto skul. 16858 16869

19. Ty lagen kunde intet giöra fulkomligit 16859: och warder ett bättre hopp infördt/ genom hwilket wij nalkoms Gudi.

20. Och så mycket meer/ at thet icke skedde vthan eed: ty hine äro vthan eed Prester wordne.

21. Men thenne medh eed/ genom then som sade til honom: HErren swor/ och thet skal icke ångra honom: tu äst en Prest ewinnerliga/ efter Melchisedeks sätt.

22. Så mycket bättre testament hafwer JEsus vthrättat. 16860

At Christus är en fulkomligare Prest än the Levitiske.

23. Och hine äro månge Prester wordne; therföre at döden lät them icke blifwa:

24. Men thenne/ efter han blifwer ewinnerliga/ hafwer ett oförgängeligit Presterskap. 16861

25. Hwarföre han ock kan ewinnerliga saliga giöra them som genom honom komma til Gudh/ och lefwer altid/ och beder altid för them.

26. Ty en sådana öfwersta Prest höfdes oß hafwa/ then ther helig wore/ oskyldig/ obesmittad/ skild ifrå syndare/ och högre än himmelen: 16862

27. Hwilken icke dageliga behöfde/ såsom the andre öfwerste Prester/ först/ för sina egna synder offra/ och sedan för folckens synder 16863: ty han giorde thet ena reso/ tå han sigh sielf offrade. 16864

28. Ty lagen sätter menniskior til öfwersta Prester som swaghet hafwa: men edsens ord/ som efter lagen sagt är/ thet sätter Sonen ewig och fulkomlig. 16865

8. Capitel.

BEwisas än widare/ at Christus är en fulkomligare öfwerste Prest än the Levitiske: först/ ther af/ at han är en himmelsk öfwerste Prest/ öfwer the heliga håfwor/ och thet sanskylliga tabernaklet/ v. 1. Men the Levitiske äro jordiske/ öfwer the gåfwor/ och thet tabernakel som woro allenast en skugge til the himmelska/ v. 4. Sedan ther af/ at han är ett bättre Testaments/ nemliga thet nya Testamentsens medlare/ v. 6. Hwilket bewisas wara bättre än thet gamla; och at thet gamla skulle afskaffas/ af Jeremie witwesbyrd/ v. 7.

I. Bewisas än/ at Christus är en fulkomligare Prest än the Levitiske.

MEn summan af thet wij tale/ är thetta: Wij hafwom en sådana öfwersta Prest 16870/ som sitter på högra handen på Majestätsens stool i himmelen; 16871

2. Och är en skaffare öfwer the heliga håfwor 16881/ och öfwer thet sanskylliga tabernaklet 16882/ hwilket Gudh vprest hafwer/ och ingen menniskia. 16872

3. Ty hwar och en öfwerste Prest warder skickad til at offra gåfwor och offer 16873: therföre är thet af nöden/ at thenne ock något hafwer thet han offra skal.

4. Hwar han nu wore på jordene/ så wore han icke Prest 16883: ther Prester äro/ the ther efter lagen offra gåfwor;

5. Hwilke tiena eftersynene/ och skugganom 16874 til the himmelska ting: såsom Mose af Gudi swarat wardt/ tå han skulle fulkomna tabernaklet: Se til/ sade han/ at tu giör alt efter then eftersyn som tigh wijst är på berget. 16875

II. Bewisas at thet nya Testament är bättre än thet gamla; och at thetta skulle afskaffas.

6. MEn nu hafwer han fått ett bättre ämbete/ såsom han ens bättre testaments 16884 medlare är; thet ock på bättre löfte satt är. 16876

7. Ty om thet första hade warit ostraffeligit/ hade ingalunda wordet sökt rum til ett annat.

8. Ty han straffar them/ och säger: **Sij/ the dagar skola komma/ säger HErren/ at jagh skal fulkomna öfwer Jsraels huus/ och Juda huus/ ett nytt testament:** 16877

9. Jcke efter thet testamentet/ som jagh theras fäder giorde/ på then dagh/ tå jagh tog them widh theras hand/ at vthföra them af Egypti land: efter the blefwo icke ståndande i mitt testament/ så hafwer jagh ock gifwit them vthu mitt sinne/ säger HErren.

10. Ty thetta är thet testament/ som jagh wil giöra Jsraels huse/ efter thessa dagar/ säger HErren: **Jagh wil gifwa min lagh vthi theras sinne/ och vthi theras hierta wil jagh skrifwa them; och jagh wil wara theras Gudh/ och the skola wara mitt folck.** 16878

11. Och skal ingen lära sin nästa 16885/ eller sin broder/ och säija: Kän HErran: ty the skola alle känna migh 16879/ ifrå then minsta ibland them/ och til then största.

12. Ty jagh warder förblidkat öfwer theras orättferdigheter/ och theras synder 16880/ och theras ondsko skal jagh icke meer ihogkomma.

13. J thet han säger: Ett nytt/ föråldrade han thet första: thet nu åldrogt och gammalt är/ thet är hardt widh ändan.

9. Capitel.

WJdare bewisas thet samma således: först/ beskrifwes thet gamla Testamentsens tabernakel/ v. 1. Offer/ v. 6. Och hwad ther medh vthrättades/ v. 8. Sedan beskrifwes thet nya Testamentsens tabernakel/ offer/ och hwad ther igenom är vthrättat; nemliga/ at alt är fulkomligare/ både tabernakel/ offer/ och thet goda som ther medh är förwärfwat/ v. 11. J synnerhet bewisas/ at Christus måste döö/ och medh sitt blodz vthgiutelse rena oß ifrå wåra synder: ther af/ at han hade giordt ett testament här om/ v. 15. Sedan ock/ at thet gamla Testamentet stadfästes/ och all thes tygh renades medh blodh/ v. 18. Så måste ock thet Nya/ och thes himmelske ting som ther medh woro beteknade/ v. 23.

I. Bewisas thet samma således: Först/ beskrifs thet gamla Testamentsens tabernakel och offer.

HAde ock wäl thet första 16919 sina rätter/ och Gudztienst/ och vthwärtes helighet. 16886

2. Ty thet främre tabernaklet war ther vpsatt 16887: vthi hwilko woro liusastakarna/ och bordet/ och skådobröden 16888; och thetta kallades thet Helga.

3. Men baak then andra förloten/ war thet tabernaklet/ som man kallade thet alrahelgasta: 16889

4. Hwilket hade thet gyldene rökelsekaret/ och Testamentsens Ark 16890/ på alla sidor beslagen medh guld: vthi hwilko war thet gyldene ämbar 16891/ ther thet himmelsbrödet vthi war/ och Aarons staf 16892/ som blomstras hade/ och Testamentsens taflor: 16893

5. Men ther ofwan vppå woro härlighetenes Cherubim/ som öfwerskygde Nådastolen 16894: af hwilka stycker på thenna tijd icke besynnerliga är säijandes.

6. Tå nu thetta så beredt war/ gingo Presterna altid in i thet främre tabernaklet/ och vthrättade Gudztiensten. 16895

7. Men vthi thet andra/ gick allenast then öfwerste Presten/ en tijd om åhret 16896; icke vthan blodh/ then han offrade för sina egna/ och för folckens synder:

8. Ther then Helge Ande medh betydde/ at helighetenes wägh 16897 äntå icke vppenbar war 16920/ medan thet första tabernaklet stod.

9. Hwilket war een liknelse i then tiden/ i hwilkom gåfwor och offer offrades 16898/ och kunde icke giöra honom fulkommen 16899/ efter samwetet/ som then Gudztiensten giorde:

10. Allenast medh maat 16900 och dryck/ och mångahanda twagning 16901/ och vthwärtes helighet/ som pålagda woro/ in til bättringenes tijd.

II. Sedan/ thet nya Testamentsens tabernakel/ och offer/ rc.

11. MEn Christus är kommen/ at han skal wara öfwerste Prester 16902 til thet tilkommande goda; genom ett större och fulkomligare tabernakel 16921/ thet medh händer icke giordt är/ thet är/ thet icke så bygdt är:

12. Jcke heller genom bockablod/ eller kalfwablod: vtan han är genom sitt egit blodh 16903 ena reso ingången vthi thet helga/ och hafwer funnet een ewig förloßning.

13. Ty hafwer oxablod 16904/ och bockablod/ och strödd aska af kone 16905 helgat the orena/ til kötzlig reenhet: 16906

14. Huru mycket meer skal Christi blodh/ som hafwer sigh sielf obesmittad genom then Heliga Anda Gudi offrad/ rena wårt samwet af the döda gierningar 16922/ til at tiena lefwandes Gudh. 16907

III. Bewisas at Christus måste döö; och medh sitt blodh rena oß/ rc.

15. THerföre är han ock nya Testamentsens medlare 16908; på thet the som kallade äro/ skulle få thes ewiga arfsens löfte/ i thy/ at hans dödh gick ther emellan 16909/ til förloßning ifrå the öfwerträdelser/ som vnder thet förra Testamentet woro. 16923

16. Ty hwar ett testament är/ måste ock hans dödh medh wara/ som testamentet giorde.

17. Ty testamentet blifwer gilt 16910 genom döden: annars hafwer thet ännu ingen macht/ så länge han

lefwer/ som testamentet giorde.

18. Therföre war ock icke thet första stichtat vthan blodh.

19. Ty tå Moses allo folckena föregifwit hade hwart och ett budord/ efter lagen; tog han kalfwablod/ och bockablod/ medh watn/ och purpur vll/ och hysop/ och bestänckte bokena/ och alt folcket; 16911

20. Och sade: Thetta är Testamentsens blodh 16912/ thet Gudh hafwer eder budit.

21. Och theslikes tabernaklet/ och all kärille/ ther Gudztienst plägade medh giöras/ bestänckte han sammalunda medh blodh. 16913

22. Och warda mäst all ting efter lagen reen giord i blodh; och vthan blodz vthgiutelse skeer ingen förlåtelse. 16914

23. Så är nu af nöden/ at the himmelska tings eftersyner 16924 skola medh sådant renat warda: men the himmelska tingen måste bättre offer hafwa än thessa woro.

24. Ty Christus är icke ingången i thet helga/ som medh händer giordt är/ hwilket är een eftersyn til thet sanskylliga: vtan in vthi sielfwa himmelen/ på thet han skal nu wara i Gudz åsyn för oß.

25. Jcke at han skal ofta offra sigh 16915/ såsom öfwerste Presten gick hwart åhr 16916 in vthi thet helga/ medh annars blodh:

26. Eljes måste han skolet ofta lida/ af werldenes begynnelse: men nu/ på werldenes ändalycht 16917/ är han en gång vppenbarad/ genom sitt egit offer/ til at borttaga syndena.

27. Och såsom menniskiomen är förelagt en gång döö; men sedan domen:

28. Så är ock Christus ena reso offrad/ til at borttaga mångs mans synder 16918 16925: men en annan gång skal han låta see sigh/ vthan synd/ them som honom wänta/ til salighet.

10. Capitel.

AN handlas om Christi offer på korßet. Och bewisas at the Levitiske offer woro allenast en skugge til thetta; kunde intet borttaga synden/ och hafwa nu sin ända: men thetta Christi offer är thet fulkomliga offret/ som renar oß ifrån alla synder. Först/ ther af/ at the Levitiske offer måste så ofta repeteras/ v. 1. Men Christus giorde sitt offer en gång/ och sitter nu på Gudz högra hand/ v. 11. Sedan/ af then 40 Psalmen/ v. 5. Och sidst/ af Jeremia/ v. 15. Ther af införes sedan een förmaning til stadighet i thenna läran/ och til ett Christet lefwerne/ v. 19. Samt ett skräckeligit hoot emot them som falla ther ifrå/ v. 26. Sidst/ följer een tröst/ medh samma förmaning/ vnder kors och förföljelse för thenna läran skul/ v. 32.

I. Bewisas än the Levitiske offers ofulkomlighet; och Christi offers fulkomlighet.

TY lagen hafwer skuggan af thet tilkommande goda/ och icke sielfwa warelsen 16926. Ährliga måste man offra altid enahanda offer/ och kan icke giöra them fulborda som thet offra. 16927

2. Annars hade thet återwändt offras: efter the som så offra/ hade sedan intet samwet haft af synder/ när the hade ena reso warit rene giorde.

3. Vtan ther medh skeer een åminnelse på synderna hwart åhr:

4. Ty omögeligit är genom oxablod och bockablod borttaga synder. 16928

5. Therföre/ tå han kommer i werldena/ säger han: Offer och gåfwor hafwer tu icke welat 16929: men kroppen hafwer tu migh beredt.

6. Bränneoffer och syndoffer behaga tigh icke. 16930

7. Tå sade jagh: **Sij/ jagh kommer; i bokene är skrifwit om migh/ at jagh skal giöra tin wilja/ o Gudh.** 16931

8. Tilförene tå han sade: Offer och gåfwor/ bränneoffer och syndoffer hafwer tu icke welat; icke behaga the tigh heller/ hwilke efter lagen offras;

9. Tå sade han: Sij/ jagh kommer/ til at giöra/ o Gudh/ tin wilja. Ther tager han thet första bort/ at han thet andra insättia skal.

10. J hwilkom wilja wij helgade ärom ena reso/ genom JEsu Christi krops offer. 16932

11. Och hwar och en Prest är insatt/ at han dagliga skal skiöta Gudztiensten/ och ofta offra enahanda offer/ hwilke aldrig kunna borttaga synder.

12. Men thenne/ tå han hade offrat ett offer för synderna/ thet ewinnerliga gäller/ sitter han på Gudz högra hand; 16933

13. Och wänter nu/ til thes hans owänner lagde warda/ honom til en fotapall.

14. Ty medh ett offer hafwer han ewinnerliga fulkomnat them som helige warda. 16959

15. Thet betygar oß ock then Helge Ande: ty tå han tilförene sagt hade:

16. Thet är thet Testamentet 16934 **som jagh them giöra wil/ efter the dagar/ säger HErren:** Jagh wil gifwa min lagh i theras hierta/ och i theras sinne wil jagh skrifwa them;

17. Och theras synder och orättferdighet wil jagh icke meer ihogkomma. 16935

18. Ther nu sådana förlåtelse är/ ther är icke meer offer för synder. 16959

II. Förmaning til stadighet i thenna läran; och til ett Christet lefwerne.

19. EFter wij nu hafwe/ käre bröder/ frijhet til at ingå 16936 vthi thet helga/ genom JEsu blodh;

20. Hwilken han oß beredt hafwer til en ny och lefwande wägh/ genom förloten/ thet är/ genom sitt kött;

21. Och hafwom en öfwersta Prest 16937 öfwer Gudz huus:

22. Så lät oß framgå 16938/ medh ett sanskylligt hierta/ vthi een fulkomlig troo 16939/ beständckte i hiertan ifrån ett ondt samwet/ och twagne om kroppen medh reent watn. 16940 16960

23. Och lät oß hålla hopsens bekännelse 16941 owikliga: ty han är trofast som thet låfwat hafwer. 16942

24. Och lät oß achta på oß inbyrdes/ til at vpwäckia til kärlek och goda gierningar:

25. Jcke öfwergifwandes wår församling/ såsom somlige för sedh hafwa: vtan förmaner eder inbyrdes/ och thet thes meer/ at J seen huru dagen nalkas. 16943

III. Theras straff som affalla.

26. TY om wij sielfwiljande syndom 16961/ sedan wij förstådt hafwe sanningen/ tå står oß intet offer igen 16962 för synderna: 16944

27. Vtan een förskräckelig domsens förbidelse/ och eldsens nijt/ som motståndarena förtära skal. 16945

28. Ho som bryter Mosi lagh/ han måste döö vthan barmhertighet/ efter tw eller try witne: 16946

29. Huru mycket större näpst/ menen J/ förtienar then/ som Gudz Son förtrampar/ och Testamentsens blodh/ såsom oreent achtar 16947/ genom hwilket han helgad är/ och försmäder nådenes Anda?

30. Ty wij kännom then som sade: **Hämnden är min; jagh skal wedergällat/ säger HErren** 16948. Och åter: HErren skal döma sitt folck. 16949

31. Thet är gräseligit falla vthi lefwandes Gudz händer.

IV. Tröst medh samma förmaning/ vnder förföljelsen.

32. MEn kommer ihogh the framledna dagar/ i hwilkom J vplyste woren/ och stoden en stoor törning i bedröfwelsen: 16950

33. Endeels/ tå J sielfwe genom hädelse och bedröfwelse ett widvnder worden; och endeels/ tå J sälskap haden medh them som thet så går. 16951

34. Ty J hafwen deelachtige warit 16952 af the bedröfwelse som af minom boijom gingo/ och medh frögd 16953 lidit edra ägodelars förskiöfling/ wetandes at J när eder sielfwa bättre och blifwande ägodelar hafwen i himmelen. 16954

35. Så kaster icke nu bort edra tröst 16955/ som een stoor löön hafwer.

36. Ty tolamodet är eder behof; på thet J mågen giöra Gudz wilja/ och få thet som låfwat är. 16956

37. Ty ännu en liten tijd/ så kommer then som komma skal/ och fördröijer icke. 16957

38. Men then rättferdige skal lefwa af troon 16958: och hwilken sigh vndandrager 16963/ han skal icke behaga mine siäl.

39. Men wij ärom icke the som oß vndandrage til förtapelse: vtan af them som troo/ och frälsa siälena.

11. Capitel.

PÅ then föregångna förmaning til stadighet i trone/ följer nu yttermera/ såsom ett nytt argument/ trones beskrifwelse/ af hennes wißhet: nemliga/ at troon är een wiß förlåtelse på the ting som man intet seer/ och doch i Gudz ord äro förkunnade/ v. 1. Ther vppå sedan til exempel/ indrages ett långt register af the heliga Fäder/ som igenom trona hafwa wist förlåtit sigh på Gudz ord och löfte/ och ther igenom många kraftiga gierningar giordt/ och mycket lidit/ v. 3.

I. Trones beskrifwelse.

MEn troon är een wiß förlåtelse på thet som man hoppas/ och intet twifla om thet man icke seer.

2. Genom henne hafwa the gamla fått witnesbyrd. 16964 17015

3. Genom trona besinnom wij/ at werlden är fulbordad genom Gudz ord 16965: så at alt thet man seer/ är wordet af intet.

II. Trones exempel af the heliga Fäder. Abel.

4. GEnom trona offrade Abel Gudi större offer än Cain 16966: medh hwilko han fick witnesbyrd/ at han war rättferdig 16967/ tå Gudh gaf om hans gåfwor witnesbyrd; och genom henne talar han ännu/ ändoch han död är. 16968 17016

Enoch.

5. Genom trona wardt Enoch borttagen/ så at han icke skulle see döden/ och fans intet/ therföre at Gudh borttog honom 16969: ty förr än han borttagen war/ hade han fått witnesbyrd/ at han täcktes Gudi.

6. Ty vthan trona är omögeligit täckias Gudi. Ty then til Gudh komma wil/ han måste troo at Gudh är; och at han lönar them som sökia honom.

Noe.

7. Genom trona ährade Noe 16970 Gudh/ och beredde arken/ til sins huus salighet/ tå han fick Gudz befalning om the ting som icke syntes: genom hwilken (ark) han fördömde werldena/ och wardt then rättferdighets arfwinge/ som af trone är. 16971

Abraham.

8. Genom trona wardt Abraham lydig/ tå han kallad wardt 16972 til at vthgå i thet land/ som han få skulle til arfs: och foor vth/ och wiste icke hwart han komma skulle.

9. Genom trona war han en främling vthi thet landet honom låfwat war/ lika som vthi ett främmande land/ bodde vthi tabernakel/ medh Jsaac och Jacob/ som medarfwingar woro til samma löfte.

10. Ty han wänte efter en stadh 16973 som grund hade; hwilkens byggiomästare och skapare är Gudh. 16974

Sara.

11. Genom trona fick ock Sara kraft til at afla 16975/ och födde öfwer sin ålders tijd 16976: ty hon hölt honom trofastan som thet låfwat hade. 16977

12. Therföre wordo ock af enom/ som i then måtton död war/ månge födde/ såsom stiernorna på himmelen 16978/ och som sanden är i hafstrandene/ then otalig är.

13. J trone äro thesse alle döde 17017/ och hafwa doch intet fått af löftet; vtan sedt thet fierran efter/ och trodt ther vppå/ och låtet sigh nöija/ bekännande sigh wara gäster och främmande 16979 på jordene.

14. Ty the som sådant säija/ gifwa tilkänna at the sökia ett fädernes land.

15. Och om the hade thet meent ther the vthgångne woro/ hade the wäl haft tijd at wända tilbaka.

16. Men nu begära the ett bättre/ thet är/ thet himmelska 16980. Therföre skämmes icke Gudh kallas theras Gudh: ty han hafwer beredt them en stadh.

17. Genom trona offrade Abraham Jsaac/ när han försökt wardt; och offrade enda sonen 16981/ tå han hade fått löftet:

18. Om hwilken sagt war: Vthi Jsaac skal tigh tin sädh kallad warda: 16982

19. Och tänckte at Gudh kunde ock wäl vpwäckia ifrå the döda: ther af tog han ock honom igen til een liknelse. 17018

Jsaac.

20. Genom trona wälsignade Jsaac Jacob/ och Esau/ om tilkommande ting. 16983

Joseph.

21. Genom trona/ tå Jacob dödde/ wälsignade han båda Josephs söner 16984; och tilbad thet öfwersta på hans spiro. 16985 17019

22. Genom trona/ tå Joseph döö skulle/ talade han om Jsraels barns vthgång 16986; och gaf befalning om sin been.

Moses.

23. Genom trona wardt Moses fördold i tre månader 16987 af sina föräldrar/ tå han född war: therföre at the sågo/ at han war ett dägeligit barn/ och fruchtade intet Konungens budh. 16988

24. Genom trona/ tå Moses war stoor worden/ nekade han sigh wara Pharaos dotter son; 16989

25. Och wille mycket hällre lida bedröfwelse medh Gudz folck/ än til en tijd hafwa lust i syndene:

26. Och hölt Christi försmädelse 17020 för större rikedom/ än the håfwor vthi Egypten: ty han såg efter lönen.

27. Genom trona öfwergaf han Egypten 16990/ intet fruchtandes Konungens wrede: ty han hölt sigh widh then han icke såg/ såsom han honom sedt hade.

28. Genom trona hölt han Påska 16991/ och blodz vthgiutelse: på thet han/ som drap alt thet förstfödt war/ skulle intet komma widh them.

29. Genom trona gingo the genom thet röda hafwet/ såsom på torra landet: hwilket the Egyptier ock försökte/ och druncknade. 16992

30. Genom trona föllo murarna 16993 i Jericho/ tå man i siu dagar omkring gånget hade.

31. Genom trona förgicks icke then skiökian Rahab 16994 medh the otrogna/ tå hon the speijare anammat hade medh frijd. 16995

32. Och hwad skal jagh meer säija? Tiden worde migh förstackot/ när jagh förtälja skulle/ om Gideon 16996/ om Barak 16997/ och Simson 16998/ och Jephthah 16999/ och David 17000/ och Samuel 17001/ och Propheterna.

33. Hwilke genom trona hafwa wunnet Konungarike 17002; giordt rättferdighet/ fått löfte 17003 17021/ igenstoppat leijons mun: 17004

34. Eldz kraft vthsläckt 17005; swärdz ägg vndkommet 17022: äro kraftige wordne af swaghetene 17006 17023; äro starcke wordne i stridene 17007; hafwa nederlagt främmande härar. 17008

35. Qwinnorna hafwa igenfått sina döda vthaf vpståndelsen 17009: somlige wordo sönderslagne/ och hafwa ingen förloßning welat anamma 17010/ på thet the skulle få vpståndelsen som bättre är.

36. Somlige hafwa lidit spott 17024 och hudflängning; och ther til boijor/ och fängelse: 17011 17025

37. Wordo stenade 17012/ sönderhuggne/ genomstungne/ döde för swärd; hafwa gånget i fårskin och getskin 17013 17026/ fattige/ trängde/ bedröfwade:

38. Hwilkom werlden icke werdig war; och hafwa gått älende i öknar/ och i berg/ och i skrefwor/ och i jordkulor. 17026

39. Alle thesse hafwa genom trona fått witnesbyrd 17014/ och hafwa doch icke fått löftet.

40. Therföre at Gudh hade föresedt om oß något thet bättre war: at the icke vthan oß skulle fulkomnade warda. 17027

12. Capitel.

FÖljer åter een förmaning medh kraftig bewijs/ til tolamod och ståndachtighet vnder kors och förföljelse/ som man vthstå måste för then rätta troon och bekännelsen/ v. 1. Sedan een förmaning til fridsamhet och helgelse/ v. 14. Samt een warning för säkerhet/ synd/ och förargelse/ v. 15. J synnerhet för Christi ordz föracht eller försumelse/ v. 25.

I. Förmaning til tolamod vnder kors och förföljelse.

EFter wij nu hafwe om oß en så stoor hoop medh witne/ lät oß afläggia syndena 17028/ som altid låder widh oß/ och giör oß tröga; och lät oß medh tolamod 17029 löpa i then kamp som oß förelagd är: 17030

2. Och see på JEsum/ som trona begynt och fulkomnat hafwer 17031: hwilken/ tå han måtte haft glädie/ led korßet 17032/ och achtade intet smäleken; och är sittiandes på högra handen på Gudz stool. 17033

3. Täncker på honom/ som af syndarom sådana gensäijelse led emot sigh: at J icke tröttens i edor sinne/ gifwandes eder vthöfwer.

4. Ty J hafwen icke ännu alt in til blodz emot ståndet/ kämpande emot syndene: 17034

5. Och hafwen redo förgätit then tröst som til eder talar/ lika som til sin barn *: **Min son/ förachta icke HErrans aga; och gif tigh icke vthöfwer/ tå tu näpses af honom.**

6. Ty hwem HErren älskar/ then agar han: men han gislar hwar och en son/ han anammar.

7. Hwar J nu liden agan/ så biuder sigh Gudh til eder såsom til barn: ty hwilken är then son/ som hans fader icke agar?

8. Ären J vthan aga/ J hwilkom alle deelachtige wordne äro/ så ären J oächta/ och icke barn.

9. Hafwe wij nu kötzliga fäder som oß aga/ och fruchte them: skole wij tå icke mycket meer vnderdånige wara them andeliga Fadrenom/ at wij må lefwa?

10. Och hine hafwa agat oß i några fåå dagar/ efter som them syntes: men thenne til thet som nyttigt är/ at wij måge få hans helgelse.

11. All age synes nu icke wara til frögd/ vtan til ångest: men sedan wedergäller han een fridsam rättferdighetenes frucht/ them som ther vthi öfwade äro;

12. Therföre lyfter vp edra lata händer/ och trötta knå.

13. Och stiger wiß stegh medh edra fötter: at icke någor haltar 17056 såsom en ofärdig/ vtan hällre helbregda warder.

I. Förmaning til fridsamhet och helgelse.

14. FArer efter frijd medh allom 17035; och efter helgelse/ vthan hwilken ingen får see HErran. 17036

15. Och seer til/ at ingen försumar Gudz nådh 17037: at icke vpwäxer någon bitter root 17038/ och giör något hinder/ och månge måtte genom henne besmittade warda.

16. At ingen ware en bolare 17039/ eller ohelig/ såsom Esau/ hwilken för een måltid bortsålde sin förstfödzlorätt. 17040

17. Men J weten/ at tå han wille sedan medh arfsrätt få wälsignelse/ wardt han bortdrifwen 17057: och war honom tå intet rum til någon boot 17058/ ändoch han medh tårar ther efter sökte. 17041

18. Ty J ären icke gångne til thet berget 17042/ ther man på taga kunde/ och medh eld bran/ eller til töknene/ och mörkret/ och stormen;

19. Och basuns klanget/ och til orda rösten: hwilka the wedersakade/ som henne hörde/ begärande at ordet skulle them ju icke sagt warda. 17043

20. Ty the förmåtte icke lida thet som ther sades: Om något diur kom widh berget/ skulle thet stenas/ eller skintas igenom. 17044

21. Och så förskräckelig war then synen/ at Moses sade: Jagh är förskräckt/ och bäfwar.

22. Vtan J ären komne til Sions berg/ och til lefwandes Gudz stadh/ thet himmelska Jerusalem 17045/ och til then otaliga Ängla skaran;

23. Och til the förstföddas församling 17059 som i himmelen äro beskrefne 17046; och til Gudh som alla dömer/ och til the fulkomliga rättferdigas andar;

24. Och til nya Testamentsens Medlare 17047 JEsum/ och til stänckelse blodet 17048/ som bättre talar 17060 än Abels blodh. 17049

III. Warning för Christi ordz föracht.

25. SEer til/ at J icke wedersake 17050 honom som medh eder talar: ty kunde icke the vndfly/ som wedersakade honom som talade på jordene; huru mycket mindre wij/ om wij wedersake honom som af himmelen talar?

26. Hwilkens röst på then tijd giorde jordena bäfwande: men nu låfwar han/ och säger: Ännu en tijd skal jagh giöra bäfwande/ icke allenast jordena/ vtan ock himmelen. 17051

27. Thet han säger: Ännu en tijd/ thet gifwer tilkänna the tings förwandling 17052 som bäfwa/ såsom the ther giord äro 17061; på thet the ting blifwa skola som obäfwande äro. 17053

28. Therföre/ efter wij få thet rike/ som icke bäfwa kan/ hafwe wij nådh/ genom hwilka wij tiene Gudi/ til at täckias 17054 honom medh tuchtighet och fruchtan.

29. Ty wår Gudh är en förtärande eld. 17055

13. Capitel.

EMot ändan samkas åthskilliga förmaningar/ nödiga til at achta: såsom til broderlig kärlek/ och medlidande medh hwar andra/ v. 1. Om ett kyskt ächtenskap/ v. 4. Jsrå girighet/ v. 5. Til tacksamhet emot Gudz ordz

lärare/ v. 7. Til ståndachtighet i then rätta läran/ v. 8. Til at offra Gudi behagelig offer/ v. 15. Til hörsamhet emot wåra Siälasörjare/ v. 17. Til förböner för Apostelen/ v. 18. Och så beslutes Epistelen medh een godh önskan/ v. 20. Hennes vrsäkt/ v. 22. Förtröstning om hans tilkommelse/ v. 23. Och helsningar/ v. 24.

I. Förmanar til broderlig kärlek/ rc.

BLifwer faste i broderlig kärlek. 17062

2. Förgäter icke at herberga 17063: ty ther medh hafwa somlige fått Änglar owetandes til herberges. 17064

3. Täncker på them som bundne äro/ såsom medbundne; och på them som bedröfwelse lida/ såsom the ther ock af lekamenen äro. 17065

II. Til ächtenskaps wördnad.

4. ÄChtenskapet skal hållas ährligit ibland alla/ och ächtenskaps säng obesmittad: men bolare och hoorkarlar skal Gudh döma.

III. Warnar för girighet.

5. VMgängelsen ware vthan girighet 17066; och läter eder nöija 17067 medh thet J hafwen: ty han sade: Jagh skal icke öfwergifwa eller förlåta tigh. 17068

6. Så at wij dristeliga måge säija: HErren är min hielpare; och jagh wil icke fruchta: hwad kan een menniskia giöra migh? 17069

IV. Påminner til tacksamhet emot ordets Lärare.

7. TÄncker på edra Lärare/ the eder Gudz ord sagt hafwa/ och efterföljer theras troo: skådande hwad ända theras vmgängelse hade.

V. Räder til stadighet i Evangelij lära.

8. JEsus Christus i gåår och i dagh/ och han theslikes i ewighet.

9. Läter eder icke omföras medh mångahanda och främmande lärdom 17070: ty thet är godt at stadfästa hiertat/ medh nådene; icke medh maten 17071 17086: hwilken intet gagnat hafwer them/ som ther medh vmgått hafwa.

10. Wij hafwe ett altare/ af hwilko the hafwa icke macht at äta/ som tiena i tabernaklet. 17087

11. Ty ehwad diurs blodh/ som öfwerste Presten för syndene inbär vthi thet heliga/ theras kroppar vpbrännes vthom lägret. 17072

12. Therföre ock JEsus/ på thet han skulle helga folcket medh sitt egit blodh/ hafwer han lidit vthom porten. 17073

13. Så lät oß nu gå vth til honom vthu lägret/ och bära hans smälek. 17088

14. Ty wij hafwe här ingen warachtig stadh: vtan wij sökom efter then tilkommande. 17074

VI. Jnförer the Christnas offer.

15. SÅ lät oß nu genom honom altid offra Gudi lofoffer 17075/ thet är/ läpparnas frucht 17076/ the hans namn bekänna.

16. Förgäter icke giöra wäl/ och meddela 17077: ty sådana offer täckes Gudi. 17078

VII. Om lydighet emot wåra Siälasörjare.

17. WArer edra Lärare lydige 17079/ och följer them: ty the waka öfwer edra siälar/ sasom the ther räkenskap giöra skola 17080: på thet the måga thet giöra medh frögd/ och icke medh suckan: ty thet är eder icke nyttigt.

18. Beder för oß: wår tröst är then/ at wij ett godt samwet hafwe 17081/ och winlägge oß hafwa ett godt vmgängelse när alla:

19. Men alramäst beder jagh eder/ at J sådant giören/ at jagh medh thet snaresta måtte komma til eder.

VIII. Epistelen beslutes medh önsk- och helsningar.

20. MEn fridsens Gudh/ som igenfördt hafwer ifrå the döda 17082/ **then stora Fåraherdan** 17083**/ genom thes ewiga Testamentsens blodh** 17084**/ wår HErra JEsum:**

21. Han giöre eder skickeliga vthi alt godt werck 17085/ til at giöra sin wilja/ och skaffa vthi eder hwad honom täckeligit är/ genom JEsum Christum; hwilkom ware ähra af ewighet i ewighet: Amen.

22. Jagh förmanar eder/ käre bröder/ tager förmanelsens ord til godo: ty jagh hafwer eder medh fåå ord tilskrifwit.

23. Weter/ at brodren Timotheus löös är: medh hwilkom/ om han snart kommer/ wil jagh see eder.

Helsningar.

24. Helser alla edra Lärare/ och all helgon. Eder helsa bröderna vthi Walland.

25. Nådh ware medh eder allom: Amen. **Til the Ebreer skrifwen af Walland medh Timotheus.**

S. Petri

Then Förra Epistel.

Förspråket.

Til hwilka thenna Epister är skrifwen:

THenna Epistelen hafwer S. Petrus skrifwit til them som Hedningar warit hade/ och woro Christne wordne/ och förmanat them at the stadige blifwa skulle i trone/ och förkofra sigh medh lidande och goda gierningar.

Cap. 1. Och hwad vthi hwart capitel innehålles.

J thet första capitel styrcker han theras troo/ genom Gudz löfte och tilsäijelse/ och genom then mächtiga salighet som tilstundar. Och gifwer före/ at samma löfte och salighet intet förtient är af oß/ vtan tilförene genom Propheterna förkunnat. Therföre skulle the nu ährliga och dygdeliga lefwa vthi ett nytt wäsende/ och förgäta thet gamla: såsom the ther nyfödde äro/ genom thet lefwande ewiga ord.

Cap. 2.

J thet 2/ lärer han känna hufwudet och hörnstenen/ som är Christus. Och at the såsom sanskyllige Prester

offra sigh sielfwa Gudi/ såsom Christus sigh offrat hafwer. Och begynner vnderwisa all stand. Och i förstone lärer han allmänneliga/ at the skola wara thet werldzliga Herskapet vnderdånige. Ther näst besynnerliga/ at tienarena skola wara sina Herrar vndergifne/ och lida orätt af them för Christi skul; hwilken ock för våra skul orätt lidit hafwer.

Cap. 3.

J thet 3/ lärer han ock hustrurna/ at the äro sina män lydiga/ om the än ochristne woro; och at the mera pryda sigh medh helig vmgängelse/ än medh vthwärtes skrudh. Jtem männerna/ at the lida och fördraga hustrurna. Och sedan öfwer hufwud/ at the skola wara ödmiuke/ tolige och wänlige til hwar annan/ såsom ock Christus för våra synder skul warit hafwer.

Cap. 4.

J thet 4/ lärer han twinga kötet/ medh nöchterhet/ wakande/ måttelighet/ böner och åtanckar på Christi pino/ rc. och vnderwiser thet andeliga regementet/ huru man allena öfwa skal Gudz ord och werck ibland Christna menniskior/ och hwar then andra medh sine gåfwo til tienst wara; och icke förvndra/ vtan glade wara/ om wij något lide för Christi namn skul.

Cap. 5.

J thet 5/ förmanar han Biskopar och Prester/ huru the lefwa skola/ och föda folcket medh Gudz ord. Och warnar oß för diefwulen/ at han vthan återwändo går oß efter allestädz.

1. Capitel.

PEtrus helsar the vthwalda främlingar i åthskillig land/ v. 1. Och tackar Gudh/ som honom och them hade födt på nytt/ til ett lefwande hopp genom Christum/ til ett oförgängeligit arf/ v. 3. Och trösier them ther medh/ at theras kors och bedröfwelse/ hwilken the ledo til theras troos pröfning en liten tijd/ skulle lychtas medh osäijeliga glädie och härlighet/ v. 6. Ther af förmanar han them til stadighet i thetta hoppet/ v. 13. Och til ett heligt lefwerne/ medh mång argument, v. 14. J synnerhet til en oskrymtad kärlek emot hwar annan/ v. 22.

I. Petrus helsar the omwända ibland Hedningarna.

PEtrus/ JEsu Christi Apostel: them vthkoradom främlingom/ som boo här och ther 17089 i Ponto/ Galatien/ Cappadocien/ Asien/ och Bithynien/

2. Efter Gudz Faders försyn 17090/ genom Andans helgelse/ til lydnona och JEsu Christi blodz stänckelse 17091: Nådh och frijd föröke sigh i eder. 17092

II. Tackar Gudh för hans nådh/ rc.

3. WÄlsignad ware Gudh/ och wårs HErras JEsu Christi Fader 17093/ som oß för sin stora barmhertighet hafwer födt på nytt 17094/ til ett lefwandes hopp/ genom JEsu Christi vpståndelse ifrå the döda/ 17095

4. Til oförgängeligit 17128/ obesmittat 17129/ och owanskeligit 17130 arf: hwilket i himmelen förwarat är til eder/ 17096

5. Som medh Gudz macht bewarens 17097 genom trona til salighet/ hwilken beredd är/ at hon skal vppenbar warda i then yttersta tiden.

III. Tröster them emot theras kors och bedröfwelse.

6. JHwilkom J eder frögda skolen 17098/ J som nu en liten tijd 17099 liden bedröfwelse/ i margahanda försökelse/ hwar så behöfwes:

7. På thet edor troo skal rättsinnig och mycket kosteligare befunnen warda/ än thet förgängeliga guld som pröfwas medh eld 17100/ til lof/ prijs och ähro/ när Christus JEsus blifwer vppenbar:

8. Hwilken J älsken/ ändoch J icke seen honom; then J ock nu troon vppå/ och doch icke seen 17101: så skolen J frögda eder medh osäijeliga och härliga glädie;

9. Och få edars troos ändalycht/ nemliga/ stälarnas salighet.

10. Efter hwilken salighet Propheterna hafwa sökt 17102 och ransakat/ som propheterat hafwa om then tilkommande nådh til eder: 17103

11. Och hafwa ransakat på hwad eller hurudana tijd Christi Ande vthwiste/ then i them war 17104/ och tilförene hade betygat the lidande 17105 som i Christo äro/ och then härlighet som ther efter följa skulle. 17106

12. Hwilkom thet ock vppenbarat war 17107: ty the hafwa icke sigh sielfwom 17108/ vtan oß ther medh tient; hwilke stycker eder nu förkunnat äro/ genom them som eder Evangelium predikat hafwa/ genom then Helga Anda 17109/ som sändes af himmelen; hwilket Änglomen ock löster see.

IV. Förmanar them til ett stadigt hopp/ och ett heligt lefwerne.

13. THerföre/ begiorder edor sinnes länder 17110/ och warer nöchtre 17111/ och sätter fulkomligit 17131 hopp til then nådh som eder tilbudin warder/ genom JEsu Christi vppenbarelse/

14. Såsom lydachtig barn; och ställer eder icke såsom tilförene/ tå J vthi fåwitsko lefden efter begärelsen: 17112

15. Vtan/ efter honom som eder kallat hafwer/ och helig är/ warer ock J helige 17113 vthi all edor vmgängelse.

16. Ty thet är skrifwit: **J skolen wara helige; ty jagh är helig.**

17. Och efter J åkallen honom för en Fader/ som dömer efter hwars och ens gierning 17132/ och hafwer intet anseende til personen 17114/ så seer til/ at J vthi thetta edart elände wandren 17115 i räddhoga: 17116

18. Och weter/ at J icke medh förgängeligit silf eller guld igenlöste 17117 ären ifrån edart fåfänga lefwerne/ efter fädernas sätt:

19. Vtan medh Christi dyra blodh 17118/ såsom medh ett meenlöst och obesmittat lambs. 17119

20. Hwilken wäl föresedd war för werldenes begynnelse 17120; men vppenbarad i the yttersta tiderna 17121/ för edra skul; 17122

21. Som genom honom troon på Gudh; then honom vpwäckt hafwer ifrå the döda 17123/ och gifwit honom härlighet *: på thet J skullen hafwa troo och hopp til Gudh.

V. J synnerhet til broderlig kärlek.

22. OCh giörer edra siälar kyska/ i sanningenes lydno/ genom Andan/ til oskrymtad broderlig kärlek 17124: älsker eder storliga inbyrdes af reent hierta:

23. Såsom the som födde äro på nytt 17125; icke af någor förgängelig sädh/ vtan af oförgängelig/ som är/ af lefwandes Gudz ord 17126/ thet ewinnerliga blifwer.

24. Ty alt kött är såsom gräs; och all menniskios härlighet/ såsom blomster på gräset 17127: gräset är wisnat/ och blomstret är affallet:

25. Men HErrans ord blifwer ewinnerliga: och thet är thet ord/ som predikat är ibland eder.

2. Capitel.

PEtrus förmanar än ifrån alla synder och kötzliga begärelser/ v. 1/ 11. Til at åstunda och lefwa efter Christi lära/ v. 2. Efter the hade smakat hans godhet/ v. 3. Efter the woro vpbygde på honom/ v. 4/ 6. Ester the woro ett heligt Presterskap/ v. 5/ 9. Och af Hedningom Gudz folck wordne/ v. 10. Och på thet andre måtte prisa Gudh ther af/ v. 12. Sedan förmanar han alla til hörsamhet emot Öfwerheten/ v. 13. Och särdeles tienare til vnderdånighet emot theras lekamliga Herrar/ rc. v. 18. Och til at lida orätt medh tolamod/ v. 19. Af Christi exempel/ v. 21.

I. Förmanar til ett Christet lefwerne medh mång *argument.*

SÅ lägger nu bort alla ondsko 17133/ och alt swek/ och skrymterij/ och afwund/ och alt förtaal;

2. Och åstunder förnuftenes miölk 17134 17177/ som intet swek weet/ såsom nyfödd barn 17135: på thet at J vpwäxen af henne:

3. Om J annars hafwen smakat at HErren är godh. 17136

4. Til hwilken J komne ären/ såsom til then lefwande stenen/ som af menniskiom förkastad är 17137; men när Gudi vthkorad och kostelig; 17138

5. J ock såsom lefwande stenar/ vpbygger eder til ett andeligit huus 17139/ och til ett heligt Presterskap 17140/ til at offra andelig offer 17141 17178/ som Gudi äro tacknemlig 17142/ genom JEsum Christum.

6. Therföre håller ock Skriften: Sij/ jagh lägger i Sion en vthwald kostelig hörnsteen; och hwilken som troor på honom/ han skal icke komma på skam. 17143

7. Eder som troon/ är han kostelig: men them som icke troo/ är stenen som byggningsmännerna hafwa bortkastat/ worden til en hörnsteen; 17144

8. Och en steen ther man stöter sigh på/ och een förargelseklippo 17145/ them som stöta sigh på ordet/ och troo icke ther på ther the til skickade woro.

9. Men J ären thet vthwalda slächtet/ thet Konungsliga Presterskapet 17146/ thet heliga folcket 17147/ och thet egendoms folcket 17148: at J skolen kungiöra hans dygd/ som eder kallat hafwer af mörkret/ til sitt vnderliga lius: 17149

10. J som tilförene icke woren folck/ ären nu Gudz folck 17150: och J som tilförene icke haden fått barmhertighet/ hafwen nu fått barmhertighet.

11. Käre bröder/ jagh förmanar eder såsom främmande och elända 17151/ at J förwaren eder för kötzliga begärelser 17152/ hwilka strida emot siälena. 17153

12. Och förer ett godt vmgängelse ibland Hedningarna 17154: på thet the som pläga förtala eder såsom ilgierningsmän/ måga see edra goda gierningar 17155/ och prisa Gudh/ när thet i dagsliuset kommer. 17179

II. Påminner om hörsamhet emot Öfwerheten.

13. WArer vnderdånige all menniskligh ordning/ för HErrans skul 17156; ehwad thet är Konungenom/ såsom then öfwersta;

14. Eller befalningsmännerna/ såsom the ther sände äro af honom/ the onda til straff/ och the goda til prijs. 17157

15. Ty så är Gudz wilje/ at J medh goda gierningar skolen igenstoppa munnen af the galna och oförståndiga menniskior. 17158

16. Såsom the frije 17159/ och icke såsom J hafwen then frihet til at skyla ondskona medh; vtan såsom Gudz tienare. 17160

17. Warer hedersame 17161 emot hwar man; älsker bröderna 17162: fruchter Gudh; ährer Konungen. 17163

18. J tienare/ warer vnderdånige edrom herrom 17164 medh all fruchtan; icke allenast them godom och sachtmodigom/ vtan ock them genwördigom.

III. Råder/ at medh tolamod lida orätt/ af Christi exempel.

19. TY thetta är nådh/ om någor för samwetet 17180 skul til Gudh/ fördrager bedröfwelse/ och lider orätt. 17165

20. Ty hwad prijs är thet/ om J för edra mißgierningar slagne warden/ och liden? Men när J för wälgierningar skul liden 17166/ och hafwen tolamod/ thet är nädh för Gudi.

21. Ty ther til ären J kallade 17167/ efter ock Christus led för oß/ låtandes oß en efterdömelse 17168/ at J skolen efterfölja hans footspor.

22. Hwilken ingen synd giordt hade 17169: och intet bedrägerij wardt funnet i hans mun.

23. När han blef bannad 17170/ bannade han intet igen; och när han led/ hotades han intet: vtan stälte hämnden til then som rätt dömer: 17171

24. Hwilken wåra synder sielf offrade i sin lekamen 17172 på trädh: på thet wij skulle wara döde syndene/ och lefwa rättferdighetene 17173: genom hwilkens såår J ären helbregda wordne. 17174

25. Ty J woren såsom wilfarande fåår 17175: men J ären nu omwände til herdan 17176/ och edra siälars Biskop.

3. Capitel.

ÄN förmanar han/ hustrurna til hörsamhet emot theras män/ v. 1. Och säger hwad een hustrus rätta prydning är/ v. 3. Sammaledes männerna/ til at boo när theras hustrur medh förnuft/ v. 7. Sedan förmanar han alla Christna i gemeen til åthskilliga dygder/ v. 8. J synnerhet til sachtmodighet och tolamod i lidande/ v. 9/ 17. Och til en färdig trones bekännelse/ v. 15. Af Christi lidande/ dödh/ vpståndelse och himmelsfärd. Ther han ock något införer om Noe tijd/ och om dopet/ v. 18.

I. Förmaning til hustrurna.

SAmmalunda hustrurna/ ware sina män vndetdåniga: på thet ock the som icke troo på ordet/ måga af

hustrurnas vmgängelse vthan ord 17206 blifwa wundne:

2. När the förmärckia edor kyska vmgängelse medh fruchtan.

3. Hwilkas prydning icke skal wara vthwärtes medh flätat håår/ eller kringhängiande guld/ eller i kostelig kläder: 17182

4. Vtan om then fördolda menniskian i hiertat/ är vthan wank 17183 17207/ medh sachtmodigom och stillom anda/ thet är kosteligit för Gudi.

5. Ty i så måtto hafwa ock the helga qwinnor fordom prydt sigh/ the ther satte sitt hopp til Gudh/ och woro sina män vnderdåniga:

6. Såsom Sara war lydig Abrahe/ kallandes honom Herra 17184: hwilkens döttrar J wordna ären/ om J wäl giören/ och ären icke så förfärade. 17208

II. Til männerna.

7. SAmmaledes J män/ boor när them medh förnuft/ och gifwer thet qwinliga kärillet/ såsom thet ther swagast är/ sina ähro 17185: såsom ock medarfwingom til lifsens nådh; på thet edra böner icke blifwa förhindrade.

III. Förmaning til åthskilliga dygder.

8. MEn på sidstone/ warer alle widh ett sinne 17186/ medlidande/ broderlig kärlek hafwande til hwar annan/ barmhertige/ wänlige:

9. Jcke wedergällande ondt för ondt 17187/ icke bannor för bannor: vtan hällre twärt emot/ wälsigner; wetandes at J ären ther til kallade/ at J skolen ärfwa wälsignelse. 17188

10. Ty then ther wil älska lifwet/ och see goda dagar/ han stille sina tungo ifrå thet ondt är/ och sina läppar/ at the icke tala bedrägerij: 17189

11. Wände sigh ifrå thet ondt är/ och giöre thet godt är 17190; söke efter friden/ och fare honom efter.

12. Ty HErrans ögon äro öfwer the rättferdiga/ och hans öron til theras bön 17191: men HErrans ansichte är öfwer them som ondt giöra.

13. Och ho är then som kan giöra eder skada/ om J faren efter thet goda?

14. Ja/ om J än något liden för rättferdigheten skul/ ären J doch likwäl salige 17192. Fruchter eder intet för theras trugh; icke heller förskräcken eder: 17193

15. Vthan helger HErran Gudh vthi edor hierta. 17194

IV. Til een färdig trones bekännelse.

WArer ock altid redobogne til at swara 17195 hwarjom och enom/ som begärar skiäl til thet hopp som i eder är; och thet medh sachtmodighet och fruchtan.

16. Och hafwer ett godt samwet: på thet the som wilja förtala eder såsom ogierningsmän/ skola komma på skam 17196/ at the förlastat hafwa edart goda vmgängelse i Christo.

17. Ty thet är bättre/ om Gudz wilje så är/ at J för goda gierningar liden/ än för onda.

18. Ty Christus led ock ena reso för synderna skul 17197/ rättferdig för orättferdiga: på thet han skulle offra oß Gudi/ och är dödad efter kötet; men lefwande giord efter Andan: 17198

19. J them samma gick han ock bort/ och predikade för andarna i fängelset; 17199

20. Som fordom icke trodde 17200/ när Gudh en gång bidde 17201/ och tolamod hade i Noe tijd/ tå arken bygdes 17202/ i hwilkom fåå/ thet är/ otta siälar/ blefwo frälste genom watnet. 17203

21. Hwilket nu ock oß saliga giör i dopet 17204/ som genom hijnt betydt är/ (icke at kötsens smittor afläggias/ vtan at man hafwer ett godt samwet 17210 til Gudh/) genom JEsu Christi vpståndelse:

22. Hwilken är på Gudz högra hand 17205/ vpfaren til himla; och honom äro Änglarna/ och wälligheterna/ och krafterna vnderdåniga.

4. Capitel.

PEtrus förmanar än af Christi exempel/ til tolamod vnder kors och förföljelse/ och af then nytta som ther medh följer/ nemliga at man ther igenom wänder åter af synden/ v. 1. Sedan förmanar han/ ifrå thet förra hedniska/ til ett Christeligit lefwerne/ v. 3. J synnerhet/ til flitighet i böön och åkallan; til en brinnande kärlek/ til tienstachtighet/ och andra dygder/ v. 7. Kommer så til then förra förmaningen om kors och lidande/ och vthförer henne medh flera ord och bewijs/ v. 12.

I. Förmaning til tolamod vnder kors och lidande; och til ett Christeligit lefwerne.

MEdan nu Christus lidit hafwer i kötet för oß/ så skolen J ock wäpna eder medh thet samma sinnet 17211: ty then ther lider i kötet/ han wänder åter af synden: 17212

2. På thet han then tiden som tilbaka är i kötet/ icke lefwa skal efter menniskio lusta/ vtan efter Gudz wilja. 17213

3. Ty thet är nogh/ at wij i förliden tijd hafwe wårt lefwerne förslitet efter Hedningarnas wilja 17214/ tå wij wandrade i lösachtighet/ i begärelse/ i dryckenskap/ i fråtserij/ i swalg/ och i grufweliga afgudadyrkan.

4. Och thet synes them sälsynt wara/ at J icke löpen medh them vthi samma slema oskickeliga wäsende/ och försmäden.

5. Hwilke skola giöra räkenskap honom som redo är döma lefwande och döda. 17215

6. Ty ther til är ock Evangelium predikat för the döda 17216 17237/ at the skola dömde warda 17238 efter menniskior/ i kötet; men i Andanom lefwa 17239 Gudi.

II. Några reglor til Gudachtighets öfning.

7. MEn nu tilstundar änden på all ting 17217: så warer nu nöchtre 17218/ och wakande 17219 til at bedia. 17220

8. Men öfwer all ting hafwer ju en brinnande kärlek inbyrdes: ty kärleken skyler 17240 ock all öfwerträdelse. 17221

9. Warer inbyrdes hwar annars herbergare 17222/ vthan alt knorr. 17223

10. Och warer tienstachtige inbyrdes/ hwar och en medh then gåfwo som han hafwer fått 17224/ såsom gode then margfalleliga 17225 Gudz nådz skaffare. 17226

11. Om någor talar/ han tale såsom Gudz ord 17227: om någor hafwer ett ämbete 17228/ han tiene såsom af then förmågo som Gudh gifwer; på thet Gudh blifwer ährad i all ting/ genom JEsum Christum/ hwilkom ware ähra och wåld ewinnerliga: Amen.

III. Vter påminnelse til tolamod.

12. MJne käreste/ förvndrer eder icke på then heta 17229 17241 som eder wederfars (then eder wederfars/ at J skolen försökte warda) såsom eder hände något nytt.

13. Vtan glädiens hällre/ at J liden medh Christo 17230: på thet J ock frögdas och glädias mågen vthi hans härlighets vppenbarelse. 17231

14. Salige ären J/ om J för Christi namn skul blifwen försmädde 17232: ty Anden som är härlighetenes och Gudz Ande/ hwilas på eder: när them blifwer han försmädd; men när eder beprisad.

15. Jngen ibland eder lide såsom en mordare/ tiuf/ ilgierningsman/ eller som then ther träder in i ens annars ämbete. 17242

16. Men lider han såsom en Christen/ skämme sigh intet; vtan prise Gudh för then delen. 17233

17. Ty tiden är/ at domen skal begynnas på Gudz huus: begynnes thet på oß/ hwad blifwer tå theras ändalycht som icke troo Gudz Evangelio? 17234

18. Och blifwer then rättferdige medh platz salig/ hwar blifwer tå then ogudachtige/ och syndaren? 17235

19. Therföre/ the ther lida efter Gudz wilja/ the skola befalla honom sina siälar 17236/ såsom enom trofastom skapare/ medh goda gierningar.

5. Capitel.

WJdare formanar Petrus Biskopar och Prester til theras ämbete; samt the vnga til vnderdånighet/ v. 1. Sedan förmanar han alla i gemeen til ödmiukhet/ v. 5. Til at förtrösta på Gudh/ v. 7. Til nöchterhet/ och wakande emot diefwulens glupenhet och list/ v. 8. Önskar så/ at Gudh wille fulborda thet goda som han medh them begynt hade/ medh een tacksäijelse til Gudh/ v. 10. Repeterar än sin förmaning/ och besluter medh helsningar/ v. 12.

I. Förmaning til Biskopar och Prester om theras ämbete;

PResterna/ som äro ibland eder/ förmanar jagh som är ock en Prest/ och witne til Christi pino 17243/ och deelachtig i then härlighet som vppenbaras skal:

2. Föder Gudz hiord/ som är ibland eder; och hafwer acht på honom 17244/ icke nödige/ vtan sielfwiljande; icke för slem winning skul 17245/ vtan af en godh wilja;

3. Jcke heller såsom herrar 17246 öfwer sitt folck 17264; vtan warer hiordenom til efterdömelse. 17247

4. Och sedan/ tå öfwerste herden 17248 vppenbar warder/ skolen J vndfå härlighetenes owanskeliga crono. 17249

II. Til alla i gemeen om ödmiukhet; förtröstning på Gudh/ rc. nöchterhet/ och wakosamhet.

5. SAmmalunda J vnge/ warer them gamlom vnderdånige. Warer alle inbyrdes hwar annan vnderdånige 17250/ och håller eder hårdt widh ödmiukhetena 17251: ty Gudh står emot the högferdiga 17252; men the

ödmiuka gifwer han nådh.

6. Så ödminker eder nu vnder Gudz mächtiga hand/ på thet han eder vphöijer i sinom tijd. 17253

7. Alla edra omsorg kaster på honom: ty han hafwer omsorg om eder. 17254

8. Warer nöchtre/ och waker 17255: ty edar fiende diefwulen går omkring såsom ett rytande leijon/ och söker hwem han vpsluka må: 17256

9. Står honom emot/ stadige i trone: 17257 och weter at samma wedermöda wederfars edra bröder i werldene.

III. Sluut/ medh önskan och helsning.

10. MEn Gudh som all nådh kommer af/ then eder kallat 17258 hafwer til sin ewiga härlighet i Christo JEsu/ han fulborde eder som en liten 17259 tijd liden/ styrcke/ stödie/ och stadfäste: 17260

11. Honom ware ähra/ och macht ewinnerliga: Amen.

12. Medh edar trogna broder Silvanus/ som jagh menar/ hafwer jagh eder tilskrifwit medh fåå ord17261/ förmanandes och betygandes/ at thetta är then rätta Gudz nådh som J vthi stån.

13. Helsar eder then församling i Babylonien 17265/ vthwald lika medh eder; och min son Marcus. 17262

14. Helser eder inbyrdes medh kärlekens kyß 17263. Frijd ware medh eder allom/ som ären i Christo JEsu: Amen.

S. Petri

Then Andra Epistel.

Förspråket.

Cap. 1. Hwar emot thenne Epistel är skrifwen; och summan på hwart Capitel.

THenne Epistelen är skrifwen emot them som mena/ at then Christeliga troon kan wara vthan gierningar. Therföre förmanar han them/ at the pröfwa sigh i goda gierningar/ och warda ther medh wisse om sina troo/ lika som man känner trädh af fruchten. Ther näst tager han til at prisa Evangelium emot menniskio läror/ at man thet allena/ och ingen menniskio läro höra skal. Ty/ som han säger: Jngen prophetia är ännu skedt af menniskiors wilja.

Cap. 2.

Therföre warnar han them i thet 2 Capitlet för the falska tilkommande lärare/ som medh gierningar vmgå/ och ther medh försaka Christum. Och hotar them medh try grufwelig exempel. Och vthmålar them rätt såsom the äro medh theras girighet/ högmod/ skalckhet/ horerij/ skrymterij/ at man kan taga ther på/ hwem han menar ther medh/ efter som nu tilgår i Christenheten.

Cap. 3.

J thet 3/ gifwer han til förstå/ at domedag warder snart kommandes; och om thet än för menniskiom tyckes wara tusend åhr/ så är thet doch för Gudi icke vtan som en dagh. Therföre sägs hwarjom och enom domedag kommen wara strax han död är. Och beskrifwer han sedan/ huru thet skal tilgå på domedag: at all ting skola

förtärd warda genom eld. Men han propheterar ock/ at på samma tiden skola menniskiorna wara ganska spotzske/ och skola intet hålla af trone/ lika som the Epicurer.

Summa: Thet första Capitlet gifwer tilkänna/ huruledes Christenheten skulle stå vthi rena Evangelij tijd. Thet 2 Capitlet gifwer tilkänna/ huru hon stå skulle vthi menniskio läros tijd. Thet 3/ huru menniskiorna sedan skulle förachta/ både Evangelium och alla läro/ och intet troo. Then tiden är nu/ och wahrar in til thes Christus kommer.

1. Capitel.

PEtrus helsar alla Christtrogna/ v. 1. Och förmanar them/ at efter Gudh hade genom trona rikeliga skänckt och låfwat them/ alt thet som til lijf och gudachtighet tienar/ v. 3. Så skulle the bewisa thenna sin troo medh ett gudachtigt lefwerne/ och alla Christeliga dygder/ v. 5. At the således måtte giöra sin kallelse och vthkorelse fast/ v. 10. Ther til han förmanar them/ först therföre/ at hans död tijd nu tilstundade/ v. 12. Sedan/ at han hade sielf sedt thet han om Christo predikade/ v. 16. Och sidst/ at Propheterna hade thet ock propheterat. Widh hwilkas ord the sigh hålla skulle/ v. 19.

I. Petrus helsar alla Christna.

SJmon Petrus/ JEsu Christi tienare och Apostel: them som medh oß lika dyrbara troo fått hafwa/ i rättferdighetene som wår Gudh gifwer/ och Frälsaren JEsus Christus:

2. Nådh och frijd föröke sigh i eder 17266/ genom Gudz och wårs HErras JEsu Christi kundskap.

II. Och förmanar them/ bewisa sin troo medh ett gudachtigt lefwerne.

3. EFter thet allahanda af hans Gudoms kraft/ hwad som til lijf och gudachtighet tienar/ oß skänckt är/ genom hans kundskap/ som oß hafwer kallat genom (sina) härlighet och dygd:

4. Genom hwilka oß the dyra och alrastörsta löfte gifne äro; nemliga/ at J ther igenom mågen blifwa deelachtige af Gudz natur 17267/ om J flyn werldenes förgängeliga lusta.

5. Så lägger eder nu ther om alla winning/ at J vthi edra troo låten finnas dygd/ och i dygdene beskedelighet:

6. J beskedelighetene måttelighet/ i måttelighetene tolamod/ i tolamodet gudachtighet:

7. J gudachtighetene broderlig kärlek/ i broderlig kärlek almännelig kärlek.

8. Ty när thessa stycker äro rikeliga när eder/ så låta the eder icke finnas fåfänga/ eller vthan frucht 17268 i wårs HErras JEsu Christi kundskap.

9. Men hwilken thenna icke hafwer/ han är blind/ och seer intet 17269/ och hafwer förgätet/ at han war reen giord af the synder som han förra hade.

10. Therföre/ käre bröder/ lägger eder hällre winning om/ at J giören edor kallelse och vthkorelse fast: ty om J thet giören/ så fallen J icke någon tijd. 17270

11. Ty i så måtto blifwer eder rikeliga gifwen ingången i wårs HErras och Frälsares JEsu Christi ewiga rike.

III. Hwad honom hafwer vpwäckt til thenna förmaning.

12. THerföre wil jagh icke hafwa fördragh/ at förmana eder altid här om/ ändoch J thet weten/ och ären stadfäste i thenna närwarandes sanning.

13. Ty jagh menar thet wara tilbörligit/ så länge jagh är i thenna hyddo/ at vpwäckia och förmana eder. 17271

14. Ty jagh weet/ at jagh skal snarliga afläggia thenna mina hyddo 17272/ såsom ock wår HErre JEsus Christus hafwer migh kungiordt. 17273

15. Men jagh wil winläggia migh/ at J efter min dödh skolen behålla thetta i åminnelse.

IV. Hwadan Apostlarna hafwa tagit sin läro.

16. TY wij hafwe icke efterfölgdt några kloka 17274 fabler/ tå wij kungiordom eder wårs HErras JEsu Christi kraft och tilkommelse: vtan wij hafwe sielfwe sedt hans härlighet: 17275

17. Tå han fick af Gudh Fader ähro och prijs/ genom ena röst som til honom skedde af then stora härligheten/ så lydandes: **Thenne är min älskelige Son/ i hwilkom jagh hafwer ett godt behagh.** 17276

18. Och thenna röst hörde wij komma af himmelen/ tå wij worom medh honom på thet helga berget.

V. Förmaning til at blifwa widh Propheternas skrifter.

19. WJj hafwom ett fast prophetiskt ord; och J gjören wäl at J achten ther på/ lika som på ett lius 17277 som skijn vthi ett mörkt rum/ så länge thet dagas/ och morgonstiernan 17278 vpgår i edor hierta.

20. Och thet skolen J först weta/ at ingen prophetia i Skriftene skeer af egen vthläggning. 17279 17280

21. Ty ingen prophetie är ännu framkommen af menniskio wilja: vtan the helga Gudz menniskior hafwa talat/ rörde af them Helga Anda.

2. Capitel.

HÄr hoos förkunnar Petrus/ at såsom förr i thet gamla Testamentet woro ock falske Propheter/ så skulle ock än i thet Nya finnas falske lärare/ v. 1. Hwilka Gudh i sinom tijd straffa skulle/ v. 3. Såsom han the affälliga Änglar; then förra werlden/ samt Sodom och Gomorra straffat hafwer/ v. 4. Och skal frälsa sina gudfruchtiga/ v. 9. Sedan afmålar han sådana falska lärare/ samt hela theras ogudachtiga partij medh egna färgor/ at man them thes bättre känua skal/ v. 10.

I. Warning för falska lärare.

MEn falske Propheter woro ock ibland folcket/ som ock ibland eder warda skola falske lärare 17281: hwilke medh ibland införa skola förderfwelig partijer 17282/ och förneka 17283 HErran som them köpt hafwer 17309; och skola föra öfwer sigh sielfwa een hastig fördömelse. 17284

2. Och månge skola efterfölja theras förderf: genom hwilka sanningenes wägh blifwer försmädd.

3. Och vthi girighet medh dichtad ord/ skola the handla medh eder. 17285

II. The falske lärares löön.

HWilkom domen nu länge sedan icke seen är/ och theras fördömelse sofwer icke. 17286

4. Ty hafwer Gudh icke skonat Änglomen 17287 som syndade/ vtan hafwer them medh mörksens kädior nederkastat til helwetes 17288/ öfwerantwardandes til at förwaras til domen: 17289

5. Och hafwer icke skonat then förra werldene: vtan bewarat Noe/ rättferdighetenes Predikare/ sielf ottonde/

och lät floden gå öfwer the ogudachtigas werld: 17290

6. Och hafwer giordt the städer Sodoma och Gomorra til asko 17291/ omstördt och fördömt them; och satt för ett efterdömelse 17292 them ogudachtigom som sedan komma skulle:

7. Och hafwer frälst then rättferdiga Lot/ som war plågad af skämliga menniskior/ genom theras skiörachtiga vmgängelse: 17293

8. Ty efter han war rättferdig/ och bodde ibland them/ och måste doch sådana see och höra/ plågade the dagliga 17310 then rättferdiga siälena medh sina onda gierningar.

9. HErren kan frälsa the gudachtiga vthaf frestelsen 17294; men behålla the orättferdiga til domedag/ til at pinas:

III. The falska lärares afmålning.

10. MEn alramäst them som wandra efter kötet/ vthi orenom lusta/ och försmå herskapet/ öfwerdådige/ ensinnade/ och intet rädas försmäda wäldigheterna. 17295

11. Ändoch Änglarna/ som i kraftene och starckhetene större äro/ icke draga kunna then försmädeliga domen 17311 emot sigh/ af HErranom. 17296

12. Men the äro såsom the oförnuftiga diur/ som af naturen ther til födde äro/ at the skola fångna och slachtade warda 17297: försmäda thet the intet förstå 17298/ och skola vthi sitt förderfweliga wäsende förgås;

13. Och få orättferdighetenes löön. The hållat för wällust/ at the lefwa i timeliga kräselighet: the äro slemheter och skamfläcker; pråla af edra gåfwor 17312/ slösa medh edart: 17299

14. Hafwa ögonen full medh horerij/ låta icke förmena sigh syndena; och låcka til sigh the ostadiga siälar; hafwa sin hierta genomöfwat i girighet; förbannat folck:

15. Öfwergifwa rätta wägen/ och gå wille/ och efterfölja Balaams Bosor sons wägh/ hwilken älskade wrånghetenes löön: 17300

16. Men han blef straffad för sin wrånghet; thet stumma arbetes diuret talade medh menniskie röst/ och förtog Prophetens galenskap. 17301

17. The äro källor vthan watn/ och molnskyr som af wädret 17302 drifwas: hwilkom förwarat är ett swart mörker til ewig tijd. 17303

18. Ty the tala stolt ord/ som äro fåfäng; och igenom otucht 17313 låcka them til kötzlig lusta/ som rätzliga vndslupne woro/ och ännu wandra i wilfarelse: 17304

19. Och låfwa them frihet/ ändoch the sielfwe äro förderfwelsens tienare: ty af hwem någor öfwerwunnen warder/ hans tienare är han worden. 17305

20. Ty sedan the genom HErrans och Frälsarens JEsu Christi kundskap vndflydt hafwa werldenes oreenlighet/ och hafwa åter bewefwat sigh ther vthi/ och äro öfwerwundne/ är them thet yttersta wärre wordet/ än thet första. 17306

21. Och hade them bättre warit intet förståndet rättferdighetenes wägh/ än/ sedan the förstodo/ wända sigh ifrå thet helga budet/ som the anammat hade. 17307

22. Them är wederfarit thet som för ett sant ordspråk plägar säijas: Hunden går åter til sina spyjo 17308; och swinet/ som twaget är/ sölar sigh åter i träcken.

3. Capitel.

SEdan Petrus gifwit orsak til thenna sin skrifwelse/ förkunnar han widare/ at emot werldenes ända skulle komma bespottare/ som förneka then yttersta domen/ v. 3. Hwilka han förlägger/ v. 5. Och säger hwarföre Gudh synes dröija och dröijer medh domen/ v. 8. Huru tå skal tilgå/ v. 10/ 12. Huru oß bör lefwa ther emot/ v. 11. Och förmanar/ at man sigh ther til wärdeliga bereda skal/ rc. v. 14. Och icke låta förföra sigh af sådana bespottare/ v. 17. Besluter så medh tacksäijelse til Gudh/ v. 18.

I. Tilfälle til thenna Epistel.

THetta är nu then andre Epistlen/ som jagh skrifwer eder til/ mine käreste/ i hwilko jagh vpwäcker/ och förmanar edart rena sinne/ 17314

2. At J ihogkommen the ord som tilförene sagd äro af the helga Propheter; och tå hades wårt budh/ wij som ärom HErrans och Frälsarens Apostlar.

II. Propheteras emot bespottare som neka werldenes ända.

3. OCh weter thet i förstone/ at i yttersta dagarna warda kommande bespottare 17335/ som wandra efter sin egen lusta; 17315/ så

4. Och säija: Hwar är nu thet löfte om hans tilkommelse 17316? Ty ifrå then dagh fäderna äro afsomnade/ blifwer alt såsom thet af creaturens begynnelse warit hafwer.

III. Bekräftelse om werldenes ända och yttersta domen.

5. MEn sielfwiljande wilja the icke weta/ at himlarna hafwa ock warit i förtiden 17317/ och jorden af watnet 17318/ och i watnena bestånd haft/ genom Gudz ord:

6. Likwäl wardt på then tijd werlden genom the samma/ medh flodene förderfwad: 17319

7. Sammalunda ock nu himlarna och jorden/ warda genom hans ord sparde/ at the skola warda eldenom förwarade til domedag 17320/ tå the ogudachtiga menniskior fördömas skola. 17321

8. Men ett skal eder icke fördoldt wara/ mine käreste/ **at en dagh för HErranom/ är såsom tusende åhr/ och tusende åhr sasom en dagh.** 17322

9. **HErren fördröijer intet sitt löfte/ såsom somlige mena thet wara fördröijelse** 17323**: men han hafwer tolamod** 17324 **medh oß/ och wil icke/ at någre skola förgås/ vtan at hwar och en wänder sigh til bättring.** 17325

10. Men HErrans dagh warder kommandes såsom en tiuf om natten 17326: och tå skola himlarna medh een stoor hastighet förgås/ och elementen skola försmälta af heta/ och jorden medh the werck som ther på äro/ skola afbrännas. 17327

11. Efter nu alt thetta skal förgås/ hurudana bör eder tå wara vthi helig vmgängelse och gudachtighet?

12. Så at J wänten och åstunden efter Gudz dags tilkommelse 17328: **i hwilkom himlarna af eld förgås skola/ och elementen försmälta af heta.** 17329

13. Men nya himlar/ och een ny jord 17330 **wäntom wij/ efter hans löfte/ ther rättferdighet vthi boor.**

IV. Förmaning at bereda sigh til then yttersta dagen.

14. THerföre/ mine käreste/ medan J thetta weten/ så lägger eder winning om/ at J obesinittade och ostraffelige 17331 för honom finnas mågen i frijd.

15. Och wårs HErras JEsu Christi tolamod räkner för edra salighet; såsom ock wår käre broder Paulus/ efter then wijshet som honom gifwin är/ hafwer skrifwit eder til. 17332

16. Såsom han ock i all bref talar om sådana stycker 17333: **Jbland hwilka** 17336 **något är som är swårt til förstå */ thet the olärde och lösachtige förwärra/ såsom ock andra skrifter/ til sin egen förtapelse.**

17. Men J/ mine käreste/ medan J weten thet tilförene 17334/ så förwarer eder/ at J icke förförde warden genom the ogudachtigas wilfarelse/ samt medh them/ och fallen ifrån edor egen stadighet.

18. Vtan wäxer i nådene/ och wårs HErras och Frälsares JEsu Christi kunskap:

V. Slutet/ medh lof och tacksäijelse.

HOnom ware ähra/ nu och til ewig tijd: Amen.

The Tre

S. Johannis Epistler.

Förspråket.

Om then första S. Johannis Epistel; hwad han innehäller.

THen förste S. Johannis Epistel/ är en rättsinnig Apostolisk Epistel/ och skulle medh rätto följa efter hans Evangelium. Ty lika som han i Evangelio drifwer trona/ så motar han ock nu i thenna Epistelen them som beröma sigh af trone vthan gierningar. Och lärer margfalleliga/ huru gierningarna icke vthe blifwa/ ther troon är. Blifwa the ock vthe/ så är icke troon rättsinnig/ vtan är lögn och mörker. Men thetta giör han icke medh drifwande på lagen: vtan vpwäcker och låckar oß til kärlek/ at wij skole älska/ såsom ock Gudh oß älskat hafwer.

Han skrifwer ock ther vthi hårdeliga emot the Cerinthier/ och emot Antichrists anda/ then tå allaredo begynte neka Christum wara kommen i lekamen/ hwilket nu alramäst på färde är: ty ändoch man icke vppenbarliga medh munnen nekar Christum wara kommen i lekamen/ så neka the doch honom medh hiertat/ medh läro och lefwerne. Ty then ther wil medh sina gierningar from och salig warda/ han förnekar nogh Christum/ efter Christus är förthenskul kommen i lekamen/ at han oß vthan wåra gierningar/ allenast genom sin blodh skulle froma och saliga giöra.

Och så strider thenne Epistel/ både emot them som aldeles wilja vthan gierningar mara i trone; och emot them som medh gierningar wilja frome warda. Och behåller oß på rätta medelwägen/ at wij genom trona frome/ och ifrå syndene löse warda. Och sedan/ när wij ock nu frome äre/ öfwom oß i goda gierningar och kärlekenom/ för Gudz skul/ af frij wilja/ ingen ting sökiande ther medh.

Om the twå andra S. Johannis Epistler.

The andre twå Epistler äro icke läro-Epistler/ vtan innehålla exempel af kärlekenom och trone. Och hafwa ock så en rätt Apostolisk anda.

S. Johannis then

förste Epistel.

1. Capitel.

THen H. Johannes betygar först/ at han hade sielf sedt och hördt Christum Gudz Son/ och hwad han om honom predikade/ v. 1. Och han predikade thet androm/ på thet the ock skulle få gemenskap medh honom och hans himmelska Fader/ v. 3. Sedan säger han hwad han predikade/ nemliga/ at Gudh är ett lius/ och om wij wele hafwa gemenskap medh honom/ så skole wij wandra i liuset/ så blifwe wij renade ifrå wåra synder/ genom Christi hans Sons blodh/ v. 5. Och thet skeer/ om wij bekänne wåra synder/ v. 9. Men om wij neke them/ så wele wij göra Gudh til liugare; och warde thet sielfwe/ v. 8/ 10.

I. Johannes betygar om sin läros/ eller Evangelij wißhet.

THet som war af begynnelsen 17337/ thet wij hafwe hördt/ thet wij hafwe sedt medh wår ögon/ thet wij hafwe beskådat/ och wåra händer handterat hafwa af lifsens ord: 17338

2. Och lifwet är vppenbarat/ och wij hafwe sedt/ och witnom/ och kungiörom eder thet ewiga lifwet/ hwilket war när Fadren 17339/ och är oß vppenbarat: 17340

3. Hwad wij hafwe sedt och hördt/ thet förkunnom wij eder/ på thet ock J skolen hafwa sällskap medh oß/ och wårt sällskap skal wara medh Fadrenom/ och hans Son JEsu Christo. 17341

4. Och thetta skrifwe wij eder/ på thet edor glädie skal wara fulkommen. 17342

II. Och säger hwilken thenna läran eller Evangelium är.

5. OCh thet är bebodelsen/ som wij hafwe hördt af honom/ och förkunnom eder/ at Gudh är ett lius 17343 17348/ och intet mörker är i honom.

6. Om wij säije oß hafwa sällskap medh honom/ och wandrom i mörkret/ tå liugom wij/ och giörom icke sanningen. 17344

7. Men wandrom wij i liuset/ såsom han är liuset/ tå hafwe wij sällskap inbyrdes/ **och JEsu Christi hans Sons blodh/ renar oß af alla synder.** 17345

III. Fordrar een vprichtig och trogen bekännelse.

8. SÄije wij at wij hafwe ingen synd 17346/ tå bedrage wij oß sielfwa/ och sanningen är icke i oß.

9. Men om wij bekänne wåra synder/ han är trofast/ och rättwijs/ at han förlåter oß synderna 17347/ och renar oß af alla orättferdighet.

10. Men säije wij at wij hafwom intet syndat/ tå giöre wij honom til liugare/ och hans ord är icke i oß.

2 Capitel.

ÄN vprepar han thet samma/ nemliga/ at Christus Gudz Son är försoningen för wåra synder; och betygar/ at then som wil hetas känna honom/ han måste wandra efter hans budh/ v. 1. Och i synnerhet/ älska sin nästa/ v. 7. Sedan lämpar han thet til vnga och gamla/ v. 12. förmanar/ at man icke skal älska thenna werldena/ efter hon är full medh ondt/ v. 15. Til thet tredie förkunnar han at Antichristus skulle komma: ja/ thet wore

redo någre komne/ v. 18. Och beskrifwer hwilke the samme äro/ v. 22. Sidst/ förmanar han til stadighet i then kända sanningen/ v. 24.

I. Summan af then vppenbarade läran.

MJn barn/ thetta skrifwer jagh eder/ at J skolen icke synda: och om någor syndar/ tå hafwe wij en förswarare 17349 när Fadrenom/ JEsum Christum/ then rättferdig är.

2. Och han är försoningen för wåra synder: icke allenast för wåra/ vtan ock för hela werldenes. 17350

II. Kännemäreken af them som henne rätt lärdt och trodt hafwa/ eller eij.

3. OCh ther på wete wij/ at wij kännom honom/ om wij hålle hans budh. 17373

4. Then ther säger: Jagh känner honom/ och håller icke hans budh/ han är en liugare 17351/ och i honom är icke sanningen.

5. Men then som håller hans ord/ i honom är sannerliga Gudz kärlek fulkomligen 17374: och ther på wete wij/ at wij ärom i honom. 17352

6. Then ther säger sigh blifwa i honom/ han skal ock wandra såsom han wandrade. 17353

7. Bröder/ jagh skrifwer eder intet nytt budh: vtan thet gamla budet som J haft hafwen af begynnelsen 17354. Thet gamla budet är thet ord/ som J hafwen hördt af begynnelsen.

8. Åter skrifwer jagh eder ett nytt budh 17355/ thet sant är i honom/ och i eder: ty mörkret är förgånget/ och thet sanna liuset 17356 lyser nu.

9. Then som säger sigh wara i liuset/ och hatar sin broder/ han är ännu i mörkret. 17357

10. Then ther älskar sin broder/ han blifwer i liuset/ och ingen förargelse är i honom. 17358

11. Men then som hatar sin broder/ han är i mörkret/ och wandrar i mörkret/ och weet icke hwart han går: ty mörkret hafwer förblindat hans ögon.

12. Jagh skrifwer eder/ kära barn/ at eder skola synderna förlåtna warda för hans namn skul. 17359

13. Jagh skrifwer eder/ J fäder: ty J hafwen kändt honom som är af begynnelsen. Jagh skrifwer eder/ J ynglingar: ty J hafwen öfwerwunnet then onda.

14. Jagh skrifwer eder/ J barn: ty J hafwen kändt Fadren. Jagh hafwer skrifwit eder/ J fäder: ty J hafwen kändt honom som är af begynnelsen. Jagh hafwer skrifwit eder/ J ynglingar: ty J ären starcke 17360; och Gudz ord blifwer i eder/ och hafwen öfwerwunnet then onda. 17375

15. Älsker icke werldena 17361 17376/ icke heller the ting i werldene äro. Then ther älskar werldena/ i honom är icke Fadrens kärlek. 17362

16. Ty alt thet som är i werldene/ nemliga/ kötsens begärelse/ och ögonens begärelse/ och högferdigt lefwerne/ thet är icke af Fadrenom/ vtan af werldene.

17. Och werlden förgås 17363/ och hennes lusta: men then som giör Gudz wilja/ han blifwer ewinnerliga.

III. Warning för Antichristo och falska lärare.

18. KÄra barn/ nu är then ytterste tiden: och såsom J hafwen hördt/ at Antichrist skal komma 17364; ja/ nu

äro allaredo månge Antichrister 17377 wordne/ och ther af wete wij/ at then ytterste tiden 17378 är nu:

19. The äro vthgångne af oß 17365; men the woro icke af oß. Hade the warit af oß/ tå hade the ju blifwit när oß; men på thet the skulle blifwa vppenbare 17366/ at the äro icke alle af oß.

20. Men J hafwen smörjelse 17367 af them Heliga 17379/ och weten alt.

21. Jagh hafwer icke skrifwit til eder/ såsom til them ther icke weta sanningen: vtan såsom til them som henne weta/ och at all lögn icke är af sanningene.

22. Ho är en liugare/ vtan then som nekar at JEsus är Christus? Then är Antichrist/ som nekar Fadren och Sonen. 17368

23. Hwar och en som nekar Sonen/ han hafwer icke heller Fadren. 17369

IV. Förmaning til stadighet i then kända sanningen.

24. HWad J nu hördt hafwen af begynnelsen/ thet blifwe i eder: om thet blifwer i eder/ som J hördt hafwen af begynnelsen/ så skolen ock J blifwa i Sonenom och Fadrenom. 17380

25. Och thetta är thet löfte/ som han oß låfwat hafwer/ ewinnerligit lijf.

26. Thetta hafwer jagh skrifwit til eder/ om them som förföra eder.

27. Och then smörjelse som J hafwen fått af honom/ blifwer i eder; och J behöfwen icke/ at någor lärer eder: vtan såsom smörjelsen lärer eder om all ting 17370/ så är thet sant/ och icke lögn: och som hon hafwer lärdt eder/ så blifwer i henne.

28. Och nu/ kära barn/ blifwer i honom: at när han vppenbarad warder/ måge wij hafwa förtröstning/ och icke komma på skam för honom/ i hans tilkommelse. 17371

29. Om J weten at han är rättferdig/ så skolen J ock thet weta/ at hwar och en som rätt giör/ han är född af honom. 17372

3. Capitel.

HÄr berömer Johannes Gudz kärlek emot oß/ at han hafwer giordt oß til sin barn/ v. 1. Och prisar ther hoos Gudz barns tilstundande ähra och härlighet/ v. 2. Sedan betygar han åter/ at the som äro Gudz barn/ skola ther af kännas/ at the rena sigh/ och wachta sigh för all synd och orätt/ v. 3. J synnerhet/ at the älska hwar annan inbyrdes/ v. 11. Ther af the ock hafwa ett godt samwet/ och förtröstning til Gudh/ at the bekomma hwad the bedas af honom/ v. 19. Ty the hålla hans budh/ v. 22. Och hafwa hans Anda/ v. 24.

I. Om Gudz barn; theras ähra och härlighet.

SEer til hurudana kärlek Fadren hafwer bewijst oß/ at wij kallas Gudz barn 17381: förthenskul känner intet werlden eder; ty hon känner intet honom. 17382

2. Mine käreste/ wij äre nu Gudz barn 17383/ och thet är icke än vppenbart hwad wij warda skole: men thet wete wij/ när han blifwer vppenbar/ tå wardom wij honom like 17384: ty wij få see honom såsom han är. 17385

II. Gudz barns kännemärke/ at the wachta sigh för synd och orätt;

3. OCh hwar och en som hafwer thetta hopp i honom/ han renar sigh 17411/ såsom han ock reen är.

4. Hwar och en som giör synd/ han giör ock orätt/ och synd är orätt. 17386

5. Och J weten/ at han war vppenbarad/ på thet han skulle borttaga wåra synder 17387**; och ingen synd är i honom.** 17388

6. Hwar och en som blifwer i honom/ han syndar icke: hwar och en som syndar/ han hafwer icke sedt honom/ icke heller kändt honom. 17389

7. Kära barn/ läter ingen bedraga eder. Then som giör rätt/ han är rättferdig 17412/ såsom ock han rättferdig är. 17390

8. Then ther giör synd/ han är af diefwulen: ty diefwulen syndar af begynnelsen 17391: **och förthenskul vppenbarades Gudz Son/ at han skulle nederslå diefwulsens gierningar.**

9. Hwar och en som född är af Gudi/ han giör icke synd 17413; ty hans synd blifwer i honom: och han kan icke synda 17413; ty han är född af Gudi. 17392

10. Ther på känner man/ hwilke Gudz barn/ eller hwilke diefwulsens barn äro: hwar och en som icke giör rätt/ han är icke af Gudi; och then som icke älskar sin broder. 17393

At the älska hwar annan inbyrdes;

11. Ty thetta är thet budskap/ som J hafwen hördt af begynnelsen/ at wij skole älskas inbyrdes. 17394

12. Jcke såsom Cain/ som war af them onda/ och slog sin broder ihiäl 17395: och för hwars skul slog han honom ihiäl? Ty hans gierningar woro onda; men hans broders gierningar rättferdiga. 17396

13. Förvndrer icke/ mine bröder/ om werlden hatar eder. 17397

14. Wij wete at wij ärom förde ifrå döden til lifwet: ty wij älskom bröderna. Then ther icke älskar brodren/ han blifwer i dödenom. 17398

15. Hwar och en som hatar sin broder/ han är en mandråpare 17399: och J weten/ at hwar och en mandråpare hafwer icke ewinnerligit lijf blifwandes i sigh. 17400

16. Ther på kännom wij Gudz kärlek/ at han hafwer låtet sitt lijf för oß 17401: och skolom ock wij låta wårt lijf för bröderna.

17. Then som hafwer thenna werldz godz/ och seer sin broder wara nödstält/ och sluter sitt hierta til för honom 17402/ huru blifwer Gudz kärlek i honom? 17403

18. Min barn/ älskoms icke medh ordom/ eller medh tungone/ vtan medh gierning och sanning. 17404

Och hafwa ther af ett godt samwet och hopp til Gudh.

19. Ther af 17414 wete wij/ at wij ärom af sanningene 17415/ och kunnom stilla wår hierta för honom:

20. At om wårt hierta fördömer oß/ tå är Gudh större än wårt hierta/ och weet all ting.

21. Mine käreste/ om wårt hierta fördömer oß icke/ tå hafwe wij een förtröstning til Gudh;

22. At wij få af honom alt thet wij bedie 17405: ty wij hållom hans budh/ och giörom thet honom liuft är.

23. Och thetta är hans budh/ **at wij skolom troo på hans Sons JEsu Christi namn** 17406**; och älska oß**

inbyrdes 17407/ såsom han oß budit hafwer.

24. Och then ther håller hans budh 17408/ han blifwer i honom/ och han i honom 17409: och ther af wete wij/ at han blifwer i oß/ af Andanom som han oß gifwit hafwer. 17410

4. Capitel.

HÄr förmanar Johannes först/ at wij skole pröfwa them som lära i Gudz församling/ om the äro af Gudi: ty månge falske lärare äro til/ v. 1. Sedan/ at wij skole älska hwar annan inbyrdes/ efter Gudh hafwer så högt älskat oß/ at han hafwer sändt sin Son i werldena för wåra skul/ v. 7.

I. Huru the lärare som vpkomma/ skola pröfwas.

MJne käreste/ J skolen icke troo hwar och en anda 17416 17436: vtan pröfwer andarna/ om the äro af Gudi: ty månge falske Propheter äro vthgångne i werldena.

2. Ther på skolen J känna Gudz Anda: Hwar och en ande/ som bekänner at JEsus Christus är kommen i kötet/ han är af Gudi. 17417

3. Och hwar och en ande/ som icke bekänner at JEsus Christus är kommen i kötet/ han är icke af Gudi: och thet är Antichrists (ande)/ af hwilkom J hafwen hördt/ at han skulle komma 17418/ och är nu allaredo i werldene.

4. Kära barn/ J ären af Gudi/ och hafwen öfwerwunnet them: ty then som är i eder/ han är större än then som är i werldene.

5. The äro af werldene: therföre tala the af werldene 17419 17437/ och werlden hörer them. 17420

6. Wij ärom af Gudi: then som känner Gudh/ han hörer oß: then som icke är af Gudi/ han hörer oß intet 17421. Ther af känne wij sanningenes Anda/ och willones anda.

II. Huru broderlig kärlek skal öfwas och pröfwas.

7. MJne käreste/ älskom oß inbyrdes: ty kärleken är af Gudi; och hwar och en som älskar/ han är född af Gudi/ och känner Gudh.

8. Then som icke älskar/ han känner icke Gudh 17422: ty Gudh är kärleken.

9. Ther på är Gudz kärlek til oß vppenbar worden/ at Gudh hafwer sändt sin enda Son i werldena 17423**/ at wij skolom lefwa genom honom.**

10. Ther vthi står kärleken: icke thet wij hafwom älskat Gudh 17438**; men thet han hafwer älskat oß/ och sändt sin Son til een försoning för wåra synder.** 17424

11. Mine käreste/ hafwer Gudh så älskat oß/ så skolom ock wij älskas inbyrdes. 17425

12. Jngen hafwer någon tijd sedt Gudh 17426: om wij älskoms inbyrdes/ så blifwer Gudh i oß/ och hans kärlek är fulkommen 17439 i oß. 17427

13. Ther på kännom wij/ at wij blifwom i honom 17428/ och han i oß/ at han hafwer gifwit oß af sinom Anda.

14. Och wij sågom 17429 och betygom/ at Fadren hafwer sändt Sonen/ werldene til en Frälsare. 17430

15. Hwar och en som bekänner/ at JEsus är Gudz Son 17440/ i honom blifwer Gudh/ och han i Gudi. 17431

16. Och wij hafwe kändt/ och trodt then kärlek som Gudh hafwer til oß. Gudh är kärleken; och then som blifwer i kärlekenom/ han blifwer i Gudi/ och Gudh i honom.

17. Ther på är kärleken fulkommen medh oß/ at wij mågom hafwa een förtröstning på domedag: ty såsom han är/ så ärom ock wij i thenna werld. 17432

18. Räddhoge är icke i kärlekenom; vtan fulkommelig kärlek vthdrifwer räddhogan: ty räddhogen hafwer pino: men then ther rädes/ han är icke fulkommen i kärlekenom.

19. Älskom honom/ ty han hafwer först älskat oß.

20. Om någor säger: Jagh älskar Gudh/ och hatar sin broder/ han är en liugare 17433. Ty then ther icke älskar sin broder som han seer/ huru kan han älska Gudh som han icke seer? 17434

21. Och thetta budet hafwe wij af honom/ at then ther älskar Gudh/ han skal ock älska sin broder. 17435

5. Capitel.

HÄr lärer then H. Johannes/ hwad troon och nya födelsen hoos oß vthrätta: nemliga/ at wij älskom Gudh och wår nästa/ at wij hållom Gudz budh/ och öfwerwinnom werldena/ v. 1. Sedan lärer han ock hwad trowärdiga witnesbyrder wij hafwe til wår troo på Christum/ nemliga/ Dopet/ Christi egen blodh/ och then Helga Anda; ja/ hela then Helga Trefaldighet/ rc. v. 6. Säger så/ hwilkom/ och hwarföre han hafwer skrifwit thenna Epistel/ v. 13. Hwad kraft bönen hafwer medh sigh/ v. 14. För hwilka mij skole bedia/ v. 16. Och åter/ hwad nya födelsen werckar hoos oß/ v. 18.

I. Trones krafter och werckande.

HWar och en/ som troor at JEsus är Christus/ han är födt af Gudi 17441: och hwar och en som älskar honom som födde/ han älskar ock then som födder är af honom.

2. Ther på wete wij/ at wij älskom Gudz barn/ när wij älskom Gudh/ och hållom hans budh.

3. Ty thet är kärleken til Gudh/ at wij hållom hans budh 17442: och hans budh äro icke swår. 17443 17461

4. Ty alt thet som är födt af Gudi/ thet öfwerwinner werldena 17444: **och thenne är segren som öfwerwinner werldena/ wår troo.**

5. Men ho är then som öfwerwinner werldena 17462/ vtan then som troor/ at JEsus är Gudz Son? 17445

II. Trowärdige witne til wår troo på Christum.

6. THenne är then som kommer medh watn och blodh/ JEsus Christus: icke medh watn allena/ vtan medh watn och blodh: och Anden är then som betygar/ at Anden är sanningen. 17463

7. Ty tre 17446 **äro som witna i himmelen/ Fadren/ Ordet** 17447**/ och then Helge Ande: och the tre äro ett.**

8. Och try äro the som witna på jordene/ Anden/ Watnet/ och Blodet: och the try äro til ett. 17464

9. Hwar wij nu anamme menniskiors witnesbyrd/ Gudz witnesbyrd är större: ty thetta är Gudz witnesbyrd/ som han witnade om sin Son: 17448

10. Then ther troor på Gudz Son/ han hafwer witnesbyrd i sigh sielfwom 17449: then ther icke troor Gudi/ han giör honom til en liugare; ty han icke trodde thet witnesbyrd/ som Gudh witnade om sin Son.

11. Och thet är witnesbyrdet/ at Gudh oß gifwit hafwer thet ewiga lifwet; och thet lifwet är i hans Son. 17450

12. Then Sonen hafwer/ han hafwer lifwet: then icke hafwer Gudz Son/ han hafwer icke lifwet. 17451

III. Hwarföre han hafwer skrifwit thenna Epistel.

13. THetta hafwer jagh skrifwit eder/ som troon i Gudz Sons namn: på thet J skolen weta/ at J hafwen ewinnerligit lijf; och på thet J skolen troo i Gudz Sons namn. 17452

IV. Om bönenes kraft; och för hwilka man bedia skal.

14. OCh thetta är then förtröstning som wij hafwe til honom/ at om wij bedie något efter hans wilja/ så hörer han oß. 17453

15. Och efter wij wete/ at han hörer oß/ ehwad wij bedie/ så wete wij/ at wij the böner hafwe/ som wij hafwom bedit af honom. 17454

16. Hwar nu någor seer sin broder synda någon synd/ icke til dödz 17455/ han må bedia/ så skal han gifwa them lifwet som synda/ icke til dödz. Thet är een synd til dödz 17465: för sådana säger jagh icke/ at någor bedia skal.

17. All orätt är synd 17456; är ock somlig synd/ icke til dödz.

V. Om nya födelsens werckande.

18. WJj wete/ at then af Gudi född är/ han syndar icke 17466: vtan then som född är af Gudi/ han förwarar sigh 17457/ och then onde kommer icke widh honom.

19. Wij wete/ at wij ärom af Gudi/ och hela werlden är stadd i thet onda.

20. Men wij wete/ at Gudz Son är kommen/ och hafwer gifwit oß sinne 17458/ at wij kännom then Sanna/ och ärom i them Sanna/ i hans Son JEsu Christo 17459: **thenne är sanner Gudh/ och thet ewiga lifwet.** 17460

21. Kära barn/ wachter eder för afgudarna *: Amen.

S. Johannis then

andre Epistel.

THen H. Johannes helsar een gudfruchtig Fru/ v. 1. Och säger sigh wara gladh/ at ibland hennes barn funnes/ the som höllo sigh til then rätta troon/ v. 4. Förmanar henne til kärlek emot Gudh och sin nästa/ v. 5. Warnar henne för falska lärare/ v. 7. Gifwer henne förhoppning om sin tilkommelse/ v. 12. Och besluter medh helsning af hennes systerbarn/ v. 13.

I. Helsningen.

THen äldste 17475/ then vthwalda Frune/ och hennes barn/ hwilken jagh älskar i sanningen: och icke jagh allenast/ vtan ock alle som sanningen kändt hafwa;

2. För sanningen skul 17476 som i oß blifwer/ och medh oß wara skal i ewighet.

3. Nådh/ barmhertighet/ frijd af Gudh Fader/ och af HErranom JEsu Christo/ Fadrens Son/ i sanningene/ och i kärlekenom/ ware medh eder. 17467

4. Jagh är mycket gladh/ at jagh hafwer funnet ibland tin barn/ the ther wandra i sanningene; såsom wij budet af Fadrenom fått hafwe.

II. Förmaning til kärlek.

5. OCh nu beder jagh tigh/ Fru; icke skrifwer jagh tigh såsom ett nytt budh/ vtan thet wij hadom af begynnelsen/ at wij skolom älska oß inbyrdes. 17468

6. Och thetta är kärleken/ at wij wandrom efter hans budh 17469. Thetta är budet som J hördt hafwen af begynnelsen/ at J wandren ther vthi.

III. Warning för falska lärarc.

7. TY månge bedragare äro inkomne i werldena/ the som icke bekänna JEsum Christum kommen wara i kötet: thenne är bedragaren/ och Antichrist. 17470

8. Seer eder wäl före/ at wij icke borttapom thet wij arbetat hafwom/ vtan at wij fåm full löön.

9. Hwar och en som öfwerträder/ och icke blifwer i Christi lärdom/ han hafwer ingen Gudh 17477 17471: **then ther blifwer i Christi lärdom/ han hafwer både Fadren och Sonen.**

IV. Huru man skal hålla sigh emot falska lärare.

10. KOmmer någor til eder/ och icke hafwer thenna lärdomen medh sigh/ vndfår honom icke i huus; och helser honom icke heller: 17472

11. Ty then honom helsar/ han är deelachtig i hans onda gierningar.

V. Slutes medh vrsäkt/ önskan och helsning.

12. JAgh hafwer wäl mycket at skrifwa eder/ doch wille jagh icke medh paper/ eller bläck 17473: vtan jagh hoppas at komma til eder/ och munliga tala medh eder/ på thet wår glädie skal wara fulkommen. 17474

13. Helsa tigh tine vthwalda systers barn: Amen.

S. Johannis then

tredie Epistel.

JOhannes helsar Gajum/ v. 1. Och berömer honom/ at han wandrade i then kända sanningen/ v. 3. Och bewijste sin kärlek emot bröderna/ v. 5. Sedan klagar han öfwer Diotrephis högfärd och ondsko/ v. 9. Berömer til thet tredie Demetrium/ v. 12. Gifwer honom så förhoppning om sin tilkommelse/ v. 13. Och besluter medh helsningar/ v. 15.

I. Apostelen helsar Gajum.

THen äldste 17483/ them älskeliga Gajo/ then jagh älskar i sanningene.

2. Min älskelige/ jagh önskar i all stycker at tigh wäl går/ och tu helbregda äst/ såsom tine siäl wäl går.

II. Berömer hans troo och kärlek.

3. MEn jagh war mycket gladh/ tå bröderna kommo/ och båro witnesbyrd om tina sanning/ såsom tu wandrar i sanningene. 17478

4. Jagh hafwer ingen större frögd än then/ at jagh hörer min barn wandra i sanningene.

5. Min käreste/ tu giör troliga hwad som hälst tu giör emot bröderna 17479/ och the främmanda;

6. Som om tin kärlek betygat hafwa in för församlingen; och tu hafwer wäl giordt/ at tu hafwer them affordrat wärdeliga för Gudi.

7. Ty the äro vthfarne för hans namn skul/ och hafwa intet taget af Hedningarna.

8. Så skole wij nu sådana vndfå/ på thet wij sanningenes medhielpare warda mågom.

III. Klagar öfwer Diotrephen.

9. JAgh hafwer skrifwit församlingene: men Diotrephes som ibland them wil afhållen wara/ anammar oß intet.

10. Therföre/ när jagh kommer/ wil jagh kungiöra hans gierningar som han giör/ och sqwalrar emot oß medh ondom ordom; och låter sigh icke ther medh nöija: sielf anammar han icke bröderna/ och förmenar them som thet giöra wilja/ och drifwer them vth af församlingene.

11. Min käreste/ efterfölg icke thet ondt är/ vtan thet godt är 17480: then ther wäl giör/ han är af Gudi/ och then ther illa giör/ han seer icke Gudh. 17481

IV. Berömer Demetrium.

12. DEmetrius hafwer witnesbyrd af hwar man/ och af sielfwa sanningene: och wij witnom ock/ och J weten/ at wårt witnesbyrd sant är.

V. Sluter medh vrsäkt/ önskan/ och helsning.

13. JAgh hade mycket til at skrifwa; men jagh wille icke medh bläck och penna skrifwa tigh til. 17482

14. Men jagh hoppas snarliga få see tigh/ så wilje wij munliga tala medh hwar annan.

15. Frijd ware medh tigh. Wännerna helsa tigh. Helsa tu wännerna hwar widh sitt namn.

S. Jacobs Epistel.

Förspråket.

THenne Epistelen innehåller åthskilliga lärdomar och påminnelser/ hwilka i gemeen kunna föras til twänne hufwudstycker:

I. J thet 1 och 2 capitel/ anföras merendels sådana förmaningar/ som höra til then första taflan i HErrans lagh.

II. The följande 3 capitel/ innehålla sådana lärdomar/ som störste delen lända til then andra taflan.

1. Capitel.

JAcobus helsar sina bröder the förströdda af Jsrael/ v. 1. Och lärer them huru the skulle vptaga kors och frestelse/ v. 2. Hwadan the skulle bekomma wijsdom/ v. 5. Hwad theras rätta berömelse skulle wara/ v. 9. Hwad nytta tolamod hafwer medh sigh/ v. 12. Hwadan alla goda gåfwor komma/ v. 16. Hwad skada wrede hafwer medh sigh/ v. 19. Huru the skulle höra Gudz ord/ v. 22. Och sidst/ huru the rätt skulle tiena Gudh/ v. 26.

I. Helsningen.

JAcobus 17507 Gudz och HErrans JEsu Christi tienare: them tolf slächtom/ som äro här och ther 17484 förskingrade/ helso.

II. Huru man skal vptaga kors och frestelse.

2. MJne bröder/ håller thet för all glädie/ när J fallen i mångahanda frestelse: 17485

3. Och weter/ at edors troos bepröfwelse giör tolamod. 17486

4. Men läter tolamodet hafwa ett fulbordat werck 17508: på thet J skolen wara fulkomne och hele/ och intet feel hafwa.

III. Hwar man skal sökia wijsdom.

5. HWar nu någrom ibland eder fattas wijsdom/ han bedie af Gudi/ then ther gifwer enfalleliga allom/ och förwiter icke; och han skal honom gifwen warda. 17487

6. Men han bedie i trone 17488/ intet twiflandes: ty then ther twiflar 17509/ han är såsom hafsens wågh/ som af wädret drifs och föres.

7. Sådana menniskia täncke icke/ at hon får något af HErranom.

8. En man som twiflar/ är ostadig i alla sina wägar.

IV. Hwar af en må beröma sigh.

9. MEn en broder som ringa är/ beröme sigh af sin vphöijelse; 17510

10. Och then som rijk är 17489/ af sin förnedring 17511: ty såsom blomstret af gräset skal han förgås. 17490

11. Solen går vp medh heta/ och gräset förwisnar/ och blomstret faller af/ och thes skiöna fägring förgås: så skal ock then rike förwisna vthi sina wägar.

V. Hwad nytta tolamod hafwer medh sigh.

12. SAlig är then man som toleliga lider frestelse 17491: ty tå han bepröfwad är/ skal han få lifsens crono 17492/ then Gudh låfwat hafwer them som honom älska.

13. Jngen säije/ tå han frestad warder/ at han af Gudi frestad warder: ty Gudh frestas icke af ondt/ han frestar ock ingen.

14. Vtan hwar och en warder frestad/ tå han af sin egen begärelse dragen och låckad warder.

15. Ther efter/ sedan begärelsen hafwer aflat/ föder hon synden 17512: men tå synden är fulbordad/ föder hon döden. 17493

16. Farer icke wille/ mine käre bröder.

VI. Hwadan alt godt kommer.

17. ALl godh gåfwa/ och all fulkomlig gåfwa kommer ofwan efter 17494/ ifrå liusens Fader; när hwilkom ingen förwandling 17495 är/ eller lius och mörkers omskiftelse.

18. Han hafwer oß födt efter sin wilja/ genom sanningenes ord 17496/ på thet wij skulle wara förstlingen af hans creatur.

VII. Hwad skade följer medh wreden.

19. THerföre/ mine käre bröder/ hwar och een menniskia ware snar til at höra/ och seen til at tala 17497/ och seen til wrede.

20. Ty mansens wrede giör icke thet rätt är 17498 för Gudi.

21. Lägger förthenskul bort alla oreenlighet/ och alla ondsko 17499/ och anammer ordet medh sachtmodighet/ som i eder plantat är 17500/ thet edra siälar kan saliga giöra. 17501

VIII. Huru man skal höra Gudz ord.

22. MEn warer ordets giörare/ och icke allenast hörare 17502/ bedragandes eder sielfwa:

23. Ty ther någor är allenast ordsens hörare/ och icke giörare/ han är lijk 17503 then man/ som sitt lekamliga ansichte skådar i en spegel:

24. Ty tå han sigh beskådat hafwer/ går han ther ifrå/ och förgäter strax hurudana han war.

25. Men then ther skådar vthi frihetenes fulkomliga lagh 17504 17513/ och blifwer ther vthi/ och är icke en glömsker hörare/ vtan en giörare/ then samme warder salig vthi sin gierning. 17505 17514

IX. Huru man rätt skal tiena Gudh.

26. HWar nu någor ibland eder låter sigh tyckia/ at han tienar Gudi/ och icke styrer sina tungo 17506/ vtan bedrager sitt hierta/ hans Gudztienst är fåfäng.

27. Thetta är för Gudi och Fadren een reen och obesinittad Gudztienst/ sökia faderlös och moderlös barn/ och enkior/ vthi theras bedröfwelse/ och behålla sigh obesmittad af werldene.

2. Capitel.

THer hoos lärer Jacobus/ at man icke skal hafwa anseende til personen i trones saker: eljes öfwerträder man Gudz budh/ som thet förbiuder/ och blifwer saker til hela lagen/ v. 1. Sedan lärer han/ at then lefwande och saliggiörande troon/ kan icke wara vthan goda gierningar/ v. 14. Hwilka bewisa at wij hafwe then rätta troon/ som gtör oß rättferdiga/ v. 18.

I. Man skal icke ansee personen i trones saker.

MJne bröder/ håller thet icke therföre/ at troon på JEsum Christum wår HErra til härlighetena/ kan lida personers anseende. 17535

2. Ty/ om vthi edra församling komme en man medh en guldring/ och medh en härlig klädnad; komme ock en fattig man i snöplig klädnad:

3. Och J sågen på then som hafwer the härliga kläden/ och saden til honom: Sitt här wäl; och them fattiga

saden J: Statt ther; eller/ sitt här widh mina fötter:

4. Och betäncken thet icke rätt/ vtan warden domare/ och giören en ond åthskilnad.

5. Hörer til/ mine käre bröder: Hafwer icke Gudh vthwaldt the fattiga 17515 i thenna werldene/ the ther rike 17516 woro på trona 17536/ och arfwingar til riket som han låfwat hade them som honom älska? 17517

6. Men J hafwen förachtat then fattiga. Förtryckia icke the rike eder medh wåld/ och draga eder fram för rätten?

7. Försmäda icke the thet goda namnet/ ther J af nämnde ären?

8. Fulborden J then Konungsliga lagen 17518 efter skriften: Älska tin nästa/ såsom tigh sielf; så gióren J wäl.

9. Men seen J efter personen 17519/ tå synden J/ och warden straffade af lagen/ såsom öfwerträdare.

10. Ty om någor håller hela lagen/ och syndar på ett/ han är saker til alt. 17520

11. Ty/ then som sade 17521: Tu skalt icke giöra hoor; han hafwer ock sagt: Tu skalt icke dräpa. Hwar tu nu icke giör hoor/ och dräper likwäl/ äst tu lagsens öfwerträdare.

12. Så taler/ och så giörer/ som the ther skola genom frihetenes lagh 17522 dömde warda. 17523

13. Ty doom vthan barmhertighet skal honom öfwergå/ som barmhertighet icke giordt hafwer 17524: och barmhertigheten berömer sigh emot domen. 17525

II. Een lefwande troo kan icke wara vthan goda gierningar.

14. HWad hielper thet/ mine bröder/ om någor säger sigh hafwa trona/ och hafwer doch icke gierningarna 17526? Kan ock troon giöra honom salig? 17537

15. Om en broder eller syster wore nakot/ och fattades daglig föda; 17527

16. Och någor edra sade til them: Går i frijd/ wärmer eder/ och mätter eder; och gifwen them likwäl intet hwad lekamen behöfwer: hwad hulpe them thet? 17528

17. Så ock troon/ tå hon icke hafwer gierningarna/ är hon död i sigh sielf.

III. Gierningarna låta see om man hafwer trona eller eij.

18. NU måtte någor säija: Tu hafwer trona/ och jagh hafwer gierningarna: wisa migh tina troo medh tina gierningar/ så wil jagh ock wisa tigh mina troo medh mina gierningar.

19. Tu troor at en Gudh är; ther giör tu rätt vthi: dieflarna troo thet ock/ och bäfwa. 17529

20. Wilt tu fåfängelig menniskia weta/ at troon vthan gierningar är död?

21. Wardt icke Abraham wår fader af gierningarna rättferdigad 17538/ tå han sin son Jsaac offrade på altaret? 17530

22. Seer tu/ at troon hafwer medwerckat i hans gierningar 17531/ och at troon är fulkommen worden 17539 af gierningarna.

23. Och Skriften är fulkomnad/ som säger: Abraham trodde Gudi/ och thet wardt honom räknat til

rättferdighet 17532; och wardt kallad Gudz wän. 17533

24. Seen J nu/ at af gierningarna rättferdigas menniskian/ och icke af trone allena. 17540

25. Sammalunda ock then skiökian Rahab/ wardt hon icke af gierningom rättferdigad 17541 17534/ tå hon vndfick sändningaboden/ och släppte them en annan wägh vth?

26. Therföre/ såsom kroppen vthan anda är död/ så är ock troon vthan gierningar död.

3. Capitel.

HÄr warnar Jacobus oß för ähregirighet/ v. 1. Och lärer oß styra wår tungo/ så at wij icke döme/ förtale/ banne eller försmäde wår nästa/ v. 3. Sedan förmanar han til sachtmodighet/ v. 13. At wij icke ärom nitiske och trättosame/ v. 14. Vtan hällre kyske/ fridsame/ sachtmodige/ och barmhertige/ rc. Ty thet är then rätte himmelske wijsdomen/ v. 17.

I. Warning för ähregirighet och omildt dömande.

MJne bröder/ fare icke hwar man efter at wara lärare 17552: wetande at wij thes större doom fåm.

2. Ty i mång stycke fele wij alle 17542: men then ther icke felar vthi ett ord 17543/ han är en fulkommen man/ och kan regera hela lekamen medh betzl.

II. Lära om menniskiones tungo.

3. SJj/ wij läggiom hästomen betzl i munnen 17544/ at the skola lyda oß; och omkastom theras hela krop.

4. Sij ock skepen/ ehuru stoor the äro/ och af starckt wäder drifwas/ warda the doch likwäl omwänd medh ett litet roder/ ehwart rodermannen wil.

5. Så är ock tungan en kleen lem/ och kommer stoor ting åstadh 17545: sij/ en liten eld/ huru stoor skogh han vptänder?

6. Och tungan är ock en eld/ een werld full medh orätt. Så är ock tungan ibland wåra lemmar/ och besmittar 17546 hela lekamen/ och vptänder all wår vmgängelse/ tå hon vptänd är af helwete. 17554

7. Ty all natur/ både diurs/ och foglars/ och ormars/ och theras som i hafwet äro/ warder tam/ och är tamd af menniskiors natur:

8. Men tungan kan ingen menniskia tämja/ thet oroliga onda; full medh dödelig förgift.

9. Medh henne prise wij Gudh/ och Fadren; och medh henne bannom wij menniskiorna/ som äro skapade efter Gudz liknelse. 17547

10. Af samma mun går prijs och bannor. Thet bör icke/ mine bröder/ så wara.

11. Jcke gifwer een källa af ett hol/ både sött och bäskt watn?

12. Jcke kan fikonaträd/ mine bröder/ bära oljo/ eller wijnträd fikon? Så kan ock ingen källa salt och sött watn gifwa.

III. Förmaning til sachtmodighet; och at känna then rätta himmelska wijsdomen.

13. HO är wijs och klook ibland eder/ han bewise medh sin goda vmgängelse sina gierningar/ vthi

sachtmodighet och wijsdom.

14. Om J hafwen bittert nijt 17548 och träto vthi edart hierta/ berömer eder icke/ och liuger icke emot sanningen.

15. Ty then wijsdom är icke ofwan efter kommen 17549: vtan är jordisk/ mennisklig/ och diefwulsk.

16. Ty hwar nijt och träta är/ ther är ostadighet och alt ondt. 17550

17. Men then wijsdom som ofwan efter är/ han är först kysk/ och sedan fridsam/ sachtmodig/ låter säija sigh/ full medh barmhertighet och goda fruchter/ opartisk/ oskrymtelig.

18. Men rättferdighetenes frucht 17551 warder sådd i frijd them som frijd hålla.

4. Capitel.

WJdare framställer han mångahanda lärdomar och förmaningar: först/ hwadan kijf och trätor komma/ v. 1. Hwij man icke altid får thet man beder Gudh om/ v. 2. Huru hoorkarlar och hoorkonor stå hoos Gudh/ v. 4. Sedan at man skal lyda Gudi/ och stå emot diefwulen/ v. 7. Bättra sitt lefwerne medh ånger och tårar/ v. 8. Ödmiuka sigh för Gudh/ v. 10. Jcke förtala eller döma sin nästa/ v. 11. Jcke sättia sigh något före vthan Gudz wilja/ v. 13. Jntet låta något godt thet wij göra kunnom/ v. 17.

I. Hwadan kijf och tråtor äro.

HWadan äro örlig och krijg ibland eder? Äro the icke ther af/ af edrom begärelsom som strida i edra lemmar? 17555 17572

II. Hwij man blifwer icke altid bönhörd.

2. J Begären/ och fån intet 17556: J hafwen afwund och nijt/ och kunnen intet winna: J striden och örligen/ och hafwen intet; therföre at J intet bedien.

3. J bedien/ och fån intet: ty J bedien illa 17557/ nemliga/ at J thet vthi edra wällust förtära skolen.

III. Einot hordoms last.

4. J Hoorkarlar och hoorkonor/ weten J icke/ at werldenes wänskap är Gudz owänskap 17558? Ho som werldenes wän wil wara/ han warder Gudz owän.

5. Menen J at Skriften säger fåfängt: Anden som boor vthi eder/ begärar emot hatet? 17559

6. Men han gifwer rikeliga nädh 17573. Ty Skriften säger: Gudh står emot the högfärdiga; men them ödmiukom gifwer han nådh. 17560

IV. Man skal lyda Gudh/ rc.

7. SÅ warer nu Gudi vnderdånige: står emot diefwulen 17561/ så flyr han ifrån eder.

V. Giöra bättring.

8. NAlkens Gudi 17574/ så nalkas han eder. Rener edra händer/ J syndare 17562/ och renser edor hierta/ J ostadige. 17563

9. Warer elände/ och sörjer/ och gråter 17564: edart löije wände sigh i grååt/ och gläden i sorg.

VI. Ödmiuka sigh.

10. FÖrnedrer eder för HErranom/ så skal han eder vphöija. 17565

VII. Jngen döma/ eller förtala.

11. FÖrtaler icke hwar annan/ käre bröder: then som förtalar sin broder/ och dömer 17566 sin broder/ han förtalar lagen/ och dömer lagen: men dömer tu lägen/ så äst tu icke lagsens giörare/ vtan domare.

12. Ty en är laggifwaren/ som kan salig giöra/ och fördöma: ho äst tu som dömer en annan? 17567

VIII. Jntet sättia sigh före vthan Gudz wilja.

13. NU wäl/ J som säijen: J dagh/ eller i morgon 17568 wilje wij gå vthi then eller then staden/ och wilje ther liggia ett åhr/ och handla/ och winna:

14. Och weten icke hwad i morgon skee kan: ty hwad är edart lijf? Ett damb äret 17569/ som en liten tijd warar/ och sedan förswinner.

15. För thet J säija skullen: Om HErren wil 17570/ och wij lefwe/ så wilje wij giöra thet eller thet.

16. Men nu berömen J eder i edart högmod. All sådana berömelse är ond.

IX. Jntet godt försuma/ thet man giöra kan.

17. THen ther kan giöra godt/ och giör icke/ honom är thet synd. 17571

5. Capitel.

YTtermera straffar han the rika/ som medh orätt samla rikedomar/ och mißbruka til wällust/ v. 1. Förmanar the förtryckta til tolamod/ v. 7. Warnar the lättferdiga för fåfänga eeder/ v. 12. Lärer the bedröfwada/ at the skola bedia: the glada/ at the skola siunga/ v. 13. The siuka/ at the kalla Presterna/ och låta bedia för sigh: ty bönen förmår mycket/ v. 16. The som omwända en wilfarande/ at the giöra een godh gierning/ v. 19.

I. Jacobus/ straffar the orättwisa rika.

NU wäl/ J rike 17575/ gråter/ och tiuter öfwer edor vselhet/ som eder öfwerkomma skal.

2. Edra rikedomar äro förrottnade 17576; edor kläder äro vpäten af maal.

3. Edart guld och silfwer är förrostat/ och theras rost skal wara eder til witnesbyrd/ och skal vpäta edart kött såsom en eld. J hafwen församlat eder ägodelar i yttersta dagarna.

4. Sij/ arbetarenas löön/ som edart land afbärgat hafwer/ hwilken J them swikliga ifrå haft hafwen 17577/ ropar; och theras roop som afbergde/ är inkommet i HErrans Zebaoths öron.

5. J hafwen lefwat i kräselighet på jordene/ och haft edra wällust 17578/ och vpfödt edor hierta/ såsom på en slachtedag. 17591

6. J hafwen dömdt och dödat then rättferdiga; och han hafwer eder intet emotståndet.

II. Förmanar the förtryckta til tolamod.

7. SÅ warer nu tolige/ käre bröder/ in til HErrans tilkommelse. Sij/ åkermannen wänter efter then kosteliga jordenes frucht/ toleliga bediandes/ så länge han får ett morgonregn och aftonregn. 17579

8. Så warer ock J tolige/ och styrcker edor hierta: ty HErrans tilkommelse är när.

9. Sucken icke 17592/ käre bröder/ emot hwar annan/ på thet J icke warden fördömde. Sij/ domaren är för dörene.

10. Tager/ mine bröder/ Propheterna för efterdömelse 17580/ til bedröfwelse och tolamod/ hwilke talat hafwa i HErrans namn:

11. Sij/ wij hålle them salige som lidit hafwa. Jobs tolamod 17581 hafwen J hördt/ och HErrans ända hafwen J sedt: ty HErren är barmhertig/ och en förbarmare. 17582

III. Warnar för fåfäuga eeder.

12. ÖFwer all ting/ mine bröder/ swärjer icke 17593 hwarken widh himmelen/ eller widh jordena/ eller någon annan eed 17583. Men edor ord skola wara/ Ja/ ja/ Neij/ neij 17584: på thet J icke skolen falla vthi skrymterij.

IV. Lärer the bedröfwade bedia; the glada siunga.

13. LJder någor ibland eder bedröfwelse: Han bedie. Är någor widh godt modh: Han siunge psalmer.

V. The siuka låta bedia för sigh.

14. ÄR någor siuk ibland eder: Han kalle til sigh Presterna i församlingene/ och läte them bedia öfwer sigh/ och smörja 17585 medh oljo 17594 vthi HErrans namn.

15. Och trones böön skal hielpa them siuka/ och HErren vprätter honom; och om han är stadd i synder/ warda the honom förlåtna. 17595

16. Bekänner inbyrdes 17596 synderna then ene them andra/ och beder för eder inbyrdes/ at J helbregda warden: **ty ens rättferdigs mans böön förmär mycket 17586/ ther hon alfwar är.**

VI. Bönenes kraft.

17. ELias war een menniskia såsom wij/ och han bad ena böön/ at thet icke skulle regna; och thet regnade ock intet på jordena/ i try åhr och sex månader. 17587

18. Och bad åter/ och himmelen gaf regn 17588/ och jorden bar sin frucht.

VII. Berömer then som omwänder en syndare.

19. KÄre bröder/ om någor ibland eder fore will ifrå sanningen/ och någor omwände 17589 honom:

20. Han skal weta/ at then ther omwänder en syndare af hans wägars willo/ han frälsar ena siäl ifrå döden/ och skyler all öfwerträdelse. 17590

S. Jude Epistel.

JUdas helsar alla Christna/ v. 1. Och förmanar them til beståndighet i rätta trone/ v. 3. Ty thet wanka ock otrogne/ lösachtige och förföriske lärare/ v. 4. Sedan indrager han exempel/ huru Gudh sådana otrogna och ogudachtiga förra straffat hafwer/ v. 5. Beskrifwer så the falska lärare/ först af theras förmätenhet/ at the fördöma härskapen/ ther doch then Öfwerängelen Michael icke torde döma diefwulen/ tå han trätte medh honom om Mose kropp/ v. 8. Sedan/ af andra theras forehafwande/ v. 10. Och indrager Enochs/ v. 14. Samt Apostlarnas Prophetia om them/ v. 17. Förmanar så til bättring, v. 20. Och til at hielpa the wilfarande til

rätta igen/ v. 22. Besluter stdst medh een tacksäijelse til Gudh/ v. 24.

I. Helsning.

JUdas 17629/ JEsu Christi tienare/ men Jacobs broder 17597: them kalladom/ som i Gudh Fader helgade äro/ och i JEsu Christo behåldne: 17598

2. Mycken barmhertighet/ och frijd/ och kärlek ware medh eder.

II. Påminnelse om the tro: gnas straff.

3. MJne käreste/ efter thet jagh tog migh före skrifwa eder til om allas wåra salighet/ syntes migh behöfwas förmana eder medh skrifwelse/ at J kämpa 17599 måtten för trona/ som ena reso helgonen föregifwin war.

4. Ty thet äro några menniskior medh ibland inkomna/ om hwilka fordom skrifwit 17600 war til thetta straff: the äro ogudachtige/ och draga wår Gudz nådh til lösachtighet/ och neka 17601 Gudh som allena är HErre/ och wår HErra JEsum Christum.

III. The otrognas och ogudachtigas straff.

5. MEn jagh wil minna eder vppå/ at J en tijd thetta skolen weta/ at tå HErren hade vthfördt folcket af Egypten/ sedan förgiorde han them som icke trodde. 17602

6. Och the änglar som icke behöllo sin förstadöme/ vtan öfwergåfwo sin heman 17603/ them förwarade han medh ewiga boijor i mörkret/ til then stora dagsens doom. 17604

7. Såsom ock Sodoma och Gomorra 17605/ och the städer ther omkring/ hwilke i samma måtto som the/ i skiörhet syndat hade/ och hafwa gånget efter främmande kött 17630/ the äro satte för ett efterdömelse/ och lida ewig eldz pino.

IV. The falska lärares beskrifwelse.

8. SAmmalunda ock thesse drömare/ som besmitta kötet/ förachta herskapet/ och försmäda majestätet. 17606

Strijd om Mose kropp.

9. Men Michael then Öfwerängelen/ tå han trätte medh diefwulen 17607/ och disputerade medh honom om Mose kropp/ torde han icke vthsäija försmädelsens doom 17608; vtan sade: HErren straffe tigh.

10. Men thesse försmäda/ ther the intet af weta: och hwad the af naturen/ som annor oskiälig diur weta/ ther vthi förderfwa the sigh. 17609

11. Wee them: ty the gå i Cains 17610 wägh/ och falla i Balaams wilfarelse 17611 för löön skul/ och förgås i Chore vpror. 17612

12. Thesse skamfläcker slösa 17613 af edra gåfwor vthan fruchtan/ och föda sigh sielfwa: the äro skyyr vthan watn 17614/ som drifwas omkring af wädret; skallot ofruchtsam trää/ twå resor död/ och medh rötter vpryckt.

13. Hafsens willa wågar/ som sin egen skam vthskuma 17615; wilfarande stiernor/ hwilkom thet swarta mörkret förwarat är i ewighet. 17616

V. Enochs prophetie om then yttersta domen.

14. HAfwer ock Enoch 17617/ then siunde ifrån Adam/ propheterat tilförene om thessa/ och sagt: Sij/ HErren kommer medh mång tusend helgon: 17618

15. Til at sittia doom 17619 öfwer alla/ och straffa alla them som ogudachtige äro/ för alla theras ogudachtiga gierningar/ medh hwilka the hafwa illa giordt; och för alt thet hårda som the ogudachtige syndare emot honom talat hafwa. 17620

16. Thesse knorra och klaga 17631 altid/ och wandra efter sin egen lusta; och theras mun talar stolt ord 17621/ och achta på personer för nytto skul.

17. Men J/ mine käreste/ drager eder til minnes the ord som tilförene hafwa eder sagt warit af wårs HErras JEsu Christi Apostlar: 17622

18. At the sade eder: Vthi yttersta dagarna skola komma bespottare/ the ther gå skola efter sin egen ogudachtiga begärelse.

19. Thesse äro the som partij giöra 17623/ kötzlige/ icke hafwandes Andan. 17624

VI. Rådes til skyndesam bättring.

20. MEn J/ mine käreste/ vpbygger eder sielfwa på edra alrahelgasta troo/ genom then Helga Anda/ och beder:

21. Och behåller eder i Gudz kärlek/ och wänter efter wårs HErras JEsu Christi barmhertighet/ til ewigt lijf.

22. Och håller thenna äthskilnad/ at J förbarmen eder öfwer somliga: 17632

23. Men somliga giörer medh fruchtan saliga/ och rycker them vthur elden 17625: hatande then besmittada kötsens kiortel. 17626

VII. Slutes medh önskan.

24. MEn honom/ som förmår förwara eder vthan synd/ och ställa eder för sitt härlighets ansichte ostraffeliga 17627/ medh frögd:

25. Allena wisom Gudi wårom Frälsare/ ware ähra/ och majestät/ och wälde/ och macht/ nu och i alla ewighet: Amen. 17628

S. Johannis Theologi 17658

Vppenbarelse.

Förspråket.

Mångahanda prophetier.

MAn finner mångahanda prophetier vthi Christenheten: somliga äro sådana/ at the vthläggia Propheternas Skrifter. Om hwilka Paulus talar 1. Cor. 12/ och 14 cap. och flerestädz. Thessa äro the nödigasta/ them man dagliga hafwa måste: såsom the ther lära oß Gudz ord/ läggia grunden til Christenheten/ och förswara trona. Och i een summa/ the ther predikoämbetet regera/ vppehålla/ beställa och vthrätta.

Prophetier om tilkommande ting äro treggiahanda.

Somliga prophetera om tilkommande ting/ som tilförene i Skriftene intet stå. Och thessa äro treggiahanda.

Thet första slaget giör thet medh vthtryckt ord/ vthan beläter och figurer: såsom Moses/ David/ och sådana Propheter flere prophetera om Christo: och såsom Christus och Apostlarna/ om Antichristo och falska lärare/ rc.

Thet andra giör thet medh beläter/ doch sättes ther hoos vthtydningen medh vthtryckt ord: såsom Joseph vthlade drömarna; och Daniel vthtydde både drömar och syner.

Thet tredie/ giör thet vthan ord eller vthläggning/ allenast medh beläter och figurer: såsom thenna Vppenbarelse Boken/ samt många helige mäns drömer/ syner och figurer giöra/ hwilka the hafwa fått af then H. Anda. Som Petrus i Apostla Gierningarna/ cap. 2: 7. predikar vthaf Joel 2: 28. Edra söner och döttrar skola prophetera/ och edra ynglingar skola see syner/ och edre äldste skola dröma drömer. Och så länge een sådana prophetia blifwer ovthtydd/ och får icke någon wiß vthläggning: så är thet een stum förborgad prophetia/ och är ännu intet kommen til sin nytta och frucht/ som hon i Christenheten skaffa skal.

Johannis Vppenbarelse.

Såsom thet ock medh thenna book gånget är. Thet hafwa månge försökt/ och doch in til thenna dagh intet wist kunnat fram hafwa. Ja/ somlige/ många olämpeliga saker af theras eget hufwud ther vthspunnet. För sådana owiß vthläggning och förborgat förstånd skul/ hafwe wij ock här til låtit blifwat. Synnerliga ofter hoos några af the gamla fäder hafwer hållitz före/ at hon icke skal wara S. Johannis Apostelens. Såsom i then 3 book af Eusebij Kyrkio-historia/ cap. 21 står. J hwilken twifwel wij ock för oß än låte blifwat. Ther medh doch ingom skal wara förmeent/ at han må hålla henne för S. Johannis Apostels/ eller som han wil.

Doch efter wij gierna hade een wiß vthläggning här vppå: wele wij androm som högre anda hafwa/ gifwa orsak til at tänckia ther efter/ och wårt betänckiande ock låta förnimma. Nemligen altså: Efter thet skal wara een vppenbarelse om tilkommande ting/ och synnerlig om Christenhetenes tilstundande bedröfwelse och ofall: hålle wij så före/ at thet skal wara thet nämsta och wissesta grep/ til at finna then rätta vthläggningen; om man tager the handlingar och ofall som här til i Christenheten hafwa sigh tildragit/ af Historierna/ och håller them emot thessa syner/ och them medh sielfwa orden förliknar. Hwar the tå medh hwar andra indrabba och komma öfwerens: så kan man thet hålla för een wiß/ eller åth minstone för een oförkastelig vthläggning.

Hwad the första try Capitlen innehälla. 1. 2. och 3.
Ängel.

Ther hoos hålle wij/ som sielfwe texten ock säger/ at the try första Capitlen som tala om the siu församlingar i Asia/ och theras Änglar/ intet annat wela än enfalleliga gifwa tilkänna/ huru medh them på then tiden tilstod; och förmana them/ at the antingen så skulle blifwa och tilwäxa/ eller ock bättra sigh. Ther vthöfwer läre wij ther af/ at wij genom thet ordet/ Ängel/ skole ock här efter i the andra beläter och syner/ förstå Biskopar och Lärare i Christenheten; somliga goda/ som the helige Fäder och Biskopar; somliga onda/ som kättare och falska Biskopar. Om hwilka doch meer talas i thenna book/ än om the andra.

Thet 4 och 5.
The 24 äldste.

J thet fierde och femte Capitlet warder afmålat hela Christenheten/ som sådana tilstundande bedröfwelse och plågor lida skulle. Ther äro the 24 äldste för Gudh/ thet är: Alle Biskopar och Lärare endrächteliga/ medh troon bekrönte. Hwilke lofwa Christum Gudz Lamb medh harpor/ thet är: Medh predikan; och tiena honom medh gyldene skålar fülla medh rökwerck/ thet är: Medh böön och åkallan. Thetta alt them Christnom til tröst/ på thet the weta skulle/ at Christenheten skulle äntå blifwa widh macht vthi sådana plågor.

Thet 6. Fyra lekamliga plägor/ som följa öfwer Gudz ordz förachtare.

Vthi thet 6 Capitlet angå the tilkommande plågorna. Och först the lekamliga plågor: Såsom förföljelse af then werldzliga Öfwerheten. Hwilken är then krönte Ryttaren medh bogan/ vppå then hwite hästen. Jtem/ krijg och blodz vthgiutelse: hwilket är then Ryttaren medh swärdet/ vppå then röda hästen. Jtem/ dyyr tijd och hunger: hwilken är then Ryttaren medh wågskålen/ vppå then swarte hästen. Jtem/ pestilentie och böld: hwilken är then Ryttaren i thet dödzbelätet vppå then blacke hästen. Förty thesse syra plägor följa altid wist öfwer the otacksamma Gudz ordz förachtare/ medh andra flere förstöringar och Regementz förandringar in til then pttersta dagen. Såsom widh ändan i thetta 6 Cap. gifs tilkänna. Och the Martyrers siälar drifwa ock sådant medh theras skrij och ropande.

Thet 7 och 8. The andeliga Christenhetenes plågor.
Gode Änglar.

J thet 7 och 8 Capitlet går an then vppenbarelsen om the andeliga plågor/ som äro mångahanda kätterij. Och warder åter här ett tröstbeläte tilförene wijst/ ther Ängelen teknar the Christna/ och förhindrar the fyra onda änglar. På thet man åter skal wara wiß vppå/ at Christenheten ock vnder kättare skal hafwa några froma Änglar/ och rena Gudz ord. Såsom ock Ängelen medh thet rökelsekaret/ thet är: Medh bönen gifwer tilkänna. Sådana gode Änglar äro the helige Fäder/ såsom Spiridion/ Athanasius/ Hilarius/ och thet Niceniska Concilium/ medh flere slika.

Tacianus. Lära om werckhelighet.

Then förste onde ängelen är Tacianus medh sina Encratiter/ som förbödo ächtenskapet. Jtem/ wille warda frome vthaf gierningarna/ såsom Judarna. Ty then läran om werckhelighet måste wara then första emot Evangelium; blifwer ock wäl then sidsta: allenast hon får altid nya lärare och nya namn. Såsom Pelagianer/ rc.

Marcion.

Then andre är Marcion/ medh sina Cataphryger/ Manicheer/ och Montanister/ rc. Hwilke berömde theras andelighet öfwer all skrift/ och foro lika som thetta brinnande berget emellan himmel och jord/ såsom i wår tijd Muntserus och the swärmare.

Origenes.

Then tredie är Origenes/ som igenom Philosophiam och förnuftet hafwer förbittrat och förderfwat Skriften. Såsom ock the höga Scholar för thenna tijd giordt hafwa.

Novatus.

Then fierde är Novatus/ medh sine Catharis. Hwilke förnekade them falnom boot och bättring/ och wille för andra wara the reneste. Vthaf hwilken art ock sedan woro the Donatister. Men wåre andelige äro nästan alle thesse fyra. The lärde som weta historierna/ kunna thetta wäl vthräkna: ty thet wille blifwa förlångt/ alt vpräkna och bewisa.

Thet 9 och 10. Andelige och lekamlige förföljelser.

J thet 9/ och 10 Capitlet begynnas then rätte jämmeren/ emot hwilken både lekamlige och andelige plågor/ som här til äro omtalade/ allenast ett skämt hafwa warit. Såsom ock Ängelen widh ändan på thet 8 Capitlet sielf gifwer tilkänna: Thet skola try wee komma; hwilke wee the andre tre Änglar/ nemliga/ then femte/ siette/ och siunde skola vthrätta/ och ther medh werlden få en ända. Här komma både andeliga och

lekamliga förföljelser tilsamman/ hwilke skola wara tre: then första stoor/ then andra än större/ then tredie alrastörst.

Thet 1 wee: Arius.

Så är nu thet första wee/ then femte ängelen Arius/ then store kättaren och hans stalbröder. Hwilke så grufweligen hafwa plågat Christenhetena i hela werlden/ at texten här säger rätt: The froma menniskior hade hällre warit döde än sedt sådant/ och hafwa doch måst see och intet döö. Ja/ han säger: Ängelen vthu helfwetit/ som kallas förderfwaren/ är theras Konung; som the wille säija: Diefwulen rider them sielf. Ty the hafwa icke allenast i andeliga måtto/ vtan ock lekamliga medh swärdet förfölgdt the rätta Christna. Läs handlingarna om the Arianer: så skalt tu thenna figur och ord wäl förstå.

Thet 2 wee: Mahomet/ Påwadömet.

Thet andra wee är then siette ängelen/ then skamlige Mahomet/ medh sitt sälskap the Saracener: hwilke både medh theras lära och medh swärdet hafwa Christenheten mycket plågat. Ther hoos ock medh then samma ängelen/ på thet at thetta wee thes större skulle blifwa/ kommer then starcke ängelen ther til/ medh regnbogen och then bittra boken/ thet är: Thet heliga Påwadömet medh sitt stora andelighets skeen. The mäta och fatta templet medh theras stadgar/ stöta Choren ther vth/ och vprätta een larfwekyrkio/ eller vthwärtes helighet igen.

Thet 11 och 12. Tw tröstbeläte.

J thet 11 och 12/ warda ibland sådana ond wee och plågor tw tröstbeläte framstälte: Ett om the twå predikare/ och thet andra om then hafwande qwinnan som föder ett Swenbarn vthan Drakens tack. Ther medh warder beteknat/ at några frome Lärare och Christne skola äntå blifwa/ både vnder the tw förra wee/ och vnder thet tilkommande tredie wee. Och löpa nu the tw sidsta wee medh hwart annat/ och gripa tillika Christenheten på sidstone an/ och ther medh stöter diefwulen äntlig botnen vthu fatet.

Thet 13 Cap. Thet 3 wee. Thet Påweska Keisardömet/ och thet Keiserliga Påwadömet. Tw diur.

Så kommer nu i thet 13 Capitlet (vppå then sidstes af the siu Änglars trummetande/ hwilken i thet 11 Capitlet begynte blåsa) then samme siunde Ängelens bedrifter/ thet tredie wee/ nemliga thet Påweska Keisaredömet/ och thet Keiserliga Påwadömet. Här får Påwadömet ock thet werldzliga swärdet i wåld/ och regerar nu icke allenast medh boken i ther andra wee: vtan ock medh swärdet i thet tredie wee. Såsom the beröma sigh/ at Påwen hafwer både thet andeliga och werldzliga swärdet i sine macht. Här äro nu the tw diuren/ ett är Keisaredömet; thet andra medh the tw hornen Påwedömet. Hwilket nu ock är wordet ett werldzligit rike/ doch vnder Christi namns skeen: ty Påwen hafwer thet förfalna Romerska riket åter vprättat/ och kommet thet ifrå Grekerna til the Tyska. Och är doch likare ett beläte af thet Romerska riket/ än sielfwa kroppen/ som thet warit hafwer. Likwäl gifwer han thetta belätet anda och lijf/ at thet ännu hafwer sina ständer/ rätta ledemoter och ämbeter/ och går någorlunda i swang. Thetta är thet belätet som hade warit sargat/ och blef läkt igen.

Hwad styggelse och skada thet Keiserliga Påwadömet hafwer åstadh kommit.

Men hwad för styggelse/ wee/ och skada sådana Keiserligit Påwadöme hafwer vthrättat/ kan nu intet förtäljas. Ty först är werlden genom hans book full worden medh afguderij; medh kloster/ stift/ helgon/ pelegrims resor/ skiärseld/ aflat/ horerij/ och otalig flere stycker af menniskiors läro och gierningar/ rc. Til thet andra/ ho kan vpräkna/ huru mycket blodh/ mord/ krijg och jämmer/ Påwarna hafwa anrättat/ både i thet the sielfwe hafwa krigat/ och i thet the hafwa vprett Keisare/ Konungar och Förstar emot hwar andra?

Gog och Magog.

Här går nu och löper diefwulens sidsta wrede medh hwart annat i swang. Ther i Öfterlanden thet andra wee/ Mahomet och the Saracener: här wäster/ Påwadömet/ och Keisardömet medh thet tredie wee. Til hwilka/ lika som til een wälplägning kommer ock Turken/ Gog och Magog/ såsom vthi thet 20 Capitlet följandes warder. Och altså warder Christenheten i hela werlden/ och på alla sidor medh falsk lära och krijg/ medh boken och swärdet på thet grufweligaste och jämmerligaste plågad. Thetta är grundsoppan och then sidsta plågan. Ther efter följa nu fast idel tröstbeläter/ om alla sådana wee och plågors ända.

Thet 14. 2. Thess. 2: 3.
Babylon.

J thet 14 Capitlet begynner Christus på/ först medh sin muns Anda (som S. Paulus säger) til at döda sin Antichrift. Och kommer then Ängelen medh Evangelio/ emot then ftarcka Ängelens bittra book. Och stå nu åter helige och jungfrur kring om Lambet/ och predika rätt. Vppå hwilket Evangelium följer then andre Ängelens stemma: at Babylon skal falla/ och thet andeliga Påwadömet vndergå.

Widare följer/ at skördetiden warder hållen/ och the som i Påwadömet blifwa qwar emot Evangelium/ skola vthu Christi ftadh warda vthkastade/ i Gudz wredes preß. Thet är: Jgenom Evangelium warda the lika som afsöndrade ifrå Christenheten; domde til Gudz wrede/ hwilken är mycken/ och pressen gifwer mycken blodh. Eller ock må wäl ännu ett redeligit straff och sententz wara förhanden/ öfwer wåra synder/ hwilka öfwermåtton många/ och mycket mogna äro.

Thet 15 och 16.
Paddor.

Sedan i thet 15 och 16 Capitlet/ komma siu Änglar medh siu skålar. Tå wäxer Evangelium til/ och bestormar Påwadömet på alla ändar genom många lärda och froma Predikanter. Och warder ther medh diursens stool/ Påwens macht/ mörk/ vsel/ och förachtad. Men the warda allesamman wrede/ och wärja sigh frimodigt: ty thet gå tre paddor/ tre orene andar vthu willdiursens mun/ och vpreta ther medh Konungar och Förstar emot Evangelium. Men thet hielper intet: theras strijd står doch widh Armageddon. Thesse paddor äro the Sophister: såsom Faber/ Eccius/ Emserus/ rc. som mycket gäckas emot Evangelium; och vthrätta doch intet; vtan blifwa paddor.

Thet 17.
Påwadömets skytzherrar.

J thet 17 warder thet Keiserlige Påwadömet/ och thet Påweska Keisaredömet alt ifrå begynnelsen in til ändan vthi ett beläte fattat: och såsom i een summa förestält: huru thet är intet/ ty thet gamla Romerska riket är långo sin koos/ och är doch: ty thet äro ju några land/ och ther til Staden Rom ännu ther. Ett sådant beläte warder här förestält/ lika som man ställer en ogierningsman vppenbarliga för rätta/ at han skal warda fördömd. Vppå thet man skal weta huru thetta willdiuret skal nu ock snart fördömdt/ och såsom S. Paulus säger/ genom Christi tilkommelses vppenbarelse förstördt warda: hwilket ock/ såsom han säger i texten/ Påwadömets skytzherrar begynna: hwilke thet nu altså beskydda/ at the andelige snart warda nakote sittiande.

Thet 18.
Rom plundrat.

J thet 18/ går nu sådana förstöring an; och går then härliga stora pracht omkull/ och the Stiftröfware/ Prebendetiufwar/ och Courtisaner wända åter. Ty therföre hafwer ock Rom måst plundrat/ och genom sina egna skytzherrar stormat warda/ til en begynnelse til then yttersta förstöringen.

Thet 19.

Äntå låta the intet af/ sökia/ trösta/ rusta och wärja sigh. Och såsom han här säger i thet 19 Capitlet/ när the medh skrifter och böcker intet meer kunna/ och the paddorna vthgäckat hafwa/ gripa the medh alfwar ther til/ och wela medh wåld vthförat; samla Konungar och Förstar til strijd. Men the stöta sigh. Ty then ther sitter vppå then hwita hästen/ som heter Gudz ord/ han winner. Til thes både willdiuret och Propheten warda gripne/ och kastade til helwetit.

Thet 20. Gog och Magog.
Begynnelsen på the tusend åhr.

Medan nu alt sådant går fort/ kommer i thet 20 Capitlet/ ock här til then sidsta drycken Gog och Magog/ Turken/ the röde Judar/ hwilka Satan som förr i tusend åhr fången/ och efter tusend åhr är åter löös worden/ medh sigh hafwer: men the skola medh honom ock snart i then brinnande siön. Ty wij hålle thet så före/ at thetta belätet är framstält för Turkens skul/ såsom ett synnerligit ifrå the förra. Och at the tusend åhr skola begynnas widh then tijd tå thenna book skrefs/ och diefwulen widh samma tijd wara bunden: doch måste räkningen icke så noga drabba alla minuter. Efter Turken följer nu flux then ytterfte domen/ widh ändan på thetta Capitlet/ som Daniel 7: 26/ ock gifwer tilkänna.

Thet 21.

Til thet sidsta/ i thet 21 Capitlet/ warder then yttersta trösten afmålad. At then helge Staden skal fulkomliga beredd/ och såsom een brudh til thet ewiga bröllopet förd warda. At Christus allena är HErren/ och alle ogudachtige fördömde/ fara samt medh diefwulen til helwetit.

Christenheten behåller på sidstone segeren.

Efter thenna vthläggning kunne wij giöra oß thenna boken nyttig/ och henne wäl bruka. Först til tröst: at wij wete thet ingen macht eller lögn; ingen wijshet eller helighet; ingen plåga eller bedröfwelse/ kan vndertryckia Christenheten: vtan hon skal på sidstone winna och behålla segeren.

Förargelse vppå Christenheten. Förnuftens orätta doom om then Christeliga kyrkian.

Til thet andra/ til warning emot then stora/ fahrliga/ margfalliga förargelse som sigh tildrager i Christenhetene. Ty efter thet så mächtigt wåld och skeen skulle fächta emot Christenheten/ och hon så aldeles vthan alt anseende ibland så mycken bedröfwelse/ kätterij/ och andra swagheter wara förborgad: är thet förnuftet och naturen omöijeligit/ at känna Christenheten: vtan thet faller sin koos/ och förargas på henne/ och kallar thet then Christeliga kyrkian/ hwilket doch then Christeliga kyrkiones argaste fiende är: och åter kallar them fördömde kättare/ som likwäl äro then rätta Christeliga kyrkian. Såsom här til vnder Påwadömet/ Mahomet/ ja/ hoos alla kättare skedt är. Och förlora altså thenna Artikelen: Jagh troor ena heliga Christeliga kyrkio. Lika som ock nu några kloklingar giöra. Efter the see kätterij/ twedrägt och mångahanda feel: at thet äro månge falske/ månge elake Christne/ döma the strax och fritt/ at thet äro inge Christne. Ty the hafwa hördt at the Christne skola wara ett heligt/ fridsamt/ endrägtigt/ kärligit/ dygderikt folck: therföre mena the/ ther skal ingen förargelse/ intet kätterij/ inge feel wara; ytan idel frijd och dygd.

Medh hwad ögon man skal beskåda Christenheten.

Thesse skulle läsa thenna book/ och lära ansee Christenheten medh annor ögon än medh förnuftet. Ty thenna book (menar jagh) wisar ju nogh grufwelig och stygge diur; förfärliga och fiendteliga änglar; förderfweliga och skräckeliga plägor. Jagh wil intet tala om the andra stora bräck och feel: hwilka doch allesammans äro i Christenhetene/ och hafwa warit ibland the Christna: at friliga all förnuft vthi sådana skick hafwa måst tapa bort Christenheten. Wij see ju här klarliga/ hwad grufwelig förargelse och feel för

wår tijd warit hafwer: tå man doch mente/ at Christenheten hade stådt på thet bästa/ at wår tijd ther emot är wäl til at räkna för ett gyldene åhr. Menar tu icke at Hedningarna hafwa sigh ock ther vppå förargat/ och hållit the Christna för ett motwilligt/ argt och trätosamt folck?

Jagh troor ena heliga Christeliga kyrkio.
Troon.

Thetta stycket: Jagh troor ena heliga Christeliga kyrkio/ är äfwen så wäl en Trones Artikel som the andre: therföre kan intet förnuft känna henne; så fast thet än satte all glasögon vppå. Diefwulen kan wäl skyla henne/ medh förargelse och partij/ at tu måste förarga tigh ther vppå. Så kan ock Gudh medh allahanda bräck och feel henne wäl förborga/ at tu måfte ther öfwer til en narr warda/ och fälla en falsk doom ther öfwer. Hon wil intet sedd/ vtan trodd warda. Men troon är om the ting man intet seer/ Ebr. 11: 1. Och hon siunger medh sin Herra ock then wisan: Salig är then/ som intet förargas på migh. En Christen är ock wäl sigh sielf förborgad/ at han sin helighet och dygder intet seer/ vtan seer allena idel odygder och oheliget på sigh: och tu grofwe klokling wilt see Christenheten medh titt blinda förnuft och orena ögon.

The Christnas helighet.

Summa/ wår helighet är i himmelen/ ther Christus är; och intet för ögonen här i werldene/ såsom ett kram vppå torget. Therföre lät förargelse/ partij/ kätterij/ och feel wara/ och skaffa hwad the förmå: när Evangelij ord allena blifwer hoos oß reent/ och wij thet achte och älske: så skole wij intet twifla/ at Christus är ju medh och hoos oß/ om thet än går alsomwärst. Såsom wij här see i thenna book/ at Christus genom och öfwer alla plågor/ willdiur och onda änglar/ likwäl är hoos och medh sina heliga/ och omsider behåller segeren.

Jnnehållet af thenna Book består

I. Af ingången: hwar vthi Johannes giör sin helsning/ och berättar om sin kallelse/ cap. 1. til v. 9.

II. Sielfwa Vppenbarelsen/ som består i siu syner. 1. Christus wiser sigh wandrandes mitt ibland the 7 liusastakarna/ thet är the 7 Asiatiska församlingar; förmanandes them och theras Lärare til ståndachtighet/ cap. 1/ 2/ 3/ ifrå then 9 vers. 2. Christus eller Lambet framter sigh på en härlig stool/ medh een book af 7 insigel/ hwilka vpbrytas/ och förkunnas hurudant församlingens wilkor warda skulle efter Johannis tijd/ cap. 4/ 5/ 6/ 7. 3. Siu Änglar/ medh sina 7 basuner/ och åthskilliga wee/ vthmärckia åthskilliga kätterier/ som vpkomma skulle/ cap. 8/ 9/ 10/ 11. 4. Beskrifwes Gudz församlings åthskilliga förföljelser/ genom drakans och willdiurets grasserande; och huru Lambet tröstar the förfölgda/ cap. 12/ 13/ 14. 5. Huru 7 Änglar vthgiuta theras 7 skålar/ wee eller plågor som komma skulle/ cap. 15/ 16. 6. Then Babyloniska skiökians och thet fiuhufdade willdiurets bemärckelse och vndergång/ samt the trognas frögd ther öfwer. Och huru draken skulle bunden/ och åter löst warda/ och vpwäckia nya förföljare i Gog och Magog/ cap. 17/ 18/ 19/ och 20/ til vers 9. 7. Föreftälles domen; the dödas vpståndelse/ och then triumpherande församlingens tilstånd/ vnder afmålning af thet nya Jerusalem/ och thes härlighet/ cap. 20: 10/ och cap. 21/ 22/ til vers 10.

III. Beslutet/ hwar vthi först Ängelen förbiudes besegla thessa syner och vppenbarelser. Sedan slutes medh ett samtal och önskan emellan församlingen och Christum/ om hans ährefulla ankomst.

1. Capitel.

THen helge Johannes berättar/ hwars och hwar om thenna Vppenbarelsen är; huru han hafwer fått henne/ och hwad hennes nytta är/ v. 1. Sedan helsar han fiu församlingar i Asien/ medh nådh och frijd af Gudi/ hans Anda/ och Son JEsu Christo: hwilkens majestät/ wälgierningar och tilkommelse til at döma han här

beskrifwer/ v. 4. Til thet tredie begynnar han förtälja thessa Vppenbarelser: nemliga/ then första: Huru han hafwer hördt Christum Gudz Son/ v. 4. Och sedt honom emellan siu gyldene liusastakar besynnerliga vthstofferad/ v. 12. Och huru han hafwer befalt honom skrifwa thet vp/ v. 19. Och sagt hwad thet betydde/ v. 20.

I. Johannes berättar om thenna sin book.

THetta är JEsu Christi Vppenbarelse/ then Gudh hafwer gifwit honom/ til at förkunna sinom tienarom/ hwad innan kort tijd skee skal: och hafwer beteknat och sändt medh sin Ängel til sin tienare Johannem:

2. Hwilken betygat hafwer Gudz ord och witnesbyrd om JEsu Christo/ hwad han sedt hade.

3. Salig är then som läs/ och hörer thenna propheties ord; och håller 17633 thet ther vthi skrifwit är: ty tiden är när. 17634

II. Helsar siu församlingar i Asien.

4. JOhannes/ the siu församlingar i Asien: Nådh ware medh eder/ och frijd af honom/ som är/ och som war/ och som komma skal 17635/ och af the siu Andar 17636 17659/ som för hans stool äro:

5. Och af JEsu Christo/ som är ett troget witne 17637/ förstfödder ifrå the döda 17638/ och en Förste 17639 öfwer Konungarna på jordene: then oß älskat hafwer/ och twaget oß af wåra synder medh sitt blodh: 17640

6. Och giordt oß til Konungar och Prester 17641 för Gudi/ och sinom Fader: Honom ware ähra och wälde/ ifrån ewighet til ewighet: Amen.

7. Sij/ han kommer 17642/ medh skyyn/ och all ögon skola see honom/ och the honom stunget 17643 hafwa/ och all slächte på jordene skola jämra sigh: ja/ Amen.

8. Jagh är A och O/ begynnelsen och änden 17644/ säger HErren/ som är/ som war/ och som komma skal/ then Alsmächtige.

III Begynner förtälja sina syner. Then 1: huru han hörde Christum tala:

9. JAgh Johannes edar broder/ och deelachtig 17645 i bedröfwelsen/ och i riket/ och i JEsu Christi tolamod/ war på then öön Pathmos/ för Gudz ordz skul/ och för JEsu Christi witnesbyrd skul.

10. Jagh war i andanom 17646 på en Söndag/ och hörde efter migh een stoor röst/ såsom en basuun;

11. Säijandes: Jagh är A och O/ then förste och then sidste 17647: Hwad tu seer/ thet skrif vthi ena book/ och sändt til the församlingar som äro i Asien/ i Epheso/ och i Smirnen/ och i Pergame/ och i Thyatira/ och i Sardis/ och i Philadelphia/ och Laodicea.

Och såg honom emellan siu gyldene liusastakar.

12. Och jagh wände migh om til at see efter rösten/ som medh migh talade: och som jagh migh wände/ såg jagh siu gyldene liusastakar.

13. Och mitt ibland the siu gyldene liusastakar 17648/ en/ som lijk war menniskiones Son 17649/ klädd i en sijd kiortel/ och begiordad kring om bröstet medh ett gyldene bälte.

14. Men hans hufwud och hans håår war hwitt som een hwijt vll/ och såsom sniö: och hans ögon woro såsom en eldzlåge. 17650

15. Och hans fötter woro såsom glödande mässing i vgnen; och hans röst såsom en dön af mycket watn.

16. Och han hade i sin högra hand siu stiernor 17651/ och af hans mun vthgick ett skarpt tweäggiat swärd 17652; och hans ansichte skeen såsom klara solen.

17. Och tå jagh såg honom/ föll jagh til hans fötter/ såsom jagh hade warit död: och han lade sin högra hand på migh/ och sade til migh: War icke förfärad 17653; jagh är then förste och then sidste: 17654

18. Och then lefwande 17655; och jagh war död/ och sij/ jagh är lefwandes ifrån ewighet til ewighet: Amen: och hafwer nycklarna til helwetet och döden. 17656

IV. Huru Christus befaller skrifwa thet vp/ och säger hwad thet betydde.

19. SÅ skrif 17660 nu hwad tu sedt hafwer/ och hwad nu är/ och hwad här efter skee skal.

20. Hemligheten af the siu stiernor som tu sedt hafwer i mine högra hand/ och the siu gyldene liusastakar: the siu stiernor/ äro the siu församlingars Änglar 17657; och the siu liusastakar som tu sedt hafwer/ äro the siu församlingar.

2. Capitel.

NÄr nu Christus hade sagt Johanni at the siu liusakastarna betydde siu församlingar i Asien; och the siu stiernorna han hade i sin hand/ siu theras änglar eller Lärare: säger Johannes widare/ at han hafwer befalt honom skrifwa then församlings Lärare til i Epheso/ hwad honom behagade eller mißhagade hoos honom; hwad han krafde widare af honom/ hwad straff honom förestod/ om han thet försummade; och hwad löön/ om han thet efterkomme/ v. 1. Sammaledes til then församlings ängel vthi Smirnen/ v. 8. Vthi Pergamen/ v. 12. Och vthi Thyatira/ v. 18.

I. Christus befaller Johanni skrifwa then församlings Lärare til i Epheso:

OCh skrif then församlings Ängel i Epheso: Thetta säger han som hafwer siu stiernor 17661 i sine högra hand/ then ther wandrar mitt ibland the siu gyldene liusastakar.

2. Jagh weet tina gierningar/ och titt arbete/ och titt tolamod/ och at tu icke må lida the onda/ och hafwer försökt them som säija at the äro Apostlar/ och äro doch icke/ och hafwer befunnet them liugare.

3. Och tu lider och hafwer tolamod/ och arbetar för mitt namn skul/ och är icke trött worden.

4. Men jagh hafwer emot tigh: at tu then första tin kärlek öfwergifwit hafwer.

5. Betänck therföre hwar af tu fallen äst/ och bättra tigh/ och giör the första gierningarna: hwar thet icke skeer/ tå warder jagh tigh snarliga kommandes/ och skal bortstöta tin liusastaka af sitt rum/ vtan tu bättrar tigh.

6. Men thetta hafwer tu/ at tu hatar the Nicolaiters werck/ hwilka jagh ock hatar.

7. Then ther öra hafwer han höre hwad Anden säger församlingarna: Then ther winner/ honom wil jagh gifwa äta af lifsens trä 17662/ som är i Gudz Paradis.

II. Sammaledes then vthi Smirnen:

8. OCh skrif then församlings Ängel i Smirnen: Thetta säger then förste och then sidste 17663/ then död war/ och är lefwandes worden. 17664

9. Jagh weet tina gierningar och tin bedröfwelse/ och tin fattigdom (men tu äst rijk)/ och hädelse af them som sigh säija wara Judar/ och äro icke/ vtan äro Satans hoop. 17665

10. Fruchta intet för något som tu lida skalt: sij/ diefwulen skal kasta några af eder i fängelse; på thet J skolen försökte warda/ och hafwa bedröfwelse i tijo dagar: war trofast in til döden/ så skal jagh gifwa tigh lifsens crono. 17666

11. Then ther öra hafwer/ han höre 17667 hwad Anden säger församlingarna. Then ther winner/ han skal ingen skada få af then andra döden. 17668

III. Then vthi Pergamen.

12. OCh skrif then församlings Ängel i Pergamen: Thetta säger han som hafwer thet skarpa tweäggiade swärdet. 17669

13. Jagh weet tina gierningar/ och hwar tu boor/ at ther Satans säte är: och tu håller mitt namn/ och hafwer icke nekat mina troo: och i the dagar är Antipas mitt trogna witne dödader när eder/ ther Satan boor.

14. Men jagh hafwer något litet emot tigh: ty tu hafwer ther them som hålla Balaams lärdom/ hwilken lärde genom Balak åstadkomma förargelse för Jsraels barn/ til at äta af thet afgudom offrat war/ och bedrifwa bolerij: 17670

15. Så hafwer tu ock them som hålla the Nicolaiters lärdom/ hwilket jagh hatar.

16. Bättra tigh; annars skal jagh tigh snarliga komma/ och skal strida medh them/ medh mins muns swärd. 17671

17. Then ther öra hafwer/ han höre 17672 hwad Anden säger församlingarna. Then ther winner/ honom wil jagh gifwa äta af thet fördolda Manna/ och wil gifwa honom ett godt witnesbyrd/ och medh thet witnesbyrd ett nytt namn 17673 beskrifwit/ thet ingen känner/ vtan then thet får.

IV. Then vthi Thyatira.

18. OCk skrif then församlings Ängel i Thyatira: Thetta säger Gudz Son/ som ögon hafwer såsom eldzlåge 17674/ och hans fötter lika som mässing.

19. Jagh weet tina gierningar/ och tin kärlek/ och tina tienst/ och tina troo/ och titt tolamod/ och tina gierningar/ the sidsta flere än the första.

20. Men jagh hafwer något litet emot tigh: at tu tilstäder then qwinnan Jesabel 17675/ som säger/ at hon är een prophetissa/ lära och bedraga mina tienare/ bedrifwa bolerij/ och äta af thet afgudom offrat är. 17676

21. Och jagh hafwer gifwit henne tijd/ at hon skulle bättra sigh af sitt bolerij; och hon hafwer intet bättrat sigh.

22. Sij/ jagh skal läggia henne i sängena; och the som medh henne hoor bedrifwa/ skola komma vthi alrastörsta bedröfwelse/ om the icke bättra sigh af sina gierningar.

23. Och hennes barn skal jagh dräpa: **och alla församlingar skola weta/ at jagh är then som ransakar niurar och hierta** 17677**; och skal gifwa hwarjom och enom af eder efter hans gierningar.** 17678

24. Men eder/ säger jagh/ och androm som i Thyatira ären/ som icke hafwa sådana lärdom/ och icke hafwa förstådt Satans diuphet/ såsom the säija: Jagh skal icke läggia på eder några andra bördo.

25. Doch hwad J hafwen/ thet håller så länge jagh kommer. 17679

26. Och then ther winner/ och håller min werck in til ändan/ honom skal jagh gifwa macht öfwer Hedningarna; 17680

27. Och han skal regera them medh jernrijs; och han skal sönderkrossa them/ såsom en pottomakares käril: 17681

28. Såsom jagh ock fått hafwer af minom Fader/ och wil gifwa honom morgonstiernona.

29. Then ther öra hafwer/ han höre hwad Anden säger församlingarna.

3. Capitel.

SAmmaledes hafwer han befalt skrifwa then församlings Lärare til vthi Sardis/ v. 1. Then vthi Philadelphia/ v. 7. Och then vthi Laodicea/ v. 14.

I. Befalles skrifwa til then församlingens Lärare i Sardis.

SKrif ock församlingenes Ängel i Sardis: Thetta säger then som hafwer the Gudz Andar 17689/ och the siu stiernor 17690: Jagh weet tina gierningar; ty tu hafwer namnet at tu lefwer/ och äst död. 17711

2. War waken/ och stårck thet andra som döö wil: ty jagh hafwer icke befunnet tina gierningar fulkomliga 17712 för Gudi.

3. Så tänck nu på hwad tu fått och hördt hafwer; och hålt thet/ och bättra tigh: äst tu icke waken/ så skal jagh komma til tigh som en tiuf 17691 plägar komma/ och tu skalt icke weta på hwad stund jagh kommer til tigh.

4. Tu hafwer ock fåå namn i Sardis/ som sin kläder icke besmittat hafwa/ och the skola wandra medh migh i hwijt kläder 17692/ ty the äro thes wärde. 17713

5. Then som winner/ han skal klädder warda medh hwijt kläder: och jagh skal icke vthskrapa hans namn af lifsens book 17693; och jagh skal wederkänna 17694 hans namn för min Fader/ och för hans Änglar.

6. Then ther öra hafwer/ han höre hwad Anden säger församlingarna. 17695

II. Then vthi Philadelphia.

7. SKrif ock then församlings Ängel i Philadelphia: Thetta säger then Helige/ och then Sanferdige/ som hafwer Davidz nyckel 17696 17714/ then ther vplåter/ och ingen menniskia igenlåter; then ther igenlåter/ och ingen menniskia vplåter. 17715

8. Jagh weet tina gierningar: sij/ jagh hafwer gifwit för tigh een öpen dör 17716/ och ingen kan låta henne igen: ty tu hafwer liten kraft/ och tu hafwer hållet min ord/ och hafwer icke nekat mitt namn.

9. Sij/ jagh wil gifwa tigh vthu Satans hoop 17697 17717; the sigh säija wara Judar/ och äro icke/ vtan liuga: sij/ jagh wil drifwa them ther til/ at the skola komma/ och tilbedia för tina fötter/ och skola weta/ at jagh hafwer älskat tigh.

10. Efter tu hafwer hållit mitt tolamodz ord/ skal jagh ock bewara tigh för frestelsens stund/ hwilken tilstundar allo werldene/ til at fresta them som boo på jordene.

11. Sij/ jagh kommer snarliga 17698: hålt 17699 thet tu hafwer/ at ingen tager tina crono.

12. Then ther winner/ honom wil jagh giöra til en pelare vthi mins Gudz tempel/ och han skal icke meer vthgå: och jagh skal skrifwa på honom mins Gudz namn/ och mins Gudz stadz/ thes nya Jerusalems 17700 namn/ som nederkommer af himmelen ifrå min Gudh; och mitt nya namn. 17701 17718

13. Then ther öra hafwer/ han höre hwad Anden säger församlingarna.

III. Then vthi Laodicea.

14. SKrif ock then församlings Ängel i Laodicea: Thetta säger Amen/ thet trogna och sanferdiga witnet 17702/ begynnelsen til Gudz creatur. 17703 17719

15. Jagh weet tina gierningar/ at tu äst hwarken kall/ eller warm; jagh wille at tu wore antingen kall/ eller warm.

16. Men efter tu äst liom/ och hwarken kall/ eller warm/ skal jagh tigh vthspy vthu min mun.

17. Ty tu säger: Jagh är rijk 17704 17720/ och hafwer nogh/ och behöfwer intet; och wetst icke at tu äst elände/ och jämmerlig/ fattig/ och blind/ och nakot.

18. Jagh råder tigh/ at tu köper guld 17721 af migh/ thet genomeldat och bepröfwat är/ at tu må blifwa rijk; och hwijt kläder 17722/ som tu må kläda tigh vthi 17705/ på thet tine nakenhets blygd icke skal synas 17706; och smör tin ögon medh ögnasalwo 17723/ at tu må få see.

19. The jagh älskar/ them agar jagh och näpser 17707. Så war nu flitig/ och bättra tigh.

20. Sij/ jagh står för dörene och klappar 17708: then ther hörer mina röst och vplåter dörena/ til honom skal jagh ingå/ och hålla nattward medh honom/ och han medh migh.

21. Then ther winner/ honom skal jagh sittia låta medh migh på min stool/ såsom ock jagh wunnet hafwer/ och är sittiandes worden medh minom Fader på hans stool. 17709 17724

22. Then ther öra hafwer/ han höre hwad Anden säger Församlingarna. 17710

4. Capitel.

THen andra synen: hurn han hafwer sedt himmelen öpen/ v. 1. Och Gudh sittia på sins Majestäts stool/ v. 2. Medh the 24 Äldsta kring om sigh på theras stolar/ rc. v. 4. Jtem ett glaashaf och fyra åthskillig diur/ hwilke vthan återwändo sungo: Helig/ Helig/ Helig är HErren/ rc. v. 6. Och huru the Äldste föllo neder för honom som satt på stolen/ tilbådo och lofwade honom/ v. 9.

I. Jngång til then 2 synen.

SEdan såg jagh/ och sij/ een dör wardt vpläten i himmelen 17731: och then första rösten som jagh hörde/ såsom en basuun 17725 medh migh tala/ sade: Stig här vp; jagh wil wisa tigh hwad skee skal här efter.

II. Sielfwa synen bestående; 1. Af Gudz Majestäts stool.

2. OCh strax war jagh i Andanom 17726: och sij/ en stool 17732 wardt satt i himmelen/ och på stolen satt en. 17727

3. Och then ther satt/ han war påseende såsom then stenen Jaspis 17733/ och Sardis 17734; och en regnboge 17735 war om stolen/ påseendes såsom en Smaragd.

2. The 24 Äldste ther omkring.

4. Och kring om stolen woro fyra och tiugu stolar: och på the stolar såto fyra och tiugu Äldste 17736/ klädde medh hwijt kläder/ och på theras hufwud woro gyldene cronor.

5. Och af stolenom vthgingo liungeld/ toordön/ och röster 17737: och siu eldzlampor 17738 brunno för stolen/ hwilke äro the siu Gudz Andar. 17728 17739

6. Och fram för stolen war såsom ett glaashaf 17729 17740/ lijkt widh christal: och mitt i stolen/ och kring om stolen/ fyra diur 17741 full medh ögon/ både före och baak.

7. Och thet första diuret war lijkt ett leijon; och thet andra diuret lijkt enom kalf; och thet tredie diuret hade ett ansichte såsom een menniskia; och thet fierde diuret lijkt enom flygande örn.

8. Och the fyra diur hade hwart thera sex wingar alt omkring/ och the woro innan til full medh ögon: och hade ingen roo dagh eller natt/ och sade: **Helig/ Helig** 17730**/ Helig är HErren Gudh alsmächtig/ som war/ och som är/ och som komma skal.**

9. Och tå the diuren gåfwo honom prijs/ och ähro/ och tack som satt på stolen/ then ther lefwer ifrån ewighet til ewighet:

10. Föllo the fyra och tiugu Äldste fram för honom som satt på stolen/ och tilbådo then ther lefwer ifrån ewighet til ewighet; och kastade sina cronor för stolen/ och sade:

11. HErre/ tu äst wärdig taga prijs/ och ähro/ och kraft: ty tu hafwer skapat all ting/ och för tin wilja skul hafwa the warelse/ och äro skapt.

5. Capitel.

JOhannes berättar/ huru han hafwer sedt een förseglad book i hans hand som satt på stolen/ hwilken ingen kunde vplåta/ v. 1. Vtan Leijonet af Juda/ af Davidz root/ som är Christus Gudz Lamb/ v. 5. Och huru the 24 Äldste/ v. 8. Otalige Gudz Änglar/ v. 11. Och all Gudz creatur/ v. 13. Samt the fyra diuren lofwade och prisade thet/ och Gudh ther före/ v. 14.

I. Een förseglad book i Gudz hand/ som ingen kunde vplåta/ vtan Christus Gudz Lamb.

OCh jagh såg i hans högra hand som satt på stolen/ ena book skrifwin innan och vthan 17742/ beseglad medh siu insigel.

2. Och jagh såg en starck Ängel/ som predikade medh höga röst: Ho är wärdig vplåta bokena/ och vpbryta hennes insigel?

3. Och ingen i himmelen/ eller på jordene/ eller vnder jordene kunde vplåta bokena 17754/ och icke heller see på henne.

4. Och jagh greet swårliga/ at ingen wardt funnen wärdig til at vplåta bokena/ och läsa henne/ eller see på henne.

5. Och en af the Äldsta sade til migh: Gråt icke. Sij/ Leijonet 17743 af Juda 17755 slächte/ Davidz root 17744/ hafwer wunnet/ til at vplåta bokena/ och vpbryta hennes siu insigel.

6. Och jagh såg/ och sij/ mitt i stolen 17756/ och ibland the fyra diuren 17757/ och mitt ibland the Äldsta/ stod ett Lamb 17745/ såsom thet hade slachtat warit/ och hade siu horn 17758/ och siu ögon 17746 17759/ hwilke äro the siu Gudz Andar 17760 sände i all land:

7. Och thet kom och tog bokena vthaf hans högra hand som satt på stolen.

II. Huru Gudz Lamb therföre warder prisat och ährat.

8. OCh tå thet hade taget bokena/ föllo the fyra diur/ och the fyra och tiugu Äldste fram för Lambet/ hafwande hwar och en harpor och gyldene skålar fulla medh rökwerck 17747/ hwilket är the heligas böner:

9. Och sungo en ny sång 17748/ och sade: Tu äst wärdig at taga bokena/ och vplåta hennes insigel 17761: **ty tu äst dödad/ och hafwer igenlöst** 17749 **oß Gudi medh titt blodh/ af allahanda slächte och tungomål/ och folck/ och Hedningar:**

10. Och hafwer giordt oß wårom Gudi til Konungar och Prester 17750**; och wij skole regnera på jordene.**

11. Och jagh såg/ och hörde een röst af många Änglar/ kring om stolen/ och kring om diuren/ och kring om the Äldsta/ och talet på them war mång sinom tusende tusend: 17751

12. Säijande medh höga röst: Lambet som dödat är/ thet är wärdigt at hafwa kraft/ och rikedom/ och wijsdom/ och starckhet/ och ähro/ och prijs/ och lof.

13. Och all creatur 17752 som i himmelen äro/ och the på jordene/ och the vnder jordene/ och i hafwet/ och alt thet vthi them är/ hörde jagh säija til honom som satt på stolen/ och til Lambet: Lof/ och ähra/ och prijs/ och kraft ifrån ewighet til ewighet.

14. Och the fyra diuren sade Amen: och the fyra och tiugu Äldste föllo nedh (på sin ansichte/) och tilbådo honom som lefwer ifrån ewighet til ewighet.

6. Capitel.

WJdare förtäljer Johannes/ huru han hafwer sedt thetta Lambet vpbryta the insigel på boken: och tå han bröt vp thet första/ en ryttare komma fram på en hwijt häst/ rc v. 1. Tå han bröt vp thet andra/ en komma på en rödh häst/ v. 3. Thet tredie/ en på en swart häst/ v. 5. Thet fierde/ en på en black/ v. 7. Efter thet femte/ the heliga Martyrers siälar vnder ett Altare/ som begärade Gudh skulle hämnas theras blodh/ v. 9. Efter thet siette/ een jordbäfning/ medh annor skräckelig ting och förandringar/ v. 12.

I. Christus vpbryter thet första insiglet på boken/ och hwad tå skeer.

OCh jagh såg/ at Lambet vpbröt ett af insiglen 17770; och jagh hörde ett af the fyra diuren säija/ såsom medh toordöns röst: Kom/ och se.

2. Och jagh såg/ och sij/ en hwijt häst 17771/ och then ther på satt/ hade en boga; och honom wardt gifwin een crona; och han foor vth til at winna/ och få seger. 17762

II. Thet andra.

3. OCh tå thet vpbröt thet andra insiglet/ hörde jagh thet andra diuret säija: Kom/ och se.

4. Och ther vthgick en annar häst/ rödh 17772/ och honom som ther på satt/ wardt gifwit at han skulle borttaga friden af jordene/ och at the skulle slå sigh ihiäl inbyrdes; och honom wardt gifwit ett stort swärd.

III. Thet tredie.

5. OC tå thet vpbröt thet tredie insiglet/ hörde jagh thet tredie diuret säija: Kom/ och se. Och jagh såg/ och

sij/ en swart häst 17773/ och then ther satt på honom/ hade ena wågskål i sine hand.

6. Och jagh hörde ena röst mitt ibland the fyra diur/ säijandes: Ett mått hwete om en penning/ och try mått biugg om en penning; och oljone och winet giör ingen skada. 17763

IV. Thet fierde.

7. OCh tå thet vpbröt thet fierde insiglet/ hörde jagh thes fierde diursens röst säija: Kom/ och se.

8. Och jagh såg/ och sij/ en black häst 17774/ och then som på honom satt/ hans namn war döden; och helwete följde honom efter: och them wardt macht gifwin öfwer fierde parten på jordene/ at döda medh swärd/ och medh hunger/ och medh döden af the wildiur på jordene äro.

V. Thet femte.

9. OCh tå thet vpbröt thet femte insiglet/ såg jagh vnder Altaret 17775/ theras siälar som dödade woro för Gudz ordz skul/ och för thet witnesbyrd skul 17764/ som the hade:

10. Och the ropade medh höga röst/ och sade: HErre/ tu som äst helig och sanferdig/ huru länge dömer tu icke/ och hämnas icke wårt blodh på them som boo på jordene?

11. Och them wardt gifwit hwarjom och enom ett sijdt hwitt kläde 17765: och til them wardt sagt 17776/ at the skulle ännu hwilas en liten tijd/ til thes talet blefwe fult af theras medtienare och bröder/ the ther ock skola dödade warda/ såsom ock the.

VI. Thet siette.

12. OCh jagh såg/ at thet vpbröt thet siette insiglet; och sij/ tå wardt een stoor jordbäfning 17777/ och solen wardt swart som en hårsäck/ och månen wardt allsammans såsom blodh. 17766

13. Och stiernorna föllo af himmelen nedh på jordena/ såsom fikonaträd sin fikon nedersläpper/ tå thet ristes af stort wäder.

14. Och himmelen gick bort 17767/ såsom een tilslagen book; och all berg och öijar wordo rörd af sin rum.

15. Och Konungarna på jordene/ och the öfwerste/ och rike/ och höfwitzmän/ och wäldige/ och alle tienare/ och alle frije fördolde sigh vthi jordkulor/ och i bergskrefwor; 17768

16. Och sade til berg och klippor: Faller öfwer oß/ och skyler oß 17769/ för hans ansichte som sitter på stolen/ och för Lambsens wrede.

17. Ty then store hans wredes dagh är kommen; och ho kan bestå?

7. Capitel.

YTtermera beskrifwer Johannes/ huru han hafwer sedt fyra Änglar som hade fått macht til at giöra jordene/ hafwena/ och trään skada: men en annan Ängel förhindrade them/ til thes han vpteknade Gudz tienare/ v. 1. Först/ af hwar Jsraels slächt några tusend/ v. 4. Sedan/ af all folck och Hedningom/ en hoop then ingen räkna kunde/ som stod för Gudz stool i stoor härlighet och lofwade honom/ v. 9. Och huru en af the Äldsta hafwer vnderwijst Johannes/ hwilke thesse woro och theras härlighet/ v. 13.

I. Huru fyra Änglar hade fått macht til at skada jordene/ rc.

SEdan såg jagh fyra Änglar 17785 stå på fyra jordenes hörn/ hållande fyra jordenes wäder/ at intet wäder

17786 skulle blåsa på jordena 17787/ eller på hafwet 17788/ eller på något trä. 17789

II. En annan förhindrar them/ til thes han teknar Gudz tienare.

2. OCh jagh såg en annan Ängel 17790 vpstiga ifrå solenes vpgång/ han hade lefwandes Gudz insigel/ och ropade medh höga röst til the fyra Änglar/ hwilkom gifwit war skada giöra jordene och hafwena;

3. Och sade: Giörer icke jordene skada/ eller hafwena/ eller trään/ så länge wij medh insigel teknom wår Gudz tienare på theras anlete. 17778

III. Talet af them som teknades af Jsraels barn.

4. OCh jagh hörde talet på them som teknade woro/ hundrade fyra och fyratijo tusend/ som teknade woro * af all Jsraels barnas slächter.

5. Af Juda slächte/ tolf tusend teknade: af Rubens slächte/ tolf tusend teknade: af Gads slächte/ tolf tusend teknade.

6. Af Asers slächte/ tolf tusend teknade: af Nephthali slächte/ tolf tusend teknade: af Manasse slächte/ tolf tusend teknade.

7. Af Simeons slächte/ tolf tusend teknade: af Levi slächte/ tolf tusend teknade: af Jsaschars slächte/ tolf tusend teknade.

8. Af Zabulons slächte/ tolf tusend teknade: af Josephs slächte/ tolf tusend teknade: af Ben Jamins slächte/ tolf tusend teknade.

IV. The som teknades af Hedningomen.

9. SEdan såg jagh/ och sij/ en stoor skare then ingen räkna kunde/ af allom Hedningom/ och slächtom/ och folckom/ och tungomålom/ ståndande för stolen/ och för Lambena/ klädd i sijd hwijt kläder 17779/ och palmar i theras händer:

10. Och the ropade medh höga röst/ och sade: Salighet honom som sitter på stolen/ wårom Gudi och Lambena.

11. Och alle Änglar stodo kring om stolen/ och om the Äldsta/ och om the fyra diuren; och föllo på sin ansichte fram för stolen/ och tilbådo Gudh;

12. Och sade: Amen/ lof/ och ähra/ och wijshet/ och tack/ och prijs/ och kraft/ och starckhet/ ware wårom Gudh ifrån ewighet til ewighet: Amen.

V. Hwilke thesse woro; och theras härlighet.

13. OCh en af the Äldsta swarade/ och sade til migh: Ho äro thesse som vthi the sida hwita kläder klädde äro? Och hwadan åro the komne?

14. Och jagh sade til honom: HErre/ tu wetst thet. Och han sade til migh: Thesse äro the som komne äro vthu stoor bedröfwelse/ och hafwa twagit sin kläder/ och giordt them hwijt i Lambsens blodh. 17780

15. Therföre åro the för Gudz stool/ och tiena honom dagh och natt vthi hans tempel: och then på stolen sitter/ skal boo öfwer them. 17781

16. The skola intet meer hungra/ eller törsta: icke heller skal solen falla på them/ icke heller någon hete:

17782

17. Ty Lambet som mitt i stolen är/ skal regera them/ och leda them til lefwande watukällor 17783: och Gudh skal aftorka alla tårar af theras ögon. 17784

8. Capitel.

TÅ Lambet vpbröt thet siunde insiglet/ wardt een tysta i himmelen/ v. 1. Följer sedan then tredie synen: huru han hafwer sedt siu Änglar/ hwilkom wordo gifne siu basuner/ v. 2. Och ther hoos en annan Ängel/ hwilken offrade Gudi the heligas böner vppå thet gyldene Altaret/ som war för hans stool/ v. 3. Samt hwad som skedde/ när then förste Ängelen basunade/ v. 6. Sammaledes/ när then andre/ v. 8. Then tredie/ v. 10. Och then fierde/ v. 12.

I. Thet siunde insiglet.

OCh tå thet vpbröt thet siunde insiglet/ wardt een tysta i himmelen widh en half stund.

II. Then 111 Synen. Siu Änglar medh siu basuner.

2. OCh jagh såg siu Änglar 17794 stå för Gudh/ och them wordo gifne siu basuner.

III. En annan Ängel som offrar Gudi the heligas böner.

3. OCh en annar Ängel kom/ och stod för Altaret/ och hade ett gyldene rökelsekar; och honom wardt gifwit mycket rökwerck 17791: på thet han skulle gifwa til all helgons böner på gyldene Altaret/ som är för stolenom.

4. Och rökwercksens röök af helgonens böner 17792/ gick vp af Angelens hand för Gudh.

5. Och Ängelen tog rökelsekaret/ och vpfylte thet medh eld af Altaret/ och kastade nedh på jordena: och ther skedde toordön/ röster 17795/ och liungeld/ och jordbäfning.

IV. Huru then förste Ängelen basunar; och hwad tå skeer.

6. OCh the siu Änglar medh the siu basuner/ skickade sigh til at basuna.

7. Och then förste Ängelen 17796 basunade/ och wardt ett hagel/ och eld bemängt medh blodh; och thet wardt kastat på jordena: och tredie parten af trään 17797 wardt vpbränd/ och alt grönt grääs 17797 bran vp.

V. Then andre.

8. OCh then andre 17798 Ängelen basunade; och vthi hafwet wardt kastat såsom ett stort brinnande berg: och tredie parten af hafwet wardt blodh.

9. Och tredie parten af the lefwande creatur som i hafwet woro/ blefwo döde: och tredie parten af skepen förgingos.

VI. Then tredie.

10. OCh then tredie 17799 Ängelen basunade; och een stoor stierna föll nedh af himmelen/ brinnandes som ett bloß: och föll vthi tredie parten af älfwerna/ och vthi watukällorna.

11. Och stiernones namn kallas malört: och tredie parten wändes i malört; och många menniskior blefwo döde af watnet som förbittrat wardt.

VII. Then fierde.

12. OCh then fierde 17800 Ängelen basunade; och tredie parten af solene wardt slagen/ och tredie parten af månan/ och tredie parten af stiernorna: så at tredie parten af them wardt förmörkrat/ och tredie delen af dagen intet skina kunde/ och af nattene sammalunda.

13. Och jagh såg/ och hörde en Ängel som flög mitt genom himmelen/ och sade medh höga röst: Wee/ wee/ wee them som boo på jordene/ för the andra röster af the tre Änglars 17793 basuner/ som ännu basuna skola.

9. Capitel.

HWad som skedde/ när then femte Ängelen basunade/ v. 1. Och then siette/ v. 13.

I. Then femte Ängelen; och thet 1 wee.

OCh then femte 17806 Ängelen basunade; och jagh såg ena stierno falla af himmelen på jordena: och honom wardt gifwen nyckelen til afgrundens brunn.

2. Och han vplät afgrundens brun/ och ther vpgick en röök/ såsom af en stoor vgn; och solen/ och wädret wordo förmörkrat af brunsens röök.

3. Och vthur röken kommo gräshoppor på jordena; och them wardt gifwin macht/ såsom scorpioner på jordene macht hafwa.

4. Och wardt sagt til them/ at the icke skulle giöra gräset på jordene skada/ icke heller något thet grönt war/ icke heller något trä; vtan allena menniskiorna/ the som icke hade Gudz tekn 17801 i sin anlete.

5. Och them wardt gifwit/ at the icke skulle döda them: vtan at the skulle qwälja them i fem månader; och theras qwaal war såsom qwahl af scorpioner/ tå han hafwer stunget menniskiona.

6. Och i the dagar skola menniskiorna sökia efter döden 17802/ och skola icke finna honom; och the skola begära döö/ och döden skal fly ifrå them.

7. Och the gräshoppor 17803 äro like the hästar som til krijgs beredde äro; och på theras hufwud såsom cronor gulde lika/ och theras ansichte såsom menniskiors ansichte.

8. Och the hade håår såsom qwinno håår: och theras tänder woro såsom leijons;

9. Och hade pantsar såsom jernpantsar: och bulret af theras wingar såsom wagns buller/ ther månge hästar löpa til krijgs;

10. Och hade stiertar såsom scorpioner/ och gaddar woro i theras stiertar: och theras macht war til at qwälja menniskiorna i fem månader.

11. Och hade öfwer sigh en Konung/ en ängel af afgrunden/ hwilkens namn på Ebreisko heter Abaddon; på Grekesko Apollyon.

12. Ett wee är framfaret; och sij/ här komma ännu tw annor wee efter. 17804

II. Then siette; och thet 11 wee.

13. OCh then siette 17807 Ängelen basunade/ och jagh hörde ena röst af the fyra hörn af thet gyldene altaret/ som är för Gudz ögon:

14. Och sade til then siette Ängelen som basunen hade: Lös the fyra Änglar som bundne äro vthi then stora älfwen Euphrates.

15. Och the fyre Anglar wordo löse/ hwilke beredde woro til ena stund/ til en dagh/ til en månad/ och til ett åhr/ at the skulle döda tredie parten af menniskiorna.

16. Och talet på thet resig tyget/ war mång sinom tusende tusend 17805; och jagh hörde theras tahl.

17. Och så såg jagh ock hästarna i synene/ och the som såto på them/ the hade glödande gohl/ och swafwels pantsar: och hufwuden på hästarna woro såsom leijona hufwud; och af theras mun vthgick eld/ och röök/ och swafwel.

18. Af thessa tre plågor wardt dödad tredie parten af menniskiorna/ af elden och röken/ och swaflet som vthaf theras mun gick.

19. Ty theras macht war i theras mun/ och i theras stiertar: och stiertarna woro ormom like/ och hade hufwud ther the skada medh giorde.

20. Och woro ännu menniskior som icke woro dödade af thessa plågor/ och icke bättrade sigh af sina händers werck: at the icke tilbodo diefwulskap och afgudar af guld/ silfwer/ koppar/ steen/ och träå/ the ther hwarken see kunna/ eller höra/ eller gå:

21. Och icke giorde boot för sitt mord/ truldom/ skiörhet/ och tiufwerij.

10. Capitel.

HWad som än widare skedde: nemliga/ at en starck Ängel kom neder af himmelen/ klädd medh en skyy/ och een regnboge öfwer hufwudet/ rc. Hafwandes een öpen book i handene/ re. v. 1. Och Johanni blef befalt taga then boken af honom; äta henne vp/ och än prophetera folckom och Hedningom/ rc. v. 8.

I. En starck Ängel medh een book i handene.

OCh jagh såg en annan starck Ängel nederkomma af himmelen; han war klädd medh en skyy/ och en regnboge öfwer hans hufwud/ och hans ansichte såsom solen/ och hans fötter såsom eldzpelare. 17808

2. Och han hade i sine hand een öpen book; och han satte sin högra foot på hafwet/ och then wänstra på jordena.

3. Och ropade medh höga röst/ som ett rytande leijon: och tå han ropade/ talade siu tordöner sina röster.

4. Och tå the siu tordöner talat hade sina röster/ wille jagh skrifwit them: tå hörde jagh ena röst af himmelen säija til migh: Besegla thet the siu tordöner talat hafwa/ och skrif thet intet. 17809

5. Och Ängelen/ som jagh såg stå på hafwet och på jordene/ hof sina hand vp til himmelen/ 17810

6. Och swor widh honom som lefwer ifrån ewighet til ewighet/ then ther himmelen skapat hafwer/ och hwad ther vthi är; och jordena/ och hwad ther vthi är; och hafwet/ och hwad ther vthi är/ at ingen tijd skal wara meer. 17813

7. Vtan i the dagar/ tå then stunde Ängelens röst höres/ tå han warder basunandes17811: tå skal Gudz hemlighet fulkomnad warda/ såsom han förkunnat hade genom sina tienare Propheterna.

II. Johannes befalles taga boken/ och äta henne vp/ thet han ock giorde.

8. OCh jagh hörde äter ena röst af himmelen tala medh migh/ och säija: Gack/ och tag then öpna bokena af Ängelens hand/ som står på hafwet/ och på jordene.

9. Och jagh gick til Angelen/ och sade til honom: Få migh bokena: och han sade til migh: Tag/ och ät vp henne/ och hon skal rifwa tigh i buken; men i tin mun skal hon wara söt 17814 som hannog. 17812

10. Och jagh tog bokena af Ängelens hand/ och åt henne vp; och hon wardt i min mun söt som hannog: och tå jagh hade ätit henne/ ref hon migh i buken.

11. Och han sade til migh: Tu måste åter prophetera folckom/ Hedningom/ och tungomålom/ och mångom Konungom.

11. Capitel.

WJdare berättas huru Johannes fått en röö at mäta templet/ v. 1. Och at Gudh gaf tw sinom witnom macht til at prophetera en långan tijd/ v. 3. Hwilke sedan af ett stort willdiur som vpsteg vthu afgrunden/ wordo dödade/ v. 7. Men the stodo åter vp igen/ och blefwo vptagne i himmelen/ rc. v. 11. Sidst/ hwad som skedde när then siunde Ängelen basunade/ v. 15.

I. Om templets och altarets mälande. Hes. 40/ 41/ 42/ 43 cap.

OCh migh wardt fången een röö såsom en käpp/ och migh wardt sagt: Statt vp/ och mäl Gudz tempel och altare/ och the som tilbedia ther inne.

2. Men then inra choren af templet kasta vth/ och mäl honom intet: ty han är gifwen Hedningomen; och the skola förtrampa then helga staden/ i twå och fyratijo månader. 17815

II. Gudh gifwer tw sinom witnom macht at prophetera.

3. OCh jagh skal gifwa tw minom witnom 17827/ och the skola prophetera i tusende twhundrade och sextijo dagar 17816/ klädde i säcker.

4. Thesse äro tw oljoträ 17817/ och tw bloß/ ståndande för jorderikes Gudh.

5. Och hwar någor wille giöra them skada/ så går elden vthaf theras mun/ och förtärer theras fiendar; och hwar någor wille giöra them ondt så måste han dödas.

6. Thesse hafwa macht til at igenlyckia himmelen/ at intet regnar 17818 vthi the dagar tå the prophetera; och hafwa macht öfwer watnet/ at förwända thet i blodh/ och slå jordena medh allahanda plågo 17819/ så ofta the wilja.

III. Ett willdiur vthur afgrunden dödar witnen.

7. OCh tå the hafwa lychtat sitt witnesbyrd/ skal thet willdiuret 17828/ som vpstiger af afgrunden/ hålla ena strijd medh them/ och skal öfwerwinna them/ och döda them. 17820

8. Och theras lekamen skola blifwa liggiande på gatorna i then stora staden 17821/ som heter andeliga Sodoma och Egypten/ ther wår HErre korsfäst är.

9. Och skola några af folcken och slächterna/ och tungomålen/ och af Hedningarna/ see theras lekamen i tre dagar och en half/ och skola icke wilja tilstädia theras lekamen läggias i grafwer.

10. Och the på jordene boo/ skola frögda sigh öfwer them/ och skola glädias/ och sända hwar androm

gåfwor: ty thesse twå Propheter twingade them som boo på jordene.

IV. Samma witne stå vp igen/ rc.

11. OCh efter tre dagar och en half/ kom lifsens Ande af Gudi vthi them/ och the stodo på sina fötter; och een stoor förskräckelse föll på them som sågo them.

12. Och the hörde een högh röst af himmelen/ säija til them: Stiger hijt vp. Och the stego vp i himmelen vthi een skyy/ och theras owänner sågo them.

13. Och i samma stundene wardt en stoor jordbäfning/ och tijonde delen af staden föll nedh: och blefwo i jordbäfningen dödade siutusend menniskiors namn; och the andra wordo förfärade/ och gåfwo Gudi i himmelen prijs.

14. Thet andra wee gick öfwer; och sij/ thet tredie wee kommer snart. 17822

V. Then siunde Ängelen basunar/ och hwad tå skeer.

15. OCh then siunde Ängelen 17829 basunade 17823/ och i himmelen hördes höga röster/ the ther sade: Thenna werldenes rike äro wordne wår HErras och hans Christs; och han skal regnera af ewighet til ewighet.

16. Och the fyra och tiugu Äldste som för Gudi på sina stolar såto/ föllo på sin ansichte/ och tilbådo Gudh; 17824

17. Och sade: Wij tackom tigh/ HErre alsmächtig Gudh/ tu som äst/ och warit hafwer/ och tilkommande äst 17825: ty tu hafwer tagit tina stora kraft/ och regnerar;

18. Och Hedningarna äro wrede wordne: och tin wrede är kommen/ och the dödas tijd/ at the skola dömas/ och at tu skalt löna tina tienare Propheterna/ och Helgonen/ och them som fruchta titt namn/ små och stora/ och förderfwa them som jordena förderfwat hafwa.

19. Och Gudz tempel wardt vplåtet i himmelen 17826/ och hans testaments ark wardt sedd i hans tempel/ och ther skedde liungeld och röster/ och tordöner/ och jordbäfning/ och stort hagel.

12. Capitel.

THen fierde synen: huru han hawer sedt een hafwande qwinna/ rc. som qwaldes och skulle föda/ v. 1. Och ther hoos en stoor rödh draka/ rc. som wille vpäta hennes barn/ v. 3. Men barnet och hon wordo hulpne ifrå honom/ v. 6. Och then store Michael stridde medh honom/ och kastade honom vth af himmelen/ v. 7. För hwilket Gudh wardt högeliga prisad/ v. 10. Doch när draken thet såg/ förfölgde han än meer qwinnona och hennes sädh/ v. 13. Men hon wardt åter hulpin ifrå honom/ v. 14.

I. 4: synen Een hafwande qwinna/ beklädd medh solen.

OCh i himmelen syntes ett stort tekn: Een qwinna 17843 beklädd medh solene/ och månen vnder hennes fötter 17844/ och på hennes hufwud een erona af tolf stiernor.

2. Och hon war hafwandes/ ropade/ och pijntes medh barn/ och hade stort qwahl til at föda.

II. En rödh drake medh 7 hufwud förföljer qwinnan.

3. OCh så syntes ett annat tekn i himmelen; och sij/ en stoor rödh drake 17845/ som hade siu hufwud och

tijo horn/ och på hans hufwud siu cronor.

4. Och hans stiert drog tredie parten af himmelens stiernor/ och kastade them nedh på jordena: och draken stod för qwinnone som föda skulle: på thet/ när hon födt hade/ skulle han vpäta hennes barn.

5. Och hon födde ett swenbarn 17846 som regera skulle alla Hedningar medh jernrijs 17830: och hennes barn wardt borttagit til Gudh och til hans stool.

6. Och qwinnan flydde vthi öknena/ ther hon rum hade/ beredt af Gudi/ at hon ther födas skulle/ i tusende/ twhundrade och sextijo dagar. 17831

III. Michael strider medh drakan/ och winner.

7. OCh thet wardt en stoor strijd i himmelen: Michael 17847 och hans Änglar stridde medh drakan; och draken stridde och hans änglar: 17832

8. Och the wunno intet; och theras rum wardt icke meer funnet i himmelen. 17833

9. Och then store draken/ then gamle ormen/ then ther heter diefwul och Satanas/ wardt vthkastad 17834/ then ther bedrager hela werldena 17835; och han wardt kastad på jordena/ och hans änglar wordo ock bortkastade medh honom.

IV. Gudh warder therföre prisad.

10. OCh jagh hörde en stoor röst som sade i himmelen: Nu är wår Gudz salighet/ och kraft/ och rike/ och macht hans Christs worden 17836/ efter wåra bröders åklagare 17837 är förkastad/ then them åklagade för Gudh/ dagh och natt.

11. Och the wunno 17838 honom för Lambsens blodh skul/ och för thes witnesbyrdz ord skul/ och the hafwa icke älskat sitt lijf alt in til döden.

12. Therföre glädiens/ J himlar 17839/ och the som boo i them. Wee 17840 them som boo på jordene/ och på hafwet: ty diefwulen stiger nedh til eder/ och hafwer en stoor wrede/ wetandes/ at han icke lång tijd hafwer.

V. Draken förföljer qwinnan på nytt.

13. OCh tå draken såg at han förkastad war på jordena/ förfölgde han qwinnona som swenbarnet födt hade.

14. Och qwinnone wordo gifne twå wingar/ såsom af en stoor örn: at hon skulle flyga vthi öknena vthi sitt rum/ ther hon födes en tijd/ och twå tider/ och en half tijd 17841/ ifrån ormsens ansichte.

15. Och ormen sputade vthu sin mun watn såsom en ström efter qwinnona: på thet han skulle fördränckia henne.

16. Men jorden halp qwinnone/ och vplät sin mun/ och vpswalg strömen som draken af sin mun vthsputat hade.

17. Och draken wardt wredh på qwinnona/ och gick bort/ at han skulle örliga medh the andra af hennes sädh/ the som hålla Gudz budh/ och hafwa JEsu Christi witnesbyrd. 17842

18. Och han stod på hafsens sand.

13. Capitel.

SEdan ett willdiur medh siu hufwud/ rc. vpstiga vthu hafwet/ hwilko draken gaf sina macht/ rc. v. 1. Thet talade mycken hädelse emot Gudh/ v. 5. Förfölgde hans helgon/ v. 7. Och blef högt ährat af them som boo på jordene/ v. 8. Och än ett annat willdiur medh tw horn som ett lamb/ vpstiga vthu jordene/ v. 11. Hwilket giorde all thet förra willdiursens macht/ v. 12. Och medh stoor tekn bedrog många/ v. 13. Befalte giöra thet förra willdiurena ett beläte/ v. 14. Gaf thy anda/ v. 15. Och lät ingen handla vthan sitt wedertekn/ v. 16.

I. Ett willdiur medh siu hufwud vpstiger vthu hafwet; thet häder Gudh/ och förföljer hans helgon.

OCh jagh såg ett willdiur 17848 17865 vpstiga vthu hafwet/ thet hade siu hufwud/ och tijo horn/ och på thes horn tijo cronor/ och på thes hufwud hädelsens namn.

2. Och willdiuret som jagh såg/ thet war lijkt enom pardel/ och thes fötter såsom biörna fötter/ och thes mun såsom leijons mun: och draken 17849 gaf thy sina kraft/ och sin stool/ och stora macht.

3. Och jagh såg ett af hans hufwud/ såsom sargad til dödz/ och thes dödz såår wardt igenläkt 17866: och hela jorden förvndrade sigh på willdiuret; 17850

4. Och the tilbådo drakan/ som willdiurena hade macht gifwit: och tilbådo willdiuret/ säijande: Ho är willdiuret lijk 17851? Eller ho förmå strida emot thy?

5. Och thy wardt gifwit en mun/ til at tala stoor ting och hädelse 17852/ och thy wardt gifwit macht/ til at bruka sigh i twå och fyratijo månader. 17853

6. Och thet vplyfte sin mun/ til at tala hädelse emot Gudh/ til at häda hans namn och hans tabernakel/ och them som boo i himmelen: och thy wardt medgifwit strida medh helgonen/ och winna them.

7. Och thy wardt gifwin macht 17854 öfwer all slächter/ och tungomål/ och Hedningar.

8. Och alle the som på jordene boo/ tilbado thet/ **hwilkas namn icke skrifne äro i Lambsens lifs book** 17855/ **hwilket dödat är ifrå werldenes begynnelse.** 17867

9. Then ther öra hafwer/ han höre. 17856

10. Then ther leder i fängelse/ han skal gå i fängelse: then ther dräper medh swärd/ han måste dödas medh swärd 17857. Här är the heligas tolamod och troo. 17858

II. Ett annat willdiur/ medh tw horn/ vthur jordene/ giör tekn och bedrager många; och gifwer thet förra willdiurets beläte anda.

11. Och jagh såg ett annat willdiur 17868 vpstiga vthur jordene/ och thet hade tw horn/ lika som Lambet; och thet talade som draken.

12. Och thet giör alla thes första willdiurets macht/ i thes åsyn; och thet kommer jordena/ och them ther på boo/ til at tilbedia thet första willdiuret 17859/ hwilkes dödzsår igenläkt war.

13. Och thet giör stoor tekn 17860/ så at thet ock låter eld falla nedh af himmelen på jordena/ i menniskiors åsyn.

14. Och thet bedrager them som boo på jordene/ för the tekn skul som thy gifne äro 17861/ at giöra för willdiuret; säijandes til them som boo på jordene/ at the skola giöra willdiurena/ som sargat war af swärd/ och war lefwande wordet/ ett beläte.

15. Och thy wardt gifwit/ at thet skulle gifwa willdiurets beläte anda 17869/ och at willdiurets beläte skulle

tala/ och så beställat/ at hwilke som hälst icke tilbådo willdiurets beläte/ skulle dödas.

16. Och thet lät alla/ små och stora/ rika och fattiga/ frija och tienare taga wedertekn vthi theras högra hand/ eller på theras anlete:

17. At ingen skal må kiöpa/ eller sälja/ vtan then ther hafwer wederteknet 17862/ eller willdiurets namn/ eller thes namns tahl.

18. Här är wijsdomen 17863: Then ther förstånd hafwer/ han räkne willdiurets tahl: ty thet är ens menniskios tahl 17864; och thes tahl är sexhundrat sextijo och sex. 17870

14. Capitel.

WJdare: huru han såg först/ ett Lamb stå vppå Sions berg/ medh mång tusende heliga/ som sungo för thet/ rc. v. 1. Sedan/ en Ängel som flög mitt genom himmelen/ och hade ett ewigt Evangelium/ rc. v. 6. Medh en annan/ som sade: Babylon är fallen/ v. 8. Och then tredie/ som hotade medh ewig plågo them som tilbådo willdiuret/ och thes beläte/ v. 9. Een röst/ om theras salighet som äro döde i HErranom/ v. 13. Jtem/ en lijk menniskiones Son komma medh en lija i handene/ hwilkom befaltes afbärga säden på jordene/ v. 14. Och en annan/ hwilkom befaltes afbärga wijngårdarna/ och kasta i Gudz wredes präß/ v. 17.

I. Ett Lamb på Sions berg medh mång tusend heliga.

OCh jagh såg/ och sij: Ett Lamb 17889 stod på Sions berg/ och medh thy hundrade fyra och fyratijotusend: the hade thes Faders namn beskrifwit på sin anlete. 17871

2. Och jagh hörde ena röst af himmelen/ såsom af ett stort watn/ och såsom ena röst af en stoor toordön 17872: och rösten som jagh hörde/ war såsom harpolekares/ the ther lekte på sina harpor. 17873

3. Och the sungo såsom en ny sång 17874/ för stolen/ och för the fyra diuren/ och för the Äldsta: och ingen kunde lära then sången/ vtan the hundrade fyra och fyratijotusend/ som köpte äro af jordene.

4. Thesse äro the/ som medh qwinnor icke besinittade äro 17875; ty the äro jungfrur 17876 17890: thesse äro the som följa Lambet/ ehwart thet går: thesse äro köpte ifrå menniskiorna/ til en förstling Gudi/ och Lambena. 17877

5. Och i theras mun är intet swek funnet: ty the äro vthan smitto 17878 för Gudz stool.

II. En Ängel medh ett ewigt Evangelium.

6. OCh jagh såg en annan Ängel flyga mitt genom himmelen: han hade ett ewigt Evangelium/ thet han förkunna skulle them som på jordene boo/ och allom Hedningom/ och slächtom/ och tungomålom/ och folckom.

7. Och sade medh höga röst: Fruchter Gudh/ och gifwer honom ähro: ty stunden är kommen til hans doom; och tilbeder honom/ som hafwer giordt himmel och jord 17879/ hafwet och watukällorna.

III. En annar som ropar: Babylon är fallen.

8. OCh en annar Ängel fölgde efter/ och sade: Fallen/ fallen är then store staden Babylon 17880: ty han hafwer dricka gifwit allom Hedningom af wredenes wijn sins bolerijs.

IV. Then tredie/ hotar them som tilbedia willdiuret.

9. OCh tredie Angelen följgde them/ och sade medh höga röst: Hwar någor tilbeder willdiuret/ och thes beläte/ och tager thes wedertekn på sitt anlete/ eller på sin hand:

10. Han skal ock dricka af Gudz wredes wijn 17881/ thet inskänckt och klart är i hans wredes kalk; och han skal warda plågad medh eld och swafwel 17882/ i helga Anglars åsyn/ och i Lambsens åsyn.

11. Och röken af theras plågo/ skal vpstiga af ewighet til ewighet 17883: och the hafwa hwarken dagh eller natt roo/ som tilbedia willdiuret och thes beläte/ och ther någor taget hafwer thes namns wedertekn.

12. Här är the heligas tolamod; här äro the som hålla Gudz budh/ och JEsu troo.

V. Een röst om the heligas salighet.

13. OCh jagh hörde ena röst af himmelen säija til migh: Skrif; **Salige äro the döde/ som i HErranom 17884 döö här efter: ja/ Anden säger/ at the skola hwila sigh ifrå sitt arbete: ty theras gierningar följa them efter.**

VI. Menniskiones Son medh en lija afbärger sädena.

14. OCh jagh såg/ och sij/ en hwijt skyy/ och på skynom satt en/ som lijk war menniskiones Son 17885/ och hade på sitt hufwud ena guldcrono/ och i hans hand en hwaß lija. 17891

15. Och en annar Ängel kom vthu templet/ och ropade medh höga röst til then som satt på skynom: Hugg til medh tin lija/ och skär 17886: ty tiden är tigh kommen/ at tu skalt skära: ty säden på jordene är torr worden.

16. Och han som satt på skyyn/ högg til medh sin lija på jordena/ och jorden wardt afskoren.

VII. En annar afbärger wijngårdarna.

17. OCh en annar Ängel kom vthu templet/ som i himmelen är/ then ock en hwaß lija hade.

18. Och en annar Ängel kom vthur altaret/ then macht hade öfwer elden; och ropade medh höga röst til honom som hade then hwassa lijan/ och sade: Hugg til medh tin hwassa lija/ och skär vp wijnqwistarna på jordene: ty hennes wijnbär äro mogen.

19. Och Ängelen högg til medh sin skarpa lija på jordena/ och skar vp wijngårdarna på jordene/ och kastade them vthi Gudz wredes stora präß. 17887

20. Och wardt prässen trampad 17888 vthom staden: och blodet gick vth af prässen/ alt in til betzlen på hästarna/ vthöfwer tusende sexhundrat stadier wägs.

15. Capitel.

THen femte synen: Huru han hafwer sedt siu Änglar/ medh the siu yttersta plågor/ v. 1. Sedan ett glaashaf; och the heliga som hade wunnet på willdiuret stå ther vppå/ och siunga Gudi en härlig lofsång/ v. 2. Och åter/ huru the siu Änglom blefwo gifne skålar fulla medh Gudz wrede/ v. 5.

I. Then 5 synen: Siu Änglar/ medh the siu sidsta plågor.

OCh jagh såg ett annat tekn i himmelen/ stort och vnderligit: Siu Änglar 17901/ som hade siu the yttersta plågor 17892: ty medh them är fulkomnad Gudz wrede.

II. The som hafwa wunnit på willdiuret/ lofwa Gudh.

2. OCh jagh såg såsom ett glaashaf 17893/ beblandat medh eld/ och them stå på samma glaashaf/ som seger wunnet hade på willdiuret/ och thes beläte/ och wedertekn/ och på thes namns tahl; och the hade Gudz harpor.

3. Och the sungo Mose Gudz tienares sång/ och Lambsens sång/ säijande: Stoor och vnderlig äro tin werck 17894/ HErre Gudh alswåldig; rättferdige och sanne äro tine wägar 17895/ tu helgonens Konung.

4. Ho skulle icke fruchta tigh/ HErre/ och prisa titt namn 17896? Ty tu äst allena helig; och alle Hedningar skola komma och tilbedia i tin åsyn 17897: ty tine domar äro vppenbare wordne.

5. Sedan såg jagh; och sij/ witnesbyrdsens tabernakels tempel wardt öpnat i himmelen: 17898

6. Och gingo ther vth af templet the siu Änglar/ som the siu plågor hade/ klädde vthi reent/ hwitt linkläde/ och omgiordade kring om bröstet medh gyldene bälte. 17899

III. Huru the siu Änglom gifwas skålar fulla medh Gudz wrede.

7. OCh ett af the fyra diuren/ gaf the siu Änglar siu gyldene skålar/ fulla medh Gudz wrede/ then ther lefwer af ewighet til ewighet.

8. Och templet wardt vpfylt medh röök af Gudz härlighet 17900/ och af hans kraft: och ingen kunde gå in i templet/ til thes the siu plågor/ som the siu Änglar hade/ fulkomnade wordo.

16. Capitel.

HUru the siu Änglar så befalning at vthgiuta sina skålar; och hwad plågor ther vppå följa/ v. 1. Samt huru tre orene andar/ såsom paddor vthgå af willdiurets mun/ v. 13.

I. The siu Änglar vthgiuta sina skålar/ medh theras plågor.

OCh jagh hörde ena stora röst vthu templet; then sade til the stu Änglar: Går/ och vthgiuter the Gudz wredes skålar på jordena.

Then 1.

2. Och then förste Ängelen gick åstadh/ och giöt sina skål vth på jordena: och thet wardt ett ondt och skadeligit sår 17902 på menniskiomen/ som willdiurets wedertekn hade/ och på them som tilbådo thes beläte. 17903

3. Och then andre Ängelen giöt vth sina skål i hafwet: och thet wardt såsom ens dödz mans blodh 17904; och alt thet lijf hade i hafwet/ blef dödt.

4. Och then tredie Ängelen giöt vth sina skål i älfwerna/ och i watukällorna: och thet wardt blodh.

5. Och jagh hörde en Ängel säija: Rättferdig äst tu/ HErre/ som äst/ och warit hafwer 17905; och helig/ at tu thetta dömdt hafwer.

6. Ty the hafwa vthgutit helgonens och Propheternas blodh 17906; och blodh hafwer tu ock gifwit them dricka: ty the äro thes wärde.

7. Och jagh hörde en annan Ängel säija af altaret: Ja/ HErre Gudh alswåldig/ sanne och rätte äro tine domar. 17907

Then 4.

8. Och then fierde Ängelen giöt vth sina skål i solena: och honom wardt gifwit at plåga menniskiorna medh heta af eld.

9. Och menniskiorna wordo brinnande vthi stoor heta; och the hädde Gudz namn/ som machtena hade öfwer thessa plågor; och giorde inga syndabättring/ at the måtte gifwit honom ähro.

Then 5.

10. Och then femte Ängelen giöt vth sina skål på willdiurets stool: och thes rike wardt förmörkrat/ och the sönderbeto sina tungor för wärck skul:

11. Och hädde Gudh i himmelen/ för sin wärck och sin såår skul; och bättrade sigh intet af sina gierningar.

Then 6.

12. Och then siette Ängelen giöt vth sina skål på then stora älfwena Euphrates: och thes watn borttorkades; på thet wägen skulle beredas för the Konungar östan efter.

II. Tre orena andar/ såsom paddor af drakans mun.

13. OCh jagh såg vthu drakans mun/ och vthu willdiurets mun/ och vthu then falska Prophetens mun/ vthgå tre orena andar/ såsom paddor. 17917

14. Och thet äro diefwulsens andar/ som tekn giöra 17908/ och vthgå til Konungarna på hela jordene/ at församla them til strijdz på then stora alswåldiga Gudz dagh.

15. Sij/ jagh kommer/ som tiufwen 17909 plägar komma: salig är then som wakar/ och förwarar sin kläder/ at han icke går naken/ och the få see hans skam. 17910

16. Och han församlade them på ett rum/ thet heter på Ebreisko Armageddon.

Then 7.

17. Och then siunde Ängelen giöt vth sina skål i wädret; och gick een stoor röst vthaf himmelens tempel ifrå stolen/ som sade: Thet är giordt. 17911

18. Och thet wardt röster/ och toordön/ och liungeld/ och stoor jordbäfning 17912; sådana/ at thes like icke warit hade/ sedan menniskiorna på jordene warit hade/ sådana jordbäfning/ så stoor.

19. Och then store staden wardt i tre delar; och Hedningarnas städer föllo: och then store Babylon kom i åminnelse för Gudi 17913/ at han wille gifwa honom kalken af sine grymma wredes wijn. 17914

20. Och alla öijar flydde/ och bergen funnos intet. 17915

21. Och stort hagel 17916/ såsom en centener/ kom nedh af himmelen på menniskiorna: och menniskiorna hädde Gudh/ för then stora plågo af haglet: ty thes plåga war ganska stoor.

17. Capitel.

THen siette synen: Huru en Ängel wijste honom een stoor skiökio/ medh hwilken Konungarna på jordene hafwa bolat/ v. 1. Sittiandes på ett rosenfärgat willdiur/ v. 3. Kostelig vthstofferad/ v. 4. Drucken af Christi Martyrers blodh/ v. 6. Och huru han sade honom hwad samma willdiur och skiökia betydde/ v. 7. Samt theras strijd medh Lambet/ och theras ändalycht/ v. 14. Summan af skiökians bemärckelse/ v. 18.

I. 6 synen: Then stora Babyloniska skiökian på thet siuhufdade willdiuret.

OCh kom en af the siu Änglar/ som hade the siu skålar/ och talade medh migh/ och sade til migh: Kom/ jagh wil wisa tigh then stora skiökiones 17918 17933 fördömelse/ som sitter på myckin watn: 17934

2. Medh hwilka Konungarna på jordene bolat hafwa; och the ther på jordene boo/ äro druckne wordne af hennes bolerijs wijn. 17919

3. Och han förde migh i Andanom vthi öknena: och jagh såg qwinnona sittia på ett rosenfärgo willdiur 17935/ thet war fult medh hädelse namn 17920/ och hade siu hufwud/ och tijo horn.

4. Och qwinnan war klädd medh purpur och rosenfärgo/ och öfwergylt medh guld/ och ädla stenar/ och pärlor 17921; och hade en gyldene kalk i sine hand/ full medh styggelse/ och sins bolerijs orenlighet.

5. Och på hennes anlete skrifwit thet namn/ Hemlighet 17922: Then store Babylon/ modren til bolerij/ och til styggelse på jordene.

6. Och jagh såg qwinnona druckna af helgonens blodh 17923/ och af theras blodh som JEsu witne woro: och jagh förvndrade migh storliga tå jagh såg henne.

II. Theras bemärckelse.

7. OCh Ängelen sade til migh: Hwij förvndrar tu tigh? Jagh wil säija tigh hemligheten om thenna qwinnona/ och om willdiuret som bär henne/ och hafwer siu hufwud och tijo horn.

8. Willdiuret som tu hafwer sedt/ hafwer warit/ och är icke; och thet skal åter vpkomma vthaf afgrunden/ och skal gå vthi fördömelse: och the som på jordene boo/ skola förvndra sigh/ hwilkas namn icke skrifne äro i lifsens book 17924 ifrå werldenes begynnelse; tå the see willdiuret som hafwer warit/ och icke är 17936/ ändoch thet är. 17925

9. Och här är sinnet/ ther wijsdom tilhörer 17926: the siu hufwud äro siu berg/ ther qwinnan sitter vppå/ och thet äro siu Konungar.

10. Fem 17937 äro fallne; en är 17938/ och then andre 17939 är icke ännu kommen; och när han kommer/ skal han icke länge blifwa.

11. Och willdiuret som hafwer warit/ och icke är/ then är then ottonde 17940/ och han är vthaf the stu/ och han går vthi fördömelse.

12. Och the tijo horn 17927 som tu sedt hafwer/ äro tijo Konungar 17941/ som ännu icke hafwa fått rike/ vtan skola såsom Konungar på een stund få macht medh willdiuret.

13. Thesse hafwa alle ett rådh/ och skola gifwa willdiurena sina macht och kraft.

III. Theras strijd medh Lambet.

14. THe skola strida 17928 medh Lambena/ och Lambet skal winna them: **ty thet är en HErre öfwer alla herrar/ och en Konung öfwer alla Konungar** 17929; och medh thy äro the vthkallade/ och vthkorade och trogne.

15. Och han sade til migh: Watnet som tu såg/ ther skiökian sitter på/ är folck och skarar/ och Hedningar/ och tungomål. 17930

16. Och the tijo horn som tu sedt hafwer på willdiuret/ skola hata skiökiona/ och läggia henne öde 17942

och naken/ och the skola vpäta hennes kött/ och bränna henne vp i eld. 17931

17. Ty Gudh hafwer gifwit them i hiertat 17932/ at the skola giöra thet honom behagar/ och giöra alle ena mening/ at the skulle gifwa willdiurena riket/ til thes Gudz ord warda fulkomnat.

IV. Vprepar hwad skiökian betydde.

18. OCh qwinnan som tu sedt hafwer/ är then store staden/ som rike hafwer öfwer jordenes Konungar.

18. Capitel.

SEdan säger Johannes/ huru han såg en annan Ängel/ som ropade medh macht: Fallen/ fallen är then store Babylon/ rc. v. 1. Och han hörde een röst af himmelen/ som förmante Gudz folck gå vth af Babylon/ at the icke skulle blifwa deelachtige af hennes plågor/ v. 4. Hwilken ock förkunnade hennes straff/ v. 5. Samt huru jordenes Konungar/ v. 9. Köpmän/ v. 11. Skepare och båtzmän skulle klaga och jämra sigh öfwer hennes fall/ v. 17. Men himmelen medh the helga Propheter och Apostlar skulle frögda sigh ther öfwer/ v. 20. Hwilket en annar Ängel åter medh ett tekn stadfäste och gillade/ v. 21.

I. Förkunnas then stora Babylons fall.

OCh sedan såg jagh en annan Ängel komma neder af himmelen/ then stora macht hade/ och jorden wardt vplyst af hans klarhet.

2. Och han ropade medh macht och höga röst/ säijandes: Fallen/ fallen 17970 är then store Babylon 17943/ och är worden diefla boning/ och alla orena andars behåll/ och alla orena och ohyggeliga foglars behåll. 17944

3. Ty alle Hedningar hafwa drucket af wredenes wijn hennes bolerijs 17945/ och Konungarna på jordene hafwa bolat medh henne/ och köpmännerna på jordene äro rike wordne af hennes stora wällust.

II. Förmaning/ at gå vth af Babylon:

4. OCh jagh hörde ena andra röst af himmelen/ som sade: **J mitt folck/ går vth 17946 ifrå henne/ at J icke deelachtige warden i hennes synder/ och at J icke fåån något af hennes plågor:**

5. Ty hennes synder räckia alt vp i himmelen; och Gudh hafwer draget til minnes 17947 hennes orättferdigheter.

Och wedergälla henne efter sin förtienst.

6. Betaler henne/ såsom hon hafwer betalat eder/ och giörer henne dubbelt efter hennes gierningar 17948: och medh samma kalk som hon hafwer inskänckt eder/ inskäncker henne dubbelt. 17949

7. Så mycket hon sigh hafwer härliga hållet och i wällust warit/ så mycket inskäncker henne pino och grååt: ty hon säger i sitt hierta: Jagh sitter/ och är een Drottning och icke enkia/ och hafwer ingen sorg. 17950

8. Therföre skola hennes plågor komma på en dagh/ dödh/ grååt och hunger; och hon skal warda vpbränd i eld 17951: ty HErren Gudh är starck/ som henne döma skal.

III. The ogudachtigas klagan/ öfwer Babylons fall.

9. OCh jordenes Konungar skola gråta henne/ och beklaga sigh öfwer henne 17952/ the som medh henne

bolat/ och i wällust lefwat hafwa 17953/ tå the få see röken af hennes brand:

10. Och skola stå långt ifrå för hennes plågos räddhoga skul/ och säija: Wee/ wee then store staden Babylon/ then starcke staden 17954: ty vthi een stund är tin doom kommen.

11. Och köpmännerna på jordene skola gråta och sörja öfwer henne 17955/ at ingen köper theras wahror meer:

12. Guld/ och silfwer/ och ädla stenar/ och pärlor/ och silke/ och purpur/ och skarlakan/ och alt Thynenträ/ och all kärill af elphenbeen/ och all kärill af kosteligit trä/ och af koppar/ och jern/ och marmor;

13. Och caneel/ och timian/ och salwo/ och rökelse/ och wijn/ och oljo/ och semlor/ och hwete/ och boskap/ och fåår/ och hästar/ och wagnar/ och kroppar/ och menniskiors siälar. 17956

14. Och the äple som tin stäl begärar/ äro bortkomne ifrå tigh/ och alt thet fett och härligit war/ är förgånget ifrå tigh/ och tu skalt icke nu finnat här efter.

15. Köpmännerna som sådana wahror pläga hafwa/ och äro rike wordne af honom/ skola stå långt ifrå för räddhoga skul af hans plågo/ gråta och sörja;

16. Och säija: Wee/ wee then store staden/ som medh filke och purpur/ och skarlakan beklädd war/ och öfwergylt medh guld och ädla stenar/ och pärlor: 17957

17. Ty vthi ene stund/ äro förödde sådane rikedomar: och alle skepare/ och alle the som på skepen wistas/ och stömän 17958/ och the som til siös handla/ stodo långt ifrå;

18. Och ropade/ tå the sågo röken af hans brand 17959/ säijande: Hwar är thens stora stadsens like? 17960

19. Och the kastade mull på sin hufwud 17961/ och ropade gråtande och sörjande/ och sade: Wee/ wee then store staden/ i hwilkom alle äro rike wordne/ som i hafwet hafwa haft sin skep af hans wahror: ty vthi een stund är han öde worden.

IV. The gudfruchtigas frögd öfwer Babylons förstöring.

20. FRögda tigh öfwer honom/ himmel 17962/ och J helige Apostlar/ och Propheter: ty Gudh hafwer dömt edar doom på honom. 17963

21. Och en starck Ängel tog vp en stoor steen/ som en qwarnsteen/ och kastade i hafwet/ och sade: Medh sådana hastighet skal förkastad warda then stora staden Babylon 17964/ och han skal icke nu meer warda funnen.

22. Och harpares/ och sångares/ och pipares/ och basuners röst skal icke meer hörd warda i tigh 17965: och alle handwercksmän/ ehwad handwerck thet är/ skola icke meer warda fundne i tigh: och qwarnaröst skal icke meer höras i tigh.

23. Och lius på liusastaka skal icke meer lysa 17966 i tigh; och brudgummas och brudz röst 17967 skal icke meer hörd warda i tigh: ty tine kiöpmän woro Förstar 17968 på jordene: ty i tinom truldom hafwa alle Hedningar wille farit;

24. Och i honom wardt funnen Propheternas och helgonens blodh/ och allas theras som dräpne äro på jordene. 17969

19. Capitel.

WJdare berättas/ huru han hörde en stoor skara i himmelen/ som gladdes/ och prisade Gudh/ at han hade låtit then Babyloniska skiökian få sitt straff/ v. 1. Och en annan/ som sammaledes gladdes at Lambsens bröllop war kommet/ v. 6. Jtem/ en Ängel som prisade them saliga som ther til woro kallade/ v. 9. Och när Johannes wille tilbedia honom/ förwägrade han sigh/ och bad honom tilbedia Gudh/ v. 10. Sedan/ at han såg Gudz Son på en hwijt häst/ medh himmelens häär vthrustad til strijd/ v. 11. Och huru willdiuret kom emot honom/ v. 19. Blef fånget/ och kastat i then siön som brinner medh eld och swafwel/ v. 20.

I. The trognas frögd öfwer then stora skiökiones straff.

SEdan hörde jagh såsom een stoor röst/ af en stoor skara i himmelen/ som sade: Halleluja: salighet och prijs/ ähra och kraft/ ware HErranom wårom Gudi. 17971

2. Ty hans domar äro sanne och rätte 17972: ty han hafwer dömdt then stora skiökion/ then medh sitt bolerij hafwer förderfwat jordena; och hafwer hämnat sina tienares blodh 17973 vthu hennes hand.

3. Och åter sade the: Halleluja; och röken gick vp af ewighet til ewighet. 17974

4. Och the fyre och tiugu Äldste 17975/ och the fyra diur/ föllo neder och tilbådo Gudh som satt på stolen/ och sade: Amen/ Halleluja.

5. Och een röst gick af stolen/ och sade: Lofwer wår Gudh/ J alle hans tienare/ och J som fruchten honom/ både små och store.

II. Theras frögd öfwer Lambsens bröllop.

6. OCh jagh hörde ena röst såsom af en stoor skara/ och såsom een röst af mycket watn/ och såsom een röst af stoor toordön/ säija: Halleluja: ty wår HErre alsmächtig Gudh hafwer intaget riket. 17976

7. Lät oß glädias och frögdas/ och gifwa honom ähro: ty Lambsens bröllop 17977 är kommet/ och thes hustru hafwer sigh tilredt.

8. Och henne wardt gifwit at kläda sigh vthi reent och skinande silke 17978; men silket är helgonens rättferdighet.

9. Och han sade til migh: Skrif; salige äro the som kallade äro til Lambsens bröllop 17979. Och han sade til migh: Thessa äro san Gudz ord.

10. Och jagh föll för hans fötter/ at tilbedia honom; och han sade til migh: Se til at tu thet icke giör 17980: ty jagh är tin och tina bröders medtienare/ som JEsu witnesbyrd hafwa: tilbed Gudh 17996; ty JEsu witnesbyrd är Propheties Ande.

III. Gudz Son medh himmelens häär rustad til strijd.

11. OCh jagh såg himmelen öpen; och sij/ en hwijt häst 17981: och then som satt på honom/ han heet Trofast/ och Sanferdig 17982; och han dömer och strider medh rättferdighet:

12. Och hans ögon såsom eldzlåge 17983/ och på hans hufwud många cronor; och hade ett namn skrifwit/ thet ingen kände/ vtan han sielfwer.

13. Och han war klädd i ett kläde/ som medh blodh bestänckt war 17984; och hans namn heter/ Gudz Ord: 17985 17997

14. Och honom efterfölgde then häär som i himmelen är/ medh hwita hästar/ klädde vthi hwitt 17986 och

reent silke.

15. Och vthu hans mun vthgick ett skarpt tweäggiat swärd 17987/ at han ther medh skal slå Hedningarna; och han skal regera them medh jernrijs 17988: och han trampar alsmächtig Gudz grymma wredes wijnpreß. 17989

16. Och han hafwer på sin kläder och på sina länd ett namn/ skrifwit altså: Konung öfwer alla Konungar/ och HErre öfwer alla herrar. 17990

17. Och jagh såg en Ängel stå i solene/ och han ropade medh höga röst/ och sade til alla foglar som flugo vnder himmelen: Kommer/ och församlens til then stora Gudz Nattward: 17991

18. At J skolen äta Konungarnas kött/ och höfwitzmännernas kött/ och the starckas kött/ och hästars kött/ och theras som sittia på them/ och allas theras kött som frij och trälar äro/ och både små och storas.

IV. Willdiuret kommer emot honom: blifwer fängat/ och kastat i en brinnande siö.

19. OCh jagh såg willdiuret/ och jordenes Konungar och theras härar församlada/ til at hålla ena strijd medh honom som satt på hästen/ och medh hans häär.

20. Och willdiuret wardt fånget/ och medh thy then falske Propheten 17992/ som tekn giorde för thy/ medh hwilko han bedrog them 17993/ som togo willdiursens wedertekn/ och them som tilbådo thes beläte 17994: thesse twå wordo lefwande kastade vthi en brinnande siö/ som bran medh swafwel. 17995

21. Och the andre wordo dräpne medh hans swärd/ som satt på hästen/ thet vthu hans mun gick: och alle foglar wordo mättade af theras kött.

20. Capitel.

YTtermera förmäles/ at Johannes såg en Ängel komma af himmelen/ som bandt then gamla drakan diefwulen/ i tusende åhr/ v. 1. Och at the helige Christi tienare i medlertid hade wäldet/ och regnerade medh honom/ v. 4. Sedan/ at draken wardt åter löös/ och vpwäckte Gog och Magog emot the heligas lägre/ v. 7. Men HErren förstörde them/ och kastade draken i then brinnande siön/ v. 9. Sidst/ at then ytterste domen kom; the döde stodo vp/ och wordo dömde efter böckerna/ som the lefwat hade/ v. 11.

I. Then gamle draken warder bunden i tusende åhr: i medlertid råda the helige.

OCh jagh såg en Ängel nederkomma af himmelen/ han hade nyckelen til afgrunden 17998/ och ena stora kädio i sine hand.

2. Och han grep drakan/ then gamla ormen/ som är diefwulen och Satan/ och bandt honom i tusende åhr: 17999

3. Och kastade honom vthi afgrunden/ och lät åter om honom/ och besiglade ther ofwan vppå/ at han icke meer bedraga skulle Hedningarna/ til thes fulkomnat wordo tusende åhr: och sedan måste han löös warda til någon liten tijd.

4. Och jagh såg stolar 18000/ och the såto på them/ och them wardt gifwen doom 18001: och theras stälar som halshuggne woro för JEsu witnesbyrd/ och för Gudz ordz skul 18002: och the ther icke tilbådo willdiuret eller thes beläte; eij heller togo thes wedertekn på sin anlete/ eller i sina händer: och the lefde/ och regnerade 18003 medh Christo i tusende åhr.

5. Men the andre döde fingo icke lijf igen/ til thes tusende åhr fulkomnat wordo: thenna är then första

vpståndelsen.

6. Salig och helig är then som deel hafwer vthi första vpståndelsen: öfwer them hafwer then andre döden ingen macht; vtan the warda Gudz och Christi Prester/ och skola regnera medh honom i tusende åhr.

II. Draken blifwer löös/ och vywäcker Gog och Magog.

7. OCh tå tusende åhr fulkomnat äro/ warder Satanas löös vthu sin fängelse;

8. Och han skal vthgå til at bedraga Hedningarna/ som äro på fyra jordenes parter/ Gog 18004 och Magog: på thet han skal församla them i strijd 18005; hwilkas tahl är såsom sanden i hafwet.

III. Gog och Magog blifwa om intet.

9. OCh the gåfwo sigh vppå jordenes bredhet/ och kringhwärfde helgonens lägre/ och then älskeliga staden: och neder af himmelen föll eld af Gudi/ och förtärde them. 18006

10. Och diefwulen som them bedraget hade/ wardt kastad vthi then brinnande siön/ och swaflet/ ther både willdiuret/ och then falske Propheten/ skola plågas dagh och natt/ ifrån ewighet til ewighet. 18007

IV.Förkunnas domen/ och the dödas vpståndelse.

11. OCh jagh såg en stoor hwijt stool/ och en sittia på honom/ för hwilkens ansichte flydde jord och himmel; och them wardt intet rum funnet.

12. Och jagh såg the döda/ stora och små/ stå i Gudz åsyn; och böckerna wordo vplåtne 18008: och een annor book wardt vplåten/ som är lifsens 18009: och the döde wordo dömde/ efter som skrifwit war i böckerna/ efter theras gierningar. 18010

13. Och hafwet gaf igen the döda/ som ther vthi woro: och döden/ och helwetet gåfwo igen the döda/ som vthi them woro: och thet blef dömdt om hwar och en efter theras gierningar.

14. Och döden och helwetet wordo kastade vthi then brinnande siön: thenne är then andre döden. 18011

15. Och then ther icke wardt funnen skrifwen i lifsens book/ han wardt kastad i then brinnande siön.

21. Capitel.

HÄr beskrifwes then siunde och yttersta synen; huru han hafwer sedt all ting blifwa ny/ v. 1. Särdeles thet nya Jerusalem tilredt såsom een brudh til sin man/ v. 2. Och hafwer hördt af Gudh/ hwad härlighet och frögd ther vthi wara skulle/ v. 3. Och hwilke som skulle blifwa ther af deelachtige/ eller eij/ v. 6/ och 27. Sedan/ huru en Ängel hafwer haft honom på ett högt berg; wijst honom all stadsens lägenhet/ hans murar/ portar/ bredd/ och längd; samt hans grundwalar/ gator/ tempel/ och stora rikedomar/ v. 9/ rc.

I. Then 7 synen. Thet nya Jerusalem/ och thes härlighet.

OCh jagh såg en ny himmel/ och een ny jord 18012: ty then första himmelen och then första jorden förgingos; och hafwet är icke meer.

2. Och jagh Johannes såg then helga staden/ thet nya Jerusalem 18038 nederkomma af himmelen 18013/ ifrå Gudi 18014/ tilredd/ såsom een prydd brudh 18015 til sin man.

3. Och jagh hörde ena stora röst af himmelen säija: Sij/ Gudz tabernakel 18016 ibland menniskiorna/ och han skal boo medh them; och the skola wara hans folck/ och sielfwer Gudh medh them/ skal wara theras

Gudh.

4. Och Gudh skal aftorka alla tårar af theras ögon/ och ingen dödh skal sedan wara; icke heller gråât/ icke heller roop/ icke heller någon wärck warder meer 18017: ty thet första är förgånget.

5. Och then ther satt på stolen/ sade: Sij/ jagh giör all ting ny 18018. Och han sade til migh: Skrif; ty thessa ord äro wiß och san. 18019

II. Hwilke som skola inkomma i thet nya Jerusalem/ eller eij.

6. OCh han sade til migh: Thet är giordt. Jagh är A och O/ begynnelsen och änden 18020: jagh skal gifwa honom som törster af lefwande watnens källo 18021 förgäfwes. 18022

7. Then som winner/ han skal alt thetta få äga; och jagh skal wara honom hans Gudh/ och han skal wara min son. 18023

8. Men them räddom/ och otrognom/ och grufweligom/ och mandråparom/ och bolarom/ och trulkarlom/ och afgudadyrkarom/ och allom lögnachtigom 18024/ theras deel skal wara vthi then siön som brinner medh eld och swafwel: hwilket är then andre döden. 18025

III. Johannes föres på ett högt berg/ och seer stadsens härlighet.

9. OCh til migh kom en af the siu Änglar/ som hade siu skålar fulla medh the siu yttersta plågor 18026; och han talade medh migh/ och sade: Kom/ och jagh wil wisa tigh brudena/ Lambsens hustru. 18027

10. Och han förde migh i Andanom på ett stort och högt berg/ och wijste migh then stora staden/ thet helga Jerusalem 18028/ nederkomma af himmelen ifrå Gudh;

11. Och hade Gudz härlighet: och hans lius war lika som then alraädlaste stenen/ en klar jaspis.

12. Och han hade en stoor och högh muur; then ther tolf portar hade/ och i portarna tolf Änglar/ och inskrifna namn/ hwilka äro the tolf Jsraels söners slächters namn. 18029

13. Östan til tre portar/ nordan til tre portar/ sunnan til tre portar/ wästan til tre portar.

14. Och stadzmuren hade tolf grundwalar 18030/ och i them the tolf Lambsens Apostlars namn. 18039

15. Och then som talade medh migh/ hade ena gyldene röö/ ther han medh mäla 18031 skulle staden/ och hans portar/ och hans muur.

16. Och staden ligger fyrkant; och hans längd är så stoor som bredden: och han mälte staden medh röön/ tolf tusend stadier: och hans längd/ och bredd/ och högd äro lika.

17. Och han mälte hans muur hundrade fyra och fyratijo alnar 18040/ efter ens menniskios mått/ som Ängelen hade.

18. Och hans muurs byggning war af jaspis; men sielfwa staden af klart guld/ lijk widh reent glaas.

19. Och stadzmurens grundwalar woro prydde medh all dyrbar steen: första grundwalen war en jaspis; then andre en saphir/ then tredie en calcedonier/ then fierde en smaragd;

20. Then femte en sardonix/ then siette en sardis/ then siunde en chrysolit/ then ottonde en beryll/ then nijonde en topazier/ then tijonde en chrysopraß/ then ellofte en hyacinth/ then tolfte en amethist.

21. Och the tolf portar woro tolf pärlor/ hwar för sigh; och hwar port war af ene pärlo: och stadsens gator

woro klart guld/ såsom genomskinande glaas.

22. Och jagh såg ther intet tempel vthi: ty HErren alswåldig Gudh är templet ther vthi/ och Lambet.

23. Och staden behöfwer icke sool eller måna/ at the skola lysa ther vthi: ty Gudz härlighet vplyser honom 18032/ och hans lius är Lambet.

24. Och Hedningarna/ som salige warda/ skola wandra i hans lius; och Konungarna på jordene skola föra sina härlighet och ähra in vthi honom. 18033

25. Och hans portar låtas intet til om dagen: ty ther warder ingen natt. 18034

26. Och the skola föra Hedningarnas härlighet och ähra in vthi honom. 18035

27. Ther skal intet inkomma som besmitteligit är 18036/ eller thet styggelse giör och lögn: vtan the som skrifne äro i Lambsens lefwande book. 18037

22. Capitel.

YTtermera/ huru samme Ängel wijste honom een älf i staden/ medh lefwande watn; och ther hoos lifsens trä/ v. 1. Och til thet sidsta betygade honom thessa syners wißhet/ v. 6. Ther Johannes åter wille tilbedit Ängelen; men han förböd honom thet/ v. 7. Och förböd besegla thessa prophetier: ty the skulle snart fulbordas/ v. 10. Låfwar sedan i Christi person/ at han wille snart komma/ v. 12. Och hans församling beder honom komma snart/ v. 17/ och 20. Ther vppå Johannes förbiuder läggia något til eller taga ifrå thenna book/ v. 18. Och besluter så medh een helsning/ v. 21.

I. Om een älf medh lefwande watn; och lifsens trä.

OCh han wijste migh ena klara älf 18041 medh lefwande watn/ klar som christal/ then gick ifrå Gudz stool och Lambsens.

2. Mitt vppå hans gator/ och på båda sidor widh älfwena stod lifsens trä 18042/ bärandes tolf fåll frucht/ och bar sina frucht alla månader: och löfwen af trädh tiente til Hedningarnas helbregdo. 18043

3. Och intet förbannat 18044 skal wara meer: vtan Gudz och Lambsens stool skal blifwa ther vthi/ och hans tienare skola honom tiena.

4. Och the skola see hans ansichte 18045/ och hans namn skal wara på theras anleten. 18046

5. Och natt blifwer icke meer ther/ och the behöfwa icke lius/ icke heller solenes lius: ty HErren Gudh vplyser them 18047/ och the skola regnera ifrån ewighet til ewighet.

II. Ängelen betygar om thessa syners wißhet.

6. OCh han sade til migh: Thessa ord äro wiß och san 18048: och HErren the helga Propheters Gudh sände sin Ängel/ at wisa sina tienare hwad skee skal innan kort tijd. 18049

7. Och sij/ jagh kommer snarliga 18050: salig är then som håller prophetiens ord i thesso book. 18051

III. Johannes wil tilbedia Ängelen.

8. OCh jagh är Johannes som hörde och såg thetta: och sedan jagh hade thet hördt och sedt/ föll jagh nedh at tilbedia 18068 för Ängelens fötter/ som migh thetta wijste.

9. Och han sade til migh: Se til at tu giör thet icke 18052: ty jagh är tin medtienare/ och tina bröders Propheternas/ och theras som hålla thenna books ord: Tilbed Gudh.

10. Och han sade til migh: Besegla 18053 icke thenna propheties ord i thesso book: ty tiden är när. 18054

11. Then som onder är/ han ware ännu onder; och then som oreen är/ han ware ännu oreen 18055: men then som from är/ han warde ännu fromare; och then helig är/ warde ännu heligare.

IV. Ängelen låfwar i Christi person/ at han wil snart komma.

12. OCh sij/ jagh kommer snart/ och min löön medh migh 18056/ til at wedergälla hwarjom och enom såsom hans gierning är. 18057

13. Jagh är A och O/ begynnelsen och änden/ then förste och then sidste. 18058

14. Salige äro the som hålla hans budh 18059: på thet theras macht skal wara i lifsens trä/ och ingå genom portarna i staden.

15. Ty vthan til äro hundar och trulkarlar/ och bolare/ och mandråpare/ och afgudadyrkare/ och alle the som älska och giöra lögnen. 18060

16. Jagh JEsus sände min Ängel 18061/ at han skulle betyga eder thetta i församlingarna: Jagh är Davidz root 18062 och slächte/ een klar morgonstierna. 18063

V. Christi församling beder han wille komma.

17. OCh Anden och bruden säija: Kom. Och then thet hörer/ han säije: Kom. Och then ther törster/ han komme; och then ther wil/ han tage lifsens watn för intet. 18064

VI. Förbud at eij läggia något til/ eller taga ifrå thenna boken.

18. MEn jagh betygar hwar och en som hörer prophetienes ord i thesso book: Ho som lägger något här til 18065 18069/ på honom skal Gudh läggia the plågor/ som skrefne äro i thenna book.

19. Och om någor tager något ifrå thenna books propheties ord/ hans deel skal Gudh borttaga vthu lifsens book 18066/ och vthu then helga staden 18067/ och vthu thet som skrifwit är i thenna book.

VII. Löfte och önskan om Christi ankomst.

20. THet säger han som witnesbyrd bär här til: Ja/ jagh kommer snart: Amen: Ja/ kom HErre JEsu.

21. Wårs HErras JEsu Christi nådh ware medh eder allom: Amen.

Ände på S. Johannis Vppenbarelse.

EHuru man lagt sigh ther all winning om/ at Bibelen i wärt modersmål/ för thenna gången/ skulle vthan alla tryckfeel vthkomma kunna: Så är likwäl skedt/ at icke allenast ett eller annat ark/ i några fåå exemplar/ förr är aftryckt wordet/ än thet är fulkomligen rättat; vtan ock at eljes någre små/ och nästan omärckelige feel/ här och ther i the flera influtne äro/ som: at **en liten bokstaf är ibland satt worden för en stoor; en stoor för en liten: en dubbel/ för en enkel; en enkel/ för en dubbel/ så af med- som sielf-liudande bokstäfwer: och/ för ock; ock/ för och; h/ ibland vthslutit; ibland onödigt kommit in: prickerna öfwer å/ ä/ ö/ i/ vthi somliga exemplaren/ på ett eller annat ställe afstötte: ett ord/ vthan någon meningens förändring/ på twänne sätt skrifwit: the bokstäfwer som innom sina halfwa cirklar vthi texten stå skulle/ och til the vnderskresna anmärckningar handleda/ en eller annorstädes blifwit förgätne/ eller**

på ett annat rum litet försatte etc. som alt vthan någon påminnelse/ af sigh sielft rättas kan/ antingen man medh någon achtsamhet thet läser/ eller eftertryckia wil. Men som efterföljande torde then gunstige Läsaren något hinder förorsaka/ så haar man them antekna welat.

J Företalet sid. 2. rad 47. tideligit/ läs: tydeligit. Om Mått och Wigt sid. 4. rad 3. 983¾ l. 93 ¾.

1. Mos.

Cap. 25: gloss. v. 22. Ebreeer/ läs: Ebreer. Cap. 31: 27. bungande (c) och. l: bungande och. C. 40: 6. säg. l: såg.

2. Mos.

C. 12: arg. r. 9. Påssah/ l: passah. C. 23: 9. Egyyti/ l: Egypti. C. 35: 35. kånstelgit/ l: kånsteligit.

3. Mos.

C. 6: 21. skycker stalt/ l: stycker skalt. C. 16: 8. twå/ bockarna. l: twå bockarna. V. 21. förhanden/ l: för handen. C. 18: 24. Heningarna/ l: Hedningarna. C. 20: 22. häller/ l: håller. C. 21: 14. botdrefna/ l: bortdrefna. Gloss. v. 12. Samson/ l: Simson.

4. Mos.

C. 6: 1. marg. besnnerligit/ l: besynnerligit. V. 9. hufwudoreent/ l: hufwud oreent. C. 15: arg. r. 2/ 3. föråfwade/ l: förlåfwade. C. 16: gloss. v. 32. förginogs/ l: förgingos. C. 21: 22/ 23. ländzändar/ l: landzändar. C. 26: 17. Ariliter/ l: Areliter. C. 33: gloss. v. 25. l: 52.

5. Mos.

C. 20: arg. r. 4. flendar/ l: fiendar. C. 25: 9. Sä/ l: Så. C. 30: 2. til. l: til.

Jos.

C. 1: 9. hafwet/ l: hafwer. C. 7: 8. såija/ l: säija. C. 10: 2. såsomen/ l: såsom en.

Dom. B.

C. 5: gloss. v. 1. l: v. 2. C. 8: 7. vthur/ öknene och/ l: vthur öknene/ och. C. 13: gloss. v. 24. porar/ l: portar. C. 18: 43. l: 23.

1. Sam.

C. 9: 18. Tå/ l: Tå. C. 18: 10. Pä/ l: På. C. 23: 28. Mahelkoth/ l: Mahlekoth.

2. Sam.

C. 3: 27. nn/ l: nu. C. 23: 28. Achothiten/ l: Achochiten.

1. Konung.

Förspr. marg. Jnda/ l: Jnda. C. 3: 1. marg. hu-hustru/ l: hustru. C. 6: gloss. v. 1. år/ l: är. C. 7: 33. ekar/ l: ekrar.

2. Konung.

C. 5: 6. Ch/ l: Och. C. 18: 24. m/ l: om. C. 25: 1. marg. Nabucad- l: Nebucad.

1. Chrön.

C. 2: 18. Jerigoth/ l: Jerioth. C. 5: 6. fängen/ läs: fången. C. 7: 18. Jshod Abieser/ l: Jshod/ Abieser. C. 9: 1. marg. theras/ l: i theras. C. 14: 7. Bael. l: Beel. C. 16: 38. Jeduthun/ son och/ l: Jeduthun son/ och. C. 27: 14. Pigathoniten/ l: Pirgathoniten.

2. Chrön.

C. 13: gloss. v. 17. l: v. 16. C. 23: 18. säsom/ l: såsom. C. 32: 8. medh oß HERren. l: medh oß är HERren. C. 34: arg. r. 1. goda/ l: godt. C. 36: gloss. v. 15. tbet/ l: thet.

Nehem.

C. 7: gloss. v. 6. l: v. 5.

Esther.

C. 1: 3. tienanare/ l: tienare. C. 4: gloss. v. 16. sakar/ l: saker. C. 5: arg. r. 4. dagan/ l: dagen.

Job.

C. 28: 2. smältar/ l: smälter. C. 34: 13. är; l: är? item: kretz. l: kretz?

Psalm.

Ps. 43: 5. bedröfwar/ tu tigh min/ l: bedröfwar tu tigh/ min Ps. 49: 9. förlösa/ theras/ l: förlösa theras. Ps. 66: arg. r. 2. i några exemplar: örsamling/ l: församling. Ps. 80: 13. så/ l: tå. Ps. 86: 11. wigh/ l: migh. Ps. 92: gloss. v. 11. at at/ l: at. Ps. 99: arg. r. 3. nåderläggia/ l: nederläggia. Ps. 106: 38. döttras/ l: döttrars. V. 47. Hedingarna/ l: Hedningarna. Ps. 107: 30. skilla/ l: stilla. Ps. 111: 10. wijhetenes/ l: wijshetenes. Ps. 113: 1. nam/ l: namn. Ps. 119: 113. marg. ståndtighet/ l: ståndachtighet. V. 119. borkastar. l: bortkastar. Ps. 130: 7. marg. andrg. l: andra. Ps. 136: 20. Konnngen/ l: Konungen. Ps. 149: 9. åhrona/ l: ährona.

Ordspr.

Cap. 8: 10. tagar/ l: tager. C. 23: 27. år/ l: är.

Predik.

C. 7: 2. godt salfwa/ l: godh salfwa.

Esa.

C. 1: gloss. v. 22. Irem. l: Iren. C. 9: 6. arlar/ l: axlar. C. 11: 15. Egppten/ l: Egypten. C. 15: 5. sitt/ l: sigh. C. 19: 1. Egyyti/ l: Egypti. C. 24: 11. klager/ l: klagar. C. 28: 22. edat/ l: edart. C. 47: 3. blydg/ l: blygd. C. 54: 17. hwar een/ l: hwar och een.

Jerem.

Förspr. col. 1. r. 5. fult/ medh. l: fult medh. NB. här äro ock marginalierne något vthu sine rum försatte. C. 1: arg. l: 2. förmälar/ l: förmäler. V. 3. Joakims/ l: Jojakims. C. 3: 19. mäng/ l: mång. C. 4: gloss. v. 5. förkunnar/ l: förkunner. C. 38: 1. Malchia/ son/ l: Malchia son. C. 51: 59. Machsea/ l: Machseja.

Klagew.

C. 5: 21. fördom/ l: fordom.

Hesek.

C. 16: 27. äfwergaf/ l: öfwergaf. C. 25: 5. Rabbach/ l: Rabbah. C. 45: arg. r. 6. stdan/ l: Sedan.

Dan.

C. 2: 47. hemling/ l: hemlig. C. 11: 35. förhandene/ l: för handene.

Osea.

C. 6: 1. flagit/ l: slagit.

Joel.

C. 3: gloss. v. 17 (m). l: (m). Jbid. (n). l: v. 17. (n). Pag. 611. custos: 1. Cap. l: HER-

Zach.

C. 2: gloss. (e). l: v. 4. (e). C. 9: gloss. v. 15. ledåmöter/ l: ledamöter.

Malach.

Förspr. col. 1. r. 13. härdeliga/ l: hårdeliga. C. 4: arg. r. 4. sigh/ thes förinnan/ l: sigh thes förinnan.

Judith.

C. 13: 12. säsom l: såsom.

Wijshet.

C. 19: 13. anammande/ l: anammade.

Tob.

C. 5: 19. myßtycke/ l: mißtycke. C. 10: arg. trösta-stade/ l: tröstade.

Syrach.

C. 26: 16. marg. II. l: III. Cap. 33: 4. sä/ l: så. C. 40: 27. l: 28. C. 41: 4. haswer/ l: hafwer. C. 43: 28. marg. i några exempl. rck prisade wewarda/ l: werck prisade warda. C. 45: 11. mänga/ l: många. V. 28. marg. the nijt/ l: thes nijt. Pag. 695. bladets titel: Baruchs l: Jesu Syrachs. C. 51: 3. tungors/ l: tungos.

1. Maccab.

C. 2: 52. fast trone/ l: fast i trone. C. 6: 26. Jerualem/ l: Jerusalem.

Matth.

C. 12: gloss. v. 32. säker/ l: saker. C. 16: arg. lin. 3. Sä/ l: Så. C. 24: 32. marg. V. l: IV. C. 26: 75. nch/ l: och.

Luc.

C. 6: 6. borttwinnat/ l: borttwinad. V. 8. twinnade/ l: twinada. Gloss. v. 9. l: 29. C. 21: 20. förhanden/ l: för

handen.

Joh.

C. 9: 15. honom/ ock l: honom ock

Romar.

C. 10: 8. tinonm/ l: tinom. C. 13: 14. fodrer/ l: fordrer.

1. Corinth.

C. 8: gloss. v. 1. (b) vpläs/ l: vpbläs. C. 9: 10. plöijar/ l: plöijer. C. 13: arg. r. 6. bilfwa/ l: blifwa.

2. Corinth.

C. 1: gloss. v. 21/ 22. (b). l: v. 20. (b). C. 10: 15. arbete. förhoppandes/ l: arbete: förhoppandes.

Coloss.

C. 3: 8. färsmädelse/ l: försmädelse.

1. Thessal.

C. 3: 2. Ehristi/ l: Christi.

2. Thessal.

C. 3: gloss. sturriske/ l: sturtske.

1. Timoth.

C. 5: 19. tre/ l: try.

Ebr.

C. 8: arg. r. 8. witwesbyrd/ l: witnesbyrd.

1. Pet.

C. 2: arg. r. 2. leswa/ l: lefwa.

1. Johan.

C. 5: arg. r. 8. mij/ l: wij. Gloss. v. 5. l: v. 4.

Vppenb.

Cap. 10: arg. r. 2. huswudet. l: hufwudet. C. 12: arg. r. 1. hawer/ l: hafwer.

Noter

1)

Joh. 5:39. 1. Tim. 4:21. Rom. 1:2. 1. Cor. 15:3.

2)

Ap. G. 17: 11.

3)

Matth. 11: 25. Luc. 2:12.

4)

5. Mos. 14: 28.

5)

Rom. 4:15.

6)

5. Mos. 4:2. cap. 12:32. cap. 12:8.

7)

2. Sam. 14: 11. 1. Sam. 21: 6.

8)

Matth. 12: 12. Marc. 3:4.

9)

Gal. 2:19. 2. Cor. 3:6. Rom. 3:20. Rom. 7:7.

10)

1. Cor. 15:55.

11)

2. Cor. 3:14. Matth. 17:2. 2. Mos. 34: 35.

12)

5. Mos. 18: 15.

13)

Rom. 12:1.

14)

Vthtolkas genom mått.

15)

Medh skeppa.

16)

Medh kornmått.

17)

Medh skäppa.

18)

J 5. Mos. 25:14/ vthtolkas skäppa; i the andra behålles Epha.

19)

Ps. 33:6. Ps. 90:2. Joh. 1:3. Col. 1:16. Ebr. 11:3.

20)

2. Cor. 4:6.

21)

Jer. 10:12. cap. 51:15.

22)

Esa: 40:23.

23)

Ps. 33:7. Ps. 104:8/ 9.

24)

Ps. 136:7. rc. Jer. 31:35.

25)

1. Mos. 8:17.

26)

1. Mos. 9:6. Wijsh. 2:23. Eph. 4:24. Col. 3:10.

27)

1. Mos. 9:3.

28)

Syr. 39:21/ 26.

29)

V. 2. (*a*)Guds Ande) Tå war wäder än intet skapat/ therföre måste här Gudz Ande bemärckia then Heliga Anda.

30)

V. 14. (*b*)Warde lius rc.) Af liuset/ som första dagen skapat war/ giöras här the i texten anförde himmelske kroppar/ hwilke framgent skulle 1. åthskilja dagh och natt. 2. Gifwa tekn både til naturliga som ock

öfwernaturliga bemärckelser. 3. Giöra bestämda tider/ nämligen wåhr/ sommar/ höst och winter; wissa månader/ dagar och åhr: Vtan hwilken tideskilnad ärenderna vthi kyrkio-regements- och huus-beställningar wordo förfallande vthi en märckelig oredo.

31)

V. 28. (*c*)Hafwer henne vnder eder) Thet är/ hwad i bruken och arbeten på jordene/ thet skal wara edart eget/ och jorden skal här vthinnan tiena eder/ bära och gifwa eder sin frucht.

32)

2. Mos. 20: 11. cap. 31:17. 5. Mos. 5:14. Ebr. 4:4.

33)

Syr. 17:1. 1. Cor. 15:45/ 47.

34)

1. Tim. 2:13.

35)

1. Cor. 11:8.

36)

Matth. 19:5. Marc. 10:6/ 7. 1. Cor. 6:16. Eph. 5:31.

37)

V. 2. (*a*)Hwilade) Vphörde af skapelsens werck; doch håller framgent widh macht hwad skapat är.

38)

V. 3. (*b*)Wälsignade och helgade) Afsöndrade honom från andra werck- och arbetsdagar/ och inwigde honom til sin besynnerliga tienst.

39)

V. 18/ 20. (*c*) Then sigh til honom hålla må) Thet är/ intet diur lät sigh wårda om menniskian til at hielpa honom nära och föröka sitt slächte/ therföre skapade Gudh qwinnan ther til.

40)

V. 25. (*d*)The blygdes intet) Thet är/ the behöfde intet blyjas/ efter såsom ingen ond lusta eller retelse hoos them fans i oskyldighetenes stånd.

41)

Joh. 8:44.

42)

2. Cor. 11:3. 1. Tim. 2:14.

43)

1. Joh. 3:8.

44)

1. Cor. 14:34.

45)

V. 8. (*a*)Tå Dagen swalkades) Thet war om aftonen/ tå heten war förgången. Betyder/ at när synden är begången/ vpwaknar samwetet/ och lider ångest/ til thes Gudz nådiga röst kommer och wederqwecker hiertat/ fast än then blöde naturen skyr för Evangelium/ efter såsom thet förer medh sigh tidender om kors och bedröfwelse.

46)

V. 15. (*b*)Then samme) Thetta är thet första Evangelium och löfte om CHRJSTO/ som här är vptäckt menniskian/ at han skulle öfwerwinna synden/ döden och helwetit; och frälsa oß ifrån then gamla ormsens wåld. Ther vppå hafwer Adam medh sina efterkommande trodt/ och är salig worden.

47)

Stinga honom i hans hääl) Thet är/ plåga/ förfölja och martera/ ty så går thet: At Christus söndertrampar ormsens hufwud/ thet är/ förstörer diefwulens rike/ synden/ döden och helwetit: Men han stinger Christum i hälen/ thet är/ han förföljer och dödar Christum och hans Christtrogna igen.

48)

V. 20. (*d*)Hewa) Chai heter lijf; här af kommer Chawa eller Hewa/ och märcker lefwa eller lefwande. Adam wiste nu genom Gudz nådh besinna icke allenast/ at menniskio slächtet skulle genom thenna första modren fortplantat warda/ vtan ock at thet vthgifne löftet om Qwinnones Sädh skulle hoos the första föräldrar och andra trogna wercka ett andeligit och saliggiörande lijf.

49)

Ebr. 11:4.

50)

Wijsh. 10. 3. Matth. 23:35. 1. Joh. 3:12. Jud. Ep. v. 11.

51)

Ebr. 12:24.

52)

Job. 15:20.

53)

V. 1. (*a*)HERrans Man/ eller Mannen HErran) Cain heter thet man får; men Hewa mente/ at han skulle wara then Säden/ som/ efter Gudz löfte/ söndertrampa skulle ormsens hufwud. Och gifwer altså här medh

witnesbörd om sin troo/ at then vthlåfwade Säden skulle ock wara en san Gudh.

54)

V. 3. (*b*)Offrade) Genom Guds besynnerliga befalning hafwa thesse fäder begynt offra/ at sålunda styrckia och stadfästa sin troo på then vthlåfwade Säden/ nämligen CHRJSTUM/ hwilken i sinom tijd för werldenes synder skulle vpoffrad warda.

55)

V. 8. (*c*)Tå talade Cain medh Habel) Thet är: För skam skul måste han ställa sigh vthwärtes wänligen/ och tala medh Habel/ efter han wardt straffad för sin wrede/ oansedt han i hiertat achtade dräpa honom: Altså är Cain alla skrymtares fader.

56)

V. 26. (*d*)Begynte man predika) Jcke så/ at man icke tilförene skulle hafwa predikat om HERrans namn; vtan sedan Gudztiensten genom Cains ondsko förfallen war/ wardt hon nu åter vprättad/ ther man bygde ett altare/ och församlade sigh til at höra Gudz ord och bedia.

57)

1. Mos. 1:26. cap. 9:6. 1. Chrön. 1:1/ rc. Wijsh. 2:23. Syr. 17:3.

58)

Syr. 44:16. cap. 49:16. Ebr. 11:5. Jud. Ep. v. 14.

59)

V. 24. (*a*)Ett gudeligit lefwerne) Thet är: Han hafwer fram för andra drifwit flitoligen Gudz ord; hafwer warit en Prophet/ lärdt och förmanat andra til Gudzfruchtan/ och förkunnat hwad straff them obotfärdigom förestod/ therföre han ock myckit lidit och vthstådt hafwer.

60)

1. Mos. 8:21. Matth. 15:19.

61)

Syr. 44:17. Ebr. 11:7. 2. Pet. 2:5.

62)

Matth. 24:38. Luc. 17:27. 1. Pet. 3:20. 2. Pet. 3:6.

63)

V. 2. (*a*)Gudz söner) Thet woro the heliga Patriarchers barn/ hwilke wäl vthi Gudzfruchtan woro vpfödde/ men the blefwo sedan wärre än the andre/ vnder thet heliga namnet. Såsom oftast skeer/ at the heligas barn och efterkommande blifwa the wärste tyranner och wrångaste menniskior.

64)

V. 3. (*b*)Min Anda) Thet är omsys hwad jagh igenom min Anda låter predika för them/ straffa och lära

them/ så aldeles kötzlige äro the wordne/ at the förachta och bespotta min Anda och ord; ja alt theras hiertas vpsåt och tancke är allenast ond i allan tijd. Therföre wil jagh wända igen/ och låta fara them/ och intet meer träta medh them.

65)

2. Pet. 2:5.

66)

Matth. 24:38. Luc. 17:27. 1. Pet. 3:20.

67)

Wijsh. 10:4.

68)

V. 23. (*a*)Wardt förgiordt alt) Then förra werldenes vndergång blifwer här medh flere ord beskrifwen/ til at wisa straffets grufwelighet/ härrörande af Gudz alfwarliga wrede öfwer synden: och vtan twifwel hafwa många af them som swäfwade i flodenes watn/ erkändt sina synder; bedit om nådh/ och sålunda vndgått thet ewiga straffet/ fast än the från thet lekamliga eij äro befrijade wordne.

69)

1. Mos. 6:5. Matth. 15:19.

70)

Es. 54:9.

71)

1. Mos. 1:14.

72)

V. 11. (*a*)Oliwelöf) Thetta bladet betyder Evangelium som then H. Ande i Christenheten hafwer predika låtit. Ty olia betyder barmhertighet och frijd/ om hwilka Evangelium oß lärer.

73)

1. Mos. 1:28. cap. 8:17.

74)

1. Mos. 1:29.

75)

3. Mos. 17:14.

76)

4. Mos. 35:31. Ordspr. 28:17. Matth. 26:52. Vpp. 13:10.

77)

Es. 54:9.

78)

Syr. 43:11/ 12.

79)

Vers. 6. (*a*) Hans blodh skal af menniskiom/) Här är thet werldzliga swärdet insatt/ at mandråpare dräpas skola.

80)

1. Chrön. 1: 4/ rc.

81)

Jon. 1: 2. cap. 3: 2/ 3.

82)

1. Chron. 1: 17. Luc. 3: 36.

83)

1. Mos. 17:17.

84)

Jos. 24: 2/ 3. Neh. 9: 7. Jud. 5: 6. Ebr. 11: 8.

85)

V. 5. (*a*)Steg neder) Säijes här om then allestädes närwarande Guden/ tå han på ett besynnerligit sätt wisar sigh wilja hafwa acht på menniskiors förehafwande/ och then här sigh framteende yppighet i thetta tornets byggiande/ låtandes then blifwa inskränckt. Gifwer ock här medh efterdöme/ at han först wil ransaka/ och sedan döma.

86)

Ap. G. 7: 3/ 4. Ebr. 11:8.

87)

1. Mos. 13: 16.

88)

1. Mos. 18: 18. cap. 22: 18. cap. 26: 4. cap. 28: 14. Ap. G. 3: 25. Gal. 3: 8/ 16.

89)

1. Mos. 13: 15. 5. Mos. 34: 4. Neh. 9: 8. Ap. G. 7: 5.

90)

1. Mos. 20: 2/ 3. cap. 26: 7.

91)

V. 7. (*a*)Bygde altare) Både at offra tackoffer för vndfångne wälgierningar/ som ock at påminna the Cananeer om theras afguderij.

92)

V. 13. (*b*)Min syster) Thetta förslag härrörer af mennisklig klenmodighet. The myndige fela ock/ rc. Ps. 62:10.

93)

1. Mos. 12: 8.

94)

1. Mos. 36: 7.

95)

Hes. 16: 48/ rc.

96)

1. Mos. 12: 7/ rc.

97)

1. Mos. 15: 5 Jer. 33: 22. Ebr. 11: 12.

98)

V. 4. (*a*) Predikade) Vnderwiste sina anhöriga och närwarande om then vthlåfwade Säden/ i hwilken all slächte skulle wälsignade warda. Vthmärcker thet medh offrande/ hwar widh han eij warit stilla tigande/ vtan gifwit nödtorftig onderråttelse om offrens betydelse.

99)

Ps. 110: 4. Ebr. 7: 1/ rc.

100)

V. 3. (*a*)Salthafwet) Orten war tilförene såsom en HERrans lustgård 1. Mos. 13: 10. Men för inbyggarenas arghet/ ondska och lättferdighet/ wardt han sedan förwandlad til ett haaf/ som här nämnes Salthaaf/ och annorstädes kallas thet döda hafwet.

101)

V. 18. (*b*)Bar fram brödh) Jcke at han offrade thet: Vtan at han ther medh ähra och spisa wille gästerna/ och beteknar här Melchisedech Ehristum/ som genom Evangelium spisar werldena.

102)

1. Mos. 17:

103)

1. Mos. 13:16.

104)

1. Mace. 2:52 Rom. 4:3. Gal. 3:6. Jac. 2:23.

105)

1. Mos. 12:40. Ap. G. 7:6.

106)

2. Mos. 11: 2. cap. 12: 35.

107)

1. Mos. 25: 8.

108)

1. Mos. 12: 7. 5. Mos. 34: 4. 1. Kon. 4: 21. 2. Chrön. 9: 26.

109)

V. 11. (*a*)Foglarna kommo neder/ rc.) Foglarna och then rykande vgnen/ och then eldbranden/ betyda the Egyptier/ som framdeles skulle vndertryckia Abrams barn: Men Abram drifwer them bort/ thet är: Gudh förlossar them för löftet skul/ som han giordt hade Abram. Theslikes thet Abram förskräckes efter solenes nedergång/ betyder/ at Gudh skulle öfwergifwa hans sädh til en tijd/ therförinnan skulle hon warda vndertryckt/ såsom HERren sielf thet här vthtyder. Så går thet ock til medh allom trognom: Gudh öfwergifwer them vnderstundom/ doch vndsätter han them på sidstone.

110)

1. Mos. 25: 18.

111)

1. Mos. 24:62. cap. 25: 11.

112)

Gal. 4: 22.

113)

Vers. 2. (*a*) Warda vpbygd) thet är: Få barn.

114)

Rom. 4: 17.

115)

3. Mos. 12: 3. Ap. G. 7: 8. Rom. 4: 11.

116)

1. Mos. 21:2.

117)

1. Mos. 25: 16.

118)

Rom. 9: 7.

119)

V. 5. (*a*)Vtan Abraham) Abram vthtydes store fader; men Abraham stora hopens fader/ ändoch samma hoop warder medh en bookstaf allenast beteknad vthi hans namn/ icke vtan orsak/ nemligen/ til at beteckna/ at Abrahams barn efter löftet och andan/ the ware sigh Judar eller Hedningar/ warda giörandes ett folck och en församling.

120)

V. 7. (*b*)Ewigt förbund) Hwad lekamliga wälgierningar widhkommer/ them Gudh tilsäger Abrahams sädh/ tages här thet ordet Ewigt för en lång tijd/ som doch sin bestämda ände hafwer; therföre ordet Ledorotham, i theras afkommandom/ som 7 och 9 vers anfördt warder/ gifwer tilkänna/ at theras saker/ politij och ceremonier skola framdeles återwända/ och andra komma i stället igen. Men the andeliga wälgierningar/ nemligen Guds nåde/ syndernas förlåtelse/ beskärm och wälsignelse i thetta/ och himmelska härlighet i thet tilkommande lifwet/ höra til ett aldeles ewigt och ovphörligit förbund.

121)

V. 15. (*c*)Vtan Sara) Sarai betyder min förstinna eller fru/ seendes thet namnet på Abraham i synnerhet: Men Sara vthmärker/ henne skola wara en förstinna för mycket folk. Besee v. 16/ och hwad tilförene om Abraham sagt är til v. 5.

122)

Ebr. 13: 2.

123)

1. Mos. 17: 19. cap. 21: 1. Rom. 9: 9.

124)

Rom. 4: 19 Ebr. 11: 11.

125)

1. Pet. 3: 6.

126)

2. Kon. 4: 16.

127)

Amos. 3: 7.

128)

1. Mos. 22: 18. Ap. G. 3: 25. Gal. 3: 8.

129)

1. Mos. 13:13. cap. 19:13. Hes. 16:49.

130)

Syr. 10:9.

131)

V. 2. (*a*)Tre) Här medh hafwa somlige welat betekna trefalligheten i Gudi.

132)

V. 14. (*b*)Om man lefwer) Gudh talar här såsom een menniskia/ såsom ock 1. Mos. 3:9. Adam/ hwar äst tu? Jtem 1. Mos. 11:7. Läter oß stiga neder och see 1. Mos. 18: 21. Jagh skal fara neder/ och see til om the alt giordt hafwa/ rc. Ty thesse ord (om man lefwer) tage them huru man wil/ antingen om Gudh sielf/ om föräldrarna eller barnet/ så rima the sigh doch intet annars. Ty Gudh wiste wäl både om sitt och theras lijf/ och hade warit ett fåfängt löfte/ om han thet icke hade wetat: Är förthenskul efter menniskio sätt talat/ efter HERren vthi menniskio hamn här talade.

133)

1. Mos. 18: 2/ rc.

134)

Dom. B. 19: 22.

135)

Wijsh. 19: 16. 2. Pet. 2: 7.

136)

1. Mos. 18: 20.

137)

Wijsh. 10: 6.

138)

5. Mos. 29: 23. Esa. 13: 9. Jer. 50: 40. Hos. 11: 8. Amos 4: 11. Luc. 17: 29. Jud. Ep. v. 7.

139)

Wijsh. 10: 7. Luc. 17: 32.

140)

V. 24. (*a*)HERren lät regna ifrå HERranom) Thet är/ Gudz son ifrån Gudh fader: Ther vthaf seer man/ at flere personer äro vthi Gudomen/ som thet Gudomelige namnet Jehova eller HERre tilägnas/ hwilket ock the gamle Fäder här hafwa achtat.

141)

1. Mos. 12: 14.

142)

Ps. 105: 14.

143)

V. 10. (*a*)Ansedt) Thet är/ efter tu äst en Prophet/ kan tu hafwa fått någon vppenbarelse/ och sedt någon synd medh migh/ ther medh jagh hafwer sådant förtient: Säg migh thet/ om så är/ at jagh må bättra migh.

144)

1. Mos. 17: 19. Matth. 1: 2. Ebr. 11:11.

145)

1. Mos. 17: 11/ rc. Ap. G. 7: 8.

146)

Gal. 4: 30.

147)

Rom. 9: 7. Ebr. 11: 18.

148)

1. Mos. 16: 10. cap. 17: 20.

149)

1. Mos. 26: 26.

150)

1. Mos. 26: 33.

151)

V. 17. (*a*)Hagar) Man skal achta här/ huruledes Hagar/ som är een afmålning til them/ som vtan een sanskyllig troo hålla figh widh vthwärtes gierningar/ såsom man seer til the Gal. cap. 4. warder likwäl af Gudh belönt medh en stoor lekamlig wälsignelse.

152)

Jud. 8: 22. Syr. 44: 21. 1. Macc. 2: 52. Ebr. 11: 17.

153)

Jac. 2: 21.

154)

Ebr. 6: 13.

155)

1. Mos. 12: 3. cap. 18: 18. Syr. 44: 26. Luc. 1: 73. Ap. G. 3: 25. Gal. 3: 8.

156)

V. 2. (*a*) Moria) Heter een skådning eller ock Gudzfruchtan: Och kallades then orten så therföre: Såsom Rabbinerne mena/ at the gamle Patriarcher Adam/ Noah/ Sem/ rc. hafwa på thet rumet offrat/ dyrkat och tilbedit Gudh/ ther Gudh hafwer skådat och ansedt theras offer och Gudztienst: Ther ock sedan Konung Salomon bygde HERrans tempel vppå: Så at thet framgent wardt ett heligt rum/ ther man Gudh ährade och dyrckade.

157)

V. 8. (*b*) Gudh förseer) Thet är/ Gudh seer och weet wäl hwar thet fåret är; lät honom therföre söria/ han weet thet bättre än wij.

158)

V. 14. (*c*) HERren seer) The Ebreer taga thet så: HERren skal warda sedder; hwilket thera man håller thet före/ så är thet wäl sagt: Antingen HERren seer: Thet är/ han hafwer wårdnat och omsorg om all ting/ Wijsy. 6: 8. Eller/ han blifwer sedder: Nemligen ther hans ord predikat/ och han dyrckad och tilbeden warder/ Ps. 145: 18/ 19.

159)

V. 18. (*d*) Therföre at tu mine röst lydt hafwer) Här warder intet Abraham rättferdig för sin hörsamhet och lydno: Ty han war tilförene rättferdig blifwen: Såsom wij see vthi thet 15. cap. v. 6. Vtan för sin hörsamhet/ warder han medh then fördelen wälsignad/ at vthaf hans efterkommande skulle Christus födas.

160)

1. Mos. 25: 10. cap. 50: 13. Ap. G. 7: 17.

161)

V. 2. (*a*)Hebron) Är Kiriath Arba säger Moses/ thet är then fyrskifte staden. Ty the store hufwudstäder woro i förtiden alle Arba/ thet är i fyra delar skifte. Såsom Rom/ Hierusalem/ Babylon.

162)

1. Mos. 12: 7. cap. 13: 15. cay. 15: 7/ 18.

163)

1. Mos. 16:14. cap. 25:11.

164)

V. 2. (*a*) Lägg tina hand) Thet hafwer warit een Ceremonia hoos the gamla när the skulle swärja/ (som ännu vthi Jndien brukas:) Ther medh/ som Lutherus menar/ skulle wara beteknat/ at the sworo widh Christi namn/ som skulle komma vthaf Abrahams länder.

165)

V. 49. (*b*) Så säger migh thet) Han handlar här först medh modren och brodren om sitt wärf; ther vthaf seer man/ at hemliga trolåfningar/ som skee föräldromen owitterliga/ the äro icke låfliga.

166)

V. 57. (*c*) Läter oß kalla pigona/ rc.) Här vthaf seer man/ at föräldrarna skola icke heller twinga theras barn til något ächtenskap/ vtan ock fråga them om theras wilja.

167)

1. Chrön. 1:32.

168)

1. Mos. 24:36.

169)

1. Mos. 23:3/ 19.

170)

1. Mos. 16:14.

171)

1. Chrön. 1: 34. Matth. 1:2.

172)

Mal. 1:2. Rom. 9:10. rc.

173)

Os. 12:3.

174)

Ebr. 12:16.

175)

V. 22. (*a*)Gick bort til at fråga HERran) Lutherus såsom ock the Ebreeer mena/ at hon gick til Sem Noahs son/ som än tå lefde/ och war HERrans prest på then tiden/ hwilken henne swarade på HERrans wägna.

176)

1. Mos. 12:3. cap. 13:15. cap. 15:18. cap. 22:17. cap. 28:4.

177)

1. Mos. 20:9.

178)

1. Mos. 21:25.

179)

V. 5. (*a*)Therföre at Abraham) See på then 19. versen i thet 22. Cap. och thes vthtydning.

180)

V. 20. (*b*)Högmod) Betyder här förtreet/ orätt och mootstånd/ som enom oförskylt tilskyndas.

181)

1. Mos. 25:25.

182)

Ebr. 11:20.

183)

1. Mos. 12:3.

184)

1. Mos. 25:33.

185)

Ebr. 12:17.

186)

Obad. v. 10.

187)

1. Mos. 26:35.

188)

V. 5. (*a*)Men Rebecka/ rc.) Lutherus bewisar/ at hwarken Jacob eller Rebecka hafwa giordt Esau orätt här vthi/ så wida the allenast medh en försichtighet förwärfwade then förstfödzlorätt/ som efter Gudz löfte Jacob eljest tilkom/ 1. Mos. 25:23. Men i thet öfriga/ hafwa i sielfwa sättet/ at här medh omgås/ insmygt sigh några feelachtigheter.

189)

V. 36. (*b*)Vndertrampat) Ekeb vthtydes footbiälle/ ther af kallas Jacob en trampare/ eller then som medh

fötter trampar/ och beryder alla trogna/ som vndertrampa diefwulen/ werlden/ synden/ och sitt eget kött/ genom Christum.

190)

Ose. 12:12.

191)

1. Mos. 13:15/ 17.

192)

1. Mos. 35:1. cap. 48:3. Joh. 1:51.

193)

1. Mos. 12:3. 5. Mos. 12:20. Gal. 3:16.

194)

Wijshet. 10: 10/ rc.

195)

1. Mos. 31:45.

196)

1. Mos. 31:13. cap. 35:14.

197)

1. Chrön. 4:10.

198)

V. 12. (*a*)En stege) Thenne stegen/ som står på jordene och räcker vp i himmelen/ beteknar Christum san Gudh och menniskia/ som skulle födas af Jacobs efterkommande. Ty sin Gudom hafwer han af himmelen/ och sin mandom anammade han här på jordene. Änglarna/ som stiga neder/ betekna Gudz Änglar och alla krogna lärare/ som skulle förkunna Evangelium om Christo här på jordene. Men the som stiga vppå honom/ betekna alla trogna menniskior/ som genom trona på Christum/ skulle warda salige/ och komma i himmelen.

199)

V. 17. (*b*)Heligt rum) Märcker här thet rum/ ther man må fruchta sigh/ eller fruchta/ ähra och tiena Gudh vppå. Therföre kallades ock thet rumet Moriaberg tilförene/ cap. 22:2. Ty Gudzfruchtan är then högste Gudztienst wij giöra kunne: Och warder här beteknat/ at ther Gudz ord höres/ såsom Jacob här hörde/ ther är Gudz huus; ther står himmelen öpen medh all nådh/ rc.

200)

V. 21. (*c*)Skal HERren wara min Gudh) Jcke så/ at han tilförene icke hade warit hans Gudh/ vtan han kåfwar här/ at han wil vprätta Gudi een tienst/ at man om honom predika skulle/ och bedia: rc. Ther til wil han gifwa predikoämbetet tijonde/ såsom Abraham giorde Melchizedech.

201)

Dom. 9:2.

202)

Ose. 12:12.

203)

V. 12. (*a*)Faders broder) Han war hennes syskona barn/ men han kallas här hennes faderbroder/ ty the Ebreer kalla ock nästa fränder bröder.

204)

V. 28. (*b*)Tå gaf han honom Rachel) Jacob tog flera hustrur/ såsom ock andre af Fäderna/ efter then ordning som war vpkommen/ at en man hade flera hustrur. Och han tog här twå systrar/ efter thet intet vthtryckeligit forbud ther vppå äntå war gifwit. Sådant bör man icke förswara eller efterfölia/ efter thet är emot Gudz budh och ordning: vtan thet hafwer warit feel hoos them/ såsom ock finnas hoos andra heliga Psal. 32. v. 6.

205)

1. Mos. 16:2

206)

1. Mos. 31:41.

207)

1. Mos. 31:12.

208)

V. 11. (*a*)Rustig) En lyckelig ankommen vthrustad man.

209)

V. 14. (*b*)Liljor) Somlige läsa här alrunor/ som sees i någre gamla Tyske Bibler/ ther medh the vthtyda thet Latinska ordet mandragora, eller runört; men the Ebreer weta icke fielfwe hwad thet hafwer warit för ört eller frucht. August. cont. Faust. Manich. l. 22. c. 56. säger sigh hafwa sedt samma ört/ och funnit then wara wäl luchtande.

210)

V. 32. (*c*)Lamben och keden) Thet Moses här nämner then små boskapen/ annat skifte kedh/ annat lamb eller bockar/ såsom thes tungomåls art är/ ligger icke macht vppå. Ty han wil doch säija/ at Jacob behölt af jordenom alt thet som hwitt och sålunda enlett war: Men alt brokot och swart tog Laban til sigh. Hwad nu brokot af them hwita och enletta hiordenom komme/ thet skulle wara Jacobs löön: Ther medh gaf Laban sigh til fridz/ efter thet han hade medh sigh naturen/ som är: At brokot och fleckiot icke gierna födes af enletto: men Jacob halp naturen medh kånst; så at the enletta mäst födde brokot.

211)

1. Mos. 28:18.

212)

1. Mos. 28:20.

213)

1. Mos. 18:11.

214)

2. Mos. 22:12.

215)

Esa. 8:13.

216)

V. 11. (*a*)Gudz Ängel) Thenne Ängelen är sielfwer Gudz son sänder af Fadrenom.

217)

V. 20. (*b*)Altså staal) Stiäla hiertat/ efter som i thet Ebraiska målet seder är at tala/ är giöra något androm owetande.

218)

V. 42. (*c*)Jsaacs fruchtan) Jacob kallar här Gudh Jsaacs fruchtan/ therföre at Jsaac war gudfruchtig.

219)

2. Kon. 6:17. Ps. 34:8.

220)

1. Mos. 31:13.

221)

1. Mos. 28:13/ rc.

222)

Ose. 12:4.

223)

1. Mos. 35:10.

224)

Dom. 13:17.

225)

V. 24. (*a*)Brottades) Här låter icke Gudz Son see sin gudomeliga macht/ vtan allenast menniskio kraft/ och lät Jacob öfwerwinna sigh.

226)

V. 24. (*b*)En man) Thenne mannen war Gudz Son vthi menniskio hamn/ then han medh tiden anamma skulle.

227)

V. 28. (*c*)Jsrael) Kommer af Sara/ thet vthtydes kämpa/ eller öfwerwälda/ af hwilko är Sar/ så myckit som herre/ och Sara/ så myckit som fru eller förstinna/ och Jsrael en förste/ eller Gudz kämpe/ thet är then som medh Gudi brottas och öfwerwinner/ hwilket skeer genom trona/ som sigh så fast håller widh Gudz ord/ at hon öfwerwinner hans wrede; och får honom til sin gunstige fader.

228)

Ps. 127:3.

229)

2. Sam. 19: 27.

230)

1. Sam. 25: 27.

231)

Jos. 24:32. Ap. G. 7:16.

232)

V. 3. (*a*)Bugade sigh siu resor) At sålunda bemöta Esau/ såsom en förstlig person/ efter landsens maneer/ medh behörig ähra/ och sålunda förmå honom til gunst och bewågenhet emot sigh.

233)

V. 10. (*b*)Sedt Gudz ansichte) Tillägger här medh sin broder icke någon gudomelig ähra/ vtan erkänner medh wördnad/ at han finge hugna sigh af hans blida ansichte; medh förtröstan/ at genom sådant förödmiukande/ intet skulle afgå then erhållne förstfödzlorätt.

234)

1. Mos. 49:5. Jud. 9:2.

235)

V. 5. (*a*)Dina war skämd) Ett stort huuskors för then fromme Jacob/ at spörja sin endesta dotter i thes sköneste vngdom wara så plötzligen förnedrad/ och thet af thens son/ som landsens Förste war/ af hwilken han eljest borde wänta sigh skola niuta hägn och förswar emot wåldsamhet och otucht.

236)

V. 19. (*b*)Härlig hållen) Jcke allenast kräseligen vpfödd/ vtan ock hoos vnderhafwande och betiente vthi stort anseende/ såsom then ther förmentes efter handen/ skola träda til landsens styrsel.

237)

V. 24. (*c*)Omskoro alt) Sichemiterne antaga omskärelsen/ icke at ther medh träda til Jsraeliternas religion och gudztienst/ vtan för andra nyttigheter och jordiska fördelar/ som the ther af förmodade: i hwilket afseende mången intalas/ at antaga hwariehanda religion eller thes bländningar/ ofta til förlust af timmelig och andelig wälfärd.

238)

1. Mos. 28:19.

239)

cap. 28:12/ rc.

240)

1. Mos. 33:20.

241)

1. Mos. 32:28.

242)

1. Mos. 12:7.

243)

1. Mos. 17:22.

244)

1. Mos. 48:7.

245)

1. Mos. 49:4.

246)

1. Mos. 37:1.

247)

1. Mos. 25:8.

248)

V. 14. (*a*)Drickoffer) Thet war wijn/ såsom vthi the efterföljande böcker warder befunnit.

249)

1. Mos. 26:34.

250)

1. Mos. 13:6.

251)

Jos. 24:4.

252)

1. Chrön. 1: 35.

253)

1. Chrön. 1:38.

254)

1. Chrön. 1:43.

255)

1. Chrön. 1:51.

256)

V. 2. 3. (*a*) Esaus hustrur) Blifwa här medh några andra namn anförda/ än i thet 26 och 28 cap. skedt är; antingen at the flere namn hafwa haft/ som vnder tiden i Skriften finnes exempel af: Eller at Esau af wissa tilfällen och orsaker låtit förandra theras namn.

257)

V. 31. (*b*)Förra än Jsraels) Esaus efterkommande erhålla i begynnelsen och i timmelig måtto många förmåner fram för Jacobs afkomna; på hwilka doch försäkran om then andeliga wälsignelsen ständ war.

258)

1. Mos. 35:27.

259)

Ap. G. 7:9.

260)

1. Mos. 42:22.

261)

Ps. 105:17. Wijsh. 10:13. Ap. G. 7:9.

262)

1. Mos. 44:28.

263)

1. Mos. 39:1.

264)

V. 27. (*a*)Jcke förtaga sigh på honom) Sålunda weta thesse Josephs bröder bemantla sin synd/ lika som skulle thet intet wara en stoor mißgierning at bortsälja sin broder vthi främmande folcks och afgudiska Hedningars händer/ som ock Simeon ock Levi i thet 34 cap. 31/ wille synas hafwa af ett rättwist nijt dödat Sichemiterna.

265)

V. 34. (*b*)Säck) En ringa och oansenlig klädnad.

266)

4. Mos. 26:19.

267)

5. Mos. 25:5. Matth. 22:24.

268)

3. Mos. 18:15.

269)

1. Chrön. 2:4. Matth. 1:3.

270)

V. 14. (*a*)Historien som här auförd warder/ synes wara anstötelig/ och til ingen vpbyggelse; men Gudz Ande haar welat låta henne blifwa vpteknad/ icke at ther medh styrckia kötzlig lusta/ lättferdighet och blodskam/ eller at lemna förargeliga exempel; vtan at förwara andra för Diefwulens list och snaror: peccata sanctorum non ad imitationem, sed ad præcautionem scripta sunt. Thamars afföde genom thenna wederstyggeliga beblandelsen/ Perez och Serah/ blifwa ock anförde i Christi slächtregister Matth. 1:3. at ther medh betyga Christum wara kommen/ at frälsa syndare; och thet icke allenast af Judar/ vtan ock Hedningar/ hwilkom Thamar afkommen war.

271)

V. 26. (*b*)Belåg henne intet meer) Juda kännes widh sin skuld och grofwa mißgierning; gifwer sigh sielf skyldig; frijar Thamar för thet tilämnade lifsstraffet. Förklarar sin alfwarsama bättring ther medh/ at han eij widare sigh besiuittade medh sådant försyndande.

272)

1. Mos. 37:36. Ps. 105:17.

273)

Wijsh. 10:13. Ap. G. 7:10.

274)

V. 8. (*a*)Wägrade thet henne) Joseph war i sins faders huus hållen til gudzfruchtan/ tucht och ährbathet/ hafwer altså lärdt medh frijmodighet möta the gifna tilfällen til hoordoms last/ fast än thenna skökian medh smickerachtiga ord/ åthäfwor och wåldsamhet honom angripa wille.

275)

V. 14. (*b*)Komma migh på skam) Hennes otuchtiga begärelse förwandlar sigh i haat och bitterhet/ sökiandes at beskönia sin skamlöshet/ och kasta skulden på then oskyldiga Joseph til förlust af ähra/ lijf och lefwerne. Påbördar ock sin man ett groft förseende/ i thet at han en sådan obekant främling til tienst yade antagit/ then på sådana odygder war begifwen.

276)

V. 20. (*c*)Lade honom i fängelse) Ja ock twingade hans fötter i fiättrar/ och hans kropp måste i jern liggia Ps. 105:17. thet war lönen för hans många åhrs trogna ock redeliga tienst: Han war thesvtan af alla förlåten/ och hållen för then argesta; doch anklagade honom icke hans samwete.

277)

1. Mos. 37:28.

278)

V. 2. (*a*)Pharao) War ett ährenamn/ som the Egyptiske Konungar en lång tijd förde efter hwar annan.

279)

V. 5. (*b*)Drömde) Sådane woro öfwernaturlige/ och af Gudi besynnerligen ingifne drömer; hwilka ingen gemenskap hafwa medh naturliga/ fast mindre widskepeliga och diefwulska drömar.

280)

V. 20. (*c*)Åhrs dagh) Kallas eljest födelse dagars åminnelse/ tå allahanda lust/ kräselighet och öfwerflödighet föröfwades.

281)

Dan. 2:1/ 3.

282)

cap. 2:10/ rc.

283)

1. Mos. 40:1/ 3.

284)

Ps. 105:20.

285)

Ps. 105:21. 1. Macc. 2:53. Ap. G. 7:10.

286)

1. Mos. 46:20. cap. 48:5.

287)

Ps. 105:16.

288)

V. 16. (*a*)Thet står icke migh til) Som han wille säija/ jagh är intet then som hafwer vthtydt drömarna eller kan thet giöra; Gudh är then som hafwer giordt thet genom migh/ han kan thet ock ännu wäl giöra. Altså gifwer han Gudi ährona/ och söker tilfälle/ at leda Pharao til then rätta Guden.

289)

V. 43. (*b*)Landsens fader) J Ebreiskan står Abrek/ hwilket en part derivera vthaf Ab fader och Rech/ thet är på Syriska en Konung. Lika som thet skulle vthropas för honom: thenne är Konungens fader/ efter han medh godh och faderlig rådh vnderwiste Konungen. Ty så säger Joseph sielf nästan/ cap. 45:8. Gudh hafwer giordt migh såsom en fader til Pharao.

290)

Ap. G. 7:12.

291)

1. Mos. 37:5.

292)

1. Mos. 44:20.

293)

1. Mos. 43:5.

294)

1. Mos. 37:21.

295)

V. 15. (*a*)Widh Pharaos lijf) Så hafwer warit the Egyptiers sedh til at swäria widh Konungens lijf: Såsom the Ebreer hafwa sworit: Så sant som HERren lefwer. Thetta sättet hafwer ock Joseph brukat/ på thet han icke skulle blifwa känd af sina bröder.

296)

1. Mos. 42:20. cap. 44:23.

297)

1. Mos. 44:32.

298)

1 Mos. 42:35.

299)

1. Mos. 18:4.

300)

1. Mos. 46:34. Dan. 1:8. Tob. 1:12.

301)

V. 11. (*a*)Mirrham och Dadel och Mandel) Namnen på thenna fruchtena äro ännu owiß/ ock wäl ibland the Judar.

302)

1. Mos. 42:15.

303)

1. Mos. 37:33.

304)

1. Mos. 43:9.

305)

V. 5. (*a*)Och ther han spår medh) Thetta säger huustienaren/ icke at Joseph brukade sådana widskepelse: vtan på thet at the icke än tå skulle märckia/ at han war en Ebreer/ förr än tijd war/ och han wille vppenbara sigh.

306)

Ap. G. 7:13.

307)

1. Mos. 37:28. cap. 39:1.

308)

1. Mos. 50:20

309)

Wijsh. 10:14.

310)

1. Mos. 46:30.

311)

V. 8. (*a*)Så hafwen icke nu J sändt migh/ vtan Gudh rc.) Här vthaf följer icke at Gudh hafwer vpwäckt Josephs bröder/ eller bewiljat/ at the skulle giöra thet skalkastycket/ och sälja honom vthi Egypten: Vtan the hafwa af sigh sielfwa thet giordt. Men Gudh hafwer sedt länger fram ther medh/ och wändt thet honom och them til godo/ såsom Joseph säger/ c. 50:20: J tänckten ondt emot migh/ men HERren hafwer wändt thet til godo. Therföre tilskrifwes ock Gudh/ at han hafwer sändt Joseph in i Egypten/ efter han hela handelen wände til en godh ända.

312)

V. 20. (*b*)Skoner icke edor bohags ting) Thet är: Låter icke edor bohags ting hindra eder: Vtan hwad J icke kunnen sälja för then hårda tiden skul/ thet låter ther efter eder.

313)

Jos. 24:4. Esa. 52:4. Ap. G. 7:15.

314)

2. Mos. 1:2.

315)

2. Mos. 6:14. 4. Mos. 26:5. Simeon.

316)

1. Chrön. 4:24. Levi.

317)

1. Chrön. 6:1. Juda.

318)

1. Chrön. 4:1.

319)

1. Chrön. 7:1.

320)

1. Chrön. 7:30.

321)

1. Mos. 41:50.

322)

1. Chrön. 7:6.

323)

4. Mos. 26:42. Naphthali.

324)

5. Mos. 10:22. Ap. G. 7:14.

325)

1. Mos. 47:6.

326)

2. Mos. 8:26.

327)

V. 15. (*a*)Tre och tretijo siälar) Moses säger icke tretijo tre siälar/ som woro af Lea: vtan slätt tre och tretijo. Ty här til räknas ock faderen Jacob medh/ honom förvthan woro the allenast tretijo twå af Lea.

328)

V. 20. (*b*)Manasse och Ephraim) Här hafwa the 70 Vthtolkare insatt til Manasse och Ephraim/ fem theras barn/ ther vthaf står sedan hoos them i then 27 vers. 75 siälar/ them hafwer sedan Stephanus följt i Apostla gierningars cap. 7:14. efter theras version tå mycket brukades.

329)

V. 26. (*c*)Sextijo sex) Thesse sextijo sex drogo medh Jacob in vthi Egypten. När man här til räknar Joseph och hans twå söner/ som förr woro i Egypten/ och ther til Jacob sielf alles theras fader: blifwa the alle tilhopa 70/ som seoan följer.

330)

Ps. 119:19. Ebr. 11:9/ 13.

331)

Syr. 49:17.

332)

1. Mos. 24:2. cap. 50:5.

333)

1. Mos. 23:19. cap. 49:29. cap. 50:13.

334)

V. 31. (*a*)Tå bögde Jsrael sigh in til söngence hufdagerd) Han läg sluk på sängene/ doch rätte han sigh vp/ och bögde sigh til hufdagerden och bad: ther förinnan swor Joseph eden. The 70 Vthtolkare hafwa thet så tolkat: (och han tilbad thet öfwersta på hans spiro) thet sedan Epistelen til the Ebreer hafwer behållit/ cap. 11:21.

335)

1. Mos. 28:13. cap. 35:6.

336)

1. Mos. 41:50.

337)

Jos. 13:7. cap. 16:1.

338)

1. Mos. 35:19.

339)

Ebr. 11:21.

340)

1. Mos. 17:1.

341)

1. Mos. 32:29. 2. Mos. 1:7.

342)

1. Mos. 34:27.

343)

V. 16. (*a*)Ängelen) Thenne Ängelen är Gudz son/ som hoos Malachiam c. 3:1. kallas förbundsens Ängel.

344)

V. 22. (*b*)Ett stycke) heter på Ebraisko Sichem/ och then samma staden menar han här.

345)

1. Mos. 29:32.

346)

1. Mos. 35:22. 1. Chrön. 5:1. Simeon/ Levi.

347)

1. Mos. 34:25. rc. Jud. 9:2.

348)

4. Mos. 24:9. 1. Chrön. 5:2.

349)

Matth. 2:6.

350)

Jos. 19:10. Esa. 9:1. Matth. 4:15. Jsaschar.

351)

5. Mos. 33:24.

352)

Syr. 44:26.

353)

1. Mos. 23:16.

354)

1. Mos. 23:19. cap. 25:9. cap. 35:29. Ap. G. 7:15/ 16.

355)

V. 3. (*a*)Ruben) Ruben skulle hafwa förftfödzlorättens wärdighet/ nemliga Presteskapet och riket: men nu warda båda honom ifrå tagna/ och Presteskapet gifwit Levi/ och riket Juda. Här medh betydes then Judiska Synagogan/ som för sin odygd skul mist hafwer både Presteskapet och riket.

356)

V. 10. (*b*)Spiran ifrå Juda) Här begynnes wälsignelsen om Christo/ som af Juda födas skulle/ och kallas han här Silo/ thet är en Hielte/ therföre at han wäldeliga skulle igenom gå alt thet han sigh företog. Then främre delen af wälsignelsen lyder på Konung David; och är eljes i all thenna wälsignelse intet meer som Christo så enkannerliga tilkommer/ vtan the lyda alt vppå the timeliga ting/ som Jsraels barnom skulle gifwin warda/ såsom thet är/ at Sebulon skulle boo vth medh hafwet alt in til Sidon/ och Jsaschar mitt i landena vp ifrå hafwet/ doch skulle warda Konungenom af Assyrien vndergifwen och skattskyldig. Thenna Prophetian hafwa ock the gamle Judar sielfwe förstådt om Christo: ty then Chaldaiske Vthtolkaren hafwer henne så: Regenten skal icke blifwa tagen ifrå Juda huus/ rc. til thes Meßias kommer/ rc.

357)

V. 16. (*c*)Dan skal warda en Domare) Dans wälsignelse är fullkomnad på Simson/ Dom. 15.

358)

V. 18. (*d*)HERre jagh wäntar efter tina hälso) Medh thenne hälsan hafwa ock the gamle Judar förstådt Christum så wäl som wij/ såsom både then Jerosolymitaniske och Chaldaiske Vthtolkaren thet klarligen gifwa.

359)

V. 19. (*e*)Gad) Gad hafwer fullkomnat sin wälsignelse/ tå then slächten drog fram före Jsrael/ Jos. 1:16.

360)

V. 20. (*f*)Asser) Asser sick ett godt kornland.

361)

V. 21. (*g*)Naphthali) Naphthali wälsignelse fullkomnade Debora och Barach/ Dom. 5.

362)

V. 22. (*h*)Joseph) Josephs wälsignelse går vppå Jsraels Konungarike/ och lyder alt om lekamligit Regemente/ at döttrarna/ thet är/ städerna i landena skulle blifwa skickeligen och wäl regerade/ och at månge Propheter och märckelige män skulle ther wara/ lika som hörnstenar; och ändoch at the ofta ledo anfall/ blefwo the likawäl widh sigh: och thetta Konungariket war vthi Ephraims slächte/ men thet andeliga och ewiga riket blifwer alt i Juda.

363)

V. 27. (*i*)Ben Jamin) Ben Jamins wälsignelse hafwer S. Paulus fulkomnat eller Konung Saul/ och the inbyggiare i Gibea/ Dom. 20.

364)

1. Mos. 46:4.

365)

1. Mos. 47:29. rc.

366)

Syr. 22:13.

367)

1. Mos. 23:16. Ap. G. 7:16.

368)

1. Mos. 45:5.

369)

2. Mos. 13:19. Jos. 24:32. Syr. 49:18. Ebr. 11:22.

370)

V. 25. (*a*)Förer min been) Joseph befaller thetta icke af widskepelse: vtan han wil här medh bewisa sin troo/ at han intet twiflade ther vppå/ at Gudh skulle hålla sitt löfte/ och medh tiden föra Jsraels barn vthu Egypten in i thet förlåfwade landet. Och på thet the Jsraeliter sådant icke förgäta måtte/ lefwer han them fina been medh thenna förmaningen/ Ebr. 11:22.

371)

1. Mos. 46:8.

372)

1. Mos. 46:27. 5. Mos. 10:22.

373)

Ps. 105:24. Ap. G. 7:17.

374)

Wijsh. 18:5.

375)

Ap. G. 7:19.

376)

V. 19. (*a*)The Ebreiska qwinnor) Här war icke af nöden säija Pharao som thet hade sigh: ty här handlas icke om trones bekännelse: icke heller giöra thessa qwinnor emot Gudz ähra/ eller theras nästas wälfärd något ther medh.

377)

2. Mos. 6:20. 4. Mos. 26:59.

378)

1. Chrön. 6:3. Ap. G. 7:20. Ebr. 11:23.

379)

2. Mos. 18:3/ 4.

380)

V. 22. (*a*)Orden vthmärckte medh prickar/ äro i Ebreiska texten här icke tilfinnandes/ vtan i cap. 18:4.

381)

Ap. G. 7:30.

382)

Jos. 5:15.

383)

Matth. 22:32. Marc. 12:26. Luc. 20:37.

384)

Ebr. 11:27.

385)

1. Mos. 15:14. 2. Mos. 11:2. cap. 12:35.

386)

V. 2. (*a*)HERrans Ängel) Thenne Ängelen är fielfwer Gudz Son: såsom man vthaf hans egna ord see kan: och kallas han Ängel vthaf sitt ämbete/ efter han sändes af Fadrenom: Så hafwa ock the gamle Fäder thet

förstådt: såsom Justinus Apol. 2. pro Chr. & Dial. cum Tryph. Basilius M. l. 2. contra Eunom. &c.

387)

V. 14. (*b*)Jagh skal warat) Thet är/ när J kommen tijt/ så wil jagh wara medh eder/ och så bewisa migh/ at J förnimma skolen/ at thet är jagh.

388)

2. Mos. 6:12/ 30.

389)

Ps. 94:9. Hes. 3:26/ 27.

390)

Matth. 10:19.

391)

Syr. 45:7.

392)

2. Mos. 7:2.

393)

2. Mos. 11:4/ 5.

394)

V. 21. (*a*)Men jagh skal förstocka) Thet är: Jagh JEHOVAH/ som en rättferdig domare/ wil låta honom för sina synder skul/ och thet stora tyrannij/ som han hafwer bedrifwit på mitt folck/ blifwa i sina synder/ och förhärda sigh. Ty så följer här efter/ c. 9:34. at Pharao syndade ytterligare/ och förhärdade sitt hierta/ han och hans tienare. På samma sätt skola sådane sententier flere förstås/ nemligen/ at HERren tillåter/ för margfalliga föregångna synder skul/ så skee/ genom menniskiones ondsko/ och diefwulens illistighet. Så befaller HERren/ Esa. c. 6:10. At han skal förblinda folcksens ögon; icke at Gudh är orsak til theras förblindning: vtan såsom JEsus Christus/ som Skriften bäst förstår/ sielf vthtyder/ Matth. 13:15/ ther han så säger: Theras ögon hafwa the igenlyckt/ på thet the icke ens skulle see medh ögonen. Så låter Gudh/ som en rättferdig domare/ menniskiorna/ för syndenes skul förblinda sin ögon/ förhärda och förstocka sitt hierta.

395)

V. 25. (*b*)Blodbrudgumme) Thet är: hon blef wredh och sade: Thet kostar blodh/ at tu äst min man/ och jagh måste omskära mitt barn/ thet hon icke gierna giorde; såsom thet ock war een skam ibland Hedningarna.

396)

2. Mos. 3:18.

397)

V. 15. (*a*)Hwij far tu så medh) Thet är: titt fattiga folck måste allestädes hafwa orätt: och tine tienare sökia

orsak emot oß til at plåga oß.

398)

1. Mos. 17:1. cap. 26:24. cap. 28:13.

399)

2. Mos. 4:10.

400)

1. Mos. 46:9. 4. Mos. 26:5. 1. Chrön. 5:1. Simeon.

401)

1. Mos. 46:11. 4. Mos. 3:17. cap. 26:57. 1. Chrön. 6:1. cap. 23:6.

402)

4. Mos. 26:59.

403)

Ap. G. 7:36.

404)

V. 3. (*a*)Jcke kunnigt) Patriarcherne hafwa wäl kändt Gudh; men een sådan vppenbar/ allmännelig predikan om Gudh/ war på then tiden ännu icke så klar å gånge/ såsom genom Mosen och Christum skedt är.

405)

V. 8. (*b*)Vphäfwit) Thet är/ jagh hafwer sworit/ såsom 1. Mos. 22:16.

406)

2. Mos. 4:15.

407)

2. Tim. 3:8.

408)

Ps. 78:44. Ps. 105:29.

409)

V. 3. (*a*)Men jagh wil förhärda) Jcke så at Gudh werckade hårdheten i Pharaos hierta: Vtan at han hafwer tagit sin nådh ifrå honom/ för hans föregångna synder: och tilstadde Satan och honom sielf förhärda sigh. Såsom ock the gamle fäder hafwa thet förstådt: Aug. Ep. 105. ad Sixtum. Deus non obdurat impartiendo malitiam: Sed non impartiendo misericordiam. Item tract. 53. in Johan: sic excæcat, sic obdurat Deus, deserendo, & non adjuvando. Sic Iren: lib. 4. adv. hær. c. 48. Widare kan man här om läsa til 2. Mos. c. 4. v. 21.

410)

Ps. 78:45. Ps. 105:30.

411)

Wijsh. 17:7.

412)

Luc. 11:20.

413)

Wijsh. 16:9.

414)

1. Mos. 46:34.

415)

2. Mos. 3:18.

416)

V. 19. (*a*)Gudz finger) Thet är Gudz macht: såsom the säija wille: thetta mirakel kan icke skee genom trulkånst: vtan allena genom Gudz macht.

417)

V. 21. (*b*)Ohyro) Thet ordet/ som på thetta rumet fins/ betyder allahanda små matkar/ flugör/ twästiertar/ rc. som pläga skada trään och jordenes gröda.

418)

Ps. 78:50.

419)

Rom. 9:17.

420)

Ps. 105:32.

421)

Wijsh. 16:16.

422)

Ps. 24:1.

423)

V. 16. (*a*)Förthenskul hafwer jagh vpwäckt) Meningen är thenna: Jcke at Gudh hafwer vpwäckt Pharao til ogudachtighet emot sigh: ty Gudh är icke then Gudh/ hwilkom ett ogudachtigt wäsende behagar/ Ps. 5:4. Vtan efter han war ond/ och förhärdade sitt hierta/ så wänder Gudh hans ondsko til sins namns berömmelse. Och thet ordet som här fins/ såsom ock andra sådana/ at the icke altid tydas per significationem directæ efficientiæ: Vtan per per missionem, declarationem, directionem, är them lärdom nogsamt kunnigt. Kan ock lätteliga förstås/ at när något ord synes hafwa sådant förstånd/ som sträfwer emot fidei analogiam, trones artiklar: tå måste man sådana ord vthtyda/ efter som skriften annorstädes talar om sådan materia.

424)

Wijsh. 16:9.

425)

Joel. 1:4.

426)

Wijsh. 17:21 cap. 18:1.

427)

V. 12. (*a*)Gräshoppor) Gräshoppor kallas icke här Hagab på Ebreiska/ såsom sommestädz/ vtan Arbe: men thet äro fyrafött flygande diur/ och reen til at äta/ såsom Hagab/ 3. Mos. 11:22. Men oß okände/ annars än at the gräshoppom like äro.

428)

2. Mos. 3:21. cap. 12:35.

429)

2. Mos. 12:29.

430)

V. 3. (*a*)Myndig man) Thetta sägs therföre/ at Gudh hade gifwit Mose sådant anseende hoos folcket/ at alla fruchtade sigh för honom: ty om thet hade icke warit/ så hade the Egyptier lätteliga kunnat slå honom ihiäl.

431)

Eph. 6:14.

432)

Ps. 136:10. Ebr. 11:28.

433)

2. Mos. 23:15. cap. 34:18. 5. Mos. 16:16.

434)

3. Mos. 23:5. 4. Mos. 28:16. Jos. 5:10.

435)

Ps. 78:51. Ps. 105:36. Ps. 136:10. Wijsh. 18:11.

436)

2. Mos. 3:22. cap. 11:2.

437)

4. Mos. 2:32.

438)

1. Mos. 15:13. Ap. G. 7:6. Gal. 3:17.

439)

4. Mos. 9:12. Joh. 19:36.

440)

V. 3. (*a*)Får) J synnerhet ett lamb. Hwad thetta fåret eller Påskalambet betyder/ lärer oß nogsamt S. Paulus 1. Cor. 5:7. ther han säger: Wårt Påskalamb är Christus/ som är offrader för oß.

441)

V. 4. (*b*)Efter siälarnas tahl) Thet är/ til så många personers antal/ som kunde wara nogh til at förtära Påskalambet.

442)

V. 6. (*c*)Slachtat til aftonen) Emellan twänne aftonar/ widh solenes nederstigande/ in til skymningen/ eller widh aftons tijd.

443)

V. 11. rc. (*d*) Passah) Heter en gång eller fram om gång; therföre at HERren gick om nattena genom Egypten/ och slog alla förstfödlingar ihiäl/ gåendes the huus förbij/ hwilkas döreträn medh lambsens blodh beständckte woro/ v. 13/ 23/ 27. Men thet betyder Christi dödh och vpståndelse/ medh hwilko han gången är af thenna werldene/ och hafwer slagit syndena/ döden och diefwulen/ och vthfördt oß af then syndiga Egypten til wår Gudh/ beständckt oß medh sitt blodh/ at förderfwaren eij skada kan. Thet är wårt Passa eller Påska.

444)

V. 16. (*e*)At J samman kommen) Thet ar: J skolen lasa Benedicite, och Gratias för Passah/ bedia och tacka för then förlosning som skedd är af Egypten: ty här brukas thet ordet Kara/ hwilket märker så mycket som predika eller läsa i församlingen.

445)

2. Mos. 22:29. cap. 34:19. 4. Mos. 3:13. cap. 8:17. Luc. 2:23.

446)

2. Mos. 34:18.

447)

1. Mos. 50:25. Jos. 24:32. Ebr. 11:22.

448)

4. Mos. 33:6.

449)

4. Mos. 14:14. Neh. 9:12. Ps. 105:39. 1. Cor. 10:1.

450)

V. 4. (*a*)Abib) Abib swarar til en deel emot then månaden/ som wij kalle April: ty the Ebreer begynna theras åhr/ efter naturens lopp/ när all ting åter grönskas och begynna wäxa. Therföre kallas han ock mensis novorum: ty på then tijd blifwer alt nytt.

451)

V. 6. (*b*)Osyrat brödh) At suurdeg så hårdt warder förbuden/ betyder/ at man thet rena Evangelium om Gudz nåde/ vthan förtröstning på wåra gierningar/ predika skal/ såsom S. Paulus tilkänna gifwer/ 1. Cor. 5:6. Och är sådant osyrat brödz ätande intet annat/ än troo på JEsum Christum.

452)

V. 18. (*c*)Röda hafwet) The Greker kallat röda hafwet/ af then röda sanden eller botnen: men the Ebreer kallat hwaßhafwet/ af hwassenom; som somligas mening är.

453)

4. Mos. 33:7.

454)

2. Mos. 10:1.

455)

4. Mos. 33:3.

456)

1. Macc. 4:9.

457)

Ps. 106:7.

458)

Esa. 63:12.

459)

Jos. 4:23. Ps. 106:9. 1. Cor. 10:1. Ebr. 11:29.

460)

Ps. 78:14.

461)

Wijsh. 18:5.

462)

Jud. 5:13.

463)

V. 15. (*a*)Hwad ropar tu) Märck här ett dräpeligit exempel/ huru troon kämpar/ och arbetar i nödene/ och huru hon sigh håller in til blotta Gudz ord/ vndfår tröst/ och öfwerwinner.

464)

V. 20. (*b*)Vplyste) Thet är: Thet war ett liungande vthi thet mörka molnet.

465)

Wijshet. 10: 20.

466)

Ps. 118:14.

467)

Jos. 2:9.

468)

Ps. 44:3. Ps. 80:9.

469)

4. Mos. 33:8.

470)

Jud. 5:15. Syr. 38:5.

471)

4. Mos. 33:9.

472)

V. 23. (*a*)Mara) Mara vthtydes bitter; och betyder kors och anfächtning/ hwilka genom JEsu Christi kors och trona blifwa söte: såsom watnet här blef/ genom thet trä/ som Gudh wijste Mose.

473)

V. 24. (*b*)Knorrade) Här begynner folcket strar knorra efter så härliga och vnderliga gierningar/ genom hwilka the woro förlossade.

474)

4. Mos. 11:4.

475)

2. Mos. 13:21.

476)

4. Mos. 11:31. Ps. 78:24. Wijsh. 16:20. Joh. 6:31. 1. Cor. 10:3.

477)

2. Cor. 8:15.

478)

Ebr. 9:4.

479)

Jos. 5:12. Neh. 9:15. Jud. 5:15.

480)

V. 15. (*a*)Man) Är een gåfwa/ och betyder Evangelium/ hwilket oß af blotta nådh af himmelen gifwit warder.

481)

V. 34. (*b*)Witnesbyrdet) Thet är thet rum/ ther man offrade och bad/ och ther predikostolen war/ förr än tabernaklet giordes.

482)

4. Mos. 33:14.

483)

4. Mos. 20:5.

484)

2. Mos. 7:20. cap. 14:16.

485)

4. Mos. 20:11. Ps. 78:15. 1. Cor. 10:4.

486)

Ps. 81:8. Ps. 95:8/ 9.

487)

5. Mos. 25:17. 1. Sam. 15:2.

488)

Jud. 4:13.

489)

V. 9. (*a*)Hafwa Gudz staf) Stafwen hade icke then kraften af sigh/ at han kunde nederslå fienden: vtan efter Gudh hade budit Mose medh thet instrumentet giöra tekn/ så hände thet efter HERrans löfte/ at när Mose vthräckte stafwen/ och bad/ blef fienden slagen.

490)

2. Mos. 2:16.

491)

2. Mos. 2:22.

492)

2. Mos. 1:13. cap. 5:7. cap. 14:18.

493)

5. Mos. 1:9.

494)

4. Mos. 11:16. 5. Mos. 1:13.

495)

V. 9. (*a*)Jethro frögdade sigh) Här seer man huru vnderliga Jethro/ som war en Madianit/ af Madian/ Keture son/ är kommen til Gudz kännedom: och är intet twifwelsmål/ at han ju hafwer thet samma förkunnat sitt folck/ och lärdt them/ efter han en Prest war.

496)

4. Mos. 33:15.

497)

Ap. G. 7:38.

498)

5. Mos. 29:2.

499)

5. Mos. 5:2.

500)

Ps. 24:1. Ps. 50:12. 1. Cor. 10:26. Tit. 2:14.

501)

1. Pet. 2:9. Vpp. 1:6. cap. 5:10.

502)

2. Mos. 24:3. 5. Mos. 5:27.

503)

Ebr. 12:20.

504)

5. Mos. 4:11.

505)

V. 10. (*a*)At the twå) Här medh beteknas hiertans reenhet/ om hwilken en bör beflita sigh/ när han wil komma in för Gudz ansichte.

506)

V. 15. (*b*)Sina hustru) Här straffar Mose icke ächtenskaps ståndet/ som är een helig Gudz ordning: vtan wil medh thetta förbud/ at folcket skulle thes bättre skicka sigh emot HERrans märckeliga vppenbarelse/ som förhanden war.

507)

3. Mos. 26:1. 5. Mos. 5:6. Ps. 81:11.

508)

5. Mos. 4:16.

509)

3. Mos. 19:12.

510)

2. Mos. 23:12. cap. 34:21. cap. 35:2. Jer. 17:21. Hes. 20:12.

511)

1. Mos. 2:2.

512)

5. Mos. 5:16. Syr. 3:9. Matth. 15:4. Marc. 7:10. Eph. 6:2.

513)

Matth. 5:21.

514)

Matth. 5:27. cap. 19:9. Ebr. 13:4.

515)

Rom. 7:7. cap. 13:9.

516)

Ebr. 12:18.

517)

5. Mos. 18:16.

518)

5. Mos. 27:5. Jos. 8:31.

519)

V. 4. (*a*)Tu skalt icke giöra tigh något beläte) Nemligen til at tiena och tilbedia thet/ och giörat gudomlig ähro. Eljes är intet förbudit hafwa beläter/ som påminna oß hwad som skedt är i gamla/ eller nya testamentet. Thenna vthtydningen hafwer Gudh sielf satt/ 3. Mos. 26:1. ther så står: at man skal icke giöra sigh några afgudar eller beläter/ rc. til at tilbedia ther före: ty om så icke wore förståendes/ så hade Gudh aldrig befalt giöra figurer och beläter vthi sitt tabernakel och tempel; såsom Cherubim och the oxar vnder kopparhafwet/ rc. som man läsa kan 2. Mos. 25:18. 1. Kon. 7:25.

520)

V. 12. (*b*)Länge lefwa) Paulus Eph. 6:2. vthtyder thet/ icke allenast om långt lijf; vtan ock at tigh skal wäl gå på jordene.

521)

3. Mos. 25:40. 5. Mos. 15:12. Jer. 34:14.

522)

1. Mos. 9:6. 3. Mos. 24:17. 4. Mos. 35:16/ 22.

523)

5. Mos. 19:3/ 5. Jos. 20:3.

524)

1. Kon. 2:28/ 31.

525)

5. Mos. 24:7.

526)

3. Mos. 20:9. 5. Mos. 21:18. cap. 27:16. Ord. 20:20. Matth. 15:4. Marc. 7:10.

527)

3. Mos. 24:20. 5. Mos. 19:21. Matth. 5:38.

528)

1. Mos. 9:5.

529)

V. 15. (*a*)Then som sin fader eller moder slår) Hoos the Romare hafwer så warit bruk/ at när en slog fader eller moder/ tå sömmades han vthi en lädersäck/ och hoos honom en hund/ en hane/ en huggorm/ och een apa/ och kastades i nämsta watn/ at han för sådan synd plågas skulle in i döden/ och icke meer få see himmelen medan han lefde; eij heller niuta jordena efter sin dödh. Thetta kan man läsa 9. lib. Cod. tit. 17. & ff. ad legem Pompejam, de parricidiis lib. 48. tit. 9.

530)

2. Sam. 12:6.

531)

Joh. 10:34.

532)

1. Mos. 31:39.

533)

5. Mos. 22:28.

534)

3. Mos. 20:27.

535)

3. Mos. 18:23. cap. 20:15. 5. Mos. 27:21.

536)

3. Mos. 19:33. 5. Mos. 24:17.

537)

Zach. 7:10.

538)

5. Mos. 10:18/ 19.

539)

3. Mos. 25:35. 5. Mos. 23:19. Ps. 15:5.

540)

Ap. G. 23:5.

541)

2. Mos. 13:2. cap. 34:19.

542)

3. Mos. 22:27.

543)

3. Mos. 22:8. Hes. 44:31.

544)

V. 8. (*a*)Gudarna) Gudar heta domarena: therföre at the vthi Gudz stadh/ efter Gudz lagh och ord/ och icke efter sitt egit sinne döma och regera skola/ som Christus betyger/ Joh. 10:34.

545)

3. Mos. 19:15/ 16. 5. Mos. 1:17.

546)

5. Mos. 22:1.

547)

Hist. Gus. v. 53.

548)

5. Mos. 16:19. Syr. 20:31.

549)

2. Mos. 22:21. 3. Mos. 19:33.

550)

1. Mos. 46:5. 5. Mos. 10:19.

551)

3. Mos. 25:3/ 4.

552)

2. Mos. 34:23. 3. Mos. 23:4. 5. Mos. 16:16.

553)

2. Mos. 12:10.

554)

2. Mos. 34:26.

555)

5. Mos. 14:21.

556)

2. Mos. 32:34. cap. 33:2. 5. Mos. 31:3.

557)

5. Mos. 7:14.

558)

5. Mos. 7:20. Jos. 24:12. Wijsh. 12:8.

559)

1. Mos. 15:18. 5. Mos. 11:24. 1. Kon. 4:21. Ps. 80:12.

560)

2. Mos. 34:12. 5. Mos. 7:2.

561)

5. Mos. 7:3/ 4. Jos. 23:13. Dom. 2:3.

562)

V. 13. (*a*)Jhogkomma) Thet är/ J skolen icke om några helgon predika/ lika som the ther eder hielpa kunde; vtan om Gudh allena: ty ihogkomma/ märcker här så mycket som predika/ lofwa och ähra.

563)

V. 18. (*b*)Mitt offers blodh) Thet är/ tu skalt icke offra Påskalambet/ förr än alt syrat brödh är vthu tino huse.

564)

V. 20. (*c*)Ängel) Thenne Ängelen är Gudz son/ som man see kan af sielfwa beskrifwelsen/ och the heliga Fäders skrifter/ rc. Justin. Dial. cum Tryph. Cypr. lib. 2. Test. advers. Jud. cap. 5. &c.

565)

2. Mos. 19:8. 5. Mos. 5:27.

566)

1. Pet. 1:2. Ebr. 9:20.

567)

2. Mos. 34:28. 5. Mos. 9:9/ 18.

568)

V. 3. (*a*)Wilje wij giöra) Så länge wij icke betrachte lagsens rätta förstånd och fulkomlighet/ hwilken fordrar inwärtes och vthwärtes lydno/ icke heller erkänne wår swaghet och ofulkomlighet/ tiltroo wij oß kunna fulgiöra lagen/ och af förmätenhet låfwa meer än wij hinne. Besee 2. Mos. 19:8.

569)

V. 11. (*b*)Sina hand) Thet är: han förskräckte them icke medh dundrande och liungande/ såsom folcket war tilförene förskräckt/ cap. 20:18.

570)

2. Mos. 35:5.

571)

Ebr. 9:2.

572)

2. Mos. 37:1.

573)

2. Mos. 40:20.

574)

2. Mos. 37:6.

575)

Ebr. 9:5.

576)

4. Mos. 7:89.

577)

3. Mos. 24:6. 1. Sam. 21:6.

578)

Ap. G. 7:44. Ebr. 8:5.

579)

V. 22. (*a*)Betyga) Thet är: ther widh/ såsom widh ett wist tekn och witnesbyrd/ wil jagh låta tigh weta/ at jagh är tilstädes/ så at jagh ther talar.

580)

2. Mos. 36:8.

581)

2. Mos. 36:14.

582)

2. Mos. 36:19.

583)

2. Mos. 36:20.

584)

2. Mos. 25:9.

585)

2. Mos. 36:35.

586)

Ebr. 9:5.

587)

V. 1. (*a*)Tabernaklet) Thetta heliga tabernaklet medh all sin prydning/ betydde JEsum Christum werldenes Frälsare/ samt then Christeliga Kyrkian.

588)

2. Mos. 38:1.

589)

2. Mos. 38:9.

590)

2. Mos. 30:8. 3. Mos. 24:3.

591)

V. 21. (*a*)Witneabyrdsens tabernakel) Thet kallades så/ förthenskul/ at Gudh ther witnade eller betygade folckena sin wilja. Kunde ock så wäl kallas samfunds tabernakel/ ther af/ at folcket ther församlades/ lika som til een almännelig soknakyrkio/ til at hålla ther högtider/ och höra Gudz ord.

592)

2. Mos. 39:1.

593)

2. Mos. 39:2.

594)

2. Mos. 39:8. Wijsh. 18:24.

595)

3. Mos. 8:8. 4. Mos. 27:21. 5. Mos. 33:8. Esr. 2:63. Silkeskiortelen.

596)

2. Mos. 39:22.

597)

Syr. 45:9. Ännespannet.

598)

2. Mos. 39:30.

599)

2. Mos. 39:27.

600)

3. Mos. 8:12.

601)

V. 30. (*a*)Lius och Fulkomlighet) på Ebreiska Urim och Thumim. Hwad thetta warit hafwer/ weet man nu intet: nemligen/ huru Gudh här igenom vppenbarade sin wilja Prestenom/ som thet hade på sitt bröst/ antingen genom ena röst/ eller syyn/ eller ock en synnerlig glantz.

602)

V. 33. (*b*)Gyldene bielror) Thessa bielror betydde Evangelii predikan/ som klinga skulle i alla werldenes ändar. Säsom Justin. thet tyder Dial. cum Tryph.

603)

V. 38: (*c*) Aaron bär thes helgas brist) The helga tings/ offrens och beställningars ofulkomlighet; hwilkas brist han bära skulle/ icke i sin person/ vtan figurlig i Christo: ty Aaron war en figur til Christum.

604)

V. 41. (*d*)Fylla händerna) Efter thet Ebreiska språket/ är thet så mycket/ som få them i händerna/ thet the offra skulle til wijelse.

605)

3. Mos. 8:2.

606)

3. Mos. 8:12.

607)

3. Mos. 8:14.

608)

3. Mos. 3:3.

609)

3. Mos. 4:14.

610)

3. Mos. 8:18.

611)

3. Mos. 8:22.

612)

3. Mos. 7:34. cap. 10:14.

613)

3. Mos. 8:31 cap. 24:9.

614)

4. Mos. 18:4.

615)

4. Mos. 28:3/ 4.

616)

3. Mos. 26:11. 2. Cor. 6:16.

617)

V. 26. (*a*)Wara tin deel) Så war Gudi behageligit/ at Presterna skulle hafwa sin födo af offren: såsom han ock wil i nya Testamentet/ at then som predikar Evangelium/ han skal ock ther af lefwa; som Paulus herliga lärer/ 1. Cor. 9.

618)

V. 36. (*b*)Skiära) Thet är rena förmedelst offren.

619)

2. Mos. 37:25.

620)

3. Mos. 10:1.

621)

Ebr. 9:7. cap. 10:14.

622)

3. Mos. 27:25. 4. Mos. 3:47. Hes. 45:12.

623)

4. Mos. 1:3.

624)

2. Mos. 38:8. cap. 40:30.

625)

2. Mos. 37:29.

626)

V. 1. (*a*)Rökaltare) Thetta altare hafwer stätt vthan för förlotten i thet heliga/ och icke innom i thet heligaste rumet.

627)

V. 7. (*b*)Tilreder lamporna) Thenna tilredelsen betyder Evangelium/ hwilket mächta lyser/ när thet tilredes/ och rensas ifrå menniskio stadgar.

628)

2. Mos. 35:30. cap. 36:1. cap. 38:22.

629)

2. Mos. 35:11. rc. cap. 39:33.

630)

1. Mos. 2:2. 2. Mos. 20:8. Hes. 20:12.

631)

2. Mos. 32:16. 5. Mos. 9:10.

632)

V. 6. (*a*)Hwarjom och enom wisom) Här vthaf seer man/ at ock Philosophia, och handwerck/ och sädana werldzliga kånster/ äro ock een synnerlig Gudz gåfwa: såsom Clem. Alex. här vthaf införer lib. 1. Strom.

633)

V. 18. (*b*)Twå witnesbyrdsens taflor) Then första lärde/ huru menniskiorna skulle rätt dyrka Gudh: then andra huru the skulle älska sin nästa. J then första taflan räknas gemenligen try budh: i then andra siu; ther om man läsa kan August. lib. 2. quæst. in Ex: In Psal. 33. & Serm. 148.

634)

Ps. 106:19. Ap. G. 7:40.

635)

1. Cor. 10:7.

636)

5. Mos. 9:12.

637)

2. Mos. 33:3.

638)

Ps. 106:23.

639)

4. Mos. 14:13.

640)

1. Mos. 12:7. cap. 15:5. cap. 22:16. cap. 26:24. cap. 28:13. cap. 48:16. Ebr. 6:13/ 14.

641)

2. Mos. 34:29.

642)

2. Mos. 31:18.

643)

5. Mos. 9:17.

644)

5. Mos. 9:21.

645)

5. Mos. 33:9.

646)

Rom. 9:3.

647)

2. Mos. 23:20.

648)

V. 1. (*a*)Mose fördrögde) The mente/ at Mose hade förlåtit them/ så at the icke wiste hwad the giöra skulle: äfwen så/ när wij äre i nödh/ och icke strax see Gudz hielp/ mene wij/ at Gudh hafwer förlåtit oß/ och sökiom efter hielp annorstädes. Tå blifwer ock en guten kalf wår gudh.

649)

V. 4. (*b*)Vthkastade) Thet är/ han skref them före/ hurudana beläten the giöra skulle. Så plägar menniskiors lära sättia folcket före hwad the skola giöra för werck/ ther medh the må tiena Gudi. Ty här kan tu wäl see/ at folcket satte sigh före/ at tiena then rätta Gudenom/ när the vpreste kalfwen/ efter Aaron lät vthropa/ at thet war HERrans fest/ och bygde ett altare.

650)

V. 25. (*c*)Fritt) Thet ordet Pharija/ som i Ebreiskan står/ märcker på Swensko så mycket som frij. Och wil Mose så säija: Aaron hafwer giordt folcket frij och ledigt ifrå Gudz ordz lydna/ såsom menniskio lära giör: nemligen giör folcket fritt och beredt til alt afguderij: doch alt i then mening/ lika såsom hon wille hielpa them/ och är likwäl intet annat än ett löst snack/ som intet betyder. Besee til 2. Chrön. 28:19.

651)

1. Mos. 12:7.

652)

2. Mos. 23:20. cap. 32:34.

653)

2. Mos. 32:9. 5. Mos. 9:13.

654)

4. Mos. 12:8.

655)

5. Mos. 4:37.

656)

2. Mos. 34:5.

657)

Rom. 9:15.

658)

V. 14. (*a*)Ansichte) Ansichte kallas här then molnstoden och eldstoden/ ther vthi Gudh war tilstädes.

659)

V. 20. (*b*)Mitt ansichte) Gudz ansichte kallas här icke/ som tilförene/ molnstoden och eldstoden: vtan han sielfwer/ såsom han säger: Then menniskia blifwer icke widh lijf/ som migh seer.

660)

5. Mos. 10:1.

661)

2. Mos. 33:19.

662)

Ps. 86:15. Ps. 103:8. Ps. 145:8.

663)

2. Mos. 20:5/ 6. 4. Mos. 14:18. 5. Mos. 5:9. Job. 9:2. Ps. 143:2. Jer. 32:18.

664)

5. Mos. 5:2.

665)

2. Mos. 23:32. rc. 5. Mos. 7:2.

666)

4. Mos. 25:1/ 2. 1. Kon. 11:2.

667)

2. Mos. 20:4.

668)

2. Mos. 12:15.

669)

cap. 23:15.

670)

2. Mos. 13:2/ 12. cap. 22:29/ 30. 4. Mos. 18:15. Luc. 2:23.

671)

5. Mos. 16:16. Syr. 35:6.

672)

2. Mos. 23:12. cap. 3:15 cap. 35:2. 5. Mos. 5:12. Luc. 13:14.

673)

5. Mos. 16:10.

674)

2. Mos. 23:17. 5. Mos. 16:16.

675)

2. Mos. 12:10. cap. 23:18.

676)

2. Mos. 23:19.

677)

5. Mos. 14:21.

678)

2. Mos. 24:4.

679)

Mos. 24:18.

680)

5. Mos. 4:13. cap. 9:9/ 18.

681)

2. Cor. 3:7.

682)

2. Cor. 3:13.

683)

V. 5. (*a*)Åkallade) Mose beskrifwer här then hemlighet/ at Christus är HERren/ som för honom (thet är för lagsens folck) skulle framgå och predika/ at hela werlden är syndig/ och måtte allenast blifwa salig af nåde. Såsom han tilförene cap. 33:19/ sagt hade: Hwem jagh är gunstig/ honom är jagh gunstig. Thet är: Jngen kan migh medh sina gierningar aftiena. Thet är nåde och icke annat: äfwen som Evangelii predikan lärer.

684)

V. 6. (*b*)Barmhertig och trofast) Barmhertighet och trofasthet eller sanning/ sättias här och annorstädes hoos hwar andra. Ther medh gifs tilkänna/ at Gudh är ock rättferdig: ty barmhertighet vtan rättferdighet/ är kleenmodighet. Såsom twärt om: Rättferdighet vtan barmhertighet/ är tyrannij.

685)

2. Mos. 20:9. cap. 23:12.

686)

2. Mos. 25:2.

687)

2. Mos. 30:1.

688)

2. Mos. 27:1.

689)

2. Mos. 30:23.

690)

2. Mos. 31:2/ 6.

691)

V. 4. (*a*)Thetta är) Alt thet Gudh befalte Mose/ ifrå thet 25 cap. in til thet 32/ om tabernaklet/ och thet ther til hörde: thet förtäljer han folckena i thetta capitel.

692)

V. 22. (*b*)Wefftoffer) Thessa tw ord/ häfwa och wefta/ måste wij lära förstå och bruka: therföre at ett offer/ eller een gåfwa til Gudz tienst/ heter förthenskul häfoffer/ at man hof thet vp i högd. Men wefftoffer/ kallades thet: ty man wefftade thet hijt och tijt/ öster/ wäster/ söder och norr.

693)

V. 24. (*c*)Hof) Besee vthtydningen til v. 22.

694)

V. 34. (*d*)Vnderwisning) Jcke allenast at hafwa sielf förständ/ vtan ock at vnderwisa andra.

695)

2. Mos. 26:1.

696)

2. Mos. 26:7.

697)

2. Mos. 26:14.

698)

2. Mos. 26:15.

699)

2. Mos. 26:26.

700)

2. Mos. 26:31.

701)

V. 1. (*a*)Efeer alt thet som HERren budit hade) Thesse ord vprepas ofta/ och gifs här medh tilkänna/ at wij icke annorlunda skola dyrcka Gudh/ eller hålla wår Gudztienst/ än som han sielf hafwer budit och befallat.

702)

2. Mos. 25:10.

703)

2. Mos. 25:17.

704)

2. Mos. 25:23.

705)

2. Mos. 25:29.

706)

2. Mos. 25:31.

707)

2. Mos. 30:1.

708)

2. Mos. 30:35.

709)

V. 6. (*a*)Nådastolen) Thenne Nådastolen betyder Christum/ Ebr. 4:16.

710)

2. Mos. 27:1.

711)

2. Mos. 27:4.

712)

2. Mos. 30:18. 1. Sam. 2:22

713)

2. Mos. 27:9.

714)

2. Mos. 27:16.

715)

2. Mos. 27:19.

716)

2. Mos. 30:13.

717)

4. Mos. 1:46.

718)

V. 8. (*a*)Härarna) Thesse härar woro gudeliga qwinnor/ som medh fastande och bediande troliga tiente Gudi in för tabernaklet. Säsom man finner/ 1. Sam. 2:22. 1. Tim. 5:5. Och såsom S. Lucas beprisar then H. Prophetissan Hanna/ cap. 2. v. 37.

719)

2. Mos. 28:2/ 4. cap. 31:10. cap. 35:19.

720)

2. Mos. 28:6.

721)

2. Mos. 28:9.

722)

2. Mos. 28:12.

723)

2. Mos. 28:15.

724)

2. Mos. 28:31.

725)

2. Mos. 28:33.

726)

2. Mos. 28:39.

727)

2. Mos. 28:42.

728)

2. Mos. 28:36.

729)

2. Mos. 35:13.

730)

2. Mos. 31:8. 3. Mos. 24:4.

731)

V. 8. (*a*)Skölden efter then känst och werck) Om thenna skölden kan man see vthläggningen i thet 28 cap. v. 30.

732)

V. 25. (*b*)Bielror) Om thessa bielror är talat tilförene cap. 28. i vthtydningen til v. 34.

733)

V. 37. (*c*)Liusastakan) Thenne liusastake/ medh sina brinnande lampor/ vetydde JEsum Christum/ som är werldenes lius/ Joh. 8:12. Och vplyser allom them som sittia i mörkret och dödsens skugga/ Luc. 1:79. Ja/ alla menniskior/ som komma i thenna werlden/ Joh. 1:9.

734)

V. 43. (*d*)Såsom HERren budit hade) Här om kan man see vthläggningen som är i thenna book vnder thet 36 cap. v. 1.

735)

2. Mos. 26:33.

736)

2. Mos. 30:1.

737)

2. Mos. 26:36.

738)

2. Mos. 30:26.

739)

2. Mos. 29:4.

740)

4. Mos. 7:1.

741)

Ebr. 9:4.

742)

2. Mos. 35:11.

743)

2. Mos. 25:31.

744)

2. Mos. 30:19.

745)

4. Mos. 9:15. 1. Kon. 8:10.

746)

2. Mos. 13:21. 4. Mos. 14:14. 5. Mos. 1:33. Neh. 9:19. Ps. 78:14. Ps. 105:39. 1. Cor. 10:1.

747)

V. 34. (*a*)HERrans herlighet) Thetta tabernaklet hafwer warit en figur til Christum (som tilförene sagt är i vthläggningen vnder thet 26 cap.) vthi hwilken HERrans herlighet/ eller/ som Paulus thet tyder/ Col. 2:9. Gudomsens fullhet boor lekamligen. Ho widare vthtydningar wil hafwa om tabernaklet/ Presterskapet och offren/ han läse ther om Epistelen til the Ebreer.

748)

2. Mos. 29:10.

749)

2. Mos. 29:25.

750)

V. 2. (*a*)Ett offer) För twå orsaker skul hafwer Gudh förnemliga så grant befalt Jsraels folck om offer. Först/ at the icke skulle hafwa orsak til at dichta sigh sielf någon Gudztienst/ hwilket Gudi intet behagar; eller falla vthi afguderij och hedniske seder. Sedan/ at ther medh skulle beteknas Christus/ som medh tiden skulle offras för hela werldenes synder/ och the således genom theras dagliga offer skulle hafwa honom i stadig åminnelse: ty han är thet rätta Gudz lamb/ som borttager werldenes synder/ Joh. 1:29. Han hafwer ena reso offrat sigh sielf til een försoning för wåra synder/ och hafwer funnet een ewig förlosning/ Ebr. 7:25. cap. 9:12. Widare här om kan man läsa Epistelen til the Ebreer/ som förr är sagt til 2. Mos. 40:34.

751)

Syr. 7:33/ rc.

752)

Marc. 9:49.

753)

V. 9. (*a*)Ett offer som wäl luchtar) Jcke at Gudh hafwer någon lekamlig lucht/ eller lust til at luchta thet som honom rökes och offras/ ty han är en ande/ Joh. 4:24. Vtan thet märcker så mycket/ at thet är honom ett behageligit offer/ både therföre/ at thet skedde efter hans befalning/ och at thet beteknar Christum/ genom hwilken wij och wåre werck skulle blifwa Gudi behagelige/ Ephes. 1:6.

754)

V. 13. (*b*)Guds förbunds salt) Thet kallas förbunds salt/ efter Guds förbund och stränga befalning war til Presterna/ at the vthi alt offer skulle hafwa salt: och hafwer Gudh så welat/ at ther medh skulle beteknas Christus. Ty såsom all maat eller hwad som slachtas/ thet rotnar och förderfwas/ och får en osmak/ vtan thet är saltat; men genom saltet blifwer thet förwarat och wälsmakat: altså äre wij genom synden förderfwade/ och Gudi mißhagelige; men genom Christum och trona på honom/ blifwe wij Gudi behagelige och behålne/ Eph. 1:6.

755)

2. Mos. 29:13/ 22.

756)

2. Mos. 29:25. 3. Mos. 6:12.

757)

1. Mos. 9:4. 3. Mos. 7:24. cap. 17:10. cap. 19:26. 5. Mos. 12:16/ 23. cap. 15:23. Ap. G. 15:20.

758)

V. 4. (*a*)Nätet öfwer lefrena medh nturarna) Thetta ordesättet blifwer ofta vprepat/ och hafwer then meningen/ at nätet öfwer lefrena och niurarna skulle Presten först afrifwa och jämte thet öfciga förbränna/ hwilket kallas bränneoffer och eldoffer. Och efter thesse inelfwer hållas therföre/ at the skola wara then olofliga begärelsens säte; så skulle här medh beteknas/ såsom Basil. Magn. thet vthlägger lib. de Virg. at then som wil offra sigh HERranom til tienst/ han skal bortläggia och vpbränna all ond begärelse/ och tiena honom i helighet och rättferdighet/ Rom. 6:12/ 19.

759)

V. 9. (*b*)Hela stierten medh ryggenom) Thet är/ hela stierten skulle frän tyggen afskild warda.

760)

V. 11. (*c*)Til offrens spijs) Thet är: At thet blifwer vpätit af eldenom.

761)

3. Mos. 5:9. cap. 9:9.

762)

2. Mos. 29:14. 4. Mos. 19:5.

763)

3. Mos. 9:11. Ebr. 13:11.

764)

4. Mos. 15:24.

765)

2. Mos. 29:18. 3. Mos. 3:14.

766)

V. 3. (*a*)Förargar) Thet är/ at han medh läro eller lefwerne räkar gifwa orsak til synd.

767)

V. 9. (*b*)Nätot öfwer lefrena medh niurarna) Besee til cap. 3:4.

768)

V. 12. (*c*)Skal han föra vthu lägret) Thet beteknade at Christus skulle offras vthom porten/ rc. som Epist. til the Ebreer thet förklarar i thet 13:12.

769)

V. 26. (*d*)Skal Presten försona hans synd) Thet är/ han skal medh sin böön hoos Gudh anhålla/ at thet måtte blifwa honom förlåtit: ty thet kallas försona.

770)

3. Mos. 11.

771)

3. Mos. 1:15.

772)

3. Mos. 1:14.

773)

3. Mos. 4:35.

774)

3. Mos. 4:2.

775)

V. 6. (*a*)Försona henne hennes synder) Jcke så/ at medh bockablod eller kalfwablod/ eller sådana Levitiske offer kunde försonas någon synd/ vtan genom Christi blodh/ hwilken the beteknade: ty för hans dödh och

pino skul/ hafwer Gudh ock i gamla Testamentet förlåtit synderna. Therföre säijes han wara dödad ifrå werldenes begynnelse/ Vpp. 13:8.

776)

4. Mos. 5:6.

777)

2. Mos. 22:7. 3. Mos. 5:16.

778)

3. Mos. 4:12.

779)

3. Mos. 2:1/ 14. 4. Mos. 15:4.

780)

3. Mos. 2:9.

781)

4. Mos. 18:9/ 10.

782)

2. Mos. 29:37.

783)

2. Mos. 16:36.

784)

3. Mos. 11:33.

785)

3. Mos. 4:5. Ebr. 13:11.

786)

V. 30. (*a*)Men alt thet syndoffer) Här af kan man märckia at syndoffret är twäggiahanda/ eller thes bruuk twäggiahanda: thet ena hwilkes blodh intet blef inburit i thet helga/ thet the ock måtte äta: men thet andra hwilkes blodh plägade inbäras i thet helga til försoning/ thet måtte man icke äta/ vtan thet måste vthan för lägret vpbrännas: Här om i Epist. til the Ebreer/ c. 13:11. 3. Mos. 4:11/ 12.

787)

3. Mos. 11.

788)

3. Mos. 3:17. cap. 9:10.

789)

3. Mos. 17:10/ 14. cap. 19:26. 5. Mos. 12:16/ 23. Ap. G. 15:20/ 29. cap. 21:25.

790)

2. Mos. 29:24.

791)

3. Mos. 26:46. cap. 27:34.

792)

V. 11. och 12. (*a*) Lofoffer och tackoffer) Thessa tw offren äro räknade vthi ett: tackoffer heter thet tå/ när man slachtar fåår/ oxar/ rc. Lofoffer/ när man låter ther til tunkakor/ och kakor såsom ett spijsoffer/ och nämner altså thet ena thet andra/ så at thet heter lofoffrens kött/ v. 15. thet är/ bredowidh lofoffret: Jtem tackoffrens lofoffer v. 13.

793)

2. Mos. 28:2. cap. 29:1. rc.

794)

2. Mos. 29:5. rc.

795)

2. Mos. 28:30.

796)

2. Mos. 28:36/ 39.

797)

2. Mos. 30:25.

798)

Syr. 45:18.

799)

2. Mos. 29:10.

800)

2. Mos. 29:14.

801)

3. Mos. 10:7.

802)

V. 8. (*a*)Lius och Fulkomlighet) Här om är tilförene talat til 2. Mos. 28:30.

803)

V. 10. (*b*)Och smorde tabernaklet) At tabernaklet och Presterna skulle smörjas/ beteknade/ at Gudz församling och hennes lärare skulle warda begåfwade medh then H. Anda/ hwilken kallas glädienes olja/ Ps. 45:8. Och hans begåfning/ smörjelse/ Esa. 61:1. 1. Joh. 2:27.

804)

V. 33. (*c*)Edra händer fylta) Se på then 41 versen i thet 28 cap. 2. Mos.

805)

2. Mos. 29:1.

806)

4. Mos. 6:23.

807)

1. Mos. 4:4. 1. Kon. 18:38. 2. Chrön. 7:1. 2. Macc. 2:10.

808)

V. 6. (*a*)HERrans herlighet) Thet är then elden som sedan v. 24. vthgick af HERranom/ och förtärde offret: thenne elden förwarades sedan jämt af Presterna/ in til thes Konung Salomo hade bygdt templet; tå förnyades han åter/ såsom man see kan/ 2. Chron. 7:1. och sedan åter in til thet Babyloniska fängelset: ther om man meer läsa kan/ 2. Macc. 2:10. Och hafwer HERren medh thenna elden welat låta see/ at sådana sätt til at offra/ hafwa warit honom behageliga: såsom ock Abels offer/ 1. Mos. 4:4. och E*liæ/* 1. Kon. 18:38.

809)

V. 7. (*b*)Försona tigh) Här af seer man/ at Aaron hafwer icke warit then rätta öfwerste Presten/ efter han måste ock försona sigh sielf: Vtan han beteknade en annan/ som komma skulle/ och wore vthan synd/ Ebr. 5:10. cap. 7:17.

810)

3. Mos. 16:1. 4. Mos. 3:4. cap. 26:61. 1. Chrön. 24:2.

811)

2. Mos. 29:43.

812)

2. Mos. 6:18. 4. Mos. 3:19.

813)

Hes. 44:21. 1. Tim. 3:3. Tit. 1:7.

814)

3. Mos. 2:3. cap. 6:16.

815)

2. Mos. 29:24.

816)

3. Mos. 9:3.

817)

3. Mos. 6:26.

818)

V. 1. (*a*)Främmande eld) Thet är/ then som intet war kommen af himmelen och tagen af altaret.

819)

V. 1. (*b*)Thet han them icke budit hade) Ther af seer man/ thet är icke låfligit något vpdichta eller giöra i Gudztiensten vthan HERrans befalning.

820)

V. 3. (*c*)Jagh skal warda helgader) Thet är/ om än sielfwa Presterna försee sigh/ och icke giöra sitt ämbete som them är befalt; så skal jagh icke heller skona them: på thet at andra skola see thet/ och lära fruchta och ähra migh.

821)

V. 18. (*d*)Hans blodh) Efter offrens blodh icke wardt burit in i thet helga/ skulle thet icke warda vpbrändt vtan ätit; men hwilkes blodh inburit wardt/ thet måtte man icke äta/ vtan alt vpbrännat/ 3. Mos. 6:30. cap. 16:27.

822)

5. Mos. 14:4. Ap. G. 10:14.

823)

2. Macc. 6:18.

824)

5. Mos. 14:9.

825)

5. Mos. 14:11.

826)

3. Mos. 5:2.

827)

3. Mos. 19:2. cap. 20:7. 1. Pet. 1:16.

828)

V. 4. (*a*)Thet är eder oreent) Oansedt all diur äro i sigh sielfwe rene: ty så står 1. Mos. 1:31. Och Gudh såg alt thet han giordt hade/ och thet war ganska godt. Doch efter Gudh hafwer täcktz twinga Judarna vnder lagsens ook til thes Frälsaren komme/ Gal. 3:23/ och cap. 4:3/ 4. hafwer han så befalt at några efter lagen skulle wara orene/ til at äta och offra: så ock på thet the skulle ihogkomma the Egyptiers dårskap/ som mäst alla diur/ jemwäl the orena höllo för gudar. Se Justin. Phil. & Mart. quæst. ad Orthod. 35. Lyra menar ock/ at the orene diur skulle wara ohälsosamme til at äta: therföre hafwer HERren ock förbudit them/ och ther medh låtit see sin faderliga omwårdnad om sitt folck/ at han efterlät them thet godt och sundt war til at äta: thet andra hafwer han förbudit. Men i thet Nya Testamentet är oß intet befalt hålla thenna åthskildnaden: såsom man see kan til the Gal. 5:1. 1. Tim. 4:3/ 4. 1. Cor. 10:25. Rom. 14:2. rc. At vthi Apostla Gierningar cap. 15:29/ förbiudes några slags maat/ war allenast til en tijd achtande/ för Judarnas skul/ at the skulle icke ther öfwer förargas.

829)

V. 22. (*b*)Arbe/ Saleam/ Hargol/ Hagab) Thesse fyra diur äro icke i wår land/ och räknas ibland fyrfota foglar: ty är wissast/ at man brukar the Ebraiska namnen/ såsom man giör medh Halleluja/ och annor främmande måls ord.

830)

3. Mos. 15:19. Luc. 2:22.

831)

1. Mos. 17:12. Luc. 2:21. Joh. 7:22.

832)

Luc. 2:24.

833)

V. 2. (*a*)Wara oreen) Jcke at afla eller föda barn är i sigh sielft någon synd eller oreent werck/ ty thet war så af Gudh förordnat strax för syndafallet i Paradis: vtan at the här medh skulle blifwa påminte om then besmittelse/ som genom wåra första föräldrars fall är ther til kommen/ nemlig/ at wij nu alle aflas och födas vthi synd/ Ps. 51:7.

834)

4. Mos. 12:10.

835)

4. Mos. 5:2. 2. Kon. 15:5.

836)

V. 4. (*a*)Här är klart at Mose kallar allahanda skabb/ blemor och särnat spitelsko/ som spitelsko är lijk/ eller

ther af spitelska kan warda.

837)

V. 12. (*b*)Hela hudena) Thenna spitelskan kallas reen; ty thet är en helbregda kropp/ som så rensar sigh sielf/ såsom skeer medh småkoppor/ mäsling och klåda/ ther igenom thet onda vthslås af hela kroppen.

838)

Matth. 8:4. Marc. 1:44. Luc. 5:14. cap. 17:14.

839)

3. Mos. 11:13.

840)

4. Mos. 12:14.

841)

2. Mos. 29:24.

842)

3. Mos. 7:7.

843)

V. 8. (*a*)Then rensade) Här medh och i the följande verser/ förstås then som rensas skal/ som sielfwa textens sammanhang nogsamt vthwisar.

844)

2. Sam. 3:29.

845)

3. Mos. 6:28.

846)

3. Mos. 18:19. cap. 20:18. Hes. 18:6.

847)

4. Mos. 5:2/ 3.

848)

3. Mos. 10:2.

849)

2. Mos. 30:10.

850)

2. Mos. 30:34/ 35.

851)

3. Mos. 4:6. Ebr. 9:13. cap. 10:4.

852)

Luc. 1:10.

853)

Ebr. 9:7.

854)

3. Mos. 6:30. Hes. 43:21. Ebr. 13:11.

855)

4. Mos. 29:7.

856)

3. Mos. 23:27.

857)

2. Mos. 30:10.

858)

V. 7. (*a*)The twå bockarna) Huruledes thesse bockar hafwa beteknat Christum/ skrifwer Justinus i sin Dial. cum Tryph.

859)

V. 16. (*b*)Orene) Thet är/ hela Jsrael är oreen och i synder; doch boor Gudh ibland syndare/ och helgar them: thet är/ the niuta hans helighet/ och kallas helige för hans skul; eljes är thet alt oreent och synd medh them: sålunda är Christus ibland sitt folck.

860)

V. 29. (*c*)Späkia edra kroppar) Thet är/ J skolen hålla eder ifrån alt som reter kötet til wällust.

861)

2. Mos. 29:18. 3. Mos. 4:31.

862)

5. Mos. 32:17. 1. Cor. 10:20.

863)

3. Mos. 3:17. cap. 7:26. 5. Mos. 12:16. Ap. G. 15:20/ 29.

864)

Ebr. 9:22.

865)

3. Mos. 11:13.

866)

1. Mos. 9:4.

867)

2. Mos. 22:31

868)

V. 4. (*a*)För blodh brotzlig) Här seer man/ at Gudh wil intet hafwa then Gudztienst/ som man sielf af egen godtyckio hafwer vthwaldt; vtan allenast then han fielf befalt och förordnat hafwer; therföre häller han här sådana offrare/ som af sitt egit behagh offra/ lika widh mordare: såsom ock Esaias kallar them c. 66:3.

869)

V. 5. (*b*)Til Presten) Man skal icke sielf af eget waal och gudelighet offra.

870)

V. 10. (*c*)Äter något blodh) At Gudh hade så strängeliga förbudit äta blodh/ äro twå orsaker: först/ at the icke skulle wänja sigh så til at äta menniskio blodh/ och therföre sedan ofta dräpa hwar andra: sedan/ at blodh skulle wara them ett heligt ting/ ther medh the skulle försona alla theras oreenligheter för HERranom: hwilket beteknade Christi blodh/ genom hwilket wij skulle blifwa renade ifrån alla wåra synder/ 1. Joh. 1:7.

871)

Hes. 20:11. Rom. 10:5. Gal. 3:12.

872)

3. Mos. 20:11. 5. Mos. 27:20. Hes. 22:10. 1. Cor. 5:1.

873)

2. Sam. 13: 14.

874)

3. Mos. 20:19.

875)

1. Mos. 38:16. 3. Mos. 20:12.

876)

3. Mos. 20:21. Marc. 6:18.

877)

3. Mos. 20:18.

878)

2. Sam. 11:4.

879)

3. Mos. 20:2. 2. Kon. 23:10. Jer. 32:35.

880)

3. Mos. 20:13. Rom. 1:27.

881)

2. Mos. 22:19. 3. Mos. 20:15. 5. Mos. 27:21.

882)

V. 5. (*a*)Han skal ther igenom lefwa) Men nu är ingen som kan giöra Gudz lagh tilfyllest: Psal. 32:1/ rc. Psal. 130:3. Psal. 143:2. Job. 9:15. Therföre besluter Paulus/ Rom. 3:24. cap. 4:5. Gal. 3:11. at ingen menniskia blifwer rättferdig och salig genom lagsens gierningar/ vtan genom trona på Christum: han är lagsens fulbordan för oß/ Rom. 10:4.

883)

V. 9. (*b*)Systers blygd/ then tins faders eller tine moders dotter är/) Thet är/ then som född är af samma fader/ eller af samma moder och en annan fader.

884)

V. 9. (*c*)Hema eller vthe född) Hema/ thet är/ af ächta säng: Vthe/ thet är/ af oächta säng. Så är förthenskul meningen/ at här medh förbiudes ächtenskap einellan alla syskon/ the ware heel eller half syskon/ ächta eller oächta/ såsom AbenEzra och the gamle Ebreer thet vthtydt hafwa.

885)

V. 16. (*d*)Tin broders hustru) Nemligen medh mindre än tin broder döör vthan sädh/ tå må tu taga henne at vpwäckia honom sädh: som står 5. Mos. 25:5. Såsom man ther widare see kan.

886)

V. 18. (*e*)Tu skalt icke taga tins hustrus syster) J Ebreiskan och Grekiskan står klart/ tu skalt icke taga een hustru til hennes syster; hwilket är ett Ebreiskt sätt til at tala/ och är så mycket som taga een til then andra/ (Såsom man see kan 1. Mos. 26:31. 2. Mos. 26:3. rc.) medan then förra lefwer/ hwilket här förbiudes; vtan een allena/ som i begynnelsen war ordnat: til hwilken ordning oß ock Christus anförer/ Matth. 19:5. och Paulus 1. Cor. 6:16.

887)

V. 21. (*f*)Molech) War en afgud/ i hwilkes tienst the plägade vpbränna sin barn/ såsom Manasse Juda

Konung giorde/ och mente at the ther medh skulle tiena Gudi/ såsom Abraham tå han offrade sin son Jsaac: men efter thet Gudh slijkt icke hade befalt/ såsom han hade giordt Abraham/ war thet orätt; ty säger Gudh här/ at hans namn ther igenom wardt ohelgat.

888)

V. 24. (*g*)Hedningarna orenat sigh) Här vthaf seer man/ at thesse lagh hafwa warit naturlige/ efter ock Hedningarna hafwa warit ther til bundne.

889)

3. Mos. 11:44.

890)

2. Mos. 20:12.

891)

2. Mos. 31:13. cap. 34:17.

892)

3. Mos. 7:11.

893)

3. Mos. 7:16.

894)

3. Mos. 7:18.

895)

3. Mos. 23:22. 5. Mos. 24:19.

896)

2. Mos. 20:15. rc. 1. Thess. 4:6.

897)

2. Mos. 20:7. 5. Mos. 5:11. Matth. 5:33/ 34. Jac. 5:12.

898)

5. Mos. 24:15. Tob. 4:15. Jac. 5:4.

899)

5. Mos. 27:18.

900)

2. Mos. 23:3. 5. Mos. 1:17. cap. 16:19. Ord. 24:24. Jac. 2:9.

901)

2. Mos. 23:1.

902)

Syr. 19:13. Matth. 5:22. cap. 18:15. Luc. 17:3. 1. Joh. 2:9/ 11. cap. 3:15.

903)

Rom. 12:19. 1. Thess. 5:15. 1. Pet. 3:9.

904)

Matth. 5:43/ 44. cap. 22:39. Rom. 13:9. Gal. 5:14. Jac. 2:8.

905)

5. Mos. 22:9/ 10:11.

906)

3. Mos. 3:17. cap. 17:10. 5. Mos. 12:16. Ap. G. 15:20.

907)

3. Mos. 21:5.

908)

5. Mos. 14:1.

909)

3. Mos. 20:6/ 27. 1. Sam. 28:7.

910)

Syr. 8:7.

911)

2. Mos. 22:21. cap. 23:9.

912)

5. Mos. 25:13. rc. Ord. 11:1. cap. 16:11. cap. 20:10.

913)

V. 16. (*a*)Tu skalt icke stå emot tins nästas blodh) Thet är/ tu skalt icke ställa tigh til them som oskyldigt blodh wilja vthgiuta; vtan häldre hielpa tin nästa som tu seer wara i någon lifzfahra.

914)

V. 23. (*b*)Afskära theras förhnd) Är här så mycket som try åhr töfwa/ såsom han sielfwer tyder thet vth/ och säger: try åhr skolen J hålla them för oomskorna.

915)

V. 26. (*c*)Wälja några dagar) Thet är: J skolen icke räkna vthaf stiernornas lopp/ dagar/ timar/ eller stunder; och hålla then ena för vthwald dagh/ then andra för en förkastad dagh/ såsom the Hedniske Almanachskrifware giöra: hwilket HERren Gudh hårdeligen straffar hoos Esa. cap. 47:13. Jerem. 10: 2. och the helige Fäder altid fördömt och ogillat hafwa: såsom man see kan hoos Tertul. lib. 1. Cont. Marc. & lib. de Idolol. Orig. Homil. 3. in Jerem. & 6. in Jos. Epiph. Tom. 1. hær. 16. Basil. in hexaem. hom. 6. Ambros. lib. 4. in hexaem. c. 4. Hieron. in cap. 10. Jerem. August. lib. 5. de civit. Dei. Och flerestädes. Arnob. lib. 2. contra gentes. Lactant. lib. 3. Divin. instit. c. 17. Luth. in explic. 2. præcepti. Item in cap. 1. Gen. in opere secundi & quarti diei.

916)

3. Mos. 18:21. Ps. 106:37.

917)

3. Mos. 19:31. 5. Mos. 18:11.

918)

3. Mos. 11:44. cap. 19:2. 1. Pet. 1:16.

919)

2. Mos. 21:17. 5. Mos. 27:16. Ord. 20:20. Matth. 15:4.

920)

Matth. 5:27. Joh. 8:4/ 5.

921)

3. Mos. 18:8. 5. Mos. 27:20.

922)

3. Mos. 18:15.

923)

3. Mos. 18:22.

924)

3. Mos. 18:17.

925)

3. Mos. 18:23.

926)

3. Mos: 18:9.

927)

3. Mos: 18:19.

928)

3. Mos. 18:12/ 13.

929)

3. Mos. 18:14.

930)

3. Mos. 18:16.

931)

3. Mos. 18:25/ 28.

932)

3. Mos. 11:2. 5. Mos. 14:4.

933)

5. Mos. 18:10. 1. Sam. 28:7.

934)

V. 18. (*a*)J hennes kranckhetz tijd) Förty/ thet är icke allenast emot all blygsamhet: vtan ther af pläga ock wanskapelige/ spitelske/ eller eljes lytte foster födas.

935)

4. Mos. 6:6.

936)

3. Mos. 19:27. Hes. 44:20.

937)

3. Mos. 10:6.

938)

4. Mos. 6:7.

939)

2. Mos. 28:35.

940)

Hes. 44:22.

941)

V. 12. (*a*)Wijelse) På Ebraisko Nezer/ här af kallas the Nazarei/ at the höllo sigh af besynnerlig maat/ rc. 4. Mos. 6:3. Såsom Samson kallades Nazareus af moderlifwet/ Dom. 13:5. Och wår HERre Christus/ som är then rätte Nazareus/ så kallades/ Matth. 2:23.

942)

V. 13. (*b*)Ena jungfru til hustru) J gamla Testamentet/ ther allahanda oreenligheter så grant woro Prestomen förbudne/ befalles ächtenskapet såsom ett reent stånd: huru mycket meer är thet låfligit i nya Testamentet/ ther större frihet är: hälst efter thet så klarligen them tillåtit är/ 1. Tim. 3:2. Tit. 1:6.

943)

3. Mos. 15:2/ 16.

944)

Hes. 44:31.

945)

3. Mos. 10:14.

946)

3. Mos. 5:16.

947)

5. Mos. 15:21. cap. 17:1.

948)

Mal. 1:8/ 13.

949)

Syr. 35:10.

950)

3. Mos. 21:18.

951)

5. Mos. 22:6.

952)

3. Mos. 7:15.

953)

3. Mos. 10:3.

954)

V. 2. (*a*)Hålla sigh ifrå) Thet är/ at the lika som Nazareer hålla sigh helige/ och icke äta något af thet offrat är/ vtan the äro aldeles rene.

955)

V. 20. (*b*)Feel) Huru Gudh hafwer klagat öfwer thetta stycket/ at the intet annat än thet slemmesta offrade HERranom/ och gåfwo Prestomen: las hoos Malachiam i thet 1. cap. v. 8.

956)

V. 23. (*c*)Oskickeliga) Thet är: Hwad feel eller lyte thet hafwa kan; ty thet heter: Then som wil gifwa/ han gifwe thet godt är/ eller låte blifwat.

957)

2. Mos. 20:9. cap. 23:12. 5. Mos. 5:12/ rc. Luc. 13:14.

958)

2. Mos. 12:18. cap. 23. 15. 4. Mos. 28:16. 5. Mos. 16:1.

959)

5. Mos. 16:10.

960)

3. Mos. 19:9. 5. Mos. 24:19.

961)

4. Mos. 29:1.

962)

3. Mos. 16:30. 4. Mos. 29:7.

963)

4. Mos. 29:12. Joh. 7:2/ 37.

964)

Neh. 8:14/ rc.

965)

V. 8. (*a*)Tienstearbete) Thet är sådant arbete/ som man om söknedagar giör/ til at sökia sin näring medh/ ther man brukar folck och öker til; men huusarbete/ såsom koka/ kläda sigh/ rc. förbiudes icke: mycket mindre thet Gudztiensten tilkommer.

966)

2. Mos. 27:20.

967)

2. Mos. 25:30. Matth. 12:4.

968)

2. Mos. 29:32. 3. Mos. 8:31. 1. Sam. 21:6.

969)

4. Mos. 15:34.

970)

5. Mos. 17:7.

971)

2. Mos. 21:12.

972)

2. Mos. 21:24. 5. Mos. 19:21.

973)

Math. 5:38.

974)

2. Mos. 12:49.

975)

V. 7. (*a*)Åminnelse brödh) Thet är/ at the ther medh skulle ihogkomma HERran och predika om honom: lika som Christus thet i sin Nattward befaller/ at wij honom til åminnelse bruka skulle/ 1. Cor. 11:24.

976)

V. 11/ 16. (*b*) Nämnde namnet) Neml. thet stora namnet HERRAN/ medh lastande och försmädande/ som onde och ilskefulle menniskior giöra pläga/ hwilka i wrede sitt sinne eij styra kunna.

977)

2. Mos. 23:10.

978)

3. Mos. 23:27.

979)

1. Thess. 4:6.

980)

Ruth. 4:1/ rc.

981)

4. Mos. 35:2.

982)

2. Mos. 22:25. 5. Mos. 23:19. Ord. 28:8. Hes. 18:8. cap. 22:12.

983)

2. Mos. 21:2. 5. Mos. 15:12. Jer. 34:14.

984)

Eph. 6:9. Col. 4:1.

985)

V. 16. (*a*)Risa) Är stegra/ förhöija wärdet. Besee til 4. Mos. 3:48.

986)

V. 29. (*b*)Jnnan stadsmuren) Thet är innan en stadh/ som medh murar bewarad är.

987)

V. 29. (*c*)Ett heelt åhrs frist) Thet är/ ett heelt åhrs vthryme eller tijd/ til at lösa thet igen.

988)

V. 37. (*d*)Ocker/ fördeel) Ocker kaller han thet man tager på penningar: Fördeel/ thet man sätter sina waror högre än the eljes gälla/ för them som nödgas borga.

989)

2. Mos. 20:4. 5. Mos. 5:8. cap. 16:22. Ps. 81:10. Ps. 97:7.

990)

3. Mos. 19:30.

991)

5. Mos. 28:1.

992)

Jos. 23:10.

993)

Hes. 37:26.

994)

2. Cor. 6:16.

995)

5. Mos. 28:15. Klag. 2:17.

996)

Mal. 2:2.

997)

3. Mos. 17:10.

998)

Job. 36:12. Esa. 1:20.

999)

Ord. 28:1.

1000)

2. Sam. 22: 27. Ps. 18:26.

1001)

5. Mos. 28:53. 2. Kon. 6:29. Klag. 4:10.

1002)

2. Chrön. 34: 7.

1003)

Esa. 1:13.

1004)

2. Chrön. 36: 19. Jer. 19:8. cap. 25:9.

1005)

Jer. 15:7.

1006)

Esa. 30:17.

1007)

5. Mos. 4:30/ 31. Rom. 11:26/ 27.

1008)

V. 41. (*a*)Behaga theras straff) Thet är/ the skola känna Gudz rättferdighet/ ångra theras synder och säija: Oß skeer rätt/ efter wij icke meer hafwe achtat Gudz budh/ at oß går som han i sitt ord tilförene oß vndsagt hafwer.

1009)

V. 43. (*b*)Behagh til sina helg) Landet säijes hafwa sin helg/ och thes helg behaga thy/ v. 34/ 35/ när inwånarena see at landet hwilar/ ligger öde/ är vthmagrat/ ofruchtbart/ och all wälsignelse borta: tå måste the eljes obotferoiga hiertan ödmiuka sigh. Besee 2. Chrön. 36:21.

1010)

2. Mos. 30:13. 4. Mos. 3:47. Hes. 45:12.

1011)

2. Mos. 13:2. 4. Mos. 3:13. Luc. 2:23.

1012)

Jos. 6:18/ 19.

1013)

V. 2. (*a*)Ett besynnerligit löfte) Vthi gamla Testamentet war icke allenast vthtryckeligit befalt om löfte: såsom Psalm 76:12; vtan ock föreskrifwit hwad the låfwa skulle: 3. Mos. 7:16. cap. 22:18. cap. 23:38. 4. Mos. 30. Och hwad the intet låfwa skulle: såsom här/ och 5. Mos. 23:18. och at sådana löfte behagade Gudi: men vthi nya Testamentet hafwe wij ingen vthtryckelig befalning om sådana löfte: therföre äro the icke heller räknande för någon Gudztienst i sigh sielfwe/ mycket mindre/ ther man låfwar något/ som är emot Gudz wilja/ lättferdigt/ eller omöijeligit til at hålla/ och ther mycket ondt följer af/ såsom om klösterlefwerne och annat sådant. Besee til 4. Mos. 30:4.

1014)

V. 32. (*b*)Vnder rijs går) Ordesättet hafwer sitt afseeude på ett tå wedertagit maneer/ at vnder en herdastaf eller käpp/ räkna fää och fåår/ och widh samma tilfälle tekna hwart tijonde ther af/ som skulle HERranom helgat warda.

1015)

2. Mos. 30:12. 4. Mos. 26:2.

1016)

2. Mos. 12:37. cap. 38:26.

1017)

V. 19. (*a*)Och talde them) Här syndade Mose och Aaron intet/ i thet the räknade folcket/ såsom Konung David 2. Sam. 24:2. Ty thetta giorde the efter Gudz befalning; men Konung David vthan Gudz befalning af öfwermod; som man see kan/ 1. Chrön. 21:1.

1018)

2. Mos. 12:37. 4. Mos. 1:46.

1019)

V. 1. (*a*)HERren talade) Af thetta capitel kan man klarliga see/ huru mycket HERren Gudh håller af godh ordning: ty ther icke godh ordning är/ både i andeligit och werldzligit stånd/ ther är icke Gudh medh;

therföre sade Paulus 1. Cor. 14:40. Låter all ting ährliga och skickeliga tilgå.

1020)

2. Mos. 6:23. 1. Chrön. 6:3.

1021)

3. Mos. 8:2.

1022)

3. Mos. 10:2. cap. 16:1. 4. Mos. 26:61. 1. Chrön. 24:2.

1023)

4. Mos. 8:16.

1024)

2. Mos. 12:29.

1025)

cap. 13:2. cay. 34:19. Luc. 2:23.

1026)

1. Mos. 46:11. 2. Mos. 6:16.

1027)

2. Mos. 6:18.

1028)

2. Mos. 30:13. 3. Mos. 27:25. Hes. 45:12.

1029)

V. 4. (*a*)Främmande eld) Här om kan man läsa vthläggningen til then 1. vers. i thet 10 cap. 3. Mos.

1030)

V. 10. (*b*)Om någor främmande) Efter thet at the Levitiske Prester/ förnemligast betydde Christum/ så gifs här medh tilkänna/ at Christi ämbete icke kunde medh någon annan meddelas/ Esa. 63:3. Såsom här måtte ingen giöra Prestekal/ som icke war af Aarons slächt.

1031)

V. 48/ 49. (*c*) Öfwerrisa) Tages här för öfwerskiuta eller öfwerstiga. Bese til 3. Mos. 25:16.

1032)

2. Mos. 25:29/ 30.

1033)

2. Mos. 25: 31/ rc.

1034)

2. Mos. 30:34.

1035)

cap. 30:23.

1036)

2. Mos. 26:15/ rc.

1037)

V. 3. (*a*)Jfrå tretijo åhr) At HERren hafwer welat låta Leviterna räknas ifrå thet 30 åhret/ är orsaken/ at vthi all kall kräfs skickelighet/ förstånd/ trohet/ förfarenhet/ flijt och myndighet: doch i synnerhet vthi Prestekall: nu komma thessa dygder bäst öfwerens medh then manliga åldren/ ifrå thet 30 in til thet 50 åhret: ty förr än en kommer til 30 åhr/ är thet mäst/ som en giör/ barnsligit/ vthan förstånd/ förfarenhet och myndighet: och sedan en kommer öfwer 50 åhr/ är mäst swaghet och oflit. Therföre wille ock HERren Gudh/ at Leviterna i sin bästa ålder/ honom i helgedomens arbete tiena skulle.

1038)

V. 15. (*b*)Jcke döö) Så strängt hafwer Gudh hållit öfwer Gudztiensten/ och håller än/ at han wil icke någon skal/ vthan laglig kallelse giöra thet Gudztiensten tilkommer/ medh mindre han wil falla i hans straff; som man ock see kan/ Jer. 23:21. Rom. 10:15.

1039)

3. Mos. 13:46.

1040)

cap. 15:2.

1041)

cap. 21:1.

1042)

3. Mos. 6:2. rc.

1043)

3. Mos. 6:5.

1044)

3. Mos. 6:6.

1045)

3. Mos. 10:13.

1046)

V. 18. (*a*)Bittert watn) Thetta watnet hafwer warit bittert/ efter thet war beblandat medh asko/ som somlige mena.

1047)

Förbannat) Kallas thet/ at ther igenom fick een besmittad qwinna/ een slem siuka/ och blef een förbannelse ibland sitt folck.

1048)

3. Mos. 10:9. Dom. 13:7.

1049)

Dom. 13:5. 1. Sam. 1:11.

1050)

Ap. G. 18:18. cap. 21:23/ 24.

1051)

2. Mos. 29:27. 3. Mos. 7:31.

1052)

3. Mos. 9:22. Syr. 36:19. cap. 50:22.

1053)

V. 2. (*a*)Ett besynnerligit löfte) The/ som sådana löfte giorde/ kallades Nazareer/ the ther låfwade sigh antingen i sina lifsdagar/ eller til någon wiß tijd icke wilja dricka wijn/ icke raka sigh/ icke komma widh någon dödan/ eller ock besmitta sigh på annat sådant: ty the wille i then tiden theste idkeligare bedia och dyrka Gudh. J thet nya Testamentet/ äre wij Christne enkannerliga ther til icke bundne: vtan efter thesse Nazareer betydde Christum/ som af synden obesmittad war/ och altid gierna giorde Gudz wilja/ så blifwe wij ther igenom påminte/ at wij ock skole gierna följa Christum/ achta oß at wij icke besmitte oß medh synden/ vtan hålle oß ifrån all werldzlig luft/ och föra ett kyskt och nychtert lefwerne i thenna werldene/ Tit. 2:12. Här om kan man wijdare läsa vnder thet 27 cap. 3. Mos.

1054)

V. 27. (*b*)Jagh skal wälsigna them) Här widh skal menniskian hålla sigh/ och stadeliga troo/ at HERren henne wälsignar/ efter thetta sitt löfte/ när hon hörer thessa orden.

1055)

2. Mos. 40:18.

1056)

3. Mos. 8:10.

1057)

3 Mos. 2:1.

1058)

3 Mos. 4:23.

1059)

2. Mos. 25:22.

1060)

V. 12. (*a*)Nahesson offrade) Hwad thenne offrade/ thet offrade och the andre alle; och är sådant icke een fåfäng repetition/ vtan nödig vthi wichtiga saker/ som angå antingen werldzligit eller andeligit regemente: på thet ingen twifwelsmål må infalla om något/ lika som thet annorledes hade skedt.

1061)

V. 85/ 86. (*b*) Riste) Steg eller belop sigh.

1062)

2. Mos. 25:37. cap. 27:20. cap. 40:25.

1063)

2. Mos. 25:31. cap. 37:17.

1064)

4. Mos. 3:13.

1065)

2. Mos. 13:2.

1066)

V. 2. (*a*)Fram före) Thet är/ Aaron skulle wända näbben på lamporna/ så at thet kunde liust wara emellan förlotten och liusastakan.

1067)

V. 7. (*b*)Skiärwatn) Ther medh synden försonades: och war thetta watn allenast en figur til Christi blodh/ som rensar menniskian ifrån alla synder/ 1. Joh. 1:7.

1068)

Afraka) Ther medh beteknas/ at the som gifwa sigh i predikoämbetet/ skola så mycket/ som möijeligit är/ bortläggia all oreenlighet ifrå sigh.

1069)

V. 24. (*d*)Jfrå fem och tiugn åhr) thetta är icke emot thet som befaltes/ 4. Mos. 4:3. Ty på thet 25 åhret tagas

the an/ och wänjas til ämbetet; men på thet 30 bruka the thet fulkomliga.

1070)

2. Mos. 12:18. 3. Mos. 23:5. 4. Mos. 28:16. 5. Mos. 16:1.

1071)

4. Mos. 19:11.

1072)

2. Chrön. 30: 2/ 15.

1073)

2. Mos. 12:10.

1074)

cap. 12:46. Joh. 19:36.

1075)

2. Mos. 12:49.

1076)

2. Mos. 40:34. 1. Kon. 8:10.

1077)

1. Cor. 10:1.

1078)

2. Mos. 40:36/ rc.

1079)

V. 3/ 5/ 11. (*a*) Om aftonen) Besee til 2. Mos. 12:18.

1080)

V. 7. (*b*)Wåra gåfwo) Här kallas Påskalambet een gåfwa HERranom; efter thet slachtades och åts honom til ähra/ och icke vpbrändes som ett offer.

1081)

V. 13. (*c*)På markene) Thet är på resan.

1082)

Ps. 81:4/ 5.

1083)

4. Mos. 2:3.

1084)

4. Mos. 4:24/ 29.

1085)

2. Mos. 13:21.

1086)

2. Chrön. 6: 41. Psal. 68:2. Psal. 132:8.

1087)

V. 2. (*a*)At tu brukar them) Thessa trummeter betyda predikoämbetet/ genom hwilket Gudz församling sammankallas til at höra Gudz wilja/ och laga sigh til at resa til thet rätta förlåfwade landet/ som är thet ewiga lifwet.

1088)

V. 29. (*b*)Til sin swåger Hobab) Thenne Hobab är Jethro son/ om hwilken skrifwit är/ 2. Mos. 18:1.

1089)

Psal. 78:21.

1090)

5. Mos. 9:22.

1091)

1. Cor. 10:6.

1092)

2. Mos. 16:14. Psal. 78:24/ rc. Wijsh. 16:20. Joh. 6:31.

1093)

2. Mos. 18:25 26.

1094)

2. Mos. 19:10.

1095)

Joh. 6:7.

1096)

Esa. 50:2. cap. 59:1.

1097)

2. Mos. 16:13. Psal. 78:26/ 27.

1098)

Ps. 78:29/ 30.

1099)

V. 5. (*a*)Til giefwes) Thet är til gifwins/ 2. Sam. 24:24. til skänks/ eller för intet.

1100)

V. 16. (*b*)Siutijo män) Här ordnar Gudh Sanhedrin/ som war then högsta domen ibland thet Jsraelitiska folcket/ i hwilket sutto 70 män/ them Gudh begäfwat hade medh wijshet/ lärdom och myndighet/ at döma om andeliga och werldzliga saker. Samma Sanhedrin warade til Herodis tijd/ hwilken thet platt öde lade.

1101)

V. 17. (*c*)Taga of tinom Anda) Jcke at Mose gåfwor förminskades/ vtan af samma Anda/ som Mose fick sina gåfwor/ så skulle ock the få. Såsom af ett lius kunna månge tändas/ ther af thet första intet förminskas.

1102)

V. 25. (*d*)Propheterade the) Thet är/ the blefwo stadfäste i sin kall/ medh ett synnerligit tekn/ talandes om Gudomliga saker af en besynnerlig Anda.

1103)

Wände intet igen) Så länge the stodo i samma ämbete.

1104)

Syr. 45:4.

1105)

Ebr. 3:2.

1106)

2. Mos. 33:11.

1107)

3. Mos. 13:46. 4. Mos. 5:2.

1108)

V. 8. (*a*)Hon seer HERran såsom han är) Här skal man icke förstå/ at Mose såg Gudz warelse: ty then kan ingen menniskia see och lefwa/ 2. Mos. 33:20. Och ingen hafwer så sedt Gudh/ Joh. 1:18. 1. Tim. 6:16. 1. Joh. 4:12. Vtan här talar Gudh om ett synnerligit sätt/ som skedde/ vthan twifwel/ i en sådan hamn/ som Guds son sedan skulle anamma i tiden/ af then helga jungfru Maria/ och icke vthi een syyn/ eller genom en dröm/ såsom han the andra Propheter gemenliga sigh vppenbarade.

1109)

5. Mos. 1:22/ rc.

1110)

Jos. 14:15.

1111)

5. Mos. 1:24/ rc.

1112)

2. Mos. 33:3.

1113)

V. 22. (*a*)Til Rehob/ ther man går til Hamath) Thesse twå städer hafwa legat in moot Libanons berg/ then ene åth Zidon wäster vth/ och then andre oster: och gifs här medh tilkänna/ at the hade warit längst norr i landet.

1114)

V. 33. (*b*)Vpfräter sina inbyggiare) Thet är/ landet är så hårdt/ at thes inbyggiare försmächta för thet myckna arbete the skola giöra/ förr än the kunna brukat.

1115)

V. 34. (*c*)Enacks barn) Thenne Enack hafwer warit en namnkunnig hiette/ och är sedan tagen för alla hiettar.

1116)

5. Mos. 1:26. Ps. 106:25.

1117)

Syr. 46:9. 1. Macc. 2:55/ rc.

1118)

2. Mos. 32:10.

1119)

2. Mos. 13:21. 1. Cor. 10:1.

1120)

5. Mos. 9:28.

1121)

2. Mos. 34:6. Ps. 86:15. Ps. 103:8. Ps. 145:8.

1122)

2. Mos. 20:5. cap. 34:7. 5. Mos. 5:9.

1123)

4. Mos. 26:65. Ps. 95:11.

1124)

5. Mos 1:35/ 36. Jos. 14:6/ rc.

1125)

4. Mos. 32:11. Ebr. 3:17.

1126)

4. Mos. 32:12. Jos. 3:7.

1127)

Ps. 95:10. Hes. 4:6.

1128)

Jud. Ep. v. 5.

1129)

5. Mos. 1:41.

1130)

5. Mos. 1:44.

1131)

V. 14. (*a*)Ansichte moot ansichte) Nemligen/ the sågo HERran Christum vthi en sådana hamn/ som hans heliga mandom skulle blifwa/ then han anamma skulle/ 2. Mos. 24:11. Widare kan man här om see til then 8 vers. i thet 12 cap. i thenna 4. Mose book.

1132)

2. Mos. 29:18.

1133)

3. Mos. 22:21.

1134)

3. Mos. 2:1/ 15. cap. 6:14.

1135)

2. Mos. 12:49; 4. Mos. 9:14.

1136)

5. Mos. 8:10.

1137)

2. Mos. 23:19. 3. Mos. 23:10/ 11.

1138)

3. Mos. 4:13.

1139)

3. Mos. 4:27/ rc.

1140)

3. Mos. 24:12.

1141)

5. Mos. 22:12. Matth. 23:5.

1142)

V. 39. (*a*)Jcke efterföljen edars hiertas tyckio) Thetta war mycket af nöden: förty/ menniskian låter snart förföra sigh/ när hon seer på andra falska Gudstienster: ja/ hon tycker ock offta/ at hon meer giöra kan än Gudh kräfwer. Men thet heter/ som Gudh här säger: J skolen komma ihogh min budh/ icke menniskio budh/ som intet hielpa kunna/ Matth. 15:9.

1143)

4. Mos. 26:9. cap. 27:3. Syr. 45:22. Jud. Ep. v. 11.

1144)

1. Mos. 4:5.

1145)

1. Sam. 12:3.

1146)

5. Mos. 11:6. Ps. 106:17.

1147)

Wijsh. 18:21.

1148)

V. 9. (*a*)Offra honom) Genom thetta offrandet förstås här/ at Gudh skulle låta thessa Leviter komma in för sigh/ icke egenteligen at offra/ vtan ibland andra tienster/ at förskaffa och bereda thet som til offrandet nödigt war.

1149)

V. 19. (*b*)HERrans härlighet syntes) Thet är: HERren vppenbarade sigh härligare/ än som eljes.

1150)

V. 32. (*c*)Medh alla the menniskior) Korahs söner förginogs intet medh theras fader/ 4. Mos. 26:11. Ty the woro vthan twifwel medh the andra Leviter vthi HERrans tabernakel/ och samtyckte intet vthi theras faders synd.

1151)

V. 50. (*d*)Plågan war förtagen) Thetta rökwercket/ som Aaron rökte/ betydde bönen/ hwilken tränger sigh genom skyyn in til Gudh/ Syr. 35:21. Och så antingen afwänder eller lindrar straffet/ eller ock skaffar kraft at draga thet HERren hafwer pålagt.

1152)

Ebr. 9:4.

1153)

V. 8. (*a*)Aarons staf grönskas) Medh thenna grönskande stafwen/ stadfästes först Aaron vthi sitt Prestekal och ämbete. Til thet andra betydde han CHRJSTUM/ som skulle såsom en telning vpgå af Jsai root/ och bära frucht/ på hwilken HERrans Ande skulle hwilas. Som Esaia talar/ cap. 11:1/ 2. Til thet tredie/ betyder han ock Gudz ordz predikning. Hwilken ändoch hon synes torr och fåfäng/ så giör hon likwäl härlig frucht i the gudfruchtigas hierta/ at the skickeliga warda/ til alla goda gierningar/ som Paulus säger/ 2. Tim. 3: 16/ 17. Til thet fierde/ så betyder han ock vpståndelsen: ty såsom thenne torre Aarons staf grönskades genom Gudz macht; så skola ock alla menniskiors torre been/ genom samma macht öfwerklädas medh kött och hndh/ och blifwa lefwande igen. Såsom HERren lät Hes. Propheten see vthi een syyn/ cap. 37.

1154)

4. Mos. 3:45.

1155)

3. Mos. 6:16/ 18.

1156)

3. Mos. 10:15.

1157)

cap. 22:11.

1158)

2. Mos. 27:28.

1159)

2. Mos. 13:12. cap. 22:29. cap. 34:19.

1160)

2. Mos. 30:13. 3. Mos. 27:25. 4. Mos. 3:47. Hes. 45:12.

1161)

3. Mos. 1:9.

1162)

2. Mos. 29:26. 3. Mos. 7:34.

1163)

5. Mos. 10:9. cap. 18:2. Jos. 13:14/ 33. Hes. 44:28.

1164)

3. Mos. 27:30.

1165)

V. 1. (*a*)Bära helgedomens mißgierning) Thet är: J skolen straffade warda/ om någor mera syndar på helgedomen/ genom edor försumelse. Så skal ock förstås thet som strax följer i texten/ at Aaron och hans söner skulle bära theras Presterskaps mißgierning.

1166)

V. 16. (*b*)Til lösn) Nemligen efter then wärdering/ som Presten ther på giör.

1167)

V. 19. (*c*)Ewigt förbund) På Ebreisko heter thet ett salt förbund/ och märcker så mycket som ewigt/ som man see kan/ 2. Chrön. 13:5. Widare vthtydning finnes 3. Mos. 2. til then 13. versen.

1168)

V. 27. (*d*)Fyllo) Thet är: Most/ wijn/ oljo/ och annat sådant.

1169)

V. 29. (*e*)Bästa) På Ebreisko sägs thet feta: ther af ock the rike kallas the fete/ thet är/ the bäste ibland folcket/ Ps. 17:10. Ps. 22:13.

1170)

Ebr. 13:11.

1171)

2. Mos. 29:14. 3. Mos. 4:11/ 12. Ebr. 9:13.

1172)

3. Mos. 14:4.

1173)

V. 2. (*a*)Rödlett koo) Thenna koo betydde Christum/ hwilkens kläder woro rödh/ såsom en wijntrampares/ som Esaia säger vthi sin prophetia cap. 63:2. Ty han trampade Gudz wredes präß/ och dödde för wåra

synder/ Rom. 4:25.

1174)

V. 17. (*b*)Rinnande watn) Här af kan intet bewisas/ at wigdewatn skal hafwa then kraft/ såsom thet tilmätes in Can. de consecrat. dist. 3. at thet skal helga menniskian/ och afwärja diefwulens försåt: ty sådant giör JEsu Christi blodh allena/ 1. Joh. 1:7. som betyddes medh thetta sprängewatnet. Therföre så är wigdewatn/ först een afgudadyrckan: ty then ähra som hörer Gudh til/ och wår Frälserman JEsu Christo; såsom ock then kraft/ som Gudh hafwer bundit til sitt ord och Sacramente/ then tilmätes wigdewatnet/ vthan Gudz ordning. Sedan är ther medh ock een widskepelse: ty wigdewatnet tilägnas then kraft/ som thet hwarken hafwer af sin natur/ eller ock af Gudz löfte: förty/ at wij the Levitiska ceremonier/ som hafwa warit en skugge tjl Christum/ antingen skole behålla/ eller apas efter i thet Nya Testamentet/ sedan Christus sielfwe kroppen är kommen/ hafwe wij ingen befalning/ vtan är oß förbudit/ Coll. 2:17. Ebr. 10:1. rc.

1175)

2. Mos. 17:2/ rc.

1176)

4. Mos. 11:33. cap. 16:32.

1177)

Ps. 78:16. Ps. 105. 41. Wijsh. 11:4. 1. Cor. 10:4:

1178)

5. Mos. 32:51.

1179)

4. Mos. 27:14. 5. Mos. 1:37. cap. 31:2.

1180)

2. Mos. 17:7. Ps. 106:32. Hes. 47:19.

1181)

Dom. 11:17.

1182)

2. Mos. 14:19.

1183)

4. Mos. 33:37.

1184)

4. Mos. 27:13. cap. 33:38. 5. Mos. 32:50.

1185)

5. Mos. 10:6.

1186)

V. 8. (*a*)Hälleberget) Thetta hälleberget betydde Christum/ 1. Cor. 10:4. Och hwilken som dricker af thet watnet han gifwer/ han skal icke törsta til ewig tijd/ Joh. 4:14.

1187)

V. 11. (*b*)Twå gångor) Här medh wiser Moses sigh hafwa twiflat om HERrans macht/ i thet han mente watn icke kunna erhållas medh ett slag.

1188)

4. Mos. 33:40.

1189)

4. Mos. 11:1.

1190)

Wijsh. 16:5. 1. Cor. 10:9.

1191)

2. Kon. 18:4. Joh. 3:14.

1192)

4. Mos. 33:44/ 47.

1193)

Dom. 11:18.

1194)

5. Mos. 2:26. Dom. 11:19.

1195)

5. Mos. 2:33. cap. 29:7/ 8. Ps. 135:11. Ps. 136:19. Amos 2:9.

1196)

Jer. 48:45/ 46.

1197)

1. Kon. 11:7/ 33.

1198)

5. Mos. 3:1. cap. 29:7.

1199)

Ps. 135:10/ 11.

1200)

V. 6. (*a*)Brännande ormar) Therföre kallas thesse ormar brännande/ at the som betne blefwo/ rotnade af heta/ och dödde sedan hastigt/ såsom af pestilentz.

1201)

V. 9. (*b*)Kopparorm) Thenne betydde Christum; som han sielf säger/ Joh. 3:14. Såsom Moses/ rc.

1202)

V. 14. (*c*)Arnons) Är then samma höga klippan/ som står i Besupha/ thet är/ i skyyn och vp i wädrena: nedan til flyta bäcker/ och thet räcker vth medh samma sina bäcker alt in til Ar.

1203)

V. 25. (*d*)Alla hans döttrar) Thet är/ byjar och små städer/ som lågo omkring staden; och så tages thet ordet i 29 och 32 vers/ och flerestädes i skriften.

1204)

Jos. 13:22. cap. 24:9.

1205)

2. Pet. 2:15. Jud. Ep. v. 11.

1206)

4. Mos. 24:13

1207)

V. 8. (*a*)HERren säijandes warder) Af thenna 8. såsom ock then 18. och 19. vers/ kan man see/ at Bileam hafwer frågat then sanna Guden/ then tre resor här kallas JEHOVAH; han hafwer ock swarat honom/ ändoch han war en spåman och en falsk Prophet. Han lätz wäl wara gudfruchtig 4. Mos. 23:10/ 19. Och propheterade theslikes cap. 24:17. Men ther af följer intet/ at han war Gudz barn och HERrans rätte Prophete: ty alla Gudz gåfwor/ helga icke menniskian/ såsom werldzlig och vthwärtes rättferdighet/ kyskhet och spådoms gåfwa; thet man see kan af Aristide, Scipione, Sybillis, och Matth. 7: 22. 1. Cor. 13:2. Vtan hafwa andra nyttigheter vthi menniskligit lefwerne. Ty man seer at han ther hoos hafwer warit en giruger man/ som wille såldt Gudz wälsignelse för löön; och en boof som gaf the Moabiter ondt rådh emot Jsrael. Såsom man see kan/ cap. 24:14. och 31:16. i thenna book.

1208)

1. Mos. 13:16. cap. 28:14.

1209)

4. Mos. 22:35.

1210)

1. Sam. 15: 29.

1211)

4. Mos. 24:8. 5. Mos. 33:17.

1212)

V. 2. (*a*)Bileam offrade) Thenna seden hafwa Hedningarna på then tiden brukat efter theras förfäder; men löftet om Christo Gudz son/ som medh offren beteknades/ hade the bortmist.

1213)

V. 3. (*b*)HERren kan komma) Här liuger Bileam/ tå han säger sigh wilja gå til HERran/ efter honom war allaredo sagt af HERranom/ at han icke skulle förbanna: vtan han går til troldom vnder HERrans namu.

1214)

V. 7. (*c*)Sitt taal) Nemligen/ thet han icke talade af sigh sielf/ vtan thet Gudh gaf honom i munnen.

1215)

V. 20. (*d*)Jagh wälsignar) Wil så mycket säija: Jagh kan icke förandra wälsignelsen som Gudh migh befalt at framföra/ fast än jagh kunde wara ther til benägen.

1216)

V. 21. (*e*)Mödo och arbete) Kallar skriften afguderij och falska Gudztienst/ och hwad som skeer vthan en rätt troo. Sådant war intet hoos Jacob i bruuk gemeent/ sedan Gudztiensten blef vprättad; ändoch några kunna således hemligen hafwa försyndat sigh/ som man läs/ Ap. G. 7:43.

1217)

Konungens trummetning) Thet är Gudz trummetning/ som war theras Konung: ty HERren hade befalt them giöra trummeter/ hwilka the skulle ock bruka i strijd; och HERren skulle tänckia på them/ 4. Mos. 10:9. Kan ock här medh förstås Gudz rena ord/ som vppenbarliga lärdes thetta folcket.

1218)

4. Mos. 23:3/ 15.

1219)

4. Mos. 23:7/ 18.

1220)

4. Mos. 23:22.

1221)

1. Mos. 49:9.

1222)

1. Mos. 12:3.

1223)

4. Mos. 22:18.

1224)

Matth. 2:2.

1225)

2. Sam. 8:2.

1226)

2. Sam. 8:14.

1227)

2. Mos. 17:8. 1. Sam. 15:7.

1228)

V. 2. (*a*)Gudz Ande) Thenna Gudz gåfwa hafwer intet helgat honom/ som tilförene sagt är/ til cap. 22:8. Vtan haft andra nyttigheter.

1229)

V. 4. (*b*)Ögonen öpnade warda) Nemligen/ af Gudh/ til at see hwad som hända skal/ som han här mycket förkunnar/ v. 5. 15. 20.

1230)

V. 14. (*c*)Jagh skal råda tigh) Här om warder talat 4. Mos. 31:16.

1231)

V. 17. (*d*)Een Stierna) Thet är Christus then rätta morgonstiernan/ om hwilken Petrus talar 2. Pet. 1:19. Så hafwa ock the helige Fåder förstådt thenna Prophetia: Just. Dial. cum Tryph. Cypr. lib. 2. test. cont. Jud. cap. 9. Iren. lib. 3. cap. 9. advers. hæres.

1232)

V. 20. (*e*)Amalek) Amalek war then förste ibland Hedningarna/ som stridde emot Jsrael/ 2. Mos. 17:8. Och blef sedan vthrotad af Konung Saul/ 1. Sam. 15:7.

1233)

V. 24. (*f*)Chittim) Chittim äro the af Europa/ nemligen/ then store Alexander/ och the Romare/ hwilke ock måste på thet sidsta blifwa om intet.

1234)

4. Mos. 33:49.

1235)

5. Mos. 4:3. Jos. 22:17. Ose. 9:10.

1236)

Ps. 106:30.

1237)

Syr. 45:28. 1. Macc. 2:54.

1238)

1. Cor. 10:8.

1239)

4. Mos. 31:8.

1240)

4. Mos. 31:2.

1241)

V. 11. (*a*)J thet han nijtisk war) Thenna dygd war en Heroisk dygd/ vpwäckt af then Helga Anda/ och icke en kötzlig affect. Sådana gåfwor hafwer then Helge Ande gifwit synnerliga menniskior/ både i andeligit och werdzligit kall/ til at vthrätta sådana saker/ som genom gemena gåfwor icke kunna vthrättas. Sådana gåfwor hade Propheterna/ såsom Elias/ 1. Kon. 18. tå han slog Baals Prester ihiäl. Sådana gåfwor hafwa ock månge Monarcher haft. Och skal man fliteliga märckia/ at vthi gemene lefwerne måste och kunna icke alle följa sådana exempel; medh mindre HERren Gudh/ han een menniskio til något synnerligit vpwäcker/ thet man wäl af vthgången förnimma kan/ som Gamaliel sade om Apostlarna/ Ap. G. 5:38.

1242)

4. Mos. 1:2/ 3.

1243)

4. Mos. 1:1.

1244)

1. Mos. 29:32.

1245)

cap. 46:9. 2. Mos. 6:14. 4. Mos. 1:20. 1. Chrön. 5:1.

1246)

4. Mos. 16:2.

1247)

1. Mos. 38:7/ 10. cap. 46:12.

1248)

Jos. 17:1.

1249)

4. Mos. 27:1. cap. 36:2. Jos. 17:3.

1250)

4. Mos. 1:45. cap. 2:32.

1251)

4. Mos. 33:54.

1252)

Jos. 14:2. cap. 17:14.

1253)

2. Mos. 6:16. 4. Mos. 3:17.

1254)

2. Mos. 6:20.

1255)

3. Mos. 10:2. 4. Mos. 3:4. 1. Chrön. 24:2.

1256)

4. Mos. 1:19.

1257)

4. Mos. 14:29. cap. 32:10/ rc. 1. Cor. 10:5.

1258)

V. 2. (*a*)Tag summona) Här om kan man läsa vthläggningen til then 19 vers i thet 1. cap. i thenna book.

1259)

V. 11. (*b*)Korahs barn blefwo icke döde) Här om är tilförene talat/ v. 32. i thet 16. cap.

1260)

4. Mos. 26:33. cap. 36:2. Jos. 17:3.

1261)

4. Mos. 16:31.

1262)

5. Mos. 32: 48/ rc.

1263)

4. Mos. 20: 24/ rc.

1264)

5. Mos. 3:21.

1265)

2. Mos. 28:30.

1266)

V. 8. (*a*)Hans arf gifwa) Här grundar figh then lagh/ at qwinnos personer i många land ärfwa fast/ så wäl som mans personer.

1267)

V. 20. (*b*)Tina härlighet) Thetta hafwer til ewentyrs warit ett besynnerligit sätt/ ther Mose lade sina hand eller sin staf på Josua hufwud/ såsom man ännu brukar smörjelse til Konungar.

1268)

V. 21. (*c*)Liusens sätt) Thet är thet liuset på öfwersta Prestens bröst/ 2. Mos. 28:15. Här af mena somlige/ at när Gudh hade gifwit swar på Prestens frågo/ så at thet skulle wara ja/ skulle samma lius hafwa gifwit ifrån sigh en glantz: men thetta brukade ock alt sedan Konungarna/ så ofta som the frågade Gudh om rådh/ 1. Sam. 28:6. cap. 30:7. Här om kan man see vthläggningen til then 30 vers 2. Mos. 28.

1269)

3. Mos. 3:11. cap. 21:6.

1270)

2. Mos. 29:38.

1271)

2. Mos. 29:40. 3. Mos. 2:1.

1272)

2. Mos. 12:18. 3. Mos. 23:5. 5. Mos. 16:1/ rc.

1273)

3. Mos. 23:15/ 16.

1274)

V. 2. (*a*)Mitt brödz offer) Alle offer som vpräknas/ betydde Christum/ som skulle offras på korsens altare

för hela werldenes synder. Och är bäst här om läsa Epist. til the Ebreer; som sagt är efterst vthi 2. Mos. book.

1275)

V. 17. (*b*)Osyrat brödh) Thetta osyrade brödh betydde både en hälsosam lära/ och ett heligt lefwerne.

1276)

3. Mos. 23:24.

1277)

3. Mos. 16:29. cap. 23:27.

1278)

3. Mos. 16:15.

1279)

3. Mos. 23:34/ rc. Joh. 7:2.

1280)

3. Mos. 23:36.

1281)

V. 7. (*a*)Späkia edra kroppar) Thet är fasta. Och skal man weta här/ at såsom thet i gamla Testamentet war Gudi behageligit/ när en fastade/ icke som Phariseerne i skrymterij/ ther öfwer Gudh klagar Esa. 58:5. vtan i trone: så är thet ock i Nya Testamentet Gudi kärt/ antingen en tå i hela sitt lefwerne beflitar sigh om nychterhet/ 1. Pet. 5:8. eller en medh andra/ såsom Apostlarna/ Ap. G. 13:3. c. 14:23. eller för sigh sielf i trone/ såsom Hanna/ Luc. 2: 37. och Paulus 2. Cor. 6:5. c. 11:27. giordt hafwer: för then orsak skul/ at en må theste skickeligare wara til at bedia; giöra sitt ämbete/ och vnderkufwa kötsens kättia och begärelser/ som regera vthi them/ som altid lefwa vthi kräselighet och öfwerflödighet.

1282)

3. Mos. 27:2. 5. Mos. 23:21. Pred. 5:3.

1283)

3. Mos. 16:29.

1284)

V. 3. (*a*)Swär honom en eed) Hwad en eed är/ skal een menniskia wäl betänckia/ nemliga/ een Gudz åkallelse/ ther wij kalle honom til witne/ och önske/ at han wille låta påskina/ at wij säije sant; såsom ock straffa then som liuger.

1285)

Sina siäl) Thet är: om hon sigh beplichtar til fasto/ eller något annnat medh sin kropp giöra Gudi til tienst. Siäl är så mycket som kropp then lefwandes är/ såsom skriften ofta brukar thet.

1286)

V. 4. (*c*)Ett löfte) Thet är intet lika hwad man läfwar; vtan om ett löfte skal wara Gudi behageligit/ så bör man achta thessä stycker: 1. At thet som låfwas/ skal wara ährligit/ som giöras kan vthan Gudz förtörnelse. 2. At thet skeer medh theras wilja/ vthi hwilkens wåld the äro som låfwa. 3. Skal thet skee af wälberådt modh/ och icke af twång. 4. Thet skal icke wara omöijeligit: vtan i hans macht och förmögenhet som låfwar. Här om man widare see kan vthläggningen til then andra vers i thet 27. cap. 3. Mos.

1287)

4. Mos. 25:17.

1288)

cap. 27:13.

1289)

Jos. 13:21/ 22.

1290)

4. Mos. 24:14. cap. 25:2. 2. Pet. 2:15.

1291)

Dom. 21:11.

1292)

4. Mos. 19:16.

1293)

1. Sam. 30: 24.

1294)

V. 2. (*a*)Hämna Jsraels barn) Orsaken til thetta kriget står i thet 25. cap. v. 17/ 18. At the kommo folcket til at giöra illa för HERranom/ i thet theras qwinnor bedrogo them. Flera orsaker hwarföre krijg fördes i gamla Testamentet/ finnas på åthskilliga rum; Såsom (1) När någre i landet weke ifrå then rätta Gudztiensten/ 5. Mos. 13:13. (2) När skattskyldige vndersåtare satte sigh emot sin herra/ 2. Kon. 3:7. (3) När vpror skedde/ 2. Sam. 20:1. (4) När grofwa laster förswarades/ Dom. 20:1. (5) När enom herra wederfors någon nesa af en annan/ 2. Sam. 10:1. (6) När en Förste wille hafwa sitt igen/ 2. Sam. 3:1. (7) När fienden kom in i ens annars land/ 2. Sam. 8:1. (8) När någon halp ens annars fienda/ 2. Sam. 8:5. 1. Chrön. 18:5. (9) När ens wän blef bortförd/ 1. Mos. 14:14. (10) När öfwerherrarna hafwa warit tyranner/ 1. Macc. 1:2/ rc.

1295)

4. Mos. 13:24/ rc. cap. 13:28.

1296)

4. Mos. 14:28/ rc. 5. Mos. 1:35.

1297)

Jos. 1:13/ rc.

1298)

Jos. 4:12.

1299)

5. Mos. 3:12/ 13. Jos. 13:8. cap. 22:4.

1300)

1. Mos. 50:23.

1301)

5. Mos. 3:14.

1302)

V. 34. (*a*)Tå bygde) Här af kan man märckia/ at thet är Gudi intet obehageligit byggia fasta städer/ at en må säker wara på sitt lijf och godz: men ingen skal förtrösta ther på/ vtan på lefwande Gudh: ty alt thet som medh händer vpbyggs/ är intet meer at lita på; vtan när Gudh wil straffa/ kunna händer rifwat neder igen. Läs här om Obad Ja Propheten.

1303)

2. Mos. 12:37.

1304)

cap. 14:8.

1305)

2. Mos. 12:12.

1306)

2. Mos. 13:20.

1307)

2. Mos. 14:2.

1308)

2. Mos. 14:22.

1309)

cap. 15:23.

1310)

2. Mos. 15:27.

1311)

2. Mos. 16:1.

1312)

2. Mos. 17:1.

1313)

2. Mos. 19:1.

1314)

4. Mos. 11:34.

1315)

4. Mos. 11:35.

1316)

5. Mos. 10:6.

1317)

4. Mos. 20:1.

1318)

4. Mos. 20:22.

1319)

4. Mos. 20:25/ rc. 5. Mos. 32:50.

1320)

4. Mos. 21:1.

1321)

4. Mos. 21:4.

1322)

4. Mos. 21:10.

1323)

4. Mos. 21:11.

1324)

4. Mos. 22:1.

1325)

4. Mos. 25:1.

1326)

2. Mos. 23:32. 5. Mos. 7:2/ 5. Jos. 11:12.

1327)

4. Mos. 26:55. Jos. 14:2.

1328)

Jos. 23:13. Dom. 2:3.

1329)

V. 25. (*a*)Beläte förgiöra) Här af följer icke/ at wij i thenna tijd/ hafwe fritt falla til/ och nederrifwa beläter/ fast än ther skeer mißbruk medh: ty thetta budet hafwer i synnerhet warit Judarna gifwit: Vtan folcket skal först vnderwisas af Gudz ord; och sedan skal een laglig öfwerhet sådana beläten ordentligen afskaffa/ ty eljes skulle man ock falla til/ at dräpa och förgiöra alla the som samma beläter hafwa dyrckat/ thet ock war befalt. Läs Luth: öfwer thet 7 cap. i 5. Mos. book.

1330)

Jos. 15:1.

1331)

1. Mos. 14:3.

1332)

4. Mos. 32:33.

1333)

Jos. 14:1. cap. 21:1.

1334)

V. 13. (*a*)Medh lott) Lika som thet är menniskione skadeligit/ til hennes salighet/ genom lott wilja weta hwad som skee skal; så är thet twärt om nyttigt/ när man ther medh skifter arf och annat sådant/ at trätor och oenighet icke skola oändlige blifwa; såsom Salomo talar/ Ordspr. 18:18.

1335)

Jos. 21:2.

1336)

5. Mos. 4:41/ rc. Jos. 20:2/ rc. cap. 21:3.

1337)

5. Mos. 19:2/ rc.

1338)

2. Mos. 21:12.

1339)

5. Mos. 19:11.

1340)

2. Mos. 21:13.

1341)

5. Mos. 17:6. cap. 19:15. Matth. 18:16. Joh. 8:17. 2. Cor. 13:1. Ebr. 10:28.

1342)

V. 12. (*a*)Ståndet til rätta) Thetta leed Gudh vthi thet hårduackade Judeska folcket/ at blodhämnaren kunne sielf dräpa honom som dråp giordt hade: men ibland the Christna bör alt sådant skee af ordentlig öfwerhet.

1343)

4. Mos. 26:55.

1344)

cap. 27:1/ 8. Jos. 17:3/ rc.

1345)

3. Mos. 25:13.

1346)

Tob. 7:14.

1347)

V. 8. (*a*)Faders slächts ätt) Vndantagandes thetta fallet/ at arfwen icke blandades ihoop/ så hafwer thetta intet warit så strängt hållit: Såsom Aaron tog Elizeba af Juda slächte/ 2. Mos. 6:23. Maria som war af Juda slächte/ hon war Elisabeths Prestens Zacharie hustrus fräncka/ Luc. 1:36. Så at Christus och Johannes Döparen förmenas warit skylde i tredie ledh.

1348)

4. Mos. 21:24.

1349)

cap. 21:33.

1350)

2. Mos. 23:31.

1351)

1. Mos. 15:18. cap. 17:8.

1352)

2. Mos. 18:18.

1353)

Joh. 7:24.

1354)

3. Mos. 19:15. 5. Mos. 16:19. 2. Chrön. 19:6. Ordspr. 24:23. Jac. 2:9.

1355)

4. Mos. 13:3/ 24.

1356)

4. Mos. 14:2.

1357)

4. Mos. 13:29.

1358)

2. Mos. 13:21. 4. Mos. 10:34.

1359)

4. Mos. 14:23. cap. 26:65. 5. Mos. 2:14. Ps. 95:11.

1360)

4. Mos. 20:12. cap. 27:14. 5. Mos. 3:26/ 27. cap. 4:21. cap. 34:4.

1361)

4. Mos. 14:3.

1362)

4. Mos. 14:40/ 41.

1363)

4. Mos. 14:45.

1364)

V. 17. (*a*)Hörer Gudi til) Thet är/ J ären icke herrar öfwer lagh och rätt/ at J må döma som eder synes: vtan J

ären allena Gudz ämbetesmän/ therföre skolen J döma rätt/ som han befalt hafwer.

1365)

V. 22. (*b*)Så kommen J til migh) Thetta är icke emot thet som står 4. Mos. 13:2. at HERren hade befalt sända åstadh speijare: ty thet kunde wäl både händt/ at folcket hafwer begärat thet/ och HERren sedan befalt.

1366)

V. 39. (*c*)Hwarken weta godt eller ondt) Här af följer icke/ at barnen hafwa ingen synd: ty oansedt the icke så fulkomligen bruka skiäl och förnuft som the gamle/ och kunna åthskilja godt och ondt/ så äro the likwäl af naturen wredenes barn/ Eph. 2:3. aflade och födde i synden/ Ps. 51:7. Och måste förthenskul genom dopet födas på nytt/ om the skola ingå i Gudz rike/ Joh. 3:5.

1367)

4. Mos. 20:14/ rc.

1368)

1. Mos. 36:8.

1369)

4. Mos. 21:28.

1370)

4. Mos. 13:23.

1371)

1. Mos. 14:6. cap. 36:20.

1372)

4. Mos. 21:12.

1373)

4. Mos. 14:29.

1374)

Dom. 11:15.

1375)

4. Mos. 21:21.

1376)

5. Mos. 20:10.

1377)

4. Mos. 21:22.

1378)

5. Mos. 29:7.

1379)

Amos 2:9.

1380)

V. 30. (*a*)Förstockade hans hierta) Thet är så mycket/ som han hafwer tagit sin nåde ifrå honom/ och låtit honom förhärdas i sitt fåkunniga vpsåt. August. lib. 1. ad Simplician. q. 2. obdurare Deum, est nolle misereri, nec ab illo irrogatur aliquid, quo sit homo deterior, sed tantùm quo sit melior non irrogatur. Sammaledes vthtyda thet Greg. l. 25. moral. c. 12. & 13. Damasc. lib. 4. de fide orth. c. 20. och flere af Fäderna. Se til thet 4. 7. och 9. cap. 2. Mos. book.

1381)

4. Mos. 21:33. 5. Mos. 29:7.

1382)

4. Mos. 21:24.

1383)

4. Mos. 21:35.

1384)

5. Mos. 20:14.

1385)

Jos. 12:1.

1386)

4. Mos. 32:33. 5. Mos. 29:8. Jos. 13:8.

1387)

4. Mos. 32:41.

1388)

4. Mos. 32:39.

1389)

4. Mos. 34:11/ 12.

1390)

4. Mos. 32:17.

1391)

Jos. 22:4.

1392)

4. Mos. 27:18/ 22.

1393)

Ps. 86:8. Ps. 89:7.

1394)

4. Mos. 20:12. 5. Mos. 1:37. cap. 4:21. cap. 31:2. cap. 34:4.

1395)

Jos. 14:1.

1396)

V. 29. (*a*)Peors huus) Thet är Peors kyrkia eller tempel.

1397)

5. Mos. 12:32. Jos. 1:7. Ordspr. 30:6. Vpp. 22:18/ 19.

1398)

4. Mos. 25:3/ 4. Jos. 22:17.

1399)

Ps. 145:18. Ps. 147:19/ 20.

1400)

5. Mos. 6:7.

1401)

2. Mos. 19:16.

1402)

2. Mos. 31:18. cap. 34:28.

1403)

2. Mos. 20: 4.

1404)

4. Mos. 20:12. 5. Mos. 1:37. cap. 3:26. cap. 34:4.

1405)

5. Mos. 9:3. Ebr. 12:29.

1406)

5. Mos. 30:19.

1407)

3. Mos. 26:14/ rc. 5. Mos. 28:15/ rc.

1408)

5. Mos. 28:62.

1409)

Ps. 115:4/ rc. Ps. 135:15/ rc.

1410)

Ose. 3:5. Wijsh. 1:2.

1411)

2. Mos. 19:18/ 19.

1412)

5. Mos. 32:39.

1413)

2. Mos. 13:16.

1414)

4. Mos. 35:6. 5. Mos. 19:2. Jos. 20:2/ 8.

1415)

4. Mos. 21:24. 5. Mos. 1:4.

1416)

5. Mos. 3:3.

1417)

5. Mos. 3:17.

1418)

V. 1. (*a*)På thet J må lefwa) Här om läs thet som är anteknat til 3. Mos. 18:5.

1419)

V. 2. (*b*)Jntet läggia ther til) Widlyftigare vthläggia Gudz ord/ eller fatta them samman kortare/ är icke läggia något til/ och taga ther ifrå: vtan befalla/ at man skal achta menniskio stadgar lika medh Gudz ord; eller förordna något emot Gudz ord/ thet är/ läggia til och taga ther ifrå/ hwilket här förbiudes.

1420)

På thet J mågen bewara) Förty/ menniskio lära förhindrar Gudz budh/ och förer ifrå sanningen/ Tit. cap. 1:14.

1421)

V. 16. (*d*)Giöra eder något belätt) Här om läs vnder thet 20 cap. 2. Mos. book.

1422)

V. 19. (*e*)Förskickat) Jcke til at tilbedia; vtan til at åthskilja åhrsens tider/ såsom står 1. Mos. 1:14. August. in Deut. q. 6.

1423)

V. 29. (*f*)Af allo hierta) Thet är medh alfwar/ vtan skrymtan: ty så fulkomligen sökia HERran såsom thet borde sigh/ at intet ther vthi felas/ kan in gen menniskia i thetta lifwet/ så länge några syndenes aflefwor i henne qware äro.

1424)

V. 37. (*g*)Medh sitt ansichte) Här kallas HERrans ansichte then eldstoden och molnstoden/ som gick för them i öknene: ty ther igenom sågo the Gudz närwarelse/ och ther efter rättade the sigh i theras resa/ såsom man see kan 2. Mos. 40:36. och 4. Mos. 9:17/ rc.

1425)

2. Mos. 19:5.

1426)

2. Mos. 19:16. cap. 20:18.

1427)

2. Mos. 20:2.

1428)

Ps. 81:10. Ps. 97:7.

1429)

2. Mos. 34:7. Jer. 32:18.

1430)

1. Mos. 2:2. Hes. 20:12. Ebr. 4:4.

1431)

2. Mos. 20:12. Syr. 3:9. Matth: 15:4. Marc. 7:10. Eph. 6:2.

1432)

2. Mos. 20:13. Matth. 5:21. Rom. 13:9.

1433)

2. Mos. 20:14. Matth. 5:27. Luc. 18:20.

1434)

2. Mos. 20:15.

1435)

Rom. 7:7.

1436)

2. Mos. 19:19. 5. Mos. 4:33.

1437)

Dom. 13:22.

1438)

Ps. 81:14.

1439)

V. 22. (*a*)Thesse äro the ord) Af thesse tijo budh/ lända try til then första taflan/ huru wij skole älska Gudh; och siu til then andra/ huru wij skole älska wår näfta. Såsom August. them fördelar lib. 15. contra Faustum Manich. c. 7. och flerestädes. (bese til 2. Mos. 31:18.) Bernh. lib. de conscientia. Beda in Ep. ad Rom. Lomb. lib. 3. dist. 37. och flere.

1440)

5. Mos. 4:35. Marc. 12:29.

1441)

Matth. 22:37. Marc. 12:30. Luc. 10:27.

1442)

2. Mos. 13:16. 5. Mos. 11:18. Ordspr. 3:3. cap. 6:21. cap. 7:3.

1443)

Jos. 24:13.

1444)

5. Mos. 8:10.

1445)

5. Mos. 10:12/ 20. cap. 13:4. Matth. 4:10. Luc. 4:8.

1446)

Matth. 4:7 Luc. 4:12.

1447)

2. Mos. 17:7.

1448)

V. 5. (*a*)Tu skalt älska HERran tin Gudh/ af allo hierta/ rc.) Här af följer icke/ at een menniskia kan thet efterkomma i thenna förderfwade naturen: vtan Gudh hafwer thet så befalt/ at wij skole ther af märckia wår ofulkomlighet; see hwad oß felas/ och fly til Christum om nåde: Såsom August. skrifwer de Spirit. & lit. cap. ult. Ad vitam immortalem pertinet: diliges Deum ex toto corde; ad hanc autem: non regnet peccatum in mortali corpore vestro. Bernh. Serm. 50. in Cant: Hoc mandatum minimè in hac vita ab aliquo potest vel potuit impleri; (& mox) nec latuit præceptorem, præcepti pondus hominum excedere vires: Sed judicavit utile ex hoc ipso, suæ illos insufficientiæ admoneri, & ut scirent sanè, ad quem justitiæ finem, pro viribus niti oporteret. Ergò, mandando impossibilia, non prævaricatores homines fecit, sed humiles.

1449)

V. 7. (*b*)Skärpa) Thet är skarpeligen föregifwa/ flitigt öfwa och drifwa Gudz ord/ så at the icke hoos oß förrostas; vtan at man hafwer them stadigt i minnet: ty ju flitigare man handlar Gudz ord/ ju klarare blifwer thet; ju längre ju kärare: men när thet försumas/ förgätes thet ock/ och blifwer kraftlöst/ i anseende til then nytto wij hafwe ther af at förmoda.

1450)

5. Mos. 31:3.

1451)

2. Mos. 23:32. cap. 34:12. 5. Mos. 20:16/ 17.

1452)

Jos. 23:12.

1453)

2. Mos. 23:24. cap. 34:13. 5. Mos. 12:2.

1454)

2. Mos. 19:5. 5. Mos. 14:2. cap. 26:18. 1. Pet. 2:9.

1455)

5. Mos. 10:15.

1456)

2. Mos. 20:6. cap. 34:7. 5. Mos. 5:9/ 10.

1457)

3. Mos. 26:3/ rc. 5. Mos. 28:1/ rc.

1458)

2. Mos. 23:26.

1459)

2. Mos. 9:14. cap. 15:26.

1460)

2. Mos. 23:33.

1461)

5. Mos. 4:34. cap. 29:3.

1462)

2. Mos. 23:28. Jos. 24:12.

1463)

2. Mos. 23:30.

1464)

Jos. 10:22/ rc. cap. 11:12. cap. 12:7/ rc.

1465)

5. Mos. 12:3.

1466)

Jos. 7:1/ 21. 2. Macc. 12:40.

1467)

5. Mos. 13:17.

1468)

V. 3. (*a*)Theras döttrar skolen J icke taga edrom sönom) Här vthaf seer man/ at föräldrarna hafwa vthi ächtenskaps handel theras faderliga myndighet öfwer barnen: såsom ock af thet hoos Jerem: står c. 29:6. Man seer ock här at HERren förbiuder them gifwa sigh i ächtenskap medh them som woro af annor troo och religion: förty/ ther igenom kunde the blifwa bedragne til falsk lära och Gudztienst; såsom ock sedan ofta skedde. Oansedt thetta är icke oß Christnom så vthtryckeligen förbudit i nya Testamentet/ är likwäl samma fahrlighet medh/ och månge genom kätterska qwinnor äro förförde ifrå sanningen. August. de adulterinis conjugiis, lib. 1. cap. 18.

1469)

V. 5. (*b*)Theras altare skolen J nederrifwa/ rc.) Se til then 52 v. i thet 33. cap. 4. Mos.

1470)

2. Mos. 16:35. 4. Mos. 11:7.

1471)

Matth. 4:4. Luc. 4:4.

1472)

5. Mos. 29:5. Neh. 9:21.

1473)

5. Mos. 6:11.

1474)

4. Mos. 21:6.

1475)

2. Mos. 17:6. 4. Mos. 20:11. Ps. 78:16.

1476)

2. Mos. 16:15.

1477)

V. 1. (*a*)På thet J mågen lefwa) Läs här om/ thet som är anteknat til thet 18. cap. 3. Mos. v. 5.

1478)

4. Mos. 13:29/ 34.

1479)

5. Mos. 4:24. Ebr. 12:29.

1480)

1. Mos. 15:16.

1481)

1. Mos. 12:7. cap. 13:15. cap. 28:13.

1482)

2. Mos. 14:11. cap. 16:2.

1483)

2. Mos. 32:10.

1484)

2. Mos. 24:18. cap. 34:28.

1485)

2. Mos. 31:18.

1486)

2. Mos. 19:18. 5. Mos. 4:11.

1487)

2. Mos. 32:7.

1488)

2. Mos. 32:20.

1489)

4. Mos. 11:1/ 3.

1490)

2. Mos. 17:7.

1491)

4. Mos. 11:33/ 34.

1492)

4. Mos. 13:3/ 27/ rc.

1493)

2. Mos. 32:11/ 31. cap. 34:8. 4. Mos. 14:13.

1494)

4. Mos. 14:16.

1495)

V. 27. (*a*)Kom ihogh tina tienare Abraham/ Jsaac rc.) Här beder icke Mose på theras förfäders förtienst och wärdighet: vtan påminner Gudh thet löfte/ som han them giordt hade om Messia/ at han therföre wille skona them. Såsom han ock hafwer skonat Davidz huus/ för thet löfte han Konung David giordt hade/ 2. Chrön. 21:7.

1496)

2. Mos. 34:1.

1497)

5. Mos. 9:10.

1498)

2. Mos. 32:19.

1499)

2. Mos. 25:16/ 21.

1500)

2. Mos. 32:16.

1501)

4. Mos. 33:30.

1502)

cap. 33:38.

1503)

cap. 20:28.

1504)

4. Mos. 3:5/ rc. cap. 8:5/ rc.

1505)

4. Mos. 18:20. 5. Mos. 18:1. Jos. 18:7.

1506)

2. Mos. 32:14. cap. 34:28. 5. Mos. 9:25.

1507)

1. Kon. 8:27. Ps. 24:1.

1508)

2. Mos. 19:5.

1509)

5. Mos. 30:6. Jer. 4:4. Ap. G. 7:51. Rom. 2:29. Col. 2:11.

1510)

2. Chr. 19:7. Job. 34:19. Wijöh. 6:8. Syr. 35. 16. Ap. G. 18:34. Rom. 2:11. Gal. 2:6. Eph. 6:9. Col. 3:25. 1. Pet. 1:17.

1511)

5. Mos. 6:13. cap. 13:4. Matth. 4:10. Luc. 4:8.

1512)

2. Mos. 15:2.

1513)

1. Mos. 46:27. 2. Mos. 1:4.

1514)

1. Mos. 15:5.

1515)

V. 12. (*a*)Af allo hierta) Här om se thet som tilförene är anteknat til thet 6. cap. v. 5.

1516)

V. 15. (*b*)Vthwaldt theras sädh) Jcke så/ at andre folck woro vthslutne ifrå Gudz nåde/ när the wille then anamma; vtan at the skulle wara synnerligen Gudz folck; förwara hans lagh/ och then rätta Gudztiensten/ af hwilkom ock Christus skulle komma. Besee til cap. 29:29.

1517)

2. Mos. 14:23/ rc.

1518)

4. Mos. 16:31. cap. 26:10. cap. 27. 3. Ps. 106:17.

1519)

5. Mos. 8:7.

1520)

5. Mos. 28:12. Jer. 5:24.

1521)

5. Mos. 6:8.

1522)

5. Mos. 4:9. cap. 6:7.

1523)

Jos. 1:3. cap. 14:9.

1524)

2. Mos. 23:31. 4. Mos. 34:2/ rc.

1525)

5. Mos. 28:2.

1526)

5. Mos. 28:15.

1527)

5. Mos. 27:12/ 13. Jos. 8:34.

1528)

1. Mos. 12:6.

1529)

5. Mos. 5:32.

1530)

V. 18. (*a*)Och binden them för ett tekn/ rc.) Hafwa något/ ther af en kan påminna sigh Gudz budh/ at man them icke skal öfwerträda; antingen klutar på kläden/ skrifter på wäggerna/ eller på dörträän/ ther man altid kan see vppå/ är ganska nyttigt/ när man thet giör vthan widskepelse; therföre hafwer Gudh thet befalt sitt folck: men ther man intet achtar/ eller håller Gudz budh/ hielper thet heller intet/ hafwa them skrefna/ eller sådana åminnelse tekn.

1531)

5. Mos. 7:5.

1532)

2. Mos. 20:24.

1533)

1. Kon. 8:29. 2. Chr. 7:12/ 16.

1534)

4. Mos. 18:24. 5. Mos. 10:9. cap. 18:1.

1535)

1. Mos. 9:4. 3. Mos. 3:17. cap. 19:26. 5. Mos. 15:23.

1536)

5. Mos. 14:27. Syr. 7:31.

1537)

1. Mos. 28:14. 5. Mos. 19:8.

1538)

3. Mos. 7:26.

1539)

cap. 17:11.

1540)

5. Mos. 18:9. Jos. 23:7. Ps. 106:35/ 36.

1541)

5. Mos. 4:2. Jos. 1:7. Ordspr. 30:6. Vpp. 22:18/ 19.

1542)

V. 2. (*a*)Förgiörer all the rum) Här om so thet som är antecknat til thet 33 cap. 4. Mos. v. 52.

1543)

V. 8. (*b*)Hwar och en som honom tycker rätt wara) Här seer man/ at alt thet man giör i een godh mening/ vtan Gudz ord och befalning/ thet behagar honom intet/ eij heller thet/ at man wil efterfölja thet wåre fäder giordt hafwa/ när thet är emot Gudz ord: ty thet är ock vthtryckeliga förbudit Hes. 20:18. J skolen icke lefwa efter edra fäders budh/ och icke hålla theras rätter/ rc. Efter min budh skolen J lefwa/ och mina rätter skolen J hålla/ och giöra ther efter.

1544)

V. 32. (*c*)Jntet läggia ther til) Här om se thet antecknat är tilförene til thet 4. cap. v. 2.

1545)

5. Mos. 10:20.

1546)

5. Mos. 18:20.

1547)

5. Mos. 17:7.

1548)

5. Mos. 17:13.

1549)

V. 2. (*a*)Lät oß wandra efter andra Fudar) Thet är: then som något föregifwer emot then rätta läran/ honom skal man intet höra/ oansedt han giör tekn. Men om någon föregåfwe något nytt/ som doch icke så vppenbarliga sträfwade emot then rätta läran/ honom måtte man höra/ om han medh wissa och obedrägeliga tekn kunde bewisa/ at han talade af HERrans befalning: såsom man see kan/ c. 18:22.

1550)

V. 5. (*b*)Then Propheten skal döö) At dräpa falska lärare/ war ock enkannerligen befalt Juda folcket/ och hörde til theras politie: Vthi nya Testamentet är thet intet befalt/ vtan at man skal medh andans swärd/ som är Gudz ord/ förläggia them. Och the som icke wela låta rätta sigh/ skal man fly/ Tit. 3:10. Doch ther the vppenbarligen bespotta Gudh och hans ord/ eller äro vproriske/ må the ock wäl/ såsom andre ogierningsmän straffas: allenast thet sees wäl til/ genom een flitig ransakning/ at icke the rätte Gudz Propheter och sanningenes bekännare/ vnder falske Propheters namn dräpas eller förjagas.

1551)

V. 8. (*c*)Jntet förbarma) Sådant heter rätzligen älska Gudh/ at wara nijtisk om hans ähra/ och sättia sigh emot afguderij.

1552)

V. 13. (*d*)Belials bern) Thet äro någre ogudachtige och förderfwade menniskior/ hwilka Satan såsom sin redskap brukar til at othrätta thet ondt är.

1553)

3. Mos. 19:28. cap. 21:5.

1554)

2. Mos. 19:5. 5. Mos. 7:6. cap. 26:18.

1555)

3. Mos. 11:2/ 3.

1556)

3. Mos. 11:9.

1557)

3. Mos. 11:19.

1558)

2. Mos. 23:19. cap. 34:26.

1559)

3. Mos. 27:30. 5. Mos. 12:6.

1560)

5. Mos. 12:18.

1561)

5. Mos. 12:12/ 19.

1562)

5. Mos. 26:12.

1563)

4. Mos. 18:24.

1564)

5. Mos. 28:2.

1565)

V. 1. (*a*)Skärer eder icke) Nemliga såsom Hedningarna/ the ther skåro sigh/ afrakade theras håår och offrade dieflomen/ til at blidka them medh; eij heller sorjer öfwer edra döda/ såsom the ther intet hopp hafwa. Såsom Paulus förmanar 1. Thess. 4:13.

1566)

V. 7. (*b*)The skola wara eder oreen) Se thet som anteknat är til 11. cap. 3. Mos. v. 4.

1567)

V. 8. (*c*)Swinet) At the icke skulle äta swinekött/ hafwer beteknat/ at the icke skulle efterfölja swinalefwerne/ hwilke allenast födas til at slachtas: icke söla sigh i allahanda oreenlighet/ wälluster och thenna werldenes träck/ ther igenom en blifwer odogse til alla goda gierningar: skrifwer Lactant. de vera Sap. lib. 4. c. 17.

1568)

V. 28. (*d*)Efter try åhr rc.) Om tijonde skrifwa the Ebreer så: Tw åhr gaf hwar man tijonde til Leviterna/ ther af togs tijonde delen til Presterna. Thet tredie åhret gåfwo the lika så tijonde; men ther af togs then tijonde delen til the fattiga Leviter/ främmande/ enkior och faderlösa.

1569)

2. Mos. 23:10/ 11. 3. Mos. 25:3/ 4/ 10.

1570)

5. Mos. 28:12.

1571)

3. Mos. 25:35.

1572)

Matth. 5:42. Luc. 6:34.

1573)

Matth. 26:11. Joh. 12:8.

1574)

2. Mos. 21:2. 3. Mos. 25:39/ 40. Jer. 34:14.

1575)

2. Mos. 21:5/ 6.

1576)

2. Mos. 13:2. cap. 34:19. 3. Mos. 27:26. 4. Mos. 3:13. cap. 8:17.

1577)

3. Mos. 22:20. 5. Mos. 17:1. Mal. 1:8/ 13. Syr. 35:10.

1578)

3. Mos. 17:10. 5. Mos. 12:16.

1579)

V. 1. (*a*)Friährr) Thetta friähret hafwer warit en figur til Christi rike/ vthi hwilket/ alle som troo på honom/ warda frije then andeliga stulden/ som är synden.

1580)

V. 17. (*b*)Til ewig tijd) Här seer man/ at thet Ebreiske ordet *olam*/ icke altid märcker oändelig tijd; vtan stundom en lång tijd/ såsom ens lifzdagar/ eller en wiß tijd/ såsom til clangåhret/ eller så länge thet regementet warar: therföre följer icke/ at när Gudh befaller hålla the Levitiska stadgar/ *leslam*/ eller til ewig tijd/ at the aldrig skulle återwända: ty *leolam* märcker ther; så länge thet Judaiske regementet warade/ eller til thes Meßias komme.

1581)

V. 23. (*c*)Jcke äter af thes blodh) Se til thet 17. cap. 3. Mos. v. 10.

1582)

2. Mos. 12:2. cap. 13:4. cap. 23:15.

1583)

2. Mos. 12:5.

1584)

2. Mos. 12:14/ 15. cap. 34:18. 3. Mos. 23:6. 4. Mos. 9:2. cap. 28:16.

1585)

2. Mos. 12:10. cap. 34:25.

1586)

2. Chrön. 35: 1.

1587)

2. Chrön. 6: 10.

1588)

3. Mos. 23:8.

1589)

3. Mos. 23:16. 4. Mos. 28:26.

1590)

3. Mos. 23:34.

1591)

2. Mos. 23:17. cap. 34:23. 3. Mos. 23:4/ rc.

1592)

2. Mos. 34:20. Syr. 35:6.

1593)

2. Mos. 23:8. 3. Mos. 19:15. 5. Mos. 1:17. Ordspr. 15:27.

1594)

3. Mos. 26:1.

1595)

3. Mos. 22:21. 5. Mos. 15:21. Mal. 1:8/ 13.

1596)

4. Mos. 35:30. 5. Mos. 19:15. Matth. 18:16. Joh. 8:17. 2. Cor. 13:1. Ebr. 10:28.

1597)

5. Mos. 13:9.

1598)

cap. 19:19.

1599)

5. Mos. 21:5. 2. Chrön. 19:10.

1600)

Mal. 2:7.

1601)

1. Sam. 8:10.

1602)

Jos. 1:7/ 8.

1603)

V. 3. (*a*)Thet jagh icke budit hafwer) Märck/ at intet behagar Gudi vthi Gudztiensten/ som han icke budit hafwer/ ware så litet eller likt som thet kan. Se til 4. Mos. 15:39.

1604)

V. 8. (*b*)Förswår) Thet är/ som icke kan slitas på the ringare rådhusen i the andre städerna.

1605)

V. 10. (*c*)Tu skalt giöra efter som the säija tigh) Här af följer icke/ at Påfwen eller någor annar Biskop eller Prest hafwa macht til at giöra andra troos artiklar/ eller hwad ordningar the wela/ och man skal troo och lyda them/ antingen the giöra rätt eller orätt: ty här står klarligen/ at the skola lära efter lagen och rätten: så få the icke giöra som the wela/ vtan efter Gudz ord: ty om the wika ther ifrå/ så står hoos Jerem: 23:16. Hörer intet Propheternas ord/ rc. the bedraga eder: ty the predika sins hiertas syner/ och icke af HERrans mun: Och litet tilförene; ifrå Propheterna i Jerusalem kommer vth skrymterij öfwer hela landet. Sedan står här/ at the skola ock höra domaren: så må ock the werldzlige weta/ och döma om sådana saker medh them. til thet tredie talas här icke enkannerligen om religions saker/ vtan om andre/ som kunna wara swåra och behöfwa Presternas doom: Läs Lutherum här öfwer.

1606)

V. 19. (*d*)Och han skal ther vthi läsa) Här af seer man/ at icke Presterna allena må läsa then helga Skrift/ vtan ock theras åhörare/ synnerlig Öfwerhets personer/ som andra efter Gudz ord regera skola.

1607)

4. Mos. 18:20. 5. Mos. 10:9. cap. 12:12. cap. 14:27/ 29. 1. Cor. 9:13.

1608)

3. Mos. 18:26. 5. Mos. 12:31/ 32.

1609)

3. Mos. 18:21. cap. 19:31. cay. 20:27. 1. Sam. 28:7. rc.

1610)

Esa. 8:19.

1611)

Joh. 1:45. cap. 5:39/ 46. cap. 6:14. Ap. G. 3:22. cap. 7:37.

1612)

5. Mos. 9:10.

1613)

2. Mos. 20:19.

1614)

5. Mos. 13:5. Jer. 14:15.

1615)

Jer. 28:9.

1616)

V. 10. (*a*)Läta sin son gå genom eld) Se thet som är anteknat til thet 18 cap. 3. Mos. v. 21.

1617)

V. 15. (*b*)En Propheta) Man behöfwer icke annat bewijs/ at thenne Propheten är Christus/ än at thet är om honom af then Helga Anda indraget i Apostla Gierningar i 3:22. och cap. 7:37. Man seer ock wäl/ at här vthlåfwas en Prophete/ som skulle predika annat än Mose. Thet kan icke wara lagen: ty honom hafwer Mose nogsamt predikat: therföre måtte thet wara Evangelium/ thet Christus sedan förkunnade; Läs Luth: här öfwer.

1618)

V. 20. (*c*)Doch om någor Prophete) Här talar Mose om the Propheter som nya läro föregifwa/ öfwer then läro som förra warit hafwer; them skal man icke troo vthan tekn: ty Gudh plägar altid stadfästa sin nya ord medh ny tekn. Men i thet 13 cap. tilförene/ talar han om the Propheter som predika emot then lärdom som gammal och stadfäst är; them skal man icke troo/ om the än tekn giorde.

1619)

Then Propheten skal döö) Se til thet 13 cap. tilförene/ v. 5.

1620)

5. Mos. 12:29.

1621)

2. Mos. 21:13. 4. Mos. 35:11. 5. Mos. 4:41/ rc. Jos. 20:2/ rc.

1622)

5. Mos. 12:20.

1623)

Jos. 20:7.

1624)

4. Mos. 35:20.

1625)

5. Mos. 27:17. Ords. 22:28. cap. 23:10.

1626)

4. Mos. 35:30. 5. Mos. 17:6. Matth. 18:16. Joh. 8:17. 2. Cor. 13:1. Ebr. 10:28.

1627)

5. Mos. 17:9.

1628)

Ords. 19:5. Hist. Sus.

1629)

2. Mos. 21:23. 3. Mos. 24:20. Matth. 5:38.

1630)

V. 21. (*a*)Öga för öga) Thenna lagen hafwa the Ebreer slätt efter bokstafwen aldrig följt/ såsom the Rabiner skrifwa: vtan the hafwa wärderat skadan i penningar; och them hafwer han måst vthgifwa/ som skadan giorde. The Phariseer hafwa här af förswarat sielftagen hämnd/ them Christus förlägger/ hoos Matth. cap. 5:38. rc.

1631)

Jos. 8:1.

1632)

Neh. 12:27. Ps. 30:1. 1. Macc. 3:56.

1633)

3. Mos. 19:23/ rc.

1634)

5. Mos. 28:30.

1635)

5. Mos. 24:5.

1636)

Dom. 7:3.

1637)

Jos. 8:2.

1638)

2. Mos. 23:32. cap. 34:12. 5. Mos 7:2. Jos. 23:12.

1639)

Jer. 6:6.

1640)

V. 1. (*a*)Drager til örlig) Nemlig thet örlig man hafwer fulkomliga orsaker til; eljes hafwer man intet til at förlåta sigh på HERran: Exempel hafwer man i Amasia Juda Konung/ 2. Kon. 14.

1641)

V. 5. (*b*)Jcke ännu wigdt thet) Jcke ännu begynt ther inne at boo/ hwilket plägade skee medh böner/ tacksäijelser och lyckönskningar. Besee Neh. 12:27. Ps. 30:1. 1. Macc. 3:56.

1642)

V. 6. (*c*)Meenligan) Blifwa meenlig kallas/ när ägaren får nyttia fruchtena ther af; hwilket skiedde i femte åhrena: ty the förriga åhrens frucht skulle höra HERranom til. Besee 3. Mos. 19:28/ rc.

1643)

V. 19. (*d*)Är thet doch ett trä) Thet är: hwad wilt tu föra krijg medh trään på markene/ the hindra tigh intet/ eij heller giöra tigh någon skada.

1644)

5. Mos. 10:8.

1645)

cap. 17:8/ 9.

1646)

1. Chr. 5:1:

1647)

1. Mos. 49:3.

1648)

Gal. 3:13.

1649)

V. 3. (*a*)Ena vnga koo) Thenna koon hafwer och betecknat Christum/ så wäl som all annor offer/ genom hwilkens dödh alla synder skulle warda försonade.

1650)

V. 4. (*b*)Stenogan daal) Then stenoge dalen hafwer beteknat hufwudskalle platsen/ ther Christus blef korsfäst.

1651)

V. 12. (*c*)Lät raka henne/ rc.) Thetta hafwer Gudh befalt/ på thet at han måtte af hennes snöpliga anseende/ i

medler tijd blifwa qwitt then kärlek han hade fått til henne/ och läta blifwan.

1652)

V. 23. (*d*)Förbannad/ rc.) Jcke för thet at han blef hängd; vtan at han så grofligen hade förtagit sigh emot HERrans lagh/ at han hade förtient hängias/ Hieron. lib. 2. in c. 3. ad Gal.

1653)

2. Mos. 23:4.

1654)

Matth. 12:11. Luc. 13:15. [?] cap. 14:5.

1655)

3. Mos. 19:19.

1656)

4. Mos. 15:38. Matth. 23:5.

1657)

3. Mos. 20:10.

1658)

2. Mos. 22:16.

1659)

3. Mos. 18:8. 5. Mos. 27:20.

1660)

V. 5. (*a*)Een qwinna skal icke rc.) Ty ther medh kunna månge laster bedrifwas och fördöljas.

1661)

V. 11. (*b*)Vll och lijn) Thetta synes hafwa ringa på sigh; doch hafwer Gudh så welat åthskildt sitt folck ifrå the omliggiande Hedningar: och tillika påmint them/ at the skulle fly skrymterij/ beblandat religion/ och beflita sigh om enfallighet/ och een reen lära.

1662)

Neh. 13:1.

1663)

4. Mos. 22:5/ 6. Jos. 24:9.

1664)

4. Mos. 22:10/ rc.

1665)

1. Mos. 25:26.

1666)

3. Mos. 15:16.

1667)

2. Mos. 22:25. 3. Mos. 25:36. Neh. 5:7. Ps. 15:5. Luc. 6:35.

1668)

3. Mos. 27:2. 4. Mos. 30:3.

1669)

Pred. 5:4.

1670)

Matth. 12:1. Marc. 2:23. Luc. 6:1.

1671)

V. 1. (*a*)Komma in i HERrans församling) Thet är til något ämbete eller regemente.

1672)

V. 2. (*b*)Jngen skökio son) Gudh wil icke at horebarn skulle komma til något anseenligt ämbete: först/ at ächtenskapet icke skulle förachtas: sedan at ambeten icke skulle blifwa förachtade för theras skul/ och mista sin myndighet: til thet tredie/ at gemene bästa skulle icke få någon skada ther igenom: ty/ oansedt icke altid/ doch som oftast/ såsom födzlen är til/ så är ock fostret. Men thet hoos Hes. står i thet 18. Cap. v. 20. Sonen skal icke bära fadrens mißgierning; är förnemligen förståendes om thet ewiga straffet: hwilket af Gudz nåde blifwer förlåtit/ om the troo på Christum/ och blifwa frome.

1673)

V. 6. (*c*)Ähro bewisa) Thetta skalt tu förstå/ som sagt är/ om ämbete och regemente/ til hwilket the icke komma skulle; eljes måtte man wäl hielpa them medh almoso/ rc.

1674)

V. 9. (*d*)För alt ondt) At tu stelfwer icke är straff wärd/ och ther medh tappar segren/ och warder slagen; såsom tilgick medh Eli och Saul.

1675)

V. 15. (*e*)Flyr til tigh) Såsom til een laghlig öfwerhet om beskydd.

1676)

V. 21. (*f*)Löste) Se til thet 27. cap. 3. Mos. v. 2. och 4. Mos. 30. v. 4.

1677)

Matth. 5:31. cap. 19:7. Marc. 10:4.

1678)

Jer. 3:1.

1679)

5. Mos. 20:7.

1680)

2. Mos. 21:16. 1. Tim. 1:10.

1681)

3. Mos. 13:8. cap. 14:3.

1682)

4. Mos. 12:10.

1683)

2. Mos. 22:26.

1684)

3. Mos. 19:13.

1685)

Tob. 4:15.

1686)

2. Kon. 14:6. 2. Chr. 25:4. Jer. 31:30. Hes. 18:20.

1687)

2. Mos. 22:21. Jer 5:28. Hes. 22:29. Zach. 7:9/ 10.

1688)

3. Mos. 19:9. cap. 23:22.

1689)

V. 1. (*a*)Olust) Förstår genom olust/ hwarjehanda skamlig ting/ hwar til han billigt drager mißnöije/ och thet i anledning af hennes omgänge/ äthäfwor eller andra feelachtigheter.

1690)

Skiljobref) Thetta hafwer Gudh efterlåtit Judarna/ för theras hårdhet skul: men Christus hafwer thet förbudit i Nya Testamentet: såsom man läsa kan hoos Matth. cap. 19:3. rc.

1691)

V. 13. (*c*)Warder tigh räknat til rättferdighet) Thet är/ för een rättferdig gierning: ty ens person blifwer icke rättferdig genom ena gierning/ vtan ther af/ at han håller hela lagen; eller ock genom trona på Christum: såsom Paulus här om widlyftigt lärer til the Rom. 3. och 4. Gal. 2. och 3. Besee til 5. Mos. 26: 14. cap. 27:26.

1692)

V. 16. (*d*)Barnen skola icke döö för fäderna) Nemligen om barnen äro aldeles oskyldige: men för Adams synd måste alla hans efterkommande döö: ty oansedt the icke then synden medh honom bedrefwo/ så hafwa the likwäl arfsynden af honom; och sedan synda the ock sielfwe medh theras egna gierningar.

1693)

2. Cor. 11:24.

1694)

1. Cor. 9:9. 1. Tim. 5:18.

1695)

Matth. 22:24. Marc. 12:19. Luc. 20:28.

1696)

Ruth. 4:4/ rc.

1697)

3. Mos. 19:36. Ords. 20:23. Hes. 45:10.

1698)

Ords. 11:1.

1699)

2. Mos. 17:8.

1700)

1. Sam. 15:2/ 3.

1701)

V. 5. (*a*)Hennes swåger skal ingå til henne) Tilförene 3. Mos. 18:16. förbiudes taga sin broders hustru; men här vndantags thet fallet/ när then förre broderen blef död vthan barn: August. quæst. 61. in Lev. & Lyra: Hwilket Juda folcket för synnerliga orsaker skul war budit; nemliga/ på thet at slächterne icke skulle blandas/ och således/ tå Christus föddes/ ingen weta af hwad slächt han woro. Thet må andra icke efterfölja; vtan skole blifwa widh allmänneliga reglan.

1702)

V. 17. (*b*)Kom ihogh) Tå Gudh biuder/ må man hämnas; eljes är i gemeen förbudit hämna sin egen skada.

1703)

2. Mos. 23:19. cap. 34:26. 3. Mos. 2:14. 4. Mos. 15:20. 5. Mos. 16:10.

1704)

1. Mos. 31:23.

1705)

cap. 46:5.

1706)

2. Mos. 1/ rc.

1707)

2. Mos. 2:23/ 24.

1708)

3. Mos. 27:30.

1709)

5. Mos. 14:28.

1710)

Esa. 63:15. Bar. 2:16.

1711)

2. Mos. 19:5. 5. Mos. 7:6. cap. 14:2.

1712)

5. Mos. 28:1.

1713)

V. 14. (*a*)J mine sorg) Gudz offer skal wara lustigt/ heligt och reent; therföre skal man icke ther af äta/ när en är sörjande eller oreen.

1714)

Hofwer giordt alt thet tu migh budit hafwer) Nemligen/ om tijonde och offren: ty om them talas här; them kunde the af godt samwet säija sigh hafwa troligen giordt: men at hafwa hållit all Gudz lagh/ är allom menniskiom omöjeligit/ Psal. 14:2. Rom. 3:10/ 23. rc.

1715)

Jos. 8:30/ rc.

1716)

Jos. 4:3.

1717)

2. Mos. 20:25.

1718)

5. Mos. 26:17.

1719)

5. Mos. 11:29. Jos. 8:33/ 34.

1720)

2. Mos. 21:17. 3. Mos. 20:9. Ords. 20:20. Matth. 15:4.

1721)

3. Mos. 18:8. 5. Mos. 22:30. Hes. 22:10.

1722)

Jer. 11:3. Dan. 9:11. Gal. 3:10.

1723)

V. 5. (*a*)Sammastädz byggia ett altave) Såsom på stenarna blef lagen skrifwen; så betydde ock altaret medh sina offer Christum och hans helga Evangelium/ hwilke mäste altid tillika i Gudz församling drifwas.

1724)

V. 15. (*b*)Gutit beläte) Se til thet 20 cap. 2. Mos. v. 4.

1725)

V. 26. (*c*)Som icke fulkomnor all) Här vthaf införer Paulus Gal. 3. at ingen menniskia blifwer rättferdig af lagsens gierningar. Här af seer man ock/ at thet ringesta förseende moot något Gudz budh/ är wärdt förbannelsen: thet är/ Gudz wrede/ timeligit/ och ewigt straff; therföre säger August. lib. 9. confess. c. ult. Væ etiam laudabili vitæ hominum si remota misericordia discutias eam.

1726)

3. Mos. 26:3.

1727)

Ps. 121:9.

1728)

5. Mos. 30:9.

1729)

3. Mos. 26:14. Klag. 2:17. Dan. 9:11. Mal. 2:2. Bar. 1:20.

1730)

3. Mos. 26:16.

1731)

3. Mos. 26. 19.

1732)

2. Mos. 9:9.

1733)

Rom. 1:28.

1734)

5. Mos. 20:6/ rc.

1735)

1. Kon. 9:7. Jer. 24:9. cap. 25:9.

1736)

Mich 6:15. Hag. 1:6. cap. 2:17.

1737)

2. Kon. 6:29. Klag. 2:20. cap. 4:10.

1738)

5. Mos. 10:22.

1739)

Ords. 1:26. Esa. 1:24.

1740)

5. Mos. 4:27. Neh. 1:8.

1741)

5. Mos. 17:16.

1742)

V. 2. (*a*)All thenna wälsignelsen/ rc.) Må någon fäija: Huru warder thetta Gudz löfte/ samt hans hoot v. 15/ hällit? efter the gudfruchtige/ som troo på Christum/ och beflita sigh om at wandra i Gudz lagh/ gemeenligen wärre går här i werldene än the ogudachtige? Ther til swaras: at Gudh hafwer låfwat och hotat

twäggiehanda/ ewigt och timmeligit: thet ewiga skal vthan wilkor hållas; men thet timeliga medh wilkor/ således: at them gudfruchtigom skal ock här i werldene wäl gå/ hwar Gudh icke för theras egit bästa skul/ täckes vnderstundom läggia them kors vppå/ til at pröfwa them/ såsom guld i elden/ til at hålla them i hörsamhet/ och öfwa them i alla Christeliga dygder. Them ogudachtigom skal ock här illa gå/ hwar Gudh icke af sin godhet täckes stundom fördröija medh straffet/ och bewisa them alt godt: på thet the må ther igenom lockas til bättring/ och ther the ingen bättring giöra/ må thes rättare straffade warda.

1743)

5. Mos. 5:2.

1744)

2. Mos. 19:4.

1745)

5. Mos. 7:19.

1746)

Esa. 6:10.

1747)

5. Mos. 8:4.

1748)

4. Mos. 21:23/ 33. 5. Mos. 2:30. cap. 3:1.

1749)

4. Mos. 32:33.

1750)

5. Mos. 4:6. Jos. 1:7. 1. Kon. 2:3.

1751)

Ap. G. 8:23. Ebr. 12:15.

1752)

1. Mos. 19:24/ rc.

1753)

1. Kon. 9:9. Jer. 22:8/ rc.

1754)

Ps. 25:14. Ps. 147:19/ 20.

1755)

V. 4. (*a*)HERren hafwer ännu intet gifwit tigh ett hierta rc.) Här seer man/ at menniskian icke kan rätt lära känna Gudh/ och giöra hans wilja/ medh mindre än Gudh vplyser hennes ögon/ och beweker hennes hierta ther til. Hwij förwiter tå Gudh henne sin blindhet och hårdhet? må någon säija: ther til swaras: Efter thet Gudh hade skapat menniskian efter sitt beläte/ thet är: wijs/ förståndig/ och from; och hon thessa gåfwor genom sin egen skuld hafwer förlorat/ så kräfwer han them medh rätto igen/ på thet hon må lära känna sin feel/ och fly til nåden genom Christum: lika som en gäldenär blifwer intet okrafd/ therföre at han hafwer intet til at betala medh. Och hafwer Gudh gifwit oß medel/ genom hwilka wij kunne blifwa vplyste och bewekte; nemliga sitt ord och Sacramente/ när wij them bruka wele. Läs August. här om quæst. 50. in hunc lib.

1756)

V. 9. (*b*)Wijsliga handla) Ty vthan Gudz ord/ är dårskap alt thet wij giöre.

1757)

V. 19. (*c*)Thet warder icke än så ondt) Så säija the ogudachtige och otrogne: Helwetit är intet så hett som thet säijes; och then onde är intet så swart som han målas/ thet blifwer wäl bättre.

1758)

The druckne) Thet är/ at både lärare och lärjunge skola warda förtappade; eller the skyldige medh the oskyldige/ som the 70 Vthtolkare thet gifwa.

1759)

V. 29. (*e*)Hemlighet.) Som han wille säija: Gudh hafwer vppenbarat oß Judomen sin wilja fram för alt annat folck: therföre skole wij ock wara thes flitigare. Jcke är meningen/ at annat folck skulle warit hindrade ifrå salighetenes kundskap i gamla Testamentet; vtan at vppenbarelserna hoos Judarna hafwa warit härligare/ och medh hwarjehanda vnderwerck bekräftade/ hwar på ock syftar Ps. 147:19. Besee til cap. 10:15.

1760)

3. Mos. 26:40.

1761)

Ps. 106:45. Jer. 32:37. 2. Macc. 1:29. cap. 2:18.

1762)

Neh. 1:9.

1763)

5. Mos. 10:16. Jer. 4:4. cap. 32:39. Hes. 11:19. cap. 36:26. Rom. 2:29.

1764)

5. Mos. 28:11.

1765)

Jer. 32:41.

1766)

Esa. 45:19.

1767)

Rom. 10:6/ 7/ 8.

1768)

5. Mos. 4:26. cap. 11:26. Syr. 15:17/ 18.

1769)

V. 6. (*a*)At tu tin Gudh älska skalt af allo hierta) Här af följer icke/ at wij kunne tilfyllest giöra Gudz lagh: ty här talas om them som hafwa afwikit ifrå Gudz lagh/ at Gudh wille åter gifwa them hierta til at wandra ther vthi/ hwilke wäl åter kunde synda och falla: ty then rättferdige faller siu resor/ Ords. 24:16. Nu blifwer icke lagen hållen ther medh/ at man til en tijd lefwer ther efter; vtan at man aldrig giör ther emot: therföre talas intet här om/ at någon kunde giöra lagen tilfyllest. Se här om mera til thet 6. cap. tilförene/ v. 5.

1770)

V. 9. (*b*)Kommer tigh til godo) Ty the ogudachtige hafwa ock wäl godt nogh på werldene; men thet kommer them intet til godo.

1771)

V. 11. (*c*)Thet budet jagh biuder) Thetta vthtyder Paulus Rom. 10:6. om Evangelio: ty thetta är rätt ett Evangeliskt capitel: nemligen/ at the som omwände sigh/ skulle bekomma Gudz nådh och syndernas förlåtelse: thet hindrar icke/ at thet kallas här budh: förty/ the Ebreer kalla ock Evaugelium lagh och budh: och är til at märkia/ at Judarna samdrächteligen hafwa lärdt/ at thesse löften hafwa besynnerligen haft sitt afseende på Meßie tijd.

1772)

V. 15. (*d*)Jagh hafwer satt tigh före lifwet och döden/ rc.) Här af följer icke/ at menniskian hafwer een frij wilja/ så til at giöra thet goda/ som thet onda: vtan tå Gudh hafwer gifwit medel/ som är sitt helga ord/ til at blifwa omwänd och bewekt til thet goda/ så kan hon them bruka eller förachta: Ja/ ock stå them emot; men the som them rätt bruka/ beweker Gudh til thet godt är: therföre säijes hon hafwa båda för sigh: vthwälje hwilket hon wil.

1773)

V. 19. (*e*)At tu och tin sädh mågen lefwa) Therföre/ är icke hwars och ens lifstijo så *absolutè* och owilkorligen föreskrifwen/ at han ju kan längias och stäckias/ som man lefwer til.

1774)

5. Mos. 34:7.

1775)

4. Mos. 20:12. cap. 27:12/ 13. 5. Mos. 3:27. cap. 32:52.

1776)

4. Mos. 27:18.

1777)

4. Mos. 21:24/ 35.

1778)

5. Mos. 7:2.

1779)

5. Mos. 7:21. Jos. 1:6. Ebr. 13:5.

1780)

4. Mos. 27/ 23. 5. Mos. 3:28.

1781)

5. Mos. 15:1.

1782)

Neh. 8:1/ rc.

1783)

2. Kon. 22:8.

1784)

V. 10. (*a*)Efter siu åhr) Nemligen alment för hela folcket: eljes lästes något stycke/ hwar Sabbath; som man see kan/ Ap. G. 15:21.

1785)

V. 26. (*b*)Lägger henne widh sidon på förbundsens ark) Så hafwa the ock förwarat the andra Propheternas skrifter/ hwilka the hafwa förwisso wetat/ at the woro af HERranom vpwäckte til at predika och skrifwa. Sammaledes äro förwarade the helge Evangelisters och Apostlars skrifter i nya Testamentet. Ther af seer man/ at Gudz församling icke hafwer macht til at giöra trowärdiga skrifter/ hwilka hon wil: vtan hennes ämbete är/ them troligen förwara til sina efterkommande.

1786)

Esa. 1:2.

1787)

Esa. 1:4. Matth. 12:39.

1788)

1. Mos. 11:8.

1789)

2. Mos. 19:6. 1. Pet. 2:9.

1790)

2. Mos. 20/ rc.

1791)

2. Mos. 19:4. Esa. 63:9.

1792)

Ps. 81:7.

1793)

1. Cor. 10:20.

1794)

Rom. 10:19.

1795)

Jer. 15:14. cap. 17:4.

1796)

Hes. 16:49.

1797)

Syr. 28:1. Rom. 12:19. Ebr. 10:30.

1798)

2. Macc. 7:6.

1799)

1. Kon. 14:10.

1800)

Dom. 10:14.

1801)

5. Mos. 4:35. Esa. 45:5.

1802)

1. Sam. 2:6. Wijsh. 16:12/ 13. Tob. 13:2.

1803)

Vpp. 10:5/ 6.

1804)

Rom. 5:10.

1805)

5. Mos. 6:6. cap. 11. 18.

1806)

Ebr. 4:12.

1807)

4. Mos. 27:12/ 13.

1808)

4. Mos. 20:25. cap. 33:38.

1809)

4. Mos. 20:12. cap. 27:14.

1810)

V. 3. (*a*)Allena) Lät wår Gudh allena wara Gudh/ och alla ähro behålla/ och ingen annan.

1811)

V. 4. (*b*)Klippa) Thet Ebreiske målet kallar Gudh ena klippo/ thet är/ een tröst eller fasthet/ allom them som sigh ther vppå förlåta.

1812)

Rättwis) Hoos the ogudachtiga måste Gudh jämt hafwa orätt/ och låta sigh mästra/ Matth. 11:19. Wijsdomen warder rättferdigad af sinom barnom: the weta alt bättre giörat. Hwad Gudh hafwer giordt/ thet doger intet.

1813)

V. 17. (*d*)Jntet kände) Ther om the ingen befalning eller intet Gudz ord hade/ vtan vthwalde sigh sielfwe ena nya Gudztienst.

1814)

V. 21. (*e*)Som är icke folck) Thet är/ på Hedningarna; om the ther af måtte blifwa vpwäckte til at hålla stgh til migh igen/ som Paulus thet vthtyder/ Rom. 10 11.

1815)

V. 25. (*f*)Vthwertes/ inwertes) Thet är/ vthe skola the warda enkior och faderlöse genom swärd och fängelse; men hwad som än tå inne blifwer/ skal genom förskräckelse/ thet är/ igenom hunger/ pestilentie och vpror

jämmerliga förgås.

1816)

V. 28. (*g*)Jntet rådh) The achta intet Gudz ord/ ändoch the bättre weta.

1817)

V. 34. (*h*)Försiglat) The troo icke förr än the hafwat i händer: ty thet är fördolt för theras ögon.

1818)

V. 36. (*i*)Beslutne) Äro the som blifwa måste hema widh huset/ thet är/ hustru och barn/ när männerna draga til stridz.

1819)

V. 42. (*k*)The slagnas blodh) Thet äro the try straff medh swärdet: thet första/ at månge skulle warda slagne: thet andra/ at the skulle warda för fångar förde: thet tredie/ at Konungariket och Presterskapet skulle komma them ifrå/ hwilke betydas medh hufwud som skulle warda blottat.

1820)

Hab. 4:3.

1821)

Wijsh. 3:1.

1822)

1. Mos. 49:8. rc. Levi.

1823)

2. Mos. 28:30.

1824)

cap. 17:7. 4. Mos. 20:13.

1825)

1. Mos. 49:25.

1826)

2. Mos. 3:2. Ap. G. 7:30.

1827)

1. Mos. 49:26.

1828)

4. Mos. 23:22.

1829)

Ps. 104:3.

1830)

Jer. 23:6. cap. 33:16.

1831)

V. 8. (*a*)Tin rätt och titt lius) Thet är/ thet lius och fulkomlighet som är på öfwerste Prestens ämbetssköld/ ware altid när Presterna/ Aarons efterkommande/ at the ther igenom må fråga HERran/ och weta huru the sitt ämbete medh swarande och lärande wäl vthrätta skola.

1832)

V. 9. (*b*)Then som til sin fader/ rc.) Här kräfjes icke at Leviterna skola lefwa vthan ächtenskay/ eller bortläggia then naturliga kärlek/ som them bör hafwa til sina föräldrar och barn: ty thet är klart/ at the hafwa lefwat i ächtenskap: vtan at the icke meer skulle hålla vthaf them än af Gudz budh/ och således för theras skul öfwerträda Gudz lagh: såsom Christus thet vthtyder/ Matth. 10:37. Luc. 14:26.

1833)

V. 12. (*c*)HERrans kärkomne) Thet är/ templet och Jerusalem/ och Konungs sätet war i Ben Jamin.

1834)

V. 13. (*d*)Ädla fruchter) Thetta ar om Jsraels Konungarike sagt.

1835)

V. 18. (*e*)Vthgång) Thet hafwer Debora giordt/ och Barach/ Dom. 5.

1836)

V. 20. (*f*)Han boor som ett leijon) Thenna wälsignelsen lyder på Konung Jehu/ 2. Kon. 10:27. Hwilken förstörde Baal/ och slog twå Konungar/ och ther til Jsebel.

1837)

V. 21. (*g*)En lärare) Then war Elias Propheten; ty han war vthaf Gilead i Gads slächte.

1838)

5. Mos. 3:27. cap. 32:49. 2. Macc. 2:5.

1839)

5. Mos. 11:24.

1840)

Dom. 1:16. 2. Chr. 28:15.

1841)

1. Mos. 12:7.

1842)

Jud. Ep. 9.

1843)

5. Mos. 31:2.

1844)

4. Mos. 27:18. 5. Mos. 1:38.

1845)

4. Mos. 27:18.

1846)

5. Mos. 34:5

1847)

cap. 1:38.

1848)

5. Mos. 11:24. Jos. 14:9.

1849)

2. Mos. 23:31. 4. Mos. 34:2/ 3.

1850)

5. Mos. 31:8. Ebr. 13:5.

1851)

5. Mos. 31:23.

1852)

5. Mos. 17:11/ 20. cap. 28:14. Jos. 23:6.

1853)

5. Mos. 17:19.

1854)

Ps. 1:2.

1855)

1. Sam. 10:7.

1856)

Jos. 3:1.

1857)

4. Mos. 32:20.

1858)

V. 1. (*a*)Josua) Betyder en frälsare; och är thenne Josua en figur til Christum/ at såsom han förde Jsraels barn vthu then Egyptiska träldomen/ in i thet förlåfwade landet; så förer Christus sina församling vthu then andeliga träldomen/ til thet ewiga lifwet.

1859)

V. 4. (*b*)Landamäre) Juda landsens gränsor hafwa sträckt sigh norr vth in til thet stora berget Libanon til Dan/ ther Jordan hade sitt vrsprung; söder vth til Arabie ökn/ och wäster söder til Ber Seba/ och Egypti flodh/ om hwilken talas Jos. 15:4/ 47. 4. Mos. 34:5. 2. Chrön. 7:8. Wäster norr hafwer thet räckt in til medel hafwet: men öster vth hafwa legat the Traconitiske berg/ och sedan then floden Euphrates/ 1. Kon. 4:21.

1860)

4. Mos. 25:1.

1861)

Ebr. 11:31. Jac. 2:25.

1862)

Jos. 5:1.

1863)

2. Mos. 14:21/ rc. Jos. 4:23.

1864)

4. Mos. 21:24/ 34.

1865)

2. Mos. 15:14.

1866)

5. Mos. 4:39. Ps. 135:6.

1867)

Jos. 6:22.

1868)

Matth. 27:25.

1869)

V. 1. (*a*)Rahab) Thenna Rahab blef sedan boendes ibland the Jsraeliter Jos. 6:25. Och är then samma som räknas i Christi slächtregister/ Matth. 1:5.

1870)

V. 18. (*b*)Thet rosenröda tåget) Betyder then tilkommande saligheten/ igenom Christi blodh. Justin. Dial. cum Tryph.

1871)

4. Mos. 25:1.

1872)

2. Mos. 19:10/ 14.

1873)

4. Mos. 4:15.

1874)

Jos. 1:5.

1875)

Ps. 114:3.

1876)

Ap. G. 7:45.

1877)

1. Chrön. 12: 15. Syr. 24:36.

1878)

V. 5. (*a*)Helger eder) Såsom thesse Jsraeliter måste helga sigh/ förr än the gå öfwer Jordan in i thet förlåfwade landet: altså måste ock then/ som ingå wil i thet ewiga lifwet/ wara helig; Vppenb. cap. 21:27.

1879)

V. 16. (*b*)Watnet som ofwan efter flöt) Miraklet giöres ther af större och tänckwärdigare/ at watnet/ som i andennes tijd hopetals anflöt/ doch likwäl stadnade/ och vpreste sigh in til staden Adama/ Jos. 19:36. som ligger widh sidan af Zarthan. Besce om thetta watnetz flödande/ 1. Chrön. 12:15. Syr. 24:36.

1880)

Jos. 3:12.

1881)

Jos. 3:13.

1882)

4. Mos. 32:29.

1883)

Jos. 3:7.

1884)

2. Mos. 14:21/ 22.

1885)

V. 9. och 20. (*a*) Stenar vpresas) Jcke at man skulle tilbedia them/ eller drifwa ther hoos något afguderij/ ty thet war strängeligen förbudit; 2. Mos. 20:4. 3. Mos. 26:1. 5. Mos. 5:8. Vtan at efterkommanderna måtte ther af märckia/ hwad ther i förrtiden skedt är; som texten thet sielf vthtyder/ v. 21. Thet samma är ock förståendes om Christi och Helgons beläte. Besee til 2. Mos. 20:4. och Jos. 22:30.

1886)

Jos. 2:9/ 11/ 24.

1887)

2. Mos. 4:25.

1888)

4. Mos. 14:23.

1889)

2. Mos. 12:16.

1890)

2. Mos. 12:39.

1891)

3. Mos. 2:14.

1892)

2. Mos. 23:23.

1893)

2. Mos. 3:5.

1894)

V. 2. (*a*)Annan gång) Jcke at någor är worden omskoren twå resor/ ty the som omskores/ hade förhud/ v. 7. Vtan therföre/ at omskärelsens Sacrament warder åter vprättat/ som en tijd lång i öknene hade warit försumat/ therföre at the altid måste wara redo til stridz/ eller til at färdas. Och ändoch the woro oomskorne/

woro the likwäl i Gudz förbund. Ther af wij förnimme/ thet icke wara fördömeligit/ när nödfall oß förhindra ifrå Sacramenten; vtan när wij them försume eller förachte.

1895)

V. 13. (*b*)En Man) Thet är Gudz son/ i en mans hamn/ hwilken altid strider för sina församling här vppå jordene. Justinus in Dial. Euseb. Hist. l. 1. c. 1.

1896)

Jos. 2:3/ rc. Ebr. 11:3.

1897)

3. Mos. 27:28.

1898)

4. Mos. 31:54.

1899)

2. Macc. 12: 15 Ebr. 11:30.

1900)

Jos. 2:14.

1901)

4. Mos. 31:20.

1902)

1. Kon. 16:34.

1903)

Jos. 22:20. 1. Chrön. 2:7.

1904)

1. Mos. 37:34. 1. Sam. 4:12. Esth. 4:1. Job. 1:20. cap. 2:12.

1905)

2. Mos. 19:10. Jos. 3:5.

1906)

4. Mos. 15:30/ 35.

1907)

Syr. 4:30.

1908)

5. Mos. 13:15/ 16.

1909)

V. 4. (*a*)Och the flydde) För ens menniskios synd skul/ låter Gudh straff och olycka komma öfwer ett heelt land/ 2. Sam. 24. På thet at alle måga hata synden/ och hielpa til at straffa och vthrota henne.

1910)

V. 23. (*b*)För HERran) Thet är/ för HERrans tabernakel/ ther alle woro församlade til rättegång/ lika som i Gudz åsyn.

1911)

V. 24. (*c*)Achans barn warda medh honom stenade efter Gudz ord/ 5. Mos. 5:9. Och hafwer Achans barnom vthan twifwel något warit kunnigt om sins faders tiufnad.

1912)

5. Mos. 1:21. cap. 7:18. cap. 20:3.

1913)

5. Mos. 20:14. Jos. 6:21/ 24.

1914)

Jos. 7:5.

1915)

5. Mos. 7:2.

1916)

4. Mos. 31:22/ rc.

1917)

5. Mos. 21:23. Jos. 10:27.

1918)

2. Mos. 20:25. 5. Mos. 27:5/ 6.

1919)

5. Mos. 27:3.

1920)

5. Mos. 27:12/ rc. Dan. 9:11.

1921)

5. Mos. 31:11.

1922)

Jos. 11:19.

1923)

2. Mos. 23:32/ 33.

1924)

4. Mos. 21:23/ rc. 5. Mos. 2:32/ rc.

1925)

4. Mos. 27:21.

1926)

5. Mos. 7:2. 2. Sam. 21:2.

1927)

2. Sam. 21:1.

1928)

5. Mos. 7:1.

1929)

V. 18. (*a*)The slogo them intet) Medan Josua hadesworit the Gibeoniter/ at han wille låta them lefwa/ wille han heller hålla sin eed/ än at han genom någon owiß vrsächt skulle bekymra sitt samwet.

1930)

Jos. 6:15.

1931)

cap. 9:15.

1932)

Dom. 4:15.

1933)

Esa. 28:21.

1934)

Esa. 38:8. Syr. 46:5.

1935)

5. Mos. 25:18.

1936)

5. Mos. 21:23. Jos. 8:29.

1937)

Jos. 6:21.

1938)

5. Mos. 7:2. cap. 20:16.

1939)

Jos. 11:16. cap. 15:51:

1940)

V. 13. (*a*)Tå stod solen stilla) Gudh hafwer macht til at förandra naturen/ såsom naturens Herre och skapare/ 2. Kon. 20:9. Esa. 38:8.

1941)

Thens fromas eller thens rättferdigas book) Är nu icke mera til; så är doch likwäl then helga skrift fulkommelig/ vthi alt thet oß behof giörs til wåra salighet/ 2. Tim. 3:16.

1942)

V. 41. (*c*)Kades Barnea) Ligger in moot öknen söder vth/ och Gasa/ eller Gaza/ vth medh hafwet/ på then wägen åth Egypten. Gosen är en stadh och ett land i Judea; icke thet vthi Egypten/ hwilket warder nämndt 1. Mos. 47:1. Thetta Gosen warder ock vpräknadt ibland Juda städer/ Jos. 15:51.

1943)

Jos. 13:6.

1944)

2. Mos. 23:32. 4. Mos. 33:52. 5. Mos. 20:16.

1945)

2. Mos. 34:12. 5. Mos. 7:2.

1946)

Jos. 9:15/ 18.

1947)

4. Mos. 13:34. Dom. 1:20.

1948)

1. Sam. 17:4. 2. Sam. 21:20.

1949)

V. 2. (*a*)Norr vth vppå bergen) Thet är the Konungar som hade inne thet landet ifrå Hermons berg til Libanon/ norr vth/ och ifrå then siön Cinneroth eller Genesareth/ in til hafsstranden widh Tyrus/ Ptolomais och then floden Chison/ wäster vth.

1950)

V. 20. (*b*)Thet skedde så af HERranom) Hwilken medh stoor tolsamhet hade lidit thessa wredenes kaar/ Rom. 9:22. samt theras styggelse och afguderij/ och wiste at the icke skulle tillåta någon bättring: såsom Gudh sielf säger om Pharao/ 2. Mos. 3:19. Therföre wille han låta gå vthöfwer them sine wredes rijs.

1951)

4. Mos. 21:24. 5. Mos. 2:36. cap. 3:6.

1952)

1. Mos. 32:22.

1953)

1. Mos. 14:3. 4. Mos. 34:3.

1954)

5. Mos. 1:4.

1955)

5. Mos. 3:16.

1956)

Jos. 15:4.

1957)

Jos. 11:8.

1958)

Ps. 135:11/ 12.

1959)

4. Mos. 32:33. 5. Mos. 3:12. Jos. 1:12/ rc. cap. 20:8. cap. 22:4.

1960)

4. Mos. 18:24. 5. Mos. 10:9. cap. 18:1/ rc. Hes. 44:28. Ruben.

1961)

4. Mos. 31:8.

1962)

4. Mos. 22:5.

1963)

5. Mos. 2:19.

1964)

5. Mos. 3:14.

1965)

4. Mos. 32:40/ rc.

1966)

4. Mos. 18:20.

1967)

4. Mos. 26:55. cap. 33:54. cap. 34:13. Ap. G. 13:19.

1968)

1. Mos. 48:5.

1969)

4. Mos. 14:24. cap. 32:12.

1970)

4. Mos. 13:7.

1971)

4. Mos. 13:32.

1972)

5. Mos. 11:24. Jos. 1:3. Dom. 1:20.

1973)

4. Mos. 27:17.

1974)

5. Mos. 31:2. Syr. 46:11.

1975)

Jos. 21:12. 1. Macc. 2:56.

1976)

V. 15. (*a*)Kirtath Arba) Thet är/ Arba stadh/ af then Resan Arba.

1977)

4. Mos. 34:3.

1978)

Jos. 18:17.

1979)

4. Mos. 14:24. Jos. 14:13.

1980)

4. Mos. 13:23. Dom. 1:20.

1981)

Dom. 1:11.

1982)

Dom. 1:3. cap. 3:9. 1. Chrön. 4:13.

1983)

1. Mos. 24:64.

1984)

Dom. 1:8. 2. Sam. 5:6.

1985)

V. 2/ 5. (*a*) Hafsens tunga) Thetta ordesättet förstås antingen om ett nääs eller vdd/ som skiuter sigh vth i hafwet/ i liknelse af een tunga; eller ock om een wijk/ som böijer sigh inom landet/ hwilket sträcker sigh på båda sidor: här om kan widare besees döda hafwets belägenhet hoos *Geographos.*

1986)

V. 4. och 47. (*b*) Egypti bäck) Är then bäcken Rhinocorus/ emellan Gaza och Egypten; eller som han af andra kallas Rhinocolurus/ som flyter vth af öknene Pharan/ och in i thet stora hafwet/ widh then staden Rhinocolura/ och Jos. 13:3. blifwer nämnd Sichor. Besee 4. Mos. 34:5. 2. Chrön. 7:8.

1987)

V. 16. (*c*)Och Caleb sade) Thetta är skedt efter Josua dödh/ som klart är af Dom 1:12.

1988)

V. 19. (*d*)Söder land och watukällor) Achsa begärer af sinom fader at hon widh sitt inträde vthi ächtenskap medh Athniel/ måtte ihogkommas medh någon nöijachtig hemgift. Och efter såsom henne war i arfslott tilfallen en åker/ som war belägen på en torr ort/ och therföre kallas Söderland/ hwilken icke war bärande; ty

begärer hon någon fruchtsamare ort: fick ock en som hade källor öfwer och vnder/ och sålunda gaf förhoppning om större frucht och förnöijelse.

1989)

Dom. 1:26.

1990)

Jos. 17:13. 1. Kon. 9:16.

1991)

V. 10. (*a*)The Cananeer) Thessa Cananeer/ såsom ock them i Gessur och Maachat/ på hinsidon Jordan widh Basan/ Jos. 13:13. skonte Jsraels barn/ och giorde them skattskyldiga/ emot Gudz befalning/ 2. Mos. 34:12. 5. Mos. 7:2. Af hwilkom the sedan wordo bedragne til afguderij/ och kommo i stoor nödh och olycko/ Dom cap. 2. Bodde ock månge andre ibland them/ som intet blefwo fördrefne/ såsom the Jebuseer i Jerusalem/ the Philisteer widh hafwet/ Cananeer och Amoreer/ om hwilka skrifwit är i Domare boken/ cap. 1. och 3.

1992)

4. Mos. 26:29. cap. 32:39/ 40

1993)

4. Mos. 26:33. cap. 27:1. cap. 36:12.

1994)

4. Mos. 27:8.

1995)

Dom. 1:27.

1996)

Dom. 1:19.

1997)

Jer. 7:12.

1998)

4. Mos. 18:20. 5. Mos. 10:9. cap. 18:2. Jos. 13:14.

1999)

4. Mos. 32:33.

2000)

1. Mos. 28:19.

2001)

Jos. 5:7:8.

2002)

Jos. 15:6.

2003)

Jos. 15:2.

2004)

1. Mos. 49:7.

2005)

Dom. 18:27.

2006)

V. 1. (*a*)Jbland Juda) Efter Jacobs Patriarchens ord/ 1. Mos. 49:7. Jagh skal skingra them i Jacob/ och förströija them i Jsrael.

2007)

2. Mos. 21:13. 4. Mos. 35:11. 5. Mos. 19:2.

2008)

4. Mos. 15:24.

2009)

4. Mos. 35:12.

2010)

5. Mos. 4:43.

2011)

Jos. 18:1.

2012)

4. Mos. 35:2/ 3.

2013)

1. Chrön. 6: 54.

2014)

Jos. 14:15. cap. 15:13.

2015)

Jos. 14:13/ 14. 1. Chrön. 6:56.

2016)

Jos. 20:7. 1. Chrön. 6:57.

2017)

1. Mos. 12:7. cap. 13:15. cap. 15:18. cap. 26:3. cap. 28:13.

2018)

Jos. 23:14.

2019)

V. 4. (*a*)Aarons barnom) Levi söner woro Gerson/ Kehat/ och Merari; ther efter wordo Leviterna delade i tre slächter/ 1. Chrön. 6:1. Men Aaron war af the Kehathiter.

2020)

4. Mos. 32:20/ 21. 5. Mos. 3:18.

2021)

4. Mos. 32:33. 5. Mos. 3:12. Jos. 13:8.

2022)

5. Mos. 10:12.

2023)

Jos. 18:7.

2024)

4. Mos. 31:27. 1. Sam. 30:24.

2025)

4. Mos. 25:7.

2026)

4. Mos. 25:3. 5. Mos. 4:3.

2027)

Jos. 7:1/ rc. 1. Chrön. 2:7.

2028)

Ps. 50:1.

2029)

1. Mos. 31:48. Jos. 24:27.

2030)

V. 22. (*a*)Och Jsrael theslikes) Jcke at Jsrael tilskrifwes en sådan wetenskap/ som Gudi allena tilhörer; vtan Jsrael skulle få weta/ och af stelfwa förfarenheten lära/ hwad straff en sådan öfwerträdelse medh sigh förde.

2031)

V. 30. (*b*)Täcktes them wäl) Thetta altaret war icke bygdt til offer eller bränneoffer/ eller til något afguderij; vtan thet war een liknelse til HERrans altare/ och ett witnesbyrd/ at thesse medh the Jsraeliter woro eense om Gudztiensten/ och dyrkade en Gudh medh them. Therföre war thetta theras förehafwande icke emot Gudz budh. Sammaledes skal man ock hållat om helgons och Christi beläte i wåra församlingar/ när wij them icke tilbedie/ eller mißbruke til afguderij. Besee til 2. Mos. 20:4. och Jos. 4:9/ 20.

2032)

Jos. 24:1.

2033)

2. Mos. 14:14. cap. 23:27.

2034)

5. Mos. 5:32. cap. 17:11/ 20. cap. 28:14. Jos. 1:7.

2035)

Ps. 16:4. Jer. 5:7. Zeph. 1:5.

2036)

5. Mos. 11:22.

2037)

3. Mos. 26:8. 5. Mos. 28:7. cap. 32:30.

2038)

4. Mos. 33:55. Dom. 2:21.

2039)

1. Kon. 2:2.

2040)

Jos. 21:45.

2041)

Jos. 24:20.

2042)

3. Mos. 26:14. 5. Mos. 28:15.

2043)

V. 7. (*a*)At J icke kommen) Kättare/ ogudachtige och afgudadyrkare/ skal man icke gierna omgå/ at man icke warder af them bedragen/ Tit. 3:10.

2044)

Jos. 23:2.

2045)

1. Mos. 11:26/ 31.

2046)

1. Mos. 12:1

2047)

cap. 21:2.

2048)

1. Mos. 25:21/ 24.

2049)

cap. 36:8.

2050)

cap. 46:1.

2051)

2. Mos. 3:10.

2052)

cap. 7/ rc.

2053)

2. Mos. 12:37.

2054)

cap. 14:9.

2055)

2. Mos. 14:20.

2056)

cap. 14:28:

2057)

4. Mos. 21:21. rc.

2058)

4. Mos. 22:2.

2059)

Jos. 3:16.

2060)

cap. 6:20. cap. 10:8. cap. 11:8.

2061)

2. Mos. 23:28. 5. Mos. 7:20.

2062)

5. Mos. 6:10/ 11. Ps. 44:4.

2063)

Jos. 23:15.

2064)

1. Mos. 35:4. Dom. 9:6.

2065)

Dom. 2:6.

2066)

Dom. 2:8.

2067)

Dom. 2:9.

2068)

1. Mos. 50:25. 2. Mos. 13:19.

2069)

1. Mos. 33:19.

2070)

V. 19. (*a*)Thrn eder icke förlåter) Meningen är thenna/ at then nijtälskande Guden icke wordo tolandes

theras/ af vpsåt och ondska/ begångna synder/ eller skonandes them/ för thet straff som Gudz rättferdighet fordrar.

2071)

4. Mos. 27:21. Dom. 2018.

2072)

Jos. 10:36. cap. 11:21. cap. 15:14.

2073)

Jos. 15:15.

2074)

Jos. 15:16.

2075)

Jos. 15:18.

2076)

5. Mos. 34:1.

2077)

2. Mos. 18:1. 4. Mos. 10:29. cap. 24:21. Dom. 4:11. 1. Sam. 15:6.

2078)

Jos. 17:16/ 18.

2079)

4. Mos. 14:24. Jos 14:13. cap. 15:13.

2080)

Jos. 15:63. cap. 18:28. 2. Sam. 5:6/ 7.

2081)

1. Mos. 28:19.

2082)

Jos. 16:2.

2083)

Jos. 17:12.

2084)

V. 16. (*a*)Och the Keniters) Thesse Keniter äro komne af Hobab/ Dom. 4: II. Hwilken war Mose swåger/ och hafwer bodt i Midian: och ledsagade the Jsraeliter i öknene/ 4. Mos. 10:29.

2085)

V. 21. (*b*)The Jebuseer) Af thesse Jebuseer hafwer Jerusalem i förtiden wordet kallad Jebus/ Jos. 15:8. Dom. 19:10. Och tilförene Salem/ 1. Mos. 14: 18. Och hafwa thesse Jebuseer bodt vppå Zions berg/ in til thes the af Konung David blefwo fördrifne/ 2. Sam. 5:6.

2086)

1. Mos. 17:7.

2087)

5. Mos. 29:14. rc.

2088)

4. Mos. 33:52. 5. Mos. 7:2. cap. 12:3.

2089)

2. Mos. 23:33. 5. Mos. 7:16. Jos. 23:13.

2090)

Jos. 24:28.

2091)

Jos. 24:29/ 30.

2092)

1. Sam. 31: 10. 1. Kon. 11:5. 2. Kon. 23:13.

2093)

Ps. 44:13. Esa. 50:1.

2094)

3. Mos. 26:17/ 33. 5. Mos. 28:15/ rc.

2095)

Dom. 3:10.

2096)

Dom. 3:12.

2097)

4. Mos. 33:55.

2098)

V. 1. (*a*)HERrans Ängel) Här igenom förstå somlige Presten Pinehas; andre någon annan Prophet; ja ock somlige Gudz Son sielf.

2099)

V. 13. (*b*)Baal) Warder mycket nämnd i then helga Skrift/ och är the Moabiters afgudh/ hwilken the hafwa dyrckat vppå högder/ 4. Mos. 22:41. och i lundar/ bygdt honom kyrkior och altare/ Dom. 6:25. 1. Kon. 16:31. och offrat honom/ Ose. 2:13.

2100)

Astaroth) Heter then gudinnan Venus/ hoos the Syrer: hwilken hafwer warit dyrckad i Basan/ i then staden Astaroth/ som vthan twifwel ther af hafwer fått sitt namn/ Jos. 13:12. Hafwer ock Astaroth warit the Sidoniers Gudh/ och blef dyrckad på högder/ 2. Kon. 23:13.

2101)

5. Mos. 7:22.

2102)

5. Mos. 3:8. Jos. 11:3.

2103)

2. Mos. 23:32. 5. Mos. 7:3/ 4.

2104)

Dom. 8:28.

2105)

Dom. 5:6.

2106)

V. 1. (*a*)HERren lät blifwa) Gudh hafwer för många orsaker/ icke welat medh hast aldeles fördrifwa the Cananeer: Först/ at icke wildiuren skulle föröka sigh emot them/ 5. Mos. 7:22. efter the i förstone icke kunde alt landet besittia/ 2. Mos. 23:30. Til thet andra/ at han skulle pröfwa them/ Dom. 2:22. Tredie orsaken/ at the mätte lära strida/ och icke warda säkre/ Dom. 3:2. Fierde/ them til straff för theras lättia och försummelse/ Jos. 18:3. Femte orsaken/ efter the emot Gudz förbudh befryndade sigh medh them; giorde förbund medh them/ och läto sigh af them bedraga til afguderij/ Dom. 3:5/ rc.

2107)

Jos. 11:11.

2108)

1. Sam. 12:9.

2109)

Ebr. 11:32.

2110)

4. Mos. 10:29. Dom. 1:16.

2111)

Ps. 83:10.

2112)

Dom 5:25.

2113)

Dom. 4:10.

2114)

5. Mos. 2:3/ 4 cap. 33:2.

2115)

Ps. 68:8/ 9. Ps. 77:18. Ps. 97:5. Ps. 114:7.

2116)

2. Mos. 19:16/ 18.

2117)

Dom. 3:31.

2118)

Dom. 4:4.

2119)

1. Sam. 13: 19/ 22.

2120)

Dom. 10:4. cap. 12:14.

2121)

4. Mos. 4:5.

2122)

2. Mos. 17:13.

2123)

Jos. 17:1. Dom. 3:15.

2124)

Jos. 13:24/ 25.

2125)

cap. 19:40.

2126)

cap. 19:24. 29.

2127)

Dom. 4:14.

2128)

Luc. 1:28/ 42.

2129)

V. 1. (*a*)Lofwer HERran) Thenna wisan wil så mycket säija/ at Gudh hade slagit Sisera igenom thet alraringasta folcket i Jsrael/ så at the alraringaste ock en gång härlige och store wordne äro/ tå the höga och stora slächter i Jsrael stilla såto/ och förläto them i nödene; thet är thet nya som HERren vthwaldt hafwer: tå äro the bönder i Jsrael ock härlige och herrar wordne.

2130)

V. 6. (*b*)Krokota) Thet är/ ther war intet regemente eller skickelse i landena.

2131)

V. 10. (*c*)J som riden) Thet är/ J herrar/ domare/ och menige man.

2132)

V. 11. (*d*)Watn hämta rc.) Thet är/ tå Siseras skyttor för stora nödh skul ropade widh then bäcken Kison/ ther man plägar watn hämta/ tå haly Gudh sina bönder; lät wäl tilgå/ och wijste sina rättferdighet.

2133)

V. 14. (*e*)Theras root) Thet är/ Josua war then förste Försten vthaf Manasse slächte: han slog Amalek/ 2. Mos. 17:13. och efter honom the andra/ til thes at Sebulon sick ock nu en Josua emot Sisera.

2134)

Jgenom skrifpennan) Debora förmenes warit af Sebulons slächte. Genom hennes befalning är krigsfolcket vpfordrat emot Sisera/ Dom. 4:6/ rc. Hon/ såsom en Prophetissa/ synes hafwa förestådt regementet/ mera genom lags och rätts stifftande och skipande/ än genom krijg och örlig. Men på andeligt sätt här om at tala/ winnes meer genom trona och bönen/ än genom swärd/ 2. Mos. 17:11.

2135)

2. Kon. 17:35/ 38.

2136)

1. Sam. 12: 11. Ebr. 11:32.

2137)

Dom. 13:22.

2138)

Dom. 7:1.

2139)

Ps. 72:6.

2140)

V. 11. (*a*)Ängel) Thet är Gudz Son/ i menniskio eller Ängla hamn; thet man see kan af sielfwa textens ord/ V. 22. rc. ther han nämnes HERre.

2141)

V. 24. (*b*)Ett altare) Jcke at han ther wille begynna een ny Gudztienst/ af sin egen godtyckio: ty här står icke at han hafwer här vppå något offrat/ vtan til een åminnelse hwad här skedt war.

2142)

5. Mos. 20:8. 1. Macc. 3:56.

2143)

1. Sam. 14:6.

2144)

Dom. 6:3/ 5. 33.

2145)

Ps. 83:10. Esa. 9:4.

2146)

1. Sam. 14: 20. 2. Chrön. 20: 23/ 24.

2147)

Ps. 83:12. Esa. 10:26.

2148)

V. 15. (*a*)Sådana dröm) Gudh hafwer i förtiden stoor ting vppenbarat igenom drömer/ såsom Jacob/ 1. Mos. 28:12/ rc. Joseph/ 1. Mos. 37:6. Prophetomen mångastädes. Joseph/ Matth. 2:13. Ja ock Hedningomen/ såsom NebucadNezar/ Dan. 2:1/ rc. Pilati hustru/ Matth. 27:19. rc. Men nu giörs icke behof at nägor sina gierningar eller tanckar/ mycket mindre skriftenes vthtydning/ eller sina troo rättar efter drömer/ vtan efter

Gudz ord/ hwilket är een lychta för wåra fötter/ Ps. 119:105. Och Gideon rättar sigh här efter drömen/ therföre/ at han hade Gudz besynnerliga befalning ther vppå/ v. 9. Men them som nu nya vppenbarelser begära/ swarar Christus sielf/ Luc. 16:29. The hafwa Mosen och Propheterna/ höre them.

2149)

Dom. 12:1.

2150)

1. Mos. 33:17.

2151)

Ps. 83:12.

2152)

2. Mos. 28:4/ 6.

2153)

Dom. 3:11.

2154)

Dom. 9:4.

2155)

V. 27. (*a*)En lifkiortel) Thet Gideon här giorde i en godh mening/ at han ther medh måtte ähra och dyrcka Gudh/ för then seger them skedde emot the Midianiter/ althenstund han icke hade ther vppå Gudz befalning/ lände thet hans huus til fall/ och war Gudi mißhageligit. Och bör här achtas/ thet Gudh fielf säger 5. Mos. 12:32. Matth. 15:9. The tiena migh fåfängt/ lärandes then lärdom/ som är menniskio budh.

2156)

Dom. 8:31.

2157)

Jos. 24:26.

2158)

5. Mos. 11:29.

2159)

2. Sam. 11: 21.

2160)

Dom. 5:10. cap. 12:14.

2161)

4. Mos. 32:41. 5. Mos. 3:14.

2162)

Dom. 2:13. cap. 3:7. cap. 4:1. cap. 6:1.

2163)

5. Mos. 32:15/ rc.

2164)

5. Mos. 31:20.

2165)

Jos. 13:26.

2166)

Dom. 11:8.

2167)

Ebr. 11:9/ 32.

2168)

4. Mos. 21:24.

2169)

5. Mos. 2:9/ 19.

2170)

4. Mos. 20:14/ 17.

2171)

4. Mos. 21:13

2172)

4. Mos. 21:21. 5. Mos. 2:26.

2173)

5. Mos. 2:36.

2174)

1. Kon. 11:7. 2. Kon. 23:13.

2175)

4. Mos. 22:2.

2176)

Jos. 13:26.

2177)

1. Sam. 18:6.

2178)

V. 39. (*a*)Och han giorde) Thet är/ han offrade henne til bränneoffer/ ty thet hade han vthlåfwat/ v. 31. Altså finnes ofta hoos högt begåfwade män/ stoor feel/ thet Gudh så läter skee/ på thet ingen må högmodas af sin egen wijshet; eller trösta vppå sigh sielf.

2179)

Dom. 8:1.

2180)

1. Sam. 19:5. cap. 28:21.

2181)

Dom. 10:4.

2182)

V. 6. (*a*)Schibboleth) Betyder ibland annat ett ax. Hwilket ord the af Ephraim icke kunde vthsäija/ efter the Gileaditers mål; och ther vppå wordo the kände/ och af the Gileaditer slagne. Så wille Gudh straffa theras vpror/ bäde emot Jephthah/ såsom ock emot Gideon/ theras ordentliga öfwerhet/ cap. 8:1.

2183)

Dom. 10:6.

2184)

4. Mos. 6:3/ 4.

2185)

4. Mos. 6:5. Dom. 16:17. 1. Sam. 1:11.

2186)

Dom. 6:18/ 19.

2187)

1. Mos. 32:29.

2188)

Esa. 9:6.

2189)

2. Mos. 33:20. 5. Mos. 5:26. Dom. 6:22.

2190)

Dom. 11:32.

2191)

Dom. 18:11.

2192)

V. 5. (*a*)Nazir) Heter then Gudi är låfwad medh ett löfte; eller ock then som ett löfte hafwer giordt/ och wil sigh ther vthinnan förhålla efter Gudz lagh/ 4. Mos. 6:2. Läs 3. Mos. 21:12. och thes vthlägning.

2193)

V. 24. (*b*)Simson) Är en figur til Christum/ som är then rätte Nazareen/ then som hafwer nederlagt diefwulen/ thet grymma leijonet/ sönderbrutet helwetes porar/ frälst sitt folck af then andeliga träldomen/ och i sin dödh öfwerwunnet sina fiendar. Simsons namn warder ibland Gudz helgon vpräknadt/ Ebr. 11:32.

2194)

2. Mos. 34:16. 5. Mos. 7:3.

2195)

1. Sam. 17: 35.

2196)

1. Sam. 17: 26/ 36. 2. Sam. 1:20.

2197)

V. 8. (*a*)På skuldror) Thet är/ han slog them efter som the förekommo/ ehwad the woro höge eller låge/ vthan anseende til stånd eller wilkor/ rum eller ställe.

2198)

Dom. 13:5.

2199)

Ebr. 11:32.

2200)

Dom. 15:20.

2201)

V. 9. (*a*)The Philisteer öfwer tigh) Thet är/ the Philisteer tina fiender äro förhanden; vp och wär tigh.

2202)

V. 17. (*b*)Om man rakar håret) Hans starckhet stod icke vthi håret; vtan efter han war en Nazireer/ måste han hålla the ceremonier som budne woro i Lagen/ 4. Mos. 6:1/ rc. och icke raka sitt håår. Men efter han här förtager sigh emot Gudz budh/ och icke håller figh ther efter/ så wiker Gudh ifrå honom/ och borttager the gåfwor som han hade honom gifwit ther til/ at han skulle frälsa Jsrael.

2203)

V. 30. (*c*)Min siäl döö) Hwad Simson här giör/ thet giör han af Gudz synnerliga ingifwelse: eij må heller någon efter thetta Simsons exempel/ taga sigh sielf lifwet af/ ty thet är emot thet femte Gudz budh.

2204)

2. Mos. 28:41.

2205)

Dom. 18:1. cap. 21:25.

2206)

Dom. 18:30/ 31.

2207)

V. 2. (*a*)Sworet) Thenna qwinnan skal hafwa låfwat gifwa sådana penningar til beläte/ thet skal nu i förstone icke hafwa behagat hennes son/ therföre staal han henne them bort: men sedan lät han hennes klagan och bannor beweka sigh/ och fick henne penningarna igen/ och lät henne giöra ther af hwad hon wille. Tå thet nu tog så lagh/ som i sådant skee plägar/ så gillade han thet ock.

2208)

V. 4. (*b*)Tå tog hans moder) Micha samt hans moder mena sigh wilja vprätta thenna Gudztiensten HERranom Gudi til ähra/ såsom orden lyda/ v. 3. och 13. Hwarföre ock Micha kläder och wijer sina Prester/ efter thet sätt som budit war i Gudz lagh/ 2. Mos. 29:5/ 9. Och förwänter therföre een synnerlig Gudz wälsignelse/ v. 13. Men efter han icke hade Gudz ord för sigh/ vtan giorde efter sina egna tanckar/ och emot Gudz budh/ 2. Mos. 20:4. 5. Mos. 5:32. cap. 12:11/ 32. Therföre blef thet honom räknat til afguderij/ v. 5.

2209)

Dom. 17:6.

2210)

Jos. 19:40. Dom. 1:34.

2211)

Jos. 19:42.

2212)

Dom. 13:25.

2213)

Jos. 19:47.

2214)

1. Kon. 12:30.

2215)

Dom. 17:10.

2216)

2. Kon. 17:23.

2217)

V. 1. (*a*)Jn til then dagen) Dans slächte fick sin arfwedeel/ Jos. 19:40. Men the wordo vthan twifwel vthträngde af the Cananeer.

2218)

V. 7. (*b*)Och hade intet beställa) The hade hwarken fiendar eller herra.

2219)

Dom. 18:1.

2220)

1. Sam. 22:7. 2. Sam. 16:11.

2221)

1. Mos. 19:4/ 5/ rc. Ose. 9:9. cap. 10:9.

2222)

1. Mos. 19:8.

2223)

V. 1. (*a*)Ena frillo) Sådana frillor hafwa warit trälinnor eller tienstepigor/ eller the som woro tagne i krijg/ och hafwa warit theras ächta hustrur/ som klart är af Abrahams exempel/ 1. Mos. 16:3. Men the hafwa måst wara then förnemligsta hustruna vndergifna/ 1. Mos. 16:6. Och theras barn fingo intet ärfwa/ 1. Mos. 25:5.

2224)

Dom. 11:11.

2225)

Ose. 10:9.

2226)

Dom. 19:22/ rc.

2227)

Ose. 9:9.

2228)

Jos. 22:13/ 30. cap. 24:33.

2229)

Dom. 21:13.

2230)

V. 26. (*a*)Kommo til Gudz huus) Thet är i Silo/ som läg icke långt ifrå Gibea.

2231)

V. 28. (*b*)J morgon skal jagh) Jagh skal gifwa them i edra händer: Här til/ wil Gudh säija/ hafwen J thet welat vthrätta/ igenom edor egen macht; therföre säger texten/ at HERren slog BenJamin för Jsraels barn/ v. 35. Och ehuruwäl Jsraels barn/ v. 23. på til frågan fingo til swars/ the måga å nyo draga vp emot BenJamin/ är doch sådant rättare en tillåtelse än befalning/ efter the ännu förläto sigh på sin macht; therföre the ock nu fingo nederlag.

2232)

1. Kon. 8:64.

2233)

4. Mos. 31:17.

2234)

Dom. 20:47.

2235)

4. Mos. 11:16.

2236)

2. Mos. 15:20. 1. Sam. 18:6.

2237)

Dom. 17:6. cap. 18:1.

2238)

5. Mos. 25:5.

2239)

Matth. 1:5.

2240)

3. Mos. 19:9. cap. 23:22.

2241)

V. 7. (*a*)Och hon kom sachta) Thetta Naemi rådh war ett fahrligit anslag: men thet blef af HERranom så skickat/ at intet vndt ther af följde. Och grundade sigh thetta Naemi rådh vppå then lagen som står 5. Mos. 25:5. At en broder skulle taga thens andras igenlefda hustru/ til at vpwäckia sinom broder sädh: eljes wille thetta Ruths förehafwande icke wäl komma öfwerens medh tuchtiga qwinnors blygsamhet.

2242)

1. Sam 21:2.

2243)

5. Mos. 25:7.

2244)

1. Mos. 30:24/ rc.

2245)

cap. 29:32/ rc.

2246)

1. Mos. 38:29.

2247)

1. Sam. 1:8.

2248)

1. Chrön. 2:4.

2249)

Matth. 1:3.

2250)

Luc. 3:33.

2251)

1. Chrön. 6: 27.

2252)

2. Mos. 23:17. 5. Mos. 16:16.

2253)

Jos. 18:1.

2254)

1. Mos. 20:18.

2255)

Ruth. 4:15.

2256)

4. Mos. 30:7.

2257)

4. Mos. 6:5 Dom. 13:5.

2258)

Ps. 42:5. Ps. 62:9.

2259)

1. Mos. 21:8. Ps. 131:2.

2260)

Luc. 2:41.

2261)

2. Mos. 23:15.

2262)

Första Samuels Book) Thesse twå Samuels Böcker plägade tilförene kallas/ then Första och then Andra Konunga böcker: och the andra twå som efterfölja kallades/ then Tredie och Fierde: och ther efter äro tilförene ofta allegationer giorda i anledning af then Latinska Vthtolckaren; men såsom i the Ebreiske Biblier allenast nämnas twänne Samuels böcker/ och twänne Konungaböcker/ ty blifwa allegationerne hädan åth ther efter inrättade.

2263)

V. 11. (*b*)Ett löfte) Om löfte läs 3 Mos. 27:1/ rc. och 4 Mos. 30:3/ rc.

2264)

Luc. 1:46/ 47.

2265)

5. Mos. 3:24. Ps. 86:8. Esa. 44:8.

2266)

Luc. 1:51.

2267)

Ps. 34:11. Klagw. 5:6.

2268)

Luc. 1:53.

2269)

5. Mos. 32:39. Ps. 7:20. Wijsh. 16:13. Tob. 13:2.

2270)

Job. 36:5. Syr. 11:14.

2271)

Ps. 75:8. Ps. 113:7/ 8. Luc. 1:52.

2272)

Ps. 24:1. Ps. 102:26. Ps. 104:5.

2273)

Ps. 17:5. Ps. 91:11. Ps. 97:10. Ps. 121:8. Ps. 145:20. Ords. 2:7.

2274)

Dom. 5:20. 1. Sam. 7:10

2275)

Ps. 89:25.

2276)

3. Mos. 7:34.

2277)

3. Mos. 3:5. cap. 7:31.

2278)

2. Mos. 28:6.

2279)

1. Sam. 4:15.

2280)

2. Mos. 38:8. Luc. 2:37.

2281)

Luc. 2:40/ 52.

2282)

Ap. G. 7:25.

2283)

3. Mos. 10:34.

2284)

5. Mos. 32:15. Ap. G. 9:5.

2285)

1. Kon. 2:27.

2286)

1. Sam. 4:11

2287)

1. Kon. 2:35

2288)

V. 3. (*a*)Thet gamla) Thet är/ ingen berope sigh vppå thet som gammalt är eller wanligit: Gudh kan thet wäl förandra.

2289)

V. 18. (*b*)En lifkiortel) Thet woro Prestakläder/ ther om 2. Mos. 28:6.

2290)

V. 22. (*c*)Tiente in för dörene) Besee thet anfördt är til 2. Mos. 38:8.

2291)

V. 25. (*d*)HERren wille döda them) Gudh öfwergaf them i theras säkerhet och ondsko/ och wille straffa them. Läs vthläggningen 2. Mos. 4:21. Jos. 11:20.

2292)

V. 29. (*e*)Spiernar) Såsom Paulus/ Ap. G. 9:5. spiernar emot vdden/ thet är/ oförwägen och öfwerdådig.

2293)

Ps. 74:9.

2294)

1. Sam. 4:15.

2295)

2. Mos. 27:21. 3. Mos. 24:3.

2296)

2. Kon. 21:12. Jer. 19:3.

2297)

1. Sam. 2:31.

2298)

3. Mos. 4:3.

2299)

1. Sam. 2:21/ 26.

2300)

Dom. 20:1.

2301)

V. 1. (*a*)Sälsynt) Tå war ingen wiß vppenbarelse/ och lagsens predikan blef tå försumad: men sedan af Samuel vprättad/ cap. 4:1.

2302)

V. 3. (*b*)Lagt sigh i HERrans tempel) Thet är/ i ett rum vth medh tabernaklet; ty HERrans tempel war ännu icke bygdt.

2303)

1. Sam. 7:12.

2304)

2. Mos. 25:10/ 18. 2. Sam. 6:2. Ps. 80:2. Ps. 99:1.

2305)

2. Mos. 7:8/ 9/ 10/ cap.

2306)

Dom. 13:1.

2307)

Ps. 78:61/ 62.

2308)

1. Mos. 37:34. Jos. 7:6. 2. Sam. 1:2/ 11.

2309)

1. Sam. 3:2.

2310)

V. 8. (*a*)Jöknene) Först i Egypten/ och sedan widh röda hafwet/ hwilket ligger widh then öknen Etham/ 2. Mos. 13:20.

2311)

V. 10. (*b*)Jsrael wardt slagen) The hade ingen befalning ther vppå at the skulle bära Gudz ark för sigh i strijd: vtan ther vppå hade the befalning/ at the skulle giöra efter Gudz ord och lagbok/ och icke wika ther ifrå: när the thet giorde/ så handlade the wijsliga; och tå skulle them ske lycka/ Jos. 1:7. Twärt om/ när man wil wända Gudz ord och Sacramenten/ eller heliga ceremonier til thet bruk oß tycker godt wara/ thet Gudh icke hafwer förordnat/ är thet Gudi een styggelse/ och hafwer straff och olycko medh sigh.

2312)

Dom. 16:23.

2313)

1. Sam. 6:5. Ps. 78:66.

2314)

V. 7. (*a*)Sågo at så tilgick) När menniskior och förnuftet få öfwerhandena/ så faar Gudz ord och all ähra sin koos/ tå faller thet rätta Prestaämbetet tilbaka/ och förgås: och thet giör alt Gudz wrede. Men the som råda få/ hafwa sedan ingen roo i sitt samwete: ty ther Gudz ord icke hafwer sin rätta gång/ giör thet samwetena icke annat än oro. Så giör här Gudz ark the Philisteer/ til thes the sina blygd bekänna mäste.

2315)

1. Sam. 5:6.

2316)

2. Mos. 7:13/ 22. cap. 8:15.

2317)

cap. 12:31.

2318)

4. Mos. 4:5/ 20.

2319)

V. 19. (*a*)The hade sedt HERrans ark) Jngom war låfligit at see arken baran/ och helgedomsens tygh/ vtan

Aarons söner allena: The andre Leviterna/ och folcket/ skulle see them öfwertäckt eller inswept: Ho annorledes giorde/ han måste döö/ 4. Mos. 4:15/ 19/ 20.

2320)

2. Sam. 6:4.

2321)

5. Mos. 6:5.

2322)

Matth. 4:10. Luc. 4:8.

2323)

Jos. 10:10. 1. Sam. 2:10. Syr. 46:20/ 21.

2324)

1. Sam. 4:1.

2325)

V. 2. (*a*)Greto) Thet är/ the sörgde/ och klagade för HERranom sina wedermödo vnder the Philisteer.

2326)

1 Chrön. 6:28.

2327)

1. Sam. 3:20.

2328)

2. Mos. 18:21. 5. Mos. 16:19.

2329)

Ose. 13:10:11. Ap. G. 13:21.

2330)

1. Sam. 12: 17.

2331)

1. Sam. 10: 19. Ose. 8:4.

2332)

5. Mos. 17:14.

2333)

V. 11. (*a*)Konungs rätt) Mischpat hammelech: Thet är/ Konungens doom skal sådana wara: Eller/ sådana wåld skal han öfwa; och döma thet wara rätt: ty at Gudh ett sådant regemente icke gillar/ och at Konungenom icke är lofligit taga af sina vndersåter hwad honom lyster/ kan man nogsamt förnimma af then Konungs rätt som Gudh gaf igenom Mose/ 5. Mos. 17:14. af Naboths Historia/ 1. Kon. 21. af Davidz exempel/ 2. Sam. 24:21. Såsom ock af Gudz budh/ Hes. 45:7/ 8. och cap. 46:18. Och skal Försten intet taga ifrå sino folcke/ af theras arfwedeel/ eller drifwa them ifrå theras ägor; vtan skal gifwa sinom barnom af sina ägor/ rc. Men om Saul och thenna Konungs rätten/ säger Gudh Ose. 13:11. altså: Jagh gaf tigh en Konung i mine wrede: och skal taga honom bort i mine grymhet.

2334)

1. Sam. 14: 51.

2335)

1. Kon. 14:3. 2. Kon. 4:42.

2336)

4. Mos. 12:6.

2337)

1. Sam. 15:1.

2338)

Ap. G. 13:21.

2339)

5. Mos. 22:8.

2340)

V. 25. (*a*)På taket) Vthi Judalandet hafwa warit flata taak/ therföre befalte Gudh/ at man skulle byggia een wärn ther omkring/ at icke någor föllo ther vthföre/ 5. Mos. 22:8. Ther gick man vp til at spatsera och talas widh. Af ett sådant taak såg David Vria hustru/ 2. Sam. 11:2. Absalom slog vp tiäl vppå taket/ 2. Sam. 16:22. Ther gick man ock vp til at bedia/ såsom Petrus/ Ap. G. 10:9.

2341)

Ap. G. 13:21.

2342)

5. Mos. 9:26. cap. 32:9.

2343)

1. Mos. 35:19.

2344)

1. Sam. 13:8.

2345)

1. Sam. 19: 24.

2346)

1. Sam. 8:7/ 19. cap. 12:12.

2347)

Jos. 7:14.

2348)

1. Sam. 9:2.

2349)

1. Sam. 8:11.

2350)

5. Mos. 17:18/ rc.

2351)

1. Sam. 11: 12.

2352)

2. Chrön. 17:5.

2353)

V. 12. (*a*)Ho är theras fader) Thet är/ lät them prophetera/ thet är them doch icke medfödt af föräldromen/ vtan af Gudi: han är rätte fadren/ som efter behagh vthdelar fina gåfwor.

2354)

V. 22. (*b*)Vndstunget) Man skal fly ährs/ och låta drifwa sigh ther til.

2355)

Dom. 20:1.

2356)

1. Sam. 10: 27.

2357)

2. Sam. 19: 22.

2358)

Syr. 46:22. Ap. G. 20:33.

2359)

1. Mos. 46:6.

2360)

2. Mos. 2:23.

2361)

cap. 3:10.

2362)

Ps. 44:13.

2363)

Dom. 4:2.

2364)

cap. 10:7. cap. 13:1.

2365)

cap. 3:12.

2366)

Dom. 6:11/ 14/ 32.

2367)

cap. 11:1.

2368)

1. Sam. 7:6.

2369)

1. Sam. 8:5.

2370)

1. Sam. 8:7. cap. 10:19.

2371)

5. Mos. 6:5.

2372)

Ps. 60:13. Ps. 146:3.

2373)

Ps. 100:3.

2374)

V. 3. (*a*)Tagit gåfwor och hållit rc.) Samuel wil förklara at han medh mutor och gåfwor intet låtit förblinda sin ögon/ at icke öfwerträdaren måtte behörligen afstraffad warda. Om han sådana skäncker bewises hafwa tagit/ wille han them vthlefwerera.

2375)

V. 13. (*b*)Öfwer eder) Gudh stadfäster Konungen/ och är doch wredh at the hade begärat honom. Thet är så mycket sagt: The giorde illa/ at the satte sin tröst ifrå Gudi in vppå een menniskio/ och vppå sigh sielf/ ändoch the så länge och så offta vthan Konung genom Gudh hulpne woro. Ther til/ efter them tilsagt war/ at the skulle få Konung/ lät icke Gudh til at the skulle kesa honom; men han keste honom sielfwer: på thet at bestå skulle/ at alt thet Gudh icke begynner och giör/ thet gäller intet för Gudh.

2376)

1. Sam. 10:5.

2377)

1. Mos. 34:30.

2378)

1. Sam. 10:8.

2379)

Ps. 89:20/ 21. Ap. G. 13:22.

2380)

1. Sam. 14:2.

2381)

Dom. 5:8.

2382)

1. Sam. 4:21.

2383)

Dom. 7:4/ 7. 2. Chrön. 14: 11.

2384)

1. Sam. 13:6.

2385)

1. Mos. 35:5. 2. Mos. 14:24. Ps. 76:13.

2386)

Dom. 7:22. 2. Chrön. 20: 23.

2387)

1. Mos. 9:4. 3. Mos. 3:17. cap. 7:26. cap. 17:14. cap. 19:26. 5. Mos. 12:16. cap. 15:23.

2388)

1. Sam. 28:6.

2389)

Dom. 20:2.

2390)

Ruth. 1:17.

2391)

1. Chrön. 9: 39.

2392)

1. Sam. 9:1.

2393)

2. Mos. 17:8. 4. Mos. 24:20. 5. Mos. 25:17/ 18.

2394)

4. Mos. 24:21. Dom. 1:16. cap. 4:11.

2395)

4. Mos. 10:29.

2396)

4. Mos. 24:7.

2397)

1. Mos. 6:6/ 7.

2398)

1. Sam. 9:2. 21. cap. 10:1.

2399)

Pred. 4:17. Ose. 6:6. Syr. 4:15. Matth. 9:13. cap. 12:7.

2400)

Ose. 4:6.

2401)

1. Sam. 16:1.

2402)

1. Sam. 28: 17.

2403)

4. Mos. 23:19. Ps. 33:4.

2404)

V. 21. (*a*)Til at offra) Man skal Gudz ord icke förandra/ eller förbättra: thet tillåter ingen förbättring/ Ords. 30:6.

2405)

1. Sam. 15: 26. Ap. G. 13:22.

2406)

1. Sam. 17: 12.

2407)

2. Mos. 19:10.

2408)

5. Mos. 10:17. 2. Chrön. 19:7. Ap. G. 10:34.

2409)

1. Chrön. 28: 9. Ps. 7:10. Jer. 11:20. cap. 20:12.

2410)

1. Sam. 17: 14. 2. Sam. 7:8. Ps. 78:70. Ps. 89:21.

2411)

1. Sam. 11:6.

2412)

V. 12. (*a*)Dägelig skapnat) David war tå en yngling om try och tiugu åhr: ty när Saul blef död/ och David begynte regera i Hebron/ war han 30 åhra gammal/ 2. Sam. 5:4.

2413)

1. Sam. 16:1.

2414)

1. Sam. 16: 11.

2415)

1. Sam. 26:5.

2416)

1. Sam. 16:6/ 7.

2417)

Syr. 47:3.

2418)

1. Sam. 16: 12.

2419)

Ps. 20:8. Ps. 118:10/ 11.

2420)

Syr. 47:5/ 6.

2421)

1. Macc. 4:30.

2422)

1. Sam. 21:9.

2423)

V. 36. (*a*)Både leijon och biörn) Thetta synes wara skedt sedan han wardt smord til Konung/ och blef beprydd medh the höga Gudz gåfwor/ cap. 16:13. Och säger David thetta icke af ähregirighet/ vtan therföre at han måtte blifwa betrodd af Konung Saul. Sådana Davidz gierningar/ såsom ock thetta medh Goliath/ äro the man kallar facta Heroica, och äro icke hwarjom och enom til at efterfölja: ty David hade HERren ther til smordt/ och besynnerliga kallat/ och medh then helga Anda begåfwat/ hwarföre thet honom ock lyckades. Men ther någor fördristade sigh/ thetta Davidz exempel efterfölja/ han frestar Gudh/ och kan lätteligen blifwa borto i fahrligheten. Läs vthläggningen/ 4. Mos. 25:11.

2424)

1. Sam. 20: 17.

2425)

1. Sam. 17: 15.

2426)

1. Sam. 20: 16. cap. 23:18.

2427)

2. Mos. 15:20. Dom. 11:34.

2428)

2. Mos. 15:21.

2429)

1. Sam. 21: 11. cap. 29:5. Syr. 47:7.

2430)

2. Sam. 21:8.

2431)

1. Mos. 34:12. 2. Mos. 22:16/ 17.

2432)

2. Sam. 3:14.

2433)

Dom. 12:3.

2434)

1. Sam. 17: 32/ 49.

2435)

1. Sam. 16: 14.

2436)

cap. 18:10.

2437)

Ps. 59:1/ 3.

2438)

1. Sam. 10:5.

2439)

1. Sam. 10: 12.

2440)

V. 24. (*a*)Naken) Jcke at han hafwer warit aldeles naken; vtan han hafwer aflagt sina Konungsliga kläder/ och allenast behållet gemena kläder vppå/ såsom een annor menniskia.

2441)

Föll neder) Thet är: Han bad medh them: och när the nederföllo/ föll han ock nedh medh them.

2442)

4. Mos. 28:11. Ps. 81:4.

2443)

1. Sam. 18:3.

2444)

1. Sam. 18:1.

2445)

4. Mos. 10:10. 2. Chrön. 2:4. Esa. 1:13.

2446)

1. Sam. 19:2/ 3.

2447)

3. Mos. 7:19. cap. 11:24. cap. 15:16.

2448)

1. Sam. 15: 23:28.

2449)

Ruth. 4:1.

2450)

2. Mos. 19:15. 3. Mos. 24:5. Matth. 12:4.

2451)

Matth. 12:3. Marc. 2:25. Luc. 6:3.

2452)

Ps. 52:2.

2453)

1. Sam. 22: 10.

2454)

cap. 23:6.

2455)

Ps. 56:1.

2456)

1. Sam. 18:7.

2457)

Ps. 34:1.

2458)

V. 4. (*a*)Meenlig brödh) Betyder här gemena brödh/ och sådana som til almänt bruuk vplåtne äro.

2459)

V. 5. (*b*)Tygh rc.) Heter i then helga Skrift en kropp eller lekamen. Så kallar ock Christus Paulum ett vthwaldt tygh/ eller redskap/ Ap. G. 9:15. Therföre at Gudh ther medh werckar/ lika som en handwercksman medh sin tygh. Så wil nu David här säija: är Personen helig/ så är ock heligt hwad han äter/ dricker/ giör eller låter. Såsom Paulus säger/ Tit. 1:15. Them som rene äro/ äro all ting reen.

2460)

Är thenna wägen ohelig) Wil så mycket säija/ fast än thetta ärendet som för händer är/ icke är ibland the heliga/ efter thet angår krigsbestälningar; så warda doch thesse helige skådobröden ther igenom icke ohelgade/ at the i nödfall brukas/ efter såsom tygen äro helige.

2461)

Ps. 57:1. Ps. 142:1.

2462)

Ps. 63:1.

2463)

1. Sam. 21:7. Ps. 52:2.

2464)

1. Sam. 21:6/ 9.

2465)

2. Mos. 28:40.

2466)

1. Sam. 22:5.

2467)

1. Sam. 21:9. cap. 22:10.

2468)

1. Sam. 15: 28.

2469)

1. Sam. 18:3. cap. 20:16.

2470)

1. Sam. 26:1. Ps. 54:2.

2471)

1. Sam. 23: 27.

2472)

Dom. 3:24.

2473)

Ps. 7:5.

2474)

1. Sam. 26: 20.

2475)

1. Sam. 26: 21.

2476)

V. 4. (*a*)Betäckia) Så tuchtig är then helga Skrift/ at hon kallar thet betäckia fötterna/ tå man på heemlig maak går. Besee Dom. 3:24.

2477)

1. Sam. 28:3.

2478)

Jos. 15:55.

2479)

Ps. 49:11.

2480)

1. Mos. 33:11.

2481)

Ps. 31:21. Ps. 97:10.

2482)

Ps. 6:11. Ps. 73:19.

2483)

1. Mos. 19:21. cap. 32:20. Ord. 15:1.

2484)

2. Sam. 3:15.

2485)

1. Sam. 23: 19. Ps. 54:2.

2486)

1. Mos. 10:15.

2487)

1. Chrön. 2: 16.

2488)

Ps. 7:5.

2489)

1. Sam. 24: 15.

2490)

1. Sam. 24: 18.

2491)

1. Sam. 29:3.

2492)

1. Sam. 15:7.

2493)

2. Mos. 17:14. 5. Mos. 25:19.

2494)

Dom. 1:16.

2495)

1. Sam. 25:1.

2496)

2. Mos. 22:18. 3. Mos. 20:27.

2497)

2. Mos. 28:30. 4. Mos. 12:6. cap. 27:21.

2498)

5. Mos. 18:11.

2499)

1. Sam. 16: 14.

2500)

1. Sam. 15: 26/ 28.

2501)

Syr. 46:23.

2502)

V. 3. (*a*)Samuel) Thetta förtäljer Skriften förthenskul/ at hwar och en må rätt förstå thet spökerijt som här efter följer/ om Samuel: nemligen/ at Samuel är död; och at then onde anden sådant talar och förehafwer/ medh spåqwinnan/ och medh Saul/ vthi Samuels person och namn.

2503)

V. 6. (*b*)Lins) Lius är thet som på Prestens ämbetessköld war. Läs 2. Mos. 28:30.

2504)

V. 13. (*c*)Gudar) Thet är/ Domare/ 2. Mos. 22:8. Och silkeskiortelen är Prestakiortelen/ 2. Mos. 28:31.

2505)

1. Sam. 27:7.

2506)

1. Chrön. 12: 19.

2507)

1. Sam. 18:7. cap. 21:11. Syr. 47:7.

2508)

1. Sam. 23:9.

2509)

Jos. 14:13. cap. 15:13.

2510)

4. Mos. 31:26/ 27. Jos. 22:8.

2511)

1. Chrön. 10:1.

2512)

1. Chrön. 10:6.

2513)

1. Chrön. 10: 9.

2514)

Dom. 2:13.

2515)

1. Chrön. 10: 11.

2516)

2. Sam. 2:4. cap. 21:12. 2. Chrön. 16:14. Jer. 34:5.

2517)

1. Chrön. 10: 12.

2518)

1. Sam. 30: 17/ 26.

2519)

2. Sam. 3:31. cap. 13:31.

2520)

1. Sam. 24:7. Ps. 105:15.

2521)

Jos. 10:13.

2522)

Mich. 1:10.

2523)

1. Sam. 14:6/ 47.

2524)

1. Sam. 30:7.

2525)

1. Sam. 25: 40/ 43.

2526)

Jos. 21:11.

2527)

1. Macc. 2:57.

2528)

1. Sam. 31: 13.

2529)

2. Sam. 5:5.

2530)

1. Chrön. 2: 16.

2531)

2. Sam. 3:27/ 30.

2532)

V. 26. (*a*)Skarpt warda) Förstår then jämmer som änteligen följa skulle af förbittrade sinnen/ om the widare skulle twingas at wärja sigh.

2533)

1. Sam. 13: 14. cap. 15:23/ 28.

2534)

1. Chrön. 3:1/ rc.

2535)

2. Sam. 21:8.

2536)

Dom. 20:1. 1. Sam. 3:20.

2537)

1. Sam. 18: 25/ 27.

2538)

1. Sam. 25: 44.

2539)

1. Chrön. 12: 29.

2540)

2. Sam. 20. 10. 1. Kon. 2:5.

2541)

1. Kon. 2:5/ 6/ 29/ 30.

2542)

2. Sam. 2:23.

2543)

Ps. 62:13. Ps. 125:5.

2544)

1. Sam. 31:7.

2545)

2. Sam. 9:3.

2546)

1. Sam. 29:1/ 11.

2547)

2. Sam. 1:15.

2548)

2. Sam. 3:32.

2549)

V. 11. (*a*)Oskyldig man) För David kunde han wara oskyldig: ty David begärade icke meer af riket än som honom föll til/ eller Gudh wille gifwa honom/ 1. Sam. 26:10. Han war ock för thessa sina dråpare oskyldig/ hwilcka heller hade skolat wärja hans lijf; efter the woro hans tienare. Men för Gudh/ woro både han och Abner brotzlige: ty the wille icke låta sigh nöija medh Gudz skickelse/ hwilken hade vthwaldt David: Then samma hade ock folcket vthwaldt. Och ändoch the thetta wiste/ 2. Sam. 3:9/ 17. Wille the likwäl medh wåld taga regementet vnder sigh: therföre fingo the både en ynkelig afgång.

2550)

1. Sam. 16:13. 1. Chrön. 11:1/ 2.

2551)

2. Sam. 7:7. Ps. 78:71.

2552)

1. Sam. 2:11.

2553)

1. Kon. 2:11.

2554)

Jos. 15:63.

2555)

1. Chrön. 11: 6.

2556)

1. Chrön. 14: 1.

2557)

1. Chrön. 3:9.

2558)

cap. 14:3.

2559)

1. Chrön. 3:5. cap. 14:4.

2560)

1. Chrön. 14: 8.

2561)

Jos. 15:8.

2562)

1. Sam. 23:2. cap. 30:7/ 8.

2563)

Esa. 28:21.

2564)

1. Chrön. 14: 12.

2565)

V. 6. (*a*)Blinde och halte) Thesse blinde och halte mena somlige hafwa warit theras afguda beläte/ hwilka the hafwa satt vppå murarna/ emot David/ såsom Patroner/ som them beskydda skulle: sådana som beskrifwas Ps. 115:4/ 5/ rc.

2566)

V 8. (*b*) Efter meningen här eij blifwer fulleligen vthförd/ som i slika tilfällen vnder tiden skee plägar; ty förklaras hon genom thet som anföres af 1. Chrön. 11:6. at then som thetta förrättade/ skulle wara hufwud och öfwerste.

2567)

1. Chrön. 13:5.

2568)

2. Mos. 25:22. 1. Sam. 4:4.

2569)

4. Mos. 4:15. 1. Sam. 6:7. cap. 7:1.

2570)

1. Chrön. 13:9.

2571)

1. Chrön. 13: 13.

2572)

Ps. 84:3.

2573)

1. Chrön. 15: 16.

2574)

1. Chrön. 15: 29.

2575)

1. Chrön. 15:1. cap. 16:1.

2576)

1. Chrön. 16: 2/ 3.

2577)

V. 13. (*a*)Treen) Här medh förstås wisse stegh eller hwiloskeden/ på hwilka the medh arken hwilade och offrade.

2578)

2. Sam. 6:17. 1. Chrön. 17:1.

2579)

1. Chrön. 22: 6/ rc.

2580)

Esa. 66:1.

2581)

2. Mos. 26:1. 1. Kon. 8:16.

2582)

1. Sam. 16: 11/ 12. Ps. 78:70.

2583)

2. Sam. 8:6.

2584)

2. Mos. 15:17.

2585)

1. Kon. 8:20.

2586)

1. Chrön. 17: 11.

2587)

1. Kon. 5:5. cap. 6:12.

2588)

1. Chrön. 22: 10. Ps. 89:27. Ebr. 1:5.

2589)

Luc. 1:72.

2590)

2. Kon. 8:19. 2. Chrön. 6:10.

2591)

1. Chrön. 17: 16.

2592)

1. Chrön. 17: 17.

2593)

Ps. 139:1.

2594)

5. Mos. 3:24. cap. 4:35. cap. 32:39. 1. Sam. 2:2. Ps. 83:19. Ps. 86:10. Esa. 44:6. cap. 45:21. Marc. 12:29/ 32.

2595)

5. Mos. 4:7. cap. 33:29. Ps. 147:19/ 20.

2596)

V. 19. (*a*)Är thet menniskio rätt) Luth: Thet är/ i anledning af grundtexten/ ens menniskios rätt som är HERren Gudh. Som han wille säija: Tu talar medh migh om ett sådant ewigt rike/ ther ingen kan wara Konung/ vtan han är Gudh och menniskia: Efter han skal wara min son/ och skal wara Konung til ewig tijd/ hwilket Gudh allena tilhöret.

2597)

1. Chrön. 18: 1.

2598)

Jos. 11:6. 1. Chrön. 18:4.

2599)

1. Chrön. 18: 9.

2600)

1. Chrön. 18: 12. Ps. 60:2.

2601)

2. Kon. 8:20/ 22.

2602)

2. Sam. 20: 23. 1. Chrön. 18: 15.

2603)

1. Kon. 1:38. 1. Chrön. 18: 17.

2604)

V. 18. (*a*)Crethi och Plethi) Woro stridbare män/ af Konung David til drawanter förordnade/ öfwer hwilka war Benaja Jojada son; som kan sees af the til 16 och 18 verser anförde rum.

2605)

(*b*) Prester) Jcke efter thet Levitiska sättet: vtan the kallades så/ efter the woro myndige och högt achtade män.

2606)

2. Sam. 16:1.

2607)

1. Sam. 20: 14/ rc.

2608)

2. Sam. 4:4.

2609)

1. Sam. 24: 15. 2. Sam. 3:8.

2610)

2. Sam. 16:3.

2611)

1. Chrön. 19:1.

2612)

1. Mos. 34:30. 1. Chrön. 19:6.

2613)

1. Chrön. 19:7

2614)

1. Chrön. 19: 18.

2615)

1. Chrön. 19: 8. cap. 20:1.

2616)

3. Mos. 15:18/ 19.

2617)

4. Mos. 31:6. 1. Sam. 4:4.

2618)

Dom. 6:32.

2619)

cap. 9:53.

2620)

Syr. 22:13.

2621)

V. 4. (*a*)Sof han när henne) Medan nu David så swärligen syndade emot HERran/ både medh hoor och mord: huru är han tå en man efter Gudz sinne? 1. Sam. 13:14. Swar: David ångrade sigh/ och giorde bättring/ och thet efter Gudz sinne: hwilken icke wil syndarens dödh/ vtan at han omwänder sigh och lefwer/ Hes. 33:11. Therföre vptog han här David til nåde: theslikes ock BathSeba/ så at af henne föddes Salomo/ af hwilkens sädh Christus födder är. Besee Just. qvæst. 78. Men at Gudh så straffar David medh mångahanda plågor/ såsom Historien här efter vthwisar; thet giör han/ först til at späkia kötet och syndaarten vthi sina vthwalda; sedan allom säkrom och löösachtigom til förwaring/ hwilke hålla hoor och okyskhet för spel och leek/ menandes sigh kunna dölja thet för menniskiom/ eller medan the äro mächtige i werldene/ kunna the wäl vndwika menniskiors doom/ såsom Abner/ 2. Sam. 3:8. Men Gudz doom kunna the icke vndfly/ Ords. 6:24. cap. 7:5. 1. Cor. 6:9/ 10/ rc. Gal. 5:19. Ephes. 5:5. Col. 3:5. Ebr. 13:4.

2622)

2. Mos. 22:1.

2623)

1. Sam. 16: 13.

2624)

2. Sam. 11: 15/ 24.

2625)

2. Sam. 15: 10.

2626)

5. Mos. 28:30. 2. Sam. 16:22.

2627)

Ps. 51.

2628)

Syr. 47:13.

2629)

1. Chrön. 22:9. Matth. 1:6.

2630)

1. Chrön. 20:1.

2631)

1. Chrön. 20:2.

2632)

1. Chrön. 20:3.

2633)

V. 11. (*a*)Och skal gifwa tinom nästa) Thet är: Jagh skal gifwa tin fienda macht öfwer tigh/ at han skal främja sitt onda vpsåt emot tigh/ och skämma tina hustrur/ för Jsraels ögon. Ty hwar Skriften så talar/ skal man icke tänekia/ at Gudh biuder/ eller är een orsak til synd. Gudh är icke en Gudh som wil syndena/ Psal. 5:5. HERren biuder ingom giöra illa: och gifwer ingom lof til at synda/ Syr. 15:21. Then som giör syndena han är af Diefwulen/ Joh. 8:44. 1. Joh. 3:8. Vtan Gudh tilstäder sådana onda gierningar såsom ett syndastraff/ til at näpsa ther medh sina: och är straffet alraswårast öfwer them som sådant bedrifwa; när Gudh öfwergifwer them i sina ondsko/ låter them framhärda/ och blifwa ther vthi borto/ såsom här skedde medh Absalom. Läs vthläggningen 2. Mos. 4:21. cap. 7:3. och cap. 9:16.

2634)

2. Sam. 3:2.

2635)

3. Mos. 20:17. 5. Mos. 27:22.

2636)

Jer. 2:37.

2637)

1. Sam. 25:2/ 36.

2638)

2. Sam. 18:9. 1. Kon. 1:33.

2639)

2. Sam. 3:3.

2640)

V. 1. (*a*)Begaf sigh ther efter) Här begynnes nu thet onda/ som Nathan omtalade/ cap. 12:10/ 11.

2641)

2. Chrön. 11: 6.

2642)

4. Mos: 35:12.

2643)

Ps. 90:5.

2644)

Ps. 30:6. Hes. 18:23. cap. 33:11.

2645)

2. Sam. 18: 18.

2646)

1. Kon. 1:5.

2647)

2. Sam. 13: 38.

2648)

Ps. 3:1.

2649)

2. Sam. 8:18. 1. Kon. 1:38. 1. Chrön. 18:17.

2650)

Joh. 18:1.

2651)

Ps. 27:4.

2652)

1. Sam. 9:9.

2653)

2. Sam. 17:17.

2654)

2. Sam. 19:4. Esth. 6:13.

2655)

1. Mos. 37:34.

2656)

2. Sam. 17:7.

2657)

2. Sam. 15: 30/ 32.

2658)

cap. 9:2.

2659)

2. Sam. 9:10.

2660)

2. Sam. 19: 27.

2661)

2. Sam. 19: 19. 1. Kon. 2:8.

2662)

2. Sam. 24: 15. 2. Sam. 9:8.

2663)

cap. 19:21.

2664)

2. Kon. 2:9/ 36/ 46.

2665)

2. Sam. 15: 16.

2666)

2. Sam. 12: 11.

2667)

2. Sam. 16: 14.

2668)

2. Sam. 15: 34.

2669)

Dom. 20:1.

2670)

2. Sam. 15: 27. Jos. 15:7. cap. 18:16.

2671)

2. Sam 19:13.

2672)

1. Chrön. 2: 16/ 17.

2673)

2. Sam. 12: 26.

2674)

2. Sam. 21:17.

2675)

2. Sam. 14: 26.

2676)

1. Mos. 14:17.

2677)

2. Sam. 14: 27.

2678)

V. 33. (*a*)Tå wardt Konungen sorgse) Thet David i förstone så bekymrad är om Absalom/ v. 5. Och nu här så swårligen sörjer/ är orsaken/ först then faderliga kärleken/ hwilken renare och starckare är vthi the gudfruchtiga: sedan/ at han säg sin son framhärda i een dödelig synd/ emot thet fierde budet/ igenom hwilken han kunde blifwa ewinnerligen förtappad.

2679)

2. Sam. 18:33.

2680)

2. Sam. 17:25. 1. Chrön. 2: 16/ 17.

2681)

2. Sam. 16:1.

2682)

2. Sam. 16:5.

2683)

2. Sam. 16:9.

2684)

1. Sam. 11: 13.

2685)

1. Kon. 2:9/ 46.

2686)

2. Sam. 16: 1/ 3.

2687)

cap. 14:20.

2688)

2. Sam. 16:4.

2689)

2. Sam. 17: 27.

2690)

1. Kon. 2:7.

2691)

2. Sam. 5:1.

2692)

2. Sam. 19: 42.

2693)

2. Sam. 19: 13.

2694)

1. Kon. 2:5.

2695)

2. Sam. 8:16.

2696)

V. 11. (*a*)Hwilken går efter Joab när David) Meningen är thenna: Trots at någor vnderstår sigh trängia sigh til något förträde hoos Konungen fram för Joab/ om honom icke skal gå i hand/ som thenne Amasa.

2697)

2. Mos. 28:30. 4. Mos. 27:21.

2698)

Jos. 9:15/ 19.

2699)

1. Sam. 18:3. cap. 20:15/ 23/ 42. cap. 23:18.

2700)

2. Sam. 3:7.

2701)

1. Sam. 31:12.

2702)

Jos. 18:28.

2703)

2. Sam. 18:3.

2704)

1. Chrön. 20:4.

2705)

1. Sam. 17:50. 1. Chrön. 20:5.

2706)

V. 8. (*a*)Fem Michals söner) Thesse fem synas heller hafwa warit Merobs söner Sauls dotters/ hwilken war Adriels then Meholathitens hustru/ 1. Sam. 18:19. Och kunne wara kallade Michals söner therföre/ at hon hafwer tagit them til sigh efter theras moders dödh.

2707)

5. Mos. 32:4. Ps. 18:1. Ebr. 2:13.

2708)

3. Mos. 26:24.

2709)

Dan. 4:34.

2710)

Vpp. 15:3.

2711)

Ps. 12:7. Ps. 119. 140. Ord. 30:5.

2712)

5. Mos. 32:39. 1. Sam. 2:2. 2. Sam. 7:2.

2713)

Ps. 144:1.

2714)

Rom. 15:9.

2715)

V. 27. (*a*)Ställer tu tigh afwog) Wil så mycket säija: tå menniskiorna medh sin obotfärdighet fortfara/ at

wandra emot HERran; så warder ock han them theste meer slåendes/ 3. Mos. 26:24.

2716)

Jer. 23:5/ 6. Zach. 9:9.

2717)

Esa. 11:2/ 3.

2718)

Ps. 68:10. Ps. 72:6. Ose. 6:3.

2719)

2. Sam. 16:17.

2720)

1. Chrön. 11: 10.

2721)

1. Sam. 22:1.

2722)

2. Sam. 5:18.

2723)

1. Chrön. 11: 19.

2724)

1. Chrön. 11: 22.

2725)

2. Sam. 15: 12.

2726)

2. Sam. 11:6.

2727)

V. 4. (*a*)Vthan Moln) Mose vprättade lagsens rike på Sinai berg/ förskräckeligit medh dunder/ moln och liungeld: men thetta riket skal wara liufligit/ såsom thet är om wåren/ när thet hafwer regnat/ och solen bittida skijn.

2728)

V. 5. (*b*)Wäxa skal) Jntet Konungarike är så högt räknat för Gudh; warder icke heller så wäxande/ vtan förgås: allena thetta riket består til ewig tijd.

2729)

V. 6. (*c*)Belial) Äre alle Christi rikes fiender/ såsom Judar/ Turkar och Kättare/ hwilka wilja wara the nyttigaste och the bätste/ och äre doch the skadeligaste i Christi församling.

2730)

2. Sam. 21:1.

2731)

1. Chrön. 21:1.

2732)

Dom. 20:1.

2733)

2. Mos. 30:12.

2734)

5. Mos. 2:36. Jos. 13:16.

2735)

1. Chrön. 21:5. cap. 27:24.

2736)

1. Chrön. 21:8.

2737)

1. Sam. 22:5.

2738)

cap. 9:9.

2739)

1. Chrön. 21: 12.

2740)

1. Chrön. 21: 13. Syr. 2:21.

2741)

1. Chrön: 21: 15/ 16.

2742)

1. Chrön. 21: 24.

2743)

1. Chrön. 22:1.

2744)

V. 13. (*a*)Siu ähr) Vthi 1. Chrön. 21:12. Sättias allenast 3 åhr; warda förthenskul här inräknade the 3 åhr/ som omtalas/ 2. Sam. 21:1; och thet fierde i hwilket thetta talades: hwar på skulle sedan följa 3 andra åhr/ så at hungers nöden skulle påstå i siu åhr.

2745)

2. Sam 3:4. 1. Chrön. 3:2.

2746)

1. Kon. 2:28.

2747)

2. Sam. 23:8. rc.

2748)

Jos. 15:7. cap 18:16.

2749)

2. Chrön. 32: 30. cap. 33:14.

2750)

2. Sam. 8:18.

2751)

1. Chrön. 29: 22.

2752)

1. Sam. 10: 24.

2753)

2. Mos. 27:2.

2754)

1. Sam. 14:45.

2755)

V. 2. (*a*)Een pigo) Thenna Abisag war Konung Davidz ächta hustru. Ty oansedt han tog henne icke til at afla barn/ thet han vthan twifwel sade henne: så hafwer likwäl bägges wilje och samtycke warit til ächtenskap. Hwilket är nogh/ oansedt thet andra icke kommer ther til: ty Consensus, non concubitus facit matrimonium.

2756)

V. 16. (*b*)Tilbad Konungen) Tilbedia kallas ock i then heliga Skrift/ när man niger och bugar sigh för then man bör giöra någon ähra och wyrdning: thet är lofligit. Eljes kallas tilbedia när man medh een stadig troo och tilförsicht böjer sin tziertans knää/ til then han håller för sin Gudh eller nödhielpare. På sådant sätt bör man ingen tilbedia/ vtan Gudh allena/ Matth. 4:10. Therföre kan icke här af införas/ at efter man må tilbedia sin Konung och Öfwerhet/ må en ock tilbedia the döda heliga/ och theras beläter: ty thet är platt ett annat tilbediande.

2757)

Jos. 23:14.

2758)

5. Mos. 17:19. Jos. 1:8. cap. 23:6.

2759)

5. Mos. 29:9.

2760)

2 Sam. 7:12. Ps. 132:11/ 12.

2761)

2. Sam. 3:27 cap. 20:10.

2762)

2. Sam. 17:27. cap. 19. 31/ 32.

2763)

2. Sam. 16:5.

2764)

cap. 19:16/ 18/ 23.

2765)

2. Sam. 5:7. Ap. G. 2:29. cap. 13:36.

2766)

2. Sam. 5:4/ 5. 1. Chrön. 3:4. cap. 29:27.

2767)

1. Kon. 1:5.

2768)

1. Chrön. 22: 9/ 10. cap. 28:5.

2769)

2. Sam. 7:12/ 27/ 29.

2770)

1. Sam. 22: 20. 2. Sam. 15:24.

2771)

1. Sam. 2:33. 36.

2772)

1. Kon. 1:50.

2773)

2. Mos. 21:14.

2774)

2. Sam. 3:27.

2775)

cap. 20:10.

2776)

1. Sam. 2:35. 1. Chrön. 29: 22.

2777)

2. Sam. 16:7.

2778)

2. Chrön. 1:1.

2779)

V. 19. (*a*)Tilbad henne) Se thet som är anteknat til thet förra cap. v. 16.

2780)

V. 31. (*b*)Slå honom) Ty then som medh wilja hade dräpit någon/ skulle man ock taga ifrå HERrans altare/ och dräpan/ 2. Mos. 21:14.

2781)

1. Kon. 7:8. cap. 9:24.

2782)

2. Chrön. 33: 17.

2783)

1. Chrön. 16. 39/ 40.

2784)

2. Chrön. 1:3.

2785)

1. Kon. 9:2. 2. Chrön. 1:7.

2786)

2. Chrön. 1:9.

2787)

Pred. 1:16.

2788)

Matth. 6:33. Eph. 3:20.

2789)

Wijsh. 7:7/ 11.

2790)

V. 2. (*a*)Vppå högdomen) Ändoch Gudi icke synnerliga behagade/ at the offrade på högdomen; ty han hade thet förbudit/ 5. Mos. 12:2/ etc. Likwäl led han thet/ och förachtade icke theras offer: förty/ templet war icke än tå bygdt.

2791)

V. 25. (*b*)Hugger thet i tw) Thet sade Konung Salomo icke medh alfwar; vtan til at pröfwa hwilken thera modren war; hafwandes han sitt afseende på then inplantade föräldrarnas kärlek emot sina barn/ hwilken worde sigh wisandes hoos then som rätta modren war/ och icke skulle wilja tillåta at thes barn skulle dödas och delas/ vthan fast heller lemna thet lefwandes åth sine trätoqwinno; thet ock sielfwa vthgången strax vthwiste.

2792)

1. Kon. 2:26/ 27.

2793)

1. Mos. 13:16. cap. 15:5.

2794)

Syr. 47:14.

2795)

3. Mos. 26:5.

2796)

2. Chrön. 1: 14. cap. 9:25.

2797)

Syr. 47:16.

2798)

1. Chrön. 2:6. Ps. 88:1. Ps. 89:1.

2799)

2. Sam. 5:11. 1. Chrön. 14:1. 2. Chrön. 2:3.

2800)

1. Chrön. 28:5.

2801)

2. Sam. 7:13. 1. Chrön. 22: 10.

2802)

2. Chrön. 2:10.

2803)

1. Kon. 3:12.

2804)

2. Chrön. 2:2.

2805)

V. 16. (*a*)Trytusend och tryhundrat) Vthi andra boken af Chrönicon cap. 2:2. står trytusend och sexhundrat: så är lijkt/ at the tryhundrat som här felas/ hafwa warit satte öfwer the tretijo tusend/ som sändes på Libanon/ och tilförene stå nämnde.

2806)

V. 18. (*b*)The som widh gränsona woro) Kallas eljes the Giblither. Jos. 13:5. Hes. 27:9.

2807)

2. Chrön. 3:1.

2808)

2. Chrön. 3:4. Joh. 10:23. Ap. G. 3:11. cap. 5:12.

2809)

1. Chrön. 9:27.

2810)

1. Kon. 5:17/ 18.

2811)

2. Sam. 7:13/ 14. 1. Kon. 2:4. cap. 9:4. 1. Chrön. 22: 10.

2812)

Ap. G. 7:47.

2813)

2. Mos. 25:18. cap 37:7.

2814)

V. 1. (*a*)Huset) Thetta templet hafwer förnemliga warit en figur til Christum/ Joh. 2:20. Vthi hwilken boor all Gudomsens fullhet lekamliga/ Coll. 2:9. Sedan ock til Christi församling/ så wida som hon är Christi kropp och then H. Andas boning/ 1. Corinth. 3:16. Ephes. 2:20. rc. Thetta templet stod til thet Babyloniska fängelset; tå blef thet nederbrutit och afbrändt. Sedan efter 70 åhr/ när the kommo igen ifrå Babylon/ blef thet åter efter handen vpbygdt/ och warade til Konung Herodis tijd: han ref thet mäst neder/ och bygdet kosteligare vp igen/ såsom Josephus skrifwer Antiq. lib. 15. cap. 14. Sedan blef thet förstördt/ 38 ähr efter Christi himmelsfärd/ af T: Vespasiano.

2815)

V. 2. (*b*)Tretijo alnar högdt) Vthi andra delen af Chrönicon cap. 3:4. står at thet hafwer warit 120 alnar högdt/ hwilket är talat om hela husets högd: men här talas om thetta nedersta maket allena/ hwilket war 30 alnar högdt.

2816)

V. 7. (*c*)Helom stenom) Som fulkomligen tilredde woro. Se cap. 5:18.

2817)

V. 23. 29. (*d*) Cherubim) Här seer man at beläter hafwa warit ledne i templet: ja och af Gudi befalte: 2. Mos. 25:18. Doch icke at man skulle tilbedja them: Så kunna the ock än wäl lidas: se til thet 20. cap. v. 4. 2. Mos.

2818)

1. Kon. 3:1.

2819)

2. Chrön. 2:13.

2820)

2. Mos. 31:3.

2821)

2. Kon. 25:17. Jer. 52:21.

2822)

2. Chrön. 4:2. Jer. 52:20.

2823)

2. Chrön. 4:3.

2824)

2. Chrön. 4:5.

2825)

2. Chrön. 4:6.

2826)

2. Chrön. 4:7.

2827)

2. Sam. 8:7/ 11.

2828)

2. Chrön. 5:1.

2829)

2. Chrön. 5:2.

2830)

2. Sam. 5:9.

2831)

4. Mos. 4:15.

2832)

2. Mos. 25:16/ 21. 4. Mos. 17:10. 5. Mos. 31:26. 2. Chrön. 5:10. Ebr. 9:4.

2833)

2. Mos. 40:34. 4. Mos. 9:15.

2834)

2. Chrön. 7: 1/ 2.

2835)

2. Mos. 20:21. 3. Mos. 16:2. 5. Mos. 4:11. 2. Chrön. 6:1.

2836)

2. Sam. 7:6. 13.

2837)

2. Sam. 7:2. 1. Chrön. 17:1. 2. Chrön. 6:7.

2838)

2. Chrön. 6: 13. 2. Macc. 2:10.

2839)

1. Chrön. 22: 10.

2840)

1. Chrön. 2:6. Esa. 66:1. Jer. 23:24. Ap. G. 7:48/ 49. cap. 17:24.

2841)

2. Mos. 20:24. 5. Mos. 12:11.

2842)

1. Sam. 16:7. 2. Chrön. 6: 30.

2843)

Esa. 56:6.

2844)

Matth. 21:13.

2845)

2. Chrön. 6: 36. Ords. 20:9. Pred. 7:21. Rom. 3:23. 1. Joh. 1:8.

2846)

2. Mos. 1:11/ 14. 5. Mos. 4:20.

2847)

Ps. 121:4.

2848)

2. Mos. 19:5. 5. Mos. 7:6. cap. 14:2.

2849)

5. Mos. 12:10.

2850)

Jos. 21:45.

2851)

Syr. 50:26.

2852)

5. Mos. 4:35/ 39.

2853)

2. Chrön. 7:5.

2854)

2. Chrön. 7:7.

2855)

3. Mos. 2:1.

2856)

4. Mos. 34:5.

2857)

2. Chrön. 7:8.

2858)

V. 4. (*a*)Witnesbyrdsens tabernakel) Jcke thet Mose giordt hade; ty thet war i Gibeon: vtan thet Konung David hade låtit giöra i Jerusalem/ 2. Chrön. 1:3/ 4.

2859)

V. 9. (*b*)J arkenom war intet/ vtan rc.) Thet är: Jntet förnemligit/ vtan taflorna: ty eljes war ock Aarons staf/ och ett käril medh Man ther vthi; som står: 4. Mos. 17:10. Ebr. 9:4.

2860)

V. 19. (*c*)Vtan tin son) Här vthinnan war Salomo Christi figur/ hwilken hafwer vpbygdt HERranom ett tempel; thet är hans församling af alla Christtrogna i hela werldene: Beda.

2861)

V. 27. (*d*)Menar tu at Gudh boor på jordene/) Thet är: Gudz Majestät kan intet begripas eller inneslutas i något rum; eij heller hörer han the ogudachtigas böön för något rums wärdighet skul: så hafwa Esaia cap. 66:1. Jer. 7:4/ rc. och Steph. Ap. G. 7:48. thet förstådt.

2862)

V. 39. (*e*)Tu allena känner alla menniskiors hierta) Så måste Gudz Änglar/ och the framledne helgon intet

weta wåra tanckar/ wår nödh och anfächtningar/ Esa. 63:10. Abraham känner oß intet/ rc. Är förthenskul fåfängt tilbedia och lita på them.

2863)

V. 46. (*f*)Thet är ingen menniskia som icke syndar) Så kan förthenskul ingen giöra lagen tilfyllest/ och ther medh salig warda: ty then som en gång syndar/ han hafwer brutit lagen; och så heter thet: förbannad ware then som icke gåller alt thet som skrifwit står i lagen/ 5. Mos. 27:26.

2864)

V. 48. (*g*)Af alt hierta) Se til thet 4. cap. 5. Mos. v. 29.

2865)

2. Chrön. 7: 11.

2866)

1. Kon. 3:5.

2867)

1. Kon. 8:22.

2868)

5. Mos. 12:11. Ps. 132:14.

2869)

2. Sam. 7:12. 1. Kon. 2:4. 1. Chrön. 22: 10.

2870)

5. Mos. 28:37. 2. Chrön. 7: 20. Jer. 7:15.

2871)

5. Mos. 29:24. Jer. 22:8.

2872)

1. Kon. 6:38. cap. 7. 1. 2. Chrön. 8:1.

2873)

2. Chrön. 8:2.

2874)

2. Sam. 5:9/ 10. 1. Kon. 11:27.

2875)

2. Chrön. 8:6.

2876)

3. Mos. 25:39.

2877)

2. Chrön. 8: 10.

2878)

2. Chrön. 8: 11.

2879)

2. Chrön. 8: 13.

2880)

2. Chrön. 4:1. cap. 7:7.

2881)

2. Chrön. 8: 18.

2882)

V. 3. (*a*)Sättia ther mitt namn) Thet är: för tin bööñ skul hafwer jagh helgat och antaget thetta huset/ at jagh ther wil gifwa swar them som fråga migh; at ther skal predikas och siungas mino namne: och jagh wil ther låta migh behaga theras offer och Gudztienst.

2883)

2. Chrön. 9:1. Matth. 12:42. Luc. 11:31.

2884)

1. Kon. 9:27/ 28.

2885)

2. Chrön. 9:11.

2886)

2. Chrön. 9:13.

2887)

1. Kon. 14:26.

2888)

2. Chrön. 9:17.

2889)

1. Kon. 9:26.

2890)

1. Kon. 3:12/ 13. 2. Chrön. 1:1.

2891)

Syr. 47:15/ rc.

2892)

1. Kon. 4:26. 2. Chrön. 1: 14/ 15. cap. 9:25.

2893)

1. Kon. 9:19.

2894)

2. Chrön. 9:27.

2895)

2. Chrön. 1:16.

2896)

V. 1. (*a*)Gåtor) Thet är: Swåra och wichtiga frågor.

2897)

V. 11. (*b*)Hebenträ) Är enahanda trä i Jndieland/ lijkt/ thet man nu kallar Sandel.

2898)

2. Mos. 34:16. 5. Mos. 7:3/ 4. cap. 17:17.

2899)

Syr. 47:21.

2900)

Dom. 2:13.

2901)

2. Kon. 23:13.

2902)

4. Mos. 21:29.

2903)

1. Kon. 3:5. cap. 9:2.

2904)

1. Kon. 6:12.

2905)

1. Kon. 12:15. 1. Kon. 14:8.

2906)

1. Sam. 15:28.

2907)

1. Kon. 12:16.

2908)

2. Sam. 8:14.

2909)

1. Chrön. 18: 12.

2910)

2. Sam. 8:3/ 4. cap. 10:18.

2911)

2. Chrön. 13: 6.

2912)

2. Sam. 5:7. 1. Kon. 9:15/ 24.

2913)

1. Kon. 12:15. cap. 14:2.

2914)

Ps. 132:11. Syr. 47:24.

2915)

2. Sam. 21: 17. 1. Kon. 15:4.

2916)

2. Chrön. 1:1/ rc. cap. 9:29.

2917)

2. Chrön. 9: 31. Syr. 47:26.

2918)

V. 4. (*a*)Efter främmande gudar) Thet är icke troligit at Saloms hafwer intet bättre wetat/ än at thet skulle

wara rätt som han giorde; vtan han hafwer så mycket hållit af sina hustrur/ at han hafwer giordt them til wilja här medh. Aug. lib. 14. de Civit: Dei; & lib. 11. de Genes. ad lit. c. 42.

2919)

Fulleliga medh HERranom) Här af synes at Salomo hafwer icke aldeles wikit ifrå HERran; vtan thet är lijkt/ at han hafwer ångrat och bättrat sigh/ sedan HERren hade talat medh honom: oansedt han i sin ålderdom icke hafwer så fulkomliga kunnat afskaffa thet afguderij han begynt hade: ty så synes HERren hafwa låfwat honom/ 2. Sam. 7:14/ 15.

2920)

1. Chrön. 10: 1.

2921)

1. Chrön. 11: 40.

2922)

Syr. 47:28.

2923)

1. Kon. 11:11/ 31.

2924)

2. Sam. 20:1.

2925)

1. Kon. 11:32.

2926)

2. Kon. 17:21.

2927)

2. Chrön. 11: 1.

2928)

1. Mos. 32:30.

2929)

2. Mos. 32:4/ 8. 2. Kon. 17:16.

2930)

Dom. 18:29/ 30.

2931)

1. Kon. 13:33. 2. Chrön. 11: 15. cap. 13:9.

2932)

V. 15. (*a*)Ty HERren wände ther så:) För menniskiornas föregångna synder/ tager Gudh sin nådh them ifrån/ at the intet kunna finna vppå godh rådh/ eller blifwa ther widh; vtan följa theras dårachtiga tanckar/ och föra sigh sielfwa på förderf: Så giorde HERren här Rehabeam/ för hans och hans faders afguderij skul. Sammaledes skal förstås thet som står i then 24 versen: Thetta är skedt af migh.

2933)

V. 31. (*b*)The ringesta af folcket.) Ty efter Leviterna icke kunde medh ett godt samwet gilla thetta hans afguderij/ fördref han them/ och satte sådana partij til Prester igen/ som woro wederredo at taga widh hwad han påböd; som man seer 2. Chrön. 11:14. Såsom tilgå plägar: ty sådana personer låta sigh altid finna/ som för soppan skul alt bejaka/ när något falskt i religionen på tränges. Och är thetta thet wanliga grepet til at införa en falsk religion/ när Lärare warda Gudz församling påträngde af them som machten hafwa/ och Gudz församling samt hennes förmän i läroämbetet blifwa förachtade/ hwilkom Gudh thetta ärendet befalt hafwer/ Tit. 1:3.

2934)

2. Kon. 23:16.

2935)

2. Mos. 8:8. cap. 9:28. cap. 10:17. 4. Mos. 21:7.

2936)

1. Kon. 20:36.

2937)

1. Kon. 12:31.

2938)

V. 22. (*a*)Jcke komma vthi tina fäders graf) Kan frågas/ hwij Gudh icke heller straffade then andra/ som lög för honom? Swaras/ at domen skal begynnas på Gudz huus/ 1. Pet. 4:17. Och Gudh hafwer thet bruket/ at han strax näpser sina barn när the synda/ medh lekamligit straff; oansedt han thet ewiga förlåtit/ och them til nåde tagit hafwer: men the andra skonar han/ at the må hafwa rum til at bättra sigh: såsom man ock seer/ at then andre hafwer bättrat sigh ther af/ at han hölt thenne för en san Prophete/ och begärade komma i hans graf.

2939)

1. Kon. 11:31. cap. 12:15.

2940)

1. Sam. 25: 22. 1. Kon. 21:21.

2941)

5. Mos. 32:36.

2942)

1. Kon. 15:29. cap. 16:3.

2943)

2. Kon. 17:18. 23.

2944)

2. Kon. 15:28.

2945)

2. Chrön. 12: 13.

2946)

2. Chrön. 12: 2.

2947)

1. Kon. 10:16.

2948)

2. Chrön. 12: 15/ rc.

2949)

V. 8. (*a*)Medh allo hierta) Se thet som är anteknat til 6. cap. 5. Mos. v. 5.

2950)

V. 10. (*b*)Jnnelychta och igenlefda.) Thetta ordasättet anföres om them som aldeles förödde/ förstörde och vthrotade warda. Besee 5. Mos. 32:36/ rc.

2951)

V. 24. (*c*)Råffare) Styggelige hoorkarlar och afgudadyrkare: såsom ock 1. Kon. 15:12. cap. 22:47. 2. Kon. 23:7.

2952)

2. Chrön. 13: 1.

2953)

2. Chrön. 13: 2.

2954)

1. Kon. 11:36.

2955)

2. Sam. 11:4/ 5/ 17. cap. 12:9.

2956)

2. Chrön. 12: 15.

2957)

2. Chrön. 13: 22.

2958)

2. Chrön. 14: 1.

2959)

2. Chrön. 15: 16.

2960)

2. Chrön. 16: 1.

2961)

2. Chrön. 16: 11/ 12.

2962)

2. Chrön. 16: 13.

2963)

cap. 17:1.

2964)

1. Kon. 14:10/ 14.

2965)

V. 5. (*a*)Förvthan then handelen) David hade wäl flera swagheter och feel/ som andre menniskior: han syndade ock i thet han räknade folcket; men här warder allena thet största hans förseende indragit.

2966)

V. 13. (*b*)Miplezeth) Hwilken thenne Miplezeth hafwer warit/ är owist: somlige säija at thet skal hafwa warit then afguden Priapus.

2967)

1. Kon. 14:7.

2968)

1. Kon. 14:10. cap. 15:29.

2969)

2. Chrön. 16:1.

2970)

2. Kon. 9:31.

2971)

1. Sam. 25:22. 1. Kon. 14:10.

2972)

Jos. 6:26.

2973)

V. 2. (*a*)Giordt tigh til en Första) Oansedt Baesa genom olåflig medel och förräderij kom til regementet/ så hade han likwäl icke kunnat komma ther til/ vtan Gudh hade thet tilstadt: therföre tilskrifs thet ock Gudh/ at han hafwer giordt honom til en Första.

2974)

V. 7. (*b*)Och therföre at han thenna slaget hade) Förty/ Baesa drap icke Nadab i then acht/ at han wille efter HERrans beslut straffa hans afguderij; vtan at han efter sin begärelse måtte komma til regementet: therföre blifwer thet straffat i honom såsom ett dråp.

2975)

Syr. 48:1/ rc. Jac. 5:17/ 18.

2976)

Luc. 4:26.

2977)

Matth. 10: 40/ rc.

2978)

Luc. 5:8.

2979)

2. Kon. 4:34. Ap. G. 20:10.

2980)

V. 13. (*a*)Giör migh först ett brödh) Thet befaller han henne til at pröfwa om hon wille troo och lyda HERrans ord.

2981)

V. 21. (*b*)Och han räckte sigh vth) Thet samma hafwer Elisa giordt/ 2. Kon. 4:34. och Paulus Ap. G. 20:10.

Jcke at thet något synnerliga kunde gióra til saken: vtan efter Gudh hafwer så behagat genom något synligit medel gióra sin vnderwerck.

2982)

5. Mos. 10:8.

2983)

Amos 7:10.

2984)

3. Mos. 9:24.

2985)

2. Mos. 29:39.

2986)

Jos. 4:5/ 20.

2987)

1. Mos. 32:28. cap. 35:10. 2. Kon. 17:34.

2988)

2. Mos. 3:6. Matth. 22:32. Marc. 12:26.

2989)

5. Mos. 13:5.

2990)

Jac. 5:18.

2991)

V. 21. (*a*)Halten J på båda sidor) Thet är: Hwij ären J så oftadige och owisse på edor Gudztienst: såsom the ogudachtige och afgudadyrkare aldrig hafwa något wist ther the kunna hålla sigh widh: vtan hweka hijt och tijt såsom barn/ Eph. 4:14.

2992)

V. 40. (*b*)Och drap them) At Elias dräper the falska Propheter/ war een synnerlig gierning/ hwilken hwar man är icke befalt efterfölja: Se här om thet som är anteknat til thet 25 cap. 4. Mos. v. 11.

2993)

2. Mos. 34:28. Matth. 4:2.

2994)

1. Kon. 18:4/ 22. Rom. 11:3.

2995)

Ap. G. 2:2.

2996)

2. Mos. 3:6.

2997)

2. Kon. 9:1/ rc.

2998)

Syr. 48:8.

2999)

2. Kon. 9:14/ 15.

3000)

Rom. 11:4.

3001)

V. 8. (*a*)Fyratijo dagar/ rc.) Här af/ eller af Mosis och Christi 40 dagars fasta/ kan icke bewisas/ at man almänneliga skal fasta the 40 dagar/ eller siu wekor för Påska: ty thesse äro synnerlige exempel/ hwilka man hwarken hafwer befalning/ eller kan efterfölja. Ty wil man efterfölja thessa exempel/ så skal man icke allenast fasta ifrå kött/ rc. vtan platt intet äta eller dricka i 40 dygn/ som the giorde.

3002)

V. 10. (*b*)Jagh är allena igen blefwen) Här af see wij/ at man icke får döma/ hwilke som äro the rätte HERrans Propheter eller Gudz församling/ af myckenheten eller vthwärtes anseende. Elia war allena/ och doch en sanfärdig Lärare: Baals Propheter woro månge: Baals dyrkare woro namnkunnige och vppenbare: men the 7000 som HERran dyrkade/ wiste icke månge af; icke Elia som war HERrans Prophete.

3003)

V. 11. (*c*)Jcke war HERren i wädrena) Gudh är allestädes närwarandes/ Jer. 23:24. Ap. G. 17:28. Och jemwäl i thet wädret: men han war icke så ther vthi/ at han ther vppenbarade sin närwarelse/ såsom vthi thet sachta wädret som efterkom.

3004)

1. Kon. 19:2.

3005)

1. Kon. 22:25.

3006)

1. Kon. 22:34.

3007)

V. 11. (*a*)Then som lägger harnesket vppå/ rt.) Thet är/ beder honom icke ropa hwij/ för än han kommer öfwer bäcken: then som lägger harnesket vppå/ han må paßliga berömma sigh: men then som lägger thet af/ och hafwer redo wunnit/ han hafwer något til at rosa af.

3008)

V. 35. (*b*)Käre slå migh; men han nekade) Han nekade: ty thet tycktes icke rima sigh/ at HERren skulle befalt then ena slå then andra: altså giöra alle the som wilja mäta HERrans ord efter sitt egit hufwud: och hwad icke rimar sigh ther medh/ thet wilja the icke troo/ vtan thet måste hafwa ett annat förstånd.

3009)

1. Kon. 22:38. 2. Kon. 9:26.

3010)

1. Sam. 25: 22. 1. Kon. 14:10. 2. Kon. 9:8.

3011)

1. Kon. 15:29.

3012)

cap. 16:3/ 11.

3013)

2. Kon. 9:10/ 35.

3014)

2. Kon. 9:22.

3015)

V. 2. (*a*)Så mycket han är wärd) Oansedt thet synes lijkt som Konungen tilbiuder/ så war thet doch intet rätt: ty Gudh hade klarliga förbudit/ 4. Mos. 36:7. At slächterna skulle intet beblanda theras ägor.

3016)

V. 7. (*b*)Hwad wore för ett rike) Thet är: Hwad wore tu för en Konung om tu skulle icke hafwa macht at taga så mycket ifrå tin vndersåte/ fast än han intet wille.

3017)

V. 10/ 13. (*c*) Wälsignat) Thet är: Han hafwer försmädat: ty Skriften kallar här i thetta rum then grufweliga försmädelsen/ ther Gudh medh försmädad warder/ som alratuchtigast: såsom ock hoos Job cap. 1:5/ 11. Men Gudz försmädelse hade Moses widh dödzplicht förbudit. Och war Jsraels rike för Gudi så insatt/ at försmäda Konungen/ thet kom ock Gudh widh.

3018)

V. 27. (*d*)En säck) Se til 1. Mos. 37:34.

3019)

2. Chrön. 18:2.

3020)

2. Chrön. 18: 3.

3021)

2. Chrön. 18: 9.

3022)

2. Chrön. 18: 18.

3023)

Job. 1:6.

3024)

1. Kon. 20:30.

3025)

2. Chrön. 18: 29.

3026)

2. Chrön. 18: 31.

3027)

1. Kon. 20:42.

3028)

1. Kon. 21:19.

3029)

2. Chrön. 18: 1.

3030)

1. Kon. 15:12.

3031)

2. Sam. 8:14.

3032)

2. Chrön. 20: 36/ 37.

3033)

2. Chrön. 20: 35.

3034)

V. 22. (*a*)Gack åstadh/ och giör altså) Ändoch Gudh icke hafwer behagh til synden/ Ps. 5:5. Doch likwäl tilstäder han Satan bedraga the ogudachtiga/ för theras bedrefna synder skul/ synnerliga therföre/ at the icke hafwa haft lust til sanningen/ 2. Thess. 2:12. Såsom August. skrifwer Lib. 38. Quæstionum. Q. 53. Förty/ man seer här/ at Satan tilböd sigh sielf at bedraga them: och Gudh mera tilstäder än han biuder honom thet. Lika som Christus Matth. 8:32. sade til the orena andar/ som begärade komma i swinahiorden/ faren: Thet Luc. 8: 32. vthtyder/ at han tilstadde them thet.

3035)

V. 45. (*b*)Han hade frijd medh Jsraels Konung) Thet kunde wäl intet straffas/ at han hade frijd medh then ogudachtiga Achab: men thet han drog medh/ och halp honom vthi ett onödigt krijg/ som förra står/ v. 5. Thet war oförsichteliga giordt/ 2. Chrön. 19:2. Och thet han tog hans dotter sinom son Joram til hustru/ som står 2. Chrön. 18:1. och cap. 21:6. war een orsak til mycket ondt.

3036)

2. Kon. 3:5.

3037)

Zach. 13:4. Matth. 3:4.

3038)

Luc. 9:54.

3039)

2. Kon. 3:1. 2. Chrön. 21:3.

3040)

2. Chrön. 22: 1/ rc.

3041)

V. 10. (*a*)Så falle eld af himmelen) Thetta hafwer Elias icke giordt af hämndgirighet/ vtan af ett synnerligit nijt om Gudz ähro/ och af ena starcka troo/ til at straffa thessa ogudachtiga afgudadyrkare/ och at bewisa sigh wara en rätt HERrans Prophete. Thetta kan eller skal icke hwar och en efterfölja/ til at önska hämnd öfwer sina fiendar: Såsom wij see Christus lärer sina lärjungar/ Luc. 9:54. När the wille thet samma giöra. Se ock til thet 25 cap. 4. Mos. v. 11.

3042)

Syr. 48:13. 1. Macc. 2:58.

3043)

1. Kon. 18:12.

3044)

V. 3. (*a*)Propheters söner) Thet äro the som lärde och studerade Gudz ord hoos Propheterna.

3045)

Titt hufwud) Til hufwud wara/ kallas en mästare och lärare wara. Til fötter wara/ kallas en lärjunge eller vnderdåne wara: ty tå läraren lärer/ sitter han bögre än lärjungarna/ så at han hafwer them til fötterna/ och the honom til hufwudet. Altså säger G. Paulus Ap. G. 22:3. at han hade lärdt lagen widh Gamaliels fötter. Och thet är fast ett menigt sätt i Skriftene så til at tala på Ebreisko: så sitter ock Maria widh Christi fötter/ Luc. 10:39.

3046)

V. 9. (*c*)Förr än iagh warder ifrå tigh tagen) Här seer man/ at then som wil bedia något af the heliga/ han skal bedia them medan the lefwa; sedan är fåfängt bedas något af them.

3047)

Dubbelt så mycket) Elisa wille icke hafwa Elia anda dubbelt; efter thet är doch en ande som i allom heligom är/ 1. Cor. 12:4/ 11. vtan en samma andas dubbel mun/ at han starckare och meer predika kunde än Elia/ såsom han ock giorde.

3048)

V. 20. (*e*)Lägger salt ther vthi) Gudh hafwer täckts här medh låta see/ at han förmår vthrätta hwad honom synes/ genom hwad medel han wil. Men här af följer icke/ at wigdt salt doger emot synden och Satans försåt: ther på hafwer man intet Gudz ord eller löfte.

3049)

1. Kon. 16:32.

3050)

2. Kon. 1:1.

3051)

1. Kon. 22:4.

3052)

1. Kon. 22:7.

3053)

1. Kon. 17:1.

3054)

2. Mos. 29:39/ 40. 3. Mos. 2:1.

3055)

3. Mos. 20:2. Ps. 106:37. Hes. 20:31.

3056)

V. 15. (*a*)Läter en spelman komma hijt) Nemlig at ther af måtte blifwa stillat then harm han hade emot then ogudachtiga Jsraels Konung/ och han beredas til at vndfå then Prophetiska andan.

3057)

V. 27. (*b*)Tå kom een stoor wrede öfwer Jsrael) Thet är/ the wordo gramse öfwer een sådana gierning/ och hade een medömkan medh them/ och drogo sin koos.

3058)

3. Mos. 25:39.

3059)

1. Mos. 18:10.

3060)

Luc. 10:4.

3061)

Matth. 6:6.

3062)

1. Kon. 17:21. 2. Kon. 8:1. Ap. G. 20:10.

3063)

2. Kon. 6:1.

3064)

Matth. 15:37. Marc. 8:8. Joh. 6:11/ 12/ 13.

3065)

V. 13. (*a*)Jagh boor ibland mitt folck) Thet är: jagh hafwer intet skaffa til hoffwa: jagh hafwer mitt arf och eget.

3066)

V. 29. (*b*)Helsa honom intet) Här förbiudes icke helsa/ såsom eij heller Luc. 10:4. Ther han thet vthan försumelse giöra kunde: vtan at han icke medh längt snack eller andra hwek-ärender skulle försuma thet honom befalt war. Amb. in c. 7. Luc.

3067)

V. 34. (*c*)Lade sigh öfwer pilten) Se til thet 17 cap. v. 21. i then förra Konunga boken.

3068)

V. 41. (*d*)Miöl) Miölet hade icke then kraften af sigh sielft: vtan Gudh syntes ther medh låta see/ at han kan giöra hwad han wil/ genom hwad medel honom täckes. Se til thet 2 cap. v. 20. tilförene.

3069)

5. Mos. 32:39. 1. Sam. 2:6.

3070)

4. Mos. 12:12.

3071)

Luc. 4:27.

3072)

1. Mos. 33:11. 1. Sam. 25:27.

3073)

2. Kon. 7:2.

3074)

Marc. 5:34.

3075)

4. Mos. 12:10. 2. Chrön. 26: 19.

3076)

V. 18. (*a*)Han stöder sigh widh mina hand) Thetta är ett Ebreiskt sätt til at tala; och är så mycket som/ när jagh måste wara tilstädes och tiena honom/ tå han giör sin Gudztienst. Naaman/ såsom en nyligen omwänder/ wil blifwa vthi thetta samwetsmål vnderwist/ om thet icke skulle kunna wara förlåteligit/ thet han följde sin Konung i Rimmons huus/ och giorde sin hofftienst/ och doch tilbode HERran Jsraels Gudh/ vthan någon blandning af Hednisk Gudztienst eller ceremonier: på then frågan gifwer Elisa sitt betänckiande och jakord/ låtandes honom fara i frijd. Här af kunna the intet förswara sigh/ som skrymta medh cen falsk Gudztienst; äro icke allenast tilstädes/ vtan bruka ock the ceremonier som ther medh bruklige äro/ och således intet töra bekänna sanningen/ then the troo i hiertat: ty här står/ at Naaman hafwer intet welat offra några afgudar meer/ oansedt han hafwer warit tilstädes medh sin herra: ther medh han nogh hafwer bekändt/ hwad Gudh och Gudztienst han hölt sigh til.

3077)

1. Joh. 4:4.

3078)

1. Mos. 32:2. 2. Kon. 2:11.

3079)

Ps. 34:8.

3080)

1. Mos. 19:11.

3081)

5. Mos. 28:53/ 57. Klagw. 4:10.

3082)

1. Kon. 19:2.

3083)

Jer. 34:17/ 18.

3084)

V. 17. (*a*)Brinnande hästar/ rc.) Thesse woro Gudz Änglar/ hwilka han sände Elisa til beskärm: icke therföre at Gudh behöfwer Änglarnas hielp til at beskärma sina; vtan för wår swaghet skul/ at wij thes bättre skola gifwa oß tilfredz/ när wij thet wete: såsom Elisa tienare giorde/ tå han fick see them.

3085)

V. 32. (*b*)Mördaren) Eller mördarens son. Så kallar Elisa Joram i afseende til hans mordiska vpsåt/ och at han Achab war afkommen/ som både medh Naboths/ och andras blodh sigh besmittat.

3086)

V. 33. (*c*)Thetta onda kommer af HERranom) Som han wille sagt: Sij så gåret när wij tiene edar Gudh/ J skalckachtige Propheter; therföre wore bättre at wij medh allo tiente Baal/ såsom the ock säija hoos Jerem. cap. 44:17.

3087)

3. Mos. 13:46.

3088)

Esa. 13:4.

3089)

2. Kon. 4:34.

3090)

1. Kon. 14:2/ 3. 2. Kon. 1:2.

3091)

2. Kon. 10:32. cap. 12:17. cap. 13:7.

3092)

1. Kon. 19:15.

3093)

2. Chrön. 21: 3.

3094)

2. Chrön. 21: 20.

3095)

2. Sam. 7:13. 1. Kon. 11:36. Ps. 132:17.

3096)

1. Kon. 22:48. 2. Kon. 3:9.

3097)

1. Mos. 27:40.

3098)

Jos. 21:13.

3099)

2. Chrön. 21: 1/ rc.

3100)

2. Chrön. 22: 1.

3101)

1. Kon. 16:29. 2. Chrön. 21:6.

3102)

2. Kon. 9:15/ 16. 2. Chrön. 22: 6/ 7.

3103)

V. 10. (*a*)Tu skalt wederfås) Här medh bespottar Elisa Konungen: ty the ogudachtige/ som intet wilja höra sanningen/ the äro icke heller wärde få weta henne/ när the fråga ther efter. Ther til wiste Elisa wäl/ at om han än hade sagt honom thet/ hade han likwäl intet bättrat sigh. Doch skal man sådana exempel icke lätteligen efterfölja/ ty the äro synnerlig. Se til thet 25. cap. 4. Mos. v. 11.

3104)

V. 20. (*b*)Föllo the Edomeer af) Här fulbordas Jacobs Prophetie 1. Mos. 27:40.

3105)

1. Kon. 19:16.

3106)

2. Chrön. 22: 7.

3107)

1. Kon. 21:22/ 23.

3108)

1. Kon. 14:10.

3109)

1. Kon. 15:29.

3110)

cap. 16:3/ 11.

3111)

Jer. 29:26.

3112)

Matth. 21:8.

3113)

2. Kon. 8:28.

3114)

2. Kon. 8:29.

3115)

1. Kon. 21:19. cap. 22:38.

3116)

2. Chrön. 22: 9.

3117)

1. Kon. 16:10/ 18.

3118)

1. Kon. 16:31.

3119)

1. Kon. 21:23.

3120)

V. 11. (*a*)Thenne rasaren) Här seer man hwad the ogudachtige hålla af HERrans Propheter; och hwad namn the gifwa them: thet samma skeer än i dagh.

3121)

V. 13. (*b*)Widh säijaren) Thet hafwer warit något högdt rum/ ther the hafwa satt honom vppå. Vthi Ebreiskan är Gerem/ som ock vthi v. 17. Recheb; hwilket betyder en ryttare/ eller foroman/ i stället för wagn.

3122)

2. Kon. 9:24/ 27.

3123)

1. Kon. 21:19/ 21.

3124)

Jer. 35:6.

3125)

1. Kon. 16:32.

3126)

1. Kon. 12:28.

3127)

2. Kon. 15:12.

3128)

1. Kon. 19:17. 2. Kon. 8:12.

3129)

2. Chrön. 22: 8.

3130)

2. Chrön. 22: 10.

3131)

2. Chrön. 23: 1/ 3.

3132)

2. Chrön. 23: 5.

3133)

2. Chrön. 23: 9.

3134)

5. Mos. 17:19.

3135)

2. Chrön. 23: 18.

3136)

V. 4. (*a*)Sände Presten Jojada) Här medh hafwer Jojada icke giordt orätt eller vpror: ty han hafwer förwarat then rätta arfwingen til riket ifrån Athalja tyrannij/ och hulpit honom til riket/ som thet medh rätto tilkom/ efter Gudz löfte til David/ som indrages/ 2. Chrön. 23:3. Doch skal en lärare i nya Testamentet sådant icke vthan synnerlig kallelse efterfölja: ty i gamla Testamentet hafwa Propheterna/ såsom ock Presterna beklädt twäggehanda ämbete: werldzligit/ i thet the hafwa dömt emellan blodh och blodh/ rc. 5. Mos. 17:8. och cap. 21:5. Smordt Konungar/ besee 2. Kon. 9:6. och mera sådant: andeligit/ i thet the hafwa lärdt och vnderwist folcket i HERrans lagh/ rc. Men i nya Testamentet äro sådana werldzlige saker them intet befalte: vtan thet i något regemente kan af werldzlig ordning them wara pålagt.

3137)

V. 12. (*b*)Witnesbyrdet) Thet war then femte Mose book then Konungenom befalt war/ 5. Mos. 17:18.

3138)

2. Chrön. 24: 1.

3139)

2. Chrön. 22: 11. cap. 24:17/ 18.

3140)

2. Kon. 14:3/ 4.

3141)

2. Mos. 30:13/ 15. 2. Kon. 22:4.

3142)

2. Chrön. 24: 7.

3143)

1. Kon. 7:50. 2. Chrön. 24.14.

3144)

3. Mos. 5:15.

3145)

2. Kon. 8:12.

3146)

2. Kon. 18:15.

3147)

2. Kon. 14:15. 2. Chrön. 24:1/ rc. cap. 25:17.

3148)

2. Kon. 14:5.

3149)

2. Chrön. 24: 25.

3150)

V. 2. (*a*)Så länge Jojada lärde honom) Konungar och Förstar regera wäl/ och giöra thet Gudi behagar/ så länge the älska/ höra och lyda gudfruchtiga lärare/ som them vthi Gudz ord vnderwisa/ och förmana til thet godt är. Se ock til 2. Chrön. 26:5.

3151)

1. Kon. 12:28/ 30.

3152)

1. Kon. 19:15. 2. Kon. 8:12.

3153)

1. Kon. 16:33.

3154)

2. Chrön. 25: 17.

3155)

3. Kon. 2:12.

3156)

Syr. 48:14/ 15.

3157)

1. Mos. 17:7.

3158)

V. 19. (*a*)Hade tu slaget fem eller sex gångor) Ty Gudh hade så vppenbarat Elisa/ at så många slagh han sloge på jordena/ så många gånger wille han gifwa honom seger emot the Syrer. Sådana tekn tyckias wäl sälsyn för wår ögon: doch efter HERren hafwer så täckts giöra/ bör menniskian medh sin wijshet them intet mästra eller ogilla.

3159)

V. 21. (*b*)Och tå han kom widh Elisa been) Här af följer icke at man skal dyrka the helgas aflefwor/ eller döda been/ och taga sigh pelegrims resor til the heligas grafwar; lika som the hade någon kraft til at hielpa en til hälsa/ eller annat sådant: ty 1. hafwer icke någon burit thenna döda tijt i then mening/ at han ther skulle få lijf igen; vtan han blef eljes af en händelse kastad i Elisa graf. 2. Hade thesse been icke af sigh sielfwa then kraften/ at the kunde gifwa lijf ehwem som kommo ther widh: ty tå hade wäl månge burits tijt/ och fått lijf igen: vtan Gudh hafwer welat then gången låta så skee. 3. Giör Gudh sådana tekn stundom genom the heligas been eller aflefwor; icke therföre/ at man skal dyrka them/ och giöra them til gudar; vtan at man skal troo at the hafwa warit Gudz wänner och sanfärdige lärare medan the lefde/ och efterfölja theras lärdom/ så widt han medh Gudz egne ord öfwerens kommer.

3160)

2. Chrön. 25:1.

3161)

2. Kon. 12:3.

3162)

2. Kon. 12:20.

3163)

5. Mos. 24:16. 2. Chrön. 25:4. Hes. 18:20.

3164)

Dom. 9:8/ rc.

3165)

2. Chrön. 25: 17/ rc.

3166)

2. Chrön. 25: 27.

3167)

1. Kon. 12:28/ 30.

3168)

Jon. 1:1. Matth. 12:39.

3169)

5. Mos. 32:36. 1. Kon. 14:10.

3170)

V. 12. (*a*)Men Juda wardt slagen) Här seer man huru the krijg lycktas/ som af högmod/ och vthan nödig orsak företagas. Se til 5. Mos. 20:1/ rc.

3171)

2. Kon. 14:21/ 23. 2. Chrön. 26:1.

3172)

2. Chrön. 26:3.

3173)

2. Chrön. 26: 19/ 21.

3174)

2. Kon. 10:30.

3175)

2. Kon. 13:2.

3176)

1. Chrön. 5:26.

3177)

2. Kon. 14:24.

3178)

2. Chrön. 28: 6.

3179)

2. Chrön. 27:1.

3180)

2. Kon. 16:5. Esa. 7:1.

3181)

V. 1. (*a*)Asaria) Thenne Asaria kallas ock Vsia/ såsom man seer 2. Chrön. 26. ther hans historia widlyftigare är beskrifwen.

3182)

2. Chrön. 28:1.

3183)

3. Mos. 18:21. 5. Mos. 18:10. 2. Chrön. 28:3.

3184)

2. Kon. 15:37. Esa. 7:1.

3185)

2. Kon. 14:22.

3186)

2. Chrön. 28: 21.

3187)

Amos 1:5.

3188)

2. Chrön. 28: 23.

3189)

2. Chrön. 4:1.

3190)

1. Kon. 7:28.

3191)

2. Chrön. 28: 27.

3192)

V. 5. (*a*)Och the kunde icke winna thet) Oansedt Ahas medh sin ogudachtighet thet wäl förtient hade/ så kunde ther likwäl wara månge gudfruchtige i staden/ för hwilka Gudh skonade honom.

3193)

V. 16. (*b*)Vria giorde alt thet Ahas befalte honom) Här vthi fyndade thenne öfwerste Presten swårliga/ at han lydde Konungen til at vprätta afguderij: ty honom hade bordt meer lyda Gudi än menniskior/ afrådt och förhindrat thet/ Ap. G. 4:19. Och hade folcket giordt rätt at the hade skildt sigh ifrå honom här vthi/ och inga offer ther til burit: vtan häldre lidit hwad them hade mått öfwergå. Ty hwad Presterna efter lagen lära/ är man plichtig höra them/ 5. Mos. 17:10. eljes intet/ Jerem. 23:16.

3194)

2. Kon. 18:10/ 11.

3195)

3. Mos. 18:3.

3196)

2. Mos. 20:2/ 3. cap. 23:24. 5. Mos. 5:7/ 8.

3197)

1. Sam. 9:9.

3198)

Jer. 18:11. cap. 25:5. cap. 35:15.

3199)

5. Mos. 31:27. Mal. 3.

3200)

Rom. 1:21.

3201)

3. Mos. 18:24.

3202)

2. Mos. 32:8. 1. Kon. 12:28/ 30.

3203)

3. Mos. 18:21. cap. 20:3/ 4. 5. Mos. 18:10. 2. Kon. 16:3.

3204)

Ose. 1:6.

3205)

1. Kon. 12:16/ 20.

3206)

Jer. 25:9.

3207)

1. Kon. 12:31.

3208)

1. Mos. 32:28. cap. 35:10. 1. Kon. 18:31.

3209)

Dom. 6:10.

3210)

V. 9. (*a*)Jcke tilbörliga) The färgade sin saak/ then doch icke godh war; the wille förswara sitt wäsende som wore thet wäl giordt/ såsom alle kättare och skrymtare pläga giöra.

3211)

V. 18. (*b*)Jfrå sitt ansichte) Gudz ansichte märcker vnderstundom Gudz närwarelse och gunst/ såsom Psal. 51:13. Kasta migh icke bort ifrå titt ansichte: stundom thet rum/ ther then rätte Gudztiensten förhandlas och

läres; såsom thet här kan märckia båda. Elies märcker thet ock the synliga tekn/ igenom hwilka Gudh låter see sin närwarelse; såsom the moln och eldstoder som gingo för Jsraels barn i öknene: se til thet 4. cap. 5. Mos. v. 37.

3212)

V. 33. (*c*)Och tiente likwäl afgudom) Therföre hatade Judarna the Samariter/ at när the wille märckia en som lätes dyrcka then rätta Guden/ och doch öfwerträdde hans lagh/ och dyrkade andra gudar/ kallade the honom en Samarit; som man seer hoos Joh. cap. 8:48.

3213)

2. Chrön. 28: 27.

3214)

2. Chrön. 29: 1.

3215)

2. Chrön. 31: 1.

3216)

4. Mos. 21:9.

3217)

2. Kon. 17:6.

3218)

2. Chrön. 32: 1. Esa. 36:1. Syr. 48:20.

3219)

Esa. 7:3.

3220)

Esa. 22:20.

3221)

Hes. 29:6.

3222)

Esa. 10:10/ 11.

3223)

1. Mos. 37:29. 34. 2. Sam. 1:11. Matth. 26:65.

3224)

V. 4. (*a*)Nehusthan) Thet är: Ett ringa kopparstycke/ eller en kopparmatk: hwad kan thet wara för en gudh? Här hafwer man ett märckeligit exempel/ huru ock the ting som Gudh sielf hafwer befalt/ och låtit giöra til annor bruuk/ kunna mißbrukas til afguderij/ tå man begynner tilbedia och rökia för them. Och ther så skeer at afguderijt eljes icke kan afskaffas/ måga the ock wäl borttagas och sönderslås: så wiß skal man wara vppå/ at Gudh genom inga beläter wil tilbeden warda; vtan i Andanom och sanningene/ Joh. 4:24.

3225)

V. 25. (*b*)HERren hafwer migh thet befalt) Här af seer man/ huru the Hedniske afgudar hafwa bedragit them. Efter sina afgudars swar/ war han dragen för Jerusalem/ och the hade låfwat honom framgång: men thet slog honom feelt/ som thet efterföljande cap. vthwisar.

3226)

Esa. 37:1.

3227)

Esa. 37:6.

3228)

1. Sam. 4:4.

3229)

Esa. 37:25.

3230)

Ps. 129:6.

3231)

Esa. 37:30.

3232)

3. Mos. 25:5.

3233)

Esa. 9:7.

3234)

2. Chrön. 32: 21. Esa. 37:36. Tob. 1:21. Syr. 48:24. 1. Macc. 7:41.

3235)

Esa. 37:38.

3236)

V. 28. (*a*)Skal sättia en ring i tina näso) Så giör Gudh sin församlings och alla gudfruchtigas fiendar/ at han låter them icke widare komma än han wil: vtan skrifwer them mått före/ huru länge the rasa skola. Och när

han hafwer medh them risat sina och sitt folck/ tager han riset/ bryter thet sönder/ och kastar thet i elden.

3237)

2. Chrön. 32: 24. Esa. 38:1.

3238)

Esa. 38:8. Syr. 48:26.

3239)

Esa. 39:1.

3240)

2. Crön. 32: 25/ 31.

3241)

Esa. 39:7. Dan. 1:18.

3242)

1. Sam. 3:18.

3243)

2. Chrön. 29: 1/ rc. cap. 32:30.

3244)

V. 1. (*a*)Tu måste döö) Här hade Hiskia/ eller ock förr/ måst döö/ hwar han hade lefwat ogudachteliga: ty han war dödsiuk/ så at inga naturlige medel kunde hielpa honom; vtan hans ände war kommen. Men efter han hade lefwat gudhfruchteliga/ och bad Gudh ther om/ förlängde Gudh hans lijf. Ther af man seer/ at menniskiones lifstijd är icke så owilkorliga/ strängt och oomskifteligen förelagd/ at han icke kan längias och stäckias/ efter som hon lefwer til. Ty Gudh hafwer ju mångestädes låfwat i sitt ord/ såsom 5. Mos. 5:33. cap. 6:2. cap. 11:9. cap. 30:19. rc. At the som höllo hans budh/ the skulle få länge lefwa. Och i thet fierde budet: Hedra fader och moder/ på thet tu må länge lefwa. Och twärt om hotat them som öfwergåfwo hans budh/ at the skulle snarliga förgås/ 5. Mos. 4:26. cap. 7:4. Jtem hoos Job cap. 21:21. Psal. 55:24. The blodgirige och falske skola icke komma til sin halfwa ålder. Doch icke thes mindre är wår lifstijd Gudi grant kunnig: ty såsom han weet huru wij warde ställande wårt lefwerne/ så weet han ock wäl/ och hafwer ther efter förordnat wår ändalycht. Läs ock här om Just. Qv. ad Orth. 33.

3245)

V. 3. (*b*)Kom doch ihogh) Se til Neh. 13:22.

3246)

2. Chrön. 33: 1.

3247)

2. Kon. 18:4.

3248)

1. Kon. 16:33.

3249)

5. Mos. 12:5. 1. Kon. 8:29. 2. Chrön. 7:12.

3250)

3. Mos. 18:21. Jer. 32:35.

3251)

3. Mos. 19:26.

3252)

3. Mos. 20:27. 5. Mos. 18:10/ 11. 1. Sam. 28:9.

3253)

2. Sam. 7:10/ 13. 1. Kon. 8:19. cap. 9:3. Ps. 132:13.

3254)

Jer. 15:4.

3255)

1. Sam. 3:11. Jer. 19:3.

3256)

Esa. 34:11. Klagw. 2:8.

3257)

2. Kon. 24:3/ 4.

3258)

2. Chrön. 33:2/ rc.

3259)

2. Chrön. 33: 20.

3260)

2. Chrön. 33: 21.

3261)

2. Chrön. 33: 24.

3262)

2. Chrön. 34:1.

3263)

2. Kon. 12:4/ 5 11.

3264)

2. Kon. 12:15. 2. Chrön: 34:12.

3265)

5. Mos. 31:24.

3266)

2. Chrön. 34: 20.

3267)

V. 8. (*a*)Jagh hafwer funnet lagbokena) Thet war intet vnder at the vthi så groft afguderij och wilfarelse falne woro/ når the intet bättre achtade HERrans lagh/ än at hon war borttappad.

3268)

V. 20. (*b*)At tin ögon icke see skola) Här af seer man at the framledne döde i synnerhet intet weta af wår lägenhet här i werldene: therföre är ock fåfängt at tilbedia them. Besee Esa. 63:16.

3269)

2. Chrön. 34: 29.

3270)

2. Kon. 22:8.

3271)

2. Kon. 11:14.

3272)

Syr. 49:3.

3273)

2. Kon. 21:7.

3274)

Ose. 10:5. Zeph. 1:4.

3275)

2. Kon. 21:3.

3276)

2. Chrön. 34:4.

3277)

Jer. 11:13.

3278)

Jer. 19:13. Zeph. 1:5.

3279)

2. Kon. 21:5.

3280)

2. Mos. 23:24. 1. Kon. 11:5/ 7.

3281)

2. Mos. 34:13. 4. Mos. 33:52. 5. Mos. 7:5.

3282)

1. Kon. 12:28.

3283)

1. Kon. 13:2. 2. Chrön. 34:5.

3284)

1. Kon. 13:30.

3285)

2. Chrön. 34: 5/ 6.

3286)

2. Mos. 12:3. 5. Mos. 16:2. 2. Chrön. 35:1.

3287)

3. Mos. 19:31 cap. 20:27. 5. Mos. 18:11. Esa. 8:19.

3288)

2. Kon. 24: 3/ 4.

3289)

2. Chrön. 35: 20. Jer. 46:2.

3290)

2. Kon. 14:8.

3291)

2. Chrön. 35: 24.

3292)

cap. 36:1.

3293)

2. Chrön. 36.5.

3294)

V. 5. (*a*)Camarim) Thet woro andelige män/ såsom nu i thenna tiden the alragudeligaste och strängeste munkarna wara wilja: therföre hafwa the ock thet namnet Camarim: thet lyder/ såsom af stoor brinnande gudelighet. Och rökiande eller rökwerck galt när them/ så mycket som när oß munkasång och bediande vthi kyrkiomen. Ty rökwerck betyder allestädz bediande i Skriftene. Men lika som thessas böön är/ så war ock the andras rökiande; både menniskio dicht/ vthan Gudz Anda och ord.

3295)

V. 13. (*b*)Mashith) Kallas förderf/ och man håller at thet hafwer warit oljoberget ther man plägade rätta the ogierningsmän.

3296)

V. 15. (*c*)Altaret bröt han neder) Se til thet 33 cap. 4. Mos. v. 52.

3297)

V. 20. (*d*)Och offrade alla högdernas Prester) Se til thet 13 cap. 5. Mos. v. 5.

3298)

V. 25. (*e*)Af alt hierta/ rc. Efter all Mose lagh) Thet är: han hafwer medh fult alfwar/ och vthan skrymtan vprättat then förfalna Gudztiensten/ efter Mosi lagh/ och lefwat ther efter/ så mycket möijeligit war i thenna swaga naturen. Se til thet 4 cap. 5. Mos. v. 29. och thet 6: v. 5.

3299)

2. Chrön. 36: 6.

3300)

2. Kon. 20:17. cap. 22:15/ 16. cap. 23:27 Jer. 13:9.

3301)

2. Kon. 21:11.

3302)

2. Kon. 21:16.

3303)

2. Chrön. 36:4.

3304)

Dan. 1:1.

3305)

2. Kon. 20:17. Esa. 39:6.

3306)

1. Sam. 13:19.

3307)

2. Chrön. 36: 10.

3308)

Jer. 52:28.

3309)

Jer. 37:1.

3310)

1. Chrön. 3:15. 2. Chrön: 36: 11. Jer. 52:1.

3311)

V. 4. (*a*)Wille icke förlåtat) Ty the hade samtyckt och hulpit Manasse vthgiuta thet oskyldiga blodet/ och giorde ther öfwer ingen bättring.

3312)

2. Chrön. 36: 17.

3313)

Jer. 39:1. cap. 52:4.

3314)

Jer. 52:6.

3315)

Jer. 39:6.

3316)

1. Kon. 7:15/ 23. Jer. 27:19.

3317)

1. Kon. 7:50.

3318)

1. Kon. 7:16. 2. Chrön. 3:15.

3319)

Jer. 52:21.

3320)

4. Mos. 3.

3321)

Jer. 40:5.

3322)

Jer. 41:2.

3323)

Jer. 52:31.

3324)

V. 3. (*a*)Nijonde månadenom) Orden förklaras af Jer. 52:6.

3325)

1. Mos. 5:3.

3326)

Cap. 9:18.

3327)

1. Mos. 10:2.

3328)

1. Mos. 10:6.

3329)

1. Mos. 10:8.

3330)

1. Mos. 10:22.

3331)

1. Mos. 11:14.

3332)

1. Mos. 10:25.

3333)

1. Mos. 11:10.

3334)

1. Mos. 17:5.

3335)

1. Mos. 21:2/ 3.

3336)

cap. 16:15.

3337)

1. Mos. 25:13.

3338)

1. Mos. 25:2.

3339)

1. Mos. 25:25/ 26.

3340)

1. Mos. 36:1/ rc.

3341)

1. Mos. 36:20.

3342)

1. Mos. 36:31.

3343)

1. Mos. 36:40.

3344)

1. Mos. 46:8/ rc.

3345)

1. Mos. 38:3/ 7. cap. 46:12.

3346)

1. Mos. 38:28/ 29.

3347)

Jos. 7:1.

3348)

4. Mos. 1:7. Ruth. 4:19. Matth. 1:4.

3349)

1. Sam. 16: 10.

3350)

1. Sam. 17: 12.

3351)

1. Sam. 26:6.

3352)

2. Sam. 17: 25.

3353)

2. Mos. 31:2.

3354)

Dom. 10:4.

3355)

4. Mos. 32:41.

3356)

Jos. 15:16.

3357)

V. 52. (*a*)Såg) Hade vpsicht/ som en lärare eller regent/ öfwer then halfwa wälbelägna landzorten.

3358)

2. Sam. 3:2.

3359)

2. Sam. 5:14.

3360)

2. Sam. 13:1.

3361)

1. Kon. 11:43. Matth. 1:6.

3362)

1. Kon. 14:31.

3363)

2. Kon. 8:16.

3364)

2. Kon. 12:21.

3365)

2. Kon. 15:38.

3366)

2. Kon. 21:36.

3367)

2. Kon. 23:30.

3368)

cap. 23:34.

3369)

cap. 24:17.

3370)

2. Kon. 24:6/ 15. Jer. 22:30.

3371)

1. Mos. 38:29. cap. 46:12. 1. Chrön. 2:4.

3372)

1. Chrön. 2: 24.

3373)

Jos. 15:17. Dom. 3:9.

3374)

4. Mos. 32:12.

3375)

1. Mos. 38:5.

3376)

1. Mos. 46:10.

3377)

Jos. 19:2.

3378)

V. 10. (*a*)Bekymrar) J thenna Jabez böön förtiges thet löfte som han Gudi giöra wille; hwilket är af thenna mening/ at om Gudh wille honom thessa ombedna wälgierningar bewisa/ så wille han wisa sigh tacksam; idka medh flijt then rätta Gudztiensten/ och hålla HERrans budh.

3379)

1. Mos. 29:32.

3380)

cap. 35:22.

3381)

cap. 48:5.

3382)

cap. 49:4.

3383)

1. Mos. 46:9. 2. Mos. 6:14. 4. Mos. 26:5.

3384)

2. Kon. 15:29.

3385)

Jos. 13:24.

3386)

2. Kon. 15:5.

3387)

cap. 14:23.

3388)

1. Mos. 25:15.

3389)

2. Kon. 17:3/ 6.

3390)

2. Kon. 17:7.

3391)

2. Kon. 15:19/ 29.

3392)

V. 20. (*a*)Ty the trodde til honom) Här seer man huru troon förmår all ting/ som Christus säger/ Matth. 21:21. Marc. 9:23. Och widare bewises/ Ebr. 11.

3393)

1. Mos. 46:11. 2. Mos. 6:16. 4. Mos. 26:57. 1. Chrön. 23:6.

3394)

2. Mos. 2:1.

3395)

2. Sam. 8:17. cap. 15:27.

3396)

2. Kon. 22:4.

3397)

2. Kon. 25:11.

3398)

2. Mos. 6:17.

3399)

1. Sam. 1:1.

3400)

2. Mos. 30:7/ 8. 4. Mos. 4:16.

3401)

4. Mos. 35:2/ 3. Jos. 21:13.

3402)

Jos. 21:12.

3403)

5. Mos. 19:2.

3404)

Jos. 21:21.

3405)

V. 54. (*a*)Och thetta är theras boning och säte/) Af thet som följer at Leviterna hafwa warit vthspridde och bodt i alla Jsraels slächter/ seer man at Jacobs Prophetia är fulbordat/ 1. Mose. 49:7. Jagh skal skingra them i Jacob/ och förströja them i Jsrael. Doch hafwer Gudh wändt thetta theras straff/ för then orsak skul som står/ 2. Mos. 32:28/ 29. 5. Mos. 33:9/ them och hela Jsrael til godo: them/ at the wordo tagne til Gudztiensten/ och hade ther af sitt vppehälle: hele Jsrael/ at the bodde ibland them/ och lärde them HERrans lagh.

3406)

1. Mos. 46:13. 4. Mos. 26:23.

3407)

1. Mos. 46:21. 4. Mos. 26:38.

3408)

1. Mos. 46:24. 4. Mos. 26:48.

3409)

4. Mos. 27:1.

3410)

4. Mos. 26:35.

3411)

4. Mos. 1:10. Josua.

3412)

Jos. 1:1.

3413)

Jos. 17:11.

3414)

1. Mos. 46:17. 4. Mos. 26:44.

3415)

V. 21. (*a*)Och the män i Gath dråpo them) The wiste at theras förfäder war låfwat/ at the skulle bekomma Canaans land: therföre wille the försökia/ at få något in ther af: men efter the litte på sin egen macht/ och

icke förbidde Gudz befalning ther til/ gick them icke bättre.

3416)

1. Mos. 46:21. 4. Mos. 26:38. 1. Chrön. 7:6.

3417)

1. Chrön. 9:35.

3418)

1 Sam. 9:1.

3419)

cap. 14:49.

3420)

2. Sam. 24:9.

3421)

Neh. 11:4.

3422)

Neh. 11:11.

3423)

4. Mos. 25:7.

3424)

1. Sam. 9:9.

3425)

1. Chrön. 23:6.

3426)

2. Kon. 11:5.

3427)

2. Macc. 3:10.

3428)

1. Kon. 6:5.

3429)

3. Mos. 24:5.

3430)

1. Chrön. 8:29.

3431)

1. Chrön. 8:32.

3432)

1. Sam. 14:49.

3433)

V. 2. (*a*)Nethjnim) Kallas the gifne eller skänckte. Och woro the Leviter/ hwilke sigh til Gudz tiensten besynnerliga gifwit hade/ ther Gudz tabernakel eller arken war ibland Presterna.

3434)

V. 22. (*b*)Genom theras troo.) Thet är så mycket sagt: Sådant stichtade the icke vthaf menniskelig gudelighet och goda mening/ vtan genom Gudz befalning och theras troo: ty vthi Gudz saker/ skal ingen menniskelig stichtan eller werck något gälla.

3435)

1. Sam 31.

3436)

2. Sam. 2:5.

3437)

1. Sam. 15:11/ 23.

3438)

cap. 28:7.

3439)

V. 6. (*a*)Och hans hela huus) Ty oansedt hans son Jsboseth någon tijd sedan lefde/ blef han likwäl icke långt efter ynkeliga dräpen/ 2. Sam. 4:6. Och Jonathans son Mephiboseth/ lefde af blotta gunst hoos Konung David: och the kommo aldrig til någon myndighet mera/ så at thet medh rätto kan säijas/ at hans hela huus tå omkom.

3440)

2. Sam. 5:1.

3441)

1. Sam. 18:5/ 6. cap. 19:8.

3442)

1. Sam. 16:13.

3443)

2. Sam. 5:6.

3444)

2. Sam. 23:8.

3445)

1. Sam. 16: 12.

3446)

2. Sam. 23: 11.

3447)

2. Sam. 23: 15.

3448)

2. Sam. 2:18.

3449)

cap. 3:24.

3450)

V. 11. (*a*)Tryhundrat) J andra Samuels book/ cap. 23:8. står ottahundrat. Så skal man förstå/ at han hafwer slagits medh 800 män; af them dräpit 300; och the andra slagit på flychtena: therföre säijes han hafwa slagit them alla.

3451)

V. 18. (*b*)Vthgiöt thet) Thet är/ han offrade thet HERranom för ett drickoffer/ til tacksäijelse at han them bewarade.

3452)

Jos. 3:15.

3453)

1. Sam. 29:4.

3454)

1. Sam. 30:1.

3455)

1. Sam. 16: 13. 2. Sam. 5:1. 1. Chrön. 11:3.

3456)

V. 23. (*a*)Kommo til David t Hebron) Nemligen sedan han hade warit i siu åhr Konung i Hebron/ kommo thesse at giöra honom til Konung öfwer hela Jsrael.

3457)

2. Sam. 6:2.

3458)

Jos. 13:3/ 5.

3459)

2. Sam. 6:1.

3460)

Jos. 15:9.

3461)

1. Sam. 7:1.

3462)

2. Sam. 6:3.

3463)

2. Sam. 6:6.

3464)

4. Mos. 4:15/ 19. 1. Chrön. 15: 13.

3465)

2. Sam. 6:10.

3466)

V. 10. (*a*)Tå förgrymmade sigh) Ty HERren hade budit at Leviterna skulle bära arken; och ingen vtan Aarons söner skulle see eller handtera arken/ eller något af the heliga tygen/ ohöld/ 4. Mos. 4:15/ 19/ och 20.

3467)

2. Sam. 5:11/ 12:

3468)

2. Sam. 5:14. 1. Chrön. 3:5/ 6.

3469)

2. Sam. 5:17.

3470)

Esa. 28:21.

3471)

2. Sam. 5:22.

3472)

V. 3. (*a*)Tog ännu flera hustrur) See til thet 29 cap. 1. Mos. v. 28. och 3. Mos. 18:18.

3473)

2. Sam. 6:17.

3474)

4. Mos. 4:15.

3475)

1. Chrön. 6:1/ rc.

3476)

2. Mos. 19:10.

3477)

2. Sam. 6:6/ 7. 1. Chrön. 13: 10.

3478)

4. Mos. 7:9.

3479)

2. Mos. 25:14.

3480)

1. Chrön. 6: 33.

3481)

2. Sam. 6:12.

3482)

2. Sam. 6:13.

3483)

2. Sam. 6:16.

3484)

V. 12. (*a*)Helger eder) Presterna i gamla Testamentet plägade twätta sigh/ taga på sigh rena och heliga kläder; hålla sigh ifrån all oreenlighet/ såsom ock ifrå wijn och starcka drycker/ när the skulle handtera något thet heligt war: vthi hwilket the woro en figur til Christum wår öfwerste Prest/ hwilken skulle wara reen/ obesmittad/ och vthan all synd/ Ebr. 7:26. Wij blifwe ock här medh påminte om then inwärtes helgelsen och reenheten/ om hwilken wij alle skolom oß beflita/ 2. Cor. 7:1. 1. Thes. 4:3. 1. Joh. 3:3.

3485)

2. Sam. 6:17.

3486)

4. Mos. 6:23.

3487)

2. Sam. 6:19.

3488)

Ps. 105:1/ rc. Esa. 12:4.

3489)

1. Mos. 15:18. cap. 17:2. cap. 22:16. Luc. 1:73.

3490)

1. Mos. 13:15. cap. 26:3. cap. 28:13. cap. 35:12.

3491)

1. Mos. 12:17. cap. 20:3.

3492)

Ps. 96:1/ rc.

3493)

Ps. 29:1/ 2.

3494)

Ps. 98:7/ 8.

3495)

Ps. 107:1. Ps. 118:1. Ps. 136:1.

3496)

Ps. 106:47.

3497)

4. Mos. 28:3/ 4.

3498)

V. 11. (*a*)Söker hans ansichte) HERrans ansichte märcker stundom i Skriften Gudz ord och Sacramente/ hwilka man sökia eller besökia skal. Flere thes märckelser se til thet 17 cap. v. 18. i then andra Konunga boken.

3499)

2. Sam. 7:2.

3500)

1. Sam. 16:12. Ps. 78. 70.

3501)

2. Sam. 7:12.

3502)

1. Kon. 5:5. cap. 6:12.

3503)

1. Chrön. 28: 6/ 7. Ps. 132:13.

3504)

Ps. 89:27. Ebr. 1:5.

3505)

Luc. 1:32.

3506)

2. Sam. 7:18.

3507)

Esa. 49:1.

3508)

5. Mos. 3:24. cap. 4:34. 1. Kon. 8:23. Ps. 86:8. Esa. 37:16. Dan. 3:29. Ose. 13:4.

3509)

2. Sam. 7:25

3510)

V. 5. (*a*)Jagh hafwer warit ther tabesnaklet warit hafwer) Gudh är allestädz närwarande/ och icke tilbunden til något rum: men synnerlig säijes han wara/ ther hans ord läres/ och Sacramenten brukas. Se til thet 8. cap.

v. 27. i första Konunga boken.

3511)

V. 11. (*b*)Så skal jagh vpwäckia tina sädh) Thetta är klart at thet skal förstås om Christo: men efter Salomo bygde HERranom ett tempel/ hafwa Judarna thet om honom/ och icke om Christo welat förstå; Lactant. Divin. Instit. l. 4. qvi est de Vera Sap. cap. 13.

3512)

V. 17. (*c*)Och hafwer sedt til migh/ HERre Gudh/ ofwan efter) Se til 2. Sam. 7:19.

3513)

2. Sam. 8:1.

3514)

Jos. 11:6/ 9.

3515)

2. Sam. 8:4.

3516)

2. Sam. 8:8.

3517)

1. Kon. 7:23.

3518)

2. Sam. 8:10.

3519)

2. Sam. 8:13. Ps. 60:2.

3520)

2. Sam. 8:16.

3521)

2. Sam. 8:18.

3522)

V. 2. (*a*)The Moabiter) Them hade Gudh länge tilförene befalt ingen frijd hålla medh/ 5. Mos. 23:6. För thet the legde Bileam then spåmannen emot Jsraels barn/ när the skulle intaga Canaans land.

3523)

V. 4. (*b*)Tusende wagnar/ siu tusend resenärer) Här berättes at Konung David tagit af Konungen i Zoba

1000 wagnar/ och 7000 resenärar; men i 2. Sam. 8:4/ hwarest samma Historia beskrifwen warder/ anföres allenast 1700 resenärer. Här emellan är doch ingen wärckelig stridighet: ty antingen blifwa i Samuels book anförde allenast warachtige och stridbare män; men här i Chrön. hela myckenheten som är nederlagd worden: eller består skilnaden ther vthi/ at i Sam. anföras inge stridzwagnar; men i Chrön. nämnas the til talet 1000/ af hwilka hwar och en förde ett wist antal stridzmän/ som widh påfordran kunde träda af wagnarna/ och brukas för resenärer/ som the ock här kallade warda.

3524)

V. 12. (*c*)Abisai slog aderton tusend) Thenna Davidz fältöfwerste skrifwes här hafwa slagit 18000. Hwilket 2. Sam. 8:13. tilskrifwes David/ efter hwilkens befalning han thet giorde. Men i titelen af Ps. 60. Hwarest thenna segren tilskrifwes Joab/ anföres allenast 12000. Thetta kan så förklaras: at Abisai nederlagt 18000; men at Joab sedan fulfölgt segren/ och genom andra träffningar slaget 12000.

3525)

2. Sam. 10:1.

3526)

2. Sam. 10:15.

3527)

2. Sam. 10:18.

3528)

2. Sam. 11:1.

3529)

cap. 12:26/ 29.

3530)

2. Sam. 12:30.

3531)

2. Sam. 21:18.

3532)

2. Sam. 24:1.

3533)

2. Sam. 24:9.

3534)

1. Chrön. 27: 24.

3535)

2. Sam. 24. 16/ 18.

3536)

2. Chrön. 3:1.

3537)

3. Mos. 9:24. 1. Kon. 18:38.

3538)

1. Chrön. 16: 39. 2. Chrön. 1:3.

3539)

V. 1. (*a*)Gaf David in) Nemlig genom högfärd/ at han wille weta hwad riket hade förkofrat sigh/ sedan han kom til regementet/ och ther af hafwa berömmelse/ såsom han thet vthrättat hade: hwilket är ett afguderij/ och Gudi mißhageligit.

3540)

V. 5. (*b*)Ellofwa sinnom hundrade tusend) 2. Sam. 24:9. Ther samma Historia beskrifwes/ stå allena 800000. Thet måtte wara starcke och vthwalde krigsmän: men här i thetta rumet/ alle the som wärja kunde bära. Ther står ock 500000 män af Juda: här/ 470000: ty här räknas allena stridzmän; ther alla öfwer hufwud.

3541)

V. 12. (*c*)Try hård åhr) Bese til 2. Sam. 24:13.

3542)

V. 17. (*d*)Thesse fåår hwad hafwa the giordt) At vndersåterna blifwa straffade för Davidz brått/ synes wara emot thet som står/ 5. Mos. 24:16. Hes. 18:20. Hwar och en skal döö för sin synd. Här skal man ihug komma at ingen är oskyldig för Gudh. The hade wäl ock brutit här til: hwar icke här vthi/ så likwäl i andra måtto. Sedan kunde intet hårdare straff läggias på David/ än at hans vndersåtare blefwo plågade/ såsom man seer at han hade heller sedt/ at thet hade drabbat på honom och hans huus. En Konung och hans rike äro såsom lemmar i en kropp. När hufwudet eller händerna bryta/ måste ryggen få hugg: så skedde här. Läs Justin. Qv. 138. ad Orth.

3543)

V. 25. (*e*)Sexhundrat siklar) 2. Sam. 24:24. stå allena 50 siklar. Hwilket synes wara förståendes om ladan/ oxarna och weden til offret: men thetta här om hela platsen/ hwilken hafwer meer kostat.

3544)

2. Sam. 7:17.

3545)

1. Kon. 5:3. 1. Chrön. 28:3.

3546)

Ebr. 1:5.

3547)

2. Sam. 7:13. 1. Kon. 5:5.

3548)

5. Mos. 31:7/ 8. Jos. 1:7. 1. Chrön. 28: 20.

3549)

V. 9. (*a*)Frijd) Salomo vthtydes fridsam. Här vthinnan war ock Salomo en figur til Christum/ hwilken kallas fridförste/ Esa. 9:6. Som skulle förwärfwa oß then ewiga friden/ och byggia thet rätta Gudz huset/ som är hans helga församling. Ty honom anseer HERren förnemligen i sitt löfte/ tå han säger/ at han skal stadfästa hans rikes stool til ewig tijd.

3550)

V. 14. (*b*)J minom fattigdom) Thet är/ så mycket hafwer jagh gifwit ther til; huru mycket meer bör tigh giöra/ som skalt blifwa mycket rikare.

3551)

1. Kon. 1:13.

3552)

5. Mos. 16:18.

3553)

1. Chrön. 6:1. 2. Chrön. 29:25. The Gersoniter.

3554)

4. Mos. 3:18. 1. Chrön. 6:17.

3555)

2. Mos. 6:20.

3556)

Ebr. 5:4.

3557)

4. Mos. 6:23. 5. Mos. 21:5.

3558)

2. Mos. 28:1.

3559)

2. Mos. 2:22. cap. 18:3/ 4.

3560)

1. Chrön. 24: 23.

3561)

V. 3. (*a*)Jfrå 30 åhr) Se til 4. Mos. 4:3. och cap. 8:24.

3562)

V. 4. (*b*)Fyra och tiugutusend) Thesse tiente icke alle i sänder/ vtan til skiftes/ hwar weka ett tusend.

3563)

3. Mos. 10:1/ 2. 4. Mos. 3:4. cap. 26:61.

3564)

Luc. 1:5.

3565)

1. Chrön. 23: 19.

3566)

2. Sam. 19: 35.

3567)

1. Chrön. 23: 6.

3568)

V. 1. (*a*)Jeduthun) Thenne kallas ock annorstädz Ethan; såsom 1. Chrön. 6: 44. och cap. 15:19.

3569)

V. 5. (*b*)Vphöija hornet) Man menar at thenne Heman hafwer warit Davidz Prophete vthi Konungsligom sakom/ som riket hafwa tilkommit/ huru han hafwer skolat strida och regera: ty horn betyder regemente och rike.

3570)

4. Mos. 31:30.

3571)

V. 29. (*a*)Befalningsmän och domare) Ty Leviterna hade ock werldzliga saker vnder händer/ och woro såsom Jurister eller Lagläsare/ hwilka the andre befalningsmän ofta rådfråga måste: förty the Jsraeliters stadzlag eller jus civile, som man kallar/ författas ock vthi Mosi lagh/ then Leviterna skulle lära/ och förehålla folcket.

3572)

2. Sam. 23:9.

3573)

2. Sam. 23: 22.

3574)

2. Sam. 23: 24.

3575)

4. Mos. 1:3.

3576)

1. Mos. 22: 17. cap. 26:4 cap. 32:12.

3577)

1. Chrön. 21: 4/ 5/ 6.

3578)

2. Sam. 24: 13/ 14.

3579)

2. Sam. 7:1/ 2. 1. Chrön. 17:1. cap. 22:7.

3580)

2. Sam. 7:5. 1. Kon. 5:3. 1. Chrön. 22:8.

3581)

1. Mos. 49:8/ 9/ 10. 1. Chrön. 5:2.

3582)

1. Sam. 16: 12.

3583)

Wijsh. 9:7.

3584)

1. Sam. 16:7. Psal. 7:10. Jer. 11:20. cap. 17:10. cap. 20:12. Vppenb. 2:23.

3585)

Esa. 55:6.

3586)

2. Chrön. 3: 10.

3587)

5. Mos. 31:7/ 8. Jos. 1:7. 1. Chrön. 22: 13.

3588)

V. 3. (*a*)Blodh vthgutit) Oansedt thet är ingen synd/ när een Öfwerhet vthi ett rättmätigt krijg vthgiuter blodh; ty hon bär icke swärdet förgäfwes/ Rom. 13:4. Likwäl efter then som skulle byggia templet/ han skulle wara en figur til Christum then rätta frijdförstan/ täcktes HERranom heller at Salomo som hade frijd/ än David skulle thet byggia. Se tilförene/ cap. 22:9.

3589)

V. 19. (*b*)Migh gifwit/ beskrifwit) Salomo bygde HERrans huus/ efter Gudz befalning til hans fader David/ 1. Chrön. 17:12. Ther til fick han een eftersyn af sin fader/ som HERren honom gifwit hade/ lika som han gaf Mositil tabernaklet/ 2. Mos. 25:9. Ty sielfwald Gudztienst doger intet/ Matth. 15:9.

3590)

1. Chrön. 28: 1/ rc.

3591)

1. Chrön. 26: 21.

3592)

Matth. 6:13. 1. Tim. 1:17. Vppenb. 5:13.

3593)

Ps. 39:13. Ps. 119:19.

3594)

Job. 8:9. cap. 14:2. Ps. 90:6. Ps. 102:12. Pred. 7:1. Wijsh. 2:5.

3595)

1. Chrön. 28: 9.

3596)

1. Kon. 1:35.

3597)

1. Kon. 3:13.

3598)

2. Sam. 5:5. 1. Kon. 2:11.

3599)

V. 20. (*a*)Tilbådo Konungen) Här om se til 1. Kon. 1:16.

3600)

V. 22. (*b*)Annan gången) Ty första gången skedde thet i haftighet/ för Adonia vpror skul/ 1. Kon. 1.

3601)

1. Kon. 2:12/ 46. 1. Chrön. 29: 25.

3602)

1. Kon. 3:4.

3603)

1. Chrön. 21: 29.

3604)

2. Mos. 36:1.

3605)

2. Sam. 6:17.

3606)

2. Mos. 38:1.

3607)

1. Kon. 3:5.

3608)

1. Chrön. 28: 5.

3609)

Wijsh. 9:7.

3610)

4. Mos. 27:17. 1. Kon. 3:9.

3611)

1. Kon. 3:11.

3612)

1. Kon. 4:31.

3613)

2. Chrön. 9: 22.

3614)

1. Kon. 4:26. cap. 10:26. 2. Chrön. 9:25.

3615)

1. Kon. 10:27. 2. Chrön. 9:27.

3616)

1. Kon. 10:28.

3617)

1. Kon. 5:16.

3618)

1. Kon. 5:2.

3619)

4. Mos. 28:9/ 10/ 11.

3620)

1. Kon. 8:27. Job. 11:7/ 8/ 9. Esa. 66:1. Jer. 23:24. Ap. G. 7:49. cap. 17:24.

3621)

1. Kon. 5:11.

3622)

1. Kon. 5:7.

3623)

1. Mos. 1. 2. cap. 2. Mos. 20:11. Psal. 33:6. Psal. 96:5. Psal. 102:26. Ap. G. 4:24. cap. 14:15. Vppenb. 10:6.

3624)

1. Kon. 7:14.

3625)

1. Kon. 5:15. 1. Chrön. 22:2.

3626)

V. 8. (*a*)Hebenträ) Se til 1. Reg. 10:11.

3627)

V. 12. (*b*)Lofwad ware HERren) Synes at thenne Konung Hyram hafwer af Konung David warit omwänd til then rätta Gudz kundskap: oansedt han icke hafwer låtit omskära sigh: ty thet hörde Abrahams efterkommande särdeles til. Såsom månge andre af Hedningarna hafwa begifwit sigh til Jsraels barnas troo

och Gudztienst/ af theras omgänge och vnderwijsning; som man see kan af then 17 versen i thetta cap.

3628)

2. Sam. 24: 25. 1. Chrön. 21: 24.

3629)

1. Kon. 6:1.

3630)

1. Kon. 6:15.

3631)

2. Mos. 25:20.

3632)

Matth. 27:51. Marc. 15:38.

3633)

1. Kon. 7:15. Jer. 52:21.

3634)

1. Kon. 7:21.

3635)

V. 1. (*a*)Moria) Thet är thet berget ther Gudh befalte Abraham offra Jsaac vppå/ 1. Mos. 22:2.

3636)

Arnans) Man håller före at thenne Arnan hafwer warit the Jebusiters Konung/ och at Konung David hafwer vnderwist och omwändt honom til then rätta trona.

3637)

1. Kon. 7:23.

3638)

1. Kon. 7:26.

3639)

1. Kon. 6:36.

3640)

1. Kon. 7:27/ 28.

3641)

1. Kon. 7:48/ 49.

3642)

1. Kon. 6:31.

3643)

1. Kon. 7:51.

3644)

1. Chrön. 28: 14.

3645)

1. Kon. 8:1.

3646)

1. Kon. 8:65. 2. Chrön. 7:9.

3647)

4. Mos. 4:15. 1. Kon. 8:3. 1. Chrön. 15:2.

3648)

1. Kon. 8:8.

3649)

1. Kon. 8:9. Ebr. 9:4.

3650)

1. Chrön. 25:1.

3651)

Ps. 136:1.

3652)

2. Chrön. 7:2.

3653)

V. 10. (*a*)Och i arken war intet) Se til 1. Kon. 8:9.

3654)

1. Kon. 8:12.

3655)

2. Sam. 7:6.

3656)

2. Sam. 7:12. 1. Kon. 8:17. 1. Chrön. 28:2.

3657)

1. Kon. 8:22. 2. Macc. 2:8.

3658)

2. Mos. 15:11. 5. Mos. 4:39.

3659)

cap. 7:9. 1. Kon. 2:4.

3660)

1. Chrön. 22:9.

3661)

2. Sam. 7:16. Ps. 132:12.

3662)

1. Kon. 8:27. 1. Chrön. 2:6. Esa. 66:1.

3663)

2. Mos. 20:24.

3664)

2. Mos. 22:11. 1. Kon. 8:31.

3665)

5. Mos. 28:25. 1. Kon. 8:33.

3666)

1. Kon. 8:35.

3667)

1. Kon. 8:37. 2. Chrön. 20:9.

3668)

1. Kon. 8:38.

3669)

1. Sam. 16:7.

3670)

1. Kon. 8:41. Esa. 56:6/ 7.

3671)

1. Kon. 8:44.

3672)

1. Kon. 8:46. Pred. 7:21. 1. Joh. 1:8. Jac. 3:2.

3673)

Ps. 106:6.

3674)

1. Kon. 8:52.

3675)

4. Mos. 10:35. Ps. 132:8.

3676)

2. Sam. 7:13.

3677)

V. 6. (*a*)Vthwaldt) Märck här/ huru alt måste skee vthaf Gudz befalning/ på thet at ingen skal af egen gudelighet/ vprätta någon Gudztienst. Ty Salomo berömmer här både Jerusalems stadh/ och Davidz person/ at the både äro vthwalde af Gudi.

3678)

V. 17. (*b*)Lät tin ord san warda) Gudh förandrar intet sin ord; vtan håller them oryggeliga: men hwar menniskiorna bryta sin ord/ så at the intet wandra i hans wägar/ som the låfwat hafwa/ så är ock Gudh frij sitt löfte; som Salomo här bekänner. Thet skulle Salomo tänckt vppå in til ändan/ så hade hans barnom och efterkommandom bättre gådt i händer än sedan gick.

3679)

V. 32. (*c*)Om ock en främmande) Templet i Jerusalem war ett bönehuus för all folck/ Esa. 56. v. 7.

3680)

3. Mos. 9:24. 2. Macc. 2:10.

3681)

1. Kon. 8:11. 2. Chrön. 5:14.

3682)

2. Chrön. 5:13. Ps. 136:1.

3683)

1. Kon. 8:62.

3684)

1. Kon. 8:64.

3685)

3. Mos. 23:36.

3686)

1. Kon. 8:66.

3687)

1. Kon. 9:1.

3688)

2. Mos. 20:24. 5. Mos. 12:5.

3689)

2. Chrön. 6:40.

3690)

1. Kon. 9:3.

3691)

1. Kon. 9:6.

3692)

5. Mos. 28:37. Jer. 7:4.

3693)

5. Mos. 29:24. Jer. 22:8/ 9.

3694)

V. 1. (*a*)Föll eld af himmelen) Se til 3. Mos. 9:6.

3695)

V. 5. (*b*)Och wigde så) At Salomo hafwer wigdt templet/ hade han Gudz befalning vppå: ty honom war befalt byggia templet/ och offra ther vthi; och sätt föreskrifwit huru han offra skulle: thet skulle han en gång begynna/ rc. At man i nyja Testamentet wil dichta sigh fielf särdeles ceremonier til sådant/ är en sielfwald Gudztienst/ och Gudi intet behagelig. Vtan ett tempel wijes nogh/ när man begynner predika Gudz ord/ och hålla Gudztiensten ther vthi/ och beder at HERren wille thet låta sigh behaga; låta sitt ord ther altid rikeligen predikas och läras/ mångom til vnderwijsning och salighet. Ty så är thet ifrå werldzliga handlingar afsöndrat/ och til heliga werck wigdt och skiärat.

3696)

1. Kon. 9:10.

3697)

1. Kon. 9:13.

3698)

1. Kon. 9:20.

3699)

1. Kon. 9:22.

3700)

1. Kon. 3:1. cap. 7:8. cap. 9:24.

3701)

1. Kon. 9:25.

3702)

3. Mos. 24:8. 4. Mos. 10:10. 5. Mos. 16:16.

3703)

1. Kon. 9:26.

3704)

1. Kon. 10:1. Matth. 12:42. Luc. 11:31.

3705)

1. Kon. 10:12.

3706)

1. Kon. 10:14.

3707)

1. Kon. 10:16.

3708)

1. Kon. 10:18.

3709)

1. Kon. 10:21.

3710)

1. Kon. 4:26. cap. 10:26. 2. Chrön. 1:14.

3711)

1. Kon. 10:27. 2. Chrön. 1:15.

3712)

1. Kon. 11:41.

3713)

V. 1. (*a*)Gåtor) Se til 1. Kon. 10:1.

3714)

1. Kon. 12:1.

3715)

1. Kon. 11:40.

3716)

1. Kon. 12:10/ 11.

3717)

Syr. 47:27/ 28.

3718)

1. Kon. 12:15.

3719)

1. Kon. 11:29/ 30.

3720)

1. Kon. 12:16.

3721)

1. Kon. 12:18.

3722)

V. 15. (*a*)Ty thet wardt altså wändt af Gudi) Se til 1. Kon. 12:15.

3723)

1. Kon. 12:21.

3724)

1. Kon. 12:24.

3725)

2. Chrön. 13: 9.

3726)

1. Kon. 12:31.

3727)

1. Kon. 15:2.

3728)

V. 4. (*a*)Thet är skedt af migh) Se til 1. Kon. 12:15.

3729)

1. Kon. 14:22.

3730)

1. Kon. 14:25.

3731)

1. Kon. 14:26.

3732)

1. Kon. 10:16. 2. Chrön. 9:15.

3733)

2. Mos. 20:24. 1. Kon. 14:21. 2. Chrön. 6:6.

3734)

1. Kon. 14:29.

3735)

V. 8. (*a*)At the måga lära) Märck granneliga/ hwarföre Gudh låter fiendar komma/ som plåga och få råda öfwer ett land.

3736)

V. 12. (*b*)Något godt i Juda) Thet är: ther woro ännu några frome och gudhfruchtige menniskior/ som behöllo then rätta troon.

3737)

1. Kon. 15:2.

3738)

1. Kon. 11:26.

3739)

1. Kon. 12:28.

3740)

1. Kon. 12:31.

3741)

2. Mos. 28:41.

3742)

3. Mos. 24:6. 2. Chrön. 2:4.

3743)

4. Mos. 10:9.

3744)

V. 2. (*a*)Michaja Vriels dotter) Thenna kallas ock Maacha Absaloms dotter/ 2. Chrön. 11:20. Sasom ock 1. Kon. 15:2.

3745)

V. 5. (*b*)Saltförbund) Thet är ett sådant förbund/ som icke lättare kan ryggias än saltet kan rotna. Se til 3. Mos. 2:13. och 4. Mos. 18:19.

3746)

V. 13. (*c*)Jerobeam giorde en bakhär) Märck här/ at hwarken bakhär eller dubbelt folck; thet är/ hwarken macht eller kånst hielpa i strijd/ när Gudh wil straffa.

3747)

V. 17. (*d*)Och Gudh gaf them) Thenna segren gaf Gudh Abia/ icke til at stadfästa hans synder och wilfarelse i Religionen; vtan til at bekräfta thet som ännu rätt war och behållit hoos them: ty Abia och Juda rike/ war ännu något bättre än Jerobeam och Jsraels rike/ och icke så aldeles affallet til afguderij som the.

3748)

1. Kon. 15:8.

3749)

1. Kon. 15:11.

3750)

1. Kon. 15:13.

3751)

1. Sam. 14:6.

3752)

2. Chrön. 16: 8.

3753)

V. 6. (*a*)Bygde fasta städer) Thet är låfligit byggia och hafwa befästningar; men icke til at förlåta sigh på them: ty Gudh kan thet intet lida/ vtan straffar thet. Som man seer Jer. 48:7. Nah. 3:12.

3754)

5. Mos. 4:29. 1. Chrön. 28:9. 2. Chrön. 33: 12/ 13.

3755)

cap. 24:20.

3756)

Ose. 3:4.

3757)

1. Cor. 15:58.

3758)

2. Chrön. 14: 13.

3759)

Jos. 24:15. Neh. 10:29.

3760)

5. Mos. 13:9. cap. 17:5.

3761)

1. Kon. 15:13.

3762)

1. Kon. 15:14.

3763)

V. 3. (*a*)Thet skal wara många dagar) Här af seer man/ at then rätta läran/ eller then rätta Gudz församling är intet bunden til ett wist rum/ eller een wiß slächt och personer; vtan the som hafwa then rätta läran en tijd/ the kunna åter mista henne igen/ för theras otacksamhet och andra synder skul.

3764)

V. 12. (*b*)Af alt hierta) Se til 5. Mos. 4:29. cap. 6:5.

3765)

V. 16. (*c*)Miplezeth) Se til 1. Kon. 15:13.

3766)

1. Kon. 15:17.

3767)

2. Chrön. 14: 9/ 12.

3768)

Job. 34:21. Ords. 15:3. Jer. 16:17. cap. 32:19.

3769)

1. Kon. 15:32.

3770)

1. Sam. 31: 12. Jer. 34:5.

3771)

V. 2. (*a*)Men Asa tog af håfworna) Huru thet behagar HERranom/ at gudhfruchtige Konungar sökia hielp och förbund af the ogudachtiga/ eller köpa sigh theras wänskap/ seer man af Prophetens Hanani predikan som efterföljer/ i then 7. v. Ther om man ock kan läsa Esaia 30. och 31. cap.

3772)

1. Kon. 15:24. cap. 22:41.

3773)

1. Sam. 10: 27.

3774)

V. 12. (*a*)Ju större och större) Vthi Josaphat så wäl som i David/ Hiskia och flera/ hafwa the Konungar och Förstar exempel/ som wilja fruchta HERran/ och wandra i hans budh/ huru HERren them wälsigna och vphöija wil.

3775)

2. Kon. 8:18. 2. Chrön. 21:6.

3776)

1. Kon. 22:2.

3777)

1. Kon. 22:4.

3778)

1. Kon. 22:9.

3779)

1. Kon. 22:18.

3780)

1. Kon. 22:20.

3781)

Job. 1:6.

3782)

Job. 2:1. Esa. 19:14. Hes. 14:9.

3783)

Jer. 20:2. Marc. 14:65. Ap. G. 23:2.

3784)

V. 12. (*a*)Propheternas taal är endrächteliga godt) och

3785)

V. 21. (*b*)En falsk ande vthi alla hans Propheters mun) Här seer man at the hafwa icke altid rätt och sant/ som äro månge/ och hålla endrächteliga tilsamman/ vtan the kunna ock fara wille; och en ensam hafwa sant: therföre måste man hafwa en annan profwesteen/ til at få weta sanningen/ än at see efter myckenheten och samdrächtigheten/ nemliga Gudz ord/ och goda skäl och bewijs. Hwad som ther emot är/ thet är osant/ fast än aldrig så månge höllo ther medh. Therföre säger Gudh 2. Mos. 23. v. 2. Tu skalt icke följa hopen efter til thet som ondt är/ rc. Huc pertinet hist. de Paphnutio in Concil. Nicæno. Magdeb. Cent. 4. cap. 7. col. 486. & cap. 10. col. 1088. Hwad här är meer til at achta/ se til 1. Kon. 22. ther samma Historia beskrifwes.

3786)

2. Chrön. 16:7.

3787)

2. Chrön. 17:3.

3788)

Wijsh. 6:4. Rom. 13:1.

3789)

5. Mos. 1:17. cap. 10:17. Job. 34:19. Ap. G. 10:34. Rom. 2:11. Gal. 2:6. Eph. 6:9. Col. 3:25. 1. Pet. 1:17.

3790)

5. Mos. 17:18.

3791)

V. 6. (*a*)J hällen icke menniskio doom) Se til 5. Mos. 1:17.

3792)

1. Chrön. 29: 12. Matth. 6:13.

3793)

1. Kon. 8:37/ 38. 2. Chrön. 6:28/ rc. cap. 7:13.

3794)

5. Mos. 2:4/ 5/ 9/ 19.

3795)

Ps. 121:1.

3796)

2. Mos. 14:13.

3797)

Ps. 136:1.

3798)

Dom. 7:22. 1. Sam. 14:20.

3799)

1. Kon. 22:42.

3800)

2. Chrön. 17:6.

3801)

2. Chrön. 19:2.

3802)

1. Kon. 22:49.

3803)

V. 3. (*a*)Vthropa een fasto) Jcke at the ther medh tänckte försona theras synder/ eller förtiena något hoos Gudh/ vtan at the ther igenom kunde thes bättre ödmiuka sigh för Gudh/ och blifwa thes skickeligare til at bedia honom om hielp. Se til 4. Mos. 29:7.

3804)

V. 21. (*b*)Och satte sängare) Thet synes sälsamt för menniskeligit förnuft/ at komma medh sång/ instrument och spel emot sin fienda; men thetta hafwer Josaphat vtan twifwel giordt af een starck troo och Gudz ingifwelse/ och hafwer haft en lyckelig framgång. Sådant är thet som för Jericho skedde/ Jos. 6.

3805)

1. Kon. 22:51.

3806)

2. Kon. 8:16.

3807)

1. Mos. 49:3.

3808)

2. Kon. 8:17.

3809)

2. Sam. 7:12. 1. Kon. 11:36. 2. Kon. 8:19. Ps. 132:11/ 17.

3810)

2. Kon. 8:20.

3811)

2. Chrön. 16: 14.

3812)

V. 17. (*a*)Joahas) Thenne samme kallas ock Ahafias; som man see kan i näst efterföljande cap. v. 1.

3813)

V. 18. (*b*)Plågade HERren honom) Såsom gudfruchtige Regenter hafwa exempel vthi Josaphat/ rc. Huru HERren wil them vphöija och wälsigna/ cap. 17. Så hafwa ock the andre exempel i Joram och hans stalbröder/ huru HERren them plåga och straffa skal.

3814)

2. Kon. 8:24.

3815)

2. Kon. 8:26.

3816)

2. Kon. 8:28.

3817)

2. Kon. 9:15.

3818)

2. Kon. 10:14.

3819)

2. Kon. 9:27.

3820)

2. Kon. 11:1.

3821)

2. Kon. 11:2.

3822)

2. Kon. 11:4.

3823)

2. Sam. 7:13. 2. Chrön. 21:7.

3824)

2. Mos. 30:25.

3825)

2. Kon. 23:3.

3826)

1. Chrön. 25:1.

3827)

2. Kon. 11:14.

3828)

2. Kon. 11:17.

3829)

5. Mos. 13:9.

3830)

1. Chrön. 23. 24. 25. 26. cap.

3831)

3. Mos. 1:3.

3832)

V. 1. (*a*)Tog Jojada dristighet) Se til 2. Kon. 11:4.

3833)

V. 11. (*b*)Satte crono på honom/ och witnesbyrdet) Cronan betyder/ at gudfruchtige Konungar äro vnder Gudz beskärm: witnesbyrdet/ thet är lagboken; at the skola hålla och förswara then läran som ther vthi författas/ och hålla rätt och rättwiso widh macht.

3834)

V. 17. (*c*)Bruto thet neder) Se til 4. Mos. 33:52.

3835)

Och slogo ihiäl Mattan) Se til 5. Mos. 13:5.

3836)

2. Kon. 12:1.

3837)

2. Kon. 12:6.

3838)

2. Mos. 35:5.

3839)

2. Mos. 30:12/ 13.

3840)

2. Kon. 12:13.

3841)

Matth. 23:35.

3842)

2. Kon. 12:12.

3843)

V. 2. (*a*)Så länge Presten Jojada lefde) Se til 2. Kon. 12:2.

3844)

V. 16. (*b*)Giordt wäl/ rc. medh Gudh) Nemliga/ at han hade borttaget thet afguderij som war anrättat Gudi til waanähra; och vprättat then rena Gudztiensten igen.

3845)

2. Kon. 14:2.

3846)

5. Mos. 24:16. 2. Kon. 14:6. Hes. 18:20.

3847)

4. Mos. 1:3.

3848)

2. Kon. 14:7.

3849)

2. Kon. 14:8.

3850)

2. Kon. 14:1/ 18.

3851)

V. 7. (*a*)Lät icke Jsraels häär komma medh) Thet är märckeligit hwad nytta thet hafwer medh sigh/ besolda en hoop afgudadyrkare/ ogudachtiga och af åthskilliga religioner til hielp i krijg; och icke wilja förlåta sigh på HERran/ och heller bruka then ringa Gudhfruchtiga macht som man hafwer.

3852)

V. 16. (*b*)Til Konungens rådh) Gif acht vppå/ hwad swar han hafwer til at förmoda/ som wil förmana the ogudachtiga och mächtiga til bättring.

3853)

V. 20. (*c*)Thet skedde så af Gudt) Jcke at thet war så af ewighet beslutit/ och thet kunde ingaledz annorlunda skee; vtan therföre/ at han thet genom sitt afguderij förtient hade/ som texten klarligen lyder/ thet han wäl hade kunnat låta tilbaka.

3854)

2. Kon. 14:21.

3855)

2. Kon. 15:2.

3856)

Neh. 3:13.

3857)

2. Mos. 30:7.

3858)

4. Mos. 18:7.

3859)

2. Kon. 15:5.

3860)

Esa. 1:1.

3861)

V. 5. (*a*)Så länge Sächaria lefde/ then läraren/ rc.) Thessa ord/ så wäl som hela thetta capitlet medh thet 24 tilförene/ skal en Konung eller Förste icke medh hast öfwerlöpa/ vtan medh flijt och betänckiande läsa/ så skal han ther af såsom af ett wist Prognostico eller Almanach/ wäl kunna märckia/ huru länge honom skal wäl gå i sitt regemente; och när thet skal begynna gå illa för honom: så at han intet skal behöfwa något annat Prognosticon låta sigh vthräkna/ eller något annat Thema nativitatis låta sigh ställa. Se ock til 2. Kon. 12:2.

3862)

J Gudz syner) Thet är i Prophetierna; som han wille säija: Han war lärd i Mose och Propheterna/ Samuel/ David/ och flera.

3863)

2. Kon. 15:33.

3864)

2. Kon. 15:35.

3865)

Jer. 26:10. cap. 36:10.

3866)

Neh. 3:26. cap. 11:21.

3867)

2. Kon. 15: 32/ rc.

3868)

2. Kon. 16:2.

3869)

5. Mos. 18:10. 2. Kon. 16:3. Jer. 7:30/ 31. cap. 19:5.

3870)

Esa. 7:1.

3871)

1. Mos. 18:20/ 21.

3872)

5. Mos. 34:3.

3873)

2. Kon. 16:7.

3874)

2. Kon. 16:10.

3875)

Dom. 16:23.

3876)

2. Kon. 16:19.

3877)

2. Kon. 18:1.

3878)

V. 3. (*a*)Hinnoms barnas daal) J thenna dalen är mycket afguderij drifwit; therföre hafwa the efterkommande Judar kallat helwetit widh thetta namnet Gehenna/ synnerlig at the hafwa ther vpbrändt sina barn i eld/ 2. Chrön. 33. v. 6.

3879)

V. 19. (*b*)Blottat) Thetta blottandet war/ at folcket icke lefde vnder Gudh/ efter hans ord/ vtan frij efter sin egen godtyckio i theras Gudztienst: therföre är ock i 2. Mos. 32. v. 25. Vthsatt: Aaron hade giordt folcket fritt; thet här kallas blottat. Se widare til förbenämnda rum i 2. Mos.

3880)

2. Kon. 18:1.

3881)

2. Chrön. 30: 7.

3882)

2. Chrön. 28: 5.

3883)

2. Mos. 28:1. 4. Mos. 3:6.

3884)

3. Mos. 4:14.

3885)

3. Mos. 8:15/ 19/ 24. Ebr. 9:21.

3886)

2. Mos. 29:10. 3. Mos. 4:15.

3887)

1. Chrön. 6:31. cap. 16:4. cap. 23:5. cap. 25:1/ 6.

3888)

4. Mos. 10:10.

3889)

3. Mos. 7:12.

3890)

V. 25. (*a*)Medh cymbaler/ psaltare/ rc.) Här seer man huru gudfruchtige Konungar/ medh speel och härlig sång hafwa tient HERranom; thet honom hafwer wäl behagat: Såsom then Helge Ande/ thet ock befaller genom David/ Ps. 150:3. Lofwer HERran medh basuner; lofwer honom medh psaltare och harpor. Thetta är icke heller i nya Testamentet förbudit/ vtan meer befalt. Såsom 1. Cor. 14:26. Eph. 5:19. Coll. 3:16/ rc. Therföre måtte thet icke wara then Helge Ande/ vtan en annan ande/ som sådant wil i Gudz församling förbiuda och bortläggia.

3891)

2. Mos. 12:6. 4. Mos. 9:11.

3892)

2. Kon. 15:19.

3893)

2. Chrön. 29:8.

3894)

2. Mos. 34:7.

3895)

2. Mos. 12:3/ rc. 3. Mos. 7:21. 4. Mos. 9:6.

3896)

2. Chrön. 35:7.

3897)

4. Mos. 6:23.

3898)

V. 19. (*a*)Jcke för then helga renselsen skul) Thet är: Gudh seer til hiertat: när thet är rättsinnigt til Gudh/ så achtar han intet vthwärtes renselse som sker efter lagen.

3899)

2. Kon. 18:4. 2. Chrön. 32:12.

3900)

3. Mos. 8:35. 4. Mos. 4:3.

3901)

4. Mos. 28:3.

3902)

4. Mos. 18:8. Neh. 13:10/ 11.

3903)

Syr. 38:25/ 26.

3904)

3. Mos. 2:3.

3905)

Jos. 21:9.

3906)

5. Mos. 18:8.

3907)

1. Chrön. 23: 27.

3908)

V. 1. (*a*)Bruto nedh stoderna.) Se til 4. Mos. 33:52.

3909)

V. 4. (*b*)At the måtte theste bättre achta HERrans lagh) Thet är/ at the icke skola öfwergifwa studera i HERrans lagh; öfwergifwa lära och vnderwisa folcket/ ther medh at the måtte lära handtwerck/ arbeta/ köpslaga/ eller genom annor medel sökia sin näring: ty then som skal lära andra/ han måste sielf studera: och therföre läta blifwa annor handtering: såsom Syrach widlyftigt lärer/ cap. 38. Bese Nehem. 10:32/ 35. rc. cap. 12:44. och cap. 13:10.

3910)

2. Kon. 18:13. Esa. 36:1. Syr. 48:20.

3911)

1. Kon. 9:15.

3912)

2. Sam. 5:9.

3913)

2. Kon. 6:16. 1. Joh. 4:4.

3914)

Jer. 17:5/ 7.

3915)

2. Kon. 19:15.

3916)

2. Kon. 19:35. Esa. 37:36. Syr. 48:24.

3917)

2. Kon. 20:1/ rc. Esa. 38:1/ rc.

3918)

2. Kon. 20:13. Esa. 39:2.

3919)

2. Kon. 20:17/ 18.

3920)

2. Kon. 20:12.

3921)

2. Kon. 18:1/ rc.

3922)

V. 31. (*a*)På thet at kunnigt skulle warda) Nemlig/ at han icke heller war fulkomlig/ vtan medh swagheter och feel beladder/ såsom andre.

3923)

2. Kon. 21:1.

3924)

2. Kon. 18:4. 2. Chrön. 31:1.

3925)

2. Sam. 7:10. 1. Kon. 8:29. cap. 9:3.

3926)

2. Chrön. 7:16.

3927)

5. Mos. 28:36.

3928)

2. Kon. 21:19.

3929)

V. 13. (*a*)Tå hörde han hans böön) Ett tröstrikt exempel/ at ingen synda re kan wara så stoor/ at Gudh icke wil tagan til nåde/ när han giör een alf warsam boot och bättring. Men ingen synde ther vppå: ty then som syndar på Gudz barmhertighet/ han skal vthan varmhertighet straffat warda. Lääs Syrach i thet 5. cap. 6. rc.

3930)

2. Kon. 22:1.

3931)

2. Kon. 23:6.

3932)

1. Kon. 13:2.

3933)

2. Kon. 22:3.

3934)

2. Kon. 22:8.

3935)

2. Kon. 22:12.

3936)

3. Mos. 26:14. 5. Mos. 28:15/ rc.

3937)

2. Kon. 23:1.

3938)

Jos. 24:25.

3939)

V. 5. (*a*)Och brände vp) Se til 5. Mos. 13:5.

3940)

2. Mos. 12:6. 2. Kon. 23:21.

3941)

2. Chrön. 30: 24.

3942)

2. Kon. 23:22.

3943)

2. Kon. 23:29.

3944)

2. Kon. 23:30. Zach. 12:11.

3945)

Klagw. 5:15/ 16.

3946)

2. Kon. 22:1/ rc.

3947)

V. 3. (*a*)HERranom och hans folcke) The befallas tiena HERranom medh psalmer och lofsånger: och folcket medh offrande för theras synder/ lärande och förmanande.

3948)

2. Kon. 23:30.

3949)

2. Kon. 23:33.

3950)

2. Kon. 23:36.

3951)

2. Kon. 24:8.

3952)

2. Kon. 24:18. Jer. 37:1. cap. 52:1.

3953)

Hes. 17:18.

3954)

2. Kon. 25:13/ rc.

3955)

Jer. 25:12. cap. 29:10.

3956)

Esr. 1:1.

3957)

V. 10. (*a*)Hans broder) Zedekia war Jojachins faderbroder; som man seer 2. Kon. 24:17. Men här kallas han hans broder/ efter the Ebreers sätt/ hwilke ock alla närskylda fränder kalla bröder.

3958)

V. 15. (*b*)Bittida) Thet är: han sade them thet bittida tilförene/ så at the tijd nogh hade til at bättra sigh förr än straffet kom.

3959)

Jer. 25:12. cap. 29:10.

3960)

2. Chrön. 36: 22.

3961)

Esr. 4:3.

3962)

Ps. 76:2/ 3.

3963)

2. Kon. 24:13. cap. 25:14. 2. Chrön. 36:7. Esr. 5:14.

3964)

V. 1. (*a*)Cores) Om thenna Cores eller Cyro hafwer Esaias propheterat cap. 44:28. cap. 45:1. Och warder han räknad ibland the heliga och Gudhfruchtiga Regenter/ som man seer af hans ord och gierningar: ty han hafwer här befalt vpbyggia HERrans huus i Jerusalem. Och then Propheten Daniel hafwer warit högt achtat hoos honom/ såsom hans rådgifware och Hoffpredikant/ Dan. 6:28.

3965)

V. 8. (*b*)Sesbazar) Thet är then som sedan kallas Serubbabel som the mena/ och synes af Esr. 5:16.

3966)

Neh. 7:5/ 6.

3967)

2. Mos. 28:30. 4. Mos. 27:21. Neh. 7:65.

3968)

Neh. 7:66.

3969)

V. 2. (*a*)Serubbabel) Thenne blef sedan en Förste öfwer Juda folcket/ och then andre Jesua öfwerste Prest. Som man see kan Zachar. 3. och 4. cap.

3970)

V. 63. (*b*)Thirsatha) Thenne war Nehemia: ty så kallas Nehemia på Persiska; som man see kan Nehem. 8:9.

3971)

Dom. 20:1. Neh. 8:1.

3972)

Matth. 1:12.

3973)

3. Mos. 6:9. 5. Mos. 12:13/ 14.

3974)

4. Mos. 28:3/ 4.

3975)

3. Mos. 23:34. 4. Mos. 29:12/ 13.

3976)

Neh. 10:33.

3977)

Ps. 136:1.

3978)

V. 12. (*a*)Greto) Förty them tyckte at thetta templet icke skulls blifwa så kosteligit som thet förra.

3979)

Esr. 1:3. cap. 5:13.

3980)

V. 1. (*a*)Mootståndare) Thet woro the Samariter/ hwilke woro icke af Jsraels barn; vtan tijt förde af Konungen i Assyrien; som man läsa kan/ 2. Kon. 17:24. Thesse höllo medh Judarna när wäl stod til: men när Judomen gick emot/ woro the theras högsta fiender.

3981)

Hagg. 1:1.

3982)

Zach. 1:1. cap. 6:13.

3983)

1. Kon. 6:2.

3984)

2. Chrön. 36: 16/ 17.

3985)

2. Chrön. 36: 22/ 23. Esr. 1:3.

3986)

Esr. 6:5.

3987)

Esr. 1:2.

3988)

1. Kon. 6:36.

3989)

Esr. 1:7. cap. 5:14.

3990)

Esr. 8:35.

3991)

4. Mos. 3:6. cap. 8:9.

3992)

2. Mos. 12:6.

3993)

V. 16. (*a*)Gudz huus wigning) Se til 2. Chrön. 7:5.

3994)

1. Chrön. 6:13

3995)

Esr. 8:18.

3996)

Esth. 1:10/ 14.

3997)

Esr. 8:25.

3998)

Esr. 1:3.

3999)

Esr. 7:9.

4000)

Esr. 7:15.

4001)

Neh. 10:39. cap. 12:44.

4002)

Esr. 6:17.

4003)

V. 21. (*a*)Ena fasto) Se til 4 Mos. 29:7. 2 Chrön. 20:3.

4004)

Ps. 38:5.

4005)

1. Mos. 18: 20/ 21. 2. Chrön. 28:9.

4006)

3. Mos. 18: 25/ 27.

4007)

5. Mos. 7. 3.

4008)

V. 2. (*a*)The hafwa taget theras döttrar/ rc.)

4009)

V. 12. (*a*)Så skolen J nu icke gifwa rc.) Se til 5 Mos. 7:3.

4010)

V. 3. 4. (*b*) Ensam) Här medh vthmärckes hans stora sorg/ som honom öfwerkommen war.

4011)

V. 8. och 9. (*c*) Nagla och gård) Thetta är sagt på ordspråks wijs/ at all annor land och folck äro förderfwat/ och the ännu äro qwar blefne/ såsom en nagle af huset/ och ett stycke gård om en åker/ til hägn och förswar emot allahanda intrång.

4012)

3 Mos. 27:28.

4013)

3 Mos. 4:3.

4014)

V. 2. (*a*)Wij hafwe förtaget oß) Här seer man at thet är icke strax ächtenskap/ at man och qwinna blifwa sammangifne; vtan thet måtte skee lagliga/ efter Gudz ordning.

4015)

V. 13. (*b*)Thet är icke ens eller twå dagars gierning) Ty the måtte icke så ginast drifwa them ifrå sigh; vtan thet måtte ransakas om/ huru the woro sammankomne; och lagas så/ at the och theras barn måtte något bekomma/ ther af the någorlunda kunne wara försörgde: hwilket igenom domare ske måste.

4016)

2. Kon. 25:9.

4017)

2. Mos. 20:6. cap. 34:7. 4. Mos. 14:18. 5. Mos. 5:10. Neh. 9:17. Ps. 86:15. Ps. 103:8. Ps. 145:8. Dan. 9:4.

4018)

3. Mos. 26:41. 5. Mos. 4:27. cap. 28:64. cap. 30:1.

4019)

5. Mos. 12:11.

4020)

V. 4. (*a*)Fastade) Se til 4. Mos. 29:7. och 2. Chrön. 20:3.

4021)

Dan. 2:4. cap. 3:9. cap. 5:10. cap. 6:21.

4022)

Neh. 13:6.

4023)

Es. 8:6. Joh. 9:7.

4024)

2. Kon. 18:17. cap. 20:20.

4025)

Jer. 32:2.

4026)

V. 5. (*a*)Theras wäldige/ rc.) The mächtige och rike weta medh behändighet draga sigh vndan gemena beswäringar: the som slätt intet hafwa/ the gifwa intet: therföre kommer all tungan på then fattiga gemena man; han måste alt vthstået.

4027)

4. Mos. 14:9. 5. Mos. 1:21. cap. 20:3.

4028)

Job. 5:12.

4029)

2. Mos. 14:25.

4030)

V. 5. (*a*)Öfwerskyyl icke) Thetta beder icke Nehemia af kötzliga affecter eller hämngirighet; vtan af ett rätt nijt om Gudz ähra och sitt folcks wälfärd: ty thenne Saneballat och Tobia woro Samariter/ och hade någorlunda then rätta Gudz kundskapen; likwäl wille the förfoga Judarna alt ondt til/ emot theras Konungs befalning/ af idel haat och afwund.

4031)

V. 23. (*b*)När någor i watnet gick) Thet är: när the efter the Levitiska stadgar skulle twätta och rena sigh/ klädde the icke heller af sigh/ at fienden icke medh hast skulle öfwerfalla them blotta: ty nöden hafwer ingen lagh.

4032)

3. Mos. 25:47.

4033)

2. Mos. 22:25. 3. Mos. 25:36. 5. Mos. 23:19.

4034)

Neh. 13:14/ 22/ 31.

4035)

V. 10. (*a*)Fått them penningar.)

4036)

V. 14. (*a*)Hölt jagh migh intet af höfdinga koste.)

4037)

V. 15. (*a*)Haft sigh wäldeliga medh folcket: men jagh giorde icke så.)

4038)

V. 16. (*a*)Arbetade jagh ock på muurarbetet/ och köpte ingen åker/ rc.) Vthi alla thessa stycker/ hafwer en gudfruchtig herre/ eller befalningsman ett berömmeligit exempel för sigh/ huruledes han skal förhålla sigh moot sina vndersåtare tå dyyr tijd är på färde/ eller annor nödh och fattigdom them tränger: nemliga/ intet försträngt kräfja vth sin rättighet; intet beswära the fattiga/ intet låta sina tienare hafwa sigh wäldeliga/ eller wåldsamliga medh them; draga omkring/ gästa/ pocka och snorcka; vtan hålla them til arbeta; intet tå köpa vp af them then ena åkren/ thet ena hemanet efter thet andra/ vtan heller läna och hielpa them/ vthan ocker och fördeel.

4039)

V. 19. (*b*)Min Gudh/ beränck migh) Se til Neh. cap. 13:22.

4040)

V. 1. (*a*)Tå Saneballat/ rc.) Thenne hela handelen må wäl wara en figur/ huru diefwulen och hans anhang/ medh all list och practiker/ biuda til at förhindra/ at Gudz stadh Jerusalem/ thet är Gudz församling/ icke må vpbygd warda: men hans rådh och anslag blifwa om intet; hon warder likwäl vpbygd/ oansedt thet går beswärliga.

4041)

Syr. 49:15.

4042)

Esr. 2:1.

4043)

Neh. 8:9. cap. 10:1.

4044)

2. Mos. 28:30. Esr. 2:63.

4045)

V. 6. (*a*)Och fan ett register) Thetta registret skil något ifrå thet som står Esra 2. Är förthenskul lijkt at thet är skrifwit något sedan/ tå några vthaf somlige slächter woro tilfödde; några bort döde.

4046)

V. 70. (*b*)Och somlige rc.) Här til räcker registret/ rc. Men thet som följer/ är af Nehemia historia.

4047)

Dom. 20:1. Esr. 3:1.

4048)

5. Mos. 31: 10/ 11.

4049)

Neh. 9. 3.

4050)

3. Mos. 23:24/ rc.

4051)

2. Mos. 23:16. 3. Mos. 23:34/ 42. 5. Mos. 16:13.

4052)

V. 6. (*a*)Medh vpräckta händer/ och bugade sigh/ rc.) Sådana åthäfwor äro wäl icke thet förnämsta i wår böön och Gudztienst: doch likwäl/ ther som ett gudfruchtigt hierta är inne/ som känner sin owärdighet för Gudh/ och sina stora tarfwer/ och menar medh alfwar något bedia af honom/ kan sällan skee/ vtan thet brister vth/ och låter see sigh vthi sådana tienliga åthäfwor: ty wij skole icke mena at oß bör allena medh hiertat och tanckarna tiena Gudh/ vtan ock medh kropp och siäl/ ja medh alla krafter/ såsom skrifwit står: förty/ han hafwer thet ena så wäl som thet andra skapat och återlöst.

4053)

V. 18. (*b*)Och wardt hwar dagh läsit/ rc.) Ett ganska märckeligit exempel/ huru wij wåra högtider Gudi behageligen hålla skole: nemliga/ medh Gudz ordz hörande/ läsande och betrachtande; medh böner och tacksäijelser/ medh glädie och gifmildhet emot the fattiga; som man af theßa/ then 2. 3. 4. 5. 6. rc. 10. 11. och 12. verser tilförene see kan.

4054)

Neh. 8:7.

4055)

Esa. 37:16/ 20.

4056)

1. Mos. 11:31. cap. 12:1.

4057)

cap. 17:5.

4058)

1. Mos. 15:18.

4059)

2. Mos. 2:25. cap. 3:7.

4060)

2. Mos. 14:15/ 16.

4061)

2. Mos. 14:21. cap. 15:5.

4062)

2. Mos. 13:21.

4063)

2. Mos. 19:3/ rc.

4064)

cap. 20:1.

4065)

2. Mos. 16:4/ 14/ 15.

4066)

cap. 17:6. 4. Mos. 20:11.

4067)

4. Mos. 14:4.

4068)

2. Mos. 34:6. 4. Mos. 14:8. Neh. 1:5.

4069)

2. Mos. 32:4.

4070)

2. Mos. 13:22. cap. 40:38.

4071)

4. Mos. 11:17.

4072)

Jos. 5:12.

4073)

5. Mos. 2:7.

4074)

cap. 8:4. cap. 29:5.

4075)

4. Mos. 21:21/ 24.

4076)

1. Mos. 22:17.

4077)

Jos. 10.

4078)

Dom. 2.

4079)

5. Mos. 32:1. Esa. 1:2. Jer. 2:12.

4080)

3. Mos. 18:5. Hes. 20:11. Rom. 10:5. Gal. 3:12.

4081)

Zach. 7:11.

4082)

2. Kon. 17:13/ 14. 2. Chrön. 36:15.

4083)

5. Mos. 32:4.

4084)

Dan. 9:14.

4085)

V. 1. (*a*)Medh fasto och säcker) Se til 4. Mos. 29:7. och 2. Chrön. 20:3.

4086)

V. 3. (*b*)Och man laas i HERrans lagbok) Ett härligit exempel huru man fasto och bönedagar hålla skal: nemligen/ man skal låta predika för sigh af HERrans lagh: ty ther igenom kommer menniskian til sina synders kundskap; begynner ångra sigh/ och sucka öfwer sin mißhandel. Sedan skal man bekänna Gudz godhet; hans margfalliga wälgierningar moot oß/ och wår stora otacksamhet ther emot/ och margfalliga öfwerträdelser/ at han medh rätto straffar och hemsöker oß. Til thet tredie/ bedia honom om nådh och förlåtelse för sin stora barmhertighet skul. Och til thet sidsta/ vthlåfwa boot och bättring/ och thet medh alfwar/ så at wij ock hålle thet wij låfwe: som här står/ v. 38. och the giorde ett fast förbund. Och i then 29. vers. i thet efterföljande cap. the förplichtade sigh til at wandra i Gudz lagh.

4087)

Neh. 8:9.

4088)

2. Mos. 34:16. 5. Mos. 7:3.

4089)

2. Mos. 20:10. 3. Mos. 23:3. 5. Mos. 5:12. Neh. 13:19.

4090)

2. Mos. 23: 10. 3. Mos. 25:4. 5. Mos. 15:1/ 2.

4091)

2. Mos. 25:30.

4092)

4. Mos. 28:3/ 5/ 6/ 9/ 11.

4093)

3. Mos. 6:12. Neh. 13:31.

4094)

2. Mos. 23:19. 5. Mos. 18:4.

4095)

2. Mos. 13:2. 3. Mos. 27:26.

4096)

3. Mos. 23:17.

4097)

4. Mos. 15: 19/ 20.

4098)

Cap. 18:12.

4099)

V. 29: (*a*) Förplichta sigh medh eed) Hwar och een menniskia är ellies skyldig giöra hwad Gudh befalt hafwer: synnerlig hafwa Judarna ther til förplichtat sigh vthi omskärelsen/ och wij Christne vthi dopet: doch icke thes mindre/ när en kommer i någon nödh/ låfwar en ofta sigh wilja blifwa from/ och wandra i HERrans budh/ om HERren wille hielpan then gången; men när en är hulpen/ faller han ofta i säkerhet/ och förgiäter thet. Therföre är vnderstundom godt at man hårdt förplichtar sigh ther til/ och förnyar sitt löfte: såsom David säger sigh hafwa sworit hålla HERrans budh/ Ps. 119. och Konung Asa giorde/ 2. Chrön. 15:14. På thet man må hafwa ther af een större rädzla til at öfwerträda Gudz budh. Men här af följer icke/ at man må giöra löfte om hwad man wil/ om fåfänge eller omöjelige ting/ och räkna thet för een synnerlig Gudztienst: ther om se widare til 3. Mos. 27:2. 4. Mos. 6:2.

4100)

Esr. 2.

4101)

1. Chrön. 9: 10/ rc.

4102)

1. Chrön. 26.

4103)

2. Mos. 19:10.

4104)

5. Mos. 26:12.

4105)

1. Chrön. 25.

4106)

V. 11. (*a*) Jaddua) Thenne är then som vndfick then stora Alexandrum/ tå han kom emot Jerusalem: altså hafwer han och Nehemia lefwat in til then tiden/ och äro komne til en stoor ålder.

4107)

V. 30. (*b*)Renade/ rc. portarna och muren) Efter the af Hedningarna woro nederbrutne och medh allahanda laster orenade/ wille the åter rena them/ såsom Gudh hade befalt rena the huus och murar/ som någor spitelska eller oreent war vppå kommet. 3. Mos. 14:33.

4108)

V. 31. (*c*)Tackchorar) Nemliga/ såsom thet plägar tilgå medh proceß.

4109)

5. Mos. 23:3.

4110)

4. Mos. 22:5. rc.

4111)

Neh. 5:19.

4112)

1. Kon. 3:13. 2. Chrön. 1:12.

4113)

2. Sam. 12:24.

4114)

1. Kon. 11:1/ 4.

4115)

Neh. 10:34.

4116)

V. 3. (*a*)Afskilde) nemlig/ ifrå förnämliga ämbeter/ såsom lagen är förståendes/ 5. Mos. 23:3. Eljes måtte the wäl wara ibland Jsraels barn/ om the theras troo och Gudz tienst anamma wille.

4117)

V. 14/ 22/ och 31. (*b*) Tänck vppå migh/ rc.) Efter Gudh hafwer af nåde låfwat sigh wilja belöna alla goda gierningar/ må man ock påminna Gudh/ och begära han wille them ihogkomma efter sitt löfte: doch medh allsomstörsta ödmiukhet/ bekännandes at wij äre them skyldige til at giöra/ som Christus oß lärer/ Luc. 17:10. Och hwad wij tå giöre som godt är/ thet är icke af oß/ vtan af Gudz nåde/ 2. Cor. 3:5. Och äntå ofulkomligit/ för wår swaghet skul: at han ock therföre af nåde wille thet i oß bekröna/ och icke af rätten. Så giör här Nehemia. Therföre säger han ock; skona migh efter tina stora barmhertighet. Thet samma hafwer Konung Hiskia giordt/ 2. Kon. 20:3.

4118)

V. 28. (*c*)Jojada barn) Then samme war Manasse Jaddua broder: om hwilken läs Joseph. Antiq. lib. 11. cap. 7. & 8.

4119)

Dan. 6:8.

4120)

Neh. 7:7.

4121)

2. Kon. 24:14.

4122)

Esth. 8:1.

4123)

Esth. 6:2.

4124)

Esth. 6:1.

4125)

V. 7. (*a*)Hadassa) Herodotus lib. 3. kallar henne Atossa: men at han menar thet wara Cyri dotter/ kommer ther af/ at hon hafwer förtegat sin slächt/ efter Mardechai rådh.

4126)

V. 10. (*b*)Förty/ Mardechat hade budit henne) Han hade icke lärdt henne liuga: ty annat är liuga/ annat är fördölja en ting/ och icke strax vppenbara förr än tijd är. Thetta giör ofta een försichtig menniskia/ och skadar ingen ther medh: men liuga höfwes ingom.

4127)

V. 22. (*c*)Och lät Drottningena få weta thet) Ther vthi giorde Mardechai rätt/ och thet är hwar och en trogen vndersåtare plichtig giöra sin Öfwerhet/ at ther han förnimmer förräderij och stämplingar wara på ferde/ moot sin Öfwerhet eller fädernesland/ at han thet gifwer tilkänna: men annat är/ löpa medh hwart och ett löst ord/ och ther igenom ofta föra en oskyldig på obestånd: thet hörer trappedragare til.

4128)

Esth. 9:24.

4129)

Esth. 8:2.

4130)

Esth. 4:8.

4131)

V. 2. (*a*)Men Mardechai bögde icke knään) Thenne Haman hafwer vthan twifwel warit en ogudachtig man/ therföre hafwer Mardechai af ett rätt heroiskt modh/ icke welat bewisa honom någon ähra. Thet skal man hwarken lättferdeligen fördöma/ eller efterfölja: vtan hwar och en blifwe widh gemena reglan/ at han

bewiser then ähra som ähra bör/ ock så them som af Öfwerheten til någon ähra och befalning vpsatte äro; och läte Gudh ther medh betämma; han sätter them wäl neder igen i sinom tijd/ om the äro ogudachtige. Se om sådan a gierningar/ til 4. Mos. 25:11.

4132)

V. 7. (*b*)Wardt lotten kastad för Haman) Thet är/ at han på hedniskt sätt kastade lott/ på hwad dagh han skulle ställa sitt vpsåt i wercket/ at thet mätte gå lyckosamliga til för honom: men han råkade ock rätt vppå/ så at thet wändes in på honom sielfwan.

4133)

Jon. 3:6.

4134)

Esth. 3:15.

4135)

V. 16. (*a*)Faster för migh) Vthi alla sakar är nyttigt bedia Gudh om hielp: synnerlig är thet af nöden i swåra och wichtiga företagande/ at man icke allenast sielf beder/ vtan ock låter andra/ såsom Gudz församling bedia för sigh/ at thet må hafwa en önskelig framgång. Och at man thet thes innerligare giöra må/ är nödigt at thet skeer medh fasto och nychterhet. Se här om til 2. Chrön. 20:3.

4136)

Esth. 7:1.

4137)

V. 8. (*a*)Konune Konungen och Haman) Thet är een berömlig vprichtighet/ at Drottningen icke wil anklaga Haman frånwarande: vtan tå han är tilstädes/ och kan swara för sigh: thet woro önskandes at thenna dygden funnes hoos många hoffpersoner; ja/ hoos andra medh.

4138)

V. 9. (*b*)Jcke en tijd rörde sigh) Se til Esth. cap. 3:2.

4139)

Esth. 2:23.

4140)

Esth. 2:21/ rc.

4141)

V. 1. (*a*)Kunde intet sofwa) Thet skedde af Gudz regering/ at han skulle blifwa påmint om Mardechai trohet; och Mardechai skulle således blifwa frälst ifrå thet onda som Haman honom annan dagen ärnat hade: och är ett märckeligit exempel/ huru then alrahögstas arm en ting snarligen kan omwända/ sinom til hielp/ och them ogudachtigom til straff.

4142)

Esth. 5:4/ 5.

4143)

V. 8. (*a*)Förskyylde the Hamans ansichte) Thet hafwer warit the Österländningars/ Romares och andras maneer/ at betäckia theras ansichte/ som til lifsstraff förfalne woro; til ett kännemärke/ at the eij skattades wärde/ see liuset/ eller komma för Öfwerhetenes ögon.

4144)

V. 10. (*b*)Som han til Mardechai giordt hade) Och är altså sant wordet som står Ps. 7:16. och Ordsp. 26:27. Then ena groop giör/ han skal falla ther vthi; och then en steen wältar/ vppå honom skal han falla: thet märck/ tu dåre som trachtar efter ens annars ofärd.

4145)

Esth. 2:20.

4146)

Esth. 3:10.

4147)

Esth. 3:13. cap. 9:1.

4148)

Esth. 3:13. cap. 8:13.

4149)

Esth. 3:7.

4150)

V. 21. (*a*)At the skulle hålla then 14 och 15 dagen) Thet är strängt förbudit i Gudz ord/ at man intet skal läggia ther til/ eller taga ther ifrå: eller anrätta någon ny Gudztienst/ vtan hans befalning; ther måste man hålla sigh widh. Här emot synda icke Judarna at the stifta thessa helgedagar: förty the anrätta icke något nytt sätt til at dyrka Gudh/ eij heller hålla the thet för thet förnemliga/ at the på thessa dagar skulle komma tilhopa; vtan efter the wiste sigh wara skyldige/ bewisa Gudi lof och tacksäijelse/ för then wälgierning som them nu wederfaren war/ bewilja the allenast och samtyckia til thenna frija omständigheten/ at the på thessa dagar thet samtligen giöra skulle/ hwilken omständighet theras Gudztienst i sin warelse intet förandrade.

4151)

Job. 38:7.

4152)

1. Pet. 5:8.

4153)

1. Mos. 37:34.

4154)

Esr. 9:3.

4155)

Pred. 5:14. 1. Tim. 6:7.

4156)

V. 1. (*a*)Landet Vz) Thetta landet wardt så kallat af Vz/ Arams son/ 1. Mos. 10:23. Eller af Vz Nachors förstfödde son/ 1. Mos. 22:21. Ther bodde the Edomeer/ Klagow. 4:21. Och war ett landskap i then stenige Arabien/ hoos then rika Arabien: förty/ the af Saba falla ther in.

4157)

Job) Är Jobab/ Konungen i Edom/ 1. Mos. 36:33.

4158)

V. 3. (*c*)Mächtigare) Jcke at han så rijk och mächtig hafwer warit/ vtan för sin wijshet/ förstånd och gudfruchtighet skul/ är han mächtigare achtad än alle the andre.

4159)

V. 5/ 11. (*d*) Wälsigna) Thet är: banna och försmäda Besee til 1. Kon. 21:10.

4160)

Job. 1:6/ 7/ 8.

4161)

Job. 1:11.

4162)

Ords. 27:10.

4163)

Rom. 12:15.

4164)

V. 4. (*a*)Hudh/ rc.) För sina hudh/ thet är/ för sina hälso/ låter man fara barn/ boskap/ huus/ och alt thet man äger.

4165)

V. 5. (*b*)Wälsigna) Besee til Job 1:5/ 11.

4166)

V. 9. (*c*)Wälsigna Gudh) Ja/ wil hon säija/ tu handlar wijsliga/ at tu tienar och prisar Gudh/ och måtte therföre förgås och förderfwas.

4167)

V. 11. (*d*)Jobs wänner) Thesse förmenas hafwa warit Konungar eller Förstar i omliggiande land.

4168)

Jer. 15:10.

4169)

Jer. 20:14.

4170)

Job. 10:18.

4171)

Vppenb. 14: 13.

4172)

Job. 19:8.

4173)

Ps. 42:4. Ps. 80:6.

4174)

V. 10. (*a*)Min lifs) Vthaf hwilko jagh född war/ thet är moderlifwet.

4175)

V. 14. (*b*)Öde) The som medh byggiande vmgå/ ther tilförene intet bygdt war.

4176)

V. 21. (*c*)Fördold) Thet är vthur jordene.

4177)

V. 23 (*d*) Skyyld) Thet är/ hwad skal then lefwa/ som för ångest skul icke weet hwart vth han kan sökia lindrigare dödh. Thenna Jobs klagan ar een orsaak til thenna efterföljande Disputation emellan Job och hans wänner/ hwilkens summa är; antingen Job warder plågad för sina synder skul/ eller för någon annan orsak.

4178)

Esa. 35:3.

4179)

Ords. 22:8. Job. 15:35. Ose. 10:13. Gal. 6:7/ 8.

4180)

Esa. 11:4.

4181)

Job. 25:4. Ps. 143:2.

4182)

Job. 15:14/ 15. 2. Pet. 2:4.

4183)

V. 6. (*a*)Ja ther är) Ther seer man huru from tu äst/ medan Gudh så straffar tigh.

4184)

V. 10. (*b*)Leijonens rytande) Thesse leijon och leijinnor äro the rike och wäldige på jordene/ som vndertryckia the fattiga.

4185)

Ps. 37:35.

4186)

Job. 18:9.

4187)

Job. 9:10. Ps. 72:18. Rom. 11:33.

4188)

1. Sam. 2:7. Ps. 113:7. Luc. 1:52.

4189)

Neh. 4:15. Ps. 33:10. Es. 8:10.

4190)

1. Cor. 3:19.

4191)

5. Mos. 28: 29.

4192)

Ps. 107:42.

4193)

Ord. 3:11. Ebr. 12:5. Jac. 1:12. Vpp. 3:19.

4194)

5. Mos. 32: 39. Sam. 2:6. Ose. 6:1.

4195)

Ps. 91:3. rc.

4196)

Ps. 91:12.

4197)

Ose. 2:18.

4198)

1. Mos. 35: 29.

4199)

V. 1. (*a*)Helig) Thet är/ wisa migh någon helig/ som oskyldig är plågad/ som tu menar. Men dårar och owisa kallar han här löösachtiga och stolta menniskior/ som efter Gudh intet fråga: sådana skal Gudz wrede och nijt förderfwa.

4200)

V. 5. (*b*)Hungroge och torstige) Kallar han röfware och tyranner.

4201)

V. 6: (*c*) Går icke vp) Thet är/ menniskian förtienar sådant medh syndene/ eljes wore thet intet.

4202)

V. 23. (*d*)Förbund) Thet är: Stenarna skola förwara tina sädh/ så at man giör ther murar af omkring sädena.

4203)

5. Mos. 32: 23. Ps. 38:3.

4204)

Job. 19:19.

4205)

Job. 27:4.

4206)

V. 5. (*a*)Wildåsnen) Thet är: J hafwen godt til at trösta/ efter eder intet felar. Man äter icke gierna osaltad maat/ hwar man bättre hafwa kan: therföre kunnen J icke troo/ at jagh fulkomlig orsak hafwer at qwida och klaga.

4207)

V. 10. (*b*)Jcke nekat) Thet är/ hafwer jagh doch icke förtient/ at jagh så plågad warder; gofwe Gudh at jagh tå wore död.

4208)

V. 19. (*c*)Thema wägar) Thet är/ the hålla medh them som migh beröfwat hafwa/ som c. 1. förmäles; gifwa them rätt/ och migh orätt.

4209)

Job. 14:6.

4210)

Ps. 6:7.

4211)

Job. 17:11. Ps. 102:12.

4212)

Job. 8:9. Ps. 78:39. Ps. 90:10. Jacob. 4:14.

4213)

Job. 16:22.

4214)

Ps. 39:15. Ps. 62:10. Ps. 144:4.

4215)

Ps. 8:5. Ebr. 2:6.

4216)

V. 3. (*a*)Fåfängt) Thet är: Jagh hafwer sökt roo och ända på mitt arbete; men thet är fåfängt; thet blifwer ännu altid oroo.

4217)

V. 9. (*b*)Helwetet) Thetta Ebreiska ordet Scheol/ märcker helwetet/ graf/ eller dödh: therföre är thet sommestädz vthtolkat för graf; sommestädz för helwetet: så at fara neder i helwetit/ märcker här icke annat än döö bort.

4218)

Kommer icke vp) Förr än på then yttersta dagen; ther om Job märkeligen talar c. 19.

4219)

5. Mos. 32:4. Job. 34:17. Dan. 9:14.

4220)

5. Mos. 4:32.

4221)

1. Mos. 47:9.

4222)

1 Chrön. 29:15. Ps. 39. 13.

4223)

Job. 14:2. Ps. 39:8. Ps. 144:4.

4224)

Ps. 129:6. Jer. 17:6.

4225)

Job. 11:20. Ord. 10:28. c. 11:23.

4226)

Ps. 49:17/ 18.

4227)

Ps. 126:2.

4228)

Ps. 143:2.

4229)

Jer. 51:25.

4230)

1. Mos. 1:6. Job. 26:7.

4231)

Job. 38:31. Amos. 5:8.

4232)

Job. 5:9. Ps. 86:10.

4233)

Nah. 1:6.

4234)

Pred. 9:2/ 3. Mal. 3:14/ 15.

4235)

Jer. 2:22.

4236)

Pred. 6:10.

4237)

Job. 13:21.

4238)

Job. 33:7.

4239)

V. 9. (*a*)Karlawagnen) The Lärde kalla henne Ursam Majorem.

4240)

Orion.) Är then klara stiernan söder vth/ som gemene man kalla Jacobs staf. Här seer man/ at then ädla kånsten Astronomia hafwer icke heller warit them gamlom okunnig/ efter the redo vthi Jobs tijd hafwa kändt thessa stiernor/ och hafwa gifwit them sitt namn.

4241)

V. 13. (*c*)Stolta) Äro the som sigh förlåta på sin egen macht/ och mena sigh kunna allom hielpa.

4242)

1. Sam. 16:7.

4243)

Ps. 139:13/ 14/ 15.

4244)

1. Mos. 2:7. cap. 3:19/ 23. Ps. 103:14. Syr. 40:11.

4245)

Ps. 73:14.

4246)

Job. 3:11.

4247)

Ps. 39:15.

4248)

V. 8. (*a*)Allansamman beredt migh) Thet är/ på migh är intet/ thet tu icke giordt hafwer/ eller tigh icke tilhörer/ doch synderna vndantagna; likwäl förkastar tu migh/ såsom en annan (som wore tin fiende) hade giordt migh: altså förgäter tu titt egit handawerck.

4249)

V. 12. (*b*)Anda) Thet är mitt lijf/ om hwilket andedrächten witnar.

4250)

Job. 22:2.

4251)

Jer. 23:23/ 24.

4252)

Ps. 10:13/ 14. Ps. 35:22.

4253)

Ps. 37:6.

4254)

3. Mos. 26:6.

4255)

Job. 19:17.

4256)

Job. 8:13. cap. 18:14. Ps. 112:10. Ordsp. 11:23.

4257)

V. 3. (*a*)Genhöfta tigh) Zophar wil säija til Job: Skal man så framgent höra tina förmätna ord (them han här kallar försmädelse/ ty at han mente them löpa emot Gudz ähra) och icke vnderstå sigh at förläggia tigh/ eller stoppa tigh munnen til.

4258)

V. 12. (*b*)Wildåsne) Thet är/ frij och sielf rådandes.

4259)

V. 20. (*c*)Ogudachtigas) Thetta war wäl rätt talat; men the föra thet intet rätt emot Job/ hwilken the hade bordt trösta/ vthi thenna sin stora bedröfwelse.

4260)

Job. 16:10. cap. 17:2. cap. 21:3. cap. 30:10.

4261)

Job. 21:7. Jer. 12:1. Hab. 1:2/ 3.

4262)

Ps. 73:3/ 8.

4263)

Ap. G. 17:28.

4264)

Job. 34:3.

4265)

Esa. 22:22. Vpp. 3:7.

4266)

2. Sam. 15:31. cap. 17:14/ 23. Esa. 19:12.

4267)

Job. 32:9.

4268)

Esa. 3:2/ 3.

4269)

Ps. 107:40.

4270)

Matth. 10:26. 2. Cor. 4:6.

4271)

Ps. 107:38.

4272)

V. 12. (*a*)När fäderna) Thet är/ J säijen at wijshet är när fäderna; men jagh säger/ at wijsheten är när Gudh/ hwilken allena om intet giör Konungar/ Prester/ Domare/ macht/ kånst/ härlighet/ rc.

4273)

Job. 16:2.

4274)

Ordsp. 17:28.

4275)

1. Sam. 28:21.

4276)

1. Cor. 11:31.

4277)

Matth. 24:51.

4278)

Job. 9:34. cap. 33:7.

4279)

Job. 19:11. cap. 33:10. Klagw. 2:5.

4280)

Ps. 25:7.

4281)

Job. 33:11.

4282)

V. 14. (*a*)Bita) Thet är/ hwij skal jagh mycket plåga migh/ och giöra migh ondt/ medan jagh doch måste döö; och thet hielper migh intet.

4283)

Sättia mina siäl i mina händer) Thet är/ mycket wåga/ och gifwa migh i fahra.

4284)

Job. 8:9. Ps. 90:10. Ps. 103:15. Ps. 144:4. Esa. 40:6/ 7. Ebr. 13:14.

4285)

Ps. 51:7. Esa. 64:6.

4286)

Job. 7:1.

4287)

Esa. 26:20.

4288)

Job. 31:4. cap. 34:21. Ps. 139:2. Ordsp. 5:21.

4289)

Esa. 63:16.

4290)

V. 16. (*a*)Treen) Gånger/ stegh; bese 2. Sam. 6:13.

4291)

V. 19. (*b*)Menniskiones hopp) Thet är/ emot döden hafwer ingen menniskia här i werlden någon förhoppning.

4292)

Ordsp. 8:25.

4293)

Esa. 40:13. Wijsh. 9:13. Rom. 11:34.

4294)

Job. 32:7.

4295)

1. Kon. 8:46. 2. Chrön. 6:36. Ps. 14:2/ 3. Ordsp. 20:9. Pred. 7:21. 1. Joh. 1:8/ 10.

4296)

Job. 4:17/ 18. cap. 25:4.

4297)

Wijsh. 17:10/ 11.

4298)

3. Mos. 26:36. 5. Mos. 28:65. Job. 18:11.

4299)

1. Thess. 5:3.

4300)

Job. 18:12. Ps. 109:10.

4301)

5. Mos. 32:15.

4302)

Ps. 73:7.

4303)

Job. 4:9.

4304)

Job. 22:16. Ps. 55:24. Pred. 7:18. cap. 9:12.

4305)

Job. 4:8. Ps. 7:15. Esa. 59:4. Ose. 7:6.

4306)

V. 2. (*a*)Wäder) Thet är/ full medh löös ord.

4307)

V. 11. (*b*)Ringa) Thet är: menar tu/ at Gudh skal så hugswala syndare/ och så lätteliga vthkasta sin hugswalan? Tu måste ju tilförene from warda.

4308)

V. 27. (*c*)Vphäfwer sigh) Thet är: vpblåses såsom en feet buuk/ och giör sigh fetan och tiockan.

4309)

Job. 13:4. cap. 21:34.

4310)

Ps. 6:8.

4311)

Job. 13:24.

4312)

Job. 12:4.

4313)

Mich. 5:1.

4314)

Klagw. 3:12.

4315)

Klagw. 3:13.

4316)

Job. 30:19. Ps. 7:6.

4317)

Job. 33:9.

4318)

Job. 19:3.

4319)

Pred. 6:10. Esa. 45:9. Rom. 9:20.

4320)

Ps. 139:16.

4321)

V. 8. (*a*)Witnaremot) Thet är: theras hielp är alt emot migh.

4322)

V. 15. (*b*)Horn) Thet är: mitt wälde/ macht och herredöme; och hwad som hälst jagh förlåter migh vppå.

4323)

V. 19. (*c*)Witne är i himmelen) Skriften tilägnar Gudi sin boning i himmelen/ för hans omäteliga Majestät och härlighet skul; ändoch han icke allenast är i himmelen/ vtan ock medh sin Gudomliga och wäsentliga närwarelse vpfyller himmel och jord/ Jer. 23:24. Ap. G. 17:27.

4324)

Ps. 49:8.

4325)

Job. 30:9. Ps. 44:15. Klagw. 3:14.

4326)

Job. 7:6.

4327)

Job. 25:6.

4328)

V. 2. (*a*)Bedragen) Af berådt mode. Här talar han icke om obetänckt swaghet/ Ps. 19:15.

4329)

V. 16. (*b*)J helwete) HERren förer sina til helwetet/ och åter ther vth igen. 1. Sam. 2:6.

4330)

Ord. 17:27.

4331)

Ord. 13:9.

4332)

Job. 21:17.

4333)

Job. 5:5.

4334)

Jer. 6:25.

4335)

Job. 15.21. cap. 27:20.

4336)

Jer. 46:5.

4337)

Job. 15:23.

4338)

Job. 8:13/ 14. cap. 11:20. Ord. 10:28.

4339)

1. Mos. 19: 24.

4340)

Ps. 109:13. Ord. 2:22. cap. 10:7.

4341)

2. Kon. 10: 11/ 17. Ps. 21:11.

4342)

V. 4. (*a*)Rum försatt) Thet är/ Gudh warder icke annorlunda handlandes medh tigh/ än som medh alla andra; och sin sedwana låter han intet blifwa för tina skul.

4343)

V. 13. (*b*)Förste) Thet är/ dödsens macht och wåld; theslikes ock förkräckelsens Konung/ thet är/ förskräckelsens wåld och macht/ så at han måste vnderliggia/ och icke vnd slippa.

4344)

V. 16. (*c*)Rötter förtorkas) Rötter kallar han alt thet i jorden är planterat. Sädh nämnes här alt thet som wäxer ofwan på jordene/ som är/ korn/ olja/ wijn/ rc.

4345)

Job. 16:20.

4346)

Job. 30:20.

4347)

Job. 23:17.

4348)

Job. 13:24. cap. 16:9. cap. 33:10. Klagw. 2:5.

4349)

Ps. 31:12. Ps. 38:12.

4350)

Job. 11:19.

4351)

Job. 30:1.

4352)

Ps. 41:10. Ps. 55:14. Ps. 88:9.

4353)

Job. 30:30. Ps. 102:6. Klagw. 4:8.

4354)

Jer. 17:1.

4355)

1. Cor. 13:12.

4356)

Ps. 17:15. 1. Joh. 3:2.

4357)

V. 9/ 10. (*a*) Ähro/ cronona/ hopp/) Thet är alt talat om thet timeliga lefwernet i goda dagar.

4358)

V. 22. (*b*)Mätte) Thet är/ J kunnen icke återwända at bita och straffa migh.

4359)

V. 25. (*c*)Förlossare) J Ebreiskan står thet ordet Goel/ på Latin vindex, hwilket 3. Mos. 25. och 4. Mos. 26. och eljes annorstädes märcker en blodzförwant/ som igenlöser sin närskylda frändes förpantade godz; eller ock then/ som är en hämnare och åklagare öfwer sin blodzfrände/ som slagen är. Efter nu Job tilägnar Christo thetta namnet/ gifwer han ther medh tilkänna/ at han genom sin mandoms anammelse är blefwen wår broder/ at hämnas för wåra skul på then mördaren diefwulen; och wil oß thet ewiga fädernes landet åter igenlösa.

4360)

Ords. 18:13.

4361)

Ps. 37:36.

4362)

Ps. 73:20.

4363)

2. Mos. 14:13.

4364)

Ords. 20:17.

4365)

Esa. 5:8.

4366)

Job. 21:17.

4367)

V. 12. (*a*)Fela) Om han än företager thet ondt är/ och hafwer lust ther af/ så skal doch thet icke wara warachtigt; vtan skal snart warda honom bittert.

4368)

V. 16. (*b*)Suga) Thet är/ han skal lida jämmer och hiertans wee; och warda skild ifrån alt godt.

4369)

V. 26. (*c*)Vpbläst) Thet är/ en eld af Gudi vptänd/ ock icke vpbläst af menniskior.

4370)

Ords. 18:13.

4371)

Ps. 73:3/ rc. Jer. 12:1. Hab. 1:13. Mal. 3:13/ rc.

4372)

Ps. 73:5.

4373)

Ps. 144:12.

4374)

Job. 22:17.

4375)

2. Mos. 5:2.

4376)

Mal. 3:14.

4377)

Job. 22:18.

4378)

Job. 20:28. Ord. 13:9.

4379)

Ps. 11:6.

4380)

Ps. 1:4. Ps. 35:5. Esa. 29:5. Ose. 13:3.

4381)

Ps. 75:9. Jer. 25:15/ 16.

4382)

Esa. 40:13. Rom. 11:34. 1. Cor. 2:16.

4383)

Pred. 5:16.

4384)

Ps. 73:18/ 19. Jer. 12:3. 2. Pet. 2:9.

4385)

Pred. 9:2.

4386)

Job. 16:2.

4387)

V. 13. (*a*)Ögnableck) Thet är/ the hafwa goda dagar in til döden; och så är thet giordt medh them i ett ögnableck.

4388)

V. 15. (*b*)Löpa emot honom) Thet är/ falla honom til fota medh bönen.

4389)

V. 31. (*c*)Wedergälla) Thet är/ ho kan ther om döma/ hwad honom skal wedergällas/ vtan Gudh allena.

4390)

V. 32. (*d*)Högomen) Thet är/ honom är een graf beredd ibland andra grafwar.

4391)

V. 33. (*e*)Bäckiaslem) Thet är kötzlig wällust/ och goda dagar. Besee Hab. 2: 6. Af hwilka the ogudachtiga mäst hafwa haft sitt nöije; men nu liggia betäckte medh torfwor/ eller sådan oduglig jord/ som bäcker ifrå sigh kasta.

4392)

Job. 11:7.

4393)

Job. 35:7.

4394)

2. Mos. 22:26. 5. Mos. 24:6/ 10.

4395)

Job. 21:14.

4396)

Job. 21:16.

4397)

Ps. 107:42.

4398)

Ords. 29:23. Luc. 18:14.

4399)

Ps. 18:25.

4400)

V. 11. (*a*)Mörkret) Kallas här bedröfwelse och olycka: twärt om

4401)

V. 28. (*b*)Lius) Lycka och salighet.

4402)

V. 25. (*c*)Guld nogh) Eliphas förmanar Job att ödmiuka sigh/ så skulle thens Alsmächtigas beskärm wara hans starckhet/ och hopetals tilskynda honom guld och silfwer/ thet är/ allahanda rikedomar.

4403)

1. Joh. 3:21.

4404)

Job. 33:9. Ps. 17:3.

4405)

Ps. 115:3.

4406)

Job. 19:8.

4407)

V. 13. (*a*)Enig) Gudh är enig; men then enigas är ingen medlare. Besee Gal. 3:19/ 20. och vthläggningen ther öfwer.

4408)

5. Mos. 19:14. cap. 27:17. Ords. 22:28.

4409)

5. Mos. 24:17.

4410)

Ords. 28:28.

4411)

1. Kon. 21: 15/ 16.

4412)

5. Mos. 24:10.

4413)

3. Mos. 19:9/ 10.

4414)

Jac. 5:4.

4415)

Ps. 10:8/ 9.

4416)

Ords. 7:8/ 9.

4417)

Ps. 10:11. Esa. 29:15. Syr. 23:25/ 26.

4418)

1. Mos. 49:4.

4419)

Ps. 37:35/ 36.

4420)

V. 1. (*a*)Tiderna) Efter Gudh läter the onda giöra thet the wilja/ så synes thet lika som han wiste intet ther af: efter J säijen/ han straffar the onda/ och icke the froma/ så måste J eftergifwa/ at han icke weet/ hwilke honom känna/ och icke weet på hwad tijd han skal straffa/ hwilket J berömen eder at weta.

4421)

V. 5. (*b*)Wildiuren) Thet äro the öfwerdådige/ wåldzwerckare/ och tyranner.

4422)

V. 18. (*c*)Brukar) Thet är: the som horerij idka/ förslösa sitt godz/ och låta thet blifwa obrukat.

4423)

V. 23. (*d*)Handel) Thet är: at the icke skola giöra något vpror emot honom/ håller han them allestädes vnder; ock måste altså sökia säkerhet medh list: men thet warar icke länge.

4424)

Dan. 7:10.

4425)

Job. 4:17/ rc. cap. 15:14/ rc. Ords. 20:9.

4426)

Job. 7:6. cap. 17:14.

4427)

V. 2. (*a*)Herskap) Gudh är alsmächtig/ och kan wäl styra the stora/ allena at tu wore from. Men tu menar at han weet thet intet/ som tu nyliga talat hafwer.

4428)

Ps. 139:8. Ordsp. 15:11. Ebr. 4:13.

4429)

Job. 9:8. Ps. 104:2. Jer. 10:12.

4430)

Ps. 135:7.

4431)

Esa. 66:1.

4432)

1. Mos. 1:9. Job. 38:10/ 11. Ps. 33:7. Ps. 104:9. Jer. 5:22.

4433)

Esa. 51:15. Jer. 31:35.

4434)

V. 5. (*a*)Reser) Thet äro the store hwalfiskar/ hwilka betyda the stora tyranner i werldene.

4435)

V. 7. (*b*)Nordet) Anuat wiste man icke kalla then delen på himmelen som norr vth är.

4436)

Esa. 45:23.

4437)

Job. 33:9.

4438)

Matth. 16: 26. Luc. 12:20.

4439)

Ps. 18:42. Ords. 28:9. Esa. 1:15. Jer. 14:12. Hes. 8:18. Mich. 3:4. Joh. 9:31.

4440)

Job. 18:19.

4441)

Ords. 13:22. cap. 28:8. Pred. 2:26.

4442)

Ps. 49:18. 1. Tim. 6:7.

4443)

Job. 15:21. cap. 18:11.

4444)

Ords. 11:20.

4445)

V. 8. (*a*)Skrymtares) Skrymtare kallas i thenna book allestädz falska menniskior/ såsom alle äre för Gudh/ som ingen troo hafwa.

4446)

V. 15. (*b*)Jntet gråta) Thet är: the skola warda glade/ at han är död.

4447)

Ords. 3:14. cap. 8:11/ 19. cap. 16:16. Wijsh. 7:9.

4448)

Ords. 3:14/ 15.

4449)

Jac. 1:5.

4450)

Ps. 111:10. Ords. 1:7. cap. 9:10. Syr. 1:16.

4451)

V. 3. (*a*)Mörkret) Thet är: man gräfwer omsider så diupt/ at man finner thet som ligger fördolt i jordenes mörker.

4452)

V. 8. (*b*)Stolta barn) Äro the vnga leijonen.

4453)

Ps. 112:4.

4454)

Job. 19:16.

4455)

Ps. 72:12. Ords. 21:13.

4456)

Job. 31:21. Esa. 59:17. Eph. 6:14.

4457)

Syr. 11:26/ 27.

4458)

V. 6. (*a*)Vthi smör) Thet är: när jagh allahanda nogh hade/ all ting fett och fult vp.

4459)

V. 20. (*b*)Boge) Thet är: min macht förökades altijd.

4460)

V. 24. (*c*)Log til them) Thet är: när jagh war wänlig och lustig medh them/ blefwo the ther af intet dristige at förachta migh.

4461)

Job. 17:6. Ps. 69:12. Klagw. 3:14/ 63.

4462)

Job. 19:19.

4463)

Esa. 51:23.

4464)

Job. 23:15.

4465)

Ps. 7:6.

4466)

Ps. 13:2/ rc.

4467)

Ps. 90:3. Ebr. 9:27.

4468)

Ps. 35:13/ 14. Rom. 12:15.

4469)

Ps. 102:7. Mich. 1:8.

4470)

Job. 19:20. Klagw. 5:10.

4471)

V. 11. (*a*)Betzi i munnen) Thet är: the hafwa borttagit min wagn/ eller beröfwat migh mitt wälde.

4472)

V. 12. (*b*)The) Thet äro the Chaldeer.

4473)

V. 18. (*c*)Klädd) Thet är margahanda olycka kommer migh wäldeliga vppå/ så at jagh icke förmår thet förhindra; och giordar migh/ så at jagh icke kan ther vthkomma/ och måste hafwat vppå såsom en kiortel.

4474)

V. 24. (*d*)Beenhuset) Thet är: J beenhuset får jagh ju roo.

4475)

Syr. 9:5. Matth. 5:28.

4476)

2. Chr. 16:9. Job. 34:21. Ordsp. 5:21. cap. 15:3. Jer. 32:19.

4477)

Job. 13:18.

4478)

3. Mos. 26:16. 5. Mos. 28:38.

4479)

Job. 24:15. Ords. 7:25.

4480)

Ps. 139:13/ 15. Ords. 14:31. cap. 17:5.

4481)

Ps. 62:11. Marc. 10:24. 1. Tim. 6:17.

4482)

Ord. 24:18.

4483)

Matth. 5:44. Rom. 12:14.

4484)

Ebr. 13:2. 1. Pet. 4:9.

4485)

2. Mos. 23:2.

4486)

Hab. 2:11.

4487)

V. 21. (*a*)Komma mina hand) Thet är: drifwit honom hijt och tijt.

4488)

V. 26. (*b*)Liuset) Thet är: när migh lycksamliga i hand gick/ hafwer jagh icke haft lust ther vthi.

4489)

V. 27. (*c*)Kyssa mina hand) Är prisa sin egen werck/ thet Gudi allena tilhörer.

4490)

V. 31. (*d*)Hyddo) Thet är: mitt huusfolck måste alsintet ondt önska mina fiendar.

4491)

V. 37. (*e*)Förste) Thet är: frimodig och oförfärad.

4492)

Syr. 32:4/ 5/ rc.

4493)

Job. 12:12.

4494)

Job. 38:36. Ords. 2:6. Pred. 2:26. Dan. 1:17. cap. 2:21.

4495)

Jer. 9:23.

4496)

Ords. 27:2/ 21.

4497)

V. 20. (*a*)Få andas) Thet är: jagh qwäfwer migh eljes för stoor wijsdom skul.

4498)

1. Mos. 2:7. Pred. 12:7.

4499)

Job. 16:17. cap. 23:10. cap. 27:5/ 6.

4500)

Job. 13:24. cap. 16:9. cap. 19:11.

4501)

Job. 13:27.

4502)

Esa. 40:13.

4503)

Ps. 107:18.

4504)

Amos. 3:7.

4505)

Ps. 50:15. Esa. 58:9.

4506)

Ps. 42:3.

4507)

Ps. 56:14.

4508)

V. 14. (*a*)Först see ther efter) Een menniskia plägar ofta sedan gierningen är giord/ tycka illa wara hwad giordt är; men hielten i Jsrael låter sigh icke ångra/ 1. Sam. 15:29.

4509)

V. 17. (*b*)Wända menniskiona) Såsom Abimelech/ 1. Mos. 20:3.

4510)

V. 21. (*c*)Jntet seer/) Thet är/ at honom synen förgås/ så at han hwarken seer eller hörer.

4511)

V. 29. (*d*)Twå eller tre gångor) Thet är/ ofta.

4512)

Job. 12:11.

4513)

Job. 13:18. cap. 23:10.

4514)

Job. 27:2/ 5/ rc.

4515)

Job. 6:4.

4516)

Job. 15:16.

4517)

Job. 9:22.

4518)

5. Mos. 32:4. Job. 36:23. Rom. 3:5.

4519)

Ordsp. 24:12. Jer. 17:10. cap. 32:19. Hes. 7:27. cap. 33:20. Matth. 16:27. 1. Cor. 3:8. 2. Cor. 5:10.

4520)

Ps. 51:6.

4521)

Ps. 104:29.

4522)

Pred. 12:7.

4523)

1. Mos. 18:25. Job. 8:3.

4524)

5. Mos. 10:17. 2. Chrön. 19:7. Wijsh. 6:8. Syr. 35:16. Ap. G. 10:34. Rom. 2:11. Gal. 2:6. Eph. 6:9. Col. 3:25. 1. Pet. 1:17.

4525)

2. Mos. 12:29. 2. Kon. 19:35.

4526)

Ordsp. 5:21.

4527)

Rom. 8:34.

4528)

Ordsp. 21:10.

4529)

V. 6. (*a*)Min skott) Thet äro Gudz skott/ som sittia i migh.

4530)

V. 30. (*b*)Plåga) Thet är/ han låter en tyran regera/ som medh pålagor och tunga qwäljer folcket.

4531)

Job. 9:22. cap. 10:15.

4532)

Job. 22:3.

4533)

Ps. 32:9.

4534)

Job. 27:9. Ordsp. 1:28. cap. 15:29. Esa. 1:15.

4535)

Rom. 14:10.

4536)

Job. 34:35.

4537)

V. 10. (*a*)Sånger) Thet är/ foglasånger/ eller andeliga wisor/ at man lofwar Gudh i bedröfwelsen. Besee Ps. 42:9.

4538)

Ps. 51:6.

4539)

Job. 9:4. cap. 12:13.

4540)

Ps. 33:18. Ps. 34:16.

4541)

Ps. 107:10.

4542)

5. Mos. 30:19.

4543)

Esa. 1:20.

4544)

Esa. 66:2.

4545)

Ps. 23:5.

4546)

5. Mos. 32:4. 2. Chrön. 19:7. Job. 8:3. cap. 34:10/ 19. Wijsh. 8:3.

4547)

Ps. 92:9.

4548)

Ps. 93:2. Ps. 102:13. Es. 63:16. Klagw. 5:19. Dan. 6:26. Ebr. 1:12.

4549)

V. 18. (*a*)Otolighet hafwer rördt tigh i qwalena) Elihu wil föra Job til eftertänkiande/ om han icke genom wrede vch hämndgirighet hade låtit sigh förleda til somligas qwäljande och afstraffande.

4550)

V. 30. (*b*)Sitt lius) Thet är/ han giör thet lustigt på himmelen/ och på hafwet/ tädan skyarna komma.

4551)

Tädan the komma) Jfrån östan til wäster.

4552)

Ps. 18:14.

4553)

Job. 5:9. cap. 9:10.

4554)

Ps. 33:9. Ps. 147:15/ 16.

4555)

Job. 38:29.

4556)

Ps. 148:8.

4557)

2. Mos. 19:18. 1. Sam. 12:18.

4558)

Ps. 18:12.

4559)

Job. 33:13.

4560)

Esa. 40:13/ 14.

4561)

V. 7. (*a*)Förgiömer sigh) När thet dundrar/ så flyr man för fruchtan skul: Gudh hafwer sålunda lika som beslutit menniskiorna i sina hand/ at the sitt arbete intet skiöta kunna/ och måste erkänna hans vnderliga gierningar.

4562)

V. 18. (*b*)Grund) Synes förstås genom grund ett klart och polerat ting/ hwilket andre vthmärckia medh en guten spegel.

4563)

V. 22. (*c*)Guld) Thet är klart wäder som guld. Gudh låter nordanwäder blåsa/ och fördrifwa molnet/ at solenes skeen åter kan framkomma/ och gifwa witnesbyrd af Gudz werck.

4564)

1. Kon. 19:11. Job. 40:1. Hes. 1:4.

4565)

Ordsp. 8:29.

4566)

Job. 1:6. cap. 2:1.

4567)

Job. 26:10. Ps. 104:9.

4568)

1. Mos. 1:9. Ps. 33:7. Jer. 5:22.

4569)

Esa. 51:8.

4570)

Ps. 9:14.

4571)

Pred. 8:17.

4572)

2. Mos. 9:18. Jos. 10:11.

4573)

Amos. 4:7.

4574)

Ps. 107:35.

4575)

Job. 9:9. Amos. 5:8.

4576)

Jer. 31:35.

4577)

Job. 32:8.

4578)

V. 14. (*a*)Jnsiglet) Thet är/ theras stånd och wäsende/ på hwilket the låtas så wisse wara/ som thet wore besiglat.

4579)

V. 30. (*b*)Ståndandes) Gudh wiser ock sin macht ther medh/ at han låter diupa watnet frysa hårdt til ofwan vppå.

4580)

V. 36. (*c*)Fördolda) Thet är/ i hiertat.

4581)

Ps. 104:21.

4582)

Ps. 10:9.

4583)

Ps. 145:15. Ps. 147:9. Matth. 6:26.

4584)

Job. 24:5. Jer. 2:24. Ose. 8:9.

4585)

4. Mos. 24:8.

4586)

Klagow. 4:3.

4587)

Ps. 33:17. Ps. 147:10.

4588)

Matth. 24:28. Luc. 17:36.

4589)

Job. 29:9. Ps. 39:11.

4590)

V. 23. (*a*)Noos prijs) Thet är: han är icke vtan thes dristigare och frimodigare/ och fräs som han wille beröma sigh/ hwar något förskräckeligit såsom strijd eller krijg förhandene är.

4591)

V. 27. (*b*)Troor intet) Thet är/ han hafwer sigh såsom han intet passade ther vppå/ thet doch så skräckeligit är.

4592)

V. 37. (*c*)Hafwer bannats) Job wil säija: jagh hafwer warit obetäncksam och oförståndig i mitt omdöme om Gudz vnderliga regering; är ock förringa til at gå medh HERranom til rätta.

4593)

Job. 38:1.

4594)

Job. 38:3.

4595)

Ps. 51:6. Rom. 3:4.

4596)

Ps. 79:11.

4597)

Ps. 93:1.

4598)

Esa. 27:1.

4599)

Jer. 50:44.

4600)

V. 10. (*a*)Behemoth) Kallas all stoor ofantelig diur: men här vnder beskrifwer han diefwulen och hans partijs macht och wåld i werldene.

4601)

V. 20. (*b*)Leviathan) Alla stora hwalfiskar i hafwet. Esa. 27:1.

4602)

V. 28. (*c*)Hans hopp rc.) Förstår hans hopp som wil fånga Leviathan/ hwilken måste finna sigh i sin förhoppning fela/ och allena af hans åskådande skynda sigh vndan.

4603)

Rom. 11:35.

4604)

2. Mos. 19:5. Ps. 24:1. Ps. 50:12. 1. Cor. 10:26.

4605)

Ps. 115:3. Esa. 40:26.

4606)

Ps. 38:10.

4607)

1. Cor. 11:31.

4608)

Jon. 3:6.

4609)

1. Mos. 19:21.

4610)

Syr. 11:23/ 24.

4611)

Ords. 17:6.

4612)

1. Mos. 25:8. cap. 35:29.

4613)

Ords. 1:10. cap. 3:31. cap. 4:14.

4614)

Ps. 26:4/ 5. 2. Cor. 6:14/ rc. 2. Pet. 3:3.

4615)

Jos. 1:8. Ps. 119:55/ 62. Syr. 14:21/ 22.

4616)

Ps. 92:13/ rc. Esa. 60:21. cap. 61:3. Jer. 17:8.

4617)

Job. 21:18. Ps. 35:5. Esa. 17:13. cap. 29:5. Jer. 13:24. Ose. 13:3.

4618)

Ords. 2:8. Mal. 3:16. 2. Tim. 2:19.

4619)

V. 1. (*a*)Bespottare) Hwilke alt hålla för galenskap/ hwad Gudh talar och giör.

4620)

V. 5. (*b*)Domenom) Thet är: the skola på HERrans domedag icke bestå/ vtan taga en ända medh förskräckelse.

4621)

Ps. 99:1. Ap. G. 4:25.

4622)

Ps. 45:8. Esa. 61:1.

4623)

Jer. 2:20.

4624)

Ps. 37:13. Ps. 59:9. Ords. 1:26. cap. 3:34.

4625)

Ps. 45:7. Ps. 89:28. Ps. 93:1. Ps. 110:1.

4626)

Ap. G. 13:33. Ebr. 1:5. cap. 5:5.

4627)

Ps. 22:28. Ps. 72:8. Zach. 9:10.

4628)

Vpp. 2:27. cap. 19:15.

4629)

Esa. 30:14.

4630)

Wijsh. 1:1.

4631)

Phil. 2:12.

4632)

Ps. 34:9. Esa. 30:18. Jer. 17:7.

4633)

V. 7. (*a*)Sätt predika) Förstår här medh Gudz rådh/ giordt af ewighet/ om Christi rike och Evangelii läras förkunnande.

4634)

V. 11. (*b*)Tiener) Warer hörige och vnderdånige.

4635)

V. 12. (*c*)Hyller) Kysser Sonen/ eller gifwer honom lika ähro medh fadrenom/ Joh. 5:23. erkänner honom för edar enda HERra och återlösare.

4636)

Wägenom) Vthi edart wijs och wäsende/ hwilket J föröfwen/ och wandren vthi.

4637)

2. Sam. 15: 16.

4638)

Ps. 38:20/ 21. Ps. 56:3.

4639)

2. Sam. 16:7/ 8.

4640)

Ps. 18.

4641)

Ps. 121:1.

4642)

Ps. 4:9.

4643)

Ps. 27:3.

4644)

Ps. 58:7.

4645)

Esa. 43:11.

4646)

V. 3. (*a*)Sela) Synes här och annorstädes hafwa thet bemärckiande/ at thet fordrar ett andächtigt och innerligit betrachtande af thet som omtalas/ hwilket wiser sigh antingen medh röstens vphäfwande eller sänckiande.

4647)

Ps. 17:2.

4648)

Ps. 86:2.

4649)

Eph. 4:26.

4650)

Ps. 51:21. Rom. 12:1.

4651)

4. Mos. 6:26. Ps. 80:4.

4652)

Ps. 17:14.

4653)

Ps. 3:6.

4654)

V. 1. (*a*)Föresiunga) Såsom cantor eller Presten siunger en vers/ eller Epistel före/ och choren siunger sedan ett responsorium/ Halleluja eller Amen.

4655)

V. 3. (*b*)Min ähra) Thet är min Psalm eller lära/ ther jagh Gudh medh ährar.

4656)

V. 5. (*c*)Wrede) Thet är: om någor ting rörer eder til owilja/ Eph. 4:26.

4657)

V. 7. (*d*)Lius) Är ett liufligit och mildt anseende.

4658)

Ps. 17:1.

4659)

Ps. 55:18. Ps. 63:2/ 7.

4660)

Ps. 55:24.

4661)

Ps. 27:11.

4662)

Jer. 5:16. Rom. 3:13.

4663)

Esa. 65:13.

4664)

Ps. 103:4.

4665)

V. 10. (*a*)Wist) Thet är/ theras lära giör icke vtan oroligt och vselt samwet/ hälst then icke grundar sigh på Gudz nåde och barmhertighet/ vtan på inbillade goda gierningar.

4666)

1. Chrön. 15: 21.

4667)

Ps. 38:2. Jer. 10:24. Hes. 5:15.

4668)

Job. 6:4. Ps. 13:2: 3. Esa. 38:17.

4669)

Ps. 30:10. Ps. 88:11/ rc. Ps. 115:17. Esa. 38:18/ 19.

4670)

Matth. 7:23. cap. 25:41. Luc. 13:27.

4671)

Ps. 83:17.

4672)

V. 7. (*a*)Flytande) Medh thetta och följande ord wil han hafwa vthmärkt sina stora bedröfwelser/ medh hwilka han för sina synder skul ansatt war.

4673)

2. Sam. 16:7.

4674)

Job. 16:15. cap. 30:19. Ps. 44:26.

4675)

Ps. 138:7.

4676)

2. Sam. 6:21.

4677)

Ps. 94:2.

4678)

1. Sam. 16:7. Jer. 11:20. cap. 17:10. cap. 20:12.

4679)

Ps. 58:12.

4680)

5. Mos. 32:41.

4681)

Ps. 21:13.

4682)

Job. 15:35. Esa. 33:11. cap. 59:4.

4683)

Ps. 9:16. Ps. 57:7. Ordsp. 26:27. Pred. 10:8.

4684)

Ps. 35:28.

4685)

V. 15/ 17. (*a*) Olycka) Här medh förstås wrånghet och ilskefulhet/ medh hwilka hans fiender honom eftersatte/ och giorde honom allahanda wedermödo.

4686)

Ps. 81:1. Ps. 84:1.

4687)

Ps. 113:2.

4688)

Matth. 21:16.

4689)

Ebr. 2:6.

4690)

Ebr. 2:7/ rc.

4691)

Matth. 28:18. Ap. G. 2:36. 1. Cor. 15:27. Eph. 1:22. Phil. 2:9.

4692)

1. Sam. 17:50.

4693)

Eph. 5:19.

4694)

Ps. 118:17.

4695)

1. Sam. 17:52. Ordsp. 21:31.

4696)

Ps. 44:3.

4697)

Ps. 96:13. Ps. 98:9.

4698)

Ps. 37:39.

4699)

Ps. 107.

4700)

Ps. 116:15.

4701)

Job. 38:17. Esa. 38:10/ 16.

4702)

Ps. 7:16.

4703)

Ordsp. 5:22.

4704)

Ps. 12:6.

4705)

V. 17. (*a*)Genom ordet) Thet är/ eder starckhet skal wara vthi Gudz ordz begrundande/ vthan wåld/ swärd/ kötzlig macht; vthi hopp och stilhet.

4706)

Ps. 37:12.

4707)

Job. 21:14.

4708)

Rom. 3:14.

4709)

Job. 39:2. Ps. 17:12.

4710)

Ps. 73:11. Ps. 94:7.

4711)

Hes. 8:12.

4712)

Ps. 37:36.

4713)

Ps. 29:10.

4714)

V. 3. (*a*)Berömer) Han förhäfwer sigh ther af/ at han genom sin lära kan skada giöra/ lika som han hade gått saken wäl igenom.

4715)

V. 7. (*b*)Arbete) Han arbetar och låter sigh mycket kosta: doch gierna/ på thet hans förehafwande kan bestå/ och hafwa framgång.

4716)

1. Sam. 26:20.

4717)

Ps. 4:7.

4718)

Hab. 2:20.

4719)

Ps. 140:11.

4720)

V. 3. (*a*)Vthrätta) Som the wille säija: Hwad skulle then dären hindra eller lära oß.

4721)

V. 7. (*b*)Theras) The fromas.

4722)

Skådar) The falla icke af i förföljelse/ vtan framhärda i thet som rätt är/ och förnimma förthenskul/ at rättwisan är Gudi behagelig.

4723)

Mich. 7:2.

4724)

Ps. 73:8.

4725)

2. Mos. 5:2.

4726)

Ps. 10:17.

4727)

2. Sam. 22:31. Ps. 18:31. Ps. 119:140. Ordsp. 30:5.

4728)

V. 9. (*a*)Löst folck) Ther som tyranner/ skrymtare och kättare råda/ tijt samla sigh the ogudachtige/ och hafwa stoor framgång.

4729)

Ps. 6:4. Ps. 27:9.

4730)

Ps. 50:15.

4731)

V. 3. (*a*)Ängslas i mitt hierta) Hwad en sådan ängslan och frestelse medh sigh hafwer/ wiser Salomo/ Ords. 15:13. och cap. 17:22.

4732)

V. 4. (*b*)Ögon) Giör mitt ansichte gladt. Gif migh tin himmelska wijshets och glädies lius vthu titt ord; såsom ock at vndgå mina fiendars list.

4733)

Ps. 53:2/ rc. Hes. 22:30. Rom. 3:10.

4734)

Mich. 3:2/ 3.

4735)

Matth. 1:21.

4736)

V. 1. (*a*)Dårar) Thet är the lösa menniskior som intet spörja efter Gudh; fåwitske och Gudh motsträfwige/ sådane som wäl alle af naturen äro; men förnemligast the öfwerdådige/ hwilke såsom vhrsinnige besmitta sigh medh allahanda synd och ogudachtighet.

4737)

V. 5. (*b*)Fruchta) Gudh fruchta the intet; men alt annat fruchta the at mista/ såsom godz/ ähra/ lijf och annor timelig wälferd.

4738)

Ps. 24:3/ rc.

4739)

Esa. 33:15. Ephes. 4:25.

4740)

Ordsp. 29:27.

4741)

2. Mos. 22:25. 3. Mos. 25:36. 5. Mos. 23. 19.

4742)

2. Mos. 23:8. 5. Mos. 16:19. Esa. 5:23.

4743)

Ebr. 2:13.

4744)

Ps. 69:8. Matth. 26:39. Joh. 18:11.

4745)

Ebr. 2:10.

4746)

Ap. G. 2:25.

4747)

Esa. 50:7/ 8.

4748)

Ps. 31:8.

4749)

Ap. G. 2:31. cap. 13:35.

4750)

Ps. 21:7. Ebr. 8:1.

4751)

V. 2. (*a*)För tina skul lida) Thet är: efter titt ewiga beslut och wilja är jagh kommen i werldena/ at medh min pino och dödh förwärfwa thet förtappade menniskio slächtet förloßning: tin wilja min Gudh giör jagh gierna: för tina skul lider jagh försmädelse.

4752)

V. 4. (*b*)Medh blodh) Mitt återlösnings werck består icke i bockablod/ vtan i mitt egit blodh.

4753)

Namn) Thet är: jagh wil icke lära eller predika theras läro som medh gierningarna omgå; vtan om trona/ then Gudh gifwer.

4754)

V. 9. (*d*)Ähra) Thet är: min tunga ther medh jagh prisar och ährar Gudh.

4755)

Ps. 66:18/ 19.

4756)

Ps. 26:1.

4757)

Ps. 39:2.

4758)

Ps. 18:37.

4759)

Zach. 2:8.

4760)

Ps. 57:2.

4761)

Ps. 63:10.

4762)

Ps. 73:7.

4763)

1. Sam. 23:26.

4764)

Luc. 16:25.

4765)

Job. 19:26/ 27. Joh. 17:24. 1. Cor. 13:12 1. Joh. 3:2.

4766)

V. 2. (*a*)Tala tu i mine saak) Thet är: jagh weet at jagh icke lärer lögn/ vtan titt ord lärer jagh: therföre om tu icke wil höra migh/ så hör doch min rättferdiga saak.

4767)

V. 10. (*b*)Fete) Thet är: the store och wäldige.

4768)

V. 14. (*c*)Handz) Thet är: the som i tina hand komma til straff. Ebr. 10: 30. Thet är förskräckeligit falla i lefwandes Gudz hand. Ps. 21:9.

4769)

V. 15. (*d*)Vpwakar) Thet är: i ordet och i trone.

4770)

2. Sam. 22:

4771)

Ps. 3:4. Ps. 144:2. Ebr. 2:13.

4772)

Ps. 116:3.

4773)

2. Mos. 19:18.

4774)

Esa. 45:15.

4775)

Ps. 148:8.

4776)

1. Sam. 23.

4777)

Ps. 4:2. Ps. 26:1.

4778)

Job. 22:30.

4779)

Hes. 7:27. Mich. 2:8.

4780)

Luc. 1:51.

4781)

Ps. 12:7. Ordsp. 30:5.

4782)

Hab. 3:19.

4783)

Ps. 144:1.

4784)

Ps. 71:20/ 21.

4785)

Ps. 17:5.

4786)

Ps. 27:2.

4787)

Esa. 1:15. Joh. 9:31.

4788)

2. Sam. 15/ 20. cap.

4789)

Ps. 60:10.

4790)

Rom. 15:9.

4791)

V. 21. (*a*)Rättferdighet) Jagh hafwer af förwetenhet icke något företagit/ vtan hafwer blifwit widh Gudz ord/ och hafwer therföre lidit thet migh lida borde: och thet är then rättferdigheten ther han här omtalar. Han talar ock här vthi Christi person/ hwilken war reen och vthan synd; eljes är ingen menniskia reen för Gudh/ och vthan synd; thet ock David om sigh bekänner/ Ps. 51/ och annorstädes.

4792)

1. Mos. 1:6.

4793)

Ap. G. 2:4/ 6.

4794)

Rom. 10:18.

4795)

Rom. 15:4. 2. Tim. 3:15/ rc. 2. Pet. 1:19.

4796)

Ps. 119:111/ 130.

4797)

Ps. 119:72/ 127. Ord. 8:10.

4798)

Ps. 119:103.

4799)

Joh. 14:21/ 23. 1. Tim. 4:8.

4800)

Ps. 32:6.

4801)

Ps. 141:4.

4802)

Ps. 104:34.

4803)

1. Sam. 10:1.

4804)

Ps. 141:2.

4805)

Ps. 21:3.

4806)

Ords. 21:31. Jer. 9:23/ 24.

4807)

V. 7. (*a*)Nu märcker rc.) Thet är: Gudh måste hielpa och råda/ eljes äro wår anslag fåfäng.

4808)

V. 10. (*b*)Konungen) Thet är/ Christus som är en Konung och en hielpare/ Ps. 24:10.

4809)

Ps. 16:9.

4810)

Jöh. 11:41/ 42. Ebr. 5:7.

4811)

Esa. 53:8. Rom. 6:9.

4812)

Ps. 16:11.

4813)

Ps. 24:8/ 10.

4814)

5. Mos. 32:22. Jer. 17:4.

4815)

Ps. 109:13.

4816)

Ps. 7:13/ 14.

4817)

V. 13. (*a*)Skullror) Så at the altid skola draga och lida ondt/ såsom the ther bära bördor på sina axlar.

4818)

Matth. 27: 46. Marc. 15:34.

4819)

Ps. 88:2.

4820)

Ps. 77:14.

4821)

Esa. 52:14.

4822)

Matth. 27: 39. Marc. 15:29. Luc. 23:35/ 36.

4823)

Wijsh. 2:13. Matth. 27:43.

4824)

Ps. 109:24.

4825)

Matth. 27:31. Marc. 15:20. Joh. 19:18. Ap. G. 2:23. Col. 2:14.

4826)

Matth. 27:35. Marc. 15:24. Luc. 23:34. Joh. 19:23.

4827)

Ebr. 2:12.

4828)

Ps. 35:18. Ps. 40:10/ 11.

4829)

Ps. 69:33.

4830)

Ps. 2:8.

4831)

Ps. 68:23.

4832)

1. Sam. 2:8.

4833)

Esa. 53:10. Ose. 2:23.

4834)

Jer. 23:6.

4835)

V. 4. (*a*)Lof) Thet är: i heligo folcke ther man lofwar tigh i Jsrael.

4836)

V. 18. (*b*)Lust) The släckia sin harm på migh.

4837)

V. 30. (*c*)Fete) Thet äro the rike och mächtige.

4838)

The som i stofft liggia) Äro the fattige och ringe.

4839)

The ther medh bekymmer lefwa) Äro the som til döden beredde äro: alle skola the tilbedia Christum.

4840)

Esa. 40:11. Jer. 23:4. Hes. 34:20. Joh. 10:11/ rc. Ebr. 13:20. 1. Pet. 2:25. cap. 5:4.

4841)

Ps. 92:11.

4842)

Ps. 27:4. Ps. 84:5.

4843)

2. Mos. 19:5. 5. Mos. 10:14. Job. 41:2. Ps. 50:12. 1. Cor. 10:26/ 28.

4844)

Job. 38:6. Ps. 104:5.

4845)

Ps. 15:1.

4846)

Ps. 21:8. Ps. 29:1/ 2.

4847)

2. Mos. 15:3.

4848)

Esa. 49:23. Syr. 2:11.

4849)

Ps. 27:11. Ps. 86:11. Ps. 143:10.

4850)

Job. 13:26. Jer. 31:19.

4851)

Ps. 112:1/ 2. Ords. 20:7.

4852)

Ords. 3:32.

4853)

Ps. 141:8.

4854)

Ps. 119:153.

4855)

Ps. 3:2.

4856)

Joh. 15:25.

4857)

Job. 1:1. cap. 2:3.

4858)

V. 3. (*a*)Löse) The som hafwa stora doch fåfänga orsaker til at förachta Gudh och hans folck; såsom wåld/ konst/ wijshet/ rikedom/ rc.

4859)

1. Sam. 19:4. cap. 24:12. Ps. 7:9/ 10. Ps. 17:2/ 3.

4860)

Ps. 139:2/ 3.

4861)

Job. 31:5.

4862)

Ps. 1:1.

4863)

Ps. 119:128.

4864)

Ps. 73:13.

4865)

Ps. 43:4.

4866)

1. Tim. 4:4.

4867)

Ps. 84:5. Ps. 122:1.

4868)

V. 8. (*a*)Boning) Thet är Gudz huus och församling ther Gudz ord wankar/ ty ther boor Gudh; therföre prisar han så gladeligen Gudz huus/ therest ordet läres.

4869)

Ps. 18:39.

4870)

Ps. 3:6.

4871)

Ps. 23:6. Ps. 84:2. Luc. 10:42.

4872)

Ps. 31:21. Jer. 36:26.

4873)

5. Mos. 4:29. Ps. 50:15.

4874)

Ps. 13:2.

4875)

Ps. 5:9. Ps. 25:4/ 5.

4876)

Ps. 31:25.

4877)

V. 13. (*a*)Lefwandes lande) Ehuruwäl jagh här måste lefwa i bedröfwelse och motgång/ och lika som i dödsens dahl; lijkwäl är min tröst/ at jagh HERrans goda see skal/ så wäl här i then stridande som ther i then triumpherande församlingen.

4878)

Ps. 143:7.

4879)

Ps. 141:4.

4880)

Ps. 62:5. Jer. 9:8.

4881)

Esa. 5:11/ 12

4882)

Ps. 18:51.

4883)

5. Mos. 9:29. Ps. 79:13. Ps. 95:7. Ps. 100:2.

4884)

Ps. 24:7. Ps. 47:10.

4885)

Ps. 96:7/ 8.

4886)

Job. 37:2/ rc.

4887)

4. Mos. 20:1. 5. Mos. 8:2.

4888)

Hes. 36:25. Joel 3:18. Zach. 13:1. 1. Pet. 3:20/ 21.

4889)

V. 11. (*a*)Frijd) At thy skal wäl gå.

4890)

5. Mos. 20:5. 2. Sam. 6:20. 1. Kon. 8:1. 1. Chrön. 16:43.

4891)

Esa. 54:7/ 8. Joh. 16:19/ 20. 2. Cor. 4:17.

4892)

Ps. 6:6.

4893)

Ps. 57:9. Ps. 108:2/ rc.

4894)

V. 6. (*a*)Lust) Thet är icke alfwar medh then wreden; han menar thet bästa ther medh; och icke döden såsom thet synes.

4895)

V. 13. (*b*)Ähra) Min tunga och strängiaspel/ ther medh jagh tigh ährar.

4896)

Ps. 16:1. Ps. 71:1.

4897)

Ord. 18:10.

4898)

Luc. 23:46.

4899)

Ps. 16:9.

4900)

1. Sam. 23:7.

4901)

Ps. 40:3.

4902)

Ps. 40:13.

4903)

Esa. 53:2/ 3.

4904)

Luc. 24:21.

4905)

4. Mos. 6:25/ 26. Ps. 80:4.

4906)

Ps. 63:12. Ps. 107:42.

4907)

1. Sam. 23: 14/ 19. cap. 24:2/ rc. Ps. 27:5. Jer. 36:26.

4908)

Ps. 22:2.

4909)

1. Sam. 23:26/ 27.

4910)

Ps. 27:14.

4911)

V. 22. (*a*)Fast stadh) Är allehanda säkerhet.

4912)

V. 23. (*b*)Häpenhet) Ändoch wår troo är anfächtad och mycket swagh/ likwäl hörer Gudh wår böön.

4913)

Rom. 4:6/ rc.

4914)

Ordsp. 28:13.

4915)

Ps. 38:3/ 5. Ps. 65:4.

4916)

Esa. 65:24.

4917)

Ps. 19:13.

4918)

Esa. 49:8. 2. Cor. 6:2.

4919)

Ordsp. 26:3.

4920)

Ords. 12:21.

4921)

V. 3. (*a*)Förtigat) Thet är/ tå jagh icke wille bekänna at medh migh intet annat är än synd/ hade mitt samwet ingen roo/ så länge jagh måste bekänna/ och migh allena på Gudh förlåta.

4922)

V. 6. (*b*)Watufloder) Frestelse och anfächtningar af köttet/ werlden/ och diefwulen.

4923)

Ps. 92:4.

4924)

4. Mos. 23:19. 1. Sam. 15:29.

4925)

Ps. 119:64.

4926)

1. Mos. 1:2.

4927)

1. Mos. 1:9. Job. 38:10.

4928)

Ps. 148:5. Jud. 16:17.

4929)

Ps. 2:1/ 2/ 4.

4930)

Ordsp. 19:21. Esa. 46:10.

4931)

Ps. 144:15.

4932)

Ordsp. 16:1/ 2/ 9. cap. 21:1/ 2.

4933)

2. Chrön. 14:11.

4934)

Job. 39:21. Ps. 147:10. Ordsp. 21:31.

4935)

Ps. 34:10/ 11. Ps. 37:19.

4936)

V. 15. (*a*)Böijer) Thet är: hwad the tänckia thet böijer och wänder han som han wil.

4937)

1. Sam. 21:10. Ps. 56:1.

4938)

Ps. 146:2.

4939)

1. Mos. 32:1/ 2. 2. Kon. 6:17.

4940)

1. Pet. 2:3.

4941)

Ps. 2:12.

4942)

Ps. 33:19. Ps. 37:19.

4943)

Luc. 1:53.

4944)

1. Pet. 3:10.

4945)

Eph. 4:29. cap. 5:4. Col. 4:6.

4946)

Amos. 5:15. Ebr. 12:14.

4947)

2. Chrön. 16:9. Ps. 33:18.

4948)

Ps. 73:20. Ps. 109:15.

4949)

Ps. 145:18.

4950)

Ps. 51:19. Esa. 66:2.

4951)

Matth. 10:30.

4952)

Joh. 19:36.

4953)

V. 6. (*a*)Vplyste) Thet är/ the skola warda tröste och glade.

4954)

V. 14. (*b*)Bewara) Thet är/ fly falska läro/ och giör thet godt är/ och lijd.

4955)

V. 17. (*c*)Vthskrapar) Så at man intet meer håller af them.

4956)

Ps. 40:15/ 16. Ps. 70:3/ rc.

4957)

Ps. 1:4. Ose. 13:3.

4958)

Ps. 69:24.

4959)

Ps. 9:16. Ps. 57:7. Matth. 22:15.

4960)

Ps. 141:10.

4961)

Matth. 26:60. Luc. 23:2/ 10. Joh. 18:30.

4962)

Ps. 109:5.

4963)

Ps. 69:11.

4964)

Matth. 26: 3/ 4.

4965)

Ps. 22:21/ 22.

4966)

Ps. 22:26. Ps. 40:10:11.

4967)

Joh. 15:25.

4968)

Job. 16:10. Esa. 57:4.

4969)

Ps. 109:18/ 19.

4970)

Ps. 40:17.

4971)

Ps. 7:18.

4972)

V. 12. (*a*)Jntet godt) Så måste min siäl öfwergifwen wara och förachtad/ såsom een Enkia eller ofruchtsam.

4973)

V. 15. (*b*)Halte) Thet är/ the som draga kåpona på båda axlar/ the tiena Gudh/ och tiena doch diefwulen medh/ 1. Kon. 18:21.

4974)

V. 20. (*c*)Stilla) Thet är/ the fridsamme.

4975)

Ordsp. 4:16. Mich. 2:1.

4976)

Ps. 57:11. Ps. 108:5.

4977)

Ps. 92:6. Rom. 11:33.

4978)

Ps. 145:15.

4979)

Ps. 17:8. Ps. 57:2.

4980)

Jer. 2:13. cap. 17:13.

4981)

V. 2. (*a*)Sanningene) När jagh skal säija sanningen medh alfwar och af hiertat: ty the ogudachtige synas wäl frome och helige/ och äro doch falske neder i grund.

4982)

V. 5. (*b*)Säng) Thet är/ vthan återwändo/ och hålla intet vp.

4983)

V. 7. (*c*)Berg) Thet är/ fast och oöfwerwinnerlig.

4984)

V. 10. (*d*)Lius) Thet är: tröst och glädie.

4985)

Ordsp. 24:19. Pred. 7:10.

4986)

Ps. 92:8.

4987)

Ps. 55:23. 1. Pet. 5:7.

4988)

Pred. 10:4.

4989)

Matth. 5:5.

4990)

Ps. 119:165.

4991)

Ps. 112:10.

4992)

Ps. 2:4.

4993)

Ps. 1:6.

4994)

Ps. 139:16.

4995)

Ps. 33:19. Ps. 34:10.

4996)

Ps. 68:3.

4997)

Syr: 25:4.

4998)

Syr. 2:12.

4999)

Ps. 112:5. Luc. 6:34/ 35.

5000)

Ps. 34:15.

5001)

Ps. 21:11.

5002)

Wijsh. 3:8/ 9

5003)

Ordsp. 31:26.

5004)

Ps. 40:9. Esa. 51:7.

5005)

1. Sam. 25:2/ rc. cap. 31. Job. 20:5. Ps. 52:3/ 9.

5006)

Job. 20:7. Ps. 10:15.

5007)

Ps. 5:5/ 6.

5008)

Ps. 9:10.

5009)

V. 1. (*a*)Theße ord som stå Matth. 5:5. äro en härlig förklaring på thenna Psalm.

5010)

V. 3. (*b*)Redeliga) Medh Gudh och medh ähro; at tu fruchtar Gudh/ och giör ingom orätt.

5011)

V. 7. (*c*)Förbida) Thet är/ war stilla/ och rasa icke.

5012)

V. 11. (*d*)Elände) Kallas här the/ som af the ogudachtiga för sin sachtmodighet för elände ansedde warda.

5013)

V. 17. (*e*)Arm) Theras rikedom/ macht och anslag skal warda til intet.

5014)

Ps. 132:1.

5015)

Ps. 6:2. Jer. 10:24. Hes. 5:15.

5016)

5. Mos. 32:23. Job. 6:4.

5017)

Ps. 88:17.

5018)

Ps. 27:10. Ps. 88:19.

5019)

Ps. 39:2/ 10.

5020)

Ps. 39:3.

5021)

Ps. 51:5.

5022)

Ps. 3:2.

5023)

Ps. 119:95.

5024)

Esa. 45:21. Ap. G. 4:12.

5025)

V. 1. (*a*)Åminnelse) Lofwa Gudh och gifwa sigh sielfwom skuld/ thet är rätta åminnelsen på Gudh och sigh sielf.

5026)

V. 11. (*b*)Lius) Thet är; mitt ansichte är icke liust eller gladlynt/ vtan bedröfwat och mörkt.

5027)

1. Chrön. 25: 1/ 3/ 6.

5028)

Ps. 17:3.

5029)

Ps. 38:18.

5030)

Ps. 90:12.

5031)

Ps. 144:4.

5032)

Ps. 62:10.

5033)

Job. 8:9. cap. 14:2.

5034)

Pred. 2:18. cap. 5:13/ 15.

5035)

Ps. 38:14.

5036)

Ps. 6:8.

5037)

3. Mos. 25:23. 1 Chrön. 29:15. Ps. 119:19. Ebr. 11:13. 1. Pet. 2:11.

5038)

Job. 7:16.

5039)

V. 2. (*a*)Tilbaka) At jagh icke knorrar tå migh mißgår/ vch tå them ondom wälgår.

5040)

V. 3. (*b*)Glädiena) Thet är migh intet löije.

5041)

V. 5. (*c*)Lär) At jagh icke så säker lefwer som the ogudachtige/ the ther intet annat lijf wänta.

5042)

V. 10. (*d*)Tiga) Jagh wil låta fara them; och icke knorra emot tigh.

5043)

Ps. 69:15.

5044)

Ps. 31:9.

5045)

Esa. 52:15.

5046)

Ps. 92:6.

5047)

2. Mos. 15:11.

5048)

Ebr. 10:5.

5049)

1. Mos. 3:15. cap. 12:3. cap. 18:18. cap. 22:18. cap. 26:4. cap. 49:10.

5050)

Luc. 24:27. Ap. G. 10:43. Ebr. 13:8.

5051)

Ps. 37:31.

5052)

Ps. 22:23/ 26. Ps. 35:18.

5053)

Ps. 59:2.

5054)

Ps. 31:11.

5055)

Ps. 35:4. Ps. 70:3/ rc.

5056)

Ps. 34:3/ 4/ 5. Ps. 35:27.

5057)

V. 13. (*a*)See) At migh förgås synen för stoor sorg skul.

5058)

Ps. 112:5/ 9. Esa. 58:7.

5059)

Dan. 4:24.

5060)

Luc. 14:1/ rc.

5061)

2. Sam. 16. 17. cap. Ps. 55:14/ 15. Matth. 26:14. Marc. 14:10. Luc. 22:4. Joh. 13:18. Ap. G. 1:16.

5062)

1. Chrön. 6: 33/ rc. Ps. 44:1.

5063)

Ps. 63:2/ 3. Ps. 84:3.

5064)

Ps. 80:6. Ps. 102:10.

5065)

5. Mos. 3:8.

5066)

Ps. 92:3.

5067)

Ps. 13:2. Ps. 18:3. Ps. 43:2.

5068)

Ps. 115:2.

5069)

Ps. 43:5.

5070)

V. 3. (*a*)Gudz ansichte) Ther Gudh boor/ såsom i templet/ och hwar hans ord är.

5071)

V. 6. (*b*)Ansichte) Thet är hans kunskap och närwarelse genom ordet och trona.

5072)

V. 7. (*c*)Widh Jordan) Thet är/ i Judeska landena; hwilket han så kallar/ efter Jordan flyter ther förbij: och Hermonim/ äro the stora berg ther omkring/ emot hwilka thet berget Zion litet är.

5073)

V. 8. (*d*)Floder) Såsom i röda hafwet the Egyptier hände.

5074)

V. 12. (*e*)Mitt ansichtes hielp) Han skal icke låta mitt ansichte warda til skam/ Ps. 34:6. vthan böönhöra migh/ at jagh åter medh frögd får skåda hans ansichte.

5075)

Ps. 42:10.

5076)

2. Sam. 6: 17.

5077)

Ps. 26:6.

5078)

Ps. 42:12.

5079)

Ps. 42:1.

5080)

Ps. 78:3.

5081)

2. Mos. 15:17. Ps. 80:9.

5082)

Ps. 9:6.

5083)

Jos. 24:12.

5084)

2. Mos. 33:14. 4. Mos. 6:25.

5085)

Ps. 18:39.

5086)

1. Sam. 17: 39.

5087)

5. Mos. 32:30. Dom. 2:14. Hes. 30:12.

5088)

Ps. 79:4.

5089)

2. Kon. 19:21.

5090)

Rom. 8:36.

5091)

Ps. 13:2.

5092)

Ps. 7:6. Esa. 51:23.

5093)

V. 20. (*a*)Drakar) Thet är: the förgiftige tyranner.

5094)

Mörker) Kallas här olycka.

5095)

V. 23. (*c*)För tina skul) Jcke för wåra skul; vtan för titt ord skul förfölja the oß.

5096)

Ps. 69:1. Eph. 5:25/ 32.

5097)

Ps. 2:6.

5098)

2. Sam. 23:2. 1. Pet. 1:19/ rc.

5099)

Högw. 1:16. cap. 5:13.

5100)

Ps. 72:4.

5101)

Ps. 110:2. Ebr. 1:8.

5102)

Ps. 2:2.

5103)

Esa. 49:18.

5104)

Ps. 68:30. Ps. 72:10. Ps. 87:4.

5105)

Matth. 19: 28. Vppenb. 1:6. cap. 5:10.

5106)

V. 13. (*a*)Tyrus) Warder här nämnd som then rikaste och berömligaste staden på then tiden: som han wille säija/ the rikaste i werlden skola ock ähra Christum.

5107)

V. 14. (*b*)Jnwärtes) Lika som vthi een frustugu altsammans guld och silke är.

5108)

V. 15. (*c*)Til tigh) Såsom til dantz eller glädie.

5109)

Ps. 42:1.

5110)

Ps. 93:3/ 4. Ps. 124:4/ 5. Esa. 17:12/ 13.

5111)

Ps. 48:2.

5112)

2. Sam. 8:1/ rc. Ps. 76:4.

5113)

Esa. 30:15.

5114)

Ps. 97:1/ 8.

5115)

1. Pet. 2:9.

5116)

Ps. 68:19. Marc. 16:19. Col. 2:15.

5117)

Ps. 29:1. Ps. 68:23/ 32.

5118)

V. 10. (*a*)Herrarna) Herrarna måste ock Christne warda/ som här i texten kallas sköldar/ hwilkom åligger wara vndersåtarom/ och i synnerhet församlingene til hägn och förswar.

5119)

Ps. 76:2/ 3.

5120)

Esa. 4:2. cap. 11:1.

5121)

Matth. 5:35.

5122)

V. 5. (*a*)Konungar) Thet är: för thenna staden hafwa Konungar måst förskräckias; och ofta draga therifrå medh skam.

5123)

V. 14. (*b*)Förkunna) At man må predika Gudz ord.

5124)

V. 15. (*c*)Vngdomen) Thet är nådeliga och sachtmodeliga/ genom nådenes ord/ såsom fader och moder vptuchta ett barn.

5125)

Ords. 8:4.

5126)

Ps. 78:2. Matth. 13:35.

5127)

Job. 17:3. Matth. 16:26.

5128)

1. Pet. 1:18.

5129)

Pred. 2:18. Jer. 17:11.

5130)

Wijsh. 5:1/ 2. 1. Cor. 6:1/ 2. Vppenb. 2:26.

5131)

Ps. 37:1/ 7.

5132)

Job. 27:19.

5133)

Bar. 3:17/ rc.

5134)

V. 10. (*a*)Länge lefwer) Hafwer ett godt modh/ täncker aldrig på döden.

5135)

V. 12. (*b*)Therae huus) Thet är: theras slächter/ barn/ och tienstefolck.

5136)

V. 19. (*c*)Tröster) Thet är: han håller ther af/ at man prålar och hafwer nog här i werldene.

5137)

1. Chrön. 25:1. 2. Chrön. 29: 30.

5138)

Esa. 2:3. Mich. 4:1/ 2.

5139)

Ps. 97:3.

5140)

5. Mos. 31:28.

5141)

1. Mos. 18:25. Joh. 5:22/ 27.

5142)

Job. 41:2. Ps. 24:1.

5143)

Ps. 13:6. Ps. 91:15.

5144)

Rom. 2:17.

5145)

Ords. 29:24.

5146)

Ps. 91:16. Esa. 49:6. Luc. 2:30.

5147)

V. 4. (*a*)Döma) Regera/ hielpa/ förlösa; ifrå diefwulen/ menniskiom/ döden/ rc.

5148)

V. 14. (*b*)Löfte) Thet tu honom låfwat hafwer; at han skulle wara tin Gudh.

5149)

2. Sam. 11:4. cap. 12:1.

5150)

2. Sam. 12: 13.

5151)

Rom. 3:4.

5152)

Job. 14:4. cap. 25:4.

5153)

3. Mos. 14:4/ 7. 4. Mos. 19:18.

5154)

Hes. 18:31. cap. 36:26.

5155)

Ose. 6:6.

5156)

Ps. 34:19. Esa. 66:2.

5157)

Ps. 4:6. Ebr. 13:15.

5158)

V. 9. (*a*)Skära) Thet är/ aflöös migh; såsom fordom i lagen genom stänckiande medh Jsop betydt wardt.

5159)

V. 12. (*b*)Wiß anda) Thet är en anda som i trone och på sakene wiß är; then sigh icke låter wijka eller förföra efter mångahanda tancka/ wana eller lära.

5160)

V. 16. (*c*)Blodskylder) Thet är/ ifrå the skulder medh hwilka jagh döden förtient hafwer; såsom wij alle äre för Gudi skyldige.

5161)

1. Sam. 21:7. cap. 22:9/ rc.

5162)

Jac. 3:6.

5163)

Ps. 58:11.

5164)

Ps. 92:13.

5165)

V. 3. (*a*)Skada) At tu kant komma andra på skada och olycko.

5166)

V. 7. (*b*)Medh allo) Flera plågor vpräknar han: at han skal intet huus hafwa/ intet godz behålla/ ther til i ingen stad/ i intet land blifwa.

5167)

Ps. 10:4. Ps. 14:1/ rc.

5168)

Rom. 3:10/ rc.

5169)

1. Mos. 49:18. Ps. 14:7. Luc. 10:24.

5170)

V. 7. (*a*)Hielp af Zion) Thet är/ Meßias.

5171)

1. Sam. 23:19. cap. 26:2.

5172)

Ps. 20:2. Ps. 31:4.

5173)

Ps. 10:4. Ps. 86:14.

5174)

1. Sam. 23:26/ rc. Ps. 58:11.

5175)

V. 9. (*a*)Lust see) Een Gudfruchtig menniskia glädz icke öfwer sina owänners ofärd: ty wij äre alle syndare/ och hafwe förtient Gudz straff. Men hon glädz öfwer Gudz rättwisa dom och regemente/ i thet/ at han beskyddar sina/ och straffar the onda. Eljes bör oß altijd önska och ther efter sökia/ at the onde måga omwända sigh til bättring/ och warda salige/ Matth. 5:44. Luc. 23:34.

5176)

2. Sam. 15. cap.

5177)

Jer. 9:2.

5178)

2. Sam. 16:23. Matth. 26:14.

5179)

Ps. 5:4. Dan. 6:10.

5180)

Ps. 57:5. Ps. 59:8.

5181)

Ps. 37:5. Matth. 6:25. Luc. 12:22. 1. Pet. 5:7.

5182)

Ps. 5:7.

5183)

V. 11. (*a*)Möda och arbete) Thet är altsammans ondska/ ther the sigh och andra medh beswära.

5184)

V. 24. (*b*)Halfwa ålder) Ehwad the giöra eller förehafwa om theras lijf/ thet til at vppehålla och förlängia/ skal thet doch wara förgäfwes.

5185)

1. Sam. 21:10. Ps. 34:1.

5186)

Ps. 3:2.

5187)

2. Chrön. 32:8. Ps. 78:39. Ps. 118:6. Jer. 17:5. Ebr. 13:6.

5188)

Ps. 66:13.

5189)

Ps. 116:8/ 9.

5190)

V. 1. (*a*)Dumba) David måste wara stum som een dufwa/ thet är/ stilla tiga/ och icke klaga öfwer Saul hoos the Philisteer.

5191)

V. 3. (*b*)Månge) Sauls tienare fördrifwa migh/ at jagh altid måste wara landzflychtig.

5192)

V. 9. (*c*)Räknar) Tu wetst huru månge the äro/ och förgäter them icke.

5193)

1. Sam. 22:1. cap. 24:4. Ps. 142:1.

5194)

Ps. 17:8. Ps. 36:8. Ps. 91:4.

5195)

Ps. 138:8.

5196)

Ps. 55:22. Ps. 59:8.

5197)

Ps. 7:16. Ps. 9:16. Ps. 35:7.

5198)

Ps. 108:2.

5199)

Ps. 30:13.

5200)

Ps. 36:6. Ps. 108:5.

5201)

V. 2. (*a*)Onda) Skada och wedermöda som the giöra migh.

5202)

V. 9. (*b*)Ähra) Thet är/ min psaltare och wisa/ ther jagh Gudh medh ährar.

5203)

Ps. 57:1.

5204)

Ps. 82:2.

5205)

Esa. 48:8.

5206)

Jer. 17:23. Hes. 12:2. Ap. G. 7:57.

5207)

Ps. 3:8.

5208)

Job. 14:10/ 11.

5209)

Ps. 64:4/ 5/ 8.

5210)

Job. 3:16.

5211)

Ps. 54:9.

5212)

Ps. 37:37.

5213)

Ps. 7:12. 2. Thes. 1:5.

5214)

V. 4. (*a*)Moderlifwet) Theras art är icke godh; och the låta icke af artene.

5215)

V. 10. (*b*)Förr) Thet är/ förr än the kunna komma halfwäges tijt the wilja hafwat/ skal Gudz wrede förstöra them/ och hielpa the rättferdiga.

5216)

V. 11. (*c*)Blodh) Thet är/ hämnden skal större wara än någor begärar; så at hwar han en droppa blodh til hämnd begärar/ ther skal thet warda så mycket at han måtte ther twå sigh vthi.

5217)

1. Sam. 19:11.

5218)

Jer. 7:16.

5219)

Ps. 55:22. Ps. 57:5. Ps. 120:4.

5220)

Ps. 2:4.

5221)

Esa. 8:21/ 22. Am. 8:11.

5222)

V. 6. (*a*)War ingom nådelig) Låt tigh icke behaga theras onda vpsåt/ och hielp icke at theras ondska må hafwa framgång.

5223)

V. 8. (*b*)Tala) Vthösa obetäncksamma ord/ medh allahanda pludrande och slaprande.

5224)

Thet höra) Thet är/ the giöra såsom ingen Gudh wore til som thet hörde; och tänckia intet at thet doch måste en gång komma i liuset.

5225)

V. 10. (*d*)Theras macht) Thet är/ när the migh förmächtige äro/ så seer jagh vppå tigh.

5226)

V. 11. (*e*)Rikeliga) Gudh giör migh mera godt/ än the migh ondt giöra kunna.

5227)

V. 13. (*f*)Högfärd) Thet är/ the blifwa i sin trotz och stora modh.

5228)

V. 14. (*g*)Förgiör) Läs vthläggningen/ Ps. 109:16.

5229)

Ps. 80:1.

5230)

2. Sam. 8:3. cap. 10:7. 1. Chrön. 18:3/ rc.

5231)

Ps. 75:9. Esa. 51:17/ 22. Jer. 25:15/ 16.

5232)

Ps. 108:7.

5233)

2. Sam. 8:1/ 2/ 14. Ps. 18:44.

5234)

Ps. 56:5. Jer. 17:5.

5235)

V. 1. (*a*)Rosenspan) Thet är/ ett kåsteligit klenodium/ giordt såsom een roos; så kaller han här sitt rike.

5236)

V. 3. (*b*)Bortdrifwit) Domare-Samuels-och Konunga-Böckerna/ gifwa här af många exempel/ huru Gudh både förströdt/ som ock tröstat hafwer.

5237)

V. 8. (*c*)Dela) Thet är/ jagh räknar hwad jagh för folck hafwer.

5238)

V. 9. (*d*)Förste) Ty Juda war then Konungsliga slächten.

5239)

V. 10. (*e*)Twättekar) Thet är/ mine vnderdåner.

5240)

V. 11. (*f*)Fast stadh) Kallas alt thet som giör en säker.

5241)

V. 12. (*g*)Vthdrager/ Gudh/ medh wår häär.) Thet är/ Gudh hafwer wäl bortdrifwit oß; men hielper oß nu åter: äst icke tu/ Gudh/ som medh oß vthdrager; medh wår häär/ til at styrckia honom och skaffa seger? Och thet skeer icke på wåra macht; vtan på tina macht giör tu/ hwad tu oß giör.

5242)

Esa. 26:16.

5243)

Ordsp. 18:10. Nah. 1:7.

5244)

Ps. 27:5.

5245)

Ps. 40:12.

5246)

Ps. 66:13. Ps. 116:14.

5247)

V. 6. (*a*)Löften) At jagh tigh lofwar och åkallar såsom en Gudh; hwilket wij vthi första budorden Gudi låfwat hafwe.

5248)

Ps. 39:1.

5249)

Ps. 28:3.

5250)

Ps. 18:3.

5251)

Ps. 39:6. Esa. 40:15/ 17. Dan. 5:27.

5252)

Job. 31:24. 1. Tim. 6:17.

5253)

Job. 34:11. Ordsp. 24:12. Jer. 32:19. Matth. 16:27. Rom. 2:6. 1. Cor. 3:8. Vpp. 22:12.

5254)

V. 10. (*a*)Fela) Ho sigh förlåter vppå menniskior/ han mäste fela/ ehuru mächtige the äro.

5255)

1. Sam. 22:5. cap. 23:14/ 15.

5256)

Ps. 5:4.

5257)

Ps. 42:2/ 3. Ps. 84:3.

5258)

2. Sam. 15:25.

5259)

Ps. 17:8. Ps. 36:8. Ps. 57:2. Ps. 91:4.

5260)

Ps. 17:9.

5261)

5. Mos. 6:13.

5262)

Ps. 31:19. Ps. 107:42.

5263)

V. 3. (*a*)Macht) Jagh wil gierna wara ther tin Gudz tienst är/ ther tu äst mächtig/ och warder ährad; men nu måste jagh wara här i öknene.

5264)

Ps. 5:2.

5265)

Ps. 11:2.

5266)

Ps. 58:8.

5267)

Ps. 21:13.

5268)

Ps. 7:16. Ps. 9:16.

5269)

Ps. 94:15. Rom. 9:17.

5270)

V. 6. (*a*)See them) Gudh sielf ser them icke/ säija the ogudachtige.

5271)

Ps. 61:9. Ps. 66:13.

5272)

Ps. 86:9. Esa. 43:7.

5273)

Ps. 38:5.

5274)

Ps. 36:9.

5275)

Esa. 42:4.

5276)

Ps. 89:10.

5277)

Ps. 46:5.

5278)

5. Mos. 11:12. Ords. 10:22.

5279)

Ps. 104:10.

5280)

V. 2. (*a*)Stillhet) Medh tolamod låter sigh nöija/ och är stilla.

5281)

V. 7. (*b*)Begiordad) Til at giöra meer och meer godt.

5282)

V. 9. (*c*)Tekn) Thet är ett stort vnderwerck/ när Gudh håller frijd/ och förhindrar the ofridsama/ tå gå och kofra sigh både menniskior och fänat/ thet i krijg icke skeer.

5283)

V. 10. (*d*)Källa) Af hans hand såsom af een källa wälsignas land och folck.

5284)

V. 12. (*e*)Footspor) Hwar han går/ ther wäxer wäl.

5285)

Ps. 8:2.

5286)

2. Mos. 14:21. Jos. 3:16. Ps. 114:3.

5287)

2. Chrön. 16: 9. Job. 28:24.

5288)

Ps. 68:20.

5289)

5. Mos. 28:43/ 44.

5290)

Ps. 61:9. Ps. 116:14.

5291)

Ps. 50:15.

5292)

Job. 27:8/ 9. Ords. 15:29. cap. 28:9. Esa. 59:2. Joh. 9:31.

5293)

V. 3. (*a*)Fela) Thet är/ ehwad the företaga emot tigh/ skal thet doch wara förgäfwes.

5294)

V. 7. (*b*)Vphäfwa) The skola icke winna eller få öfwerhandena/ ehuru långt the träda fram.

5295)

4. Mos. 6:24. Ps. 44:4.

5296)

Luc. 2:30. Ap. G. 4:2.

5297)

Esa. 6:3.

5298)

V. 2. (*a*)Ansichee lysa) Heter/ wara gladh; nädeligen ansee/ bewisa sigh wänlig.

5299)

V. 5. (*b*)Dömer) Förswarar och regerar.

5300)

4. Mos. 10:35.

5301)

Ps. 37:20.

5302)

Ps. 35:27.

5303)

Esa. 40:3/ 4.

5304)

Vppenb. 19: 16.

5305)

Ps. 146:9.

5306)

2. Mos. 13:20/ rc. cap. 33:14.

5307)

2. Mos. 19:16. Dom. 5:4/ 5. Ps. 18:8.

5308)

Esa. 41:17. Ap. G. 2:17/ 33.

5309)

Ps. 36:9.

5310)

Eph. 4:11.

5311)

Esa. 9:3.

5312)

Ps. 47:6.

5313)

Eph. 4:8.

5314)

Ps. 66:11.

5315)

Ps. 22:30.

5316)

Luc. 19:43. cap. 21:20/ rc.

5317)

Matth. 6:10/ 13. 2. Thess. 3:2/ 3.

5318)

Ps. 45:13. Ps. 72:10/ 11/ 15. Esa. 60:6. Matth. 2:11.

5319)

Ps. 47:10. Esa. 19:18.

5320)

Ps. 29:4.

5321)

Ps. 66:5.

5322)

V. 1. (*a*)Thenne Psalm talar all igenom om Christo/ therföre måste man wäl gifwa acht ther vppå; ty han

förer sälsynt taal och ord efter bookstafwen.

5323)

V. 13. (*b*)Konungarna) Thet äro Apostlarna/ som endrächteligen lära.

5324)

Huus ähran) Så kallas på Ebreisko een hustru: och talar han här om församlingen/ som är Christi brudh.

5325)

V. 14. (*d*)Silfwer och guld glittra) Rödt och hwitt; såsom en häär af harnest och baneer.

5326)

V. 16. (*e*)Fruchtsamt) På Ebreisko fett/ thet är godt land/ icke skallot berg.

5327)

V. 17. (*f*)Springen) Berömen eder; trotsen på edra härlighet.

5328)

V. 22. (*g*)Hiessa) Judarnas rike och presterskapet; therföre at the blifwa i theras otro.

5329)

V. 23. (*h*)Feta) Thet är/ af Judarna/ hwilke rike och härlige wordne woro af Gudi.

5330)

V. 27. (*i*)Brunn) Thet är/ för Christi rike/ som begynnat är/ flyter och tilwäxer.

5331)

V. 31. (*k*)Straffa diuret/ rc.) Förstör och afwär falska lärare/ hwilka såsom wildiur liggia i försåt ibland buskarna/ och fördölja sigh ibland sina hopar.

5332)

Drifwa för penningar) Hwilka förtrampa/ förwända/ och förfalska sanningen/ til at sålunda erhålla stora och rika inkomster/ och at föröka sitt prål.

5333)

V. 34. (*m*)Dundre) Thet är sine predikan.

5334)

V. 35. (*n*)Machten) Thet är riket: läter honom regera.

5335)

Ps. 45:1.

5336)

Matth. 26:38.

5337)

Ebr. 5:7.

5338)

Ps. 22:2.

5339)

Ps. 35:19. Joh. 15:25.

5340)

Ps. 16:2.

5341)

Ps. 31:12.

5342)

Joh. 2:17.

5343)

Rom. 15:3.

5344)

Ps. 35:13/ 14.

5345)

Job. 30:9. Klagw. 3:63.

5346)

Esa. 49:8. 2. Cor. 6:2.

5347)

Klagw. 3:53/ 55.

5348)

Matth. 27:48. Marc. 15:23. Luc. 23:36. Joh. 19:28.

5349)

Rom. 11:9.

5350)

Ps. 35:6. Rom. 11:10.

5351)

Ap. G. 1:20.

5352)

Esa. 53:4/ 5.

5353)

Ps. 22:27.

5354)

Ps. 72:12. Matth. 5:3.

5355)

Ps. 102:29.

5356)

V. 6. (*a*)Min galenskap) Jcke at Christus någon synd giordt hade/ 1. Pet. 2:22. Vtan therföre/ at Christus led för oß/ och HERren lade alles våra synder vppå honom/ Esa. 53:6.

5357)

V. 23. (*b*)Bord) Thet är theras predikan och lära/ ther medh the mena spisa sigh.

5358)

2. Tim. 2:8.

5359)

Ps. 31:3.

5360)

Ps. 35:4. Ps. 40:15.

5361)

Ps. 40:16.

5362)

Phil. 4:4.

5363)

Ps. 40:18. Ps. 71:13.

5364)

Ps. 31:2.

5365)

Ps. 27:8.

5366)

Ps. 22:10/ 11.

5367)

2. Sam. 17:1.

5368)

Ps. 35:4.

5369)

Esa. 46:4.

5370)

Luc. 1:49.

5371)

2. Mos. 15:11.

5372)

Ps. 86:13. Ps. 116:3.

5373)

Ps. 18:36.

5374)

Ps. 45:5.

5375)

Ps. 2:9.

5376)

Dom. 6:37.

5377)

Esa. 9:7. cap. 11:6. cap. 35:1/ 2. Luc. 2:14.

5378)

Ps. 2:8. Ps. 89:26. Zach. 9:10.

5379)

Esa. 49:23. Mich. 7:17.

5380)

Ps. 45:13. Ps. 68:30. Esa. 60:5/ 6. Matth. 2:11.

5381)

Ps. 69:34.

5382)

Ps. 116:15.

5383)

Esa. 53:10.

5384)

1. Mos. 22:18.

5385)

Ps. 106:48.

5386)

V. 6. (*a*)Vllskin) Såsom medh Gideon skedde/ Dom. 6:37.

5387)

V. 16. (*b*)Bäfwa) Thet är: berget Libanon står fullt medh trää/ och bäfwar för wädret; så fulle skola ock städerna wara af Evangelii lära och predikan.

5388)

V. 17. (*c*)Räckia) Thet är/ man skal predika hans namn ewinnerliga.

5389)

V. 20. (*d*)En ända hafwa/ rc.) Jcke som skulle ingen af the följande Psalmerna wara Davidz; ty annat betyga klara Skriftenes språk/ Matth. 22:43. af Ps. 110:1. Ebr. 4:7/ af Ps. 95:7. Vtan/ meningen är/ antingen at en andeel af Davidz Psalmer här sluter sigh/ som tå hafwa warit samlade: eller at the anförde ord hafwa warit ibland the sidsta som David sielf haar samlat och lemnat sin son Salomo/ och hela Gudz församling/ såsom ett klenodium/ om then förtröstan han hade til Gudh/ och then vthlåfwade Messiam.

5390)

Ps. 37:1/ rc. Jer. 12:1.

5391)

Job. 21:7.

5392)

5. Mos. 32:15. Ps. 17:10.

5393)

Ps. 12:5.

5394)

Ps. 10:11. Ps. 94:7. Hes. 8:12.

5395)

Ps. 26:6.

5396)

Job. 21:30.

5397)

Job. 20:8. Ps. 34:17. Esa. 29:8.

5398)

Ps. 4:4.

5399)

Esa. 28:29.

5400)

Ps. 142:6.

5401)

V. 1. (*a*)Reent hierta) Thet sigh håller wid h Gudz rena och klara ord.

5402)

V. 7. (*b*)Swälla) Thet är: the äro fete/ thet är/ rike/ mächtige/ i stoor ähro.

5403)

V. 17. (*c*)Helgedom) Thet är/ ther man hörer Gudz ord/ och lärer een sådana saak rätt förstå.

5404)

2. Kon. 25. cap.

5405)

2. Chrön. 36. cap. Jer. 52. cap.

5406)

1. Kon. 6:18/ 29/ 32.

5407)

2. Kon. 25:9.

5408)

Klagw. 2:9. Hes. 7:26. Amos 8:12.

5409)

2. Mos. 14:21.

5410)

Esa. 51:9/ 10. Hes. 29:3.

5411)

2. Mos. 17:6. 4. Mos. 20:11.

5412)

Jos. 3:16.

5413)

Esa. 49:4.

5414)

Rom. 2:24.

5415)

V. 4. (*a*)Husom) Thet är/ i theras Scholar och Synagogor/ ther Gudz ord lärdes.

5416)

Afgudar) Såsom the Chaldeer giorde; och sedan Antiochus.

5417)

V. 11. (*c*)Sköt) Thet är/ Templet/ ther Gudh församlade och lärde sitt folck/ såsom een moder bär sitt barn och gifwer thy dij.

5418)

V. 13. (*d*)Drakarnas.) V. 14. (*d*) Hwalfiskarna) Thet är/ the tyranner/ såsom Pharao/ och hans Förstar.

5419)

V. 15. (*e*)Vpwälla) Thet är: Gudh bygger land och städer; han förstörer them ock igen.

5420)

Ps. 65:1.

5421)

2. Sam. 2. cap.

5422)

Ps. 94:3. Ordsp. 27:1.

5423)

Dan. 4:32. Luc. 1:52.

5424)

Ps. 60:5. Esa. 51:17/ 22. Klagw. 4:21.

5425)

Esa. 40:31.

5426)

V. 2. (*a*)När är) Then oß snarliga och trösteliga hielper och bewarar.

5427)

V. 4. (*b*)Pelare) The frome förskräckia sigh för Gudh; men han styrcker them likwäl: the ogudachtige blifwa i sine stolthet/ och förgås.

5428)

Ps. 48:2.

5429)

Esa. 31:9.

5430)

Ps. 46:10.

5431)

Jer. 51:25. Hab. 3:6.

5432)

Esa. 37:28/ 29.

5433)

Ps. 65:2. Pred. 5:3.

5434)

Job. 12:21/ 24. Ps. 107:40. Esa. 40:23.

5435)

V. 5. (*a*)Röfware berg) Thet äro the stora Konungarike och Förstendöme/ såsom Afsyrien/ Babylon och Egypten/ the ther landen vnder sigh slogo medh wåld/ och sålunda til sigh röfwade.

5436)

V. 11. (*b*)Bekänna) När menniskiorna stöta sigh på Gudz straff/ och ther igenom förhärda sigh i sin ondsko/ wiser Gudh at han mächtig nogh är at möta theras högmod/ och them til intet giöra.

5437)

V. 12. (*c*)Låfwer) At han skal wara edar Gudh; såsom thet första budet lärer: och låfwer icke them heligom eller androm löfte.

5438)

Ps. 9:11. Ps. 27:8.

5439)

Esa. 26:16.

5440)

Ps. 102:8.

5441)

Esa. 26:18.

5442)

Ps. 143:5.

5443)

Ps. 136:4.

5444)

2. Mos. 6:6.

5445)

2. Mos. 14:21/ 27/ 28.

5446)

2. Mos. 14:26.

5447)

2. Mos. 14:19. Ps. 78:52. Ps. 80:2.

5448)

V. 11. (*a*)All ting) Jagh må til dödz bekymra migh ther om: men jagh kan doch likwäl icke annorlunda lagat.

5449)

V. 14. (*b*)Wägh är helig) Thet är/ Gudz regering är vnderlig och ofta fördold; han gifwer lijf i dödenom/ och är när tå han sierran är; hwilket förnuftet icke begriper: thet är alt heligt och fördoldt.

5450)

Ps. 49:5. Matth. 13:35.

5451)

Ps. 44:2.

5452)

2. Mos. 20.

5453)

5. Mos. 4:10. cap. 6:7. cap. 11:19.

5454)

2. Mos. 32:9. cap. 33:3:5. cap. 34:9.

5455)

4. Mos. 14:40/ rc. 5. Mos. 1:41/ rc.

5456)

Hes. 20:10/ rc.

5457)

2. Mos. 14:15: cap.

5458)

2. Mos. 14:21. Ps. 106:9.

5459)

2. Mos. 13:21/ 22. Ps. 105:39.

5460)

2. Mos. 17:6. 4. Mos. 20:10. Ps. 105:41. 1. Cor. 10:4.

5461)

2. Mos. 16:2/ 3. 4. Mos. 11:4/ 5. Ps. 06:14.

5462)

4. Mos. 11:1/ rc.

5463)

4. Mos. 11:19/ rc.

5464)

2. Mos. 16:14 rc. 4. Mos. 11:7. Wijsh. 16:20. Joh. 6:31. 1. Cor. 10:3.

5465)

2. Mos. 16:13. 4. Mos. 11:31.

5466)

4. Mos. 11:33 Ps. 106:15.

5467)

4. Mos. 13:14. cap. 4. Mos. 14:29/ 30/ 36. 5. Mos. 2:1/ 14/ 15.

5468)

Job. 7:7. cap. 14:1/ 19/ rc. Ps. 103:13/ 15.

5469)

4. Mos. 14:22.

5470)

2. Mos. 7:19. Ps. 105:29.

5471)

2. Mos. 8:2/ 6/ 21.

5472)

2. Mos. 10:4/ rc. Ps. 105:34.

5473)

2. Mos. 9:18. Ps. 105:32/ rc.

5474)

Wijsh. 17:2/ 3.

5475)

2. Mos. 9:3/ 8.

5476)

2. Mos. 11:5. cap. 12:29/ 30.

5477)

2. Mos. 12:13.

5478)

Ps. 77:21.

5479)

2. Mos. 14:27/ 28.

5480)

Jos. cap. 1/ rc.

5481)

Jos. 13:7.

5482)

2. Sam. 5:6/ rc.

5483)

Ose. 7:16.

5484)

2. Mos. 32:1. Dom. 2. cap. rc.

5485)

1. Sam. 4:11. Jer. 7:12.

5486)

1. Sam. 4. 5. 6. cap.

5487)

1. Sam. 16:11. cap. 17:34.

5488)

2. Sam. 7:8.

5489)

V. 9. (*a*)Ephraims barn) För Konungarnas tijd stod regementet mästedels i Ephraims slächte/ the förde harnisk och bogan; men the wordo stolte och förlitte sigh icke på Gudh/ therföre blef thet them ifrå tagit/ och Silo förstördt; och regementet blef åter vprättat i Juda.

Stridztijd) Kallas här anfächtning/ fahra och nödh.

5490)

V. 33. (*b*)Jntet fingo) At the icke fingo thet förlåfwade landet; och woro förgäfwes vthfarne af Egypten.

5491)

V. 41. (*c*)Rette) The stälte altid Gudh wijs och mått före/ när och på hwad sätt han them närwarandes och i synliga måtto hielpa skulle; och wille icke troo eller hoppas på thet tilkommande: nu wille the hafwa kött/ nu watn/ åter brödh. Således föresättia och lära Gudh huru han giöra skal/ thet är försökia Gudh/ och mästra hans werck och gierningar.

5492)

Klagw. 1:1. 1. Macc. 1:21/ rc.

5493)

1. Macc. 7:16/ 17.

5494)

Ps. 44:14. Ps. 80:7. Hes. 36:2/ 3.

5495)

Ps. 89:47.

5496)

Jer. 10:25.

5497)

Esa. 64:9.

5498)

Ps. 115:1.

5499)

Ps. 102:21.

5500)

Jer. 32:18.

5501)

Esa. 65:7.

5502)

Ps. 28:9. Ps. 95:7. Ps. 100:3.

5503)

V. 1. (*a*)Thenne Psalm hafwer samma grund medh then 74 Psalmen: nemliga/ at Gudh wille bewara Jerusalem och sitt folck för omliggiande fiendar.

5504)

V. 11. (*b*)Dödsens barn) Them man dageliga dräpa och vthrota wil.

5505)

Ps. 60:1.

5506)

Ps. 77:21. Esa. 40:11. Hes. 34:12. Joh. 10:11.

5507)

Ps. 4:7.

5508)

Ps. 42:4. Ps. 102:10.

5509)

Ps. 44:14. Ps. 79:4.

5510)

Esa. 5:3/ 4. Jer. 2:21. Matth. 21:33.

5511)

1. Mos. 15:18. 2. Mos. 23:31. 5. Mos. 11:24. Jos. 1:4. 1. Kon. 4:21/ 24.

5512)

Ps. 89:41/ 42.

5513)

V. 1. (*a*)Rosena) Ett klenodium såsom een roos; och kallas så här Jsraels Konungarike.

5514)

V. 3. (*b*)Ephratm rc.) Thet är/ på nådastolenom/ baak hwilkom thesse Jsraels slächter lågo/ 4. Mos. 2:18.

5515)

V. 11. (*c*)Cedreträ) Thet är/ riket vthwidgat alt in til Libanon.

5516)

V. 12. (*d*)Älfwena) Thet är/ in til älfwena Phrath.

5517)

Ps. 8:1.

5518)

3. Mos. 23:24. 4. Mos. 10:10.

5519)

5. Mos. 16:16.

5520)

1. Mos. 42:23.

5521)

2. Mos. 17:2/ 3/ 7.

5522)

2. Mos. 20:2/ 3.

5523)

Hes. 20:25/ 26. Ap. G. 14:16. Rom. 1:24.

5524)

5. Mos. 32:29. Esa. 48:12. Bar. 3:13.

5525)

5. Mos. 32:13/ 14.

5526)

2. Chrön. 19:6.

5527)

2. Mos. 22:28.

5528)

5. Mos. 1:16/ 17.

5529)

Job. 29:12/ 13. Ordsp. 24:11. cap. 31:8/ 9. Esa. 1:17. cap. 10:1/ 2.

5530)

Wijsh. 6:1.

5531)

Joh. 10:34.

5532)

Ps. 73:19.

5533)

Ps. 2:8. Ebr. 1:2.

5534)

Ps. 28:1.

5535)

Dom. 7:22.

5536)

cap. 4:15/ 16/ rc.

5537)

cap. 4:2. cap. 5:21.

5538)

Dom. 7:25.

5539)

cap. 8:12/ 21.

5540)

Ps. 6:11.

5541)

2. Macc. 7:37.

5542)

V. 4. (*a*)Fördolda) Thet äro the som i trone för werldena fördolde lefwa/ så at man håller them för kättare.

5543)

Ps. 8:1.

5544)

Ps. 42:23. Ps. 63:2.

5545)

Ps. 23:6. Ps. 27:4.

5546)

Ps. 23:1.

5547)

Ps. 2:12. Ps. 34:9.

5548)

V. 3. (*a*)Gårdar) Är förståndandes här om the gårdar til templet; såsom ock många annorstädes.

5549)

V. 7. (*b*)Gå genom jämmerdalen) Fara hijt och tijt/ och lära folcket.

5550)

V. 12. (*c*)Sool och sköld) Han lärer/ och beskärmar/ tröster och hielper.

5551)

Nådh) För werldenes haat och smälek.

5552)

Ps. 77:6.

5553)

Ps. 32:1.

5554)

Ps. 125:3.

5555)

Ps. 67:7.

5556)

V. 9. (*a*)Galenskap) At the på sidstone icke förtwifla och otolige warda/ och försmäda Gudh.

5557)

V. 10. (*b*)Ähra) At thet ährliga tilgår/ och folcket ställer sigh fromt hwar moot annan.

5558)

Ps. 4:4.

5559)

Ps. 25:20.

5560)

Ps. 88:10.

5561)

Ps. 25:1.

5562)

Joel 2:13. Jon. 4:2.

5563)

Ps. 50:15.

5564)

5. Mos. 3:24.

5565)

Ps. 65:3. Esa. 43:6/ 7.

5566)

Ps. 25:4/ rc. Ps. 27:11. Ps. 119:33. Ps. 143:10.

5567)

Ps. 71:20. Ps. 116:3/ 8.

5568)

Ps. 54:5.

5569)

2. Mos. 34:6. Neh. 9:17. Ps. 103:8. Ps. 145:8.

5570)

Ps. 138:3.

5571)

V. 2. (*a*)Helig) Jagh hafwer emot them/ som stå efter min siäl/ intet ondt giordt. Ja/ jagh är aftwagen/ helgad och rättferdig giord genom Messie förtienst och förskyllan/ och igenom wår Gudz Anda/ 1. Cor. 6:11.

5572)

V. 11. (*b*)Thet ena) Thet är/ Gudz ord/ thet blifwer/ och giör ett och enighet: annor lära giör oenighet och partij.

5573)

Ps. 68:16/ 17. Ps. 125:1/ 2. Matth. 16:18.

5574)

Ps. 45:13. Esa. 19:18. cap. 30:7. Matth. 28:19. Ap. G. 2:9/ 10.

5575)

Ps. 110:3.

5576)

Ap. G. 2:4. cap. 10:46. 1. Cor. 12:10.

5577)

1. Kon. 4:31. 1. Chrön. 2:6.

5578)

Ps. 28:1. Ps. 143:7.

5579)

Ps. 130:1.

5580)

Ps. 38:3.

5581)

Ps. 42:8.

5582)

Job. 19:19. Ps. 38:12.

5583)

Ps. 6:8.

5584)

Ps. 6:6.

5585)

Ps. 30:10.

5586)

Ps. 115:17. Esa. 38:18.

5587)

Ps. 38:5.

5588)

Job. 19:13.

5589)

1. Kon. 4:31. 1. Chrön. 2:6.

5590)

Joh. 1:17.

5591)

2. Sam. 7:12/ rc. 1. Chrön. 17:11/ rc.

5592)

Esa. 6:3. Eph. 3:10. Vppenb. 4:8.

5593)

Ps. 104:3.

5594)

Ps. 65:8.

5595)

Ps. 24:2. Ps. 104:5.

5596)

Ps. 97:2.

5597)

Ps. 97:11. Ps. 112:4.

5598)

Luc. 1:69.

5599)

Esa. 33:22.

5600)

2. Sam. 7:4. 1. Chrön. 17:4.

5601)

1. Sam. 16:12. Ap. G. 13:22.

5602)

Ps. 72:8. Zach. 9:10.

5603)

2. Sam. 7:14. 1. Chrön. 17:13. Ps. 2:7. Ebr. 1:5.

5604)

Ps. 2:6.

5605)

2. Sam. 7:16. Ps. 72:17. Joh. 12:34.

5606)

1. Mos. 9:13.

5607)

Ps. 80:13.

5608)

Ps. 79:4.

5609)

Ps. 79:5.

5610)

2. Sam. 7: 15/ rc.

5611)

V. 3. (*a*)Nådh) Genom JEsum är nådh och sanning kommen/ Joh. 1:17.

5612)

J himmelen) Ty Christi rike är icke ett jordiskt rike/ vtan himmelskt.

5613)

V. 11. (*c*)Rahab) Egypten/ såsom Ps. 87:4. och betyder stolt.

5614)

V. 13. (*d*)Frögdar sigh) Hela landet grönskas/ och står lustigt.

5615)

V. 16. (*e*)Frögdas) Thet är/ then som hafwer thet glädsama Gudz ord.

5616)

V. 38. (*f*)Witne) Thet är regnbogen/ hwilken Gudh för witne satt hafwer/ til thet ewiga förbundet medh Noah/ 1. Mos. 9:13.

5617)

V. 45. (*g*)Reenhet) Thet är all hans prydning/ och skrudh i Gudztienst.

5618)

Ps. 104:29/ 30. Pred. 1:4.

5619)

2. Pet. 3:8.

5620)

Job. 14:2.

5621)

Ps. 103:15. 16. Esa. 40:6/ 7/ 8.

5622)

Syr. 18:8.

5623)

Ps. 39:5.

5624)

4. Mos. 14:17/ 18/ 19.

5625)

5. Mos. 33:26.

5626)

V. 3. (*a*)Döö) Thet döö altid menniskior bort/ och andra komma igen genom Gudz ord; therföre är wårk lefwerne emot honom såsom intet.

5627)

V. 8. (*b*)Okända) Thet är/ Adams synder. Rom. 5:12. Ther döden medh förtient är; och werlden weet doch sådant intet.

5628)

V. 11. (*c*)Wredgas) At sådant är för tin wrede skul/ och at wåra synder sådant förtiena.

5629)

V. 16. (*d*)Tina gierningar) Thet är/ lijf och hielp/ och alt godt.

5630)

V. 17. (*e*)Händers werck) Thet är/ at andeligit och werldzligit regemente må wäl inrättat och styrckt warda.

5631)

Ps. 36:8.

5632)

Ps. 17:8. Ps. 57:2. Ps. 63:8.

5633)

Ords. 3:24/ 25.

5634)

Job. 5:19. Ps. 112:7/ 8. Ps. 121:5/ 6.

5635)

Ps. 92:12.

5636)

Ords. 12:21.

5637)

Ps. 34:8. Matth. 4:6. Luc. 4:10/ 11.

5638)

Job. 5:23. Ords. 3:23.

5639)

Ps. 50:15.

5640)

Ps. 50:23.

5641)

V. 4. (*a*)Sanning) Hans ord och nådelöften.

5642)

V. 5/ 6. (*b*) Nattenes stygghet/ rc.) Förstår här medh alt ondt/ thet ware sigh wåld/ list/ orätt/ skalckhet/ rc.

5643)

Ps. 147:1.

5644)

Ps. 42:9.

5645)

Ps. 33:2/ 3.

5646)

Ps. 77:12/ 13.

5647)

Ps. 36:7. Ps. 40:6.

5648)

Ps. 14:1. Ps. 94:8.

5649)

Ps. 37:2/ 20. Ps. 73:3/ 18.

5650)

Ps. 112:9.

5651)

4. Mos. 23:22.

5652)

Ps. 23:5.

5653)

Ps. 91:8. Jer. 11:20. cap. 20:12.

5654)

Ps. 1:3. Ps. 52:10. Jer. 17:8. Ose. 14:6/ 7.

5655)

Esa. 58:11.

5656)

5. Mos. 32:4. Zeph. 3:5.

5657)

V. 6. (*a*)Diupe) Thet är/ vnderlige/ ther medh han oß så hielper/ at ingen menniskia kan thet begripa.

5658)

V. 11. (*b*)Smord) Är/ at at jagh må warda gladh.

5659)

V. 16. (*c*)Jntet orätt) Han seer ingen person an/ och hielper icke en ogudachtig saak/ ändoch the så mena.

5660)

Ps. 2:6. Ps. 96:10. Ps. 97:1. Ps. 99:1. Esa. 52:7.

5661)

Ps. 46:4.

5662)

Esa. 17:12/ 13. Vppenb. 17:15.

5663)

Joh. 17:17.

5664)

5. Mos. 32:35. Jer. 51:56. Rom. 12:19.

5665)

1. Mos. 18:25. Ps. 7:9.

5666)

Ps. 75:5/ rc.

5667)

Ps. 10:4/ 11. Ps. 73:11.

5668)

Ps. 53:2. Ps. 92:7.

5669)

2. Mos. 4:11.

5670)

1. Cor. 3:20.

5671)

Ps. 119:71. Ords. 3:11/ 12. Ebr. 12:5/ rc.

5672)

Ps. 64:10/ 11.

5673)

Ps. 119:50/ 92.

5674)

V. 1. (*a*)Betee tigh) Kom fram/ lät tigh see.

5675)

V. 3. (*b*)Pråla) Thet är/ tala stoor ord/ såsom en herre eller tyrann/ then man måste fruchta/ hwad han säger eller wil.

5676)

V. 17. (*c*)Stilla) Thet är/ i dödenom/ ther alt är stilla och ändat.

5677)

V. 20. (*d*)Skadeliga) Ther man skadelig ting och fiälars förderf lärer.

5678)

Ps. 100:1/ 2.

5679)

Ps. 96:4/ 5. Tit. 2:13.

5680)

Ps. 8:7.

5681)

Ps. 100:4. Esa. 43:7. Eph. 2:10. 1. Pet. 2:9.

5682)

Ps. 28:9.

5683)

Ebr. 3:7. cap. 4:7.

5684)

2. Mos. 17:7. 4. Mos. 14:22.

5685)

1. Cor. 10:9.

5686)

4. Mos. 14:34.

5687)

2. Mos. 32:9. 5. Mos. 32:5/ 6/ 28. Ebr. 3:9.

5688)

4. Mos. 14:21/ rc. Ebr. 4:3.

5689)

V. 5. (*a*)Thet torra) Thet är jorden.

5690)

1. Chrön. 16: 23. Ps. 149:1.

5691)

Luc. 2:30/ 31.

5692)

Ps. 95:3. Syr. 43:31.

5693)

Ps. 29:1/ 2.

5694)

Ps. 84:3.

5695)

Ps. 110:3.

5696)

Ps. 93:1. Ps. 99:1.

5697)

Ps. 98:7/ rc.

5698)

Ps. 9:9. Ps. 98:9. Esa. 3:13/ 14. Joh. 16:8.

5699)

Ps. 93:1. Zach. 9:9/ 10.

5700)

Ps. 72:10. Esa. 11:10/ 11. cap. 60:9.

5701)

2. Mos. 19:16. 18.

5702)

Ps. 89:15.

5703)

Ps. 50:3. Vpp. 4:5.

5704)

Ps. 8:2. Ps. 19:2. Ps. 50:6. Ps. 89:6.

5705)

2. Mos. 20:4. 5. Mos. 5:8.

5706)

Luc. 2:13:14. Ebr. 1:6.

5707)

Esa. 12:6.

5708)

Amos. 5:15. Rom. 12:9.

5709)

Joh. 10:28.

5710)

Esth. 8:16. Ps. 89:16. Ps. 112:4.

5711)

V. 2. (*a*)Rättferdighet) Christus är them fromom rättferdighet; men them ogudachtigom en förtärande eld.

5712)

V. 11. (*b*)Lius) Thet är/ lycka och salighet.

5713)

Esa. 52:10.

5714)

Ap. G. 4:12.

5715)

Luc. 1:54.

5716)

Esa. 40:5.

5717)

Ps. 96:11/ 12.

5718)

Ps. 9:9. Ps. 96:13.

5719)

1. Sam. 4:4.

5720)

Ps. 2:1/ 2.

5721)

Ps. 111:9.

5722)

Esa. 6:3. Dan. 9:24.

5723)

2. Mos. 14:15. cap. 32:11. 4. Mos. 16:22/ 47.

5724)

1. Sam. 7:9. Jer. 15:1.

5725)

2. Mos. 33:9/ rc.

5726)

V. 5. (*a*)Widh hans fotapall) Thet är/ på hans helga berg; såsom then Helge Ande thet sielf vthtyder/ v. 9. Ty jorden kallas Gudz fotapall Esa. 66:1. Synnerliga på then tiden/ thet berget Zion/ efter löftet/ 1. Kon. 9:3. Men i nya Testamentet hafwer Gudh sin församling och åkallan icke bundit til något wist rum/ såsom Christus säger/ Joh. 4:21.

5727)

Ty han) Thet är/ Gudh är helig/ v. 9.

5728)

Ps. 95:2. Ps. 98:4.

5729)

Ps. 28:9. Ps. 79:13. Ps. 95:7. Hes. 34:31.

5730)

Ps. 117:2.

5731)

Ordsp. 20:28.

5732)

cap. 16:12.

5733)

1. Sam. 18:14.

5734)

Syr. 10:2.

5735)

5. Mos. 13:13/ 14.

5736)

Ordsp. 22:11.

5737)

Rom. 13:4.

5738)

3. Mos. 11:17/ 18.

5739)

Ps. 77:5.

5740)

Ps. 42:4. Ps. 80:6.

5741)

Ps. 87:6.

5742)

Ps. 79:11. Zach. 9:11. Ebr. 2:14.

5743)

Esa. 2:2/ 3.

5744)

Ebr. 1:10/ 11/ 12.

5745)

Esa. 51:6.

5746)

Ebr. 13:8.

5747)

Ps. 69:37.

5748)

V. 19. (*a*)Beskrifwit) På thet at man skal thet predika.

5749)

V. 25. (*b*)Halfwa dagar) Förr än jagh migh thet föreseer.

5750)

Ps. 147:3.

5751)

Ps. 5:13.

5752)

Esa. 40:31.

5753)

2. Mos. 34:6/ 7. 4. Mos. 14:18. 5. Mos. 5:10. Ps. 86:5/ 15. Ps. 145:8. Joel. 2:13. Jon. 4:2.

5754)

Esa. 57:16. Jer. 3:5. Mich. 7:18.

5755)

Esa. 63:16. cap. 64:8. Jer. 31:9/ 10.

5756)

1. Mos. 3:19. cap. 18:27.

5757)

Job. 14:2. Ps. 90:5/ 6. Esa. 40:6/ 7. Jacob. 1:10. 1. Pet. 1:24.

5758)

Job. 7:10. cap. 8:18.

5759)

2. Mos. 20:6. 5. Mos. 7:6.

5760)

Esa. 44:21.

5761)

Ps. 148:2. Ebr. 1:6.

5762)

1. Mos. 32:2. 1. Kon. 22:19. Luc. 2:13. Eph. 3:10. Col. 1:16.

5763)

V. 9. (*a*)Träter) Thet är/ han är icke ogunstig.

5764)

V. 14. (*b*)Werck) Hwilken een swagh och löös byggning wij äre/ och hafwom ett stackot och vselt lefwande.

5765)

V. 16. (*c*)Känner) Jntet kännetekn eller åminnelse är lemnat efter thes rum.

5766)

1. Mos. 1:3/ 6/ 7/ 8.

5767)

Ps. 18:11. Ps. 89:7.

5768)

Ebr. 1:7.

5769)

1. Mos. 1:9/ 10. Job. 38:6. Ps. 24:2. Ps. 89:12. Ps. 102:26.

5770)

Job. 26:10. cap. 38:10/ 11. Jer. 5:22.

5771)

1. Mos. 1:11/ 12. Ps. 147:8.

5772)

Dom. 9:13. Syr. 31:32. cap. 40:20. Trää.

5773)

Job. 39:4.

5774)

1. Mos. 1:14. Syr. 43:1/ 2.

5775)

Job. 39:1.

5776)

1. Mos. 1:20.

5777)

Job. 40:10/ 20.

5778)

Ps. 145:15/ 16.

5779)

Ps. 36:7. Matth. 6:26.

5780)

Job. 34:14/ 15. Ps. 90:3. Wijsh. 11:26.

5781)

Wijsh. 11:25.

5782)

Ps. 144:5.

5783)

Ps. 34:2. Ps. 146:2.

5784)

Ps. 19:15.

5785)

V. 16. (*a*)HERrans träå) Kallar han the som stå i skogenom/ och icke af menniskior planterade äro: eller the höga och anseenliga träå/ them HERren fielf skiöter och fuchtar ofwan efter.

5786)

1. Chrön. 16:8. Esa. 12:4.

5787)

Ps. 99:3.

5788)

Ps. 96:13. Ps. 98:9.

5789)

1. Mos. 22:16.

5790)

2. Mos. 20:6. Luc. 1:50/ rc.

5791)

Ebr. 6:17.

5792)

1. Mos. 13. 15. 17. 22. 26. 28. 35. cap.

5793)

1. Mos. 13:15. cap. 15:18.

5794)

1. Mos. 12. 20. 26. 31. cap.

5795)

2. Sam. 1:16. 1. Chrön. 16:22.

5796)

1. Mos. 20:7.

5797)

1. Mos. 41:54. cap. 42:1.

5798)

1. Mos. 45:5.

5799)

cap. 37:28.

5800)

1 Mos. 39:20.

5801)

1. Mos. 41:14/ rc.

5802)

1. Mos. 41:40.

5803)

1. Mos. 46:0.

5804)

2. Mos. 1:7.

5805)

2. Mos. 1:10.

5806)

2. Mos. 3. 4. cap.

5807)

2. Mos. 7:9. Ps. 78:43.

5808)

2. Mos. 10:22.

5809)

2. Mos. 7:19 20. Ps. 78:44.

5810)

2. Mos. 8:6. Ps. 78:45.

5811)

2. Mos. 8:24.

5812)

2. Mos. 9:18/ 23. Ps. 78:47/ 48.

5813)

2. Mos. 10:4/ 13/ 14. Ps. 78:46.

5814)

2. Mos. 12:29. Ps. 78:51.

5815)

2. Mos. 12:35.

5816)

2. Mos. 13:21. cap. 14:19/ 20. Ps. 78:14.

5817)

2. Mos. 16:12. Ps. 78:24/ 25.

5818)

2. Mos. 17:6. 4. Mos. 20:11. Ps. 78:20. 2. Cor. 10:4.

5819)

1. Mos. 15:14.

5820)

Jos. 1/ rc. cap.

5821)

2. Mos. 19:4/ 5/ 6. 5. Mos. 4:1/ 40. cap. 6:24.

5822)

V. 25. (*a*)Förwände theras hierta) The vnderwerck som Gudh giorde/ hade bordt wara/ icke allenast Jsraels barnom til försäkran om Gudz bistånd/ vthan ock the Egyptier til vnderrättelse/ och fruchtan för Gudz wrede. The werckade ock thet/ at Pharao och hans tienare låfwade sigh wilja släppa HERrans folck. Men tå the åter läto ondskan förwända sigh/ och the förhärdade sitt hierta/ lät ock Gudh them öfwergifne warda til ett wrångt sinne/ them til ett wålförtient straff och äntelig vndergång. Besee widare til 2. Mos. 4:21. och cap. 7:3. rc.

5823)

1. Chrön. 16: 34. Ps. 107:1. Ps. 118:1. Ps. 136:1. Jud. 13:21.

5824)

Syr. 43:29/ rc.

5825)

3. Mos. 26:40. Jer. 3:25. Dan. 9:5/ 6. Jud. 7:19.

5826)

2. Mos. 14:11/ 12.

5827)

2. Mos. 14:21. Ps. 78:13.

5828)

2. Mos. 14:23/ 27.

5829)

2. Mos. 14:31.

5830)

cap. 15:1.

5831)

2. Mos. 16:3. 4. Mos. 11:4. Ps. 78:18. 1. Cor. 10:6.

5832)

4. Mos. 11:31. Ps. 78:29.

5833)

4. Mos. 16:1/ rc.

5834)

4. Mos. 16:31. 5. Mos. 11:6.

5835)

4. Mos. 16:35.

5836)

2. Mos. 32:4.

5837)

Rom. 1:23/ 25.

5838)

Hes. 13:5.

5839)

2. Mos. 32:11. 5. Mos. 9:12/ rc.

5840)

4. Mos. 13. 14. cap.

5841)

4. Mos. 16:27/ 28.

5842)

5. Mos. 28:49/ 51. cap. 32:25.

5843)

4. Mos. 25:1/ 2/ 3. cap. 31:16.

5844)

4. Mos. 25:7/ 8.

5845)

4. Mos. 25:11/ 12/ 13.

5846)

4. Mos. 20:2. Ps. 95:8.

5847)

5. Mos. 7:2. Dom. 1:21.

5848)

Dom. 2. 3. cap.

5849)

2. Kon. 21:6. cap. 23:10. 2. Chrön. 28:3. Jer. 7:31. cap. 19:5. cap. 32:35.

5850)

4. Mos. 35:33.

5851)

Dom. 3:8. cap. 4:2. cap. 6:1/ rc. cap. 10:7/ rc. cap. 13:1/ rc.

5852)

5. Mos. 30:1/ rc.

5853)

1. Chrön. 16: 35/ 36.

5854)

Ps. 72:18/ 19.

5855)

Ps. 118:1. Ps. 136:1. Jud. 13:21.

5856)

Ebr. 11:38.

5857)

Job. 36:8.

5858)

Job. 33:20.

5859)

Wijsh. 16:12.

5860)

Wijsh. 14/ 1/ rc.

5861)

Ps. 135/ 6.

5862)

Ps. 9:12.

5863)

Joel. 1:10/ rc.

5864)

Ose. 2:22.

5865)

Job. 12:21. Ps. 76:13. Esa. 40:23.

5866)

Job. 22:19.

5867)

cap. 5:16. Ps. 63:12.

5868)

V. 4. (*a*)The förste) Äro the som fattige äro och elände/ som hafwa hwarken huus eller hemman; och intet weta hwad the skola sigh företaga.

5869)

V. 10. (*b*)The andre) Äro the som för sina mißgierningar skul medh fängelse plågade/ och genom Gudz hielp förlossade warda.

5870)

V. 17. (*c*)The tredie) Äro the dårar/ thet är/ the som intet fruchta Gudh/ och i synd lefwa; warda medh kranckhet plågade/ och warda doch somlige helbregda/ så at the icke döö.

5871)

V. 23. (*d*)The fierde) Äro the som på hafwena nödh lida/ och warda doch hulpne.

5872)

V. 33. (*e*)The femte) Äro the som medh ofruchtsamt wäder plågade warda/ och åter få regn och frucht igen.

5873)

V. 39. (*f*)The siette) Äro the/ som medh tyranner eller vpror plågade warda/ och åter få frijd och endrägt igen.

5874)

V. 43. (*g*)Behåller) Ther vppå täncker/ och ther medh vmgår.

5875)

Ps. 57:8.

5876)

Ps. 36:6. Ps. 57:11.

5877)

Ps. 60:7.

5878)

Ps. 60:8.

5879)

Ps. 18:30. Ps. 60:14.

5880)

V. 2. (*a*)Ähra) Thet är mitt strängiaspel/ ther medh jagh tigh ährar.

5881)

Ps. 28:1. Ps. 83:2.

5882)

Ps. 35:12/ 13.

5883)

Matth. 26:14.

5884)

Joh. 13:2.

5885)

Joh. 17:12. Ap. G. 1:20:25.

5886)

5. Mos. 28:18/ 32/ 41.

5887)

Job. 20:10.

5888)

5. Mos. 28:43/ 44/ 48.

5889)

5. Mos. 28:61. 62. Ps. 21:11.

5890)

2. Mos. 20:5.

5891)

Ps. 34:17.

5892)

Esa. 53:3/ 4.

5893)

Job. 39:23.

5894)

Ps. 22:8: Matth. 27:39.

5895)

Ps. 35:26.

5896)

Ps. 22:23/ rc.

5897)

Ps. 16:8.

5898)

V. 6. (*a*)Sätt ogudachtiga) Theras lära/ lefwerne/ böön/ måste altsammans wara fördömt.

5899)

V. 7. (*b*)Af honom lära låter) Efter såsom then lärjungen om hwilken här talas/ war en diufwul/ Joh. 6:70. Then ock sökte trampa Christum vnder fötterna/ Ps. 41:10. Ty wore han ey beqwäm at offenteligen förwalta läro ämbetet. Ja/ för än tiden annalkades at han skulle vthfärdas medh the andra Apostlarna at predika Evangelium/ worde han dömd och erkänd för en ogudachtig/ och bortgången i sitt rum/ Ap. G. 1:25. Hwilket allom förhärdadom är förelagt. Och altså är befunnit/ at han är thet förlorade barnet/ Joh. 17:12.

5900)

Hans böön) Jcke then böön som skeer i trone medh ett botfärdigt hierta/ vtan en skrymtachtig böön/ theras som bedia at Gudh wille borttaga straffet/ och framhärda likwäl i synden. Sådana böner hörer Gudh intet/ vtan warder ther igenom förtörnad och retad til wrede/ Esa. 29:13. cap. 58: 2/ 9. cap. 59:2.

5901)

V. 10. (*d*)Huuswill) Thenna Prophetia är på the vsla Judar fulbordad/ som nu flyta i all land/ vnder andras twång/ och hafwa icke ther the boo kunna.

5902)

V. 16. (*e*)Therföre) Orsaken at Christus här önskar öfwer them timeligit och ewigt straff/ är icke at Gudh af ewigheten/ så hade om Juda och thet Judeska folcket beslutit/ at han them förgiöra wille; vtan som här står/ therföre at the vtan barmhertighet/ så grymineliga förfölgde then oskyldiga Christum in til döden/ hwilken kommen war för theras och alla menniskiors salighet/ Matth. 23:37. Jerusalem/ Jerusalem/ tu som dräper Propheterna/ rc. Then andra orsaken at the wille hafwa förbannelse/ thet är/ the kände icke then tiden ther the vthi sökte woro; vtan förachtade Gudz rådh om theras salighet/ bespottade thet/ och framhärdade vthi ett sådant föracht vthi ändan: therföre straffade them ock Gudh medh en ewig fördömelse; och til en förwarning/ wille Gudz Son them thet låta förkunna så långt tilförene/ hwilken såsom en sanner Gudh wäl wiste/ at the en sådana synd skulle bedrifwa/ och ther vthi framhärda. Så är thenne Psalm icke allenast en böön/ vtan meer een Prophetia om Judarnas och Judas fall och förderf/ såsom ock Petrus Apostelen honom therföre håller/ Ap. G. 1:20.

5903)

Matth. 22:44. Marc. 12:36. Luc. 20:42. Ap. G. 2:34. 1. Cor. 15:25. Ebr. 1:13. cap. 10:12.

5904)

Ps. 45:7.

5905)

Ps. 96:9.

5906)

Ps. 87:4/ 5.

5907)

1. Mos. 14:18. Joh. 12:34. Ebr. 5:6. cap. 6:20. cap. 7:11/ 15/ 17.

5908)

Ps. 45:6.

5909)

Esa. 2:4.

5910)

Luc. 24:26.

5911)

V. 7. (*a*)Bäcken) Han skal lida döden/ och åter stå vp igen.

5912)

Ps. 9:2.

5913)

Syr. 43:30.

5914)

Ps. 104:14.

5915)

Jer. 31:33.

5916)

Job. 28:28. Ords. 1:7. cap. 9:10. Syr. 1:16.

5917)

Ps. 1:2. Ps. 128:1.

5918)

Ps. 25:13. Ords. 20:7.

5919)

Ps. 97:11. Ords. 13:9. Esa. 58:8.

5920)

Ps. 37:26. Luc. 6:34/ 35.

5921)

Ps. 15:3.

5922)

Esa. 49:15. Mal. 3:16.

5923)

Ps. 91:5. Ords. 3:24/ 25. cap. 28:1.

5924)

Ps. 52:8.

5925)

2. Cor. 9:9.

5926)

Ps. 92:11.

5927)

Ps. 37:12/ 13.

5928)

Ord. 10:28.

5929)

V. 4. (*a*)Lius) Thet är lycka och salighet/ mitt i nödene.

5930)

Ps. 115:18. Dan. 2:10.

5931)

Ps. 8:2. Mal. 1:11.

5932)

Ps. 138:6. Esa. 57:15.

5933)

1. Sam. 2:7. Job. 5:11.

5934)

1. Mos. 21:2. 1. Sam. 1:20. cap. 2:5. Lnc. 1:37.

5935)

2. Mos. 12:41. cap. 13/ rc.

5936)

2. Mos. 6:7. cap. 19:5/ 6.

5937)

2. Mos. 14:21/ rc. Ps. 66:6.

5938)

Jos. 3:16.

5939)

2. Mos. 19:18. Ps. 18:8.

5940)

2. Mos. 17:6. 4. Mos. 20:11.

5941)

Ps. 79:9. Jer. 14:20/ 21. Dan. 9:5/ 7/ 18/ 19.

5942)

Ps. 42:4/ 11. Ps. 79:10.

5943)

Job. 23:13. cap. 42:2. Ps. 135:6.

5944)

Ps. 135:15. Wijsh. 15:15/ 16.

5945)

Esa. 44:9.

5946)

Matth. 25:34.

5947)

Ps. 6:6. Esa. 38:18/ 19. Bar. 2:17.

5948)

Ps. 113:2. Dan. 2:20.

5949)

Ps. 4:4. Ps. 10:17. Ps. 34:5/ 7/ 18.

5950)

2. Sam. 22: 5/ 6. Ps. 18:5/ 6.

5951)

Ps. 71:20. Ps. 86:13.

5952)

Ps. 56:14.

5953)

2. Cor. 4:13.

5954)

Ps. 31:23.

5955)

Rom. 3:4.

5956)

Ps. 61:9. Ps. 66:13.

5957)

Ps. 9:13.

5958)

Wijsh. 9:5.

5959)

V. 11. (*a*)Lögnachtige) Thet är/ på ingen menniskio är byggiande: hon kan doch på sidstone intet hielpa/ och måste fela.

5960)

Rom. 15:11.

5961)

Joh. 1:17.

5962)

Ps. 106:1. Ps. 136:1.

5963)

Ps. 22:24.

5964)

Ps. 56:5. Esa. 50:7/ 8/ 9. Rom. 8:31. Ebr. 13:6.

5965)

Ps. 62:9/ 10. Jer. 17:5.

5966)

Ps. 146:3.

5967)

5. Mos. 1:44. Ps. 17:11.

5968)

2. Mos. 15:2.

5969)

Ps. 20:7. 1. Cor. 15:57. Ebr. 13:20.

5970)

Rom. 6:9/ 10.

5971)

Esa. 28:16. Matth. 21:42. Marc. 12:10. Luc. 20:17. Ap. G. 4:11. 1. Pet. 2:6.

5972)

Matth. 21:9. Marc. 11:9. Luc. 19:38. Joh. 12:13.

5973)

2. Cor. 3:18. cap. 4:4/ 6.

5974)

Ps. 1:2.

5975)

Joh. 14:21/ 23. 1. Joh. 3:23.

5976)

Ps. 128:1.

5977)

Ps. 19:12.

5978)

1. Chrön. 29: 15. Ps. 39:13. Ebr. 11:13.

5979)

Ps. 63:2/ 3.

5980)

Ps. 25:4. Ps. 27:11.

5981)

Ordsp. 19:27.

5982)

Ps. 101:2.

5983)

Ps. 94:19.

5984)

Ps. 77:3.

5985)

Ap. G. 16:25.

5986)

Ps. 101:4/ rc.

5987)

Ps. 33:5.

5988)

5. Mos. 32:15. Ps. 17:10. Ps. 73.:7.

5989)

Ps. 19:11.

5990)

Job. 10:18. Ps. 139:1.

5991)

Ps. 15:4.

5992)

1. Mos. 49:18. Esa. 49:6. Luc. 2:30.

5993)

Ps. 6:7/ 8.

5994)

Ps. 40:9.

5995)

Högwis. 2:16. Rom. 14:8. 1. Cor. 6:20.

5996)

Ps. 38:21.

5997)

Esa. 40:8.

5998)

Ordsp. 6:23.

5999)

2. Pet. 1:19.

6000)

Neh. 10:29.

6001)

Ps. 31:2. Rom. 5:4/ 5.

6002)

Ps. 2:11. Phil. 2:12.

6003)

Ps. 18:1. Ps. 36:1. Ps. 116:16.

6004)

Ps. 26:5.

6005)

Ps. 68:36.

6006)

Ps. 19:8/ 9. 2. Tim. 3:15.

6007)

Ps. 17:5.

6008)

4. Mos. 6:25. Ps. 80:4/ 8/ 20.

6009)

Ps. 139:21.

6010)

Ps. 12:7. Ps. 18:31. Ordsp. 30:5.

6011)

Ps. 130:6.

6012)

Ps. 5:4.

6013)

Ps. 19:10. Ordsp. 8:8.

6014)

Joh. 17:17.

6015)

Ps. 37:11/ 31.

6016)

Esa. 53:6. Luc. 15:4.

6017)

Ps. 23:1. Joh. 10:27.

6018)

V. 61. (*a*)Beröfwar) Col. 2:8. Läter ingen beröfwa eder.

6019)

V. 113. (*b*)Ostadiga andar) Äro the/ som altid något nytt vpflnna och företaga/ såsom kättare pläga giöra.

6020)

V. 139. (*c*)Förgätit) Jcke som the ther litet om titt ord skiöta; vtan så för intet achta/ lika som intet Gudz ord wore til.

6021)

V. 163. (*d*)Lögnene) Skrymtarom och falskom menniskiom.

6022)

V. 165. (*e*)Stapla) The skola icke fela eller fara wille/ och hwarcken genom wåld eller list warda afwände.

6023)

1. Sam. 24:10. cap. 26:19.

6024)

Jac. 3:5/ 6.

6025)

Ps. 11:2. Ps. 57:5. Ps. 59:8.

6026)

V. 4. (*a*)Enebärträ) Eld i enebärträ fladrar och brinner swåra; ty thet är fett och brinner gierna: altså går ock een kättersk lära an medh stoor macht/ och brinner swåra.

6027)

Ps. 3:5.

6028)

2. Chrön. 20: 12. Ps. 124:8.

6029)

Ps. 127:1.

6030)

Ps. 91:4/ rc.

6031)

2. Sam. 6:14. 1. Chrön. 13. 15. 16. cap.

6032)

Ps. 42:3. Ps. 84:3.

6033)

2. Chrön. 6:6.

6034)

2. Chrön. 31: 4. cap. 35:3.

6035)

2. Chrön. 17/ 7/ rc. cap. 19:8.

6036)

V. 1. (*a*)HERrans huus) Ther Gudz ord lärdt och hördt warder/ ther boor Gudh/ och ther är Gudz huus; ther må man ock wäl glädias öfwer.

6037)

V. 8. (*b*)Frijd) Thet är/ at tigh må wäl gå.

6038)

Ps. 3:5.

6039)

Job. 12:4/ 5.

6040)

Rom. 8:31.

6041)

Ords. 6:5.

6042)

Ps. 121:2.

6043)

Matth. 7:24. cap. 16:18.

6044)

Esa. 14:5.

6045)

Ps. 128:6. Gal. 6:16.

6046)

Job. 8:21.

6047)

5. Mos. 4:34.

6048)

Neh. 1:5. cap. 2:1.

6049)

Esa. 43:14/ 16.

6050)

2. Mos. 14. cap. Jos. 3. cap. Esa. 51. 9:10/ 11.

6051)

Esa. 35:10.

6052)

V. 1. (*a*)Drömande) Thet är/ glädien skal så stoor warda/ at wij som nogast skulle kunna tro thet/ och skal wara oß lika som wij thet drömde/ och wore icke sant.

6053)

V. 4. (*b*)Söder vth) J thet han röda hafwet vthtorckade/ och at Jordanens watu stodo såsom murar.

Thenne Psalm kan ock förstås om wår förloßning/ ifrån wåre andelige fiender genom Christum.

6054)

Ps. 121:3.

6055)

Job. 20:18.

6056)

Ps. 61:6.

6057)

1. Mos. 30:1/ 2. Ps. 113:9.

6058)

Ps. 112:1. Ps. 119:1/ 2/ 3.

6059)

1. Mos. 3:19.

6060)

Ps. 127:3. Ords. 5:18/ 19. cap. 18:22. Hes. 19:10.

6061)

Ps. 134:3.

6062)

Job. 42:16.

6063)

Ps. 25:5. Gal. 6:16.

6064)

Esa. 51:23.

6065)

2. Kon. 19:26. Job. 8:12. Esa. 37:27.

6066)

Ruth. 2:4.

6067)

Ps. 69:2. Ps. 88:7.

6068)

Job. 9:2/ 3. Ps. 143:2.

6069)

Ps. 119:147/ 148.

6070)

2. Sam. 24: 14.

6071)

Matth. 1:21.

6072)

2. Chrön. 32: 25. Ps. 101:5. Ords. 16:5.

6073)

Syr. 3:22/ 23.

6074)

Klagw. 3:26.

6075)

Ps. 56:9.

6076)

2. Sam. 7:2/ rc. 1. Chrön. 17:1/ rc.

6077)

Ap. G. 7:46.

6078)

1. Chrön. 28:2. Ps. 122:1.

6079)

4. Mos. 10:35/ 36. 2. Chrön. 6:41.

6080)

Ps. 18:51.

6081)

2. Sam. 7:12. 1. Chrön. 17:11. Ps. 89:4/ 20. Ap. G. 2:30.

6082)

Esa. 61:6/ 10.

6083)

Luc. 1:69.

6084)

1. Kon. 11:36. Luc. 2:32.

6085)

Hes. 21:27.

6086)

V. 6. (*a*)Ther om) Thet är/ om samma rum.

6087)

V. 8. (*b*)Machts) Thet är/ tins herradömes.

6088)

V. 18. (*c*)Crona) Thet är/ riket.

6089)

Ordsp. 6:16. Syr. 25:1/ 2.

6090)

2. Mos. 29:7.

6091)

V. 1. (*a*)Tilsammans) Thet är/ när the rike/ store/ helige/ wise/ låta sigh wårda om the fattiga/ ringa/ fåkunniga. Rom. 14:1.

6092)

2. Mos. 27:21. 3. Mos. 8:35. 1. Chrön. 9:33. Ps. 135:1/ 2.

6093)

1. Tim. 2:8.

6094)

4. Mos. 6:23. Ps. 128:5.

6095)

Ps. 134:1.

6096)

2. Mos. 19:5. 5. Mos. 7:6.

6097)

Ps. 97:9. Ps. 138:1/ 2.

6098)

Ps. 115:3.

6099)

Jer. 10:13. cap. 51:16.

6100)

2. Mos. 12:29/ 30. Ps. 78:51.

6101)

2. Mos. 7/ rc. cap.

6102)

Jos. 12. cap.

6103)

4. Mos. 21. cap.

6104)

Ps. 136:21.

6105)

5. Mos. 32: 36.

6106)

Ps. 115:4.

6107)

Ps. 118:2/ 3/ 4.

6108)

Esa. 31:9.

6109)

1. Chrön. 16: 34. Ps. 106:1. Ps. 107:1. Ps. 118:1.

6110)

5. Mos. 10:17. 1. Cor. 8:5/ 6.

6111)

1. Tim. 6:15.

6112)

Ps. 77:15.

6113)

1. Mos. 1:9/ 20. Ps. 104:5. Jer. 10:12. cap. 51:15.

6114)

1. Mos. 1:14.

6115)

2. Mos. 12:29/ 30.

6116)

2. Mos. 12:37.

6117)

5. Mos. 4:34.

6118)

2. Mos. 14:21/ 22.

6119)

2. Mos. 14:27.

6120)

4. Mos. 21:21. 5. Mos. 2:32/ 33.

6121)

5. Mos. 3:1/ rc.

6122)

Jos. 12:7. Ps. 135:12.

6123)

Ps. 104:14/ 27. Ps. 145:15.

6124)

V. 5. (*a*)Skickeliga) At himmelen och alla stiernor hafwa sin wissa gång och icke fela.

6125)

Syr. 22:6.

6126)

Jer. 49:12. Klagw. 4:21. 22. Hes. 25:12. cap. 35:2.

6127)

Obad. v. 11/ 12.

6128)

Vppenb. 18: 16.

6129)

Jer. 50:29.

6130)

Esa. 13:16.

6131)

Ps. 5:8.

6132)

Ps. 86:16.

6133)

Ps. 47:10. Ps. 68:30. Ps. 102:16/ 23.

6134)

Ps. 147:5.

6135)

Ps. 113:5/ 6. Luc. 1:48/ 52. cap. 14:11.

6136)

Ps. 7:7.

6137)

Ps. 57:3.

6138)

V. 1. (*a*)Gudarna) För Änglarna och Gudz barn.

6139)

Ps. 17:3.

6140)

Job. 34:21/ 22. Joh. 21:17. Ebr. 4:13.

6141)

Job. 42:2.

6142)

Ps. 147:5. Esa. 40:28.

6143)

Job. 22:12.

6144)

cap. 26:6. Amos 9:2.

6145)

Jac. 1:17.

6146)

Job. 10:8/ rc.

6147)

Job. 14:5. Ps. 37:18.

6148)

Ps. 119:136/ 139.

6149)

Vppenb. 3: 16.

6150)

Ps. 26:2. Ps. 86:12.

6151)

V. 15. (*a*)Jordene) Thet är/ i moderlifwena.

6152)

V. 16. (*b*)Skrefne) Huru länge jagh lefwa skulle/ wiste tu förr än jagh begynte lefwa.

6153)

Ps. 55:22. Ps. 57:5. Ps. 64:4. Rom. 3:13.

6154)

Jer. 18:22.

6155)

Ps. 7:17.

6156)

Ps. 11:6.

6157)

2. Mos. 29. 30. cap. Ps. 20:4. 1. Tim. 2:8. Vpp. 5:8. cap. 8:3.

6158)

Ps. 19:14. Ps. 28:3.

6159)

Ordsp. 27:6.

6160)

Ps. 25:15.

6161)

Ps. 7:15/ 17.

6162)

1. Sam. 22:1. cap. 24:4. Ps. 57:1.

6163)

Ps. 62:9.

6164)

Ps. 77:4.

6165)

Ps. 140:6. Ps. 141:9.

6166)

Ps. 73:26.

6167)

Ps. 116:9.

6168)

V. 8. (*a*)Fångahuset) Thet är/ vthu nödh och ångest/ ther vthi jagh fången är.

6169)

2. Mos. 34:7. Job. 9:2/ 3. Ps. 130:3. Rom. 3:4.

6170)

2. Sam. 17:1.

6171)

Ps. 77:6/ 12.

6172)

Ps. 42:3. Ps. 63:2.

6173)

Ps. 28:1. Ps. 88:5.

6174)

Ps. 25:1.

6175)

Ps. 25:4/ 5. Ps. 27:11. Ps. 86:11.

6176)

Ps. 136:17/ 18.

6177)

Ps. 86:16. Ps. 116:16.

6178)

V. 8. (*a*)Bittida) Thet är/ snarliga och i tijd.

6179)

2. Sam. 22:35. Ps. 18:35/ 40.

6180)

Ps. 18:2/ 3.

6181)

Job. 7:17. Ps. 8:5. Ebr. 2:6.

6182)

Ps. 39:12. Ps. 62:10.

6183)

Job. 8:9. cap. 14:2. * Ps. 102:12.

6184)

Ps. 18:8/ rc. Ps. 104:32.

6185)

Ps. 18:17/ 18.

6186)

Ps. 18:45/ 46.

6187)

Ps. 18:50/ 51.

6188)

Job. 21:11.

6189)

Ps. 33:12.

6190)

V. 7. (*a*)Främmande barnas) The ther icke rätt Gudz barn äro i trone; vtan hafwa allenast namnet och skenet.

6191)

V. 12. (*b*)Måga vpwäxa) Så tala och önska the ogudachtige/ som sigh icke förlåta på Gudh/ såsom then rike mannen i Evangelio/ Luc. 12:19.

6192)

V. 14. (*c*)Klagan/) At oß intet ofall/ siukdom och plåga wederfars/ vtan hafwom allahanda nogh.

6193)

Ps. 34:2. Ps. 146:2.

6194)

Job. 5:9.

6195)

5. Mos. 4:10. cap. 6:7.

6196)

2. Mos. 34:6/ rc. 4. Mos. 14:18. Ps. 86:5/ 15. Ps. 103:8. Joel. 2:13. Jon. 4:2.

6197)

Wijsh. 11:24/ 25.

6198)

Ps. 146:10.

6199)

Ps. 36:7. Ps. 104:27.

6200)

Ap. G. 14:17.

6201)

Ps. 34:18/ 19.

6202)

Ps. 10:17.

6203)

V. 9. (*a*)Allom godh) Thetta kunde icke wara sant/ om Gudh någon hade skapat och af ewighet ärnat til fördömelsen; ty huru kunde Gudh kallas godh eller barmhertig emot them/ hwilka han til een sådan stoor eländighet skapat och ärnat hade. Gudz wilje är at alle skola salige warda/ 1. Tim. 2:4. Men at somlige blifwa förtappade/ är orsaken/ at the icke tro Gudz ord/ Rom. 10:16. Vtan säija ther emot/ Rom. 10:21.

6204)

V. 16. (*b*)Behagh) Thet är/ nogh och fyllest/ så at them thet må behaga/ om än en girig annat söker.

6205)

Ps. 34:2. Ps. 104:33. Ps. 145:2.

6206)

Ps. 62:10. Ps. 118:8/ 9. Jer. 17:5.

6207)

1. Mos. 3:19. Pred. 12:7.

6208)

Jer. 17:7/ 8.

6209)

Ap. G. 14:15. Vpp. 14:7.

6210)

Ps. 147:6.

6211)

Ps. 68:6.

6212)

2. Mos. 15:18. Ps. 145:13.

6213)

Ps. 92:2.

6214)

5. Mos. 30:4.

6215)

Ps. 34:19. Ps. 51:19. Ps. 103:3. Esa. 61:1.

6216)

Esa. 40:26. Syr. 43:2/ 6/ 9.

6217)

Ps. 139:6.

6218)

Ps. 146:8.

6219)

Luc. 1:52.

6220)

Ps. 104:14. Ap. G. 14:17.

6221)

Job. 39:3. Matth. 6:26. Luc. 12:24.

6222)

Ps. 33:17.

6223)

Job. 37:6. Syr. 43:14.

6224)

5. Mos. 4:7/ 8.

6225)

V. 17. (*a*)Frost) Han giör sådana winter och frost/ at man måste hafwa eld; eljes kunde ingen behielpa sigh.

6226)

Luc. 2:14.

6227)

Ps. 103:21. Luc. 2:13.

6228)

1. Mos. 1:7.

6229)

Ps. 33:6/ 9.

6230)

Job. 14:5. Jer. 33:25.

6231)

Jer. 31:35.

6232)

Job. 37:12. Syr. 39:33.

6233)

Ordsp. 18:10. Esa. 12:4.

6234)

Ps. 132:17.

6235)

V. 8. (*a*)Hans ord) thet är/ hans wilja och befalningar.

6236)

Ps. 96:1.

6237)

Ps. 100:3.

6238)

2. Sam. 6:14. Ps. 87:7.

6239)

2. Mos. 15:20. Ps. 68:26. Ps. 81:3/ 4.

6240)

Eph. 6:17. Ebr. 4:12. Vpp. 1:17.

6241)

Matth. 18:18.

6242)

Esa. 41:15. Mich. 4:13.

6243)

Esa. 6:3.

6244)

2. Mos. 15:20. 1. Sam. 18:6. Ps. 68:26. Ps. 149:3.

6245)

Vpp. 5:13/ rc.

6246)

Ordsp. 14:15.

6247)

Job. 28:28. Ps. 111:10. Ordsp. 9:10. Syr. 1:16:17.

6248)

Ordsp. 6:20. cap. 19:20.

6249)

Ordsp. 4:9. cap. 25:12.

6250)

Ordsp. 16:29.

6251)

Esa. 59:7. Rom. 3:15.

6252)

Ordsp. 8:1/ rc.

6253)

Esa. 65:2. cap. 66:4. Jer. 7:13.

6254)

Ps. 2:4. Ps. 37:13. Ps. 59:9. Ordsp. 3:34.

6255)

Job. 27:9. Jer. 11:11. cap. 14:12. Hes. 8:18. Mich. 3:4. Zach. 7:13.

6256)

Ps. 112:1/ rc.

6257)

V. 1. (*a*)Ordspråk) Här medh förstås märkelige och grundrike språk/ som medh korta och wigtiga ord sammanfattade äro/ och warda hålne i besynnerligit wärde.

6258)

V. 7. (*b*)Begynnelsen) Ho som wäl lära wil/ måste först wara gudfruchtig: men then som Gudh ringa achtar/ han skiöter icke heller om wijshet; lider icke heller något straff eller någon tuchtan.

6259)

V. 17. (*c*)Fåfängt) Ty the kunna tå see fahran/ och taga sigh wara.

6260)

Ordsp. 3:1. cap. 4:2.

6261)

Jac. 1:5.

6262)

Job. 32:8.

6263)

Ps. 1:6.

6264)

Ordsp. 7:5.

6265)

Ordsp. 5:5.

6266)

Ps. 37:9/ rc. Matth. 5:5.

6267)

Job. 18:17. Ordsp. 10:7/ 30.

6268)

V. 17. (*a*)Vngdoms herra) Hennes ächta man/ som hon tog medan hon war vng.

6269)

5. Mos. 8:1. cap. 30:16.

6270)

Ordsp. 6:21. cap. 7:3.

6271)

1. Chrön. 28:9. Ordsp. 22:19.

6272)

Ordsp. 28:26. Esa. 5:21. Rom. 12:16.

6273)

2. Mos. 23:19. 5. Mos. 26:2. Tob. 4:7. Syr. 4:1. Luc. 14:13.

6274)

Job. 5:17. Ebr. 12:5. Vpp. 3:19.

6275)

Ordsp. 13:24.

6276)

Job. 28:15. Ordsp. 8:10/ 11. cap. 16:16.

6277)

Matth. 13:45/ 46.

6278)

Ords. 8:18/ 35. cap. 9:11.

6279)

Ordsp. 11:30.

6280)

Jer. 10:12. cap. 51:15.

6281)

Joh. 17:3.

6282)

Ps. 4:9. Ps. 91:5.

6283)

Ps. 112:7/ 8.

6284)

5. Mos. 24:14.

6285)

Ps. 1:1. Ordsp. 1:15. cap. 4:14:15.

6286)

Ps. 25:14.

6287)

Ps. 37:13. Ps. 59:9. Ordsp. 1:26.

6288)

Esa. 66:2. 1. Pet. 5:5. Jac. 4:10.

6289)

V. 4. (*a*)Klokhet) Thet är: tu skalt warda en förståndig menniskia/ at alt thet tu företager/ skal wäl stå/ och hafwa framgång.

6290)

V. 34. (*b*)Bespottare) V. 35. (*b*) Galne) Thet äro the lösachtige menniskior/ som intet achta Gudh eller hans ord.

6291)

Ordsp. 1:8. cap. 13:1.

6292)

1. Chrön. 28:9.

6293)

1. Sam. 2:30.

6294)

Ordsp. 1:9.

6295)

Ps. 1:1. Ordsp. 1:15. cap. 3:31.

6296)

Ps. 36:5.

6297)

Esa. 30:21.

6298)

V. 25. (*a*)See rätt fram) Ther ett lättferdigt/ lösachtigt/ girigt/ afwundzfult/ eller wrångt sinne är/ thet brister gierna vth i åthäfworna/ och hafwer een ostadig/ lättferdig/ skelg eller wrång vpsyn medh sigh/ Ordsp. 17:24. Men then som ett reent hierta hafwer/ kan thet wäl vndwika. Therföre säger Job/ at han hade giordt ett förbund medh sin ögon/ Job. 31:1.

6299)

Ordsp. 2:1/ 2.

6300)

Ps. 55:22. Ordsp. 6:24.

6301)

Ordsp. 2:18. cap. 7:27.

6302)

Syr. 19:3.

6303)

Gal. 6:9/ 10.

6304)

Mal. 2:14.

6305)

Syr. 9:11/ 12.

6306)

Job. 34:21. Ordsp. 15:3. Jer. 16:17. cap. 32:19. Ebr. 4:13.

6307)

Ps. 9:17. Ordsp. 11:6.

6308)

V. 9. (*a*)Främmandom) Förty hoorkarlar/ förnöta theras lijf och godz medh skalkar och bofwar/ hwilke

sedan icke wilja weta them någon ting therföre; såsom thet gick medh then förlorade sonen/ när han sitt godz förslöst hade/ Luc. 15:16.

6309)

V. 18. (*b*)Gläd tigh) Wil så mycket säija: blif när tina hustru/ och haf titt godz behållet/ at tu thet icke förslöser medh horor; vtan hielp the nodstälta ther medh: ty ingen liufligare ting är på jorden/ än ther mannen och hustrun kärligen lefwa tilhopa.

6310)

Ordsp. 11:15. cap. 17:18. cap. 20:16. cap. 22:26.

6311)

Ps. 124:7.

6312)

Job. 12:7.

6313)

Ordsp. 30:25.

6314)

Ordsp. 24:33/ 34.

6315)

Ordsp. 20:13.

6316)

Ordsp. 10:10.

6317)

Ords. 16:5.

6318)

cap. 12:22.

6319)

Ords. 1:8.

6320)

Ord. 3:3. cap. 7:3.

6321)

5. Mos. 6:7. Ps. 1:2.

6322)

Ps. 19:9. Ps. 119:105. 2. Pet. 1:19.

6323)

Ords. 2:16. cap. 5:3.

6324)

V. 12. (*a*)Går) Hafwer intet stadigt taal/ och seer rätt på ingen.

6325)

V. 26. (*b*)Tager enom rc.) Luth: kommer en ifrå sitt brödh: thet är/ kommer en vppå armod. Besee til Ords. 5:9.

6326)

Ädla lifwet) Then hoor giör medh ens annars hustru/ han warder straffad til lifwet/ efter Gudz lagh/ 3. Mos. 20:10. 5. Mos. 22:22. Hwilken vthan åthskilnat straffar alla til lifwet/ som medh ens annars hustru eller fästeqwinno hoor bedrifwa/ och tager ingen annor werldzlig försoning therföre.

6327)

Ps. 17:8.

6328)

2. Mos. 13:16. 5. Mos. 6:8. cap. 11:18.

6329)

Ords. 3:3.

6330)

Ords. 2:16. cap. 5:3.

6331)

Ords. 5:8.

6332)

Joh. 3:20.

6333)

3. Mos. 7:15/ 16.

6334)

Ords. 5:4.

6335)

Ords. 2:18. cap. 5:5. cap. 9:18.

6336)

Ords. 1:20/ rc.

6337)

Ps. 49:3.

6338)

Ps. 45:8.

6339)

Ps. 119:151/ 160.

6340)

Job. 28:15. Ords. 3:14/ 15. cap. 16:16.

6341)

Tan. 2:21.

6342)

Joh. 14:21.

6343)

Ords. 3:16.

6344)

Job. 15:7. Ps. 65:7.

6345)

Job. 38:10/ 11. Ps. 104:9. Jer. 5:22.

6346)

Ps. 24:2.

6347)

Ords. 3:16. 1. Joh. 5:11/ 12.

6348)

V. 24. (*a*)Beredd) Jcke at Gudz wijshet är något skapat ting/ ty hon är ett medh Gudh sielf; och hafwer warit af ewighet. Therföre säger Gudh sigh hafwa haft henne i sina wägars begynnelse/ v. 22. Och hon är thet ordet om hwilket David talar/ Psal. 33:6. och Joh. 1:1.

6349)

Luc. 14:15.

6350)

Matth. 7:6.

6351)

Ords. 23:9.

6352)

cap. 28:23.

6353)

Matth. 13:12.

6354)

Job. 28:28. Ps. 111:10. Ordsp. 1:7. Syr. 1:16/ 17.

6355)

Ord. 3:16. cap. 8:35.

6356)

Ords. 7:11.

6357)

Ords. 2:18. cap. 7:27.

6358)

Ords. 15:20. cap. 17:21/ 25. cap. 23:24/ 25. cap. 29:3.

6359)

Ords. 11:4. Syr. 5:10.

6360)

Ords. 12:24/ 27. cap. 13:4. cap. 19:15. cap. 20:13.

6361)

Ps. 37:9/ 22/ 28/ 38.

6362)

Ords. 6:13. cap. 16:30. Syr. 27:25.

6363)

Ords. 17:9. Syr. 6:5. 1. Pet. 4:8.

6364)

Ords. 19:29. cap. 20:30. cap. 26:3.

6365)

Ords. 12:23.

6366)

Ords. 18:11.

6367)

Ords. 12:12. cap. 15:21.

6368)

Wijsh. 3:10.

6369)

Ps. 37:36.

6370)

Ps. 55:24.

6371)

Ps. 112:10. Ords. 11:23.

6372)

Ords. 2:22. cap. 14:11.

6373)

V. 3. (*a*)Arghet) Thet är/ theras skinnande/ beskattande/ plågande/ när the genom andra menniskiors skada warda rike.

6374)

V. 5. (*b*)På skam) Skam och ähra kallar Salomo ofta fattigdom och rikedom: therföre at then som riker är/ blifwer ährad.

6375)

V. 16. (*c*)Til lifwet) Thet är/ at han skal berga sigh.

6376)

V. 18. (*d*)Falske munnar) The förmana icke sin broder när han syndar; vtan om han faller/ see the thet gierna. En annan förtalar/ och bättrar ingen ther medh.

6377)

V. 26. (*e*)Försumelig) Här straffas the som försuma sitt ämbete.

6378)

V. 29. (*f*)Blödige) Ett ondt samwet hafwer altid fruchtan och förskräckelse medh sigh.

6379)

3. Mos. 19:35/ 36. 5. Mos. 25:13/ 14/ 15. Ords. 16:11. cap. 20:10/ 23.

6380)

Ords. 16:18. cap. 18:3.

6381)

Ords. 10:2. Hes. 7:19.

6382)

Ords. 5:22. cap. 12:13. cap. 13:6.

6383)

Wijsh. 5:4.

6384)

Ords. 21:18.

6385)

Job. 27:23. Ords. 28:12/ 28.

6386)

Ords. 20:19. cap. 25:9.

6387)

Ords. 15:22. cap. 20:18.

6388)

Ords. 6:1. cap. 17:18.

6389)

Pred. 3:12. cap. 5:18.

6390)

Ose. 10:12. Jac. 3:18.

6391)

Ords. 21:30.

6392)

Job. 8:13/ 14. Ords. 10:28.

6393)

[?] Ps. 112:9.

6394)

Ords. 14:11.

6395)

Ords. 3:18.

6396)

1. Pet. 4:17/ 18.

6397)

V. 12. (*a*)Skämmer) Vppenbarar ens annars brister; men en wijs man skyler och vrsakar them.

6398)

V. 16. (*b*)Starcke) Thet är/ Tyranner trachta efter ägodelar/ och achta ingen ähra eller redelighet.

6399)

V. 25. (*c*)Drucknan) Thet är/ then rundeliga gifwer/ honom warder rundeliga igen gifwit.

6400)

V. 29. (*d*)Wäder) Frijd närer/ ofrijd förtärer.

6401)

V. 30. (*e*)Lifsens trä) Hwad the rättferdige giöra/ thet kommer allom til godo.

6402)

Ords. 13:1. cap. 15:5.

6403)

Ords. 31:10/ 11.

6404)

Ords. 14:11.

6405)

Syr. 10:30.

6406)

Ords. 28:19. Syr. 20:30.

6407)

Ords. 10:23. cap. 15:21.

6408)

Ps. 7:15/ 16/ 17. Ps. 9:17. Ords. 5:22.

6409)

Ords. 13:2.

6410)

Ps. 62:13. Matth. 16:27. 2. Cor. 5:10.

6411)

Ords. 14:17. cap. 15:18.

6412)

Ords. 14:5.

6413)

Ps. 91:10.

6414)

Ords. 6:16/ 17.

6415)

Ords. 10:13/ 14.

6416)

Ords. 10:4. cap. 13:4. cap. 19:15.

6417)

Ords. 8:35.

6418)

V. 4. (*a*)Oidog) Then som tager sigh intet före/ vtan är såsom en gäst i huset.

6419)

V. 11. (*b*)Sin åker) Then som skiöter sitt i sin kallelse; eljes går thet såsom man plägar säija: fiorton ämbeter/ femton olyckor.

6420)

V. 18. (*c*)Owarliga) The ther icke acht hafwa på sin ord/ huru the drabba en ting: hwilket skeer i predikan/ i domom/ och eljes i samqwem.

6421)

V. 26. (*d*)Bättre) Om han än mycket lider/ och them ogudachtiga går wäl.

6422)

V. 28. (*e*)Rättom wägh) Gamla wägar swika icke; skogswägar äro fahrlige. Gudz ord förer til lijfs; men egen tyckia til döden.

6423)

Ords. 10:1. cap. 15:5.

6424)

Ords. 12:14. cap. 18:20.

6425)

Syr. 28:28.

6426)

Ords. 10:4. cap. 12:27. cap. 19:15. cap. 21:5.

6427)

Ords. 11:6.

6428)

Phil. 4:11. 1. Tim. 6:6.

6429)

Ps. 97:11. Ps. 112:4.

6430)

Job. 21:17. Ords. 20:20.

6431)

Ps. 14:7. Ps. 126:1.

6432)

1. Sam. 2:30. Joh. 12:48.

6433)

Ords. 18:4.

6434)

Ords. 12:8.

6435)

Ords. 1:10.

6436)

Job. 27:17.

6437)

Ords. 3:12. cap. 19:18. cap. 22:15. cap. 23:13. cap. 29:15. Syr. 30:1/ 2.

6438)

V. 3. (*a*)Förskräckelse) Thet är fahra och straff.

6439)

V. 7. (*b*)Fattig) Månger hafwer nogh/ och låter sigh intet nöija/ och hans lägenhet är sämre än thens fattigas/ som Gudh fruchtar/ och gifwer sigh til fridz medh thet litzla han hafwer/ 1. Tim. 6:6.

6440)

V. 23. (*c*)Mycken spijs) Gudh wälsignar the fattigas ringa förråd.

6441)

V. 25. (*d*)Mätt) Thet är/ låter sigh nöija.

6442)

Ords. 12:4. cap. 31:10/ 11.

6443)

Job. 32:17/ rc.

6444)

Ordsy. 12:17.

6445)

Eph. 5:15/ 17.

6446)

Ordsp. 10:30. cap. 11:8. cap. 12:7/ 21.

6447)

Ordsp. 16:25.

6448)

Ordsp. 28:14.

6449)

Jac. 1:20.

6450)

Ordsp. 12:16. cap. 16:32.

6451)

Vpp. 3:9.

6452)

Ordsp. 19:4.

6453)

Ps. 7:15/ 16/ 17. Ordsp. 12:13.

6454)

2. Tim. 1:16/ 17/ 18.

6455)

Ordsp. 13:4.

6456)

Pred. 7:12/ 13.

6457)

Ordsp. 17:5.

6458)

Ordsp. 15:2. cap. 29:11.

6459)

Ps. 101:6/ rc.

6460)

V. 1. (*a*)Bryter.) Then man warder förderfwad som een oskiötzlig qwinno hafwer.

6461)

V. 4. (*b*)Oxar) Ther man intet arbetar/ ther winner man ock intet.

6462)

V. 6. (*c*)Söker) Onde menniskior sökia wijshet/ icke medh alfwar/ vtan til theras nytto/ berömelse och pracht.

6463)

Ordsp. 25:15.

6464)

Ordsp. 14:33.

6465)

Job. 31:4. cap. 34:21/ 22. Ordsp. 5:21.

6466)

Syr. 28:16.

6467)

Ordsp. 12:1. cap. 13:1.

6468)

Ordsp. 13:7.

6469)

Ordsp. 21:27. Syr. 34:21/ 22/ 23.

6470)

Job. 26:6. Ebr. 4:13.

6471)

Ordsp. 17:22. Pred. 8:1.

6472)

Pred. 5:11/ 15/ 16.

6473)

Ps. 37:16. Ordsp. 17:1. Pred. 4:6.

6474)

Ordsp. 10:12. cap. 12:16. cap. 29:22.

6475)

Ordsp. 10:1. cap. 17:25. cap. 19:13. cap. 29:3.

6476)

Ordsp. 10:23. cap. 12:12.

6477)

Ordsp. 11:14.

6478)

Ords. 25:11/ 15.

6479)

Luc. 1:51/ 52. 1. Pet. 5:5.

6480)

Hab. 2:9.

6481)

Joh. 9:31.

6482)

Ords. 18:12. Ap. G. 14:22. 1. Pet. 1:6.

6483)

Ords. 19:21. Jer. 10:23.

6484)

Ords. 21:2.

6485)

Ps. 37:5. Ps. 55:23. 1. Pet. 5:7.

6486)

Ords. 6:16/ 17. cap. 15:25.

6487)

Ords. 15:16/ 17. cap. 17:1.

6488)

Ords. 19:21. cap. 20:24.

6489)

Ords. 11:1.

6490)

Ords. 25:5. cap. 29:14. Wijsh. 6:1.

6491)

Ords. 20:2.

6492)

Ords. 19:12.

6493)

Ords. 3:14/ 15. cap. 8:10.

6494)

Ords. 11:2. cap. 18:12. Syr. 10:16.

6495)

Ords. 19:2.

6496)

Ords. 18:4.

6497)

Ords. 14:12.

6498)

Ords. 18:7.

6499)

Jac. 3:6.

6500)

Ords. 18:6. cap. 20:3.

6501)

Ords. 1:10/ 16.

6502)

Ords. 10:10.

6503)

Ord. 20:29.

6504)

Ords. 14:17. cap. 19:11.

6505)

Ords. 18:18.

6506)

V. 1. (*a*)Af HERranom) Kunne wij något godt tänckia/ tala eller giöra/ thet är af HERranom/ icke af wår egen skickelighet/ 2. Cor. 3:5. Therföre sko le wij befalla HERranom wår wägh.

6507)

V. 4. (*b*)Then ogudachtiga) Gudh är icke orsak til någors ogudachtighet/ eller förderf/ Psal. 5:5. Vtan förhindrar theras onda vpsåt/ och straffar them när the intet wilja bättra sigh: störter them vthi förderfwet/ och låter them icke koma til theras halfwa ålder/ Ps. 55:24. Doch hwad theras kropp och siäl tilkommer/ är Gudh theras/ såsom ock alla menniskiors skapare/ och låter them födas til werlden efter naturens lopp/ ändoch han wäl tilförene seer/ at the skola öfwergifwa Gudh/ och wandra i ett ogudachtigt lefwerne. Men efter the icke wilja lyda Gudz ord/ och bättra sigh/ straffar han them; och Gudz rättferdighet warder ther igenom vppenbar/ och hans namn prisat.

6508)

V. 6. (*c*)Försonad) Både när Gudh och menniskior: ty Gudh afwänder straffet/ och menniskiorna warda ther igenom wänner.

6509)

V. 10. (*d*)Felar intet) Ty han dömer efter lagh och rätt/ then Gudh stadfäster och biuder/ såsom ett vppenbara ämbete.

6510)

V. 22. (*e*)Tuchtan) Theras lärdom/ wijshet/ rc.

6511)

Ords. 15:16/ 17. cap. 16:8.

6512)

Syr. 10:28.

6513)

Ps. 26:2. Jer. 17:10.

6514)

Ords. 14:31.

6515)

Job. 42:16. Tob. 14:15.

6516)

Ords. 18:16. cap. 21:14.

6517)

Ords. 10:12. Syr. 6:5.

6518)

Pred. 7:6.

6519)

Dom. 18:25.

6520)

Rom. 12:17. 1. Thess. 5:15. 1. Pet. 3:9.

6521)

Esa. 5:23. Hes. 13:19/ 22.

6522)

Ordsp. 19:10. cap. 30:22.

6523)

Ordsp. 18:24.

6524)

Ordsp. 6:1. cap. 11:15. cap. 20:16. cap. 22:26.

6525)

Ordsp. 10:1. cap. 15:20.

6526)

Ordsp. 15:13.

6527)

2. Mos. 23:8. Syr. 20:31.

6528)

Ordsp. 19:13.

6529)

Ordsp. 20:15.

6530)

Jac. 1:19.

6531)

V. 9. (*a*)Röijer) Repeterar/ framdrager/ vpörkiar.

6532)

V. 27. (*b*)Håller sin anda) Här medh förstås/ at han hafwer ett ädelt sinne; är långmodig/ och icke lätteligen låter bringa sigh til wrede.

6533)

Ordsp. 11:2.

6534)

Ordsp. 13:14.

6535)

3. Mos. 19:15 5. Mos. 1:17. cap. 16:19. Ordsp. 24:23.

6536)

Ordsp. 16:28.

6537)

Ordsp. 16:26.

6538)

Ps. 55:22. Ordsp. 26:22. Jer. 9:8.

6539)

Ps. 20:2. Ps. 31:4. Ps. 61:4.

6540)

Ordsp. 10:15.

6541)

Ordsp. 16:18. cap. 29:23.

6542)

Ordsp. 15:33. 1. Pet. 1:6.

6543)

Syr. 11:8.

6544)

Ordsp. 15:13. cap. 17:22.

6545)

Ordsp. 17:8. cap. 21:14.

6546)

Ordsp. 16:33.

6547)

Ordsp. 12:13. cap. 13:2.

6548)

Ordsp. 19:14. cap. 31:10.

6549)

Ordsp. 17:17. Syr: 6:14.

6550)

V. 3. (*a*)Råder) Ty han wil alt giöra efter sitt ogudachtiga hufwud.

6551)

Ordsp. 28:6.

6552)

Ordsp. 16:20.

6553)

Ps. 2:1/ 2.

6554)

Ordsp. 14:20.

6555)

5. Mos. 19:18/ 19. Ordsp. 21:28. cap. 25:18.

6556)

Ordsp. 17:16. cap. 26:1. cap. 30:22.

6557)

Ordsp. 14:17. cap. 16:32.

6558)

Ords. 16:14/ 15. cap. 20:2.

6559)

Ordsp. 15:20. cap. 17:25.

6560)

cap. 27:15.

6561)

Ordsp. 18:22. cap. 31:10.

6562)

Ordsp. 10:4/ 5. cap. 13:4. cap. 20:13.

6563)

Ordsp. 13:24. cap. 22:15. cap. 23:13.

6564)

Ordsp. 1:8.

6565)

Ordsp. 16:1/ 9.

6566)

Esa. 46:10.

6567)

Ordsp. 26:15.

6568)

Ordsp. 21:11.

6569)

Ordsp. 20:20.

6570)

Ps. 119:37.

6571)

Ordsp. 10:13.

6572)

V. 2. (*a*)Jntet wäl) Ty then ene måste hafwa tolamod medh them andra.

6573)

V. 8. (*b*)Älskar sitt lijf) Han tager sigh wahra för fahrlighet/ och troor menniskiomen intet i theras släta ordom.

6574)

V. 12. (*c*)Konungens) Rom. 13:4. Han bär icke swärdet förgäfwes.

6575)

V. 16. (*d*)Döö) Han kommer bödelen i händer/ och i galgan: ty olydige barn kunna honom icke vndlöpa.

6576)

V. 24. (*e*)Then late) Then late wil/ för ojdoghet/ icke möda sin hand eller foot/ ändoch honom mycket tränger; och hungrar heller/ än at han skulle möda sigh om een ährlig näring.

6577)

V. 29. (*f*)Bespottarom) Olydige/ genwördige skalckar komma vnder bödels handena/ at han them straffa måste.

6578)

Eph. 5:18.

6579)

Ords. 16:14/ 15. cap. 19:12.

6580)

Ordsp. 16:28.

6581)

Ordsp. 21:25. cap. 28:19.

6582)

Ps. 64:6/ 7. Ordsp. 26:24.

6583)

Ps. 25:12/ 13. Ps. 112:1/ 2.

6584)

1. Mos. 8:21. 1. Kon. 8:46.

6585)

2. Chrön. 6:36. Pred. 7:21. 1. Joh. 1:8. Ordsp. 11:1. cap. 16:11.

6586)

Ordsp. 19:18. cap. 22:6.

6587)

Job. 36:10.

6588)

Ordsp. 6:9/ 11. cap. 19:15.

6589)

Ordsp. 17:27.

6590)

Ordsp. 17:18. cap. 27:13.

6591)

Job. 20:12/ 14.

6592)

Ordsp. 11:14.

6593)

cap. 24:6.

6594)

Ordsp. 11:13. cap. 25:9.

6595)

2. Mos. 21:17. 3. Mos. 20:9. 5. Mos. 27:16. Ordsp. 19:26. Matth. 15:4. Marc. 7:10.

6596)

Ordsp. 28:20.

6597)

5. Mos. 32:35. Ordsp. 17:13. cap. 24:29. Rom. 12:19. 1. Thes. 5:15.

6598)

Ordsp. 16:1/ 9. cap. 19:21.

6599)

2. Kon. 9:24/ 33. Ps. 101:8.

6600)

Ps. 101:1. Ordsp. 16:12. cap. 29:14.

6601)

Ordsp. 16:31.

6602)

Ordsp. 10:13.

6603)

V. 1. (*a*)Lösachtigt) Af dryckenskap följer ett oskickeligit lefwerne/ Eph. 5:18.

6604)

V. 4. (*b*)Then late) Predikanter och Regenter som theras kall icke troligen vthrätta/ fruchtandes för förföljelse och haat/ rc. äro såsom oflitige huushållare.

6605)

V. 6. (*c*)Frome) Ty mycket skrymterij är ock i the goda gierningar: man håller mången för ond/ och mången för godh/ och giör them bådom orätt: therföre förlåt tigh icke på menniskior.

6606)

V. 14. (*d*)Ondt) Hwad en hafwer thet ledes han widh/ och faar efter thet som intet är til.

6607)

V. 19. (*e*)War vnbewarad) Haf intet vmgänge/ eller beblanda tigh icke.

6608)

V. 21. (*f*)Hastar) Såsom barn the gierna see theras föräldrar döda: Jtem/ then ther annars godz medh något skeen kommer vnder sigh/ emot thet tijonde Gudz budh: exempel/ Absalom.

6609)

V. 25. (*g*)Helga) Gudz ord/ namn och tienst: och sedan gifwa almoso/ bedia/ fasta.

6610)

V. 27. (*h*)Lychta) Thet är: Gudz tröst och wänskap.

6611)

V. 30. (*i*)Såår) Thet är: riset/ som giör såra och blodiga hudh: ty wanart hoos the onda måste medh straff hindrad warda/ och medh alfwarsama hugg/ som wäl bita igenom.

6612)

Ps. 33:15.

6613)

Ordsp. 16:2.

6614)

1. Sam. 15:22. Ose. 6:6.

6615)

Ordsp. 10:4. cap. 13:4.

6616)

Ordsp. 10:2. Jac. 5:1/ rc.

6617)

Ordsp. 25:24.

6618)

Job. 34:36/ 37.

6619)

Ordsp. 19:25.

6620)

1. Sam. 24:14.

6621)

Ordsp. 17:8. cap. 18:16.

6622)

Ords. 23:20.

6623)

Ords. 11:8.

6624)

Syr. 25:23.

6625)

Matth. 5:7. 2. Tim. 1:16/ 18.

6626)

Ords. 24:5. Pred. 9:16/ 18.

6627)

Ords. 20:4.

6628)

Ords. 15:8. Esa. 1:13. Syr. 34:21.

6629)

Ords. 19:5.

6630)

Ords. 11:21. Esa. 8:10.

6631)

Ps. 33:16/ 17. Ps. 147:10.

6632)

V. 2. (*a*)HERren) Thet är/ Gudz ord äro wiß; menniskiors tanckar äro owisse.

6633)

V. 4. (*b*)Lychta) Thet är werldenes gunst.

6634)

V. 8. (*c*)Främmande) Thet är/ then som efterföljer sin godtyckio/ ehuru godh hon synes wara: såsom Saul giorde medh Amalek/ 1. Sam. 15:21.

6635)

V. 12. (*d*)Exempel äro Saul och David.

6636)

V. 14. (*e*)Hemlig) Ther man sigh icke af berömer.

6637)

V. 21. (*f*)Barmhertighet) Salige äro the barmhertige/ Matth. 5:7.

6638)

V. 22. (*g*)Starkas) Som sigh vppå sin macht förlåta/ och äro säkre/ the hafwa ingen lycko.

6639)

V. 24. (*h*)Lösachtig) Han får ett skänneligit namn/ och blifwer aldrig någon berömd eller ährlig man: ty igenom sin förmätenhet/ trotsighet/ stolthet och pockande/ giör han sigh alla til owänner.

6640)

V. 25. (*i*)Döör) Tå han ännu i sin önskan är/ och werckeligen intet giör til saken.

6641)

Pred. 7:2.

6642)

5. Mos. 15:11.

6643)

Ords. 27:12. Syr. 7:2.

6644)

Job. 4:8.

6645)

Syr. 31:28.

6646)

Ords. 26:20.

6647)

Ps. 101:6.

6648)

Ords. 26:13.

6649)

Ords. 7:25/ rc. cap. 23:27.

6650)

Ords. 13:24. cap. 19:18. cap. 23:13.

6651)

Esa. 33:1.

6652)

Ords. 1:5. cap. 2:1/ 2. cap. 3:1. cap. 4:1/ 2. cap. 5:1/ 2.

6653)

Ords. 3:5. Phil. 3:1.

6654)

Luc. 1:4.

6655)

Ords. 23:11.

6656)

Ords. 11:15. cap. 17:18. cap. 20:16. cap. 27:13.

6657)

5. Mos. 19:14. cap. 27:17. Ords. 23:10.

6658)

V. 12. Godt rådh) Hwad godt är i lärdom och rådh/ thet låter Gudh hafwa framgång: eljes äro the falske munnar så månge at alt blifwer förderfwat.

6659)

V. 13. (*b*)Ett leijon) Thet är/ fahrlighet är på färde/ nu måste jagh hålla stilla: och skal thet förstås om them alla/ som öfwergifwa giöra hwad rätt är/ när någon fara följer ther medh/ både i andeliga och werdzliga kall.

6660)

V. 18. (*c*)Wäl lyckas) Tu kant ther medh gagna och hielpa tigh och androm.

6661)

V. 21. (*d*)Swara) Säija medh godt samwet: HERre/ thet tu migh befalt hafwer thet är skedt: tu wetst at thet är Gudi behageligit/ som skeer efter hans ord.

6662)

Syr. 9:19/ 20.

6663)

1. Tim. 6:9.

6664)

Ords. 9:8. Matth. 7:6.

6665)

5. Mos. 19:14. Ords. 22:28.

6666)

2. Mos. 22: 22.

6667)

2. Mos. 22:23. Ords. 22:23.

6668)

Ords. 13:24. cap. 19:18. cap. 22:15. Syr. 30:1.

6669)

Ords. 10:1. cap. 27:11.

6670)

Ords. 24:1.

6671)

Ps. 37:37.

6672)

Ords. 24:14.

6673)

Ords. 21:17.

6674)

Ords. 1:8. cap. 15:12.

6675)

Ords. 22:14.

6676)

Esa. 5:11/ 22.

6677)

Eph. 5:18.

6678)

Högw. 7:9.

6679)

V. 2. (*a*)En knijf) Thet är/ bewara tin tunga at tu icke förtalar tigh/ och kommer ther öfwer i olycko.

6680)

V. 3. (*b*)Falskt brödh) J herretienst går gemenliga så til/ at then ena för förer then andra/ på thet han må komma honom i olycko/ och sigh vp igen.

6681)

V. 5. (*c*)Flyga) Ju meer man sådant begärar/ ju meer flyr thet vndan.

6682)

V. 7. (*d*)Spökelse) Såsom ett owist ting/ thet snart förswinner/ och är icke sådant som thet synes.

6683)

V. 13. (*e*)Dräpa) Så torf icke bödelen straffa honom.

6684)

Ord. 23:17.

6685)

Ords. 1:16/ 18.

6686)

Ords. 21:22. Pred. 9:16/ 18.

6687)

Ords. 20:18.

6688)

Syr. 1:31/ 32.

6689)

Ps. 82:3/ 4. Ords. 31:8/ 9.

6690)

Job. 34:11. Ps. 62:13. Jer. 32:19. Rom. 2:6. Vppenb. 22:12.

6691)

Ords. 25/ 16/ 27.

6692)

Job. 31:29.

6693)

Ps. 37:1. Pred. 7:10.

6694)

Job. 18:5.

6695)

1. Pet. 2:17.

6696)

Syr. 7:7.

6697)

5. Mos. 1:17. Ords. 18:5. cap. 28:21. Syr. 42:1.

6698)

Ords. 14:5.

6699)

Ords. 20:22. Matth. 5:44:

6700)

Ords. 6:9/ rc.

6701)

V. 1. (*a*)Fölg icke) Lät tigh icke förtryta titt arma olyckosama lefwerne/ at tu skulle följa the onda efter i theras goda dagar.

6702)

V. 8. (*b*)Sielfwom) På thet han må giöra androm större skada.

6703)

V. 11. (*c*)Döda wil) Vthan saak.

6704)

V. 13. (*d*)Hannog) Thet är/ bruka ägodelarna som Gudh tigh gifwit hafwer/ och spar them icke/ tigh til förfång.

6705)

V. 15. (*e*)Hwilo) Såsom the ther slå vnder sigh the fattigas huus och ägodelar.

6706)

V. 16. (*f*)Faller) Gudh hielper honom åter vp igen/ ehuru ofta han kommer i olycko eller skada.

6707)

V. 34. (*g*)Wäpnad man) En sådana gäst som tränger sigh in i huset medh macht/ hwilkom tu icke skalt kunna emot stå.

6708)

Ords. 16:12. cap. 20:8/ 28.

6709)

Syr. 3:22/ rc. cap. 7:4. cap. 13:13.

6710)

Luc. 14:8/ 9/ 10.

6711)

Syr. 19:13/ 14.

6712)

Ords. 11:13. cap. 20:19. Syr. 19:6. cap. 41:29.

6713)

Ords. 15:23.

6714)

Ords. 1:9. cap. 9:8/ 9.

6715)

Jud. Ep. v. 12.

6716)

Ord. 15:1. Pred. 10:4.

6717)

Ords. 24:13.

6718)

Ps. 57:5. Ps. 59:8. Ps. 120:4.

6719)

Rom. 12:20.

6720)

Ords. 21:9/ 19.

6721)

Spr. 20:7.

6722)

V. 2. (*a*)Fördölja) J Gudz regemente skole wij icke fråga hwarföre; vtan alt strax troo: men i thet werldzliga regementet skal en herre fråga/ och ingen lätteliga betro.

6723)

V. 13. (*b*)Sniököld) En trogen tienare och vndersåte/ är icke til at betala.

6724)

V. 14. (*c*)Mycket talar) Efter werldenes wijs: godh ord och intet ther vnder.

6725)

V. 26. (*d*)Rörd brunn) En brunn eller een källa är allom nyttig: om någor theras watn rörer eller förderfwar/ thet håller hwar man wara illa giordt.

6726)

Ord. 17:16. cap. 19:10.

6727)

Ps. 109:28.

6728)

Ps. 32:9.

6729)

Ords. 10:13

6730)

Ords. 25:13.

6731)

2. Pet. 2:22.

6732)

Ords. 3:7. cap. 29:20.

6733)

Ords. 22:13.

6734)

Ords. 19:24.

6735)

Ords. 22:10.

6736)

Syr. 28:12/ 13/ 14.

6737)

Ords. 18:8.

6738)

Ords. 20:5.

6739)

Ps. 7:16. Ps. 9:6. Ps. 57:7. Pred. 10:8. Syr. 27:29.

6740)

Ords. 9:8.

6741)

V. 1. (*a*)Ähra) Är godz/ rikedom/ och allahanda ther af man ähro hafwer.

6742)

V. 9. (*b*)Törneqwist) När en drucken bär en törneqwist i handene/ så skadar han mera ther medh/ än at han skulle thes roser något til nytto bruka: altså kommer en dåre/ hwilken medh skriften eller ordspråk vmgår/ meer skada än båtnad åstadh.

6743)

V. 16. (*c*)Tycker) Är thet folck/ som andra wilja mästra och lära/ och kunna doch sielfwe intet bättre giöra/ eij häller wilja.

6744)

V. 19. (*d*)Skämt) Felar honom hans onda anslag/ så hafwer han skämtat och kan sigh så vrsächta: men heller hade han sedt at thet icke hade slaget honom feelt.

6745)

Ps. 75:5/ 6/ 7.

6746)

Syr. 18:25/ 26. Jac. 4:13/ 14.

6747)

Jer. 9:23.

6748)

Syr. 22:19.

6749)

Job. 5:2. Jac. 1:20.

6750)

Ps. 141:5.

6751)

Ords. 10:1. cap. 23:15. cap. 29:3.

6752)

Ord. 22:3.

6753)

Ords. 20:16. cap. 22:26.

6754)

Ords. 19:13.

6755)

Ords. 30:16. Hab. 2:5.

6756)

Syr. 14:9.

6757)

1. Tim. 6:8.

6758)

V. 8. (*a*)Fogel) Lät ingen frestelse drifwa tigh ifrå tina befalning/ vtan statt fast/ Gudh skal wäl laga i bästa måttona.

6759)

V. 11. (*b*)War wijs) Wachta tigh för gierningen: lögn kan man wäl styra.

6760)

V. 14. (*c*)Wälsignar) Prisa ingen förmycket; tu warder intet thes bättre trodd.

6761)

V. 19. (*d*)J watnet) Såsom ett skeen i watnet blifwer icke stilla för ens ögon/ så oftadigt är then ene menniskians hierta emot then andra.

6762)

V. 21. (*e*)Rosarens) Then sigh gierna rosa låter/ han warder medh rätta bedragen; ty han låter sigh meer ähra wärd wara än alla andra.

6763)

V. 24. (*f*)Cronan) Thet är wäldet i huset; såsom man wille säija: Lät tigh nöija medh thet som förhanden är; ty här är intet warachtigt.

6764)

3. Mos. 26: 36/ 37. Ords. 10:24.

6765)

Ords. 29:8. Esa. 24:4/ 5/ 20.

6766)

Ords. 19:1.

6767)

Pred. 2:26.

6768)

Job. 27:9. Ps. 18:42. Ps. 66:18. Joh. 9:31.

6769)

Ords. 26:27. Matth. 15:14.

6770)

Ps. 49:7/ rc.

6771)

Ords. 11:10.

6772)

Ps. 32:3/ 5. 1. Joh. 1:9.

6773)

Ords. 14:16. Syr. 5:4/ 5/ 9. Phil. 2:12.

6774)

Ords. 29:4.

6775)

1. Mos. 9:6. 2. Mos. 21:12. 5. Mos. 19:12.

6776)

Ords. 12:13.

6777)

Ords. 12:11. cap. 20:4. Syr. 20:30.

6778)

Ords. 20:21. 1. Tim. 6:6/ 9. Ords. 18:5. cap. 24:23.

6779)

Hes. 13:19.

6780)

Ords. 9:8/ 9. cap. 27:5/ 6.

6781)

Matth. 15:5/ 6.

6782)

Ordsp. 13:10.

6783)

Ordsp. 3:5/ 7. 1. Cor. 3:19.

6784)

5. Mos. 15:11. Ordsp. 19:17. 2. Cor. 9:9/ 10.

6785)

Job. 24:4. Ordsy. 29:2.

6786)

V. 1. (*a*)Flyr) Eget samwet giör meer än tusende witne.

6787)

Ordsp. 3:11. Esa. 66:4. Jer. 7:13/ 14.

6788)

Ordsp. 11:10. cap. 28:12/ 28.

6789)

Ordsp. 10:1. cap. 15:20. cap. 27:11.

6790)

Luc. 15:13/ 30.

6791)

Ordsp. 28:16. Esa. 32:7.

6792)

Ordsp. 28:2. Pred. 9:18.

6793)

Esa. 57:20/ 21.

6794)

Ordsp. 14:33. cap. 15:2. cap. 17:27.

6795)

Matth. 26:11.

6796)

Ordsp. 16:12. cap. 20:28.

6797)

Ordsp. 13:24. cap. 22:15. cap. 23:13/ 14.

6798)

Ps. 58:11. Ps. 91:8.

6799)

Ordsp. 26:12. Jac. 1:19. cap. 3:1/ rc.

6800)

Ordsp. 15:18.

6801)

cap. 27:4. Jac. 1:20. cap. 3:14.

6802)

Job. 22:29. Ordsp. 18:12. Luc. 14:11. 1. Pet. 5:5/ 6.

6803)

Ps. 50:18.

6804)

3. Mos. 5:1.

6805)

Matth. 10:28.

6806)

Ps. 15:4. 1. Pet. 4:4.

6807)

V. 4. (*a*)Girig) Then som landet medh vthlagor betungar.

6808)

V. 8. (*b*)Bespottare) Onde rådgifware föra ofta/ vthan försyn/ sin herra eller en stadh så wijdt i olycko/ at the i mång åhr icke kunna komma ther vth igen.

6809)

V. 11. (*c*)Allan vth) Han säger alt han weet.

6810)

V. 13. (*d*)Ockrare) Kaller han en rikan; efter thet the pläga gemenligen ockra.

6811)

Vplyser) Tröstar och gifwer nogh.

6812)

V. 18. (*f*)Prophetien) Vthan Gudz ord kan menniskian intet giöra annat än afguderij/ och drifwa sin egen wilja.

6813)

Förskingras) Thet är/ blifwer wild och sielfswåldig.

6814)

V. 26. (*h*)Förstas) Herrahyllest vthan Gudz nåde/ är förgäfwes.

6815)

Esa. 40:12.

6816)

Ps. 12:7. Ps. 18:31. [?] Ps. 91:4.

6817)

5. Mos. 4:2. cap. 12:32.

6818)

1. Tim. 6:8.

6819)

5. Mos. 8:12/ 14. cap. 32:15.

6820)

Ordsp. 12:18.

6821)

Ordsp. 27:20.

6822)

Wijsh. 5:10/ 11.

6823)

Pred. 10:5/ 6/ 7.

6824)

Ord. 17:16. cap. 19:10.

6825)

Ordsp. 6:6/ rc.

6826)

Pred. 8:3/ 4.

6827)

V. 2. (*a*)Galnaste) Wise män förnimma at theras wijsdom intet är: men dårar weta alt/ och kunna icke fara wille.

6828)

V. 8. (*b*)Afguderij) Thetta är een härlig böön: han begärar Gudz ord/ och sitt dagliga brödh/ at han både här och ther må lefwa.

6829)

V. 19. (*c*)Pigo) Thet är: älskogs wägar stå icke til at vthtänckia/ eller til at vthtala.

6830)

V. 32. (*d*)Fäwitsk) Skäm tigh icke/ hwar tu än hafwer råkat fela/ och förswara thet icke: ty thet är menniskligit fara will; men förswara sin willo/ hörer diefwulen til.

6831)

Ordsp. 4:3/ 4.

6832)

5. Mos. 17:17.

6833)

Pred. 10:16:17.

6834)

Esa. 5:22/ 23. cap. 28:7.

6835)

Neh. 8:10. Syr. 31:32/ rc.

6836)

Ordsp. 24:11. Job. 29:12/ 13.

6837)

Ps. 82:4. Esa. 1:17.

6838)

Ordsp. 18:22. cap. 19:14.

6839)

Ordsp. 12:4. cap. 14:1.

6840)

Pred. 10:18.

6841)

Ps. 37:30.

6842)

Ordsp. 11:22.

6843)

V. 3. (*a*)Förderfwa) Såsom skeer medh them som warda fördrefne/ dräpne/ eller eljes skändeliga omkomma.

6844)

V. 17. (*b*)Länder) Hon är idkesam i huset.

6845)

V. 18. (*c*)Om nattena) J nödene hafwer hon sin nödtorft.

6846)

V. 26. (*d*)Mun) Hon vpföder sin barn och tienstefolck i Gudzfruchtan.

6847)

2. Sam. 12:24.

6848)

1. Kon. 1:35.

6849)

Job. 7:16. Pred. 2:11. cap. 6:11. cap. 11:8. Syr. 14:21.

6850)

Ps. 39:7. Pred. 2:22/ 23.

6851)

Ps. 104:5. Ps. 119:90.

6852)

Ps. 19:7.

6853)

Syr. 40:11.

6854)

Job. 7:1/ 2. cap. 14:22.

6855)

Ords. 27:20.

6856)

Pred. 6:4.

6857)

1. Kon. 1:34.

6858)

1. Kon. 4:32/ 33.

6859)

1. Kon. 3:12/ 13.

6860)

V. 8. (*a*)Mödosam) Thet är then jämmer och fåfängelighet på jordene är större än man säija kan: likwäl måste han ther om tala i thenna sin book.

6861)

V. 18. (*b*)Then mycket försöker) Then som söker omåtteligen föröka förståndet/ han förökar ock grämelse och ängslan.

6862)

Pred. 8:15. Luc. 12:19/ 20.

6863)

1. Kon. 3:9. cap. 4:29.

6864)

1. Kon. 6:1. 2. Chrön. 3:1. cap. 6:1/ rc.

6865)

1. Kon. 10:26. 2. Chrön. 1:12.

6866)

1. Kon. 10:22. 2. Chrön. 9:14/ 21.

6867)

1. Kon. 10:12.

6868)

1. Kon. 10:23/ 24. 2. Chrön. 9:22. Pred. 12:9.

6869)

Ords. 14:33. cap. 15:7. cap. 17:24. Pred. 8:1.

6870)

Job. 21:7. Ps. 73:4/ 5.

6871)

Pred. 6:8. cap. 8:14.

6872)

Job. 18:17. Pred. 9:15.

6873)

Ps. 49:11.

6874)

Job. 3:21. cap. 14:13.

6875)

Job. 20:18. cap. 27:19. Ps. 49:18. Syr. 14:4.

6876)

Ps. 39:7. Klagow. 5:2.

6877)

1. Mos. 3:19. cap. 31:40.

6878)

Pred. 5:16.

6879)

Pred. 3:12/ 22. Esa. 56:12. Luc. 12:19/ 20.

6880)

1. Kon. 4:22/ rc.

6881)

Ps. 97:11. Ords. 2:6.

6882)

Ords. 13:21/ 22. cap. 14:11.

6883)

V. 12. (*a*)Konungenom) Gudh allena kan alt giöra thet han företager/ vthan alt hinder: men menniskiorna warda antingen af androm förhindrade/ eller blifwa sielfwe trötte och ledse: doch kan en wijs man sigh ther vthi wäl skicka.

6884)

1. Chrön. 12: 32. Esa. 28:24. Dan. 7:12. Joh. 2:4.

6885)

1. Mos. 18:10.

6886)

Job. 14:5. Ebr. 9:27.

6887)

1. Mos. 8:22. Esa. 17:11.

6888)

Jer. 25:34. Joh. 8:20.

6889)

2. Cor. 6:2.

6890)

Luc. 19:43/ 44.

6891)

Hag. 1:2/ 4.

6892)

Ords. 14:13. Klagw. 5:15.

6893)

Joel. 1:12.

6894)

Ps. 39:10. Amos. 5:13.

6895)

Job. 39:38. Ords 7:27/ 28. Matth. 26:62. cap. 27:12.

6896)

2. Sam. 13:15

6897)

1. Kon. 22:1/ 2/ 3.

6898)

1. Kon. 5:4. 2. Chrön. 14:6.

6899)

Ords. 19:21 Eph. 1:11.

6900)

Job. 37:23.

6901)

Pred. 2:1/ 24. Esa. 22:13.

6902)

Ps. 33/ 11. Esa. 46:10.

6903)

Ps. 82:1. Esa. 10:1/ 2.

6904)

Ps. 78:39.

6905)

Ps. 49:21.

6906)

Ps. 146:4.

6907)

V. 9. (*a*)Vthrätta) Är icke rätte tiden kommen/ så kan man intet vthrätta: ehuru han giör; skal thet icke skee/ så warder ther intet af.

6908)

V. 14. (*b*)Thet består) Thet är/ han hwekar icke/ och warder icke heller ledse/ såsom een menniskia; han går thet igenom.

6909)

V. 22. (*c*)Gladh) Thet är/ sörg icke för morgondagen/ ty tu wetst icke hwad hända kan: lät tigh nöija i dagh; kommer dagh så kommer rådh.

6910)

Esa. 5:7.

6911)

Job. 35:9.

6912)

Ords. 15:16. cap. 17:1.

6913)

Ords. 27:20. cap. 30:15. Pred. 5:9. Esa. 56:11.

6914)

1. Mos. 2:18. Ords. 5:19. Syr. 26:4.

6915)

Pred. 2:13.

6916)

Syr. 10:3.

6917)

Ps. 113:7/ 8. Luc. 1:52.

6918)

2. Sam. 15: 13. 1. Kon. 1:5.

6919)

2. Sam. 18: 14/ 15. 1. Kon. 1:49/ 50.

6920)

1. Sam. 15: 22. Ords. 15:8. cap. 21:27. Ose. 6:6.

6921)

V. 4. (*a*)Bekymmer) Kan en något/ så hafwer man haat til honom; och är doch then hataren sielfwer en dåre/ then intet kan annat än plåga sigh medh haat: therföre är thet ett elände wäsende i werldene.

6922)

V. 15. (*b*)Lefwande) Kallar Salomo them som härliga lefwa på jordene; lika som lifwet och werlden woro theras egen.

6923)

Ords. 29:11. Jac. 1:19.

6924)

Matth. 6:7.

6925)

Ords. 10:19.

6926)

4. Mos. 30:3. 5. Mos. 23:21. Ps. 76:12.

6927)

Ords. 20:9. cap. 28:13.

6928)

Mich. 3:3.

6929)

Ords. 22:8. Col. 3:25. 1. Thess. 4:6.

6930)

Ords. 13:7.

6931)

Job. 20:18. cap. 27:16/ 17. Ps. 49:11. Hag. 1:6.

6932)

1. Tim. 6:9.

6933)

Job. 1:21. cap. 27:19. Ps. 49:18. 1. Tim. 6:7.

6934)

Pred. 3:13.

6935)

Pred. 6:2.

6936)

V. 5. (*a*)Ängelen) Kallas här Presterna och Lärarena.

6937)

Oskyldig) Thet är/ förswara icke tin wilfarelse/ såsom the falska andar och drömare giöra.

6938)

V. 8. (*c*)Brukad) Thet är/ han råder öfwer alt/ och håller landet widh macht/ at thet icke faller och warder öde/ hwilket ens Konungs ämbete och namn är.

6939)

Pred. 3:13. cap. 5:17/ 18. Syr. 4:5. Luc. 12. 19/ 20.

6940)

Job. 7:9/ 10. cap. 14:10. Pred. 1:11. cap. 2:16. cap. 9:5/ 6. Esa. 26:14.

6941)

1. Mos. 3:19.

6942)

Syr. 3:22. cap. 10:30. 1. Cor. 7:20.

6943)

Ap. G. 9:5.

6944)

V. 3. (*a*)Vthan graf) Ty man är gierna qwitter honom/ och ährar hans begrafning intet.

6945)

V. 8. (*b*)Wijs) The äro både dårar then wise och then fattige. Then wise wil vthrätta medh sin omsorg; then fattige täncker: O at jagh wore i thet eller thet stånd/ huru wäl skulle thet tilgå.

6946)

Lefwande) The som rundeliga lefwa och lära.

6947)

Job. 14:2/ 21.

6948)

Pred. 8:7/ 17.

6949)

Ords. 22:1. Syr. 41:15.

6950)

Luc. 16:22.

6951)

Syr. 7:38. Jac. 4:9.

6952)

Ps. 39:5.

6953)

Ps. 141:5. Ords. 17:10.

6954)

Matth. 10: 22. cap. 24:13.

6955)

Ords. 14:29. Matth. 5:5.

6956)

Ps. 37:7/ 8. Jac. 1:19/ 20.

6957)

Ords. 3:15/ 16. cap. 8:21.

6958)

Job. 12:14/ 15.

6959)

Syr. 11:14/ 27. Phil. 4:12.

6960)

Syr. 10:29.

6961)

Ps. 10:4. Gal. 6:7.

6962)

Ps. 55:24. Ps. 73:19.

6963)

Ords. 21:22. cap. 24:5.

6964)

1. Kon. 8:46. 2. Chrön. 6:36. Ords. 20:9. 1. Joh. 1:8.

6965)

1. Sam. 10: 27. 2. Sam. 16:10.

6966)

Ords. 16:9.

6967)

Ords. 5:34.

6968)

cap. 22:14.

6969)

1. Mos. 1:27.

6970)

Jer. 17:9.

6971)

V. 1. (*a*)Efter henne) Huru hennes gierningar skola lyckas/ och hwad ända the skola taga.

6972)

V. 9. (*b*)Änden) När änden är godh/ så är alt godt: ty thet är snart begynt.

6973)

V. 22. (*c*)Lägg) Ho gierna mycket hörer/ han hörer mycket thet han icke gierna hörer.

6974)

V. 27. (*d*)Döden) Ty hoor förskyllar döden.

6975)

V. 29. (*e*)Jngen qwinno) Thet tilhörer intet qwinno hierta/ eller blödigt/ vtan ett mans hierta/ som sådant alt tör wåga/ lida och vmgälla/ thet gå huru thet kan.

6976)

V. 30. (*f*)Känster) The wilja drabbat/ och mena thet skal hafwa gång.

6977)

Ords. 15:14.

6978)

Matth. 22: 21. 1. Pet. 2:17.

6979)

Ords. 16:15. cap. 19:12. cap. 20:2.

6980)

Rom. 13:3. 1. Pet. 2:14.

6981)

Ps. 31:16.

6982)

Job. 14:5. Ps. 39:5.

6983)

Ps. 82:6/ 7. Wijsh. 6:7/ 9.

6984)

Job. 35:15. Syr. 5:4.

6985)

5. Mos. 6:24. Esr. 8:22. Ps. 33:18/ 19. Ords. 14:11. Syr. 33:1.

6986)

Wijsh. 3:10. Syr. 10:23. cap. 40:13.

6987)

Ps. 44:18.

6988)

Ps. 37:35. Ps. 73:3. Pred. 2:15. cap. 9:2.

6989)

Pred. 9:7.

6990)

V. 1. (*a*)Vplyser) Hwem een skalckhet i sinnet hafwer/ eller något giordt/ han kan icke see gladeliga eller rätt på någon. Then oskyldige seer gladt och dierft vth.

6991)

V. 17. (*b*)Finnat) Han menar wäl han skal drabbat; men thet står alt på lyckone.

6992)

Job. 9:22. cap. 21:7. Ps. 73:12/ 13. Pred. 2:15. cap. 8:14. Jer. 12:1.

6993)

Pred. 2:24. cap. 3:12/ 13/ 22. cap. 5:17/ 18. cap. 8:15.

6994)

Esa. 22:13. cap. 56:12. Wijsh. 2:6. Syr. 11:18/ 19. Luc. 12:19. 1. Cor. 15:32.

6995)

Jer. 48:10. Syr. 3:22. cap. 10:32.

6996)

Job. 17:13.

6997)

Ps. 6:6. Ps. 115:17. Esa. 38:18.

6998)

Ps. 127:1.

6999)

Syr. 11:11/ rc.

7000)

cap. 18:6/ 7.

7001)

Job. 34:20. Marc. 13:33/ 35. Luc. 12:20.

7002)

Ords. 21:22. Pred. 7:20.

7003)

V. 5. (*a*)Weta) Thet är/ the måga warda bättrade/ och förskräckias för döden; men the döda känna intet.

7004)

V. 11. (*b*)Hielper) Men thet står alt på lyckone/ som man säija plägar: likwäl skal man icke förthenskul låta af/ vtan bruka sitt bästa/ och gifwat Gudi i händer.

7005)

V. 18. (*c*)En endeste skalck) En skalck förderfwar vnderstundom ett heelt land medh sitt onda rådh.

7006)

Syr. 20:9.

7007)

Ords. 19:11.

7008)

Job. 34:30.

7009)

Ps. 7:16. Ords. 11:27. cap. 26:27. Esa. 59:4. Syr. 27:29/ 30.

7010)

Ps 52:4.

7011)

Ords. 10:11/ 20. cap. 12:18. cap. 15:24. Syr. 21:19.

7012)

Syr. 21:27/ 28.

7013)

Pred. 8:7.

7014)

Esa. 3:4.

7015)

cap. 5:11.

7016)

2. Mos. 22:28. Rom. 13:2.

7017)

Jerem. 23:24.

7018)

V. 1. (*a*)Dårskap stundom bättre) När ens wälmente och wäl grundade rådi intet wil gälla och finna något tum/ tå är bättre genom stilla tigande blifwa ansedo såsom en oförståndig dare/ än medh fruchtlöst talande förorsaka större oro

7019)

V. 4. (*b*)Vndraga) Thet är kånst/ at hörat och låta ga thet.

7020)

V. 9. (*c*)Bortwältar) Thet är mödosamt/ giöra ett nytt regemente/ therföre at folcket är genwördigt.

7021)

V. 14. (*d*) Weet icke) Han kommer icke ihogh/ huru androm tilförene gånget är: han låter gå/ och weet icke hwad ända thet tager.

7022)

V. 19. (*e*)Lefwande) Thet äro the som lefwa i wällust/ och tära fritt.

7023)

Luc. 14:13/ 14.

7024)

Ords. 9:17. Syr. 7:36.

7025)

Ps. 41:2/ 3. Esa. 58:7/ rc.

7026)

Ps. 139:14.

7027)

Job. 36:24/ 25. Pred. 3:11.

7028)

Syr. 35:11. 2. Cor. 9:7. Gal. 6:9.

7029)

[?] Tob. 5:12.

7030)

Pred. 2:1/ 10.

7031)

cap. 12:14. Matth. 12:36. 2. Cor. 5:10.

7032)

V. 1. (*a*)Öfwer watn) Thet är/ gif rundeliga allom hwad tu förmå: ty then tijd kan wäl komma at tu giordet gierna/ och skalt icke kunna.

7033)

V. 5. (*b*)Weta) Thet som komma skal/ är oß allom fördolt: therföre måste alt skee på een wågan i thetta lekamliga lifwet.

7034)

Tob. 4:6.

7035)

Ps. 119:9.

7036)

Ps. 71:17/ 18.

7037)

1. Mos. 3:19.

7038)

Ps. 31:6. Jon. 4:3. Luc. 23:46.

7039)

1. Mos. 2:7.

7040)

Pred. 1:2.

7041)

1. Kon. 4:31/ 32.

7042)

Esa. 49:2. Jer. 23:29. Ebr. 4:12.

7043)

5. Mos. 6:1/ 2/ 24 Syr. 23:37.

7044)

Pred. 11:9. 1. Cor. 4:5. 2. Cor. 5:10.

7045)

V. 2. (*a*)Förr än solen) Medh thessa förtäckta orden/ beskrifwer han menniskiones ålderdom; när händerna skälfwa/ benen krokna/ ögonen warda mörk/ tänderna mala icke wäl/ håren warda grå/ härdana luta/ öronen hängia och döf warda/ rc.

7046)

Ords. 24:26.

7047)

Ps. 45:3. Högw. 4:10. Esa. 66:11/ 13. Zeph. 3:9. 1. Pet. 2:2/ 3.

7048)

Ps. 23:5. Ps. 45:8. 2. Cor. 2:14/ rc.

7049)

Matth. 1:21. Ap. G. 4:12.

7050)

Vppenb. 14:4.

7051)

Joh. 6:44.

7052)

Ps. 119:32. Phil. 3:14. Ebr. 12:1.

7053)

Ps. 2:6.

7054)

Joh. 14:3.

7055)

Ps. 45:12/ 14. Esa. 61:10.

7056)

Joh. 15:18/ 19.

7057)

1. Thess. 3:3/ 4. 1. Pet. 4:12.

7058)

Eph. 5:26/ 27.

7059)

Esa. 5:12. 2. Tim. 1:14.

7060)

Ps. 43:3. Ps. 86:11. Ps. 119:10. 2. Thess. 2:2.

7061)

2. Pet. 3:17.

7062)

Matth. 16: 24. Luc. 14:33.

7063)

Jer. 6:16.

7064)

Ps. 45:15. 1. Pet. 3:3/ 4.

7065)

Ps. 45:9.

7066)

1. Cor. 2:2. Gal. 6:14.

7067)

1. Cor. 6:11. Eph. 5:27.

7068)

Ps. 131:1. Matth. 6:22:

7069)

Ps. 93:1. Ebr. 7:26.

7070)

Ps. 45:17. Ps. 149:5. Esa. 35:1/ 2.

7071)

Ps. 132:18. Esa. 11:1. Syr. 24:18.

7072)

Ose. 14:6/ 7. Syr. 39:17/ 18.

7073)

Hes. 2:6.

7074)

Hes. 17:22/ 23. Luc. 23:31.

7075)

Ps. 91:1/ 2.

7076)

Vppenb. 2:7. cap. 22:2.

7077)

Ps. 19:11. Ps. 119:103.

7078)

Ps. 36:9. Esa. 55:1.

7079)

Ps. 60:6. Rom. 8:37.

7080)

2. Mos. 15:26. Matth. 9:12.

7081)

Ps. 40:8.

7082)

1. Cor. 13:12. 1. Joh. 3:2.

7083)

Esa. 60:21. cap. 61:3.

7084)

Col. 1:10.

7085)

Esa. 28:16. Matth. 16:18. 1. Cor. 10:4.

7086)

Col. 3:10.

7087)

Hes. 13:4. Matth. 7:15. Ap. G. 20:29/ rc. 2. Pet. 2:1/ 2.

7088)

Ose. 2:19/ 20. 1. Cor. 6:17.

7089)

Ps. 23:1/ 2.

7090)

1. Pet. 4:12. Vppenb. 7:16.

7091)

1. Cor. 7:31. Vppenb. 22: 20.

7092)

Matth. 25:33.

7093)

Ps. 6:7. Ps. 77:3.

7094)

Esa. 49:14.

7095)

Hes. 3:17. Ebr. 13:17.

7096)

Esa. 38:17.

7097)

Gal. 4:26.

7098)

Vppenb. 21: 10.

7099)

Ps. 141:2.

7100)

Vppenb. 5:8.

7101)

Ps. 91:11. Ps. 103:20.

7102)

Ebr. 7:2.

7103)

cap. 2:9.

7104)

Eph. 1:20/ 21.

7105)

Esa. 62:5. Vppenb. 19:7.

7106)

1. Cor. 6:11. Eph. 5:27.

7107)

cap. 1:18.

7108)

Ps. 19:8. Ps. 25:21.

7109)

1. Pet. 1:19.

7110)

Ebr. 12:24.

7111)

Neh. 3:25.

7112)

Hes. 27:10/ 11.

7113)

Högaw. 7:3/ 7. Esa. 66:11. 1. Pet. 2:2.

7114)

Högaw. 2:17.

7115)

Joh. 16:5.

7116)

Eph. 5:2.

7117)

Jer. 31:20.

7118)

Ose. 2:19.

7119)

Ose. 14:6/ 7.

7120)

Ps. 19:11.

7121)

Ps. 1:3. Ps. 92:13.

7122)

Joh. 4:14.

7123)

Joh. 15:5. Phil. 1:11. 2. Pet. 1:5.

7124)

Job. 37:9. Esa. 27:8.

7125)

cap. 38:14/ 15. 1. Pet. 1:6/ 7.

7126)

V. 7. (*a*)Jngen fläck) Jngen menniskia är så helig at hon är aldeles vthan synd/ 1. Joh. 1:8. Men Gudz församling är i Gudz åsyn helig/ för Christi skul/ then hon medh trone fattar.

7127)

Högaw. 4:12.

7128)

Ords. 9:5. Esa. 55:1/ 2.

7129)

Esa. 26:9.

7130)

Vppenb. 3: 20.

7131)

Ose. 14:6.

7132)

Ps. 30:8. Ose. 5:15.

7133)

Ps. 27:8. Klagow. 2:19.

7134)

Högaw. 3:1.

7135)

Ps. 22:3.

7136)

Ps. 44:23. Joh. 15:19.

7137)

Esa. 63:2/ 3. Ebr. 9:12. 1. Pet. 1:19.

7138)

Esa. 50:6. cap. 53:5. Matth. 27:46. Luc. 23:34.

7139)

Ps. 22:17.

7140)

Joh. 19:34.

7141)

Ps. 40:3. Eph. 1:20/ 21. Phil. 2:10/ 11.

7142)

Joh. 13:1. cap. 16:28.

7143)

V. 12. (*a*)Full) Full ögon och ansichte/ icke förfallne eller skrynkiot.

7144)

Ps. 132:13/ 14.

7145)

Eph. 6:10/ rc.

7146)

Ps. 45:10/ 15.

7147)

2. Tim. 2:19.

7148)

Ords. 4:18. Matth. 5:16. Phil. 2:15.

7149)

Matth. 13:43.

7150)

2. Tim. 2:5.

7151)

Joh. 6:38.

7152)

Ps. 1:3.

7153)

Joh. 15:2.

7154)

Matth. 10:5. cap. 15:24.

7155)

Ps. 45:11/ 12.

7156)

Eph. 6:15. Ebr. 12:1/ 2. 1. Pet. 2:21.

7157)

1. Cor. 16:13. Phil. 4:1.

7158)

Ps. 23:1/ 2. Zach. 13:1.

7159)

Joh. 12:24.

7160)

Ps. 19:8. 2. Cor. 10:4/ 5.

7161)

Eph. 1:18.

7162)

Syr. 24:43.

7163)

4. Mos. 21:24/ 25.

7164)

2. Cor. 2:12.

7165)

2. Cor. 2:14/ 15.

7166)

Ap. G. 9:3/ 15.

7167)

Esa. 35:2.

7168)

Ebr. 2:9.

7169)

Ps. 92:13/ 14. Syr 24:18.

7170)

Högaw. 4:5.

7171)

Högaw. 2:3.

7172)

Phil. 3:12.

7173)

Högaw. 5:1.

7174)

Luc. 24:44. 1. Cor. 15:3/ 4.

7175)

Esa. 2:3. Eph. 2:12/ 13.

7176)

Högaw. 6:10. 1. Cor. 3:6.

7177)

Ps. 138:2.

7178)

Matth. 13:8.

7179)

2. Tim. 1:14.

7180)

Matth. 13:52.

7181)

V. 13. (*a*)Liljorna) Ebr. Dudaim, hafwer warit een wälluchtande ört. Besee til 1. Mos. 30:14.

7182)

Esa. 49:6. cap. 65:1.

7183)

Högaw. 4:5.

7184)

Ps. 2:12.

7185)

Gal. 4:26.

7186)

Esa. 54:13. cap. 55:11.

7187)

Esa. 49:12. cap. 60:4.

7188)

1. Mos. 3:6.

7189)

Eph. 5:14.

7190)

Esa. 51:2.

7191)

Hes. 16:5/ rc.

7192)

2. Cor. 1:21/ 22. 1. Pet. 1:5.

7193)

Rom. 8:37.

7194)

Eph. 4:7/ 8/ 11/ 12. Col. 1:11. Jud. Ep. v. 1. 20.

7195)

Esa. 60:11.

7196)

Matth. 18:18. 1. Tim. 3:15.

7197)

Esa. 57:19. Joh. 14:27. Rom. 5:1.

7198)

Högaw 1:6. cap. 7:12. Hes. 3:17. Matth. 20:1.

7199)

Jer 31:14.

7200)

Esa. 27:3.

7201)

1. Cor. 3:6/ 7.

7202)

Esa. 61:7. Matth 19:29.

7203)

Ps 68:12.

7204)

1. Tim. 4:16.

7205)

Esa. 58:1.

7206)

Högaw. 2:17. Vppenb. 22: 20.

7207)

V. 6. (*a*)HErrans låge) Här seer man wäl/ at Salomo siunger i thenna wiso om andelig älskog eller kärlek/ then Gudh gifwer/ och oß bewiser i alla sina wälgierningar.

7208)

5. Mos. 4:26. cap. 31:28. cap. 32:1.

7209)

2. Mos. 19:5/ 6. Ose. 11:1.

7210)

5. Mos. 32:5.

7211)

Ps. 78:8.

7212)

2. Chrön. 28: 22.

7213)

2. Mos. 28:51/ 52. Esa. 5:5.

7214)

Esa. 17:4/ 5/ 6. Klagow. 3:22. Rom. 9:29.

7215)

1. Mos. 19:24.

7216)

5. Mos. 32:32. Hes. 16:46/ 48.

7217)

Ps. 50:8/ 9. Ordsp. 15:8. Esa. 66:3. Jer. 6:20. Amos 5:21.

7218)

Ordsp. 1:28.

7219)

Esa. 59:3.

7220)

Ps. 34:15. 1. Pet. 3:11.

7221)

Ps. 68:6. Ps. 82:3/ 4. Amos. 5:15.

7222)

Ps. 51:9. Hes. 18:21/ 22.

7223)

2. Chrön. 28: 23/ 24. Jer. 44:17. Ose. 4:14.

7224)

Hes. 22:18/ 19.

7225)

2. Mos. 22:22. Jer. 5:28. Zach. 7:10.

7226)

5. Mos. 28:63.

7227)

Esa. 10:5.

7228)

Mal. 3:3. Matth. 3:12.

7229)

Hes. 21:27.

7230)

Esr. 2:2. Hagg. 1:1. cap. 2:24. Zach. 4:9.

7231)

Jer. 23:6. cap. 33:16.

7232)

Ps. 1:6. Ps. 92:10.

7233)

2. Mos. 34:13. Dom. 3:7/ 8.

7234)

Ps. 115:4. Ps. 135:16. Wijsh. 15:15.

7235)

V. 1. (*a*)Syyn) The Heliga Propheters predikningar kallas syner/ både therföre/ at Gudh hafwer gemenliga medh ordet vppenbarat them några tekn eller figurer/ hwilka the skulle kundgiöra folcket/ at the thes snarare måtte beweka them til at troo och höra sigh/ såsom Esa. 6:1. Jer. 1:11/ rc. Therföre hafwa ock sielfwe Propheterna kallats Sijare/ 1. Sam. 9:9. Såsom ock therföre/ at them hafwer Gudh låtit see och weta sin wilja/ som eljes är menniskiomen okunnig.

7236)

Vsia/ Jotham) Huru thet hafwer tilstådt i thessa Konungars tijd/ må man läsa/ 2. Kon. 15. 16. 18. 19. 20. och 2. Chrön. 26. 27. rc.

7237)

V. 4. (*c*)The skadeliga) The ther både medh falsk läro och afgudisk exempel förförde och förderfwade folcket.

7238)

V. 11. (*d*)Medh edart myckla offer) Thenna vthwertes Gudztiensten war i sigh sielf godh/ och af Gudi befalt; men efter hon giordes af obotferdigom skrymtarom/ och i then mening/ at the ther igenom skulle blifwa rättferdige/ wardt hon af Gudi förkastad.

7239)

V. 22. (*e*)Titt silfwer är wordet slagg/ rc.) Thet är: mitt rena ord hafwen J förmängt medh menniskio stadgar/ Irem. lib. 4. adv. hær. cap. 25.

7240)

V. 24. (*f*)Mina fiendar) Thet är: the Chaldeer och andre Konungar/ som måste hämnas på mina wägnar öfwer mitt folck.

7241)

V. 25. (*g*)Måste wånda min hand/ rc.) Här låfwar Gudh vth at thetta skulle blifwa förbättrat genom Christum och hans Apostlar.

7242)

V. 31. (*h*)Beskärmet/) Thet är theras afgud.

7243)

Och thes werck) Thet är/ theras afgudatienst skal intet bestå eller kunna hielpa them.

7244)

Ps. 68:16/ 17.

7245)

Mich. 4:1.

7246)

Ps. 110:2/ 3.

7247)

Joel. 3:10.

7248)

1. Mos. 31:30. 2. Mos. 34:16.

7249)

Gal. 4:10.

7250)

5. Mos. 17:16.

7251)

Dom. 17:4. Jer. 2:28.

7252)

Luc. 23:30. Vpp. 6:16.

7253)

Esa. 5:15.

7254)

Esa. 40:4.

7255)

Ose. 10:8. Vpp. 9:6.

7256)

Ps. 8:7. Matth. 28:18. Ap. G. 10:42.

7257)

V. 2. (*a*) Yttersta tiden) Efter Elie tradition skiftes werldenes ålder i tre delar. Först/ war 2000 åhr öde/ thet är/ vthan beskrifwen lagh. Sedan warade lagen 2000 åhr. Ther efter skulle Messias komma/ och hans rike wara 2000 åhr/ in til ändan: således kallas här then tiden tå Christi rike skulle komma/ then yttersta tiden.

7258)

V. 3. (*b*) Lagen) J Ebr: är thet ordet Thorah: hwilket märcker icke allenast then ena delen af Gudz ord/ som egenteliga kallas lagh; vtan ock all Gudz ord/ så wäl Evangelium som lagen. Så är tå thetta meningen: at

Gudz ord/ then rena läran skal vthgå af Zion eller Jerusalem öfwer hela werldena/ som skedt är.

7259)

V. 4. (*c*)Sin swärd til plogbillar) Thet är: tå skal medelbalken warda borttagen/ och frijd blifwa emellan Judar och Hedningar; och theslikes frijd emellan Gudh och menniskior. Men andre krijg skola wäl wara til werldenes ända/ til hans andra tilkommelse/ tå skal ock thetta efter bokstafwen warda fulbordat. Justin. Apol. 2. pro Christ. Galatin. de arcan. lib. 5. cap. 6.

7260)

V. 6. (*d*)Främmande barn) Thet äro the som föregifwa falska läro och afguderij/ hwilke större wantro hafwa än the Hedningar i österlanden.

7261)

V. 22. (*e*)Befatter eder intet/ rc.) Thet är/ sätter eder intet vp emot Christum/ och förföljer honom intet: ty oansedt han är een san menniskia; så är han doch ther hoos en alsmächtig Gudh/ som edart vpsåt kan snart förhindra och til intet giöra. Cassian. de incarn. Domini lib. 5.

7262)

3. Mos. 26:26. 5. Mos. 28:17.

7263)

Pred. 10:16.

7264)

1. Mos. 13:13. cap. 18:21. cap. 19:5.

7265)

Ose. 13:9.

7266)

Ordsp. 10:6. cap. 14:32. Mal. 3:18.

7267)

Vpp. 1:7.

7268)

Esa. 5:7. Matth 21:33.

7269)

Dom. 14:12.

7270)

Ordsp. 16:5. Esa. 13:11. Mich. 2:3. Matth. 23:12.

7271)

V. 14. (*a*)Wijngården) Thet är Gudz folck/ som man see kan/ Esa. 5:7.

7272)

Esa. 11:1. Jer. 23:5. cap. 33:15. Zach. 3:8. cap. 6:12.

7273)

Luc. 10:20. Phil. 4:3. Vpp. 13:8. cap. 17:8. cap. 20:15. cap. 21:27.

7274)

Joh. 3:5. Eph. 5:26. Tit. 3:5. 1. Joh. 1:7.

7275)

Joh. 16:8.

7276)

2. Mos. 13:21. Ps. 23:4.

7277)

Ps. 91:4/ 5/ 10.

7278)

V. 2. (*a*)HERrans Teelning) Så kallas Christus: förty/ han är Gudz son/ vprunnen eller födder af sin himmelska fader/ Ps. 2:7. Sedan kallas han ock Jordenes Frucht) Förty/ han är ock een san menniskia födder af Jungfru Maria.

7279)

V. 4. (*b*)Och en eld) Thenne elden är icke skiärselden/ at menniskiornas synder skola genom honom affäijade warda: ty at någon sådan eld är til/ weet then helga Skrift intet af: vtan the warda aftwagne genom Christi blodh och förtienst/ Ephes. 5:26. Om them talas här/ the warda här Metaphoricè eller genom liknelsewijs kallade en eld.

7280)

V. 5. (*c*)Zions bergs boningar) Esa. cap. 2:2.

7281)

Moln och röök om dagen) Thet är/ tröst och beskärm emot all bedröfwelse/ förföljelse och anfächtning.

7282)

Skeen af eld) Thet är een rätt vplysning/ förstånd och kundskap om Gudh och theras salighet.

7283)

Thet härligit är) nemliga/ thet som för Gudi är härligit/ såsom the trogne.

7284)

Högaw. 8:11. Esa. 27:2. Matth. 21:33. Marc 12:1. Luc. 20:9.

7285)

Ps. 80:9.

7286)

Jer. 2:21.

7287)

Ps. 80:13. Esa. 16:8. Jer. 48:32.

7288)

Jer. 22:13. Hes 22:25. Amos. 8:6.

7289)

Ordsp. 23:30/ 31. Amos. 6:4/ 5.

7290)

Klagow. 4:5.

7291)

Ps. 22:30. Esa. 10:16. Amos 4:1. Gudz ordz föracht.

7292)

Job. 21:14. Esa. 28:10. Mal. 3:14. 2. Pet. 3:3. Skrymterij och falsk lära.

7293)

Ordsp. 17:15.

7294)

Ordsp. 3:7. Rom. 12:16. Dryckenskap.

7295)

Ordsp. 24:23

7296)

2. Mos. 15:7.

7297)

Esa. 9:12/ 17/ 21. cap. 10:4.

7298)

Esa. 8:22.

7299)

V. 1. (*a*)Mins wäns wiso) Thet är HERrans Christi wisa/ som thenna wisan eller liknelsen ofta bruka skulle; thet han ock giordt hafwer/ Matth. 20: cap. 21:33. Luc. 13:6. Ty först kallar han honom sin wän/ sin wäns wiso/ om hans wijngård/ eller som Ebr. mera lyder/ sin frändes eller skyldmans wiso/ thet måtte wara een menniskia. Sedan i then 7 versen kallar han honom HERran Zebaoth/ at han war then samme/ och hans wijngärd talade han om/ hwilken icke kan wara någon annan än Christus/ Gudh och Man/ som ock efter kötet war skyld Propheten.

7300)

V. 4. (*b*)Hwad skulle man doch meer giöra) Märck at Gudh giör alt thet honom bör giöra/ at menniskian skal omwända sigh/ blifwa from/ och warda salig: så är han icke skulden/ at några blifwa borto i theras obotferdighet; vtan the sielfwe/ som man ock see kan/ Matth. 23:37. Ap. G. 7:51. Rom. 2:1/ rc.

7301)

V. 5. (*c*)Hans gärd/ rc.) Thet är: Gudh skal taga sitt beskärm ifrå them/ at theras fiender skola få öfwerhandena/ och ödeläggia theras land.

7302)

V. 8. (*d*)Wee them) Här begynnar Propheten vthläggia/ hwilke the wildrufwor woro som the båro: nemliga/ the laster som sedan vpräknas.

7303)

V. 12. (*e*)See intet vppå HERrans werck) Thet är: hwad Gudh biuder eller wil hafwa/ thet achta the intet.

7304)

V. 17. (*f*)Fetas) Thet är the mächtigas och rikas/ hwilke skulle warda fördrefne/ och låta sina ägor blifwa öde efter sigh.

7305)

V. 26. (*g*)Hedningarna) Thet äro the Chaldeer/ som sedan förstörde theras land/ 2. Kon. 25.

7306)

2. Kon. 15:5/ 7.

7307)

Dan. 7:14. Matth. 25:31. cap. 28:18. Luc. 1:32. Joh. 12:41.

7308)

Vpp. 4:8.

7309)

Dom. 13:22. Dan. 10:8/ 9.

7310)

2. Mos. 33:20.

7311)

Jer 1:9. Dan. 10:16.

7312)

Matth. 13:14/ 15. Marc. 4:12. Luc. 8:10. Ap. G. 28:25/ 26.

7313)

Joh. 12:40. Rom. 11:8.

7314)

V. 1. (*a*)HERran) Thet är then Helga Trefaldighet. Ty om Christo indrages thet/ Joh. 12:41. Och om then Helga Anda/ Ap. G. 28:25. Ther af besluter ock Basilius, lib. 5. cont. Eounom: at Fadren/ Sonen och then Helge Ande äro en Gudh.

7315)

V. 2. (*b*)Seraphim) Thet äro Gudz Änglar.

7316)

V. 3. (*c*)Helig) Thesse try Helig betekna then Helga Trefaldighet/ hwilket ock the gamle Judar hafwa förstådt.

7317)

V. 8. (*d*)Hwilken wil wara wårt bodskap) Then Helga Trefaldighet talar: såsom flere personer/ lika som 1. Mos. 1:26. Lät oß giöra menniskian/ rc.

7318)

V. 10. (*e*)Förstocka/ förblinda) Jcke at Propheten skulle förstocka eller förblinda them: ty thet war icke i hans macht/ vtan at han skulle predika och prophetera ther om/ såsom tilförene står/ v. 8. Jcke heller wille Gudh förblinda them som eljes kunde see och förstå: vtan lika som solen när hon skijn klart/ så förblindar hon thes meer theras ögon som eljes hafwa swagh syyn/ såsom nattskäfwors/ vgglors/ starblindas/ rc. Så skulle ock thet klara Evangelij lius/ som HERren wille vptända genom Christum/ thes meer förblinda Judarna/ efter the af diefwulen och sigh sielfwa woro förstockade/ och tilhöllo theras ögon/ at the icke see skulle/ Iren. lib. 4. cap. 48. Se ock til 2. Mos. 4:21. cap. 7:3. och cap. 9:16.

7319)

V. 13. (*f*)En helig sädh) Thet äro the som af Judarna skulle warda omwände/ och troo vppå Christum.

7320)

2. Kon. 16:5.

7321)

5. Mos. 6:16.

7322)

Matth. 1:23. Luc. 1:31.

7323)

1. Kon. 12:16/ 17.

7324)

V. 9. (*a*)Felar) Thet är/ hwad J eljes företagen/ thet skal fela och icke blifwa beståndandes eller hafwa lycko.

7325)

V. 12. (*b*)Jagh eskar intet) Ahas war en skrymtare/ lätz eljes wäl troo Gudh vthan tekn/ thet doch intet war wärdt. Och hade han intet frestat Gudh ther medh/ at han hade låtit gifwa sigh tekn/ tå HERren sielf thet tilböd.

7326)

V. 14. (*c*)Sij/ een jungfru/ rc.) At thetta skal föftås om Christo/ är klart: ty then Helge Ande hafwer sielf thet om honom indragit/ Matth. 1:23.

7327)

V. 18. (*d*)Flugorna och bijn) Thet äro hungrige krigsmän som sökia efter roof.

7328)

V. 20. (*e*)Legd) Konungen i Assyrien kallas en legd eller besoldad rakoknif: ty Gudh brukar honom en tijd lång/ til at straffa sitt folck.

7329)

2. Kon. 15:29. cap. 16:9.

7330)

2. Kon. 18:17.

7331)

Rom. 8:31.

7332)

Luc. 2:34. Rom. 9:33. 1. Pet. 2:7/ 8.

7333)

Matth. 21:44. Luc. 20:18.

7334)

Ebr. 2:13.

7335)

5. Mos. 18:11. 1. Sam. 28:11.

7336)

2. Pet. 1:19.

7337)

Esa. 58:8. Ose. 6:3.

7338)

Ps. 59:15.

7339)

Esa. 5:30.

7340)

V. 1. (*a*)Skrif) Så hafwer Gudh befalt skrifwa hwad han talat hafwer i thet gamla Testamentet/ och förwara widh förbundsens ark/ efterkommandom til lärdom och vnderwisning. Se ock Jos. 24:26. Habac. 2:2.

7341)

Medh een menniskios styl) Thet är: såsom man skrifwa plägar.

7342)

V. 3. (*c*)Til ena prophetisso). Thetta wilja somlige så förstå/ at Propheten hafwer i Andanom/ i een syyn eller liknelse sedt then jungfrun/ som Gudh tilförene hade om talat/ at hon wardt hafwandes/ och födde then Sonen: doch förr skulle Syrien och Samarien förstöras.

7343)

V. 7. (*d*)Strömwatn) Thet är älfwen Phrath/ hwilko på hinsidon Assyrien ligger.

7344)

V. 8/ 10. (*e*) JmmanuEl) Vthtydes/ Gudh medh oß.

7345)

V. 12. (*f*)Förbunè) Thet Judiska folcket trodde icke Gudi/ vtan giorde förbund medh Hedningarna.

7346)

V. 13. (*g*)Helger HERran) Propheten förmanar them til at förlåta sigh på Christum: ty thetta warder om honom indragit: Luc. 2:34/ rc. Man seer ock huru han sielf tröster sigh widh honom/ ther han säger tilförene/ v. 10. Ty här är JmmanuEl/ then han i thet förra capitlet sade/ skulle födas af een jungfru: och åter v. 17.

som ock warder indragen om Christo/ Ebr. 2:13.

7347)

V. 16. (*h*)Bindt samman) Han propheterar om Judarnas blindhet/ at the skulle thet intet förstå: ty lagen warder icke förstånden eller hållen/ ther icke är troon/ then oß giör til Christi lärjungar.

7348)

V. 18. (*i*)Til ett tekn) Ty Judarna skulle förargas på Christi ringhet/ och doch förvndra sigh på hans tekn och gierningar.

7349)

V. 19. (*k*)Fråga af spåmän) Här see wij/ at man skal icke rätta sin troo eller Gudztienst af spåmäns eller the dödas vppenbarelser; vtan efter Gudz ord.

7350)

Disputera) Thet är/ the ther kloke wilja wara/ och mästra Skriftena medh theras förnuft.

7351)

V. 21. (*m*)Skola gå omkring) Thet är: the komma i ett stort mörker och wilfarelse/ at the theras egen Gudh och Konung Christum banna skola/ såsom skedt är.

7352)

2. Kon. 15:29. cap. 17:6.

7353)

Matth. 4:14/ 15.

7354)

Matth. 4:16. Joh. 1:9.

7355)

Matth. 10: 34/ 35.

7356)

Ps. 68:13.

7357)

Dom. 7:22. Esa. 10:26.

7358)

Luc. 1:31.

7359)

Joh. 3:16.

7360)

Dom. 13:18.

7361)

Jer. 32:19.

7362)

Rom. 9:5.

7363)

Ps. 45:4.

7364)

Matth. 6:9.

7365)

2. Thess. 3:16.

7366)

Luc. 1:32.

7367)

Esa. 37:32.

7368)

Mal. 1:4.

7369)

Esa 5:25. cap. 10:4.

7370)

V. 2. (*a*)Ett stort lius) At thetta liuset är Gudz sanna kundskap/ then Hedningarna skulle bekomma genom Christi predikan och Evangelium/ witnar then Helge Ande som thet om Christo indrager: Matth. 4:16.

7371)

V. 6. (*b*)Oß är födt ett barn) Läs Lutherum här öfwer T. 5. Witteb. Germ.

7372)

Amos. 5:7. cap. 6:12. Mich. 7:3.

7373)

Esa. 36:1.

7374)

Esa. 5:25.

7375)

2. Kon. 18:34.

7376)

Esa. 24:6.

7377)

2. Kon. 19:5.

7378)

Rom. 9:27.

7379)

Esa. 28:22.

7380)

Ps. 30:6.

7381)

1. Sam. 2:6.

7382)

Dom. 7:22/ rc.

7383)

Esa. 37:36.

7384)

V. 8. (*a*)Ty han säger) Thetta skulle wara Konungens ord i Assyrien: hwilka han ock sade tå han kom för Jerusalem/ som man läsa kan/ Esa. 36. och 2. Kon. 18/ och 19. cap.

7385)

V. 15. (*b*)Then en käpp bär) Thet är: Gudi är lättare giöra af en tyran hwad han wil/ än oß lyfta en käpp then af röör är. Här af följer icke at Gudh lyfter/ drager eller drifwer the ogudachtiga til thet ondt är: ty ther til äro the sielfwe tänckte nogh/ som står förr i then 7. vers. Vtan han regerar och styrer theras vpsåt/ at the icke alt komma tijt the wilja/ vtan tijt HERren thet ärnat hafwer: ther emot the intet kunna skaffa.

7386)

V. 20. (*c*)På then tiden skola/ rc.) Thetta förstås icke allenast om then förlosning som skedde ifrå Konungen i Assyrien/ vtan synnerligen om the fåå af Judarna/ som skola troo på Christum/ och salige warda: som man seer af Paulo/ Rom. 9:27.

7387)

V. 27. (*d*)Förrottna) Lika som en oxe wäxer vndan oket/ när han feet och starck warder/ så at han thet söndersliter lika som ett rutit tågh.

7388)

V. 28. (*e*)Han kommer/ rc.) Här beskrifwer han Konungens af Assyrien resande til Jerusalem/ såsom then ther sådana städer skinnade/ rc. Men han skulle warda omkull huggen såsom en skogh/ rc. Huru thenna prophetie är fulbordad är beskrifwit 2. Kon. 18/ och 19. cap. Esa. 36/ och 37. cap.

7389)

Esa. 53:2. Ap. G. 13:23.

7390)

Zach. 3:8. cap. 6:12/ 13.

7391)

Jer. 23:5. cap. 33:15.

7392)

2. Thess. 2:8. Vppenb. 2:16.

7393)

Esa. 65:25. Ose. 2:18.

7394)

Rom. 15:12. Vppenb. 22: 16.

7395)

5. Mos. 30:4. Joh. 10:16.

7396)

2. Mos. 14:29.

7397)

V. 1. (*a*)Ett rijs af Jsai/ rc.) Jsai war Konung Davidz fader/ 1. Sam. 16. Nu war David låfwat/ at af hans slächte skulle Messias komma/ 2. Sam. 7:12. Then samme/ säger Esaia här/ skal komma när Davidz eller Jsai slächte är så af sigh kommen/ at ther synes intet meer til/ äu som stubben eller roten efter ett afhuggit trä: tå skal han såsom en teelning eller rijs ther af vprinna. At thetta är så förståendes lärer oß Paulus Rom. 15:12. Ther han thetta om Christo indrager.

7398)

V. 4. (*b*)Medh doom) Thet är/ icke medh wrede eller grymhet/ vtan medh beskedelighet til theras nytto.

7399)

V. 6. (*c*)Vlfwar skola boo/ rc.) Thetta skal man icke så förstå/ at thesse diur skulle/ när Christus kommo/ mista sin art och natur/ rc. vtan här medh förstås allahanda folck/ Judar och Hedningar/ nemliga: medh vlfwar/ parder/ biörnar/ rc. the mächtige och rike: medh lamb/ kidh/ kalfwar/ the fattige och enfaldige: at när thesse blefwo omwände til Christum/ skulle the blifwa så spakfärdige och stilla/ at the wäl skulle förlikas; hwilket ock så skedt är: ty ther vppå säger Christus Joh. 13:35. skal man känna hans lärjungar/ at the älska hwar annan inbördes.

7400)

V. 10. (*d*)Hans hwila/ rc.) Thet är hans församling/ ther han warder boendes skal beprydas medh then Helga Andas margfaldiga gåfwor.

7401)

V. 11. (*e*)At han skal få/ rc.) Thet är: han skal genom sina Apostlar sammankalla Gudz barn til sitt rike/ Joh. 11:52.

7402)

V. 15. (*f*)Til spillo gifwa hafsens ström) Thet är/ han skal taga bort alt förhinder/ at ingen ting skal kunna förmena Christi rikes framgång.

7403)

2. Mos. 15:2. Ps. 118:14.

7404)

Zach. 13:1. Joh. 7:37/ 38. Vppenb. 21:6.

7405)

1. Chrön. 16: 8. Ps. 105:1.

7406)

Jer. 50:1. cap. 51:1.

7407)

Job. 9:9. cap. 38:31. Amos. 5:8.

7408)

Hes. 32:7/ 8. Joel. 2:31. cap. 3:15. Matth. 24:29. Marc. 13:24. Luc. 21:25.

7409)

Ps. 137:8/ 9.

7410)

1. Mos. 19:24/ 25. Jer. 49:18. cap. 50:40.

7411)

Zeph. 2:14.

7412)

V. 12. (*a*)Meer wyrd) Thet är: folcket i landena skal warda så litet som guld.

7413)

V. 14. (*b*)Han skal wara) Thet är Babel.

7414)

V. 21. (*c*)Stygge foglar) J Hebr. står Zihim/ och skal märckia allahanda wilfoglar. Och för odiur står ther: Ohim/ och skal märckia allahanda fyrafött wildiur. Thenna prophetie är fulbordad/ tå Cyrus the Persers och Meders Konung fick in Babel: om hwilket talas/ Esra. 1.

7415)

Hes. 32:18.

7416)

Job. 21:26.

7417)

Ps. 48:3.

7418)

Job. 18:19. Ps. 21:11. Ps. 37:28.

7419)

Esa. 34:11. Zeph. 2:14

7420)

Esa. 34:16.

7421)

Esa. 37:22.

7422)

2. Chrön. 20: 6. Job. 9:12. Dan. 4:32.

7423)

2. Kon. 16:20. 2. Chrön. 28: 27.

7424)

Jer. 47:1. Hes. 25:15. Zeph. 2:4.

7425)

Ps. 87:1/ 2.

7426)

V. 1. (*a*)Främlingar) Thet är: Hedningarna skola medh tiden komma til Jsraels Gudz kännedom/ och blifwa theras medbröder i trone.

7427)

V. 9. (*b*)Helwetet ther nedre bäfwade) Propheten afmålar huru the andre ogudachtige Konungar och tyranner i helwetet helsa Konungen i Babel/ och speija honom/ at han ock war tijt kommen/ thet han intet trodt hade.

7428)

Bockar) Thet äro ogudachtige herrar och tyranner.

7429)

V. 11. (*d*)Medh tina harpors klingande) Thet är/ både wälde och glädie är ändat.

7430)

V. 19. (*e*)Helwetes stenar) Thet är/ i stenoga grafwen.

7431)

V. 27. (*f*)Ho wil förmenat?) Här af följer icke/ at alt är så oryggeliga beslutet/ at intet meer är fritt/ vtan alt hwad som skeer/ thet måste så skee efter hans beslut. Ty först hafwer Gudh låtit många ting frij/ såsom menniskiones wilja i många saker. Syr. 15:12. rc. Sedan är han ock sielf frij/ at hwad han hafwer beslutet/ thet kan han ock sielf förandra när honom synes: Jerem. 18:7. Oansedt ingen annan kan thet förandra: om hwilket hår allena talas.

7432)

V. 31. (*g*)En röök) Thet är en stoor häär/ och drager icke ensam/ vtan medh storom hopom.

7433)

Jer. 48:1. Hes. 25:8. Amos. 2:1. Zeph. 2:8.

7434)

Jer. 48:37. Hes. 7:18.

7435)

Jer. 48:34/ 36.

7436)

V 5. (*a*) Triggiaåhra koon) Moab kallas här een triggiaåhra koo/ therföre at thet war ett skiönt land/ och rijkt folck/ såsom een vng koo är fruchtsam/ och gifwer miölk nogh.

7437)

V 9. (*b*) Leijonens) Moabs leijon kallas här the myndige: och wil han säija/ at både Herrar och vnderdånare som igen blifwa/ skola ännu meer olycko hafwa.

7438)

Jer. 23:5. cap. 33:15.

7439)

Jer. 48:29.

7440)

Jer. 48:32.

7441)

Esa. 21:16.

7442)

V. 1. (*a*)Sänder vth) Thet är/ sänder offer til Jerusalem/ och seer til hwad thet hielper; som han wille säija: Thet skal icke heller hielpa eder.

7443)

V. 9. (*b*)En sång) Thet är/ ett anskrij af fienden/ i then stadh tu plägar lusteliga siunga tilförene.

7444)

V. 12. (*c*)Ledse widh altaren) Thet är/ at han hafwer fåfängt bemödt sigh/ medh sin många offer och falska Gudztienst.

7445)

V. 14. (*d*)Try åhr) Thenna prophetien är strax ther efter fulbordad: tå Konung Salmanassar af Assyrien/ förde bort the tijo Jsraels slächter: tå förstörde han ock Moab/ och förhärjade thet: sedan äter icke långt ther efter/ Konung Nebucad Nezar/ tå han hade wunnit Jerusalem och Juda: ther om Josephus talar/ Antiq. lib. 10. c. 11.

7446)

Jer. 49:23/ rc. Amos. 1:3.

7447)

Esa. 7:8.

7448)

Esa. 24:5.

7449)

Ps. 46:2. Ps. 118:14.

7450)

Ps. 83:14.

7451)

2. Kon. 19:35.

7452)

V. 3. (*a*)Fäste) Han kallar Damascon Ephraims fäste/ therföre at Ephraim/ thet är Jsraels rike/ hade förbund medh them/ och förläto sigh på them.

7453)

V. 9. (*b*)Starckhets städer) Thet äro the städer i hwilkom theras afgudars tienst war/ ther the förläto sigh vppå.

7454)

V. 12. (*c*)Myckla folcket) Thet äro the Assyrier/ hwilkom han propheterar vndergång och förderf/ sitt folck til tröst: hwilket them ock wederfors/ som man läsa kan Esa. c. 37.

7455)

Esa. 60:6.

7456)

2. Mos. 20:24. 2. Chrön. 6:5.

7457)

V. 1. (*a*)Thy landena) Thet landet ligger emellan Egypten och röda hafwet widh then floden Nilus/ them man kallar Troglodíter/ Egyptier/ Araber/ och Jsmaeliter: förty/ thesse bruka skep af röör/ såsom Plinius skrifwer/ Lib. 7. Nat. hist. c. 56. & l. 13. c. 11. och beröma sigh ther af/ at the lefwa af röfwerij och stöld.

7458)

V. 7. (*b*)Föra HERranom Zebaoth skäncker) Thetta är propheterat om Christi tijd/ och tå fulbordat.

7459)

Jer. 46:2. Hes. 29:2. cap. 30:4.

7460)

Jer. 46:26.

7461)

Esa. 9:14.

7462)

5. Mos. 10:20. Jer. 12:16.

7463)

Ps. 68:32. Esa. 45:14.

7464)

V. 2. (*a*)På hwar annan) Strax efter thenna Prophetien i Konungs Manasse tijd/ blef the Egyptiers Konung Spethon död/ och riket war vthan Konung 2 åhr: tå vphofwo sigh 12 Förstar til at regera landet: the wordo sedan oense/ och fördrefwo en af them/ Psammeticum widh namn. Han kom igen/ och medh the Joners hielp tog landet in/ genom stort krijg och landsens förderf/ som Herod. och Diod. skrifwa. Här om synes Esaia prophetera: Ändoch icke långt ther efter blef ock Egypten af Konungen i Assyrien twingad.

7465)

V. 13. (*b*)Hörnstenen) Thet är Konungen.

7466)

V. 14. (*c*)HERren hafwer vthgutit) Se til 1. Kon. 22:22.

7467)

V. 18. (*d*)Fem städer) Här sättes ett wist tahl för ett owist: thet är/ månge städer i Egypten skola komma til Jsraels Gudz kunskap: hwilket är skedt genom Christi Apostlars predikan/ som kyrkiones historier witna.

7468)

Tala efter Canaans måål) Thet är: the skola så tala och lära om Gudh/ som wij nu giöre här i Canaans land.

7469)

V. 21 (*f*) Löfte/ rc.) Thet är the skola afsäija diefwulen och alla afgudar/ och låfwa sigh allena wilja tiena Gudh. Här af följer intet/ at the skulle giöra löfte om klösterlefwerne eller andra fåfängheter/ som Gudh intet befalt hafwer. Se til 3. Mos. 27:2. och 4. Mos. 30:4.

7470)

2. Kon. 18:17.

7471)

1. Sam. 5:1.

7472)

V 1. (*a*) Sargon) Thenne synes hafwa warit Sanherib: ty hans öfwerste som han sände til Jerusalem heet ock så Tharthan/ såsom thennes/ som man läs 2. Kon. 18:17.

7473)

V. 2. (*b*)Nakot och baarfött) Här af kunna the Eremiter och baarfötte munkar intet förswara sigh/ medh mindre än the bewisa sigh hafwa fått samma befalning som Esaia här fick.

7474)

Job. 7:3.

7475)

Hab. 2:1.

7476)

Jer. 51:8. Vppenb. 14:8. cap. 18:2.

7477)

Esa. 16:14.

7478)

V. 2. (*a*)Elam och Madai) Thet äro the Perser och Meder.

7479)

Vppå alt hans suckande) Nemliga/ thet han åstadh kommer ther medh at han plågade folcket/ särdeles Gudz almoga.

7480)

V. 10. (*c*)Min loge) Babel är Gudz loge: ty han wil söndertröska honom.

7481)

V. 11. (*d*)Duma) Thenne räknas ibland Jsmaels efterkommande/ 1. Mos. 25:14.

7482)

V. 12. (*e*)Natt) Thet är/ en mörk och bedröfwad tijd.

7483)

V. 17. (*f*)Kedar) Thenne war ock Jsmaels son: af honom är en deel af the Araber/ nemliga the som äro i then stenige Arabien.

7484)

Jer. 48:38.

7485)

2. Kon. 25:4. Jer. 39:4.

7486)

Esa. 56:12. Wijsh. 2:6. 1. Cor. 15:32.

7487)

2. Kon. 18:18/ 26.

7488)

Job. 12:14. Vppenb. 3:7.

7489)

V. 1. (*a*)Synedalen) Jerusalem kallar han synedal/ therföre at thet hade många Sijare/ thet är/ Propheter och lärare i Gudz ord.

7490)

V. 6. (*b*)Elam) Thet äro the Perser medh the Chaldeer.

7491)

Kir) Thet är en deel af the Meder/ som synes af 2. Kon. 16:9. och cap. 17:6.

7492)

V. 8. (*d*)Förlot/ rc.) Thet är: fateburen och theras rustningshuus/ skal alt wara öpet fiendomen.

7493)

V. 13. (*e*)Lät oß äta) Altså bespottade the Propheterna/ som them förkunnade döden.

7494)

V. 17. (*f*)Förkasta tigh) At han icke skulle i sino huse eller graf/ vtan annorstädz nederkrafsad och begrafwen warda.

7495)

V. 22. (*g*)Nyckel) At han skal wara räntomästare i hans stadh. Thet är lijkt at thenna prophetien är fulbordad tå Manasse blef fången til Babel/ at thenne Eliakim som sedan blef hoffmästare/ Esa. 36:3. hafwer i medler tijd stått regementet före/ och sedan Manasse kom igen/ warit högt achtad hoos honom.

7496)

Jer. 47:4. Hes. 26:3. cap. 27:2. cap. 28:2.

7497)

Vppenb. 18: 23.

7498)

Job. 12:23.

7499)

V. 1. (*a*)Vthu Chittim) Thet är ifrå Macedonien: tädan Alexander Magnus kom/ som förstörde Tyrum. Så långt tilförene hafwer Esaia sådant sedt.

7500)

V. 4. (*b*)Hafwet) Thet är Tyrus/ som låg vth medh hafwet.

7501)

V. 10. (*c*)Jntet bälte meer) Thet är: the Macedonier medh theras Konung Alexander Magnus måste ock förstöra Babylon efter Tyrum.

7502)

V. 18. (*d*)Skiökio löön) Thet är/ theras näring och handel som the medh afguderij bedrefwo/ skulle medh tiden förwandlas/ och wändas Gudi til ähro: hwilket i Christi tijd är skedt.

7503)

Ose. 4:9.

7504)

Jer. 6:19. cap. 16:18. Hes. 5:11/ 12. cap. 7:27. Dan. 9:11.

7505)

Jer. 7:34. cap. 16:9. cap. 25:10. Hes. 26:13. Ose. 2:11.

7506)

Esa. 16:10.

7507)

Esa. 17:6:

7508)

Jer. 48:44.

7509)

1. Mos. 7:11.

7510)

Esa. 1:8.

7511)

Hes. 7:4/ 5/ 6

7512)

Esa. 13:10 Hes. 32:7. Joel. 2:31. cap. 3:15.

7513)

V. 16. (*a*)Wij höre lofsång) Thet är: Hedningarna lofwa Gudh medh storom hopom; men ibland wårt folck äro så fåå som thet giöra.

7514)

V. 21. (*b*)Skal HERren besökia/ rc.) Thet är: han skal besökia jordenes kretz medh sitt Evangelio/ och omkulslå all höghet och wijsdom som sigh sätter emot hans kundskap/ 2. Cor. 10:4. Och them som ther emot sättia sigh/ skal han genom swärd/ pestilentie och annor straff samka i grafwena/ til thes han på then yttersta dagen åter skal besökia them/ tå han kommer medh sina Apostlar och alla heliga til at döma them: tå han skal fulkomliga läggia alla sina fiendar sigh til en fotapal/ och fielf wara Konung i thet himmelska Jerusalem.

7515)

Som i högdene är) Se til Esa. 26:5.

7516)

2. Mos. 15:1/ rc.

7517)

Ps. 89:3.

7518)

Esa. 26:5.

7519)

Matth. 8:11. Luc. 13:29.

7520)

Matth. 14:16. cap. 22:2.

7521)

1. Cor. 15:54.

7522)

Vppenb. 7: 17. cap. 21:4.

7523)

Ps. 33:20/ 21. Ps. 63:8.

7524)

V. 2. (*a*)Tu giör staden) Thet är Babylon.

7525)

V. 8. (*b*)Vpsluken warda) Thetta vthtyder Paulus så/ 1. Cor. 15:54. at all dödsens kraft och macht är genom Christum borttagen/ at han intet meer förmår skada hans Christtrogna. Men på then yttersta dagen skal thetta aldeles fulkomnas. Ther af ock klart är/ at thenna prophetien talar om Christi rike/ efter Paulus henne ther om indrager.

7526)

V. 9. (*c*)Sij/ thet är wår Gudh) Thenne är Christus/ hwilken the medh sin ögon see skulle/ Cassian. de incarn. lib. 7.

7527)

Ps. 87:1. Ords. 18:10. Matth. 16:18.

7528)

Eph. 5:23.

7529)

Rom. 5:1.

7530)

5. Mos. 32:4. Ps. 18:2/ 3.

7531)

Esa. 21:9. cap. 25:2. Jer. 51:8. Vppenb. 14:8. cap. 18:2.

7532)

Ps. 119:3. Ords. 16:17.

7533)

Ps. 119:10/ 47.

7534)

Ps. 63:7. Ps. 130:6.

7535)

Neh. 9:20/ 26. Esa. 66:4.

7536)

Ps. 36:2. Rom. 3:18.

7537)

Ps. 19:5. Ap. G 1:8. Col. 1:6.

7538)

2. Sam. 22:7. Ps. 86:7.

7539)

Joh. 16:21/ 22.

7540)

Hes. 37:3/ 5. Dan. 12:2. Joh. 5:25.

7541)

Job. 14:13. Ps. 30:6.

7542)

Mich. 1:3.

7543)

Pred. 12:14. Matth. 16:27.

7544)

V. 1. (*a*)Äro Hälsa) Thet är: The äro faste och owinnerlige.

7545)

V. 5. (*b*)Som i högdene boo) Thet äro tyranner och Gudz folcks ficnder.

7546)

V. 14. (*c*)The döde få icke lijf) Thet är: the ogudachtige som äro döde wordne i theras synder/ the skola wäl vpstå; men icke til thet ewiga lifwet/ vtan skola blifwa i dödenom til ewig tijd.

7547)

V. 19. (*d*)Men tine döde) Thet är: the som i trone på tigh afsomnade äro/ the skola vpstå igen medh theras lekamen til ewinnerligit lijf.

7548)

V. 21. (*e*)Warder vthgångandes af sitt rum) Thet är: HERren Christus warder kommandes i himmelens skyy/ at alt kött skal få see honom/ och skal döma jordenes kretz medh rättferdighet/ Vppend. 1:7. Ap. G. 17:31.

7549)

Job. 40:20.

7550)

1. Mos. 3:15.

7551)

Ebr. 2:14. 1. Joh. 3:8.

7552)

Esa. 5:1.

7553)

Högaw. 8:11.

7554)

Matth. 21:33. Joh. 15:1.

7555)

Mal. 3:11.

7556)

Ps. 121:4.

7557)

Högaw. 2:2.

7558)

Matth. 13:40.

7559)

Ps. 147:12/ 13/ 14. Esa. 43:1/ 2.

7560)

Hes. 20:40. Amos 9:11.

7561)

Jer. 30:11. cap. 46:28.

7562)

Jer. 18:17.

7563)

5. Mos. 32:6/ 18.

7564)

1. Kon. 8:41/ 42. Esa. 56:7.

7565)

V. 1. (*a*)Leviathan) Thet är then gamle ormen/ hwilkens hufwud qwinnones sädh skulle söndertrampa/ 1. Mos. 3:15. Han kallas raker och krokot: förty/ han är både mächtig och listig.

7566)

V. 9. (*b*)Altarens stenar) Thet är: alt theras afguderij.

7567)

V. 12. (*c*)Kasta) Såsom man kastar korn på loganom.

7568)

2. Kon. 17:3/ 6.

7569)

1. Cor. 14:21.

7570)

Ps. 118:22. Matth. 21:42. Ap. G. 4:11. Rom. 9:33. Eph. 2:20. 1. Pet. 2:6.

7571)

Rom. 10:11.

7572)

Ps. 119:71. Jer. 31:19. 1. Pet. 4:12.

7573)

2. Sam. 5:20. 1. Chrön. 14:11.

7574)

Jos. 10:10.

7575)

Esa. 10:23. Rom. 9:28.

7576)

V. 1. (*a*)Ephraim) Jsraels rike kallas Ephraim/ efter then slächten war then förnämsta i thet riket/ och theras förste Konung Jerobeam war en Ephrateer/ 1. Kon. 11:26.

7577)

V. 10. (*b*)The säija:) Nemliga/ the bespottare

7578)

V. 12. (*c*)Så hafwer man roo) Thet är: hwilkom man nu predikar huru the skola lefwa/ så at the kunna hafwa ett godt samwet/ och förtröstning til Gudh/ och the achta thet intet/ them skal HERren medh tiden predika

thet på ett annat tungomål/ at the skola thet doch intet förstå/ vtan förargas ther af.

7579)

V. 19. (*d*)Straffet lärer rc.) Thet är: kors och frestelse giör goda Christna/ Rom. 5:4. Men oförfarna menniskior/ äro allenast onyttige phantaster/ och wilja doch lära och regulera andra.

7580)

V. 21. (*e*)Widh ett annat sätt) Ty efter werlden icke kunde genom sin wijsdom/ känna Gudh i hans wijsdom/ så täcktes Gudi medh dårachtiga predikan/ frälsa them som troo/ 1. Cor. 1:21. Thet är then predikan om korßet/ hwilken werldene war een förargelse och galenskap/ ja såsom ett främmande språk/ thet the mycket mindre förstodo än lagsens eller förnuftsens wijshet/ af hwilken the icke heller bättrade sigh. Therföre liknar henne Christus/ Matth. 11:16. widh barn/ som sittia på torget/ rc. Gudh må tala liufliga eller skarpt/ thet hielper doch litet: therföre står ock litet tilförene/ v. 11. At han skulle en gång tala til them medh ett annat tungomål.

7581)

V. 26. (*f*)Altså tuchtar) Gudh straffar sina; men han fördömer them icke.

7582)

Jer. 6:3. Luc. 19:43.

7583)

Esa. 8:19.

7584)

Job. 21:18. Ps. 1:4. Esa. 17:13.

7585)

Rom. 11:8.

7586)

Vpp. 5:2.

7587)

Matth. 15:8. Marc. 7:6.

7588)

Obad. v. 8. 1. Cor. 1:19.

7589)

Job. 24:15. Ps. 94:7. Syr. 23:25/ rc.

7590)

Esa. 45:9.

7591)

Esa. 32:15.

7592)

Matth. 11:5.

7593)

Amos. 5:10.

7594)

Eph. 2:10.

7595)

V. 1. (*a*)Ariel) Vthtydes Gudz leijon. Så kallade the Jerusalems stadh/ therföre at han af Gudi mächtig war. Men nu skal han heta Gudz leijon/ moot hwilkom Gudh strida wil.

7596)

V. 10. (*b*)HERren hafwer inskänckt en swår sömns anda/ rc.) Orsaken följer i ther 13 vers/ nemliga: theras skrymterij/ theras afträdelse ifrå Gudz ord/ til menniskio lära: therföre som Paulus säger/ 2. Thes. 2:10. At the icke hafwa haft lust til sanningen. Thetta är icke så förståendes/ at Gudh krafteliga werckar sådana blindhet i menniskiones förstånd: ty alla menniskior äro eljes af naturen genom arfsynden blinde och oförståndige i andeliga saker; vtan at han intet gifwer them sin nådh til at förstå; intet vplyser them/ vtan tilstäder Satan behålla them i theras wilfarelser/ för theras motwillighet skul: och thet tilskrifs Gudi såsom ett straff/ som kommer af honom. Se här om meer Esa. 6:10. Jtem/ 2. Mos. 4:21. cap. 7:3. cap. 9:16.

7597)

V. 13. (*c*)Efter menniskiors budh) Här af införer Cyprian. Epist. ad Pompon. At inge traditiones eller menniskiobud skola gälla emot Gudz ord.

7598)

V. 17. (*d*)Libanon/ rc.) Se til Esa. 32:15. och cap. 35:1.

7599)

V. 20. (*e*)Wedermödo) Thet är falsk lärdom och werck.

7600)

Jer. 37:7. Hes. 17:15.

7601)

Jer. 2:36.

7602)

Ps. 87:4. Ps. 89:11.

7603)

2. Kon. 17:14. Neh. 9:16.

7604)

1. Sam. 9:9.

7605)

5. Mos. 29:19. Mich. 2:11.

7606)

Jer 19:11.

7607)

Hab. 2:20.

7608)

2. Kon. 25:4.

7609)

3. Mos. 26:36/ 37. 5. Mos. 28:25. cap. 32:30.

7610)

Ps. 2:12. Ps. 34:9. Ordsp. 16:20. Jer. 17:7.

7611)

Esa. 8:8.

7612)

Ps. 42:5.

7613)

V. 4. (*a*)Zoan och Hanes) Thet woro the Egypti städer/ tijt the hade theras sändningabod.

7614)

V. 6. (*b*)Thetta är tungen) Esaia propheterar at sändningaboden skulle gå illa/ och the skulle intet vthrätta.

7615)

V. 7. (*c*)Rahab) Thet är Egypten; och vthtydes stolt: thet ock står/ Ps. 87:4. Ps. 89:11.

7616)

V. 10. (*d*)Vtan säija til Sijarena) Thet är/ til theras lärare: märck huru folcket är til sinnes moot them som

predika then rena läran/ och straffa theras synder.

7617)

V. 15. (*e*)Om J stilla blifwen) Thet är: om J liden/ haden tolamod och bidden.

7618)

V. 18. (*f*)Medh doom) Thet är: han straffar icke medh grymhet/ vtan medh måttelighet.

7619)

V. 25. (*g*)När tornen falla) Thet är: the store tyranner och wäldige.

7620)

V. 26. (*h*)Månans skeen skal warda/ rc.) Thet är: när the Assyrier äro nederlagde/ skal åter regementet komma sigh härligare före igen.

7621)

V. 33. (*i*)Gropen) Thet är: helwetit och en ewig eld är honom tilredd.

7622)

Ps. 20:8. Esa. 30:2. Jer. 17:5.

7623)

5. Mos. 32:12.

7624)

Matth. 23:37.

7625)

Esa. 2:20.

7626)

2. Kon. 19:35. Esa. 37:36.

7627)

Luc. 12:49.

7628)

V. 2. (*a*)Ogierningesmäns) Thet är: Judarna/ som sådana hielp sökte.

7629)

V. 9. (*b*)Theras klippa) Thet är: theras Konung.

7630)

Eld hafwer/ och en vgn i Jerusalem) Thet är: then i Jerusalem boor: oansedt HERren är allestadz närwarande/ Jer. 23:23. Så säijes han likwäl boo ther hans ord läres/ och the helga Sacramenter äro i sitt rätta bruuk.

7631)

Ps. 45:7. Zach. 9:9.

7632)

Ps. 45:17. Ps. 68:28.

7633)

Esa. 29:18.

7634)

cap. 30:21.

7635)

Joel. 2:28.

7636)

Esa. 29:17. cap. 35:1.

7637)

Jer. 33:16.

7638)

V. 1. (*a*)Konung) Thet är Christus.

7639)

Förstarna) Thet äro the helge Apostlar/ hwilke ock så kallas/ Ps. 45: 17. och 68:28.

7640)

V. 2. (*c*)Såsom för wäder bewarad/ rc.) Thet är: the som warda troende på honom/ skola blifwa beskyddade och säkre för Gudz wrede/ rc.

7641)

V. 15. (*d*)Öknen warda til een åkermark:) Thet är Hedendomen/ som tå war vthom Gudz församling/ såsom een ödemark/ ther then goda säden/ Gudz ord intet såddes eller skars/ rc. och intet wäxte annat än tistel och törne/ och ofruchtsam träå/ skal blifwa then skiönesta Gudz församling/ såsom en lustig åker eller wijngård/ then mycken godh frucht bära skal: och åter Juda folcket/ som tå war HERrans åker och wijngård/ HERrans egit folck/ skulle blifwa een wilmark/ thet är/ mista Gudz ord och then rätta sanningen/ rc.

7642)

V. 20. (*e*)Wäl eder/ rc.) Thet är: wäl eder Apostlar som skolen predika thet helga Evangelium i all land: ty thet skal eder wäl lyckas och hafwa framgång/ lika som för them som såå och plöija på ett fruchtsamt rum.

7643)

Ps. 33:20. Ps. 70:2/ 6.

7644)

Job. 13:16.

7645)

Ps. 7:15.

7646)

Ps. 15:2. Ps. 24:4.

7647)

1. Cor. 1:20.

7648)

Ps. 46:6. Ps. 125:1/ 2.

7649)

V. 3. (*a*)Lät folcken fly) Thet är: the Assyrier skola fly ifrån Jerusalem af förskräckelse.

7650)

V. 5. (*b*)Full medh doom.) Ty then gudfruchtige Konung Hiskia/ hade nu vprättat then rena Gudztiensten i Jerusalem: ther om man läsa kan/ 2. Kon. 18:1/ rc.

7651)

V. 7. (*c*)Bodskap) Thet äro the som til them sände woro; och the wille doch intet höra them: ther om man läs/ 2. Kon. 18:14.

7652)

V. 9. (*d*)Libanon står skämliga) Thet är: thesse lustige berg och skogar äro mäst afhuggne och förödde af fienderna til byggning/ wedh och bolwerck.

7653)

V. 17. (*e*)Få see Konungen) Thetta förstås om Christo/ hwilken the alle ju medh andelig ögon skulle få see/ som således sigh förhöllo/ som tilförene förmäles: men fåå af the myndige/ Skriftlärde och Lagkloke skulle honom anamma/ 1. Cor. 1:20.

7654)

V. 19. (*f*)Jntet see thet starcka folcket) Thetta förstås om then andeliga friden som Christi församling hafwa

skulle hoos Gudh; och skal ock then lekamliga fulbordas i then andra Christi tilkommelse.

7655)

Vpp. 6:14.

7656)

Esa. 63:1/ 2.

7657)

Esa. 63:4.

7658)

Esa. 14:23. Zeph. 2:14/ 15. Vpp. 18:2.

7659)

Esa. 13:21/ 22.

7660)

5. Mos. 28:15.

7661)

V. 4. (*a*)Himmelens häär) Himmelens häär kallas här thet Judeska folcket medh theras Gudztienst/ medh hwilko the sigh höllo såsom ett himmelskt folck emot andra Hedningar.

7662)

V. 5. (*b*)Edom) Medh the Edomeer seer Propheten förnemliga på Antichristum och Antichristi anhang: ty lika som the Edomeer woro ock Abrahams efterkommande/ hade omskärelsen/ och woro doch Gudz folcks högste fiender; så är ock Antichristi partij/ the äro Christne/ bruka samma Sacramenten medh the rätta Evangeliska/ och äro doch theras störste förföljare.

7663)

V. 6. (*c*)Blodh) Lambs/ bockars och wädrars: här medh förstås både höge och låge/ vnge och gamle.

7664)

Bozra) Är en stadh i Edom.

7665)

V. 7. (*e*)Enhörningar/ stutar och gödda oxar) Thet äro the mächtige och rike.

7666)

V. 9. (*f*)Beskrifs helwetit.)

7667)

V. 11. (*g*)Rördromar/ vfwar/ vgglor/ rc.) Medh thessa och the andra orena och stygga foglar/ som efterfölja/ förstås the orene andar som wistas i helwetit.

7668)

Esa. 29:17. cap. 32:15.

7669)

Ebr. 12:12.

7670)

Ps. 94:1.

7671)

Esa. 29:18. Matth. 11:5. cap. 15:30. Luc. 7:22.

7672)

Job. 5:8. Ap. G. 3:2/ rc.

7673)

Joh. 14:6.

7674)

Esa. 11:6/ 7. cap. 65:25.

7675)

Esa. 51:11. Vpp. 21:4.

7676)

V. 1. (*a*)Öknen och ödemarken) Så kallas Hedendomen/ ther af/ at inge fruchtsam trää hoos them woro: såsom Juda och Jsraels huus kallades HERrans wijngård och äkermark/ Esa. cap. 5. Se til Esa. 32:15.

7677)

V. 5. (*b*)The blindas ögon vplåtne warda) Thetta är i Christi tijd både efter bokstafwen och i andeliga måtto vpfylt/ tå månge lekamlige siuke blefwo helbregda giorde; och theslikes the blinde Hedningar kommo til salighetenes kundskap/ Matth. 11:5.

7678)

V. 6. (*c*)Watn skola flyta rc.) Thet är i andeliga måtto förståendes/ om then Helga Andas rika tröst/ som skulle meddelas Hedningomen: sammaledes

7679)

V. 8. (*d*)Then helige wägen) Thet är then rätta Evangelij lära: och så skal förstås thet andra hwart efter annat.

7680)

2. Kon. 18:13. 2. Chrön. 32:1. Syr. 48:20.

7681)

Esa. 7:3.

7682)

2. Kon. 18:6/ 7.

7683)

2. Kon. 18:25.

7684)

2. Kon. 18:31.

7685)

Esa. 10:10.

7686)

V. 6. (*a*)Sönderbrutna rörstafwen) Sådan är all mennisklig hielp/ när man förlåter sigh ther vppå/ och förgäter Gudh.

7687)

V. 10. (*b*)HERren sade) Se til 2. Kon. 18:25.

7688)

V. 21. (*c*)Men the tigde) Man skal icke altid swara dåranom efter hans dårskap/ Ordsp. 26:4. at han icke blifwer vprett til at vthösa meer galenskap emot Gudh och menniskior.

7689)

2. Kon. 19:1.

7690)

Joel. 2:2. Zeph. 1:15.

7691)

2. Kon. 19:9/ 10.

7692)

Ps. 80:2.

7693)

1. Chrön. 29: 11.

7694)

Ps. 146:6.

7695)

2. Kon. 19:18.

7696)

2. Kon. 19:19.

7697)

Ps. 129:5/ 6.

7698)

2. Kon. 19:31. Esa. 9:7.

7699)

2. Kon. 20:6.

7700)

2. Kon. 19:35. Tob. 1:21. Syr. 48:24. 1. Macc. 7:41. 2. Macc. 8:19.

7701)

V. 29. (*a*)En ring i tina näso) Se til 2. Kon. 19:28.

7702)

2. Kon. 20:1. 2. Chrön. 32: 24.

7703)

Job. 7:6.

7704)

Ps. 102:24/ 25.

7705)

Esa. 59:11.

7706)

Ps. 94:19.

7707)

Mich. 7:19.

7708)

Ps. 6:6. Ps. 30:10. Ps. 88:11/ 12. Ps. 115:17.

7709)

V. 1. (*a*)Tu måste döö) Se til 2. Kon. 20:1. Item, Damascen. Dial. cum Manich. moot ändan.

7710)

V. 3. (*b*)Tänck doch/ HERre) Se til Nehem. 13:22/ 31.

7711)

Fulkommeligo hierta) Thet är: jagh hafwer vthan skrymtan medh alfwar sökt tina ähro/ både til at vprätta then rena Gudztiensten och regementet igen. Se til 2. Kon. 23:25.

7712)

V. 14. (*d*)Min ögon wille brista) The som hårdeliga äro siuke/ see åter öfwer sigh/ lika som ögonen wille gå vth.

7713)

V. 16. (*e*)Ther af lefwer man) Thet är/ af sådana tin ord/ thet tu vthlåfwar at man skal lefwa/ och icke af wåra kraft eller macht.

7714)

V. 18. (*f*)Tina sanning) Thet är/ titt löfte om nådh och lijf.

7715)

2. Kon. 20:12. 2. Chrön. 32:31.

7716)

2. Kon. 20:16.

7717)

2. Kon. 20:18. Dan. 1:18.

7718)

Matth. 3:3. Marc. 1:3. Luc. 3:4. Joh. 1:23.

7719)

Joh. 1:14. 1. Tim. 3:16.

7720)

Job. 14:2. Ps. 90:5/ 6. Ps. 103:15. Syr. 14:18. 1. Pet. 1:24. Jac. 1:10/ 11.

7721)

Ps. 119:89. Matth. 24:35. Joh. 12:34.

7722)

Esa. 62:11. Vppenb. 22: 12.

7723)

Ps. 23:1/ 2. Hes. 34:11/ 23. cap. 37:24. Mich. 7:14. Joh. 10:11.

7724)

Jer. 23:18 Wijsh. 9:13. Rom. 11:34. 1. Cor. 2:16.

7725)

Ps. 62:10.

7726)

Esa. 44:7. cap. 46:5. Ap. G. 17:29.

7727)

Esa. 44:12.

7728)

Job. 9:8. Ps. 104:2. Esa. 44:24.

7729)

Job. 12:21. Ps. 107:40.

7730)

Ps. 147:4.

7731)

Ps. 103:5.

7732)

V. 2. (*a*)Dubbelt) Nemliga/ syndernas förlåtelse/ och frihet för lagen; nåde för skuld/ och lijf för döden.

7733)

V 3. (*b*) Predikares röst) Thet är Johannes döparen; som af the anteknade rum af nya Testamentet ar klart.

7734)

V. 6. (*c*)All thes godhet) Thet är/ alla goda gierningar/ som man af sigh sielf förmår.

7735)

V. 9. (*d*)Ther är edar Gudh) Thetta är talat om Christo; Cassian. de incarn. lib. 7.

7736)

V. 22. (*e*)Gräshoppor) Them man snart borträdda och förjaga kan.

7737)

V. 30. (*f*)Ynglingar) Thet äro the vnge män/ som förlåta sigh vppå sin starckhet och vngdom.

7738)

1. Mos. 12:1.

7739)

cap. 14:15.

7740)

Esa. 43:10/ 11. cap. 44:6/ 8. cap. 48:12. Vppenb. 1:8/ 17. cap. 22:13.

7741)

5. Mos. 10:15. cap. 14:2. 2. Chrön. 20:7. Ps. 135:4. Luc. 1:54. Jac. 2:23.

7742)

Esa. 43:1. cap. 44:1/ 2.

7743)

Esa. 43:5.

7744)

2. Mos. 23:22.

7745)

Ps. 37:36.

7746)

5. Mos. 31:6. Jos. 1:9.

7747)

Job. 25:6.

7748)

Luc. 12:32.

7749)

Ps. 107:35. Esa. 35:7.

7750)

1. Cor. 8:4.

7751)

Jer. 23:5. cap. 33:14/ 15.

7752)

V. 2. (*a*)Then rättferdiga) Thet är Abraham.

7753)

V. 6. (*b*)Sade til sin nästa) Han bespottar Hedningarna/ at the så bemöda sigh medh theras afguderij: förty/ the fruchta sigh at the skola tapa/ och liggia vnder.

7754)

V. 9. (*c*)Hennes wälloga) Thet är: Egypti Förstar.

7755)

V. 15. (*d*)Til en tröskowagn) Thetta är förståendes om then andeliga segeren som the helige Apostlar skulle bekomma öfwer alla Hedningars afgudar och theras tienare.

7756)

V. 18. (*e*)Watufloder) Thet är: Evangelii tröstrika predikan.

7757)

Öknen och torra landet) Thet äro the fattige och bedröfwade Judar och Hedningar/ som förr ingen tröst hade.

7758)

V. 19. (*g*)Cedren och furo/ rc.) Thet äro månge Konungar/ Förstar och mächtige/ som ock skulle omwändas/ och blifwa fruchtsam träå i HERrans trägård/ Esa. 35:1/ 7.

7759)

V. 22. (*h*)Hwad tilkommande är) Ändoch the Hedniske afgudar eller Satan/ hafwer något kunnat förkunna/ thet som skee skulle/ antingen af naturliga orsaker/ eller af lång förfarenhet/ eller af thet förr i Gudz ord war vppenbarat: doch likwäl/ efter han icke af sigh sielf sådant hafwer wetat/ eller haft thet i sitt wåld/ hafwer han ganska mörkt och owist ther om talat/ och ofta lugit och slaget feelt medh sine prophetier/ som af hans oraculis (afgudaswar) är kunnigt: men hwad eljes inga naturliga orsaker hafwer/ eller af Gudh icke är vppenbarat/ thet weet han slätt intet af. Jcke heller kan han giöra något godt eller ondt/ som efterföljer/ vtan Gudz tilstädielse.

7760)

V. 24. (*i*)Vthwäljer) Ho som håller af eder och anammar edart wäsende/ han är een styggelse.

7761)

V. 25. (*k*)En af nordan) Thet är Christum af Nazareth/ han skal så predika/ at the wäldige skola komma på

föracht.

7762)

The wäldiga) Wäldiga kallar han här Seganim/ thet äro the öfwerste i thet andeliga ståndet/ såsom the öfwerste Prester/ Leviter/ rc.

7763)

Matth. 12:18.

7764)

cap. 3:17. cap. 17:5.

7765)

Matth. 12:19.

7766)

Matth. 12:20.

7767)

Matth. 12:21.

7768)

Neh. 9:6.

7769)

Job. 33:4.

7770)

Esa. 49:6. Luc. 2:32.

7771)

Esa. 35:5. cap. 61:1. Matth. 11:5. cap. 15:30. Luc. 7:22.

7772)

2. Mos. 6:3. Ps. 83:19.

7773)

Esa. 48:11.

7774)

Ps. 33:3.

7775)

Esa. 40:3/ 4.

7776)

Ps. 97:7. Esa. 1:29. cap. 44:11. cap. 45:16.

7777)

Rom. 2:21.

7778)

V. 1. (*a*)Min tienare) Gudh Fader kallar sin Son sin tienare/ efter han tog vppå sigh en tienares hamn/ Phil. 2:7. Och tiente honom til at återlösa thet menniskeliga slächtet.

7779)

V. 4 (*b*) Jcke wara grufwelig) Thet är: han skal icke warda hård eller hätsk; vtan liuflig/ wänlig och mild/ Matth. 11:29.

7780)

V. 8. (*c*)Jcke gifwa mina ähro enom androm) Här af följer icke/ at man intet skal tilbedia Christum efter hans mandom: ty om honom talar Gudh här/ at honom skal all ähra bewisas; men icke någon annan än honom. Såsom Justinus thet vthtyder Dial. cum Tryph. Intellexistis, o viri, Deum affirmare, daturum se huic gloriam, qvem in lucem gentium constituit, & non alii cuipiam: non ita certe qvidem, ut Trypho dixit, perinde atqve sibi ipsi retineat gloriam Deus. Ty om Christo står Ebr. 1:6. och alle hans helge Änglar skola tilbedia honom. Och Phil. 2:9/ 10. All knää skola sigh böija i hans namn/ rc.

7781)

V. 14. (*d*)Jagh tiger wäl til en tijd) Gudh är tolamodig; han lider wäl en tijd sitt ordz motståndare och förföljare: men när the intet bättra sigh/ förstörer han them omsider i grund.

7782)

V. 15. (*e*)Föröda berg och högar/ rc.) Thet är: han skal förstöra mächtig folck och städer/ som sättia sigh moot Christi Evangelium.

7783)

V. 19. (*f*)Mitt bodskap) Thet är: the öfwerste Presterna/ som thet ämbetet hade ibland folcket/ at lära andra/ the woro the blindeste/ som Christus them kallar/ Matth. 15:14. och cap. 23:16/ 24.

7784)

Eph. 2:10.

7785)

Ps. 46:6. Ps. 70:6.

7786)

Job. 5:19. Ps. 23:4. Ps. 66:12.

7787)

Esa. 44:1/ 2. Jer. 30:10. cap. 46:27.

7788)

Esa. 41:4. cap. 44:6. cap. 45:21.

7789)

Esa. 44:8. cap. 48:12. Ose. 13:4. Ap. G. 4:12.

7790)

Esa. 14:27. cap. 46:10.

7791)

2. Mos. 14:21/ 22.

7792)

2. Cor. 5:17. Vppenb. 21:5.

7793)

Luc. 1:74/ 75.

7794)

1. Pet. 2:24. cap. 3:18.

7795)

Esa. 44:22. Jer. 33:8. Mich. 7:18/ 19.

7796)

Esa. 1:18.

7797)

1. Kon. 8:46. Ps. 143:2.

7798)

V. 2. (*a*)Om tu går genom watn) Oansedt Gudh icke altid frälsar sina i lekamliga måtto: så frälsar han them likwäl i sielfwa döden/ at the icke blifwa borto til ewig tijd: ty all ting tiena them til thet bästa som hafwa Gudh kär/ Rom. 8:28.

7799)

V. 3. (*b*)Seba) Är en hufwudstad i Ethiopien.

7800)

V. 4. (*c*)För tina siäl) Thet är: jagh låter annor land förstöras af Konungen i Assyrien/ på thet tu skalt warda behållen.

7801)

V. 5. (*d*)Komma tina sädh östan efter/ rc.) Thetta är synnerliga talat om the Christna i nya Testamentet/ hwilke äro then rätta Abrahams sädh/ Rom. 4:16. Och skulle sammankallas af all land.

7802)

V. 10. (*e*)Och min tienare) Thet är: Messias; som ock then Chaldaiske vthtolkaren hafwer. Se til Esa. 42:1.

7803)

V. 14. (*f*)Nederslaget alla bomar) Thet är/ förstördt alla Förstar och wäldiga i Babel genom Konung Cores.

7804)

V. 18. (*g*)Täncker icke vppå thet gamla) Thet är: een sådana stoor nådh skal jagh bewisa genom Evangelii predikan i nya Testamentet/ at the förra wälgierningar skola synas ringa ther emot.

7805)

V. 19. (*h*)En wägh i öknene) Thet är: Evangelium om then rätta wägen til lifwet/ skal förkunnas ibland the förförda och wilfwarande Hedningar/ rc. Esa. 35:1/ 7.

7806)

V. 21. (*i*)Thetta folcket/ rc.) Thetta är alt så mycket sagt/ at wara gierningar icke vthskrapa synden för Gudh; vtan allena hans nådh/ såsom han säger: Migh/ migh säger han; thet är/ til at försona migh.

7807)

Esa. 41:9/ 10. cap. 43:5. Jer. 30:10. cap. 46:27.

7808)

Esa. 35:6/ 7.

7809)

Joel. 2:28. Joh. 7:38. Ap. G. 2:17/ 18.

7810)

Rom. 4:11.

7811)

Esa. 41:4. cap. 45:21. cap. 48:12. Vppenb. 1:8/ 17. cap. 22:13.

7812)

5. Mos. 4:35. cap. 32:39. 1. Sam. 2:2. Esa. 43:10.

7813)

Esa. 41:29. Bar. 6:7/ rc.

7814)

Ps. 115:4. Ps. 135:15.

7815)

Ps. 97:7. Esa. 1:29. cap. 42:17.

7816)

Esa. 40:19. cap. 41:7. Jer. 10:3. Wijsh. 13:11.

7817)

Esa. 45:20.

7818)

Esa. 43:1.

7819)

Esa. 43:25. Jer. 31:34.

7820)

Esa. 55:7.

7821)

Ps. 115:3. Ps. 135:6. Jer. 32:17.

7822)

Job. 9:8. Ps. 104:2. Esa. 40:22. cap. 42:5.

7823)

Esa. 45:1.

7824)

2. Crön. 36: 22. Esr. 1:1.

7825)

V. 5. (*a*)Thenne skal säija) Thet är: här och ther/ och allestädz skola Christne wara ibland Hedningarna.

7826)

V. 6. (*b*)Vthan migh är ingen) Här medh förnekas icke at Sonen är ock Gudh jämnlik medh Fadrenom: ty han är icke någor annar Gudh/ vtan en medh Faderen. Cyrill. l. 10. in Johan. c. 6. Non ad dejectionem Filii hæc à Patre dicuntur: nisi fortè ut apud fabulas gentium fertur, inter Filium & Patrem bellum esse credatis:

sed ad dejectionem falsorum Deorum, &c.

7827)

V. 23. (*c*)Giordt) Han är then som giör/ och icke talar allena/ såsom the fåfänge afgudar.

7828)

V. 26. (*d*)Sins bodskaps rådh) Thet är theras predikan/ medh hwilka the gifwa menniskiomen rådh.

7829)

V. 28. (*e*)Cores) Märck huru noga Gudh all ting weet/ at han ock nämner här widh sitt namn then Konungen som skulle befalla vpbyggia Jerusalem igen/ förr än han war född/ och medan Jerusalem än stod widh macht. Och lär här vthaf/ the helga Propheters/ then heliga Skrifts och Gudz ordz oryggeliga sanning.

7830)

Esr. 1:1.

7831)

5. Mos. 4:35. cap. 32:39. Esa. 44:8.

7832)

1. Mos. 1:3/ 4.

7833)

Ps. 104:20.

7834)

Ps. 147:14. Esa. 26:12.

7835)

Klagow 3:38. Amos 3:6.

7836)

Jer. 18:6. Rom. 9:20.

7837)

2. Chrön. 36: 22. Esa. 44:28.

7838)

5. Mos. 30:11. Joh. 18:20.

7839)

Esa. 44:18.

7840)

Esa. 41:22. cap. 43:8/ 9.

7841)

Rom. 14:11. Phil. 2:9/ 10.

7842)

Esa. 41:11.

7843)

V. 4. (*a*)Tå tu ännu intet/ rc.) Se til Esa. 44:28.

7844)

V. 7. (*b*)Skapar thet onda) Så står ock nästan Amos 3:6 Syr. 11:14. Men här af följer icke/ at Gudh är orsak til synden/ och thet onda i werldene: ty wij måste weta/ at thet är twäggehanda ondt til: Ett är skulden/ som är synden och sielfwa ondskan: thet andra är straffet som följer ther vppå; som är hunger/ pestilentie/ swärd/ och sielfwe döden. Synden och ondskan är af diefwulen och menniskian/ Wijsh. 2:24. Men straffet kommer af HERranom såsom af en rättferdig domare. Om thetta onda talas här allena: therföre sätter han thet emot friden/ menandes krijg och ofrijd. Så hafwer then rena Gudz församling thetta altid förstådt. Iren. lib. 4. c. 77. Basil. M. orat. qvod Deus non sit causa malorum. Damascen. l. 4. orth. fid. c. 20.

7845)

V. 11. (*c*)Til migh) At the icke äro otolige/ och sökia andra gudar: ty jagh wil wäl låta säija them/ när theras elände skal hafwa ända.

7846)

V. 14. (*d*)Gifwa sigh vnder tigh) Thet lyder lika som här ännu talades om Konung Cores. Men här talas om then andra Cores/ som är Christus; såsom man see kan af the efterföljande ord: ty när/ eller i tigh är Gudh/ och är eljes ingen Gudh meer: hwilket icke kan förstås vtan om Christo. Som Hieronym. öfwer thetta rumet bewiser; och Cyprian. l. 2. Test. Cont. Jud. & Cassian. l. 4. de incarn. thet hafwa förstådt. Och thet skeer therföre/ at lika/ som Josua som förde Jsraels barn in i Canaans land/ war en figur til Christum/ så skulle ock thenne Cores wära/ som them förlossa skulle ifrå Babel. Therföre kommer han så snart medh talet ifrå figuren in på then som medh figuren beteknades.

7847)

V. 19. (*e*)Hemliga) Thet är/ i wädret/ eller ther intet folck är som hörer.

7848)

V. 23. (*f*)Migh skola all knää) Thet äro Gudz Sons ord/ som the om honom indragas/ Rom. 14:11.

7849)

V. 25. (*g*)All Jsraels sädh) Then rätta Jsraels sädh äro the Christne/ som hafwa Jsraels troo/ Gal. 3:29.

7850)

Esa. 40:18/ 25.

7851)

Esa. 40:19. cap. 41:7. cap. 44:9.

7852)

Bar. 6:15/ 25/ 26.

7853)

Esa. 45:5.

7854)

Ps. 33:11. Ords. 19:21.

7855)

V. 1. (*a*)Bel) Så hafwa the Babylonier kallat theras afgud Jovem, then the dyrkat hafwa; som Berosus och Diod. skrifwa

7856)

V 11. (*b*) En fogel) Så kallar han Konung Cores/ hwilken så snart skulle komma/ lika som han flugo.

7857)

V. 12. (*c*)Stålthiertade) Thet äro the Babylonier.

7858)

Esa. 26:5.

7859)

Esa. 3:17.

7860)

Nah. 3:5.

7861)

Zach. 1:15.

7862)

Vppenb. 18:7.

7863)

Esa. 51:19.

7864)

V. 1. (*a*)Jngen stool) Thet är/ intet regemente.

7865)

V. 5. (*b*)Vthi thet stilla) Thet är/ vthi döden.

7866)

V. 13. (*c*)Tu äst trött) Thet är/ the många anslag giöra tigh willa och vsla/ ändoch intet af them något doger.

7867)

Stiernokikare) Thet äro the som af himmelens lopp/ wilja förkunna hwad enom i synnerhet/ eller ock en heel stadh eller land wederfaras skal/ lycka eller olycka/ ondt eller godt/ rc. som texten thet sielf nogh förklarar/ hwilket the ther af intet kunna weta/ och Gudh förthenskul såsom ett bedrägerij hafwer förbudit. Se til 3. Mos. 19:26.

7868)

2. Mos. 32:9. cap. 33:5.

7869)

Esa. 42:8.

7870)

Esa. 41:4. cap. 44:6. Vppenb. 1:8/ 17. cap. 21:6. cap. 22:13.

7871)

Ebr. 1:10.

7872)

Ps. 33:9.

7873)

Esa. 41:22/ 23.

7874)

Esa. 45:19. Joh. 8:25/ 26. cap. 18:20.

7875)

5. Mos. 32:29. Ps. 81:14.

7876)

Esa. 52:11. Jer. 50:8. cap 51:6/ 45. Vppenb. 18:4.

7877)

2. Mos. 17:6. 4. Mos. 20:11.

7878)

Esa. 57:21.

7879)

V. 6. (*a*)Ny och fördold ting) Nemlig/ at the skulle blifwa fångne til Babel/ och åter förlossas tädan genom Konung Cores.

7880)

V. 10. (*b*)Jcke såsom silfwer) Thet är/ jagh wil icke så noga vthränsa them som icke äro sådana som them borde.

7881)

V. 11. (*c*)Försmädad) Märck här/ at thet är försmäda Gudh/ tå man berömer sigh af egnom gierningom och förtienst.

7882)

V. 15. (*d*)Kallat honom) Nemliga Konung Cores.

7883)

V. 16. (*e*)Och nu sänder migh HErren HERren) Märck/ at HERren/ som sielf hafwer talat i hela thetta capitel; sagt sigh hafwa förkunnat hwad som skee skal/ hafwa all ting skapat/ rc. Han säger sigh här wara sänd af HERranom och hans Anda Så kan thet icke wara någon annan än Gudz Son/ som sändes af Fadrenom/ Joh. 8:29. Och then Helga Anda/ Luc. 4:18. Såsom the helige Fäder: Basil. lib. 3. contr. Eunom. Aug. lib. 20. de Civit. Dei cap. ult. här af besluta.

7884)

V. 20. (*f*)Går vth ifrå Babel) Lär Propheternas sätt til at tala. Han beder them gå vth af Babel/ lika som the redo woro ther fångne; hwilket doch mång åhr ther efter skedde.

7885)

Matth. 1:20. Luc. 1:31. cap. 2:21.

7886)

Ps. 54:6. Esa. 51:16.

7887)

Esa. 42:6. Luc. 1:79. cap. 2:32. Ap. G. 13:47.

7888)

2. Cor. 6:2.

7889)

Esa. 35:7. Vppenb. 7:17.

7890)

Esa. 44:23.

7891)

Esa. 60:4.

7892)

Esa. 60:16.

7893)

Ps. 72:9.

7894)

Ps. 25:3.

7895)

Luc. 11:21

7896)

V. 1. (*a*)Hörer migh) At Propheten i hela thetta capitlet/ så wäl som thet förra/ talar i Christi namn eller person/ är klart af sielfwa texten/ såsom ock ther af/ at then 6 versen warder om Christo indragen/ Ap. G. 13:47.

7897)

J öijar) Thet är/ J Hedningar; som thet mångestädz tages.

7898)

V. 2. (*c*)En blankan pijl) Christus medh sitt Evangelio liknas widh en pijl/ efter thet medh een hast skulle gå igenom all land.

7899)

V. 3. (*d*)Min tienare) Se til Esa. 42:1.

7900)

V. 4. (*e*)Arbetade fåfängt) Efter så fåå af Judarna wille anamma hans läro/ och nyttia hans pino och förtienst.

7901)

V. 7. (*f*)Förachtada) Ty Gudz församling är gemenligen ringa achtad för the ogudachtiga och thenna werlidenes barn.

7902)

V. 8. (*g*)Til ett förbund) Nemliga til at vprätta thet nya Testamentet/ eller förbundet/ om hwilket talas/ Jer.

31:31.

7903)

V. 20. (*h*)Ofrüchtsamhets barn) Thet äro the som hon hafwer/ ändoch hon är ofruchtsam/ thet är ett förlåtit folck/ och doch mycket förökat/ såsom the Christne äro.

7904)

V. 22. (*i*)Bäro tina söner) Nemliga/ til thet helga Dopet/ at the må warda inplantade i tigh/ och warda tina barn och titt folck.

7905)

V. 24. (*k*)Rättferdige fångar) Lagen och diefwulen hade oß medh rätto til fångar för syndenes skul: ifrå them måste Christus oß förloßa.

7906)

5. Mos. 24:1.

7907)

4. Mos. 11:23. Esa. 59:1.

7908)

2. Mos. 14:21.

7909)

Jos. 3:15/ 16.

7910)

Matth. 7:29. Marc. 1:22. Luc. 4:32.

7911)

Esa. 52:7.

7912)

Ps. 40:7. Ebr. 10:5.

7913)

Joh. 14:31. Phil. 2:8.

7914)

Matth. 26:67. cap. 27:30. Marc. 14:65. cap. 15:19.

7915)

Rom. 8:33.

7916)

Ps. 102:27. Esa. 51:8.

7917)

V. 4. (*a*)Lärd tungo) Then intet dichtar af sigh sielfwa/ vtan lärer hwad hon lärdt hafwer af Gudi: nemliga/ thet helga Evangelium som han förde medh sigh af fadrens sköt/ Joh. 1:18.

7918)

V. 11. (*b*)Wandrer) Förderfwens i thet onda som J hafwen migh beredt.

7919)

1. Mos. 12:1.

7920)

Esa. 2:3.

7921)

Esa. 42:4.

7922)

Ps. 102:27.

7923)

Luc. 21:33.

7924)

Ps. 37:31.

7925)

Matth. 5:11/ 12.

7926)

Esa. 50:9.

7927)

2. Mos. 14:27/ 28. cap. 15:7/ 10.

7928)

2. Mos. 14:22/ 29. Esa. 43:16.

7929)

Esa. 35:10. Joh. 16:20/ 22.

7930)

Matth. 10:28.

7931)

Esa. 40:6. 1. Pet. 1:24.

7932)

Job. 9:8. Ps. 104:2. Esa. 40:23.

7933)

2. Mos. 12:30/ 33.

7934)

Job. 26:12. Jer. 31:35.

7935)

5. Mos. 18:18.

7936)

Esa. 49:2.

7937)

Esa. 52:1.

7938)

Esa. 47:9.

7939)

Klagow. 2:11.

7940)

Zach. 12:2.

7941)

V. 4. (*a*)Een lagh) Thet är then helga Evangelii lära. Se til Esa. 4:3.

7942)

V. 5. (*b*)Min rättferdig het) Thet är: then Christus skulle hafwa medh sigh/ om hwilken ock talas/ Dan. 9:24.

7943)

V. 9. (*c*)The högmodiga) Thet äro the Egyptier.

7944)

Drakan) Thet är Konung Pharao.

7945)

V. 13. (*e*)Plågarens) Thet är Pharaos.

7946)

V. 14. (*f*)Och the icke döde blefwo) Nemliga/ Jsraels barn.

7947)

V. 16. (*g*)Min ord) Thet är thet helige Evangelium.

7948)

Plantera himmelen) Thet är: samka migh een församling ther igenom.

7949)

1. Pet. 1:18.

7950)

1. Mos. 46:6.

7951)

2. Kon. 18:13.

7952)

Hes. 36:20/ 21. Rom. 2:24.

7953)

Nah. 1:15. Rom. 10:15.

7954)

Ps. 98:2. Luc. 3:6.

7955)

2. Cor. 6:17. Vppenb. 18:4.

7956)

2. Mos. 12:33.

7957)

cap. 13:21.

7958)

Joh. 3:14. Ap. G. 2:33.

7959)

Ps. 22:7. Esa. 53:3.

7960)

Esa. 65:1. Rom. 15:21.

7961)

V. 1. (*a*)Jngen oomskoren) Thetta löftet warder först i thet tilkommande lifwet fulkomligen vpfylt.

7962)

V. 3. (*b*)Sålde för intet) Thet är: J ären genom Adams skuld komne vppå förderf: så skolen J ock genom min förtienst frälste warda/ Rom. 5:19.

7963)

V. 5. (*c*)Komma them til at gråta) Thet giorde the Phariseer medh theras lära/ hwilke drefwo allenast lagen och fädernas stadgar/ och intet tröstade the bedröfwade samweten medh Evangelio.

7964)

V. 12. (*d*)Medh hast) Såsom the vthdrogo af Egypten medh fruchtan/ 2. Mos. 12:33.

7965)

V. 13. (*e*)Min tienare) Esa. 42:1. At thetta är alt om Christo förstående/ är klart af the många rum i nya Testamentet som af thetta capitel om Christo indragas: såsom ock af sielfwa texten.

7966)

V. 14 (*f*) Hans skapnat är ledare) Thet är: för hans fattigdom/ lidande/ och dödh/ skal han wara mångom förachtelig/ Zach. 9:9.

7967)

Joh. 12:38 Rom. 10:16.

7968)

Esa. 11:1.

7969)

cap. 52:14.

7970)

Ps. 22:7/ 8. Marc. 9:12.

7971)

Matth. 8:17.

7972)

Rom. 4:25. 1. Cor. 15:3. 1. Pet. 2:24.

7973)

Zach. 10:2. 1. Pet. 2:25.

7974)

Matth. 26:63. cap. 27:14.

7975)

Joh. 1:29. Ap. G. 8:32.

7976)

Ap. G. 8:33.

7977)

1. Pet. 2:22. 1. Joh. 3:5.

7978)

Marc. 15:28. Luc. 22:37. cap. 23:33.

7979)

cap. 23:34.

7980)

V. 2. (*a*)Vthu torro jord) Thet är: af Konung Davidz slächt/ som nu war af sigh kommen/ Esa. 11:1.

7981)

V. 8. (*b*)Ho kan vthtala hans lifslängd) Thet är: han skal åter strax vpstå och lefwa/ och döden skal intet meer råda öfwer honom/ Rom. 6:9. Ebr. 7:24.

7982)

V. 9. (*c*)Såsom en rijk) Then sigh förlåter på sina rikedomar/ thet är/ en ogudachtig. Så blef Christus korsfäst/ och hans graf medh krigsknechtar förwarad/ lika som en ogudachtig röfware/ som androm något ifrå tagit hade.

7983)

V. 10. (*d*)Få sädh) Thet är/ månge som troo vppå honom/ och blifwa hans barn.

7984)

HERrans vpsåt) Thet är: hans wilje och werck som han hafwer i sinnet/ nemliga/ menniskiornas förlosning.

7985)

Gal. 4:27.

7986)

Luc. 1:32. Rom. 3:29.

7987)

Ps. 30:6.

7988)

1. Mos. 9:11/ 15.

7989)

Matth. 24: 35.

7990)

Vppenb. 21: 2/ 10.

7991)

Joh. 6:45.

7992)

Rom. 5:1.

7993)

1. Cor. 6:2.

7994)

V. 1. (*a*)Ofruchtsamma) Gudz församling kallas på then tiden/ ofruchtsam/ öfwergifwin/ enkia/ rc. Ty hon hade så fåå barn/ nemliga allena Judafolcket/ och skulle tå såsom een förlåten qwinna fångas och föras til Babel. Men i nya Testamentet skulle hon blifwa fruchtsam: ty hennes man eller brudgumme Christus/ skulle förskaffa henne mång barn/ nemlig/ Hedningarna/ som skulle tå ock lära känna HERran/ och blifwa hans och hans församlings barn.

7995)

V. 4. (*b*)Jungfrudoms) Thet är: at tu vthan barn och man/ i eländhet och bedröfwelse warit hafwer.

7996)

V. 11. (*c*)Saphiter/ rc.) Thesse stenar betekna Christum/ then rätta grundwalen och hörnestenen/ om hwilken talas/ Esa. 28:16. Eph. 2:20. Och hans Apostlar/ samt andra trogna lärare/ 1. Pet. 2:5. Hwilka HERren skulle gifwa sin församling i nya Testamentet/ af hwilkom hon skulle warda vpbygd

7997)

V. 13. (*d*)Lärd af HERranom) Ther af följer icke/ at the intet skulle behöfwa höra Gudz ord; vtan the skulle

blifwa lärde genom Gudz ord/ thes helga Evangelii predikan.

7998)

V. 16. (*e*)Smeden) Thet är: kättare och Gudz församlings förstörare/ the komma af HERrans tilstädielse/ för menniskiornas otacksamhet skul emot Gudz ord/ 2. Thess. 2:10. och til at pröfwa the rättsinniga/ 1. Cor. 11:18/ 19. Doch skola the förderfwa sigh sielfwa ther medh/ och icke the rätta Gudz vthwalda.

7999)

Matth. 11: 28. Joh. 7:37. Vppenb. 22: 17.

8000)

Matth. 5:6.

8001)

2. Sam. 7:13. 1. Kon. 8:25. Ps. 89:29. Ap. G. 13:34.

8002)

Vppenb. 1:5.

8003)

Ps. 130:7.

8004)

Joh. 6:63. Ap. G. 12:24.

8005)

1. Chrön. 16: 33. Ps. 96:12. Ps. 98:8.

8006)

V. 1. (*a*)Watn) Evangelii predikan om Christi förtienst och syndernas förlåtelse/ liknas widh watn och brödh: förty hon wederqwecker och vppehåller the törstiga och hungriga siälar/ som qwäljas medh theras synder/ törsta efter nådh/ och wilja försmächta för Gudz wredes heta.

8007)

V. 3. (*b*)Davidz wissa nåder) Thet är/ then David låfwad är.

8008)

V. 4. (*c*)Satt honom) Thet är Davidz son Christum.

8009)

V. 5. (*d*)Sij/ tu) Nemliga Davidz son Christe.

8010)

V. 13. (*e*)Furu skal wäxa för törne/ rc.) Thet är: för onyttiga och ogudachtiga Hedningar/ skola blifwa månge frome och gudfruchtige Christne.

8011)

Wijsh. 1:1.

8012)

Esa. 51:5. cap. 52:10. Rom. 13:11/ 12.

8013)

5. Mos. 23:1.

8014)

1. Kon. 8:41/ rc. Matth. 21:13. Marc. 11:17. Luc. 19:46.

8015)

Jer. 6:13. cap. 8:10.

8016)

Esa. 22:13. Wijsh. 2:6. 1. Cor. 15:32.

8017)

V. 1. (*a*)Min salighet är när) Thet är Christus; oansedt thet woro än någre hundrade åhr til thes han skulle komma: ty för Gudh äro 1000 åhr såsom en dagh.

8018)

V. 3. (*b*)Främmande) HERren hade budit 5. Mos. 23:1. at the snöpte eller främmande icke skulle komma i hans församling. Här tröster han them/ at om the wandrade i hans budh/ skulle thet intet skada them: ty medh tiden skulle ock alle Hedningar kallas til hans församling.

8019)

V. 5. (*c*)Ett bättre namn) Här af följer icke at thet skal wara ett fulkomligare stånd/ gifwa sigh i klöster/ lefwa vthan ächtenskap/ och inga barn föda; eller ock at Presterna må icke gifwa sigh i ächtenskap: ty the snöpte eller ofruchtsamme warda här intet berömde ther af; vtan the warda allenast tröstade/ at thet skulle intet skada them/ om the allenast woro frome. Sedan hafwa ock af Apostlarna och theras discipler månge lefwat i ächtenskap/ som doch woro the förste och förnämste lärare i thet nya Testamentet/ som Ignat. ad Philad. Clem. Strom. l. 3. Euseb. l. 3. hist. Eccl. Ambros. in 2. ad Cor. 1. ther om witna. Och Paulus biuder at en Biskop skal wara ene hustrus man/ til Timotheum och Titum.

8020)

V. 9. (*d*)All diur) Thet är: fienderna komme och straffe them.

8021)

V. 10. (*e*)Wachtare) Thet äro theras lärare.

8022)

V. 11. (*f*)Weta intet förstånd) Thet är Gudz ord: ther af man seer at the ordentlige lärare i Gudz församling kunna ock fara wille när the wika ifrå Gudz ord. Se til Jerem. 2:8.

8023)

Wijsh. 3:3.

8024)

Vppenb. 14: 13.

8025)

Matth. 12: 34/ 39.

8026)

3. Mos. 18:21. 2. Kon. 16:3.

8027)

2. Kon 16:7/ 8/ 10.

8028)

Ps. 34:9.

8029)

Esa. 62:10.

8030)

Ps. 34:19. Esa. 66:2.

8031)

Ps. 103:9. Jer. 3:12.

8032)

Eph. 2:17.

8033)

Esa. 48:22.

8034)

V. 1. (*a*)Trolkonobarn) Thet äro the falske rotar emot Gudz ord/ som räckte vth tungona/ och bespottade HERrans Propheter.

8035)

V. 7. (*b*)Säng) Kallar han här altare och stichtningar/ ther the bolade medh afgudom/ såsom een slem sluna medh en hoorkarl. Och fara til Konung Pharao medh skäncker/ är förlåta sigh på menniskior.

8036)

V. 10. (*c*)Hwila tigh något litet) Thet är: tu täncker icke en gång wända igen medh tin myckla fåfängio/ ther tu bemöder tigh medh/ nemliga/ medh tin falska gudztienst/ och mång förbund medh andra/ ther tu doch borde ansee sådant wara förgäfwes och vthan frucht.

8037)

V. 11. (*d*)Bekymrad) The ogudachtige äro bekymrade om theras wäsende/ ändoch thet icke annat är än lögn och falskhet.

8038)

V. 13. (*e*)Sällskap) Thet äro tine lärare/ stalbröder/ och afgudatienst/ rc.

8039)

V. 14. (*f*)Giörer wägh) Thet är: i nödene skola the hafwa rum och tröst.

8040)

V. 16. (*g*)En ande) Thet är then Helge Ande som skulle gifwas på Pingesdagen/ lren. lib. 5.

8041)

V. 18. (*h*)Them som sörgde) The frome sörja öfwer the ogudachtigas ondsko/ såsom Loth i Sodom.

8042)

V. 19. (*i*)Vthwidgada läppar) Som skola räckia medh predikan öfwer hela werldena/ och skaffa mycken frucht.

8043)

V. 20. (*k*)Träck) Träck är theras helighet/ ther the arbeta på medh stora mödo/ Phil. 3:8.

8044)

Zach. 7:5. Matth. 6:16.

8045)

Hes. 18:16. Zach. 7:9. Matth. 25:35.

8046)

Matth. 5:16.

8047)

Esa. 61:4.

8048)

V. 5. (*a*)Hänger sitt hufwud) Thet är/ at hon går och seer neder i jordena/ seer bedröfwad och helig vth såsom en skrymtare/ Matth. 6:16.

8049)

V. 8. (*b*)Tin förbättring) At tu warder rijk/ och wäxer til i godse och salighet.

8050)

V. 10. (*c*)Vthskuddar tina siäl) Thet är/ vplåter titt hierta them hungrogom/ och bewiser them nödlidandom barmhertighet. Besee 1. Joh. 3:17.

8051)

V. 12. (*d*)Och genom tigh/ rc.) Thet är/ tu skalt blifwa en förbättrare och beskyddare i landena.

8052)

V. 13. (*e*)Om tu/ rc.) Här lärer han thet rätta förståndet på Sabbathen/ at man tå sigh öfwa skal i Gudz ord och werck.

8053)

V. 14. (*f*)Öfwer högderna) Thet är: jagh skal giöra tigh större och mächtigare än the store och mächtige folck i werldene.

8054)

4. Mos. 11:23. Esa. 50:2.

8055)

Esa. 1:15.

8056)

Job. 15:35. Ps. 7:15.

8057)

Job. 8:14/ 15.

8058)

Ords. 1:16. Rom. 3:15.

8059)

5. Mos. 28:28.

8060)

Esa. 38:14.

8061)

Esa. 63:5.

8062)

Eph. 6:17. 1. Thess. 5:8.

8063)

Esa. 10:21/ 22. Rom. 11:26.

8064)

V. 4. (*a*)Dömer) Thet är/ lärer: ty här talar han om falska lärare.

8065)

V. 5. (*b*)The liggia på basiliskes äggiom/ rc.) Medh thessa liknelser afmålar han the falska lärare/ och theras läros nytta och frucht.

8066)

V. 9. (*c*)Lius) Thet är thet rätta förståndet i Gudz ord/ godh rådh/ tröst och hugswalelse.

8067)

Mörker) Thet är wilfarelse/ oråd/ sorg och bedröfwelse. Se til Job 22:11.

8068)

V. 16. (*e*)Jngen lägger sigh vth) Thet är/ efter ingen menniskia kunde hielpa thetta ofallet/ wille HERren sielf förbarma sigh här öfwer/ och sända them en förlossare.

8069)

V. 21. (*f*)Jfrå tine sädz mun) Här låfwas at Christi församling skal aldrig mista hans ord til ewig tijd. Hwilket förstås om hans församling i gemen/ så at hon ju altid blifwa skal in til werldenes ända/ Matth. 16:18. Men här af följer icke/ at then Romerska församling icke kan fara will: ty när the wika ifrå Gudz ord/ så äro the så wida intet meer hans församling: förty/ hans fåår höra hans röst. Och tå kan HERren annorstädz hafwa sin församling/ som hans ord behåller/ och så blifwer likwäl thetta löftet hållit.

8070)

Vppenb. 21: 24.

8071)

Esa. 49:18/ 22. cap. 66:20.

8072)

Esa. 42:4. cap. 51:5.

8073)

Esa. 54:7/ 8.

8074)

Vppenb. 21: 25.

8075)

Esa. 35:2. cap. 41:19.

8076)

Vppenb. 3:9.

8077)

Esa. 49:23.

8078)

Esa. 26:1.

8079)

Vppenb. 21: 23. cap. 22:5.

8080)

Matth. 15:13.

8081)

V. 1. (*a*)Ty titt lius) Thenna prophetie är fulkomnad i nya Testamentet/ tå Hedningarnas myckenhet är omwänd til Gudz församling genom the helga Apostlars predikan: somt skal ock än fulkomligare fulbordas i thet ewiga lifwet/ nemliga thet emot ändan står/ at ingen orätt skal meer höras i titt land; tine sorgedagar skola hafwa en ända/ rc.

8082)

V. 6. (*b*)Månge Cameler/ rc.) Thet betyder alt/ at Hedningarna skulle i stoor myckenhet bekänna sigh til Christum och hans församling.

8083)

V. 7. (*c*)Kedar och Nebajoth) Thesse woro Jsmaels söner/ 1. Mos. 25:13. af hwilkom en deel Araber äro. Nebajoths bockar/ thet äro theras mächtige.

8084)

V. 12. (*d*)The skola förgås) Ty vthom Gudz församling är ingen salighet.

8085)

V. 13. (*e*)Furu/ böök/ rc.) Thet äro förnemlige lärare i Gudz församling af Hedningomen/ medh hwilka hon skulle warda vpbygd och beprydd.

8086)

V. 16. (*f*)Skola tigh suga gifwa) Thet är: the skola gifwa theras förmögenhet til at vpbyggia kyrkior och scholar; til at förwidga och vppehålla min församling.

8087)

Ps. 45:8.

8088)

Luc. 4:18.

8089)

Esa. 42:7.

8090)

Esa. 63:4.

8091)

Esa. 58:12.

8092)

2. Chrön. 29: 11. Joel. 2:17. 2. Cor. 6:4.

8093)

Esa. 60:16.

8094)

Luc. 1:47.

8095)

Esa. 59:17.

8096)

V. 2. (*a*)Ett nådeligit HERrans åhr) Thet är/ all then tiden/ ifrå thet Christus begynte predika Evangelium/ in til werldenes ända.

8097)

Hämndadag) Thet är then ytterste dagen. Iren. lib. 2. adv. hær. c. 38.

8098)

V. 8. (*c*)Roofs bränneoffer) Thet är all Gudztienst/ ther man Gudz ähro icke söker/ vtan egen nytto/ prijs och lust.

8099)

V. 10. (*d*)Såsom en Prest) Presterna woro ährliga/ ja ock härliga prydde; så är ock Brudgummens prydelse. Men han wil här säija/ at Christus är både Prest och Brudgumme.

8100)

Vpp. 10:11. cap. 16:12.

8101)

Esa. 65:15.

8102)

Esa. 54:6/ 7. Ose. 1:10.

8103)

Vpp. 21:2/ 10.

8104)

cap. 4:8.

8105)

3. Mos. 6:16.

8106)

Esa. 57:14.

8107)

Zach. 9:9. Matth. 21:5. Joh. 12:15.

8108)

Esa. 40:10.

8109)

V. 1. (*a*)til thes) Thetta är fulkomnat i nya Testamentet/ tå månge Hedningar/ land och rike äro omwände til Christum/ och hans församling ett mächtigt och kosteligit folck är wordet; såsom i Constantini Magni tijd/ och sedan.

8110)

V. 2. (*b*)Nytt namn) Thet är: mitt folck som nu kallas Judar och Jsraeliter/ the skola tå af Christo kallas Christne; såsom skedt är/ Ap. G. 11:26.

8111)

V. 8. (*c*)Tinom fiendom) Thetta är en deel förståendes om then lekamliga friden/ som then Christeliga kyrkian stundom haft hafwer; en deel om then andeliga friden för Gudz wrede och lagsens förbannelse then hon ewinnerliga niuter/ etc.

8112)

Vpp. 19:13.

8113)

Vpp. 19:15.

8114)

Esa. 34:8. cap. 61:2.

8115)

Esa. 59:16.

8116)

Ps. 103:1/ 2.

8117)

Zach. 2:8. Ap. G. 9:4/ 5.

8118)

2. Mos. 13:21. cap. 14:19. cap. 23:20.

8119)

2. Mos. 14:29.

8120)

Ps. 77:21.

8121)

4 Mos. 11:25.

8122)

Ps. 105:37.

8123)

5 Mos. 26:15. Bar. 2:16.

8124)

Pred. 9:5. Mal. 2:10.

8125)

Esa. 43:3/ 11.

8126)

Ps. 90:13.

8127)

2 Mos. 32:13.

8128)

Ps. 74:7. Ps. 79:1.

8129)

V. 1. (*a*)Edom) Är thet landet som Esaus efterkommande inne hade/ Judarnas hätskeste fiender: thes hufwudstadh war Bozra. Medh thessa wil han förstå Christi och hans församlings andeliga och lekamliga fiendar/ hwilka Christus skulle öfwerwinna.

8130)

V. 3. (*b*)Allena/ och ingen är medh migh) Här af är klart/ at hwarken jungfru Maria/ eller någon af the heliga/ eller ock wåra egna gierningar hafwa thet ringesta hulpit til at betala för wåra synder/ försona Gudz wrede/ öfwerwinna diefwulen och helwetit; vtan thet hafwer Christus allena giordt; honom bör ähran/ och genom honom allena hafwe wij syndernas förlåtelse/ rättferdighet/ frijd och salighet hoos Gudh.

8131)

V. 9. (*c*)Ängelen som för honom är) Eller hans ansichtes Ängel. Hwem somlige här medh förstå/ se til 2 Mos. 23:20.

8132)

V. 16. (*d*)Abraham weet intet af oß) Se til 2. Kon. 22:20.

8133)

V. 17. (*e*)Hwij läter tu oß wille fara) Gudh förer ingen på wilfarelse: vtan för menniskiones otacksamhet och motwillighet/ tilstäder han Satan bedraga menniskian/ Rom. 1:28. 2. Thess. 2:10. Såsom orsaken här står v 10. Ty såsom Syrach lärer c. 15:11/ 12. Tu torf icke säija: Hafwer jagh orätt lärdt/ så hafwer Gudh giordt thet/ etc. så hafwer Gudh bedragit migh: ty han behöfwer ingen ogudachtigan/ etc.

8134)

Dom. 5:4/ 5. Ps. 68:8/ 9.

8135)

1 Cor. 2:9.

8136)

Hes. 36:17.

8137)

Ps. 90:5.

8138)

Rom. 9:20. 21.

8139)

Ps. 25:7. Ps. 79:8.

8140)

V. 1. (*a*)O at tu wille rc.) Här önskar Esaia medh sitt folck/ lika som David Psal. 144:5. At HERren Messias wille komma och förlossa them/ såsom han låfwat hade. Cassian.de Incarn. l. 5. circa finem.

8141)

V. 6. (*b*)Alla wåra rättferdigheter) Här af är klart/ at wij intet kunne giöra lagen tilfyllest/ eller blifwa rättferdige af wåra egna gierningar: ty säger Bernh. Serm. 5. de his verbis: Nostra si quæ est humilis justitia, recta forsan: Sed non pura: nisi forte meliores nos esse credimus, quam patres nostros, qui non minus veraciter quam humiliter dicebant: Omnes justitiæ nostræ tanquam pannus menstruatæ mulieris. Quomodo enim pura justitia, ubi non potest adhuc culpa deesse? Hieron. Dial. 1. contr. Pelag. Tunc ergo justi sumus, quando nos peccatores fatemur, & justitia nostra non ex proprio merito, sed ex Dei consistit misericordia.

8142)

Esa. 55:5. Rom. 10:20.

8143)

Rom. 10:21.

8144)

Ps. 79:12.

8145)

Ords. 1:24. Esa. 66:4. Jer. 7:13.

8146)

Esg. 62:2.

8147)

Esa. 66:22. 2. Pet. 3:13. Vppenb. 21:1.

8148)

Esa. 62:5.

8149)

cap. 60:20.

8150)

Ps. 1:3. Ps. 52:10. Ps. 92:13.

8151)

1. Cor. 15:58.

8152)

Dan. 9:23. Matth. 7:7.

8153)

Esa. 11:6/ 7/ 9.

8154)

V. 1. (*a*)Som intet efter migh frågade) Här af seer man/ at menniskian i platt inga måtto/ hwarken ex merito de congruo eller ex condigno, kan förtiena Gudz nådh/ at Gudh skal kalla eller omwända henne/ såsom Concil. Arausic. cap. 3. och 4. här vthaf besluter emot Pelag. Si qvis per invocationem humanam, gratiam dicit posse conferri; non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur à nobis: contradicit Esaiæ Prophetæ & Apostolo idem dicenti: inventus sum à non qværentibus.

8155)

V. 2. (*b*)Jagh vthräcker) Thetta hafwa the gamla fäder: Justinus Dial. cum Tryph. Cypr. lib. 2. Test. contr. jud. cap. 19. förstådt om Christi korsfästelse/ som på korßet skulle vthräckia sina armar/ och kalla oß alla til sigh. Man skal ock märckia thetta emot the swärmare/ medh hwad nijt och alfwar Gudh wil at menniskian skal omwända sigh och warda salig.

8156)

V. 3. (*c*)På tegelstenar) Thet är: på the altare som the sielfwe giorde.

8157)

V. 5. (*d*)Jagh skal helga tigh) Thet är/ tu Prophete behöfwer icke lära migh warda helig; lat migh heller helga tigh/ eller lära huru tu skalt warda helig.

8158)

V. 9. (*e*)Jacobs sädh) Thet är Christus/ medh the andeliga Jacobs barn som hafwa samma troo medh honom. Justin. Dial. cum Tryph.

8159)

V. 11. (*f*)Gad/ Meni) Hålles före af somlige/ at Gad skal hafwa warit en afgud för krijg/ såsom Mars: ty Gadad vthtydes wäpna. Meni vthtydes tahl: han skal hafwa warit köpmanna gudh/ såsom Mercurius then medh penninga räkning skaffa hafwer. Ther stöter han vppå när han säger/ jagh wil othräkna eder til swärd.

8160)

V. 15. (*g*)Til ett swärjande) Thet är/ til ett sätt at banna.

8161)

Annat namn) Se til Esa. 62:2.

8162)

V. 20. (*i*)Hundrade åhra barn) Thet äro the fåwitske och ogudachtige: hwilke fast the än länge lefwa/ så bättra the sigh doch intet/ vtan blifwa i theras galenskap.

8163)

V. 25. (*k*)Vlfwen) Se til Esa. cap. 11. 6.

8164)

1. Kon. 8:27. 2. Chrön. 6:18. Ap. G. 7:48.

8165)

Ps 34:19. Ps. 51:19. Esa. 57:15.

8166)

Ords. 1:24. Esa. 65:12. Jer. 7:13.

8167)

Vppenb. 12:5.

8168)

Esa. 48:18.

8169)

cap. 60:16.

8170)

cap. 49:22.

8171)

2. Thess. 1: 7/ 8.

8172)

Esa. 65:17. 2. Pet. 3:13. Vppenb. 21:1.

8173)

Marc 9:44/ 46/ 48.

8174)

V. 1. (*a*)Himmelen är/ rc.) HERren förlägger theras mening som tänckte at han intet kunde ombära Jerusalems tempel/ och the offer och vthwärtes tienst som honom ther skedde/ fast än the intet bättrade sigh/ eller trodde på Christum/ menandes sigh medh theras offer och ceremonier warda försonade och rättferdige

för honom. Se til Esa. cap. 1:11.

8175)

V. 3. (*b*)Thet orätt är) Thet är afgudatienst.

8176)

Sådant vthwälja the) Ty oansedt Gudh hade befalt sådana offer/ så hade han likwål icke befalt at the i sådana mening skulle giöra them.

8177)

V. 5. (*d*)Läter see) The ogudachtige biuda Christo trotz/ så wisse äro the på theras helighet.

8178)

V. 7. (*e*)Hon föder) Damascen. orth. fid. l. 4. c. 15. vthtyder thetta om Christi moder Maria/ at hon skulle föda Gudz Son vthan sweda/ hwilket är rätt: ty hon war i mång stycker Gudz församlings figur/ så skulle ock Gudz församling ibland Judarna/ som war ringa och ofruchtsam/ oförmodt föda mång andelig barn/ nemliga/ then otaliga Hedningarnas hoop/ som skulle troo vppå samma Gudh medh henne/ och räknas för hennes barn/ hwilke både äro vnderlig ting.

8179)

V. 19. (*f*)Och sända några) Thet äro the helga Apostlar/ och Christi lärjungar.

8180)

V. 21. (*g*)Af the samma) Thet är/ af Hedningomen giöra lärare i min församling/ såsom skedt är.

8181)

2. Kon. 23:34.

8182)

cap. 24:17. 2. Chrön. 36: 10.

8183)

Gal. 1:15.

8184)

2. Mos. 4:10 cap. 6:12.

8185)

5. Mos. 31:6. Jos. 1:5/ 6. Hes. 3:9.

8186)

Esa. 6:7.

8187)

Jer. 5:14: 2. Cor. 10:4/ 5.

8188)

Hes. 11:7/ 11.

8189)

Jer. 6:1.

8190)

Jer. 4:6. cap. 5:15. cap. 52:4.

8191)

Luc. 12:35. 1. Pet. 1:13.

8192)

Jer. 15:20.

8193)

V. 2. (*a*)Josia/ rc.) Huru thet tilstod i thessa Konungars tijd/ är beskrifwit 2. Kon. 22/ 23/ 24/ 25 cap.

8194)

V. 6. (*b*)Jagh doger intet til at predika) Så skola och andre/ icke låta sigh tyckia at the äro tienlige nogh til thet och thet kallet/ löpa och practicera ther efter: vtan förbida een laglig kallelse/ och anta betrachta sin swaghet; vrsachta sigh/ och fly höga kall/ om man någorlunda kan thet giöra/ som Syrach lärer/ cap. 3:19. Så hafwer Moses ock giordt 2. Mos. 3. och 4. Men ingen af the heliga finner man/ som hafwer okallat bedit sigh til sådana ämbeter/ Rom. 10:15. huru skola the predika; vtan the warda sände?

8195)

V. 10. (*c*)Förstöra) Jcke medh krijg; vtan medh predikan och prophetia.

8196)

V. 17. (*d*)Afskräckia tigh) Man plägar förskräckia the rätta Predikare vnder Gudz namn/ säijandes: Tu äst en kättare: tu predikar emot Gudh och then helga Kyrkio. Tå behöfwes wäl thenna tröst/ at man weet/ Gudh giör thet icke.

8197)

Hes. 16:8.

8198)

Esa. 5:4. Mich. 6:3.

8199)

5. Mos. 8:15.

8200)

Ps. 106:20.

8201)

5. Mos. 32:1. Esa. 1:2.

8202)

Esa. 5:29. Jer. 4:7.

8203)

Esa. 19:13.

8204)

Jer. 4:18.

8205)

Esa. 31:1.

8206)

Ose. 5:5.

8207)

Esa. 3:9.

8208)

Esa. 57:5/ 6/ 7. Jer. 3:6.

8209)

2. Mos. 15:17. Ps. 44:3. Ps. 80:9.

8210)

Esa. 5:2. Matth. 21:33/ rc. Marc. 12:1. Luc. 20:9.

8211)

5. Mos. 32:37. Dom. 10:14. Ose. 13:10.

8212)

Jer. 11:13.

8213)

Esa. 1:5. Jer. 5:3.

8214)

Matth. 23:34.

8215)

Jer. 3:21.

8216)

2. Chrön. 28: 20. Esa. 30:3/ 5.

8217)

2. Sam. 13: 19.

8218)

V. 2. (*a*)Dägelig) Tå tu vng och skiön war/ och jagh älskade tigh såsom een trolåfwad eller brudh/ then för sin dägelighet älskad warder.

8219)

V. 8. (*b*)Presterna/ och the lärde/ rc.) Jtem.

8220)

V. 26. (*b*)Konungar/ Förstar/ rc.) Här af seer man/ at höge och låge/ lärde och olärde/ lärare så wäl som åhörare/ ja/ hela församlingen kan fara will/ när hon wiker ifrå HERrans ord/ Jer. 8:9.

8221)

V. 10. (*c*)Chittima öijar) Se til Esa. 23:1.

8222)

Kedar) Se til Esa. 21:17.

8223)

V. 16. (*e*)Noph och Thahpanhes) Thet äro städer i Egypten/ om hwilka ock talas/ Esa. 19:13. cap. 30:4.

8224)

V. 18. (*f*)Dricka) Thet är: sökia hielp vthan Gudh/ när Konung Pharao/ och Konungen i Assur.

8225)

V. 24. (*g*)På wäxledagomen) Thet är: på theras nymänader/ när the skola hålla theras gudztienst Baal och androm afgudom til ähro.

8226)

5. Mos. 24:4.

8227)

1. Mos. 38:14.

8228)

Hes. 3:7.

8229)

Ps. 71:17.

8230)

Ps. 103:9.

8231)

Jer. 2:20.

8232)

Hes. 16:46. cap. 23:2/ 4.

8233)

5. Mos. 24:1.

8234)

Hes. 16:51. cap. 23:11.

8235)

Ps. 86:15. Ps. 145:8.

8236)

Jer. 23:4. Hes. 34:23. Eph. 4:11.

8237)

Esa. 2:2/ 3. Mich. 4:1/ 2.

8238)

Jer. 2:32.

8239)

Ose. 14:2.

8240)

Ps. 121:1/ 2.

8241)

Hes. 20:18.

8242)

V. 14. (*a*)Jagh wil trolåfwa eder/ rc.) Thetta är ett löfte om thet nya Testamentet.

8243)

V. 15. (*b*)Gifwa eder herdar) Thet äro the helga Apostlar och theras lärjungar.

8244)

V. 16. (*c*)Jntet meer tala om HERrans förbundz ark/ rc. Eller meer offra ther.) Här seer man klarliga/ at then Levitiske lagen medh sina offer och ceremonier skulle återwända i thet nya Testamentet; ther om Christus talar/ Matth. 11:13. Alle Propheterna och lagen hafwa spådt in til Johannem. Och Epistelen til the Ebreer mångestädz. Se ock til Jer. 31:31.

8245)

V. 24. (*d*)Wåra fäders stichtningar.) Märck hwad nytta och berömelse mennisko stadgar hafwa hoos Gudh/ item Hes. 20:18.

8246)

Joel. 2:12.

8247)

Esa. 48:1.

8248)

1 Mos. 22:18.

8249)

Esa. 45 25. 2 Cor. 10:17.

8250)

Ose. 10:12.

8251)

5 Mos. 10:16. cap. 30:6. Rom. 2:28/ 29.

8252)

Esa. 65:5.

8253)

Jer. 1:13/ 14.

8254)

Esa. 5:29. Jer. 2:15. cap. 5:6.

8255)

Jer. 6:26.

8256)

Esa. 1:16.

8257)

Jer. 8:16.

8258)

Ps. 107:17. Esa. 50:1. Ose. 13:9.

8259)

Esa. 22:4. Jer. 9:1.

8260)

Rom. 16:19.

8261)

Esa. 5:30. cap. 50:3.

8262)

Jer. 5:18.

8263)

V. 3. (*a*)Plöijer på nytt/ etc.) Thet är: giörer en alfwarsam boot; vthrenser alt affguderij och odygd: ty then som lägger bort någon deel af een falsk Gudztienst/ och grofwa laster/ och behåller en deel/ han plöijer intet grant/ vtan såår ibland ogräs/ och thet wäxer åter medh vp.

8264)

V. 5. (*b*)Ja/ förkunnar) När elden vppå går/ och i hafwen intet bättrat eder/ så skal intet hielpa at J rusten eder.

8265)

V. 7. (*c*)Leijonet/ Hedningarnas förderfware)

8266)

V. 12. (*d*)Ett wäder) Thet är alt Konungen i Babel.

8267)

V. 16. (*e*)Wachtare) Wachtare säger han/ och menar doch förstörare.

8268)

Esa. 1:5. Jer. 2:30.

8269)

Ose. 13:7.

8270)

Hes. 22:10/ 11.

8271)

Jer. 9:9.

8272)

5 Mos. 29:19. Esa. 28:15.

8273)

5 Mos. 28:49. Esa. 5:26. Jer. 1:15. cap. 6:22.

8274)

3. Mos. 26:16. 5 Mos. 28:31/ 33.

8275)

Jer. 4:27.

8276)

Jer. 16:10.

8277)

Esa. 6:9/ 10. cap. 42:18/ 19.

8278)

Job. 26:10. cap. 38:8. Ps. 104:9.

8279)

5. Mos. 11:14. Ap. G. 14:17.

8280)

5. Mos. 32:15.

8281)

Esa. 1:23. Zach. 7:10.

8282)

Jer. 23:25/ 26. Hes. 13:6.

8283)

Matth. 23:4. 1. Pet. 5:3.

8284)

V. 6. (*a*)Leijonet/ rc.) Thet är/ Konungen i Babel.

8285)

V. 10. (*b*)Wijnqwistar) Thet är/ folcket i landena.

8286)

V. 12. (*c*)Förneka HERran) Säijande/ thet kan icke wara Gudz ord som Jeremia talar.

8287)

V 31. (*d*) Propheterna lära falske) Se til Jer. 2:8.

8288)

Jer. 1:14.

8289)

Esa. 57:20.

8290)

Esa. 56:11.

8291)

Jer. 8:10.

8292)

Jer. 8:11. Hes. 13:10. 1. Thess. 5:3.

8293)

Jer. 8:12.

8294)

Matth. 11:29.

8295)

Esa. 21:6/ 11. Hes. 3:17. cap. 33:7.

8296)

Esa. 1:11. cap. 66:3. Amos. 5:21. Mich. 6:6.

8297)

Jer. 5:15. cap. 10:22.

8298)

Jer. 4:31. cap. 49:24. cap. 50:43.

8299)

Jer. 4:8.

8300)

cap. 25:36.

8301)

Jer. 1:18. cap. 15:20.

8302)

Hes. 22:18.

8303)

Esa. 1:22.

8304)

V. 11. (*a*)Full af HERrans trugande) Thet är: jagh måste vthgiuta Gudz trugande/ och hans wredes ord/ såsom ett faat vthslår botnen.

8305)

V. 13. (*b*)Både Propheter) Se til Jer. 2:8.

8306)

V. 15. (*c*)Oskämde) Thet är: the wille icke heta onde/ och skämma sigh.

8307)

V. 16. (*d*)Går vppå wägarna) Thet är: ransaker om alla Religioner och Gudztienster/ hwilken then äldste och bäste är: then håller eder til.

8308)

V. 20. (*e*)Efter rökelse) Se til Esa. 1:11.

8309)

V. 27. (*f*)En smältare) Thet är: at tu genom ordet skalt smälta och straffa them; men thet är ond malm/ alt smältande är förgäfwes.

8310)

V. 29. (*g*)Blåsbälgen) Thet äro Presterna/ genom hwilka läran skulle drifwas. Sådana liknelser brukar ock Hes. 22:18. och cap. 24:3/ rc.

8311)

Jer. 18:11. cap. 26:13.

8312)

2. Chrön. 7: 20.

8313)

Esa. 56:7.

8314)

Matth. 21:13. Marc. 11:17. Luc. 19:46.

8315)

Jos. 18:1. 1. Sam. 4:4/ 11. Ps. 78:60.

8316)

2. Kon. 17:13/ 14. Ords. 1:24/ 25. Esa. 65:12. cap. 66:4. Jer. 18:11/ 12. cap. 25:4. cap. 26:5.

8317)

2. Chrön. 7: 16. Ps. 132:13. Jer. 26:6.

8318)

Jer. 11:14. cap. 14:11.

8319)

Jer. 44:17/ 18/ 19.

8320)

Esa. 1:11. Jer. 6:20. Amos. 5:21.

8321)

2. Mos. 19:5. 3. Mos. 26:12.

8322)

5. Mos. 6:3.

8323)

Jer. 16:12.

8324)

2. Chrön. 36: 15.

8325)

2. Kon. 23:10. Jer. 19:5.

8326)

Jer. 19:6/ 11.

8327)

Jer. 34:20.

8328)

Esa. 24:7/ 8. Jer. 16:9. cap. 25:10. cap. 33:11. Hes. 26:13. Ose. 2:11.

8329)

V. 4. (*a*)Här är HERrans tempel) Äfwen som en part ännu ropa: Här är then Catholiska kyrkian; här är S. Petri säte; här äro the ordentliga lärare/ Biskopar och Prælater, som hwar efter annan suttit hafwa; then Catholiska kyrkian kan intet fara will: oansedt the fara medh allahanda afguderij/ widskepelse och wilfarelser emot Gudz ord/ och intet rätta sigh efter så många lärares förmaningar/ som Gudh vpwäckt hafwer; vtan förfölja och dräpa them. Se til Jer. 18:18.

8330)

V. 31. (*b*)Tophet) Kommer af Thoph: thet är een puka eller trumma. Och kallades så/ efter the hafwa låtit theras Prester slå vppå trummor/ rc. när the hafwa vpbrändt sin barn then afgudenom Moloch/ på thet theras gråått och skrään icke skulle höras.

8331)

Hinnoms sons daal) Om hwilken talas Jos. 15:8. Se til 2. Chrön. 28:3.

8332)

Hwilket jagh aldrig budit) Se til 5. Mos. 4:2. och 12:8. och 17:3.

8333)

V. 34. (*e*)Brudgummas) Thet är/ pipor och allahanda glädies liudh/ som i bröllop/ brudh och brudgumma til ähro klinga pläga.

8334)

Esa. 56:11.

8335)

Jer. 6:13.

8336)

Jer. 6:14. Hes. 13:10.

8337)

Jer. 3:3. cap. 6:5.

8338)

Esa. 5:1.

8339)

Matth. 21:19. Luc. 13:6.

8340)

Jer. 9:15. cap. 23:15.

8341)

Jer. 14:19.

8342)

Jer. 4:15.

8343)

Ps. 58:5/ 6.

8344)

Jer. 46:11.

8345)

V. 10. (*a*)Lära falska Gudztienst) Besee til Jer. 2:8.

8346)

V. 14. (*b*)En bitter dryck) Thet är/ han skal hielpa oß til olycko och jämmer/ och icke/ som J menen/ til lycko.

8347)

V. 16. (*c*)Jfrå Dan) Dan låg på gränson emot Babylonien: tädan/ säger han/ höres redo rychte/ at the Babylonier äro snart förwäntande.

8348)

Esa. 22:4. Jer. 4:19. cap. 14:17. Klagow. 1:16. cap. 2:18.

8349)

Jer. 12:6. Mich. 7:5/ 6. Matth. 10:36.

8350)

Ps. 120:4.

8351)

Ps. 12:2/ 3. Ps. 28:3.

8352)

Jer. 5:9.

8353)

Jer. 4:25/ 29. cap. 12:4.

8354)

Esa. 34:13. Jer. 26:18. Mich. 3:12.

8355)

Ps. 107:43.

8356)

Jer. 8:14: cap. 23:15. cap. 25:15.

8357)

3. Mos. 26:33. 5. Mos. 28:64.

8358)

2. Chrön. 35: 25. Amos. 5:16.

8359)

1. Cor. 1:31. 2. Cor. 10:17.

8360)

Jer. 25:23/ 24.

8361)

Jer. 4:4. Rom. 2:28/ 29

8362)

V. 7. (*a*)Jagh wil smälta) Thet är: Jagh wil låta them komma vthi största nödh och bedröfwelse: then som tå är förhärdad/ han må blifwa ther igenom borto; then som äntå är bewekelig/ han må ther igenom bättra sigh/ och blifwa behållen til thet andra lifwet.

8363)

V. 14. (*b*)Såsom theras fäder them lärdt hafwa.) Se til Hes. 20:18.

8364)

V. 25. (*c*)Hemsökia skal alla) Then ena medh then andra/ både Judar och Hedningar/ then ene är så from som then andre. Judarna äro så wäl onde som Hedningarna i hiertana/ ändoch the äro omskorne på kroppen.

8365)

3. Mos. 18:3.

8366)

Esa. 47:13.

8367)

Esa. 40:19. cap. 44:9/ 10.

8368)

Ps. 115:5. Esa. 41:28.

8369)

Esa. 46:1/ 7.

8370)

Ps. 86:8/ 10.

8371)

Jer. 10:10. Vppenb. 15:4.

8372)

Ps. 115:8.

8373)

Esa. 41:29. Hab. 2:18. Zach. 10:2.

8374)

Nah. 1:5.

8375)

1. Mos. 1:1/ 6. Jer. 51:15.

8376)

Ps. 135:7. Jer. 51:16.

8377)

Esa. 42:17. cap. 44:10. cap. 45:16. Jer. 51:18.

8378)

Jer. 8:9.

8379)

Jer. 1:14.

8380)

cap. 9:11.

8381)

Ord. 20:24.

8382)

Jer. 30:11.

8383)

Ps. 6:2. Ps. 38:2.

8384)

Ps. 79:6/ 7. Esa. 64:10.

8385)

V. 2. (*a*)Himmelens tekn) Se til Esa. 47:13. och 3. Mos. 19:26.

8386)

V. 17. (*b*)Staden) Nemlig Jerusalem.

8387)

V. 23. (*c*)Står icke til henne) Thet är: menniskian är genom arfsynden så förderfwad/ at hon af sigh sielf intet kan wandra then wägen som Gudi är behagelig/ vtan HERren är then som werckar i henne både wiljan och fulbordan til thet godt är/ Phil. 2:13.

8388)

5. Mos. 27:26. Gal. 3:10.

8389)

5 Mos. 4:20. 1. Kon. 8:51.

8390)

2. Mos. 19:5. 5. Mos. 29:13.

8391)

1. Mos. 15:7. cap. 26:3. cap. 28:4.

8392)

Jer. 9:13.

8393)

Ps. 18:42. Ords. 1:28. Esa. 1:15. Jer. 14:12. Hes. 8:18. Mich. 3:4.

8394)

5. Mos. 32: 37/ 38.

8395)

Jer. 2:28.

8396)

Jer. 7:16. cap. 14:11.

8397)

1. Sam. 16:7. Ps. 7:10. Jer. 17:10. cap. 20:12. Vppenb. 2:23.

8398)

V. 15. (*a*)Mine wänner) Såsom moderen kallar sin son junkar/ när hon är wredh/ så kallar HERren ock här Judarna sina wänner/ sina froma barn/ hwilka all skalckhet och afguderij bedrefwo/ och wille doch thet skulle alt hetas wäl giordt.

8399)

Thet heliga kötet) Thet är: thet the offrade; ther medh mente the thet war alt försonat/ oansedt the intet bättrade sigh. Se til Esa. 1:11.

8400)

V. 16. (*c*)En eld) Thet är Konungen i Babel.

8401)

V. 20. (*d*)Lät migh see tina hämnd) Efter gemena reglan skole wij bedia för them som hata och förfölja oß/ Matth. 5:44. Doch seer man/ at the helige stundom hafwa bedit hämnd öfwer sina owänner/ icke at the af hämndgirighet hafwa haft lust til theras förderf; vtan at Gudh wille/ hwar the icke bättrade sigh/ låta see sin rättwisos exempel/ androm til förskräckelse och bättring. Besee til Ps. 54:9.

8402)

Job. 21:7. Ps. 73:3. Hab. 1:13. Mal. 3:15.

8403)

Esa. 24:6. Jer. 4:25. cap. 7:20. cap. 9:10.

8404)

Jer. 49:19. cap. 50:44.

8405)

Jer. 15:10.

8406)

cap. 9:4.

8407)

3. Mos. 26:16. 5. Mos. 28:38. Mich. 6:15. Hagg. 1:6.

8408)

Esa. 19:18.

8409)

V. 1. (*a*)Hwij går them ogudachtigom så wäl) Se til 5. Mos. 28:2.

8410)

V. 4. (*b*)Han weet mycket) Een orsak til theras förderf/ at the intet trodde Gudz eller Prophetens ord/ och sade: Hwad weet han huru oß gå skal?

8411)

V. 5. (*c*)Om the giöra tigh platz) Thet är: fruchtar tu tigh Jeremia i Anathoth; hwad skalt tu giöra i Jerusalem/ ther the högferdige tyranner falla tigh emot? Så fruchta tigh tå icke/ rc.

8412)

V. 7. (*d*)Mitt huus/ och mitt arf) Thet är Jerusalems tempel och Juda folcket/ som kallas HERrans arf mångestädz/ 5. Mos. 9:29. och cap. 32:9/ rc.

8413)

V. 10. (*e*)Wijngård) Esa. 5:1.

8414)

V. 13. (*f*)The såå hwete) Thet är: the wänta hwar dagh thet skal blifwa godt; men thet skal blifwa ännu wärre.

8415)

V. 16. (*g*)Swärja widh mitt namn) Medh thetta ena stycket/ förstås all then rätte Gudztiensten/ hwilken Hedningarna medh tiden wedertaga skulle.

8416)

Ps. 44:20. Esa. 8:22. cap. 59:9.

8417)

Klagow. 1:2/ 16. cap. 2:18.

8418)

Jer. 36:30.

8419)

Jer. 6:24.

8420)

Jer. 5:19. cap. 16:10/ 11.

8421)

Esa. 47:2/ 3.

8422)

Jer. 5:8. Hes. 22:11.

8423)

V. 13. (*a*)At the druckne warda) Thet är: at the i theras tilstundande fahrlighet skola inga godh rådh weta/ vtan hweka nu hijt nu tijt/ som en drucken eller galen menniskia.

8424)

V. 16. (*b*)På the mörka berg) Thet är: J förlåten eder på Egypten/ och förhoppens lius och lycko på sådana berg: men the skola öfwergifwa eder i mörker och olycko/ och edor förtröstning skal fela eder.

8425)

Jer. 12:4.

8426)

Ose. 8:13. cap. 9:9.

8427)

Jer. 7:16. cap. 11:14.

8428)

Ords. 1:28. Esa. 1:15. Jer. 11:11. Hes. 8:18. Mich. 3:4.

8429)

Jer. 5:12.

8430)

Jer. 23:21. cap. 27:14. cap. 29:8/ 9.

8431)

Jer. 9:1. cap. 13:17. Klagow. 1:2/ 16. cap. 2:18.

8432)

Jer. 8:15.

8433)

Ps. 106:6. Dan. 9:8.

8434)

Jer. 3:17. Matth. 5:35.

8435)

Ps. 135:7. Ps. 147:8.

8436)

V. 8. (*a*)Gäst) Tu hafwer tigh såsom en gäst/ främmande och blödig: ty tu låter tigh intet wårda om oß/ och bewiser icke tina macht til at hielpa oß.

8437)

V. 10. (*b*)Löpa gierna hijt och tijt) Thet är: the låta sigh icke nöija medh then Gudztienst the hafwa af migh/ vtan sökia allestädz efter någon ny.

8438)

V. 12. (*c*)Om the än fastade) Här seer man/ at fasta vthan een sanskyllig boot och bättring intet hielper. Besee Esa. 58:3/ rc. Zach. 7:5/ rc.

8439)

V. 14. (*d*)Spå lögn) Se til Jer. 2:8.

8440)

2. Mos. 32:11.

8441)

1. Sam. 7:9.

8442)

Hes. 14:14/ 16.

8443)

Zach. 11:9.

8444)

Jer. 34:11. Hes. 11:9.

8445)

3. Mos. 26:16.

8446)

5. Mos. 28:25. Jer. 24:9.

8447)

2. Kon. 21:11. cap. 23:26. cap. 24:23. 2. Chrön. 33:9.

8448)

Amos. 8:9.

8449)

Job. 3:1/ rc. Jer. 20:15.

8450)

Jer. 12:6.

8451)

Jer. 17:3.

8452)

5. Mos. 32:22.

8453)

Ps. 1:1.

8454)

Jer. 30:15.

8455)

Jer. 1:18. cap. 6:27.

8456)

cap. 20:11.

8457)

V. 1. (*a*)Thet än Mose/ rc.) Här af följer icke/ at the döde bedia för oß/ och man therföre skal tilbedia them/ såsom medlare emellan Gudh och oß: ty thetta är meningen här/ såsom Hieronym. thet vthtyder/ at om än Mose och Samuel nu lefde/ och bådo för Judarna/ såsom Mose giorde/ 2. Mos. 32:11. och Samuel 1. Kon. 7:9. och cap. 12:9. Så wille HERren äntå intet höra them. Een sådana sentens står ock Hes. 14:14. af hwilken är äntå klarare/ at thetta är meningen. Sedan står här icke/ at the bedia; vtan/ om the thet giorde: af hwilket intet kan beslutas/ at the så giorde. Eij heller står här at the skulle blifwa hörde/ om the thet giöra wille.

8458)

V. 12. (*b*)Något jern) Hårdt emot hårdt; thet är the Perser emot the Chaldeer.

8459)

V. 15. (*c*)Fördrög icke tina wrede) Se til Jer. 11:20.

8460)

V. 15. rc. (*d*) Thenna böön in til 19. v. är i grundspråket fattad om Prophetens person allena: men Lutherus/ och efter hans anledning/ then Swenske vthtolkaren lämpa henne i sielfwa texten på flera/ wiljandes sålunda wisa/ huru ock andra kunna i åliggiande nödh sigh ther af betiena.

8461)

Jer. 25:33.

8462)

cap. 15.2.

8463)

cap. 7:33. cap. 34:20.

8464)

3. Mos. 19:28. 5. Mos. 14:1.

8465)

Hes. 24:17/ 22.

8466)

Esa. 24:7. Tob. 4:18.

8467)

Jer. 7:34. Hes. 26:13.

8468)

Jer. 5:19. cap. 13:22.

8469)

Jer. 7:26.

8470)

5. Mos. 4:27. cap. 28:64.

8471)

Jer. 23:7/ 8.

8472)

Job. 34:21. Ord. 5:21. Jer. 32:19.

8473)

Esa. 40:2.

8474)

Jer. 2:11.

8475)

V. 2. (*a*)Jngen hustru taga) HERren befaller icke slätt eller aldeles Propheten ingen hustru taga/ vtan på then tiden/ til ett tekn/ och för then fahrlighet som tilstundade: såsom ock Paulus sammaledes giör/ 1. Cor. 7:27.

8476)

V. 5. (*b*)Eller medlidande) Gemene reglen är wäl/ Rom. 12:15. At man skal sörja medh them som sörja; doch kunna the omständigheter infalla/ at man intet skal giöra thet/ hälst om HERren i synnerhet någrom thet förbiuder.

8477)

V. 6. (*c*)Rifwa sigh/ eller raka sitt håår) HERren stöter på/ at the efter Hedningarnas sätt/ refwo sitt håår öfwer the döda/ hwilket han förbudit hade/ 5. Mos. 14:1.

8478)

V. 7. (*d*)Vthskifta brödh rc. gifwa dricka) Såsom seder war: som man see kan/ Tob. 4:18. Hwilket icke skedde för the döda skul/ vtan them lefwandom til hugswalelse.

8479)

V. 16. (*e*)Fiskiare/ jägare/) Thet äro Christi Apostlar/ som skulle kalla them til hans rike/ Matth. 4:19.

8480)

V. 18. (*f*)Lijk) At the mång barn offrade och vpbrände för then afgudenom Moloch.

8481)

Jer. 15:14.

8482)

Jer. 48:6.

8483)

Ps. 2:12. Ps. 34:9. Ord. 16:20.

8484)

Ps. 1:3.

8485)

1. Sam. 16:7. Ps. 7:10. Jer. 11:20. cap. 20:12. Vpp. 2:23.

8486)

Jer. 2:13. Joh. 4:14.

8487)

Esa. 5:19. 2. Pet. 3:4.

8488)

1. Cor. 4:3.

8489)

Ps. 35:4. Ps. 40:15.

8490)

Neh. 13:19.

8491)

2. Mos. 20:8. cap. 23:12. cap. 31:13.

8492)

Jer. 22:4.

8493)

Jer. 32:44. cap. 33:13.

8494)

V. 1. (*a*)Juda synd rc.) Thet är: theras afguderij drifwa the så hårdt/ och stichtat fast/ at thet blifwa skal när theras efterkommande.

8495)

V. 5. (*b*)Förlåter sigh vppå menniskio) Här af följer intet/ at man icke må tilbedia Christum efter hans mandom: ty här talas intet om Christo/ vtan emot afguderij/ och förtröstning på andra blotta menniskior: men Christus är både Gudh och menniskia: hans mandom är en person medh gudomen/ om hwilken skrifwit står/ Esa. 11:10. Rom. 15:12. Thet skal wara Jesse root/ och then som vpstå skal at råda öfwer Hedningarna/ på honom skola Hedningarna hoppas: och Joh. 5:27. Faderen hafwer all doom gifwit Sonenom/ på thet alle skola hedra Sonen/ såsom the hedra Faderen/ etc. Phil. 2:10. J Jesu namn skola sigh böija all knää/ etc. Psal. 97:7. Hebr. 1:6. Tå han införer then förstfödda i werldena/ säger han: Och alle Gudz Änglar skola tilbedia honom. Se til Esa. 42. 8.

8496)

V. 6. (*c*)Vthi thet torra) Thet är: han skal blifwa vsel.

8497)

V. 9. (*d*)Ett argt) När illa tilgår/ så är ther intet annat än wantröst: när wäl går/ så kan ingen styrat/ eller hållat tilbaka i sine öfwerdådighet/ och säter intet straff/ etc.

8498)

V. 13. (*e*)På jordene skrefne) Thet är: the skola snart förgås/ lika som theras namn woro skrifwit i sanden/ eller på mulljorden/ som hastigt blås bort/ och vthplånas.

8499)

V. 18. (*f*)Lät them til skam/ rc.) Se til Jer. 11:20.

8500)

Esa. 45:9. Wijsh. 15:7. Rom. 9:21.

8501)

Jer. 1:10.

8502)

Hes. 18:21. cap. 33:11. Jon. 3:10.

8503)

2. Kon. 17:13. Jer. 7:3. cap. 25:5. cap. 35:15.

8504)

Jer. 2:25.

8505)

Esa. 65:2. Jer. 44:16.

8506)

Jer. 2:10.

8507)

Jer. 2:13.

8508)

Jer. 12:11. cap. 19:8.

8509)

Esa. 27:8. cap. 29:9.

8510)

Mal. 2:7.

8511)

Ps. 109:10/ rc.

8512)

V. 15. (*a*)På ottampadom wägom) Thet är: The tiena främmande gudar/ hwilka theras fäder intet kändt hafwa/ och woro owan ting såsom en otrampad wägh.

8513)

V. 18. (*b*)Jcke fela) Thet är: Såsom en part ännu säija/ the hafwa theras ämbete af Gudi; then helga Kyrkia kan intet fara will/ Se til Jer. 7:4.

8514)

V. 21. (*c*)Så straffa nu) Se til Jer. 11:20.

8515)

1. Sam. 3:11. 2. Kon. 21:12.

8516)

5. Mos. 17:3. Jer. 7:31.

8517)

Jer. 7:32.

8518)

Jer. 7:33. cap. 16:4.

8519)

Jer. 18:16.

8520)

3. Mos. 26:29. 5. Mos. 28:53. Klagow. 4:10.

8521)

Luc. 19:43.

8522)

Jer. 32:29.

8523)

Jer. 7:26. cap. 17:23.

8524)

V. 2/ 6. (*a*) Hinnoms sons daal) Se til Jer. cap. 7:31. och til 2. Chrön. 28:3.

8525)

V. 5. (*b*)Hwilket jagh them hwarken budit) Se til 4. Mos. 15:39. 5. Mos. 4: 2. och 12:8. 17:3.

8526)

V. 6. (*c*)Topheth) Se til Jer. 7:31.

8527)

Jer. 29:26.

8528)

2 Kon. 20:17. Jer. 15:13. cap. 17:3.

8529)

Jer. 1:6/ rc.

8530)

Jer. 15:20. cap. 17:18. cap. 23:40.

8531)

1 Sam. 16:7. Ps. 7:10. Jer. 11:20. cap. 17:10.

8532)

Job. 3:1/ rc.

8533)

1 Mos. 19:24. Esa. 13:19. Jer. 50:40. Hes. 16:49/ rc. Ose. 11:8. Amos. 4:11. Luc. 17:29. Jud. Ep. v. 7.

8534)

Job. 3:21.

8535)

V. 1/ 3/ 6. (*a*) Pashur) Kommer af Pas/ thet vthtydes bredh/ och Hur hwijt.

8536)

V. 3. (*b*)Magor) Vthtydes fruchtan: så förwänder nu Jeremia honom namnet/ såsom han säija wille: Tu skalt icke blifwa så stoor/ bredh och hwijt/ som titt namn lyder; vtan omkring tigh skal wara fruchtan och förskräckelse/ och skal wara omkring tigh swart och trångt nogh.

8537)

V. 7. (*c*)Dragit) Jcke til någon synd eller wilfarelse/ vtan til at taga vppå sigh prediko ämbetet: ty han hade icke trodt at folcket skulle warit så ondt/ och medh predikan skulle wara så stoor fahre. Och seer Propheten til thet som står/ c. 1:6. tilförene/ ther han vrsächtade sigh/ och HERren likwäl öfwertalte honom til at prophetera. Se widare til/ 3. Gen. 9. Esa. 64:17.

8538)

V. 12. (*d*)Lät migh see) Se til Jer. 11:20.

8539)

2. Mos. 6:6.

8540)

Jer. 38:2. cap. 39:18. cap. 45:5.

8541)

Jer. 22:3.

8542)

Ord. 1:31.

8543)

V. 2. (*a*)NebucadRezar) Thenne kallas ock offta här efter NebucadRezar; men eljes NebucadNezar.

8544)

Jer. 21:12.

8545)

Jer. 17:25.

8546)

5. Mos. 29:24. 1. Kon. 9:8.

8547)

Hab ac. 2:9.

8548)

3. Mos. 19:13. 5. Mos. 24:14.

8549)

Hög. wijs. 8: 6. Hagg. 2:24.

8550)

2. Kon. 24:15.

8551)

Ose. 8:8.

8552)

V. 11. (*a*)Sallum) Thenne kallas ock Joahas/ hwilken blef Konung näst efter Josia; och blef sedan fången af Pharao Necho Konungen i Egypten/ 2. Kon. 23:31. 2. Chrön. 36:1.

8553)

V. 13. (*b*)Wee honom) Märcke här thetta grant/ the som samka penningar medh orätt af sin nästa; eller plåga theras vnderdånare medh owanliga dags wercker och arbete/ at the må byggia sigh kostelig huus och wåningar/ eller eljes til öfwerflödighet bruka och förslösa.

8554)

V. 18. (*c*)Jojakim) Om honom läs/ 2. Kon. 23:36. 2. Chrön. 36:5.

8555)

V. 24. (*d*)Chonia) Thenne kallas ock Jojachin. Hans historia är beskrifwin/ 2. Kon. 24:10. 2. Chrön. 36:9.

8556)

Hes. 34:2.

8557)

Joh. 10:16.

8558)

Esa. 40:11. Jer. 3:15. Hes. 34:11/ 12.

8559)

Esa. 4:2. cap. 45:8. Jer. 33:15. Hes 34:23. Dan. 9:24. Zach. 3:8. cap. 6:12.

8560)

5. Mos. 33:29.

8561)

Jer. 16:14.

8562)

Esa. 24:6. Jer. 12:4.

8563)

1. Mos. 13:13. 5. Mos. 32:32. Hes. 16:48.

8564)

Esa. 1:10. Jer. 8:14. cap. 9:15.

8565)

Jer. 14:14.

8566)

Jer. 8:11. Hes. 13:10.

8567)

Esa. 40:13. Rom. 11:34. 1. Cor. 2:16.

8568)

Jer. 30:23.

8569)

Jer. 14:15. cap. 27:15. cap. 29:9.

8570)

Ap. G. 17:27.

8571)

Ps. 139:8. Amos. 9:2/ 3.

8572)

Dom. 3:7. cap. 8:33.

8573)

5. Mos. 18:20.

8574)

Zeph. 3:4.

8575)

Esa. 13:1.

8576)

Jer. 20:11.

8577)

V. 4. (*a*)Såttia herdar) Thet äro the helge Apostlar och theras lärjungar.

8578)

V. 5. rc. (*b*) Här öfwer läs Luth. Tom. 5. Witteb. Germ.

8579)

V. 6. (*c*)HERren wår rättfärdighet) Så kallas Christus Esa. 53:11. 1. Cor. 1:30. 2. Cor. 5:21.

8580)

V. 14/ 25. (*d*) Predika lögn) Se til Jer. 2:8.

8581)

V. 15. (*e*)Skrymterij) Thet är falsk helighet och otro.

8582)

V. 22. (*f*)Så hade the omwändt) Gudz ord omwänder och rättar; all annor lära förförer.

8583)

V. 23. (*g*)Hardt när) Thet är: The äro så säkre och öfwerdådige/ lika som jagh icke såge theras falska läro.

8584)

V. 28. (*h*)Han predike drömar) Thet är: Han läte blifwa mitt namn/ och säije icke/ at hwad honom drömer/ är mitt ord.

8585)

V. 30. (*i*)Som min ord stiela) Thet är: falskeliga vthtyda/ ther medh the bortstiela folckena thet rätta ordet.

8586)

V. 33. (*k*)Tunge) The kallade Prophetens ord en tunga på spee; och höllo Jeremia för intet annat än en gäck.

8587)

2. Kon. 24: 15/ 16. 2. Chrön. 36: 9/ 10.

8588)

5. Mos. 30:6. Jer. 30:22. cap. 31:33. cap. 32:38/ 39. Hes. 11:19. cap. 36:26. Ebr. 8:10.

8589)

Jer. 29:17.

8590)

2. Kon. 25:35. Jer. 43:5.

8591)

5. Mos. 28: 35/ 37. 1. Kon. 9:7. 2. Chr. 7:20. Jer. 25:18.

8592)

Jer. 29:18.

8593)

V. 1. (*a*)Jechonia) Och

8594)

V. 8. (*a*)Zedekia) Historien läs 2. Kon. 24/ och 25. cap.

8595)

V. 7. (*b*)Af alt hierta) Se til 5. Mos. 6:5. och cap. 30:6.

8596)

2. Kon. 17:13. Jer. 7:13/ 25. cap. 26:5. cap. 35:15.

8597)

Jer. 18:11.

8598)

Jer. 1:15.

8599)

cap. 27:6.

8600)

Jer. 7:34. Vpp. 18:22.

8601)

2. Chrön. 36: 21/ 22. Jer. 29:10. Dan. 9:2.

8602)

Jer. 46:2.

8603)

Jer. 47:1.

8604)

Jer. 49:17.

8605)

cap. 48:1.

8606)

cap. 49:1.

8607)

Esa. 23:1/ 8.

8608)

Jer. 47:4.

8609)

Jer. 51:7.

8610)

Hes. 9:6. Jer. 49:12. 1. Pet. 4:17.

8611)

Joel. 3:16. Amos. 1:2.

8612)

Jer. 16:4.

8613)

V. 20. (*a*)Vz) Thet är thet landskapet ther then gudfruchtige Hiob bodde/ i Edoms land.

8614)

Askelon/ Gasa/ Ekron/ As dod) Woro the Philisteers städer.

8615)

V. 23. (*c*)Dedan och Thema) Woro Abrahams efterkommande. Dedan af Ketura/ 1. Mos. 25:3. Thema af Hagar.

8616)

Bus) War af Nahor Abrahams broder/ 1. Mos. 22:21. af hwilke thenne landskapen hafwa theras namn.

8617)

J the landzändar) Thet äro the Troglodíter/ them man kallar Egyptiska Araber/ i then wråån emellan röda hafwet och Egypten.

8618)

V. 25. (*f*)Simri) Thet är en deel af rika Arabien/ och synes hafwa sitt namn af Simran Abrahams son/ om hwilken talas: 1. Mos. 25:2. Plin. Nat. hist. l. 6. c. 28. kallar them Samraneos.

8619)

Elam) Thet är Persien.

8620)

V. 26. (*h*)Sesach) Thet skal wara Konungen i Babel; som man see kan/ Jer. 51:41.

8621)

V. 30. (*i*)Ena wiso) Thet är: fienderna skola frögda sigh/ at the så winna.

8622)

V. 34. (*k*)Herdar) Thet äro Förstar och herrar.

8623)

V. 36. (*l*)Theras beet) Är theras wälde/ hwilket then tyrannen i Babel skulle förläggia.

8624)

5. Mos. 4:2.

8625)

Jer. 18:8/ 11. Jon. 3:10.

8626)

2. Kon. 17:13. Jer. 25:4. cap. 35:15.

8627)

1. Sam. 4:3/ 12. Ps. 78:60. Jer. 7:12/ 14.

8628)

Jer. 24:9.

8629)

Ap. G. 6:13.

8630)

Jer. 7:3.

8631)

Mich. 1:1. cap. 3:12.

8632)

2. Kon. 22: 12/ 14. cap. 25:22.

8633)

Jer. 39:14.

8634)

Dan. 4:29.

8635)

Jer. 25:9. cap. 28:14. Dan. 2:38.

8636)

Jer. 25:14.

8637)

Jer. 29:8.

8638)

2. Kon. 25:2.

8639)

Jer. 14:14. cap. 23:21. cap. 29:9.

8640)

1. Kon. 7:23/ 27.

8641)

2. Kon. 25:13.

8642)

2. Kon. 24:12/ 13.

8643)

2. Chrön. 36: 18.

8644)

2. Chrön. 36: 22. Esr. 1:1. Jer. 29:10.

8645)

V. 1. (*a*)Jojakims rikes begynnelse) Här seer man/ at Propheten hafwer fått thenna vppenbarelsen ellofwa åhr/ förr än Zedekia blef Konung/ i hwilkens tijd han thetta giöra och predika skulle: ty Jojakim regerade 11 åhr/ 2. Kon. 23:36.

8646)

V. 3. (*b*)Sändningabod) Thesse Konungar sände bodh til Konung Zedekia/ och förbundo sigh moot Konungen i Babel/ såsom skee plägar/ at the ogudachtige sökia meer efter förbund/ och lekamlig medel at hielpa sigh medh/ än the tänckia til at bättra sigh/ bedia och troo Gudh om hielp.

8647)

V. 18. (*c*)Afbedia) Märck thet: Ho som hafwer Gudz ord/ han kan ock bedia: ho thet icke hafwer/ han kan icke heller bedia; vtan såsom hans predikan är falsk/ så är ock hans böön intet.

8648)

5. Mos. 18:21/ 22.

8649)

Jer. 27:2.

8650)

5. Mos. 28:48.

8651)

Jer. 27:6.

8652)

5. Mos. 13:5. Jer. 29:32.

8653)

V. 2. (*a*)Thetta säger HERren) Märck huru falska lärare altid sättia sigh vp emot Gudz ord/ och föregifwa at the ock hafwa Gudz ord. Men sielfwa läran och hennes frucht/ wisar wäl hwad lärare the äro: ty eho som lärer Gudz föracht/ thet menniskiom wäl behagar/ och styrcker them i synd och säkerhet/ thet är en falsk lärare: thet är thet Propheten säger.

8654)

V. 9. (*b*)Propheterar om frijd) Thet äro wisserliga falska Propheter som gifwa lekamliga tröst/ ändoch menniskiorna äro onde.

8655)

2 Kon. 24:12.

8656)

Jer. 14:14. cap. 23:21. cap. 27:15.

8657)

2. Chrön. 36: 22. Esr. 1:1. Jer. 25:12. cap. 27:22. Dan. 9:2.

8658)

3. Mos. 26:42. 5. Mos. 30:1/ 2/ 3. Ps. 106:45. 2. Macc. 2:18.

8659)

Jer. 24:8/ 10.

8660)

Jer. 25:4. cap. 32:3.

8661)

2. Kon. 9:11. Ap. G. 26:24.

8662)

Jer. 28:16.

8663)

V. 6. (*a*)Gifwer edra söner hustrur) Se til 5. Mos. 7:3.

8664)

V. 7. (*b*)Söker stadsens bästa) Här see wij/ huru man skal förhålla sigh jämwäl emot tyranner/ och hård öfwerhet/ som medh orätt twinga folck och land vnder sigh/ nemliga/ icke medh vpror/ för smädelse/ eller sådant; vtan medh hörsamhet och tolamod/ bedia för them at Gudh wille gifwa them ett bättre sinne/ och giöra voot och bättring/ så skal Gudh wäl i sinom tijd hielpa vndan theras twång/ och straffa sädana tyranner tilbörliga/ 1. Tim. 2:2. Tit. 3:1. 1. Pet. 2:18.

8665)

V. 10. (*c*)När i Babel 70 åhr/ rc.) Widh thetta löftet hölt folcket sigh/ som på then tiden i Babel fånget war/ hwilket ock prisat warder/ Dan. 9:2.

8666)

V. 13. (*d*)Af alt hierta) 5. Mos. 30:6.

8667)

V. 15. (*e*)J menen/ rc.) Thet är: J skolen icke troo edra Propheter i Babel; jagh hafwer icke vpwäckt them såsom J menen.

8668)

V. 26. (*f*)Vrsinniga) Se til 2. Kon. 9:11.

8669)

Joel. 2:11. Amos 5:18. Zeph. 1:15.

8670)

Hes. 34:23. cap. 37:24.

8671)

Esa. 41:13. cap. 43:5. cap. 44:2. Jer. 46:28.

8672)

Jer. 15:18.

8673)

Esa. 33:1.

8674)

Esa. 51:3.

8675)

Jer. 23:19.

8676)

V. 2. (*a*)Skrif) Så hafwer Gudh befalt Mose och the andra sina Propheter skrifwa; och så är then helga Skrift tilkommen/ at wij ther igenom skole lära känna Gudh/ och weta hwad hans wilje är. Se ock til Esa. 8:1.

8677)

V. 8. (*b*)Hans ook) Här medh förstås icke allenast then lekamlige träldomen/ ifrå hwilken the skulle frälste warda/ vtan ock then andelige/ ifrå hwilken Christus them frija skulle.

8678)

V. 9. (*c*)David) Thet är Messie Davidz Sone/ såsom ock then Chaldeiske vthtolkaren thet gifwer/ och han annorstädz i Skriftene kallad warder/ Hes. 34: 23/ 24/ rc.

8679)

V. 11. (*d*)På thet) Märck/ hwarföre Gudh ofta näpser sina.

8680)

V. 21. (*e*)Hans wäldige) Thenne wäldige och Herren är Christus/ som ock skulle warda theras öfwerste Prest/ och en gång ingå til Gudh i thet alrahelgasta/ genom sin egen blodh/ och finna een ewig förloßning/ Ebr. 9:12.

8681)

2. Mos. 15:20. Dom 11:34.

8682)

Esa. 2:3. Mich. 4:2.

8683)

2. Mos. 4:22.

8684)

Ps. 23:1. Esa. 40:11. Jer. 23:4. Hes. 34:23. cap. 37:24. Joh. 10:11.

8685)

Matth. 2:18.

8686)

5 Mos. 30:2.

8687)

Hes. 18:2.

8688)

Jer. 32:40. Ebr. 8:8. cap. 10:16.

8689)

Jer. 24:7. Hes. 11:19. cap. 36:26.

8690)

2. Cor. 6:16.

8691)

Esa. 54:13. Joh. 6:45. 1. Cor. 2:10. 1. Joh. 2:20.

8692)

Mich. 7:18. Ap. G. 10:43. Rom. 11:27.

8693)

1. Mos. 1:16.

8694)

Esa. 51:15.

8695)

Jer. 33:20/ 21.

8696)

Jer. 33:22.

8697)

V. 2. (*a*)Til sina roo) Förstås then andeliga; om hwilken talas Matth. 11: 28. J skolen finna roo til edra siälar. Såsom ock/ thet som följer i hela capitlet/ är icke allenast förståendes om then lekamliga förloßningen ifrå Babel/ vtan meer om then andeliga genom Christum; ändoch här sådana ord i liknelse wijs brukas/ som lekamlig ting medh nämnas pläga.

8698)

V. 3. (*b*)HERren hafwer migh syntz) Thet äro Gudz folcks ord. Sedan swarar Gudh åter: Jagh hafwer ju altijd/ rc.

8699)

V. 18. (*c*)Omwändt tu migh/ rc.

8700)

V. 19. (*c*)När jagh omwänd wardt/ så giorde jagh bättring) Här af kan man see/ at en icke af sigh sielf kan omwända sigh til Gudh/ vtan thet måste ock skee af hans nådh. Såsom Hieron. här öfwer märckeliga skrifwer: Vide qvantum sit auxilium Dei, & qvàm fragilis humana conditio: ut hoc ipsum qvod pœnitentiam agimus, nisi nos Dominus ante converterit, & nisi Dei nitamur auxilio, neqvaqvam implere valeamus.

8701)

V. 19. (*d*)På länderna) Slå sigh på länderna/ är ett tekn til sweda och wärck/ såsom qwinnorna giöra i barnsfänge.

8702)

V. 21. (*e*)Sörjotekn) Thet är: Mins vppå thet onda som framfarit är; som han wille säija: War tacksam/ och förgät thet icke.

8703)

V. 22. (*f*)Een qwinna skal omfatta en man) Thetta förstås om then helga jungfrun Maria/ söm vthan mans hielp skulle föda en man/ then vthlåfwade Messiam: ty thet war nytt och ohörligit. Cyprian. de Nativ. Christi cap. 9.

8704)

V. 31. (*g*)Nytt förbund) Ett klart witnesbyrd/ at gamla Testamentet medh sin offer och ceremonier skulle föråldras och afskaffas/ och ett nytt i staden vprättas. Se ock til Jer. 3:16.

8705)

V. 34. (*h*)Jngen skal lära then andra) Thet är icke meningen/ at tå skal intet behöfwas predika och vthtyda Gudz ord. Then meningen woro emot hela Skriften: vtan/ at tå skulle Gudz kundskap warda mycket klarate än förr i thet gamla Testamentet.

8706)

Aldrig komma ihogh) Så blifwer ingen skärseld för them som hafwa fått syndernas förlåtelse här i werldene.

8707)

V. 37. (*k*)Hela Jsraels sädh) The som trodde på Christum och honom anammade/ skulle blifwa behållne.

8708)

V. 40. (*l*)Aldrig meer kullrifwit) Här seer man/ at thetta skal förnemliga förstås om thet andeliga Jerusalem Gudz församling/ emot hwilken helwetis portar icke äro mächtige/ Matth. 16:18. Ty thet lekamliga blef äter kullrifwit af Tito Vespasiano.

8709)

Jer. 27:6.

8710)

Jer. 34:2/ 3. cap. 38:23. cap. 39:7.

8711)

3. Mos. 25:24. Ruth. 4:4.

8712)

1. Mos. 18:14. Luc. 1:37.

8713)

2. Mos. 34:7. 5. Mos. 5:9.

8714)

2. Chrön. 6: 30. Job. 34:21. Ords. 5:21. Jer. 16:17.

8715)

2. Mos. 6:6. 5. Mos. 4:34. 2. Sam. 7:23. 1. Chrön. 17:21.

8716)

4. Mos. 16:22.

8717)

Jer. 19:13.

8718)

Jer. 2:27.

8719)

2. Kon. 21:4/ 5. Jer. 7:30. cap. 23:11.

8720)

3. Mos. 18:21. Jer. 19:5.

8721)

5. Mos. 30:3.

8722)

Jer. 24:7. cap. 30:22. cap. 31:33.

8723)

Hes. 11:19.

8724)

Jer. 31:31.

8725)

Jer. 17:26.

8726)

V. 32. (*a*)Konungan/ Förstar/ Prester/ rc.) Se til Jer. 2:8.

8727)

V. 35. (*b*)Jntet befalt hafwer) Se til 4. Mos. 15:39. 5. Mos. 4:2. cap. 12:8. och cap. 17:3.

8728)

Jer. 31:34.

8729)

Jer. 7:34. cap. 16:9. cap. 25:10.

8730)

Ps. 136:1.

8731)

Jer. 17:26.

8732)

Esa. 4:2. cap. 11:1.

8733)

Jer. 23:5.

8734)

2. Sam. 7:16. 1. Kon. 2:4.

8735)

Jer. 31:36.

8736)

Jer. 31:37.

8737)

Rom. 11:1/ 25.

8738)

V. 7. (*a*)Wända Juda fängelse) Huru thetta är fulbordat/ beskrifwes i Esra och Nehemia böcker.

8739)

V. 15. (*b*)Thet skal wara en Konung rc.) Thessa orden hafwer then Swenska Vthtålkaren här infördt/ efter Lutheri anledning af Jer. 23:5. ändoch the eij finnes här i grundspråket.

8740)

V. 16. (*c*)HERren wår rättferdighet) Se til Jer. 23:6.

8741)

V. 18. (*d*)Bränneoffer och spijsoffer rc.) Thetta skal icke så förstås/ at the Levitiske offer och ceremonier skulle ock wara i thet nya Testamentet: ty såsom tilförene är sagt til cap. 3:16. och cap. 31:31. Thet gamla Testamentet medh sin offer skulle återwända. Eij heller följer här af/ at HERrans Nattward är ett försonings offer/ insatt i theras stadh: vtan här medh förstås the andelige offer/ som äro the Christnas böner och tacksäijelser/ som skee skulle i all land/ hwilke äro wåra läppars kalfwar/ som the kallas Ose. 14:3. och wåra läppars frucht/ Ebr. 13:15. Jtem/ lika som then Konungen som skulle sittia på Davidz stool är Christus/ så skola ock medh Leviter och Prester förstås/ icke the som af then slächten woro/ vtan the helge Apostlar/ och theras lärjungar/ samt andre Gudz församlings lärare i nya Testamentet/ som i theras stadh komne äro: ty eljes seer man/ at både werdzlige Konungar/ samt Prester och Leviter medh theras offer hafwa länge återwändt hoos Judarna.

8742)

V. 24. (*e*)Försmäda) Thet är: the beweka folcket til otro och förtwiflelse.

8743)

2. Kon. 25:1.

8744)

Jer. 38:18.

8745)

Jer. 32:4.

8746)

2. Chrön. 16: 14. cap. 21:19.

8747)

Jer. 22:18.

8748)

2. Mos. 21:2.

8749)

3. Mos. 25:39. 5. Mos. 15:12.

8750)

5. Mos. 28:64. Jer. 29:18.

8751)

Jer. 7:33. cap. 16:4.

8752)

V. 5. (*a*)Döö i frijd) Thet är/ sotdö vti Babel.

8753)

V. 11. (*b*)Något ther efter) Nemliga/ när Nebucad Nezar war dragen ifrå staden/ om hwilket talas/ c. 37:5. höllo the intet länger thet the i nöden låfwat hade.

8754)

V. 19 (*c*) Stycken af kalfwen) Thet hafwer warit ett sätt til tekn/ at förbundet skulle wara fast/ efter thet the ther medh ährade Gudz offer såsom ett witnesbyrd til sanningena. Thetta capitlet läse medh flijt the som vnderdånare/ tienare och tienarinnor hafwa vnder sigh.

8755)

1. Chrön. 2: 55.

8756)

2. Kon. 17:13. Jer. 18:11. cap. 25:5.

8757)

V. 6. (*a*)Wij dricke intet wijn/ rc. ty wår fader/ rc.) Af thetta exempel följer icke/ at man må förbinda sigh eller andra/ til allahanda fåfängio/ som är til at hålla sigh ifrån ächtenskapet; ifrån en eller annan slags maat/ til wissa helge- och fastedagar/ rc. och sådana regler meer/ och ther igenom sökia een synnerlig helighet/ fulkomlighet och förtienst hoos Gudh: förty/ thet hafwa the Rechabiter intet giordt/ vtan the hafwa lydt sin faders befalning/ efter thet fierde budet vthi frije ting/ som them hwarken budne eller förbudne woro; eij heller theras fader: ty han hafwer icke ther til/ vtan til een huustucht ibland sina barn/ för andra skäliga orsaker skul/ them thetta budit; nemligen/ at the thes mindre tilfälle måtta hafwa til dryckenskap/ öfwerflödighet eller girighet. Och om sådana löfte hafwer han haft Gudz befalning i thet gambla Testamentet/ 4. Mos. 6/ och 30. cap. Se til 3. Mos. 27:2. ther man meer här om läsa kan. Hwilket wij i thet nya Testamentet intet hafwe.

8758)

Jer. 25:3. cap. 30:2.

8759)

Jer. 26:10.

8760)

1. Mos. 37: 29/ 34.

8761)

Jer. 22:19.

8762)

V. 2. (*a*)Skrif) See til Esa. 8:1. och til Jer. 30:2.

8763)

V. 6. (*b*)På fastodagomen) Se til 4. Mos. 29:7. och 2. Chrön. 20:3.

8764)

V. 23. (*c*)Skar han henne) Nemliga/ efter Konungens befalning: ty honom tilskrifwes thet sedan/ v. 27/ och 29.

8765)

V. 30. (*d*)Jngen af hans sädh) Ty oansedt hans son Jechonia blef satt til Konung efter honom/ regerade han likwäl icke meer än tre månader/ vtan blef strax fången til Babel.

8766)

2. Kon. 24. 17.

8767)

Jer. 20:2.

8768)

Jer. 32:3. cap. 36:5.

8769)

1. Kon. 22:27.

8770)

Jer. 21:9.

8771)

Jer. 39:16/ 17.

8772)

Jer. 39:14.

8773)

2. Kon. 25:1. Jer. 52:4.

8774)

Jer. 38:28.

8775)

Jer. 38:7.

8776)

Jer. 21:9.

8777)

Jer. 42:7.

8778)

2. Kon. 25:23.

8779)

2. Kon. 25: 24.

8780)

3. Mos. 19: 27/ 28. 5. Mos. 14:1.

8781)

2. Kon. 25:25.

8782)

1. Kon. 15:22.

8783)

2. Sam. 2:13.

8784)

2. Mos. 19:8.

8785)

Jer. 24:6. cap. 31:4. cap. 33:7.

8786)

1. Mos. 43: 14.

8787)

Jer. 7:20.

8788)

cap. 18:16. cap. 25:9. cap. 44:8:12.

8789)

V. 10. (*a*)Ångrar migh) ändoch Gudh giör intet thet honom ångrar; eij heller ångrar han sigh såsom een menniskia/ som kan försee sigh i sina gierningar: så talar han likwäl så om sigh efter menniskio sätt/ at låta förstå/ at han hafwer intet behag til menniskiones ofärd/ vtan heller hafwer såsom een medömkan medh henne/ jemwäl tå hon straffad blifwer; och sågo äntå gierna at hon bättrade sigh.

8790)

Jer. 42:9.

8791)

Jer. 41:10.

8792)

Jer. 25:9.

8793)

Jer. 15:2. Zach. 11:9.

8794)

Jer. 35:14/ 15.

8795)

3. Mos. 17:10. Amos. 9:4.

8796)

Jer. 42:18.

8797)

Esa. 42:20. cap. 53:1.

8798)

4. Mos. 30:7.

8799)

Jer. 7:18.

8800)

Jer. 31:28.

8801)

1. Mos. 34:30. Esa. 41:14.

8802)

2. Chrön. 36: 13/ 20.

8803)

V. 17. (*a*)Himmelens Drottning) J Ebreiskan står Melechet Hasschamajim/ Thet är: Himmelens werckan eller krafter. Förstås the stiernor eller planeter som Judarna dyrckade/ at the måtte bekomma tienlig wäderlek til theras flädh/ wijn/ oljo/ och annor åhrswäxt: ty the meente at himmelen medh sina stiernor alt sådant gaf och regerade/ som en part ännu mena; och therföre wille the dyrcka them/ såsom the afguda dyrkare än giöra Sancte Vrban/ för tienlig wederlek åth wijnet/ och Sancte Alexius/ emot dunder och liungeld.

8804)

Tå hade wij brödh nogh/ rc.) Och

8805)

V. 18. (*b*)Men sedan/ rc.) Sådana blinde och oförståndige menniskior finnas wäl ännu/ som hwarken weta eller wela weta sanningen. The ther säija: När wij behölle the gamla ceremonierna (så kalla the ny vpdichtade menniskio stadgar) såsom salt/ lius/ vphöijelse/ rc. Så wiste wij af intet ondt/ rc Men sedan the blefwo aflagde/ och wij finge then nya läran: (så kalla the Gudz ord/ som är then äldsta läran) så hafwe wij haft krijg/ stora vthlagor/ och all wedermödo. Och wela doch intet weta af historierna/ at tilförene gick äfwen så illa til/ hwar icke wärre: men at thet ännu icke blifwer bättre/ är intet Gudz ord orsaken; vthan thet/ at the hafwa wäl anammat Gudz ord/ men the lefwa ther intet efter/ vtan afhända kyrkior och scholar theras nödtorftiga vppehälle/ mißbruka HERrans namn/ bedrifwa hoor/ mord/ rc. lefwa i fråsserij/ dryckenskap/ högfärd/ och girighet/ rc. Och sådana grofwa laster blifwa gemenligen litet eller intet straffade. thenna orsaken wilja the intet weta.

8806)

V. 28. (*c*)Förnimma) Then som intet wil blifwa slätt widh Gudz ord/ och rätta sigh ther efter/ han skal på sidstone medh sin egen skada förnimma/ antingen Gudz ord/ eller hans mening blifwer san/ som thesse Judar thet hafwa förnummit.

8807)

Jer. 36:2/ 4/ 32.

8808)

Jer. 21. 9: cap. 38:2. cap. 39:18.

8809)

V. 1. (*a*)Vthi fierde åhrena) Thetta är skedt förr än Jerusalem blef förstördt/ såsom af Konungs Jojakims regements tijd är til see 2. Kon. 23:36. och cap. 24: Men här insatt för thes lärdomar skul.

8810)

Esa. 19:1. Hes. 29:2. cap. 30:4.

8811)

Esa. 34:5/ 6/ 8.

8812)

Jer. 8:22. cap. 51:8.

8813)

1. Kon. 18:19.

8814)

Nah. 3:8.

8815)

Esa. 41:13/ 14. cap. 43:5. cap. 44:1/ 2. Jer. 30:10.

8816)

Jer. 30:11.

8817)

V. 2. (*a*)Vthi flerde åhrena Jojakims) Förr hade thenne Pharao i Konung Josia tijd warit vp emot the Chaldeer och stridt lyckosamliga/ och tå han kom tilbaka/ mente han ock läggia Juda och Jerusalem vnder sigh; satte af Konung Joahas/ och satte hans son Jojakim til Konung igen/ 2. Kon. 23:29. Här seer man at han annan gången hafwer warit åstadh/ och thet hafwer gått annorlunda för honom: om hwilket Jeremia widh then tiden thetta propheterat hafwer.

8818)

V. 21. (*b*)Dagakarlar) Thet äro the Förstar och herrar som tiena honom och stoor sold taga.

8819)

Hes. 25:15.

8820)

Amos. 1:6.

8821)

Esa. 8:7. cap. 28:2.

8822)

Esa. 23:1. Jer. 25:22. Hes. 26:2.

8823)

5. Mos. 2:23. Amos. 9:7.

8824)

V. 2. (*a*)Nordan) Thet är ifrå Babel. Thenna prophetia är ock skedd medan Juda och Egypti rike än woro widh macht.

8825)

Esa. 16:2. Hes. 25:9.

8826)

Esa. 15:1. Amos. 2:1.

8827)

Jer. 17:6.

8828)

Jer. 49:16.

8829)

1. Kon. 12:29.

8830)

Esa. 47:1.

8831)

Esa. 63:6. Jer. 25:27.

8832)

Esa. 16:6.

8833)

Esa. 16:9.

8834)

Esa. 16:10.

8835)

Esa. 15:4/ 5/ 6.

8836)

Esa. 3:17. Jer. 47:5. Hes. 7:16/ 18.

8837)

Jer. 49:22.

8838)

Esa. 24:17/ 18. Amos. 5:19.

8839)

V. 1. (*a*)Nebo) Thenne och the andre städer/ som månge här nämnas i thetta capitel/ woro städer i Moabs land på then tiden/ såsom the främmande namn i the följande capitel/ äro mäst the landskaps städers namn.

8840)

V. 7. (*b*)Förlätst tigh) Se til 2. Chrön. 14:6.

8841)

Chemos) Så kallas the Moabiters afgud.

8842)

V. 9. (*d*)Blomstras) Thet är: theras rike stod wäl/ och såsom godt wijn som hade blifwit orördt vppå sin drägg.

8843)

V. 10. (*e*)Förbannad/ rc.) Här seer man at otidig barmhertighet/ tå man skal straffa grofwa synder och laster/ ther HERren hafwer befalt straffa/ är HERranom mißhagelig/ såsom ock Sauls historia vthwiser/ 1. Sam. 15.

8844)

V. 34. (*f*)Triggia åhrs kona) Se til Esa. 15:5.

8845)

Hes. 21:28. cap. 25:2. Amos. 1:13.

8846)

Hes. 25:12. Amos. 1:11.

8847)

Obad. v. 5.

8848)

Jer. 25:29. 1. Pet. 4:17.

8849)

Obad. v. 1.

8850)

Jer. 48:7. Obad. v. 3.

8851)

1. Mos. 19:24. Jer. 50:40.

8852)

Jer. 12:5. cap. 50:44.

8853)

Job. 41:2.

8854)

Jer. 48:40.

8855)

Esa. 17:1.

8856)

Jer. 25:25.

8857)

V. 1. (*a*)Malcham) Thet war theras afgud.

8858)

V. 6. (*b*)Omwända Ammons barnas fängelse) Thetta så wäl som thet tilförene stod om Moabs barn/ cap. 48:47. och i thetta capitel v. 11. om the Edomeer. Jtem v. 39. om the Persianer/ förstås besynnerligen/ at the skulle genom Christi Evangelium medh tiden warda omwände til hans rike: såsom Esaia om thessa landskapen thet klarare propheterar i thet 18 och efterföljande capitel.

8859)

V. 12. (*c*)Jntet förskyldt) Nemliga/ om man skulle hålla them emot andra som thet än meer förskyllat hade/ rc. Jer. 25:29. 1. Pet. 4:17.

8860)

V. 16. (*d*)Boor i bergklyftor) Se til 2. Chrön. 14:6.

8861)

V. 19. (*e*)Then ynglingen) Thet är then store Alexander/ hwilken alla thessa land winna skulle/ medan han ännu en vng man war.

8862)

V. 20. (*f*)Wallebarnen) Kallas här höfwitzmännerna och Förstarna som landet wunno/ therföre at the syntes wara ther til förringa.

8863)

V. 38. (*g*)Min stool skal jagh sättia) Thet är: jagh skal sättia them ett annat regemente/ eller Regent/ nemlig/ then stora Alexander/ som sedan Elam wan.

8864)

Esa. 13:1. cap. 14:4.

8865)

Jer. 9:10.

8866)

Esa. 24:3/ 13.

8867)

Jer. 40:3.

8868)

Esa. 48:20. Jer. 51:6/ 45. Vppenb. 18:4.

8869)

Jer. 25:12.

8870)

Vppenb. 18:2.

8871)

Ps. 137:8.

8872)

Jer. 29:10. Dan. 9:2/ 25.

8873)

Dan. 9:24.

8874)

Esa. 14:5/ 6.

8875)

Jer. 51:11.

8876)

Vppenb. 18:6.

8877)

Jer. 51:30.

8878)

Esa. 13:21/ 22. cap. 34:13/ 14. Zeph. 2:14.

8879)

1. Mos. 19:24. Esa. 13:19. Jer. 49:18.

8880)

Jer. 6:23.

8881)

Job. 41:2. Jer. 49:19.

8882)

Jer. 49:20.

8883)

V. 2. (*a*)Bel och Merodach) Woro the Babyloniers gudar.

8884)

V. 5. (*b*)Fråga efter then wägen/ rc.) Thetta skedde/ när the fingo förlåf af Konung Cores til at draga heem igen ifrå Babel; hwilket beskrifwes Esra. 1. rc.

8885)

V. 12. (*c*)Är hon then alraringasta) Oansedt thenna prophetie är om then Babels förstöring som skedde af Konung Cores: doch seer hon ock länger fram til then som är skedd af Alexandro Magno; thet man här/ och vthi the följande capitel achta måste.

8886)

V. 20. (*d*)J then tiden) Här seer Propheten förnemliga på then förloßning som tilstundade igenom Christum/ i hwilkens namn alla skulle få syndernas förlåtelse som trodde på honom/ Ap. G. 10:43.

8887)

V. 44. (*e*)Ynglingen)

8888)

och v. 45. (*f*) Wallebarnen) Se til Jer. 49:19/ 20.

8889)

Jer. 50:26.

8890)

Jer. 50:8. Vppenb. 18:4.

8891)

Ps. 75:9. Jer. 25:15.

8892)

Esa. 21:9. Vppenb. 14:8. cap. 18:2.

8893)

Jer. 46:11.

8894)

1. Mos. 1:1/ 6. Jer. 10:12.

8895)

Ps. 135:7.

8896)

Jer. 50:37.

8897)

Esa. 21:10.

8898)

Jer. 25:26.

8899)

Vppenb. 18: 20.

8900)

V. 2. (*a*)Kasta) Såsom man kastar och dryftar korn.

8901)

V. 6. (*b*)Flyr vthaf Babel) Efter thetta Babel medh sin Konung hafwer warit en figur til thet nya Babel/ nemliga Rom och Antichristum/ brukar then Helge Ande thessa samma ord/ samt flera af thetta capitel/ i Vppenb. 18. til at förmana sitt folck fly ther ifrån/ at the icke skulle blifwa deelachtige af thes plågor.

8902)

V. 7. (*c*)Galne) The sigh högmodeliga beröma såsom dårar.

8903)

V. 10. (*d*)Wåra rättferdighet) Ty ehuru Gudz församling kan hafwa syndat Gudh emot/ och förtient sådana straff/ så är hon likwäl rättferdig och oskyldig emot sina förföljare til räknandes.

8904)

V. 17. (*e*)Medh sine kånst) Thet är/ medh sine läro och afguderij.

8905)

V. 27. (*f*)Ararat/ Minni/ Ascenas) Thet äro större och mindre Armenien/ och mindre Asien/ hwilka Cyrus fick in/ förr än han drog emot Babel.

8906)

V. 30. (*g*)Såsom qwinnor) Thet är: blödige och förtwiflade såsom qwinnor i barnsnöd.

8907)

V. 39. (*h*)Medh theras drickande) Thet är: jagh wil låta them fritt supa til sigh hela werldenes folck och godz/ och ther af slemma och brusa: men när the äro som säkrast/ skola the i grund förstöras.

8908)

V. 41. (*i*)Sesach) Se til Jer. 25:26.

8909)

V. 59. (*k*)Drog til Babel) Förr än Jerusalem blef förstördt/ vtan twifwel til at hylla och swärja Konungenom i Babel.

8910)

2. Kon. 24:18. 2. Chrön. 36: 11. Jer. 37:1.

8911)

2. Kon. 25:1. Jer. 39:1.

8912)

Jer. 39:4.

8913)

1. Kon. 7:15.

8914)

2 Kon. 25:21.

8915)

Jer. 13:17.

8916)

5. Mos. 28:43/ 45.

8917)

Jer. 52:28.

8918)

Jer. 13:22/ 26.

8919)

5. Mos. 23:3.

8920)

Jer. 14. 17.

8921)

Dan. 9:7.

8922)

Esa. 16:11. Jer. 48:36. Klagow. 2:11.

8923)

Jer. 50:10/ 29. cap. 51:24.

8924)

V. 22. (*a*)Lät alla theras ondsko) Se til Jerem. 11:20.

8925)

2. Kon. 21:13. Esa. 34:11.

8926)

Ps. 74:9.

8927)

Klagow. 1: 20.

8928)

Jer. 2:8. cap. 5:31. cap. 14:14. cap. 23:16. cap. 27:14. cap. 29:9. Hes. 13:2.

8929)

Job. 27:23.

8930)

Ps. 22:14.

8931)

3. Mos. 26: 14/ rc. 5. Mos. 28: 15/ etc.

8932)

Klag. 4:10.

8933)

V. 1. (*a*)Fotapall) Så kallar han Jerusalems tempel: ty ther plägade the falla neder såsom för Gudz fötter och tilbedia honom.

8934)

V. 3. (*b*) Starckhet) Thet är Konungariket.

8935)

V. 10. (*c*)Tyste) Thet är vthe medh them/ the äro sin koos.

8936)

V. 14. (*d*)Tine Propheter) Gif acht vppå hwad skada thet hafwer medh sigh/ när en stadh eller land hafwer sådana Predikanter/ som intet straffa grofwa wilfarelser och synder/ vtan låta tysta sigh neder/ och predika til wilja/ nemligen/ at the predika folcket vthu landet til olycko och förderf.

8937)

Job. 19. 8.

8938)

Job. 10:16.

8939)

Ose. 5:14. cap. 13:7/ 8.

8940)

Job. 16:12.

8941)

Job. 30:9. Ps. 69:12.

8942)

Ps. 16:5. Ps. 73:26.

8943)

Matth. 11: 29.

8944)

Esa. 45:7. Amos. 3:6.

8945)

Ps. 106:6. Jud. 7:19.

8946)

Ps. 88:7. Ps. 130:1.

8947)

V. 18. (*a*)Mitt hopp är vthe) The gudfruchtige släppa ock stundom fram vnder korsset/ sådana ord/ som låta see theras otolighet och kleenmodighet/ såsom ock Jobs exempel nogh betygar/ hwilket HERren låter skee/ på thet the ock må förnimma theras skröplighet/ och thes meer ödmiuka sigh för honom/ och bedia: HERre inled oß icke i frestelse. Så tröster han them åter/ och förlåter them thet.

8948)

V. 55. (*b*)Vthu kulone) Nemliga tijt han kastad war. Jer. 38:6.

8949)

V. 64. (*c*)Wedergäll.) Se til Jer. 11:20.

8950)

Esa. 1:22.

8951)

1. Mos. 18:20.

8952)

cap. 19:24.

8953)

3. Mos. 26:29. 5. Mos. 28:53. 2. Kon. 6:29. Klag. 2:20.

8954)

Jer. 17:27.

8955)

Jer. 5:31. cap. 23:21.

8956)

V. 1. (*a*)Helgedomens) Thet är templets.

8957)

V. 3. (*b*)Obarmhertig) Hon kan icke gifwa sinom barnom dija/ hwilket doch giöra the grymma diur: förty/ hungeren är så stoor/ rc.

8958)

V. 13. (*c*)Hwilke ther inne vthguto) Förstås/ at the falske Propheter och Prester hafwa vpäggiat Konungen och folcket til at vthgiuta the rättferdigas/ thet är Gudz Propheters och the rätte Lärares blodh/ som them warnade och förmante til bättring/ och behöllo them således i theras synder och säkerhet. Se til Klagow.

cap. 2:14.

8959)

V. 14. (*d*)Besölade) Thet är: The hade vthgutit mycket oskyldigt blodh.

8960)

V. 16. (*e*)The icke ährade) Nemliga/ fienderna skonade hwarken Prester eller andra ährliga män.

8961)

V. 17. (*f*)Fåfängelig) The förläto sigh på Egypten och menniskior/ och dristeliga ihiäl slogo the froma Propheter.

8962)

V. 20. (*g*)Smorde) Thet är/ wår Konung: ty wij meente at wårt rike skulle ingen nödh hafwa/ och wij trotsadom allom Hedningom.

8963)

2. Mos. 20:5. Jer. 31:29. Hes. 18:2.

8964)

5. Mos. 28: 43/ 45. Klagow. 1:5.

8965)

Ps. 9:8. Ps. 29:10. Ps. 102:13. Ps. 145:13.

8966)

Jer. 31:18.

8967)

Vpp. 4:7.

8968)

Hes. 10:12. Zach. 3:9.

8969)

Esa. 6:1. Hes. 10:1. Vpp. 4:2.

8970)

Dan. 7:13.

8971)

Vpp. 4:3.

8972)

V. 1. (*a*)Tretijonde åhrena) Nemliga/ sedan HERrans Lagbok war funnen/ och förbundet medh Gudh åter vprattat/ 2. Chrön. 34:15/ 29. Såsom synes af then andra vers: ty ther ifrå til thet femte åhret Jojachins fängelse/ woro så mång åhr.

8973)

Chebar) Thet är then älfwen i Mesopotamien/ som flyter af thet berget Masio in vthi Euphraten; *P*tolomæus kallar henne Chabor.

8974)

V. 5. (*c*)Fyra diur) Medh thessa diur beteknas the fyra Evangelister/ samt Christi Apostlar/ och andra trogna Lärare/ hwilke thet helga Eyangelium i werldena föra skulle.

8975)

V. 15. (*d*)Fyra hïul) Thesse betyda Evangelii lopp och framgång åth alla werldenes orter.

8976)

V. 20. (*e*)Wädret som them dref/) Betyder then Helga Anda/ af hwilkens rörelse the skulle predika:

8977)

V. 22. (*f*)Himmelen öfwer them) Beteknar Gudz beskärm; vnder hwilket the sitt ämbete föra.

8978)

V. 26. (*g*)Menniskio) Then menniskian som satt vppå stolen/ beteknar Christum JEsum/ som alt thetta i wercket ställa och regera skulle. Hålt thessa verser tilhopa medh Dan. 7:13. och Joh. 17:5/ 24. och Vpp. 1:12.

8979)

Hes. 3:24. Dan. 10:9.

8980)

Ps. 58:10. Mich. 7:4.

8981)

Jer. 1:8/ 17. Hes. 3:9. Luc. 12:4. 1. Pet. 3:14.

8982)

Vpp. 10:9.

8983)

V. 6. (*a*)Tu skalt intet fruchta tigh/ rc.) Thenna versen skal hwar och en trogen Lärare medh flijt läsa och achta.

8984)

Vpp. 10:9.

8985)

Ps. 19:11. Ps. 119:103. Jer. 15:16.

8986)

Jer. 1:18. Mich. 3:8.

8987)

Hes. 2:6. 1. Pet. 3:14.

8988)

Esa. 62:6.

8989)

Job. 2:13.

8990)

Hes. 33:7.

8991)

Hes. 18:24. cap. 33:12/ 13.

8992)

Hes. 1:3.

8993)

Hes. 2:2.

8994)

Hes. 2:5.

8995)

Hes. 2:7.

8996)

V. 6. (*a*)Skulle the doch gierna höra tigh) Nemliga fram för Jsraels folck/ eller emot them til räknande/ som texten medgifwer: ty eljes huru benägne annor folck hafwa warit til at anamma HERrans ord/ witna the helga Apostlars och Martyrers historier/ hwilka the hafwa omildeliga förfölgdt och dräpit för HERrans ord skul. Nu hwarföre tå Gudh icke hafwer sändt them Propheter eller sitt ord/ som thet heller hade hördt/ är orsaken/ at the så wäl som Jsraels barn hade thet tilförene förskutit/ och genom theras egen skuld förlorat/ när the hade thet: men Jsraels barnom sände han ännu Propheter för sitt löfte/ som han theras fäder giordt

hade. Och bör oß widare här om intet döma: ty thet hörer ock endels vnder Gudz hemliga och ovthransakeliga domar.

8997)

V. 14. (*b*)Tå lyfte wädret/ rc.) Nemliga vthi een syyn/ lika som han hade warit annorstädz och sedt thenna synen: såsom han hade blifwit förd til the fångna af sitt folck/ at han skulle predika för them: ty eljes war han redo hoos them widh samma älf/ såsom är klart af cap. 1:1.

8998)

2. Kon. 25:1.

8999)

4. Mos. 14:34.

9000)

Ose. 9:3.

9001)

Hes. 14:13.

9002)

3. Mos. 26:26.

9003)

Hes. 5:17.

9004)

V. 12. (*a*)Widh menniskioträck) Han måste koka medh sådana träck/ lika som man widh torf eller koträck kokar; men maten luchtar efter eldenom: altså skulle the ock vthi sädana nödh och hunger komma/ at the skulle ingen rätt eld eller brödh hafwa.

9005)

Esa. 7:20.

9006)

2. Kon. 25: 22.

9007)

3. Mos. 26:29. 5. Mos. 28:53. Klagow. 2:20. cap. 4:10.

9008)

Hes. 7:4/ 9. cap. 8:18.

9009)

Jer. 49:32.

9010)

Esa. 1:24.

9011)

Hes. 4:16. cap. 14:13.

9012)

3. Mos. 16:22.

9013)

V. 5. (*a*) Jerusalem/ som jagh ibland/ etc.) HERren hade låtit byggia Jerusalem så godt som mitt i werldene/ och satt sitt folck ther. På then ena sidan war Europa/ på then andra Asia/ then tredie Africa/ på thet at hans folck och församling skulle wara namnkunnig i hela werldene/ och all annor land och folck hafwa lägenhet til at lära känna then rätta Guden och hans lagh vthaf them. Men the öfwergåfwo honom och hans lagh/ och efterfölgde the andras afguderij och wilfarelse: therföre wille ock HERren så hemsökia them/ at theras exempel skulle spörjas i all land/ och andre måtte rätta sigh ther af.

9014)

Hes. 36:1.

9015)

Ps. 125:2.

9016)

2. Kon. 23:11. 12.

9017)

3. Mos. 26: 30.

9018)

4. Mos. 15:39.

9019)

2. Kon. 17:10.

9020)

Jer. 48:22.

9021)

V. 2. (*a*)Jsraels berg) Förstås Juda rike: ty fordom kallades thet/ samt Jsrael alt tilhopa Jsraels rike: sedan Jsraels rike war förstördt/ achtas åter intet meer åthskilnaden/ vtan Juda rike kallas nu Juda/ nu Jsrael.

9022)

Esa. 38:14.

9023)

Esa. 13:7. Jer, 6:24.

9024)

Esa. 3:17. cap. 15:2/ 3. Jer. 48:37.

9025)

Ord. 11:4. Zeph. 1:18. Syr. 5:10.

9026)

Jer. 18:18.

9027)

V. 10. (*a*)Blomstras) Thet är: Han är redo/ och thet skal lyckas honom. Thetta är sagt om Konungen i Babel.

9028)

V. 21. (*b*)Them ogudachtigom) V. 24. (*b*) The argesta) Märck/ at the som få seger öfwer andra/ förderfwa och skiöfla andras land/ the äro intet altid fromare än the som skiöflade blifwa; vtan Gudh straffar offta sins folcks synder/ medh andra som ogudachtigare äro än the: therföre/ när hans folck bättrar sigh af straffet/ förbarmar han sigh åter öfwer them; men the andra förderfwar han sedan aldeles i grund.

9029)

V. 22. (*c*)Min skatt) Then i thet alrahelgesta är.

9030)

V. 26. (*d*)Lagen meer wara när Prestenom) Se til Jer. 2:8.

9031)

Hes. 1:4/ 27.

9032)

Hes. 3:12.

9033)

Hes. 3:23.

9034)

Hes. 9:9.

9035)

Hes. 5:11. cap. 7:4/ 9. cap. 9:10.

9036)

Ord. 1:28. Esa. 1:15. Jer. 11:11.

9037)

V. 3. (*a*)Huus herranom) Gudh war huusherre i Jerusalem/ och the satte honom en afgud ther inne; thet förtröt honom medh skiäl.

9038)

V. 14. (*b*)Thammus) Thenna mena somlige hafwa warit then afguden Adonis/ om hwilken the Poeter och Hedningar mycket skrifwit hafwa/ och hade warit fru Venus bole/ therföre begreto honom qwinnorna.

9039)

V. 16. (*c*)Och ansichtet öster vth) Twärt emot then vnderwijsning som the hafwa/ 2. Kon. 8:44/ 48. at the skulle wända sigh åth templet och nådastolen/ när the wille bedia: wände the sigh ifrå templet/ öster vth/ och tilbådo solen emot hennes vpgång/ såsom Hedningarna.

9040)

V. 17 (*d*) Hålla en löfqwist rc.) Thetta hafwer warit en sedh i Gudztiensten/ lika som nu hoos många wigdt salt/ wigdt watn/ rc. afgudenom til ähro.

9041)

2. Mos. 12:23. Vpp. 7:3.

9042)

Jer. 25:29. 1. Pet. 4:17.

9043)

Hes. 7:23. cap. 8:12.

9044)

Hes. 8:18.

9045)

V. 4. (*a*)Och tekna) Thet teknet hafwer warit then bokstafwen *Tau/* hwilken the fördom så hafwa skrifwit: τ/ icke olikt ett kors: hwilket hafwer betydt/ at the skulle blifwa förskonade som förwänte och trodde på then vthlåfwade Messias/ som skulle korsfästas för theras synder. Men här af följer icke/ at man medh korssignelse kan wärja sigh för allahanda ondt/ och förekomma all farlighet: ty här står icke at the teknade sigh sielfwa/ eller at teknet förswarade them/ vtan at the blefwo skonte som Gudh befalte tekna; och thet woro the botferdige/ som suckade öfwer then styggelse som skedde ibland folcket: therföre hielper thet intet korßa sigh sielf/ vthan boot och bättring: men the som bättra sigh/ och troo vppå Christum/ them skal Gudh wäl korßa ifrå alt ondt/ om the korßa sigh sielfwa eller eij.

9046)

1. Kon. 8:10. Esa. 6:4.

9047)

Hes. 1:8.

9048)

Hes. 1:15/ 16.

9049)

Hes. 1:18.

9050)

Hes. 1:5.

9051)

Hes. 1:3.

9052)

V. 2. (*a*)Medh glödandes kohl) Thetta betyder/ at HERren wille vthgiuta sin Anda/ och låta predika sitt Evangelium i Jerusalem/ som skulle vplysa theras förstånd/ och vpwärma theras hierta som thet anammade.

9053)

V. 4. (*b*)Reste sigh vp) Thet betyder/ at Christus medh sitt Evangelio/ wille sedan öfwergifwa thet heliga rumet Jerusalem/ samt thes inbyggiare/ och flyttia vth åth gården/ thet är til Hedningarna/ hwilke medh then yttre gården beteknas. Sedan at then inre gården samt huset vpfyltes medh töckn; men then yttre gården vplystes af HERrans härlighet; betyder at Judarna skulle warda förblindade vthi theras wilfarelser; men Hedningarna vplysas medh Gudz sanna kundskap.

9054)

V. 5. (*c*)Man hörde wingorna af Cherubim dona/ alt vth på gården) Thet bemärker/ at the heliga Apostlars predikan skulle höras ibland alla Hedningar. Widare hwad the hiulen och fyra diuren betekna/ är förklarat widh thet 1. cap.

9055)

V. 9. (*d*)Cherubim) Här seer man at Cherub/ eller Cherubim icke är något wist diur eller beläte; vtan thet märcker ett flygande creatur medh wingar/ antingen thet är lijkt en oxa/ leijon/ menniskia/ örn eller annat sådant/ som änglarna pläga låta see sigh vthi/ efter sin wilja. Therföre kallas ock the helige Änglar/ samt Gudz församlings änglar/ thet är Apostlar/ Biskopar och andre Lärare Cherubim/ och warda genom sådana Cherubim beteknade.

9056)

Hes. 8:16.

9057)

Jer. 1:13.

9058)

Hes. 24:6/ 7.

9059)

Jer. 23:3.

9060)

Jer. 32:39. Ap. G. 4:32.

9061)

Ps. 51:12.

9062)

Hes. 36:26.

9063)

Jer. 24:7. cap. 30:22. cap. 31:1/ 33. cap. 32:38.

9064)

Hes. 9:10.

9065)

Hes. 10:4.

9066)

Zach. 14:4.

9067)

V. 3. (*a*)Han är grytan/ rc.) Thet är/ thenne staden är såsom ett heligt kärille/ ther man kokar och offrar HERranom vthi/ och wij äre thet heliga folcket som honom offre och tiene/ therföre kan HERren intet förderfwa honom.

9068)

V. 6. (*b*)Fulla medh döda/ rc.) Så många Propheter hade the dräpit/ och berömde sigh doch likwäl/ at the skulle blifwa bestående för Konungenom af Babel: ty the mente/ at Gudh skulle icke kunna vmbära them/ eij hällre än kötet i grytone/ thet är/ än som offret och Gudztienstena i templet/ then icke nederliggia kunde.

9069)

V. 19. (*c*)En ny Anda) Här vthlåfwas then Helge Ande/ som synnerliga skulle gifwas medh Evangelii predikan i nya Testamentet.

9070)

V. 23. (*d*)HERrans härlighet vpfor) Se til cap. 10:4.

9071)

Hes. 2:3.

9072)

Esa. 6:9. cap. 42:18. Jer. 5:21.

9073)

Hes. 17:20. cap. 32:3.

9074)

Hes. 5:10/ 12.

9075)

Hes. 4:16.

9076)

Hab. 2:3.

9077)

V. 13. (*a*)Thet han doch intet see skal) Ty hans ögon wordo honom vthstungne i Riblath. Jer. 39: och 52. cap. altså såg han Konungen i Babel som Jeremias säger/ och såg doch icke Babel/ som Hesekiel säger; hwilke tw stycke Judarna höllo för lögn/ efter the lyda hwart emot annat.

9078)

V. 22. (*b*)Blifwer nu intet meer af.) ock

9079)

V. 27. (*c*)Tijt är ännu långt.) Sådana finnas ännu/ som säija thet summa om thet man predikar af then yttersta dagen: Tijt är ännu långt/ werlden är gammal/ hon står wäl: om hwilka Petrus hafwer propheterat/ 2. Ep. cap. 3:4.

9080)

Jer. 23:1. Hes. 14:9. cap. 34:2.

9081)

Jer. 14:14. cap. 23:16/ 21.

9082)

Ps. 106:23. Hes. 22:30.

9083)

Jer. 6:14. cap. 8:11. Mich. 3:5.

9084)

Jer. 23:25.

9085)

V. 5. (*a*)Träda icke fram för gapet) Thet är/ the ställa sigh icke fram medh een botfärdig och ödmiuk böön/ til at afwända min wrede.

9086)

V. 6. (*b*)Theras syner) Thet är/ theras predikan och lära.

9087)

V. 10. (*c*)Folcket bygger rc.) Thet är/ the arbeta och giöra hwad man lärer.

9088)

The bestryka) Thet är/ vthlåfwa och trösta/ at thet skal warda godt; ändoch både är fåfängt och icke annat än lögn.

9089)

V. 22. (*e*)Bedröfwen) From hierta förskräckias för Gudz namn/ therföre kunna the snart besnärde och fångne warda medh-falska läro/ som föregifs vnder Gudz namn.

9090)

Hes. 20:1.

9091)

Esa. 58:2.

9092)

3. Mos. 17:8.

9093)

3. Mos. 17:10.

9094)

5. Mos. 28:37. Hes. 5:15.

9095)

Hes. 13:2.

9096)

2. Thess. 2:11.

9097)

Esa. 3:1. Hes. 4:16. cap. 5:16.

9098)

3. Mos. 26:22. 2. Kon. 17:25.

9099)

1. Chrön. 21: 14.

9100)

2. Sam. 24: 13.

9101)

V. 9. (*a*) Honom wil ock jagh låta förförd warda) Jcke at HERren förförer them/ eller gifwer them in någon lögn som the tala: vtan at han låter them förföra sigh sielfwa medh theras goda tröst som the vpdichta af sitt egit hierta/ vthan/ eller emot hans ord och befalning/ såsom klarliga står: Hes. 13: 2/ 3. Jtem/ Jer. 14:14. Propheterna spå lögn i mitt namn; jagh hafwer intet sändt them/ och intet befalt them/ och intet talat medh them/ rc. Sammaledz cap. 23:16/ och 21. The predika sins hiertas syner/ och icke af HERrans mun: the blifwa intet widh hans rädh. Så låter ock HERren Satan stundom bedraga them/ såsom han giorde Achabs Propheter; Se til 1. Kon. 22:22. Hwarföre nu HERren låter så skee/ och icke förhindrar thet/ står tilförene/ v. 3/ 4/ 5. nemliga therföre/ at folcket hafwa trädt ifrå HERran/ the hafwa thet förtient/ the hålla fast på theras afguderij/ och fråga Propheterna/ icke at the wilja rätta sigh ther efter: vtan af skrymterij/ at the må höra hwad the säija.

9102)

V. 14. (*b*)Om än the tre) Se til Jer. 15:1.

9103)

V. 23. (*c*)Wara edor tröst) The fängne i Babel wordo glade/ at the i Jerusalem måste ock komma fångne til them/ af hwilkom the woro försmädde/ lika som affällige män.

9104)

Joh. 15:6.

9105)

3. Mos. 17:10.

9106)

1. Mos. 22:16. cap. 24:7.

9107)

2. Mos. 28:36.

9108)

Jer. 7:4.

9109)

Hes. 7:20. Ose. 2:8.

9110)

Esa. 57:5.

9111)

2. Chrön. 28: 16. Hes. 23:5/ 7/ 12.

9112)

Hes. 23:14/ 15.

9113)

Jer. 13:22/ 26. Klagow. 1:8. Hes. 23:10/ 29. Ose. 2:10.

9114)

Hes. 23:47.

9115)

2. Kon. 25:9. 2. Chrön. 36: 19. Jer. 39:8. cap. 52:13.

9116)

Hes. 9:10.

9117)

1. Mos. 13:13.

9118)

1. Mos. 18:20.

9119)

cap. 19:13/ 24.

9120)

Jer. 2:20.

9121)

V. 3. (*a*)Titt slächte/ tin fader/ rc.) Juda folcket war kommet af the heliga Patriarcher/ Abraham/ Jsaac och Jacob; men när man theras sinne och lefwerne ansåg/ war thet likare at the hade warit af the ogudachtiga Cananeer/ etc. Therföre säger HERren så här.

9122)

V. 25. (*b*)Främst på alla wägar) Lika som the afgudadyrkare ännu giöra/ the ther byggia altare/ pelare/ stoder och beläter/ i alla winklar/ och på alla wägar/ hwilka the tiena/ kläda/ vthstoffera och tilbedia/ vrsächta sigh allena/ at the ther igenom tiena Gudh och hans helgon. Men hwar hafwer han thet budit? Thet kunde ock Judarna wäl föreburit.

9123)

V. 37. (*c*)Skam) Skam kallas här icke annat än at the skulle warda förstörde/ och theras regemente blifwa om intet.

9124)

V. 49. (*d*)Högmod) Är trotsa Gudi/ förachta hans ord/ och förlåta sigh på egen wijshet och macht/ lika som ingen Gudh wore. Ther sådana Gudz förachtelse är/ ther til all ting nogh och godh frijd/ ther följer ock all öfwerdådighet medh.

9125)

V. 53. (*e*)Sodoms) Och.

9126)

Samaries) Här medh förstås/ at HERren Gudh wille omwända the folck til sigh/ som woro såsom Sodom och Samarien/ nemliga Hedningarna som allahanda synd och afguderij drefwo/ hwilket igenom Christi Evangelium skedt är: ty the tijo Jsraels slächter kommo aldrig i sitt land igen/ mycket mindre Sodoms inbyggiare/ som af eld och swafwel vpbrände woro.

9127)

V. 60. (*g*)Ewigt förbund) och

9128)

V. 62. (*h*)Mitt förbund) Är thet nya Testamentets förbund; om hwilket Se til Jer. 31:31. och cap. 32:40.

9129)

Jer. 48:40. cap. 49:22.

9130)

2. Kon. 24:1.

9131)

2. Chrön. 36: 13.

9132)

Jer. 37:5.

9133)

2. Kon. 25:1. Hes. 4:7.

9134)

Hes. 12:13. cap. 32:3.

9135)

Jer. 4:12. cap. 25:31.

9136)

Hes. 16:40.

9137)

V. 3. (*a*)En stoor örn) Judarna i Jerusalem bespottade Propheterna och the andra som sigh til Konungen i Babel gifwit hade/ och hade låtit sigh föra til Babel: therföre predikar Hesekiel här/ at the öfwerblefne i Jerusalem måste ock wisserliga bort/ hwilke ifrå Konungen i Babel falne woro/ och förläto sigh vppå the Egyptiers hielp. Then förste örnen/ är Konungen i. Babel. Then öfwerste skatan på Libano/ är Konung Jechonia som bortförd war. Krämarelandet/ är Babel. Frödh som sattes såsom ett pijlträ/ är Zedekia: han sökte hielp när Konungenom i Egypten/ thet är then andra örnen: men thet halp honom intet.

9138)

V. 15. (*b*)Then som förbund bryter/ rc.) Thetta skola the medh flijt achta/ som syela medh eder och förbund/ såsom barnen medh sina leksaker.

9139)

V. 22. (*c*)En teelning) Thet är Christum/ han är af ett högt cedreträ/ thet är af Gudz folcke/ och af Davidz slächte.

9140)

Jer. 31:29.

9141)

3. Mos. 18:19.

9142)

5. Mos. 24:10.

9143)

Esa. 58:6.

9144)

Matth. 25:35.

9145)

Ps. 15:5.

9146)

3. Mos. 20:9.

9147)

5 Mos. 24:16. 2. Kon. 14:6. 2. Chrön. 25:4. Jer. 31:30.

9148)

2. Pet. 3:9.

9149)

Hes. 3:20. cap. 33:12/ 13.

9150)

Hes. 33:20.

9151)

Ps. 51:12.

9152)

Hes. 33:11.

9153)

V. 2. (*a*)Fäderna hafwa/ rc.) Judarna wille icke bekänna at the hade förtient sådana plågor/ som the woro vndergifne/ vtan skuto all skulden på theras fäder.

9154)

V. 6. (*b*)På bergomen icke äter) Se til Hes. 22:9.

9155)

V. 10. (*c*)Om han föder en son/ rc.) Här emot är icke thet Gudh hafwer sagt/ tå han vthgaf the tijo budh/ 2. Mos. 20:5. At han hemsöker fädernas mißgierning på barnen/ rc. Ty thet förstås/ när barnen träda i theras fäders footspor; men thetta/ när barnen wika af theras föräldrars wägar.

9156)

V. 22. (*d*)Jntet tänckt warda.) Se til Hes. 33:12.

9157)

För then rättferdighet/ rc.) Nemliga: therföre at han bättrar sigh: ty ther igenom blifwer een menniskia rättferdig. Men een rätt omwändelse står icke allena ther vthi/ at man ångrar sigh/ och förer ett nytt lefwerne/ vtan förnemliga i trone på Gudz nådh för Christi förskyllan; såsom annorstädes läres.

9158)

V. 24. (*f*)Wänder sigh ifrå) Här seer man at the frome som hafwa trona/ rc. kunna falla af/ mista henne/ och blifwa borto

9159)

V. 31. (*g*)Giörer eder ett nytt hierta/ rc.) Här af följer icke/ at een menniskia kan af sigh sielf omwända sigh/ och giöra bättring/ förvtan Gudz nådh. Ty à præcepto ad posse, non valet conseqventia: vtan Gudh befaller sådant/ at han wil ther medh vpwäckia menniskian til at betänckia sin oförmögenhet/ til at bedia honom ther om/ at han wille omwända henne; såsom David giör/ Ps. 51:12. och genom sådana förmaningar werckar han sielf omwändelsen hoos menniskiorna. Se ock til 5. Mos. 6:5.

9160)

2. Kon. 23:33. Jer. 22:11.

9161)

2. Chrön. 36: 5.

9162)

2. Kon. 24:2.

9163)

Ose. 13:15.

9164)

V. 3. (*a*)Vngt leijon) Thetta vnga leijonet betyder Joachas Juda Konung/ then Konungen af Egypten hade bortfördt.

9165)

V. 5. (*b*)Tog hon en annan) Then war Jojachim Juda Konung/ then NebucadNezar fången hade.

9166)

2. Mos. 6:8.

9167)

2. Mos. 3:8.

9168)

2. Mos. 15:26. cap. 20:1/ rc. 5. Mos. 5:1/ rc.

9169)

3. Mos. 18:5. 5. Mos. 30:6. Rom. 10:5. Gal. 3:12.

9170)

2. Mos. 16:25. cap. 20:8. cap. 31:13/ 17.

9171)

2. Mos. 16:27. 4. Mos. 14:2.

9172)

4. Mos. 14:13. 5. Mos. 9:28.

9173)

5. Mos. 4:1.

9174)

2. Thess. 2:10/ 11.

9175)

2. Chrön. 33: 6.

9176)

Esa. 57:6.

9177)

Luc. 23:31.

9178)

V. 5. (*a*)Vphof) Thet är: Jagh bewiste migh redeliga medh them.

9179)

V. 11. (*b*)Genom hwilka menniskian lefwer.) Se til 3. Mos. 18:5.

9180)

V. 18. (*c*)Efter edra fäders budh) Här seer man wäl huru thet behagar Gudi/ at öfwergifwa hans ord/ och hålla sigh til fädernas stadgar.

9181)

V. 25. (*d*)Jntet godh är) Ty then rätta Gudz läran är frijd/ frögd och lijf i then Helga Anda: men menniskiolära är idel ofrijd/ sorg och sielfwa döden: ty hon gifwer samwetet ingen roo eller frijd: oansedt hon lärer anseenlig ting/ såsom huru man skal mycket offra/ ja/ at man offrar sin käresta barn.

9182)

V. 35. (*e*)Vthi folcks ökn) Thet är: ännu länger bort än til Babel/ til groft och barbariskt folck.

9183)

V. 38. (*f*)Jntet läta them komma) Nemliga the motwilliga afgudadyrkare som nu lefde: ty eljes är ofta vthlåfwat at the efter 70 åhr skulle komma heem igen; jemwäl här i thetta capitel/ v. 40. såsom ock skedde: men thet skedde mäst theras barnom/ som tå antingen vnge/ eller sedan födde woro.

9184)

V. 40. (*g*)På mino helga berge) Thet är: i hans församling/ ther han förnemliga seer til nya Testamentsens församling/ til hwilken alla wordo kallade.

9185)

V. 46. (*h*)Emot Theman) Thet är: på högra handen eller söder vth/ som han strax thet förklarar: ty Jerusalem ligger söder vth ifrå Babel. Nu war Hesekiel i Babel/ och talade om Jerusalem/ så kallade han thet then skogen söder vth.

9186)

V. 47. (*i*)Färsk trää och torr) Thet är/ som sedan förklaras/ cap. 21:3. The rättferdige och orättferdige.

9187)

Jer. 31:19.

9188)

Hes. 6:11.

9189)

2. Kon. 25:4/ rc.

9190)

Jer. 52:30.

9191)

Hes. 4:1.

9192)

Hes. 25:2.

9193)

Hes. 22:21.

9194)

V. 3/ 4. (*a*) Rättferdiga och orättferdiga) Oansedt Gudh behåller the rättferdiga genom trona på Christum til thet ewiga lifwet/ jemwäl i sielfwa döden: så låter han likwäl sådana landzplågor ock/ såsom ett timeligit straff gå öfwer somliga af them/ för theras synder/ efter ingen är som icke syndar/ och måste likwäl en gång döö: på thet the ogudachtige ju måtte besinna/ at om thetta skeer på thet färska trädh/ hwad wil warda af thet torra?

9195)

V. 10. (*b*)All trää til rijs) Han hotas at thet straffet skulle icke warda något risande eller barnastraff/ ther

bättring efterfölja skulle; vtan at thet skulle wara altsammans wrede/ och alstinges vthe medh them. Therföre önskade han wäl at thet wore ett skarpt rijs; ja/ at alle trää til rijs giord woro/ at thet doch icke wore altsammans wrede. Men han säger sedan: Gudh hafwer ofta försökt thet medh rijs; men thet hafwer intet hulpet/ therföre måste nu swärdet komma.

9196)

V. 21. (*c*)Skiuta medh pilar) Konungen af Babel warder frågandes sina spåmän/ hwad folck han angripa skal/ och hwar honom thet lyckas skal/ och skal försökia tekn/ såsom medh skiutande/ och acht gifwande hwart vth pilen falla wil: ty sådant tekn hafwa the krigsmän brukat.

9197)

Skåda lefrar) Thet war ock ett tekn; när Hedningarna offrade ett nööt/ tå beság man lefrena och hiertat.

9198)

V. 22. (*e*)Bockar) Arietes; the woro sådana instrument som man tå kulstötte murar medh.

9199)

V. 23. (*f*)Honom) Thet är: Jerusalems stadh. Han skgl äntå tyckia/ thet hafwer ingen nödh.

9200)

Men han) Thet är/ Konungen i Babel.

9201)

Skal tänckia på mißgierningarna) Thet är: at Konung Zedekia och hans folck hafwa brutit then eden the honom sworit hade.

9202)

V. 25. (*i*)Förste) Thet är/ Konung Zedekia.

9203)

V. 26. (*k*)Then sigh vphögt) Konung Zedekia.

9204)

Then sigh förnedrat) Konung Jechonia.

9205)

Hes. 24:6/ 9.

9206)

cap. 20:4. cap. 23:36.

9207)

2. Kon. 21:16.

9208)

5. Mos. 28:37.

9209)

Hes. 18:6.

9210)

3. Mos. 18:19. cap. 20:18.

9211)

Jer. 5:8.

9212)

Hes. 21:14.

9213)

Esa. 1:22. Jer. 6:28.

9214)

Matth. 23:14.

9215)

Mich. 3:9/ 11. Zeph. 3:4.

9216)

3. Mos. 10:10.

9217)

Hes. 13:10.

9218)

Ps. 106:23. Hes. 13:5.

9219)

V. 9. (*a*)Äta på bergomen) Thet är/ besmitta sigh medh afguderij som på berg och högar mäst bedrefs: ther the höllo måltider och pankeet af thet som afgudomen offrat war.

9220)

V. 28. (*b*)Bestryka) Se til Hes. 13:10.

9221)

2. Kon. 17:3.

9222)

Hes. 16:51.

9223)

Hes. 16:28.

9224)

Hes. 16:37.

9225)

Ps. 75:9. Esa. 51:17. Jer. 25:15.

9226)

1. Kon. 14:9. Jer. 2:32. cap. 3:21. cap. 13:25. cap. 18:15.

9227)

Ords. 7:16/ 17.

9228)

Hes. 16:40.

9229)

V. 5. (*a*)Til the Assyrier) Såsom Menahem/ hwilken medh stora skäncker köpte sigh Konungens wänskap i Assyrien; ther han skulle förlåtit sigh på HERran/ 2. Kon. 15:19.

9230)

V. 9. (*b*)Tå öfwergaf jagh henne) Läs 2. Kon. 17.

9231)

V. 16. (*c*)Och sände bodskap) Såsom Konung Ahas til Thiglath Pileser/ 2. Kon. 16:7.

9232)

V. 48. (*d*)Så at alla qwinnor skola see) Sådana exempel af straff hafwer Gudh låtit skee på Juda och Jsrael/ at annor rike och regemente skola see ther vppå/ och taga sigh til wahra/ at the icke orena sigh medh falsk religion och Gudztienst/ eller andra wederstyggeliga laster; och at the icke heller sökia förbund och hielp hoos andra Hedningar eller swärmare/ lika som Gudh icke them förvthan kunde förswara sin församling. Hwilket the synnerligen achta skola/ som wilja wara the rätte och rene Evangeliske/ och så mycket klarare än andre af Gudz ord här om äro vnderwiste. Se til 2. Chrön. 16:2.

9233)

2. Kon. 25:1.

9234)

Jer. 1:13. Hes. 11:3.

9235)

Hes. 22:2.

9236)

3. Mos. 17:13. 5. Mos. 12:16/ 24.

9237)

Nah. 3:1. Hab. 2:12.

9238)

Hes. 16:42.

9239)

2. Sam. 15: 30.

9240)

3. Mos. 13:45. Mich. 3:7.

9241)

Jer. 16:6.

9242)

Hes. 4:17.

9243)

Hes. 12:6.

9244)

V. 1. (*a*)J nijonde åhrena) Nemliga sedan Konung Jechonia/ rc. blef fången til Babel/ Hes. 1:2.

9245)

V. 4. (*b*)Bästa stycken) The betekna the wäldiga och rika i Jerusalem/ at the skulle plågas mäst ther inne.

9246)

V. 16. (*c*)Ögons lust) Kallar han hans hustru/ then han tröst/ lust och frögd af hade.

9247)

V. 21. (*d*)Helgedom) Thet är templet i Jerusalem.

9248)

Jer. 49:1.

9249)

Esa. 15:1. cap. 16:2. Jer. 48:1.

9250)

4. Mos. 24:17.

9251)

Jer. 49:7.

9252)

1. Macc. 5:3. 2. Macc. 10:16/ 17.

9253)

Jer. 47:1.

9254)

2. Chrön. 28: 18. Esa. 14:29.

9255)

V. 8. (*a*)Är lika/ rc.) Lika som Gudh intet meer wårdade om sitt folck och sin församling/ än om andra/ oansedt han risar och agar henne.

9256)

V. 14. (*b*)Skal åter hämnas) Thetta är skedt/ sedan the kommo heem igen ifrå Babel; som man läser/ 1. Macc. 5:3.

9257)

Esa. 23:1. Jer. 47:4. Amos. 1:9.

9258)

Dan. 7:37.

9259)

Esa. 5:28. Jer. 47:3.

9260)

Esa. 24:8. Jer. 7:34. cap. 16:9.

9261)

Hes. 28:19.

9262)

V. 1. (*a*)Ellofte åhrena) Sedan Jechonia blef fången til Babel.

9263)

V. 19. (*b*)Til en öde stadh) Thetta förstås om then andra förstöring som skedde genom Alexander Magnus.

9264)

V. 20. (*c*)Til the döda) J Ebr. står: til thet ewiga folcket. Så kallar ock Salomo/ Pred 12:5. grafwena ett ewigt huus/ therföre at the döde äro ther jämt på ett sätt: ty dagh och natt/ morgon och afton är ther alt lika: hoos them är ingen åthskilnad på tider/ rum eller arbete; eij heller någon förandring såsom hoos the lefwande: doch kallas the ett folck: ty the skola vpstå igen.

9265)

Esa. 23:1. Amos. 1:9.

9266)

Hes. 28:2.

9267)

1. Kon. 5:18. Ps. 83:8.

9268)

1. Mos. 10:2.

9269)

1. Mos. 10:3.

9270)

Dom. 11:33.

9271)

1. Mos. 25:13. Ps. 120:5.

9272)

Hes. 17:10.

9273)

Vppenb. 18:9.

9274)

Vppenb. 18: 11.

9275)

Jer. 48:37.

9276)

V. 4. (*a*)J hafwena) Lika som andre Förstar hafwa städer/ byar/ åkrar/ rc. på landena: altså war Tyrus mächtig på hafwena.

9277)

V. 7. (*b*)Elisa) Äro Æoles, en deel af the Greker.

9278)

V. 8/ 11. (*c*) Arvad) Äro en deel af the Cananeer/ 1. Mos. 10:18.

9279)

V. 9. (*d*)Gebal) Hafwa warit the Zidoniers grannar. Se til 1. Kon. 5:18.

9280)

V. 15/ 20. (*e*) Dedan) Se til Jer. 25:23.

9281)

V. 17. (*f*)Minnith) En stadh emot the Ammoniters gränsor/ icke långt ifrå Rabba.

9282)

V. 23. (*g*)Canne) Synes wara Calne/ om hwilken talas 1. Mos. 10:10. The andre äro somt kunnoge/ somt tilförene beskrefne.

9283)

V. 26. (*h*)Östanwäder) Jfrå Babel som låg öster ther ifrå.

9284)

Hes. 27:4.

9285)

Esa. 31:3. Ap. G. 12:22.

9286)

Dan. 5:20.

9287)

Dan. 1:17/ 20.

9288)

Hes. 26:7.

9289)

Hes. 26:16.

9290)

Esa. 23:2/ 4.

9291)

V. 2. (*a*)Förstanom) Thenna kallar han sedan v. 12 Konung. Hafwer vthan twifwel warit en sådana som vthi Venedien.

9292)

V. 14. (*b*)På Gudz heliga berg/ rc.) Thet är/ gifwit tigh lägenhet til at hålla tigh til mitt folck; omgås medh them/ draga vp til Jerusalem/ höra och lära mitt ord.

9293)

V 15 (*c*) Dägelig af begynnelsen) Nemliga/ när tu hade omgänge medh mitt folck/ och lärde af them känna migh/ såsom Hiram i Konung Davidz och Salomos tijd.

9294)

Esa. 19:1. Jer. 44:30. cap. 46:2/ 13.

9295)

Esa. 51:9. Hes. 32:2.

9296)

2. Kon. 18:21. Esa. 36:6.

9297)

Hes. 30:6.

9298)

1. Mos. 10:13.

9299)

V. 1. (*a*)Tijonde åhrena) Sedan Konung Jojachin blef fången til Babel.

9300)

V. 3/ 9. (*b*) Strömen) Thet är Nilus: men thet betyder hela Egypti rike/ hwilket ett ganska skiönt, och mächtigt rike war: therföre ock Pharao förlät sigh vppå sådana macht/ och frågade intet efter Gudz hoot. Thet menar han tå han säger: Jagh hafwer giordt honom migh: lika som han sade: Jngen är herre ther öfwer/ jagh är herre ther öfwer.

9301)

V. 4. (*c*)Fiskarna) Thet är: the förnämste i landena.

9302)

V. 6. (*d*)Rörstaf) Juda sökte ofta hielp när Egypten/ och syndade ther vthinnan medh orätt tröstande. Ther til halp eij heller Egypti land i nödene: therföre warder thet här liknat widh en rörstaf: tå man stöder sigh widh honom/ går han sönder/ och man stinger sigh af honom/ efter han är skarp och hwaß/ och går ther til sönder.

9303)

Joel. 2:1/ rc. Zeph. 1:14/ rc.

9304)

Esa. 20:3.

9305)

Hes. 29:10.

9306)

Hes. 29:12.

9307)

Hes. 28:7.

9308)

Esa. 19:5.

9309)

Esa. 30:4.

9310)

V. 5. (*a*)Chub) Synes wara the som boo vthi then inre Libyen widh then staden Chuphe/ vthmedh then floden Nigrum.

9311)

Af förbundsens land) Thet äro Judarna/ som woro af sitt land flydde in vthi Egypten för Konung NebucadRezar: ty HERren hade genom sitt förbund medh Abraham/ rc. gifwit them theras land.

9312)

V. 13/ 14/ 15/ 17. (*c*) Noph/ Patros/ Zoan/ No/ Sjn/ Aven/ PhiBeseth) Äro städer i Egypten/ hwilke nu mäst hafwa annor namn. Noph är Memphis/ kallas nu Kair. Patros af Patrusim Mizraims son/ 1. Mos. 10:14. No kallas Alexandria. Sin är Pelusium. Aven är Heliopolis.

9313)

Hes. 17:3/ 22. Dan. 4:11.

9314)

Dan. 4:9/ rc.

9315)

Hes. 28:7. cap. 30:11.

9316)

Esa. 14:9. Hes. 32:31.

9317)

Hes. 28:10. cay. 32:19.

9318)

V. 1. (*a*)Ellofte åhrena) Se til Hes. 29:1.

9319)

V. 8. (*b*)J Gudz lustgård) Thet är/ hoos Juda folcket war ingen så mächtig Konung.

9320)

V. 11. (*c*)Them mächtigasta) Ty Konungarna i Babel hade litet tilförene förlagt Assurs rike och Nineve/ förr än Jerusalem förstördt wardt.

9321)

Hes. 29:3.

9322)

Hes. 12:13. cap. 17:20.

9323)

Hes. 29:5.

9324)

Esa. 13:10. Joel. 2:10/ 31. cap. 3:15. Matth. 24:29. Luc. 21:25.

9325)

Hes. 28:7.

9326)

Hes. 29:11.

9327)

Hes. 28:10.

9328)

Esa. 14:9/ 10.

9329)

Hes. 27:13.

9330)

Hes. 31:16.

9331)

V. 7. (*a*)Förmörkra hans stiernor) Thet är: Jagh skal låta idel ångest/ nödh och bedröfwelse komma öfwer Pharao/ och han skal ingen lisa/ tröst eller hugswalelse förnimma.

9332)

Hes. 3:17.

9333)

Hes. 18:23/ 32.

9334)

Hes. 3:20. cap. 18:24.

9335)

2. Mos. 22:26. 5. Mos. 24:13. Hes. 18:7.

9336)

Hes. 18:25/ 29.

9337)

2. Kon. 25. cap.

9338)

Hes. 1:3.

9339)

cap. 24:26/ 27.

9340)

Hes. 18:6.

9341)

Esa. 42:20. cap. 53:1.

9342)

Esa. 28:10.

9343)

V. 11. (*a*)Så omwänder eder) Se til Hes. 18:31.

9344)

V. 12. (*b*)Jntet skada honom) Så är tå ingen skärseld meer/ ther the skola betala sin skuld/ som här hafwa giordt bättring och icke stådt här vth theras penitens/ som wåre motståndare dichtat hafwa: thet samma seer man af then 22. versen cap. 18. hoos Hesekiel.

9345)

V. 32. (*c*)Theras wisa) Judarna kommo til Propheternas predikan/ icke at the troo eller sigh bättra wille/ vtan til at hwißla åth them/ och bespotta them/ och at the något kunde få höra/ ther the måtte giöra sigh skämt och wisor af: så ährade the Gudz helga ord/ såsom thet ännu i werldene tilgår.

9346)

Jer. 23:1.

9347)

Zach. 11:16.

9348)

Esa. 53:6. Matth. 9:36.

9349)

Luc. 15:4.

9350)

Ps. 23:1/ 2.

9351)

Matth. 25:32.

9352)

Esa. 40:11. Jer. 30:9. Hes. 37:24. Ose. 3:5. Joh. 10:11. Ebr. 13:20. 1. Pet. 2:25.

9353)

Ps. 68:10. Esa. 44:3.

9354)

Jer. 30:10. cap. 46:27.

9355)

Esa. 11:1. Jer. 23:5.

9356)

V. 23. (*a*)Min tienare) Se til Esa. 42:1.

9357)

V. 29. (*b*)Berömda planto) Thet är Christum.

9358)

Jer. 49:7. Hes. 25:8. Amos. 1:11.

9359)

Ps. 137:7. Hes. 25:12.

9360)

cap. 21:29.

9361)

Ps. 83:13.

9362)

V. 10. (*a*)Thessa båda folcken) Thet är Juda och Jsrael.

9363)

Hes. 6:3.

9364)

Hes. 25:3. cap. 26:2.

9365)

Esa. 64:6.

9366)

Esa. 52:5. Rom. 2:24.

9367)

Esa. 44:3.

9368)

Zach. 13:1.

9369)

Hes. 11:19. cap. 18:31.

9370)

Jer. 32:39.

9371)

Jer. 33:12/ 13.

9372)

Hes. 6:9.

9373)

Hes. 17:24.

9374)

1. Sam. 28:6.

9375)

Hes. 34:31.

9376)

V. 7. (*a*)Vphäfwer mina hand) Thet är: Jagh swär.

9377)

V. 15. (*b*)Jntet meer förtapa titt folck) Efter Jsraels barn äro åter vthdrefne vthu sitt land af Tito Vespasiano, så är klart at HERren seer länger fram medh thetta sitt löfte/ nemliga/ til the rätta Jsraeliter the Christna/ hwilke icke skulle fördrefne warda/ vtan wäxa til/ och blifwa in til werldenes ända.

9378)

V. 25. (*c*)Giuta reent watn) Här vthlåfwar HERren thet helga Döpelsens Sacramente; samt medh Evangelij predikan/ ther igenom han wil rensa sitt folck ifrån alla theras synder/ Eph. 5:26.

9379)

Job. 10:11.

9380)

Esa. 40:11. Jer. 23:5. cap. 30:9. Hes. 34:23. Joh. 10:11.

9381)

Ps. 110:4. Joh. 12:34.

9382)

2. Chrön. 6: 16. Ps. 89:4. Jer. 31:31.

9383)

3. Mos. 26:11/ 12. Hes. 11:20. 2. Cor. 6:16.

9384)

V. 22. (*a*)Jcke meer tw folck) Oansedt thetta är skedt när the kommo igen ifrå Babel; så sees likwäl förnemliga på then enighet som skulle skee them och Hedningarna emellan/ i Christi rike.

9385)

V. 24. (*b*)David) Thet är: Christus Davidz son. Se til Jer. 30:9.

9386)

Vpp. 20:8.

9387)

Hes. 39:1.

9388)

2. Kon. 19:28. Hes. 29:4.

9389)

1. Mos. 10:2.

9390)

Hes. 30:18.

9391)

Dan. 11:30.

9392)

Hes. 39:5/ 6.

9393)

Matth. 24: 29.

9394)

Ps. 11:6.

9395)

V. 2. (*a*)Gog) Gog betyder the Turkar; såsom Johannis Vppen barelse vthwiser. Så hafwa ock the Turker theras vrsprung af the Nordlanden/ om hwilka här röres. Mesech och Thubal/ äro ock Tartare och thet folck på hinsidone/ the man Scyter kallar: ändoch Mesech lyder såsom the Muscowiter vthaf them kommo/ thet är the Ryssar. The Perser stöta in vppå rika Arabien/ therföre måste Turken ther ock några hafwa.

9396)

V. 6. (*b*)Gomer och Thogarma) Man håller före at thet äro the Wender: ty i Turkens gård talar man Wendisk.

9397)

V. 8. (*c*)Jn på Jsraels berg) Thet är/ emot the Christna.

9398)

V. 13. (*d*)Dedan) Är ett stycke af rika Arabien: så ligger Mahometh i rika Arabien begrafwen i Mecca.

9399)

Tu äst rätt kommen) Thet är: o tu giör rätt och wäl; hålt tin wägh fram/ lycka ware medh tigh. (Rätt) Thet är: tu äst then rätte Keisaren och herren.

9400)

V. 18. (*f*)Min wrede) Thet är: Gog är min wrede och mitt rijs/ för mina Christnas synder skul.

9401)

V. 21. (*g*)Emot then andra) The skola dräpa sigh inbördes then ene then andra.

9402)

Hes. 38:2/ 3. Vpp. 20:8.

9403)

Hes. 33:27.

9404)

5. Mos. 21:23.

9405)

Esa. 34:6. Vpp. 19:17.

9406)

Hes. 36:27. Joel. 2:28. Ap. G. 2:17.

9407)

V. 1. (*a*)Gog.) Se til Hes. 38:2.

9408)

V. 4. (*b*)Jsraels bergom.) Se til Hes. 38:8.

9409)

V. 6. (*c*)Öijarna) Thet är/ thet skal brinna hema i Gogs land.

9410)

V. 11. (*d*)Gogs hoops daal) Ther then store Gogs hoop ligger begrafwen.

9411)

V. 14. (*e*)Ransaka) Nemliga/ om the äro alle begrafne/ eller om någon ännu ligger obegrafwen.

9412)

V. 16. (*f*)Hamona) Thet är/ en stoor hoop.

9413)

V. 23. (*g*)För sina mißgierningar) Här står/ at Gog är för wåra synder skul wörden så mächtig/ och hafwer så stoor framgång och seger.

9414)

2. Kon. 25:4. Hes. 33:21.

9415)

cap. 1:3. cap. 8:3.

9416)

Zach. 2:1.

9417)

Hes. 43:13.

9418)

V. 5. (*a*)Twär hand lång) The Ebreers wigt och mått/ kunna näpligen vthi alt instämma medh wårt och andre Nationers maneer at wäga och mäta. Och öfwer thetta rumet finnas åthskilliga vthläggningar. Efter Luther och andra är thenna meningen/ at af the anförde 6 alnar war hwar aln een twär hand längre än een gemeen aln; som thet ock tydeligen wises af cap. 43:13.

9419)

V. 38. (*b*)Kamar) Thesse kamrar hafwa warit the rum som Evangelisterna kalla gazophylacia. Sådana hafwa warit många/ somlige för Presterna/ Leviterna och sångare/ ther the förwarade sin kläder vthi; somlige til at förwara annat/ hwad som til offer och Gudztiensten war ärnat.

9420)

Hes. 40:26.

9421)

Hes. 40:16.

9422)

V. 18. (*a*)Cherubim) Se til 2. Mos. 20:4. 1. Kon. 6:23.

9423)

Hes. 40:6.

9424)

Hes. 1:4.

9425)

Hes. 40:5.

9426)

2. Mos. 29: 16/ 36.

9427)

3. Mos. 16:27.

9428)

2. Mos. 29:9.

9429)

3. Mos. 8:33.

9430)

V. 2. (*a*)Gudz härlighet) Propheten hade sedt tilförene/ c. 9:3. och c. 10: 4. rc. HERrans härlighet öfwergifwa thet förra templet: här seer han/ at hon kommer igen til thetta nya.

9431)

V. 8. (*b*)Tröskel) Thet är: Konungarna hafwa vpbygdt jämte templet capel/ ther theras begrafning war; och wardt ock ther hållen förbuden Gudztienst.

9432)

Ose. 4:6.

9433)

2. Mos. 28:40.

9434)

Hes. 42:14.

9435)

3. Mos. 21:5.

9436)

3. Mos. 10:9.

9437)

3. Mos. 21:14.

9438)

3. Mos. 10:10/ 11. Hes. 22:26.

9439)

5. Mos. 17:8. 2. Chrön. 19: 10. Mal. 2:7.

9440)

3. Mos. 21:1.

9441)

4. Mos. 18:20. 5. Mos. 10:9. cap. 18:2. Jos. 13:14.

9442)

4. Mos. 18:12. 5. Mos. 18:4. Neh. 10:37.

9443)

2. Mos. 22:31. 3. Mos. 22:8. Hes. 4:14.

9444)

V. 2. (*a*)Thenne Porten skal blifwa tillyckt) The gamle fäder Ambros. Hieronym. Augustin. Chrysostom. etc. Hafwa welat här medh skulle förstås Christi moders/ then wyrdiga Jungfru Marie oförkränckte qwed/ genom hwilken ingen skulle gå/ vtan wår Gudh och Förste/ eller öfwerste Prest Christus JEsus/ och han äntå igenlyckt och oförkränckt blifwa skulle.

9445)

Jos. 14:1/ 2. Hes. 47:13/ 14/ 21.

9446)

Hes. 42:20.

9447)

3. Mos. 19: 35/ 36.

9448)

2. Mos. 30:13. 3. Mos. 27:25. 4. Mos. 3:47.

9449)

2. Mos. 12:18.

9450)

Hes. 46:2.

9451)

4. Mos. 29:12.

9452)

Hes. 45:22.

9453)

4. Mos. 28:11.

9454)

Hes. 45:24.

9455)

1. Mos. 48:5. Jos. 17:17.

9456)

1. Mos. 12:7. cap. 17:8. cap. 26:3. cap. 28:13.

9457)

4. Mos. 20:13. cap. 27:14. Hes. 48:28.

9458)

V. 19. (*a*)Älfwena widh stora hafwet) Thet är Nilus.

9459)

Hes. 47:19.

9460)

2. Kon. 24:1. 2. Chrön. 36:6. Jer. 25:1. 2. Chrön. 36: 7.

9461)

1. Mos. 10:10.

9462)

2. Kon. 20:18. Esa. 39:7.

9463)

Dan. 6:28.

9464)

V. 2. (*a*)Sinear) Är thet landet Babel/ 1. Mos. 10:10.

9465)

V. 17. (*b*)Gudh gaf them kånst rc/ i allehanda skrift) Thet är: the lärde alla the kånster som när the Chaldeer skrefne woro. Se til 2. Mos. 31:6.

9466)

Dan. 3:9. cap. 5:10. cap. 6:6.

9467)

Dan. 3:29.

9468)

Ps. 113:2.

9469)

Job. 32:8.

9470)

1. Mos. 49:1.

9471)

Hes. 26:7.

9472)

Dan. 7:14/ 27. Mich. 4:7. Luc. 1:33. 1. Tim. 1:17.

9473)

1. Tim. 6:15.

9474)

Dan. 3:12.

9475)

V. 18. (*a*)At the skulle bedia) Bönen är mår enda tröst och tilflycht/ och felar icke.

9476)

V. 21. (*b*)Förwandlar tider och stunder) Han sätter tijd före/ huru länge hwart och ett rike stå skal; ja/ huru länge hwar och een menniskia lefwa/ och hwart och ett ting wara skal.

9477)

V. 41. (*c*)Jerns planto) Somlige läsa: af jerns starckhet; och är så mycket sagt: at Romerska riket skal på then tiden delat warda/ och försätt såsom een planta eller root någor annorstädz förd warder; och skal doch wara thes samma jernsens eller rikens planta/ och icke något nytt annat rike. Thetta är altsammans skedt/ tå thet Romerska riket ifrå Grekerna in til the Tyska kommet är/ genom Påfwen Leo 111/ och Keisaren Carl Magnus.

9478)

V. 46. (*d*)Tilbad) Thetta är en Hednisk Konungs gierning och ord/ som intet bättre wiste eller lärdt hade/ hwilke hwarken här eller annorstädz af Daniel gillas: therföre kan icke heller ther af beslutas/ at man må tilbedia eller offra någon menniskio.

9479)

Dan. 1:4.

9480)

Dan. 5:10. cap. 6:21.

9481)

Dan. 2:49.

9482)

Esa. 43:2. Ebr. 11:34.

9483)

Dan. 2:5.

9484)

Ps. 93:1. Dan. 6:27.

9485)

V. 1. (*a*)Ett gyldene beläte) Thetta belätet kan Konungen til ewentyrs hafwa låtit giöra efter drömen/ lika som til Gudz lof/ then honom drömen genom Daniel vppenbarat hade: men efter Gudh thet icke befalt hade/ och thet war emot thet första budordet/ så war thet orätt och afguderij: ty Gudztienst vthan Gudz ord/ är altid afguderij.

9486)

V. 22. (*b*)Medh hast) At man icke hade kunnat draga kläden af.

9487)

V. 23. (*c*)Här efter följer i somliga af förriga *Editionerne/* then 91 versen strax efter then 23. Förty Asarie böön/ och the tre mäns lofsång i then brinnande vgnen/ hwilke författas i the verser som ther emellan gå/ äro här vthelåtna/ efter the intet finnas i then Ebreiska Biblien. vtan hoos the 70 Vthtolkare/ och äro insatte ibland the böcker som kallas Apocrypha/ moot ändan: ther finner man thessa stycker igen.

9488)

Dan. 1:7.

9489)

Hes. 31:3.

9490)

Luc. 1:52.

9491)

Dan. 5:21.

9492)

Syr. 3:33.

9493)

Dan. 7:14.

9494)

Luc. 21:26.

9495)

V. 10. (*a*)Wächtare) Kallas här Änglarna; therföre/ at the waka och bewara vthan återwändo för diefwulen/ såsom Ps. 91:11. Han hafwer befalt sinom Änglom om tigh/ rc.

9496)

V. 13. (*b*)Och thet menniskliga hiertat) När en herre skal falla/ så måste först wijsheten warda honom ifrå tagen/ på thet man må see huru wijshet allena/ och icke macht regerar/ Ords. 29:18. När prophetien vthe är/ så förskingras folcket.

9497)

V. 16. (*c*)Bedröfwade honom) Daniel sade thet icke gierna vth/ och honom tyckte illa wara/ om sin herra Konungen.

9498)

V. 24. (*d*)Genom rättferdighet) Thet är/ genom een sanskyldig bättring: tu hafwer här til giordt mångom orätt/ tagit af androm medh wåld rc. afstå nu här medh/ och bewisa tigh annorlunda/ medh barmhertighet och gifmildhet emot the fattiga; så kan Gudh borttaga thetta straffet.

9499)

V. 27. (*e*)Genom mina stora macht) Här förgäter Konungen/ af hwem han sådana rike hade; förhäfwer sigh lika som han thet hade fått genom sin egen macht och wijsdom; men han måste förnimma annat.

9500)

V. 31. (*f*)Jagh prisade) Sij/ hwilken skiön troo och härlig bekännelse.

9501)

2. Kon. 25:15. 2. Chrön. 36:18. Dan. 1:2.

9502)

Jer. 25:26.

9503)

Dan. 2:4. cap. 3:9. cap. 6:6/ 21.

9504)

Dan. 4:5.

9505)

cap. 2:48. cap. 4:6.

9506)

Dan. 1:7.

9507)

Dan. 1:6.

9508)

Dan. 2:37.

9509)

Dan. 4:27.

9510)

Ps. 115:5/ 6.

9511)

V. 2. (*a*)Böd han bära fram) The kunde icke låta sigh nöija ther medh at the drucko/ vtan the måste ock ther til medh bespotta Gudh/ och mißbruka hans kärille: therföre säger S. Paulus/ af dryckenskap kommer ett ogudachtigt och ondt lefwerne/ Ephes. 5:18.

9512)

V. 4. (*b*)Lofwade/ etc.) Nemliga til then Gudens håån och spott i Jerusalem/ hwilkom the hade thenna kärillen ifrå tagit/ lika som ifrån en siuk och wanmächtig Gudh.

9513)

V. 10. (*c*)Drottningen) Thet skal til ewentyrs hafwa warit Konungens moder/ then gamla Drottningen och enkian: ty tilförene i begynnelsen woro ock Konungens hustrur medh i dryckesalenom.

9514)

V. 11. (*d*)Vthitins faders tijd) Daniel är så slätt förgäten när thenna Konungenom/ at man måste nu sökia efter honom/ och kallan: altsä går thet ock medh alla trogna tienare i werldene.

9515)

V. 30. (*e*)Belsazzar ihiälslagen) Ther om kan man läsa Herodot. lib. 1. och Xenoph. pæd. Cyri. lib. 7.

9516)

Dan. 2:4. cap. 3:9.

9517)

Esth. 1:19. cap. 8:8.

9518)

1. Kon. 8:44/ 48.

9519)

Ps. 55:18.

9520)

Dan. 1:6. cap. 5:15.

9521)

1. Macc. 2:60.

9522)

Dan. 5:10.

9523)

Dan. 3:31.

9524)

Dan. 2:44. cap. 3:33.

9525)

Dan. 1:21.

9526)

V. 10. (*a*)Emot Jerusalem) Såsom Salomo begärat/ och Gudh vthlåfwat hade/ 1. Kon. 8:48.

9527)

V. 25. (*b*)Sedan lät Konungen Darios skrifwa) Thetta är fruchten af Daniels troo: ty troon giör altid vnder och stoor ting.

9528)

Jer. 48:40. Hes. 17:3/ 7. Hab. 1:8.

9529)

Vpp. 5:11.

9530)

cap. 20:12.

9531)

Vpp. 1:14. cap. 14:14.

9532)

Dan. 2:44. cap. 4:31. Mich. 4:7. Luc. 1:33.

9533)

Vpp. 13:7.

9534)

Dan. 11:36.

9535)

1. Macc. 1: 46.

9536)

V. 2. (*a*)Stormade) Ty store regementen vprättas icke vthan krijg och buller i werldene.

9537)

V. 3. (*b*)Diur) Thesse diur betyda the fyra stora regementen som komma skulle/ såsom Ängelen thet sedan vthtyder. Och liknas the widh wildiur therföre/ at ther vthi skulle skee mycket medh wåld och orätt/ hwil ket hörer wildiur/ och icke menniskior til.

9538)

V. 4. (*c*)Ett leijon) Betyder thet Assyriska riket/ hwilko wardt gifwit ett menniskio hierta/ tå thes Konung NebucadNezar blef straffad för sin högfärd; bättrade sigh/ och lärde känna then rätta Guden; Se til Dan. cap. 4.

9539)

V. 5. (*d*)Lijkt enom biörn) Beteknar thet Persiska riket/ vthi hwilket wäl flere/ doch tre ganska mächtige

Konungar warda skulle.

9540)

V. 6. (*e*)Lijkt enom parde) Märcker thet Grekiska riket/ hwilket hade wingar/ efter thet så hastigt som en fogel skulle flyga öfwer werldena. Thet hade ock fyra hufwud/ efter thet sedan i fyra riken skulle blifwa fördelat: nemligen/ Asien/ Egypten/ Syrien och Grecien.

9541)

V. 7. (*f*)Thet fierde diuret) Är thet Romerska regementet/ hwilket skulle föras på åthskillig sätt/ warda mächtigare/ och meer tyrannij öfwa än the andra. Thet hafwer tijo horn/ efter thet i tijo riken sedan skulle delas.

9542)

V. 8. (*g*)Ett annat litet horn) Thet märcker thet Turkiska riket/ hwilket skulle tala mycken hädelse emot Gudh/ och förfölja hans Christna/ och thet skulle afstöta try horn/ thet är/ try riken ifrå thet Romerska regementet: Asien/ Grecien och Egypten.

9543)

V. 9. (*h*)Til thes stolar rc.) Märcker/ at Gudh skulle omsider komma til at dömå werldena/ och giöra en ända både medh Turkens och the andra regementen.

9544)

V. 13. (*i*)Ens menniskios son) Thenne är Christus/ hwilkom een ewig macht/ ähra och rike gifwas skulle/ efter han skulle ock wara menniskiones son/ Joh. 5:27. Ty hwad hans Gudom tilkommer/ hafwer han altid haft then machten förr än thenna werlden war til/ Joh. 17:5.

9545)

V. 24. (*k*)Tijo Konungar) Ty lika som vthaf Konung Alexanders rike/ wordo fyra Konungarike: så wordo ock vthaf thet Romerska riket tijo rike: såsom Syrien/ Egypten/ Asien/ Grecien/ Jtalien/ Franckriket/ Hispanien/ Africa/ Tyskland/ Ängeland: ty thessa land hafwa the Romare all inne haft.

9546)

V. 25. (*l*)Förwandla tider och lagh) Thet är/ vpdichta een ny religion/ och nya stadgar i thet werldzliga och andeliga regementet.

9547)

Dan. 7:1.

9548)

Dan. 11:16.

9549)

Dan. 9:21.

9550)

1. Macc. 1:23.

9551)

V. 2. (*a*)Elama land) Thet här efter kallas Persien.

9552)

Vlai) Geographi kalla henne Euleus.

9553)

V. 3. (*c*)En wädur) Se v. 20.

9554)

V. 5. (*d*)Getabock) Se v. 21.

9555)

Jntet kom widh jordena) Är thet samma som står/ cap. 7:6. at Parden hade wingar.

9556)

V. 8. (*f*)J thes stadh wäxte fyra) Se v. 22.

9557)

V. 9. (*g*)Ett litet horn) Antiochus/ Epiphanes: se v. 23.

9558)

Moot thet lustiga landet) Thet är: Juda landet.

9559)

V. 10. (*i*)Jn til himmelens häär) Thet är: Gudztiensten i Jerusalem/ ther medh Gudh i himmelen tient warder.

9560)

Stiernorna) Äro Gudz helgon/ i then hären/ öfwer hwilken Gudh en HERre är/ som sedan följer.

9561)

V. 14. (*l*)2300. dagar/ efter afton och morgon) Thet är/ icke wekodagar/ som här efter i thet 9 cap. talas om åhrswekor; vtan rätte naturlige dagar/ ther man räknar afton och morgon/ och giöra the tilhopa 6 åhr/ 3 månader/ och 20 dagar/ widh paß; hwilke räknas ifrå thet han drog in i Egypten/ och begynte wända sin listighet i tyrannij/ in til hans dödh/ efter somligas vthräkning.

9562)

V. 17. (*m*)Lyder vppå ändans tijd) Här af synes/ at Epiphanes warder intet allena meent medh thenna synen/ vthan ock Antichristus/ hwilkens figur thenne Epiphanes war.

9563)

V. 21. (*n*)Then förste Konungen) Alexander Magnus/ hwilken skulle bekriga och winna Darius/ then sidste/ the Meders och Persers Konung.

9564)

V. 22. (*o*)Fyrarike) Ty i Alexandri Magni stadh kommo thesse fyra: Ptolemeus Lagus/ och fick Egypten/ Antigonus mindre Asien; Cassander Macedonien; och Seleucus Nicanor större Asien/ Se til Dan. 7:6.

9565)

V. 23. (*p*)Listig Konung) Thenne är Antiochus Epiphanes/ hwilken war kommen af Seleuco/ ändoch ther woro några emellan. Han war ock liten i begynnelsen: ty han war af sin fader Antiocho Magno satt the Romare i gislan.

9566)

V. 24. (*q*)Jcke genom sina kraft) Vtan genom list/ skalckhet och förräderij.

9567)

Hafwa framgång) Genom stora rikedomar och lycko/ ther medh han många lockar til sigh.

9568)

V. 25. (*s*)Vthan hand förlagd warda) Antiochus skulle döö af en ömkelig siukdom/ och Antichristus genom HERrans tilkommelse/ rc. 2. Thess. 2:8.

9569)

V. 26. (*t*)Ännu en lång tijd) Se v. 17.

9570)

Jer. 25:11/ 12. cap. 29:10.

9571)

Matth. 11: 21.

9572)

5. Mos. 7:8.

9573)

Ps. 106:6. Esa. 64:5.

9574)

Esr. 9:6. Bar. 1:15. cap. 2:6.

9575)

Ps. 130:3/ 7. Klag. 3:22.

9576)

2. Chrön. 36: 15/ 16.

9577)

3. Mos. 26:14. 5. Mos. 27:15. cap. 28:15. cap. 29:20. cap. 30:17/ rc.

9578)

Klag. 2:17:

9579)

cap. 1:12.

9580)

Jer. 1:12. cap. 44:27.

9581)

Ps. 119:137.

9582)

2. Mos. 6:6. cap. 12:41. Bar. 2:11.

9583)

Dan. 8:16.

9584)

Hagg. 1:2.

9585)

Dan. 11:31. Matth. 24:15.

9586)

V. 13. (*a*)Tina sanning) At wij hade mått trodt/ at titt hotande måste sant wordet: ty wij trodde intet Gudz hotande/ til thes wij nu förfaret.

9587)

V. 23. (*b*)Tå tu begynte) Märck/ at wår böön allaredo hörd är/ när hon begynnes.

9588)

V. 24. (*c*)Siutijo wekor) Förstås sådana wekor som talas om 1. Mos. 29:27. Ther hwar weka håller 7 åhr; och så giöra thesse 70 wekor 490 åhr.

9589)

Besiglad) Thet är: tillyckt/ borttagen och vpfylt/ såsom een ting thet nu vthe skal wara och en ända hafwa.

9590)

Then altahelgaste) Thet är: Christus.

9591)

V. 26. (*f*)Förstans folck) Thet är: Keisarens/ som på then tiden regementet hafwer/ och en herre är: thet äro the Romare.

9592)

V. 27. (*g*)Wingarna) Thet är: ther Cherubim står i templet/ Matth. 24:15.

9593)

Dan. 1:7.

9594)

Vpp. 1:14.

9595)

Dan. 12:6.

9596)

Hes. 1:24.

9597)

Ap. G. 9:7.

9598)

Dan. 8:18.

9599)

Jud. Ep. v. 9.

9600)

V. 3. (*a*)Jagh åt ingen etc.) Se til Esth. 4:15.

9601)

V. 5. (*b*)En man) Thenne war en Gudz Ängel.

9602)

V. 13. (*c*)Men then Försten/ etc.) Thet är: then diefwulen som mycket förmår/ regerar och drifwer många saker i thet Persiska hofwet/ han hafwer förhindrat hwad han förmår/ at Konungen icke skal så fort hielpa titt folck/ som han hafwer begynt.

9603)

V. 20. (*d*)Försten af Grekeland) Thet är: then onde anden som ther mycket förmår. Märck af thetta capitlet/ huru Gudz Änglar strida för oß emot the onda andar.

9604)

Dan. 7:6. cap. 8:5.

9605)

Dan. 8:8/ 22.

9606)

Ps. 41:10.

9607)

Dan. 8:11.

9608)

4. Mos. 28:4.

9609)

Dan. 9:27. 1. Macc. 1:57/ 62. Matth. 24:15.

9610)

Dan. 12:10. 1. Pet. 1:7.

9611)

2. Thess. 2:4.

9612)

Vpp. 13:5/ 11.

9613)

1. Tim. 4:2/ 3. 2. Tim. 3:4.

9614)

V. 7. (*a*)Fäste) Kallar han här Konungariket.

9615)

V. 8. (*b*)Bortföra theras gudar) Ty ibland annat roof fick han/ 2500 afguda beläter/ som han förde heem i Egypten.

9616)

V. 9. (*c*)Heem i sitt land) Thet är: Han warder intet behållandes riket som han wäl kunde.

9617)

V. 10. (*d*)Then ene) Nemlig Antiochus: ty then andre Seleucus wardt strax dräpen af Nicanorus.

9618)

V. 15. (*e*)Fasta städer) Jcke vthi Egypten: vtan i Syrien och Judeen/ som tilförene hörde Ptolomeo til.

9619)

V. 16. (*f*)Lustiga landet) Then store Antiochus giorde Judomen stora ähro/ therföre at the hulpo honom emot Ptolomeus Epiphanes/ til at winna Syrien.

9620)

V. 22. (*g*)The armar) Thet är: Konungens höfwitzmän af Egypten i Syrien.

9621)

V. 36. (*h*)Och Konungen) Här begynnas the försiglada orden/ om hwilka talas widh ändan. Och warder thetta endrächteliga vthtydt om Antichristo. Såsom ock Paulus om honom här af talar/ 2. Thess. 2:4. och sielfwe vthgången redo en stoor deel sannat hafwer. Ty (1) hafwer Antichristus/ Påwen i Rom/ giordt hwad han wille/ i thet han ingen lagh/ rätt eller doom wil wara vndergifwin; vtan at hans wilje skal wara högsta lagh/ och hans doom gå öfwer alla. Han hafwer ock vphäfwit sigh öfwer alt thet Gudh ät; i thet han wil at hans decreter och stadgar/ skola meer gälla och achtas an Gudz egen budh/ och tilägnar sigh then macht som Gudh allena tilhörer. Grufweliga hafwer han talat moot Gudh/ ther medh at han hafwer vphögt wår rättferdighet/ förtienst och gierningar/ och så förachtat Gudz barmhertighet och Christi förskyllan/ och thet hafwer honom lyckats.

9622)

II. V. 37. (*i*) Sedan hafwer han intet achtat qwinnokärlek: ty han hafwer förbudit ächtenskapet/ och then rätta kärleken och qwinnos brukning; och således kommit sigh sielf och andra til at swäfwa vthi onaturliga laster/ ther medh Gudz förachtare plågade warda/ Rom. 1:24.

9623)

III. V. 38. (*k*) Hafwa alle andre gudar/ och hans förfäders Gudh/ måst intet wara/ men hans egen gudh allena gälla/ i thet han hafwer förgätit Christum och hans ena skuldoffer på korßet/ och hafwer af hans hälsosamma Nattward dichtat sigh sielf een offermässo för lefwande och döda; hwilken allom skulle hielpa/ i himmelen/ på jordene/ och vnder jordene: then han och alt hans anhang hålla för sin enda tröst/ then the måste dyrka och ähra medh guld/ silfwer och klenodier. Och kallas thenne hans gudh här Maussim/ thet är: fäste/ såsom slott och städer; som Daniel thetta ordet ofta tilförene brukar/ cap. 11. Så at Maussim retzliga heter en gudh öfwer fäste/ efter han vthi klöster och wäl bygda kyrkior dyrkas skulle.

9624)

IV. V. 39. (*l*) Så hafwer han vthdeelt stoor ähra/ rikedomar och land/ them som hafwa hulpit honom stärckia thenna guden; i thet han hafwer giordt somliga til Biskopar/ Cardinaler/ Abboter/ och gifwit them kloster/ stift/ prebender/ och Biskopsdöme: somlige hafwer han smordt och vthropat för Keisare och Konungar/ och

hulpit til land och rike/ som thenna hans offermässa och afguderij gillat och förfordrat hafwa.

9625)

V. V. 40. (*m*) Widare hafwer Konungen af söderlanden: Thet är Christus (efter then af norlanden är Antichristus) stötz medh honom/ i thet han medh tiden hafwer vpwäckt trogna lärare och bekännare/ som hafwa satt sigh emot hans wilfarelse: men han hafwer samlat all sin macht emot them/ icke allena the vthwärtes wapn och wärjor/ vtan medh skrifwande/ och bandlysande; och hafwer öfwerfallit them/ ja/ i the lustiga land/ ther the hade alleredo åter antagit then rena läran; och hafwer dräpit och dödat them.

9626)

V. 41. (*n*)Doch äro the Edomeer/ thet är: the blodhröde Martyrer och bekännare/ som medh sitt blodh hafwa witnat om sanningen; the Moabiter/ thet äro/ enfallige och bedröfwade Christne som i sitt yttersta hafwa öfwergifwit hans gökelwerck/ och förlåtit sigh slätt på Gudz barmhertighet och Christi förskyllan. Och Ammons barns Förstar/ thet äro the små enfaldige barn/ som rätt woro döpte/ och så blefwo hädan döde för än the kunde bedragas af hans wilfarelse. Thesse alle äro vndsluppne hans tytannij/ at the icke äro förtapade wordne.

9627)

VI. V. 43. (*o*) Han är ock worden rådandes öfwer alla klenodier/ i Egypten/ i Libyen/ och Ethiopien/ thet är/ både hoos höga/ medelmåttiga/ och then gemene man/ i thet han för Messor och aflatzbref/ hafwer theras fasta och lösa ägor mäst til sigh dragit.

9628)

VII. V. 44. (*p*) Men ett tychte/ thet är: Christi muns Ande/ eller thet rena Evangelium som åter hafwer begynt klinga/ hafwer förskräckt honom/ så at han icke weet på hwad sätt han thes bekännare förgiöra och förderfwa skal.

9629)

VIII. V. 45. (*q*) Han hafwer vpslagit sins palatses tiäll:) thet är/ satt sin stool och säte emellan hafwen/ thet är/ vthi Jtalien/ emellan Adriaticum och Tyrrhenum/ omkring thet lustiga berget/ mitt i Gudz kyrkio och församling.

9630)

Til thes en ände warder medh honom) Thet är: Christus genom sin tilkommelse honom aldeles förgiöra skal/ 2. Thess. 2:8.

9631)

Matth. 24: 21. Marc. 13:19.

9632)

Esa. 66:24. Matth. 25:46. Joh. 5:28/ 29.

9633)

Wijsh. 3:7. Matth. 13:43. 1. Cor. 15:41/ 42.

9634)

Dan. 10:5.

9635)

5. Mos. 32: 40. Vpp. 10:5/ 6.

9636)

V. 1. (*a*)På somma tiden) Thet är: doch när sådana Antichristi tyrannij/ och mörker är kommit som högst/ skal then store Michael/ thet är Christus/ såsom på sitt ämbetes wägna en Ängel och wachtare öfwer sin församling/ komma henne til hielp/ trösta och bewara sina vthwalda; til thes/ omsider the döde skola vpstå vthu jordenes stofft/ rc.

9637)

V. 4. (*b*)Besigla) Hwad nu widare om thenna Propheties besigling talas/ gifwer tilkänna/ at man henne icke skal tilfyllest kunna förstå/ förr än hon all warder fulbordad.

9638)

V. 7. (*c*)Wara til en tijd) Therföre ock hwad tiden tilkommer är swårt til at weta; efter här så klart icke är vthtryckt/ hwad tider eller dagar/ naturlige eller längre/ skola förstås/ eij heller när man skal begynna räkna them: vtan några gißningar kan man wäl giöra/ the doch intet fast besluta/ til thes alt warder fulbordat/ och man af vthgången thet bätter kan see/ eller man kommer i then himmelska scholan/ ther wij alt fulkomligare skole få weta och förstå.

9639)

V. 10. (*d*)Och the ogudachtige) The ogudachtige gå sin egen koos vth/ och blifwa sådana som the äro/ och taga sigh ther intet af; men thet skal ingen förarga: ty igenom sådana förförelser och förfölielser blifwa likwäl the rättsinnige pröfwade och luttrade/ 1. Cor. 11:19.

Widlyftigare må man läsa sielfwa Lutherum öfwer thetta capitlet; vthaf hwilken thetta mäst vthdragit är.

9640)

Ps. 73:27.

9641)

1. Kon. 21:1. 2. Kon. 9:10.

9642)

1. Mos. 32:12.

9643)

Ose. 2:23. Rom. 9:25/ 26. 1. Pet. 2:10.

9644)

Jer. 3:18. Hes. 34:23. cap. 37:22. Joh. 10:16. Eph. 1:22.

9645)

V. 6/ 8. (*a*) LoRyhama) Vthan nådh: ty han wil icke hielpa ifrå Konungens hand i Assyrien.

9646)

V. 7. (*b*)Genom HERran therao Gudh) Här seer man/ at flere personer äro i thet Gudomliga wäsendet: en annar person som här talar/ och låfwar sigh wilja hielpa; en annar genom hwilken han wil hielpa. Såsom Basil. Magnus här af införer/ contra Eunom. l. 5.

9647)

V. 9. (*c*)LoAmmi) Thet vthtydes/ icke mitt folck: ty han wille öfwergifwa thet Judeska folcket/ och giöra en ända på theras rike och Presterskap; såsom ock genom Evangelium skedt är/ som i 10 versen följer.

9648)

V. 10. (*d*)Men talet/ rc.) Thet är sagt om Christo och Evangelij predikande ibland Hedningar och Judar/ thet är ett annat hufwud/ och ett annat rike wordet.

9649)

V. 11. (*e*)Ett hufwud) Thetta hufwud är Christus JEsus.

9650)

Hes. 16:7.

9651)

Amos. 8:11.

9652)

Hes. 16:14/ rc.

9653)

Ps. 80:13. Esa. 5:5.

9654)

Jer. 44. 18.

9655)

Esa. 40:1/ 2.

9656)

2. Mos. 15:1.

9657)

2. Mos. 23:13. Ps. 16:4.

9658)

Job. 5:22/ 23. Esa. 11:6. Hes. 34:25.

9659)

cap. 14:21. Job. 16:33.

9660)

Jer. 31:34.

9661)

Ose. 1:10. Rom. 9:25. 1. Pet. 2:10.

9662)

V. 5. (*a*)Är een hora) Thet är/ hon tienar afgudom.

9663)

V. 7. (*b*)Jcke finna them) The afgudiske/ så länge the hafwa lycko/ mena the at the hafwa thet förwerfwat medh theras Gudztienst/ til thes bedröfwelse kommer/ så måste the doch åkalla then rätta Guden om blotta nåde.

9664)

V. 14. (*c*)Tala liufliga) Thet är/ thet hugneliga Evangelium.

9665)

V. 15. (*d*)Achors daal) Är then gyldene platsen/ ther bedröfwelse och korsset är/ och doch Christi trösteliga ord ther ibland: ty Achor vthtydes bedröfwelse eller kors/ ther man altsammans osynlig ting predikar/ thet man hoppas måste.

9666)

V. 18. (*e*)Ett förbund) Thet är samwetens förbund och frijd genom trona på Christum/ hwilko ingen menniskia eller någon ting skada giöra kan.

9667)

V. 22. (*f*)Jisreel) Vthtydes Gudz sädh; tijt vth lyder thet som han säger: Jagh skal behålla migh henne för een sädh/ thet är/ giöra henne ena rätta Jisreel/ at hon skal hafwa ewigliga affödo/ såsom then helga Christeliga kyrkia måste ewinnerliga blifwa.

9668)

2. Mos. 32:6.

9669)

5. Mos. 21:11.

9670)

Ps. 2:6. Jer. 30:9. Hes. 34:23.

9671)

Esa. 2:2. Mich. 4:1. Ebr. 1:1.

9672)

V. 1. (*a*)För een kanno wijn) Thet är: För bukens skul.

9673)

V. 4. (*b*)Vthan Konung) Jsrael hade ingen Konung efter fängelset/ in til thes then rätte David Christus kom/ hela werldenes Konung.

9674)

V. 5. (*c*)David) Se til Jer. 30:9.

9675)

Yttersta tidenom) Läs til Esa. 2:2.

9676)

Jer. 4:25. cap. 12:4. Zeph. 1:3.

9677)

Esa. 30:10. Amos. 2:12.

9678)

2. Mos. 20:5.

9679)

Esa. 24:2.

9680)

3. Mos. 26: 26. Mich. 6:14 Hagg. 1:6.

9681)

Ord. 20:1.

9682)

Ose. 5:4.

9683)

Esa. 57:5/ 6. Hes. 6:13.

9684)

Ose. 9:15.

9685)

1. Kon. 12:29. Ose. 5:8. cap. 10:5.

9686)

5. Mos. 6:13.

9687)

Esa. 28:1.

9688)

V. 8. (*a*)Styrkia) Såsom medh aflat skee plägar.

9689)

V. 10. (*b*)At the skola äta/ och icke mätte warda) Thet är: the skola drifwa sin Gudztienst hårdt/ och doch litet ther af hafwa til at äta.

9690)

V. 16. (*c*)Låtalföda them/ såsom ett lamb rc.) Thet är: efter the icke wilja blifwa hema/ och låta sigh nöija medh then Gudztienst jagh them ther gifwit hafwer/ så skal jagh förströ them ibland Hedningarna/ at the skola få mätta sigh af theras falska läro och afguderij.

9691)

V. 18. (*d*)Theras herrar) Thet är: Konungar/ Förstar och Prester.

9692)

1. Kon. 12:32.

9693)

Dom. 10:17.

9694)

cap. 4:6.

9695)

Ose. 2:4.

9696)

5. Mos. 19: 14. cap. 27:17.

9697)

2. Kon. 15:19.

9698)

cap. 16:7.

9699)

Ose. 10:6.

9700)

V. 1. (*a*)Mizpa) Ty ther hade the vprättat een Gudztienst/ och ther medh förförde folcket.

9701)

V. 2. (*b*)Slachta) Thet är: the offrade mycket/ och drefwo fort theras afguderij: ty ther til gifwer hela werlden rundeliga: och ther medh lupo the ifrå HERran/ såsom een hoorkona ifrå sin man/ och förgåto honom. Thet kallas här/ icke offra/ vtan slachta; efter HERren hade thet intet befalt them.

9702)

V. 5. (*c*)Högfärd) Thet är theras Gudztienst/ ther the byggia och påcka vppå.

9703)

V. 7. (*d*)Föda främmande barn) Thet är: the vptuchta ock sin barn til falsk Gudztienst och afguderij/ at the icke blifwa mine barn.

9704)

Esa. 26:16.

9705)

5. Mos. 32: 39. 1. Sam. 2:6. Job. 5:18.

9706)

1 Cor. 15:4. Eph. 2:5/ 6.

9707)

2. Pet. 1:19.

9708)

Ps. 65:11.

9709)

Ps. 110. 3. Mich. 5:7.

9710)

Jer. 1:10.

9711)

1. Sam. 15: 22. Ps. 50:13/ 14. Matth. 9:13. cap. 12:7.

9712)

1. Mos. 3:6.

9713)

Jos. 20:8. Ose. 12:11.

9714)

Jos. 20:7.

9715)

1. Kon. 12:26. 2. Kon. 17:7.

9716)

V. 1. (*a*)När them illa går) Här propheterar han om Christo och Evangelio. Judarna wille icke lyda Gudi tå them wäl gick: så måste the i nya Testamentet vnder korßena tiena Gudi; thet wil doch icke annorlunda wara; ty the elände höra Gudz ord; the rike achta thet intet.

9717)

V. 2. (*b*)Efter twå dagar) Talas om Christi vpståndelse ifrå the döda: men at han talar lika som om flere/ skeer therföre/ at wij alle lika som lemm ar i hans kropp skulle döö/ och vpstå medh honom; döö syndene/ och lefwa rättferdighetene/ Rom. 6:8. rc.

9718)

V. 5. (*c*)Höslar) Thet är: jagh fördömer theras Gudztienst/ på thet the skola lära tiena migh rätt.

9719)

V. 9. (*d*)Mörda) Nemliga theras siälar genom sin falska Gudztienst.

9720)

2. Kon. 17:13/ 14.

9721)

1. Kon. 12:32.

9722)

Esa. 5:11.

9723)

Ps. 106:35.

9724)

Ose. 5:5.

9725)

Ose. 5:13.

9726)

2. Kon. 17:4/ 5/ 6.

9727)

5. Mos. 28.

9728)

Ps. 72:57.

9729)

V. 1. (*a*)Så finner man) Ju meer man lärer/ ju argare warder werlden.

9730)

V. 6. (*b*)Theras bakare sofwer) Thet är: theras Konung; och wil säija: the brinna så hete i a fguderij/ at the medh ingen plågo kunna ther ifrå drifwas; ja/ the giöra martyrer af them som Gudh straffar/ lika som the ledo thet för Gudz skul.

9731)

V. 8. (*c*)Jngen omwänder) Vtan läter bränna henne alt på then ena sidone.

9732)

V. 12. (*d*)Såsom man thet predikar) Thet är: the hota och banna the rätta Propheter/ såsom kättare för Gudi/ rc. Thet samma skal falla vppå theras hufwud/ och skola lida then näpst och straff som the i theras scholar predika öfwer andra.

9733)

V. 14. (*e*)J sin lägre) Thet är: J theras kyrkior och scholar/ ther the bola medh afgudomen.

9734)

The församlas för maat) Thet är: the hålla theras Gudztienst för buken skul.

9735)

V. 16. (*g*)Theras trugh) Nemliga emot Propheterna.

9736)

Esa. 58:1.

9737)

5. Mos. 28:49. Jer. 4:13. cap. 48:40. cap. 49:22. Hes. 17:3.

9738)

Ose. 2:8.

9739)

1. Kon. 12:28/ 29.

9740)

2. Mos. 32: 20.

9741)

Gal. 6:7.

9742)

Hagg. 1:6.

9743)

2. Kon. 15:19/ 20.

9744)

Job. 39:8.

9745)

2. Kon. 17:3.

9746)

cap. 18:19.

9747)

Esa. 10:8.

9748)

Ord. 15:8. cap. 21:27. Esa. 1:11. cap. 66:3. Amos. 5:22.

9749)

V. 1. (*a*)Han kommer) Nemliga fienden/ Konungen i Assyrien.

9750)

V. 4. (*b*)The sökia Konungar) Se til 2. Chrön. 16:2.

9751)

V. 5. (*c*)Tin kalf) Titt beläte eller afgud.

9752)

V. 12. (*d*)Så kalla the thet kätterij) Thet är icke nytt/ at Gudz ord och then rätta läran warder kallad kätterij/ af them som äro sielfwe kättare och falske lärare.

9753)

V. 13. (*e*)Och äta) Såsom man plägar äta offer/ thet är: helig maat/ Gudi til tienst.

9754)

V. 14. (*f*)Bygger kyrkior) Märck grant/ huru thet behagar Gudi/ at man bygger kyrkior/ them heligom och theras aflefwom til ähra/ then ena S: Peter/ then andra S. Nicolaus etc. och förgäter Gudh och hans ord: ja/ förachtar och förföljer thet/ såsom hoos mångom nu går til.

9755)

Joel. 1. cap.

9756)

5. Mos. 28:68. 2. Kon. 25:26.

9757)

Dan. 1:8.

9758)

Jer. 42:16/ 17. cap. 43:6/ 7.

9759)

Esa. 32:13. cap. 34:13/ 14.

9760)

Hes. 3:17.

9761)

Dom. 19: 25/ rc. cap. 20:13. Ose. 10:9.

9762)

4. Mos. 25:3. Ps. 106:28.

9763)

Hes. 26:17.

9764)

Luc. 23:29.

9765)

Ose. 4:15. cap. 12:11.

9766)

Esa. 1:23.

9767)

V. 4. (*a*)Som the bedröfwades) Se til 5. Mos. 26:14. Therest förbudit är giöra bedröfwat offer.

9768)

V. 7. (*b*)Propheterna äro galne) Se til Jer. 2:8.

9769)

V. 9. (*c*)Såsom i Gibea tijd) Dom. 20:13. Ther förswarade Ben Jamins darn then alrastörsta ogierning/ och måste förthenskul i grund förderfwas.

9770)

V. 14. (*d*)Försinada bröst) At the inga barn flere föda skulle i landena/ vtan skulle alt bortföras.

9771)

V. 16. (*e*)Borttorkad) Riket är borto/ och the måste förskingras ibland Hedningarna.

9772)

Ose. 8:11.

9773)

Ose. 8:5.

9774)

2. Kon. 23:5.

9775)

Ose. 5:9/ 11.

9776)

Esa. 2:19. Luc. 23:30. Vpp. 6:16. cap. 9:6.

9777)

Dom. 19:25. Ose. 9:9.

9778)

5. Mos. 25:4. 1. Cor. 9:9.

9779)

Jer. 4:3.

9780)

V. 1. (*a*)Frucht) Städerna äro sådana wijnträs frucht; men thet är afhemtat och toomt.

9781)

V. 3. (*b*)Konungen hafwer oß icke) Nemliga Konungen i Assyrien.

9782)

Wij behöfwe intet fruchta etc.) Thet är: HERrans ord som Propheterna säija oß/ achte wij intet.

9783)

V. 5. (*d*)BethAven) Thet är: syndahuus. Så kallar han BethEl/ ther the hade vpsatt then ena gyldene kalfwen til at dyrka.

9784)

V. 9. (*e*)Jfrå Gibea tijd) Ther om läs/ Dom. 19.

9785)

V. 12. (*f*)Sår rättferdighet) Thet är: prediker rätt: eller jagh skal en gång plöija medh eder.

9786)

V. 14. (*g*)Lika som Salman) Thetta ärendet står eljes ingenstädz i Skriftene; och är wäl sådant meer skedt/ såsom Judas indrager vthi sin Epistel/ om Michael och Satan.

9787)

V. 15. (*h*)Bittida) Thet är: hastigt och oförseendes.

9788)

2. Mos. 3:8. cap. 4:22/ 23. Matth. 2:15.

9789)

Jer. 2:26/ 27.

9790)

2. Mos. 13:21.

9791)

Ose. 10:6.

9792)

1. Mos. 19:24/ 25. 5. Mos. 29:23. Amos. 4:11.

9793)

Hes. 18:23. cap. 33:11.

9794)

4. Mos. 23:19. 1. Sam. 15:29.

9795)

2. Kon. 18:4/ 5.

9796)

V. 3. (*a*)Ledde) Lika som modren lärer barnet gå/ och leder thet vnder armen.

9797)

V. 8 (*b*) Hwad skal jagh etc.?) Som han wille säija: Jagh weet intet huru jagh skal hielpa tigh/ Jsrael; thet hielper hwarken straff eller nådh: jagh måste sända Christum/ han må giörat godt.

9798)

V. 9. (*c*)Mitt rike skal icke wara i stadenom) Thet är: mit rike skal wara så stort/ at thet icke skal kunna begripit warda i någon stadh: Christi rike är i allo werldene.

9799)

Ose. 5:13. cap. 7:11.

9800)

Esa. 57:9.

9801)

1. Mos. 25:26.

9802)

cap. 32:24. rc.

9803)

1. Mos. 28:18. cap. 35:7.

9804)

2. Mos. 3:14. Ps. 83:19. Esa. 42:8.

9805)

Ps. 101:1.

9806)

Vpp. 3:17.

9807)

Ose. 13:4.

9808)

Ebr. 1:1.

9809)

1. Mos. 27:43. cap. 28:5.

9810)

cap. 29:20/ 27/ 30.

9811)

2. Mos. 12:37. cap. 14:30.

9812)

Ps. 77:21.

9813)

V. 1. (*a*)The giöra förbund) The trösta på menniskior/ och icke på Gudh.

9814)

V. 4. (*b*)J BethEl) At BethEl är bättre til Gudztienst än Jerusalem/ bewisa the ther medh/ at Jacob ther vnder giordt hafwer.

9815)

V. 7. (*c*)Een falsk wågh) Thet är: vthtyda skrifterna om BethEl icke rätt.

9816)

V. 12. (*d*)Jacob måste fly) At Jacob hafwer tient Gudi i BethEl/ thet måste på then tiden skee för hans person: men ther efter förde Gudh folcket vthur Egypten genom Mose; honom skulle the följa/ och icke Jacobs exempel.

9817)

V. 14. (*e*)Theras Herre) Thet är: Konungen i Assyrien.

9818)

1. Kon. 12:28/ 29.

9819)

cap. 16:31.

9820)

Ose. 2:8. cap. 8:4:

9821)

Ps. 1:4. Dan. 2:35.

9822)

Ose 12:9.

9823)

2. Sam. 22: 32. Ps. 18:32. Esa. 43:11. cap. 45:18.

9824)

5. Mos. 8:15. cap. 32:10/ 11.

9825)

5. Mos. 8:12. cap. 32:15.

9826)

Klag. 3:9. Ose. 5:14.

9827)

2. Sam. 17:8. Ord. 17:12. Jer. 5:6.

9828)

1. Sam. 8:5/ 6.

9829)

1. Sam. 8:7.

9830)

5. Mos. 32:34. Job. 14:17.

9831)

Esa. 37:3.

9832)

Esa. 25:8. 2. Cor. 15:54/ 55. Ebr. 2:14.

9833)

Hes. 19:12.

9834)

V. 1. (*a*)Afguderij) J thet the vprättade twå gyldene kalfwar/ i Dan och BethEl/ 1. Kon. 12:28. Ehuruwäl afguderij är een styggelse/ likwäl hafwer thet sin framgång/ och vphöijer them som ther medh vmgå til en tijd/ hwar öfwer froma hiertan förskräckias och jämra sigh.

9835)

Dräpne) Såsom Achab medh alla sina.

9836)

V- 3. (*c*) The skola hafwa rc. dagg) Thet är: the säija then falska Gudztienstene stoor ting til; men ther warder intet af/ menar Osea.

9837)

V. 9. (*d*)Förer tigh i olycko) At tu söker hielp när menniskior/ och icke när Gudi.

9838)

V. 11. (*e*)Gaf tigh en Konung) Saul gaf han medh ogunst/ 1. Sam. 8. och wil säija: lika som jagh gaf tigh then första Konung i wrede/ så wil jagh ock taga then sidsta bort i grymhet/ så at tu ingen meer hafwa skalt.

9839)

V. 14. (*f*)Helwete/ rc.) Thet timeliga Konungariket skal afkomma; men thet andeliga skal vpkomma. Men fåå skola ther af hafwa tröst/ therföre at the icke anammat; och skola genom the Romare såsom genom ett hårdt wäder warda förstörde.

9840)

1. Kon. 16:24.

9841)

Joel. 2:12. Zach. 1:3/ 4. Mal. 3:7.

9842)

Ebr. 13:15.

9843)

Ps. 52:10.

9844)

Högw. 4:11.

9845)

Ps. 91:1. Esa. 4:6.

9846)

Ps. 107:43.

9847)

5. Mos. 10:12. Ps. 25:9/ 10.

9848)

2. Mos. 10: 14/ 15. Joel. 2:25.

9849)

2. Mos. 29:41.

9850)

Esa. 16:10. Jer. 48:33.

9851)

Joel. 2:15.

9852)

Esa. 13:6/ 9. Joel. 2:1.

9853)

Ps. 104:27.

9854)

Job. 39:3. Ps. 147:9. Jon. 3:8.

9855)

V. 14. (*a*)Helger ena fasto) Se til 2. Chrön. 20:3.

9856)

4. Mos. 10:2.

9857)

Joel. 1:15.

9858)

Amos. 5:18. Zeph. 1:14/ rc.

9859)

Nah. 2:10.

9860)

Esa. 13:10. Hes. 32:7. Matth. 24:27/ 29. Marc. 13:24. Luc. 21:25.

9861)

Jer. 30:7.

9862)

Ord. 28:13. Esa: 45:22.

9863)

Ps. 51:19.

9864)

2. Mos. 34:6. Ps. 86:15. Ps. 103:8. Ps. 145:8. Jon. 4:2.

9865)

Jer. 18:8. Jon. 3:9.

9866)

Joel. 1:14. Jon. 3:5.

9867)

2. Mos. 19:10.

9868)

Ps. 8:3.

9869)

2. Mos. 32:12. Ps. 79:9/ 10. Ps. 115:2.

9870)

5. Mos. 28: 11/ 12.

9871)

5. Mos. 11: 14. Jer. 5:24.

9872)

Ord. 3:10.

9873)

Joel. 1:4.

9874)

Esa. 46:9.

9875)

Esa. 44:3. Ap. G. 2:17.

9876)

Gal. 4:6/ 7.

9877)

Joel. 3:15.

9878)

Rom. 10:13.

9879)

Esa. 2:3.

9880)

V. 12. (*a*)Wänder eder) Se til Hes. 18:31.

9881)

Af alt hierta) Se til 5. Mos. 4:29.

9882)

V. 15. (*c*)Helger ena fasto) Se til 2. Chrön. 20:3.

9883)

V. 28. (*d*)Öfwer alt kött) Så skal thet Levitiska Presterskapet hafwa en ända/ tå allehanda slags folck kunna komma til Predikoämbetet.

9884)

Esa. 23. cap.

9885)

Ps. 2:2/ rc. Esa. 8:9/ 10.

9886)

Luc. 10:2. Joh. 4:35. Vppenb. 14:15. 18.

9887)

Joel 2:31.

9888)

Esa. 2:3. Ose. 11:10. Amos 1:2. Mich. 4:2.

9889)

Zach. 13:1.

9890)

Vppenb. 21: 27.

9891)

Amos 9:13.

9892)

Hes. 47:1/ 8. Zach. 14:8. Vppenb. 22:1.

9893)

Ps. 79:2/ 3. Vppenb. 17:6.

9894)

V. 1. (*a*)Omwändandes rc.) Nemliga/ genom Evangelii predikan/ ifrå theras andeliga fängelse/ vndan synden/ döden/ diefwulen/ och helwetit.

9895)

V. 2. (*b*)Josaphats daal) Märcker icke enkannerliga then dalen widh Jerusalem/ ther Josaphat nederlade sina fiendar/ 2. Chrön. 20:26. Vtan i gemeen Gudz dooms daal; och således förstås här medh hela Gudz församling.

9896)

Wara til rätta) Eller döma; thet märcker här icke then stränga domen/ som Gudh efter sin lagh och rättwiso wil hålla öfwer werlden: vtan then barmhertiga domen/ som han wil låta predika genom sitt Evangelium; at then ther troor och warder döpt/ han skal warda salig/ rc. Ty döma efter thet Ebreiska målet märcker them båda tw. Thet förhindrar icke at thetta skulle skee för theras synder: ty thet skulle skee af nåde/ och icke af rätt; lika som wij förstå thet/ Esa. 40 2. The hafwa fått dubbelt af HERrans hand för alla sina synder; icke straff vtan nådh.

9897)

På Jsraels wägna) Märck/ at alt straff och Gudz domar öfwer the onda/ skee för the goda skul: altså ock then yttersta domen.

9898)

V. 3. (*e*)För wijn) Thet är förachteliga och hånliga såldt.

9899)

V. 8. (*f*)Och skal åter sälja) Thet ta kan icke heller för stås/ at Gudz församling skulle i lekamliga måtto twinga och vnderkufwa sina fiendar; ty hon lider meer än hon brukar något lekamligit wåld emot andra: vtan i andeliga måtto/ at hon skulle åter fånga och twinga Hedningarna vnder sin Gudz hörsamhet och lydno. Therföre står här ock/ at hon skulle sälja them/ icke vthi något öde eller Barbariskt land/ vtan in vthi rika Arabien/ thet är; tijt the skulle hafwa bättre lägenhet än förr: ty at the skulle fångas ifrå Hedendomen/ til

Gudz rätta kundskap och tienst/ är them icke något straff/ vtan nådh.

9900)

V. 9. (*g*)Helger ena strijd) Här beskrifwes/ huru Hedningarna skulle sättia sigh emot thenna Gudz doom/ eller Evangelium/ och doch omsider warda öfwerwundne/ at the måste thet vndergå och anamma/ såsom här följer i then 11 versen.

9901)

V. 13. (*h*)Slår medh lijarna) HERren förmanar sina Apostlar/ och andra sin församlings Lärare/ at the skulle troligen arbeta i hans sädh/ ty hon war mögen: såsom ock Christus talar/ Luc. 10:2. Joh. 4:35.

9902)

V. 14. (*i*)Här och ther i skiljodalenom) Här seer man/ at han icke enkannerliga meente then ena Josaphats daal/ vtan här och ther skulle i werldene thenne domedalen warda/ och thenne domen hållas: altså hafwer Gudh älskat werldena/ rc. Hwilken som troor på honom/ han warder icke dömd; men hwilken som icke troor/ han är redo dömd/ Joh. 3:18.

9903)

V. 15. (*k*)Sool och måne) Thet är: så mycket folck skal sigh församla til thenna domen/ at himmelen skal icke synas för damb; såsom thet plägar skee ther mycket folck medh wagnar och hästar framresa.

9904)

V. 16. (*l*)HERren skal ryta af Zion/ rc.) Thet är/ han skal låta vthgå sin lagh och Evangelinm tädan i hela werldena/ rc.

9905)

V. 17. (*m*)Sino folcke een tilflycht) Thet är/ sinom Christtrognom för lagsens förbannelse.

9906)

Tå skal Jerusalem) Thet är Gudz församling wara helig/ icke genom sin egen helighet/ vtan genom Christi förtienst och rättferdighet.

9907)

V. 18. (*o*)Skola bergen drypa) Beskrifwes thet helga Evangelii tröstrika lära.

9908)

Een källa) Thet är/ thet helga Dopet.

9909)

V. 19. (*q*)Egypten och Edom) Alla Evangelii siender och förföljare.

9910)

V. 20/ 21. (*r*) Juda/ Jerusalem/ och Zion) Thet är Gudz församling.

9911)

Amos 7:14.

9912)

Zach. 14:5.

9913)

Jer. 25:30. Joel 3:16. Moot Damafeus.

9914)

2. Sam. 12: 31. Esa. 17:1. Jer. 49:23.

9915)

Jer. 49:27.

9916)

2. Kon. 16:9.

9917)

2. Chrön. 21: 16/ 17. Jer. 47:5.

9918)

Jer. 25:20.

9919)

Esa. 23. Hes 28. Joel 3:4.

9920)

Jer. 47:4. Hes. 26:3/ 4. cap. 27:27.

9921)

1. Mos. 27:40. 4. Mos. 20:20. Esa. 34:5. Jer. 49:7. Hes. 25:12. Obad. v. 10/ 11.

9922)

Hes. 25:13.

9923)

Jer. 49:1. Hes. 25:2.

9924)

2. Sam. 11:1.

9925)

V. 1. (*a*)Jordbäfningen) Om thenna jordbäfning skrifwer Josephus Antiq. lib. 9. cap. 11.

9926)

2. Kon. 3:9/ 26/ 27.

9927)

Esa. 16:2. Jer. 48:1. Hes. 25:8.

9928)

Dom. 2:11/ 12/ 13.

9929)

Amos 8:6.

9930)

Rom. 2:24.

9931)

2. Mos. 22: 26/ 27. 5. Mos. 24:12.

9932)

4. Mos. 21:24/ 25. 5. Mos. 2:33/ 34. Jos. 24:8. Dom. 11:23.

9933)

2. Mos. 12:51. cap. 14:21.

9934)

Esa. 30:10. Jer. 11:21. Amos 7:13.

9935)

V. 4. (*a*)Lögn) Thet är: afgudar och falsk lära.

9936)

V. 6. (*b*)För ett paar skoor) Then ogudachtige wil icke gifwa ett gammalt paar skoor för alla kyrkioherdar och Predikare.

9937)

V. 12. (*c*)J skolen intet prophetera) Jcke så/ at the hafwa platt förbudit them prophetera eller predika; vtan the förbödo them predika emot theras afguderij och falska gudztienst; emot theras falska Propheter/ som predikade them lögn/ och styrckte them i theras synder; såsom man see kan/ Esa. 30:10. Thet kallar Gudh här/ förbiuda them prophetera: ty förtaga en rättsinnia Lärare frihet/ til at straffa falsk lärdom/ och allahanda synd/ thet är alt thet samma som förbiuda honom aldeles predika.

9938)

2. Mos. 19:5. 5. Mos. 4:20. Ps. 147:19/ 20.

9939)

Esa. 45:7. Jer. 11:11. Klagow. 3:38. Mich. 1:12.

9940)

1. Kon. 12:33. 2. Kon. 23:15.

9941)

Jer. 36:22.

9942)

Dom. 3:20.

9943)

1. Kon. 22:39.

9944)

V. 4. (*a*)Ryter ock ett leijon) Thet är: jagh måste predika: Gudh biuder migh thet/ och J ären orsaken ther til medh edart onda wäsende.

9945)

V. 6. (*b*)Är ock något ondt/ rc.) Se til Esa. 45:7.

9946)

V. 12. (*c*)Ett lägre) Lägre och säng kallas kyrkior och altare/ Esa. 57:7. ther the bedrefwo horerij/ thet är afguderij. Och wil han säija: The tiena the afgudar i Damasco. Och i hörnet/ thet är/ i Dan eller BethEl.

9947)

Ps. 22:13.

9948)

Jer. 16:16.

9949)

Ose. 4:15. cap. 12:11.

9950)

2. Kon. 6:25. cap. 8:1.

9951)

Joel. 1:4.

9952)

2. Mos. 9:3.

9953)

cap. 12:29.

9954)

1. Mos. 19:24. Esa. 13:19. Jer. 49:18. Zach. 3:2.

9955)

Ps. 65:7.

9956)

Ps. 135:7.

9957)

Ps. 104:20.

9958)

Mich. 1:3.

9959)

V. 1. (*a*)Feta koor) Thet är/ the rike och wäldige i folcket.

9960)

V. 3. (*b*)Harmon) Harmon är til ewentyrs thet berget Amanus/ vthom hwilket Jsrael blef bortförd vthi Assyrien.

9961)

Amos 4:4.

9962)

Amos 6:12.

9963)

Job. 9:8/ 9. cap. 38:31. Esa. 13:10.

9964)

Amos 4:13. cap. 9:6.

9965)

5. Mos. 28:30/ 39. Zeph. 1:13.

9966)

Ps. 34:15. Ps. 97:10. Rom. 12:9.

9967)

Jer 9:17/ 18/ 19.

9968)

Esa. 5:19. Jer. 17:15.

9969)

cap. 30:7. Joel. 2:2/ 11. Zeph. 1:14/ 15.

9970)

3. Mos. 26:31. Esa. 1:11. Jer. 6:20. cap. 7:22.

9971)

5. Mos. 32:17. Ap. G. 7:42/ 43.

9972)

V. 13. (*a*)Tiga) Han tör intet predika; thet wil ingen hörat eller lidat.

9973)

V. 17. (*b*)Fara fram) Så at eder skal swida efter.

9974)

V. 22. (*c*)Om J migh än offraden) Se til Esa. 1:11.

9975)

Jer. 2:3.

9976)

Hes. 12:22. Amos 9:10.

9977)

Esa. 5:12.

9978)

1. Mos. 37:24.

9979)

Jer. 51:14.

9980)

Amos 5:7.

9981)

4. Mos. 34:5/ 8/ 9. Jos. 13:3.

9982)

V. 2. (*a*)Calne) War en förnemlig stadh i Babylonien/ 1. Mos. 10:10.

9983)

V. 6. (*b*)Josephs skada) Joseph tages här lika som Ephraim eller Jsrael/ för Josephs/ Ephraims eller Jsraels rike; och är så mycket sagt: The bekymrade sigh intet om riksens eller Gudz folcks tilstånd.

9984)

V. 12. (*c*)Ränna medh hästom/ rc.) Här medh straffar han theras hårdnackenhet/ at thet war fåfängt hwad han predikade för them; lika som han hade welat plöija på hälleberget.

9985)

V. 14. (*d*)Pijlträ bäcken) Jfrå then ena ändan/ alt in til then andra ändan: ty pijlträ bäcken är then gränsan söder vth widh Moab; såsom Hamath norr vth.

9986)

1. Mos. 6:6.

9987)

Amos. 8:2.

9988)

2. Kon. 16. 17. cap.

9989)

cap. 15:10.

9990)

1. Sam. 9:9.

9991)

Amos 2:12.

9992)

cap. 5:26.

9993)

Amos 1:1.

9994)

Hes. 21:2.

9995)

2. Kon. 17:6/ 18/ 24.

9996)

V. 9. (*a*)Jsaacs högder) Kyrkian skal så nämnd wara efter Patriarken Jsaae; eller kunna the ock kallat Jsraels folck Jsaac: men Propheten tyder thet vth til föracht.

9997)

V. 12. (*b*)Sijare) Thet är: Tu Prophete/ och Predikare.

9998)

V. 14. (*c*)Jngen Prophete) Jagh är icke af Propheternas hoop eller orden.

9999)

2. Sam. 16:1.

10000)

Amos 7:8.

10001)

4. Mos. 10:10. cap. 28:11.

10002)

5. Mos. 25:13/ 14/ 15. Ose. 12:7.

10003)

Amos 2:6.

10004)

Ps. 32:6. Amos 9:5.

10005)

Ps. 19:6/ 7.

10006)

Tob. 2:6. 1. Macc. 1:41.

10007)

Jer. 48:37.

10008)

cap. 6:26. Zach. 12:10.

10009)

Amos 5:2.

10010)

1. Kon. 12:29.

10011)

V. 1. (*a*)Korg) På Ebreisko lyda thessa tw orden/ korg och ände fast lika/ Kajitz och Ketz. Altså faller han af thet ena vppå thet andra/ och säger: Korgen/ ja/ änden är kommen.

10012)

V. 6. (*b*)För ett paar skoor) För allahanda tarfwer som the dyrt betala måste.

10013)

V. 8. (*c*)Floden) Thet är Nilus/ som åhrliga plägar flöda öfwer Egypti land om sommartijd.

10014)

V. 11. (*d*)En hunger) Then som Gudz ord icke höra wil/ honom skal thet fierran nogh komma/ så at han skal aldrig finnat/ tå han gierna hade thet.

10015)

V. 14. (*e*)Samarie synd) Så kallar han afguden; therföre at the syndade på honom.

10016)

Hes. 9:5/ 6.

10017)

Amos 2:14.

10018)

Ps. 139:7/ 8/ 9. Obad. v. 4.

10019)

Ps. 34:17. Jer. 44:11.

10020)

Amos 8:8.

10021)

Ps. 104:3. Esa. 66:2.

10022)

Amos 5:8.

10023)

1. Mos. 10:14. 5. Mos. 2:23.

10024)

Jer. 30:11.

10025)

Amos 6:3.

10026)

Ap. G. 15:15/ 16.

10027)

Esa. 44:5.

10028)

Joel. 3:18.

10029)

2. Mos. 15:17. Jer. 32:41.

10030)

V. 7. (*a*)Ethioper) Gudh drifwer thet ena folcket vth genom thet andra/ för synderna skul; såsom genom Jsrael the Cananeer; the Syrer genom them af Kir/ rc. och såsom the Ethioper mång annor folck fördrifwit hafwa.

10031)

V. 11. (*b*)Davidz hyddo) Thet är Christi församling; hon kallas mångestädes David i Skriftene/ efter han skulle wara Davidz son: se til Jer. 30:9.

10032)

V. 13. (*c*)Tiden kommer) Thet är Evangelii och Christi rikes tijd.

10033)

Man skal tillika plöija/ rc.) Thetta skal alt förstås om then fruchtsamhet och stora ymnighet/ som skulle warda i nya Testamentet på andeliga håfwor/ som är Gudz rätta kundskap/ syndernas förlåtelse/ rättferdighet/ frijd och frögd i then Helga Anda.

10034)

Jer. 49:7. Amos 1:11.

10035)

Jer. 49:15.

10036)

Jer. 49:16.

10037)

Ps. 139:7/ 8/ 9. Amos 9:2.

10038)

Jer. 49:9.

10039)

Jer. 49:10.

10040)

Esa. 29:14.

10041)

1. Mos. 27:41. Hes. 25:12. cap. 35:5.

10042)

Joel. 3:3.

10043)

Ps. 58:12.

10044)

Ps. 137:7.

10045)

2. Mos. 21:24. Hes. 35:15. Luc. 6:38.

10046)

Jer. 25:15. cap. 49:12.

10047)

Luc. 1:71/ 78.

10048)

cap. 1:33.

10049)

V. 3. (*a*)Boor vthi steenklyftor/ rc.) Se til 2. Chron. 14:6.

10050)

V. 5. (*b*)Tiufwar) Så kallar han the Chaldeer; efter the skulle oförsedt öfwerfalla och beröfwa the Edomeer: ändoch the för Gudh woro rätt tiufwar/ efter the woro ju så arge som andre/ och mäst vthan fulkomlig orsak/ af girughet bekrigade och skiöflade andras land. Summa/ en tiuf måste stiäla ifrå then andra.

10051)

V. 17. (*c*)Och Jacobs huus skal besittia/ rc.) Thetta skal förstås i andeliga måtto/ at Gudz folck skulle omsider genom trones predikan fånga sina fiendar/ och alla Hedningar vnder theras hörsamhet och lydno; hwilket genom Christi Apostlar och Lärjungar skedt är.

10052)

V. 21. (*d*)Frälsare) Thet äro the helge Apostlar/ hwilke medh theras lära fångade och dömde hela werlden.

10053)

2. Kon. 14:25.

10054)

1. Mos. 10:11. Jon. 3:3.

10055)

1. Mos. 18:20. cap. 19:13.

10056)

2. Chrön. 2: 16. Ap. G. 9:36.

10057)

Ap. G. 27:18/ 19.

10058)

Ords. 16:33.

10059)

Dom. 9:24.

10060)

V. 7. (*a*)Kasta lott) Efter thetta exemplet kan man icke altid medh lott ransaka/ hwilken som skyldig eller oskyldig är i een saak: ty ther på hafwe wij ingen befalning; och kan förthenskul lätteliga ther medh slå feelt och skee orätt.

10061)

Matth. 12: 46. cap. 16:4. Luc. 11:30

10062)

Ps. 77:3/ 4. Ps. 120:1. Ps. 130:1.

10063)

Ps. 69:2.

10064)

Ps. 50:14. Ps. 116:7.

10065)

Ps. 3:9.

10066)

Jon. 1:2.

10067)

Matth. 12: 41. Luc. 11:32.

10068)

Joel 2:15.

10069)

Job. 2:8. Matth. 11:21. Luc. 10:13.

10070)

Jer. 18:8. Joel. 2:14.

10071)

1. Mos. 6:6.

10072)

V. 5. (*a*)Predika fasto) Se til 2. Chrön. 20:3. och Esth 4:15.

10073)

V. 10. (*b*)Tå Gudh såg theras gierningar) Nemligen/ at the medh alfwar ångrade och bättrade sigh/ förlät han them; icke at han war plichtig af rätten thet giöra för theras gierningar; ty the hade redo förtient straffet/ ehuru mycket godt the sedan hade kunnat eller welat giöra: vtan af gunst och nåde för Christi skul/ efter the trodde på honom/ såsom står tilförene/ v. 5.

10074)

2. Mos. 34:6. Neh. 9:17. Ps. 86:5. Ps. 103:8. Ps. 145:8. Joel. 2:13.

10075)

V. 1. (*a*)Förtröt) Han fruchtade/ at hans predikningar skulle ther af blifwa förachtade/ när han såg at thet icke följde som han förkunnade.

10076)

Jer. 26:18.

10077)

5. Mos. 32:1. Esa. 1:2.

10078)

Ps. 11:4.

10079)

1. Mos. 11:7. Esa. 26:21.

10080)

5. Mos. 32:13. cap. 33:29. Amos. 4:13.

10081)

2. Mos. 19:18. Ps. 97:5. Amos. 9:5.

10082)

5. Mos. 23:18. Ose. 2:5.

10083)

Jer 4:19.

10084)

Esa. 20:3.

10085)

Job. 30:28/ 29.

10086)

2. Kon. 18:13.

10087)

2. Sam. 1:20.

10088)

Job. 2:8. Jer. 6:26.

10089)

Esa. 47:3.

10090)

Amos. 3:6.

10091)

Jos. 10:3. cap. 15:39. 2. Kon. 19:8.

10092)

Jos. 15:44. cap. 19:29.

10093)

V. 1. (*a*)Vthi Jothams/ rc.) På hwad tijd thesse Konungar hafwa regerat/ och huru tå tilstod/ är beskrifwit 2. Kon. 15. 16. 17. 18. rc. cap. och 2. Chrön. 27. 28. 29. rc. cap.

10094)

V. 5. (*b*)Synder) Thet är: afguderij/ hwilket ock ett horerij är.

10095)

V. 7. (*c*)All thes winning) Lönen och winningen är then ränta och godz vnder the stichtningar/ hwilka een horolön äro/ och warda åter horolön: ty the komma the ogudachtiga til deel.

10096)

V. 11. (*d*)Tu skiöne stadh) Samarien är then skiöne stolte staden.

10097)

Grannen) Är Konungen i Assyrien/ then ock alt in för Jerusalem kom.

10098)

V. 13. (*f*) Lachis) War en förnemlig stadh i Juda/ Jos. 10:3. och 15:39.

10099)

Ps. 36:5.

10100)

1. Kon. 21. cap. Esa. 5:8.

10101)

2. Kon. 17:24.

10102)

Esa. 30:10. Amos. 7:16.

10103)

Esa. 50:2.

10104)

cap. 28:21.

10105)

Hes. 22:29.

10106)

Matth. 23: 14.

10107)

3. Mos. 18:25.

10108)

Mich. 3:5.

10109)

Jer. 31:10. Joh. 10:16.

10110)

V. 1. (*a*)Herrar) Thet är: the giöra hwad the wilja/ icke som the skulle; the äro junckare.

10111)

V. 9. (*b*)Min prydelse) Hwad jagh them gifwit hafwer/ thet tagen J ifrå them.

10112)

V. 12. (*c*)Ett fårahuus) Här talar han om Christi rike: han är wår hielte/ then för oß hafwer slagit sigh igenom; och giordt oß wägh genom döden/ syndena/ diefwulen och alt ondt.

10113)

Jer. 5:4/ 5.

10114)

Ps. 14:4.

10115)

Ord. 1:28. Esa. 1:15. Jer. 11:11. cap. 14:12. Hes. 8:18.

10116)

Hes. 13:18/ 19. Mich. 2:11.

10117)

Jer. 15:9. Joel. 2:10. Amos. 8:9.

10118)

3. Mos. 13:45. Hes. 24:17.

10119)

Amos. 5:7. cap. 6:12.

10120)

Jer. 22:13. Hes. 22:27.

10121)

Zeph. 3:3/ 4.

10122)

Jer. 7:4.

10123)

Jer. 26:18.

10124)

V. 6. (*a*)Edor syyn) Thet är: edor predikan och lära.

10125)

Esa. 2:2.

10126)

Esa. 2:3.

10127)

Esa. 2:4.

10128)

1. Kon. 4:25.

10129)

Esa. 11:6.

10130)

5. Mos. 30:3. Hes. 34:16. Zeph. 3:19.

10131)

Esa. 60:22.

10132)

Dan. 7:14. Luc. 1:33

10133)

1. Mos. 35:21. Neh. 3:1.

10134)

Jer. 8:19.

10135)

Ps. 54:9.

10136)

Jer. 51:33.

10137)

V. 1. (*a*)Yttersta dagarna) Se til Esa. 2:2.

10138)

Thet berget) Se til samma rum.

10139)

V. 2. (*c*)Lagen) Se ock til Esa. 2:3.

10140)

V. 3. (*d*)Han skal döma) Gudz ord skal komma i hela werldena.

10141)

Giöra sin swärd/ rc.) Se til Esa. 2:4.

10142)

V. 8. (*f*)Tin gyldene roos) Titt rike/ om thet än swageliga tilgår/ så skal thet doch och måste komma: ther före statt fast/ och lid; korset måste föda Christi kyrkio.

10143)

V. 13. (*g*)Statt vp/ och tröska) Thet är: tu skalt sönderbråka Babylon och all ting i hela werldene/ ändoch tu nu måste lida/ at både Babylon och Rom förstöra tina domare/ och titt rike.

10144)

Job. 16:10. Klagw. 3:30.

10145)

Matth. 2:6. Joh. 7:42.

10146)

Joh. 1:1.

10147)

2. Kon. 18:13/ 25.

10148)

1. Mos. 10:10/ 11.

10149)

Ps. 110:3. 1. Cor. 3:6/ 7.

10150)

V. 3. (*a*)Han låter plåga them/ rc.) Lät plåga then ther plågar/ til thes han kommer medh Evangelio/ han skal behålla segren.

10151)

V. 5. (*b*)Ty siu herdar) The Perser och Meder skola ther förinnan nederslå Assur/ til thes Christus kommer/ then oß alstinges hielpa skal.

10152)

V. 7. (*c*)Och skola the qwarlefde/ rc.) Thet äro Christi Apostlar och Lärjungar/ samt andre af Judarna/ som anammade honom; the skulle medh hans Evangelio öfwerwinna och twinga Hedningarna vnder hans hörsamhet och lydno/ 2. Cor. 10:5. oansedt diefwulen och alla helwetis portar skulle thet förtryta.

10153)

V. 10. (*d*)Skal jagh taga tina hästar/ rc.) Thet är: efter tå största delen af Judarna icke wille anamma Christum/ vtan blefwo vthi theras wilfarelser och falska meningar/ hwilke här kallas troldom och afguderij/ så skulle HERren förstöra theras land och regemente: ja/ ock medh tiden alla Hedningar/ som icke wille lyda hans Evangelio.

10154)

Ose. 4:1.

10155)

Jer. 2:5.

10156)

2. Mos. 15:22.

10157)

4. Mos. 22:5. cap. 23:7.

10158)

cap. 24:15.

10159)

Jos. 5:9.

10160)

Ps. 50:9. Ps. 51:18. Esa. 1:11.

10161)

5. Mos. 10: 12.

10162)

3. Mos. 19:36. Ose. 12:7.

10163)

Jer. 9:8.

10164)

Ose. 4:10.

10165)

5. Mos. 28:38/ 39. Amos. 5:11. Zeph. 1:13. Hagg. 1:6.

10166)

Jer. 51:37.

10167)

V. 1. (*a*)Bergen/ Högarna) Thet äro the höge och mächtige som äro vpsatte til at regera andra.

10168)

V. 6. (*b*)Hwar medh skal jagh blidka rc.) Gudh låter icke försona eller blidka sigh medh offer och gierningar/ om någor än sin son offrade: vtan ther medh/ at man honom fruchtar/ och troor vppå honom.

10169)

V. 8. (*c*)Hålla Gudz ord/ rc.) Thet är: troo/ älska/ och lyda.

10170)

V. 16. (*d*)Omri/ och Achab) Om them och theras Gudztienst/ läs 1. Kon. 16:25/ 30.

10171)

Matth. 21: 19.

10172)

Ps. 12:2. Ose. 4:1.

10173)

Esa. 5:20. Mich. 2:1. cap. 3:11.

10174)

5. Mos. 13:6.

10175)

Hes. 22:7. Matth. 10:35. 36. Luc. 12:53.

10176)

Jer. 50:34.

10177)

Ps. 42:4/ 11. Joel. 2:17.

10178)

Esa. 19:23.

10179)

Joel. 2:26.

10180)

Ps. 72:9. Esa. 49:23.

10181)

Jer. 10:6.

10182)

2. Mos. 34:6. Ps. 103:8/ 9.

10183)

Ap. G. 10:43.

10184)

V. 8. (*a*)Nedre ligger) Thet är: at jagh af the Assyrier och Babylonier förstörd warder.

10185)

V. 9. (*b*)Föra migh vthi liuset) Thet är: han skal trösta migh.

10186)

V. 11. (*c*)Tine murar) Thet är: Jerusalem skulle åter efter thet Babyloniska fängelset vpbyggias: och sedan Gudz församling genom Christum vprättas/ och genom hans ord i hela werlden förwidgas; såsom the efterföljande ord vthwisa.

10187)

V. 12. (*d*)The af Assur) The är: af hela werlden skal samka sigh folck til Gudz församling.

10188)

V. 13. (*e*)Ty landet skal öde warda) Thet är: Juda landet medh thes folck skal förstöras af the Romare/ efter thet icke anammade Christum.

10189)

V. 15. (*f*)Låta see vnder) Nemliga/ the Christus och hans Apostlar skulle giöra.

10190)

V. 20. (*g*)Hålla Jacob trohet) Nemliga/ at vthi hans sädh skulle alle slächter på jordene warda wälsignade/ såsom HERren hade låfwat/ och Propheten honom härföre berömdt hade.

10191)

Esa. 13:1.

10192)

2. Mos. 20:5.

10193)

2. Mos. 34:6/ 7.

10194)

Esa. 50:2.

10195)

Ps. 18:14. Ps. 114:5.

10196)

2. Mos. 14:21. Ps. 106:9.

10197)

Jos. 3:16.

10198)

2. Mos. 19:18. Ps. 18:8. Joel. 3:16.

10199)

Ps. 9:10.

10200)

Ps. 58:10.

10201)

2. Kon. 19:37. Esa. 37:38.

10202)

Esa. 52:7. Rom. 10:15.

10203)

Tob. 1:24.

10204)

V. 3. (*a*)Vthi wäder) Såsom i röda hafwet/ 2. Mos. 14:21.

10205)

V. 9. (*b*)J tagen eder före) Nemliga J Assyrier.

10206)

V. 11. (*c*)Thet stalcka rådet) Thet är: the onda anslag vthaf Nineve emot Juda folcket/ til at förderfwa them/ måste om intet warda/ tå han påckar som alramäst: såsom medh Sanherib och RabSake för Jerusalem skedde.

10207)

V. 12. (*d*)Ödminka tigh) Tigh/ mitt folck/ wil jagh straffa genom Sanherib: men han skal betalat.

10208)

V. 14. (*e*)Men emot tigh) Nemliga/ Konung Sanherib/ hwilken ock (såsom Nahum här propheterar) i sitt afguda tempel blef dräpen/ 2. Kon. 19:37. Esa. 37:38.

10209)

V. 15. (*f*)Betala tin löfte) Se til 3. Mos. 27:2. och til 4. Mos. 30:4.

10210)

Esa. 10:12.

10211)

cap. 8:9/ 10.

10212)

Esa. 13:7. Hes. 7:17. cap. 21:7. Joel. 2:6.

10213)

Hes. 19. cap.

10214)

V. 1. (*a*)Förskingraren) Thet är: Konungen i Babel.

10215)

V. 5. (*b*)Han skal tänckia vppå sina wäldiga) Thet är: Konungen i Nineve skal förlåta sigh vppå sitt krigsfolck.

10216)

V. 13. (*c*)Bodskaps röst) Thet är: tina ämbetsmäns och wäldigas röst.

10217)

Hes. 24:6/ 9. Hab. 2:12.

10218)

Esa. 47:2/ 3. Jer. 13:22. Hes. 16:37.

10219)

Jer. 46:25.

10220)

2. Chrön. 14: 9. Jer. 46:9.

10221)

Jer. 50:37. cap. 51:30.

10222)

Jer. 23:2. cap. 25:34.

10223)

V 1. (*a*) Lögn) Thet är: Afguderij/ hwilket han ock kallar truldom och bolerij.

10224)

V. 8. (*b*)No) Se til Hes. 30:13.

10225)

V. 12. (*c*)Alle tine faste städer) Se til 2. Chrön. 14:6.

10226)

V. 13. (*d*)Til qwinnor) Förtwiflade och klagande/ lika som i barnsnöd.

10227)

Esa. 13:1.

10228)

Ps. 10:14.

10229)

Ap. G. 13:41.

10230)

Jer. 5:6.

10231)

Zeph. 3:3.

10232)

Jer. 4:13.

10233)

Matth. 24: 28.

10234)

1. Mos. 32: 12. Ose. 1:10.

10235)

Dan. 5:4.

10236)

5. Mos. 32:4.

10237)

Ps. 5:5/ 6.

10238)

Job. 21:7. Jer. 12:1.

10239)

Esa. 10:13.

10240)

V. 16. (*a*)Offra sinom nätom) Thet är: the tilskrifwa thet sme macht och illistighet: eller som the kallat/ sine manlighet och försichtighet: och therföre bruka the them alt fort/ til at få vnder sigh andra och andras ägor/ och tyckia sigh här medh wara wisare än the/ som intet weta eller wilja sådana kånster bruka.

10241)

Esa. 21:8. Hes. 3:17. cap. 33:7.

10242)

Esa. 30:8.

10243)

Ebr. 10:37.

10244)

Joh. 3:36. Rom. 1:17. Gal. 3:11. Ebr. 10:38.

10245)

Esa. 13/ 14. cap.

10246)

Jer. 51:27/ 28.

10247)

Esa. 33:1.

10248)

Ord. 15:27.

10249)

Dan. 4:27.

10250)

Jer. 22:13. Hes. 24:9.

10251)

Esa. 11:9.

10252)

Jer. 25:15/ 27.

10253)

5. Mos 3:25. Zach. 11:1.

10254)

5. Mos. 32:24. Hes. 14:15.

10255)

Es. 44:9. rc. Jer 10:14/ 15.

10256)

Ps. 11:4.

10257)

Ps. 46:11. Zeph. 1:7. Zach. 2:13.

10258)

V. 1. (*a*)Står på mine wacht) Thet är: Jagh achtar på mitt prophetiska ämbete.

10259)

V. 2. (*b*)Skrif) Se til Esa. 8:1.

10260)

V. 3. (*c*)Prophetian) Nemligen/ om Christo edar Frälsare.

10261)

V. 9. (*d*)Hafwa sitt näste i högdene) Thet är: Han menar sigh kunna blifwa säker på sin fasta slott och befästningar.

10262)

V. 12. (*e*)Bygger staden medh blodh) Se til Jer. 22:13.

10263)

V. 14. (*f*)Jorden skal full warda/ rc.) Nemliga/ tå Christus kommer medh sitt helga Evangelio.

10264)

V. 17. (*g*)Libanon) Thet är Jerusalem/ som af Libanon bygdt war.

10265)

2. Mos. 19:16. 5. Mos. 33:2. Dom. 5:4.

10266)

2. Mos. 24:17.

10267)

2. Mos. 9:3.

10268)

cap. 12:29.

10269)

Dom. 7:21.

10270)

2. Mos. 14:26/ 29.

10271)

cap. 15:3.

10272)

Jos. 3:16.

10273)

Ps. 77:19.

10274)

Jos. 10:12/ 13.

10275)

Ps. 46:4/ 5.

10276)

2. Sam. 22: 34.

10277)

V. 2. (*a*)Rychte) Nemliga/ af thet Babyloniska fängelset.

10278)

Mitt i åhren) Thet är/ i rättom tijd/ och mitt i nödene htelper tu/ och giör tina saliga och frija.

10279)

V. 3. (*c*)Jfrå thet berget Paran) Nemliga/ tå han wille gifwa them sin lagh på Sinai berg/ 5. Mos. 33:2. Historien läs 2. Mos. 19:16/ rc.

10280)

V. 5. (*d*)För honom gick pestilentie) Nemliga/ tå han vthförde sitt folck af Egypten/ och drap alla Egyptiers förstfödda/ 2. Mos 12.

10281)

V. 6. (*e*)Förskingrade Hedningarna) Tå han gaf them in Canaans land/ och fördref the Cananeer/ såsom i Josua book beskrifwes.

10282)

Berg/ högar) Thet är/ mächtige Konungar och regementer.

10283)

V. 7. (*g*)The Midianiters/ rc.) Dom. 7.

10284)

V. 8. (*h*)J flodene) Tå han förde them genom röda hafwet/ och fördränckte Pharao/ 2. Mos. 14.

10285)

V. 11. (*i*)Sool och måne) Jos. 10:13.

10286)

V. 13. (*k*)Tinom smorda) Kan förstås David emot Saul.

10287)

V. 14. (*l*)Hufwudens spiror) Thet är/ Konungens i Babel/ medh sina städer och wäldiga.

10288)

V. 15. (*m*)Tine hästar gå i hafwena) Thet är: tu förgiorde the Egyptier i röda hafwet; så kant tu ock wäl förgiöra the Babylonier.

10289)

V. 17. (*n*)Fikonaträd/ rc.) Här beskrifwer han huru Juda landet skulle förödas/ och stå jämmerliga.

10290)

Ose. 4:3.

10291)

2. Kon. 23:4/ 5.

10292)

2. Kon. 23:12. Jer. 19:13.

10293)

Ose. 4:15.

10294)

Hab. 2:20.

10295)

Jer. 46:10.

10296)

Esa. 34:6.

10297)

2. Kon. 25:7. Jer. 39:6.

10298)

Neh. 3:3.

10299)

Jer. 48:11.

10300)

5. Mos. 28:38/ 39. Amos 5:11.

10301)

Jer. 30:7. Joel 2:2/ 11. Amos 5:18.

10302)

Ord. 11:4. Hes. 7:19. Syr 5:10.

10303)

Zeph. 3:8.

10304)

V. 4. (*a*)Munkar) Camarim/ hwilke bättre höllo sigh än the slätte Prester.

10305)

V. 5. (*b*)Malcham) War en Ammons barnas afgud.

10306)

V. 7. (*c*)Sina gäster) Thet äro the Babylonier som Jerusalem vyfräta skulle/ therföre/ at the höllo ett främmande sätt til at tiena Gudi vthan Mose.

10307)

V. 8. (*d*)Kyrkioskrud) Nemliga/ til theras Gudztienst: så som främmande mässekläder/ chorkåpor/ eller hwad the hafwa haft för namn: ty the hade påfunnit sigh synnerlig offer och kläder; förachtade och bortlade thet sättet som Gudh sielf them föreskrifwit hade: hwilket honom swårliga mißhagade.

10308)

V. 11. (*e*)Boon i qwarnene) Thet är/ i Jerusalem/ som nu aldeles tiente Mammone och bukenom/ vch vthaf een kyrkio war worden een qwarn eller kokohuus; och icke annat sökte än timeligit godz och ägodelar medh theras Gudztienst/ rc. lika som ock ofta hoos oß skeer.

10309)

V. 12. (*f*)Liggia på sine drägg) The som så säkre äro/ och förachta hwad Propheterna predika them om Gudz straff.

10310)

Hes. 25:16.

10311)

Ps. 35:26. Ps. 38:17. Amos 1:13.

10312)

1. Mos. 19:28.

10313)

Jer. 48:1.

10314)

Nah. 1:14. cap. 2:10. cap. 3:15.

10315)

Esa. 13:21. cap. 34:11/ 14 Jer. 50:39.

10316)

Esa. 47:8.

10317)

1. Kon. 9:8.

10318)

V. 11. (*a*)Förläggia alla gudar) Thet är sagt om Evangelio/ hwilket efter thet Babyloniska fängelset komma skulle/ såsom ock skedt är.

10319)

Ords. 28:15. Hes. 22:6/ 27. Hab. 1:8.

10320)

Jer. 23:11/ 32. Hes. 22:26. Ose. 9:7. Mich. 3:11.

10321)

5. Mos. 32:4.

10322)

Jer. 8:12.

10323)

Zeph. 1:18.

10324)

Esa. 6:5.

10325)

Jer. 7:4.

10326)

Matth. 5:3.

10327)

1. Joh. 5:18.

10328)

Esa. 12:6. Zach. 9:9.

10329)

Ps. 23:4.

10330)

Mich. 4:6.

10331)

2. Kon. 24:12. 2. Chrön. 33:11. cap. 36:6.

10332)

V. 1. (*a*)Stadenom) Thet är: Jerusalem sielft: ty ther som Gudz ord allsommäst predikat warder/ ther warder thet alramäst förachtat.

10333)

V. 9. (*b*)Medh wänliga läppar) Thet är: predika Edangelium om Gudz nåde i hela werldene/ hwilket oß förlöser ifrå wåra synder.

10334)

V. 11. (*c*)The stolta helgon) Hwilke sigh berömde/ och förläto vppå templet/ offer/ fäder/ och annor helig werck/ Rom. 9:4. och icke vppå blotta nåde.

10335)

V. 13. (*d*)The qwarblefna/ rc.) Nemliga/ the som Christum anamma/ och på honom troo skulle/ såsom hans helgs Apostlar och Lärjungar.

10336)

V. 15. (*e*)Borttaget titt straff) Thet är: han skal intet meer wredgas/ vtan thet skal wara idel förlåtelse.

10337)

Och afwändt tina flendar) Thet är: han skal borttaga lagen och ett ondt samwet.

10338)

V. 18. (*g*)Stadgar) Hwilka drifwa lagen in vppå gierningar/ och icke vppå nåden; ther doch lagen sielf vppå drifwer/ Gal. 3.

10339)

Esr. 5:1.

10340)

3. Mos 26:26. 5. Mos. 28:38. Mich. 6:15. Hagg. 2:17.

10341)

Hagg. 2:8/ 10.

10342)

3. Mos. 26:19/ 20. 5. Mos. 28:23.

10343)

1. Kon. 17:1. 2. Kon. 8:1. Hagg. 2:18.

10344)

Hagg. 2:5.

10345)

V. 9. (*a*)Therföre at mitt huus så öde står) Märck/ hwad wälsignelse thet hafwer medh sigh/ när man förachtar/ försumar och låter falla Gudztiensten/ och fikes allena efter thetta timeliga.

10346)

V. 13. (*b*)HERrans Ängel) Thet är: HERrans bodh eller Predikare.

10347)

Esr. 3:12.

10348)

Hagg. 1:13.

10349)

2. Mos. 19:5.

10350)

Ebr. 12:26.

10351)

Hagg. 1:8.

10352)

3. Mos. 10:10/ 11.

10353)

4. Mos. 19:11/ 16.

10354)

5. Mos. 28:38. Mich. 6:15. Hagg. 1:6.

10355)

Amos 4:9. Hagg. 1:11.

10356)

Jer. 22:24. Syr. 49:13. Luc. 3:27.

10357)

V. 8. (*a*)Alla Hedningars tröst) Thet är Christus/ som skulle trösta hela werldena medh syndernas förlåtelse.

10358)

V. 10. (*b*)Frijd) Thet är: lycko och salighet.

10359)

V. 13. (*c*)Och komme sedan medh sitt klädesköt/ rc.) Sacra non sanctificant prophana; sed prophana polluunt sacra: thet är/ heliga saker helga intet the orena; men orena saker besmitta the rena.

10360)

V. 20. (*d*)Men ifrå thenna dagen/ rc.) Se til Hagg. 1:9.

10361)

V. 23. (*e*)Omstörta rikers säter) Thet är: the Perser/ för hwilka J fruchten: såsom skedde genom Alexander Magnus.

10362)

Esr. 5:1. Hagg. 1:1.

10363)

Mal. 3:7.

10364)

Esa. 31:6. Jer. 3:12. Hes. 18:31. Ose. 14:2. Joel 2:12.

10365)

Zach. 4:1.

10366)

Zach. 8:2.

10367)

Esa. 47:6/ 7.

10368)

Zach. 4:10.

10369)

Zach. 2:12.

10370)

V. 3. (*a*)Wänder eder til migh) Se til Hes. 18:31.

10371)

V. 8. (*b*)En man) Thenne mannen är Gudz Son/ som sielfwer är sins folcks krigsöfwerste/ Jos. 5:14. Ty han kallas sedan HERren sielf/ i then 20 vers. Han låfwar i thenna synen/ at han wil så länge gifwa sino folcke frijd/ som templet och Jerusalem åter kunde vpbygdt warda.

10372)

V. 18. (*c*)Fyra horn) Thet äro the riker åth all fyra jordenes wäder/ som Gudz folck som oftast plågade. Them wille HERren medh tiden förstöra/ och hans församking skulle äntå blifwa widh macht.

10373)

Zach. 1:8.

10374)

Ps. 46:6. Esa. 60:19.

10375)

5. Mos. 32:10. Ps. 17:8.

10376)

Zach. 6:15.

10377)

Esa. 12:6. Zach. 9:9.

10378)

Ps. 40:8.

10379)

Joh. 1:14. cap. 14:23. 2. Cor. 6:16.

10380)

Esa. 14:1.

10381)

3. Mos. 26:12. Hes. 36:27.

10382)

Zach. 1:17.

10383)

Hab. 2:20. Zeph. 1:7.

10384)

V. 1. (*a*)En man) Thenne mannen är Gudz Son: ty han talar så om sigh i hela capitlet/ såsom Gudh sielf; och säger sigh doch wara sänd af Gudi.

10385)

V. 2. (*b*)Jerusalem) Thet är: Christi församling/ thet andeliga Jerusalem.

10386)

V. 3. (*c*)Ängelen) Thet är: samme Gudz son.

10387)

En annar Ängel) Nemliga: Gudz Son.

10388)

Vthan murar) Ty Christi församling skulle sträckia sigh öfwer hela werlden; och kunde förthenskul intet fattas in om någon muur.

10389)

V. 5. (*f*)Jagh wil wara en eldzmuur) Thet är: Jagh Gudz Son/ wil doch beskydda och bewara henne sielf.

10390)

V. 6. (*g*)Vthu nordlandet) Thet är: ifrå Babel; och på andeligt sätt at förstå: ifrå Hedendomen; ifrån edor wilfarelse och mörker.

10391)

V. 7. (*h*)Zion) Tu Gudz folck.

10392)

V. 8. (*i*)Sändt migh) Sin Son.

10393)

V. 9. (*k*)Skola warda them ett roof) Nemliga: i thet the genom Evangelii predikan skola låta sigh fånga/ och föra til min hörsamhet och lydno.

10394)

V. 10. (*l*)Tu dotter Zion) Tu Gudz folck och församling/ frögda tigh/ at ock Hedningarna skola komma til tigh/ såsom skedt är.

10395)

V. 12. (*m*)Juda och Jerusalem) Thet är/ alla the af Judar och Hedningar som migh troo och bekänna: ty the äro the rätte Judar och Jerusalems inbyggiare.

10396)

Jud. Ep. v. 9.

10397)

Hagg. 1:1.

10398)

Mich. 7:18.

10399)

Esa. 61:10. Matth. 22:11. Luc. 15:22.

10400)

2. Mos. 28:36/ 37.

10401)

Esa. 8:18.

10402)

Esa. 11:1. cap 42:1. Jer. 23:5. cap. 33:15. Hes. 34:23/ 29. Zach. 6:12/ 13.

10403)

Ps. 118:22. Esa. 28:16.

10404)

Zach. 4:10. Vppenb. 5:6.

10405)

1. Kon. 4:24/ 25. Mich. 4:4.

10406)

V. 1. (*a*)HERrans Ängel) Thet är: Gudz Son/ som stundom kallas HERrans Ängel/ stundom HERren sielf.

10407)

Stå honom emot) Satan anklagade honom/ at han icke war wärd til at wara öfwerste Prest/ och vpbyggia HERrans tempel/ för hans synder skul.

10408)

V. 2. (*c*)Och HERren sade: HERren/ näpse tigh/ rc.) Här seer man/ at thet äro flere personer i Gudomen; ty then ene talar här om then andra; såsom the gamle kyrkiones lärare thet samma här sedt hafwa.

10409)

Är icke thetta en brand) Är icke Jehosua/ medh then litsla hopen som nu igen kommen är ifrå Babel/ lika som en brand then man af elden vthryckt hafwer/ när en heel stadh vpbrinner: och tu Satan låter tigh icke nöija/ vtan wilt ännu platt vthöda them. Thet skal intet skee: vtan jagh skal af them vpbyggia min stadh och folck igen.

10410)

V. 3. (*e*)Hade oreen kläder) Thet beteknar/ at han hade ett bedröfwat samwet/ och war kleenmodig af sina synder.

10411)

V. 5. (*f*)Sättier en reen hatt) Thet betyder/ at HERren stadhfäste honom i sitt ämbete.

10412)

V. 7. (*g*)Håller mjna wacht) Thet är: flitigt giör titt presteliga ämbete: ty lärare kallas wächtare öfwer Gudz folck/ Hes. 3:17. och cap. 33:7.

10413)

Af them som här stå) Thet är: af Änglarna/ som bewara och ledsaga the froma/ besynnerliga Prester och lärare.

10414)

V. 8. (*i*)Zemah) Thet är en wäxt/ widia eller teelning/ som vprinner af jordene; eller roten på ett annat trä. Så kallas här Christus: såsom ock Zach. 6: 12. och Jer. 23:5. och cap. 33:15. Hes. 34:29.

10415)

V. 9. (*k*)Vppå then ena stenen) Nemliga Christum/ som är then rätte grundstenen/ rc. Esa. 28:16. 1. Pet. 2:6.

10416)

Siu ögon) Thet är: alle Christne/ som medh trones ögon see honom/ skola på honom vpbygde warda.

10417)

Jagh skal vthhugga honom) Jagh skal genom mycket lidande/ och sielfwa döden bereda honom til en härlig grundsteen/ Luc. 24:26. Phil. 2:8. Ebr. 2:10.

10418)

V. 10. (*n*)Biuda then andra/ rc.) Thet är: the skola hafwa frijd och säkerhet hoos Gudh/ och i sitt samwet/ genom Christum/ Rom. 5:1.

10419)

Zach. 1:9.

10420)

Jer. 31:23.

10421)

V. 2. (*a*)En liusastake) Thenne betyder Presterskapet och Predikoämbetet/ som Gudh nu wille medh sitt ord/ och een rätt Gudztienst låta lysa för sitt folck och församling.

10422)

Siu lampor) Betekna åthskilliga then Helga Andas gåfwor/ medh hwilka han them wille förähra.

10423)

V. 3. (*c*)Tw oljoträ) The betekna thet andeliga och werldzliga regementet/ förnemliga Josua och Serubbabel/ hwilka Gudh ock medh sin Anda wille begåfwa/ til at vpbyggia templet/ och vprätta Gudztiensten igen.

10424)

V. 6. (*d*)Jcke igenom någon häär) Tu skalt icke behöfwa medh vthwärtes macht wärja tigh för tina fiendar; vtan jagh wil genom min Anda ock beweka them/ at the skola medh hielpa til byggningen: såsom ock skedde/ Esr. 6:8. rc.

10425)

V. 7. (*e*)Tu stora berg/ rc.) Thet är: tu Konungarike Persien/ måste ock ödmiuka tigh för mitt folck; låta thet obehindrat/ och hielpa til mitt huus.

10426)

V. 10. (*f*)Thessa ringa dagar) Nemligen/ i hwilka thet går ännu så sachta medh byggningen/ at thet synes olikt thet skal få någon framgång.

10427)

HERrans ögon) Thet är: HERrans försyyn/ och hans Andas krafter/ medh hwilka han wil beställa at wercket skal gå fort.

10428)

V. 14. (*h*)Tw oljobarn) Josua och Serubbabel/ hwilke stodo när honom som råder öfwer hela landet/ thet är: tiente HERranom/ then ene i thet andeliga/ then andre i thet werldzliga regementet.

10429)

Ps. 109:17.

10430)

V. 1. (*a*)Ett flygande bref) Sedan ZacharJa hade sedt/ huru templet och then rätta Gudztiensten skulle vpbygdt och bestält warda/ seer han nu här/ huru falsk lära åter medh tiden skulle taga öfwerhanden: ty theta brefwet betyder Skriftenes förfalskare/ som bedröfwa from hierta/ och lofwa the onda/ och smekia them.

10431)

V. 6. (*b*)Een skäppa) Thet är ock sagt om falska lärare/ lika som medh brefwet/ hwilke samwetet mäla medh lagen; men på sidstone måste the komma til Sinear/ thet är: förströs ibland alla Hedningar och tungomål/ såsom Christus hotar Judomen/ Luc. 21:24. Hwilket them medh theras Rabbiner och Thalmud ock så skedt är. Widare läs Lutherum här öfwer/ såsom öfwer hela Propheten.

10432)

Ps. 103:20. Ps. 104:4. Ebr. 1:14.

10433)

Ps. 135:6.

10434)

Zach. 3:8.

10435)

Luc. 1:32/ 33.

10436)

Ps. 110:4. Ebr. 3:1. cap. 7:1/ rc.

10437)

Esa. 57:19. Zach. 8:21. Eph. 2:17.

10438)

Zach. 2:8/ 9.

10439)

V. 1. (*a*)Fyra wagnar) När Propheten hade sedt/ huru then falska läran skulle taga öfwerhanden i thetta templet/ och sedan genom Christum fördrifwas/ seer han widare/ huru Christi Evangelium skulle kringföras och predikas i hela werlden/ och Christus warda både Konung och Prest; vpbyggia Gudz kyrkio/ och regera henne/ rc. Ty thesse fyra wagnar medh sine hästar/ betekna Christi Apostlar och Evangelister/ som honom tiena skulle/ til at vthföra hans Evangelium åth alla fyra orter eller wäder i werldena.

10440)

V. 12. (*b*)Zemah) Vthtydes en teelning/ hwilken är HERren Christus sielf/ then genom Josua och Serubbabel betyddes. Se til Zach. 3:8.

10441)

V. 15. (*c*)Skola komma fierran efter) Thet äro the månge och träflige kyrkiones lärare som af Hedningarna skulle komma/ och hielpa til at vpbyggia henne.

10442)

Och thet skal skee) Nemliga: Judarna skola förnimmat/ om the lydde HERrans ord. Men efter största delen thet hafwa förachtat/ förstå the icke heller thenna eller andra prophetier om Christo.

10443)

Jer. 52:12.

10444)

2. Kon. 25:25. Jer. 41:1/ rc.

10445)

Esa. 58:5.

10446)

Jos. 15:20. Jer. 17:26.

10447)

Jer. 7:5. cap. 21:12. Ose. 6:6. Zach. 8:16/ 17/ 19.

10448)

2. Mos. 22:21/ 22. Esa. 1:17/ 23. Jer. 5:28.

10449)

Esa. 48:4.

10450)

Jer. 11:11. cap. 14:12.

10451)

Ps. 79:1. Hes. 33:28. Dan. 9:2.

10452)

V. 3. (*a*)J femte månadenom) J thenna månadenom war templet i Jerusalem afbrändt/ 2. Kon. 25:8. ther af höllo Judarna i Babel åhrligen fasta i then månaden: doch vthan Gudz befalning.

10453)

Twinga migh) Såsom the Nazareer/ 4. Mos. 6:2.

10454)

V. 5. (*c*)Siunde månadenom) J thenna månaden blef theras höfwitsman Gedalja slagen/ 2. Kon. 25:25. ther af höllo the ock fasto i thenna månaden.

10455)

V. 13. (*d*)Jntet hörat/ tå the ropade) Nemliga/ efter the allenast af räddhoga för straffet ropade/ och icke af ett ångerfult och botfärdigt hierta öfwer theras synder/ hwilka the hwarken kände eller aflåta wille.

10456)

Zach. 1:14.

10457)

Hagg. 1:6/ 10. Zach. 11:6.

10458)

Eph. 4:25.

10459)

Esa. 1:17. Zach. 7:9/ 10.

10460)

Jer. 39:2.

10461)

cap. 52:12. Zach. 7:3.

10462)

2. Kon. 25:25. Zach. 7:5.

10463)

2. Kon. 25:1.

10464)

Ps. 102:23. Zach. 6:15. cap. 14:10/ 11.

10465)

Esa. 2:3. Mich. 4:2.

10466)

V. 9. (*a*)Stärcker edra händer) Nemliga til at fulborda mitt huus.

10467)

V. 10. (*b*)Jagh lät/ etc.) Nemliga: efter the så försumelige woro til at vpbyggia mitt huus.

10468)

V. 19. (*c*)Fierds månadene/) Tå Jerusalem wardt wunnit af the Babylonier/ Jer. 39:2.

10469)

Femte) Zach. 7:3.

10470)

Stunde) Zach. 7:5.

10471)

Tijonde) Tå Jerusalem först wardt belägrat af the Babylonier/ 2. Kon. 25: 1. Här af följer nu intet/ at wij Christne skole ock fyra gångor om åhret hålla fasta: ty här står så: At thesse fastedagar skulle wändas i frögdedagar. Sedan äre wij Christne intet bundne til Mosis ceremonialiska lagh/ mycket mindre til Judarnas sielfwalda ceremonier.

10472)

V. 23. (*g*)Tijo män) Ett wist tahl för ett owist.

10473)

Esa. 7:8. cap. 17:1.

10474)

Amos. 6:2.

10475)

Hes. 26:2.

10476)

cap. 28:3.

10477)

Hes. 28:4.

10478)

Esa. 14:29. Jer. 48:5.

10479)

cap. 47:1. Hes. 25:15/ 16.

10480)

Zach. 6:15. cap. 8:22/ 23

10481)

Zach. 2:5. cap. 14:11.

10482)

2. Mos. 2:25. cap. 3:7.

10483)

Esa. 62:11 Matth. 21:5. Joh. 12:15.

10484)

Esa. 2:4.

10485)

Ps. 72:8.

10486)

Jer. 31:32. Matth. 26:28. Ebr. 9:19/ 20.

10487)

Gal. 4:4.

10488)

Esa. 40:2.

10489)

Ps. 100:3. Joh. 10:11.

10490)

V. 1. (*a*)Hadrach) Thet är: Syrien.

10491)

Seer vppå menniskiorna) Thet är: han straffar både Judar och Hedningar/ tå the förtienat.

10492)

V. 2. (*c*)Hamath) Är Antiochien.

10493)

V. 5. (*d*)Asklon och Gaza/ rc.) Äro the Philisteers städer.

10494)

V. 7. (*e*)Taga theras blodh/ rc.) Thet är: the som här til af blodtorstighet hafwa welat lika som vpäta mitt folck/ the skola warda omwände blifwa ock mitt folck/ och wäl förlikas medh them

10495)

Fönstar) Ebr. Alluph. förstås här Förstar i andeliga saker/ såsom theras Prester och lärare. Sådana säger han skulle ock blifwa ibland the Philisteer.

10496)

Lika som the Jebuseer) Thet är: lika som Jerusalems inbyggiare/ som förr kallades Jebus.

10497)

V. 8. (*h*)Mitt huus) Thet är: min Församling.

10498)

Medh krigsfolck) Förstås andelige krigsmän/ såsom the helge Apostlar.

10499)

På thet plågaren) Thet är: then som drifwer lagen och gierningarna vthan troon/ och ther medh plågar samweten.

10500)

V. 10. (*l*)Jagh wil taga bort wagnen/ rc.) Här låter han see/ at Christi rike icke skulle vprättas medh lekamlig wapn och wärja: vtan på ett annat sätt.

10501)

Han skal lära frijd) Esa. 9:5. och cap. 11:6.

10502)

V. 11. (*n*)Vthu kulone) Jfrå lagsens och syndenes fängelse/ ther ingen tröst eller hughswalelse fans.

10503)

V. 12. (*o*)Til fästet) Thet är: til Christi förbundz blodh/ som skal wara edart beskärm och fäste för Gudz wrede/ rc.

10504)

J dagh) Ock i thenna gången/ och i thenna tidenom; eij allenast i tilkommande tijd.

10505)

Wedergälla tigh thet dubbelt) Se til Esa. 40:2.

10506)

V. 13. (*r*)Spändt migh Juda/ etc.) Förstås alt om then andeliga rustning/ och krijg som Christus skulle bruka moot Hedningarna/ til at twinga them vnder trones lydno/ sådana som talas om 2. Cor. 10:4.

10507)

Boga) Äro the helige Apostlar/ och andre lärare.

10508)

Tin barn Zion) The trogne af Judarna.

10509)

Grekeland) Hedningarna.

10510)

Swärd/) Och V. 14. (*x*)Pilar) Gudz ord och thet helga Evangelium. Sammaledz Basunen.)

10511)

V. 15. (*y*)Skola vpäta) Thet är: genom sin läro så omwända och förwandla them i Christi församlings lemmar och ledåmöter.

10512)

V. 16. (*z*)Wigde stenar) Äro Christi Apostlar och Lärjungar/ Eph. 2:20. 1. Pet. 2:5.

10513)

V. 17. (*aa*)Som föder ynglingar) Evangelium är ett sådant ord/ at thet inga barn föder/ som i waggo liggia; vtan tå the födde warda/ äro the strax skiöne vnge män/ thet är: dogse til lära/ och annor andelig barn föda.

10514)

5. Mos. 11:14. Ose. 6:3.

10515)

Pred. 5:6. Esa. 8:19.

10516)

cap. 53:6. Matth. 9:36.

10517)

Esa. 22:23.

10518)

Zach. 13:9.

10519)

Esa. 5:26.

10520)

2. Mos. 14:16. Ps. 114:3.

10521)

Mich. 4:5.

10522)

V. 1. (*a*)Serla regn) Thet är sagt i liknelse wijs/ för wälsignelse och framgång.

10523)

V. 3. (*b*)Bockarna) Thet äro Presterna och Propheterna ibland folcket/ them Christus sedan kallar Phariseer.

10524)

Tilrusta them) Se til Zach. 9:13.

10525)

V. 4. (*d*)Skola alle ifrå them bortkomma) Se til Zach. 9:10.

10526)

V. 5. (*e*)Och skola likwäl äntå wara såsom hieltar) Här seer man ock at han talar om andeliga stridzmän: ty ändoch hörn/ nagle och stridzboge/ thet är: then lekamliga rustningen skal borttagas/ så skola the likwäl wara hieltar.

10527)

V. 9. (*f*)Jagh skal såå them/ rc.) Här låter HERren see/ på hwad sätt han wille församla/ och förmera sitt folck; icke vthi theras gamla boning/ Juda landet/ vtan til Christi rike/ ehwar the woro i werldene: ty han wille så församla them/ at the likwäl skulle blifwa sådde i fierran land/ såsom medh Christi Apostlar och Lärjungar skedde/ af hwilkom Gudz folck är sedan förmerat och tilwäxt.

10528)

V. 10. (*g*)Vthur Egypti land/ och Assyrien) Thet är: vndan then andeliga träldomen som the woro vthi vnder synden/ diefwulen/ rc.

10529)

V. 11. (*h*)Jgenom thet trånga hafwet) Thet är: genom bedröfwelsens haaf. Ther skal han wäl igenom

komma/ lika som the genom thet röda hafwet wäl kommo. Genom sädana trång haaf måsle wij allesamman gå.

10530)

Ps. 44:23. Rom. 8:36.

10531)

Joh. 16:2.

10532)

Zach. 8:10.

10533)

Jer. 15:2.

10534)

Matth. 26: 15.

10535)

Matth. 27: 3/ rc.

10536)

Jer. 23:1. Hes. 34:3/ 21.

10537)

Joh. 10:12.

10538)

V. 1. (*a*)Libanon) Thet är: Jerusalem som af Libanon vpbygdt war/ och af the Romare skulle förstöras.

10539)

V. 3. (*b*)Herdarna) Äro the öfwerste Prester/ Phariseer och Skriftlärde.

10540)

Vnga leijonen) Äro theras werldzlige herrar och regenter.

10541)

Jordans prål) Kan förstås/ hwad härligit war i Jerusalem af marmor/ koppar/ silfwer/ etc. bygdt/ hwilket tijt fördes på Jordan/ och ther widh mycket förarbetades/ 1. Kon. 7:46.

10542)

V. 4. (*e*)Thetta säger HERren/ etc.) Thet som följer/ talar Propheten mäst i Christi person/ lika som han sielf thet talade/ och sade orsakerna til thenna förstöring.

10543)

V. 6. (*f*)Theras Konungs) Thet är: Keisarens i Rom/ som tå skulle wara theras Konung/ Joh. 19:15.

10544)

V. 7. (*g*)För the elända fåren skul) Thet är: för theras skul som ännu war något hopp om/ at the skulle anamma honom.

10545)

Lust) Är thet hugneliga Evangelium.

10546)

Wee) Är Lagen.

10547)

V. 8. (*k*)Tre herdar) The Phariseer/ Sadduceer/ och Skriftlärde.

10548)

J enom månat) Thet är: på en kort tijd.

10549)

V. 10. (*m*)Bröt honom sönder) Thet är: han tog sitt Evangelium eller nådeförbund ifrån Judarna/ thet han doch them och allom Hedningom tilsagt hade.

10550)

V. 11. (*n*)The elände fåren) Christi Apostlar och flere af Judarna som honom anammade.

10551)

V. 12. (*o*)Til them) Til Judarna.

10552)

V. 14. (*p*)Then andra min staf) Thet är Lagen; at the hwarken Presterskap/ offer/ rätt/ lagh eller lagsens förstånd hafwa skulle.

10553)

V. 15. (*q*)Ens galens herdas) Här befaller HERren Propheten taga på sigh ens galens herdas person; til at betekna the galna Rabbiner och Thalmudister/ som i Christi och hans Lärjungars stadh ibland them vpkomma skulle.

10554)

V. 17. (*r*)Öfwer theras arm och öga) Thet är: HERren skal straffa them så/ at the skola hwarken hafwa macht eller förstånd til at giöra thet theras ämbete kräfwer.

10555)

Esa. 51:22. Jer. 51:7.

10556)

Ps. 34:16.

10557)

2. Cor. 10:4/ 5.

10558)

Zach. 14:10.

10559)

Sam. 17:50.

10560)

Hes. 39:29. Joel. 2:28.

10561)

Joh. 19:37. Vpp. 1:7.

10562)

Jer. 6:26. Amos. 8:10.

10563)

2. Kon. 23:29/ 30. 2. Chrön. 35: 22.

10564)

2. Chrön. 35: 25.

10565)

1. Chrön. 6: 17.

10566)

V. 1. (*a*)Jsrael) Medh Jsrael förstås här the Christne/ hwilke äro then rätta Abrahams sädh och Jsraels barn.

10567)

V. 2. (*b*)Jerusalem) Nemliga/ thet andeliga Jerusalem/ min församling.

10568)

V. 4. (*c*)Hwar och en häst) Häst och åsittiare betyda här/ all macht och rådh emot Gudz församling.

10569)

V. 6. (*d*)Juda Förstar) Thet äro Christi Apostlar/ och hans församlings lärare.

10570)

Vpfräta) Jcke i lekamliga måtto/ vtan i thet the medh Evangelii predikande skulle vthöda Hedendomen/ och vprätta Christendomen igen. Se til Zach. 9:15.

10571)

J sitt rum) Thet är: ehwarest thet är i werldene.

10572)

V. 7. (*g*)Jcke skal högt beröma sigh) Thet är: J Christi församling skal icke warda anseende til någors höghet eller ringhet; vtan alle skola lika deelachtige wara af hans wälgierningar/ Gal. 3:28.

10573)

V. 8. (*h*)Såsom David) Hwilken oansedt han syntes liten och swagh/ öfwerwandt han likwäl then stora Goliath.

10574)

V. 10. (*i*)Och skola begråta/ rc.) Nemliga/ hans moder och lärjungar/ medh andra som på honom trodde.

10575)

V. 12. (*k*)Hwart och ett slächte/ rc.) Summa och meningen är/ at hwar och en Christen skal taga sitt kors på sigh/ och följa honom/ Matth. 16:24.

10576)

3. Mos. 12/ 15. cap.

10577)

Hes. 30:13. Ose. 2:17.

10578)

1. Joh. 4:1/ 2.

10579)

5. Mos. 13: 1. rc.

10580)

2. Kon. 1:8. Matth. 3:4.

10581)

Matth. 26:31. Marc. 14:27.

10582)

Esa. 48:10. Mal. 3:3. 1. Pet. 1:6/ 7

10583)

Ps. 50:15. Ps. 91:15.

10584)

Ps. 144:15. Joh. 20:28.

10585)

V. 3. (*a*)Stinga honom genom) Nemliga/ medh thet andeliga swärdet/ Gudz ord/ medh hwilket the skulle förläggia och nederdämpa the falska lärare.

10586)

V. 4. (*b*)Hårkläder) Thet är: the skola icke meer medh theras prophetiska klädebonat bedraga folck: ty man skal tå meer see vppå läran/ än på hwad klädebonat eller vthwärtes anseende en lärare hafwer.

10587)

V. 6. (*c*)Hwad är thet för såår) Meningen är: at månger skal tå låta rätta sigh/ när han af Gudz ord så warder straffad och lärd til godo/ såsom af sina egna wänner eller föräldrar.

10588)

V. 7. (*d*)Til the små) Thet är: til the ringa och förachtada som honom anammade/ såsom hans Lärjungar och flere/ hwilka han tilförene c. 11:7. kallar the elända fären.

10589)

Esa. 13:16.

10590)

Esa. 42:13.

10591)

Amos. 1:1.

10592)

Vpp. 21:25.

10593)

1. Mos. 26:19. Hes. 47:1. Joel. 3:18. Joh. 4:14. Vpp. 22:1.

10594)

5. Mos. 11:24. Hes. 47:18.

10595)

Joh. 10:16.

10596)

Jos. 15:32. cap. 19:7.

10597)

Zach. 12:6.

10598)

Zach. 12:2.

10599)

Esa. 66:23.

10600)

Esa. 5:6.

10601)

Esa. 35:8. Joel. 3:17. Vpp. 21:27. cap. 22:15.

10602)

V. 2. (*a*)Allahanda Hedningar) Hwilke tå skulle wara vnder the Romare/ och medh them förstöra Jerusalem.

10603)

V. 3. (*b*)Och strida) Nemliga/ i andelig måtto medh sitt ord och Evangelio.

10604)

V. 4. (*c*)Oljoberget skal klofna) Såsom medh Jerusalem/ Zion/ rc. förstås icke altid sielfwe rumet eller staden/ vtan folcket som ther vthi war: så förstås icke här/ at sielfwe berget skulle så skiljas åth/ vtan at Christi Apostlar och Lärjungar/ som medh honom ther skulle församlas/ tå han wille vpfara til himla/ skulle sedan skiljas åth/ och vthresa i hela werldena.

10605)

V. 5. (*d*)Min berg) Thet äro the tw stycken af oljoberget/ som ifrå hwart annat skild äro/ och betekna the Christeliga församlingar i werldene: emellan hwilka then dalen/ nemligen then Judiska Synagoga skulle för them förskräckias och gifwa flychten; men the som ther vthu fly til bergen/ blifwa behåldne.

10606)

V. 6. (*e*)Jntet lius wara) Thet är: J förstone skola Christi Apostlar och hans församling mycken bedröfwelse och förföljelse vthstå.

10607)

V. 7. (*f*)Dagh eller natt) Evangelium skal ingen lekamlig dagh eller lius wara. Ther til/ alt thet andra här til dags een lekamlig Gudztienst warit hafwer/ thet skal tå wara andeligit.

10608)

Om aftonen) Thet är: på sidstone skal thet hembära them een ewig frögd och glädie.

10609)

V. 8. (*h*)Rinnande watn) Thet är Evangelii lära/ Se til Esa. 55:1.

10610)

V. 10. (*i*)Lika som på een slättmark) Wägen til Gudz församling och thet ewiga lifwet skal tå blifwa slätare och kunnigare.

10611)

Han skal vphögd) Nemliga/ thet andeliga Jerusalem/ Christi församling.

10612)

J sitt rum) Ehwarest hon är i werldene.

10613)

Jfrå Ben Jamins port/ rc.) Thet är: så wijdt som hon warder sigh sträckiandes/ nemlig/ öfwer hela werldena: ty här nämnas hennes portar/ åth alla fyra wäder.

10614)

V. 11. (*n*)Säkert) Jfrå Gudz wrede och lagsens förbannelse.

10615)

V. 12. (*o*)Skal förtwina) The skola mista all theras macht och förstånd.

10616)

V. 13. (*p*)Buller) The skola ock warda oeense sigh emellan.

10617)

V. 14. (*q*)Juda skal strida emot Jerusalem) Skal ock warda oenighet i Gudz församling/ af kättare och partij.

10618)

V. 16. (*r*)Hålla löfhyddo högtijd) The skola påminna sigh om then owarachtiga stadh the hafwa här/ och sökia the oförgängeliga boningarna i himmelen.

10619)

V. 20. (*s*)Hästarnas rustning) Thet är: the som i werldzliga stånd äro/ och icke af Levi slächt/ skola ock wara ett andeligit Presterskap.

10620)

V. 21. (*t*)Alle kietzlar) Jcke allenast Leviter/ vtan af all folck och slächte.

10621)

Zach. 9:1.

10622)

Esa. 43:4.

10623)

1. Mos. 25:25.

10624)

Rom. 9:13.

10625)

Jer 49:17. Obad. v. 18.

10626)

1. Macc. 5:3. 2. Macc. 10:17.

10627)

2. Mos. 20:12.

10628)

3. Mos. 22:20. 5. Mos. 15:21.

10629)

1. Mos. 19:21.

10630)

Esa. 1:11. Jer. 6:20. Amos. 5:21.

10631)

V. 3. (*a*)Jagh hatar Esau) Besee til Rom. 9:13.

10632)

V. 11. (*b*)Skal mino namne rökt/ rc.) Här af kan intet bewisas/ at HERrans Nattward är egenteliga ett försonings offer för lefwande och döda: ty här talas intet om HERrans Nattward/ vtan om Evangelii predikan/ genom hwilken HERrans namn skulle beprisas ibland alla Hedningar/ och the således warda omwände til HERran/ och offra honom sina böner och tacksäijelser; ja/ ock sigh sielfwa/ hwilke äro the rätte och behagelige offren i thet nya Testamentet/ Rom. 12:1. och cap. 15:16. Ebr. 13:15.

10633)

3. Mos. 26: 24/ rc. 5. Mos. 28: 15. rc.

10634)

4. Mos. 1:49. cap. 25:12.

10635)

Hes. 7:26. cap. 22:26.

10636)

Hagg. 1:13. 2. Cor. 5:20.

10637)

1. Sam. 2:30.

10638)

Matth. 23:9. Eph. 4:6.

10639)

Esr. 9:12. cap 10:2. Neh. 13:23.

10640)

5. Mos. 24:1.

10641)

V. 2. (*a*)Wälsignelse) Edart godz och alla edra håfwor/ ther jagh eder medh wälsignat hafwer.

10642)

V. 3. (*b*)Träcken/ rc.) Presterskapet/ såsom han här hotar/ hafwer han tagit ifrå them/ och låtit them dräggen eller träcken ther af igen/ så at the nu intet gälla.

10643)

V. 11. (*c*)Medh ens främmande gudz dotter) Thet är: tager sigh hustru af en främmande religion/ Se til 5. Mos. 7:3.

10644)

V. 15. (*d*)Then ene) Abraham är then ene eller enige; såsom ock Esaia honom kallar cap. 51:2. ty af honom äro alle Judar komne. Then samme tog ena andra qwinno/ icke vthaf förwetenhet/ såsom i giören/ vtan på thet han skulle föda Gudi barn.

10645)

V. 16. (*e*)En klädnat) Efter hon för tigh förachtad är/ så är thet rätt/ at hon af tigh til ähro klädd warder; såsom then tin hustru warit hafwer/ och icke så skämliga vthi elände bortdrifwen warder.

10646)

Esa. 40:3. Matth. 11:10. Marc 1:2. Luc. 1:76. cap. 7:27.

10647)

Ps. 51:21.

10648)

2. Mos. 20:7.

10649)

cap. 22:22.

10650)

5. Mos. 24:17. Amos. 2:7.

10651)

1. Sam. 15: 29. Ps. 33:11. Ord. 19:21. Esa. 14:26. cap. 25:1. cap. 46:10.

10652)

Zach. 1:3.

10653)

Hagg. 1:6.

10654)

Joel. 1:4.

10655)

Job. 21:15. Mich. 6:8.

10656)

Ps. 139:16.

10657)

2. Mos. 19:5. Tit. 2:14. 1. Pet. 2:9.

10658)

V. 1. (*a*)Ängel) Johannes Döparen kallas hår Ängel/ och Christus sielf förbundsens Ängel; icke at the af naturen woro Änglar/ vtan therföre at the på theras ämbetes wägnar woro Gudz legater och sändningebod; Johannes til at beboda Christi tilkommelse; Christus sielf til at förkunna och vprätta thet nådeförbundet/ som vthlåfwat war.

10659)

V. 3. (*b*)Offra) Se til Mal. 1:11.

10660)

V. 8. (*c*)Beswiken) Thet är: J gifwen Leviterna och Presterna thet alraslemmasta; ja ock wäl alsintet.

10661)

V. 11. (*d*)Frätaren) Alt thet som kornena skadar.

10662)

V. 16. (*e*)Tänckeskrift) Han förgäter thet icke.

10663)

Obad. v. 18.

10664)

Luc. 1:78.

10665)

5. Mos. 6:3. Ebr. 3:5.

10666)

2. Mos. 20: 1/ rc.

10667)

Matth/ 11:14. cap. 17:11. Marc. 9:12/ 13. Luc. 1:17.

10668)

V. 3. (*a*)Trampa/ rc.) Thetta är förståendes om then andeliga seger/ som the Christne öfwer sina fiendar bekomma skulle.

10669)

V. 6. (*b*)Omwända fädernas/ rc.) Thet är: han skal medh stoor nijt straffa the Secter och partij ibland Gudz folck; och omwända många af them til then rätta friden och enigheten i Christo JEsu.

10670)

Jud. 4:5.

10671)

1. Mos. 25:12.

10672)

1. Mos. 25:4.

10673)

Ap. G. 14:13.

10674)

V. 12. (*a*)Theras städer) Thesse landen hafwa legat vth medh Judalandet/ och ändoch the hade tilfälle til at lära then sanna Gudztiensten/ hafwa the likwäl dyrkat afgudar: therföre låter Gudh thetta straffet komma vthöfwer them.

10675)

Jud. 15:9.

10676)

cap. 1:8.

10677)

2. Kon. 6:13.

10678)

2. Mos. 17:11.

10679)

2. Mos. 20:24.

10680)

Jon. 3:5.

10681)

Jud 7:4. cap. 9:1.

10682)

V. 12. (*a*)Edor böön) Een san bättring och een innerlig böön/ är thet bästa medlet i nöden: så öfwerwan Moses Amaleck medh bönen/ 2. Mos. 17:11. Hiskia bad emot the Assyrier/ 2. Kon. 19:15.

10683)

Jud. 11:7.

10684)

1. Mos. 19: 3.

10685)

1. Mos. 11:31. Jos. 24:2.

10686)

1. Mos. 12:1.

10687)

1. Mos. 41: 54.

10688)

cap. 46:6.

10689)

Ap. G. 7:6.

10690)

2. Mos. 1:8.

10691)

cap. 1:11.

10692)

cap. 3:7.

10693)

cap. 7. rc.

10694)

2. Mos. 12: 31.

10695)

cap. 14:5.

10696)

2. Mos. 14:21/ 22.

10697)

5. Mos. 8:15.

10698)

2. Mos. 15: 25.

10699)

cap. 16:15/ 35.

10700)

Jos. 12:8.

10701)

Ps. 5:5/ 6/ 7.

10702)

V. 23. (*a*)Jgen komne) Twå resor wardt thetta folck bortfördt för Christi tijd; först af Salmanassar/ hwilken wan Samarien/ och förde bort Jsrael in i Assyrien. Thesse kommo intet tilbaka igen/ vtan andre i theras stadh som bodde i Samarien/ 2. Kon. 17:6. Andra resan/ tå Jerusalem blef wunnet af NebucadNezar/ och Juda folcket bortfördt i thet Babyloniska fängelset/ ther the blefwo i siutijo åhr/ 2. Kon. 25. cap. 2. Chrön. 36. cap.

10703)

Jud. 5:25.

10704)

Jud. 9:6/ 9.

10705)

Jud. 14:6.

10706)

V. 4. (*a*)Werldenes herre) Ähregirighet är ett vrsprung til afguderij/ hwilket är een begynnelse til alt ondt/ Wijsh. 14:27. Och kommer på sidstone ther til/ at man begynner dyrka tyranner och ogudachtiga menniskior för gudar.

10707)

Jud. 4:16. cap. 9:1.

10708)

2. Mos. 5:21.

10709)

Ps. 106:6. Dan. 9:6.

10710)

Jud. 7:23/ 25.

10711)

Ose. 11:9.

10712)

Rom. 8. 17.

10713)

Dom. 2:13/ 14. cap. 3:6/ 7.

10714)

1. Mos. 22:1.

10715)

Jac. 2:23.

10716)

1. Mos. 26:1/ 35.

10717)

cap. 28:7. cap. 31:23. cap. 32:11.

10718)

2. Mos. 5:21.

10719)

4. Mos. 21:6/ 1. Cor. 10:10.

10720)

Jud. 10:8.

10721)

1. Mos. 34:2/ 25/ 26.

10722)

Ps. 74:12.

10723)

2. Mos. 14:24.

10724)

Ps. 46:10. Jud. 6:15.

10725)

Dom. 7:2. 1. Sam. 14:6. 2. Chrön. 14:11.

10726)

Ps. 147:10.

10727)

V. 2 (*a*) Fick honom swärd) Thenna Simeons gierning straffar then Helge Ande hårdeliga igenom Patriarchen Jacob 1. Mos. 34:30. cap. 49:5. Men at Hemors son/ af hwilkom Dina skämd war/ blef ihiälslagen/ samt hans fader/ och månge andre/ thet hafwer Gudh så låtit skee/ til at bewisa sin stränga wrede emot synden.

10728)

Tob. 1:12.

10729)

Jud. 8:33.

10730)

V. 12. (*a*)Och hon swarade) Så hafwa the heliga stundom beswiket Gudz och hans församlings fiendar; och är thet wäl lofligit/ allenast man icke något talar eller giör emot sin troo och samwet/ emot eed och löfte.

10731)

Jud. 5:5/ 24.

10732)

3. Mos. 3:17. cap. 7:26. 5. Mos. 12:16.

10733)

2. Mos. 11:7.

10734)

Jud. 16:25.

10735)

V. 12. (*a*)Thet heliga offret) David åt af thet brödet/ som Gudi war offrat/ 1. Sam. 21:6. Och efter thet icke skedde af säkerhet och Gudz föracht/ vthan af nödh och trångmål/ wardt thet honom icke räknat til synd/ som Christus säger/ Matth. 12:3/ etc.

10736)

V. 21. (*b*)Wara min Gudh) Thet är alla skrymtares art/ at the wilja tiena Gudh/ om the kunna hafwa ther någon fördeel af: men kommer någon nödh på ferde/ så öfwergifwa the altsammans.

10737)

1. Mos. 43: 32. Dan. 1:8. Tob. 1:12.

10738)

V. 11. (*a*)Thet wore een skam) Månge af them som mächtige äro i werldene/ falla säkerliga i lösachtighet och andra grofwa laster/ therföre at the icke fruchta för menniskiors straff/ och finna som oftast ther til beqwemliga tienare: ja/ the tyckia thet wara een skam at the skulle låta något sådant tilfälle gå förbij. Men Gudh är ther en hämnare öfwer/ wredgas ther öfwer swårliga/ och låter thet icke blifwa ostraffat. Läs vthlägg: 2. Sam. 11:4.

10739)

Syr. 31:30.

10740)

1. Sam. 17: 51. 1. Macc. 7:47. 2. Macc. 15:30.

10741)

Ps: 106:1. Ps. 107:1.

10742)

Jud. 5:28.

10743)

V. 8. (*a*)Tog swärdet) Thenna Judiths gierning må wäl räknas ibland them som man kallar *facta Heroica/* och står icke allom til at efterfölja: ty ther til hörer en Gudz vppenbarelse/ eller een besynnerlig rörelse/ then sigh grundar vppå Gudz löfte. Eljes kan lätteliga hända/ at then sigh gifwer i fahra/ han blifwer ther vthi borto. Läs vthläggningen/ 1. Sam. 17:36.

10744)

2. Macc. 15: 35.

10745)

Jud. 15:1.

10746)

Jud. 6:18.

10747)

Jud 13:8/ 9.

10748)

cap. 14:4.

10749)

Jud. 6:11. cap. 7:23. cap. 8:34.

10750)

Jud. 4:5.

10751)

Ps. 46:10.

10752)

Jud. 12:16. cap. 13:10.

10753)

Ps. 33:9.

10754)

Ps. 68:3.

10755)

Syr. 25:16.

10756)

Esa. 66:24. Marc. 9:44. Vppenb. 21:8.

10757)

1. Sam. 21:9. 2. Sam. 8:7/ 11.

10758)

Jud. 11:21.

10759)

1. Mos. 50:10.

10760)

V. 22. (*a*)Offrade) När Gudh hafwer förlossat oß ifrå wåra fiendar och gifwit seger/ skal man tilbörliga tacka honom therföre/ och sedan betänckia Gudztiensten/ och thet som länder til Predikoämbetet och Gudz ähra.

10761)

5. Mos. 16:19. Esa. 56:1.

10762)

5. Mos. 4:29. 2. Chrön. 15:4.

10763)

5. Mos. 12:8.

10764)

Jer. 4:22.

10765)

Gal. 5:22.

10766)

4. Mos. 11:4. cap. 20:10. 1. Kon. 2:44.

10767)

Matth. 12: 36.

10768)

2. Mos. 20:5. 5. Mos. 5:9.

10769)

Hes. 18:23/ 32. cap. 33:11.

10770)

1. Mos. 1:31.

10771)

Esa 28:15.

10772)

Wijsh. 15:6.

10773)

V. 10. (*a*)Nitiska örat) Thet är/ Gudz öra: ty han är en nijtälskande Gudh/ 5. Mos. 5:9.

10774)

V. 15. (*b*)Helwetes rike) Menniskian är icke therföre kommen i werldena at hon skal tiena diefwulen/ och vprätta hans rike.

10775)

V. 16. (*c*)The hålla honom) Döden och helwetet.

10776)

Job. 7:1. Syr. 40:1.

10777)

Job. 7:9/ 10. Matth. 22:23.

10778)

1. Cor. 15:32.

10779)

1. Chrön. 29: 15. Ps. 90:9/ 10.

10780)

Ebr. 9:27.

10781)

Esa. 22:13.

10782)

Esa. 56:12.

10783)

Esa. 59:15.

10784)

Esa. 1:4. Hes. 16:3. Joh. 8:39/ 41.

10785)

Ps. 22:9 Matth. 27:43.

10786)

Jer 11:19.

10787)

Esa. 33:1. Rom. 1:21.

10788)

cap. 11:33.

10789)

1. Mos. 1:27. cap. 2:7. cap. 5:1.

10790)

1. Mos. 3:1/ rc. Syr. 17:1.

10791)

V. 2. (*a*)Oförsedt) Thet är/ vthan Gudz försyn och rådh.

10792)

V. 7. (*b*)Majeblomstren) Thet är/ wår skiöna friska vngdom/ förr än wij wardom gamle och odogse.

10793)

V. 21. (*c*)Theras ondska) Af säkerhet och ondsko kommer blindhet/ at the icke kunna känna Gudz domar/ eller see then fahra som them tilstundar.

10794)

5. Mos. 33:3.

10795)

Rom. 8:24.

10796)

Joh. 11:26.

10797)

Esa. 54:7.

10798)

5. Mos. 8:2.

10799)

Esa. 48:10. 1. Pet. 1:6/ 7.

10800)

Matth. 13:43.

10801)

Matth. 19:28. 1. Cor. 6:2.

10802)

Joh. 10:28/ 29. Rom. 8:38/ 39.

10803)

Esa. 54:1. Luc. 23:29. Gal. 4:27.

10804)

Esa. 56:5. Eph. 3:16.

10805)

V. 7. (*a*)Strå) Thet äro Hedningarna och the ogudachtige.

10806)

V. 15. (*b*)Förståndsens root) Then som i Gudz ord är wäl försökt/ och hafwer mycket lidit/ han skal blomstras och grönskas ewinnerliga/ Ps. 1:3.

10807)

V. 16. (*c*)Hoorbarn) Thetta måste icke förstås om theras ewiga fördömelse: ty hwar och en som åkallar HErrans namn/ skal salig warda/ Ap. G. 2:21. Jcke kunna heller barnen på theras siäl vmgälla sina föräldrars mißgierning; vtan i lekamliga måtto skola the icke länge lefwa/ eller theras afföda mycket förökas/ eller länge wara på jordene/ cap. 4:3/ rc. Såsom thet gick medh thet barnet som David blef födt af BathSeba/ 2 Sam. 12:15. Doch likwäl bewiser Gudh sina nåde vppå många botferdiga/ ock i thetta fallet/ efter sin Gudomeliga wilja.

10808)

V. 19. (*d*)Ty the orättferdige) Hwad här talas om domsens tijd och ewigt straff/ thet länder allena til the ogudachtiga och obotferdiga.

10809)

Ps. 37:35/ 36/ 38. Jer. 17:6. Matth. 7:19.

10810)

Wijsh. 3:16.

10811)

1. Mos. 5:24. Syr. 44:16. Ebr. 11:5.

10812)

Esa. 57:1/ 2.

10813)

Wijsh. 3:9.

10814)

1. Chrön. 29: 15. Wijsh. 2:5.

10815)

Ord. 30:18/ 19.

10816)

Job. 8:9.

10817)

Job. 8:13/ 14. Ord. 10:25. cap. 11:7.

10818)

Ps. 1:4. Jac. 4:14.

10819)

Ps. 40:5. Ps. 125:1.

10820)

1. Mos. 15:1.

10821)

Ps. 7:13. Ps. 18:9. Esa. 59:15/ 16/ 17.

10822)

V. 1. (*a*)Hans arbete) Lära och gierningar.

10823)

Ps. 2:10.

10824)

Rom. 13:1.

10825)

Ps. 82:2/ 5/ 7.

10826)

Luc. 1:52.

10827)

5. Mos. 10:17. 2. Chrön. 19:7. Job. 34:19. Syr. 35:16. Ap. G. 10:34. Rom. 2:11. Gal. 2:6. Eph. 6:9. Col. 3:25. 1. Pet. 1:17.

10828)

5. Mos. 17:18. 1. Kon. 3:9.

10829)

Job. 10:10.

10830)

Job. 1:21. 1. Tim. 6:7.

10831)

1. Kon. 3:7/ 9/ rc.

10832)

Job. 28:15. Ords. 8:10.

10833)

1. Kon. 3:13. 2. Chrön. 1:12. Matth. 6:33.

10834)

Ebr. 1:3.

10835)

V. 17. (*a*)All ting) All werlden känner thessa ting mästadeels; men allena the trogne weta at the äro Gudz creatur/ skapade genom Gudz ord och wijshet.

10836)

V. 25. (*b*)Een strima) Gudz wijshet är Gudh sielf; men then wijshet Gudh oß gifwer/ är Gudz kännedom och een san gudzfruchtan/ Job. 28:28. Sij/ HERrans fruchtan är wijshet; och fly thet onda är förståndighet.

10837)

Job. 29:9.

10838)

V. 7. (*a*)Starckhet) Thet är at wara manlig/ modig/ tröst och frij.

10839)

V. 17. (*b*)Reen wällust) Thet är/ godt samwet/ inwärtes frögd och glädie/ som kommer af een rätt troo/ och ett redeligit/ ährligit och Christeligit lefwerne.

10840)

V. 18. (*c*)Arbete) Thet är/ genom hennes läxo och rådh.

10841)

1. Mos. 1:1/ 2.

10842)

1. Mos. 1:26.

10843)

Eph. 4:24.

10844)

1. Kon. 3:9. 2. Chrön. 1:10.

10845)

1. Chrön. 28. 4. 2. Chrön. 1:9.

10846)

2. Mos. 25:8.

10847)

Ords. 8:22.

10848)

Esa 40:13. Syr. 1:3. Rom. 11:34. 1. Cor. 2:16.

10849)

V. 1. (*a*)O mine fäders Gudh) Här talar han/ och beder vthi Salomos person/ alle Förstar til exempel/ at the ock så skola bedia: och är een ganska kostelig böön.

10850)

V. 6. (*b*)Then wijshet) Sij/ wijsheten kommer allena ifrå Gudh; och vthan henne doger ingen något.

10851)

V. 10. (*c*)Täckt är) Vtan Gudz ord kan menniskian icke weta hwad Gudi täckt är/ och giör all ting vthi twifwel och owißhet.

10852)

1. Mos. 1:26.

10853)

1. Mos. 1:28.

10854)

1. Mos. 4:9.

10855)

1. Mos. 6:14/ rc. cap. 7:7/ rc. cap. 8:1/ rc.

10856)

1. Mos. 12:1.

10857)

cap. 22:1/ 10/ rc.

10858)

1. Mos. 19:17/ rc.

10859)

1. Mos. 28:5/ 12.

10860)

1. Mos. 30:29. cap. 32:10.

10861)

1. Mos. 31:42.

10862)

1. Mos. 37:28.

10863)

1. Mos. 39:20. cap. 40:4.

10864)

cap. 41:40. Ps. 105:20. 1. Macc. 2:53. Ap. G. 7:10.

10865)

2. Mos. 1:10/ rc.

10866)

2. Mos. 3:10/ rc.

10867)

2. Mos. 11:2. cap. 12:35.

10868)

cap. 13:22.

10869)

2. Mos. 14:21. Ps. 78:13.

10870)

2. Mos. 14:28.

10871)

cap. 15:1.

10872)

Ps. 8:2/ 3.

10873)

V. 2. (*a*)Vthu hans synd) Genom thet ordet/ 1. Mos. 3:15. Then Säden skal sönderkrossa titt hufwud.

10874)

V. 4. (*b*)Wijsheten) Thet war Gudz ord och befalning til at byggia arken.

10875)

V. 5. (*c*)Allesammans) Thet är/ hwart han kom fan han afgudiskt ondt folck/ såsom Abrahams lefwernes historia vthwiser/ 1. Mos. 12.

10876)

V. 7. (*d*)Omogen frucht) Skal wara the äple widh döda hafwet/ som vthan til äro dägelig/ och innan til aska/

och som af somlige menas wara thet som kallas Sorba.

10877)

V. 12. (*e*)Gudachtighet) Gudachtighet är troo på Gudz ord/ eller på wijshetena.

10878)

2. Mos. 16:1.

10879)

2. Mos. 17:13.

10880)

2. Mos. 17:6. 4. Mos. 20:11. Ps. 78:15/ 16. Ps. 105:41. 1. Cor. 10:4.

10881)

2. Mos. 7:20.

10882)

cap. 1:16/ 22.

10883)

5. Mos. 8:2.

10884)

2. Mos. 5:2.

10885)

Wijsh. 12:24. Rom. 1:23.

10886)

2. Mos. 8:24.

10887)

Wijsh. 12:27. cap. 16:1/ 9.

10888)

1. Mos. 1:2.

10889)

3. Mos. 26:22. Jer. 8:17.

10890)

Syr. 1:9.

10891)

Esa. 40:15.

10892)

Rom. 11:32.

10893)

Mich. 7:18.

10894)

V. 7. (*a*)Förskräcktes) Tå watnet wändes i blodh vthi Egypten/ 2. Mos. 7:20.

10895)

V. 23. (*b*)Tungan) Såsom thet är litet som tungona böijer affides på wågskålene/ altså är ock werlden een ringa ting emot Gudh/ Esa. 40:12.

10896)

V. 25. (*c*)Hatar intet) och (*c*) Tu hafwer intet beredt) Så hafwer tå Gudh icke skapat någon menniskia til fördömelsen: ty han wore tå icke allom godh/ Psal. 45:9.

10897)

5. Mos. 9:3.

10898)

5. Mos. 11:31.

10899)

cap. 18:10. Ps. 106:37.

10900)

2. Mos. 23:28. Jos. 24:12.

10901)

1. Pet. 5:7.

10902)

1. Cor. 11:32.

10903)

Wijsh. 11:16. Rom. 1:23.

10904)

2. Mos. 8:6.

10905)

Wijsh. 11:17.

10906)

V. 3. (*a*)Landz inbyggiarom) The Cananeer som theras barn offrade/ Ps. 106:37.

10907)

V. 14. (*b*)Tyranner) Sij/ huru böijer han och drager all ord emot the tyranner/ til at förskräckia them.

10908)

V. 15. (*c*)Höfwes) Såsom tyranner the sigh tyckia låta/ at the sin macht bruka måste til at skada och pocka andra.

10909)

V. 17. (*d*)Öfwerdådige) Thet är: på the Egyptier i röda hafwet.

10910)

V. 23. (*e*)Orättferdiga) The Egyptier som tilbådo the diur hwilka theras fiender Judarna förachtade.

10911)

V. 26. (*f*)Spotzligit) Een neeslig plåga war thet/ at the genom the diurplågade wordo/ som the för gudar höllo/ och them hielpa skulle.

10912)

Rom. 1:18/ 20/ 21.

10913)

1. Mos. 1:16.

10914)

5. Mos. 4:19. cap. 17:3.

10915)

Rom. 1:23.

10916)

Esa. 44:12.

10917)

Jer. 10:3.

10918)

Bar. 6:16.

10919)

Jer. 10:4.

10920)

V. 4. (*a*)Macht) Thet är: mångahanda werck och dygd som creaturen hafwa

10921)

2. Mos. 14:21.

10922)

1. Mos. 6:4.

10923)

cap. 7:7.

10924)

Ps. 115:8. Ps. 135:15.

10925)

Ps. 5:5.

10926)

5. Mos. 18:10. Jer. 19:5.

10927)

Jer. 7:8/ 9. Rom. 1:28/ 29.

10928)

V. 25. (*a*)Orolighet) Thet är: the giöra them godom alla oro och plågo.

10929)

V. 30. (*b*)Jntet heligt) Först förachta the och öfwergifwa then rätta Guden/ och falla til afgudar: sedan när the see at the af them intet kunna hulpne warda/ förachta the ock them/ swärja falskt igenom them/ bedragandes sin nästa/ efter the för ingen fruchta/ lika som ingen Gudh wore til: och förfaller så igenom afguderij all vthwärtes tucht och ährlighet.

10930)

2. Mos. 34:6.

10931)

Es 53:11. Joh. 17:3.

10932)

Rom. 9:21.

10933)

1. Mos. 3:19.

10934)

1. Mos. 2:7.

10935)

Ps. 115:5. Ps. 135:16.

10936)

V. 5. (*a*)Gierna illa giöra) The som gierna giöra wåld och orätt/ öfwa sigh i allahanda synder/ och föra ett säkert lefwerne/ the sågo gierna at ingen Gudh wore til: Therföre dyrka the sådana stumma afgudar/ som them hwarken hielpa eller straffa kunna/ och förgäta så then rätta Guden.

10937)

V. 19. (*b*)Wälsignat) Thet är ormarna/ hwilke ock förbannade worde/ 1. Mos. 3:14.

10938)

2. Mos. 16:13. 4. Mos. 11:31.

10939)

4. Mos. 21:6. 1. Cor. 10:9.

10940)

4. Mos. 21:8.

10941)

2. Mos. 8:4/ 14. cap. 10:4/ 12. Vpp. 9:3.

10942)

5. Mos. 32:39.

10943)

1. Sam. 2:6. Tob. 13:2.

10944)

2. Mos. 9:23. Wijsh. 19:19.

10945)

Wijsh, 19:20.

10946)

2. Mos. 16:14/ 15. 4. Mos. 11:7/ 8. Ps. 78:24/ 25. Joh. 6:31.

10947)

2. Mos. 9:24.

10948)

5. Mos. 8:3. Matth. 4:4. Luc. 4:4.

10949)

2. Mos. 16:21.

10950)

V. 7. (*a*)Teknet) Kopparormen war thetta teknet emot the glödande ormar/ 4. Mos. 21:8.

10951)

V. 11. (*b*)Wälgierningar) At the icke skulle förgäta the vnderteken som them skedde woro.

10952)

V. 17. (*c*)Watnena) Thet är: i regnskurene/ 2. Mos. 9:24.

10953)

V. 20. (*d*)Allahanda lust) Thet är: man kunde giöra ther af hwad han wille/ bakat/ stekiat/ siudat/ kokat/ torkat/ etc. 4. Mos. 11:7.

10954)

V. 27. (*e*)Jcke förtärdt wardt) Thet är: hwilket icke blef förtärdt af elden när thet stektes eller kokades/ thet förtärdes af ett ringa solskijn/ när thet icke blef om morgonen vphämtat/ 2. Mos. 16:21.

10955)

2. Mos. 10:21.

10956)

2. Mos. 8:18. cap. 9:11.

10957)

V. 1. (*a*)Fela) Thet är: Theras anslag emot the rättferdiga gå tilbaka/ Psal. 86:14/ 15/ 16.

10958)

V. 7. (*b*)Om intet) The Trolkarlar hade ock bölder så wäl som andre/ 2. Mos. 9:11.

10959)

2. Mos. 10. 23.

10960)

2. Mos. 13:21. Ps. 78:14. Ps. 105:39.

10961)

2. Mos. 1:16/ 22.

10962)

cap. 2:3.

10963)

cap. 12:29.

10964)

cap. 14:28.

10965)

2. Mos. 12:12.

10966)

2. Mos. 12:30.

10967)

2. Mos. 15:3.

10968)

4. Mos. 16:46.

10969)

2. Mos. 28:6/ 14/ 36.

10970)

V. 5. (*a*)Ett af them) Moses/ 2. Mos. 2:5.

10971)

V. 9. (*b*)Offrade) Påskalambet offrade the för sigh sielfwe allena/ vthan the Egyptier.

10972)

V. 24. (*c*)Prydningen) The skiöna prestekläder.

10973)

Ähra) The tolf namn/ the tolf Jsraels slächter.

10974)

V. 25. (*e*)Wreden försökt) At the allenast smakat och erfarit HErrans wrede.

10975)

2. Mos. 14:5.

10976)

cap. 12:33.

10977)

2. Mos. 13:21. cap. 14:20.

10978)

cap. 14. 22.

10979)

Esa. 63:13/ 14.

10980)

2. Mos. 15. cap.

10981)

2. Mos. 8:6/ 24.

10982)

2. Mos. 16:13. 4. Mos. 11:31.

10983)

2. Mos. 9:24.

10984)

1. Mos. 45:22.

10985)

2. Mos. 1:14.

10986)

1. Mos. 19:11.

10987)

Wijsh. 16:17.

10988)

Wijsh. 16: 18/ 27.

10989)

V. 20. (*a*)Odödeliga maten) Thet himmelska brödet/ hwilket likwäl solen förtärde/ Wijsh. 16:27.

10990)

2. Kon. 17:3/ 23.

10991)

1. Kon. 12:28.

10992)

2. Mos. 23:19. 5. Mos. 12:11.

10993)

cap. 26:12.

10994)

4. Mos. 36:6.

10995)

Tob. 4:22. cap. 9:3.

10996)

2. Kon. 19:35/ 36. 2. Chrön. 32: 21. Esa. 37:36.

10997)

Tob. 2:8.

10998)

2. Kon. 19:37. Esa. 37:38.

10999)

Amos. 8:10. 1. Macc. 1:41.

11000)

Tob. 1:22.

11001)

Job. 1:11. Jac. 5:11.

11002)

Job. 4:6.

11003)

5. Mos. 22:1.

11004)

Job. 2:9.

11005)

Ps. 119:137.

11006)

5. Mos. 28:15/ 25.

11007)

Hab. 3:2.

11008)

Ps 30:6. Klag. 3:31.

11009)

Hes. 18:23.

11010)

Jer. 31:13.

11011)

V 9. (*a*) Försmädde) När wij warde af ogudachtiga menniskior öfwerfalne medh försmädeliga ord/ skole wij thet vptaga såsom Gudz straff/ medh tolamod/ och ställa hämnden til Gudh. Så giorde David/ 2. Sam. 16:9/ etc.

11012)

Tob. 3:6.

11013)

2. Mos. 20:12. Syr. 3:9.

11014)

Syr. 7:29.

11015)

Ord. 3:9. Luc. 14:13.

11016)

Syr. 4:2. cap. 14:13.

11017)

Rom. 12:8. 2. Cor. 9:6/ 7. Jac. 2:16.

11018)

Tob. 12:9. Syr. 29:15.

11019)

5. Mos. 23:17. 1. Thess. 4:3.

11020)

Ebr. 13:4.

11021)

1. Mos. 3:5.

11022)

3. Mos. 19:13. 5. Mos. 24:14.

11023)

Matth. 7:12. Luc. 6:31.

11024)

Esa. 58:7. Hes. 18:16. Matth. 25:35/ 36.

11025)

Esa. 16:7.

11026)

Tob. 1:16/ 17. cap. 9:3.

11027)

Ps. 37:5.

11028)

V. 11. (*a*)Almosan förlöser af allo synd) Läs vthläggningen til Tob. 12:9.

11029)

Tob. 10:4.

11030)

Tob. 10:5.

11031)

V. 18. (*a*)Azarias) Hwad thesse och the andre namn bemärckia/ warder i förspråket vthtolkat.

11032)

4. Mos. 27:8.

11033)

Tob. 3:7.

11034)

1. Mos. 42:38.

11035)

1. Mos. 1:28. cap. 9:7.

11036)

cap. 15:5.

11037)

V. 8/ 19. (*a*) Hiertat och lefrena) Om Gudh wil igenom sådana synlig medel hielpa/ så kan han wäl gifwa them een öfwernaturlig kraft/ såsom han gaf fikonet kraft til at hela Ezechie dödeliga siukdom/ 2. Kon. 20:7. Och Christus medh spott och stofft botade then blindas ögon/ Marc. 8:23. Joh. 9:6. Eljes hielper ingen lekamlig ting/ röök/ watn eller salwa/ til at fördrifwa diefwulen: vtan een innerlig böön til Gudh i trone kan thet allena vthrätta/ thet ock Christus gifwer tilkänna/ Marc. 9:29.

11038)

Tob. 9:9.

11039)

4. Mos. 36:7/ 8.

11040)

1. Mos. 29:23.

11041)

Tob. 6:8/ 19.

11042)

Vppenb. 20: 2.

11043)

Tob. 6:18.

11044)

Ps. 148:4.

11045)

1. Mos. 2:7/ 18. 1. Cor. 7:2.

11046)

Tob. 6:22.

11047)

Tob. 7:11.

11048)

1. Mos. 29:27. Dom. 14:17.

11049)

V. 3. (*a*)Grep andan) Altså sänder Gudh the heliga Änglar them godom til beskydd/ och gifwer them macht vthöfwer the onda andar/ at the icke måga skada giöra/ Ps. 91:11.

11050)

Tob. 4:21.

11051)

Tob. 5:3.

11052)

Tob. 7:7.

11053)

Tob. 5:23.

11054)

Tob. 5:25.

11055)

Tob. 6:1.

11056)

Ps. 119:71.

11057)

V. 13. (*a*)Fiskens galla) Läs vthläggningen Tob. 6:19.

11058)

Ps. 41:2/ rc. Dan. 4:24. Tob. 4:9/ 10/ 11. Syr. 29:15.

11059)

Ose. 13:9.

11060)

Tob. 3:1.

11061)

Syr. 2:5.

11062)

Tob. 3:7. cap. 6:14.

11063)

1. Mos. 18:7/ 8. cap. 19:3. Dom. 13:16.

11064)

V. 9. (*a*)Almosor förlösa) Thetta skal man så förstå/ at the goda gierningar som skee i trone af en rätt Christelig kärlek til Gudh och wår nästa/ the afwanda ofta lekamlig straff och plågor/ se Dan. 4:24. och thes vthläggning. Doch så at Gudh mäst seer til wåra troo/ af hwilka sådana gierningar hafwa sitt vrsprung; men lifwet/ syndernas förlåtelse/ och saligheten/ kommer af Gudz nåde/ för Christi blodh och förtienst allena/ igenom trona/ och icke igenom gierningarna: såsom the Canoniske Skrifter oß lära/ Ap. G. 4:12. Rom. 3:20. Gal. 2:16. Eph. 2:8. 1. Joh. 1:7.

11065)

5. Mos. 32:39. 1. Sam. 2:6. Wijsh. 16:12/ 13.

11066)

Esa. 60:1.

11067)

Esa. 49:18. cap. 60:5. Ap. G. 2:5.

11068)

Ps. 122:6/ 7.

11069)

Esa. 54:11/ 12. Vppenb. 21:11/ 18/ rc.

11070)

V. 12. (*a*)Jgenhämta tina fångar) Thesse Jsraelitiske fångar kommo icke tilbaka i sitt land igen/ til at vprätta

något jordiskt rike: therföre talas här om Christi rike.

11071)

Nah. 1:1/ rc. Zeph. 2:15.

11072)

Esr. 3:8. cap. 6:14.

11073)

5. Mos. 8:11. Jos. 24:14.

11074)

Ords. 8:22/ 23.

11075)

Esa. 40:13. Wijsh. 9:13. Rom. 11:34. 1. Cor. 2:16.

11076)

Bar. 3:12.

11077)

2 Pet. 1:21.

11078)

Wijsh. 11:22.

11079)

Ords. 4:9.

11080)

Job. 28:28. Ps. 111:10. Ords. 1:7. cap. 9:10.

11081)

Ps. 112:2.

11082)

Ps. 92:15.

11083)

Ords. 16:6.

11084)

Ps. 51:8.

11085)

Ords. 10:18.

11086)

V. 31. (*a*)Styggelse) The ogudachtige hata Gudz ord/ ty thet kungiör och straffar theras synder/ Syr. 6:21.

11087)

Matth. 10:38. cap. 18:24. 2. Tim. 3:12.

11088)

Ords. 17:3. Wijsh. 3:6. 1. Pet. 1:7.

11089)

Ps. 37:5.

11090)

Ps. 37:25.

11091)

2. Mos. 34:6/ 7.

11092)

Ps. 50:15. Ps. 91:15.

11093)

Ords. 28:18. Jac. 1:8.

11094)

Syr. 4:15. Joh. 14:23.

11095)

2. Sam. 24: 14.

11096)

V. 14. (*a*)Hijt och tijt) Såsom i Achabs tijd/ 1. Kon 18:21.

11097)

2. Mos. 20:12. 5. Mos. 5:16. Syr. 7:29. Matth. 15:4. Eph. 6:1.

11098)

1. Mos. 9:22. 3. Mos. 20:9. Marc. 7:10.

11099)

Syr. 7:19. Rom. 12:3/ 16. 1. Pet. 5:5/ 6.

11100)

Syr. 9:7.

11101)

Tob. 4:7/ 11.

11102)

Matth. 6:34.

11103)

V. 4. (*a*)Jcke straffande) Medh skam och förbannelse/ se v. 18.

11104)

V. 17. (*b*)Förgås) Thet är: lekamlig plåga warder ther igenom afwänd/ och tu warder wälsignad medh lycko och långt lijf/ efter löstet/ 2. Mos. 20:12.

11105)

V. 20. (*c*)Ödmïuka) Faar icke efter at vphögd warda/ såsom werlden giör.

11106)

Jac. 2:6.

11107)

5. Mos. 15:7.

11108)

Ords. 28:27.

11109)

Esa. 49:15.

11110)

Ords. 3:35.

11111)

Syr. 2:18. Joh. 14:23.

11112)

Ap. G. 20:35

11113)

V. 28. (*a*)Hielpa skal) Then rättferdiga skal man bistå/ och icke fruchta för någon fahra.

11114)

V. 30. (*b*)Lät hånet) Thet giöra icke the som i sin wilfarelse och orätt öfwerwundne äro/ och wilja doch icke wika för skam skul/ vtan hålla på sin galenskap alt fram åth/ och then ene galne håller medh then ändra.

11115)

V. 34. (*c*)Vthlåfwa) J förstone wilja the stå hårdt medh rätten/ ja/ ock medh lifsfahra til giörandes; men något ther efter är thet icke annat än ord.

11116)

V. 36 (*d*) Gifwa) Thet äro the girige huusbönder/ som fast drifwa sitt tienstefolck/ och gifwa them liten maat och löön.

11117)

Luc. 12:19.

11118)

Syr. 16:12.

11119)

5. Mos. 32:22.

11120)

Ords. 10:2.

11121)

Jac. 1:19.

11122)

Ords. 30:32.

11123)

Syr. 8:11. Rom. 12:16.

11124)

Ords. 16:21.

11125)

Rom. 12:18.

11126)

Mich. 7:5.

11127)

Syr. 37:4.

11128)

Syr. 51:34.

11129)

Syr. 51:35.

11130)

Ords. 24:7. Syr. 1:31/ 32.

11131)

Esa. 28:16.

11132)

Syr. 7:25.

11133)

Matth. 11:29/ 30.

11134)

Ords. 11:27. Joh. 5:39. Ap. G. 17:11.

11135)

Joh. 16:20.

11136)

Syr. 8:9.

11137)

5. Mos. 6:7. Ps. 1:2.

11138)

V. 2. (*a*)Förklook) Thet äro the som kunna see grandet i ens annars öga/ och see icke bielkan i sitt eget öga/ Luc. 6:41.

11139)

V. 20. (*b*)Mödo och arbete) J vngdomen medan tu lärer: så är ock thet mycken möda at regera sinnet/ wänja sigh widh återhåll/ och öfwerwinna begärelsen: men när en hafwer fått wanan/ så är thet liufligit och lätt.

11140)

Syr. 3:19/ rc.

11141)

Job. 9:2/ 20. Ps. 143:2. Pred. 7:17. Luc. 18:11.

11142)

1. Tim. 2:8. Jac. 1:6.

11143)

3. Mos. 19:14.

11144)

Ord. 3:29.

11145)

Matth. 6:7.

11146)

Ps. 127:2.

11147)

1. Mos. 3:19.

11148)

Esa. 66:24.

11149)

3. Mos. 19:13.

11150)

Syr. 33:31.

11151)

5. Mos. 25:4.

11152)

Ords. 19:18. Syr. 6:25.

11153)

Tob. 4:3/ 4. Syr. 3:9.

11154)

Syr. 1:36.

11155)

5. Mos. 6:5.

11156)

cap. 12:19.

11157)

3. Mos. 2:3. 4. Mos. 18:15. Gal. 6:6.

11158)

Ps. 41:2/ 3.

11159)

Ruth. 1:8.

11160)

Rom. 12:15. Jac. 1:27.

11161)

Matth. 25: 39.

11162)

V. 7. (*a*)Vpror) Then som gierna wil wara högt vppe/ han drager folck til sigh/ och giör vpror/ och wil alla saker förbättra/ och alt orätt til rätta komma låta: och menar at Gudh skulle see til hans böön och goda mening.

11163)

V. 19. (*b*)Ogudachtiga) Ehuru månge the äro.

11164)

V. 28. (*c*)Haterskone) Thet är sagt efter Judeska sättet/ ther then ena hustrun förhatade then andra/ 1. Sam. 1:6. Men när oß är thet så mycket sagt: Tro icke hwad tigh föresagt warder emot tina hustru af onda tungor/ hwilka lisma för tigh/ och hata henne.

11165)

V. 37. (*d*)The döda) Til at swepa them/ och ährliga begrafwa them/ i anledning af Gudz befalning/ och thet hopp wij hafwe om vpståndelsen.

11166)

Syr. 31:6.

11167)

Jac. 3:6.

11168)

2. Cor. 2:6. Gal. 6:1. Jac. 3:2.

11169)

Syr. 6:35.

11170)

Syr. 29:4/ 9.

11171)

1. Mos. 4:8. Ords. 22:24.

11172)

Ords. 23:9.

11173)

V. 13. (*a*)Eld) Vpwäck honom icke til at lasta vthan saak.

11174)

V. 20. (*b*)Galen) Thet är/ medh lösachtiga menniskior som intet achta/ och intet lönt hålla/ Ords. 23:9.

11175)

1. Mos. 6:2. Ords. 7:6/ rc.

11176)

Ords. 5:8/ 9. cap. 29:3.

11177)

Matth. 5:28.

11178)

1. Mos. 34:2. 2. Sam. 11:2. Syr. 19:2.

11179)

Ords. 6:27. Jud. 10:18. cap. 12:16.

11180)

Ords. 24:21/ 22.

11181)

V. 3. (*a*)Fly) Then som wil vndfly synden/ han måste först fly tilfället ther til: ty månger warder igenom tilfället bedragen/ then eljes kunde blifwa ther ifrå.

11182)

V. 16. (*b*)Skiöt intet) Hyckla intet/ och häng tigh icke widh honom/ Jud. 9:3. 2. Sam. 15:11.

11183)

V. 20. (*c*)Höga spitser) Såsom på högh torn ther fahrligit är.

11184)

V. 25. (*d*)Bladrare) Then som sigh tyckia låter at han är full medh rådh och klokhet/ och talar för alla andra.

11185)

Ords. 20:8.

11186)

Ords. 29:12.

11187)

1. Kon. 12:14.

11188)

Ords 28:12/ 15. cap. 29:4/ 8.

11189)

Dan. 4:21.

11190)

3. Mos. 19:17/ 18.

11191)

3. Mos. 19:15.

11192)

1. Mos. 18:27.

11193)

Syr. 11:5. Luc. 1:52.

11194)

1. Mos. 19:24.

11195)

Jer. 9:23.

11196)

Ords. 17:2.

11197)

Ords. 12:9.

11198)

Syr. 11:9/ 21.

11199)

V. 5. (*a*)Canceler) Thet är hans nästa rådh/ som Naeman war när Konungen i Syrien/ 2. Kon. 5:1.

11200)

V. 14. (*b*)Affaller) Thet är/ at hon Gudz ord förachtar.

11201)

V. 28. (*c*)Knorrar) Thet är/ han wredgas intet therföre/ at han blifwer rättad af then som ringare är; förföljer honom intet heller therföre.

11202)

1. Mos. 41:40. Ps. 113:7/ 8. Dan. 6:3.

11203)

Ap. G. 12:21.

11204)

Syr. 10:17.

11205)

Jos. 10:24. 1. Kon. 15:28. Esth. 7:10.

11206)

5. Mos. 13:14. cap. 17:6.

11207)

Ords. 18:13.

11208)

Ps. 1:1.

11209)

Syr. 10:30.

11210)

Ords. 21:5. 1. Tim. 6:9.

11211)

Ords. 10:22.

11212)

Job. 1:21. cap. 42:10.

11213)

Luc. 12:19.

11214)

1. Sam. 25:38. Pred. 5:14/ 15. Luc. 12:20.

11215)

Syr. 18:25.

11216)

Jac. 3:5.

11217)

Syr. 12:13.

11218)

V. 4. (*a*)Ähro) När tu i titt majestät och wåld måste pråla.

11219)

V. 25/ 26. (*b*) Säg icke) En fattig skal icke falla i wanhopp: en rijk skal icke förhäfwa sigh.

11220)

2. Cor. 8:14. cap. 9:6. Gal. 6:10.

11221)

5. Mos. 32:35. Rom. 12:19. Ebr. 10:30.

11222)

Ords. 19:4.

11223)

Ord. 26:24/ 25.

11224)

Syr. 11:36.

11225)

Ps. 58:6.

11226)

Jer. 41:6.

11227)

V. 6. (*a*)Gif honom intet) Här warder icke aldeles förbudit giöra wäl emot the onda och moot owänner: ty thet wore emot Christi regla/ Matth. 5:44. och then Christeliga kärleken/ hwilken sträcker sigh til alla menniskior: vtan han lärer här/ at wij skole see oß wijsliga före/ så at wij icke inlåte oß förwijdt medh the onda i vmgänge; styrckia eller hielpa the wrångwisa/ medh wåra wälgierningar/ ther til/ at the kunna giöra oß eller androm skada.

11228)

2. Mos. 23:32. 5. Mos. 7:2.

11229)

Ords. 18:23.

11230)

2. Cor. 6:14.

11231)

Ps. 4:7.

11232)

Syr. 19:26.

11233)

Pred. 8:1.

11234)

V. 14. (*a*)Hörer han tigh vth) Vthletar han tigh/ eller vthspanar tina tanckar.

11235)

V. 22. (*b*)Hyena) Är ett diur i Egypten/ thet wänjer sigh kalla en hund widh hans namn/ såsom een menniskia/ och äter vp honom. Besee Plin. hist. Nat. l. 8. c. 30. Ælian. de animalib. lib. 7. c. 22.

11236)

Syr. 25:11.

11237)

Pred. 6:1/ 2.

11238)

Rom. 13:14.

11239)

Col. 2:23.

11240)

Ords. 27:20.

11241)

Tob. 4:7. Syr. 4:1.

11242)

Esa. 58:7/ 8.

11243)

1. Tim. 6:7.

11244)

Ps. 41:2. Ords. 28:27. Luc. 6:38.

11245)

Esa. 40:6/ 7. 1. Pet. 1:24.

11246)

1. Mos. 3:19.

11247)

Jac. 1:10.

11248)

Ps. 1:2. Matth. 4:4. Joh. 4:10.

11249)

V. 16. (*a*)Helga) Gif Prestomen theras rätta offer/ såsom lagen biuder/ och medhdela gierna til then rätta gudztienstens/ kyrkiors/ och scholars rc. vnderhållande.

11250)

Matth. 4:4.

11251)

Joh. 4:10/ 14.

11252)

Ps. 50:16. Ords. 26:7.

11253)

1. Mos. 1:27.

11254)

Matth. 19: 17.

11255)

5. Mos. 30:15. Jer. 21:8.

11256)

Syr. 23:28. Ebr. 4:13.

11257)

Ps. 34:16.

11258)

V. 11. (*a*)Gudh giordt thet) Sådana ord föra falske lärare/ som sälja sin wilfarelse vnder Gudz namn/ och swärja at thet är Gudz ord; eller at Gudh måste icke lära rätt.

11259)

Wijsh. 4:1.

11260)

4. Mos. 11:1.

11261)

1. Mos. 6:4. 2. Pet. 2:5.

11262)

1. Mos. 19:24. Hes. 16:49.

11263)

1. Mos. 18:20.

11264)

4. Mos. 14:22/ rc. cap. 16:33. cap. 26:65.

11265)

Ps. 69:25. Ps. 79:6.

11266)

Pred. 8:12/ 13.

11267)

Syr. 17:19.

11268)

Ps. 114:3/ 4. 2. Pet. 3:7.

11269)

Ps. 97:1/ 5. Ps. 104:32.

11270)

1. Mos. 1. 2. cap.

11271)

1. Mos. 2:7.

11272)

1. Mos. 3:19.

11273)

1. Mos. 1:27. Wijsh. 2:23. Col. 3:10.

11274)

1. Mos. 1:28. cap. 9:2.

11275)

1. Mos. 2:20.

11276)

2. Mos. 20/ rc. cap. 5. Mos. 4:13/ rc.

11277)

2. Mos. 19:17. 5. Mos. 11:7.

11278)

Wijsh. 6:4. Rom. 13:1/ 2.

11279)

Syr. 16:14. Matth. 16:27. Rom. 2:9.

11280)

Matth. 11: 28.

11281)

Jer. 3:12. Ap. G. 3:19.

11282)

Ps. 34:15.

11283)

Ps. 6:6. Ps. 115:17/ 18. Esa. 38:18/ 19.

11284)

Eph. 2:7.

11285)

1. Mos. 8:21 Rom. 8:7. 1. Cor. 2:14.

11286)

Ps. 103:14.

11287)

V. 3. (*a*)Sina art) Thet är mankön och qwinkön.

11288)

V. 6. (*b*)Känslo) Skarpsinnighet/ eftertänckiande och kundskap widh diupsinniga ting.

11289)

V. 10. (*c*)Medh them) Thet är/ medh Jsrael på berget Sinai.

11290)

1. Mos. 1:31. Ps 111:3.

11291)

Dan. 9:7.

11292)

Ps. 147:5.

11293)

Ps. 90:10.

11294)

Wijsh. 12:18.

11295)

Ps. 103:14. Syr. 17:29.

11296)

Matth. 5:45.

11297)

Ps. 89:33.

11298)

Ps. 23:1. Ps. 100:3.

11299)

Syr. 20:13.

11300)

Luc. 4:23.

11301)

Syr. 1:36.

11302)

Syr. 7:40.

11303)

Syr. 11:27.

11304)

Ords. 27:1.

11305)

Rom. 8:13. Gal. 5:16. 1. Pet. 2:11.

11306)

Luc. 16:19.

11307)

Ords. 21:17.

11308)

1. Mos. 19:32. 1. Kon. 11:4. Syr. 9:9.

11309)

Syr. 7:15.

11310)

Matth. 18: 15.

11311)

Jac. 3:2.

11312)

Ords. 6:12. Syr. 13:31/ rc. cap. 27:7/ 8/ 25.

11313)

V. 13/ rc. (*a*) Tala här om til tin nästa) Antingen han är oskyldig/ eller om han hafwer så sagt/ kant tu förmana honom at han icke säger thet oftare: eller thet är lugit på honom/ eller han hafwer något sagt/ och icke så meent som thet vthföres. Ty för Gudz budh skul/ som biuder älska wår nästa/ måste wij all medel försökia til wänskap/ förr än wij begynne någon träta medh wår nästa/ Matth. 18:15.

11314)

5. Mos. 1:16.

11315)

Ords. 25:11.

11316)

Syr. 18:15.

11317)

Ps. 73:19.

11318)

Ords. 12:11. cap. 28:19.

11319)

2. Mos. 23:8. 5. Mos. 16:19. Ords. 17:23.

11320)

V. 12. (*a*)Köper lätt) Månger kommer lättelig til en egendom medh orätto/ och hafwer ther medh förbannelse. Månger vndfår wälgierning af androm/ och måste then dubbelt sedan betala.

11321)

V. 17. (*b*)Klagar) Han kan icke tilfyllest räkna fina wälgierningar.

11322)

Syr. 5:6.

11323)

1. Cor. 15:56.

11324)

Ords. 21:6.

11325)

Syr. 1:20.

11326)

Syr. 33:5.

11327)

Ords. 1:5. cap. 9:9.

11328)

Ps. 141:5.

11329)

Syr. 28:29.

11330)

V. 5. (*a*)Öfwerwåld) Såsom the tyranner giöra.

11331)

V. 7. (*b*)Wägh) Thet är: på the fördömdas wägh/ som straffas skola.

11332)

V. 16. (*c*)Rinner) Thet är: Hon flyter vth såsom een källa/ at månge hafwa ther nytto af.

11333)

V. 25 (*d*) Seer fritt) Thet äro the som vth medh husen stå och lura/ lydandes efter hwad man säger eller giör.

11334)

Syr. 38:16.

11335)

1. Mos. 50: 10.

11336)

Syr. 12:12.

11337)

Ord. 27:3.

11338)

Syr. 27:21.

11339)

Syr. 19:10. c. 27:17.

11340)

Ps. 39:2. Ps. 141:3.

11341)

V. 15. (*a*)Platz) Falske bröder och ögnawänner föra mången vthi swettebad.

11342)

2. Mos. 20:7. Syr. 27:15. Matth. 5:34.

11343)

Luc. 12:47.

11344)

Syr. 3:1.

11345)

Job. 24:15. Esa. 29:15.

11346)

Job. 22:13.

11347)

Jer. 16:17. Ebr. 4:13.

11348)

Ps. 139:16.

11349)

3. Mos. 20:10. 5. Mos. 22:22. Joh. 8:5.

11350)

5 Mos. 22:24.

11351)

Hes. 16:40.

11352)

Wijsh. 4:3/ rc.

11353)

4 Mos. 5:27.

11354)

Ord. 3:1/ 2.

11355)

Ps. 19:11. Syr. 24:27.

11356)

V. 14. (*a*)Fåfängt) Vthan sins nästas skada.

11357)

V. 15. (*b*)Bannande) Såsom Hedningarna swärja widh afgudar.

11358)

V. 24. (*c*)All maat) Han tager hwad han finner: ja ofta een slamsäck för sina dägeliga hustru.

11359)

Ps. 139:7. rc.

11360)

Ap. g. 14:17. cap. 17:27.

11361)

5 Mos. 32:9. Ps. 147:19. 20.

11362)

Esa. 40:8. Joh. 1:1.

11363)

Ps. 78:68. Ps. 132:13.

11364)

5. Mos. 4:7.

11365)

Ps. 92:13. Hes 31:3.

11366)

5 Mos. 34:3.

11367)

Job. 15:1.

11368)

Ps. 19:11. Ps. 119:103.

11369)

Joh. 6:35.

11370)

2. Mos. 24:7. 5. Mos. 29:1.

11371)

5. Mos. 4:1.

11372)

1. Mos. 2:11.

11373)

Jos. 3:15. 1. Chrön. 12:15.

11374)

Ps. 19:5.

11375)

Syr. 33:18.

11376)

V. 1. (*a*)Wijsheten) Thetta capitel synes wara förståendes om Gudz ordz och salighetenes kundskap/ hwilken Gudh hafwer menniskiomen gifwit i alla werldenes tider/ och låtit förkunna i sina församling/ och i alla werldenes ändar.

11377)

1. Mos. 13:8. Ps. 133:1.

11378)

Rom. 12:10.

11379)

1. Mos. 2:24.

11380)

Ords. 16:31.

11381)

Syr. 14:1. Jac. 3:2.

11382)

1. Mos. 3:1.

11383)

Ords. 21:19. cap. 25:24.

11384)

Syr. 42:12.

11385)

1. Mos. 3:6. 1. Tim. 2:14.

11386)

Rom. 5:12.

11387)

5. Mos. 24:1.

11388)

V. 35. (*a*)Skil henne) Thetta är sagt efter Mosi lagh/ 5. Mos. 24:1. Men frälsermannen Christus fäller ther om en annan doom/ Matth. 5:32.

11389)

Ords. 11:16.

11390)

Ords. 12:4. cap. 14:1.

11391)

Ords. 19:14.

11392)

Ords. 31:11/ 12.

11393)

2. Pet. 2:14.

11394)

Ords. 31:10.

11395)

Ords. 31:30.

11396)

2. Mos. 25:31.

11397)

2. Mos. 26:19.

11398)

1. Kon. 12:8.

11399)

5. Mos. 13:5/ 9.

11400)

V. 9. (*a*)Olika paar) The warda sällan rijk.

11401)

V. 22. (*b*)Klar lampa) v. 23. (*b*) Stolpar) Han talar om liusastakan och stoderna vthi Mosis tabernakel.

11402)

Ords. 23:4. 1. Tim. 6:9.

11403)

Ords. 27:21.

11404)

Syr. 19:25/ 26. Matth. 12:34.

11405)

Syr. 23:9.

11406)

Ords. 20:19. cap. 25:9. Syr. 19:10. cap. 22:27.

11407)

Syr. 22:25.

11408)

Ords. 6:2.

11409)

Ords. 6:13. cap. 10:10.

11410)

Ps. 7:16. Ords. 26:27. Pred. 10:8.

11411)

V. 1. (*a*)Ögonen bort) Thet är: the passa intet på samwetet.

11412)

V. 3. (*b*)Så tränger) Ty the som köpslaga tilhopa/ the beflita sigh mäst huru the kunna giöra hwarannan orätt; och bruka ther til lögn/ eeder och Gudz namns mißbruk.

11413)

V. 14. (*c*)Kigla) Thet giör them godt/ at the giöra androm bedröfwelse och skada.

11414)

V. 19. (*d*)Jntet igen) Thet är: Om tu sälunda förtager tigh emot honom/ så warder han aldrig meer tin wän/ ehuru tu tigh ther om beflitar.

11415)

5. Mos. 32:35. Rom. 12:19. Ebr. 10:30.

11416)

Matth. 6:14. cap. 18:35. Marc. 11:25. Luc. 6:37.

11417)

Matth. 18: 28.

11418)

Syr. 7:40.

11419)

3. Mos. 19:18.

11420)

Matth. 5:23/ 24.

11421)

Syr. 8:1.

11422)

Ords. 26:21.

11423)

Syr. 21:31.

11424)

Syr. 21:27.

11425)

V. 19. (*a*)Redeliga qwinnor) Ester Mosi lagh/ tå skiljobref galt/ skal mången awinna hafwa warit fördrifwin vthan skuld/ genom sådana onda munnar.

11426)

2. Cor. 8:14.

11427)

3. Mos. 25:35. 5. Mos. 15:7/ rc. Matth. 5:7.

11428)

Syr. 17:18. Matth. 6:19. Luc. 6:35.

11429)

5. Mos. 26:12.

11430)

Ps. 41:2. Dan. 4:24. Ap. G. 10:4. 1. Cor. 16:2. 2. Cor. 8/ 9 cap.

11431)

Ps. 41:3.

11432)

Ps. 3:4.

11433)

Syr. 39:31.

11434)

Ps. 37:16. 1. Tim. 6:6/ 8.

11435)

V. 15. (*a*)Besynnerligit rum) Skil thet tu achtar gifwa/ ifrån annat godz/ såsom Mose lärde läggia tiendena afsides/ och afskilja henne til framdeles wälgierningar; och Paulus 2. Cor. 8:14. och 9:6.

11436)

V. 28. (*b*)Nödtorft) Tå man til sådana lifs nödtorft borgar och länar/ är thet rätt giordt; och är tå sådana nödh ther man bör hielpa vthi/ och icke ther man länar eller borgar til prål/ stora byggning/ stort köp/ rc. Såsom månge slå stoor ting vppå/ och wilja alt gåt igenom medh borgan och annors beswäring.

11437)

V. 35. (*c*)Swårt) Thet samma skeer ock them som borga och stoor handel och byggning företaga/ och sedan måste öfwergifwa thet androm.

11438)

Ords. 13:24. cap. 29:17.

11439)

Ords. 23:13.

11440)

Syr. 7:25.

11441)

Ps. 115:5/ 6. Bel i Babel.

11442)

Ords. 15:13. cap. 17:22.

11443)

Ords. 12:25.

11444)

V. 25. (*a*)Jngenstädz) Hon hielper intet/ och giör ingen saak bättre: hwad skal hon tå?

11445)

Matth. 6:19.

11446)

Matth. 6:24. Eph. 5:5.

11447)

Ps. 62:11.

11448)

1. Sam. 25: 17/ 25. Syr 14:3.

11449)

Esa. 5:22.

11450)

Ps. 104:15. 1. Tim. 5:23.

11451)

Ord. 31:6/ 7. Syr. 40:20.

11452)

Eph. 5:18.

11453)

V. 7. (*a*)Offra) The som tiena mammon; såsom ock S. Paulus säger: At girighet är afguderij; och the girige äro mammons Prester eller tienare.

11454)

V. 19. (*b*)Som een menniskia) Jcke som een soo.

11455)

Job. 32:6.

11456)

Pred. 3:7. Syr. 20:7.

11457)

Syr. 14:23.

11458)

Syr. 21:11.

11459)

Ps. 37:5. Mich. 6:8.

11460)

Pred. 12:13.

11461)

V. 14. (*a*)Liungeld) Giör alt liust för toordönen hasteliga; altså giör blyghet snart ynnest när hwar man: ty all werlden håller af een vng menniskio tå hon blygachtig är. Och twärt om är all werlden enom oförskämdom hätsk.

11462)

V. 16. (*b*)Jlla låter) Så at tu slår tienstefolcket eller hustruna: vtan lek; thet är/ war gladh och lustig medh them.

11463)

V. 21. (*c*)Exempel) Jagh seer intet at honom illa går/ som doch Gudz ord förachtar: ja/ ju argare skalck/ ju bättre lycka.

11464)

Ord. 12:21.

11465)

Syr. 21:17.

11466)

1 Mos. 2:3.

11467)

1. Mos. 2:7.

11468)

1. Cor. 12:4/ 5.

11469)

Esa. 45:9. Jer. 18:6. Wijsh. 15:7. Rom. 9:20/ 21.

11470)

1. Cor. 12:11.

11471)

Syr. 24:47.

11472)

V. 6. (*a*)Skrymtare) Thenne skrymtaren är then som lätz wara skarpsinnig i Skriftene/ och frågar hwarföre thet och thet lärdt är; hwij then ene dagen är helig/ och then andre icke: hwij watnet är stälenes doop; hwij brödh och wijn måste wara Christi lekamen och blodh?

11473)

V. 12. (*b*)Somliga) Thet är: Somliga hafwer han vplyst medh sins ordz kundskap; somliga hafwer han låtit blifwa i sine otro/ efter sitt gudomeliga rådh. Läs vthlägg. Rom. 9:22.

11474)

V. 31. (*c*)Tu sielf) At thet andra tienstefolcket måste hålla hans ord för tin befalning.

11475)

5. Mos. 13:1.

11476)

Joh. 16:31.

11477)

Ps. 27:1/ 2/ 3.

11478)

Ps. 112:1.

11479)

Ps. 33:18. Ps. 34:16.

11480)

Ord. 15:8. c. 21:27.

11481)

Esa. 1:11. c. 66:3/ 4.

11482)

3. Mos. 19: 13. 5. Mos. 24:14.

11483)

4. Mos. 19: 11/ rc. Ord. 26:11. 2. Pet. 2:22.

11484)

Ord. 28:9. Esa. 1:15. c. 59:2.

11485)

V. 4. (*a*)Oreent) Drömar äro falske och orene; hwad skulle the tå helga eller reent giöra?

11486)

V. 6. (*b*)Jnskiutelse) Sådana som Propheternas syner och drömar woro/ om hwilka talas/ Joel. 2:28.

11487)

V. 8. (*c*)Lögn) Tu torf icke fråga drömar/ hwad som godt är til at giöra; tu hafwer Gudz ord.

11488)

V. 21. (*d*)Orättferdigt godz) Såsom af thet stulet eller röfwat är/ eller medh swett förwärfwat medh ens annars skada eller förtryck: såsom the ther mycket hafwa röfwat eller fått medh orätto/ och wilja sedan gifwa til Gudz ähro något ther af/ såsom skiökio löön rc. the ther liggia i lösachtighet/ och offra så något af thet the förtiena/ och framhärda likwäl i sin synd.

11489)

V. 28. (*e*)Bygger) The wilja offra och frome wara/ och låta doch icke af syndene: sådant är alt tillika byggia och nederbryta; alt tillika bedia och bannas.

11490)

1. Sam. 15: 22.

11491)

2. Mos. 23: 15. c. 34:20. 5. Mos. 1:16.

11492)

3. Mos. 22: 21. 5. Mos. 15:21. Mal. 1:14.

11493)

2. Cor. 9:6.

11494)

5. Mos. 10:17. 2. Chr. 19:7. Job. 34:19. Wijsh. 6:8. Ap G. 10:34. Rom. 2:11. Gal. 2:6. Eph. 6:9. Col. 3:25. 1. Pet. 1:17.

11495)

V. 6. (*a*)Tomer) Såsom the säija: Hielpa icke goda gierningar/ så wilje wij intet giöra/ hwad skulle wij medh Prester?

11496)

V. 11. (*b*)Gifwer) Prestomen och Levitomen.

11497)

V. 15. (*c*)Fördeel) Såsom the ther behålla något qwart af then tijond them bör vthgiöra: eller gifwa thet sämbre är/ och behålla thet bästa: eller the ther minska then deel som är lagd til Gudz ähro.

11498)

Jer. 10:25.

11499)

4. Mos. 14: 14.

11500)

Ps. 79:6.

11501)

2. Mos. 4:22.

11502)

Ps. 102:14/ 15.

11503)

4. Mos. 6:23/ 24/ 27. Syr. 45:19.

11504)

V. 1. (*a*)Förbarma) Thetta capitlet är een prophetie om Christi rike och Evangelij lära: Såsom ock Augustinus thet ther före håller/ De Civ. Dei, lib 17. c. 20.

11505)

V. 12. (*b*)Wij äret) Som the wille säija/ wij äre herrar allene/ rc.

11506)

V. 19. (*c*)Aarons wälsignelse) Såsom 4. Mos. 6:23. står/ at the skulle wälsigna folcket i Gudz namn.

11507)

Joh. 8:44.

11508)

Syr. 6:10.

11509)

2. Mos. 18:21.

11510)

Syr. 9:21.

11511)

Job. 14:5.

11512)

Syr. 31:22.

11513)

Syr. 31:23.

11514)

Syr. 31:24.

11515)

V. 5. (*a*)Til skölden) Thet är: Tijt ther the weta sigh beskydd och gunst/ ehwad thet är medh Gudh eller emot.

11516)

V. 19. (*b*)J allo) Thet är icke nogh at hafwa godt rådh; Gudh måste gifwa ther lyckon til/ eljes går thet intet fram: ty han wil ock wara medh och åkallad warda.

11517)

2. Mos: 15:25. Jud. 5:15.

11518)

Esa. 38:2. rc.

11519)

3. Mos. 2:1.

11520)

Jac. 5:14/ 15.

11521)

5. Mos. 28: 22.

11522)

Syr. 22:10/ 11.

11523)

2. Sam. 12: 20. 1. Thes. 4:13.

11524)

Ord. 15:13. c. 17:22.

11525)

V. 10. (*a*)Af syndene) Blif först from: sedan lät bedia för tigh; ther näst bruka tå läkiaren.

11526)

V. 13. (*b*)Hina) Böön hielper meer än läkiedomen/ och Presten giör meer än läkiaren: men man är icke gierna from/ therföre achtar man bönena och Presterna litet.

11527)

V. 21. (*c*)Jfrå tigh) Såsom David giorde om sitt barn/ och sade: Jagh måste til honom/ han kommer intet igen til migh/ 2. Sam. 12:22/ 23.

11528)

V. 25. (*d*)Jntet annat arbete) Therföre hafwa Predikanter/ och the som i scholar lära/ altid vthi Christenhetene warit/ och ännu mästadeels äro frij för arbete/ skatt och tunga: på thet the måga hafwa tilfälle til at studera och achta vppå lärona; Malach. 2:7. Rom. 12:8. 1. Timoth. 4:13.

11529)

Syr. 44:13/ 14.

11530)

Eph. 4:15/ 16. Col. 1:10.

11531)

Phil. 4:18

11532)

1. Mos. 1:31.

11533)

Ps. 33:9.

11534)

2. Mos. 14. c. Jos. 3. c.

11535)

Syr. 42:23.

11536)

Syr. 17:16 c. 42:18/ 20.

11537)

Pred. 1:9/ 10.

11538)

Rom. 8:28.

11539)

Syr. 29:28.

11540)

Syr. 40:9/ 10.

11541)

Ps. 111:3. Marc. 7:37.

11542)

V. 1. (*a*)Skal lära) En Sochnaprest eller Predikare skal studera och öfwa sigh i allahanda böcker; så gifwer ock Gudh honom förstånd: men the som intet wilja studera/ vtan tiena buken/ låter han toma blifwa.

11543)

Job. 1:21. c. 14:1.

11544)

Job. 7:13/ 14.

11545)

Syr. 39:35.

11546)

1. Mos. 3:19. Syr. 41:13.

11547)

Pred. 1:7.

11548)

Phil. 4:12. 1. Tim. 6:6.

11549)

V. 17. (*a*)Giöra wäl) Then är säll/ som giör thet godt är/ bergar sigh medh ähran/ then som Gudh wälsignar medh godh barn/ from hustru/ wijshet/ wänlighet/ ymnoghet/ goda wänner och slächt/ rikedom/ förstånd: när man ther hoos fruchtar HErran/ så är man rätteliga wälsignad; och så mycket wil Syrach säija alt in til v. 29.

11550)

V. 29. (*b*)Tiggia) Såsom the giöra som intet idas arbeta.

11551)

V. 30. (*c*)Synda) Han måste skrymta/ tala och lofwa thet huusbonden wil.

11552)

1. Mos. 3:19. Syr. 40:11.

11553)

Ord. 22:1.

11554)

Ord. 24:23. Syr. 42:1.

11555)

2. Mos. 20: 14/ 17. Matth. 5:28.

11556)

Syr. 20:15.

11557)

Syr. 19:6/ 7.

11558)

3. Mos. 19:15. 5. Mos. 1:17. c. 16:19. Ord. 24:23. Syr. 41:21.

11559)

Syr. 26:13.

11560)

Syr. 25:28/ 29.

11561)

Syr. 25:33.

11562)

Ps. 7:10. Ord. 5:21.

11563)

Job. 34:21. 22. Esa. 29:15. Syr. 39:24.

11564)

Syr. 39:23.

11565)

1. Cor. 13:9.

11566)

Ap. G. 17:28.

11567)

V. 25. (*a*)Tw emot tw) Gudh hafwer så skickat/ at thet ena creaturet är emot thet andra; elden och watnet/ köld och heta/ rc.

11568)

Ps. 19:2. Rom. 1:20.

11569)

Ps. 19:7.

11570)

1. Mos. 1:14. Ps. 104:19.

11571)

2. Mos. 12:2.

11572)

1. Mos 9:14.

11573)

Ps. 104:2. Esa. 40:12.

11574)

P. 96:4.

11575)

Ps. 105.

11576)

Ps. 106:2.

11577)

V. 25. Bryter vth) At thet icke vthbrister öfwer sin strand/ in på thet torra.

11578)

V. 36. (*b*)Thet är minst) Huru kunne wij tå vthransaka alla orsaker til Gudz werck/ och huru mycket han förmår; eller säija hwad han intet förmår/ och thet besluta efter wårt förnuft? Ty Gudh förmår giöra öfwer thet wij tänckiom/ Eph. 3:20.

11579)

2. Mos. 18: 25.

11580)

1. Mos. 7:21.

11581)

Syr. 39:13/ 14.

11582)

1. Mos. 5:24. Syr. 49:16. Ebr. 11:5.

11583)

1. Mos. 6:9. c. 7:1.

11584)

1. Mos. 9:11.

11585)

1. Mos. 15:5. c. 17:4. Rom. 4:17.

11586)

1. Mos. 17:21. c. 22:1/ rc.

11587)

1. Mos. 12:3. Ps. 72:17.

11588)

1. Mos. 26:3.

11589)

1. Mos. 27:28.

11590)

1. Mos. 28:14. 5. Mos. 32:9.

11591)

2. Mos. 2:1/ rc. Ap. G. 7:20/ 22.

11592)

2. Mos. 7:20. c. 8:6/ 17/ 24. c. 9:6/ 9/ 23. c. 10:13/ 22. c. 12:29.

11593)

2. Mos. 16:10. 4. Mos. 12:8.

11594)

2. Mos. 19:7.

11595)

2. Mos. 4:14.

11596)

2. Mos. 28:1.

11597)

2. Mos. 28:2/

11598)

2. Mos. 28: 36.

11599)

3. Mos. 8:2/ 12/ rc.

11600)

5. Mos. 11:21.

11601)

4. Mos. 6:23/ rc. Syr. 36:19.

11602)

4. Mos. 16:1.

11603)

4. Mos. 8:18. c. 18:19.

11604)

4. Mos. 25:7.

11605)

Ps. 106:30.

11606)

1. Macc. 2: 54.

11607)

V. 4. (*a*)Heligt stånd) Thet är: at han skulle allenast skiöta Gudh.

11608)

5. Mos. 34:9.

11609)

Jos. 10:12.

11610)

4. Mos. 14:6. 1. Macc. 2:56.

11611)

4. Mos. 26: 65. 5. Mos. 1:35.

11612)

Jos. 14:11.

11613)

Syr. 49:12.

11614)

1. Sam. 10:1. c. 16:13.

11615)

1. Sam. 10: 2/ 9.

11616)

1. Sam. 7: 8/ 9/ 10.

11617)

1. Sam. 12: 18.

11618)

1. Sam. 12:3.

11619)

1. Sam. 28: 16/ 17/ 19.

11620)

V. 1. (*a*)JEsus) Vthtydes en frälsare eller segerman.

11621)

V. 23. (*b*)Propheterade) Thet Samuel blef af spåqwinnan vpwäckt/ och propheterade sedan han död war/ hafwer warit ett Satans spökerii (såsom Gudz församling thet therföre håller) ty Satanas hafwer icke macht öfwer the heligas siälar: och huru skulle Samuel swara död/ när han icke wille swara Saul medan han lefde? August. l. 2. de mirabil. script. Thet giorde icke Samuel/ som Syrach här menar efter Judeskt förstånd; vtan en ande i Samuels hamn/ 1. Sam. 28:15.

11622)

2. Sam. 12:1.

11623)

1. Sam. 17: 34/ rc.

11624)

1. Sam. 17: 49/ 50.

11625)

1. Sam. 18:7.

11626)

2. Sam. 23:1.

11627)

1. Chrön. 25. cap.

11628)

2. Sam. 12: 13.

11629)

1. Macc. 2:57.

11630)

1. Kon. 4:24. cap. 5:12.

11631)

1. Kon. 4:32.

11632)

cap. 10:1.

11633)

cap. 4:25.

11634)

1. Kon. 10:27.

11635)

1. Kon. 11:1/ rc.

11636)

1. Kon. 12:17/ 19.

11637)

2. Sam. 7:15.

11638)

1. Kon. 11:43.

11639)

cap. 12:13.

11640)

1. Kon. 12:10.

11641)

1. Kon. 11:26. cap. 12:20/ 28.

11642)

2. Kon. 17:6/ 18.

11643)

1. Kon. 17:1.

11644)

1. Kon. 18:38. 2. Kon. 1:10/ 12.

11645)

1. Kon. 17:22.

11646)

2. Kon. 1:4.

11647)

1. Kon. 19:17.

11648)

1. Kon. 19: 15/ rc.

11649)

2. Kon. 2:11. 1. Macc. 2:58.

11650)

Mal. 4:6.

11651)

2. Kon. 2:15.

11652)

cap. 5:11.

11653)

2. Kon. 13:21.

11654)

2. Kon. 18:3.

11655)

2. Kon. 20:20.

11656)

2. Kon. 18:13/ 17. 2. Chrön. 32:2.

11657)

2. Kon. 19:3.

11658)

2. Kon. 19:6/ 20.

11659)

2. Kon. 19:35. Esa. 37:36.

11660)

2. Kon. 20:10/ 11. Esa. 38:5/ 8.

11661)

V. 7. (*a*)Straffet) 1. Kon. 19:7. står/ huru Hasael Jehu och Eliseus (genom wäder/ jordbäfning och eld teknade) skulle döda thet ogudachtiga folcket.

11662)

V. 14. (*b*)Hans lekamen) Som skrifwit står 2. Kon. 13:21. Thet Gudh wille tå låta så skee/ til at styrckia Konung Joas/ at han icke måtte twifla om thet löfte honom skedt war emot the Syrer/ efter Elisei ord: Läs vthläggningen 2. Kon. 13:21.

11663)

V. 16. (*c*)Halp alt thetta intet) Hwad skulle doch tå hielpa? Döden och helwetis eld.

11664)

2. Kon. 23:2. 2. Chrön. 34: 3/ 5.

11665)

2. Kon. 25:9.

11666)

Jer. 38:6.

11667)

cap. 1:5.

11668)

Hes. 1:4/ rc.

11669)

Syr. 46:14.

11670)

Hagg. 2:24.

11671)

Esr. 3:2. Zach. 3:1.

11672)

Neh. 2:17. cap. 7:1.

11673)

1. Mos. 5:24. Syr. 44:16.

11674)

1. Mos. 41:41.

11675)

1. Mos. 50:25. Jos. 24:32.

11676)

1. Mos. 5:3.

11677)

1. Mos. 2:7.

11678)

V. 12. (*a*)Grönskas) The äro i ähra och wärdighet.

11679)

2. Mos. 28:4.

11680)

4. Mos. 10:8. 2. Chrön. 29: 26.

11681)

4. Mos. 6:24/ 25/ 26.

11682)

Jer. 33:11.

11683)

Ps. 143:10.

11684)

V. 25. (*a*)Gladt hierta) Thet är/ ett godt samwet.

11685)

V. 27. (*b*)Twäggehanda) Samariter äro the falske helige ibland Gudz barn. Philisteer äro onda grannar och tyranner/ som icke wända igen at förfölja Gudz ord Sichem äro the ohörsame/ vproriske/ som Gudz ord hafwa och thet förachta.

11686)

Ord. 15:24.

11687)

Esa. 55:1.

11688)

Syr. 6:20.

11689)

V. 3. (*a*)Falska tungos) För Gudz ord skul mäste man allahanda lida/ såsom är falska lärare/ lastare/ öfwerwåld/ eld/ fängsle/ rc. Men vthur alt thetta hielper Gudh troliga.

11690)

V. 28. (*b*)Förkastad) Vtan vthkorad/ kär och af hållen/ för Gudh och menniskiom.

11691)

V. 33. (*c*)Få henne) Kånsten går nu efter brödet: men brödet skal åter löpa efter kånsten/ och intet finna henne.

11692)

V. 37. (*d*)Skämmens) Bekänna Gudz ord är för werldene en skam; ja skade och all fahra.

11693)

2. Kon. 25:9.

11694)

2. Kon. 24:6.

11695)

2. Kon. 24: 15. 2. Chr. 36:10.

11696)

Ps. 89:30.

11697)

Dan. 9. 5. Bar. 2:6.

11698)

5. Mos. 2815. rc.

11699)

2. Mos. 3:8.

11700)

Bar. 2:8.

11701)

5. Mos. 28: 53. 2 Kon. 6:29. Jer. 19:9. Klag. 2:20.

11702)

Hes: 5:14. Bar. 3:8.

11703)

Bar. 1:15.

11704)

Jer. 6:19.

11705)

Bar. 1:22.

11706)

Dan. 9:10.

11707)

2. Mos. 12: 51. Dan. 9:15.

11708)

5. Mos. 28: 62.

11709)

5. Mos. 26: 15. Ps. 113:5/ 6. Esa. 63:15.

11710)

Ps. 6:6.

11711)

Dan. 9:19.

11712)

Jer. 27:11. c. 38:2.

11713)

Jer. 7:34. c. 16:9. c. 25:10.

11714)

Jer. 8:12. c. 16:16. c. 25:33.

11715)

3. Mos. 26: 15. 5. Mos. 28:15.

11716)

Hes. 36:31.

11717)

Jer. 30:10.

11718)

Jer. 31:33. c. 32:38/ 39.

11719)

V. 27. (*a*)Nådeliga) Gudh är nådig mitt i wredene.

11720)

V. 35. (*b*)Ewigt förbund) Om hwilket Jeremia talar/ c. 31:33.

11721)

Ps. 90:2/ rc.

11722)

Ps. 95:7. Ps. 100:3.

11723)

5. Mos. 28:37. Bar. 2:4.

11724)

5. Mos. 30: 19/ 20.

11725)

4. Mos. 19: 11.

11726)

Jer. 2:13. Syr. 1:5.

11727)

Esa. 1:19.

11728)

Rom. 1:20.

11729)

Wijsh. 13:1.

11730)

1. Mos. 6:4.

11731)

5. Mos. 30: 12. Rom. 10:6.

11732)

1. Mos. 1:16.

11733)

1. Chr. 17:20. Esa. 46:9. Jer. 10:6/ 7.

11734)

V. 32. (*a*)Ewig tijd) Thet är af werldenes begynnelse/ eller/ för en ganska lång tijd. Såsom thet ordet (ewig) mycket brukas för en lång tijd/ 1. Mos. 13:15. och eljes mycket i Skriftene: besee til 1. Mos. 17. 7.

11735)

Ps. 147:19/ 20.

11736)

5. Mos. 28: 49. Jer. 5:15.

11737)

Baruch. 5:5.

11738)

V. 6. (*a*)Jcke til förderf) Wil så mycket säija: För synden skul straffar Gudh sina barn/ på thet the måga omwända sigh och ropa til honom; wänja sigh widh tolamod/ och sökia HErran medh flijt/ så skola the förlossade warda: men Gudz församlings fiender skola förgås.

11739)

Baruch. 4:36.

11740)

Esa. 44:10. Wijsh. 15:16.

11741)

Ps. 115:4/ rc.

11742)

Esa. 46:7.

11743)

3. Mos. 12:2/ 4.

11744)

Ps. 148:8. Syr. 42:24.

11745)

Dan. 11:4.

11746)

Dan. 11:21.

11747)

1. Macc. 8:7.

11748)

2. Macc. 4:9/ 12/ 14.

11749)

2. Macc. 5:1/ 2.

11750)

3. Mos. 16:2.

11751)

Zach. 6:14. 1. Macc. 4:57.

11752)

2. Chrön. 4: 22.

11753)

2. Macc. 5:24.

11754)

Amos 8:10. Tob. 2:6.

11755)

3. Mos. 11:7.

11756)

1. Macc. 2:16.

11757)

Dan. 11:31. 1. Macc. 3:45.

11758)

1. Macc. 3:48.

11759)

1. Macc. 4:44.

11760)

2. Macc. 6:10.

11761)

2. Macc. 6:18.

11762)

V. 11. (*a*)Grekiska riket) Seleucus war then förste Konung i Syrien/ efter Alexanders dödh: och begynnas alle åhretal i thenna boken/ ifrå begynnelsen af thet Syriska riket: thet är ifrå then tiden tå Seleucus begynte regera. Ther af begynnar ock Josephus åhretalet *lib.* 12. c. 6.

11763)

V. 57. (*b*)Caslev) Bese til 1. Macc. 4:52.

11764)

1. Chrön. 24: 7. 1. Macc. 14:29.

11765)

2. Macc. 8:22.

11766)

1. Macc. 1:55. cap. 3:45.

11767)

4. Mos. 25:8. Ps. 106:30.

11768)

2. Macc. 6:11.

11769)

1. Mos. 22:1/ 2.

11770)

Rom. 4:3. Jac. 2:23.

11771)

1. Mos. 39:10.

11772)

cap. 41:40. Ps. 105:21. Ap. G. 7:10.

11773)

4. Mos. 25:7/ 13 Syr. 45:30.

11774)

4. Mos. 13:9/ 17.

11775)

5. Mos. 34:9. Jos. 1:2.

11776)

4. Mos. 14:6. Syr 46:9.

11777)

Jos. 14:9/ 13. cap. 15:13. cap. 21:12.

11778)

1. Sam. 16:4. 2. Sam. 2:4. 1. Kon. 2:45. cap. 3:6. Syr. 47:13.

11779)

1. Kon. 18:21. cap. 19:10.

11780)

2. Kon. 2:11. Syr. 48:9.

11781)

Dan 3:11/ 16/ 27.

11782)

Dan. 6:10/ 22. Ebr. 11:33/ 34.

11783)

1. Pet. 3:14.

11784)

V. 34. (*a*)Ohelga Sabbathen) Sabbathen skal man helga efter Gudz budh: doch at man betäncker Christi regla/ Marc. 2:27. at Sabbathen är giord för menniskiones skul/ nemliga/ at hon må hwila sigh/ och ihogkomma Gudz werck; prisa Gudh och lära känna honom: men giöra wäl om Sabbathen/ är icke förbudit; hielpa menniskior och fänat ifrå förderf; säden/ eller thet som menniskiomen är förordnat til födo och vppehälle/ at thet icke får någon märckelig skada/ Matth. 12:2/ rc. Marc. 3:2/ rc. Luc. 6:9/ rc.

11785)

V. 69. (*b*)Åhrena) Nemliga/ af thet Syriska riket.

11786)

1. Sam. 14:6. Jud. 9:6.

11787)

Esa. 45:1.

11788)

Ords. 11:21.

11789)

1. Macc. 1:57.

11790)

1. Sam. 7:5. cap. 10:17.

11791)

1. Macc. 1:59.

11792)

4. Mos. 6:3/ 5/ 6.

11793)

4. Mos. 10:9.

11794)

5. Mos. 20:5. Dom. 7:3.

11795)

V. 37. (*a*)Vthi hundrade) nemliga/ af thet Syriska riket.

11796)

V. 46. (*b*)J Mizpa) Dom. 20:1. 1. Sam. 7:6.

11797)

2. Mos. 14.

11798)

Ps. 118:1. Ps. 136:1.

11799)

1. Sam. 17: 50.

11800)

cap. 14:13.

11801)

2. Mos. 20:25.

11802)

2. Mos. 25: 23/ 31. cap. 30:1.

11803)

Zach. 6:14. 1. Macc. 1:23.

11804)

Joh. 10:22.

11805)

V. 8. (*a*)Sade Judas) V. 24. (*a*) Tacker HErranom) V. 30. (*a*) Bad han) Judas är här ett härligit exempel för alla krigsöfwerstar/ i thet at han icke medh trugh/ eeder eller banskap rustar sitt folck emot fiendan; vtan medh gudfruchtiga förmaningar/ medh tacksäijelse och böön til Gudh: och när Gudh gaf honom seger öfwer fiendan/ lät han sigh först och mäst wärda om templet/ offret och Gudztiensten.

11806)

V. 43. (*b*)Orena stenar) Af afguda altaren som i templet bygde woro.

11807)

V. 52. (*c*)Caslev) Swarar endeles emot November/ efter wårt månadetahl räknandes.

11808)

V. 59. (*d*)Nya altarens högtijd) Om thenna högtijd talar Johannes Evangelisten/ cap. 10:22.

11809)

2. Macc. 9:1/ 2.

11810)

1. Macc. 1:57. cap. 3:45.

11811)

2. Macc. 11:2.

11812)

5. Mos. 32:4.

11813)

3. Mos. 25:4.

11814)

2. Macc. 14:1.

11815)

2. Macc. 13: 3/ 4.

11816)

Ps. 79:2.

11817)

Dom. 7:22.

11818)

Jer. 41:9.

11819)

2. Macc. 14: 33.

11820)

1. Kon. 8:29/ 30. Ps 122:4. Matth. 21:13.

11821)

2. Kon. 18:35.

11822)

cap. 19:35. Esa. 37:36. Tob. 1:21. Syr. 48:24. 2. Macc. 8:19. cap. 15:22.

11823)

2. Macc. 15: 30.

11824)

V. 1. (*a*)Seleuci) Han hafwer warit Antiochi Magni son; och Demetrius Seleuci son hafwer warit gislan i Rom för sin fader: tädan flydde han/ som Josephus skrifwer/ Antiquit. l. 12. cap. 15. och Justin. l. 34/ til sitt rike; ther han war arfwinge til efter sin fader Seleueus/ som hade warit Konung i Syrien i tolf åhr. Men Antiochus Epiphanes/ om hwilken talas cap. 1:11/ hafwer warit Seleuci broder.

11825)

V. 43/ 49. (*b*) Adar) Swarar til en deel emot Februarius/ efter wårt månadetahl räknandes.

11826)

Dan. 11:30.

11827)

1. Macc. 1:11

11828)

1. Macc. 12: 1/ 3.

11829)

V. 5. (*a*)Chittim) Thet är Macedonien.

11830)

1. Macc. 2:5. cap. 5:17/ 24.

11831)

1. Macc. 10: 11.

11832)

V. 18. (*a*)Slagen) Judas hade här til ewentyrs giordt bätter/ at han hade wikit vndan/ medan hans macht war så ringa: men wij see här af/ at ingen menniskia är så fullkommelig/ at hon altid kan märckia hwad rådeligit är.

11833)

1. Macc. 9:54.

11834)

1. Macc. 11: 28/ 35.

11835)

1. Macc. 7:5.

11836)

5. Mos. 11:11.

11837)

1. Sam. 5.

11838)

1. Macc. 11: 58.

11839)

1. Macc. 10: 29/ 30/ 38.

11840)

1. Macc. 10: 33.

11841)

Luc. 3:1.

11842)

1. Macc. 10: 89.

11843)

Jos. 19:37.

11844)

Jos. 19:36.

11845)

1. Macc. 8:23/ 30.

11846)

1. Macc. 15: 15.

11847)

V. 7/ 19/ 20. (*a*) Areus) Then ock kallas Darius och Oniares/ hafwer warit then tredie Konungen i Sparta/ för then sidsta/ och hafwer stoor krijg fördt medh the Konungar af Macedonien/ och haft lycko: han hafwer ock hulpet the Athenienser emot Antigonum; och hafwer lefwat in til Antiochi Magni tijd. Litet efter thenna Areus/ är Sparta kommen vnder the Romare.

11848)

V. 50. (*b*)Förgiord/) V. 52. (*b*) Medh honom dräpne) Jonathas war wäl ännu icke dräpen: ty thet är sedan

skedt/ som sees cap. 13:23. men blifwer här af sina vnderhafwande skattad för aldeles bortmist och förlorad.

11849)

1. Macc. 2:3/ 65.

11850)

1. Macc. 2:1.

11851)

1. Macc. 10: 29/ 30.

11852)

Esth. 10:3.

11853)

1. Macc. 8:22.

11854)

1. Macc. 12:2.

11855)

1. Macc. 12:1. cap. 15:15.

11856)

1. Macc. 2:1.

11857)

1. Macc. 13: 23.

11858)

5. Mos. 18:15/ 18. Hagg. 2:7/ 8. Mal. 4:5.

11859)

V. 2. (*a*)Arsaces) Jfrå thenna tiden äro the Parther mächtige wordne i österlanden/ och the Greker hafwa thetta land mist: ty Arsaces war en Parthe.

11860)

V. 27. (*b*)Elul) Swarar til en deel efter wårt månadetahl emot Augustus.

11861)

V. 41. (*c*)Then rätta Propheten) Thet är: Messias: ty the wiste af prophetierna/ at Messias skulle nu snart komma.

11862)

1. Macc. 10: 67.

11863)

1. Macc. 14: 24.

11864)

V. 1. (*a*)Antiochus) Thenne Antiochus kallas medh thet wedernamnet Gryphus/ och örligade sedan medh Judarna; ändoch han litet skaffade.

11865)

1. Macc. 13: 54.

11866)

4. Mos. 10:8. 2. Chrön. 29: 26.

11867)

1. Macc. 15: 39/ 40.

11868)

V. 14. (*a*)Sabat) Swarar til en deel efter wårt månadetahl emot Januarius.

11869)

Eph. 6:18.

11870)

2. Macc 4:10/ 11.

11871)

3. Mos. 2:1.

11872)

2. Mos. 25:37.

11873)

cap. 25:30.

11874)

1. Macc. 4:56/ 59.

11875)

1. Macc. 11:19.

11876)

1. Macc. 6:16. 2. Macc. 9:28.

11877)

2. Macc. 9:5.

11878)

3. Mos. 6:13.

11879)

2. Macc. 2:5/ 6.

11880)

1. Cor. 12:11. Eph. 4:8.

11881)

3. Mos. 26:44.

11882)

5. Mos. 30:3. 2. Macc. 2:18.

11883)

1. Kon. 18:38.

11884)

V. 13. (*a*)Dräpen) Thetta synes hafwa någon twifwelsmål; efter Antiochi dödh warder här något annorledes beskrifwen än 1. Macc. 6:16. och 2. Macc. 9:18/ 28.

11885)

V. 19. (*b*)Talas om huruledes elden blef förwarad/ och sedan igen funnen. Jtem/ cap. 2:1/ 4. huru Jeremias hade förgiömt elden/ tabernaklet och arken: ther om Jeremias/ Nehemias och Esdras intet röra.

11886)

Jer. 29:8.

11887)

2. Macc. 1:18.

11888)

Bar. 6:3.

11889)

2. Mos. 25:10. cap. 40:2.

11890)

5. Mos. 34:1.

11891)

2. Mos. 13:21. cap. 40:34. 4. Mos. 9:15. 1. Kon. 8:10. 2. Chrön. 5:13/ 14.

11892)

cap. 6:20.

11893)

1. Kon. 8:5.

11894)

3. Mos. 9:24.

11895)

1. Kon. 18:38 2. Chrön. 7:1.

11896)

3. Mos. 10:16.

11897)

1. Kon. 8:62/ 65.

11898)

5. Mos. 30:3. 2. Macc. 1:29.

11899)

1. Macc 4:43.

11900)

1. Macc. 1:11.

11901)

cap. 6:17.

11902)

1. Macc. 13: 53. cap. 14:15.

11903)

1. Macc. 10: 30/ rc.

11904)

2. Macc. 4:1/ 4.

11905)

V. 28. (*a*)Hans macht) Thetta exemplet måga för ögonen hafwa alle the/ som så dierfweliga bortröfwa thet som til kyrkior och Gudztiensten lagt är: ty Gudh hafwer icke anseende til någors macht eller wälde; och finner wäl medel sådana Gudz föracht til at straffa/ efter som thet wärdt är.

11906)

2. Macc. 3:4.

11907)

2. Macc. 3:5/ 7.

11908)

1. Macc. 1:11.

11909)

1. Macc. 8:17.

11910)

1. Macc. 1:15.

11911)

V. 7. (*a*)Stod Jason) Ther afguderij och een falsk Gudztienst får öfwerhandena/ ther achtas icke någor rättwisa/ ährlighet/ eed/ troo eller löfte: vtan girighet/ högfärd/ swijk/ och orättferdighet gå öfwer alt: såsom man här see kan/ medh Jason/ Antiochus/ Menelaus/ Andronichus/ Lysimachus: ty afguderij är ett vphof/ orsak och ända til alt ondt/ Wijsh. 14:27.

11912)

Dan. 11. 1. Macc. 1:17/ 20.

11913)

1. Macc. 1:22.

11914)

2. Macc. 3:24.

11915)

1. Macc. 1:30.

11916)

2. Mos. 20:10.

11917)

1. Macc. 2:28.

11918)

Dan. 11:31. 1. Macc. 1:57.

11919)

2. Macc. 5:23.

11920)

1. Macc. 1:62.

11921)

2. Macc. 4:45.

11922)

2. Macc. 5:22.

11923)

1. Macc. 2:34.

11924)

1. Cor. 11:32.

11925)

Job. 5:17. Ords. 3:11/ 12. Klagw. 3:22. Ebr. 12:6.

11926)

3. Mos. 11:7. 5. Mos. 14:8.

11927)

Ps. 139:8. Amos 9:2. Jon. 1:3. Wijsh. 16:15.

11928)

V. 11. (*a*)Wille intet wärja sigh) Läs vthläggningen/ 1. Macc. 2:34.

11929)

3. Mos. 11:7. 5. Mos. 14:8.

11930)

5. Mos. 32:43. Ps. 90:13.

11931)

Esa. 26:19. Dan. 12:2. Joh. 5:25. 1. Thess. 4:16.

11932)

Ebr. 11:36.

11933)

Job. 19:25.

11934)

Joh. 5:29. 1. Cor. 15:52.

11935)

Ebr. 13:5.

11936)

Zach. 2:8. Ap. G. 9:4.

11937)

Matth. 10: 39. cap. 16:25. Marc. 8:35. Luc. 9:24. Joh. 12:25.

11938)

Ebr. 11:35.

11939)

Ordsp. 3:11/ 12. Esa. 54:7. Ebr. 12:1/ rc.

11940)

2. Chrön. 16: 9. Ps. 33:13. Ordsp. 15:3.

11941)

Wijsh. 3:4.

11942)

V. 1. (*a*)Swinakött äta) War tå förbudit i then Judeska lagen/ 3. Mos. 11: 7. Doch strida the här icke förnemliga therföre; vtan för Gudz lagh/ för sina troo och Gudztienst/ at the icke måtte ther ifrån affalla: ty thet sökte Antiochus/ v. 24. Och efter thet galt om Religionen/ och icke allenast om thet ätandet/ (ty ther medh allena/ hade intet Antiochus låtit sigh nöija) therföre wille the hällre döö/ än at the skulle gifwa kättarom och tyrannom något efter; eller komma andra medh sitt exempel/ til at falla ifrå theras fäders lagh/ och til hednisk gudztienst/ 2. Macc. 6:24/ 28. Eljes hade ett sådant ätande i nödfall icke mindre kunnat wordet tillåtit/ än thet/ at David åt af Såkdobröden/ 1. Sam. 21:6.

11943)

1. Macc. 3:5.

11944)

1. Macc. 6:14. 2. Macc. 5:22.

11945)

cap 10:12.

11946)

1. Macc. 3:38. cap. 7:26.

11947)

5. Mos. 20:8.

11948)

2. Chrön. 20: 15. 1. Macc. 4:8.

11949)

Ps. 20:8. Jer. 17:5.

11950)

2. Kon. 19:35. Esa. 37:36. Tob. 1:21. Syr. 48:20/ 24. 1. Macc. 7:41.

11951)

1. Macc. 3:25.

11952)

1. Mos. 14:24. 4. Mos. 31:26/ 27. 1. Sam. 30:24.

11953)

1. Macc. 6:1/ 4.

11954)

Jud. 1:1.

11955)

Ap. G. 12:23.

11956)

Ps. 109:7. Joh. 9:31.

11957)

1. Macc. 6:16. 2. Macc. 1:16.

11958)

1. Macc. 4:36.

11959)

2. Mos. 25:30.

11960)

1. Macc. 4:52/ 53.

11961)

1. Maec. 13: 51.

11962)

2. Macc. 1:9.

11963)

2. Chrön. 20: 3. 1. Macc. 4:10. cap. 9:46.

11964)

1. Macc. 5:3.

11965)

1. Macc. 5. 43.

11966)

2. Mos. 23:22.

11967)

2. Chrön. 32: 8. Jer. 17:7.

11968)

2. Kon. 6:17. 2. Macc. 3:25. cap. 11:8.

11969)

2. Macc. 10: 11.

11970)

2. Kon. 19:22. Ps. 20:8. Esa. 36:6.

11971)

1. Macc 4:61. cap. 6:49. 2. Macc. 13:19.

11972)

1. Macc. 9:46.

11973)

2. Macc. 3:25. cap. 10:29.

11974)

V. 3. (*a*)Förläna) Vpsåtet war/ at vpbringa hwart åhr een wiß summo penningar af them som öfwersta Prestaämbetet förwaltade; hwilket här kallas förläna/ eller åhrligen låta taga löön.

11975)

V. 23. (*b*)Gudh worden är) Thetta är vrsprunget och rätta orsaken til afguderij/ at the som något synnerligit hafwa vthrättat i werldene/ menniskiom til godo/ eller the som mächtige hafwa warit/ och stort tyrannij drifwit/ wille sedan warda dyrkade såsom gudar/ och ther af bekomma ett ewigt namn. Sammaledes när någor wille sina framfarna stoor ähro bewisa/ hafwer han theras beläte vpsatt/ och låtit vthropa them för gudar; offrat och tilbedit them: ther af kommer at månge hafwa sagt sigh wara födda af gudaslächte; är förthenskul afguderij icke annat än menniskiors högfärd och ähregirighet/ Wijsh. 14:14.

11976)

2. Macc. 11: 14/ 33.

11977)

Ps. 7:12. Jer. 11:20. 2. Tim. 4:8.

11978)

5. Mos. 10:17.

11979)

Jos. 6:20.

11980)

1. Macc. 5:13.

11981)

1. Macc. 5:26.

11982)

Dom. 7:21. 2. Chrön. 20: 23.

11983)

1. Macc. 5:46.

11984)

2. Chrön. 20: 3.

11985)

5. Mos. 16:10.

11986)

1. Chrön. 2: 42. 2. Chrön. 11:8.

11987)

5. Mos. 7:25. Jos. 7.

11988)

Ps. 9:5.

11989)

Dan. 12:2. 2. Macc. 7:9/ 11/ 14/ 23. Joh. 5:25. 1. Cor. 15:52. 1. Thess. 4:16.

11990)

V. 43. (*a*)För ett syndoffer) Om nu Judas något sådant giordt hafwer/ thet låter man blifwa i sitt wärde. Men thet wete wij/ at ändoch Gudh i Mose lagh granneliga hafwer låtit vpskrifwa all offer/ ther medh han wille dyrkad och tient warda: likwäl är intet förmält om något offer för the döda: eij heller må man tiena Gudh på något annat sätt/ än thet han oß sielf i sitt ord hafwer vppenbarat.

11991)

1. Macc. 6:28.

11992)

5. Mos. 10:17. 1. Tim. 6:15. Vppenb. 17:14. cap. 19:16.

11993)

1. Macc. 1:23.

11994)

2. Chrön. 20: 3. 1. Macc. 9:46. 2. Macc. 10:16.

11995)

1. Macc. 6:46.

11996)

1. Macc. 4:61. cap. 6:31/ 49. 2. Macc. 11:5.

11997)

1. Macc. 6:14.

11998)

1. Macc. 7:1.

11999)

1. Macc. 7:9.

12000)

1. Macc. 2:42.

12001)

2. Macc. 10: 25. cap. 11:6.

12002)

1. Macc. 7:35.

12003)

2. Macc. 6:7.

12004)

2. Macc. 3:15.

12005)

Dom. 9:54. 1. Sam. 31:4.

12006)

2. Macc. 7:9.

12007)

V. 41. (*a*)Sielf stinga) Thetta stycket ogiller S. Augustinus medh godh skiäl: therföre ock thenna book icke hafwer gillad warit när the gamla fäder.

12008)

2. Mos. 20:10. 5. Mos. 5:12.

12009)

Dom. 7:13.

12010)

2. Macc. 3:1.

12011)

2. Macc. 12: 22.

12012)

2. Chrön. 14: 11.

12013)

2. Kon. 19:35. Esa. 37:36. Tob. 1:21. Syr. 48:20/ 24. 1. Macc. 7:41. 2. Macc. 8:19.

12014)

1. Sam. 31: 10.

12015)

Esth. 9:21.

12016)

Esth. 3:1.

12017)

Neh. 9:6.

12018)

1. Mos. 17:19.

12019)

Esth. 3:13.

12020)

5. Mos. 4:10. cap. 6:21. cap. 7:7.

12021)

Dan. 2:47. 1. Tim. 6:15.

12022)

Esth. 4:16. cap. 5:1.

12023)

Esth. 5:2.

12024)

2. Sam. 19: 27.

12025)

Esth. 9:20/ 32.

12026)

Esth. 2:21/ 22.

12027)

cap. 3:8.

12028)

Esth. 7:10. cap. 9:13/ 14.

12029)

V. 2. (*a*)Förstarnas hyllest) En Förste behöfwer icke så mycket fruchta sigh för them som äro långt ifrå honom/ såsom för them som följa hardt efter honom.

12030)

Ords. 6:32.

12031)

2. Mos. 23:7.

12032)

5. Mos. 19:19. Ordsp. 19:5.

12033)

Ps. 115:4. Bar. 6:45/ 50.

12034)

Ps. 104:29/ 30. Ap. G. 17:24.

12035)

Bar. 6:26.

12036)

Bar. 6:27.

12037)

Hes. 8:3.

12038)

Dan. 1:6. cap. 3:21.

12039)

Jud. 8:22. Jac. 2:23.

12040)

1. Mos. 15:5. cap. 22:17. cap. 32:12.

12041)

Dan. 1:6. cap. 3:21.

12042)

Ps. 103:22.

12043)

Ps. 19:2.

12044)

Job. 38:7. Ps. 103:20. Esa. 6:3.

12045)

Ps. 148:4.

12046)

Ps. 148:4.

12047)

Ps. 148:8.

12048)

Ps. 148:9.

12049)

Ps. 148:7.

12050)

Ps. 148:10.

12051)

Ps. 136:1.

12052)

2. Mos. 3:15.

12053)

Job. 38:10. Ps. 104:9.

12054)

Rom. 2:4.

12055)

Ps. 32:6. Luc. 15:7.

12056)

2. Chrön. 33: 11.

12057)

Luc. 3: 23.

12058)

1. Mos. 21: 2.

12059)

cap. 25: 24.

12060)

cap. 29: 35.

12061)

1. Mos. 38: 27.

12062)

1. Chrön. 2: 5.

12063)

Ruth. 4: 19.

12064)

Ruth. 4: 13/ 17. 1. Chrön. 2: 10/ 11/ 12.

12065)

1. Sam. 16: 11. cap. 17: 12.

12066)

2. Sam. 12: 24.

12067)

1. Kon. 11: 43.

12068)

cap. 14: 31. 1. Chrön. 3: 10.

12069)

1. Kon. 15: 8.

12070)

cap. 15: 24.

12071)

2. Kon. 8: 16/ 24.

12072)

2. Kon. 15: 7. 2. Chrön. 26: 23.

12073)

cap. 27: 9.

12074)

2. Kon. 16: 20.

12075)

2. Kon. 20: 21.

12076)

1. Chrön. 3: 14.

12077)

2. Chrön. 33: 25.

12078)

2. Kon. 23: 30/ 34. 1. Chrön. 3: 15/ 16. 2. Chrön. 36: 1/ 4/ 8.

12079)

1. Chrön. 3: 17.

12080)

1. Chrön. 3: 19. Esr. 3: 2. cap. 5: 2. Hagg. 1: 1.

12081)

Luc. 1: 27/ 34/ 35.

12082)

5. Mos. 24: 1.

12083)

Luc. 1: 31. cap. 2 21.

12084)

Ap. G. 4: 12. cap. 10: 43. cap. 13: 38/ 39.

12085)

Esa. 7: 14.

12086)

V. 6. (a) Salomon) Mattheus låter här somliga leder vthe/ och förer Christi slächt ifrå Salomon/ efter lagen; men Lucas förer henne/ efter naturen/ ifrå Nathan Salomons broder: ty lagen kallar them ock barn som af brodrenom och then igenlefda hustrune födde äro/ 5. Mos 25.: 5.

12087)

V. 19. (b) Köija henne) Thet är/ han wille icke skämma henne vth för folcket/ thet han wäl hade macht til efter lagen. Således berömer S. Mattheus Josephs fromhet/ at han för kärlekens skul hade låtit falla sin rätt/ och gifwit henne til.

12088)

V. 25. (c) Til thes) Jckefå förståendes/ at Joseph ther efter hade kändt Maria: ty thetta är ett sätt til at tala i Skriftene. Såsom 1. Mos. 8: 7. Korpen kom icke igen/ til thes jorden blef torr; menar icke Skriften/ at korpen är sedan igen kommen: altså följer icke/ at Joseph hade kändt Maria ther efter.

12089)

Luc. 2: 1/ 2/ 4/ 6.

12090)

4. Mos. 24: 17.

12091)

Mich. 5: 2. Joh. 7: 42.

12092)

Ps. 72: 10. Esa. 60: 6.

12093)

2. Mos. 4: 22. Ose. 11: 1.

12094)

1. Mos. 35: 19. cap. 48: 7.

12095)

Jer. 31: 15.

12096)

2. Mos. 4: 19.

12097)

Dom. 13: 5. Esa. 4: 2. cap. 11: 1. Jer. 23: 5. cap. 33: 15. Zach. 3: 8.

12098)

V. 1. (a) Wise män) Thet woro kloke mästare i naturliga kånster; sådana som man nu kallar Philosophos.

12099)

V. 6. (b) Äst ingalunda) BethLehem war liten påseendes: therföre kallar honom Micheas liten; men Evangelisten hafwer lagt ingalunda ther til. therföre/ at han nu war vphögd/ när Christus blef född.

12100)

V. 18. (c) Vthe medh them) Thesse ord hafwer S. Mattheus synnerliga indraget/ här medh til at betyga/ huru thet altid medh Christenhetene tilgår: ty thet synes allstädes så för werldene/ såsom thet wore vthe medh Christenhetene: likwäl warda the moot all helwetes macht af Gudi vnderligen vppehållne. Och man seer här på thessa barn/ hwilket rätt Christeligit wäsende som står vthi lidandet.

12101)

Marc. 1: 4. Luc. 3: 3.

12102)

Matth. 4: 17. Marc. 1: 15.

12103)

Esa. 40: 3. Marc. 1: 3. Luc. 3: 4. Joh. 1: 23.

12104)

2. Kon. 1: 8. Matth. 11: 8/ 18. Marc. 1: 6.

12105)

Marc. 1: 5.

12106)

Matth. 12: 34. cap. 23: 33. Luc. 3: 7.

12107)

Rom. 5: 9. 1. Thess. 1: 10.

12108)

Luc. 3: 8.

12109)

Joh. 8: 39. Ap. G. 13: 26.

12110)

Matth. 7: 19. Luc. 13: 7. Joh. 15: 2/6.

12111)

Marc. 1: 8. Luc. 3: 16. Joh. 1: 26. Ap. G. 1: 5. cap. 2: 4. cap. 11: 16. cap. 19: 4.

12112)

Matth. 13: 30. Luc. 3: 17.

12113)

Marc. 1: 9. Luc. 3: 21.

12114)

Marc. 1: 10. Luc. 3: 22. Joh. 1: 32/ 33.

12115)

Ps. 2: 7. Es. 42: 1. Matth. 12: 18. cap. 17: 5. Luc. 9: 35. Col. 1: 13/ 19. 2. Pot. 1: 17.

12116)

V. 3. (a) J öknene) Thetta skulle wara Judomen ett wist tekn til Meßie tilkommelse/ när the en Predikare hörde/ icke i Jerusalem vthi templet/ eller i scholan/ vtan i öknene/ then så predikar: HERren kommer: såsom Johannes hafwer giordt.

12117)

V. 4. (b) Gräshoppor) Sådana gräshoppor plägar man i somlig österlanden äta.

12118)

V. 7. (c) Huggormars) Thesse ormar nämnas i Latinska texten *vipera/* och äro näpliga namnkunnige på Swensko: doch efter the äro mycket etterfulle och af wärsta slaget/ warda the här nämnde huggormar. Och hafwa the then naturen/ at i födzlone dräpa the modrena: för hwilka saak Phariseerna ock här kallas sådana ormars afföda: förty theras fäder plägade dräpa Propheterna/ som theras lärefäder woro.

12119)

V. 15. (d) Alla rättferdighet) All rättferdighet blifwer vpfylt/ när wij all wår rättferdighet och ähro låte fara: på thet Gudh allena må warda therföre hållen/ at han är rättferdig/ och giör rättferdiga them som troo. Thetta giör Johannes/ i thet/ at han afhänder sigh sin rättferdighet/ och wil warda döpt och rättferdigad af Christo/ såsom en syndare. Thetta giör ock Christus/ then sigh sin rättferdighet och ähra icke vppåtager/ vtan låter sigh döpa och döda/ såsom en annar syndare.

12120)

Marc. 1: 12. Luc. 4: 1.

12121)

2. Mos. 34: 28. 1. Kon. 19: 8.

12122)

1. Thess. 3: 5.

12123)

5. Mos. 8: 3.

12124)

Ps. 91: 11.

12125)

5. Mos. 6: 16.

12126)

5. Mos. 6: 13. cap. 10: 20.

12127)

Marc. 1: 14. Luc. 3: 20. cap. 4: 14. Joh. 4: 43.

12128)

Esa. 9: 1/ 2.

12129)

Matth. 3: 2. cap. 10: 7. Marc. 1: 15.

12130)

Marc. 1: 16.

12131)

Joh. 1: 42.

12132)

Luc. 5: 2.

12133)

Matth. 9: 35. Marc. 1: 23. Luc. 4: 16/ 33.

12134)

Marc. 3: 7. Luc. 6: 7.

12135)

Luc. 6: 20.

12136)

Esa. 61: 2. Luc. 6: 21.

12137)

Ps. 37: 11.

12138)

Esa. 55: 1. cap. 65: 13. Matth. 11: 28. Joh. 6: 35.

12139)

Jac. 2: 13.

12140)

Ps. 24: 4. 1. Cor. 13: 12. Ebr. 12: 14. 1. Joh. 3: 2.

12141)

2. Tim. 2: 12. 1. Pet. 3: 14.

12142)

Luc. 6: 22. 1. Pet. 4: 14.

12143)

Jac. 1: 2.

12144)

Luc. 6: 23.

12145)

Matth. 23: 34. Ap. G. 7: 52.

12146)

Marc. 9: 50. Luc. 14: 34.

12147)

2. Cor. 4: 6. Phil. 2: 15.

12148)

Marc. 4: 21. Luc. 8: 16. cap. 11: 33.

12149)

1. Pet. 2: 12.

12150)

Luc. 16: 17. cap. 21: 33.

12151)

Jac. 2: 10.

12152)

Matth. 23: 25. Luc. 11: 39.

12153)

2. Mos. 20: 13. 5. Mos. 5: 17.

12154)

Ps. 4: 5. Joh. 3: 11/ 23.

12155)

Matth. 6: 14. Marc. 11: 25.

12156)

Luc. 12: 58. Eph. 4: 26.

12157)

2. Mos. 20: 14. 5. Mos. 5: 18.

12158)

Job. 31: 1.

12159)

Matth. 18: 8. Marc. 9: 43/ rc.

12160)

5. Mos. 24: 1/ rc. Matth. 19: 7. Marc. 10: 4.

12161)

Luc. 16: 18. 1. Cor. 7: 10.

12162)

2. Mos. 20: 7. 3. Mos. 19: 12. 4. Mos. 30: 3. 5. Mos. 5: 11. Esa. 65: 16.

12163)

Jac. 5: 12.

12164)

Esa. 66: 1.

12165)

Ps. 48: 3.

12166)

Jac. 5: 12.

12167)

2. Mos. 21: 24. 3. Mos. 24: 20. 5. Mos. 19: 21.

12168)

Ords. 20: 22. cap. 24: 29.

12169)

Luc. 6: 29. 1. Thess. 5: 15. 1. Pet. 3: 9.

12170)

Rom. 12: 17. 1. Cor. 6: 7.

12171)

5. Mos. 15: 7/ rc.

12172)

2. Mos. 34: 12. 5. Mos. 7: 2. Gal. 6: 10.

12173)

2. Mos. 23: 4/ 5. 3. Mos. 19: 18. Luc. 6: 27/ 35. cap. 23: 34. Ap. G. 7: 60. Rom. 12: 14/ 20. 1. Cor. 4: 12.

12174)

Luc. 6: 32.

12175)

3. Mos. 11: 44. cap. 19: 2. cap. 20: 7/ 26.

12176)

V. 2. (a) Lärde them) J thetta capitlet talar Christus icke om then werldzliga Öfwerhetenes ämbete eller regemente; vtan lärer sina Christna ett rätt lefwerne för Gudh i andanom.

12177)

V. 5. (b) Besittia) Werlden menar sigh besittia jorden/ och sitt förswara/ näß hon wåld öfwar: men Christus lärer/ at man skal besittia jörden medh sachtmodighet.

12178)

V. 9. (c) Fridsame) Betyder på thetta rumet nägot meer: nemliga/ the som giöra frijd; honom främja och vppehålla ibland andra/ såsom Christus hafwer giordt oß frijd när Gudh.

12179)

V. 13. (d) Hwar medh) När lärarena wända åter medh Gudz ordz predikande/ måste the af menniskio stadgar öfwerfalne och förtrampade warda.

12180)

V. 19. (e) Vplossar) Så giör then Påweske hopen: the säija/ at thesse Christi budh äro icke budh/ vtan rådh.

12181)

(f) Then minste) Thet är/ han skal icke mycket achtas/ vtan hällre bortkastas/

12182)

(g) Stoor) Thet är/ han skal warda mycket achtad.

12183)

V. 20. (h) Phariseer) Phariseernas rättferdighet stod allenast vthi vthwärtes gierningar och skeen: men Christus lärer oß/ at wij skole wara rättferdige och frome af hiertat.

12184)

V. 22. (i) Racha) Författar alla wredes tekn. En part mena at thet kommer af thet Ebreiska RIK/ *id est/ vanum & nihil/* thet som til intet doger.

12185)

(k) Dåre) Är hårdare; then icke allenast är odugelig/ vtan ock skadelig.

12186)

V. 25. (l) Benägen) Såsom then är skyldig til at försona/ hwilken androm hafwer brutit emot: altså är han plichtig til at förlåta/ och sin goda wilja bewisa/ hwilkom emot brutit är/ at all wrede må förtagas på båda sidor.

12187)

V. 29. (m) Rif thet vth) Andeligit vthrifwande är här budit: thet skeer när ögonens luste warder dödad i hiertat.

12188)

V. 34. (n) Alsintet swärja) Alt swärjande och eeder är här förbudit/ thet menniskian giör af sigh sielf: men när kärleken/ nödh/ wår nästas nytta/ eller Gudz heder thet kräfwer/ står thet wäl til giörandes/ lika wist som ock wrede är förbuden/ och är doch låflig/ tå thet skeer af kärlek/ och til Gudz heder.

12189)

V. 39. (o) Onda emot) Thet är/ ingen skal hämnas sigh sielf/ vtan Öfwerheten som swärdet hafwer/ skal thet giöra/ Rom. 13: 4.

12190)

V. 46. (p) Publicaner) Woro tollenärar/ som the Romares toll och ränta förestodo; och woro som mäst ogudachtige Hedningar tijt satte af the Romare.

12191)

Rom. 12: 8.

12192)

Luc. 14: 14. 11. Om Böön.

12193)

2. Kon. 4: 33. Ap. G. 10: 9.

12194)

1. Kon. 18: 26.

12195)

Luc. 11: 2.

12196)

1. Tim. 6: 16. 2. Tim. 4: 18.

12197)

Syr. 28: 2. Matth. 5: 23. Marc. 11: 25. Col. 3: 13.

12198)

Matth. 18: 35. Jac. 2: 13.

12199)

Dan. 10: 3.

12200)

Ords. 23: 4.

12201)

Matth. 19: 21. Luc. 12: 33. 1. Tim. 6: 6/ 9/ 18/ 19.

12202)

Luc. 11: 34.

12203)

Luc. 16: 13.

12204)

Luc. 12: 22. Phil. 4: 6. 1. Tim. 6: 8. Ebr. 13: 5. 1. Pet. 5: 7.

12205)

Job. 39: 3. Ps. 147: 9. Luc. 12: 24.

12206)

Ps. 55: 23.

12207)

V. 24. (a) Mammon) Mammon kallas rikedomar/ på Syriskt mål.

12208)

V. 34. (b) Egen plågo) Thet är sitt dagliga arbete; och wil säija: Thet är nogh/ at wij dagliga arbete/ och intet förwida omsorg hafwe.

12209)

Luc. 6: 37. Rom. 2: 1. 1. Cor. 4: 3. Jac. 4: 11.

12210)

Marc. 4: 24. Luc. 6: 38.

12211)

Luc. 6: 41.

12212)

Matth. 21: 22. Marc. 11: 24. Luc. 11: 9. Joh. 14: 13. cap. 15: 7. cap. 16: 23. 1. Joh. 3: 22.

12213)

Jac. 1: 5/ 6.

12214)

Luc. 11: 11.

12215)

Tod. 4: 16. Luc. 6: 31.

12216)

Matth. 22: 39. 40. Rom. 13: 8/ 10. Gal. 5: 14. 1 Tim. 1: 5.

12217)

Luc. 13: 24.

12218)

Mich. 3: 5. 2. Tim. 3: 5.

12219)

Matth. 12: 33. Luc. 6: 43/ 44.

12220)

Matth. 3: 10. Joh. 15: 2/ 6.

12221)

Ose. 8: 2. Luc. 6: 46.

12222)

Rom. 2: 13. Jac. 1: 22.

12223)

Ps. 6: 9. Matth. 25: 12/ 41. Luc. 13: 26/ 27.

12224)

Luc. 6: 47/ 48.

12225)

Marc. 1: 22. Luc. 4: 32. Joh. 7: 46.

12226)

V. 1. (a) Dömer icke) Domen hörer Gudi til: therföre then som dömer vthan Gudz befalning/ han tager Gudi hans ähro ifrå.

12227)

V. 6. (c) Heligt är) Thetta helga är Gudz ord/ genom hwilket all ting helgat warda.

12228)

(b) Hundarna) Äro the som förfölja Gudz ord.

12229)

(d) Swijn) Äro the/ som fördrunckna i theras kötzliga lusta/ så at the intet kunna achta ordet.

12230)

V. 24 (e) Giör ther efter) Här kräfwer Christus trona: ty ther troon icke är/ giör man intet buden rätteligen/ Rom. 3: 31. Och alla gierningar vthan trona giorda/ ehuru goda the synas/ äro synd. Twärt emot/ ther troon är/ ther måste rätta goda gierningar följa. Thet kallar Christus (giöra) af reno hierta giöra; men troon giör hiertat reent/ Ap. G. 15: 9. Och thenna fromheten står fast emot allahanda wäder/ thet är/ emot all helwetes macht: ty hon är bygd på en fast grund/ Christum/ genom trona. Goda gierningar vthan troo/ äro the fåwitska Jungfrurs lampor. Matth. 25: 1/ rc.

12231)

Marc. 1: 40. Luc. 5: 12.

12232)

3. Mos. 14: 3/ 4/ 10.

12233)

Luc. 7: 1.

12234)

Luc. 15: 19/ 21.

12235)

Mal. 1: 11. Luc. 13: 29.

12236)

Matth. 21: 43.

12237)

cap. 13: 42. cap. 22: 13. cap. 24: 51. cap. 25: 30. Luc. 13: 28.

12238)

Marc. 1: 30. Luc. 4: 38.

12239)

Marc. 1: 32. Luc. 4: 40.

12240)

Esa. 53: 4. 1. Petr. 2: 24.

12241)

Luc. 9: 57.

12242)

Marc. 4: 35. Luc. 8: 22.

12243)

Job. 26: 12.

12244)

Marc. 5: 1. Luc. 8: 26.

12245)

V. 2. (a) Wilt tu) Troon weet intet; men hon förläter sigh vppå Gudz nåde.

12246)

V. 9. (b) Jagh säger) Thet är: äro min ord så mächtig/ huru mycket mächtigare äro tin ord.

12247)

V. 11. (c) Östan och wästan) Thet är: Hedningarna warda anammade therföre/ at the troo; men Judar och werckhelgon warda förkastade.

12248)

V. 19. (d) Ehwart) Somlige wilja icke följa Christum/ vtan the äro wisse hwart: therföre förkastar Christus thenna Skriftlärda/ såsom then ther icke trodde/ vtan wille tilförene wara wiß på sakene.

12249)

V. 20. (e) Kulor) Thet är/ söker tu något werldzligit/ thet finner tu intet när migh.

12250)

V. 22. (f) Begrafwa) Somlige bära goda gierningar före/ at the icke följa eller troo wilja; men Christus tyder sådana för döda och förtappada goda gierningar.

12251)

V. 32. (g) Farer) Så kan diefwulen icke giöra ett swijn någon skada/ medh mindre Gudh thet weet och tillåter/ Job. 1: 12.

12252)

Marc. 2: 3. Luc. 5: 18.

12253)

Marc. 2: 14. Luc. 5: 27.

12254)

Ose. 6: 6. Matth. 12: 7.

12255)

cap. 18: 11. 1. Tim. 1: 15.

12256)

Marc. 2: 18. Luc. 5: 33.

12257)

Marc. 5: 22. Luc. 8: 41.

12258)

Luc. 11: 14.

12259)

Matth. 12: 24. Marc. 3: 22. Luc. 11: 15.

12260)

Matth. 4: 23. Marc. 6: 6. Luc. 13: 22.

12261)

Matth. 4: 14. Marc. 6: 34.

12262)

4. Mos. 27: 17. Zach. 10: 2.

12263)

Luc. 10: 2. Joh. 4: 35.

12264)

V. 1. (a) Sin stadh) Capernaum.

12265)

V. 13. (b) Syndare) Thet är alla menniskior: ty ingen är from/ Rom. 3: 23. Phariseerna hålla sigh för froma/ thet the icke äro. 1. Tim. 1: 15/ säger Paulus: Christus är kommen i werldena til at frälsa syndare.

12266)

V. 15. (c) Sörja) Thet är twäggiehanda sorg eller pläga til; een af egit waal uppåtagen/ såsom Munkereglerna: såsom när Baals Prester stungo sigh sielfwa/ 1 Kon. 18: 28. Sådant lidande håller hela werlden; thet höllo ock the Phariseer/ så ock Johannis lärjungar för stort: men Gudh förachtar thet. Thet andra lidande/ är thet Gudh oß tilskickar/ vthan wårt waal. At wij thetta godwiljeligen lide/ är rätt/ och Gudi behageligit: therföre säger Christus/ at hans Lärjungar fasta intet/ medan brudgummen än är när them; thet är/ medan Gudh ännu icke hafwer sändt them något kors vppå/ och Christus war ännu när them/ och beskyddade them/ vpdichta the sigh ingen pläga; ty thet gäller intet för Gudh; men tå måste the både fasta och lida/ när Christus war död: therföre förkastar Christus the hycklares lidande och fasto/ then the sielfwe vthwaldt hafwa; Jtem/ hwar Christus beteer sigh wänlig/ såsom en brudgumme/ ther måste wara glädie; men hwar han sigh annorlunda bewiser/ ther måste wara sorg.

12267)

V. 16. (d) Jngen lappar) Thet är: man kunde icke begripa thenna nya lärona medh gammal kötzlig hierta; och om man predikade henne kötzligom menniskiom/ wordo the allenast wärre ther af. Som man nu seer/ at om man lärer om andelig frihet/ tager sigh kötet frihetena an/ til olydno.

12268)

V. 23. (e) Piparena) Sådana pipare plägade man bruka ther lijk war.

12269)

Marc. 3: 13. cap. 6: 7. Luc. 9: 1.

12270)

Ap. G. 1: 13/ rc.

12271)

Matth. 9: 36. cap. 15: 24. Ap. G. 13: 46.

12272)

Matth. 3: 2. cap. 4: 17. Luc. 9: 2. cap. 10: 9.

12273)

Marc. 6: 8. Luc. 9: 3. cap. 10: 4. cap. 22: 35.

12274)

Luc. 10: 7. 1. Cor. 9: 7. 1. Tim. 5: 18.

12275)

Luc. 10: 8.

12276)

Marc. 6: 11. Luc. 9: 5. cap. 10: 11. Ap. G. 13: 51. cap. 18: 6.

12277)

Matth. 11: 24. Luc. 10: 12.

12278)

Luc. 10: 3.

12279)

Rom. 16: 19.

12280)

Matth. 24: 9. Luc. 21: 12. Joh. 16: 2.

12281)

Ap. G. 12: 11. cap. 25: 23.

12282)

Marc. 13: 11. Luc. 12: 11. cap. 21: 14. 2. Tim. 4: 17.

12283)

Mich. 7: 5. Luc. 21: 16.

12284)

Luc. 21: 17.

12285)

Matth. 24: 13. Marc. 13: 13.

12286)

Luc. 6: 40. Joh. 13: 16. cap. 15: 20.

12287)

Matth. 12: 24. Marc. 3: 22. Luc. 11: 15.

12288)

Marc. 4: 22. Luc. 8: 17. cap. 12: 2.

12289)

1. Sam. 14: 45. 2. Sam. 14: 11. Luc. 21: 18. Ap. G. 27: 34.

12290)

Luc. 12: 24.

12291)

Luc. 12: 8.

12292)

Luc. 9: 26. 2. Tim. 2: 12. Vppenv. 3: 5.

12293)

Luc. 12: 49/ 51.

12294)

Mich. 7: 6.

12295)

Ps. 41: 10. Ps. 55: 14. Joh. 13: 18.

12296)

Luc. 14: 26.

12297)

Matth. 16: 24. Marc. 8: 34. Luc. 9: 23.

12298)

Matth. 16: 25. Marc. 8: 35. Luc. 9: 24. cap. 17: 33. Joh. 12: 25.

12299)

Matth. 18: 5. Luc. 10: 16. Joh. 13: 20.

12300)

1. Kon. 17: 10. cap. 18: 4. Ebr. 6: 10.

12301)

Matth. 25: 40 Marc. 9: 41.

12302)

V. 3. (a) Lebbeus) Är then frome Judas.

12303)

V. 9. (b) Hafwen icke) Thet hafwandet menar han/ såsom the girige hafwa sin Mammon/ hwilke medh hiertana hängia ther in til/ och sörja: sådana förhindrar predikoämbetet: men til nödtorft och rätt bruuk/ hade Christus sielf penningar/ pung och brödh.

12304)

V. 14. (c) Skudder stofftet) Så alstinges intet skolen J taga vthaf them/ at J ock theras stofft skudden vthaf edra fötter; på thet the måga besinna/ at J icke hafwen sökt edor nytto/ vtan theras salighet.

12305)

V. 34. (d) Frijd på jordena) Somlige anamma Evangelium/ icke anseende om thet wore fader eller moder emot: Somlige förskiuta thet/ och förfölja the rätta Christna/ och skona hwarken fader eller moder: ther af kommer thenna ofriden.

12306)

V. 38. (e) Sitt kors) Taga korßet vppå sigh/ är/ wara redebogen til at lida motgång för Gudz ord skul.

12307)

Luc. 7: 18/ 19.

12308)

Esa. 35: 5.

12309)

cap. 61: 1.

12310)

Luc. 7: 24.

12311)

Mal. 3: 1. Marc. 1: 2.

12312)

Luc. 7: 28.

12313)

Luc. 16: 16.

12314)

Mal. 4: 5. Matth. 17: 12. Marc. 9: 13. Luc. 1: 17.

12315)

Math. 13: 9/ 9/ 43. Vppenb. 2: 7.

12316)

Luc. 7: 31.

12317)

Luc. 10: 13.

12318)

Matth. 10: 15.

12319)

Luc. 10: 21.

12320)

Ps. 8: 7. Matth. 28: 18. Joh. 3: 35. cap. 17: 2.

12321)

Joh. 1: 18. cap. 6: 46. cap. 10: 15.

12322)

Zach. 9: 9.

12323)

Jer. 6: 16.

12324)

V. 12. (a) Wäld) Samwetet/ tå thet förnimmer Evangelium/ söker thet ther så hardt til/ at ingen kan thy thet förtaga.

12325)

V. 25. (b) Thetta) Evangelium och trona.

12326)

V. 28. (c) Alle) Gudh vthslutar ingen ifrå salighetenes medel; vtan wil at alle menniskior skola salige warda: ty han är allom godh/ och förbarmar sigh öfwer all sin werck/ Ps. 145: 9. 1. Tim. 2: 4. Men orsaken/ hwarföre månge warda förtapade/ är then/ som Christus här tilförene säger/ v. 18/ rc.

12327)

V. 30. (d) Mitt ook) Korßet är een lätt börda/ them/ som smaka och känna Evangelium.

12328)

Marc. 2: 23. Luc. 6: 1.

12329)

5. Mos. 23: 25.

12330)

1. Sam. 21: 6.

12331)

2. Mos. 25: 30.

12332)

cap. 29: 33. 3 Mos. 8: 31. cap. 24: 9.

12333)

4. Mos. 28: 9/ 11.

12334)

Ose. 6: 6. Matth. 9: 13.

12335)

Marc. 3: 1. Luc. 6: 6.

12336)

Luc. 13: 14. cap. 14: 3. Joh. 9: 16.

12337)

Marc. 3: 6. Joh. 10: 39. cap. 11: 53.

12338)

Esa. 42: 1. Matth. 3: 17. cap. 17: 5.

12339)

Esa. 42: 3.

12340)

Matth. 9: 33. Luc. 11: 14.

12341)

Matth. 9: 34. Marc. 3: 22. Luc. 11: 15.

12342)

Luc. 11: 22.

12343)

Marc. 3: 28/ 29. Luc. 12: 10. Ebr. 6: 4. cap. 10: 26. 1. Joh. 5: 16.

12344)

Matth. 7: 17. Luc. 6: 44.

12345)

Matth. 3: 7. cap. 23: 33.

12346)

Luc. 6: 45.

12347)

Matth. 16: 1. Marc. 8: 11. 1. Cor. 1: 22.

12348)

Matth. 16: 4. Luc. 11: 29.

12349)

Jon. 2: 1/ rc.

12350)

Jon. 3: 5.

12351)

1. Kon. 10: 1. 2. Chrön. 9: 1. Luc. 11: 31.

12352)

Luc. 11: 24.

12353)

2. Pet. 2: 20.

12354)

Matth. 13: 55. Marc. 3: 31. Luc. 8: 19.

12355)

V. 8. (a) Öfwer Sabbathen) Så platt står all budordz förstånd vthi kärlekenom/ at ock Gudz budh ofta intet binder/ ther kärleken och nöden kräfwer.

12356)

V. 31. (b) Emot Andan) Synd emot then Heliga Anda är/ när man försmädeligen och framgent förskiuter Evangelium/ och all salighetenes medel/ genom hwilka then Helige Ande werckar omwändelsen til Gudh/ troon och syndernas förlåtelse. Ho som thessa medel eij tilläter i thenna werldene/ honom kan synden icke warda förlåten/ vtan han blifwer ewinnerliga förtapad/

12357)

V. 32. (c) Eller i then tilkommande) Thet Mattheus här säger: Hwarken i thenna/ eller i then tilkommande werlden; thet säger Marcus så: Han blifwer säker til ewig fördömelse/ Marc. 3: 29.

12358)

Marc. 4: 1.

12359)

Luc. 8: 4.

12360)

Matth. 11: 15.

12361)

Marc. 4: 10.

12362)

1. Cor. 2: 10. 1. Joh. 2: 27.

12363)

Matth. 25: 29. Marc. 4: 25. Luc. 8: 18. cap. 19: 26.

12364)

Esa. 6: 9. cap. 29: 10. Marc. 4: 12. Luc. 8: 10. Joh. 12: 40. Ap. G. 28: 26. Rom. 11: 8.

12365)

Matth. 16: 17. Luc. 10: 23.

12366)

Marc. 4: 3/ 14. Luc. 8: 11.

12367)

Matth. 3: 12.

12368)

Marc. 4: 30/ 31. Luc. 13: 18/ 19.

12369)

Luc. 13: 20/ 21.

12370)

Marc. 4: 33/ 34.

12371)

Ps. 78: 2.

12372)

1. Mos. 3: 14. Joh. 8: 44. Ap. G. 13: 10. 1. Joh. 3: 8.

12373)

Joel. 3: 13. Vpp. 14: 15.

12374)

Matth. 8: 12.

12375)

Dan. 12: 3. Wijsh. 3: 7. 1. Cor. 15: 41.

12376)

Phil. 3: 7.

12377)

Matth. 25: 32.

12378)

Marc. 6: 1. Luc. 4: 16.

12379)

Matth. 12: 46. Joh. 6: 42.

12380)

Marc. 6: 4. Luc. 4: 24. Joh. 4: 44.

12381)

Marc. 6: 5.

12382)

V. 12. (a) Som hafwer) Ther Gudz ord förståndet warder/ ther förkofrar thet sigh/ och förbättrar menniskiona: men ther thet icke förståndet warder/ ther förargas mennniskian.

12383)

V. 31. (b) Sinaps korn) Jntet ord syntes förachteligare än Evangelium; och är doch intet ord kraftigare: ty thet giör them rättferdiga som troo ther vppå. Lagen och gierningarna giöra thet intet.

12384)

V. 44. (c) Skatt) Evangelium är then förborgade skatten/ som gifwer oß nåde och rättferdighet/ vthan wår förtienst: therföre när man thet finner/ giör thet glädie; thet är/ godt sammet/ hwilket man icke kan bekomma igenom gierningarna: thetta är ock then pärlan.

12385)

V. 52. (d) Til himmelriket lärd) Thet är: himmelriket främja/ andra lära/ och föra til himmelriket.

12386)

(e) Nytt och gammalt) Är Evangelium och lagen.

12387)

Marc. 6: 14. Luc. 9: 7.

12388)

Matth. 4: 12.

12389)

Marc. 6: 17, Luc. 3: 19/ 20.

12390)

Matth. 21: 26. Luc. 20: 6.

12391)

1. Mos. 40: 20. Marc. 6: 21.

12392)

Joh. 6: 5.

12393)

Marc. 6: 35. Luc. 9: 12.

12394)

Marc. 6: 38. Joh. 6: 9.

12395)

1. Tim. 4: 3. cap. 6: 17.

12396)

Matth. 15: 36.

12397)

Marc. 6: 45. Joh. 6: 16/ 17.

12398)

Marc. 6: 53.

12399)

Matth. 9: 21. Marc. 3: 10. Luc. 6: 19.

12400)

V. 1. (a) Tetrarcha) Judeen medh sin tilhöring/ war delad i fyra herrskap: ther af kallades hwar herren Tetrarcha: thet är Qwarters Förste/ eller höfding öfwer fierde delen af landet.

12401)

V. 25. (b) Fierde wächtene) Nattene skifte man i förtiden i fyra wächter; och hwar thera hade tre timar.

12402)

Marc. 7: 1.

12403)

2. Mos. 20: 12. 5. Mos. 5: 16. Syr. 13: 9. Ephes. 6: 2.

12404)

2. Mos. 21: 17. 3. Mos. 20: 9. Ords. 20: 20.

12405)

Marc. 7: 11.

12406)

Esa. 29: 13. Marc. 7: 6.

12407)

Marc. 7: 14.

12408)

Joh. 15: 2.

12409)

Matth. 23: 16. Luc. 6: 39.

12410)

Marc. 7: 17.

12411)

1. Mos. 6: 5. cap. 8: 21.

12412)

Marc. 7: 24.

12413)

Matth. 10: 5/ 6. Ap. G. 13: 46

12414)

Marc. 7: 31.

12415)

Esa. 35: 5. Marc. 7: 32.

12416)

Marc. 8: 1.

12417)

Matth. 14: 19.

12418)

V. 5. (a) Gudi gifwit) Skal thet komma til tina nytto/ thet migh offra bör? Besee til Marc. 7: 11.

12419)

(b) Til nytto) Thet är/ Gudh gifwer tigh wäl något annat i then staden.

12420)

V. 13. (c) Planterning) All lära och werck/ som Gudh icke werckar i menniskione/ är synd: och här seer man/ huru platt intet wår frij wilje förmår.

12421)

Matth. 12: 38. Marc. 8: 11.

12422)

Luc. 12: 54.

12423)

Jon. 2: 1. Matth. 12: 39.

12424)

Marc. 8: 14.

12425)

Luc. 12: 1.

12426)

Matth. 14: 17/ 20 Joh. 6: 9.

12427)

Matth. 15: 34.

12428)

Marc. 8: 27. Luc. 9: 18.

12429)

Matth. 14: 2.

12430)

Joh. 6: 69. cap 1: 27 Ap. G. 8: 37. cap. 9: 20. 1. Joh. 4: 15. cap. 5: 5.

12431)

1. Cor. 2: 10.

12432)

1. Joh. 1: 42.

12433)

Esa. 28: 16. 1. Cor. 3: 11. Eph. 2: 20.

12434)

Matth 18: 18. Joh. 20: 23.

12435)

Matth. 17: 9. Marc. 8: 30. Luc. 9: 21.

12436)

Matth. 20: 17/ 18. Marc. 8: 31.

12437)

Matth. 10: 38. Marc. 8: 34. Luc. 9: 23. cap. 14: 27.

12438)

Matth. 10: 39. Marc. 8: 35. Luc. 17: 33. Joh. 12: 25.

12439)

Marc. 8: 36. Luc. 9: 25.

12440)

Zach. 14: 5. Matth. 25: 31. cap. 26: 64. Marc. 8: 38. Jud. Ep. v. 14.

12441)

Ps 62: 13. Rom. 2: 6. Vppenb. 2: 23. Marc. 9: 1. Luc. 9: 27.

12442)

V. 3. (a) Tidsens tekn) Medh thessa tekn/ menar Christus sin vnderwerck/ som woro förkunnade/ at the skee skulle i Christi tijd/ Esa. 35: 5.

12443)

V. 18. (b) Tu äst Petrus) Cepha På Syrisko/ Petros På Grekisko/ betyder ett hälleberg: och hwar och en som samma bekännelse hafwer/ som Petrus här hade/ må ock wäl heta Petrus: och är genom then samma bekännelsen bygd på en fast grund/ så at helwetes portar/ thet är/ synden/ döden/ helwetet/ werldzlig wijsdom/ wåld/ etc. kunna honom icke förmächtige wara.

12444)

(c) Vppå thetta hälleberget) Thet är: Vppå thenna troon och bekännelsen/ eller vppå Christum sielf/ then Petrus bekände: ty han är Propheternas och Apostlarnas grund/ och sielfwe hörnestenen/ Eph. 2: 20. Och then andeliga klippan/ 1. Cor. 10: 4. Så förstår ock Augustinus thessa orden/ *Retract.* cap. 22.

12445)

V. 23. (d) Til hinders) JEsus wil så mycket säija: Medh tin påminnelse torde tu mena tigh wilja hindra mitt förestående lidande: hwilket vpsåt är i sigh sielft förargeligit.

12446)

V. 28. (e) Döden) Thet är: Then som troor vppå migh/ han skal icke see döden/ Joh. 8: 51. cap. 11: 25. cap. 12: 47.

12447)

Marc. 9: 2. Luc. 9: 28.

12448)

Matth. 3: 17. Marc. 1: 11. cap. 9: 7. Joh. 1: 34. 2. Pet. 1: 17.

12449)

Matth. 16: 20.

12450)

Mal. 4: 5. Matth. 11: 14. Marc. 9: 11/ 12.

12451)

Marc. 9: 17. Luc. 9: 38.

12452)

Matth. 21: 21. Marc. 11: 23. Luc. 17: 6. 1. Cor. 13: 2.

12453)

Matth. 16: 21. cap. 20: 18. Marc. 9: 31. Luc. 9: 22/ 44. cap. 18: 31. cap. 24: 26.

12454)

Matth. 22: 21. Rom. 13: 7.

12455)

V. 26. (a) Barnen frij) Ändoch Christus war frij/ gaf han likwäl skatt/ sinom nästa til wilja. Så är ock en Christen vthi mång ting frij på sina wägna; men han gifwer sigh doch wälwiljog sinom nästa til tienst.

12456)

Marc. 9: 33/ 34. Luc. 9: 46.

12457)

Matth. 19: 14. 1. Cor. 14: 20.

12458)

Matth. 10: 42.

12459)

Marc. 9: 42. Luc. 17: 1/ 2.

12460)

1. Cor. 11: 19.

12461)

Matth. 5: 30. Marc. 9: 43. Col. 3: 5.

12462)

Ps. 34: 8.

12463)

Luc. 19: 10.

12464)

Luc. 15: 4.

12465)

3. Mos. 19: 17. Syr. 19: 13/ 14. Luc. 17: 3. Gal. 6: 1.

12466)

1. Cor. 9: 19. Jac. 5: 19/ 20.

12467)

5. Mos. 19: 15. Joh. 8: 17. 2. Cor. 13: 1. Ebr. 10: 28.

12468)

Rom. 16: 17. 1. Cor. 5: 9. 2. Thess. 3: 14. 2. Joh. 5: 10.

12469)

Matth. 16: 19. Joh. 20: 23.

12470)

Matth. 21: 22. 1. Joh. 3: 22. cap. 5: 14. Jac. 4: 3.

12471)

Luc. 17: 4.

12472)

Matth. 6: 14. Marc. 11: 26.

12473)

V. 19. (a) Bedia om) Jcke alt thet som hwar och en lättferdeliga bedes af Gudi: vtan thet wij bedie efter Gudz wilja/ och efter hans löfte/ 1. Joh. 5: 14. Jac. 4: 3.

12474)

V. 20. (b) J mitt namn) Efter min befalning/ och migh til ähro; så går thet ock alt wäl.

12475)

Marc. 10: 1.

12476)

1. Mos. 1: 27. cap. 5: 2. Mal. 2: 14.

12477)

1. Mos. 2: 24. Marc. 10: 7. 1. Cor. 6: 16. cap. 7: 10/ 11. Eph. 5: 31.

12478)

5. Mos. 24: 1. Matth. 5: 31.

12479)

Matth. 5: 32. Marc. 10: 11. Luc. 16: 18.

12480)

1. Cor. 7: 2/ 7/ 9/ 17.

12481)

1. Cor. 7: 32/ 34. cap. 9: 5.

12482)

Marc. 10: 13. Luc. 18: 15.

12483)

Matth. 18: 3.

12484)

Marc. 10: 17. Luc. 18: 18.

12485)

2. Mos. 20: 13/ rc. 5. Mos. 5: 17/ rc.

12486)

Matth. 15: 4. Eph. 6: 2.

12487)

3. Mos. 19: 18. Matth. 22: 39. Rom. 13: 9. Gal. 5: 14. Jac. 2: 8.

12488)

Matth. 6: 20. Luc. 12: 33.

12489)

Marc. 10: 24. 1. Tim. 6: 9/ 10.

12490)

Jer. 32: 17. Zach. 8: 6. Luc. 1: 37. cap. 18: 27.

12491)

Marc. 10: 28. Luc. 18: 28.

12492)

Luc. 22: 29/ 30.

12493)

5. Mos. 33: 9. Job. 42: 12. Marc. 10: 30.

12494)

Matth. 20: 16. Marc. 10: 31. 1 Luc. 13: 30.

12495)

V. 8. (a) Hiertas hårdhet) Somlige budh lära; somlige förbiuda: en part lära thet bästa/ somlige förbiuda thet onda/ at thet icke må blifwa wärre: therföre tillåta the mycket af thet onda; såsom ock thet werdzliga swärdet giör.

12496)

V. 12. (b) Sigh siel fwa) Thet tredie slags snöpande/ måste warda andeligit/ nemlig/ en sielfwillig kyskhet; eljes wore thet ett medh thet andra/ som lekamligit ar.

12497)

V. 21. (c) Fulkomlig) Fulkomlighet är/ at egentliga hålla Gudz budh: therföre är klart/ at thenne ynglingen icke hafwer hållet Gudz budh i grund/ såsom han likwäl meente. Thet betygar honom Christus ther medh/ at han förehåller honom budordens rätta werck; och dömer/ at ingen såden rijk blifwer salig; vthaf hwilka ock thenne ynglingen är en. Nu blifwa ju the salige/ som Gudz budh hålla.

12498)

Matth. 19: 30. Marc. 10: 31. Luc. 13: 30.

12499)

Matth. 22: 14.

12500)

Matth. 16: 21. Marc. 10: 32. Luc. 18: 31.

12501)

Joh. 18: 32.

12502)

Matth. 4: 21. Marc. 10: 35.

12503)

Matth. 26: 39/ 42. Joh. 18: 11.

12504)

Marc. 10: 41. Luc. 22: 24.

12505)

Marc. 10: 42. Luc. 22: 25.

12506)

Luc. 22: 27. Marc. 9: 12. Phil. 2: 7.

12507)

1. Tim. 2: 6. Tit. 2: 14. 1. Pet. 1: 19/ 21.

12508)

Marc. 10: 46. Luc. 18: 35.

12509)

V. 10. (a) Dagspenningen) Dagspenningen beteknar alla Gudz wälgierningar/ som han menniskiomen bewiser/ först i lekamliga måtto: ther näst och besynnerliga Christi och hans heliga Evangelii predikan och vppenbarelse; hwilken både Judomen och Hedningomen är wederfaren.

12510)

V. 22. (b) Dricka then kalken) Thet är/ lida; men kötet wil ju altid förra härligit warda/ än thet korsfäst är; och förra vphögdt/ än thet förnedrat warder.

12511)

Marc 11: 1. Luc. 19: 2.

12512)

Esa. 62: 11. Zach. 9: 9. Joh. 12: 15.

12513)

Joh. 12: 13.

12514)

Ps. 118: 26. Matth. 23: 39. Marc. 11: 9. Luc. 19: 38.

12515)

Matth. 2: 23.

12516)

5. Mos. 14: 25. Marc. 11: 15. Luc. 19: 45. Joh. 2: 13/ 14.

12517)

Esa. 56: 7.

12518)

Jer. 7: 11.

12519)

Ps. 8: 3.

12520)

Marc. 11: 12.

12521)

Matth. 17: 20. Luc. 17: 6.

12522)

Matth. 7: 7/ 8. cap. 18: 19. Marc. 11: 24. Luc. 11: 9. Joh. 15: 7. 1. Joh. 3: 22.

12523)

Marc. 11: 27/ 28. Luc. 20: 1/ 2.

12524)

Matth 14: 5. Marc. 6: 20. Luc. 20: 6.

12525)

Luc. 7: 29/ 30.

12526)

Luc. 3: 11: 13.

12527)

Ps. 80: 9. Högw. 8: 11/ 12. Esa. 5: 1. Jer. 2: 21. Marc. 12: 1. Luc. 20: 9.

12528)

Matth. 26: 3/ 4. cap. 27: 1. Joh. 11: 53.

12529)

Ps. 118: 22. Esa. 8: 14. cap. 28: 16. Marc. 12: 10. Luc. 20: 17. Ap. G. 4: 11. Rom. 9: 33. 1. Pet. 2: 7.

12530)

Esa. 8: 15. Dan. 2: 34. Zach. 12: 3. Luc. 20: 18.

12531)

V. 9/ 15. (a) Hosianna) Ach hielp; eller/ ach gif lycko och hälso. Besee til Marc. 11: 9.

12532)

V. 31. (b) Förr än J) Mögeligare är/ at horor och bofwar blifwa salige/ än högfärdige helgon: ty the mäste på

fidstone känna theras synder: thesse döö i theras egen helighet/ om the icke på vnderligit sätt omwände warda.

12533)

V. 44. (c) Som faller) Alle måste stöta sigh på Christum; somlige til bättring/ somlige til förwärring.

12534)

Luc. 14: 16. Vppenb. 19: 7/ 9.

12535)

Ords. 9: 2.

12536)

2. Cor. 5: 3. Eph. 4: 24. Col 3: 10/ 12. Vppenb. 3: 4/ 5. cap. 16: 15. cap. 19: 8.

12537)

Matth. 8: 12. cap. 13: 41/ 42. cap. 25: 30.

12538)

Matth. 20: 16.

12539)

Marc. 12: 13. Luc. 20: 20.

12540)

Rom. 13: 7.

12541)

Marc. 12: 18. Luc. 20: 27. Ap. G. 23: 8.

12542)

5. Mos. 25: 5.

12543)

2. Mos. 3: 6/ 16. Marc. 12: 26 Ap. G. 7: 32. Ebr. 11: 16.

12544)

Matth. 7: 28.

12545)

Marc. 12: 28. Luc. 10: 25.

12546)

5. Mos. 6: 5. Luc. 10: 27.

12547)

3. Mos 19: 18. Matth. 19: 19. Marc. 12: 31. Luc. 10: 27. Rom. 13: 9. Gal. 5: 14. 1. Tim. 1: 5. Jac. 2: 8.

12548)

Matth. 7: 12.

12549)

Marc. 12: 35. Luc. 20: 41.

12550)

Ps. 110: 1. Ap. G. 2: 34. 1. Cor. 15: 25. Ebr. 1: 13. cap. 10: 12/ 13.

12551)

V. 12. (a) Bröllopskläder) Thet är troon: then henne icke hafwer/ kan medh inga sina gierningar täckias Gudi. Ebr. 11: 6.

12552)

V. 21. (b) Gifwer Keisarenom) Thet är: efter J nu ären en främmande Öfwerhet vndergifne/ så gifwer honom then skatt som eder pålagd är: och tager icke heller bort/ thet Gudh hafwer förordnat til templet och Gudztiensten.

12553)

Neh. 8: 4.

12554)

Luc. 11: 46. Ap. G. 15: 10. Gal 6: 13.

12555)

Matth. 6: 1/ 2/ 5/ 16.

12556)

5. Mos. 6: 8.

12557)

4. Mos. 15: 38. 5 Mos. 22: 12.

12558)

Marc. 12: 38/ 39. Luc. 11: 43. cap. 20: 46.

12559)

Jac. 3: 1.

12560)

Mal. 1: 6.

12561)

Matth. 20: 26/ 27.

12562)

Job. 22: 29. Ordsp. 29: 23. Luc. 14: 11. cap. 18: 14. 1. Pet. 5: 5.

12563)

Luc. 11: 52.

12564)

Marc. 12: 40. Luc. 20: 47.

12565)

Matth. 15: 14.

12566)

cap. 5: 33/ rc.

12567)

2. Mos. 29: 37.

12568)

1. Kon 8: 13. 2. Chrön. 6: 2.

12569)

4. Mos. 18: 21.

12570)

Luc. 11: 42. cap. 18: 12.

12571)

Matth. 15: 20. Marc. 7: 4. Luc. 11: 39.

12572)

Luc. 11: 44.

12573)

Luc. 11: 47.

12574)

Matth. 3: 7. cap. 12: 34.

12575)

Luc. 11: 49. Ap. G. 5: 40. cap. 22: 19. 2. Cor. 11: 24/ rc.

12576)

Ebr. 11: 4.

12577)

1. Mos. 4: 8.

12578)

2. Chrön. 24: 21/ 22.

12579)

Esa. 31: 5.

12580)

cap. 65: 2. Jer. 7: 13. Luc. 13: 34.

12581)

Esa. 1: 7. Mich. 3: 12.

12582)

Ps. 118: 26. Matth. 21: 9.

12583)

V. 2. (a) Mose stool) Mose lärdom war Gudz ord: therföre sägs ingen sittia på Mose stool/ vtan the som lära Gud; ord. Och när the thet giöra/ är man plichtig at lyda them/ som Christus här biuder: hwar the något annat lära/ besynnerliga ther Gudz budh medh förachtat blifwa/ är mon icke plichtig til at lyda them; såsom förr berördt är/ Matth. 15: 3.

12584)

V. 13. (b) Tilsluten) Thesse nycklar äro then macht til at lära eller predika himmelriket: thet lärde the intet; vtan medh menniskio läro förhindrade them/ som then rätta läron gierna hördt hade.

12585)

V. 15. (c) Proselyt) Så kallades the som omwändes ifrå hedendomen til Gudz lagh/ som Judarna hade.

12586)

V. 24. (d) Som silen) Thet är/ J giören menniskiomen ett trångt samwet/ vthi the ringa stycken; och the stora achten J intet.

12587)

V. 25. (e) Orenlighet) Wil säija: Huru the hafwa alt rifwit til sigh/ och lefwat i suus/ och intet frågat efter Gudh och sin siäl. Skälar och begare äro skiöne; men maten och dricken/ som ther vthi är/ är roof och slemmerij.

12588)

V. 34. (f) Jagh sänder) Märck hwadan Propheter/ wisa/ och lärare komma.

12589)

V. 35. (g) Barachie) Thenne Barachias hafwer tw namn. Ty 2. Chrön. 24: 20/ warder han kallad Jojada.

12590)

Marc. 13: 1. Luc. 21: 5.

12591)

Luc. 19: 44.

12592)

Marc. 13: 5. Ephes. 5: 6. Col. 2: 8. 2. Thess. 2: 3.

12593)

Matth. 10: 17. Marc. 13: 9. Luc. 21: 12. Joh. 15: 20. cap. 16: 2.

12594)

Marc 13: 14. Luc 21: 10.

12595)

Dan. 9: 27. cap. 12: 11.

12596)

Marc. 13: 20.

12597)

Marc. 13: 21. Luc. 17: 23. cap. 21: 8.

12598)

Marc. 13: 22.

12599)

Job. 39: 33. Luc. 17: 36.

12600)

Esa. 13: 10. Hes. 32: 7. Joel 2: 31. cap. 3: 15. Marc. 13: 24. Luc. 21: 25. Ap. G. 2: 20.

12601)

Matth. 25: 31. Marc. 13: 26. Vppenb. 1: 7.

12602)

Matth. 13: 41. 1. Cor. 15: 52. 1. Thess. 4: 16.

12603)

Jac. 5: 9.

12604)

Marc. 13: 30. Luc. 21: 32.

12605)

Marc. 13: 31. Luc. 21: 33.

12606)

Marc. 13: 32.

12607)

Luc. 17 26. 1. Pet. 3: 20.

12608)

1. Mos. 6: 2.

12609)

cap. 7: 7.

12610)

Luc. 17: 34/ 35.

12611)

Matth. 25: 13. Marc. 13: 33/ 35.

12612)

Luc. 12: 39. 1. Thess. 5: 2. 2. Pet. 3 7/ 10. Vppenb. 3: 3. cap. 16: 15.

12613)

Luc. 12: 42.

12614)

Matth. 25: 21/ 23. Luc. 22: 29/ 30.

12615)

Matth. 8: 12. cap. 13: 42. cap. 25: 30.

12616)

V. 15. (a) Styggelse) Thenna styggelsen för Gudh/ måste wara ett skiönt vthwärtes helighets anseende för weriden/ ther medh then rätta heligheten förstörd warder. Såsom Påwens regement/ och i förtiden/ Judarnas och Hedningarnas afguderij war.

12617)

V 20. (b) Om wintren) Thet är/ på ett ordspråk säijandes: Seer til/ at J flyyn i rättan tijd: ty om wintren är icke godt wandra; och Sabboths wandrande war Judomen förbudit.

12618)

V. 23. (c) Sij här är)

12619)

V. 26. (c) Jöknene/ i kamaren) Thet äro the Secter och Orden/ som sökia ett godt lefwerne vthi vthwärtes gierningar/ synnerliga på thenna tiden/ alle the andeliga klösterkamrar. Men öknen/ thet äro Pelegrims resor och the Eremiter.

12620)

V. 28. (d) Åtelen) Thet är ett ordspråk/ och wil så mycket säija: Wij finnoms wäl: ther jagh är/ ther blifwen J ock: såsom åtelen och örnarna finnas wäl tilsammans/ så at man icke behöfwer läggia them något besynnerligit rum före.

12621)

V 34. (e) Thetta skeer) Alt thetta skal begynna skee i thenna tiden/ ännu medan J lefwen: wäl förståendes/ hwad Jerusalems förstöring anbelangar.

12622)

Luc. 13: 25.

12623)

Matth. 7: 23.

12624)

Matth. 24: 42/ 44. Marc. 13: 33/ 35. Luc. 21: 36. 1. Cor. 16: 13. 1. Pet. 5: 8. Vppenb. 16: 15.

12625)

Luc. 19: 13.

12626)

Matth. 24: 47. Luc. 22: 29/ 30.

12627)

Matth. 13: 12. Marc. 4: 25. Luc. 8: 18. cap. 19: 26.

12628)

Matth. 8: 12. cap. 22: 13. cap. 24: 51.

12629)

Zach. 14: 5. Matth. 16: 27. 1. Thess. 4: 16. 2. Thess 1: 7. Jud. Ep. v. 14.

12630)

Rom. 14: 10. 2. Cor. 5: 10.

12631)

Högw. 2: 17. Hes. 34: 17/ 20.

12632)

Esa. 58: 7. Hes. 18: 7.

12633)

Syr. 7: 39. Jac. 1: 27.

12634)

Ord. 19: 17. Ebr. 6: 10.

12635)

Ps 6: 9. Matth. 7: 23. Luc. 13: 27.

12636)

Dan. 12: 2. Joh. 5: 29.

12637)

V. 3. (a) Sina lampor) Lampor vthan oljo/ äro gierningar vthan trona: the måste alle vthslockna. Men oljokaren/ är troon i samwetena/ vppä Gudz nådh; hon giör goda gierningar/ som bestå kunna. Men såsom här ingen gifwer them andra oljo/ så måste hwar och en för sigh fielf troo.

12638)

V. 15. (b) Fem pund) Thetta pundet är efter somliga lärares vthtydning Gudz befalta ord; then thet wäl drifwer/ han hafwer ther mycket af/ och lärer många andra. Then som låter thet liggia/ han hafwer litet af thy: ty i sigh sielfwo är thet enahanda ord; men thet skaffar genom somliga meer/ än genom andra. Therföre är thet nu fem/ nu tw pund kallat.

12639)

(c) Hwarjom efter hans macht) Såsom Gudz gåfwor äro mängahanda/ andelige och lekamlige; så vthdelar ock han them efter behagh/ såsom han seer en eller annan wara skickelig til at vthföra större eller mindre ärender. Och bör then som större gåfwor fått hafwer/ icke wara ther öfwer förmäten/ och högfärdas; eij heller then/ som mindre hafwer/ mißynna honom som mera ernått.

12640)

Marc. 14: 1. Luc. 22: 1.

12641)

Joh. 11: 47.

12642)

Marc. 14: 3. Joh. 11: 2. cap. 12: 3.

12643)

5. Mos. 15: 11.

12644)

Joh. 12: 8.

12645)

Matth. 10: 4.

12646)

Marc. 14: 10. Luc. 22: 3/ 4.

12647)

Zach. 11: 12.

12648)

Marc. 14: 12. Luc. 22: 7.

12649)

Marc. 14: 18. Luc. 22: 14/ 21. Joh. 13: 21.

12650)

Marc. 14: 20.

12651)

Ps. 41: 10.

12652)

Marc. 14: 22. Luc. 22: 19. 1. Cor. 11: 23.

12653)

Matth. 20: 28. Rom. 5: 15.

12654)

Marc. 14: 25. Luc. 22: 18.

12655)

Marc. 14: 27. Joh. 16: 32.

12656)

Zach. 13: 7.

12657)

Matth. 28: 6/ 7. Marc. 14: 28. cap. 16: 7.

12658)

Luc. 22: 34. Joh. 13: 38.

12659)

Marc. 14: 32. Luc. 22: 39. Joh. 18: 1.

12660)

Matth. 4: 21.

12661)

Joh. 12: 27.

12662)

Ebr. 5: 7/ 8.

12663)

1. Pet. 4: 7.

12664)

Marc. 14: 43. Luc. 22: 47. Joh. 18: 3.

12665)

Joh. 18: 10.

12666)

1. Mos. 9: 6. Vppenb. 13: 10.

12667)

Esa. 53: 7/ 8/ 10.

12668)

Klagw. 4: 20.

12669)

Marc. 14: 53. Luc. 22: 54. Joh. 18: 24.

12670)

Marc. 14: 55.

12671)

Matth. 27: 40. Joh. 2: 19.

12672)

Ps. 110: 1. Matth. 16: 27. cap. 24: 30. cap. 25: 31. Rom. 14: 10. 1. Thess. 4: 16. Vppenb. 1: 7.

12673)

Esa. 50: 6. Matth. 27: 30.

12674)

Marc. 14: 66. Luc. 22: 55. Joh. 18: 17/ 25.

12675)

Luc. 22: 56.

12676)

Marc. 14: 30. Luc. 22: 61.

12677)

V. 10. (a) Godh gierning) Ther seer man/ at allena troon giör gierningarna goda: ty alt förnuft hade fördömt thenna gierningena; såsom ock Apostlarna sielfwe giorde.

12678)

V. 12. (b) Begrafning) Thet är: lät thet så wara/ thet är then sidsta/ som migh något gifwer: ty jagh måste snart döö.

12679)

V. 29. (c) Jcke dricka) Thet är: wij skolom här efter icke hafwa något lekameligit vmgänge medh hwar andra: vtan thetta skal wara valete.

12680)

V. 41. (d) Kötet) Wiljen är godh; men kropsens skröplighet wil icke ther til.

12681)

V. 52. (e) Swärd) Taga til swärd/ är bruka thet vthan rätta befalning.

12682)

(f) Förgås) Thet är vnder swärdsens doom fallen; ändoch the/ som öfwer swärdet råda/ then domen icke altid vthföra/ för hans bättring skul/ eller för någon annan orsak: altså stadfäster Christus swärdet.

12683)

V. 53. (g) Legioner) Legio/ är ett tahl folck/ widh sextusend.

12684)

Marc. 15: 1. Luc. 22: 66.

12685)

Luc. 23: 1. Joh. 18: 28.

12686)

Ap. G. 1: 18.

12687)

Ap. G. 1: 19.

12688)

Zach. 11: 12.

12689)

Marc. 15: 2. Luc. 23: 3. Joh. 18: 33/ 37.

12690)

1. Tim. 6: 13.

12691)

Marc. 15: 6. Luc. 23: 17. Joh. 18: 39.

12692)

Marc. 15: 11 Luc. 23: 18. Joh. 18: 40.

12693)

Ap. G. 3: 14.

12694)

Marc. 15: 15. Luc. 23: 24/ 25. Joh. 19: 16.

12695)

Esa. 50: 6. Matth. 26: 27.

12696)

Marc 15: 21. Luc. 23: 26.

12697)

Marc. 15: 22. Luc. 23: 33. Joh. 19: 17.

12698)

Ps. 69: 22.

12699)

Marc. 15: 24. Luc. 23: 34. Joh. 19: 23/ 24.

12700)

Ps. 22: 19.

12701)

Marc. 15: 26. Luc. 23: 38. Joh. 19: 19.

12702)

Esa. 53: 12. Luc. 23: 32.

12703)

Ps. 22: 8.

12704)

Matth. 26: 61. Joh. 2: 19.

12705)

Wijsh. 2: 18.

12706)

Ps. 22: 9.

12707)

Luc. 23: 39.

12708)

Ps. 22: 2.

12709)

Marc. 15: 36. Joh. 19: 29.

12710)

Marc. 15: 37. Luc. 23: 46. Joh. 19: 30.

12711)

2. Mos. 26: 31. cap. 36: 35. 2. Chrön. 3: 14

12712)

Marc. 15: 39. Luc. 23: 47.

12713)

Marc. 15: 40. Luc. 8: 2.

12714)

Marc. 15: 42. Luc. 23: 50. Joh. 19: 38.

12715)

Esa. 53: 9.

12716)

V. 16. (a) Berychtat) Mattheus wil säija/ at Pilatus hafwer welat ställa them then argafta mördaren före; på thet Judarna icke skulle kunna bedia för honom: men the hade hällre bedit diefwulen sielf löös/ än at the skulle låtit Gudz Son löös. *Sic & hodie agitur/ & semper.*

12717)

V. 17. (b) Kallas Christus) Pilatus talar spotskeliga til Judarna/ och säger: J säijen/ at thenne är Christus/ thet är/ Konung (som J thet kallen); men jagh seer/ at han är en arm oskyldig man/ Marc. 15: 9/ 11.

12718)

V. 22. (c) Kallas Christus) Johannes vthtyder thessa orden så: Skal jagh korsfästa edar Konung?

12719)

V. 51. (d) Och sij) Här wändes thet om/ och går aldeles på ett nytt sätt: efter Prophetens språk: Hans hwila skal wara ähra. Esa. 11: 10.

12720)

Marc. 16: 2. Luc. 24: 1. Joh. 20: 1.

12721)

Matth. 12: 40. cap. 16: 21. cap. 17: 23.

12722)

Matth. 26: 32.

12723)

Marc. 16: 9.

12724)

Joh. 20: 17.

12725)

Ap. G. 1: 3. cap. 13: 31. 1. Cor. 15: 5.

12726)

Ps. 8: 7. Matth. 11: 27. Joh. 3: 35. cap. 13: 3. cap. 17: 2. Eph. 1: 22. Ebr. 1: 2. cap. 2: 8.

12727)

Marc. 16: 15. Luc. 24: 47.

12728)

V. 1. (a) Om Sabbaths aftonen) Skriften begynnar dagen på then aftonen som framliden är; och änden på samma afton är morgonen ther efter. Så säger ock här S. Mattheus/ at Christus war vpstånden om morgonen/ som war aftonens ände/ och begynnelsen på första helgedagen: ty the räknade the sex dagar efter then högsta Påskadagen alla heliga/ och begynte then första på then nästa efter högsta Påskadagen.

12729)

Mal. 3: 1. Matth. 11: 10. Luc. 7: 27.

12730)

Esa. 40: 3. Matth. 3: 3. Luc. 3: 4. Joh. 1: 15/ 23.

12731)

Matth. 3: 1. Luc. 3: 3.

12732)

Matth. 3: 5.

12733)

Matth. 3: 4.

12734)

3. Mos. 11: 22.

12735)

Matth. 3: 11. Luc. 3: 16. Joh. 1: 26/ 27.

12736)

Ap. G. 1: 5. cap. 2: 4. cap. 11: 16. cap. 19: 4.

12737)

Matth. 3: 13. Luc. 3: 21.

12738)

Joh. 1: 32.

12739)

Ps. 2: 7. Esa. 42: 1. Matth. 3: 17. cap. 17: 5. Marc. 9: 7. 2. Pet. 1: 17.

12740)

Matth. 4: 1. Luc. 4: 1.

12741)

Matth. 4: 11.

12742)

Matth. 4: 12. Luc. 4: 14. Joh 4: 43.

12743)

Matth. 3: 2.

12744)

Matth. 4: 18. Luc. 5: 2.

12745)

Matth. 4: 21.

12746)

Matth. 4: 13/ 23. Luc 4: 31.

12747)

Matth. 7: 28/ 29. Luc. 4: 32.

12748)

Luc. 4: 33.

12749)

Matth. 8: 29.

12750)

Matth. 8: 14. Luc. 4: 38.

12751)

Matth. 8: 16. Luc. 4: 40.

12752)

Luc. 4: 41. Ap. G. 16: 17/ 18.

12753)

Luc. 4: 42.

12754)

Luc. 4: 43.

12755)

Matth. 8: 2. Luc. 5: 12.

12756)

3. Mos. 14: 2. Matth. 4: 4.

12757)

Luc. 5: 15.

12758)

V. 22. (a) Wäldeliga) Thet är/ all hans predikan war såsom ens then ther medh alfwar meente; och hwad han sade/ thet hade een wällighet/ och war lefwande.

12759)

Matth. 9: 1.

12760)

Luc. 5: 18.

12761)

Job. 14: 4. Ps. 32: 5. Es. 43: 25.

12762)

Matth. 9: 9. Luc. 5: 27.

12763)

Matth. 9: 12/ 13. Luc. 5: 31/ 32. 1. Tim. 1: 15.

12764)

Matth. 9: 14. Luc. 5: 33.

12765)

Matth. 9: 16. Luc. 5: 36.

12766)

Matth. 12: 1. Luc. 6: 1.

12767)

5. Mos. 23: 25.

12768)

1. Sam. 21: 6. Matth. 12: 3.

12769)

2. Mos. 29: 32. 3. Mos. 8: 31. cap. 24: 5/ 9.

12770)

Matth. 12: 8. Luc. 6: 5.

12771)

V. 21. (a) Klut) Läs til Matth. 9: 16.

12772)

V. 26. (b) Abjathar) Är Ahimelechs son: therföre säger Skriften/ at thet är skedt vnder Ahimelech; efter the woro Prester på en tijd.

12773)

(c) Skådobröden) Kallas efter Ebreiskan *panes facierum*: Thet är brödh som altid är för ögonen. Såsom ock Gudz ord altid skal wara oß för wår hierta/ dagh och natt/ Psal. 23: 5.

12774)

Matth. 12. 9. Luc. 6: 6.

12775)

Matth. 22: 16.

12776)

Matth. 4: 25.

12777)

Marc. 1: 25.

12778)

Matth. 10: 1. Marc. 6: 7. Luc. 6: 12. cap. 9: 1.

12779)

Joh. 1: 42.

12780)

Matth. 9: 34. Joh. 7: 20. cap. 8: 48/ 52. cap. 10: 20.

12781)

Matth. 12: 25.

12782)

Matth. 12: 29.

12783)

Matth. 12: 31. Luc. 12: 10. Ebr. 6: 4. 1. Joh. 5: 16.

12784)

Matth. 12: 46. Luc. 8: 19.

12785)

Luc. 8: 20.

12786)

V. 17. (a) Boanerges) Thet är/ tordöns barn: så warda thesse Lärjungar af JEsu kallade/ i afseende på theras förmåner och gåfwor/ at the medh stort anseende och besynnerlig kraft wordo förande sitt Predikoämbete emot sanningenes fiendar. Gudh worde genom them gifwandes sino dundre kraft. Ps. 68: 34.

12787)

V. 21. (b) Jfrå sigh) The fruchtade/ at han skulle möda sigh förmycket medh arbete; såsom man plägar säija: Tu blifwer bister i hufwudet.

12788)

Matth. 13: 1.

12789)

Luc. 8: 4.

12790)

Matth. 13: 10.

12791)

Esa. 6: 9. cap. 29: 10. Luc. 8: 10. Joh. 12: 40. Ap. G. 28: 26.

12792)

Matth. 13: 19.

12793)

1. Tim. 6: 17.

12794)

Matth. 5: 15. Luc. 8: 16. cap. 11: 33.

12795)

Matth. 10: 26. Luc. 8: 17. cap. 12: 2.

12796)

Matth. 11: 15. Marc. 7: 16.

12797)

Matth. 7: 2. Luc. 6: 38.

12798)

Matth. 13: 12. cap. 25: 29. Luc. 8: 18. cap. 19: 26.

12799)

Matth. 13: 31. Luc. 13: 18.

12800)

Matth. 13: 34.

12801)

Matth. 8: 18/ 23. Luc. 8: 22.

12802)

Matth. 8: 28. Luc. 8: 26.

12803)

Matth. 8: 30. Luc. 8: 32.

12804)

Ap. G. 16: 39.

12805)

Luc. 8: 38.

12806)

Matth. 9: 1.

12807)

Matth. 9: 18. Luc. 8: 41.

12808)

3. Mos. 15: 25. Matth. 9: 20. Luc. 8: 43.

12809)

Luc. 6: 19.

12810)

Matth 9: 22. Marc. 10: 52.

12811)

Luc. 8: 49.

12812)

Matth. 9: 24. Joh. 11: 11.

12813)

V. 7 (a) Ropade) Dieflarna förstrackias för Christi närwarelse/ hwilken the wiste wara theras domare/ och at han war kommen til at förstöra theras werck/ 1. Joh. 3: 8.

12814)

Matth. 13: 54.

12815)

Luc. 4: 16.

12816)

Joh. 6: 42.

12817)

Matth. 13: 57. Luc. 4: 24. Joh. 4: 44.

12818)

Matth. 13: 58.

12819)

Matth. 9: 35. Luc. 13: 22.

12820)

Matth. 10: 1. Marc. 3: 13/ 14. Luc. 6: 13. cap. 9: 1.

12821)

Matth. 10: 9. Luc. 9: 3.

12822)

Ap. G. 12: 8.

12823)

Matth. 10: 11. Luc. 9: 4.

12824)

Matth. 10: 14/ 15. Luc. 9: 5. cap. 10: 10/ 11/ 12. Ap. G. 13: 51. cap. 18: 6.

12825)

Matth. 3: 2.

12826)

Jac. 5: 14.

12827)

Matth. 14: 1. Luc. 9: 7/ 19.

12828)

Matth. 16: 14.

12829)

Luc. 3: 19/ 20.

12830)

3. Mos. 18: 16. cap. 20: 21.

12831)

Matth. 14: 5. cap. 21: 26.

12832)

1. Mos. 40: 20. Matth. 14: 6.

12833)

Matth. 14: 9.

12834)

Matth. 14: 10.

12835)

Luc. 9: 10.

12836)

Marc. 3: 20.

12837)

Matth. 14: 13. Joh. 6: 16.

12838)

Matth. 14: 14.

12839)

Jer. 23: 1. Hes. 34: 2. Matth. 9: 36.

12840)

Matth. 14: 15. Luc. 9: 12.

12841)

Joh. 6: 5.

12842)

Matth. 14: 17. Luc. 9: 13. Joh. 6: 9.

12843)

Joh. 17: 1.

12844)

1. Sam. 9: 13.

12845)

Matth. 14: 22. Joh. 6: 16.

12846)

Matth. 14: 23.

12847)

Matth. 14: 24. Joh. 6: 17.

12848)

Matth. 14: 34.

12849)

V. 13. (a) Medh oljo) Thenna oljan giorde the krancka helbregda: ther af sedan ett Sacrament owijsliga giordt är/ för them som döö skola; ther hon doch likare måtte heta Magdalene smörjelse: ty hon smorde Christum til begrafning/ Matth. 26: 7.

12850)

V. 20. (b) Achtade) Warnade/ eller förwarade honom/ at Herodias intet kunde honom skada.

12851)

V 52. (c) Förstånd) Thet är: vthaf sådana exempel skulle the hafwa wordet förstärckte i trone/ at the icke skulle fruchta sigh för någon spökelse.

12852)

Matth. 15: 1.

12853)

Esa. 29: 13.

12854)

Matth. 15: 9. Col. 2: 18. Tit. 1: 14.

12855)

2. Mos. 20: 12. 5. Mos. 5: 16 Eph. 6: 2.

12856)

2. Mos. 21: 17. 3. Mos. 20: 9. 5. Mos. 27: 16. Ords. 20: 20. Matth. 15: 4.

12857)

Matth. 15: 6.

12858)

Matth. 15: 10.

12859)

Ap. G. 10: 15. Rom. 14: 17/ 20. Tit. 1: 15.

12860)

Matth. 11: 15. Marc. 4: 23.

12861)

Matth. 15: 15.

12862)

1. Mos. 6: 5. cap. 8: 21. Ords. 6: 14. Jer. 17: 9. Matth. 15: 19.

12863)

Matth. 15: 21.

12864)

Matth. 15: 26.

12865)

Matth. 15: 29.

12866)

Matth 9: 32. Luc. 11: 14.

12867)

Marc. 8: 23. Joh. 9: 6.

12868)

Joh. 11: 41. cap. 17: 1.

12869)

V. 2. (a) Meenliga) Lagen kallade thet heligt/ som afskildt war til Gudzdyrkan: ther emot kallades thet meenligit eller allmänneligit/ som oskickeligit eller orent war til Gudzdyrkan.

12870)

V. 11. (b) Corban) Kallas ett offer; och är korteliga så mycket sagt: Käre fader/ jagh gofwe tigh thet gierna; men thet är Corban: jagh lägger thet bättre an/ at jagh gifwer thet Gudi/ än tigh: thet hielper tigh ock tå meer.

12871)

V. 22. (c) Galenskap) Thet är/ grofhet och obeskedelighet emot sin nästa: såsom the ther ohöfweliga/ och medh högmod förachta andra.

12872)

Matth. 15: 32.

12873)

Matth. 15: 39.

12874)

Matth. 12: 38. cap. 16: 1. Luc. 11: 29. Joh. 6: 30.

12875)

Matth. 16: 4.

12876)

Matth. 16: 5.

12877)

Matth. 16: 6. Luc. 12: 1.

12878)

Marc. 6: 52.

12879)

Matth. 14: 19/ 20. Marc. 6: 41. Luc. 9: 13/ rc. Joh. 6: 11/ rc.

12880)

Matth. 15: 34.

12881)

Marc. 7: 32/ 33.

12882)

Matth. 16: 13. Luc. 9: 18.

12883)

Matth. 16: 21. cap. 17: 22. Marc. 9: 31. cap. 10: 33. Luc. 9: 22/ 44. cap. 18: 31. cap. 24: 6.

12884)

2. Sam. 19: 22.

12885)

Matth. 10: 38. cap. 16: 24. Luc 9: 23. cap. 14: 27.

12886)

Matth. 10: 39. cap. 16: 25. Luc. 9: 24. cap. 17: 33. Joh. 12: 25.

12887)

Ps. 49: 9.

12888)

Matth. 12: 39.

12889)

cap. 10: 33. Luc. 9: 26. cap. 12: 8/ 9. Rom. 1: 16. 2. Tim. 2: 12.

12890)

Matth. 25: 31.

12891)

V. 24. (a) Trää) Han seer ännu mörkt: såsom tå man långt ifrå seer menniskior lika som trää/ eller stubbar. Så är ock wår begynnelse til at känna Christum/ swagh: men hon blifwer altid starckare och wissare.

12892)

Matth. 16: 28. Luc. 9: 27.

12893)

Matth. 17: 1. Luc. 9: 28.

12894)

5. Mos. 18: 18/ 19. Esa. 42: 1. Matth. 3: 17. cap. 17: 5. Marc. 1: 11. Luc. 3: 22. cap. 9: 35. 2. Pet. 1: 17.

12895)

Matth. 17: 9. Luc. 9: 36.

12896)

Mal. 4: 5. Matth. 17: 10.

12897)

Ps. 22: 7. Esa. 53: 3. Dan. 9: 26.

12898)

Matth. 11: 14. Luc. 1: 17.

12899)

Matth. 17: 14. Luc. 9: 37/ 38.

12900)

Marc. 1: 26.

12901)

Luc. 17: 6.

12902)

Matth. 17: 19.

12903)

Matth. 16: 21. cap. 17: 22. Marc. 8: 31. Luc. 9: 22/ 44. cap. 18: 31. cap. 24: 7.

12904)

Matth. 18: 1. Luc. 9: 46. cap. 22: 24.

12905)

Matth. 20: 26. Marc. 10: 43.

12906)

Marc. 10: 16.

12907)

Matth. 10: 40. cap. 18: 5. Luc. 9: 48. Joh. 13: 20.

12908)

Luc. 9: 49.

12909)

1. Cor. 12: 3.

12910)

Matth. 12: 30.

12911)

Matth. 10: 42.

12912)

5. Mos. 13: 6. Matth. 18: 6. Luc. 17: 1/ 2.

12913)

Matth. 5: 29. cap. 18: 8.

12914)

Esa. 66: 24.

12915)

3. Mos. 2: 13.

12916)

Matth. 5: 13. Luc. 14: 34.

12917)

Rom. 12: 18. Ebr. 12: 14.

12918)

V. 49. (a) Saltad warda) J gamla testamentet wardt alt offer saltat; och af alt offer wardt något brändt: thet lämpar Christus här til/ och vthtyder thet andeliga: nemliga/ at genom then Evangeliska läron/ såsom genom eld och salt/ warder then gamle Adam; thet är/ menniskiones infödda ondska dämpad/ och wäl saltad: ther samma lära icke kommer/ wäxa tå matkar/ thet är/ thet blifwer ett ondt samwet. Och efter saltet biter/ therföre behöfwes tolamod och frijd/ såsom Christus här biuder.

12919)

Matth. 19: 1.

12920)

5. Mos. 24: 1. Matth. 5: 31.

12921)

1. Mos. 1: 27. cap. 5: 2. Matth. 19: 4.

12922)

1. Mos. 2: 24.

12923)

1. Cor. 6: 16. Eph. 5: 31.

12924)

Matth. 19: 6.

12925)

Matth. 5: 32. cap. 19: 9. Luc. 16: 18. 1. Cor. 7: 10/ 11.

12926)

Matth. 19: 13. Luc. 18: 15.

12927)

Matth. 18: 3. cap. 19: 14. 1. Cor. 14: 20.

12928)

Matth. 19: 15. Marc. 9: 36.

12929)

Matth. 19: 16. Luc. 18: 18.

12930)

2. Mos. 20: 12/ rc. cap. 21: 12. 5. Mos. 5: 16. Rom. 13: 9.

12931)

Matth. 6: 19. Luc. 12: 33. cap. 16: 9.

12932)

Matth. 19: 23. Luc. 18: 24.

12933)

Job. 31: 24. Ps. 62: 11. Ords. 11: 28. 1. Tim. 6: 17.

12934)

Job. 42: 2. Jer. 32: 17. Zach. 8: 6. Luc. 1: 37.

12935)

Matth. 4: 20. cap. 19: 27. Luc. 5: 11. cap. 18: 28.

12936)

Matth. 19: 29

12937)

Matth. 19: 30. cap. 20: 16. Luc. 13: 30.

12938)

Matth. 16: 21. cap. 17: 22. cap. 20: 17/ 18. Marc. 8: 31. cap. 9: 31. Luc. 9: 22. cap. 18: 31. cap. 24: 7. Joh. 18: 32.

12939)

Matth. 20: 20.

12940)

Matth. 20: 22. Luc. 12: 50.

12941)

Matth. 25: 34.

12942)

Matth. 20: 24.

12943)

Matth. 20: 25. Luc. 22: 25.

12944)

Marc. 9: 35. 1. Pet. 5: 3.

12945)

Joh. 13: 14. Phil. 2: 7.

12946)

Eph. 1: 7. Col. 1: 14. 1. Tim. 2: 6. Tit. 2: 14.

12947)

Matth. 20: 29. Luc. 18: 35.

12948)

Matth. 9: 22. Marc 5: 34.

12949)

V. 18. (a) Jngen är godh) Gudh är allena godh och rättferdig; men alla menniskior äro syndare af naturen. Och är thetta sagt emot the Phariseer/ hwilke höllo menniskiona wara så godh af naturen/ at hon kunde giöra lagen fyll est: thet giorde ock thenne ynglingen.

12950)

V. 21. (b) Ett fattas) Thet är: thet slår tigh alstinges feelt: ty tu wilt wara from/ och wilt icke låta fara tina ägodelar för mina skul/ eller medh migh något lida. Therföre är Mammon wisserliga tin gudh/ at tu hafwer honom hällre än migh.

12951)

V. 30. (c) Nu i thenna tiden) Thet är: then sitt huus öfwergifwer för Christi bekännelse/ han warder åter intagen i then Christeliga församlingen/ och bekommer för the otrogna bröder han öfwergifwer/ många hundrade systrar och bröder i Christo; som Christus thet sielf vthtyder/ Matth. 12: 50.

12952)

(d) Åkrar) För sina åkrar/ får han trona/ som altid tilwäxer/ hwilkens frucht är ewinnerligit lijf.

12953)

(e) Medh förföljelsen) Then ther troor/ han mäste lida förföljelse och haat/ och wäga ther all ting före; och likwäl hafwer han nogh: hwar han kommer finner han fader/ syster/ broder/ barn/ godz/ meer än han mista kunde.

12954)

Matth. 21: 1. Luc. 19: 29.

12955)

1. Kon. 9: 13.

12956)

Joh. 12: 14.

12957)

Ps. 118: 26. Matth. 21: 9. cap. 23: 39.

12958)

Matth. 21: 18.

12959)

Matth. 21: 12. Luc. 19: 45. Joh. 2: 14.

12960)

1. Kon. 8: 41. Esa. 56: 7.

12961)

Jer. 7: 11.

12962)

Joh. 7: 19.

12963)

Matth. 21: 20.

12964)

Matth. 17: 20. cap. 21: 21. Luc. 17: 6.

12965)

Matth. 7: 7. cap. 21: 22. Luc. 11: 9. Joh. 14: 13. cap. 15: 7. cap. 16: 24. 1. Joh. 3: 22. cap. 5: 14. Jac. 1: 5/ 6. Och råder til försonlighet.

12966)

Syr. 28: 2. Matth. 6: 14. Eph. 4: 32. Col. 3: 13.

12967)

Matth. 21: 23. Luc. 20: 1.

12968)

2. Mos. 2: 14. Ap. G. 4: 7. cap. 7: 27.

12969)

Luc. 7: 30.

12970)

Matth. 14: 5. Marc. 6: 20.

12971)

V. 9/10. (a) Hostanna) Thet är: lycka och salighet/ Davidz Sone: såsom man plägar önska Konungomen lycka/ vppå theras krönings dagh/ 2. Kon. 11: 12. Och äre thesse oro tagne vthu Davidz Psalm then 118: 26.

12972)

Ps. 80: 9. Esa. 5: 1. Jer. 2: 21. cap. 12: 10. Matth. 21: 33. Luc. 20: 9.

12973)

Ps. 2: 8.

12974)

1. Mos. 37: 18. Matth. 26: 4. Joh. 11: 53.

12975)

Ps. 118: 22/ 23 Esa. 28: 16 Matth. 21: 42. Luc. 20: 17. Ap. G. 4: 11. Rom. 9: 33. 1. Pet. 2: 7.

12976)

Matth. 22: 15. Luc. 20: 20.

12977)

Matth. 17: 25. cap. 22: 21. Rom. 13: 7.

12978)

Matth. 22: 23. Luc. 20: 27. Ap. G. 23: 8.

12979)

5. Mos. 25: 5/ 6.

12980)

Matth. 22: 30. Luc. 20: 35/ 36.

12981)

2. Mos. 3: 6. Matth. 22: 31/ 32. Ap. G. 7: 32. Ebr. 11: 16.

12982)

Matth. 22: 34/ 35. Luc. 10: 25.

12983)

5. Mos. 6: 4.

12984)

5. Mos. 10: 12. Luc. 10: 27.

12985)

3. Mos. 19: 18. Matth. 22: 39. Rom. 13: 9. Gal. 5: 14. Jac. 2: 8.

12986)

Matth. 22: 41/ 42. Luc. 20: 41.

12987)

Ps. 110: 1. Ap. G. 2: 34. 1. Cor. 15: 25. Ebr. 1: 13. cap. 10: 13.

12988)

Matth. 23: 3/ rc. Luc. 11: 43. cap. 20: 46.

12989)

Matth. 23: 14. Tit. 1: 11.

12990)

2. Kon. 12: 9. Luc. 21: 1.

12991)

2. Cor. 8: 12.

12992)

V. 43. (a) Lade meer) Christus mäter wåra gierningar/ efter troon och kärleken til wår nästa/ 2. Cor. 8: 7/ 12. ty then hafwer större kärlek/ som gifwer alt thet han äger/ än then som gifwer af ett stort förrädh. Doch är icke Gudz wilje/ at wij skole gifwa thet wij sielfwe nödtorfteliga behöfwe; såsom Paulus lärer the Corinthier/ 2. Cor. 8: 13.

12993)

Matth. 24: 1. Luc. 21: 5.

12994)

1. Kon. 9: 7/ 8. Mich. 3: 12. Luc. 19: 44.

12995)

Matth. 24: 3. Luc. 21: 7.

12996)

Jer. 29: 8. Matth. 24: 4. Luc. 21: 8. Eyh. 5: 6. 2. Thess. 2: 3. 1. Joh. 4: 1.

12997)

Jer. 14: 14. cap. 23: 21.

12998)

Esa. 19: 2.

12999)

Matth. 10: 17/ 18 cap. 24: 9. Luc. 21: 12. Joh. 15: 19. cap. 16: 2. Vppenb. 2: 10.

13000)

Matth. 24: 14.

13001)

Matth. 10: 19. Luc. 12: 11. cap. 21: 14.

13002)

Hes 38: 21. Mich. 7: 5/ 6.

13003)

Matth. 10: 22. cap. 24: 13. Luc. 21: 19. Vppenb. 2: 7. cap. 3: 10.

13004)

Dan. 9: 27. cap. 12: 11. Matth. 24: 15. Luc. 21: 20.

13005)

Matth. 24: 23. Luc. 17: 23. cap. 21: 8.

13006)

5. Mos. 13: 1.

13007)

2. Thess. 2: 11.

13008)

2. Pet. 3: 17.

13009)

Esa. 13: 10. Hes. 32: 7. Joel 2: 10/ 31. cap. 3: 15. Matth. 24: 29. Luc. 21: 25. Vppenb. 6: 12.

13010)

Dan. 7: 10. Matth. 16: 27. cap. 24: 30. Marc. 14: 62. Luc. 21: 27. Ap. G. 1: 11. 1. Thess. 4: 16. 2. Thess. 1: 10. Vppenb. 1: 7.

13011)

Matth. 24: 32. Luc. 21: 29.

13012)

Matth. 24: 34. Luc. 21: 32.

13013)

Ps. 102: 27. Esa. 40: 8. cap. 51: 6. Ebr. 1: 11.

13014)

Matth. 24: 36. Ap. G. 1: 7.

13015)

Matth. 24: 42. cap. 25: 13. Luc. 12: 40. cap. 21: 36. 1. Thess. 5: 6.

13016)

V. 14. (a) Förödelsens styggelse) Läs vthläggningen/ Matth. 24: 15.

13017)

Matth. 26: 1. Luc. 22: 1. Joh. 11: 55. cap. 13: 1.

13018)

Matth. 26: 6. Luc. 7: 37. Joh. 11: 2. cap. 12: 3.

13019)

5. Mos. 15: 11.

13020)

Matth. 26: 14. Luc. 22: 4.

13021)

2. Mos. 12: 17. 5. Mos. 16: 5/ 6. Matth. 26: 17. Luc. 22: 7.

13022)

Matth. 26: 20. Luc. 22: 14.

13023)

Ps. 41: 10. Joh. 13: 18/ 21. Ap. G. 1: 16.

13024)

Luc. 22: 21.

13025)

Matth. 26: 24. Luc. 22: 22.

13026)

Matth. 26: 26. Luc. 22: 19. 1. Cor. 11: 23.

13027)

Matth. 26: 30. Joh. 18: 1.

13028)

Matth. 26: 31. Luc. 22: 31. Joh. 16: 32.

13029)

Zach. 13: 7.

13030)

Matth. 26: 32. cap. 28: 10. Marc. 16: 7.

13031)

Matth. 26: 33.

13032)

Matth. 26: 34. Luc. 22: 34. Joh. 13: 38.

13033)

Luc. 22: 33. Joh. 13: 37.

13034)

Matth. 26: 36. Luc. 22: 39.

13035)

Luc. 22: 44.

13036)

Matth. 26: 38. Joh. 12: 27.

13037)

Luc. 22: 41.

13038)

Joh. 6: 38.

13039)

Matth. 26: 40. Luc. 22: 45/ 46.

13040)

Gal. 5: 17.

13041)

Matth. 26: 47. Luc. 22: 47. Joh. 18: 3.

13042)

2. Sam. 20: 9.

13043)

Ps. 22: 7. Ps. 69: 9. Esa. 53: 12. Matth. 26: 56 Luc. 24: 25.

13044)

Job. 19: 13. Ps. 88: 9.

13045)

Matth. 26: 57. Luc. 22: 54. Joh. 18: 13/ 24.

13046)

Matth. 26: 59. Ap. G. 6: 13.

13047)

Matth. 26: 61. Marc. 15: 29. Joh. 2: 19.

13048)

Matth. 26: 62.

13049)

Esa. 53: 7. Ap. G. 8: 32.

13050)

Dan. 7: 10. Matth. 16: 27. cap. 24: 30. cap. 25: 31. cap. 26: 64. Marc. 13: 26. Luc. 21: 27. cap. 22: 69. Joh. 6: 62. Ap. G. 1: 11. 1. Thess. 4: 16. 2. Thess. 1: 10. Vppenb. 1: 7.

13051)

Job. 16: 10/ 11. Esa. 50: 6. Matth. 26: 67. Joh. 19: 3.

13052)

Matth. 26: 58/ 69. Luc. 22: 55. Joh. 18: 16/ 17.

13053)

Matth. 26: 71. Luc. 22: 58. Joh. 18: 25.

13054)

Matth. 26: 75. Luc. 22: 61. Joh. 18: 27.

13055)

V. 24. (a) För mänga) Christus är försoning för hela werldenes synder/ 1. Joh. 2: 2. Men samma hans tilfyllest giörelse kommer them allena til goda/ som then medh trona sigh tilägna/ 1. Tim. 4: 10.

13056)

V. 36. (b) Vndrag) Jcke at Christus wille vndwika döden/ och salighetenes werck/ ther til han kommen war i werldena: vtan/ efter han war een san menniskia/ hade han een naturlig förskräckelse för döden/ och för Gudz wrede/ och gaf sigh likwäl vnder Gudz lydno.

13057)

Ps. 2: 2. Matth. 27: 1. Luc. 22: 66. cap. 23: 1. Joh. 18: 28. Ap. G. 3: 13.

13058)

Matth. 27: 11. Luc. 23: 3. Joh. 18: 33.

13059)

Matth. 27: 13. Joh. 19: 10.

13060)

Matth. 27: 15. Luc. 23: 17. Joh. 18: 39.

13061)

Matth. 27: 16. Luc. 23: 19. Joh. 18: 40.

13062)

Matth. 27: 20. Luc. 23: 18. Ap. G. 3: 14.

13063)

Matth. 27: 26. Joh. 19: 1.

13064)

Matth. 27: 27.

13065)

Joh. 19: 2.

13066)

Matth. 27: 31.

13067)

Matth. 27: 32. Luc. 23: 26.

13068)

Matth. 27: 33. Luc. 23: 33. Joh. 19: 17.

13069)

Ps. 22: 19. Matth. 27: 35. Luc. 23: 34. Joh. 19: 23.

13070)

Matth. 27: 37. Luc. 23: 38. Joh. 19: 19.

13071)

Matth. 27: 38 Luc. 23: 32.

13072)

Esa. 53: 12. Luc. 22: 37.

13073)

Ps. 22: 8. Ps. 109: 25. Matth. 27: 39.

13074)

Marc. 14: 58. Joh. 2: 19.

13075)

Luc. 23: 35.

13076)

Matth. 27: 45. Luc. 23: 44.

13077)

Ps. 22: 2. Matth. 27: 46.

13078)

Ps. 69: 22. Joh. 19: 29.

13079)

Matth. 27: 50. Luc. 23: 46. Joh. 19: 30.

13080)

2. Chrön. 3: 14.

13081)

Matth. 27: 51. Luc. 23: 45.

13082)

Matth. 27: 54. Luc. 23: 47.

13083)

Ps. 38: 12. Matth. 27: 55. Luc. 23: 49.

13084)

Luc. 8: 2/ 3.

13085)

Matth. 27: 57. Luc. 23: 50. Joh. 19: 38.

13086)

Matth. 12: 40. cap. 26: 12. cap. 27: 60. Luc. 23: 53. Joh. 19: 41/ 42.

13087)

V. 25. (a) Tredie timan) Thet är: The begynte tå handla ther om/ at han skulle korsfästas: men widh siette timan är han werckeligen korsfäst/ som the andre Evangelisterne skrifwa.

13088)

Matth. 28: 1. Luc. 24: 1. Joh. 20: 1.

13089)

Matth. 28: 2. Joh. 20: 12.

13090)

Matth. 28: 5. Luc. 24: 5.

13091)

Matth. 26: 32. cap. 28: 10. Marc. 14: 28. Ap G. 1: 3. cap. 13: 31. 1. Cor. 15: 5.

13092)

Matth. 28: 8. Luc. 24: 9. Joh. 20: 18.

13093)

Joh. 20: 14/ 16.

13094)

Luc. 8: 2.

13095)

Luc. 24: 13.

13096)

Luc. 24: 36. Joh. 20: 19. 1. Cor. 15: 7.

13097)

Matth. 28: 19. Joh. 15: 16.

13098)

Joh. 3: 18/ 36. cap. 12: 48.

13099)

Luc. 10: 17. Ap. G. 5: 16. cap. 8: 7. cap. 16: 18.

13100)

cap. 2: 4. cap. 10: 46. cap. 19: 6. 1. Cor. 12: 10: 28.

13101)

Luc. 10: 19. Ap. G. 28: 3.

13102)

cap. 28: 8.

13103)

Ps. 110: 7. Luc. 24: 50/ 51. Ap. G. 1: 2/ 3/ 9.

13104)

Ap. G. 14: 3. Ebr. 2: 4.

13105)

Ebr. 2: 3. 1. Joh. 1: 1.

13106)

Ap G. 1: 1.

13107)

1. Chrön. 24: 10/ 19. Neh. 12: 4/ 17.

13108)

2. Mos. 30: 7. Ebr. 9: 6.

13109)

3. Mos. 16: 17.

13110)

2. Mos. 30: 1.

13111)

4. Mos. 6: 3. Dom. 13: 4.

13112)

Jer. 1: 5. Gal. 1: 15.

13113)

Mal. 4: 6.

13114)

Mal. 4: 5. Matth. 3: 1. Marc. 9: 12.

13115)

1. Mos. 17: 17.

13116)

Dan. 8: 15. cap. 9: 21.

13117)

Matth. 18: 10.

13118)

1. Mos. 30: 23. Esa. 4: 1/ rc.

13119)

Matth. 1: 18.

13120)

Esa. 7: 14.

13121)

Matth. 1: 21. Luc. 2: 21.

13122)

2. Sam. 7: 12. Ps. 132: 11. Esa. 9: 6. cap. 16: 5.

13123)

1. Chrön. 17: 14. Ps. 45: 7. Ps. 89: 37. Esa. 9: 7. Jer. 23: 5. Dan. 2: 44. cap. 6: 26. cap. 7: 14/ 27. Mich. 4: 7. 1. Cor. 15: 24. Ehr. 1: 8.

13124)

Job. 42: 2. Jer. 32: 17. Zach. 8: 6. Matth. 19: 26. Luc. 18: 27.

13125)

Luc. 11: 28.

13126)

1. Sam. 1: 11.

13127)

1. Mos. 30: 13.

13128)

2. Mos. 17: 7. 2. Mos. 20: 6. Ps. 103: 17.

13129)

Ps. 33: 10. Esa. 29: 5. cap. 51: 9. cap. 52: 10. 1. Pet. 5: 5.

13130)

1. Sam. 2: 7/ 8. Job. 5: 11. cap. 12: 18/ 19/ 21. Ps. 113: 6/ 7.

13131)

1. Sam. 2: 5. Ps. 34: 10/ 11.

13132)

Esa. 30: 18. cap. 41: 8. cap. 54: 5. Jer. 31: 3/ 20.

13133)

1. Mos. 17: 19. cap. 22: 18.

13134)

1. Mos. 17: 12. 3. Mos. 12: 3.

13135)

Luc. 2: 30.

13136)

Ps. 132: 17/ 18.

13137)

Ps. 72: 12. Jer. 23: 5/ 6. cap 30: 9/ 10. Dan. 9: 27.

13138)

Jer. 31: 31.

13139)

1. Mos. 22: 16. Ps. 105: 9. Jer. 31: 33. Ebr. 6: 13/ 17.

13140)

Ebr. 9: 14.

13141)

1. Pet. 1: 15.

13142)

Mal. 3: 1.

13143)

Luc. 3: 3.

13144)

Zach. 3: 8. cap. 6: 12. Mal. 4: 2.

13145)

Esa. 9: 2. cap. 42: 7. cap. 43: 8. cap. 49: 9. cap. 60: 1. Matth. 4: 16.

13146)

Luc. 2: 40.

13147)

V. 2. (a) En deel woro af thet the sade) Thet är: the hafwa warit ordets tienare; antingen/ at the medh sina lekamliga ögon hafwa sedt thet wäsentliga Ordet Christum/ och predikat eller skrifwit hwad the sedt hade/ 1. Joh. 1: 1. eller ock/ at the genom hans kraft/ och i hans namn hafwa giordt mirakel. Een sådan deelachtighet vthi thet som skeer/ kalla Skribenterna wara en deel af thet samma. Se Virgil. lib. Æneid. quorum pars magna fui.

13148)

V. 28. (b) Hel/ full medh nådh) Tigh haar HErren ansedt medh en besynnerlig nådh/ thes like ingen annor qwinna wederfaren är.

13149)

(c) Wälsignad) Thet är: högt prisad.

13150)

V. 30. (d) Funnet nådh) Thet är: tu hafwer en gunstig Gudh.

13151)

V. 69. (e) Horn) Horn plägar i Skriftene tagas för kraft eller macht. Så är Christus salighetenes horn; thet är: han är then/ genom hwilken Gudh krafteliga hafwer befordrat wår salighet/ såsom han genom Propheterna låfwat hade.

13152)

V. 77. (f) Salighetenes kunskap) At the kunna weta/ huru the skola salige warda: icke genom lagsens gierningar; vtan genom syndernas förlåtelse.

13153)

V. 78. (g) Vpgången) Christus/ efter Gudomen/ är thenne vpgången af högdene/ vthaf Fadrenom/ Mich. 5: 2. Hwilkens vthgång warit hafwer af begynnelsen/ och af ewighet/ Ords. 8: 23. Joh. 1: 1.

13154)

1. Sam. 16: 4. Mich. 5: 2. Joh. 7: 42.

13155)

Matth. 1: 1/ rc.

13156)

Matth. 1: 25.

13157)

Dan. 7: 10. Vppenb. 5: 11.

13158)

Luc. 19: 38.

13159)

Esa. 57: 19. Rom. 5: 1. Eph. 2: 17.

13160)

cap. 1: 5.

13161)

1. Mos. 17: 12. 3. Mos. 12: 3. Joh. 7: 22.

13162)

Matth. 1: 21. Luc. 1: 31.

13163)

3. Mos. 12: 2/ rc.

13164)

2. Mos. 13: 2. cap. 34: 19. 4 Mos. 3: 13. cap. 8: 16/ 17.

13165)

3. Mos. 12: 6/ 8.

13166)

1. Mos. 46: 30. Phil. 1: 23.

13167)

Ps. 98: 2/ 3. Esa. 52: 10. Luc. 3: 6.

13168)

Esa. 42: 6. cap. 49: 6. Ap. G. 13: 47. cap. 28: 28.

13169)

Esa. 8: 14. Matth. 21: 44. Rom. 9: 32. 1. Cor. 1: 23/ 24. 2 Cor. 2: 16. 1. Pet. 2: 8.

13170)

Ap. G. 28: 22.

13171)

Joh. 19: 25.

13172)

1. Sam. 1: 22.

13173)

Luc. 1: 80.

13174)

2. Mos. 23: 15/ 17. cap. 34: 23. 3. Mos. 23: 5. 5. Mos. 16: 1.

13175)

Matth. 7: 28. Marc. 1: 22. Luc. 4: 22/ 32. Joh. 7: 15/ 46.

13176)

Luc. 9: 45. cap. 18: 34.

13177)

1. Sam. 2: 26.

13178)

V. 1. (a) Beskattas) Thet är/ at hwar och en skulle vpskrifwa låta/ hwad han hade i sine förmägo. Ioseph. Antiq. lib. 18. cap. 1. & 3.

13179)

V. 14. (b) Godh wilie) Thet är: at menniskiorna kunna hafwa glädie ther af/ och kärlek til Gudh/ och til hwar annan: wara Gudi therföre tacksame/ och alt medh glädie therföre lida och vmgälla.

13180)

V. 29. (c) J frijd) Thet är: nu wil jagh gladeliga döö/ ty jagh hafwer nu sedt thet tu migh låfwat hafwer.

13181)

Joh. 11: 49/ 51. cap. 18: 13. Ap. G. 4: 6.

13182)

Matth. 3: 1. Marc. 1: 4.

13183)

Esa. 40: 3. Matth. 3: 3. Marc. 1: 3. Joh. 1: 23.

13184)

Ps. 98: 2/ 3. Esa. 52: 10. Luc. 2: 30.

13185)

Matth. 3: 7. cap. 23: 33.

13186)

Matth. 3: 9. Joh. 8: 39. Ap. G. 13: 26.

13187)

Matth. 3: 10. cap. 7: 19.

13188)

Ap. G. 2: 37.

13189)

1. Joh. 3: 17. cap 4: 20. Jac. 2: 15/ 16.

13190)

Esa. 44: 3. Joel 2: 28. Matth. 3 11. Marc. 1: 7/ 8. Joh. 1: 26/ 27. Ap. G. 1: 5. cap. 2: 2/ 4. cap. 11: 15/ 16. cap. 13: 25. cap. 19: 4

13191)

Matth. 3: 12.

13192)

Matth. 14: 3. Marc. 6: 17.

13193)

Matth. 3: 13. Marc. 1: 9.

13194)

Esa. 42: 1. Matth. 3: 17. cap. 17: 5. Joh. 1: 32. Col. 1: 13.

13195)

Matth. 13: 55. Marc. 6: 3. Joh. 6: 42.

13196)

Matth. 1: 1/ rc.

13197)

2. Sam. 5: 14. 1. Chrön. 3: 5. Zach. 12: 12.

13198)

Ruth. 4: 18. 1. Chrön. 2: 10/ 11.

13199)

1. Mos. 11: 24.

13200)

1. Mos. 11: 10.

13201)

1. Mos. 5: 3.

13202)

V. 6. (a) Alt kött skal see) Thet är: Evangelium skal predikas allom menniskiom.

13203)

V. 14 (b) Öfwerwåld) Thet är: vppenbar orätt.

13204)

(c) Orätt) När en vmgår medh list/ och förtrycker ens annars rätt/ och förwänder hans saak.

13205)

V. 24. (d) Janna) Om thessa skrifwer Philo och Josephus; af hwilka Mattheus somliga vthelåter.

13206)

Matth. 4: 1. Marc. 1: 12.

13207)

2. Mos 34: 28. 1. Kon. 19: 8.

13208)

5. Mos. 8: 3. Matth. 4: 4.

13209)

Matth. 4: 8.

13210)

5. Mos. 6: 13. cap. 10: 20. 1. Sam. 7: 3.

13211)

Matth. 4: 5.

13212)

Ps. 91: 11.

13213)

5. Mos. 6: 16.

13214)

Matth. 4: 12. Marc. 1: 14. Joh. 4: 43.

13215)

Ap. G. 10: 37.

13216)

Matth. 2: 23. cap. 13: 54. Marc. 6: 1.

13217)

Neh. 8: 5/ 6.

13218)

Ps. 45: 8. Ap. G. 10: 38.

13219)

Esa. 61: 1/ 2. Matth. 11: 5.

13220)

3. Mos. 25: 10. 2. Cor. 6: 2/ 3.

13221)

Ps. 45: 3. Esa. 50: 4. Marc. 6: 2/ 3. Luc. 2: 47. Joh. 6: 42. cap. 7: 46.

13222)

Matth. 13: 57. Marc. 6: 4. Joh. 4: 44.

13223)

Jac. 5: 17.

13224)

1. Kon. 17: 9.

13225)

2. Kon. 5: 14.

13226)

2. Chrön. 25: 12.

13227)

Joh. 8: 59.

13228)

Matth. 4: 13. Marc. 1: 21.

13229)

Matth. 7: 28. Marc. 1: 22.

13230)

Marc. 1: 23.

13231)

Matth. 8: 14. Marc. 1: 29/ 30.

13232)

Matth. 8: 16. Marc. 1: 32. cap. 7: 32.

13233)

Marc. 1: 34. cap. 3: 11.

13234)

Marc. 1: 35/ 45.

13235)

V. 22. (a) Josephs son) Huru är thet/ at Josephs son kan så lära och tala? Och är doch en fattig timbermans son.

13236)

Matth. 13: 2. Marc. 4: 1.

13237)

Matth. 4: 18. Marc. 1: 16.

13238)

Joh. 21: 6.

13239)

Jer. 16: 16. Hes. 47: 9. Matth. 4: 19. Marc. 1: 77.

13240)

Matth. 4: 20. cap. 19: 27. Marc. 10: 28. Luc. 18: 28.

13241)

Matth. 8: 2. Marc. 1: 40.

13242)

3. Mos. 13: 2. cap. 14: 21/ 22. Matth. 8: 4.

13243)

Matth. 9: 2. Marc. 2: 3. Ap. G. 9: 33.

13244)

Ps. 32: 5. Esa. 43: 25.

13245)

Matth. 9: 5.

13246)

Matth. 9: 9. Marc. 2: 14.

13247)

Matth. 9: 10. Marc. 2: 15. Luc. 15: 1/ 2.

13248)

Matth. 9: 12/ 13. Marc. 2: 17. Luc. 19: 10.

13249)

1. Tim. 1: 15.

13250)

Matth. 9: 14. Marc. 2: 18.

13251)

Esa. 62: 5. 2. Cor. 11: 2.

13252)

Matth. 9: 16/ 17. Marc. 2: 21.

13253)

V. 24. (a) Men på thet) Medh thetta vnderwercket bewiste han/ at han ock hade macht til at förlåta synder: ty ther til behöfdes ock Gudomelig macht.

13254)

5. Mos 23: 25. Matth. 12: 1. Marc. 2: 23.

13255)

2. Mos. 20: 10. cap. 23: 12. cap 31: 15. cap. 35: 2.

13256)

1. Sam. 21: 6.

13257)

2. Mos. 29: 32/ 33. 3. Mos. 8: 31. cap. 24: 9.

13258)

Matth. 12: 8. Marc. 2: 28.

13259)

Matth. 12: 9/ 10. Marc. 3: 1.

13260)

1. Kon. 13: 6.

13261)

Matth. 14: 23.

13262)

Matth. 10: 1/ rc. Marc. 3: 13/ rc. cap. 6: 7. Luc. 9: 1/ rc.

13263)

Joh. 1: 42.

13264)

Matth. 4: 25. Marc. 3: 7.

13265)

Matth. 14: 36. Marc. 5: 30.

13266)

Matth. 5: 2/ rc.

13267)

Esa. 55: 1.

13268)

cap. 61: 2. cap. 66: 10.

13269)

Matth. 5: 11. 1. Pet. 2: 19. cap. 3: 14. cap. 4: 14.

13270)

Ap. G. 5: 41.

13271)

cap. 7: 51.

13272)

Ps. 17: 14. Ps. 49: 19. Amos 6: 1/ 8. Syr. 31: 8. Luc. 16: 25. Jac. 5: 1.

13273)

Esa. 65: 13.

13274)

Jac. 4: 9. Ords. 14: 13.

13275)

2. Mos. 23: 4. Ords. 25: 21.

13276)

Luc. 23: 34. Ap. G. 7: 60. Rom. 12: 14/ 20. 1. Cor. 4: 12.

13277)

Ords. 20: 22. cap. 24: 29. Matth. 5: 39. Rom. 12: 17. 1. Cor. 6: 7. 1. Thess. 5: 15.

13278)

5. Mos. 15: 7. Ords. 3: 27. Matth. 5: 42. 2. Cor. 8: 14. 1. Joh. 3: 17.

13279)

Tob. 4: 16. Matth. 7: 12.

13280)

Matth. 5: 46.

13281)

5. Mos. 15: 8. Matth. 5: 42.

13282)

Matth. 5: 44.

13283)

Matth. 5: 48.

13284)

Syr. 6: 5. Matth. 7: 1. Rom. 2: 1. 1. Cor. 4: 5.

13285)

Ords. 10: 22. cap. 19: 17.

13286)

Matth. 7: 2. Marc. 4: 24. Gal. 6: 7.

13287)

Esa. 42: 19. Matth. 15: 14.

13288)

Matth. 10: 24. Joh. 13: 16. cap. 15: 20.

13289)

Matth. 7: 3.

13290)

Ords. 18: 17.

13291)

Syr. 18: 21.

13292)

Matth. 7: 17. cap. 12: 33.

13293)

Matth. 7: 16.

13294)

Matth. 12: 34.

13295)

Mal. 1: 6. Matth. 7: 21. cap. 25: 11. Luc. 13: 25. Rom. 2: 13. Jac. 1: 22.

13296)

Matth. 7: 24.

13297)

V. 1. (a) Eftersabbath) Så kallades then andre dagen efter then högsta Sabbathen/ Matth. 28: 1. Andra vthläggia thet om then sidsta dagen i högtiden.

13298)

V. 29. (b) Thet andra til) Thet är: Bered tigh til at mycket lida/ och hämnas icke sielf. Läs til Matth. 5: 39. 1. Cor. 6: 7.

13299)

V. 35. (c) Edra owänner) Then sinom fienda länar/ eller bewisar godt/ han länar sigh sielf/ at han intet må wänta eller hoppas ther före: men thet giör ingen annan vtan en rätt Christen.

13300)

V. 40. (d) Lärjungen) Thet är: När lärjunganom går såsom hans mästare/ så går thet rätt til.

13301)

Matth. 8: 5.

13302)

Ap. G. 9: 40.

13303)

Marc. 7: 37.

13304)

Luc. 24: 19. Joh. 4: 19. cap. 6: 14. cap. 9: 17.

13305)

Luc. 1: 68.

13306)

Matth. 11: 2.

13307)

Esa 29: 18. cap. 35: 5. cap. 61: 1.

13308)

Matth. 11: 7.

13309)

Mal. 3: 1. Matth. 11: 10. Marc. 1: 2.

13310)

Matth. 11: 16.

13311)

Matth. 3: 4. Marc. 1: 6. Luc. 1: 15.

13312)

Matth. 11: 19.

13313)

Matth. 26: 6. Marc. 14: 3. Joh. 11: 2. cap. 12: 3.

13314)

Luc. 15: 2.

13315)

1. Mos. 18: 4.

13316)

Matth. 9: 2/ 3. Marc. 2: 7.

13317)

Matth. 9: 22. Marc. 5: 34. cap. 10: 52. Luc. 8: 48. cap. 18: 42.

13318)

V. 28. (a) Minst är) Thet är: Jagh som här til dags hafwer mindre warit achtad/ och ringare än Johannes.

13319)

V. 47. (b) Älskade mycket) Christus anseer här icke förnemliga kärleken; vtan troon: therföre säger han sedan til qwinnan: Tin troo hafwer frälst tigh/ v. 50. Men thetta är meningen: Phariseerna hälla sigh för rättferdiga/ af sin egen rättferdighet; therföre hafwa the ingen troo eller kärlek til Gudh. Men fattige botfärdige syndare/ lita allenast på Gudz näde/ och finna ingen wärdighet när sigh sielfwa: therföre är theras tillijt/ troo och kärlek til Gudh thes större/ och the thes närmare til Gudz rike/ Matth. 9: 13. Matth. 21: 21.

13320)

Matth. 27: 55/ 56.

13321)

Marc. 16: 9. Joh. 19: 25.

13322)

Matth. 13: 3. Marc. 4: 1/ rc.

13323)

Matth. 13: 10. Marc. 4: 10.

13324)

Matth. 11: 25/ 26. 2. Cor. 3: 5/ 14.

13325)

Esa. 6: 9. Hes. 12: 2. Matth. 13: 14. Marc. 4: 12. Joh. 12: 40. Ap. G. 28: 26. Rom. 11: 8.

13326)

Matth. 13: 18. Marc. 4: 13.

13327)

Matth. 13: 20. Marc. 4: 16.

13328)

Matth. 19: 23. Marc. 10: 23. Luc. 18: 24. 1. Tim. 6: 9.

13329)

Matth. 5: 15. Marc. 4: 21. Luc. 11: 33.

13330)

Job. 12: 22. Matth. 10: 26. Marc. 4: 22. Luc. 12: 2.

13331)

Matth. 13: 12. cap. 25: 29. Marc. 4: 25. Luc. 19: 26.

13332)

Matth. 12: 46. cap. 13: 55. Marc. 3: 31.

13333)

Joh. 15: 14. 2. Cor. 5: 16.

13334)

Matth. 8: 23. Marc. 4: 35/ 36.

13335)

Job. 26: 12. Ps. 107: 25/ 29.

13336)

Matth. 8: 28. Marc. 5: 1.

13337)

Ap. G. 16: 39.

13338)

Marc. 5: 18.

13339)

Matth. 9: 18. Marc. 5: 22.

13340)

3. Mos. 15: 24/ 25. Matth. 9: 20. Marc. 5: 25.

13341)

Marc. 5: 35.

13342)

Joh. 11: 11/ 43.

13343)

Matth. 10: 1. Marc. 3: 13. cap. 6: 7. Luc. 6: 13.

13344)

Matth. 10: 7.

13345)

Matth. 10: 9. Marc. 6: 8. Luc. 22: 35.

13346)

Luc. 10: 5/ 6.

13347)

Marc. 6: 10.

13348)

Matth. 10: 14. Marc. 6: 11. Luc. 10: 11. Ap. G. 13: 51. cap. 18: 6.

13349)

Matth. 14: 1. Marc. 6: 14.

13350)

Matth. 14: 13. Marc. 6: 31/ 32.

13351)

Matth. 14: 15. Marc. 6: 35. Joh. 6: 5.

13352)

Matth. 16: 13. Marc. 8: 27.

13353)

Matth. 14: 2. Marc. 6: 14.

13354)

Joh. 6: 69.

13355)

Matth. 17: 22. Marc. 8: 31. cap. 10: 33. Luc. 18: 31.

13356)

Matth. 10: 38. cap. 16: 24. Marc. 8: 34. Luc. 14: 27.

13357)

Matth. 10: 39. cap. 16: 25. Marc. 8: 35. Luc. 17: 33. Joh. 12: 25.

13358)

Matth. 10: 33. Marc. 8: 38. Luc. 12: 9. 2. Tim. 2: 12. 1. Joh. 2: 23.

13359)

Matth 16: 28. Marc. 9: 1.

13360)

Matth. 17: 1. Marc. 9: 2.

13361)

Dan. 8: 18. cap. 10: 9.

13362)

Esa. 42: 1. Matth. 3: 17. cap. 17: 5. Marc. 1: 11. cap. 9: 7. Luc. 3: 22. Col. 1: 13. 2. Pet. 1: 17.

13363)

5. Mos. 18: 19. Ap. G. 3: 22.

13364)

Marc. 9: 14.

13365)

Matth. 17: 14.

13366)

Matth. 16: 21. cap. 17: 22. Marc. 9: 31. Luc. 24: 7.

13367)

Marc. 9: 32. Luc. 2: 50. cap. 18: 34.

13368)

Matth. 18: 1. Marc. 9: 33/ 34. Luc. 22: 24.

13369)

Matth. 18: 5. Marc. 9: 37. Luc. 10: 16. Joh. 13: 20.

13370)

Matth. 23: 11. Luc. 14: 11. cap. 18: 14.

13371)

Marc. 9: 38.

13372)

Matth. 12: 30. Marc 9: 40. Luc. 11: 23.

13373)

Marc. 16: 19. Ap. G. 1: 2.

13374)

Joh. 4: 4/ 9.

13375)

2. Kon. 1: 10/ 12.

13376)

Joh. 3: 17. cap. 12: 47.

13377)

Matth. 8: 19.

13378)

Matth. 8: 21/ 22.

13379)

1. Kon. 19: 20.

13380)

V. 27. (a) Gudz rike) Nemliga: Evangelij rike.

13381)

V. 55. (b) Andas) Gudh är mild/ och läter sina sool skina öfwer onda och goda: the som Gudz barn äro/ the hafwa Gudz Anda/ och äro icke hämngirige/ vtan milde/ Matth. 5: 44.

13382)

V. 60. (c) Lät the döda) Begrafwa sina döda/ är ett Christeligit werck/ thet Gudi wäl behagar: men när wij hafwe Gudz synnerliga kallelse ther til/ at wij skole tiena til Gudz prijs/ och förkunna Gudz rike/ tå bör oß sättia alt werldzligit tilbaka.

13383)

Matth. 9: 37. Joh. 4: 35. 2. Thess. 3: 1.

13384)

Matth. 10: 16.

13385)

Matth. 10: 9. Marc. 6: 8. Luc. 9: 3. cap. 22: 35.

13386)

2. Kon. 4: 29.

13387)

Matth. 10: 12. Marc. 6: 10.

13388)

3. Mos. 19: 13. 5. Mos. 24: 14. cap. 25: 4. Matth. 10: 10. 1. Cor. 9: 4/ rc. 1. Tim. 5: 18.

13389)

Matth. 3: 2. cap. 4: 17.

13390)

Matth. 10: 14. Marc. 6: 11. Luc. 9: 5. Ap. G. 13: 51. cap. 18: 6.

13391)

Matth. 11: 21.

13392)

Matth. 10: 40. Marc. 9: 37. Luc. 9: 48. Joh. 13: 20. 1. Thess. 4: 8.

13393)

Vppenb. 12: 8/ 9.

13394)

Marc. 16: 18. Ap. G. 28: 5.

13395)

2. Mos. 32: 32. Esa. 4: 3. Phil. 4: 3. Vppenb. 13: 8.

13396)

Esa. 29: 14. Matth. 11: 25. 1. Cor. 1: 19/ 26 cap. 2: 6/ 7.

13397)

Ps. 8: 7. Matth. 11: 27. cap. 28: 18. Joh. 3: 35. cap. 17: 2. 1. Cor. 15: 27. Eph. 1: 21/ 22. Phil. 2: 9. Ebr. 2: 8.

13398)

Joh. 1: 18. cap. 6: 46. cap. 14: 8/ 9

13399)

Matth. 13: 16.

13400)

1. Pet. 1: 10.

13401)

Matth. 22: 35. Marc. 12: 28.

13402)

5. Mos. 6: 5. cap. 10: 12. cap. 30: 6.

13403)

3. Mos. 19: 18. Rom. 13: 9. Gal. 5: 14. Jac. 2: 8.

13404)

3. Mos. 18: 5. Hes. 20: 11/ 13.

13405)

Joh. 11: 1. cap. 12: 2.

13406)

Ap. G. 22: 3.

13407)

V. 36. (a) Näste) Näste är icke allena then som giör wälgierning/ vtan ock then som wälgierning behöfwer: ty wij äre alle hwar annars näfte.

13408)

Matth. 6: 5/ 9/ rc.

13409)

Luc. 18: 1.

13410)

Matth. 7: 7. cap. 21: 22. Marc. 11: 24. Joh. 14: 13. cap. 15: 7. cap. 16: 23/ 24: 1. Joh. 3: 22. Jac. 1: 5/ 6.

13411)

Matth. 7: 9.

13412)

Matth. 9: 32. cap. 12: 22.

13413)

Matth. 12: 24. Marc. 3: 22.

13414)

Matth. 12: 38. cap. 16: 1.

13415)

Matth. 12: 25. Marc. 3: 24.

13416)

Matth. 12: 29.

13417)

Esa. 53: 12. Col. 2: 15.

13418)

Matth. 12: 30.

13419)

Matth. 12: 43.

13420)

Joh. 5: 14. Ehr. 6: 4. cap. 10: 26. 2. Pet. 2: 20.

13421)

Matth. 7: 21. Rom. 2: 13. Jac. 1: 22.

13422)

Jon. 2: 1. Matth. 12: 39.

13423)

1. Kon. 10: 1. 2. Chrön. 9: 1. Matth. 12: 42.

13424)

Jon. 3: 5.

13425)

Matth. 5: 15. Marc. 4: 21. Luc. 8: 16.

13426)

Matth. 6: 22.

13427)

Marc. 7: 3.

13428)

Matth. 23: 25/ 26. Tit. 1: 15.

13429)

Esa. 58: 7. Luc. 12: 33.

13430)

1. Sam. 15: 22. Ose. 6: 6. Mich. 6: 8. Matth. 9: 13. cap. 12: 7. cap. 23: 23.

13431)

Matth. 23: 6. Marc. 12: 38. Luc. 20: 46.

13432)

Matth. 23: 27.

13433)

Esa. 10: 1. Matth. 23: 4. Ap. G. 5: 10.

13434)

Matth. 23: 29.

13435)

Matth. 10: 16. cap. 23: 34. Luc. 10: 3. Joh. 6: 2. Ap. G. 7: 51/ 52. 2. Cor. 4: 8/ rc. Ebr. 11: 36.

13436)

Matth. 23: 35.

13437)

1. Mos. 4: 8.

13438)

2. Chrön. 24: 20/ 21.

13439)

Matth. 23: 13.

13440)

V. 34. (a) Kropsens lius) Lärarena äro församlingenes öga: när the icke rätt förstä Gudz ord/ så förwilla the hela församlingen: men om the hafwa thet rätta förståndet/ så warda alle theras åhörare vplyste.

13441)

V. 41. (b) Gifwer almoso) Thet är: J menen/ at J genom almoso/ eller någon annan godh gierning/ kunnen alt tyetta onda försona och öfwerskyla: men J bedragen eder: ty så länge edart hierta är icke renat ifrå synden/ kan edor almosa intet giöra eder reen: doch/ om J gifwen almoso af thet edart eget är/ och medh rättferdighet sammansamkat/ så är thet ett kännemärcke/ at edart hierta är genomreent giordt wordet.

13442)

Matth. 16: 6. Marc. 8: 15.

13443)

Job. 12: 22. Matth. 10: 26. Marc. 4: 22. Luc. 8: 17.

13444)

Jer. 1: 8. Matth. 10: 28. 1. Pet. 3: 14.

13445)

Matth. 10: 29.

13446)

1. Sam. 14: 45. 2. Sam. 14: 11. 1. Kon 1: 52. Luc. 21: 18. Ap. G. 27: 34.

13447)

Matth. 10: 32. Marc. 8: 38. Luc. 9: 26. 2. Tim. 2: 12. 1. Joh. 2: 23.

13448)

Matth. 12: 31. Marc. 3: 28. 1. Joh. 5: 16.

13449)

Matth. 10: 19. Marc. 13: 11. Luc. 21: 14.

13450)

Syr. 29: 28. 1. Tim. 6: 7/ 8.

13451)

Pred. 11: 9. Syr. 11: 19. 1. Cor. 15: 32. Jac. 5: 5.

13452)

Job. 20: 22. cap. 27: 8. Ps. 39: 7. Ps. 52: 7. Jer. 17: 11.

13453)

1. Tim. 6: 18. Jcke sörja för thet lekamliga.

13454)

Ps. 55: 23. Matth. 6: 25. Phil. 4: 6. 1. Pet. 5: 7.

13455)

Job. 39: 3. Ps. 147: 9.

13456)

Matth. 10: 31.

13457)

Matth. 6: 27.

13458)

1. Kon. 3: 13. Ps. 37: 25.

13459)

Matth. 11: 25/ 26.

13460)

Matth. 6: 20. cap. 19: 21. Luc. 16: 9. Ap. G. 2: 45. cap. 4: 34. 1. Tim. 6: 19.

13461)

Eph. 6: 14. 1. Pet. 1: 13.

13462)

Matth. 24: 42.

13463)

Matth. 24: 43. 1. Thess. 5: 2. 2. Pet. 3: 10. Vppenb. 3: 3. cap. 16: 15.

13464)

Matth. 24: 44. cap. 25: 13. Marc. 13: 33. Luc. 21: 34. 1. Thess. 5: 6.

13465)

Matth. 24: 45. cap. 25: 14/ 21. 1. Cor. 4: 2.

13466)

Matth. 24: 51.

13467)

Jac. 4: 17.

13468)

Matth. 20: 22. Marc. 10: 38.

13469)

Matth. 10: 34.

13470)

Mich. 7: 6. Matth. 10: 35.

13471)

Matth. 16: 2.

13472)

Ords. 25: 8. Matth. 5: 25.

13473)

V. 22. (a) Jcke omsorg) Mättelig omsorg hafwer Gudh icke förbudit; vtan then som oß förhindrar ifrå Gudz rike/ v. 31.

13474)

V. 29. (b) Farer icke i högdena) Warer icke wankelmodige/ såsom the trolöse vthi ångest hweka och famla hijt och tijt/ och wela förtwifla. Eller sökia beskydd och hielp när Turkar/ Judar/ och andra ogudachtiga.

13475)

V. 33. (c) Säljer) Sälja/ öfwergifwa/ afsäija/ hata/ intet besittia/ ingen skatt församla/ intet äga/ etc. Är altsamman sagt i then meningen/ at man thet icke meer än Gudh och hans ord älska och sökia skal: vtan som Paulus säger/ 1. Cor. 7: 29. Såsom intet hafwande.

13476)

V. 49. (d) Eld) Han talar efter ordspråket: jagh wil vptända en eld: thet är/ jagh wil komma en ofrijd åstadh/ igenom Evangelium/ etc. Och wille thet wore allaredo skedt. Men jagh måste tilförene låta mitt lijf therföre/ och jagh längtar ther efter.

13477)

V. 56. (e) Hwij pröfwen) Kunnen J see huru thet går til medh creaturen: hwij seen J icke ock hwad eder fattas?

13478)

Esa. 5: 2.

13479)

Matth. 21: 19.

13480)

2. Mos. 20: 9. 5. Mos. 5: 13. Hes. 20: 12.

13481)

2. Mos. 23: 12. Matth. 12: 1/ 11. Marc. 3: 2. Luc. 6: 7. cap. 14: 5. Joh. 7: 23.

13482)

Matth. 13: 31. Marc. 4: 30.

13483)

Matth. 13: 33.

13484)

Matth. 9: 35. Marc. 6: 6.

13485)

Matth. 7: 13.

13486)

Matth. 25: 11/ 12. Luc. 6: 46.

13487)

Ps. 6: 9. Matth. 7: 23. cap. 25: 41.

13488)

Matth. 8: 12. cap. 13: 42. cap. 24: 51.

13489)

Esa. 2: 23. Mal. 1: 11. Matth. 8: 11.

13490)

Matth. 19: 30. cap. 20: 16. Marc. 10: 31.

13491)

Ps. 17: 8. Ps. 91: 4.

13492)

Matth. 23: 37.

13493)

Ps. 69: 26. Esa. 1: 7. Jer. 7: 34. Mich. 3: 12. Matth. 23: 38.

13494)

Luc. 19: 38.

13495)

V. 3. (a) Förgås) Judarna höllo thet så före/ at the woro Gudi behagelige/ hwilkom i timeliga måtto wäl gick: twärt om/ när nagrom illa ginge/ så wore han en syndare.

13496)

V. 24. (b) Jcke kunna) Thet äro the som sigh medh gierningar mycket bemöda/ at the måga komma i himmelen.

13497)

V. 33. (c) Doch) Jcke flyr jagh för Herodis skul; men jagh måste eljes gå omkring til at vthrätta mitt kall.

13498)

Matth. 12: 10.

13499)

2. Mos. 23: 12. Luc. 13: 15.

13500)

Ords. 25: 6/ 7.

13501)

Job. 22: 29. Ords. 29: 23. Matth. 23: 12. Luc. 18: 14. 1. Pet. 5: 5. Jac. 4: 10.

13502)

Neh. 8: 12. Ords. 3: 27. Tob. 4: 7.

13503)

Esa. 25: 6. Matth. 22: 2. Vppenb. 19: 9.

13504)

Ords. 9: 2/ 5.

13505)

2. Mos. 32: 27. 5. Mos. 33: 9. Matth. 10: 37.

13506)

Matth. 10: 38. cap. 16: 24. Marc. 8: 34. Luc. 9: 23.

13507)

Matth. 5: 13. Marc. 9: 50.

13508)

V. 26. (a) Jcke hatar) Thet är så förståendes som thet i Mattheo står/ cap. 10: 37. Then ther älskar fader/ moder/ syster eller broder/ meer än migh/ han är migh icke wärdig. Och thet kallar han nu här hata/ i thet han achtar mera Gudh än them.

13509)

V. 33. (b) Wedersakar) För Gudz doom kan ingen bestå/ vtan han försakar sina förmågo/ och söker nådh/ och beder om hielp i Christo.

13510)

Matth. 9: 10. Marc. 2: 15. Luc. 5: 29.

13511)

Hef. 34: 11/ 16. Matth. 18: 12.

13512)

Esa. 53: 6. 1. Pet. 2: 25.

13513)

Luc. 5: 32.

13514)

Hes. 33: 11. Ap. G. 2: 39. Eph. 2: 12/ 17.

13515)

Eph. 5: 8. 1. Thess. 5: 5.

13516)

Matth. 6: 19. cap. 19: 21. Luc. 18: 22. 1. Tim. 6: 18.

13517)

Luc. 19: 17.

13518)

Matth. 6: 24.

13519)

Matth. 23: 14.

13520)

1 Sam. 16: 7. Ps. 7: 10.

13521)

Matth. 11: 12/ 13.

13522)

Ps. 102: 27. Esa. 40: 8. cap 51: 6. Matth. 5: 18.

13523)

Matth. 5: 32. cap. 19: 9 Marc. 10: 11. 1. Cor. 7: 10.

13524)

Esa. 66: 24. Zach. 14: 12. Marc. 9: 44.

13525)

Job. 21: 13.

13526)

Esa. 8: 20. cap. 34: 16. Joh. 5: 39/ 45. Ap. G. 15: 21. cap. 17: 11.

13527)

V. 9. (a) Mammon) Betyder rikedomar; och kallas the orätta rikedomar/ tå man orätteliga förwärfwar och brukar them: säijas the ock annars mans/ eller främmande: ty the blifwa icke när oß i ewig tijd/ som the andelige och sanskyllige rikedomar giöra.

13528)

V. 10. (b) Trogen är) Wara trogen i the orätta rikedomar/ är/ tå man brukar them wäl til wår nästas nytto: then thet icke giör/ han warder myeket mindre trogen i andeliga rikedomar; thet är: han får them intet.

13529)

V. 31. (c) Höra the icke) Efter här icke tilstädz/ at Lazarus må komma igen/ och boda the fem bröderna/ är klart/ at the döda intet gå igen: vtan hwar thet skeer/ är thet icke annat än diefwulsens begabberij; och är them förthenskul intet troendes/ när the låtas någon ting vppenbara oß til wåra salighet: ty wij hafwe nogh i Skriftene/ hwad wår salighet tilhörer.

13530)

Matth. 18: 6/ 7. Marc. 9: 42.

13531)

3. Mos. 19: 17. Ord. 17: 10. Syr. 19: 13/ 14. Matth. 18: 15/ 21. Jac. 5: 19/ 20.

13532)

Matth. 18: 22.

13533)

Matth. 17: 20. cap. 21: 21. Marc. 11: 23.

13534)

3. Mos. 13: 2. cap. 14: 2. Matth. 8: 4. Luc. 5: 14.

13535)

Matth. 9: 22. Marc. 5: 34. cap. 10: 52. Luc. 7: 50. cap. 8: 48. cap. 18: 42.

13536)

Matth. 24: 23. Marc. 13: 21. Luc. 21: 8.

13537)

Matth. 24: 27.

13538)

Matth. 16: 21. cap. 17: 22. cap. 20: 18. Marc. 8: 31. cap. 9: 31. cap. 10: 33. Luc. 9: 22. cap. 18: 31. cap. 24: 7/ 26.

13539)

Matth. 24: 37. 1. Pet. 3: 20.

13540)

1. Mos. 6: 2.

13541)

cap. 7: 7.

13542)

1. Mos. 19: 14.

13543)

1. Mos. 19: 24. 5. Mos. 29: 23. Esa. 13: 19. Jer. 50: 40. Ose. 11: 8. Amos 4: 11. Jud. Ep. v. 7.

13544)

Matth. 24: 17.

13545)

1. Mos. 19: 26.

13546)

Matth. 10: 39. cap. 16: 25. Marc. 8: 35. Luc. 9: 24. Joh. 12: 25.

13547)

Matth. 24: 40. 1. Thess. 4: 17.

13548)

Matth. 24: 41.

13549)

Job. 39: 33. Matth. 24: 28.

13550)

V. 10. (a) Hafwen giordt) Här talar Christus efter menniskiors sätt/ platt enfalleliga om vthwärtes gierningar: eljes kan ingen för Gudh göra så mycket han plichtig är: ty Gudy låter sigh icke nöija medh blotta gierningene.

13551)

V. 20. (b) Vthwärtea) Thet är: Gud; rike står icke i the gierningar som äro bundne til rum/ maat/ kläder/ tijd eller personer: vtan sådana som åro frij i trone och kärleken.

13552)

Luc. 11: 5/ 8. cap. 21: 36. Rom. 12: 12. Eph. 6: 18. Col. 4: 2. 1. Thess. 5: 17.

13553)

Vppenb. 6: 10.

13554)

1. Tim. 4: 1. 2. Tim. 3: 1/ 2.

13555)

Esa. 1: 15. cap. 58: 2. Vppenb. 3: 17.

13556)

Esr. 9: 6. Dan. 9: 7/ 8.

13557)

Job. 22: 29. Ords. 29: 23. Matth. 23: 12. Luc. 14: 11. 1. Pet. 5: 5 Jac. 4: 6/ 10.

13558)

Matth. 19: 13. Marc. 10: 13.

13559)

Matth. 18: 3. cap. 19: 14. Marc. 10: 15.

13560)

2. Cor. 14: 20. 1. Pet. 2: 2.

13561)

Matth. 19: 16. Marc. 10: 17.

13562)

2. Mos. 20: 12/ rc. [?] Mos. 5: 16/ rc. Rom. 13: 9. Eph. 6: 2. Col. 3: 20.

13563)

Matth. 6: 19. cap. 19: 21. 1. Tim. 6: 19.

13564)

Ords. 11: 28. Matth. 19: 23. Marc. 10: 24. 1. Tim. 6: 9/ 10.

13565)

Job. 42: 2. Jer. 32: 17. Zach. 8: 6. Luc. 1: 37.

13566)

Matth. 4: 20. cap. 19: 27. Marc. 10: 28. Luc. 5: 11.

13567)

5. Mos. 33: 9.

13568)

Job. 42: 12.

13569)

Matth. 16: 21. cap. 17: 22. cap. 20: 18. Marc. 8: 31. cap. 9: 31. cap. 10: 33. Luc. 9: 22. cap. 17: 25. cap. 24: 7/ 26/ 27.

13570)

Ps. 22: 7. Esa. 53: 7.

13571)

Matth. 27: 2. Luc. 23: 1. Joh. 18: 28. Ap. G. 3: 13.

13572)

Matth. 20: 29. Marc. 10: 46.

13573)

Luc. 17: 19.

13574)

V. 7. (a) Skulle han hafwa tolamod ther medh) Thet är: Menen J/ at Gudh kan medh tolamod ansee/ thet hans vthkorade plågas/ och medh wåld förtryekas? Eller skulle Gudh framgent sålunda see på sina trognas fiendar/ och förföljare/ fast än han til en tijd hafwer tolamod medh them/ och något fördröijer at hielpa the

sina.

13575)

V. 14. (b) Meer än then andre) Thet är: Then andre är icke rättferdig heem gången/ vtan fördömd. Ebraismus est, & negative dicitur, sicut, Ps. 118: 8. Thet är godt at förlåta sigh på HErran/ hällre än på Förstar. Hoc efficit Ebræa litera Mem. Såsom ock Matth. 21: 31. Publicaner och skökior skola gå för eder i himmelriket. För eder/ thet är/ J icke.

13576)

V. 22. (c) Än fattas tigh ett) Thet är: Tigh felar alt. Se Matth. 19: 21. Marc. 10: 21. Men sälja/ bemärcker såsom Luc. 12: 33.

13577)

V. 30. (d) J thenna tiden) Läs Marc. 10: 30.

13578)

Luc. 3: 14.

13579)

2. Mos. 22: 1.

13580)

Matth. 10: 6. cap. 15: 24. cap. 18: 11. Ap. G. 13: 46.

13581)

Matth. 25: 14. Marc. 13: 34.

13582)

Luc. 16: 10.

13583)

2. Sam. 1: 16. Matth. 12: 37.

13584)

Matth. 25: 28.

13585)

Matth. 13: 12. cap. 25: 29. Marc. 4: 25. Luc. 8: 18.

13586)

Marc. 10: 32.

13587)

Matth. 21: 1. Marc. 11: 1.

13588)

Zach. 9: 9. Joh. 12: 14.

13589)

2. Kon. 9: 13.

13590)

Ps. 118: 26.

13591)

Eph. 2: 14.

13592)

Luc. 2: 14.

13593)

Hab. 2: 11.

13594)

1. Kon. 9: 7/ 8. Mich. 3: 12. Matth. 24: 1/ 2. Marc. 13: 2. Luc. 21: 6.

13595)

Matth. 21: 12. Marc. 11: 11/ 15.

13596)

1. Kon. 8: 29. 30. Esa. 56: 7. Jer. 7: 11. Matth. 21: 13. Marc. 11: 17.

13597)

Marc. 11: 18. Joh. 7: 19. cap. 8: 37.

13598)

Matth. 21: 23. Marc. 11: 27.

13599)

Ap. G. 4: 7. cap. 7: 27.

13600)

Matth. 21: 25. Marc. 11: 30.

13601)

Esa. 5: 1. Jer 2: 21. cap. 12: 10. Matth. 21: 33. Marc. 12: 1.

13602)

Ps. 2: 8. Ebr. 1: 2.

13603)

1. Mos. 37: 18. Matth. 26: 3. cap. 27: 1. Joh. 11: 53.

13604)

Ps. 118: 22. Esa. 8: 14/ 15. cap. 28: 16. Matth. 21: 42 Marc. 12: 10. Ap. G. 4: 11. Rom. 9: 33. 1. Pet. 2: 4/ 7.

13605)

Zach. 12: 3.

13606)

Matth. 22: 15. Marc. 12: 13.

13607)

Matth. 22: 16.

13608)

Matth. 17: 25. cap. 22: 21. Rom. 13: 7.

13609)

Matth. 22: 23. Marc. 12: 18. Ap. G. 23: 8.

13610)

5. Mos. 25: 5.

13611)

1. Joh. 3: 2.

13612)

2. Mos. 3: 6. Matth. 22: 32. Marc. 12: 26. Ap. G. 7: 32. Ehr. 11: 16.

13613)

Matth. 22: 41. Marc. 12: 35.

13614)

Ps. 110: 1. Ap. G. 2: 34. Ebr. 1: 13. cap. 10: 12.

13615)

1. Cor. 15: 25.

13616)

Matth. 23: 5/ 6. Marc. 12: 38/ 39. Luc. 11: 43.

13617)

Matth. 23: 14. Marc. 12: 40. Tit. 1: 11.

13618)

V. 25. (a) Så gifwer) Thet är: til templet och Gudztiensten måsten J gifwa/ efter Gudz budh: hafwer ock Keisaren eder någon skatt pålagt/ then måsten J ock gifwa; ty J ären hans vndersåter/ och hafwen hans mynt. Altså stadfäster han medh thessa sin swar/ thet werldzliga regementet: thet han ock medh wercket bewiste/ tå han sielf gaf skatt/ Matth. 17: 27.

13619)

2. Kon. 12: 9. Marc. 12: 41.

13620)

2. Cor. 8: 12.

13621)

Matth. 24: 1. Marc. 13: 1.

13622)

1. Kon. 9: 7/ 8. Jer. 26: 18. Mich. 3: 12. Luc. 19: 43.

13623)

Jer. 14: 14. cap. 23: 16/ 21. cap. 29: 8. Matth. 24: 4. Eph. 5: 6. Col. 2: 8. 2. Thess. 2: 2/ 3. 1. Joh. 4: 1.

13624)

Esa. 19: 2.

13625)

Matth. 10: 17. cap. 24: 9. Marc. 13: 9. Joh. 15: 20. cap. 16: 2. Ap. G. 4: 3. cap. 5: 18. cap. 12: 4. cap. 16: 24. cap. 25: 23. Vppenb. 2: 10.

13626)

Matth. 10: 19. Marc. 13: 11. Luc. 12: 11.

13627)

2. Mos. 4: 12. Esa. 54: 17. Ap. G. 6: 10.

13628)

Mich. 7: 6.

13629)

Ap. G. 7: 59. cap. 12: 2.

13630)

Matth. 10: 22. Marc. 13: 13.

13631)

1. Sam. 14: 45. 2. Sam. 14: 11. 1. Kon. 1: 52. Matth. 10: 30.

13632)

Dan. 9: 27. Matth. 24: 15. Marc. 13: 14.

13633)

Dan. 9: 26.

13634)

Rom. 11: 25.

13635)

Esa. 13: 10. Hes. 32: 7. Joel 2: 10. cap. 3: 15. Matth. 24: 29. Marc. 13: 24. 2. Pet. 3: 10/ 12. Vppenb. 6: 12.

13636)

Dan. 7: 10. Matth. 16: 27. cap. 24: 30. cap. 25: 31. cap. 26: 64. Marc. 13: 26. cap 14: 62. Ap. G. 1: 11. 2. Thess. 1: 10. Vppenb. 1: 7.

13637)

Rom. 8: 23.

13638)

Matth. 24: 32. Marc. 13: 28.

13639)

Ps. 102: 27. Esa. 51: 6. Matth. 24: 35. Ebr. 1: 11. 2. Pet. 3: 7.

13640)

Rom. 13: 13. 1. Thess. 5: 6. 1. Pet. 4: 7. cap. 5: 8.

13641)

1. Thess. 5: 2. 2. Pet. 3: 10. Vppenb. 3: 3. cap. 16: 15.

13642)

Matth. 24: 42. cap. 25: 13. Marc. 13: 33. Luc. 12: 40. cap. 18: 1.

13643)

Joh. 8: 1/ 2.

13644)

V. 24. (a) Hedningarnas) Jerusalem måste blifwa vnder Hedningarna/ til thes Hedningarna warda omwände til trona; thet är/ in til werldenes ända: ty templet kommer icke meer vp igen/ Dan. 9: 27.

13645)

2. Mos. 12: 15. Matth. 26: 2. Marc. 14: 1.

13646)

Ps. 2: 2. Joh. 11: 47. Ap. G. 4: 27.

13647)

Matth. 26: 14. Marc. 14: 10. Joh. 13: 2/ 27.

13648)

Matth. 26: 17. Marc. 14: 12/ 13.

13649)

Matth. 26: 20. Marc. 14: 17.

13650)

Matth. 26: 29. Marc. 14: 25.

13651)

Matth 26: 26. Marc. 14: 22. 1. Cor. 11: 23.

13652)

Matth. 26: 21/ 23. Marc. 14: 18. Joh. 13: 21.

13653)

Ps. 41: 10. Joh. 13: 18. Ap. G. 1: 16.

13654)

Matth. 20: 24. Marc. 10: 41.

13655)

Luc. 9: 48. 1. Pet. 5: 3.

13656)

Matth. 20: 28. Joh. 13: 14. Phil. 2: 7.

13657)

Luc. 12: 32.

13658)

Matth. 19: 28. Vppenb. 3: 21.

13659)

1. Pet. 5: 8.

13660)

Matth. 26: 34. Marc. 14: 30. Joh. 13: 38.

13661)

Matth. 10: 9. Marc. 6: 8. Luc. 9: 3. cap. 10: 4.

13662)

Esa. 53: 12. Marc. 15: 28.

13663)

Matth. 26: 36. Marc. 14: 32. Joh. 8: 1. cap. 18: 1.

13664)

Matth. 26: 41. Marc. 14: 38.

13665)

Matth. 26: 39. Marc. 14: 35.

13666)

Joh. 12: 27.

13667)

Ebr. 5: 7.

13668)

Matth. 26: 47. Marc. 14: 43. Joh. 18: 3.

13669)

Matth. 26: 51. Marc. 14: 47. Joh. 18: 10.

13670)

Matth. 26: 55. Marc. 14: 48.

13671)

Matth. 26: 57. Marc. 14: 53. Joh. 18: 13/ 24.

13672)

Matth. 26: 69. Marc. 14: 66. Joh. 18: 16/ 25.

13673)

Matth. 26: 75. Marc. 14: 72. Joh. 18: 27.

13674)

Joh. 16: 10. Esa. 50: 6. Matth. 26: 67. Marc. 14: 65. Joh. 18: 22.

13675)

Ps. 2: 2. Matth. 27: 1. Marc. 15: 1.

13676)

Dan. 7: 10. Matth. 16: 27. cap. 24: 30. cap. 26: 64. Marc. 14: 62. Ap. G. 1: 11. 1. Thess. 1: 10. Vppenb. 1: 7.

13677)

V. 16. (a) Jcke skal äta) Han låter altid see/ huru han täncker på döden.

13678)

V. 38. (b) Thet är nogh) Thet är: thet gäller intet meer at fächta medh lekamligit swärd; vtan man måste nu här efter lida för Evangelij skul/ och bära korßet: och intet annat bruka än thet andeliga swärdet/ medh hwilko diefwulen warder öfwerwunnen/ och icke medh jern.

13679)

V. 51. (c) Läter kommat) Thet är: läter them bruka sin onda wilja/ så mycket them tillåtit är/ thet hafwer alt sin domare/ at wij icke behöfwe stelfwe hämnas.

13680)

V. 52. (d) Föreständarena) Woro the som Judarna hade skickat/ til at taga wahra på templet/ och hälla ther frijd.

13681)

Matth. 27: 2. Marc. 15: 1. Joh. 18: 28.

13682)

Matth. 17: 25. cap. 22: 21. Marc. 12: 17. Luc. 20: 25. Rom. 13: 7.

13683)

Ap. G. 17: 7.

13684)

Matth. 27: 11. Marc. 15: 2. Joh. 18: 33.

13685)

Luc. 3: 1.

13686)

Matth. 14: 1 Luc. 9: 7.

13687)

Ap. G. 4: 27.

13688)

Matth. 27: 23. Marc. 15: 13. Joh. 18: 38. cap. 19: 4.

13689)

Matth. 27: 26. Joh. 19: 1.

13690)

Matth. 27: 15. Marc. 15: 6. Joh. 18: 39.

13691)

Ap. G. 3: 14.

13692)

Matth. 27: 26. Marc. 15: 15.

13693)

Joh. 19: 16.

13694)

Matth. 27: 32. Marc. 15: 21.

13695)

Esa. 2: 19. Ose. 10: 8. Vppenb. 6: 16. cap. 9: 6.

13696)

Jer. 25: 29. 1. Pet. 4: 16.

13697)

Matth. 27: 33. Marc. 15: 22. Joh. 19: 17.

13698)

Esa. 53: 12. Joh. 19: 18.

13699)

Ap. G. 3: 17. cap. 7: 60. 1. Cor. 4: 12.

13700)

Ps. 22: 19. Matth. 27: 35. Marc. 15: 24. Joh. 19: 23.

13701)

Matth. 27: 39. Marc. 15: 29.

13702)

Matth. 27: 37. Marc. 15: 26. Joh. 19: 19.

13703)

Matth. 27: 45. Marc. 15: 33.

13704)

2. Chrön. 3: 14. Matth. 27: 51. Marc. 15: 38.

13705)

Ps. 31: 6. Matth. 27: 50. Marc. 15: 37. Joh. 19: 30. Ap. G. 7: 59.

13706)

Matth. 27: 54. Marc. 15: 39.

13707)

Matth. 27: 57. Marc. 15: 42/ 43. Joh. 19: 38.

13708)

Luc. 2: 25/ 38.

13709)

Matth. 12: 40. cap. 26: 12. cap. 27: 59. Marc. 15: 46.

13710)

Matth. 27: 62.

13711)

Luc. 8: 2.

13712)

2. Mos. 20: 10. 5. Mos. 5: 14.

13713)

V. 7. (a) Herodis wälde) Ty Herodes war Tetrarcha i Galileen; och Pontius Pilatus war en Landzhöfding i Judeen/ som Lucas gifwer tilkänna/ cap 3: 1.

13714)

V. 44. (b) Siette timan) Nemliga/ ifrå solenes vpgång: ty ther ifrå begynte the Ebreer räkna timarna.

13715)

Matth. 28: 1. Marc. 16: 1. Joh. 20: 1.

13716)

Matth. 16: 21. cap. 17: 23. cap. 20: 18. Marc. 8: 31. cap. 9: 31. cap. 10: 33/ 34. Luc. 9: 22. cap. 18: 33.

13717)

Joh. 2: 22.

13718)

Matth. 28: 8. Marc. 16: 10.

13719)

Luc. 8: 3.

13720)

Joh. 20: 3/ 6.

13721)

Marc. 16: 12.

13722)

Matth. 18: 20.

13723)

Matth. 21: 11. Luc. 7: 16. Joh. 4: 19. cap. 6: 14.

13724)

Ap. G. 1: 6.

13725)

Matth. 28: 8. Marc. 16: 10. Joh. 20: 18.

13726)

Esa. 50: 6. cap. 53: Phil. 2: 7. Ebr. 12: 2. 1. Pet. 1: 11.

13727)

1. Mos. 3: 15. cap. 12: 3. cap. 22: 18. cap. 26: 4. cap. 49: 10. 2. Sam. 7: 12. Ps. 16: 8/ 9. Ps. 22. Ps. 132: 11. Dan. 9: 24.

13728)

1. Mos. 19: 3. Ap. G. 16: 15. Ebr. 13: 2.

13729)

1. Cor. 15: 5.

13730)

Marc. 16: 14. Joh. 20: 19.

13731)

Joh. 20: 20/ 27.

13732)

Joh. 21: 5.

13733)

Matth. 16: 21. cap. 17: 22. cap. 20: 18. Marc. 8: 31. cap. 9: 31. cap. 10: 33. Luc. 9: 22. cap. 18: 33.

13734)

Ps. 16: 10. Ap. G. 17: 3.

13735)

Ap. G. 13: 38. 1. Joh. 2: 12.

13736)

Joh. 15: 27.

13737)

Joh. 14: 26. cap. 15: 26. cap. 16: 7. Ap. G. 1: 4. cap. 2.

13738)

Ap. G. 1: 12.

13739)

Marc. 16: 19. Ap. G. 1: 9.

13740)

V. 49. (a) Af högdene) Thet skedde/ tå the fingo then Heliga Anda/ Ap. G. 2: 2.

13741)

Ords. 8: 22/ rc Joh. 10: 33/ 36. 1. Joh. 1: 2. Vppenb. 19: 13.

13742)

Eph. 3: 9. Col. 1: 15/ 16. Ebr. 2: 10.

13743)

Joh. 5: 26. 1. Joh. 5: 11.

13744)

Esa. 60: 1. Joh. 8: 12. cap. 12: 46.

13745)

Mal. 4: 5. Matth. 3: 1. cap 11: 14. cap. 17: 10/ 11. Marc. 1: 2. Luc. 1: 13. cap. 3: 2. cap. 7: 20.

13746)

Joh. 3: 19. cap. 9: 5. cap. 12: 35.

13747)

Ebr. 1: 2.

13748)

Rom. 8: 15/ 16. Gäl. 3: 26. 2. Pet. 1: 4. 1. Joh. 3: 1.

13749)

Joh. 3: 5. 1. Pet. 1: 23. Jac. 1: 18.

13750)

Matth. 1: 16/ 18. Luc. 1: 31. cap. 2: 7. 1. Tim. 3: 16.

13751)

Matth. 17: 2.

13752)

Col. 1: 19.

13753)

Matth. 3: 11. Marc. 1: 7. Joh. 3: 26/ 31.

13754)

Joh. 3: 34. Col. 2: 3/ 9.

13755)

2. Mos. 20: 1/ rc. 5. Mos. 5: 6/ rc.

13756)

2. Mos. 33: 20. Matth. 11: 27 Luc. 10: 22. Joh. 6: 46. 1. Tim. 6: 16. 1. Joh. 4: 12.

13757)

Joh. 5: 33.

13758)

Joh. 3: 28. Ap. G. 13: 25.

13759)

5. Mos. 18: 15.

13760)

Esa. 40: 3. Matth. 3: 3. Marc. 1: 3. Luc. 3: 4.

13761)

Matth. 3: 11. Luc. 3: 16.

13762)

2. Mos. 12: 3. Esa 53: 7. 1. Cor. 5: 7. 1. Pet. 1: 19.

13763)

Ap. G. 1: 5.

13764)

Matth. 3: 16. Marc. 1: 10. Luc. 3: 22.

13765)

Matth. 3: 11.

13766)

Matth. 4: 18.

13767)

Matth. 26: 18.

13768)

1. Mos. 3: 15. cap. 22: 18. cap. 49: 10. 5. Mos. 18: 18. 2. Sam. 7: 12. Esa. 7: 14. cap. 9: 6. cap. 40: 10/ 11. cap. 45: 8. cap. 53: 1/ rc. Jer. 23: 5. cap. 33: 14. Hes. 34: 23. cap. 37: 24. Dan. 9: 24. Mich. 5: 2. Zach. 6: 12. cap. 9: 9.

13769)

Matth. 2: 23. Luc. 2: 4. Joh. 7: 41/ 42.

13770)

Joh. 12: 21.

13771)

1. Mos. 28: 12. Matth. 4: 11. Luc. 22: 43. cap. 24: 4 Ap. G. 1: 10.

13772)

V. 9. (a) Alla menniskior) Thet är: Christus är werldenes Lius/ han vplyser alla menniskior/ genom Evangelium. Ty thet blifwer predikat allom creaturom/ och warder allom förestält/ som menniskior äro eller blifwa.

13773)

V. 16. (b) Nådh för nådh) Oß är nådh gifwen för Christi nådh skul/ then honom gifwen är/ at wij genom honom fulborde lagen/ och kännom Gudh Fader/ medh hwilko skrymterij återwänder/ och wij rättsinniga menniskior warde.

13774)

V. 28. (c) Bethabara) Eller Bethbara/ Dom. 7: 24.

13775)

V. 41. (d) Messiam) Christus på Grekisko; Messias på Ehreisko; på Swensko Smord.

13776)

Marc. 7: 3.

13777)

Matth. 21: 12. Marc. 11: 15. Luc. 19: 45.

13778)

Ps. 69: 10.

13779)

Matth. 12: 38. cap. 16: 1. Marc. 8: 11. Luc. 11: 29. Joh. 6: 30.

13780)

Matth. 26: 61. cap. 27: 40. Marc. 14: 58. cap. 15: 29.

13781)

Luc. 24: 8.

13782)

Joh. 6: 64. Ap. G. 1: 24. Vppenb. 2: 23.

13783)

V. 4. (a) Hwad hafwer rc.) Eller: hwad kommer thet migh och tigh widh?

13784)

V. 11. (b) Hans Lärjungar trodde) Thet är genom thetta vnderwerck wardt theras troo märkeligen styrckt och stadfäst/ at thenne war then sanne Messias.

13785)

V. 14. (c) Fan i templet) Nemlig i templets yttra gård/ then ock warder kallad Salomos förhuus/ Joh. 10: 23. Tijt folcket kunde allmänt inkomma/ och ther drifwa sin handel och penninga wäßling.

13786)

Joh. 7: 50. cap. 19: 39.

13787)

Joh. 9: 16/ 33. Ap. G. 10: 38.

13788)

Tit. 3: 5.

13789)

Marc. 16: 16.

13790)

Pred. 11: 5. 1. Cor. 2: 11.

13791)

Joh. 6: 52/ 60.

13792)

Joh. 7: 16. cap. 8: 28. cap. 12: 49. cap. 14: 24.

13793)

Joh. 6: 62. Eph. 4: 9.

13794)

4. Mos. 21: 9. 2. Kon. 18: 4.

13795)

Joh. 8: 28. cap. 12: 32.

13796)

Luc. 19: 10. Joh. 6: 27/ 40/ 54.

13797)

Rom. 5: 8. cap. 8: 38/ 39. 1. Joh. 4: 9.

13798)

Luc. 9: 56. Joh. 9: 39. cap. 12: 47. 1. Joh. 4: 14.

13799)

Joh. 5: 24. cap. 6: 40. cap. 20: 31. Ap. G. 4: 12.

13800)

Joh. 1: 5/ 10/ 11.

13801)

Job. 24: 13/ 15/ 16.

13802)

Joh. 4: 2.

13803)

1. Sam. 9: 4.

13804)

Matth. 3: 6. Luc. 3: 7.

13805)

Matth. 14: 3.

13806)

Matth. 3: 11. Marc. 1: 7. Luc. 3: 16. Joh. 1: 15.

13807)

2. Cor. 4: 7. Jac. 1: 17.

13808)

Mal. 3: 1. Matth. 11: 10. Marc. 1: 2. Luc. 1: 17. cap. 7: 27. Joh. 1: 6/ 20/ 30.

13809)

Joh. 5: 20. cap. 8: 26. cap. 12: 49. cap. 14: 10.

13810)

Rom. 3: 4. 1. Joh. 5: 10.

13811)

Ps. 45: 8. Esa. 11: 2. Joh. 1: 16. Ap. G. 10: 38. Eph. 4: 7.

13812)

Matth. 11: 27. cap. 28: 18. Luc. 10: 22. Joh. 5: 22. cap. 17: 2. Ebr. 2: 8.

13813)

Joh. 6: 47.

13814)

1. Joh. 5: 11/ 12.

13815)

5. Mos. 29: 20. cap. 32: 22.

13816)

V. 6. (a) Födt af kött) Menniskiones förnuft/ natur och friwilje/ weet intet säija af Gudz nådh och werck: ja/ the sky ther widh; huru skola the tå af sigh sielf kunna begära henne/ såsom thenne text klarliga bewiser.

13817)

V. 8. (b) Blås) The tw höra tilhopa/ ordet och Anden: såsom vthi wädret äre the tw stycke tilhopa/ susandet och blåsandet.

13818)

V. 33. (c) Besiglt) Thet är: han finner såsom ett insigel vthi sitt hierta tryckt: nemlig trona/ huru Gudh är sanfärdig/ såsom han säger i cap. 7: 17. Then ther Fadrens wilja giör/ han förniinmer om thenna läran är af Gudi.

13819)

Joh. 3: 22/ 26.

13820)

1. Mos. 33: 19. cap. 48: 22. Jos. 24: 32.

13821)

2. Kon. 17: 24. Luc. 9: 52/ 53. Joh. 8: 48. Ap. G. 10: 28.

13822)

Ps. 23: 2. Esa. 12: 3.

13823)

Jer. 2: 13.

13824)

Joh. 6: 58.

13825)

Esa. 55: 1. Joh. 6: 27/ 35.

13826)

cap. 7: 38.

13827)

Luc. 7: 16. cap. 24: 19. Joh. 6: 14.

13828)

5. Mos. 12: 5/ 11. 1. Kon. 9: 3. 2. Chrön. 7: 12.

13829)

2. Kon. 17: 29.

13830)

Esa. 2: 3. Luc. 24: 47. Rom. 3: 2. cap. 9: 4.

13831)

2. Cor. 3: 17.

13832)

Joh. 9: 37.

13833)

Matth. 9: 37. Luc. 10: 2.

13834)

Joh. 17: 8.

13835)

Matth. 13: 57. Marc. 6: 4. Luc. 4: 24.

13836)

Matth. 4: 12. Marc. 1: 14.

13837)

Joh. 2: 1/ 11.

13838)

1. Cor. 1: 22.

13839)

V. 27. (a) Medh qwinnone) Som war Samaritisk och Hednisk.

13840)

V. 34. (b) Min maat) Min maat är/ at giöra mins Faders wilja. Fadrens wilje är/ at han skulle lida/ och Evangelium i hela werldena predikat warda/ hwilket tå förhanden war/ likawist som ock tå skördanden förhanden war.

13841)

V. 38. (c) Andre) Propheterna hafwa sådt/ 1. Pet. 1: 12. The hafwa icke sigh sielfwom/ vtan oß ther medh tient.

13842)

3. Mos. 23: 2. 5. Mos. 16: 1.

13843)

Matth. 9: 6. Marc. 2: 11. Luc. 5: 24.

13844)

Joh. 9: 14.

13845)

2. Mos. 20: 10. 5. Mos. 5: 12. Neh. 13: 19. Jer. 17: 21/ 22. Matth. 12: 2. Marc. 2: 24. Luc. 6: 2.

13846)

Matth. 12: 45. Joh. 8: 11.

13847)

Joh. 14: 10.

13848)

Matth. 26: 65. Joh. 7: 29. cap. 9: 4. cap. 10: 33. Phil. 2: 6.

13849)

Joh. 8: 38.

13850)

Joh. 3: 35.

13851)

Matth. 11: 27. cap. 28: 18. Joh. 17: 2. Ap. G. 17: 31.

13852)

1. Joh. 2: 23.

13853)

Luc. 23: 43. Joh. 3: 18. cap. 6: 40/ 47. cap. 8: 51.

13854)

Eph. 2: 6. 1. Joh. 3: 2.

13855)

Rom. 6: 4. Gal. 2: 20. Eph. 2: 1/ 5. 1. Tim. 5: 6. Vppenb. 3: 1.

13856)

Dan. 12: 2. 1. Cor. 15: 52. 1. Thess. 4: 16.

13857)

Matth. 25: 46.

13858)

Joh. 6: 38.

13859)

Esa. 42: 1. Matth. 17: 5. Joh. 8: 14/ 18.

13860)

Joh. 1: 19.

13861)

Matth. 3: 17. Joh. 1: 32/ 33.

13862)

cap. 10: 25.

13863)

Marc. 1: 11. cap. 9: 7. Luc. 3: 22. cap. 9: 35. Joh. 6: 27. cap. 12: 28. 2. Pet. 1: 17.

13864)

2 Mos. 33: 20. 5. Mos. 4: 12. 1. Tim. 6: 16. 1. Joh. 4: 12.

13865)

Luc. 16: 29. Ap. G. 17: 11.

13866)

Esa. 8: 20.

13867)

5. Mos. 18: 15. Esa. 34: 16. cap. 45: 8. Jer. 23: 5. Dan. 9: 24. Luc. 24: 27. Joh. 1: 45.

13868)

Joh. 12: 43. Rom. 2: 29.

13869)

1. Mos. 3: 15. cap. 22: 18. cap. 49: 10. 5. Mos. 18: 18.

13870)

V. 2. (a) Bethesda) Thet är på Swensko ett hospital/ ther man giör wäl emot fattiga menniskior: af thet ordet *Hesed/* thet är barmhertighet: sådant war ther widh dammen/ hwarest man ock förwarade fåren som offras skulle; ther the siuke förwäntade någon deel af.

13871)

V. 17. (b) Werckar ock) Thet är: Min Fader håller intet Sabbathen: therföre håller intet jagh honom; vtan werckar altid/ såsom min Fader.

13872)

V. 27. (c) Menniskiones Son är) Domen måste vppenbarliga hällas/ för alla menniskior: therföre måste ock domaren wara menniskia/ then man see kan; och doch likwäl Gudh/ efter han Gudz domstool besittia skal.

13873)

2. Mos. 12: 18. 3. Mos. 23: 5. 4. Mos. 28: 16. 5. Mos. 16: 1.

13874)

Matth. 14: 15. Marc. 6: 35. Luc. 9: 12.

13875)

2. Kon. 4: 43.

13876)

1. Sam. 9: 13.

13877)

5. Mos. 18: 15/ 18. Luc. 7: 16. cap. 24: 19. Joh. 1: 21. cap. 4: 19. cap. 7: 40

13878)

Matth. 14: 23. Marc. 6: 47.

13879)

Joh. 11: 26.

13880)

Matth. 3: 17. cap. 17: 5. Marc. 1: 11. cap. 9: 7. Luc. 3: 22. cap. 9: 35. Joh. 1: 32/ 33. cap. 5: 37. cap 8: 18. 2. Pet. 1: 17.

13881)

1. Joh. 3: 23.

13882)

Matth. 12: 38. cap. 16: 1. Marc. 8: 11. Luc. 11: 29. 1. Cor. 1: 22.

13883)

2. Mos. 16: 4. Ps. 78: 24. Wijsh. 16: 20. 1. Cor. 10: 3.

13884)

4. Mos. 11: 7.

13885)

Esa. 55: 1. Matth. 11: 28. Joh. 4: 14. cap. 7: 37.

13886)

Matth. 26: 39. Marc. 14: 36. Luc. 22: 42. Joh. 4: 34. cap. 5: 30.

13887)

Ps. 109: 8. Joh. 10: 28. cap. 17: 12. cap. 18: 9. Ap. G. 1: 20.

13888)

Joh. 3: 15/ 16.

13889)

Matth. 13: 55. Marc. 6: 3. Luc. 4: 22. Joh. 7: 27.

13890)

Esa. 54: 13. Jer. 31: 34. Joh. 1: 18. 1. Thess. 4: 9. Ebr. 8: 10. cap. 10: 16.

13891)

Matth. 11: 27. Luc. 10: 22.

13892)

Joh. 3: 18/ 36.

13893)

2. Mos. 16: 15.

13894)

Ebr. 3: 16/ 19.

13895)

Joh. 3: 13.

13896)

Joh. 3: 9.

13897)

1. Mos. 15: 6. Marc. 16: 16. Joh. 1: 12.

13898)

Joh. 3: 13.

13899)

Marc. 16: 19. Luc. 24: 51. Joh. 3: 13. Ap. G. 1: 9. Eph. 4: 8.

13900)

2. Cor. 3: 6.

13901)

Joh. 2: 25. cap. 13: 11.

13902)

Ap. G. 5: 20.

13903)

Matth. 16: 16. Marc. 8: 29. Luc. 9: 20. Joh. 11: 27.

13904)

Luc. 6: 13.

13905)

Joh. 8: 44.

13906)

V. 27. (a) Wercker) Thet är/ farer efter sådana maat.

13907)

(b) Besiglt) Thet är/ medh then Helga Anda begåfwat/ och tilredt/ så at han allena för allom/ för en Mästare och hielpare föresatter och gifwen är: Såsom then/ efter hwilkom alle sigh hälla och rätta skola.

13908)

V. 53. (c) Vtan J äten) Thetta capitel talar icke om Sacramentet i wijn och brödh/ vtan om andeligit ätande: thet är/ om trona/ at Christus som war Gudh och menniskia/ hafwer vthgutit sitt blodh för oß/ v. 35/ 47.

13909)

V. 61. (d) Förtörnar) Thet är/ förtörnar thet eder/ som jagh nu talar medh eder på jordene; hwad wil tå skee/ när jagh vthi himmelen regerandes warder/ och fulföljer orden?

13910)

3. Mos. 23: 34.

13911)

Matth. 12: 46. Marc. 3: 31. Luc. 8: 19. Ap. G. 1: 14.

13912)

Marc. 3: 21.

13913)

Joh. 15: 18.

13914)

cap. 3: 19. cap. 14: 17.

13915)

Joh. 8: 20.

13916)

Joh. 11: 56.

13917)

Matth. 21: 46. Luc. 7: 16. Joh. 6: 14.

13918)

Joh. 9: 22. cap. 12: 42. cap. 19: 38.

13919)

Joh. 8: 28. cap. 12: 49. cap. 14: 10/ 24.

13920)

Joh. 5: 41.

13921)

2. Mos. 20: 1/ rc.

13922)

cap. 24: 3. Ap. G. 7: 53.

13923)

Matth. 12: 14. Marc. 3: 6. Joh. 5: 16/ 18. cap. 10: 39. cap. 11: 53.

13924)

Joh. 8: 48/ 52. cap. 10: 20.

13925)

1. Mos. 17: 10. 3. Mos. 12: 3. Ap G. 7: 8. Rom. 4: 11.

13926)

5. Mos. 1: 16/ 17. Ords. 24: 23. Jac. 2: 1.

13927)

Matth. 13: 55. Marc. 6: 3. Luc. 4: 22. Joh. 6: 42.

13928)

Joh. 8: 26/ 42/ 55. Rom. 3: 4.

13929)

Matth. 11: 27. Joh. 10: 15.

13930)

Marc. 11: 18. Luc. 19: 47/ 48. cap. 20: 19. Joh. 8: 37.

13931)

Joh. 8: 30.

13932)

Joh. 16: 16.

13933)

Joh. 8: 21. cap. 13: 33.

13934)

3. Mos. 23: 36.

13935)

Esa. 55: 1. Joh. 4: 14. cap. 6: 35. Vppenb. 22: 17.

13936)

Esa. 12: 3. cap. 44: 3.

13937)

Joel 2: 28 Ap. G. 2: 17.

13938)

Joh. 16: 7.

13939)

5. Mos. 18: 15/ 18. Matth. 21: 46. Luc. 7: 16. Joh. 4: 42. cap. 6: 14.

13940)

Joh. 1: 46.

13941)

1. Sam. 16: 1. Ps. 132: 11. Mich. 5: 2. Matth 2: 5. Luc. 2: 4.

13942)

Joh. 9: 16. cap. 10: 19.

13943)

Joh. 12: 42. 1. Cor. 1: 20. cap. 2: 8.

13944)

Joh. 3: 2.

13945)

2. Mos. 23: 1. 3. Mos. 19: 15. 5. Mos. 1: 17. cap 17: 4/ 8. cap. 19: 15.

13946)

V. 19. (a) Fult) Ty giöra eller hålla lagen tilfyllest/ är menniskione omögeligit/ Rom. 8/ 3.

13947)

V. 22. (b) Af fäderna) Thet är/ then lagen om omskärelsen hafwer Gudh gifwit fäderna/ 1. Mos. 17: 10. Men then lagen om Sabbathen hafwer han gifwit Mosi/ eller genom Mosen/ 3. Mos. 12: 3.

13948)

(c) Om Sabbathen) Hålla Sabbathen/ är Mose lagh: omskärelsen är fädernas lagh. The äro ju emot hwar andra/ när någor låter sigh omskära på Sabbathen; och then ena måfte wika för then andra. Therföre står lagsens fulbordan ju icke i bokstafwen/ vtan i Andanom.

13949)

V. 39. (d) Then Helge Ande) Then Helga Andas synliga gåfwor/ Ap. G. 2/ 3/ och 4. cap.

13950)

3. Mos. 20: 10. 5. Mos. 22: 22.

13951)

5. Mos. 17: 7.

13952)

Joh. 1: 5/ 9. cap. 9: 5. cap. 12: 35/ 46.

13953)

Joh. 5: 31.

13954)

5. Mos. 17: 6. cap. 19: 15. Matth. 18: 16. 2. Cor. 13: 1. Ebr. 10: 28.

13955)

Joh. 7: 8/ 30.

13956)

Joh. 7: 34. cap. 13: 33.

13957)

Joh. 3: 31.

13958)

Joh. 7: 28.

13959)

Joh. 12: 32.

13960)

Rom. 6: 18.

13961)

Rom. 6: 16. 2. Pet. 2: 19.

13962)

1. Joh. 3: 8. Jud. Ep. v. 6.

13963)

1. Joh. 4: 6.

13964)

Joh. 7: 20. cap. 10: 20.

13965)

Joh. 10: 31.

13966)

V. 11. (a) Jcke heller dömer jagh tigh) Christus är ingen werldzlig domare/ therföre dömer han icke thenna qwinnona: men han är kommen til at kalla syndare til bättring. Thet giör han ock här/ gifwandes tilkänna/ at the inwärtes synder/ them the Phariseer för intet räknade/ woro ock straff wärda.

13967)

V. 52. (b) Min ord) Thet är sagt om trones eller Evangelij ord.

13968)

V. 56. (c) Han säg) All helgon ifrå werldenes begynnelse/ hafwa haft then samma trona på Christum som wij hafwe/ och woro rätte Christne.

13969)

Joh. 1: 5/ 9. cap. 8: 12. cap 12: 35/ 46.

13970)

Joh. 12: 42.

13971)

Joh. 8: 14.

13972)

Ords. 15: 29. cap. 28: 9. Esa. 1: 15.

13973)

Joh. 3: 19. cap. 12: 47.

13974)

Joh. 15: 22.

13975)

Esa. 40: 11. Hes. 34: 23. cap. 37: 24.

13976)

Joh. 7: 29.

13977)

Hes. 37: 22. Matth. 28: 19. Ap. G. 10: 35.

13978)

Joh. 7: 20. cap. 8: 48/ 52.

13979)

Joh. 5: 36.

13980)

Joh. 8: 19.

13981)

Joh. 14: 28.

13982)

Joh. 17: 11/ 22.

13983)

Joh. 8: 59.

13984)

Ps. 82: 1.

13985)

Matth. 26: 65.

13986)

Joh. 14: 10/ 11. cap. 17: 21/ 22.

13987)

V. 8. (a) För migh) Han menar icke Mose och Propheterna: ty the hafwa ock gått igenom dören/ thet är/ igenom Christum/ och ingen annan wägh wijst til saligheten/ Joh. 8: 56. Men han förstår här medh the falska Propheter/ och Phariseerna/ som wijste en annan wägh/ nemliga/ igenom lagsens gierningar.

13988)

V. 24. (b) Huru länge) Thetta tala the af falskt hierta/ at the måtte kunna förklaga eller förgiöra honom/ om han bekände sigh wara Christus/ emot förbudet.

13989)

Matth 26: 7. Marc. 14: 3. Joh. 12: 3.

13990)

Joh. 6: 33.

13991)

Luc. 14: 14. Joh. 5: 29.

13992)

Joh. 6: 27/ 35/ 40/ 54.

13993)

Matth. 16: 16. Joh. 4: 42. cap. 6: 69.

13994)

Joh. 9: 6.

13995)

Matth. 26: 3. Marc. 14: 1. Luc. 22: 2.

13996)

Joh. 18: 14.

13997)

V. 51. (a) Propheterade han) Thet wände Gudh så/ at Caiphe ord blefwo san/ doch vthi een annan mening än som han tänckte. Jcke woro heller förthenskul alle hans ord och domar sanne: ty fåå dagar ther efter dömde han Christus för en Gudz försmädare/ then döden wärd war/ Matth. 26: 65.

13998)

Matth. 26: 6. Marc. 14: 3.

13999)

Joh. 11: 2.

14000)

Joh. 13: 29.

14001)

5. Mos. 15: 11. Matth. 26: 11. Marc. 14: 7.

14002)

Matth. 21: 8. Marc. 11: 7. Luc. 19: 35.

14003)

Ps. 118: 26.

14004)

Esa. 62: 11. Zach. 9: 9. Matth. 21: 5.

14005)

Matth. 10: 39. cap. 16: 25. Marc. 8: 35. Luc. 9: 24. cap. 17: 33.

14006)

Joh. 14: 3. cap. 17: 24. 1. Thess. 4: 17.

14007)

Joh. 16: 11.

14008)

Joh. 3: 14. cap. 8: 28.

14009)

2. Sam. 7: 13. Ps. 89: 30/ 37. Ps. 110: 4. Esa. 9: 6/ 7. Hes. 37: 25. Dan. 2: 44. cap. 7: 14/ 27.

14010)

Joh. 1: 9.

14011)

Esa. 53: 1. Rom. 10: 16.

14012)

Esa. 6: 9. cap 29: 10. Matth. 13: 14. Marc. 4: 12. Luc. 8: 10. Ap. G. 28: 26. Rom. 11: 8.

14013)

Joh. 5: 44.

14014)

1. Pet. 1: 21.

14015)

Joh. 1: 5. cap. 8: 12. cap. 9: 5. 1. Joh. 1: 5.

14016)

Marc. 16: 16. Joh. 3: 17.

14017)

Joh. 14: 10.

14018)

V. 24. (a) Warder thet dödt) Christus igenom sin dödh/ bar mycken frucht: altså ock the som Christum följa wilja; när the mycket lida medh Christo/ och döö medh honom/ bära the mycken frucht/ Rom. 6: 4/ rc.

14019)

V. 40. (b) Förblindat) Mattheus tyder thet så vth: Theras ögon hafwa the igenlyckt/ cap. 13: 15.

14020)

Matth. 26: 2. Marc. 14: 1. Luc. 22: 1.

14021)

Matth. 28: 18. Joh. 3: 35. cap. 17: 2.

14022)

Joh. 15: 3. Ap. G. 15: 9.

14023)

Matth. 23: 8/ 10. 1. Cor. 8: 6.

14024)

1. Pet. 2: 21.

14025)

Matth. 10: 24. Luc. 6: 40. Joh. 15: 20.

14026)

Ps. 41: 10. Ap. G. 1: 16.

14027)

Matth. 10: 40. Luc. 10: 16.

14028)

Matth. 26: 21. Marc. 14: 18. Luc. 22: 21.

14029)

Joh. 21: 20.

14030)

Joh. 12: 6.

14031)

Joh. 7: 34. cap. 8: 21.

14032)

3. Mos. 19: 18. Matth. 22: 39. Marc. 12: 31. Joh. 15: 12. Rom. 13: 8. Gal. 6: 2. 1. Pet. 1: 22. 1. Joh. 3: 11. cap. 4: 16/ 17/ 21. Jac. 2: 8.

14033)

Matth. 26: 34. Marc. 14: 30. Luc. 22: 34.

14034)

V. 8. (a) Jngen deel) Petri salighet stod icke i thetta vthwärtes fotatwättandet; vtan i thet som skeer igenom Christi blodh/ Ebr. 9: 13/ 14. 1. Joh. 1: 7. Doch skole wij icke stå Gudh emot/ i the ting som oß synas wara ringa/ och således i wårt sinne förachta Gudz werck och förehafwande/ och hålia thet för dårskap/ såsom Naaman giorde/ 2. Kon. 5: 11. Ty Gudz galenskap är wisare än menniskior/ 1. Cor. 1: 25.

14035)

V. 34. (b) Ett nytt budh) Jagh wil icke betunga eder medh mång budh/ såsom Moses i thet gamla Testamentet: men vthi thet nya Testamentet/ skola all buden stå ther vthi/ at J älsken hwar annan: therföre är thetta nya Testamentsens budh afsöndrat ifrå alla gamla. Kallas här nytt therföre/ at thet af Christo å nyo vprepat/ och medh hans eget exempel stadfäst/ och ifrån all Pharisaisk wilfarelse befrijat är/ och förnämligast angär then nya menniskian.

14036)

Joh. 12: 26. cap. 17: 24.

14037)

Joh. 12: 45. cap. 17: 21/ 23.

14038)

Matth. 7: 7. Marc. 11: 24. Joh. 15: 16. cap. 16: 23/ 24. Jac. 1: 5.

14039)

Joh. 15: 10.

14040)

Luc. 24: 49. Joh. 15: 26. cap. 16: 7.

14041)

Joh. 10: 29.

14042)

Joh. 13: 19.

14043)

Joh. 12: 31. cap. 16: 11.

14044)

Joh. 10: 18.

14045)

V. 16. (a) En annan Hugswalare) Paracletus heter en *Advocat/* Förspråkare eller bistånd in för rätta/ hwilken

the skyldiga tröstar/ styrcker och hielper: altså giör then Helge Ande ock oß vthi samwetena in för Gudz doom/ emot syndena/ och diefwulens äklagan.

14046)

V. 31. (b) Så giör) Werlden måste lära/ at Christus allena giör för oß Fadrens wilja/ Rom. 5: 19. Genom ens olydno äro månge syndare/ och genom ens lydno månge rättferdige wordne.

14047)

Rom. 6: 5. cap. 11: 24.

14048)

Joh. 13: 10. Ap. G. 15: 9.

14049)

Col. 1: 23.

14050)

Matth. 3: 10. cap. 7: 19.

14051)

Joh. 16: 23/ 26. 1. Joh. 3: 22.

14052)

Matth. 5: 16. 1. Pet. 2: 12.

14053)

Joh. 13: 14/ 34. Eph. 5: 2. 1. Thess. 4: 9. 1. Joh. 3: 11/ 16. cap. 4: 21.

14054)

Matth. 28: 19.

14055)

1. Joh. 4: 5/ 6.

14056)

Matth. 10: 24. Luc. 6: 40. Joh. 13: 16.

14057)

Matth. 24: 9. Joh. 16: 3.

14058)

Joh. 9: 41.

14059)

Ps. 35: 19. Ps. 69: 5.

14060)

Luc. 24: 49. Joh. 14: 26. cap. 16: 7.

14061)

Ap. G. 1: 21. cap. 5: 32.

14062)

V. 9. (a) J min kärlek) Thet är: Märcker huru kär jagh eder hafwer; thet skeer/ när J blifwen i migh/ och hällen min ord/ ehuru illa thet tilstär.

14063)

V. 24. (b) Jcke synd) Thet är sagt efter thet sätt som Hesekiel säger/ cap. 18: 20. At hwar och en skal döö för sin synd skul: ty igenom Christum är synden borttagen/ och fördömer nu ingen; vtan then/ som icke wil öfwergifwa henne: thet är/ then som icke wil troo.

14064)

Joh. 15: 21.

14065)

Matth. 9: 15. Marc. 2: 19. Luc. 5: 34.

14066)

Joh. 12: 31.

14067)

Joh. 14: 26. cap. 15: 26.

14068)

Joh. 17: 10.

14069)

Matth. 7: 7. cap. 21: 22. Marc. 11: 24. Luc. 11: 9. Joh. 14: 13. cap. 15: 16. Jac. 1: 5.

14070)

Joh. 17: 8.

14071)

Joh. 17: 25.

14072)

Matth. 26: 31. Marc. 14: 27.

14073)

V. 9. (a) För synd) Werlden och menniskligt förnuft förstä icke/ at otro är synd/ och at troo är rättferdighet/ och at Gudz doom sträng är; vtan wilja eljes af sigh sielf warda gode/ och fördrifwa synder: therföre straffar then Helge Ande i Evangelio alt thet vthan trona giörs; och kallar thet synd/ och måste genom Gudz doom fördömdt warda.

14074)

V. 30. (b) Spör tigh) Thet är: Man behöfwer icke spörja tigh; ty tu förekommer medh swaren/ såsom then ther alt thet hemligit är/ skådar.

14075)

Joh. 12: 23.

14076)

Matth. 28: 18. Joh. 5: 27.

14077)

Joh. 16: 27/ 30.

14078)

Joh. 16: 15.

14079)

Joh. 10: 30.

14080)

Ps. 109: 8. Joh. 18: 9.

14081)

Joh. 10: 38. cap. 14: 10.

14082)

1. Joh. 1: 3. cap. 3: 24.

14083)

Joh. 12: 26. cap. 14: 3.

14084)

V. 9. (a) För werldene) Thet är: Jagh beder icke/ at tu werldenes/ och the otrognas förehafwande låter tigh behaga: såsom Moses 4. Mos. 16: 15/ beder/ at Gudh icke wille taga Korah offer; och Ps. 69: 23. Eljes skal man bedia för werlden/ at hon må omwänd warda.

14085)

V. 21. (b) Werlden skal troo) Här beder han ock för werldena/ at hon må genom Apostlarnas predikan bekomma then rätta trona.

14086)

2. Sam. 15: 23.

14087)

Matth. 26: 36. Marc. 14: 32. Luc. 22: 39.

14088)

Ps. 41: 10. Matth. 26: 47. Marc. 14: 43. Luc. 22: 47. Ap. G. 1: 16.

14089)

Joh. 17: 12.

14090)

Matth. 26: 57. Marc. 14: 53. Luc. 22: 54.

14091)

Luc. 3: 2.

14092)

Joh. 11: 50.

14093)

Matth. 26: 69. Marc. 14: 66. Luc. 22: 55.

14094)

Matth. 27: 1. Marc. 15: 1. Luc. 23: 1.

14095)

Ap. G. 10: 28. cap. 11: 3.

14096)

Matth. 20: 19. Marc. 10: 33. Luc. 18: 32.

14097)

Matth. 27: 11. Marc. 15: 2. Luc. 23: 3.

14098)

Matth. 27: 15. Marc. 15: 6. Luc. 23: 17.

14099)

Ap. G. 3: 14.

14100)

V. 13. (a) Til Hannas) Tijt föra Judarna then bundna JEsum; antingen therföre/ at han bodde i wägen/ eller ock at wisa honom/ såsom en förnäm och myndig man ibland öfwersta Presterna/ thenna ährona/ och gifwa honom then fägnade/ förr än han fördes til Caiphas/ thet doch strax skedde: ty hwad här berättas om Petri fall/ så hafwer thet tildragit sigh icke i Hanne/ vtan i Caiphe huus/ som the andre Evangelisterna thet förklara. Besee v. 24.

14101)

V. 29. (b) Thenna mannen) Thet är vnder/ hwad J kunnen klaga på en fädana from och berömd man.

14102)

V. 38. (c) Hwad är sanning) Pilatus wil spotskeligen så mycket säija: Wilt tu tala om sanning/ så äst tu om halsen.

14103)

Matth. 27: 27. Marc. 15: 16.

14104)

Matth. 27: 31. Marc. 15: 20. Luc. 23: 33.

14105)

Matth. 27: 37. Luc. 23: 38.

14106)

Matth. 27: 35. Marc. 15: 24. Luc. 23: 34.

14107)

Ps. 22: 19.

14108)

Ps. 69: 22.

14109)

Matth. 27: 48.

14110)

2. Mos. 12: 46. 4. Mos. 9: 12.

14111)

Zach. 12: 10.

14112)

Matth. 27: 57. Marc. 15: 42/ 43. Luc. 23: 50.

14113)

Joh. 12: 42.

14114)

Joh. 3: 1/ 2.

14115)

V. 31. (a) Tilredelse dagen) War then wij kalle fredagen: ty han gick näst för Påskahögtides dagen/ som war på Sabbathen/ then wij kalle lögerdagen. Men wij Christne hålle wår Påska på Söndagen/ på hwilken Christus vpstod ifrå the döda. *Euseb. lib.* 3. *de vita Constantini.*

14116)

Matth. 28: 1. Marc. 16: 1. Luc. 24: 1.

14117)

Luc. 24: 12.

14118)

Marc. 16: 5.

14119)

Matth. 28: 2/ 3.

14120)

Matth. 28: 9. Marc. 16: 9.

14121)

Ps. 22: 23.

14122)

Marc. 16: 14. Luc. 24: 36. 1. Cor. 15: 5.

14123)

Matth. 16: 19. cap. 18: 18.

14124)

1. Pet. 1: 8.

14125)

Joh. 21: 25.

14126)

V. 8. (a) troddet) Thet är: Han trodde at han war borttagen/ som Magdalena honom sagt hade.

14127)

V. 19. (b) Samma Sabbathen) Then som nämnes/ v. 1. Thet är: på Söndagen/ som war then första Sabbathen i wekone/ efter then stora Sabbathen.

14128)

(c) Dörarna woro lydta) Thet är/ wäl stängda och förwarada: icke allenast therföre/ at thet war seent på aftonen/ vtan ock af fruchtan för Judaruas anfall; likwal kom JEsus oförmodeligen ther in: och är skiäligare at ett sådant vndersamt inkommande tilskrifwes Christi almacht/ och hans förklarade lekamens art/ än at thet sökes vthi dörars och wäggiars öpnande.

14129)

Joh. 13: 23.

14130)

2. Pet. 1: 14.

14131)

Joh. 20: 30.

14132)

V. 15. (a) Til Simon) Thet Christus så synnerliga låter sigh wårda om Petro/ thet giorde han til at vprättä honom af hans stora fall/ och styrckia honom i trone.

14133)

(b) Meer än thesse) Ty Petrus hade swårare syndat; och honom war mera förlåtit: såsom Christus säger/ Luc. 7: 47.

14134)

V. 25. (c) Mång annor) Alt är icke skrifwit hwad JEsus giorde: men så mycket är skrifwit/ som oß kan tilfyllest vnderwisa til saligheten/ och stadfästa oß i JEsu Christi troo/ Joh. 20: 30/ 31. 2. Tim. 3: 15.

14135)

Matth. 28: 19. Marc. 16: 15.

14136)

1. Cor. 15: 6.

14137)

Luc. 24: 49. Joh. 14: 16. cap. 15: 26.

14138)

Matth. 3: 11. Marc. 1: 8. Luc. 3: 16. Joh. 1: 26. Ap. G. 11: 16.

14139)

Ap. G. 2: 4. cap. 19: 6.

14140)

cap. 9: 15.

14141)

Marc. 16: 19. Luc. 24: 51.

14142)

Matth. 10: 2/ 3/ 4.

14143)

Matth. 27: 55. Marc. 15: 40/ 41. Luc. 8: 2/ 3. cap. 23: 55. cap. 24: 10.

14144)

Ps. 41: 10. Joh. 13: 18.

14145)

Matth. 26: 47. Marc. 14: 43. Luc. 22: 47. Joh. 18: 3.

14146)

Matth. 26: 15.

14147)

cap. 27: 5.

14148)

Matth. 27: 8.

14149)

Ps. 69: 26. Matth. 23: 38.

14150)

Ps. 109: 8.

14151)

V. 2. (a) Gifwit befalning) Om thet han wille befalla; nemligh/ at the skulle wara hans Apostlar/ och predika i hela werldene.

14152)

V. 8. (b) Min witne) Jcke Mosis witne/ vtan allenast nådenes i Christo.

14153)

Matth. 3: 11: Marc. 1: 8. Luc. 3: 16. Ap. G. 1: 5/ 8.

14154)

Ap. G. 1: 8.

14155)

Marc. 16: 17. Ap. G. 10: 46.

14156)

Joel 2: 28.

14157)

Esa. 44: 3. Zach. 12: 10.

14158)

Joel 2: 30.

14159)

Joel 2: 32. Rom. 10: 13.

14160)

Ap. G. 10: 38.

14161)

Ap. G. 3: 15. cap. 4: 10. cap. 10: 40. cap. 13: 30/ 34.

14162)

Ps. 16: 8.

14163)

1. Kon. 2: 10. Ap. G. 13: 36.

14164)

2. Sam. 7: 12. Ps. 132: 11.

14165)

Ps. 16: 10. Ap. G. 13: 35.

14166)

Ap. G. 10: 40. Rom. 4: 24. cap. 8: 11. 1. Cor. 6: 14. cap. 15: 15. 2. Cor. 4: 14. Gal. 1: 1.

14167)

Ps. 110: 1. 1. Cor. 15: 25.

14168)

Ebr. 4: 12.

14169)

Luc. 24: 47.

14170)

1. Mos. 17: 7.

14171)

Joh. 10: 16.

14172)

Ap. G. 4: 32.

14173)

Ap. G. 20: 7.

14174)

Ap. G. 4: 33.

14175)

V. 15. (a) På dagen) Thet är: sedan solen vpgick.

14176)

V. 17. (b) Alt kött) Bäde vthi lagen och ther förvthan: ty i Christo äro the alle lika/ vthan all werck och förtienst/ til nåden kallade.

14177)

V. 23. (c) Rädh och försyn) Gudz rådh hafwer warit/ at han wille vthgifwa sin Son vthi döden/ menniskiomen til salighet: men thet haat och then onda wilja som Judafolcket emot JEsum hade/ thet war af them fielfwom: doch hafwer Gudh sedt thet tilförene/ såsom Petrus här säger; och hafwer theras onda vpsåt wändt til menniskiones salighet; och them botferdigom Judom theras synd förlåtit: men them som i sitt onda vpsät framhärdade/ medh timeligit och ewigt straff hemsökt.

14178)

V. 38. (d) Giörer bättring) Se thesse blifwa frome igenom ordet/ vthan gierningar/ och mäste tå bättra theras förra helighet.

14179)

1. Kon. 6: 3. Ap. G. 5: 12.

14180)

2. Mos. 3: 6.

14181)

Luc. 23: 16/ 20/ 21. Joh. 19: 12.

14182)

Matth. 27: 20. Marc. 15: 11. Luc. 23: 18. Joh. 18: 40.

14183)

Ap. G. 2: 24/ 32. Eph. 1: 20.

14184)

Luc. 17: 19.

14185)

5. Mos. 18: 15/ 18. Ap. G. 7: 37.

14186)

1. Mos. 12: 3. cap. 18: 18. cap. 22: 18. cap. 26: 4. Gal. 3: 8.

14187)

Ap. G. 13: 46.

14188)

V. 12. (a) Förtienst) Helighet/ eller wärdighet.

14189)

V. 15. (b) Första) Then ther hufwudet och then förste är/ som ifrå the döda vpwäckt är/ och genom hwilken wij alle lefwande warde.

14190)

V. 16. (c) Genom honom) Ty genom Christum troo wij på Gudh.

14191)

V. 20. (d) Wederqweckelsens tijd) Och icke til förskräckelse eller blygd.

14192)

V. 25. (e) Förbundsens barn) Han tiger om Mosis förbund/ och talar om Abrahams förbund/ som war ett förbund om nådh/ och icke om gierningar.

14193)

V. 26. (f) Ondsko) Vthan troon kallas all helighet ondska: ty han talar til alla Judar/ både onda och goda.

14194)

Dan. 12: 2.

14195)

Luc. 3: 2. Joh. 18: 13.

14196)

Ap. G. 17: 31.

14197)

Ps. 118: 22. Esa. 28: 16. Matth. 21: 42. Marc 12: 10. Luc. 20: 17. Rom. 9: 33. 1. Pet. 2: 6.

14198)

Matth. 1: 21.

14199)

Ap. G. 5: 28.

14200)

Ap. G. 5: 29.

14201)

Ps. 2: 1.

14202)

Ap. G. 2: 47.

14203)

Ap. G. 2: 44.

14204)

V. 12. (a) Annat namn) Här warder then rättferdighet/ som är af gierningarna/ reent och aldeles vthsluten.

14205)

V. 28. (b) Beslutit) Gudh hade beslutit at Christus skulle lida: men om Jude och Juda folcksens ondsko/ hade han thet beslutit/ at efter han/ såsom en Gudh/ then alt weet/ förr än thet skeer/ såg hwad the i framtiden giöra skulle/ wille han thenna theras onda wilja så wända/ at ther af följde menniskiornas salighet/ och icke thet the hade ärnat.

14206)

V. 33. (c) Kraft) Medh godt modh/ ganska trösteliga och frimodeliga.

14207)

Ap. G. 4: 18.

14208)

Ap. G. 4: 19.

14209)

Ap. G. 2: 24/ 32. cap. 3: 15.

14210)

Ebr. 2: 10.

14211)

Luc. 24: 47.

14212)

Joh. 15: 26/ 27.

14213)

Ap. G. 22: 3.

14214)

Ap. G. 21: 38.

14215)

Matth. 5: 10/ 11/ 12. Rom. 5: 3.

14216)

V. 17. (a) Öfwerste Presten) Märck; Annas som thetta åhret är öfwerste Prest/ är en Sadducee.

14217)

Ap. G. 8: 26. cap. 21: 8.

14218)

V. 1. (a) Tienstene) Här medh förstås förwaltandet af then vndsättning som sammankommen war af the Christnas ägodelar; hwilken somlige meente intet blifwa hanterad som sigh borde.

14219)

1. Mos. 12: 1.

14220)

1. Mos. 11: 31.

14221)

cap. 12: 7.

14222)

1. Mos. 15: 13.

14223)

1. Mos. 17: 9/ 12.

14224)

cap. 21: 2.

14225)

cap. 25: 24.

14226)

cap. 29: 32. cap. 30: 5. cap. 35: 23.

14227)

1. Mos. 37: 28.

14228)

1. Mos. 40: 41.

14229)

1. Mos. 41: 54.

14230)

1. Mos. 42: 1.

14231)

1. Mos. 45: 4.

14232)

cap. 45: 16.

14233)

1. Mos. 46: 6/ 27.

14234)

1. Mos. 49: 33.

14235)

1. Mos. 47: 30. cap. 50: 13.

14236)

cap. 33: 19. Jos. 24: 32.

14237)

1. Mos. 13: 16. cap. 15: 5. cap. 22: 17.

14238)

2. Mos. 1: 7.

14239)

2. Mos. 1: 8.

14240)

2. Mos. 1: 10/ 11/ 22.

14241)

2. Mos. 2: 2. Ebr. 11: 23.

14242)

2. Mos. 2: 3/ 5/ 7/ 10.

14243)

2. Mos. 2: 11.

14244)

2. Mos. 2: 13.

14245)

2. Mos. 3: 2.

14246)

2. Mos. 3: 7/ 8/ 10.

14247)

2. Mos. 7/ cap. rc.

14248)

cap. 16.

14249)

5. Mos. 18: 15/ 18. Ap. G. 3: 22.

14250)

2. Mos. 19: 3/ 20.

14251)

2. Mos. 32: 1.

14252)

1. Cor. 10: 7.

14253)

Jer 4: 4. cap. 19: 13.

14254)

Amos 5: 25.

14255)

2. Mos. 25: 40. Ebr. 8: 5.

14256)

Jos. 3: 14.

14257)

2. Sam. 7: 2. 1. Chrön. 17: 1. Ps. 132: 4/ 5.

14258)

1. Kon. 6: 1. cap. 8: 13/ 19.

14259)

1. Kon. 8: 27. Esa. 66: 1. Ap. G. 17: 24.

14260)

Jer. 6: 10. cap. 9: 25. Hes. 44: 9.

14261)

1. Kon. 19: 10. Matth. 23: 29/ 31/ 32.

14262)

Ap. G. 3: 14.

14263)

2. Mos. 19: 3/ rc. Gal. 3: 19.

14264)

Ap. G. 9: 1. cap. 22: 20.

14265)

Matth. 4: 44. Luc. 6: 27.

14266)

Ap. G. 22: 20.

14267)

Ap. G. 22: 4/ 19. cap. 26: 10/ 11.

14268)

Esa. 53: 7.

14269)

V. 1. (a) Församling) Här/ och mäst allestädz här efter/ märckes medh thetta ordet församling/ then Christna församling; then ock somlige städes kallas kyrkia: kallas ock the Christne somlige städz bröder/ och sommestädz Lärjungar.

14270)

V. 4. (b) Predikade) Then nyttan war medh förföljelsen/ at the Christne som flydde ifrå Jerusalem/ wordo vthspridde och Evangelium medh them i hela werlden/ Ap. G. 11: 19.

14271)

V. 18. (c) Böd han them penningar) Thenne Simons efterföljare äro the/ som igenom olaglig medel sökia ämbete/ och inträngia sigh i Gudz församlings tienst/ förachtandes predikoämbetsens kallelse/ och ordentliga waal. Sammaledes ock the/ som Gudz gåfwor/ sin Christeliga troo/ och alt hafwa faalt för penningar.

14272)

V. 33. (d) Lifs längd) Huru länge han regera skal/ thet är ewinnerliga.

14273)

Ap. G. 7: 58. cap. 8: 1/ 3. cap. 26: 10. Gal. 1: 13. 1. Tim. 1: 13.

14274)

Ap. G. 22: 5. cap. 26: 12.

14275)

Ap. G. 22: 6

14276)

Ap. G. 22: 9. cap. 26: 13.

14277)

Ap. G. 26: 9/ 10/ 11.

14278)

2. Cor. 11: 32.

14279)

Gal. 1: 18.

14280)

V. 4. (a) Hwij förföljer) Af Saulus warder en Paulus/ intet genom gierningar/ vtan genom Gudz besynnerliga nådh/ och en extraordinarie kallelse.

14281)

V. 6. (b) Gack in i staden) Paulus som nu är kallad och vplyst worden/ skickas nu likwäl til Ananias/ at han må hafwa witnesbyrd om then nådh som sigh wederfaren är.

14282)

V. 12. (c) Få sin syyn) Han får befalning at wisa sigh för Ananias/ icke för någon ny kallelse skul/ vtan at han genom händers påläggning/ måtte få sin syyn.

14283)

V. 27. (d) Barnabas hade honom til Apostlarna) Paulus behöfde ock theras witnesbyrd/ til at tilstoppa munnen på falska bröder/ som wille antingen til intet giöra eller förringa hans kallelse.

14284)

V. 35. (e) Wordo omwände) Nemliga/ icke genom lagsens gierningar/ vtan genom ordet; hwilkets kraft hoos them styrcktes genom mirakel och vnderwerck.

14285)

V. 36. (f) Lärjunginna) Förft/ är hon trogen/ och een lärjunginna; sedan/ giör hon mycket godt.

14286)

Ap. G. 15: 7.

14287)

Joh. 4: 9.

14288)

5. Mos. 10: 17. 2. Chrön. 19: 7. Job. 34: 19. Wijsh. 6: 8. Syr. 35: 16. Rom. 2: 11. Gal. 2: 16. Eph. 6: 9. Col. 3: 25. 1. Pet. 1: 17.

14289)

Luc. 4: 14.

14290)

Luc. 4: 18.

14291)

Ap. G. 2: 24. 32.

14292)

Ap. G. 13: 31.

14293)

Ap. G. 17: 31. Rom. 14: 10. 2. Cor. 5: 10.

14294)

Jer. 31: 34. Mich. 7: 18.

14295)

Ap. G. 15: 9.

14296)

Matth. 28: 19.

14297)

Marc. 16: 17. Ap. G. 2: 4.

14298)

Ap. G. 15: 8.

14299)

V 2. (a) Gudelig/ och gudfruchtig) Thenna Cornelij gudztienst/ böön/ och goda gierningar/ kunde ingalunda täckias Gudi vthan troon/ Ebr 11: 6. Nu kunde han icke troo/ eller åkalla Gudh/ vtan han hade något hördt om honom/ Rom. 10: 14. Han bad ock på nijonde stunden/ v 30. Hwilken war förordnad til bönestund hoos Judarna/ Ap. G. 3: 1. Hwar af man kan förnimma/ at han war omwänd til Judarnas gudztienst/ och troo; och war vnderwijst om löftet/ och Messie tilkommelse/ af Mose/ och Propheterna: hade ock så hördt om Christo/ och hans vnderwerck/ som Petrus gifwer tilkänna/ v. 37.

14300)

Ap. G. 10: 10/ 11.

14301)

Ap. G. 10: 3.

14302)

Ap G. 2: 4. cap. 19: 6.

14303)

Matth. 3: 11. Marc. 1: 8. Luc. 3: 16. Joh. 1: 26. Ap. G. 1: 5. cap. 19: 4.

14304)

Ap. G. 8: 1.

14305)

Ap. G. 21: 10.

14306)

Rom. 15: 25. 1. Cor. 16: 1.

14307)

Ap. G. 12: 25.

14308)

V. 15. (a) På oß) Vthan åthskildnad om någon förtienft/ och vthan lagen.

14309)

V. 21. (b) Omwände) Vthan lagen komma the til Christum.

14310)

Esa. 55: 11. Ap. G. 6: 7. cap. 19: 20. Col. 1: 6.

14311)

Ap. G. 6: 1. cap. 11: 29/ 30.

14312)

V. 4. (a) Owarteer) En hoop knechter plägade skiftas i fyra delar; och hwar hopen wakade en fierde deel af natten.

14313)

V. 5. (b) Vthan återwändo) The höllo fort medh bediande/ och öfwergåfwo icke/ som een rätt böön bör at wara.

14314)

V. 15. (c) Hans Ängel) Rätteligen troo thesse at Änglarna äro wächtare/ vthsände them til tienst som saligheten ärfwa skola/ Ebr. 1: 14.

14315)

V. 19. (d) Hafwa them bore) Vthföra them/ at vndergå thet straff/ som the förmentes förtient hafwa.

14316)

V. 25. (e) Vndsättning) Then hielp och almosa som them ifrån Antiochien tilförordnad war/ cap. 11: 29.

14317)

Ap. G. 19: 15. Rom. 1: 1. Gal. 1: 15. Eph. 3: 8. 1. Tim. 2: 7. 2. Tim. 1: 11.

14318)

Ap. G. 14: 26.

14319)

Ap. G. 6: 6. cap. 8: 17.

14320)

Ap. G. 8: 9.

14321)

Ap. G. 15: 38.

14322)

Ap. G. 12: 17. cap. 19: 33. cap. 21: 40.

14323)

2. Mos. 1: 1.

14324)

cap. 6: 6. cap. 12: 31. cap. 13: 14.

14325)

2. Mos. 16: 8. 4 Mos. 14: 34. Ps. 95: 10.

14326)

5. Mos. 7: 1.

14327)

Jos. 14: 1/ 2.

14328)

Dom. 2: 16. cap. 3: 9.

14329)

1. Sam. 8: 5.

14330)

cap. 9: 15. cap. 10: 1. Ose. 13: 11.

14331)

1. Sam. 13: 14. cap. 15: 28. cap. 16: 1. Ps. 89: 21.

14332)

2. Sam. 7: 12. Ps. 132: 11. Esa. 11: 1. Jer. 23: 5. Hes. 34: 23. Matth. 1: 1/ 21.

14333)

Mal. 3: 1. Matth. 3: 1/ 2. Marc. 1: 2/ 4. Luc. 3: 3. Joh. 1: 23.

14334)

Matth. 3: 11. Marc. 1: 7. Luc. 3: 16. Joh. 1: 20/ 26/ 27.

14335)

Matth. 10: 6. Ap. G. 3: 26.

14336)

Ap. G. 3: 17. 1. Cor. 2: 8. 1. Tim. 1: 13.

14337)

Ap. G. 15: 21.

14338)

Matth. 27: 20. Marc. 15: 11. Luc. 23: 18. Joh. 19: 6.

14339)

Matth. 27: 59. Marc. 15: 46. Luc. 23: 53. Joh 19: 38.

14340)

Ap. G. 2: 24/ 32.

14341)

Matth. 28: 16. Marc. 16: 6/ 14. Luc. 24: 36. Joh. 20: 19. cap. 21: 1. Ap. G. 1: 3. 1. Cor: 15: 5/ 6.

14342)

1. Mos. 3: 15. cap. 22: 18. cap. 26: 4. cap. 49: 10. 5. Mos. 18: 15/ 18. Esa. 4: 2. cap. 7: 14. cap. 9: 6. Jer. 33: 14. Dan. 9: 24/ 25.

14343)

Ps. 2: 7. Ebr. 1: 5. cap. 5: 5.

14344)

Es. 55: 3.

14345)

Ps. 16: 10. Ap. G. 2: 27.

14346)

1 Kon. 2: 10. Ap. G. 2: 29.

14347)

Luc. 24: 47. 1. Joh. 2: 12.

14348)

Rom. 3: 24. cap. 10: 4. Gal. 2: 16. Ebr. 9: 15.

14349)

Esa. 28: 14. Hab. 1: 5.

14350)

Matth. 10: 6. Ap. G. 3: 25/ 26. cap. 18: 6.

14351)

5. Mos. 32: 21. Esa. 55: 5. Matth. 8: 12. cap. 21: 43. Rom. 10: 19.

14352)

Esa. 42: 6. cap. 49: 6. Luc. 2: 32.

14353)

2. Tim. 3: 11.

14354)

Matth. 10: 14. Marc. 6: 11. Luc. 9: 5. Ap. G. 18: 6.

14355)

V. 12. (a) Landzhöfdingen) Han är nu ock vthan lagh och förtienst en Christen och helig/ ändoch han en Hedninge är/ och en werldzlig herre.

14356)

V. 48. (b) Beskärde/ eller ordnade) Gudh vppenbarar sitt ord thet ena folcket förr/ thet andra sedan/ efter sin Gudomeliga wilja/ och gifwer sin anda och sina näde hwem han wil/ enom förr/ them andra sedan: såsom man seer/ at Paulo blef af Andanom förmeent tala ordet i Asien/ på then tiden/ Ap. G. 16. v. 6. Och om Gudh wille någon geenstörtig låta blifwa vthi sine ondsko/ ho kan honom thet förmena/ eller hwem är här vthinnan Gudz rådgifware? Rom. 9: 16. & 11: 33. Therföre må ingen lätteliga öfwergifwa Gudh/ och falla i synd och säkerhet: ty thet står icke i wår macht at åter komma på rätta wägen igen/ vtan hoos Gudh allena. Doch äre alle ordnade til thet ewiga lifwet som Gudz ord höra/ och låta thet hafwa rum vthi sitt hierta/ och icke sättia sigh ther emot/ som thesse Judar giorde. v. 45. och 50.

14357)

Marc. 16: 20. Ap. G. 19: 11. Ebr. 2: 4.

14358)

2. Tim. 3: 11.

14359)

Matth. 10: 23.

14360)

Esa. 35: 6.

14361)

Ap. G. 28: 6.

14362)

Matth. 26: 65.

14363)

Ap. G. 10: 26.

14364)

1. Mos. 1: 1. Ps. 33: 6. Ps. 146: 6. Vppenb. 14: 7.

14365)

Ps. 81: 13. Ap. G. 17: 30.

14366)

Ps. 104: 27/ 28.

14367)

2. Cor. 11: 25.

14368)

2. Tim. 3: 11.

14369)

Ap. G. 11: 23. cap. 13: 43.

14370)

Matth. 10: 38. Rom. 8: 17. 2. Tim. 3: 12.

14371)

Ap. G. 1: 23. Tit. 1: 5.

14372)

Ap. G. 13: 13.

14373)

Ap. G. 13: 2/ 3.

14374)

Ap. G. 15: 4. 1. Cor. 16: 9. 2. Cor. 2: 12.

14375)

V. 17. (a) Witnesbyrd) Therföre äro Hedningarna vthan vrsächt: ty the kunde af creaturen döma/ at en Gudh måste wara til/ som sådant hade skapat/ och kunde thet widh macht hålla/ Rom. 1: 20.

14376)

1. Mos. 17: 10. 3. Mos. 12: 3.

14377)

Gal. 5: 1/ 2.

14378)

Gal. 2: 1.

14379)

Ap. G. 10: 20. cap. 11: 1/ 2/ 13.

14380)

1. Chrön. 28: 9. cap. 29: 17. Ps. 7: 10. Jer. 11: 20. cap. 17: 10.

14381)

Ap. G. 10: 45.

14382)

Ap. G. 10: 43. 1. Cor. 1: 2.

14383)

Matth. 23: 4. Luc. 11: 46.

14384)

Eph. 2: 4/ 8. Tit. 3: 4.

14385)

Rom. 4: 3.

14386)

Ap. G. 10: 35.

14387)

Amos 9: 11/ 12.

14388)

1. Cor. 8: 1. cap. 10: 14/ 20/ 21.

14389)

1. Thess. 4: 3.

14390)

1. Mos. 9: 4. 3. Mos. 3: 17. cap. 17: 14. 5. Mos. 12: 23.

14391)

Neh. 8: 1. Ap. G. 13: 27.

14392)

1. Joh. 2: 19.

14393)

Gal. 2: 4.

14394)

Ap. G. 16: 4. cap. 21: 25.

14395)

Ap. G. 12: 12/ 25. cap. 1: 5.

14396)

Ap. G. 13: 13.

14397)

V. 9. (a) Åthskildnad) Thet är/ the äro vthan lagh och förtienst salige wordne.

14398)

V. 12. (b) Hedningarna) The som likwäl oomskorne woro/ och vthan lagen.

14399)

V. 17. (c) Mitt namn) Thet är: the som medh mitt namn nämnde warda/ såsom ett Gudz folck/ een Christi

församling/ en HErrans tienare.

14400)

V. 24. (d) Äro vthgångne) Märck/ at then Helige Ande icke sänder thessa lagsens predikare; vtan kallar them the Christnas förwillare och förwändare.

14401)

V. 29. (e) Offrat är) Ty thet war skadeligit/ 1. Cor. 8: 9. och 10: 21.

14402)

(f) Af blodh) Ty thet war på then tiden förargeligit/ för theras skul som vptuchtade woro vthi lagen/ Rom. 14: 2.

14403)

(g) Af bolerij) Ty thet war een synd emot thet siette budet: och gick doch mycket i swang på then tiden/ och höltz af mängom för een wilkorlig ting/ 1. Cor. 6: 15. Läs *Luth. lib. de Conciliis.*

14404)

V. 31. (h) Then trösten) At the skulle blifwa frij för lagen.

14405)

Ap. G. 14: 6.

14406)

cap. 17: 14. cap. 19: 22. cap. 20: 4. Rom. 16: 21. 1. Cor. 4: 17. Phil. 2: 19. 1. Thess. 3: 2. 1. Tim. 1: 2.

14407)

2. Tim. 1: 5.

14408)

1. Cor. 9: 20. Gal. 2: 3.

14409)

Ap. G. 15: 29.

14410)

Ap. G. 20: 6. 2. Cor. 2: 12. 2. Tim. 4: 13.

14411)

1. Sam. 28: 7.

14412)

Ap. G. 19: 24.

14413)

Marc. 16: 17.

14414)

Phil. 1: 13. 1. Thess. 2: 2.

14415)

Ap. G. 17: 6.

14416)

2. Cor. 11: 25.

14417)

Ap. G. 4: 31.

14418)

cap. 5: 19.

14419)

cap. 12: 7.

14420)

Ap. G. 2: 37. cap. 9: 6.

14421)

Joh. 3: 16/ 36. cap. 6: 47. 1. Joh. 5: 10.

14422)

Luc. 5: 29. cap. 19: 6.

14423)

Ap. G. 22: 25.

14424)

Matth. 8: 34.

14425)

V. 1. (a) Lärjunge) Vthan lagh och oomskoren/ af en Hedninge en rätt Christen worden.

14426)

V. 4. (b) Beslutne woro) Om frihet ifrå lagen/ Ap. G. 15: 28.

14427)

V. 12. (c) Fristad) Staden Philippi som war then förnämste i Macedonien/ blifwer här kallad en fristad eller Colonie/ therföre at han tå war medh Romare vnder wissa frihets wilkor besatt.

14428)

V. 30. (d) Blifwa salig) Thenne mannen blifwer ock ju salig/ vthan lagsens gierningar/ igenom troon.

14429)

Ps. 22: 7. Esa. 53. Matth 16: 21. Luc. 24: 26.

14430)

Ap. G. 28: 24.

14431)

Rom. 10: 2.

14432)

Ap. G. 16: 20.

14433)

Luc. 23: 2. Joh. 19: 12.

14434)

Ap. G. 9: 25.

14435)

Esa. 34: 16. Joh. 5: 39.

14436)

1. Mos. 1: 1. Ps. 33: 6. Ap. G. 14: 15. Vppenb. 14: 7.

14437)

Esa. 66: 1. Ap. G. 7: 48.

14438)

Ps. 50: 8/ 9/ 10.

14439)

1. Mos. 2: 7.

14440)

5. Mos. 32: 8.

14441)

Rom. 1: 20.

14442)

Job. 12: 10. Aratus.

14443)

Csa. 40: 18.

14444)

Ap. G. 14: 16.

14445)

Tit. 2: 11/ 12.

14446)

Ap. G. 10: 42.

14447)

cap. 4: 10.

14448)

V. 28. (a) Slächte) Thet är/ wij äre af honom komne/ såsom af en fader eller skapare.

14449)

V. 30. (b) Alle allestädz) På thet wij ju måge weta/ at Gudh ingen menniskia vthesluter ifrå salighetenes medel/ vtan medh alfwar åstundar alla menniskiors salighet/ ingen vndantagandes. Thet samma fladfästa the löfte/ som lyda allom menniskiom til. Hes. 18: 23. cap. 33: 11. Matth. 11: 28. Joh. 3: 16. 1. Tim. 2: 4. 2. Pet. 3: 9.

14450)

Rom. 16: 3. 1. Cor. 16: 19. 2. Tim. 4: 19.

14451)

Ap. G. 20: 34. 1. Cor. 4: 12. 1. Thess. 2: 9. 2. Thess. 3: 8.

14452)

Ap. G. 20: 30.

14453)

Ap. G. 17: 14/ 15.

14454)

Ap. G. 13: 45.

14455)

Matth. 10: 14. Ap. G. 13: 51.

14456)

2. Sam. 1: 16. Hes. 33: 4.

14457)

1. Cor. 1: 14.

14458)

Ap. G. 23: 11.

14459)

Joh. 10: 16.

14460)

1. Cor. 1: 1.

14461)

4. Mos. 6: 2/ 8. Ap. G. 21: 23.

14462)

Ap. G. 19: 21. 1. Cor. 4: 19. Ebr. 6: 3. Jac. 4: 15.

14463)

1. Cor. 1: 12.

14464)

Ap. G. 19: 3.

14465)

Rom. 16: 3.

14466)

1. Cor. 3: 6.

14467)

V. 8. (a) Månge Corinthier) The komma ock til trona/ vthan lagsens gierningar.

14468)

V. 27. (b) Skrefwo) På thet at the icke skulle troo the löpare som kommo vthan bref.

14469)

Joh. 7: 39. Ap. G. 10: 44.

14470)

Matth. 3: 11. Marc. 1: 4/ 8. Luc. 3: 16. Joh. 1: 26. Ap. G. 1: 5. cap. 11: 16.

14471)

Ap. G. 2: 4. cap. 6: 6. cap. 8: 17. cap. 10: 46. cap. 11: 15.

14472)

2. Tim. 1: 15.

14473)

Marc. 16: 20. Ap. G. 14: 3.

14474)

Ap. G. 5: 15.

14475)

Esa. 55: 11. Ap. G. 6: 7. cap. 12: 24.

14476)

Ap. G. 18: 21.

14477)

Rom. 15: 25. Gal. 2: 1.

14478)

Ap. G. 13: 5.

14479)

Ap. G. 16: 16.

14480)

Ps. 115: 4. Jer. 10: 3. Bar. 6.

14481)

Ap. G. 12: 17.

14482)

1. Tim. 1: 3.

14483)

Ap. G. 19: 29.

14484)

1. Cor. 1: 14.

14485)

Ap. G. 16: 1.

14486)

Eph. 6: 21. Col. 4: 7/ 10. 2. Tim. 4: 12. Tit. 3: 12.

14487)

Ap. G. 21: 29.

14488)

Ap. G. 2: 42/ 46.

14489)

1. Kon. 17: 21. 2. Kon. 4: 34.

14490)

Ap. G. 21: 4/ 12.

14491)

Ap. G. 19: 10.

14492)

Marc. 1: 15. Luc. 24: 47.

14493)

Ap. G. 21/ 4: 11/ 33.

14494)

Ap. G. 21: 13.

14495)

Gal. 1: 1. Tit. 1: 3.

14496)

1. Tim. 4: 16. 1. Pet. 5: 2.

14497)

1. Tim. 3: 1/ 2.

14498)

Eph. 1: 7. Col. 1: 14.

14499)

Matth. 7: 15. 2. Pet. 2: 1.

14500)

1. Joh. 2: 19.

14501)

Ap. G. 19: 10.

14502)

Ap. G. 9: 31. Eph. 1: 18.

14503)

1. Sam. 12: 3. 1. Cor. 9: 12. 2. Cor. 11: 9. cap. 12: 13.

14504)

Ap. G. 18: 3. 1. Cor. 4: 12. 1. Thess. 2: 9. 2. Thess. 3: 8.

14505)

Ap. G. 21: 5.

14506)

V. 28. (a) Biskopar) På Grekisko står Episkopos/ och märcker doch icke annat än tilsijare: så heta tå Presterna icke allenast Prester/ vtan/ såsom här står/ Biskopar/ thet är/ tilsijare.

14507)

Ap. G. 20: 23.

14508)

Ap. G. 20: 36.

14509)

Ap. G. 6 5. cap. 8: 26/ 40.

14510)

Joel 2: 28. Ap. G. 2: 17.

14511)

Ap. G. 11: 28.

14512)

Ap. G. 20: 23.

14513)

Ap. G. 20: 24.

14514)

Matth. 6: 10. Luc. 11: 2. cap. 22: 42.

14515)

Ap. G. 15: 13. Gal. 1: 19.

14516)

Rom. 10: 2. Gal. 1: 14.

14517)

4. Mos. 6: 2/ 13/ 18. cap. 24: 18. Ap. G. 18: 18.

14518)

Ap. G. 15: 20/ 29.

14519)

Ap. G. 21: 24. cap. 24: 18.

14520)

Ap. G. 20: 4.

14521)

Ap. G. 26: 21.

14522)

Luc. 23: 18. Joh. 19: 15. Ap. G. 22: 22.

14523)

Ap. G. 9: 11/ 30. cap. 22: 3.

14524)

Ap. G. 13: 16.

14525)

Ap. G. 21: 39. 2. Cor. 11: 22.

14526)

Ap. G. 5: 34.

14527)

Rom. 10: 2. Gal. 1: 14.

14528)

Ap. G. 8: 3. cap. 9: 2. 1. Cor. 15: 9. Gal. 1: 13. 1. Tim. 1: 13.

14529)

Ap. G. 26: 12.

14530)

Ap. G. 9: 3. cap. 26: 13. 1. Cor. 15: 8.

14531)

Dan. 10: 7. Ap. G. 9: 7.

14532)

Ap. G. 9: 10/ 17.

14533)

Ap. G. 26: 16.

14534)

Ap. G. 2: 38.

14535)

Ap. G. 9: 26.

14536)

Ap. G. 7: 58. cap. 8: 1.

14537)

Ap. G. 9: 15. cap. 13: 2. Gal. 1: 15. cap. 2: 8. Eph. 3: 8. 2. Tim. 1: 11.

14538)

Ap. G. 21: 36.

14539)

Ap. G. 16: 37.

14540)

Ap. G. 24: 16. 2. Tim. 1: 3.

14541)

1. Kon. 22: 24. Jer. 20: 2. Joh. 18: 22.

14542)

Matth. 23: 27.

14543)

3. Mos. 19: 35.

14544)

2. Mos. 22: 28.

14545)

Ap. G. 24: 15/ 21. cap. 26: 5/ 6. Phil. 3: 5.

14546)

Matth. 22: 23. Marc. 12: 18. Luc. 20: 27.

14547)

Ap. G. 25: 25. cap. 26: 31.

14548)

cap. 5: 39.

14549)

Ap. G. 18: 9.

14550)

Ap. G. 23: 20/ 30.

14551)

Ap. G. 21: 33.

14552)

Ap. G. 21: 28.

14553)

Ap. G. 21: 32. cap. 23: 10.

14554)

Ap. G. 25: 8. cap. 28: 17.

14555)

Dan. 12: 2. Joh. 5: 28/ 29.

14556)

Ap. G. 23: 1. 1 Petr. 3: 16.

14557)

Ap. G. 11: 29. Rom. 15: 25. Gal. 2: 10.

14558)

Ap. G. 21: 26/ 27.

14559)

Ap. G. 23: 6. cap. 28: 20.

14560)

Ap. G. 27: 3 cap. 28: 16.

14561)

Ap. G. 25: 14.

14562)

V. 25. (a) Förskräckt) Ther troon icke är/ ther äro inga goda gierningar; vtan förskräckelse/ och ett ondt samwet.

14563)

Ap. G. 24: 12.

14564)

Ap. G. 18: 14.

14565)

Ap. G. 24: 27.

14566)

5. Mos. 17: 4.

14567)

Ap. G. 23: 9. cap. 26: 31.

14568)

Ap. G. 23: 6.

14569)

Ap. G. 13: 32.

14570)

Ap. G. 8: 3. cap. 9: 2. cap. 22: 4.

14571)

Ap. G. 9: 3. cap. 22: 6.

14572)

Esa. 35: 5.

14573)

cap. 42: 7.

14574)

cap. 60: 1. Eph. 1: 18. Col. 1: 13. 1. Pet. 2: 25.

14575)

Ap. G. 9: 20/ 28. cap. 13: 14.

14576)

cap. 22: 17/ 21. Matth. 3: 8.

14577)

Ap. G. 21: 30/ 31.

14578)

1. Cor. 15: 20. Col. 1: 18.

14579)

Joh. 18: 20.

14580)

1. Cor. 7: 7.

14581)

Ap. G. 23: 9. cap. 25: 25.

14582)

Ap. G. 25: 11.

14583)

V. 10. (a) Förde jagh domen) Han gaf icke allenast sitt samtycke til theras blodzdomar; vtan ock förde befalningar omkring/ at the skulle blifwa werckstälte.

14584)

Ap. G. 25: 12.

14585)

Ap. G. 19: 29. cap. 20: 4. Col. 4: 10.

14586)

Ap. G. 24: 23. cap. 28: 16.

14587)

Ap. G. 28: 1.

14588)

Joh. 6: 11.

14589)

2. Cor. 11: 25.

14590)

V. 9. (a) Fastan war förleden) Här medh vthmärckes tiden af thenna siöfarten/ som inföll efter försonings högtiden om hösten/ i hwilken högtijd Judarna woro befalte at späkia sin lekamen/ 3. Mos. 16: 29/ 31. cap. 23: 27/ 29.

14591)

V. 17. (b) Sandräfwelen) J Grekiskon nämnes Syrtis/ och är en fahrlig sandräfwel in vnder Africa.

14592)

(c) Hinderfat) Somlige vthtyda thet Grekiska ordet som i texten finnes/ om masten och thes tilhörigheter/ hwilken the tagit neder/ på thet at stormen icke måtte blifwa skepet öfwermächtig.

14593)

Ap. G. 27: 26.

14594)

Marc. 16: 18. Luc. 10: 19.

14595)

Ap. G. 14: 11.

14596)

Jac. 5: 14/ 15.

14597)

Ap. G. 24: 23. cap. 27: 3.

14598)

Ap. G. 24: 12. cap. 25: 8.

14599)

cap. 21: 33.

14600)

Ap. G. 22: 24.

14601)

cap. 23: 9. cap. 26: 31.

14602)

Ap. G. 25: 11.

14603)

Ap. G. 23: 6. cap. 24: 21. cap. 26: 6/ 7.

14604)

Eph. 6: 20. 2. Tim. 1: 16.

14605)

Luc. 2: 34. Ap. G. 24: 5/ 14.

14606)

Luc. 24: 27.

14607)

Ap. G. 17: 4.

14608)

Esa. 6: 9/ 10. Hes. 12: 2. Matth. 13: 14. Marc. 4: 12. Luc. 8: 10. Joh. 12: 40. Rom. 11: 8.

14609)

Luc. 24: 47. Ap. G. 13: 46. cap. 18: 6.

14610)

V. 2. (a) Folcket) Thetta folcket blifwa eljes kallade Barbarer/ ty at the Greker och Romare medh thet ordet vthmärckte alla them/ som afskilde woro ifrå them/ medh seder/ maneer/ målföre/ rc.

14611)

V. 11. (b) Castor och Pollux) Äro stiernor på himmelen/ som när Hedningarna woro hållne för gudar/ hwilke synnerligen skulle wara siömän nådelige.

14612)

Ap. G. 9: 15. cap. 13: 2. Gal. 1: 15.

14613)

1. Mos. 3: 15. cap. 22: 18. cap. 26: 4. cap. 49: 10. 5. Mos. 18: 15. Ps. 132: 11. Esa. 4: 2. cap. 7: 14. cap. 9: 6. cap. 40: 10. Dan. 9: 24. Mich. 7: 20.

14614)

Matth. 1: 1. Luc. 1: 32. Ap. G. 2: 30. cap. 13: 23. 2. Tim. 2: 8.

14615)

Joh. 10: 30/ rc. Ebr. 1: 5. cap. 5: 5.

14616)

Ap. G. 13: 32/ 33.

14617)

Rom 12: 3. cap. 15: 15. 1. Cor. 15: 10. Eph. 3: 8.

14618)

Rom. 16: 26.

14619)

1. Cor. 1: 2. Eph. 1: 1.

14620)

Eph. 1: 16. Phil. 1: 8.

14621)

Rom. 15: 23. 1. Thess. 2: 18. cap. 3: 10.

14622)

Rom. 15: 32.

14623)

Rom. 15: 22.

14624)

1. Cor. 9: 16. 2. Cor. 11: 28.

14625)

Ps. 40: 11. 2. Tim. 1: 8.

14626)

1. Cor. 1: 18.

14627)

Ap. G. 13: 46.

14628)

Rom. 3: 21.

14629)

Phil. 3: 9.

14630)

Hab. 2: 4. Gal. 3: 11. Ehr. 10: 38.

14631)

Ap. G. 14: 15/ rc. cap. 17: 24/ rc.

14632)

Ps. 19: 2/ rc. Ps. 148: 3/ rc. Ap. G. 14: 17. cap. 17: 26/ 27.

14633)

Eph. 4: 17/ 18.

14634)

1. Cor. 1: 20.

14635)

5. Mos. 4: 15. 2. Kon. 17: 29. Ps. 106: 20. Esa. 40: 18. Jer. 2: 11. Wijsh. 12: 24. Ap. G. 17: 29.

14636)

Ps. 81: 13. Ap G. 14: 16. 2. Thess. 2: 11.

14637)

3. Mos. 18: 23. Eph. 5: 11/ 12.

14638)

3. Mos. 18: 22.

14639)

Ose. 7: 3.

14640)

V. 4. (a) Efter Andan) Then H. Ande gafs efter Christi himmelsfärd. Altså helgar han the Christna/ och förklarar Christum i hela werldene/ at han är Gudz son medh all macht/ genom ord/ vnder/ och tekn.

14641)

V. 14. (b) Barbarer) Så kallade the Greker all främmande folck. Se til Apostl. G. 28: 2.

14642)

V. 17. (c) Gudz rättferdighet) Är then rättferdighet som för Gudi gäller.

14643)

(d) Af troo i troo) Thet är: Af then begynte swaga troon til een starckare: ty troon är intet stilla.

14644)

V. 18. (e) Af himmelen) Thet warder af himmelen vppenbarat/ eljes wiste hela werlden ther intet af: at ingen menniskia är from för Gudh/ vtan allesamman ogudachtige/ syndare/ och orättferdige; thet är wredenes barn/ rc. Besee c. 3: 10 Och om the än något weta eller höra af Gudh/ äro the doch så onde/ at the honom hwarken tacka eller tiena: ther af måste the til straff falla vthi allahanda laster.

14645)

V. 21. (f) J sina tanckar) Hwar troon icke är/ ther faller förnuftet ifrå thet ena til thet andra/ til thes thet aldeles warder förblindat i sitt begrundande: såsom sielfwise och spißfundige hufwud hända plägar.

14646)

V. 25. (g) Förwandlat hafwa Gudz sanning) Thet är: Af then sanna Guden hafwa the giordt sigh afgudar.

14647)

V. 28. (h) Öfwergifwit them i ett wrängt sinne) *Ambros.* Tradere, non est incitare aut immittere: sed permittere, ut quæ desideriis concepere, adjuti â diabolo, opere expleant. *Chrysost. hom.* 3. *in hanc Epist.* Sicut Rex subducens se bello, tradit exercitum suum hostibus, non effectivè, sed subtrahendo suum auxilium. *Theophylactus in hunc locum.* Tradidit, est pro permisit, dimisit, quemadmodum medicus succurrens laboranti, deinde videns ipsum inordinate inepteque se gerentem, haudque diætæ observantem, & immorigerum sibi, tradit eum ut vehementius ægrotet; pro eo quod est, deserit eum, & permittitut suæ voluntati indulgens, â morbo minimè relevetur. Så talar ock Gudh sielf Ps. 81: 13. och Paulus i Ap. G. 14: 16.

14648)

2. Sam. 12: 5. 1. Cor. 4: 5.

14649)

Esa. 30: 18. 2. Pet. 3: 9/ 15.

14650)

5. Mos. 32: 35. Rom. 9: 22.

14651)

Joh. 34: 11. Ps. 62: 13. Jer. 17: 10. cap. 32: 19. Matth. 16: 27. Rom. 14: 12. 1. Cor. 3: 8. 2. Cor. 5: 10. Vppenb. 22: 12.

14652)

Ose 4: 4. 2. Thess. 1: 8.

14653)

5. Mos. 10: 17. 2. Chrön. 19: 7. Job 34: 19. Ap. G. 10: 34. Gal. 2: 6. Eph. 6: 9. Col. 3: 25. 1. Pet. 1: 17.

14654)

Matth. 7: 21. 1. Joh. 3: 7. Jac. 1: 22/ 25.

14655)

Matth. 25: 31. Ap. G. 17: 31. 1. Cor. 4: 5.

14656)

Joh. 8: 33/ 41.

14657)

Ps. 50: 16. Matth. 23. cap.

14658)

Rom. 9: 4.

14659)

2. Sam. 12: 14. Esa. 52: 5. Hes. 36: 20/ 23.

14660)

Joh. 8: 39. Rom. 9: 7. Gal. 6: 15.

14661)

5. Mos. 10: 16. cap. 30: 6. Jer. 4: 4. Col. 2: 11.

14662)

Phil. 3: 2/ 3.

14663)

V. 4. (a) Långmodighets) Långmodighet är/ at man långsamt wredgas/ och straffar orätt.

14664)

(b) Tolsamhet) Är een dygd tå man lider thet ondt är/ til lijf/ godz eller ähro/ ehwad thet skeer medh rätto/ eller icke.

14665)

V. 13. (c) Vtan the som giöra efter lagen/ rc.) Se til 3. Mos. 18: 5.

14666)

V. 14. (d) Af naturen) Naturlig lagh är: Alt thet tu wilt tigh skal giöras eller fördrag hafwas af enom androm/ thet giör ock tu/ och haf fördrag enom androm: vthi hwilko hela Mose lagh begripen är. Såsom Christus säger/ Matth. 7: 12. Af hwilken lagh Hedningarna ock icke meer giöra än vthwärtes gierningar/ såsom Judarna af Mose lagh.

14667)

V. 15. (e) Tanckar som sigh inbyrdes anklaga/ eller ock vrsächta) Tanckarna som vthi Hedningarnas hiertan vpstiga/ bewisa at the icke aldeles äro vthan lagh: ty endels förklagar theras samwet och theras gierningar/ at the äro onda och olåfliga; endels vrsächtar och förswarar them/ emedan the äro the goda och låfliga.

14668)

V. 22. (f) Beröfwar) Gudi hörer ähran til; then beröfwa honom all werckhelgon.

14669)

V. 26. (g) Förhuden) Förhud kallar Paulus Hedningarna/ efter the icke woro omskorne som Judarna.

14670)

V. 29. (h) J andanom) Ande heter thet Gudh werckar i menniskione/ öfwer naturen.

14671)

(i) Bokstaf) Heter alt thet menniskian kan giöra af sigh fielf/ vthan andan.

14672)

5. Mos. 4: 7/ 8. cap. 31: 24/ 25. Jos. 24: 26. Esa. 30: 8. Jer. 30: 2. Rom. 2: 18. cap. 9: 4.

14673)

Ebr. 4: 2.

14674)

4. Mos. 23: 19. Rom. 9: 6. 2. Tim. 2: 13.

14675)

Joh. 3: 33.

14676)

Ps. 62: 10. Ps. 116: 11.

14677)

Ps. 51: 6.

14678)

1. Mos. 18: 25. Job. 8: 3. cap. 34: 17.

14679)

Gal. 3: 22.

14680)

Ps. 14: 3. Ps. 53: 4.

14681)

Ps. 5: 10.

14682)

Ps. 140: 3/ 4.

14683)

Ps. 10: 7.

14684)

Ords. 1: 16. Esa. 59: 7.

14685)

Ps. 36: 2.

14686)

Hes. 16: 63.

14687)

Gal. 2: 16.

14688)

Rom. 7: 7.

14689)

1. Mos. 15: 6. Esa. 53: 11. Jer. 23: 6. Ap. G. 15: 10/ 11. Rom. 1: 17.

14690)

Joh 5: 46. Ap. G. 26: 22.

14691)

Rom. 10: 12. Gal. 3: 28. Col. 3: 11.

14692)

Rom. 11: 32. Gal. 3: 22.

14693)

Eph. 2: 8. Tit. 3: 5/ 7.

14694)

Matth. 20: 28. Eph. 1: 7. 1. Tim. 2: 6. 1. Pet. 1: 18/ 19.

14695)

Col. 1: 20. Ebr. 4: 16.

14696)

Ap. G. 13: 38/ 39. 2. Cor. 15: 19. 1. Joh. 2: 2. cap. 4: 10.

14697)

Ap. G. 17: 30.

14698)

Gal. 2: 16.

14699)

V. 4. (a) Lögnachtig) Gudh håller wist; men then som på menniskior förlåter sigh/ han faller.

14700)

V. 7. (b) Worde yppare) David säger: Tigh allena hafwer jagh syndat/ och illa giordt för tigh: på thet tu blifwer san vthi tin ord/ och winner tå tu dömes/ rc. Thetta lyder/ såsom man skulle synda/ på thet Gudz rättferdighet måtte ther af beprisas/ såsom S. Paulus ock här införer/ efter the falska Apostlars mening/ och är doch intet så. Vtan wij skole bekänna synden/ then Gudh skyllar oß före/ på thet han må finnas rättferdig och rättwijs vthi sin ord. Men om thenna bekännelsen träta the werckhelige medh Gudh/ och wela icke at theras gierningar skola wara synd: vtan Gudh måste wara them en lögnare/ och warda dömd af them. Så wil nu Paulus icke/ at synden prisar Gudh/ eljes wore bätter synda än giöra wäl; vtan at syndernas bekännelse prisar honom och hans nådh. Altså blifwer Gudh sanfärdig/ och alle menniskior lögnachtige/ som thet intet wilja bekänna. Och theras otro giör intet Gudz trohet om intet: ty han winner doch likwäl/ och blifwer sanfärdig.

14701)

V. 20. (c) Kött) Tags här för menniskio.

14702)

V. 23. (d) Allesamman äro the syndare) Märck här/ tå han säger: Alle äro syndare; thet är hufwudstycket i thenna Epistelen/ och i hela Skriftene/ at alt är synd/ thet genom Christi blodh i trone icke rättferdigat warder. Therföre fatta thenna texten wäl. Ty här medh nederläggs alla gierningars förtienst och berömelse/ som S. Paulus här säger; och blifwer allena blotta Gudz nådh.

14703)

V. 31. (e) Vprättom) J the måtto vprättas eller fulgiörs lagen genom trona: at medh trone warder menniskian rättferdig/ och giör sedan af ett godt hierta hwad lagen biuder.

14704)

Esa. 51: 2.

14705)

1. Mos. 15: 6. Gal. 3: 6. Jac. 2: 23.

14706)

Rom. 11: 6.

14707)

Ps. 32: 1/ 2.

14708)

1. Mos. 17: 11.

14709)

Gal. 3: 7.

14710)

1. Mos. 17: 2.

14711)

cap. 15: 6. Gal. 3: 18.

14712)

1. Cor. 15: 56.

14713)

Joh. 15: 22. Rom. 3: 20. cap. 5: 13/ 20. cap. 7: 8/ 10.

14714)

Gal. 3: 16/ 18/ 28/ 29.

14715)

1. Mos. 17: 5.

14716)

1. Mos. 15: 4/ 5. Ebr. 11: 12.

14717)

1. Mos. 17: 17. cap. 18: 11.

14718)

Ebr. 11: 17/ 18.

14719)

Ps. 115: 3. Luc. 1: 37.

14720)

Rom. 15: 4.

14721)

Ap. G. 2: 24/ 32.

14722)

Rom. 8: 32. 1. Joh. 1: 7. cap. 2: 2.

14723)

1. Cor. 15: 17.

14724)

V. 11. (a) Förhudene) Abraham wardt rättferdig i trone/ förr än han omskoren wardt/ 1. Mos. 15: 6. At ju nåden måste wara förr än gierningarna.

14725)

V. 16. (b) Allo sädene) Både Judom och Hedningom: ty Hedningarna som troo/ äro så wäl Abrahams sädh som Judarna.

14726)

V. 20. (c) Gifwandes Gudi ährona) Then som troor Gudi/ han gifwer honom hans ähro/ at han är sanferdig/ alsmächtig/ wijs/ godh/ rc. och så vpfyller troon the första try buden/ och giör menniskiona rättferdiga för Gudh/ och thet är tå then rätta Gudztiensten.

14727)

Eph. 2: 13/ 14.

14728)

Joh. 10: 9. cap. 14: 6. Eph. 2: 18. cap. 3: 12. Ehr. 10: 19.

14729)

Phil. 1: 29.

14730)

Jac. 1: 3.

14731)

Eph. 2: 1. Col. 2: 13. Ebr. 9: 15. 1. Pet. 3: 18.

14732)

Joh. 15: 13.

14733)

1. Thess. 1: 10.

14734)

2. Cor. 5: 18.

14735)

Col. 1: 21/ 22.

14736)

1. Mos. 3: 6.

14737)

cap. 2: 17. Rom. 6: 23. 1. Cor. 15: 21.

14738)

Rom. 4: 15.

14739)

1. Cor. 15: 22/ 45.

14740)

Rom. 6: 23.

14741)

Rom. 7: 8. Gal. 3: 19.

14742)

Luc. 7: 47.

14743)

V. 11. (a) Af Gudt) At Gudh hörer oß til/ och wij honom/ och hafwom alt godt meenligit medh honom i all förtröstning.

14744)

V. 14. (b) Liknelse) Såsom Adam medh sine synd/ vthan wår skul hafwer förderfwat oß: så hafwer ock Christus medh sine rättferdighet/ vthan wår förtienst giordt oß saliga.

14745)

V. 17. (c) Jgenom en) Märck/ at han talar här om arfsynden/ som kommen är af Adams olydno/ af hwilko alt thet i oß är/ är syndeligit.

14746)

V. 19. (d) För ene menniskios) Såsom Adams synd är worden wår egen/ så är ock Christi rättferdighet worden wår egen.

14747)

Gal. 3: 27.

14748)

Col. 2: 12.

14749)

1. Cor. 6: 14.

14750)

Eph. 4: 22/ 23/ 24. Col. 3: 10. 1. Pet. 2: 1. cap. 4: 2.

14751)

Rom. 8: 11. Phil. 3: 10/ 11.

14752)

Gal. 5: 24.

14753)

1. Pet. 4: 1.

14754)

2. Tim. 2: 11.

14755)

Vppenb. 1: 18.

14756)

Ebr. 9: 27/ 28. 1. Pet. 2: 24.

14757)

Luc. 1: 74. Rom. 12: 1. Gal. 2: 20. 1. Pet. 4: 2.

14758)

1. Cor. 9: 21. Gal. 2: 18/ 19.

14759)

Joh. 8: 34. 2. Pet. 2: 19.

14760)

Joh. 8: 32. 1. Pet. 2: 16.

14761)

Rom. 7: 5.

14762)

1. Mos. 2: 17. Jac. 1: 15.

14763)

Rom. 5: 12/ 18. 1. Cor. 15: 21.

14764)

V. 3. (a) Döpte til hans dödh) At wij ock såsom han döö skolom: ty wij döö icke aldeles ifrå syndene förr än kötet döör ock lekamliga.

14765)

V. 7. (b) Rättferdigad ifrå syndene) Thet är: frij ifrå syndene.

14766)

V. 12. (c) Wäldig wara) Märck/ at heliga menniskior hafwa ännu ond lusta/ then the doch icke efterfölja.

14767)

V 14. (d) Vnder nådene) Så länge nåden regerar/ blifwer samwetet fritt/ och twingar synden vthi kötena. Men ther nåden icke är/ regerar synden; och lagen fördömer samwetet.

14768)

1. Cor. 7: 2/ 10/ 39.

14769)

Matth. 5: 32.

14770)

Rom. 8: 2. Gal. 2: 19/ 20. cap. 5: 18.

14771)

Rom. 6: 21.

14772)

2. Cor. 3: 6/ 7.

14773)

Rom. 3: 20.

14774)

2. Mos. 20: 17. 5. Mos. 5: 21.

14775)

Joh. 15: 22. Rom. 4: 15. cap. 5: 13/ 20.

14776)

3. Mos. 18: 5. Hes. 20: 11.

14777)

1. Tim. 1: 8.

14778)

1. Kon. 21: 20/ 25. Esa. 50: 1.

14779)

Gal. 5: 17.

14780)

1. Mos. 6: 5. cap. 8: 21.

14781)

Ps. 1: 2.

14782)

1. Pet. 2: 11.

14783)

V. 4. (a) Dödade ifrå lagen) Then gamla menniskian hafwer syndenes samwet til egendom/ såsom en man sin hustru: men när then gamla menniskian döör genom nåden/ blifwer samwetet fritt för synden/ at ock lagen icke meer kan thy vpröra synden/ och giöra thet then gamla menniskione vnderdånigt.

14784)

V. 16. (b) Om jagh nu giör) Giöra heter icke här at fulkomna gierningar: vtan känna begärelsen/ at hon rörer sigh. Men fulkomna/ är at lefwa reen vthan all begärelse/ hwilket icke skeer i thetta lifwet.

14785)

V. 22. (c) Jnwärtes menniskiona) Jnwärtes menniskia heter här anden som födder är af nåden/ hwilken i helga menniskior strider emot then vthwärtes menniskian. Vthwärtes menniskia heter thet menniskian är vthan nåden af blotta naturen/ chwad thet är/ förnuft/ sinne/ eller annat: ty thet är alt befängt medh synd.

14786)

V. 24. (d) Dödsens krop) Dödh heter här then jämmer och möda i stridene emot syndena/ såsom Pharao sade/ 2. Mos 10: 17. Tag thenna döden ifrå migh; och meente gräshopporna.

14787)

Joh. 8: 36. Rom. 6: 18/ 22. Gal. 5: 1.

14788)

Ebr. 7: 18/ 19.

14789)

2. Cor. 5: 21. Gal. 3: 13. Eph. 2: 14/ 15.

14790)

1. Cor. 2: 14.

14791)

Rom. 6: 21. Gal. 6: 8.

14792)

1. Cor. 3: 16. Gal. 4: 6.

14793)

Ap. G. 2: 24/ 32.

14794)

Rom. 6: 4/ 5. 1. Cor. 6: 14. 2. Cor. 4: 14. Eph. 2: 5. Col. 2: 13.

14795)

Rom. 6: 7/ 18.

14796)

Eph. 4: 22. cap. 5: 3/ rc. Col. 3: 5/ 6.

14797)

Gal. 5: 18.

14798)

2. Tim. 1: 7.

14799)

Gal. 3: 26. cap. 4: 5/ 6.

14800)

Marc. 14: 36.

14801)

2. Cor. 1: 22. Eph. 1: 13. cap. 4: 30.

14802)

Ap. G. 14: 22. 2. Tim. 2: 5/ 11/ 12.

14803)

Matth. 5: 12. 2. Cor. 4: 17. Phil. 3: 20/ 21. 1. Pet. 1: 6. cap. 4: 13. 1. Joh. 3: 1/ 2.

14804)

Luc. 21: 28. 2. Cor. 5: 2/ 4.

14805)

2. Cor. 5: 7.

14806)

2. Cor. 4: 18. Ebr. 11: 1.

14807)

Zach. 12: 10. Matth. 20: 22. Jac. 4: 3.

14808)

Ps. 7: 10. Jer. 11: 20. cap. 17: 10.

14809)

Eph. 1: 5/ 11.

14810)

4. Mos. 14: 8. Ps. 56: 12. Ps. 118: 6.

14811)

1. Mos. 22: 12. Esa. 53: 5. Joh. 3: 16. Rom. 4: 25. cap. 5: 6/ 9.

14812)

Esa. 50: 8/ 9.

14813)

Job. 34: 29.

14814)

Ps. 110: 1. Marc. 16: 19. Ebr. 1: 3. cap. 8: 1. cap. 12: 2. 1. Pet. 3: 22. 1. Joh. 2: 1.

14815)

Ps. 44: 23. 1. Cor. 4: 9. 2. Cor. 4: 11.

14816)

1. Cor. 15: 57. 2. Cor. 2: 14. 1. Joh. 4: 4. cap. 5: 4/ 5. Vppenb. 12: 11.

14817)

V. 1. (a) Fördömeligit) Ändoch synden rasar i kötet/ så kan hon doch icke fördöma menniskiona: ty anden är rättferdig/ och strider ther emot. Men hwarest han icke är/ ther warder lagen förswagad genom kötet/ och öfwerträdd/ at thet är omöijeligit/ at lagen then menniskione hielpa skal/ vtan allenast til synd och döden. Therföre sände Gudh sin Son/ och lade på honom wåra synder/ och halp oß altså vpfylla lagen genom sin Anda.

14818)

V. 3. (b) Genom synd) Synd tages här för thet syndoffret som Christus giorde på korßet/ genom hwilket han borttog och fördömde synden. Såsom thet ock tages/ Esa. 53: 10. 2. Cor. 5: 21.

14819)

V. 5. (c) Kötzliga) Wara kötzliga sinnad: är intet skiöta om Gudh; intet achta honom/ intet hålla af honom.

14820)

(d) Andeliga sinnad) Är twärt emot.

14821)

V. 21. (e) Af förgängelighetenes träldom) Nemliga/ at the icke meer skola tiena them ogudachtigom efter theras onda begärelser/ i allahanda mißbruk.

14822)

V. 22. (f) Ängslas) Gåsom een qwinna som qwäljes medh barn.

14823)

V. 29. (g) Hwilka han hafwer föresede) Nemliga/ som skulle genom hans nädh troo vppå Christum.

14824)

Rom. 10: 1.

14825)

2. Mos. 32: 32.

14826)

2. Mos. 4: 22. 5. Mos. 7: 6. Ps. 147: 19. Jer. 31: 9. Rom. 2: 17. cap. 3: 2. Eph. 2: 12.

14827)

Matth. 1: 1. Luc. 3: 23.

14828)

Joh. 1: 1. Rom. 1: 25. Ebr. 1: 8/ 9.

14829)

4. Mos. 23: 19. Rom. 3: 3. 2. Tim. 2: 13.

14830)

Joh. 8: 39. Rom. 2: 28. Gal. 6: 16.

14831)

1. Mos. 21: 12. Gal. 4: 23. Ebr. 11: 18.

14832)

Gal. 4: 28.

14833)

1. Mos. 18: 10.

14834)

1. Mos. 25: 21.

14835)

1. Mos. 25: 23.

14836)

Mal. 1: 2.

14837)

5. Mos. 32: 4. 2. Chrön. 19: 7. Job. 8: 3. cap. 34: 10.

14838)

2. Mos. 33: 19.

14839)

2. Mos. 9: 16.

14840)

2. Mos. 4: 21.

14841)

Esa. 45: 9. cap. 64: 8. Jer. 18: 6. Wijsh. 15: 7.

14842)

2. Tim. 2: 20.

14843)

Rom. 2: 4.

14844)

2. Tim. 2: 21.

14845)

Ose. 2: 23. 1. Pet. 2: 10.

14846)

Ose. 1: 10.

14847)

Esa. 10: 22. Rom. 11: 5.

14848)

1. Mos. 19: 24. Esa. 1: 9. Jer. 50: 40. Hes. 16: 46. Orsaken til bägge delarna.

14849)

Rom. 10: 2/ 3. cap. 11: 7.

14850)

1. Cor. 1: 23.

14851)

Ps. 118: 22. Esa. 8: 14. cap. 28: 16. Matth. 21: 42. Luc. 2: 34. 1. Pet. 2: 6/ 7/ 8.

14852)

Ps. 2: 12.

14853)

V. 13. (a) Hatade jagh) Gudh hatar intet af all sin werck. Wijsh. 11: 25. Vtan hata märcker här så mycket som/ mindre achta. Såsom ock Christus talar/ Luc. 14: Then som icke hatar fader och moder/ etc. han kan icke wara min Lärjunge; thet är: Then som icke mindre achtar fader och moder/ etc. än migh.

14854)

V. 18. (b) Förhärdar) Se til 3. Mos. 7: 3; och 9: 16.

14855)

V. 22. (c) Som äro tilredd) Här skal man grant achta then åthskilnad: at om wredenes kaar/ thet äro the förkastade/ säger han: at Gudh hafwer medh stoor tolfamhet lidit them/ och at the äro tilredde til fördömelsen: men om barmhertighetenes kaar/ thet äro the vthkorade/ säger han/ at Gudh sielf hafwer tilredt. Ther af seer man/ at Gudh hafwer icke så tilredt the förtapada som the vthkorada: vtan the äro af sigh sielfwa och af diefwulen ther til beredde/ Ose. 13: 9.

14856)

V. 28. (d) Stilla) Endoch then större delen faller/ at the blifwa otrogne/ wil han doch icke låta them alla så falla: vtan behålla the igenblefna/ och igenom them thes rikeligare vthsprida sin ord och nåde/ ther the igenom rättferdige och härlige warda.

14857)

V. 30. (e) Af trone) Märck thetta: at Paulus repeterar och besluter här om Hedningarnas rättferdighet/ och theras vthkorelse/ lika som the woro een ting; samma orsaker och beskedh til them båda. Nu säger han/ at the äro genom trona rättferdige wordne: therföre äro the ock vthkorade/ i thet Gudh hafwer sedt theras troo på Christum/ icke såsom något werck eller förtienst; vtan såsom ett medel/ genom hwilket the skulle fatta hans nådh.

14858)

V. 33. (f) Förtörnelsesteen) At Christus giör menniskiona rättferdiga vthan gierningar/ thet troo the icke: ther före stöta the sigh på honom/ och förargas.

14859)

Ap. G. 21: 20. cap. 22: 3. Gal. 1: 14.

14860)

Rom. 9: 31.

14861)

Matth. 5: 17. Ap. G. 13: 38. 2. Cor. 3: 13. Gal. 3: 24.

14862)

3. Mos. 18: 5. Hes. 20: 11. Gal. 3: 12.

14863)

5. Mos 30: 11. 12.

14864)

5. Mos. 30: 14.

14865)

Matth. 10: 32.

14866)

Esa. 28: 16. Rom. 9: 33.

14867)

Ap. G. 10: 34/ 35. cap. 15: 9. Rom. 3: 29.

14868)

Eph. 1: 7. cap. 2: 4/ 7.

14869)

Joel 2: 32. Ap. G. 2: 21.

14870)

Esa. 52: 7. Nah. 1: 15.

14871)

Esa. 53: 1. Joh. 12: 38.

14872)

Ps. 19: 5. Esa. 49: 6. Col. 1: 23.

14873)

5. Mos. 32: 21.

14874)

Esa. 65: 1.

14875)

Esa. 65: 2.

14876)

V. 5. (a) Hon lefwer ther vthi) Thet är: hon vndflyr medh vthwärtes gierningar/ thet vthwärtes straff som lagen hafwer medh sigh: men för Gudi är thet intet.

14877)

V. 6. (b) Ho wil fara vp i himmelen?) Then icke troor at Christus är död/ och vpstånden/ til at rättferdiga oß ifrå synden/ han säger i sitt hierta: Ho är stigen vp i himmelen/ och nederfaren i diupet? Och thenne wil tå medh gierningarna/ och icke medh trone rättferdig warda.

14878)

Jer. 31: 37.

14879)

2. Cor. 11: 22. Phil. 3: 5.

14880)

Rom. 8: 29/ 30.

14881)

1. Kon. 19: 10.

14882)

1. Kon. 19: 18.

14883)

Rom. 9: 27.

14884)

5. Mos. 9: 4. Rom. 4: 4/ 5.

14885)

Rom. 9: 31.

14886)

Esa. 6: 9. cap. 29: 10. Matth. 13: 14. Joh. 12: 40. Ap. G. 28: 26.

14887)

Ps. 69: 23.

14888)

Matth. 22: 8/ 9. Ap. G. 13: 46.

14889)

Ap. G. 9: 15. cap. 13: 2. cap. 22: 21. Rom. 15: 16. Gal. 1: 16. cap. 2: 2/ 8. Eph. 3: 8. 1. Tim. 2: 7. 2. Tim. 1: 11.

14890)

Jud. Ep. 22/ 23.

14891)

Jer. 11: 16.

14892)

Ords. 28: 14. Esa. 66: 2. Rom. 12: 16. Phil. 2: 12.

14893)

Joh. 15: 2.

14894)

Luc. 21: 24.

14895)

Esa. 59: 20.

14896)

Jer. 31: 31/ rc. Ebr. 8: 8. cap. 10: 16.

14897)

Esa. 27: 9.

14898)

Gal. 4: 8.

14899)

Rom. 3: 9/ 19/ 23. Gal. 3: 22.

14900)

Job. 11: 7. cap. 36: 22.

14901)

Ps. 92: 6. Esa. 40: 13. Jer. 23: 18. Wijsh. 9: 13. 1. Cor. 2: 16.

14902)

Job. 41: 2.

14903)

Ords. 16: 4. 1. Cor. 8: 6. Col. 1: 16.

14904)

V. 2. (a) Sitt fold) Thet är icke alt Gudz folck som Gudz folck heter: therföre om än största delen bortkastades/ blifwer doch likwäl Gudz folck behållet.

14905)

V. 2. (b) Föresedt) V. 7. (b) Vthkorelsen) Thet äro the som Gudh af ewighet förvth sedt at the skola troo på Christum/ och i trone beständande blifwa.

14906)

V. 15. (c) Bortkastelse) Såsom lagen är icke förthenskul satt/ at synden skal förökas ther af; vtan til at känna

synden: så äro ock Judarna icke falne för Hedningarnas förbättring skul; vtan at the skole retas ther af til nijt/ och efterfölja Hedningarna; lika som tilförene sagt är/ at lagen är godh/ och är doch een orsak til mera synd: så är ock twärt emot Judarnas fall ondt/ och är doch een orsak wordet til Hedningarnas bästa.

14907)

V. 16. (d) Förstlingen) Kallas här thet man först tager af degen.

14908)

V. 20. (e) För otron skul) Märck åter orsaken/ hwarföre somlige äro förkastade/ och somlige vthwalde.

14909)

V. 26. (f) Hele Jsrael salig) Apostelen wil säija: Medan ännu Hedningarna til ett stort antahl tijd efter annan omwändas til Christum/ skola ock Judarna komma til sanningenes kundskap; och sålunda skal hela then rätta Jsrael/ som är the trogne och vthwalde Gudz barn/ af Judom och Hedningom församlade/ erhålla saligheten.

14910)

V. 32. (g) Vnder otro) Thetta är beslutningen på alt thet S. Paulus i thenna Epistelen handlat hafwer; at alla menniskior äro otrogne af sigh sielfwa/ och achta intet Gudh/ som i then 14 Psalmen v. 2 skrifwit är: och drager thetta ordet lijkt widh thet i 3 cap. sagt är/ at alle hafwa syndat. Och kan förthenskul ingen blifwa salig af sin förskyllan; vtan behöfwa at Gudh skal giöra miskund medh them.

14911)

Rom. 6: 13/ 16. 1. Pet. 2: 5.

14912)

1. Joh. 2: 15.

14913)

Wijsh. 9: 10. Eph. 1: 18. cap. 4: 23. cap. 5: 10/ 17. 1. Thess. 4: 3. cap. 5: 5/ rc/ 18.

14914)

Rom. 1: 5. 1. Cor. 3: 10.

14915)

1. Cor. 12: 7/ 11. Eph. 4: 7.

14916)

1. Cor. 12: 12. Eph. 4: 16.

14917)

1. Cor. 12: 27. Eph. 1: 23. cap. 5: 23. Col. 1: 24.

14918)

1. Cor. 12: 4. 2. Cor. 10: 13. 1. Pet. 4: 10.

14919)

1. Cor. 12: 28. Eph. 4: 11. 1. Pet. 4: 11.

14920)

Ap. G. 20: 28. 1. Tim. 5: 17. 1. Pet. 5: 2.

14921)

Matth. 6: 1/ rc.

14922)

5. Mos. 15: 7. 2. Cor. 9: 7.

14923)

1. Tim. 1: 5. 1. Pet. 1: 22. cap. 4: 8. 1. Joh. 4: 7.

14924)

Ps. 34: 15. Ps. 37: 27. Ps. 97: 10. Ps. 139: 21. Amos 5: 15.

14925)

Eph. 4: 3. Ebr. 13: 1. 2. Pet. 1: 7.

14926)

Phil. 2: 3. 1. Pet. 2: 17.

14927)

Vppenb. 3: 15.

14928)

Eph. 5: 16.

14929)

Rom. 15: 13.

14930)

Ebr. 10: 36. cap. 12: 1. Jac. 5: 7.

14931)

Luc. 18: 1. Eph. 6: 18. Col. 4: 2. 1. Thess. 5: 16/ 17.

14932)

1. Cor. 16: 1.

14933)

Ebr. 13: 2. 1. Pet. 4: 9.

14934)

Matth. 5: 44. Luc. 6: 28. 1. Cor. 4: 12.

14935)

Rom. 5: 15. 1. Cor. 1: 10. Phil. 2: 2.

14936)

Ps. 131: 1.

14937)

Ords. 3: 7. Esa. 5: 21.

14938)

Ords. 20: 22. Matth. 5: 39. 1. Cor. 6: 7. 1. Thess. 5: 15.

14939)

2. Cor. 8: 21.

14940)

Marc. 9: 50. Ebr. 12: 14.

14941)

3. Mos. 19: 18. Luc. 6: 29.

14942)

5. Mos. 32: 35. Ebr. 10: 30.

14943)

Ords. 25: 21. Matth. 5: 44.

14944)

V. 1. (a) Edra sktäliga Gudztienst) S. Paulus kallar här alla offer/ all werck och Gudztienst oskiälig eller oförnuftig/ som skeer vthan troon och Gudz kundskap.

14945)

V. 6. (b) Eens medh trone) All prophetia eller vppenbarelse/ som drager in på gierningar/ och icke på Christum allena/ såsom på endesta trösten/ ehuru kostelig hon är/ så är hon doch icke eens medh trone. Såsom äro the spökes eller framlednas siälars vppenbarelser/ hwilke sökia mässor/ peregrims resor/ fastor/ och the heligas förtienst.

14946)

V. 7. (c) Lärer) V. 8. (c) Förmanar nägor) Them lärer man som icke weta: them förmanar man som förr wiste.

14947)

V. 18. (d) Om mögeligie) *Theoph.* in hunc locum: Pulchre dixit: Si fieri potest. Nonnunquam enim fieri non potest, ut pacem quispiam complectatur, cum de pietate certamen fuerit, &c.

14948)

V. 20. (e) Så församlar tu glödandes kohl) Läggia eld på owännens hufwud/ är medh wälgierningar giöra honom wredh på sigh sielf/ at han hafwer giordt oß emot.

14949)

Ords. 8: 15/ 16. Dan. 4: 22. Wijsh. 6: 4. Tit. 3: 1. 1. Pet. 2: 13.

14950)

1. Pet. 2: 14.

14951)

Matth. 22: 21. Marc. 12: 17. Luc. 20: 25.

14952)

Gal. 5: 14.

14953)

2. Mos. 20: 14/ rc. 5. Mos. 5: 18. Matth. 19: 18.

14954)

3. Mos. 19: 18. Matth. 22: 39. Marc. 12: 31.

14955)

Matth. 22: 40. 1. Tim. 1: 5. Jac. 2: 8.

14956)

1. Cor. 15: 34. Eph. 5: 14. 1. Thess. 5: 6.

14957)

Eph. 5: 11. Col. 3: 8.

14958)

Eph. 6: 13/ 14. 1. Thess. 5: 5.

14959)

Phil 4: 8.

14960)

Ords 23: 20. Luc. 21: 34. Gal. 5: 21.

14961)

1. Cor. 6: 9/ 10. Eph. 5: 5.

14962)

Jac. 3: 14.

14963)

Vppenb. 16: 15.

14964)

Gal. 3: 27.

14965)

cap. 5: 16. 1. Pet. 2: 11. 1. Joh. 2: 16.

14966)

V. 5. (a) För samweter skul) Werldzlig Öfwerhet är therföre/ at wij må hafwa vthwärtes frijd: therföre är samwetet af plichtig kärlek skyldigt/ at wara them vnderdånigt.

14967)

V. 6. (b) Och gifwa skatt) Seer huru nyttigt thet är at gifwa skatt/ och wara lydig: ty ther medh hielpen J til at förswara the froma/ och straffa the onda: therföre läter eder thet intet förtryta.

14968)

V. 11. (c) Än tå wij troddet) Thet är: Tå löften om Christo ännu intet woro fulbordade; vtan wij allenast trodde/ och förbidde them.

14969)

V. 14. (d) Fordrer kötet) Thet är: Marterer icke edar kropp öfwer machten medh odrägelig helighet; såsom medh wakande/ fastande/ frysande/ rc. som the skrymtare giöra.

14970)

Rom. 15: 1/ 7.

14971)

1. Cor. 8: 9/ 11. cap. 9: 22.

14972)

Col. 2: 16.

14973)

Jac. 4: 12.

14974)

Gal. 4: 10.

14975)

1. Cor. 10: 31. 1. Tim. 4: 3.

14976)

1. Pet. 4: 2.

14977)

Gal. 2: 20.

14978)

2. Cor. 5: 15.

14979)

Matth. 25: 31. 2. Cor. 5: 10.

14980)

Esa. 45: 23. Phil. 2: 10.

14981)

Matth. 12: 36. 1. Cor. 3: 8. Gal. 6: 5.

14982)

Matth. 18: 7/ 8/ 9. 1. Cor. 10: 32. 2. Cor. 6: 3.

14983)

Ap. G. 10: 14/ 15. 1. Tim. 4: 4.

14984)

1. Cor. 8: 7. Tit. 1: 15.

14985)

1. Cor. 8: 11.

14986)

1. Cor. 8: 8.

14987)

Matth. 15: 11. Tit. 1: 15.

14988)

1. Cor. 8: 13.

14989)

V. 1. (a) Bekymrer ide) Twäggehanda Christne äro; somlige starcke i trone/ somlige swage: kan hända at ingen parten hafwer sigh tilbörliga emot then andra: the starcke förachta the swaga alt förmycket; the swage förarga sigh alt försnart af ringa saker. Så lärer nu S. Paulus/ at the skulle rätta sigh efter kärleken/ at ingen then andra emot giör/ eller dömer; vtan giör och lärer/ efter som then andra nyttigast och tarfweligast kan wara.

14990)

V. 5. (b) Ware wiß) Thet är: Han twike eller twifle icke i sitt samwet: vtan ware säker ther om/ at thet är ingen synd för Gudh/ antingen han äter/ eller icke äter.

14991)

V. 11. (c) Migh/ etc.) Så måste Christus wara en sanner Gudh/ efter sådant för hans domstool skee skal.

14992)

V. 14. (d) Meenlig) Är så mycket som oreen/ såsom alt thet icke wigdt och helgat är.

14993)

V. 15. (e) Lidit döden före) Märck/ at Christus är ock döder för them som blifwa förtapade.

14994)

V. 16. (f) Edart goda) Thet är: Evangelium; at thet warder förtalat/ wålla the som alt förtwärt bruka then Christeliga friheten/ the swaga til förargelse.

14995)

V. 23. (g) Af trone) Märck/ thetta är ett hufwudspråk emot alla gierningar/ som giöras vthan troon.

14996)

1. Cor. 9: 22. Gal. 6: 1.

14997)

1. Cor. 9: 19. cap. 10: 24/ 32. cap. 13: 5. Phil. 2: 4/ 5.

14998)

Ps. 69: 10.

14999)

Rom. 4: 23/ 24. 1. Cor. 10: 11. 2. Tim. 3: 16.

15000)

Rom. 12: 16. 1. Cor. 1: 10. Phil. 2: 2. cap. 3: 15/ 16.

15001)

Rom. 14: 1/ 3.

15002)

Matth. 15: 24. Ap. G. 3: 25/ 26.

15003)

Rom. 11: 30.

15004)

2. Sam. 22: 50. Ps. 18: 50.

15005)

5. Mos. 32: 43.

15006)

Ps. 117: 1.

15007)

Vppenb. 5: 5. cap. 22: 16.

15008)

Esa. 11: 1/ 10.

15009)

1. Cor. 1: 5. 1. Joh. 2: 21.

15010)

2. Pet. 1: 12.

15011)

Rom. 1: 5.

15012)

Ap. G. 9: 15. cap. 13: 2. Rom. 11: 13. Gal. 2: 7. 1. Tim. 2: 7. 2. Tim. 1: 11.

15013)

Rom. 1: 5. cap. 16: 26.

15014)

2. Cor. 10: 15.

15015)

Esa. 52: 15.

15016)

Rom. 1: 13. 1. Thess. 2: 1.

15017)

Rom. 1: 10. 1. Thess. 3: 10.

15018)

Ap. G. 19: 21.

15019)

cap. 24: 17.

15020)

1. Cor. 16: 1. 2. Cor. 8: 1. cap. 9: 2/ 12. Gal. 2: 9/ 10.

15021)

1. Cor. 9: 11. Gal. 6: 6.

15022)

Rom. 1: 11.

15023)

2. Cor. 1: 11.

15024)

2. Thess. 3: 2.

15025)

Ap. G. 18: 21. 1. Cor. 4: 19.

15026)

Phil. 4: 9. 1. Thess 5: 23. 2. Thess. 3: 16.

15027)

V. 1. (a) Som swage äro) Här talar han om the skröpliga i lefwernet/ såsom the ther falla vthi vppenbara synder och brister/ at man ock them lida/ och icke förkasla skal/ til thes the starckare warda. Lika som han i thet förra capitlet lärer tractera the swaga samweten.

15028)

V. 8. (b) Omskärelsens tienare) Thet är: han war Judarnas Apostel/ eller Gudz sändningabod til them/ och icke personliga sänd til Hedningarna.

15029)

V. 14. (c) Jagh weet wäl) Thet är: om J än min skrifwelse intet behöfden/ så drifwer migh doch mitt ämbete/ thet jagh af Gudz nådh bekläder/ til at lära och vnderwisa eder och hwar man.

15030)

V. 17. (d) Thet Gudi tilhörer) Thet är/ at jagh en Gudz Prester är.

15031)

V. 20. (e) Jcke ens hade warit nämnd) Efter J tilförene lärde ären/ hafwer jagh thes mindre hastat til eder/ medan eljes rum war/ ther Christus ännu intet predikad war.

15032)

V. 28. (f) Försiglat) Thet är: troliga och wäl förwarat öfwerantwardat.

15033)

Ap. G. 18: 2/ 26. 1. Cor. 16: 19. 2. Tim. 4: 19.

15034)

1. Cor. 16: 20. 2. Cor. 13: 12. 1. Thess. 5: 26. 1. Pet. 5: 14.

15035)

Gal. 1: 8/ 9. Col. 2: 8. 1. Tim. 6: 3. 2. Tim. 3: 2/ 5/ 6. 2. Joh. v. 10.

15036)

Phil. 3: 18/ 19. 2. Pet. 2: 3.

15037)

Hes. 13: 18.

15038)

Rom. 1: 8.

15039)

Matth. 10: 16. 1. Cor. 14: 20.

15040)

Rom. 15: 33.

15041)

1. Cor. 16: 23. 2. Cor. 13: 13.

15042)

Ap. G. 16: 1. Phil. 2: 19. 1. Thess. 3: 2.

15043)

Ap. G. 13: 1.

15044)

cap. 17: 5.

15045)

cap. 20: 4.

15046)

Ap. G. 19: 22. 2. Tim. 4: 20.

15047)

1. Thess. 5: 28.

15048)

Eph. 1: 9. cap. 3: 9/ 20. Col. 1: 26. 2. Tim. 1: 10.

15049)

Tit. 1: 3. 1. Joh. 1: 1.

15050)

Rom. 1: 5. cap. 15: 18.

15051)

1. Tim. 1: 17. Jud. Ey. v. 25.

15052)

V. 17. (a) Twist och förargelse) Thet är sagt emot alla menniskiors läro.

15053)

Ap. G. 18: 17.

15054)

Joh. 17: 19. Eph. 1: 1. 1. Thess. 4: 7. 2. Tim. 1: 9

15055)

Ap. G 15: 9.

15056)

Rom. 1: 7. 2. Cor. 1: 2. Eph. 1: 2.

15057)

Rom. 1: 8.

15058)

1. Cor. 12: 8. 2. Cor. 8: 7. Col. 1: 9.

15059)

Phil. 3: 20. Tit. 2: 13.

15060)

2. Thess. 3: 3.

15061)

Col. 1: 22. 1. Thess. 3: 13. cap. 5: 23.

15062)

1. Thess. 5: 24.

15063)

Joh. 15: 5.

15064)

Rom. 12: 16. cap. 15: 5. Eph. 4: 3. Phil. 2: 2. cap. 3: 15/ 16 1. Pet. 3: 8

15065)

Ap. G. 18: 24. 1. Cor. 3: 4.

15066)

Joh. 1: 42.

15067)

Ap. G. 18: 8.

15068)

Rom. 16: 23.

15069)

1. Cor. 16: 15/ 17.

15070)

1. Cor. 2: 1/ 4/ 13. 2. Pet. 1: 16.

15071)

1. Cor. 4: 10.

15072)

Rom. 1: 16.

15073)

Job. 5: 12/ 13. Esa. 29: 14.

15074)

Esa. 33: 18.

15075)

Job. 12: 17. Rom. 1: 22.

15076)

Matth. 11: 25. Luc. 10: 21. Rom. 1: 21/ 28.

15077)

Matth. 12: 38. cap 16: 1. Joh 4: 48. cap. 6: 30.

15078)

Joh. 6: 60/ 66. 1. Cor. 2: 14.

15079)

Rom. 1: 16.

15080)

Joh. 7: 48. 1. Cor. 2: 8.

15081)

Matth. 11: 25. Jac. 2: 5.

15082)

Rom. 3: 27. Eph. 2: 9.

15083)

Col. 2: 3.

15084)

Jer. 23: 5.

15085)

Joh. 17: 19.

15086)

Rom. 4: 25. Eph. 1: 7.

15087)

Esa. 65: 16. Jer. 9: 23/ 24. 2. Cor. 10: 17.

15088)

V. 2. (a) Samt medh allom) Här af seer man/ at Paulus hafwer skrifwit sina Epistlar/ icke allenast them til lärdom/ som the först och i synnerhet tilskrefne woro; vtan ock androm/ ja/ allom Christnom in til werldenes ända.

15089)

V. 9. (b) Deelachtighet) Thet är: J ären Christi medarfwingar/ och deelachtige i alt hans goda.

15090)

V. 17. (c) Jcke sändt migh til at döpa) Nemliga/ icke så befynnerliga: ty thet kunna ock wäl andre giöra/ när en är först omwänd til trona/ at han wil låta sigh döpa/ vtan til at förkunna Evangelium/ thet mera flijt och arbete kräfwer: ty Apostlarna hafwa många sådana saker befalt androm til at beställa/ at the thes bättre och obehindrade skulle kunna lära och predika ordet. Som man see kan/ Ap. G. 6: 3.

15091)

(d) Om intet warda) Nemliga/ om man wille begynna mycket swassa ther om/ efter menisklig wijshet och förständ.

15092)

V. 19. (e) The wisas) Nemliga/ theras som medh förnuftet wela vthleta sanningen/ och troo intet meer än thet the förstå huru thet hafwer sigh.

15093)

V. 25. (f) Gudz galenskap) Gudz galenskap och swaghet är Evangelium: thet räknas galenskap för the kloka/ och för them som låtas wara helige/ räknas thet kätterij: men för the sanskylliga Christna räknas thet för kraft och wijshet.

15094)

Ap. G. 18: 1.

15095)

1. Cor. 1: 17.

15096)

Gal. 6: 14.

15097)

2. Cor. 10: 10. cap. 11: 30. cap. 12: 5/ 9. Gal. 4: 13.

15098)

Phil. 2: 12.

15099)

2. Cor. 4: 7.

15100)

Jac. 3: 15.

15101)

Job. 28: 21. Rom. 16: 25. 1. Cor. 4: 1. Eph. 3: 9. Col. 1: 26.

15102)

2. Tim. 1: 9.

15103)

Matth. 11: 25. Joh. 7: 48. Ap. G. 13: 27. 2. Cor. 3: 14.

15104)

Joh. 16: 3. Ap. G. 3: 17. 1. Tim. 1: 13.

15105)

Esa. 64: 4. 1. Cor. 1: 23.

15106)

Matth. 13: 11. cap. 16: 17.

15107)

2. Cor. 3: 18. 1. Joh. 2: 27.

15108)

Jer. 17: 19.

15109)

Ords. 20: 27.

15110)

Rom. 8: 15.

15111)

2. Pet. 1: 16.

15112)

Rom. 8: 7.

15113)

Job. 15: 8. Esa. 40: 13. Jer. 23: 18. Wijsh. 9: 13. Rom. 11: 34.

15114)

V. 5. (a) Jcke skal stå) Therföre kan icke menniskio lära wara grunden til samwetet eller trona.

15115)

V. 7. (b) Fördolda) Ty thet ligger doldt vnder galenskap/ och vnder korßet/ och synes icke mycket til någon härlighet eller rikedomar.

15116)

V. 14. (c) Then naturliga) Naturlig menniskia är/ så mycket menniskian är vthan nåden/ både medh förnuft/ kånst/ sinne och förmågo/ och som hon bäst kan skickad wara vthaf sigh skelf.

15117)

V. 15. (d) Then andelige) Han förstår/ känner/ är wiß/ etc. Hwilket förnuftet icke förmår; weet icke heller hwad troo eller Evangelium är.

15118)

Ebr. 5: 12/ 13.

15119)

1. Cor. 1: 11.

15120)

Gal. 5: 19/ 20. Jac. 3: 16.

15121)

1. Cor. 1: 12.

15122)

Ap. G. 18: 24. 1. Cor. 16: 12.

15123)

Ap. G. 18: 26. cap. 19: 1.

15124)

Ps. 62: 13. Jer. 17: 10. cap. 32: 19. Matth. 16: 27. Rom. 2: 6. Gal. 6: 5. Vppenb. 2: 23. cap. 22: 12.

15125)

2. Cor. 6: 1.

15126)

Eph. 2: 20/ 21.

15127)

Rom. 1: 5.

15128)

cap. 15: 20.

15129)

Esa. 28: 16. Matth. 16: 18. Eph. 2: 20. 1. Pet. 2: 7.

15130)

Esa. 48: 10. 1. Pet. 1: 7. cap. 4: 12.

15131)

1. Cor. 6: 19. 2. Cor. 6: 16. Eph. 2: 21/ 22. Ebr. 3: 6. 1. Pet. 2: 5.

15132)

Ords. 3: 7. Esa. 5: 21.

15133)

Job. 5: 13.

15134)

Ps. 94: 11.

15135)

1. Cor. 11/ 3.

15136)

V. 4. (a) Jagh är Paulisk/ etc.) Här fördömer S. Paulus alt partij i Christenhetene; och wil at wij skole alle hålla oß vnder en Christum/ then för oß korsfäst är.

15137)

V 12. (b) Guld/ silfwer) Thet är sagt om predikan och läror/ som til trones fördättring eller förminskelse lärda warda. Nu består ingen lära i dödsens stund/ på domedag/ och i allo nödh/ thet warder förtärdt; vtan thet är klara Gudz ord/ hwilket befinner sigh wäl vthi samwetet.

15138)

V. 13. (c) Thet skal elden bepröfwa) Eld tages här icke egentliga för materialisk eld/ eller någon skårseld/ vtan i liknelsewijs/ för ransakning/ anfächtning och frestelse/ genom hwilka een lära eller mening warder pröfwad/ om hon består sigh/ såsom guld genom elden. Therföre säger Paulus ock strax i then 15 versen: Såsom genom eld.

15139)

V. 15. (d) Straffad) Thet är: så warder han ther på skada lidandes.

15140)

V. 19. (e) Klokhet) Förstår theras inbillade klokhet/ then i sigh fielf intet annat war än illistighet.

15141)

V. 21/ 22. (f) Alt är thet edart) Therföre hafwer ingen macht öfwer the Christna/ någon lagh giöra/ ther samwetet medh bindas kan.

15142)

2. Cor. 4: 5. cap. 6: 4. Col. 1: 25.

15143)

Tit. 1: 7.

15144)

Luc. 12: 42.

15145)

2. Mos. 34: 7. Ps. 130: 3. Ps. 143: 2. Job. 9: 2. Rom. 4: 2.

15146)

Matth. 7: 1. Rom. 2: 1.

15147)

Dan. 7: 10. Vppenb. 20: 12.

15148)

Ords. 3: 7. Rom. 12: 3.

15149)

Joh. 3: 27. Rom. 12: 6. 1. Pet. 4: 10. Jac. 1: 17.

15150)

1. Cor. 15: 8/ 9/ 10. Eph. 3: 8.

15151)

Ps. 44: 23. Rom. 8: 36.

15152)

Ebr. 10: 33.

15153)

2. Thess. 3: 7

15154)

1. Cor. 2: 3. 2. Cor. 13: 9.

15155)

Ap. G. 23: 2. 2. Cor. 4: 8. cap. 11: 23.

15156)

Ap. G. 18: 3. cap. 20: 34. 1. Thess. 2: 9. 2. Thess. 3: 8.

15157)

Matth. 5: 44. Luc. 6: 28. cap. 23: 34. Ap. G. 7: 60. Rom. 12: 14.

15158)

Klagw. 3: 45.

15159)

1. Thess. 2: 11.

15160)

Ap. G. 18: 11. Gal. 4: 19. Philem. v. 10.

15161)

1. Cor. 11: 1. Phil. 3: 17. 1. Thess. 1: 6. 2. Thess. 3: 9.

15162)

1. Tim. 1: 2. 2. Tim. 1: 2.

15163)

Ap. G. 18: 21. Rom. 15: 32. Jac. 4: 15.

15164)

1. Cor. 2: 4.

15165)

2. Cor. 10: 2. cap. 13: 10.

15166)

V. 1. (a) Hemlighet) Thet är: öfwer Evangelium/ i hwilko Gudz fördolda håfwor oß förehålna warda.

15167)

V. 3. (b) Mennisklig dagh) Thet är: Menniskios doom.

15168)

V. 8. (c) Jären nir rike wordne) Här ställer Apostelen medh någon förwitelse them vnder ögonen/ the förmoner the förmente sigh hafwa intagit/ genom the falska lärare/ i hwilka the doch skulle finna sigh beswekna.

15169)

V. 13. (d) Afskrap) Thet är: Wij warde håldne för förbannada menniskior/ och the ther icke äro wärde at lefwa på jordene.

15170)

3. Mos. 18: 8. 5. Mos. 27: 20.

15171)

Col. 2: 5.

15172)

Matth. 16: 19. Joh. 20: 23.

15173)

1. Tim. 1: 20.

15174)

Jac. 4: 16.

15175)

Gal. 5: 9.

15176)

Esa. 53: 7. Joh. 1: 29/ 36. 1. Pet. 1: 19.

15177)

1. Cor. 15: 3.

15178)

2. Mos. 12/ 3/ 15. 5. Mos. 16: 3.

15179)

2. Thess. 3: 14.

15180)

2. Cor. 6: 14. Eph. 5: 11.

15181)

Matth. 18: 17. Rom. 16: 17. 2. Thess. 3: 6.

15182)

5. Mos. 13: 5. cap. 22: 21/ 22/ 24.

15183)

V. 7. (a) Ny degh) J helga menniskior är ännu altid synd qwar/ then man vthfäija skal: therföre säger han: J ären osyrade; thet är: J ären helige/ doch flyr thet så/ at J altsammans vthfäijen/ och blifwen alstinges rene/ aldeles en ny degh.

15184)

V. 10. (b) Ryma vthu werlden) Then icke wil blifwa ibland onda menniskior/ han måste fly vthu hela werldene. Therföre wil han icke annat än at wij skole fly the onda Christna/ at the antingen må bättra sigh/ eller ock intet kallas bröder: ty the ochristne kallas icke bröder.

15185)

V. 12/ 13. (c) The som vthe äro) Här medh menar han the ochristna.

15186)

Matth. 19: 28. Luc. 22: 30.

15187)

Ords. 20: 22. Matth. 5: 39. Luc. 6: 29. Rom. 12: 17/ 19. 1. Thess. 4: 6. cap. 5: 15.

15188)

1. Tim. 1: 9. Gal. 5: 19/ 20/ 21. Eph. 5: 5.

15189)

Eph. 2: 1/ 2/ 3. cap. 5: 8. Col. 3: 7. Tit. 3: 3.

15190)

1. Cor. 10: 23.

15191)

Matth. 15: 17.

15192)

Rom. 14: 17.

15193)

Ap. G. 2: 24/ 32.

15194)

Rom. 6: 5/ 8. cap. 8: 11. 2. Cor. 4: 14.

15195)

1. Cor. 12: 27. Eph. 4: 12/ 15/ 16. cap. 5: 30.

15196)

1. Mos. 2: 24. Matth. 19: 5. Marc. 10: 8. Eph. 5: 31.

15197)

Joh. 17: 21/ 22/ 23. Eph. 4: 4.

15198)

1. Cor. 3: 16. 2. Cor. 6: 16. Ebr. 3: 6. 1. Pet. 2: 5.

15199)

1. Cor. 7: 23. Gal. 3: 13. Ebr. 9: 12. 1. Pet. 1: 18/ 19. 2. Pet. 2: 1.

15200)

V. 4. (a) Förachtade) Thet äro Hedningarna/ the man icke tilstäder medh the Christna til Christeliga saker.

15201)

V. 7. (b) At J gån til rätta) Paulus ogillar icke här slätt och aldeles/ at the gingo til rätta: vtan at the giorde thet för Hedniska domare/ sigh sielfwom til föracht. Ty ther igenom blefwo the vthropade ibland Hedningarna/ at the ock trätte/ och giorde hwar annan orätt/ hwilke doch synnerliga skulle ther af kände warda at the älskade hwar annan inbördes/ Joh. 13/ 34/ 35. Ty här hade thet warit bättre/ at the sielfwe hade fördragits sigh emellan/ eller lidit något af hwar andra/ än at the så skulle blifwit vthförde.

15202)

V. 12. (c) Til alt) Nemliga/ i the låfliga och frija saker/ som hwarken äro budne eller förbudne.

15203)

V. 19. (d) Edar-krop är then Hel. Andas tempel)

15204)

V. 20. (d) Therföre priser nu Gudh vthi edar krop) Här af/ så wäl som af cap. 3: 16. tilförene/ seer man at then Hel. Ande är ock en sanner Gudh/ ett medh Fadrenom och Sonenom; efter wåra kroppar kallas Gudz

tempel ther af at then Hel. Ande boor i oß. Såsom *Basil. M. lib. de Sp. Sancte. cap.* 21. *& Aug. l.* 1. *de Trin. cap.* 6. här af besluta.

15205)

1. Pet. 3: 7.

15206)

Matth. 19: 12. 1. Cor. 12: 11.

15207)

Mal. 2: 14. Matth. 5: 32. cap. 19: 6/ 9. Marc. 10: 11/ 12. Luc. 16: 18.

15208)

1. Pet. 3: 1.

15209)

Gal. 5: 6. cap. 6: 15.

15210)

Eph. 4: 1. Phil. 1: 27.

15211)

Rom. 6: 18/ 22. Gal. 5: 13. Eph. 6: 6. 1. Pet. 2: 16.

15212)

1. Cor. 6: 20. Ebr. 9: 12. 1. Pet. 1: 18/ 19. 2. Pet. 2: 1.

15213)

2. Cor. 11: 20.

15214)

Jer. 16: 2.

15215)

Esa. 40: 6. 1. Joh. 2: 17.

15216)

Rom. 7: 2.

15217)

V. 1. (a) Thet är godt) Nemliga för then lägenhet som tå war medh the Christne; såsom man seer af then 26 v. Ty the wordo tå mycket förfölgde/ och måste ofta ryma ifrå then ena staden til then andra/ eller blifwa ömkeliga medfarne. Tå war godt wara ensam/ och ingen hustru/ barn/ eller huus hafwa til at försörja.

15218)

V. 7. (b) Jagh wille hällre/ rc.) Se vthläggningen til v. 1.

15219)

V. 12. (c) Ena otrogna) Thet är: Ena ochristna hustru.

15220)

V. 14. (d) Är helgad) Såsom them ther rene äro/ äro all ting reen/ Tit. 1: 15. Så är ock enom Christnom een ochristen hustru reen/ at the vthan synd må blifwa när hwar annan; och icke förthenskul förkasta barnen såsom the oreen woro/ och the han icke lida måtte: ty ächtenskap/ och barna omsorg blifwer rätt/ ware sigh Hedne eller Christne.

15221)

V. 18. (e) Begäre icke förhud) Thet är: Jngen bekymre sigh ther om/ at omskärelse eller förhud skulle wara af nöden: vtan läte både wara hwarjom manne fritt och onödt.

15222)

V. 25. (f) Hafwer jagh icke HErrans budh) Nemliga vthtryckt/ at någor måste så lefwa ensam. Ther af man seer theras skamlöshet/ som hafwa gifwit sådana budh/ at Presterna änteliga måste lefwa vthan ächtenskap. Jtem/ the som eljes i theras omyndiga åhr/ thet antingen låckade/ twingade/ eller af oförstånd låfwat hafwa.

15223)

V. 32. (g) Then ther ogift är/ achtar thet HErranom. rc.) Han säger icke/ at thet altid och af allom skeer; vtan som ofta händer/ at en för sin maka skul wiker ifrå thet rätt är; hälst om the äro icke af een troo eller Religion/ och hafwa icke både ett sinne.

15224)

V. 35. (h) Thet eder kan gagneligit wara) Thet är: At J skolen vthwälja thet eder bäst kan wara.

15225)

(i) Jcke at jagh wil kasta band på eder) Thet är: Jagh wil icke binda eder ther til. Så wil S. Paulus ingom förbiuda ächtenskap/ såsom ofta skeer/ både medh stadgom och medh löftom.

15226)

V. 37. (k) Sin frij wilja) Nemliga til at bewilja ther vthi. Otwingad är han; Gudz budh twingar honom intet ther til.

15227)

V. 38. (l) Han giör bätter) Jcke at han ther medh högre warder för Gudi/ för hwilkom troon allena vphöijer; vtan/ såsom sagt är/ han kan thes bätter achta Gudh i thetta lefwernet.

15228)

Ap. G. 15: 20/ 29.

15229)

Rom. 14: 3/ 10/ 22.

15230)

Gal. 6: 3. 1. Tim. 6: 4.

15231)

Rom. 14: 14.

15232)

1. Cor. 10: 19.

15233)

5. Mos. 4: 39. cap. 6: 4. Marc. 12: 29. Eph. 4: 6. 1. Tim. 2: 5.

15234)

Mal. 2: 10. Eph. 3: 9. cap. 4: 5/ 6.

15235)

Ap. G. 17: 28. Rom. 11: 36.

15236)

Joh. 1: 3. cap. 13: 13. 1. Cor. 12: 3. Phil. 2: 11. Col. 1: 16. Ebr. 1: 2.

15237)

Rom. 14: 23. 1. Cor. 10: 28.

15238)

Rom. 14: 17.

15239)

Rom. 14: 13/ 20. Gal. 5: 13.

15240)

Rom. 14: 15.

15241)

Rom. 14: 21. 2. Cor. 11: 29.

15242)

V. 1. (a) Wij hafwe alle förständ) Thet är: Wij mene wäl så/ at wij hafwe alle förstånd: men thet slår mycket feelt/ som man seer v. 7.

15243)

(b) Vpläs) Här begynnar han til at lära/ huruledes wij skolom wandra i kärlekenom medh them som swage äro i trone.

15244)

V. 6. (c) Allenast en Gudh) Såsom Fadren i the följande orden icke vthslutes ifrån at wara HErre: så vtheslutes eij heller Sonen ifrån at wara Gudh; vtan thesse orden anföras emot främmande gudar och Herrar.

15245)

V. 11. (d) Then Christus hafwer lidit döden före) Se til Rom. 14: 15.

15246)

Ap. G. 9: 3/ 17. cap. 22: 17/ 18. cap. 23: 11. 1. Cor. 15: 8. 2. Cor. 12: 2.

15247)

1. Cor. 4: 15.

15248)

1. Cor. 9: 14. 1. Thess. 2: 7. Han hade fritt hafwa hustru medh sigh/ rc.

15249)

Matth. 8: 14.

15250)

cap. 12: 46. Marc. 6: 3. Gal. 1: 19.

15251)

2. Thess. 3: 9.

15252)

1. Pet. 5: 2.

15253)

5. Mos. 25: 4. 1. Tim. 5: 18.

15254)

2. Tim. 2: 6.

15255)

Rom. 15: 27. Gal. 6: 6.

15256)

Ap. G. 20: 33. 2. Cor. 11: 9/ 12. cap. 12: 13. 1. Thess. 2: 7.

15257)

3. Mos. 2: 3. cap. 6: 16/ 17/ 18. 4. Mos. 18: 8. 5. Mos. 18: 1.

15258)

5. Mos. 25: 4. Matth. 10: 10. Luc. 10: 7. 1. Tim. 5: 18.

15259)

Ap. G. 18: 3. cap. 20: 34. 1. Cor. 4: 12. 1. Thess. 2: 9. 2. Thess. 3: 8.

15260)

2. Cor. 11: 10.

15261)

Rom. 1: 14.

15262)

1. Cor. 4: 1.

15263)

Ap. G. 16: 3. cap. 21: 23/ rc.

15264)

Gal. 2: 3.

15265)

Rom. 15: 1. 2. Cor. 11: 29.

15266)

1. Cor. 10: 33. Gal. 6: 1.

15267)

Phil. 3: 14. 2. Tim. 4: 7. Ebr. 12: 1.

15268)

1. Tim. 6: 12. 2. Tim. 2: 5. cap. 4: 8.

15269)

V. 5. (a) Een hustru) Nemliga/ sin ächta hustru. Här af är klart/ at Paulus hade macht til at hafwa hustru; och at Petrus medh några andra af Apostlarna hafwa haft theras ächta hustrur. Ty om andra gwinnor/ som skulle hafwa tient them af sina ägodelar/ kan thetta intet förstås: förty/ tå hade the icke warit församlingarna til tunga/ vtan meer til lisa; hwilket är emot thet Paulus här drifwer.

15270)

(b) Som een syster) Thet är: som en Christen är.

15271)

V. 8. (c) Mån jagh tala efter menniskio sätt) Thet är: mån jagh allenast hafwa Philosophisk bewijs ther til? Neij: vtan jagh hafwer ock bewijs vthaf Gudz lagh.

15272)

V. 9. (d) Omsorg) Gudi är omsorg om all ting: men icke sörjer han så för oxarna/ at han hafwer sådant skrifwit för theras skul.

15273)

V. 12. (e) Jcke brukat) Sij/ Apostelen skonar så fast swagheten på andra/ at han hafwer fördrag/ alt thet han såsom en Apostel macht til hafwer/ och ther han the andra Apostlarnas exempel til hafwer.

15274)

V. 18. (f) Hwad är tå min löön?) S. Paulus wil icke beröma sigh af sitt predikande: ty thes war han skyldig; vtan at han förgäfwes predikade vthan löön/ thet håller han för een besynnerlig löön och berömelse.

15275)

V. 26. (g) Til något owist) Såsom enom kamplöpare/ then bort afsides löper/ felar om målet; och en fächtare/ som hugger i wädret fåfängt. Så går thet ock medh allom som wilja giöra goda gierningar vthan trona: ty the äro owisse huru the ther medh stå för Gudi. Therföre är sådant alt feellöpande/ feelhugg/ och feelwerck.

15276)

2. Mos. 13: 21. 4. Mos. 9: 18. 5. Mos. 1: 33. Ps. 105: 39.

15277)

2. Mos. 14: 22. Jos. 4: 23. Ps. 78: 13/ 14.

15278)

2. Mos. 16: 14. Ps. 105: 40.

15279)

2. Mos. 17: 6. 4. Mos. 20: 10. cap. 21: 16. Ps. 78: 15.

15280)

Esa. 43: 20.

15281)

4. Mos. 26: 65.

15282)

4. Mos. 11: 4/ 33. Ps. 78: 30. Ps. 106: 14.

15283)

2. Mos. 32: 6.

15284)

4. Mos. 25: 1/ 9. Ps. 106: 28.

15285)

2. Mos. 17: 2. Ps. 78: 18/ 56. Ps. 95: 9. Ps. 106: 14.

15286)

4. Mos. 21: 6.

15287)

2. Mos. 16: 2. Ps. 106: 25.

15288)

4. Mos. 14: 2/ 29/ 36.

15289)

Rom. 15: 4. 1. Cor. 9: 10.

15290)

Rom. 11: 20.

15291)

2. Cor. 1: 7.

15292)

2. Cor. 6: 17. 1. Joh. 5: 21.

15293)

Matth. 26: 26.

15294)

Rom. 12: 5. 1. Cor. 12: 27.

15295)

3. Mos. 2: 3. cap. 7: 14. 1. Cor. 9: 13.

15296)

1. Cor. 8: 4.

15297)

3. Mos. 17: 7. 5. Mos. 32: 17. Ps. 106: 37.

15298)

2. Cor. 6: 15.

15299)

5. Mos. 32: 21.

15300)

1. Cor. 6: 12.

15301)

Rom. 15: 2. 1. Cor. 13: 5. Phil. 2: 4.

15302)

2. Mos. 19: 5. Ps. 24: 1. Ps. 50: 10/ 12.

15303)

Luc. 10: 7.

15304)

1. Cor. 8: 10/ 11.

15305)

Rom. 14: 16.

15306)

Rom. 14: 6. 1. Tim. 4: 4.

15307)

Col. 3: 17.

15308)

Rom. 14: 13.

15309)

Rom. 15: 2. 1. Cor. 9: 19/ 22.

15310)

V. 3. (a) Alle enahanda maat ätet) Jcke enahanda medh oß/ vtan the sigh emellan: ty medan Christus ännu intet war kommen i kötet/ hade the honom/ eller hans lekamen och blodh allenast figurliga i theras Sacramente: men wij hafwe honom wäsentliga i wår Sacramente/ sedan han är menniskia worden. Therföre är thet någor åthskilnad emellan theras Sacramente och wår.

15311)

(b) Andelig) Man kallas andelig maat/ och watnet vthu hälleberget andelig dryck/ både therföre/ at the öfwer naturen woro gifne/ och för then andeliga märckelsen/ at the betydde Christum thet himmelska brödet/ och thet lefwande watnet/ rc.

15312)

V. 12. (c) At han icke faller) Therföre förachte ingen then andra/ huru starck eller huru swag han är: ty han weet icke huru länge thet warar medh honom.

15313)

V. 16. (d) Bryte) Thet är: skifte och vthdele; efter thet Ebreiska sättet til at tala; såsom man see kan/ Esa. 58: 7. Bryt them hungroga titt brödh; thet är: vthdela/ antingen heel brödh/ eller stycker.

15314)

V. 17. (e) Thet är ett brödh/ rc. Och (e) Af eno bröde) Ett brödh kallar han icke therföre/ at alle åto af ett brödh/ hwad materien tilkom/ så at thet war alt vthi ett brödh bakat: ty thet hade warit alt förstort/ om Paulus i Philippis/ och the i Corintho skulle således alle ätit af ett brödh/ som här står: vtan thet kallas ett/ hwad bruket tilkom: efter thet alt war wälsignat til ett andeligit bruuk. Så äta ock the af ett brödh/ som i Nattwarden taga hwar sitt litet brödh/ oblat/ eller klenät: ty thet är alt til ett bruuk consecrerat: äfwen såsom the döpas alle medh ett doop; jemwäl the som på åthskilliga rum medh åthskillig slags watn döpas.

15315)

V. 21. (f) J kunnen icke) Nemliga/ medh rätto och medh ett godt samwet: eljes kunde the wäl; men sigh til liten fromma.

15316)

V. 26/ 28. (g) Är HErrans) Christus är en HErre/ och frij; sammalunda ock alle Christne i all ting.

15317)

V. 29. (h) Läta döma) Han må döma migh; men mitt samwet skal theröfwer odömt och ofångat blifwa/ ändoch jagh wäijer vndan/ honom til wilja.

15318)

1. Cor. 4: 16. Eph. 5: 1. Phil. 3: 17. 1. Thess. 1: 6. 2. Thess. 3: 9.

15319)

Eph. 5: 23.

15320)

Joh. 14: 28. 1. Cor. 3: 23. cap. 15: 27/ 28. Paulus lärer at en man skal bedia medh otäckt hufwud/ rc.

15321)

4. Mos. 5: 18. 5. Mos. 22: 5.

15322)

1. Mos. 1: 26/ 27. cap. 5: 1. cap. 9: 6.

15323)

1. Mos. 2: 18/ 21.

15324)

1. Mos. 24: 65.

15325)

1. Tim. 6: 4.

15326)

1. Cor. 1: 10/ 11/ 12.

15327)

Matth. 18: 7. Luc. 17: 1. Ap. G. 20: 30.

15328)

Luc. 2: 35. 1. Joh. 2: 19.

15329)

Matth. 26: 26. Marc. 14: 22. Luc. 22: 19.

15330)

Ap. G. 1: 11.

15331)

2. Cor. 13: 5.

15332)

Ps. 32: 5.

15333)

Ebr. 12: 5/ 10.

15334)

V. 3. (a) Gudh är Christi hufwud) Nemliga/ hwad mandomen tilkommer/ efter hwilken han är mindre än Fadren: och i thet han hafwer sändt och satt oß honom til en medlare och öfwersta Prest.

15335)

V. 7. (b) Mansens ähra) J thet hon ödmiukar sigh för mannen/ och håller honom för sin herra och hufwud.

15336)

V. 10. (c) Thet är: doken eller hufwudklädet/ thet här kallas macht/ til at tekna/ at hon är vnder mansens wåld/ 1. Mos. 3: 16.

15337)

(d) För Änglarna skul) Hwilke äro tilstädes i Gudz församling/ och see antingen thet går skickeliga eller annars til.

15338)

V. 19. (e) Nåste ju wara) Nemliga för diefwulens och werldenes ondsko skul/ som icke aflåta til at vpwäckia sådana partij.

15339)

V. 27. (f) Han blifwer saker på HErrans lekamen.) och V. 29. (f) Jcke åthskiljandes HErrans lekamen) Märck ock här vthaf/ at i Nattwarden måste icke allenast vthdelas och anammas brödh och wijn/ som betekna HErrans lekamen och blodh; vtan ock sielfwa HErrans lekamen och blodh. Ty eljes kunde en obotfärdig och otrogen icke blifwa saker ther vppå. *August.* säger: *De bapt. contra Donatist. lib.* 5. *cap.* 8. Indigne quis sumens Dominicum Sacramentum, non efficit ut quia ipse malus est, malum sit: aut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini, & sanguis Domini nihilominus erat etiam illis quibus dicebat Apostolus: qui manducat indigne, judicium sibi manducat.

15340)

V. 28. (g) Pröfwe) Thet är: hwar och en se til/ huru han troor vthi thenna Nattwarden/ hwad och hwar til han thet vndfår.

15341)

V. 29. (h) Jcke åthskiljandes) Thet är/ at han icke achtar Christi lekamen meer än som en annan maat.

15342)

V. 30. (i) En stoor deel sofwa) Thet är: döö sin koos.

15343)

V. 34. (k) Thet andra wil jagh skicka) Här af följer icke at then hel. Skrift är ofulkomlig; vtan allenast thetta/ at några oskick kunde än warit hoos the Corinther i theras kyrkioceremonier; hwilka han icke hölt nödigt at rätta i thetta bref.

15344)

1. Cor. 6: 11. Eph. 2: 11/ 12. 1. Thess. 1: 9.

15345)

Marc. 9: 39.

15346)

2. Cor. 3: 5.

15347)

Rom. 12: 6. Ebr. 2: 4. 1. Pet. 4: 10.

15348)

Eph. 4: 4.

15349)

Rom. 12: 7/ 8. Eph. 4: 11.

15350)

Col. 1: 28.

15351)

Marc. 16: 18. Luc. 10: 9. Jac. 5: 14/ 15.

15352)

Ap. G. 6: 8.

15353)

cap. 8: 11.

15354)

cap. 2: 4. cap. 10: 46.

15355)

1. Cor. 14: 27.

15356)

Rom. 12: 3. 1. Cor. 7: 7. 2. Cor. 10: 13. Eph. 4: 7.

15357)

Rom. 12: 4/ 5. Eph. 4: 16.

15358)

Rom. 6: 4/ 5.

15359)

Eph. 2: 14/ 15. Col. 3: 11.

15360)

Gal. 3: 28.

15361)

Joh. 6: 63.

15362)

Rom. 12: 5. Eph. 1: 23. cap. 5: 23/ 30. Col. 1: 24.

15363)

Eph. 4: 11.

15364)

1. Cor. 14: 1.

15365)

V. 2. (a) Warit Hedningar) Thet är: tå J woren Hedningar/ wisten J intet fäija/ hwarken af Christo/ eller af them Hel Anda. Men nu skolen J weta Andans gåfwor; vthan hwilken ingen känner Christum/ vtan snarare talar illa om honom.

15366)

V. 4. (b) Gåfworna äro mångahanda) Vthi allom Christnom är en ande/ wijshet/ förstånd/ troo/ kraft/ etc. Men öfwa och bewisa alt sådant emot andra/ är icke hwars mans; vtan the tala om wijshet/ som lära känna Gudh; och the tala om förstånd/ som lär a om vthwärtes wäsende/ och Christelig frihet. The bewisa trona/ som vppenbarliga bekänna henne medh ord och gierningar/ såsom the Martyrer giorde: the åtskilja andar/ som pröfwa Prophetier och läror.

15367)

V. 6. (c) Som alt werckar i allom) Gudh werckar icke synd och ondsko i någon: ty här talas allenast om goda gåfwor.

15368)

V. 11. (d) Såsom honom räckes) Här af seer man/ at then Hel. Ande är icke någor skapad gåfwa/ eller rörelse i menniskiomen; vtan en sielfständig person i Gudomen/ som sådana gåfwor vthskiftar/ och delar ibland menniskiorna/ efter som honom täckes.

15369)

V. 13. (e) Drucket) Wij dricke enahanda Sacrament/ at wij ock enahanda Anda vndfå skyle/ lika som wij vndfå enahanda doop/ at wij en krop wara skole.

15370)

Matth. 7: 22.

15371)

cap. 17: 20. cap. 21: 21. Marc. 11: 23. Luc. 17: 6. 1. Cor. 12: 8/ 9.

15372)

1. Pet. 4: 8.

15373)

1. Cor. 10: 24. Phil. 2: 4/ 21.

15374)

Ps. 10: 3. Ps. 15: 4. Ps. 49: 19.

15375)

2. Joh. v. 4.

15376)

Ords. 10: 12.

15377)

Phil. 3: 12.

15378)

2. Cor. 5: 7.

15379)

cap. 3: 18. 1. Joh. 3: 2.

15380)

1. Cor. 8: 3. Phil. 3: 12.

15381)

V. 2. (a) Och hade alla troo) Ändoch allena troon giör menniskiona rättferdiga/ såsom S. Paulus allestädz säger: likwäl/ ther icke kärleken medh följer/ ther är wisserliga icke then rätta troon/ thet hon än järtekn giorde. Ty man skal weta/ at troon är treggehanda; een historisk troo/ een saliggiörande troo/ och een vndergiörande troo. Om thenna tredie talar Paulus här/ som man af hennes beskrifwelse see kan. Thenna och then historiska troon kan een menniskia wäl hafwa/ och äntå blifwa fördömd/ Matth. 7: 22.

15382)

V. 3. (b) Brinna) Nemliga för Evangelij bekännelse skul.

15383)

V. 5. (c) Skickar sigh icke ohöfweliga) Som the stickne/ sturske/ och otolige hufwuden giöra.

15384)

V. 8. (d) Wänder aldrig åter) Eller låter icke af at giöra wäl/ ehwad man giör wäl eller illa emot honom; vtan håller fast vppå at giöra wäl.

15385)

V. 9. (e) Endeels) Ändoch wij genom trona hafwom och wetom all ting/ hwad Gudh är/ och hwad han

gifwer oß/ så mycket som til wår salighet är af nöden: så är doch sådana wårt förstånd icke fulkomligit räknandes/ til then tilstundande klarhet.

15386)

V. 11. (f) Tå jagh war ett barn) Medh thessa ord förklarar han thet han sade tilförene/ i then 10. v.

15387)

V. 13. (g) Men nu blifwer troon/ rc. Nemliga then historiska och saliggiörande troon skal blifwa i Gudz församling/ sedan prophetier/ tungomål/ och then vndergiörande troon återwända/ som skedt är.

15388)

(h) Störst) Kärleken giör icke menniskiona rättferdiga; vtan troon/ Rom. 3: 28. Doch efter troon och hoppet hafwa theras handel när Gudh/ och allenast vndfå godt/ och måste ther til återwända: men kärleken handlar medh wår nästa; altid giör godt/ och ther til medh blifwer ewinnerliga: therföre sägs han wara störst/ thet är: widare/ kraftigare/ och warachtigare.

15389)

1. Cor. 12: 31.

15390)

Ap. G. 2: 4. cap. 10: 46.

15391)

Eph. 5: 19. Col. 3: 16.

15392)

Ps. 131: 2. Matth. 11: 25. cap. 18: 3. Eph. 4: 14. Ebr. 5: 12. 1. Pet. 2: 2.

15393)

Esa. 28: 11/ 12.

15394)

Zach. 8: 23.

15395)

1. Cor. 12: 8/ 9/ 10.

15396)

1. Thess. 5: 20.

15397)

1. Cor. 11: 16.

15398)

1. Mos. 3: 16. 1. Cor. 11: 3. Eph. 5: 22. Col. 3: 18. 1. Pet. 3: 1.

15399)

1. Tim. 2: 11/ 12.

15400)

2. Cor. 10: 7. 1. Joh. 4: 6.

15401)

V. 1. (a) Propheteren.) och

15402)

V. 2. (b) Talar medh tungomål) Tala medh tungomål/ är läsa och siunga Psalmer och Propheter i församlingene/ och icke vthläggia them efter/ ändoch läsaren sielf förstår thet han läs. Prophetera är/ at vndfå sinnet af Gudi/ och kunna gifwat androm. Vthläggia eller vthtyda är/ at gifwa sinnet androm före. Så menar nu S. Paulus/ at tala medh tungomål förbättrar intet församlingena: men prophetera och vthläggia/ förbättrar församlingena.

15403)

V. 6. (c) Vtan jagh talar medh eder antingen medh vppenbarelse/ rc.) Thet är: medh mindre jagh antingen förkunnar eder något thet Gudh migh hafwer vppenbarat:

15404)

(d) Eller medh förstånd) Thet är: jagh gåfwe eder något förståndigt rådh/ i the saker man måste giöra eller låta.

15405)

(e) Eller medh prophetia) Thet är: eller jagh vthtydde något i Skriften för eder.

15406)

(f) Eller medh läro) Thet är: eller jagh vnderwiste eder i trones artiklar.

15407)

V. 14. (g) Mitt sinne är vthan frucht) Therföre at ingen förstår mitt sinne eller mening/ och ingen bättras ther af.

15408)

V. 15. (h) Medh sinnet) Medh sinnet tala/ är så mycket som vthläggia/ och förklara sinnet enom androm: men tala i andanom är/ tå man förstår sielf sinnet/ och vthlägger icke efter sigh.

15409)

V. 19. (i) Medh mitt sinne) Thet är: vthtyda finnet medh predikan.

15410)

V. 22. (k) För ett tekn.) Thet är: genom mängahanda tungomål warda the ochristne omwände til trona/ såsom genom annor tekn och vnder: men genom prophetering warda the Christtrogne förbättrade och styrckte såsom genom ett tekn/ ther the sina troo på pröfwa/ och förfara at hon är rätt.

15411)

V. 24. (l) Alle propheteraden) Jcke tillika/ vtan hwar efter annan.

15412)

V. 29. (m) Twå eller tre) Jcke tillika/ vtan then ena först/ then andre sedan.

15413)

(n) The andre döme ther om) Här seer man at en lärare hwad namn eller *grad* han må hafwa/ icke hafwer sådana macht til at vthtyda Skriften/ at ingen må ransaka ther om: vtan hans vthtydning är andras doom vndergifwen/ at the må pröfwa/ om hon kommer öfwerens medh trone.

15414)

V. 32. (o) Vnderdänige) Somlige mena at tå the hafwa förstånd och Andans gåfwor/ skola the ingom wika eller gifwa swiga/ af hwilko partij och twedrächt plägar komma. Men S. Paulus säger här/ at the skola och mäga wäl wika/ efter Andans gåfwor stå i theras macht/ til at icke bruka them emot endrächten: så at the icke behöfwa säija/ at Anden twingar och drifwer them. Af thetta hela Capitlet märck/ at thet är icke låfligit/ vtan ett stort mißbruk/ siunga/ bedia/ mässa/ eller predika på främmande tungomål/ ther inge eller såå äro som thet förstå. Och twärt om/ at thet är låfligit ju något bruka främmande tungomål/ ther någre äro som thet förstå/ allenast thet språket mäst brukas/ som mäste parten kunna/ och alt skeer til förbättring.

15415)

Gal. 1: 11.

15416)

Rom. 1: 16. 1. Cor. 1: 21.

15417)

Gal. 3: 4.

15418)

Gal. 1: 12.

15419)

Ps. 22: 16/ 17. Esa. 53: 5. Dan. 9: 24. Zach. 13: 7. 1. Cor. 5: 7.

15420)

Esa. 53: 9.

15421)

Ps. 16: 10.

15422)

Ose 6: 2. Jon. 2: 1. Matth. 12: 40.

15423)

Marc. 16: 14. Luc. 24: 34. Joh. 20: 19. Ap. G. 10: 41.

15424)

Luc. 24: 50.

15425)

Ap. G. 9: 3/ 17. cap. 22: 17. cap. 23: 11. 1. Cor. 9: 1. 2. Cor. 12: 2.

15426)

Eph. 3: 7/ 8.

15427)

Ap. G. 8: 3. cap. 9: 1. cap. 22: 4. cap. 26: 9. Gal. 1: 13. 1. Tim. 1: 13.

15428)

Rom. 15: 18/ 19.

15429)

2. Cor. 11: 23. cap. 12: 11.

15430)

Ap. G. 2: 24/ 32.

15431)

Ap. G. 26: 23. Col. 1: 18. 1. Pet. 1: 3. Vppenb. 1: 5.

15432)

1. Mos. 2: 17. cap. 3: 6. Rom. 5: 12.

15433)

cap. 6: 23.

15434)

1. Thess. 4: 15/ 16/ 17.

15435)

1. Cor. 2: 6.

15436)

Eph. 1: 20. Col. 3: 1.

15437)

Ps. 110: 1. Ap. G. 2: 34. Ebr. 1: 13. cap. 10: 13.

15438)

Ps. 8: 7. Eph. 1: 22. Ebr. 2: 8.

15439)

Matth. 28: 18.

15440)

Ps. 110: 2.

15441)

1. Cor. 3: 23. cap. 11: 3.

15442)

Rom. 8: 36.

15443)

1. Cor. 4: 9. 2. Cor. 4: 10/ 11. cap. 11: 23.

15444)

Esa. 22: 13. cap. 56: 12. Wijsh. 2: 6.

15445)

Rom. 13: 11. Eph. 5: 14.

15446)

Hes. 37: 3.

15447)

Joh. 12: 24.

15448)

Phil. 3: 20/ 21.

15449)

1. Mos. 2: 7.

15450)

Rom. 5: 14.

15451)

Luc. 1: 78. Joh. 3: 13/ 31.

15452)

1. Mos. 5: 3.

15453)

Rom. 8: 29. 2. Cor. 3: 18. cap. 4: 11. Phil. 3: 21. 1. Joh. 3: 2.

15454)

1. Cor. 6: 13.

15455)

1. Thess. 4: 15/ 16/ 17.

15456)

Matth. 24: 31.

15457)

2. Cor. 5: 4.

15458)

Esa. 25: 8. Ose. 13: 14. Ebr. 2: 14.

15459)

Rom. 4: 15. cap. 5: 13. cap. 7: 5/ 13.

15460)

Joh. 16: 33. 1. Joh. 5: 5.

15461)

V. 3. (a) Efter Skrifterna) Ty efter förnuftet/ vthan thet: helga Skrift/ är thet en dårskap/ troo eller säija sådant wara skedt.

15462)

V. 6. (b) Bröder) Nemliga i trone.

15463)

V. 24. (c) Tå han öfwerantwardar Gudi riket) Thet är: tå han præsenterar sinom Fader sin Christeliga församling/ at hon nu icke meer af bonom/ såsom af en Legat/ vnder kors och anfächtning/ genom ordet och Sacramenten skal regeras: vtan på ett annat sätt/ af Gudh then helga Trefallighet sielf/ i alsomstörsta frögd och härlighet hållen blifwa.

15464)

V. 28. (d) Så warder ock tå Sonen sielf vndergifwen) Nemliga efter mandomen/ på hwilkens wägna han thetta riket såsom ett lään af sinom Fader bekommet hade. *Basil. Mag. lib.* 4. *cont. Eunom.* Si secundum Deitatem filius patri subjicitur; ab initio sanè subjectus erat, ex quo & Deus erat. Si verò non subjectus erat, sed postea subjicietur; secundum humanitatem velut pro nobis, & non secundum Deitatem pro se ipso subjicietur.

15465)

V. 29. (e) Låta sigh döpa öfwer the döda) Til at styrckia vpståndelsen/ läto the Christne döpa sigh öfwer the dödas grifter/ och gåfwo ther medh förstå/ at rätt the samme vpstå skulle.

15466)

V. 33. (f) Ondt snack) Thet är: ondt sällskap/ ther ofta ganska förargelig ord falla emot trona/ och förderfwa godh samwet.

15467)

V. 44. (g) Naturligit/ andeligit) Naturlig lekamen är then ther äter/ dricker/ sofwer/ wäxer til och af/ vpföder barn/ rc. Andelig lekamen är/ then sådant intet betorf/ och är doch likwäl en san lekamen/ lefwandes af andanom.

15468)

V. 50. (h) Kött och blodh/ rc.) Thet är: menniskian såsom hon nu är förderfwad/ och besmittad genom synden/ kan intet blifwa deelachtig af then himmelska härligheten; vtan hon blifwer förwandlad/ och reen giord ifrå synden.

15469)

V. 54. (i) Vpswolgen) Thet är: döden ligger vnder/ och hafwer ingen macht meer; men lifwet hafwer öfwerhanden/ och säger: Thet är wunnet; hwar äst tu dödh?

15470)

Ap. G. 11: 29. Rom. 12: 13. cap. 15: 26. 2. Cor. 8: 4. cap. 9: 1/ 2/ 12. Gal. 2: 10.

15471)

Ap. G. 19: 21. 2. Cor. 1: 16.

15472)

2. Cor. 1: 15.

15473)

Ap. G. 18: 21. 1. Cor. 4: 19. Jac. 4: 15.

15474)

2. Cor. 2: 12. Col. 4: 3.

15475)

Rom. 16: 21. 1. Cor. 4: 17. Phil. 2: 19/ 22.

15476)

1. Tim. 4: 12.

15477)

Eph. 6: 10. Col. 1: 11.

15478)

1. Cor. 1: 16.

15479)

Phil. 2: 29. Ebr. 13: 17.

15480)

1. Tim. 5: 17.

15481)

1. Thess. 5: 12.

15482)

Ap. G. 18: 2. Rom. 16: 3.

15483)

Rom. 16: 16. 2. Cor. 13: 12. 1. Thess. 5: 26. 1. Pet. 5: 14. Col. 4: 18. 2. Thess. 3: 17.

15484)

Rom. 16: 24.

15485)

V. 9. (a) Een stoor och kraftig dör) Thet äro månge som gierna höra och anamma Evangelium: så at ther är såsom een dör eller en port öpen/ ther i Jerusalem näpliga ett fenster eller een spryngia öpen war.

15486)

V. 22. (b) Anathema) Ban på Swensko/ Anathema på Grekesko/ Maharam på Ebreisko/ är alt ett: men Moth heter döden. Så wil nu Paulus säija: Then Christum icke hafwer kär/ han ware förbannad til döden. Se 3. Mos. 27: 28/ 29.

15487)

Rom. 1: 7. 1. Cor. 1: 3. Eph. 1: 2. 1. Pet. 1: 2.

15488)

Eph. 1: 3. 1. Pet. 1: 3.

15489)

Rom. 15: 5. 2. Cor. 7: 6.

15490)

Ps. 34: 20.

15491)

Ps. 94: 19. 2. Cor. 4: 10. Col. 1: 24.

15492)

2. Cor. 4: 15/ 17.

15493)

Ap. G. 19: 23. 1. Cor. 15: 32.

15494)

Jer. 17: 5/ 7.

15495)

1. Cor. 15: 31.

15496)

Rom. 15: 30. Phil. 1: 19. Philem. v. 22.

15497)

1. Cor. 2: 4/ 13.

15498)

2. Cor. 5: 12. Phil. 2: 16. cap. 4: 1. 1. Thess. 2: 19/ 20.

15499)

Rom. 1: 11.

15500)

1. Cor. 16: 5.

15501)

Matth. 5: 37. Jac. 5: 12.

15502)

1. Joh. 2: 20/ 27.

15503)

Rom. 8: 16. 2. Cor. 5: 5. Eph. 1: 13/ 14. cap. 4: 30.

15504)

Rom. 9: 1. 2. Cor. 11: 31. Gal. 1: 20. Phil. 1: 8.

15505)

2. Cor. 12: 20. cap. 13: 2/ 10.

15506)

1. Pet. 5: 3.

15507)

1. Cor. 3: 5.

15508)

V. 6. (a) Eder til godo) Jtem/ eder til hugswalelse) J thet the kunde trösta sigh ther widh: at efter Gudh hade Paulum och andra sina heliga vnder korsset/ hwilka han doch högt älskade/ them han ock åter förlossade/ och framdeles medh stoor ähra och frögd bekröna wille: så kunde icke heller the wänta sigh frij för korßet/ eller ther af besluta at Gudh war them oblijd/ eller ock twifla om hans hielp och vndsättning.

15509)

V. 21/ 22. (b) Amen) Thet är: the äro wiß och san.

15510)

V. 21/ 22. (c) Smordt/ försiglat/ gifwit pant) Thesse try Metaphoriske ord bemärckia alt ett/ nemliga/ at Gudh hafwer stadfäst sin löfte i oß genom sin Anda/ then han i wår hierta gifwit hafwer.

15511)

2. Cor. 12: 21.

15512)

1. Cor. 5: 1.

15513)

1. Cor. 5: 5.

15514)

Ap. G. 16: 8.

15515)

1. Cor. 16: 9.

15516)

2. Cor. 7: 5/ 6.

15517)

Col. 1: 27.

15518)

Luc. 2: 34.

15519)

2. Cor. 3: 5/ 6.

15520)

2. Cor. 4: 2.

15521)

V. 5. (a) Jcke bedröfwat migh) Thet är: han hafwer icke bedröfwat migh öfwer eder/ vtan eder: ty thet jagh wardt bedröfwad/ thet är icke skedt för mina/ vtan för edra skul.

15522)

V. 6. (b) Thet är nogh) Här talar han om then som han i första Epistelen i thet 5 Capitlet straffade/ och befalte dieflenom; och befaller nu här/ at man skal anamman igen/ efter han nu så straffad war.

15523)

V. 17. (c) Förfalska) För bukens och för girighetenes skul/ såsom en wijntappare förfalskar winet.

15524)

2. Cor. 5: 12. cap. 10: 8.

15525)

1. Cor. 9: 2/ 3.

15526)

2. Mos. 24: 12. cap. 34: 1.

15527)

Jer. 31: 33. Ebr. 8: 10.

15528)

Hes. 11: 19. cap. 36: 26.

15529)

2. Cor. 2: 16. Phil. 2: 13.

15530)

Jer. 31: 31.

15531)

2. Cor. 5: 18. Ebr. 8: 6/ 8.

15532)

Rom. 2: 27/ 29. cap. 7: 6/ 10/ 11.

15533)

5. Mos. 10: 1.

15534)

2. Mos. 34: 29/ 30.

15535)

Rom. 1: 17. cap. 3: 21.

15536)

Eph. 6: 19.

15537)

2. Mos. 34: 33.

15538)

Esa. 6: 10. Hes. 12: 2. Ap. G. 28: 26. Rom. 11: 8.

15539)

Matth. 13: 11.

15540)

Esa. 25: 7. Rom. 11: 23/ 26.

15541)

Joh. 4: 24.

15542)

1. Cor. 13: 12.

15543)

V. 2. (a) Wårt bref) Nemliga/ wårt prijsbref/ som witnar medh oß hwad wij vthrättat hafwom.

15544)

V 4. (b) Sådana tröst) At wij hafwe beredt eder til ett bref.

15545)

V. 6. (c) Bokstafsens) Thetta anföres emot the falska Apostlar/ som antingen förblandade lagen och Evangelium/ eller meente lagen hafwa förmon för Evangelium. Lära bokstafwen/ är/ tå man lärer blotta lagen och gierningarna/ vthan Gudz nädz kundskap. Ther medh warder kändt och förståndet/ at alt thet menniskian är eller giör/ är fördömt och döden wärdt: ty hon kan intet godt giöra vthan Gudz nådh.

15546)

(d) Anden) Är/ lära Gudz nådh vthan lagen och förtienst: ther igenom warder menniskian lefwandes och salig.

15547)

V. 13. (e) Täckelse) Mose täckelse är/ icke känna bokstafwen och hans läro: men thet vptäckta HErrans ansichte är/ klarliga känna Gudz nådh och Anda/ then oß frij giör ifrå lagen/ bokstafwen och hans werck/ at theras klarhet och werck måste återwända.

15548)

Rom. 1: 16.

15549)

2. Cor. 2: 17. 1. Thess. 2: 3/ 5.

15550)

2. Cor. 5: 11. cap. 6: 4.

15551)

2. Thess. 2: 10.

15552)

Esa. 6: 10. Matth. 13: 14. Joh. 12: 31/ 40.

15553)

2. Cor. 3: 18.

15554)

Col. 1: 15. Ebr. 1: 3.

15555)

2. Cor. 1: 24.

15556)

1. Mos. 1: 3.

15557)

2. Cor. 5: 1.

15558)

1. Cor. 2: 5.

15559)

Ps. 37: 24.

15560)

Rom. 8: 17.

15561)

Gal. 6: 17. 2. Cor. 1: 5. 2. Tim. 2: 11/ 12.

15562)

Ps. 44: 23. Matth. 5: 11. Rom. 8: 36. 1. Cor. 15: 31/ 49.

15563)

Col. 3: 4.

15564)

Ps. 116: 10.

15565)

Ap. G. 2: 24/ 32.

15566)

Rom. 8: 11. 1. Cor. 6: 14.

15567)

2. Cor. 1: 6/ 11. 2. Tim. 2: 10.

15568)

Rom. 7: 22. Eph. 3: 16. Col. 3: 10.

15569)

Ps. 30: 6.

15570)

Matth. 5: 12. Rom. 8: 18. 2. Thess. 1: 7. 2. Tim. 4: 8.

15571)

Rom. 8: 24.

15572)

V. 2. (a) Hemlig skam) Här stöter han på the falska Apostlar/ som vthwärtes härlige synas: men inwärtes äro the fulle medh slemhet/ Matth. 23: 25.

15573)

V. 4. (b) Werldenes gudh) Diefwulen är werldenes förste och gudh: ty hon tienar honom/ och är vnder honom.

15574)

V. 6. (c) Thristi ansichte) Christi kundskap/ icke Mose ansichte/ som är lagsens kundskap: ty genom Christum känne wij Gudh/ Joh. 6: 44/ 45.

15575)

V. 7. (d) Vthi leerkar) Thet är: Wij Apostlar/ som före thetta höga ämbetet/ äre/ hwad wära personer tilkommer/ swage och skröplige menniskior.

15576)

V. 10. (e) Wij omföre JEsu dödh/ rc.) Thet är: såsom Christus mycket led/ så lide wij ock efter hans exempel.

15577)

V. 17. (f) Föder i oß) Apostelen säger icke/ at wårt lidande är een orsak eller ett wärd/ medh hwilket wij förtiene then tilkommande härligheten; vtan allena/ efter hwad ordning wij komme ther til: nemliga/ at wij måste först lida/ och sedan komma til ähra och härlighet. Ty såsom *Augustinus* säger *in Psal.* 93. Quanto labore digna est requies quæ non habet finem? Si verùm vis comparare, & verùm judicare: æterna requies æterno labore emitur. Verùm hoc est: sed noli timere; misericors est Deus.

15578)

2. Cor. 4: 7.

15579)

Ebr. 11: 10. 2. Pet. 1: 13/ 14.

15580)

Rom. 8: 23.

15581)

Matth. 22: 11. Gal. 3: 27. Vppenb. 3: 18. cap. 16: 15.

15582)

Rom. 8: 11. 1. Cor. 15: 53/ 54.

15583)

Esa. 29: 23. Eph. 2: 10.

15584)

Rom. 8: 16. 2. Cor. 1: 22. Eph. 4: 30.

15585)

1. Chrön. 29: 15. Ps. 39: 13. Ps. 119: 19. Ebr. 11: 13.

15586)

Rom. 8: 24/ 25. 1. Cor. 13: 12. 2. Cor. 4: 18. Ebr. 11: 1.

15587)

Phil. 1: 23.

15588)

Matth. 25: 31. Rom. 14: 10.

15589)

Ps. 62: 13. Jer. 17: 10. Rom. 14: 12. Col. 3: 24/ 25.

15590)

Job. 31: 23. Jud. Ep. v. 23.

15591)

2. Cor. 4: 2.

15592)

2. Cor. 1: 14. cap. 3: 1. cap. 10: 8.

15593)

cap. 11: 12.

15594)

2. Cor. 11: 1/ 16/ 17. cap. 12: 6/ 11.

15595)

Rom. 5: 15. cap. 6: 11/ 12. 1. Cor. 6: 19. Gal. 2: 20. 1. Thess. 5: 10. 1. Pet. 4: 2.

15596)

Matth. 12: 50. Joh. 15: 14.

15597)

Rom. 8: 10. Gal. 5: 6. cap. 6: 15. Col. 3: 11.

15598)

Esa. 43: 18/ 19. Vppenb. 21: 5.

15599)

Rom. 5: 10. 1. Joh. 2: 2. cap. 4: 10.

15600)

Col. 2: 9.

15601)

Rom. 3: 24/ 25. Col. 1: 20.

15602)

Esa. 53: 6/ 9/ 12. 1. Pet. 2: 22.

15603)

Rom. 8: 3. Gal. 3: 13. 1. Joh. 3: 5.

15604)

Rom. 5: 19.

15605)

V. 3. (a) Doch om wij klädde/ rc.) Nemliga medh Christi rättferdighet/ hwilken wij iklädom oß genom trona på honom.

15606)

V. 4. (b) Efter wij wilje icke afklädde/ rc.) Thet är: efter wij såge gierna/ at wij intet skulle döö/ vtan hällre/ om thet wore Gudz wilje/ at wij ginast komme i himmelen.

15607)

V. 11. (c) Fare wij sachta) Thet är: wij tyrannicere icke/ eller drifwe folcket medh orätt ban/ eller annat fåfängt regemente. ty wij fruchte Gudh.

15608)

V. 12. (d) Emot them) Nemliga/ the falska Apostlar.

15609)

V. 13. (e) Äre wij förstränge) Thet är: om wij än skarpeliga fara medh folcket/ så tienom wij doch Gudi ther vthinnan: fare wij ock sachta medh them/ så giöre wij thet them til tienst och wilja/ hwilket alt rätt och wäl giordt är.

15610)

V. 14. (f) Efter wij thet hålle/ rc.) Medh the följande ord/ bewisar han sigh wara skyldig tiena Christo troliga i sitt ämbete.

15611)

V. 16. (g) Efter kötet) Christum icke meer känna efter kötet; är/ intet kötzligit meer sökia eller wänta i honom/ såsom Lärjungarna giorde för hans lidande: vtan låta benöija sigh åth hans ord/ i hwilkom man hafwer alt thet andeligit och ewigt är.

15612)

V. 21. (h) Giordt til synd) Thet är: til ett offer för syndena. Se til Rom. 8: 3.

15613)

1. Cor. 3: 9.

15614)

Ebr. 12: 15.

15615)

Esa. 49: 8. Luc. 4: 19.

15616)

Rom. 13: 12.

15617)

1. Cor. 10: 32.

15618)

1. Cor. 4: 1. 2. Cor. 4: 2.

15619)

2. Cor. 11: 23.

15620)

1. Cor. 2: 4. Eph. 6: 11/ 13. 2. Tim. 4: 7.

15621)

2. Cor. 4: 2.

15622)

Ps. 118: 18.

15623)

Phil. 4: 11/ 12.

15624)

2. Cor. 7: 2/ 3.

15625)

1. Cor. 4: 14.

15626)

5. Mos 7: 2. 1. Cor. 5: 9.

15627)

Eph. 5: 11.

15628)

1. Sam. 5: 1/ rc. 1. Cor. 10: 21.

15629)

1. Cor. 10: 14.

15630)

1. Cor. 3: 16. cap. 6: 19. Eph. 2: 21. Ebr. 3: 6. 1. Pet. 2: 5.

15631)

3. Mos. 26: 12. Hes. 37: 27.

15632)

Esa. 52: 11. Vppenb. 18: 4.

15633)

Jer. 31: 1/ 9/ 23. Vppenb. 21: 7.

15634)

V. 12. (a) Behöfwen J icke ängslas) Af then förra Epistelen woro the Corinther förskräckte/ och harmades/ at the Apostelen förtörnat hade. Nu tröster han them/ och säger: at hans hierta och mun är gladh och vthbredd. Therföre skulle the icke wara ångse eller harmas/ såsom han wore them ogunstig: men at the harmades ther öfwer/ war icke orsaken när honom; vtan såsom from barn harmades the af ett godt hierta.

15635)

1. Tim. 4: 8.

15636)

1. Joh. 3: 3.

15637)

Ap. G. 20: 33. 2. Cor. 12: 17.

15638)

2. Cor. 6: 11/ 12/ 13.

15639)

Matth. 5: 12. Ap. G. 5: 41. Phil. 2: 17. Col. 1: 24.

15640)

2. Cor. 2: 13.

15641)

Ap. G. 16: 19/ 23.

15642)

5. Mos. 32: 25.

15643)

2. Cor. 2: 4.

15644)

2. Sam. 12: 13. Matth. 26: 75. Luc. 18: 13.

15645)

Phil. 2: 12.

15646)

2. Thess. 3: 4. Philem. v. 8. 21.

15647)

V. 1. (a) Andans besmittelse) Thet är: lärones och trones besmittelse/ såsom the falske Apostlar lärde.

15648)

V. 2. (b) Fatter oß) Thet är: förstär huru troliga wij eder/ och icke wår fördeel meent hafwom/ och gifwer wår förmaning rum.

15649)

V. 10. (c) Sorg efter Gudz sinne) Är then som kommer af ens bedrefna synder/ rc.

15650)

(d) Werldenes sorg/) Är then som kommer af annor lekamlig skada eller motgång.

15651)

Rom. 15: 25.

15652)

Rom. 12: 8. Gal. 2: 10.

15653)

Ap. G. 11: 29. Rom. 15: 26. 1. Cor. 16: 1/ 2. 2. Cor. 9: 1.

15654)

1. Cor. 1: 5.

15655)

Matth. 8: 20. Luc. 9: 58. Phil. 2: 6/ 7.

15656)

1. Cor. 7: 7/ 25.

15657)

Ords. 19: 17. Matth. 10: 42.

15658)

2. Cor. 9: 2.

15659)

Ords. 3: 28. Marc. 12: 43. Luc. 21: 3. 2. Cor. 9: 7. 1. Pet. 4: 10.

15660)

2. Mos. 16: 18.

15661)

Ap. G. 11: 30.

15662)

Rom. 12: 17. Phil. 4: 8. 1. Pet. 2: 12.

15663)

V. 4. (a) Tienstenes deelachtighet til helgonen) Här förstås genom helgonen the Christne i Judeen/ hwilke woro nödlidande och beträngde; til hwilkas vnderstöd the Christne i Macedonien hade giordt efter sitt wilkor ett rijkt förskott och vnderstöd. Hwilkens tiensts deelachtighet Paulus här berömer/ och efter theras exempel vpmuntrar the Corinther til en thylijk rijk vnderstöd emot samma Christna: påminnande the sigh ibland annat at ifrå then orten war Evangelij predikan kommen til Hedningarna.

15664)

V. 10. (b) Begynt) J woren the förste som thet willen och giorden.

15665)

V. 23. (c) Christi ähra) Apostlarna kallas Christi ähra/ emedan hans ähra genom lärarenas ämbete befordrad och vthspridd blifwer.

15666)

Ap. G. 11: 29. Rom. 15: 26. 1. Cor. 16: 2. 2. Cor. 8: 4.

15667)

2. Cor. 8: 10.

15668)

Ord. 11: 24. cap. 22: 9. Gal. 6: 8.

15669)

2. Mos. 25: 2. cap. 35: 5. 5. Mos. 15: 7. Syr. 35: 11. Rom. 12: 8.

15670)

Ps. 112: 9.

15671)

Rom. 12: 11.

15672)

2. Cor. 1: 11. cap. 4: 15.

15673)

V. 10. (a) Edra rättferdighets frucht) Thet är: edra rättferdiga giernings frucht: ty han talar här icke om personens rättferdighet/ hwilken kommer af trone allena: som han i Epistelen til the Romare bewist hafwer.

15674)

V. 11. (b) Enfallighet) At wälgierningarna icke skee för någon nytto/ löön/ eller prijs skul: vtan af blott och frij kärlek.

15675)

Jer. 1: 10. Eph. 6: 13.

15676)

1. Cor. 14: 37.

15677)

2. Cor. 12: 6.

15678)

cap. 13: 10.

15679)

2. Cor. 3: 1. cap. 5: 12.

15680)

2. Cor. 11: 18. cap. 12: 5/ 6.

15681)

1. Cor. 12: 11.

15682)

Esa. 65: 16. Jer. 9: 23/ 24. 1. Cor. 1: 31.

15683)

Ord. 27: 2.

15684)

Rom. 2: 29. 1. Cor. 4: 5.

15685)

V. 13. (a) Öfwer måtton) Wij wilje icke alt för wijdt beröma oß/ om wij icke alt in til eder komne wore/ såsom the andre giöra/ och beröma sigh af annars mans arbete/ thet wårt är.

15686)

2. Cor. 5: 13.

15687)

1. Mos. 3: 4. Joh. 8: 44.

15688)

Gal. 1: 8.

15689)

1. Cor. 15: 10. 2. Cor. 12: 11. Gal. 2: 6.

15690)

1. Cor. 1: 17. cap. 2: 1/ 13.

15691)

Eph. 3: 4.

15692)

2. Cor. 4: 2. cap. 5: 11. cap. 12: 12.

15693)

1. Cor. 9: 6/ 12.

15694)

Phil. 4: 10/ 15.

15695)

Ap. G. 20: 33. 2. Cor. 12: 13. 1. Thess. 2: 9. 2. Thess. 3: 8.

15696)

1. Cor. 9: 15.

15697)

2. Cor. 12: 6.

15698)

2. Cor. 10: 13. cap. 12: 5. Phil. 3: 3/ 4.

15699)

2. Cor. 10: 10.

15700)

Ap. G. 22: 3. Rom. 11: 1. Phil. 3: 5.

15701)

1. Cor. 15: 10/ 31.

15702)

Ap. G. 9: 16. cap. 21: 11. 1. Cor. 4: 11.

15703)

5. Mos. 25: 3.

15704)

Ap. G. 16: 22.

15705)

cap. 14: 19.

15706)

cap. 27: 41.

15707)

Gal. 2: 4.

15708)

2. Cor. 6: 5.

15709)

Ap. G. 20: 18/ rc.

15710)

1. Cor. 9: 22.

15711)

cap. 8: 13.

15712)

2. Cor. 12: 5.

15713)

Gal. 1: 20.

15714)

Ap. G. 9: 25.

15715)

V. 10. (a) Jcke förtagen) Såsom ett rinnande watn/ skal min berömelse ock hafwa sitt lopp/ och oförtagen framgå.

15716)

V. 21. (b) Smälighet) Thet är: wij skickom oß nu såsom the ther swage äro/ hwilka J lida måsten/ thet oß doch een skam är/ efter wij skulle lida eder.

15717)

V. 29. (c) Ho är swag) För theras skul som swage woro i trone/ giorde han och lät mång stycke/ ther han wäl annars hade mått/ såsom han ock säger/ 1. Cor. 9: 22.

15718)

(d) Jagh brinner icke) Thet är: honom giorde ondt i hiertat/ tå man förargade the swaga.

15719)

Ap. G. 9: 3. cap. 22: 14/ 17/ 18. 1. Cor. 15: 8.

15720)

2. Cor. 11: 30.

15721)

2. Cor. 10: 8. cap. 11: 16.

15722)

Job. 2: 6.

15723)

1. Cor. 4: 9. cap. 15: 9/ 10. 2. Cor. 11: 1/ 5.

15724)

1. Cor. 9: 2. 2. Cor. 4: 2. cap. 6: 4. cap. 11: 6.

15725)

2. Cor. 11: 9.

15726)

2. Cor. 13: 1.

15727)

Ap. G. 20: 33.

15728)

2. Cor. 1: 6. Col. 1: 24. 2. Tim. 2: 10.

15729)

2. Cor. 6: 12/ 13.

15730)

2. Cor. 8: 6/ 16/ 18/ 22.

15731)

2. Cor. 5: 12.

15732)

1. Cor. 4: 21. 2. Cor. 10: 2. cap. 13: 2.

15733)

2. Cor. 13: 10.

15734)

V. 7. (a) En påle) Thenna pålan kallar han icke kötsens anfächtning til okyskhet; vtan någon stoor plågo och förskräckelse af dieflenom.

15735)

V. 9. (b) Min kraft är mächtig) Medh thetta ordet tröster Christus alla them/ som vthi swaghet eller lidande äro: ty han kan icke bewisa sina starckhet i oß/ vtan wij äre swage/ och lide.

15736)

V. 15. (c) Vthgifwen för edra siälar) Jcke til at frälsa them ifrå theras synder/ eller döden: vtan at them måtte predikat warda Christi Evangelium. *Augustin. in tract.* 84. *in Joh.* Etsi fratres pro fratribus moriamur, nullius tamen sangvis martyris in remissionem peccatorum funditur. *Et lib.* 4 *ad Bonifac. c.* 4. Sicut solus Filius Dei factus est filius hominis, ut nos secum filios Dei faceret: ita pro nobis solus suscepit sine malis meritis pœnam: ut nos per ipsum sine bonis meritis consequeremur gratiam.

15737)

2. Cor. 12: 14.

15738)

4. Mos. 35: 30. 5. Mos. 17: 6. cap. 19: 15. Matth. 18: 16. Joh. 8: 17. Ebr. 10: 28.

15739)

2. Cor. 12: 20/ 21.

15740)

Matth. 10: 20.

15741)

Phil. 2: 7/ 8.

15742)

1. Pet. 3: 18.

15743)

1. Cor. 11: 28.

15744)

2. Cor. 6: 9.

15745)

2. Cor. 11: 30. cap. 12: 5/ 9/ 10.

15746)

1. Cor. 4: 21. 2. Cor. 2: 3. cap. 10: 2/ 8. cap. 12: 20/ 21.

15747)

Rom. 12: 16/ 18. cap. 15: 5. 1. Cor. 1: 10. Phil. 2: 2. cap. 3: 15/ 16. 1. Pet. 3: 8.

15748)

Ebr. 12: 14.

15749)

Rom. 16: 16. 1. Cor. 16: 20. 1. Thess. 5: 26. 1. Pet. 5: 14.

15750)

V. 4. (a) Så lefwe wij likwäl) Thet är: kommer jagh/ så wil jagh wäl bewisa at jagh lefwer i Christo: oansedt några ibland eder hålla migh för intet.

15751)

V. 7. (b) Som wij odugelige worom) Thet är: fåsom wij ingen macht eller kraft hade til at straffa och banlysa någon/ efter ingen funnos som wij kunde bewisa then kraften vppå.

15752)

Tit. 1: 3.

15753)

Ap. G. 2: 24/ 32. Eph. 1: 20. Col. 2: 12. 1. Thess. 1: 10. Ebr. 13: 20.

15754)

Rom. 1: 7. 1. Cor. 1: 3.

15755)

Matth. 20: 28. Gal. 2: 20. Eph. 5: 2. Tit. 2: 14. Ebr. 9: 14.

15756)

Ap. G. 15: 1. 2. Cor. 11: 4.

15757)

5. Mos. 4: 2. cap. 12: 32. Ords. 30: 6. Vppenb. 22: 18.

15758)

1. Thess. 2: 4. Jac. 4: 4.

15759)

1. Cor. 15: 1/ 3.

15760)

Eph. 3: 3.

15761)

Ap. G. 8: 3. cap. 9: 1. cap. 22: 4. cap. 26: 9. Phil. 3: 6. 1. Tim. 1: 13.

15762)

Jer. 1: 5.

15763)

Ap. G. 9: 15. cap. 13: 2. Rom. 1: 1.

15764)

2. Cor. 4: 6.

15765)

Gal. 2: 8. Eph. 3: 8.

15766)

Matth. 16: 17.

15767)

Ap. G. 9: 26.

15768)

Marc. 6: 3.

15769)

Rom. 1: 9. cap. 9: 1. 2. Cor. 1: 23. cap. 11: 31. 1. Thess. 2: 5. 1. Tim. 5: 21. 2. Tim. 4: 1.

15770)

Ap. G. 9: 30.

15771)

V. 4. (a) Som sigh sielf/ rc.) Sij huru han all ord lagar emot egen rättferdighet.

15772)

V. 8. (b) Annorlunda predikade/ rc.) *Augustin. l.* 3. *contr. lit. Petil. c.* 6. Si quis sive de Christo, sive de ejus Ecclesia, sive de quacunque re alia, quæ pertinet ad fidem vitamque nostram, non dicam, si nos: sed quod Paulus adjecit, si Angelus de cœlo vobis annunciarit, præterquam quod in scriptis legalibus & Evangelicis accepistis, anathema sit.

15773)

Ap. G. 15: 2.

15774)

Ap. G. 19: 21.

15775)

Phil. 2: 16.

15776)

Ap. G. 16: 3. 1. Cor. 9: 21.

15777)

Ap. G. 15: 24.

15778)

5. Mos. 10: 17. 2. Chrön. 19: 7. Job. 34: 19. Wijsh. 6: 8. Syr. 35: 15. Ap. G. 10: 34. Rom. 2: 11. Eph. 6: 9. Col. 3: 25. 1. Pet. 1: 17.

15779)

Ap. G. 13: 46. Rom. 11: 13. 1. Tim. 2: 7. 2. Tim. 1: 11.

15780)

Ap. G. 9: 15. cap. 13: 2. cap. 22: 21. Gal. 1: 16. Eph. 3: 8.

15781)

Ap. G. 11: 30. cap. 24: 17. Rom. 15: 25. 1. Cor. 16: 1. 2. Cor. 8: 1. cap. 9: 1.

15782)

Ap. G. 10: 28.

15783)

cap. 15: 10/ 11.

15784)

Eph. 2: 12.

15785)

Ps. 143: 2. Ap. G. 13: 38/ 39. Rom. 1: 17. cap. 3: 20/ 28. cap. 8: 3. Gal. 3: 11. Ebr. 7: 18/ 19.

15786)

Rom. 6: 14. cap. 7: 4/ 6. cap. 8: 2.

15787)

cap. 6: 6. Gal 5: 24. cap. 6: 14.

15788)

Gal. 1: 4. Eph. 5: 2. Tit. 2: 14.

15789)

Ebr. 7: 11.

15790)

V. 2. (a) Löpa fäfängt) Nemliga/ om man hade haft honom mißtänckt/ såsom han icke hade kommit öfwerens medh the andra Christi Apostlar.

15791)

V. 4. (b) Träldom) Nemliga til at hålla Mose lagh/ såsom nödig til saligheten.

15792)

V. 6. (c) Hurudana the fordom warit hade) The falske Apostlar gåfwo före/ at the tolf Apostlar hade wandrat medh Christo/ och woro therföre wärdigare än Paulus. Thet drifwer S. Paulus tilbaka/ och säger: Ther ligger icke macht vppå/ huru myndige eller härlige the äro: ty vthi Evangelio är en Predikare såsom then andre/ 1. Cor. 3: 8.

15793)

V. 7. (d) Til förhuden) S. Paulus kallar Hedningarna förhud: ty the woro icke omskorne såsom Judarna.

15794)

V. 12. (e) Åt han/ rc.) Nemliga sådana maat som i Mose lagh war förbuden.

15795)

V. 16. (f) Jntet kött) Thet är: ingen menniskia.

15796)

V. 17. (g) Syndatienare) Then genom gierningarna wil from och rättferdig warda/ han giör lika som han wore nu först genom Christum/ och hans ämbete/ predikan/ och lidande en syndare worden; och måste therföre genom lagen from warda: thet är/ försaka/ korsfästa/ och försmäda Christum/ och vpbyggia synden igen/ then tilförene genom trones predikan nederlagd war.

15797)

V. 19. (h) Genom lagh) Genom trona/ som är een andelig och lifachtig lagh/ ärom wij vokstafwens lagh döde/ at wij henne intet meer skyldige äre/ Rom. 7: 4.

15798)

Gal. 5: 7.

15799)

Ap. G. 2: 38. cap. 8: 15. cap. 15: 8. Eph. 1: 13.

15800)

1. Mos. 15: 6. Rom. 4: 3. Jac. 2: 23.

15801)

Rom. 4: 11/ 12/ 16.

15802)

1. Mos. 12: 3. cap. 18: 18. cap. 22: 18. cap. 26: 4. Syr. 44: 22. Ap. G. 3: 25.

15803)

5. Mos. 27: 26.

15804)

Rom. 3: 20. Gal. 2: 16.

15805)

Hab. 2: 4. Rom. 1: 17. Ebr. 10: 38.

15806)

3. Mos. 18: 5. Hes. 20: 11. Rom. 4: 4/ 5. cap. 10: 5/ 6. cap. 11: 6.

15807)

Rom. 8: 3. 2. Cor. 5: 21.

15808)

5. Mos. 21: 23.

15809)

Ebr. 9: 17.

15810)

1. Mos. 12: 7. cap. 15: 5. cap. 17: 7. cap. 22: 18.

15811)

1. Mos. 15: 13. 16. 2. Mos. 12: 40/ 41. Ap. G. 7: 6.

15812)

Rom. 4: 13/ 14.

15813)

Rom. 4: 15. cap. 5: 20.

15814)

Rom. 3: 9. cap. 11: 32.

15815)

Matth. 5: 17. Ap. G. 13: 38. Rom. 10: 4.

15816)

Esa. 56: 5. Joh. 1: 12. Rom. 8: 15. Gal. 4: 5.

15817)

Rom. 6: 3. cap. 13: 14.

15818)

Joh. 17: 21. Rom. 10: 12. 1. Cor. 12: 13. Eph. 2: 14/ 15. Col. 3: 11.

15819)

1. Mos. 21: 12. Rom. 9: 7. Ebr. 11: 18.

15820)

V. 3. (a) Lychtat i kötet) Thet är: i then läran som lemnar menniskian i sitt kötzliga sinne.

15821)

V. 19. (b) Hwad skal tå lagen) Gudh hade af nåde tilsagt Abrahe arf/ thet är/ rättfärdighet/ och ewinnerligit lijf: hwad hielper tå lagen? Swar: Lagen föröker och vppenb arar syndena/ tå hon mycket vthkräfwer/ thet wij icke förmågom: och vppenbarar theslikes syndena/ at wij skolom bekänna/ at Gudh giör oß rättfärdiga af nådh. Om lagen wore allena noah til at giöra menniskiona rättfärdiga/ hwad behöfoe wij tå nådena/ then oß låfwad är?

15822)

(c) Vthi medlarens hand) Mose/ h wilken en medlare war emellan Gudh och folcket. Ther hade ingen medlare behöfts/ om folcket hade förmått höra lagen/ 2. Mos. 20: 18. 5. Mos. 5: 5. Kunna the icke höra lagen/ huru kan tå lagen giöra them froma? Men Gudh är En/ han är allena/ och hafwer ingen sin lika: therföre kan man icke handla medh honom vthan medlare/ såsom ock Job säger/ cap. 23: 13.

15823)

Col. 2: 8.

15824)

1. Mos. 49: 10. Dan. 9: 24. Eph. 1: 10.

15825)

Matth. 5: 17.

15826)

Joh. 1: 12. Gal. 3: 26.

15827)

Rom. 8: 15.

15828)

Rom. 8: 16/ 17.

15829)

1. Cor. 8: 4. cap. 12: 2. Eph. 2: 11/ 12.

15830)

1. Cor. 8: 3. cap. 13: 12.

15831)

Ebr. 7: 18.

15832)

Col. 2: 20.

15833)

Rom. 14: 5. Col. 2: 16.

15834)

1. Cor. 2: 3.

15835)

Mal. 2: 7.

15836)

Matth. 10: 40. Joh. 13: 20.

15837)

Rom. 10: 2. 2. Cor. 11: 2.

15838)

1. Cor. 4: 15. Philem. v. 10. Jac. 1: 18.

15839)

1. Mos. 16: 15.

15840)

cap. 21: 1/ 2. Ap. G. 7: 8. Ebr. 11: 11.

15841)

Joh. 8: 39. Rom. 9: 7/ 8.

15842)

Esa. 2: 2. Ebr. 12: 22. Vppenb. 3: 12. cap. 21: 2/ 10.

15843)

Esa. 54: 1.

15844)

Rom. 9: 7.

15845)

1. Mos. 21: 9.

15846)

1. Mos. 21: 10/ 12. Joh. 8: 35.

15847)

V. 12. (a) Warer såsom jagh) Thet är: warer så til sinnes emot migh/ som jagh är til sinnes emot eder: jagh menar eder alt godt.

15848)

(b) Efter jagh ock är såsom J) Nemliga såsom J woren emot migh tilförene/ och än hoppas at månge af eder skola wara.

15849)

V. 17. (c) The nijtälska eder) Nemliga the falske Apoftlar.

15850)

Rom. 6: 18. 1. Pet. 2: 16.

15851)

Ap. G. 15: 1.

15852)

2. Tim. 4: 8.

15853)

1. Cor. 7: 19. 2. Cor. 5: 16. Gal. 6: 15. Col. 3: 11.

15854)

Gal. 3: 1.

15855)

Gal. 1: 6.

15856)

1. Cor. 5: 6.

15857)

Gal. 1: 7.

15858)

1. Cor. 1: 23.

15859)

1. Cor. 8: 9. 1. Pet. 2: 16.

15860)

1. Cor. 9: 19. Gal. 6: 2.

15861)

3. Mos. 19: 18. Matth. 7: 12. cap. 22: 39. Marc. 12: 31. Rom. 13: 9. Jac. 2: 8.

15862)

2. Cor. 12: 20.

15863)

Rom. 6: 12. cap. 8: 1/ 4/ 12. cap. 13: 14.

15864)

1. Pet. 2: 11.

15865)

Rom. 7: 15/ rc.

15866)

Rom. 6: 14. cap. 8: 2.

15867)

1. Cor. 3: 3. cap. 6: 9. Eph. 5: 3. Col. 3: 5.

15868)

1. Cor. 6: 10. Eph. 5: 5. Col. 3: 6. Vppenb. 22: 15.

15869)

Eph. 5: 8.

15870)

Rom. 6: 6. Gal. 2: 19.

15871)

Rom. 8: 5.

15872)

V. 3. (a) Han är plichtig) Ty vthan trona är intet hierta reent: vthan hiertans reenhet är ingen gierning rätt och reen.

15873)

V. 6. (b) Som werckar genom kärleken) Här tilskrifwes icke kärlekenom/ at han antingen fulbordar trona/ eller han giör oß rättferdiga: vtan at han är ett kännemärcke til then rätta lifachtiga troon: säledes/ at een rätt troo altid werckar genom kärleken: men then troo som thet icke giör/ hon är ingen rätt troo/ vtan een skrymtachtig och död troo.

15874)

V. 11. (c) Förföljelse) Nemliga/ af mina landzmän Judarna/ som drifwa omskärelsen och lagen.

15875)

(d) Så wore korßens förargelse om intet) Thet är: så wände ju then förargelse åter/ som månge taga af wärt kors och förföljelse/ som wij lide af them som drifwa lagen.

15876)

V. 13. (e) Gifwa kötet tilfälle) Thet giöra the som säija: Efter troon giör alt/ så wiljom wij intet godt giöra/ vtan förlåta oß på trona.

15877)

V. 14. (f) All lagen) Nemliga/ hwad wår nästa tilländer/ huru wij skolom ställa oß emot honom.

15878)

1. Cor. 3: 1.

15879)

Rom. 14: 1. 1. Cor. 9: 22.

15880)

Rom. 15: 1. 1. Thess. 5: 14.

15881)

Joh. 15: 12.

15882)

1. Cor. 8: 2.

15883)

Ps. 62: 13. Jer. 17: 10. Rom. 2: 6. Vppenb. 2: 23.

15884)

1. Cor. 9: 7/ 11/ 14.

15885)

Luc. 16: 25. Rom. 2: 6.

15886)

2. Cor. 9: 6.

15887)

2. Thess. 3: 13.

15888)

Eph. 2: 10.

15889)

Phil. 3: 18.

15890)

Rom. 6: 6. Gal. 2: 19.

15891)

Col. 3: 11.

15892)

1. Cor. 7: 19. 2. Cor. 5: 16. Gal. 5: 6.

15893)

Ps. 125: 5.

15894)

2. Cor. 4: 10.

15895)

V. 2. (a) Christi lagh) Joh. 13: 34.

15896)

V. 4. (b) Jcke vthi androm) Thet är: han skal icke vphäfwa sigh ther af/ at han starckare och fromare är än hans näste; vtan skåde sigh sielfwan/ och så beröme sigh af sine troo/ och af then nåde han sielf hafwer af Gudi.

15897)

V. 12. (c) Töckias efter kötet) Nemliga Judomen/ theras öfwersta Prestom och Skriftlärdom/ at the kunna draga nägra til omskärelsen/ lagen och theras stadgar/ til hwilka the än höllo sigh.

15898)

V. 14. (d) Werlden är migh korsfäst/ rc.) Thet är: jagh håller före at werlden är fördömd medh all sin lära/ werck/ och gierningar: hon häller migh och min lära sammaledes/ och så korsfäste wij hwar annan.

15899)

V. 16. (e) Reglo) Thenna Reglan är icke menniskio lära/ vtan Evangelium/ och troon på Christum.

15900)

V. 17. (f) Christi tekn) Är icke the såår på Christi lekamen/ vtan allahanda lidande/ som wij hafwom för Christi skul.

15901)

Rom. 1: 7. 1. Cor. 1: 2. 2. Cor. 1: 1.

15902)

Gal. 1: 3. 1. Pet. 1: 2.

15903)

2. Cor. 1: 3. 1. Pet. 1: 3.

15904)

Rom. 8: 29/ 30. Col. 1: 23. 2. Thess. 2: 13. 2. Tim. 1: 9.

15905)

Luc. 1: 75. Eph. 5: 27. Tit. 2: 12.

15906)

Rom. 8: 15. Gal. 4: 5.

15907)

Matth. 3: 17. cap. 17: 5.

15908)

Ap. G. 20: 28. Col. 1: 14. Ebr. 9: 12. 1. Pet. 1: 18/ 19.

15909)

Rom. 9: 23. Eph. 2: 7. Phil. 4: 19.

15910)

Rom. 16: 25. Eph. 3: 9. Col. 1: 26.

15911)

2. Tim. 1: 9. Tit. 1: 2.

15912)

1. Pet. 1: 20.

15913)

Gal. 4: 4.

15914)

Col. 1: 20.

15915)

Rom. 8: 17. Col. 1: 22.

15916)

Rom. 8: 15/ 16. 2. Cor. 5: 5. Eph. 4: 30.

15917)

2. Cor. 1: 22.

15918)

Rom. 8: 23.

15919)

5. Mos. 7: 6.

15920)

Rom. 1: 9. Phil. 1: 3. 1. Thess. 1: 2. 2. Thess. 1: 3.

15921)

Col. 2: 12.

15922)

Ap. G. 2: 24/ 32.

15923)

Ps. 110: 1. 1. Cor. 15: 25. Col. 3: 11. Ebr. 1: 3. 1. Pet. 3: 22.

15924)

Phil. 2: 9. Col. 2: 10.

15925)

Ps. 8: 7.

15926)

Eph. 4: 15. cap. 5: 23. Col. 1: 18.

15927)

V. 4. (a) Vthwaldt i honom) Nemliga Christo. Här af see wij/ at Gudh hafwer icke absolute/ thet är: förvthan all tings anseende vthwaldt några/ och några förskutit: vtan han hafwer ansedt Christum/ och således troon/ medh hwilken wij honom anamme/ och hans förtienst oß tilägne.

15928)

V. 10. (b) Sammanfattat) Gudh wil/ at Christo skola all ting vndergifwen/ och han för en HErra och hufwud hållen warda. Psal. 8: 7. Så at then honom icke hafwer/ han skal ingen Gudh hafwa.

15929)

V. 11. (c) Som all ting werckar) Nemliga hwad thenna wår salighet tilkommer.

15930)

V. 20. (d) Och satte honom på sin högra hand) Nemliga efter hans Mandom. *Ambr. l.* 5. *de fide cap.* 7. Secundum carnem itaque omnia ei subjecta traduntur, secundum quam à mortuis resuscitatus est. *Damasc. orth. fid. l.* 4. *cap.* 2. Dextram igitur intelligimus gloriam & honorificentiam Deitatis, &c.

15931)

V. 22. (e) All ting) Christus är ett sådant hufwud til församlingena: at han likwäl en Herre är öfwer diefwulen/ werldena/ etc.

15932)

V. 23. (f) Som alt i allom vpfyller) Christus är och werckar all werck i all creatur/ therföre äro all creatur vpfylt medh honom: altså är ock hans Christeliga församling hans vpfyllelse/ så at hon är medh honom en fulbordad krop.

15933)

Col. 2: 13.

15934)

Joh. 14: 30.

15935)

Col. 3: 6/ 7.

15936)

Rom. 10: 12.

15937)

Rom. 5: 6/ 8/ 10.

15938)

cap. 6: 4. cap. 8: 11. Col. 2: 12/ 13. cap. 3: 1/ 3.

15939)

Rom. 3: 24. cap. 4: 16. Tit. 3: 5.

15940)

Rom. 3: 20/ 27. cap. 4: 2. cap. 9: 11. cap. 11: 6. 1. Cor. 1: 29/ 30. 2. Tim. 1: 9.

15941)

Ps. 100: 3. Esa. 29: 23.

15942)

Eph. 1: 4. cap. 4: 24. Tit. 2: 14.

15943)

1. Cor. 12: 2. Eph. 5: 8. Col. 1: 21.

15944)

Rom. 9: 4.

15945)

Joh. 10: 16.

15946)

Ap. G. 10: 36. Rom. 5: 1. Col. 1: 20.

15947)

Col. 2: 14.

15948)

2. Cor. 5: 17. Gal. 6: 15.

15949)

Rom. 6: 6. cap. 8: 3. Col. 1: 20.

15950)

Esa. 57: 19.

15951)

Joh. 10: 9. cap. 14: 6. Rom. 5: 2. Eph. 3: 12. Ebr. 4: 16. cap. 10: 19/ 20.

15952)

Gal. 6: 10. Phil. 3: 20. Ebr. 12: 22/ 23.

15953)

1. Cor. 3: 9/ 10.

15954)

Vppenb. 21: 14.

15955)

Pf. 118: 22. Esa. 28: 16. Matth. 16: 18. 1. Pet. 2: 4.

15956)

1. Cor. 3: 17. cap. 6: 19. 2. Cor. 6: 16.

15957)

1. Pet. 2: 5.

15958)

V. 1/ 5. (a) Döde i synderna) Här seer man at menniskian af egna krafter platt intet kan hielpa til at omwända sigh/ eller vpstå ifrå sina synder/ meer än en död kan hielpa til at vpwäckia sigh ifrå döden.

15959)

V. 14. (b) Af bådom) Nemliga/ Judom och Hedningom.

15960)

V. 15. (c) Nemliga/ lagen) Lagen war owänskapen emellan Judarna och Hedningarna: ty ther igenom wille Judarna wara bättre; men nu sedan alle igenom Christum hafwa Andan vthan lagen/ hafwer then owänskapen en ända/ och then ene är såsom then andre.

15961)

Ap. G. 21: 33. Eph. 4: 1. Phil. 1: 7/ 13/ 16. Col. 4: 3. 2. Tim. 1: 8. cap. 2: 10. Philem. v. 1.

15962)

Ap. G. 9: 15. cap. 13: 2. 1. Cor. 4: 1.

15963)

Eph. 1: 9/ 10. Col. 1: 26.

15964)

Ap. G. 22: 17/ 21. cap. 26: 16/ 17. Gal. 1: 11/ 12.

15965)

Ap. G. 20: 28.

15966)

Gal. 3: 14. Eph. 2: 15/ 16.

15967)

Rom. 1: 5.

15968)

1. Cor. 15: 9. Gal. 1: 16. cap. 2: 8. 1. Tim. 1: 13/ 15.

15969)

cap. 2: 7. 2. Tim. 1: 11.

15970)

2. Tim. 1: 10. Tit. 1: 2/ 3. 1. Pet. 1: 20.

15971)

Rom. 16: 25.

15972)

Joh. 1: 3. Col. 1: 16. Ebr. 1: 2.

15973)

Joh. 10: 9. cap. 14: 6. Rom. 5: 2. Eph. 2: 18. Ebr. 4: 16. cap. 10: 19/ 20.

15974)

Phil. 1: 14. Col. 1: 24. 1. Thess. 3: 3.

15975)

Eph. 6: 10.

15976)

2. Cor. 4: 16.

15977)

Col. 2: 7.

15978)

V. 10. (a) Förstadömen) Ändoch Gudz Änglar äro fulle af Gudi/ så förfara the likwäl dagliga på Christenheten nya nåder och gåfwor/ som Gudh dageliga vthgifwer; såsom ock Christus Luc. 15: 10/ säger/ at Änglarna frögda sigh öfwer en syndare som sigh bättrar.

15979)

V. 18. (b) Hwad bredden) Kärleken bewisar at troon är rättsinnig; hon begriper tå at intet är så bredt/ långt/ diupt/ högt/ ther Christus icke förmär och kan hielpa; och fruchtar sigh intet/ hwarken för synden/ döden/ eller helwetit/ ware sigh bredt/ långt/ diupt/ rc. Såsom i Psal. 139: 7/ skrifwit står: Hwart skal jagh gå för tinom anda/ rc.

15980)

V. 19. (c) Christi kärlek öfwergår) Thet är en mycket större ting/ älska Christum/ än mycket kunna predika: ty förståndet vpblås; men kärleken fördättrar. Jtem/ then som älskar Gudh/ han är kånd af honom/ 1. Cor. 8: 1/ 3. Jtem/ Petre/ älskar tu migh? Joh. 21: 15.

15981)

(d) Vpfylte medh Gudz fulhet) Thet är/ at Gudh allena regerar/ och werckar vthi eder/ och J ären fulle af honom.

15982)

Eph. 3: 1.

15983)

1. Mos. 17: 1. 1. Cor. 7: 20. Phil 1: 27. Col. 1: 10. 1. Thess. 2. 12.

15984)

Col. 1: 11. cap. 3: 12. 1. Thess. 5: 14.

15985)

Rom. 12: 5/ 10. Eph. 2: 16.

15986)

1. Cor. 12: 4/ 11.

15987)

1. Cor. 12: 5.

15988)

Mal. 2: 10. 1. Cor. 8: 4/ 6. cap. 12: 6.

15989)

Rom. 12: 3/ 6. 1. Cor. 12: 11.

15990)

Ps. 68: 19 Col. 2: 15.

15991)

Joh. 3: 13. cap. 6: 62.

15992)

Ap. G. 2: 33.

15993)

Ap. G. 21: 8. 2. Tim. 4: 5.

15994)

Rom. 12: 7. 1. Cor. 12: 28.

15995)

Eph. 1: 23. Col. 1: 24.

15996)

1. Cor. 14: 20.

15997)

Ebr. 13: 9.

15998)

Eph. 1: 22. cap. 5: 23.

15999)

Rom. 12: 5. 1. Cor. 12: 27.

16000)

Eph. 2: 12. 1. Thess. 4: 5.

16001)

Rom. 1: 24/ 26.

16002)

Rom. 6: 6. Eph. 2: 2/ 3. Col. 2: 11. cap. 3: 9. Ebr. 12: 1. 1. Pet. 2: 1. cap. 4: 2.

16003)

Rom. 6: 4. cap. 12: 2.

16004)

2. Cor. 5: 17. Col. 3: 10.

16005)

Zach. 8: 16. 1. Pet. 2: 1.

16006)

Rom. 12: 5.

16007)

Ps. 4: 5.

16008)

1. Pet. 5: 9. Jac. 4: 7.

16009)

Ap. G. 20: 34. 1. Thess. 4: 11. 2. Thess. 3: 8/ 12.

16010)

Matth. 12: 36. Eph. 5: 3/ 4.

16011)

Col. 3: 16.

16012)

Esa. 7: 13. cap. 63: 10.

16013)

2. Cor. 1: 22. cap. 5: 5. Eph. 1: 13/ 14.

16014)

Rom. 8: 16/ 23.

16015)

Col. 3: 12/ 13.

16016)

Matth. 6: 14. Marc. 11: 25. Phil. 2: 12.

16017)

V. 1. (a) J then kallelse) Förstås then gemena kallelsen/ ther medh the woro kallade til Gudz nådh och kundskap.

16018)

V. 8. (b) Fängelset) Thet är: Syndena/ döden/ och samwetet/ at the oß icke behächta eller hålla måga.

16019)

V. 10. (c) All ting vpfylla) At han skulle wercka all ting i allom/ och honom förvthan intet giordt/ talat eller tänckt warda; och thet efter mandomen: ty efter Gudomen hafwer han tilförene all ting vpfylt. Såsom then

gamla kyrkiones lärare *Theophylactus* här på skrifwer: Ut omnia impleat dominatione operationeque, idque in carne: quandoquidem Divinitate jam antea cuncta compleret. Thet samma skrifwer *Oecumenius* här öfwer.

16020)

V. 12. (d) Skickelige) Thet är: wäl tilrustade/ och i alla måtto försorgde och tilredde/ så at intet fattas til Christenhetenes ämbete.

16021)

V. 14. (e) Genom menniskiors skalckhet) The ther lära menniskio dicht/ och bruka ther til then H. Skrift/ lika som speßbofwar bruka tärningarna.

16022)

Matth. 5: 45/ 48. Luc. 6: 36.

16023)

Joh. 13: 34. cap. 15: 12. 1. Thess. 4: 9. 1. Joh. 3: 11/ 23. cap. 4: 20.

16024)

Gal. 2: 20. Ebr. 8: 3. cap. 9: 14. 1. Pet. 3: 18.

16025)

Eph. 4: 29.

16026)

Marc. 7: 21. Gal. 5: 19.

16027)

Col. 3: 5.

16028)

1. Cor. 6: 9/ 10. Vppenb. 22: 15.

16029)

Jer. 29: 8. Matth. 24: 4. Marc. 13: 5. Luc. 21: 8. 2. Thess. 2: 3.

16030)

Rom. 1: 18. Col. 3: 6.

16031)

2. Cor. 3: 18. 1. Thess. 1: 9.

16032)

Joh. 12: 36.

16033)

Gal. 5: 22.

16034)

Rom. 12: 2.

16035)

Matth. 18: 17. 2. Cor. 6: 14. 2. Thess. 3: 14.

16036)

Rom. 13: 12. 1. Cor. 5: 8. cap. 10: 20. Ebr. 9: 14.

16037)

Joh. 3: 20/ 21.

16038)

Rom. 13: 11.

16039)

Esa. 60: 1. 1. Cor. 15: 3/ 4. Col. 3: 1.

16040)

Rom. 6: 4/ 5. cap. 13: 11. Eph. 2: 5.

16041)

Col. 4: 5.

16042)

Rom. 12: 2.

16043)

Ords. 20: 1. cap. 23: 29/ 30. Esa. 5: 11/ 22. Luc. 21: 34.

16044)

Col. 3: 16.

16045)

Col. 3: 17. 1. Thess. 5: 17. Ebr. 13: 15. 1. Pet. 2: 5.

16046)

1. Pet. 5: 5.

16047)

3. Mos. 3: 16. 1. Cor. 14: 34. Col. 3: 18. Tit. 2: 5. 1. Pet. 3: 1.

16048)

Rom. 12: 5. 1. Cor. 11: 3. cap. 12: 27. Eph. 1: 22. cap. 4: 12/ 15. Col. 1: 18/ 24.

16049)

Col. 3: 19. 1. Pet. 3: 7.

16050)

Gal. 1: 4.

16051)

Joh. 3: 5. Tit. 3: 5. 1. Pet. 3: 21.

16052)

Högw. 4: 7. Eph. 1: 4. Col. 1: 22.

16053)

1. Cor. 6: 15.

16054)

1. Mos. 2: 24. Matth. 19: 5. Marc. 10: 7. 1. Cor. 6: 16.

16055)

V. 8. (a) J woren mörker) Thet är: J såten vthi mörker och wilfarelse/ od wiste intet Gudz wilja: men nu ären J vplyste genom Evangelij predikan/ at J weten huru J lefwa skolen.

16056)

V. 13. (b) När thet af liuset) Thet är: af Gudz ord.

16057)

V. 16. (c) Skicker eder efter tiden) Eller/ achter tilfället.

16058)

(d) Ty tiden är ond) Enom Christnom möta så mångahanda hinder och orsaker/ til at försuma the ting som godh äro/ at han endeels såsom en fånge/ måste stundom slita sigh löös/ och såsom stiäla tiden/ och emellanåth dyrt lösan medh ogunst/ rc.

16059)

V. 18. (e) Oskickeligit) Som wij see the drinckare äro wille/ öfwerdådige/ skamlöse/ och otuchtige i all ting/ medh ordom/ roop och skrij/ och andra åthäfwor.

16060)

V. 32. (f) Thenna hemlighet) Sacrament eller *mysterium* kallas hemlighet/ eller ett fördolt ting/ thet doch vthwärtes hafwer sina betydning. Så är ock Christus och hans församling een hemlighet/ ett stort/ heligt/ fördolt ting/ thet man troo måste/ och icke see kan. Thet warder nu medh man och qwinno såsom genom sitt vthwärtes tekn betydt; at såsom mannen och qwinnan äro en lekamen/ och hafwa alla ägodelar meenliga: så hafwer vck then Christna för samlingen alt thet Christus är och hafwer.

16061)

Col. 3: 20.

16062)

2. Mos. 20: 12. 5. Mos. 5: 16. Syr. 3: 9. Matth. 15: 4. Marc. 7: 10.

16063)

Col. 3: 21.

16064)

5. Mos. 6: 7/ 20. Ps. 78: 4. Ords. 29: 17.

16065)

Col. 3: 22. 1. Tim. 6: 1. Tit. 2: 9.

16066)

Rom. 2: 6. 2. Cor. 5: 10.

16067)

5. Mos. 10: 17. 2. Chrön. 19: 7. Wijsh. 6: 8. Syr. 35: 16. Ap. G. 10: 34. Rom. 2: 11. Gal. 2: 6. Eol. 3: 25. 1. Pet. 1: 17.

16068)

Rom. 13: 12. 2. Cor. 6: 7. Col. 3: 12. 1. Thess. 5: 8.

16069)

Eyh. 2: 2.

16070)

2. Cor. 10: 4.

16071)

Esa. 11: 5. Luc. 12: 35. 1. Pet. 1: 13.

16072)

Esa. 59: 17.

16073)

Ebr. 4: 12.

16074)

Marc. 13: 33. Luc. 18: 1. Rom. 12: 12. Col. 4: 2. 1. Thess. 5: 17.

16075)

Ap. G. 4: 29. Col. 4: 3. 2. Thess. 3: 1.

16076)

2. Cor. 5: 20.

16077)

Ap. G. 28: 20.

16078)

Col. 4: 7.

16079)

2. Tim. 4: 12.

16080)

V. 15. (a) Til fridsens Evangelium) Nemliga til at predika/ och bekänna thet/ och giöra alt thet ther til hörer.

16081)

1. Cor. 1: 2.

16082)

Rom. 1: 7. Col. 1: 2. 1. Pet. 1: 2.

16083)

Rom. 1: 10. 1. Cor. 1: 4. Eph. 1: 16. Col. 1: 3. 1. Thess. 1: 2. 2. Thess. 1: 3.

16084)

Rom. 1: 8.

16085)

Joh. 6: 29.

16086)

Eph. 3: 1. Col. 4: 3/ 18. 2. Tim. 1: 8. Ebr. 13: 3.

16087)

Rom. 1: 9.

16088)

Rom. 2: 18.

16089)

cap. 12: 1/ 2.

16090)

Joh. 15: 4/ 5/ 8. Eph. 2: 10. 1. Pet. 2: 12.

16091)

Matth. 5: 16. Eph. 1: 12.

16092)

Eph. 3: 13.) 1. Thess. 3: 3.

16093)

2. Cor. 1: 11.

16094)

2. Cor. 10: 3.

16095)

2. Cor. 5: 8.

16096)

Phil. 2: 24.

16097)

2. Cor. 1: 14. cap. 5: 12.

16098)

1. Mos. 17: 1. 1. Cor. 7: 20. Eph. 4: 1. Col. 1: 10. 1. Thess. 2: 12. cap. 4: 1.

16099)

Rom. 8: 17. 2. Thess. 1: 5/ 6/ 11.

16100)

Ap. G. 5: 41. Rom. 5: 3.

16101)

V. 16. (a) Menandes ther medh föröka bedröfwelsen) Han talar här om the otrogna Judar/ som förfölgde

Evangelium/ och måste therföre ofta tala ther om/ och förtälja androm/ huru thet sigh ther medh hade: ther igenom thet ock blef vthspridt/ och mångom kunnigt; ja ock af mångom anammat/ som förmärckte at Judarn a vthaf afwund een sådana hälsosam läro förfölgde.

16102)

Rom. 12: 16. cap. 15: 5. 1. Cor. 1: 10. Phil. 3: 16. 1. Pet. 3: 8.

16103)

Rom. 12: 10. 1. Pet. 5: 5.

16104)

1. Cor. 10: 24.

16105)

Matth. 11: 29. 1. Pet. 2: 21. 1. Joh. 2: 6.

16106)

Joh. 1: 1/ 2. cap. 17: 5. 2. Cor. 4: 4. Col. 1: 15. Ebr 1: 3.

16107)

Ps. 22: 7. Esa. 53: 3. Dan. 9: 26.

16108)

Esa. 42: 1. cap. 49: 3/ 6. cap. 52: 13. Hes. 34: 23. Zach. 3: 8. Matth. 20: 28. Rom. 1: 4. cap. 15: 3/ 8. Gal. 4: 4.

16109)

Ebr. 2: 9/ 14/ 17.

16110)

Joh. 10: 18. Ebr. 12: 2.

16111)

Matth. 26: 39/ 42.

16112)

Ps. 110: 1/ 7. Esa. 53: 12. Joh. 10: 17. cap. 17: 1/ 2/ 5. Ap. G. 2: 33. Eph. 1: 20/ 21. Ebr. 1: 4. cap. 2: 9.

16113)

Esa. 45: 23.

16114)

Ap. G. 2: 36. Rom. 14: 9. Vppenb. 5: 13.

16115)

2. Cor. 3: 5 Ebr. 13: 21.

16116)

1. Pet. 2: 12.

16117)

Ords. 4: 18. Matth. 5: 14/ 15/ 16.

16118)

1. Thess. 2: 19/ 20.

16119)

cap. 3: 5.

16120)

1. Thess. 2: 8. 2. Tim. 4: 6.

16121)

2. Eor. 7: 4.

16122)

Ap. G. 16: 1.

16123)

1. Cor. 10: 24. cap. 13: 5. 2. Tim. 4: 10/ 16.

16124)

1. Cor. 9: 14. cap. 16: 18. Gal. 6: 6. 1. Thess. 5: 12. 1. Tim. 5: 17. Ebr. 13: 7/ 17.

16125)

V. 9. (a) Förhögt honom) Thenna ähran är wederfarin Christo på hans Mandoms wägna: ty Gudomen kan hwarken förnedras eller vphöijas. *Athanasius de Natur. humana suscepta, contra Apollin.* Excelsus non exaltatur: sed caro Excelsi, & carni Excelsi donavit nomen, quod est super omne nomen. *Hieronymus in hanc Epistolam:* Unde rectiùs hic locus secundum humanam naturam intelligendus est quàm Divinam. *Idem Cyrillus Dial.* 6. *& Augustin. contra Maxim. lib.* 2. *c.* 5. Hwilket ock af thet ordet som följer: *Echarisato,* thet är/ skänckt eller gifwit/ nogsamt klart är.

16126)

V. 10. (b) Vnder jordene) Thet äro the fördömde/ hwilke på then yttersta dagen ock skola giöra Christo then ähran/ och känna honom för sin HErra.

16127)

V. 13. (c) Gudh är som werckar både wilja och gierning) Här seer man/ at menniskiones frije wilje/ kraft/ och förmögenhet/ är ingen til thet som godt är/ och länder henne til salighet; vtan hwad hon ther til förmår/ thet är alt af Gudi. *Augustin. de gratia & lib. arb. c.* 17. Ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.

16128)

V. 14. (d) Vthan knorr och twekan) At the icke knorra emot Gudh medh otolighet/ eller ostadige äro i trone.

16129)

V. 17. (e) Om jagh än offras) Thet är: om jagh mäste döö therföre/ at jagh genom Evangelium och trona hafwer giordt eder til Gudz tienare och offer/ så skal jagh thet giöra medh glädie; och J skolen ock thet vnna migh medh glädie.

16130)

2. Cor. 13: 11. Phil. 4: 4. 1. Thess. 5: 16. 1. Pet. 4: 13. Jac. 1: 2.

16131)

Esa. 56: 10. 2. Cor. 11: 13.

16132)

5. Mos. 10: 16. Rom. 2: 29. cap. 4: 11/ 12.

16133)

Joh. 4: 23/ 24.

16134)

Ap. G. 23: 6. cap. 26: 4/ 5. Rom. 11: 1. 2. Cor. 11: 21/ 22.

16135)

1. Mos. 17: 12.

16136)

Ap. G. 8: 3. cap. 9: 1. cap 22: 4. Gal. 1: 13/ 14.

16137)

Rom. 1: 17. cap. 3: 21/ 22. cap. 9: 30. cap. 10: 3/ rc.

16138)

Rom. 6: 3/ 4/ 5. cap. 8: 17. 2. Cor. 4: 10/ 11. 2. Tim. 2: 11/ 12. 1. Pet. 4: 13.

16139)

Högwis. 1: 4. Joh. 6: 44. 1. Tim. 6: 12.

16140)

Ps. 45: 11. Luc. 9: 62. 1. Cor. 9: 26.

16141)

1. Cor. 9: 24. 2. Tim. 4: 7.

16142)

Ebr. 3: 1.

16143)

Gal. 6: 16.

16144)

Rom. 12: 16. cap. 15: 5/ 7. 1. Cor. 1: 10. Phil. 2: 2. 1. Pet. 3: 8.

16145)

1. Cot. 4: 16. cap. 11: 1. 1. Thess. 1: 6.

16146)

2. Thess. 3: 9. 1. Pet. 5: 3.

16147)

Rom. 16: 17.

16148)

Gal. 6: 12.

16149)

Ose 4: 7. 2. Cor. 11: 12/ 15.

16150)

Rom. 8: 5. cap. 16: 18.

16151)

Ebr. 13: 14.

16152)

1. Cor. 1: 7. Eph. 2: 6. Col. 3: 3. 1. Thess. 1: 10.

16153)

1. Cor. 15: 26/ 27/ 43/ 48/ 51. Col. 3: 4. 1. Joh. 3: 2.

16154)

V. 2. (a) Afskärelsen) Han kallar the falska Predikare afskärelse/ therföre/ at the lärde omskärelsen wara af

nöden til saligheten/ medh hwilko menniskiornas hierta afskäras ifrå trone.

16155)

V. 3/ 4. (b) På kötet) Thet är: på omskärelsen och andra Mosaiska stadgar och ceremonier.

16156)

V. 6. (c) Ostraffelig) Jbland/ och för menniskior til säija.

16157)

V. 12. (d) Såsom jagh ock fattad är/ rc.) Christus hafwer kallat migh/ och altså låtit migh komma in til sina nådh: then samma wille jagh gierna fult giöra och fatta henne.

16158)

V. 15. (e) Fulkomne äre) Thet är: som medh alfwar och vthan skrymtan wilja tiena Gudh.

16159)

V. 16. (f) Efter ena reglo) Så at then vppenbarelsen icke är emot trona/ och then andeliga enighetena.

16160)

Phil. 2: 16. 1. Thess. 2: 19/ 20.

16161)

1. Cor. 15: 58.

16162)

Phil. 1: 27.

16163)

Vppenb. 3: 5. cap. 17: 8. cap. 20: 12/ 15. cap. 21: 27.

16164)

Phil. 3: 1. 1. Thess. 5: 16.

16165)

Ps. 55: 23. Matth. 6: 25. 1. Pet. 5: 7.

16166)

Joh. 14: 27. Eph. 2: 14.

16167)

Rom. 12: 17. cap. 13: 13.

16168)

2. Cor. 13: 11.

16169)

1. Tim. 6: 6/ 8.

16170)

1. Cor. 4: 11. 2. Cor. 11: 27.

16171)

2. Cor. 11: 8/ 9.

16172)

Tit. 3: 14.

16173)

2. Cor. 9: 12. Ebr. 13: 16.

16174)

2. Cor. 9: 8.

16175)

V. 3. (a) Rättsinniga maka) Här af tyckes/ at Paulus hafwer haft hustru/ som *Ignatius ad Philadelph.* och *Clemens Alex. Strom. lib.* 3/ om honom och några af the andra Apostlarna skrifwa. Lutherus håller ther före/ at han menar här medh någon annan sin trogna salbroder i Evangelio/ såsom kunne wara then förnämste Biskop i Philippis.

16176)

(b) Lifsens book) Är Christus: vthi hwilken Gudh inskrifwer/ och hafwer inskrifwit eller vthwaldt alla them som han af ewighet hafwer sedt skulle troo på honom/ och i then tryon ståndachtige blifwa in til ändan.

16177)

V. 8. (c) Hwad sant är/ rc. töncker ther efter) När man hafwer giordt alt hwad thetta budet kräfwer/ kan man sedan något mera godt giöra/ som thetta budet icke kräfwer/ thet må man räkna för öfwerlops gierningar/ och sälja androm. Och thet blifwer mindre än intet.

16178)

Rom. 1: 7. Gal. 1: 3. 1. Pet. 1: 2.

16179)

Eph. 1: 16. Phil. 1: 3. 1. Thess. 1: 2. 2. Thess. 1: 3.

16180)

Eph. 1: 13/ 15. Philem. v. 5.

16181)

Marc. 4: 8. Ap. G. 6: 7.

16182)

Col. 4: 12. Philem. v. 23.

16183)

Rom. 12: 2. 1. Cor. 1: 5. Eph. 1: 15. cap. 5: 10/ 17.

16184)

1. Mos. 17: 1. Eph. 4: 1. Phil. 1: 27. 1. Thess. 2: 12. cap. 4: 1.

16185)

Joh. 15: 16.

16186)

Ap. G. 26: 18.

16187)

Eph. 6: 12. Ebr. 2: 14. 1. Pet. 2: 9.

16188)

Matth. 17: 5.

16189)

Ap. G. 20: 28. Ebr. 9: 14. 1. Pet. 1: 19.

16190)

Joh. 14: 9. 2. Cor. 4: 4. Phil. 2: 6. Ebr. 1: 3.

16191)

Joh. 1: 3. Rom. 11: 36. 1. Cor. 8: 6. Eph. 3: 9. Ebr. 1: 2.

16192)

1. Pet. 3: 22.

16193)

Eph. 1: 22.

16194)

Ap. G. 26: 23. 1. Cor. 15: 20/ 23.

16195)

Joh. 1: 14/ 16. cap. 3: 34/ 35. Col. 2: 9.

16196)

Esa. 9: 5. Ap. G. 10: 36. Rom. 5: 1/ 10. 2. Cor. 5: 18. Eph. 1: 10. cap. 2: 14/ 16. 1. Joh. 4: 10.

16197)

Eph. 2: 1/ 2/ 12.

16198)

1. Cor. 1: 2. Eph. 1: 4. cap. 2: 15. cap. 5: 26/ 27. 2. Tim. 1: 9. Tit. 2: 14.

16199)

Joh. 15: 6.

16200)

Marc. 16: 15. Rom. 10: 18.

16201)

Rom. 12: 5. 2. Cor. 1: 5/ 6. cap. 4: 10/ 11. cap. 7: 4. Eph. 3: 1/ 13. Phil. 2: 17.

16202)

Eph. 3: 2.

16203)

Matth. 13: 11. Rom. 16: 25 1. Cor. 2: 7. Eph. 1: 9. cap. 3: 9.

16204)

2. Tim. 1: 10. Tit. 1: 3. 1. Pet. 1: 20.

16205)

Rom. 9: 23 2. Cor. 2: 14

16206)

Eph. 3: 8.

16207)

2. Cor. 11: 2. Eph. 5: 27.

16208)

Phil. 1: 30. 2. Tim. 4: 7. Ebr. 10: 32.

16209)

V. 15. (a) Förstfödder för all creatur) Jcke/ at han är något creatur hwad hans Gudom tilkommer; vtan såsom

Ambrosius och Chrysostomus här öfwer skrifwa/ at han är födder förr än något creatur skapat war.

16210)

V. 18. (b) Han är hufwudet) Flera hufwud läs man intet at Gudz församling skal hafwa; eij heller kan hon hafwa fiera: medh mindre än hon måste blifwa ett twähufdat spöke.

16211)

V. 19. (c) All fulhet) Nemliga all Gudomsens fulhet/ som står/ Col. 2: 9.

16212)

V. 24. (d) Hwad som fattas i Christi lidande) Christi lidande är twäggehanda: ett thet han hafwer vthstådt i sin egen naturliga lekamen för wåra synder och återlösning skul. Thet lidandet hafwer han allena vthstådt/ Esa. 63: 3. Och är fulkomnat på korßet/ Joh. 19: 30. Ebr. 10: 14. Så hafwer hwarken Paulus eller någon annan lidit för oß: som han bekänner/ 1. Cor. 1: 13. Thet andra är: som han lider i sin andeliga krop; thet är/ i sin församlings ledamöter: om hwilket han talar Ap. G. 9: 4. Saul/ Saul/ hwij förföljer tu migh? Thetta lidandet blifwer intet ändat för then yttersta dagen: och skeer icke til syndernas förlåtelse; vtan för andra nyttigheter skul. Thetta säger Paulus sigh vpfylla hwad hans part tilkommer/ och thet för Christi församling skul; nemliga/ at henne måtte predikas Christi Evangelium/ och hon ther igenom må vpbygd och stadfäst warda.

16213)

Phil. 1: 30. 1. Thess. 2: 2.

16214)

2. Cor. 1: 6.

16215)

Esa. 53: 11. Joh. 17: 3.

16216)

Eph. 5: 6.

16217)

1. Cor. 5: 3.

16218)

1. Thess. 4: 1. Jud. Ep. v. 3.

16219)

1. Cor. 1: 5. Eph. 2: 21/ 22. cap. 3: 17.

16220)

Matth. 15: 2. Rom. 16: 17. Gal. 4: 3/ 9. Ebr. 13: 9.

16221)

Joh. 1: 14. Col. 1: 19.

16222)

Joh. 1: 16.

16223)

Rom. 8: 38. Eph. 1: 21. 1. Pet. 3: 22.

16224)

5. Mos 10: 6. Phil. 3: 3.

16225)

Eph. 4: 22. Col. 3: 8/ 9.

16226)

Rom. 6: 3/ 4. Col. 3: 1.

16227)

Eph. 2: 1/ 5/ 11.

16228)

Joh. 12: 31. Eph. 6: 12. Ebr. 2: 14.

16229)

1. Mos. 3: 15. Matth. 12: 29. Luc. 11: 22. Eph. 4: 8. Genom lagens otilbörliga drifwande.

16230)

Tit. 1: 15.

16231)

3. Mos 11: 2/ rc. Rom. 14: 2/ rc.

16232)

3. Mos. 23: 2/ rc. Gal. 4: 10.

16233)

Ebr. 8: 5. cap. 10: 1. Genom skeenhelighet och egna påfunder.

16234)

Jer. 29: 8. Hes. 13: 3. Matth. 24: 4. 1. Joh. 4: 1.

16235)

Eph. 4: 15/ 16.

16236)

Rom. 6: 3/ 5. cap. 7: 4/ 6. Gal. 2: 19.

16237)

cap. 4: 9. Col. 2: 8.

16238)

Matth. 15: 9. Tit. 1: 14.

16239)

1. Tim. 4: 8.

16240)

cap. 5: 23.

16241)

V. 4. (a) Medh klook ord) The förnuftet gierna gillar/ såsom gierningarnas lära giör.

16242)

V. 8. (b) Bortröfwar medh Philosophia) Hwilket skeer/ när man/ hälst i Religions saker/ mera troor och följer the grund och bewijs som äro tagne af Philosophien och förnuftet/ än man troor och följer Gudz klara ord. Men när man håller Gudz ord för thet wissasta/ intet mästrar eller vthtyder thet efter förnustet: vtan efter som sielfwa orden gifwa meningen/ och brukar Philosophien ther hoos måtteliga/ til at thes klarare vthläggia Gudz ord i theras rätta mening/ blifwer man af henne intet bedragen: vtan til Gudz ordz fulkomligarc förstånd märckeliga hulpen. Thes förvthan är ock Philosophia een ädla Gudz gåfwa/ och intet förkastandes/ när hon hålles i sitt wärde; när hon blifwer in om sin råmärke/ i the saker som henne egenteliga tilhöra/ och icke tilmäter sigh något regemente eller herrawälde i then helga Skrift/ ther hon icke någon fru/ vtan een ödmiuk tienarinna wara skal. *Lege etiam Clement. Alex. Strom. lib.* 1.

16243)

V. 9. (c) Honom) Thet är: J hans mandom. *Athanasius de Nat. hum. suscepta contra Apoll. Cyrill. l.* 2. *ad Reginas.*

16244)

(d) Lekamliga) *Augustin. Ep.* 57. Non quod corpus sit Deus: sed corporaliter dictum est, quia & in Christi corpore tanquam in templo habitat Deus.

16245)

V. 10. (e) J ären fulkomne) Thet är: J hafwen thet altsammans/ när J Christum hafwen; J torfwen icke widare sökia.

16246)

V. 14. (f) Then handskrift) Jngen ting ar så hård emot oß som wärt eget samwet/ medh hwilko wij såsom medh wår egen handskrift öfwerwitnade wardom/ tå lagen vppenbarar oß syndena/ af hwilko samma handskrift skrifwin är. Men Christus förlossar oß ifrån alt sådant/ genom sitt kors; och fördrifwer ock så diefwulen medh syndene.

16247)

V. 23. (g) Giöra icke kötena thes ähro) Gudh wil at kroppen skal hållas i ähro; thet är: at han skal hafwa sin födo/ kläde/ etc. til nödtorft; och icke förderfwad warda medh otideliga fasto/ arbete/ eller omögeligo kyskhet/ såsom menniskiors läror giöra.

16248)

Rom. 6: 5. Eph. 2: 6. Col. 2: 12.

16249)

Ps. 110: 1. Eph. 1: 20.

16250)

Rom. 6: 2/ rc. cap. 8: 24. Gal. 2: 20.

16251)

Phil. 3: 21. 1. Joh. 3: 2.

16252)

Rom. 6: 13. cap. 8: 13.

16253)

1. Thess. 4: 5.

16254)

Vppenb. 22: 15.

16255)

1. Cor 6: 9/ 10. Gal. 5: 21.

16256)

Rom. 19: 20. cap. 7: 5. 1. Cor. 6: 11.

16257)

Eph. 4: 25/ 29. cap. 5: 4. Ebr. 12: 1. Jac. 1: 21.

16258)

Eph. 4: 22.

16259)

Rom. 6: 4.

16260)

1. Mos. 1: 26. Eph. 2: 10. cap. 4: 24.

16261)

Rom. 10: 12. 1. Cor. 7: 21/ 22. Gal. 3: 28. cap. 5: 6.

16262)

Cph. 6: 11.

16263)

Gal. 5: 22.

16264)

Matth. 6: 14. Marc. 11: 25. Eph. 4: 32.

16265)

Joh. 15: 12. Eph. 4: 3. Col. 2: 2.

16266)

Phil. 4: 7.

16267)

Eph. 4: 4.

16268)

1. Cor. 14: 26. Eph. 5: 19.

16269)

1. Cor. 10: 31. Eph. 5: 20. 1. Thess. 5: 18. Ebr. 13: 15.

16270)

1. Cor. 14: 34. Eph. 5: 22.

16271)

Eph. 5: 25. 1. Pet. 3: 7.

16272)

Eph. 6: 1.

16273)

Eph. 6: 4.

16274)

Eph. 6: 5/ 6. 1. Tim. 6: 1. Tit. 2: 9. 1. Pet. 2: 18.

16275)

Ap. G. 10: 34. Rom. 2: 11. 1. Pet. 1: 17.

16276)

V. 1. (a) Söker thet ofwan til är/ rc.) Ofwan til märcker här icke enkom något rum vppe i himmelen: vtan thet eijes högt/ himmelskt/ och andeligit är: såsom är Gudz rike/ som står i trone/ vthi ett nytt lefwerne/ i rättferdighet/ frijd och frögd i then Helga Anda/ Rom. 14: 17. Som man see kan af thet som efterföljer/ ther han thet samma kallar afläggia then gamla/ och ikläda sigh then nya menniskian. *Athanas. orat. contra Sabellii gregales:* Discant igitur *sursum* illud & *in alto* esse, non corporaliter duntaxat audiendum: sed nova ratione intelligendum esse. Quoniam talia dicta non in loco quopiam constituunt Dominum in *sublimi* &c. Sed majestatem invisibilis Deitatis *sublimitatem* vocant.

16277)

V. 14. (b) Fulkomlighetenes band) Kärleken kallas så/ therföre/ at igenom honom hängia the Christne ihoop såsom i en heel och fulkomlig krop/ then igenom trätor och partij blifwer sliten och sönderrifwen.

16278)

V. 15. (c) Gudz frijd regere) Thet är: han ware edar mästare/ och beware eder i alla anfächtningar/ at J icke knorren emot Gudh/ vtan trösten på honom.

16279)

Eph. 6: 9.

16280)

Luc. 18: 1. Ap. G. 1: 14. Rom. 12: 12. Eph. 6: 18.

16281)

1. Cor. 6: 9. 2. Thess. 3: 1.

16282)

1. Cor. 4: 1. Eph. 6: 19. Col. 1: 26.

16283)

Eph. 5: 15/ 16. 1. Thess. 4: 12.

16284)

Marc. 9: 50. Col. 3: 8/ 16.

16285)

Ap G. 20: 4. Eph. 6: 21. 1. Tim. 4: 12.

16286)

Philem. v. 10.

16287)

Ap. G. 19: 29. cap. 27: 2.

16288)

Philem. v. 23/ 24.

16289)

Ap. G. 15: 37. 2. Tim. 4: 11.

16290)

Rom. 15: 30. Col. 1: 7. Philem. v. 23.

16291)

Col. 2: 1. Vppenb. 3: 14.

16292)

2. Tim. 4: 10/ 11.

16293)

1. Thess. 5: 27.

16294)

Philem. v. 2.

16295)

1. Cor. 16: 21. 2. Thess. 3: 17.

16296)

Ebr. 13: 3.

16297)

Rom. 16: 24. 1. Cor. 16: 23.

16298)

2. Cor. 1: 19 1. Pet. 5: 12.

16299)

Rom. 1: 7. 1. Cor. 1: 3. Eph. 1: 2. 1. Pet. 1: 2.

16300)

Rom. 1: 8/ 9. Eph. 1: 16. Phil. 1: 3. 2. Thess. 1: 3.

16301)

Joh. 6: 29.

16302)

2. Thess. 2: 13.

16303)

1. Cor. 2: 4. 1. Thess. 2: 1.

16304)

1. Cor. 4: 20.

16305)

2. Cor. 6: 6.

16306)

1. Cor. 4: 16. Phil. 3: 17. 2. Thess. 3: 6/ 9.

16307)

Ap. G. 17: 11.

16308)

Ebr. 10: 34.

16309)

1. Cor. 12: 2.

16310)

2. Thess. 1: 10. Vppenb. 1: 7.

16311)

Ap. G. 2: 24/ 32.

16312)

Matth. 3: 7. Rom. 5: 9.

16313)

1. Thess. 1: 5/ 9.

16314)

Ap. G. 16: 22.

16315)

cap. 17: 22. Phil. 1: 30. Col. 2: 1.

16316)

2. Cor. 7: 2.

16317)

Gal. 2: 7. 1. Tim. 1: 11. Tit. 1: 3.

16318)

Gal. 1: 10.

16319)

2. Cor. 2: 17. cap. 4: 2.

16320)

Ap. G. 20: 33. 2. Cor. 12: 17.

16321)

2. Cor. 1: 23. cap. 11: 31. Gal. 1: 20.

16322)

Joh. 5: 41/ 44. cap. 7: 18. 2. Cor. 3: 1. cap. 10: 12.

16323)

2. Thess. 3: 9.

16324)

1. Cor. 9: 1/ rc.

16325)

2. Cor. 10: 1/ 2/ 8/ 10/ 11. cap. 13: 4.

16326)

Ap. G. 20: 24. 2. Cor. 12: 15. Phil. 2: 17.

16327)

1. Cor. 4: 12. 2. Cor. 11: 9. cap. 12: 13/ 14. 2. Thess. 3: 8.

16328)

1. Mos. 17: 1. 1. Cor. 7: 20. Eph. 4: 1. Phil. 1: 27. Col. 1: 10.

16329)

Matth. 10: 40. Gal. 4: 14.

16330)

Ebr. 10: 34.

16331)

Ap. G. 17: 5/ 13.

16332)

Matth. 23: 34/ 37. Luc. 13: 33/ 34. Ap. G. 7: 52.

16333)

Matth. 23: 32. Ap. G. 13: 50. cap. 14: 5/ 19. cap. 19: 9. cap. 22: 21/ 22.

16334)

2. Cor. 1: 14. Phil. 2: 16. cap. 4: 1.

16335)

V. 7. (a) Förtunga eder) Nemliga ther medh/ at wij hade kunnat krafdt besoldning för wår predikan.

16336)

Ap. G. 16: 1. Phil. 2: 19.

16337)

Ap. G. 14: 22. Eph. 3: 13. Phil. 1: 14. 2. Tim. 3: 12.

16338)

Matth. 4: 3.

16339)

Phil. 2: 16.

16340)

Rom. 1: 10/ 11. cap. 15: 23.

16341)

1. Thess. 5: 15.

16342)

2. Thess. 2: 17.

16343)

Phil. 1: 10. 1. Thess. 5: 23.

16344)

Matth. 25: 31. 2. Thess. 1: 7. Jud. Ey. v. 14.

16345)

V. 3. (a) Ther til satte) Thet är: thet wil icke annars wara.

16346)

V. 10. (b) Vpfylla thet i edra troo fattas) Här af följer intet/ at Paulus icke hafwer skrifwit eller lärdt the Thessalonicer/ hwad nödigt war til theras salighet. Ty han säger icke/ at them fattas någon trones artikel/ then han wille än lära them: vtan at han wille styrckia them/ ther the än kunne wara swage/ och icke alt så wäl förstå: såsom hela capitlet vthwiser. Och om än i thenna Epistel icke alt wore författat/ som är nödigt til wår salighet: så är icke förthenskul hela then helga. Skrift ofulkomlig/ at hon behöfwer menniskio stadgar til hielp: ty hwad här felas/ thet finnes i andra then helga Skrifts böcker igen.

16347)

Phil. 1: 27. 1. Thess. 2: 12.

16348)

Rom. 12: 2. Eph 5: 17/ 27. Phil. 4: 8.

16349)

1. Cor. 15: 34. Eph. 4: 17/ 18.

16350)

1. Cor. 6: 8.

16351)

3. Mos. 19: 2. Joh. 17: 19. 1. Cor. 1: 2.

16352)

Luc. 10: 16.

16353)

Jer. 31: 34. Joh. 6: 45.

16354)

3. Mos. 19: 18. Matth. 22: 39. Joh. 13: 34. cap. 15: 12. Eph. 5: 2. 1. Pet. 4: 8. 1. Joh. 3: 11/ 23. cap. 4: 21.

16355)

Ap. G. 20: 34. Eph. 4: 28. 2. Thess. 3: 8/ 12.

16356)

2. Thess. 3: 7. 1. Pet. 2: 12.

16357)

5. Mos. 14: 1. 2. Sam. 12: 20.

16358)

1. Cor. 15: 13/ 18/ 20/ 21/ 22.

16359)

1. Cor. 15: 51/ 52.

16360)

Matth. 24: 31. 1. Cor. 15: 52. 2. Thess. 1: 7.

16361)

Joh. 12: 26. cap. 14: 3. cap. 17: 24.

16362)

V. 12. (a) At J theras intet betorfwen) Thet är: bärger eder sielfwa; och ligger icke androm på halsen/ såsom tiggiomunkar och landzlöpare pläga. Sådana äro onyttigt folck/ och förarga the otrogna.

16363)

Matth. 24: 3/ 36.

16364)

Matth. 24: 43. Marc. 13: 33/ 34. Luc. 21: 34. 2. Pet. 3: 7/ 10. Vppenb. 3: 3. cap. 16: 15.

16365)

Luc. 21: 35.

16366)

Eph. 5: 8.

16367)

Matth. 24: 42. Luc. 21: 36. Rom. 13: 11.

16368)

1. Pet. 5: 8.

16369)

Rom. 13: 13.

16370)

Esa. 59: 17. Rom. 13: 12. 1. Cor. 16: 13. Eph. 6: 14.

16371)

Rom. 9: 22. Jud. Ep. v. 4.

16372)

1. Pet. 2: 8.

16373)

Rom. 14: 8/ 9. 2. Cor. 5: 15.

16374)

Rom. 15: 27. 1. Cor. 16: 18. Phil. 2: 29.

16375)

2. Thess. 3: 6/ 11.

16376)

Rom. 14: 1. Gal. 6: 1/ 2.

16377)

3. Mos. 19: 18. Ords. 17: 13. cap. 20: 22. cap. 24: 29.

16378)

Gal. 6: 20.

16379)

Luc. 10: 20. Rom. 12: 12. Phil. 4: 4.

16380)

Luc. 18: 1. Eph. 6: 18. Col. 4: 2.

16381)

Eph. 5: 20.

16382)

Eph. 4: 30. 2. Tim. 1: 6.

16383)

1. Cor. 14: 30.

16384)

1. Cor. 2: 11/ 15. 1. Joh. 4: 1.

16385)

Phil. 4: 9.

16386)

1. Cor. 1: 8. 1. Thess. 3: 13.

16387)

1. Cor. 1: 9. 2. Cor. 1: 18. 2. Thess. 3: 3.

16388)

Rom. 16: 16. 1. Cor. 16: 20. 2. Cor. 13: 12 1. Pet. 5: 14.

16389)

Col. 4: 16.

16390)

Rom 16: 24. 1. Cor. 16: 23.

16391)

V. 13. (a) Fridsame) Giörer them icke ondt; dömer them icke/ och knorrer icke emot them.

16392)

V. 19. (b) Vthsläcker icke andan) Ändoch andarna skola sigh döma läta af församlingene/ 1. Cor. 14: 32. Så skal man doch twärt emot icke bortkasta eller förachta them: vtan förhöra och pröfwa them/ fåsom ock prophetier och alla läror.

16393)

V. 23 (c) At edar hele ande) Thet är: i all stycker/ såsom i trone/ kärlekenom/ hoppet/ ordom/ gierningom/ etc.

16394)

1. Thess. 1: 1.

16395)

Rom. 1: 7. 1. Cor. 1: 3. 1. Pet. 1: 2.

16396)

Phil. 1: 3. Col. 1: 3. 1. Thess. 1: 2.

16397)

Eph. 1: 15.

16398)

2. Cor. 7: 14. cap. 9: 2. 1. Thess. 2: 19.

16399)

Phil. 1: 28.

16400)

1. Thess. 2: 14.

16401)

Zach. 2: 8.

16402)

1. Thess. 4: 16.

16403)

Rom. 2: 8. 2. Pet. 3: 7.

16404)

Esa. 2: 19.

16405)

Ap. G. 1: 11. 1. Thess. 1: 10. Vppenb. 1: 7.

16406)

V. 5. (a) Warda wärdige til Gudz rike) Jcke af egen wärdighet: vtan af Gudz nådh för Christi förskyllan skul/ hwilken oß tilräknas genom trona. Ty hwad wårt lidandes wärdighet i sigh sielft anlangar/ säger Paulus/ Rom. 8: 18. Jagh håller thet så före/ at thenna tidsens wedermöda är icke lika emot then härlighet som på oß vppenbaras skal: och 2. Cor. 4: 17 Wår bedröfwelse then wij lide är timelig; men then härlighet som ther på följer är ewig. Se til samma rum mera: såsom ock til 2. Tim. 4: 8.

16407)

Jer. 29: 8. Matth. 24: 4. Eph. 5: 6. Col. 2: 18.

16408)

1. Joh. 4: 1.

16409)

Matth. 24: 23.

16410)

1. Tim. 4: 1.

16411)

1. Joh. 2: 18.

16412)

Dan. 11: 36.

16413)

Ap. G. 20: 29.

16414)

Job. 4: 9. Esa. 11: 4. Vppenb. 19: 13/ 15/ 20/ 21.

16415)

Joh. 8: 41. 2. Cor. 4: 4. Eph. 2: 2.

16416)

5. Mos. 13: 1. Matth. 24: 24. Vppenb. 13: 13.

16417)

2. Cor. 4: 3. Vppenb. 9: 4. cap. 13: 8.

16418)

Rom. 1: 24.

16419)

2. Thess. 1: 3.

16420)

1. Thess. 1: 4.

16421)

2. Thess. 3: 6.

16422)

V. 2. (a) Genom anda) Thet är: genom någon som säger sigh hafwa någon vppenbarelse ther om.

16423)

V. 3. (b) Skeer affall) Thet är: förr är en stoor deel träda ifrå trone til menniskiors läro/ såsom ock står 1. Tim. 4: 1.

16424)

(c) Syndenes menniskia) Jcke at Antichristus skulle wara allenast en person: vtan såsom Skriften ock wäl annorstädz talat/ en tages för hela raden af thet partijet. Såsom 5. Mos. 17: 15. Jagh wil sättia en Kvnung. Jtem 1. Tim. 3: 2. En Biskop skal wara/ etc. För hwar Biskop efter annan.

16425)

V. 4. (d) Sätter sigh i Gudz tempel) Thetta sittiandet är Antichristi regemente/ medh hwilko han giör/ at hans budh warder hållet öfwer Gudz budh och tienst. Läs widare här om öfwer Daniels thet 12 capitiet.

16426)

V. 7. (e) Han werckar allaredo/ etc.) Thet är: allaredo äro wäl the som stå efter thetta regementet öfwer Christi församlnig: men thet hindrar them/ at thet Romerska riket är än förmächtigt/ at the komma icke wäl åth. Men så snart thet blifwer förswagat/ så skal wäl finnas then som thetta fort drifwer. Hwilket skedde när Phocas then Keisaredräparen gaf Bonifacio 3/ Biskop i Rom macht öfwer alla andra församlingar/ på thet han skulle åter stadfästa honom i regementet igen.

16427)

V. 8. (f) Medh sins muns Anda) Thet är: genom sitt ordz klara och kraftiga predikan.

16428)

V. 9. (g) Medh alla lögnachtiga krafter) Märck hwad man skal hålla af the vnderwerck som äro skedde i Påwedömet/ widh the heligas beläter/ grafwar/ källor/ och aflefwor/ til at stadfästa theras afguderij och wilfarelser medh.

16429)

V. 10. (h) Therföre at the icke/ rc.) Märck ock örsaken hwarföre Gudh tilstäder sådana bedrägerij och förförelse komma.

16430)

V. 13. (i) J sanningenes troo) Se til Ephes. 1: 4.

16431)

V. 15. (k) Håller eder widh the stadgar) Thessa stadgar äro icke några andra än the som han sedan hafwer skrifteliga författat i the andra sina bref/ såsom man see kan/ 1. Corinth. 11: 23. och cap. 15: 3. Hwilka han sedan skrifwit hafwer; och the som intet äro skrifne/ hwem wil bewisa at the äro hans?

16432)

Matth. 9: 38. Eph. 6: 18/ 19. Col. 4: 3.

16433)

Rom 15: 30/ 31.

16434)

Joh. 6: 44.

16435)

1. Cor. 1: 9.

16436)

cap. 10: 13. 1. Thess. 5: 24.

16437)

Joh. 17: 15.

16438)

2. Cor. 7: 16.

16439)

1. Cor. 5: 11/ 13. 1. Thess. 5: 14. Tit. 3: 10. 2. Joh. v. 10.

16440)

1. Cor. 4: 10.

16441)

cap. 11: 1. 1. Thess. 1: 6.

16442)

cap. 2: 10.

16443)

Ap. G. 18: 3. cap. 20: 34. 1. Cor. 4: 12.

16444)

2. Cor. 11: 9. cap. 12: 13. 1. Thess. 2: 9.

16445)

Matth. 10: 10. 1. Cor. 9: 4/ rc. 1. Tim. 5: 18.

16446)

1. Cor. 4: 16. cap. 11: 1. 1. Thess. 1: 6. cap. 2: 7/ 10. Phil. 3: 17.

16447)

1. Mos. 3: 19.

16448)

Eph. 4: 28. 1. Thess. 4: 11.

16449)

Gal. 6: 9.

16450)

Matth. 18: 17. 1. Cor. 5: 9.

16451)

Rom. 15: 33. cap. 16: 20. 1. Cor. 14: 33. 2. Cor. 13: 11. Phil. 4: 9. 1. Thess. 5: 23.

16452)

1. Cor. 16: 21. Col. 4: 18.

16453)

V. 2. (a) Wanartiga) Thet äro the wilde/ sturriske och vnderlige kätterske hufwuden.

16454)

Ap. G. 9: 15. Gal. 1: 1.

16455)

Col. 1: 27.

16456)

Ap. G. 16: 1. 1. Cor. 4: 17. 1. Thess. 3: 2.

16457)

Gal. 1: 3. Tit. 1: 4. 1. Pet. 1: 2.

16458)

Ap. G. 20: 1/ 3.

16459)

Gal. 116/ 7.

16460)

1. Tim. 4: 7. 2. Tim. 2: 16/ 23.

16461)

Rom. 13: 8. Gal. 5: 14.

16462)

1. Tim. 6: 4/ 20. Tit. 1: 14. cap. 3: 9.

16463)

Rom. 7: 12.

16464)

Gal. 3: 19. cap. 5: 23.

16465)

Ap. G. 8: 3. cap. 9: 1. cap. 22: 4. cap. 26: 9. 1. Cor. 15: 9. Gal. 1: 13. Phil. 3: 6.

16466)

1. Cor. 7: 25.

16467)

Joh. 9: 39. Ap. G. 3: 17.

16468)

Matth. 9: 13. Marc. 2: 17. Luc. 5: 32. cap. 19: 10. 1. Joh. 3: 5.

16469)

Rom. 16: 27. 1. Tim. 6: 16.

16470)

1. Tim. 6: 12. 2. Tim. 4: 7.

16471)

1. Tim. 3: 9.

16472)

2. Tim. 2: 17.

16473)

cap. 4: 14.

16474)

1. Cor. 5: 5.

16475)

V. 9. (a) Them rättferdiga är ingen lagh satt) Nemliga/ at twinga eller förbanna honom: ty han giör sielfkrafo af then H. Andas nådh och regering hwad lagen kräfwer. Och ther han än af swaghet förseer sigh emot lagen/ kan hon likwäl intet giöra honom: ty han hafwer förlåtelse i Christo.

16476)

V. 18. (b) Befaller jagh) Thet är: predika om Christo/ såsom han säger: at han i werldene kommen är.

16477)

(c) Prophetier) Nemliga/ som några hafwa propheterat om tigh/ at tu skulle warda en märckelig lärare i Christi församling.

16478)

Jer. 29: 7.

16479)

Hes. 18: 23. 2. Pet. 3: 9.

16480)

Joh. 17: 3. Rom. 3: 30. cap. 10: 12.

16481)

Gal. 3: 19. Ebr. 9: 15.

16482)

Matth. 20: 28. Eph. 1: 7. Col. 1: 14.

16483)

1. Cor. 1: 6.

16484)

Rom. 9: 1.

16485)

Ap. G. 9: 15. cap. 13: 2. cap. 22: 21. Rom. 11: 13. cap. 15: 16. Gal. 1: 16. cap. 2: 7/ 8. Eph. 3: 8. 2. Tim. 1: 11.

16486)

Mal. 1: 11. Joh. 4: 21.

16487)

Ps. 134: 2.

16488)

Matth. 5: 23. cap. 6: 14.

16489)

Tit. 2: 3.

16490)

1. Pet. 3: 3.

16491)

1. Mos. 3: 16. Eph. 5: 24.

16492)

1. Cor. 14: 34.

16493)

1. Mos. 1: 27.

16494)

cap. 2: 18/ 22. 1. Cor. 11: 8/ 9.

16495)

1. Mos. 3: 6. 2. Cor. 11: 3.

16496)

V. 8. (a) Vthan wrede och twekan) At the icke knorra emot Gudh/ eller tweka om hans nådh i samwetena/ Phil. 2: 14. 1. Pet. 1: 13.

16497)

V. 12. (b) Andra lärer) Nemliga/ allmänneliga i församlingene; såsom han säger/ 1. Cor. 14: 34.

16498)

V. 14. (c) Jcke bedragen) Nemliga först af sielswa ormen: vtan sedan genom qwinnan.

16499)

V. 15. (d) Genom barnsbyrden) Jcke at barnafödzlan är något medel eller orsak til saligheten: vtan at the i henne kunna ock saliga warda/ så at hon thet intet förhindrar. Såsom thetta ordet Dià eller genom/ efter Ebreiskt sätt til at tala/ wäl annorstädz brukas. Såsom Rom. 4: 12. at han skulle wara allas theras fader som i förhudene trodde: ther ock så i Grekeskan står Διὰ eller genom förhuden.

16500)

Tit. 1: 6/ 7.

16501)

2. Tim. 2: 24.

16502)

1. Cor. 5: 12.

16503)

Ap. G. 6: 3.

16504)

Matth. 25: 21.

16505)

1. Joh. 3: 21. cap. 5: 14.

16506)

Joh. 1: 14. Eph. 3: 5/ 6. 1. Pet. 3: 18. 1. Joh. 1: 2.

16507)

V. 1. (a) Begärar) Lagliga/ och icke til sin egen fördeel och nytto: vtan Gudz församling til tienst och vpbyggelse.

16508)

V. 7. (b) Som vthan til äro) Thet är: af them som intet äro af Gudz församling/ at the ock måste för sanningen skul gifwa honom witne/ at han är en ostraffelig person.

16509)

V. 8/ 12. (c) Tienarena) Genom thessa förstås kyrkiotienare/ som woro af mindre wilkor/ än the som vpsichten hade öfwer andra.

16510)

V. 15. (d) En pelare/ och sanningenes grundwal) Nemliga therföre/ at hon hafwer Gudz ord och then H. Skrift/ som är sielfwa sanningen. Här af följer: at Gudz församling kan icke fara will vthi salighetenes grund/ eller then Christeliga trones hufwudartiklar: men om någor församling thet giör/ så saller hon ifrå Gudh/ och är intet meer hans församling. Och thetta är talat om Gudz församling/ hwilken och ehwarest hon är; och icke om then Romerska kyrkian/ medh hennes Biscopar och Cardinaler/ eller om någon annan församling i synnerhet.

16511)

V. 16. (e) Rättferdigad i Andanom) Then H. Ande prisar Christum i Evangelio och trone/ hwilken eljes all werlden fördömer och lastar.

16512)

Matth. 24: 23. 2. Thess. 2: 3. 2. Tim. 3: 1. 2. Pet. 3: 3. 1. Joh. 2: 18. Jud. Ep. v. 18.

16513)

1. Mos. 9: 3.

16514)

Rom. 14: 6. 1. Cor. 10: 30.

16515)

1. Mos. 1: 31. Ap. G. 10: 15. Rom. 14: 14/ 20. 1. Cor. 10: 25. Tit. 1: 15.

16516)

2. Tim. 1: 5. cap. 3: 14/ 15.

16517)

1. Tim. 1: 4/ 6.

16518)

Col. 2: 23.

16519)

1. Tim. 1: 15.

16520)

Ps. 107: 2.

16521)

1. Cor. 16: 10/ 11. Tit. 2: 15.

16522)

Tit. 2: 7. 1. Pet. 5: 3.

16523)

1. Thess. 5: 19.

16524)

1. Tim. 1: 18.

16525)

Ap. G. 6: 6. cap. 8: 17. cap. 13: 3. cap. 19: 6. 1. Tim. 5: 22.

16526)

Rom. 11: 14. 1. Cor. 9: 22. Jac. 5: 20.

16527)

V. 2. (a) Medh skrymterij tala lögn/ rc.) Thet är: the som medh ett vthwärtes skinande och heligt lefwerne/ predika lögn och egen dicht emot Gudz ord/ och hafwa therföre ett ondt samwet.

16528)

3. Mos. 19: 32.

16529)

Luc. 2: 36/ 37.

16530)

2. Tim. 3: 5.

16531)

1. Pet. 4: 9.

16532)

1. Mos. 18: 4. cap. 19: 2. Luc. 7: 38/ 44.

16533)

Tit. 2: 3.

16534)

Rom. 12: 8. cap. 15: 27. 1. Cor. 9: 11. Gal. 6: 6. Phil. 2: 29. 1. Thess. 5: 12. Ebr. 13: 17.

16535)

5. Mos. 25: 4. 1. Cor. 9: 9.

16536)

3. Mos. 19: 13. 5. Mos. 24: 14. Matth. 10: 10. Luc. 10: 7.

16537)

5. Mos. 17: 6. cap. 19: 15.

16538)

5. Mos. 17: 4/ 5. cap. 19: 18/ rc.

16539)

Gal. 1: 20. Phil. 1: 8. 1. Thess. 2: 5. 1. Tim. 6: 13.

16540)

Ap. G. 6: 6. cap. 8: 17. cap. 13: 3. cap. 19: 6. 1. Tim 4: 14. 2. Tim. 1: 6.

16541)

Ps. 104: 15.

16542)

Gal. 5: 19.

16543)

V. 5. (a) Ensam) Then ingen hafwer före sörja/ och är allena.

16544)

V. 10. (b) Twaget the heligas fötter) Thet är: then som hafwer bewijst them heligom och gudfruchtigom någon ähra och tienst.

16545)

V. 11. (c) Begynna kätias) af the goda dagar som the hafwa af then meni ga mans hielp/ gå fåfänga och lättias.

16546)

V. 12. (d) Then första troon) Then the Christo i dopet/ om ett kyskt och gudeligit lefwerne/ eller församlingen/ om tienst i theras lifstid/ tilsagt hade.

16547)

V. 15. (e) Wändt tilbaka/ rc.) Nemliga/ först til ett okyskt och lösachtigt lefwerne/ och sedan til Hedendomen igen.

16548)

V. 21. (f) Vthan egen godtyckio) At tu intet giör emot thenna lärdom för weeld eller wänskap skul.

16549)

V. 24. (g) Äro vppenbara) Somlige kättares och onda menniskiors wäsende är så vppenbart/ at ingen kan thet skyla medh något skrymterij. Somliga skylat til en tijd; men på sidstone kommer thet tå i dagsliuset. Altså twärt om/ somlige lära och lefwa gudeliga/ så at thet vppenbart är/ och förbättrar hwar man: men somligas taal och gierningar håller man icke för goda/ til thes tiden thet sedan vppenbarar/ at thet hafwer godt warit.

16550)

Eph. 6: 5. Col. 3: 22. Tit. 2: 9. 1. Pet. 2: 18.

16551)

Gal. 1: 6/ 7. 1. Tim. 1: 3.

16552)

1. Cor. 8: 2.

16553)

1. Tim. 1: 4. 2. Tim. 2: 23. Tit. 3: 9.

16554)

1. Cor. 11: 16. 2. Tim. 3: 5/ 8.

16555)

Tit. 1: 1/ 11.

16556)

Rom. 16: 17. Tit. 3: 10. 2. Joh. v. 10.

16557)

Ords. 15: 16. 1. Tim. 4: 8. 1. Pet. 5: 7.

16558)

Job. 1: 21. cap. 27: 19. Ps. 49: 18. Pred. 5: 14/ 15.

16559)

Ps. 55: 23. Ords. 27: 26. Syr. 29: 28. Matth. 6: 25. Ebr. 13: 5.

16560)

Ords. 11: 28. cap. 28: 20. Matth. 13: 22. Marc. 4: 19. Jac. 5: 1.

16561)

2. Mos. 23: 8. 5. Mos. 16: 19.

16562)

Ords. 15: 16.

16563)

2. Tim. 2: 22.

16564)

1. Cor. 9: 24/ 25/ 26. 1. Tim. 1: 18. 2. Tim. 4: 7.

16565)

Phil. 3: 12/ 14.

16566)

1. Tim. 5: 21.

16567)

5. Mos. 32: 39. 1. Sam. 2: 6.

16568)

Matth. 27: 11. Joh. 18: 37.

16569)

1. Tim. 1: 17. Vppenb. 17: 14. cap. 19: 16.

16570)

2. Mos. 33: 20. 5. Mos. 4: 12. Joh. 1: 18. 1. Joh. 4: 12/ 20.

16571)

Job. 31: 24. Ps. 62: 11. Marc. 4: 19. cap. 10: 24. Luc. 8: 14. cap. 12: 15.

16572)

Jac. 2: 5.

16573)

Matth. 6: 20. Luc. 16: 9.

16574)

2. Tim. 1: 14.

16575)

1. Tim. 1: 4/ 6. cap. 4: 7. 2. Tim. 2: 14/ 16. Tit. 1: 14. cap. 3: 9.

16576)

2. Tim. 2: 18.

16577)

V. 2. (a) Vthï wälgierningene) Thet är/ then salighet som Christus förwärfwat hafwer.

16578)

V. 4. (b) Förmörkrad) Fördränckte i sina tanckar/ och achtar ingen.

16579)

(c) Siuk) Lögnen är altid siuk/ och behöfwer mång hielperede.

16580)

V. 5. (d) Een winning) Thet är/ såsom thet wore en handel/ ther man medh må sökia ähro och ägodelar/ och icke allena tiena Gudi.

16581)

V. 10. (e) Bedröfwelse) Medh sorg och ängslan/ och otro dagh och natt om penningar/ såsom Christus för thenna saken skul liknar rikedomar widh törne/ Matth. 13: 22.

16582)

Gal. 1: 3. 1. Tim. 1: 2. 2. Pet. 1: 2.

16583)

Ap. G. 22: 3.

16584)

cap. 23: 1. cap. 24: 14/ 16. cap. 26: 4.

16585)

Eph. 1: 16. Phil. 1: 3. 1. Thess. 1: 2. cap. 3: 10.

16586)

Ap. G. 20: 37.

16587)

Ap. G. 16: 1. 2. Tim. 3: 15.

16588)

Ap. G. 6: 6. cap. 8: 17. cap. 13: 3. cap. 19: 6. 1. Tim. 4: 14. cap. 5: 22.

16589)

Rom. 8: 15.

16590)

Rom. 1: 16.

16591)

Phil. 4: 14.

16592)

Ap. G. 21: 33. Eph. 3: 1. cap. 4: 1. Phil. 1: 7. Philem. v. 1/ 9/ 13.

16593)

2. Tim. 2: 3.

16594)

Rom. 9. 11. Eph. 1: 4.

16595)

Tit. 3: 4/ 5/ 6.

16596)

Tit. 1: 2. 1. Pet. 1: 20.

16597)

Rom. 16: 25. Col. 1: 26.

16598)

Esa. 25: 8. 1. Cor. 15: 54/ rc. Ebr. 2: 14.

16599)

Eph. 1: 9. cap. 3: 9.

16600)

Ap. G. 9: 15. cap. 13: 2. cap. 22: 21. Eph. 3: 8. Gal. 1: 16. cap. 2: 8/ 9. 1. Tim. 2: 7.

16601)

Eph. 3: 1.

16602)

2. Tim. 3: 14.

16603)

1. Tim. 6: 20.

16604)

Ap. G. 19: 10.

16605)

2. Tim. 4: 10/ 16.

16606)

2. Tim. 4: 19.

16607)

V. 6. (a) Genom mina händers påläggning) Tå någon blef ordnat til Predikoämbetet/ skedde thet medh händers påläggning/ såsom än i dagh skeer. Medh samma ceremonie gaf Gudh i första församlingen synnerliga then Heliga Andas gåfwor. Then är icke heller nu fåfäng/ vtan när hon skeer såsom thet bör sigh medh alfwara förböner af församlingen/ hörer Gudh vthan twifwel hennes böön/ och förökar theras gåfwor som kallade warda.

16608)

V. 7. (b) Tuchtighetenes) Se til Tit. 2: 2.

16609)

V. 9. (c) J Christo) Se til Eph. 1: 4.

16610)

V. 12. (d) Mitt betrodda godz) Thet är/ thet himmelska arfwet som migh ärnat är/ nemligen/ rättferdighetenes crono/ then HErren oß förwarat hafwer/ 2. Tim. 4: 8.

16611)

1. Tim. 3: 2/ rc. Tit. 1: 5.

16612)

2. Tim. 1: 8. cap. 4: 5.

16613)

1. Cor. 9: 25.

16614)

1. Cor. 9: 10.

16615)

2. Sam. 7: 12. Ps. 132: 11. Esa. 11: 1. Matth. 1: 1. Ap. G. 2: 30. cap. 13: 23. Rom. 1: 3.

16616)

Eph. 3: 1/ 13. cap. 4: 1. Phil. 1: 7. Col. 1: 24.

16617)

2. Cor. 4: 15.

16618)

Rom. 6: 5. cap. 8: 17. 2. Cor. 4: 10. 1. Pet. 4: 13.

16619)

Phil. 3: 10.

16620)

Matth. 10: 33. Marc. 8: 38. Luc. 9: 26. cap. 12: 9.

16621)

4. Mos. 23: 19. Rom. 3: 3. cap. 9: 6.

16622)

1. Tim. 6: 4.

16623)

1. Tim. 1: 4. cap. 4: 7. cap. 6: 20. Tit. 1: 14. cap. 3: 9.

16624)

1. Tim. 1: 20.

16625)

1. Tim. 6: 20.

16626)

1. Cor. 15: 12.

16627)

4. Mos. 16: 5/ 21/ 26. Joh. 10: 14. cap. 13: 18.

16628)

Rom. 9: 21.

16629)

2. Tim. 3: 17.

16630)

1. Tim. 6: 11.

16631)

1. Cor. 1: 2.

16632)

1. Tim. 1: 4.

16633)

1. Tim. 3: 2. Tit. 1: 9.

16634)

Gal. 6: 11.

16635)

Ap. G. 8: 22.

16636)

V. 10. (a) För the vthkorada skul) Se til Col. 1: 24.

16637)

V. 15. (b) Som rätt delar) Så at han icke blandar tilhopa lagen och Evangelium: vtan drifwer lagen emot the härdnackada/ och kastar them vnder werldzlig rätt eller band; men the blödiga/ bedröfwada/ froma tröster han medh Evangelio.

16638)

V. 23. (c) Dårachtig) Som icke tiena til vpbyggelse/ hwarken i lära eller lefwerne.

16639)

1. Tim. 4: 1. 2. Pet. 2: 1. cap. 3: 3. Jud. Ep. v. 18.

16640)

Matth. 7: 15. Tit. 1: 16.

16641)

Rom. 16: 17. 2. Thess. 3: 6. Tit. 3: 10. 2. Joh. v. 10.

16642)

Tit. 1: 11.

16643)

2. Mos. 7: 11.

16644)

Rom. 1: 28. 1. Tim. 6: 5

16645)

Tit. 1: 16.

16646)

2. Mos. 7: 12. cap. 8: 18/ 19.

16647)

1. Tim. 4: 6.

16648)

Ap. G. 13: 50. cap. 14: 1/ 2/ 5/ 19.

16649)

Ps. 34: 20. 2. Cor. 1: 10.

16650)

Matth. 16: 24. Luc. 24: 26. Joh. 17: 14. Ap. G. 14: 22. 1. Thess. 3: 3.

16651)

2. Tim. 2: 2.

16652)

Rom. 15: 4. 2. Pet. 1: 19/ 20/ 21.

16653)

V. 17. (a) Een Gudz menniskia) Thet är: en lärare i Gudz församling. Kan then H. Skrift giöra en lärare fulbordad til sitt ämbete/ som här står: så är hon ock sielf fulkomlig/ och behöfwas inga menniskio stadgar ther til/ nemliga til at lära oß hwad wår salighet tilhörer. Se ock til thet som är anteknat/ Col. 2: 8.

16654)

Gal. 1: 20. Phil. 1: 8. 1. Tim. 5: 21. cap. 6: 13.

16655)

2. Tim. 2: 25.

16656)

1. Tim. 1: 4. cap. 4: 7.

16657)

2. Tim. 1: 8. cap. 2: 3.

16658)

Eph. 4: 11.

16659)

Phil. 2: 17. 2. Pet. 1: 14.

16660)

Phil. 1: 23.

16661)

1. Cor. 9: 24/ rc. Phil. 3: 14. 1. Tim. 6: 12. Ebr. 12: 1.

16662)

1. Cor. 9: 25. 1. Pet. 5: 4. Jac. 1: 12.

16663)

Col. 4: 14.

16664)

Eph. 6: 21. Col. 4: 7. Tit. 3: 12.

16665)

1. Tim. 1: 20.

16666)

Ap. G. 18: 2. Rom. 16: 3. 1. Cor. 16: 19.

16667)

2. Tim. 1: 16.

16668)

Ap. G. 19: 22. Rom. 16: 23.

16669)

Ap. G. 20: 4/ 15. cap. 21: 29.

16670)

Philem. v. 25.

16671)

V. 8. (a) Hwilka migh gifwa skal/ rc.) Jcke af plicht/ efter hans förtienst; vtan af nådh/ efter sitt löfte. *Basil.*

M. in Psal. 115. Manet sempiterna requies illos qui in hac vita legitime certaverunt, non ob eorum merita factorum: sed de munificentissimi Dei gratia, in qua speraverunt. *Et August. in Psal.* 71. Tua peccata sunt, merita Dei sunt; supplicium tibi debetur, & cum premium venerit, sua dona coronabit, non merita tua.

16672)

V. 14. (b) HErren betale honom) Se til Jer. 11: 20.

16673)

1. Tim. 3: 16. cap. 6: 3.

16674)

4. Mos. 23: 19. 2. Tim. 2: 13. Rom. 16: 25. 2. Tim. 1: 9.

16675)

cap. 1: 2.

16676)

Eph. 1: 9. cap. 3: 9. Col. 1: 26. 2. Tim. 1: 10. 1. Pet. 1: 20.

16677)

Ap. G. 20: 24. 2. Cor. 2: 12. Gal. 2: 2. 1. Thess. 2: 4.

16678)

Eph. 1: 2. Col. 1: 2. 2. Tim. 1: 2. Philem. v. 3.

16679)

Ap. G. 14: 23. 2. Tim. 2: 2.

16680)

1. Tim. 3: 2.

16681)

3. Mos. 10: 9. Eph. 5: 18. 1. Tim. 3: 3.

16682)

1. Pet. 5: 2.

16683)

1. Tim. 3: 2.

16684)

1. Tim. 6: 3. 2. Tim. 1: 13. cap. 4: 3. Tit. 2: 1.

16685)

1. Tim. 1: 6.

16686)

Ap. G. 15: 1.

16687)

2. Tim. 3: 6.

16688)

Matth. 23: 23.

16689)

1. Tim. 6: 5.

16690)

1. Tim. 1: 4. cap. 4: 7.

16691)

Matth. 15: 9. Col. 2: 22.

16692)

Esa. 29: 13.

16693)

Matth. 15: 11. Luc. 11: 39. Ap. G. 10: 15. Rom. 14: 14/ 20.

16694)

Jer. 4: 22. 2. Tim. 3: 5. Jud. Ep. 4.

16695)

V. 12. (a) Egen Prophet) Här medh förstås Epimenides/ the Cretensers Poet och Philosophus/ then the hållit för sin Prophet/ efter han förmentes förkunna tilkommande ting; som af Diog. Laertio, och andre är til at see.

16696)

V. 15. (b) Them som rene äro) Någre som til Christum woro omwände af Judarna/ woro än i then meningen/ man skulle achta Mose stadgar; icke äta oreen diur/ icke komma widh något oreent/ rc. Emot them säger Paulus thetta: At sådant war intet meer af nöden til achta.

16697)

1. Tim. 2: 9. cap. 5: 13. 1. Pet. 3: 3.

16698)

1. Mos. 3: 16. 1. Cor. 14: 34. Eph. 5: 22. Col. 3: 18. 1 Pet. 3: 1.

16699)

1. Tim. 4: 12. 1. Pet. 5: 3.

16700)

1. Tim. 5: 14. 1. Pet. 2: 12/ 15. cap. 3: 16.

16701)

Eph. 6: 5. Col. 3: 22. 1. Tim. 6: 1/ 2. 1. Pet. 2: 18.

16702)

1. Tim. 2: 4. Tit. 3: 4.

16703)

Eph. 1: 4. Col. 1: 22. 2. Tim. 1: 9. 1. Joh. 2: 16.

16704)

1. Cor. 1: 7. Phil. 3: 20.

16705)

2. Mos. 19: 5. Gal. 1: 4. cap. 2: 20. Eph. 2: 10. cap. 5: 2. Ebr. 9: 14.

16706)

V. 2. (a) Tuchtige) Medh thetta ordet tucht eller tuchtighet/ förstäs gemenliga förnuftighet/ skickelighet/ måttelighet/ at man skal lefwa wackert/ skickeliga och förnufteliga medh hwar man.

16707)

V. 15. (b) Medh fult alfwar) At the weta/ at thet är Gudz budh/ och intet skämt.

16708)

Rom. 13: 1/ rc. 1. Pet. 2: 13.

16709)

Phil. 4: 5. 2. Tim. 2: 24/ 25.

16710)

1. Cor. 6: 11. Eph. 2: 1/ rc. cap. 5: 8. Col. 3: 7. 1. Pet. 4: 3.

16711)

Tit. 2: 11.

16712)

Rom. 3: 20. cap. 4: 2/ 6. cap. 9: 11. cap. 11: 6. Gal. 2: 16.

16713)

Ap. G. 15: 11. Eph. 1: 4. cap. 2: 4/ 9. 1. Tim. 1: 9.

16714)

Joh. 3: 5. Eph. 5: 26.

16715)

Hes. 36: 25. Joel 2: 28. Ap. G. 2: 33. Rom. 5: 5.

16716)

Rom. 8: 23/ 24.

16717)

1. Tim. 1: 4. cap. 4: 7. cap. 6: 20. 2. Tim. 2: 23. Tit. 1: 14.

16718)

Matth. 18: 17. Rom. 16: 17. 2. Thess. 3: 6. 2. Tim. 3: 5. 2. Joh. v. 10.

16719)

V. 2. (a) Vtan milde) Thet är: sådana som vthtyda/ wända och vptaga all ting til thet bästa.

16720)

V. 8. (b) Såsom thet ther wist är) Så at menniskiorna märckia och troo/ at thet är wist och alfwar hwad tu talar/ och icke hållat för sådant/ som intet är af nödene/ eller för något löst snack. Såsom Christus predikade wäldeliga/ och icke som the Skriftlärde/ Matth. 7: 29.

16721)

V. 14. (c) Them som wäre äro/ rc.) Thet är: the som i Creta äro Christns wordne/ lät them ock hielpa til at befordra Evangelij framgång/ ther medh at the af sitt förrådh hielpa them som tu til migh affärda skal.

16722)

Eph. 3: 1. cap. 4: 1. 2. Tim. 1: 8.

16723)

1. Cor. 16: 19. Col. 4: 15/ 17.

16724)

Rom. 1: 7.

16725)

1. Thess. 1: 2. 2. Thess. 1: 3.

16726)

Eph. 1: 15. Col. 1: 4.

16727)

Col. 4: 9.

16728)

1. Cor. 4: 15.

16729)

2. Cor. 7: 16.

16730)

Phil. 1: 25. cap. 2: 24.

16731)

2. Tim. 4: 22.

16732)

V. 10. (a) Onesimus) Vthtydes nyttig: thet wil S. Paulus/ tå han säger/ han är migh och tigh nyttig; thet är en Onesimos.

16733)

(b) Födde i minam bandom) Nemliga genom Evangelij predikan.

16734)

V. 16. (c) Efter kötet) Thet är: at han i werldzlig måtto är tigh bebunden såsom tin tienare eller träl.

16735)

(d) Och efter HErran) Thet är: på trones wägna såsom tin broder/ så at tu för bägge thessa orsaker skul må hafwa honom kär.

16736)

4. Mos. 12: 6/ 8.

16737)

Gal. 4: 4. Ps. 2: 8. Ps. 8: 7. Dan. 7: 14. Matth. 21: 38.

16738)

Ords. 8: 29/ 30. Joh. 1: 3.

16739)

Wijsh. 7: 26. Col. 1: 15/ 17.

16740)

Joh. 5: 17.

16741)

Ps. 33: 6. Vppenb. 4: 11.

16742)

Ebr. 9: 12.

16743)

Ps. 110: 1. Ebr. 8: 1.

16744)

Eph. 1: 21. Phil. 2: 9/ 10.

16745)

Ps. 2: 7. Ap. G. 13: 33. Ebr. 5: 5.

16746)

Ps. 89: 27.

16747)

2. Sam. 7: 14.

16748)

Rom. 8: 29. Col. 1: 18.

16749)

Ps. 97: 7.

16750)

Ps. 104: 4.

16751)

Ps. 45: 7.

16752)

Ap. G. 10: 38.

16753)

Ps. 102: 26.

16754)

Esa. 51: 6. 2. Pet. 3: 7/ 10.

16755)

Ps. 102: 27/ 28.

16756)

Ps. 110: 1. Matth. 22: 44. Marc. 12: 36. Luc. 20: 42. Ap. G. 2: 34. 1. Cor. 15: 25. Eph. 1: 20. Ebr. 12: 2.

16757)

Ps. 34: 8. Ps. 91: 11.

16758)

V. 2. (a) Satt til arfwinga) *Theophyl. in hoc cap.* id est: totius mundi Dominatorem effecit, &c. Verum quo pacto hunc fecit Dominum? Nempe ut hominem: ut Psal. 2. ipsum alloquitur. *Et Ambros.* Hæc pertinent ad humanitatis glorificationem.

16759)

V. 3. (b) Sitter på Majestätsens högra sido) V. 13. (b) Sätt tigh på mina bögra hand) Thetta är ock Christo wederfarit efter hans Mandom. *Oecum. ex Chrys. in hunc locum:* Quatenus Deus est, æternum habet thronum, Ps. 45. Sed quod ut Deus habebat, accepit ut homo. Ut homo igitur audit: Sede à dextris meis. Ut Deus enim æternum habet Dominium.

16760)

V. 4. (c) Högre namn ätfdt) Sammaledes efter Mandomen. *Vigilius l.* 5. *contra Eutychem:* Nomen excellentius accepit, secundum carnis naturam intelligendum.

16761)

5. Mos. 27: 26.

16762)

Ap. G. 7: 38/ 53. Gal. 3: 19.

16763)

2. Mos. 20: 5.

16764)

Ebr. 12: 25.

16765)

Matth. 4: 17. Marc. 1: 14/ 15.

16766)

2. Pet. 1: 18. 1. Joh. 1: 1.

16767)

Marc. 16: 20. Ap. G. 2: 22. cap. 5: 12. cap. 14: 3. cap. 19: 11.

16768)

1. Cor. 12: 4/ 7/ 11.

16769)

Ebr. 1: 2/ 4/ 8.

16770)

2. Pet. 3: 13.

16771)

Ps. 8: 5. Ps. 144: 3.

16772)

Ps. 8: 6/ 7.

16773)

Matth. 28: 18. 1. Cor. 15: 25. Eph. 1: 22.

16774)

1. Cor. 15: 27.

16775)

Luc. 24: 26. Ap. G. 2: 33. Phil. 2: 8/ 9.

16776)

Rom. 11: 36.

16777)

Ap. G. 3: 15. cap. 5: 31.

16778)

Ebr. 5: 9. cap. 12: 2.

16779)

Ebr. 10: 10.

16780)

Ap. G. 17: 26.

16781)

Matth. 28: 10. Joh. 20: 17.

16782)

Ps. 22: 23/ 26.

16783)

2. Sam. 22: 3. Ps. 18: 3.

16784)

Esa. 8: 18.

16785)

Joh. 1: 14. Phil. 2: 7.

16786)

Esa. 25: 8. Ose. 13: 14. 1. Cor. 15: 54/ 55. 2. Tim. 1: 10.

16787)

Luc. 1: 74. Rom. 8: 15.

16788)

Ebr. 4: 15. cap. 5: 2.

16789)

V. 7. (a) Öfwergifwen wara) Davidz ord/ af 8. Ps. 6. v. hwilka Apostelen här anförer; Tu skalt låta honom en liten tijd af Gudi öfwergifwen warda/ tala om Christi diupesta förnedring/ tå han war lemnad lika som hielpelös/ så at han ropa måste: Min Gudh/ min Gudh/ hwij hafwer tu öfwergifwit migh/ Matth. 27: 46. Thessa ord lämpar här Apostelen på Änglarna; ty ther icke Gudh är/ ther är icke heller the goda Änglars bistånd. Ja/ Christus lät ock sigh sielf i örtegården styrckia af en Ängel/ Luc. 22: 43.

16790)

(b) Satt honom öfwer tina händers werck) Se til Ebr. 1: 2.

16791)

V. 11. (c) Alle af enom) Han wil säija/ at then som helgar/ och the som helgade warda/ äro af en natur. Så hafwer Gudh i sitt ewiga rådh slutit/ at Medlaren Gudz Son skulle ock wara een san menniskia/ then i all ting skulle wara bröderna lijk/ synden vndantagandes.

16792)

Phil. 3: 14.

16793)

Rom. 15: 8.

16794)

Ebr. 4: 14. cap. 6: 20. cap. 8: 1. cap. 9: 11.

16795)

4. Mos. 12: 7.

16796)

Zach. 6: 12. Matth. 16: 18.

16797)

2. Cor. 5: 17. Eph. 2: 10.

16798)

5. Mos. 18: 15/ 18.

16799)

Joh. 14: 23. 1. Cor. 3: 16. 1. Tim. 3: 15.

16800)

Matth. 24: 13.

16801)

Ps. 95: 8. Ebr. 4: 7.

16802)

2. Mos. 17: 2. 4. Mos. 20: 13.

16803)

4. Mos. 14: 23. 5. Mos. 1: 34/ 35. Ps. 95: 11. Ebr. 4: 3/ 5.

16804)

Esa. 55: 6. Joh. 12. 35. 2. Cor. 6: 2.

16805)

4. Mos. 14: 22/ 29/ 32/ 36. cap. 26: 65. Ps. 106: 26. 1. Cor. 10: 5. Jud. Ep. v. 5.

16806)

4. Mos. 14: 30. 5. Mos. 1: 35/ 36.

16807)

V. 6. (a) Om wij annars förtröstningen) V. 14. (a) Trona rc. fast behålle) Här see wij/ at Christi huus/ kyrkia/ eller församling kan fara will/ och blifwa Satans kyrkia: nemliga/ om hon wiker ifrå then rätta troon och hoppet på Christum.

16808)

V. 11. (b) Mina rolighet) Thet är: J thet härliga förläfwada Canaans land.

16809)

V. 13. (c) Så länge thet nämnes/ J dagh) Thet är: all then tijd Evangelium predikas/ in til werldenes ända.

16810)

Ps. 95: 11. Ebr. 3: 11/ 18.

16811)

1. Mos. 2: 2. 2. Mos. 20: 11. cap. 31: 17.

16812)

Ps. 95: 8. Ebr. 3: 7/ 15.

16813)

Pred. 12: 11. Esa. 49: 2. Jer. 23: 29. Ap. G. 2: 37. Eph. 6: 17.

16814)

Joh. 12: 48. 1. Cor. 14: 24. 2. Cor. 10: 4/ 5.

16815)

Ps. 7: 10. Ps. 33: 13/ 14/ 15. Ps. 34: 16. Ps. 90: 8. Ps. 139: 11/ 12. Jer. 16: 17. cap. 23: 24. Syr. 15: 20.

16816)

Ebr. 3: 1. cap. 7: 26. cap. 9: 11/ 24.

16817)

cap. 10: 23.

16818)

Ebr. 2: 17.

16819)

Luc. 22: 28.

16820)

Esa. 53: 9. 2. Cor. 5: 21. 1. Pet. 2: 22. 1. Joh. 3: 5.

16821)

Rom. 3: 25. Eph. 2: 18. cap. 3: 12. Ebr. 10: 19.

16822)

V. 12. (a) Stäl och anda) Här och annorstädes i Skriften giörs then skilnaden/ at medh siäl förstäs the naturlige krafter them menniskian af egen förmågo kan komma til wäga: genom andan vthmärckes the öfwernaturlige gåfwor/ förmedelst hwilka menniskian kan förstå hwad Gudz Anda tilhörer/ 1. Cor. 2: 14. Altså åthskilier Gudz ord medh sin kraft siäl och anda/ när thet vthwiser menniskians naturliga oförmögenhet i andeliga saker/ och then strijd som är emellan kötet och andan.

16823)

Ebr. 2: 17. cap. 8: 3.

16824)

Ebr. 2: 18. cap. 4: 15. cap. 7: 28.

16825)

3. Mos. 4: 3. cap. 9: 7. cap. 16: 3. Ebr. 7: 27.

16826)

2. Chrön. 26: 16.

16827)

2. Mos. 28: 1. 1. Chrön. 23: 13.

16828)

Joh. 8: 54.

16829)

Ps. 2: 7. Ap. G. 13: 33. Ebr. 1: 5.

16830)

Ps. 110: 4. Ebr. 7: 17.

16831)

Matth. 26: 38. cap. 27: 46/ 50. Marc. 14: 33/ 36. cap. 15: 34/ 37. Luc. 22: 42. cap. 23: 46. Joh. 12: 27. cap. 17: 1.

16832)

Phil. 2: 6.

16833)

Ebr. 2: 10.

16834)

1. Cor. 3: 1/ 3. 1. Pet. 2: 2.

16835)

1. Cor. 3: 2. cap. 14: 20. Eph. 4: 14.

16836)

V. 6. (a) Efter Melchisedeks sätt) Christus kallas en Prest efter Melchisedeks sätt/ efter han i mång stycker war honom lijk.

16837)

V. 7. (b) På sins kötz dagar) Thet är: J sins förnedrings tijd/ medan han än wistades i synliga och lekamliga måtto här på jordene.

16838)

(c) Hölt Gudh i wyrdning) Christus wijste Gudi hörsamhet och lydno/ och fulgiorde sln himmelske Faders wilja/ wäl wetandes at hans siäi icke skulle see förgängelse/ Ps. 16: 10.

16839)

Jac. 4: 15.

16840)

Matth. 12: 31/ 45. 1. Joh. 5: 16.

16841)

Ebr. 10: 26.

16842)

2. Pet. 2: 20.

16843)

Rom. 3: 4. 2. Thess. 1: 6/ 7.

16844)

Matth. 10: 42. cap. 25: 40. Marc. 9: 41. Joh. 13: 20. 1. Thess. 1: 3.

16845)

1. Mos. 17: 4 Ps. 105: 9. Luc. 1: 73.

16846)

1. Mos. 12: 3. cap. 22: 17.

16847)

2. Mos. 22: 11.

16848)

4. Mos. 23: 19. 1. Sam. 15: 29. Mal. 3: 6.

16849)

Ebr. 3: 1. cap. 4: 14. cap. 7: 17. cap. 8: 1. cap. 9: 11.

16850)

V. 6. (a) Om the affalla) Här talas icke om hwar och een grof synd/ eller emot samwetet/ som någor kan falla vthi sedan han är döpt/ och kommen til sanningenes kundskap: vtan om ett friwilligt och berådt affall ifrå kända sanningen/ til hennes föracht och bespottelse/ hwilket är een synd emot then Helga Anda/ och icke vthan efterföljande Epicurisk säkerhet/ eller förtwiflan på Gudz nådh skee plägar: för hwar skul hon ock icke kan förlåtas.

16851)

1. Mos. 14: 18/ rc.

16852)

1. Mos. 14: 20.

16853)

4. Mos. 18: 21/ 26. 5. Mos. 18: 1. Jos. 14: 4. 2. Chrön. 31: 5.

16854)

Rom. 4: 13. Gal. 3: 16.

16855)

Gal. 2: 21.

16856)

Esa. 11: 1. Matth. 1: 2.

16857)

Ps. 110: 4. Ebr. 5: 6. cap. 7: 17.

16858)

Gal. 4: 9.

16859)

Joh. 1: 17. Ap. G. 13: 39. Rom. 8: 21/ 28. cap. 8: 3. Gal. 2: 16. Eph. 2: 18. cap. 3: 12. Ebr. 4: 16.

16860)

Ebr. 8: 6.

16861)

Rom. 8: 34. 1. Tim. 2: 5. Ebr. 9: 24. 1. Joh. 2: 2.

16862)

Ebr. 4: 14/ 15.

16863)

3. Mos. 9: 7. cap. 16: 6/ 11. Ebr. 5: 3.

16864)

cap. 9: 12/ 28. cap. 10: 12.

16865)

Ebr. 2: 10. cap. 5: 1/ 2/ 9.

16866)

V. 2. (a) Vthtolkas) Melchisedek/ vthtydes Rättferdighetenes Konung. Melchisalem/ vthtydes Fridsens Konung: ty Christus gifwer rättferdighet och frijd/ och hans rike är rättferdighet och frijd för Gudi genom trona/ Rom. 1: 17. och cap. 5: 18.

16867)

V. 3. (b) Vthan fader/ vthan moder/ rc.) Nemliga så widt/ at hans föräldrar/ födelse eller dödh intet förmälas i Skriften/ såsom the andre H. Patriarchers.

16868)

V. 16. (c) Kötzlig budordz lagh) The vthwärtes Levitiske ceremonier kallas kötzlige/ efter the icke kunde gifwa anda och kraft til at fulborda lagen.

16869)

V. 18. (d) För hennes swaghet och onytto) Then ceremonialiske lagen war swagh och onyttig/ så wida at hon kunde icke giöra oß saliga hoos Gudh. Eljes hade hon wäl sin nytta/ nemliga/ at hon hade afmålningar på Christum.

16870)

Ebr. 3: 1. cap. 4: 14. cap. 6: 20. cap. 9: 11.

16871)

Ps. 110: 1. Eph. 1: 20. Col. 3: 1. Ebr. 1: 3/ 13. cap. 12: 2.

16872)

Ebr. 9: 8/ 24. cap. 10: 21.

16873)

Eph. 5: 2. Ebr. 5: 1.

16874)

Col. 2: 17. Ebr. 10: 1.

16875)

2. Mos. 25: 40. Ap. G. 7: 44.

16876)

2. Cor. 3: 6. Ebr. 7: 22.

16877)

Jer. 31: 31.

16878)

Jer. 31: 33. Zach. 8: 8. Ebr. 10: 16.

16879)

Esa. 54: 13. Joh. 6: 45. 1. Joh. 2: 27.

16880)

Rom. 11: 27.

16881)

V. 2. (a) Heliga håfwor) Hwilka han oß medh sin pino och dödh förwärfwat hafwer/ som är/ syndernas förlåtelse/ Gudz nådh/ och thet ewiga lifwet.

16882)

(b) Sanskylliga tabernaklet) Thet är: Himmelriket/ hwilket medh thet Levitiska tabernaklet war beteknat.

16883)

V. 4. (c) Så wore han icke Prest) Nemliga then sanskyllige/ hwilken medh the jordiska war beteknad.

16884)

V. 6. (d) Bättre testaments) Ty i thet gamla Testamentet hade Gudh låfwat Jsraels barn Canaans land/ medh betingande och wilkor at the skulle wandra i hans lagh/ seder/ och rätter: men i thet Nya hafwer han låfwat himmelriket/ hwilket medh Canaans land beteknades/ och thet af nådh för Christi skul/ allom them som bättra sigh/ och troo hans löfte. Bese til Ebr. 9: 8.

16885)

V. 11. (e) Jngen skal lära sin nästa) Se til Jer. 31: 34.

16886)

2. Mos. 25: 8. cap. 36: 8.

16887)

2. Mos. 26: 1. cap. 40: 1.

16888)

cap. 25: 30. 3. Mos. 24: 5/ rc.

16889)

2. Mos. 26: 33.

16890)

2. Mos. 25: 10/ 21.

16891)

cap. 16: 33.

16892)

4. Mos. 17: 10.

16893)

2. Mos. 34: 29. 1. Kon. 8: 9. 2. Chrön. 5: 10.

16894)

2. Mos. 25: 18.

16895)

4. Mos. 28: 3.

16896)

2. Mos. 30: 10. 3. Mos. 16: 2/ 17/ 34. Ebr. 5: 3.

16897)

Ebr. 10: 19/ 20.

16898)

Ebr. 5: 1.

16899)

Ap. G. 13: 39. Gal. 3: 21. Ebr. 5: 1. cap. 10: 1.

16900)

3. Mos. 11: 2.

16901)

4. Mos. 19: 7.

16902)

Ebr. 3: 1. cap. 4: 14. cap. 6: 20. cap. 8: 1.

16903)

Ap. G. 20: 28. Ebr. 10: 10. 1. Pet. 1: 19. Vppenb. 1: 5.

16904)

3. Mos. 16: 14/ 16.

16905)

4. Mos. 19: 2/ 4.

16906)

Ebr. 10: 4.

16907)

Luc. 1: 74/ 75. Rom. 6: 13. Gal 1: 4. cap. 2: 20. Eph. 5: 2. Tit. 2: 14. 1. Pet. 1: 19. cap. 4: 2. 1. Joh. 1: 7. Vppenb. 1: 5.

16908)

Rom. 3: 25. 1. Tim. 2: 5. Ebr. 12: 24.

16909)

Rom. 5: 6. 1. Pet. 3: 18.

16910)

Gal. 3: 15.

16911)

2. Mos. 24: 5/ 6. 3. Mos. 16: 15/ 18.

16912)

2. Mos. 24: 8. Matth. 26: 28.

16913)

2. Mos. 29: 36. 3. Mos. 8: 15/ 19.

16914)

3. Mos. 17: 11.

16915)

Ebr. 7: 27.

16916)

2. Mos. 30: 10. 3. Mos. 16: 2/ 34.

16917)

1. Cor. 10: 11. Gal. 4: 4. Eph. 1: 10. 1. Pet. 4: 7. 1. Joh. 2: 18.

16918)

Matth. 26: 28. Rom. 5: 6/ 8/ 15. 1. Pet. 3: 18.

16919)

V. 1. (a) Thet första) Thet är: Thet gamla Testamentet.

16920)

V. 8. (b) Helighetenes wägh äntå icke war vppenbar) Thet är: Wägen til thet alrahelgasta/ och til himmelen som ther medh war beteknat/ war äntå icke så klarligen och liusligen vppendarad; vtan medh Levitiske ceremonier omhängd/ til thes Christus kom och led döden: tå blef förhänget borttagit/ Evangelium klarligen/ tydeligen/ och offentligen predikat i hela werlden. Likwäl hade the i gamla Testamentet löften om thet ewiga lifwet/ och äro igenom trona salige wordne såsom ock wij/ Ap. G. 15: 11. Christus kom vch led döden: tå temnade förloten i templet/ och öpnades wägen til himmelen.

16921)

V. 11. (c) Ett större och fulkomligare tabernakel) Thet är: Himmelriket/ som man seer af then 24. v.

16922)

V. 14. (d) Af the döda gierningar) Thet är: Jfrå synden/ hwilken drifs af them som i andeliga måtto äro döde/ och förtienar döden.

16923)

V. 15. (e) Som vnder thet förra Cestamentet woro) Thet är: The som äro bedrefne och än bedrifwas emot lagen/ hwilken är thet förra Testamentet.

16924)

V. 23. (f) The himmelska tings eftersyner) Thet är: Thet Levitiska tabernaklet/ medh thes tygh och tilbehör.

16925)

V. 28. (g) Månge mana synder) Månge/ tages här för alla/ såsom Dan. 12: 2. Rom. 5: 19. Ty han hafwer gifwit sigh sielf til återlösning för alla/ står 1. Tim. 2: 6.

16926)

Col. 2: 17. Ebr. 8: 5.

16927)

cap. 9: 9.

16928)

3. Mos. 16: 14. 4. Mos. 19: 4. Ebr. 9: 13.

16929)

Ps. 40: 7. Ps. 50: 8. Esa. 1: 11. Jer. 6: 20. Amos 5: 21.

16930)

Ps. 51: 18.

16931)

Ps. 40: 8/ 9.

16932)

Ebr. 9: 12.

16933)

Ps. 110: 1. Ap. G. 2: 34. 1. Cor. 15: 25. Eph. 1: 20. Col. 3: 1. Ebr. 1: 3/ 13. cap. 8: 1.

16934)

Jer. 31: 33. Ebr. 8: 8/ 10.

16935)

Rom. 11: 27.

16936)

Joh. 10: 9. cap. 14: 6. Rom. 5: 2. Eph. 2: 13/ 18. cap. 3: 12. Ebr. 9: 8.

16937)

Ebr. 4: 14.

16938)

Eph. 3: 12.

16939)

Jac. 1: 6.

16940)

Hes. 36: 25.

16941)

Ebr. 4: 14.

16942)

1. Cor. 1: 9. 1. Thess. 5: 24.

16943)

Rom. 13: 11. 2. Pet. 3: 9/ 11/ 14.

16944)

4. Mos. 15: 30. Matth. 12: 31. Ebr. 6: 4/ rc. 2. Pet. 2: 20/ 21. 1. Joh. 5: 16.

16945)

Hes. 36: 5. Zeph. 1: 18. cap. 3: 8.

16946)

4. Mos. 35: 30. 5. Mos. 17: 6. cap. 19: 15. Joh. 8: 17. 2. Cor. 13: 1.

16947)

1. Cor. 11: 29.

16948)

5. Mos. 32: 35. Rom. 12: 19.

16949)

5. Mos. 31: 36. Ps. 135: 14.

16950)

Gal. 3: 4. Phil. 1: 29/ 30. Col. 2: 1.

16951)

Phil. 1: 7. cap. 4: 14.

16952)

1. Thess. 2: 14.

16953)

Matth. 5: 12. Ap. G. 5: 41. Jac. 1: 2.

16954)

Matth. 6: 20. cap. 19: 21. Luc. 12: 33. 1. Tim. 6: 19.

16955)

Matth. 10: 32.

16956)

Luc. 21: 19.

16957)

Hab. 2: 3. Hagg. 2: 7. Luc. 18: 8. 1. Pet. 1: 6.

16958)

Hab. 2: 4. Rom. 1: 17. Gal. 3: 11.

16959)

V. 14. (a) Medh ett offer hafwer han fulkomnat/ rc.) Och v. 18. (a) Ther är icke meer offer för synden) Nemliga af nöden. Märck thessa ord/ så wäl som flera af thetta och thet förra capitlet/ emot the Påweskas Mäßoffer: vthi hwilket the dichta sigh dagligen offra Christum för lefwande och döda.

16960)

V. 22. (b) Twagne medh reent watn) Thet är: Rene giorde genom dopet ifrå wåra synder.

16961)

V 26 (c) Ty om wij sielfweljande syndom/ rc.) Hwad synd han menar/ se nedan före i thetta capitlet v. 29. och tilförene cap. 6: 6.

16962)

(d) Står intet meer offer igen) Thet är: Så hafwe wij ingen annan Christum til at förwänta som skal döö för oß/ (såsom Ambrosius och Chrysostomus thet vthtyda) eij heller at then samme skal oftare döö för oß.

16963)

V. 38. (e) Vndandrager) Then som icke står manliga/ vtan wiker bort och drager sigh vndan.

16964)

Ehr. 11: 39.

16965)

1. Mos. 1: 1. Ps. 33: 6. 2. Pet. 3: 5.

16966)

1. Mos. 4: 4.

16967)

Matth. 23: 35.

16968)

Ebr. 12: 24.

16969)

1. Mos. 5: 24. Syr. 44: 16. cap. 49: 16.

16970)

1. Mos. 6: 13/ 22. Syr. 44: 17.

16971)

Rom. 3: 22. Phil. 3: 9.

16972)

1. Mos. 12: 1/ 4. Ap. G. 7: 2.

16973)

Ebr. 12: 22. cap. 13: 14. Vppenb. 21: 2.

16974)

Ebr. 3: 4.

16975)

1. Mos. 17: 19. cap. 18: 10. cap. 21: 1/ 2.

16976)

Luc. 1: 36. Rom. 4: 19.

16977)

Ebr. 10: 23.

16978)

1. Mos. 15: 5. Rom. 4: 18.

16979)

1. Mos. 23: 4. Ps. 39: 73. Ps. 119: 19.

16980)

Ebr. 13: 14.

16981)

1. Mos. 22: 2/ rc. Syr. 44: 21.

16982)

1. Mos. 21: 12. Rom. 9: 7. Gal. 3: 29.

16983)

1. Mos. 27: 27/ 39.

16984)

1. Mos. 48: 5/ 15/ 16/ 20.

16985)

cap. 47: 31.

16986)

1. Mos. 50: 24.

16987)

2. Mos. 2: 2. Ap. G. 7: 20.

16988)

2. Mos. 1: 16.

16989)

2. Mos. 2: 10/ 11.

16990)

2. Mos. 12: 31/ rc. cap. 13: 17/ rc.

16991)

2. Mos. 12: 3/ 21.

16992)

2. Mos. 14: 21/ 22/ 27/ 28.

16993)

Jos. 6: 20.

16994)

Jos. 6: 23. Jac. 2: 25.

16995)

Jos. 2: 1.

16996)

Dom. 6: 11/ rc.

16997)

cap. 4: 6.

16998)

cap. 13: 24/ rc.

16999)

cap. 11: 1/ rc.

17000)

1. Sam. 17: 45/ rc.

17001)

cap. 1: 20/ rc.

17002)

2. Sam. 8: 1. cap. 10: 19. cap. 12: 29.

17003)

1. Kon. 9: 4.

17004)

Dom. 14: 6. 1. Sam. 17: 34. Dan. 6: 22.

17005)

Dan. 3: 25.

17006)

Dom. 15: 15. 2. Kon. 20: 7. Job. 42: 10.

17007)

Dom. 7: 21. 2. Kon. 6: 16. 2. Chrön. 20.

17008)

Ps. 89: 20.

17009)

1. Kon. 17: 23. 2. Kon. 4: 36.

17010)

2. Macc. 6: 19/ 28.

17011)

Jer. 20: 2. Ap. G. 22: 25. 2. Cor. 11: 25.

17012)

1. Kon. 21: 13. 2. Chrön. 24: 21.

17013)

2. Kon. 1: 8. Matth. 3: 4.

17014)

Ebr. 11: 2.

17015)

V. 2. (a) Fått witnesbyrd) Nemliga af Gudi/ at the hafwa warit rättferdige/ och honom behagelige; såsom synes af then 4/ och 5 vers.

17016)

V. 4. (b) Talar han ännu/ rc.) Abel säijes tala sedan han är död: ty han är än i åminnelse/ och berömes ännu af sin troo/ och såsom talar och förmanar andra/ til at efterfölja samma troo.

17017)

V. 13. (c) Alle döde) Nemligen/ Abraham/ Jsaac/ och Jacob/ och hafwa intet fått af thet lekamliga löftet om Canaans land.

17018)

V. 19. (d) Til een liknelse) Nemliga til Christum/ som skulle offras för wåra synder/ och vpstå på tredie dagen igen.

17019)

V. 21. (e) Och tilbad thet öfwersta) Se til 1. Mos 47: 31.

17020)

V. 26. (f) Christi försmädelse) Thet är: Then försmädelse som han och hans folck måste lida för then rätta religionen/ och Christi skul/ som them låfwad war.

17021)

V. 33. (g) Fått löfte) Abraham och andre om Canaans land/ 1. Mos. 15: 18.

17022)

V. 34. (h) Swärdz ägg vndkommet) Såsom Eliseus/ 2. Kon. 6.

17023)

(i) Kraftige wordne af swaghetene) Vthi lidande äro the kraftigare wordne/ 2. Cor. 12: 10. Min kraft warder starck i swaghetene. Eller/ såsom Konung Hiskia/ 2. Kon. 20. om man thet om lekamlig swaghet wil förstå.

17024)

V. 36. (k) Lidit spott) Såsom Amos/ cap. 7: 10.

17025)

(l) Boijor och fängelse) Såsom Micha/ 1. Kon. 22: 24/ 27. och Jeremia/ cap. 37: 14/ 15.

17026)

V. 37. (m) J fårskin och getskin) och v. 38. (m) J ökner/ berg/ och jordkulor) Jcke at the sielfwe hafwa vthwaldt sigh ett sådant lefwerne/ på thet the skulle förtiena något ther medh: vtan efter the intet bättre kunde hafwa/ för theras och sanningenes förföljare skul/ så hafwa the thet tagit til goda/ förr än the wille öfwergifwa sin troo/ hopp/ och bekännelse.

17027)

V. 40. (n) At the icke vthan oß skulle fulkomnade warda) Thet är: At the icke skulle medh krop och siäl bekomma then fulkomliga härligheten som them läfwad war: vtan medh theras kroppar hwila i jordene/ til thes wij ock komme ther til; och så skulle wij tillika vpstå/ och samtligen warda ther vthi deelachtige: Ut in communi gaudio omnium, majus fiat singulorum.

17028)

Rom. 6: 4. 2. Cor. 7: 1. Eph. 4: 22. Col. 3: 8. 1. Pet. 2: 1. cap. 4: 2.

17029)

Rom. 12: 12.

17030)

1. Cor. 9: 24. Phil. 3: 13/ 14. Ebr. 10: 36.

17031)

Ap. G. 3: 15. Ebr. 2: 10. 1. Pet. 1: 3.

17032)

Luc. 24: 26/ 46. Phil. 2: 8.

17033)

Ap. G. 5: 31. Ebr. 1: 3/ 13. cap. 8: 1. 1. Cor. 10: 13.

17034)

Job. 5: 17. Ords. 3: 11/ 12. Vppenb. 3: 19.

17035)

Rom. 12: 18. 2. Tim. 2: 22.

17036)

Matth. 5: 8.

17037)

2. Cor. 6: 1.

17038)

5. Mos. 29: 18. Ebr. 3: 12.

17039)

Eph. 5: 3. Col. 3: 5. 1. Thess. 4: 3.

17040)

1. Mos. 25: 33.

17041)

1. Mos. 27: 34.

17042)

2. Mos. 9: 12. 5. Mos. 5: 22.

17043)

2. Mos. 20: 19. 5. Mos. 5: 5/ 24. cap. 18: 16.

17044)

2. Mos. 19: 13.

17045)

Gal. 4: 26. Vppenb. 3: 12. cap. 21: 2/ 10.

17046)

Luc. 10: 20.

17047)

1. Tim. 2: 5. Ebr. 8: 6. cap. 9: 15.

17048)

2. Mos. 24: 8. Ebr. 10: 22. 1. Pet. 1: 2.

17049)

1. Mos. 4: 10. Ebr. 11: 4.

17050)

Ebr. 2: 3.

17051)

Hagg. 2: 7.

17052)

Ps. 102: 27. 2. Pet. 3: 10.

17053)

Matth. 24: 35.

17054)

Phil. 4: 18. 1. Pet. 2: 5.

17055)

5. Mos. 4: 24. cap. 9: 3.

17056)

V. 13. (a) At icke någor haltar) Thet är: at icke någor är owiß och ostadig i sin troo och bekännelse/ eller i sitt lefwerne: vtan är wiß på sin troo/ och huru han lefwa skal.

17057)

V. 17. (b) Wardt han bortdrifwen) Thet är: Honom wardt nekat hans förstfödzlorätt af sinom fader Jsaac: såsom historien är klar/ 1. Mos. 27.

17058)

(c) Jntet tum til någon boot) Nemliga hoos sin fader Jsaac: hwilken intet wille låta ångra sigh/ at han hade gifwit Jacob then bättre wälsignelsen. Eij heller giorde Esau någon alfwara boot/ oansedt han greet. Såsom Lutherus skrifwer öfwer 1. Mos. 27. Ty han ångrade och greet intet sin synd/ vtan sin skada/ at han hade mist sin förstfödzlorätt. Thet man seer af thet hoot som han lät höra emot Jacob/ mitt ibland tårarna. Men om hans boot för Gudh/ och hwad han ther för nådh nutit hafwer/ talas här intet.

17059)

V. 23. (d) The förstföddas församling) Thet är: The heliga fäders och Patriarchers samfund och församling/ som först födde woro til Gudz barn/ i hans församlings begynnelse.

17060)

V. 24. (e) Som bättre talar) Ty Christi blodh ropar icke hämnd/ som Abels blodh; vtan förkunnar Gudz nådh och syndernas förlåtelse/ om wij bättre oß/ och förlikoms medh Gudh.

17061)

V. 27. (f) The ther giord äro) Nemliga medh händer/ såsom Mose tabernakel/ thet här förstås.

17062)

Rom. 12: 10. 1. Pet. 1: 22. cap. 3: 8. cap. 4: 8.

17063)

Rom. 12: 13. 1. Pet. 4: 9.

17064)

1. Mos. 18: 1.

17065)

Rom. 12: 15. 1. Pet. 3: 8.

17066)

2. Mos. 23: 8. 5. Mos. 16: 19.

17067)

Matth. 6: 25/ 34. 1. Tim. 6: 6/ 8.

17068)

5. Mos. 31: 6. Jos. 1: 5.

17069)

Ps. 56: 5/ 12. Ps. 118: 6.

17070)

Jer. 29: 8. Matth. 24: 4. Eph. 4: 14. cap. 5: 6. Col. 7: 8/ 16. 2. Thess. 2: 2. 1. Joh. 4: 1.

17071)

Joh. 6: 27. Rom. 14: 17. 1. Thess. 4: 3.

17072)

2. Mos. 29: 14. 3. Mos. 4: 12/ 21. cap. 6: 30. cap. 16: 27. 4. Mos. 19: 3.

17073)

Joh. 19: 17.

17074)

Phil. 3: 20. Ebr. 11: 10/ 16.

17075)

3. Mos. 7: 12.

17076)

Ps. 50: 23. Ps. 51: 19. Ose. 14: 3. Eph. 5: 20. 1. Pet. 2: 5.

17077)

Rom. 12: 13. 2. Cor. 9: 12.

17078)

Phil. 4: 18.

17079)

Phil. 2: 29. 1. Thess. 5: 12. 1. Tim. 5: 17.

17080)

Hes. 3: 18. cap. 33: 2/ 8.

17081)

Ap. G. 23: 1. 2. Cor. 1: 12.

17082)

Ap. G. 2: 24.

17083)

Esa. 40: 11. Hes. 34: 23. Joh. 10: 11. 1. Pet. 2: 25. cap. 5: 4.

17084)

Zach. 9: 11.

17085)

2. Cor. 3: 5. Phil. 2: 13.

17086)

V. 9. (a) Jcke medh maten) Thet är: Jcke medh the stadgar om åthskilnad på maat/ hwilka intet gagna them som ther medh wilja tiena Gudh: vtan medh then läran om troon.

17087)

V. 10. (b) Wij hafwe ett altare/ rc.) Thet är: Wij hafwe Christum/ af hwilkens förtienst och wälgierningar ingen blifwer deelachtig/ som tienar i tabernaklet/ thet är: som genom the Levitiska stadgar wil sökia salighet.

17088)

V. 13. (c) Hans smälek) Thet är: Thet kors och försmädelse som the Christne måste lida för hans bekännelse.

17089)

Joh. 7: 35. Ap. G. 8: 14. Jac. 1: 1.

17090)

Rom. 8: 29.

17091)

Ebr. 12: 24.

17092)

Rom. 1: 7. 1. Cor. 1: 3. Eph. 1: 2. 2. Pet. 1: 2. Jud. Ep. 2.

17093)

Eph. 1: 3.

17094)

Jac. 1: 18.

17095)

Rom 6: 2/ 3. 1. Cor. 15: 20.

17096)

Col. 1: 5. 2. Tim. 1: 12.

17097)

Jud. Ep. 1.

17098)

Rom. 5: 3. Jac. 1: 2.

17099)

2. Cor. 4: 17. Ebr. 10: 37. 1. Pet. 5: 10.

17100)

Ords. 17: 3. Esa. 48: 10. 1. Cor. 3: 13. 1. Pet. 4: 12. Jac. 1: 3.

17101)

2. Cor. 5: 7. Ebr. 11: 1/ 27.

17102)

Matth. 13: 17. Luc. 10: 24.

17103)

1. Mos. 49: 10. Dan. 2: 44. cap. 9: 24. Hagg. 2: 8. Zach. 6: 12.

17104)

2. Pet. 1: 21.

17105)

Ps. 22: 7. Esa. 53: 3.

17106)

Luc. 24: 26.

17107)

Dan. 12: 9. Eph. 3: 10.

17108)

Ebr. 11: 13/ 39.

17109)

Ap. G. 2: 4.

17110)

Luc. 12: 35. Eph. 6: 14.

17111)

Luc. 21: 34. Rom. 13: 13. 1. Thess. 5: 6.

17112)

Ap. G. 17: 30.

17113)

3. Mos. 11: 44. cap. 19: 2. cap. 20: 7. Luc. 1: 74/ 75. 2. Cor. 7: 1.

17114)

5. Mos. 10: 17. 2. Chrön. 19: 7. Job. 34: 19.

17115)

2. Cor. 5: 6. Ebr. 11: 13.

17116)

Phil. 2: 12.

17117)

1. Cor. 6: 20. cap. 7: 23. Vppenb. 5: 9. Ap. G. 20: 28. Ebr. 9: 12/ 14.

17118)

1. Cor. 5: 7.

17119)

Joh. 17: 24. Rom. 16: 25. 2. Tim. 1: 9. Vppenb. 13: 8.

17120)

Eph. 1: 9/ 10. Gal. 4: 4. Ebr. 1: 2.

17121)

Rom. 3: 25.

17122)

Ap. G. 2: 24/ 32.

17123)

Rom. 6: 4. Phil. 2: 9.

17124)

Rom 12: 10. Eph 4: 3. 1. Tim. 1: 5. Ebr. 13: 7. 1. Pet. 2: 17.

17125)

Joh. 3: 3/ 5. Jac. 1: 18. 1. Joh. 3: 9.

17126)

Joh. 1: 13.

17127)

Ps. 102: 12. Ps. 103: 15. Esa. 40: 6. Syr. 14: 18. 1. Cor. 7: 31. 1. Joh. 2: 17. Jac. 1: 10. cap. 4: 14.

17128)

V. 4. (a) Oförgängeligit) Ther ingen fruchtan eller sorg är/ at thet hafwer ända.

17129)

(b) Obesmittat) Then medh ingen sorg eller olust bemängd är.

17130)

(c) Owanskeligit) Ther man aldrig ledes widh/ vtan ewigt/ reent och frisk blifwer. Werldzlig glädie är twärt om.

17131)

V. 13. (d) Sätter fulkomligit) Thet är: tweker eller twiflar icke om eder tilstundande salighet; hwilket bör märckias emot the Påweskas twifwelsmål.

17132)

V. 17. (e) Efter hwars och ens gierning) Jcks såsom efter något wärd/ vtan såsom efter witne til theras troo.

17133)

Rom. 6: 4. Eph. 4: 22/ 25. Col. 3: 8. Ebr. 12: 1.

17134)

Esa. 55: 1.

17135)

Ps. 131: 2. Matth. 18: 3. 1. Cor. 14: 20.

17136)

Ps. 34: 9.

17137)

Ps. 118: 22. Matth. 21: 42.

17138)

Eph. 2: 20.

17139)

Eph. 2: 21/ 22. Ebr. 3: 6.

17140)

Esa. 61: 6. cap. 66: 21. Vppenb. 1: 6.

17141)

Mal. 1: 11. Rom. 12: 1. Ebr. 13: 15.

17142)

Phil. 4: 18. Ebr. 12: 28.

17143)

Esa. 28: 16. Rom. 9: 33.

17144)

Ap. G. 4: 11.

17145)

Esa. 8: 14. Luc. 2: 34. 1. Cor. 1: 23.

17146)

2. Mos. 19: 6. Vppenb. 5: 10.

17147)

Esa. 62: 12.

17148)

2 Mos. 19: 5. 5. Mos. 7: 6. Eph. 1: 14.

17149)

Eph. 5: 8. Col. 1: 13.

17150)

Ose. 1: 10. cap. 2: 23. Rom. 9: 25.

17151)

1. Pet. 1: 17.

17152)

Rom. 13: 14. Gal. 5: 16/ 24.

17153)

cap. 5: 17. Jac. 4: 1.

17154)

2. Cor. 8: 21.

17155)

Matth. 5: 16. Phil. 2: 15. 1. Pet. 3: 16.

17156)

Rom. 13: 1. Tit. 3: 1.

17157)

Rom. 13: 3/ 4.

17158)

Tit. 2: 8.

17159)

Joh. 8: 32. Rom. 6: 18. Gal. 5: 1/ 13.

17160)

2. Pet. 2: 19.

17161)

Rom. 12: 10. Phil. 2: 3. 1. Pet. 5: 5.

17162)

Ebr. 13: 1. 1. Pet. 1: 22. 2. Pet. 1: 7.

17163)

Matth. 22: 21.

17164)

Eph. 6: 5.

17165)

Matth. 5: 10. 2. Cor. 7: 10.

17166)

1. Pet. 3: 14/ 17. cap. 4: 14/ 15.

17167)

Matth. 16: 24. 1. Thess. 3: 3.

17168)

Joh. 13: 15. Phil. 2: 5. 1. Pet. 3: 17/ 18.

17169)

Esa. 53: 9. 2. Cor. 5: 21. 1. Joh. 3: 5.

17170)

Matth. 27: 39.

17171)

Joh. 8: 48/ 49.

17172)

Matth. 8: 17.

17173)

Rom. 6: 11. cap. 7: 6.

17174)

Esa. 53: 5.

17175)

Esa. 53: 6. Hes. 34: 6.

17176)

Ps. 23: 1. Hes. 34: 23. cap. 37: 24. Joh. 10: 11. Ebr. 13: 20.

17177)

V. 2. (a) Förnuftenes miölk) Thet är: Andelig miölk/ hwilket är Evangelium/ om man fattar thet medh trone/ icke medh kötzligit sinne: ty ther medh blifwer thet falskt och oförnuftenes miölk.

17178)

V. 5. (b) Andelig öffer) Se til Malach. 1: 11.

17179)

V. 12. (c) När thet i dageliuset kommer) Thet blifwer på sidstone ingen dygd eller odygd förborgad/ 1. Tim. 5: 25. Thet är intet hemligit som icke skal vppenbarat warda/ Matth. 10: 26.

17180)

V. 19. (d) För samwetet) Thet är: På thet man må behålla ett godt samwet til Gudh.

17181)

1. Mos. 3: 16. 1. Cor. 14: 34. Eph. 5: 22. Col. 3: 18. Tit. 2: 5.

17182)

Esa. 3: 18. 1. Tim. 2: 9. Tit. 2: 3.

17183)

Ps. 45: 14. Rom. 7: 22. 2. Cor. 4: 16.

17184)

1. Mos. 18: 12.

17185)

1. Cor. 7: 3. Eph. 5: 25. Col. 3: 19.

17186)

Rom. 12: 16. cap. 15: 5. Phil. 3: 16.

17187)

3. Mos. 19: 18. Ords. 20: 22. Matth. 5: 39. 1. Cor. 6: 7.

17188)

Matth. 25: 34.

17189)

Ps. 34: 13/ 14. Jac. 1: 26.

17190)

Ps. 37: 27. Esa. 1: 16. 3. Joh. v. 11.

17191)

Ps. 34: 16.

17192)

Matth. 5: 10. 1. Pet. 2: 20. cap. 4: 14/ 15.

17193)

Esa. 8: 12. Jer. 1: 8. Matth. 10: 28.

17194)

Job. 1: 21. Esa. 8: 13.

17195)

Ps. 119: 46. Ap. G. 4: 8/ rc.

17196)

Tit. 2: 8. 1. Pet. 2: 12/ 15/ 19.

17197)

Rom. 5: 6. Ebr. 9: 15/ 28.

17198)

Rom. 1: 4. 2. Cor. 13: 4.

17199)

Eph. 2: 17. 1. Pet 4: 6.

17200)

Matth. 24: 38. Luc. 17: 26/ 27.

17201)

Rom. 2: 4.

17202)

1. Mos. 6: 3/ 5/ 14.

17203)

cap. 7: 7. cap. 8: 18.

17204)

Eph. 5: 26.

17205)

Ps. 110: 1. Eph. 1: 20. Col. 3: 1.

17206)

V. 1. (a) Vthan ord) Jcke/ at the förvthan alt Gudz ordz hörande kunde warda omwände: ty troon kommer

vthaf hörandet/ Rom. 10: 14. Vtan at the af theras Christna hustrurs skickeliga vmgänge/ måtte få behagh til Christendomen/ och så sedan genom ordsens hörande fulkomligare ther til omwände warda.

17207)

V. 4. (b) Är vthan wand) Så at hon är reen och rättsinnig i trone.

17208)

V. 6. (c) Ären icke så förfärade) Qwinnor äry naturliga rädda/ och äro snart förskräckta: men the skola wara stadige/ om något lidande påkomme/ och icke så qwinliga förskräckias.

17209)

V. 7. (d) Qwinliga kärillet) Qwinnan är swagare än mannen/ både til krop och sinne: therföre skal man skona henne medh förnuft/ at icke osämja må vpkomma/ af hwilko alla böner förhindrade warda.

17210)

V. 21. (e) Vtan at man hafwer ett godt samwet) Nemliga ther af/ at en är antagen i förbund medh Gudh/ at hans synder skola wara honom förlåtna/ och intet meer kunna skada honom för Christi skul.

17211)

Rom. 6: 8.

17212)

Ebr. 12: 1.

17213)

Rom. 12: 2. cap. 14: 7. 2. Cor. 5: 15. Gal. 2: 20. Eph. 4: 24. 1. Thess. 5: 10. Ebr. 9: 14.

17214)

Rom. 13: 13. Eph. 4: 17.

17215)

Joh. 5: 25. Ap. G. 10: 42.

17216)

1. Pet. 3: 19.

17217)

Luc. 21: 35. 2. Pet. 3: 9/ 11. 1. Joh. 2: 18.

17218)

Luc. 21: 34.

17219)

Rom. 13: 12.

17220)

Matth. 26: 41. Phil. 4: 6.

17221)

Ords. 10: 12. Jac. 5: 20.

17222)

Ebr. 13: 2.

17223)

Phil. 2: 14.

17224)

Ords. 3: 28. 2. Cor. 8: 12.

17225)

1. Cor. 12: 4. Eph. 4: 11.

17226)

Luc. 12: 42. Tit. 1: 7.

17227)

Jer. 23: 22.

17228)

Rom. 12: 6/ 7/ 8.

17229)

Esa. 48: 10. 1. Cor. 3: 13. 1. Pet. 1: 7.

17230)

Gal. 6: 17. Phil. 3: 10. Col. 1: 24. Vppenb. 1: 9.

17231)

2. Cor. 1: 5. 2. Tim. 2: 10.

17232)

Matth. 5: 10/ 11. 1. Pet. 2: 20. cap. 3: 14.

17233)

Ap. G. 5: 41. Phil. 1: 29.

17234)

Esa. 10: 12. Jer. 25: 29. cap. 49: 12. Mal. 3: 5.

17235)

Ords. 11: 31. Luc. 23: 31.

17236)

Ps. 31: 6. Luc. 23: 46. Ap. G. 7: 59.

17237)

V. 6. (a) Predikat för the döda) Thet är: för Hedningarna/ hwilke woro döde och begrafne i theras synder och onda wäsende/ så at the intet wiste af thet andeliga lifwet i Christo.

17238)

(b) At the skola dömde warda/ rc.) Thet är: at the i lekamliga måtto för theras föregångna ogudachtighet må något lida/ och straffade warda.

17239)

(c) Men i Andanom lefwa) Thet är: och doch/ om the lyda Evangelij predikan/ qwickna eller vpwakna til thet andeliga och ewiga lifwet i Christo.

17240)

V. 8. (d) Skyler) Then sin nästa älskar/ han warder icke förtörnad/ vtan fördrager alt tyet honom emot brytes. Thet heter här skyla all öfwerträdelse/ 1. Cor. 13: 7. kärleken fördrager all ting.

17241)

V. 12. (e) Then heta) Thet är: förföljelsen then oß bepröfwar/ såsom elden bepröfwar guldet.

17242)

V. 15. (f) Träder in i ens ännars ämbete Thenna lasten drifwer diefwulen alramäst vthi the falska Christna; the wilja ju altid mycket hafwa til at skaffa och regera/ ther them intet befalt är af Gudi.

17243)

Philem. 9. Vppenb. 1: 9.

17244)

Jer. 23: 4. Ap. G. 20: 28.

17245)

1. Tim. 3: 3. Tit. 1: 7.

17246)

2. Cor. 1: 24.

17247)

Phil. 3: 17. 1. Tim. 4: 12.

17248)

Esa. 40: 11. Joh. 10: 11.

17249)

1. Cor. 9: 25. 2. Tim. 4: 8.

17250)

Eph. 5: 21.

17251)

Rom. 12: 10/ 16.

17252)

Ords. 3: 34. Phil. 2: 3.

17253)

Job. 22: 29. Luc. 1: 52. cap. 14: 11.

17254)

Ps. 55: 23. Matth. 6: 25. 1. Cor. 9: 9. Phil. 4: 6.

17255)

1. Thess. 5: 6. 1. Pet. 1: 13. cap. 4: 7.

17256)

Job. 1: 7/ 8. Luc. 22: 31.

17257)

Eph. 6: 11/ 13. Jac. 4: 7.

17258)

2. Tim. 1: 9.

17259)

2. Cor. 4: 17. 1. Pet. 1: 6.

17260)

Ebr. 13: 21.

17261)

Ebr. 13: 22.

17262)

Ap. G. 12: 25.

17263)

Rom. 16: 16. 1. Cor. 16: 20. 2. Cor. 13: 12. 1. Thess. 5: 26.

17264)

V. 3. (a) Herrar öfwer sitt folck) *Cleros*/ vthtydes lott eller deel/ hwilken någrom genom lott tilkommer. Så kallar nu här S. Petrus folcket som ene sokn tillyder/ lott/ thet är: en deel then Soknaprestenom är befalter.

17265)

V. 13. (b) Babylonien) Babylon är ett vthi Chaldeen; thet andra är i Egypten/ thet ock kallas Alcair. Wil någor thetta Babylon skal wara Rom/ på thet han må bewisa at Petrus hafwer warit i Rom tå han thetta skref/ så må han icke heller neka/ at thet Johannes i Vppenbarelsen/ cap. 17: 5/ rc/ skrifwer om Babylon/ skal förstås om Rom.

17266)

Rom. 1: 7. 1. Pet. 1: 2. Jud. Ep. 2.

17267)

Esa. 56: 5. Joh. 1: 12. Rom. 8: 15. 2. Cor. 3: 18. Gal. 3: 26. Ebr. 12: 10. 1. Joh. 3: 2.

17268)

Tit. 3: 14.

17269)

Esa. 59: 10. Zeph. 1: 17. 1. Joh. 2: 9/ 11.

17270)

1. Joh. 3: 19.

17271)

2. Pet. 3: 1.

17272)

2. Tim. 4: 6.

17273)

Joh. 21: 18.

17274)

1. Cor. 1: 17. cap. 2: 1/ 4/ 13. cap. 4: 20.

17275)

Matth. 17: 1. Joh. 1: 14. 1. Joh. 1: 1. cap. 4: 14.

17276)

Matth. 3: 17. cap. 17: 5. Marc. 1: 11. cap. 9: 7. Luc. 3: 22. cap. 9: 35.

17277)

Ps. 119: 105.

17278)

Joh. 5: 35. 2. Cor. 4: 6. Vppenb. 22: 16.

17279)

2. Tim. 3: 16. 1. Pet. 1: 11.

17280)

V. 20. (a) Af egen vthläggning) Thet är: efter någors eget hufwud och godtyckio: vtan man måste see på then H. Andas vthläggning i andra Skriftenes rum/ och bedia honom om thet rätta förståndet ther vthi.

17281)

5. Mos. 13: 1/. rc. Matth. 24: 11. Ap. G. 20: 29.

17282)

Marc. 13: 12. 1. Cor. 11: 19.

17283)

1. Tim. 4: 1. 2. Tim. 3: 1/ 5. Jud. Ep. 4: 18.

17284)

Ose. 13: 9.

17285)

1. Tim. 6: 5. Tit. 1: 11.

17286)

5. Mos. 32: 35.

17287)

Job. 4: 18.

17288)

Luc. 8: 31. 1. Joh. 3: 8.

17289)

Jud. Ep. 6. Vppenb. 20: 2.

17290)

1. Mos. 7: 7/ 23. 1. Pet. 3: 19/ 20.

17291)

1. Mos. 19: 24/ 25. 5. Mos. 29: 23. Esa. 13: 19. Jer. 50: 40. Hes. 16: 49. Amos 4: 11. Jud. Ep. v. 7.

17292)

4. Mos. 26: 10.

17293)

1. Mos. 19: 5/ 7/ 8/ 15.

17294)

1. Cor. 10: 13.

17295)

Jud. Ep. v. 4/ 7/ 8.

17296)

Jud. Ep. v. 9.

17297)

Jer. 12: 3.

17298)

Jud. Ep. v. 10.

17299)

Jud. Ep. v. 12.

17300)

4. Mos. 22: 5/ 7/ 21. Jud. Ep. v. 11.

17301)

4. Mos. 22: 23/ 28.

17302)

Ords. 25: 14.

17303)

Jud. Ep. v. 13.

17304)

Jud. Ep. v. 16.

17305)

Joh. 8: 34. Rom. 6: 16.

17306)

Matth. 12: 45. Luc. 11: 26. Ebr. 6: 4/ rc.

17307)

Luc. 12: 47/ 48.

17308)

Ords. 26: 11.

17309)

V. 1. (a) Förneka HErran som them köpt hafwer) Se til Rom. 14: 15.

17310)

V. 8. (b) Plägade the dagliga) Lot plågades icke allenast af Sodomiterna/ genom theras skiörachtiga lefwerne/ vtan han plågade sigh ock sielf/ i thet han qwalde sitt hierta/ at han måste sådant åskåda och höra.

17311)

V. 11. (c) Försmädeliga domen) The gode Änglar drista sigh icke at föra någon försmädelig doom emot the onda änglarna/ vtan säija allenast/ HErren näpse tigh Satan/ Jud. Ep. v. 9. Huru mycket mindre borde the öfwerdådiga menniskior vnderstå sigh at försmäda herskapen/ som doch äro een Gudz ordning.

17312)

V. 13. (d) Pråla af edra gåfwor) Såsom the Biskopar och Prelater giöra i Påwedömet/ af the godz och prebender som äro skänckte til Gudztienstens oppehälle; och giöra ther intet före/ hwarken the predika eller vthdela Sacramenten: som the ock beskrifwas i Jud. Ep. v. 14. Ja/ genom bedrägerij och medh söta ord draga the andras egendom vnder sigh/ hwar af the sedan kunna rundeligen vnderhålla sina kräseligheter.

17313)

V. 18. (e) Jgenom otucht) Såsom skeer genom ächtenskaps förbudh: af hwilko hela werlden vpfylles medh slemt lefwerne/ och grufweligom kötzligom syndom.

17314)

2. Pet. 1: 13.

17315)

1. Tim. 4: 1. 2. Tim. 3: 1. Jud. Ep. 18.

17316)

Esa. 5: 19. Jer. 17: 15. Hes. 12: 22.

17317)

1. Mos. 1: 6/ 9. Ps. 24: 2. Ps. 33: 6.

17318)

Ps. 136: 6.

17319)

1. Mos. 7: 10/ 21.

17320)

Ps. 102: 27. Esa. 51: 6. Ebr. 1: 11.

17321)

2. Thess. 1: 8.

17322)

Ps. 90: 4.

17323)

Esa. 30: 18. Hab. 2: 3. Ebr. 10: 37.

17324)

1. Pet. 3: 20.

17325)

Hes. 18: 23/ 32. cap. 33: 11. Rom. 2: 4. 1. Tim. 2: 4.

17326)

Matth. 24: 35/ 43/ 44. Luc. 12: 39/ 40. 1. Thess. 5: 2. Vppenb. 3: 3.

17327)

Ps. 102: 27. Marc. 13: 31. Vppenb. 20: 11.

17328)

Luc. 12: 36. Tit. 2: 13.

17329)

Ps. 50: 3. 2. Thess. 1: 8.

17330)

Esa. 65: 17. cap. 66: 22. Vppenb. 21: 1.

17331)

1. Cor. 1: 8. Phil. 1: 10. 1. Thess. 3: 13. cap. 5: 23.

17332)

Rom. 2: 4.

17333)

Rom. 8: 19. 1. Cor. 15: 24. 1. Thess. 4: 15.

17334)

Marc. 13: 23.

17335)

V. 3. (a) Bespottare) The hwarken troo ett eller annat; lefwa som them tyckes.

17336)

V. 16. (b) Jbland hwilka) Thetta hafwer afseende/ icke så egenteligen på Pauli bref/ vtan på the stycker/ som han i them drifwer: såsom om yttersta domen/ och annat. Hwilka lärostycker warda af olärda och lösachtiga wrängde och förwärrade.

17337)

Joh 1: 1/ 14.

17338)

Luc. 1: 2. cap. 24: 39. 2. Pet. 1: 16.

17339)

Joh. 1: 2.

17340)

Rom. 16: 26. Col. 1: 26. 2. Tim. 1: 10. Tit. 2: 11.

17341)

Joh. 17: 21. 1. Cor. 1: 9.

17342)

2. Joh. 1: 2.

17343)

Joh. 1: 9. cap. 8: 12. cap. 9: 5. cap. 12: 35/ 36.

17344)

1. Joh. 2: 4.

17345)

Ebr. 9: 14. 1 Pet. 1: 19. Vppenb. 1: 5.

17346)

1. Kon. 8. 46. 2. Chrön 6: 36. Ordsp. 20: 9. Pred. 7: 21. Jac. 3: 2.

17347)

Ps. 32: 5. Ordsp. 28: 13.

17348)

V. 5. (a) Gudh är ett lius) Thet är helig/ rättferdig/ from; och ingen ondska eller orättferdighet är När honom.

17349)

Rom. 3: 25. cap. 8: 34. 1. Tim. 2: 5. Ebr. 7: 24/ 25. cap. 9: 24.

17350)

Joh. 4: 42. 2. Cor. 5: 18. Col. 1: 20. 1. Joh. 4: 10/ 14

17351)

1. Joh. 1: 6. cap. 4: 20.

17352)

Joh. 13: 35. cap. 14: 21/ 23. 1. Joh. 4: 12/ 13.

17353)

Matth. 11: 29. Joh. 15: 4/ 5. Phil. 2: 5. 1. Pet. 2: 21.

17354)

1. Joh. 3: 11. 2. Joh. 5.

17355)

Joh. 13: 34. cap. 15: 12.

17356)

Joh. 1: 9. cap. 8: 12. Rom. 13: 12.

17357)

1. Cor. 13: 2. 2. Pet. 1: 9. 1. Joh. 3: 14/ 15.

17358)

Joh. 12: 35. 2. Pet. 1: 10.

17359)

Luc. 24: 47. Ap. G. 4: 12. cap. 10: 43. cap. 13: 38.

17360)

Eph. 6: 10.

17361)

Rom. 12: 2.

17362)

Gal. 1: 10. Jac. 4: 4.

17363)

Ps. 90: 10. Esa. 40: 6. 1. Cor. 7: 31. 1. Pet. 1: 24. Jac. 1: 10.

17364)

Matth. 24: 24. Ap. G. 20: 29. 2. Thess. 2: 3.

17365)

Ps. 41: 10. Ap. G. 20: 30.

17366)

1. Cor. 11: 19.

17367)

Ps. 45: 8. Ps. 133: 2. Joh. 14: 26. Ebr. 1: 9.

17368)

1. Joh. 4: 3. 2. Joh. 7.

17369)

Luc. 12: 9. Joh. 15: 23. 2. Tim. 2: 12. 1. Joh. 4: 15.

17370)

Jer. 31: 33/ 34. Joh. 14: 26. cap. 16: 13. Ebr. 8: 10/ 11.

17371)

Marc. 8: 38. 1. Joh. 3: 2.

17372)

1. Joh. 3: 7/ 10.

17373)

V. 3. (a) Om wij hålle hans budh) Thet är: Om wij af een rätt troo och oskrymtad kärlek/ beflite oß om at lefwa efter hans ord; oansedt wij medh Paulo/ Rom. 7: 19/ måste ofta bekänna/ at thet goda som wij wele/ thet giöre wij intet/ vtan thet onda som wij intet wele/ thet giöre wij.

17374)

V. 5. (b) Fulkomligen) Thet är: Alfwar och oskrymtad.

17375)

V. 14. (c) Öfwerwunnet then onda) Nemliga/ diefwulen/ genom trona på Christum.

17376)

V. 15. (d) Werldena) Nemliga/ såsom hon nu är förderfwad medh allahanda ondsko och synd.

17377)

V. 18. (e) Antichrister) Thet är: Falska lärare/ såsom tå woro Ebion och Cerinthus.

17378)

(f) Ytterste tiden) Se til Esa. 2: 2.

17379)

V. 20. (g) J hafwen smörjelse af them Heliga) Thet är: J ären smorde eller begåfwade medh then Heliga Anda af Christo i döpelsen: therföre är thetta alt eder tilförene wäl kunnigt.

17380)

V. 24. (h) Blifwa i Sonenom/ rc.) Thet är: Blifwa i hans rätta kundskap/ nådh och gemenskap.

17381)

Joh. 1: 12.

17382)

cap. 16: 3. cap. 17: 25.

17383)

Esa. 56: 5. Rom. 8: 15. 2. Pet. 1: 4.

17384)

Rom. 8: 18/ 29. 1. Cor. 15: 49. 2. Cor. 4: 17. Phil. 3: 21. Col. 3: 4.

17385)

1. Cor. 13: 12. 2. Cor. 5: 7.

17386)

1. Joh. 5: 17.

17387)

Esa. 53: 4. 1. Tim. 1: 15.

17388)

Esa. 53: 9. 2. Cor. 5: 21. 1. Pet. 2: 22/ 24.

17389)

1. Joh. 2: 4. cap. 4: 8/ 16. 3. Joh. v. 11.

17390)

1. Joh. 2: 29.

17391)

Joh. 8: 44.

17392)

1. Pet. 1: 23. 1. Joh. 5: 18.

17393)

1. Joh. 4: 8/ 16.

17394)

Joh. 13: 34. cap. 15: 12. 1. Thess. 4: 9. 1. Joh. 2: 7/ 8.

17395)

1. Mos. 4: 8.

17396)

Ebr. 11: 4.

17397)

Joh. 15: 18/ 19. cap. 17: 14.

17398)

3. Mos. 19: 17. 1. Joh. 2: 9/ 10/ 11.

17399)

Matth. 5: 21/ 22.

17400)

Gal. 5: 21.

17401)

Joh. 3: 16. cap. 15: 13. Rom. 5: 8. Eph. 5: 2/ 25. 1. Joh. 4: 9.

17402)

5. Mos. 15: 7. Luc. 3: 11.

17403)

1. Joh. 4: 20. cap. 5: 1.

17404)

Jac. 2: 15/ 16.

17405)

Ps. 10: 17. Ps. 34: 16/ 18. Ps. 145: 18. Ordsp. 15: 29. cap. 28: 9. Marc. 11: 24. Jac. 1: 5.

17406)

Joh. 6: 29. cap. 17: 3.

17407)

3. Mos. 19: 18. Matth. 22: 39. Eph. 5: 2. 1. Pet. 4: 8.

17408)

Luc. 10: 27. Joh. 13: 34.

17409)

cap. 14: 23. cap. 15: 10.

17410)

Rom. 8: 9. 1. Joh. 4: 12/ 13/ 15.

17411)

V. 3. (a) Han renar sigh) Thet är: Han beflitar sigh om reenhet/ helighet och oskyldighet.

17412)

V. 7. (b) Then som giör rätt/ han är rättferdig) Jcke at han blifwer rättferdig af thet han giör rätt; vtan ther af at han giör rätt/ seer man at han är rättferdig/ såsom man känner ett trä af sin frucht. Såsom man see kan af then 10 vers.

17413)

V. 9 (c) Han giör icke synd/ rc. han kan icke synda) Thet är: Han gifwer icke syndene tömarna och regementet/ vtan står och strider emot henne medh största macht/ at han beswärliga syndar. Och ther han än råkar falla för synden/ ligger han icke länge vnder/ vtan står vp igen/ och strider på nytt medh henne.

17414)

V. 19. (d) Ther af) Nemligen/ at wij älskoms icke medh tungone/ vtan medh gierning och sanning.

17415)

(e) At wij ärom af sanningene) Thet är: At wij äre rätt och i sanning Christne/ och icke skrymtare och munchristne.

17416)

1. Kon. 22: 22. Jer. 29: 8. Matth. 7: 15/ 16. cap. 24: 4/ 5/ 24. Ap. G. 20: 28/ 29. Rom. 16: 17. Eph. 5: 6. 1. Thess. 5: 21. 2. Pet. 2: 1/ 2. 2. Joh. 7. Vppenb. 2: 2.

17417)

1. Joh. 5: 1.

17418)

2. Thess. 2: 7. 1. Joh. 2: 18/ 20/ 22.

17419)

Joh. 3: 31.

17420)

cap. 15: 19.

17421)

Joh. 8: 47. cap. 10: 27.

17422)

1. Joh. 2: 4. cap. 3: 6.

17423)

Joh. 3: 16. Rom. 5: 8. cap 8: 32. 1. Joh. 3: 16.

17424)

Joh. 15: 16. Rom. 3: 24/ 25. cap. 5. 8/ 10. 2. Cor. 5: 19.

17425)

Matth 18: 33. Joh 15: 12/ 13.

17426)

2. Mos. 33: 20. 5. Mos. 4: 12. Joh. 1: 18. 1. Tim. 1: 17. cap. 6: 16.

17427)

1. Joh. 2: 5.

17428)

Joh. 14: 20. 1. Joh. 3: 24.

17429)

Joh. 1: 14. 1. Joh. 1: 1.

17430)

Joh. 3: 17. cap 12: 47.

17431)

Joh. 17: 21. 1. Joh. 3: 24.

17432)

Luc. 6: 35/ 36. Jac. 2: 13.

17433)

1. Joh. 2: 4.

17434)

cap. 3: 17.

17435)

3. Mos. 19: 18. Matth. 22: 37/ 39. Joh. 13: 34. cap. 15: 12. Eph. 5: 2. 1. Thess. 4: 9. 1. Pet. 4: 8. 1. Joh. 3: 11/ 23.

17436)

V. 1. (a) Hwar och en anda) Thet är: Hwar och en lärare/ som föregifwer sigh hafwa någon vppenbarelse af Gudz Anda.

17437)

V. 5. (b) Tala the af werldene) Thet är: The tala menniskiors påfund/ thet som wäl kommer öfwerens medh menniskiones förnuft/ och thet hon gierna hörer och gillar.

17438)

V. 10. (c) Jcke thet wij hafwom älskat Gudh) Och ther medh förtient at han skulle älska oß: ty thet hade warir en ringa eller köpter kärlek: vtan tyet är rätte kärleken/ at han hafwer älskat oß/ medan wij worom hans owänner.

17439)

V. 12. (d) Fulkommen) Se til 1. Joh. 2: 5.

17440)

V. 15. (e) Som bekänner/ at JEsus är Gudz Son) Thetta säger han emot the Ebioniter/ som på then tiden

lefde och thet nekade.

17441)

Joh. 1: 12/ 13. 1. Joh. 2: 22/ 23. 1. Joh. 4: 2.

17442)

Joh. 14: 15/ 21/ 23. cap. 15: 10. 2. Joh. 6.

17443)

Matth. 11: 29/ 30.

17444)

Joh. 16: 33.

17445)

1. Cor. 15: 57. 1. Joh. 4: 4.

17446)

Matth. 28: 19.

17447)

Joh. 1: 1. Vppenb. 19: 13.

17448)

Joh. 5: 37. cap. 8: 17/ 18.

17449)

Joh. 3: 16/ 33. Rom. 8: 16.

17450)

Joh. 1: 4.

17451)

Joh. 3: 36. cap. 5: 24.

17452)

Joh. 20: 31.

17453)

Jer. 29: 12. Matth. 7: 8. cap. 21: 22. Joh. 14: 13. cap. 15: 7. 1. Joh. 3: 21/ 22.

17454)

Luc. 11: 9. Joh. 16: 23.

17455)

4. Mos. 15: 30. 1. Sam. 2: 25. Matth. 12: 31/ 32. Marc. 3: 28/ 29. Luc. 12: 10. Ebr. 6: 4. cap. 10: 26.

17456)

1. Joh. 3: 4.

17457)

1. Joh. 3: 9.

17458)

Luc. 24: 45.

17459)

Joh. 17: 3.

17460)

1. Cor. 10: 14.

17461)

V. 3. (a) Hans budh äro icke swår) Nemliga för them som äro födde på nytt och rättferdige wordne. Ty then Helge Ande werckar i them/ at the hafwa lust til Gudz budh/ och om the icke än så fulkomliga kunna hålla them/ så hålla the doch thet budet/ som står 1. Joh. 3: 23. Thetta är Gudz budh/ at wij stolom troo på hans Son Christum/ och älska oß inbyrdes. Tå låter Gudh sigh thet behaga för sin Sons skul/ then the troo vppå.

17462)

V. 4. (b) Öfwerwinner werldena) Thet är: Diefwulen werldenes Första/ medh alla hans frestelser/ trugh/ wåld och lift.

17463)

V. 6. (c) Anden är sanningen) Thet är: Ther Anden är/ ther är ingen skrymtan: men alt är medh honom rättsinnigt; sanferdigt/ thet han talar/ giör/ lefwer. Ther Anden icke är/ ther är skrymterij och lögn.

17464)

V. 8. (d) Och the try äto til ett) Thet är: Ther thet ena är/ ther är ock thet andra: ty Christi blodh/ döpelse/ och then H. Ande/ betyga och predika Evangelium för werldene/ och i hwar och ens samwet som troor/ i så måtto/ at han känner och förnimmer/ at han genom watn och Andan rättferdig och salig warder/ genom Christi blodz förwärf.

17465)

V. 16. (e) Synd til dödz) Är then tynd emot then Helga Anda/ af hwilko sägs Matth. 12: 31. at hon icke förlåtes.

17466)

V. 18. (f) Han syndar icke) Se til 1. Joh. 3: 9.

17467)

Tit. 1: 4.

17468)

Joh. 13: 34. cap. 15: 12. Eph. 5: 2. 1. Thess. 4: 9. 1. Pet. 4: 8. 1. Joh. 2: 7/ 8. cap. 3: 11/ 23. cap. 4: 21.

17469)

Joh. 15: 10.

17470)

Matth. 24: 5/ 24. 2. Pet. 2: 1. 1. Joh. 2: 18/ 22. cap. 4: 1/ 2/ 3.

17471)

Joh. 2: 23.

17472)

Rom. 16: 17. 1. Cor. 5: 11. cap. 16: 22. Gal. 1: 8/ 9. 2. Tim. 3: 5. Tit. 3: 10.

17473)

3. Joh. 13.

17474)

Joh. 17: 13. 1. Joh. 1: 4.

17475)

V. 1. (a) Then äldste) Johannes Evangelisten och Apostelen nämner sigh sielf then äldste/ både för sina åhr/ at han nu allena öfrig war af alla Apostlarna/ som ock för sitt ämbetes myudighet/ at han ausågs såsom en fader och föreståndare för the Asiatiske församlingar: kallar ock therföre them han skrifwer til/ sina kära barn.

17476)

V. 2. (b) För sanmingen skul) Thet är: För then rätta läran skul som hon hade wedertagit.

17477)

V. 9. (c) Han hafwer ingen Gudh) Märck/ at vthan troon på Christum/ är all Gudztienst i hela werlden förlorad.

17478)

2. Joh. 4.

17479)

1. Joh. 3: 11.

17480)

Ps. 37: 27. Esa. 1: 16. 1. Pet. 3: 11.

17481)

1. Joh. 3: 6/ 9.

17482)

2. Joh. v. 12.

17483)

V. 1. (a) Then äldste) Se til 2. Joh. 1.

17484)

Joh. 7: 35. Ap. G. 8: 14. 1. Pet. 1: 1.

17485)

Matth. 5: 11/ 12. Ap. G. 5: 41. Ebr. 10: 34. 1. Pet. 1: 6.

17486)

Rom. 5: 3. 1. Pet. 1: 7.

17487)

Ords. 2: 3. Jer. 29: 12. Matth. 7: 7/ 8. Luc. 11: 9. Joh. 14: 13. cap. 15: 7. Jac. 5: 16.

17488)

Marc. 11: 24. Joh 16: 23. 1. Joh. 3: 22. cap. 5: 14/ 15.

17489)

Ps. 10: 3/ 5.

17490)

Job. 14: 2. Ps. 102: 12. Ps. 103: 15. Esa. 40: 6. Syr. 14: 18. 1. Cor. 7: 31. 1. Pet. 1: 24. 1. Joh. 2: 17. Jac. 4: 14.

17491)

Job. 5: 17. Ords. 3: 11. Ebr. 12: 5. 1. Pet. 3: 14. Vppenb. 3: 19.

17492)

Matth. 10: 22. cap. 19: 28/ 29. 2. Tim. 4: 7/ 8. Vppenb. 2: 10.

17493)

Rom. 6: 23.

17494)

Ords. 2: 6. Joh. 3: 27. 1. Cor. 4: 7.

17495)

Esa. 14: 27. cap. 46: 10. Mal. 3: 6. Rom. 11: 29.

17496)

Joh. 1: 13. cap. 3: 3/ 5. 2. Cor. 4: 15. Gal. 4: 19. 1. Pet. 1: 23.

17497)

Ords. 17: 27. Syr. 5: 11/ 12.

17498)

Pred. 7: 10.

17499)

Rom. 13: 12. Col. 3: 8. 1. Pet. 2: 1.

17500)

Luc. 8: 11. 1. Cor. 3: 6.

17501)

Rom. 1: 16.

17502)

Matth. 7: 21/ 24. Luc. 11: 28. Rom. 2: 13. 1. Joh. 3: 7.

17503)

Matth. 7: 26. Luc. 6: 47.

17504)

Jac. 2: 12.

17505)

Matth. 5: 19. Joh. 13: 17.

17506)

Ps. 34: 14. 1. Pet. 3: 10. Jac. 3: 6.

17507)

V. 1. (a) Jacobus) Alphei son/ och Marie Christi moders systerson/ kallad then mindre/ til en åthskilnad ifrån Jacob then större/ Johannis broder.

17508)

V. 4. (b) Hafwa ett fulbordat werck) Thet är: at J icke en gång och annan äre tolige/ och fallen sedan af: vtan at J stadigt och framgent sa aren/ til thes J all frestelse öfwerwinnen.

17509)

V. 6. (c) Then ther twiflar) Then icke fast är i trona/ tager sigh mycket och mångahanda före/ och blifwer doch icke ther widh/ 2. Tim. 3: 7. lära altid/ och komma doch intet til sanningena.

17510)

V. 9. (d) Af sin vphöijelse) At han är vptagen til Gudz barn och arfwinge/ rc.

17511)

V. 10. (e) Af sin förnedring) At han hafwer lärdt känna sigh och sin vsla lägenhet/ ther alle äro stadde vthi/ som vthan Gudz nådh äro.

17512)

V. 15. (f) Föder hon synden) Här af följer icke/ at sielfwa begärelsen är icke synd: vtan mycket meer at hon är synd: ty sådana som fruchten är/ så är ock trädh.

17513)

V. 25. (g) Frihetenes fulkomliga lagh) Thet är: i Evangelio/ dwilket ock kallas lagh. Såsom Esa. 2: 3; och annorstädes.

17514)

(h) Salig vthi sin gierning) Nemliga then gierning som Evangelium kräfwer. Om hwilken Christus talar Joh. 6: 40. Thetta är Gudz werck/ at J troon på honom som han sändt hafwer. Och 1. Joh. 3: 23. Thetta är Gudz budh/ at wij skole troo på hans son/ rc. Eljes woro thetta twärt emot Pauli lära/ Rom. 3/ rc.

17515)

Matth. 5: 3. Joh. 7: 48. 1. Cor. 1: 26.

17516)

Luc. 12: 21.

17517)

2. Mos. 20: 6. 1. Sam. 2: 30. Ords. 8: 17. 1. Cor. 2: 9. Jac. 1: 12.

17518)

3. Mos. 19: 18. Matth. 22: 39. Marc. 12: 31. Rom. 13: 8/ 9. Gal. 5: 14. Eph. 5: 2. 1. Thess. 4: 9.

17519)

3. Mos. 19: 15. 5. Mos. 1: 17. cap. 16: 19.

17520)

5. Mos. 27: 26. Gal. 3: 10.

17521)

2. Mos. 20: 13/ 14. 5. Mos. 5: 17.

17522)

Jac. 1: 25.

17523)

Joh. 12: 48.

17524)

Matth. 6: 15. cap. 18: 35. Marc. 11: 25. Luc. 16: 25.

17525)

Matth. 25: 21/ 42.

17526)

Matth. 7: 26. Jac. 1: 23.

17527)

Luc. 3: 11. 1. Joh. 3: 17.

17528)

1. Joh. 3: 18.

17529)

Marc. 1: 24. Luc. 4: 34.

17530)

1. Mos. 22: 9/ 12.

17531)

Ebr. 11: 17.

17532)

1. Mos. 15: 6. Rom. 4: 3. Gal. 3: 6.

17533)

2. Chrön. 20: 7. Esa. 41: 8. Jud. 8: 22.

17534)

Joh. 2: 1/ 21. cap. 6: 23. Ebr. 11: 31.

17535)

V. 1. (a) Lida personers anseende) Jacobus förbiuder icke gifwa föräldrom och Öfwerhetene/ eller androm som heder äro wärde/ sin tilbörliga heder: vtan at man icke skal så ansee och hedra the rika och myndiga för werldene/ som doch äro ogudachtige eller otrogne Hedningar/ at man sätter them fram om the fattiga och trogna i församlingen: lika som the för sina rikedomar och myndighet skul/ woro i nädh/ ja/ större nådh och högre anseende hoos Gudh än the fattige.

17536)

V. 5. (b) Vthwaldt the rika på trona) Se til Ephes. 1: 4.

17537)

V. 14. (c) Kan ock troon/ rc.) Nemliga/ then troon som är vthan gierningar; thet är/ then blotta historiska troon/ eller ock een skrymtachtig troo.

17538)

V. 21. (d) Af gierningarna rättferdigad) Thet är känd för rättferdig: ty han war tilförene rättferdigad af trone såsom historien witnar/ 1. Mos. 15: 6. Men sedan wardt han känd eller bewisad rättferdig af gierningarna/ tå han wille offrat sin son efter Gudz befalning: hwilket han sedan giorde/ 1. Mos. 22.

17539)

V. 22. (e) Troon är fulkommen worden) Thet är: Hon är funnen alfwar och oskrymtad.

17540)

V. 24. (f) Af gierningaina rättferdigas menniskian/ och icke af trone allena) Medh thetta ordet/ rättferdigas/ eller warda rättferdigad/ så förstår Paulus/ at få syndernas förlåtelse/ och warda räknad rättferdig för Gudh. Således rättferdigas menniskian genom troon allena: men Jacobus förstår här medh thetta ordet/ rättferdigas/ at blifwa känd och bewijst wara rättferdig för menniskiom/ som man seer af then 18 vers. Och således rättferdigas man icke af troon allena: ty troon kan ingen see; vtan ock af gierningarna.

17541)

V. 25. (g) Wardt af gierningom rättferdigad) Se til 24 v.

17542)

Ords. 20: 9. Pred. 7. 21. 1. Joh. 1: 8.

17543)

Ps 34: 14. Syr. 19: 16. 1. Pet. 3: 10. Jac. 1: 26.

17544)

Ps. 32: 9.

17545)

Ps. 12: 4/ 5. Ps. 73: 8/ 9. Ords. 12: 8. cap. 15: 2.

17546)

Matth. 15: 11/ 18/ 19. Marc. 7: 15/ 20/ 23.

17547)

1. Mos. 1: 26/ 27. cap. 9: 6.

17548)

Rom. 13: 13.

17549)

1. Cor. 2: 6/ 7.

17550)

1. Cor. 3: 3. Gal. 5: 19/ 20/ 21.

17551)

Gal. 6: 8.

17552)

V. 1. (a) Wara lärare) Apostelen afråder icke frän ordentligt läro-ämbete/ vtan wil at sådant medh skicklighet och vnder laglig kallelse skal eftertrachtas. Han wil ock förmana/ at man eij må wara förhastig vthi omdömande öfwer andras förehållande/ vtan låta sådant skee medh moget förstånd/ och vnder betrachtande af egna feelachtigheter.

17553)

V. 2. (b) Fele wij alle) Här af seer man/ at jemwäl the alraheligaste i thenna werldene/ äro ofulkomlige/ och medh många swagheter beladde/ Psal. 32: 6.

17554)

V. 6. (c) Af helwete) Thet är/ af then onda helwetes andan.

17555)

Rom. 7: 23. 1. Pet. 2: 11.

17556)

Job. 35: 12. Ps. 66: 18. Ords. 1: 28. Jer. 11: 11. Mich. 3: 4.

17557)

1. Joh. 3: 22. cap. 5: 14.

17558)

Joh. 15: 19. cap. 17: 14. Rom. 8: 8. Gal. 1: 10. 1. Joh. 2: 15.

17559)

Gal. 5: 17.

17560)

Matth. 23: 12. Luc. 1: 52. 1. Pet. 5: 5.

17561)

Eph. 4: 27. 1. Pet. 5: 9.

17562)

Esa. 1: 16/ 17/ 18. Zach. 1: 3.

17563)

Jac. 1: 8.

17564)

Matth. 5: 4. Luc. 6: 21.

17565)

Job. 22: 29. Esa 66: 2. Luc. 14: 11.

17566)

Matth. 7: 1. Rom. 2: 1. 1. Cor. 4: 5.

17567)

Rom. 14: 4.

17568)

Ords. 27: 1. Luc. 12: 18.

17569)

Esa. 40: 6 1. Cor. 7: 31. 1. Pet. 1: 24. 1. Joh. 2: 17. Jac. 1: 10.

17570)

Ap. G. 18: 21. 1. Cor. 4: 19. Ebr. 6: 3.

17571)

Luc. 12: 47. Joh. 9: 41. Rom. 1: 20/ 21/ 32. cap. 2: 17/ 18/ 23.

17572)

V. 1. (a) J edra lemmar) Thet är icke sättet til at förwärfwa ägodelar/ och rijk warda/ om then ene hatar then andra/ afwundas och skinna hwar annan/ strida/ girigas och bedraga/ rc.

17573)

V. 6. (b) Gifwer rikeliga nådh) Medh nijt/ slagh/ roof/ bedrägerij skolen J intet få thet J begären: vtan följer Andan/ så fån J alla nådh och fulhet.

17574)

V. 8. (c) Nalkens Gudi) Nemliga medh troo och hörsamhet.

17575)

Ords. 11: 28.

17576)

Matth. 6: 19/ 20.

17577)

3. Mos. 19: 13. 5. Mos. 24: 14/ 15. Job. 24: 10/ 11.

17578)

Job. 21: 13. Luc. 12: 19. cap. 16: 19/ 25.

17579)

5. Mos. 11: 14.

17580)

Matth. 5: 12.

17581)

Job. 1: 21/ 22. cap. 42: 10.

17582)

Ps. 103: 8.

17583)

Matth. 5: 34/ rc.

17584)

2. Cor. 1: 17/ 18.

17585)

Marc. 6: 13. cap. 16: 18.

17586)

Jac. 1: 5.

17587)

1. Kon. 17: 1. Luc. 4: 25.

17588)

1. Kon. 18: 41/ rc.

17589)

Matth. 18: 15.

17590)

Ordsp. 10: 12. 1. Pet. 4: 8.

17591)

V. 5. (a) Slachtedag) Såsom man slachtar til brölloy/ eller til een högtijd/ Matth. 22: 4. Luc. 15: 23.

17592)

V. 9. (b) Sucken icke) Nemliga/ så at J önsken hämnd öfwer hwar annan.

17593)

V. 12. (c) Swärjer icke) Förstå lättferdeliga/ ther Öfwerheten thet icke pålägger/ eller edar nästas höga nödh/ och sanningenes förswar thet icke enkannerliga kräfwer.

17594)

V. 14. (d) Smörja medh oljo) Jacob talar om then smörjelse som Apostlarna och theras lärjungar brukade i första nya Testamentsens församling/ om hwilken talas Marc. 6: 13. Ther igenom the i Christi namn gåfwo them siukom theras hälso igen. Men nu fedan the vnderwercken icke mera ther medh skee: så är icke heller then smörjelsen af nöden. Eij heller kan bewisas/ at thet war något Sacrament/ som Christus hafwer insatt/ och låfwat någon nådh hoos.

17595)

V. 15. (e) Warda the honom förlåtna) Jcke genom smörjelsen: vtan genom trones böön.

17596)

V. 16. (f) Bekänner inbyrdes) Här befalles icke/ at man skal vpräkna alla sina synder för någon Skriftefader: vtan i gemeen bekänna sin synd: särdeles förstås här thet en kan hafwa brutit then andra emot/ at han thet bekänner/ at the må komma til förlikning igen.

17597)

Luc. 6: 16 Ap. G. 1: 13.

17598)

Joh. 17: 11. 1. Pet. 1: 5.

17599)

Phil. 1: 27. 1. Tim. 1: 18. cap. 6: 12. 2. Tim. 4: 7.

17600)

2. Pet. 2: 1/ 3/ 19.

17601)

Tit. 1: 16. 1. Pet. 2: 8.

17602)

4. Mos. 14: 29. cap. 26: 64. Ps. 106: 26. 1. Cor. 10: 5. Ebr. 3: 18/ 19.

17603)

Joh. 8: 44.

17604)

2. Pet 2: 4.

17605)

1. Mos. 19: 24. 5. Mos. 29: 23. Esa. 13: 19. Jer. 20: 16. cap. 50: 40. Klagw. 4: 6. Hes. 16: 49. Ose 11: 8. Amos 4: 11. Luc. 17: 29. 2. Pet. 2: 6.

17606)

2. Pet. 2: 10.

17607)

Dan. 10: 13. Vppenb. 12: 7.

17608)

2. Pet. 2: 11.

17609)

2. Pet. 2: 12.

17610)

1. Mos. 4: 8. 1. Joh. 3: 12.

17611)

4. Mos. 22: 7/ 21. 2. Pet. 2: 15.

17612)

4. Mos. 16: 1.

17613)

2. Pet. 2: 13.

17614)

Ords. 25: 14. 2. Pet. 2: 17.

17615)

Esa. 57: 20.

17616)

2. Pet. 2: 17.

17617)

1. Mos. 5: 18.

17618)

Dan. 7: 10. Ap. G. 1: 11. 1. Thess. 1: 10. 2. Thess. 1: 10. Vppenb. 1: 17.

17619)

Matth. 25: 31. 2. Thess. 1: 7.

17620)

Matth. 12: 36.

17621)

2. Pet. 2: 18.

17622)

Ap. G. 20: 29. 1. Tim 4: 1. 2. Tim. 3: 1. cap. 4: 3. 2. Pet. 2: 1 cap. 33:

17623)

Ords. 18: 1. Hes. 14: 74 Ose. 4: 14. cap. 9: 10.

17624)

1. Cor. 2: 14.

17625)

Rom. 11: 14. 1. Tim. 4: 13/ 16. Jac. 5: 20.

17626)

Vppenb. 3: 4.

17627)

Rom. 16: 25.

17628)

Rom. 16: 27. Eph. 3: 20/ 21. 1. Tim. 1: 17.

17629)

V. 1. (a) Judas) Kallad Thaddeus/ eller Lebbeus/ Alphei son/ och Jacobi then mindres broder.

17630)

V. 7. (b) Efter främmande kött) Thet är: Efter onaturliga kötzliga luster.

17631)

V. 16. (c) Knorra och klaga) Thet går aldrig som the wilja; the weta all ting döma och straffa/ och intet är them godt nogh/ the weta alt bättre.

17632)

V. 22. (d) Förbarmen eder öfwer somliga) Thet är: Somliga tröster/ somliga straffer: doch medh fruchtan/ icke medh wåld; på thet J mågen frälsa them vthu then ewiga eldsens fahrlighet.

17633)

Vppenb. 22: 7.

17634)

Rom. 13: 11. 1. Pet. 4: 7. Jac. 5: 8. Vppenb. 2: 10.

17635)

2. Mos. 3: 14. Vppenb. 11: 17. cap. 16: 5.

17636)

cap. 3: 1. cap. 5: 6

17637)

Vppenb. 3: 14.

17638)

1. Cor. 15: 20.

17639)

Vppenb. 17: 14.

17640)

Ap. G. 20: 28. Ebr. 9: 12/ 14. 1. Joh. 1: 7/ 9. Vppenb. 5: 9.

17641)

1. Pet. 2: 5/ 9. Vppenb. 5: 10. cap. 20: 6.

17642)

Esa. 3: 13/ 14. 1. Thess. 1: 10. Dan. 7: 13. Matth. 26: 64.

17643)

Zach. 12: 10. Joh. 19: 37.

17644)

Esa. 41: 4. cap. 48: 12. Vppenb. 21: 6.

17645)

Rom. 8: 17. Phil. 1: 7. 2. Tim. 1: 8. cap. 2: 12.

17646)

Vppenb. 4: 2.

17647)

Vppenb. 2: 8. cap. 22: 13.

17648)

Vppenb. 2: 1.

17649)

Hes. 1: 26. Dan. 7: 13. Vppenb. 14: 14.

17650)

Dan. 7: 9. Vppenb. 19: 12.

17651)

Vppenb. 3: 1.

17652)

Esa. 49: 2. Eph. 6: 17. Ebr. 4: 12. Vppenb. 2: 12/ 16. cap. 19: 15/ 21.

17653)

Dan. 8: 18. cap. 10: 10.

17654)

Esa. 44: 6.

17655)

Rom. 6: 9.

17656)

Job. 12: 14. Ps. 68: 21. Vppenb. 3: 7. cap. 20: 1.

17657)

Mal. 2: 7.

17658)

(a) Johannis Theologi) Johannes Evangelisten och Apostelen är af the gamla Lärare kallad Theologus/ therföre at han medh en besynnerlig nijt hafwer bekräftadt läran om Christi sanna Gudom/ som på hans tijd anfächtades af falska lärare/ hwar widh han ofta brukadt thet ordet λόγος, och ther medh vthmärckt thet wäsentliga ordet/ som är Gudz Son.

17659)

V. 4. (b) Af the siu Andar) Then Helge Ande är en til sin substans och warelse; men hans gåfwor äro många: therföre kallas han både enig och margfallig/ Wijsh. 7: 22. Och här kallas han the siu Andar/ för hans/ siu/ thet är margfalliga och fulkomliga gåfwor skul.

17660)

V. 19. (c) Skrif) Se til/ Esa. 8: 1. Jer. 30: 2.

17661)

Vppenb. 1: 13/ 16/ 20.

17662)

1. Mos. 2: 9. Vppenb. 22: 2.

17663)

Esa. 41: 4. cap. 44: 6. Vppenb. 1: 4/ 8/ 11/ 17.

17664)

cap. 1: 18.

17665)

Vppenb. 3: 9.

17666)

1. Cor. 9: 25. 2. Tim. 2: 5. cap. 4: 7/ 8. Jac. 1: 12.

17667)

Vppenb. 3: 6/ 13/ 22. cap. 13: 9.

17668)

cap. 20: 14. cap. 21: 8.

17669)

Vppenb. 1: 16.

17670)

4. Mos. 22/ 23/ 24/ 25. cap. 31: 16.

17671)

Esa. 11: 4. cap. 49: 2. Eph. 6: 17. 2. Thess 2: 8. Ebr. 4: 12. Vppenb. 1: 16. cap. 19: 15/ 21.

17672)

Matth. 13: 9.

17673)

Vppenb. 3: 12.

17674)

Vppenb. 1: 14/ 15.

17675)

1. Kon. 16: 31. 2. Kon. 9: 7.

17676)

Ap. G. 15: 20. 1. Cor. 10: 19/ 20.

17677)

1. Sam. 16: 7. Ps. 7: 10. Jer. 11: 20. cap. 17: 10. Joh. 2: 24/ 25. Ap. G. 1: 24.

17678)

Ps. 62: 13. Matth. 16: 27. Rom. 2: 6. cap. 14: 12. 2. Cor. 5: 10. Gal. 6: 5.

17679)

Vppenb. 3: 11.

17680)

Ps. 2: 8. Vppenb. 3: 21.

17681)

Ps. 2: 9.

17682)

V. 5. (a) Giör the första gierningar) Thet är/ haf then flijt/ åhoga/ och nijt om migh och min lära som tu hade i förstone.

17683)

V. 6. (b) Nicolaiter) Woro falske lärare/ som hade sitt namn och begynnelse af then Nicolao som talas om Ap. G. 6: 5. Hwilke ock hafwa vmgåts medh löeachtighet/ och fördt ett slemt lefwerne. Om hwilka man må läsa Epiph. l. 1. Tom. 2.

17684)

V. 7. (c) Af lifsens trä) Thet är: Jagh skal gifwa honom ett ewigt lijf och salighet.

17685)

V. 10. (d) Tijo dagar) Thet är: J tijo åhr/ eller en wiß tijd/ så länge Gndh hafwer ärnat.

17686)

V. 11. (e) Then andra döden) Är then ewige döden/ Vppenb. 21: 8.

17687)

V. 12. (f) Tweäggiade swärdet) Ther om talas/ Ebr. 4: 12.

17688)

V. 13. (g) Satans säte) Ther Satan hafwer stoor macht och regemente.

17689)

Vppenb. 4: 5. cap. 5: 6.

17690)

cap. 1: 16/ 20. cap. 2: 1.

17691)

Matth. 24: 42/ 43. Luc. 12: 39/ 40. 1. Thess. 5: 2. 2. Pet. 3: 10. Vppenb. 16: 15.

17692)

Vppenb. 4: 4. cap. 6: 11. cap. 7: 9/ 13.

17693)

Ps. 69: 29. Phil. 4: 3. Vppenb. 13: 8.

17694)

Matth. 10: 32. Luc. 12: 8.

17695)

Vppenb. 2: 7/ 11.

17696)

Job. 12: 14. Esa. 22: 22. Vppenb. 1: 18.

17697)

Vppenb. 2: 9.

17698)

Vppenb. 2: 7/ 12.

17699)

cap. 1: 3. cap. 2: 25.

17700)

Gal. 4: 26. Ebr. 12: 22. Vppenb. 21: 2/ 20.

17701)

cap. 22: 4.

17702)

Ps. 89: 10. Esa. 55: 4. Vppenb. 1: 5.

17703)

Evl. 1: 15.

17704)

1. Cor. 4: 8.

17705)

Vppenb. 7: 13. cap. 19: 8.

17706)

cap. 16: 15.

17707)

Job. 5: 17. Ords. 3: 11/ 12. Ebr. 12: 5/ 6. Jac. 1: 12.

17708)

Högwis. 5: 2. Joh. 14: 21/ 23.

17709)

Matth. 19: 28. Luc. 22: 30. 1. Cor. 6: 2. 2. Tim. 2: 12. Vppenb. 2: 26/ 27.

17710)

Vppenb. 2: 17/ 29.

17711)

V. 1. (a) Äst död) J andeliga måtto.

17712)

V. 2. (b) Fulkomliga) Thet är/ alfwara/ och vthan skrymtan.

17713)

V. 4. (c) Wärde) Jcke efter någon rätt/ och af sigh sielfwa/ vthan af Gudz nådh/ efter hans löfte och tilsäijelse.

17714)

V. 7. (d) Hafwer Davidz nyckel) Thet är: Then som hafwer wåld öfwer thet ewiga riket/ som war beteknat medh Davidz rike/ och warlåfwat hans son.

17715)

(e) Och ingen vplåter) Ty ingen kan komma til Fadren vtan genom Sonen/ Joh. 14: 6.

17716)

V. 8. (f) Öpen dör) Til himmelrike.

17717)

V. 9. (g) Gifwa tigh vthu Satans hoop) Förstä några som skulle warda omwände/ och begära antagas i hans församling.

17718)

V. 12. (h) Mitt nya namn) At han skal heta en rätt Christen.

17719)

V. 14. (i) Begynnelsen til Gudz creatur) Jcke at han är något creatur/ mandomen vndantagen; vtan at igenom honom äro all creatur skapade och begynte/ Joh. 1: 3. Col. 1: 16.

17720)

V. 17. (k) Rijk/ rc.) J andeliga måtto.

17721)

V. 18. (l) Gull) Then rätta troon.

17722)

(m) Hwijt kläder) Christi rättferdighet.

17723)

(n) Ögna salwo) Then H. Andas gåfwa och vplysning til at förstä Gudz ord.

17724)

V. 21. (o) På min stool) Jcke på Gudz högra hand/ vtan i himmelen/ hwilken ock kallas Gudz stool/ Esa. 66: 1. Matth. 5: 34. Och kallas här Christi stool/ therföre/ at Christus hafwer förwärfwat honom sinom

Christtrognom/ Joh. 14: 2/ 3.

17725)

Vppenb. 1: 10.

17726)

Vppenb. 1: 10.

17727)

Hes. 1: 26. cap. 10: 1.

17728)

Vppenb. 1: 4. cap. 3: 1. cap. 5: 6. 3. Ther framföre ett glaashaf/ och fyra diur.

17729)

Vppenb. 15: 2.

17730)

Esa. 6: 2/ 3. Vppenb. 16: 5.

17731)

V. 1. (a) J himmelen) Medh thenna synen beteknas Christenheten på jordene vthi sitt rätta wilkor och fridliga lägenhet: hwilken tilstundande plägor vthstå skulle/ och doch blifwa widh macht.

17732)

V. 2. (b) Stool) Gudz macht och regemente.

17733)

V. 3. (c) Jaspis) Är grön/ och märcker Gudz barmhertighet.

17734)

(d) Sardis Är rödh/ och märcker Gudz rättferdighet.

17735)

(e) Regnbogen) Gudz nädh/ 1. Mos. 9: 13.

17736)

V. 4. (f) The 24 Äldste) Gudz församlings lärare.

17737)

V. 5. (g) Liungeld/ toordön/ och röster) Gudz ordz kraft.

17738)

(h) Siu lampor) Then H. Andas gåfwor.

17739)

(i) Siu Gudz Andar) Besee til cap. 1: 4.

17740)

V. 6. (k) Glaashaf) Gudz församling.

17741)

(l) Fyra diur) The fyra Evangelister.

17742)

Hes. 2: 9/ 10.

17743)

1. Mos. 49: 9/ 10.

17744)

Esa. 11: 1/ 10. Rom. 15: 12. Vppenb. 22: 16.

17745)

Joh. 1: 29/ 36.

17746)

Zach. 3: 9. cap. 4: 10.

17747)

Ps. 141: 2.

17748)

Vppenb. 14: 3.

17749)

Ap. G. 20: 28. 1. Cor. 6: 20. cap. 7: 23. Eph. 1: 7. Col. 1: 14. Ebr. 9: 12. cap. 10: 10. 1. Pet. 1: 18/ 19. 2. Pet. 2: 1. 1. Joh. 1: 7.

17750)

2. Mos. 19: 6. 1. Pet. 2: 5/ 9. Vppenb. 1: 6. cap. 20: 6.

17751)

Dan. 7: 10.

17752)

Phil. 2: 10.

17753)

V. 1. (a) Ena book) Thenna boken innehölt the ting som skee skulle/ hwilka Christus här sedan vppenbarar.

17754)

V. 3. (b) Jngen rc. kunde vplåta bokena) Thet är: Jngen Ängel eller menniskia kunde weta hwad skee skulle.

17755)

V. 5. (c) Leijonet af Juda) Thet är: Christus/ 1. Mos. 49: 9. hwilken ock är af Davidz root/ Esa. 11: 1.

17756)

V. 6. (d) Mitt i stolen) Ty honom är gifwin all macht i himmelen och på jordene/ Matth. 28: 18.

17757)

(e) Jbland the fyra diuren) Ty han är ock när sin församling in til werldenes ända/ Matth. 28: 20.

17758)

(f) Siu horn) All macht.

17759)

(g) Siu ögon) All wijsdoms Anda vthan mått.

17760)

(h) Siu Gudz Andar) Besee til cap. 1: 4.

17761)

V. 9. (i) Vplåta hennes insigel) Förkunna Gudz församling hwad skee skal.

17762)

Vppenb. 19 11.

17763)

Vppenb. 9: 4.

17764)

Vppenb. 1: 9. cap. 20: 4.

17765)

Vppenb. 3: 5. cap. 7: 9/ 14.

17766)

Joel 2: 10/ 31. cap. 3: 15. Matth. 24: 29. Ap. G. 2: 20.

17767)

Ps. 102: 27. Esa. 34: 4.

17768)

Esa. 2: 19.

17769)

Ose. 10: 8. Luc. 23: 30. Vppenb. 9: 6.

17770)

V. 1. (a) Vpbröt ett af insiglen) Han vppenbarade ett fördolt ting/ som skee skulle.

17771)

V. 2. (b) En hwijt häst) Thetta är then första plågan: nemliga förföljelse af tyranner/ som somlige thet vthtyda.

17772)

V. 4. (c) En rödh häst) Then andra plågan: Krijg och blodz vthgiutelse.

17773)

V. 5. (d) En swart häst) Hunger och dyyr tijd.

17774)

V. 8. (e) En black häst) Pestilentie och döden.

17775)

V. 9. (f) Vnder Altaret) Christo/ Ebr. 13: 10.

17776)

V. 11. (g) Och til them wardt sagt) Här warda the Christne tröstade i theras lidande.

17777)

V. 12. (h) Een stoor jordbäfning) Thet är: Vpror och oenighet/ landz och regementz förandringar; samt the plågor som ther medh öfwergå/ både höga och låga/ in til werldenes ända.

17778)

Hes. 9: 4. Vppenb. 9: 4.

17779)

Vppenb. 3: 5/ 18. cap. 6: 11.

17780)

Ebr. 9: 14. 1. Joh. 1: 7. Vppenb. 1: 5.

17781)

Ps. 121: 6.[?] Esa. 4: 5/ 6.

17782)

Esa. 49: 10.

17783)

Ps. 23: 1/ 2.

17784)

Esa. 25: 8. Vppenb. 21: 4.

17785)

V. 1. (a) Fyra Änglar) Här gå the andelige plågor och bedröfwelser an/ af kättare och falska lärare. Doch blifwa the Christne först tröstade/ at the skola teknade och bewarade warda.

17786)

(b) At intet wäder) Thet är: At then H. Ande genom predikoämbetet icke skal röra menniskiornas hierta/ och giöra them skickeliga til alla goda gierningar.

17787)

(c) På jordena) Thet är: Gemene man.

17788)

(d) På hafwet) Köpmän.

17789)

(e) På trää) The höga och myndiga.

17790)

V. 2. (f) En annan Ängel) Kan förstås Gudz Son/ som hafwer omwård. nad om sina vthwalda/ at the icke skola warda bedragne.

17791)

Vppenb. 5: 8.

17792)

Ps. 141: 2.

17793)

Vppenb. 9: 12.

17794)

V. 2. (a) Siu Änglar) Här komma the siu kättare hwar efter annan: doch går före åth een tröst af the heligas böner/ hwilka en godh Ängel frambär för Gudh.

17795)

V. 5. (b) Och ther skedde toordön/ röster/ rc.) Bemärcker/ at förr än the kättare kommo/ skulle Gudz ord medh macht predikas/ efter the heligas begäran.

17796)

V. 7. (c) Then förste Ängelen) Tacianus/ och the Encratiter/ som förbödo ächtenskapet/ och woro werckhelgon. Såsom ock sedan the Pelagianer.

17797)

(d) Trään och grönt grääs) Höga och låga/ som af then willfarelsen wordo förderfwade.

17798)

V. 8. (e) Then andre) Marcion/ the Manicheer/ och Cataphryger.

17799)

V. 10. (f) Then tredie) Origenes.

17800)

V. 12. (g) Then fierde) Novatus/ och Cathari/ hwilke förnekade them boot som hade fallit efter dopet/ och wille synas besynnerliga helige för andra.

17801)

Hes. 9: 4. Vppenb. 7: 3.

17802)

Esa. 2: 19. Jer. 8: 3. Ose. 10: 8. Luc. 23: 30. Vppenb. 6: 16.

17803)

2. Mos. 10: 4. Wijsh. 16: 9.

17804)

Vppenb. 8: 13.

17805)

Ps. 68: 18. Dan. 7: 10.

17806)

V. 1. (a) Then femte) Thet första wee är then store kättaren Arius/ hwilken intet trodde at Christus war fanner Gudh.

17807)

V. 13. (b) Then siette) Thet andra wee är Mahometh/ medh the Saracener.

17808)

Vppenb. 1: 14/ 15.

17809)

Dan. 8: 26.

17810)

Dan. 12: 7.

17811)

Vppenb. 11: 15.

17812)

Hes. 3: 1/ 2/ 3.

17813)

V. 6. (a) Jngen tijd skal wara meer) Alt måste vnder Påwen hwad saligt wil warda: vthan Påwedömet är ingen Christen; han wil wara hufwudet allena.

17814)

V. 9. (b) Skal hon wara söt) Märck/ at menniskio lära är vthwärtes söt och wälsmakande; men hon förderfwar samwetet.

17815)

Vppenb. 13: 5.

17816)

Vppenb. 12: 6.

17817)

Zach. 4: 2/ 3/ 11/ 14.

17818)

1. Kon. 17: 1.

17819)

2. Mos. 7/ 8/ 9/ 10/ 12 cap.

17820)

Dan. 7: 21. Vppenb. 13: 1/ 7/ 11.

17821)

Vppenb. 17: 2/ 5. cap. 18: 10.

17822)

Vppenb. 8: 13. cap. 9: 12. cap. 15: 1.

17823)

Vppenb. 10: 7.

17824)

Vppenb. 4: 4/ 10. cap. 5: 8.

17825)

Vppenb. 1: 4/ 8. cap. 4: 8. cap. 16: 5.

17826)

Vppenb. 15: 5.

17827)

V. 3. (a) Tw minom witnom) Thesse äro alle rättsinnige frome Lärare/ the som hålla Gudz ord reent/ them Christnom til tröst.

17828)

V. 7. (b) Thet willdiuret) Är then werdzlige Påwen/ v. 15.

17829)

V. 15. (c) Then siunde Ängelen) Här kommer then werldzlige Påwen: men tilförene warda the Christne tröstade för sådana styggelse.

17830)

Ps. 2: 9. Vppenb. 2: 27. cap. 19: 15.

17831)

Vppenb. 11: 3.

17832)

Dan. 10: 13/ 21. cap. 12: 1. Jud. Ep. 9.

17833)

Dan. 2: 35.

17834)

Luc. 10: 18. Joh. 12: 31. Vppenb. 20: 3.

17835)

1. Mos. 3: 1/ 4.

17836)

Vppenb. 11: 15.

17837)

Job. 1: 9. cap. 2: 5. Zach. 3: 1.

17838)

Rom. 8: 33/ 34/ 37.

17839)

Ps. 96: 11. Esa. 49: 13.

17840)

Vppenb. 8: 13.

17841)

Dan. 12: 7.

17842)

1. Joh. 5: 10.

17843)

V. 1. (a) Een qwinna) Thenna qwinnan är Gudz församling/ Christi brudh/ hwilken i dopet hafwer iklädt sigh Christum/ rättferdighetenes Sool/ Gal. 3: 27.

17844)

(b) Månen vnder hennes fötter) Thet är: Hon förachtar alt thetta werldzliga och förgängeliga.

17845)

V. 3. (c) Drake) Thet är diefwulen.

17846)

V. 5. (d) Ett swenbars) Thet är Christus.

17847)

V. 7. (e) Michael) Thet är Christus/ thet store förbundz Ängel.

17848)

Dan. 7: 7. Vppenb. 17: 3/ 9/ 12.

17849)

Vppenb. 12: 9.

17850)

Vppenb. 17: 8.

17851)

Vppenb. 18: 18.

17852)

Dan. 7: 8/ 11. cap. 11: 36.

17853)

Vppenb. 11: 2.

17854)

Dan. 7: 21.

17855)

2. Mos. 32: 33. Phil. 4: 3. Vppenb. 3: 5. cap. 17: 8. cap. 20: 12. cap. 21: 27.

17856)

Vppenb. 2: 7/ 11/ 17/ 29.

17857)

1. Mos. 9: 6. Esa. 33: 1. Matth. 26: 52.

17858)

Vppenb. 14: 12.

17859)

Vppenb. 19: 20.

17860)

Matth. 24: 24. 2. Thess. 2: 9. Vppenb. 16: 14.

17861)

5. Mos. 13: 1.

17862)

Vppenb. 14: 9/ 11.

17863)

Vppenb. 17: 9.

17864)

cap. 15: 2.

17865)

V. 1. (a) Ett willdiur) Thet tredie wee/ then Påweska slyggelsen i thet werldzliga wäsendet. Thetta förra willdiuret är thet Romerska riket/ mädan thet än war Hedniskt.

17866)

V. 3. (b) Wardt igenläkt) Bese til Dan. 2: 41.

17867)

V. 8. (c) Dödat ifrå werldenes begynnelse) Först/ vthi sine figurer: förty all offer som äro slachtade af werldenes begynnelse/ hafwa beteknat thetta Gudz Lambs dödh och offer på korßet. Sedan/ hwad thes dödz kraft och förtienst tilkommer: ty för thes dödh och offrande skul äro alle salige wordne/ som äro salige blefne af werldenes begynnelse.

17868)

V. 11. (d) Ett annat wildiur) Thetta diuret är Påwadömet/ hwilket hafwer åter vprättat thet Romerska riket.

17869)

V. 15. (e) Gifwa willdiurets beläte anda/ rc.) Thet är: At thet kan något vthrätta/ och icke är ett dödt beläte: vtan hafwer sina rätter och ämbeter i swang gående.

17870)

V. 18. (f) Sexhundrat/ rc.) Thet äro 666 åhr: så länge står thet werldzliga Påwadömet.

17871)

Vppenb. 7: 4.

17872)

Vppenb. 1: 15. cap 19: 6.

17873)

cap. 5: 8.

17874)

Vppenb. 5: 9.

17875)

Vppenb. 3: 4.

17876)

2. Cor. 11: 2.

17877)

1. Cor. 6: 20.

17878)

Ps. 32: 2. Zeph. 3: 13. Eph. 5: 27.

17879)

1. Mos. 1: 1. Ps. 33: 6. Ps. 124: 8. Ps. 146: 6. Ap. G. 14: 15. cap. 17: 24.

17880)

Esa. 21: 9. Jer. 51: 8. Vppenb. 18: 2/ 3/ 10/ 21.

17881)

Ps. 75: 9. Esa. 51: 17. Jer. 25: 15. Vppenb. 16: 19. cap. 19: 20.

17882)

Esa. 34: 10. Vppenb. 19: 3.

17883)

Vppenb. 13: 10.

17884)

1. Cor. 15: 18. 1. Thess. 4: 14.

17885)

Hes. 1: 26. Dan. 7: 13. Vppenb. 1: 13.

17886)

Joel 3: 13. Matth. 13: 39.

17887)

Vppenb. 19: 15.

17888)

Esa. 63: 3. Klagw. 1: 15.

17889)

V. 1. (a) Ett Lamb/ rc.) Medh thenna synen warda åter the Christne tröstade/ at sådana wee och styggelse skola igenom Evangelium förtagne warda.

17890)

V 4 (b) The äro jungfrur) Thet är: The känna Christum allena för sin Brudgumma/ och hålla sigh ifrån all afgudadyrkan: hwilken är then besmittelse eller horerij här omtalas.

17891)

V. 14. (c) Och i hans hand en hwaß lija) Afmålning til domen.

17892)

Vppenb. 11: 14.

17893)

Vppenb. 4: 6.

17894)

Ps. 111: 2. Ps. 139: 14.

17895)

Ps. 145: 17. Vppenb. 16: 7.

17896)

Jer. 10: 7.

17897)

Esa. 66: 23.

17898)

Vppenb. 11: 19.

17899)

Vppenb. 1: 13.

17900)

2. Mos. 40: 34. 1. Kon. 8: 10. Esa. 6: 4.

17901)

V. 1. (a) Siu Änglar) Thesse äro alle the Predikanter och Lärare/ som hielpa drifwa Evangelium emot willdiuren och theras styggelse.

17902)

2. Mos. 9: 9/ 10/ 11.

17903)

Vppenb. 13: 14/ 16/ 17. Then 2.

17904)

2. Mos. 7: 17/ 20. Then 3.

17905)

Vppenb. 1: 4/ 8. cap. 4: 8. cap. 11: 17.

17906)

Matth. 23: 34.

17907)

Vppenb. 15: 3.

17908)

2. Thess. 2: 9. Vppenb. 13: 13.

17909)

Matth. 24: 44. Luc. 12: 39. 1. Thess. 5: 2. 2. Pet. 3: 10.

17910)

Vppenb. 3: 3/ 4/ 18.

17911)

Vppenb. 21: 6.

17912)

Vppenb. 8: 5.

17913)

Vppenb. 18: 5.

17914)

Esa. 51: 22/ 23. Jer. 25: 15/ 16. Vppenb. 14: 8/ 10.

17915)

Vppenb. 6: 14.

17916)

Vppenb. 11/ 19.

17917)

V. 13. (a) Såsom paddor) Thesse paddor äro the plottrare som nu smickra hoos Förstar/ och gäckas emot Evangelium/ och vthrätta doch intet.

17918)

Nah. 3: 4.

17919)

Jer. 51: 7. Vppenb. 14: 8. cap. 18: 3/ 9.

17920)

Vppenb. 13: 1.

17921)

Vppenb. 18: 16.

17922)

2. Thess. 2: 7.

17923)

Vppenb. 18: 24.

17924)

2. Mos. 32: 32. Phil. 4: 3. Vppenb. 3: 5. cap. 20: 12. cap. 21: 27.

17925)

cap. 13: 3.

17926)

Vppenb. 13: 18.

17927)

Dan. 7: 20.

17928)

Vppenb. 16: 4.

17929)

1. Tim. 6: 15. Vppenb. 19: 16.

17930)

Esa. 8: 7.

17931)

Vppenb. 18: 8.

17932)

Vppenb. 16: 19.

17933)

V. 1. (a) Stora skiökiones) Här vthwisas then Romerska kyrkian/ i sitt tilstånd och wäsende/ hwilken fördömd skal warda.

17934)

(b) Mycken watn) Se v. 15.

17935)

V. 3. (c) Rosenfärgo willdiur) Thet Romerska riket.

17936)

V. 8. (d) Hafwer warit och icke är/ rc.) Thet Romerska riket är/ och är doch intet: ty thet är icke thet hela riket/ vtan efter sitt fall af Påwen en deel vprättat.

17937)

V. 10. (e) Fem) Öster vth i Grekeland.

17938)

(f) En är) Thet är: Tyskland.

17939)

(g) Then andre) Thet är Hispanien.

17940)

V. 11. (h) Then ottonde) Rom eller Welskeland.

17941)

V. 12. (i) Tijo Konungar) Thet äro the andre Konungar/ såsom i Vngeren/ Bemen/ Påland/ Franckerike.

17942)

V. 16. (k) Läggia henne öde) The hålla medh Påwan/ och beskydda honom; men the beröfwa honom likwäl/ at han måste blifwa nakot/ och mista sina ägor. Defensores Papæ, devoratores ejus.

17943)

Esa. 21: 9. Jer. 51: 8/ 37.

17944)

Esa. 13: 21. cap. 34: 11/ 14. Jer. 50: 39.

17945)

Vppenb. 14: 8. cap. 17: 2.

17946)

1. Mos. 19: 12. Esa. 48: 20. cap. 52: 11. Jer. 50: 8. cap. 51: 6/ 45. 2. Cor. 6: 17.

17947)

Vppenb. 16: 19.

17948)

Ps. 137: 8. Jer. 50: 15.

17949)

Vppenb. 14: 10.

17950)

Esa. 47: 8.

17951)

2. Thess. 2: 8. Vppenb. 17: 16.

17952)

Hes. 26: 16.

17953)

Vppenb. 17: 2.

17954)

Esa. 21: 9.

17955)

Hes. 27: 36.

17956)

Hes. 27: 13.

17957)

Vppenb. 17: 4.

17958)

Esa. 23: 14. Hes. 27: 29.

17959)

Esa. 34: 10.

17960)

Vppenb. 13: 4.

17961)

Jos. 7: 6. Job. 2: 12.

17962)

Esa. 44: 23. cap. 49: 13. Jer. 51: 48.

17963)

Vppenb. 19: 2.

17964)

Jer. 51: 64.

17965)

Esa. 24: 8. Hes. 26: 13.

17966)

Jer. 25: 10.

17967)

cap. 7: 34. cap. 16: 9.

17968)

Esa. 23: 8.

17969)

Vppenb. 17: 6.

17970)

V. 2. (a) Fallen/ fallen) Thet är thet frögderop öfwer Påwens nederfall.

17971)

Vppenb. 7: 10.

17972)

Vppenb. 16: 7.

17973)

5. Mos. 32: 43. Vppenb. 18: 20.

17974)

Esa. 34: 10. Vppenb. 14: 11. cap. 18: 9/ 18.

17975)

Vppenb. 4: 4.

17976)

Vppenb. 11: 15/ 17. cap. 12: 10.

17977)

Matth. 22: 2. cap. 25: 10.

17978)

Ps. 45: 14/ 15. Hes. 16: 10.

17979)

Luc. 14: 16.

17980)

Ap. G. 10: 26. cap. 14: 15. Vppenb. 22: 8/ 9.

17981)

Vppenb. 6: 2.

17982)

cap. 3: 14.

17983)

Vppenb. 1: 14. cap. 2: 18.

17984)

Esa. 63: 2.

17985)

Joh. 1: 1. 1. Joh. 1: 1.

17986)

Matth. 28: 3. Vppenb. 4: 4.

17987)

Esa. 11: 4. 2. Thess. 2: 8. Vppenb. 1: 16. cap. 2: 16.

17988)

Ps. 2: 9. Ps. 76: 13. Vppenb. 2: 27. cap. 12: 5.

17989)

Esa. 63: 3. Vppenb. 14: 19/ 20.

17990)

1. Tim. 6: 15. Vppenb. 17: 14.

17991)

Jer. 12: 9. Hes. 39: 17.

17992)

5. Mos. 13: 1.

17993)

Matth. 24: 24.

17994)

Vppenb. 13: 12.

17995)

Dan. 7: 11. Vppenb. 14: 10. cap. 20: 10.

17996)

V. 10. (a) Tilbed Gudh) Se til thet som är anteknat til cap. 22: 8.

17997)

V. 13. (b) Gudz ord) Gudz ord får öfwerhanden öfwer Påwens skytzherrar; them hielper intet wärja sigh.

17998)

Vppenb. 1: 18.

17999)

2. Pet. 2: 4. Vppenb. 12: 9.

18000)

Dan. 7: 9.

18001)

Matth. 19: 28. Luc 22: 30. 1. Cor. 6: 2/ 3.

18002)

Vppenb. 6: 9/ 10/ 11.

18003)

Rom. 8: 17. 2. Tim. 2: 12.

18004)

Hes. 38: 2. cap. 39: 1.

18005)

Vppenb. 16: 14.

18006)

Dan. 7: 11.

18007)

Vppenb. 14: 10/ 11. cap. 19: 20.

18008)

Dan. 7: 10.

18009)

2. Mos. 32: 32. Ps. 69: 29. Phil. 4: 3. Vppenb. 3: 5. cap. 13: 8. cap. 21: 27.

18010)

Ps. 62: 13. Jer. 17: 10. cap. 32: 19. Matth. 16: 27. Rom. 2: 6. cap. 14: 12. 2. Cor. 5: 10. Gal. 6: 5. Vppenb. 2: 23. cap. 22: 12.

18011)

1. Cor. 15: 26/ 54/ 55. Vppenb. 2: 11.

18012)

Esa. 65: 17. cap. 66: 22. 2. Pet. 3: 13.

18013)

Ebr. 12: 22. cap. 13: 14.

18014)

cap. 11: 10.

18015)

2. Cor. 11: 2. Gal. 4: 26.

18016)

Hes. 43: 7.

18017)

Esa. 25: 8. cap. 35: 10. 1. Cor. 15: 26/ 54. Vppenb. 7: 17.

18018)

Esa. 43: 19. 2. Cor. 5: 17.

18019)

Vppenb. 19: 9.

18020)

Esa. 41: 4 cap. 44: 6. Vppenb. 1: 8/ 11. cap. 22: 13.

18021)

Esa. 12: 3. Joh. 4: 10/ 14. cap. 7: 37.

18022)

Esa. 55: 1. Vppenb. 22: 17.

18023)

Zach. 8: 8. Ebr. 8: 10.

18024)

1. Cor. 6: 9. Gal. 5: 21. Eph. 5: 5. 1. Tim. 1: 9. Vppenb. 22: 15.

18025)

cap. 20: 14/ 15.

18026)

Vppenb. 15: 1.

18027)

cap. 19: 7.

18028)

Ebr. 12: 22. cap. 13: 14.

18029)

Hes. 48: 31.

18030)

Matth. 16: 18. Eph. 2: 19/ 20.

18031)

Hes. 40: 3. Zach. 2: 1.

18032)

Esa. 60: 19. Zach. 14: 7. Vppenb. 22: 5.

18033)

Esa. 60: 3/ 5.

18034)

Esa. 60: 11: 20.

18035)

Esa. 66: 12.

18036)

Esa. 35: 8. Joel 3: 17. Vppenb. 22: 15.

18037)

2. Mos. 32: 32. Ps. 69: 29. Phil. 4: 3. Vppenb. 3: 5. cap. 13: 8. cap. 20: 12.

18038)

V. 2. (a) Thet nya Jerusalem) Medh thenna staden beteknas Gudz församling/ sådana/ som hon skal wara i thet tilkommande lifwet.

18039)

V. 14. (b) Tolf Apostlars namn) Ty the helge Apostlar hafwa medh sin läro grundat Gudz församling/ som Paulus säger om sigh/ 1. Cor. 3: 10.

18040)

V. 17. (c) hundrade fyra och fyratijo alnar) Thetta är murarnas tiockhet.

18041)

Hes. 47: 1. Zach. 14: 8.

18042)

1. Mos. 2: 9. Vppenb. 2: 7.

18043)

Hes 47: 12.

18044)

Zach. 14: 11.

18045)

Matth. 5: 8. 1. Cor. 13: 12. 1. Joh. 3: 2.

18046)

Vppenb. 3: 12.

18047)

Ps. 36: 10. Esa. 60: 19/ 20. Zach. 14: 6/ 7. Vppenb. 21: 23.

18048)

Vppenb. 19: 9. cap. 21: 5.

18049)

cap. 1: 1.

18050)

Vppenb. 3: 11.

18051)

cap. 1: 3.

18052)

Ap. G. 10: 26. cap. 14: 14/ 15. Vppenb. 19: 10.

18053)

Dan. 8: 26. cap. 12: 4.

18054)

Vppenb. 1: 3.

18055)

2. Tim. 3: 13.

18056)

Esa. 40: 10. cap. 62: 11.

18057)

Vppenb. 20: 12.

18058)

Esa. 41: 4. cap. 44: 6. cap. 48: 12. Vppenb. 1: 4/ 8/ 11. cap. 21: 6.

18059)

1. Joh. 3: 23.

18060)

1. Cor. 6: 10. Eph. 5: 5. Phil. 3: 2. Col. 3: 5/ 6. Vppenb. 21: 8/ 27.

18061)

Vppenb. 1: 1.

18062)

Esa. 11: 10. Rom. 15: 12. Vppenb. 5: 5.

18063)

4. Mos. 24: 17. 2. Pet. 1: 19.

18064)

Esa. 55: 1. Joh. 7: 37. Vppenb. 21: 16.

18065)

5. Mos. 4: 2. Ords. 30: 6.

18066)

2. Mos. 32: 33. Ps. 69: 29. Vppenb. 3: 5. cap. 13: 8. cap. 17: 8. cap. 20: 12. cap. 21: 27.

18067)

5. Mos. 12: 3.

18068)

V. 8. (a) Jagh föll neder at tilbedia) Här see wij at Gudz helge Änglar intet wilja at wij skolom tilbedia them; mycket mindre the framledna helgon.

18069)

V. 18. (b) Ho som lägger något til/ rc.) Se til 5. Mos. 4: 2.